VECHIUL TESTAMENT - *SEPTUAGINTA*

Versiunea lui Nicolae Spătarul Milescu

(Ms. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române)

EUGEN MUNTEANU (n. 1953) este profesor de lingvistică generală şi filologie românească la Facultatea de Litere a Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi. A fost lector de limba română la Sorbonne-Paris IV (1997-2000) şi Jena (2000-2002), profesor invitat la universităţile din Jena (2002-2010) şi Viena (2006-2008; 2009-2010) şi a participat la importante întruniri ştiinţifice internaţionale la Paris, Oxford, Münster, Trier, Jena, Roma, Berlin, Viena, Osnabrück, Innsbruck, Leipzig, Santiago de Compostela, Thessalonic, Pisa, Toronto, Palermo, Tbilisi, Leuven, Lima, Kunming, Logrogno, Payerbach, La Rochelle. Este autorul a peste douăzeci de volume (monografii, ediţii critice de texte româneşti vechi, traduceri comentate din *Septuaginta*, *Carmina Burana,* Sf. Augustin, Toma de Aquino, Swedenborg, Jean-Jacques Rousseau, Rivarol, Wilhelm von Humboldt, Iacob Grimm, Ernst Renan, Georg Gadamer, Eugenio Coseriu ş.a.) şi a peste două sute de studii şi articole de specialitate (lingvistică teoretică, istoria ideilor lingvistice, filosofia limbajului, istoria limbii române literare, lexicologie, lexicografie, semantică, traductologie, filologie biblică) publicate în reviste de nivel înalt din străinătate şi din România. Director al Şcolii Doctorale de Studii Filologice a Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi (2005-2009), director al Institutului de Filologie Română «A. Philippide» din Iaşi (2009-2013), preşedinte fondator al Asociaţiei de Filologie şi Hermeneutică Biblică din România (din 2009), editor-fondator al revistei «Biblicum Jassyense» (din 2010), a întemeiat în anul 2009 Centrul de Studii Biblico-Filologice «Monumenta linguae Dacoromanorum», în cadrul căruia a coordonat lucrările de finalizare a monumentalei ediţii *Biblia 1688* (16 volume, apărute între anii 2011-2015, adăugîndu-se celor 9 volume apărute anterior, între 1986-2009).

ANA-MARIA GÎNSAC este cercetător ştiinţific II dr. la Centrul de Studii Biblico-Filologice «Monumenta linguae Dacoromanorum», autoare a monografiei *Teonimie românească. Concept, metodă, probleme* (2013) şi coautoare a ediţiei MLD-*Biblia 1688*.

ANA-MARIA MINUȚ este conferenţiar dr. la Facultatea de Litere a Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi, autoare a monografiei *Morfosintaxa verbului în limba română veche* (2002) şi a numeroase studii de gramatică istorică şi lexicologie românească.

LUCIA-GABRIELA MUNTEANU, doctor în filologie, este profesoară la Şcoala Normală «Vasile Lupu» din Iaşi, autoare a monografiei *Câmpul semantic «drum» în limba română* (2004, coautoare a ediţiei MLD-*Biblia 1688* şi autoare a numeroase studii şi articole de semantică şi sintaxă istorică.

MĂDĂLINA UNGUREANU, este cercetător ştiinţific II dr. la Centrul de Studii Biblico-Filologice «Monumenta linguae Dacoromanorum», autoare a ediţiei critice *Dosoftei, Parimiile preste an, Iaşi, 1683* (2012) şi coautoare a ediţiei MLD-*Biblia 1688*.

Redactor: Eugen MUNTEANU
Tehnoredactor: Remus URSACHE
Coperta: Manuela OBOROCEANU

ISBN 978-606-714-293-8

© 2016, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”
700506 – Iaşi, Bd. Carol I nr. 11
http://www.uaic.ro

Universitatea «Alexandru Ioan Cuza»
Centrul de Studii Biblico-Filologice «Monumenta linguae Dacoromanorum»

VECHIUL TESTAMENT - *SEPTUAGINTA*

Versiunea lui Nicolae Spătarul Milescu

(Ms. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române)

Ediţie de text, prefaţă, notă asupra ediţiei, introducere, bibliografie,
indice de cuvinte şi forme, indice de nume proprii
de
Eugen MUNTEANU
(coordonator)

Ana-Maria GÎNSAC, Ana-Maria MINUȚ, Lucia-Gabriela MUNTEANU,
Mădălina UNGUREANU

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
IAŞI – 2016

Prezenta lucrare a fost realizată sub auspiciile Universității «Alexandru Ioan Cuza», în cadrul proiectului de cercetare *Prima traducere românească a Septuagintei, operă a lui Nicolae Milescu (Ms. 45 BAR Cluj). Ediție critică, studii lingvistice și filologice* (grant IDEI – PCE – PN II-ID-PCE-2011-3-0436), manager de proiect: Eugen Munteanu.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

Vechiul Testament : versiunea lui Nicolae Spătarul Milescu : (Ms. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române) / Eugen Munteanu (coord.), Ana Maria Gînsac, Ana Maria Minuţ, ... ; ed. de text, pref, notă asupra ed, introd., bibliografie, indice de cuvinte şi forme, indice de nume proprii de Eugen Munteanu. - Iaşi : Editura Universităţii „Al. I. Cuza", 2016

Conţine bibliografie

Index

ISBN 978-606-714-293-8

I. Munteanu, Eugen

II. Gînsac, Ana-Maria

III. Minuţ, Ana-Maria

222

SUMAR

PREFAȚĂ (**Eugen Munteanu**) ... XIX

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI (**Eugen Munteanu**) ... XXIII

INTRODUCERE ... XXXIX

I. STUDIU FILOLOGIC (**Eugen Munteanu**) ... XLI

I.1. Preambul ... XLI

I.2. Conceptul de tradiție biblică ... XLI

I.3. Biblia ca hipertext ... XLII

I.4. Tradiția biblică românească. O prezentare sintetică ... XLIV

I.4.1. Începuturile scrisului în limba română ... XLIV

I.4.2. Conținutul și caracteristicile primelor texte biblice românești. Manuscrisele rotacizante ... XLV

I.4.3. Primele tipărituri românești cu conținut biblic. Activitatea lui Coresi. *Palia de la Orăștie* ... XLVII

I.4.4. Tipăriturile lui Simion Ștefan, Mitropolit al Ardealului: *Noul Testament* (1648) și *Psaltirea* (1651) ... XLVIII

I.4.5. Asumarea de către înalta ierarhie a Bisericii Ortodoxe a sarcinii de difuzare în limba poporului a *Sfintelor Scripturi* ... XLVIII

I.4.6. *Biblia de la București* (1688), actul fondator al tradiției biblice românești ... XLIX

I.4.6.1. Cîteva precizări necesare despre semnificațiile *Bibliei de le București* (1688) ... XLIX

I.4.6.2. Semnificațiile culturale, politice și confesionale ale *Bibliei de la București* (1688) ... LI

I.5. Aportul versiunii veterotestamentare a lui Nicolae Spătarul Milescu (Ms. 45) la constituirea tradiției textuale biblice românești ... LII

I.5.1. Profil biografic al cărturarului Nicolae Spătarul Milescu ... LII

I.5.2. Nicolae Spătarul Milescu – traducător în limba română al *Vechiului Testament* ... LV

I.5.2.1. Despre metoda de traducere a lui Nicolae Spătarul Milescu. Izvoarele folosite ... LIX

I.5.2.2. Literalismul traducerii lui NicolaeSpătarul Milescu ... LXIII

I.5.2.3. Studiu de caz: *furnicoleul* ... LXIV

I.5.2.3.1. Zoonimele biblice ... LXIV

I.5.2.3.2. Statutul contextual în *Septuaginta* și în diferite traduceri al cuvîntului *furnicoleu* ... LXV

I.5.2.3.3 Ce este de fapt *furnicoleul*. Imaginea sa în bestiariul medieval ... LXVII

I.5.3. Concluzii. Nicolae Spătarul Milescu, figură emblematică a vechiului scris românesc ... LXVIII

I.6. Posteritatea *Bibliei de la București* (1688) ... LXIX

I.6.1. Filiera tradițională a Bibliei în limba română ... LXIX

I.6.2. Filiera inovatoare a Bibliei în limba română ... LXXII

I.7. Concluzii și aprecieri prospective ... LXXV

II. STUDIU ASUPRA FONETICII ÎN Ms. 45 (**Mădălina Ungureanu**) LXXIX
II.1. Accentul LXXIX
II.1.1. Cazuri în care poziția accentului, caracteristică perioadei vechi a românei literare, diferă de cea din limba actuală LXXX
II.1.2. Accentuarea cuvintelor împrumutate din limbile ebraică și din greacă LXXXI
II.2. Vocalismul LXXXII
II.2. 1. Vocalele centrale [a], [ă], [î] LXXXII
II.2. 2. Vocalele anterioare [e], [i] LXXXVII
II.2.3. Vocalele posterioare [o], [u] XCV
II.2. 4. Diftongii XCVIII
II.3. Consonantismul XCVIII
II.3. 1. Consoanele labiale XCVIII
II.3. 2. Consoane dentale C
II.3. 3. Consoanele [*s*], [z], [*dz*], [*t*] CII
II.3. 4. Consoanele prepalatale [*s*], [*j*], [*ĝ*] CVI
II.3. 5. Cosoanele lichide [l], [r] CVII
II.3. 6. Laringala [*h*] CVIII
II.3. 7. Grupuri consonantice CIX
II.3. 8. Alte fenomene din domeniul consonantismului în Ms. 45 CXI
II.4. Concluzii asupra foneticii în Ms. 45 CXI

III. STUDIU ASUPRA MORFOLOGIEI DIN Ms. 45 (**Ana-Maria Minuț**) CXIII
III.1. Substantivul CXIII
III.1.1. Particularități semantice ale substantivelor CXIII
III.1.1.1. Substantivele masive CXIII
III.1.1.2. Substantivele abstracte CXV
III.1.1.3. Substantivele colective CXVII
III.1.1.4. Substantivele relaționale CXIX
III.1.2. Clasificarea în funcție de expresia fonetic-lexicală a substantivelor CXXI
III.1.3. Genul CXXI
III.1.3.1. Variații de gen la substantive animate personale CXXI
III.1.3.2. Variații de gen la substantive inanimate CXXI
III.1.3.2.1. Variațiile masculin – neutru CXXI
III.1.3.2.2. Variațiile neutru – feminin CXXII
III.1.3.3. Variații de gen la substantive animate nepersonale CXXIII
III.1.3.4. Alte variații de gen la substantive animate nepersonale CXXIII
III.1.3.4.1. Derivate moționale cu sufixul –*iță* CXXIII
III.1.3.4.2. Derivate moționale cu sufixul –*oaie* CXXIV
III.1.3.4.3. Derivate moționale cu sufixul –*ă* CXXIV
III. 1.3.5. Substantive epicene CXXIV
III.1.4. Numărul CXXVI
III.1.4.1. Pluralul substantivelor feminine CXXVI
III.1.4.2. Pluralul substantivelor masculine CXXVIII
III.1.4.3. Pluralul substantivelor neutre CXXVIII
III.1.5. Cazul CXXIX
III.1.5.1. Marcarea sintetică a cazurilor genitiv și dativ CXXIX

III.1.5.2. Marcarea analitic-prepozițională a cazurilor dativ și genitiv CXXIX
III.1.5.3. Cazul acuzativ CXXX
III.1.5.4. Vocativul CXXX
III.1.6. Declinarea CXXXI
III.1.6.1. Tendința de trecere de la declinarea a III-a la declinarea I CXXXII
III.1.6.2. Tendința de trecere de la declinarea a II-a la declinarea a III-a CXXXIII
III.1.6.3. Tendința de trecere de la declinarea a III-a la declinarea a II-a CXXXIII
III.1.6.4. Reminiscențe ale declinării a II-a CXXXIV
III.1.6.5. Treceri de la declinarea I la declinarea a II-a CXXXV
III.1.6.6. Oscilații formale în interiorul aceleiași declinări CXXXV
III.2. Articolul CXXXVI
III.2.1. „Neexprimarea" articolului CXXXVI
III.2.2. Forma etimologică *nește* CXXXVI
III.2.3. Genitivul proclitic *ei, ii, i* la substantive proprii feminine CXXXVI
III.2.4. Folosirea numelor proprii feminine terminate în consoană la forma nedeterminată CXXXVII
III.2.5. Calchierea articolului definit grecesc CXXXVII
III.2.6. Absența articolului definit masculin la genitiv-dativ prin calchierea originalului grecesc CXXXVII
III.2.7. Formele articolului posesiv-genitival CXXXVII
III.2.8. Distribuția formelor articolului demonstrativ adjectival CXXXVIII
III.3. Adjectivul CXXXVIII
III.3.1. Clase lexico-gramaticale ale adjectivului CXXXVIII
III.3.2. Clase semantice de adjective CXL
III.3.3. Exprimarea superlativului CXLII
III.4. Pronumele CXLIII
III.4.1. Pronumele personal CXLIII
III.4.1.1. Flexiunea pronumelor personale CXLIII
III.4.1.1.1. Formele accentuate (nonclitice) de acuzativ și dativ CXLIV
III.4.1.1.2. Formele neaccentuate (clitice) de acuzativ și dativ CXLIV
III.4.1.1.3. Întrebuințarea lui *îns/ însă* ca pronume personale CXLVI
III.4.2. Pronumele personale de politețe CXLVII
III.4.3. Pronumele de întărire CXLVII
III.4.4. Pronumele reflexiv CXLVIII
III.4.5. Pronumele și adjectivul posesiv CXLIX
III.4.6. Pronumele și adjectivul demonstrativ CXLIX
III.4.6.1. Pronumele și adjectivul demonstrativ de apropiere CXLIX
III.4.6.2. Pronumele și adjectivul demonstrativ de depărtare CL
III.4.6.3. Pronumele și adjectivul demonstrativ de identitate CLI
III.4.6.4. Pronumele și adjectivul demonstrativ de diferențiere CLI
III.4.7. Pronumele și adjectivul relativ-interogativ CLII
III.4.8. Pronumele relativ compus CLIII
III.4.9. Pronumele și adjectivul nehotărît CLIII
III.4.9.1. Formele *unul, una, altul, alta* CLIII
III.4.9.2. Formele *vr(e)unul, vruna, vreunii* CLIII
III.4.9.3. Formele *tot/ toți* CLIV

III.4.9.4. Formele *fiecarele/ fieştecarele, fieştece* ... CLIV
III.4.9.5. Formele *careşi/ careleşi* ... CLIV
III.4.9.6. Forma *cineşi* ... CLIV
III.4.9.7. Formele calchiate *om carele* şi *om, om* ... CLIV
III.4.9.8. Formele *oarecarele/ oarecarii* etc. ... CLV
III.4.9.9. Formele *cîteşi/ cîteşiva* etc. ... CLVI
III.4.9.10. Sintagme pronominale nehotărîte formate cu *tot* ... CLVI
III.4.9.11. Formele *ceva/ cineva* etc. ... CLVI
III.4.9.12. Pronumele nehotărît *neştine* ... CLVII
III.4.9.13. Pronumele nehotărît *niscare* ... CLVII
III.4.9.14. Adjectivul nehotărît *nişte* ... CLVII
III.4.10. Pronumele şi adjectivul negativ ... CLVII
III.4.10.1. Pronumele negativ *nimeni* şi alomorfele sale ... CLVII
III.4.10.2. Pronumele negativ *nici unul* şi alomorfele sale ... CLVII
III.4.10.3. Pronumele negativ *nimic* şi alomorfele sale ... CLVIII
III.4.10.4. Alte cuvinte şi sintagme cu valoarea pronumelui negativ *nimeni* ... CLVIII
III.5. Numeralul ... CLIX
III.5.1. Numeralul cardinal şi numeralul ordinal ... CLIX
III.5.1.1. Formele numeralului corespunzător numărului 1 ... CLIX
III.5.1.2. Formele numeralului ordinal corespunzător primei poziţii într-o serie ... CLIX
III.5.1.3. Forme ale numeralelor corespunzătoare numerelor de la 2 înainte ... CLX
III.5.1.4. Sintagma calchiată *cel cu patru picioare* ... CLXI
III.5.1.5. Întrebuinţări anaforice şi în construcţii partitive ale numeralelor cardinale ... CLXI
III.5.1.6. Numerale întrebuinţate exclusiv ca ordinale ... CLXI
III.5.1.7. Afixe formative ... CLXI
III.5.1.8. Numeralele compuse decimale ... CLXI
III.5.1.9. Formule pronominale speciale pentru 'sută' şi 'mie' ... CLXII
III.5.1.10. Formele de genitiv-dativ ale numeralelor ... CLXII
III.5.2. Numeralul colectiv ... CLXIII
III.5.3. Numeralul multiplicativ ... CLXIII
III.5.4. Numeralul distributiv ... CLXIII
III.5.5. Numeralul adverbial ... CLXIV
III.5.6. Numeralul fracţionar ... CLXIV
III.6. Verbul ... CLXIV
III.6.1. Conjugările ... CLXIV
III.6.1.1. Trecerea de la conjugarea a III-a la conjugarea I ... CLXIV
III.6.1.2. Verbe trecute de la conjugarea a IV-a la conjugarea a III-a ... CLXV
III.6.1.3. Oscilaţii între conjugarea I şi conjugarea a IV-a ... CLXV
III.6.1.4. Verbe menţinute la conjugarea a II-a ... CLXVI
III.6.1.5. Verbe menţinute la conjugarea a III-a ... CLXVI
III.6.2. Diatezele ... CLXVII
III.6.2.1. Verbe active folosite cu pronume reflexive ... CLXVII
III.6.2.2. Verbe reflexive cu valoare obiectivă ... CLXVII
III.6.2.3. Exprimarea reciprocităţii ... CLXVII
III.6.2.4. Diateza impersonală ... CLXVIII

III.6.2.5. Diateza pasivă CLXVIII
III.6.3. Modurile şi timpurile CLXVIII
III.6.3.1. Forme iotacizate ale unor verbe CLXVIII
III.6.3.1.1. Verbe de conjugarea a II-a cu forme iotacizate CLXVIII
III.6.3.1.2. Verbe de conjugarea a III-a cu forme iotacizate CLXIX
III.6.3.1.3. Verbe de conjugarea a IV-a cu forme iotacizate CLXX
III.6.3.2. Forme flexionare „gamatizate” CLXX
III.6.3.3. Formele flexionare *încungiur* şi *măsur* CLXXI
III.6.3.4. Forme cu sau fără sufix flexionar CLXXI
III.6.3.5. Alternanţa la indicativ prezent între formele scurte şi cele lungi lungi ale verbului *a fi*; formele de prezent ale verbelor *a usca*, *a acoperi*, *a descoperi*, *a ploua* CLXXII
III.6.3.6. Forma de prezent perifrastic *a fi* + gerunziu CLXXII
III.6.3.7. Imperfectul indicativului CLXXIII
III.6.3.8. Perfectul simplu CLXXIV
III.6.3.9. Perfectul compus CLXXVI
III.6.3.10. Mai-mult-ca-perfectul CLXXVI
III.6.3.11. Viitorul CLXXVII
III.6.3.12. Conjunctivul prezent CLXXVIII
III.6.3.13. Conjunctivul perfect CLXXIX
III.6.3.14. Condiţional-optativul CLXXIX
III.6.3.15. Imperativul CLXXX
III.6.3.16. Infinitivul CLXXXI
III.6.3.17. Gerunziul CLXXXII
III.6.3.18. Participiul CLXXXIII
III.6.3.19. Supinul CLXXXIII
III.7. Adverbul CLXXXIV
III.7.1. Clase lexico-gramaticale de adverbe CLXXXIV
III.7.1.1. Adverbe stabile CLXXXIV
III.7.1.2. Adverbe mobile CLXXXIV
III.7.2. Adverbe deictice şi adverbe anaforice CLXXXV
III.7.3. Locuţiuni adverbiale CLXXXVI
III.7.4. Clase semantice de adverbe CLXXXVII
III.7.4.1. Adverbe calificative CLXXXVII
III.7.4.2. Adverbe de timp CLXXXVII
III.7.4.3. Adverbe de loc CLXXXVIII
III.7.4.4. Adverbe de cantitate CLXXXIX
III.7.4.5. Adverbe aspectuale CLXXXIX
III.7.4.6. Adverbe de cauză şi de scop CLXXXIX
III.7.4.7. Adverbe concesive CXC
III.7.4.8. Adverbe de modalitate CXC
III.7.5. Adverbe nehotărîte CXCI
III.7.6. Adverbul de negaţie *nici* CXCI
III.7.7. Exprimarea superlativului la adverbe CXCII
III.7.8. Adverbe însoţite de un clitic pronominal la cazul dativ CXCIII
III.8. Prepoziţia CXCIII

III.8.1. Inventarul de forme CXCIII
III.8.1.1. Prepoziția *a* (< lat. *ad* și *ab*) CXCIV
III.8.1.2. Prepoziția *adins* CXCIV
III.8.1.3. Prepoziția *asêmenea* CXCIV
III.8.1.4. Prepoziția *asupra* CXCV
III.8.1.5. Prepoziția *atocma* CXCV
III.8.1.6. Prepoziția *către* CXCV
III.8.1.7. Prepoziția *de* CXCVI
III.8.1.8. Prepoziția *din* CXCVI
III.8.1.9. Locuțiunea prepozițională *decinde de* CXCVI
III.8.1.10. Prepoziția *după* CXCVI
III.8.1.11. Prepoziția *împotriva* CXCVI
III.8.1.12. Prepoziția *înde* CXCVII
III.8.1.13. Prepoziția *între* CXCVII
III.8.1.14. Prepoziția *la* CXCVII
III.8.1.15. Prepoziția de origine slavonă *na* CXCVII
III.8.1.16. Prepoziția *pre* CXCVIII
III.8.1.17. Prepoziția compusă *prespre* CXCVIII
III.8.1.18. Prepoziția *pren* CXCVIII
III.8.1.19. Prepoziția *pentru*/ *prentru* CXCVIII
III.8.1.20. Prepoziția *pînă* CXCIX
III.8.1.21. Prepoziția *pregiur*/ *prenpregiur* CXCIX
III.8.1.22. Prepoziția *spre* CXCIX
III.8.1.23. Prepoziția *suptu* CXCIX
III.9. Conjuncția CXCIX
III.9. 1. Conjuncțiile coordonatoare CXCIX
III.9. 1. 1. Conjuncțiile coordonatoare copulative CXCIX
III.9.1.1.1. Conjuncția coordonatoare *și* CXCIX
III.9.1.1.2. Conjuncția coordonatoare *de* CCI
III.9.1.1.3. Corelative copulative neomogene CCI
III.9.1.1.4. *Nici* (*nice*) cu valoare conjuncțională CCI
III.9. 1. 2. Conjuncțiile coordonatoare adversative CCII
III.9.1.2.1. Conjuncția coordonatoare adversativă *iar* CCII
III.9.1.2.2. Conjuncțiile adversative de contrazicere *însă* și *dară* CCII
III.9.1.2.3. Conjuncțiile coordonatoare adeversative *ce* (*ci*) și *fără* (*numai*) CCII
III.9.1.3. Conjuncțiile coordonatoare disjunctive CCII
III.9.1.4. Conjuncțiile coordonatoare concluzive CCIV
III.9.2. Conjuncțiile subordonatoare CCIV
III.9.2.1. Conjuncția subordonatoare *ca* CCIV
III.9.2.2. Conjuncția subordonatoare *de* (*dă*) CCIV
III.9.2.3. Conjuncția subordonatoare *căci* (*căce*) CCV
III.9.2.4. Conjuncțiile subordonatoare *că* și *căci* ca mărci ale vorbirii indirecte CCV
III.9.2.5. Conjuncția subordonatoare *să* CCV
III.9.2.6. Conjuncția subordonatoare cu valori multiple *dacă* (*daca*) CCV
III.9.2.7. Conjuncția subordonatoare compusă cu valori multiple *ca să* CCV

III.9.2.8. Conjuncţia subordonatoare compusă cu valori multiple *pentru ca să* ... CCVI
III.9.2.9. Locuţiunea conjuncţională *pentru căce/ pentru căci* ... CCVI
III.9.2.10. Locuţiunile conjuncţionale concesive *măcar că* şi *măcar de* ... CCVI
III.9.2.11. Conjuncţia concesivă *săvai* ... CCVI
III.9.2.12. Locuţiunea conjuncţională *de folos* ... CCVI
III.9.2.13. Relativele conjuncţionale *cum* şi *cît* ... CCVI
III.9.2.14. Locuţiunile conjuncţionale *ca cînd*(*u*) şi *ca cum* ... CCVII
III.10. Interjecţia ... CCVII
III.10.1. Interjecţii afective ... CCVII
III.10.2. Interjecţia volitivă *iată* ... CCVIII
III.10.3. Interjecţia injonctivă *ia* ... CCVIII
III.10.4. Interjecţii şi locuţiuni interjecţionale de atitudine ... CCVIII
III.10.5. Verbe provenite din interjecţii ... CCIX
III.11. Concluzii privitoare la fenomenele morfologice din Ms. 45 ... CCIX

IV. STUDIU ASUPRA LEXICULUI DIN Ms. 45 (**Eugen Munteanu**) ... CCXI
IV.1. Lexicul comun ... CCXI
IV.1.1. Tratamentul elementelor lexicale cu unică atestare (hapax legomena), al cuvintelor rar folosite, cu forme sau sensuri diferite de cele actuale etc. ... CCXI
IV.1.1.1. Cîteva disocieri de metodă ... CCXI
IV.1.1.2. Recomandări pentru *Dicţionarul limbii române* al Academiei Române (DLR) ... CCXIII
IV.1.1.3. Exemplificări ... CCXIV
IV.1.1.3.1. Exemplificare: *neélassa* ... CCXV
IV.1.1.3.2. Exemplificare: *asída* ... CCXVI
IV.1.1.3.3. Exemplificare: *nessa* ... CCXVI
IV.1.1.3.4. Exemplificare: *soţietáte* ... CCXVI
IV.1.1.4. Cuvinte din fondul autohton ... CCXVII
IV.1.1.5. Cuvinte moştenite din limba latină ... CCXVII
IV.1.1.6. Ebraisme ... CCXVIII
IV.1.1.7. Slavisme şi slavonisme ... CCXX
IV.1.1.8. Cuvinte împrumutate din limbile slave moderne ... CCXXI
IV.1.1.8.1. Împrumuturi din limba bulgară ... CCXXI
IV.1.1.8.2. Împrumuturi din limba polonă ... CCXXI
IV.1.18.3. Împrumuturi din limba ucraineană ... CCXXI
IV.1.1.8.4. Împrumuturi din limba rusă ... CCXXI
IV.1.1.8.5. Împrumuturi din limba sîrbo-croată ... CCXXI
IV.1.1.9. Grecisme ... CCXXI
IV.1.1.10. Maghiarisme ... CCXXII
IV.1.1.11. Cuvinte de origine turcă ... CCXXII
IV.1.1.12. Cuvinte cu etimologie multiplă ... CCXXII
IV.1.1.13. Elmente lexicale cu etimologie obscură, nesigură, neclară sau necunoscută ... CCXXII
IV.1.2. Glosar analitic ... CCXXIII

V. STUDIU ASUPRA ONOMASTICII DIN MS. 45 (**Ana-Maria Gînsac**) ... CCXCI
V.1. Introducere ... CCXCI
V.2. Transpunerea Npr opace din SEPT.FRANKF. în MS. 45 ... CCXCIII

V.2.1. Adaptarea formală a Npr CCXCIII
V.2.1.1. Tratamentul Npr în *Septuaginta* CCXCV
V.2.1.2. Adaptarea grafică şi/ sau fonetică a Npr din MS.45 CCXCVIII
V.2.1.3. Adaptarea morfologică a Npr din MS.45 CCCVII
V.2.1.3.1. Categoria gramaticală a genului CCCVII
V.2.1.3.2. Categoria gramaticală a cazului şi raporturile de determinare CCCIX
V.2.1.3.2.1. Formele de nominativ-acuzativ CCCIX
V.2.1.3.2.2. Formele de genitiv-dativ CCCIX
V.2.1.3.2.3. Formele de vocativ CCCXIII
V.2.2. Traducerea Npr biblice descriptive CCCXV
V.2.2.1. Procedeul adaptării formale a toponimelor biblice CCCXV
V.2.2.2. Procedeul substituirii prin alte nume a toponimelor biblice CCCXVI
V.2.2.3. Procedeul traducerii toponimelor biblice descriptive CCCXVI
V.2.2.3.1. Clasificarea toponimelor descriptive CCCXIX
V.2.2.3.2. O disociere necesară: planul traducerii propriu-zise – planul transcrierii fonetice interpretative CCCXIX
V.2.3. Tratamentul Npr în notele marginale din MS.45 CCCXXI
V.2.3.1. Emendări ale variantei textuale în consens cu sursa principală CCCXXII
V.2.3.2. Emendări ale variantei textuale în consens cu o sursă secundară CCCXXIII
V.2.3.3. Lecţiuni în consens cu uzul specific limbii ţintă CCCXXIV
V.3. Concluzii prospective CCCXXV

VI. STUDIU ASUPRA SINTAXEI DIN Ms. 45 (**Lucia-Gabriela Munteanu**) CCCXXVII
VI.1. Cîteva preliminarii teoretice şi metodologice CCCXXVII
VI.1.1. Date istorice CCCXXVII
VI.1.2. Valoarea epistemologică a Ms. 45 CCCXXVII
VI.1.3. Ms. 45 ca discurs: nivelul sintactic CCCXXVIII
VI.1.3.1. Sintaxa funcţională ca paradigmatică a semnificaţiei gramaticale CCCXXVIII
VI.1.3.2. Versiunea biblică milesciană - discurs creat în procesul traducerii CCCXXIX
VI.2. Cîteva elemente specifice ale sintaxei propoziţiei şi a frazei în Ms.45 CCCXXXI
VI.2.1. Predicatul enunţării CCCXXXI
VI.2.1.1. Predicatul verbal simplu CCCXXXI
VI.2.1.2. Predicatul locuţional CCCXXXII
VI.2.1.3. Elipsa predicatului CCCXXXII
VI.2.1.4. Predicatul complex CCCXXXII
VI.2.1.5. Predicatul nominal, subcomponent al predicatului semantic CCCXXXII
VI.2.1.6. Elipsa verbului copulativ din structura predicatului nominal CCCXXXII
VI.2.2. Numele predicativ CCCXXXIII
VI.2.2.1. Realizarea propoziţională a numelui predicativ prin propoziţia predicativă CCCXXXIII
VI.2.3. Subiectul CCCXXXIII
VI.2.3.1. Acordul predicatului cu subiectul CCCXXXV
VI.2.3.2. Realizarea propoziţională a subiectului: propoziţia subordonată subiectivă CCCXXXV
VI.2.4. Predicativul suplimentar sau elementul predicativ suplimentar CCCXXXVI
VI.2.4.1. Propoziţia predicativă suplimentară CCCXXXVI
VI.2.5. Complementul predicativ al obiectului CCCXXXVII
VI.2.5.1. Realizarea propoziţională a complementului predicativ al obiectului CCCXXXVII

VI.2.6. Complementul direct CCCXXXVII
VI.2.6.1. Reluarea complementului direct CCCXXXIX
VI.2.6.2. Complementul direct intern CCCXXXIX
VI.2.6.2.1. Propoziția subordonată completivă directă CCCXL
VI.2.7. Complementul indirect CCCXLI
VI.2.7.1. Propoziția subordonată completivă indirectă CCCXLIII
VI.2.8. Complementul posesiv CCCXLIII
VI.2.9. Complementul de agent CCCXLIII
VI.2.10. Complementul comparativ CCCXLIV
VI.2.10.1. Realizarea propozițională a complementului comparativ: propoziția subordonată completivă comparativă CCCXLIV
VI.2.11. Complementele circumstanțiale CCCXLV
VI.2.11.1. Complementul circumstanțial de timp CCCXLV
VI.2.11.1.2. Propoziția subordonată circumstanțială de timp CCCXLVI
VI.2.11.2. Complementul circumstanțial de loc CCCXLVIII
VI.2.11.2.1. Propoziția subordonată circumstanțială de loc CCCXLIX
VI.2.11.3. Complementul circumstanțial de mod CCCXLIX
VI.2.11.3.1. Complementul circumstanțial de mod intern CCCL
VI.2.11.3.2. Propoziția subordonată circumstanțială de mod CCCLI
VI.2.11.4. Complementul circumstanțial cantitativ CCCLI
VI.2.11.4.1. Propoziția subordonată circumstanțială cantitativă CCCLII
VI.2.11.5. Complementul circumstanțial instrumental CCCLII
VI.2.11.5.1. Complementul circumstanțial instrumental intern CCCLIII
VI.2.11.5.2. Propoziția subordonată circumstanțială instrumentală CCCLIII
VI.2.11.6. Complementul circumstanțial sociativ CCCLIV
VI.2.11.6.1. Propoziția circumstanțială sociativă CCCLIV
VI.2.11.7. Complementul circumstanțial de relație CCCLIV
VI.2.11.7.1. Complementul circumstanțial de relație intern CCCLIV
VI.2.11.7.2. Propoziția subordonată circumstanțială de relație CCCLV
VI.2.11.8. Complementul circumstanțial de cauză CCCLV
VI.2.11.8.1. Propoziția subordonată circumstanțială de cauză CCCLV
VI.2.11.9. Complementul circumstanțial de scop CCCLV
VI.2.11.9.1. Propoziția subordonată circumstanțială de scop CCCLVI
VI.2.11.10. Complementul circumstanțial condițional CCCLVI
VI.2.11.10.1. Propoziția subordonată circumstanțială condițională CCCLVII
VI.2.11.11. Complementul circumstanțial concesiv CCCLVII
VI.2.11.11.1. Propoziția subordonată circumstanțială concesivă CCCLVIII
VI.2.11.12. Complementul circumstanțial opozițional CCCLVIII
VI.2.11.12.1. Propoziția subordonată circumstanțială opozițională CCCLIX
VI.2.11.13. Complementul circumstanțial cumulativ CCCLIX
VI.2.11.13.1. Propoziția subordonată circumstanțială cumulativă CCCLIX
VI.2.11.14. Complementul circumstanțial de excepție CCCLIX
VI.2.11.14.1. Propoziția subordonată circumstanțială de excepție CCCLX
VI.2.11.15. Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă CCCLX
VI.2.12. Atributul CCCLXI

VI.2.12.1. Atributul substantival CCCLXI
VI.2.12.2. Atributul adjectival CCCLXIII
VI.2.12.3. Atributul pronominal CCCLXIII
VI.2.12.4. Atributul verbal CCCLXIII
VI.2.12.5. Atributul adverbial CCCLXIII
VI.2.12.6. Atributul intern CCCLXIII
VI.2.12.7. Propoziţia subordonată atributivă CCCLXIV
VI.2.13. Apoziţia CCCLXV
VI.2.13.1. Propoziţia apozitivă CCCLXV
VI.2.13.2. Propoziţia subordonată circumstanţială cantitativă CCCLXV
VI.3. Relaţiile sintactice în Ms. 45 CCCLXV
VI.3.1. Relaţia de dependenţă sau de subordonare CCCLXV
VI.3.1.1. Tipuri ale relaţiei de dependenţă CCCLXVI
VI.3.1.2. Modalităţi de realizare a relaţiei de dependenţă CCCLXVI
VI.3.2. Relaţia de nondependenţă sau de coordonare CCCLXVI
VI.3.2.1. Tipuri şi modalităţi de realizare a relaţiei de coordonare CCCLXVII
VI.3.3. Relaţia de echivalenţă sau apozitivă CCCLXVIII
VI.4. Tipologia enunţurilor în funcţie de scopul comunicării CCCLXVIII
VI.4.1. Enunţuri asertive CCCLXVIII
VI.4.2. Enunţuri imperative CCCLXIX
VI.4.3. Enunţuri exclamative CCCLXX
VI.4.4. Enunţuri interogative CCCLXX
VI.5. Aspecte ale construcţiei discursului CCCLXXI
VI.5.1. Afirmaţia CCCLXXI
VI.5.2. Negaţia CCCLXXII
VI.5.3. Modalizarea CCCLXXII
VI.5.4. Deixisul CCCLXXIII
VI.5.4.1. Deixisul personal CCCLXXIII
VI.5.4.2. Deixisul spaţial CCCLXXIV
VI.5.4.3. Deixisul temporal CCCLXXIV
VI.5.4.4. Deixisul descriptiv CCCLXXIV
VI.5.5. Anafora CCCLXXIV
VI.5.6. Conectori frastici şi transfrastici CCCLXXIV
VI.5.7. Repetiţia CCCLXXV
VI.5.7.1. Repetiţia identică CCCLXXV
VI.5.7.2. Repetiţia modificată CCCLXXV
VI.5.7.3. Repetiţia imediată şi repetiţia la distanţă CCCLXXVI
VI.5.7.4. Repetiţia liberă şi repetiţia fixată CCCLXXVI
VI.5.7.5. Tipurile repetitive cele mai frecvente CCCLXXVI
VI.5.8. Anacolutul CCCLXXVI
VI.5.9. Construcţii incidente CCCLXXVII
VI.5.10. Elipsa CCCLXXVII
VI.5.11. Imbricarea CCCLXXVIII
VI.6. Concluzii finale privitoare la fenomenele sintactice din Ms.45 CCCLXXVIII

MANUSCRISUL 45 – faximile şi text CCCLXXXV
Cuvînt înaintea cărţii aceştiia către preasfinţitul mitropolit ..... *[I]*
Catastih de toate cărţile a ceii dumnezăieşti Scripturi Vechi ..... *[II]*
Cuvîntu înainte către cititori ..... *[III/907]*
A lui Moisi dumnezăiasca Scriptură Vêche
Bitia 1
Ieşirea 51
Carte preoţască 90
Numărături 117
A doao lêge 152
Iisus Naví 185
Giudecătorii 206
Ruth 228
A împărăţiilor cea dentîi 231
A împărăţiilor a doao ⌊carte⌋ 259
A împărăţiilor a treia 282
A împărăţiilor a patra 312
A celor lăsate cea dentîi 337
A celor lăsate a doao 361
Ésdras 391
Ésdra 392
Neemiia 400
[Preambul la cartea Ester] 412
Esthír 413
Iov 422
Psaltirea a lui David prorocul şi împăratul cîntare 445
Parimiile lui Solomón 499
Săvîrşitul parimiilor lui Solomon / Carte a bisêrecii 519
Cîntarea cîntărilor 526
Isaía 529
Ieremía 573
Plînsurile Ieremíei 620
Iezechiíl 624
Daniíl 672
Ósiia 687
Ioíl 694
Amós 696
Avdíu 702
Ioná 703
Mihéa 704
Naúm 708
Avvacúm 710
Sofonía 712
Agghéu 714
Zaharía 716

Malahía....724
[Psalmul 151]....727
Tovít....727
Iudíth....736
Varúh....751
Poslanie a Ieremíei....756
Cîntare a trei sfinți coconi....758
Catastih al Ézdrii....760
Ésdra....762
Înțelepciunea lui Solomon....776
Cuvîntu înainte den afară băgat, nearătat iaste cine l-au făcut....791
Cuvîntu înainte înțelepciunei lui Iisus, fiiu lui Siráh....791
Înțelepciunea lui Iisus, fiiu lui Siráh....792
A Sosánei istoríe....828
Pentru a bălaurului Vil topire....830
A Maccavéilor cuvîntu dentîiu....831
A Maccavéilor cuvîntu al doilea....859
Al Maccavéilor cuvîntu al treilea....881
A lui Iosip la Macavéi carte, adecă pentru sîngură țiitoare gîndirea....892

NOTE ȘI COMENTARII FILOLOGICE (**Eugen Munteanu** – notele 1-7320, **Ana-Maria Gînsac** – notele 7321-10519)....907

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ....1201

REZUMATE ÎN LIMBI STRĂINE

I. The Old Testament – The Septuagint. Nicolae the Spathar Milescu's Version (Ms. 45 from the Library of Cluj Branch of Romanian Academy). Text edition, prefice, note on the edition, introduction, bibliography, words and forms index, proper names index....1223
I.1. Introduction....1223
I.1.1. A Portrait of a 17th Century Romanian Scholar....1223
I.1.2. Nicolae the Spathar Milescu, Translator of the Old Testament. Historical, Cultural and Confessional Context....1224
I.1.3. Before The Spathar Milescu. The First Romanian Biblical Texts....1225
I.2. The destiny of The Spathar Milescu's *Old Testament*....1226
I.2.1. Notes on the Text's Progress and Revision History (Manuscripts nr. 45, nr. 4389, and the *Bucharest Bible,* 1688)....1226
I.2.2. Overview of Nicolae The Spathar Milescu's Work avatars....1229
I.3. An Examination of The Spathar Milescu's and his Reviewers Translation....1229
I.3.1. Principles and Source of the The Spathar Milescu's and his Reviewer Translation....1229
I.3.2. Textual data and interpretation criteria....1230
I.3.3. The Translation's Literalism....1230
I.4. Conclusions....1232

II. L'Ancien Testament – La Septante. La version de Nicolae le Spathaire Milescu (Ms. 45 de la Bibliothèque de la Filiale de Cluj de l'Académie Roumaine). Édition critique, préface, note sur l'édition, introduction, biblioghraphie, index de mots et de formes, index de noms propres....1235

II.1. Introduction 1235
II.1.1. Esquisse de portret d'un erudit roumain du XVIIème siècle 1235
II.1.2. Nicolae le Spathaire Milescu, traducteur du Vieux Testament. Le contexte historique, culturel et confessionel 1236
II.1.3. Les antécédents d'initiative du Spathaire Milescu. Les premieres traduction bibliques en roumain 1237
II.2. Le destin de la version du Spathaire Milescu du *Vieux Testament* 1238
II.2.1. Notes sur le parcours du texte et les révisions succesives (les manuscrits nr. 45 et 4389, la *Bible de Bucharest*, 1688) 1238
II.2.2. Présentation synthéthique du parcours du version biblique du Nicolae le Spathaire Milescu 1241
II.3. Dates et intérpretations sur la traduction du Spathaire Milescu et de ses réviseurs 1242
II.3.1. Les principes et les sources de la traduction du Spathaire Milescu et de ses réviseurs 1242
II.3.2. Les données du texte et les critères d'interprétation 1242
II.3.3. Le litéralisme de la traduction 1243
II.4. Conclusions 1244

III. Das Alte Testament - Septuagint. Die Version des Nicolae des Spatharius Milescu (Ms. 45 der Bibliothek der Filiale Cluj der Rumänischen Akademie). Textedition, Vorwort, Anmerkungen zur Edition, Einleitung, Bibliographie, Wörter- und Formenindex, Index der Eigennamen 1247
III.1. Einführung 1247
III.1.1. Kurzporträt eines rumänischen Gelehrten des 17. Jahrhunderts 1247
III.1.2. Nicolae der Spatharius Milescu als Übersetzer des Alten Testaments. Historischer, kultureller und konfessioneller Kontext 1248
III.1.3. Die Vorgänger Milescus. Die ersten Übersetzungen der Bibel ins Rumänische 1249
III.2. Die Milescu-Version des Alten Testaments 1250
III.2.1. Der Text und die nachfolgenden Überarbeitungen (die Manuskripte 45 und 4389, die *Bukarester Bibel* von *1688*) 1250
III.2.2. Zusammenfassende Übersicht über den Weg der Bibelversion Nicolae Milescus 1254
III.3. Daten und Erklärungen zu den Versionen Milescus und seiner Bearbeiter 1254
III.3.1. Die Prinzipien und die Quellen der Übersetzung Milescus und seiner Bearbeiter 1254
III.3.2. Die Textdaten und die Interpretationskriterien 1255
III.4. Die wörtliche Übersetzung 1256
III.5. Schlussfolgerungen 1257

IV. Ветхий Завет - *Септуагинта*. Версия Николая Милеску Спафария (рукопись Ms. 45, Библиотека Филиала Румынской Академии в г. Клуж). Редакция текста, предисловие, примечание к изданию, введение, библиография, алфавитный указатель слов и форм, алфавитный указатель имён собственных 1261
IV.1. Введение 1261
IV.1.1. Портрет румынского эрудита XVII века 1261
IV.1.2. Николай Спафарий Милеску – переводчик Ветхого Завета. Исторический, культурный и религиозный контекст 1262
IV.1.3. Предшественники инициативы Милеску. Первые переводы Библии на Румынский 1263
IV.2. Судьба Ветхого Завета Милеску 1264
IV2.1. Работа над текстом и последующие переработки (Ms. 45 и Ms. 4389, *Бухарестская Библия, 1688*) 1264

IV.2.2. Краткое изложение пути перевода Библии Николая Спафарий Милеску ... 1268
IV.3. Интерпретация перевода Спафарий Милеску и его редакции ... 1268
IV.3.1. Переводческие принципы и источники, использованные Спафарий Милеску и его редакторами ... 1268
IV.3.2. Критерии интерпретации текста ... 1269
IV.3.3. Буквализм перевода ... 1270
IV.4. Выводы ... 1271

PREFAȚĂ

de

EUGEN MUNTEANU

Una dintre primele decizii ale guvernului Principatelor Unite, din anul 1860, semnată de primul-ministru Ion Ghica în calitatea sa de ministru de interne, a fost decretul de înlocuire a grafiei chirilice cu grafia latină. Se punea astfel în practică un deziderat împărtășit aproape unanim de societatea românească. Investită cu semnificația simbolică a (re)dobândirii unei identități romanice și occidentale, dar și a unei opțiuni naționale radicale, de rupere cu trecutul considerat retrograd, și de intrare într-o eră a modernității, introducerea scrierii cu caractere latine a limbii române a provocat totuși o lungă perioadă de nesiguranță ortografică în spațiul public al culturii românești aflate în curs de modernizare. Un efect nedorit și imprevizibil al acestei decizii de politică culturală a fost crearea unei rupturi funcționale în accesul direct la textele vechi, scrise (tipărite) cu caractere chirilice. S-a configurat astfel o sarcină specifică a filologiei românești științifice in statu nascendi, și anume (re)punerea în circulație a textelor importante ale vechii culturi românești, prin transcrierea lor din chirilică într-o ortografie nouă, cu baze latine. Experiența istorică a arătat că procesul de transcriere a textelor chirilice vechi nu este lipsit de riscuri, cel mai serios dintre acestea fiind falsificarea limbii proprii textului transcris fie prin arhaizare forțată, fie, dimpotrivă, prin modernizarea acesteia[1].

Predecesorii noștri s-au achitat onorabil de această sarcină, editînd, de-a lungul celor patru generații de filologi care s-au petrecut înaintea noastră, începînd cu cea a lui Timotei Cipariu (1805-1887) și Bogdan Petriceicu-Hasdeu (1838-1907), continuînd cu generația lui I.A. Candrea (1872-1950) și Sextil Pușcariu (1877-1948), apoi cu generația lui Jacques Byk (1897-1964) și Iorgu Iordan (1888-1986), pentru a încheia cu generația de aur, care-i cuprinde pe Ion Gheție, N.A. Ursu, Stela Toma, Viorica Pamfil, Livu Onu, Alexandru Mareș, Gabriel Ștrempel, Florica Dimitrescu, cele mai importante texte vechi românești. Cu modestele noastre puteri, dorim și noi, membrii actualei generații de filologi, să ne înscriem în linia acestei glorioase tradiții. Dedicăm de aceea lucrarea noastră memoriei tuturor înaintașilor noștri. În ceea ce îl privește, autorul rîndurilor de față simte nevoia să-și reînnoiască și în acest context expresia recunoștinței sale filiale față de memoria magiștrilor săi Gheorghe Ivănescu (1912-1987) și Eugeniu Coșeriu (1921-2002), al căror luminos exemplu i-au marcat destinul de cercetător. Cu adînc respect ne exprimăm recunoștință și față de profesorii noștri Paul Miron (1926-2006), Vasile Arvinte (1927-2011) și Alexandru Andriescu (1926-2014), pentru încrederea și generozitatea cu care ne-au cooptat, încă de la început, în echipa prestigiosului proiect științific «Monumenta linguae Dacoromanorum», inițiat de ei în anul 1986, pînă în prezent unicul proiect filologic de o asemenea anvergură realizat de o universitate din România

[1] Vezi, pe larg, despre aceste riscuri, Munteanu 2013c.

(«Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi) şi una din Germania (Universitatea «Karl Albert» din Freiburg im Breisgau)[2]. Lui Paul Miron îi datorez personal recunoştinţă şi pentru faptul că, într-o carte de interviuri realizată în ultimi ani ai vieţii sale, profesorul de la Freiburg s-a pronunţat asupra persoanei mele ca fiind cea mai potrivită pentru a prelua conducerea proiectului «Monumenta linguae Dacoromanorum». Or, fără experienţa dobîndită în amplul proiect MLD, este greu de imaginat ca ediţia pe care cititorul nostru o are în faţă să fi putut iniţiată şi dusă la capăt.

Gîndul nostru pios se îndreaptă apoi către magistrul inegalabil, bărbatul de o caldă umanitate, patriotul discret şi infatigabilul cercetător al textelor vechi româneşti, editor fără egal, harnic, inspirat şi ingenios explorator al arhivelor şi al fondurilor de manuscrise şi de carte veche şi rară, păstorul respectat al filologiei ieşene, care ne-a părăsit de curînd, profesorul N.A. Ursu (1927-2016). Cu o rară generozitate, N.A. Ursu ne oferea, celor care le doream, veritabile lecţii practice de metodologie a cercetării ştiinţifice. Acribia filologică, glorie şi mîndrie a breslei noastre, găsea în personalitatea lui o întruchipare aproape naturală. Domnul N.A. Ursu, este cel care „le-a deschis ochii" prietenilor săi Vasile Arvinte, Paul Miron şi Alexandru Andriescu, cînd aceştia s-au decis, prin 1986, să editeze *Biblia de la Bucureşti* (1688), arătîndu-le că iniţiativa lor ar căpăta un profil cu adevărat istoric prin luarea în calcul şi editarea, în paralel cu textul tipărit la 1688, a celorlalte două versiuni manuscrise din secolul al XVII-lea (MS. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române şi MS. 4389 de la Biblioteca Academiei Române din Bucureşti), la a căror (im)punere în circuitul ştiinţific major a contribuit el însuşi în mod decisiv, alături de cercetătorul bucureştean Virgil Cândea (1927-2007). Cu flerul său fără egal şi cu tenacitatea-i recunoscută, N.A. Ursu s-a străduit să argumenteze ipotezele privitoare, pe de o parte, la contribuţia consistentă pe care a adus-o Mitropolitul Dosoftei la revizuirea traducerii iniţiale a lui Milescu, aşadar, la configurarea textului final din MS. 45, şi, pe de altă parte, la paternitatea lui Daniil Andrean Panoneanul asupra traducerii cuprinse în MS. 4389.

Dincolo de zecile de ore de discuţii pe care i le-a acordat, N.A. Ursu a contribuit decisiv la trezirea interesului pentru MS. 45 al autorului acestor rînduri şi într-o manieră mai specială, directă şi neobişnuită: În urmă cu peste două decenii, pregătindu-şi ieşirea la pensie, N.A. Ursu a dorit să lase ordine deplină în colecţia de sute de microfilme şi fotocopii de texte româneşti vechi, pe care o adunase în timp. M-a chemat pentru ultima oară în biroul lui de la Institutul de Filologie Română «A. Philippide» şi, după ce mi-a explicat rostul donaţiilor diferenţiate pe care le făcuse deja (la Biblioteca Cantrală Universitară «Eminescu» cele mai multe microfilme, la Biblioteca Filialei din Iaşi a Academiei cele mai multe fotocopii, iar la Institut documentele, microfilme şi fotocopii, din bibliografia DLR), „Domnul Ursu" mi-a înmînat unul dintre exemplarele catalogului complet al donaţiei, alcătit cu minuţiozitate de el însuşi, dactilografiat şi cu numeroase adaosuri scrise manu propria. Mi-a mai dăruit cu acel prilej un număr oarecare de microfime de texte vechi, exprimîndu-şi speranţa că, poate, îmi vor fi de folos în studiile mele viitoare (era la curent cu tema studiului meu doctoral, influenţa limbilor clasice asupra lexicului traducerilor româneşti din secolul al XVII-lea!). Cu o intensă emoţie am constatat că, între microfimele dăruite, se găseau, în două grele cutii rotunde de metal, microfimele complete ale MS. 45 şi MS. 4389! Pînă la apariţia, în urmă cu cîţiva ani, a scanării digitale, care ne redă textele vechi cu o mare acurateţe, microfimele dăruite de domnul Ursu au constituit baza documentară a studiilor noastre în cadrul proiectului «Monumenta linguae Dacoromanorum»! Multe dintre celelalte texte româneşti vechi, microfilmate de N.A. Ursu, au fost deja asumate, între timp, în ultimii 10 ani, de tineri cercetători ca teme de studiu doctoral sub îndrumarea mea şi vor apărea în colecţia «Fontes Traditionis» pe care o coordonez la Editura Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi. Au văzut deja lumina tiparului: *Epistolă şi panegiric greco-român adresate lui Constantin Brâncoveanu* (Ms. BAR 766) (Silvia Chiosea), *Antim Ivireanul, Dumnezeieştile şi sfintele Liturghii,* Târgovişte, 1713 (Alina Camil), *Cazaniile lui Ilie Miniat,* Bucureşti, 1742 (Mihaela-Cristina Rădulescu), Dosoftei, *Parimiile preste an,* Iaşi, 1686 (Mădălina Ungureanu), *Şeapte taine a besearecii*, Iaşi, 1644 (Iulia Mazilu), Varlaam*, Scara raiului* (Ms. BAR 5419) (Oana Panaite).

Mulţumiri şi un omagiu postum adresăm şi d-lui

2 Vezi, pentru detalii, Munteanu 2015b.

Ioan Chindriș (1938-2015), reputat istoric și harnic editor de texte vechi el însuși. În calitate de director al Bibliotecii Filialei din Cluj a Academiei Române și custode al MS. 45, ne-a dăruit cu generozitate o copie scanată de bună calitate a acestuia, asigurîndu-ne, pentru ultime confruntări și verificări, un acces direct și nelimitat, în propriul cabinet directorial, la prețiosul document.

Datori sîntem cu sincere mulțumiri și reputaților specialiști prof. univ. dr. Rodica Zafiu, prof. univ. dr. Zamfira Mihail, prof. univ. dr. Gheorghe Chivu, m.c. al Academiei Române, și prof. univ. dr. pr. Gheorghe Popa, pentru bunăvoința colegială cu care au urmărit activitatea noastră din ultimii ani, formulînd aprecieri pozitive, sfaturi și sugestii foarte utile. Îi rugăm să primească mulțumirile noastre și pe domnii profesori Gheorghe Popa, Viorel Barbu, membru al Academiei Române, și Vasile Ișan, pentru sprijinul constant pe care, în calitate de rectori ai Universității «Alexandru Ioan Cuza», l-au acordat proiectului «Monumenta linguae Dacoromanorum», fără a cărui existență ediția de față ar fi fost mai greu de imaginat.

Mulțumiri le se cuvin și colegilor prof. univ. dr. Wolfgang Dahmen, prof. univ. dr. Felicia Dumas, dr. Arina Polozova și dr. Dinu-Gabriel Munteanu, pentru traducerea rezumatelor în limbile germană, franceză, rusă și, respectiv, engleză.

În fine, last but not least, adresăm mulțumirile noastre colegilor de la Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza», în special d-lui prof. univ. dr. Andrei Hoișie, directorul Editurii, pentru răbdarea și bunăvoința cu care au răspuns la solicitările noastre.

Contribuțiile cooautorilor la realizarea volumului au fost următoarele:

Prof. dr. Eugen Munteanu: conceperea ediției și coordonarea lucrărilor; stablirea normelor de transcriere interpretativă și nota asupra ediției; prefața; partea filologică a introducerii; studiul asupra lexicului; coordonarea și revizia studiilor asupra limbii; redactarea rezumatului în limbi străine; revizia finală și stabilirea textului; întocmirea bibliografiei finale; transcriere fonetică interpretativă a manuscrisului chirilic; transcrierea inserțiilor marginale din manuscris și redactarea notelor filologice corespunzătoare (de la început pînă la Ier., p. 2 - 573/2)

CS II dr. Ana-Maria Gânsac: transcriere interpretativă a manuscrisului chirilic; studiul asupra onomasticii; indicele de cuvinte și forme; redactarea notelor filologice pe marginea textelor (de la Ier. pînă la sfîrșit, p. 573/2 - 906/2); indicele onomastic

Dr. Lucia-Gabriela Munteanu: transcriere fonetică interpretativă a manuscrisului chirilic; revizuire a transcrierilor fonetice interpretative (parțial); studiul asupra sintaxei; indicele de cuvinte și forme

CS II dr. Mădălina Ungureanu: transcriere fonetică interpretativă a manuscrisului chirilic, revizii parțiale ale transcrierilor, studiul asupra foneticii, revizia finală și stabilirea textului, indicele de cuvinte și forme

Conf. dr. Ana-Maria Minuț: studiul asupra morfologiei

*

În etapele anterioare ale realizării prezentei ediții, în cadrul proiectului «Monumenta linguae Dacoromanorum», finanțat de Universitatea «Alexandru Ioan Cuza» din Iași, la procesul de prelucrare a inițială a textelor chirilice au mai colaborat colegii: CS I dr. Elena Dănilă, CS I dr. Mioara Dragomir, CS I dr. Gabriela Haja, CS dr. Maria Husarciuc, CS dr. Ioan-Florin Florescu și CS dr. Sabina Rotenștein. Le adresăm tuturor caldele noastre mulțumiri.

Mulțumiri adresăm și colegilor noștri mai tineri, studenți, masteranzi sau doctoranzi, care ne-au oferit, în timp, ajutorul lor dezinteresat la realizarea unor operțiuni tehnice (documentare, fișare, organizare a materialului etc.): drd. Gabriela Bîrsan, dr. Iosif Camară, dr. Ana-Veronica Catană-Spenchiu, drd. Emanuela Ciurciun, drd. Iulia Cîmpeanu, drd. Eliza Constantinescu, drd. Ioan-Mihai Felea, drd. Andreea-Giorgiana Marcu, drd. Ioan Mihalcea, drd. Claudia Moisiuc, mast. Mariana Nastasia, drd. Mihaela Onofrei, drd. Alexandra Prisacariu, drd. Luciana Radu, dr. Oana Zamfirescu. Mulțumim de asemenea d-nei ec. Felicia Marta, administratorul proiectului nostru, pentru sprijinul logistic acordat.

Lucrarea de față a fost realizată în cadrul Centrului de Studii Biblico-Filologice «Monumenta linguae Romanorum» al Universității «Alexandru Ioan Cuza», cu sprijinul financiar al UEFISCU, prin derularea unui grant de cercetare intitulat *Prima traducere românească a Septuagintei, operă a lui Nicolae Spătarul Milescu (Ms. 45, Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române). Ediție critică, studii lingvistice și filologice*, grant CNCS (PCE – Idei, cod 1578/ 2011), perioada de desfășurare, 2011-2016, director de proiect: prof. dr. Eugen Munteanu.

30 august 2016

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

de

EUGEN MUNTEANU

1. Generalități

Înainte de prezentarea, potrivit tradiției, a chestiunilor de detaliu privind ediția de față, cred că este util să prezint şi aici, pe scurt, câteva chestiuni privind istoria textului editat (MS. 45), chestiuni care vor fi prezentate în detaliu mai jos, în capitolele dedicate problematicii filologice din cadrul *Introducerii*.

Deşi persistă încă multe lacune de informație, istoria complicată a elaborării, în diferite etape, a textului primei versiuni româneşti integrale a Bibliei (*Biblia de la Bucureşti*, 1688) este astăzi mult mai bine cunoscută decît în trecut. Grație unor contribuții filologice care s-au acumulat în timp, începînd cu B. P. Hasdeu, continuînd cu Nicolae Iorga, Virgil Cândea, N. A. Ursu sau Alexandru Andriescu, sîntem astăzi în măsură să reconstituim cu destulă precizie parcursul versiunilor şi al revizuirilor succesive ale textului biblic, pînă în momentul în care acesta se tipăreşte la Bucureşti, în anul 1688. Nu îmi propun în această notă asupra ediției prezint în detaliu o vastă problematică, lucru pe care voi încerca să îl fac mai jos, ci doar să subliniez şi în acest context valoarea unui vechi text românesc, de o importanță culturală unanim recunoscută, dar a cărui bogăție documentară excepțională a fost foarte puțin exploatată în practica cercetării filologice şi în literatura de specialitate (studii biblice, istoria limbii române literare, lexicografie, dialectologie etc.).

2. Descrierea manuscrisului

Este vorba de versiunea integrală originală a *Vechiului Testament* în limba română, cuprinsă în Ms. rom. 45, păstrat la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române. Manuscrisul reprezintă o copie îngrijit realizată de un copist muntean, Dumitru din Cîmpulung (care se iscăleşte „Dumitru Dlăgopolscom”), între anii 1683-1686[1], la comanda lui Theodosie Veştemeanu, mitropolit al Țării Româneşti, care a fost, probabil şi primul său posesor. Manuscrisul este scris într-o chirilică cursivă semi-uncială, cu înălțimea literelor inițiale majuscule de 6 mm, iar a minusculelor de 1 mm. Textul este dispus pe două coloane, oglinda paginii normale fiind de 25,7 cm (lungime) şi 14 cm (lățime). Numerotarea originală, cu litere chirilice, merge de la 2 la 906. Pentru interesul documentar în sine, reproduc fişa bibliotehnică pe care prof. Chindriş o pregătea pentru viitorul catalog al bibliotecii (cu ortografia autorului). Pasajul suprimat dintre parantezele pătrate reprezintă transcrierea sumarului general original al textului[2].

---

[1] Aceasta este datarea propusă de Virgil Cândea, a cărui convingere a fost aceea că reviziuirea traducerii lui Milescu s-a făcut la Bucureşti (v. Cândea 1979: 110-111). Alexandru Andriescu este de părere că ar trebui „să fixăm data posibilă a executării manuscrisului copiat de Dumitru înainte de 1683, poate pe la începutul celei de-a doua păstoriri a lui Teodosie Veştemeanul în Țara Românească (1679)” (Andriescu 1988: 18).

[2] Datele tehnice de mai sus ne-au fost furnizate cu amabilitate de dl. prof. dr. Ioan Chindriş, director al Bibliotecii Filialei din Cluj a Academiei Române, din

Ms. 45
VECHIUL TESTAMENT, trad. Nicolae Milescu
Câmpulung, c. 1683-1686, hârtie, 31x20,5 cm., 457 f. (file albe: 455^{r-v}). Are numerotarea originală a paginilor: 2-906 (f. 2^{v}-454^{v}). Oglinda de bază a paginii este de 14, 5x25, 5 cm., la care se adaugă adnotările marginale ce se întind pe toată suprafaţa marginală.
I n f o r m a ţ i i s u p l i m e n t a r e :
- blocul cărţii (grosimea) fără coperţi: 5,5 cm.
- lungimea totată (cu copertă): 32 cm.
- lăţimea cu copertă: 21 cm.
- lungimea blocului de hartie: 31 cm.
- lăţimea blocului de hartie: 20,5 cm.
- Lungimea foii introductive (custodele inclus): 24,5 cm.
- lăţime foii introductive: 14 cm.
- oglinda paginii normale (colontitlu şi custode incluse) lungime: 25,7 cm.
- oglinda paginii normale (exclus trimiterile marginale, incidentale): lăţime: 14 cm.
- lăţimea coloanei: 6,8 cm.
- înălţimea literelor majuscule: 6 mm.
- înălţimea literelor minuscule: 1 mm. (Lăţimea literelor nu se pune, căci diferă).

N. B.
Lăţimea rapsodică a paginilor reale diferă, în funcţie de elementul cantitativ al trimiterilor. Spaţiul care rămâne marginal şi în aceste cazuri este de circa 0,5 – 1 cm.
- S c r i e r e a : chirilică cursivă; textul scris pe două coloane: f. 1^{v} (de la „Catastih") – 457^{v}; f. 457^{r} este scrisă pe două coloane până la jumătate.
- O r n a m e n t e : vignetă desenată în peniţă reprezentând „Facerea lumii" (f. 2^{r}); litere iniţiale lucrate în peniţă cu elemente florale şi zoomorfe (f. 2^{r}, col. „a" şi f. 27^{r}, col. „b"); titlurile, numărul capitolelor şi al versetelor, literele iniţiale ale capitolelor, unele semne ale aparatului critic sînt scrise cu roşu.
- C o p i s t u l : *Dumitru Dlăgopolscom* (= de la Câmpulung); codicele reprezintă o copie a protografului traducerii revizuite.
- P r o v e n i e n ţ a : Ţara Românească.
- P o s e s o r i : Theodosie Veştemeanu, mitropolitul Ţării Romaneşti; popa Lazăr (1857); Biblioteca Centrală Blaj.
- L e g ă t u r a : originală de la sf. sec. al XVII-lea, în piele cu impresiuni în aur, cu motive florale şi cu două cheutori defecte.
- C o t a : Ms. rom. 45.
- C u p r i n s […]
- Î n s e m n ă r i :

Coperta I interioară, f. 1^{v}, col. b:
Săvârşitul Vechiului Testament catastih şi lui Dumnezău mărire şi cinste.
Theodosie mitropolitul
Cu bun cuget i-au ajuns săvârşitul
Aceştii sfinte şi de Dumnezău porâncită
Şi încă împreună cu toate dăruită.
Ca la cel de toate ziditor şi făcător
Fost-au pururea cu tot sufletul rugător.
Domnul s-au rugat cu veselie şi cucernicie
Pentru ca să-i ajute să-şi facă numa de vecie.
Eu, Dumitrul scriitoriul,
Luai de la Domnul ajutoriul.
Robul sfinţii tali smerit
Cu tot lucrul acesta m-am întărit,
Lui Dumnezău ca să-mi ajute m-am rugat neîncetat
Şi pururea cu toată scriptura mi-au ajutat.
A sfinţii tali plecată slugă Dumitru Dlăgopolscom".
f. 77^{v}
Această Biblie cu cele ce să cuprind într-însa o am cumpărat de la feciorii răposatului Naicu (?) *dar anul în cari s-au scris aceasta nu am putut dovedi, fără numai că este scrisă în vreme de 34 de ani. 1857. Preotu Lazăr.*
f. 454^{v}
Săvârşitul aceştii sfinte şi dumnezăeşti carte ce să chiamă Scriptura Veache, şi lui Dumnezău mărire şi laudă în viaci nesăvărşiţi. Amin.

Alături de obişnuita prefaţă dedicatorie a copistului (*Cuvîntu înaintea cărţii aceştiia cătră preasfinţitul mitropolit*), plasată la începutul codicelui, între paginile 907-910 mai găsim un lung şi erudit *Cuvîntu înainte cătră cititori,* urmat de *Dosluşirea cărţii aceştiia cum vei putea să o înţelegi, citindu-o mai pre iuşor.* Aceste elemente „paratextuale" au fost în mod evident preluate de copist din textul pe care l-a transcris şi elaborate anterior de o persoană cu o pregătire cărturărească superioară. Pe lîngă indicarea surselor traducerii, este menţionat un „izvod al lui Necolae", sintagmă care trimite, după cum a fost dovedit definitiv, la persoana lui Nicolae Spătarul Milescu, autorul versiunii româneşti iniţiale a Vechiului Testament: Iată acest important pasaj, in extenso:

catalogul analitic al Bibliotecii (în curs de publicare). Îi mulţumesc d-lui profesor Chindriş şi pentru generozitatea cu care ne-a permis accesul direct la Ms. 45.

„Iară Nicoláie, vrînd să aducă şi el cartea aceasta den elinie la rumânie, nefiind altă dată scoasă la rumânie, au socotit şi au ales un izvod carele-i mai ales decît toate altele, tipărit în Frangofort şi ales foarte bine pre limba elinească, şi dedesupt cu multe arătări şi cuvinte puse cum le-au tălmăcit alţii. Ci măcar că deşi zice el că pre lîngă izvodul acesta au avut şi izvodul slovenescu şi leteneşti şi au avut şi alt izvod letenescu, ce au fost scos de curînd den limba jidovască, ádecă den izvod jidovăscu, aşa scrie el la prêdoslóviia lui, şi au scris şi cêle precum să află la letenie şi cêle precum să află la slovenie şi însemnările şi tălmăcirile cêle ce să află mai jos la izvodul acel grecescu, zice că le-au pus tot cu însemnări pre de margine, dară n-au pus nice unele de acêstea la izvodul lui; că au început să facă şi acêstea la capul dentîi, la *Bitie*, dar mai d-apoi pentru neaşezămîntul vremilor s-au lăsat şi n-au făcut nice unele de acêstea. Ci neaflîndu-le noi întru izvodul lui acêste însemnări ce mai sus zisem, nice noi nu le-am pus, ci precum s-au ţinut el tot de temeiu, aşa şi noi am urmat lui.

Şi iară mărturisêşte el de zice că de cel slovenescu nu s-au ţinut, că numai acest izvod iaste slovenescu care acum să află tipărit la Óstrov, şi zice că pre bogate locuri adaoge şi la multe şi scade, după cum mêrge ceastă elinească. Şi pentru *A patra carte a Ézdrii*, ce să află în cea slovenească scrisă, care carte în Bibliile elineşti nu să află scrisă, ci nu ştim de unde să să fie aflat cartea aceasta să să fie tălmăcit, ci pentru acêea nefiind elinêşte scoasă, nice rumî-*[909/1]* nêşte nu s-au scos, pentru că multe cărţi sînt oprite de bisêrică să nu să citească.

Iară şi noi pre lîngă izvodul lui Necoláie am mai alăturat şi alte izvoade greceşti, pren care izvoade fost-au unul carele au fost tipărit la Englitéra, ci şi acesta nu să potriviia cu cel de la Frangofort, pentru căci pren bogate locuri adăogea şi pren bogate locuri lipsiia, nu veniia cu cestalalt; pentru acêea lipsele nu s-au socotit, iar adaosele s-au pus precum vom face dosluşirea mai jos cu însemnări. Şi aşa am venit cu acela izvod pînă la *Paralipómenon dentîi*, şi apoi aflînd şi noi izvod grecescu, altul de cêle den Frangofort, dupre care au scris şi Necoláie, am urmat aceluia pentru tocmala greşalelor şi pentru tocmirea soroacelor şi *[909/2]* deplinirea cuvintelor şi întăritura óxiilor den cît am putut, şi izbrănirea stihurilor precum le vei vedea scrise tot pre de margine; şi încă am pus şi mărturiile cuvintelor prorociilor den cea slovenească, tot pre margine, neavîndu-le cêle greceşti; pentru căci izvodul lui Necoláie, pentru degraba scriindu-l, n-au pus nici unile de acêstea, ci era pentru neîntocmirea lui foarte cu greu a să înţelêge vorba tălmăcirei şi abaterea cuvintelor".

Prin coroborarea datelor de aici cu cele din predoslovia de la Ms. 4389, unde Milescu este din nou menţionat, precum şi cu alte date şi referinţe documentar-istorice, ajungem, în sinteză, la următoare succesiune a faptelor care au condus la elaborarea textului de care ne ocupăm.
După studii de bună calitate la şcoala Patriarhiei din Constantinopol şi după efectuarea cîtorva mici traduceri din greacă şi slavonă, viitorul cunoscut erudit român Nicolae Spătarul Milescu (1636-1708) a primit din partea voievodului Grigorie Ghica, misiunea de reprezentant (capuchehaie) al Ţării Româneşti pe lîngă Înalta Poartă de la Istambul. Aici, între anii 1661-1664, Nicolae Spătarul Milescu a efectuat traducerea integrală, din greacă în română, a Vechiului Testament. Ca izvod principal a fost folosit textul *Septuagintei*, într-o ediţie filologică apreciată în epocă, tipărită la Frankfurt am Main, în anul 1597, de un erudit cu orientare protestantă (calvină).

3. Interpretarea indicaţiilor tehnice explicite din manuscrisul original

Întocmit, aşadar, de copistul Dumitru din Cîmpulung pentru mitropolitul Teodosie Veştemeanu al Ţării Româneşti, textul din Ms. 45 este scris pe hîrtie albă de foarte bună calitate, pe două coloane foarte bine delimitate şi simetrice. Grafia este semiunciala curentă în secolul al XVII-lea, cu puţine prescurtări dar cu destul de multe slove suprascrise. Scrisul este regulat şi simetric, emanînd impresia de eleganţă şi siguranţă. Transparenţa hîrtiei face ca, adesea, „negativul" scrierii de pe contrapagină să fie vizibil, fără să îngreuneze însă lectura. Cerneala de bază este neagră. Se mai foloseşte cerneală roşie, la scrierea titlurilor, a numerelor capitolelor şi versetelor, precum şi a vrahiilor şi a altor semne convenţionale folosite pentru a marca intervenţii în text sau alte notiţe marginale.

În finalul de la *Cuvîntu înainte cătră cititori* din Ms. 45 se dau anumite indicaţii de lectură, inclusiv explicaţii cu privire la unele semne speciale folosite de scriptor. În transcrierea interpretativă a textului,

urmînd aceste indicaţii, am procedat astfel:

a) Punctul (.) sau virgula (,) scrise în textul original cu culoare roşie, care marchează sfîrşitul unui verset, au fost interpretate ca atare şi notate cu punct, respectiv virgulă, potrivit „logicii interne“ a frazei şi normelor actuale de punctuaţie.

b) Semiparantezele pătrate ⌊ ⌋, desemnate în prefaţa menţionată cu denumirea lor grecească *diameson*, au fost reţinute ca atare în transcriere, fără nici o menţiune în notele filologice. Aceste semiparanteze încadrează în text unele cuvinte, sintagme sau propoziţii care nu se regăsesc în toate izvoadele folosite de traducători şi considerate de aceea facultative („şi cu acêlea poate fi, şi fără de acêlea poate fi, tot să înţelêge vorba”).

c) Parantezele pătrate [ ] au fost reţinute ca atare în textul transcrierii. Ele încadrează cuvinte, sintagme sau propoziţii care se află doar în *Septuaginta* de la Londra (1663).

d) Semnele ˇ ˇ ˇ ˇ (vrahii) marcate cu roşu deasupra unui cuvînt sau sintagme în interiorul textului şi repetate pe margine, indică de regulă opţiuni de traducere diferite sau variante lexicale, reţinute de traducător sau de revizor din izvoadele avute la îndemînă. Alteori, acelaşi semn marchează o omisiune de traducător sau de copist. În nota filologică am folosit formule adecvate de definire ale acestor inserţii.

e) Semnele √ sau ˵ scrise cu roşu, inserate de regulă la începutul unui verset, marchează locul de inserţie al unei trimiteri biblice. Aceste trimiteri biblice au fost transcrise ca atare, în forma prescurtată din text, uşor de recunoscut şi de completat de cititorul modern avizat. Cînd referinţele biblice au fost date în original în limba slavonă, am completat în paranteze pătrate titlul complet al referinţei respective, aşa cum apare el în versiunea slavonă de la Ostrog (1597), însoţit, în paranteze, de prescurtarea titlului respectiv din lista titlurilor biblice ale ediţiei noastre. Au fost, de asemenea, completate în paranteze pătrate slovele lipsă din sintagmele, expresiile sau propoziţiile în limba slavonă, dîndu-se şi traducerea acestora.

f) O mînă desenată marginal cu roşu atenţionează asupra unei trimiteri textuale la persoana lui Iisus Hristos. Am notat explicit acest fapt în nota filologică de subsol.

4. Opţiuni cu caracter general

a) Am păstrat inconsecvenţele grafice de tipul *Amesê* (**амеса̀**) / *Amessé* (**амесс̑ѐ** (17); *obiceaiul* (**ѡбича́юл**, 748) / *obicêiul* (**ѡбичѣ́юл**, 17). Greşelile de transcriere ale scriptorului au fost corectate, specificîndu-se acest lucru în note.

b) Neseppararea cuvintelor (*scriptio continua*), obişnuită în scrierea medievală şi chiar în unele incunabule din perioada Renaşterii, nu pune în general probleme de transcriere. Cuvintele au fost transcrise separat, respectîndu-se, pentru unităţile morfematico-fonematice, regula actuală a cratimei: **ѕикъндȣсъ** = *dzicîndu-să* (791), **саȣзиди́т** = *s-au zidit* (792), **а̂ȣдатоѹопреа̀** = *au datu-o pre ea* (792), **помени́ва** = *pomeni-va* (793) etc.

c) Şuierătoarele sau nazalele finale (*ş, ţ, m*), cînd sînt muiate în limba română actuală, se notează ca în limba română actuală, chiar dacă, uneori, în text, nu este marcat semnul muierii (slovele **и** sau **ь**). Astfel: **шаȣ рȣптȣ** (316) = şi-au ruptu; **цаи рȣптȣ** (334) = ţi-ai ruptu; **черкацѡ** (616) = cercaţi-o; **цам фъкȣт** (561) = ţi-am făcut; **шаȣ премени́т** (869) = şi-au premenit etc.

5. Notele filologice

Notele filologice au un caracter textual-filologic strict, referindu-se, pe lîngă transcrierea tuturor inserţiilor marginale menţionate mai sus, şi la alte aspecte precum: semnalarea greşelilor evidente sau probabile ale scriptorului, corectate în textul transcris; omisiuni, ştersături sau autocorecturi ale scribului; inversări de sintagme sau de secvenţe frastice, marcate de regulă în text cu cifre; lecţiuni nesigure sau probabile; grafii neobişnuite sau rare etc.

Aceste glose marginale reprezintă indicii foarte preţioase despre complexitatea procesului de traducere sau de revizuire în care anonimii noştri predecesori din secolul al XVII-lea se lăsau angrenaţi. Definirea nuanţată a semnificaţiilor şi funcţiilor textuale ale acestor glose marginale a fost o sarcină filologică dificilă, implicînd urmărirea atentă a versiunilor de bază, *Septuaginta* de la Frankfurt, *Biblia* slavonă de la Ostrog şi *Vulgata* latinească.

6. Folosirea cratimei

Potrivit habitudinilor larg răspîndite la scriptorii din secolele al XVI-a - al XVII-lea, marcarea graniţelor dintre cuvinte era arbitrară, cuvintele mai scurte, inclusiv formele atone ale pronumelor personale sau auxiliarele verbale la formele compuse, fiind

scrise „legat“ de celelalte. În toate cazurile, am aplicat regulile ortografiei româneşti actuale, folosind cratima ori de cîte ori a fost cazul. Cuvintele compuse, rezultate de cele mai multe ori prin calchierea corespondentelor lexicale din originalul grecesc au fost transcrise prin respectarea normelor ortografice actuale. Am scris deci *bineplăcut, preapetrecînd, binecuvînta, untdelemn, fărădelege*, dar *untului de lemn* şi *fără de minte*, *fără de neam*, *fără de suflet*, *de mulţi ani* sau *fără de ani*, în cazul în care „sudura“ dintre elementele componente nu este definitivată sau „morfologizată“ şi înregistrată ca atare în DOOM:

7. Problema lui *î/â*.

Am continuat să scriem cu *î* şi *sînt* din raţiuni de consecvenţă cu ansamblul seriei «Monumenta linguae Dacoromanorum». Respectarea normei ortografice academice în acest punct ar fi condus practic la încălcarea unuia dintre principiile fundamentale ale filologiei, şi anume a principiului conservării autenticităţii textului. Transcrierea, de exemplu a seriei **сѫнть, сѫнтемь, сѫнтецЬ** (corect: *sînt, sîntem, sînteţi*) prin *sunt, sunteţi, suntem* ar fi însemnat o gravă mutilare a limbii originale a textului, prin înlocuirea formelor istoric autentice (etimologice) prin forme analogice cu caracter neologic, rezultate în epoca modernă, prin intervenţia conştientă şi voită a unei instituţii cu funcţie de codificare, în cazul nostru Academia Română. Alternativa recomandată de unii filologi bucureşteni (*sânt, sântem, sânteţi*), pe lîngă faptul că nu are nici o bază în tradiţie, este şi inadecvată din punct de vedere estetic.

8. Paginaţia

Întrucît paginaţia chirilică originală este consecventă şi nu pune probleme, am preluat-o ca atare, transcriind valorile cifrice ale slovelor chirilice în echivalentele lor „arabe“.

9. Problema citatelor în slavonă

Cuvintele, sintagmele, propoziţiile sau frazele în slavonă, prezente în special în notaţiile sau glosele marginale, au fost transliterate ca atare (completîndu-se în paranteze pătrate slovele lipsă) şi traduse în secţia notelor filologice

10. Punctuaţia

Punctuaţia originală, în special folosirea punctului şi a virgulei a fost ignorată, deoarece nu corespunde regulilor de punctuaţie actuale. Pentru facilitarea unei lecturi corecte, am întrebuinţat semnele de punctuaţie curente (, . : ; ? ! –) în conformitate cu regulile punctuaţiei actuale. Această punctuaţie a fost stabilită în funcţie de „logica internă” a discursului originar, adică după originalul grecesc primar, *Septuaginta* de la Frankfurt, confruntată cu ediţa Rahlfs a *Septuagintei.* Inexistente în original, ghilimelele au fost folosite potrivit regulilor actuale de marcare a vorbirii directe şi a vorbirii indirecte libere. Ordinea citatului în citat, a fost următoarea: Spuse Domnului: „Făcut-am, Doamne, păcat cînd am dzis: «Nu êste Dumnedzău»”. Pentru cazurile rare cu trei nivele, am practicat ordinea: „aaaaa «BBBB ‘ccc’ BBBB» aaaa”, adică „ « ‘ ’ » ”.

11. Prescurtările

Prescurtările obişnuite ale scrisului chirilic au fost completate tacit. Cele mai frecvente prescurtări sînt următoarele: **Дѕ8** = *Dumnedzău* (passim), **Д҃вд** = *David* (499, 857 et passim), **млъ** = *milă* (500, 507, 742, 834 et passim), **немлстиви** = nemilostivi (501), **млстив** = *milostiv* (505), **немлстив** = *nemilostivi* (506), **мл8ескь** = *miluiesc* (507), **мл8** = *milui* (509, 512 et passim), **мл8ѧще** = *miluiêşte* (507, 508, 511 passim), **млстив** = *milostiv* (511), **млстеніѧ** = *milosteniia* (Ms. 512 et passim), **млстив8л** = *milostivul* (511, 517), **млстені** = *milostenii* (727), **Іерслм** = *Ierusalim* (728, 731, 832 et passim), **мл8ит** = *miluit* (733, 734), **Дх8л** = *Duhul* (751, 901 et passim).

12. Suprascrierile

În Ms. 45 slovele suprascrise sînt destul de frecvente. Suprascrierea este marcată doar sporadic prin semnul suprascrierii (titla: ⁀). Slove aflate în această poziţie pot fi toate consoanele, cu o frecvenţă relativ mai mare grafemele **л**, **н**, **р**, **с** şi **ч** . Foarte frecvent este suprascrisă semivocala *i* în poziţie finală, de regulă cu funcţie de desinenţă. În acest scop se foloseşte un semn special, o scurtă linie orizontală, semicurbă, cu un punct la mijloc (aproximativ: ⁀). De asemenea, mai frecventă este suprascrierea slovei **8**: **прах** = *prah* (445), **прѣжма** = *preajma* (446), **е8** = *eu* (446), **ѫнтр8** = *întru* (447), **вормынкà** = *vor mînca* (499), **дъзлегъриле к8винтелор** (499), **аныи віеции** = *anii vieţii* (500), **Д8мнеѕъ8** = *Dumnedzău* (500), **нъдъждѫще** = *nădăjduiêşte* (500), **пророчицъ** =

prorociță (534), **аⷹ аȣѕиⷮ** = *au audzit* (552), **аⷹ фъкȣⷮ** = *au făcut* (553), **вѡⷬ лъⷹдà** = *vor lăuda* (554), **Ѳеⷭ виⷭ** = *Thesvis* (727), **а̂рараⷴ** = *Ararath* (728), **вѣⷱникъ** = *vêcinică* (728), **вѣ́чїꙿ** = *vêcii* (735), **рьⷩдȣѣ́леꙿ** = *rînduiêlei* (741), **фрьⷨсѣ́цеⷧꙿ** = *frîmsêțele* (745), **съꙿ дȣчеⷨ** = *să-i ducem* (836), **ȣшилѡⷬ** = *ușilor* (838), **месалѡⷴ** = *Mesaloth* (845), **рьⷩдȣ** = *rîndu* (845).

Uneori sînt suprascrise cîte două slove: **ниⷱꙵ** = *nici* (445), **нъдъⷢдȣⷯекь** = *nădăjduiesc* (446), **ꙟⷩфиⷫсерьсь** = *înfipseră-să* (447), **Дѡⷨнȣⷧ** = *Domnul* (447), **аⷹѕиⷩⷣ** = *audzind* (499), **кȣвьⷩⷮ** = *cuvînt* (499), **ꙟⷩтраⷰ** = *întrați* (531), **мѡⷬⷮ** = *mort* (539), **пъмьⷩⷮ** = *pămînt* (551), **стѣпеⷩⷷ** = *stêpene* (554), **сърїⷩⷣ** = *sărind* (728), **кȣръⷩⷣ** = *curînd* (738), **цъⷬꙿ** = *țări* (836), **жі́дѡⷡꙿ лѡⷬ** = *jidovilor* (845), **лепъдьⷩⷣ** = *lepădînd* (851) sau, mai rar, chiar în grupuri de cîte trei: **кьⷩтаⷰꙵ** = *cîntați* (447), **прѐнекȣраⷰꙿ пїѣⷬⷣⷷ** = *pre necurați piiarde* (499), **вѣⷬⷣⷷ** = *vêrde* (539), **ȣⷩⷣⷷ** = *unde* (539, 740), **ръⷭпȣⷩⷣⷷ** = *răspunde* (556), **сфїⷩцїⷩⷣⷹ** = *sfințindu* (746), **ȣⷩⷣ** = *unde* (841).
Ca soluție tehnică de transcriere, am ales „coborîrea“ în rînd a slovelor respective, fără nici o indicație grafică.

13. Scrierea cu majusculă

Potrivit regulilor ortografice actuale, teonimele și numele asimilate acestora au fost scrise cu majusculă: *Dumnezeu, Domnul, Atotputernicul, Atotțiitoriul, Mîngîietorul, Sfînta Scriptură, Iisus Hristos.* Nu am folosit majuscularea pronumelor teofore, pentru a nu crea dificultăți majore prelucrării automate a textelor.
Tot potrivit normelor ortografice actuale am scris cu majuscule toate numele proprii: antroponime, toponime (hidronime, horonime, politonime etc.), teonime etc. Dificultăți am întîmpinat la identificarea toponimelor compuse. Principala sursă a acestui tip de dificultăți constă în nivelul diferit de „toponimizare” a unor apelative precum *țară, pămînt, apă, rîu, munte* etc. Orientîndu-ne în cazurile mai dificile după instrumentele filologice pe car ele-am avut la îndemînă (originalul grecesc, versiunile recente ale *Septuagintei* în engleză, germană, franceză etc.), am notat toponime compuse precum: *Apa Egiptului, Apa Pricei Cadis, Apa Iordanului, Apa Iordanului, Apa Meron, Apa Maggedó, Apa Efrathului, Apa Prigoanei*, etc., *Cîmpul Magheddo, Cîmpul Tanéos, Cîmpul Împăraților, Cîmpul Împăraților, Marea cea Mare, Marea Sării, Marea Aravá, Marea Arăpească, Muntele Galaad, Muntele Siir, Muntele Sina* sau *Muntele Sinaiei*, *Muntele Navan, Muntele Horiv, Muntele Carmil* sau *Muntele Carmilului*, *Pămîntul Hanaan* sau *Pămîntul Hanaaneilor, Pămîntul Egiptului, Pămîntul Filistinilor, Pămîntul Siir, Pămîntul Galaadu, Pămîntul Jidovescu, Pămîntul Ghersem, Pămîntul Gad, Rîul Chedrilor, Rîul Therá, Rîul Tigris, Rîul Eghiptului, Rîul Efrathului, Rîul Iordanului, Pustiiul Faran, Pustiiul Sur, Pustiiul Siná, Pustiiul Maon, Îara Haleilor* sau *Țara Haldeiască, Țara Vavilonului, Țara Arăpească, Țara Aosítidei, Țara Themanitidei, Țara Asirienilor, Țara Jideovască, Țara Egiptului, Țara Grecească, Țara Elam, Valea lui Iezrael, Valea Ahor, Valea Iosafat,*

14. Numerotarea versetelor

Numărul versetelor a rămas cel din original, care reproduce, cu neînsemnate excepții, numerotarea *Septuagintei* de la Frankfurt.

15. Accentul, spiritele

Problema accentului este una importantă și delicată, ignorată complet pînă acum de filologii români, cu consecințe regretabile. În Ms. 45 accentele sînt notate cu mare frecvență, deși nu în mod consecvent: cel ascuțit (**а́**) pe vocale din interiorul cuvîntului, cel grav (**а̀**) pe vocale finale sau pe cuvinte monosilabice. Am notat accentuarea, folosind exclusiv un accent ascuțit, în următoarele cazuri:

1) atunci cînd accentarea marcată a cuvîntului românesc obișnuit este diferită de cea din româna standard actuală: **а̂коло̀** = *acoló* (448) sau **а̂кѡлѡ̀** = *acoló* (501, 505, 731, 732, 737, 888), **жи́довы** = *jídovi* (455), **пели́ца** = *pielíța* (749), **деⷩкѡлѣ̀** = *dencoleá* (842), **та́лаⷩѕи** = *tálanzi* (854), **їⷭторї́е** = *istoríe* (905).

2) întotdeauna la numele proprii, atunci cînd accentul este marcat în original: **Ливáнȣлȣꙵ** = *Livánului* (454), **Корѐ** = *Coré* (459), **Іѡⷬдàнȣлȣꙵ** = *Iordánului* (459), **Виⷬсавѐе** = *Virsavée* (463), **И҆саїа** = *Isaía* (529), **Ѡ҆зїа** = *Ozía* (534), **Манаⷭсѝ** = *Manassí* (536), **ї̇ѡна́ѳаⷩ** = *Ionáthan* (731), **навȣхѡдѡнѡ́сѡⷬ** = *Navuhodonósor* (736), **е̂ѳїѡпїеꙿ** = *Ethiopíei* (737), **веѳѡрѡ̀** = *Vethoro* (738), **ї̀аре́ѳ** = *Iaréth* (738), **І̂ȣдї́ѳь** = *Iudith* (744), **дими́трїе** = *Dimitríe* (847), **ї̂ѡ́ппа** = *Ióppa* (850), **Лїсїа** = *Lisía* (878), **Нїка́нѡⷬ** = *Nicánor* (880).

3) la cuvintele neologice (grecisme, slavonisme, latinisme): **нъси́лїе** = *năsílie* (863), **тїраⷩ** = *tíran* (869), **пеⷩдикоⷭтї́** = *pendicostí* (876), **трȣ́фе** = *trúfe* (885).

4) atunci cînd diferenţiază formele omografe de prezent, respectiv perfect simplu sau viitor la verb ori între forme verbale şi alte părţi de vorbire: **тꙋ̃бꙋръ́съ** = *turbură-să* (445), **адьⁿкъ** = *adîncă* (446), **съ́бꙋкꙋръ́** = *să bucură* (449), **сърꙋ́тъ** = *sărută* (503), **сꙋрпъ̀** = *surpă* (512), **ꙟпрéꙗꙋ́ръ** = *împregiúră* (517), **гꙋ̃тъ̀** = *gustă* (519), **скꙋтꙋ́ръ** = *scutură* (537), **стригъ̀** = *strigă* (539), **съ̀аꙋꙃы̀** = *să audzí* (539), **ръ́дикъ̀** = *rădică* (831), **ꙟтьⁿпинъ̀** = *întîmpină* (850), **миⷲкъ** = *mişcă* (887), **съ̀мꙋ́тъ** = *să mută* (894).

Spiritele, atît cel lin (᾿), cît şi cel aspru (῾) sînt de asemenea şi ele sistematic notate la începutul cuvintelor începînd cu vocale, singure, sau în combinaţie cu accentele. Întrucît sînt păstrate în virtutea tradiţiei şi nu au nici o funcţie fonologică, spiritele au fost ignorate în procesul de transcriere.

16. Prescurtările titlurilor cărţilor biblice

Pentru desemnarea titlurilor tradiţionale ale cărţilor biblice din Vechiul Testament, aşa cum apar ele în Ms. 45, au fost adoptate următoarele prescurtări (după *Catastihul cărţii aceştiia*). Pentru Noul Testament au fost preluate titlurile din *Biblia de la Bucureşti* (1688).

VECHIUL TESTAMENT

Facerea = Fac., *Ieşirea* = Ieş., *Cartea preoţască* = Lev., *Numărături* = Num., *A doua lêge* = Deut., *Iisus Naví* = Ios., *Judecătorii* = Jud., *Rúth* = Rut, *A împărăţiilor I* = 1 Reg., *A împărăţiilor II* = 2Reg., *A împărăţiilor III* = 3Reg., *A împărăţiilor IV* = 4Reg., *A celor lăsate I* = 1Paral., *A celor lăsate II* = 2Paral., *Esdra* = Ezd., *Neemía* = Neem., *Esthir* = Est., *Iov* = Iov, *Psaltirea* = Ps., *Parimiile lui Solomon* = Par., *Adunătoriul* = Ecles., *Cîntarea cîntărilor* = Cînt., *Isaía* = Is., *Ieremía* = Ier., *Plânsorile Ieremíei* = Plîng., *Iezechiil* = Iez., *Daniil* = Dan., *Osíia* = Os., *Ioíl* = Ioil, *Amos* = Am., *Avdíu* = Avd., *Ionas* = Iona, *Mihéa* = Mih., *Naum* = Naum, *Avacum* = Avac., *Sofoniia* = Sof., *Agghéu* = Ag., *Zahariia* = Zah., *Malahíia* = Mal., *Tovit* = Tov., *Iudith* = Idt., *Varuh* = Var., *Cartea trimisă a Ieremíei* = Ep. Ier., *Cîntarea a trei coconi* = Cînt. trei tin., *Catastih al Esdrii* = 2 Ezd., *Esdra 3* = 3 Ezd., *Înţelepciunea lui Solomon* = Sol., *Înţelepciunea lui Sirah* = Sir., *A Sosánii istoríe* = Sus., *Pentru a Bălaurului Vil* = Bel, *A Macaveilor cea dentîi* = 1 Mac., *A Macaveilor a doao* = 2 Mac., *A Macaveilor a treiia* = 3 Mac., *Iósip* = Iosip

NOUL TESTAMENT

De la Matei S. Evanghelie = Mat., *Evanghelia de la Marco* = Marc., *Evanghelia de la Luca* = Luc., *Evanghelia de la Ioan* = Ioan, *Faptele apostolilor* =Fapte, *Pavel către Rîmleni* = Rom., *Către Corinteni I* = 1Cor., *Către Corinteni II* = 2Cor., *Către Galateni* = Gal., *Către Efeseni* = Efes., *Către Filipeni* = Filip., *Către Coloseni* = Col., *Către Soloneni I* = 1Tes., *Către Soloneni II* = 2 Tes., *Către Timotei I* = 1Tim., *Către Timotei II* = 2Tim., *Către Tit* = Tit, *Către Filimon* = Filim., *Către Evrei* =Evr., *A lui Iacov carte* = Iac., *A lui Petru carte I* = 1Petr., *A lui Petru carte II* = 2Petr., *A lui Ioan I* = 1Ioan, *A lui Ioan II* = 2Ioan, *A lui Ioan III* = 3Ioan, *A Iudei carte* = Iuda, *Apocalipsa lui Ioan* = Apoc.

17. Inventarul grafemelor şi valorile lor fonetice

Inventarul de slove folosit de scriptorul care a redactat Ms. 45 este cel curent în epocă, cu prescurtările şi suprascrierile curente. Este o scriere destul de clară, chiar elegantă.

Valorile fonetice ale grafemelor sînt în general stabile, cu particularităţile care vor fi specificate în continuare.

Inventarul grafematic al textului de faţă este format din următoarele slove: **А/а, Б/б, В/в, Г/г, Д/д, Є/є, Ж/ж, Ѕ/ѕ, З** (Ꙁ)/**з** (ꙁ), **И/и, І/і,** ?/**ї, К/к, Л/л, М/м, Н/н, О/о, П/п, Р/р, С/с, Т/т,** /**ꙋ, Оу/оу, Ф/ф, Х/х, Ѱ/ѱ, Ѡ/ѡ , Ц/ц , Ш/ш, Щ/щ, Ч/ч, Ъ/ъ, Ь/ь, Ы/ы, Ѣ/ѣ, Ѫ/ѫ, Ю/ю, Ꙗ/ꙗ, Ѧ/ѧ, Ѩ/ѩ, Ѥ/ѥ, Ѳ/ѳ, Ѯ/ѯ, Џ/џ, Ꙟ/ꙟ, Ѵ/ѵ.**

În cele ce urmează, reluăm aceste slove şi le prezentăm monografic, împreună cu valorile lor fonetice contextuale, în grafia originalului şi redate în ortografia românească actuală:·

А/а (az)

Notează în mod exclusiv vocala *a*, în orice poziţie: **ꙟпъръ́тꙋл** = *împăratul* (283), **ка́лѧ** = *calea* (445), **апроа́пє** = *aproape* (445), **кꙋџєта́** = *cugetá* (445), **прах** = *prah* (445), **адьⁿкъ** = *adîncă* (446), **кьⁿтаⷰ** = *cîntaţi* (447), **аколо̀** = *acoló* (448), **фа́цъ** = *faţă* (499), **віа́ца** = *viaţa* (501), **чє́ла** = *cela* (504), **фа́чє** = *face* (509), **дрєптатє** = *dreptate* (511), **ачє́ла** = *acela* (512), **да́рꙋры** = *daruri* (513), **кꙋраⷮ** = *curat* (530), **ва̀аба́тє** = *va abate* (536), **а̀лъкꙋ̃** = *a lăcui* (555), **фа́чєⷰ** = *faceţi* (556), **съ̀кєма̀** = *să chema* (833), **па́чє** = *pace* (859), **а̃мєлѡⷬ** = *armelor* (871).

Б/б (buche)

Notează în mod exclusiv consoana *b*, în orice

poziție: **бътрън** = *bătrîn* (282), **тꙋбꙋръ́съ** = *turbură-să* (445), **бꙋнъ** = *bună* (499), **събꙋкꙋръ́** = *să bucură* (449), **би́не** = *bine* (500), **лимбъ** = *limbă* (502), **абатъсъ** = *abată-să* (504), **бърбат** = *bărbat* (506), **ба́гъ** = *bagă* (530), **абѣ** = *a bea* (543), **бълаꙋрꙋл** = *bălaurul* (545), **зъба́лъ** = *zăbală* (553), **бирꙋинцъ** = *biruință* (831), **лимби** = *limbi* (831), **подоа́ба** = *podoaba* (832), **ѡбръзꙋит** = *obrăzuit* (833).

В/в (vede)

Notează în mod exclusiv consoana *v*, în orice poziție: **Ливанꙋлꙋи** = *Livánului* (454), **жи́довы** = *jidovi* (455), **Вирсавѐе** = *Virsavée* (463), **легавачиневà** = *lega-va cineva* (502), **ви́нѡ** = *vino* (503), **ѫвъцътꙋра** = *învățătura* (511), **потри́ва** = *potriva* (511), **ѫве́цꙋте** = *învețu-te* (513), **воровици** = *voroviți* (514), **кꙋвꙑнтꙋлꙋи** = *cuvîntului* (516), **вїе** = *vie* (545), **врѣмѧ** = *vrêmea* (553), **пꙋневои** = *pune-voi* (558), **вѡ́ѧ** = *voia* (570), **жі́дов** = *jidov* (833), **скърнъвїѧ** = *scîrnăviia* (841), **вѡ́е** = *voie* (841), **извѡ́дꙋл** = *izvodul* (852).

Г/г (glagoli)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează consoana *g*, atunci cînd urmează o consoană sau o vocală nepalatală: **ааѧергà** = *a alerga* (283), **саꙋпогорѫт** = *s-au pogorît* (283), **ворꙋга́** = *vor ruga* (499), **гръѧ́ще** = *grăiêşte* (500), **съблагословъск** = *să blagoslovăsc* (501).

2. Notează consoanele palatale corespunzătoare grafemelor actuale *ghe* și *ghi*, atunci cînd este urmată de **е, и, і, ї, ѵ, ѣ, ю, ѧ** sau **ꙗ**: **аꙋжꙋнгꙗт** = *au junghiat* (283), **аꙋжꙋнгїа́т** = *au junghiat*, **жꙋнге** = *junghie* (457), **стънгѧ** = *stînghea* (461), **Еги́птꙋлꙋи** = *Eghiptului* (487), **ꙋнгю** = *unghiu* (503), **привеги́нд** = *priveghind* (504), **гиндеи** = *ghindei* (531), **съсжꙋнге** = *să să junghe* (539), **негини́ца** = *neghinița* (547), **рагис** = *Raghis* (729), **гіѡ̀чиле** = *ghiocile* (734), **гесем** = *Ghesem* (737), **гергесе́ии** = *ghergheseii* (740), **аꙋжꙋнгꙗт** = *au junghiat* (831), **жꙋнгѐ** = *junghé* (833), **прівегѧ̀** = *priveghea* (853), **горгїѧ** = *Gorghiia* (877).

3. Ca o reminiscență din ortografia grecească, în cuvinte de origine grecească apare notat sporadic un „gamma dublu“ (**гг**), cu valoarea fonetică *ng*: **а́гглѡр ши архангелилѡр** = *anghelilor şi arhanghelilor*. Regula este aplicată cu inconsecvență, alături de notarea redundantă **нгг** din exemplul de mai sus fiind înregistrate și notații fonetice “complete” precum **архангели** = *arhangheli*.

Д/д (dobro)

Notează în mod exclusiv consoana *d*, în orice poziție: **домнꙋл** = *Domnul* (283), **ѕикънд** = *dzicîndu* (285), **нъдъждꙋеск** = *nădăjduiesc* (446), **адънкъ** = *adîncă* (446), **Домнꙋл** = *Domnul* (447), **жи́довы** = *jidovi* (455), **Іорда̀нꙋлꙋи** = *Iordánului* (459), **дрептáте** = *dreptate* (499), **кредин́чоа́съ** = *credincioasă* (507), **нъдеждѣ** = *nădejdea* (513), **ваа́рде** = *va arde* (557), **дрептáтѣ** = *dreptatea* (563), **нъро́дꙋл** = *nărodul* (564), **дъпъртатъ** = *dăpărtată* (568), **перси́да** = *Persida* (736), **еши́нд** = *ieșind* (737), **арънд** = *arînd* (856), **ро́дꙋл** = *rodul* (856), **депрегюр** = *depregiur* (877), **жꙋдекътор** = *judecător* (877).

Є/є (iest)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala *e* în interiorul și la final de silabă: **ѕисе** = *dzise* (287), **цїе** = *ție* (287), **ниште** = *niște* (445), **шезꙋт** = *șezut* (445), **ѫфипсеръсъ** = *înfipseră-să* (447), **Корѐ** = *Coré* (459), **ва́селе** = *vasele* (833), **ле́фі** = *lefi* (848), **немік** = *nemic* (885). **четáтѣ** = *cetatea* (505), **фрáтеле** = *fratele* (536), **херестръꙋ** = *herestrău* (536), **нещи́не** = *neștine* (550), **кърáре** = *cărare* (558), **атре́ѧ** = *a treia* (728), **пентрꙋ** = *pentru* (729), **тоáте** = *toate* (735), **престе** = *preste* (737), **ѕи́се** = *dzise* (745). De asemenea, notează vocala *e* la inițiala de nume proprii străine: **Єлеа́зар** = *Eleázar* (833), **Єфрафꙋлꙋи** = *Efrafthului* (835), **Єфпáтѡр** = *Efpátor* (861), **Єкватáнà** = *Ecvatáná* (871).

2. Notează diftongul *ie* la început de silabă: **сфътꙋеск** = *sfătuiescu* (283), **пáеле** = *paiele* (287), **ръзбѡ́аелѡр** = *războaielor* (288), **пери́ре** = *pierire* (391), **пели́целе** = *pielițele* (501), **пери́рѧ** = *pierirea* (505), **вѡ́е** = *voie* (530), **ваѐши̇̀** = *va ieși* (531), **мꙋѐри** = *muieri* (532), **плѡ́ае** = *ploaie* (532), **нъдъждꙋеск** = *nădăjduiesc* (733), **ешїѧ** = *ieșiia* (734), **мꙋѐрілѡр** = *muierilor* (832), **вомерта** = *vom ierta* (862), **ѡбичѣе** = *obicêie* (864), **тъмъе** = *tămîie* (887).

Decizia pe care am luat-o de a transcrie în aceste situații sistematic prin *ie*, conform regulii ortografice actuale, se justifică și prin prezența multor situații în care diftongul respectiv este notat ca atare, prin grupul de slove **їе**, ca în exemplele: **пїетриле** = *pietrile* (362), **пїердꙋт** = *pierdut* (367), **пїер** = *pier* sau **пїер** = *pier* (500), **съваѫпїедекà** = *să va împiedeca* (500, 516), **ѫпїедекътꙋра** = *împiedecătura* (505), **ѫпїедекътꙋра** = *împiedecătura* (505), **фїер** = *fier* (516), **саꙋѫпїедекат** = *s-au*

împiedecat (518), **нꙋсевѡрѫпїєдека** = *nu se vor împiedeca* (595), **фїєрбинте** = *fierbinte* (728), **аꙋпїєрдꙋт** = *au pierdut* (732), **съѫпїєдекà** = *să împiedeca* (734), **пїє́тры** = *pietri* (736, 741), **лаꙋпїєрдꙋт** = *l-au pierdut* (737), **фїєрꙋл** = *fierul* (40), **пїє́тры** = *pietri* (736, 741).

Ca o concesie făcută ortografiei româneşti actuale, am exceptat de la această regulă de transcriere formele flexionare ale verbului *a fi* (**єрà** = *era,* **єщи** = *eşti,* **є скри́съ** = *e scris*) şi ale pronumelor personale **єꙋ** = *eu*, **єл** = *el* şi **єи** = *ei,* **єꙋ** = *eu* (446).

Alternanţele grafice de tipul **ке/кїє** le-am considerat ca reflectînd o incertitudine în rostire şi, de aceea, le-am menţinut ca atare în transcriere: **кезáш** = *chezaş* vs. **кїєзáш** = *chiezaş*, la cîteva rînduri distanţă unul de altul), **кїємá** = *chiema* vs. **кемá** = *chema* şi **съкїєлтꙋѧ** = *să chieltuia* (368), dar **келтꙋсъ** = *cheltui-să* (549); **жꙋнгє** = *junghie* (457), **тевеикемà** = *te vei chema* (530), **аꙋкемат** = *au chemat* (543), **кемъ́** = *chemă* (831), **кемаци** = *chemaţi* (887), **кїємъри** = *chiemări* (887).

3. Sporadic, prin **є** se notează şi vocala *i,* ca în exemplele: **а єшè** = *a ieşi* (504), **повєсте́щемє** = *povêsteşte-mi* (586).

Ж/ж (juvete)

Notează în mod exclusiv consoana *j*, în orice poziţie: **аꙋжꙋнгїат** = *au junghiat* (283), **примежді́ѧ** = *primejdiia* (283), **жиртъвникꙋлꙋи** = *jirtăvnicului* (285), **нъдъждеꙋск** = *nădăjduiesc* (446), **прѣжма** = *preajma* (446), **жи́довы** = *jidovi* (455), **жꙋнгє** = *junghie* (457), **жꙋдекáта** = *judecata* (499), **жец** = *jeţ* (504), **нъдѣжде** = *nădějde* (507), **жиртвелѡр** = *jirtvelor* (530), **жꙋдекътѡр** = *judecător* (531), **мижлокꙋл** = *mijlocul* (532, 741), **жáхꙋл** = *jahul* (532), **прѣжма** = *preajma* (736), **àжꙋтѡри** = *ajutori* (738), **връжмаш** = *vrăjmaş* (855), **жꙋдекáтъ** = *judecată* (871), **нèнъдъждꙋинд** = *nenădăjduind* (872), **жáле** = *jale* (882).

Ѕ/ѕ (dzialo)

Notează în orice poziţie, în Ms. 45, africata *dz*, specifică limbii scrise din zona nordică a ţării în perioada veche a românei literare: **съвапкълѕи** = *să va încăldzi* (282), **Дꙋмнеѕъꙋл** = *Dumnedzăul* (283), **аꙋѕꙋл** = *audzul* (285), **ѕи́се** = *dzise* (445), **ѕꙋа** = *dzua* (445), **ѫндрептѣѕъ** = *îndrepteadză* (446), **ѕи́че** = *dzice* (499), **аꙋѕы** = *audzi* (501), **блъндѕитѡрюл** = *blîndzîtoriul* (507), **ѕꙋа** = *dzua* (531), **ѕикънд** = *dzicînd* (545), **аꙋѕи́те** = *audzite* (560), **фрꙋнѕеле** = *frundzele* (571), **намїазъѕы** = *namiazădzi* (586), **ѕи́леле** = *dzilele* (727), **бїнекꙋвънтѣѕъ** = *binecuvînteadză* (730), **Дꙋмнеѕъꙋ** = *Dumnedzău* (735), **къѕꙋ** = *cădzu* (831), **ѕѧстрє** = dzêstre (860), **ѕиши** = *dziși* (878), **ѫнтрїстѣѕесè** = *întristêdze-se* (881).

Această literă mai apare pentru notarea cifrei 6, marcată de fiecare dată cu tilda, ca indiciu al valorii sale cifrice: **ѕ҃** = 6, **рм҃ѕ** = 146.

З/з (zemle)

Notează în mod exclusiv consoana *z*, în orice poziţie: **веипъзѝ** = *vei păzi* (284), **пáза** = *paza* (284), **саꙋзидит** = *s-au zidit* (287), **шезꙋт** = *şezut* (445), **вàслѡбозѝ** = *va slobozi* (550), **мїазънѡапте** = *miazănoapte* (562), **избъндире** = *izbîndire* (573), **зáма** = *zama* (571), **прáзниче** = *praznice* (728), **съпъзеск** = *să păzesc* (729), **ѫндръзнѧще** = *îndrăznêşte* (732), **спꙋза** = *spuza* (732), **ездрилом** = *Ezdrilom* (736), **възꙋ** = *văzu* (739), **зълѡг** = *zălog* (831), **пръзіле** = *prăzile* (832), **сълèпъзаскъ** = *să le păzască* (862), **зъчѧ** = *zăcea* (863).

И/и (ije)

Această slovă are următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *i*, în orice poziţie: **избъвѣще** = *izbăvêşte* (283), **кꙋвинте** = *cuvinte* (499), **и́нима** = *inima* (499), **причѧперѧ** = *priceperea* (499), **прꙋнчилѡр** = *pruncilor* (499), **кърърил** = *cărările* (500), **чéрюрил** = *ceriurile* (500), **чинстѣщеѡ** = *cinstêşte-o* (501), **чиневá** = *cineva* (502), **и́нимил** = *inimile* (503), **лъцимѧ** = *lăţimea* (503), **аꙋкрꙋрил** = *lucrurile* (504), **вѡрфолѡсѝ** = *vor folosi* (504), **фъръминте** = *fără minte* (507), **нꙋминте** = *nu minte* (507), **би́не** = *bine* (509), **фериčиц** = *ferіciţi* (511), **ни́къюры** = *nicăiuri* (513), **нѧмꙋрил** = *neamurile* (727), **дентрꙋми́не** = *dentru mine* (729), **ѕи́се** = *dzise* (729), **копи́ле** = *copile* (729), **вѡфѝ** = *voi fi* (731), **ти́грис** = *Tígris* (731), **пъринцы** = *părinţi* (733), **сфинцїи** = *sfinţii* (733), **ѕи́се** = *dzise* (733), **прèвеститорїи** = *pre vestitorii* (737), **аꙋàкоперит** = *au acoperit* (739), **фїи** = *fiii* (740), **гергесеи** = *gherghеseii* (740).

2. Notează semivocala *i* în final de silabă: **коци** = *coţi* (363), **ничи** = *nici* (445), **кънтаци** = *cîntaţi* (447).

Am renunţat la notarea în transcriere a alternanţei consoană dură/consoană moale, la sfîrşitul unor cuvinte, în grafii ca **херꙋвим**, transcris *heruvimi* (363). Considerăm că avem în acest caz cu o simplă alternanţă grafică, fără funcţie distinctivă,

rezultat aleatoriu al dorinței de economie a spațiului din partea scriptorului. **серафи**^{м} = *serafimi* (533), **ꙗръ**^{ш} = *iarăși* (535), **нꙋ**^{м}**вѡ**^{р}**ръ**^{с}**пꙋ**^{нде} = *nu-mi vor răspunde* (556), **слꙋгъ**^{м}**єщи** = *slugă-mi ești* (559), **ꙗръ**^{ш} = *iarăși* (728), **ꙟ**^{м}**адꙋчѧ**^{м} = *îmi aduceam* (728), **арать**^{м} = *arată-mi* (731), **але**^{ш} = *aleși* (733), **съ**^{м}**дѣмїє** = *să-mi dea mie* (733), **шї**^{м}**ва**^{ф} = *și-m va fi* (747), **ачєла**^{ш} = *același* (886), **тръгъ**^{н}**дꙋ**^{ш} = *trăgîndu-și* (888).

І/і

Notează în mod exclusiv vocala *i*: **Іер**^{с}**лм** = *Ierusalim* (364), **Іѡсафа**^{т} = *Iosafat* (374), **Іо**^{р}**данꙋлꙋ**^{и} = *Iordánului* (459), **Іеровоа**^{м} = *Ierovoam* (468), **шіпоти**^{л} = *șipotile* (504), **мі**^{н}**те** = *minte* (512), **съри**^{нд} = *sărind* (728), **царіні**^{л} = *țarinile* (728), **ѕіcеръ** = *dziseră* (729), **състі**^{н}**гъ** = *să stingă* (730), **копілꙋ**^{л} = *copilul* (733), **прєтіне** = *pre tine* (735), **аꙋ прі**^{н}**сь** = *au prins* (737), **чірєзи**^{л} = *cirezile* (738), **бисѣрічи**^{л} = *bisêricile* (738), **ѕіcе** = *dzise* (739), **аꙋпері**^{т} = *au pierit* (740), **чіне** (740), **ръдъчіна** = *rădăcina* (741), **ръ**^{с}**плътіре** = *răsplătire* (742), **шіеші** = *și iesí* (745), **са**^{ꙋ}**міра**^{т} = *s-au mirat* (745), **сфі**^{н}**ці**^{ндꙋ} = *sfințindu* (746), **бінекꙋвь**^{н}**таръ** = *binecuvîntară* (750), **стъпьніръ** = *stăpînіră* (750), **стрігаръ** = *strigară* (750), **че**^{л}**чісъспаріє** = *cel ci să sparie* (751), **сфі**^{н}**телѡ**^{р} = *sfintelor* (751).

/ї

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala *i*, apărînd mai ales înaintea unui grafem-vocală: **цїє** = *ție* (284 și 501), **кълъторїѧ** = *călătoriia* (499), **скрїє** = *scrie* (503), **авꙋцїє** = *avuție* (505), **бꙋкꙋрїє** = *bucurie* (505), **щїи**^{нд} = *știind* (513), **васкрїє** = *va scrie* (558), **веселїє**^{и} = *veseliei* (561), **цїє** = *ție* (569), **пꙋ**^{с}**тїю** = *pustiiu* (571), **пр**^{о}**рочїѧ** = *prorociia* (723), **гъ**^{н}**дїѧм** = *gîndiiam* (733), **бꙋкꙋрїє** = *bucurie* (848), **вѡ**^{л}**нічїє** = *volnicie* (886), **веселїє** = *veselie* (887), **фїаръле** = *fiarăle* (888).

2. Notează semivocala *i*: **мїазънoапте** = *miazănoapte* (287 și 747), **вїацъ** = *viață* (501), **намїазъѕы** = *namiazădzi* (586), **мїеꙋ** = *mieu* (728).

3. Semnul ̄ sau ̄ (*i* suprascris), notat foarte frecvent la sfîrșitul unui cuvînt, notează semivocala *i*, vocala *i*, sau vocala *e*. Am optat de fiecare dată pentru valoarea impusă de contextul fonetic. În caz de dubiu, am privilegiat rostirea literară actuală: **веапропїѧ** = *vei apropiia* (499), **съпрїма**^{с}**къ** = *să priimască* (499), **кълъторїѧ** = *călătoriia* (499), **алцї** = *alții* (501), **нещї**^{нд} = *neștiind* (503), **дре**^{п}**тъцї** = *dreptății* (506), **мещерї** = *meșterii* (507), **прїѧтенї** = *priêtenii* (507), **пъро**^{н}**цї** = *părinții* (509), **съцфїє** = *să-ți fie* (516), **мл**^{с}**тенї** = *milostenii* (727), **бъ**^{р}**бацї** = *bărbații* (729), **сфи**^{н}**цї** = *sfinții* (733), **превє**^{с}**титѡрї** = *pre vestitorii* (737), **четъцї** = *cetății* (742), **ѡкї** = *ochii* (742).

К/к (caco)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează în mod exclusiv consoana *c*, în orice poziție: **адь**^{н}**къ** = *adîncă* (446), **нъдъ**^{ж}**дꙋ**^{и}**ескь** = *nădăjduiesc* (446), **кь**^{н}**та**^{ци} = *cîntați* (447), **аколо** = *acoló* (448), **Коре** = *Coré* (459), **кꙋвь**^{нт} = *cuvînt* (499), **кътръ** = *către* (501), **кꙋра**^{т} = *curat* (503), **калѧ** = *calea* (513), **атѡ**^{к}**ма** = *atocma* (515), **фъкꙋтꙋса**^{ꙋ} = *făcutu-s-au* (519), **ка**^{р}**тѧ** = *cartea* (859), **къ**^{л}**римѣ** = *călărimea* (859), **трѣ**^{б}**ни**^{к} = *trêbnic* (876), **съваꙟкꙋнꙋна** = *să va încununa* (886).

2. Notează consoanele palatale *che* și *chi*, atunci cînd este urmat de **є, и, і, ї, ѣ, ю, ѧ** sau **ꙗ**: **аꙋкема**^{т} = *au chemat* (446), **ꙋрѣкѧ** = *urêchea* (499), **ѡки** = *ochii* (501), **ꙟ**^{н}**кезъшꙋ** = *închezășui* (502), **ки**^{п} = *chip* (503), **съкꙗмъ** = *să cheamă* (512), **кера**^{ст} = *cherast* (514), **ꙟ**^{н}**кꙗгъ** = *încheagă* (516), **ѡкї** = *ochii* (833), **кемаре** = *chemare* (870), **ꙟ**^{н}**пърекѣре** = *împărechêre* (871), **кию**^{т} = *chiot* (881).

Л/л (liude)

Notează în mod exclusiv consoana lichidă *l*, în orice poziție: **гласꙋ**^{л} = *glasul* (284), **лъкꙋи**^{м} = *lăcuim* (287), **До**^{м}**нꙋ**^{л} = *Domnul* (447), **аколо** = *acoló* (448), **Ливанꙋлꙋ**^{и} = *Livánului* (454), **паримї**^{и}**ле** = *parimiile* (499), **Дѡ**^{м}**нꙋлꙋ** = *Domnului* (500), **кꙋвь**^{н}**тꙋ**^{л} = *cuvîntul* (501), **къ**^{и}**ле** = *căile* (502), **чѣл**^{е} = *cêle* (503), **каре**^{л} = *carele* (504), **дъ**^{с}**тꙋ**^{л} = *dăstul* (834), **лі**^{м}**билѡ**^{р} = *limbilor* (886), **лѡкꙋ**^{л} = *locul* (886), **патимилѡ**^{р} = *patimilor* (893).

М/м (mislete)

Notează în mod exclusiv consoana *m*, în orice poziție: **ꙟ**^{м}**пъратꙋ**^{л} = *împăratul* (283), **ма**^{и}**ка** = *maica* (283), **прѣ**^{ж}**ма** = *preajma* (446), **До**^{м}**нꙋ**^{л} = *Domnul* (447), **мьестрїє** = *măiestrie* (499), **мь**^{н}**тꙋ**^{и}**ре** = *mîntuire* (505), **мꙋ**^{л}**тъ** = *multă* (508), **ръмьне** = *rămîne* (508), **мл**^{с}**тивꙋ**^{л} = *milostivul* (511), **и**^{н}**има** = *inima* (516), **Фили**^{с}**тїи**^{м} = *Filistiim* (835), **ми**^{н}**те** = *minte* (893), **жꙋмътате** = *jumătate* (895), **мѡа**^{р}**те** = *moarte* (903).

Н/н (naş)

Notează în mod exclusiv consoana *n*, în orice poziţie: **ни̑ч** = *nici* (445), **нъдъ̑ждѹеск** = *nădăjduiesc* (446), **ѫдрептѣѕъ** = *îndrepteadză* (446), **ѫ̑трꙋ** = *întru* (447), **До̑мнꙋл** = *Domnul* (47), **кынтаць** = *cîntaţi* (447), **ѫ̑фи̑серьсь** = *înfipseră-să* (447), **мл̑ стені̑** = *milostenii* (727), **прѐмине** = *pre mine* (728), **нѣмꙋл** = *neamul* (731), **атꙋ̑нчѧ** = *atuncea* (733), **бине** = *bine* (735), **ха̑тманꙋл** = *hatmanul* (737), **німе** = *nime* (836), **Їѡанафан** = *Ioanáthan* (839), **сфы̑нтъ** = *sfîntă* (903), **плы̑нсꙋ** = *plînsu* (904).

О/о (on)

Notează exclusiv vocala *o*, în orice poziţie: **моа̑рте** = *moarte* (287), **кълъторіѧ** = *călătoriia* (499), **копилáшꙋл** = *copilaşul* (499), **тоáтъ** = *toată* (501), **тоѧг** = *toiag* (505), **ваповъцꙋї** = *va păvăţui* (505), **бл̑гословеніѧ** = *blagosloveniia* (506), **си̑цитоáре** = *simţitoare* (507), **рóада** = *roada* (511), **скоáте** = *scoate* (513), **погѡрꙋ̀** = *pogorî* (729), **вецѫ̑тоáрче** = *veţi întoarce* (731), **аколѡ́** = *acoló* (737), **ко̑ртꙋл** = *cortul* (748), **вы̑ртоáсъ** = *vîrtoasă* (749).

Scris de regulă **оа**, diftongul *oa* apare uneori notat doar cu slova **о**, marcată de regulă de un accent ascuţit: **добитóче** = *dobitoace* (376), **корóна** = *coroana* (378).

În cuvîntul **ὄме**, acest grafem notează diftongul *oa* (= *oame*), o formă morfologică arhaică, păstrată în virtutea tradiţiei şi notată de asemenea şi **óаме** etc.).

П/п (pocoi)

Notează exclusiv consoana *p*, în orice poziţie: **пъмъ̑нтꙋл** = *pămîntul* (284), **пра̑х** = *prah* (445), **прѣ̑жма** = *preajma* (446), **ѫ̑преꙋнъ** = *împreună* (727), **пе̑трꙋкъ̀** = *pentru că* (729), **пѧще** = *pêşte* (731), **пáсъ** = *pasă* (735), **прѐ̑те** = *preste* (736), **пꙋтѣрѧ** = *putêrea* (741), **лепъдáте** = *lepădate* (849), **пъкáте** = *păcate* (869), **пътими̑** = *pătimim* (869), **аплекъ̀тꙋ̑р** = *aplecături* (904).

Р/р (rîţă)

Notează exclusiv consoana *r*, în orice poziţie: **пра̑х** = *prah* (445), **прѣ̑жма** = *preajma* (446), **ѫ̑трꙋ** = *întru* (447), **ѫ̑фи̑серьсь** = *înfipseră-să* (447), **Іѡ̑рдàнꙋлꙋ̑** = *Iordánului* (459), **прѐмине** = *pre mine* (504), **кáрел̑** = *carele* (736), **во̑ акопер̑** = *voi acoperi* (737), **мъ̀гꙋрі̑** = *măgurii* (739), **дрепт** = *drept* (745), **траю̑** = *traiul* (748), **сꙋ̑шꙋри̑** = *suişurile* (749), **аꙋр** = *aur* (849), **стрáже** = *straje* (849), **ръ̑тáтѣ** = *răotatea* (869), **ардѣ** = *ardea* (904). **пра̑х** = *prah* (445), **прѣ̑жма** = *preajma* (446), **ѫ̑трꙋ** = *întru* (447), **ѫ̑фи̑серьсь** = *înfipseră-să* (447), **Іѡ̑рдàнꙋлꙋ̑** = *Iordánului* (459), **прѐмине** = *pre mine* (504), **кáрел̑** = *carele* (736), **во̑ акопер̑** = *voi acoperi* (737), **мъ̀гꙋрі̑** = *măgurii* (739), **дрепт** = *drept* (745), **траю̑** = *traiul* (748), **сꙋ̑шꙋри̑** = *suişurile* (749), **аꙋр** = *aur* (849), **стрáже** = *straje* (849), **ръ̑тáтѣ** = *răotatea* (869), **ардѣ** = *ardea* (904).

С/с (slovo)

Notează exclusiv consoana *s*, în orice poziţie: **съ̑це** = *sînge* (284), **тꙋ̑бꙋръ́съ** = *turbură-să* (445), **нъдъ̑ждеꙋ̑къ** = *nădăjduiesc* (446), **ѫ̑фи̑серьсь** = *înfipseră-să* (447), **сты̑гѧ** = *stînghea* (461), **Ви̑савѐе** = *Virsavée* (463), **чи̑сте** = *cinste* (737), **съѧ́съ** = *să iasă* (739), **пꙋ̑чѧ́серъ** = *purceseră* (741), **фрꙋмѡа́съ** = *frumoasă* (743), **спрѐ** = *spre* (745), **кáса** = *casa* (747), **повѐ̑тіръ** = *povestiră* (849), **гла̑** = *glas* (869), **сáте** = *sate* (869), **вы̑тѡ̑** = *vîrtos* (870).

Т/т/т (tverdu)

Notează exclusiv consoana *t*, în orice poziţie: **кътръ** = *către* (282), **ръсъри̑** = *răsărit* (282), **тꙋ̑бꙋръ́съ** = *turbură-să* (445), **кы̑нта̑** = *cîntaţi* (447), **ѫ̑трꙋ** = *întru* (447), **сты̑гѧ** = *stînghea* (461), **аꙋфъкꙋ̑** = *au făcut* (736), **вы̑ртꙋтѣ** = *vîrtutea* (739), **дрепт** = *drept* (745), **трꙋпꙋлꙋ̑** = *trupului* (747), **тоáтъ** = *toată* (749), **аꙋклъди̑** = *au clădit* (751), **съ̑бътоáре** = *sărbătoare* (876), **сы̑бъта** = *sîmbăta* (877), **а̑ꙋкꙋвы̑нта̑** = *au cuvîntat* (878), **тіранꙋ̑** = *tiranul* (896).

Ꙋ/ꙋ (ucu)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează, frecvent, vocala *u*, în orice poziţie, de obicei în interiorul şi la sfîrşitul cuvîntului, dar şi, mai rar, la iniţială de cuvînt: **съ̑ꙋ̑гъ** = *să-l ungă* (283), **ѧ̑ꙋчи̑** = *i-au ucis* (284), **шезꙋт** = *şezut* (445), **тꙋ̑бꙋръ́съ** = *turbură-să* (445), **До̑мнꙋл** = *Domnul* (447), **ѫ̑трꙋ** = *întru* (447), **ꙋсъбіѧ̀** = *usăbiia* (504), **кꙋџетꙋ** = *cugetu* (507), **кꙋвы̑нтꙋ** = *cuvîntu* (510), **дꙋ̑хꙋл** = *duhul* (729), **сꙋ̑летꙋл** = *sufletul* (743).

2. Notează uneori vocala *u* final: **ѐрàтъмъи̑дꙋ** = *era tămîindu* (286), **ажꙋнсꙋ** = *ajunsu* (382), **дѡ̑рмꙋ** = *dormu* (501), **дрептꙋ** = *dreptu* (506), **стры̑мбꙋ** = *strîmbu* (506), **кꙋџетꙋ** = *cugetu* (507), **кꙋвы̑нтꙋ** = *cuvîntu* (510), **ѡ̑мꙋ** = *omu* (512), **кꙋбꙋ** = *cuibu* (516), **кы̑мпꙋ** = *cîmpu* (516), **че̑кꙋ** = *cercu* (728), **ѕмара̑гдꙋ** = *zmaragdu* (735), **Є́гиптꙋ** = *Éghiptu* (740),

ѫ҄нтwрсȣ = *întorsu* (741), **сърг8индȣ** = *sîrguindu* (745), **фа́птȣ** = *faptu* (746), **сфи҄нціндȣ** = *sfinţindu* (746), **ко́ртȣ** = *cortu* (748), **ме́ргȣ** = *mergu* (750), **пȣтéриле** = *puterile* (850), **саȣдепъ́ртат** = *s-au depărtat* (850), **кипȣл** = *chip* (852), **кȣптóрюл** = *cuptoriul* (905).

Ѹ/ѹ (u)

Această slovă notează vocala *u*, de obicei la început de cuvînt: **wрѹнде** = *oriunde* (506), **ѹргїа** = *urgiia* (508), **ѹрѣкѧ** = *urechea* (511), **ѹрїѧшилwр** = *urieşilor* (512).

Ф/ф (fertă)

Notează în mod exclusiv consoana *f*, în orice poziţie: **фрȣмwасъ** = *frumoasă* (283), **ферични** = *fericit* (445), **ѫ҄нфи҄псерьсь** = *înfipseră-să* (447), **фїюле** = *fiiule* (500), **мъфъкȣ** = *mă făcui* (500), **фичwры** = *ficiori* (503), **аȣфъкȣт** = *au făcut* (736), **фáца** = *faţa* (742), **сȣфлетȣл** = *sufletul* (743), **фрьцїѧ** = *frăţiia* (852), **сефїла** = *Sefila* (853), **фíлип** = *Fílip* (870), **жаф** = *jaf* (895).

Х/х (her)

Notează în mod exclusiv consoana *h*, în orice poziţie: **хwтáрȣл** = *hotarul* (283), **мохорьт** = *mohorît* (362), **прах** = *prah* (445), **вàwдихны** = *va odihni* (499), **ланцȣх** = *lanţuh* (499), **хързеск** = *hărăzesc*, **хáрȣры** = *haruri* (501), **хwтáрȣл** = *hotarul* (508), **хотърáще** = *hotărăşte* (510), **пъхарь** = *păhară* (514), **хьрбȣл** = *hîrbul* (516), **пȣхwwáсъ** = *puhoioasă* (517), **Халдеѧскѫ** = *haldeiască* (672), **хар** = *har* (728), **дȣхȣл** = *duhul* (729), **хáинеле** = *hainele* (730), **драхмъ** = *drahmă* (731), **хїéрѣ** = *hiêrea* (731), **а҆хїáхар** = *Ahiáhar* (734), **хȣдицїле** = *hudiţile* (735), **лаȣхрънит** = *l-au hrănit* (736), **навȣхwдwнwсwр** = *Navuhodonósor* (736), **хатманȣл** = *hatmanul* (737), **халдеилwр** = *haldeilor* (739), **хътмънїеи** = *hătmăniei* (739), **wдихнеи** = *odihnei* (744).

Ѱ/ѱ (psi)

Notează în mod exclusiv grupul consonantic *ps*, în orice poziţie: **наȣлипсит** = *n-au lipsit* (363), **рȣѱе** = *rupse* (81), **лиѱаскъ** = *lipsască* (500), **сърȣмѱеръ** = *să rumpseră* (500), **лиѱиці** = *lipsiţi* (504), **лиѱъ** = *lipsă* (505), **лиѱѧще** = *lipseşte* (508), **лиѱит** = *lipsit* (517), **коáѱеле** = *coapsele* (674), **коáѱъ** = *coapsă* (744), **рȣѱе** = *rupse* (833), **нелиѱіці** = *nelipsiţi* (852), **самѱакі** = *Sampsachi* (858), **прокоѱáлъ** = *procopsală* (870).

Ѡ/ѡ (ot)

Notează de regulă vocala *o*, în orice poziţie: **ѡ҆áдȣсеръ** = *o aduseră* (283), **дѡрмы** = *dormi* (501), **ваáдаѡ҆е** = *va adaoge* (504), **Дѡмнȣл** = *Domnul* (510), **а҆пѡи** = *apoi* (511), **съ̀нȣдвѡрѣскъ** = *să nu dvorească* (513), **ва̀ѡдихны** = *va odihni* (517), **міжлѡкȣл** = *mijlocul* (853), **сълдѡмолѣскъ** = *să-l domolească* (869), **ѡбьршиндȣсъ** = *obîrşindu-să* (886), **а҆прóщилѡр** = *a proştilor* (895).

Ca şi **о** cu accent, şi **ѡ** accentuat notează frecvent diftongul *oa:* **рѡ́деле** = *roadele* (506), **крединчѡ́се** = *credincioase* (509), **кȣнѡ́ще** = *cunoaşte* (514), **кѡ́теле** = *coatele* (519).

O utilizare specială a acestei slove, care tinde să capete în text funcţia unei veritabile norme ortografice, este notarea secvenţei fonetice corespunzătoare diftongilor *ua* şi *uă* din ortoepia românească actuală. Cu o consecvenţă ridicată, **ѡ** apare în cuvinte precum substantivul *ziuă/ ziua*, verbul *plouă*, numeralele *două, nouă*, forma verbală *luă* etc. Întrucît nu avem însă nici o dovadă că diftongii *uă* şi *ua* ca atare existau şi erau rostiţi întocmai cum îi rostim astăzi, am transcris peste tot în aceste cazuri pe **ѡ** prin *o.* Dintre sutele de recurenţe cu grafie identică, reproducem cîteva: **дóаѡ** = *doao* (287), **а҆мъндóаѡ** = *amîndoao* (87), **нóаѡ** = *noao* (287), **дѡ́аѡ** = *doao* (362, 501), **нѡ́аѡ** = *noao* (499), **а҆мьндѡ́аѡ** = *amîndoao* (511).

Potrivit aceluiaşi raţionament, am transcris slova **ѡ** prin *o* şi în formele flexionare ale verbului *a lua*, în secvenţe în care ortografia actuală recomandă notarea vocalei *ă*: **лȣѡ́м** = *luom* (158v) sau **лȣѡ́мь** = *luom* (168v), **ѫ҄ші лȣѡ̀** = *îşi luo* (168v), **а҆мъндѡ́аѡ** = *amîndoao* (831), **вѡ́аѡ** = *voao* (834).

Ц/ц (ţi)

Notează în mod exclusiv consoana *ţ*, în orice poziţie: **цїе** = *ţie* (283), **съ̀симецїѧ** = *să simeţiia* (283), **кьнтаци** = *cîntaţi* (447), **ѫ҄нцелепчюнѣ** = *înţelepciunea* (499), **симцирѣ** = *simţirea* (499), **алцїи** = *alţii* (501), **крединцъ** = *credinţă* (506), **бȣнътъці** = *bunătăţi* (510), **жȣдéцȣл** = *judeţul* (511), **пѡрцы** = *porţi* (513), **ѫ҄нвъцътȣра** = *învăţătura* (514), **скопиці** = *scopiţi* (672), **прéѡцилwр** = *preoţilor* (728), **цáра** = *ţara* (728), **фáца** = *faţa* (729), **скȣлацивъ** = *sculaţi-vă* (732), **албецеле** = *albêţele* (734), **ѫ҄мпъръцїа** = *împărăţia* (735), **тоці** = *toţi* (735), **трáџеці** = *trageţi* (742), **тримицьнд** = *trimiţînd* (743), **саȣѫ҄нфрьмсецат** = *s-au înfrîmseţat* (745).

Ш/ш (şa)

Notează în mod exclusiv consoana *ş* în orice poziţie: **ȣша** = *uşa* (64), **вашєдѣ** = *va şedea* (283), **шѝ** = *şi* (283), **шєзȣт** = *şezut* (445), **копилáшȣ̑л** = *copilaşul* (499), **шȣвъйтє** = *şuvăite* (500), **ȣшил̑є** = *uşile* (501), **а̑мєшиⷮ** = *am ieşit* (503), **ȃша** = *aşa* (504), **шíпотил̑є** = *şipotile* (504), **шовьѧ̑щє** = *şovăieşte* (507), **дєшєⷬта̑т** = *deşertat* (586), **лъкáшȣлȣ̑** = *lăcaşului* (727), **саⷹ нѐа̑шєзаⷮ** = *s-au neaşezat* (728), **ачѣѧ̑ш** = *aceeaşi* (729), **сьⷩтѡⷲ** = *sănătoşi* (731), **ꙗ̆ръⷲ** = *iarăşi* (735), **дъшєⷬци** = *dăşerţi* (737), **лъкáшєл̑є** = *lăcaşele* (738), **нȣвàєшѝ** = *nu va ieşi* (739), **чєнȣшє** = *cenuşe* (744), **шєзьⷩⷣ** = *şezînd* (745), **дъшкиⷩⷣ** = *dăşchiind* (749).

Щ/щ (ştea)

Notează, în mod frecvent, grupul consonantic *şt*, în orice poziţie: **нáⷹщиⷮ** = *n-au ştiut* (283), **є́щи** = *eşti* (284), **нищє** = *nişte* (445), **повєⷭтѣщємє** = *povêşteşte-mi* (586), **щиⷹ** = *ştiu* (834), **мєщєⷬшȣгȣ̑р** = *meşterşuguri* (854), **фїєщєкáрєл̑** = *fieştecarele* (856), **нѡ́щри** = *noştri* (858).

Ч/ч (cerfu)

Notează, în mod exclusiv consoana africată *č* în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: **съчѧⷬчє** = *să cêrce* (282), **фъчѧⷨ** = *făceam* (727), **чѧл̑є** = *cêle* (728), **ачєⷭта** = *acesta* (730), **бєⷬбѧ́чє** = *berbêce* (732), **чєлȣ̑и** = *celui* (734), **фачєвѡ** = *face-voi* (834), **порьⷩчєл̑є** = *porîncele* (834), **чєⷬчєтьⷩдȣ̑** = *cercetîndu-i* (835), **чєтáтє** = *cetate* (870).

2. cînd aceasta este urmată de *i*: **кьчи** = **ниⷱ** = *nici* (445), **чиⷩчиѕєⷱ** = *cincidzeci* (728), **чирє́зил̑є** = *cirezile* (738), **прȣⷩчі̑и** = *pruncii* (739), **ръдъчíна** = *rădăcina* (741), **чíнє** = *cine* (743), **съзгьⷬчíръ** = *să zgîrcîră* (835), **пѡрьⷩчиⷮ** = *porîncit* (836), **лȣчїѧсѡ́арєл̑** = *luciia soarele* (841).

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală (*a, o, u*) sau de un diftong. În aceste cazuri, am aplicat regula ortografică modernă, transcriind prin *ce* sau *ci*, conform normelor actuale: **ачаⷭта** = *aceasta* (283), **ꙟцєлєⷩчȣнѣ** = *înţelepciunea* (284), **крєдиⷩчѡⷭ** = *credincios* (730), **чѡплитє** = *cioplite* (736), **ꙟцєлєⷩчюнѧ** = *înţelepciunea* (746), **пичѡ́арєл̑** = *picioarele* (749), **фичѡ́арєл̑** = *ficioarele* (751), **сънєчѡⷦнїⷨ** = *să ne ciocnim* (849), **рȣгъчюнє** = *rugăciune* (851), **пáчѧ** = *pacea* (853), **крєдиⷩчѡⷭ** = *credincios* (870).

Ъ/ъ (ior)

Prezintă următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *ă*, în interiorul sau la finalul cuvîntului: **ꙟпърáтȣ̑л** = *împăratul* (282), **фрȣмоáсъ** = *frumoasă* (283), **тȣⷬбȣръсъ** = *turbură-să* (445), **адьⷩкъ** = *adîncă* (446), **ꙟндрєптѣѕъ** = *îndrepteadză* (446), **ȃдєвърáтъ** = *adevărată* (499), **ꙟдръпничиⷩⷣ** = *îndrăpnicind* (505), **дрєптъⷮлє** = *dreptăţile* (729), **ѕíсєръ** = *dzisera* (729), **ꙟпрєⷹнъ** = *împreună* (731), **сънътáтє** = *sănătate* (733), **пъриⷩтєл̑є** = *părintele* (735), **кътръ** = *cătră* (736), **вълє** = *văile* (737), **лъкȣєⷭкь** = *lăcuiesc* (738), **хѡтàръл̑** = *hotarăle* (738), **аⷹфъкȣⷮ** = *au făcut* (739), **сътъбърь** = *să tăbărî* (741), **сърѣдикáръ** = *să rădicară* (741), **ръⷭплътирє** = *răsplătire* (742), **тоáтъ** = *toată* (745), **стъпьнíръ** = *stăpînîră* (750).

2. Notează frecvent vocala *î* în interiorul cuvîntului: **тръмбицаⷮⷲ** = *trîmbiţaţi* (283), **кътє** = *cîte* (284), **кȣвъⷩтȣ̑л** = *cuvîntul* (285), **пънъ** = *pînă* (285), **мънїєⷶ** = *mîniei* (545), **пъмъⷩтȣ̑л** = *pămîntul* (737), **пъⷭкъⷩдȣсъ** = *pascîndu-să* (873), **мъⷯниⷮ** = *mîhnit* (886), **мънїѧ** = *mîniia* (890). Transcriind slova **ъ** prin *î* în asemenea cazuri, am privilegiat imaginea grafică actuală, conştienţi fiind de realitatea fonematică a opoziţiei „slabe“ între *ă* şi *î* din sistemul fonologic românesc, ca şi de rostirile populare cu *ă* în diferite zone dialectale dacoromâneşti.

3. Ca o reminiscenţă a ortografiei slavone, **ъ** apare la sfîrşitul unor nume proprii masculine, precum **пéтръ** = *Petră* (passim).

4. La sfîrşit de cuvînt, ior apare uneori fără valoare fonetică: **Дóмнȣлъ** = *Domnul*, **вѣкъ** = *veac*.

Ь /ь (ier)

Acest semn, preluat din ortografia slavonă şi păstrat prin tradiţie de ortografia chirilică românească veche, este lipsit, de cele mai multe ori, de valoare fonematică. Apare notat şi în finalul consonantic al cuvintelor, uneori şi în final de silabă, ca semn suprascris (ⸯ): **саⷹꙟтоⷬсⸯ** = *s-au întors* (361), **нъдъⷤдȣєкь** = *nădăjduiesc* (446), **хъръзєⷭкⸯ** = *hărăzesc* (501), **стрьⷨбⸯ** = *strîmb* (503), **юбъⷭкⸯ** = *iubăsc* (504, 517), **грєшєⷭкⸯ** = *greşesc* (507), **аⷭкȣⷩсⸯ** = *ascuns* (512), **ȃдьⷩкⸯ** = *adînc* (513), **гръєⷭкⸯ** = *grăiesc* (514), **лєⷨнⸯ** = *lemn* (515), **лъкȣєⷭкⸯ** = *lăcuiesc* (736), **аȣприⷩсⸯ** = *au prins* (737), **аȣꙟтиⷩсⸯ** = *au întins* (739).

Mai rar, **ь** poate avea totuşi următoarele valori

fonetice:

1. Notează vocala *ă*: **ꙟфисерьсь** = *înfipseră-să* (447), **кꙋꙟсь** = *cu însă* (509), **шовьѧще** = *șovăiește* (509), **пьрцы** = *părți* (509), **трьснете** = *trăsnete* (874), **ӑмърьчюне** = *amărăciune* (886).

2. Notează semivocala *ĭ*: **мїи де ѡкърь** = *mii de ocări* (43), **коморь** = *comori* (43, 51), **испитиць ши вець кꙋноаще** = *ispitiți și veți cunoaște* (52).

3. Notează frecvent, vocala *î*: **касътьмьеѕь** = *ca să tămîiedzi* (362), **ѕикьнд** = *dzicînd* (362), **стьнд** = *stînd* (363), **тъмье** = *tămîie* (371), **адьнкъ** = *adîncă* (446), **кьнтаци** = *cîntați* (447), **ѡарешкьтъ** = *oareșcîtă* (503), **рьндꙋит** = *rînduit* (504), **стрьмбꙋ** = *strîmbu* (506), **кꙋвьнтꙋ** = *cuvîntu* (510), **вѡпогѡрь** = *voi pogorî* (729), **съмьнїе** = *să mînie* (737), **пьнъ** = *pînă* (737), **тримицьнд** = *trimițînd* (743), **саꙋꙟфрьмсецат** = *s-au înfrîmsețat* (745), **неꙟпреꙋньндꙋне** = *neîmpreunîndu-ne* (747), **вьртоасъ** = *vîrtoasă* (749), **мьна** = *mîna* (749), **съспъмьнтаръ** = *să spămîntară* (750), **кьте** = *cîte* (751), **вьртꙋте** = *vîrtute* (885), **мьнекат** = *mînecat* (887).

Ы/ы (ieri)

Folosit cu o frecvență foarte redusă, acest semn apare cu următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î*: **съ мънынкь** = *să mănîncă* (728).

2. Notează vocala sau semivocala *i*: **дарꙋры** (362), **жидовы** = *jidovi* (455), **ваѡдихны** = *va odihni* (499), **ꙟшы** = *înșii* (499), **дрепцы** = *drepți* (500), **нѧтеѕы** = *nêtedzi* (500), **харꙋры** = *haruri* (501), **сънꙋмерџы** = *să nu mergi* (501), **къръбꙋныаприншы** = *cărbuni aprinși* (502), **дѡрмитеѕы** = *dormitezi* (502), **легътꙋры** = *legături* (503), **ваакоперы** = *va acoperi* (505), **ꙟцелепцы** = *înțelepți* (507), **съваꙟмꙋлцы** = *să va înmulți* (507), **мары** = *mari* (508), **ӑдѡмны** = *a domni* (511), **пѡрцы** = *porți* (513), **съръспꙋнѕы** = *să răspundzi* (513), **мꙋлцы** = *mulți* (517), **съаꙋѕы** = *să audzi* (729), **нѡщры** = *noștri* (740), **педестры** = *pedestri* (741), **ѕы** = *dzi* (749).

Ѣ/ѣ (iati)

Această slovă are, în ordinea frecvenței, următoarele valori fonetice:

1. Notează de regulă diftongul *ea*, în orice poziție, mai ales în final de cuvînt: **ꙟнаинтѣ** = *înaintea* (282), **вашедѣ** = *va ședea* (283), **лѧџѣ** = *lêgea* (284), **ноаптѣ** = *noaptea* (361), **ꙟцелепчꙋнѣ** = *înțelepciunea* (503), **прѣ** = *prea* (505), **лꙋкрѣѕъ** = *lucreadză* (506), **нꙋваавѣ** = *nu va avea* (506), **виндекарѣ** = *vindecarea* (508), **ꙟнаинтѣ** = *înaintea* (511), **ӑсѧменѣ** = *asêmenea* (515), **витѣѕꙋл** = *viteadzul* (517), **вашедѣ** = *va ședea* (519), **минтѣ** = *mintea* (518), **фїѧрберѣ** = *fiêrberea* (731), **мꙋѧрѣ** = *muiêrea* (733), **съизбьндѣскъ** = *să izbîndească* (737), **трекътоарѣ** = *trecătoarea* (739).

2. Notează, cu un grad înalt de frecvență și consecvență, un *e* deschis și accentuat (pe care l-am transcris convențional prin *ê*), atunci cînd în silaba următoare se află *e* sau *ea*: **пꙋтѣре** = *putêre* (287), **зидѣще** = *zidêște* (287), **лѣмне** (362), **врѣме** = *vrême* (499), **ӑчѣѧ** = *acêea* (503), **ѡстенѣще** = *ostenêște* (509), **ꙟтꙋнѣрек** = *întunêrec* (511), **нꙋгьндѣще** = *nu gîndêște* (517), **ведѣрѧ** = *vedêrea* (523), **порьнчѣще** = *porîncêște* (729), **ватрѣче** = *va trêce* (743), **чѣлѧ** = *cêlea* (747), **ӑчѣстѧ** = *acêstea* (751).

3. Notează, rar, un *e* deschis și accentuat (pe care l-am transcris prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: **фѣлю** = *fêliu* (passim), **къдѣлницил** = *cădêlnițile* (832).

Ѫ/ѫ (ius)

Acest semn are, în ordinea frecvenței, următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î* în interiorul și la final de cuvînt: **ӑмпорѫнчит** = *am porîncit* (283), **погорѫци** = *pogorîți* (283), **лꙋѫнд** = *luînd* (385), **лꙋѫнд** = *luînd* (503, 732, 741, 750, 836).

2. Notează uneori vocala *ă*: **лꙋѫ** = *luă* (287, 832 și 835), **нѡѫр** = *noăr* (364).

Ю/ю (iu)

Notează diftongul *iu* în orice poziție: **фїюл** = *fiiului* (283), **мꙋшкоюл** = *mușcoiul* (284), **граюл** = *graiul* (499), **черюрил** = *ceriurile* (500), **юшоаръ** = *iușoară* (507), **юбитѡр** = *iubitor* (510), **никъюры** = *nicăiuri* (513), **юте** = *iute* (516), **ꙟпреџюрарѧ** = *împregiurarea* (520), inclusiv în poziție finală: **фїю** = *fiiu* (362), **кꙋнѡскꙋю** = *cunoscuiu* (521), **пꙋстїю** = *pustiu* (586).

Sporadic, diftongul *iu* (ascendent) este notat și prin cele două slove corespunzătoare: **виꙋ** = *viu* (283 și 802), **вїꙋл** = *viul* (790 și 823).

Ꙗ/ꙗ (iaco)

Slova aceasta are următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia* în orice poziție: **мꙗꙋ** = *mi-au* (283), **ꙗꙋꙋчис** = *i-au ucis* (284), **ѕъчꙋꙗле** =

dzăciuiale (385), **ꙗ́ръ** = *iară* (517), **съмигъꙗ́скъ** = *să migăiască* şi **мигъꙗ́лъ** = *migăială* (519), **ꙗ́ръш** = *iarăşi* (728), **ꙗ́тъ** = *iată* (729), **ꙗд** = *iad* (729, 735), **съ́нꙋꙗ́съ** = *să nu iasă* (733), **ꙗꙋтрімис** = *i-au trimis* (733), **аꙋѫ́нтемеꙗт** = *au întemeiat* (736), **рьндꙋꙗ́лъ** = *rînduială* (737), **ꙗꙋпꙋс** = *i-au pus* (739), **пръщіꙗш** = *prăştiiaş* (741), **ꙗꙋѫ́нкꙋнџюрат** = *i-ai încungiurat* (742).

2. Notează uneori diftongul *ea*, în alternanţă cu **ѣ** şi **ѧ**: **съмъреꙗ́скъ** = *să mărească* (284). **ѫ́нсемнꙗ́ѕе** = *însemneadze* (371), **съпричꙗ́пъ** = *să priceapă* (499), **съсокотꙗ́скъ** = *să socotească* (499), **ѫ́ндрептꙗ́ѕъ** = *îndrepteadză* (501), **алꙗргъ** = *aleargă* (503), **съмъкꙋлꙗ́гъ** = *să mă culeagă* (503), **черчетꙗ́ѕъ** = *cerceteadză* (505), **виклꙗн** = *viclean* (506), **чꙗртъ** = *ceartă* (507 şi 517), **чꙗркъ** = *cearcă* (509), **дрꙗ́птъ** = *dreaptă* (511), **съѫ́мбꙋнꙗ́ѕъ** = *să îmbuneadză* (517), **лꙗꙋ** = *le-au* (672), **нꙗ́мꙋл** = *neamul* (731), **лꙗꙋдат** = *le-au dat* (733), **нꙗ́мꙋриле** = *neamurile* (735), **лꙗ́гъ** = *leagă* (742), **плꙗ́къ** = *pleacă* (747), **ѡменꙗ́скъ** = *omenească* (885), **дꙗ́съ** = *deasă* (886), **трꙗ́бъ** = *treabă* (886), **ѡстенꙗ́лъ** = *osteneală* (886).

3. Notează un e deschis, la fel ca slova **ѣ**; în asemenea cazuri am transcris, de asemenea, prin semnul convenţional *ê*: **дрꙗ́пте** = *drêpte* (501), **тетꙗ́ме** = *te tême* (524), **алꙗ́се** = *alêse* (711), **дрꙗ́пте** = *drêpte* (884), **ѫ́мпърекꙗ́ре** = *împărechiêre* (885), **алꙗ́ге** = *alêge* (889).

ѦѦ/ѧ (ia)

Acest semn are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia*, în orice poziţie: **примѣждїѧ** = *primejdiia* (284), **ꙋнꙋѧ** = *unuia* (Ms, 45, 374), **веселїѧ** = *veseliia* (505), **бл҃гословенїѧ** = *blagosloveniia* (506), **сабїѧ** = *sabiia* (515), **мл҃стенїѧ** = *milosteniia* (730), **смеренїѧ** = *smereniia* (741), **съѫ́нвїѧ** = *să înviia* (854), **съѫ́нноѧскъ** = *să înnoiască* (856), **воѧ** = *voia* (885), **сьргꙋѧ** = *sîrguia* (905). Slova **ѧ** se regăseşte frecvent în formele de imperfect indicativ, persoana a III-a, ale unor verbe de conjugarea a IV-a, care prezintă fenomenul de diereză, specific limbii române literare vechi, în grafii ca: **ѫ́нвълїѧ** = *învăliia* (283), **ажꙋторїѧ** = *ajutoriia* (284), **венїѧ** = *veniia* (382), **ꙋсъбїѧ** = *usăbiia* (504), **хрънїѧ** = *hrăniia* (677 şi 728), **нꙋщїѧ** = *nu ştiia* (730), **пъзїѧ** = *păziia* (747), **гръѧ** = *grăia* (749).

2. Notează, în alternanţă cu **ѣ**, diftongul *ea*, ca în exemplele: **ѧ** = *ea* (283), **мѧ** = *mea* (283), **калѧ** = *calea* (284), **съѫ́нтърѧскъ** = *să întărească* (284), **събинекꙋвънтѧскъ** = *să binecuvîntească* (284), **ардерѧ** = *arderea* (383), **калѧ** = *calea* (445), **стьнгѧ** = *stînghea* (461).

3. Notează, în variaţie cu **ѣ**, un *e* deschis şi accentuat (în poziţie *e* sau *ea*), pe care l-am transcris de asemenea, convenţional, prin *ê*: **боѧринꙋл** = *boiêrinul* (284), **боѧрїи** = *boiêrii* (284), **лѧџѣ** = *lêgea* (284), **дрептатѧ** = *dreptatea* (499), **причѧперѧ** = *pricêperea* (499), **ѫ́нтꙋрнарѧ** = *înturnarea* (500), **ѫ́нтрꙋѧ** = *întru ea* (500), **калѧчѧрѧ** = *calea cea rea* (501), **лъцимѧ** = *lăţimea* (503), **пасърѧ** = *pasărea* (503), **ꙋрѧкѧ** = *urêchea* (517), **кѧѧ** = *chêia* (543), **фѧтеле** = *fêtele* (586), **вистїѧрюлꙋи** = *vistiêrului* (672), **нѧмꙋриле** = *neamurile* (727), **съжиртвꙋѧскъ** = *să jirtvuiască* (727), **ѫ́нцелѧптъ** = *înţeleaptă,* **атꙋнчѧ** = *atuncea,* **вомьнѧ** = *vom mînea* (731), **асѧменѧ** = *asêmenea* (732), **фїкъмѧ** = *fiică-mea* (733), **ширѧг** = *şireag* (749), **мъртꙋрисѧще** = *mărturisêşte* (834), **ѫ́нтемеѧрѣ** = *întemeiêrea* (857), **лѧмнеле** = *lêmnele* (860), **прїимѧще** = *priimêşte* (860).

4. Notează frecvent un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris deasemenea prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: **фѧл** = *fêl* (287), **къдѧлница** = *cădêlniţa* (385), **мѧле** = *mêle* (499), **причѧперѧ** = *pricêperea* (499), **пъзѧще** = *păzêşte* (500), **гръбѧще** = *grăbêşte* (503), **мъртꙋрисѧще** = *mărturisêşte* (503), **съмьнтꙋѧще** = *să mîntuiêşte* (505), **лѧџѣ** = *lêgea* (507), **веселѧщесъ** = *veselêşte-să* (514), **чинстѧще** = *cinstêşte* (515), **лѧмне** = *lêmne* (516), **прїѧтенꙋл** = *priêtenul* (516), **нъдъждꙋѧще** = *nădăjduiêşte* şi **ѫ́нцелѧџевор** = *înţelêge-vor* (517), **вѧчникъ** = *vêcinică* (728), **поменѧще** = *pomenêşte* (728), **фѧлюл** = *fêliul* (731), **пѧще** = *pêşte* (731), **вѧчїи** = *vêcii* (735), **пꙋтѧрѣ** = *putêrea* (737), **съꙋрмѧзе** = *să urmêze* (739), **рьндꙋѧлеи** = *rînduiêlei* (741), **боѧри** = *boiêri* (743), **фрьмсѧцеле** = *frîmsêţele* (745), **бисѧрика** = *bisêrica* (861), **келтꙋѧли** = *cheltuiêli* (862), **бътрьнѧце** = *bătrînêţe* (886).

Ѥ/ѥ (ie)

Această slovă nu apare în Ms. 45.

Ѳ/ѳ (thita)

Notează, în virtutea tradiţiei, consoana *th*, în cuvintele de origine greacă, în special în numele proprii. Deşi consoanei greceşti *th* îi corespunde în sistemul fonematic românesc un *t*, am transcris totuşi aceast grafem prin *th*, pentru a indica opţiunea grafic-etimologizantă a autorilor sau a

scriptorilor: ***ἀвїа́ѳаᵖ*** = *Aviathar* (284), ***аⁿгеѳ*** = *Angheth* (284), ***карїаѳїарiᵐ*** = *Cariathiarim* (361), ***Нефѳалиᵐ*** = *Nefthalim*, ***Ѳеˢвиˢ*** = *Thesvis* (727), ***ȃрараѳ*** = *Ararath* (728), ***ἰѡна́ѳаⁿ*** = *Ionáthan* (731), ***аⁿѳраѯ*** = *anthrax* (735), ***ȇфраᶠѳь*** = *Efrafth* (736), ***ȇѳїѡпї́е*** = *Ethiopíei* (737), ***веᵏтилеѳ*** = *Vectileth* (738), ***веѳѡрѡ̀*** = *Vethoro* (738), ***ι᾿аре́ѳ*** = *Iaréth* (738), ***дѡѳаїᵐ*** = *Dothaim* (739), ***ветомеˢѳаᵐ*** = *Vetomestham* (739), ***гѡѳѡнїиˡ*** = *Gothoniil* (741), ***Ȋꙋді́ѳь*** = *Iudith* (744), ***ветомаѳеᵐ*** = *Vetomathem*, ***виѳѧ̀*** = *Vithéa* (750), ***неᶠѳаᵖ*** = *Nefthar* (860), ***Ѳрасеꙋ*** = *Thraseu* (861), ***тімѡ́ѳеꙋ*** = *Timótheu* (871), ***скіⁿѳѡⁿпо́лін*** = *Schinthonpólin* (876).

ѯ/ѯ (csi)

Notează grupul consonantic *cs,* transcris, conform normelor ortografice moderne prin litera *x*: ***о̋ниѯ*** = *ónix* (435 şi 807), ***аⁿѳраѯ*** = *anthrax* (735), ***аᵖфаѯаᵈ*** = *Arfaxad* (736, 737), ***ѡ̋ѯ*** = *Ox* (742), ***ȃле́ѯаⁿдрꙋ*** = *Aléxandru* (831), ***ѯаⁿѳїᵏ*** = *xanthic* (875), ***ȃлеѯаⁿдрї́ѧ*** = *Alexandríia* (884).

Џ/џ (gea)

Notează, în mod exclusiv consoana africată *ğ* în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: ***слꙋџеˡе*** = *slugele* (283), ***съⁿџе*** = *sînge* (284), ***кꙋџета́*** = *cugetá* (445), ***фъᵖдълеѧ́џе*** = *fărădălêge* (870), ***пльⁿџере*** = *plîngere* (886), ***съⁱба́џе*** = *să-i bage* (887), ***џенꙋне*** = *genune* (897).

2. cînd aceasta este urmată de *i*: ***слꙋџиˡе*** = *slugile* (284), ***съ̀мерџи*** = *să mergi* (285), ***аᵖџиⁿᵗ*** = *argint* (858), ***аꙋфꙋџіᵗ*** = *au fugit*, ***ла̀маᵖџинѣ*** = *la marginea* (866), ***фъᵖдълеџⁱ*** = *fărădălegi* (889).

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală sau de un diftong notat prin ***ю***, ***ѣ***, ***ꙗ*** sau ***ѧ***. În aceste cazuri, am aplicat regula ortografică modernă, transcriind prin *ge* sau *gi*, conform normelor actuale: ***лѧџѣ*** = *lêgea* (284), ***меᵖџѧᵐ*** = *mergeam* (284), ***сьⁿџюᵖⁱ*** = *sîngiuri* (870), ***прєџюᵖ*** = *pregiur* (871), ***сьⁿџꙋᵖⁱ*** = *sîngiuri* (880), ***леџꙋⁱтѡᵖ*** = *legiuitor* (896).

ꙟ/ꙟ (în)

Acest semn, specific scrierii chirilice româneşti, notează vocala *î* sau silabele *în* sau *îm* la început de silabă sau de cuvînt: ***ꙟᵐпъра́тꙋˡ*** = *împăratul* (283), ***ꙟндрептѣ́ѕъ*** = *îndrepteadză* (446), ***ꙟⁿтрꙋ*** = *întru* (447), ***ꙟⁿфиⁿсерьсь*** = *înfipseră-să* (447), ***ꙟⁿдреⁿтѧ́ѕъ*** = *îndrepteadză* (501), ***ꙟⁿтѡрсꙋ*** = *întorsu* (741), ***съˢꙟⁿпа́че*** = *să să împace* (856), ***ꙟⁿпреꙋнъ*** = *împreună* (863), ***ꙟⁿнотътоѡᵖ*** = *înotător* (866), ***ꙟⁿчепътѡ́рюˡ*** = *începătoriul* (866), ***ꙟⁿтрꙋ*** = *întru* (727), ***аꙋꙟⁿчепꙋᵗ*** = *au început* (729), ***ꙟⁿда́тъ*** = *îndată* (730), ***ꙟⁿтръ̀*** = *întră* (731), ***ꙟⁿџерꙋˡ*** = *îngerul* (731), ***ꙟⁿнаиⁿтѣ*** = *înaintea* (733). ***мъвоꙟⁿто́арче*** = *mă voi întoarce* (843), ***ꙟⁿвацъ*** = *învaţă* (886), ***ꙟⁿдꙋ́ра́рѣ*** = *îndurarea* (887), ***съ̀ꙟᵐплем*** = *să împlem* (499), ***нꙋсъꙟⁿпоⁿчиша́ѕъ*** = *nu să împoncişadză* (500), ***ꙟⁿпреꙋнъ*** = *împreună* (727), ***аꙋꙟᵐпъръциᵗ*** = *au împărăţit* (728), ***вѡᵐꙟⁿбътрьнѝ*** = *vom îmbătrîni* (733), ***съꙟⁿпїєдека̀*** = *să împiedeca* (734), ***ꙟⁿплѧ́съвор*** = *împlea-să-vor* (734), ***ꙟⁿпъръцї́а*** = *împărăţia* (735), ***ꙟⁿбъᵖбътаⁱ*** = *îmbărbătaţi* (834), ***ꙟᵐпъръцї́е*** = *împărăţie* (835), ***ꙟⁿпъкъчю́не*** = *împăcăciune* (866), ***ꙟᵐплꙋсе*** = *împluse* (867), ***ꙟⁿпотри́въ*** = *împotrivă* (887).

În exemple de tipul ***ꙟⁿнаиⁿтѣ***, ***ꙟⁿналᵗ***, frecvente în Ms. 45, am transcris *înaintea*, *înalt*. Nu am notat *nn* (dublul *n*) decît acolo unde o cer normele ortografice actuale.

Ѵ/ѵ

Acest semn, corespunzător gr. υ (*ypsilon*), notează vocala *i* sau semivocala *ĭ* în cuvintele de origine grecească, ca o opţiune etimologizantă a scriptorilor, fără a marca o funcţie fonematică în limba română. Apare în special în numele proprii sau în împrumuturi directe din limba greacă: ***тѵ̈́рꙋ*** = *Tiru* (543) ***мѵ̈́р*** = *mir* (Ms. 45, 586).

INTRODUCERE

Textul pe care încercăm să îl edităm acum în condiţii optime reprezintă în sine unul dintre monumentele literare cele mai reprezentative ale vechii culturi româneşti. Sarcina pe care ne-am asumat-o a fost onorantă dar grea şi încărcată de responsabilitate. O dovadă în acest sens este faptul că, pînă în acest moment, nici un filolog nu a avut curajul să se apropie de versiunea «Milescu revizuită» a *Vechiului Testament*, spre a o edita, deşi, de la Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838-1907) şi Nicolae Iorga (1871-1940) şi pînă la Virgil Cândea (1927-2007), Ion Gheţie (1930-2004), Nicolae A. Ursu (1926-2016), Liviu Onu (1917-2002), Vasile Arvinte(1927-2011) sau Alexandru Andriescu (1926-2014), ca să nu îi menţionăm decît pe cei mai proeminenţi, mulţi învăţaţi români au adus contribuţii majore la cunoaşterea importanţei extraordinare a acestui text. Un pas decisiv a fost făcut prin proiectul filolgic *Monumenta linguae Dacoromanorum*, desfăşurat la Universitatea din Iaşi între anii 1988-2015, proiect care s-a finalizat prin publicarea integrală, în 24 de volume, a *Bibliei de la 1688*, editată critic împreună cu, pentru partea corespunzătoare *Vechiului Testament*, părţile corespunzătoare din cele două versiuni biblice din secolul al XVII-lea: versiunea «Milescu revizuită» (MS. 45) şi versiunea «Daniil Andrean Panoneanul» (MS. 4389) cele trei texte fiind aşezate pe coloane paralele[1].

Editînd acum, într-un singur volum, cu faximilele de bună calitate pe care ni le permit mijloacele electronice actuale, întregul text al MS. 45, obiectivul nostru principal a fost să punem la dispoziţia specialiştilor şi, în genere, a publicului avizat şi interesat, acest impozant text al vechii culturi româneşti, practic inedit. În plus, ne-am străduit, în limita timpului şi a modestelor noastre competenţe, să efectuăm noi înşine o primă prelucrare ştiinţifică a textului pe care îl edităm, alcătuind studiul filologic şi studiile lingvistice care urmează. Sîntem conştienţi că ceea ce am reuşit să ducem la capăt reprezintă doar un început în cunoaşterea multiplelor implicaţii şi aspecte ale imensului şi impozantului text. Am urmărit în genere calea tradiţională în filologia românească, oferind, în studiul filologic, informaţiile necesare contextului imediat în care textul a fost produs, paternitatea traducerii, izvoarele şi metodele de lucru ale autorului principal şi ale revizorilor lui etc. Ni s-a părut de asemenea necesar să prezentăm, în liniile sale esenţiale, tradiţia biblică românească în care iniţiativa lui Nicolae Milescu Spătarul se încadrează.

În redactarea studiilor lingvistice pe marginea textului, am pornit de la constatarea că o descriere exhaustivă a întregii gramatici, a foneticii şi a lexicului MS. 45, aşa cum au procedat înaintaşii noştri cînd au editat texte vechi româneşti de mai mici dimensiuni din secolele al XVI-lea – al XVII-lea (I.A. Candrea, Ion Gheţie, Florica Dimitrescu, Mariana Costinescu, Al. Mareş ş.a.) ar fi, datorită imensei cantităţi de material, practic, imposibilă. Aşa încît am decis să selectăm, să descriem şi, în măsura posibilului, să interpretăm, fenomenele specifice care se manifestă în textul nostru la nivelurile fonetic, lexical şi gramatical. Cei cinci autori ai studiilor care urmează şi care alcătuiesc prezenta introducere s-au străduit, fiecare după forţele de care dispune, să asimileze şi să aplice, în interpretarea materialului, pe lîngă metodele descriptive tradiţionale, a căror eficacitate a fost verificată de timp, şi elemente de metodă sugerate de teorii lingvistice mai recente.

[1] Un amplu bilanţ alcătuit la finalizarea proiectului MLD poate fi găsi în Munteanu 2015b.

I. STUDIU FILOLOGIC

de

EUGEN MUNTEANU

I.1. Preambul

Voi încerca o sinteză cît mai cuprinzătoare şi mai precisă şi, în acelaşi timp, cît mai succintă, a nivelului de cunoaştere pe care îl avem astăzi asupra textului editat, versiunea românească a *Vechiului Testament*, realizată pe la jumătatea secolului al XVII-lea de unul dintre cei mai eruditi şi mai talentaţi cărturari români ai epocii, Nicolae Spătarul Milescu. Am considerat că, pentru înţelegerea nuanţată şi evaluarea critică a contribuţiei Spătarului, o încadrare istorică în tradiţia biblică românească este necesară.

I.2. Conceptul de tradiţie biblică

Propun, ca ipoteză, o determinare de ordin cantitativ: t r a d i ţ i a t e x t u a l ă b i b l i c ă r o m â n e a s c ă include, fără excepţie, toate versiunile din *Sfînta Scriptură* elaborate în limba română, parţiale sau integrale, manuscrise sau tipărite, indiferent de epoca, de contextul politic, confesional sau cultural în care acestea au fost produse. Această poziţie maximală, impusă de principiul obiectivităţii ştiinţifice, presupune o delimitare preliminară de natură confesională. Cade în competenţa teologilor aparţinînd diferitelor confesiuni creştine care se exprimă în limba română de a dezbate şi sistematiza implicaţiile de ordin dogmatic, canonic, ecleziologic sau în general teologic ale circulaţiei şi funcţiilor textelor Sfintei Scripturi, precum şi semnificaţiile eventualelor diferenţe sau divergenţe de opţiune în interpretarea unor pasaje scripturale. Legitimitatea demersului filologic în cercetarea *Sfintei Scripturi* în cadru extra-confesional este externă sferei credinţei, şi este dată în mod necesar de caracterul obiectiv şi istoric al suportului material al mesajului scriptural: limba (limbile) istorică (istorice) a comunităţii (comunităţilor). Acceptăm ca pe o axiomă poziţia teologilor, potrivit cărora adevărurile credinţei, cuprinse în cuvintele Sfintei Scripturi, sînt – dat fiind caracterul lor inspirat de Sfîntul Duh — unice, imuabile şi non-dependente de limbile în care, întîmplător, adică prin determinare istorică, se exprimă. Ca filologi – în măsura în care filologia este o ştiinţă pozitiv-empirică fără să înceteze să fie, într-o altă componentă a sa, şi o ştiinţă a interpretării – sîntem însă conştienţi că nu putem vorbi despre un a d e v ă r istoric al textelor, ci doar despre o a u t e n t i c i t a t e a lor, în raport cu forma şi semnificaţiile care le-au fost atribuite de creatorii lor. Restaurarea şi conservarea textelor în autenticitatea lor lingvistică primară este aşadar preocuparea prioritară, asumată prin tradiţia academică, a filologului. Aş supune însă atenţiei tuturor celor care se apropie de textele scripturale cu intenţii ştiinţifice ideea necesităţii asumării a ceea ce aş numi p r i n c i p i u l f i l o l o g i c a b s o l u t. Acest principiu ne-ar obliga ca, dincolo de orientările confesionale, care pot fi diverse, dincolo de poziţionarea epistemologică şi metodologică – putem fi teologi, istorici ai religiilor, arheologi, filosofi, antropologi, sociologi, psihologi etc. – să

acceptăm, de asemenea ca pe o axiomă, faptul că garanţia obiectivităţii ştiinţifice rezidă tocmai în autenticitatea filologică a textului. Cu alte cuvinte, textul scriptural ca atare, fie că avem în vedere originalele primare, ebraic sau grecesc, sau versiuni, mai vechi sau mai noi, începînd cu cele antice, în latină, siriacă, armeană, coptă, slavonă etc., fie versiuni moderne mai recente, trebuie tratat de orice interpret ca o realitate istorică unică, a cărei legitimitate se întemeiază tocmai pe autenticitatea sa filologică. Dacă acceptăm acest principiu raţional, ne dăm seama de enorma importanţă a criticii filologice.

Vom relua ulterior problematica filologică.

I.3. Biblia ca hipertext

Revenind acum asupra înţelesurilor sintagmei tradiţie biblică textuală, este nevoie, cred, să operăm cîteva distincţii pe marginea conceptului de text. Propun să înţelegem prin text orice formă a creativităţii verbale care se prezintă ca un ansamblu de enunţuri formulate (oral sau în scris) într-o varietate a unei limbi istorice date, deţinînd un grad superior de coerenţă internă în jurul unui conţinut oarecare (religios, literar, juridic, ştiinţific, practic etc.) şi al unei finalităţi implicite sau explicite. Însuşindu-ne o terminologie la modă, vom spune că orice text presupune un „eveniment discursiv originar", care îi explică structura, funcţiile şi finalităţile. Pe lîngă textul propriu-zis, acest „eveniment discursiv originar" produce, deopotrivă, şi norme de înţelegere ale textului respectiv. Cu alte cuvinte, orice document scris al unei tradiţii literare îşi are înscrise cumva, în «codul său genetic», adică în tradiţia respectivă, şi regulile înţelegerii sale. Cea mai sigură, dacă nu cumva singura cale de acces la acest cod implicit, este cea critic-filologică, care conferă o oarecare certitudine a autenticităţii primare a textului, adică a formei sale lingvistice originare. Critica de text rămîne prin urmare apanajul şi datoria primară a filologului, mai ales în cultura noastră românească, în care avem încă de editat critic atîtea sute de texte importante, multe dintre ele încă inedite la modul absolut.

Ne punem acum următoarele întrebări: Ce sînt textele biblice şi cum am putea înţelege mai complet specificitatea lor în raport cu marea varietate de texte posibile? Ce criterii distinctive s-ar putea dovedi mai utile?

Criteriile structurale ne sînt cel mai la îndemînă şi vom încerca deci o definire mai precisă a tradiţiei textuale biblice pornind de la acestea. În lucrarea *Palimpsestes* din 1982, G. Genette a propus o tipologie structurală a textelor bazată pe diversitatea „relaţiilor" sau „transformărilor" transtextuale posibile. Această schemă, care a devenit populară mai ales printre literaţi, ne poate oferi sugestii utile. Definite drept categorii structurale şi denumite ingenios, prin apelul la transparenţa funcţională a unor prefixe greceşti, „relaţiile transtextuale" ar fi, după Genette, următoarele:

1) relaţii intertextuale, generînd intertextul;

Vorbim aici despre preluări de teme, de motive, de structuri discursive sau narative, de alte fenomene precum prelucrarea, parafrazarea, reformularea sau plagiatul.

2) relaţii paratextuale, generînd paratextul;

Avem aici de studiat structuri precum titlurile, subtitlurile, notele marginale şi de subsol, glosele intra sau infrapaginale, etc.

3) relaţii metatextuale, generînd metatextele;

Este vorba despre comentariile de orice tip pe marginea unui text dat.

4) relaţii hipertextuale, generînd hipertextul.

Prin hipertext Genette se referă la opere majore precum epopeile homerice în jurul cărora gravitează alte texte, precum, în cazul de faţă, *Eneida* lui Vergilius sau *Ulysses*, cunoscutul roman al lui James Joyce.

5) relaţii arhitextuale, generînd arhitextul;

Sînt avute în vedere prin acest concept structuri literare inclasabile precum *Divina Commedia*

Chiar la o examinare superficială, vom vedea că vastul univers biblic oferă material convenabil pentru ilustrarea oricăreia dintre aceste clase. Nu am însă intenţia acum de a efectua această operaţie relativ facilă dar şi, desigur, utilă. Ceea ce mi-a atras atenţia din propunerile lui Genette, este una din aceste clase, mai precis seria terminologică propusă de Genette spre a o circumscrie: hipertext, hipertextualitate, hipertextual.

Mi se pare deci util şi fertil să definim *Biblia* ca pe un hipertext şi să vorbim despre tradiţia biblică românească ca despre o tradiţie hiper-textuală. Avem în vedere ipoteza că textul biblic rămîne în fond, ca arhitext, acelaşi, dar este, ca formă istorică distinctă, o dată cu fiecare nouă versiune, altul. În termenii lingvisticii clasice, substanţa conţintului rămîne aceeaşi, dar forma conţinutului se redefineşte mereu, în timp. Aşa încît, fără să fie singurul, hipertextul biblic este reperul ideal pentru

studiul sistematic al dinamicii limbii române de cultură, din multiple perspective: perspectiva intratextuală sau descriptivă, perspectiva intertextuală sau interlingvistică (interferenţele cu limbile biblice primare), perspectiva diatextuală sau diacronică (cauzele şi finalitatea schimbărilor interne ale hipertextului biblic) şi perspectiva meta-textuală sau hermeneutică (confruntarea hipertextului biblic cu ceea ce numim în mod curent tradiţia patristică sau orice alt cod hermeneutic). Toate aceste perspective complementare asupra raporturilor intra-, inter-, dia- şi meta-textuale alcătuiesc ceea ce am putea numi istoria internă a hipertextului biblic. Consider că, fără a se reduce la ea, în centrul abordării sistematice a ceea ce numim istoria internă a hipertextului biblic se situează problematica lingvistică.

Pentru planificarea studiului dimensiunii lingvistice a hipertextului biblic mi se pare potrivit să adoptăm cunoscutul model semiologic tripartit al lui Charles Morris. Avem deci a studia, complementar, cele trei niveluri ale oricărui enunţ sau text verbal: cel semantic, cel gramatical şi cel pragmatic-discursiv.

Structura semantică a textelor scripturale este de o complexitate maximă. Principiul clarităţii şi al sistematicităţii demersului ştiinţific ne obligă să distingem între o semantică lexicală, o semantică a enunţului şi una a textului ca atare. În sfera semanticii lexicale avem de pus şi de rezolvat chestiuni privitoare la lexicul comun sau structurabil, la lexicul terminologic şi la lexicul onomastic (antroponime, toponime etc.). În sfera semanticii enunţului ne putem îndrepta atenţia asupra structurilor frazeologice cu grade diferite de unitate, structuri atît de abundente în textele scripturale. În fine, în sfera semanticii textuale ne pot interesa probleme privitoare la gradul de coeziune internă a textelor biblice.

Pentru înţelegerea dinamicii istorice a constituirii normei literare la nivel gramatical (stabilizarea paradigmelor de declinare sau conjugare, stabilizarea structurilor sintactice şi a mijloacelor de realizare a relaţiilor sintactice etc.) hipertextul biblic reprezintă referinţa ideală[2].

Lingvistică contrastivă îşi poate şi ea găsi o inserţie comodă şi solidă, căci cum ar putea fi studiate mai bine diferenţele sau incompatibilităţile dintre limbi decît punînd faţă în faţă versiuni biblice în limbile respective? În această sferă a contrastivităţii se pot imagina cel puţin patru ipoteze de lucru: a) limbile comparate pot fi indiferente din punct de vedere genealogic şi tipologic, de exemplu maghiara şi româna; b) limbile pot fi compatibile genealogic, de exemplu româna şi italiana c) limbile studiate se pot situa în raportul limbă sursă – limbă ţintă, ca de exemplu româna şi slavonă, română şi maghiara sau româna şi greaca, prin traducerile biblice româneşti din secolele al XVI-lea — al XVII-lea. La un alt palier, la rezultate interesante poate conduce studiul contrastiv între latină, ca «limbă mamă», şi română, că «limbă fiică», prin compararea, cu un instrumentar adecvat, între vechile versiuni latineşti, *Itala* şi *Vulgata*, şi traducerile biblice româneşti din secolul al XVI-lea.

Un teritoriu absolut virgin, care îşi aşteaptă exploratorii, este cel circumscris de dimensiunea discursiv-pragmatică a hipertextului biblic, privit ca eveniment comunicaţional primar. Un singur argument în acest sens: textele biblice conţin, prin natura lor, secvenţe de vorbire directă (şi chiar de limbă vorbită!) mult mai consistente şi mai diverse decît alte tipuri de texte vechi cum ar fi cronicile, documentele de cancelarie sau textele juridice.

În fine, lingvistica corpusurilor (corpus linguistics) este încă un teritoriu nou şi provocator inclusiv pentru biblişti. Dacă informaticienii ne cer ajutorul în stabilirea şi organizarea unui corpus de texte cît mai amplu, cît mai consistent şi, pe cît posibil, cît mai reprezentativ pentru cît mai multe limbi, ne putem imagina cu mare dificultate, şi în acest caz, o sursă mai adecvată decît hipertextul biblic. Acesta reprezintă prin sine un corpus ideal, căci deţine o omogenitate de conţinut maximă. Problematizări diverse cum ar fi studiul diacronic al varietăţilor istorice ale unei limbi, comparaţia de texte datînd din epoci diferite sau ilustrînd stiluri,

---

[2] Vezi Hartmann, s.a.:100-134 şi Kaiser 2005:71-83. La sfîrşitul unei demonstraţii convingătoare privind evidentele avantaje ale corpusului constituit de traducerile biblice pentru studiul diacronic al schimbărilor într-o limbă sau chiar într-un grup de limbi, ultimul autor conchide: „Es besteht daher kain Zweifel, dass Bibelübersetzungen eine hervorragende Grundlage für empirische Sprachwandel-untersuchungen bilden".

genuri sau registre comunicaţionale sau discursive diferite, pot fi efectuate ulterior pe această bază.

Nu putem omite să menţionăm, în această serie, vasta sferă descrisă de componenta traductologică a istoriei interne a hipertextului biblic. De peste 23 de secole, mesajul scriptural s-a „întrupat“ în zeci şi sute de limbi, în istoria multora dintre limbile de cultură, mai vechi sau mai noi, jucînd chiar un rol esenţial. Cea mai tradusă carte din istoria umanităţii, Sfînta Scriptură reprezintă, fără îndoială, paradigma completă a fenomenelor de interferenţă şi de transfer interlingvistic. Din punct de vedere traductologic, tradiţia biblică românească este încă un teritoriu foarte puţin explorat.

Atît despre istoria internă a hipertextului biblic. Să remarcăm în continuare că este nu doar posibil ci şi necesar să avem în vedere şi istoria externă a hipertextului biblic, care priveşte raportarea textelor ca obiecte culturale la ansamblul condiţiilor producerii lor (motivaţii, cadru confesional, mentalităţi dominante, finalităţi, resorturi politice etc.). Ca filolog, îmi permit să sugerez colegilor cu altă opţiune epistemologică, teologi, filosofi sau istorici, de a încerca o confruntare a discursului propriu cu dimensiunea comunicaţională a textelor scripturale, o apropriere, cu alte cuvinte, a instrumentarului filologico-lingvistic. De exemplu, dacă, pe lîngă tradiţionala confruntare între gîndirea patristică şi arcanele Sfintei Scripturi, teologii şi-ar asuma provocările hermeneutice ale modernităţii, confruntîndu-le cu orizontul dogmatic sau liturgic, rezultatele ar fi, sînt sigur, spectaculoase.

Propun, ca ipoteză de lucru pentru o dezirabilă abordare interdisciplinară a istoriei externe a hipertextului biblic, distingerea, în interiorul unei tradiţii bilice, a trei etape istorice: 1) textualizarea, 2) contextualizarea şi 3) oficializarea.

1. Etapa textualizării s-ar putea defini drept secvenţa din istoria unei limbi în cadrul căreia, succesiv sau simultan, prin traduceri (de la reproducerile literale pînă la prelucrări libere), întregul corpus biblic este transpus în respectiva limbă.

2. Prin contextualizare înţelegem etapa de integrare a conţinuturilor scripturale în dinamica existenţei istorice a unei comunităţi. Putem distinge diferite dimensiuni ale contextualizării, de exemplu: contextualizare confesională, contextualizare eclesiologică, contextualizare identitară, contextualizare politică, literară etc.

3. În fine, oficializarea poate fi văzută drept etapa finală, în care o anumită versiune a *Bibliei* este declarată drept „textus receptus” al unei anumite Biserici sau comunităţi ecleziale.

Aceste idei merită să fie adîncite şi confruntate cu realitatea istorică a dinamicii textelor biblice în cultura românească. Este un obiectiv pe care ni-l propunem în cercetările noastre viitoare. Distincţiile pe care le-am propus mai sus în formă schematică pot constitui punctul de plecare şi bază de discuţie pentru un viitor posibil program de cercetare.

I.4. Tradiţia biblică românească. O prezentare sintetică[3]

Fundament doctrinar al creştinismului şi una dintre sursele importante ale imaginarului colectiv european, Biblia a jucat un rol central şi în configurarea specificului tipologic şi structural al limbii şi culturii româneşti. Ca şi în alte privinţe, în receptarea Sfintelor Scripturi cultura română prezintă numeroase coincidenţe şi interferenţe, dar şi cîteva particularităţi diferenţiatoare în raport deopotrivă cu culturile occidentale, dar şi cu culturile sud-est europene şi balcanice învecinate, majoritar ortodoxe.

I.4.1. Începuturile scrisului în limba română

Prima constatare de ordin general este că textele biblice au început să fie traduse în limba română (cel mai probabil în secolul al XVI-lea) cu cîteva secole mai tîrziu decît în limbile vernaculare occidentale (engleza, germana, franceza, italiana, spaniola, limbile nordice etc.), dar cu cîteva secole mai devreme decît în limbile popoarelor ortodoxe vecine (rusă, bulgară, neogreacă etc.). Explicaţia principală a acestei „defazări“ cronologice trebuie căutată, probabil, în împrejurarea istorică particulară că poporul român, aparţinînd prin limbă sferei romanităţii, a acces la stadiul culturii scrise prin filiera slavo-bizantină, dominantă în spaţiul lui nativ imediat după definitivarea profilului său etnogenetic şi multă vreme după aceea, adică pe parcursul întregului Ev Mediu. În consecinţă, funcţia „limbii sacre“, a unei limbi de receptare şi

[3] Prezentul capitol reprezintă, în esenţă, conţinutul articolului pregătit pentru ediţia a II-a, revizuită şi actualizată a *Dicţionarului general al literaturii române*, şi a fost redactat la cererea acad. Eugen Simion, coordonatorul general al acestei lucrări.

transfer a repertoriului conceptual şi imaginar al *Bibliei,* a fost îndeplinită la români nu de limba latină, ca în Occident, ci de limbile slavonă (în primele secole) şi greacă (începînd cu secolul al XVII-lea), limbile „sacre" primare ale ortodoxiei. În consecinţă, cultura ecleziastică românească, implicit lectura şi interpretarea textelor biblice, s-a desfăşurat în cadrele „normale" ale ortodoxiei slavo-bizantine a Evului Mediu.

Este de presupus că manuscrise parţiale sau integrale din *Itala* (cea mai veche versiune în limba latină a textelor scripturale) sau din *Vulgata*, versiunea latinească oficială a Bisericii Catolice, alcătuită în secolul al IV-lea de Sf. Ieronim (cca 347-420), vor fi circulat, accidental şi în condiţiile de precaritate ale creştinismului primitiv, şi printre strămoşii creştini ai românilor din spaţiul carpato-balcanic, alături de texte biblice în limba greacă, cel mai probabil din versiunea *Septuagintei*, traducere a cărţilor canonice ale *Bibliei*, realizată în secolele al IV-lea – al II-lea î.Hr. în mediile iudaice elenofone din Alexandria şi Ierusalim şi adoptată de timpuriu ca „textus receptus" de către creştini. Alegaţiile protocroniste ale unor istorici literari sau istorici ai Bisericii referitoare la o aşa-zisă „literatură străromână", în cadrul căreia şi lectura Sfintei Scripturi ar fi jucat un rol important, sînt însă total lipsite de fundament istoric şi de justificare logică. Foarte greu de dovedit sînt de asemenea şi convingerile unor filologi, bazate pe existenţa în cele mai vechi texte româneşti a unui număr de aproximativ 20-30 de „relicte lexicale", cuvinte de origine latină dispărute ulterior din uz, că primele transpuneri în limba română ale *Psaltirii* şi *Apostolului* ar fi fost realizate direct din latineşte, cu mult anterior secolului al XVI-lea, şi anume în secolul al XIII-lea, eventual înainte şi în afara puternicei influenţe slavone, ale cărei începuturi sînt datate în secolele al X-lea-al XI-lea[4]. În cadrele ferme ale criticii filologico-istorice şi dincolo de inextricabila reţea a mentalului colectiv creştin popular, receptarea textelor biblice de către români poate fi urmărită pe trei paliere distincte: a inseratelor biblice în cărţile de cult creştin, a tălmăcirilor parţiale şi a versiunilor integrale ale *Bibliei* în limba română. Potrivit specificului cultural ortodox, primele două paliere sînt mult mai importante, mai dinamice şi mai bogat reprezentate decît al treilea, căci pentru tradiţia ortodoxă accesul direct la textele sacre sau lectura *Bibliei* nu reprezintă un act de credinţă şi cu atît mai puţin unul de cult.

I.4.2. Conţinutul şi caracteristicile primelor texte biblice româneşti. Manuscrisele rotacizante

În sfera „literaturii slavo-române", adică a ansamblului de texte în limba slavonă, traduse sau (mai mult sau mai puţin) originale, produse sau copiate de români, textele biblice ocupă un loc central. În vastul repertoriu al manuscriselor slavone, unele dintre ele bogat ornamentate, păstrate în marile biblioteci şi arhive româneşti sau străine, textele de origine biblică provenite de la cărturari români sînt foarte numeroase. Din punct de vedere al conţinutului, cele mai multe sînt cărţi de cult: (tetra)evanghel(iar)ul (carte de cult conţinînd ample pasaje din *Evanghelii*, orînduite, potrivit necesităţilor cultului, pe pericope sau „zaceale"), apostolul (pasaje din *Faptele apostolilor* şi din *Epistolele* apostolice, organizate de asemenea pe pericope) şi psaltirea (carte de cult în care cei 151 de psalmi biblici sînt dispuşi, potrivit rigorilor culturale, în „catisme"). De menţionat ar fi, pentru această categorie, *Evangheliarul* de la Tismana (alcătuit în anul 1405 de călugărul Nicodim, cărturar de origine macedoneană, refugiat de la Muntele Athos în Ţara Românească, care a contribuit intens la organizarea vieţii monahale în patria adoptivă) şi un *Tetraevanghel* caligrafiat de moldoveanul Gavril Uric la anul 1429 şi conservat în prezent în Biblioteca Bodleiană a Universităţii din Oxford.

[4] Campionul riscantei ipoteze referitoare la existenţa unor vechi traduceri româneşti ale *Psaltirii* şi *Evangheliilor* a fost slavistul şi istoricul literar I.C. Chiţimia (1908-1996). Ignorînd faptele istorice propriu-zise sau interpretîndu-le greşit, încălcînd regulile logicii elementare, reputatul profesor bucureştean a încercat, într-o lungă serie de articole (vezi Chiţimia 1981, Chiţimia 1982, Chiţimia 1989), să-şi argumenteze convingerea privitoare la existenţa unei tradiţii scrise româneşti mult anterioare masivei influenţe a limbii slavone. Marcate de virusul protocronist al epocii, teoriile lui I.C. Chiţimia au fost preluate de filologi mai mult sau mai puţin calificaţi în materie (vezi Şerban 1982, Pecican 2010), dar au fost respinse cu argmente de cercetători serioşi, istorici sau filologi, precum Gheţie 1982, Solomon 2004, Rusu 2008, Madgearu 2014; cf., de asemenea, contribuţiile mele (Munteanu 1994, Munteanu 2008d:122-144.

Introducerea tiparului în Ţările Române este strîns legată de necesitatea multiplicării cărţilor bisericeşti, destinate nu doar nevoilor cultice interne, ci şi celor ale popoarelor ortodoxe vecine, sîrbii şi bulgarii în special, aflaţi, sub dominaţie otomană, într-o stare de precaritate culturală. Alături de *Liturghierul* din 1508 şi *Octoihul* din 1510, a treia carte în limba slavonă tipărită de călugărul sîrb Macarie la Tîrgovişte a fost *Tetraevangheliarul* din 1512. Un alt tipograf de cărţi slavoneşti, Dimitrie Liubavici, a tipărit tot la Tîrgovişte un *Tetraevanghel* (1546-1551) şi un *Apostol* (1547). Textele biblice cuprinse în aceste versiuni slavoneşti provin cel mai probabil din tradiţia slavonă balcanică, sîrbească sau bulgărească, deşi nu este exclus ca unele cărţi biblice sau unele versiuni să fi fost transpuse în slavonă şi de cărturari români sau din mînăstiri româneşti. Demonstraţia rămîne a fi făcută. Fapt este că toate aceste apostoluri, evangheliare şi psaltiri slavone, ca şi alte cărţi bisericeşti, manuscrise sau tipărite, au constituit sursa („izvodul") principală pentru primele traduceri în limba română ale textelor biblice. Pentru a încheia cu aceaste aspecte ale problematicii noastre, să mai constatăm că, în descendenţa ideologiei militante a Şcolii Ardelene, perioada slavonismului cultural la români a fost uneori deplînsă sau chiar depreciată ca o epocă de regres sau stagnare culturală. Întrebuinţînd sintagme precum „pîcla slavonismului" sau „barbaria slavonă", filologi sau istorici români, unii dintre ei de certă reputaţie ştiinţifică, au încălcat principiul obiectivităţii ştiinţifice, pierzînd deopotrivă din vedere realitatea ca atare a faptelor şi a condiţiilor istorice. Asemenea evaluări depreciative sînt nejustificate, căci, pe de o parte, spre a putea servi ca suport şi instrument de expresie pentru un univers semantic atît de elevat cum este cel creştin, o limbă istorică oarecare, în cazul nostru limba română, are nevoie de o perioadă relativ îndelungată de exersare prin scriere a unei varietăţi literare convenabile. Pe de altă parte, în măsura în care o lungă perioadă de timp, de aproape un mileniu, limbile acceptate de bisericile creştine şi cultivate ca atare erau extrem de puţine (greaca, latina, copta, siriaca, mai tîrziu armeana, gruzina, slavona), cazul românesc nu a fost singular, ci s-a înscris mai degrabă într-o regulă generală. Realitatea faptelor ne obligă să constatăm că primele versiuni româneşti ale unor texte biblice sînt puternic impregnate, în lexic şi în frazeologie, în sintaxă şi în stil, de limba slavonă, limbă din care au fost traduse. La aspectul oarecum artificial al limbii acestor prime texte biblice a contribuit foarte mult şi caracterul lor sacru, care i-a obligat pe traducători la echivalarea cuvînt cu cuvînt a originalului slavon. Principiul traductologic al literalităţii în transpunerea textelor sacre, formulat încă de Sf. Ieronim, a fost, de altfel, acceptat ca de la sine înţeles pînă aproape de epoca modernă.

Cele mai vechi texte româneşti cu caracter literar şi conţinut biblic care ni s-au păstrat (probabil şi primele) datează de pe la jumătatea secolului al XVI-lea şi sînt psaltiri (*Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voroneţeană, Psaltirea Hurmuzachi*) şi apostole (*Codicele Voroneţean, Apostolul Popii Bratul*). Cópii manuscrise ulterioare ale unor originale pierdute, ele alcătuiesc împreună un corpus, în sensul că par să derive din punct de vedere textual din acelaşi prototip, prezintă un caracter arhaic, sînt puternic marcate de amprenta slavonă şi reflectă particularităţi dialectale de tip nordic, între care cea mai specifică este rotacismul lui *n* intervocalic în cuvinte precum *lu(n)ră* pentru *lună*, *bi(n)re* pentru *bine*, *me(n)re* pentru *mine* etc. Datorită acestui particularism fonetic, textele respective sînt desemnate adesea de specialişti prin expresia „textele rotacizante". Dezbateri îndelungate şi controversate au stîrnit în filologia românească încercările de a localiza şi data cele mai vechi texte literare româneşti şi mai ales de a explica motivele şi condiţiile cultural-istorice şi confesionale care s-au aflat la originea producerii lor. Se admite astăzi în general, mai ales ca urmare a contribuţiilor şcolii de filologie create şi conduse la Bucureşti în a doua jumătate a secolului al XX-lea de Ion Gheţie, că decizia de a tălmăci în limba română texte bisericeşti importante nu poate fi separată de ideile inovatoare ale Reformei religioase produse în lumea occidentală. Între punctele programatice esenţiale ale doctrinelor reformatorilor protestanţi Martin Luther (1483-1546) şi Jean Calvin (1509-1564) se înscria şi transpunerea în limba poporului a cărţilor bisericeşti, inclusiv a *Sfintei Scripturi*. În variantele ei luterană şi calvină, Reforma a fost adoptată de timpuriu, şi anume încă din primele decenii ale secolului al XVI-lea, de către saşii, respectiv maghiarii din Transilvania, „naţiuni" care deţineau, de altfel, alături de secui, puterea politică în acest principat. Şi mai precis încă, stratul de limbă principal al acestor vechi texte româneşti (cu o

limbă, de altfel, destul de neunitară!) ar trimite, după argumentarea filologului bucureştean menţionat mai sus, către zona dialectală Banat-Hunedoara, zonă în care eforturile de calvinizare a românilor ardeleni, întreprinse de majoritatea principilor ardeleni (Ioan Sigismund Zápolya, Sigismund Báthory, Gabriel Bethlen) au avut un succes mai consistent, finalizîndu-se în constituirea unor comunităţi româneşti calvinizante, perpetuate pînă spre sfîrşitul secolului al XVII-lea. „Teorii“ mai vechi precum ipoteza despre presupusa influenţă a mişcării husite, susţinută de Nicolae Iorga şi Sextil Puşcariu sau cea a „imboldului“ interior, formulată de P.P. Panaitescu, s-au dovedit nesustenabile. Potrivit lui Nicolae Iorga, o parte a adepţilor lui Jan Hus (cca 1369-1415), izgoniţi din Imperiul German în prima jumătate a secolului al XV-lea, s-ar fi refugiat în Maramureş şi nordul Moldovei, inducînd şi unor cărturari locali convingerea lor că sensurile *Sfintei Scripturi* pot fi transmise doar într-o limbă înţeleasă de popor. La rîndul lui, P.P. Panaitescu a pus un accent decisiv asupra unor „necesităţi interne“ ale societăţii româneşti, care ar fi determinat traducerea primelor apostoluri, evangheliare şi psaltiri. Reputatul istoric al vechii culturi româneşti a imaginat şi cadrul concret istoric al acestor prime traduceri, indicînd mînăstirea Peri din Maramureş ca loc în care, în lupta lor pentru autonomie faţă de episcopia de la Muncaci (ucraineană), călugării români ar fi încercat să renunţe la slavonă ca limbă de cult, în favoarea limbii române.

I.4.3. Primele tipărituri româneşti cu conţinut biblic. Activitatea lui Coresi. *Palia de la Orăştie*

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, răspîndirea cuvîntului *Sfintelor Scripturi* în limba română cunoaşte un salt spectaculos prin activitatea complexă de traducător, revizor şi tipograf a diaconului Coresi. Venind din Muntenia, acesta a tipărit, între anii 1559 şi 1581, la Braşov şi în alte oraşe din Transilvania, numeroase cărţi de cult în limbile română şi slavonă, cărţi prevăzute cu prefeţe sau postfeţe în care, în funcţie de comanditarii sau „sponsorii“ respectivei ediţii, precum şi, implicit, de destinatarii ei prezumptivi, orientarea confesională (cînd luterană, cînd calvină, cînd ortodoxă sau neutră) este formulată cu destulă transparenţă. Între cele aprox. 35 de tipărituri coresiene, alături de cărţi de slujbă propriu-zisă (liturghiere, molitvenice, octoihuri), catehisme sau pravile, se găsesc şi cărţi de cult cu conţinut biblic, în sensul definit mai sus. În limba slavonă Coresi a tipărit *Tetraevanghelul* (trei ediţii — 1562, 1579, 1583) şi *Psaltirea* (două ediţii — 1570 şi 1572, la care se adaugă o a treia, bilingvă, *Psaltirea slavo-română* din 1577), iar în limba română *Apostolul* (*Lucrul apostolesc*, 1566), *Psaltirea* (1568) şi *Tetraevanghelul* (1561). Un loc special din perspectiva care interesează aici îl ocupă între tipăriturile lui Coresi cele două *Cazanii* ale sale (cea de la cca 1567, *Tîlcul evangheliilor*) şi mai ales a doua (*Evanghelia cu învăţătură* din 1581), aceasta din urmă capodopera harnicului cărturar şi tipograf. Ample compilaţii din literatura patristică şi din omiletica bizantină, cele două cazanii conţin frecvente şi ample inserate biblice. Cererea de carte religioasă cu conţinut scriptural în limba română trebuie să fi fost destul de mare în epoca de referinţă, de vreme ce şi alţi tipografi au iniţiative similare. De exemplu, în 1570, un anume diac Lorinţ tipărea la Braşov două ediţii ale *Evengheliei* (în 1570 şi 1579), iar tipograful Călin reproducea la 1566, probabil cu acordul diaconului, *Tetraevanghelul* lui Coresi. Cît priveşte metoda de lucru, atît cît se poate deduce în stadiul actual al studiului comparativ al textelor, se pare că diaconul Coresi traducea uneori el însuşi, alteori recurgea la ajutorul unor clerici învăţaţi cum erau preoţii Iane şi Mihai din Şcheii Braşovului, dar de multe ori revizuia şi adapta graiului său nativ, cel muntean, traduceri mai vechi ale psaltirii şi apostolului, poate şi ale evangheliilor. Fapt este că, în comparaţie cu textele rotacizante, fără a-şi pierde integral caracterul arhaic, limba şi stilul lui Coresi sînt mult mai evoluate, mai fluente şi mai apropiate de limba română literară modernă. Din punct de vedere dialectal, în tipăriturile coresiene este reprezentată, cu un apreciabil grad de consecvenţă, tradiţia „dialectului literar muntenesc“ (Gh. Ivănescu), a acelei zone dialectale care cuprindea Muntenia (de unde diaconul era originar), dar şi sudul Transilvaniei, cu Braşovul şi Sibiul, unde acesta a activat. Caracterul muntenesc al limbii diaconului Coresi i-a putut face pe unii filologi să considere că tipăriturile coresiene ar fi impus, încă din secolul al XVI-lea, baza muntenească a limbii române literare comune. Realitatea faptelor şi a textelor ulterioare contrazice această opinie, căci pe tot parcursul secolului al XVII-lea şi în prima jumătate a celui următor, şi celelalte varietăţi literare regionale, cel puţin cea moldovenească şi cea

bănăţean-hunedoreană, au continuat să fie abundent reprezentate în texte.

Prima tipăritură în limba română în care textul biblic nu mai este conceput şi prezentat ca parte a discursului cultual-liturgic sau ca ilustrare a preceptelor şi dogmelor creştine, ci ca o carte în sine, este *Palia de la Orăştie* (1582). Volumul conţine, imprimate cu o literă foarte asemănătoare cu cea folosită de diaconul Coresi (Şerban Coresi, fiul diaconului, este menţionat ca tipograf alături de un anumit Marien Diacul), doar primele două cărţi ale *Bibliei*, denumite, ca şi întregul volum, cu numele lor slavoneşti, *Bitia* (Geneza) şi *Ishodul* (Exodul). Ampla prefaţă şi o postfaţă instruiesc pe cititori asupra autorilor, a cadrului istoric, confesional şi politic, precum şi a scopurilor acestei întreprinderi culturale şi confesionale. Volumul trebuie privit ca parte componentă a strategiilor de calvinizare a românilor, organizate de autoritatea politică a Ardealului. Pe lîngă principele Sigismund Báthory ca autoritate politică, sînt pomeniţi Mihail Tordaşi, episcop (superintendent) al românilor care acceptaseră calvinismul, alături de finanţatorul ediţiei, Gesti Ferenz din Deva, guvernatorul militar al Transilvaniei, personaj omnipotent în principat. După cum o arată cu mare claritate „titlurile" lor, autorii traducerii sînt cărturari români calvinizanţi: Ştefan Herce, „propoveduitor al Evangheliei" în Caransebeş şi Efrem Zacan, „dascăl de dăscălie" în acelaşi oraş bănăţean, Moisi Peştişel, „propovăduitor al Evangheliei" din Lugoj, şi Arhirie, protopop al Hunedoarei. Alături de numele lui Coresi şi al altor doi-trei clerici cărturari din aceeaşi epocă, aceste patru nume par să fie cele mai vechi nume de „intelectuali" români menţionaţi ca atare. Cu toate că traducătorii afirmă cu emfază şi prudenţă confesională că au urmat originalele ebraic, grecesc şi slavon ale textelor biblice, a fost dovedit de către filologi (Mario Roques, Viorica Pamfil, primii editori moderni ai importantei tipărituri), că „izvodul" principal, deşi nemărturisit, a fost *Pentateuhul* în maghiară tipărit la Cluj în 1551 de cărturarul reformator maghiar Gáspár Heltai (1490-1574), traducătorii români mai avînd la îndemînă, probabil, şi o ediţie a *Vulgatei* latineşti. Puternic marcat la nivel fonetic şi morfologic (parţial şi lexical) de graiul bănăţean al traducătorilor, textul românesc al *Paliei de la Orăştie* nu depăşeşte nivelul stilistic al transpunerilor literale anterioare, fiind, în unele privinţe, chiar inferior textelor coresiene. Ca un fapt de limbă semnificativ este frecvent citată întrebuinţarea, în două locuri, a formei *român*, în alternanţă cu forma etimologică şi larg răspîndită în epoca veche *rumân*. Fenomenul este interpretat ca o creaţie analogică spontană (***ro**mân* < lat. ***ro**manus*), semn implicit al conştiinţei originii romane a poporului român la unii cărturari români din secolul al XVI-lea.

I.4.4. Tipăriturile lui Simion Ştefan, Mitropolit al Ardealului: *Noul Testament* (1648) şi *Psaltirea* (1651)

În sfera influenţei calvinizante trebuie înscrisă şi iniţiativa mitropolitului Ardealului Simion Ştefan (m. 1657) de a publica versiuni noi, integrale, ale *Noului Testament* (1648) şi ale *Psaltirii* (1651). Tipărite la Alba Iulia în condiţii tehnice elevate, monumentalele tipărituri reprezintă un salt evident în maturizarea şi rafinarea expresiei literare româneşti a mesajului biblic. Prima prefaţă din *Noul Testament*, închinată lui Gheorghe Rákoczi, „craiul Ardealului", şi semnată de Simion Ştefan (care se prezintă ca „arhiepiscop şi mitropolit scaunului Bălgradului şi a Vadului şi a Maramurăşului şi a toată Ţara Ardealului"), este plină de erudiţie biblică. O a doua predoslovie („cătră cetitori)", nesemnată dar datorată probabil tot lui Simion Ştefan, atestă conştientizarea unuia din principiile filologiei umaniste în practica traducerii textelor sacre: compararea critică a versiunilor de referinţă („izvoade … greceşti, şi sîrbeşti, şi lătineşti"), cu preferinţă pentru „izvodul" originar („cartea grecească iaste izvorul celoralalte"). Această a doua predoslovie mai conţine o serie de intuiţii corecte referitoare la justificarea împrumuturilor neologice pentru desemnarea unor obiecte, instituţii, relaţii specifice culturii antice (*poblican, cangrenă, sinagogă* ş.a.), evitarea regionalismelor lexicale, selectarea de preferinţă a cuvintelor cu circulaţie largă (asemenea banilor, „cuvintele acealea sînt bune, carele le înţeleg toţi"). Versiunea de la 1648 a fost preluată integral în *Biblia de la Bucureşti*, devenind astfel, în ce priveşte *Noul Testament*, baza pentru întreaga tradiţie biblică românească.

I.4.5. Asumarea de către înalta ierarhie a Bisericii Ortodoxe a sarcinii de difuzare în limba poporului a *Sfintelor Scripturi*

Expansiunea protestantismului în sud-estul Europei, inclusiv în Imperiul Otoman — Kiril

Loukaris (1572-1638), patriarh al Constantinopolului, a fost în cele din urmă condamnat ca simpatizant şi susţinător al calvinismului! —, a declanşat o puternică reacţie de respingere în rîndurile clerului ortodox înalt din lumea greco-ortodoxă. Unul dintre campionii acţiunilor anticalvine a fost mitropolitul Varlaam al Moldovei, care a făcut să apară în anul 1645 o broşură polemică împotriva calvinismului (*Răspuns împotriva catihismusului calvinesc*), adoptînd însă în mod implicit ideea (protestantă!) a acceptării în Biserică a limbii poporului şi dîndu-şi seama că o asemenea decizie nu mai poate fi amînată fără riscuri majore. Prin *Cazania* sa de la Iaşi (1643), mitropolitul Varlaam iniţiază un proces lung şi complicat, de înlocuire în Biserică a limbii slavone cu limba română, proces care se va finaliza abia aproximativ un secol mai tîrziu. Antologie de predici din omiletica bizantino-slavonă, *Cazania* conţine deopotrivă şi multă materie biblică, în special pericopele evanghelice corespunzătoare liturghiilor duminicale.

Prelucrarea şi interpretarea în limba română a textelor biblice a fost o constantă şi în cadrul preocupărilor cărturăreşti-misionare ale mitropoliţilor cărturari Dosoftei şi Antim Ivireanul. Ample fragmente biblice, în special din *Vechiul Testament* (uneori cărţi întregi, precum *Cartea lui Iona*), sînt cuprinse de Dosoftei, în versiune proprie, în *Parimiile preste an* (Iaşi, 1683). Psalmii biblici l-au atras însă cu deosebire pe eruditul mitropolit. Socotită cel dintîi text poetic românesc semnificativ, *Psaltirea* sa „pre verşuri tocmită“ (Uniew, 1673) este o operă personală, fără nici o relevanţă cultică. Pentru nevoile cultului, Dosoftei a tipărit şi o *Psăltire de-nţăles*, slavo-română (Iaşi 1680). O a treia variantă românească, în proză, a *Psaltirii* ieşite de sub pana eruditului mitropolit moldovean se păstrează în fondul de manuscrise al Bibliotecii Universitare din Iaşi. La rîndul său, mitropolitul de la Bucureşti Antim Ivireanul a tipărit, între numeroase alte cărţi de cult, şi un *Evangheliar* (1697), *Psaltirea* (1710) şi *Noul Testament* (1702), text revizuit al *Noului Testament de la Bălgrad* (1648). Începînd cu ultimele decenii ale secolului al XVII-lea, numărul cărţilor de cult cu conţinut biblic creşte exponenţial. În centrele cunoscute ale culturii ecleziastice româneşti (Neamţ, Iaşi, Bucureşti, Snagov, Rîmnic, Buzău, ulterior Blaj), vor fi tipărite zeci de ediţii succesive de psaltiri, apostole, evangheliare, care vor contribui, alături de celelalte cărţi bisericeşti, la configurarea, spre sfîrşitul secolului al XVIII-lea, a variantei unice şi unitare a vechii române literare. Părăsind ceea ce am putea numi componenta cultică a tradiţiei biblice româneşti, ne vom ocupa în continuare de prezentarea exclusivă a versiunilor integrale ale *Bibliei* în limba română.

I.4.6. *Biblia de la Bucureşti* (1688), actul fondator al tradiţiei biblice româneşti

Deşi, cum s-a putut vedea mai sus, bazele textuale ale tradiţiei biblice româneşti sînt puse încă din secolul al XVI-lea prin traduceri parţiale şi prin prelucrări ale textelor scripturale, actul fondator decisiv al acestei tradiţii îl constituie tipărirea la 1688 a *Bibliei de la Bucureşti* (numită, mai rar, şi *Biblia lui Şerban Cantacuzino*). Acest caracter sintetic şi fondator al *Bibliei de la Bucureşti* se referă la punerea în circulaţie a textului biblic complet care, prin prestigiul său simbolic maxim, prin numeroasele sale calităţi literare, prin dimensiuni şi prin autoritatea indusă de prestigiul editorului, principele Şerban Cantacuzino al Ţării Româneşti, s-a putut impune ca model şi reper pentru toate versiunile româneşti care vor urma. Conceptul de "tradiţie" trebuie înţeles aici în sensul său cel mai concret, acela de paradigmă stilistică şi lexical-semantică relativ stabilă, menţinută constant în versiunile biblice succesive în limba română, privite în interconexiunile lor textuale. Este vorba despre conservarea, timp de mai bine de două secole şi jumătate, nu numai a orientării iniţiate de *Biblia de la Bucureşti*, ci şi a unei mari cantităţi de elemente textuale (opţiuni de traducere, terminologie, semantică, frazeologie, topică, onomastică biblică etc.).

I.4.6.1. Cîteva precizări necesare despre semnificaţiile *Bibliei de le Bucureşti* (1688)

Cu toate că cercetările întreprinse în ultimele decenii, pe urmele lui Nicolae Iorga, de filologi prestigioşi precum Virgil Cîndea, N. A. Ursu sau Al. Andriescu au clarificat nu doar condiţiile generale, politice, culturale şi confesionale care au determinat apariţia acestui monument literar major, ci şi foarte multe din detaliile unei dinamici editoriale complexe, în unele cursuri, manuale sau lucrări de popularizare circulă încă, referitor la această temă, informaţii şi interpretări eronate. O asemenea interpretare nefondată, afirmată frecvent, este aceea că *Biblia de la*

Bucureşti reprezintă "încununarea eforturilor" generaţiilor de înaintaşi sau o "sinteză" a versiunilor biblice parţiale, care au fost tipărite sau au circulat anterior anului 1688. De fapt, aşa cum indică simpla comparaţie a textelor, istoria devenirii textului imprimat la Bucureşti la 1688 este alta. Cărţile *Noului Testament* din *Biblia de la Bucureşti* sînt în relaţie textuală directă cu textele corespunzătoare din *Noul Testament de la Bălgrad* (1648), reprezentînd o revizuire şi o adaptare a tipăriturii anterioare, eventual prin intermediul unui *Nou Testament* apărut la Bucureşti în 1682. Textul este reluat, aproape fără modificări, şi de Antim Ivireanul, în ediţia pe care a dat-o *Noului Testament* în 1703, ceea ce atestă aprecierea de care se bucura versiunea primară de la 1648. Cît priveşte însă *Vechiul Testament* cuprins în ediţia tipărită la Bucureşti în 1688, acesta reprezintă o traducere integral nouă, fără o relaţie directă cu versiunile româneşti parţiale anterioare, *Palia de la Orăştie* (1582) sau numeroasele *Psaltiri*, manuscrise sau tipărite. Dacă o astfel de continuitate textuală concretă nu poate fi dovedită, nu este însă mai puţin adevărat că autorii noii versiuni nu au trebuit să inventeze integral un stil sau un limbaj biblic, ci s-au încadrat într-o tradiţie relativ conturată, deşi incipientă, căreia i-au conferit consistenţă şi repere ferme şi vizibile. În acest sens general, referitor la preexistenţa unor capacităţi expresive ale românei literare, pe care, exercitîndu-le asupra unui text de amploarea şi dificultatea *Vechiului Testament* în integralitatea lui, autorii tipăriturii de la Bucureşti le-au ridicat la un grad superior de rafinament şi eficienţă, definirea *Bibliei de la 1688* ca o „sinteză a tuturor sforţărilor îndeplinite de cărturarii români în cele mai vitrege împrejurări timp de trei veacuri în toate Ţările Româneşti" (N. Cartojan) ar putea fi acceptată.

Corectată mai trebuie încă o afirmaţie eronată frecvent reiterată, potrivit căreia *Biblia de la Bucureşti* ar reprezenta un model de limbă literară românească veche („monument literar fără pereche" — N. Iorga) şi, implicit, fundamentul textual al limbii române literare moderne. Faptele ca atare indică de fapt altceva. Dacă se acceptă definiţia ştiinţifică a limbii literare, aceea de varietate exemplară a limbii naţionale, caracterizată prin acceptarea conştientă şi consensuală, de către toţi utilizatorii şi pe toate palierele (fonetic, morfologic, lexical, sintactic) a unor norme relativ stabile şi unitare, codificate în mod explicit sau cel puţin printr-un uz generalizat şi constant, se va constata că textul *Bibliei de la Bucureşti* nu satisface aproape deloc aceste exigenţe. Cercetările specialiştilor filologi au demonstrat de mai multă vreme că, în această perspectivă, *Biblia de la Bucureşti* nu a putut fi un model de limbă literară. Simpla lectură atentă a textului ar arăta oricărui cititor avizat numeroase inconsecvenţe de natură grafico-fonetică (unul şi acelaşi cuvînt scris, adesea pe aceeaşi coloană, în mod diferit, accentuări diferite ale cuvintelor etc.), morfologică (variante diferite de plural la substantive, fluctuaţii mari în paradigma conjugării verbale) şi lexicale (coocurenţa elementelor lexicale nordice şi a celor sudice, mai multe forme de adaptare ale numelor proprii din bogata onomastică biblică etc.). Există, în epocă, alte texte, inclusiv bisericeşti, care se apropie mult mai mult decît *Biblia de la Bucureşti* de idealul exemplarităţii, unităţii şi normativităţii unei limbi literare. Acest aspect lingvistic compozit al *Bibliei de la Bucureşti* are două explicaţii principale. Este vorba mai întîi de una cu caracter general: limba română literară veche în sine prezenta un nivel scăzut de normativitate. A doua explicaţie este de ordin particular. Redactat mai întîi de un autor care cunoştea şi practica tradiţia literară moldovenească (Nicolae Milescu Spătarul), textul *Bibliei* a fost revizuit înainte de a fi tipărit de cărturari munteni (Radu şi Şerban Greceanu) şi "diortosit" în cele din urmă de un alt moldovean (Mitrofan, fost colaborator al lui Dosoftei la Iaşi, fost episcop de Huşi şi viitor episcop de Buzău); se mai adaugă, fapt deloc de neglijat, timpul relativ scurt pe care editorii de la Bucureşti l-au avut la dispoziţie pentru a-şi finaliza lucrarea. Aceste fapte conjuncturale cunoscute, precum şi lipsa unui "autocontrol", a unei preocupări conştientizate pentru întrebuinţarea unor norme lingvistice unice şi unitare, au condus la rezultatul care se poate constata: *Biblia de la Bucureşti* nu este unitară sub aspectul normelor literare. *Biblia de la Bucureşti* este considerată, în mod corect, o operă colectivă. Afirmînd acest adevăr, mulţi dintre cei care se pronunţă despre acest monument al vechii culturi româneşti au în vedere un fel de efort colectiv şi anonim al tuturor generaţiilor de cărturari care au contribuit în vreun fel oarecare la traducerea şi punerea în circulaţie a textelor bisericeşti fundamentale. O altă eroare de apreciere se regăseşte la cei care pun pe seama fraţilor Greceni meritul principal în traducerea şi editarea primei

versiuni româneşti integrale a Sfintei Scripturi. Pentru a clarifica această problematică, se cer prezentate pe scurt şi în mod sintetic împrejurările istorice concrete, succesiunea şi ponderea contribuţiei diferiţilor cărturari implicaţi, motivaţia, competenţele şi contribuţia celor mai importanţi dintre „autorii” *Bibliei de la 1688*. Primul aspect care trebuie evidenţiat este acela că *Biblia de la Bucureşti* nu a fost concepută şi realizată ca o carte bisericească în sensul restrîns al cuvîntului, neavîndu-se nici un moment în vedere satisfacerea unor nevoi ale cultului liturgic. Pentru aceste nevoi, existau şi circulau deja de relativ multă vreme, cum s-a arătat mai sus, *Evangheliile*, *Apostolul* şi *Psaltirea*, unde pasajele vetero- sau neotestamentare erau selectate şi prezentate în succesiunea cerută de logica discursului liturgic. Existau de asemenea şi circulau cărţile de interpretare, de lămurire şi de edificare morală a credincioşilor, cea mai importantă dintre acestea fiind *Cazania* mitropolitului Varlaam al Moldovei, succesiv retipărită. Deceniile de la sfîrşitul secolului al XVII-lea înregistrează chiar, atît în Moldova, cît şi în Ţara Românească, o intensă şi accelerată activitate de elaborare şi tipărire a textelor liturgice fundamentale şi absolut necesare cultului şi vieţii bisericeşti curente (*Liturghierul, Molitvenicul, Triodul, Octoihul* etc.).

I.4.6.2. Semnificaţiile culturale, politice şi confesionale ale *Bibliei de la Bucureşti* (1688)

Tipărirea integrală a Biblia nu era o astfel de urgenţă şi nu se înscria în rîndul priorităţilor unor ierarhi luminaţi şi învăţaţi precum Dosoftei (1624-1693) mitropolit al Moldovei (între 1671-1674 şi între 1675-1686) şi Theodosie Veştemeanu (1620-1708) al Ţării Româneşti (între 1668-1672 şi între 1679-1708). Realitatea istorică a faptelor arată că această sarcină de o enormă dificultate, dar şi aducătoare de prestigiu şi-au asumat-o cîţiva dintre cei mai erudiţi cărturari laici ai epocii, stimulaţi şi sprijiniţi de autoritatea politică supremă a Ţării Româneşti, voievodul Şerban Cantacuzino. Preocupat de consolidarea puterii politice personale, principele a văzut în gestul simbolic al editării Sfintei Scripturi în limba ţării pe care o stăpînea un prilej major de conturare şi afirmare a statutului de principe creştin luminat şi generos pe care îl viza în mod sistematic şi pe toate căile. Nu lipsită de importanţă în acest context este menţionarea faptului că, sub autoritatea şi cu sprijinul aceluiaşi Şerban Cantacuzino, se tipărea la Veneţia, în 1687, adică exact un an înaintea *Bibliei de la Bucureşti*, în condiţii editoriale superioare din punct de vedere calitativ, textul integral al Bibliei în limba greacă (*Septuaginta* şi *Noul Testament*). Fapt semnificativ, ediţia de la Veneţia prelua, într-o maniară aproape „fotografică”, textul *Septuagintei* de la Frankfurt. Corelate între ele, cele două evenimente editoriale vădesc în mod limpede ambiţia lui Şerban Cantacuzino de a-şi marca şi legitima statura sa de lider politic al lumii ortodoxe balcanice şi deopotrivă al familiei sale, ca moştenitoare a tradiţiei imperiale bizantine. Urgenţa acestui imperativ politic explică în mare parte şi graba evidentă cu care Biblia a fost pregătită şi tipărită. În acest context, momentul *Bibliei de la Bucureşti* marchează şi declinul accentuat al limbii slavone, al cărei rol de „limbă suprapusă“ este preluat de limba greacă. Cărturarii la a căror autoritate domnitorul a apelat pentru a-şi realiza proiectul sînt învăţaţi greci de prim rang, oaspeţi pe termen lung la Curtea domnească din Bucureşti, un Sevastos Kimenites, rector al Academiei Domneşti de la Bucureşti, sau un Ghermano Nissis, rector al Academiei Patriarhiei din Constantinopol. Cei însărcinaţi practic cu redactarea textului pentru tipar sînt însă tinerii boieri valahi Radu Greceanu (cca. 1655-1725) şi Şerban Greceanu (m. cca. 1710), ei înşişi literaţi talentaţi şi elenişti bine pregătiţi, după cum va dovedi activitatea lor ulterioară.

Redactată (probabil de Stolnicul Constantin Cantacuzino, fratele domnitorului) într-un stil matur şi precis, cu o retorică bogată şi nuanţată, cu abundente informaţii de istorie biblică, prefaţa semnată de voievod, care se adresează, în ordinea ierarhică medievală, tuturor supuşilor săi, „celor ce să află lăcuitori supt stăpînirea noastră, preasfinţitului mitropolit chir Theodosie, iubitorilor de Dumnezău episcopi, preacuvioşilor egumeni, smeriţilor preoţi, blagorodnicilor boiari şi tuturor celoralalţi pravoslavnici creştini”, conţine date şi detalii precise care sprijină şi justifică interpretarea formulată mai sus. Despre transpunerea în limba poporului a „dumnezăieştii Scripturi” se vorbeşte ca despre o „cerească filosofie”, un dar spiritual spre „folosul obştesc”, pe care domnitorul este dator să îl facă supuşilor săi, „spre a noastră spăsenie şi spăseniia fratelui nostru” şi pentru a nu îngropa „talandul” care i-a fost dat, ci spre a-l spori şi împărţi „celor ce sînt supt ascultarea noastră”.

Evident în această prefaţă este şi faptul că mentalitatea evoluată, de orientare filologică şi umanist-creştină, a traducătorilor era cunoscută şi recunoscută ca atare şi dincolo de cercul foarte restrîns al cărturarilor, între altele fiind invocată autoritatea unui cunoscut arhiereu grec al epocii, prezent la Bucureşti, reputat pentru erudiţia sa:

> „Aceasta am făcut la tălmăcirea aceştii Sfinte Scripturi, făcînd multă nevoinţă şi destulă cheltuială, despre o parte puind dascali ştiuţi foarte den limbă elinească, pre preaînţeleptul cel dentru dascali ales şi arhiereu Ghermano Nisis, şi, după petreacerea lui, pre alţii care s-au întîmplat, şi despre altă parte ai noştri oameni ai locului, nu numai pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinească avînd ştiinţă ca să o tălmăcească, carii luînd lumină şi dentr-alte izvoade vechi şi alăturîndu-le cu cel elinesc al celor 70 de dascali, cu vrearea lui Dumnezău o au săvîrşit precum să veade. Şi măcară că la unele cuvinte să fie fost foarte cu nevoie tălmăcitorilor pentru strimtarea limbii româneşti, iară încăş avînd pildă pre tălmăcitorii latinilor şi sloveanilor, precum aceia aşa şi ai noştri le-au lăsat precum să citesc la cea elinească (...). Şi spre aceasta m-am îndemnat ca să să dea la toţi dumnezăiescul cuvînt, ştiind bine că Dumnezău au poruncit sfinţilor săi apostoli să propoveduiască pre făcătoriul de viaţă, cuvîntul său la toată zidirea, ca să nu rămîie cineva neluminat de strălucirea darului său, care vedem pănă în zioa de astăzi că n-au rămas nici un neam, nici o limbă (...) ca să nu citească întru a sa limbă dumnezăiasca Scriptură”.

Semnificaţile politice, culturale şi naţionale ale evenimentului editorial patronat de Şerban Cantacuzino sînt încă şi mai explicit formulate în cea de-a doua prefaţă a cărţii, adresată voievodului şi semnată de „Dositheu, den mila lui Dumnezău patriarh al Sfintei cetăţi Ierusalimului şi a toată Palistina”. Faptul însuşi al semnării de către unul din capii proeminenţi ai Bisericii Ortodoxe a acestui text encomiastic la adresa lui Şerban şi a familiei sale este elocvent pentru autoritatea de care acesta se bucura în lumea ortodoxă a momentului. Redactată mai mult ca sigur de către un „om al locului”, probabil acelaşi Constantin Cantacuzino Stolnicul, această predoslovie conţine, în seria argumentelor de justificare a legitimităţii transpunerii scrierilor sacre în limba vernaculară, o formulare subtilă a dimensiunii universale a unui act de cultură naţional, consacrat întregului popor român, din toate ţările; căci, evocînd în context exemplul împăratului Constantin, care a pus să se difuzeze *Sfînta Scriptură* printre bisericile din Constantinopol, sau al episcopului got Ulfila, care a transpus în limba poporului său o parte a Bibliei, prefaţatorul arată că „mai vîrtos vreadnic de mii de laude eşti măriia ta, care la un norod întreg dai cuvîntul lui Dumnezău (...) ca să lumineaze celor den casă ai Bisearicii noroade: rumînilor, moldovenilor şi ungrovlahilor”.

I.5. Aportul versiunii veterotestamentare a lui Nicolae Spătarul Milescu (MS. 45) la constituirea tradiţiei textuale biblice româneşti

Un alt aspect care trebuie menţionat ţine de aceea că textul tipărit la Bucureşti în 1688, în scopurile detaliate mai sus, nu reprezintă de fapt traducerea fraţilor Greceni, cum s-a crezut multă vreme. Aceşti doi cărturari, aflaţi atunci la începutul carierei lor, se vor ilustra ulterior prin opere importante, cum ar fi transpunerea în româneşte a *Mărturisirii ortodoxe* a lui Petru Movilă, a *Mărgăritarelor* lui Ioan Gură-de-Aur şi a *Mineelor*. Fără a diminua astfel deloc meritele lor reale, trebuie însă spus că ei sînt în evenimentul cultural de la 1688 doar revizori ai unei tălmăciri integrale a *Vechiului Testament*, efectuate cu cîteva decenii înainte de cunoscutul cărturar Nicolae Spătarul Milescu.

1.5.1. Profil biografic al cărturarului Nicolae Spătarul Milescu

Nicolae Spătarul Milescu (1636-1708) este o personalitate proeminentă a vechii culturi româneşti. Biografii săi îi atribuie o serie de priorităţi (vezi Gorovei 1984: 179-180): a tradus primul text filosofic în limba română (*Raţiunea dominantă – Cartea a IV-a a Macabeilor*) şi primul tratat de estetică, a fost primul orientalist roman, un spirit enciclopedist interesat de hermeneutică, simbolistică, numerologie, un mare călător (a străbătut Franţa, Olanda, Germania, Suedia, Imperiul Otoman, Rusia, Asia, China), singurul român cunoscut şi citat în Occident în timpul vieţii.

Deşi mai sînt încă multe de făcut în vederea clarificării complete a aportului său efectiv la istoria vechii culturi româneşti, avem astăzi despre Nicolae Spătarul Milescu imaginea unui personaj foarte activ, implicat în tinereţe la nivel înalt în politica celor două principate române, Moldova şi Ţara

Românească, călător în Apusul Europei şi, în a doua parte a vieţii, călător în China în calitate de reprezentant al ţarului Rusiei. O scurtă biografie a personajului nostru este utilă.

Născut în anul 1636 ca fiu al unui boier român din ţinutul Vasluiului (centrul Moldovei), Nicolae Spătarul Milescu şi-a revendicat în mod explicit originea unor strămoşi din Grecia (Peloponez). Este posibil să fi cunoscut limba greacă din familie. Ştim cu certitudine că o instrucţie foarte îngrijită, cea mai bună de care se putea bucura atunci un tînăr de religie ortodoxă în interiorul Imperiului Otoman, a primit între anii 1645-1653 la Şcoala Superioară a Patriarhiei de la Constantinopol. Pe lîngă însuşirea limbilor greacă veche, neogreacă, latină, slavonă şi turcă, a asimilat aici cultura teologică ortodoxă a vremii, colorată de unele influenţe ideatice ale umanismului italian, difuzate de unii profesori greci care studiaseră în universităţi italiene. Se presupune că, ulterior, şi-a însuşit şi limbile franceză şi rusă, probabil şi germană şi suedeză. Cultura şi talentele sale multiple i-au facilitat o ascensiune rapidă în administraţia de stat din Moldova (sub principii Gheorghe Ştefan, Gheorghe Ghica şi Ştefăniţă Lupu) şi Ţara Românească (sub principele Grigore Ghica). Din 1664 şi pînă în 1669, Nicolae Milescu va pribegi prin diferite ţări europene. Mai întîi, în 1664, se va afla la Berlin, la curtea lui Friedrich Wilhelm, marele elector de Brandemburg, ca agent diplomatic al fostului său protector moldovean Gheorghe Ştefan, aflat de asemenea în exil, sub protecţia regelui Carol al XII-lea, regele Suediei. În 1666 Milescu se va afla la Stettin, în Pomerania, alături de Gheorge Ştefan, care îl trimite în misiune pe lîngă rege, la Stockholm. Are contacte cu persoane sus-puse de la Curte, dar şi cu învăţaţi din elita vremii, între care trebuie menţionat Georg Stiernhielm, mare erudit, autor al unui celebru tratat despre limbile universului şi editor al *Bibliei* gotice a lui Wulfila, care i-a solicitat Spătarului o versiune în limba română a rugăciunii *Tatăl nostru.* Aici, în capitala Suediei, Milescu Spătarul face cunoştinţă şi cu ambasadorul regelui Franţei, Simon Arnauld, marchiz de Pomponne (1618-1699), cunoscut diplomat şi erudit francez cu preocupări filosofice şi teologice, nepot al cunoscutului teolog jansenist Antoine Arnauld (1612-1694). Aflat la Paris în anul 1667 pentru a cere regelui Ludovic al XIV-lea ajutor pentru principele său Gheorghe Ştefan, Nicolae Milescu este solicitat de jansenişti să scrie un scurt tratat, în care să prezinte succint esenţa doctrinei teologice ortodoxe. Intitulat *Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens* şi publicat în anexa scrierii anti-calvine *La Perpétuité de la Foy de l'Eglise Catholique touchant l'Eucharistie*, tome II, Paris, 1669 (ed. a II-a, 1702-1704, tom. IV, *Annexes*), a janseniştilor Antoine Arnauld şi Pierre Nicole, acest mic text, o apologie a credinţei ortodoxe[5], în care preocuparea centrală este dovedirea quasi-identităţii doctrinare între ortodoxie şi catolicism, va rămîne unica lucrare tipărită a eruditului moldovean. Interesant de remarcat este numele complet, împreună cu titlurile pe care personajul nostru şi le atribuie pe pagina de gardă ale micului tratat apologic: *Nicolaus Spadarius Moldavo-lacconis, baronus ac olim generalis Wallachiae*[6].

---

[5] Vezi ediţia recentă bilingvă: Nicolaus Spadarius, *Enchiridion sive Stella orientalis occidentali splendens*/ Nicolae Spătarul Milescu, *Manual sau Steaua Orientului strălucind Ocidentului* (...). Ediţie îngrijită, introducere, table biobibliografic, text stabilit, traducerea textului latin, note şi comentarii de Traian S. Diaconescu, Institutul European, Iaşi, 1997.

[6] Numele personajului nostru a fost conservat în documente contemporane şi transmis posterităţii în diverse forme, de la simpla formulă, frecventă în epoca veche, Nicolae (Necolae, Neculae, Nicolai sau Neculai) Spătaru(l), pînă la combinaţii precum Nicolae Spătarul Cîrnul, Nicolae Cîrnul etc. În documente mai apare şi apelativul Milescu sau Milescul, ca trimitere la moşia Mileşti din judeţul Vaslui, unde personajul nostru s-ar fi născut. Numele latinesc pe care şi-l atribuie pe frontispiciul singurei sale opere tipărite, *Nicolaus Spadarius Moldavo-Laconis, baronus ac olim generalis Wallachiae* (în forma de dativ cerută de conjuncţia *a* 'de către' *Nicolao Spadario Moldavo-lacone, Barone ac olim Generali Wallachiae*), reprezintă o construcţie antroponimică stranie, sugerînd deopotrivă rangul boieresc pe care l-a avut, precum şi dubla sa origine, moldovenească şi grecească, *Laconia* fiind unul dintre numele Peloponesului. Eugenio Coseriu este de părere că, de fapt, numele Spătarului ar trebui interpretat drept „moldo-valah": Lui Milescu, dimpotrivă, numele «valah» îi era familiar (el însuşi îţi spunea «moldo-valah»: în subtitlul *Enchiridion*-ului şi chiar şi cu alte prilejuri)" (Coseriu 1994b: 61). Chiar dacă am accepta eventualitatea, puţin probabilă, a unei greşeli de tipar, dificultăţi majore în acceptarea acestei ipoteze ridică morfologia limbii latine; subst. *vallachus* fiind de declinarea a doua, ar fi trebuit ca la ablativ să avem forma *valacho* şi nu **valachone*. În limba rusă este numit de obicei *Николай Спафарий Милеску* (*Nikolai Spafarii Milescu*), dar şi *Николай Гаврилович Спафарий* (*Nikolai Gavrilovici Spafarii*) sau *Николае Гаврилович Милеску* (*Nikolae Gavrilovici Milescu*). Problema numelui personajului nostru a fost pe larg documentată şi discutată de Gorovei 1989: XV şi urm., unde

La începutul anului 1668 îl regăsim acasă, în Moldova, pentru scurtă vreme, deoarece, datorită implicării în intrigile politice de la curtea principelui Iliaş Alexandru, în urma cărora s-a ales cu pedepsirea prin mutilare, va fi nevoit să se exileze din nou. S-a instalat pentru o vreme, în anul 1669, la Constantinopol, în preajma unui vechi prieten, Dosithei Notaras, personaj foarte influent, devenit patriarh al Ierusalimului. La recomandarea acestuia, în anul 1671 va pleca la Moscova, la curtea ţarului Alexei Mihailovici, care avea nevoie de un erudit cu calităţile şi cunoştinţele Spătarului pentru punerea în practică a reformelor culturale şi eclesiale pe care le preconiza. Este angajat ca traducător pentru limbile latină, greacă şi română la Posolski Pricaz, departamentul pentru afaceri externe al ţarului. Scrisoarea de recomandare către ţar pe care o scrisese Dosithei Notaras, patriarh al Ierusalimului, pentru vechiul său prieten Milescu, înainte de plecarea spre Moscova a acestuia, conţine un portret mai mult decît măgulitor al cărturarului:

> „Am aflat că aveţi nevoie de un om de religie ortodoxă, cunoscînd diferite limbi. Vă trimitem deci pe aducătorul acestei scrisori: Nicolae Gavrilovici, om foarte învăţat, cunoscînd latina şi slavona şi mai ales limba greacă; va putea învăţa uşor şi rusa şi va face tot felul de traduceri. Are un scris frumos, este un bun creştin al Bisericii Răsăritene, supus ordinelor superiorilor şi foarte discret; a călătorit în multe ţări şi împărăţii pentru a se instrui şi este asemenea unui cronograf în care sînt aduncate toate lucrurile lumii; s-ar căuta în zadar un alt om ca acesta; Dumnezeu este acela care vi-l trimite. Este născut în Moldova şi este grec după tată, originar din insula Peloponezului; va fi foarte folositor la Curtea Înălţimii voastre. Rugăm deci pe Înălţimea Voastră să-l primească cu onorurile obişnuite acestui fel de oameni. (…) Vă rugăm deci să-l onoraţi ca pe un om sîrguincios, savant şi înţelept. Îl puteţi considera ca pe robul vostru şi-i puteţi porunci să traducă şi să scrie lucrări istorice, din orice limbă veţi dori.”[7]

De acum şi pînă la sfîrşitul vieţii, pentru mai mult de 35 de ani, Spătarul Milescu va rămîne în Rusia, activînd ca diplomat şi ca traducător, dar şi ca autor a numeroase opere, traduceri sau opere originale (istorie, artitmologie, teozofie, comentarii biblice, geografie, memorii şi rapoarte de călătorie), în limbile slavonă, rusă, latină, greacă sau română.[8] Cea mai remarcabilă dintre acţiunile în care a fost implicat ca supus al ţarului, a fost marea călătorie în China dintre anii 1675-1676, întreprinsă, în fruntea unei importante delegaţii diplomatice, ca sol al ţarului către împăratul Chinei. Prezentîndu-se ca o expediţie de explorare a unor imense teritorii puţin cunoscute, călătoria a fost amplu relatată într-o serie de texte scrise în limba rusă, între care cele mai importante sînt jurnalul călătoriei, intitulat *Călătoria de-a lungul Siberiei de la Tobolsk pînă la fortul Nercinsk*, şi *Descrierea Chinei*, lucrări care îi consolidează reputaţia de orientalist. Acestea sînt, în linii mari, principalele repere ale vieţii lui Nicolae Milescu.

Portretul pe care i-l face Ion Neculce în *O samă de cuvinte*, în preambulul cronicii sale, ne înfăţişează un personaj impresionant pentru contemporani, care au văzut în el o personalitate puternică, cu mari ambiţii culturale şi politice. Portretul ne sugerează profilul unui aristocrat umanist conştient de propria valoare, diplomat poliglot, mişcîndu-se cu siguranţă în sferele cele mai înalte ale politicii europene, dar deopotrivă şi erudit reputat, consultat în chestiuni dificile de doctrină ortodoxă. Datorită interesului lor documentar maxim, reproduc aici toate cele trei pagini dedicate de cronicar Spătarului (numai Ştefan cel Mare şi Vasile Lupu reţin atenţia lui Ion Neculce timp de mai multe pagini!)[9]:

---

sînt menţionate documente contemporane conţinînd variante antroponimice precum *Nicolaus Spatarius* (semnătură proprie într-o scrisoare), *Baron Spatar*, *Secretarius Spatar*, *Nicolae Spătarul* etc. Patronimul *Milescu* pare un adaos mult mai tîrziu. Pentru alte precizări în acest sens vezi şi Mihail 2009: 7, unde ne sînt furnizate şi variantele slavonă-rusă (***Николаи Спафари***) şi greacă (*Νικόλαος ὁ Σπαθάριος*) ale numelui în cauză.

[7] Scrisoarea a fost descoperită şi publicată de P.Sîrku, *Nicolai Spatari,* p. 193-194, apud Panaitescu 1989: 23-24.

[8] O *Bibliografie a operelor lui Nicolae Milescu*, cu indicaţii documentare şi bibliografice găsim la Panaitescu 1987: 98: 101. Într-un *Tableau des ouvrages manuscrits de Nikolaj Spafarij conservés dans les bibliothèques de Russie*, Mihail 2009:143-150, reproduce catalogul manuscriselor milesciene din bibliotecile din Rusia, după O. A. Belobrova, *О рукописной традиции пронзведений Николая Спафария*, în vol. *Nicolae Milescu Spătarul şi problemele culturii*, Editura Ştiinţa, Chişinău, 1991, p. 67-74.

[9] Reproduc întocmai opţiunile de transcriere fonetică interpretativă practicate de editor, după ediţia: Ion Neculce, *Opere. Letopiseţul Ţării Moldovei şi O samă de cuvinte*. Ediţie critică şi studiu introductiv de Gabriel Ştrempel, Editura

„Era un boiar anumé Neculai Milescul spătariul, de la Vaslui de moşiĭa lui, pre învăţat şi cărturar, şi ştiĭa multe limbi: elinéşte, slovenéşte, grecéşte şi turcéşte. Şi era mîndru şi bogat, şi umbla cu povodnici înnainté, domneşti, cu buzdugane şi cu paloşe, cu soltare tot sirmă la cai. Şi lui Ştefăniţă-vodă îi era pre drag, şi-l ţinea pre bine, şi tot la masă îl punea, şi să giuca în cărţi cu dînsul, şi la sfaturi, că era atunci grămmatic la dînsu. Iar cînd au fost o dată, nu s-au săturat de bine şi de cinste ce avea la Ştefăniţă-vodă, ce au şezut şi au scris nişte cărţi vicléne şi li-au pus într-un băţu sfredelit şi li-au trimis la Constantin-vodă cel bătrîn Băsărabă, în Ţara Leşască, ca să rădice de acolo cu oşti, să vie să scoată pre Ştefăniţă-vodă din domniie. Iar Constantin-vodă n-au vrut să să apuce de acéle lucruri ce-i scriĭa, ce s-au sculat şi au trimis băţul acel sfredelit cu cărţi cu tot înnapoi la Ştefăniţă-vodă, de li-au dat. Decii Ştefăniţă-vodă, cum au văzut băţul cu cărţile, s-au pre mîniĭat şi l-au şi adus pre acel Nicolai Milescul înnaintea lui, în casa cea mică, şi au pus pre călău de i-au tăiat nasul. Scoţînd Ştefăniţă-vodă în grabă hamgériul lui din brîu, au dat de i-au tăiat călău nasul. Şi n-au vrut să-l lasă pe călău să-i taie nasul cu cuţitul lui de călău, ce cu hamgériul lui Ştefăniţă-vodă i-au tăiat nasul. După acéia, Nicolai Cîrnul au fugit în Ţara Nemţască şi au găsit acolo un doftor, de-i tot sloboziĭa sîngeli din obraz şi-l boţiĭa la nas, şi aşĭa din zi în zi sîngele să închiega de i-au crescut nasul la locu, de s-au tămăduit. Iar cînd au vinit aicea în ţară, la domniia lui Iliiaş-vodă, numai de-abiĭa s-au fost cunoscînd nasul că-i tăiat. Numai tot n-au şezut în ţară mult, de ruşiné, ce s-au dus la Moscu, la mareli împărat, la Alexii Mihailovici, la tatul marelui Petru înpărat, carele au vinit la noi aicea în Moldova. Şi pentru învăţătura lui au fost terziman înpăratului şi învăţa şi pre fiiul înpăratului, pre Petru Alexievici, carte. Şi era la mare cinste şi bogăţie. Şi l-au trimis înpăratul Alexii Mihailovici sol la mareli înpărat al chitailor, de au zăbăvit la chitai vreo doi, trii ani. Şi au avut acolo multă cinste şi dar de la mareli înpărat al chitailor, şi multe lucruri de mirat au văzut la acea înpărăţie. Şi i-au dăruit un blid, plin de pietri scumpe şi un diiamant ca un ou de porumbu. Şi întorcîndu-s<ă> pe drum înnapoi, s-au tîmplat de au murit înpăratul Moscului, pre anumé Alexii Mihailovici, iar senatorii de la Moscu i-au eşit întru întimpinaré şi i-au luat acéli daruri şi tot ce au avut şi l-au făcut surgun la Sibir. Şi au şezut cîţiva ani surgun la Sibir.

Iară mai pre urmă, rădicîndu-s<ă> Petru înpărat, fiiul lui Alexii Mihailovici, carele au vinit aicea în ţară, în Moldova, de s-au bătut cu turcii la Prut, la Stănileşti din gios de Huşi, în ţinutul Fălciului, agiuns-au Cîrnul din Sibir cu cărţi la dînsul, la înpăratul Petru Alexievici, de i-au făcut ştiré de toate ce au făcut şi cum iaste surgun.

Atuncea Petru Alexievici înpărat îndată au chiemat senatorii şi au întrebat zicînd: „Undé iaste dascalul mieu, cel ce m-au învăţat carte? Acum, curund, să-l aduceţi”. Şi îndată au răpezit de olac şi l-au adus la Petru Alexievici, înpăratul Moscului, în stoliţă. Şi l-au întrebat ce au văzut şi ce au păţit şi i-au plătit lucrurile toate acéle de la senatori ce-i luas<ă>, pînă la un cap de aţă, şi diiamantul cel mare. Şi înpăratul, după ce l-au văzut, s-au mirat şi l-au dat în haznaoa cea înpărătiască, iar Cîrnului i-au dat optzăci de pungi de bani. Şi l-au luat iară în dragoste şi în milă şi l-au pus iar sfetnic.

Şi cînd au ras berbeli, înpăratul, a moscalilor, atunci cînd s-au schimbat portul, atunci sîngur înpăratul i-au ras barba, cu mîna lui. Şi au trăit Cîrnul pînă la a doa domnie a lui Mihai-vodă Racoviţă, şi atunci u murit. Care mare cinste i-au făcut înpăratul la moartea lui şi mare părere de rău au avut după dînsul, că era trebuitoriu la celi vremi.

Rămas-au acelui Cîrnu ficiori şi nepoţi, şi au agiunsu unii de-au fost polcovnici spre slujba oştirii. Că să însuras<ă> el acolo, de luas<ă> moscavc<ă>. Şi s-au mai dus după dînsul de aicea din Moldova trii nepoţi de frate, de să aşezasîe şi ei pe lîngă unchi-său. Şi aceiĭa avea milă de la înpărăţie, şi acolo au murit.”

I.5.2. Nicolae Spătarul Milescu – traducător în limba română al *Vechiului Testament*

Parcursul unei existenţe zbuciumate i-au permis totuşi lui Milescu elaborarea unui număr apreciabil de lucrări, texte originale, compilaţii şi traduceri diverse în limbile română, latină, greacă, slavonă şi rusă. Una dintre cele mai importante dintre lucrările sale a fost versiunea românească a *Vechiului Testament*, prima traducere integrală în limba română a acestui important text. Realizată într-un timp record, între anii 1661-1664, la Constantinopol, unde se afla în calitate de reprezentant diplomatic (capuchehaie) pe lîngă Poarta Otomană al voievodului Grigorie Ghica al Ţării Româneşti, versiunea biblică nu este prima lucrare a lui Milescu. Tînărul cărturar (avea 25 de

Minerva, Bucureşti, 1982, p. 189-192.

ani cînd a început să traducă *Biblia*) transpusese anterior, din slavonă în română, în anul 1655, o *Istorie despre sfînta icoană a Prea Sfintei noastre Stăpîne Născătoare de Dumnezeu Maria*, iar în 1661 din greacă în română *Carte cu multe întrebări foarte de folos pentru multe trebi ale credinței noastre*[10].

Nu avem date suficiente pentru a cunoaşte în detalii contextul care a contribuit la decizia tînărului Milescu de a se apuca de o lucrare atît de dificilă cum este traducerea în limba vernaculară a textelor sacre pornind de la *Septuaginta*. Nu ştim dacă a fost vorba despre o inițiativă proprie sau despre sugestia unuia dintre prietenii săi (viitorul principe Şerban Cantacuzino, eruditul Ghermanos Nissis sau Dosithei Notaras, viitor patriarh al Ierusalimului) sau a efectuat traducerea la „porunca" unui protector puternic, eventual patronul său la data respectivă, voievodul Grigorie Ghica. Portretul tînărului om politic cu intense preocupări cărturăreşti era însă destul de bine conturat la momentul respectiv. Instruit, ca şi Dimitrie Cantemir şi alți cîțiva mari boieri din epocă, la Şcoala Superioară a Patriarhiei din Constantinopol, Milescu ne apare în anii săi de formare ca un tînăr cu o foarte bună cultură teologică, cu solide componente de filosofie, teosofie şi erudiție clasică, ce constituiau zestrea umanistă curentă a unui intelectual nu doar est-european al epocii. Se adăuga o foarte bună cunoaştere a limbilor latină, slavonă şi turcă, pe lîngă limbile română şi greacă pe care şi le însuşise în mod „natural" în familie.

Indiferent că s-a datorat unui resort intern sau a fost un răspuns la inițiativa altora, decizia de a traduce într-o limbă populară, româna în cazul lui, atestă că Nicolae Spătarul Milescu era la curent cu disputele aprinse declanşate de Reformă şi de Umanismul renascentist privitoare la legitimitatea transpunerii Sfintei Scripturi în limbile vernaculare. De la tragicele evenimente legate de moartea violentă (în 1638) a patriarhului calvinizant Cyril Lucaris nu trecuseră decît cîteva decenii, iar Nicolae Milescu Spătarul se situa evident, prin scrierile şi atitudinile sale, pe o poziție conservatoare, anticalvinistă.

Ignorată multă vreme, contribuția lui la realizarea primei traduceri româneşti a *Vechiului Testament* este astăzi dincolo de orice îndoială. Cea mai importantă dovadă este însăşi existența versiunii biblice cuprinse în MS. 45, pe care îl edităm acum, păstrat la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române. Copiat de un anume Dumitru din Cîmpulung pentru mitropolitul Theodosie, probabil între anii 1686-1687, Ms. 45 conține şi un „cuvînt înainte cătră cititori", redactat de către un cărturar anonim, cel care a revizuit versiunea primară a lui Milescu şi care afirmă explicit că „o am scosu-o pre limba rumănească den izvodul lui Necolae cartea aceasta ce să chiamă Biblia". Acest cărturar anonim, identificat de N. A. Ursu în persoana mitropolitului Dosoftei (ajutat, la revizia textului, de unul sau mai mulți dintre colaboratorii săi), descrie pe larg în ce au constat intervențiile operate în manuscrisul inițial al lui Milescu. Aflăm astfel că a fost urmată, în esență, metoda de lucru a lui Nicolae Milescu, inclusiv izvoarele acestuia:

> „Iară Nicolae, vrînd să aducă şi el cartea aceasta den elinie la rumănie, nefiind altă dată scoasă la rumănie, au socotit şi au ales un izvod carele-i mai ales decît toate altele, tipărit în Frangofort şi ales foarte bine pre limba elinească, şi dedesupt cu multe arătări şi cuvinte puse cum le-au tălmăcit alții. (...) Zice el că pre lîngă izvodul acesta au avut şi izvodul slovenescu şi leteneşte şi au avut şi alt izvodu letenescu, ce au fost scos de curînd den limba jidovească, adecă den izvod jidovăscu (...). Şi iară mărturiseaşte el de zice că de cel slovenescu nu s-au ținut, că numai acest izvod iaste slovenescu, care acum să află tipărit la Ostrov (...). Iară şi noi, pre lîngă izvodul lui Necolae am mai alăturat şi alte izvoade greceşti, pren care izvoade fost-au unul carele au fost tipărit la Englitera, ci şi acesta nu să potriviia cu cel de la Frangofort (...). Apoi aflînd şi noi izvod grecescu, altul de ceale den Frangofort, dupre care au scris şi Necolae, am urmat aceluia pentru tocmirea soroacelor şi deplinirea cuvintelor şi întăritura oxiilor den cît am putut; (...) pentru căci izvodul lui Necolae, pentru degraba scriindu-l, n-au pus nici unile de aceastea, ci era pentru neîntocmirea lui foarte cu greu a să înțeleage vorba tălmăcirei şi abaterea cuvintelor."

Ceea ce a rezultat din această atentă revizuire reflectă, din punct de vedere lingvistic, cu relativă fidelitate şi consecvență, normele tradiției literare moldoveneşti. Refugiindu-se la Bucureşti în 1686, ca urmare a exilului forțat în Polonia al

[10] Date preluate din articolul *Milescu, Nicolae Spătarul*, redactat de Gabriela Drăgoi, în *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, Editura Academiei, Bucureşti, 1979.

protectorului său, mitropolitul Dosoftei, Mitrofan, viitorul „diortositor” al *Bibliei de la Bucureşti*, a adus cu sine, probabil, şi textul lui Milescu revizuit, aşa cum apare el în Ms. 45. Este de asemenea foarte probabil ca acei „oameni ai locului” de la Bucureşti (între care fraţii Şerban şi Radu Greceanu trebuie să îşi fi asumat sarcinile de editare principale), presaţi de voievodul Şerban Cantacuzino, doritor să-şi vadă Biblia cît mai curînd tipărită, au găsit foarte convenabil să preia textul traducerii lui Milescu, revizuindu-l încă o dată pe baza aceloraşi „izvoade” întrebuinţate şi de Spătar. Comparaţia dintre Ms. 45 şi *Biblia de la 1688* arată clar că avem de a face cu acelaşi text, dar substanţial revizuit. Sub presiunea timpului, editorii de la Bucureşti au renunţat însă, pînă la urmă, la indicarea bogatelor referinţe biblice, reţinute din izvoare (de Milescu sau de revizorul său moldovean) şi notate marginal în Ms. 45.

Referiri neîndoielnice la traducerea iniţială a lui Milescu („izvodul lui Necolae”) se regăsesc în „cuvîntul înainte cătră cetitor” din fruntea unei a treia versiuni româneşti integrale a *Vechiului Testament*, datînd din aceeaşi epocă şi păstrată de asemenea în manuscris (Ms. 4389 de la BAR), din care se reţin cîteva pasaje interesante:

> „Nevoitu-ne-am a prepune această sfîntă şi de Dumnezeu suflată carte carea se cheamă Biblia, adecă toată cartea legii vechi şi cu toţi prorocii, pre limba rumănească, carea pînă acum într-această limbă a noastră rumănească nu foarte se-au aflat prepusă, fără numai un izvod scris cu mîna, pre care l-au fost prepus Nicolae, spatariul moldovean, dascal şi învăţat în limba elinească, carele l-au izvodit de pre izvodul elinesc ce se-au fost tipărit în Frangofort. Ce încă şi izvodul acesta pentru multa pripă a acelui prepuitoriu, care se-au grăbit curînd a şi tălmăci şi a şi scrie, aflatu-s-au multe greşale (...). Şi am nevoit a prepune această carte a legii vechi carea se chiiamă Biblia, toată, cu toţi prorocii (că Leagea Noao, adecă Evanghelia şi celelalte cărţi ale apostolilor, toate, ce află multe pren bogate locuri, şi cu mîna scrise şi în tipariu date pre limba noatră, rumîneaşte, iar de această carte a Legii Vechi, noi, rumînii, foarte sîntem lipsiţi). Drept aceaea, alăturînd izvodul slovenesc carele au fost tipărit în Rusiia cea mică, în cetatea Ostrovului, şi izvodul lătinesc, care au fost tipărit în cetatea Antverpiei, şi acel izvod rumînesc, de care se spuse mai sus, aşa de pre dînsele cu multă socotinţă am prepus. Iar totuş mai mult ne-am ţinut de izvodul cel slovenesc şi de care am umblat mai aproape de dînsul”.

Paternitatea acestei noi versiuni manuscrise a fost atribuită de către N. A. Ursu lui Daniil Andrean Panoneanul, profesor de slavonă şi latină la Şcoala Domnească din Tîrgovişte şi autor al traducerii cunoscutei colecţii de texte canonice *Îndreptarea legii* (Tîrgovişte, 1652). Alcătuitorul traducerii întrebuinţează manuscrisul lui Milescu doar ca izvor auxiliar, ca text martor pentru *Septuaginta*, orientîndu-se în mod prioritar spre versiunea slavonă de la Ostrog (1581), confruntată atent şi cu *Vulgata* plantiniană. Deşi vădeşte în multe privinţe o calitate literară şi o inteligibilitate superioare versiunii lui Milescu, această traducere integrală a *Vechiului Testament* nu a fost luată în calcul de editorii bucureşteni de la 1688 (dacă o vor fi cunoscut), poate şi pentru faptul că, în plină expansiune a orientării către modelul lingvistic şi cultural grecesc, autorul acesteia se menţinea încă în cadrele slavonismului dominant în secolele anterioare.

Iată, în fotocopie, pasajul din MS. 4389 unde numele lui Milescu este menţionat în mod expres: („fără numai un izvod scris cu mina, p[re c]are l-au fost prepus Nicolae, spătariul moldovean, dascal şi învăţat în limbă elinească, care l-au izvodit de pre izvodul elinesc ce se-au fost tipărit [în] Frangofort”):

Există, în plus, mărturii documentare directe referitoare la traducerea de către Nicolae Spătarul Milescu a *Septuagintei.*

O altă indicaţie explicită se găseşte la un anumit Dimitrie Procopiu din Moscopole, cărturar grec care scrie pe la 1722 că Nicolae Milescu tradusese din greacă în română *Sfintele Scripturi.* Sursa respectivă reprezintă o vastă bibliografie comentată a literaturii neogreceşti, în mai multe volume. Volumul care ne interesează, al XI-lea, un infolio masiv, cu textele redactate în greacă şi latină, pe două coloane, poartă următorul titlu complet: Jo. Alberti Fabricius, *Bibliothecae Graecae, volumen undecimum, Sive libri VI. capita quatuor priora, quibus enarrantur collectiones canonum veteris ecclessiae, et conciliorum tam universalium quam particularium, nec non de epistolis ac decretis pontificum rom notizia traditur. Accedit praeter Synodicon Vetus, pridem in lucem datum A. B. D. Joanne Pappo, Demetrii Procopii, Macedonis Moschopolita. Schediasma Demetrii Procopii, Moschopolitae, succinta eruditorum graecorum superioris ac praesentis saeculi recensio, nunc primum edita graece et latine*, Sumtu Viduae B. Felgineri et J. C. Bohnii, Hamburgi, vol. XI, 1722[11]. La p. 789 a acestui volum citim:

> *LX Nicolaus ex Moldavia, Ducis Moldaviae Protospatharius sive prim'armiger, vir doctus variaeque eruditionis, & in Philosophia, Mathematica Disciplina & Astronomia egregie versatus, callens linguas Graecam, Latinam & Illyricam, sacras Scripturas ex Graeca in vernaculam Dacorum & Hungarovalachorum linguam transtulit, quam in Ecclesiis ipsorum usque quaque legi obtinuit usus. Idem apud Moscos singulari in gratia & honore fuit, dignitate ornatus Interpretis, atque in Sinense regnum ab ipsis missus legatus.* - „LX Nicolae din Moldova, protospătar sau prim'armurier al voievodului Moldovei, bărbat învăţat şi de o vastă erudiţie, inţiat cu multă strălucire şi în filozofie, în ştiinţa matematicii şi în astronomie, cunoscînd limbile greacă, latină şi slavonă, a tradus Sfintele Scripturi din greacă în limba populară a dacilor şi a ungrovlahilor, a cărei întrebuinţare s-a răspîndit în bisericile lor. Acelaşi personaj s-a aflat la mare milă şi cinste la moscoviţi, onorat de aceştia cu titlul de interpret şi trimis ambasador în Împărăţia Chinezească."

Efectuarea traducerii efective de către Nicolae Spătarul Milescu a întregului Vechi Testament este confirmată şi de o altă mărturie explicită a unui contemporan. Mitropolitul Gheorghe al Moldovei scria despre Milescu Spătarul că „au tălmăcit şi Biblia din limba elinească pre limba românească, cînd au fost la Constantinopol capichihaia lui Grigorie voievod, domnul Ţării Româneşti, pre care scriere au dat-o şi în tipar Şerban voievod Cantacuzino, domnul Ţării Româneşti"[12].

Rezultă deci că, în general, se ştia în sferele culte ale societăţăţii româneşti de existenţa versiunii Nicolae Milescu a Vechiului Testament, la fel cum se ştia, probabil şi de întrebuinţarea versiunii sale, supuse, cum am arătat mai sus, la cel puţin două revizii, la stabilirea textului final al *Bibliei de la Bucureşti* (1688). Neclare rămîn motivele pentru care contribuţia marelui cărturar moldovean a fost trecută cu vederea, chiar obnubilată, de principele Şerban Cantacuzino şi de oamenii săi.

Aşadar, Milescu este traducătorul principal al *Bibliei de la Bucureşti*, tuturor celorlalţi cărturari, cunoscuţi sau încă anonimi, revenindu-le meritele de colaboratori şi revizori. Rămîn încă neclare resorturile şi motivele pentru care tînărul cărturar Nicolae Milescu — traducerea *Vechiului Testament* a realizat-o la Istanbul, între anii 1661 şi 1664, pe cînd era reprezentant al domnitorului Grigore Ghica al Ţării Româneşti pe lîngă Poarta Otomană — şi-a asumat o sarcină atît de dificilă. Buna instrucţie în limbile clasice, greacă, latină şi slavonă, precum şi în teologie şi filosofie, pe care şi-o dobîndise anterior ca elev al Şcolii Patriarhiei din Constantinopol, cultura şi talentul nativ dovedite din plin prin scrierile ulteriare îl făceau persoana poate cea mai calificată între contemporani pentru un demers de asemenea amploare şi dificultate. Încă nu se poate spune cu precizie dacă iniţiativa îi aparţine integral sau a lucrat „la porunca" cuiva. Obscure rămîn de asemenea şi împrejurările în care manuscrisul său olograf a ajuns în Moldova. Sînt şi acestea teme de cercetare pentru viitor. Nu cunoaştem aşadar motivele care l-au determinat pe tînărul cărturar moldovean Nicolae Spătarul Milescu (avea 25-27 de ani!) să îşi asume o asemenea dificilă misiune, nici dacă a existat un

[11] Titlul este reprodus parţial, cu numeroase erori de transcriere, cu indicaţia greşită a volumului şi a anului de apariţie (X, în loc de XI, 1730 în loc de 1722) şi la Cândea 1969: 106.

[12] Pasajul este preluat după *Cronica Romanului* a episcopului Melchisedec, vol. I, Bucureşti, 1874, p. 89-90. Vezi şi Cândea 1979:106, Andriescu 1988:7-8.

„comanditar” al lucrării. În condiţii de asemenea neclare, manuscrisul olograf al traducerii a ajuns în cele din urmă la Bucureşti. Părerile specialiştilor privitoare la parcursul manuscrisului traducerii lui Milescu sînt divergente. Potrivit unei opinii mai vechi a lui B.P. Hasdeu, textul traducerii milesciene ar fi ajuns în Ţara Românească, în posesia lui Şerban Cantacuzino, viitorul voevod, cunoscut ca prieten al lui Milescu, cu care acesta fusese coleg de şcoală la Istanbul. În opinia altor cercetători, în special a lui N.A. Ursu, manuscrisul a ajuns la Bucureşti în mîinile ierarhilor locali, care, se pare, fuseseră cei care îi comandaseră lui Milescu traducerea. După ce a servit ca sursă de inspiraţie, între anii 1665-1672, pentru autorul anonim al unei alte versiuni a Vechiului Testament, cuprinsă în Ms. BAR 4389, textul iniţial al lui Milescu a fost trimis de mitropolitul Ţării Româneşti Teodosie Veştemeanul în Moldova, omologului său, mitropolitul Sava I. Acesta ar fi încredinţat lui Dosoftei, care se făcuse deja cunoscut ca un erudit, revizuirea traducerii lui Milescu. Există şi o a treia ipoteză, emisă de Alexandru Andriescu, potrivit căruia Nicolae Spătarul Milescu şi-ar fi putut păstra cu sine opera, lucrînd mereu la finisarea traducerii, după întoarcerea acasă, în Moldova. Atunci cînd s-a decis să părăsească definitiv ţara, în anul 1668, începîndu-şi astfel un lung periplu, mai întîi la Constantinopol, apoi în Occident şi, în cele din urmă, în Rusia, Nicolae Spătarul Milescu şi-ar fi încredinţat opera lui Dosoftei, de care îl lega o prietenie solidă, atestată de o corespondenţă consistentă între cei doi[13].

Versiunea rezultată din diortosirea lui Dosoftei ar fi fost luată cu sine de Mitrofan, colaborator apropiat al lui Dosoftei, cînd, în anul 1686, acesta s-a refugiat la Bucureşti[14], după exilarea în Polonia a patronului său, Mitropolitul Dosoftei. Amintesc detaliul semnificativ că Mitrofan, fost episcop de Huşi şi viitor episcop de Buzău, semnează, în calitate de tipograf, ediţia tipărită la Bucureşti, în 1688, a Bibliei[15]. Compararea textului din Ms. 45 cu cel al tipăriturii bucureştene de la 1688, indică evidenţa faptului că cea mai mare parte din traducerea lui Milescu, revizuită de un moldovean, a fost preluată de diortositorii munteni, fraţii Şerban şi Radu Greceanu, singurii care îşi atribuie în mod explicit lucrarea[16], alături de alţi „ai noştri oameni ai locului”, al căror nume voievodul Şerban Cantacuzino, semnatar al amplului cuvînt introductiv la *Biblia* de la 1688, nu socoteşte de cuviinţă să le menţioneze[17].

I.5.2.1. Despre metoda de traducere a lui Nicolae Spătarul Milescu. Izvoarele folosite

Cît priveşte metoda de traducere asumată de Milescu şi menţinută şi de revizorii săi succesivi, aceasta este cea literală („verbum a verbo”), cei mai mulţi interpreţi din epocă ai scrierilor sacre împărtăşind în continuare convingerea medievală că fidelitatea faţă de litera Sfintei Scripturi este singura soluţie convenabilă pentru evitarea erorilor. Problema izvoarelor folosite de Milescu şi de colaboratorii succesivi la definitivarea lucrării pentru tipar este ilustrativă pentru orientarea umanistă a cărturarilor implicaţi în elaborarea *Bibliei de la Bucureşti*. Din menţiunile clare din prefeţe reiese limpede că s-a optat, ca bază de traducere, pentru *Septuaginta*, vechea versiune grecească a cărţilor *Vechiului Testament*, legitimată de tradiţia Bisericii Ortodoxe. Fapt semnificativ pentru relativa libertate de opţiune pe care şi-o putea permite un cărturar laic, ediţia folosită ca bază,

[13] Vezi Andriescu 1988:13-14.

[14] Vezi Ursu 1985: 44 şi urm.

[15] Pe ultima pagină, nenumerotată, a BIBL.1688, citim: „A tot meşteşugul tipografiei şi îndireptării cuvintelor rumâneşti ostenitoriu, de Dumnezeu iubitoriul Mitrofan, episcopul de Huşi.”

[16] Vezi BIBL.1688, p. 932: „Iară cu nevoinţa şi îndireptarea celor ce s-au întîmplat dascali şi mai mult desluşindu-se pre limba rumînească de cei mici şi plecaţi dentru slugile mării-sale, Şărban biv. 2 logofet *i brat´ ego* Radul log.”

[17] Pentru interesul său documentar, precum şi pentru indicaţiile preţioase, chiar dacă generale, privitoare la concepţia generală despre traducerea textelor sacre, citez întregul pasaj: „Şi aceasta am făcut la tălmăcirea aceştii Sfinte Scripturi, făcînd multă nevoinţă şi destulă cheltuială, despre o parte puind dascăli ştiuţi foarte den limba elinească, pe preaînţeleptul cel dentru dascali ales şi arhiereu Ghermano Nisís, şi, după petrêcerea lui, pre alţii care s-au întîmplat, şi despre altă parte ai noştri oameni ai locului, nu numai pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinească avînd ştiinţă ca să o tălmăcească, carii luînd lumină şi dentr-alte izvoade vechi şi alăturîndu-le cu cel elinesc al celor 70 de dascali, cu vrêrea lui Dumnezău o au săvîrşit precum să vêde. Şi măcară că la unele cuvinte să fie fost foarte cu nevoie tălmăcitorilor pentru strimtarea limbii româneşti, iară încăş avînd pildă pre tălmăcitorii latinilor şi slovênilor, precum aceia aşa şi ai noştri le-au lăsat precum să citesc la cea elinească”.

Septuaginta tipărită la Frankfurt am Main în 1597 de cîţiva reputaţi elenişti de orientare protestantă, a fost aleasă pentru renumele de temeinicie pe care şi-l cîştigase („izvod carele-i mai ales decît toate altele"). Din ediţia amintită, Milescu a preluat integral şi „sumarul", adică toate cărţile „deuterocanonice", inclusiv cărţile *Macabei III* şi *Macabei IV* („Tratatul despre raţiunea dominantă"). Menţinut şi în versiunea tipărită la 1688 cu titlul *Pentru sîngur ţiitoriul gînd*, acest tratat anonim de orientare stoică, compus la sfîrşitul epocii elenistice, este socotit cel dintîi text cu caracter filosofic tipărit în limba română.

Subliniind încă o dată convingerea sa că aportul laicilor la iniţierea şi realizarea traducerii integrale a *Bibliei* în limba română fost decisiv, dacă nu cumva exclusiv, cel mai reputat cunoscător al acestei problematici este de părere că

> „acceptarea fără nici o modificare a unui text al *Septuagintei*, şi anume într-o ediţie pregătită de filologi protestanţi, contrasta puternic atît cu atitudinea adoptată de Biserica Răsăriteană în controversele antireformate din secolul al XVII-lea, cît şi cu doctrina despre apocrife consemnată în cărţi tipărite în acelaşi veac chiar în Ţara Românească, sau cu concepţiile lui Dositei al Ierusalimului în această problemă. Traducerea ediţiei Frankfurt, în care erau trecute între *apocrife* cărţi socotite de ortodocşi drept neîndoielnic canonice (*Iisus Sirah*, *I-III Macabei*), reprezenta un triumf, pe altă cale, a acelei atitudini doctrinare care agitase atîta vreme cercurile învăţaţilor răsăriteni şi dusese la condamnarea opiniilor calvinizante ale lui Chiril Lucaris. Traducerea fără ezitare a scrierii *Despre raţiunea dominantă*, absentă din toate ediţiile de interes filologic, nu poate fi explicată prin ignorarea atitudinii Bisericii faţă de această pseudoepigrafă şi faţă de canonicitatea cărţilor biblice în general. Iar argumentele din prefeţe, ideea obligativităţii cunoaşterii *Vechiului Testament* de către oricine, sau a citirii *Bibliei* «şi de mici şi de mari» sînt cu totul neaşteptate într-o prefaţă semnată de Dositei al Ierusalimului, care abia în 1672 statornicise ca această carte «să nu fie citită de toţi, ci numai de cei care, cu cercetarea cuvenită», o studiază, şi care cunosc felul în care «se cercetează, se învaţă şi, în general, se citeşte ea». Este deci mai probabil deci ca iniţiativei, curiozităţii şi spiritului tolerant al unor laici să li se datoreze acceptarea în forma ei integrală a acestei ediţii protestante, devenită ediţia oficială a unei biserici ortodoxe" (Cândea 1979:149-151).

Cred totuşi că opţiunea de a lua drept text de bază pentru traducerea sa *Septuaginta* grecească, versiunea oficială a Bisericii Ortodoxe, textul standard al Sfintei Scripturi, la care s-au referit şi din care au citat în scrierile lor mai toţi Sfinţii Părinţi greci, textul la care se raportează ritualul liturgic bizantin din vremuri imemoriale, este absolut firească şi legitimă la un erudit ortodox grecofon, educat în mediul ecleziastic cel mai conservator, care era Şcoala Superioară a Patriarhiei de la Constantinopol. Mai puţin firească, dacă nu cumva „scandaloasă", pare decizia tînărului cărturar moldovean de a folosi *Septuaginta* în ediţia de la Frankfurt am Main (1597) o ediţie alcătuită şi finanţată în mediile calvineşti. Or, ca „fiu credincios" al Maicii Biserici a Orientului, aflată în acei ani în conflict acut cu calvinismul, tînărul Nicolae Milescu nu putea risca nejustificat un asemenea gest! Lucrurile se explică însă de la sine dacă avem în vedere următoarele:

1. Produs al fenomenului „aculturaţiei" iudeo-eline din ultimele secole înainte de naşterea lui Hristos, *Septuaginta* s-a alcătuit, ca listă canonică de texte biblice ale Vechiului Testament, în mod treptat, fiind în fapt o colecţie de texte traduse din ebraică în greacă de erudiţi evrei elenofoni din diaspora (mai ales Alexandria Egiptului elenistic), începînd cu jumătatea a II-a a secolului al III-lea î. Hr. (*Pentateuhul*), pînă spre începutul erei creştine (*Cărţile Macabeilor*). Traduse de diferite persoane, cu competenţe şi interese diferite, cărţile *Septuagintei* nu deţin nici o unitate compoziţională, stilistică, lingvistică sau discursivă. Mai mult, literalismul foarte strict al transpunerilor conferă textelor greceşti o puternică amprentă ebraizantă în sintaxă şi lexic.

2. Multă vreme, *Septuaginta* a fost „proprietatea" exclusivă a iudeilor. În momentul naşterii mozaismului rabinic, *Septuaginta* a fost repudiată de evrei, care s-au întors la textele ebraice originare. Este acesta momentul în care membrii comunităţilor creştine primitive din Orientul elenofon adoptă ei înşişi *Septuaginta* ca text sacru, inspirat de Sfîntul Duh.

3. Lectura directă a Bibliei nu a fost niciodată recomandată credincioşilor de către Biserica Ortodoxă (ca de altfel nici de Biserica Catolică!). În

consecinţă, textele biblice ca atare circulau foarte rar în Orient, probabil în copii manuscrise costisitoare. Cele mai bune versiuni manuscrise ale *Septuagintei* (*Codex Alexandrinus, Codex Vaticanus, Codex Parisinus*) au fost păstrate în Occident sau bine păzite în liniştea mănăstirilor ortodoxe (*Codex Sinaiticus*)!

4. Pînă tîrziu, în secolul al XIX-lea, mai precis pînă la 1843, cînd la Atena se tipăreşte un text aprobat de Sinodul Bisericii Elene al *Septuagintei*, nu a existat nici o ediţie „ortodoxă" oficială a Sfintei Scripturi în limba greacă.

5. Toate ediţiile critice ale Septuagintei (Complutensa, Aldina, Sixtina, Daniel etc.) au fost elaborate în Occident, în Italia, Spania sau Franţa, aşadar în ţări catolice, ulterior protestante, de editori îmbibaţi de spiritul filologic al Umanismului. Secolul al XVII-lea este exact perioada în care editarea critică a *Septuagintei* a căpătat un avînt deosebit, ca urmare a emergenţei universale a spiritului umanist, pentru care editarea textelor sacre trebuia să se supună aceloraşi rigori filologice ca şi cea a textelor antichităţii clasice.

În consecinţă, în aceste condiţii, ce libertate de decizie putea avea nu doar tînărul traducător moldovean, dar oricare alte erudit ortodox, oricărui spaţiu cultural ar fi aparţinut el, în alegerea unui text „recept" al *Septuagintei*? S-a apelat deci la acea ediţie care, pe lîngă faptul că era mai uşor accesibilă în Constantinopolul cosmopolit al epocii, mai avea şi reputaţia unei foarte bune ediţii critice! În mod cum nu se poate mai natural, principiul raţional al eficacităţii filolgice şi culturale a primat, în decizia luată, faţă de datoria de a se conforma la o … tradiţie textuală „confesională" inexistentă! Aşadar, *Septuaginta* „calvină" de la Frankfurt am Main (1597). Ce cunoaştem, totuşi, despre această mult invocată ediţie?

Titlul complet al voluminoasei tipărituri este următorul *Τῆς Θείας Γραφῆς, Παλαίας δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἁπάντα. Divinae Scripturae, nempe Veteris ac Novi Testamenti, omnia, recens a viro doctissimo & linguarum peritissimo diligenter recognita, & multis in locis emendata, variisque lectionibus ex diversorum exemplarium collatione decerptis, & ad hebraicam veritatem in Veteri Testamento revocatis aucta & illustrata*, Francofurti, apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium, & Joan. Aubrium, 1597. Este un in-folio cu dimensiunile 35 x 29 cm, cu paginaţia VIII+1098+II pagini.

Dintr-un cunoscut catalog de cărţi rare aflăm că ediţia aceasta, deşi nesemnată, este „atribuită unuia dintre filologii protestanţi François du Jon sau Frederic Sylburg. Avînd la bază ediţia de la Basel din 1545 a *Septuagintei*, conţine corecturi preluate din Biblia Complutensă, precum şi o serie de note utile. A stat la baza concordanţei lui Trommius. Socotită de unii exegeţi (Horne) mai degrabă o retipărire a textului lui Estienne, a fost totuşi ediţia standard în anumite cercuri, dată fiind importanţa sa primară derivînd din faptul că a servit ca text de bază pentru cele mai semnificative concordanţe biblice din secolele care au urmat. A fost textul standard pentru Conrad Kircher, a cărui concordanţă a fost tipărită în 1607, şi de asemenea pentru succesorul acestuia, Trommius, care a corectat absenţa alfabetizării de la Kircher şi a intervenit în opera acestuia în numeroase alte moduri."[18]

Un alt cunoscut librar din secolul al XIX-lea recunoaşte că „această ediţie, realizată după cea a lui Aldo Manuzzi din 1518 şi revizuită după ediţia lui Hervagen din 1545 şi după Noul Testament al lui Robert Estienne din 1550, este apreciată" (Jacques Charles Brunet, *Manuel du libraire et de l'amateur de livres*, 1820, vol. I, p. 196).

Cît priveşte acum pe cei doi filologi, François du Jon sau Frederic Sylburg, care ar fi putut fi, fiecare dintre ei, alcătuitorul ediţiei de la Frankfurt 1597, numele lor nu au fost invocate fără motiv în acest context, date fiind competenţa lor de elenişti şi apartenenţa lor la calvinism. Friedrich Sylburg (1536 -1596) a fost un cunoscut elenist german. După studii de filologie clasică la Jena şi Marburg, a studiat la Paris cu Henry Estienne

[18] Cf. *Historical catalogue of the printed editions of Holy Scripture in the library of the British and Foreign Bible Society*, compiled by T.H. Darlow & H.F. Moule. Vol. 2: *Polyglots and languages other than English*, London, British & Foreign Bible Society, 1911, nr 4653: „This edition of the Bible is ascribed to François du Jon or to Frederic Sylburg. Based on the Basel edition of 1545. With corrections from the Complutensian text, and useful notes, the basis of the Concordance of Trommius' (D&M). Horne lists it as a merely a reprint of the Estienne text, but it was the standard edition in some circles, with its primary importance coming from serving as the base text for some of the most significant biblical concordances of the following centuries. It was the standard text for Conrad Kircher, whose concordance was printed in 1607, and also for his successor, Trommius, who corrected Kircher's absence of alphabetisation and improved on his work in many other ways".

(Stephanus), colaborînd la celebrul *Thesaurus linguae Grecae* al acestui mare elenist şi editor umanist. Începînd cu anul 1553, Sylburg se mută la Frankfurt am Main, colaborînd strîns cu celebra casă de editură a lui Johannes Wechel, unde a publicat numeroase ediţii critice din scriitorii clasici greci Pausanias, Herodot, Dionysius din Halicarnas sau Aristotel. Şi-a cîştigat reputaţa unui filolog de mare acribie şi putere de muncă. François du Jon (Franciscus Junius) (1545 – 1602) filolog clasic (elenist) francez, născut la Bourges, a fost editor umanist al lui Cicero şi Epicur. După studii la Geneva cu Jean Calvin şi Thèodore de Bèze, s-a afirmat ca unul dintre cei mai importanţi teologi ai Reformei în Franţa. Autoexilat în Germania şi Ţările de Jos, a dobîndit o largă recunoaştere ca profesor de teologie la Heidelberg şi Leiden. Împreună cu Emmanuel Tremellius, a elaborat una dintre cele mai populare noi traduceri în latină a Bibliei.

Sînt diferite indicii care arată că *Septuaginta* „protestantă” de la Frankfurt era acceptată cel puţin tacit şi preferată în mediile ortodoxe. O dovadă elocventă în acest sens este faptul că, tipărind la Veneţia, în anul 1687, cu exact un an înainte de evenimentul editorial simetric de la Bucureşti (*Biblia de la 1688*), principele Şerban Cantacuzino a ales ca bază textuală exact *Septuaginta* de la Frankfurt! Aşa-numita *Biblia de la Veneţia* (1687) nu doar că poartă întocmai acelaşi titlu, cu cîteva cuvinte de diferenţiere şi localizare (*Τῆς Θείας Γραφῆς, Παλαίας δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἁπάντα. Divinae Scripturae, nempe Veteris ac Novi Testamenti, omnia, recens a viro doctissimo & linguarum peritissimo diligenter recognita, & multis in locis emendata, variisque lectionibus ex diversorum exemplarium collatione decerptis, & ad hebraicam veritatem in Veteri Testamento revocatis aucta & illustrata. Πάλαι μέν ἑτέρωθι τυπωθεῖσα, καὶ νὺν πρώτων ἐκδωθεῖσα Ἐνετίησι, παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων* [= „Din nou şi alt fel s-a tipărit şi acum mai întîi s-a dat publicului la Veneţia, de către Nicolae Glykis din Ioannina.”], 1687. Con licenza de superiori, e privilegio.), dar este în sine o „clonă” reproducere aproape fotografică a originalului (acelaşi număr de pagini, cu întocmai aceeaşi aşezare în pagină a capitolelor, coloanelor, versetelor şi chiar a cuvintelor!

Revenind acum la Milescu şi revizorii săi, constatăm că, pe lîngă referinţa principală, *Septuaginta* de la Frankfurt, aceştia au făcut apel, pentru clarificarea unor pasaje obscure, la singura versiune integrală a *Bibliei* în slavonă, tipărită la Ostrog în Ucraina (1581), precum şi la o ediţie de largă circulaţie a *Vulgatei* latine, imprimată prima dată în 1565, la Anvers („cetatea Antverpiei”), de cunoscutul tipograf-editor Cristophorus Plantin, la alte ediţii occidentale ale *Septuagintei*, între care ediţia filologică a umanistului englez R. Daniel (Londra, 1653 sau Cambridge, 1665). Pe masa de lucru a cărturarilor-traducători, amintite dar nedefinite mai îndeaproape, s-au mai aflat unele traduceri renascentiste în limba latină ale originalelor ebraice. Se conturează aşadar, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea românesc, un tip de atitudine cărturărească mai apropiat, prin asumarea unor principii ale interpretării critice şi comparative a textului Sfintei Scripturi, de erudiţia filologică modernă decît de simpla raportare literală la textul slavon tradiţional a traducătorilor anteriori.

Este imperios necesar să încercăm să schiţăm acum un portret al tînărului erudit Milescu, în calitate de traducător al *Vechiului Testament* în limba română. Din păcate, liniile acestui portret nu vor putea fi foarte clare şi nuanţate, din mai multe motive, între care putem menţiona pe următoarele: nu ni s-a păstrat protograful lui Milescu, dar nici o copie fidelă a acestuia. Ceea ce avem, şi anume versiunea din Ms. 45, reprezintă rezultatul unei revizuiri consistente a protografului Spătarului, revizuire efectuată în Moldova, de cărturari care au cunoscut şi au respectat atît sursele lui Milescu, cît şi metoda sa de traducere, cea literală. În diferitele prefeţe ale textelor avute în vedere nu se întîlnesc însă enunţuri explicative explicite privitoare la o concepţie despre actul traducere, despre principiile, metodele sau tehnicile transpunerii textului sacru din greacă în limba vernaculară. Astfel de aserţiuni au fost de altfel foarte rare peste tot, pînă la Luther şi Erasmus. Nu punem deci vorbi la Milescu despre o strategie de traducere, cu jaloane ferme.Vom vorbi cel mult despre o concepţie implicită, pe care o deducem din rezultatele pe care le avem, şi anume din textul ca atare al traducerii. Eventualele dileme, întrebări, judecăţi şi decizii ale traducătorului nu pot fi de asemenea decît presupuse sau deduse. În lipsa informaţiilor directe, vom interoga cu atenţie textele şi vom încerca să deducem elementele unei metode de traducere examinînd următoarele surse:

-indicaţiile din prefeţele la Ms. 45, Ms. 4389 şi Biblia 1688;

-notele marginale de la Ms 45 şi Ms. 4389;

-textul însuşi, din Ms. 45, comparat cu sursele cunoscute ale traducerii, cea principală, grecească, şi cele secundare, slavonă şi latină;

-textul Bibliei 1688, pentru a vedea cum, cît şi ce au modificat revizorii de la Bucureşti în raport cu textul originar din Ms. 45;

-textul propriu-zis din Ms. 4389, pentru a vedea ce anume a reţinut traducătorul muntean din originalul lui Milescu.

Toate aceste interogări presupun operaţii laborioase de comparaţie textuală, operaţii care, sîntem siguri, ne vor conduce la rezultate foarte consistente şi, poate, surprinzătoare. Enunţînd această problematică, ne oprim aici, lăsînd pentru viitorul imediat rezolvarea ei.

I.5.2.2. Literalismul traducerii Spătarului Milescu

Privitor acum la caracterul literal al traducerii, o primă întrebare este aceea dacă traducătorii români ai Bibliei din secolul al XVII-lea, Nicolae Milescu şi cei care i-au succedat, făcuseră o opţiune conştientă pentru metoda transpunerii literale, cuvînt cu cuvînt, a textului sacru, sau pentru ei aceasta era singura opţiune posibilă. Ceea ce este pentru noi sigur este faptul că vechii traducători români acceptau ca de la sine înţeleasă cerinţa ca textul sacru să fie tratat diferit de cel profan, potrivit vechiului şi cunoscutului adagiu formulat de Sf. Hieronymus, potrivit căruia cuvintele Domnului nu pot fi reproduse dintr-o limbă într-alta decît într-o manieră literală, deoarece există un mister chiar şi în succesiunea cuvintelor. („ordo verborum mysterium est"). În cazul celor mai vechi traduceri româneşti ale textelor biblice lucrurile se complică, deoarece avem de-a face cu un fel de *literalism de grad secund*! Întrucît, se ştie, *Septuaginta* însăşi este în mare parte o traducere litarală, rezultă că textul românesc al lui Milescu (Ms. 45) reprezintă traducerea literală a unei traduceri literale!

Cercetări mai recente ale *Septuagintei* au condus la identificarea unor grade diferite de literalism; de exemplu, în cărţile *Pentateuhului,* în *Iosua* şi *Isaia* întîlnim un literalism moderat, în *Regi, Ieremia, Cîntarea cîntărilor* sau în *Plîngerile Ieremiei* avem de a face cu un literalism extrem, pe cînd cărţile bilice *Esther, Iov* şi *Proverbe* sînt transpuneri relative libere (cf. Jobes-Silva 2000: 114).

Pentru a putea studia în mod adecvat cărţile biblice în funcţie de gradul diferit de literalitate a diferitelor cărţi ale *Septuagintei*, propunem următoarele criterii, pornind de la unele sugestii ale lui Emanuel Tov, deduse de acesta din comparaţia *Septuagintei* cu originalul ebraic.[19] Noi vom adapta acest model la raportul între textul-sursă care este *Septuaginta*, şi textul-ţintă, care este versiunea românească. La nivel lexical vom urmări aşadar următoarele criterii;

1. gradul de realizare a unei consistenţe interne a textului traducerii, pe baza stereotipiei lexicale; 2. gradul de reprezentare în textul românesc a constituenţilor cuvintelor greceşti;

3. gradul de păstrare.a ordinei cuvintelor din greacă în română;

4. gradul de echivalenţă cantitativă între constituenţii frastici (corespondenţa între numărul elementelor în greacă şi numărul elementelor în ebraică);

5. gradul de adecvare semantică a opţiunilor lexicale româneşti, în raport cu corespondenţii lor greceşti.

Cît priveşte acum nivelul sintactic al transpunerii, exegeţii au subliniat adesea un fel de servilitate a traducătorilor în raport cu sintaxa textului sursă. Există unii specialişti care nu ezită să afirme că, de foarte multe ori, autorii-traducători ai diferitelor cărţi din *Septuaginta* au practicat o transpunere literală a unui vocabular grecesc într-o sintaxă ebraică[20].

Nu altfel procedează vechii traducători români din secolul al XVII-lea, Milescu şi revizorii săi, cînd transpun *Septuaginta* în româneşte. Acel literalism de

[19] Vezi Tov 1997: 20-24.

[20] Vezi, de exemplu, F. C. Conybeare/ St. George Stock, *Grammar of Septuagint Greek: With Selected readings, Vocabularies, and Updated Idexes*, Peabody, Massachussets, 1995, apud Jobes/ Silva 2000:110: „For the LXX is on the whole a literal translation, that is to say, it is only half a translation – the vocabulary has been changed, but seldom the construction. We have therefore to deal with a work of which the vocabulary is Greek and syntax Hebrew". Cf. şi Swete 1914:299: „The manner of the LXX is not Greek, and does not even aim bering so. It is that of a book written by men of Semitic descent, who have carried their habits of thought into their adopted tongue. The transtalors write Greek largely as they doubtless spoke it; they are almost indifferent to idiom, and seem to have no sense of rhythm. Hebrew constructions and Semitic arrangements of the words are at times employed, even when not directly suggested by the original."

grad secund de care vorbeam mai sus se poate pune în evidenţă la tot pasul în textul românesc din Ms. 45: structuri frastice sau frazeologice cu regim de hebraisme în *Septuaginta*, sînt transpuse ca atare în română, păstrîndu-şi caracterul ebraic originar. Unul dintre cele mai tipice şi mai frecvent utilizate ebraisme sintactice este expresia *şi să făcu*, prin care se introduce foarte frecvent, de sute de ori, o nouă frază. Această formulă reproduce fidel sintagma grecească *καὶ ἐγένετο* (sau, mai rar *ἐγένετο δὲ*), la rîndul ei o transpunere fidelă a expresiei idiomatice ebr. *vav chiv*, expresie aproape desemantizată, cu funcţia de a introduce un nou enunţ. Interesant de remarcat este faptul că această funcţie textuală de marcare a unui nou enunţ este clar conturată şi în limba română.

O funcţie textuală similară o constatăm la conjuncţia *şi* – *καὶ* – *vau* cu funcţii sintactice diverse şi cu funcţie textuală evidentă.

Două exemple:

Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Iona, de al doilea rînd, dzicînd (Iona 3: 1.).

*Şi să făcu jale preste Israil, mare, întru tot locul lo*r (1 Mac. 1: 26).

Ca să încheiem această sumară discuţie, vom conchide că, din punctul de vedere al vechilor cărturari români, inclusiv Nicolae Milescu, dincolo de presiunea tradiţiei, literalitatea era concepută ca o garanţie de c o n f o r m i t a t e cu originalul. Constatăm totuşi că utilizarea metodei literale de traducere nu a creat obstacole insurmontabile în calea înţelegerii textului de către un românofon cultivat, deopotrivă în secolul al XVIII-lea, ca şi astăzi.

La finalul acestei evaluări sumare, voi enunţa o serie de alte chestiuni pe care ni le punem şi la care ne propunem să găsim răspunsuri rezonabile într-o etapă ulterioară a cercetărilor noastre. Ce cunoaştere a tradiţiei scrise locale avea Milescu, pe care dintre textele predecesorilor săi le citise şi ce alte materiale auxiliare deţinea? Se poate oare presupune că, pe lîngă ediţiile biblice citate (SEPT.FRANKF., BIBL.OSTROG şi VULG.), traducătorul avea la îndemînă un instumentar cît de sumar (alte ediţii, lexicoane şi dicţionare)? Cît de conştient a fost traducătorul de nevoia de a se obţine ceea ce numim astăzi transparenţă semantică? A existat oare un fel de autoexigenţă sau o grijă a traducătorului pentru inteligibilitate? Poti fi identificate anumite indicii în acest sens? Îşi proiecta el, traducătorul, gradul de competenţă al cititorului potenţial?

Ceea ce putem spune deocamdată, pe baza cunoaşterii empirice a imensului material, este că presiunea originalului grecesc a fost maximă la nivelul lexical propriu-zis, la cel al semanticii lexicale şi la cel sintactic. Adesea ne este greu să ne decidem dacă un anumit fenemen de transfer este de natură lexical-semantică sau sintactică. De exemplu, frecventa întrebuinţare a lui *om* cu valoare colectivă ‘toţi oamenii’ sau a reduplicării adverbelor, adjectivelor sau substantivelor (*dimineaţă, dimineaţă* = ‘foarte dimineaţă’, *blînd, blînd* = ‘foarte blînd’, *cîntarea cîntărilor* sau *sfînta sfintelor* = ‘cîntarea supremă, cea mai frumoasă cîntare’, respectiv, ‘locul cel mai sacru’ pentru a exprima superlativul sau intensificarea unei calităţi, sau complementul intern *a murit moarte* cu aceeaşi valoare intensificatoare*,* sînt acestea toate fenomene de natură lexicală sau sintactică?

I.5.2.3. Studiu de caz: *furnicoleul*

În încheierea acestei scurte evaluări traductologice a celei mai vechi transpuneri în limba romînă a *Vechiului Testament* după *Septuaginta,* îmi propun să prezint mai detaliat un exemplu de echivalare lexicală complexă, corespunzătoare unui element lexical compus în greacă, care prezintă, atît în textul *Septuagintei*, cît şi în versiunea românească, caracteristicile unui hapax legomena. Este vorba despre substantivul grecesc *μυρμηκολέων* ‘fourmilion’, a unui animal fantastic din bestiarul biblic, fără o existenţă reală.

I.5.2.3.1. Zoonimele biblice

O sferă de desemnare prezentă în hipertextul biblic este configurată de numele de vietăţi, animale, păsări, reptile, insecte etc. Relativ bogată, zoonimia biblică reprezintă o materie de studiu dificilă, reclamînd nu doar competenţe lingvistice în limbile biblice primare (ebraica, aramaica, greaca, latina) ci şi cunoştinţe solide de istorie, geografie şi arheologie biblică, precum şi deprinderea de a întrebuinţa eficient instrumente de lucru indispensabile, cum sînt taxonomiile botanice sau zoologice, concretizate în atlasele şi dicţionarele de specialitate.

Alături de animale fantastice mai mult sau mai puţin cunoscute, precum aspida, inorogul sau pajura, în textele biblice întâlnim unele vietăţi cu nume rare şi ciudate, cel mai adesea opace ca semnnificaţie şi lipsite, pentru vorbitorul obişnuit al

limbii române, de o relaţie de desemnare clară şi univocă, nume precum *aliet*, *asidă*, *atachis*, *cherast*, *fasec*, *ghipă*, *hagab*, *haradrion*, *hargol*, *hirogrilion*, *porfirion*, *sirin*, *solam*, *steliu*, *thehim* şi cîte altele[21].

I.5.2.3.2. Statutul contextual în *Septuaginta* şi în diferite traduceri al cuvîntului *furnicoleu*

După cum ne dăm seama de la prima vedere, *furnicoleul* pare să fie un compus de la două nume de vietăţi binecunoscute vorbitorului, *furnica* şi *leul*. Putem de asemenea bănui că în spatele neobişnuitei sintagme româneşti se află un substantiv compus din limba greacă, eventual în limba slavonă, cele două limbi-sursă principale pentru traducătorii români din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

Furnicoleul apare exclusiv în Iov 4:11, cuvîntul avînd aşadar caracterul unui hapax legomenon. Iată locul citat, în contextele româneşti originare, în facsimil şi în transcrierea mea fonetic-interpretativă:

Biblia de la Bucureşti, 1688 (BIBL. 1688):

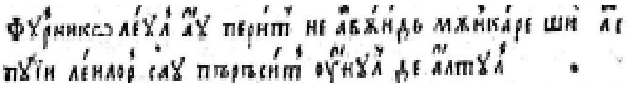

Furnicoleul au pierit neavînd mîncare şi puii leilor s-au părăsit unul de altul.

Ms. 45:

Furnicoleul au pierit neavînd mîncare şi ţîncii leilor s-au părăsit în de sine.

Ms. 4389:

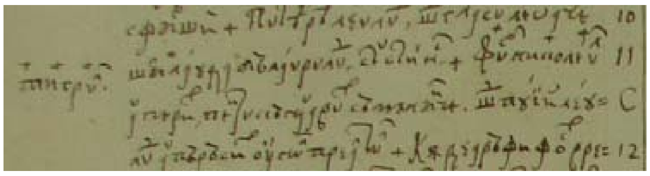

Furnicoleul au pierit pentru că n-au avut să mănînce. Notă marginală: *tigrul*

O primă constatare se impune. Există o coincidenţă totală între opţiunile diferiţilor cărturari români care s-au aplecat asupra textului respectiv, contribuind la configurarea sa. Este vorba despre traducătorul iniţial al pasajului, Nicolae Spătarul Milescu, precum şi revizorii săi anonimi, ale căror opţiuni reunite sînt reflectate de formularea din Ms. 45, precum şi revizorii finali de la Bucureşti, cei care, pornind de la versiunea din Ms. 45, au pregătit versiunea tipărită la 1688; între aceştia, putem numi pe fraţii Radu şi Şerban Greceanu, pe stolnicul Constantin Cantacuzino, consultat frecvent de „diortositorii” principali, şi pe „meşterul tiparelor” Mitrofan, fost episcop de Huşi şi colaborator al lui Dosoftei, cel care adusese probabil cu sine la Bucureşti, în refugiul care a urmat izgonirii din tronul mitropolitan a protectorului său, marele mitropolit Dosoftei, manuscrisul revizuit al Spătarului. De asemenea, Daniil Andrean Panoneanul presupusul autor al versiunii originale a Vechiului Testament, cuprinsă în Ms. 4389[22], a socotit şi el potrivit să preia creaţia lexicală a lui Nicolae Spătarul.

Mai tîrziu, revizuind consistent textul tipărit la Bucureşti în 1688, Samuil Micu a preluat integral, în versiunea sa de la Blaj, 1795, acest pasaj: *Furnicoleul au pierit neavînd mîncare şi puii leilor s-au părăsit unul de altul* (BIBL.MICU)[23]. Pasajul a fost păstrat întocmai şi de BIBL.1819, ediţia tipărită la Petersburg sub îngrijirea lui Gavriil Bădulescu-Bodoni, mitropolitul de la Chişinău, ca şi în ediţiile BIBL.FILOTEI (Buzău, 1854) şi BIBL.ŞAGUNA (Sibiu, 1858). Aflate în succesiunea directă a *Bibliei de la Bucureşti* (1688), toate aceste versiuni reflectă conjectura din *Septuaginta*, luată ca referinţă primară şi principală atît de Nicolae Spătarul Milescu, cît şi de urmaşii săi. Fraza corespondentă (Iov 4:11) din textul grecesc, aceeaşi

---

[21] Zoonimele menţionate, precum şi numeroase alte nume de plante şi insecte au fost discutate de mine pe larg mai jos, în capitolul dedicat studiului nivelului lexical. Vezi, de asemnea, şi Munteanu 2008d, passim. O lucrare de doctorat cu titlul *Nume de animale în tradiţia biblică românească*, a susţinut recent (Iaşi, 2012), sub conducerea mea, Cristina-Mariana Lungu.

[22] Argumentarea acestor paternităţi se află în lucrările lui N.A. Ursu menţionate la bibliografie.

[23] Constatăm cu stupoare şi amuzament că în frumoasa ediţie jubiliară din anul 2000 a *Bibliei lui Samuil Micu* (vezi BIBL.MICU), pasajul Iov 4:11, apare transcris greşit, prin segmentare, in sintagma *furnico, leul au perit neavând mâncare*, deşi textul chirilic original era corect: **ф8пникωлé8л**. Din neatenţie şi în absenţa oricărui fel de confruntări, colegii clujeni au crezut că au de-a face cu două substantive, unul feminin în vocativ (*furnico*) şi al doilea masculin, la nominativ (*leul*), pe care, la transcriere, le-au separat prin virgulă!

în majoritatea manuscriselor *Septuagintei*, de vreme ce o găsim atît în SEPT.FRANKF., cît şi în SEPT.RAHLFS, este următoarea: *Μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βοράν*, reprodusă literal în Ms. 45. Bazîndu-se pe această unică atestare din *Cartea lui Iov*, BAILLY, s.v., ne informează că, la substantivul masculin *μυρμηκολέων*, avem de-a face cu un compus din *μύρμηξ, -ηκος*, s.m. 'furnică', şi *λέων*, s.m., cu această unică atestare şi definiţia 'fourmilion, *insecte*'. La rîndul său, LIDDELL-SCOTT, sub verbo *μυρμηκ-*, reţinînd această unică atestare din LXX, oferă semnificaţia *ant-lion* 'leu-furnică'. În GR.ENGL., un recent lexicon greco-englez al *Septuagintei*, s.v., găsim toate informaţiile esenţiale despre gr. *μυρμηκολέων* inclusiv semnificaţia 'ant lion', unica atestare în *Cartea lui Iov* şi calificarea sa drept neologism.

Formularea din BIBL.OSTROG: ***Мравїильва погѹбѝ*** este foarte apropiată de cea din *Septuaginta*, compusul respectiv fiind în mod evident, şi în această limbă, produsul unei calchieri lexicale. Neînregistrat ca atare nici de MIKLOSICH şi nici în SLOVN.STAROSLOV., compusul ***мравїильва*** îşi trădează însă cu transparenţă componentele, şi anume slavon. ***мравии*** '*μύρμεξ*, formica' (MIKLOSICH, s.v., SLOVN.STAROSLOV., s.v.) şi slavon. ***львъ*** '*λέων*, leo' (MIKLOSICH, s.v., cf. şi SLOVN.STAROSLOV., s.v.). Text-sursă pentru autorul versiunii din Ms. 4389, probabil Daniil Andrean Panoneanul, ediţia biblică slavonă tipărită la Ostrog în anul 1581, a determinat decizia pentru *furnicoleu*, întărită de consultarea foarte probabilă a manuscrisului lui Milescu. Nota lexicală *tigrul* pusă de Daniil Andrean Panoneanul în dreptul *furnicoleului* din text, arată că acesta consulta, poate în mod sistematic, şi *Vulgata*, unde la Iov 4:11 citim: *tigris periit, eo quod non haberet praedam*.

După toate probabilităţile, această creaţie lexicală a autorilor traducerii din ebraică în greacă a *Cărţii lui Iov*, cărturari evrei elenizanţi din Alexandria, are la bază o confuzie, căci echivalentul din textul originar, ebr. *layish* (לַיִשׁ), reprezintă un cuvânt ebraic mai rar, desemnînd felinele în general. Acest sens generic al ebr. *layish* a fost corect decodat de Sf. Ieronim prin lat. *tigris*. Aşa se face că, în vesiunile româneşti apropiate de *Vulgata* sau, mai tîrziu, de textul masoretic sau de versiuni occidentale de inspiraţie protestantă, se renunţă la *furnicoleul* încărcat de conotaţii fantastice, în favoarea unei desemnări generice: *Tigrişul au perit pentru că nu avea pradă* (BIBL.VULG. 1760-1761). *Leulû betrânu pere din lipsă de predă* (BIBL.1874). *Leul bătrân piere din lipsă de pradă* (BIBL.1921, BIBL.CORN., toate ediţiile). Chiar şi ediţiile biblice moderne importante care se menţin, programatic sau în principiu, în linia tradiţională ortodoxă a *Septugintei*, privilegiază soluţia de traducere „occidentală": *Leul a pierit neavând mâncare* (BIBL.1914). *Leul se prăpădeşte când nu mai are pradă* (BIBL.RADU-GAL.). *Leul bătrân moare că nu mai are ce mânca* (BIBL.1936, BIBL. 1944, BIBL.1968). *Leul bătrîn piere din lipsă de pradă* (BIBL.CAT.2013).

În versiunea sa originală din anul 2001, Bartolomeu Anania se întoarce la furnicoleu: *Furnicoleul moare că n-are ce mânca* (BIBL.ANANIA), revenind astfel la filiera *Septuagintei*, dar oferind în plus şi o explicaţie destul de consistentă, din care aflăm că ar exista o asemenea insectă „a cărei larvă se hrăneşte cu furnici, aruncându-se asupra lor şi devorându-le asemenea unui leu". Interpretarea contextual-alegorică este ingenioasă: „Spre a evidenţia puterea lui Dumnezeu, singura care rânduieşte totul în lume (v. 9), în versetele 10 şi 11 poetul dă mai întâi exemple grandioase (leul, leoaica, balaurii), apoi se coboară în lumea măruntă a insectelor".

La rîndul lor, clasicistele Francisca Băltăceanu şi Monica Broşteanu practică, în versiunea filologică recentă pe care au dat-o *Cărţii lui Iov* din *Septuaginta*, o întoarcere la tradiţia primară, cea a reproducerii prin calchiere lexicală a modelului grecesc, dar propun, în loc de *furnicoleu*, o formulă inedită: *Leul-furnică a pierit fiindcă nu mai avea de mîncare*, cu explicaţia, în notă: „Acest termen apare numai în LXX, în Iov. Ioan Gură de Aur spune că acest animal nu se poate hrăni singur, dar Dumnezeu are grijă şi de el" (SEPT.NEC).

Ce ne spun acum alţi interpreţi moderni ai textului septuagintic? Toate cele trei versiuni ştiinţifice moderne ale *Septuagintei* la care am avut acces, două în engleză şi una în germană[24], au menţinut *furnicoleul* (germ. *Ameisenlöwe*, engl. *ant-lion*) în text, sau cel puţin într-o glosă infrapaginală: *Der Ameisenlöwe geht zugrunde, wenn er keinen Frass hat* (SEPT.GERM.). *The old lion has perisch for want of food* şi

[24] În reputata serie *Bible d'Aléxandrie*, publicată la Editions du Cerf din Paris de aproape trei decenii sub direcţia Margueritei Harl, volumul dedicat *Cărţii Iov* nu a fost încă publicat.

în notă de subsol: *gr. ant-lion* (SEPT.LANC.). *The ant lion perished for lack of food* (SEPT.ENGL.).

I.5.3.3. Ce este de fapt *furnicoleul*. Imaginea sa în bestiariul medieval

Discuția de pînă acum ne permite să tragem o concluzie fermă. Prezența zoonimului *furnicoleu* (gr. *μυρμηκολέων*) în textul biblic este o particularitate a filierei septuagintale, cuvîntul fiind, se pare, o invenție a traducătorilor alexandrini. La locul respectiv (Iov 4:11), textul ebraic originar vorbește pur și simplu despre feline în general (BIBL.HEBR: *layish*), de unde derivă opțiunile de traducere în versiunile care au ca bază, direct sau indirect (cel mai adesea prin intermediul *Vulgatei* Sf. Ieronim sau al versiunii lui Martin Luther) textul masoretic: *Tigris periit eo quod non haberet praedam* (VULG.). *Der Löwe kommt um, wenn er keine Beute hat* (LUTHER). *Le lion périt faute de proie* (BIBL.JÉR.). *Der Löwe verendet aus Mangel an Beute* (EINHEITSUEBERSETZ.). *Der Löwe kommt um auf Mangel an Beute* (BIBL.ELBERFELDER). *The lion perishes for lack of prey* (N.ENGL.BIBLE). *Lew ginie z braku lupu* (BIBL.POL.). *Perece o leão velho, porque não há presa* (BIBL.PORT.) etc.

Mai rămâne acum să stabilim dacă acest furnicoleu este un animal fantastic, din categoria inorogilor și a zgripțuroilor, sau este un animal existent pe undeva și catalogat ca atare de zoologi.

Căutăm mai întâi în limba română. Nici TDRG și nici seria veche a dicționarului academic (DA), nu înregistrează pe *furnicoleul* din BB, în schimb, s.v. *leu*, în DLR este înregistrată sintagma *leul furnicilor* care, după entomologi, ar desemna o anumită insectă (*Myrmeleon formicalynx*), un fel de libelulă care trăiește prin pădurile de brad, ale cărei larve, asemănătoare cu păduchii, se hrănesc cu furnici. Misterioasa bestiolă ar arăta așa:

Aparținînd unei familii foarte bogate (*Myrmeleontidae*), insecta aceasta a fost denumită în cele mai multe limbi europene moderne prin adaptarea sau calchierea numelui biblic grecesc, precum în ital. *formicaleone* port. *formiga-leão*, galic. *formiga león*, catal. *formigues lleó*, fr. *fourmilion* sau *fourmis-lion*, span. *hormiga león*, germ. *Ameisenlöwe*, norveg. *maurløve*, oland. *mierenleeuw*, dan. *myreløve*, sued. *myrlejon,* ceh. *mravkolev*, bulg. *мравколъв*, sîrb-cr. *mravlji lav*, pol. *mrówkolew*, rus. *муравьиный лев* etc. Putem fi aproape siguri că avem aici unul din cazurile în care zoologii au preluat, în scopuri taxonomice precise, denumirile biblice ale unor animale mai rare, în varianta lor latinească. De aici, pe cale livrescă, formațiunea lexicală respectivă a putut pătrunde în terminologiile specifice din limbile moderne.

Informații utile despre receptarea și interpretarea rarului cuvînt primim dintr-un cunoscut lexicon al limbii grecești din epoca patristică (LAMPE, s.v. *μυρμηκολέων*). Prima referire este la cel mai cunoscut bestiariu al antichității, *Fiziologul*, operă a unui anonim creștin grecofon, trăitor în Siria sau Egipt prin secolele al II-lea – al IV-lea. Pentru interesul ei documentar reproduc, în original și în traducerea mea, din *Fiziolog*, istorioara 20, *Περὶ μυρμηκολέοντος*, despre furnicoleu:

> *Ἐλιφὰζ ὁ Θαιμανῶν βασιλεὺς ἔλεξεν·« μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βοράν».*
>
> *Ὁ Φυσιολόγος ἔλεξεν περὶ τοῦ μυρμηκολέοντος, ὅτι τὰ μὲν ἐμπρόσθεν ἔχει λέοντος, τὰ δὲ ὄπισθεν μύρμηκος ὁ πατὴρ σαρκοφάγος ἐστίν, ἡ δὲ μήτηρ ὀσπιοφάγα· ὅταν οὖν γεννῶσιν τὸν μυρμηκολέοντα, δύω φύσεις γεννῶσι αὐτὸν ἔχοντα, μίαν τὴν τοῦ πατρὸς καὶ ἑτέραν τὴν τῆς μητρός. Οὐ δύναται οὖν φαγεῖν κρέα διὰ τὴν φύσιν τῆς μητρὸς, οὐδὲ ὄσπρια διὰ τὴν φύσιν τοῦ πατρός ἀπόλλυνται οὖν διὰ τὸ μὴ ἔχειν τροφήν.*
>
> *Οὕτω καὶ πᾶς ἀνὴρ δίψυχος ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Οὐ καλὸν λέγειν τὸ οὗ ναὶ καὶ τὸ ναὶ οὔ, < ἀλλὰ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὗ οὔ>, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰήσοῦς Χριστός.* - Elifaz, regele themanilor, a spus: «Furnicoleul este mort deoarece nu a avut de mîncare.» Fiziologul a spus despre furnicoleu că partea din față o are de leu, iar partea din spate de furnică; tatăl său se hrănește cu carne, mama sa se hrănește cu grăunțe. Atunci cînd îi dau naștere

> furnicoleului, îl nasc cu două firi, una de la tatăl său, cealaltă de la mama sa. El nu poate deci mînca carne din pricina firii mamei sale, nici grăunţe, din pricina firii tatălui său.
>
> Tot astfel, fiecare bărbat îşi are sufletul divizat, nesigur pe toate căile sale. Nu este frumos să se spună «nu şi da» sau «da şi nu», «ci ca da să fie da şi nu să fie nu», după cum a spus Domnul nostru Iisus Hristos.

Interpretarea în sens creştin a naturii duale a furnicoleului este evidentă. Asemenea sufletului uman divizat între vocaţia binelui şi atracţia pentru rău, furnicoleul moare de foame neputîndu-se hrăni nici precum carnivorele nici precum granivorele. O interpretare similară în direcţia duplicităţii naturii umane găsim la Sf. Nil din Ancyra (m. cca 430) în lucrarea *De monastica exercitatione*. Olympiodoros din Alexandria (495-570), în comentariul său la *Cartea lui Iov*, vede în furnicoleu un analogon al diavolului, furnică pentru cei evlavioşi şi leu pentru cei necredincioşi. Interpretarea mitologică, pur moral-alegorică, nu este însă unica în literatura creştină a primelor veacuri. Sf. Grigorie cel Mare însuşi (în *Comentariile la Iov*, V, 20, 22) se referă la furnicoleul biblic ca la o insectă înaripată, pe care o numeşte *Myrmeleon formicarius*, asemănătoare cu libelula, care se hrăneşte, la stadiul de larvă, cu furnici. În *Etimologiile* sale (3, 10), după ce distinge între fiinţele imaginare precum furnicoleul şi unicornul, diferite de cele reale precum ibisul, căprioara, rinocerul şi vulpea, Isidor din Sevilla preia explicaţia lui Grigorie cel Mare, dezvoltînd-o în următorii termeni: „Furnicoleul poartă acest nume … fie pentru că este leul furnicilor, fie pentru că este în acelaşi timp furnică şi leu. Este o mică vieţuitoare, mare duşman al furniclior, care se ascunde în ţărînă şi ucide furnicile care transportă grăunţe. Este deci numită leu şi furnică deoarece este furnică pentru celelalte animale, dar leu pentru furnici." Şi alţi autori medievali, între ei un Rabanus Maurus (cca 780 – 856), îşi însuşesc acest topos, cu ecouri pînă în literatura modernă, de exemplu la Flaubert (*Ispitirea Sfîntului Anton*)[25].

Dacă ne gîndim acum la reprezentarea furnicoleului în imaginarul medieval, răsfoind diferitele bestiarii europene disponibile pe internet, nu am găsit decît următorul desen dintr-un manuscris medieval din Franţa. Dededsubt se vede inscripţia explicativă în latină *murmeleon formicae*.

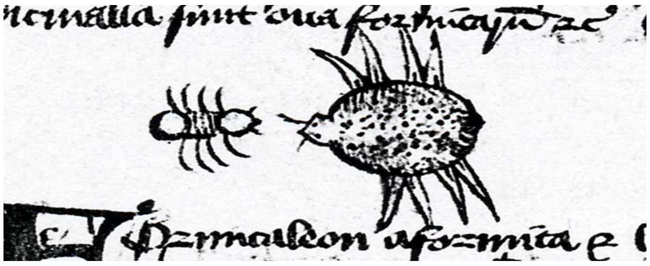

Aşadar, clarificarea cuvintelor şi a pasajelor obscure din textul Bibliei este o operaţie laborioasă, dificilă dar fascinantă. Ea necesită un instrumentar filologic complex şi rafinat. Perfectarea unui asemenea instrumentar şi, implicit, a unei metode adecvate, este utilă, poate chiar necesară, pentru clarificarea sutelor, poate a miilor de *loca oscura* din textele tradiţiei biblice. Ca să nu vorbim despre cuvintele cu relevanţă dogmatică prioritară, sînt numeroase sfere onomasiologice care, prin natura lor, au pus traducătorilor probleme dificile de echivalare şi au creat astfel probleme de soluţionat pentru filologii biblişti.

I.5.3. Concluzii. Nicolae Spătarul Milescu, figură emblematică a vechiului scris românesc

Drept concluzie, vom constata că putem vedea în persoana lui Nicolae Milescu Spătarul, o veritabilă figură paradigmatică, un prototip al traducătorului creativ în epoca veche a culturii româneşti. Descifrarea integrală a funcţionării mecanismului său creator, va constitui, din punct de vedere metodologic, un pas înainte pentru înţelegerea specificului vechilor texte româneşti, tratate adesea, în mod greşit, drept texte originale şi nu în calitatea lor autentică, cea de traduceri.

Aceste opţiuni de „strategie interpretativă" ale lui Milescu, asumate şi de cei care i-au preluat şi perfecţionat versiunea, au fixat jaloanele tradiţionale ale abordării *Vechiului Testament* în tradiţia biblică românească: includerea tuturor cărţilor deuterocanonice (cu excepţia „Tratatului despre raţiunea dominantă", menţinut ulterior doar de Samuil Micu la 1795 şi de Filotei la 1854-1856), *Septuaginta* ca text de bază, apelul critic la versiunile altor tradiţii. Evaluarea de către reputatul cercetător Virgil Cândea a meritelor istorice ale lui Nicolae Spătarul Milescu în configurarea tradiţiei biblice româneşti rămâne în continuare valabilă, de aceea o

[25] Pentru detalii suplimentare, vezi Grant 2001, p. 112 şi 137, precum şi Arnaud Zucker, în PHYSIOLOGOS, p. 147-149.

citez în întregime:

„În lumina noilor metode, putem revizui caracterizarea *Bibliei din 1688: ea este în cea mai mare parte însăși traducerea spătarului Milescu*, îndreptată numai la București, *o operă inițiată, inspirată și întocmită în cea mai mare parte de niște laici*. Elaborare nouă, ea nu are legătura presupusă cu traducerile anterioare; prin metodele şi criterile umaniste ale alcătuitorilor săi, ea nu aparţine perioadei vechi, ci deschide una nouă în literatura noastră. Meritele sale sînt mai puţin literare, cît ştiinţifice: este cea dintîi traducere exactă a *Septuagintei* în limba română, reluată direct, sau prin revizuiri succesive, vreme de trei secole. Prin opera sa, Milescu introduce în literatura română a vremii o ediţie protestantă a *Bibliei*, purtînd amprenta criticismului luteran şi împărţirea interioară a protestatarului de la Wittenberg. Reimprimată, cu revizuiri, în aceeaşi redactare interioară, pînă în 1914, această ediţie scapă cenzurii ecleziastice şi e adoptată atît de Biserica ortodoxă, cît şi de cea unită: rezultat neaşteptat şi neobservat al autorităţii umaniştilor români din secolul al XVII-lea" (Cândea 1979: 52-153).

I.6. Posteritatea *Bibliei de la Bucureşti* (1688)

Ajuns, cum spuneam deja mai sus, la Bucureşti, adus, cel mai probabil de Mitrofan, colaborator apropiat al lui Dosoftei, el însuşi cărturar poliglot, cu o redutabilă arie culturală şi cu o mare competenţă tehnică în chestiunile editorial-tipografice, textul din MS. 45 constituie punctul de pornire al editării *Bibliei de la Bucureşti* (1688). Murind la 29 octombrie 1688, Şerban Cantacuzino nu a putut, probabil, să îşi vadă Biblia finalizată şi difuzată. Succesorul său, Constantin Brîncoveanu, se asociază şi el prestigioasei iniţiative, menţionîndu-şi numele pe foaia de titlu finală a cărţii, care a substituit-o, în unele tranşe ale tirajului, pe cea iniţială. Dintre relativ numeroasele exemplare păstrate pînă astăzi, semn că tirajul trebuie să fi fost considerabil, unele poartă însemnări ale unor personalităţi de primă mărime, precum mitropolitul Dosoftei sau Dimitrie Cantemir. Circulaţia şi receptarea *Bibliei de la Bucureşti* este o temă care merită să fie cercetată.

I.6.1. Filiera tradiţională a Bibliei în limba română

Monumentala tipăritură de la 1688 instituie textul de referinţă al principalei filiere a tradiţiei biblice româneşti, cea care, din punct de vedere stilistic, se prezintă ca una dintre varietăţile cele mai stabile ale stilului bisericesc românesc. Dacă se face abstracţie de numeroasele inconsecvenţe formale, la nivelul fonetic şi la cel morfologic, şi se are în vedere doar nivelul mai general al stilului, afirmaţia lui G. Călinescu, după care *Biblia de la Bucureşti* „este pentru limba română ceea ce este pentru cea germană *Biblia* lui Martin Luther", capătă oarecare temei.

Următoarea versiune integrală a Bibliei a fost oferită culturii române de un grup de clerici ai Bisericii Unite din Transilvania. Deşi independentă din punct de vedere textual de *Biblia de la Bucureşti*, ca şi de tradiţia *Septuagintei*, această versiune se menţine în cadrele stilului bisericesc al vechii române literare şi ale terminologiei biblico-teologice tradiţionale. Iniţiativa de a tălmăci din nou integral *Vechiul Testament*, împreună cu *Noul Testament*, aparţine de data aceasta episcopului greco-catolic Petru Pavel Aaron. Resortul principal al iniţiativei trebuie să fi fost de ordin confesional, urmărindu-se legitimarea definitivă şi consolidarea Bisericii Române Unite cu Roma. Alegerea *Vulgatei* latine, versiunea catolică oficială, ca text de referinţă unic, îndreptăţeşte o atare interpretare. Grupul de cărturari greco-catolici coordonat de Petru Pavel Aaron (Gherontie Cotorea, Atanasie Rednic, Silvestru Caliani, Petru Pop de Daia, Ioan Săcădate, Grigorie Maior) a realizat în aproximativ doi ani (1760-1761) o versiune fluentă şi relativ clară. Rămasă inedită timp de peste două secole şi conservată în manuscrisul original păstrat la Blaj, această veche versiune românească a fost editată sub titlul *Biblia Vulgata*, în 2005, la Editura Academiei Române, cu un cuvînt înainte de Eugen Simion, de un colectiv de filologi coordonat de Ioan Chindriş.

A doua ediţie integrală a Bibliei în limba română, numită curent *Biblia de la Blaj* sau *Biblia lui Samuil Micu*, a fost publicată la Blaj în 1795 de către episcopul greco-catolic Ioan Bob. Masivul volum reprezintă rezultatul unei revizuiri atente efectuate de către Samuil Micu (1745-1806) a textului tipărit la Bucureşti în 1688. Cărturarul ardelean a efectuat nu doar o actualizare din punctul de vedere al normelor limbii literare, ci şi o intervenţie consistentă în textul *Bibliei de la Bucureşti* (1688), clarificînd, prin raportare constantă la *Septuaginta*, dar şi la *Vulgata*, multe din pasajele obscure,

eliminînd multe regionalisme (moldovenisme sau muntenisme), ca şi unele grecisme sau slavonisme, în favoarea unor creaţii lexicale interne care căpătaseră între timp răspîndire în uzul literar. În rest, Samuil Micu a respectat numărul şi succesiunea cărţilor biblice, menţinînd în sumarul ediţiei sale toate „apocrifele", inclusiv „Tratatul despre raţiunea dominantă" sau *Cartea a IV-a a Macabeilor*, introdusă odinioară de Nicolae Spătarul Milescu. Versiunea lui Samuil Micu a fost republicată, în condiţii grafice de excepţie, cu facsimilarea originalului, sub titlul *Biblia de la Blaj, 1795,* la Roma, în anul 2000. În urma unor comparaţii textuale atente, se poate afirma că tradiţia textuală românească instituită de *Biblia de la Bucureşti*, trecută prin revizia profundă a lui Samuil Micu, s-a menţinut intactă, în sensul că intervenţiile „diortositorilor" succesivi au fost minore şi s-au limitat de cele mai multe ori la adaptări la nivelurile fonetic, morfologic şi sintactic; mai rar au fost operate înlocuiri ale unor cuvinte prin sinonime sau sintagme impuse de evoluţia normelor limbii literare comune.

Următoarea ediţie din filiera tradiţională este cunoscută cu numele curent de *Biblia de la Petersburg* (1819). Tipărită la Petersburg, în Rusia, sub îngrijirea lui Gavriil Bănulescu-Bodoni, mitropolit de Chişinău, pentru românii din Basarabia, la cererea şi sub egida „Rosieneştii Soţietăţi a Bibliei", această ediţie reprezintă o reproducere fidelă, cu intervenţii neglijabile, a *Bibliei de la Blaj* (1795), model indicat în mod explicit în prefaţă, prin formula „carea mai înainte s-au tipărit în Transilvanie". Este respectat „canonul alexandrin", incluzînd cărţile biblice „deuterocanonice" ale *Vechiului Testament*, dar fără *Cartea a IV-a a Macabeilor*. Urmează apoi *Biblia de la Buzău* tipărită de Filotei, episcop de Buzău, în cinci volume, între anii 1854 şi 1856. După cum o spune cu onestitate editorul, este reprodusă întocmai, în grafia de tranziţie a epocii, cu unele neînsemnate adaptări de natură lingvistică, *Biblia de la Blaj*. Această opţiune este afirmată explicit şi justificată, în *Procuvîntare către dreptcredincioşii cititori*, vol. I, p. 5 astfel: „Dintre Bibliile tipărite în limba noastră, mai bine tălmăcită şi mai luminată la înţeles este cea de Blaj; pe aceasta şi noi am ales-o de a o retipări, însă mai îndreptată şi mai curăţită de ziceri învechite acum şi obicinuite numai la fraţii noştri ardeleni." Ca şi Samuil Micu, Filotei urmează canonul alexandrin, tipărind toate cărţile „deuterocanonice" ale *Vechiului Testament*, inclusiv C*artea a IV- a Macabeilor* („Tratatul despre raţiunea dominantă"), a cărui menţinere este explicată, cu argumente de ordin cultural general, prin respectul faţă de tradiţia locală : „Cartea aceasta nici Sf. Părinţi nu o cunosc dumnezeiască, nici în toate Bibliile greceşti nu este, pentru aceea nici într-această Biblie n-am voit din nou a o tălmăci, ci precum se află în Biblia cea veche românească o am luat şi numai pentru aceea o am pus aici, că s-au aflat în cea veche românească, altmintrelea loc între cărţile Sfintei Scripturi nu poate să aibă; aşadar şi noi într-aceasta de acum retipărire am lăsat-o iarăşi fără altă tălmăcire, spre aducerea aminte de antica limbă vorbitoare română."

Biblia lui Şaguna (1856-1858) se încadrează şi ea, după cum indică limpede comparaţia textelor, în filiera tradiţională definită mai sus. Iniţiatorul, Andrei Şaguna (1809-1873), mai întîi episcop iar apoi mitropolit ortodox al Ardealului, a ştiut să întrebuinţeze cu succes încrederea deplină de care se bucura la Curtea de la Viena în scopul reînvierii şi reorganizării ortodoxiei în Transilvania. Tipărirea *Bibliei* reprezintă unul dintre jaloanele unui program cultural şi eclezial mai larg. În masivul volum (1160 de pagini), ilustrat, fapt neobişnuit pentru tradiţia românească, cu 95 de gravuri (probabil opere ale lui Gustav Doré), textele biblice sînt tipărite pe două coloane, în grafia chirilică clasică. Într-o amplă introducere, Andrei Şaguna oferă cititorilor informaţii generale privitoare la istoria şi receptarea *Sfintei Scripturi.* Frecvent citată şi comentată de exegeţi din unghiuri de vedere diferite, adesea cu implicaţii confesional-polemice, introducerea lui Şaguna conţine, între altele, afirmarea principiului legitimităţii unei unice tradiţii textuale biblice în cadrul unei culturi naţionale:

> „Limba Bibliei pentru un popor numai o dată se poate face; dacă s-au învins piedeca cea mare a traducerii şi dacă poporul au primit limba aceea aşa-zicînd în însăşi fiinţa sa, atunci următorii n-au de a mai face alta, ci numai a o reînnoi şi îndrepta, aşa cum ar fi reînnoit şi îndreptat traducătorul cel dintîi al Bibliei, de ar fi trăit pînă în vremurile lor."

Această afirmaţie, în aparenţă de bun-simţ, a fost interpretată de unii exegeţi ca semn al intenţiei lui Şaguna de a-şi ascunde sursa reală, *Biblia de la Blaj*. Căci, menţionînd cu scrupulozitate şi precizie în

introducere toate versiunile româneşti anterioare, Şaguna omite tocmai ediţia *Bibliei de la Blaj* (1795) a lui Samuil Micu, al cărei text îl retipăreşte de fapt, prin intermediul ediţiei de la Sankt Petersburg din 1819. În focul polemicii confesionale, acest act a putut fi calificat drept „un furt cinic, cel mai mare furt literar pe care l-a înregistrat cultura noastră în toate timpurile” (Ioan Chindriş).

Ultima ediţie aflată în descendenţa directă a *Bibliei de la Bucureşti* este *Biblia sinodală* din 1914. Revizuire ea însăşi a *Bibliei de la Blaj* (prin intermediul *Bibliei de la Buzău* şi a *Bibliei lui Şaguna*) efectuată, începînd cu anul 1895, din iniţiativa mitropolitului Iosif Gheorghian, de comisii succesive alcătuite din membri ai Sfîntului Sinod, aceasta este prima versiune a Bibliei tipărită în grafie latină şi autorizată oficial de Biserica Ortodoxă Română. Intervenţiile în text sînt destul de consistente, şi, totuşi, nesemnificative în raport cu *Biblia de la Blaj*. Această versiune, pusă sub patronajul Regelui Carol I, s-a bucurat de preţuirea şi încrederea unor reputaţi cărturari ortodocşi, precum Dumitru Stăniloae, Dumitru Fecioru şi Bartolomeu Anania, care au considerat-o drept ultima ediţie românească reflectînd cu fidelitate *Septuaginta*.

În perioada interbelică, larga răspîndire şi intensa circulaţie a „bibliilor britanice“, şi în special a versiunii lui D. Cornilescu (v. mai jos), nu doar în comunităţile neoprotestante, au atras atenţia oficialilor Bisericii Ortodoxe asupra necesităţii unei „acomodări“ a stilului biblic tradiţional la cerinţele modernităţii. Se iniţiază astfel o lungă perioadă de tatonări, incertitudini şi polemici surde cu privire la realizarea unei versiuni biblice „recepte“ a Bisericii Ortodoxe, nefinalizată încă nici pînă astăzi. Sub patronajul Regelui Carol II, la iniţiativa Patriarhului Miron Cristea şi cu aprobarea Sinodului BOR, în 1936 se publică o versiune a Sfintelor Scripturi „tradusă după textul grecesc al Septuagintei, confruntat cu cel ebraic“. Este prima dată în lunga istorie a traducerilor biblice în română cînd originalele ebraice sînt recunoscute ca legitime, fapt care reprezintă o încercare de a schimba mentalitatea dominantă, împărtăşită de clerul ortodox de orientare mai conservatoare. Precedat de un amplu *Cuvînt înainte* semnat de Patriarhul Miron Cristea, discursul biblic se menţine din punct de vedere stilistic în cadrele tradiţionale, dar reprezintă, evident, o desprindere de versiunile anterioare. Autorii versiunii sînt teologii Nicodim Munteanu (1864-1948), Vasile Radu (1887-1940) şi Gala Galaction (1879-1961), care au propus, pentru *Vechiul Testament*, practic, o nouă versiune, pornind de la *Septuaginta*. Acesta este textul de la care pornesc în principiu, cu revizuiri şi adaptări la normele ortografice, fonetice şi morfologice, succesivele „ediţii sinodale” moderne.

Poziţia cea mai avansată în direcţia apropierii de „izvoarele ebraice primare“ este reprezentată de aşa-numita „*Biblie* a lui Radu-Galaction“. Tipărită la Editura Fundaţiilor Regale, în 1938 şi retipărită, într-o a II-a ediţie, în 1939, versiunea Radu-Galaction este precedată de o prefaţă dedicatorie către regele Carol al II-lea a traducătorilor, preoţii cărturari Vasile Radu şi Gala Galaction. Conţinînd diferenţe majore faţă de textul din 1936, noua versiune se raportează, pentru *Vechiul Testament*, direct la *Biblia* ebraică, ambii traducători fiind cunoscuţi nu doar ca ebraişti, ci şi ca simpatizanţi ai iudaismului. Această nouă orientare este justificată de cei doi traducători prin necesitatea ca ortodocşii să aibă textul „ebraic” drept referinţă comună pentru respingerea activităţilor prozelitiste ale neoprotestanţilor. Sumarul include totuşi toate cele 14 cărţi „necanonice” sau „deuterocanonice“ inexistente în canonul ebraic al Vechiului Testament şi neluate în seamă de protestanţi şi neoprotestanţi. Receptată cu entuziasm ca un eveniment literar de primă mărime de publicul laic, versiunea Radu-Galaction a fost primită cu reticenţă şi chiar cu ostilitate în mediile bisericeşti, lucru constatat cu amărăciune de Gala Galaction însuşi două decenii mai tîrziu: „Traducerea Sfintei Scripturi este una din cele mai evidente minuni pe care Providenţa m-a învrednicit să le văd în viaţa mea (...) . Multă vreme, nu-mi venea să cred că sînt în faţa unei realităţi: luam cartea, o cercetam, o răsfoiam şi găseam în ea cuvintele şi ritmul frazei mele (...). După cum a fost cu toată literatura mea, tot aşa şi cu Sfînta Scriptură: am ridicat împotrivă-mi — ca altădată Fericitul Ieronim — noian de duşmănii, văzute şi nevăzute, mărturisite şi nemărturisite“ (Gala Galaction, *Mărturie literară*, în *Opere alese*, vol. II, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1958, p. 23). Nemulţumit de aceste iniţiative intelectualiste mai mult sau mai puţin „suspecte“, Sinodul BOR face demersuri repetate, din ce în ce mai dificile în deceniile dictaturii comuniste, de a pune în circulaţie versiuni autorizate, adecvate din punct de vedere stilistic, dar conforme cu tradiţia şi cu textele

liturgice. O primă încercare o face în acest sens Nicodim Munteanu, devenit în 1938 Patriarh al Bisercii Ortodoxe Române. În 1944, acesta face să apară, sub autoritatea Sinodului, o versiune biblică în care reia ediția din 1936, înlocuind cu versiuni proprii majoritatea traducerilor celorlalți doi colaboratori inițiali. Următoarea ediție sinodală va fi tipărită, peste mai bine de trei decenii, din inițiativa Patriarhului Iustinian, abia în anul 1968 și conține textul tradițional, „diortosit" de o comisie de teologi ortodocși alcătuită din Ioan Gagiu, Teodor M. Popescu, Dumitru Radu. Asemenea versiuni „diortosite" conțin și următoarele ediții sinodale (1972, 1982, 1990 etc.). Un loc special în cadrul filierei tradiționale a receptării în limba română a Sfintei Scripturi îl ocupă *Biblia „ Anania"*, publicată în anul 2000 de Bartolomeu Anania, fost Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Rezultat dintr-o critică radicală a tradiției textuale anterioare, acestă ediție reprezintă, în fapt, o nouă versiune și, din punct de vedere stilistic, o „versiune de autor". De remarcat sînt acentuata orientare către „expresivitatea beletristică" și o marcată apropiere de limba vorbită. Inițiativa este proclamată de traducător, cunoscut scriitor (Valeriu Anania), drept o întoarcere la *Septuaginta* ca referință unică, menită să amendeze versiunile "mixte" (*Septuaginta*, împreună cu textul ebraic-masoretic) tipărite de Patriarhia Română în ultimele decenii, influențate toate de traducerea Radu-Galaction. Calificată prin sintagma ambiguă „ediție jubiliară a Sfîntului Sinod", versiunea Anania este acceptată de BOR, dar nu a fost declarată ediție oficială.

Cea mai recentă transpunere în limba română a originalelor grecești ale cărților biblice ale *Vechiului Testament* o reprezintă *Septuaginta* (vol I-VII, 2004-2010). Realizată în cadrul Colegiului «Noua Europă» din București (director: Andrei Pleșu) de un grup de filologi clasiciști, seria reprezintă o traducere integral nouă, pe baze filologice, pornind de la edițiile critice cele mai recente ale *Septuagintei* (Rahlfs și Ziegler). Traducerea cărților biblice este însoțită de largi comentarii (teologice, istorice, textologice, filologice, traductologice, de istoria religiilor și arheologie biblică etc.), iar orientarea stilistică rămîne cea tradițională.

I.6.2. Filiera inovatoare a Bibliei în limba română

Începînd cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, se înregistrează încercări de abordare și de transpunere a Sfintei Scripturi exterioare sferei cultural-confesionale tradiționale și inovatoare din punct de vedere stilistic și lingvistic. Se conturează astfel în sînul tradiției biblice românești o filieră nouă și alternativă, distinctă și adesea contrarie filierei conservatoare principale. Fără a mai menționa nenumăratele ediții ale *Noului Testament* și *Psalmilor*, tipărite de regulă în scopuri culturale explicite de diferitele confesiuni creștine care se exprimă în limba română, sînt de amintit doar versiunile biblice mai semnificative din punct de vedere cultural și literar.

Biblia lui Heliade (1859) reprezintă prima încercare de a traduce în românește *Sfînta Scriptură* inițiată și întreprinsă de un intelectual laic în afara Bisericii. Aflat în exil la Paris, marele scriitor și mentor național Ion Heliade Rădulescu (1800-1872) a decis să își continue misiunea militant-mesianică de emancipare spirituală a națiunii, dedicîndu-și o mare parte din timp și din energiile creatoare traducerii și comentării *Bibliei*. Pornind de la originalul grecesc al *Septuagintei* (publicat în 1834, la Atena), Heliade o rupe programatic și total cu tradiția stilului biblic românesc, propunînd o metodă de transpunere foarte personală, caracterizată prin importul masiv de elemente neologice din greacă și latină, menite să înlocuiască integral termenii tradiționali, cei mai mulți de coloratură slavonă. Nu se știe dacă Heliade a tradus *Biblia* în întregime. Volumul publicat (272 pagini) cuprinde cărțile biblice denumite de traducător *Genese, Exodu, Leviticu, Numerii, Deuteronomiu, Jesus filiul lui Navè, Judici* , *Ruth* și *A regilor* (doar cap. I și II). În paralel, la aceeași editură și în același an, Heliade a publicat și *Biblicele, sau notiții istorice, filosofice, religioase și politice asupra Bibliei.* Geniul inventiv heliadesc se manifestă, atît în textul traducerii, cît și în comentarii, în deplinătatea sa, abundența creațiilor neologistice, împreună cu siguranța și o anumită coerență internă a discursului conferind versiunii o stranie forță artistică ce ține mai degrabă de autonomia limbajului poetic decît de rigorile stilului biblic. Ca eșantion, pot fi reproduce primele trei versete din *Cartea Facerii*, cu grafia latinizantă a originalului:

> „În început creó Dumneḑeu cerul și terr'a. Iar terr'a erà neveḑută și informă, și întunerec peste abysu, și spiritul lui Dumneḑeu se purtă peste ape."

Apariţia la Paris a acestei lucrări a fost primită cu multă reticenţă în mediile ecleziastice din ţară. Noutatea absolută a stilului, ineditul discursului şi orientarea către un etimologism extrem au declanşat chiar o dură reacţie de respingere din partea lui Andrei Şaguna. Asumîndu-şi riscul de a părea ultraconservator într-un moment cînd orientările latinizant-modernizante dominau cu autoritate mentalitatea publică românească, iar popularitatea şi autoritatea lui Heliade se menţineau încă aproape intacte, mitropolitul de la Sibiu va respinge radical noua iniţiativă, reproşînd traducătorului lipsa oricărei competenţe în raport cu *Sfînta Scriptură*. Între cele două personalităţi proeminente a izbucnit o polemică dură, cu replici succesive, publicate în *Telegraful român* de la Sibiu (Şaguna) şi *Naţionalul* bucureştean (Heliade). Printre imprecaţii şi calificări depreciative reciproce, unele la limita injuriei, se definesc două poziţii în aparenţă opuse şi ireconciliabile în raport cu abordarea interpretativă şi traducerea *Sfintelor Scripturi*. Prima este cea ilustrată de Şaguna, după care traducerea şi interpretarea Bibliei nu pot fi întreprinse în afara autorităţii Bisericii, singura care deţine vocaţia canonică şi cadrul legitimant al Tradiţiei. Pentru Heliade, dimpotrivă, competenţa filologică, cunoaşterea limbii greceşti şi erudiţia sînt criteriile care trebuie îndeplinite prioritar pentru a putea aborda textele sacre. În plus, cu orgoliul reţinut al celui privit de o întreagă generaţie ca un legislator al limbii literare, Heliade invocă deopotrivă, ca factor justificator al iniţiativei sale, şi talentul literar pe care l-a dovedit o viaţă întreagă.

Biblia lui Aristia, tipărită la Bucureşti în 1859, „cu cheltuiala Societati Ierografice Bretanice si Streine spre propagarea Sfintului cuvintŭ in Bretania si la alte natiuni“, pare să fie prima ediţie în limba română finanţată de societatea britanică. În cele 156 de pagini ale sale, volumul conţine doar trei cărţi biblice, *Genesis, Isaia* şi *Psalmi*. Grec de origine şi adept, în chestiunile de limbă literară, al lui Ion Heliade Rădulescu, autorul traducerii, Constantin Aristia (1800-1880), a fost profesor de greacă şi de artă dramatică, poet, publicist, actor şi harnic traducător din greacă şi din italiană. Spre deosebire de foaia de gardă, scrisă integral într-o grafie latină etimologică, textul propriu-zis este cules în grafie mixtă, chirilico-latină. Este şi acesta un experiment, versiunea fiind plină de neologisme latino-romanice şi de creaţii lexicale spontane, unele explicate prin note de subsol. Iată, spre exemplificare, în transcriere, primele două versete din *Cartea Facerii*:

> „În începutŭ a făcutŭ Dumnezeu cerulŭ şi pămîntulŭ. Şi pămîntulŭ era neformatŭ şi desertŭ; şi întunerecŭ pre faţa abissului; şi spiritulŭ lui Dumnezeu se purta pre de supra apelorŭ.”

În note de subsol, cuvintele *desert*, *abisssŭ* şi *spirit*, propuse de traducător, sînt glosate prin echivalentele general acceptate de uzul biblic tradiţional *pustiu, adîncime fără fund* şi, respectiv*, duh*.

Un alt experiment filologic interesant este tentativa lui Timotei Cipariu (1805-1887) de a transpune într-un limbaj etimologizant *Biblia de la Bucureşti* în integralitatea ei. Încheiat de marele filolog de orientare latinistă în anul 1870 şi rămas în manuscris, în trei volume masive aflate la Filiala din Cluj a Bibliotecii Academiei Române, acest text ciparian va fi editat de un grup de cercetători clujeni.

Pe la jumătatea secolului al XIX-lea, Societatea Biblică Britanică începea să activeze şi în România, arătîndu-se interesată să publice versiuni în limba română ale Bibliei. Întemeiată în 1804 la Londra, Societatea Biblică Britanică finanţa, potrivit unei decizii proprii din 1826, tipărirea de *Biblii* în diferite limbi, dar respectînd „canonul palestinian” (adică fără „cărţile deuterocanonice” sau „bune de citit)“, adoptat, pe urmele lui Luther, şi de cultele neoprotestante. Acest fapt reducea marja de dialog cu mediile bisericeşti ortodoxe oficiale, ataşate prin tradiţie *Septuagintei* şi „canonului alexandrin”, care includea cărţile deuterocanonice cunoscute. În consecinţă, în vederile Societăţii au intrat şi au fost publicate o serie întreagă de ediţii biblice întocmite în afara Bisericii Ortodoxe. Deoarece *Bibliile* „britanice” sînt lipsite de regulă de introduceri sau de alte indicaţii paratextuale, iar numele traducătorilor nu sînt de obicei menţionate, istoria lor este relativ greu de urmărit şi de reconstruit. Ceea ce se ştie din surse istorice secundare este că, începînd cu 1860, în Principatele Unite au activat mai mulţi agenţi ai Societăţii Biblice Britanice, între care cel mai activ a fost Alexander Thomson. Acesta a căutat colaboratori diverşi în mediile academice ieşene, ca traducători fiind pomeniţi, între alţii, Mihail Vitlimescu şi Ieronim Voruslan (ambii, evrei convertiţi la creştinism), Vasile Palade (m. 1916, profesor la Liceul Naţional din Iaşi),

Clement Nicolau (profesor la Seminarul „Veniamin"), Petre Gîrboviceanu (1862 – 1934, profesor de filosofie şi pedagogie). Din documentele Societăţii reiese că, între cei care au lucrat succesiv sau simultan la traducerea diferitelor cărţi biblice cuprinse în primele ediţii britanice s-au numărat şi cîţiva teologi ortodocşi cunoscuţi, cum au fost Nifon Bălăşescu (1806-1880), Ghenadie Ţeposu (1813-1877), Constantin Erbiceanu (1838-1913), sau Nicolae Nitzulescu (1837-1904), care au preferat să nu li se menţioneze numele. Ultimul dintre cei amintiţi a realizat şi o serie de versiuni biblice personale (*Noul Testament* din 1897, retipărit în 1904, 1906 şi 1910, *Biblia* integrală în 1906), care s-au bucurat de popularitate printre neoprotestanţii români pînă la apariţia traducerii lui Dumitru Cornilescu. Tipărirea acestor texte cu grafia latină etimologizant-latinistă a epocii se explică prin respectarea autorităţii nou întemeiatei Academii Române, dominate în epocă de curentul etimologist. Aceeaşi explicaţie trebuie acceptată şi pentru numărul relativ mare de neologisme latino-romanice introduse de traducători, care pornesc totuşi, adesea, după cum se poate constata prin comparaţia versiunilor, de la tradiţia textuală principală (prin intremediul ediţiilor Filotei şi Şaguna). Trebuie menţionat de altfel că inclusiv cărţile bisericeşti de cult, publicate sub autoritatea Bisericii Ortodoxe, prezentau în anii 1870-1890, anii de maximă influenţă a etimologismului în Academia Română, aceleaşi caracteristici grafice şi lingvistice latinizante. Ca izvoare, traducătorii par să fi folosit, alături de versiunile biblice româneşti tradiţionale, originalele ebraice, dar şi versiuni franţuzeşti (în special Segond), englezeşti sau germane. Retipărit de cîteva ori, cu unele diferenţe de la o ediţie la alta, textul Bibliei „britanice" a fost asumat, pînă la apariţia versiunii lui Dumitru Cornilescu, de diferitele culte neoprotestante, aflate în expansiune, fiind privit, şi din acest motiv, cu multă reticenţă în mediile ortodoxe. Prima ediţie din această serie a apărut la Iaşi, cuprinzînd, în două tomuri, *Pentateuhul, Iosua, Judecătorii şi Rut* (tomul I, 1865), şi, respectiv, *Samuel I, Samuel II, Regii I, Regii II, Cronica I, Cronica II, Ezra, Neemia, Ester, Iov şi Psalmii* (tomul al II-ea, 1867). Iată, în ortografia latinizantă originală, primele trei versete ale *Sfintei Scripturi*: „La început creî Dumneḑeŭ ceriul şi pîmêntul. Şi pîmêntul era neformat şi deşert; şi Spiritul lui Dumneḑeŭ se purta pre deasupra apei." Adaptînd constant textul la normele ortografice şi morfologice ale Acadmiei Române, Societatea Biblică Britanică a reeditat textul respectiv în 1873 (la Pesta), în 1874 (din nou la Iaşi), în 1911 şi 1921 (la Bucureşti).

Un loc special în tradiţia biblică românească îl ocupă traducerea denumită curent *Biblia lui Cornilescu*, probabil cea mai răspîndită versiune în limba română a Bibliei După studii de teologie ortodoxă la Universitatea din Bucureşti, finalizate în cele din urmă cu hirotonirea sa ca preot, Dumitru Cornilescu (1891-1975) s-a dedicat exclusiv, începînd cu 1916, traducerii în română a Bibliei. Sprijinit financiar de prinţesa Rallu Callimachi şi adăpostit la moşia acesteia de la Stînceşti-Botoşani, tînărul teolog a reuşit să finalizeze şi să publice, sub auspiciile Societăţii Biblice Britanice, în anul 1920 *Psaltirea*, iar în 1921 *Noul Testament*, urmat, în acelaşi an, de o versiune integrală a Bibliei Din punct de vedere stilistic şi al expresiei lingvistice propriu-zise, versiunea Cornilescu se menţine în cadrele stilului biblic românesc tradiţional. Nu se cunosc prea multe despre tehnicile de traducere, stilul de lucru şi despre izvoarele întrebuinţate de Cornilescu, dar rezultatele muncii sale atestă o bună competenţă în limbile greacă şi ebraică, precum şi stăpînirea limbilor germană, franceză şi engleză. Bucurîndu-se iniţial de o primire foarte favorabilă, inclusiv din partea multor reprezentanţi al Bisericii Ortodoxe, noua versiune a trezit însă în curînd mari suspiciuni, datorită mai ales faptului că, respectînd canonul „palestinian" (fără cărţile necanonice) impus de Societatea Britanică, a fost adoptată rapid ca „textus receptus" de toate cultele neoprotestante româneşti (baptişti, penticostali, adventişti). Supus unor critici acerbe şi acuzelor de sectarism, Dumitru Cornilescu a plecat definitiv din ţară în anul 1923, sfătuit, se pare, în acest sens de însuşi Patriarhul Miron Cristea. A trăit cea mai mare parte a vieţii în Elveţia, în semianonimat, impunîndu-se totuşi, ca predicator şi traducător, drept o personalitate simbolică majoră a universului neoprotestant românesc. Ediţia a doua, revizuită, a traducerii sale (*Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, Bucureşti, Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia şi Străinătate, 1926) a fost retipărită de zeci de ori, în tiraje de sute de mii de exemplare, distribuite de multe ori gratuit nu doar în mediile neoprotestante, unde este socotită drept versiune de referinţă.

I.7. Concluzii şi aprecieri prospective

La finalizarea laborioasei noastre activităţi colective de editare a unuia dintre cele mai semnificative texte ale vechii culturi româneşti, ne-am dat seama că tradiţia biblică românească reprezintă un cîmp de cercetare vast şi divers, aflat încă la începuturile explorării sale. Perspectivele de cercetare sînt multiple şi complementare. În jurul şi pe baza abordării filologice, s-ar putea deschide în viitor căi de cunoaştere interdisciplinară, pe care s-ar putea înscrie, în colaborare, teologi, istorici (ai culturii, ai artelor sau ai mentalităţilor), traductologi, antropologi, etnologi, informaticieni şi filosofi. În stadiul actual al cunoaşterii, sarcina principală revine filologilor, care ar trebui, după părerea mea, să îşi canalizeze eforturile în două direcţii principale.

Ar fi vorba mai întîi de reeditarea ştiinţifică a tuturor vechilor versiuni ale Bibliei în limba română, în special a celor tipărite în grafie chirilică sau în grafie de tranziţie, devenite greu accesibile specialiştilor fără pregătire filologică specială. Întrucît această operaţie ar necesita decenii întregi de muncă migăloasă sau colective întregi de cercetători, s-ar putea începe prin „digitalizarea” textelor şi punerea lor în circulaţie printre specialişti în această formă comodă şi economicoasă. O a doua direcţie de preocupări ar putea fi canalizată spre realizarea unor instrumente de lucru necesare studiilor interdisciplinare ulterioare, între care prioritate ar avea realizarea unei concordanţe biblice între *Septuaginta* şi principalele versiuni româneşti ale *Vechiului Testament* şi a unui dicţionar istoric greco-român al *Noului Testament*. O viitoare istorie a tradiţiei biblice româneşti ar trebui precedată de studii cu caracter monografic asupra unor probleme specifice precum relaţiile textuale dintre diferitele ediţii, scopurile, resorturile şi mijloacele avute la dispoziţie de cărturarii angajaţi, originalele, metoda de traducere şi sursele auxiliare folosite, tipologia tehnicilor de traducere, circulaţia în epoci diferite a textelor biblice, motivaţiile şi constrîngerile confesionale, culturale şi politice ale diferitelor versiuni. Componentele tradiţiei biblice le stau la dispoziţie filologilor ca text-martor ideal pentru studiul sistematic al dinamicii evolutive a normelor limbii literare (fonetice, morfologice, sintactice, lexicale). Inventarierea şi interpretarea lexicului biblic specific (grecisme, slavonisme, ebraisme, latinisme), ca şi a inovaţiilor din domeniul semantic (expresii, sintagme, sensuri de origine biblică) sînt şi ele cîmpuri de cercetare fertile şi interesante, şi tot astfel onomastica biblică (teonime, antroponime, toponime, etnonime, horonime, hidronime), dimensiune deloc abordată pînă acum de filologii români. Lipseşte, de asemenea, o abordare monografică a evoluţiei istorice a varietăţii biblice a stilului bisericesc românesc, studiată fie în sine, fie în corelaţie cu celelalte două varietăţi, cea liturgică şi cea teologică. Un domeniu încă neexplorat este, în fine, cel al referinţelor biblice în literatura română.

Insistînd cu orice ocazie, în luările mele de poziţie (vezi, mai recent, Munteanu 2013c), inclusiv în paginile de mai sus, asupra conservării scrupuloase a formei originare a vechilor texte româneşti, am avut desigur în vedere problema paleografiei chirilice româneşti, una dintre cele mai specifice probleme ale filologiei româneşti. Se ştie că decizia istorică, luată prin consensul societăţii româneşti la jumătatea secolului al XIX-lea, de a renunţa la grafia chirilică tradiţională, veche de 7-8 secole, în favoarea grafiei latine, decizie cu consecinţe culturale enorme, a creat culturii româneşti o problemă majoră. Este vorba despre incapacitatea persoanelor cu instrucţie normală de a citi direct textele româneşti redactate în secolele anterioare în grafie chirilică şi, implicit de justificarea transpunerii textelor chirilice în grafia nouă, pe baze latine. Doar că această transpunere nu este şi nu poate fi o operaţie simplă şi automată; ea reclamă o specializare paleografică strictă, precum şi o solidă pregătire filologică generală. Între simpla transliterare şi diferitele propuneri de transcriere fonetică interpretativă, filologia românească nu a ajuns încă la un consens, mai ales în privinţa transcrierii unor slove chirilice speciale, a iusurilor, ierurilor şi a slovei iati, ca să nu menţionăm decît pe cele mai spinoase. În aceste condiţii, prin asumarea unor numeroase inconsecvenţe, înaintaşii noştri, reprezentanţi ai celor trei generaţii care s-au succedat în istoria filologiei româneşti, generaţia lui Timotei Cipariu şi Bogdan Petriceicu Hasdeu, generaţia lui Ioan Bianu, I. A. Candrea şi S. Puşcariu şi generaţia profesorilor noştri, a lui Ion Gheţie şi N. A. Ursu, au reuşit să acopere din punct de vedere critic-filologic o parte dintre textele biblice româneşti mai importante, manuscrise sau tipărite din secolul al XVI-lea şi, parţial, şi din secolul al

XVII-lea. O menţiune specială nu doar în editarea a numeroase texte româneşti vechi, ci şi în clarificarea multor probleme filologice de detaliu, se cuvine Şcolii Filologice create de Ion Gheţie în a doua jumătate a secolului al XX-lea la Bucureşti.

Care ar fi acum, mai în detaliu, perspectivele de studiu şi pe ce potenţial ne-am putea baza, generaţia actuală de filologi, activi sau în devenire?

Aş vrea mai întîi să menţionez, ca un element încurajator, un puternic reviriment al studiilor biblico-filologice în mediile academice occidentale, chiar şi în Franţa, Spania şi Italia, ţări în care lingviştii şi filologii au neglijat, uneori chiar desconsiderat textele biblice, ca obiect al studiului filologic. Cu altă ocazie, poate, voi prezenta cîteva asemenea mari proiecte de editare a vechilor versiuni biblice din culturile franceză, italiană sau spaniolă. Pe de altă parte, nu ar trebui să ne descurajeze nici declinul accentuat al studiilor clasice, ca să nu mai vorbim de dispariţia aproape totală a studiului limbii slavone din programele universităţilor din România. Această deficienţă s-ar putea remedia prin organizarea unor linii de studiu sau masterate, specializate sau interdisciplinare. Presupunînd că entuziasmul nu a dispărut şi că printre foarte tinerii noştri colegi vom găsi întotdeauna cîţiva care să dorească să ne urmeze în această profesie, ne mai rămîne să convingem pe potenţialii finanţatori că această componentă majoră a culturii noastre, românească şi europeană în acelaşi timp, merită să fie cultivată, cunoscută şi conservată.

Pentru o bună şi eficace abordare ştiinţifică a istoriei interne a hipertextului biblic, în permanentă conexiune epistemică şi metodologică cu istoria sa externă, cu alte cuvinte, pentru elaborarea lucrărilor de sinteză care se impun (evoluţia variantei biblice a stilului bisericesc al limbii române, o istorie completă a tradiţiei biblice româneşti, evoluţia terminologiei bisericeşti a limbii române, evoluţia normelor limbii literare la toate palierele sale etc.), avem nevoie de un corpus de instrumente de lucru, care deocamdată ne lipsesc şi pe care tot noi ar trebui să ni le întocmim. Menţionez cîteva asemenea instrumente, pe care le consider mai stringent necesare.

Dezideratul major, care, o dată înfăptuit, ar fi o bună premiză pentru realizarea unui corpus în înţelesul actual al acestui termen, ar fi realizarea unor ediţii critice integrale pentru cele aproximativ 15 versiuni biblice româneşti importante, în special pentru cele cu caracter inovator: versiunea Daniil Panoneanul (Ms. 4389), Biblia de la Petersburg (1819), versiunile Filotei, Şaguna, Heliade, Aristia, primele biblii „britanice" (1863, 1874, 1911, 1921), versiunea sinodală din 1914, versiunile princeps Dumitru Cornilescu şi Radu-Galaction. Întrucît tipărirea pe hîrtie s-ar putea dovedi costisitoare şi ar solicita mult timp, am putea începe această operaţie de editare cu un proiect Biblia românească on line, o colecţie virtuală uşor accesibilă a tuturor bibliilor româneşti sau cel puţin a celor mai importante, scanate cu profesionalism. Un început l-am făcut la Universitatea «Alexandru Iona Cuza» din Iaşi, în cadrul proiectului «Monumenta linguae Dacoromanorum» , scanînd, pentru uzul intern, textele biblice menţionate.

O urgenţă ar fi de asemenea elaborarea unei bibliografii analitice generale a studiilor biblice în limba română, instrument filologic indispensabil.

Ce ne lipseşte acut este, de asemenea, şi o concordanţă biblică românească, generală, după modelul existent pentru alte limbi de cultură. Este un obiectiv realizabil. O dată cu finalizarea seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum*, pe baza indicelui exhaustiv, am putea începe lucrările la această concordanţă generală prin întocmirea uneia parţiale şi directe, între *Biblia de la Bucureşti* şi *Septuaginta*.

În sfera lexicografiei speciale ne-am putea concentra forţele spre redactarea următoarelor dicţionare:

- un dicţionar istoric grec-român al Noului Testament;

- un dicţionar de echivalenţe biblice român-grec-slavon, care ar putea fi de asemenea istoric şi care, după modelul cunoscutului *Lexicon Palaeoslovenico-Graeco-Latinum* al lui Miklosich, s-ar putea intitula *Lexicon Biblicum Graeco-Palaeoslovenico-Dacoromanum*;

-dicţionare istorice de onomastică biblică (antroponime, toponime, hidronime, horonime, etnonime);

-dicţionare de frazeologisme, expresii, sintagme, proverbe (tot ceea ce se cuprinde în conceptul coserian de «vorbire repetată») cu originea primară în textele biblice. Acestea ar putea fi monolingve, bilingve sau plurilingve.

Vastul domeniu al traductologiei biblice este şi el un cîmp de cercetare care îşi aşteaptă vizitatorii avizaţi. Complexele meandre ale proceselor traductive nu pot avea un reper mai apropiat de ideal decît transpunerea în limbile popoarelor moderne a textelor Sfintei Scripturi.

Concluzia acestor sumare consideraţii se impune, cred, de la sine: tradiţia biblică românească, în sensurile pe care am încercat să le disociez şi să le definesc mai sus, reprezintă în sine un domeniu de cercetare vast şi fascinant, în interiorul căruia, luînd eventual ca reper de bază şi pivot metodologic dimensiunea filologică şi textologică, specialişti în discipline conexe sau învecinate (lingvişti, semioticieni, poeticieni, istorici literari, esteticieni, antropologi sau etnologi, filosofi sau teologi, istorici ai mentalităţilor sau sociologi), s-ar putea întîlni într-un efort de cunoaştere comun.

II. STUDIU ASUPRA FONETICII DIN MS. 45

de

MĂDĂLINA UNGUREANU

MS. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj-Napoca a Academiei Române este un text cu istorie complicată şi încă neelucidată pe deplin. Textul Vechiului Testament tradus de un moldovean, revizuit (probabil) tot de un moldovean şi copiat de un muntean, aşa cum a ajuns pînă la noi în MS. 45, conţine, la nivel fonetic, particularităţi eteroclite care înregistrează această istorie. Întîlnim, aşadar, în textul discutat o alternanţă între trăsături aparţinînd zonei nordice a limbii române literare (care trebuie puse pe seama traducătorului şi a revizorului) şi de trăsături sudice (atribuite unui eventual alt revizor şi copistului).

Date fiind dimensiunile textului, nu ne-am propus o inventariere exhaustivă a fenomenelor fonetice. Am urmărit fenomenele fonetice specifice limbii vechi, care nu mai au curs în limba actuală (sau sînt prezente doar dialectal). De asemenea, în studiul de faţă avem intenţia de a identifica acele trăsături prin care textul se apropie de fiecare dintre cele două mari zone dialectale ale limbii române literare vechi, cea nordică şi cea sudică. De altfel, cea mai mare parte a faptelor fonetice a fost deja discutată de Vasile Arvinte, în studiile lingvistice la cărţile Pentateuhului din Biblia de la 1688, publicate în seria „Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688". În studiile sale, profesorul ieşean a urmărit mai ales particularităţile textului tipărit, cel al Bibliei de la 1688, dar discuţiile sale includ şi comparaţii cu faptele de limbă, în special fonetice şi morfologice, din cele două manuscrise paralele, MS. 45 şi MS. 4389. În mod inevitabil, în studiul de faţă vom merge pe urmele lui Vasile Arvinte, căutînd să lărgim şi să îmbunătăţim baza documentară. Pe de o parte, voi aduce noi exemple pentru trăsăturile identificate de Vasile Arvinte; pe de altă parte, faptul că avem la dispoziţie textul integral al manuscrisului traducerii lui Nicolae Spătarul Milescu ne permite observarea, selectarea, evaluarea şi interpretarea şi a altor particularităţi (puţine, e drept), care nu sînt prezente în primele cinci cărţi ale Vechiului Testament. Avînd acum prilejul să examinăm întregul text al Vechiului Testament din MS. 45, sîntem în măsură să precizăm mai bine unele detalii, în special cele care privesc distribuţia pe care un fenomen fonetic sau altul o are în text.

II.1. Accentul

Spre deosebire de textul tipărit al Bibliei de la 1688 (şi, în general, de textele tipărite ale epocii), în textul pe care îl studiem accentul nu este notat cu regularitate. Amploarea textului, însă, ne-a permis o serie de observaţii asupra acestui aspect. Se poate spune că, din acest punct de vedere, în MS. 45 se întîlnesc două tipuri de situaţii care trebuie discutate distinct. Este vorba mai întîi de cazurile în care accentul, diferit de cel din limba actuală, este caracteristic limbii române vechi, justificarea acestei diferenţe fiind, de cele mai multe ori, de natură etimologică. A doua categorie importantă de fenomene din sfera accentuării include cazurile în care modul de accentuare a unor cuvinte este vizibil

influenţat de accentuarea corespondentelor lor din originalul traducerii lui Nicolae Spătarul Milescu (*Septuaginta* de la Frankfurt). Acesta este mai ales cazul grecismelor şi al ebraismelor din text, dar şi al unor unităţi lexicale din sfera largă a onomasticii (antroponime, etnonime, horonime, hidronime etc.)[26].

II.1.1. Cazuri în care poziţia accentului, caracteristică perioadei vechi a românei literare, diferă de cea din limba actuală:

În adverbul *acoló* (< lat. *eccum illōc*), accentul dinamic este notat consecvent pe ultima silabă (cf. Arvinte 1988:48), ca şi în *acoleá* (< lat. *eccum illāc* sau *eccum illīc*, cf. Arvinte 1994:1); această modalitate de accentuare este o caracteristică constantă a limbii române vechi. În textul MS. 45, varianta *acoleá* (după Arvinte 1988:81, specifică dialectului nordic, moldovenesc) are nouă ocurenţe, dintre care accentul este marcat în şapte cazuri, în timp ce în majoritatea cazurilor (928 de ocurenţe) apare *acoló*.

Substantivul *aripă*, cuvînt care în limba veche cunoaşte două moduri de accentuare, ambele explicabile etimologic[27], apare mereu în MS. 45 cu accentul pe prima silabă (*cf.* şi Arvinte 1991:1; Arvinte 1997:1).

Adverbul *adecă* (cu 8 ocurenţe în text, dintre care 6 în prefeţe) este întotdeauna accentuat pe prima silabă: *ádecă*, poziţie a accentului generală în epoca veche a limbii române literare.

Etimologică este poziţia accentului substantivului *arşiţă* (din lat. **arsicia*, cf. CIORĂNESCU, s.v.), accentuat pe *i* în majoritatea ocurenţelor acestui cuvînt în text; în cîteva cazuri substantivul discutat apare cu accent nenotat (*arşiţa* Idt. 8:3; Sir. 19:16).

Substantivul *cáthisma* este accentuat în textul MS. 45 pe prima silabă, urmînd accentul etimonului grecesc *χάθισμα*: Ps. 9:0; 17:0; 24:0; 32:0 etc.. În limba actuală, substantivul *catismă* urmează modalitatea de accentuare a etimonului slavonesc: ***каѳисма***.

Substantivul *istorie* păstrează accentul pe penultima silabă, conform modelului grecesc de accentuare a cuvintelor în *-ia* (cf. Arvinte 1988:48): *a istoríei* (2Mac. 2:31); *istoríia* (2Mac. 2:33); *istoríe* (2Mac. 2:33; Iosip 17:7).

Substantivul *dídrahmi* (Neem. 5:15) apare în text cu accentul pe prima silabă, conform etimonului (*δίδραχμα*, care se găseşte în locul corespondent din SEPT.FRANKF.); în celelalte ocurenţe din MS. 45 ale acestei forme (1Ezd. 8:26; Fac. 20:14; 20:16; 23:15; 23:16) nu este notat accentul. Termenul este prezent în text şi cu formele *didrahme* (2Mac. 10:20; Lev. 27:7; 27:7 etc.), *didrahmu* (Neem. 10:32 etc.), *didrahmul* (Ies 30:13; 30:13; Lev. 27:25 etc.), cu accentul nenotat.

Substantivul *gîngávilor* (Is. 35:6) este proparoxiton în text (unică ocurenţă). Accentul etimologic (admis în limba literară actuală) este pe prima silabă (< v. sl. *gągnavŭ*, CIORĂNESCU, s.v., cf. şi slav. ***гѫгнавъ***, mussitans, MIKLOSICH, s.v.).

Substantivul *mădúhă* (Iov 33:24) păstrează accentul etimonului latinesc (*medúlla*; *cf.* Arvinte 1988:48, care discută apariţia acestui termen, cu acelaşi accent, în BIBL.1688).

Substantivul *scorpíu* (Iosip 11:10) este accentuat ca etimonul grecesc *σκορπίος*. Termenul mai apare o dată în manuscris, la Deut. 8:15, dar acolo accentul nu este marcat.

Substantivul *chivót* este oxiton în toate ocurenţele din text în care accentul este marcat, poate sub influenţa etimonului grecesc, care este, de asemenea, oxiton. În limba actuală a fost reţinută forma cu accentul pe *i*, receptată probabil pe filieră slavonă.

Poziţia accentului etimologic este păstrată şi în cazul substantivului *năsílie*/ *năsílie*, provenit din slav. ***носи́ло*** (2Mac 9:8; Cînt. 3:9; Is. 66:20; 2Mac. 3:27). În limba actuală, accentuarea este paroxitonă.

Substantivul *prepeliţă* apare cu modalităţi diferite de accentuare în cele trei versiuni paralele ale Vechiului Testament (MS. 45, BIBL.1688 şi MS. 4389). În MS. 45 accentuarea este paroxitonă (Num. 11:31; Num. 11:3), în timp ce în BIBL.1688 şi MS. 4389 este anteproparoxitonă. Accentul pe *i* se întîlneşte în unele puncte ale Moldovei, în Transilvania şi într-un punct din Dobrogea, în timp ce în celelalte zone este caracteristică forma accentuată pe prima silabă (cf. Arvinte 1994:1).

Substantivul *pieliţă* este accentuat paroxiton: *pelíţei* (Sir 24:21), conform sistemului uzual de

---

[26] Aceste elemente de onomastică biblică vor fi tratate într-un capitol special.

[27] Vezi explicaţiile de la Arvinte 1991:2. Puşchilă 1915:7 dă acestui fenomen o explicaţie pur fonetică: cuvîntul *aripilor*, din cauza lungimii sale, ar fi greu de pronunţat cu accent pe *a*, şi de aceea s-a modificat poziţia accentului, întîi în această formă, apoi şi la singular. Pentru răspîndirea în graiurile actuale a celor două modalităţi de accentuare a acestui substantiv, cf. Gheţie 1975: 94.

accentuare a derivatelor cu sufixul *-iță*. În limba actuală, derivatul păstrează accentul pe radical. Același model de accentuare îl urmează și substantivul *mușiță* (din bg. *мушица*): *mușíțe* (Ies 8:16; 8:18); *mușíță* (Ps. 104:30) etc. Prin comparație, BIBL.1688 conține numai forme care păstrează accentul din etimon (*múșițile* Ieș. 8:16; *múșițe* Sol. 19:10 etc.).

Substantivul *tiran* (din gr. τύραννος) păstrează poziția din limba de origine a accentului, pe prima silabă: *tíran* (2Mac 4:40; Iosip 9:24; 18:20); *tírane* (Iosip 9:1); *tírani* (Sir 12:5; Sol 6:9); *tíranul* (2Mac 5:8; Iosip 18:5). Dintre cele 54 de ocurențe ale acestui cuvînt în text, în una singură este accentuat pe ultima silabă, poziție păstrată și în limba actuală: *tiránii* Sol 6:21 (în cazul vocativ).

Substantivul *vultur* este accentuat pe a doua silabă în MS. 45 (acolo unde accentul este notat): *vultúrul* (Ier. 49:21; Iov 39:27; Lev. 11:13); *vultúrului* (Iov 9:26; Ps. 102:5); *vultúrii* (2Reg. 1:23; Is. 40:31; Plîng. 4:19). În celelalte ocurențe în text ale acestui cuvînt, accentul este nenotat. Arvinte 1993:1-2 remarcă această poziție a accentului în Lev. (pe care o pune pe seama lat. pop. *vulturius*) și arată că ea caracterizează zona nordică a domeniului dacoromân, în timp ce în cea sudică (Muntenia, Oltenia, sud-estul Transilvaniei) accentuarea termenului în discuție este pe prima silabă. Așadar, accentuarea caracteristică Munteniei nu este notată în textul discutat aici.[28]

Forma de genitiv-dativ a numeralului colectiv *amîndoi* este accentuată pe penultima silabă: *amînduróra* (Ieș. 22:9; 22:11; 3Reg. 6:25; 4Reg. 2:11; 4:33; Iez. 23:13 etc.), după modelul lui *tuturor*.

În cazul lui *musică* (aflat doar la plural în MS. 45, unde echivalează gr. μουσικός 'muzică; instrument muzical'), în textul MS. 45 accentul este pe penultima silabă, poate prin analogie cu modul de accentuare a substantivelor derivate cu *-ică*: *musícele* (Sir. 50:2); *musícelor* (1Mac. 9:41); *musíci* (3Ezd. 5:81); *musícuri* (3Ezd. 4:63); *musícuri* (1Mac. 9:39). La fel este accentuat acest cuvînt în BIBL.1688, în DOS. PAR. etc. Pentru secolele al XVIII-lea - al XIX-lea, modalitățile de accentuare sînt surprinse în Ursu/Ursu 2004:77: termenul este în cele mai multe cazuri (dar nu întotdeauna) proparoxiton.

Poziția accentului în unele cuvinte din MS. 45 este urmărită, în afară de studiile lui V. Arvinte, de N. A. Ursu; acesta (Ursu 2003:429-430) invocă accentuarea oxitonă sau paroxitonă a cuvintelor: *arșíță*, *gingáș* (4Reg 10:11; Is 47:1, 8 etc.), *gîngáv*, *mușíță* (Ieș. 8:16-18), *priceáv* (Ps. 138:19), *vultúr* pentru a ilustra trăsăturile muntenești ale manuscrisului, în graiurile dacoromânești nordice cuvintele respective fiind paroxitone, respectiv proparoxitone.

În cuvintele compuse este marcat adesea accentul fiecăruia dintre elementele componente: *fieștecárele* (Ioil 2:8), *amiádzădzí* (Deut. 33:23)[29] etc.

II.1.2. Accentuarea cuvintelor împrumutate din limbile ebraică și din greacă

Grecismele și ebraismele păstrează, atunci cînd este marcat, accentul din originalul grecesc. De exemplu, *elammoth* apare în text de două ori cu accentul notat pe ultima silabă: *elammóth* (Iez. 40:17; în același context, SEPT.FRANKF. nu notează accentul; cuvîntul este prezent în aceeași carte biblică, la 40:22, iar aici, SEPT.FRANKF. notează accentul pe *o*) și de 16 ori cu accentul nenotat (Iez. 40:23; 40:23; 40:25; 40:26; 40:27; 40:30; 40:30; 40:31; 40:32; 40:34; 40:34; 40:34; 40:35; 40:37; 40:38; 40:39).

Substantivul *hrisólith* (Iez. 28:13) păstrează accentul etimonului grecesc χρισόλιθον. În limba actuală, pentru denumirea acestei pietre prețioase este folosit substantivul *crisolit*, împrumutat din franceză (unde este de origine grecească) și accentuat pe ultima silabă, conform etimonului.

Substantivul *erodiu* 'egretă', care echivalează gr. ἐρωδιός, cu trei ocurențe în Septuaginta (Lev. 11:19; Deut. 14:15; Ps. 103:17, cf. SEPT.CONCORD.), păstrează modalitatea de accentuare a etimonului, pe ultima silabă: *erodíu* (Deut. 14:16); *erodíul* (Lev. 11:19); *erodíului* (Ps. 103:19). În limba actuală, cuvîntul are accentuare paroxitonă (cf. DOOM 2005), probabil după modelul etimonului slavon ερωдїнє (DLR; s.v., CIORĂNESCU, s.v., indică, vag și eronat, un sl. *erodij* și secolul al XVII-lea).

Substantivul *diademă* are accentul marcat în două dintre ocurențele sale în text. Urmînd modelul

[28] Arvinte 1997:1 spune că *vultur* este accentuat pe prima silabă în MS. 45, Deut. 28, 49; de fapt, în contextul menționat accentul este nenotat.

[29] Cu mențiunea că, în cazul unui diftong, accentul este notat pe primul element, fie că acesta este o vocală sau o semivocală.

etimonului grecesc (διάδημα), vocala accentuată este în a doua silabă: *diádema* (Est. 3:17), *diádima* (Est. 9:15), *diádemă* (Is. 62:3).

Denumirile ebraice ale lunilor anului, preluate ca atare în SEPT.FRANKF., sînt reproduse în traducerea din MS. 45 prin transliterare, care implică uneori inclusiv păstrarea accentului: *ádar* (Est. 3:16), cf. gr. ἐν μηνὶ ἄδαρ SEPT.FRANKF.; *ziú* (*în luna lui ziú*, 3Reg. 6:1, cf. gr. ἐν μηνὶ ζιὺ SEPT.FRANKF., subsol; ζιοῦ în SEPT.LOND.). Celelalte denumiri ale lunilor (*nisan*, *haselev*, *vul*) nu sînt accentuate.

II.2. Vocalismul

Ca şi în cazul accentului, vom reţine şi comenta succint doar aspectele diferenţiatoare, care ţin de nivelul istoric al dinamicii fonologice a limbii române literare în epoca de referinţă, secolul al XVII-lea

II.2.1. Vocalele centrale [a], [ă], [î]

Substantivul *balaur* prezintă, în text, numai forme cu *ă* aton: *bălauri* (Est. 11:7; Ps 148:7); *bălaurul* (Bel. 1:31; Iez. 29:3) etc. Etimologia termenului este controversată; CIORĂNESCU, s.v., presupune că este un termen specific ariei balcanice (cf. şi Rosetti 1986:245), înrudit cumva cu alb. *boljë*, *buljar* 'şarpe de apă', reductibil, eventual, la o rădăcină tracică **bell-* sau *ber-*, şi remarcă o similaritate cu gr. πελώριον. În ILREV:293, substantivul *bălaur* este discutat alături de altele care prezintă *ă* în poziţie neaccentuată, în silaba iniţială, acolo unde astăzi este *a* (*hămeiu*, *măcriş*, *zăhar*, *zădar* etc.), fenomen care caracteriza în epocă mai ales textele din Moldova; fenomenul este prezentat ca inovaţie („[a] aton a evoluat la [ă] în cuvinte care, de regulă, conservă vocala originară"), în timp ce inovaţia pare a fi, de fapt, trecerea lui [ă] la [a] în aceste cuvinte. *Bălaur* apare, în secolul al XVI-lea, în Muntenia, alături de *balaur* (DRHB II, 294, *apud* DLRV:74); în DLR, s.v., formele vechi consemnate (care nu sînt, totuşi, prea multe) sînt cu *ă*; DERS, s.v., înregistrează multe astfel de forme din documente munteneşti din secolul al XVI-lea, dar şi forme cu *a*, cu aceeaşi provenienţă. În orice caz, fie că acceptăm că este un element de substrat, fie ipoteza unei descendenţe latineşti (pentru prezentarea ipotezelor formulate în legătură cu etimologia acestui substantiv, vezi şi DELR, s.v.), pare plauzibilă ipoteza că *ă* ar fi fonetismul etimologic (ori rezultat prin evoluţie fonetică a etimonului pe teren românesc), iar trecerea la *a-* inovaţia (poate o asimilare).

Vocala *ă* în poziţie neaccentuată se păstrează în *nărod* (< v. sl. *narodŭ*) în majoritatea covîrşitoare a ocurenţelor (peste 2000), în timp ce forma cu *o* - *norod*, rezultată prin asimilare regresivă, se întîlneşte în text o singură dată: *noroadele* (Num. 11:10). Arvinte 1991:1-2 discută distribuţia celor două forme în cărţile biblice *Facerea* şi *Ieşirea* din cele trei texte paralele analizate, arătînd că în MS. 45, reprezentînd o variantă dialectală mai conservatoare, apar numai forme cu *ă*, în Ms. 4389 sînt şi forme cu *o*, dar predomină celelalte, în timp ce în BIBL.1688 raportul este în favoarea formelor cu *o*, şi concluzionează că BIBL.1688 a contribuit decisiv la impunerea formei *norod* în limba literară.

În schimb, în substantivul *noroc*, de aceeaşi provenienţă (< v. sl. *narokŭ*), dar cu mult mai puţine ocurenţe în text, forma cu *ă* neaccentuat apare o singură dată (*nărocului* Is. 65:10), în timp ce predominante sînt cele în care asimilarea a avut loc: *noroc* (2Mac. 5:6; 5:6; Fac. 30:10); *norocuri* (2Mac. 14:14). Termenii derivaţi (*a noroci*, *nenoroc*) apar numai cu *o* în silaba iniţială.

Substantivul *necaz* (< v. sl. *nakazŭ*) şi verbul derivat *a necăji* apar exclusiv cu *ă* în silaba neaccentuată: *năcazurile* (Ps. 24:18; 24:23; 33:4); *năcăjască* (2Paral. 28:22); *năcăjesc* (Ier. 30:17; Is. 29:7 etc.).

În *nisip*, substantiv de origine slavă (< bg. *пасип*, după DLR; v. sl. *nasŭpŭ*, după CIORĂNESCU, s.v.), este conservată (în toate ocurenţele) vocala *ă* rezultată din *a* neaccentuat din etimon, în urma evoluţiei fonetice: *năsîpul* (Avac. 1:9; Ier. 15:8); *năsîpuri* (Var. 5:6).

Termenul de origine maghiară *a lăcui*, ca şi derivaţii săi (*lăcuinţă*, *lăcuitor*), prezintă în text numai formele cu *ă* în vocala neaccentuată, ca şi *păhar* (pentru care CIORĂNESCU, s.v., indică drept etimon sl. *pehar*, iar DLR, s.v., magh. *pohár*); la fel şi derivatul acestuia, *păharnic*. Forma cu *a* în silaba iniţială: *pahar*, inovaţie muntenească (Gheţie 1975:100), nu este înregistrată în text, dar ea apare, în epocă, în BIBL.1688.

Verbul *a blestema* (< lat. **blastemare*) şi substantivul postverbal *blestem* nu prezintă nicio formă cu *e* în silaba iniţială, ci numai fonetismul normal etimologic *blăstăma, blăstăm*; formele cu *e* sînt întîlnite, în epocă, alături de cele cu *ă*, mai ales în textele aparţinînd dialectului literar muntenesc,

inclusiv în BIBL.1688 (ILREV:294).

Urmaşul lat. *familia* apare, de asemenea, numai cu vocala *ă* în prima silabă: *fămei* (2Ezd 1:84; Cînt. 1:7); *fămêia* (Ecles. 9:9; Fac. 4:16; 6:18); *fămêie* (Ieş. 2:7; Iosip 2:11; Jud. 1:12; 1:13 etc.), la fel şi derivatul *femeiesc*: *fămeiască* (2Mac. 7:21; Ieş. 1:16; Lev. 3:1); *fămeiescu* (Lev. 18:22; 20:13). După Gheţie 1975:100, aceste forme sînt specifice Munteniei şi Transilvaniei, în timp ce în Moldova se întîlnesc mai frecvent, în epocă, formele cu *ă* trecut la *e*, prin asimilare. Urmaşul lat. pop. *pălanga* (derivat de la *phalanga*, cf. CIORĂNESCU, s.v.), *părîngă* 'prăjină', are, de asemenea, numai *ă* în prima silabă.

Substantivul *perete* (din lat. pop. *paretem*, în loc de *parietem*, cf. CIORĂNESCU, s.v.) păstrează în toate ocurenţele sale din acest text vocala *ă*, provenită din *a* latinesc neaccentuat, la fel ca *păreche*, *a rădica*; în mod analog se petrec lucrurile cu *a răsipi*.

Vocala *a* s-a închis la *ă* în *măcară* (din mgr. *μακάρι*, CIORĂNESCU, s.v.): *măcară* (1Mac 2:19; Iosip 5:18; Num. 20:3, notă marg.), dar în alte ocurenţe se păstrează *a* etimologic (cf. Al. Mareş, în CORESI, LIT.:55-56; Gheţie 1975:98 admite aceeaşi posibilitate): *macar* (Iosip 2:9; 3:10).

Fenomenul trecerii lui *ă* proton la *a* se întîlneşte foarte rar în text: *lasară* (Ieş. 16:24), *s-au facut* (Parim. 1:9). Numărul extrem de mic al acestor forme, raportat la dimensiunile textului, ne face să credem că este vorba, acolo unde apare, mai degrabă de influenţa contextului grafic (de pildă, în Parim. 1:9, în acelaşi verset apare de două ori forma *va să să facă* şi o dată *s-au făcut*) decît de ilustrarea acestei particularităţi fonetice moldoveneşti (cf. Gheţie 1975:97-98). De altfel, această trăsătură este prezentă destul de rar chiar în textele religioase moldoveneşti din epocă (Gheţie 1975:343), ea regăsindu-se mai ales la Dosoftei (dar şi acolo sporadic), ale cărui texte sînt caracterizate prin pătrunderea particularităţilor fonetice ale limbii vorbite în Moldova într-o măsură mai mare decît la orice alt autor.

Un caz interesant este cel al verbului *a privi* (după CIORĂNESCU, s.v., cu etimologie nesigură, sl. *priviti*, *praviti* sau *prijaviti*; după DLR, s.v., slav. ***правити***), care apare exclusiv cu *i* în silaba neaccentuată, în timp ce norma moldovenească a epocii cuprinde forme cu *ă* (Gheţie 1975:96). În schimb, derivatele lui *a privi* conţin, toate, *ă* în prima silabă: *prăvitor* 3Mac. 2:21; *prăvituri* 2Mac. 4:19. *Pereche* şi derivaţii săi (*a se împerechea*, *împerecheat*) păstrează, în majoritatea cazurilor, vocala *ă* în silaba iniţială, provenită prin evoluţie fonetică normală din etimonul latin: *o părêche* (2Reg. 16:1; 4Reg. 5:17; Jud. 19:3; 19:10); *părêche* (Lev. 5:11) etc., dar *să împereche* (3Reg. 8:56); *să împerechează* (2Mac. 14:6).

A lepăda are forme alternative, prezentînd în prima silabă atît vocala *e*, cît şi *ă*, rezultat, după Gheţie 1975:103, prin asimilare: *voi lăpăda* (Ier. 16:12); *va lăpăda* (Ps. 93:14); dar *voi lepăda* (3Reg. 9:7; Am. 8:3 etc.), formele cu *e* fiind mai multe. Într-un caz, diftongul *ea* a trecut la *a*: *să lapezi* (Ps. 118:10; dar *să lêpezi* Ps. 70:10; *să lêpede* Iez. 20:7; Iosip 4:26; etc.). Despre acest tip de forme (cu *ă*), Ion Gheţie spune că sînt caracteristice unor graiuri din Transilvania, ele fiind întîlnite în NTB, dar şi într-un document moldovenesc de la 1689, despre care Gheţie presupune că e o copie după unul muntenesc (Gheţie 1975:351); mai tîrziu, ele sînt întîlnite în lucrări tipărite la Buda.

Substantivul *măslină* (< v. sl. *maslina*, după DLR, s.v.; după CIORĂNESCU, s.v., *maslina* a dat *măslin*, de la care a derivat *măslină*) şi derivatul acestuia, *măslin*, apar atît cu *a* etimologic în silaba iniţială (de cele mai multe ori): *maslina* Mih 6:15; *maslini* Deut. 28:40; Neem. 8:17; Zah. 4:3; 4:12; *maslinii* Jud. 15:5, cît şi cu *ă*, rezultat prin evoluţie fonetică: *măslin* 2Reg. 15:18; *măslini* Zah. 4:11; la fel, derivatul său, *măslinet*: din 10 ocurenţe în text, 9 cu *a* şi una cu *ă* (*măslinetul* Am. 4:9; *maslinet* Ios. 24:13; Neem. 9:25 etc.). Substantivul *parimie* (< ngr. *παροιμία*, CIORĂNESCU, s.v., DLR, s.v.,) apare exclusiv cu *a* etimologic în prima silabă (*parimii* Sir. 48:18; *parimiilor* Sir. 40:3), în timp ce derivatul, verbul *a părimi* (cu o singură ocurenţă în text, *părimiia* Iosip 18:16, la indicativ imperfect), prezintă pe *a* trecut la *ă*.

Verbul *a fermeca* şi componenţii familiei sale lexicale (*fermecătorie*, *fermecător* 'vrăjitor', *fermecătură* 'vrajă, magie') conţin, în ambele poziţii vocalice, numai vocala *ă*: *să fărmăca* 2Paral. 33:6; *fărmăcător* Deut. 18:11; *fărmăcătoriia* Is. 47:9; 47:12; *fărmăcături* Sol. 12:4; 18:13; *fărmăcăturile* 4Reg. 9:22; Naum 3:4.

Verbele *a ridica* (de origine latină) şi *a risipi* (cu etimon slav) prezintă în text doar forme cu *ă* în prima silabă, rezultat prin evoluţie fonetică normală din vocala *a* prezentă în etimon. Inovaţia se produce în sud, este notată în documentele din această regiune în secolul al XVII-lea (al XVIII-lea, după Gheţie 1975:100, însă documentele din colecţia DRHB o înregistrează încă de la 1645; în

documente moldoveneşti apare în 1632, DRHA XXI:64); în textele literare moldoveneşti, *i* se înregistrează sporadic (ILREV:295), în timp ce în textele din Muntenia el este mai frecvent (ILREV:295); cf. Arvinte 1991:14, unde întîlnim şi o comparaţie între situaţiile formelor acestor două verbe în textele paralele studiate: manuscrisele prezintă exclusiv forme cu *ă*, ceea ce arată că forma veche se menţinea şi în Muntenia, în timp ce în BIBL.1688, alături de acestea, se întîlnesc şi formele intermediare cu *î* şi cele cu *i* rezultat prin asimilare regresivă.

De fapt, discuţia asupra vocalelor *ă* şi *î* din text este complicată de configuraţia grafică a acestuia şi, în general, a textelor româneşti, cu atît mai mult manuscrise, de pînă în secolul al XVIII-lea. Este cunoscut faptul că, în epocă, slovele **ъ**, **ѫ** şi **ь** se întrebuinţau adesea una în locul celeilalte, cu fiecare dintre valorile *[ă]*, respectiv *[î]*, şi că o tendinţă de specializare se observă abia la finalul secolului al XVII-lea, mai ales în tipărituri. Acest lucru l-am putut constata analizînd grafia mai multor texte tipărite care îi aparţin lui Dosoftei (*Molitvenic de-nţăles*, *Psaltirea în versuri*, *Dumnedzăiasca liturghie*, *Psaltirea de-nţăles*, *Parimiile preste an*, *Viaţa şi petreacerea svinţilor*) - aşadar, unui singur autor (ceea ce elimină ipoteza diferenţelor dialectale). Am constatat faptul că slovele în discuţie sînt distribuite diferit de la un text la altul, că ambele sînt folosite cu fiecare dintre cele două valori fonetice posibile, în diverse poziţii în cuvînt, şi că se observă, dacă urmărim cronologia scrierilor, abia o tendinţă de specializare a celor două slove (de la primele spre cele publicate mai tîrziu). Din această cauză, a nespecializării celor două slove în scrisul vechi românesc (mai ales în manuscrise), privim cu rezervă concluziile formulate în privinţa utilizării vocalelor în discuţie pe baza grafiilor şi considerăm că trebuie avută în vedere şi realitatea demonstrată a utilizării slovelor cu ambele valori fonetice.

V. Arvinte subliniază această dificultate în discuţia despre substantivul *fîntînă*, care conţine slova **ъ** în MS. 45 şi **ѫ** în BIBL.1688, în primele trei cărţi biblice (Arvinte 1994:2); el conchide, pe baza grafiei, că MS.45 conservă o fază mai veche a evoluţiei acestui cuvînt, *făntănă*, în timp ce BIBL.1688 conţine ultima etapă de evoluţie, *fîntînă*. Avînd în vedere cele spuse mai sus despre comutabilitatea slovelor chirilice, am urmărit substantivul în discuţie în toate ocurenţele sale din MS. 45. În prima parte a textului (Fac. - Num., 37 de ocurenţe), el apare, într-adevăr, cu slova **ъ** în ambele silabe. În restul textului, însă, substantivul este scris, fără excepţie, cu **ь** în ambele poziţii. La nivelul întregului text, slova **ъ** se foloseşte mai ales cu valoarea *[ă]*, iar **ь** şi **ѫ** apar în contexte în care astăzi este un *î* (mai puţin în poziţie finală, unde **ѫ** are valoarea *[ă]*). În unele cazuri, în acelaşi context sau în contexte similare se folosesc ambele slove. De exemplu, în Deut. 8:12 apar formele de gerunziu ***сътȣрѫндȣте*** şi ***мънкъндȣ***; situarea lor în acelaşi verset indică faptul că nu e vorba aici de o diferenţă de pronunţare, ci doar de grafie inconsecventă. Repartiţia în text a formelor grafice ale substantivului *fîntînă* poate să indice o formă mai veche *făntănă*, conservată în aria nordică a Dacoromaniei, şi una nouă, *fîntînă*, cea întîlnită şi în BIBL.1688, modificată, probabil, ca şi alte caracteristici moldoveneşti, prin intervenţia copistului muntean, în partea a doua a textului (sau poate să fie vorba pur şi simplu de alternanţe grafice).

Această problemă, a valorii slovelor chirilice **ь**, **ъ**, **ѫ** (de fapt, discuţia priveşte numai valoarea lui **ъ**, celelalte slove avînd cu certitudine valoarea *î*), pune în discuţie concluziile trase de specialişti mai ales în privinţa cuvintelor în care slova în discuţie este urmată de un *n*, atît în cuvinte moştenite din latină, cît şi în cuvinte de origine slavă. Astfel, se consideră, în general, că zona nordică a teritoriului dacoromân conserva o fază mai veche de evoluţie a acestor cuvinte, în care era prezentă vocala *ă*, în timp ce în zona sudică aceasta trecuse deja la *î*. Ion Gheţie (Gheţie 1975:100-101) este rezervat atunci cînd discută despre fenomenul trecerii lui *ă* la *î* în cuvinte de tipul *dintîi*, *întîi*, *călcîi*, *pînă*, *mînie*, *tîlhar*; tocmai din cauza acestor alternanţe grafice, prezente nu doar în textele moldoveneşti tipărite, ci şi în manuscrise; singura concluzie certă este că rostirea cu *ă* era în regres continuu în unele zone, în timp ce în cele în care apare şi astăzi (în general, în Moldova, la care se adaugă o serie de puncte pentru fiecare dintre ceilalţi termeni; de remarcat faptul că *mînie* nu este rostit azi cu *ă* nici în Moldova) ea a avut o existenţă neîntreruptă.

Dimpotrivă, V. Arvinte şi, prin el, editorii primelor volume din seria „Monumenta linguae Dacoromanorum", par să considere că alternanţele grafice reflectă alternanţe fonetice, atunci cînd aleg să transcrie *măinile*, *dentăi*, *căpătăi*, *făntănă* etc.

(Arvinte 1988:51; Arvinte 1994:2).

Dată fiind amploarea textului, o statistică a utilizării slovelor chirilice în poziţia în discuţie ar fi foarte dificil de realizat. Într-un text despre care se ştie cu siguranţă că aparţine unui singur autor se poate spune, în cazul alternanţelor slovelor discutate, că ele sînt demotivate şi trebuie puse exclusiv pe seama inexistenţei normei grafice. MS. 45, însă, a fost realizat prin contribuţia mai multor cărturari, care reprezentau variante dialectale diferite. Se pot, totuşi, formula cîteva observaţii.

Astfel, urmărind grafia cuvîntului *dintîi*, constatăm că, pînă la 3Reg., acesta este scris mai ales cu **ъ** (în 3Reg. grafiile alternează), iar de la 4Reg. predomină covîrşitor grafiile cu **ь**. Dar lucrul acesta este valabil nu numai în cazul acestui cuvînt, ci priveşte însăşi întrebuinţarea grafemelor **ъ** şi **ь**. Pînă la locul menţionat, în cuvinte ca *dentîi*, *mînă*, *pîine*, *pînă* etc. (transcrise cu *ă* în primele volume ale seriei MLD), *pămînt*, *cuvînt* (transcrise *pămînt*, *cuvînt*) etc., ca şi în verbele la gerunziu, apare mai ales **ъ** (întinderea textului nu ne-a permis să observăm .situaţia exhaustiv), în timp ce de la 4Reg pînă la final, în aceste contexte apare **ь** şi se observă o anumită specializare în întrebuinţarea acestor două slove (**ъ** pentru *ă*, **ь** pentru *î*). 3Reg. marchează, aşadar, un hiatus în modul de notare a vocalelor *ă* şi *î*. Nespecializarea grafică, în prima parte a textului, se poate constata şi dacă urmărim, de exemplu, modul de notare a verbelor de conjugarea a IV-a terminate în *-î*, la indicativ imperfect persoana a 3-a (singular sau plural), acolo unde are loc diereza: *urîia* (Ies 1:13) este notat cu **ѫ**, în *pogorîia* alternează **ъ** (Fac. 28:12; Ieş. 33:9; 1Reg. 13:20) cu **ѫ** (Ieş. 34:29; 1Reg. 25:20), *omorîia* este scris cu **ъ** (2Reg. 24:17) etc., în timp ce după 3Reg. în aceste cazuri este notat consecvent **ь**.

De aceea, nu putem considera infailibilă poziţia exprimată de V. Arvinte, care susţine că MS. 45 conţine forme ca *măinele*, *pănă*, *dentăi*, *păine* etc., care reflectă o pronunţie moldovenească, slovele **ѫ** şi **ъ** fiind utilizate motivat (Arvinte 1988:51). Slova **ъ** apare, în aceste contexte, şi în MS. 4389, care conţine un text muntenesc. Modificarea felului în care sînt scrise aceste cuvinte de la 3Reg. încolo pune sub semnul întrebării (fără a le exclude) presupusele pronunţii moldoveneşti.

În privinţa substantivului *călcîi*, lucrurile stau asemănător. Dintre cele 11 ocurenţe ale acestui substantiv în text, în şase (din Fac., Ios., Jud.) el este scris cu **ъ**, în timp ce în celelalte cazuri conţine **ь** (din cărţile Ps., Ier., Cînt., Sir.). Substantivul *căpătîi* este prezent de două ori, o dată scris cu **ъ** (Fac. 28, 18), a doua oară, cu **ь** (3Reg. 19, 6). Substantivul *tîlhar*, cu 20 de ocurenţe în text, toate din partea a doua a manuscrisului (după 3Reg.), prezintă peste tot **ь** pentru notarea vocalei centrale, ca şi derivatul său, *tîlhăreturi*, prezent în text cu două ocurenţe, ambele din 2Paral.

La fel de complicată este discuţia în privinţa substantivului *pîrîu*. V. Arvinte (1994:2), analizînd formele din textele paralele, arată că MS. 4389 atestă o succesiune *ă-ă* (*părău*), BIBL.1688 succesiunea *ă-î* şi *î-î* (*părîu*, respectiv *pîrîu*), iar MS. 45 succesiunea *ă-î* (*părîu*). Examinarea tuturor ocurenţelor acestui cuvînt în MS. 45 indică următoarele succesiuni grafice la singular: **ъ** - **ѫ** (**пърѫꙋл**, 3Reg.15:13 etc.), **ъ** - **ь** (**пърьꙋлꙋ**i, Iov 28:4), **ь** - **ь** (**пьрьꙋ**, Ps. 123:4 etc.), **ѫ** - **ѫ** (**пѫрѫꙋ**, 3Reg. 17:4 etc.), iar la plural, **ъ** - **а** (**пъраеле**, 3Reg. 18:5), **ъ** - **ѫ** (**пърѫеле**, Jud. 5:21 etc.). Aşadar, grafiile acestui cuvînt în MS. 45 ar indica existenţa, în prima silabă, a ambelor vocale, atît *ă*, cît şi *î*, iar în a doua, numai a vocalei *î*, arătînd că substantivul are, în text, atît forma de dinainte de asimilarea regresivă (*părîu*), cît şi cea cu asimilare (*pîrîu*), la fel ca în BIBL.1688, cu probabilitatea ca formele cu *î* în ambele poziţii să-i aparţină copistului. Prezenţa grafiilor diferite în aceeaşi carte biblică (3Reg.) nu permite eliminarea ipotezei că ar fi vorba de simple alternanţe grafice; avînd în vedere alternanţa în notarea celor două vocale, caracteristică textului (după cum am arătat mai sus), în ediţia de faţă a fost transcris prin *î* în ambele poziţii, fără ca ipoteza unei alternanţe fonetice să fie eliminată.

Adverbul *odinioară* (> lat. *de una hora*) prezintă atît forme în care *e* a trecut la *ă*: *dănăoară*, prin asimilare (Gheţie 1975:105) (1Reg. 25:28; 3Reg. 1:6), cît şi forme cu *e* trecut la *i*: *dinioară* (*dinioară* 2Mac. 6:15; 3Mac. 3:16; Sol. 15:17; Sus. 1:26; *odinioară* Ieş. 10:6; Iov 31:16; Jud. 9:53) sau compusele: *vreodinioară* (2Mac. 10:4; Ieş. 34:15; Iosip 7:4; Iov 31:38), cu varianta *vreodineoară* (Deut. 4:19), *nicedinioară* (Sir. 20:6), *niciodineoară* (Idt. 12:18), acestea din urmă, după cum se vede, mult mai frecvente. După Gheţie 1975:105, formele cu *ă* sînt specifice unor graiuri moldoveneşti. Apare în text şi varianta *dănioară* (Bel 1:8), rezultată din contaminarea dintre cele două; DLR o înregistrează în culegerea de documente a lui Iorga (vol. XXII).

Verbul *a umbla* are în text aproape exclusiv forme cu *î*-; din cele 121 de ocurenţe, în una singură apare *u*- iniţial: *va umbla* (Parim. 6:28), deşi acestea din urmă erau din ce în ce mai frecvente în epocă în Muntenia (Gheţie:114: „exemplele cu *î* nu depăşesc în general jumătatea a doua a secolului al XVII-lea", în documente). În mod analog, dintre cele 778 de ocurenţe ale verbului *a intra*, la care se adaugă cele 47 ale substantivului *intrare*, una singură prezintă forma cu *i*: *a intra* (1Mac. 15:25); după Gheţie 1975:113, formele cu *î* erau generale în tot teritoriul în epocă, cele cu *i* apărînd sporadic în Muntenia; ILREV nu consemnează nici un exemplu de forme ale verbului *a intra* cu *i* iniţial (ILREV:299). *A umbla* apare o singură dată cu *u*, ceea ce constituie o trăsătură muntenească a textului (în Moldova, forme cu *u* ale acestui verb sînt înregistrate abia în secolul al XVIII-lea, atît în documente, cît şi în texte literare); formele munteneşti nu le înlocuiesc cu totul pe celelalte, dincolo de amestecul de trăsături dialectale, întrucît *î* iniţial încă mai era folosit în textele literare (nu şi în documente) din Muntenia în a doua jumătate a secolului al XVII-lea şi începutul secolului următor (Gheţie 1975:335), aşadar trăsătura moldovenească nu contravenea normei munteneşti. Aceleaşi observaţii pentru *a umfla*, prezent în text numai cu *î*- iniţial (doar în una dintre ocurenţele derivatului apare *u*-: *umflătură* Ieş. 21:26) şi pentru *a umple* (la care *î*- este general).

Verbul *a ghici* (pentru care CIORĂNESCU, s.v., propune, ca etimologie, sl. *gadati* 'a ghici', prin intermediul sl. *gadačĭ* 'ghicitor' sau al bg. *gatka* 'ghicitoare', de unde a rezultat o formă rom. **gîd(ă)ci* sau *gîtci*, redusă ulterior la *gîci*), ca şi derivatele (substantivele *ghicitor* şi *ghicitură*), prezintă în text *î* în majoritatea ocurenţelor: *să gîcească* (Jud. 14:14); *gîciturile* (Sir. 46:12); *gîcitori* (2Paral. 35:20; 4Reg. 21:6); *gîcitoriul* (Ps. 48:4), cu o singură excepţie: *ghicitori* (1Reg. 28:3); trecerea lui *î* la *i*, în acest context, explicată prin asimilare (Gheţie 1975:113), trebuie privită ca o caracteristică introdusă de copistul muntean.

Substantivul *frumuseţe* apare doar cu forma *frîmsêţe*, rezultată, după Ion Gheţie, prin nazalizarea lui *u* după sincoparea lui *o* (*u*), ca în *porînci* (Gheţie 1975:117). *A porunci* (peste 650 de ocurenţe) şi *poruncă* (cca 400 de ocurenţe) apar numai cu *î*. În ILREV:301, pentru secolul al XVII-lea, acest fonetism este înregistrat în Banat, sud-vestul Transilvaniei şi Ţara Românească. Nu apar niciodată în text fonetisme frecvent întîlnite în Moldova în epocă, ca *porunci* sau *poronci*.

Înainte de o vocală apare frecvent notaţia **ꙟ҇н**, care redă o pronunţare de tipul [*înnainte*], singura posibilă, după A. Avram[30], în perioada primelor texte româneşti. În ediţia de faţă, avînd în vedere că există cazuri în care nu este notată dubla nazalitate (elementul nazal al lui *î* şi consoana *n*), ca şi situaţii de tipul **ꙟ҇на аї лȣнъ** (= *în a 11 lună*, Fac. 8:5), transcriptorii au notat, în astfel de cazuri, *în*.

[*e*] < [*ă*] în *strein* (< lat **extraneanu* > **străńinu* > *străńin* > *strein*) şi derivaţii săi, foarte frecvent în textele epocii (ILREV:296; Gheţie 1975:103-104, 347; Teodorescu 1984:77): *s-au înstreinat* (1Mac. 11:53; Ier. 52:25); *înstreinarea* (3Mac. 6:10); *cei înstreinaţi* (Ier. 24:5); *streinare* (4Reg. 24:16); este o formă caracteristică limbii vorbite în Moldova în epocă. În Muntenia ea era concurată de *striin*, foarte bine reprezentat în text, atît ca lexem autonom (dintre cele peste 500 de ocurenţe ale adjectivului, doar 7 conţin succesiunea *ei*, fără să putem face vreo remarcă în privinţa distribuţiei), cît şi în derivaţi: *înstriinării* (1Ezd. 6:20, o singură dată, din cele 46 de ocurenţe ale termenului; niciodată în *a înstrăina*), *a striinătăţii* (4Reg. 24:47); *striinătatea* (Neem. 13:30) etc.

Într-o formă ca *seciărătura* (Ier. 5:17), scris **сечърътȣра**, unică în text (în rest: *secerătură* Is. 17:5; *săcerătura* Lev. 19:9, cu *e* velarizat la *ă* sub acţiunea lui *s* dur), dacă excludem varianta unei erori de copiere (care este posibilă), avem a face cu o asimilare regresivă (*e-ă* > *ă-ă*).

În *strănăpoţi* 2Reg. 21:22; *strănăpoţii* (2Reg. 21:11) s-a produs, probabil, o asimilare progresivă (ă-e > ă-ă); *strenepot* (1Paral. 20:5) a fost considerată formă hipercorectă (Eugenia Dima, în MILESCU A.-O.: LXIII).

Verbul *a (în)tîmpina*, atît în varianta prefixată, cît şi în cea fără prefix, prezintă, de cele mai multe ori, fonetismul etimologic: *are fi întîmpinat* (Iov 4:12); *să să tîmpine* (Ios. 11:20) etc., dar de cîteva ori şi forma rezultată prin hiperliterarizare: *să întimpină* (Sol. 6:16); *timpină* (Ieş. 4:24); *vei timpina* (Deut. 22:6) (în primele cărţi biblice). Mai frecvent se întîlneşte fenomenul hiperliterarizării în cazul substantivului

---

30 Avram 1964 V:598, unde este reprodusă şi afirmaţia lui E. Petrovici, după care asemenea situaţii arată sau că ꙟ ajunsese să-l reprezinte pe [*î*], sau că pronunţia era de tipul [*înnainte*].

timpinarea (1Mac. 5:59; 2Reg. 16:1; 3Ezd. 1:24; Deut. 29:7; Fac. 14:17; Idt. 5:3; Ieş. 19:17; Is. 7:3; Num. 31:13; Tov. 11:11), dar tot celălalt tip de forme este mai frecvent.

Prin analogie cu singularul *tînăr* apar, rar, forme ca *cei mai tîneri* (Ier. 14:3); *mai tînere* (Iez. 16:60); *mai tîneri* (2Mac. 5:24); *tînerii* (Ier. 18:21).

Verbul *a înveli* şi derivatele sale (*învelitură*, *învelitoare*) apar numai cu *ă* în a doua silabă (*învălêşte* Ps 146:8; *să să învălească* (Lev. 13:45); *o învălitoare* (Ps. 101:27); *învălitură* (Ieş. 36:16; Iov 26:6 etc.), ceea ce constituie fonetismul justificat etimologic (din v. sl. *valiti*, după DLR, s.v., CIORĂNESCU, s.v., care infirmă ipoteza unei proveniențe latineşti a termenului, **invelāre*, propusă de Meyer-Lübke).

În *a mulțumi* şi derivatul săi este păstrată vocala *ă*: *mulțămim* (2Mac. 1:11; Idt 8:22); *mulțămită* (2Mac. 2:28); *cel nemulțămitor* (Sir 30:19); *nemulțămită* (Sir. 38:13 etc.); în BIBL.1688 se înregistrează forme alternante, atît cu *ă* (*mulțămind* 3Mac. 7:16), cît şi cu *e* (*mulțemim* 2Mac. 1:11) şi *i* (*mulțimindu* 2Mac. 12:30)[31].

II.2. 2. Vocalele anterioare [e], [i]

În privința valorii fonetice a slovei ѣ şi, implicit, a fenomenului reducerii diftongului *ea* la *e* în cuvinte de origine latină, opiniile specialiştilor sînt divergente şi nu le mai expunem aici[32]. Vom aminti doar că alternanțele grafice (ѣ cu е) din textele vechi sînt puse pe seama conflictului dintre tradiția grafică şi realitatea fonetică; unii specialişti admit, însă posibilitatea ca ѣ să indice şi pronunția, acceptînd ideea că măcar în unele regiuni diftongul nu se redusese încă în secolul al XVII-lea sau că grafiile cu ѣ (ѧ, ꙗ) notau o fază intermediară a acestui proces (Ivănescu 1944:210; Ivănescu 2000:477: această fază caracteriza graiul aristocrației şi al clerului din Moldova). Ion Gheție vorbeşte chiar de atestarea prezenței diftongului *ea* în graiuri din preajma Bucureştiului, la începutul secolului al XVIII-lea (Gheție 1968). Editorii primelor volume ale seriei „Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688", pornind de la ideea că „la nivelul unor graiuri populare, fenomenul închiderii diftongului *eá* la *é*, în poziție *-e*, a avut loc cel puțin cu două secole înainte de apariția primelor texte în limba română, în timp ce în altele, diftongul *eá* sau *ę* se menține pînă astăzi" (Arvinte 1988:49), convin să transcrie slovele în discuție prin *ê*, marcînd în acest mod posibilele pronunții: [*ea*], [*ę*] sau chiar [*e*]; această modalitate de transcriere a fost menținută în toate volumele seriei MLD, ca şi în prezenta ediție.

Pentru a observa mai bine valoarea slovelor în discuție în MS. 45, am încercat să stabilim care era situația lor în alte texte ale epocii.[33] În acest scop, ne-am oprit asupra mai multor categorii de texte. Am constatat că în textele literare contemporane, norma este utilizarea lui ѧ, ѣ, ꙗ în contextul vizat; slova preferată diferă de la un text la altul, е apărînd în această poziție mai ales în texte laice manuscrise, în timp ce alți autori preferă ѧ sau ѣ. În documente din a doua jumătate a secolului al XVII-lea[34], notațiile cu *e* sînt mult mai frecvente decît în textele literare, însă nu generale, ba, mai mult, predomină notațiile cu ѧ, ѣ, ꙗ; slovele alternează în aceleaşi contexte. În Ms. 1498 BAR, care cuprinde însemnările viitorului stolnic Constantin Cantacuzino din perioada 1665-1669, cuvîntul есте apare frecvent scris astfel. Notațiile oscilează şi în scrierile cu alfabet latin aparținînd unor autori români[35], în interiorul aceluiaşi text sau de la un text la altul (în ANON. CAR.: *puterè*, *mjere*, *sèté* etc., dar *aceaia*, *csaia*, *feal*; în *Tatăl nostru* al lui Luca Stroici, scris cu grafie latină, verbul de conjugarea a IV-a *a mîntui* apare, la imperativ, cu forma *mentuiaste*, iar substantivul *putere*, cu forma *putarea*; în schimb, cuvîntul de origine slavă *veci* apare scris cu *e*). Textele în limba română cu alfabet latin redactate de străini (scrieri ale unor misionari catolici prezenți în Moldova în a doua jumătate a secolului al XVII-lea: Vito Pilutio, *Dottrina christiana tradotta in lingua valacha dal Padre Vito Pilutio*, Roma, Nella Stamperia della Sac. Congr. de Propag. Fide, 1677; Silvestro Amelio, *Canciones latinae-muldavae*,

[31] Deşi Gheție 1975:351 indică forma *să mulțumim* în BIBL.1688:627, indicația este eronată, întrucît în locul respectiv lecțiunea este *să mulțimim* (Idt 8:22). Situația corespunde, de altfel, observației făcute în *ibid.*:102, conform căreia noua formă, rezultată prin asimilare, apare abia în secolul al XVIII-lea, în documente munteneşti.

[32] O sinteză a diverselor păreri asupra trecerii lui *ea* la *e* se găseşte la Ivănescu 1947:220-228. Vezi şi studiul meu introductiv la DOS. PAR.

[33] Aici expunem doar concluziile unei cercetări mai largi, pentru care vezi Nota asupra ediției în DOS. PAR.

[34] Am avut în vedere texele din *Documente privitoare la istoria oraşului Iaşi*, vol. II. *Acte interne (1661-1690)*, editate de Ioan Caproşu, Iaşi, 2000.

[35] Pentru prezentarea acestora, v. Pantaleoni 2007:39-56.

1725; pentru prezentarea lor, vezi Pantaleoni 2007:47; Ferro 2006:217-234) le-am consultat pornind de la ideea că autorii lor nu puteau suferi influenţa vreunei tradiţii grafice chirilice (unul dintre argumentele celor care consideră că notaţiile chirilice cu diftong nu redau realitatea fonetică a epocii), ei notînd, în alfabet latin, formele limbii române aşa cum le auzeau, în utilizarea lor cotidiană sau în biserică. La Vito Pilutio, notaţiile care atestă reducerea diftongului (formele verbului *a fi,* adică: *iest*, *ieszte*, *ijeszt*, *ieste*; forma pronumelui personal de persoana a III-a plural nominativ *ei*, verbele de conjugarea a IV-a la indicativ prezent III singular: *izuouoreste*, *domneste*, *sluseste*, *slobodzeste*, *suinceszte*, *tribuiest*, *goneste* etc.; alte situaţii: *potere*, *ledzce* (= *lege*), *sufleteste*, *acheszte*) alternează cu notaţii precum *krade* (= *creade*), *à iaste*, *achaia* sau *derapta* (dar *direpta*), ceea ce arată că autorul a luat contact cu mai multe modalităţi de pronunţare. La Silvestro Amelio, în general, în text, diftongul *ea* apare redus la *e*, iar *ia*, la *ie*: *acieste*, *acieie*, *cyteste*, *vreme*, *kovirszeste*, *baetrynezele*, *enkalcieste*, *ciele*, *taegaeduieste*, *să ne tiemem* etc., inclusiv în poziţie finală: *aszë*, *sae vä äpropÿë* etc., indiciu că fenomenul era frecvent în limba vorbită (de altfel, textul conţine multe trăsături ale limbii vorbite din Moldova).

În primul volum al seriei MLD (care cuprinde cartea *Facerea*), V. Arvinte abordează problema trecerii diftongului *ea* la *e* în poziţie *e* şi explică opţiunea pentru redarea prin *ê* a slovelor ѧ, ѣ şi ꙗ în poziţie *e* prin principiul favorizării imaginii grafice a textului, în condiţiile lipsei, printre specialişti, a unui punct de vedere unanim acceptat (Arvinte 1988:49). Tot aici, autorul menţionează un studiu al lui I. Pătruţ[36], în care lingvistul clujean vorbeşte de o corespondenţă între cele două fenomene, al închiderii lui *ea* la *e* în poziţie *e* şi al închiderii lui *oa* la *o*, în sensul că cele două ar fi avut loc în acelaşi timp, arătînd că, dacă această ipoteză se susţine, atunci se poate spune că închiderea lui *ea* la *e* nu era peste tot realizată.

În majoritatea covîrşitoare a situaţiilor, textul MS. 45 foloseşte, în contextul discutat aici, slovele ѣ, ѧ sau (mai rar) ꙗ, ceea ce indică faptul că diftongul *ea* nu era redus încă la *e* sau că această reducere, care avea curs în limba vorbită (aşa cum ne arată alternanţele grafice din documente şi frecvenţa grafiilor cu *e*), nu este ilustrată de manuscrisul traducerii lui Milescu; acesta este, de altfel, cazul tuturor textelor religioase ale epocii. Am urmărit cîteva cazuri în care, în manuscris, grafia ѣ / ѧ / (mai rar) ꙗ alternează cu є.

Verbul *a fi* la indicativ prezent 3 sg. prezintă exclusiv forma *iaste*; neconcordanţa cu alte manuscrise ale vremii ar putea fi explicată prin conservatorismul care caracterizează stilul religios. Aderăm la opinia lui V. Arvinte potrivit căreia, în cazul acestui verb, rostirea este influenţată de lunga tradiţie grafică (Arvinte 1988:50), dar sîntem de părere că acest lucru se întîmpla nu numai în cazul textelor religioase.

Pronumele demonstrativ de îndepărtare feminin singular are peste 1000 de ocurenţe în text, dintre care doar 8 cu forma *(a)ceea*: 1Reg. 23:28: *Pentru acêea să numi locul acela Piatra ceea ce s-au împărţit*; Iov 32:8: *suflare a celui Întrutotţiitor iaste ceea ce învaţă*; Ecles. 8:7: *Căci nu iaste cunoscînd ce-i ceea ce va să fie* (aici, este posibil ca copistul să fi fost derutat de context şi să fi interpretat *ce-i* ca pronume demonstrativ masculin -*cei*-, iar secvenţa grafică următoare, чєѧ, ca pronume masculin: *ceia*); Is. 2:6: *s-au împlut ca de-nceput ţara lor de vrăji, ca ceea a celor striini de fêl*; Ier. 32:7: *Cîştigă ţie ţarina mea ceea de la Anathoth*; Zah. 11:9: *Ceea ce moare, moară*; 2Mac. 8:2: *şi să să îndure şi de bisêrică, ceea ce de cei fără cinste oameni s-au spurcat*, Sol. 6:5: *cea lîngedă aceea noapte*.

Pronumele şi adjectivul demonstrativ de apropiere de feminin plural are, de asemenea, peste 1000 de ocurenţe în text, dintre care într-un singur caz apare scris cu є: este vorba de ocurenţa din Num. 11:4, unde apare forma ачєͨтѧ (*Însă dentru acestea nu veţi mînca*). Slova din final, însă, pare a fi corectată din altă slovă scrisă iniţial, probabil un а, ceea ce ar explica prezenţa lui *e* aici printr-o eroare a copistului, care a scris iniţial ачєͨта şi a uitat apoi să mai îndrepte şi slova din prima silabă.

Alternanţa є/ѧ sau ѣ pare a avea o valoare funcţională, aşa cum arată constanţa în delimitarea formelor demonstrative de feminin singular (*ceea*, *aceea*), scrise cu ѣ sau ѧ, de cele de masculin plural (*ceia*, *aceia*), scrise cu є; acest lucru ar putea indica şi o pronunţie diferită. În acelaşi mod se realizează, constant, dictincţia dintre substantivele la nominativ-acuzativ care conţineau, probabil, diftongul *ea* în poziţie *e* şi formele lor de genitiv-

[36] *Rostirea* două/nouă *etc.*, în vol.: Boris Cazacu et alii (edit.), *Omagiu lui Iorgu Iordan cu prilejul împlinirii a 70 de ani,* Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1958, p. 661-665.

dativ: *ținêrea* (Num. 35:2)/ *ținerii* (Num. 35:8); *împlêre/împleri* (ambele la Ecles. 4:6); *vedêre/vederi* etc.

O singură dată (dintre cele peste 40 de ocurențe în text) numeralul *șapte* este scris cu *e*: *și va stropi cu iale preste casă de șepte ori* (Lev. 14:51). Prezența vocalei palatale sau a diftongului *ea* aici se explică prin caracterul moale al şuierătoarei, specific, în epocă, dialectului literar moldovenesc. Alături de forme cu şuierătoarea moale apare şi forma specific muntenească (*șapte*).

Un argument în favoarea păstrării diftongului *ea* în poziție *e* este oferit şi de formele care prezintă fenomenul velarizării datorate rostirii dure a unor consoane. Astfel, de exemplu, forme ca *să samene* (Is. 32:6); *să asamene* (2Mac. 4:16) arată că în prima consoanei dure, la *a*, nu un *e*, care s-ar fi velarizat la *ă*.

Există, de asemenea, în cele peste 900 de pagini ale manuscrisului, extrem de puține forme verbale de indicativ prezent persoana a III-a singular, la conjugarea a IV-a, în care, în poziție *e*, este atestată reducerea diftongului *ea*: *socotește* (Lev. 3:15); *lipsește* (Iona 2:8); *întărește* (Parim. 25:10). La acestea se adaugă cîteva cazuri în care desinența *-ește* e mai puțin clară: *sălășluiește* Ioil 3:17 (dar silaba *-ește* e scrisă deasupra rîndului, de altă mînă, corectînd o formă inițială *sălășlui-voi*); *să ciopleşte* Iov 28:8, dar scris ca *cioplești*, cu **щ″**, astfel încît lecțiunea este discutabilă, poate fi aici o confuzie a copistului, ca şi în celelalte cazuri excerptate din cartea lui Iov care prezintă aceeaşi grafie: *socotește* Iov 33:10; *primenește* 36:28; *lăcuiește* 22:12).

MS. 45 nu face, aşadar, figură aparte printre textele religioase din epoca veche a românei literare. Dată fiind constanța cu care în poziție *e* este notată slova **ѣ**, nu credem că această notație trebuie pusă doar pe seama unei tradiții grafice, ci că această tradiție era dublată de o rostire reală, care caracteriza varianta orală a stilului bisericesc. Situațiile menționate mai sus arată că utilizarea slovei **є** în poziție *e* nu caracterizează o porțiune anumită a textului, ci este o întrebuințare izolată pe tot parcursul textului. Considerăm că această alternanță, identificabilă şi în alte texte ale epocii, nu indică, aşa cum consideră N. A. Ursu, faptul că pronunția generală era cu *e*, ci că cele două pronunții alternau în epocă, fiind determinate de tipul de text şi de gradul de instrucție al autorului. În interiorul aceluiaşi text (cum este şi cazul MS. 45), multe alternanțe se explică prin erori ale copistului sau prin influența contextului grafic.

Tot în studiul lingvistic dedicat cărții *Facerea* din seria MLD, V. Arvinte ia în discuție, punctual, situațiile unor termeni de altă proveniență decît moştenirea din latină, care prezintă slovele **ѣ**, **ѧ** sau **ꙗ** în poziție *e* sau *i* (redate în seria MLD, prin convenție, tot cu *ê*). Astfel, după Arvinte 1988:50-51, se rosteau cu diftong cuvinte ca: *unealte* (a cărui rostire reflectă elementele din care este compus: *une alte*, redate grafic ca atare în *Îndreptarea legii* din 1652); *aiave* (frecvent în BIBL.1688, dar absent din MS. 45, unde este preferat termenul *ivit*); *boiari*; *obiceaiu* (unde diftongul este etimologic); *feali(u)*, *veacinic*; *vreame*; *vreadnic*. De asemenea, autorul este de părere că diftongul era rostit şi în formele de plural ale unor etnonime derivate cu sufixul de origine slavă *-eaninu* (rom. *-ean*, pl. *-eani*, *-iani*): *eghipteani* (BIBL.1688, Fac. 21:9 etc.), *moaviteani* (BIBL.1688, Fac. 19:37 etc.); situația este confirmată şi de MS. 45, unde formele de plural ale acestor etnonime prezintă mai ales slovele **ѣ**, **ꙗ**, **ѧ** (e.g. *amaniteani* Neem 13:1, scris cu **ꙗ**; *carhidoneani* Iez. 27:25, scris cu **ѣ**; *gazarineani* Dan. 4:4, scris cu **ѧ** etc.). O situație aparte este înregistrată în contextul 4Reg. 15:20, unde forma *asiriêni* (cu **ѧ**) apare lîngă *asirieni* (scris cu **є**).

Am adăuga, la această listă, substantivul *nemearnic*, scris întotdeauna (în cele peste 80 de ocurențe din text, la singular şi la plural) cu **ѣ**, cu excepția ocurenței de la Num. 15:13. Faptul că în substantivul *obiceai* diftongul nu se redusese încă este susținut dincolo de îndoială de grafii ca **обичай** (3Reg. 18:28; Idt. 13:11), care apar în text alături de cele cu **ѣ** sau **ѧ**. Situația este, în ceea ce priveşte grafia acestui termen, asemănătoare cu cea reflectată de BIBL.1688, care cuprinde, de asemenea, cîteva forme cu **чꙗ** în loc de **чѣ** (Prov. 30:27; Sol. 14:16; Sus. 1:19), inclusiv la plural (Prov. 6:20). În schimb, substantivul *vedenie*, de origine slavă, apare în MS. 45 numai cu *e*; forma **видѣнїѧ** invocată de V. Arvinte pare mai degrabă un caz izolat, avînd în vedere faptul că în toate celelalte ocurențe ale acestui termen în BIBL.1688 este notat *e*.

În substantivul *predoslovie*, folosit în *Cuvîntul înainte cătră cititori* (908/2), slova **ѣ** este un reflex al grafiei etimonului (slav. **прѣдословиѥ**, cf. DLR, s.v.), ca şi în *pêveț* (slav. **пѣвьць** TIKTIN), *vêcinic* (din slav. **вѣчьнъ**), *povêste* (v. sl. *pověstĭ*), *pribêgii* (v. sl. *prěběgŭ* DLR, s.v.; din slavonă, după TIKTIN, s.v.; de remarcat că formele de singular au numai *ea* redus la *a*, ca urmare a pronunțării dure a consoanei *b*),

smêrin (slav. **съмѣрьнъ**, TIKTIN, s.v.); pronunția reală este, în aceste cazuri, cu diftong. În derivatul *putêrnic* (cu toate formele sale flexionare: *cei putêrnici* 4Reg. 10:13; *putêrnicilor* Am. 6:7; *putêrnicului* Sir. 5:30 etc.), slova **ѣ** este păstrată, probabil, din grafia cuvîntului de bază (*putêre*), cu posibilitatea ca ea să reprezinte o pronunție reală (cu diftong); la fel, în *vitêji* 2Mac. 15:17; Iosip 8:3; 17:24; Parim. 10:4.

Substantivele nume de agent formate cu sufixul *-ar* pe teren românesc sau cele similare împrumutate prezintă, de asemenea, diftong: *bărbiêri* Jud. 16:19; Iez. 5:1 (din it. *barbiere*, prin intermediul unui ngr. *μπαρμπέρις*, DLR, s.v., TIKTIN, s.v.); *corăbiêri* 3Reg. 9:27; *corăbiêrii* Iez. 27:29.

Alte cazuri în care este notat diftongul: formele de nom./ac. plural și gen./dat. sg. ale substantivului *argea* (sub influența singularului nom./ac.): *argêlii* 2Reg. 16:22; substantivul *avêrii* (Ier. 9:10, dar *averii* Var. 3:10); subst. *cădêlniță* (1Mac. 1:23, dar *cădelniță* Iez. 8:11; numărul celor două tipuri de forme este aproximativ același); toate ocurențele substantivului de origine turcă *ceardac*; forma oblică a substantivului *ceață* (*cêții*, Sof. 1:16, probabil sub influența singularului); *condêi*; substantivul de origine maghiară *fêl(i)* (în toate ocurențele sale) etc.

În ceea ce privește substantivul *prieten* (scris în marea majoritate a cazurilor cu **ѣ**), grafii ca **непрїáтеннй** (Deut. 28:55) sau **непрїáтенȣл** (Jud. 16:23) arată că diftongul nu se redusese la *e* și că, în acest context, se pronunța *iia*. În schimb, toate formațiile sale pe teren românesc conțin slova **є**.

În substantive ca *uriiaș* (din magh. *óriás*), *megiiaș*, *patriiarșii*, *vistiiar(iu)* - redat, în transcriere, prin *vistiêr(iu)* - scrise cu **їѧ**, ca și în adjectivul *roșiiatec*, secvența chirilică reprodusă notează secvența fonetică *-iia*, așa cum arată grafii paralele ca **їа**, în *megiașii* 1Paral. 12:40, *patriarșii* Iosip 16:25[37].

În *measer*, în prima silabă apare, în marea majoritate a cazurilor, una dintre slovele **ѣ** sau **ѧ**, care reprezintă aici un diftong (ele au fost notate în transcriere, conform normelor seriei MLD, prin *ê*). Faptul că o dată substantivul în cauză are în prima silabă slova **є** arată că fenomenul reducerii diftongului *ea* în poziție *e* era în desfășurare și că textul surprinde această stare de lucruri (dar nu că slovele **ѣ** și **ѧ** aveau valoarea fonetică *e*).

Nu am întîlnit în text situații în care *-ea* accentuat în poziție finală să fi trecut la *-e* (de tipul *va ave*). Deși frecventă în documentele moldovenești, ardelenești și bănățene de după 1600 (cf. Gheție 1975:119-120), această particularitate pătrunde rar în textele literare din aceste regiuni, fiind, probabil, resimțită ca prea regională.

În ceea ce privește trecerea diftongului *-ia* la *-ie*, în poziție medială și finală, situația este mai complicată. Documentele atestă acest fenomen (frecvent, în zilele noastre, în nordul Transilvaniei și al Moldovei, ca și, în formele verbului *a lua*, în Banat, Hunedoara de sud și Oltenia de nord-vest, cf. Gheție 1975:120) în Moldova după 1600 și în Transilvania un secol mai tîrziu, iar în textele literare el apare notat sporadic în această perioadă, și în special în manuscrise. Dată fiind notarea prin **ѧ** în aceste cazuri în MS. 45 (slovă interpretabilă și ca *ia*, și ca *ie*), ca și răspîndirea spațio-temporală a fenomenului și istoria textului avut în vedere, se poate spune că în aceste cazuri slova **ѧ** notează diftongul *ia* și că fenomenul nu e consemnat în text[38].

Substantivul *vedenie* păstrează în MS. 45, în 7 din cele 20 de ocurențe (toate din prima parte a textului), pe *i* etimologic, în timp ce în celelalte 13 cazuri are *e*, sub influența lui *a vedea* (cf. CIORĂNESCU, s.v.): *videnie* Ieș. 3:3; *videniia* Fac. 15:1 etc., dar *vedenie* 1Reg. 3:1; *vedeniia* 1Reg. 3:15 etc.

Una dintre trăsăturile fundamentale care diferențiază, în epocă, dialectul literar moldovenesc de cel muntenesc este închiderea lui *e* neaccentuat, în poziție medială și finală, la *i*. Fenomenul este prezent și în MS. 45: *așijdirile* (*Cuvînt înainte cătră*

---

[37] În situații ca cele reproduse mai sus, extrem de frecvente în manuscris, deși transcrierea interpretativă a secvenței **їа** are drept rezultat forme ca *patriiarșii*, *megiiași*, ea a fost reprodusă ca *ia* (*patriarșii*, *megiași*) în alfabet latin, respectîndu-se astfel inconsecvența grafică a textului.

[38] Din punctul de vedere al interpretării grafiei chirilice, neclare pot părea cazurile în care diftongii *ia* - *ie* diferențiază două forme din paradigma aceluiași verb, imperfectul și perfectul simplu, de exemplu în cazul verbului *a tăia*. Într-un context de tipul: „Și au luat toată putêrea lui, pre pedestri și pre călăreți și carăle lui, și să duse de acoló la munte. Și *tăia* Fud și Lud și au robit pre fiii toți Rasis și pre fiii Ismail, cei de cătră fața pustiiului, cătră austrul ii Helleon." (Idt 2:16-17), verbul evidențiat este notat **тъѧ̀**, interpretabil și ca *tăia*, și ca *tăie*. Am ales să notăm, în transcriere, *ia*, considerînd că dacă ar fi vrut să reproducă secvența *ie*, scriptorul ar fi notat **є**. Și celelalte forme din paradigma lui *a tăia* în care se notează **ѧ** au fost interpretate în sensul menținerii diftongului *ia* (*tăiați* etc.).

cititori, 910/2); *capetile* 3Reg. 7:41; Ieş. 26:25; dar *capete* Ieş. 26:19; Ps 109:7; *ceia ci* 3Ezd. 5:60; Sol. 15:6; *cel ci* Iosip. 13:3 (dar în majoritatea cazurilor *ce*); *a citățênilor* 2Mac. 4:5; 4:50; 3Mac. 1:22 dar *a cetățêniloru* 2Mac. 5:8; *citățêni* 2Mac. 5:24; Parim. 11:12; *citățênilor* Ier. 29:18; *cităținească* 2Mac. 13:14 dar *cetățêni* 2Mac. 14:8; Parim. 11:9; *ciolanile* Is. 66:24 dar *ciolanele* 1Reg. 17:46; Num. 14:29; *ciudesile* Ieş. 4:21 dar *ciudêse* Ieş. 7:9; 15:11; *ciudêsele* Ieş. 7:3; Ps. 104:5; *cîrligile* 2Paral. 4:11; 4:16 dar *a cîrligelor* 1Paral. 28:17; *clicotile* Ps. 43:14; *cugetile* 1Mac. 11:49; 2Mac. 2:2; Ios. 5:1; Iov 1:5; Is. 55:9; Num. 32:7; Parim. 14:14; Sir. 23:17; *cugetilor* Num. 15:37; *cumpenile* 3Mac. 4:9; *să cuviniia* Ieş. 16:18; dar *să cuveniia* 2Mac. 14:22; Iov 19:4 (prezența lui *i* în primul caz poate fi interpretată şi ca rezultat al analogiei cu alte forme flexionare ale acestui verb, poate cu *să cuvin*, prezent două versete mai sus); *dêgetile* 1Paral. 20:5; Cînt 5:6; Dan. 2:42; Iosip 10:6; *dêgetilor* Parim. 6:13; Ps. 8:4; marea majoritate a ocurențelor substantivelor *fecior* şi *fecioară* (peste 1000 de ocurențe; numărul formelor cu *e* este mult mai mic); derivatele lui *fecior* şi compusele acestora: *ficioriile* Deut. 22:15; *s-au fărăficiorit* Ier. 15:7; *fărăficiorie* Is. 47:9 (dublate de forme cu *e* păstrat); *oaminilor* Ps. 30:25; *ferestrile* Dan. 6:10; Ier. 9:20; dar *ferestrele* Iez. 40:26; *priêtin* 2Mac. 11:14; Sir. 8:13; *priêtini* 1Mac. 15:17; *priêtinii* 1Mac. 7:6, dar, de cele mai multe ori, *priêteni* 1Mac. 8:20; 2Mac. 1:14; 10:13; 3Ezd. 8:12; forme ale verbului *a preoți* (*prioțescu* 2Paral. 31:19; *să prioțască* 1Reg. 2:28, dar *au preuțit* Deut. 10:6); *porîncile* 3Reg. 9:4; Deut. 16:12; Iez. 11:20; Tov. 3:3 (dar *porîncele* 1Mac. 2:19; cu foarte multe ocurențe în text, *porîncelor* Ier. 19:15; Neem. 9:16; Tov. 4:27; Var. 4:9); *îmbraci-să* Ps. 108:28; *întuneci-să* Ps. 68:28; *întuneci-se* Iov 3:9; *oaminilor* Ps. 30:25 (ocurență unică cu *e* trecut la *i*, pe lîngă cele cca 1000 de forme fără inovație); *prietinie* Sol. 7:15 dar *prieteniia* Sir. 23:21; *trimitirile* 2Mac. 3:2; *ucinic* Sir. 1:1; *vidêre* Dan. 9:24; Tov. 12:19 (poate şi prin analogie cu *videnie*); dar *vederii* Est. 5:16 (în majoritatea cazurilor) etc.

În acest context, forme precum *curțele* Ps. 47:3; 47:12; *făclielor* Iez. 1:13; *fălcele* Ps. 31:12, *sîlnecului* Sir. 8:7; *a agonesi* Parim. 4:7; *au învrednecit* Sir. 1:1; *lineşte* Iov 34:29; Ps. 44:6; *lineştii* Est. 5:16; *slujnecilor* 2Reg. 6:20; *sulețe* 2Paral. 26:14; Iez. 39:9; *ulețile* Ier. 5:1; *vacele* 1Reg. 6:14 etc. sînt, probabil, rezultat al hipercorectitudinii.

Pronumele negativ *nimeni* prezintă o varietate de forme, atît cu *e*, cît şi cu *e* închis la *i*. Oscilația se înregistrează atît în prima silabă, în cazul formelor oblice: *nemărui* (1Mac. 14:44) / *nimărui* 1Reg. 12:4; Parim 26:2; *nimăruia* Est. 5:16, cît şi în poziție medială, unde *e* trece adesea la *i*: *niminile* Sol. 2:4; *niminilea* 3Mac. 7:8; dar *nimenilea* Sir. 49:13; *nimerile* 1Mac. 5:54; Fac. 20:9. Adverbul *nimic* (> lat. *nemīca*) prezintă atît forme cu *e* păstrat (*nemic* 3Mac. 3:9; Ep.Ier. 1:39; Fac. 37:3; Ieş. 5:11), cît şi forme cu *e* trecut la *i* (cele mai multe).

O dificultate în plus, în analiza fenomenului închiderii lui *e* final la *i*, este provocată de notarea foarte frecventă a desinenței de plural printr-un semn suprascris, interpretabil fie ca *e*, fie ca *i*, ca, de exemplu, în forma de plural a substantivului *cheltuială*, reprezentată grafic prin **келтȣꙗ̑̆** (2Mac. 3:3; 11:31); acelaşi semn este folosit în notarea sunetului final al conjuncțiilor *deci*, *nici* (aceasta din urmă, atunci cînd este scrisă în rînd, are în poziție finală slova **є**), sau al unei forme ca *tare*, în contextul *mîna cea tare a Domnului* (3Ezd. 8:49, scris **тар̆**). De aceea, nu putem fi întrutotul de acord cu V. Arvinte, care vorbeşte (Arvinte 1988:53) de închiderea lui *-e* final la *-i* în MS. 45, în exemplele: *fapteli* (Fac. 2:2), *zburătoari* (Fac. 7:14); în ambele situații, vocala finală este notată prin semnul ̆, care poate fi foarte bine interpretat ca *e*,[39] mai ales că

[39] Interpretarea semnului ̆ a cauzat probleme în transcrierea textului. El apare, de cele mai multe ori, la final de cuvînt, după o consoană (suprascrisă şi aceasta sau nu) sau în penultima silabă, în aceleaşi condiții. Transpunerea sa în alfabet chirilic a fost interpretativă. Astfel, s-a ajuns la concluzia că semnul grafic poate avea valorile *i* şi *e*. Fiindcă semnul apare cel mai frecvent la finalul unor substantive/substitute/adjective la plural, marcînd desinența de număr, sau pentru a marca desinența de persoană la verbe, am considerat că valoarea sa principală este *i* (e.g. **тоц̆**; **вѡ̆**, **ка́релєⷲ̆** etc.). Totuşi, în anumite situații el este folosit în mod cert cu valoarea *e* (e.g. **карєл̆** Jud. 14:19, scris în rînd **карєлє**, Jud. 14:17). Tot ca *e* a fost interpretat în cazul lui **нȣ гръꙗщ̆**, unde am ținut cont de prezența lui **ꙗ**, care presupune un *e* în silaba următoare, astfel încît contextul a fost interpretat ca *nu grăiêşte*. În *fecior a fămei văduă* 3Reg. 7:14, unde *fămei* este scris **фъмє̆**, există două posibilități: ori semnul final reprezintă un *i*, ilustrînd astfel fenomenul închiderii lui *e* final la *i*, ori el reprezintă un *e*, caz în care ar trebui transcris *fămeie*; întrucît de regulă (cu foarte puține excepții) textul foloseşte **ꙗ** sub accent în poziție *e*, am ales prima variantă. Pluralul substantivului *taler* apare notat, în Ezd 5:70, **талєⷬ̆** şi **талєрє**; avînd în vedere faptul că în epocă circulau ambele forme (după DLR), conştienți fiind de relativitatea soluțiilor de transcriere, am reprodus prima situație prin *taleri*. Formele

forme similare celor pe care Arvinte le dă drept exemplu nu sînt apar niciodată scrise în rînd.

Se poate constata, aşadar, că închiderea lui *e* la *i* este frecventă în poziţie medială şi cvasiabsentă în poziţie finală[40]; situaţia poate fi pusă pe seama copistului muntean, dar nu în totalitate, avînd în vedere faptul că, deşi documentele epocii atestă frecvent acest fenomen în Moldova, în textele literare el apare sporadic (cf. şi observaţiile formulate pe marginea textelor lui Dosoftei de Laura Manea, D. Puşchilă şi de mine). Interesantă este, însă, observaţia (Arvinte 1988:52-53) că închiderea lui *e* la *i* în poziţie medială atonă apare în BIBL.1688 în contexte în care MS. 45 prezintă *e*: *braţile* vs *braţele* (Fac. 27:16), *dobitoacile* vs *dobitoacele* (Fac. 34:5), *voi judica-o* vs *voi giudeca-o* (Fac. 15:14), *tinirel* vs *tinerel* (Fac. 4:23) etc., forme puse pe seama tipografului moldovean.

Mai dificil de interpretat este situaţia conjuncţiei/ adverbului negativ *nici*. Acesta are peste 900 de ocurenţe în text, dintre care cele mai multe (marea majoritate) prezintă grafia **нич҃** (sau **ни**ч҃). Respectivul semn grafic (҃) este, în textul de faţă, interpretabil atît ca *i*, cît şi ca *e*. În rarele cazuri în care este scris în întregime în rînd, cuvîntul are forma **ниче** (e.g. Lev. 26:1; Num. 20:5; în ambele versete, termenul discutat apare cu cele două forme grafice). Avînd în vedere coexistenţa, în epoca veche, inclusiv în acelaşi text, a formelor cu *i* final alături de cele cu *e* (vezi Densusianu 1997:468, pentru secolul al XVI-lea), dar şi situaţii în care aceeaşi secvenţă grafică (ч҃) are, în mod sigur, valoarea fonetică *ci*, în situaţiile în care cuvîntul apare cu ultima slovă suprascrisă el a fost transcris prin *nici*. La această decizie a contribuit şi o grafie ca **а ничиѹнѹѧ** (care apare la Num. 16:15, în acelaşi verset cu **ни**ч҃ **ѹнѹл**).

În studiul lingvistic dedicat cărţii *Ieşirea*, V. Arvinte discută pe larg problema „despicării” vocalelor, în cuvinte ca: formele verbului *a chema* (*chiem*, *chiiamă*), *viiaţă* (unde grupul *-iia* reprezintă evoluţia fonetică a etimonului, cf. Arvinte 1991:3), *piiatră*, *fiiară*, formele verbelor *a pierde* (*să piiarză*, *piiarde*), *a fierbe* (*fiiarbe*), *a pieri* (*să piiaie*), substantivele *viiarme*, *piiadecă* (Arvinte 1993:2-4), arătînd că acestea sînt mai frecvente în MS. 4389, unde sînt redate prin secvenţa grafică **-їѧ**. În BIBL.1688, aceleaşi forme conţin, uneori, secvenţa grafică **-їꙗ** (**хїꙗръ**, Ieş. 22:13; **пїꙗрде** Ieş. 12:23), dar mai adesea secvenţa **-їа** (**хїаръ** Ieş. 22:31; **пїарде** Ieş. 12:15). Nu este clar dacă autorul atribuie secvenţei grafice **-їа** valoarea *-iĭa*; uneori pare a fi de părere că aceasta are valoarea *-ia*, alteori, că ea transcrie acelaşi segment fonetic ca secvenţa **-їꙗ**, cu care alternează, părere care ni se pare justă[41]. Acelaşi studiu arată că, dintre cele trei texte paralele, despicarea este notată mai ales în MS. 4389 şi cel mai puţin în MS. 45; în acest din urmă text, dintre exemplele menţionate, în cartea *Ieşirea* se întîlnesc formele *viaţa* (scris cu **їа**), *piatra* (cu aceeaşi secvenţă grafică), *fiiarbe* (transcris, în prezenta ediţie, *fierbe*, scris cu **їѧ**), *piiadecă* (aceeaşi situaţie). Analiza cărţii *Ieşirea* ar arăta, aşadar, că în MS. 45 fenomenul „despicării vocalelor” este mai puţin reprezentat decît în celelalte două texte paralele.

Faptul că avem la dispoziţie textul integral al MS. 45 modifică oarecum concluziile de mai sus. Fenomenul discutat se găseşte în MS. 45 în următoarele cazuri: verbul *a cheltui* (din magh. *költeni*), care prezintă forme alternante (*s-au chieltuit* 4Reg. 12:12; *să chieltuia* 2Paral. 9:16; dar *să să cheltuiască* 3Ezd. 6:30; formele cu *e* sînt mai multe); substantivul *cheltuială* (care prezintă atît forme cu *ie* în prima silabă, cît şi forme cu *e*, cele cu *e* fiind mai frecvente); sporadic, în formele verbului *a chema*

de plural articulat ale unor cuvinte ca *rămăşiţă*, *trîmbiţă*, *gropniţă*, *măgăriţă* sînt adesea scrise, în manuscris, cu **ц** (suprascris sau nu) urmat de ҃. Am privilegiat, în transcriere, valoarea *e* a acestui semn, în astfel de cazuri, avînd drept „argument” inconsecvenţa textului, deşi, scrise în rînd, apar forme ca *gropniţile* (4Reg. 23:16), *trîmbiţile* (1Par. 15:24), *osteninţilor* (Jud 5:26), conştienţi fiind de posibilitatea unei interpretări diferite.

40 În opinia mea, forme ca *fapteli*, aşa cum este reprodusă secvenţa grafică **фапте**л҃ la Arvinte 1988:53 (care o consideră un caz de închidere a lui *-e* la *-i*; în text, însă, este transcris *faptele*, Fac. 2:2) reprezintă cazuri de falsificare în sensul unei moldovenizări excesive a textului. Închiderea lui *-e* la *-i* în articolul hotărît *-le* nu este atestată în text, în scrierea în rînd. Şi în celelalte cazuri închiderea lui *-e* final este rar consemnată. Ţinînd cont de cele spuse mai sus, anume de posibilitatea ca semnul grafic ҃ să fie interpretat şi ca *e*, şi ca *i*, precum şi de faptul că cel puţin copistul elimină formele prea evident moldoveneşti (după cum nu le acceptă nici pe cele prea evident munteneşti, ca *p* dur în *pă*), consider că în aceste situaţii trebuie transcris *faptele*.

41 Analiza grafiei MS. 45 a arătat că în acest text slova **ї** notează secvenţa fonetică formată din vocala *i* şi preiotarea vocalei următoare, aşa cum demonstrează grafii ca **сфі**н **ції**н҃, cuvînt a cărui transcriere interpretativă ar fi *sfinţiii*, sau **фї**҃ (= *fiii*, care apare de mai multe ori în cele două prefeţe).

(**кїамъ**, Prov. 18:6, transcris în text *chiamă*, dar al cărui fonetism este, credem, *chiiamă*; *să chiême*, Deut. 12:11; 16:2, scris **кїѧме**, dar **кѧме** Deut. 12:5; *să chiemi* Deut. 20:10; *s-au chiemat* Deut. 28:10; *chiemă* 4Reg. 4:12; se observă că secvența textuală în care este notată despicarea vocalelor în cazul verbului *a chema* este limitată la cartea Deuteronomului şi la o ocurență din 4Reg., majoritatea covîrşitoare a formelor - peste 800 - conținînd vocala *e*); *piêle* Iov 40:26; Ps. 103:3; forme ale verbelor *a fierbe* (*fiêrse* Bel 1:31; 1:40; *fiêrseră* Plîng. 4:10; *să va fiêrbe* Lev. 6:28; *vei fiêrbe* Deut. 16:7; Ieş. 29:31 etc.), *a pierde* (*să va piêrde* Ps. 36:30; *te voi piêrde* Iez. 25:7 etc.). În substantivul *piatră*, secvența vocalică din prima silabă este notată o singură dată prin **їѧ** (Parim. 27:3) şi în restul ocurențelor prin **їа**, segment grafic căruia îi atribuim valoarea *iia*; aceeaşi observație este valabilă în cazul substantivelor *viață*, *fiere*, *fiară*; în acesta din urmă este notată, o singură dată, secvența **їѧ** (**хїѧре"** Plîng. 3:19), transcrisă în prezenta ediție *hiêrei*, dar care trebuie interpretată, în opinia noastră, ca *hiiarei* (cf. formele de plural *fiarăle*; alternanța *ia-ie* în diferențierea singularului de plural este ilustrată o singură dată: *fieri*, Sol. 12:9)[42].

Aşadar, fenomenul „despicării vocalelor" este la fel de bine reprezentat în MS. 45 ca şi în textele paralele (BIBL.1688 şi MS. 4389), doar reprezentarea sa grafică este diferită. Am mai adăuga că, în cazurile menționate mai sus (cu excepția verbului *chême*, cf. supra) niciodată secvența vocalică nu este notată printr-o singură slovă care să reprezinte un diftong (de tipul **пѧтръ**).

Verbul *a citi* prezintă numai forme cu *e* trecut la *i*; după Gheție 1975:105, aceste forme, rezultat al unui proces de asimilare, sînt mai frecvent întîlnite, în perioada veche, în texte din zona nordică a teritoriului dacoromân (unde se întîlnesc încă de la începutul secolului al XVII-lea, în timp ce în Muntenia ele au fost consemnate abia la începutul secolului următor, cf. *ibid.*:108; lucrurile stau tocmai invers în limba vorbită actuală). În schimb, adjectivul *citit* prezintă, în două cazuri, vocala *e* în prima silabă: *cea cetită* 2Paral. 34:24; *cetită* Ier. 32:11; dar *citită* Ier. 32:14; situație care se întîlneşte o dată şi în cazul substantivului *cetirea* 3Ezd. 9:49 (dar *citire* Neem. 8:10). Substantivul *cititor* conține *i* în prima silabă în toate ocurențele sale. Substantivul *cireadă*, tot de origine slavă (v. sl. *črěda*, cf. CIORĂNESCU, s.v.) prezintă şi el forme alternante: *cerezile* 2Mac. 14:14; 14:23; Cînt. 6, 5; Deut. 7:13; 28:51; Idt. 3:4; dar *cirezile* 2Mac. 3:18; 2Reg. 12:4; Cînt. 1:6; Idt. 2:20; Ioil 1:18 etc.

În substantivul *crocodel*, vocala *e* este menținută din etimon (gr. *κροκόδειλος*, cf. SCRIBAN, s. v.; cf. şi SEPT.FRANKF.). În *igumen* 1Paral. 9:11; *igumenul* Iez. 20:46, vocala inițială corespunde pronunției neogreceşti a etimonului *ἡγούμενος*, eventual prin intermediul slav. **игоуменъ**. De asemenea, în *pelecan* Ps. 101:7; *pelecanul* Lev. 11:18, vocala *e* în silaba a doua este păstrată din etimon (gr. *πελεκάν*, lat. *pelecanus*); textul are şi forma cu *e* închis la *i* *pelicanul* Deut. 14:18 (unica formă din MS. 4389), acceptată în limba actuală.

Substantivul *plemînii* 2Paral. 18:33; 3Reg. 22:34; *plemînă* Parim. 7:23 este folosit, atît la masculin, cît şi la feminin, cu sensul 'ficat'; echivalează gr. *ἧπαρ* 'liver' (MURAOKA, s.v.). Forma nu este înregistrată în DLR, s.v., care, pentru etimologie, în afară de lat. *plumon*, trimite şi la ngr. *πλεμόνι* (de care pare apropiată fonetic forma din MS. 45; TDRG, s.v. *plămîn*, indică etimonul neogrec, dar nu şi forma cu *e* sau sensul de aici).

Verbul *a polei* păstrează, din etimon (sl. *polijati*, CIORĂNESCU, s.v.), sucesiunea vocalică *ii*: *cêle poliite* Is. 30:22.

[*e*] < lat. *é+n+vocală* sau *é+n/m+consoană* este închis la *i*, în general, în text: *minte*, *cuvinte*, *veşminte*, *sămînțe* apar în toate ocurențele cu *i*. În schimb, în prepoziția *den* (cu aproape 3000 de ocurențe în text) şi în compusele ei apare exclusiv *e* înainte de *n*: *denaintea*, *denlontru*, *dencoace*, *dencolea* etc. În contextul din 1Reg. 20:22: *Dincolo-i hăştiul de la tine*, este greu de spus, din cauza ductului slovei, dacă forma din text e *dincolo*, *dencolo* sau *dîncolo*. În cîteva cazuri, în acest tip de context vocala palatală s-a velarizat, sub acțiunea dentalei dure: *dîn* (scris **дꙟн**, Ieş. 12:22), *dîntîiaşi* (Parim. 18:17), *dînlontru* (scris **дꙟнлонтрȣ**, 2Mac 14:43); în *dănapoia* (2Reg. 16:18) este greu de spus, din cauza ductului literelor, dacă în prima silbă vocala e *ă* sau *e*. Prepoziția *dintru* prezintă, în majoritatea formelor (peste 2400 de ocurențe), *e* în prima silabă; într-un loc, în text este *întru*, iar pe margine este adăugat ulterior, de altă mînă, *di-*,

---

[42] La fel, formele transcrise prin *piêle*, *fiêrse*, *piêrde* etc. trebuie interpretare ca *piiale*, *fiiarse*, *chiiame* etc.; sîntem de aceeaşi părere cu V. Arvinte (1991:3), care arată că transcrierea unei secvențe de tipul **їѧ** / **їѣ** / **їа** prin *ia* (*piadecă*), aşa cum procedează autorii ediției din 1988 a BIBL.1688, simplifică realitatea fonetică.

propunînd lecţiunea *dintru* (Neem. 10:28).

Dintre cele peste 200 de ocurenţe în text ale substantivului *dimineață*, într-una singură se înregistrează *e* aton în prima silabă: *demineață* (Is. 38:13), toate celelalte consemnînd închiderea acestuia la *i*. O formă ca *dimeneții* (1Reg. 25:36) poate fi pusă pe seama unui fenomen de asimilare. În schimb, substantivul *biserică* nu apare nicăieri cu *e* în silaba iniţială, ci peste tot cu *e* trecut la *i*; după ILREV:297, această trăsătură caracterizează mai ales textele literare sudice, idee confirmată de analiza textelor moldoveneşti din epocă - de pildă, la Dosoftei forma cea mai frecventă e cea cu *e*, dar apar şi forme cu *i* (Manea 2006:125-126; Puşchilă 1915:16). În cîteva cazuri, în acest context apar vocala *î* sau *ă*, care pot fi considerate drept rezultat al pătrunderii în limba MS. 45 a unui fenomen care caracteriza limba vorbită în Muntenia (durificarea lui *i* sau *e* datorate rostirii dure a dentalei): *dîn* (Ieş. 12:22, scris **дѧи**), *dînlontru* (2Mac. 14:43). Acelaşi lucru este valabil pentru *dintîi*: cele mai multe forme au *e* în poziţie nazală, dar se întîlnesc şi cazuri de velarizare a vocalei palatale: *dîntîiași* (scris **дьⁿтьѧш**). Prezenţa vocalelor centrale în cuvinte de tipul *dîn*, *dîntru* nu trebuie pusă neapărat pe seama copistului muntean; ea este consemnată şi în alte texte moldoveneşti din epocă, unde nu se poate vorbi de o influenţă muntenească, la Dosoftei, de exemplu, în DOS. PAR. (*dîntăi*, *dîn*) şi *Viața și petreacerea svinților* (*dîntr-însă*, ian. 40r/10, cf. Manea 2006:121).

În *adăpostînd* Ier. 33:12 (BIBL.1688: *adăpostind*), prezenţa lui *î* se explică prin analogie cu gerunziul verbului *a sta*.

În paradigma verbului *a mînca* apar forme, la indicativ şi conjunctiv prezent II sg. şi III sg. şi pl. (adică acolo unde în ultima silabă e vocală palatală) în care *î* din silaba a doua a fost înlocuit prin *i*: *mănince* 1Ezd. 2:63; 2Ezd. 1:109; 4Reg. 6:22; Bel 1:39; Fac. 24:33; Zah 11:9; *mănînci* Fac. 3:17; *să să mănince* Lev. 6:30; *va să mănince* Deut. 28:38 etc. O singură dată apare în text *î*, atunci cînd în ultima silabă e vocală palatală: Neem. 7:65, ocurenţă la care se adaugă o alta dintr-un comentariu marginal (dar scris de aceeaşi mînă), la Fac. 3:23: *Întru griji să mănînci în toate zilele vieții tale*. Arvinte (1998:65) pune aceste forme pe seama hipercorectitudinii.

Sincoparea lui *e* sau *i* în cuvinte ca *derege*, *derept* (*dirept*) şi derivatele lor, consemnată în documente după 1600, atît în Moldova, cît şi în Muntenia (şi abia din secolul al XVIII-lea în Transilvania), cf. Gheţie 1975:110, este întîlnită, în secolul al XVII-lea, mai frecvent în textele literare munteneşti decît în cele moldoveneşti (ILREV:298), alături de forme cu *e* sau *i* nesincopate. În MS. 45 se întîlnesc ambele tipuri de forme; acolo unde vocala e nesincopată, ea are atît realizarea *e*, cît şi *i*. De pildă, verbul *a drege* apare cu *i* în toate cele trei ocurenţe: *am dires* Is. 45:7; 45:9; *diregîndu-să* 3Mac. 3:2. În schimb, substantivul *dregător* apare cu ambele tipuri de forme: *deregătoriul* 3Reg. 18:3; Is 36:3, *diregător* 2Mac. 10:11; cu menţiunea că din cele 20 ocurenţe ale termenului în text, 9 sînt nesincopate (numai cu *i*), una cu *e*, iar 10 sincopate. Substantivul *dregătorie* apare numai cu forme nesincopate (cinci ocurenţe, dintre care trei cu *e* şi două cu *i*). *Drept* apare în cele mai multe ori sincopat, iar în singurul caz cînd vocala e nesincopată (Deut. 27:10), aceasta este *i*; aceeaşi situaţie pentru *a îndrepta* (176 de ocurenţe, numai una cu *i* nesincopat), *îndreptare* (22 de ocurenţe, două cu *i*); *îndreptător* şi *îndreptăciune* apar numai cu forme sincopate. Aşadar, textul prezintă un amestec de forme sincopate şi nesincopate, amestec care caracterizează textele literare ale epocii, atît pe cele moldoveneşti (la Dosoftei, de exemplu), cît şi pe cele munteneşti (e adevărat că pe acestea din urmă într-o mai mare măsură).

Sunetul *i* nu este încă sincopat în *perini* Iez. 13:18; *perinile* Iez. 13:20 (din v. sl. *perina*, CIORĂNESCU, s.v.; DLR, s.v.: din scr. *perina*).

Epenteza lui *i* în contexte de tipul *cîine*, *pîine*, *mîine* este generală în text, niciunul dintre aceste cuvinte nu apare cu forma etimologică. Aceasta este situaţia caracteristică, în epocă, Munteniei (Gheţie 1975:112), atestată atît de documente, cît şi de textele literare; în Moldova *i* epentetic nu se întîlneşte decît foarte rar în documente, însă destul de frecvent în cealaltă categorie de texte. Între formele de plural şi cele de genitiv-dativ ale substantivului *mînă*, sînt predominante categoric cele cu *îi* (*mîinile*, *mîinilor*, *mîinii*), fără ca celelalte să fie absente: *mînei* (Lev. 14:25), *mînele* (Ieş. 9:8, 28:37), *mîni* (Ecles. 4:6) etc.; astfel, textul MS. 45 prezintă 25 de forme ale substantivului *mînă* fără *i* epentetic, din cele 1253 de ocurenţe, toate în prima parte a manuscrisului (pînă la 4Reg.), ceea ce arată că în partea a doua ele au fost înlocuite sistematic de copist, cu excepţia uneia, la 4Mac. 18:20 (*mînii*), explicabilă prin faptul că, fiind atît de aproape de finalul textului, vigilenţa copistului a slăbit. În 45 de

cazuri, toate din prima parte a textului, substantivul *mînă* prezintă, la plural, forma etimologică *mînule*, în timp ce în partea a doua aceasta a fost înlocuită, în toate cazurile, cu forma analogică *mîinile*. Totuşi, formele cu *i* epentetic ale cuvintelor amintite sînt frecvente în textele literare din Moldova secolului al XVII-lea; ele se înregistrează atît la Varlaam, în *Cazanie*, cît şi mai tîrziu, la Dosoftei. Ivănescu (1989a: 56) pune prezenţa fenomenului la Dosoftei pe seama influenţei textelor din Ardeal; totuşi, în limba textelor din Ardeal, atît în documente, cît şi în textele literare, *i* epentetic apare la fel de rar ca şi în Moldova (cf. Gheţie 1975:113, 364).

Verbul *a se înspăimînta* şi derivaţii săi apar numai cu forma specifică perioadei vechi, fără *i* epentetic: *să va spămînta* Am. 3:6; 3:8; Deut. 17:13; *spămîntare* Is. 19:17; *spămîntoşi* Jud. 9:4 etc.

Sub influenţa formelor *ῥοΐσκος* 'small pomegranate' (LIDDELL-SCOTT, s.v.), 'ornamental knob or tassel shaped like a pomegranate' (MURAOKA, s.v.), *ῥοΐδιον* 'small pomegranate' (LIDDELL-SCOTT, s.v.), substantivul *rodie* (din ngr. *ῥόδι*, DLR, s.v., CIORĂNESCU, s.v. *rodiu*) are, în textul MS. 45, forma *roidie*: *roidiei* Cînt. 6:6; Ieş. 28:29; *roidiilor* Cînt. 8:2, dar este prezentă şi forma fără *i*: *rodie* Ieş. 28:30; *rodii* Ieş. 28:30. Aceeaşi observaţie este valabilă pentru diminutivul lui *rodie*, cuvînt a cărui primă atestare în limba română cunoscută pînă acum este în textul de faţă: *roidioare* 2Paral. 3:15; 4:13. Denumirea arborelui apare mereu cu *i* epentetic: *a roidiului* Zah. 12:11; *roidiul* 1Reg. 14:2; Ag. 2:20; Ioil 1:12. Textul atestă, de asemenea, şi în cazul acestui termen, trecerea lui *o* la *u* frecventă în epocă: *rudiei* Cînt. 4:3; *rudii* Fac. 19:38; Num. 20:5; *rudioare* Ieş. 39:23; *rudiii* Cînt. 6:10.

Substantivul *chiparis* este prezent în text numai cu fonetismul etimologic: *a chiparisilor* 4Reg. 19:23; *chiparişi* Iez. 27:5; 31:8 (cf. gr. *κυπάρισσος*).

II.2.3. Vocalele posterioare [o], [u]

Închiderea lui *o* aton la *u* este atestată destul de sporadic în text. De exemplu, dintre cele 76 de ocurenţe ale verbului *a adormi* în text, doar cîteva atestă fenomenul amintit: *adurmi* 3Reg. 11:43; *adurmit* Ier. 14:9; *au adurmit* Jud. 5:27, *durmiia* 1Reg. 26:5; 2Reg. 4:7; 12:3; Rut 3:8, toate celelalte prezentînd *o* refăcut (Gheţie 1975:115). Verbul *a dormita* prezintă aceeaşi situaţie: din cinci ocurenţe, două forme apar cu *u*: *să durmitezi* Parim. 6:4; *vor durmita* Is. 5:27; *a dormi* are în text 174 de ocurenţe, dintre care patru cu *u*: *au durmit* 1Reg. 9:25; Dan. 6:18; Is. 14:18; Iez. 32:26. Verbul *a amorţi* prezintă o singură dată forma cu *u*: *au amurţit* (Fac. 32:32), celelalte patru forme prezintă *o*. Cuvîntul *martor* apare numai cu *o* trecut la *u*: *marturul* Num. 23:18; Parim. 12:20 etc. (28 de ocurenţe).

Situaţia aceasta nu este diferită de cea generală a epocii; după Gheţie 1975, formele cu *o* sînt cele mai frecvente în secolele al XVII-lea - al XVIII-lea, mai ales în textele literare, fără ca ele să caracterizeze o anumită variantă literară. În schimb, forme precum *cucoş*, *cucon*, specifice Moldovei (unde sînt bine reprezentate în documente după 1600 şi se întîlnesc şi în textele unor autori a căror limbă este impregnată de elemente de origine populară, ca, de exemplu, la Dosoftei, unde *cocoş* se întîlneşte numai cu forma disimilată, cf. Manea 2006:141-142), nu apar în textul MS. 45, fie pentru că ele nu existau în limba traducătorului ori a revizorului moldovean, fie pentru că au fost eliminate de copistul muntean.

Substantivul *preot* prezintă, în cele mai multe cazuri (peste 850 din cele 885 de ocurenţe înregistrate în text) forma cu *u* etimologic, amestec de forme care caracterizează textele moldoveneşti şi munteneşti ale epocii, cu diferenţe de distribuţie: dacă în Muntenia predominantă este forma cu *o*, în Moldova cele mai frecvente sînt formele cu *u*. Aceeaşi observaţie este valabilă şi în cazul derivatelor: verbul *a preoţi* este prezent de 18 ori în text, dintre care în şase ocurenţe cu *o*; substantivul *preoţie* are 20 de ocurenţe, dintre care şapte cu *o*. Mai adăugăm observaţia că, cu o singură excepţie, la cuvintele menţionate, formele cu *o* sînt din partea a doua a textului (de la 4Reg încolo); poate d.istribuţia sa exclusiv în această parte a textului explică formele adjectivului *preoţesc*, care apare numai cu *o*. Ursu 2003:396 arată că formele cu *u*, predominante în text, caracterizează graiurile dacoromâneşti nordice, prezenţa lor în MS. 45 constituind, deci, o dovadă a faptului că revizorul traducerii Vechiului Testament vorbea unul dintre aceste graiuri.

Verbul *a cuprinde* cunoaşte, de asemenea, forme oscilante în text: *a coprinde* Ecles. 3:5; *au coprinsu* 3Reg. 6:15 etc., dar *cuprinseră* Ps. 39:16; 114:3; *cuprinsu* 3Mac. 5:27, în proporţii egale; în ceea ce priveşte distribuţia, se observă o uşoară tendinţă de a folosi formele cu *o* în partea a doua a textului, acolo unde trăsăturile munteneşti sînt mai

pregnante, ceea ce ar confirma ideea lui Ion Gheţie (1975:118), după care formele cu *o*, apărute ca urmare a unui fenomen de disimilare, constituie o inovaţie a graiurilor munteneşti. Pe urmele lui Ion Gheţie, şi Ursu 2003:429 menţionează şi el formele de tipul *coprinde* printre trăsăturile munteneşti din MS. 45. Substantivul *cunoscător* prezintă, în ambele ocurenţe din text, *o* trecut la *u*: *cunuscători* Parim. 13:10; *cunuscătoriul* Parim. 12:27; în schimb, verbul *a cunoaşte* (formele de participiu sau gerunziu) nu are niciodată *u* în a doua silabă.

Verbul *a porunci* (658 de ocurenţe) şi substantivul *poruncă* (397 de ocurenţe) au, în textul MS. 45, numai forme cu *î*, cu cîte o excepţie: *porunca* Deut. 15:2; *porunci* Fac. 44:1. În discuţia despre formele acestor cuvinte în cele trei versiuni paralele ale Vechiului Testament, V. Arvinte (1991:4-5) emite ipoteza unei forme în care vocala nazală slavă *on* apare ca *ăn* (notat **ън**): *porănci*, prezente de 38 de ori în MS. 45, cartea *Ieşirea* (şi de 24 de ori ca *în*, notat cu **ѫн**); fără a elimina ideea că ar fi vorba aici de o chestiune de grafie, autorul admite o posibilă influenţă bulgărească. Avînd în vedere cele spuse mai sus despre alternanţa grafică **ъ** / **ь** în MS. 45, în sensul că în prima parte a textului se preferă **ъ** pentru a-i nota atît pe *ă*, cît şi pe *î*, iar în a doua este mult mai frecventă slova **ь** pentru notarea lui *î*, ca şi faptul că în partea a doua a textului formele verbului în discuţie prezintă slova **ь**, putem elimina ipoteza tratamentului ca *ăn* a vocalei nazale *on* în acest text. Ca o curiozitate, putem adăuga faptul că textul MS. 45 nu conţine forma *poronci* (cu *u* trecut la *o* probabil prin asimilare, vezi Arvinte 1988:54), curentă în Moldova începînd cu secolul al XVII-lea (Gheţie 1975:117-118, 347), dar ea apare sporadic în BIBL.1688 (Arvinte 1988:54); dacă în MS. 45 absenţa acestei trăsături moldoveneşti poate fi pusă pe seama intervenţiei copistului muntean (*poronci* apare inclusiv în textele lui Dosoftei, sporadic, e drept; ar fi fost de aşteptat să se regăsească şi într-un text de amploarea celui discutat aici), în textul tipărit la Bucureşti prezenţa sa se poate datora intervenţiei tipografului moldovean.

Prin delabializare se explică şi formele verbului *a izbucni* (DLR, s.v., CIORĂNESCU, s.v., indică drept etimon bg. *избухнувам*, iar TIKTIN, s.v., sl. **izbuknąti*): *izbîcni* Ps. 104:29; Sol. 19:10; *izbîcnind* 1Mac. 3:4 (alături de cele normale etimologic: *izbucni* Ps. 44:1; *voi izbucni* Parim. 1:23); *fîrtuna* Iona 1:12; *fîrtună* Iona 1:4; Iosip 15:32; *fîrtuni* Iosip 7:5 (alături de *furtuna* Sol. 14:5; *furtună* 1Mac. 6:11; Iona 1:11; Parim. 23:34); *au răcoşit* Jud. 9:23; *să răcoşêşte* Num. 14:35 etc. (dar *rocoşiţi-vă* Ier. 20:10; *a să rocoşi* 2Mac. 4:30).

Substantivul *porumb* (din lat. *palombus*) şi derivatul său (*porumbiţă*) prezintă, de asemenea, numai forme cu *î*, rezultate prin delabializare (Arvinte 1988:54; Arvinte 1993:3)[43].

Alte cazuri de oscilaţie între *o* şi *u* (prezentate şi de V. Arvinte: 1988:54; 1991:5; 1993:3; 1994:3): *ciutora* 3Reg. 17:14; Ecles 12:6; Fac. 24:14 (în toate celelalte 4 ocurenţe, *ciutura*); *ruşite* Ieş. 36:16/ *ruşind* Sol. 13:14/ *ruşindu* Lev. 13:49; *şuvăit* (Parim. 22:14). Verbul *a osebi* (din sl. *osebiti*, cf. DLR, s.v., sau din *o sebe* 'für sich', cf. Arvinte 1988:62) şi derivatele sau compusele lui prezintă atît *o* etimologic în silaba iniţială: *ai osăbit* Iez. 3:21; *osăbire* Is. 56:3; *deosebi* 2Mac. 9:26; Ps. 151 1:2; *deosebí* Sir. 14:13; *deosébiş* 2Reg. 7:10; *va osăbi* Is. 56:3, cît şi, în majoritatea cazurilor, *u*: *va usăbi* Deut. 29:21; Ecles. 3:18; *usăbire* Ios. 22:22. Alte exemple: *greotate* 2Mac. 9:10; 9:21; *greutate* Is. 28:27; *pohoiu* Iez. 47:5 / *puhoiu* Sol. 17:19; *omilinţa* 3Reg. 8:54; *omilinţei* Ps. 38:16 / *umilinţa* 2Paral. 6:39; 3Reg. 8:28; *umilinţei* 2Paral. 6:21; 3Reg. 8:49; Var. 2:11 etc.

Forme oscilante prezintă substantivul *nor*. Astfel, dintre stadiile de evoluţie înregistrate de Arvinte 1988:54, MS. 45 prezintă *nuăr* / *nuării* / *a nuăra* (de 23 de ori): *nuăr* Fac. 9:14; Ieş. 13:21; Iov 22:14; Neem. 9:12; Plîng. 3:43; *nuărului* Ieş. 13:22; *noăr* (o dată, 2Paral. 5:13) şi *nor* (peste 100 de ocurenţe; e.g. *a norilor* Sol. 5:21; *nori* Cînt.trei.tin. 1:42 etc.), cu observaţia că în prima parte a textului formele preferate sînt cele cu *ă* (în cartea *Ieşirea*, de exemplu, formele cu *ă* sînt prezente de 15 ori, iar cele cu *o*, de 6 ori), în timp ce după 3Reg. ele se înregistrează foarte rar; după Ursu 2003:395, aceste forme, alături de alte fenomene fonetice, constituie o probă a originii moldoveneşti a autorului primei revizii a traducerii lui Milescu. Stadiul *nuor* (pentru evoluţia lat. *nubilum*, vezi Arvinte 1988:54; Gheţie 1975:119), caracteristic astăzi Moldovei şi foarte frecvent la Dosoftei, nu este atestat decît prin derivatul *nuoros* (Deut. 33:28). Forma *noăr* 2Paral.

[43] V. Arvinte (1988:54) remarcă, în MS. 45, Fac. 15:9 forma *părîmb*: „Forma cu *-ă* etimologic, *părîmb* (< lat. *palumbus*), apare în acelaşi text". Este, de fapt, o lecţiune greşită; în MS. 45, locul citat, forma este *porîmb*; forma *părîmb* nu apare nicăieri în text.

5:13 (singura din text) poate fi explicată ca un stadiu fonetic intermediar între *nuăr* şi *nour*.

O particularitate rară a textului din MS. 45 o constituie forma *umşor* pentru *uşor* (din lat. *ostiolum*), cu 13 ocurenţe: *umşorilor* Is. 57:8; *umşori* 3Reg. 6:31; Deut. 15:17; Ieş. 12:7; *umşorii* 1Reg. 1:9; Deut. 6:9; Ieş. 12:22; Iez. 45:19; Jud. 16:3, echivalînd gr. *σταθμός* 'doorpost' şi *φλία* 'lintel; doorpost' (MURAOKA). Ea se mai întîlneşte, sub varianta *omşor*, în *Palia de la Orăştie* (Ieş. 12:22, 23) şi la Dosoftei (Ursu 2003:427-428 identifică patru ocurenţe ale termenului *unşor* în scrierile mitropolitului: una în *Psaltirea în versuri*, una în *Viaţa şi petreacerea svinţilor* şi două în *Parimiile preste an*, la III 50^{v}, unde este reprodusă o pericopă din Ieş. care conţine şi versetul 12:7, şi la III 25^{v} - Is. 66:16; într-un tiraj ulterior, în acest loc *unşor* a fost corectat în *uşilor*; de asemenea, termenul se găseşte şi în copia unui cronograf - ms. 3517 BAR - a cărui traducere a fost atribuită de N. A. Ursu tot lui Dosoftei). Dată fiind raritatea acestei forme, N. A. Ursu o utilizează drept argument pentru a susţine paternitatea lui Dosoftei asupra reviziei traducerii Vechiului Testament efectuate de Milescu, într-o demonstraţie considerată de Arvinte 1991:5 drept convingătoare. Textele munteneşti din epocă prezintă variantele *uşor* şi *uşcior*. Ipoteza lui N. A. Ursu merită reţinută şi verificată printr-o analiză lexicografică riguroasă a unui corpus mai mare de texte moldoveneşti.

Textul MS. 45 se caracterizează prin frecvenţa mare a lui *-u* final, atît după consoană simplă, cît şi (mai ales) după un grup consonantic: *ajutorindu* 1Ezd. 5:2, dar *ajutînd* 1Ezd. 10:15, *ascundzîndu* 1Paral. 21:20; 4Reg. 11:3, dar *ascunzînd* Is. 32:2; *jeţu* 1Reg. 1:9; 28:23; *judeţu* Is. 32:1; *giurămîntu* Fac. 24:8, dar *giurămînt* Neem. 10:29, *lanţu* 3Ezd. 3:6; 3Reg. 12:10; *un lanţu* Sol. 17:18; *largu* 1Paral. 4:40, dar *larg* Dan. 9:25; Iez. 43:17), *un lemnu* Ios. 8:29; Iov 24:20; Plîng. 4:8, alături, desigur, de forme fără *-u*.

O particularitate a grafiei MS. 45[44] o constituie dublarea vocalelor *a* şi *i* în poziţie accentuată: *maare* (2Reg. 8:8, 4Reg. 24:36), *cel maare* Ios. 20:5; Num. 35:28; *maare* 2Mac. 8:11; 2Paral. 8:17; *dreptaate* Fac. 20:13; 24:49; Num. 35:29; *cetaate* Deut. 3:4; Fac. 11:4; *faaţa* Deut. 2:21; 2:25; Fac. 11:4; Ios. 2:11; *funiirea* 1Paral. 16:18; Ps. 104:11, *moştneniirea* Deut. 9:26; Fac. 31:14; Ios. 13:8; *supţiire* Lev. 13:30; *roşiite* (Ieş. 35:22), *sorţiite* (Is. 21:4), *saare* (1Ezd. 6:9), *taale* 1Paral. 11:1; Deut. 28:52; Fac. 3:15; 14:23; *faaci* Fac. 19:19 etc. Astfel de forme par mai frecvente în prima parte a textului, fără ca ele să fie absente din cea de a doua. Ursu 2003:398 arată că „Lungirea vocalelor *a* şi *i* accentuate (marcate grafic prin dublarea literelor respective) era o particularitate a scrisului lui Nicolae Spătarul", atestată şi de cele cîteva fragmente autografe în limba română păstrate, dar că, în acelaşi timp, ea se găseşte şi în alte scrieri moldoveneşti ale epocii, şi nu ezită să o atribuie inclusiv revizorului traducerii Vechiului Testament (adică, crede cercetătorul, lui Dosoftei), întrucît acesta, găsind-o în textul lui Milescu, nu a eliminat-o: „Se pare că şi primul revizor al traducerii lui Nicolae Spătarul avea în scrisul său această particularitate, de vreme ce a folosit (ori a preluat din autograful acestuia) în textul revizuit şi transcris de el grafii ca cele menţionate mai sus" (ibidem:399). La Dosoftei, însă, această particularitate nu a fost identificată; pe de altă parte, nici Dumitru din Cîmpulung, copiind textul, nu a eliminat total fenomenul, ceea ce ne face să credem că cu atît mai mult el ar fi fost păstrat în text de revizorul exponent al aceluiaşi dialect literar ca şi Milescu şi care este de presupus că era obişnuit cu prezenţa acestei particularităţi a vorbirii traducătorului Vechiului Testament. Aşadar, prezenţa vocalelor lungi este o particularitate a graiului lui Milescu, nu în mod necesar şi a graiului revizorului, iar teza lui N. A. Ursu rămîne o simplă speculaţie.

Labializarea lui *ă* se înregistrează în: *voierează* Parim. 25:20; *voierîndu-să* Est. 7:12; *voieros* Parim. 17:23 (dar sînt şi forme cu *ă*).

În *slăbănog* (şi, de aici, *a slăbănogi*, *slăbănogire* etc.), din bg. *слабоног* (CIORĂNESCU, S.V.), s-a produs

[44] N. A. Ursu 2003:397 ezită între a o considera o particularitate grafică sau şi fonetică (simpla dublare a unor slove sau lungirea vocalelor *a* şi *i*, marcată grafic în acest fel), iar Arvinte 1997:3 o consideră o chestiune ce priveşte exclusiv grafia. Fenomenul apare şi în alte texte, atît texte autografe ale lui Milescu (cf. Ursu 2003:398), cît şi în alte texte din secolul al XVII-lea; Hasdeu identifică vocale duble într-un act domnesc de la Tîrgovişte, 1602, unde, alături de cazuri discutabile (ca **трѣаба**) apar şi situaţii ca **съи прааде** (HASDEU I:163), şi în *Cronograful* lui Moxa (**ꙟмꙋлциит**, **фіини**) (Ursu 2003:408). Apariţia literelor duble în mai multe texte, din epoci diferite şi ale unor autori diferiţi, indică faptul că nu e vorba de un simplu fapt grafic.

delabializarea lui *o*, şi datorită lui *ă* din prima silabă (*slăbonog-slăbănog*); din prima formă, prin asimilare regresivă, a rezultat *slobonog*. Textul MS. 45 conţine toate cele trei tipuri de forme: *să vor slăbonogi* Iez 7:17; *să vor slobonogi* Iez 7:27; *slăbănogiră-să* Ier 6:24, preponderente numeric fiind cele cu sucesiunea *o-o*.

Verbul *a desluşi* păstrează fonetismul etimonului: *dosluşi* Bel 1:10; *dosluşind* 3Ezd 9:49, dar şi forma cu *e*, explicabilă prin analogie cu verbe formate cu prefixul *des-* (CIORĂNESCU, s.v.): *desluşire* Sol. 17:7.

Substantivul *furtişag* (*furt* + *-işag*) apare de două ori cu *u* în a doua silabă, poate ca rezultat al unei asimilări: *furtuşagurile* Fac. 31:39; 31:39; în toate celelalte 11 ocurenţe, vocala este *i*.

II.2.4. Diftongii

În cuvinte ca *două*, *nouă* (aduse în literatura de specialitate ca argumente în discuţia despre trecerea diftongului *ea* la *e*, v. *supra*), diftongul *oa* este în marea majoritate a cazurilor păstrat: *a doao* 1Mac. 9:54; 13:51; *doaă* Fac. 31:41; Ieş. 16:1; Lev. 19:19; Num. 6:10 etc., peste 300 de ocurenţe; *a doaosprăẓêce* Iez. 32:1; *doaosprădẓêcea* Est. 10:1; *amîndoao* Dan. 8:7; *amîndoaă* Num. 7:37; Sol. 15:7; *cea noaă* 3Reg. 11:30; *noao* 1Ezd. 10:9; 3Ezd. 5:75; *al noaălea* 1Paral. 24:11; Ier. 39:1 etc. Se înregistrează, totuşi, cîteva cazuri care par să ateste reducerea diftongului (reducere aflată în fază incipientă în epoca alcătuirii manuscrisului, cf. Arvinte 1988:49). Formele cu diftong redus se întîlnesc cel mai des în *Cartea Facerii*, de exemplu: *noă* Fac. 11:4; 42:2; 43:5; Sol. 19:11; *amîndoă* Fac. 9:23; 19:30; 19:36; Sir. 41:23; *doă* Fac. 6:20; 7:2; Lev. 14:4; *al noălea* 4Reg. 17:6; Iez. 24:1. Adăugăm, la aceste exemple, cazurile *a roaăi* Iov 24:20; *roăi* Deut. 33:13. Pluralul lui *ou* are numai forma *oaă*: *oaăle* Dan. 8:25; Iov 39:14; Is. 59:5, încercare de redare grafică, prin ѫ, a diftongului *uă*, după *oa*[45].

Derivatul lui *minciună* păstrează diftongul din radicalul cuvîntului de bază: *minciunoşi* Ep.Ier. 1:49; 1:50; Ier. 26:16; Is 30:9; Os. 12:11; Ps. 61:9 etc.

Verbul *a (se) mira* conţine, în unele cazuri, diftongul *ie*, fonetism păstrat şi astăzi în Moldova, în timp ce în alte situaţii el apare cu forma păstrată în limba literară actuală: *miera* Fac. 32:7; 43:34; Idt. 10:20; *să vor miera* Ier. 4:9; Lev. 26:32; *vă mieraţi* Iov 21:5; dar *să vor mira* Is. 52:15; *ne vom mira* Is. 41:23. Apariţia acestor forme este explicată în mod diferit de specialişti. După Gheţie 1975:105, diftongul *ie* a rezultat prin evoluţie fonetică normală (lat. *mīra* > *mera*, cu *e* aton diftongat la *ie* în gradurile nordice). Mai plauzibilă (pentru că explică paralelismul celor două forme şi inexistenţa formelor cu *e* în Muntenia) pare explicaţia de la Arvinte 1993:3, după care formele paralele (*mira*, din graiurile sudice, şi *mera*, din Moldova şi Banat) s-au diferenţiat încă din latina populară, iar *miera* a rezultat din fuzionarea celor două. Densusianu (1997:451) consideră şi el formele cu diftong drept rezultatul unei fuziuni între **mera* (din lat. **mirare*) şi *mir* (din *miror*).

Substantivul *pustiu* (v. sl. *pustinja* sau *pustynĭ*) păstrează succesiunea vocală-diftong, în toate ocurenţele sale: *pustiiu* 1Mac. 2:29; Plîng. 4:3; *pustiiului* 1Paral. 5:9 etc.

Urmaşul lat. *repausare* are hiat în MS. 45: *răpoosă* Fac. 2:2; 2:3; 49:32; Ieş. 20:11; Iosip 7:5; în BIBL.1688 hiatul este redus: *răposă* (Fac. 49:32). Densusianu (1997:460) explică prima formă prin labializarea lui *ă* (*răpăusa* > **răpousa* > *răpoosa* > *răposa*).

Forma *sărăiman* (dintr-un **soroiman* < *soroman* < *siroman*, din bg., sb. *siromah*, cu sufixul modificat în *-oman*, cf. Arvinte 1997:37) este singura pe care acest substantiv o are în text: *cel sărăiman* Deut. 14:29; 16:11; Iov 24:9; 31:21; *sărăimanii* Is. 9:17; în BIBL.1688: *suruman*.

Urmaşul lat. *vidua* are, în text, atît formele cu hiat final: *o văduă* Plîng. 1:2; *văduile* Ier. 15:8; 49:10; Iov 22:9; Mal. 3:5; Plîng. 5:3, cît şi pe cele cu *v*, precum în *văduve* 2Mac. 8:30 (cf. Densusianu 1997:504). Tendinţa de evitare a hiatului este prezentă şi în *măduhă* (*măduha* Fac. 45:18; Iov 21:24; *măduhă* Iov 33:24; forma cu hiat este absentă din text, ca şi forma reţinută în limba literară actuală).

II.3. Consonantismul

Potrivit deciziei luate, evidenţiem particularităţile fonetice semnificative prin caracterul lor arhaic sau regional.

II.3. 1. Consoanele labiale

Durificarea labialelor *b*, *m*, *p*, *v*, *f* este un fenomen consemnat cu consecvenţă, în secolul al XVII-lea,

[45] Problemele întîmpinate în redarea grafică a diftongilor *uă*, *ua*, *uî* sînt evidente şi în grafia formelor din paradigma verbului *a ploua*: *ploînd* Ier. 14:22; *ploă* Ieş. 9:23; *voi ploa* Am. 4:7; Iez. 38:22, sau în *turtureao* Ier. 8:7; *rîndureao* Ier 8:7, ambele la nominativ singular articulat, etc.

în texte literare, în Transilvania, Banat şi Moldova (alături de prezenţa rară a labialelor moi) şi sporadic în Muntenia, alături de norma care consta în labiale moi (ILREV:306); astăzi, labialele durificate se păstrează în nordul Moldovei şi al Transilvaniei, dar documentele arată că în perioada secolelor al XVI-lea – al XVII-lea aria lor de răspîndire era mult mai largă şi că inovaţia care constă în muierea labialelor în poziţie „tare" s-a răspîndit de la sud spre nord, începînd cu prima jumătate a secolului al XVII-lea (Gheţie 1975:124-128). Norma textelor munteneşti, cu labialele moi, va fi adoptată şi în scrierile moldoveneşti, după 1750.

În textul de care ne ocupăm, labialele dure sînt notate cu consecvenţă, mai ales în formele verbale de prezent şi conjunctiv la persoana a III-a, dar şi în substantive.

a. Velarizarea prin *b* este generală în paradigma verbelor de conjugarea a IV-a la conjunctiv prezent persoana a III-a sg. şi pl. şi foarte frecventă la indicativ prezent persoanele I sg. şi III pl. şi la conjunctiv prezent I sg. (adică în poziţie „tare"): *să usăbască* Est. 3:22; *slăbăscu* Fac. 25:30; *grăbască* Ecles. 5:1; *să iubască* Sir. 1:2; *iubăsc* 3Ezd. 4:18; Ps. 5:14; 68:42; Tov. 14:10; *iubăscu* 2Mac. 2:26; Deut. 5:10; 7:9; Fac. 27:4; Ieş. 20:6; Neem. 1:5 (dar *iubesc* Dan. 9:4; Ier. 22:22; Os 3:1; Parim. 8:21; Tov. 13:13; *iubescu* 1Reg. 18:22; Jud. 5:31; Sir. 5:15), *să învrăjbască* 1Mac. 9:51; *orbăscu* Deut. 16:19; Ieş. 23:8; Sir. 21:29; *să podobască* 2Mac. 9:16. Alte exemple de velarizări prin *b*: *gălbănar* Ier. 30:6 / *gălbănare* Ps. 67:14 (numai forme cu velarizare); *pribag* 2Mac. 5:7; Iosip 4:1; *pribagul* Sol. 10:10; *cel pulbăros* 1Reg. 23:15; *pulbăroasa* 1Reg. 23:19.

b. Velarizarea prin *m* este generală în paradigma verbelor de conjugarea a IV-a la conjunctiv prezent persoana a III-a singular şi plural (cu două excepţii: *să nu să priimească* Dan. 6:8, *să-i tocmească* 1Mac. 6:34) şi foarte frecventă la indicativ prezent persoanele I sg. şi III pl. (adică în poziţie „tare"): este generală în cazul verbului *a se numi*: *să să numască* Est. 10:5; *număsc* Parim. 16:21; *număscu* Deut. 3:9; Sol. 14:22; *să să numască* 1Mac. 7:37; Deut. 12:5; Ios. 23:7, în timp ce verbele *a primi* şi *a (se) tocmi* prezintă un amestec de forme: *mă tocmăsc* Is. 13:3 / *tocmesc* 3Ezd. 2:18; Ier. 34:22; *să să priimască* Lev. 19:7 / *să să primească* Dan. 6:8; *să tocmască* 1Mac. 9:70; 2Paral. 24:4 / *să tocmească* 1Mac. 6:34. Verbul *a merge* prezintă, la conjunctiv prezent persoana a III-a sg. şi pl. numai forme cu velarizare: *margă* 1Mac. 1:46; Deut. 20:5; Ecles. 2:26 etc., iar în celelalte puncte ale paradigmei formele alternează, cu o predominanţă clară a celor cu *e*: *mărgîndu* Num. 13:27; *mărgu* 1Reg. 20:30; Fac. 30:25; Lev. 11:21 / *mergîndu* 1Reg. 3:21; 3Reg. 13:25; 4Reg. 5:10; *mergu* 1Reg. 1:19; 3Mac. 4:11; Dan. 4:34; Jud. 7:17; Plîng. 2:15 etc. Alte exemple de velarizare prin *m*: *netocmala* Ier. 3:8; 1Paral. 9:1; *tocmala* Ieş. 5:8; *umăd* Iov 8:16; *umăzala* Iov 26:14 / *umedzală* Ier. 17:8; *sămaţă* Parim. 20:1; *sămăţ* 3Mac. 1:25; Avac. 2:5.

c. Velarizarea prin *p* este frecventă în aceleaşi contexte verbale, forme cu *e* întîlnindu-se în ultima treime a manuscrisului: *scumpască* Idt 2:9; *să lipască* Deut. 28:21; *să să lipască* Num. 18:2; Ps. 136:7; *să lipăscu* Num. 35:4; *să răsîpăsc* Zah. 11:14; *să stropască* 2Mac. 1:21, dar *să lipesc* 1Mac. 8:1; Iov 41:8; *să răsîpească* Zah. 1:21; *să răsîpesc* Zah. 11:10. Prepoziţia *pe* nu se întîlneşte în text cu forma cu velarizare, specific muntenească (care era, oricum, slab reprezentată încă în texte, cf. ILREV:307).

d. Velarizarea prin *v* este bine reprezentată în text. Este cvasigenerală la conjunctiv persoana a III-a sg. şi pl. (cu o excepţie: *să să ivească* Dan. 1:13): *să se ivască* 3Reg. 18:2; *să isprăvască* 2Ezd. 1:13; Is 9:7; *să izbăvască* 3Mac. 5:8; Is. 36:14; Parim. 2:12; *să vorovască* Parim. 6:22; *lovască* 2Reg. 21:2; Fac. 32:11 etc. şi foarte frecventă la celelalte forme, în poziţie „tare": *isprăvăsc* Parim. 2:7; *isprăvăscu* 2Paral. 34:10; Parim. 14:11 (dar *isprăvesc* Parim. 1:19; *lovescu* Ieş. 8:2; Iosip 14:19; *privesc* Zah. 4:10; *zăbovescu* Iosip 11:2). În alte contexte: *văşmîntul* Est. 9:15 (dar *veşmînt* Ieş. 28:2); *privală* 2Mac. 5:26; *jidovască* 1Mac. 13:36; Bel 1:40; Idt. 4:1; Tov. 1:15; *vac* Dan. 2:20; Neem. 9:5 (aproape numai cu *a* la singular, cu excepţiile: *veac* 1Reg. 1:22; *veacului* Sir. 2:2; Tov. 1:5); *zugrăvala* Sir. 39:32.

e. Velarizarea prin *f* apare sporadic: *preafilosofăscul* Iosip 1:1; *fufadză* Ieş. 25:33; 37:21.

Textul se caracterizează, aşadar, prin amestecul de forme cu labiale dure, specifice dialectului literar nordic, şi forme cu labiale moi, inovaţie care caracterizează zona Munteniei. Labialele dure sînt frecvente mai ales în formele de conjunctiv persoanele I sg. şi a III-a sg. şi pl. (unde ele sînt preponderente numeric), în cele de indicativ prezent persoana a III-a sg. şi pl., dar şi în alte cuvinte. Cele mai multe forme cu labiale dure se întîlnesc în primele două treimi ale manuscrisului, în timp ce în ultima sînt mai frecvente formele cu labiale moi.

Palatalizarea labialelor este un fenomen caracteristic pentru graiurile din Moldova încă dinaintea apariţiei primelor texte scrise; Ivănescu (1947:147) consideră că, în graiul moldovenesc, labialele s-au palatalizat încă din secolul al XI-lea, însă limba literară din Moldova păstrează labialele intacte, întrucît îşi are originea în graiul nepalatalizant al maramureşenilor deveniţi aristocraţia Moldovei. Mărturii ale prezenţei acestui fenomen în graiul popular moldovenesc se întîlnesc în documente; în *Baza dialectală a limbii române literare* (Gheţie 1975:121-124), Ion Gheţie sistematizează aceste informaţii, care arată tratamentul diferit al consoanelor labiale: palatalizarea lui *p* este notată în secolul al XVI-lea în Moldova, la mijlocul secolului următor în Muntenia şi abia în secolul al XVIII-lea în Ardeal; *b* palatalizat lipseşte aproape total din documente, dar o notă inserată pe marginea *Istoriei universale* a lui Johannes Nauclerus (Köln, 1544) este invocată de specialişti pentru a arăta că acest fenomen exista în limba vorbită în timpul lui Dosoftei (Rosetti 1986:469). Palatalizarea lui *m* este consemnată extrem de rar (de 2 ori în secolul al XVI-lea în Bucovina); rar apare în documente şi alterarea lui *v*. În schimb, palatalizarea lui *f* este foarte frecvent atestată în documentele moldoveneşti, în alternanţă cu formele intacte, cu observaţia că formele alterate sînt mai numeroase în secolul al XVII-lea faţă de perioada anterioară. Situaţia din documente se reflectă şi la nivelul textelor literare (vezi Gheţie 1975:121-124, 335, 344; Rosetti 1986:468-470).

În textul MS. 45, ca şi în celelalte texte literare ale epocii, singura palatalizare înregistrată este cea care afectează labiala *f*, iar formele cu palatalizare alternează cu cele cu labiala intactă, cu predominanţa celor din urmă. Astfel, întîlnim forme ca *herbîndăturile* 3Reg. 7:40; *herestrui* 1Paral. 20:3; *herăstraie* Am. 1:3; *herestruia* Am. 1:3 (formă a verbului *a fierăstrui*); *hierbinteala* Sir. 39:34 (dar *fierbinteală* Deut. 28:22; *fierbinteala* Ier. 51:39; Sol. 2:4); *hierturii* 4Reg. 4:39 (dar toate celelalte ocurenţe cu *f*, inclusiv în *Cartea Facerii*); *hicaţii* Iov 41:7 (toate celelalte 17ocurenţe, cu *f*); în aproximativ aceeaşi proporţie se întîlnesc în text formele *fiară* / *hiară*, *fier* / *hier*, *fiere* / *hiere*. Nu au forme palatalizate verbele *a fi* (decît sporadic: *să him* Num. 20:3), *a fierbe*, pronumele compuse cu *fie* (*fieştecare*, *fieştece*, *fieştecum*), substantivele *fire*, *fiu* (peste 4000 de ocurenţe în text), *fiică*. De altfel, palatalizarea lui *f* nu era generală nici în textele moldoveneşti, unde formele alternau, cu preferinţă, totuşi, pentru cele cu labio-dentala nealterată; inovaţia avea o utilizare prea populară ca să fie acceptată de copistul muntean. Nici la Dosoftei, considerat scriitorul care a lăsat să pătrundă în texte în cel mai înalt grad trăsături ale limbii vorbite, lucrurile nu stau altfel, inovaţia moldovenească alternează cu forme conservatoare, acestea din urmă preferate.

O formă specială de palatalizare este cea a verbului *răsfira* (*răşchira*, unica formă din text; pentru explicaţii, cf. Arvinte 1988:68). În BIBL.1688, în unele cazuri, această formă, specifică Moldovei, a fost înlocuită cu forma cu labiala refăcută, care este unica întîlnită în MS. 4389.

II.3.2. Consoane dentale

Durificarea dentalei *d* determină velarizarea vocalelor palatale succesive atone, fenomen caracteristic, în epoca realizării MS. 45 (dar şi astăzi), Munteniei, mai ales în documente şi manuscrise ale textelor laice, întîlnit sporadic şi în texte din alte zone (inclusiv la Dosoftei). Fenomenul este frecvent atestat în manuscrisul nostru, în prepoziţia/conjuncţia *dă* (dar cele mai multe forme sînt, totuşi, cele cu *d* moale; *dă* se întîlneşte mai ales în a doua jumătate a textului, dar nu lipseşte complet nici din prima), în compusele *fărădălege* (*fărădălegilor* Iez. 11:21; Ps. 73:21; Sol. 1:9; dar ceva mai frecvent cu *d* moale) şi *untdălemn* (*untdălemnul* Neem. 5:11), în adverbele *dăcinde* (2Paral. 20:2), *dedăsupt* (2Mac. 9:18; Am. 4:2), substantivele *desiş*, *desime*, cazuri în care se manifestă, de asemenea, o uşoară preferinţă pentru formele nealterate. În verbele formate cu prefixul *des-* / *dez-* şi cele analoage lor (*defăima*, *deprinde*, *deschide*, *descînta*, *descoperi*, *desculţ*, *desfăta*, *despărţi*, *despica*, *deştepta*, *dezbina*, *dezbrăca*, *dezlega*, *deznoda*, *dezmădulări*, *dezvinovăţi*, *dezrădăcina* etc.), ca şi în derivaţii acestora, dimpotrivă, preferinţa este pentru formele cu velarizare. Durificarea lui *d* era, probabil, o trăsătură prea specific muntenească pentru a fi introdusă de copist în text în mod consecvent; ea nu aparţinea tradiţiei textelor literare.

Durificarea lui *t*, mai ales în grupul *st*, este întîlnită, în epocă, în texte din Oltenia, Banat-Hunedoara, Transilvania de nord şi Moldova (Gheţie 1975:133-134; ILREV:308). În textul MS. 45, ea apare în puţine contexte, dar acestea sînt bine

reprezentate, constituind, deci, una dintre trăsăturile sale nordice: în forme din paradigma verbului *a blestema* (*blastăm* Os. 4:2; *a blăstăma* 4Reg. 19:4; Num. 24:10; Sir. 29:14 etc.), în paradigma derivaţilor lui *a blestema* (*blăstămitori* 2Mac. 10:36; *celor blăstămătoare* 2Mac. 13:11), în prepoziţia *prestă* (fenomenul este bine reprezentat în acest context, însă formele cu vocala palatală nealterată sînt mult mai multe). În afară de aceste contexte, fenomenul mai are cîteva ocurenţe, în forme ale verbului *a stinge* (*să stîngă* Num. 27:4; *să stînge* Fac. 7:4), în *a steji* (derivat de la *steje*): *stăjêşte* Sir. 13:3. Prezenţa vocalei velare după *t* în *sălbătăcêşte* 2Mac. 15:2; *sălbătăcime* Tov. 4:17; *sătăciunea* Deut. 32:10 se datorează, mai degrabă, unui fenomen de asimilare.

Velarizarea prin *n* este întîlnită într-un singur context: *tîmpinază* 2Mac. 14:9[46].

Propagarea lui *n* în *genunchi*, *mănunt*, *mănunchi* şi în derivatele acestora este un fenomen moldovenesc în textul MS. 45, unde formele cu propagare alternează cu cele cu fonetismul etimologic: *genunchele* 1Paral. 29:20; 3Mac. 2:1; 4Reg. 9:24; Dan. 6:10; Fac. 48:12 (dar *genuchele* 1Ezd. 9:5; 2Paral. 6:13; Iov 3:12; Jud. 7:5; Ps. 108:23, într-un număr relativ egal); *mănunchi* are mai multe forme cu propagare: *mănunche* Fac. 37:6; *mănunchiul* Ier. 48:25 (dar *mănuchile* Mih. 4:12); *mănunt* (şi cu disimilare: *mărunt*) şi derivaţii (*a mărunţi*) apar numai cu propagare.

Disimilarea *n-n* > *n-r* este prezentă în formele de la cazurile oblice ale pronumelui negativ *nimeni*, care au doar *r*: *nemărui* 1Mac. 14:44; *nimărui* 1Reg. 12:4; Parim. 26:2; Tov. 4:19; *nimăruia* Est. 5:16. Spre deosebire de acestea, la N.-Ac. pronumele respectiv prezintă forme alternante, cu şi fără disimilare: *nimeni* 2Mac. 9:10; Est. 6:12; Ieş. 10:23; Iosip 14:4; Iov 27:15; Is. 44:20; *nimenilea* Sir. 49:13; *nimini* Os. 2:10; *niminile* Sol. 2:4; *niminilea* 3Mac. 7:8, dar *nimerile* 1Mac. 5:54; 3Ezd. 8:25; Fac. 20:9; *nimerilea* 3Mac. 7:21; Lev. 26:17; Sol. 2:9; *nimirile* 4Reg. 10:21; Idt. 11:14; Ier. 44:14; Lev. 26:37; Sof. 3:7; Var. 4:8 (şi o formă contaminată, *niminirile* Ier. 15:10). Acelaşi fenomen se manifestă în *amăruntul*, care apare de 6 ori în text, în timp ce varianta fără disimilare, *amănuntul*, numai o dată. Se pare (Gheţie 1975:136) că fenomenul a avut arii de răspîndire diferite, de la o formă la alta. Astfel, forma *nimărui* se păstrează şi astăzi în jumătatea nordică a ţării, în timp ce în Muntenia şi Oltenia apare cu totul izolat. *Amărunt*, în schimb, este specific întregului teritoriu, cu excepţia Banatului, a nordului Transilvaniei şi a Bucovinei. *Mărunt* şi *a mărunţi* apar, de asemenea, în textul MS. 45 cu ambele tipuri de forme: *mănunti* 2Mac. 6:8; *vor mănunti* Ier. 48:12; *mănuntă* Lev. 16:13; *voi mănunţi* Ps. 17:46, dar *măruntă* Ieş. 30:7; Iez. 24:7; Is. 27:9; *au mărunţit* Dan. 2:45.

Nu am înregistrat nici o ocurenţă în text a rotacismului, există însă indicii că măcar unul dintre cei care au luat parte la redactarea textului, într-una dintre etapele acestui proces, avea o legătură cu un grai cu rotacism. În textul *Septuagintei* apare gr. *ἰχώρ*, înregistrat de MURAOKA, s.v., cu sensul 'serous or sero-purulent discharge' în Iov 2:8 şi cu sensul 'gore of blood' în Iosip 9:20. SEPT. CONCORD. înregistrează încă o ocurenţă a termenului grecesc, în Iov 7:5. În textul MS. 45, substantivul grecesc este echivalat prin *puroi*, care apare cu forma *punoi* în Iov 7:5 (şi cu forma actuală, *puroi*, respectiv *a puroilor*, în celelalte ocurenţe). Fenomenul, pus de specialişti pe seama unei false regresii, este prezent şi la Dosoftei[47] (Gheţie 1975:347; ILREV:308, Manea 2006:342; cf. Lacea 1898:64), ceea ce ar constitui un argument pentru implicarea acestuia în procesul de revizie a traducerii.

---

[46] O discuţie aparte o merită fonetismul din *Dumnăzău*. Acesta este prezent în texte din secolul al XVII-lea, moldoveneşti (*Şapte taine a besearicii*, 1644, atribuită lui Eustratie Logofătul sau lui Varlaam; foarte frecvent la Dosoftei) sau nord-ardeleneşti (*Codicele Todorescu*, *Codicele Martian*; *Manuscrisul de la Ieud* are *Dumnăzeu*, cf. Gheţie 1975:317, unde este considerată trăsătură moldovenească). Interesant este că trăsătura nu este înregistrată în textele mitropolitului Varlaam (vezi Teodorescu 1984; Gheţie 1975:300-301). El apare în BIBL.1688 (Ecles. 7:15; 12:7; Dan. 6:8; 6:10; 2:18; 5:4; Tov. 5:20 etc.), dar niciodată în MS. 45, unde probabil a fost prezent, dar a fost înlocuit sistematic de copistul muntean. Un argument în sensul acesta îl reprezintă înregistrarea sa în două traduceri ale lui Milescu, e drept, ambele păstrate în copii (MILESCU, APOLOG., HERODOT). Prezenţa sa în BIBL.1688 se explică printr-o intervenţie a tipografului, Mitrofan, fost colaborator apropiat al lui Dosoftei (cf. Arvinte 1998:64: forma este sau eroare de tipar, sau se datorează „copiştilor moldoveni ai acestui text”). Fenomenul nu trebuie pus pe seama unei durificări a lui *n* (fenomen înregistrat, după Gheţie 1975:134, sporadic în zona de nord a Ardealului, în documente din secolele al XVII-lea - al XVIII-lea), ci este mai degrabă rezultatul unei asimilări (*ibid.*:103).

[47] Forma *punoi* mai poate fi găsită în COD. TOD. şi la Axinte Uricariul.

Un alt argument în sensul acesta, al implicării lui Dosoftei în revizia traducerii, este fonetismul *fănină*, foarte frecvent în text (are mai multe ocurenţe decît forma păstrată în limba actuală): *fănina* 1Paral. 23:29; 1Reg. 17:15; Lev. 6:15; *fănină* 3Reg. 4:23; Bel 1:3; Is. 1:13; Jud. 6:19; Lev. 7:2; Num. 7:31; *făninei* Lev. 5:13 etc., dar *făina* 1Paral. 9:29; Iez. 46:15; *făină* 1Reg. 25:18; 2Mac. 1:8; 4Reg. 4:41; Idt. 10:5 etc. (Arvinte 1998:67-68).

Un fenomen de disimilare se produce în contextul *can mulţi* Ep.Ier. 1:3, înregistrat de DLR, s.v., şi în BIBL.1688, la Dosoftei etc.

Substantivul *an* are la plural, pe lîngă forma analogică *ani* (preponderentă), şi forma *ai*, care reprezintă evoluţia normală a etimonului latin (*ai* 3Reg. 2, 38; 16, 29; Deut. 5, 16; Is. 65, 20). Situaţia este întîlnită şi în alte texte moldoveneşti, inclusiv la Dosoftei.

II. 3. 3. Consoanele [*s*], [*z*], [*dz*], [*ţ*]

Una dintre trăsăturile cel mai puternic distinctive între zona nordică şi cea sudică ale limbii române în epoca veche o constituie tratamentul africatei *dz*. Fără a mai insista asupra acestei particularităţi discutate de toate lucrările de specialitate, mă voi mulţumi să fac cîteva observaţii referitoare la reprezentarea sa în textul discutat. Africata este păstrată, fireşte, mai ales în cuvinte cu etimon latin şi în derivatele lor. Astfel, verbul *a zice* este prezent în text cu peste 6000 de ocurenţe; dintre acestea, prezintă fricativă, nu africată, mai puţin de 10 la sută, toate formele de acest fel, specific munteneşti, fiind prezente în partea a doua a textului, începînd cu 3Reg., mai întîi sporadic, apoi din ce în ce mai frecvent, fără a elimina complet formele cu africată nici măcar în ultimele pagini ale manuscrisului. O situaţie similară, atît în privinţa proporţiei dintre cele două categorii de forme, cît şi în privinţa distribuţiei lor, o prezintă substantivul *zi* (peste 2000 de ocurenţe, puţine cu *z* şi concentrate în ultima parte a textului, fără a elimina pe deplin de aici formele cu *dz*). Mult mai puţine ocurenţe, dar aceleaşi caracteristici din punctul de vedere al distribuţiei le prezintă şi alte cuvinte: *zece* (cu derivatele *a zeciui* şi *zeciuială*), *a zăcea* (şi derivatul *zăcere*; în cazul lor, totuşi, proporţia între cele două tipuri de forme este mai echilibrată, caracteristicile distribuţiei rămînînd aceleaşi). Teonimul *Dumnezeu* şi derivatele sale (*dumnezeiesc*, *dumnezeire*) se înscriu în aceeaşi tendinţă (cu menţiunea că, în cazul adjectivului *dumnezeiesc*, numărul mare al formelor cu *z* se explică prin concentrarea lor sporită în cartea *4 Macabei*). Alte exemple de termeni cu forme alternative: *să aprinză* 2Mac. 14:41 (dar *să să aprindză* 2Paral. 13:11); *ardzînd* Neem. 4:2 (dar *arzînd* Is. 10:16; 30:33; Os. 7:4); *cel ardzător* Iez. 17:10 (dar *cel arzător* Dan. 3:11; Iez. 19:12; Iosip 7:11); *să ascundză* 1Reg. 20:2; Ieş. 2:3; Iov 38:2; 42:3 (dar *să ascunzi* 1Reg. 3:17; Ier. 38:14); *audzu* Avd. 1:1; Ier. 49:22; Ieş. 4:11; 23:1; Iov 37:2 (dar *auzul* Deut. 28:2; Is. 65:11); *să cadză* 1Reg. 26:20; Ps. 7:4 (dar *să cază* 1Mac. 7:38); *credzură* Ieş. 14:31 (dar *crezură* Iona 3:5; Ps. 105:13; mai multe cu *z*); *cuprindzîndu-mă* Iov 7:11 (dar *cuprinzîndu* 2Mac. 9:18; Iov 10:1); *dăpărteadză-te* 3Ezd. 1:26; Sir. 8:2 (dar *dăpărtează-te* Iov 21:14; majoritatea cu *z*); *flămînzi* Ps. 145:5, dar de cele mai multe ori cu *dz* (*flămîndzi* 4Reg. 7:12; Iov 24:10; Jud. 8:5; toate ocurenţele lui *a flămînzi*); *frundzele* Dan. 4:18 (dar *frunzele* Dan. 4:11; Ier. 8:13; mai multe cu *dz*, ca şi în cazul derivatului *frunzos*); *îmbărbăteadză-te* 2Reg. 10:12; Ps. 26:20 (dar *îmbărbătează-te* Dan. 10:19; Naum 2:1); *împrumuteadză-să* Ps. 36:22; *să împrumutedzi* Deut. 15:10; 28:12 (dar *împrumutează* Is. 24:2; Parim. 13:12; *să împrumutezi* Sir 9:15); *au încăldzit* 1Reg. 11:11 (dar *s-au încălzit* Iov 31:20); *înceteadză* Am 7:5 (dar *încetează* 3Mac. 3:16; Ier. 14:21; Parim. 15:16); *v-aţi încredzut* Deut. 1:32 (dar *s-au încrezut* 3Mac. 2:7; Ps. 77:41; mai multe cu *z*); *va întîrdziia* Sir. 17:15 (dar *va întîrziia* Avac. 2:3; Num. 9:13 etc.). Verbul *a aşeza* prezintă în marea majoritate a ocurenţelor forme cu *z*, în schimb, *a auzi* are mai ales forme cu africata, ca şi *îmblînzi* (14 ocurenţe, dintre care numai 3 cu *z*, toate din Sir. şi Iosip).

Substantivul/adverbul *amiazăzi* prezintă, de asemenea, un amestec de forme, de 3 tipuri: *dz-dz* (*amiadzădzi*: 1Paral. 9:24; 1Reg. 30:14; 2Reg. 4:5; 4Reg. 4:20; Ios. 17:10; Iov 11:17; Ps. 36:6 etc., cca 20 de ocurenţe dintr-un total de cca 80); *z-dz* (*amiazădzi*: 1Paral. 26:17; 1Reg. 27:10; 2Paral. 33:14; 3Ezd. 9:41; Fac. 20:1; 28:14; Idt. 7:16; Ier. 15:8; Ios. 15:2; Iov 5:14; Is. 18:4; 59:10; Jud. 5:10; Neem. 8:5; Ps. 54:19; 90:6; Sof. 2:4 etc., cca 50 de ocurenţe); *z-z* (*amiazăza* Sir. 44:3; Is. 58:10). Se observă faptul că tendinţa de înlocuire a africatei, observabilă prin răspîndirea formelor de al doilea tip în tot manuscrisul, se exercită mai ales asupra primei părţi a compusului, şi mai puţin asupra celei de-a doua, percepută ca un lexem de sine stătător a cărui formă obişnuită în text era cea cu africată (după

cum am arătat mai sus). Situaţie similară prezintă şi compusul *(a)miazănoapte*, care are mai ales *dz* în prima parte a manuscrisului şi mai ales *z* în cea de-a doua. Adverbul *astăzi* are mai multe forme cu *dz*.

Cel mai adesea, în cuvintele cu altă provenienţă decît latină şi în derivaţii acestora apare fricativa: *beznă*, *caznă/ a căzni*, *chezăşie*, *chezăş(l)ui*, *copuz*, *groază*, *groaznic*, *grozav*, *hărăzi*, *izbăvi*, *izbi*, *izbîndi* (şi *izbîndă*, *izbîndire*, *izbînditor*), *izbucni*, *izgoni*, *iznoavă*, *izvod*, *izvor*, *îngrozi*, *zid*, *a zidi*, *a zavistui*, *obraznic*, *pizmă*, *pizmaş*, *a pizmui*, *a præznui*, *război*, *războinic*, *rezema*, *zavistie*, *zăbală*, *zăbavă*, *zăgaş*, *zălog*, *zămisli* etc., care nu au nici o ocurenţă cu africata. Excepţie face *bodzii* (*bodzului* Lev. 21:6; *bodzii* 2Paral. 28:23; 4Reg. 18:33; Ep.Ier. 1:60; Fac. 31:19; 31:30 Ieş. 12:12; Jud. 16:24 etc.), care prezintă exclusiv forma cu africată. Explicaţia este aceeaşi ca şi în alte cazuri în care se impun fenomenele conservatoare: este vorba de cuvinte foarte des folosite, iar întrebuinţarea lor frecventă are ca rezultat rezistenţa în faţa inovaţiilor. Substantivul *buză* are şi el africată, în majoritatea ocurenţelor (*z* este prezent în 11 cazuri din cele 161), *fofează* (cu etimologie necunoscută; după SCRIBAN, s.v., creaţie imitativă) are africată în toate cele 26 de ocurenţe. Pe de altă parte, derivatul lui *crud* (de origine latină), *cruzie*, apare numai cu *z* (4 ocurenţe, toate din ultimele pagini ale manuscrisului, ceea ce explică absenţa africatei), ca şi *a cuteza*, urmaşul lat. pop. **cottizāre* (care ar servi drept intermediar pentru un gr. κοττίζω 'a juca zaruri', după CIORĂNESCU, s.v.), şi derivatul său *cutezare* (*au cutezat* 2Mac. 5:15; *vor cuteza* Est. 2:18; *cutezărilor* 2Mac. 8:18 etc.). Alte forme alternante: *ceredzile* 1Reg. 8:16 / *cirezile* 1Reg. 30:20 (mai multe cele cu *z*), *grindzi* Ep.Ier. 1:46 / *grinzi* 2Paral. 34:11; Sir. 30:25; *grumaz* (50 de ocurenţe, cu o prezenţă aproape egală a celor două consoane; distribuţia lui *z* este în partea a doua a textului, unde alternează cu *dz*), *grămădzile* 2Paral. 31:7; 31:8 / *grămăzi* 2Paral. 31:6; 4Reg. 10:8; *nişte obraze* Iosip 15:15; *obrazelor* Iez. 3:8; Var. 2:5 etc. / *obradzele* 2Paral. 3:12; 2Reg. 19:5; Ieş. 25:20; 37:9; *obradzul* Ieş. 34:33 (formele cu *z* sînt mult mai numeroase; cele cu *dz* se găsesc în prima parte a textului); *obrăzuiêşte* Ios. 5:2; *cei obrăzuiţi* Ier. 9:24 etc. / *vei obrădzui* Ieş. 12:44; *obrădzuia* Fac. 17:24; *ogrădzile* Num. 31:10 / *ogrăzi* 1Mac. 4:38; 1Paral. 16:29; 23:28; 2Mac. 6:4; Ieş. 8:13; Num. 32:24; *a păzi* (două ocurenţe cu *dz* din peste 500), *păzitor* (o singură dată cu *dz*). Derivatul lui *brînză*, *a se îmbrînzi*, are în text 3 ocurenţe, toate cu *dz* (*îmbrîndzi-să* Ps.]118:70; *îmbrîndzită* Ps. 67:16; *îmbrîndzite* Ps. 67:16).

Substantivul *musícă* 'muzică; instrument muzical' păstrează consoana *s* din etimonul latin, nesonorizată încă la *z*, probabil şi sub influenţa termenului corespondent din sursa grecească (μουσικός), întrucît alte texte din epocă prezintă *z* (*musícele* Sir. 50:2; *musícuri* 3Ezd. 4:63 etc.); termenul, pentru care DLR, s.v., indică drept primă atestare (cu sensul 'muzică') *Viaţa şi petreacerea svinţilor*, este întîlnit şi în DOS. PAR., *Istoria ieroglifică*, în BIBL.1688 etc. Nesonorizată este şi consoana finală din substantivul *ovăs* (din sl. *ovesŭ*): 3Reg. 19:6; Iez. 4:8; 4:9; *ovăsul* Ieş. 9:32. Consoana iniţială din *samfir* (din slavon. **самфиръ**) este, în unele ocurenţe, cea a etimonului (*samfirului* Iov 28:6), în timp ce în altele este sonorizată (*zamfir* Ieş. 24:10; 28:18; Iov 28:16; *zamfíros* Ieş. 39:9); sonorizarea este caracteristică şi altor substantive care conţin grupul *sm-* iniţial: *zmaragd* Est. 2:7; *zmaragdului* Ieş. 35:12; 35:25, cf. slav. **змарагдъ** (dar *smáragdu* Iez. 28:13); *zmirna* Sir. 25:17 (dar *smirna* Cînt. 5:2; cele două tipuri de forme pot indica, aici, etimoane diferite, slavon. **змирьна** sau gr. σμύρνα); *zmîrde* Zah. 3:3 (dar *smîrdă* Zah. 3:4); *zmochin* Is. 34:4; *zmochinile* Ier. 24:2; 24:5 (dar *smochinul* 1Mac. 14:12; Cînt. 2:13; *smochinele* Ier. 24:3, prezente în text într-un raport echilibrat); *znop* Rut 2:15 (dar *snopul* Lev. 23:12). Verbul *a smulge* (din lat. **exmulgere*) are doar forme cu spirantă sonoră: *zmulgeţi* Dan. 4:11; 4:20; Is. 21:5; *zmulse* 1Reg. 17:51; Iov 16:12 etc. Se pare că inovaţia (sonorizarea lui *s* în grupul consonantic *sm-*) este de provenienţă sudică (Arvinte 1988:69). În *struncinătură*, *struncinat*, *s* nu s-a sonorizat încă la *z*.

Velarizarea prin [*s*], [*ʃ*], [*dz*], [*z*] este o caracteristică a graiurilor româneşti de nord, bine reprezentată atît în perioada veche a limbii române, cît şi astăzi, şi constă rostirea dură a consoanelor [*s*], [*dz*], [*z*], [*ʃ*]; aceasta apare notată cu regularitate mai ales în documentele moldoveneşti din secolele al XVII-lea–al XIX-lea, dar şi în textele literare din această zonă, pînă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, cînd se adoptă norma muntenească cu consoane moi (Gheţie 1975:137-140; ILREV:309).

În textul MS. 45, fenomenul este, fireşte, foarte bine reprezentat, însă nu uniform.

a. Velarizarea prin *s* este foarte frecventă în text, unde formele cu *s* dur sînt mai des întîlnite decît cele cu *s* moale, fără a se putea constata vreo distribuţie specială a celor două tipuri de forme în

economia textului. Astfel, substantivul *seară* prezintă forma velarizată *sară* în toate cele aproximativ 150 de ocurenţe din text; la cazurile oblice, forma sa este, de asemenea, velarizată (*sării* Dan. 8:26; Ier 6:4). Verbul *a semăna*, adjectivul *semănat* şi substantivul corespunzător au, de asemenea, doar formele cu *s* dur (*ai sămănat* Is. 37:30; *să samăn* Iov 31:8; *să samene* Is. 32:6; *sămănîndu* Num. 16:37 etc.; *sămănată* Ier. 30:14; *sămănatul* Ieş. 34:21), ceea ce este remarcabil mai ales în cazul verbului, datorită numărului mare de ocurenţe în text (90). Un echilibru în ceea ce priveşte prezenţa celor două tipuri de forme se constată în cazul substantivului, foarte frecvent, *seminţie*: mai multe sînt formele cu *e* nevelarizat, dar şi celelalte sînt destul de frecvente, într-o distribuţie irelevantă. Substantivul *semn* prezintă, de asemenea, mai ales forme cu *e* nevelarizat, dar şi celelalte sînt destul de frecvente; *a însemna* este prezent mai ales cu *e* (cu o excepţie: *însămnă* Lev. 13:7), ca şi *însemnat* (toate formele cu velarizare ale acestui termen sînt în prima parte a manuscrisului). Derivatele lui *sete* prezintă, de cele mai multe ori, forme cu velarizare (*am însătat* Jud. 4:19; *veţi însăta* Is. 65:12; *însătare* Is. 5:13; *cêle însătate* Is. 32:6 etc.) şi doar una fără: *vor însetoşa* Sir. 24:23. *A usebi* şi derivatele sale au numai forme cu *e* velarizat la *ă* (*să usăbiră* 3Ezd. 5:61; *usăbiva* Iov 9:14; *cel usăbit* Lev. 16:26; *usăbirelor* Iez. 20:40 etc.).

Uneori, inconsecvenţa acestui fenomen poate fi constatată în cadrul aceleiaşi familii lexicale. Astfel, adjectivul *semeţ* apare în majoritatea cazurilor cu *s* dur, determinînd velarizarea lui *e* la *ă*: *celor sămeţi* 1Ezd. 7:27; *sămaţă* Parim. 20:1; *sămeţilor* Sir. 36:20; şi o singură dată cu *s* moale: *semeţilor* Parim. 15:26. Verbul *a se semeţi* prezintă situaţia inversă: cele mai multe forme (peste 20 din totalul de 31 de ocurenţe) sînt cu *e* nevelarizat (*să semeţêşte* Iov 39:23; Sir. 11:9; *semeţindu-să* 3Mac. 1:22; 6:5 etc.), 6 au *i* (*să simeţêşte* Ps. 9:23; *să simeţiia* 3Reg. 1:5; *să simeţiră* Ps. 72:18; 130:1; *s-au simeţit* Neem. 9:29; *să simeţiiasă* Iez. 47:5) şi doar una cu *ă* (*să te sămeţeşti* Sir. 12:4). Substantivul *semeţie* are, în schimb, numai forme cu *e* (50 de ocurenţe). Alte exemple care atestă prezenţa acestui fenomen foarte frecvent în text: *usăbiră* Fac. 13:11; Neem. 13:3; *va răsîpi* Iov 39:15; Is. 14:27; 44:25; *va răsipi* Deut. 19:1 (formele cu *î* sînt superioare numeric); *săurile* 2Paral. 7:7; 3Reg. 8:64; Lev. 9:19; 9:24 (mai frecvent decît formele fără velarizare).

Velarizarea prin *s* este caracteristică formelor de conjunctiv prezent persoana a III-a ale verbelor de conjugarea a IV-a, care nu prezintă şi forme nevelarizate în text: *folosască* Ep.Ier. 1:57; *să să părăsască* Neem. 6:3; *să agonisască* Deut. 28:68; *lipsască* 1Reg. 2:33; *mărturisască* Tov. 13:9; *să să mirosască* Ieş. 30:38; *să părăsască* 1Mac. 1:43; *să sosască* 2Reg. 3:29; *spăsască* Ps. 21:8; *să să urgisască* Ecles. 5:5; *să să obosască* 2Paral. 15:7 etc. De remarcat că velarizarea nu apare, în text, în celelalte forme din paradigma conjunctivului prezent a acestor verbe.

Paradigma perfectului simplu prezintă un amestec de forme velarizate şi nevelarizate: *aprinsă* Num. 8:4, dar *aprinse* Plîng. 4:11; *arsără* Ps. 73:8, dar *arseră* 1Mac. 6:31; 9:67; 1Reg. 31:12; 2Mac. 6:11; 4Reg. 10:26; Ios. 7:25; Num. 21:30; Var. 1:1; *coprinseră* 1Mac. 1:21, dar *cuprinsără* Ps. 72:12; 87:18; *deşchisă* Fac. 44:11; Num. 19:15, dar *deşchise* 1Reg. 3:15; *fiarsă-să* Ier. 48:33; Iez. 24:11, dar *fiarse* 2Mac. 1:12; *să fiêrseră* Iez. 24:5; *întinsără* Ps. 36:14; 63:3; Sol. 11:2, dar *întinse* 1Mac. 9:47; 1Reg. 14:27; 17:49; *mêrsără* Fac. 45:24; Num. 9:6, dar *mêrseră* 1Ezd. 4:23; 1Mac. 5:58; *prinsără* 4Reg. 10:14; Plîng. 1:4, dar *prinseră* 2Paral. 22:9; 4Reg. 24:26; Idt. 6:13; Ier. 52:7; *rupsă* 1Reg. 15:27; 2Reg. 5:20; Jud. 16:12, dar *rumpse* 2Paral. 23:13; 2Reg. 1:11; 13:19; Ps. 77:16; *trasără* Fac. 37:27, dar *traseră* Cînt. 1:3; Ier. 14:6; 38:13; *dzisă* 1Reg. 23:9; Ier. 26:4; Tov. 5:18; *dzisără* Fac. 18:5; 18:9; Neem. 4:11; Num. 9:6; 11:4 etc., dar majoritatea formelor acestui verb sînt nevelarizate; *fripsără* 2Ezd. 1:6; 2Paral. 35:13, dar *fripse* 3Reg. 19:21; *întoarsă* Fac. 37:28; 38:22; *întoarsără* Fac. 21:32; 32:6; Ieş. 10:8, dar *întoarseră* 1Mac. 9:9; 1Reg. 14:21; 31:9; 2Mac. 13:16; 3Reg. 20:9 etc. Formele cu vocala nevelarizată sînt mult mai frecvente decît celelalte.

Adjectivul *singur* apare aproape exclusiv cu vocala *i* velarizată (cu excepţia unei singure ocurenţe, Tov. 6:9, din cele peste 200); *silnic* apare aproape exclusiv cu velarizare (*mai sîlnică* Iosip 5:16; *sîlnicii* Naum 3:18; Parim. 8:15; 17:27, dar *silnică* Iov 34:6; *silnice* 3Mac. 4:5).

Substantivul *seamă* apare cu fonetismul etimologic *samă* (din magh. *szám*) în toate ocurenţele din manuscris. Forma caracterizează, în epocă, textele din dialectul literar nordic, în timp ce în textele sudice predomină forma cu diftong (*seamă*), formată (după Arvinte 1988:62; Gheţie 1975:137) prin analogie cu *seară*. În cazul lui *seminţie*, textul conţine atît forme cu *e* (*o seminţie* 3Reg. 8:16), cît şi, în

aproximativ aceeaşi proporţie, forme cu *e* velarizat: *sămința* 2Reg. 7:12; Num. 32:13 etc. O formă ca *sămînţiia* Deut. 2:14, unică în text, se explică prin analogia cu singularul *sămînţă*; lecţiunea este, însă, discutabilă fiindcă slova care reprezintă grafic vocala din a doua silabă este greu lizibilă, poate fi la fel de bine **ъ**, **є** sau **и** cu ductul un pic greşit. În cazul substantivului *sicriu* (din magh. *szekreny*), cel mai frecvent apar formele cu *e* velarizat: *săcriiul* 1Paral. 13:3 etc.; sporadic, se întîlneşte şi forma cu *e* (*secriiului* 3Ezd. 1:55), precum şi cea cu *i* (rezultat prin asimilare; singura formă din BIBL.1688): *sicriiul* 2Mac. 2:4; 2:5; 2Paral. 5:3.

Alte exemple: *a sărba* Zah. 14:16, *procopsală* 2Mac. 8:8; Sir 51:23, *sîngurătate* Ps. 140:11; *stînge* Fac. 7:4 (dar marea majoritate a formelor acestui verb e cu *i*), *năsîpul* Avac. 1:9; Fac. 13:16; Ier. 15:8; Iov 6:3 etc. (toate formele sînt cu *î*), *săcure* (numai cu *ă*), *a sămăna* (numai cu *ă*), *visază* Is. 29:8 (dar *viseadză* Ier 27:7) etc.

b. Velarizarea prin *z* este cel mai bine reprezentată în contextele verbale amintite în paragraful anterior, legat de velarizarea prin *s*: *să încălzască* 3Reg. 1:2; *să netezască* Ps. 103:17; *să păzască* 1Mac. 4:61; 12:34; 1Reg. 29:11; Deut. 5:29; Ier. 36:20; Neem. 10:29; Num. 8:26; Ps. 40:2; 90:11 etc.; *îmblînzască-să* 1Ezd. 9:8. Formele cu *z* nevelarizant sînt mult mai puţine: *să păzească* Parim. 23:26; Idt. 13:4. În substantivul *Dumnezeu* şi derivaţii săi, velarizarea prin *z* este generală[48]: *a dumnezăilor* 3Mac. 3:14; *Dumnezăul* 3Mac. 5:13; 6:11; *lui Dumnezău* Iosip 3:16; etc. În afara verbelor amintite, fenomenul apare sporadic: *răzîmîndu-să* Cînt. 8:5 (dar *răzima* 3Reg. 14:28).

Ca reacţie la velarizarea prin *z* apar formele hipercorecte ale verbului *a zămisli*, care nu are în textul manuscrisului *ă* (varianta normală din punct de vedere etimologic; cf. şi Arvinte 1998:63): *zemeslea* Fac. 30:42; *zemeslească* Fac. 30:42; *zemislească* Fac. 30:39; *zemisliia* Fac. 30:40; *zemislîră* Fac. 19:36. Tot o astfel de formă este şi *să zimbi* Iosip 8:4.

c. Velarizarea prin *dz* este foarte bine reprezentată în cazul ocurenţelor substantivului *zi*: *dzî* Ioil 1:15; *dzîle* Fac. 7:4; *dzua*, cu foarte multe ocurenţe, trăsătură nordică. Apare şi fonetismul hibrid *zua*, rezultat din înlocuirea lui *dz* cu *z* de către copist (care nu a înlocuieşte forma nordică prin cea sudică, ci doar acest fenomen fonetic): *zua* 2Mac. 15:3; 3Ezd. 9:51; 3Mac. 5:2; Iez. 38:14; Iosip. 3:7; Iov 3:3; Ps. 41:11; 41:15; 120:6. Forma *zîcînd* 3Mac. 7:11; 7:12 pare să se datoreze aceleiaşi înlocuiri automate a lui *dz* la copiere, întrucît durificarea lui *z* nu era un fenomen obişnuit în Muntenia în epocă (Gheţie 1975:139, unde grafii ca *Dumnezău*, *zăstre* în inscripţii sînt puse pe seama originii nemunteneşti a celor care ar scris sau a unei tendinţe trecătoare de durificare). Verbul *a zice* are în majoritatea ocurenţelor cu *dz* forme nevelarizate; cele cu *dz* dur se întîlnesc destul de frecvent mai ales în prima parte a textului, pentru ca ele să nu se mai regăsească deloc de la 3Reg. încolo: *dzîsără* Fac. 37:18; *dzîc* Ieş. 5:16; Num. 36:5; *dzîcînd* 2Reg. 19:2; 3Reg 22:36; Ies 35:4; *dzîcîndu* Deut. 15:11; Fac. 24:37; 37:34; 42:37 etc. Velarizarea prin acţiunea lui *dz* mai apare în compuşi sau derivaţi ai lui *zece*: *dzăciuiêle* 2Paral. 31:6 (dar *dzeciuiêle* Ieş. 38:24); *cel al cincidzăcilea* Lev. 25:10 (dar *al cincidzecilea* Lev. 25:11).

d. Velarizarea prin *ţ* este bine reprezentată în text; este prezentă în terminaţiile verbelor de conjugările I şi a IV-a la conjunctiv prezent, persoanele al III-a sg. şi pl. şi I sg., precum şi la indicativ prezent I sg. şi III pl.: *să îmbunătăţască* 1Reg. 25:31; *împărăţască* 1Paral. 11:10; *să împărăţască* 1Mac. 11:40; 12:39; 1Paral. 12:31; 1Reg. 16:1; 2Paral. 10:1; 2Reg. 2:4; 3Ezd. 1:36; 4Reg. 23:33; Est. 2:11; *încredinţască-să* 1Paral. 17:24; 6:17; *încredinţază* Sol. 1:2; *înmulţască-să* Sir. 12:33; *să să înmulţască* Dan. 3:32; Deut. 6:12; Ieş. 1:10; Parim. 9:19; Sir. 24:3; *neputinţază* Dan. 4:6; *să procleţască* 4Reg. 19:11; Dan. 11:44; *sfinţască* 3Ezd. 1:2; *să curăţăsc* Parim. 15:29, alternînd cu formele fără velarizare: *să curăţesc* Is. 66:17; *să împărăţească* 1Mac. 1:18; 3Reg. 12:1 etc. Frecventă este şi velarizarea lui *i* la *î* după *ţ* dur în *puţin* (din cele peste 200 de ocurenţe, doar un sfert cu *i*, celelalte cu *î*); în schimb, la derivate nu e la fel: *puţin(t)el*, *puţinea* apar numai cu *i*, dar *a împuţina* are şi *i*, şi *î*, într-o

[48] Merită semnalat faptul că teonimul *Dumnezeu* nu apare niciodată în MS. 45 cu această formă, cu *z* nevelarizat, în ciuda tuturor celorlalte caracteristici lingvistice munteneşti cu care copistul (probabil) nu se sfieşte să le înlocuiască pe cele moldoveneşti; el apare, însă, în notele marginale, scrise de altă mînă. Forma *Dumnezeu* se găseşte, prin comparaţie, în BIBL.1688, alături de cele cu fricativă şi cu velarizare (cu *dz* sau *z* velarizant). Explicaţia ar putea consta în prestigiul pe care îl aveau, în epocă, textele religioase moldoveneşti, la care se adaugă faptul că textele munteneşti înseşi conţineau un amestec de forme (*Dumnezeu*, *Dumnezău*, *Dumnedzeu* etc.), aşadar cele cu velarizare nu îi erau străine copistului şi nu simţea nevoia să le înlocuiască.

proporție relativ egală: *a împuțîna* Sir. 19:5; *împuțîna* Var. 2:25; *împuțînatu-s-au* Ps. 11:1; *împuțînînd* Is. 10:22; Sir. 32:35, dar *vei împuțina* Num. 26:54; Sir. 29:8 etc. Velarizarea este aproape generală în cazul verbului *a țese* și a derivaților săi: *au țăsut* Ieș. 38:23; *să țăsu* Ieș. 39:8 (dar *să să țeasă* Ieș. 39:3), *țăsătorilor* 2Reg. 21:19; *țăsătura* Ieș. 28:8; 39:19; Jud. 16:14; Lev. 13:52; în substantivul *vițel* (din 240 de ocurențe în text, numai 15 sînt cu *e*). Alte exemple: *cuțît* Ier. 14:12; 27:6; Is. 51:19; Jud. 3:16; *cuțîtoiul* Iez. 21:3 (și, cu asimilare, *cuțutoiele* 2Reg. 12:31); *oțăl* Iov 16:10; *oțăt* Num. 6:3; Ps. 68:26; Rut 2:14; *împărțala* 1Paral. 27:4; Idt. 9:4; Ios. 11:23; Jud. 5:15; Mih. 7:12; *o împărțală* 1Paral. 27:1; *țîmbale* 1Mac. 4:54; 2Paral. 5:11; Ps. 150:5; *am țînut* Dan. 10:8; Is. 45:1; Neem. 5:16; *țînuși* Ps. 72:23, dar *au ținut* Sir. 47:12; *țîntă* Sol. 5:13; *puneți(-l)* Sir. 52:34. Tot un caz de velarizare este prezent în *tăvălițu-o* (4Reg. 9:33). Forma verbală *îmbrățășa* (*îmbrățăședzu* Parim. 24:33; *îmbrățășe* Fac. 48:10 etc.; *îmbrățășeri* Iosip 13:21) este explicată de Arvinte 1998:61 prin păstrarea lui *ț* dur din *brață*; astfel de forme sînt predominante în text, o singură dată apare forma muntenească (*îmbrățișarea* Iov 24:19).

Durificarea lui *ț* determină, așadar, de cele mai multe ori reducerea diftongului *ea* la *a*, dar și modificări ale vocalelor palatale (*e* > *ă*, *i* > *î*). Se poate spune că este, alături de durificarea lui *s*, foarte bine reprezentată în text și în contexte diverse.

Ca reacție la fenomenul durificării lui *ț* apar forme hipercorecte ca: *țițele* Iov 3:12; *frăține* Parim. 27:10 (dar *frățîne* Lev. 18:16), *țîță* 1Reg. 1:23; 3Mac. 5:49).

II. 3. 4. Consoanele prepalatale [*ș*], [*j*], [*ĝ*]
Caracteristicile prezentate mai sus în legătură cu africata *dz* sînt valabile și în ceea ce privește cealaltă africată, *ĝ*. Ea apare în cuvinte de origine latină sau în derivații acestora. Adverbul *(îm)prejur* și derivații și compușii săi (*a împrejura*, *prenprejur*), de exemplu, prezintă, în majoritatea covîrșitoare a cazurilor (dintre cele peste 500 de ocurențe), africata. *J* apare sporadic în: *prejur* Iez. 38:9; *împrejurul* Ier. 1:15; Iez. 31:4; 43:17 etc.; *prejur* 1Paral. 6:56; 3Mac. 3:8; Cînt..trei.tin 1:18; Iosip 15:11; Iov 18:11; Parim. 6:21; Est. 10:12; *prejururile* 1Paral. 6:56; *împrejura* 2Paral. 4:2; *prenprejurul* 1Paral. 9:27; *prenprejururile* 1Paral. 5:16 etc.; *împrejurul* 1Mac. 5:38; 1Ezd. 1:6; 2Mac. 15:1; 4Reg. 6:17 etc. *A încungiura* apare numai cu africată, în cele peste 100 de ocurențe, la fel și *încungiurare*, dar *a înjuga* conține numai *j*. Forme alternante prezintă și *a înjunghia* (*au junghiat* 3Reg 1:19; 8:63; *să vor giunghea* Deut. 12:18; ceva mai multe cu *j*), *jos* (*gios* 3Reg. 9:19; Deut. 4:39; Fac. 35:8; Ps 62:9; 85:12; *jos* 2Paral. 8:5; 4Reg. 19:30; Dan. 8:12; Deut. 33:13; Idt. 14:17; Ier. 31:35; Sol. 4:19 etc.; ceva mai multe cele din urmă și mai ales în partea a doua a textului), *a juca* (*giuca* Fac. 25:22; Jud. 16:25; *giucîndu* Jud. 21:21, dar sensibil mai multe cele cu *j*), *a judeca* (*a giudeca* Ieș. 18:13; *giudecați* Deut. 1:16, dar cu aceeași caracteristică), *judecată* (*giudecată* Ieș. 21:20; 24:14; aceeași observație), *judecător* (*giudecători* Deut. 16:18; 17:9; la fel ca cele de mai înainte), *județ* (la fel; din cele peste 400 de ocurențe, doar cca 60 cu *gi*, toate în Pentateuh), *jug* (o singură ocurență cu *gi* din cele 56), *jumătate* (35 de ocurențe cu *gi* din cele 147, toate în primele 6 cărți biblice), *juncă* (număr aproximativ egal de forme), *a junghia* (peste 100 de ocurențe, numai 21 cu *gi*, concentrate în Pentateuh; *junghere*, în schimb, e numai cu *j*), *a jura* (peste 200 de ocurențe, 68 cu *gi*, din primele cărți biblice), *jurămînt* (15 cu *gi* din 55). În cuvintele de alte origini decît latină și în derivatele lor, norma este *j*: *jale*, *jac*/ *jaf*/ *jah*, *jecui*, *jale*, *jeli*, *jirvtă*, *jirtăvnic*, *jgheab*, *jidov* etc.

În ceea ce privește rostirea dură sau moale a șuierătoarelor, ca și în alte situații, textul MS. 45 pune în evidență un amestec de norme caracteristice celor două zone dialectale pe care le reprezintă, astfel:

a. În poziție „tare", rostirea dură a șuierătoarelor alternează cu cea moale: în formele verbale de conjunctiv reducerea lui *ea* după *ș*, *j* este generală (*să să gingășască* 1Mac. 8:14; *greșască* Iov 18:7; *poslușască* Num. 18:2; *săvîrșască-să* Ps. 7:10; *grijască* Ieș. 5:9; 5:9; *să să prăjască* Iez. 24:11; *nu slujască* Dan. 3:29 etc.); la finalul substantivelor feminine, cele două tipuri de forme alternează: *gușea* Lev. 1:16 (singura ocurență), *ușe* 2Mac. 1:16; 3Reg. 6:32; Cînt. 8:9; Jud. 19:22 etc.; *ușea* Fac. 6:16; 18:1; Ieș. 38:15; Jud. 4:20; Num. 16:19 etc., dar *ușa* 1Reg. 4:13; 2Mac. 2:5; Bel 1:14; Dan. 3:27; Deut. 22:24; Fac. 43:19 etc. (într-o proporție relativ egală); *grije* Iov 22:3; Parim. 17:12; Tov. 10:3 etc., dar *grijă* Sol. 15:9 (unica ocurență cu *j* velarizant); *o mreaje* 3Reg. 7:42; 2Paral. 4:13; Os. 5:1, dar *mreaje* 4Reg. 1:2; Ecles. 9:12; Ieș. 27:4 etc.; *cea gingașe* Deut. 28:56; Ier. 50:2; *gingașe* Ier. 46:27 (nici un caz cu *ă*) etc. Adverbul *așa* prezintă, de asemenea, un amestec de forme, cel mai adesea cu *ș*

velarizant. Alte exemple: *să furişadză* 2Reg. 19:3; *înşală* 2Paral. 32:11; Is. 3:11; 41:29 etc.; *sălaşiul* 3Reg. 8:39 (o singură dată; în rest, *sălaşul*); *ucigaşiul* Num. 35:18, dar *ucigaşul* Deut. 4:42; Ieş. 21:13 etc.; *iuşiurêdze* 1Reg. 6:5, dar *iuşureadză* 3Reg. 12:4; *jeacurile* Num. 31:11; *jeacul* Lev. 6:4, dar *jacurilor* Is. 8:1; *jahul* Is. 61:8; Mal. 3:10; *vitejască* Iosip 7:8; 16:16. Forme ca *jiug* Lev. 19:19 pot avea mai multe explicaţii: în afară de rostirea moale a şuierătoarei, ele s-ar mai putea datora înlocuirii „automate" a lui ***џ*** cu ***ж*** de către copist, în contextul ***џюгꙋл***; aceleaşi explicaţie pentru *jiunce* Num. 7:17; 7:83; *va jiunghea* Lev. 17:3. Totuşi, Gheţie 1975:145 înregistrează forma *j'ug* în zona sudică a ţării, în zilele noastre, ceea ce înseamnă că grafia din text acoperă, probabil, o pronunţie reală.

b. În poziţie „moale": în formele verbale de indicativ şi conjunctiv prezent persoana a III-a, cele două tipuri de forme alternează, cu o oarecare preferinţă pentru cele cu şuierătoare dură: *greşaşte* Ecles 2:26; 9:2; Ep.Ier 1:11; Iez. 18:4; 18:20; Parim. 14:21; 19:2; 20:2; Plîng. 1:23; *înşale* Is. 36:14; 37:10; *posluşaşte* Num. 4:42; *săvîrşaşte* 2Mac. 15:40; 3Ezd. 8:96; 3Mac. 6:15 etc.; *te vitejêşte* 1Paral. 28:20; Ios. 1:6; 1:7; 1:9; *slujêşte* Is. 65:7; Mal. 3:17; *stăjêşte* Sir. 13:3; *săvîrşêşte* Fac. 29:27; *năduşêşte* 1Reg. 16:15 etc. Numeralele *şase* şi *şapte* au tot forme alternante, cu o oarecare predominare a celor cu *ş* dur: *a şapte* 4Reg. 22:3; *a şaptea* 1Mac. 10:21; 1Paral. 27:10; 2Reg. 12:18; Ieş. 16:30; Neem. 8:2 etc.; *al şaselea* 2Reg. 3:5; 3Ezd. 7:5; Neem. 3:30, dar *a şêptea* Ieş. 24:16; Ios. 6:16; *a şêsea* Ieş. 16:5; Num. 7:42; la fel, substantivul *şarpe*: *şarpe* Am. 5:19; Ecles. 10:8; Ieş. 4:17; Sir. 13:17, dar *şêrpe* Deut. 8:15; Fac. 49:17; Ieş. 4:3; Num. 21:8; substantivul *greşeală*: *al greşêlii* Lev. 6:17, dar *greşalei* Lev. 6:25; Sir 15:1.

Conjuncţia *şi* este notată consecvent ***шѝ***. Atunci cînd este urmată de un clitic ce începe cu o vocală, cu care se aglutinează, ea pierde (în notaţie, cel puţin) elementul palatal (care nu este marcat nici prin paieric): ***шаꙋ*** (*ş-au adus aminte* Ps. 9:12). Astfel de notaţii apar încă din secolul al XVI-lea inclusiv în texte care nu fac parte din aria în care este predominant *ş* dur (*Palia de la Orăştie*) şi sînt foarte răspîndite în textele coresiene. În secolul al XVII-lea, fenomenul apare în BIBL.1688 şi în alte texte contemporane, inclusiv la Dosoftei (DOS. PAR. I 2v etc.), care face parte din aria lui *ş* moale. Date fiind cazurile (sensibil mai multe) în care elementul palatal este notat, transcriptorii MS. 45 din prezenta ediţie au avut în vedere posibilitatea ca aici să fie vorba de un element pur grafic, în astfel de cazuri notînd *şi-au*.

II. 3. 5. Cosoanele lichide [*l*], [*r*]

În ceea ce priveşte caracterul lui *r*, textul conţine un amestec de forme cu velarizare şi forme fără acest fenomen. Astfel, *a rezema* (cu etimologie necunoscută, după DLR, s.v.; după CIORĂNESCU, s.v., provine din gr. *ῥιζόομαι*, eventual prin intermediul unui lat. vulgar **rhizomare*; cf. Gheţie 1975:99: *ă* de după *r* este sau etimologic - provine dintr-un *a* -, sau dintr-un *e* velarizat după *r* dur; este discutat aici împreună cu *pereche*, *perete*, *necaz* etc. fiindcă aria de răspîndire a formelor cu *e* este aceeaşi), prezintă numai forme cu *r* urmat de *ă* (*am răzămat* Ier. 21:10; *răzăma-să-va* Sir. 16:4 etc.). *A revărsa* are, de asemenea, numai forme cu *ă*, ca şi *a sprăjini* (*am sprăjinit* Iez. 20:5; Is. 41:9; *va sprăjini* Iov 40:19; Os 8:7, cu o singură excepţie: *au sprejinit* Iosip 7:4). *A repezi* prezintă o alternanţă de forme: *să răpeziia* Iosip 4:25; *răpăz* 1Reg. 20:36; dar *repedzindu* 1Reg. 20:20. *A striga* prezintă mai multe forme fără velarizare, doar 16 ocurenţe din peste 350 înregistrînd alterarea lui *i*: *vor strîga* Ieş. 11:8; *strîgă* Fac. 21:17 etc.; la fel, *strigare* are, din peste 150 de ocurenţe, doar 4 cu *r* dur: *strîgare* Ieş. 11:6; *strîgarea* Ieş. 3:7 etc. În prepoziţia *spre*, velarizarea apare exclusiv în numeralele compuse: *al unsprădzêcelea* 3Reg. 6:38; *al treisprăzêcelea* Ier. 1:2 (niciodată cu *e* în acest context).

În ceea ce priveşte caracterul lui *r* (provenit din *rr* sau în contexte analoage) în poziţie „moale", textul prezintă forme cu velarizare, specific munteneşti: *ocăraşte* Ep.Ier. 1:37; Iez. 21:10; Ps. 43:18; Sir. 23:21; *boraşte* Is. 19:14; *să uraşte* Is. 49:7; *pîraşte* Parim. 19:5; *posomoraşte-să* Parim. 15:14 etc. *R* este dur şi în derivatele lui *a urî*: *urîciunea* 3Reg. 11:5; 11:7; Dan. 9:27; Deut. 17:4; Lev. 7:11; Sir. 16:13 etc., cu cîteva excepţii: *uriciunile* 3Ezd. 7:13; Deut. 32:16; Ieş. 8:26; Zah. 9:7.

Durificarea lui *r* la sfîrşitul cuvintelor formate cu sufixele *-ariu*, *-oriu* şi în altele analoage, caracteristică Munteniei în epocă, este foarte frecventă în text; mai rar apar şi situaţii cu *r* moale: *acoperitor* 3Mac. 6:9; Idt 9:12; Ieş. 15:2, dar *acoperitoriu* Ps. 70:7; *aducător* 1Paral. 18:15; 3Reg. 4:3; Deut. 29:11, dar *aducătoriul* 4Reg. 18:18; *agiutor* Deut. 33:26; Fac. 2:18; Iov 22:25 / *ajutor* 1Mac. 5:39; 2Paral. 28:21; Est. 5:13; Idt. 9:12 etc., dar *agiutoriu* Ieş. 15:2 /

ajutoriul 1Mac. 12:3; Deut. 33:29; Idt. 8:16 etc.; *ardzător* Ier. 23:29; Ps. 104:31; *ascultător* Is. 3:2; Parim. 13:1, dar *ascultătoriului* Sir. 4:28; *călător* Iez. 14:15; Sir 27:13, dar *călătoriu* Iez. 33:28 etc.; *moriu* 1Reg. 14:44; Fac. 26:9; Iosip 6:27 etc. Am remarcat că *r* este mereu urmat de *iu* atunci cînd astfel de substantive se află la genitiv-dativ şi nominativ-acuzativ articulat hotărît, chiar dacă forma lor de nominativ-acuzativ nearticulat este cu *r* dur: *socotitor* 2Mac. 3:39; Fac. 41:33; Iez. 17:5; *socotitoriu* Num. 4:16, dar *a socotitoriului* 2Paral. 26:15.[49] Substantivul *cer* are adesea *r* moale (inclusiv la cazurile oblice): *ceriu* 1Mac. 3:19; 2Paral. 30:27; 3Mac. 5:50 etc.; *ceriul* Neem. 9:6; *ceriurilor* 2Mac. 15:23; 3Mac. 2:2; Idt. 9:13; Is. 34:4 etc., dar şi destule forme cu *r* dur (*cer* Dan. 2:28; *cerul* 1Reg. 29:9; *ceruri* 1Paral. 16:26; Is. 33:5; Ps. 106:26; 148:1 etc.

Aceleaşi observaţii sînt valabile pentru substantivul *fêl*, care apare, la nominativ-acuzativ nearticulat singular, cu *l* suprascris. Uneori, *l* suprascris este urmat de notarea elementului vocalic palatal (**фе**^{л}͞ 1Mac. 10:12; 1Paral. 5:18; 10:1 - în acelaşi verset există şi o notaţie a acestui cuvînt fără element vocalic - etc.). Cînd urmează un articol hotărît sau terminaţie de plural, *l* are mereu caracter moale. Aşadar, caracterul moale al lui *l* în acest context este cert; putem doar presupune că acolo unde elementul palatal nu este notat, el nu apărea nici în rostire. Avînd în vedere aceste incertitudini, transcriptorii au ales să redea, totuşi, alternanţa de forme.

Disimilarea *r-r*/ *l-r* se produce, în unele cazuri, în *a turbura* (*au tulburat* Iov 19:6; *să tulbura* Est 3:15; *să tulburară* 2Reg. 22:8; *să tulbură* 2Reg. 22:8; Fac. 43:30; *au tulburat* Fac. 11:9; 1Paral. 2:7), în timp ce în cele mai multe cazuri se menţine *r* etimologic. Formele cu *r* etimologic, caracteristice Munteniei, se întîlnesc şi astăzi în această regiune. Interesantă este observaţia lui Ion Gheţie (1975:155), conform căruia disimilarea discutată aici se întîlneşte în documentele moldoveneşti abia în secolul al XVIII-lea; în texte literare, în schimb, inovaţia apare chiar în secolul al XVII-lea, la Miron Costin, Neculce, Cantemir, în textele cunoscute ale lui Milescu (MILESCU A.-O.) sau în cele atribuite lui (HERODOT).

Tot un caz de disimilare pare să fie cel din *ţălmurile* Ios. 13:9 (ocurenţă unică).

Chihlimbar păstrează *r* din etimonul turc: *kehribar*: *chehribariului* Iez. 1:5; 1:27; 8:2.

Lichida *l* nu este redusă în *cei goli* Iov 24:10 (forma de plural cu *l* redus nu apare în text), *golilor* Iov 22:6.

II. 3. 6. Laringala [*h*]

În ceea ce priveşte tratamentul lui *h* în cuvintele împrumutate din slavă, textul evidenţiază un amestec de forme. Astfel, *poftă* apare numai cu *f*, ca şi *a pofti* şi derivatul său, *poftitor*. *Praf* are atît forme cu *h* etimologic (*prah* 3Mac. 1:18; 4:6; 4Reg. 9:17; Deut. 9:21; Ep.Ier. 1:14; Ieş. 9:9; *prahul* 3Mac. 5:48),

[49] Discuţia în privinţa variaţiei *r-ri(u)* în situaţiile descrise (în poziţie finală) este complicată de faptul că consoana finală este adesea suprascrisă, ceea ce implică, uneori, omisiunea (doar grafică) a vocalei succesive: *2 robi* (3Reg. 2:39), scris **ро**^{б}; *spuseră* (4Reg 7:10), scris **спȣсе**^{р}; *să slobonogiră* (2Reg. 21:11), scris **съслѡбоногі**^{р}; *logofătul* (2Reg. 8:17, foarte frecvent), scris **лѡ**^{г}**фътȣ**^{л}; *călăreţ* (2Reg. 10:18, foarte frecvent, la fel ca *călărime*), scris **къ**^{л}**ре**^{ц}; *fericite (slugile tale)* (3Reg. 10:8), scris **феричи**^{т}; în acelaşi verset, atunci cînd ultima consoană este scrisă în rînd, este notat şi *e* final) etc. Avînd în vedere această caracteristică, transcriptorii au optat pentru reproducerea cu alfabet chirilic inclusiv a vocalei implicite; astfel, o grafie ca **пъ**^{н} a fost redată prin *pînă*, considerîndu-se că aici este vorba de un fapt pur grafic, nu de unul fonetic (eliziunea lui *ă*). De asemenea, o grafie ca **тримитере**^{ц} a fost redată, în virtutea celor spuse mai sus, *(să nu) trimitereţi*, mai ales că atunci cînd e scris în rînd, cuvîntul are notat timbrul palatal; dacă textul ar fi oferit exemple clare de *ţ* final dur (aşa cum este, de pildă, în DOS. PAR., unde apar forme ca *fraţîi*), transcrierea cu alfabet chirilic ar fi reflectat acest fapt. Întorcîndu-ne la problema avută în vedere aici, caracterul lui *r* final, facem observaţia că transcriptorii MS. 45 din actuala ediţie au avut în vedere, în redarea cu alfabet latin, în aceste cazuri, doua chestiuni: pe de o parte, studiile specialiştilor, care atestă forme cu *r* dur frecvente în Muntenia, în epoca alcătuirii manuscrisului; pe de altă parte, faptul că nu de fiecare dată consoana finală suprascrisă implică şi un timbru vocalic succesiv, aceasta fiind mai degrabă excepţia; transcrierea, aşadar, nu a adăugat vocala; un alt argument sînt notaţiile alternative ale substantivului *cer*. Totuşi, trebuie remarcat că chiar în BIBL.1688 (pe care o aducem în discuţie pentru că este caracterizată tot de un amestec de forme moldoveneşti şi munteneşti şi pentru că, pe de altă parte, fiind un text tipărit, suprascrierile şi, deci, probleme inerente sînt mult mai rare) formele cu *r* dur în aceste contexte sînt foarte puţine; aceeaşi observaţie şi pentru versiunea muntenească a Vechiului Testament al cărei autor presupus este Daniil Panoneanul (MS. 4389); de altfel, Gheţie 1975:336 remarcă slaba reprezentare a fenomenului în textele religioase munteneşti, spre deosebire de cronici şi mai ales de documentele de cancelarie. Pe de altă parte, *r* dur se întîlneşte uneori şi în textele religioase moldoveneşti (DOS. PAR. III 76r).

cît şi forme cu *h* înlocuit cu *f*: *praful* Ep.Ier. 1:10 şi, ulterior, sonorizat la *v*: *pravul* 4Reg. 9:17; Dan. 2:35; Iez. 26:10 etc.; *pravurile* Cînt. 3:6. Substantivul *vifor* este prezent, de asemenea, cu cele trei tipuri de forme: *vihor* Ps. 49:4; Sir. 17:22; Sol. 5:15; *vihorul* Ps. 82:14; *vifor* Sir. 34:2; *viforul* Sir. 49:9; *vivor* Ps. 54:8; Sir. 49:12; *vivorul* Parim. 10:26; Ps. 68:19; Sol. 5:23; *vivorului* Ps. 106:29; *vîrf* nu apare cu forma etimologică, ci numai cu inovaţia: *vîrfu* Sol. 17:3; *vîrfurile* Iez. 25:9; Mih. 4:1; Os. 4:13; *vîrvuri* Deut. 33:15; Iosip 10:7 etc. După Gheţie 1975:157, formele cu *f* şi *f* sonorizat la *v* sînt ardeleneşti şi moldoveneşti, în timp ce cele cu *h* se menţin pînă mai tîrziu (secolul al XVIII-lea) mai ales în zonele sudice. În orice caz, ambele tipuri de forme (cu şi fără inovaţie) pot fi întîlnite, în epocă, în texte din toate dialectele literare.

Nu am întîlnit în text forme etimologice ale substantivului *vicleşug* şi ale adjectivului *viclean*, ci doar pe cele hipercorecte (Arvinte 1991:6).

Substantivul *marfă* apare de patru ori cu *h* etimologic: *marha* 1Mac. 5:45; *marhă* 1Ezd. 1:4; 2Paral. 20:26; 32:29; dar în celelalte 28 de ocurenţe cu *f*.

Substantivul *jaf* apare atît cu fonetismul etimologic (< pol. *jak*, cf. DLR, s.v.; Arvinte 1988:66 propune şi un alt etimon: mediogerm. *sack*), utilizat mai ales în Moldova: *jac* Deut. 1:38; Iez 18:7; 18:12; 25:7; Is 5:5; Num. 14:3; 14:31; Ps 61:10; *jacul* Iez 33:15; *jeacurile* Num. 31:11; 31:12; *jeac* Lev. 6:2 etc., cît şi cu *h* final (formele cu *h* sînt explicate de TIKTIN, s.v., prin pronunţarea **žach* a mercenarilor germani din slujba domnitorilor moldoveni şi munteni din secolele al XV-lea - al XVI-lea sau de la războinicii germani participanţi la ultima cruciadă, explicaţie respinsă de CIORĂNESCU, s.v., care pune transformarea *jac-jaf* pe seama unui fenomen intern, cf. *doctor-doftor*), forme întîlnite mai ales în Muntenia: *jah* Avac. 2:7; Idt. 2:9; 8:17; *jahuri* Is. 10:6 etc.; *jaf* 4Reg. 21:14; Dan. 3:30; 11:33; Idt. 2:6; Iez. 18:16; Is. 42:24; *jaful* Ecles. 5:7; Is. 42:22 etc. După Densusianu 1901:386, formele cu *h* se datorează unui rut. *žechuvaty*, după care *h* final a fost înlocuit de *f* ca în *praf*.

Alternanţa este păstrată şi în *a jefui*, care are 54 de ocurenţe, dintre care 6 cu *c* (*au jecuit* Iov 20:19; Lev. 6:4; *jecuiesc* Ps. 34:12; *jecuit* Deut. 28:31; Fac. 34:28; *să jecuieşti* Lev. 19:13), 7 cu *h* (*a jehui* Iez. 38:13; *au jehuit* Is. 17:14; *jehui* Ps. 88:40; *jehuia* Mih. 2:2; Naum 2:9; *jehuind* Ier. 50:10; Is. 10:2; *va jehui* Iez. 26:12), restul cu *f*. De observat că formele cu *f*/*h* apar foarte rar în prima parte a textului (*jefuiescu* 1Reg. 23:1; *jefuindu* Deut. 28:29), iar cele cu *c* nu mai apar după Psalmi.

Substantivul *hrişcă* (o singură ocurenţă în text) are forma *grişcă* Is. 28:25, ceea ce ar indica un etimon rus (cf. SCRIBAN: rus. *gréčka*; CIORĂNESCU, TIKTIN, s.v., DLR, s.v., nu amintesc decît etimoanele cu *h* iniţial).

Arac (forma recomandată astăzi de DOOM 2005, dar pe care DLR, s.v., TIKTIN, s.v., o indică drept lemă, cea cu afereză fiind menţionată printre alte forme) păstrează consoana iniţială din etimonul grecesc *χάραξ*, -*κος*: *haraci* Sir. 23:19.

În substantivul *patriarh* (din slav. ***патриархъ***), la forma de plural, consoana laringală se palatalizează la *ş*: *patriarşii* Iosip 16:25; *patriiarşii* 2Paral. 19:8.

II.3.7. Grupuri consonantice

O propagare a lui *r* se produce în *prohrab* (din bg. *прохаб*) Num. 15:36 (3 ocurenţe în acest verset), Ps 132:3, în timp ce în Zah. 8:23 este *pohrab*, cu metateză (sau poate proveni din prima formă, cu reducerea lui *r* din prima silabă). Avem de a face, foarte probabil, cu cea mai veche atestare a cuvîntului *prohab* (împrumut din bulg., după DLR, s.v.; CIORĂNESCU, s.v., menţionează o „origine incertă", punîndu-l în legătură cu un sb. *vabiti* 'a se încreţi', de unde **provab* 'cusătură încreţită'), în DLR, s.v. *prohab* are atestări în texte literare abia din secolul al XIX-lea, dar cu sensul din Ms. 45 este înregistrat în diverse culegeri de texte populare nord-moldoveneşti şi transilvănene. Pentru sensul său, discutat cu referire la cartea *Numeri*, vezi Arvinte 1994:23; substantivul echivalează gr. *κράσπεδον* 'tassel on the four corners of an outer garment' (MURAOKA, s.v.) (în Num. şi Zah.) şi *ᾤα* 'border or fringe of a garment' (MURAOKA), în Ps. 132:3 (termenii greceşti în discuţie mai sînt traduşi în text prin *poală*).

Grupul *prot-* din *protivnic*, *împrotivă* apare mereu cu metateză, deşi în epocă sînt bine reprezentate cazurile în care el se menţine. Păstrează, însă, grupurile consonantice din etimon cuvintele: *stărnutare* (< lat. *sternutare*) Iov. 41:10, *crastaveţi* (din bg. *krastavica*) Num. 11:5; *gîltan* (< v. slav. **glŭtanŭ*, TIKTIN) *gîltanul* Ier. 2:25; Iov 12:11; Plîng. 4:4; *gîltanului* Iov 20:13; *plocon* (<v. slav. *poklonŭ*), *a se ploconi*: *să poclonească* Deut. 32:43; *pocloane* 2Reg. 8:2;

taistră (<mgr. *τάγιστρον*, după CIORĂNESCU, s.v., care consideră că termenul românesc a fost împrumutat în rut. pol. *tajstra*) Idt. 10:5 (deși etimologia termenului este controversată, se pare că acest fonetism este mai vechi decît cel cu grupul *tr* inițial). Verbul *a (se) plimba* este prezent numai cu fonetismul rezultat din evoluția fonetică a etimonului lat. *preumblare*: *am primblat* Am. 2:10; *primblă-să* Sol. 5:12; etc.; forma din limba literară actuală, rezultată prin asimilare *r* - *l* urmată de disimilare totală prin dispariția celui de-al doilea *l* (Gheție 1975:193) sau prin metateză și dispariția lui *r* nu este atestată în textul nostru.

În *pășciune* se păstrează grupul consonantic *șci*, rezultat prin evoluția etimonului lat. *pastio*, *-nis* (*pășciunea* Ier. 10:20; *pășciunei* Iez. 34:18; *pășciunea* Ier. 23:3; Iov 39:8; Is. 49:9; Naum 2:11), dar sînt și ocurențe cu forma nouă: *pășunea* Parim. 24:15; Sof. 3:1; *pășunile* Ier. 23:10; Os. 13:6.

Grupul *mp* este păstrat în *au rumpt* Ps. 106:14; *rumpte* 2Reg. 1:2; 14:30; Ep.Ier. 1:28; Ier. 41:5; *rumpseși* Ps. 29:14 etc. Fenomenul eliziunii lui *m*, rar atestat în textele literare și în documente din secolele al XVI-lea–al XVII-lea (Gheție 1975:130), apare de multe ori în manuscris: *rupsă* 1Reg. 15:27; 2Reg. 5:20; Jud. 16:12; *să rupse* 2Paral. 26:21 etc. Adjectivul *strîmpt* și derivații săi (*strîmpta* 1Reg. 24:23; *te vei strîmpta* Is. 49:19; *strîmptoare* Is. 8:22; 30:6) atestă faza intermediară (*mpt*) a trecerii grupului consonantic latinesc *nct* (*strinctus*) la *mt* (Arvinte 1994:5); faza finală este și ea prezentă: *strîmtoare* 2Mac. 12:21; Est. 1:1.

În *scripicioase* Iez. 27:18, *scripire* Iez. 21:15; *scripêște* Iez. 40:3; s-a produs o acomodare; forma fără inovație se întîlnește și ea în text (*sclipêște* Dan. 10:6; *sclipiia* 1Mac. 6:39; *sclipire* Iez. 21:10). Inovația este prezentă și în alte texte din aceeași perioadă: în DOS. PAR., în *Viața și petrecerea svinților*, în CRON., la Moxa.

Grupul consonantic *sv* păstrat din etimonul slav apare rar în text, constituind o trăsătură moldovenească a acestuia: *svat* 3Mac. 5:8; *svatul* Ier. 49:6; Iosip 17:17; *să svătui* 1Paral. 13:1; *svătui-vor* Sir. 45:4; *a svêșnicului* Ieș. 25:32; *svêșnic* Ieș. 25:34; *svêtnici* Is. 19:11; *svințenie* Ieș. 19:6; *svințêște* Ieș. 13:2; *svintelor* 4Reg. 12:4, dar în majoritatea covîrșitoare a cazurilor sînt prezente formele cu inovație (*sv* > sf).

În substantivul *stejar* (din v. sl. *stežerŭ*), se produce o acomodare a consoanei spirante inițiale la șuierătoarea din a doua silabă: *ștejar* Is. 44:14; *ștejariul* Am. 2:9; dar apar și forme cu spirantă, într-o proporție echilibrată: *un stejar* 3Reg. 13:14.

Substantivul *meșteșug* și derivatele sale păstrează, în unele cazuri, grupul *rș* din etimonul maghiar (*mesterség*), în timp ce în alte cazuri grupul a fost redus la *ș*: *a meșterșugului* Sol. 13:10; *meșterșugurile* 1Mac. 6:52; 9:67; *va meșterșugui* 1Reg. 23:22; *meșterșuguiala* Num. 8:5, dar *meșteșug* Dan. 11:23; Sol. 14:4; *meșteșuguri* 1Mac. 6:31; 2Mac. 13:18.

Substantivul *tulpina* păstrează, în două dintre ocurențele sale, fonetismul originar (bg., sb. *trupina*, eventual v. sl. *trupŭ* după TIKTIN, v. sl. **trupina* după DLR, s.v.: *trupina* Dan. 4:18; *trupina* Iov 15:32; în celelalte patru, el prezintă forma din limba actuală, rezultată prin metateză și acomodare: *tulpina* Dan. 4:8; Iov 8:16; 14:7; *tulpinile* Sir. 51:14. Fonetismul etimologic mai este înregistrat la Cantemir, la Dosoftei, în documente moldovenești din secolul al XVII-lea (DRHA XXIV, 1638), în Palia de la Orăștie (p. 263, 285 etc.); este, așadar, o formă păstrată în Moldova și Banat-Hunedoara.

Verbul *a moșteni* (< lat. *mostinare*) este concurat de *a moștneni*, rezultat din contaminarea lui *a moșteni* cu *moșnean* (vezi și Arvinte 1998:99, Arvinte 1993:6): *ai moștnenit* 3Reg. 21:19; *au moștnenit* Deut. 2:21; Ios. 12:1; Neem. 9:23; *ați moștnenit* Ios. 24:8; *moștneniiu* Ps. 118:110; *va moștneni* Deut. 33:23; Is. 65:8; dar *va moșteni* Is. 53:12; 54:3; Parim. 11:29; Ps. 36:23; Zah. 2:12 etc.; formele cu *ștn* sînt ceva mai multe. Din punctul de vedere al distribuției, se observă preferința, în a doua parte a textului (după *Isaia*), pentru formele cu *șt*, fără ca celelalte să lipsească. Aceeași observație este valabilă pentru *moștenire*/*moștnenire*. În afară de MS. 45, verbul format prin contaminare se mai întîlnește, de exemplu, în Apostolul lui Coresi (p. 400).

Substantivul *jitniță* apare cu forma *jicniță* (*jicnițe* Ier. 41:8; *jicnițile* Fac. 41:57), întîlnită adesea în textele moldovești din a doua parte a secolului al XVII-lea (la Cantemir, la cronicari, în CRON.); grupul *cn* este întîlnit, de asemenea, în *jicniceriul*, care apare în documentele moldovenești din același secol (DHRA, vol. 1626-1628; 1632-1633 etc.). Cf. SCRIBAN, s.v., care indică lema *jigniță* și etimologie slavă (*jitĭnița*). Forma se datorează diferențierii a două dentale (*tn-cn*).

În *ibomnic* (*ibomnicilor* Iez. 23:9; *ibomnicii* Iez. 16:35; *ibomnic* Sol. 8:2 etc.) se produce o adaptare la modul de articulare al consoanei succesive (*v-n* > *m-n*); forma alternează cu cea normală, *ibovnic*

(*ibovnicilor* Os. 2:5; 2:13; *ibovnice* 3Ezd. 4:24). În *ibobnicii* Ier. 4:30 este vorba, probabil, o eroare grafică sau un accident fonetic (sonorizarea lui *v*). SCRIBAN menţionează că aria de răspîndire a lui *ibomnic* este zona vestică a dacoromânei.

II.3.8. Alte fenomene din domeniul consonantismului în Ms. 45

O desonorizare se produce în: *chipzuit* 3Reg. 22:34 (dar *chibzuindu* 2Paral. 18:33).

Pocinog păstrează consoana *c* din etimon (v. sl. *počinokŭ*, CIORĂNESCU, s.v., TIKTIN, s.v.; slavon. **починокъ** DLR, s.v.,): *pocinoc* Iov 25:2; ca şi *să acaţă* Sol. 7:25 (DLR s.v. *acăţa*: **accaptiare*; TIKTIN, s.v.: de la *caţă*, eventual şi de la un lat. **acaptiare*).

Pentru redarea sensului 'a scuipa' se foloseşte în textul nostru *a ştiupi*: *să ştiopască* Num. 12:14; *să va ştiupi* Num. 12:14; *va ştuipi* Lev. 15:8. Arvinte (1993:7-8) discută pe larg lexicalizările româneşti ale acestui sens, distingînd ariile lor dialectale. Astfel, varianta din MS. 45 (provenită din lat. pop. **skiopu* > *şkiopu* > *ştiop-*) este caracteristică graiului maramureşean, de unde a ajuns şi în Moldova (Ivănescu 1947:106-107, 345; Ivănescu 2000:317). Această variantă are, la rîndul ei, în text diverse realizări fonetice: cu *o* păstrat (*ştiopască*), cu *o* închis la *u* (*ştiupi*), cu metateză (*ştuipi*, poate după modelul *scuip*, caracteristic Munteniei) şi, în sfîrşit, cu propagarea timbrului velar: *ştuiupi* Deut. 25:9 (dacă eliminăm ipoteza erorii grafice, pe care V. Arvinte nu o ia în discuţie.

Substantivul *bucium* prezintă forme alternante: unele cu consoana finală păstrată din etimon (lat. *bucina*): *bucinul* Jud. 7:18; *buciuni* 2Paral. 15:14; Ios. 6:3 etc. (aceste forme sînt ceva mai numeroase decît celelalte), altele cu consoana finală acomodată la locul de articulare al consoanei iniţiale (*buciumi* Cînt. 3:6; Ier. 17:8; Ieş. 15:27; *bucium* Iov 29:18 etc.).

II.4. Concluzii asupra foneticii în MS. 45

Particularităţile fonetice prezentate mai sus (prezentare care, aşa cum anticipam, nu a putut fi exhaustivă, date fiind dimensiunile textului, pe de o parte, şi, pe de altă parte, studiile deja dedicate lui de către Vasile Arvinte) permit formularea cîtorva concluzii în ceea ce priveşte profilul fonetic general al textului. Acesta prezintă, aşa cum au arătat şi alte studii (pe lîngă cele menţionate, şi cele ale lui N. A. Ursu, la care ne-am referit frecvent), un amestec de trăsături fonetice specifice celor două mari zone dialectale din epocă. Caracteristicile fonetice ale textului conţinut în MS. 45 atestă clar intervenţia unui muntean, probabil a copistului; este de observat că adesea textul BIBL.1688, text tipărit la Bucureşti după ce a trecut prin revizia dascălilor locului, prezintă mai multe trăsături moldoveneşti decît MS. 45. Intervenţia muntenească asupra textului este vizibilă mai ales de la cartea 4Reg. pînă la final. În orice caz, alternanţele fonetice motivate dialectal caracterizează întregul text, cu o proponderenţă mai mare a trăsăturilor moldoveneşti în prima parte şi a celor munteneşti în a doua.

Prezenţa în text a particularităţilor fonetice moldoveneşti este direct proporţională cu pertinenţa lor. Cel mai bine reprezentate sînt africatele *dz*, *ğ*, consoanele velarizante, şuierătoarele moi, *f* palatalizat (sau formele hipercorecte determinate de această palatalizare); altele apar sporadic (închiderea lui *e* aton medial şi final la *i*). Textul nu ilustrează particularităţi foarte impregnate dialectal (trecerea lui *ă* aton la *a* sau închiderea diftongului *-eá* la *e*, care nu aveau curs decît sporadic în textele literare din Moldova).

Observaţiile formulate de noi vin în completarea celor făcute de Vasile Arvinte în studiile lingvistice care însoţesc primele cinci volume din seria „Monumenta linguae Dacoromanorum". Unele au fost nuanţate, lucru facilitat de faptul că am avut la dispoziţie întregul manuscris, situaţie care ne-a permis şi înregistrarea unor fenomene care nu s-au aflat în primele cinci cărţi.

Acolo unde a fost cazul, am luat în discuţie, pentru argumentarea uneia sau a alteia dintre soluţii, şi opţiuni de transcriere, pentru justificarea lor sau pentru a arăta gradul de relativitate care nu are cum să lipsească din transpunerea unui text din sistemul grafic chirilic în cel latin.

III. STUDIU ASUPRA MORFOLOGIEI DIN Ms. 45

de

ANA-MARIA MINUȚ

Potrivit deciziei strategice generale a prezentei ediții, decizie aflată de altfel în consens cu practicile curente în editarea textelor românești vechi, au fost reținute și discutate cu precădere acele fenomene morfologice cu caracter particular, caracteristice epocii vechi în general, varietăților literare reprezentate în text sau specifice textului ca atare. În ceea ce privește baza teoretică a descrierilor noastre, am adoptat poziția gramaticii descriptive tradiționale, amendată prin aporturi conceptuale și terminologice din ultima ediție a Gramaticii Academiei.

III.1. Substantivul

III.1.1. Particularități semantice ale substantivelor

Studiul substantivelor masive, abstracte, colective și relaționale din Ms. 45 confirmă faptul că, în raport cu substantivele prototipice, reprezentate de substantivele comune, care desemnează un referent concret și au o flexiune regulată (GBLR:49), substantivele considerate neprototipice prezintă anumite particularități semantice, care antrenează o serie de particularități morfosintactice.

III.1.1.1. Substantivele masive

În categoria substantivelor masive (numite și continue), care denumesc obiecte-clasă, nedetașabile și care se caracterizează prin omogenitate, în sensul că fiecare parte separată prezintă trăsăturile întregului (Irimia 1997:40, GBLR:72), se încadrează:

— nume de alimente (sau de materii prime pentru alimente): *luă nărodul* ***pielmul*** *lor mainte de frămîntat* ***aluatul*** *lor* (Ieș. 12:34), *și frămîntară* ***pielmul*** *ce l-au scos den Eghiptu în vatră* (Ieș 12:39)[50], *tot carele va mînca* ***seu*** *de la dobitoace* (Lev. 7:15), ***fănină*** *curată, frămîntată pentru jirtvă cu* ***untudelemnu*** (Num. 7:55), *dă-ne noao* ***carne*** *pentru să mîncăm!* (Num. 11:13), *pămîntu carele cură* ***miêre*** *și* ***lapte*** (Deut. 31:20), *am gustat puțin oarice den* ***miêrea*** *aceasta* (1Reg. 14:29), *mulge* ***lapte*** *și va fi* ***unt*** (Parim. 30:33), ***unt*** *și* ***lapte*** *va mînca tot cel ce au rămas pre pămînt* (Is. 7:22), ***făină*** *de grîu și* ***miêre*** *și* ***untdelemnu*** *ai mîncat și te făcuși frumoasă foarte* (Iez. 16:13), *ia, dară, fraților tăi ifi de* ***fănina*** *aceasta* (1Reg. 17:15), *m-ai închegat pre mine atocma cu* ***brînza*** (Iov 10:10), *vei mînca den pîinile mêle și vei întinge pîinea ta întru* ***oțăt*** (Rut 2:14);

— nume de băuturi: *și bău den* ***vin*** *și s-au îmbătat* (Fac. 9:21), *și după aceasta va bea cel rugat* ***vin*** (Num. 6:20), ***vin*** *și* ***rachiu*** *să nu bea* (Jud. 13:14), ***vin*** *și* ***vinarsu*** *nu veți bea* (Lev. 10:9) (*vinarsu* primește, marginal, explicația: *rachiu*), *și acum, te păzêște și să nu bêi* ***vin*** *și* ***sichera*** (Jud. 13:7) *vai, ceia ci să scoală dimineață și* ***síchera*** *gonesc* (Is. 5:11)[51];

— nume de cereale sau leguminoase: *cu* ***grîu*** *(...) l-am întărit pre el* (Fac. 27:37), *și iarăși va sămăna* ***grîu*** *și* ***orzu*** *și* ***mei*** *și* ***grișcă*** *întru hotarăle*

[50] *Pielm* 'făină de grîu (fără drojdie)' este explicat de Arvinte 1991:37 din gr. *πέλμα, -ατος*.

[51] *Sicheră* 'băutură alcoolică făcută din fructe; cidru' provine din gr. *σίκερα* (SCRIBAN, TIKTIN, s.v.).

tale? (Is. 28:25), *au adus (...)* ***grîu*** *şi* ***ordzu*** *(...) şi* ***bob*** *şi* ***linte*** (2Reg. 17:28), *şi privi Ilíe şi iată, la căpătîiul lui, o turtă de* ***ovăs*** (3Reg. 19:6), *şi tu ia ţie (...)* ***bob*** *şi* ***linte*** *şi* ***mălaiu*** *şi* ***ovăs*** (Iez. 4:9) (*mălaiu* este explicat, marginal, prin *mei*);

— nume de plante textile: *nişte snopi de* ***in*** (Ios. 2:6)[52];

— nume de substanţe şi plante aromatice: *pogorîţi omului daruri de răşină, şi de miêre, şi* ***tămîie****, şi* ***zmirnă*** *aleasă, şi terevinthu şi nuci* (Fac. 43:11), *şi tu ia unsori: (...)* ***scoarţă dulce*** *bine mirositoare (...) şi de* ***iris****, 500 de sicli* (Ieş. 30:23-24)[53], *atuncea va sămăna puţînă neghiniţă au* ***chimen****?* (Is. 28:25), *rîurai (...) casa mea cu* ***scorţişoară*** (Parim. 7:17), *rîurai stratul mieu cu* ***şofran*** (Parim. 7:17), ***nardu*** *şi* ***şofran****, trestie şi* ***scorţişoară****, de toate lêmnele Livánului,* ***zmirnă****,* ***aloi*** *— cu toate de frunte mirosuri* (Cînt. 4:14), *unsori,* ***zmirnă*** *aleasă, şi óniha, şi* ***halvan*** *de unsoare, şi* ***tămîie*** *curată, atocma unul cu alaltu va fi* (Ieş. 30:34), *suie-te cătră Helchía, (...) şi preste* ***tămîie*** *şi preste mirosituri* (1Paral. 9:29), *stropi-mă-vei cu* ***isop*** (Ps. 50:8), *arderi de tot înmăduhate aduce-ţi-voi ţie; cu* ***tămîie*** *şi berbeci* (Ps. 65:14), *tămăiată cu* ***zmirnă*** *şi* ***tămîie*** (Cînt. 3:6);

— nume de condimente: *tot darul jirtvei voastre cu* ***sare*** *să va săra* (Lev. 2:13), *şi iată, pre faţa pustiiului mănuntu ca* ***coliandrăşul*** (Ieş. 16:14), *manna ca sămînţa* ***coliandrăşului*** *iaste* (Num. 11:7);

— nume de metale: *afară den* ***aur****, şi den* ***argintu****, şi den* ***aramă****, şi den* ***fier****, şi den* ***plumbu*** *şi* ***cositori*** (Num. 31:22), *să nu pofteşti* ***argintu****, nici* ***aur*** *de la înşii* (Deut. 7:25), *pecetluiêşte* ***argintul*** *cel ce s-au băgat în casa Domnului* (4Reg. 22:4), *pămîntu căruia pietrile lui sînt* ***hier*** *şi den munţii lui vei săpa* ***aramă*** (Deut. 8:9), *nu, căci cumpărînd voi cumpăra cu* ***argint*** *vrêdnic, căci nu voi lua carele sînt ţie Domnului ca să aduc ardere de tot în dar Domnului* (1Paral. 21:24), *şi* ***argintul*** *şi* ***aurul*** *au dat Ioachim lui Farao* (4Reg. 23:35), *şi* ***argintu****, şi* ***aur****, şi* ***aramă****, şi* ***hier*** (Ios. 22:8), *amestecaţi toţi cu* ***aramă*** *şi cu* ***cositor*** *şi cu* ***fier*** *şi cu* ***plumbu*** (Iez. 22:18);

— nume de coloranţi, vopsele: *văruite cu* ***minău*** (Ier. 22:14), *ungînd cu* ***minău*** *şi* ***chinovar*** (Sol. 13:14)[54].

Dintre masivele (mult mai rare) care au numai formă de plural, se întîlnesc în Ms. 45 *cîlţi*: *haine de* ***cîlţi*** (Lev. 13:47), *să făcură ştreangurile cêle den braţele lui ca nişte* ***cîlţi*** (Jud. 15:14) şi *bucate*: *şi-mi fă mie* ***bucate*** *cum iubăscu eu* (Fac. 27:4), *cumpăraţi noă de acoló puţini* ***bucate*** *pentru ca să trăim şi să nu murim* (Fac. 42:2) (*puţini* este corectat, marginal: *puţine*) etc.

În afara substantivelor care denumesc materia propriu-zisă („nume de materie"), subclasa masivelor cuprinde şi substantive care indică obiecte iniţial discrete, dar care au suferit un proces de masificare (GALR:106): *7 dzile veţi mînca* ***azimă*** (Ieş. 12:15), *Iácov dêde lui Isav* ***pîine*** (Fac. 25:34), *şi să slujesti Domnului Dumnedzăului tău şi voi blagoslovi* ***pîinea*** *ta* (Ieş. 23:25). *Pîine* se întrebuinţează şi cu sens figurat: *hrăni-ne-vei pre noi* ***pîine de lacrămi,*** *şi ne vei adăpa pre noi cu lacrămi cu măsură* (Ps. 79:6) şi, de asemenea, cu sensul 'cereale, grîne, bucate': *şi facă faraon şi tocmască mai mari preste locuri pre pămîntu şi să trimiţă toate* ***pîinele*** (Fac. 41:34) etc.

În cazul masivelor, exprimarea cantităţii definite se realizează cu ajutorul unui substantiv care indică ideea de cantitate (unităţi de măsură precum *ifi*, *siclu*, *in* [gr. ἔιν, cf. Arvinte 1991:38], *gomor*, *cor*, *vat*) asociat de obicei cu un cantitativ numeric, care poate fi antepus: *şi tu ia unsori: floare de zmirnă aleasă,* ***500 de sicli****, (...) şi de iris,* ***500 de sicli*** (Ieş. 30:23-24), *vin la turnare* ***a treia a lui in*** *vei aduce* (Num. 15:7), ***5 ifi de făină*** *şi* ***un gomor de stafide*** (1Reg. 25:18), ***60 de cori*** *de fănină* (3Reg. 4:23), sau postpus: *pînă la grîu* ***cori 100*** *şi pînă la vin* ***vate 100*** *şi pînă la untdălemnu* ***vati 100*** (Ezd. 7:21). Unitatea de măsură poate apărea şi fără cantitativ numeric: *şi luă Iesé* ***gomor*** *de pîini* (1Reg. 16:20), *şi* ***gomor*** *de orzu* (Osia 3:2), *şi untudelemnu de masline,* ***in*** (Ieş. 30:24).

Cantitatea aproximativă poate fi exprimată prin construcţii precum *cît o mînă*: *dă iaste la mine azimă fără numai* ***cît o mînă*** *de făină într-o ciutură şi puţin untudelemnu în urcior* (3Reg. 17:12) (*o mînă* primeşte, marginal, explicaţia: *un pumnu*); ideea de cantitate

[52] *In* se foloseşte în ms. 45 şi cu sensul „fir obţinut prin prelucrarea inului; pînză făcută din aceste fire": *să va îmbrăca preutul îmbrăcăminte de* ***in*** *şi nădragi de* ***in*** *va îmbrăca pregiur trupul lui* (Lev. 6:10), *haină de* ***in*** *sfinţită să va îmbrăca şi nădragi de* ***in*** *vor fi preste trupul lui şi brîu de* ***in*** *să va încinge şi chivără de* ***in*** *îşi va pune în cap* (Lev. 16:4) etc.

[53] Pentru sensul 'scorţişoară' al lui *scoarţă dulce*, vezi Arvinte 1991:49, care îl explică, de asemenea, pe *iris* ('casie, un fel de scorţişoară') din gr. ἶρις şi ἴρεως (ibidem:36).

[54] *Minău*, var. a lui *miniu* 'oxid de plumb, de culoare roşie-portocalie, insolubil în apă, folosit la vopselărie' (< ngr. μίνιο sau din lat. *minium* [CIORANESCU, s.v., TIKTIN s.v.]); *chinovar* 'sulfură roşie de mercur, folosită drept colorant şi medicament' (< ngr. κιννάβαρι, cf. bg., rus. *kinovarĭ* [CIORANESCU, s.v.]).

poate fi redată şi prin intermediul unor substantive precum *boţ* (explicat, marginal, prin nota *glonţu-bulgăr*), *cruşiţă* (explicat, marginal, prin *o bucată*), *foale*, *burduh*: ***boţu** de fier* (Sir. 22:16), *lua-mi-vei, dară, şi **o cruşiţă** de pîine în mîna ta* (3Reg. 17:11), *şi unul ducîndu **un foale** de vin* (1Reg. 10:3), *să sculă Avraam dimineaţă şi luă pîini şi **un burduh** de apă* (Fac. 21:14).

În cazul numelor de materie singularia tantum, se consideră că forma de plural a apărut din necesitatea de a desemna mai multe soiuri din aceeaşi categorie, nu mai multe exemplare de acelaşi fel (Frâncu 1982a:199-222, 2009:28, cf. şi Diaconescu 1970:115), pluralul aducînd, aşadar, o diferenţiere semantică faţă de singular.

În MS. 45, cunosc forme de plural următoarele substantive masive:

— *cărnuri*: *să nu lasaţi den **cărnuri** pre dimineaţă, să nu scoateţi den casă den **cărnuri** afară* (Ieş. 12:46), *cu pietri să va ucide buhaiul şi nu să vor mînca **cărnurile** lui* (Ieş. 21:28), ***cărnurile** viţălului* (Ieş. 29:14);

— *grîne, oar(d)ze*: *sămănat-aţi **grîne*** (Ier. 12:13), ***grîne** şi **oardze*** (Ier. 41:8), *tu ia ţie **grîne** şi **oarze*** (Iez. 4:9);

— *inuri*: *au întru ţăsătură, (...), au întru cêle de **inuri*** (Lev. 13 :48);

— *fănine*: *au adus lor (...) mîncări, **fănine*** (1Paral. 12 :40);

— *vinuri*: *au luat de la înşii cu pîini şi cu **vinuri*** (Neem. 5:15), *au nu celor ce zăbăvăsc întru **vinuri**?* (Parim. 23:30);

— *aluaturi*: *vor întra în casele tale şi (...) întru **aluaturile** tale şi întru cuptoarele tale* (Ieş. 8:3);

— *miruri, tămîi*: *cu **miruri** şi cu vinuri şi cu **tămîi** să veselêşte inima* (Parim. 27:9);

— *fînuri*: *puse paie şi **fînuri** cămilelor* (Fac. 24:32), *şi dêde **fînuri** măgarilor lor* (Fac. 43:24);

— *seuri/ săuri*: *au adus **seurile** pre jirtăvnic* (Lev. 9:20), *şi mîncă cêle de pre jirtăvnic, şi arderile de tot, şi **săurile*** (Lev. 9:24);

— *sîngiuri*: *căci **sîngiuri** multe ai vărsat preste pămînt* (1Paral. 22:8), *om războinic eşti tu şi **sîngiuri** ai vărsat* (1Paral. 28:3) etc.

Nişte nu este considerat articol, ci determinant indefinit cînd se combină cu substantive masive: ***nişte** apă* (Deut. 15 :23), ***nişte** lapte* (Iov 10:10) etc.

Trăsătura +masiv care, la nivel lexical, este intrinsecă, poate fi marcată la nivelul grupului nominal şi prin determinative cantitative (GALR:106) de tipul *puţin*, *mult*, *tot*: *adapă-mă **puţinea** apă* (Fac. 24:17), *am gustat (...) **puţinea** miêre* (1Reg. 14:44), ***puţin** untudelemnu în urcior* (3Reg. 17:12), *şi **tot** argintul şi aurul şi **toată** arama şi hierul sfîntu va fi Domnului* (Ios. 6:19), *au luat împăratul David aramă **multă foarte*** (2Reg. 8:8).

III.1.1.2. Substantivele abstracte

Referenţii substantivelor abstracte din MS. 45 sînt:

— î n s u ş i r i a l e „o b i e c t e l o r”, absolutizate noţional (Irimia 1997:39): *să împlú pămîntul de **strîmbătate*** (Fac. 6:11), *şi voi îndrepta **slăbiciunea** de la voi* (Ieş. 23:25), *va rădica Domnul Dumnedzăul tău de la tine toată **moliciunea*** (Deut. 7:15), *n-au luat ispită piciorul ei a călca pre pămînt pentru **gingăşie** şi **moliciune*** (Deut. 28:56) *tu ai lăsat **păgînătatea** inimei mêle* (Ps. 31:6), *şi mîntui pre înşi pentru numele lui, ca să cunoască **puterniciia** lui* (Ps. 105:9), *şi toţi împăraţii pămîntului cerca faţa lui Solomon, ca să audză **înţelepciunea** lui* (3Reg. 10:24), *iaste **răutate** care am văzut supt soare şi multă iaste supt om* (Ecles. 6:1) etc.;

— s t ă r i (în care se pot afla „obiectele”) absolutizate noţional: *coprinse **foametea** în tot pămîntul* (Fac. 41:58), *cum voi putea sîngur a purta **osteneala** voastră şi **statul** vostru (...)?* (Deut. 1:12)[55], *bată-te Domnul cu **flutărăciune** şi **nevedêre** şi **ieşire den minte*** (Deut. 28:28)[56], *şi vei sluji nepriêtenilor tăi pre carii va trimite Domnul Dumnedzăul tău asupra ta, cu **foamete** şi cu **sête*** (Deut. 28:48), *şi să făcu **foamete** pre pămîntu* (Fac. 12:10), ***frică** întunecoasă mare cădzu pre însul* (Fac. 15:12), *şi nu să va cunoaşte **ieftinătatea** pre pămîntu de **foametea** ce va fi după aceasta* (Fac. 41:31), *şi-i rădică pre ei Domnul de la pămîntul lor cu **mînie** şi cu **urgie** şi cu **scîrbă** foarte mare* (Deut. 29:28), *voi face cu el **milă** pentru Ionáthan* (2Reg. 9:1), *şi să întări **foametea** în cetate* (4Reg. 24:23), *căci **bucurie**-i întru Israil* (1Paral. 12:40), *Tu îmi eşti scăpare dentru **îngustarea** cêea ce mă cuprinde* (Ps. 31:9) *nu voi şedea văduă, nici voi cunoaşte **sărăimăniia**!* (Is. 47:8), *cel ci să mărêşte întru **sărăcie**, şi întru **avuţie** cu cît?* (Sir. 10:34) etc.;

— c o n c e p t e: *cunoscundu **răul** şi **binele*** (Fac. 3:5), *blagoslovit Domnul Dumnedzăul stăpînului mieu, lui Avraam, carele n-au lăsat **dreptatea** şi **adevărul** de la*

---

[55] Atribuirea sensului ‘povară, greutate’ cuvîntului *stat* (în gr.: *καὶ τὴν ὑπόστασιν ὑμῶν*) este considerată de Arvinte 1997 :54 o inovaţie a lui Nicolae Milescu.

[56] *Flutărăciune* este explicat, marginal, prin *dezmătăciune*. Pentru sensul ‘nebunie’ al lui *ieşire den minte*, Arvinte 1997 :47 trimite la *καὶ ἐκστάσει διανοίας* din textul grecesc.

stăpînul mieu (Fac. 24:27), *cu* ***dreptate*** *să giudeci pre aproapele tău* (Lev. 19:15), *şi vei da robului tău inimă a audzi şi a cerceta nărodul tău întru* ***dreptate*** (3Reg. 3:9), *şi am cunoscut, Doamne, că tu eşti cel ce cerceteadză inime şi* ***dreptatea*** *iubeşti* (1Paral. 29:17), *spală de* ***rău*** *inima ta, Ierusalime, pentru ca să te mîntuieşti!* (Ier. 4:14), *pentru ce l-ai trimis pre el şi s-au dus cu* ***pace****?* (2Reg. 3:24), *o, dară, Doamne, adu-ţi aminte de mine, dară, cîte am îmblat înaintea ta cu* ***adevăr*** *(...) şi* ***bunul*** *întru ochii tăi am făcut!* (4Reg. 20:3), *şi făcu* ***răul*** *întru ochii Domnului* (4Reg. 21:2), *nu ştiu* ***mila*** *şi* ***credinţa*** *meşterii rêlelor* (Parim. 14:23) etc.;

— acţiuni şi activităţi (redate frecvent prin infinitive lungi), atunci cînd acestea sînt privite abstract, „independent de circumstanţe, şi nu ca realizare" (GALR:113): *şi-l împlu pre însul (...) de* ***pricêpere****, şi* ***ştire*** *de toate* (Ieş. 35:29), *iaste* ***ascultarea*** *mai bună decît jirtva bună, şi* ***înţelêgerea*** *decît seul de berbeci* (1Reg. 15:22), *tîlcuiţi întru limbi* ***mărirea*** *lui* (1Paral. 16:24), *nu vă faceţi ca calul şi catîrul, la carii nu iaste* ***pricêpere*** (Ps. 31:11), *căci m-ai veselit, Doamne, cu* ***facerea*** *ta* (Ps. 91:4), *întru Dumnedzău vom face* ***putêre*** (Ps. 107:14), ***darea*** *omului îl lărgêşte pre el şi lîngă sîlnici îl aşadză pre el* (Parim. 18:16), *nu fie mîna ta întinsă spre* ***luare*** *şi la dat strînsă* (Sir. 4:34) etc.

Notăm şi utilizarea lui *foamete* cu sens figurat: *iată, dzile vin, dzice Domnul Domnul, şi voi trimite foamete preste pămînt, nu foamete de pîine, nici foamete de apă, ce* ***foamete*** *a audzi cuvîntul Domnului* (Am. 8:11).

La genitiv-dativ, *foamete* apare, o singură dată, cu forma *foametei*: *cei 7 ani a* ***foametei*** (Fac. 41:36), de două ori, cu forma *foametii*: *răniţii* ***foametii*** (Plîng. 4:9) şi de opt ori cu forma *foameţii*: *zmulseră-să de cătră faţa volburilor* ***foameţii*** (Plîng. 5:10); aceasta din urmă a fost explicată (Arvinte 1988:71) prin analogia cu substantive feminine de declinarea a III-a precum *cetăţi*, *cărţi*, cu singularul *cetate*, *carte*.

În exemplele de mai sus, substantivele abstracte admit interpretarea intensională, cu referire la concept (GALR:103), fiind, din acest motiv, nonnumărabile. Substantivele abstracte pot face însă referire şi la actualizările conceptului, care pot fi circumscrise situaţional (GALR:103); altfel spus, abstractele „pot desemna, în unele situaţii, manifestări concrete" (Frâncu 2009:28)[57], motiv pentru care pot primi forme de plural: *iubiţi pre Domnul, (...), căci* ***adevăruri*** *cearcă Domnul* (Ps. 30:31), *încungiură fără* ***foameţi*** *preste răsunător* (Iov 30:4), *şi* ***milele*** *şi* ***credinţele*** *— lîngă meşterii cei buni* (Parim. 14:24), *şi va ruga sfîntul pentru* ***necurăţiile*** *fiilor lui Israil şi de* ***strîmbătăţile*** *lor* (Lev. 16:16), *şi blîndu vei fi* ***strîmbătăţilor*** *lor cărora au greşit ţie* (3Reg. 8:50), *şi vădzu Domnul Dumnedzău că s-au înmulţit* ***răutăţile*** *oamenilor pre pămîntu şi fieştecarele cugetă întru inima lui cu nevoinţă spre* ***răutăţi*** *toate dzilele* (Fac. 6:5), *voi întoarce obrazul mieu de cătră ei întru dzua acêea pentru toate* ***răutăţile*** *carele au făcut* (Deut. 31:18).

În afara pluralului *bunătăţi* cu sensul 'avere, bogăţii': *şi luă sluga 10 cămile dentru cămilele stăpînului său şi den toate* ***bunătăţile*** *stăpînului lui împreună cu însul şi se sculă de să duse la Mijlocul Rîurilor, la cetaatea lui Nahor* (Fac. 24:10), *au* ***bunătăţile*** *mêle voi vedea? au cu mine la iad să vor pogorî?* (Iov 17:15,16), consemnăm şi utilizarea singularului *bunătate* atît cu sensul 'bucate, alimente': *şi adună toată* ***bunătatea*** *acelor 7 ani întru carii era ieftinătatea în pămîntul Eghíptului* (Fac. 41:47), cît şi cu sensul 'podoabă împărătească, fast, splendoare': *iată bărbat; Răsăritul — numele lui şi dedăsuptul lui va răsări şi va zidi casa Domnului. Şi acesta va lua* ***bunătatea*** *şi va şedea şi va stăpîni de tot preste scaunul lui* (Zah. 6:12,13). Utilizarea, la singular sau la plural, a substantivului *dreptate* cu sensul 'lege divină, regulă, hotărîre' este considerată de Arvinte 1997:46 rezultatul imitării modelului grecesc: *ascultă* ***dreptăţile*** *şi giudecăţile* (Deut. 4:1) (în gr.: *ἄκουε τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν κριμάτων*), *vedeţi, arătat-am voao* ***dreptăţi*** *şi giudêţe* (Deut. 4:5) *să va împunge ficior au fată, după aceasta* ***dreptate*** *ii vor face lui* (Ieş. 21:31), *şi* ***dreptatea*** *preutului de la oameni, de la tot cela ce jirtvuia* (1Reg. 2:13).

Frâncu 2009:29 precizează că întrebuinţarea la plural (dar cu sens de singular) a substantivelor formate cu sufixul *-êţe* (< lat. *itiem*) de tipul *bătrînêţe*, *tinerêţe*, *blîndêţe* reprezintă o caracteristică a limbii vechi; forma de singular apare mai des în a doua jumătate a secolului 18. În MS. 45, aceste substantive apar de obicei cu forma de plural:

— *frămsêţele* (*frîmsêţele*): ***frămsêţele*** *te-au înşelat pre tine* (Sus. 1:56), ***frîmsêţele*** *muierilor s-au primenit* (1Mac. 1:27), *eu* ***frîmsêţele*** *voastre laud* (Iosip 8:5) (faţă de: ***frîmsêţea*** *noastră şi mărirea noastră s-au pustiit* [1Mac. 2:12], *să rădica* ***frîmsêţea*** *dentru Iacov* [1Mac. 3:46]);

— *blîndêţele*: *pomenêşte, Doamne, pre David şi toate*

[57] Reţinem şi observaţia că aceste forme de plural caracterizează toate variantele literare din epoca analizată, dar se întîlnesc cu frecvenţă mai mare în variantele nordice.

blîndêțele *lui* (Ps. 131:1), *fă cu noi după* ***blîndêțele*** *tale* (Cînt. trei tin. 1:13);

— *bătrînêțele*, *tinerêțele*: *și ședzură înaintea lui cel dentîi născut, după* ***bătrînêțele*** *lui, și cel mai tînăr, după* ***tinerêțele*** *lui* (Fac. 43:33), *nu-s eu măgărița ta, preste carea încălecai den* ***tinerêțele*** *tale pînă în dzua de astădzi?* (Num. 22:30), *ai pus mie ale* ***tinerêțelor*** *greșale?* (Iov 13:26), *fiiule, dentru* ***tinerêțele*** *tale alêge învățătura* (Sir. 6:19), *întru* ***tinerêțele****-ți n-ai adunat, și cum vei afla întru* ***bătrînêțele****-ți?* (Sir. 25:5), *am născut ficior la* ***bătrînêțele*** *mêle* (Fac. 21:7), *încă să vor înmulți cu* ***bătrînêțe*** *grase* (Ps. 91:14), ***bătrînêțele*** *sînt cinstite* (Sol. 4:8), *Dumnedzău cel ce veselêște* ***tinerêțele*** *mêle* (Ps. 42:4);

— *căruntêțele*: *cîtu e de înfrîmsețată a* ***căruntêțelor*** *judecată, și la cei bătrîni a cunoaște sfat!* (Sir. 25:6); *mărirea bătrînilor —* ***căruntêțele*** (Parim. 20:29), *și* ***căruntêțe*** *înfloriră lui* (Osia 7:9).

Ca şi substantivele masive, abstractele admit cantitative indefinite: *ieftinătate* ***multă*** (Fac. 41:29), *plîngere* ***multă*** (Fac. 46:30), *întru bunătatea ta cea* ***multă*** (Neem. 9:35), *hulă* ***puțină*** (Sol. 13:6) etc.

III.1.1.3. Substantivele colective

Denumind „obiecte-mulțimi" (Irimia 1997:41), substantivele colective se caracterizează, din punct de vedere semantic, prin referirea la o entitate prezentată ca ansamblu de unități. Acceptă pluralul, dar, la singular, exprimă un ansamblu, avînd trăsătura inerentă [+ pluralitate]; pot fi de genul feminin sau neutru (GBLR:73).

Din punctul de vedere al entităților denotate[58], cele mai multe substantive colective din Ms. 45 specifică, prin sensul lor, natura membrilor ansamblului:

— *cereadă/cireadă*, *turmă*: *păsați înaintea mea și faceți usăbire între* ***turmă*** *și ⌊între⌋* ***turmă*** (Fac. 32:16), *va blagoslovi (...)* ***cerezile*** *vacilor tale și* ***turmele*** *oilor tale pre pămîntul carele au giurat Domnul părinților tăi să dea ție* (Deut. 7:13), *plînseră* ***cirezile*** *boilor, căci nu era pășciune lor și* ***turmele*** *oilor să stinsără* (Ioil 1:18);

— *dobitoc* 'turmă'[59]: *i să fêceră lui* ***dobitoc*** *de oi și* ***dobitoc*** *de boi* (Fac. 26:14), ***dobitoc*** *de boi întru mulțime* (2Paral. 32:29);

— *limbă* 'neam': *și iarăși te va aduna dentru toate* ***limbile*** *la carele te-au rășchirat Domnul Dumnedzăul tău acoló* (Deut. 30:3), *mîna ta* ***limbi*** *pierdu de tot* (Ps. 43:3), *l-am dat pre el la mîinile boiêrilor* ***limbilor*** (Iez. 31:11);

— *săminție*: *și alêge viața ⌊tu⌋pentru ca să trăiești tu și* ***sămințiia*** *ta* (Deut. 30:19), *și tot Israil s-au socotit după* ***semințiile*** *lor* (1Paral. 9:1);

— *fêliu* 'trib, seminţie, neam', explicat de Arvinte 1997:39 prin apropierea formală stabilită de Nicolae Milescu între cuvîntul grecesc *(ἡ) φυλή, -ῆς* sau gr. *(τὸ) φῦλον, -ου* şi cuvîntul românesc *fel*, căruia i-a atribuit sensul respectiv: *socoteala lor den* ***fêliul*** *lui Dan – 62000 și 700* (Num. 1:39), *socoteala lor den* ***fêliul*** *lui Asir – 41000 și 500* (Num. 1:41), *caută* ***fêliul*** *lui Leví să nu-l socotești împreună* (Num. 1:49), *ceia ci să tăbărăscu țiindu-să de el,* ***fêliul*** *lui Gad* (Num. 2:14), *ficiorul lui Aminadav, boiêrin a* ***fêliului*** *Iudei* (Num. 7:12), *veți da moștneniirea rudeniei celui aproape lui den* ***fêliul*** *lui* (Num. 27:11), *nu va fi preuților leviților la tot* ***fêliul*** *parte* (Deut. 18:1), *adunai către mine pre mai marii* ***fêliului*** *vostru* (Deut. 31:28), *și să va boci pămîntul după* ***fêliuri, fêliuri*** (Zah. 12:12);

— *viță* 'trib, seminţie, neam': *după casele* ***vițelor*** *lor* (Num. 1:2), pentru care Arvinte 1994:43 trimite la *κατ' οἴκους πατριῶν*;

— *nărod*: ***nărodu*** *lui Amrám, unul, și* ***nărodu*** *a lui Isaar, unul, și* ***nărodu*** *a lui Hevron, unul, și* ***nărodu*** *a lui Ozìil, unul* (Num. 3:27), *și să făcu partea Domnului* ***nărodul*** *lui Iacov* (Deut. 32:9), *și au cruțat* ***nărodul*** *său* (Deut. 33:3), *adunîndu-să boiêrini* ***năroduri*** *împreună cu neamurile Israil* (Deut. 33:5);

— *neam*: *aceștia-s ficiorii lui Ham, întru* ***neamurile*** *lor* (Fac. 10:20), *iată un* ***neam*** *și un rostu a tuturora* (Fac. 11:6);

— *rudă* 'generație':*pre cel vinovat nu-l va curăți, aducîndu păcate a părinților pre ficiori și pre fiii fiilor, pre a treia și pre a patra* ***rudă****!* (Ieş. 34:7);

— *gloată*: *cêealaltă* ***gloată*** *toată* (Ios. 6:13), *toată* ***gloata*** *ce era cu el* (2Reg. 15:22), *nici vă înfricoșați de către fața* ***gloții*** *aceștii multe* (2Paral. 20:16), *vor aduce asupră-ți* ***gloate*** (Iez. 16:39);

— *bătrînime*[60]: ***bătrînimea*** *fiilor Israil* (Ieş. 4:29), *chemă Moisí toată* ***bătrînimea*** *lui Israil și dzise către înșii* (Ieş. 12:21), *vor trimite* ***bătrînimea*** *cetății lui* (Deut. 19:12), *și venindu muiêrea fratelui lui către el înaintea* ***bătrînimei*** (Deut. 25:9);

---

[58] Aplicăm criteriile de clasificare din GALR.

[59] Sensul este explicat de Arvinte 1988:97 pornind de la etimonul vsl. *do-byti* 'a dobîndi', apoi *do-bytŭkŭ* 'avere', 'avere în animale', 'turmă', 'animal'.

[60] Evidențiind prezența în BB 1688 a lui *bătrînime* 'consiliul bătrînilor','totalitatea bătrînilor', Arvinte 1994:29 face trimitire la gr. *(ἡ) γερουσία, -ας*; *(ὁ) γέρον, -οντος*.

— *bisêrică* 'adunarea, comunitatea credincioşilor evrei': *nu va întra înlontru amanitêni (...) la* ***bisêrica*** *Domnului* (Deut. 23:3), explicat de Arvinte 1997:43 după gr. *εἰς ἐκκλησίαν κυρίου*;

— *jidovime*: *și să bucurară fêtele* ***jidovimei****, pentru judêțele tale, Doamne* (Ps. 96:9), *ascultați cuvîntul Domnului, toată* ***jidovimea****!* (Ier. 7:1);

— *călărime*: *și luă 600 de cară alêse și toată* ***călărimea*** *eghiptênilor și hatmani preste toți* (Ieş. 14:7), *și goniră eghiptênii și întrară după înșii toată* ***călărimea*** *lui Faraón* (Ieş. 14:23);

— *tabără* 'mulțime, alai': *și să suiră cu ei cară și călăreți și să făcu* ***tabără*** *mare foarte* (Fac. 50:9);

— *cetate* 'totalitatea locuitorilor unui oraş': *pierde-vei pentru acei 5 toată* ***cetatea****?* (Fac. 18:28);

— *oaste*: *au stătut cu* ***oaste*** *împotriva lui Israil* (Ios. 24:9), *Ioav și toată* ***oastea*** *lui au venit* (2Reg. 3:23), *au trimis pre Ioav și toată* ***oastea*** *celor tari* (1Paral. 19:8);

— *băhniș* (< *bahnă* 'loc mlăştinos, acoperit cu iarbă sau cu stuf' + suf. *-iș*): *acolo-i veseliia pasărilor, odăi a turmei a trestiei și* ***băhniş*** (Is. 35:7), *și apa Iordánului dencoace și dencoleá și* ***băhniş*** (1Mac. 9:45),

— *desiș*[61]: *ca niște* ***desiş*** *umbrindu* (Num. 24:6), ***desişurile*** *dumbrăvii* (Is. 9:18), *întrară la peșteri și la* ***desişuri*** *să ascunseră* (Ier. 4:29);

— *dumbravă*: *glasul Domnului întărind cerbii, și va dăscoperi* ***dumbrăvile*** (Ps. 28:8), *ca focul carele va arde* ***dumbrava*** (Ps. 82:13), *făcu-să moștenirea mea mie ca un leu întru* ***dumbravă*** (Ier. 12:8);

— *pădure* 'dumbravă sfîntă, consacrată unei divinități păgîne': ***pădurile*** *lor să le tăiați* (Deut. 7:5), sens pentru care Arvinte 1997:64 face trimitere la textul grecesc: *τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψετε*;

— *rêdiu*: *și ședeam întru* ***rêdiu*** *aproape de Casa Fogor* (Deut. 3:29);

— *umbriș*: *Doamne, Doamne, putêrea mîntuirei mêle,* ***umbriş*** *preste capul mieu întru dzua războiului* (Ps. 139:8);

— *stupină*: *și întră nărodul la* ***stupină*** (1Reg. 14:26);

— *zmochinet*, *măslinet*: ***zmochinetul*** *vostru și* ***măslinetul*** *vostru au mîncat moliile; și nici așa nu v-ați întorsu cătră mine, dzice Domnul* (Am. 4:9);

— *pășune*/*pășciune* (lat. *pastio*, *-onis*): *uscară-să* ***pășunile*** *pustiiului* (Ier. 23:10), *pierdu Domnul* ***pășunile*** *lor* (Ier. 25:36), *ca să cêrce* ***pășciuni*** *dobitoacelor lor* (1Paral. 4:39), *și aflară* ***pășciuni*** *multe și bune* (1Paral. 4:40), *socoti-va munții* ***pășciunea*** *lui* (Iov 39:8), *și nu-i dăstul voao căci cea bună* ***pășciune*** *păşteați și cêle rămase a* ***pășciunei*** *le călcați de tot cu picioarele voastre?* (Iez. 34:18).

Alte substantive colective nu precizează, prin ele însele, natura membrilor ansamblului:

— *mulțime*/ *mulțiime*: *vădzut-am* ***mulțimea*** *cea mare veselindu-să* (2Reg. 18:29), *întru* ***mulțimea*** *carălor mêle eu mă voi sui întru înălțimea munților* (4Reg. 19:23), ***mulțime*** *de muieri* (2Paral. 11:21), *după* ***mulțimea*** *necredințelor lor* (Ps. 5:12), ***mulțimea*** *stêlelor* (Ps. 146:4), ***mulțime*** *de pietri scumpe* (Parim. 20:18), ***mulțimea*** *jirtvelor voastre* (Is. 1:11), ***mulțime*** *de ape* (Ier. 10:12), ***mulțimea*** *dobitoacelor* (Ier. 49:31), *a lăcustelor* ***mulțime*** (Ier. 51:27), *izbîcni rîul* ***mulțime*** *de broaște* (Sol. 19:10), ***mulțiime*** *de grîu și de vin* (Fac. 27:28);

— *pîlc(u)*: *să adună fiii lui Veniamin cei de denapoia lui Avenir, și să făcură întru* ***pîlcu*** (2Reg. 2:25), ***pîlcuri*** *de cai rînduite* (2Mac. 5:3);

— *adunare*: *adună cărți multe, (...) preste care* ***adunare*** *de cărți era diregător cel prea de folos bărbat Dimítrie Filaréul de la Athína* (Cuv.II, [907/1]), ***adunare*** *de limbi* (Fac. 48:4), *luați începături a toată* ***adunarea*** *fiilor Israil* (Num. 1:2), *veți adăpa* ***adunarea*** *și dobitoacele lor* (Num. 20:8), *și să adună toată* ***adunarea*** *fiilor Israil la Siló* (Ios. 18:1). La plural, *adunări* are şi sensul 'depozit (de cereale)', pus de Arvinte 1997:42 pe seama modelului grecesc: *blăstămate* ***adunările*** *tale și rămășițele tale* (Deut. 28:17) (*ἐπικατάρατοι αἱ ἀποθῆκαι σου καὶ τὰ ἐγκαταλείμματά σου*).

După cum se poate observa, mai multe substantive colective din MS. 45 sînt derivate cu sufixe colective (*-ime*, *-et*, *-iș*): *mulțime*, *călărime*, *bătrînime*, *măslinet*, *zmochinet*, *băhniș* etc.

Robime este în MS. 45 atît substantiv colectiv: *tot cela ce au ucis suflet și cel ci să atinge de cel rănit să va curăți în dzua a treia și în dzua a șaptea, voi și* ***robimea*** *voastră* (Num. 31:19), cît şi abstract cu sensul 'robie', în: *ne-au scos Domnul den pămîntul Eghiptului, den casă de* ***robime*** (Ieş. 13:14). *Prostime*, cu varianta *proștime*, nu reprezintă un substantiv colectiv, ci are sensul vechi, 'simplitate', 'umilință', 'nevinovăţie': *cu*

---

[61] Pe lîngă sensul 'pădure tînără şi deasă', *desiș* are şi sensul 'crîng sfînt, dumbravă conscrată unei divinități păgîne', după gr. *(τὸ) ἄλσος, -εος, -ους* (Arvinte 1991:48): *rădicați pre dumnedzăii cei striini dentru mijlocul vostru și* ***desişurile****, și gătiți inimile voastre cătră Domnul și slujiți lui sîngur* (1Reg. 7:3), *și-i va vîntura pre ei de decinde de rîu, pentru carea cît au făcut* ***desişurile*** *lor, urgisind pre Domnul* (3Reg. 14:15), *și clădiră și ei șie înalte și stîlpi și* ***desişuri*** *preste tot dealul înaltu* (3Reg. 14:23) etc.

proştimea** inimei mêle m-am nevoit toate acêstea* (1Paral. 29:17), *mai bun iaste săracul mergînd întru **prostimea** lui decît strîmbul la budzele lui* (Parim. 19:1), *îndrăgiţi dreptatea (...), împregiur gîndiţi Domnului, cu bunătate şi cu **prostime** de inimă cercaţi pre el* (Sol. 1:1), *să murim întru **proştimea** noastră toţi* (1Mac. 2:37), *Daniil, cu **proştimea** lui, să izbăvi dentru gurile leilor* (1Mac. 2:60). *Gunoişte* are în MS. 45 sensul 'rapăn, rîie, inflamaţie pe piele, mîncărime de piele' (vezi Arvinte 1997:35): *să te bată Domnul cu rană egipteanească la şedzuturi şi cu rîia sălbatecă şi **gunoişte (Deut. 28:27). Cu sensul indicat de SCRIBAN s.v., 'locuinţă', apare *jirişte* (vsl. *žiliste*, provenit din *žiti*, 'a trăi'): *scoaţă-să dentru **jíriştile** caselor lor* (Ps. 108:9).

Determinativul care indică componenţa ansamblului poate fi omis (relaţia parte – întreg fiind „codificată" în cazuri precum *limbă*, *nărod*) sau poate fi exprimat prin substantiv în genitiv: *desişurile **dumbrăvii*** (Is. 9:18), *plînseră cirezile **boilor**, căci nu era păşciune lor şi turmele **oilor** să stinsără* (Ioil 1:18), ***a lăcustelor** mulţime* (Ier. 51:27), sau substantiv precedat de prepoziţia *de*: *spre desiş **de dumbravă*** (Ier. 26:18), *izbîcni rîul mulţime **de broaşte*** (Sol. 19:10).

Accepţie colectivă pot primi şi alte substantive comune (unele, provenite prin conversiune din adjective), în contexte în care anumite proprietăţi aparţinînd referentului iniţial sînt transferate asupra referentului discursiv (utilizări metaforice, metonimia sau sinecdoca de număr) (GALR:111):

a) substative întrebuinţate la singular: *nu voi mai adaoge a omorî tot **trupul** viu, după cum am făcut* (Fac. 8:21), ***prostul** crêde la tot cuvîntul, şi **vicleanul** vine la căinţă* (Parim. 14:15), ***iutele** la mînie face fără de sfat* (Parim. 14:17), *pre **omul** puţîn la suflet cine-l va suferi?* (Parim. 18:14), *toată **pasărea** curată veţi mînca* (Deut. 14:11), *tot **dobitocul** carele iaste cu copită îngemănată şi are unghe şi rumăgală nu rumăgă, necurate vor fi voao* (Lev. 11:26), *budza rîului mainte de toată **buruiana** să va zmulge* (Sir. 40:18), *bine-i a nădăjdui pre Domnul, decît a nădăjdui pre **om*** (Ps. 117:8); sintagma *roada pîntecelui* se foloseşte cu sensul 'progenituri, urmaşi, descendenţi': *den **roada pîntecelui** tău pune-voi preste scaunul tău* (Ps. 131 :11);

b) substantive întrebuinţate la plural: *mică-i între **zburătoare** albina* (Sir. 11:3), *şi toate cîte-s **tîrîitoare** dentru cêle **zburătoare**, carele pe 4 mêrge, urîte voao sîntu* (Lev. 11:20); utilizarea pluralului *naşterile* cu sensul 'urmaşi, descendenţi (la oameni şi la animale)' este explicată de Arvinte 1997:50 prin influenţa textului grecesc: *blăstămate **naşterile** pîntecelui tău* (Deut. 28:18) (*ἐπικατάρατα τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου*).

III.1.1.4. Substantivele relaţionale

Dintre aşa-numitele substantive relaţionale, definite, semantic, din perspectiva relaţiei pe care o induc: de rudenie, de vecinătate sau socială (GBLR:74), facem, mai jos, cîteva observaţii privitoare la subclasa substantivelor relaţionale limitată la tipurile care intră în relaţii de rudenie.

Din punct de vedere sintactic, acestea cer, cînd sînt articulate hotărît, prezenţa unui grup nominal în genitiv: *vădzîndu fiii **lui Dumnedzău** fêtele **oamenilor*** (Fac. 6:2), *Ham era tatăl **lui Hanaan**.* (Fac. 9:18), *şi luă Avram pre Sára, fămêia **lui**, şi pre Lot, ficiorul **fratelui lui*** (Fac. 12:5), *grăi către ginerii **lui**, ce-i luasă fêtele **lui*** (Fac. 19:14), *veni Iothor, socrul **lui Moisi*** (Ieş. 18:5), *şi fetişoara **ei**, (...) şi fiiul **ei*** (Deut. 28:57), *unul den copilaşii **lui*** (1Reg. 16:18), *bărbatul **ei*** (2Reg. 3:16), *fata **lui Eliav**, muiêrea **lui Uríe** hetteul?* (2Reg. 11:3), *şi mută (...) pre maica **împăratului** şi pre muierile **împăratului*** (4Reg. 24:15), *şi numele surorii **lor** — Esiadesfon* (1Paral. 4:3), *şi au dăfăimat întru Dumnedzăul părinţilor **lor*** (1Paral. 5:25), *au lepădat pre bărbatul **ei** şi pre coconii **ei*** (Iez. 16:44), *şi au mers Ahiáhar şi Nasvas, vărul **lui*** (Tov. 11:14), *era **al arhiereului** ginere* (1Mac. 16:12) etc.

Relativ frecvent, componentul sintactic în genitiv este tot un substantiv relaţional, ceea ce explică succesiunea de genitive: *şi luă Amram pre Iohaveth, fata **fratelui tătîne-său*** (Ieş. 6:20), *ruşinea fêtei **a muierii tătîne-tău** să nu dăscoperi ruşinea ei* (Lev. 18:11), *ruşinea **fratelui tătîne-tău** să nu descoperi* (Lev. 18:14), *feciorul **fratelui tătîne-său** va răscumpăra pre el* (Lev. 25:49).

Constituentul sintactic în genitiv poate fi înlocuit cu posesivul acordat (GBLR:75): *să adăpăm pre tatăl **nostru** vin* (Fac. 19:32), *nu, feţii **miei**,* (1Reg. 2:24), *întru fiii **noştri** şi întru fêtele **noastre** noi sîntem mulţi* (Neem. 5:2), *cît de asêmenea tinerelul cu Tovit, nepotul **mieu**!* (Tov. 7:2). Mai frecvent, însă, posesivul clitic (conjunct) se întîlneşte în asociere cu un nume de rudenie nearticulat: *şi luă Thárra pre Avram (...) şi pre Sára, **noru-sa*** (Fac. 11:31), *au trimis către **socru-său*** (Fac. 38:25), *iată, Iothor, **socru-tău**, vine către tine* (Ieş. 18:6), *întreabă pre **tată-său*** (Deut. 32:7), *dzise tatăl tinerii către **ginere-său*** (Jud. 19:5), *voi săruta pre **tată-mieu** şi pre **maică-mea*** (3Reg. 19:20), *dzua întru carea m-au născut **maică-mea*** (Ier. 20:14), *puiu ţie pre **fiică-mea** întru punere* (Tov. 10:11).

În legătură cu această particularitate a „genului personal în limba română”, Frâncu 2009:47 semnalează „concordanța frapantă cu cea din dialectele italiene de sud și din limba sardă” (cf. napolitan *frate duo*, calabrez. *soruta*, *frate mo* etc.).

Dacă substantivul relațional este nearticulat, poate apărea în construcție cu dativul (inclusiv în construcții cu *la* echivalente cu dativul): *dzi dară cum «Sor* ***lui*** *sîntu»* (Fac. 12:13), *tată tuturor* ***ficiorilor*** *lui Ever* (Fac. 10:21), *acesta-i tată* ***moaviților*** *pînă în dzua de astădzi* (Fac. 19:37), *fămêie* ***fiiului*** *tău iaste* (Lev. 18:15), *și voi fi ginere* ***împăratului****?* (1Reg. 18:18), *surori* ***fraților*** *tăi* (Iez. 16:44), *ficiori* ***lui Iectan*** (1Paral. 1:23), *și* ***la Saul*** *au fostu țiitoare* (2Reg. 3:7).

Substantivul relațional nearticulat poate primi, mai rar, și determinări în acuzativ cu prepoziție: *fămei* ***dentru*** *alt* ***neam*** (Cînt. trei tin. 1:84) sau determinări concretizate în propoziții relaționale: *fii* ***la carii nu iaste credință întru ei*** (Deut. 32:20).

Uneori, substantivele relaționale nearticulate sînt precedate de prepoziția *întru* (mai rar, *spre*) cu valoarea ‘ca, în calitate de’, fiind, din punct de vedere sintactic, în funcție de verbul cu care se combină, complemente predicative sau nume predicative: *luați-o mie* ***întru muiêre*** *pre ea* (Jud. 14:2), *șezi împreună cu mine și te fă mie* ***întru părinte*** *și întru preut* (Jud. 17:10), *eu voi fi lui* ***întru tată*** *și el îmi va fi mie* ***întru ficior*** (2Reg. 7:14), *și dêde Sosan pre fata lui lui Ierá, sluga lui,* ***întru muiêre*** *și-i născu lui pre Ieththí* (1Paral. 2:35), *eu voi fi lui* ***spre părinte*** (1Paral. 28:6), *dă-ți fata ficiorului mieu* ***întru muiêre****!* (2Paral. 25:18).

Substantivul relațional poate apărea (relativ frecvent) și însoțit de un cuantificator: *și născu Nóe* ***trei ficiori****: pre Sim, pre Ham și pre Iáfeth* (Fac. 6:10), ***12 frați*** *sîntem ficiorii tătîne-nostru* (Fac. 42:32), *căci* ***muieri 18*** *avea și* ***țiitori 60*** *și au născut* ***28 de fii*** *și* ***fête 60*** (2Paral. 11:20) etc.

În unele cazuri, substantivul relațional nu este nici articulat, nici însoțit de alți constituenți sintactici dependenți de el, rămînînd în afara opoziției cunoscut – necunoscut: *și trăi Arfaxadu (...) ai 330 și făcu* ***ficiori*** *și* ***fête****, și muri. (...) și trăi Cainan (...) ani 330 și născu* ***ficiori*** *și* ***fête****; și muri. (...) Și trăi Salá (...) 330 de ani și născu* ***ficiori*** *și* ***fête****; și muri.* (Fac. 11:13-15).

Văr premare, cu o singură ocurență în MS. 45 – *și-mi era* ***văr premare*** (Tov. 1:21) – este corectat, marginal, prin *nepot*.

Substantivul *tătîne* (plural, *tătîni*) ocurent în MS. 45 a fost explicat (Arvinte 1988:70), din lat. pop. **tatāne*. Acesta se folosește exclusiv în genitiv și dativ și însoțit întotdeauna de un adjectiv posesiv: *despuiêrea* ***tătîne-său*** (Fac. 9:22), *casa* ***tătîne-tău*** (Fac. 12:1), *m-au luat den casa* ***tătîne-mieu*** (Fac. 43:7), *voi face pre ei bucate* ***tătîne-tău*** (Fac. 27:9), *luat-au Iacov toate ale* ***tătîne-nostru*** (Fac. 31:1), *vădzu eu fața* ***tătîne-vostru*** (Fac. 31:5), *și dzise Iósif* ***tătîne-său*** (Fac. 48:8), *închinați-să-vor ție ficiorii* ***tătîne-tău*** (Fac. 49:8), *și n-au spus* ***tătîne-său*** *au mîne-sa ce au făcut* (Jud. 14:6), *și* ***tătîne-său*** *nu au spus* (1Reg. 14:1), *am greșit înaintea* ***tătîne-tău*** (1Reg. 20:1), *sîngură născută sînt* ***tătîne-mieu*** (Tov. 3:15).

Tătîne urmat de un adjectiv posesiv apare frecvent ca termen secund în relație de apoziție cu un substantiv în dativ sau genitiv: *căci nu te va afla pre tine mîna lui Saul,* ***tătîne-mieu*** (1Reg. 23:17), *adeverească-să dară cuvîntul tău lui David,* ***tătîne-mieu****!* (3Reg. 8:26) etc.

Substantivul *mumă* cunoaște doar două ocurențe: *fratele lui cel de o* ***mumă*** *născut* (Fac. 43:29), *la tată și la* ***mumă*** *și la frate și la sor să nu să pîngărească întru înșii* (Num. 6:7). Termenul folosit curent este *maică*: *pentru acesta va lăsa omul pre tatăl lui și pre* ***maica*** *lui* (Fac. 2:24), *pentru că-i* ***maica*** *tuturor viilor* (Fac. 3:20), *și-i luă lui* ***maică****-sa muiêre den pămîntul Eghiptului* (Fac. 21:21), *copila spuse* ***maicii*** *ei* (Fac. 24:28) etc.

Mîne (< *mămîne* [Arvinte 1988:70, 1991:8, Frâncu 2009:34]) apare tot urmat de adjectiv posesiv și exclusiv în genitiv sau dativ: *și-ți ia ție de acoló muiêre, den fêtele lui Lavan, fratelui* ***mîne-ta*** (Fac. 28:2), *cela ce dzice tătîne-său și* ***mîne-sa*** (Deut. 33:9), *și să sui și spuse tătîne-său și* ***mîne-sa*** *și dzise* (Jud. 14:2), *și n-au spus tătîne-său au* ***mîne-sa*** *ce au făcut* (Jud. 14:6), *sîntu eu den pîntecile* ***mîne-mea*** (Jud. 16:17), *lîngă gropnița tătîne-mieu și a* ***mîne-mea*** (2Reg. 19:37), *pasă cătră prorocii tătîne-tău și cătră prorocii* ***mîne-ta****!* (4Reg. 3:13), *ca o lepădătură ieșind den zgăul* ***mîne-sa*** (Iov 3:16), *nădêjdea mea de la țîțele* ***mîne-mea*** (Ps. 21:9), *ascultă, fiiule, legile tătîne-tău și nu lepăda obicêiele* ***mîne-ta*** (Parim. 1:8).

În MS. 45 se întîlnește și forma analogică *frățîne*, în aceleași poziții sintactice, dar urmat numai de adjectivul posesiv *tău*: *și pre sabiia ta vei trăi, și* ***frățîne-tău*** *vei sluji* (Fac. 27:40), *pasă la muiêrea* ***frățîne-tău*** (Fac. 38:8), *rușinea muierii* ***frățîne-tău*** *să nu o descoperi, rușinea* ***frățîne-tău*** *iaste* (Lev. 18:16), *la casa* ***frățîne-tău*** *să nu întri nenorocind* (Parim. 27:10).

Mai rar, se întrebuințează în genitiv sau dativ și *maică*, *tată*, *frate* sau forma diminutivată *frățior*: *au*

arsu casa ***tatălui*** *ei* (Jud. 15:6), *iată, tătîne-mieu și* ***maicii*** *mêle n-am spus pre însă* (Jud. 14:16), *sprăjinitu-m-ai den pîntecile* ***maicii*** *mêle* (Ps. 138:12), *și au zidit Símon preste gropnița* ***tatălui*** *lui și* ***fraților*** *lui* (1Mac. 13:27), *doară nu-s paznic eu* ***fratelui*** *mieu!* (Fac. 4:9), *dășchiș eu* ***frățiorului*** *mieu* (Cînt. 5:7), *fii stăpîn* ***fratelui*** *tău* (Fac. 27:29), *scoate-mă den mîna* ***fratelui*** *mieu Isav* (Fac. 32:11), *pre grumadzii lui Veniamin,* ***fratelui*** *său,* (Fac. 45:14), *și vei dzice lui Aaron,* ***fratelui*** *tău* (Ieș. 7:9), *muiêrea* ***fratelui*** *său* (Lev. 20:21), *să dea moștnenirea lui Salpad,* ***fratelui*** *nostru* (Num. 36:2), *și mêrse Thimar la casa lui Amnon,* ***fratelui*** *ei* (2Reg. 13:8).

În afara lui *frățior* – *răspunde* ***frățiorul*** *mieu și dzice mie* (Cînt. 2:10), *dășchiș eu* ***frățiorului*** *mieu,* ***frățiorul*** *mieu trecu* (Cînt. 5:7) – notăm și diminutivele *copilaș*, *fetișoară*, *feciurêle*: *pogoară-te tu și* ***copilașul*** *tău* (Jud. 7:10), ***fetișoara*** *ei, cêea ce au ieșit pre stînghele ei, și fiiul ei* (Deut. 28:57), *află har mai mult decît toate* ***feciurêlele*** (Est. 2:17).

În MS. 45 nu se întîlnește forma etimologică *fie*, ci exclusiv forma analogică *fiică*: *ascultă,* ***fiică****, și vezi, și pleacă urêchea ta, și uită nărodului tău și casei tătîne-tău* (Ps. 44:12), *îndrăznêște,* ***fiică****!* (Tov. 7:19), *și, iată, puiu ție pre* ***fiică****-mea întru punere și să nu o mîhnești pre ea* (Tov. 10:11), *să vii sănătoasă,* ***fiică****!* (Tov. 11:12).

De la substantivul *fată*, notăm și derivatul *fetie*: *ei i-au stricat* ***fetiia*** *ei* (Iez. 23:8), *plînge cătră mine mai mult decît mireasa îmbrăcată cu sac preste bărbatul ei cel dă* ***fetie****!* (Ioil 1:8), *pofta hadîmbului să strice* ***fetiia*** *ficioarei* (Sir. 20:3).

Substantivele *soră* și *noră* au moștenit din latină, respectiv și-au format prin analogie o formă diferită pentru genitiv-dativ (*surori*, *nurori* [Francu 2009:269]), situație reflectată și în MS. 45: *rușinea* ***surorii*** *tale* (Lev. 18:9), *dzise Noemin* ***nurori****-sa* (Rut 2:20).

III.1.2. Clasificarea în funcție de expresia fonetic-lexicală a substantivelor

În ceea ce privește clasificarea substantivelor după structura lor fonetic-lexicală (simple, compuse, sintagmatice, respectiv locuțiuni substantivale [Irimia 1997:43]), o mențiune aparte se cuvine substantivelor sintagmatice din MS. 45, foarte numeroase, reprezentate de sintagme constituite din termeni nesubstantivali, precedați de demonstrativul *cel* (*cea*, *cei*, *cele*) cu rol de substantivare: *nu piêrde împreună pre* ***cel dreptu*** *cu* ***cel necurat****, și va fi* ***cel dreptu*** *ca și* ***cel necurat*** (Fac. 18:23), ***cel mai mare*** *va sluji* ***celui mai mic*** (Fac. 25:23), *și cercară de la* ***cel bătrîn*** *pînă la* ***cel tînăr*** (Fac. 44:12), *și au luat (...) pre* ***cei bătrîni*** *a cetății* (Jud. 8:16), *și adună (...) pre* ***cei nemêrnici*** *ce lăcuia împreună cu el* (2Paral. 15:9), ***cel fără minte*** *să va împlea de bucate* (Parim. 30:22) etc.

În cazul acestor substantive, opozițiile de gen, număr, caz se exprimă prin variația demonstrativului.

Mai rar, sintagma este constituită din mai mulți termeni: *cêle cu patru picioare* (Is. 40:16) , *cei cu voie* (Ezd. 1:6), *cei cu puțin suflet* (Is. 57:15), *cel de suptu jugul tău* (Ieș. 22:30)[62] etc.

III.1.3. Genul

Studii anterioare consacrate perioadei (Densusianu 1932, Diaconescu 1970, Arvinte 1988, 1991, 1993, 1994, Francu 2009 etc.) au consemnat variații de gen atît în cazul unor substantive animate personale, cît și în cazul unor substantive inanimate.

III.1.3.1. Variații de gen la substantive animate personale

Forma de feminin *slugă* are o frecvență ridicată în MS. 45: ***slugă*** *va fi fraților lui!* (Fac. 9:25), *luă cu însul doă* ***slugi*** (Fac. 22:3), *au chemat pre toate* ***slugile*** (Idt. 2:2) etc.

Forma de genul masculin, care rezultă din context, este foarte rară: *și, audzîndu Avram cum s-au robit Lot, nepotul lui, numără pre* ***ai lui slugi*** *de casă 318* (Fac. 14:14), *va da dare dentru moștenirea lui* ***unuia*** *dentru* ***slugile*** *lui* (Iez. 46:18), *pre* ***slugi i****-au omorît cu sabii* (Iov 1:17).

La alte substantive animate personale semnalate în lucrările de specialitate nu se constată variații în MS. 45; de exemplu, *voivod* nu apare niciodată cu forma mai veche, *voivodă*[63], forma de masculin fiind generalizată: *ficiorul lui Nir,* ***voivodul*** *Israil* (3Reg. 2:32), *va fi întru boiêrin și întru* ***voivod*** (1Paral. 11:6) etc.

III.1.3.2. Variații de gen la substantive inanimate

III.1.3.2.1. Variațiile masculin – neutru

[62] Pentru explicarea acestor sintagme prin calc din greacă – *cêle cu patru picioare*, cf. gr. *τά τετράποδα*, *cel de suptu jugul tău* cf. gr. *ὑποζύγιον*, *cel ce să bate cu șerpii / șărpii* cf. gr. *τόν ὀφιομάχης, -ου* etc. vezi și Cărăbuș 2012.

[63] Această formă mai veche, cu desinența *-ă*, *voivodă* (< v. sl. *vojevoda*) era frecventă pînă la începutul secolului al XVII-lea (Frîncu 2009:22).

au fost corelate cu apariţia sau generalizarea unor forme de plural (Frâncu 2009:24).

La plural, substantivul *belciug* apare o singură dată cu forma *belciuge* (de genul neutru): *şi vei face* ***belciuge*** *de aur, 50* (Ieş. 26:6), şi de patru ori cu forma de masculin *belciugi*: *şi vei face 50 de* ***belciugi*** *de aramă şi vei împreuna* ***belciugii*** *den chiotori de căpeţêle* (Ieş. 26:11) etc.

Forma de plural *rărunchi* (de genul masculin) are 20 de ocurenţe: *amîndoi* ***rărunchii*** (Ieş. 29:13) etc., pe cînd cea de genul neutru, trei ocurenţe: *pre amîndoao* ***rărunchele*** (Lev. 3:10), *şi amîndoao* ***rărunchile*** (Lev. 4:9).

Pluralul de genul masculin *mănunchii* (o singură ocurenţă): *rădicînd* ***mănunchii*** *lor* (Ps. 125:8) alternează cu cel de genul neutru (două ocurenţe): *au stătut asupra celor ce leagă* ***mănunchile*** *la cîmpu* (Idt. 8:3).

Cîmp (< lat. *campus*) apare la plural, de 22 de ori, cu forma de genul masculin *cîmpi*: *bucate* ***cîmpilor*** *cetăţii* (Fac. 41:48), *toţi oamenii şi dobitocul cîte să vor afla în* ***cîmpi*** (Ieş. 9:19), *ca să aducă fiii lui Israil jirtvele lor ca să le giunghe ei la* ***cîmpi*** (Lev. 17:5) etc. Forma de neutru *cîmpuri* apare de patru ori: *unde-s pîraie de apă şi izvor a fărăfundurilor ieşindu pre* ***cîmpuri*** *şi pren munţi* (Deut. 8:7) etc.

Notăm, la plural, atît forma de masculin *genunchi*, cît şi forma de neutru *genunche*: *şi-şi puse obrazul lui întru mijlocul* ***genunchilor*** *lui* (3Reg. 18:42), / *şi l-au adormit pre el întru mijlocul* ***genunchelor*** *ei* (Jud. 16:19).

Consemnăm şi pluralul *umere*: *pre doao* ***umere*** *a lor* (Ieş. 28:21), *4* ***umere*** (3Reg. 7:34). De două ori, forma de plural este *umeri*: *pre* ***umeri*** *puind cunună* (Iov 31:36), *preste* ***umeri*** *să poartă* (Ep. Ier. 1:22) etc. Forma articulată este întotdeauna *umerile* (de genul neutru), niciodată *umerii*: *puseră pre amîndoă* ***umerile*** *lor* (Fac. 9:23), *mîinele tale pre* ***umerile*** *nepriêtenilor tăi* (Fac. 49:8).

În cazul altor substantive semnalate în lucrările de specialitate, nu am constatat în MS. 45 variaţii de gen, fie pentru că formele noi se generalizaseră deja, fie pentru că inovaţiile încă nu se manifestaseră. În prima categorie se încadrează, de exemplu, *grumad(z)* şi *stîlp*, care şi-au generalizat forma de masculin, avînd la plural numai formele *gruma(d)zi*, respectiv *stîlpi*: *au căzut la* ***grumadzii*** *lui* (Fac. 33:4), *să zdrobeşti* ***stîlpii*** *lor* (Ieş. 23:24). În a doua categorie, se înscriu substantive ca *veac* (< v. sl. *věkŭ*), de genul masculin, avînd numai pluralul *vêci* (nu şi *veacuri*): *şi va trăi în* ***vêci*** (Fac. 3:22), *întru* ***vêcii*** *vêcilor lăuda-te-vor pre tine* (Ps. 83:5), sau *obra(d)z*, care aparţine încă genului neutru, cu pluralul *obra(d)ze*: *şi* ***obrazele*** *lor, unul cătră altul, cătră acoperemîntu vor fi* ***obradzele*** *heruvimilor* (Ieş. 25:20), *ruşinat-ai astădzi* ***obradzele*** *tuturor robilor tăi* (2Reg. 19:5), *ia vino să ne ivim la* ***obraze****!* (4Reg. 14:8).

Se încadrează în aceeaşi categorie şi pluralul *clopoţi*, de genul masculin: *şi au făcut* ***clopoţi*** *de aur* (Ieş. 39:24), *şi* ***clopoţi*** *de aur 400* (2Paral. 4:13), considerat de Arvinte 1991:16, „o particularitate lingvistică remarcabilă”, evidenţiată de N.A. Ursu, în contextul discuţiilor privitoare la paternitatea textului.

III.1.3.2.2. Variaţiile neutru – feminin au fost corelate cu impunerea unor forme de singular (Frâncu 2009:24), cu repercusiuni asupra încadrării într-o declinare sau alta.

În MS. 45 întîlnim, pe de o parte, forma de neutru *rod(u)*: *luare de* ***rod*** *iaste* (Lev. 1:9), *nu va fi întru voi fără de* ***rodu*** (Deut. 7:14), cu pluralul *roduri*: *cêle dentîi* ***roduri*** *a pămîntului tău vei aduce înlontru în casa Domnului Dumnedzăului tău* (Ieş. 34:26). Pe de altă parte, există şi varianta feminină *roadă*[64]: *lemnu roditor făcîndu* ***roadă*** (Fac. 1:11), *tot lemnul care are întru sine* ***roadă*** *de sămînţă sămănătoare* (Fac. 1:29), *den* ***roada*** *ceriului de sus* (Fac. 27:39), *veţi mînca* ***roada*** *lui* (Lev. 19:25), *vei aduna* ***roada*** *ei* (Lev. 25:3), explicată după forma de plural *roade*: *luaţi den* ***roadele*** *pămîntului* (Fac. 43:11), *şi aşteaptă cêle bune* ***roade*** *ale ei* (Sir. 6:20).

Femininul *pustie*, mai apropiat de etimon (bg. *pustinja*), apare alături de forma mai nouă *pustiiu*, aparţinînd genului neutru: *voi pune pre Neneví spre stingere, fără de apă, ca* ***o pustie*** (Sof. 2:13) / *să duse de tăbărî în* ***pustiiu*** (Fac. 12:9).

Buruian, de genul neutru, provenit din sl. *burjanŭ* (Arvinte 1988:70), apare de şase ori (o dată, într-o notă marginală): *ca ploaia pre troscot şi ca ninsoarea pre* ***buruian*** (Deut. 32:2), *ca* ***un buruian*** *ce să porneşte de vînt stai împotriva mea?* (Iov 13:25), *întru* ***buruianul*** *pămîntului* (Dan. 4:12). Forma de feminin, *buruiană*, are trei ocurenţe: *răsaie pămîntul* ***buruiană*** *de iarbă sămănătoare* (Fac. 1:11), *budza rîului mainte de toată* ***buruiana*** *să va zmulge* (Sir. 40:18).

---

64 Apărută la începutul secolului al XVII-lea în Moldova (Frâncu 2009:24).

III.1.3.3. Variații de gen la substantive animate nepersonale

În ceea ce privește exprimarea opoziției de gen la substantivele animate nepersonale, notăm, mai întîi, cazuri de substantive înscrise în serii corelative, la care opoziția se realizează la nivelul radicalului.

— *arête* (apare numai la plural, *areți*, de trei ori), *berbêce* / *oaie*:

areții *suindu-să pre* ***oi*** (Fac. 31:10), *capre, 200, țapi, 20,* ***oi****, 200,* ***areți****, 20* (Fac. 32:14), *ia-mi giuncă tretînă, și capră tretînă, și* ***berbêce*** *tretin* (Fac. 15:9), ***berbecii oilor*** *tale n-am mîncat* (Fac. 31:38), *slujit-am (...) 6 ani la* ***oile*** *tale* (Fac. 31:41), *vei lua pre* ***un berbêce*** (Ieș. 29:15); *aduceți Domnului, fiii lui Dumnedzău, aduceți Domnului fii de* ***berbeci*** (Ps. 28:1).

Oaie este folosit, uneori, ca nume generic al speciei: ***oaie*** *deplină, parte bărbătească, fără prihană, de un an, să fie voaă* (Ieș. 12:5).

— *bou*, *taur*, *buhai* / *vacă*:

și mi să făcură ***boi****, și măgari, și oi* (Fac. 32:5), *în a 7 dzi vei odihni, pentru ca să să odihnească* ***boul*** *tău* (Ieș. 23:12), *pre rîu să suia 7* ***vaci*** *frumoase la chip și alêse la trupuri* (Fac. 41:2), ***vaca*** *lor n-au născut crud* (Iov 21:10), ***tauri*** *grași mă îngrădiră* (Ps. 21:12), *mînca-voi carnea* ***taurilor*** (Ps. 49:14), ***taurii*** *voștri și* ***boii*** *voștri* (Is. 30:24), *au tăiat vinele* ***buhaiului*** (Fac. 49:6), *cu pietri să va ucide* ***buhaiul*** *și nu să vor mînca cărnurile lui, iar stăpînul* ***buhaiului*** *nevinovat va fi* (Ieș. 21:28), *stinsără-să* ***buhaii*** (Ioil 1:17), *cerbu și căprioară, și* ***buhaiu****, și țap sălbatec și inorodu, și zimbru, și cămilopardos* (Deut. 14:5). În ultimul caz, *buhaiu* este explicat într-o notă marginală prin *bivol* (care nu are alte ocurențe în text).

— *cal* / *iapă*:

dă-mi oamenii, iară ***caii*** *ia-ți-i ție* (Fac. 14:21), *căci au întrat* ***calul*** *lui Faraón, carăle și călăreții în mare* (Ieș. 15:19), *era la Solomon 40000 de* ***iêpe*** *de cară* (3Reg. 10:26), *vor hălădui* ***caii*** *și asinii* (3Reg. 18:5), *dă vor goni în pietri* ***cai****? Dă vor tăcea întru* ***iêpe****?* (Am. 6:12).

— *cerb* / *căprioară*:

va mînca pre iale ca o ***căprioară*** *au* ***cerbu*** (Deut. 12:15), *după cum să mănîncă* ***căprioara*** *și* ***cerbul****, așea vei mînca pre ea* (Deut. 12:22), *acoló au tîmpinat* ***cerbii*** (Is. 34:15); consemnăm și forma *căprior*: *asamănă-te tu, frățiorul mieu, cu* ***căpriorul*** *sau ca puiul cerbilor preste munții încungiurărilor* (Cînt. 2:17).

— *cîine* / *cățea*:

întru ⌊tot⌋ locul carele au linsu ⌊scroafele și⌋ ***cîinii*** *sîngele lui Navuthé, acoló vor linge* ***cățêlele*** *sîngele tău* (3Reg. 21:19), *iară întru toți fiii lui Israil nu va mușca* ***cîine*** *cu limba lui den om pînă în dobitoc* (Ieș. 11:7), *și carne prinsă de jiganii să nu mîncați,* ***cîinelui*** *aruncați pre ea* (Ieș. 22:31), *ca un* ***cîine*** *eu sîntu* (1Reg. 17:43), *și mêrseră și mêrse împreună* ***cîinele*** *denapoia lor* (Tov. 11:3).

— *cocoș* / *găină*:

cocoșul *îmblînd întru* ***găini*** *cu bun suflet* (Parim. 30:31), *vor lua acelui curățit doă* ***găini*** *vii, curate* (Lev. 14:4).

— *mascor* 'porc mascul castrat', *porc* / *scroafă*:

și ***mascorul****, căci îngemăneadză copită acesta și unghêște unghi de copită și acesta rumăgală nu să rumăgă, necurat acesta voao* (Deut. 14:8), *și pre* ***porcu****, căci acesta are copită geamănă și unghêște unghi de copită* (Lev. 11:7), *mîncînd carne de* ***porcu*** (Is. 66:17), *întru ⌊tot⌋ locul carele au linsu ⌊****scroafele*** *și⌋ cîinii sîngele lui Navuthé* (3Reg. 21:19), *în ce chip iaste cercelul de aur în nasul* ***scroafei****, așa-i la fămêia îndrăpnică frîmsêțele* (Parim. 11:22).

— *țap* / *capră*:

și împărți întru dzua acêea ***țapii*** *cei bălțați și cei albi, și toate* ***caprele*** *cêle bălțate și albe* (Fac. 30:35), *oile tale și* ***caprele*** *nu s-au stîrpit* (Fac. 31:38), ***țap*** *povățînd turma* (Parim. 30:31).

III.1.3.4. Alte variații de gen la substantive animate nepersonale

În cazul altor substantive animate nepersonale, opoziția de gen se exprimă prin intermediul sufixului moțional.

III.1.3.4.1. Derivate moționale cu sufixul *-iță*

Astfel, unele substantive se înscriu în serii corelative la care opoziția se realizează la nivelul sufixul moțional *-iță* (întîlnit în MS. 45 și pentru substantive animate personale: *și veniiu cătră* ***prorociță*** [Is. 8:3] etc.).

— *cîrlan* / *cîrlăniță*:

iară ***cîrlanii*** *i-au împărțit Iacov* (Fac. 30:41), *mi-au schimbat simbriia mea a celor 10* ***cîrlani*** (Fac. 31:7), *și va aduce pentru carele au greșit Domnului, pentru greșeala care au greșit, parte fămeiască de la oi,* ***cîrlăniță*** (Lev. 5:6), *o* ***cîrlăniță*** *de un an, curată* (Num. 6:14), ***cîrlănițe*** *100* (Ios. 24:32).

— *gligan* 'porc mistreț, porc sălbatic sau vier, mascur' / *gligăniță*:

strică-o pre ea ***gliganul*** *den dumbravă* (Ps. 79:14), *tu știi pre tată-tău și pre oamenii lui că tari sîntu foarte și amărîți la sufletul lor ca o ursoaie lipsită de pui întru țarină ⌊și ca o* ***gliganiță*** *năsîlnică în cîmpu⌋* (2Reg. 17:8).

— *măgar(iu)* / *măgăriță*:

ședeți acii cu ***măgariul*** (Fac. 22:5), *dêde fînuri* ***măgarilor*** *lor* (Fac. 43:24), *va cădea înlontru acoló vițăl au* ***măgar*** (Ieş. 21:33), *el era călare pre* ***măgărița*** *lui* (Num. 22:22), *și deșchise Dumnedzău gura* ***măgăriții*** *și dzise cătră Valaam* (Num. 22:28), *mêrgeți și cercați* ***măgărițele****!* (1Reg. 9:3).

De cinci ori se foloseşte în MS. 45 *asin*: *fiindu călare pre* ***asini*** (Jud. 5 :10), *vor hălădui caii și* ***asinii*** (3Reg. 18:5) etc.

— *porîmb* / *porîmbiță*:

și trimisă ***porîmbul*** *după însul să vadză de au încetat apa de pre pămîntu* (Fac. 8:8), *va aduce pentru greșeala lui carea au greșit (…) doi pui de* ***porîmbu*** *Domnului* (Lev. 5:7), *ca norii zboară și ca* ***porîmbițele*** *cu puii* (Is. 60:8). *Porîmbiță* este folosit şi cu sens figurat: *scoală, vino, cea aproape de mine, frumoasa mea,* ***porîmbița*** *mea!* (Cînt. 2:10), *dășchide-mi mie, soru-mea, cea aproape mie,* ***porîmbița*** *mea, deplina mea* (Cînt. 5:3), *una iaste* ***porîmbița*** *mea, deplina mea* (Cînt. 6:8). În MS. 45 este consemnat şi *porîmbaș*: *și va aduce den turturêle sau dentru* ***porîmbași*** *darul lui* (Lev. 1:15).

În cazul *mielușel* – *mielușiță* – *mielușea*, distincţia masculin – feminin se realizează tot la nivelul sufixelor, care dezvoltă între ele aceeaşi opoziţie: *și la jirtvă de mîntuire: giunce 2, berbeci 5, țapi 5 ⌊și⌋* ***mielușel*** *de un an 5* (Num. 7:23), *și au pus Avráam 7* ***mielușițe*** *sîngure* (Fac. 21:28), *luă* ***mielușița*** *omului celui sărac* (2Reg. 12:4), *și-i dêde lui fieștecarele cîte o* ***mielușiță*** (Iov 42:12) / *și pentru jirtva mîntuirei: jiunce doao, berbeci 5, țapi 5,* ***mielușêle*** *de un an 5* (Num. 7:17), ***mielușêle*** *de cîte un an 5* (Num. 7:59).

III.1.3.4.2. Derivate moţionale cu sufixul *-oaie*

Cu ajutorul sufixului moţional *-oaie* sînt formate în MS. 45 formele de feminin ale substantivelor *leu*, *mușcoi* şi *urs*.

— *leu* / *leoaie*:

ca un ***leu*** *să va semeți* (Num. 23:24), *ca un* ***leu*** *s-au odihnit* (Deut. 33:20), *tăriia* ***leului*** *și glasul* ***leoaiei*** *și semețiia bălaurilor să stinse* (Iov 4:10), *au peșterea* ***leoaiei*** *— moștenirea mea mie?* (Ier. 12:9), *cea dentîi — ca o* ***leoaie*** (Dan. 7:4), *ce pace-i* ***leoaiei*** *cătră cîine?* (Sir. 13:20).

— *mușcoi* 'catîr' / *mușcoaie*:

10 ***mușcoi*** *ce rădica pîine tătîne-său pre cale* (Fac. 45:23), *păscînd* ***mușcoii*** *lui Saul* (1Reg. 21:7), *ședzu om pre* ***mușcoiul*** *său* (2Reg. 13:29), *cai și călăreți și* ***mușcoi*** *au dat cumpărătura ta* (Iez. 27:14), *și luînd ea, au pus preste* ***mușcoaia*** *ei și au înhămat carăle ei și le-au grămădit pre iale preste înse* (Idt. 15:14).

— *urs* / *ursoaie*:

pre ***ursu*** *bătea robul tău* (1Reg. 17:36), *suspina-vor ca* ***ursul*** (Is. 59:11), *amărîți la sufletul lor ca o* ***ursoaie*** *lipsită de pui întru țarină* (2Reg. 17:8), *ieșiră doao* ***ursoaie*** *den dumbravă* (4Reg. 2:24), *întîmpina-voi lor ca* ***ursoaia*** (Osia 13:8).

III.1.3.4.3. Derivate moţionale cu sufixul *-ă*

Cu ajutorul sufixului moţional *-ă* a luat naştere, de la *ied(u)*, femininul *iadă*: *au junghiat un* ***iedu*** *de capră* (Fac. 37:30), *va aduce darul lui capră den* ***iêde****, curată, parte fămeiască va aduce pentru greșeala care au greșit* (Lev. 4:28), *paște* ***iadele*** *tale pre sălașurile păstorilor!* (Cînt. 1:7).

Cu acelaşi sufix s-a format de la *junc* (*giunc*), femininul *juncă* (*giuncă*) (în MS. 45 se găseşte numai forma de feminin): *ia-mi* ***giuncă*** *tretínă* (Fac. 15:9), *și pentru jirtva de mîntuire:* ***giunce*** *2* (Num. 7:65), *de nu ați fi supus* ***junca*** *mea, nu ați fi aflat pilda mea* (Jud. 14:18), *și la aceasta muiêre era* ***juncă*** *păscătoare în casă* (1Reg. 28:24), *și va fi întru dzua acêea, hrăni-va omul* ***juncă*** *de boi și doao oi* (Is. 7:21).

Sufixul moţional *-easă* apare exclusiv la substantive animate personale: *mai apoi ieșind Iehonía, împăratul, și* ***împărăteasa*** *și scopiții* (Ier. 29:2), *glas de mire și glas de* ***mireasă*** (Ier. 25:10), *cea a tuturor* ***meșteareasă*** *învățatu-m-au înțelepciune* (Sol. 7:21) etc.

Sînt şi cazuri în care în MS. 45 este înregistrat doar unul din termenii perechilor corelative de gen, cum e cazul lui *lup*: ***lup*** *sătos fiind* (Parim. 28:15), *iepure*: *și* ***iepurile****, căci nu scoate rumăgală acesta și unghea nu-i geamănă* (Lev. 11:6) sau *mîță*: *și acêstea voao necurate den tîrîitoarele ce să tîrîiescu pre pămîntu:* ***mîța****, (...)* (Lev. 11:29).

III.1.3.5. Substantive epicene

Numeroase substantive animate nepersonale se înscriu în clasa epicenelor, caracterizîndu-se, aşadar, prin nemanifestarea opoziţiei de gen.

Aparţin genului masculin următoarele substantive epicene identificate în MS. 45[65] (unele apar succesiv, în interiorul unor enumerări):

— *arici*: *vor face pui* ***aricii*** *întru casele lor* (Is. 13:22), *acoló încuibắ* ***ariciul*** (Is. 34:15);

— *bălaur*: *semețiia* ***bălaurilor*** *să stinse* (Iov 4:10), *vei călca de tot (...) pre* ***bălaur*** (Ps. 90:13);

— *cărăbuș*: *și iată* ***cărăbuș*** (Am. 7:1), ***cărăbușul***

[65] Pentru un studiu exhaustiv al numelor de animale în versiunile succesive ale Bibliei, vezi Cărăbuş 2012.

să porni (Naum 3:16);

— *cîrstei*: *și să suiră* ***cîrstei*** *și acoperiră tabăra* (Ieș. 16:13), *veniră* ***cîrstei*** (Ps. 104:39);

— *corb*: *și trimisă* ***corbul*** *să vadză de au încetat apa* (Fac. 8:7);

— *furnicoleu*: ***furnicoleul*** *au pierit neavînd mîncare* (Iov 4:11);

— *hirogríliun*: *și* ***hirogríliun****, căci nu aduce rumăgală aceasta și la copită nu-i geamăn; necurat voao acesta* (Lev. 11:5);

— *inorog* (*inorod*): *și zidi ca a* ***inorogului*** *sfințeniia lui* (Ps. 77:75), *și va vrea ție* ***inorodul*** *să-ți slujască sau să doarmă pre iêslea ta?* (Iov 39:9),

— *măgarotaur*: *și* ***măgarotauri*** *acoló vor lăcui* (Is. 13:22), ***măgarotaurii*** *vor lăcui întru el* (Is. 34:11);

— *păun*: *plin fiind de argint și de aur (...) și* ***păuni*** (2Paral. 9:21);

— *purece*: *denapoia unui cîine mortu, au denapoia unui* ***purece****?* (1Reg. 24:15);

— *scorpiu* 'scorpion' (pl. *scorpii*): *șêrpe mușcîndu și* ***scorpiu*** (Deut. 8:15), *iară eu voi certa pre voi cu* ***scorpii*** (3Reg. 12:11), *întru mijlocul* ***scorpiilor*** *tu lăcuiești* (Iez. 2:6);

— *vultur*, *gripsor*, *vultur de mare*, *struț*, *corúi*, *corb de noapte*, *heréț*, *stîrc*, *porfirion*, *pelecán*, *erodíu*, *haradrion*, *cuc*, *liliac*: ***vultúrul****, și* ***gripsorul****, și* ***vultúrul de mare****, (...), și* ***struțul*** *(...), și* ***corúiul*** *și cîte-s asêmenea lui, și* ***corbul de noapte****, și* ***heréțul****, și* ***stîrcul****, și* ***porfirion****, și* ***pelecánul****, (...), și* ***erodíul****, și* ***haradrion*** *și, asêmenea lor, și* ***cucul****, și* ***liliacul*** (Lev. 11:13,19), *asămănaiu-mă cu* ***pelecan*** *pustiinic, făcuiu-mă ca* ***corbul de noapte*** *întru loc de casă* (Ps. 101:7);

— *vrúh*, *atáchis*: ***vrúhul*** *și cîte samănă lui, și pre* ***atáchis*** *și cîte-i samănă lui* (Lev. 11:22);

— *șarpe*: *și dzise Domnul Dumnedzău* ***șarpelui*** (Fac. 3:14), *glasul lor — ca a* ***șarpelui*** *ce șuieră* (Ier. 46:22);

— *șoarece*, *crocodél*, *ghigorțán*, *hameleon*, *gúziu*: *și acêstea voao necurate den tîrîitoarele ce să tîrîiescu pre pămîntu: (...)* ***șoarecile****, și* ***crocodélul*** *cel den pămîntu și cîte-i samănă lui:* ***ghigorțánul****, și* ***hameleon****, (...) și* ***gúziul*** (Lev. 11:29,30); pluralul lui *hameleon* este *hamelei*: *vor paște în mijlocul ei turme și toate fiarăle pămîntului și* ***hamélei*** *și arici întru podurile lor vor zăcea* (Sof. 2:14);

— *șoim*: *sau dentru a ta știință stă* ***șoimul****, întindzînd áripile neclătit, (...)?* (Iov 39:26);

— *țapcerb*: *dă ai cunoscut vrêmea nașterii pietrii* ***țapcerbului****?* (Iov 39:1);

— *zimbru*, *cămilopardos*: *și* ***zimbru****, și* ***cămilopardos*** (Deut. 14:5);

— *cariu*: *a blîndzîtoriul mîniei bărbat — a inemii vraciu, și* ***cariul*** *oaselor — inima simțitoare* (Parim. 14:32);

— *chitos*: *cu vîrtute au potolit maarea și cu știință au așternut* ***chitosul*** (Iov 26:12), *și porînci Domnul un* ***chitos*** *mare să înghiță pre Ioná* (Iona 2:1);

— *pardos*: ***pardosul*** *va odihni împreună cu iedul* (Is. 11:6);

— *păianjin*: *ca niște* ***păianjini*** (Iov 27:18);

— *vasilisc*: *preste (...)* ***vasilisc*** *vei încăleca* (Ps. 90:13);

— *vierme*: *scoase* ***viermi*** *și să împuți* (Ieș. 16:20);

— *zmeu*: *iată, 2* ***zmei*** *mari, gata, ieșiră înainte amîndoi să să lupte* (Est. 1:1) (*zmei* primește, marginal, explicația *bălauri*).

Aparțin genului feminin:

— *albină*: *pasă către* ***albină*** *și învață cum lucrătoare iaste* (Parim. 6:8), *mică-i între zburătoare* ***albina*** (Sir. 11:3);

— *asidă*: *și* ***asída*** *în cer cunoscu vrêmea ei* (Ier. 8:7);

— *aspidă*: *otrava* ***aspidelor*** *supt budzele lor* (Ps. 139:3), *ieși-vor pui de* ***aspide*** (Is. 14:29);

— *boághe*, *batcă*: *și* ***boághea****, și* ***batca*** *și cîte-s asêmenea ei* (Lev. 11:16);

— *brehnáce*, *cáie*: ***brehnácea****, și* ***cáia*** *și cîte-s asêmene ei* (Lev. 11:14), *s-au rînduit la mîncări* ***brăhnacelor*** (Iov 15:23);

— *broască*: *scoase* ***broaștele*** *pre pămîntul Eghíptului; și să sui* ***broasca*** *și acoperi tot pămîntul Eghiptului* (Ieș. 8:6);

— *cămilă: luă sluga 10* ***cămile*** *dentru* ***cămilele*** *stăpînului său* (Fac. 24:10), *ia cu tine slugă și doao* ***cămile*** (Tov. 9:1);

— *cioară*: *ai șezut lor ca o* ***cioară*** *pustiită* (Ier. 3:2), *ca niște* ***cioară*** *— în mijlocul ceriului și pămîntului* (Ep. Ier. 1:45);

— *furnică*: *pasă către* ***furnică****, o, lêneșule,* (Parim. 6:6), ***furnicile****, la care nu iaste vîrtute, și găteadză vara hrană* (Parim. 30:25);

— *ghipă*: *și* ***ghípa****, și cáia* (Deut. 14:13), *n-au căutat pre ea ochiu de* ***ghipă*** (Iov 28:7);

— *lăcustă*: *să tăbărî în vale ca* ***lăcusta*** *în mulțime* (Jud. 7:12), *neîmpărățită iaste* ***lăcusta*** (Parim. 30:27);

— *lebădă*: *și* ***lebăda*** (Lev. 11:18);

— *lipitoare*: *și* ***lipitoarea*** (Deut. 14:17);

— *maimuță* / *moimîță*: *și de* ***maimuțe*** (3Reg. 10:22), *plin fiind de argint și de aur (...) și* ***moimîțe*** *și păuni* (2Paral. 9:21);

— *muscă*: *pentru că pre carii a lăcustelor și a* ***muștelor*** *i-au omorît mușcări* (Sol. 16:9);

— *muscă cîinească*: *să vor împlea casele eghiptênilor de*

muscă cîinească (Ieș. 8:21), *trimise la ei* ***muscă cîinească****, și-i mîncă pre ei* (Ps. 77:50);

— *mușiță*: *scoase pămîntul* ***mușițe*** (Sol. 19:10);

— *nessa*: *să va zemisli asída și* ***nessa****?* (Iov 39:13);

— *nevăstuică*, *șopîrlă*: *și acêstea voao necurate den tîrîitoarele ce să tîrîiescu pre pămîntu: (...) și* ***nevăstuica****, și* ***șopîrla*** (Lev. 11:29,30), *și* ***nevăstuica*** *pre mîini răzămîndu-să* (Parim. 30:28);

— *omidă*, *molie*: *au mîncat (...) și* ***omida*** *și (...) și* ***moliile*** (Ioil 2:25), *ca o haină mîncată de* ***molii*** (Iov 13:28), *mîncat-au* ***omida*** (Ioil 1:4);

— *pasărea soarelui* (explicată în nota marginală prin *păun*): *și* ***pasărea soarelui*** (Deut. 14:17);

— *potîrniche*: *glăsi* ***potîrnichea*** (Ier. 17:11), ***potîrnichea*** *vînătoare întru coșniță* (Sir. 11:31);

— *prepeliță*: *și au trecut* ***prepelíțe*** *den maare* (Num. 11:31);

— *rîndurea*: *ca o* ***rîndurea****, așa voi glăsui* (Is. 38:14);

— *turturea*: *și* ***turturea*** (Fac. 15:9), *va aduce pentru greșeala lui carea au greșit doao* ***turturêle*** *(...) Domnului* (Lev. 5:7), *și vrabiia află-și șie casă, și* ***turtureaoa*** *cúiub șie* (Ps. 83:3);

— *viespe*: *voi trimite* ***viespile*** *înaintea ta* (Ieș. 23:28);

— *vrabie*: *sau lega-l-vei pre el ca pre o* ***vrabie*** *unui copil?* (Iov 40:24), *și* ***vrabiia*** *află-și șie casă* (Ps. 83:3);

— *vulpe*: *au prinsu 300 de* ***vulpi*** (Jud. 15:4), *prindeți noao* ***vulpi*** *mici* (Cînt. 2:15).

III.1.4. Numărul

În privința opozițiilor morfematice relative la numărul gramatical al substantivelor, textul MS. 45 ne pune la dispoziție o cantitate apreciabilă de fenomene diferite de normele actuale.

III.1.4.1. Pluralul substantivelor feminine

Și în MS. 45 pot fi urmărite etapele procesului de înlocuire a desinenței de plural *-e* prin desinența *-i* la o serie de substantive feminine[66]:

— substantivele *izbîndă* și *omidă*, cu radicalul în *-d*, au pluralul în *-e*, iar flectivul de genitiv-dativ singular conține desinența *-e* și articolul *-i*: *Dumnedzăul* ***izbîndelor*** *Domnul, Dumnedzăul* ***izbîndelor*** *să arătă* (Ps. 93:1), *rămășița* ***omidei*** *mîncat-au cărăbușul* (Ioil 1:4);

— *aripă* are la plural numai desinența *-i*: ***aripi*** *de vultur* (Ieș. 19:4), în timp ce *pulpă* (tot cu radicalul în *-p*) apare o singură dată cu pluralul *pulpi*: *să te bată Domnul cu rană rea preste genunchi și preste* ***pulpi*** (Deut. 28:35), dar de cinci ori cu forma *pulpe*: ***pulpele*** *lui — de marmure* (Cînt. 5:16) etc.;

— *limbă* are atît forme cu *-e* la plural și *-ei* la genitiv-dativ singular, cît și forme cu *-i* la plural și *-ii* la genitiv-dativ singular: *toate* ***limbele*** (1Reg. 8:20), *asupra* ***limbei*** (Iov 34:29), *întru veseliia* ***limbei*** *tale* (Ps. 105:5) / *întru* ***limbile*** *lor* (Fac. 10:5), *12* ***limbi*** *va naște* (Fac. 17:20), *prorocii a* ***limbii*** (Ier. 23:30);

— *inimă* are atît forme cu *-e* la plural și *-ei* la genitiv-dativ singular, cît și forme cu *-i* la plural și *-ii* la genitiv-dativ singular: *tu ești cel ce cerceteadză* ***inime*** (1Paral. 29:17), *împiedecare* ***inimei*** *domnului mieu* (1Reg. 25:31) / ***inimile*** *voastre* (1Reg. 6:6), *curățiia* ***inimii*** (3Reg. 9:4); în schimb, *lacrămă*, tot cu radicalul terminat în *-m*, are numai forme cu *-i* la plural: *am vădzut* ***lacrămile*** *tale* (4Reg. 20:5), *bagă în urechi* ***lacrămile*** *mêle* (Ps. 38:16), *hrăni-ne-vei pre noi pîine de* ***lacrămi****, și ne vei adăpa pre noi cu* ***lacrămi*** *cu măsură* (Ps. 79:6);

— *gură* are la plural numai forma *guri*: *sabii cu doao* ***guri*** *întru mîinele lor* (Ps. 149:6), *și astupă Dumnedzău* ***gurile*** *leilor* (Dan. 6:18), dar genitiv-dativul singular este atît *gurei*, cît și *gurii*: *deasupra* ***gurei*** *sacului* (Fac. 42:27), *împregiurul* ***gurei*** (Ieș. 28:28) / *cu duhul* ***gurii*** (Ps. 32:6), *puși* ***gurii*** *mêle pază* (Ps. 38:2); în aceeași situație se află *măsură*: pluralul este *măsuri*: *doao* ***măsuri*** *de ordzu* (4Reg. 7:16), dar genitiv-dativul singular, atît *măsurei*, cît și *măsurii*: *trestiia* ***măsurei*** (Iez. 42:16) / *ață a* ***măsurii*** *pămîntului* (Is. 34:11); *ocară*, cu radicalul tot în *-r*, apare numai cu formele *ocări*, respectiv *ocării*: ***ocări*** *nu voi grăi* (Iov 19:7), *arăta-să-vor* ***ocările*** *tale* (Is. 47:3), *au judecat județul* ***ocării*** *mêle* (1Reg. 25:39), *pomenêște* ***ocării*** *tale* (Ps. 73:23);

— *grădină* are pluralul numai în *-i*: *ca niște* ***grădini*** (Num. 24:6), *făcutu-mi-am* ***grădini*** *și levezi* (Ecles. 2:5), dar genitiv-dativul singular este atît *grădinei*, cît și *grădinii*: *în mijlocul* ***grădinei*** (Fac. 2:9), *păzitoriul* ***grădinei*** (Neem. 2:8) / *aceasta iaste a* ***grădinii*** *împăratului* (4Reg. 24:24) etc.; *rană* are pluralul numai în *-e*: *vor fi pre oameni și pre dobitoace* ***rane*** (Ieș. 9:9) și genitiv-dativul singular în *-ei*: *în locul* ***ranei*** (Lev. 13:19); substantivul derivat *mortăciune* are pluralul atît în *-e*, cît și în *-i*: *să făcură* ***mortăciunele*** *lor ca gunoiul* (Is. 5:25) / ***mortăciunile*** *lor să le oțărîți* (Lev. 11:11);

— *roată* are exclusiv pluralul *roate*: *mergea* ***roatele*** (Iez. 10:16), *4* ***roate*** *de aramă* (3Reg. 7:30) și genitiv-

[66] Pentru detalii cu privire la acest proces, vezi Densusianu 1932:151-153, Diaconescu 1970:116-126, Frâncu 2009:30-32.

dativul *roatei*: *în mijlocul* ***roatei*** (Iez. 10:10); *judecată* are pluralul atît în *-e*, cît şi în *-i*: *spre* ***judecate*** *şi sfădzi postiţi* (Is. 58:4) / *pre* ***judecăţile*** *tale nădăjduii* (Ps. 118:43), *preste* ***judecăţile*** *dreptăţii tale* (Ps. 118:62), dar genitiv-dativul singular numai *judecăţii*: *cuvintele* ***judecăţii*** (2Paral. 19:6), *locul* ***judecăţii*** (Ecles. 3:16), *a cereştii* ***judecăţi*** *vrăjmaşe* (Iosip 9:15);

— *viaţă* apare exclusiv cu pluralul *vieţi*: *nici* ***vieţile,*** *nici nunţile încă curate le pădzescu* (Sol. 14:24) şi genitiv-dativul *vieţii*: *izvorul* ***vieţii*** (Sir. 21:14);

— *legătură* are pluralul în *-i* şi genitiv-dativul singular în *-ii*: *vădzură* ***legăturile*** *argintului lor* (Fac. 42:35), *să strice* ***legăturile*** (2Mac. 13:25), *a* ***legăturii*** (Fac. 39:23);

— *rugă* are atît pluralul *ruge*, cît şi *rugi*: ***rugele*** *mêle* (Ps. 21:27), ***rugele*** *şi cêle de bunăvoie dări a nărodului* (Idt. 4:12) / *toate* ***rugile*** *voastre* (Lev. 23:38), iar genitiv-dativul singular, numai *rugii*: *în dzua* ***rugii*** (Lev. 25:9), *toate dzilele* ***rugii*** (Num. 6:12); *slugă* are atît pluralul *sluge*, cît şi *slugi*, iar genitiv-dativul singular atît *slugei*, cît şi *slugii*: *săpară* ***slugele*** *lui Isaac* (Fac. 26:19), *vor aduce* ***slugele*** *tale* (Fac. 44:31) / *la toate* ***slugile*** *lui* (Deut. 29:2); *lui Moisí,* ***slugei*** *lui* (Ieş. 14:31) / *ai început a arăta* ***slugii*** *tale vîrtutea ta* (Deut. 3:24).

Substantivul *crangă* are pluralul *crînge*, nu şi *crîngi* (forma *creangă* nu se înregistrează în MS. 45): *să înmulţiră* ***crîngele*** *lui şi să înălţară odraslele lui preste apă multă întindzîndu-să lor* (Iez. 31:5), *întru odraslele lui au încuibit toate pasările ceriului şi dedesuptul* ***crîngelor*** *lui năştea toate fiarăle cîmpului* (Iez. 31:6)[67], *brazi nu s-au făcut asêmenea cu* ***crîngele*** *lui* (Iez. 31:8); notăm însă şi pluralul *crînguri* (datorat, poate, apropierii formale de *crîng*): *eu ca terevinthul am întinsu ramurile mêle şi* ***crîngurile*** *mêle —* ***crînguri*** *a mărirei şi a harului* (Sir. 24:19).

Forma etimologică *mînu* se regăseşte în pluralul articulat *mînule*: ***mînule*** *lui pre toţi şi* ***mînule*** *tuturor pre însul* (Fac. 16:12), *era* ***mînule*** *lui ca* ***mînule*** *lui Isav* (Fac. 27:23), *Ruvim îl scoase pre însu den* ***mînule*** *lor* (Fac. 37:20), *împleţi* ***mînule*** *voastre astădzi Domnului* (Ieş. 32:28).

Sînt atestate şi formele analogice de plural:

— *mînele*: *luaţi voi* ***mînele*** *pline de spudză den cuptoriu* (Ieş. 9:8), *nu te învrăjbi cu omul sîlnic, ca nu cîndai vei cădea la* ***mînele*** *lui* (Sir. 8:1);

— *mînile* (nearticulat, *mîni*): *fapte de* ***mîni*** *omeneşti* (Deut. 4:28), *şi nu lua sama oamenilor cărora da argintul pre* ***mînile*** *lor* (4Reg. 12:15);

— *mîinele* (nearticulat, *mîine*): *slujnica ta în* ***mîinele*** *tale* (Fac.16:6), *îl va scoate den* ***mîinele*** *lor* (Fac. 37:21), *argintul îndoit luaţi întru* ***mîine*** *voastre* (Fac. 43:12), *şi-au împlut* ***mîinele*** *de însă* (Lev. 9:16);

— *mîinile* (nearticulat, *mîini*): *şi luă de carele aducea el în* ***mîinile*** *lui daruri* (Fac. 32:13), *dediu păharul în* ***mîinile*** *lui faraon* (Fac. 40:11), *voi întinde* ***mîinile*** *mêle cătră Domnul* (Ieş. 9:29).

La genitiv şi dativ, formele de plural sînt următoarele:

— *mînelor*: *dentru scîrbele* ***mînelor*** *noastre* (Fac. 5:29), *smereniia mea şi truda* ***mînelor*** *mêle au vădzut Dumnedzău* (Fac. 31:42), *fiecarele după putêrea* ***mînelor*** *voastre* (Deut. 16:17);

— *mînilor*: *începăturile* ***mînilor*** *voastre* (Deut. 12:17), *după curăţiia* ***mînilor*** *mêle îmi va da mie* (2Reg. 22:21);

— *mîinelor*: *pre marginile* ***mîinelor*** *lor cêle drepte* (Ieş. 29:20), *după curăţeniia* ***mîinelor*** *mêle* (2Reg. 22:25), *voi tăgădui faptele* ***mîinelor*** *tale* (Iov 10:3), *faptele* ***mîinelor*** *tale nu le dăpărta* (Iov 14:15);

— *mîinilor*: *pre marginile* ***mîinilor*** *lor celor drêpte* (Lev. 8:23), *te-au blagoslovit întru faptul* ***mîinilor*** *tale* (Deut. 2:7), *toate faptele* ***mîinilor*** *tale* (Deut. 24:19), *palmele* ***mîinilor*** (4Reg. 9:35).

În MS. 45 sînt consemnate substantivele *arie* şi *funie*, cu pluralul *arii* şi *funii*[68]: *grîu de la* ***arie*** (Num. 18:27), *ei jefuiescu ⌊şi calcă⌋* ***ariile*** (1Reg. 23:1), *ceia ce tîrîiesc păcatele lor ca cu o* ***funie*** *lungă* (Is. 5:18), *rumpseră* ***funiile*** *tale* (Is. 33:23).

Substantivul *fiară* are şi la plural aceeaşi formă ca la singular, în condiţiile velarizării lui *e* precedat de *r* (cf. şi Arvinte 1988:70): *toate* ***fiarăle*** *pămîntului* (Fac. 1:30), ***fiarălor*** *pămîntului* (Ps. 78:2), ***fiară*** *rêle voi aduce prestă pămînt* (Iez. 14:15). *Fecioară* are, la plural, formele *fecioare* şi *fecioară*: *întru dzua acêea lipsi-vor* ***fecioarele*** (Am. 8:13), ***fecioarăle*** *mêle şi tinerii miei mêrseră întru robire* (Plîng. 2:21).

Tot în urma velarizării (lui *i* la *î*), *ţară* apare, uneori, cu pluralul articulat (de genitiv-dativ) *ţărîlor*: *ieşiră copilaşii boiêrilor* ***ţărîlor*** *dentîi* (3Reg. 20:17), *să ia birurile* ***ţărîlor*** (1Mac. 3:31).

În ceea ce priveşte alternanţele fonetice care marchează, alături de desinenţe, opoziţiile de număr, Arvinte 1988:71 ia în discuţie alternanţa *-á-*

---

[67] *Odraslă* (din sl. *otraslŭ, odraslŭ*) are sensul 'ramură tînără, lăstar, mlădiţă'.

[68] Pentru formele mai apropiate de etimon *are*, *fune*, a se vedea Frâncu 2009:32.

la singular, *-ắ-* la plural, la substantivele feminine, care nu devenise încă normă, motiv pentru care *jiganie* are la plural atît forma *jiganii*, cît și *jigănii*: *toate* ***jiganiile*** (Fac. 8:19) / ***jigăniile*** *pămîntului* (Fac. 1:24); tot astfel, *pază* are pluralul *paze* sau *păzi*: ***pazele*** *cortului* (4Reg. 9:19) / *au pus în Iduméa* ***păzi*** (2Reg. 8:14); *pasăre* are, frecvent, pluralul *pasări*: ***pasările*** *nu le împărți* (Fac. 15:10) și, o singură dată, *păsări*: ***păsările*** *ceriului* (Osia 7:12); *sabie* are, în schimb, numai pluralul *sabii*: *i-au ucis cu* ***sabiile*** (Ios. 10:11).

III.1.4.2. Pluralul substantivelor masculine

Substantivul *copaci* reprezintă atît forma de singular, cît și de plural; forma *copac*, refăcută prin analogie cu *săraci – sărac* (cf. Densusianu 1932:146, Frâncu 2009:33), încă nu este atestată: *suptu* ***copaciul*** *des* (Deut. 12:2), ***copaciul*** *vieții* (Parim. 11:30) / *să nu strici* ***copacii*** *ei* (Deut. 20:19).

Pluralul substantivului *an* este atît *ani*, cît și *ai*, rezultată din *n'* (*n + i > i* [Frâncu 2009:28]): *întru dzile și întru* ***ani*** (Fac. 1:14), *și trăi Adam 230* ***ani*** (Fac. 5:3), *pentru ca să nu-și îndălungească* ***anii*** (Deut. 32:27), *și trăi Lámeh 188* ***ai*** (Fac. 5:28), *și trăi Arfaxadu după ce i să născu Cainan* ***ai*** *330* (Fac. 11:13).

La masculinul *gruma(d)z* nu se înregistrează încă alternanța *-(d)z- – -j-* (cf. și Arvinte 1988:71): *au cădzut la* ***grumadzii*** *lui* (Fac. 33:4), ***grumazii*** *voștri* (Mih. 2:3).

III. 1.4.3. Pluralul substantivelor neutre

Desinența *-uri* (< *-ure* < lat. *-ora*) marchează pluralul la numeroase substantive de genul neutru, precum *ceas*, *cer*, *dar*, *duh*, *gînd*, *gard*, *grai*, *temei*, *vis*: *voi veni către tine la vrêmea aceasta în* ***ceasuri*** (Fac. 18:10), *veseliți-vă,* ***ceriuri,*** (Deut. 32:43), *și* ***daruri*** *dêde fratelui ei și maicii ei* (Fac. 24:53), *cela ce face îngerii lui* ***duhuri*** (Ps. 103:5), ***gîndurile*** *inemii lui* (Ps. 32:11), *5* ***garduri*** (Ieș. 26:3), *voi sări întru voi cu* ***graiuri*** (Iov 16:4), *s-au dăscoperit* ***temeiurile*** *lumii* (2Reg. 22:16), *bătrînii voștri* ***visuri*** *vor visa* (Ioil 2:28).

Dintre neutre, *acoperemînt* apare, o singură dată, cu pluralul în *-ure*: ***acoperemînture*** *și sabii nu avea* (1Mac. 4:6), față de: *cortul, și mănuntăile, și* ***acoperemînturile,*** *și întinsorile, și pociumbii, și stîlpii* (Ieș 35:10), ***acoperemînturile*** *de asupra* (Ieș. 39:34), *100 de* ***acoperemînturi*** (2Reg. 3:14) etc.

Apariția desinenței *-uri*, într-un singur caz, la un substantiv masculin, a fost consemnată de Arvinte 1991:17: *au torsu* ***păruri*** *de capre* (Ieș. 35:24).

Alte neutre fac pluralul în *-e* – *arc*, *blid*, *obicei*, *mădular*, *mijloc*, *suflet*, *pîrău*, *zălog* etc.: *să sfărîmắ cu tărie* ***arcele*** *lor* (Fac. 49:24), *vei face* ***blidele*** *ei* (Ieș. 25:29), *nu lepăda* ***obicêiele*** *mîne-ta* (Parim. 1:8), *la* ***mădulare*** *ologi* (2Mac. 8:24), *legă cu brîu* ***mijloacele*** *lor* (Iov 12:18), *să smeriți* ***sufletele*** *voastre* (Lev. 16:29), *în* ***pîraie*** (Lev. 11:9), *făcîndu* ***zăloage*** (Deut. 21:20) etc.

Alternanța, la același substantiv, a desinențelor de plural *-uri* / *-e* se întîlnește la *nărod* (*norod*), *zăgaș* etc.: *după* ***năroadele*** *lor* (Num. 4:30), *după* ***noroadele*** *lor* (Num. 11:10) / *acêstea-s* ***nărodurile*** *lui Ghedsom* (Num. 3:21); *întinde cu mîna ta toiagul tău pre rîuri, și pre* ***zăgașe*** (Ieș. 8:5) / *vor seca rîurile* și ***zăgașurile*** *rîului* (Is. 19:6).

O altă alternanță, semnalată de Arvinte 1991:17 și raportată la situația actuală din graiuri (așa cum reiese aceasta din atlasele dialectale), este cea a formelor de plural *brîie* / *brîne*. În MS. 45, pluralul *brîie* (specific ariei nordice și nord-estice) apare de patru ori, pe cînd pluralul *brîne* (specific ariei sudice) apare de trei ori: *și-i vei încinge cu* ***brîiele*** *pre înși* (Ieș. 29:8) etc. / *fiilor lui Israil vei face îmbrăcăminți, și* ***brîne,*** *și pălării* (Ieș. 28:36) etc.

Unele substantive terminate în *-r* (*hotar*, *izvor*) au la plural atît desinența *-e*, cît și *-ă*, apărută în urma velarizării lui *e* precedat de *r* (cf. Densusianu 1932:105, Gheție 1975:159-160, Arvinte 1988:71, Frâncu 2009:35):

— *spre* ***hotarăle*** *cêle către răsăriturile pămîntului* (Iez. 45:7), *acêstea* ***hotară*** *veți moșteni* (Iez. 47:14) / *toate* ***hotarele*** *lui* (Iez. 45:1);

— *toate* ***izvoarăle*** *celui fărăfundu* (Fac. 7:11), *12* ***izvoară*** *de apă* (Ieș. 15:27) / *pren* ***izvoarele*** *apelor* (Is. 49:10).

Formele de plural în *-e odoare*, *păhare*, *topoare*, *care* nu se înregistrează, ci numai *odoară*, *păhară*, *topoară*, *cară*: *și voi da ție* ***odoară*** *întunecoase* (Is. 45:3), ***păharăle*** *cêle de aur* (4Reg. 24:35), *cu* ***topoară*** *au tăiat ușile ei deodată* (Ps. 73:7), *ca volbura —* ***carăle*** *lui* (Is. 66:15), *cu cai și* ***cară*** (Is. 66:20).

Pluralul în *-e zăvoare* are o singură ocurență: *ferecắ* ***zăvoarele*** *cu aur* (Ieș. 36:32), față de *zăvoară*, mult mai frecvent (40 de ocurențe): *au întărit* ***zăvoarăle*** *porților tale* (Ps. 147:2) etc.

În cazul substantivului *picior*, forma de plural în *-ă* se întîlnește doar de două ori, cea în *-e* fiind mult mai frecventă: *pre marginile* ***picioarălor*** *lor* (Ieș. 29:20), față de *mulțime de* ***picioare*** (Lev. 11:42) etc.

Ca şi în româna actuală, neutrul *ou* primeşte la plural desinenţa *-ă*, forma de plural fiind în MS. 45 exclusiv *oaă*: *pre pasăre au pre* ***oaă*** (Deut. 22:6), *va lăsa la pămînt* ***oaăle*** *ei* (Iov 39:14), ***oaă*** *a aspídilor au spart* (Is. 59:5).

În MS. 45 se întîlnesc atît forma etimologică de plural *numere* (< lat. *nomina*), eventual *numeri* (prin înlocuirea desinenţei *-e* prin *-i*, cum se observă frecvent în formele articulate: *numerile*), cît şi forma *nume*, omonimă cu singularul (aceasta din urmă, atestată în textele sudice încă de pe la 1551-1553 [cf. Frâncu 2009:26]): *şi le numi pre înse cu* ***numere***, *şi* ***numerile*** *carele le-au numit Avraam, tatăl lui* (Fac. 26:18), *şi acêstea-s* ***numerile*** *a fiilor Isav* (Fac. 36:10), *acêstea-s* ***numerile*** *hatmanilor Isav* (Fac. 36:40), *vei săpa întru iale* ***numerile*** *fiilor lui Israil* (Ieş. 28:9), *cetăţile acêstea, carele le vor chema pre iale pre* ***numere*** (1Paral. 6:65) / *aceştia sîntu ficiorii lui Ismail şi acêstea-s* ***numele*** *lor* (Fac. 25:16), *şi acêstea-s* ***numele*** *ficiorilor lui Israil* (Fac. 46:7), ***numele*** *părinţilor miei* (Fac. 48:16).

În versetul: *şi numi Adam* ***numele*** *tuturor dobitoacelor* (Fac. 2:20), în text fusese scris iniţial *numere*, corectat marginal prin notarea literei *l*, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, deasupra literei *r*. În următoarele două cazuri: *şi acêstea-s* ***numerile*** *ficiorilor lui Ismail* (Fac. 25:13), *6* ***numere*** *pre o piatră şi 6 numere, cêlealalte, pre a doao piatră, după naşterile lor* (Ieş. 28:10), este marcată, marginal, explicaţia: *numele,* respectiv *nume.*

III.1.5. Cazul

III.1.5.1. Marcarea sintetică a cazurilor genitiv şi dativ

MS. 45 reflectă tendinţa generală de simplificare a flexiunii nominale prin modificarea, la genitiv-dativul substantivelor feminine, a flectivelor formate din desinenţă (*-e* sau *-i*) şi articol hotărît (*-ei*) (cf. Diaconescu 1970:206, Frâncu 2009:36). Astfel, la substantivele care au, la singular (nominativ-acuzativ), desinenţele *-ă* sau *-e*, flectivele *-eei* şi *-iei* sînt complet înlocuite cu *-ei* şi *-ii*: *a* ***casei*** *tale* (Fac. 17:12), *toate ciniile* ***casii*** *mêle* (Fac. 31:36), ***fêtei*** *lui* (Fac. 29:24), *a* ***pizmei*** (Is. 13:9), *rămăşiţa* ***omidei*** (Ioil 1:4), *dedesuptul* ***budzii*** *ei* (3Reg. 7:24), *la marginile* ***lumei*** (Ps. 18:4), *nădêjdea* ***lumii*** (Sol. 14:6), *dzua* ***morţii*** *mêle* (Fac. 27:2), *păzitoriul* ***grădinei*** (Neem. 2:8), *a* ***grădinii*** *împăratului* (4Reg. 24:24), *dzilele* ***nuntei*** (Est. 1:5), *den faţa* ***bisêrecii*** (3Reg. 6:3).

O particularitate a textelor perioadei (cf. Frâncu 2009:266), confirmată şi de MS. 45, constă în prezenţa formei de genitiv-dativ în *-iii* la substantivele cu forma de nominativ-acuzativ în *-ie* şi cu pluralul în *-i*: ***seminţiii*** *tale voi da pămîntul acesta* (Fac. 12:7), *au ascultat Domnul* ***smereniii*** *tale* (Fac. 16:11), *începăturile* ***ariii*** *tale* (Ieş. 22:29), *usăbirea* ***necurăţiii*** *ei* (Lev. 18:19), *păcatele* ***preuţiii*** *voastre* (Num. 18:1). Formele cu *-iei* au însă o frecvenţă mai ridicată: *şi veţi sluji slujbele dare* ***preuţiei*** (Num. 18:7), ***seminţiei*** *voastre voi da pre el* (Deut. 34:4), *dă-mi locul ⌊tău⌋ a* ***ariei*** *⌊tale⌋* (1Paral. 21:22), *mănîncă bucatele* ***necurăţiei*** (Parim. 4:17), *dzilele* ***smereniei*** *lui* (Plîng. 1:8) etc.

III. 1.5.2. Marcarea analitic-prepoziţională a cazurilor dativ şi genitiv

Prepoziţia *a* apare în MS. 45 în unele construcţii arhaice echivalente cu dativul şi genitivul. Substantivul poate fi primul (uneori, unicul) element din grupul nominal: *ieşi-va om den seminţiia lui şi va stăpîni* ***a limbi*** *multe* (Num. 24:7), *vei stăpîni* ***a limbi*** *multe, iar ţie nu-ţi vor stăpîni* (Deut. 15:6), ***a*** *multe* ***limbi*** *domnind* (Est. 3:13)[69], *şi fată* ***a om*** *preut de să va pîngări a curvi numele tătîne-său ea pîngărêşte, preste foc să să ardză de tot* (Lev. 21:9), *şi fată* ***a om*** *preut de să va da a om striin de neam, ea dentru începăturile cêle sfinte nu va mînca* (Lev. 22:12), *fecior* ***a fămei*** *văduă* (3Reg. 7:14), *şi slugile împăratului Siriei au dzis cătră el: Dumnedzău* ***a munţi****, Dumnedzăul lui Israil, şi nu Dumnedzău* ***a văi****!* (3Reg. 20:23), *şi o astrucaţi pre ea, căci fată* ***a împărat*** *iaste* (4Reg. 9:34), *rădica-vor rîurile sfărîmăturile lor, de glasul* ***a ape*** *multe* (Ps. 92:5), *veseliia* ***a măgari*** *sălbateci, păşciuni* ***a păstori*** (Is. 32:14) etc.

Substantivul poate fi precedat de adjectivul nehotărît variabil: *tot*, *toată*, *toţi*, *toate* sau de substantivul *mulţime* (cf. şi Dimitriu 1999:762); construcţia cu *a* + adjectivul nehotărît *tot* a fost explicată de Arvinte 1988:71 prin calchierea construcţiei greceşti formate din *πᾶς* + genitivul: *vrêmea* ***a tot omul*** *vine cătră mine* (Fac. 6:13), *den mîna* ***a toate jiganiile*** *voi cêre pre însul* (Fac. 9:5), *ne vom*

[69] În ms. 45 sînt numeroase exemple în care verbele *a stăpîni* şi *a domni* se construiesc cu dativul: ***să stăpînească peştilor*** *mării, şi* ***pasărilor*** *ceriului, şi* ***dobitoacelor*** (Fac. 1:26), *şi era Assor mainte* ***stăpînindu*** *tuturor* ***împăraţilor*** *acestora* (Ios. 11:10), ***domnêşte noao****, tu şi fiii tăi şi fiiul fiiului tău* (Jud. 8:22), ***nu voi domni*** *eu* ***voao*** *şi* ***nu va domni*** *fiiul mieu* ***voao****, Domnul* ***va domni voao*** (Jud. 8:23), *şi* ***domniră lor*** *ceia ce urîia pre înşi* (Ps. 105:39) etc.

rășchira pre faața ***a tot pămîntul*** (Fac. 11:4), *vei fi tată* ***a mulțime de limbi*** (Fac. 17:4), *după cum iaste obicêiul* ***a toată lumea*** (Fac. 19:31), *și dzise lui Efron la urechi înaintea* ***a tot nărodul*** *pămîntului* (Fac. 23:13), *denaintea* ***a toți fiii*** *lui Israil* (Ios. 3:7), *plata* ***a tot omul*** *carele va lucra ție lîngă tine să nu mîie, ce o dă pre ea îndată* (Tov. 4:18).

Prepoziția *de* este selectată în genitiv în cazuri ca: *suflă întru fața lui suflare* ***de viață*** (Fac. 2:7), *vrêmea* ***de prînz*** *iaste* (Sus. 1:12), *ne-au scos Domnul den pămîntul Eghíptului, den casă* ***de robime*** (Ieş. 13:14), *și lăcui împreună muiêrea lui Sampson cu aducătoriul* ***de mireasă*** *lui, carele era tovarăș lui* (Jud. 14:19), *într-o parte* ***de țarina*** *lui* (Fac. 23:9)[70]. Substantivul (*o*) *parte* apare de mai multe ori în MS. 45 în construcții cu prepoziția *de*: ***o parte de țarină*** *plină de ordzu* (1Paral. 11:13), *am întrat la înălțime de* ***o parte de dumbravă*** (Is. 37:24), *la marginea la valea Arnon, de* ***o parte de vale*** (Ios. 12:2) etc.

O construcție cu *la* echivalentă cu genitivul am identificat în: *și între mijlocul sclipurilor — lărgime coți 20, împrejurul* ***la casă*** *prenpregiur* (Iez. 41:10).

Construcțiile cu prepoziția *la* echivalente cu dativul sînt mai frecvente: *porînci faraó* ***la oameni*** (Fac. 12:20), ***la*** *aceștia* ***oameni*** *să nu faaceți strîmbătate* (Fac. 19:8), *vei lua* ***la ficiorul*** *mieu, Isaac, fămêie de acoló* (Fac. 24:4), *el va împărți hrană* ***la boiêri*** (Fac. 49:20), *au ales să să aducă* ***la împăratul*** (2Mac. 11:36). Substantivul poate fi precedat de adjectivul nehotărît *tot*: *porînci Aviméleh* ***la tot nărodul*** *lui* (Fac. 26:11), *porînci Faraón* ***la tot nărodul*** *lui* (Ieş. 1:22), *și dzise David, împăratul,* ***la toată adunarea*** (1Paral. 29:1) etc.

În categoria construcțiilor echivalente cu dativul, Dimitriu 1986:45 le înscrie şi pe cele cu prepoziția *către*: *dzise Cáin* ***către Ável*** (Fac. 4:8), *grăi* ***către nărod*** *cuvintele Domnului* (Num. 11:24), *dzise* ***către Domnul*** (Num. 16:15) etc.

Notăm şi faptul că, şi atunci cînd este impus de recțiunea lui *împotrivă* (după care urmează un substantiv la care cazul se marchează prin morfeme legate), dativul își dezvoltă sensul său propriu: destinația: *toate-s* ***împotrivă omului*** *fără de minte* (Parim. 14:7). Apariția, în unele cazuri, a dativului în locul acuzativului este considerată rezultatul calculului gramatical (Arvinte 1994:7): *învrăjbiți-vă* ***madiênitênilor*** *(...), căci învrăjbescu ei voao cu vicleșiug* (Num. 25:17) (după gr. *ἐχθραίνετε τοῖς μαδιηναίοις*).

III. 1.5.3. Cazul acuzativ

Prepoziția *pre/pe* s-a generalizat ca marcă a relației de subordonare dintre complementul direct (exprimat prin nume de persoane) în acuzativ şi regentul său: *au chemat* ***pre Moisí*** *și* ***pre Aaron*** (Ieş. 9:27), *chemă* ***pre fiiul*** *lui* (Tov. 14:3), *iarăși va milui* ***pre ei*** *Dumnedzău și-i va întoarce* ***pre ei*** *la pămînt* (Tov. 14:6) etc.

III. 1.5.4. Vocativul

Sînt utilizate în vocativ substantive caracterizate prin trăsătura semantică +uman: *blagoslovit ești,* ***fiiule,*** *și făcînd vei face și putînd vei putea!* (1Reg. 26:25) sau orice substantiv înscris într-o relație de personificare (cf. Irimia 1997:68): *veseliți-vă,* ***ceriuri,*** *împreună cu el* (Deut. 32:43), *scoală-te,* ***crivăț,*** *și vino,* ***austre,...!*** (Cînt. 4:16), *ce-ți iaste, ție,* ***maare,*** *de ai fugit (...)?* (Ps. 113:5), *înnoiți-vă către mine,* ***ostroave****!* (Is. 45:16), *plîngeți,* ***ócine,*** *pentru grîu și ordzu, căci pieri culesul den țarină* (Ioil 1:11), *blagosloviți,* ***brume și zăpăzi,*** *pre Domnul, lăudați și preaînălțați pre îns întru vêci* (Cînt. trei tin. 1:41), *blagosloviți,* ***munți și dealuri,*** *pre Domnul, lăudați și preaînălțați pre îns întru vêci* (Cînt. trei tin. 1:44), *o,* ***rea gîndire,*** *de unde te tăvălíși să acoperi uscatul cu vicleșug?* (Sir. 37:3).

Relativ frecvent, substantivul în vocativ este precedat de interjecția *o*: *ce-s cetățile acêstea carele mi-ai dat mie,* ***o, frate****?* (3Reg. 9:13), ***o, bărbaților,*** *cum preapoate vinul?* (3Ezd. 3:18) etc.

Vocativul este marcat exclusiv prin intonație atunci cînd:

— forma este identică cu a nominativului nearticulat: *îndrăznêște,* ***fiică****!* (Tov. 7:19), *veseliți-vă,* ***ceriuri,*** *împreună cu el* (Deut. 32:43), *veniți,* ***fii,*** *ascultați-mă,* (Ps. 33:11), *scoală-te,* ***crivăț,*** *...!* (Cînt. 4:16), *fagur pică budzele tale,* ***mireasă,*** *... !* (Cînt. 4:11), *ascultați cuvîntul Domnului,* ***bărbați*** *chinuiți* (Is. 28:14), ***fête,*** *audziți întru nădêjde cuvintele mêle!* (Is. 32:9), *apropiați-vă,* ***limbi,*** *și auziți,* ***boiêri****!* (Is. 34:1), *întoarceți-vă,* ***fii,*** (Ier. 3:22), *o,* ***moarte,*** *bunu-ți este județul la om scăzut și împuținat cu vîrtutea* (Sir. 41:3);

— forma este identică cu a nominativului articulat definit: *ascultați-mă,* ***leviții****!* (2Paral. 29:5), *ascultați cuvîntul Domnului, (...)* ***boiêrii*** *a nărodului acestuia den Ierusalim,* (Is. 28:14), *plîngeți,* ***preuții*** *ceia ce slujiți jirtăvnicului Domnului!* (Ioil 1:9).

Marcarea vocativului este dublă atunci cînd intonației i se adaugă morfeme specifice:

---

[70] Ultimul exemplu este discutat şi de Frâncu 2009:267.

— desinența *-e* (etimologică sau analogică) la masculin singular: *și tu,* ***oame,*** *atocma la suflet, povața mea și cunoscutul mie,* (Ps. 54:14), *vino,* ***austre,*** *⌊și⌋ suflă grădina mea și cure mirosurile tale!* (Cînt. 4:16), ***împărate,*** *în vêci trăiêște!* (Dan. 3:9), *și acum,* ***copile,*** *iubêște pre frații tăi* (Tov. 4:16), *o,* ***tírane,*** *haruri noao hărăzești* (Iosip 11:12);

— desinența *-ule*[71], tot la masculin singular: *Dumnedzău să te miluiască,* ***fiiule!*** (Fac. 43:29), *ia aminte,* ***ceriule,*** *și voi grăi și audză pămîntul cuvintele dentru rostul mieu!* (Deut. 32:1), *fiiu al cui ești,* ***copilașule?*** (1Reg. 17:59), *au spusu-ț-au ție,* ***omule,*** *ce-i bun au ce Domnul cêre de la tine (...)?* (Mih. 6:8);

— *-o* pentru feminin singular: *ce să îmbunîră țițele tale, soru-mea,* ***mireaso!*** (Cînt. 4:10);

— *-lor* pentru masculin și feminin plural: *nice într-un chip,* ***fraților,*** *nu vă duceți* (Fac. 19:7), *miluiți-mă, miluiți-mă, o,* ***priêtenilor,*** *pentru că mîna Domnului cêea ce s-au atinsu de mine iaste!* (Iov 19:21), *pre voi, o,* ***oamenilor,*** *vă rog și slóboz al mieu glas fiilor oamenilor* (Parim. 8:4), *o,* ***bărbaților,*** *cum preapoate vinul?* (3Ezd. 3:18), *și voi,* ***fiilor,*** *întăriți-vă* (1Mac. 2:64), *frățêște să murim,* ***fraților,*** *pentru lêge!* (Iosip 13:9).

Adesea, substantivul în vocativ este centrul unui grup nominal, care cuprinde:

— adjective propriu-zise: ***preaiubite cititoriule*** (Cuv.II, [907/1]), ***grădină închisă, izvor pecetluit!*** (Cînt. 4:12), *vai,* ***coconi viclêni,*** *⌊acêstea⌋ dzice Domnul* (Is. 30:1), ***muieri înțelêpte,*** *sculați-vă și auziți glasului mieu* (Is. 32:9), *învîrtoșați-vă,* ***mîini părăsite,*** *și* ***genuchi slăbănoage,*** *rugați-vă!* (Is. 35:3), *întoarceți-vă,* ***fii dăpărtați*** (Ier. 3:14), *vezi, dară,* ***bătrîn bărbat,*** *pre cea pînă la moarte durêre l-au trecut cu mintea pentru bună credința* (Iosip 7:16), *nu așa, mai tare iaste voao roata, o,* ***spurcați poslușnici,*** (Iosip 9:17), *o,* ***preapîngărite tirane,*** *pentru învățătura și bunătatea lui Dumnezău, acêstea pătimim* (Iosip 10:10);

— adjective posesive: *întoarceți-vă, dară,* ***fêtele mêle,*** *pentru căci mêrgeți cu mine?* (Rut 1:11), *vino, culcă-te cu mine,* ***soru-mea!*** (2Reg. 13:11), *ascultați-mă,* ***frații miei*** *și* ***nărodul mieu!*** (1Paral. 28:2), *întoarce-te, (...)* ***frățiorul mieu,*** ... (Cînt. 2:17);

— adjective nehotărîte: *auziți,* ***năroade toate,*** *și să ia aminte pămîntul* (Mih. 1:2), *blagosloviți,* ***toate duhurile,*** *pre Domnul, lăudați și preaînălțați pre însul întru vêci* (Cînt. trei tin. 1:35);

— substantive în genitiv: *oare, dă grăiți adevărat dreptate, drêptele judecați,* ***fiii oamenilor?*** (Ps. 57:1), *ce iaste că așa bolești,* ***fiiule împăratului,*** *dimineață-dimineață?* (2Reg. 13:4), *ascultați-mă,* ***mărițiii nărodului!*** *Și* ***povățuitorii adunării,*** *băgați în urechi!* (Sir. 33:22), *blagosloviți,* ***stêlele ceriului,*** *pre Domnul, lăudați și preaînălțați pre însul întru vêci* (Cînt. trei tin. 1:33), *blagosloviți,* ***fiii oamenilor,*** *pre Domnul, lăudați și preaînălțați pre însul întru vêci* (Cînt. trei tin. 1:51);

— nume proprii (cu funcție de atribut de identificare): *glasul tău acesta,* ***fiiule David?*** (1Reg. 24:17);

— grup prepozițional: *adunați-vă și întrați, toate* ***limbile de prenpregiur;*** (Ioil 3:11);

— subordonată relativă: *plîngeți,* ***preuții ceia ce slujiți jirtăvnicului Domnului!*** (Ioil 1:9).

Există, de asemenea, cazuri de sintagme în vocativ succesive: ***grădină închisă, soru-mea, mireaso!*** (Cînt. 4:11), *scoală, vino,* ***cea aproape de mine, frumoasa mea, porîmbița mea!*** (Cînt. 2:10), *dășchide-mi mie,* ***soru-mea, cea aproape mie, porîmbița mea, deplina mea*** (Cînt. 1146, 3), ***voi, boiêrii neamurilor, leviților,*** *curățiți-vă voi și frații voștri* (1Paral. 15:12) etc.

Adjectivele substantivizate primesc următoarele flective:

— *-o* la feminin: *și acum, ascultă acêstea,* ***gingáșo,*** *cêea ce șezi,* (Is. 47:8), *veselêște-te,* ***stearpo,*** *cêea ce nu naști, rumpe și strigă,* (Is. 54:1);

— *-ule* sau *-e* la masculin: *suie-te,* ***pleșuvule,*** *suie-te,* ***pleșuvule!*** (4Reg. 2:23), *pasă cătră furnică, o,* ***lênешule,*** (Parim. 6:6), *pînă cînd,* ***lêneșule,*** *zaci?* (Parim. 6:9), *veselêște-te,* ***tinerêle,*** *întru tinerêțele tale* (Ecles. 11:9), *tu, dară, o,* ***ticăloase,*** *dentru aceasta pre noi ne slobodzi,* (2Mac. 7:9), *și tu, de nu vei asculta,* ***sărace,*** *muncindu-te, și tu vei muri mai nainte de vrême-ți* (Iosip 12:4);

— *-lor* la plural: *bucurați-vă,* ***dreptilor,*** *întru Domnul* (Ps. 32:1), *înturnați-vă,* ***păcătoșilor,*** *și faceți dreptate înaintea lui* (Tov. 13:8), *o,* ***tinereilor,*** *cu iubire de socotință eu frîmsêțele voastre laud* (Iosip 8:5).

Participiile substantivizate au vocativul fie în *-e*, fie în *-ule*: *și tu,* ***pîngărite,*** *fără dă lêge povățuitoriule lui Israil,* (Iez. 21:25), / ***învechitule*** *a dzilelor rêle ... !* (Sus. 1:52).

III. 1.6. Declinarea

O serie de modificări în sistemul declinărilor, inventariate în numeroase studii anterioare consacrate epocii vechi a limbii române, pot fi urmărite și în MS. 45. Este vorba, pe de o parte, de

[71] Apărută în secolul al XVI-lea (Frâncu 2009:40).

faze incipiente, de manifestare a unor tendinţe de trecere de la o declinare la alta şi, pe de altă parte, de faze avansate, în care încadrarea la noua declinare nu este complet realizată.

III. 1.6.1. Tendinţa de trecere de la declinarea a III-a la declinarea I

În această privinţă, situaţia Ms. 45 se prezintă în felul următor:

— forma de declinarea a III-a *arame* înregistrează 15 ocurenţe: *toate vasele lui le-au făcut de* ***arame*** (Ieş. 38:3), *grătariul cel de* ***arame*** (Ieş. 39:40) etc., în timp ce forma de declinarea I *aramă* este mult mai frecventă (160 de ocurenţe): *era bătător de ciocan și faur de* ***aramă*** *și de hier* (Fac. 4:21), *le vei acoperi cu* ***aramă*** (Ieş. 27:2), *și vase de* ***aramă***, *de* ***aramă*** *bună, sclipind în féliul aurului, vase 12* (3Ezd. 8:59) etc.;

— forma de declinarea a III-a *peștere* (articulat, *peșterea*) este mult mai bine reprezentată (43 de ocurenţe): *și lăcui în* ***peştere***, *el și ⌊2⌋ fête a lui cu însul* (Fac. 19:30), *și-mi dea* ***peşterea*** *cea îndoită carea iaste lui* (Fac. 23:9), *și-l îngropară pre însul în* ***peşterea*** *îndoită* (Fac. 50:13), *deșchideți* ***peşterea*** (Ios. 10:22), faţă de *peșteră*, articulat, *peștera*, cu două ocurenţe, ca în: *îngropați-mă cu părinții miei întru* ***peştera*** *carea iaste întru țarina a lui Efron* (Fac. 49:29);

— formele *marmure*, respectiv *marmură* cunosc, fiecare, cîte o singură ocurenţă: *pulpele lui — de* ***marmure*** (Cînt. 5:16), *de cel mohorît și de* ***marmură*** *cêea ce putreẓêște pre înșii* (Ep. Ier. 1:61);

— forma de declinarea a III-a *năpaste* (articulat, *năpastea*) este singura înregistrată în Ms. 45: *mîntuiêște-mă de* ***năpastea*** *oamenilor, și voi păẓi porîncele tale* (Ps. 118:133), *căci* ***năpastea*** *împregiur poartă pre înțelept* (Ecles. 7:8);

— forma de declinarea a III-a *lature* (articulat, *laturea*) este singura înregistrată în Ms. 45: *20 de stîlpi despre* ***laturea*** *despre notos* (Ieş. 36:20), *la* ***laturea*** *cortului a doao* (Ieş. 36:28), *petrecea de o* ***lature*** *într-altă* ***lature*** (Ieş. 36:30), *și-i puse pre ei la* ***laturea*** *despre răsărit* (2Paral. 29:4);

— într-o explicaţie marginală înregistrăm forma *grindine*, de declinarea a III-a, ca sinonim pentru *smidă*: *Domnul au aruncat preste ei pietri mari de smidă* (Ios. 10:11).

O modificare de ordin fonetic, dar cu repercusiuni morfologice, semnalată de numeroşi specialişti (Vasiliu 1968, Gheţie/Mareş 1974, Gheţie 1975, Frâncu 2009 ş.a.) priveşte substantivele cu tema în *ș*, *j*. Dacă *ș* şi *j* erau, pînă pe la 1640, în graiurile de tip nordic, palatalizate (formele *mătușe*, *grije*, de declinarea a III-a, fiind normale), iar în graiurile de tip sudic, dure (*mătușă*, *grijă*, de declinarea I), începînd cu 1640-1670 s-a petrecut în nord o depalatalizare, respectiv o palatalizare în sud[72].

Apartenenţa la declinarea a III-a este probată de cele 53 de ocurenţe ale formei *ușe* şi ale formei articulate *ușea*: ***uşea*** *o trase după însul* (Fac. 19:6), *întingîndu dîn sîngele de lîngă* ***uşe*** (Ieş. 12:22), *au adunat toată adunarea la* ***uşea*** *cortului mărturiei* (Lev. 8:4) etc.; declinarea I este reprezentată de cele 63 de ocurenţe ale formei articulate *ușa* (*ușă*, forma nearticulată, nu este consemnată): *grăiră lui întru* ***uşa*** *casei dẓicîndu* (Fac. 43:19), *stătu Moisí pre* ***uşa*** *taberii* (Ieş. 32:25) etc.

Forma nearticulată *cenușe* aparţine declinării a III-a: *eu sîntu pămîntu și* ***cenuşe*** (Fac. 18:27), *și luă Thimar* ***cenuşe*** (2Reg. 13:19). Forma de declinarea I *cenușă* nu se înregistrează; în schimb, forma articulată cu articol hotărît este întotdeauna *cenușa* în Ms. 45 (niciodată *cenușea*): *și să va istovi trufa voastră atocma cu* ***cenuşa*** (Iov 13:12), *ce să semețêște pămîntul și* ***cenuşa?*** (Sir. 10:9).

Forma nearticulată *grije* ilustrează declinarea a III-a: *ca nu lăsîndu tată-mieu cêle pentru măgari, a purta* ***grije*** *pentru noi* (1Reg. 9:5), *căruia să-i fie* ***grije*** *pentru toate* (Sol. 12:13), *cum să aibă* ***grije*** *el pentru cêle sfinte* (1Mac. 14:43), *și era nu mică preste toată cetatea* ***grije*** (2Mac. 3:14); o singură ocurenţă are forma nearticulată de declinarea I *grijă*: *ci iaste la el* ***grijă*** *nu că va să ostenească* (Sol. 15:9). Forma articulată cu articol hotărît este *grija* (niciodată *grijea*): *Domnul purta-mi-va* ***grija*** *mea* (Ps. 39:23), *aruncă pre Domnul* ***grija*** *ta* (Ps. 54:25), *și* ***grija*** *învățăturei dragostea-i* (Sol. 6:18). *Cămașe* (de declinarea a III-a) apare o singură dată: *îmbrăcă pre mine haină de mîntuire și* ***cămaşe*** *de veselie* (Is. 61:10); forma articulată *cămașa* aparţine declinării I: *dăẓbrăcat-am* ***cămaşa*** *mea, cum o voi îmbrăca pre ea?* (Cînt. 5:4).

Notăm şi forma *straje*: *noaptea aceasta-i* ***straje*** *înaintea Domnului* (Ieş. 12:42), *și fie voao* ***straje*** *noaptea și dẓua lucru* (Neem. 4:22), *pune, Doamne,* ***straje*** *gurii mêle* (Ps. 140:3). Forma articulată este exclusiv *straja*: *și întrară în mijlocul taberii în* ***straja*** *cea de dimineață* (1Reg. 11:11), *și spuse* ***straja*** (4Reg. 9:20).

Forma nearticulată *vraje* (de declinarea a III-a):

---

[72] Vezi, pentru detalii şi istoricul problemei, Frâncu 2009:19-20.

nu știți că cu ***vraje*** *să vrăjaște omul în ce fêli sîntu eu?* (Fac. 44:15), *pentru că nu iaste* ***vraje*** *întru Iacov* (Num. 23:23), apare alături de forma articulata *vraja* (de declinarea I): *nice să căutați* ***vraja*** *pasărilor* (Lev. 19:26), *nu-i așa* ***vraja*** *ta* (Is. 16:6).

În MS. 45 se întîlneşte, de trei ori, forma articulată *coaja* (nu şi forma nearticulată): *ca* ***coaja*** *rudiei — mărul tău* (Cînt. 4:3).

III. 1.6.2. Tendința de trecere de la declinarea a II-a la declinarea a III-a

Remarcăm următoarele cazuri:

— în proporţie aproximativ egală apar în text *genunchi(u)*, formă de declinarea a II-a, respectiv *genunche* (de declinarea a III-a): *să te bată Domnul cu rană rea preste* ***genunchi*** (Deut. 28:35), *și-și puse obrazul lui întru mijlocul* ***genunchilor*** *lui* (3Reg. 18:42) / *și-i scoase pre înșii Iosif den* ***genunchele*** *lui* (Fac. 48:12), *și-l dormi pre el Dalidá întru mijlocul* ***genunchelor*** *ei* (Jud. 16:13), *să plecă pre* ***genunchele*** *lui înaintea lui Iliú* (4Reg. 1:13), *plecînd* ***genunchele*** *s-au închinat Domnului și împăratului* (1Paral. 29:20);

— forma de declinarea a III-a *vulture* apare o singură dată: *ca o pornire de* ***vulture*** (Deut. 28:49), faţă de *vultur*, de declinarea a II-a, care este mult mai frecventă (16 ocurenţe): *v-am luat pre voi ca pre niște aripi de* ***vultur*** (Ieş. 19:4), *ca un* ***vultur*** *va porni* (Ier. 48:40) etc.;

— forma de declinarea a II-a *umer* / *umăr* apare alături de cea de declinarea a III-a *umere* (refăcută după pluralul neutru *umere* [cf. Arvinte 1993:8]): *avîndu ciutora pre* ***umerul*** *ei* (Fac. 24:15), *țăsătura ceii preste* ***umăr*** (Ieş. 39:19)/ *și-au supus* ***umerile*** *său spre osteneală* (Fac. 49:15);

— *îmbrăcăminte* şi *încălțăminte* apar numai cu forma de declinarea a III-a, nu şi cu cea mai veche, de declinarea a II-a, *îmbrăcămînt*, *încălțămînt: luîndu Revéca* ***îmbrăcămintea*** *lui Isav* (Fac. 27:15), *și vei face* ***îmbrăcăminte*** *pînă gios tot vêrde* (Ieş. 28:27), *dezleagă* ***încălțămintea*** *den picior* (Ieş. 3:5), *întinde-voi* ***încălțămintea*** *mea* (Ps. 59:9).

Alte treceri dinspre declinarea a II-a spre a III-a nu se înregistrează; diverse substantive care în textele perioadei (cf. Frâncu 2009:244) apar (şi) cu forme în *-e* aparţin, în MS. 45, exclusiv declinării a II-a:

— *fagur*: *încungiurară-mă ca albinele* ***fagurul*** (Ps. 117:12), *mănîncă miêre, fiiule, pentru că-i bun* ***fagurul*** (Parim. 24:13), ***fagur*** *pică budzele tale, mireasă,* (Cînt. 4:11);

— *ghimpu*: *ca un* ***ghimpu*** *– toți aceștia* (2Reg. 23:6), *țelină și* ***ghimpu*** *fi-va tot pămîntul* (Is. 7:24);

— *grăunțu*: *ca o picătură de apă den maare și* ***grăunțu*** *de arină* (Sir. 18:9);

— *glonțu* (într-o notă marginală): ***glonțu****-bulgăr,* ca explicaţie pentru *boțu*;

— *spin*: *va ieși foc den* ***spin*** (Jud. 9:15), *și vor fi limbi arse de tot, ca* ***spinul*** *în țarină aruncat și arsu de tot* (Is. 33:12);

— *omăt*: *au lovit pre leu întru groapă în dzi de* ***omăt*** (1Paral. 11:22).

III. 1.6.3. Tendința de trecere de la declinarea a III-a la declinarea a II-a

Reţinem următoarele cazuri:

— în MS. 45 nu se întîlneşte forma primitivă (cf. Frâncu 2009:20, 244)[73] de declinarea a III-a *strugure*, ci numai forma *strugur*: ***strugurul*** *sfințeniei tale să nu-l culegi* (Lev. 25:5), ***strugur*** *proaspăt și stafidă nu va mînca toate dzilele rugii lui* (Num. 6:3), ***strugurul*** *lor,* ***strugur*** *de fière, poamă de amărăciune lor* (Deut. 32:32);

— forma *berbêce* ilustrează declinarea a III-a: *ia-mi giuncă tretínă, și capră tretínă, și* ***berbêce*** *tretin* (Fac. 15:9), *iată un* ***berbêce*** *prinsu într-un sádu savec de coarne* (Fac. 22:13), *și vei lua pre un* ***berbêce*** *și vor pune Aaron și fiii lui mîinile lor pre capul* ***berbêcelui*** (Ieş. 29:15), *și vei junghea* ***berbêcele*** (Ieş. 29:16), *capul* ***berbêcelui*** (Ieş. 29:19); nu se întîlneşte forma de singular de declinarea a II-a *berbec*;

— notăm şi forma articulată, de declinarea a III-a, *șoarecile*: *mîța, și* ***şoarecile****, și crocodélul cel den pămîntu și cîte-i samănă lui* (Lev. 11:29), *urîciunile și* ***şoarecile*** (Is. 66:17);

— diversele forme ale substantivului *pîntece* aparţin declinării a III-a: *vădzîndu cum au zemislit în* ***pîntece*** (Fac. 16:5), *2 limbi întru* ***pîntecile*** *tău sîntu* (Fac. 25:23), *la însă era gêmeni întru* ***pîntecile*** *ei* (Fac. 25:24), *roada* ***pîntecelui*** (Fac. 30:2), *și luă în* ***pîntece*** *de la el* (Fac. 38:18), *și au împlut durêrea* ***pîntecelui*** (Iov 15:2); o singură ocurenţă cunoaşte forma *pînteciului*: *asupra pieptului tău și* ***pînteciului*** *tău să îmbli* (Fac. 3:14);

— întîlnim, într-o notă marginală, forma de declinarea a II-a *păun*[74], iar în text, forma de plural

[73] Cu privire la varianta morfologică din româna comună *strugure* (care coexista cu *strug*), vezi Brâncuş 1983:117, 152.

[74] Substantivul a fost de declinarea a III-a, *păune* (< lat. *pavo*, -*ōnem*), formă păstrată în Banat (vezi Frâncu 2009:245).

păuni: *dinți de elifandu și moimițe și* ***păuni*** (2Paral. 9:21);

— forma *iepurile* ilustrează declinarea a III-a: *și* ***iepurile****, căci nu scoate rumăgală acesta și unghea nu-i geamănă; necurat voao acesta* (Lev. 11:6), *cămila, și* ***iepurile****, și ariciul, căci scot rumăgală acêstea și copita nu îngemăneadză, necurate voao vor fi* (Deut. 14:7);

— forma de feminin *pustie*, de declinarea a III-a, mai apropiată de etimon (<bg. *pustinja* [cf. şi Francu 2009:20]), apare alături de forma mai nouă *pustiiu*, aparţinînd genului neutru şi declinării a II-a: *să nu vă împreunați, rătăcind în* ***pustie*** (Is. 16:8), *și va fi pămîntul Eghíptului pierire și* ***pustie*** (Iez. 29:9), *voi pune pre Neneví spre stingere, fără de apă, ca o* ***pustie*** (Sof. 2:13) / *să duse de tăbărî în* ***pustiiu*** (Fac. 12:9), *carele iaste în* ***pustiiu*** (Fac. 14:6).

Arvinte 1994:6 înregistrează situaţii în care modelul străin a deteminat schimbări de declinare (şi de gen); astfel, substantivul *brățare* (< lat. *brachiale*): *au lega-vei belciug întru narea lui și cu* ***brățare*** *vei găuri buza lui?* (Iov 40:21) apare şi cu o formă *brățariu*, sub influenţa echivalentului grecesc *(τὸ) περιδέξιον*, pe care Nicolae Milescu l-a redat printr-un neutru românesc: *vas de aur, și zgardă, și cercel, și inel, și* ***brățariu*** (Num. 31:50), *ca podoaba aurului la cel înțelept — învățătura, și ca* ***brățariul*** *pre brațul drept* (Sir. 21:23).

În mod similar, pe seama modelului grecesc este pusă forma de declinarea a II-a *gălbănar(iu)* (după gr. *(ὁ) ἴκτερος, -ου* [Arvinte 1993:8]): *voi pune pre voi lipsa, și rîia, și* ***gălbănariul*** (Lev. 26:16), *cu stricăciune de vîntu, și cu* ***gălbănariul*** (Deut. 28:22), *stricăciune de vînt și* ***gălbănar****, lăcuste și cărăbuși* (2Paral. 6:28), *întoarseră-să obrazele spre* ***gălbănar*** (Ier. 30:6).

III.1.6.4. Reminiscenţe ale declinării a II-a

În unele cazuri, se întîlnesc urme ale declinării a II-a, în care fuseseră încadrate în perioada preliterară unele substantive care au trecut ulterior la declinarea I.

Ca formă nearticulată, se întîlneşte în Ms. 45 singularul feminin de declinarea I *mînă* (< lat. *manus*) (nu şi forma arhaică *mînu*): *și luă a* ***mînă*** *și focul și cuțitul și să duseră amîndoi împreună* (Fac. 22:6), *moașa legă roșiu la* ***mînă*** (Fac. 38:28), *să nu va fi cu* ***mînă*** *tare* (Ieş. 3:19), articulat *mîna*: *să nu cîndai va întinde* ***mîna*** *sa* (Fac. 3:22), *întindzîndu-și* ***mîna*** *l-au luat pre însul* (Fac. 8:9) etc.

Doar în pluralul articulat hotărît *mînule* (*manu* + art. *-le*), care apare în Ms. 45 de 45 de ori, se păstrează urme ale declinării a II-a (care reprezintă un rest din declinarea a IV-a latină [cf. şi Dimitrescu 1978:199, Arvinte 1991:16]): ***mînule*** *lui pre toți și* ***mînule*** *tuturor pre însul* (Fac. 16:12), *vădzu cerceii și brățările în* ***mînule*** *sororei lui* (Fac. 24:30), *dêde bucatele și pîinele carele au făcut pre* ***mînule*** *lui Iacov* (Fac. 27:17), *era* ***mînule*** *lui ca mînule lui Isav* (Fac. 27:23), *Ruvim îl scoase pre însu den* ***mînule*** *lor* (Fac. 37:20), *Domnul îndrepteadză întru* ***mînule*** *lui* (Fac. 39:3), *împleți* ***mînule*** *voastre astădzi Domnului* (Ieş. 32:28), ***mînule*** *lui vor aduce aducerile Domnului* (Lev. 7:20), *lovi cu* ***mînule*** *lui* (Num. 24:10).

Se întîlnesc următoarele forme analogice de plural:

— *mînele*: *luați voi* ***mînele*** *pline de spudză den cuptoriu* (Ieş. 9:8), *le vei împlea* ***mînele*** *lor* (Ieş. 28:37), *cum au rădicat* ***mînele*** *pre împăratul Solomon* (3Reg. 11:27), *nu te învrăjbi cu omul sîlnic, ca nu cîndai vei cădea la* ***mînele*** *lui* (Sir. 8:1);

— *mînile* (nearticulat, *mîni*): *fapte de* ***mîni*** *omenești* (Deut. 4:28), *faptu a* ***mîni*** *de meșter* (Deut. 27:15), *el – ostenit și obosit la* ***mîni*** (2Reg. 17:2), *și nu lua sama oamenilor cărora da argintul pre* ***mînile*** *lor* (4Reg. 12:15);

— *mîinele* (nearticulat, *mîine*): *slujnica ta în* ***mîinele*** *tale* (Fac. 16:6), *îl va scoate den* ***mîinele*** *lor* (Fac. 37:21), *argintul îndoit luați întru* ***mîine*** *voastre* (Fac. 43:12), *și vei săvîrși* ***mîinele*** *lui Aaron și mînule fiilor lui* (Ieş. 29:10), *și-au împlut* ***mîinele*** *de însă* (Lev. 9:16), *curățiți-vă pre* ***mîine*** *și veți mînca carne* (Num. 11:18);

— *mîinile* (nearticulat, *mîini*): *dediu păharul în* ***mîinile*** *lui faraon* (Fac. 40:11), *voi întinde* ***mîinile*** *mêle cătră Domnul* (Ieş. 9:29), *și luînd preutul unsul, cel săvîrșit, la* ***mîini****,* (Lev. 4:5).

Urme mai clare ale declinării a II-a se întîlnesc în cazul substantivelor *soră* (< lat *soror*) şi *noră* (< lat. *nŭrus* > lat. pop. *nŏrus*, cf. Francu 2009:243). Ca şi în alte texte ale perioadei, înregistrăm forme însoţite de adjectivul posesiv postpus: *zavistui Rahil pre* ***soru-sa*** (Fac. 30:1), *priviia* ***soru-sa*** *de departe* (Ieş. 2:4), *zi înțelepciunei ca* ***soru-ta*** *să fie* (Parim. 7:4), ***soru-ta*** *cea mai tînără de tine* (Iez. 16:45), *să vie, dară, Thímar,* ***soru-mea****, și să mă hrănească* (2Reg. 13:5), *ce să îmbuniră țîțele tale,* ***soru-mea****, mireaso!* (Cînt. 4:10), *și pre Sára,* ***noru-sa****,* (Fac. 11:31), *și să sculă Aviméleh și Ohozáth, ce ținea pre* ***noru-să****,* (Fac. 21:32), *au curvit Thámar,* ***noru-ta****,* (Fac. 38:24), *să te vindec pre tine și pre* ***noru-ta****, Sárra* (Tov. 12:15); *soru* poate fi şi regent al unui clitic pronominal în dativ: *de pre tată* ***soru-mi*** *iaste* (Fac. 20:12).

Forma *sor* apare de mai multe ori în Ms. 45: *la tată și la mumă și la frate și la* ***sor*** *să nu să pîngărească*

întru înșii murindu ei (Num. 6:7), *blăstămat cela ce doarme cu* ***sor*** *dupre tatăl său sau dentru maică-sa!* (Deut. 27:22), *era* ***sor*** *frumoasă la chip foarte* (2Reg. 13:1), *moartea am chemat tată să-mi fie*; *și maică mie și* ***sor*** *— putrejunea.* (Iov 17:14). Forma *nor* înregistrează o singură ocurenţă: *iată s-au întorsu cea împreună cu tine* ***nor*** *către nărodul ei și către bodzii ei. Întoarce-te, dară, și tu înapoia nororei, soției ⌊tale⌋* (Rut 1:15).

Forma *suru*: ***suru****-mi iaste?* (Fac. 26:9) este posibil să de datoreze, cf. Arvinte 1988:69, unei transcrieri greşite.

Formele nearticulate *soră, noră* nu se înregistrează; apar, însă, de mai multe ori, formele articulate *sora*, *nora*: ***sora*** *lui Thóvel – Noemá* (Fac. 4:21), *trimiseră pre Revéca,* ***sora*** *lor,* (Fac. 24:59), *să dăm pre* ***sora*** *noastră* (Fac. 34:14), *și-i dêde lui muiêre pre* ***sora*** *muierii lui* (3Reg. 11:19), *și au văzut* ***sora*** *ei Oolivá* (Iez. 23:11), *și să întoarse Noemin și Ruth moaviteanca,* ***nora*** *ei,* (Rut 1:22), *și* ***nora*** *lui, muiêrea lui Finees, zemislită a naște* (1Reg. 4:19), *fata să va scula preste maica ei,* ***nora*** *preste soacra ei* (Mih. 7:6).

Forma de vocativ este *soro*: *nu avea cuvînt,* ***soro*** (Tov. 5:26), *scoală-te,* ***soro****, și să ne rugăm pentru ca să ne miluiască pre noi Domnul* (Tov. 8:3).

Notăm şi forma moştenită din clasa imparisilabicelor *suroru-sa*: *căci audzí cuvintele Revécăi,* ***suroru-sa*** (Fac. 24:30), *rușinea* ***suroru-sa*** *au descoperit* (Lev. 20:17), respectiv *nurori-sa*: *și dzise Noemin* ***nurori-sa*** (Rut 2:20).

La genitiv-dativ apar şi formele *sororei/ surorii, nurorii/ nurorei/ nororei*, cu precizarea că formele cu *-o-* (*sororei*, *nororei*) ar fi putut apărea după modelul celor de nominativ-acuzativ *sor(ă)*, *nor(ă)*: *și fu dacă vădzu cerceii și brățările în mînule* ***sororei*** *lui* (Fac. 24:30), *rușinea* ***surorii*** *tale de pre tată au de pre maică* (Lev. 18:9), *rușinea* ***surorii*** *tătîne-tău și* ***surorii*** *maicii tale să nu descoperi* (Lev. 20:19), *mai mult decît curviia* ***surorii*** *ei* (Iez. 23:12), *rușinea* ***nurorii*** *tale să nu o descoperi* (Lev. 18:15), *întoarce-te*, *dară, și tu înapoia* ***nororei****, soției ⌊tale⌋* (Rut 1:15), *și ieși Tovit întru timpinarea* ***nurorei*** *lui* (Tov. 11:11).

Formele de nominativ-acuzativ plural sînt *surori(le)*, *nurori(le)*: *pre frații miei și pre* ***surorile*** *mêle* (Ios. 2:13), *și* ***surorile*** *lui, Saruía și Avighéa* (1Paral. 2:16), *luînd împreună cu înșii și pre cêle 3* ***surori*** *ale lor* (Iov 1:4), *ai îndreptat pre* ***surorile*** *tale* (Iez. 16:50), *să sculă ea și amîndoao* ***nurorile*** *ei* (Rut 1:6), *curvi-vor fêtele voastre și* ***nurorile*** *voastre vor preacurvi* (Osia 4:14).

Văduo < lat. *vidua* a trecut la declinarea I, *văduă*, articulat *vădua*: *ședzi* ***văduă*** *întru casa tătîne-tău* (Fac. 38:11), *toată* ***vădua*** *și săracul să nu le faceți rău* (Ieş. 22:22). În două note marginale este consemnată forma articulată *văduva*: *și* ***văduva*** *cea den cetățile tale*, respectiv *sărăimanul și* ***văduva*** *asupriia întru tine.*

La genitiv-dativ singular apare cel mai frecvent forma *văduii*, dar se întîlnesc şi formele *văduăi* şi *văduvii*: *cela ce face giudețu nemêrnicului și sărăimanului și* ***văduăi*** (Deut. 10:18), *să nu abați giudețul nemêrnicului și sărăimanului și* ***văduvii*** *și să nu zălojești haina* ***văduii*** (Deut. 24:17), *vai, Doamne, mărturia* ***văduii*** *carea eu lăcuiescu cu ea tu ai căznit* (3Reg. 17:20), *jugul sărăimanilor au luat și vaca* ***văduii*** *pre carea au văduit* (Iov 24:3), *și întări hotarul* ***văduii*** (Parim. 15:26), *Dumnedzău, Dumnedzău cel al mieu, ⌊și⌋ ascultă mie,* ***văduvii*** (Idt. 9:6), *au nu lacrămile* ***văduvii*** *preste falcă cură?* (Sir. 35:15).

Forma curentă de plural (articulată) este *văduile*: *și* ***văduile*** *le-ai trimis deșarte* (Iov 22:9), *și* ***văduile*** *lor nimeni nu le va milui* (Iov 27:15), *înmulțiră-să* ***văduile*** *lor mai mult decît năsîpul mării* (Ier. 15:8), *maicele noastre — ca* ***văduile*** (Plîng. 5:3); forma *văduvile* este mai rară: *pre sărăimanii lor și pre* ***văduvile*** *lor nu le va milui* (Is. 9:17). Forma de genitiv-dativ plural este *văduilor*: *turbure-se de către fața lui⌋ părintelui sărăimanilor și judecătoriului* ***văduilor*** (Ps. 67:5), *preuții lor cu sabie căzură, și* ***văduilor*** *nu să vor plînge* (Ps. 77:70).

Cuvîntul cunoaşte şi întrebuinţarea adjectivală: *am porîncit acoló la o muiêre* ***văduă*** *a te hrăni pre tine* (3Reg. 17:9), *vor fi fămeile voastre* ***văduie*** (Ieş. 22:24).

Oscilaţii între declinarea a II-a şi declinarea I se înregistrează în cazul următor: *rodu*, de declinarea a II-a şi genul neutru (< v. sl. *rodŭ*) alternează cu *roadă*, de declinarea I şi genul feminin: *nu va fi întru voi fără de* ***rodu*** (Deut. 7:14) / *tot lemnul care are întru sine* ***roadă*** *de sămînță sămănătoare* (Fac. 1:29), *veți mînca* ***roada*** *lui* (Lev. 19:25), *vei aduna* ***roada*** *ei* (Lev. 25:3).

III.1.6.5. Treceri de la declinarea I la declinarea a II-a

Din forma de declinarea I *piuă* a rezultat *pio*: *o pisa în* ***pio*** (Num. 11:8); Arvinte 1994:6 îl explică pe *o* din *pio* din diftongul *-uă*, printr-un fenomen de asimilaţie reciprocă (acomodare).

III.1.6.6. Oscilaţii formale în interiorul aceleiaşi declinări

Oscilaţii se pot înregistra şi în interiorul aceleiaşi declinări. Pe de o parte, oscilaţii apar în interiorul declinării I; astfel, în MS. 45 se întîlneşte atît forma

dzi, cît şi forma arhaică *dzuă*: *întru care* ***dzi*** *au făcut Dumnedzău pre Adam* (Fac. 5:1), *şi să întoarse Isav întru acêea* ***dzi*** *în calea lui Siir* (Fac. 33:16), *nici strămoşii lor dentru care* ***dzi*** *s-au făcut pre pămîntu pînă în dzua de astădzi* (Ieş. 10:6) / *încă fiind* ***dzuă*** (2Reg. 3:35), *şi în* ***dzuă*** *şi în noapte somnu la ochii lui nu iaste văzînd* (Ecles. 8:16). O ocurenţă cunoaşte forma articulată *dziua*: *să va număra voao de a doao dzi de sîmbete den* ***dziua*** *carea veţi aduce znopi a punerii de înainte* (Lev. 23:15), forma *dzua* avînd, în schimb, o frecvenţă foarte ridicată: *blagoslovi pre înşii întru* ***dzua*** *acêea* (Fac. 48:20), *întru acesta chip nu s-au făcut în Eghípet dentru* ***dzua*** *ce s-au zidit pînă întru dzua aceasta* (Ieş. 9:18); de două ori, în note marginale, apare forma articulată *zioa*.

Pe de altă parte, se pot observa oscilaţii şi în interiorul declinării a II-a. Forma refăcută după plural *copac* nu se înregistrează în MS. 45; apare forma terminată în africată *copaci* şi, o singură dată, cea terminată în *-u*, *copaciu*: *au pre vreun* ***copaci*** *au pre pămîntu* (Deut. 22:6), *şi tăie ca un* ***copaci*** *nădêjdea mea* (Iov 19:10) / *şi, iată,* ***copaciu*** *în mijlocul pămîntului şi înălţimea lui — multă* (Dan. 4:7).

III.2. Articolul

Microsistemul articolelor în limba română era pe deplin prefigurat la jumătatea secolului al XVII-lea, cu diferenţele formale şi de inventar naturale, datorate defazărilor diacronice sau diferenţierilor diastratice. Fideli principiului editorial asumat, am reţinut fenomenele specifice epocii, stilului şi textului studiat.

III.2.1. „Neexprimarea” articolului

În situaţiile de nedeterminare a substantivului, accentul nu cade asupra „obiectului”, ci asupra clasei semantico-lexicale pe care o reprezintă (cf. Irimia 1997:54): ***ochiu*** *pentru* ***ochiu, dinte*** *pentru* ***dinte, mînă*** *pentru* ***mînă, picior*** *pentru* ***picior, arsură*** *pentru* ***arsură, rană*** *pentru* ***rană, îmflătură*** *pentru* ***umflătură*** (Ieş. 21:26), *să va împunge* ***ficior*** *au* ***fată****, după aceasta dreptate ii vor face lui* (Ieş. 21:31), *să va fura iarăşi neştine* ***viţăl*** *au* ***oaie*** (Ieş. 22:1), *şi de vei trage* ***cuvinte****, vor ieşi* ***judêţe*** *şi* ***vrajbe*** (Parim. 1125, 33), ***blastăm*** *şi* ***minciună, ucidere*** *şi* ***furtişag*** *şi* ***preacurvie*** *s-au răvărsat preste pămînt şi* ***sîngiuri*** *preste* ***sîngiuri*** *amestecă-să* (Osia 4:2).

În enunţuri negative, substantivul *om*, nearticulat, funcţionează ca pronume negativ ‘nimeni’, ‘nici un om’: *şi au lovit pre Moav întru dzua acêea, ca vro 10 000 de oameni, pre toţi războinicii carii era întru ei şi tot omul puterii; n-au scăpat dentru ei* ***om*** (Jud. 3:29), *toată cetatea s-au părăsit, nu lăcuiêşte întru iale* ***om*** (Ier. 4:29), *pasă şi te ascunde, tu şi Ieremía, şi* ***om*** *să nu ştie unde sînteţi voi!* (Ier. 36:19).

Arvinte 1993:10, 11 menţionează, cu valoare de pronume nehotărît, avînd sensul ‘fiecare, oricine, cineva’, două sintagme (preluate în română din greacă) formate tot cu substantivul nearticulat *om*; prima dintre ele este formată din *om* urmat de pronumele *carele*, modelul grecesc fiind *ἄνθρωπος ὅς*: ***om carele*** *să va atinge de patul lui* (Lev. 15:5), ***om carele*** *va mînca sfinte după neştiinţă* (Lev. 22:14), ***om carele*** *va sfinţi casa lui sfîntă Domnului* (Lev. 27:14).

A doua sintagmă este *om, om*, calchiere a gr. *ἄνθρωπος ἄνθρωπος*: ***om, om*** *den fiii lui Israil* (Lev. 17:10), ***om, om*** *carele va grăi rău pre tatăl lui au pre maica lui cu moarte să să omoară* (Lev. 20:9), ***om, om*** *carele să va ruga rugă Domnului sau să va giura giurămîntu au va răsplăti răspuns pentru sufletul lui să nu-şi spurce cuvîntul lui, toate, cîte vor ieşi dentru gura lui va face* (Num. 30:2)[75].

III.2.2. Forma etimologică *neşte*

Forma mai apropiată de etimon a articolului nehotărît *neşte* (< lat. *nescio quid* [Frâncu 2009:43]) are două ocurenţe în MS. 45: *ca* ***neşte*** *zori gata vom afla pre el* (Osia 6:3), *ca de la* ***neşte*** *morţi, darurile la ei le pun înainte* (Ep. Ier. 1:25).

III.2.3. Genitivul proclitic *ei, ii, i* la substantive proprii feminine

Genitiv-dativul mai multor substantive proprii feminine se construieşte cu articolul *ei*, *ii* sau *i*

---

[75] Cf. Munteanu 2008d: 78-79: „Foarte frecvent în Cartea Leviticului (vezi, deexemplu, 17:2), în Ms. 45 şi BB secvenţa *om, om* reproduce gr. *ἄνθρωπος, ἄνθρωπος* (SEPT.), care, la rândul ei, reprezintă o calchiere sintagmatică a unui procedeu ebraic: ebr. *'iyš wā'iyš* (literal „omul om“) semnifică, prin reduplicare, pronumele nedefinit „fiecare, oricare, cineva“ (cf. GESENIUS, s.v.). Deşi o exigenţă a clarificării contextuale ar fi reclamat echivalarea după sens, principiul literalităţii a fost destul de puternic pentru a impune păstrarea intactă a sintagmei originare din BIBL.1688 până la BIBL.MICU (la care, în notă, aflăm explicaţia: „om, om, adecă fieştecarele“), BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, şi BIBL.HELIADE. Cf. BIBL.CORN.: *cineva*, BIBL.RADU-GAL.: *orice bărbat*, BIBL.1990: *orice om*.” Despre fenomenul reduplicării în limbile romanice, însă fără nici o referire la limba română, vezi Bollée 1978.

proclitic[76]:

— *ei*: *şi dzise Mardoheu cătră Ahratheu: pasă şi dzi* ***ei Esthir*** (Est. 4:12), *şi ca acêstea întîmplîndu-să, să întîmplă Tharsis şi Malótas a să rocoşi, pentru că* ***ei Antióhida*** *ţiitoarei împăratului în dar să da* (2Mac. 4:30);

— *ii*: *şi dzise Lámeh muierilor lui,* ***ii Adá şi Sellá*** (Fac. 4:22), *povesti* ***ii Rahil*** *cum iaste frate tătîne-său* (Fac. 29:12), *şi vei face* ***ii Ghe*** *şi împăratului ei în ce chip ai făcut* ***ii Ierihó*** *şi împăratului ei* (Ios. 8:2);

— *i*: *zemisli Valá, slujnica* ***i Rahil*** (Fac. 30:4), *şi te vei pogorî înaintea* ***i Galgal*** (1Reg. 10:8), *carele iaste despre faţa* ***i Ghea*** (2Reg. 2:24), *şi* ***i Melhol****, fêtei Saul, nu s-au făcut copil pînă în dzua ce au murit ea* (2Reg. 6:23), *au încungiurat asupra* ***i Thersá*** (3Reg. 16:17), *şi* ***i Iezável*** *au grăit Domnul, dzicînd* (3Reg. 21:23), *denapoia* ***i Vaal*** *nu am mersu* (Ier. 2:23), *luarea* ***i Neneví*** (Naum 1:1), *să tăbărî Antioh asupra* ***i Dóra*** (1Mac. 15:13).

Exemplele în care numele proprii sînt precedate atît de prepoziţia *a*, cît şi de articolul de genitiv-dativ *i* au fost puse de Arvinte 1988:72 pe seama textului grecesc (articolul corespondent feminin fiind *τῆς*): *pînă la Tereminthos a i Faran* (Fac. 14:6) (în textul grecesc: *ἕως του Τερεμίνθου τῆς φαρὰν*), *şi tot omul Israil s-au sculat dentru locul lui şi s-au tăbărît la Vaalthamar; şi aleşul Israil să lupta den locul lui de cătră apus a i Gavaá* (Jud. 20:33), *apa* ***a i Nemrim*** *pustie va fi şi iarba ei va lipsi, pentru că iarbă vêrde nu va fi* (Is. 15:6), *pentru că împreună strigarea hotarul Moavítidei,* ***a i Agalim****, şi vaietul ei — pînă la fîntîna a lui Elim, vaietul ei* (Is. 15:8).

III.2.4. Folosirea numelor proprii feminine terminate în consoană la forma nedeterminată

Tot în legătură cu redarea în română a construcţiilor greceşti care conţin nume proprii la genitiv sau dativ, Arvinte 1988:72 semnalează, pe de o parte, întrebuinţarea, uneori, a numelor feminine terminate în consoană, la forma nedeclinată: *în* ***casa Rahil*** (Fac. 31:34) (în gr. *εἰς τὸν οἶκον Ῥαχὴλ*) sau păstrarea desinenţei greceşti de genitiv a numelui propriu: *ficiorul* ***ii Melhas*** (Fac. 24:15).

III.2.5. Calchierea articolului definit grecesc

Respectarea construcţiei greceşti (cu articol) poate fi observată şi în următorul caz: *şi şedzu David întru îngrădire, şi să chemă aceasta* ***i cetatea David*** (2Reg. 5:9) (*καί ἐκλήθη αὕτη ἡ πόλις Δαυιδ*).

III.2.6. Absenţa articolului definit masculin la genitiv-dativ prin calchierea originalului grecesc

La genitiv-dativul numelor proprii masculine, forma *lu* a articolului hotărît proclitic cunoaşte cinci ocurenţe: *ficiorii* ***lu*** *Gad* (Num. 32:29), *să aduse nărodul* ***lu*** *Zaraí* (Ios. 7:17) etc. Absenţa articolului hotărît *lui* înaintea unor nume proprii a fost explicată de Arvinte 1994:7 tot prin respectarea textului grecesc: ***ficior Amisadaí*** (Num. 1:12) (*υἱὸς Ἀμισαδαΐ*), ***fiiu Enan*** (Num. 1:15) (*υἱὸς Αἰνάν*), *limba* ***fiilor Israil*** (Ieş. 1:9), *strigarea* ***fiilor Israil*** *veni cătră mine* (Ieş. 3:9), *socoteşte pre* ***ficiorii Leví*** (Num. 3:15), *cîrteala* ***fiilor Israil****, carea au cîrtit pentru voi, am audzit* (Num. 14:27), ***fiii Simeon*** (1Paral. 4:20) (faţă de: *nu vor mînca* ***fiii lui Israil*** [Fac. 32:32], *veniră* ***ficiorii lui Israil*** [Fac. 42:5], *era aceştia* ***ficiorii lui Leví*** [Num. 3:17], ***fiii lui Simeon*** [1Paral. 4:42]) etc.

III.2.7. Formele articolului posesiv-genitival

Forma invariabilă *a* a articolului posesiv-genitival este foarte frecventă în MS. 45, în special înaintea substantivelor (cf. şi Arvinte 1988:72, Frâncu 2009:46): *pămîntu* ***a*** *pasărilor* (Fac. 7:21), *untul de lemnu* ***a*** *ungerii* (Ieş. 31:10), *cêle doao lêspedzi* ***a*** *mărturiei* (Ieş. 31:17), *aducîndu păcate* ***a*** *părinţilor pre ficiori şi pre fiii fiilor* (Ieş. 34:7), *cêle dentîi roduri* ***a*** *pămîntului tău* (Ieş. 34:26), *sfînt* ***a*** *sfinţilor* (Lev. 2:10), *ca nişte vase* ***a*** *olariului zdrobi-i-vei pre înşi* (Ps. 2:9), *fiii* ***a*** *oamenilor* (Ps. 4:3), *păraie* ***a*** *fărălegii m-au scuturat* (Ps. 17:5), *răniţi* ***a*** *sabiei* (Dan. 2:48).

A apare şi înaintea pronumelor personale, relative şi demonstrative: *toate cîte era* ***a*** *lui* (Fac. 39:5), *undeţile de carne* ***a*** *lui* (Ieş. 38:3), *şi* ***a*** *cui sîntu acêstea carele mergu înaintea ta?* (Fac. 32:17), *4 părţi* ***a*** *aceştiia* (Iez. 42:20), înaintea articolului hotărît *lui*: *cei doi ficiori* ***a*** *lui Iacov* (Fac. 34:25), *au moştnenit pămîntul lui şi* ***a*** *lui Og* (Deut. 4:47), *cei bătrîni* ***a*** *lui Israil* (Ios.

---

[76] Arvinte 1988:71-72 oferă o sinteză a principalelor opinii exprimate în literatura de specialitate cu privire la acest fenomen, de la Densusianu 1932:113, care considera antepunerea articolului hotărît feminin „o vagă urmă a vechii flexiuni a substantivului în dacoromână”, la Ivănescu 1980:135, care o considera o trăsătură a vechiului dialect crişean-maramureşean din româna primitivă (introdusă în Moldova de ardeleni şi de crişeni-maramureşeni), respectiv la Coteanu 1969:119-120, pentru care explicaţia fenomenului prin „continuitatea stadiului primitiv” i se părea puţin probabilă, invocînd, în schimb, „necesitatea de a nu modifica numele propriu”.

7:6) sau, mai rar, înaintea numeralelor ordinale: *în* ***a*** *treispredzêcelea an s-au rocoşit* (Fac. 14:4), *săvîrşêşte dară* ***a*** *şêptelea* (Fac. 29:27). De obicei, la numeralele ordinale (în cazul cărora articolul este, de altfel, element formativ şi, în plus, marcă a genului, *al* indicînd masculinul şi *a* femininul[77]) forma *al* este consemnată: ***al*** *doilea rîu* (Fac. 2:13), *rîul* ***al*** *treilea – Tigris* (Fac. 2:14), *rîndul* ***al*** *patrulea* (Ieş. 28:20), *în* ***al*** *cincilea an* (Lev. 19:25), *Ieththiá,* ***al*** *şaselea, Eliil,* ***al*** *şaptelea* (1Paral. 12:11), *în* ***al*** *patrusprezdzêcelea an* (Fac. 14:5), *cel* ***al*** *cincidzăcilea an* (Lev. 25:10).

Cînd însoţeşte un posesiv, articolul are de obicei forme variabile: *pentru că* ***ai*** *miei sîntu fiii lui Israil* (Lev. 25:55), *vor fi* ***ai*** *miei leviţii* (Num. 3:12), *dentru cêle ascunse* ***ale*** *mêle curăţêşte-mă* (Ps. 18:13), *cêle doao fête* ***ale*** *tale* (Fac. 19:15), *să nu aduci arderile cêle de tot* ***ale*** *tale întru tot locul* (Deut. 12:13), *cine păzêşte* ***ale*** *sale căi păzêşte* ***al*** *său suflet* (Parim. 16:18), *să nu-ţi aduci aminte* ***ale*** *noastre fărădălegi vechi* (Ps. 78:8), *de* ***ai*** *noştri eşti, au dentru nepriêteni?* (Ios. 5:13), *împleţi cêle de drum* ***ale*** *voastre* (Fac. 45:17), *pre cei mai bătrîni* ***ai*** *voştri* (Deut. 31:28).

Excepţiile sînt rare: *căci* ***a*** *tale sînt toate* (1Paral. 29:14), *toate cêle slăvite* ***a*** *noastre au căzut* (Is. 64:11), *afară den rugile voastre şi cêle de bunăvoie* ***a*** *voastre* (Num. 29:39).

Antepunerea adjectivului posesiv explică succesiunile de tipul *a a* sau *a ai* din: *căci Dumnedzău au zidit pre om spre nestricare şi chip* ***a a*** *sale fiinţe au făcut pre el* (Sol. 2:23), *binevruşi besêrică* ***a ai*** *tale sălăşluire întru noi să să facă* (2Mac. 14:35).

III.2.8. Distribuţia formelor articolului demonstrativ adjectival

Articolul demonstrativ adjectival are, la singular, formele *cel* (la masculin) şi *cea* la feminin: *luminătoriul* ***cel*** *mare, (...) şi luminătoriul* ***cel*** *mic* (Fac. 1:16), *den dobitocul* ***cel*** *curat, şi den dobitocul* ***cel*** *necurat* (Fac. 7:8), *la stăjariul* ***cel*** *înaltu* (Fac. 12:6), *adune-se apa* ***cea*** *de suptu ceriu* (Fac. 1:9), *acoló iaste rubinul şi piatra* ***cea*** *vêrde* (Fac. 2:12), *pînă în apa* ***cea*** *mare a Efráfthului* (Fac. 15:18), *afară den foametea* ***cea*** *mai denainte* (Fac. 26:1).

La genitiv-dativ, feminin, singular, articolul adjectival prezintă numai forme etimologice (< **ecce* + *illaei* > *acel'ei* > *aceii* > *ceii* > *cei*) (Arvinte 1988:73, Frâncu 2009:44)[78]:

— *ceii*: *va pune preutul pomenirea lui pre jirtăvnic, jirtvă miros mirosirei* ***ceii*** *bune Domnului* (Lev. 2:2), *în sîngele pasării* ***ceii*** *jungheate* (Lev. 14:6), *pre marginea mînii lui* ***ceii*** *drêpte* (Lev. 14:14), *pre marginea urechii* ***ceii*** *drêpte* (Lev. 14:28), *pre vîrvul măgurii* ***ceii*** *înalte* (Is. 28:4), *nu va putea să facă dentîi născut pre ficiorul* ***ceii*** *iubite trecîndu cu vedêrea ficiorul* ***ceii*** *urîte, cel dentîi născut* (Deut. 21:16), *pre vîrvul măgurii* ***ceii*** *înalte* (Is. 28:4), *lărgimea luminei* ***ceii*** *rămase — de coţi 5* (Iez. 41:11);

— *cei*: *dzise Avráam slugii lui* ***cei*** *mai bătrîne* (Fac. 24:2), *pînă la cel dentîi născut slujnicei* ***cei*** *lîngă moară* (Ieş. 11:5), *vei pune pre marginea urechii lui Aaron* ***cei*** *drêpte, şi pre marginea mîinii* ***cei*** *dirêpte* (Ieş. 29:20), *despre partea Mării* ***cei*** *Sărate* (Num. 34:3), *după toate blăstămile făgăduinţei* ***cei*** *scrise întru cartea lêgii aceştiia* (Deut. 29:21).

La genitiv-dativ, masculin, singular, forma este *celui*: *de vei împrumuta argintu fratelui* ***celui*** *sărac ce iaste lîngă tine* (Ieş. 22:25), *pre marginea piciorului lui* ***celui*** *dreptu a lui* (Lev. 8:22) etc.

La plural, articolul are formele: *cei* (la masculin), *cêle* (la feminin), pentru nominativ-acuzativ şi *celor* pentru genitiv-dativ (la ambele genuri): *aceştia era uriiaşii* ***cei*** *de vêci* (Fac. 6:4), *acoperi toţi munţii* ***cei*** *înalţi* (Fac. 7:19), *împărţi întru dzua acêea ţapii* ***cei*** *bălţaţi şi* ***cei*** *albi* (Fac. 30:35), *bodzii* ***cei*** *striini* (Fac. 35:2), *cerceii* ***cei*** *de aur* (Ieş. 32:2), *de la oamenii* ***cei*** *socotiţi a adunării* (Ieş. 38:25), *preuţii* ***cei*** *unşi* (Num. 3:3), *preste munţii* ***cei*** *înalţi* (Deut. 12:2), *toate dobitoacele* ***cêle*** *curate* (Fac. 7:2), *faptele* ***cêle*** *năsîlnice* (Ieş. 6:9), *să făcu preut la* ***cêle*** *nalte* (3Reg. 13:33), *şi* ***celor*** *bătrîni dzisără* (Ieş. 24:14), *cumpănitură luminătorilor* ***celor*** *de aur* (1Paral. 28:15), *căută spre ruga* ***celor*** *smeriţi* (Ps. 101:18), *inima* ***celor*** *slabi va lua aminte a audzi* (Is. 32.4) etc.

În Ms. 45 *a* se întîlneşte şi cu valoare de articol demonstrativ, în contexte precum: *pentru acêea, dară, (...),* ***a*** *mai grêle munci biruiră* (Iosip 7:16), **La dzua a mai nainte de sîmbătă, cînd să lăcui pămîntul. Laudă cîntării lui David 92** (titlul psalmului 92).

III.3. Adjectivul

III.3.1. Clase lexico-gramaticale ale adjectivului

În Ms. 45 există un număr considerabil de adjective

---

[77] Vezi Dimitriu 1999:179. Pentru ideea că morfemele *al*, *a* din componenţa numeralului ordinal au statut de afix liber lexico-gramatical, diferit de statututul omonimelor lor din seria *al*, *a*, *ai*, *ale* care funcţionează în alte structuri, vezi GBLR:201.

[78] În legătură cu apariţia formei cu *-l-*, *(a)celei(a)* şi a formelor *aceleiaşi*, *(a)celeilalte*, *(a)cestei(a)*, vezi Frâncu 1972:25-52.

„mobile"; astfel, multe dintre acestea se actualizează lexico-gramatical (adesea, sub influența textului grecesc) ca substantive:

— *vêrde*: *și tot* ***vêrdele*** *cîmpului mainte decît a răsări pre pămîntu* (Fac. 2:5) (după modelul gr. *χλωρός, -ά, -όν*; *τὰ χλωρά*);

— *bătrîn, tînăr*: *cununa* ***bătrînilor*** *— fiii fiilor* (Parim. 17:6), *săgetăturile* ***tinerilor*** *vor sfărîma* (Is. 13:18). Sensul de 'șef (al poporului), conducător' al lui *bătrîn*: *să nu ne lași pre noi, pentru care lucru ai fostu împreună cu noi întru pustiiu; și vei fi întru noi* ***bătrîn*** (Num. 10:31) a fost explicat de Arvinte 1994:29 prin influența textului grecesc (*καὶ ἔσῃ ἐν ἡμῖν πρεσβύτης*);

— *roșiu*: *moașa legă* ***roșiu*** *la mînă* (Fac. 38:28);

— *săvîrșit* 'consacrat', 'sfințit': *ucideți fieștecarele pre ruda lui pre cel* ***săvîrșit*** *lui Velfegor* (Num. 25:5);

— *drept*: *mă va cuprinde cu* ***dreapta****, și nu voi vedea* (Iov 23:9), *și nu să va lipsi de către* ***drepți*** *județul* (Iov 36:17);

— *bun*, *plăcut*: *să vei face* ***bunul*** *și* ***plăcutul*** *înaintea Domnului* (Deut. 12:25), modelul grecesc fiind: *τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν* (Arvinte 1997:58), ***plăcutele*** *înaintea lui vei face* (Ieș. 15:26);

— *gol*: *și pre cei* ***goli*** *i-au adormit* (Iov 24:10);

— *nevinovat*: *mîntui-va pre cel* ***nevinovat*** (Iov 22:30);

— *sfînt* 'sanctuar, lăcaș sfînt'[79]: *și vor face vășmîntul (...), la* ***sfîntu****, pentru ca să-mi preuțască mie* (Ieș. 28:3);

— *strîmb*: *făcut-au* ***strîmbe****?* (Iov 36:23), *mărturiia* ***strîmbilor*** *vicleană-i* (Parim. 12:18);

— *sucit* (la plural) 'franjuri, ciucuri'[80]: ***sucite*** *să faci ție pre cêle 4 áripi a îmbrăcăminților tale* (Deut. 22:12)

— *usăbit* 'ofrandă'[81]: *tot* ***usăbitul*** *întru fiii lui Israil ție va fi* (Num. 18:14);

— *mêser*: *căci nu pînă la săvîrșit să va uita săracul, răbdarea* ***mêserilor*** *nu va pieri desăvîrșit* (Ps. 9:19);

— *rău*: *pentru ca să nu să facă vrun* ***rău*** *la tine* (Parim. 3:30), *inima îndrăpnică meșterșuguiêște* ***rêle*** (Parim. 6:14), ***răul*** *face rău cînd să va împreuna cu dreptul* (Parim. 11:15), *cercînd* ***rêlele****, îl vor apuca pre el* (Parim. 11:27);

— *împotrivnic*: *vor pieri toți* ***împotrivnicii*** *tăi* (Is. 41:11);

— *păcătos*: *pentru păcatul budzelor cade în lațuri* ***păcătosul*** (Parim. 12:14);

— *cuvios*, *groaznic*: *și ei, auzind* ***cuvioase*** *și văzînd* ***groaznice****, nu numai să temură, ci și împotrivă filosofiră tiranului și pren bună cuvîntarea tiraniia lui o surpară* (Iosip 8:15);

— *socotitoriu* 'supraveghetor'[82]: *și Zevul,* ***socotitoriul*** *lui, robul lui* (Jud. 9:28), *și făcu în Ierusalim meșterșuguri meșterșuguite a* ***socotitoriului*** (2Paral. 26:15);

— *cioplit* 'sculptură', 'statuie', 'chip cioplit'[83]: ***cioplitele*** *bodzilor lor să le ardeți cu foc* (Ieș. 34:13), *să nu faci ție* ***cioplit*** (Deut. 5:8);

— *tîrziu*: *vai, ceia ci să scoală dimineață și síchera gonesc, cei ce îngăduiesc* ***tîrziul*** (Is. 5:11).

De asemenea, utilizate singure în vocativ, adjectivele se substantivizează: *suie-te,* ***pleșuvule****, suie-te,* ***pleșuvule****!* (4Reg. 2:23), *pasă către furnică, o,* ***lênешule****, (...) !* (Parim. 6:6), *pînă cînd,* ***lênешule****, zaci?* (Parim. 6:9), *tu, dară, o,* ***ticăloase****, dentru aceasta pre noi ne slobodzi* (2Mac. 7:9).

Mai multe sintagme (cu valoare adjectivală sau substantivală) în componența cărora intră adjective au fost explicate de Arvinte 1991:41-47, 1993:25-36, 1994:28-37 prin calc după greacă:

— sintagmele compuse cu *roșiu*: ***róșiu răsucit*** (Ieș. 28:29), ***roșiul răsucitul*** (Ieș. 31:5), ***roșiu îndoit răsucit*** (Ieș. 35:6), ***roșiu răsucit*** (Ieș. 38:18), ***roșiu împletit*** (Ieș. 39:29), ***cu roșiul împletit*** (Lev. 14:52) cu sensul 'stofă de culoare roșie-stacojie' calchiază gr. *κεκλωσμένον κόκκινον* (Arvinte 1993:32);

— prin sintagma *rîvnitoare împotrivă* sau *împotrivă rîvnitoare* 'rivală (datorită geloziei)', Milescu a redat, în „absența în epocă a unui cuvînt adecvat pentru sensul 'gelozie'", „fiecare din cele două elemente componente ale gr. *ἀντίζηλος*: *ἀντί* 'împotrivă' și *(ὁ) ζῆλος, -ου* 'gelozie', 'zel', 'ardoare' (Arvinte 1993:32): *muiêre preste soru-sa să nu iai* ***rîvnitoare împotrivă*** *să-i descoperi rușinea ei preste însă încă fiind ea vie* (Lev. 18:18), *durêrea inimii și jale — muiêre* ***împotrivă rîvnitoare*** *spre muiêre, și bătaie limbii la toate împreunîndu-să* (Sir. 26:7), *nu te sfătui cu cela ci te fură cu vedêrea și de către ceia ci rîvnescu spre tine ascunde*

---

[79] Pus de Arvinte 1993:33 pe seama gr. *(τὸ) ἅγιον*.

[80] În textul grecesc: *στρεπτὰ ποιήσεις σεαυτῷ ἐπὶ τῶν τεσσάρων κρασπέδων τῶν περιβολαίων σου* (Arvinte 1997:54).

[81] Arvinte 1994:43 face trimitere la gr. *πᾶν ἀνατεθεματισμένον*.

[82] Sensul este considerat de Arvinte 1994:42 un calc semantic după gr. *(ὁ) ἐπίσκοπος, -ου*.

[83] Explicat de Arvinte 1991:41, prin calc după gr. *τὰ γλύπτα (τῶν θεῶν)*.

sfatul. Cu muiêre pentru ***împotrivă rîvnitoarea*** *ei și cu cel fricos pentru război* (Sir. 37:10, 11);[84]

— sintagma *străin de rudă* 1. 'care nu-i preot', 2. 'de alt neam, neisrailitean' este explicată prin calc după gr. *καὶ πᾶς ἀλλογενής*: *tot* ***striinul de rude*** *nu va mînca sfinte* (Lev. 22:10), respectiv după gr. *καὶ ἐκ χειρός ἀλλογενοῦς*: *și den mîna* ***striinului de rudă*** *să nu aduceți daruri Dumnedzăului vostru* (Lev. 22:25) (Arvinte 1993:33);

— compusul *vechile vechilor* 'roadele anilor anteriori': *pînă vor veni roadele lui veți mînca* ***vechi a vechilor*** (Lev. 25:22) calchiază gr. *καὶ φάγεσθε παλαιὰ παλαιῶν* (Arvinte 1993:35);

— *cel striin de neam* 'străin': *și* ***cel striin de neam*** *ce mêrge aproape va muri* (Num. 3:38), *nu zică* ***cel striin de neam*** (Is. 56:3) reprezintă un calc după gr. *(ὁ) ἀλλογενής* (Arvinte 1994:33);

— *cel cu cel puțîn* 'cel care adunase cel mai puțin': ***cel cu cel puțîn*** *au strînsu 10 cori și au zvîntat șie zvîntări pren pregiurul taberii* (Num. 11:32) calchiază gr. *ὁ τὸ ὀλίγον συνήγαγε δέκα κόρους* (Arvinte 1994:34);

— *aducători înlontru de cărți* 'logofăt', 'secretar', echivalentul sintagmei grecești *γραμματοεισαγωγεῖς*, compus din *(ὁ) γραμματύς, -έως* + *(ὁ) ἀγωγός, -οῦ* (Arvinte 1991:41): *și tu ție socotêște dentru tot nărodul oameni tari și temători de Dumnedzău, oameni drepți ce urăscu mîndrie și vei pune pre ei mai mari preste mie, și preste sută, și preste cincidzeci, și preste dzêce mai mari, și* ***aducători înlontru de cărți*** (Ieș. 18:21);

— *bun miros* calchiază gr. *εὐώδης, -ης, -ες* (Arvinte 1991:41): *cătră miros de* ***bun miros*** *înaintea Domnului* (Ieș. 29:25), *tingiri cu* ***bun miros*** (3Ezd. 1:11), *tămîiêre și* ***bun miros*** *spre pomenire* (Sir. 45:21);[85]

— în sintagme de tipul *începător după vîrtute*, *începător de fugă*, *începător de vin*, *începător* 'cel care îndeamnă la ceva', 'șef' calchiază gr. *(ὁ) ἄρχων, -οντος* (Arvinte 1991:43): *nu iaste glas* ***începătorilor după virtute****, nice glas de* ***începător de fugă****, ce glas de* ***începători de vin*** *eu audzu* (Ieș. 32:17).

Alte adjective se actualizează ca adverbe: *dă vei adormi,* ***dulce*** *vei dormi* (Parim. 3:24), *ochii tăi* ***drept*** *să caute și gênele tale să să plêce* ***drept*** (Parim. 4:25), ***puțîn*** *dormi și* ***puțîn*** *șezi și* ***puțîn*** *dormitezi și* ***puțin*** *îmbrățășezi cu mîinile pieptul* (Parim. 6:10), *cine mêrge* ***prost*** (Parim. 10:10), *de va răspunde* ***năsîlnic*** (1Reg. 20:7), *dă iaste* ***iușor*** *întru ochii voștri a să îngineri împăratului* (1Reg. 18:23) etc.

Pe de altă parte, numeroase adjective se explică prin conversiune de la participii verbale: *și era amîndoi* ***despuiați*** (Fac. 2:25), *bucatele cêle* ***păzite*** (Fac. 41:36), *piei de berbeci* ***rușite*** (Ieș. 25:5), *culcaiu-mă* ***turburat*** (Ps. 56:5), *fămêie* ***măritată*** (Parim. 6:24) etc.

Consemnăm și adjectivul *bărbat(ă)*, provenit prin conversiune din substantiv. *muiêrea* ***bărbată*** *— cunună bărbatului ei* (Parim. 12:4), *călăreț* ***bărbat*** *și tare* (2Mac. 12:35).

III.3.2. Clase semantice de adjective

Cele mai multe adjective din MS. 45 se înscriu în clasa calificativelor: *chelbaș*: *iaste* ***chelbaș*** (Lev. 13:41), *chiar*: *cei de-nțeles la cuvinte și ei s-au înțelepțit și au ploat pilde* ***chiare*** (Sir. 18:29), *îndrăpnic*: *cea* ***îndrăpnică*** *gură* (Parim. 4:24), *inima* ***îndrăpnică*** (Parim. 6:14), *fămêia* ***îndrăpnică*** (Parim. 11:22), *roșiu*[86]: *și ieși ficiorul cel născut întîi* ***róșiu*** *tot* (Fac. 25:25), *om călare fiind pre cal* ***roșiu*** (Zah. 1:8), *gropilat* 'plin de gropile', (derivat cu sufixul *-at*): *pogorîre nu va mai fi ție la Siríia cea* ***gropilată*** *și Finíchi* (3Ezd. 2:24), *dentru birul a* ***gropilatei*** *Siríei și Finíchei* (3Ezd. 6:29), *mêser*: *de va fi* ***mêser*** *fratele tău* (Lev. 25:25), *limbă* ***mêseră*** (Parim. 28:15), *grebănos* 'cocoșat', *pecinginos* 'care are pecingine', *pănihos* 'cu vederea stricată': *au* ***grebănos****, au* ***pecinginos****, au* ***pănihos*** *la ochi* (Lev. 21:19), *înfrînt* 'bolnav de blenoragie'[87]: *acesta are*

---

[84] Cf. și Munteanu 2008d: 92-93: „Noțiunea „adversară, rivală", lexicalizată în BIBL.HEBR. prin subst. *tsārar* (cf. GESENIUS, s.v.), este desemnată în MS. 45 și BIBL.1688, la Lev. 18:18, prin sintagma *râvnitoare împotrivă* (care reapare în Sir. 26:7 sub forma *împotrivă râvnitoare*), un calc lexical de expresie, după LXX: *ἡ ἀντίζηλος* „rivală" (< *ἀντί* „împotrivă", *ζῆλος* „ardoare; zel, râvnă"). Alte opțiuni: *țiitoare* (MICU, FILOTEI, ȘAGUNA), *rivală* (HELIADE, CORN.), *dușmancă* (RADU-GAL.) *concubină* (BIBL. 1968, BIBL. 1990)."

[85] Cf. și Munteanu 2008d: 65: Expresia tautologică (Lev. 2:9 și passim) *miros de bună mirosire* (Ms. 45 și BB), cu prelungiri târzii la MICU, FILOTEI, ȘAGUNA: *miros de bună mireazmă* și RADU-GAL.: *miros de bună mireazmă*, reprezintă un reflect fidel al gr. *ὀσμὴ εὐωδίας* „miros al unei miresme plăcute" (LXX.) și al slavon. *вонѣ благо оуханиꙗ* „idem". Ms. 4389: *miros bun* urmează aici VULG.: *suavis odor*, cf. și BIBL.HELIADE: *odóre de suavitate*, CORN.: *miros plăcut*, BIBL.1990: *mireasmă plăcută*. În BIBL.HEBR. expresia echivalentă are un caracter apotropaic, utilizându-se în relație cu orice tip de sacrificiu, pentru a cere bunăvoința lui Iahwe."

[86] Formă mai apropiată de lat. *rŏsseus* (cf. Frâncu 2009:275).

[87] Pentru sensul legat de bolile venerice al verbului *a înfrînge*, vezi Arvinte 1993:38.

stricăciune au iaste ***înfrîntu*** (Lev. 22:4), *oțărît* 'respingător, spurcat': ***oțărît*** *iaste la eghiptêni tot păstoriul de oi* (Fac. 43:32), *tîrîitoriul carele să tîrîiêște pre pămîntu* ***oțărît*** *să fie voao* (Lev. 11:41), *prișleț* 'străin, venetic': *și fu* ***prişleț*** *Avraam* (Fac. 21:34), *eu sîntu* ***prişleț*** *întru pămîntul lor* (Fac. 24:37), *năsîlnic*: *faptele cêle* ***năsîlnice*** (Ieş. 6:9), *nărodu* ***năsîlnic*** (Deut. 9:6), *preacurvă* 'adulterină': *aceasta-i calea muierii* ***preacurve*** (Parim. 30:20), *încurmedzișată*: *și eu am mersu cu ei cu mîniia* ***încurmedzişată*** (Lev. 26:41), *vîrtucios* 'vîrtos, robust, puternic': *Domnul* ***vîrtucios*** *și tare* (Ps. 23:8), *iușor* (lat. *lĕvis* + *(u)șor*): *Domnul șade pre nor* ***iuşor*** (Is. 19:1), *strîmb*: *buze* ***strîmbe*** (Parim. 4:24), *flămînd*: *suflet* ***flămînd*** (Parim. 6:30), *roșiiatec/ roșiiatic/ roșiêtec*: *părul cel* ***roşiiatec*** (Lev. 13:36), *pipăire albă au* ***roşiiatică*** (Lev. 13:42), *și el –* ***roşiêtec****, cu frîmsêțele ochilor și bun la vedêre Domnului* (1Reg. 16:12), *și tu îmi vei da den pămîntul* ***roşiêtec*** (4Reg. 5:17), *puținea*: *adapă-mă, dară,* ***puținea*** *apă, căci am însătat* (Jud. 4:19), *am gustat (...)* ***puținea*** *miêre* (1Reg. 14:44), *nenădăjduit*: *frici le stătură asupră* ***nenădăjduite*** (Sol. 18:17), *știut* și *știutor* 'cunoscător': *bărbatul* ***ştiutor*** *nu va răpști certîndu-să* (Sir. 10:28), *bărbatul* ***ştiutor*** *și învățat păzi-să-va* (Sir. 40:33), *dați voao oameni înțelepți și* ***ştiuți*** *și cu minte la semințiile voastre* (Deut. 1:13).

Sensurile mai multor adjective calificative sînt rezultatul unor calcuri semantice din greacă, așa cum a demonstrat Arvinte 1993, 1994, 1997:

— sensul de 'înalt' al adjectivului *lung*[88]: *și tot nărodul carele am vădzut preste însul, oameni foarte* ***lungi*** (Num. 13:33);

— sensul de 'puternic' al adjectivului *înalt*[89]: *cu braț* ***înaltu*** *va scoate pre ei dentru pămîntul lui* (Ieş. 6:1), *te-au scos Domnul Dumnedzăul tău de acoló cu mînă tare și cu braț* ***înaltu*** (Deut. 5:15);

— sensul 'neluat în calcul', 'nepus la socoteală' al lui *negrăit*[90]: *și dzilele cêle de mainte* ***negrăite*** *vor fi, pentru căci s-au pîngărit capul rugii lui* (Num. 6:12);

— sensul 'despicat'[91] al adjectivelor *îngemănat* și *geamăn*: *cêle ce nu-s* ***îngemănate*** *la copite* (Lev. 11:4), *la copită nu-i* ***geamăn*** (Lev. 11:5);

— sensul 'condimentat', 'prevăzut cu ingrediente'[92] al adjectivului *răsfăcut*: *și toată jirtva făcută cu untudelemnu, și nu* ***răsfăcută****, la toți fiii lui Aaron va fi, fieștecăruia atocma* (Lev. 6:40);

— sensul 'persistent, tenace, permanent' al adjectivului *credincios*: *și va slăvi Domnul ranele tale (...) și boale rêle și* ***credincioase*** (Deut. 28:59)[93];

— sensul 'păgînesc' al lui *striin* în *foc striin*[94]: *au adus înaintea Domnului foc* ***striin*** *carele n-au porîncit Domnul* (Lev. 10:1), *aducea ei foc* ***striin*** *înaintea Domnului* (Lev. 16:1).

Și în cazul sensului 'blînd, blajin, delicat' al adjectivului *lin*, sens atestat și în alte texte vechi, Arvinte 1994:40 consideră că s-ar putea accepta influența corespondentului grecesc[95]: *priimite lui vor fi și va întra cu față* ***lină*** (Iov 33:26), *mai bun iaste cel* ***lin*** *la mînie cu smerenie decît carele împarte prăzi cu dosăditorii* (Parim. 16:20), *pentru că* ***lină*** *tăcêre cuprinse fiind toate, și noaptea cu a ei sîrguiêle mijlocind* (Sol. 18:14), *suișul arinos în picioarele bătrînului, așa muiêrea limbută la bărbatul* ***lin*** (Sir. 25:22), *bărbat bun și drăgăstos, sfiitor la întimpinare,* ***lin*** *la chip, și graiu răspundea cu cuviință* (2Mac. 15:12).

Forma de masculin singular *mincinos*, respectiv de feminin plural *mincinoase* cunosc cîte o singură ocurență: ***mincinos*** *ii calul spre mîntuire* (Ps. 32:17), ***mincinoasele*** *plăceri* (Parim. 31:30), în timp ce *minciunos* se întrebuințează mult mai frecvent: *duh* ***minciunos*** (3Reg. 22:22), *urîte-s Domnului budzele* ***minciunoase*** (Parim. 12:23), *mute să să facă budzele* ***minciunoase*** (Ps. 30:22), *n-au privit la dășertăciuni și mîniei cei* ***minciunoase*** (Ps. 39:6), ***minciunoşi*** *fiii oamenilor* (Ps. 61:9), *tot omul —* ***minciunos*** (Ps. 115 2).

Supțire apare cu două forme de plural[96]: *supțiri*: *7 spice* ***supțiri*** (Fac. 41:23), *7 vaci* ***supțiri*** (Fac. 41:27), respectiv *supții*: ***supții*** *la trupuri* (Fac. 41:3), *7 spice* ***supții*** (Fac. 41:7), *zimți* ***supții*** (Ieş. 37:2).

Adjectivul *gol* are la plural masculin forma *goli*: *tinerei și bătrîni* ***goli*** *și desculți* (Is. 20:4), *mai mulți dentru ei răniți* ***goli*** *au scăpat* (2Mac. 11:12).

Arvinte 1991:18 a semnalat folosirea formei de feminin *tîrdzie* cu referire la două substantive

[88] Sens explicat de Arvinte 1994:33 prin calc după gr. *ἄνδρες ὑπερμήκεις*.

[89] Arvinte 1991:43: după gr. *ἐν βραχίον ὑψηλῷ*.

[90] Explicat de Arvinte 1994:33 prin calc după gr. *αἱ ἡμέραι αἱ πρότερον ἄλογοι ἔσονται*.

[91] Arvinte 1993:37 invocă în acest caz o posibilă influență a textului grecesc: *καὶ ὁπλήν οὐ διχηλεῖ*.

[92] Explicat în Arvinte 1993:32 prin calc după gr. *καὶ μὴ ἀναπεποημένη*.

[93] În grecește: *καὶ νόσους πονηράς καὶ πιστὰς* (Arvinte 1997:44).

[94] Calc după gr. *πῦρ ἀλλότριον* (Arvinte 1993:33).

[95] *πραῢς σφόδρα*.

[96] Vezi și Arvinte 1988:72, 1993:9, care consideră că grupul -*ii*- s-ar putea explica prin influența verbului coradical *a supțiia* (< lat. *subtĭlĭo*, -*āre*).

neutre: *iară grîul și ovăsul nu s-au bătut, pentru că **tîrdzie** era* (Ieș. 9:32).

Articolul poate intra în structura adjectivului ca semn al determinării substantivului (sau a sintagmei nominale în ansamblu): *să nu cîștigi a **răilor** oameni ocări, nici să rîvnești căile lor* (Parim. 3:31), *urîte-s Domnului **încîlcitele** căi* (Parim. 11:20), ***groaznecul** cuvînt inima omului turbură* (Parim. 12:26), ***nemilostiva** mînie și **iutea** urgie, ce nimic nu rabdă rîvnirea* (Parim. 27:4), ***mincinoasele** plăceri și **dășarta** frîmsêțe ⌊a muierii nu iaste întru tine⌋* (Parim. 31:30), *biruitoriul a **gropilatei** Siríei și a Finíchei* (3Ezd. 7:1) etc.

Din poziția de regent, unele adjective se construiesc cu substantive (pronume) în dativ: *inima omului — simțitoare, **mîhnitoare sufletului** său* (Parim. 14:10), *el iaste **văzător faptelor** oamenilor* (Iov 34:21) etc.

Adjectivele categoriale, care „restrîng clasa de referenți desemnată prin substantiv la subclase" (GBLR:218) sînt mai rare în raport cu cele calificative: *limba și cartea **ovreiască*** (Cuv.II, [908/1]), *iarbă **sămănătoare** (...), lemnu **roditor*** (Fac. 1:11), *pasărea **zburătoare*** (Fac. 1:21), *parte **bărbătească** și **fămeiască*** (Fac. 7:9), *jiganiile **tîrîitoare*** (Fac. 8:1), *ia-mi giuncă **tretínă**, și capră **tretínă**, și berbêce **tretin*** (Fac. 15:9), *slujnică **eghipteanină*** (Fac. 16:1), *copil **jidov*** (Fac. 41:12), *și l-am împlut pre el duh **dumnedzăiescu*** (Ieș. 31:3), *roada **lemnească*** (Lev. 27:30), *jiganiile cêle **sălbatece*** (Iov 5:22) etc. Pentru sintagma *rană **eghiptenească*** 'ulcer, abces', Arvinte 1997:66-67 face trimitere la textul grecesc: *să te bată Domnul cu rană **egiptenească** la ședzuturi* (Deut. 28:27) (*Πάταξαι σε κύριος ἐν ἕλκαι Αἰγυπτίῳ εἰς τὰς ἕδρας*).

În subclasa așa-numitelor adjective situative (GBLR:219) se încadrează adjective deictice temporale: *nu te vei tême pentru răutăți **viitoare*** (Iov 5:21), *părinte a **viitoriului** vac* (Is. 9:6), ***următori** împăratului* (1Paral. 18:17), *proroci **următori** după el* (Sir. 48:8), adjective deictice spațiale: *la stînghea lui cea **dreaptă*** (Jud. 3:16), *vei dormi preste coasta cea **dreaptă*** (Iez. 4:6), *tu vei dormi preste coasta ta cea **stîngă*** (Iez. 4:4), adjective de ierarhizare: *și-mi era văr **premare*** (Tov. 1:21) etc.

III.3.3. Exprimarea superlativului

În ceea ce privește exprimarea gradului superlativ al adjectivelor, în Ms. 45 există, pe de o parte, superlative „sudate" (Frâncu 2009:275), în componența cărora intră „mărci morfolexicale" (GBLR:217), precum *prea*, *atot*, *întrutot*: *blagoslovit Avram lui Dumnedzău celui **preaînaltu*** (Fac. 14:19), *și să întăriră la suflete, nu numai oameni, ci și hiară cêle **preasălbatece*** (2Mac. 11:9), *Țiitor **preaînalte, Întrutotțiitor** Dumnezău* (3Mac. 6:2), *chemînd pre cel **atotvăzător** Dumnedzău* (Est. 5:1), *nu să va rușina de obraz cel **Atotdespuitor*** (Sol. 6:7), *strigară cu glas mare foarte pre cel **Atoateputêrnic*** (3Mac. 5:51), *căci tu, Doamne **Întrutotțiitoare*** (2Reg. 7:27), *rîvnind am rîvnit Domnului **Întrutotțiitoriului*** (3Reg. 19:14), *cu **preafrumoasă** acoperire podobit* (2Mac. 3:25) etc.

Pe de altă parte, superlativul se realizează cu ajutorul următoarelor adverbe și locuțiuni adverbiale:

• adverbul *foarte*: *vădzîndu eghiptênii muiêrea lui cum era **foarte frumoasă*** (Fac. 12:14), *și Avram era **avut foarte** cu dobitoc și cu argintu* (Ieș. 13:2), *păcatele lor **mari foarte*** (Fac. 18:20), *ficioara era **frumoasă** la față **foarte*** (Fac. 24:16), ***foarte strașnic** iaste locul acesta!* (Fac. 28:17), *să umiliră oamenii și cu scîrbă le era **foarte** lor* (Fac. 34:7), *iată, eu plou întru ceasul acesta, mîine, piatră **foarte multă*** (Ieș. 9:18), *și Ilí – **bătrîn foarte*** (1Reg. 2:22), *și să făcu războiul năsîlnic și **tare foarte*** (2Reg. 2:17), *va fi acoló pêște **mult foarte*** (Iez. 47:10), *au băut vin **mult foarte*** (Idt. 12:18).

Cazurile de postpunere și de dislocare a adverbului *foarte* de adjectiv sau de absență a adjectivului sînt considerate trăsături ale normei epocii (Frâncu 2009:49, 276).

Repetarea adverbului *foarte*: *piatra – **multă foarte, foarte*** (Ieș. 9:24), *pămîntul carele am socotit pre însul **bun** iaste **foarte, foarte*** (Num. 14:7), *fiindu **depărtată foarte foarte** de la Adamí cetatea* (Ios. 3:16) a fost explicată prin calchierea gr. *σφόδρα, σφόδρα* (Arvinte 1988:73).

• adverbul *așa*: *și dzise Agag: „dă iaste **așa amară** moartea!"* (1Reg. 15:32).

• adverbul *mult*: *Domnul, **multu îngăduitor** și **multu milostiv*** (Num. 14:18); sintagmele cu *mult*, considerate o caracteristică a limbajului bisericesc, au fost de asemenea explicate prin calc din greacă: *κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος* (Arvinte 1994:33).

• adverbul *prea*: *și Avraam și Sarrá, **prea bătrîni*** (Fac. 18:11), *și-am rămas eu **prea sîngur*** (3Reg. 19:14).

• adverbul *tare*: *și văzură tabără de limbi **tare îndzăoată** și călărime încungiurînd pre ea* (1Mac. 4:7).

• locuțiunea adverbială *de tot*: *și Aod întră cătră el,*

şi el şedea întru ceardacul cel de vară a lui, ***sîngur de tot*** (Jud. 3:20), *şi vor fi limbi* ***arse de tot****, ca spinul în ţarină aruncat şi* ***arsu de tot*** (Is. 33:12).

• locuţiunile *fără samă* şi *fără de număr*: *acesta Ptolemeu era de fêl grec, închinător de bozi, iar fiindu-i dragă învăţătura, adună cărţi multe,* ***fără samă****, den toată lumea* (Cuv.II, [907/1]), *jirtvuindu boi şi oi* ***fără de număr*** (3Reg. 8:5).

În tipologia mărcilor gradării se înscriu şi o serie de structuri sintactice comparative:

• structuri comparative realizate prin tiparul prototipic cu prepoziţia *ca* (GBLR:217): *şi vădzu Moav den preajmă apele* ***roşii ca sîngele*** (4Reg. 3:22), ***sprinteni ca căprioarele*** *preste munţi la iuţime* (1Paral. 12:8), ***amărîţi*** *la sufletul lor* ***ca o ursoaie lipsită de pui*** *întru ţarină* (2Reg. 17:8), *nărod* ***multu ca arina*** *cea den ţărmurile mării la mulţime* (Ios. 11:4), *pre faţa pustiiului* ***mănuntu ca coliandrăşul, albu ca gheaţa*** (Ieş. 16:14), ***frumoasă*** *eşti, cea de aproapele mieu,* ***ca o bună părêre, frumoasă ca Ierusalimul*** (Cînt. 6:3), ***ca o picătură de apă den maare şi grăunţu de arină****, aşa-s* ***puţini*** *ani întru dzua vacului* (Sir. 18:9).

• structuri comparative realizate cu locuţiunea prepoziţională *atocma cu*: *şi theé —* ***atocma cu trestiia de lung*** (Iez. 40:7).

• structuri comparative realizate cu *decît*: ***mai albi*** *dinţii lui* ***decît laptele*** (Fac. 49:12), ***mai sprinteni decît vulturii*** *— caii lor* (Ier. 4:13), ***mai iuţi decît lupii Arapîei*** (Avac. 1:8), ***decît lutul mai necinstită****-i viaţa lui* (Sol. 15:10), *pentru că pămintea mea —* ***decît miêrea mai dulce*** (Sir. 24:22).

Ideea de superlativ este redată şi prin:

• Combinaţii de două mijloace: adverb + o structură consecutivă: *şi adună Iosif grîu ca năsîpul mării* ***multu foarte pînă nu putea să numere*** (Fac. 41:49), *şi să veseli Olofernu pren ea şi au băut vin* ***mult foarte, cît nu au băut niciodineoară*** *întru o dzi, de cînd s-au născut* (Idt. 12:18);

• construcţii exclamative, în care adjectivul la gradul pozitiv este precedat de *cîtu-i de, cîtu e de*: ***cîtu-i de mare*** *milostenie Domnului* (Sir. 17:23), ***cîtu e de înfrîmseţată*** *a căruntêţelor judecată, şi la cei bătrîni a cunoaşte sfat!,* ***Cîtu-i de înfrîmseţată*** *a celor bătrîni înţelepciunea şi la cei măriţi cugetul şi sfatul!* (Sir. 25:6,7).

Avînd natură deictică, gradele de intensitate subiectivă (în primul rînd superlativul absolut) cunosc multiple procedee de realizare expresivă (Irimia 1997:92), inclusiv în construcţii unde interpretarea superlativă se obţine extratextual: *omul —* ***ca iarba****, dzilele lui —* ***ca floarea ţarenii****, aşa va înflori* (Ps. 102:14), *cerbicea ta —* ***ca nişte şireaguri****!* (Cînt. 1:9), *ochii tăi —* ***porîmbi****!* (Cînt. 1:14), *mirosul hainelor tale —* ***ca mirosul Livánului****!* (Cînt. 4:11), ***ca crinul în mijlocul spinilor****, aşa cea aproape de mine întru mijlocul fêtelor.* ***Ca mărul întru lêmnele dumbrăvii****, aşa fratele mieu între mijlocul fiilor* (Cînt. 2:2,3), *rîndurile coapselor tale —* ***asêmenea cu şiraguri*** (Cînt. 7:1), ***ca o aţă roşie*** *— budzele tale şi graiul tău frumos* (Cînt. 6:6).

III.4. Pronumele

Bogatul microsistem al pronumelui românesc era deja fundamentat în liniile sale esenţiale la momentul elaborării de către Milescu a versiunii sale biblice. Prezentăm în continuare, cu exemple abundente, particularităţi formale şi semantice ale diferitelor tipuri de pronume din MS. 45.

III.4.1. Pronumele personal

O serie de trăsături ale morfologiei pronumelui personal evidenţiate în studii anterioare, în special în studiile lui Vasile Arvinte, se regăsesc şi în MS. 45.

III.4.1.1. Flexiunea pronumelor personale

Pronumele personal de persoana a III-a, feminin, are, la plural, nominativ-acuzativ, formele *iale* şi *êle*: *sîntu la mine fête carele n-au cunoscut bărbat; scoate-le-voi pre* ***iale*** *la voi* (Fac. 19:8), *şi vor fi verigele întru teci păringelor ca să rădice cu* ***iale*** *masa* (Ieş. 25:27), *caută dară în ceriu şi numără stêlele, să vei putea număra pre* ***êle*** (Fac. 15:5), *merseră amîndoao pînă au sosit* ***êle*** *la Vithléem şi fu după ce au venit* ***êle*** *la Vithléem* (Rut 1:19) etc.

Pronumele personale de persoana a II-a (singular şi plural) apar în cîteva contexte în vocativ:

— *tu*: *acum dară, sculîndu-te, treci Iordánul,* ***tu*** *şi tot nărodul acesta* (Ios. 1:2), *scoală-te, dară,* ***tu,*** *şi ne tîmpină noao* (Jud. 8:21), ***Tu****, Doamne, să ne cruţi pre noi şi să ne păzeşti pre noi de către neamul acesta şi întru vac* (Ps. 11:8);

— *voi*: ***voi****, nărodu grei la cerbice, căutaţi să nu altă rană voi aduce eu pre voi şi voi topi pre voi* (Ieş. 33:5), ***voi****, boiêrii neamurilor, leviţilor, curăţiţi-vă voi* (1Paral. 15:12), ***voi****, muierilor, cu gura voastră aţi grăit şi cu mîinile voastre aţi plinit* (Ier. 44:25).

În mai multe contexte, pronumele personale de persoana I şi a II-a singular apar în nominativ, în loc de acuzativ: *ce m-aţi văzut făcîndu, curîndu faceţi ca şi*

eu (Jud. 9:48), *și eu proroc sînt, ca și* ***tu,*** (3Reg. 13:18), *den tină te-ai întregit tu, ca și* ***eu;*** (Iov 33:6) (faţă de: *pentru ca să să odihnească sluga ta, și slujnica ta, și cel de suptu jugul tău ca și* ***tine*** [Deut. 5:14], *proroc voi scula lor den mijlocul fraților lor ca și* ***tine*** [Deut. 18:18], *pentru că nu ești om ca și* ***mine*** [Iov 9:32]) etc.

III.4.1.1.1. Formele accentuate (nonclitice) de acuzativ şi dativ

La dativ plural, forma accentuată *noao* alternează cu *noaă* şi *noă*[97]: *să zidim* ***noao*** *cetaate și turnu* (Fac. 11:4) / *fetele lor să luăm* ***noaă*** *fămei* (Fac. 34:21), *și dzise* ***noaă*** *omul* (Fac. 42:33), *dă-ne* ***noaă*** *pîini!* (Fac. 47:15) / *vom face* ***noă*** *nume* (Fac. 11:4), *că omul au dzis* ***noă*** *dzicîndu* (Fac. 43:5).

Forma de dativ plural *voao* alternează cu *voaă* şi *voă*: *nu v-am grăit* ***voao*** *dzicîndu* (Fac. 42:22), *voi da* ***voao*** *pîini* (Fac. 47:16) / *ca tufele ierbii vă le-am dat toate* ***voaă*** (Fac. 9:3), *după cum v-a plăcea* ***voaă*** (Fac. 19:8) / *am dat* ***voă*** *toată iarba de sămănat* (Fac. 1:29), *rădic făgăduința mea* ***voă*** (Fac. 9:9).

Arvinte 1994:8 semnalează apariţia formei de dativ, singular, *mie* într-o construcţie calchiată din greceşte: *au rîvnești tu* ***mie?*** (Num. 11:29), după gr. *μὴ ζηλοῖς σύ μοι*.

Considerată o caracteristică a pronumelor personale în epoca veche a românei (Arvinte 1991:19, 1993:9, Frâncu 2009:55), întărirea formelor accentuate de acuzativ şi dativ cu pronumele reflexiv *-și* se întîlneşte şi în MS. 45, dar numai la pronumele *el*, *ei* şi *iale* (deci la persoana a III-a) şi numai în acuzativ:

— pronumele personal *eluși* are trei ocurenţe: *și va aduce Aaron vițălul cel pentru greșele al lui și să va ruga pentru* ***eluşi*** *și pentru casa lui* (Lev. 16:11), *să va ruga pentru* ***eluşi*** (Lev. 16:24), *pentru* ***eluşi*** *întemeiêre grijiia* (2Mac. 4:21);

— pronumele *eiși* are patru ocurenţe: *dziseră întru* ***eişi*** *gîndind nu drept* (Sol. 2:1), *nu au spus între* ***eişi*** *durêrea lor* (Sus. 1:11), *să întemeiară întru* ***eişi*** (1Mac. 1:65), *să preasăruta adinsu* ***eişi*** (3Mac. 5:49).

— *ialeși* are două ocurenţe: *și áripile lor — întinse deasupra acelor patru, la fieștecare dentre amîndoi doao încleștate între* ***ialeşi*** *și doao acoperiia deasupra trupului lor* (Iez. 1:11), *nu atocma pot iale întru* ***ialeşi*** *jidovêște dzicîndu-să și cînd să vor înmuta la altă limbă* (*Cuvîntu înainte înțelepciunei lui Iisus, fiiu lui Siráh*, [791/2]).

III.4.1.1.2. Formele neaccentuate (clitice) de acuzativ şi dativ

Cliticele pot apărea fie libere (independente), fie conjuncte, caz în care se grupează fie cu suportul sintactic (verb, inclusiv verb auxiliar, interjecţii cu valoare verbală, substantive, prepoziţii), fie cu un alt cuvînt devenit suport fonetic (pronume, adverbe, conjuncţii, morfem de infinitiv [GALR:203-204]). Precizăm că, în exemplele de mai jos, formele corespunzătoare persoanelor I şi a II-a pot apărea şi ca pronume reflexive (dezambiguizarea pronume personal / pronume reflexiv făcîndu-se, după cum se ştie, contextual).

Astfel, la persoana I, forma neaccentuată de dativ *mi* poate apărea:

— independentă (*mi*): *mai mare iaste vina mea decît a* ***mi*** *să ierta mie* (Fac. 4:12), *pentru ca să* ***mi*** *să facă mie bine* (Fac. 12:13);

— antepusă (*mi-*): ***mi-****ai făcut aceasta mie* (Fac. 12:18), *nu* ***mi-****au dzis el* (Fac. 20:5), *nu era cine să* ***mi-****l tălmăcească* (Fac. 41:24);

— postpusă (*-mi*), inclusiv verbului suport sintactic: *dărui-****mi*** *Dumnedzăul mieu dar bun* (Fac. 30:20), *ce-****mi*** *vei da mie?* (Fac. 15:2), *să scula asupră-****mi*** (1Reg. 17:35), *de au aflat robul tău har înaintea ochilor tăi, dea-****mi*** *mie loc într-una den cetățile ce-s în țarină* (1Reg. 27:5), *și dzise-****mi*** *împăratul* (Neem. 2:2), *a toate răotățile lor adușu-****mi*** *aminte* (Osia 7:2);

— intercalată (*-mi-*)[98]: *părea-****mi****-să că voi legați mănunche la mijlocul cîmpului* (Fac. 37:6), *jure-****mi****-se astădzi împăratul Solomon* (3Reg. 1:51), *lua-****mi****-vei, dară, și o crușiță de pîine în mîna ta* (3Reg. 17:11), *și jirtăvnicul cel de aramă fi-****mi****-va la dimineață* (4Reg. 16:15), *întorcu-****mi****-să durorile, dusu-****mi****-s-au nădêjdea ca un vînt* (Iov 30:15), *oricarele va citi scrisoarea aceasta și asămănarea ei cunoaște-****mi****-va mie* (Dan. 5:7).

Ca formă neccentuată de dativ se întîlneşte şi *îmi*[99]: ***îmi*** *adu* (Fac. 27:14), *acela* ***îmi*** *va fi slugă* (Fac. 44:10).

---

[97] Arvinte 1988:73 consideră că variantele *noaă* şi *noă* marchează începutul procesului de închidere a diftongului *oá* urmat de sunet labial, în cuvintele bisilabice.

[98] Frâncu 2009:51 explică poziţia mediană a formelor neaccentuate, întîlnită îndeosebi în textele religioase, în interiorul unor forme verbale compuse (cu auxiliarul postpus) ocurente la început de frază sau de propoziţie, prin faptul că aceste unităţi sintactice nu puteau începe cu o formă atonă de pronume sau cu un auxiliar.

[99] Pentru ideea că formele cu *î* protetic reprezintă o inovaţie apărută în sec. al XVI-lea, care s-a răspîndit în secolul următor, vezi Rizescu 1964:749-753, Frîncu 1982b:81-82.

La acuzativ, forma neaccentuată *mă* poate fi:

— independentă (*mă*): ***mă*** *vei scoate astădzi de pre fața pămîntului* (Fac. 4:13), *posluşnicul mieu* ***mă*** *va moştneni* (Fac. 15:3), ***mă*** *vei curăți* (Ps. 50:8);

— postpusă (*-mă*): *adapă-****mă*** *puținea apă* (Fac. 24:43), *gustă-****mă*** *de fiertura acestui grîu* (Fac. 25:30), *întru păcate născu-****mă*** *maică-mea* (Ps. 50:6), *şi la sêtea mea adăpară-****mă*** *oțăt* (Ps. 68:26), *şi dentru beznele pămîntului scoseşi-****mă*** (Ps. 70:22);

— intercalată (*-mă-*): *pogorî-****mă****-voi denapoia celor striini de fêl* (1Reg. 14:37), *sui-****mă****-voi într-una den cetățile Iúdei?* (2Reg. 2:1), *închina-****mă****-voi cătră bisêreca cea sfîntă a ta* (Ps. 5:8), *veseli-****mă****-voi* (Ps. 9:2), *ivi-****mă****-voi fêții tale, sătura-****mă****-voi arătîndu-mi-să mărirea ta* (Ps. 16:17), *mîntui-****mă****-va* (Ps. 17:22).

Forma neaccentuată *m* apare:

— antepusă (*m-*): ***m****-ai socotit* (Fac. 16:13), *dăşertu* ***m****-ai trimite* (Fac. 31:42), ***m****-au vrut* (Ps. 17:22);

— intercalată (*-m-*): *făcutu-****m****-au Dumnedzău domnu a tot pămîntul Eghiptului* (Fac. 45:9), *trasu-****m****-au dentru ape multe* (2Reg. 22:17), *alesu-****m****-au ca aurul* (Iov 23:10).

O singură dată, forma neaccentuată apare ca *-me*: *înspăimedzi-****me*** *cu visuri şi cu năzărituri mă întristedzi* (Iov 7:14).

La persoana a II-a, forma neaccentuată *ți* poate apărea:

— independentă (*ți*): *cămilele* ***ți*** *le voi adăpa* (Fac. 24:14), ***ți*** *să vor închina ție ficiorii tătîne-tău* (Fac. 27:29), *pămîntul carele am dat lui Avraam şi lui Isaac ție* ***ți*** *l-am dat* (Fac. 35:12);

— antepusă (*ți-*): *cine* ***ți****-au povestit ție* (Fac. 3:11), *ție* ***ți****-l voi da pre el* (Fac. 13:17);

— postpusă (*-ți*), inclusiv verbului suport sintactic: *delungat la ani să te faci pre pămîntul cel bun, carele Domnul Dumnedzău dă-****ți*** *ție* (Ieş. 20:12), *povestescu-****ți*** *astădzi căci cu pierire veți pieri* (Deut. 30:18), *fără numai dea-****ți*** *învățătură şi pricêpere Domnul* (1Paral. 22:12), *şi-****ți*** *voi da ție dentru însă fiiu* (Fac. 17:16), *unde-****ți*** *va plăcea lăcuiêşte* (Fac. 20:15);

— intercalată (*-ți-*): *închine-****ți****-să ție boiêri* (Fac. 27:29), *sluji-****ți****-voi 7 ai* (Fac. 29:18), *toate cîte vei dzice face-****ți****-voi ție* (Rut 3:11), *răsfață-te în Domnul, şi da-****ți****-va ție cererile inemei tale* (Ps. 36:4), *fi-****ți****-vor ție nepoți* (Parim. 23:18), *şi pentru aramă aduce-****ți****-voi aur şi pentru hier aduce-****ți****-voi argint şi pentru lêmne aduce-****ți****-voi aramă* (Is. 60:17), *întru dzua acêea dăşchide-****ți****-să-va gura ta* (Iez. 24:27).

Forma neaccentuată fără *i* poate apărea:

— antepusă (*ț-*): *pentru căci* ***ț****-ai rupt hainele?* (4Reg. 5:8), *ție* ***ț****-au nemerit de la Domnul* (Iov 11:6), *nu* ***ț****-ai adus aminte* (Iez. 16:42);

— intercalată (*-ț-*): *spusu-****ț****-au ție* (Mih. 6:8).

Este prezentă şi varianta mai nouă *îți*, în contexte ca: *deci* ***îți*** *fă ție săcriiu den lêmne în patru muchi* (Fac. 6:14), *nu te tême, Avram, eu* ***îți*** *agiutorescu* (Fac. 15:1), *bine* ***îți*** *voi face* (Fac. 32:12).

Forma neaccentuată de acuzativ poate apărea:

— independentă (*te*): ***te*** *voi face pre tine întru limbă mare* (Fac. 12:2), ***te*** *voi chema de acoló* (Fac. 27:45);

— antepusă (*te-*): ***te****-am scos den țara haldeilor* (Fac. 15:7), *nu* ***te****-am lăsat* (Fac. 20:6);

— postpusă (*-te*): *vădzîndu-****te*** *am vădzut* (Fac. 26:28), *sfătuiescu-****te*** (Ieş. 18:19), *am chematu-****te*** *şi am dzis ție* (Is. 41:9);

— intercalată (*-te-*): *sili-****te****-vom, dară, pre tine* (Jud. 13:15), *rudi-****te****-voi eu pre tine* (Rut 3:13), *alesu-****te****-am şi nu te-am părăsit pre tine* (Is. 41:9).

La persoana a III-a singular (masculin şi feminin), forma clitică de dativ *i* poate fi:

— independentă (*i*): *şi* ***i*** *să născu lui Enoh Gaidadu* (Fac. 4:17), *ce* ***i*** *s-au ivit lui* (Fac. 12:8), ***i*** *să socoti lui întru dreptate* (Fac. 15:6);

— antepusă (*i-*): *după cum* ***i****-au grăit lui Dumnedzău* (Fac. 17:23), ***i****-am dzis ei* (Fac. 20:13);

— postpusă (*-i*): *şi-****i*** *dzise lui* (Fac. 15:9), *şi-****i*** *dêde înapoi pre Sárra* (Fac. 20:14);

— intercalată (*-i-*): *întru inima mării lui Veelim, fiului tău, pusu-****i****-au frîmsêțe* (Iez. 27:4).

Arvinte 1988:73 a semnalat frecvența cliticului de dativ *ii* (persoana a III-a singular), față de *îi* (cu o singură ocurență în MS. 45): *Sárra* ***ii*** *va fi numele ei* (Fac. 17:15), *mergîndu slugile lui Isaac,* ***ii*** *spuseră pentru fîntîna ce au săpat* (Fac. 26:32), ***ii*** *păru greu* (Fac. 48:17), *acoló* ***ii*** *puse lui dreptăți şi giudêțe* (Ieş. 15:25), *care lucru făcîndu-să,* ***ii*** *îndemna spre dăsfătare* (3Mac. 5:17) etc.

Ii şi *îi* pot fi şi clitice de acuzativ plural (cu această, valoare, *îi* apare doar de patru ori: de două ori în text şi de două ori în note marginale): ***ii*** *smeriia pre înşii* (Ieş. 1:12), *şi luîndu Moisí fămêia lui şi copiii,* ***ii*** *sui pre trăgători* (Ieş. 4:20), *şi pre Aaron şi pre ficiorii lui* ***ii*** *vei aduce la uşele cortului mărturiei* (Ieş. 29:4), *şi săul de la maiuri cu rărunchii* ***ii*** *vei lua* (Lev. 3:15).

La acuzativ, masculin singular, forma neaccentuată *l* poate fi:

— antepusă (*l-*): ***l****-au făcut pre îns* (Fac. 1:27), *om pre carele* ***l****-am făcut* (Fac. 6:7);

— postpusă (*-l*), inclusiv verbului suport

sintactic: *„ştiţi pre Lavan, ficiorul lui Nahor?" şi ei dziseră: „ştimu-**l**"* (Fac. 29:5), *şi la preacuvioşii tăi preamare era lumină, cărora glasul audzindu şi chipul nu văzîndu-**l*** (Sol. 18:1), *au încinsu-**l** pre el suptu îmbrăcămintea la stînghea lui cea dreaptă* (Jud. 3:16), *cel ce prinde pre cei învăţaţi cu înţelepciunea sfatul celor mult încîlciţi au mutatu-**l*** (Iov 5:13), *mila şi adevărul meşterşuguiescu-**l** bunii* (Parim. 14:22), *budzele celui fără minte aducu-**l** pre însul la rêle* (Parim. 18:6), *cu cuvîntul lui cercaiu-**l** pre el şi n-am aflat pre el; chemaiu-**l** pre el şi n-au ascultat pre mine* (Cînt. 5:7), *bătu-**l** pre el dencoace şi dencolea* (3Mac. 2:21);

— intercalată (*-l-*): *aţiţa-**l**-va pre el Aaron* (Ieş. 27:21), *încungiuratu-**l**-au pre el* (Deut. 32:10), *şi copilaşul plînge-**l**-va* (3Reg. 12:24), *mînca-**l**-va pre însu* (Iov 20:26), *şi dzise lor: băutu-**l**-am pre îns* (Ps. 34:28), *cercatu-**l**-am şi n-am aflat pre el* (Cînt. 3:2), *acesta Ierusalimul, în mijlocul limbilor pusu-**l**-am pre el* (Iez. 5:5).

Cîteva contexte conţin varianta *îl*: *pre cel ales **îl** întristeadză norul* (Iov 37:11), ***îl** mîngîia pre el* (Iov 42:11).

Cliticul de acuzativ feminin (singular) poate fi:

— independent (*o*): *arderea ta cea de tot să **o** îngraşe* (Ps. 19:3), *cearcă pacea şi **o** goneşte pre ea* (Ps. 33:14) (inclusiv înaintea auxiliarului, aceasta fiind considerată o particularitate a limbii vechi [Arvinte 1994:8]: ***o** am scos pre limba rumânească den izvodul lui Necoláie cartea aceasta* (Cuv.II, [907/1]));

— postpus (*-o*): *am luatu-**o** pre ea mie fămêie* (Fac. 12:19), *voi giudeca-**o** eu* (Fac. 15:14), *au băgatu-**o** înlontru la Iacov* (Fac. 29:23), *ieşi Dína, fata Líei, carea au născutu-**o** lui Iacov* (Fac. 34:1), *el nu i-au datu-**o** lui pre însă muiêre* (Fac. 38:14), *putêrea lui au aruncatu-**o** în mare* (Ieş. 15:4), *au strînsu-**o** pre însă* (Lev. 8:8);

— intercalat (*-o-*): *iată-**o**-i la cortu* (Fac. 18:9), *gura celor necuraţi înghiţi-**o**-va judeţul* (Parim. 19:28), *cununa ta da-**o**-voi lui* (Is. 22:21), *scrisoarea citi-**o**-voi împăratului* (Dan. 5:20), *putea-**o**-aş voao să vă arăt* (Iosip 1:7).

S-a vorbit în literatura de specialitate[100], cu referire la textele aparţinînd graiurilor moldoveneşti, de o „hipertrofie"a întrebuinţării formelor neaccentuate, care poate fi ilustrată şi cu exemple din MS. 45: *uşea casei **o** au închisu-**o*** (Fac. 19:10), *pogoară-te curîndu de aicea la tabără, căci **o** am datu-**o** pre ea întru mîna ta* (Jud.7:9), *şi pre fata lui farao **o** au adusu-**o** Solomon* (2Paral. 8:11), ***l**-au luatu-**l*** (Ieş. 2:5), *al patrulea nu-**l** poate să-**l** poarte* (Parim. 30:21).

[100] Vezi, de exemplu, Frâncu 2009:278.

Frâncu 2009:278 susţine că în această perioadă asistăm la generalizarea fenomenului de anticipare sau de reluare a obiectului direct şi indirect prin forme accentuate sau neaccentuate de pronume personal: *şi-**i** aduse **pre ei*** (Ieş. 15:22), *şi-**i** fêce **pre ei*** (Ieş. 18:25), *încungiuratu-**l**-au **pre el*** (Deut. 32:10), ***l**-au prinsu **pre el*** (Jud. 1:6), *trimise dentru înălţime şi **mă** luă **pre mine*** (Ps. 17:19), ***te**-am mîntuit **pre tine*** (Ps. 80:6), *spune-**mi**, dară, **mie**, ce **ţi**-au dzis **ţie** Samuil?* (1Reg. 10:15). Sînt şi situaţii în care formele clitice lipsesc, fiind prezente doar formele accentuate: *vrăjmaşii noştri batjocuriră **pre noi*** (Ps. 79:7), *şi răsădişi **pre ea*** (Ps. 79:8), *răsîpişi gardul ei, şi culeg **pre ea** toţi ceia ce mergu pre cale* (Ps. 79:13), *vei goni **pre înşii** cu vihorul tău, şi cu urgiia ta vei turbura **pre înşii*** (Ps. 82:14) etc.

În privinţa cliticelor de plural, se cuvine evidenţiat cazul pronumelui personal de persoana a II-a care are, la dativ, forma neaccentuată *vă* atunci cînd se învecinează, în dreapta, cu un al doilea pronume, personal sau reflexiv: *ca tufele ierbii **vă** le-am dat toate voaă* (Fac. 9:3), *argintul ce **vă** s-au întorsu întru sacii voştri îl întoarceţi cu voi* (Fac. 43:12), *am socotit pre voi şi cîte **vă** s-au tîmplat voaă în Eghiptu* (Ieş. 3:16), *cêle ce **vă** să cuvin pre dzi* (Ieş. 5:13), *voaă **vă** l-oi da pre însul* (Ios. 1:3).

În cazul în care pronumele se asociază direct cu verbul, forma neaccentuată de dativ este *v-*: *după cum **v**-a plăcea voaă* (Fac. 19:8), ***v**-am dzis voaă* (Fac. 42:14).

4.1.1.3. Întrebuinţarea lui *îns/ însă* ca pronume personale

O caracteristică a morfologiei românei vechi (Densusianu 1932:117, Arvinte 1988:74, Frâncu 2009:52), ilustrată din plin de MS. 45 este întrebuinţarea masivă, la persoana a III-a, alături de formele *el*, *ea*, *ei*, *iale* şi *êle*, continuatoarele formelor pronumelui demonstrativ lat. pop. **ĭllu*, *ĭlla*, *ĭlli*, *ĭllae*, a formelor *îns* / *însu* / (şi mai ales) *însul*, *însă* / *însa*, *înşi* / *înşii*, *înse* / *însele*, continuatoare ale formelor latineşti populare **ĭpsu*, *ĭpsa*, *ĭpsi*, *ĭpsae*[101]. Dacă formele din prima serie apar atît în poziţia de subiect, cît şi în acuzativ, precedate de diverse prepoziţii, formele din a doua serie apar exclusiv în acuzativ, precedate de prepoziţiile:

[101] Pentru detalii şi o comparaţie statistică a pronumelor personale de persoana a III-a în BIBL.1688, MS. 45, respectiv MS. 4389, vezi Arvinte 1988:74, 1991:18-19.

— *ca*: *nu iaste* ***ca îns*** *dentru cei de pre pămînt om* (Iov 2:3);

— *cătră*: *să-i facem lui agiutor* ***cătră însul*** (Fac. 2:18);

— *cu*: *ședzu* ***cu însele*** *Avram împreună* (Fac. 15:11);

— *de*: *teamă-să dară* ***de îns*** *toată sămînța lui Israil* (Ps. 21:25), inclusiv *de* cu valoarea lui *din*: *întru care dzi să dăruiêște să vor mînca, nu vor lăsa* ***de însul*** *la dimineață* (Lev. 7:5);

— *de cătră*: *nu întoarse Iosía fața lui* ***de cătră însul*** (2Paral. 35:22);

— *de la*: *să duseră cu mîntuire* ***de la însul*** (Fac. 26:31);

— *de pre*: *dezbrăcîndu-și hainele văduviei* ***de pre însă*** (Fac. 38:14);

— *decît*: *mai tari* ***decît însu*** *sîntu* (Jud. 18:26);

— *den*: *veți mînca* ***den însul*** (Fac. 3:5);

— *dentru*: *să nu mîncați* ***dentru însul*** (Fac. 2:17);

— *depreună cu*: *ceialalți robi* ***depreună cu înșii*** (Ezd. 4:17);

— *după*: *trimisă porîmbul* ***după însul*** (Fac. 8:8);

— *împreună cu*: *limbile cêle tari* ***împreună cu înșii*** (Fac. 14:5);

— *întru*: *cetățile întru carele* ***întru înse*** *lăcuia Lot* (Fac. 19:29);

— *la*: *era* ***la însă*** *o slujnică eghipteanină* (Fac. 16:1);

— *lîngă*: *și el sta* ***lîngă înșii*** (Fac. 18:8);

— *mainte de*: *tu mergi* ***mainte de înșii*** (Num. 14:14);

— *pentru*: *deplini trup* ***pentru însă*** (Fac. 2:21);

— *pre*: *și-l pusă* ***pre îns*** *în grădină ca să o lucrêdze* ***pre însă*** (Fac. 2:15);

— *pregiur*: *vei ședea* ***pregiur însă*** (Deut. 20:12);

— *pren*: *n-ai dat lui Israil ca să treacă* ***pren înșii*** (2Paral. 20:10);

— *preste*: *vei pune mîinele tale* ***preste însul*** (Num. 27:18);

— *suptu*: *argintul iaste ascunsu* ***suptu însele*** (Ios. 7:21).

Precedat de *întru*, *îns* poate avea valoarea pronumelui reflexiv *sine*: *și rîse* ***întru însă*** *Sárra, dzicîndu* (Fac. 18:12), *vădzîndu-te, să va bucura* ***întru însul*** (Ieș. 4:14).

Mai rar, se întrebuințează și pronumele *dînsul* (explicat fie din *de* + **ĭpsu* sau *ĭd* + **ĭpsu* [Arvinte 1991:18, 19) fie din *de* + *însul* [Frâncu 2009:53]):

— *dînsul*: *s-au întorsu la* ***dînsul*** (Fac. 8.9), *ia-te aminte tu pre* ***dînsul*** (Ieș. 23:21), *ceia ci să tem de* ***dînsul*** (Ps. 102:16), *ca să-l întîmpine el pre* ***dînsul*** *la Ptolemaída* (1Mac. 11:22);

— *dînsă/ dînsa*: *care era la* ***dînsă*** *în casă* (Fac. 27:15), *la* ***dînsa*** *cască și căscînd gura o privăsc pre ea* (3Ezd. 4:19), *cei de pre lîngă* ***dînsă*** (Sus. 1:32);

— *dînșii*: *au grăit cătră* ***dînșii*** (3Reg. 12:14), *cercîndu-i de arme pre* ***dînșii*** (2Mac. 8:31), *și-i așeză pre* ***dînșii*** *preste pîlcuri* (2Mac. 12:20).

Nu se înregistrează forme de feminin plural.

III.4.2. Pronumele personale de politețe

În *Cuvîntu înaintea cărții aceştiia cătră preasfințitul mitropolit* apare locuțiunea pronominală de reverență pentru persoana a II-a, *sfinția ta*, specializată ca formulă protocolară, cu structura substantiv feminin (abstract al calității) + adjectivul posesiv *ta*: *iar* ***sfinția ta*** *pravilă bună te arăți cu faptele tuturora, îndemnîndu-i cu toate carele-s de folos* (Cuv.I, [I]), *multe mijloace putêre-aș avea spre a* ***sfinții tale*** *laudă* (Cuv.I, [I]), *să înmulțască luminată viața* ***sfinții tale****, împreună cu toată cinstea, pănă la adînci bătrînêțele* ***sfinții tale*** (Cuv.I, [II]).

III.4.3. Pronumele de întărire

Pronumele și adjectivele de întărire din MS. 45 sînt:

— *însuși* (16 ocurențe), fie ca pronume (eventual precedat de prepoziție): ***însuşi*** *încă fiind la Éghiptu* (3Reg. 11:42), *va lăcui* ***însuşi*** *și nu va mai griji* (1Paral. 17:9), *cîntariul drept priimit la* ***însuşi*** (Parim. 11:1), fie ca adjectiv: *pre împăratul Israil* ***însuşi*** (3Reg. 22:31), *robii lui Vaal* ***însuşi*** (4Reg. 10:23), *fără dă fêliul Iúdei* ***însuşi*** (4Reg. 17:18), *pre împăratul Israil* ***însuşi****!* (2Paral. 18:30), *să va înălța Domnul* ***însuşi*** (Is. 2:11) etc.;

— *însuți* (5 ocurențe): *tu* ***însuți*** *ești bun* (Idt. 11:8), *tu* ***însuți*** *te rădici preste noi?* (1Mac. 10:70) etc.;

— *însumi* (o ocurență): *eu am rămas proroc Domnului* ***însumi;*** (3Reg. 18:22). Se observă în ultimul exemplu dislocarea față de regent a adjectivului de întărire, fapt considerat o trăsătură a limbii din această perioadă (Frâncu 2009:280): aici, adjectivul de întărire nu este plasat după pronume (*eu*), ci după substantivul *Domnul*; sensul de 'eu singur' este evidențiat de opoziția din context: *eu am rămas proroc Domnului* ***însumi;*** *și prorocii lui Vaal, 450 de oameni* (3Reg. 18:22).

Forma de persoana a III-a, singular, masculin apare, o dată, în locul formei de feminin: *ca să fie ea* ***însuşi*** (1Mac. 12:36), sau, tot într-un singur context, în locul formei de plural: *numai lor* ***însuşi*** *s-au dat pămîntul* (Iov 15:19).

În două contexte, *sîngur* este corectat, marginal, prin *însuți*: *au tu ești* ***sîngur****, domnul mieu, Ilíe?* (3Reg. 18:7), respectiv prin *însuși*: *voi ucide pre împăratul* ***sîngur*** (2Reg. 17:2). Un caz în care *sîngur* are, la fel, valoarea lui *însuși* (fără a se face, da data aceasta, pe margine, trimiterea la pronumele de întărire), a fost semnalat de Arvinte 1994:8: *și oamenii cei de războinici au prădat fieștecarele șie* ***sîngur*** (Num. 31:53).

Frâncu 2009:280 menționează că tendința de a nu acorda pronumele de întărire în persoană, gen și număr cu determinatul sau de a înlocui pronumele de întărire prin adjectivul *singur* este din ce în ce mai accentuată pe măsură ce ne îndreptăm spre perioada modernă.

Pentru utilizarea lui *sîngur* cu valoarea adverbială, ca în: *mai mulți dentru ei răniți goli au scăpat și* ***sîngur*** *Lisía, grozav fugind, au scăpat* (2Mac. 11:12), a se vedea capitolul despre adverb.

III.4.4. Pronumele reflexiv

Formele accentuate de acuzativ ale reflexivului sînt:

— *sine*: *luă Moisi oasele lui Iosif cu* ***sine*** (Ieș. 13:19), *ședeți fieștecarele lîngă* ***sine*** (Ieș. 16:29), *va răscumpăra pre* ***sine*** (Lev. 25:49), *să temură întru* ***sine*** *foarte* (Ios. 10:2);

— *sineși*: *și dzise între* ***sineşi*** (Tov. 4:2), *iaste sfătuind la* ***sineşi*** (Sir. 37:7), inclusiv în locuțiunea *de sineși* 'aparte, separat' (Densusianu 1932:185): *și să va boci pămîntul după fêliuri, fêliuri: fêliul casei David* ***de sineşi*** *și muierile lor* ***de sineşi****; fêliul casei Náthan* ***de sineşi*** *și muierile lor* ***de sineşi****; fêliul casei Leví* ***de sineşi*** *și muierile lor* ***de sineşi****; fêliul casei Simeon* ***de sineşi*** *și muierile lor* ***de sineşi*** (Zah. 12:12).

Întrebuințarea formei accentuate *sine*, cu valoare de pronume personal, și pentru alte persoane (Densusianu 1932:185, Frâncu 2009:58) se întîlnește și în MS. 45: *mîhniți-vă pentru* ***sine*** (Is. 15:1).

Valoarea de reciprocitate se exprimă cu ajutorul lui *sine* precedat de prepoziția *înde*; în astfel de situații, după morfemul *se* + verb urmează complementul de reciprocitate *înde sine* (cu valoarea 'unul pe altul', 'între ei' etc.): *săracul și bogatul s-au tîmpinat* ***înde sine*** (Parim. 22:2), *și Ioav, ficiorul Saruiei, și slugele David au ieșit den Hevron și să tîmpinară* ***înde sine*** (2Reg. 2:13), *și daca au obîrșit pre ceia ce lăcuiescu Siir, să sculară* ***înde sine*** *a să surpa* (2Paral. 20:24), *țîncii leilor s-au părăsit* ***înde sine*** (Iov 4:11), *și s-au lovit* ***înde sine*** *și au căzut dentru tabăra Lisíei ca vro 5000 de oameni* (1Mac. 4:34), *îndemnară-să* ***înde sine****, zicînd* (Iosip 13:8).

Forma de acuzativ mai nouă, *se*, a pronumelui reflexiv cunoaşte doar şapte ocurenţe în poziţie independentă: *nu* ***se*** *despărți* (4Reg. 2:14), *preste case* ***se*** *vor sui* (Ioil 2:9) etc., față de *să*, care are o frecvență foarte mare: ***să*** *pogorîră pasări* (Fac. 15:11), ***să*** *ivi Domnul lui Avram* (Fac. 17:1), *făcîndu-mi-****să*** *avuție multă* (Iov 31:25) etc.; dată fiind omonimia cu morfemul conjunctivului, succesiunea *să să* este frecventă în MS. 45 (cf. și Arvinte 1991:20): ***să să*** *fie aflat* (Cuv.II, [907/2]), ***să să*** *hrănească* (Fac. 6:20), ***să să*** *primble la cîmpu* (Fac. 24:63) etc. (față de: *mêrse Ilíe ca* ***să se*** *ivască lui Áhav* [3Reg. 18:2]).

Forma de acuzativ urmată de auxiliarul perfectului compus este întotdeauna *s(-au)* [nu și *se(-au)*], ceea ce reflectă rostirea dură a lui *s* (cf. Arvinte 1991:19-20).

Postpusă, forma neaccentuată apare fie ca *-se*: *jure-mi-****se*** *astădzi împăratul Solomon* (3Reg. 1:51), *Avdiú era temîndu-****se*** *de Dumnedzău foarte* (3Reg. 18:3), *înalțe-****se*** *mîna ta* (Ps. 9:35), fie, mai ales, ca *să*: *întorcîndu-****să*** (Fac. 14:7), *sculîndu-****să*** (Fac. 22:19), *apropie-****să*** *dzilele jelii tătîne-mieu* (Fac. 27:41) etc.

Forma neaccentuată poate fi și intercalată: *aflatu-****s****-au cei cinci împărați* (Ios. 10:17), *întăritu-****s****-au inima mea întru Domnul* (1Reg. 2:1).

În MS. 45 se întîlnește forma accentuată de dativ *șie* (< lat. *sĭbī* [cf. Arvinte 1988:74]): *luară* ***şie*** *fămei* (Fac. 6:2), *și alêse* ***şie*** *Lot toată țara prenpregiurul Iordánului* (Fac. 13:11), *să duse la Mijlocul Rîurilor Asiríei să-și ia* ***şie*** *fămêie de acoló* (Fac. 28:6).

Nu sînt consemnate în Ms. 45 formele *sie* și *sieși*.

Formele neaccentuate sînt:

— *și-*: *nu* ***şi****-au adus aminte* (Neem. 9:17);

— *-și*: *și-****şi*** *aduse aminte de ea Domnul* (1Reg. 1:19);

— *-și-*: *spăla-****şi****-va hainele* (Lev. 15:10);

— *își*: *tot părul lui* ***îşi*** *va rade* (Lev. 14:9),

— *ș-*: *cîți* ***ş****-au îndălungat dzilele după Iisus* (Jud. 2:7), *nu* ***ş****-au adus aminte* (Jud. 8:34),

— *-ș*: *și-****ş*** *va aduce darul* (Lev. 4:23),

— *-ș-*: *întru dzua acêea adusu-****ş****-au aminte Tovit* (Tov. 4:1).

Cum se observă și din unele exemple de mai sus, se înregistrează și cazuri în care, prin intermediul reflexivului, este exprimată posesia:

— fie în structuri cu dativ posesiv („posesia slabă", realizată „prin intermediul unei anafore asociative de tip posesiv" [GALR:233]): *și-****şi*** *întinsă Avraam mîna* (Fac. 22:10), *și-****şi*** *înfipse cortul lui* (Fac. 35:21);

— fie în structuri cu dativ adnominal („posesia deviată" [GALR:233]): *și în vrêmea odihnei preste patu-**și** somnul nopții primenêște gîndul lui* (Sir. 40:6), *luîndu-i lui pre fata-**și*** (1Mac. 11:12).

III.4.5. Pronumele şi adjectivul posesiv

Pronumele şi adjectivul posesiv masculin, persoana I, este *mieu* (pentru un singur obiect posedat) şi *miei* (pentru mai multe obiecte posedate) (cf. şi Arvinte 1988:75): *al **mieu** ii sfatul* (Parim. 8:14), *Dumnedzăul tătîne-mieu, Isaac, Doamne Dumnedzăul **mieu**,* (Fac. 32:9), *iată, tătîne-**mieu** și maicii mêle n-am spus pre însă* (Jud. 14:16), *ascultați-mă, frații **miei** și nărodul **mieu**!* (1Paral. 28:2) etc.

Forma mai nouă *meu* cunoaşte o singură ocurenţă: *cel mai mic al **meu** dêget* (2Paral. 10:10).

Într-un singur caz este notată forma *mele*: *întru porîncele **mele** n-au mersu întru iale* (Iez. 20:24); în rest, textul prezintă forma *mêle*: *fêtele **mêle*** (Fac. 31:26), *toate dreptățile **mêle** și toate giudêțele **mêle*** (Lev. 25:18) etc.

Adjectivele posesive sînt de obicei postpuse: *întru cêle alêse mormînturi **ale noastre*** (Fac. 23:6), *vîrtutea **voastră*** (Is. 30:15), dar şi cazurile de antepunere sînt destul de bine reprezentate: *cătră **al mieu** nărodu* (Fac. 49:29), *negîndind bine la **ale noastre** lucruri* (Est. 3:13), *să nu-ți aduci aminte **ale noastre** fărădălegi vechi* (Ps. 78:8), *păzêște **al mieu** sfat cu socoteală* (Parim. 3:21), *razeme-să **al nostru** cuvînt la a ta inimă!* (Parim. 4:4), *cine păzêște **ale sale** căi păzêște **al său** suflet* (Parim. 16:18), *pre carii n-am socotit vrêdnici cîinilor **alor miei** păstori* (Iov 30:1), *păzind pragurile **alor mêle** întrări* (Parim. 8:34), *ce-i, fiiule **alor mêle** rugi?* (Parim. 31:2) *să mîntuim **ale noastre** suflete* (1Mac. 9:9) etc.

Utilizarea frecventă a formelor conjuncte de dativ ale pronumelor personale şi reflexive cu valoare de adjective posesive, la toate persoanele, inclusiv la plural, este considerată o caracteristică a morfologiei pronumelui din româna veche (Arvinte 1991:20, Frâncu 2009:62):

— *-mi*: *mi s-au supărat de viață-**mi** pentru fêtele ficiorilor lui Het* (Fac. 27:46), *pre mine să mă aședzu la boierie-**mi*** (Fac. 41:13), *voi știți că fămêia-**mi** doi mi-au născut* (Fac. 44:27), *mie dêde Dumnedzău a dzice după gîndu-**mi*** (Sol. 7:16);

— *-ți*: *vei lua de la aproapele-**ți*** (Lev. 25:15), *potoli limba ta de rău și budzele-**ți** ca să nu grăiască vicleșug* (Ps. 33:13), *laude-te aproapele-**ți**, și nu a ta gură* (Parim. 27:2), *și ia preste buzele-**ți** plîngere* (Ier. 7:28), *căci drept ești întru toate cîte ai făcut noao și toate lucrurile tale adevêre și căile-**ți** drêpte* (Cînt. trei tin. 1:3), *dă iaste la tine înțelêgerea, răspunde aproapelui-**ți*** (Sir. 5:14), *dă denlontru fata-**ți*** (Sir. 7:26), *întru tinerêțele-**ți** n-ai adunat, și cum vei afla întru bătrînêțele-**ți**?* (Sir. 25:5), *împrumutează pre aproapele-**ți*** (Sir. 29:2), *să nu mustri pre aproapele-**ți*** (Sir. 31:36);

— *-vă*: *de sînteți sănătoși și fiii-**vă** și ale voastre după voie vă sînt voao, rogu-mă, dară, lui Dumnedzău cel prea mare, har, la cer nădêjdea avînd* (2Mac. 9:20);

— *-i*: *6 fufêdze ieșindu den coaste-**i*** (Ieş. 37:19), *va scoate gușea-**i*** (Lev. 1:16), *ruda-**i** ce iaste aproape de el* (Lev. 21:2), *bătea pre măgărița-**i** cu toiagul* (Num. 22:27);

— *-și*: *după fêliu-**și*** (Fac. 1:24), *ceară fieștecarele de la vecinu-**și*** (Ieş. 11:2), *carele va ucide pre aproapele său fără de voie-**și*** (Deut. 19:4), *blăstămat cela ce abate pre aproapele-**și** cu vicleșug!* (Deut. 27:24), *fieștecarele după fată-**și** în cetate* (Ios. 6:5), *și veți dzice acêstea la timpu-**și*** (1Reg. 25:6), *Aman să întoarse acasă-**și**, voierîndu-să asupra capului-**și*** (Est. 6:12), *spulbărînd pămînt pre capetile-**și** în cer* (Iov 2:12), *grăiră întru budzele-**și*** (Ps. 21:7), *să margă cu sănătate cătră părintele-**și*** (Tov. 8:16), *și ia omul sabiia lui și iêse la ieșire-**și** să tîlhărească* (3Ezd. 4:23).

III.4. 6. Pronumele şi adjectivul demonstrativ

III.4.6.1. Pronumele şi adjectivul demonstrativ de apropiere

Pronumele şi adjectivul demonstrativ de apropiere prezintă, la nominativ şi acuzativ, formele următoare:

— *acesta*: ***acesta** încungiură tot pămîntul Evilat* (Fac. 2:11), *neamul **acesta*** (Fac. 7:1);

— *acest*: *au întrat **acest** fluturatec* (4Reg. 9:11);

— *cesta* (cu afereza lui *a*-): *și plecă den **cesta** în **cesta**, însă drojdiile lui nu s-au dășertat, bea-vor toți păcătoșii pămîntului* (Ps. 74:8);

— *aceasta*: ***aceasta**-i cetate mare* (Fac. 10:12), *întru dzua **aceasta*** (Fac. 7:11);

— *această*: *gonêște pre **această** slujnică* (Fac. 21:10), ***această** grămadă* (Fac. 31:51);

— *ceastă*: *întru pîinea **ceastă** deșeartă* (Num. 21:5), *scris-au lor **ceastă** dedesuptu scrisă carte* (3Mac. 6:41);

— *ceasta*: *care va rîndui **ceasta** au cêea* (Ecles. 11:6);

— *acestea*: *dentru **acestea** nu veți mînca* (Lev. 11:4), ***acestea** dzice Domnul* (3Reg. 21:19);

— *acêstea* (mai frecvent): ***acêstea**-s nașterile lui Noe* (Fac. 6:9), ***acêstea**-s neamurile ficiorilor lui Nóe* (Fac. 10:32), *le puse **acêstea** cu fața una cătră alta* (Fac.

15:10), *au surpat cetățile* ***acêstea*** (Fac. 19:25);

— *acêste*: *ce sîntu* ***acêste*** *mielușițe* (Fac. 21:29), *vei adaoge încă șie 3 cetăți cătră* ***acêste*** *trei* (Deut. 19:9), *să nu întrați întru limbile* ***acêste*** *rămase împreună cu voi* (Ios. 23:7);

— *cêste*: *îmi veți spune pre ea în* ***cêste*** *⌊7⌋ dzile a băuturii* (Jud. 14:12), ***cêste*** *rêle: sabiia și foametea și fiară rêle și moartea voi trimite prestă Ierusalim* (Iez. 14:21);

— *acești*: ***acești*** *oameni* (Num. 1:17), *fugiră* ***acești*** *împărați* (Ios. 10:16);

— *aceștia*: ***aceștia*** *era uriiașii cei de vêci* (Fac. 6:4), *la* ***aceștia*** *oameni să nu faaceți strîmbătate* (Fac. 19:8), *și* ***aceștia****-s ficiorii Efraim* (Num. 26:35), ***aceștia*** *mănîncă bucatele necurăției* (Parim. 4:17);

— *cești*: *pentru* ***cești*** *rămași aceștia* (Ier. 42:2);

— *ceștia*: *ședzură* ***ceștia*** *preste șipot dencoace și* ***ceștia*** *⌊preste șipot⌋ dencoleá* (2Reg. 2:13);

— *aceștea*, formă de plural, masculin, nominativ-acuzativ, explicată de Arvinte 1994:8 (cf. și Densusianu 1932:121, care arată că varianta cu *-ea* este curentă în secolul al XVI-lea) din *aceștia*, prin analogie cu forma de feminin plural *aceastea* < lat. *eccum* + *ĭstae* + *a*): ***aceștea****-s ficiorii lui Galaadu* (Num. 26:30), *chemă Domnul pre tustrei împărații* ***aceștea*** (4Reg. 3:13), ***aceștea*** *au văzut faptele Domnului* (Ps. 106:24);

— *acêștea*, formă de demonstrativ feminin, plural, nominativ-acuzativ (apare de trei ori): ***acêștea****-s nărodurile Simeon* (Num. 26:14), ***acêștea****-s nărodurile Efraim* (Num. 26:37).

În asociere cu substantivul *lucru*, demonstrativul are exclusiv forma *acesta*, indiferent dacă este antepus sau postpus: *de la Domnul ieși* ***acesta*** *lucru* (Fac. 24:50), *nu dreptu faci tu* ***acesta*** *lucru* (Ieș. 18:17), ***acesta*** *lucru să faceți* (Num. 16:6) / *așa iaste lucrul* ***acesta*** (Deut. 22:26), *cine au făcut lucrul* ***acesta****?* (Jud. 6:29).

În cazul în care precedă substantivul regent, forma de feminin a demonstrativului are de obicei, la final, deicticul *a* (cf. și Arvinte 1988:75): ***aceasta*** *carte iaste mai presus decît toate alte cărți cîte sînt* (Cuv.II, [907/1]), *întru* ***aceasta*** *dzi* (Fac. 7:13), *întru* ***aceasta*** *vrême* (Fac. 17:21), *întru* ***aceasta*** *noapte* (Fac. 19:33), *eu am săpat* ***aceasta*** *fîntînă* (Fac. 21:30) (față de: *să priimești* ***această*** *puțînă osteneală* (Cuv.I, [I]), *unde vei vedea* ***această*** *mînă* (Cuv.II, [910/2]), *gonêște pre* ***această*** *slujnică* [Fac. 21:10]).

Formele de genitiv-dativ singular, feminin, sînt *aceștiia*/ *aceștia*/ *ceștiia*: *ficiorul slujnicii* ***aceștiia*** (Fac. 21:13), *toate cuvintele a legii* ***aceștiia*** (Deut. 28:58) / *cititoriul cărții* ***aceștia*** (Cuv. II, [907]) / *și odihniră în 14 a* ***ceștiia*** *luni* (Est. 9:17). Formele *acesteia*, *acestei* sau *cesteia* nu sînt consemnate.

La masculin singular, formele de genitiv-dativ sînt *acestui*/ *acestuia*/ *cestui*: *fiertura* ***acestui*** *grîu* (Fac. 25:30) / *fêtele pămîntului* ***acestuia*** (Fac. 27:46) / *în 23 a* ***cestui*** *an* (Est. 8:9).

La plural, formele de genitiv-dativ sînt *acestora*/ *acestor*/ *cestora*: *a oilor* ***acestora*** (Fac. 21:29) / *nu vor crêde ție* ***acestor*** *2 sêmne* (Ieș. 4:9), *den fêtele* ***acestor*** *striini de fêl* (Jud. 14:3) / *Doamne, ce-s cêle de apoi a* ***cestora****?* (Dan. 12:8), *pre al* ***cestora*** *despuitor cum numai curînd l-au aflat?* (Sol. 13:9), *și după a* ***cestora*** *înfrîngere și pierire, au oștit Iúda și asupra Efron* (2Mac. 12:27).

III.4.6.2. Pronumele și adjectivul demonstrativ de depărtare

Afereza lui *a* este foarte frecventă în cazul pronumelui de depărtare: *s-au adunat la Rîpa* ***cêea*** *a Sării* (Fac. 14:3), *va aduce preutul întîi* ***cêea*** *pentru greșeală* (Lev. 5:8), *pentru căci n-ați mîncat* ***cêea*** *pentru păcat în loc sfîntu?* (Lev. 10:17), *și la moșiia* ***cêea*** *a tătîne-său va alerga* (Lev. 25:41), *și* ***cêea*** *dzise: „nici mie, nici ei să fie, împărțiți-l”.* (3Reg. 3:26), *cămările lor pline, vărsîndu-să den ceasta în* ***cêea*** (Ps. 143:15), ***cêea*** *turmă ce să lăcuiêște lăsată va fi ca o turmă părăsită;* (Is. 27:10), *îți va naște Sárra întru aceasta vrême întru* ***cela*** *an* (Fac. 17:21), *iată, visuitoriul* ***cela*** *vine* (Fac. 37:18), *și* ***cela*** *dzise* (Ieș. 2:14).

Cêea poate avea și sensul de ‘cealaltă’: *și au făcut marea vărsată, 10 cu cotul den budza ei pînă în* ***cêea*** *budză a ei, rătundă împregiur aceasta* (3Reg. 7:23).

Ca forme de feminin, singular, se întrebuințează și *acei* și *cêia*, care în contextele următoare se acordă cu substantive în cazul acuzativ: *și dzise Domnul cătră Isaía: ieși în timpinarea lui Áhaz, tu și cela ce au rămas Iasur, ficiorul tău, cătră scăldătoarea* ***acei*** *de sus, căii țarenii bilitoriului.* (Is. 7:3), *și cercam pre amăruntul pentru fiara* ***cêia*** *a patra* (Dan. 7:19).

La genitiv-dativ singular, feminin, se întrebuințează formele *aceiia*/ *aceii*/ *aceia*/ *acei*: *întru vrêmea* ***aceiia*** *dzile* (Fac. 17:23) / *să va face ficior dentîi născut* ***aceii*** *urîte* (Deut. 21:15) / *va lua bătrînimea cetății* ***aceia*** *giuncă den boi carea n-au lucrat* (Deut. 21:3), *și-l vor ucide cu pietri oamenii cetății* ***aceia*** (Deut. 21:21) / *și trimiseră și luară pre Ieremíia dentru curtea*

acei *⌊împărătești⌋ temniță* (Ier. 39:4), *⌊în preajma porții⌋* ***acei*** *mai denlontru ogrăzii* (Iez. 40:28), *fêliul* ***acei*** *dumnedzăiești hrane* (Sol. 19:20).

La genitiv-dativ singular, masculin, se întîlnesc formele *aceluia/ acelui*: *am urmat* ***aceluia*** *pentru tocmala greșalelor* (Cuv.II, [909/1]), *iară aurul* ***aceluia*** *pămîntu iaste bun* (Fac. 2:12), *s-au chemat numele locului* ***aceluia*** *Turburare* (Fac. 11:9), *numi Avraam numele locului* ***aceluia*** *„Domnul au vădzut"* (Fac. 22:14) / *margini lăcuite* ***acelui*** *de supt ceriu* (Parim. 8:26), *au ieșit de către fața* ***acelui*** *ce biruiêște* (Ecles. 10:5).

III.4.6.3. Pronumele şi adjectivul demonstrativ de identitate

În româna veche, demonstrativul de identitate prezenta două serii paralele. Prima (care nu mai există în româna actuală) era rezultatul compunerii dintre pronumele demonstrativ de apropiere + *și* (cf. GALR:248):

— *acestași* (două ocurențe în MS. 45): ***acestaşi*** *vrînd să facă chip celor ce lîngă ei lăcuia jidovi* (2Mac. 12:8), *întru* ***acestaşi*** *chip* (Iosip 11:11);

— *aceastași* (două ocurențe): *puse pentru* ***aceastaşi*** *Efraim* (Osia 8:9), *tot cela ce cercetează întru* ***aceastaşi*** (Zah. 10:4);

— *acêsteași* (două ocurențe): *iarăși mergînd și* ***acêsteaşi*** *făcînd* (Sir. 34:28), *de câte ori ție ți să pare pentru* ***acêsteaşi*** *sîngure să-ți porîncescu* (3Mac. 5:37).

A doua serie (existentă şi în româna actuală) conține demonstrativele compuse din pronumele de depărtare + *și*; din această serie, MS. 45 conține următoarele demonstrative de identitate:

— *același*: *noi dentru* ***acelaşi*** *lut sîntem* (Iov 4:19), *iară tu* ***acelaşi*** *ești, și anii tăi nu vor lipsi* (Ps. 101:28), ***acelaşi*** *loc* (2Mac. 4:38), *într-****acelaşi*** *chip* (3Mac. 4:13);

— *acêeași/acêeaș*: *într-****acêeaşi*** *dzi să dai plata lui* (Deut. 24:15), *nebunul întru* ***acêeaşi*** *dzi vestuiêște urgiia lui* (Parim. 12:17), ***acêeaşi*** *credință către Dumnezău avînd, nu vă scîrbiți* (Iosip 16:22) / *și ieși⌊ră fiii lui⌋ Veniamin întru tîmpinarea lor de la Gavaá întru* ***acêeaş*** *dzi* (Jud. 20:25);

— *aceiași* (o singură ocurență): *svătuiescu să nu vă nebuniți* ***aceiaşi*** *cu cel mai căznit bătrîn nebunie* (Iosip 8:5);

— *acêleași* (o singură ocurență): *cu* ***acêleaşi*** *haine podobiți* (2Mac. 3:33).

Cu valoarea demonstrativului de identitate *aceeași*, se folosește în MS. 45 *unași* (trei ocurențe): *celor ce calcă preste țărna pămîntului ⌊și da palme⌋ la capetile săracilor și calea smeriților au abătut și fiu și tatăl lui mergea către* ***unaşi*** *slujnică, pentru ca să pîngărească numele Dumnedzăului lor* (Am. 2:7), *nu știți că unul pre mine cu cei morți m-au sămănat tată și* ***unaşi*** *maică m-au născut și pre unele ne-am hrănit porînci?* (Iosip 10:2), *întru* ***unaşi*** *vrême zidindu-ne și de la un sînge crescîndu-ne și pren un suflet săvîrșindu-n*e (Iosip 13:20).

Cu valoarea lui *același*, se întrebuinţează sintagma *totuși acela*: ***totuşi acela*** *somnu dormind* (= 'acelaşi somn') (Sol. 17:14).

III.4.6.4. Pronumele şi adjectivul demonstrativ de diferenţiere

Dacă în româna actuală opoziția de identitate operează numai în „sfera nonproximității (*același/ celălalt*)", în româna veche opoziția funcționa şi în cea a proximității: *acestași/cestălalt* (GALR:242). Compus din demonstrativul de apropiere sau de depărtare (cu afereză) şi adjectivul nehotărît *alalt*, pronumele (şi adjectivul) de diferenţiere prezintă, în MS. 45, următoarele forme:

— *cestalalt*: *nu veniia cu* ***cestalalt***; (Cuv. II, [909/1]);

— *celalalt(u)*: *cel mai tînăr decît noi cu tată-nostru astădzi, și* ***celalaltu*** *nu iaste* (Fac. 42:13), *eu voi face pre boul* ***celalalt*** (3Reg. 18:23), *iară* ***celalalt*** *au scris* (2Ezd. 1:24), *mutînd pre acela, porînci să apropie pre* ***celalalt*** (Sus. 1:56);

— *cêealaltă*: *vor grăi seminția* ***cêealaltă*** (Deut. 29:22), *și* ***cêealaltă*** *gloată au încungiurat cetaatea* (Ios. 6:14), ***cêealaltă*** *împărăție a lui Sion* (Ios. 13:27), ***cêealaltă*** *rămășiță a nărodului au trimis pre fieștecarele la lăcașul său* (1Reg. 13:2), *calea* ***cêealaltă*** *despre răsărit venind la Gaveé* (1Reg. 14:5), ***cêealaltă*** *rămășiță a lui Israil* (Neem. 11:20);

— *ceialalți*: *va socoti lui preutul argintul preste* ***ceialalţi*** *ani pînă la anul slobodzirei* (Lev. 27:18), *au căutat* ***ceialalţi*** *și au fugit la pustii* (Jud. 20:45), *dziș către cei cinstiți și către voivozi și către* ***ceialalţi*** *a nărodului* (Neem. 4:14);

— *cêlealalte*: *6 numere pre o piatră și 6 numere,* ***cêlealalte***, *pre a doao piatră, după nașterile lor* (Ieş. 28:10), *vei arde* ***cêlealalte*** *cu foc* (Ieş. 29:34), *să ne judece pre noi, ca și* ***cêlealalte*** *limbi* (1Reg. 8:5).

La genitiv-dativ masculin, singular, forma este *celuialalt*: *atingîndu-să de áripa a lui heruvim* ***celuialalt*** (2Paral. 3:11).

La genitiv-dativ plural, forma de feminin este *celoralalte: ospăț făcu priêtenilor și* ***celoralalte*** *limbi* (Est. 1:3), *ca să fiți voi spre țînêre* ***celoralalte*** *limbi* (Iez. 36:3), iar forma de masculin, *celoralalți*: *și fu îndată ce*

s-au audzît lui Sanavalat și Tovía și lui Ghisam arapul și ***celoralalți*** (Neem. 6:1), *să vă dodăim voao și* ***celoralalți*** *ajutori și priêteni ai noștri* (1Mac. 12:14).

III.4.7. Pronumele şi adjectivul relativ-interogativ

O caracteristică a limbii vechi constă în întrebuinţarea a două variante ale pronumelui şi adjectivului *care*: una variabilă, respectiv una unică, invariabilă (Densusianu 1932:189, Arvinte 1991:20, Frâncu 2009:67 ş.a.).

Ca forme variabile, se înregistrează, la nominativ-acuzativ:

— *carele* (masculin singular, respectiv feminin plural): *pre om pre* ***carele*** *l-am făcut* (Fac. 6:7), ***carele*** *va fura neștine pre oarecarele den fiii lui Israil (...) cu moarte să moară* (Ieş. 21:17), / *și săvîrși Dumnedzău în a șêsea dzi faptele lui* ***carele*** *au făcut* (Fac. 2:2);

— *carea* (feminin singular, nominativ-acuzativ): *muiêrea* ***carea*** *ai dat cu mine* (Fac. 3:12);

— *carii* şi *carei*, la masculin plural, nominativ-acuzativ: *și veniia toți înțelepții* ***carii*** *făcea toate lucrurile sfîntului* (Ieş. 36:4), *ficiorii lui Enac, pre* ***carii*** *tu știi* (Deut. 9:2), *voi pipăi stîlpii preste* ***carei*** *casa iaste răzămată* (Jud. 16:26).

Formele de genitiv-dativ sînt:

— la masculin, *căruia/ cărui*: *pămîntul asupra* ***căruia*** *dormi tu ție ți-l voi da* (Fac. 28:13) / *și* ***cărui*** *i să va părea va da pre ea* (Dan. 4:14);

— la feminin, *căriia/ cării* (în MS. 45 nu este consemnată forma *căreia*): *și va aduce preste tine Domnul limbă de departe, de la marginea pămîntului, ca o pornire de vulture, limbă* ***căriia*** *nu vei audzi glasul ei* (Deut. 28:49), *apă prenpregiurul ei,* ***căriia*** *începătura-i i-i maarea și apă — zidurile ei* (Naum 3:8) / *iată sîngele făgăduinții* ***cării*** *au pus Dumnedzău cătră noi pentru toate cuvintele acêstea* (Ieş. 24:8);

— la pluralul ambelor genuri, *cărora*: *și aceștia-s Aáron și Moisí,* ***cărora*** *dzise Dumnedzău lor să scoață pre fiii lui Israil den Eghípet* (Ieş. 6:26).

Arvinte 1993:10 semnalează forma *cărora*, în loc de *al căror*, într-o construcţie preluată din greacă: *vițălul cel pentru păcat și țapul cel pentru păcat,* ***cărora*** *sîngele lor s-au adus înlontru* (Lev. 16:27). În mod similar, *căriia* apare în loc de *al cărei*: *și vădzu acoló Iuda o fată a unui om hananeu,* ***căriia*** *numele Sáva* (Fac. 38:2).

La forma *carea* cu valoarea 'căreia', evidenţiată de Arvinte 1993:10: *și muiêrea* ***carea****-i va fi curînd sînge* (Lev. 15:19), pot fi adăugate şi situaţiile în care se foloseşte *cării/căriia* în locul acuzativului (substantivul precedent fiind în cazul genitiv): *iată sîngele făgăduinții* ***cării*** *au pus Dumnedzău cătră noi pentru toate cuvintele acêstea* (Ieş. 24:8), *și au stătut înaintea icoanei* ***căriia*** *au pusu-o Navuhodonósor ⌊împăratul⌋* (Dan. 3:3).

Interogativul *cine* (ca şi relativul, de altfel) apare în contexte de singular: ***cine****-i, dară, cel ce stăpînêște lor? au* ***cine****-i cel ce domnêște lor?* (3Ezd. 4:15), dar poate avea în vedere şi un răspuns care implică un nominal la plural (GALR:274): ***cine****-i ceiia ce mergu?* (Ieş. 10:8).

Notăm şi forma *cui* a pronumelui: *și asupra* ***cui*** *ai lăsat cêle mici acêlea oile în pustiiu?* (1Reg. 17:27), *și acum denapoia* ***cui*** *mergi tu, împărate Israil, denapoia* ***cui*** *gonești tu?* (1Reg. 24:15), inclusiv în formele specializate pentru enunţul interogativ:

— *a cui*: ***a cui*** *ești? și unde mergi? și* ***a cui*** *sîntu acêstea carele mergu înaintea ta?* (Fac. 32:17), *fiiu* ***a cui*** *tinerelul acesta, Avenir?* (1Reg. 17:55);

— *al cui*: *fiiu* ***al cui*** *ești, copilașule?* (1Reg. 17:59);

— *ai cui*: ***ai cui*** *sînt ochii urduroși?* (Parim. 23:29).

În MS. 45 se înregistrează formele variabile după gen şi număr ale relativ-interogativului *cît*: ***cîtă*** *iaste usăbită* (Lev. 14:46), *toate* ***cîte****-s suptu însul* (Lev. 15:10), ***cîte*** *ei sfințescu mie* (Lev. 22:2), ***cîți*** *au audzit numele tău dzicîndu* (Num. 14:15); dativul se exprimă cu ajutorul prepoziţiilor *la* şi *a*: *eu îți voi da ție răspuns și* ***la cîte*** *3 priêtenii tăi* (Iov 35:4), ***a cîți*** *vor să ajute și să împărățască, împărățesc* (1Mac. 8:13) (în legătură cu ultimul exemplu, precizăm că în MS. 45, verbul *a ajuta* se construieşte cu dativul, nu cu acuzativul: *nu va fi cel ce să-ți ajute ție* [Deut. 28:29] etc.).

Ce se foloseşte atît pentru fiinţe, cît şi pentru lucruri[102]: *toate tîrîitoarele* ***ce*** *să tîrîiescu pre pămîntu* (Fac. 6:20), *și era ficiorii lui Nóe* ***ce*** *au ieșit den săcriiu* (Fac. 9:18), *celuialalt* ***ce*** *să suia* (Dan. 7:20) / *îți voi da ție și sămînției tale pămîntul* ***ce*** *prișlești* (Fac. 17:8), *mustră Avraam pre Aviméleh pentru fîntînile cêle de apă* ***ce*** *au luat slugile lui Aviméleh* (Fac. 21:25), *den ceasul* ***ce*** *au luminat soarele pînă la amiazădzi* (Neem. 8:5) etc.

Un context în care *de* poate fi interpretat ca pronume relativ invariabil este: *om, om* ***de*** *va blăstăma pre Dumnedzăul lui, păcat va lua* (Lev. 24:16) (în MS. 4389: *omul* ***carele*** *va blestema pre Domnezeul său păcat dobîndește*).

[102] Pentru concurenţa dintre *care* şi *ce*, vezi Iliescu 1956.

III.4.8. Pronumele relativ compus

Fără a intra în controversele teoretice[103] referitoare la interpretarea lui *cel ce* ca un singur pronume (relativ compus), respectiv ca două pronume (un demonstrativ semiindependent şi un relativ), precizăm că am optat pentru statutul de grup unitar al lui *cel ce* în enunţurile în care este evidentă sinonimia cu pronumele *cine* sau cu pronumele *nimeni* (în enunţuri negative): *nu era* ***cel ce*** *să scoaţă dentru mîna lui* (= 'nu era nimeni să-l scoaţă dentru mîna lui') (Dan. 8:4).

Pronumele relativ compus prezintă, în MS. 45, formele:

— *cel(a) ce*, *cel(a) ci*: ***cela ce*** *bate pre tată-său sau pre maică-sa cu moarte să să omoare* (Ieş. 21:15), *nevinovat va fi* ***cel ce*** *l-au lovit* (Ieş. 21:19), ***cela ci*** *va grăi de rău pre tată-său sau pre maică-sa cu moarte să să omoare* (Ieş. 21:16), ***cel ci****-l ucide* (Ieş. 22:3);

— *cei ce, cei ci*, *ceiia ci*, *cêia ce*, *ceia ce*: *chinuri luară pre* ***cei ce*** *lăcuia la Filistiim* (Ieş. 15:14), *şi* ***cei ci*** *să apropie, preuţii Domnului Dumnedzău, să să sfinţască* (Ieş. 19:22), ***ceiia ci*** *sta la socoteală* (Num. 7:2), *iară* ***cêia ce*** *să pogorîia s-au pogorît la Marea Arăpască* (Ios. 3:16), *şi* ***ceia ce*** *au rămas au fugit la munte* (Fac. 14:10);

— *cêea ce* (cu valoare efectivă de feminin, nu de neutru, ca în româna actuală): *acoló te-au chinuit* ***cêea ce*** *te-au născut* (Cînt. 8:5);

— *cêle ce*: *staţi în laturi, mîhniţi-vă,* ***cêle ce*** *nădăjduiţi* (Is. 32:11) etc.

III.4.9. Pronumele şi adjectivul nehotărît

III.4.9.1. Formele *unul, una, altul, alta*

Formele *unul, una, unuia, uniia* se folosesc frecvent în corelaţie cu *alalt(ul)*/*altul*[104], *alaltă*/*altă*/*alta*, *altuia*, *altiia*: *ne vom usăbi* ***unul*** *de* ***altul*** (Fac. 31:49), *să sărutară* ***unul*** *pre* ***alaltu*** (Ieş. 18:7), *ţiindu-să* ***unul*** *de* ***altul*** (Ieş. 26:3), *şi dziseră* ***unul*** *către* ***alaltu*** (Num. 14:4), ***unul*** *de* ***alalt*** *să lipesc* (Iov 41:8), *dzise* ***unul*** *către* ***alaltul*** (3Ezd. 3:4), *cu faţa* ***una*** *către* ***alaltă*** (Ieş. 36:10), *va face preutul* ***una*** *pentru păcat şi* ***alta*** *pentru ardere de tot* (Lev. 15:29), ***una*** *pre* ***alaltă*** *n-au cercat* (Is. 34:16), *ţiindu-să* ***una*** *de* ***altă*** (Iez. 1:9), *adunară* ***unuia*** *mai multă şi* ***altuia*** *mai puţin* (Ieş. 16:17), *numele* ***uniia*** *Mosis şi numele* ***altiia*** *Siná* (1Reg. 14:4).

Întrebuinţarea formelor nearticulate cu sensul 'altceva' este considerată (Densusianu 1932:191, Francu 2009:69) o caracteristică a românei vechi: *nici iaste* ***altă*** *nimic rădicat de la mine fără de tine* (Fac. 39:9), *eu sînt şi nu iaste* ***altă*** (Is. 47:8), *şi dziceaţi: «ce* ***altă,*** *fără numai sămînţă cerceteadză Dumnedzău?»* (Mal. 2:15), *de teslari şi zlătari meşterşuguite sînt,* ***altă*** *nemic, au doară să să facă care vor meşterii să să facă iale* (Ep. Ier. 1:39).

Pronumele *un* se foloseşte mai frecvent cu articol decît nearticulat, aşa cum apare în: *pre ceia ce amú au fost părtaşi la* ***une*** *rêle drepţi au chinuit cu dureri* (Sol. 19:15).

Arvinte 1993:10 semnalează întrebuinţarea pronumelor nehotărîte în contexte care imită servil modelul grecesc, de tipul: *şi va pune Aaron pre cei 2 ţapi sorţi: şorţu* ***unul*** *Domnului şi sorţul* ***unul*** *celui de slobodzit* (Lev. 16:8) (în gr.: *κλῆρον ἕνα τῷ κυρίῳ καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ*).

Forma de masculin plural a lui *alt*, postpusă regentului, este *alţii*: *şi voi m-aţi lăsat pre mine şi aţi slujit la dumnedzăi* ***alţii*** (Jud. 10:13), *şi nu era lui Eliezer fiii* ***alţii*** (1Paral. 23:17), *vestitori* ***alţii*** *au venit de la Galiléa* (1Mac. 5:14), iar antepusă, *alţi*: *să nu fie ţie* ***alţi*** *dumnedzăi afară den mine* (Ieş. 20:3), *şi veţi închina acoló la* ***alţi*** *dumnedzăi* (Deut. 4:28), *au slujit la* ***alţi*** *dumnedzăi* (1Reg. 8:8).

III.4.9.2. Formele *vr(e)unul, vruna, vreunii*

„Alături de forma *vreunul*, cu două ocurenţe — *de va fi* ***vreunul*** *dentru fiii lui Israil* (Lev. 20:2), *de să va face în* ***vreunul*** *greşeală* (Deut. 21:22) — se întîlneşte şi forma *vrunul*, tot cu două ocurenţe: *de ai pe* ***vrunul*** *vrăjmaş sau a lucrurilor viclean* (2Mac. 3:38), *pre* ***vrunul*** *dentru ei* (Iosip 16:12); ca adjectiv, *vreun* are patru ocurenţe: *au pre* ***vreun*** *copaci au pre pămîntu* (Deut. 22:6), *de s-au făcut* ***vreun*** *cuvînt adevărat întru cuvintele tale* (Iov 4:12), *de vei vedea pre* ***vreun*** *înger den cei sfinţi* (Iov 5:1), ***vreun*** *lucru rău să va face* (2Mac. 14:22), iar *vrun*, cinci ocurenţe: *astădzi nu să va omorî* ***vrun*** *om den Israil* (2Reg. 19:22), *nici s-au ivit în* ***vrun*** *loc* (3Reg. 10:12), *pentru ca să nu să facă* ***vrun*** *rău la tine* (Parim. 3:30), *pentru ca să nu să primenească* ***vrun*** *lucru întru Daniil* (Dan. 6:17), ***vrun*** *tăietor de pădure teslar* (Sol. 13:11).

Vreunii are o singură ocurenţă: *iar* ***vreunii,*** *de nu vor vrea a mînca spurcate, pre aceştia în roată învîrtindu-să să să omoară* (Iosip 5:3). În ceea ce priveşte femininul, notăm forma pronominală de singular *vruna* (o singură dată): ***vruna*** *dentru iale* (Ep. Ier. 1:37); adjectivul nehotărît *vreo* are două ocurenţe: *au*

---

[103] Vezi Irimia 1997:531, Dimitriu 1999:287-290, Dimitriu 2005:46, GALR:282-283.

[104] Pentru provenienţa lui *alalt(u)* (lat. pop. *illu* + *alterum*), vezi Ivănescu 1980:150, Arvinte 1991:20.

făcut ***vreo*** *strîmbătate vecinului* (Lev. 6:2), *au are* ***vreo*** *îndrăznire înaintea lui?* (Iov 27:10).

III.4.9.3. Formele *tot/ toți*

În paradigma flexionară a lui *tot* notăm la plural atît dativul *tuturor(a)*: *dzise Iacov casei lui și* ***tuturor*** *ce era cu însul* (Fac. 35:2), *să vă dea voao inimă* ***tuturora*** (2Mac. 1:3), cît şi construcţia analitică echivalentă cu dativul (cu *la*): *povestiți* ***la toți*** *minunile lui, carele au făcut Domnul!* (1Paral. 16:9). Prin analogie cu *alții* (Frâncu 2009:287), a apărut forma articulată *(cu) toții*: *strigară* ***cu toții*** (3Reg. 12:24), *adunîndu-să aduna-să-va Iacov* ***cu toții*** (Mih. 2:12). Genitiv-dativul adjectivelor *tot* şi *toată* se construieşte prepoziţional: *ne vom răşchira pre faața* ***a tot*** *pămîntul* (Fac. 11:4), *porînci Samuil* ***la tot*** *nărodul* (1Reg. 10:17).

III.4.9.4. Formele *fiecarele/ fieştecarele, fieştece*

În Ms. 45 nu apar formele *fiecare*, *fiecine* sau *fiece*. Trei ocurenţe are *fiecarele*, rezultat din compunerea lui *fie* cu *carele*: *eu și el,* ***fiecarele*** *după visul lui am vădzut* (Fac. 41:11), ***fiecarele*** *după putêrea mînelor voastre* (Deut. 16:17), *să să întoarcă* ***fiecarele*** *la casa lui, după lêge* (1Mac. 3:56). Forma de genitiv înregistrează o ocurenţă: *și a* ***fiecăruia*** *numele scrie preste toiagul lui* (Num. 17:2).

În schimb, în Ms. 45 are o frecvenţă foarte ridicată compusul *fieștecarele*: *fiește* (< *fie* + *și* + *ce* sau *fie* + *și* + *te* [Arvinte 1991:21]) + *carele*: ***fieştecarele*** *cugetă întru inima lui* (Fac. 6:5), *să aducă aicea vițălul lui* ***fieştecarele*** *de voi și careși oaia lui* (1Reg. 14:34), *au plînsu* ***fieştecarele*** (1Reg. 20:41), ***fieştecarele*** *la pămîntul lui!* (3Reg. 22:36); forma de feminin este *fieștecarea*: *căutîndu întru însă* ***fieştecarea*** (Ieş. 36:10), *întoarcă-să* ***fieştecarea*** *la casa cêea a tatăl ei* (Rut 1:8), *pentru* ***fieştecarea*** *audzind* (2Mac. 10:13).

La genitiv-dativ, forma este *fieștecăruia*: *să le dea argintul lor* ***fieştecăruia*** *în sacul lui* (Fac. 42:25), *puneți argintul* ***fieştecăruia*** *în gura sacului* (Fac. 44:1), *după neamul* ***fieştecăruia*** *boiêrin* (Num. 1:4), iar la feminin, *fieștecării*: *asupra* ***fieştecării*** *strîmbătăți* (Ieş. 22:8); notăm şi construcţia echivalentă cu dativul, cu *la*: *și porîncim* ***la fieştecarele*** (3Mac. 7:8).

Varianta *fieștecare* este mai rară: *va veni către* ***fieştecare*** *dobitoc* (Lev. 20:16), *la* ***fieştecare*** *dentre amîndoi* (Iez. 1:11), ***fieştecare*** *fiară* (1Mac. 6:37).

Variantele *fiștecarele*, respectiv *fiștecarea* au, fiecare, cîte o ocurenţă: *margă* ***fiştecarele*** *de voi către lucrurile lui* (Ieş. 5:4), *a alêge pentru* ***fiştecarea*** (2Mac. 2:29).

Un alt compus este *fieștece*, întrebuinţat atît ca pronume, cît şi ca adjectiv: *și nu veți lua pentru însul păcat,* ***fieştece*** *veți lua începătura de la el* (Num. 18:32), *cu* ***fieştece*** *piatră* (Num. 35:23), *să va fi datorie întru aproapele tău, datorie ori* ***fieştece****, să nu întri în casa lui* (Deut. 24:10), *toată umilința de să va face la* ***fieştece*** *om* (3Reg. 8:38), *preste* ***fieştece*** *nedreptate să nu pizmești aproapelui* (Sir. 10:6).

Orifieștecarele are o singură ocurenţă: *și după aceasta* ***orifieştecarele*** *era acoló căzînd de tot, să păziia la cea fără fier temniță închizîndu-să* (Sol. 17:16).

III.4.9.5. Formele *careşi/ careleşi*

În urma compunerii dintre *carele* + *și* a rezultat pronumele nehotărît *careleși* 'fiecare', cu 48 de ocurenţe în Ms. 45: *împleți mînule voastre astădzi Domnului,* ***careleşi*** *întru fiiul său și întru fratele lui* (Ieş. 32:28), *și pietrile era den numerile fiilor lui Israil, 12 den 12 numerile a lor săpați cu peceți,* ***careleşi*** *după numele său* (Ieş. 39:12), *și tu și Aaron* ***careleşi*** *cu cățiia lui* (Num. 16:17), ***careleşi*** *după moștneniirea lui* (Num. 35:8), *și dzise nărodul,* ***careleşi*** *către aproapele său* (1Reg. 10:11), ***careleşi*** *după rînduiala lui* (3Reg. 4:28).

Notăm şi varianta *careleș*: *și lovi* ***careleş*** *pre cel de lîngă el* (3Reg. 20:20), ***careleş*** *la cetatea lui și fieștecarele la pămîntul lui!* (3Reg. 22:36).

Forma *careși*, provenită din compunerea lui *care* + *și*, are şase ocurenţe: *sta tot nărodul privindu,* ***careşi*** *de la ușea cortului său* (Ieş. 33:8), *și veniia toți înțelepții carii făcea toate lucrurile sfîntului,* ***careşi*** *după lucrul său* (Ieş. 36:4), *să aducă aicea vițălul lui fieștecarele de voi și* ***careşi*** *oaia lui* (1Reg. 14:34). *Careși* are valoarea lui *care* în: *întru* ***careşi*** *dzi voi chema pre tine* (Ps. 55:10).

III.4.9.6. Forma *cineşi*

Tot valoarea 'fiecare' are şi compusul *cineși* (< *cine* + *și*), cu 14 ocurenţe în text: *să usăbiră* ***cineşi*** *de fratele său* (Fac. 13:11), *descărcară* ***cineşi*** *sacul lui pre pămîntu și deșchisă* ***cineşi*** *sacul lui* (Fac. 44:11), *să ia* ***cineşi*** *oaie după casele rudeniei* (Ieş. 12:3), *tot nărodul alêrge* ***cineşi*** *la locul lui* (Jud. 7:7) etc.

III.4.9.7. Formele calchiate *om carele, om, om*

Arvinte 1993:10, 11 menţionează, tot cu valoare de pronume nehotărît, avînd sensul 'fiecare, oricine, cineva', două sintagme preluate în română din greacă; prima dintre ele este formată din pronumele *carele* precedat de substantivul *om*, modelul grecesc fiind *ἄνθρωπος ὅς*: ***om carele*** *să va atinge de patul lui*

(Lev. 15:5), ***om carele*** *va mînca sfinte după neştiinţă* (Lev. 22:14), ***om carele*** *va sfinţi casa lui sfîntă Domnului* (Lev. 27:14).

A doua sintagmă este *om, om*, calchiere a gr. *ἄνθρωπος ἄνθρωπος*: ***om, om*** *den fiii lui Israil* (Lev. 17:10), ***om, om*** *carele va grăi rău pre tatăl lui au pre maica lui cu moarte să să omoară* (Lev. 20:9), ***om, om*** *carele să va ruga rugă Domnului sau să va giura giurămîntu au va răsplăti răspuns pentru sufletul lui să nu-şi spurce cuvîntul lui, toate, cîte vor ieşi dentru gura lui va face* (Num. 30:2)[105].

III.4.9.8. Formele *oarecarele/ oarecarii* etc.

Forma *oarecarele* (*oare* < lat. **volet* > *voare*, *oare*, *vare* + *carele* [Arvinte 1993:10]) se întîlneşte atît ca pronume nehotărît: *şi era* ***oarecarele*** *den neamul lui Leví* (Ieş. 2:1), *de va dormi* ***oarecarele*** *cu noru-sa* (Lev. 20:12), *iară Dosítheu,* ***oarecarele*** *de ai lui Vachínor* (2Mac. 12:35), *să mă îngroape dentru fii afară* ***oarecarele*** (Iosip 16:11) etc., cît şi ca adjectiv pronominal nehotărît: ***oarecarele*** *înger l-au atinsu pre el* (3Reg. 19:5), *să fie amestecat un nărod năsîlnic* ***oarecarele*** (Est. 3:13).

În mai multe contexte, *oarecarele* este postpus unui nume propriu: *şi Símon* ***oarecarele****, dentru a lui Veniámin fêl, ispravnic bisêricii fiind pus, să prici cu arhiereul pentru cea de pren cetate fărădălêge.* (2Mac. 3:4), *pentru că el, luînd împărăţiia, au arătat ⌊diregător⌋ preste lucruri pre Lisía* ***oarecarele*** *şi a gropiloasei Siríei şi Finíchii hatman dentîi mai mare* (2Mac. 10:11), *iară Alchim* ***oarecarele****, mai nainte fiind arhiereu şi de bunăvoie pîngărindu fiind întru vremile amestecăturei (...), veni cătră împăratul Dimítrie,* (2Mac. 14:3,4), *iar Theodot* ***oarecarele****, a plini viclenie vrînd, (...) să duse noaptea la al lui Ptoleméu cort* (3Mac. 1:2), *iară Eliázar* ***oarecarele****, bărbat însemnat dentru cei de ţară preuţi, (...) să rugă acêstea* (3Mac. 6:1).

Se întîlneşte şi varianta *oarecare*: *vădzu pre un om eghiptean bătîndu pre* ***oarecare*** *jidov dentru fraţii lui* (Ieş. 2:11), *om* ***oarecare*** *era în ţara Avsítidei* (Iov 1:1).

Forma de masculin plural este *oariicarii*: *şi s-au îndemnat* ***oariicarii*** *dentru nărod şi au mersu cătră împăratul* (1Mac. 1:15), *şi mêrseră* ***oariicarii*** *ce urîia limba lor* (1Mac. 11:21), *şi curînd* ***oariicarii*** *dentru Iliódor cunoscuţi, să ruga lui Osíia să chême pre cel preaînalt şi traiul a hărădzi celui ce zăcea întru tot la cea de apoi răsuflare* (2Mac. 3:31), *iar cei de pregiur Símon, iubind argintul, de* ***oariicarii*** *dentru cei den turnuri s-au făcut supuşi cu argintul şi, 70000 de didrahme de argint luînd, au lăsat pre* ***oariicarii*** *de au scăpat* (2Mac. 10:20), *pentru acêea, grăbiţi şi trimiteţi pre* ***oariicarii****, pentru ca şi noi să de ce gînd sînteţi* (2Mac. 11:37), *şi amú,* ***oariicarii*** *vecini şi priêteni şi împreună neguţătorind pre taină pre unii trăgîndu-i cătră ei, credinţă le da să împreună scutească şi tot adinsul să priimască cătră ajutor* (3Mac. 3:10).

Notăm, în patru contexte, şi forma mai nouă, cu *ori-*: ***oricarele*** *să va înstreina de la mine* (Iez. 14:7), ***oricarele*** *va citi scrisoarea aceasta* (Dan. 5:7) etc.

MS. 45 atestă şi faze în curs de gramaticalizare: *ori pre carele* (= 'pre oricarele'), respectiv *ori întru care* (= 'întru oricare'): *şi întru dzilele lui Enemessáru, milostenii multe făceam fraţilor miei: pîinile mêle dam celor ce era flămîndzi şi hainele mêle celor goli şi* ***ori pre carele*** *dentru neamul mieu vedeam mort şi aruncat preste zid la Neneví, îngropam pre el* (Tov. 1:14), *şi* ***ori pre carele*** *omorîia Sennahirim împăratul, cînd am venit fugind dentru ţara jidovască, am îngropat pre ei furîndu-i, pentru căci pre mulţi au pierdut întru mîniia lui* (Tov. 1:15), *Doamne, mîntuiêşte pre împăratul şi ascultă pre noi,* ***ori întru care*** *dzi te vom chema* (Ps. 19:10), *să nu întorni faţa ta de cătră mine;* ***ori întru care*** *dzi mă năcăjesc* (Ps. 101:2), ***ori întru care*** *dzi voi chema pre tine, degrabă ascultă-mă* (Ps. 101:3).

Forma de feminin (nominativ-acuzativ) este *oarecare(a)*: *picioarele — o parte* ***oarecare*** *de fier şi o parte* ***oarecarea*** *de lut* (Dan. 2:33), *ivi-să o parte* ***oarecarea*** (1Mac. 4:19), *să răvărsase pregiur bărbat têmere* ***oarecarea*** *şi frica a trupului* (2Mac. 3:17), *la* ***oarecare*** *cetate cu pod tare* (2Mac. 12:13).

Într-un singur context se înregistrează varianta *oareacarea*: *au cu vită* ***oareacarea*** *proastă au asămănat pre el* (Sol. 13:14).

Este consemnată şi compusul *vreaoarecarea*: *şi nu numai, ci încă şi* ***vreaoarecarea*** *cumva socoteală va fi lor, în vrême ce cu pizmă priimiia pre cei striini* (Sol. 19:14).

Oarecine are o singură ocurenţă: *şi, alergînd* ***oarecine****, vesti lui Ioan la Gázara că au pierit tatăl lui şi fraţii lui* (1Mac. 16:21). *Oarecui* apare, de asemenea, o singură dată în text: *va avea* ***oarecui*** *casa* (Lev. 14:35) şi o dată într-o notă marginală: *buhaiul* ***oarecui****.*

Oarece are trei ocurenţe: *au făcut preuţi* ***oarece*** *o parte den nărod* (3Reg. 12:31), *împuţînatu-l-ai pre el puţîn* ***oarece*** *de înger, cu mărire şi cu cinste l-ai încununat pre îns* (Ps. 8:6), *şi caută* ***oarece*** *întîi pren el a opritoarelor a întregăciunei minţii faptelor* (Iosip 1:30).

Orice se întîlneşte numai ca pronume: ***orice*** *va face Domnul noao* (1Reg. 14:6), ***orice*** *va dzice Domnul*

---

[105] Vezi şi supra, § **III.2.1.** şi nota 75.

către mine (2Paral. 18:13), ***orice*** *vor cêre* (Ezd. 6:9), ***orice*** *vei găsi* (Ezd. 7:15), ***orice*** *va întări înălțimea vîrtutei ei* (Ier. 51:48), ***orice*** *vei da* (Sir. 42:9). Într-un singur caz, am înregistrat o formă în faza incipientă de gramaticalizare[106]: *ori în ce chip* 'în orice chip': *aceşti 72 de dascăli întîi au scosu-o de pre limba jidovască elinêşte,* ***ori în ce chip****, nime nu e îndoit spre aceasta* (Cuv.II, [907/2]).

În MS. 45 este consemnată şi varianta *oarice*: *şi-i arătă lui de acoló o parte* ***oarice*** *de nărodu* (Num. 22:41), *fără numai o parte* ***oarice*** *vei vedea* (Num. 23:13), *iaste o parte* ***oarice*** *den pustiiu* (Num. 33:6), *David trecu* ***oarice*** *puțîn de la Ros* (2Reg. 16:1).

Oricît are forme variabile după gen şi număr: *audzi* ***oricîte*** *va dzice Domnul Dumnedzăul* (Deut. 5:27), *şi toate rugile* ***oricîte*** *veți ruga* (Deut. 12:17), *împrumutîndu să împrumutezi pre el* ***oricît*** *ii va trebui* (Deut. 15:8), ***oricîte*** *va greşi careleşi aproapelui său* (3Reg. 8:31), *toate,* ***oricîte*** *va porînci lor, acêstea sînt rînduite de la el pre pămînt* (Iov 37:12), *să vor săvîrşi* ***oricîte*** *am vrut* (Is. 55:11), ***oricîți*** *vor scăpa la sabie* (Mih. 6:14), ***oricîți*** *vor audzi acêstea* (Idt. 11:16).

Inversarea elementelor componente, în forma de feminin plural, a fost identificată de Arvinte 1991:21: *şi va rădica Aaron greşêlele svinților,* ***cîte oare*** *vor sfinți fiii lui Israil, a toată darea sfinților lor* (Ieş. 28:34).

Dintre compusele cu *oare-*, se întîlnesc o singură dată, în acelaşi context, formele *oareşicîtă* şi *oarecîtă*: *pentru că* ***oareşicîtă*** *vrême afară să dăzmiardă şi* ***oarecîtă*** *vrême în uliță pren tot unghiul leşuiêşte* (Parim. 7:12).

III.4.9.9. Formele *cîteşi/ cîteşiva* etc.

Notăm şi întrebuințarea, cu valoare nehotărîtă, a lui *cîteşi*, în exemplele: *toate* ***cîteşi*** *vor fi întru inima ta, fă, căci Domnul împreună cu tine* (2Reg. 7:3), *şi-ncă* ***cîteşi*** *va zice înțeleptul a cunoaşte, nu va putea a afla* (Ecles. 8:17).

Din seria lui *cîtva*, se întîlnesc în MS. 45 formele de plural *cîteva* şi *cîțiva*: *lăcuiêşte cu însul* ***cîteva*** *dzile* (Fac. 27:44), *şi sfîrşiră năroade* ***cîteva*** *cu foc şi limbi multe leşinară* (Avac. 2:13), *în vrême ce au făcut amu* ***cîțiva*** *ani* (Zah. 7:3).

În MS. 45 sînt consemnate şi formele *cîteşiva*, *cîtăşiva*: *şi olog el cu totul făcîndu-să, porînci la foc să-l aducă viu şi să-l prăjască; şi sfara preste* ***cîteşiva*** *ajungînd a tigăii, între sine să ruga, împreună cu maica, vitejaşte să moară, dzicînd aşa* (2Mac. 7:5), *şi banii celor ce au venit, spre cumpărarea lor au luat; şi gonindu-i pre ei împreună,* ***cîtăşiva*** *părăsiră, de vrême închizîndu-să* (2Mac. 8:25).

III.4.9.10. Sintagme pronominale nehotărîte formate cu *tot*

Arvinte 1988:76 evidențiază cîteva sintagme cu *tot* (în combinație cu *cine*, *carele*, *cela ce*, respectiv *ce*) cu valoare de 'oricine', respectiv 'orice':

— *tot cine*: *ca să nu-l omoare pre însul* ***tot cine****-l va afla pre însul* (Fac. 4:14), ***tot cine*** *va mînca aluat, să va surpa sufletul acela den Israil* (Ieş. 12:15), ***tot cine*** *să va atinge de iale să va sfinți* (Ieş. 30:29);

— *tot carele*: ***tot carele*** *era pre uscat au murit* (Fac. 7:22), ***tot carele*** *va face întru însă lucru, va pieri sufletul acela den mijlocul nărodului ei* (Ieş. 31:13), ***tot carele*** *va face lucru întru ea, moară!* (Ieş. 35:2), ***tot carele*** *să va atinge de iale să va sfinți* (Lev. 6:18);

— *tot cela ce*: ***tot cela ce*** *să atinge de mortăciunile lor necurat va fi pînă sara* (Lev. 11:24), ***tot cela ci*** *să va atinge de mortăciunile lor necurat va fi pînă în sară* (Lev. 11:26), ***tot cela ce*** *mănîncă pre el va pieri* (Lev. 17:14), ***tot cela ce*** *întră ca să slujască* (Num. 4:3);

— *tot ce*: *şi* ***tot ce*** *au numit Adam suflet viu, acesta-i numele lui* (Fac. 2:19), *să să obrăzuiască voă* ***tot ce****-i parte bărbătească* (Fac. 17:10), ***tot ce*** *nu va fi bălțat şi albu întru capre şi murgu întru miei, furat va fi lîngă mine* (Fac. 30:33), *cîte veți fierbe, veți fierbe şi* ***tot ce*** *va prisosi lăsați pre iale la ramăşițe pre dimineață* (Ieş. 16:23), ***tot ce*** *doarme cu dobitoc, cu moarte să omorîți* (Ieş. 22:19).

Arvinte 1993:11 ia în discuție sintagma alcătuită din *omul*, precedat de *tot*, cu valoare de pronume negativ 'nici un om', 'nimeni' (vezi *infra*, §**III.4.10.4.**). Se poate adăuga, de asemenea, că în enunțurile afirmative, sensul este 'oricine', 'fiecare': ***tot omul*** *carele să va apropiia den toată semințiia voastră către sfinte* (Lev. 22:3), ***tot omul*** *carele au mersu denapoiia lui Veelfegor l-au surpat pre el Domnul Dumnedzăul vostru dentru voi* (Deut. 4:3), *şi porînci împăratul la* ***tot omul****, dzicînd* (4Reg. 23:21) etc.

III.4.9.11. Formele *ceva/ cineva* etc.

Alături de *ceva*, care are 36 de ocurențe: *să nu fim greşit* ***ceva*** *către tine* (Fac. 20:9) etc., în MS.45 figurează şi compusul *cevaşi*, cu opt ocurențe: *să grăiescu* ***cevaşi*** (Num. 22:38), *să ia* ***cevaşi*** (Is. 5:8), *nu va apuca* ***cevaşi*** (Am. 3:4) etc. În schimb,

[106] Pentru alte forme din româna veche aflate în acest stadiu, vezi Frâncu 2009:286.

compusul *cinevași* nu este înregistrat[107]; în MS. 45 folosindu-se exclusiv *cineva*: *puțin are fi dormit* ***cineva*** *den ruda mea cu fămêia ta* (Fac. 26:10), *de va cêre* ***cineva*** *ceva de la vecinu-și* (Ieş. 22:14), *te va asculta* ***cineva*** (Iov 5:1), *au lua-va* ***cineva*** *de la uriêși prăzi?* (Is. 49:24) etc.

Ceva are şi valoare de adjectiv: *și să ivi Domnul lui Solomon în somnu noaptea și-i dzise lui: „cêre* ***ceva*** *cêrere ție!"* (3Reg. 3:5), *ce dzi* ***ceva*** *cuvînt cătră Domnul și te săvîrșaște!* (Iov 2:9), *dă iaste* ***ceva*** *fărădelêge în mîinile tale, departe fă pre el de la tine* (Iov 11:14).

Altceva şi *altucineva* au, fiecare, cîte o singură ocurenţă: *nu să află întru ea* ***altceva*** (4Reg. 9:35), *au* ***altucineva*** *de iaste al tău în cetate scoate-l dentru locul acesta!* (Fac. 19:12).

III.4.9.12. Pronumele nehotărît *neştine*

Pronumele nehotărît *neștine* (< lat. *nescio quem*) 'cineva' are 74 de ocurenţe, de obicei în nominativ: *de poate* ***neştine*** *număra năsîpul pămîntului* (Fac. 13:16), *ca cînd are grăi* ***neştine*** *cătră priêtenul său* (Ieş. 33:11), *de va* ***neştine*** *rădica toiag sau lemnu* (Is. 10:15), *să va* ***neştine*** *culêge maslin* (Is. 24:13) etc. Varianta *niștine* se întîlneşte o singură dată: *de va lovi* ***niştine*** *pre robul lui* (Ieş. 21:20).

Ocurenţele în acuzativ sînt mai rare: *să va fi la* ***neştine*** *ficior neascultător și gîlcevitor* (Deut. 21:18), *ca cînd pre* ***neştine*** *maica are mîngîia* (Is. 66:13) etc.

Sintagma *neștine om* are tot valoarea 'cineva': *în ce chip s-ar rădica* ***neştine om*** *pre aproapele său* (Deut. 22:26).

III.4.9.13. Pronumele nehotărît *niscare*

În MS. 45 este utilizat şi nehotărîtul *niscare* (< lat. *nescio qualem* [SCRIBAN, s.v., Francu 2009:73]), de trei ori ca adjectiv şi o dată ca pronume: *în ce chip are fi purtat* ***niscare*** *om cu hrane pre fiiul său* (Deut. 1:31), *și-ncă sîngurului înțeleptul nu-i* ***niscare*** *pîine* (Ecles. 9:11), *dă* ***niscară*** *pierzători vor fi fugit dentru țara lor cătră voi, dați pre ei lui Símon arhiereului* (1Mac. 15:21), *iar dă vor* ***niscarii*** *dentru ei vrea întru cei de după faceri sînt învățați să-și petreacă, aceștia de atocma citățeni cu alexandrênii să fie* (3Mac. 2:30).

Forma de genitiv-dativ *nescui* (< lat. *nescio cui* [Arvinte 1993:10]) are două ocurenţe: *la om de să va face* ***nescui*** *în piêlea trupului său strînciunătură de însemnare au semnu de stricăciune* (Lev. 13:2), *de să va zmulge den față capul* ***nescui****, iaste chelbaș, curat iaste* (Lev. 13:41).

III.4.9.14. Adjectivul nehotărît *nişte*

Ca adjectiv nehotărît poate funcţiona şi *niște* (avînd ca regent nume de materii [cf. şi Francu 2009:73]): ***nişte*** *lapte* (Iov 10:10), ***nişte*** *prah* (Iov 21:18), ***nişte*** *fum* (Iov 41:12), ***nişte*** *balegă* (Is. 30:22).

III.4.10. Pronumele şi adjectivul negativ

III.4.10.1. Pronumele negativ *nimeni* şi alomorfele sale

Pronumele negativ *nimeni* (< lat. *nemĭnem*) are nouă ocurenţe: *nu vădzu* ***nimeni*** *pre fratele său și nu să sculă* ***nimeni*** *den patul său* (Ieş. 10:23) etc.

Alte variante sînt:

— *nimenilea* (o ocurenţă): *nu au asuprit pre el* ***nimenilea*** (Sir. 48:13);

— *nime* (66 de ocurenţe): *nu vădzu pre* ***nime*** (Ieş. 2:12), ***nime*** *nu va ști* (Ieş. 22:10), ***nime*** *nu i-au răspunsu lui* (Is. 36:21) etc.;

— *nimea* (o ocurenţă): *mainte de săvîrșit nu ferici pre* ***nimea*** (Sir. 11:28);

— *nimerile* (şase ocurenţe): *faptu carele* ***nimerile*** *nu-l va face mi-ai făcut mie* (Fac. 20:9), *nu va pofti* ***nimerile*** (Ieş. 34:24) etc.;

— *nimerilea* (3 ocurenţe): *veți fugi negonindu-vă* ***nimerilea*** *pre voi* (Lev. 26:17), ***nimerilea*** *dentru noi* (Sol. 2:9) etc.;

— *nimirile* (8 ocurenţe): *nu va sfinți pre îns* ***nimirile*** (Lev. 27:26), *să nu vie* ***nimirile*** *striin de neam* (Num. 16:40), ***nimirile*** *să nu să bucure pre mine* (Var. 4:8) etc.;

— *nimirilea* (o ocurenţă): *iată,* ***nimirilea*** *cu noi iaste* (Fac. 31:44).

Sintagma *nime om* are tot valoarea 'nimeni': *cît de tare⌋vedeți cum dreptul au pierit și* ***nime om*** *priimêște la inimă și bărbați drepți să rădică și nime nu pricêpe* (Is. 57:1).

III.4.10.2. Pronumele negativ *nici unul* şi alomorfele sale

Pronumele negativ *nici unul* cunoaşte 18 ocurenţe: ***nici unul*** *dentru noi va opri mormîntul lui* (Fac. 23:6), *și n-au rămas dentru înșii* ***nici unul*** (Num. 26:65), ***nici unul*** *să nu scape dentru ei!* (3Reg. 18:40), ***nici unul*** *să nu să nădăjduiască* (Iov 12:6), *dentru carii pre* ***nici unul*** *pot să vază* (Ep. Ier. 1:16) etc.; *nice unul* are două ocurenţe: *n-au rămas dentru ei* ***nice unul*** (2Reg.

---

[107] Pronumele *cinevași* şi *cevași* sînt considerate de Arvinte 1993:10 o trăsătură caracteristică a normei literare sudice, munteneşti.

13:30), ***nice unul*** *dentru înșii au grăit cuvînt cătră el* (Iov 2:13).

Se întîlneşte şi utilizarea ca adjectiv pronominal: *să nu să puie preste el* ***nici un*** *lucru* (Deut. 24:5), *cei ci vă veseliți pre* ***nici un*** *cuvînt ⌊bun⌋* (Am. 6:13), ***nici un*** *lucru a lui Dumnedzău întru înșii iaste* (Ep. Ier. 1:43), *fără de* ***nice un*** *gîndu* (Ios. 20:3), *nu-i* ***nice un*** *folos!* (Iov 15:3), *nemîncînd* ***nice un*** *bine* (Iov 21:25), *nu să împoncișadză ei* ***nice un*** *rău* (Parim. 3:15), *făcea* ***nice un*** *lucru afară den cale* (2Mac. 14:23) etc.

Grupul *nici un* nu reprezintă întotdeauna un adjectiv negativ, ci se poate descompune în adverb (*nici*) urmat de adjectivul nehotărît *un*, în corelaţie cu *nici alt*: ***nici un*** *bir,* ***nici alt*** *aleșug să li să facă* (3Ezd. 8:25).

Forma de genitiv-dativ este *nici unuia*: *tême-te de Dumnedzău, fiiule, și de împăratul, și* ***nici unuia*** *dentru ei să nu neasculți* (Parim. 24:21), *nici s-au adaos, nici s-au împuținat și nici s-au trebuit a* ***nici unui*** *sfĕtnic* (Sir. 42:29), *a* ***nici unuia*** *maică m-am făcut* (Iosip 16:6).

Nici una are o singură ocurenţă: *el iaste văzător faptelor oamenilor și-l uită pre el* ***nici una*** *dentru carele fac* (Iov 34:21); *nice una* are două ocurenţe: ***nice una*** *den câte sîntu în casa lui* (Fac. 39:8), *nu vei putea să giunghi pasha întru* ***nice una*** *den cetățile tale* (Deut. 16:5).

În MS. 45 este prezent şi adjectivul pronominal *nici o/ nice o*: *n-au mai rămas* ***nice o*** *lăcustă în tot pămîntul Eghiptului* (Ieş. 10:19), *și nu era întru ei* ***nici o*** *înțelepciune de cătră fața fiilor Israil* (Ios. 5:1), *fără* ***nice o*** *jale sau îndurare* (Est. 3:13), *nu va primeni pentru* ***nici o*** *răscumpărare vrajba* (Parim. 6:35), *și a focului* ***nici o*** *putêre biruia să luminêdze* (Sol. 17:5), *minunîndu-să la* ***nice o*** *frică* (Sir. 40:9).

Dintre formele de plural, o singură ocurenţă are *nice unele*: *dară n-au pus* ***nice unele*** *de acêstea la izvodul lui* (Cuv.II, [908/2]).

III.4.10.3. Pronumele negativ *nimic* şi alomorfele sale

Pronumele negativ *nimic* are 163 de ocurenţe: *nu-mi vei da* ***nimic*** (Fac. 30:31), *și nu cunoscu la el* ***nimic*** (Fac. 31:32), *nu iaste întru casa aceasta* ***nimic*** *afară den mine* (Fac. 39:9), *nu veți lua* ***nimic*** *de la înșii* (Ieş. 5:8) etc.

Se adaugă şi variantele:

— *nemic* (patru ocurenţe): *nu putea să-i grăiască lui* ***nemic*** *de pace* (Fac. 37:3), *nu va rădica dentru tocmala voastră* ***nemic*** (Ieş. 5:11), ***nemic*** *greșind* (3Mac. 3:9);

— *nimică* (13 ocurenţe): *nu iaste voao preste umăr a rădica* ***nimică*** (2Paral. 35:3), ***nimică*** *nu-l vor înfricoșa* (Iov 41:18), inclusiv substantivat: *statul mieu ca o* ***nimică*** *înaintea ta* (Ps. 38:7), *⌊și⌋ toate limbile ca o* ***nimică*** *sînt* (Is. 40:17), *căci ca o* ***nimică*** *între ochii lui sîngele și unde nu iaste ajutor oborî-te-va* (Sir. 8:21).

Nimic se realizează şi ca adjectiv pronominal, cu valoarea lui *nici o*, *nici un*: *rădícă-să limbă,* ***nimic*** *strîmbătate făcînd!* (Est. 4:1), *pentru ca să te izbăvască de la cale rea și de cătră om ce grăiêște* ***nimic*** *adevăr* (Parim. 2:12).

Notăm şi locuţiunea adjectivală *de nimică*: *și-ncă aceasta-i* ***de nimică*** (Ecles. 4:9), ***de nimică*** *sînt toți oamenii den fire* (Sol. 13:1).

Nimic intră şi în componenţa locuţiunii adverbiale *întru nimic*: *nu vă nădăjduiți ⌊spre⌋ voi spre cuvinte minciunoase, căci* ***întru nimic*** *nu vor folosi voao* (Ier. 7:3), *și toți ceia ce lăcuiesc pămîntul* ***întru nimic*** *s-au socotit* (Dan. 4:32).

Deşi cuvîntul *deșertăciune* este utilizat de mai multe ori în MS. 45, inclusiv în cartea Ecleziastului — *urît-ai pre cei ci păzesc* ***deșertăciuni*** *în zădar* (Ps. 30:7), *căci sînt cuvinte multe, înmulțind* ***deșertăciune*** (Ecles. 6:11), *toate le-am văzut întru dzilele* ***deșertăciunei*** *mêle* (Ecles. 7:16) — sintagma *deșertăciunea deșertăciunilor* nu apare în Ecleziast: ***de nimic a de nimicilor****, dzise Adunătoriul, toate-s* ***de nimic*** (Ecles. 12:8).

III.4.10.4. Alte cuvinte şi sintagme cu valoarea pronumelui negativ *nimeni*

Arvinte 1993:11 menţionează sintagma alcătuită din *omul*, precedat de *tot*, funcţionînd ca pronume negativ: 'nici un om', 'nimeni': *și* ***tot omul*** *nu va fi în cortul mărturiei mergîndu el ca să să roage la sfîntu* (Lev. 16:17), după gr. *καὶ πᾶς ἄνθρωπος οὐκ ἔσται...*, ***tot omul*** *la carele va fi la însul hulă nu va veni* (Lev. 21:17) etc.

În aceeaşi situaţie se află substantivul *om* în propoziţii negative: *și au lovit pre Moav întru dzua acêea, ca vro 10 000 de oameni, pre toți războinicii carii era întru ei și tot omul puterii; n-au scăpat dentru ei* ***om*** (Jud. 3:29), *toată cetatea s-au părăsit, nu lăcuiêște întru iale* ***om*** (Ier. 4:29), *pasă și te ascunde, tu și Ieremía, și* ***om*** *să nu știe unde sînteți voi!* (Ier. 36:19).

Tot cu valoare de pronume negativ poate funcţiona, în enunţuri negative, pronumele relativ *cel ce*: *nu era* ***cel ce*** *să scoață dentru mîna lui* = 'nu era nimeni să-l scoaţă dentru mîna lui' (Dan. 8:4), *chemat-am și nu era* ***cel ce*** *să asculte?* (Is. 50:2), *cetățile cêle despre austru să închiseră împreună și nu era* ***cel ce*** *să*

dășchiză (Ier. 13:19), *și lacrămile ei — prestă fălcile ei, și nu era* ***cel ce*** *să o mîngîie pre ea* (Plîng. 1:3).

III.5. Numeralul

III.5.1. Numeralul cardinal şi numeralul ordinal

III.5.1.1. Formele numeralului corespunzător numărului 1

Numeralul care desemnează numărul 1 are, în MS. 45, atît forma *unu*: *și așa privêște la toate lucrurile celui Înalt, doao — doao,* ***unu*** *în preajma unuia* (Sir. 33:18) cît şi, mult mai frecvent, forma *unul*[108]: *voi știți că fămêia-mi doi mi-au născut; și ieșí* ***unul*** *de la mine* (Fac. 44:27,28), *dă vor fi 1000 de îngeri purtători de moarte,* ***unul*** *dentru înșii nu-l va răni pre el* (Iov 33:23), *mai buni sînt doi decît* ***unul*** (Ecles. 3:9) etc.

Forma *unul* este întrebuinţată şi în numeralele compuse: *toți aceștia împărați* ***treidzeci şi unul*** (Ios. 12:24); aceeaşi formă apare, relativ frecvent, în enumerări, postpusă unui substantiv: *nărodu lui Amrám,* ***unul****, și nărodu a lui Isaar,* ***unul****, și nărodu a lui Hevron,* ***unul****, și nărodu a lui Ozíil,* ***unul*** (Num. 3:27), *darul lui: blid de argintu* ***unul****, 130 trasul lui; păhar* ***unul*** *de argintu de 70 de sicli* (Num. 7:43), *vițăl* ***unul*** *dentru boi, berbêce* ***unul****, miel* ***unul*** *de un an, pentru ardere de tot, și țap den capre* ***unul****, pentru greșêle* (Num. 7:51,52), fapt explicat de Arvinte 1994:7, 10 prin imitarea servilă a modelului grecesc, *unul* redînd gr. *εἷς... εἷς...* . În acelaşi mod este explicată şi plasarea celorlalte numerale după substantivul regent[109]: *junce* ***doao****, berbeci* ***5****, țapi* ***5*** (Num. 7:17) (după gr. *δαμάλεις δύο, κριοὺς πέντε, τράγους πέντε*), *și pentru jirtva mîntuirei: giunce* ***doaă****, berbeci* ***5****, țapi* ***5****, mielușêle de cîte un an* ***5*** (Num. 7:41), *făcu înaintea casei stîlpi* ***doi*** *de coți* ***35*** (2Paral. 3:14), *să întări Rovoam a lui Solomon întru ani* ***trei*** (2Paral. 11:16) etc.

Forma de feminin este *una*: *șasedzeci sînt împărătêse și 80 țiitori și ficioare cărora nu iaste număr.* ***Una*** *iaste porîmbița mea, deplina mea;* ***una*** *iaste maicii ei* (Cînt. 6:7, 8), cu genitivul *uniia*: *și luă Lámeh doaă muieri: și numele* ***uniia*** *– Adá, și numele al doilea – Sellá* (Fac. 4:18), *și la acesta – doao muieri, numele* ***uniia****, Anna, și numele ai al doilea, Fenána* (1Reg. 1:2).

Un şi *o* sînt numerale cu valoare adjectivală în contexte precum: ***un*** *miel îl vei face dimineață și mielul al doilea îl vei face de cătră sară* (Num. 28:4), *căci mai bună-i* ***o*** *zi întru ogrăzile tale, decît mii* (Ps. 83:10).

III.5.1.2. Formele numeralului ordinal corespunzător primei poziţii într-o serie

Poziţiei iniţiale în serie îi corespund următoarele numerale ordinale:

— *întîi* (< lat. **antaneus*), de la care s-a format *întîiul*: *Iosvaal, ficiorul Ahaman,* ***întîiul*** *celor 30* (1Paral. 11:11), *eu sînt* ***întîiul*** *și eu sînt în vac* (Is. 48:12), *văzu pre nărod temîndu-să a trêce pîrîul și trecu* ***întîi*** (1Mac. 16:6), *și el* ***întîi****, Maccaveu, luînd armele, au îndemnat pre ceialalți împreună cu el* (2Mac. 11:7), *și arătîndu-să al Iúdei stol* ***întîi*** (2Mac. 12:22); în sintagma *întîi născut*, *întîi* nu prezintă forme cu afixul enclitic *-ul*: *iară Hanaan au născut pre Sidónul,* ***întîi născut****, și pre Heteon* (Fac. 10:15), *pre Ox,* ***întîi născut****, și pre Vaíx, fratele lui* (Fac. 22:21), *Ruvim,* ***întîi născut*** *al mieu, tu, vîrtutea mea* (Fac. 49:3), *pentru că acesta-i* ***întîi născut*** *lui Iosif* (Ios. 17:1) etc.;

— *dentîi(u)* (*de* + *întîi*): *acêle 5 cărți* ***dentîi*** *ale lui Moisi* (Cuv.II, [907/2]), *au început să facă și acêstea la capul* ***dentîi****, la Bitie* (Cuv.II, [908/2]), *și Ável aduse și el dentru cêle* ***dentîi*** *născute den oile lui* (Fac. 4:4), *întru dzua* ***dentîiu*** *a lunei* (Fac. 8:5), *cel* ***dentîi*** *născut Ismail* (Fac. 25:13), *dă-mi astădzi nașterile tale cêle* ***dentîi*** *mie* (Fac. 25:31), *și vîndu Isav nașterile* ***dentîi*** *lui Iácov* (Fac. 25:33), *eu sîntu Isav, cel* ***dentîi*** *născut al tău* (Fac. 27:19), *și porînci celui* ***dentîi****, și al doilea, și al treilea și tuturor ce mergea înaintea lui* (Fac. 32:19), *și luă Iuda fămêie lui Ir, celui* ***dentîi*** *născut lui* (Fac. 38:6), *să nu vor crêde, nice vor asculta glasul semnului* ***dentîi****, vor crêde ție glasul semnului al doilea* (Ieş. 4:8), *va muri tot cel* ***dentîi*** *născut dentru cel* ***dentîi*** *născut a lui Faraón, carele șêde pre scaun, pînă la cel* ***dentîi*** *născut slujnicei cei lîngă moară și pînă în cel* ***dentîi*** *născut a tot dobitocul* (Ieş.11:5), *den dzua* ***dentîi*** *pînă în dzua a șêptea* (Ieş. 12:15), *cêle* ***dentîi*** *roduri a pămîntului tău vei aduce înlontru în casa Domnului Dumnedzăului tău* (Ieş. 34:26), *și-mi voi aduce aminte de făgăduința mea cea* ***dentîiu*** (Lev. 26:45);

— *dîntîiași* (o singură ocurenţă; *dintîi* + *și*): *dreptul șie pîrîș întru* ***dîntîiași*** *graiu și, daca-l va asupri pîrîșul, să mustră* (Parim.18:17);

— *una*, în următorul tip de context: *într-****una*** *a*

---

[108] Atunci cînd întră în relaţie cu *altul*, *unul* este pronume nehotărît: *ne vom usăbi* ***unul*** *de* ***altul*** (Fac. 31:49), *dzisără* ***unul*** *cătră* ***altul*** (Ieş. 16:15). În gramaticile româneşti actuale, *unul* este admis ca numeral numai în îmbinări precum *unul și unul*, *de unul singur* (GBLR:182).

[109] Situaţia este diferită de tiparul substantiv + numeral cardinal din româna actuală, în care numeralul are valoare substantivală: indică „entităţi numerotabile", funcţionează ca o „denumire numerică a acestora" şi nu se acordă în gen cu substantivul , ci are gen fix (GBLR:188): *km 12*, *sectorul 3*, *etajul 4*, *măsura 40*.

lunei a doaă (Num. 1:1) (care apare alături de: *dẓua* ***dentîiu*** *a lunei* [Fac. 8:5]), în care se redă gr. ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέρου (Arvinte 1994:10), *într-****una*** *a lunii* (Num. 1:18), *în luna a șêptea, într-****una*** *a lunei* (Num. 29:1), *în a cincea lună, într-****una*** *a lunei* (Num. 33:38), *întru 11 lună, într-****una*** *a lunei* (Deut. 1:3).

Sintagma *dẓi una* este întrebuințată de două ori în MS. 45, dar cu valori diferite: *și numi Dumnedẓău lumina dẓuă, și întunêrecul numi noapte. Și să făcu sară și să făcu dimineață,* ***dzi una****.* (= 'ziua întîi') (Fac. 1:5) / *toate vasele apelor lor și gropile să dășerta și nu avea să bea de sațiu apă* ***dzi una*** (= 'nici măcar pentru o zi') (Idt. 7:19).

Întîi și *dentîi* se folosesc și ca adverbe: *pogorît-am* ***întîi*** *să ne cumpărăm de mîncat* (Fac. 43:20), *gîndêște* ***întîi*** *și atuncea dojenêște* (Sir. 11:7), *și* ***întîi*** *l-au dăẓbrăcat pre el* (Iosip 6:2), *mîna ta va fi preste el* ***dentîi*** *ca să-l omori pre el* (Deut. 13:9), *să blagoslovască pre nărodul Israil* ***dentîi*** (Ios. 8:33), *cuvîntu au grăit* ***dentîi*** (2Reg. 20:18).

Notăm și locuțiunea *dentru întîi* 'de mai înainte, de mai demult': *și audẓiră toți frații lui și surorile lui toate cîte i s-au tîmplat lui și veniră cătră el și toți cîți îl știia pre el* ***dentru întîi*** (Iov 42:11).

Ordonarea numerică a entităților se face în funcție de succesiunea lor în spațiu: *și rîul* ***al treilea*** *– Tigris; acesta ce mergea înainte în preajma Assiriilor. Și rîul* ***al patrulea*** *– Efratis* (Fac. 2:14) sau în timp: *și aceștia era fiii lui David, ceia ce i s-au născut lui în Hevron:* ***cel dentîi*** *născut, Amnon, cu Ahinaam israilteanca;* ***al doilea****, Daluía, cu Avighéa carmileanca;* ***al treilea****, Avessalom, ficiorul Mahá, (...);* ***al patrulea****, Adonía, ficiorul Anghith;* ***al cincilea****, Savatía cu Avital;* ***al șaselea****, Iethraam cu Aglaá, muiêrea lui* (1Paral. 3:1,3), *acêstea aducea lui împăratul fiilor Ammon preste an, ⌊întru anul* ***dentîi*** *și⌋ întru anul* ***al doilea*** *și* ***al treilea*** (2Paral. 27:5).

III.5.1.3. Forme ale numeralelor corespunzătoare numerelor de la 2 înainte

Pentru femininul numeralului *doi* se întrebuințează în MS. 45 formele *doao*, *doaă* și, mai rar, *doă*: ***doao*** *burdujêle, și* ***doao*** *rînduri de vășminte* (4Reg. 5:23), ***doao*** *mîini întru voi* (4Reg. 11:7), *dẓi a* ***doao*** (Fac. 1:8) / *luă Lámeh* ***doaă*** *muieri* (Fac. 4:18), ***doaă*** *rînduri de podină* (Fac. 6:16), ***doaă*** *fête* (Fac. 31:41), *și vei lua pre cêle* ***doaă*** *pietri* (Ieș. 28:9), *la împreunarea a* ***doaă*** (Ieș. 36:10) / *în* ***doă*** *lună* (Fac. 7:11), *luă cu însul* ***doă*** *slugi* (Fac. 22:3), *vor lua acelui curățit* ***doă*** *găini* (Lev. 14:4).

O singură ocurență are forma *dooa*: *și pre vrêmea aceasta, a* ***dooa*** *călătorie Antioh la Éghipt au călătorit* (2Mac. 5:1).

Varianta populară *trii* se înregistrează o singură dată, în numeralul ordinal *al triilea*: *cel* ***al triilea*** *să aducea* (Iosip 10:1) (față de: *dẓi* ***a treia*** [Fac. 1:13], *și născu Nóe* ***trei*** *ficiori* [Fac. 6:10], ***trei*** *bărbați sta deasupra lui* [Fac. 18:2], *născu ficior altul,* ***al treilea*** [Fac. 38:5] etc.).

Alături de formele *șase* și *șapte*, se înregistrează și forme cu *ș* muiat[110]:

— *și să făcu* ***a șasea*** *dẓi* (Ieș. 16:22), *și lui Nefthalim au ieșit sorțul* ***al șaselea*** *fiilor Nefthalim* (Ios. 19:32), *și* ***al șaselea*** *– Iethroam* (2Reg. 3:5) / *și să făcu sară și să făcu dimineață, dẓi* ***a șêsea*** (Fac. 1:31), *și săvîrși Dumnedẓău în* ***a șêsea*** *dẓi faptele lui carele au făcut* (Fac. 2:2), *și ẓemisli încă Lía și născu lui Iacov fiiu,* ***al șêselea*** (Fac. 30:19), *și va fi în dẓua* ***a șêsea*** (Ieș. 16:5), *voi trimite blagoslovenia mea voao întru anul* ***al șêsele*** (Lev. 25:21), *în dẓua* ***a șêsea*** (Num. 7:42);

— ***șapte*** *ani* (Fac. 41:34), *dẓua* ***a șaptea*** (Ieș. 12:16), *în* ***a șaptea*** *lună* (Lev. 23:24) / ***șêpte*** *ani* (Fac. 41:26), *blagoslovi Domnul dẓua* ***a șeaptea*** *și o sfinți pre însă* (Ieș. 20:11), *în 10 a lunei* ***a șêptea*** *aceștiia* (Lev. 23:27).

Folosirea lui *a șêptea* cu sensul de 'săptămînă' – *pînă a doao dẓi ceiia de apoi* ***a șêptea*** *veți număra 50 de dẓile* (Lev. 23:16) (= 'pînă a doua zi a ultimei săptămîni...') – este explicată de Arvinte 1993:34 prin calc după gr. ἕως τῆς ἐπαύριον τῆς ἐσχ άτης ἑβδόμης. În mod similar, *a șêptelea* 'săptămînă', din: *săvîrșêște dară* ***a șêptelea*** *și aceștiia* (Fac. 29:27) calchiază gr. ἕβδομας, care are atît sensul 'șapte zile', cît și 'săptămînă' (Arvinte 1988:96).

În afară de *noaă*, se întîlnesc (inclusiv în structura numeralelor ordinale) și formele *noă* și *noao*: *veți mînca den roade vechi pînă în* ***al noaălea*** *an, pînă vor veni roadele lui veți mînca vechi a vechilor* (Lev. 25:22), *și Elisamá și Eliadá și Elifalet,* ***noaă****, toți fiii lui David, afară dentru fiii țiitorilor* (1Paral. 3:8,9), *lui Iisú,* ***al noaălea****, lui Sehenía, al dẓêcelea* (1Paral. 24:11), *și fu întru anul al optulea a împăratului Ioachim, întru luna* ***a noaă*** (Ier. 36:9) / *întru anul* ***al noălea*** *lui Osiiá au luat împăratul asiriênilor Samaría* (4Reg. 17:6), *și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine întru anul* ***al noălea****, întru luna a dẓêcea, în dẓêce a lunei, dẓicînd* (Iez. 24:1) / *în*

---

110 Pentru prezența formelor de tipul *șease*, *șeapte* în textele reprezentînd zonele cu *ș* muiat, vezi Frâncu 2009:75.

dzua ***a noao*** (Num. 7:60), *Elzavel,* ***al noaolea*** (1Paral. 12:12), ***al noaolea****, în luna a* ***noao,*** (1Paral. 27:12).

Pe lîngă formele cu africată, se înregistrează, mai rar, forme cu -*z*: *pînă la* ***a dzêcea*** *lună* (Fac. 8:5), *după* ***dzêce*** *ai* (Fac. 16:3), ***dzêce*** *mii* (1Paral. 29:7), ***al dzêcelea****, în luna* ***a dzêce*** (1Paral. 27:13) / ***al zêcelea****, Meía,* (1Paral. 25:17), ***a zêcea*** *lună* (Ier. 52:25).

III.5.1.4. Sintagma calchiată *cel cu patru picioare*

Sintagma *cel cu patru picioare* 'patruped' este explicată de Arvinte 1993:31, prin calc după gr. *ἤ τῶν τετραπόδων* [adj. *τετράποδος, -ον*; subst. *(τὸ) τετράπους, -οδος*]: *și dobitoacele lor, și* ***cêle cu patru picioare****, și unêltele lor au nu vor fi ale noastre?* (Fac. 34:23), *toate* ***cêle cu patru picioare*** *nu-s dăstule spre ardere de tot* (Is. 40:16), *cêle de apă poftindu și pasări și de* ***cêle cu patru picioare*** (Iosip 1:34).

Uneori, substantivul *picioare* lipsește: *și tot cela ce va mêrge pre mîini în toate jiganiile carele mergu* ***pre 4*** *necurate sîntu voao* (Lev. 11:27), *tot cela ce mêrge* ***pre 4*** (Lev. 11:42).

III. 5.1.5. Întrebuințări anaforice și în construcții partitive ale numeralelor cardinale

Cînd sînt întrebuințate cu valoare pronominală (de substitut), numeralele cardinale funcționează frecvent ca anaforice: *acêstea aduceri carele-s să aduceți Domnului: miei cîte de un an curați,* ***doi*** *pre dzi la ardere de tot neîncetat* (Num. 28:3) sau apar în construcții partitive: *3 eu voi dzice preste tine. Alêge ție* ***una*** *dentru iale și-ți voi face ție* (1Paral. 21:10), *și acum, trimite 100 de talanzi de argint și* ***doi*** *dentru fiii lui zăloage* (1Mac. 13:16).

III.5.1.6. Numerale întrebuințate exclusiv ca ordinale

Dintre numeralele cuprinse între 11 și 19, se întrebuințează, în Ms. 45, numai ca numerale ordinale, următoarele forme:

— *a(l) unsprădzêcelea*: *anul* ***al unsprădzêcelea*** (3Reg. 6:38), *întru* ***a unsprădzêcelea*** *an* (3Reg. 16:28);

— *al doispră(d)zêcele(a), (a) doaospră(d)zêce(a)*: *în dzua* ***a doaosprădzêce*** (Num. 7:78), *și au făcut răspuns deplin întru anul* ***al doisprădzêcele*** *împărăției lui Artaxerxu* (Est. 3:7), *în* ***doaosprădzêcea*** *lună, în 13 a lunei* (Est. 9:1), *și fu întru* ***al doisprădzêcele*** *an, întru luna* ***a doaosprăzêce****, într-una a lunei, fu cuvîntul Domnului cătră mine* (Iez. 32:1), *să făcu în* ***al doisprăzêcelea*** *an* (Iez. 32:17);

— *a treispredzêcelea, a(l) treispră(d)zêcelea, a treisprăzêcea*: *în* ***a treispredzêcelea*** *an s-au rocoșit* (Fac.14:4), *an* ***al treisprăzêcelea*** *întru împărățiia lui* (Ier. 1:2*), în* ***al treisprădzêcelea*** *an* (Ier. 25:3), *ce să aibă însemnată cea în* ***a treisprăzêcea*** *a al doaosprăzêcea lună* (2Mac. 15:37);

— *al patruspredzêcelea, a patrusprădzêce*: *iar în* ***al patruspredzêcelea*** *an veni Hodologomor și împărații cei ce era cu el* (Fac. 14:5), *în* ***a patrusprădzêce*** *dzi a lunei dentîi* (Ieș. 12:18);

— *al optsprădzêce*: *acesta-i anul* ***al optsprădzêce*** *[împăratului] Navuhodonósor* (Ier. 32:1).

III.5.1.7. Afixe formative

Afixul cu ajutorul căruia se formează numeralul ordinal (masculin) are atît forma *-lea*, cît și *-le*: ***al doilea*** *rîu* (Fac. 2:13), *rîul* ***al treilea*** (Fac. 2:14), ***al patrulea*** *an* (Lev. 19:24), ***al cincilea*** *ficior* (Fac. 30:17), ***al optulea****, (...),* ***al noaolea,*** (1Paral. 12:12) / ***al cincile*** *lui va adaoge cătră însul* (Lev. 27:27), ***al doisprădzêcele*** *an* (Iez. 32:1).

La numerale feminine de la 11 în sus, *-a* final poate lipsi: *în* ***a patrusprădzêce*** *dzi a lunei dentîi* (Ieș. 12:18), *în dzua* ***a doaosprădzêce*** (Num. 7:78), *întru luna* ***a doaosprăzêce*** (Iez. 32:1), (față de: *în* ***doaosprădzêcea*** *lună* [Est. 9:1]), *să aibă însemnată cea în* ***a treisprăzêcea*** *a* ***al doaosprăzêcea*** *lună* [2Mac. 15:37]).

Într-un singur caz, afixul *-lea* se folosește într-o formă de feminin; fenomenul a fost constatat de Frâncu 2009:292 în documente particulare, inscripții, însemnări, fiind considerat, din acest motiv, de factură populară: *în dzua* ***a unsprădzêcelea****, boiêrinul ficiorilor Asir, Fagheil, ficiorul lui Ehran* (Num. 7:72).

De nu apare în toate structurile de tipul numeral + *de* + substantiv[111]: *și așea vei face săcriiul: de* ***300 coți*** *lungimea săcriiului și de* ***50 coți*** *de lat și de treidzeci de coți de naltu* (Fac. 6:15), *și de* ***40 coți*** *era basêrica* (3Reg. 6:17) / ***50 de coți*** *de lungu și* ***50 de coți*** *în lat* (3Reg. 7:6), *au scăpat dentru* ***600 de pedestri*** (Sir. 46:11).

III.5.1.8. Numeralele compuse decimale

Numeralele compuse cu zeci au următoarele forme:

---

111 În GBLR: 187, *de* nu este considerat, în aceste structuri, prepoziție, ci „un simplu conector cerut de anumite numerale pentru pentru a se lega de substantivul următor".

— *doadzeci/ doaodzeci*, *al doaodzecile(a)*: *în* ***al doaodzecilea*** *și patru an a lui Ierovoam* (3Reg. 15:8), *și s-au făcut întru al șaptelea și* ***doadzeci*** *de ai, într-una a lunei dentîi,* (Iez. 29:17), *și să făcură ⌊spre⌋* ***doaodzeci*** (Ag. 2:17), *anul* ***al doaodzecilea*** (Neem. 1:1), *anul* ***al doaodzecile*** *lui Arthasasthá* (Neem. 2:1);

— *treidzeci*: *de 300 coți lungimea săcriiului și de 50 coți de lat și de* ***treidzeci*** *de coți de naltu* (Fac. 6:15), *toți aceștia împărați* ***treidzeci*** *și unul* (Ios. 12:24);

— *al patrudzecilea*: *și fu întru* ***al patrudzecilea*** *an, întru 11 lună, într-una a lunei* (Deut. 1:3), *și muri acoló în* ***al patrudzecilea*** *an a ieșirei fiilor Israil den pămîntul Eghiptului, în a cincea lună, într-una a lunei* (Num. 33:38);

— *cincidzeci*, *al cincidzecilea*: *întru* ***a cincidzeci*** *sărbătoare* (Tov. 2:1), *slobodzenie însemnării aceasta va fi voao, anul* ***al cincidzecilea*** *an va fi voao* (Lev. 25:11);

— *șasedzeci*[112] (întrebuințată o singură dată): ***șasedzeci*** *sînt împărătêse și 80 țiitori și ficioare cărora nu iaste număr* (Cînt. 6:7);

— *șêptedzeci*: *pentru că dentru Cáin de șêpte ori s-au izbîndit, iar den Lámeh de* ***șêptedzeci*** *și șêpte* (Fac. 4:23).

III.5.1.9. Formule calchiate pentru numeralele *sută* și *mie*

Prezența lui *sută*, respectiv *mie* în sintagmele *preste sută* 'comandant peste o sută de ostași', 'sutaș', (*mai mari*) *preste mie* 'comandant, șef peste o mie de oameni' este explicată de Arvinte 1994:36, 1991:44 prin calc după gr. *ἑκατόνταρχος* [*ἑκατόν* '100' + *(ὁ) ἀρχός, -οῦ* 'șef'], respectiv *χιλίαρχος -ου* [*χίλιοι, -αι, -α* '1000' + *(ὁ) ἀρχός, -οῦ* 'șef']: *și să scîrbi Moisí preste socotitorii puterii, preste cei* ***preste mii*** *mai mari și* ***preste sute****, ceia ce veniia den rînduiala războiului* (Num. 31:14), *și făcură cei* ***preste sută*** *după toate câte au porîncit Iodaé priceputul* (4Reg. 11:9), *și vei pune pre ei mai mari* ***preste mie****, și* ***preste sută*** (Ieș. 18:21), *și-i fêce pre ei preste ei,* ***preste mie****, și* ***preste sută*** *mai mari,* (Ieș. 18:25), *vor veni către tine toți boiêrii și cei* ***preste mii*** *a lui Israil* (Num. 10:4).

Expresia *întru mii* 'pînă la al miilea (neam)', 'la mii (de neamuri)', reprezintă, de asemenea, un calc după gr. *εἰς χιλιάδας* [*(ἡ) χιλιάς, -άδος*] (cf. Arvinte 1991:44): *și făcîndu milă* ***întru mii*** *celor ce mă iubăscu pre mine și celor ce păzescu porîncele mêle* (Ieș. 20:6), *cel împuținat fi-va* ***întru mii*** *și cel mai mic întru limbă mare* (Is. 60:22).

Și în Ms. 45 se întrebuințează *întunêrece* cu sensul de 'zeci de mii', calc după sl. *tĭma* (cf. Arvinte 1988:76, Frâncu 2009:77): *soru-noastră ești, fă-te întru mii de* ***întunêrece*** *și moștnenească sămințiia ta cetățile nepriêtenilor* (Fac. 24:60), *mii de mii îi slujiia lui și* ***întunêrece*** *de zeci de mii stătură înaintea lui, județ au șezut și cărți s-au dășchis* (Dan. 7:10).

III.5.1.10. Formele de genitiv-dativ ale numeralelor

Pentru exprimarea genitivului și dativului se utilizează construcțiile cu prepozițiile *a*, respectiv *la*: *și așea au făcut la marginea gardului denafară, la împreunarea* ***a doaă*** (Ieș. 36:10), *și o luă pre ea la săvîrșitul* ***a trei*** *ani* (4Reg. 18:10), *nici să vor mai împărți încă* ***la doao*** *împărății* (Iez. 37:22).

În prezența prepozițiilor care cer genitivul, prepoziția *a* apare, de obicei, între prepoziție și numeral: *întru* ***mijlocul a doi*** *heruvimi* (Ieș. 25:22), dar nu întotdeauna: *și dêde* ***asupra doi*** *copilași ai lui* (4Reg. 5:23).

În cazul unor grupuri nominale cu determinanți, mărcile de flexiune apar la primul component al grupului: *și ieșindu spuse* ***celor*** *doi frați ai lui, afară* (Fac. 9:22), *porînci* ***celui*** *dentîi* (Fac. 32:19), *cioplêște doao lêspezi de piatră ca și* ***cêle*** *dentîi* (Ieș. 34:1), *și 50 de chiotori au făcut la un gard și 50 chiotori au făcut de o parte a gardului, la împreunarea* ***aceii*** *al doilea* (Ieș. 36:10), *și fu după săvîrșirea* ***acelor*** *doao luni* (Jud. 11:39), *eu vădzu alergătura* ***celui*** *dentîi* (2Reg. 18:27), *și áripile lor — întinse deasupra* ***acelor*** *patru* (Iez. 1:11).

În cazul numeralului ordinal, pentru identificarea valorilor cazuale este necesar apelul la poziția ocupată de numeral (invariabil în raport cu categoria gramaticală a cazului) în interiorul enunțului: *și numele* ***al doilea*** *rîu – Ghéon; acesta ce încungiură tot pămîntul Ethiopíei* (Fac. 2:13), *și luă Lámeh doaă muieri: și numele uniia – Adá, și numele* ***al doilea*** *– Sellá.* (Fac. 4:18), *vor crêde ție glasul semnului* ***al doilea*** (Ieș. 4:8), *și vei țêse întru însu țăsături după piatră, cu 4 rînduri: un rînd de pietri va fi sardion, topaz, smaragdu, un rîndu; și* ***al doilea*** *rîndu, anthrax, zamfir, ghesmi; și rîndul* ***al treilea****, lighirion, și ahatis, și amethistos; și rîndul* ***al patrulea****, hrisólith, și virilion, și oníhion,* (Ieș. 28:18,20), *50 de chiotori au făcut pre marginea pieii ce să împreună cu* ***a doaă*** (Ieș. 36:14), *și împăratul au pus pre* ***al treilea*** *după el* (4Reg. 7:17), ***al treilea*** *întru împărățiia mea va domni* (Dan. 5:7) etc.

---

112 Pentru formele analogice, mai noi, *paisprezece*, *șaisprezece*, *șaizeci*, a se vedea Frâncu 1978:599-606, Frâncu 2009:76.

III.5.2. Numeralul colectiv

Numeralul colectiv cel mai frecvent în MS. 45 este *amîndoi*: *și vor fi* ***amîndoi*** *un trup* (Fac. 2:24), *și era* ***amîndoi*** *despuiați* (Fac. 2:25), *și au făgăduit* ***amîndoi*** *făgăduință* (Fac. 21:27), *și tocmiră* ***amîndoi*** *făgăduire la Fîntîna Giurămîntului* (Fac. 21:32), *să duseră* ***amîndoi*** *împreună* (Fac. 22:6), *și-l îngropară pre însul Isáac și Ismail,* ***amîndoi*** *ficiorii lui, în peșterea cea îndoită* (Fac. 25:9), *și să scîrbi faraon pre* ***amîndoi*** *hadîmbii lui* (Fac. 40:2), *și am vădzut vis* ***amîndoi*** *întru o noapte, eu și el* (Fac. 41:11), *și află pre* ***amîndoi*** *dormind* (Tov. 8:10) etc.

La feminin se întrebuințează formele *amîndoă*, *amîndoaă* și *amîndoao*: *puseră pre* ***amîndoă*** *umerile lor* (Fac. 9:23), ***amîndoă*** *fêtele lui cu însul* (Fac. 19:30), *și mai presus decît* ***amîndoă****-i sfatul procopsêște* (Sir. 40:27), *au luat pre* ***amîndoaă*** *muierile, și* ***amîndoao*** *slujnicile* (Fac. 32:22), *și fie părîngele spre* ***amîndoaă*** *coastele jirtăvnicului* (Ieș. 27:7), *au pus pre* ***amîndoaă*** *aripile* (Ieș. 39:18), *vei pune pre ei dentru* ***amîndoao*** *părțile a acoperemîntului* (Ieș. 25:18), *așea au făcut la* ***amîndoao*** *părțile* ***amîndoao*** (Ieș. 36:26), ***amîndoao*** *muierile* (1Reg. 30:5), *stînd de* ***amîndoao*** *părțile îl bătea pre el neîncetat* (2Mac. 3:26).

Formele de genitiv-dativ sînt *amînduror* și *amîndurora*: *și să dăschisără ochii* ***amînduror*** (Fac. 3:7), *pune aciia înaintea fraților tăi și fraților miei și mustre întru mijlocul nostru* ***amînduror*** (Fac. 31:37), *va mêrge giudețul* ***amîndurora*** (Ieș. 22:9), *giurămîntu va fi de la Dumnedzău întru mijlocul* ***amîndurora*** (Ieș. 22:11), *și dzise Noemin* ***amînduror*** *nurorilor ei* (Rut 1:8), *așea la al doilea heruvim întru o măsură, săvîrșire una* ***amînduróra*** (3Reg. 6:25), *ascultînd între mijlocul* ***amînduror*** (Iov 9:33), *și caznele* ***amîndurora*** *cine le știe?* (Parim. 24:22).

În MS. 45 se întîlnesc și colectivele *tustrei* și *cîteșitrei*:

— *întru aceasta dzi intră Nóe, Sim, Ham, Iáfeth, ficiorii lui Nóe și* ***tustrei*** *fămeile ficiorilor lui cu însul în săcriiu* (Fac. 7:13), *ieșiți voi* ***tustrei*** *la cortul mărturiei* (Num. 12:4), *o, căci au chemat Domnul pre* ***tustrei*** *împărații* (4Reg. 3:10), *nu cîndai chemă Domnul pre* ***tustrei*** *împărații aceștea ca să-i dea pre ei în mîinile Moav?* (4Reg. 3:13);

— *și muri Saul și* ***cîteşitrei*** *ficiorii lui* (1Reg. 31:6), *și aflară pre Saul și pre* ***cîteşitrei*** *ficiorii lui căzuți preste munții Ghelvué* (1Reg. 31:8).

O singură dată, se întrebuințează și numeralul colectiv *tus 7*: *și aduse Iesé pre* ***tus 7*** *fii ai lui înaintea lui Samuil* (1Reg. 16:10).

III.5.3. Numeralul multiplicativ

În MS. 45 sînt utilizate următoarele numerale multiplicative (utilizate adjectival sau adverbial):

— *îndoit*: *și argintul* ***îndoit*** *luați întru mîine voastre* (Fac. 43:12), *luîndu oamenii darurile acêstea și argintul* ***îndoit*** (Fac. 43:15), *au strînsu ce le trebuia* ***îndoite****, cîte 2 gomor unuia* (Ieș. 16:22), *den măgari pînă la oaie,* ***îndoite*** *să să plătească* (Ieș. 22:4), *de să va afla cela ce au furat, va plăti* ***îndoit*** (Ieș. 22:7); utilizarea lui *îndoit* 'dublu' în exemple de tipul: *peșterea cea* ***îndoită*** (Fac. 23:9), a fost explicată de Arvinte 1988:98 prin imitarea modelului grecesc *ἐν τῳ διπλῳ σπηλαίῳ*, ca și întrebuințarea verbului *a îndoi* cu sensul 'a face să se întîmple ceva de două ori': *pentru căci* ***au îndoit*** *visul lui faraon de doao ori* (Fac. 41:32), după gr. *δευτερῶσαι* ('a îndoi'), *τὸ ἐνύπνιον* ('vis'), *φαραῶ δίς* ('de două ori');

— *întreit*: *și toate ușile și dăspărțiturile, în patru cornuri fărmăcuite, și de la ușe la ușe* ***întreitu*** (3Reg. 7:5), *și aduse Solomon* ***întreitu*** *preste an ardere de tot și împăcăciune preste jirtăvnic carele au clădit Domnului* (3Reg. 9:25), *și tu scrii-le pre iale ție* ***întreit*** *la sfat* (Parim. 22:20), *funiia cea* ***întreită*** *au nu curînd să va rumpe* (Ecles. 3:12), *ai curvit* ***întreit*** (Iez. 16:29).

Împătrită, *Înșesită* și *Înoptită* apar, în *Cuvînt înainte*, întrebuințate substantival: *deci Tetrápla, ce să zice* ***Împătrită****, să chema pentru cêle 4 tălmăciri a celor ce-s cu nume, iară pentru cêle 6, iarăși, dacă să punea și cêle doao fără nume, să chema* ***Exápla****, ádecă* ***Înşesită****; iară puindu-să și cêle doao ce au scris el, să chema* ***Octápla****, ádecă* ***Înoptită*** (Cuv.II, [908/1]).

III.5.4. Numeralul distributiv

Repartizarea entităților în grupuri egale numeric se realizează în MS. 45 prin următoarele îmbinări:

— *cîte doaă-doaă/ cîte doaă-doă*: *și den toate dobitoacele, și den toate tîrîitoarele, și den toate jiganiile și den tot trupul să aduci înlontru* ***cîte doaă-doaă*** *den toate în săcriiu pentru să le hrănești cu tine, bărbat și fămêie vor fi* (Fac. 6:19), ***cîte doaă-doă****, den toate vor întra înlontru cătră tine* (Fac. 6:20);

— *doă-doă*: *și den dobitocul cel necurat* ***doă-doă****, bărbat și fămêie* (Fac. 7:2), *și den toate pasările cêle necurate,* ***doă-doă****, bărbat și fămêie, ca să să hrănească sămînță preste tot pămîntul* (Fac. 7:3), ***doă-doă****, întrară cătră Nóe în săcriiu, parte bărbătească și fămeiască, după cum i-au porîncit lui Dumnedzău* (Fac. 7:9), *întrară cătră Nóe în săcriiu* ***doă-doă****, bărbat și fămêie, den tot trupul în carele iaste duh de viață* (Fac. 7:15);

— *cîte trei*: *și ieșiră* ***cîte trei*** *la cortul mărturiei* (Num.

12:5);

— *cîte şêpte-şêpte*: *şi den toate dobitoacele cêle curate adu înlontru cătră tine* ***cîte şêpte-şêpte****, bărbat şi fămêie* (Fac. 7:2);

— *şêpte-şêpte*: *şi den pasările ceriului cêle curate,* ***şêpte-şêpte****, bărbat şi fămêie* (Fac. 7:3);

— *cîte şapte*: *necurată va fi de doao ori* ***cîte şapte*** *dzile după necurăţiia ei* (Lev. 12:5).

În MS. 45 se întrebuinţează şi numeralul *cîtetrêle*: *măsúră una la* ***cîtetrêle*** (Iez. 40:11), *şi ferestrile împrejíte şi pre dedesupt lumină împregiur la* ***cîtetrêle*** (Iez. 41:16).

III.5.5. Numeralul adverbial

Din seria numeralului cardinal adverbial fac parte îmbinări precum:

— *o dată*, *de doao ori*: *grăit-am cătră tine* ***o dată*** *şi* ***de doao ori*** *dzicîndu* (Deut. 9:13), *acum ne-am fi întorsu* ***de doao ori*** (Fac.43:10), *să va naşte fată, şi necurată va fi* ***de doao ori*** *cîte şapte dzile după necurăţiia ei* (Lev. 12:5),

— *de trei ori*: *ce ţi-am făcut căci m-ai bătut* ***de trei ori*** *cu aceasta?* (Num. 22:28), *şi suflấ copilaşului* ***de trei ori*** (3Reg. 17:21), *şi lovi împăratul* ***de trei ori*** *şi stătu* (4Reg. 13:18);

— *de şêpte/şepte/şapte ori*: *pentru că dentru Cáin* ***de şêpte ori*** *s-au izbîndit, iar den Lámeh de şêptedzeci şi şêpte* (Fac. 4:23), *va stropi cu iale preste casă* ***de şepte ori*** (Lev. 14:51), *şi va lua Eliázar den sîngele ei şi va stropi denaintea fêţei cortului mărturiei den sîngele ei* ***de şapte ori*** (Num. 19:4), *şi tu te întoarce* ***de şapte ori****!* (3Reg. 18:43) etc.

Alte îmbinări reprezintă numeralul ordinal adverbial: *pre dreptul s-au numit numele lui Iacov pentru că* ***a doaoara*** *m-au înşelat acum* (Fac. 27:36), *pentru căci ţi-ai lovit pre măgăriţa ta acum* ***a treiia oară****?* (Num. 22:32), *aceasta* ***a treia oară*** *m-ai înşelat pre mine* (Jud. 16:15), *şi au trimis cătră mine Sanavalat, după cuvîntul acesta,* ***a cincea oară*** *coconaşul lui* (Neem. 6:5).

III.5.6. Numeralul fracţionar

Ca şi în alte texte ale perioadei (cf. Frâncu 2009:81, 293), numeralul fracţionar apare numai cu formele vechi. Pentru exprimarea raportului parte/ întreg se folosesc:

— *jumătate/ giumătate*: *şi vei face săcriiu a mărturiei de lêmne neputrede de 2 coţi şi* ***giumătate*** *de lungu şi de un cot şi* ***giumătate*** *de largu şi de un cot şi* ***jumătate*** *de înaltu* (Ieş. 25:10), ***jumătate*** *de didrahmu, (...)* ***giumătate*** *de didrahmu* (Ieş. 30:13), *floare de zmirnă aleasă, 500 de sicli, şi scoarţă dulce bine mirositoare,* ***giumătate*** *de atîta, 250* (Ieş. 30:23), *au ras barbele lor* ***jumătate*** *şi le-au tăiat mintiiele lor den* ***jumătate*** *pînă la şoldurile lor* (2Reg. 10:4), *spintecaţi copilaşul cel viu, cel sugar, în doao; şi daţi* ***jumătatea*** *lui aceştiia şi* ***jumătatea*** *lui aceştiia* (3Reg. 3:25);

— sintagme cu substantivul *parte*: *şi veţi da* ***a cincea parte*** *lui faraon, iară cêle patru părţi vor fi voao pentru sămînţa pămîntului* (Fac. 47:24), *cel preste* ***a cincea parte*** *va adaoge preste el şi va da pre el preutului* (Lev. 5:16), *şi trimise David nărod,* ***a treia parte*** *cu mîna lui Ioav* (2Reg. 18:2);

— *a treia* ('o treime'): *şi vin la turnare* ***a treia*** *a lui in vei aduce* (Num. 15:7), *şi* ***a treia*** *în mîna lui Avessá, ficiorul Saruíei, fratelui Ioav, şi* ***a treia*** *cu mîna lui Eththí gheththeului* (2Reg. 18:2);

— *a patra* ('o pătrime'): *jirtvă Domnului la miros de bună mirosire Domnului, şi turnarea lui,* ***a patra*** *de ini de vin* (Lev. 23:13);

— *a cincea* ('o cincime'): *şi puse lor întru porîncă pînă în dzua de astădzi pre pămîntul Eghiptului a da* ***a cincea*** *lui faraon* (Fac. 47:26), *va adaoge* ***a cincea*** *cătră preţul lui* (Lev. 27:13), *şi* ***a cincea*** *lui va adaoge preste el, şi va da cui au greşit pre îns* (Num. 5:7);

— *a şasea* ('o şesime'): *şi* ***a şasea*** *a lui ífi de la córul orzului* (Iez. 45:13);

— *a dzêcea* ('o zecime'): *şi de toate cîte îmi vei da,* ***a dzêcea*** *le voi dzeciui pre iale ţie* (Fac. 28:22), *şi toată* ***a dzêcea*** *de oi şi de boi şi tot ce să va petrêce la număr suptu toiag* ***a dzêce*** *va fi sfîntu Domnului* (Lev. 27:32);

Construcţiile fără *parte* au fost explicate de Arvinte 1991:21, 1994:10 prin calchierea textului grecesc: *iar gomor* ***a dzêcea*** *a trei vêdre era* (Ieş. 16:35) (*Τὸ δέ γομὸρ τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων ἦν*), *întru* ***a patra*** *lui in* (Num. 15:4) (*ἐν τῷ τετάρτῳ τοῦ ἵν*), ***a cincea*** *lui va adaoge* (Num. 5:7) (*τὸ ἐπίπεμπτον αὐτοῦ*) etc.

III.6. Verbul

III.6.1. Conjugările

Ca şi alte texte ale perioadei, MS. 45 atestă cazuri de trecere de la conjugarea a III-a la conjugarea I şi de la conjugarea a IV-a la conjugarea a III-a, de oscilaţii între conjugările I şi a IV-a, respectiv de menţinere a unor verbe la conjugarea a II-a sau a III-a.

III.6.1.1. Trecerea de la conjugarea a III-a la conjugarea I

În ceea ce priveşte tendinţa de trecere a unor verbe

de la conjugarea a III-a la conjugarea I, se poate observa că în MS. 45 verbul *a cure* (< lat. *currĕre*) prezintă la indicativ prezent, persoana a III-a, forma *cură* (nu *cure*): *la pămîntul ce* ***cură*** *miêre și lapte* (Ieş. 3:8), *pămîntul carele* ***cură*** *miêre și lapte* (Num. 13:28). În acelaşi timp însă, viitorul (în structura căruia intră infinitivul), cu patru ocurenţe în text, este *va cură* (nu *va cura*), ceea ce înseamnă că velarizarea prin *r* (consemnată în MS. 45 şi la forme de plural ca *fiară*, *fecioară* etc., vezi cap. despre substantiv) explică trecerea lui *e* la *ă* şi în alte forme flexionare: *rămășița sîngelui* ***va cură*** *pre fundul jirtăvnicului* (Lev. 5:9), *și muiêre de* ***va cură*** *cursoare de sînge dzile multe nu în vrêmea necurăției ei* (Lev. 15:24), *nu* ***va cură*** *maslina ta* (Deut. 28:40), *și* ***va cură*** *ca o apă nefolositoare* (Sol. 16:29). Acelaşi verb prezintă forme de imperfect specifice conjugării I: *apele cêlea ce* ***cura*** *den sus* (Ios. 3:16), *balele lui* ***cura*** *preste barba lui* (1Reg. 21:13) etc.

Forma de participiu *învis* se explică de la forma de conjugarea a III-a *a învie*, dar forma de participiu *înviat* atestă trecerea la conjugarea I, *a învia* (cf. Frâncu 2009:132): *și fu el povestind împăratului cum* ***au învis*** *fiiul ei cel mortu* (4Reg. 8:5), *și iaste scris cum el iarăși* ***să să fie învis*** *cu carii Domnul* ***au învis*** (Iov 42:16) / *și întorcîndu-te* ***m-ai înviat*** (Ps. 70:22). În structura viitorului, verbul în discuţie se foloseşte atît cu forma de conjugarea a III-a (două ocurenţe), cît şi cu forma de conjugarea I (şapte ocurenţe): ***nu va învíe*** *inimile necredincioșilor și judêțele săracilor va da* (Iov 36:6), ***nu vor învíe*** *necredincioșii la județ* (Ps. 1:5) / *înțelepciunea* ***va învia*** (Ecles. 7:13), *doftorii* ***nu vor învia*** (Is. 26:14), ***voi învia*** *lor* (Ier. 30:9), *pre noi ne* ***va înviia*** (2Mac. 7:9).

III.6.1.2. Verbe trecute de la conjugarea a IV-a la conjugarea a III-a

Trecerea, mai puţin frecventă (Frâncu 2009:88), de la conjugarea a IV-a la conjugarea a III-a poate fi ilustrată prin verbul *a învești* (< lat. *investire*), care apare în MS. 45 cu forme de conjugarea a III-a: *dă te* ***vei învêşte*** *rósiu și te vei împodobi cu podoabă de aur* (Ier. 4:30), ***va învêşte*** *rușine* (Mih. 7:10).

III.6.1.3. Oscilații între conjugarea I și conjugarea a IV-a

Mai multe verbe care au luat naştere prin derivare (de la substantive sau adjective) fie în latina populară fie în româna comună (cf. Frâncu 2009:86) oscilează între conjugarea I şi a IV-a. Astfel, verbul format de la substantivul *adevăr* are forme de conjugarea a IV-a (*a adeveri*) şi, mai rar, de conjugarea I (*a adevăra*)[113]: ***să va adeveri*** *casa carea iaste în cetate zidită* (Lev. 25:30), ***adeveriți*** *noao* (1Reg. 6:2), *oamenii vrăjiră și* ***adeveriră*** (3Reg. 20:33), *mă* ***adeverişi*** *înaintea ta în vac* (Ps. 40:13) / *și de la minciună cine* ***să va adevăra?*** (Sir. 34:4).

Verbul format de la adjectivul *curat* apare de obicei cu forme de conjugarea a IV-a: *nu* ***va curăți*** *Domnul* (Ieş. 20:7), *va pune preutul cela ce* ***curățêşte*** *pre om pre cela ce* ***să curățêşte*** (Lev. 14:11), ***va curăți*** *preutul casa* (Lev. 14:48), *pentru că întru dzua aceasta să va ruga pentru voi ca* ***să vă curățască*** *pre voi de toate păcatele voastre înaintea Domnului și* ***veți curăți*** (Lev. 16:30), *ei* ***curățăscu*** (Neem. 2:13).

O singură dată apare forma de conjugarea I: *cel ce place măriților* ***curăța-va*** *nedreptatea* (Sir. 20:28).

Verbul format de la *îndelung* prezintă în conjugare atît forme cu sufixul flexionar specific conjugării I, cît şi cu cel de la conjugarea a IV-a: *pentru că nu voi trăi întru vac, pentru ca* ***să îndălungăz*** *la mînie; dăpărtează-te de la mine* (Iov 7:16), *cei ce* ***îndălungază*** *pre sine de la tine pier* (Parim. 72:26), *nu* ***voi îndălunga*** *încă* (Iez. 12:25), *tot carele va aduce preste tine priimêşte și întru schimbările smereniei tale* ***îndălungadză*** *mîniia* (Sir. 2:4), ***să nu îndălungezi*** *darea celui ci să roagă* (Sir. 4:3) / *fără numai pentru urgie nepriêtenilor pentru ca* ***să nu****-și* ***îndălungească*** *anii* (Deut. 32:27), *și* ***să nu îndălungeşti*** *a le face acêstea* (Idt. 2:10), *de la cel ce au făcut pre el* ***îndălungêşte-să*** *inima lui* (Sir. 10:12).

Oscilații prezintă în conjugare şi verbul format de la *mîlcomiș*: *nice m-am împăcat, nici* ***m-am mîlcomişat****, nici m-am odihnit* (Iov 3:26) / *și intră hiară supt acoperemînt și* ***mîlcomişiră*** *pre zăcêre* (Iov 37:8), ***mîlcomişí-voi*** *pre Iúda* (Osia 10:11), ***ați mîlcomişit*** *necurățiia ⌊și⌋ strîmbătățile ei ați cules* (Osia 10:14).

Verbul creat de la adjectivul *vîrtos* prezintă forme de conjugarea I, dar forma de gerunziu este specifică verbelor cu infinitivul prezent în *-i*: ***nu învîrtoșați*** *inimile voastre* (Ps. 94:8), *dă* ***veți*** *iarăși* ***învîrtoşa*** (Is. 8:9) / ***învîrtoşindu-să*** *pre Iavin* (Jud. 4:23), ***învîrtoşind*** *a lui cerbice și inima lor* (3Ezd. 1:50).

Observaţia este valabilă şi pentru forma de gerunziu a verbului *a scuipa* (< lat. **scupire*): *de* ***vei***

[113] Pentru sensurile vechi, 'a promite', 'a (se) încredinţa', vezi SCRIBAN, s.v. *adeveresc.*

scuipa *preste el* (Sir. 28:13), față de: ***scuipind*** *mai nainte* (2Mac. 6:20).

Alte verbe formate de la adjective sau substantive nu prezintă oscilații. Verbul format de la substantivul *jumătate* este numai de conjugarea I, *a înjumătăța*: *bărbații sîngiurilor și vicleșiugului* ***nu vor înjumătăța*** *dzilele lor* (Ps. 54:27). Tot conjugării I îi aparține verbul *a însănătoșa*: *și dzise Isaía să ia o păpușe de zmochine și să puie preste rană și* ***să va însănătoșa*** (4Reg. 20:7), ***nu să vor însănătoșa*** (Iez. 47:12), *nu nădăjduiască* ***să să însănătoșêdze*** (Iov 24:23). Aceleiași conjugări îi aparține verbul *a împoncișa*: *cel ce* ***împoncișază*** *ochiul* (Parim. 27:20), ***să vor împoncișa*** (3Ezd. 2:19), *eu* ***nu*** *mă* ***împoncișezu*** (Is. 50:5).

Aparține, de asemenea, conjugării I verbul *a înfrîmsăța*: *și* ***să înfrîmsăță*** *și ședzu lîngă porțile Enan* (Fac. 38:14), ***te înfrîmsețași*** *mie foarte* (2Reg. 1:26), *iară sufletul mieu să va bucura pre Domnul,* ***înfrîmsăța-să-va*** *spre mîntuirea lui* (Ps. 34:10), *ieșirile de dimineață și de sară* ***vei înfrîmsăța*** (Ps. 64:8), *veselêște-te și* ***te înfrîmsățază*** *de tot* (Sof. 3:15), ***înfrîmsățază-te*** *și te veselêște* (Zah. 2:10), *harul muierii* ***înfrîmseța-va*** *pre bărbatul ei* (Sir. 26:15). O variantă de infinitiv *a înfrîmsățășa* presupune forma flexionară din: *și drepții să să veselească, bucure-se înaintea lui Dumnedzău,* ***înfrîmsățășadze-se*** *cu veselie* (Ps. 67:3).

Notăm, tot la conjugarea I, verbul *a somnoroșa* (explicat, marginal, prin *adormita*): ***somnoroșă*** *sufletul mieu de trîndăvie* (Ps. 118:28), *iată* ***nu va somnoroșa****, nici va adormi cela ce păzêște pre Israil* (Ps. 120:4).

Verbul format de la adjectivul *ferice* (< lat. *felice*) are numai forme aparținînd conjugării a IV-a*, a ferici* (nu și *a ferica*): *fericită eu căci mă* ***fericescu*** *muierile!* (Fac. 30:12), *cei ce au audzit m-****au ferecit*** (Iov 29:10), *toate limbile* ***vor ferici*** *pre el* (Ps. 71:18), ***am fericit*** *nărodul la carele acêstea sînt* (Ps. 143:18), *și* ***vom ferici*** *pre el* (Sir. 31:9), *pentru cinste* ***ferici****-i-****aș*** (Iosip 1:10).

Verbul *a agiutori/ a ajutori* aparține conjugării a IV-a: ***agiutorí****-mi Dumnedzău* (Fac. 30:7), *și-ți* ***vor agiutorí*** *ție* (Ieș.18 22), *cela ce rădica ciniile lui* ***ajutoriia*** *denapoia lui* (1Reg. 14:13), *pre sărăiman și vădură* ***va ajutori*** (Ps. 145:8), ***ajutori-să-vor*** *de către voi* (Is. 33:7), ***ajutori-va*** *lui* (Sol. 2:18), ***să nu ajutorești*** *celui păcătos* (Sir. 12:4).

De la substantivul *ginere* se explică atît *a gineri*, cît și *a îngineri*, ambele verbe de conjugarea a IV-a: *îmi* ***vei gineri*** *astădzi mie* (1Reg. 18:21), *dă iaste iușor întru ochii voștri* ***a să îngineri*** *împăratului?* (1Reg. 18:23), *și* ***să îngineri*** *Solomon cu faraó* (3Reg. 3:1), ***să îngineri*** *în casa lui Ahaáv* (2Paral. 18:1). De la *înțelept*, verbul format este *a înțelepți*: *și duhul tău cel bun ai dat* ***să****-i* ***înțelepțești*** *pre înșii* (Neem. 9:20), ***înțelepțind*** *pruncii* (Ps. 18:8), ***înțelepți****-te-****voi*** *și îndrepta-te-voi pre tine* (Ps. 31:10).

Verbul *a chezășui* are și variantele *a chezășlui*, respectiv *a închezășui*: *priêtenul tău, carele l-****ai chezășuit*** (Parim. 6:3), *țarinile noastre și viile noastre și casele noastre noi* ***chezășluim*** (Neem. 5:3), *cela ce* ***chezășluiêște*** *copilul fără minte rușina-va dreptatea, și gura celor necurați înghiți-o-va județul* (Parim. 19:28), *bărbatul bun* ***chezășlui-va*** *pre aproapele-și* (Sir. 29:17), *fiiule, dă* ***vei închezășui*** *pre al tău priêten, da-vei mîna ta la vrăjmaș* (Parim. 6:1).

III.6.1.4. Verbe menținute la conjugarea a II-a

Se mențin la conjugarea a II-a (cf. și Arvinte 1988:76) verbele:

— *a ținea* (< lat. *tĕneō, -ēre*): *și-l* ***vor ținea*** *pre însul în vêci* (Ieș. 32:12), ***să va ținea*** *de giudeț mîna mea* (Deut. 32:41), *semințiia robilor tăi* ***vor ținea*** *pre ea* (Ps. 68:42), *bine-i* ***a*** *te* ***ținea*** *întru acesta* (Ecles. 7:19);

— *a rămînea* (< lat. *remaneō*, *-ēre*): *pînă* ***nu va rămînea*** *acoló nici piatră* (2Reg. 17:13), ***nu*** *așa* ***voi rămînea*** *înaintea ta!* (2Reg. 18:14), *nici* ***vor rămînea*** *lui unêltele* (Iov 15:29), *de* ***vor rămînea*** *fii au fête* (Iez. 14:20);

— *a împlea* (< lat. *impleō*, *-ēre*): *și le* ***vei împlea*** *mînele lor* (Ieș. 28:37), *și-și* ***va împlea*** *mînule de tămîie* (Lev. 16:13), ***să va împlea*** *pămîntul de fărălêge* (Lev. 19:29), *cela ce mergea* ***a împlea*** *mîinile lui* (2Paral. 13:9), *cel ce gonêște zăbavă* ***împlea-să-va*** *de meseretate* (Parim. 28:19);

— *a mînea* (< lat. *maneō*, *-ēre*): ***voi mînea*** *la Ravaoth a pustiiului pînă va veni cuvîntu de la voi* (2Reg. 15:28), *de* ***va mînea*** *om împreună cu tine noaptea aceasta* (2Reg. 19:7), *roao* ***va mînea*** *întru sêcerea mea* (Iov 29:19).

III.6.1.5. Verbe menținute la conjugarea a III-a

Se menține la conjugarea a III-a verbul *a adaoge* (lat. *adaugēre*): ***nu va*** *mai* ***adaoge*** *a da ție putêrea lui* (Fac. 4:11), ***nu voi*** *mai* ***adaoge*** *încă a blăstăma pămîntul pentru faptele oamenilor, pentru că zace cugetul omului pre cêle rêle den tinerețe, deci* ***nu voi*** *mai* ***adaoge*** *a omorî tot trupul viu* (Fac. 8:21), *voi cunoaște ce* ***va adaoge*** *Domnul a grăi către mine* (Num. 22:19), *bogatul adormi-va și* ***nu va*** *mai* ***adaoge*** (Iov 27:19).

III.6.2. Diatezele

III.6.2.1. Verbe active folosite cu pronume reflexive

Dintre verbele active folosite în textele religioase (şi) cu pronume reflexive (cf. Densusianu 1932:199-202, Dimitriu 2005:60-61), cu valoare dinamică (Frâncu 2009:90, 92), consemnăm, în MS. 45, exemple precum *a se conteni*: ***nu să va conteni*** *întru dzua judeţului* (Parim. 6:34), *a se ispiti*: *în dăşertu* ***te-ai ispitit*** *ca să faci răul înaintea Domnului* (3Reg. 21:20), *a se izbîndi*: ***izbînditu-s-au*** *şi să uscă toiagul vîrtutei lui* (Iez. 19:12), *a se părăsi*: *fiiul* ***părăsindu-să*** *a păzi învăţătura tătîne-său, dăprinde-va graiuri rêle* (Parim. 19:27), *a se tăgădui*: ***să tăgădui*** *Sárra* (Fac. 18:15), *a se făgădui*: ***mă voi făgădui*** (Ieş. 29:43), *după ce* ***să va făgădui*** *a să căi* (Parim. 20:25), *a se mărturisi*: ***mărturisi-mă-voi*** *ţie întru năroade, Doamne* (Ps. 107:3), *a se zăbovi* : *robul tău* ***zăbovêşte-să*** *întru dreptăţile tale* (Ps. 118:23)[114].

Verbul *a naşte* mai este consemnat, în cîteva contexte, cu formă activă şi înţelesul reflexiv: *şi muri Aran înaintea lui Thárra, tatăl lui, întru pămîntul carele* ***au născut****, în ţara haldeilor* (Fac. 11:28), *m-au luat den casa tătîne-mieu şi dentru pămîntul care* ***am născut*** (Fac. 43, 7), *să scoatem toate muierile şi cêle ce* ***au născut*** *dentru iale* (Ezd. 10:3), *vrêmea-i* ***a naşte*** *şi vrêmea-i a muri* (Ecles. 3:2), dar, mai frecvent, cu formă reflexivă[115]: *să* ***să va naşte*** *fiiu* (Fac. 17:17), *viţălul, au oaie, au capra, după ce* ***să va naşte*** (Lev. 22:27), *tot dentîi născutul carele* ***să va naşte*** *întru vacile tale şi întru oile tale* (Deut. 15:19), *ştii poate că atuncea* ***te-ai născut*** (Iov 38:21), *de cînd* ***s-au născut*** (Idt. 12:18), ***m-am născut*** *ficioară curată* (Iosip 18:7).

III.6.2.2. Verbe reflexive cu valoare obiectivă

Valoarea obiectivă a diatezei reflexive poate fi ilustrată cu verbe precum *a se învêşte*: ***te vei învêşte*** *roşiu* (Ier. 4:30), *a se împodobi*: ***te vei împodobi*** *cu podoabă de aur* (Ier. 4:30), *a se spăla*: ***să vor spăla*** *Aaron şi fiii lui* (Ieş. 30:19), ***să va spăla*** *cu apă* (Lev. 15:17), *a se duce*: *fraţilor,* ***nu vă duceţi*** (Fac. 19:7), *a se scula*: *cîndu* ***s-au sculat*** (Fac. 19:35), ***să sculară*** *fiii lui Israil* (Jud. 20:19), *a se îmbrăca*: *şi ea, ...,* ***să îmbrăca*** (Fac. 24:65), *a se încinge*: *şi pentru brîu cu funie* ***te vei încinge*** (Is. 3:23) etc.

III.6.2.3. Exprimarea reciprocităţii

La diateza reciprocă, după morfemul *se* + verb (la plural) urmează complementul de reciprocitate *înde sine* (exprimat prin pronumele reflexiv *sine* precedat de prepoziţia *înde*), cu valoarea 'unul pe altul', 'între ei' etc.: *săracul şi bogatul* ***s-au tîmpinat înde sine*** (Parim. 22:2), *şi Ioav, ficiorul Saruiei, şi slugele David au ieşit den Hevron şi* ***să tîmpinară înde sine*** (2Reg. 2:13), *ţîncii leilor* ***s-au părăsit înde sine*** (Iov 4:11), *şi* ***s-au lovit înde sine*** *şi au căzut dentru tabăra Lisiei ca vro 5000 de oameni* (1Mac. 4:34), ***îndemnară-să înde sine****, zicînd* (Iosip 13:8), ***înde sine*** *împreună toţi* ***căutîndu-să*** (Iosip 13:13).

Într-un singur caz, complementul de reciprocitate se exprimă prin pronumele *eişi* (*ei* + *şi*) precedat de prepoziţia *adinsu* 'între': ***să preasăruta adinsu eişi*** (3Mac. 5:49).

Complementul de reciprocitate poate fi exprimat, ca şi în româna actuală, prin „constituentul dezvoltat" (Irimia 1997:205) realizat prin pronumele nehotărîte *unul* (în nominativ) şi *altul* (în acuzativ), precedate de prepoziţiile *pe*, *de*, *de la* sau *către*: *şi* ***să sărutară unul pre alaltu*** (Ieş. 18:7), ***ţiindu-să unul de altul*** (Ieş. 26:3), ***unul de alalt să lipesc*** (Iov 41:8), ***să împărţiră unul de la alalt*** (Sus. 1:52), ***să vor împărechia unul către altul*** (Is. 13:8). Notăm şi constituentul dezvoltat *frate de către frate*: ***frate de către frate ajutorindu-să****, ca o cetate tare şi înaltă, şi toate ca o întemeiată împărăţime* (Parim. 18:19).

Mai rar, complementul de reciprocitate se exprimă prin pronume personal în acuzativ precedat de prepoziţia *întru*: *şi* ***s-au bătut întru ei*** (1Reg. 12:9), ***întru ei certîndu-să*** (Sol. 12:27) sau *între*: ***între ei căindu-să*** (Sol. 5:3) sau prin pronumele reflexiv *sine* precedat de prepoziţia *între*: ***între sine să ruga*** (2Mac. 7:5).

În cazul în care verbul este la plural, complementul de reciprocitate nu este indispensabil: *de* ***să vor bate*** *2 bărbaţi* (Ieş. 21:22), ***nici să vă bateţi*** (Deut. 1:42), *pentru căci v-aţi apropiat lîngă cetate ca* ***să vă bateţi****?* (2Reg. 11:22).

Atunci cînd verbul este la singular, locul complementului de reciprocitate este luat de complementul sociativ introdus prin prepoziţia *cu*:

---

114 În legătură cu variaţia *verbe reflexive vs. nereflexive*, ca şi alte tipuri de variaţii în construcţia verbului în româna veche, prezente şi în ms. 45 (de tipul: *va batjocuri* ***noao*** [Idt. 12:11], *nu batjocuri* ***pre om*** [Sir. 7:12], *au rîvneşti tu* ***mie****?* [Num. 11:29], *eu voi rîvni* ***pre ei*** [Deut. 32:21] etc.), vezi Pană Dindelegan 1968, Pană Dindelegan 2014: 155-175.

115 Pentru ideea că înlocuirea formei active „cu sens reflexiv" prin forma reflexivă începe încă din secolul al XVI-lea, vezi Frâncu 2009:91.

cine să va sui noao povețindu ca ***să să bată cu fiii*** *lui Veniamin?* (Jud. 20:18), *și* ***să sfătui cu copilașii*** (3Reg. 12:8), *și* ***să sfătui cu bătrînii*** *lui* (2Paral. 32:3), *bălaurul acesta carele ai zidit ca* ***să să batjocurească cu el*** (Ps. 103:28). Mai rar, complementul poate fi introdus prin prepoziția *către*: *ieși, dară, acum și* ***te bate cătră el*** (Jud. 9:38).

III.6.2.4. Diateza impersonală

Diateza impersonală poate fi ilustrată cu forme flexionare ale verbelor:

— *a se părea*: ***părea-mi-să*** *că voi legați mănunche la mijlocul cîmpului* (Fac. 37:6), *dă* ***să pare*** *împăratului* (Est. 1:19), *după cum* ***să pare,*** *rêle-s a adevăratului cuvinte!* (Iov 6:25), *i* ***să pare*** *cum amú iaste întemeiat* (Iov 20:7);

— *a se cădea*: ***nu să cade*** *să le facă* (Lev. 4:2), *pentru că ție ți* ***să cade*** *copilul mieu a lua* (Tov. 7:11), *și au fript pasha cu foc, în ce chip* ***să cade*** (3Ezd. 1:11), *și* ***nu s-ar cădea*** *acêstea cătră cuvîntul jirtvelor* (2Mac. 3:6);

— *a se cuveni*: *și-l adunară pre însă dimineață-dimineața, fieștecarele cît i* ***să cuvenea*** (Ieș. 16:21), *ce i* ***să cuvine*** *(...) nu o lipsască* (Ieș. 21:10), *și al doilea îl va face ardere de tot după cum* ***să cuvine*** (Lev. 5:10), *tămîiască-să întîi, dară, cum* ***să cuvine,*** *săul,* (1Reg. 2:16), *celor drepți* ***cuvine-să*** *lauda* (Ps. 32:1), *pentru că ție* ***să cuvine,*** *căci întru toți înțelepții limbilor și întru toate împărățiile lor nu iaste asêmenea ție* (Ier. 10:7), *nici cu mîinile* ***nu să cuveniia*** *să să atingă nimirile* (Idt. 11:14);

— *a se întîmpla*: *cêle ce* ***să vor întîmpla*** *lui* (Sol. 2:17), *să vază ce i* ***s-au întîmplat*** *ei* (Sus. 1:25), ***întîmpla-să*** *și sînguri împărații a cinsti locul și bisêrica* (2Mac. 3:2), *și* ***să întîmplă*** *mai preste toată cetatea, preste dzile 40, a să vedea pren văzduh alergînd călăreți* (2Mac. 5:2) etc.

III.6.2.5. Diateza pasivă

Diateza pasivă se concretizează foarte frecvent în structuri sintagmatice cu pronumele-morfem *se*; complementul de agent rămîne de obicei neexprimat: *de va lovi cineva pre altul și va muri, cu moarte* ***să să omoară*** (Ieș. 21:12), *iar de* ***să va prinde*** *și* ***să va afla*** *în mîna lui furtișagul viu, den măgari pînă la oaie, îndoite* ***să să plătească*** (Ieș. 22:4), *cu foc* ***să să arză*** *de tot* (Lev. 6:30), *nu le-au surpat lor pînă știre la împăratul Dárie* ***să aduse*** (Ezd. 5:5), *au dat temelii casei lui Dumnedzău în Ierusalim și de atuncea pînă acum* ***s-au zidit*** *și* ***nu s-au săvîrșit*** (Ezd. 5:16), *iarba podurilor, (...), mainte de* ***a să zmulge*** (Ps. 128:5), *și* ***să chemară*** *și întrară înlontru și dzise lor* (3Ezd. 3:17) etc.

Complementul de agent este rareori exprimat: *cel sărac și* ***de priêtenul*** *ce-l are* ***să părăsêște*** (Parim. 19:4).

Structura sintagmatică formată din auxiliarul *a fi* + participiu este mai rară: *carele* ***au fost tipărit*** *la Englitéra* (Cuv.II, [909/1]), *luă piatra carea* ***au fostu pus*** *acoló la căpătîiul lui* (Fac. 28:18), *la locul unde Iosif* ***au fostu adus*** *acoló* (Fac. 40:3), *în ce chip* ***iaste scris*** *în lêgea lui Moisí* (Ios. 8:31), *și* ***răsfățată iaste*** (Parim. 7:11), *și întru toată vrêmea* ***ocărît iaste*** (Parim. 18:1), *așa* ***au fostu arsu*** (Lev. 10:16).

Și în acest tip de structură, complementul de agent este mai rar exprimat: *ceia ce* ***era pușі*** *preste ei* ***de pristavii*** *lui Faraón* (Ieș. 5:14), *și vădzu Moisí toate lucrurile; și* ***era făcute de ei*** *în ce chip porînci Domnul lui Moisí* (Ieș. 39:44), *lăcrămădz eu* ***cuprinsu fiind de frică*** (Est. 3:24), ***surpate fiind de năroade*** *streine* (Is. 1:7).

III.6.3. Modurile și timpurile

III.6.3.1. Forme iotacizate ale unor verbe

În conformitate cu norma perioadei (Frâncu 2009:93), în MS. 45 se înregistrează, la verbele aparținînd conjugărilor a II-a, a III-a și a IV-a cu radicalul terminat în *d*, *t*, *n* forme iotacizate la persoana I (singular) a prezentului indicativ și conjunctiv, respectiv la persoana a III-a (singular și plural) a prezentului conjunctiv.

Forme cu *r* se întîlnesc în cazul a două verbe: *a cere* și *a pieri* (cf. și Arvinte 1991:21): ***ceară*** *fieștecarele de la vecinu-și* (Ieș. 11:2), *ca* ***să ceară*** *de la tatăl ei țarină* (Jud. 1:14), ***să piară*** *înaintea fiilor rudei lor* (Lev. 20:17), ***să piară*** *toți nepriêtenii tăi, Doamne* (Jud. 5:31), *pentru ca* ***să nu piară*** *Daniil și priêtenii lui* (Dan. 2:18).

III.6.3.1.1. Verbe de conjugarea a II-a cu forme iotacizate

În MS. 45 prezintă forme iotacizate următoarele verbe de conjugarea a II-a.

La verbul *a cădea*, persoana a III-a a conjunctivului prezent este *să cadză/ să cază*: ***să cadză*** *stînghea ta* (Num. 5:22), *pentru că întru vrême norocită au fost gătit* ***să cază*** *supt alții* (Iov 12:5), ***să cază*** *preste ei noaptea* (1Mac. 12:26).

Verbul *a mînea* (< lat. *maneo*, *-ēre* [Arvinte 1991:21]) prezintă forma de conjunctiv *să mîie*: *n-au vrut omul* ***să mîie*** *și s-au sculat și s-au dus* (Jud. 19:10),

strîmbătatea întru petrêcerea ta ***să nu mîie*** (Iov 11:14), ***să mîie*** *întru cetăți pustii* (Iov 15:28), *plata a tot omul carele va lucra ție lîngă tine* ***să nu mîie*** (Tov. 4:18).

Verbul *a părea* prezintă forma flexionară *paie*: ***nu-ți paie*** *cu greu, doamne,* (Fac. 31:35), *deci acum nu vă mîhniți,* ***nici vă paie*** *cumplit pentru căci m-ați vîndut pre mine aicea* (Fac. 45:5).

Verbul *a putea* prezintă la persoana I singular de la prezent indicativ numai forma *poci*: ***nu poci*** *să mă scol înaintea ta* (Fac. 31:35), *așa* ***pociu*** *și acum a întra și a ieși la războiu* (Ios. 14:11), ***nu poci*** *să citesc* (Is. 29:11) etc.

Forma de persoana a III-a a verbului *a rămînea* este la conjunctiv prezent *să rămîie*: *ca* ***să rămîie*** *voaă rămășițe* (Fac. 45:7), ***să rămîie*** *sfat* (3Mac. 3:11).

Verbul *a ședea* are conjunctivul *să șadză*: *puneți* ***să șadză*** *împreună 2 oameni* (3Reg. 21:10), *să aducă unul den dzêce* ***să șadză*** *în Ierusalim* (Neem. 11:1).

Verbul *a ținea* prezintă formele *țiu* (indicativ prezent, persoana I): *eu — Dumnedzăul tău, cel ce* ***țiu*** *drêptei tale* (Is. 41:13), *să ție* (conjunctiv prezent, persoana a III-a): *au întinsu Oza mîna lui ca* ***să ție*** *săcriiul* (1Paral. 13:9), *și* ***să ție*** *credinciosul calea lui* (Iov 17:9).

Verbul *a vedea* prezintă, la persoana I singular a conjunctivului prezent, formele *să vădzu* și *să văz*: *să facă înaintea ochilor miei 2 colăcei ca* ***să vădzu*** *și să mănîncu dentru mîinile ei* (2Reg. 13:15), *ca* ***să văz*** *bunătățile Domnului* (Ps. 26:19), *căutaiu eu ca* ***să văz*** *învățătura* (Ecles. 2:12). Formele de persoana a III-a singular și plural sînt *să vadză / să vază*: *să abătu* ***să vază*** *stîrvul leului* (Jud. 14:8), *nu să va mai întoarce ochiul mieu* ***să vază*** *bine* (Iov 7:7), *pentru ca* ***să vază*** *toți fiii Israil* (Sir. 46:13), *ca* ***să vadză*** *ce le va numi pre înse* (Fac. 2:19), *trimisă corbul* ***să vadză*** *de au încetat apa* (Fac. 8:7), *ca* ***să vadză*** *rudele voastre* (Lev. 23:43).

III.6.3.1.2. Verbe de conjugarea a III-a cu forme iotacizate

În MS. 45 prezintă forme iotacizate următoarele verbe de conjugarea a III-a.

Verbul *a aprinde* are, la persoana I singular a prezentului indicativ, forma *aprinzu*: *iată, eu* ***aprinzu*** *întru tine foc* (Iez. 20:47), iar la persoana a III-a a conjunctivului prezent, forma *să aprindză/ să aprinză*: *sfêșnicul cel de aur și luminătorii arderii* ***să să aprindză*** *înde sară* (2Paral. 13:11), *ușile* ***să*** *le* ***aprinză*** (2Mac. 14:41).

A apune are conjunctivul prezent *să apuie*: ***să nu apuie*** *soarele preste ea* (Deut. 24:15).

Verbul *a arde* are conjunctivul prezent *să ardză/ să arză*: *scoateți-o pre ea și* ***să să ardză*** (Fac. 38:24), *cu foc* ***să să ardză*** (Lev. 13:52), *cu foc* ***să să arză*** *de tot* (Lev. 6:30), *ca* ***să nu arză*** *de tot cartea* (Ier. 36:25).

Verbul *a ascunde* are, la indicativ prezent, persoana I, forma *ascundzu*: *avuțiia ei* ***nu ascundzu*** (Sol. 7:14), iar la conjunctiv prezent, persoana a III-a, forma *să ascundză*: *nu mai putea* ***să-l ascundză*** (Ieș. 2:3).

A crede prezintă la prezent indicativ, persoana I singular, forma *crez*: *și de voi chema și nu va asculta,* ***nu crez*** *că au ascultat glasul mieu* (Iov 9:16), ***crez*** *ca să văz bunătățile Domnului întru pămîntul viilor* (Ps. 26:19), *pre Domnul Dumnedzăul ceriului eu* ***crez*** (Iona 1:9); forma de conjunctiv prezent, persoana a III-a, este *să creadză/ să crează*: *pentru ca* ***să creadză*** *ție cum ți s-au ivit Domnul Dumnedzăul părinților lor* (Ieș. 4:5), ***nu crează*** *să să întoarcă de la întunêrec* (Iov 15:22).

A deșchide are, la persoana I a indicativului prezent, forma *dășchiz*: *iată, eu* ***dășchiz*** *mormînturile voastre* (Iez. 37:12); la prezentul conjunctivului, formele de persoana I și de persoana a III-a sînt *să dășchiz*, respectiv *să dășchiză*: *sculaiu-mă eu* ***să dășchiz*** *fratelui mieu* (Cînt. 5:6), *nu era cel ce* ***să dășchiză*** (Ier. 13:19), *ca* ***să dășchiză*** *înțelêgerea ei* (Osia 2:15), *porînciți* ***să dășchiză*** *mie poarta cetății* (Idt. 10:9).

Și verbul *a încrede* are conjunctivul prezent de persoana a III-a *să încrează*: *dă plată celor ce îngăduiescu pre tine și prorocii tăi* ***să să încrează*** (Sir. 36:15).

A întinde are, la indicativ prezent, persoana I singular, forma *întinz*: *eu* ***întinz*** *mîna mea* (Iez. 25:16) și la conjunctiv prezent, persoana a III-a, forma *să întinză*: *pentru ca* ***să nu întinză*** *la alții viața ta* (Parim. 5:9), ***să-și întinză*** *mîna* (1Mac. 12:39).

A pierde are la conjunctiv prezent, persoana I singular, formele *să pierdz* și *să pierz(u)*: *am ucis pre toți păcătoșii pămîntului, ca* ***să pierdz*** *de tot den cetatea Domnului pre toți ceia ce fac fărădelêgea* (Ps. 100:10), *ca* ***să pierz*** *pre asiriêni pre pămîntul mieu* (Is. 14:25), *cêle mărite ale mêle aduce-le-voi pre tine, pentru ca* ***să nu*** *te* ***pierz*** *de tot* (Is. 48:9), *ca să-i rădic pre înșii și* ***să-i pierzu*** (Ier. 18:7), *voi turna mîniia mea prestă el, cu sînge* ***să pierdz*** *dentru el om și dobitoc* (Iez. 14:19); la conjunctiv prezent, persoana a III-a, formele sînt *să piardză/piarză /piiarză*: ***piarză*** *de tot Domnul toate budzele cêle viclêne* (Ps. 11:3), *ca* ***să piarză*** *pre toți cei striini de fêl* (Ier. 47:4), *pre cei ce au călcat a lui Dumnezău lêge* ***să-i piiarză*** *întru tot* (3Mac. 7:12), *ca* ***să nu piardză*** *împreună cel păcătos pre cel fără greșeală* (Deut. 29:19), *pre mine îngăduiră păcătoșii ca* ***să mă***

piardză (Ps. 118:95).

A pune are la indicativ prezent, persoana I, forma *pui(u)*: *arcul mieu* ***puiu*** *în noăr* (Fac. 9:13), *eu* ***puiu*** *ție făgăduință înaintea a tot nărodul tău* (Ieș. 34:10), *eu* ***pui*** *diamant în mijlocul nărodului mieu Israil* (Am. 7:8), iar la conjunctiv prezent forma *să puiu* (la persoana I singular), respectiv *să puie* (la persoana a III-a): *să nu voi aduce cătră tine și* ***să-l puiu*** *pre îns înaintea ta* (Fac. 44:32), *ca* ***să puie*** *dare înaintea Domnului* (Lev. 7:20).

Verbul *a purcede* are conjunctivul *să purcează*: ***să purcează*** *asupra i Vetuluá* (Idt. 7:1).

A rade are la conjunctiv prezent, persoana a III-a, forma *să rază*: *pentru ca* ***să rază*** *puroile* (Iov 2.8).

A răspunde are conjunctivul prezent *să răspundză* (la persoana a III-a): *nu putea frații* ***să-i răspundză*** *lui* (Fac. 45:3), *că au porîncit împăratul nimic* ***să nu răspundză*** (Is. 36:21).

A rîde are la indicativ prezent, persoana I singular, forma *rîzu*: *iată,* ***rîzu,*** *ocări nu voi grăi* (Iov 19:7) şi conjunctivul prezent *să rîză*, la persoana a III-a: ***să-și rîză*** *de mine* (Fac. 39:17).

A scoate are conjunctivul prezent *să scoț*, la persoana I singular: *pogorîiu* ***să-i scoț*** *pre ei den mîna eghiptênilor și* ***să-i scoț*** *pre ei den pămîntul acela* (Ieş. 3:8) şi *să scoață* la persoana a III-a: *ca* ***să scoață*** *pre fiii lui Israil* (Ieş. 6:13).

A spune are la conjunctiv prezent, persoana I singular, forma *să spui(u)*: *am trimis* ***să spuiu*** *domnului mieu* (Fac. 32:5), *ca* ***să*** *vă* ***spui*** *voao cuvintele Domnului* (Deut. 5:5), iar la persoana a III-a forma *să spuie*: ***să*** *ne* ***spuie*** *noao răspunsu* (Deut. 1:22).

A trimite are indicativul prezent (persoana I singular) *trimiț*: *eu te* ***trimiț*** (Ieş. 3:12), şi conjunctivul prezent *să trimiț* (persoana I singular): ***să*** *te* ***trimiț*** *cătră Faraón* (Ieş. 3:10), respectiv *să trimiță* (persoana a III-a): ***să trimiță*** *toate pîinele Eghiptului* (Fac. 41:34).

A tunde are la conjunctiv prezent, persoana a III-a, forma *să tundză*: ***să-și tundză*** *oile* (Fac. 31:19).

A vinde are, la persoana a III-a a conjunctivului prezent, forma *să vîndză/ să vînză*: *nu iaste slobodu* ***să*** *o* ***vîndză*** (Ieş. 21:8), ***să să vîndză*** *pentru furtișag* (Ieş. 22:3), *întru dzua sîmbetii ca* ***să vînză*** (Neem. 10:31), *ca nice să cumpere, nice* ***să vînză*** (1Mac. 12:36), *pribag să duse ca moșiia* ***să vînză*** (Iosip 4:1).

III.6.3.1.3. Verbe de conjugarea a IV-a cu forme iotacizate

În Ms. 45 prezintă forme iotacizate următoarele verbe de conjugarea a IV-a.

A auzi are, la indicativ prezent, persoana I singular, forma *audzu*: *glas de începători de vin eu* ***audzu*** (Ieş. 32 :17), *cuvîntul acesta carele eu* ***audzu*** (1Reg. 2:23), *glasul boilor cărora eu* ***audzu****?* (1Reg. 15:14) şi la conjunctiv prezent, persoana a III-a, forma *să audză*: *ca* ***să nu audză*** *fieștecarele* (Fac. 11:7), *pentru ca* ***să audză*** *nărodul* (Ieş. 19:9), *nice* ***să audză*** *nime glasul vostru* (Ios 6:10).

Verbul *a împărți* prezintă la prezent conjunctiv, persoana I singular, forma *să împarț(u)*: *în ce chip voi putea* ***să-l împarțu*** *pre el* (Ios. 18:4), *pentru ca* ***să împarț*** *celor ce mă iubesc avêre* (Parim. 8:21), iar la persoana a III-a, forma *să împarță*: *căci credincioși s-au socotit preste înși,* ***să împarță*** *fraților lor* (Neem. 13:13), ***să împarță*** *prăzi* (Ps. 67:13).

A pieri prezintă o singură dată forma de persoana I singular a conjunctivului prezent *să piei*: *atuncea voi întra cătră împăratul, afară den lêge, măcar de va trebui* ***să*** *și* ***piei*** (Est. 4:15).

A răsări are conjunctivul prezent *(să) răsaie*: ***răsaie*** *pămîntul buruiană de iarbă sămănătoare* (Fac. 1:11), ***să răsaie*** *soarele* (2Reg. 23:4), ***răsaie*** *pămîntul și odreslească milă și dreptate* ***răsaie*** *împreună* (Is. 45:8).

Verbul *a sări* are conjunctivul prezent *să saie*: *ca* ***să saie*** *cu iale pre pămîntu* (Lev. 11:21).

A veni are indicativul prezent *viu* (la persoana I singular): *eu* ***viu*** *cătră tine* (Ieş. 19:9), şi conjunctivul prezent *să vie* (la persoana a III-a): ***să vie*** *sêmnele acêstea pre ei* (Ieş. 10:1), *nici* ***să vie*** *la ea lumină* (Iov 3:4).

Rezistența la iotacizare a verbului *a muri* (< lat. *morior*, lat. pop. **morire*) a fost explicată (Frâncu 2009:95) prin faptul că formele iotacizate s-ar fi confundat cu formele corespunzătoare ale verbului *a muia*. Aşa cum a semnalat Arvinte 1988:77, verbul *a muri* apare atît cu forme de tipul: *eu* ***moriu*** (Fac. 48:21), ***să nu moriu*** *pentru însă* (Fac. 26:9), cît şi cu forme cu *r* dur: ***să mor*** ⌊*eu*⌋ *acoló* (Ier. 38:26).

III.6.3.2. Forme flexionare „gamatizate"

Forme „gamatizate" (Frâncu 2008:107, 2009:95) se întîlnesc la indicativul şi mai ales la conjunctivul verbului *a ucide* (la persoanele I singular şi a III-a singular şi plural): *Dumnedzău sînt eu înaintea celora ci te* ***ucig*** *pre tine?* (Iez. 28:9), *pentru ca* ***să nu-l ucigă*** *pre însul* (Fac. 20:2), *pentru ca* ***să ucig*** *pre Iácov, fratele mieu* (Fac. 27:41), *de voi putea* ***să ucig*** *dentru ei* (Num. 22:6), ***să-l ucigă*** *cu pietri* (1Reg. 30:6).

La verbul *a purcede* gamatizarea este atestată, în Ms. 45, numai la modul gerunziu (vezi mai jos, §

III.6.3.17 Modul gerunziu).

III.6.3.3. Formele flexionare *încungiur* şi *măsur*
Verbele *a încungiura* şi *a măsura* prezintă forme etimologice cu *-u-* în silaba finală la indicativul prezent, conjunctivul prezent şi imperativ (cf. şi Frâncu 2009:95): *acesta* ***încungiură*** *tot pămîntul Evilat* (Fac. 2:11), *porînciți nărodului să îmble prenpregiur și* ***să încungiure*** *cetatea* (Ios. 6:7), *cei ce* ***încungiură*** *în cetate* (Cînt. 3:3), ***să măsur*** *Ierusalímul* (Zah. 2:2).

III.6.3.4. Forme cu sau fără sufix flexionar
Verbul *a minți* are la prezentul indicativului şi conjunctivului atît forme fără sufix flexionar, cît şi cu sufix flexionar: *răspunzînd,* ***minți****!* (Ier. 43:2), *nu vei* ***să minți*** *toată minciuna* (Sir. 7:14) / ***să nu mințești*** *pre roaba ta!* (4Reg. 4:16), *au veselindu-să nebunesc au* ***mințesc*** (Sol. 14:28).

Şi verbul *a (se) potoli* prezintă în conjugare atît forme fără sufix flexionar, cît şi cu sufix flexionar: *tu stăpînești tăriei mării, și pornirea valurilor ei tu* ***potoli*** (Ps. 88:10), *rugați-vă, dară, către Domnul pentru mine și* ***să să potoale*** *să să facă glasuri dumnedzăiești* (Ieş. 9:28), *să nu taci, nici* ***să te potoli****, Dumnedzău* (Ps. 82:1), *și* ***să să potoale*** *cîrteala lor de la mine* (Num. 17:10), *întru multe lêmne odrăslește focul și unde nu iaste iute la mînie,* ***potoală-să*** *sfada* (Parim. 26:20) / *și ție vășmîntul fierbinte și* ***să potolêşte*** *preste pămînt de la nótos* (Iov 37:17), *și pricele* ***potolêşte*** *a sorțului, și întru domni hotărăște* (Parim. 18:18), *împăratul au venit ca* ***să potolească*** *lucrurile* (2Mac. 4:31).

Verbul *a împărți* prezintă la prezent exclusiv forme tari (fără sufix flexionar), care, exceptînd iotacizarea, s-au impus în normele limbii literare moderne (cf. Frâncu 2009:102)]: *voi putea* ***să-l împarțu*** *pre el* (Ios. 18:4), *s-au socotit preste înși,* ***să împarță*** *fraților lor* (Neem. 13:13), *cu înfrîmsățarea casei* ***să împarță*** *prăzi* (Ps. 67:13), *pentru ca* ***să împarț*** *celor ce mă iubesc avêre* (Parim. 8:21), *întru vrêmea săvîrșirei tale* ***împarți*** *moștenire* (Sir. 33:28). De asemenea, verbul *a omorî* are numai forme fără sufix flexionar: *ne-ai scos pre noi* ***să ne omori*** (Ieş. 14:11), *să-l iêi* ***să-l omori*** (Ieş. 21:14), *pre cel nevinovat și drept* ***să nu-l omori*** (Ieş. 23:7), *să voi putea* ***să omor*** *pre îns* (Num. 22:11), *ca* ***să omoară*** *pre David* (1Reg. 19:1).

Următoarele verbe prezintă, la prezentul indicativului şi al conjunctivului şi la imperativ, forme cu sufix flexionar (pentru conjugarea I sau conjugarea a IV-a):

— *a (se) împrumuta*: *eu îl* ***împrumutedzu*** *pre el Domnului* (1Reg. 1:28), ***împrumuteadză-să*** *păcătosul și nu va plăti* (Ps. 36:22), *toată dzua miluiêște și* ***împrumuteadză*** ⌊*dreptul*⌋ (Ps. 36:27), *dreptul îndură-să și* ***împrumutează*** (Parim. 13:12), *cel ce* ***împrumutează*** *ca cela ce* ***să împrumutează*** (Is. 24:2), ***să împrumutezi*** *pre el* (Deut. 15:8), *și* ***să împrumutedzi*** *la limbi multe, iară tu* ***să nu te împrumutedzi*** (Deut. 28:12), ***să nu împrumutezi*** *la om mai tare decît tine* (Sir. 8:15), ***împrumutează*** *pre aproapele-ți întru vrêmea trebii lui* (Sir. 29:2);

— *a (se) îndrepta*: *Domnul* ***îndrepteadză*** *întru mînule lui* (Fac. 39:3), ***să nu îndreptedzi*** *pre cel necurat pentru daruri* (Ieş. 23:7), *nu știu dzua întru carea* ***îndrepteadză*** *Domnul pre înger cu mine* (Ios. 4:8), ***îndrepteadză*** *inimile lor către tine* (1Paral. 29:18), *ca* ***să îndreptedzi*** *dreptul* (2Paral. 6:23), ***îndrepteadză*** *înaintea ta calea mea* (Ps. 5:9), *de la Domnul pașii omului* ***să îndrepteadză*** (Ps. 36:24), ***îndreptêdze-se*** *ruga mea ca tămîia înaintea ta* (Ps. 140:2), *Daniil, acum am ieșit* ***să te îndreptez*** *pre tine* (Dan. 9:22), *dăpărtează păcatul și* ***îndreptează*** *mîinile* (Sir. 38:10);

— *a (se) curăți*: ***curățêşte*** *pre ei astădzi și mîine* (Ieş. 19:10), *ca* ***să-l curățască*** *pre îns* (Lev. 13:7), *va pune preutul cela ce* ***curățêşte*** *pre om pre cela ce* ***să curățêşte*** (Lev. 14:11), *cela ce* ***să curățêşte*** (Lev. 14:11), ***să****-i* ***curățești*** *pre înșii* (Num. 8:7), *sculîndu-te,* ***curățêşte*** *nărodul* (Ios. 7:13), *suie-te la codru și* ***curățêşte*** *acoló tu ție* (Ios. 17:15), *acesta trimite către mine om ca* ***să-l curățăscu*** (4Reg. 5:7), *scaldă-te și te* ***curățêşte****!* (4Reg. 5:13), *carele ei* ***curățăscu*** (Neem. 2:13);

— *a (se) mirosi*: *vin ce bine* ***mirosêşte*** *la ficioare* (Zah. 9:17), *carele va face într-acesta chip ca* ***să să mirosască*** *întru însă, va pieri sufletul acela dentru nărodul său* (Ieş. 30:38), *de te clătêște Dumnedzău asupra mea,* ***mirosască*** *jirtva ta* (1Reg. 26:19).

Verbul *a (se) trebui* (var. *a tribui*) se foloseşte fără sufix flexionar pentru sensurile 'a avea nevoie', 'a fi necesar' şi cu sufix flexionar pentru sensul 'a (se) folosi' etc.: *ce* ***trebuie*** *a face ție?* (4Reg. 4:13), ***tribuie*** *a cinsti cuvintele slăvite* (Parim. 25:28), *ce-mi rînduiêște cêle ce-mi* ***tribuie*** *și ce-s de ajunsu* (Parim. 30:9), *ce* ***tribuie*** *să să facă după aceasta și cel ce descopere taine, au arătat ție carele* ***trebuie*** *să să facă* (Dan. 2:29), *la împărați* ***trebuie*** *a dvori* (Parim. 22:29), *acêstea* ***trebuie*** *tu să gătești* (Parim. 23:2), *ca să cunoscu cînd* ***trebuie*** *a dzice cuvîntu* (Is. 50:4), *cîte* ***tribuie*** *și împăratului a să arăta, am arătat* (2Mac. 11:18), *cu săgețile lui m-au împroșcat, și* ***să tribuiêşte*** *cu mine cum ii iaste voia* (Iov 30:14), *plata harurilor — învățătura la cei ci* ***să tribuiesc*** *cu însă* (Parim. 17:8), ***trebuiêşte*** *cu*

noi în ce chip plăcut iaste feţei tale (Idt. 3:3), ***tribuiêşte*** *în ce chip îţi va plăcea ţie* (Idt. 3:4).

III.6.3.5. Alternanţa la indicativ prezent între formele scurte şi cele lungi lungi ale verbului *a fi*; formele de prezent ale verbelor *a usca*, *a acoperi*, *a descoperi*, *a ploua*

La prezentul indicativ al verbului *a fi*, în afara formelor *sînt(u)*, *eşti*, *iaste*, *sîntem*, *sînteţi*, *sînt(u)*, în Ms. 45 se întîlnesc şi formele scurte notate mai jos.

La persoana I, *-s*: *doară nu-**s** paznic eu fratelui mieu!* (Fac. 4:9), *rogu-mă, Doamne, nu-**s** vrêdnic mainte de ieri* (Ieş. 4:10), *nu-**s** eu Domnul Dumnedzău?* (Ieş. 105, 11), *voi asculta pre el, pentru că-**s** milostiv* (Ieş. 22:27).

La persoana a III-a singular:

— *e*: *dăstul vă **e** voao* (3Reg. 12:28), *vedeţi unde **e** el* (4Reg. 6:13), *de-i **e** sête, adapă-l pre el* (Parim. 25:22);

— *i*: *a ştirea a cui **i** darul* (Sol. 8:21);

— *-i*: *acesta-**i** tată moaviţilor pînă în dzua de astădzi.* (Fac. 19:37), *ce mi-**i** mie a trăi?* (Fac. 27:46), *nu ţi-**i** destul că ai luat pre bărbatul mieu?* (Fac. 30:15), *aşa-**i** inima împăratului în mîna lui Dumnedzău* (Parim. 21:1);

— *ii*: *şi vădzu muiêrea (...) cum **ii** plăcut a vedea cu ochii* (Fac. 3:6), *întru mine, doamne, viu **ii** sufletul tău* (1Reg. 1:26), *căci viu **ii** Domnul cela ce au mîntuit pre Israil* (1Reg. 14:39), *viu **ii** sufletul tău, împărate,* (1Reg. 17:56), *înşală-mi măgăriţa (...) căci **ii** şchiop robul tău* (2Reg. 19:26), *foarte **ii** multă mulţimea bunătăţii tale, Doamne* (Ps. 30:24) *de mila Domnului plin **ii** pămîntul* (Ps. 32:5), *mărturisi-mă-voi numelui tău, Doamne, căci **ii** bun* (Ps. 53:6), *lăudaţi numele lui, căci bun **ii** Domnul* (Ps. 99:4), *al mieu **ii** sfatul şi întăritura şi a mea iaste înţelepciunea* (Parim. 8:14), *urîte-s Domnului budzele minciunoase, şi cel ce face credinţă crezut **ii** lîngă el* (Parim. 12:23), *ceriul **ii** înalt şi pămîntul adîncu şi inima împăratului — neoblicită* (Parim. 25:3), *faceţi mie cum iaste de folos şi cum **ii** mai bine voao!* (Ier. 26:14).

La persoana a III-a plural:

— *-s*: *şi vădzu Dumnedzău că-**s** bune* (Fac. 1:25), *şi acêstea-**s** naşterile lui Noe* (Fac. 6:9), *aceştia-**s** ficiorii lui Sim* (Fac. 10:31), *să nu mănince de iale, pentru că-**s** sfinte* (Ieş. 29:33), *urîte-**s** Domnului budzele minciunoase* (Parim. 12:23);

— *îs* (două ocurenţe): *toţi cei de supt însul **îs** fără lêge* (Parim. 29:12), *hainele tale **îs** roşii* (Is. 63:2).

Verbul *a fi* prezintă cel mai frecvent, la persoana a III-a singular a indicativului prezent, forma *iaste*. Forma mai nouă *este*, rezultată în urma trecerii diftongului *ia* la *e-*, în poziţie *-e* (cf. Arvinte 1994:14), apare o dată în text: *nu **este** carele să stea împotriva cuvintelor tale* (Idt. 8:24) şi, încă o dată, într-o completare marginală.

La verbul *a usca* se înregistrează o singură formă cu *-u-* sincopat, considerată astăzi o caracteristică a graiurilor ardeleneşti (Frâncu 2009:100): *facă-să ca iarba podurilor, carea, mainte de a să zmulge **să uscă*** (Ps. 128:5).

Verbele *a acoperi* şi a *descoperi* au la persoana a III-a singular şi plural desinenţa *-e*: *săul ce **acopere** pîntecile* (Lev. 3:10), *săul ce **acopere** maţele* (Lev. 6:33), *gura celor necredincioşi o **acopere** plîngere fără vrême* (Parim. 10:7), *cel ce **acopere** necurăţiia lui nu să va spori* (Parim. 28:13), *păreţii mă **acopere** şi nime nu mă vêde* (Sir. 23:24), *cine ascunde vrajba încheagă vicleşug şi **descopere** ale sale greşale cel binecunoscut întru adunare* (Parim. 26:26), *cel ce **descopere** taine, căci ai putut a dăscoperi taina aceasta* (Dan. 2:47).

Folosirea lui *a ploua* (care, în mod obişnuit, este verb impersonal absolut) la persoana I singular a fost evidenţiată de Arvinte 1991:23: *iată, eu **plou** întru ceasul acesta, mîine, piatră foarte multă* (Ieş. 9:18), *iată, eu **plou** voaă pîini den cer* (Ieş. 16:4).

III.6.3.6. Forma de prezent perifrastic *a fi* + gerunziu

Formele perifrastice de indicativ prezent (formate din auxiliarul *a fi* şi verbul de bază la gerunziu), semnalate de Arvinte 1993:11[116], au fost explicate prin calchierea modelului grecesc; astfel, prezentul perifrastic *iaste curîndu* din *să ne alêge pre noi Domnul, ne va băga pre noi la pămîntul acesta şi ni-l va da pre însul noaă, pămîntu carele **iaste curîndu** miêre şi lapte* (Num. 14:8) reprezintă un calc după gr. *ἐστί ῥέουσα*.

Prezentul perifrastic nu este foarte frecvent în Ms. 45 şi se întîlneşte exclusiv la persoana a III-a, singular sau plural: *şi fiii lor, jumătate grăiesc azotinêşte şi **nu sînt ştiind** a grăi jidovêşte* (Neem. 13:24), *căci **nu sînt ştiind** ca să facă bine* (Ecles. 4:17), *şi-ncă dragoste şi-ncă ură **nu iaste** omul **ştiind*** (Ecles. 9:1), ***iaste tăcînd** pentru că nu are răspuns, şi **iaste tăcînd** ştiind vrêmea* (Sir. 20:5).

---

[116] Pentru o analiză comparativă detaliată a formelor verbale perifrastice din BB, ms. 45 şi ms. 4389 şi pentru bibliografia problemei, vezi Arvinte 1993:11-13. Construcţiile perifrastice identificate în textele studiate sînt grupate astfel: a) cele al căror model grecesc conţine verbul *εἰμί* + participiul; b) cele al căror model grecesc conţine verbul *γίγνομαι* (*ἐγένετο*) + participiul prezent; c) exemple fără echivalent în textul grecesc.

III.6.3.7. Imperfectul indicativului

Ca în toate textele perioadei (cf. Arvinte 1988:76, Frâncu 2009:104), specific imperfectului este sufixul gramatical *-iia*/ *-îia* la verbele de conjugarea a IV-a, prezent în structura morfematică a tuturor formelor flexionare care compun paradigma acestui timp:

— la persoana I (sufixul gramatical este urmat de desinența *-m*[117]): *întru somnul mieu* ***gîndiiam*** *că stau pre țărmurile rîului* (Fac. 41:17), *căci așa s-au apropiat mie cînd* ***fugiiam*** *de cătră fața lui Avessalom* (3Reg. 2:7), ***răcniiam*** *de la suspinarea inemei mêle* (Ps. 37:8), *așa mă* ***smeriiam*** (Ps. 34:17), ***urîiam*** *pre ei* (Ps. 138:21), *cînd* ***gătiiam*** *ceriul, eram de față cu el* (Parim. 8:27), *eu* ***ieşiiam*** (Dan. 10:21), *și* ***auziiam*** *pre el grăind cătră mine* (Iez. 2:3), *nu s-au făcut mie în ce chip* ***gîndiiam*** (Tov. 8:12);

— la persoana a II-a (sufixul gramatical este urmat de desinența *-i* la singular și de desinența *-ți* la plural): *cîndu* ***ieşiiai*** (Jud. 8:1), *tu* ***audziiai*** *lor* (Ps. 98:9), ***gîndiiai*** *că dă te vei dăpărta de la mine* (Is. 57:8), *cîndu* ***ieşiiați*** *de la Eghiptu* (Ios. 2:10);

— la persoana a III-a (sufixul gramatical este urmat de desinența zero atît la singular, cît și la plural): *ce izvor* ***ieşiia*** *den pămîntu* (Fac. 2:6), *și* ***să întăriia*** *apa și* ***să înmulțiia*** *foarte pre pămîntu și* ***să plutiia*** *săcriiul de asupra apei* (Fac. 7:18), *și* ***iubiia*** *Isáac pre Isav, ficiorul lui,* (Fac. 25:28), ***gîlceviia*** *nărodul* (Ieș. 15:24), *cîndu* ***pogorîia*** *Moisí* (Ieș. 34:29), *cîndu* ***dormiia*** *el* (Jud. 16:14), *cel ce* ***omorîia*** *nărodul* (2Reg. 24:17), *nărodul* ***pieriia*** (2Paral. 27:2), *îngerii Domnului (...)* ***să pogorîia*** *pre însă* (Fac. 28:12), *toți cîți* ***ieşiia*** *den poarta cetății lor* (Fac. 34:24), *călători ismailtêni* ***veniia*** *den pămîntul Galaadu* (Fac. 37:24), *acoló* ***tăbărîia*** *fiii lui Israil* (Num. 9:17), *aceștia-s ceia ce* ***slujiia*** *împăratului* (2Paral. 17:19), *cei ce* ***fugiia*** (Iov 30:3), *cei ce-mi răsplătesc ⌊mie⌋ rêle pentru bune mă* ***pîrîia*** (Ps. 37:21), *cei ci mă* ***goniia*** *pre mine cu strîmbul* (Ps. 68:6), *mêrseră oariicarii ce* ***urîia*** *limba lor* (1Mac. 11:21), *și fugiră cei ce* ***fugiia*** *de la el și să întoarseră cătră el și* ***goniia*** *cu dînsul* (1Mac. 11:73).

Pe de altă parte, așa cum a arătat Arvinte 1988:78, tendința de apropiere a formelor de imperfect în *-iia*/ *-îia* de cele în *-ia*, *-ea* de la conjugările a II-a și a III-a este bine ilustrată în MS. 45:

— la verbul *a iubi*, sufixul gramatical *-eá* apare, o singură dată, în structura morfematică a formei de persoana a III-a singular: *iară Revéca* ***iubea*** *pre Iacov* (Fac. 25:28);

— la verbul *a birui*, sufixul gramatical de imperfect este *-iá* în toate cele 11 ocurențe ale formei de persoana a III-a (nu apare niciodată forma *biruiia*): *lăcomia celor ce* ***biruia*** *pre el* (Sol. 10:11);

— la verbul *a fugi*, sufixul de imperfect *-eá* are patru ocurențe: o dată în forma de persoana a II-a: *cîndu* ***fugeai*** *de fața lui Isav* (Fac. 35:1), de două ori la persoana a III-a singular: *cela ce* ***fugea*** *la pustiiu* (Ios. 8:20) (cealaltă ocurență – într-o notă marginală), o dată la persoana a III-a plural: *cîndu* ***fugea*** *ei de cătră fața fiilor Israil* (Ios. 10:11);

— sufixul gramatical *-eá* apare, o singură dată, și în forma de imperfect, persoana a III-a singular a verbului *a gîndi*: *faraón vis vădzu:* ***gîndea*** *că stă lîngă rîu* (Fac. 41:1);

— forma de imperfect, persoana I singular, a verbului *a plăti* conține, într-un singur caz, sufixul gramatical de imperfect *-e≈á*: *eu* ***plăteam*** *de la mine furtușagurile dzilei și furtușagurile nopții* (Fac. 31:39);

— la verbul *a prici*, sufixul gramatical de imperfect este *-eá* în toate ocurențele: *și* ***să pricea*** *cu Isaac și cu Revéca* (Fac. 26:35).

În legătură cu desinențele, observațiile de mai sus, privitoare la verbele aparținînd conjugării a IV-a, sînt valabile și pentru celelalte conjugări: la persoana I singular se înregistrează întotdeauna desinența *-m*: ***mă făceam*** *dzua arzîndu de zăduf* (Fac. 31:40) etc., iar la persoana a III-a plural nu se înregistrează desinența *-u*: *ceia ce* ***mergea*** (Ieș. 14:28), *așa* ***făcea*** *tinereii* (Jud. 14:10) etc.

Verbele *a sta* și *a da* prezintă în MS. 45 numai formele etimologice, fără reduplicarea analogică cu perfectul simplu (cf. Frâncu 1977:81-85, Frâncu 2009:104-105, Gheție 1997:137): *eu* ***stam*** *în mijlocul Domnului și întru mijlocul vostru* (Deut. 5:5), *Avraam încă* ***sta*** *înaintea Domnului* (Fac. 18:22), *măgariul* ***sta*** *lîngă el și leul* ***sta*** *lîngă trup* (3Reg. 13:24), *bărbatul* ***sta*** *alaturea cu mine* (Iez. 43:6), *trei bărbați* ***sta*** *deasupra lui* (Fac. 18:2), *și a treia o* ***dam*** *cărora li să cădea* (Tov. 1:8), *pîinile mêle* ***dam*** *celor ce era flămîndzi* (Tov. 1:14), *mînca darea carea le* ***da*** *lor faraon* (Fac. 47:22), *cînd* ***da*** *războі el cătră Azail* (2Paral. 22:6) etc.

Notăm și forma de imperfect, persoana I singular și plural *vream*: *grăit-am și ați trecut cu auzul și ați făcut răul înaintea mea și carele* ***nu vream*** *ați ales* (Is.

[117] Pentru ideea că, începînd din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, se răspîndește la persoana I singular a imperfectului desinența analogică *-m*, vezi Frâncu 1971a:180.

65:11), *și* ***nu vream****, dară, să vă dodăim voao și celoralalți ajutori și priêteni ai noștri întru războaiele acêstea* (1Mac. 12:14), *și dă e bine și cu bună nemereală la împreună rînduiala aceasta și eu* ***vream*** (2Mac. 15:38). Forma de persoana a II-a plural este *vreați*: *și* ***nu vreați*** *să ascultați* (Is. 30:15).

Prezența în Ms. 45 (și de aici, și în BB 1688) a unor forme perifrastice de imperfect, reprezentînd calcuri gramaticale după model grecesc, de tipul *era păscîndu* (Ieș. 3:1) (după *ἦν ποιμαίνων*), *era stînd* (2Reg. 24:16) (după *ἦν ἑστηκὼς*) a fost evidențiată de Arvinte 1988:78, Arvinte 1991:22. Imperfectul perifrastic, alcătuit din imperfectul verbului *a fi* și gerunziul verbului de bază, se folosește în Ms. 45 la toate persoanele: ***eram îmblînd*** *întru popas și întru cortu* (2Reg. 7:6), *și* ***eram postind și rugîndu-mă*** *înaintea Dumnedzăului ceriului* (Neem. 1:4), *și* ***eram suindu-mă*** *întru zidul pîrîului noaptea și* ***eram zdrobind*** *întru zid* (Neem. 2:15), *vei da păharul lui faraón pre mîna lui și după boieriia ta cea de mainte, după cum* ***erai păhărnicindu*** (Fac. 40:13), *și* ***era zidindu*** *cetate* (Fac. 4:16), *și* ***era*** *nărodul* ***cîrtindu*** *rău înaintea Domnului* (Num. 11:1), *Avenir* ***era țiind*** *casa lui Saul* (2Reg. 3:6), *și îngerul lui Dumnedzău* ***era stînd*** *pregiur ariia lui Orná ievuseului* (2Reg. 24:16), *și* ***era făcînd*** *limbile dumnedzăilor* (4Reg. 17:29), ***era temîndu-să*** *de Domnul* (4Reg. 17:32), ***era cercînd*** *pre Domnul întru dzilele Zaharíei* (2Paral. 26:5), *ceialalți proroci carii* ***era înfricoșindu****-mă* (Neem. 6:14).

O altă formă perifrastică de imperfect este considerată cea alcătuită din verbul *vrea* + infinitivul verbului de bază (Arvinte 1991:22): *cîndu* ***vrea mêrge*** *Moisí înaintea Domnului să-i grăiască lui, lua acoperemîntul pînă ce ieșiia* (Ieș. 34:34) (în textul grecesc: *Ἡνίκα᾽ δ᾽ἄν εἰσπορεύετο*), *și cînd* ***să vrea sui*** *nuărul de la cortu, înjuga fiii lui Israil cu marfa lor* (Ieș. 40:33) (în textul grecesc: *Ἡνίκα δ᾽ἄν ἀνέβι ἡ νεφέλη*), *și puse Moisí acoperemîntu pre obrazul lui pînă* ***vrea întra*** *a grăi cu însul* (Ieș. 34:35), *întru locul unde* ***vrea sta*** *norul, acoló tăbărîia fiii lui Israil* (Num. 9:17), *și dêderă toți boiêrii și tot nărodul și aducea și punea în chichiță pînă* ***să vrea împlea*** (2Paral. 24, 10), *și fieștecarele dentr-amîndoi în preajma fêții lui mergea. Unde* ***vrea fi*** *vîntu, mergînd mergea și nu să înturna* (Iez. 1:12), *unde* ***vrea fi*** *norul, acoló vîntul mergea, mergea vitele și roatele să rădica împreună cu ei, pentru căci duh de viață — întru roate* (Iez. 1:20).

III.6.3.8. Perfectul simplu

Perfectele tari ale verbelor de conjugarea a III-a terminate la persoana I singular în *-ș* (*-șu*, *-șiu*) se înscriu în norma epocii (Gheție 1997:137, 338): *și eu mă* ***puș*** *împărat de însul preste Sion* (Ps. 2:6), *și mă măriiu și* ***adaoș*** *⌊înțelepciune⌋ mai multă decît toți ceia ce s-au făcut înaintea mea în Ierusalim* (Ecles. 2:9), ***dășchiș*** *eu frățiorului mieu* (Cînt. 5:7), *și eu* ***dziș*** (Ier. 3:19), *și* ***aduș*** *cătră ei toate cuvintele făgăduinței aceștiia carea am porîncit ca să facă, și n-au făcut* (Ier. 11:8), *și* ***rămaș*** *eu sîngur* (1Mac. 13:4), ***adușu****-mi aminte de Dumnedzău* (Ps. 76:3), *și mă* ***întorșu*** *eu* (Ecles. 4:1), *și* ***merșu*** *și-l* ***ascunșu*** *la Efrath, în ce chip au porîncit mie Domnul* (Ier. 13:5), *mă* ***întorșiu*** *surorii mêle* (Fac. 30:7).

Persoana a II-a singular a perfectului simplu avea, la astfel de verbe, forme în *-seși*: ***întinseși*** *dreapta ta* (Ieș. 15:12), *și-ți* ***întorseși*** *fața ta* (Ps. 29:9), ***rumpseși*** *sacul mieu și mă* ***încinseși*** *cu bucurie* (Ps. 29:14), *pentru viclesugurile ⌊lor⌋* ***puseși*** *lor ⌊rêle⌋* (Ps. 72:18), ***puseși*** *întunêrec* (Ps. 103:21), *preste urgiia vrăjmașilor miei* ***întinseși*** *mîna ta* (Ps. 137:8), *și* ***dziseși****: «nevinovat sînt, ce întoarcă-să mîniia lui de la mine!»* (Ier. 2:35), ***aduseși*** *dzi, numiși vrême* (Plîng.1:22).

Procesul de formare a unei paradigme sigmatice la verbele *a avea*, *a fi*, *a vrea* este încă în faza de început (Frâncu 1976:56-57, Gheție 1997:137): formele de persoana a II-a singular *fuseși*, *avuseși*, *vruseși* au cîte o singură ocurență: *mult* ***fuseși*** *alăturat lîngă cuvîntul acesta* (Cuv.I, [I]), *și* ***avuseși*** *păstori mulți* (Ier. 3:3), *jirtvă și aducere nu* ***vruseși*** (Ps. 39:9), iar forma de persoana a III-a singular *vruse*, de asemenea, o ocurență: *întru mine* ***vruse*** *să mă fac eu întru împărat preste tot Israilul* (1Paral. 28:4). În rest, Ms. 45 consemnează formele vechi, asigmatice: ***fuiu*** *îngropată cu bărbat* (Rut 1:12), *tînăr* ***fuiu****, și-ncă îmbătrîniiu* (Ps. 36:26), *și* ***fu*** *după ce* ***fură*** *ei la cîmpu* (Fac. 4:8), *asupra mea* ***fură*** *acêstea toate* (Fac. 42:36), *țarina și peșterea ce* ***avu*** *Avraam* (Fac. 25:10), *nădêjde* ***avu*** *mai mult cel fără minte* (Parim. 26:12), *și* ***avură*** *har* (3Ezd. 6:5), *povățuiêște-mă întru calea porîncilor tale, căci pre însă* ***vruiu*** (Ps. 118:35), ***binevruși****, Doamne, pămîntul tău* (Ps. 84:1), *nu* ***vru*** *să mănince* (2Reg. 13:9), *văzu Domnul și nu* ***binevru*** (Sir. 45:25), *nu* ***vrură*** *a să întoarce* (Ier. 8:5) etc.

Sensul ʻa se întîmpla, a se petrece, a avea locʼ al formei *fu*, de perfect simplu, persoana a III-a, singular, a verbului *a fi*, considerat „o caracteristică a limbajului biblic", este explicat de Arvinte 1988:78, 1994:11 prin calc după modelul grecesc (*ἐγένετο*): ***fu*** *întru împărățiia lui Amarfal* (Fac. 14:1),

*și **fu** întru acêea vrême* (Fac. 21:22), *și **fu** întru acêea dzi* (Fac. 26:32), *și **fu** după 430 ani* (Ieş. 12:41), *și **fu** întru anul al cincelea împărățind Rovoam* (3Reg. 14:25) etc.

Formele de perfect simplu ale verbului *a face* aparţin atît paradigmei tari (etimologice), cît şi paradigmei slabe (care se va impune în româna literară modernă [Guţu Romalo 1965:337-540, Gheţie 1997:137]). Formele tari (etimologice) se întîlnesc în MS. 45 numai la persoana a III-a, singular şi plural: *și să **fêce** lumină* (Fac. 1:3), *și **fêce** Dumnedzău chitoásele cêle mari și tot sufletul vitelor tîrîitoare* (Fac. 1:21), *apa potopului să **fêce** asupra pămîntului* (Fac. 7:10), *și i să **fêce** lui fămêie* (Fac. 24:67), *și să **fêce** dimineață* (Fac. 29:25), *și să **fêceră** toate dzilele lui Maleleil ani 895* (Fac. 5:17), *și i să **fêceră** lui oi, și vițăi, și măgari, și slugi, și slujnice, mușcoi și cămile* (Fac. 12:16).

Formele slabe se întîlnesc la toate persoanele: *în dășertu mă **făcuiu*** (1Reg. 26:21), *mă **făcui** turburat* (Ps. 29:9), *lîngă toți nepriêtenii mă **făcuiu** ocară* (Ps. 30:14), *dobitocos mă **făcuiu** lîngă tine* (Ps. 72:22), ***făcuiu**-mă spre rîs* (Ier. 20:7), *întru cursă te **făcuşi** întru ochii miei* (Jud. 11:35), *te **făcuşi** ajutoriul mieu* (Ps. 62:7), *te **făcuşi** mie întru mîntuire* (Ps. 117:28), *de-nceput **făcu** Dumnedzău ceriul și pămîntul* (Fac. 1:1), *potopul apei să **făcu** pre pămîntu* (Fac. 7:6), *să **făcu** om plugariu* (Fac. 49:15), *și ne **făcum** asupra lor pînă la ușa porții* (2Reg. 11:23), *și **făcură** împregiurători* (Fac. 3:7), *și să **făcură** fiii Ulam tari la vîrtute* (1Paral. 8:40), *și **făcură** așa fiii înstreinării* (Ezd. 10:15) etc.

Arvinte 1994:11 menţionează mai multe situaţii în care gr. *ἐγένετο* a fost tradus nu prin perfectul simplu al verbului *a fi*, ci al verbului *a face*: *și **să fêceră** fiii lui Ruvim* (Num. 1:20) (în gr. *καὶ ἐγένετο υἱοὶ Ῥουβὴν*), *și **să fêceră** toate cêle dentîi născute* (Num. 3:43) (în gr. *καὶ ἐγένετο πάντα τά πρωτότοκα*) etc.

Formele de perfect simplu ale verbului *a da* ocurente în MS. 45 aparţin exclusiv paradigmei tari[118]: ***dediu** păharul în mîinile lui faraon* (Fac. 40:11), *și eu **dediu** lui* (Ieş. 31:6), *mîncă și **dêde** și bărbatului ei* (Fac. 3:6), *și-i **dêde** lui oi și vițăi* (Fac. 24:35), *și **dêde** război cătră Israil* (Num. 21:1), *și vădzu și **să dêde** în laturi Iisus* (Ios. 8:15), *pentru că mă **dêde** Domnul întru mîinile năpastnicilor* (Iov 16:11), *și **să deade** lui carele au poftit* (Iov 24:20), *și lui **să dêde** domniia* (Dan. 7:14), *și **dêderă** lui Iacov pre bodzii cei striini* (Fac. 35:4), *și-i **dêderă** lui toți boiêrii toiag* (Num. 17:6), *și **să dêderă** cetățile* (1Reg. 7:14), *cei necredincioși **dêderă-să** la sabie* (Ier. 25:31).

Verbul *a sta* cunoaşte, în schimb, numai formele slabe (cf. şi Frâncu 1980a, Gheţie 1997:38): *și **stătui** asupra lui și-l omorîi pre el* (2Reg. 1:10), ***stătui** preste toată dzua* (Is. 21:8), *și **stătuiu*** (Iez. 43:6), *Domnului **stătuşi** împotrivă* (Ier. 50:24), *și **stătu** a naște* (Fac. 29:34), ***stătură** înaintea lui Iosif* (Fac. 43:15), *și **stătu** și strigă* (1Reg. 17:8).

Verbele *a lua* şi *a ploua* prezintă la persoana a III-a singular a perfectului simplu formele *luă* şi *luo*, respectiv *ploă* şi *plouằ* (cf. şi Arvinte 1991:23, Frâncu 2009:111): *și **luă** Avraam pre Ismail, fiiul său,* (Fac. 17:23), ***luo** la mîna ei pîini* (3Reg. 12:24) / *și **ploă** Dumnedzău piatră pre tot pămîntul Eghíptului* (Ieş. 9:23), *și **plouằ** lor manna să mănince, și pîinea ceriului dêde lor* (Ps. 77:28), *și **plouằ** preste înși ca țărna trupuri* (Ps. 77:31).

O particularitate a epocii constă în absenţa sufixului flexionar *-ră* în formele de plural ale persoanelor I şi a II-a (cf. Frâncu 1967:175-192): *și-i **dzisem** lui* (Fac. 42:31), *și **dzisem** domnului* (Fac. 44:20), *și pogorîră părinții noștri la Eghiptu, și **nemernicim** la Eghiptu dzile multe* (Num. 20:15), *iată am audzit pre ea în Efrathá, **aflăm** pre ea întru cîmpii dumbrăvii* (Ps. 131:6), *și-i adunai pre înșii cătră rîul cela ce vine cătră Eví și ne **tăbărîm** acoló 3 dzile și pricepui întru nărod și întru preuți și dentru fiii Leví n-am aflat acoló* (Ezd. 8:15), *aceluia nu **putum** opritori să fim* (Sus. 1:38).

După sufixul gramatical de perfect simplu (diferit în funcţie de conjugarea căreia îi aparţine verbul), desinenţele sînt:

— la persoana I, *-i* sau *-iu*: ***audzii** gîlceava fiilor lui Israil* (Ieş. 16:11), *eu cătră Dumnedzău **strigai*** (Ps. 54:18), ***vădzuiu** pre îns cu ochii în somnu* (Fac. 31:10), ***audziiu** glasul Domnului* (Is. 6:7); ***luai** sama dzilelor vechi, și anii vêcinici **pomeniiu*** (Ps. 76:5); în cazul aşa-numitelor perfecte tari sau forte (la verbele de conjugarea a III-a), desinenţa poate fi zero, *-u* sau *-iu*: *luai poama și o **storşu** pre însă* (Fac. 40:11), *și eu **mă puş** împărat de însul preste Sion* (Ps. 2:6), *și **dziş**: „iată, eu sînt, trimite-mă!”* (Is. 6:8), ***aduşu-mi aminte** de Dumnedzău* (Ps. 76:3), *și **mă întorşu** eu* (Ecles. 4:1), ***mă întorşiu** surorii mêle* (Fac. 30:7);

— la persoana a II-a, *-şi*: ***te semețişi*** (Fac. 49:4), *mă **adeverişi** înaintea ta în vac* (Ps. 40:13), ***socotişi** pămîntul și-l **îmbătaşi** pre îns, **înmulțişi** a îmbogăți pre el* (Ps. 64:9), ***suişi-te** întru înălțime, **robişi** robime,*

[118] Pentru detalii în legătură cu istoria perfectului simplu al verbelor *a da* şi *a sta*, vezi Frâncu 1980a:309.

***luaşi** daruri întru oameni*, (Ps. 67:19);

— la persoana a III-a, zero: ***agiutorí**-mi Dumnedzău* (Fac. 30:7), ***învincí** Saul pre nărod și **puse** sorți întru mijlocul lui și întru mijlocul fiiului lui, lui Ionáthan*⌋*; și **cădzu** sorțul pre Ioanáthan* (1Reg. 14:43), ***tîntăví** a să mîngîia sufletul mieu* (Ps. 76:3);

— la persoana I plural, *-m*: *și-i **dzisem** lui* (Fac. 42:31), *întru casa lui Dumnedzău **mêrsem** cu un gînd* (Ps. 54:15), *și **văzum** pre el și nu avea chip, nici frîmsêțe* (Is. 53:2), *la cêle ce mai sus **dzisem** atîta adăogînd* (2Mac. 2:33);

— la persoana a III-a plural, desinenţa zero: *cuvintele acelora fărădelêge **învinciră** preste noi* (Ps. 64:3), ***adormiră** somnul lor, și nu **aflară** nimic toți oamenii avuției cu mîinile lor* (Ps. 75:5) etc.

În ceea ce priveşte formele de perfect de tipul *cerşii(u) – cerşui(u)* (vezi Frâncu 2009:88), Ms. 45 atestă numai formele cu *-u-*: ***cerşură** de la eghiptêni vase de argintu și de aur și îmbrăcăminte* (Ieş. 12:35), *apă **cerşu** ei* (Jud. 5:25), *puțînă apă **cerşură*** (2Reg. 17:20), ***cerşu** sufletul lui să moară* (3Reg. 19:4).

Perfectul perifrastic alcătuit din perfectul simplu al verbului *a fi* şi gerunziul verbului de bază a fost explicat de Arvinte 1988:78-79 prin calchierea construcţiei corespunzătoare din textul grecesc: *și **fu audzindu** sluga lui Avraam* (Fac. 24:52), după gr. *ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν παῖδα τοῦ Ἀβραάμ*.

Acest tip de perfect perifrastic se întîlneşte în Ms. 45, cel mai frecvent, la persoana a III-a singular, mai rar la persoana a III-a plural şi o singură dată la persoana I singular. În toate cazurile, însă, auxiliarul prezintă forma invariabilă *fu*:

— la persoana a III-a singular: *și **fu cunoscîndu** ea cu greu* (Fac. 35:17), *și **fu născîndu** ea* (Fac. 38:28), *și **fu venind** el către David* (2Reg. 1:2), *și **fu pripindu-să** ea să fugă* (2Reg. 4:4), *și **fu păzind** Ioav la cetate* (2Reg. 11:16), *și **fu** el **şedzînd** la masă* (3Reg. 13:20), *și **fu întorcîndu-se** anul* (3Reg. 20:26), *și **fu** el **povestind** împăratului* (4Reg. 8:5), *și **fu** el **închinîndu-să** în casa lui Neserah* (4Reg. 19:37), *și **fu citind** Iudí trei foi au patru* (Ier. 36:23);

— la persoana a III-a plural: *și **fu temîndu-să** ei de el* (Jud. 14:11), *și **fu** ei **fugind** în cale* (2Reg. 13:30), *și **fu** ei **mergînd*** (4Reg. 2:11), *și **fu** ei **îngropînd** pre om* (4Reg. 13:21), *și **fu întrînd** ei în mijlocul cetății* (Ier. 41:7), *și **fu păzind** ei dzi cu bună tocmală* (Sus. 1:15);

— la persoana I singular: *și **fu** amú **prorocind** eu* (Iez. 11:13).

O altă formă perifrastică evidenţiată de Arvinte 1994:11 conţine verbul *a se face* + gerunziul verbului de conjugat (reprezentînd un mod de transpunere în română a gr. *ἐγένετο*): *și îndată glasul Domnului **să fêce** către însul **dzicîndu*** (Fac. 15:4), *iară dimineața **să fêce potolindu-să** roao pregiur tabără* (Ieş. 16:13), *norul Domnului **să fêce umbrindu** preste ei dzua* (Num. 10:34).

III.6.3.9. Perfectul compus

Auxiliarul de persoana a III-a singular *au*, explicat prin influenţa persoanei a III-a plural (*au* < **habunt* [Frâncu 1969:303] sau din *habuit* [Sădeanu 1959:316, Gheţie 1973:421-430]) constituie o normă a epocii vechi (cf. Frâncu 1969:299-318, Gheţie 1973:421-430): ***au** dzis Domnul* (Fac. 3:1), ***au** aflat robul tău har* (1Reg. 27:5), *brațul lor n-**au** mîntuit pre înșii* (Ps. 43:4) etc.

Postpunerea auxiliarului la început de enunţ a fost explicată de Frâncu 2009:113 prin regula topicii vechi româneşti şi romanice care nu admitea începerea unei structuri sintactice cu un element neaccentuat: *dat-**au** Dumnedzău plata mea* (Fac. 30:18), *luat-**au** Iacov toate ale tătîne-nostru* (Fac. 31:1), *întrat-**au** la mine oamenii și nu știu de unde era* (Ios. 2:4), *greșit-**au** nărodul și au călcat făgăduința mea* (Ios. 7:11), *dzis-**am**: casa ta și casa tătîne-tău va petrêce înaintea mea pînă în vac* (1Reg. 2:30), *dzis-**ai** însă: cuvintele budzelor - sfat și putêre la război* (4Reg. 18:20), *visat-**am** și s-au întristat duhul mieu ca să știu visul* (Dan. 2:3) etc.

Formele verbale supracompuse care conţin auxiliarul *a fi* (la perfect compus) şi verbul de bază la gerunziu au fost interpretate de Frâncu 1983-1984:29 astfel:

— ca dublete ale perfectului compus în propoziţii independente: *Omin **au fostu şedzîndu** mainte pre însu limbă mare și multă și tare ca și Enachin* (Deut. 2:10), *și **neascultîndu ați fostu** cêle de către Domnul dentru care dzi s-au cunoscut voao* (Deut. 9:24), *pre pămînt fiind ei, și n-au cunoscut; și calea dreptății **n-au fost ştiind**, nici cărările lor au îmblat* (Iov 24:13).

— ca dublete ale imperfectului în propoziţii subordonate: *pentru căci ne-**au fostu urîndu** Domnul pre noi ne-au scos pre noi den pămîntul Eghiptului* (Deut. 1:27), *și Ioanáthan n-au fostu audzit cînd **au fostu jurîndu** tată-său pre nărod* (1Reg. 14:27).

III.6.3.10. Mai-mult-ca-perfectul

Mai-mult-ca-perfectul sintetic prezintă forme de persoana I singular cu desinenţa analogică *-m*: *urîtu-m-au ceia ce știia pre mine; pre carii dară **îndrăgisem** mă asupriră* (Iov 19:19).

Nici o formă de plural a mai-mult-ca-perfectului nu conține sufixul flexionar *-ră*.

Deosebirea dintre formele de singular, respectiv de plural ale persoanei a III-a, în *-se* sau *-să*, se face în context: *grăi cătră ginerii lui, ce-i **luasă** fêtele lui* (Fac. 19:14), *și Iacov păștea oile lui Lavan ce **rămăsêse*** (Fac. 30:36), *toți ceia ce-l **vădzuse** pre el* (1Reg. 10:11), *ceia ce **rădicase** mîna lor preste domnul mieu* (2Reg. 18:28), *și cădzu zidul preste 27000 de oameni, cei ce **rămăsêse*** (3Reg. 20:30), *și **mêrsese** întru calea împăraților Israil* (2Paral. 21:6), *dreptatea mă **îmbrăcase** și mă **învăscuse** cu județul* (Iov 29:14), *și ei nu băga în samă căci **făcuse** supt masă ascunsă întrare și pren ea întra pururea și le mînca pre iale* (Bel. 1:16) etc.

Verbul *a face* are numai forme slabe (analogice): *față de curvă **făcusă** ție* (Ier. 3:3), ***făcuse** supt masă ascunsă întrare* (Bel. 1:16).

Mai-mult-ca-perfectul perifrastic, alcătuit din perfectul compus al verbului auxiliar *a fi* și participiul verbului de bază este considerat o particularitate „nordică și, parțial, moldovenească” (Arvinte 1988:79)[119]; această formă perifrastică apare în MS. 45 numai la persoana a III-a, singular și plural: *iară Lavan **s-au fostu dus** să-și tundză oile* (Fac. 31:19), ***au fostu început** surparea întru nărodu* (Num. 16:47), *și-i aruncară pre ei în peștere, în carea **au fostu fugit** acoló* (Ios. 10:27), *și nu i-au răspunsu lui, ce **au fostu murit*** (Jud. 19:28), *căci **n-au fostu mîncat** pîine* (1Reg. 30:12), *căci l-**au fostu trimis** pre el și **s-au fostu dus** cu pace* (2Reg. 3:22), ***n-au fostu venit** după îndulciturile acêlea încă în mulțime* (3Reg. 10:10), *toți aceștia **au fost luat** muieri striine* (Ezd. 10:44), *nu i-au apucat pre ei, pentru că **au fost trecut** rîul Eleftherului* (1Mac. 12:30) etc.

III.6.3.11. Viitorul

În MS. 45 auxiliarul de viitor prezintă formele actuale, care pot fi plasate și după verbul de bază, în special în propozițiile interogative (cf. Arvinte 1988:79): *întinde-**voi** mîna mea* (Fac. 14:22), *pièrde-i-**vei** pre ei?* (Fac. 18:24), *stăpîni-**va** mîna mea* (Ieș. 15:9), *face-**vom** după cuvîntul lui?* (2Reg. 17:6), *mîntui-mă-**vei** dentru pricea nărodului, pune-mă-**vei** întru cap de limbi* (Ps. 17:47), *au lăcui-**veți** sînguri pre pămînt?* (Is. 5:8), *urgisi-să-**vor** ca leii* (Is. 5:29).

Cinci ocurențe are, la persoana I, singular, forma *oi* a auxiliarului: *voi veți moștneni pămîntul lor și eu vă l-**oi** da voaă pre îns întru avêre* (Lev. 20:24), *voaă vă l-**oi** da pre însul* (Ios. 1:3), *întru mîna robului mieu, David, **oi** mîntui nărodul mieu, Israil,* (2Reg. 3:18), *lui să-i arăt mai nainte de ce **oi** muri eu?* (Tov. 4:2), *la cel pentru ei învîrteji-m-**oi** cuvînt* (Iosip 1:12).

Rară este și forma auxiliarului fără *v-* la persoana a III-a plural: *și să nu răsăriți denapoia celora ce nimic sîntu, carele nu vor săvîrși nimic și carii nu **or** scoate, căci nimic sîntu* (1Reg. 12:21), *și vei grăi cuvintele mêle cătră ei, dă vor, doară, audzî au s-**or** spămînta* (Iez. 2:7).

Forma de viitor alcătuită din verb auxiliar + conjunctiv se întîlnește și în MS. 45 (cf. și Arvinte 1988:79), în special la persoana a III-a singular și mai rar la persoana a II-a singular și plural sau la persoana a III-a plural:

— la persoana a III-a singular: *cela ce **va să prindză** chítosul cel mare* (Iov 3:8), *acêea ce **va să să facă*** (Ecles. 1:9), *ceea ce **va să fie*** (Ecles. 8:7), *Ierusalimul ca o cramă **va să fie*** (Ier. 26:18), *și gîndi că **va să moară*** (1Mac. 6:9);

— la persoana a II-a singular: *sămînță multă vei scoate la cîmpu și puțină **vei să aduni**, pentru căci va să mănince pre iale lăcusta* (Deut. 28:38), *tu nu vei scăpa dentru mîna lui și cu prindere te vei prinde și pre mîinile lui te vei da și ochii tăi pre ochii lui vor vedea și gura lui cu gura ta va grăi și la Vavilon **vei să întri*** (Ier. 34:3);

— la persoana a II-a plural: *pînă cîndu nu **veți să ascultați** porîncile mêle și lêgea mea?* (Ieș. 16:28);

— la persoana a III-a plural: *vestind cêle trecute și cêlea ce **vor să fie** și dăscoperind urmele celor ascunse* (Sir. 42:26).

Lipsa distincției dintre formele auxiliare de viitor și cele predicative caracterizează și MS. 45 (Arvinte 1988:79), dezambiguizarea făcîndu-se în context:

— *înmulțindu **voi înmulți** scîrbele tale și suspinul tău* (Fac. 3:16) / *am îndrăgit pre stăpînul mieu și pre muiêrea mea și pre copiii miei, **nu voi** să mă duc volnic* (Ieș. 21:5), ***nu voi** să o iau pre însă* (Deut. 25:8), *grăiêște, pentru că **voi** să te îndreptedzi tu!* (Iov 33:32);

— *să nu o **vei schimba, vei izbăvi** pre ea* (Ieș. 13:13) / *și acum, de **vei** să le lași lor păcatul, lasă-l, iar de nu, stinge-mă den cartea carea ai scris* (Ieș. 32:31), *cui te alături, au cui **vei** să ajuți?* (Iov 26:2) etc.

Perifrazei alcătuite din viitorul verbului *a fi* + gerunziu i-a fost atribuită atît valoare de prezumtiv (Densusianu 1932:146), în special la persoana a III-a (Frâncu 2009:117), în condițiile în care „supozițiile asupra participanților direcți la

[119] Forma este considerată de Frâncu 2009:114 „a doua normă, cea reprezentînd graiurile nordice în toată perioada veche”.

comunicare” sînt „mai puţin fireşti” (GBLR:241)[120], cît şi „poate, valoare de viitor” (Arvinte 1988:79): ***voi fi suspinîndu şi tremurîndu*** *asupra pămîntului* (Fac. 4:13), *bagă în urechi, Iov, și ascultă-mă! Asurzêște, și eu* ***voi fi grăind*** (Iov 33:31), *iar să te va blagoslovi Domnul Dumnedzăul tău întru toate sămănăturile tale și întru tot faptul mîinilor tale și* ***vei fi veselindu-te*** (Deut. 16:15), *și* ***va fi culcîndu-să*** *el și vei cunoaște locul unde doarme acoló* (Rut 3:4), *și tot carele* ***nu va fi făcînd*** *lêgea lui Dumnedzău și lêgea împăratului, gata va fi judecata* (Ezd. 7:25), *și 5 garduri* ***vor fi ţiindu-să*** *unul de la alalt* (Ieş. 26:3), *și muiêrea carea-i* ***va fi curînd*** *sînge și va fi cursul ei întru trupul ei 7 dzile va fi întru necurățiia ei* (Lev. 15:19), *iară fiii voștri* ***vor fi păscîndu*** *40 ani întru pustiiu și vor purta curviia voastră pînă să vor topi ciolanele voastre întru pustiiu* (Num. 14:33). Şi aceste construcţii, aşa cum a arătat Arvinte 1991:23, 1994:12 calchiază un model grecesc; de exemplu, construcţia „cu valoare de viitor” *vor fi ţiindu-să* din: *și 5 garduri* ***vor fi ţiindu-să*** *unul de la alalt* (Ieş. 26:3) reprezintă un calc după construcţia grecească *ἔσονται ἐχόμεναι*, alcătuită din *ἔσονται*, viitorul verbului *εἰμί*, persoana a III-a plural, şi *(συν)εχόμενος*, participiul prezent al verbului *συνέχω*.

Consemnăm şi un caz în care, într-o formă corespunzătoare persoanei a II-a singular, auxiliarul are forma *va*: ***va fi intrînd*** *tu la cetate la Sarira* (3Reg. 12:24).

Valoare de prezumtiv perfect au *vei fi împărățit*, *or fi făcut*, *vei fi făcut*, în contextele următoare: *că, de vei neasculta întru aceasta vrême, de aiurilea ajutor și acoperemînt va fi jidovilor, iară tu și casa tătîne-tău veți pieri. Și cine știe dă* ***vei fi împărățit*** *întru vrêmea aceasta?* (Est. 4:13), *și dzise împăratul cătră Esthir: Pierdut-au jidovii în Súsa oameni 500, în cetate. Dară pren-prejur cum socotești că* ***or fi făcut****?* (Est. 9:12), *dă denlontru fata-ți și* ***vei fi făcut*** *lucru mare; și la om de-nțeles dăruiêște pre ea* (Sir. 7:26).

Alte două modalităţi de redare a viitorului, calchiate din greacă, sînt menţionate de Arvinte 1994:12:

— una este formată din viitorul verbului *a fi*, urmat de adverbul *cînd* + viitorul verbului de conjugat: *și* ***va fi cîndu va acoperi*** *norul* (Num. 9:20), după gr. *καὶ ἔσται ὅταν σκεπάζῃ ἡ νεφέλη*; *și* ***va fi cîndu veți mînca*** *voi den pîinele pămîntului* (Num. 15:17), după gr. *καὶ ἔσται ὅταν ἔσθητε ὑμεῖς ἀπὸ τῶν ἄρτων τῆς γῆς*; *și* ***va fi cînd vei audzi*** *tu glasul sunetului marginilor perilor* (1Paral. 14:15) etc.;

— a doua este formată din viitorul verbului *a fi*, urmat de conjuncţia *de* + viitorul verbului de conjugat: *și* ***va fi de va muşca*** *șarpele pre om* (Num. 21:8), după gr. *καὶ ἔσται ἐὰν δάκῃ ὁ ὄφις ἄνθρωπον*; *și* ***va fi de să vor plini*** *dzilele tale* (2Reg. 7:12), *și* ***va fi de să va sui*** *mîniia împăratului și va dzice ție* (2Reg. 11:20), *și* ***va fi dă vei păzi*** *toate cîte poruncescu ție* (3Reg. 11:38), *și* ***va fi de mă voi duce*** *eu de la tine* (3Reg. 18:12) etc.

III.6.3.12. Conjunctivul prezent

Pe lîngă aspectele comune cu prezentul indicativului, menţionate la **III.6.3.3.**, **III.6.3.4.**, notăm în continuare şi alte observaţii cu privire la prezentul conjunctivului. Astfel, o serie de forme de conjunctiv prezent diferite de cele actuale, evidenţiate în studii anterioare (Arvinte 1988:79, Arvinte 1991:23, Frâncu 2009:298-300), se regăsesc şi în Ms. 45.

Verbul *a avea* prezintă la persoana a II-a singular forma *să aibi*: *pentru ca* ***să aibi*** *oi de îmbrăcăminte* (Parim. 27:26), ***să nu aibi*** *suflet puțin judecînd tu* (Sir. 4:9), *ferește-te de către el, pentru ca nu trudă* ***să aibi*** (Sir. 22:13), *parte* ***aibi*** *de învățătură cu mult număr al argintului* (Sir. 51:36), ***aibi*** *nădêjde, frate!* (Iosip 13:11).

Verbul *a adaoge* (de conjugarea a III-a) are forma de persoana a III-a *să adaogă*: *acêstea să facă Dumnedzău lui Ionáthan și acêstea* ***să adaogă*** (1Reg. 20:13) şi forma de persoana a II-a plural *să adaogeți*: ***să nu*** *mai* ***adaogeți*** (Fac. 44:23), *ca* ***să adaogeți*** *păcatele lui Israil* (3Ezd. 9:7).

Verbul *a se împreuna* se foloseşte fără sufix flexionar: *nime nu iaste den pămîntu carele* ***să să împreune*** *cu noi* (Fac. 19:31), *ca* ***să să împreune*** *cu ea* (Idt. 12:15), *că vrea* ***să să împreune*** *cu ea* (Sus. 1:11).

Forma de conjunctiv prezent, persoana a III-a, a verbului *a adăpa* este *să adêpe*: *și rîu iêse den Edem ca* ***să adêpe*** *grădina* (Fac. 2:10), *scotea apă pînă împlură covățile, ca* ***să adêpe*** *oile tătîne-său, lui Iothor* (Ieş. 2:16), *ca* ***să adêpe*** *pre ea* (Iez. 17:7).

A omorî prezintă la persoana a III-a atît forme cu desinenţa *-e* (care se vor impune în norma literară): *cu moarte* ***să să omoare*** (Ieş. 21:16), *cu pietri* ***să să***

[120] În aceeaşi lucrare, acceptarea mai anevoioasă a prezumtivului în lucrările de gramatică este explicată prin faptul că acest mod „s-a specializat, mai tîrziu şi incomplet, din valorile viitorului cu sens epistemic” (GBLR:240).

omoare (Ieş. 21:32), *dă va zice **să omoare*** (3Ezd. 4:8), cît şi forme (mai numeroase) cu desinenţa *-ă*: *cu moarte **să să omoară*** (Lev. 20:2), *ca **să omoară** pre David* (1Reg. 19:1), ***să să omoară** pentru lucrul acesta* (Tov. 2:7).

Notăm şi formele de conjunctiv *să sloboadze*, respectiv *să sloboa(d)ză*: *pentru ca **să nu să sloboadze** cuvîntul* (Ieş. 39:20), *ca **să sloboază** fieştecarele sluga lui* (Ier. 34:9), *n-au vrut **să**-i **sloboadză** pre ei* (Ier. 50:33).

A pogorî are numai forme cu desinenţa *-e*: *mergea **să pogoare** la Eghiptu* (Ieş. 37:24), *au zăbăvit Moisí **să să pogoare** den munte* (Ieş. 32:1), *n-au lăsat pre el **să să pogoare** la vale* (Jud. 1:34).

Verbele *a bea*, *a da*, *a lua* şi *a sta* prezintă numai formele etimologice, nu şi formele analogice *să beie*, *să deie*, *să ieie*, *să steie*[121]: *venindu oile **să bea** înaintea toiêgelor, venindu iale **să bea*** (Fac. 30:39), *şi nu vor putea fiii lui Israil **să stea** înaintea fêţii nepriêtenilor* (Ios. 7:12), *pentru ca **să dea** la cei nerăi măiestrie* (Parim. 1:4), *nici vrea la ale mêle sfaturi **să ia** aminte* (Parim. 1:30).

Folosirea lui *şi* în locul morfemului *să* la conjunctiv (cu valoare hortativă) este considerată de Arvinte 1988:79 rezultatul „unei imitaţii servile a modelului grecesc” (în care apare *καὶ* + imperativul), precum: ***şi** facă faraon **şi** tocmască mai mari preste locuri pre pămîntu şi să trimiţă toate pîinele Eghiptului acelor şapte ani a ieftinătăţii* (Fac. 41:34), în care *facă* şi *tocmască*, forme de conjunctiv cu valoare de imperativ, sînt echivalentele imperativelor greceşti *ποιησάω*, respectiv *καταστησάτω* precedate de *καὶ*.

Folosirea conjunctivului (fără conjuncţia morfem) cu valoare de imperativ este foarte frecventă (cf. şi Frîncu 2009:120): ***nu fie** vrajbă întru mijlocul mieu şi al tău şi între păstorii tăi şi între păstorii miei* (Fac. 13:8), *şi **mustre** întru mijlocul nostru amînduror* (Fac. 31:37), *şi dzise Iuda: **aibă**-le pre iale* (Fac. 38:23), ***prêsere** Moisí spre cer înaintea lui Faraón şi înaintea slugilor lui* (Ieş. 9:8), ***dea**-te Dumnedzău întru blăstăm şi întru giurămîntu în mijlocul nărodului tău* (Num. 5:21), ***nu dzică** domnului mieu, împăratul,* (2Reg. 13:32), ***facă** mie după binele întru ochii lui* (2Reg. 15:26), ***înalţe-se** mîna ta* (Ps. 9:35), ***laude**-te aproapele-ţi, şi nu a ta gură* (Parim. 27:2), ***sărute**-mă de la sărutările gurii lui* (Cînt. 1:1), ***fie** omul acela ca cetăţile carele au prăpădit Domnul cu mînie şi nu s-au căit; **audză** strigare dimineaţă* (Ier. 20:16) etc.

Două ocurenţe are şi forma *custe* a vebului *a custa* (< lat. *consto*, *-āre*): *şi iată-i, sîntu bînd şi mîncînd înaintea lui şi au dzis: '**custe** împăratul Adonía!'* (3Reg. 1:25) (explicat, marginal, prin *trăiască!*), *şi-l unseră pre el Iodaé preutul şi fiii lui şi dziseră: „**custe** împăratul!”* (2Paral. 23:11).

III.6.3.13. Conjunctivul perfect

Auxiliarul conjunctivului perfect prezintă în Ms. 45 forme variabile după persoană şi număr: *după acesta fu altul, Símah, carele zic **să fie fost** samaritean, apoi **să să fie făcut** jidov* (Cuv.II, [908/1]), *cîndai **să nu fim greşit** ceva cătră tine* (Fac. 20:9), *arată-te pre tine mie cunoscut să te vădzu, pentru ca **să fiu aflat** har înaintea ta* (Ieş. 33:13), *de folos **să him pierit** întru pierirea fraţilor noştri* (Num. 20:3), *audzit-am eu fetişoara **să să fie dat** la 7 bărbaţi* (Tov. 6:13), *cîndai **să nu să fie ruşinat**? cîndai **să nu fie murit** Gavail şi nime lui dă argintul?* (Tov. 10:2), *şi nu era carele **să fie adus** preste ea cuvînt viclean* (Idt. 8:8), *iar **să nu să fie întîmplat** de mainte a fi cuprinşi cu multe păcate* (2Mac. 5:18), *şi nu ţi să pară că rodul nostru de cătră Dumnedzău **să să fie părăsit*** (2Mac. 7:16), *aceştia **să fie căzut*** (2Mac. 12:40), *fiarăle şi puterile **să să fie gătit*** (3Mac. 5:29), *cum unii foarte **să să fie bucurat*** (Iosip 4:22).

III. 6.3.14. Condiţional-optativul

Auxiliarul condiţional-optativului (prezent şi perfect) prezintă uneori, la persoana a III-a, singular şi plural, formele *ară* sau *are* (cf. şi Arvinte 1988:80): *de **ară fi vrut** Domnul să ne omoară pre noi, **n-are fi priimit** den mîna noastră ardere de tot sau jirtvă* (Jud. 13:23), *şi cine oare **are şti** că aş afla pre îns şi aş veni la săvîrşit?* (Iov 23:3), *dă nu Domnul mi-**ară fi ajutat** mie, cît de aproape **ară fi lăcuit** lîngă iad sufletul mieu* (Ps. 93:17), ***făcutu-s-are fi** ca un rîu pacea ta şi dreptatea ta — ca valul mării* (Is. 48:18), *de **ară fi biruit** patimile pre gînd* (Iosip 6:32), *pentru că şi aceasta iaste a socoti, că fricoasă la suflet dă ar fi fost muiêrea, măcar maică era lor, **plînsu ară fi** pentru ei şi poate fi acêstea **ară fi** aşa **zis*** (Iosip 16:5) etc.

La persoana I singular, auxiliarul prezintă, o singură dată, forma *aşi*, frecventă în textele din secolul al XVI-lea (cf. Arvinte 1994:13): *căci m-ai batgiocurit, de **aşi fi avut** sabie în mîna mea, te-aş fi jungheat* (Num. 22:29).

Atunci cînd auxiliarul este postpus verbului de bază, acesta poate avea şi forma de infinitiv lung: *drept acêea, multe mijloace **putêre-aş** avea spre a sfinţiii*

[121] Pentru acestea, vezi Frâncu 1971b:261-276.

tale laudă (Cuv.I, [I]), ***zicere-aş*** *şi mie — judeţ, şi gura mea voi împlea de mustrări* (Iov 23:4), *pentru că, de ar mêrge căi bune,* ***aflar-ar*** *cărările drepţilor nêtedzi;* (Parim. 2:20) faţă de: ***mîntui-m-aş*** *dentru cei ci urăsc pre mine* (Ps. 68:18), *de multe părţi, dară, şi de aiurilea,* ***putea****-o-****aş*** *voao să vă arăt căci sîngur ţiitor iaste patemilor gîndul* (Iosip 1:7).

O singură ocurenţă are în MS. 45 o formă supracompusă de condiţional-optativ din categoria celor care reprezintă „veritabile forme de mai-mult-ca-perfect condiţional", cu patru elemente verbale, care „exprimă un recul mai accentuat în trecut" (Frâncu 1983-1984:35): ***vrut-am fi murit*** *în pămîntul Eghíptului, au întru pustiiul acesta să am fi murit!* (Num. 14:3).

Un caz de omonimie morfologică întîlnit în MS. 45 are în vedere forma verbală analitică alcătuită din imperfectul lui *a vrea* şi infinitivul verbului, care poate reprezenta fie o formă de imperfect (vezi mai sus, **III.6.3.7.**), fie de condiţional, ca în exemplul următor: *dă* ***vrea dzice****: «povesti-voi aşa», iată rudei fiilor tăi stricaşi* (Ps. 72:15).

Valoare de prezumtiv prezent, respectiv perfect primesc forme precum: *cu care cuvinte* ***ară fi trebuindu-să****?* (Iosip 8:16) / *dă au întrat la tine furi au tîlhari noaptea, unde te-ai fi lepădat? Au* ***nu are fi furat*** *destule lor?* (Avd. 1:5).

III.6.3.15. Imperativul

La cele mai multe verbe, persoana a II-a singular a imperativului pozitiv poate avea desinenţe identice cu:

— persoana a II-a singular a prezentului indicativ: ***ieşi*** *den săcriiu tu, şi fămêia ta, şi ficiorii tăi şi fămeile ficiorilor tăi* (Fac. 8:16), *sculîndu-te,* ***fugi*** *la Mijlocul Rîurilor* (Fac. 27:43), *acum dară, sculîndu-te,* ***treci*** *Iordánul, tu şi tot nărodul acesta* (Ios. 1:2), ***auzi*** *cuvîntul Domnului, acêstea dzice Domnul Domnul ⌊Dumnedzău⌋* (Iez. 20:47) etc.;

— persoana a III-a singular a prezentului indicativ: ***pune*** *aciia înaintea fraţilor tăi şi fraţilor miei* (Fac. 31:37), ***suie****-te pre vîrvul Celui Cioplit şi* ***privêşte*** *cu ochii tăi către mare şi miadzănoapte şi amiadzădzi şi răsărit* (Deut. 3:27), ***ascultă****, Israil!* (Deut. 9:1) etc.

La cîteva verbe moştenite din latină, persoana a II-a singular (cu forme neîmprumutate, de această dată, de la indicativ) a imperativului pozitiv rezultă din desinenţa zero: *den toate dobitoacele cêle curate* ***adu*** *înlontru către tine cîte şêpte-şêpte* (Fac. 7:2), ***dzi*** *lor* (Num. 14:28), ***du*** *de sîrgu la tabără* (Num. 16:46), ***du*** *pre fiii miei dentru cea de departe şi fêtele mêle de la marginile pămîntului* (Is. 43, 6).

Într-un singur caz, verbul *a aduce* prezintă şi forma de imperativ *ado*: *şi tu* ***ado*** *lîngă tine pre Aáron, fratele tău, şi pre fiii lui* (Ieş. 28:1).

La verbul *a veni*, persoana a II-a singular a imperativului are numai forma *vino* (nu şi *vină*)[122]: *şi acum* ***vino*** *de-l blastămă pre însul* (Num. 22:11), *amuţêşte-te, pune-ţi mîna ta preste gura ta şi* ***vino*** *cu noi* (Jud. 18:19), ***vino*** *cu lineşte,* ***vino*** *cu robii tăi* (4Reg. 6:3), *ia* ***vino*** *să ne ivim la obraze!* (4Reg. 14:8).

Verbul *a avea* are la imperativ, persoana a II-a singular, numai forma *aibi*: *şi fu cunoscîndu ea cu greu, dzise ei moaşa: „****aibi*** *îndrăznire pentru că şi acesta îţi va fi ficior"* (Fac. 35:17), ***aibi*** *nădêjde, tată!* (Tov. 11:7), ***aibi*** *nădêjde, muiêre,* (Idt. 11:1).

Arvinte 1991:24 semnalează „o separare" între forma de imperativ, persoana a II-a singular, *stăi* (posibil, influenţată de sl. *stoj*), care apare uneori şi ca *stă* (forma etimologică) şi cea de indicativ prezent *stai*: *mînecă dimineaţă şi* ***stăi*** *înaintea lui Faraón* (Ieş. 9:13), ***stăi*** *acoló lîngă jirtva ta* (Num. 23:15), *alêge ţie oameni şi, ieşindu,* ***stă*** *împotriva lui Amalic mîine* (Ieş. 17:9), *iară tu aicea* ***stă*** *cu mine* (Deut. 5:31), *pasă şi* ***stă*** *întru porţile fiilor nărodului ⌊tău⌋* (Ier. 17:19) / *pentru căci* ***stai*** *afară?* (Fac. 24:31), *locul pre carele tu* ***stai*** *pre el sfîntu iaste* (Ios. 5:15).

Locuţiunea verbală *a lua aminte* are atît forma de imperativ *ia aminte*, cît şi *ia-te aminte* (cu pronumele în acuzativ *te* [cf. şi Arvinte 1991:24]): ***ia aminte*** *tu toate cîte eu porîncescu ţie* (Ieş. 34:11), ***ia aminte****, ceriule, şi voi grăi şi audză pămîntul cuvintele dentru rostul mieu!* (Deut. 32:1) / *întru budzele tale* ***ia-te aminte*** (Sir. 1:26), ***ia-te aminte*** *ca să nu te rătăceşti şi să nu te smereşti întru veselia ta* (Sir. 13:11).

Ca şi în româna actuală, persoana a II-a singular a imperativului negativ are la bază forma flexionară de infinitiv: ***nu grăi*** *către noi jidovêşte* (Is. 36:11), *«****nu opri****!», du pre fiii miei dentru cea de departe şi fêtele mêle de la marginile pămîntului* (Is. 43:6), *cu limba ta* ***nu aleşui*** (Sir. 5:16) etc.

Inclusiv la verbele *a face* şi *a zice*, imperativul negativ de persoana a II-a singular are la bază numai forma de infinitiv (nu sînt consemnate formele *nu fă*, *nu zi*): ***nu te face*** *mult întru cuvinte, pentru că nu iaste cel ci să va prigoni cu tine* (Iov 11:3), *şi*

---

122 Pentru faptul că *-o* a apărut în *vino* în locul lui *-ă* sub influenţa vocativului cu desinenţa *-o*, vezi Dimitriu 1999:683, Frâncu 2009:125.

tu, fiiul omului, (...) ***nu te face*** *amărîtor* (Iez. 2:8), ***nu face rêle*** *și nu va prinde pre tine rău* (Sir. 7:1), *preste fieștece nedreptate să nu pizmești aproapelui și* ***nu face*** *nimic cu lucrurile semeției* (Sir. 10:6), ***nu zice*** *că: drept sînt cu faptele și fără prihană înaintea lui!* (Iov 11:4), ***nu zice*** *că «tînăr eu sînt», căci cătră toți carii te voi trimite mêrge-vei și după toate cîte voi porînci ție vei grăi* (Ier. 1:7).

La verbul *a fi* se înregistrează la imperativ negativ persoana a II-a singular numai forme influențate de imperativul pozitiv (cf. Francu 1980b:27-33): ***nu fii*** *mult cătră cea striină, nice te ținea întru brațele ce nu-s ale tale* (Parim. 5:20), ***nu fii*** *slăbindu-te și invitează și pre priêtenul tău, carele l-ai chezășuit* (Parim. 6:3) ***nu fii*** *priêten la omul mînios și cu priêten mînios nu te amesteca* (Parim. 22:24), ***nu fii*** *bețiv, nici te întinde la sfaturi și la cumpărăturile cărnii* (Parim. 23:20), ***nu fii*** *minciunoasă mărturie pre al tău citățean, nici te lărgi cu ale tale budze* (Parim. 24:28), ***nu fii*** *ca un leu întru casa ta și făcînd năluciri întru slugile tale* (Sir. 4:33).

Persoana a II-a plural a imperativului pozitiv și negativ este la fel ca la indicativul prezent: *aceasta* ***faceți*** *și veți trăi* (Fac. 42:18), ***nu faceți*** *strîmbătate copilașului* (Fac. 42:22), *așa* ***dziceți*** *lui Iosif* (Fac. 50:17), ***audziți*** *cuvintele mêle!* (Num. 12:6), ***nu rădicați*** *la înălțime cornul vostru,* ⌊*și*⌋ ***nu grăiți*** *asupra lui Dumnedzău strîmbătate* (Ps. 74:5), ***încêpeți*** *Dumnedzăului mieu cu tîmpene,* ***cîntați*** *Dumnedzăului mieu cu țimbale,* ***împreunați*** *lui cîntare și laudă,* ***înălțați*** *și* ***chemați*** *numele lui!* (Idt. 16:1) etc.

La imperativ negativ, forma de persoana a II-a plural poate avea la bază și infinitivul lung (+ desinența *-ți*): ***nu vă têmereți*** (1Reg. 12:20), *la cuget întăriți-vă,* ***nu vă têmereți****!* (Is. 35:4) (față de: ***nu vă têmeți*** *de ei* [Ios. 10:25]), *dzua aceasta sfîntă-i Domnului,* ***nu vă mîhnireți*** (3Ezd. 9:54).

O contaminare între acest tip de imperativ prohibitiv și conjunctiv este forma *să nu trimitereți*: *de veți trimite voi săcriiul făgăduinței Domnului Dumnedzăului Israil,* ***să nu-l trimitereți****, dară, deșertu, ce dînd, dați-i ei al muncii și atuncea veți vindeca și va ierta voao* (1Reg. 6:3).

Așa cum menționează Arvinte 1988:80, în MS. 45 se întîlnesc cîteva forme de imperativ continuatoare ale verbului latinesc *ambulo, -āre* (> *a îmbla* > *a umbla*). Astfel, în afara formelor de imperativ *îmblă* și *îmblați*: *sculîndu-te,* ***îmblă*** *pămîntul și în lungul lui și în lat* (Fac. 13:17), ***îmblă****, dzi lor* (aici, explicat marginal prin *pasă*!) (Deut. 5:30), *puneți fieștecarele sabia lui la stînghe-și și* ***îmblați*** *pren mijloc* (Ieș. 32:26), ***îmblați*** *pămîntul și-l călcați pre el și veniți aicea cătră mine* (Ios. 18:8), apar și forme precedate de interjecția *ia*:

— *ia-mblă*: *ieși den pămîntul tău, și den ruda ta și den casa tătîne-tău și* ***ia-mblă*** *la pămîntu carele-ți voi arăta ție* (Fac. 12:1), ***ia-mblă*** *dară să adăpăm pre tatăl nostru vin* (Fac. 19:32), ***ia-mblă*** *și te voi trimite cătră înșii* (aici, explicat marginal prin *vino*) (Fac. 37:12), ***ia-mblă****, blastămi-mi mie pre Iacov și* ***ia-mblă*** (Num. 23:7), ***ia-mblă*** *de împărățêște preste noi* (Jud. 9:12);

— *ia-mblați*: ***ia-mblați*** *se ne facem cărămidzi* (Fac. 11:3), ***ia-mblați****, dară, să-i meșterșuguim pre înși* (Ieș. 1:10), ***ia-mblați****, vedeți unde e el* (4Reg. 6:13), ***ia-mblați****, dară,* (explicat, marginal, prin *veniți*) (Sol. 2:6);

— *ia blăm*[123]: ***ia blăm*** *încă cu mine într-altu loc* (Num. 23:13), ***ia blăm*** *să te sfătuiescu* (Num. 24:14).

Ca și în alte texte vechi, verbul *a păsa* (< lat. pop. *passo, -āre* [Arvinte 1988:80]) 'a merge' este prezent în MS. 45 numai cu forme de imperativ:

— la persoana a II-a singular: ***pasă*** *la pămîntul cel înaltu* (Fac. 22:2), *acum dară scoală-te și ieși den pămîntul acesta și* ***pasă*** *la pămîntul nașterii tale* (Fac. 31:13), ***pasă*** *de vedzi de sîntu sănătoși frații tăi și oile* (Fac. 37:13), *și dzise ei fata lui Faraón: „****pasă****!”* (Ieș. 2:9), ***pasă*** *de la mine!* (Ieș. 10:28), ***pasă****, și va fi Domnul împreună cu tine* (1Reg. 17:37), *sănătoasă* ***pasă*** *la casa ta, și eu voi porînci pentru tine* (2Reg. 14:8), *și tu* ***pasă*** *și te odihnêște* (Dan. 12:13), *scoală-te și* ***pasă*** (Mih. 2:10);

— la persoana a II-a plural: *adăpîndu oile,* ***păsați*** *de le pașteți* (Fac. 29:7), ***păsați*** *la Iosif* (Fac. 41:56), ***păsați*** *și slujiți Domnului Dumnedzăului vostru!* (Ieș. 10:8), ***păsați*** *și mă blagosloviți și pre mine!* (Ieș. 12:32), ***păsați*** *și vedeți!* (4Reg. 7:14), *adunați-vă și* ***păsați*** *la ea* (Ier. 49:13), ***păsați****, fiilor,* ***păsați****,* (Var. 4:13).

III.6.3.16. Infinitivul

MS. 45 conține forme de infinitiv lung: *pentru că pre el au ales Domnul Dumnedzăul tău, dentru toate fêliurile tale,* ***a starea*** *înaintea Domnului Dumnedzăului tău să slujască și să blagoslovască pre numele Domnului* (Deut.

[123] *Blăm* este explicat de Arvinte 1988:80 din indicativul prezent, persoana I plural, *ambulamus*. În aceeași lucrare, se consideră că exemplele din ms. 45 confirmă explicația propusă de TIKTIN I, p. 342 privitoare la faptul că scurtarea silabei inițiale s-ar fi produs în situațiile în care formele erau precedate de interjecția *ia*. De asemenea, în condițiile în care variantele *ia-mblă* și *ia-mblați* sînt prezente și în scrisul lui Dosoftei, ele au fost invocate, de către N.A Ursu (1985:30-45), alături de alte fenomene, în problemele de paternitate a textelor menționate.

18:5), *și adaosără încă cei striini de fêl* ***a să suirea*** *și cădzură întru Zăpódiia Titanilor* (2Reg. 5:22), *și să sculă Esthir de* ***a starea*** *lîngă împăratul* (Est. 8:5), *și tăcu* ***a grăirea*** (2Ezd. 1:30), *de să va, dară, zidi cetatea aceasta și zidurile să vor săvîrși, bir nu vor îngădui* ***a darea*** (3Ezd. 2:19), *aceasta încă-i a înțelepciunei:* ***a știrea*** *a cui i darul* (Sol. 8:21), *nu era a să abate de la ea în dreapta au în stînga, ci numai pren mijlocul ei* ***a mêrgerea*** (1Mac. 5:46), *nici părintești sărbători* ***a păzirea*** (2Mac. 6:6).

De asemenea, infinitivul lung poate apărea în componența condițional optativului prezent, atunci cînd auxiliarul este postpus: *drept acêea, multe mijloace* ***putêre-aș*** *avea spre a sfințiii tale laudă* (Cuv.I, [I]), ***zicere-aș*** *și mie — județ, și gura mea voi împlea de mustrări* (Iov 23:4) sau în structura imperativului negativ (persoana a II-a, plural): ***nu vă têmereți*** (1Reg. 12:20).

Infinitivul scurt cunoaște o frecvență ridicată, în condițiile în care procesul de înlocuire a sa prin conjunctiv era în desfășurare (cf. Frâncu 2000:116-148); infinitivul precedat de *a* se întîlnește într-o serie de construcții în care a fost înlocuit ulterior cu conjunctivul: *feriți-vă pre voi* ***a vă sui*** *în munte* (Ieș. 19:12), *dăstul vă e voao* ***a vă sui*** *la Ierusalim!* (3Reg. 12:28), *acêstea dzice Ezechía: «dzi a năcazului și a ocării și a mustrării și a urgiei — dzua de astăzi, căci vine chinul ceia ce naște și vîrtute nu are* ***a naște*** (Is. 37:3) etc.

Infinitivul scurt poate apărea însoțit de prepoziția morfem *a* inclusiv după formele flexionare ale verbului *a putea*: *putea* ***a mîntui*** *pre nărodul lor dentru mîna mea* (2Paral.32:14), *dă am greșit eu ce voi putea* ***a face?*** (Iov 7:19), *nu va putea* ***a afla*** (Ecles. 8:17), *ca un om ce nu poate* ***a mîntui*** (Ier. 14:9), *cel ce descopere taine, căci ai putut* ***a dăscoperi*** *taina aceasta* (Dan. 2:47), *voi putea* ***a lua*** *argintul* (Tov. 5:2), *cine putea* ***a ieși*** *den porîncă* (Sir. 31:11), *și încă ce poate* ***a priimi*** *hrană* (Sir. 41:2), *pre ea vor putea* ***a*** *o* ***afla*** *sîngură* (Sus. 1:14).

Numeroase construcții infinitivale din MS. 45 au fost explicate de Arvinte 1994:13 prin imitarea textului grecesc: *nu am trimis către tine* ***a*** *te* ***chema*** (Num. 22:37) (în gr. *οὐχὶ ἀπέστειλα καλέσαι σε*); *de unde mie carne* ***a da*** *acestui nărodu?* (Num. 11:13) (în gr. *πόθεν μοι κρέα δοῦναι παντὶ λαῷ τούτῳ*), *mai bine iaste noao* ***a ne întoarce*** *la Eghiptu* (Num. 14:3) (în gr. *βέλτιον ἡμῖν ἐστιν ἀποστραφῆναι εἰς Αἴγυπτον*) etc.

III.6.3.17. Gerunziul

Arvinte 1988:81 semnalează prezența construcției *spuse dzicînd*, identificată de Densusianu 1932:360 în greacă, slavonă, latină și maghiară, cu originea în ebraică: *și-i* ***spuse*** *lui* ***dzicînd*** (1Reg. 24:2), ***spuseră*** *lui David* ***dzicînd*** *cum oamenii Iavis Galaadítei au îngropat pre Saul* (2Reg. 2:4), *cela ce mi-****au spus*** *mie* ***dzicînd*** *că au murit Saul și Ionáthan* (2Reg. 4:10).

Forma gamatizată *purcegînd* are trei atestări: *și* ***purcegînd*** *de la rîul Therá* (2Ezd. 1:69), *îndată* ***purcegînd*** (1Mac. 11:22), *și* ***purcegînd****, veni la Damasc* (1Mac. 12:32), iar *purcezînd*, patru atestări: ***purcezînd*** *la Ierusalim cu sîrguială* (3Ezd. 2:30), ***purcezînd*** *de la rîul Therá* (3Ezd. 8:63) etc.

Arvinte 1988:81, 1993:13 evidențiază existența așa-numitelor construcții intensive (calchiate din greacă, iar în greacă din ebraică) alcătuite din gerunziu și o altă formă a aceluiași verb:

— indicativ viitor (cel mai frecvent): ***știindu vei ști*** (Fac. 15:13), *de* ***veți schimba schimbîndu*** *acela* (Lev. 27:33), *de* ***voi știindu ști*** (1Reg. 20:9), *de* ***mîntuindu va mîntui*** *pre îns* (Lev. 27:13), ***mergîndu voi mêrge*** *cu tine* (Jud. 4:9), *și* ***făcînd vei face*** *și* ***putînd vei putea*** (1Reg. 26:25), ***ajungînd vei ajunge*** *pre ei și* ***scoțînd vei scoate*** (1Reg. 30:8), ***nu dzicînd vei dzice*** (Iez. 28:9), ***putînd va putea*** *către noi* (1Mac. 5:40);

— indicativ perfect simplu: ***închizîndu închise*** *Dumnedzău* (Fac. 20:18), ***vădzîndu, vădzuiu*** *chinuirea nărodului mieu* (Ieș. 3:7);

— indicativ perfect compus: ***vădzîndu****-te* ***am vădzut*** (Fac. 26:28), ***au spus spuindu****-mi cum s-au aflat măgărițele* (1Reg. 10:16), ***cerînd s-au cerut*** *de la mine David* (1Reg. 20:6), ***audzind au audzit*** *robul tău că cearcă Saul să vie la Cheila* (1Reg. 23:10), ***grăindu am grăit*** (2Reg. 7:7), ***putînd au putut*** (2Paral. 32:13);

— conjunctiv prezent: ***puind să pui*** *preste sine boiêrin* (Deut. 17:15), ***știind să știi*** *că împreună cu mine vei ieși la războí* (1Reg. 28:1);

— imperativ: ***mîntuindu mîntuiêște*** *sufletul tău, să nu cauți înapoi* (Fac. 19:17).

Foarte frecvent este folosit verbul *a dzice* în construcții dislocate cu valoare intensivă, de tipul: *și* ***dzise*** *Domnul Dumnedzău către Nóe,* ***dzicîndu*** (Fac. 8:15).

De mai multe ori, formele de gerunziu au un subiect lexicalizat, fie identic, fie diferit de subiectul verbului regent[124]: *și* ***sculîndu-să cei doi bătrîni*** *în*

---

[124] În legătură cu „subiectul controlat al gerunziului" (identic cu cel al verbului regent), respectiv „subiectul specificat al

mijlocul nărodului, puseră mînile pre capul ei (Sus. :33), *și* ***sculîndu-să Daniil****, mîncă* (Bel. 1:46) / *și* ***mergîndu fata****, au chemat pre maica copilului* (Ieş. 2:9), *și* ***strigîndu ei****, vor cădea sîngure zidurile cetății* (Ios. 6:5), *și iată, încă* ***tu grăind*** *acoló cu împăratul, și eu voi întra după tine și voi plini cuvintele tale* (3Reg. 1:14), *unul* ***rugîndu-să*** *și unul* ***blăstămînd****, al cui glas va audzi Despuitoriul?* (Sir. 34:26) etc.

Verbul *a avea* are numai gerunziul *avînd(u)* (nu şi *aibînd*): ***avîndu*** *ciutora pre umerul ei* (Fac. 24:15), *surde urechile* ***avînd*** (Is. 43:8).

Două ocurenţe înregistrează gerunziul *fugînd* (faţă de 14 ocurenţe ale formei *fugind*): *cetate den cetate* ***fugînd*** (2Mac. 5:8), *și jidovii cel mai nainte însemnat ceas* ***fugîndu****-l* (3Mac. 5:13).

Forme iotacizate de gerunziu sînt atestate la verbe precum:

— *a apune*: ***apuindu*** *soarele, va întra în tabără* (Deut. 23:11) etc.;

— *a se cuveni*: ***cuviindu****-să spre pildă* (3Reg. 6:35) etc.;

— *a mînea*: *și* ***mîind*** *acoló, pîine n-au gustat* (3Ezd. 9:2) etc.;

— *a prepune*: *și era David* ***prepuind*** *dentru dzua acêea și înainte* (1Reg. 18:9);

— *a pune*: ***puindu****-să și cêle doao ce au scris el* (Cuv.II, [908/1]), ***puindu*** *grîul pre măgarii lor* (Fac. 42:26) etc.;

— *a rămîne*: ***rămîind*** *întru vacul vacului* (Ps. 18:10) etc.;

— *a spune*: *ce mi-ați făcut rău* ***spuindu*** *omului de iaste voă frate?* (Fac. 43:6) etc.;

— *a supune*: *răspunsul* ***supuindu****-să întoarce mîniia* (Parim. 15:1) etc.

— *a ține*: *creștea* ***țiindu****-să de însele* (Fac. 41:23) etc.;

— *a veni*: ***viind*** *să facă fasec Domnului Dumnedzăului Israil la Ierusalim* (2Paral. 30:5), *rêlele* ***viind****, să ascunse* (Parim. 27:12) etc.

Dintre formele refăcute, *punînd* apare o singură dată: ***punînd*** *moștenitoriul lui* (Sir. 23:29), în timp ce *venind* apare mult mai frecvent decît forma iotacizată: ***venindu*** *astădzi la izvor, dziș* (Fac. 24:42), *vădzu Eliseé* ***venind*** *pre ea* (4Reg. 4:25) etc. Nu apar formele refăcute *spunînd*, *apunînd*, *supunînd*, *ținînd*, *cuvenind*, *rămînînd* etc.

În MS. 45 se întrebuinţează şi o formă perifrastică de gerunziu, compusă din gerunziul verbului *a fi* + verbul de bază la participiu: *și să spuse lui Saul, dzicîndu căci nărodul au greșit Domnului,* ***mîncat fiind*** *cu sîngele* (*mîncat fiind* = 'mîncînd') (1Reg 14:33) *a multe limbi domnind și* ***fiind biruit*** *toată lumea* (*fiind biruit* = 'biruind') (Est. 3:13), *o, ticăloasa eu, și de multe ori de trei ori mișa, carea 7 copii* ***fiind născută****, a nici unuia maică m-am făcut* (*fiind născută* = 'născînd') (Iosip 16:6).

gerunziului" (diferit de subiectul verbului regent) în româna veche, a se vedea Corbeanu 2014:72-74.

III.6.3.18. Participiul

Forma de participiu a verbului *a cere* este atît *cerşut*, ca şi în alte texte vechi (Arvinte 1991:24): *după toate cîte ai* ***cerşut*** *de la Domnul Dumnedzăul tău la Horiv* (Deut. 18:16), *i-au dat lui cetatea carea au* ***cerşut*** (Ios. 19:50), cît şi *cerut*: *cerînd s-au* ***cerut*** *de la mine David* (1Reg. 20:6), *au* ***cerut*** *Solomon cuvîntul acesta* (3Reg. 3:10), *n-ai* ***cerut*** *avuție de bani* (2Paral. 1:11).

Verbul *a face* are la participiu numai forma *făcut*, generalizată pe la 1640-1650 (Frâncu 2009:322), care înlocuieşte forma etimologică *fapt* (mai apropiată de etimonul lat. *factum*): *întru care dzi au* ***făcut*** *Domnul Dumnedzău ceriul și pămîntul* (Fac. 2:4) etc.

Verbul *a sta* prezintă la participiu exclusiv forma *stătut*, explicată de la tema perfectului simplu *stătu* (Frâncu 2009:131): *vădzu Lía că au* ***stătut*** *de a mai naște* (Fac. 30:8), *ați* ***stătut*** *suptu munte* (Deut. 4:11), *cu strîmbătate au* ***stătut*** *împotriva fratelui său* (Deut. 19:18), *nime n-au* ***stătut*** *împotrivă* (Ios. 23:9), ***stătut****-ați prestă sabiia voastră* (Iez. 33:26). În schimb, *a da* are numai forma *dat*, derivată din tema prezentului (Frâncu 2009:131): *am* ***dat*** *voă toată iarba de sămănat* (Fac. 1:29) etc.

În MS. 45 nu se înregistrează participiul-verb (cu forma slabă) *înțelegut* (ci numai *înțeles*), dar este consemnat, în schimb, adjectivul provenit prin conversiune *înțelegut*, ca şi derivatul cu prefix negativ *neînțelegut*: *deșartele nădejdi și minciunoase la cel* ***neînțelegut*** *bărbat* (Sir. 34:1), *gîltanul va mînca gustările vînatului, așa inima* ***înțelegută*** *cuvintele minciunoase* (Sir. 36:19).

Consemnăm şi forma de participiu *învis* a verbului *a învie* (de conjugarea a III-a), respectiv *înviat* (vezi **III.6.1.1**): *și fu el povestind împăratului cum au* ***învis*** *fiiul ei cel mortu* (4Reg. 8:5), *și iaste scris cum el iarăși să să fie* ***învis*** *cu carii Domnul au* ***învis*** (Iov 42:16)/ *și întorcîndu-te m-ai* ***înviat*** (Ps. 70:22).

III.6.3.19. Supinul

Supinul se întîlneşte în contexte precum: *am dat voă*

toată iarba ***de sămănat*** (Fac. 1:29), *spune-mi de iaste la tată-tău loc noao* ***de poposit*** (Fac. 24:23), *adu-mi vînat şi-mi fă* ***de mîncat*** (Fac. 27:7), *să le dea* ***de mîncat*** *lor de saţiu pre cale* (Fac. 42:25), *pogorît-am întîi să ne cumpărăm* ***de mîncat*** (Fac. 43:20), *iară cêle patru părţi vor fi voao pentru sămînţa pămîntului şi* ***de mîncat*** *voao şi tuturor cîţi sîntu în casele voastre* (Fac. 47:24), *un cot den cela şi un cot den celalalt, den prisositul pieilor a cortului den lungime, şi va fi* ***de acoperit*** *pre coastele cortului de o parte şi de alta* (Ieş. 26:13), *nice apă iaste lor* ***de băut****?* (Num. 20:5), *iar lemnul carele ştii cum nu iaste* ***de mîncat*** *roadă* (Deut. 20:20), ***de prisosit*** *ară fi* (2Mac. 12:44) etc.

Ca şi în alte texte ale perioadei, şi în MS. 45 se pot observa cazuri în care infinitivul lung acoperă funcţiile supinului (cf. Francu 2009:128): *tot lemnul care are întru sine roadă de sămînţă sămănătoare voă va fi* ***de mîncare*** (Fac. 1:29), *voi da pre morţii lor* ***la mîncare*** *pasărilor ceriului şi fiarălor pămîntului* (Ier. 19:7).

III.7. Adverbul

III.7.1. Clase lexico-gramaticale de adverbe

III.7.1.1. Adverbe stabile

Din perspectiva raportului dintre poziţia termenilor lexicali în sistemul limbii şi în structura gramaticală a textului (Irimia 1997:291), MS. 45 conţine, pe de o parte, a d v e r b e s t a b i l e, care îşi menţin deci constantă valoarea lexico-gramaticală, precum *îndesară*: *îmblîndu în grădină* ***îndesară*** (Fac. 3:8), *năsîlnicêşte*: *răspunse împăratul cătră nărod* ***năsîlnicêşte*** (3Reg. 12:13), *usebi* 'aparte, separat': *şi puseră (...) eghiptênilor ce mînca cu el,* ***usebi****, pentru că nu putea eghiptênii a mînca cu jidovii pîine* (Fac. 43:32), *vreodinioară/vreaodinioară*: *să nu pui* ***vreodinioară*** *făgăduinţă* (Ieş. 34:15), *acmu*: ***acmu*** *voi mêrge la ea* (Fac. 24:42) etc.

În cazul adverbelor derivate cu sufixul *-êşte*, chiar sufixul este marca identităţii lor lexico-gramaticale: *socoti Eleázar de trimise 72 de bărbaţi foarte dăstoinici şi învăţaţi, cum* ***jidovêşte****, aşa şi* ***elinêşte*** (Cuv.II, [907/2]), *să cheamă* ***grecêşte*** *diaméson* (Cuv.II, [909/2]), *şi acum* ***nebunêşte*** *ai făcut* (Fac. 31:28), *şi le grăi* ***năsîlnicêşte*** (Fac. 42:7), *şi strigă cu glas mare* ***jidovêşte*** *preste Israil* (2Paral. 32:18), *scris-au birariul carte sirienească şi* ***sirienêşte*** *să tălmăcêşte* (Ezd. 4:7), *şi fiii lor, jumătate grăiesc* ***azotinêşte*** *şi nu sînt ştiind a grăi* ***jidovêşte*** (Neem. 13:24), *cîntaţi* ***înţelepţêşte*** (Ps. 46:7), ***înţelepţêşte*** *va cerca cum va pune pilda lui* (Is. 40:20), ***frăţêşte*** *să murim, fraţilor, pentru lêge!* (Iosip 13:9).

Textul confirmă concurenţa, caracteristică epocii (vezi Francu 2009:324), între adverbele cu *-êşte* de tipul *elinêşte* şi construcţiile de tipul *pe/den elinie*: *întîi au scosu-o de pre limba jidovască* ***elinêşte*** (Cuv.II, [907/2]) / *iară Nicoláie, vrînd să aducă şi el cartea aceasta* ***den elinie*** *la rumânie, nefiind altă dată scoasă la rumânie* (Cuv.II, [908/2]).

Notăm şi varianta *-aşte* a sufixului, în adverbul *vitejaşte*: *să murim* ***vitejaşte*** *pentru fraţii noştri* (1Mac. 9:10), ***vitejaşte*** *să moară* (2Mac. 7:5), *mîinile cu bună îndrăznire le întinse şi* ***vitejaşte*** *dzise* (2Mac. 7:10), *alergînd* ***vitejaşte*** *pre zid, repezí pre sine* ***vitejaşte*** *la gloate* (2Mac. 14:43).

O singură ocurenţă are adverbul *mîlcomiş*, derivat cu sufixul *-iş*: *şi să sculă David şi luă poala îmbrăcăminţii lui Saul,* ***mîlcomiş****,* (1Reg. 24:5). Acelaşi sufix apare în *ponciş* 'împotrivă': *Domnul celor mîndri stă* ***ponciş*** *şi celor smêreni dă har* (Parim. 3:4), *curmedziş*: *veţi mêrge în* ***curmedziş*** (Lev. 26:21), *au mersu înaintea mea în* ***curmedziş*** (Lev. 26:40).

III.7.1.2. Adverbe mobile

Pe de altă parte, categoria a d v e r b e l o r „m o b i l e", care îşi pot schimba valoarea gramaticală, poate fi ilustrată prin lexeme precum *decinde*, *atocma*, *afară*, *depreună*, *înapoi*, *înlontru*, *mainte*, *mai nainte*, care pot fi atât adverbe, cît şi prepoziţii (sau pot intra în componenţa unor locuţiuni prepoziţionale):

— *şi trecu David* ***decinde*** *şi stătu pre vîrvul dealului* (1Reg. 26:13) / ***decinde de*** *Iordan* (Ios. 12:1);

— *aşea vei face la amîndoao unghiurile,* ***atocma*** *să fie* (Ieş. 26:24) / *vezi şi-ncă tu cu aceasta* ***atocma*** *acestora care au făcut Dumnedzău* (Ecles. 7:15);

— *i-au scos pre înşi* ***afară*** (Fac. 19:16) / ***den afara*** *Ierusalímului* (Ier. 11:6);

— *să înălţăm numele lui* ***depreună*** (Ps. 33:3) / *ceialalţi robi* ***depreună cu*** *înşii* (Ezd. 4:17);

— *să nu cauţi* ***înapoi*** (Fac. 19:17) / ***înapoia*** *nororei* (Rut 1:15);

— *întră* ***înlontru*** (Fac. 16:2) / ***înlontrul*** *mieu* (Ps. 38:4);

— *sêmne şi minuni* ***mainte*** *cunoaşte* (Sol. 8:9) / ***mainte de*** *moartea mea* (Fac. 27:7);

— *şi numele Davir era mai* ***nainte*** *Cetatea Cărţilor* (Ios. 15:15) / *mai* ***nainte de*** *a mă duce* (Ps. 38:18).

Decinde şi *mainte*, de exemplu, apar mult mai rar cu valoare de adverb în MS. 45 şi mult mai frecvent în locuţiunile prepoziţionale *decinde(a) de*, respectiv

mainte de şi în locuţiunea conjuncţională *mainte de ce*; constatarea e valabilă şi pentru *împreună* utilizat mai rar ca adverb şi mult mai frecvent în locuţiunea prepoziţională *împreună cu*.

În legătură cu trecerea adverbului spre alte clase lexico-gramaticale, o frecvenţă ridicată înregistrează substantivul *bine(le)* provenit din adverbul *bine*: *să faci plăcutul şi* ***binele*** *înaintea Domnului* (Deut. 12:28) (pentru care Arvinte 1997:57 trimite la: *ἐὰν ποιήσῃς τὸ ἀρεστὸν καὶ τὸ καλὸν*), *iară den lemnul a pricêpe* ***binele*** *şi răul să nu mîncaţi dentru însul* (Fac. 2:17), *cunoscundu răul şi* ***binele*** (Fac. 3:5), *nu vom putea să grăim împotriva ta rău la* ***bine*** (Fac. 24:50), *pentru ca să ţi să facă ţie* ***bine*** *şi fiilor tăi după tine* (Deut. 4:40), *în ce chip s-au veselit Domnul pre voi ca să vă facă* ***bine*** *voao şi să vă înmulţască pre voi* (Deut. 28:63), *pentru că* ***binele*** *va urma pre voi* (Iov 13:9), *abate-te de la rău şi fă* ***binele*** (Ps. 36:28) etc.

Aproapele, provenit în urma substantivizării adverbului *aproape*, a fost explicat de MUNTEANU, LEX.:383-385 ca un calc după adverbul grecesc substantivizat prin articol hotărît *ὁ πλησίον* (sau *ὁ πλησίος*, declinabil), provenit din prepoziţia/ adverbul *πέλας*: *pentru căci baţi pre* ***aproapele*** *tău?* (Ieş. 2:13), *va plăti îndoit* ***aproapelui*** *său* (Ieş. 22:9), *va minţi către* ***aproapele****-şi* (Lev. 6:2) etc.

În categoria substantivelor provenite din adverbe în urma articulării cu articol hotărît enclitic se înscrie şi *denapoile*: *şi voi lua mîna mea şi atuncea vei vedea* ***denapoile*** *mêle, iară faţa mea nu ţi să va arăta ţie* (Ieş. 33:23).

Conversiunea în sens invers, adică de la alte clase lexico-gramaticale spre adverb poate fi ilustrată prin numeroase adjective care se actualizează adverbial: *cădzînd Iosif pre faţa tătîne-său, plînsă* ***amar*** *pre însul* (Fac. 50:1), *să trîmbiţêdze* ***tare*** (Ios. 6:8), *am gustat* ***puţin*** (1Reg. 14:29), *grăind* ***strîmb*** *nu să îndrepta înaintea ochilor miei* (Ps. 100:9), *vor înceta* ***puţinel*** *a unge împărat şi boiêri* (Osia 8:10), ***iute*** *şi de sîrg voi răsplăti răsplătirea voastră* (Ioil 3:4), *carele* ***drept*** *judecă pre cel strîmb şi* ***strîmbu*** *pre cel drept* (Parim. 17:15), *gonindu-să* ***nepărăsit*** (Sol. 16:16) (*nepărăsit* 'continuu'), *mai mulţi dentru ei răniţi goli au scăpat şi* ***sîngur*** *Lisía,* ***grozav*** *fugind, au scăpat* (2Mac. 11:12) etc.

Se adverbializează frecvent substantive din cîmpul semantic temporal: *şi veniră cei 2 îngeri la Sodom* ***sara*** (Fac. 19:1), *unde sîntu ceia ce au întrat la tine* ***noaptea****?* (Fac. 19:5), *şi să mînecắ Avraam* ***dimineaţa*** (Fac. 19:27), *şi să sculă Iacov* ***dimineaţa*** (Fac. 28:18), *mă făceam* ***dzua*** *arzîndu de zăduf* (Fac. 31:40), *şi te vei tême* ***dzua*** *şi* ***noaptea*** (Deut. 28:66), *şi au ales Iisus 30000 de oameni tari întru vîrtute şi i-au trimis pre ei* ***noaptea*** (Ios. 8:3) etc.

Întîi are valoare adverbială în mai multe contexte, precum: *gîndêşte* ***întîi*** *şi atuncea dojenêşte* (Sir. 11:7) etc.

Conjuncţiile adversative *iară* şi *însă* se întîlnesc în MS. 45 şi cu valoare de adverbe concesive 'totuşi, tot': *de va uita şi acêstea muiêrea,* ***iară*** *eu nu voi uita pre tine, dzice Domnul* (= 'chiar dacă va uita..., eu **tot** nu voi uita pre tine') (Is. 49:15), *dă vei bate pre cel fără minte, în mijlocul adunării necinstindu-l,* ***însă*** *nu vei lua nebuniia lui* (= 'chiar dacă vei bate...., **tot** nu vei lua nebuniia lui') (Parim. 27:22).

III.7.2. Adverbe deictice şi adverbe anaforice

MS. 45 conţine, în afara adverbelor care sînt ele însele purtătoare de sens lexical, numeroase adverbe deictice şi, de asemenea, adverbe anaforice. Adverbele deictice reperate în textul nostru sînt:

— de ancorare temporală a acţiunii/ stării/ însuşirii (GBLR 301), precum *astădzi*: *să mă vei scoate* ***astădzi*** *de pre faţa pămîntului* (Fac. 4:13), *ieri*: *Dumnedzăul tătîne-tău au dzis* ***ieri*** *către mine* (Fac. 31:29), *mîine*: *după cum ai dzis, pre* ***mîine*** (Ieş. 8:10), *îndată*: *şi* ***îndată*** *glasul Domnului să fêce către însul dzicîndu* (Fac. 15:4) etc.;

— de ancorare spaţială, precum: *înlontru, afară*: *ia-mblă întră* ***înlontru****, binecuvîntat Domnul! Pentru căci stai* ***afară****?* (Fac. 24:31), *şi trimisă corbul să vadză de au încetat apa; şi ieşindu* ***afară*** *nu s-au mai întorsu pînă a să usca apa de pre pămîntu* (Fac. 8:7), *în dreapta*, *în stînga*: *spuneţi-mi pentru ca să mă întorcu* ***în dreapta*** *au* ***în stînga*** (Fac. 24:49), *sus*: *să înălţă mai* ***sus*** *decît tot nărodul* (1Reg. 10:23), *gios*: *să nu faci ţie chip şi den cîte-s pre pămîntu,* ***gios*** (Ieş. 20:4), *dedesupt*, *deasupra*: ***dedesupt*** *rădăcinile lui să vor usca şi* ***deasupra*** *va cădea sêcerea lui* (Iov 18:17), *alaturea*: *prisosimea lungimei ceia ce iaste* ***alaturea*** (Iez. 48:18), *aiurile*: *şi altul* ***aiurile*** *lepădîndu-să jumătate mort* (Sol. 18:18) etc.

În cazul adverbelor de tipul *aşea/aşa*, *acoló*, *atuncea*, *aşijdirea* sursa referenţială este cel mai frecvent antepusă adverbului: *„facă-să întăritură întru mijlocul apei şi să fie împărţitoare între o apă şi într-altă apă". Şi să făcu* ***aşea*** (Fac. 1:6), *în ce chip şi Moisi s-au rugat către Domnul; şi să pogorî foc dentru cer şi ale jirtvei le-au mistuit,* ***aşa*** *şi Solomon s-au rugat* (2Mac. 2:10), *şi rîu iêse den Edem ca să adêpe grădina; de* ***acoló*** *să împarte*

în patru începături (Fac. 2:10), *și iată fîntînă în cîmpu; și era* ***acoló*** *3 turme de oi odihnindu-să la însă* (Fac. 29:2), *și vei lua fămêie fiiului mieu den neamul mieu și den casa tătîne-mieu.* ***Atuncea*** *curat vei fi de blăstămul mieu* (Fac. 45:40,41), *să să dea acești oameni spre jirtve Domnului, lui Zorovável, biruitoriului, spre tauri și berbeci și miei, și* ***aşijdirea*** *și grîu și sare și vin și untdălemnu neîncetat preste an* (3Ezd. 6:29-30).

Mai rar, sursa referențială este postpusă: ***aşa*** *dzice sluga ta Iacov: cu Lavan am prișleșit și am zăbăvit pînă acum* (Fac. 32:4), *ce* ***aşa*** *să faceți lor: cuptoarele lor să le surpați și stîlpii lor să-i sfărămați și pădurile lor să le tăiați și cêle cioplite a bodzilor să le ardeți cu foc.* (Deut. 7:5).

Din clasa anaforicelor fac parte şi adverbele pro-frază, care implică raportarea la enunţuri anterioare:

— adverbul pro-frază *ba*: *Au doară cu nesocotință am făcut ție aceasta?. Și el dzise: „**Ba!**“.* (Num. 22:30), *«Dă va lua om carne sfîntă cu marginea hainei lui și să va atinge marginea hainei lui de pîine, au de fiertură, au de vin, au de untdălemnu, au de toată mîncarea, au sfinți-să-va?» Și răspunseră preuții și dziseră: „**Ba.**”* (Ag. 2:13), *„Iată, domnilor, abateți-vă la casa slugii voastre și popoosiți, și spălați picioarele voastre și, mînecîndu, veți mêrge la calea voastră”. Și dziseră: „**Ba**, ce în drum vom poposi”.* (Fac. 19:2), *de grăiți adevărat au* ***ba*** (Fac. 42:16), *Au mêrge-vor pre lêgea mea, au* ***ba****?* (Ieş. 16:4), *Au iaste Domnul întru noi au* ***ba****?* (Ieş. 17:7), *să vei pădzi porîncele lui au* ***ba*** (Deut. 8:2);

— adverbul pro-frază *nu*[125]: *Au cinstind David pre tată-tău înaintea ta ți-au trimis ție mîngîitori?* ***Nu,*** *ce numai pentru ca să cêrce cetatea* (1Paral. 19:3), *Pentru că nu știu a mă miera de față. Iară de* ***nu,*** *și pre mine moliile mă vor mînca.* (Iov 32:22), *Dă iaste la tine înțelêgerea, răspunde aproapelui-ți; iar de* ***nu,*** *mîna ta fie preste gura ta.* (Sir. 5:14);

— locuţiunea adverbială *cu adevărat*, în contexte precum: *„Au nu oameni 3 am pus în mijlocul ⌊cuptoriului⌋ focului legați?” Și dziseră împăratului: „**Cu adevărat,** împărate!”* (Dan. 3:25-26).

III.7.3. Locuţiuni adverbiale

În privinţa claselor morfologice de adverbe, este important de semnalat numărul considerabil de locuţiuni adverbiale, precum:

— *an den an* ‘în fiecare an’, după gr. ἐνιαυτὸν κατ ’ἐνιαυτόν (Arvinte 1997:42): ***an den an*** *va fi cu el* (Lev. 25:50), *a dzêcea să dzeciuiești a toată pîinea seminției tale, sămînța țarenii tale* ***an den an*** (Deut. 14:22);

— *cu (tot) denadinsul/ cu (tot) adinsul*: *ca să stea între fața mea* ***cu tot denadinsul*** (Iez. 22:30), *și eu am rînduit* ***cu tot adinsul*** (3Ezd. 6:28), ***cu adinsul*** *dzicea* (2Mac. 3:13), *mai* ***cu denadinsul*** *făcea* (2Mac. 12:14);

— *cu dreptul* ‘bine, echitabil, corect’: *și dzise bătrînul: „**cu dreptul** să cade lui!”* (Tov. 12:3), *va judeca* ***cu dreptul*** *și va face judecată* (Sir. 35:18);

— *cu dulceață*: *mai* ***cu dulceață*** *plînge pre mortu* (Sir. 22:10);

— *cu greu*: *și fu cunoscîndu ea* ***cu greu*** (Fac. 35:17);

— *cu strîmbul* şi *cu strîmbătate* ‘în mod nedrept, injust’: ***cu strîmbătate*** *au stătut împotriva fratelui său* (Deut. 19:18), *mă goniia pre mine* ***cu strîmbul*** (Ps. 68:6), ***cu strîmbul*** *au fărălegiuit la mine* (Ps. 118:78);

— *cu adevărat* ‘cu drept cuvînt, pe bună dreptate, în mod întemeiat’, ‘într-adevăr, corepunzător realităţii, în realitate, de fapt’: ***cu adevărat*** *știu eu că vrême voi răscumpărați* (Dan. 2:8), *va jura cum* ***cu adevărat*** *nu el să să fie viclenit preste toată marfa acêea a aproapelui său* (Ieş. 22:8), *de să va face* ***cu adevărat*** *cuvîntul acesta* (Deut. 22:20);

— *de iznoavă* ‘din nou’: *viia ta să nu o culegi* ***de iznoavă*** (Lev. 19:10), *dă să va zidi* ***de iznoavă*** *cetatea acêea* (Ezd. 4:13), ***de iznoavă*** *zidiră* (Ezd. 6:14);

— *de năprasnă* ‘deodată’: *pornindu-să* ***de năprasnă*** (2Mac. 3:25);

— *de-nceput*: ***de-nceput*** *făcu Dumnedzău ceriul și pămîntul* (Fac. 1:1);

— *de pripă*: *mêrseră amîndoi* ***de pripă*** (2Reg. 17:18), *te voi oborî pre tine* ***dă pripă*** (Iez. 29:5);

— *de sîrg* ‘repede, iute, imediat’: ***de sîrg*** *vor cădea* (Ps. 36:2), *întru care dzi te voi chema,* ***de sîrg*** *ascultă-mă* (Ps. 137:4), ***de sîrg*** *voi răsplăti răsplătirea voastră* (Ioil 3:4), ***de sîrg*** *alergînd* (2Mac. 8:9);

— *den dzi în dzi* ‘zilnic’, calc după gr. ἡμέραν εἰς ἡμέρας (cf. Arvinte 1993:36): *așa făcea* ***den dzi în dzi*** *și adună argint mult* (2Paral. 24:11);

— *față cătră față* ‘faţă în faţă’: *am vădzut pre Dumnedzău* ***față cătră față*** *și să mîntui sufletul mieu* (Fac. 32:30), ***față cătră față*** *au grăit Domnul cătră voi în munte, den mijlocul focului* (Deut. 5:4);

— *în curmedziș*: *veți mêrge cătră mine* ***în curmedziş*** (Lev. 26:23);

— *în laturi*: *și tată-vostru m-au dat* ***în laturi*** (Fac. 31:7);

— *în preajmă*: *veți scoate goale* ***în preajmă*** (Am. 4:3);

— *în vêci*: *va trăi* ***în vêci*** (Fac. 3:22);

125 Pentru ideea că adverbul *nu* nu reprezintă un substitut de propoziţie/frază, ci un rest de predicat, vezi Dimitriu 1999:720.

— *în zadar*: *veți sămăna* ***în zadar*** (Lev. 26:16);

— *întru deșărtu*: *și va fi* ***întru deşărtu*** *vîrtutea voastră* (Lev. 26:20);

— *la mînecat* 'foarte de dimineaţă, dis-de-dimineaţă': *dăștepta-mă-voi* ***la mînecat*** (Ps. 56:11), *și-i învățai pre ei* ***la mînecat*** (Ier. 32:33);

— *pre anume* 'pe nume, după nume': *socotêște tot dentîi născutul bărbat den fiii lui Israil, de o lună și în sus, și le ia numărul lor* ***pre anume*** (Num. 3:40), *și toate vasele lor, și toate posluşeniile lor* ***pre anume*** *să socotiți pre înșii* (Num. 4:33), *și veniră acești scriși* ***pre anume*** *întru dzilele Ezechíei* (1Paral. 4:41);

— *pre ascunsu*: ***pre ascunsu*** *ai fugit* (Fac. 31:26);

— *pre amănuntul* 'amănunţit': *vor cerceta judecătorii* ***pre amănuntul*** (Deut. 19:18);

— *pre denlontru*, *pre denafară*: *și-l vei smoli și* ***pre denlontru*** *și* ***pre denafară*** *cu zmoală* (Fac. 6:14);

— *pre lesne* 'uşor': *mîna aleșilor birui-va* ***pre lesne*** (Parim. 12:25), *nu iaste* ***pre lesne*** *a te sui la vîrvurile munților lor* (Idt. 7:8);

— *preste față* 'cu faţa la pămînt, în jos', construcţie explicată de Arvinte 1994:31, prin calc (*ἐπὶ* (cu acuz.) *(ὁ) πρόσωπον, -ου*): *și au vădzut tot nărodul și să spămîntă și cădzură* ***preste față*** (Lev. 9:24), *și cădzu Moisí și Aaron* ***preste față*** *înaintea a tot nărodul fiilor Israil* (Num. 14:5).

III.7.4. Clase semantice de adverbe

III.7.4.1. Adverbe calificative

Din clasa calificativelor fac parte adverbe precum *dreptu*: *să ne sculăm să mêrgem* ***dreptu*** (Fac. 33:12), *de pripă*: *să ruga celui preamare Dumnezău (...) să le ajute* ***de pripă*** (3Mac. 5:25), *împotrivă*: *au stătut* ***împotrivă*** *înaintea Domnului* (Num. 27:3), *și ieși Hevron* ***împotrivă*** (Jud. 1:10), *așa/așea*: ***aşa*** *dzice sluga ta* (Fac. 32:4), *făcură* ***aşea*** (Ieş. 7:10), *așijderea*: ***aşijderea*** *socotêște* (Sol. 6:7), *bine*: *nu iaste* ***bine*** (Fac. 2:18), *ponciș* 'împotrivă': *Domnul celor mîndri stă* ***ponciş*** *și celor smêreni dă har* (Parim. 3:34), *cu strîmbul* 'în mod nedrept, injust': *va minți pentru ea și va giura* ***cu strîmbul*** (Lev. 6:3), *nepărăsit* 'continuu': *gonindu-să* ***nepărăsit*** (Sol. 16:16), *pre lesne*: ***pre lesne*** *să privêște* (Sol. 6:12), *depreună*: *să înălțăm numele lui* ***depreună*** (Ps. 33:3), *atuncea* ***depreună*** *rînduiră vrême cînd pre ea vor putea a o afla sîngură* (Sus. 1:14), *împreună*: *să duseră amîndoi* ***împreună*** (Fac. 22:6), *s-au suit* ***împreună*** (Fac. 50:14) etc.

Usebi şi *deusebi/deosebi* au sensul 'aparte', 'separat' (cf. Frâncu 2009:137): *și puseră lui sîngur, și lor* ***deusebi;*** *și eghiptênilor ce mînca cu el,* ***usebi,*** *pentru că nu putea eghiptênii a mînca cu jidovii pîine pentru că oțărît iaste la eghiptêni tot păstoriul de oi* (Fac. 43:32), *tot cela ce va limpi cu limba lui dentr-apă în ce chip ară limpi cîinele, să-l pui pre el* ***deosebi,*** *și tot cela ce va îngenuchea pre genuchele lui să bea, să-l usăbești* ***deusebi*** (Jud. 7:5), *împărații carii au venit s-au tăbărît* ***deusebi*** *la cîmpu* (1Paral. 19:9), *n-am șezut întru adunarea ⌊lor⌋ (...) și* ***deusebi*** *ședeam* (Ier. 15:17), *Menélau, luîndu* ***usebi*** *pre Andrónic* (2Mac. 4:34).

În aceeaşi clasă se încadrează şi adverbul *atocma* 'asemenea, aidoma, întocmai': *așea vei face la amîndoao unghiurile,* ***atocma*** *să fie* (Ieş. 26:24), *și tu, oame,* ***atocma*** *la suflet,* (Ps. 54:14), *cătră gomor va fi* ***atocma*** (Iez. 45:11), *ce una-i a tuturor întrare la viață și ieșirea-i* ***atocma*** (Sol. 7:6), *pentru că* ***atocma*** *urîte-s la Dumnedzău și cel ce păgînêște și păgînătatea lui* (Sol. 14:9), *între mijlocul măriților nu te face* ***atocma*** (Sir. 32:10). Arvinte 1994:14 consideră că utilizarea lui *atocma* reprezintă soluţia pentru care a optat Nicolae Milescu pentru a reda gr. *ἴσος, -α, -ον*. O singură dată se înregistrează forma *deatocma*: *vor fi* ***deatocma*** *de gios* (Ieş. 26:24).

Adverbul *bine* (traducînd gr. *εὖ*) este element component al mai multor verbe compuse, precum *a binevrea*, *a bineplăcea* (gr. *εὐδοκέω*, *εὐαρεστέω* [Arvinte 1993:25, 1991:41]): ***binevrîndu*** *omul să închină Domnului* (Fac. 24:26), ***va binevrea*** *sîmbetile lui* (Lev. 26:35), ***au binevrut*** *întru mine* (2Reg. 22:20), ***binevruşi,*** *Doamne, pămîntul tău* (Ps. 84:1), *și* ***bineplăcu*** *Enoh lui Dumnedzău* (Fac. 5:22). Compuse cu adverbul *bine* sînt, de asemenea: *împregiur* ***binevestindu*** (1Reg. 31:9), *suie-te la Remath Galaad și te* ***va binecălători*** (3Reg. 22:12), ***să binevestuiască*** *idolilor lor și nărodului lor* (1Paral. 10:9) etc.

Compusul *bine mirositoare* reprezintă, aşa cum a arătat Arvinte 1991:41, o traducere a gr. *εὐώδης, -ης, -ες*: *și mirosi domnul mirosire* ***bine mirositoare*** (Fac. 8:21), *scoarță dulce* ***bine mirositoare*** (Ieş. 30:23).

III.7.4.2. Adverbe de timp

Extrem de numeroase sînt în MS. 45 adverbele de timp, precum *atuncea/atunce/atunci*: *hananeii* ***atuncea*** *lăcuia pămîntul* (Fac. 12:6), ***atunce*** *va veni* (Ieş. 12:48), ***atunci*** *văzuiu* (Ecles. 8:10), *îndesară*: *îmblîndu în grădină* ***îndesară*** (Fac. 3:8), *astădzi*: *pentru ca să dzică* ***astădzi*** (Fac. 22:14), *dimineața*: ***dimineaţa*** *veți sătura de pîini* (Ieş. 16:12), *ieri*: *Dumnedzăul tătîne-tău au dzis* ***ieri*** *cătră mine* (Fac. 31:29), *mîine*: ***mîine*** *voi trimite cătră tine om* (1Reg. 9:16), *alaltaieri*: *nu iaste cătră*

mine ca ieri și ca ***alaltaieri*** (Fac. 31:5), *noaptea*: *mîi* ***noaptea*** (Rut 3:13), *îndată*: ***îndată*** *ieși* (Fac. 38:29), *îndatăși*: *și* ***îndatăși*** *pre al cincilea aducîndu-l, îl munciia* (2Mac. 7:15) *pururea*: *să ardză lumină* ***pururea*** (Ieș. 27:20), *timpuriu*, *tîrziu*: *și va da ploaia pămîntului tău după vrême,* ***timpuriu*** *și* ***tîrziu*** (Deut. 11:14), *apoi*: ***apoi*** *vei chema* (Iov 13:22), *în urmă*: *să vor naște* ***în urmă*** (Ep. Ier. 1:41), *pre urmă*: ***pre urmă*** *au răspunsu* (2Mac. 6:23), *curîndu*: *ai aflat* ***curîndu*** (Fac. 27:20), *decusară*: ***decusară,*** *veți mînca azimă* (Ieș. 12:18), *odinioară*: *cei neputincioși treaba carea* ***odinioară*** *avea n-au greșit* (Iov 31:16), *vreodinioară*: *de vor și greși* ***vreodinioară*** (2Mac. 10:4) etc.

Nici dinioară și *nicedinioară* au sensul 'niciodată': *și daca dziseră cei bătrîni cuvintele lor, rușinară-să slugile foarte, căci* ***nici dinioară*** *nu s-au grăit cuvînt ca acesta pentru Sosanna* (Sus. 1:26), ***nici dinioară*** *mila despre noi nu dăpărtează* (2Mac. 6:15), ***nicedinioară*** *să nu îndoiești cuvîntul și nimic ție nu să va împuțina* (Sir. 19:6).

Vreodinioară apare de obicei în enunțuri afirmative; într-un singur caz, apare într-un enunț negativ, avînd sensul 'niciodată': *ca să nu pui* ***vreodinioară*** *făgăduință celor ci șed pre pămîntu* (Ieș. 34:15). O singură ocurență are varianta *vreaodinioară*: *de să va face* ***vreaodinioară*** (Ios.22:28).

În MS. 45 se înregistrează atît forma nordică *acmu* (< lat. **eccum-módo*), cît și forma concurentă sudică *acum(a)* (< lat. **eccúm* + *modo* + (*hac*))[126], care s-a impus în româna literară modernă: ***acmu*** *să nu lipsască* (Fac. 11:6), *eu* ***acmu*** *voi mêrge la ea* (Fac. 24:42) / *tu* ***acum*** *blagoslovit ești de Domnul* (Fac. 26:29), *m-au înșelat* ***acum*** (Fac. 27:36) etc.

Amu apare foarte rar: *și* ***amu*** *au fostu început surparea întru nărodu* (Num. 16:47); dintre celelalte sensuri pe care le putea avea *amu* ('deci', 'deja', 'tocmai', cf. Frâncu 2009:139), în MS. 45 este atestat sensul 'deja': *întrat-au aicea întru luna a cincea sfințeniia, în vrême ce au făcut* ***amu*** *cîțiva ani* (Zah. 7:3), *și-i dziseră ei: nu pricepi, sugrumînd bărbații tăi?* ***Amu*** *7 bărbați ai avut și a unuie dentru ei nu te-ai numit* (Tov. 3:9).

Locuțiunea *de acii(a)* are sensul 'apoi, după aceea': *să nu mai slujască* ***de aciia*** (Num. 8:26), *nu mai adaosără* ***de acii*** *înainte* (Num. 11:25).

Precedat de *și*, *apoi* dobîndește valoarea unui circumstanțial cumulativ ('pe lîngă asta'): ***și apoi*** *voi sînteți oameni, au cu voi va muri învățătura?* (Iov 12:2).

Una dintre caracteristicile de tip nordic ale MS. 45 este considerată prezența adverbului *mainte* (lat. *abante* > **aînte* > *ainte*; *mai* + *ainte* > *mainte*)[127]: *nu iaste cela ce* ***mainte*** *zice* (Is. 41:26), ***mainte*** *le vor rădica* (Is. 61:4). *Mainte* apare mai frecvent în MS. 45. în locuțiunile *mainte de*, *mainte decît*, *mainte de ce* decît cu valoare adverbială.

În MS. 45 apare frecvent și adverbul *înainte* (< *în abante*), ca și *mai nainte* și *mai înainte* (cu sens temporal sau local): *mergu* ***înainte*** *cătră jirtăvnic* (Ieș. 40:29), *pune* ***înainte*** *pilda ta și să o audzim pre ea* (Jud. 14:13), *puseră* ***înainte*** *mîncări multe* (Tov. 7:9), *și numele Davir era* ***mai nainte*** *Cetatea Cărților* (Ios. 15:15), *și era* ***mai nainte*** *numele lui — Ioval* (Iov 42:16), ***mai înainte*** *să mergi* (1Reg. 20:22) etc.

III.7.4.3. Adverbe de loc

În clasa adverbelor de loc se încadrează adverbe precum *afară*: *și-l scoasă* ***afară*** *pre Adam* (Fac. 3:24), *acoló*: ***acoló*** *iaste aurul* (Fac. 2:11), *înlontru*: *întrară* ***înlontru*** *fiii lui Dumnedzău* (Fac. 6:4); *denlontru*[128], *denafară*: *acesta* ***denlontru*** *iaste lut și* ***denafară*** *aramă* (Bel. 1:8), *dedesuptu*: *și ușea săcriiului o vei face (...) cu beciuri* ***dedesuptu*** (Fac. 6:16), *decinde*: *sări Ionáthan și cei cu el în Iordan și înotară* ***decinde*** (1Mac. 9:48), *dendrăptu*: *cădzu den jeț* ***dendrăptu*** *țiindu-să de poartă* (1Reg. 4:18), *ca să-i vie lui* ***dendrăptu*** (2Paral. 13:13), *dendărăt*: *și lovi pre nepriêtenii lui* ***dendărăt*** (Ps. 77:72), *asupra*: *să nu-i pui* ***asupra*** *camătă* (Ieș. 22:25), *deasupra*: *și puse lêmne* ***deasupra*** (Fac. 22:9), *acasă*: *au trimis David cătră Thimar* ***acasă*** (2Reg. 13:7), *în laturi*: *și să dêde* ***în laturi*** *Iisus* (Ios. 8:15), *dedesupt*: *au stătut 4 coarne* ***dedesupt*** (Dan. 8:22), *dencoace*, *dencoleá*: *cei striini de fêl stau pre munte* ***dencoace*** *și Israil stă pre munte* ***dencoleá*** (1Reg. 17:3), *încoló*: *nu vom mai moștneni întru înșii decinde de Iordan și mai* ***încoló*** (Num. 32:19), *sus*, *gios*: *cel nemêrnic carele iaste întru tine să va sui* ***sus, sus,*** *iar tu te vei pogorî* ***gios, gios*** (Deut.

---

[126] În legătură cu provenineța și răspîndirea lui *acmu*, *amu*, *acum*, vezi Frâncu 2009:138.

[127] Arvinte 1988:82. Frâncu 2009:136 îl explică din *magis ante* și constată răspîndirea lui nu numai în textele literare nordice, ci în și cele sudice, în care apare alături de adverbul *înainte*, care s-a impus în româna literară modernă.

[128] Prezența formelor cu *-l-* în ms. 45 – *înlontru*, *denlontru* – este considerată de Arvinte 1991:25 „un fapt lingvistic remarcabil, fiind vorba de un fenomen de origine ardelenească într-un text scris de un moldovean, Nicolae Milescu". Admițînd, împreună cu N.A. Ursu, că textul MS. 45 a cunoscut o revizie din partea lui Dosoftei și a colaboratorilor acestuia, prezența formei cu *-l-* este corelată cu apariția ei și în scrierile lui Dosoftei, de exemplu, în *Dumnedzăiasca Liturghie* (1679).

28:43), *prenpregiur*: *porînciți nărodului să îmble* ***prenpregiur*** (Ios. 6:7), *împregiur*: ***împregiur*** *o împregiură pre ea* (3Reg. 7:24), *alaturea*: *și dzise împăratul celor ce aleargă* ***alaturea*** (1Reg. 22:17), *cei ce merg* ***alaturea*** (Is. 51:23).

Unele adverbe de loc se înscriu în corelații binare: *3* ***dencoace*** *și 3* ***dencoleá*** (Iez. 40:22), *nu mai avea unde mai fugi,* ***încoace*** *au* ***încoleá*** (Ios. 8:20), *și întrară fiii lui Israil în mijlocul mării, pre uscat, și apa lor — zid* ***den dreapta*** *și zid* ***den stînga*** (Ieş. 14:22), *5* ***den dreapta*** *și 5* ***den stînga*** (3Reg. 7:49).

În MS. 45 este bine reprezentată distincția tripartită de marcare a raporturilor deicitice spațiale delimitată de adverbele *aicea* (care apare o singură dată şi cu forma *icea*, dar nu şi cu variantele *aici* sau *aice*) – *acii*/*aciia* şi *acoleá* – *acoló* (accentuat pe vocala finală): *aicea* marca apropierea de locutor, *acii*/*aciia* şi *acoleá* – apropierea de interlocutor, iar *acoló* – depărtarea atît de locutor cît şi de interlocutor (cf. Frâncu 2009:136, 327, Arvinte 1988:81): *să vor întoarce* ***aicea*** (Fac. 15:16), ***aicea*** *n-am făcut nimic* (Fac. 40:15) / *ședeți* ***acii*** *cu măgariul* (Fac. 22:5), *pune* ***aciia*** *înaintea fraților tăi* (Fac. 31:37), ***acoleá*** *ai întrat a fi prișleț* (Fac. 19:9) / *pogorîți* ***acoló*** (Fac. 42:2), ***acoló*** *va să prîndzască* (Fac. 43:25) etc.

Sintagma *încoace și încoace* 'peste tot' din: *și căutînd* ***încoace și încoace****, nu vădzu pre nime* (Ieş. 2:12) este explicată de Arvinte 1991:43 prin calc după gr. *ὧδε καί ὧδε*; de asemenea, folosirea lui *aproape* în construcția intensivă *a apropia aproape* este pusă pe seama modelului grecesc (Arvinte 1997:42): *și* ***veți apropiia aproape*** *de fiii lui Amman* (Deut. 2:19) (*καὶ προσάξετε ἐγγύς υἱῶν Ἀμμάν*).

III.7.4.4. Adverbe de cantitate

În categoria aşa-numitelor adverbe de cantitate (sau de cuantificare) se încadrează *puțin*: ***puțin*** *are fi dormit cineva* (Fac. 26:10), *puținel*: *plecat-am* ***puținel*** *urêchea mea* (Sir. 51:22), *multu*: ***multu*** *voi înmulți sămînțiia voastră* (Ieş. 32:12), *destul(u)*: *nu ți-i* ***destul*** *că ai luat pre bărbatul mieu?* (Fac. 30:15), ***destulu****-i acum!* (3Reg. 19:4), *oricît*: ***oricît*** *ii va trebui* (Deut. 15:8).

Arvinte 1991:46 explică prin calc după construcția grecească *μικρὸν μικρὸν* utilizarea lui *puțin*, *puțin* (explicat mărginal prin *cătinel*) în: *pre* ***puțin, puțin*** *voi scoate pre ei de la tine, pînă vei crêște și vei urma pămîntul* (Ieş. 23:30). O construcție similară este următoarea: *și va topi de tot Domnul Dumnedzăul tău limbile acêstea de către fața ta cîte* ***puțin-puțin*** (Deut. 7:22).

Cît...atît sînt precedate de *întru*: *întru cît ... întru atît*, după model grecesc: *καθότι ... τοσούτῳ* (Arvinte 1991:25): *și* ***întru cît*** *ii smeriia pre înșii,* ***întru atîta*** *să făcea mai mulți și să întărea foarte, foarte.* (Ieş. 1:12).

III.7.4.5. Adverbe aspectuale

În MS. 45 au valoare de adverbe aspectuale *iarăși*, *încă*, *de iznoavă*: *și mai zidi Dumnedzău* ***iarăşi*** *den pămîntu toate fiarăle cîmpului și toate pasărîle ceriului* (Fac. 2:19), *mi-au dat* ***încă*** *și acesta* (Fac. 29:32), ***de iznoavă*** *zidiră* (Ezd. 6:14).

Întrebuințarea adverbului *încă* cu sensul de 'mai' după modelul cuvîntului grecesc *ἔτι* a fost semnalată mai întîi în TIKTIN, s.v.; discuția este reluată de Arvinte 1988:82, 1991:26 care oferă exemple din *Facerea* şi *Ieșirea*: *Avraam* ***încă*** *sta înaintea Domnului* (Fac. 18:22) (= '...mai stătea...'), *și, zemislindu, născu fiiu* ***încă*** *și-i numi numele lui Avnan* (Fac. 38:4) (= '...mai născu...'). Construcții similare apar frecvent în MS. 45: *omul lui Dumnedzău pre carele ai trimis să vie dară* ***încă*** *către noi* (Jud. 13:8), *mîi aicea* ***încă*** *astădzi* (Jud. 19:9), *și întrebă Samuil* ***încă*** *întru Domnul, dzicînd: „au veni-va omul aicea* ***încă****?”* (1Reg. 10:22) etc.

III.7.4.6. Adverbe de cauză şi de scop

Pentru acêea exprimă raporturi de cauză şi de scop, cu dezambiguizare contextuală[129]: *și Iacov să sculă la corturi și-și făcu acoló casă șie, și dobitoacelor lui făcu colibi;* ***pentru acêea*** *au numit numele locului aceluia Colibi* (Fac. 33:17) *nu putea să bea apă de la Merra, pentru că era amară;* ***pentru acêea*** *să numi numele locului aceluia Amărăciune* (Ieş. 15:23), *și voi m-ați lăsat pre mine și ați slujit la dumnedzăi alții.* ***Pentru acêea*** *nu voi mai adaoge a vă mîntui pre voi* (Jud. 10:13)/ *întru limbi s-au audzit și Ghisam au dzis cum tu și jidovii vă socotiți să vicleniți,* ***pentru acêea*** *zidești tu zidul* (Neem. 6:6), *dentru cei ci să scoală preste mine înălța-mă-vei, de către omul strîmbu mîntuiêște-mă.* ***Pentru acêea*** *mărturisi-mă-voi ție întru limbi, Doamne, și numelui tău cînta-voi* (Ps. 17:52,53), ***pentru acêea,*** *da-să-vor întru limbi* (Osia 8:10).

[129] GBLR:302: grupările de tipul *de aceea*, *de asta*, *pentru aceea* au o structură transparentă (prepoziție + pronume demonstrativ/ pronume interogativ), dar faptul că marchează constant aceleași raporturi „logice” în structurile cu un circumstanțial de cauză sau de scop poate servi drept argument pentru interpretarea lor ca locuțiuni adverbiale.

III.7.4.7. Adverbe concesive

În categoria adverbelor concesive se încadrează, pe de o parte, *cu toate acêstea*: ***cu toate acêstea*** *mai greșit-au încă, și n-au crezut întru minunile lui* (Ps. 77:36).

Pe de altă parte, în MS. 45, *iară* şi *însă* se întîlnesc şi cu valoare de adverbe concesive 'totuşi, tot', în propoziţii regente ale unor subordonate concesive introduse prin conjuncţia *de* cu sensul 'chiar dacă': *de va uita și acêstea muiêrea,* ***iară*** *eu nu voi uita pre tine, dzice Domnul* (= 'chiar dacă va uita..., eu **tot** nu voi uita pre tine') (Is. 49:15), *dă vei bate pre cel fără minte, în mijlocul adunării necinstindu-l,* ***însă*** *nu vei lua nebuniia lui* (= 'chiar dacă vei bate pre cel fără minte...., **tot** nu vei lua nebuniia lui') (Parim. 27:22).

III.7.4.8. Adverbe de modalitate

Adverbele de modalitate (modalizatorii) exprimă fie modalitatea logică a enunţului, fie modalizarea subiectivă (Irimia 1997:294).

Au, *oare*, *au doară* sînt adverbe interogative (inclusiv interogative dubitative, caz în care pun sub semnul îndoielii un anumit conţinut afirmat într-un enunţ anterior sau rămas implicit [Irimia 1997:295]): *și chemă Aviméleh pre Isaac și-i dzise lui:* ***oare*** *fămêie-ți iaste?* (Fac. 26:9), ***au doară*** *nu să poate lîngă Dumnedzău cuvîntul?* (Fac. 18:14), ***au doară*** *numai o blagoslovenie iaste la tine, tată?* (Fac. 27:38), ***au*** *nu pentru Rahil ți-am slujit ție?* (Fac. 29:25), *nu ți-i destul că ai luat pre bărbatul mieu?* ***Au doară*** *și mătrăgunile ficiorului mieu vei lua?* (Fac. 30:15), *și dobitoacele lor, și cêle cu patru picioare, și unêltele lor* ***au*** *nu vor fi ale noastre?* (Fac. 34:23*),* ***au*** *lui Moisi sîngur au grăit Domnul? a**u** nu și noaă au grăit?* (Num. 12:2), *să nu vă spămîntați, căci* ***au*** *nu-s eu cel ce porîncescu voao?* (2Reg. 13:28), ***au*** *nu oameni 3 am pus în mijlocul ⌊cuptoriului⌋ focului legați?* (Dan. 3:25).

Arvinte 1991:25, 1994:14 explică utilizarea lui *dară* cu valoarea lui *oare*, prin confuzia cu *doară*: *de l-am făcut pre însul stăpîn ție, și pre toți frații lui i-am făcut slugi, și cu grîu și vin l-am întărit pre el,* ***dară*** *ție ce-ți voi face, fiiul mieu?* (Fac. 27:37), *căci cum* ***dară*** *mă voi sui la tată-mieu, copilul nefiind cu noi?* (Fac. 44:34).

În categoria adverbelor care exprimă modalitatea logică a enunţului se înscriu şi adverbele exclamative (*cîtu*, *cum*): ***cîtu*** *e de înfrîmsețată a căruntêțelor judecată, și la cei bătrîni a cunoaște sfat!* (Sir. 25:6), ***cum*** *să înfrînse și să surpă ciocanul a tot pămîntul!* (Ier. 50:23) etc.

Valoare de modalizare epistemică are locuţiunea adverbială *poate fi*, cu sensul 'poate', 'posibil': *pentru acêea* ***poate fi*** *va mînca pămîntul, căci au greșit ceia ce lăcuiesc pre el* (Is. 24:6), *cu osăbire mă va osăbi* ***poate fi*** *pre mine Domnul de la nărodul lui!* (Is. 56:3), *și eu dziș:* ***poate fi*** *săraci sînt, pentru căci n-au putut* (Ier. 5:4), *pentru că și ei* ***poate fi*** *să înșală* (Sol. 13:6), *și* ***poate fi*** *acêstea ară fi așa zis* (Iosip 16:5).

Tot valoare de modalizare epistemică are locuţiunea *cu adevărat* în contexte precum: *multe mijloace putêre-aș avea spre a sfinții tale laudă,* ***cu adevărat,*** (Cuv.I, [I]), ***cu adevărat,*** *întru minciuni era munții și putêrea măgurilor, însă pren Domnul Dumnedzăul nostru — mîntuirea lui Israil* (Ier. 3:23).

Adverbul *cîndai*, cu varianta *cîndailea* cunoaşte mai multe ocurenţe.

În enunţuri afirmative, are sensul 'poate', 'posibil': *stă aproape de jirtva ta și voi mêrge,* ***cîndai*** *mi să va arăta Dumnedzău întru timpinare* (Num. 23:3), ***cîndai*** *va vedea Domnul întru smereniia mea și-mi va întoarce mie bune* (2Reg. 16:12), *vino și să îmblăm pre pămîntu și la șipotile apelor și la toate pîraiele,* ***cîndai*** *vom afla iarbă și vor hălădui caii și asinii și nu să vor surpa dentru dobitoace* (3Reg. 18:5).

În enunţuri negative, are sensul '(nu) cumva': ***nu cîndai*** *chemă Domnul pre tustrei împărații aceștea ca să-i dea pre ei în mîinile Moav?* (4Reg. 3:13), *argintul ce vă s-au întorsu întru sacii voștri îl întoarceți cu voi,* ***cîndai*** *să nu fie sminteală* ('nu cumva să fie sminteală') (Fac. 43:12), *nici aur de la înșii să iêi ție pentru ca să nu greșești* ***cîndailea*** *pentru aceasta, căci urîciune Domnului Dumnedzăului tău iaste* (Deut. 7:25), *feriți-vă ca nu* ***cîndai*** *neștine să să ispitească la casa Dumnedzăului cerіului* (Ezd. 7:22), *pre mila ta, și pre adevărul tău, ca nu* ***cîndai*** *să zică limbile: «unde iaste Dumnedzăul lor?»* (Ps. 113:10), *miêre aflînd, mănîncă cîtu-i destul, pentru ca nu* ***cîndai,*** *împlîndu-te, vei borî* (Parim. 25:16).

Cîndai are şi valoare de conjuncţie 'dacă (cumva)' în enunţuri de tipul: *și dziș stăpînului mieu: «****cîndai*** *nu va vrea muiêrea să margă cu mine?»* (Fac. 24:39).

În MS. 45 se întrebuinţează adverbele de modalizare emfatică notate mai jos.

Adverbele care restrîng anumite sensuri ale enunţului la un anumit component (Irimia 2007:296) sînt:

— *numai*: ***numai*** *întru aceasta să ne asămănăm cu ei* (Fac. 34:23), *omul acesta nu de folos grăiêște (...), ce* ***numai*** *rêle* (Ier. 38:4);

— *doar*: *dă te-aș fi trimis cătră aceia, aceia* ***doar*** *te-ar fi ascultat* (Iez. 3:6);

— *sîngur*, în contexte în care are sensul 'numai, doar': *au lui Moisi* ***sîngur*** *au grăit Domnul? Au nu și*

noaă au grăit? (Num. 12:2), *de Domnul Dumnedzăul tău să te temi și lui* ***sîngur*** *să-i slujești și către el să te lipești și pre numele lui să te giuri* (Deut. 6:13), *și au făcut Dumnedzău așea întru noaptea acêea și s-au făcut uscăciune pre ghem* ***sîngur,*** *iară preste tot pămîntul s-au făcut roao* (Jud. 6:40), *dentru tot năcazul lor nu sol, nici înger, ce* ***sîngur*** *⌊Domnul⌋ au mîntuit pre ei, pentru că iubêște pre ei și să scumpêște de ei* (Is. 63:9), *binecuvîntat* ***sîngur*** *Domnul Dumnedzăul părinților miei* (3Ezd. 8:28), *mai mulți dentru ei răniți goli au scăpat și* ***sîngur*** *Lisía, grozav fugind, au scăpat* (2Mac. 11:12). Pentru întrebuințarea lui *sîngur* cu valoare de întărire, vezi capitolul despre pronume.

Adverbele care întăresc sfera semantică a unui termen sînt:

— *tocma*: *căzu* ***tocma*** *la dășert* (2Mac. 14:44);

— *așași* (< *așa* + *și*): ***aşaşi*** *acoleá împreună cu purtătorii de sulițe spre cămară amú fiind* (2Mac. 3:23), ***aşaşi*** *locul, avînd parte de a limbei rêle năsîlnicii, făcîndu-să mai apoi bune faceri, avut-au parte de Domnul* (2Mac. 5:20), *și era nici a sîmbăta, nici părintești sărbători a păzirea, nici* ***aşaşi*** *jidov a să mărturisi a fi* (2Mac. 6:6).

Măcar restrînge sfera semantică a unui component concomitent cu dezvoltarea unui sens concesiv (Irimia 1997:296): *pentru că trebuie, zice, orideunde,* ***măcar*** *dentru rău a agonisi* (Sol. 15:12); o singură dată apare *încailea*: ***încailea*** *el la gropniță s-au adus* (Iov 21:32).

Și exprimă adăugarea, cumulul, iar *nici* accentuează aspectul negativ al acțiunii verbale prin raportare la diferiți constituenți (Irimia 1997:296): *ba, ce încă* ***şi*** *tu să ne dai noaă jirtve și arderi de tot* (Ieș. 10:25), *cum fac limbile acêstea dumnedzăilor lor, voi face* ***şi*** *eu* (Deut. 12:30) etc. / *și de nu veți asculta* ***nici*** *pînă într-atîta, și voi adaoge a vă certa pre voi* (Lev. 26:18), *vom trage-o pre ea pînă la pîrîul, pînă nu va rămînea acoló* ***nici*** *piatră* (2Reg. 17:13) etc. Şi în situațiile în care nu se asociază cu *nu* (marca prototipică a negației) la verbul din cadrul predicatului, adverbul *nici* emfatizează constituentul lîngă care este plasat: *și după aceasta* ***nici*** *eu voi scumpi gura mea* (Iov 7:11), *așa* ***nici*** *tu vei fi curat, pentru căci pămîntul mieu ai pierdut* (Is. 14:20), *și măcar de vei mêrge la chitiêni,* ***nici*** *acoló odihnă va fi ție* (Is. 23:12).

Ca semiadverb, *tocma* 'de-abia', poate sublinia și nuanța „aspectual temporalitatea acțiunii verbale" (Irimia 1997:296): ***tocma*** *te-au numit Theodósie* (Cuv.I, [I]).

Întîi, *al doilea*, *al treilea* „ierarhizează constituenții unui enunț în desfășurarea unei anumite relații sintactice" (Irimia 1997:296): *pentru că* ***întîi*** *întru lêgea celui Înalt au neascultat și* ***al doilea*** *la bărbatul ei au greșit și* ***al treilea*** *întru curvie au preacurvit* (Sir. 23:30), ***întîi,*** *pentru cêlea ce să cuvin împăratului de aproape gîndind și,* ***al doilea,*** *și pentru ai miei cetățêni socotind* (2Mac. 14:8).

Urmat de un numeral cardinal, *vro* (*vre*) devine semiadverb de aproximație (GBLR:197): *cădzură den nărod întru aceêa dzi la* ***vro*** *3000 oameni și dzise lor Moisí* (Ieș. 32:27), *puse preste tabără cale de o dzi dencoace și cale de o dzi dencoleá pren pregiurul taberii, ca de* ***vro*** *doi coți de la pămîntu* (Num. 11:31), *și muriră ei și muierile lor și fiii lor și dobitoacele lor, ca* ***vre*** *1000 de suflete de oameni* (1Mac. 2:38).

III.7.5. Adverbe nehotărîte

În ceea ce privește adverbele nehotărîte, notăm compusul (cu patru ocurențe în MS. 45) *oarecînd(u)* format din *oare* (<*volet* > **voare* > *vare* > *oare* [Frâncu 2009:137]) și adverbul relativ *cînd*: *cîți* ***⌊oarecîndu⌋*** *s-au născut pre cale și cîți* ***oarecîndu*** *au fostu neobrăzuiți* (Ios. 5:4), *pre carele îl aveam* ***oarecînd*** *întru rîs și spre pildă de ocară* (Sol. 5:3), *cela ce* ***oarecînd*** *vlădiciia* (Iosip 4:1).

Nu se întîlnesc alte compuse similare (*oarecît*, *oarecum*, *oareunde* etc.).

Dintre compusele adverbiale nehotărîte mai noi, cu *ori*, *oriunde* cunoaște 17 ocurențe: ***oriunde*** *vei pune mîna ta* (Deut. 15:10) etc., iar *oricît*, o ocurență: ***oricît*** *ii va trebui* (Deut. 15:8). Nu se întîlnesc *oricum* și *oricînd*. *Orideunde* apare o singură dată: *pentru că trebuie, zice,* ***orideunde,*** *măcar dentru rău a agonisi* (Sol. 15:12).

Dintre compusele nehotărîte cu *-va*, *undeva* apare o singură dată: *cînd zăbăvêște* ***undeva*** (Parim. 31:21). *Cîndva* apare de două ori, în același verset, în sintagma *ca nu cîndva* 'în nici un caz': *nu povestiți în Gheth și să nu vestuiți bine întru ieșirile Ascalónului, ca nu* ***cîndva*** *să vor bucura fêtele celor striini de fêl, ca nu* ***cîndva*** *să vor dăsfăta fêtele neobrăzuiților* (2Reg. 1:20). *Cumva* are două ocurențe: *să nu* ***cumva*** *fie rădăcină în sus* (Deut. 29:18), *vreaoarecarea* ***cumva*** *socoteală va fi lor* (Sol. 19:14).

Adverbul *fieștecum* are o singură ocurență în MS. 45: *pentru că cela ci de foc nu să strică,* ***fieştecum*** *de nimic de rază a soarelui încălzindu-să să topiia* (Sol. 16:27).

III.7.6. Adverbul de negație *nici*

Adverbul de negație *nici*, care se întîlnește în MS. 45

şi cu forma *nice* (nu şi cu formele *nece* sau *neci*), se foloseşte în aşa-numitele structuri cu negaţie simplă (cf. Ciompec 1969:208), specifice limbii române vechi:

— în contexte de tipul: adverbul de negaţie *nu* + verb, adverbul de negaţie *nici* + verb: *de* ***nu*** *mă* ***vor crêde, nici vor asculta*** *glasul mieu (...), ce voi dzice cătră ei?* (Ieş. 4:1), ***nu să împuţi, nici viêrme să făcu*** *întru ea* (Ieş. 16:24), ***să nu te închini*** *dumnedzăilor lor,* ***nici să*** *le* ***slujeşti*** *lor* (Ieş. 23:24), *de* ***nu*** *mă* ***veţi asculta, nice veţi face*** *porîncele mêle acêstea, (...), să va dojeni sufletul vostru* (Lev. 26:14-15), ***nu vei mêrge*** *cu înşii,* ***nice vei blăstăma*** *pre nărod* (Num. 22:12), ***nu vă têmeţi, nici vă spăriiaţi!*** (Deut. 1:21), ***nu te tême, nici te spămînta, nici să te înfricoşezi*** *de cătră faţa lor* (Deut. 31:6), ***nu te tême, nici te spămînta*** (Deut. 31:8), ***nu cina*** *împreună cu omul zavistnic,* ***nici pofti*** *de bucatele lui* (Parim. 23, 6), ***nu vor flămîndzi, nici vor osteni, nici vor durmita, nici vor dormi, nici vor dezlega*** *brînele lor de la mijlocul lor,* ***nici să vor rumpe*** *curêlele încălţămintelor* (Is. 5:27), ***nu vor flămîndzi, nici vor însăta, nici va lovi*** *pre ei* (Is. 49:10), *carea* ***nu să va măsura, nici să va număra*** (Osia 1:10);

— în contexte de tipul adverbul de negaţie *nici* + verb, adverbul de negaţie *nici* + verb: ***nice m-am împăcat, nici m-am mîlcomişat, nici m-am odihnit,*** *ce au venit mie urgie* (Iov 3:26), ***nici ai cunoscut, nici ai ştiut, nici*** *de-nceput* ***am dăşchis*** *ţie urechile, pentru că am cunoscut că dăfăimînd vei dăfăima şi fărălêge* (Is. 48:8), *pentru ca nime* ***nici să judece, nici să mustre*** *nime* (Osia 4:4), *pentru acêea,* ***nici să să socotească, nici să să chême*** *ca să fie ei dumnedzăi* (Ep. Ier. 1:53).

Situaţiile în care *nici* (*nice*) se asociază cu marca prototipică de negaţie *nu* la verbul din structura predicatului sînt mai rare: *fata ta să nu o dai ficiorului lui,* ***nici*** *fata lui* ***să nu*** *o* ***iêi*** *ficiorului tău* (Deut. 7:3), *pentru acêea nu-i va îndura cel ce au făcut pre ei,* ***nici*** *cel ce au miluit pre ei* ***nu-i va milui*** (Is. 27:11), *nu să va scumpi ochiul mieu spre tine,* ***nici nu voi milui*** (Iez. 7:4).

Pentru valoarea de semiadverb focalizator (modalizator) a lui *nici*, vezi mai sus, **III.7.4.8.**, iar pentru valoarea de conjuncţie, vezi mai jos, **III.9.1.1.4.**

III.7.7. Exprimarea superlativului la adverbe

Superlativul se realizează, pe de o parte, cu ajutorul adverbului *foarte*: *nu vă duceţi* ***departe*** *de cetate* ***foarte*** (Ios. 8:4), *necunoscui* ***multu foarte*** (1Reg. 26:21), *şi mă temui* ***tare foarte*** (Neem. 2:2).

Cazurile de postpunere, de dislocare sintactică a adverbului *foarte* de adverb sau de folosire a acestuia singur — ca în: *să scîrbi pre Cáin* ***foarte*** (Fac. 4:5), *te voi înmulţi* ***foarte*** (Fac. 17:2) — sînt considerate trăsături ale normei epocii, care dovedesc că formaţia cu *foarte* nu era complet gramaticalizată, că acest adverb mai păstra sensul din latină, nefiind total desemantizat (Frâncu 2009:49, 276).

Repetarea adverbului *foarte*: *apa să întăriia* ***foarte foarte*** *pre pămîntu* (Fac. 7:19), *şi te voi crêşte* ***foarte, foarte*** (Fac. 17:6), *şi îmbogăţi omul* ***foarte foarte*** (Fac. 30:44), *şi să întăriră* ***foarte, foarte*** (Ieş. 1:7), *strîmbătatea casei lui Israil şi a Iúdei măritu-s-au* ***foarte foarte*** (Iez. 9:9) a fost explicată prin calchierea gr. *σφόδρα, σφόδρα* (Arvinte 1988:73).

Ideea de superlativ absolut este redată şi prin adverbul *groaznic*: *înspăimîndu-să* ***groaznic*** *şi cu năluciri întristîndu-să* (Sol. 17:3), *atuncea îndată năluciri a viselor* ***groaznic*** *turburară pre ei* (Sol. 18:17).

Repetarea, pentru marcarea intensităţii, a adverbelor *sus*, respectiv *gios* a fost explicată de Arvinte 1997:27 prin preluarea modelului grecesc (*ἄνω, ἄνω / κάτω, κάτω*, în greceşte modelul fiind preluat din ebraică): *cel nemêrnic carele iaste întru tine să va sui* ***sus, sus,*** *iar tu te vei pogorî* ***gios, gios*** (Deut. 28:43).

În tipologia mărcilor gradării se înscriu şi o serie de structuri sintactice comparative (GBLR:217) realizate cu *decît*: *înmulţiră-să văduile lor* ***mai mult decît năsîpul mării*** (Ier. 15:8), *căci să va înmulţi* ***mai mult decît lăcusta;*** *şi nu iaste lor număr* (Ier. 46:23), *şi vor sări* ***mai tare decît pardóşii*** *caii lor* (Avac. 1:8).

Ideea de superlativ este redată şi prin construcţii exclamative, în care adverbul la gradul pozitiv este precedat de *cît de*: ***cît de tare⌋*** *vedeţi cum dreptul au pierit şi nime om priimêşte la inimă şi bărbaţi drepţi să rădică şi nime nu pricêpe* (Is. 57:1).

De asemenea, se foloseşte şi construcţia *cît de (mult) foarte*: *întristă-să ceriul pre aceasta şi să îngrozi ⌊pămîntul⌋* ***cît de mult foarte,*** *dzice Domnul* (Ier. 2:12), *şi s-au mirat pre frîmsêţele ei,* ***cît de mult foarte*** (Idt. 10:7), *urgisitu-te-ai preste noi* ***cît de foarte*** (Plîng. 5:22), sau, într-un singur caz, *cît cît*: *pasă, nărodul mieu, întră la cămara ta, încuie uşa ta, ascunde-te puţîn* ***cît cît,*** *pînă va trêce urgiia Domnului* (Is. 26:20).

Ca şi în cazul adjectivelor, în mai multe contexte

interpretarea superlativă se obţine extratextual: *nădăjduiască **ca ploaia** răspunsul mieu şi să să pogoare **ca roaă** cuvintele mêle* (Deut. 32:2), *încungiuratu-l-au pre el şi l-au certat pre el şi l-au păzit pre el **ca lumina ochiului*** (Deut. 32:10), *şi-i voi dimica pre ei **ca ţărna** în faţa vîntului, **ca tina** ulițilar voi mănunţi pre înşi* (Ps. 17:46), ***ca zăpada** le voi înălbi; (...), **ca lîna** le voi albi* (Is. 1:18).

III.7.8. Adverbe însoţite de un clitic pronominal la cazul dativ

În legătură cu structura internă a grupului adverbial, identificăm în MS. 45 o serie de adverbe care primesc un complement în dativ concretizat într-un clitic pronominal (formele „nearticulate" de tipul *împotrivă-ţi*, *asupră-mi* fiind diferite de cele „articulate" *împotriva-ţi*, *asupra-mi* [vezi GBLR:308]): *de au suspinat pămîntul vreodinioară **asupră-mi** sau de rozoarele ei au plînsu toate odată* (Iov 31:38), *şi era Domnul cu Iosif şi-i vărsa **asupră-i** milă* (Fac. 39:21), *pentru ca să nu să puie **deasupră-le** nepriêtenii* (Deut. 32:27), *de să scula **asupră-mi*** (1Reg. 17:35), *3 rădic eu **asupră-ţi*** (2Reg. 24:12), *vă aflaţi **asupră-mi*** (Iov 21:27), *tu eşti **împotrivă-mi*** (Num. 22:34), *cine va sta **împotrivă-mi*** (Iov 41:3), *cêle ce să pun **înainte-ţi*** (Parim. 23:1).

III.8. Prepoziţia

III.8.1. Inventarul de forme

Prepoziţiile simple din MS. 45 sînt: *a* (< lat. *ad* şi *ab*), *ca* (< lat. *quam*), *cătră/către* (< lat. *contra*), *cu* (< lat. *cum*), *de* (< lat. *de*), *fără* (< lat. *foras*), *în* (< lat. *in*), *între* (< lat. *inter*), *întru* (< lat. *intro*), *la* (< lat. *illac*), *na* ('la', prepoziţie slavă), *p(r)e* (< lat. *per*), *spre* (< lat. *super*), *supt(u)* (< lat. *subtus*).

În afara prepoziţiilor compuse din latina populară: *adins* (< *ipsum*, precedat de *īd*, sau de *ad*, sau de *ad-de* [Arvinte 1991:19]), *asupra* (< *ad supra*), *după* (< *de post*), *lîngă* (< *longum ad*), *pînă* (< *paene ad*), MS. 45 conţine prepoziţii compuse în română, ale căror elemente componente sînt fie aglutinate (*decît*, *den* [care apare, mai rar, şi cu varianta mai veche *de în* şi cu cea mai nouă *din* – vezi *infra*], *dentre*, *dentru/dintru*, *despre*, *înde*, *prentru/pentru*, *pren* cu variantele *prin* şi *pen*, *prespre*, cu variantele mai noi *preste* şi *peste*, *prentre*), fie alăturate (*de cătră*, *de în, de la*, *de pre(n)*, *de preste*, *de spre*, *de supt(u)*, *fără de*, *fără pentru*, *pănă în/pînă în*, *pînă la*, *pre la*, *pre lîngă*, *pre supt(u))*.

În MS. 45 apar numeroase locuţiuni prepoziţionale, precum: *afară de(n), alăturea cu, alaturea cu, de(n) alaturea, aproape de, asêmenea cu, asupra de, atocma cu, decinde de, de cătră faţa, denafară de, den mijlocul, denlontru de, departe de, pre deasupra, depreună cu, în chipul, întru chipul, în faţa, den faţa, faţă de, în fêliul, în lungul, în mijlocul, între mijlocul, întru mijlocul, pre(n) mijlocul, împreună cu, în/den preajma, în loc de, în urma, mainte de, mainte decît, mai nainte de, pre urma, de pregiur/de prejur, împregiur de, pren pregiurul.*

În cele mai multe dintre cazuri, cel de-al doilea element al relaţiei sintactice pe care o intermediază prepoziţia este un grup nominal. În această situaţie, cele mai multe prepoziţii impun acuzativul. În mod curent, aceeaşi prepoziţie poate introduce funcţii diferite; de exemplu, *afară den* poate introduce fie un circumstanţial cumulativ[130], fie un circumstanţial de excepţie: *şi fu foamete pre pămîntu, **afară den foametea** cea mai denainte* (Fac. 26:1), ***afară den arderea** cea de tot cea de pururea, cea de dimineaţă, carea iaste ardere de tot a neîncetării, veţi face acêstea* (Num. 28:23) / *şi n-au rămas dentru înşii nici unul, **afară den Halev**, ficiorul lui Iehoni, şi Iisus, ficiorul lui Naví* (Num. 26:65).

Prepoziţiile *asêmenea* şi *atocma* se construiesc cu dativul[131].

Cu genitivul se construiesc numeroase locuţiuni prepoziţionale (cele care conţin un termen „articulat" pe ultima poziţie [GBLR:324], adică cele provenite prin schimbarea valorii gramaticale a unor adverbe sau locuţiuni adverbiale după „intrarea în relaţie sintagmatică, enclitică, cu un articol hotărît sau particulă deictică [Irimia 1997:313]): *dendărătul*, *pre deasupra*, *întru mijlocul*, *pren pregiurul*, *de(n) alaturea* etc. Ele pot preceda şi construcţii echivalente cu genitivul: *să margă **denapoia a dumnedzăi** striini să slujască lor* (Jud. 2:19).

Prepoziţiile *a* şi *de* se combină şi cu grupuri verbale avînd ca centru forme „non-finite" (GBLR:326) sau „absolute", de infinitiv sau supin:

[130] În cazul circumstanţialului cumulativ, se poate observa (ca marcă distinctivă) şi forma pozitivă a verbului predicat (Irimia 1997:464).

[131] Pentru ideea că *asemenea*, *aidoma*, *contrar* etc. sînt prepoziţii provenite prin conversiune din adverbe, vezi Dimitriu 1999:754. Pentru ideea că *aidoma (cu)*, *asemenea (cu)* reprezintă adverbe (urmate sau nu de complement prepoziţional), vezi GBLR:329; în aceeaşi lucrare, se consideră că *departe de*, *aproape de*, *alături de*, *înainte de* nu sînt locuţiuni prepoziţionale, ci adverbe care se construiesc cu un complement prepoziţional.

să temu ***a dzice*** (Fac. 26:7), *funie* ***de măsurat*** *pămîntul* (Zah. 2:1), ***de prisosit*** *ară fi* (2Mac. 12:44) etc.

Prepoziţiile *pînă*, *de*, *în*, *pre* se construiesc şi cu un grup adverbial avînd ca centru un adverb de loc sau un adverb de timp: *vom mêrge* ***pînă acii*** (Fac. 22:5), *den copilărie* ***pînă acum*** (Fac. 46:35), *să făcu* ***pînă acii*** *şi* ***pînă coleá*** (3Reg. 18:45), *să nu mai slujască* ***de aciia*** (Num. 8:26), ***de acoló*** *să împarte în patru începături* (Fac. 2:10), *dzilele* ***de mainte*** (Deut. 4:32), ***în sus*** *ducîndu-să* (Ier. 18:14), ***pre mîine*** (Ieş. 8:10) etc.

În enunţurile în care funcţiile sintactice se concretizează în constituenţi propoziţionali, prepoziţiile precedă pronume relative, adverbe relative sau conjuncţii: *omul* ***la carele*** *să va afla păharul* (Fac. 44:10), *locul* ***întru carele*** *tu stai pămîntu svînt iaste* (Ieş. 3:5), *ne puse pre noi în pază* ***ca cîndu*** *am iscodi pămîntul* (Fac. 42:30), *şi Aod au scăpat* ***pînă să*** *gîlceviia ei* (Jud. 3:26) etc.

III.8.1.1. Prepoziţia *a* (< lat. *ad* şi *ab*)

A (< lat. *ad* şi *ab*) apare în unele construcţii arhaice echivalente cu dativul şi cu genitivul: *vei stăpîni* ***a*** *limbi multe, iar ţie nu-ţi vor stăpîni* (Deut. 15:6), ***a*** *multe limbi domnind* (Est. 3:13), *vrêmea* ***a*** *tot omul vine cătră mine pentru că s-au împlut pămîntul de strîmbătate de înşii* (Fac. 6:13), *pentru că şi sîngele vostru, a sufletelor voastre, den mîna* ***a*** *toate jiganiile voi cêre pre însul* (Fac. 9:5), *vei fi tată* ***a*** *mulţime de limbi* (Fac. 17:4), *după cum iaste obicêiul* ***a*** *toată lumea* (Fac. 19:31), *şi dzise lui Efron la urechi înaintea* ***a*** *tot nărodul pămîntului* (Fac. 23:13), *şi fată* ***a*** *om preut de să va pîngări a curvi numele tătîne-său ea pîngărêşte, preste foc să să ardză de tot* (Lev. 21:9), *şi fată* ***a*** *om preut de să va da a om striin de neam, ea dentru începăturile cêle sfinte nu va mînca* (Lev. 22:12), *fecior* ***a*** *fămei văduă* (3Reg. 7:14), *şi slugile împăratului Siríei au dzis cătră el: Dumnedzău* ***a*** *munţi, Dumnedzăul lui Israil, şi nu Dumnedzău* ***a*** *văi!* (3Reg. 20:23), *şi o astrucaţi pre ea, căci fată* ***a*** *împărat iaste* (4Reg. 9:34), *vor ţipa de braţul* ***a*** *mulţi* (Iov 35:9).

Construcţia cu *a* + adjectivul nehotărît *tot* a fost explicată de Arvinte 1988:71 prin calchierea construcţiei greceşti formate din *πᾶς* + genitivul.

De asemenea, cu ajutorul prepoziţiei *a* se construieşte genitivul numeralelor cardinale: *pre rostul* ***a doao mărturii*** *şi pre rostul* ***a trei mărturii*** (Deut. 19:15).

Prepoziţia *a* apare şi în locuţiunea adverbială *a mînă* 'la mînă', specifică variantei nordice şi bănăţean-hunedorene a limbii literare (Frâncu 2009:141): *şi luă Avraam lêmnele a arderii de tot şi le puse pre Isaac, ficiorul lui, şi luă* ***a mînă*** *şi focul şi cuţitul şi să duseră amîndoi împreună* (Fac. 22:6), *inelul tău, şi zgarda, şi toiagul ce-ţi iaste* ***a mînă*** (Fac. 38:18).

A se combină, frecvent, şi cu grupul verbal avînd ca centru o formă „non-finită" (GBLR:326) sau „absolută" (infinitiv), caz în care are valoarea de morfem al infinitivului: *mainte de* ***a să face*** (Fac. 2:5), *nu iaste bine* ***a fi*** *omul sîngur* (Fac. 2:18), *acesta nădăjdui* ***a chema*** *numele Domnului Dumnedzău* (Fac. 4:25), *şi pogorî Domnul* ***a vedea*** *cetatea* (Fac. 11:5), *şi tăcu* ***a grăirea***. (2Ezd. 1:30), *nu era* ***a să abate*** *de la ea în dreapta au în stînga, ci numai pren mijlocul ei* ***a mêrgerea*** (1Mac. 5:46) etc. De altfel, tendinţa de limitare a folosirii construcţiilor cu *a* echivalente cu genitivul şi dativul, sesizabilă încă din secolul al XVI-lea, a fost pusă de Diaconescu 1970:256 pe seama procesului de abstractizare a prepoziţiei *a*, devenită morfem al infinitivului.

III.8.1.2. Prepoziţia ***adins***

Prepoziţia *adins* (< *ipsum*, precedat de *ĭd*, sau de *ad*, sau de *ad-de* [Arvinte 1991:19]), care era în limba veche şi pronume de întărire (Densusianu 1932:177), valoare care nu se înregistrează în MS. 45, se întîlneşte o singură dată ca prepoziţie, 'întrе', urmat de pronumele *eişi* (*ei* + *şi*), *adinsu eişi* reprezentînd un complement de reciprocitate pe lîngă verbul la diateza reciprocă: *să preasăruta* ***adinsu eişi*** (3Mac. 5:49).

În rest (adică de alte patru ori), *adins* are valoare adverbială, în locuţiunile *cu (tot) denadinsul/ cu (tot) adinsul*: *ca să stea între faţa mea* ***cu tot denadinsul*** (Iez. 22:30), *şi eu am rînduit* ***cu tot adinsul*** (3Ezd. 6:28), ***cu adinsul*** *dzicea* (2Mac. 3:13), ***mai cu denadinsul*** *făcea* (2Mac. 12:14).

III.8.1.3. Prepoziţia ***asêmenea***

Provenind din adverbul *asêmenea,* prepoziţia *asêmenea* se construieşte cu dativul, iar locuţiunea *asêmenea cu* se construieşte cu acuzativul: *cine iaste* ***asêmenea*** *ţie, mărit întru sfinţi, minunat în măriri, făcîndu ciudêse?* (Ieş. 15:11), *cîte-s* ***asêmenea*** *ei* (Lev. 11:16), *ce-s* ***asêmenea*** *lui* (Deut. 14:15), *nu iaste nimic pre pămînt* ***asêmenea*** *lui* (Iov 41:25), *Doamne, ⌊Doamne⌋, cine* ***asêmenea*** *ţie?* (Ps. 34:11), *Dumnedzău, cine-i* ***asêmenea*** *ţie?* (Ps. 70:21), ***asêmenea*** *lor să să facă cei ce fac acêstea* (Ps. 113:16), *nu iaste* ***asêmenea*** *ţie* (Ier. 10:7), *muiêrea ce preacurvêşte* ***asêmenea****-i ţie* (Iez.

16:31), ***asêmenea*** *lui nu s-au făcut dentru vac* (Ioil 2:2), *cine-i* ***asêmenea*** *ție a să lăuda?* (Sir. 48:4) / *lui Adam nu să află agiutor* ***asêmenea cu*** *însul* (Fac. 2:20), *nu aflăm pre altul* ***asêmenea cu*** *vîrtutea lui* (Iov 37:23), *nu iaste* ***asêmenea cu*** *tine, Doamne!* (Ier. 10:6), *brazi nu s-au făcut* ***asêmenea cu*** *crîngele lui* (Iez. 31:8), *fiară alta* ***asêmenea cu*** *ursoaie* (Dan. 7:5), *cît de* ***asêmenea*** *tinerelul* ***cu*** *Tovit, nepotul mieu!* (Tov. 7:2), ***asêmenea cu*** *voi audzim Domnului vostru* (3Ezd. 5:88) etc.

III.8.1.4. Prepoziția *asupra*

Prepoziția *asupra* se construiește cu genitivul: *ca să luminêdze* ***asupra*** *pămîntului* (Fac. 1:17), *zburătoare zburîndu* ***asupra*** *pămîntului* (Fac. 1:20), *începură oamenii a să face mulți* ***asupra*** *pămîntului* (Fac. 6:1) etc. În schimb, adverbul *asupră*, în construcții specifice limbii vechi, primește un complement în dativ, exprimat printr-un clitic pronominal: *3 rădic eu* ***asupră****-ți* (2Reg. 24:12), *întoarce-te de* ***asupră****-mi* (4Reg. 18:14), *cu îndrăznire vă aflați* ***asupră****-mi* (Iov 21:27), *sculatu-s-au* ***asupră****-mi furi* (Iov 30:5). Adverbul *asupră* se întrebuințează și autonom: *pre cei ci să scoală* ***asupră*** *și pre vrăjmașii lui goni-i-va întunêrec* (Naum 1:8), *frici le stătură* ***asupră*** *nenădăjduite* (Sol. 18:17).

În afara sensului 'pe, deasupra', prepoziția *asupra* se întîlnește frecvent cu sensul 'împotriva': *și gîlceviia nărodul* ***asupra*** *lui Moisí, dzicîndu: „ce vom bea?"* (Ieș. 15:24), *să nu mărturisești pre minciuni* ***asupra*** *vecinului tău mărturie minciunoasă!* (Ieș. 20:16), *și pentru căci nu v-ați spămîntat a cleveti* ***asupra*** *robului mieu Moisi?* (Num. 12:8), *am greșit căci am grăit de rău* ***asupra*** *Domnului* (Num. 21:7).

III.8.1.5. Prepoziția *atocma*

Ca și *asêmenea*, prepoziția *atocma* (< adv. *atocma*) se construiește cu dativul, iar locuțiunea *atocma cu* se construiește cu acuzativul: *întru dzua bunătății lui trăiêște întru bine și vezi, întru dzua răutății, vezi și-ncă tu cu aceasta* ***atocma*** *acestora care au făcut Dumnedzău, pentru graiu, pentru ca să nu afle omul denapoia ei nimic* (Ecles. 7:15) / *în amiazădzi vor pipăi* ***atocma cu*** *noaptea* (Iov 5:14), *cu cuvîntul puterii voi milui pre cel* ***atocma cu*** *el* (Iov 41:4), *și theé al doilea —* ***atocma cu*** *trestiia lățimea și* ***atocma cu*** *trestiia lungimea* (Iez. 40:8).

III.8.1.6. Prepoziția *către*

Prepoziția *cătră* (< lat. *contra*) apare doar de patru ori cu forma mai nouă *către* (eventual, în același context cu *cătră*): *și pasă, intră la robime* ***către*** *fiii nărodului tău, și vei zice* ***cătră*** *ei* (Iez. 3:11). În combinație cu pronumele personal *îns(ă)*, prepoziția are forma *cătr-* (cu elidarea vocalei finale): ***cătr****-însă* (Ios. 21:15), ***cătr****-înse* (Ios. 21:33) etc.

Dimitriu 1986:45 susține ideea că, alături de *a* și *la*, și *cătră* ar trebui admis în structuri echivalente cu dativul: *dzise Cáin* ***cătră*** *Ável* (Fac. 4:8), *grăi* ***cătră*** *nărod cuvintele Domnului* (Num. 11:24), *dzise* ***cătră*** *Domnul* (Num. 16:15).

Cătră apare în MS. 45 cu valori diferite; astfel *cătră* are, în numeroase situații, sens local:

— 'spre': *vezi den locul carele acum tu ești* ***cătră*** *miadzănoapte, și* ***cătră*** *amiadzădzí, și* ***cătră*** *răsărit, și* ***cătră*** *mare* (Fac. 13:14), *întinde-voi mîna mea* ***cătră*** *Domnul Dumnedzău cel preaînaltu* (Fac. 14:22), *și le puse acêstea cu fața una* ***cătră*** *alta* (Fac. 15:10);

— 'la': *și o aduse pre însă* ***cătră*** *Adam* (Fac. 2:22), *intră înlontru* ***cătră*** *slujnica mea* (Fac. 16:2), *pentru căci ați venit* ***cătră*** *mine?* (Fac. 26:27), *să nu voi eu trêce la tine, nice tu* ***cătră*** *mine vei trêce movila aceasta* (Fac. 31:52), *și aduceți* ***cătră*** *mine pre fratele vostru cel mai tînăr* (Fac. 42:34), *și am mers* ***cătră*** *doftori și nu au folosit mie* (Tov. 2:9).

Frecvent, *cătră* are sensul 'față de': *și voi întări făgăduința mea* ***cătră*** *însul întru făgăduință vêcinică* (Fac. 17:19), *și eu nu m-am îndurat de tine pentru ca să nu greșești tu* ***cătră*** *mine* (Fac. 20:6), *vădzu eu fața tătîne-vostru cum nu iaste* ***cătră*** *mine ca ieri și ca alaltaieri* (Fac. 31:5), *greșit să fiu* ***cătră*** *tine toate dzilele* (Fac. 43:9), *ce-s paiele* ***cătră*** *grîu?* (Ier. 23:28), *ce pace-i leoaiei* ***cătră*** *cîine? și ce pace-i celui bogat* ***cătră*** *cel mêser?* (Sir. 13:20).

Mai rar, *cătră* are și sens temporal: *vor giunghia pre el toată mulțimea adunării fiilor lui Israil* ***cătră*** *sară* (Ieș. 12:6), *și mielul al doilea îl vei face de* ***cătră*** *sară* (Ieș, 29:41), *în a 14 dzi a lunei dentîi,* ***cătră*** *sară, și vei face pre însele după vrêmea lui* (Num. 9:3).

Frâncu 2009:328 relevă folosirea compusului *de cătră* cu sensul 'de', 'dinspre', 'din partea': *și nu ne vom dăpărta* ***de cătră*** *tine* (Ps. 79:19), *și dzise Sára cătră Avram: strîmbătate am* ***de cătră*** *tine* (Fac. 16:5).

Locuțiunea prepozițională *de cătră fața* are valorile 'dinaintea/înaintea', 'din/în fața': *să vor turbura și chinuri vor avea* ***de cătră fața*** *ta* (Deut. 2:25), *acesta îi va întoarce pre ei* ***de cătră fața*** *ta* (Deut.9:3), *nu te tême, nici te spămînta, nici să te înfricoșezi* ***de cătră fața*** *lor* (Deut. 31:6), *și Ierihó – încuiată și întărită* ***de cătră fața*** *fiilor Israil* (Ios. 6:1),

au fugit ***de către fața*** *oamenilor Ghe* (Ios. 7:4) *cîndu fugea ei* ***de către fața*** *fiilor Israil* (Ios. 10:11), *nu vă spămîntați, nici vă înfricoșați* ***de către*** *fața gloții aceștii multe* (2Paral. 20:16) etc.

III.8.1.7. Prepoziția *de*

Prepoziția *de* (< lat. *de*) se înregistrează, mai rar, şi cu forma *dă* (cu velarizarea lui *e*): *cumpăna lui – 1 taland de aur și* ***dă*** *piatră scumpă* (2Reg. 12:30), *să nu ascundzi, dară,* ***dă*** *către mine cuvîntul carele eu te voi întreba pre tine* (2Reg. 14:18). Prepoziția *pe* nu apare însă cu forma velarizată *pă*.

De este marcă a genitivului prepozițional în cazuri ca: *vrêmea* ***de*** *prînz iaste* (Sus. 1:12), *ne-au scos Domnul den pămîntul Eghíptului, den casă* ***de*** *robime* (Ieş. 13:14), *și lăcui împreună muiêrea lui Sampson cu aducătoriul* ***de*** *mireasă lui, carele era tovarăș lui* (Jud. 14:19), *într-o parte* ***de*** *țarina lui* (Fac. 23:9)[132]. Substantivul (*o*) *parte* apare de mai multe ori în MS. 45 în construcţii cu prepoziția *de*: *o parte* ***de*** *țarină plină de ordzu* (1Paral. 11:13), *am întrat la înălțime de o parte* ***de*** *dumbravă* (Is. 37:24), *la marginea la valea Arnon, de o parte* ***de*** *vale* (Ios. 12:2) etc.

De are uneori valoarea lui 'decît': *greutate mai mare* ***de*** *tine să nu rădici și cu cel mai tare* ***de*** *tine și mai avut nu te împreuna* (Sir. 13:2).

De apare şi în locuțiunea *de potriva* 'pe măsura, asemenea, egal': *Doamne, Dumnedzăul Israil, nu iaste* ***de potriva*** *ta dumnedzău în cer și preste pămînt* (2Paral. 6:14), *gătează-să celor nestîmpărați biciuri și cazne* ***de potriva*** *celor fără de minte* (Ecles. 19:29), *nu iaste bine să fie omul sîngur; să facem lui ajutor* ***de potriva*** *lui* (Tov. 8:6).

De se poate construi şi cu un grup adverbial: *s-au rădicat* ***de aicea*** (Fac. 37:16), ***de acii*** *la Finic au purces* (2Mac. 4:22), *și-i rășchiră* ***de acoló*** *Domnul* (Fac. 11:8), *rădicîndu-să* ***de acoló*** (Fac. 26:21), *dzilele* ***de mainte*** (Deut. 4:32).

Prepoziţia *de* apare şi cu valoare de morfem constitutiv al supinului: ***de sămănat*** (Fac. 1:29), ***de mîncat*** (Fac. 1:30), ***de poposit*** (Fac. 24:23), ***de prisosit*** (2Mac. 12:44) etc.

III.8.1.8. Prepoziția *din*

În MS. 45 se întîlnesc cele trei faze ale compunerii lui *de* cu *în*:

— de trei ori, apare varianta *de în*: *și-i scoase pre înși* ***de în*** *țara haldeilor ca să margă în țara hanáneilor* (Fac. 11:31), *vă întoarceți* ***de în*** *poartă în poartă pren tabără* (Ieş. 32:26), *scris-au lor ceastă dedesuptu scrisă carte către cei* ***de în*** *cetăți hatmani* (3Mac. 6:41);

— dominantă este varianta aglutinată *den*: *ieși* ***den*** *pămîntul tău, și* ***den*** *ruda ta și* ***den*** *casa tătîne-tău* (Fac. 12:1);

— patru ocurențe înregistrează varianta mai nouă *din*[133]: *dentru tot ce iêse* ***din*** *vie să nu mănince* (Jud. 13:14), *evrei ies* ***din*** *bortele lor unde s-au ascunsu acoló* (1Reg. 14:11) etc.

Denaintea, denapoia, denafara (care apare de patru ori şi cu varianta *den afara*), *dendărătul* nu apar niciodată cu *i*. Compusul *dentre* apare exclusiv cu această formă: ***dentre*** *rîuri* (1Paral. 19:6) etc., iar compusul *dentru* cunoaşte doar de trei ori varianta cu *i*: ***dentru*** *însul* (Fac. 2:17), ***dentru*** *sîlniciia eghiptênilor* (Ieş. 6:7) etc. față de: ***dintru*** *oi* (Lev. 1:10).

III.8.1.9. Locuțiunea prepozițională *decinde de*

Decinde de 'dincolo de', locuţiune prepozițională alcătuită din adverbul *decinde* (< lat. *de-ecc-ĭnde*) şi prepoziția *de* cunoaşte mai multe ocurențe: *sui-te la munte, cel* ***decinde de*** *muntele Navan* (Num. 27:12), ***decinde de*** *hotarăle Moav* (Num. 33:44), *și-i va vîntura pre ei de* ***decinde de*** *rîu* (3Reg. 14:15), *și-l ajunseră pre el* ***decinde de*** *Ierihó* (Ier. 52:6) etc.

III.8.1.10. Prepoziția *după*

Prepoziția *după* (< lat. *de* + *post*) este foarte frecvent întrebuințată cu această formă; totuşi, de 17 ori se înregistrează varianta muntenească *dupre* (nu şi *dupe*), pusă pe seama intervenției copistului muntean (Arvinte 1988:83): ***dupre*** *ce au născut pre acesta* (Fac. 5:13), *nu te vei pogorî* ***dupre*** *el* (4Reg. 1:16). Şi confuzia dintre *dupre* şi *de pe*, întîlnită în unele graiuri sudice (cf. Arvinte 1988:83), se întîlneşte în MS. 45: *au rădicat* ***dupre*** *pămîntu* (3Reg. 16:28), *rodul lor* ***dupre*** *pămînt piêrde-l-vei* (Ps. 20:11).

III.8.1.11. Prepoziția *împotriva*

Prepoziţia *împotriva* se construieşte cu genitivul: *să tocmiră* ***împotriva*** *lor la războiu* (Fac. 14:8), *ce vom grăi* ***împotriva*** *domnului?* (Fac. 44:16), *nu veți putea să stați* ***împotriva*** *nepriêtenilor voștri* (Lev. 26:37), *cu*

---

132 Ultimul exemplu este discutat şi de Frâncu 2009:267.

133 Pentru discordanța în evoluția fonetică a unui cuvînt ca *credență* > *credință* față de prepoziția (neaccentuată în enunț) *den* < *de* + *în* > *din*, vezi Densusianu 1932:69, Arvinte 1988:52.

strîmbătate au stătut ***împotriva*** *fratelui său* (Deut. 19:18).

În schimb, adverbul *împotrivă*, în construcţii specifice limbii vechi, primeşte un complement în dativ, exprimat:

— printr-un clitic pronominal: *tu eşti* ***împotrivă****-mi întru timpinarea mea pre cale* (Num. 22:34), *au stătutu* ***împotrivă****-ţi pre cale* (Deut. 25:18), *cine va sta* ***împotrivă****-mi* (Iov 41:3);

— printr-o formă pronominală accentuată (nonclitică): *pentru că cine iaste cela ce au stătut* ***împotrivă*** *mie?* (Iov 41:2), *pentru acêea, acêstea-s* ***împotrivă*** *ţie* (Is. 51:19);

— printr-un substantiv: *toate-s* ***împotrivă*** *omului fără de minte* (Parim. 14:7).

III.8.1.12. Prepoziţia *înde*

Prepoziţia înde (< *în* + *de*) are valoarea 'între' (în special înaintea unui pronume cu funcţie de complement de reciprocitate pe lîngă un verb la diateza reciprocă): *săracul şi bogatul s-au tîmpinat* ***înde*** *sine* (Parim. 22:2), *şi Ioav, ficiorul Saruiei, şi slugele David au ieşit den Hevron şi să tîmpinară* ***înde*** *sine* (2Reg. 2:13), *să sculară* ***înde*** *sine a să surpa* (2Paral. 20:24), *să iviră* ***înde*** *sine el şi Amasía* (2Paral. 25:21), *ţîncii leilor s-au părăsit* ***înde*** *sine* (Iov 4:11), *să mêrgem noi* ***înde*** *noi* (1Reg. 26:11) sau valoarea 'spre, către': *au trecut* ***înde*** *sară* (3Reg. 18:29), *dimineaţa şi* ***înde*** *sara şi întru sîmbete* (2Paral. 2:4), *să să aprindză* ***înde*** *sară* (2Paral. 13:11).

III.8.1.13. Prepoziţia *între*

Prepoziţia *între* (< lat. *inter*) apare atît cu valoarea 'în locul dintre', 'printre', cît şi cu valoarea 'înaintea, în faţa': *mică-i* ***între*** *zburătoare albina* (Sir. 11:3) / *dzise mie Anania, fiiul Azor, prorocul cel minciunos de la Gavaon, în casa Domnului,* ***între*** *ochii preuţilor şi a tot nărodul, dzicînd* (Ier. 28:1), *şi dzise Ieremía cătră Ananía, înaintea ochilor preuţilor şi* ***între*** *ochii a tot nărodul, celor ce sta în casa Domnului* (Ier. 28:5), *şi am dat pre ea lui Varuh, ficiorul Niríei, fiiului Maseu,* ***între*** *ochii lui Anameil, fiiului fratelui tătîne-mieu, şi* ***între*** *ochii a ⌊oamenilor celor ce sta⌋ mărturie* (Ier. 32:12).

Arvinte 1994:16 evidenţiază, în cazul prepoziţiei *întru* (< adv. lat. *intro* 'înlăuntru', 'în mijlocul'), atît sensul 'în mijlocul': *să nu ne laşi pre noi, pentru care lucru ai fostu împreună cu noi întru pustiiu; şi vei fi* ***întru*** *noi bătrîn* (Num. 10:31), cît şi sensurile: 'între' — *şi fiii lui Aaron, preuţii, vor trîmbiţa cu trîmbiţile şi va fi voao de lêge vêcinică* ***întru*** *rudele voastre* (Num. 10:8), prepoziţia grecească corespunzătoare fiind *εἰς* — respectiv sensul 'în', 'la': *de veţi ieşi* ***întru*** *război întru pămîntul vostru* (Num. 10:9), ***întru*** *dzilele bucuriei voastre şi* ***întru*** *praznicile voastre şi* ***întru*** *lunile voastre* (Num. 10:10), prepoziţia grecească corespunzătoare fiind *ἐν*.

Întrebuinţarea, în unele contexte, a locuţiunii prepoziţionale *întru mijlocul* cu sensul 'între' este explicată de Arvinte 1988:82 prin imitarea modelului grecesc *ἀνὰ μέσον*: *şi usăbí Dumnedzău* ***întru mijlocul*** *luminei şi* ***întru mijlocul*** *întunêrecului* (Fac. 1:4), *facă-să luminător întru întăritura ceriului spre luminarea pămîntului ca să usăbască* ***întru mijlocul*** *dzilei şi* ***întru mijlocul*** *nopţii* (Fac. 1:14), *acum dară ia-mblă să punem făgăduinţă eu şi tu şi va fi întru mărturie în mijlocul mieu şi* ***întru mijlocul*** *tău. Şi-i dzise lui: „iată, nimirilea cu noi iaste; vedzi, Dumnedzău martur* ***întru mijlocul mieu şi al tău****"*. (Fac. 31:44).

Prepoziţia *întru* are şi sensul 'ca, în calitate de': *şi veţi obrădzui trupul a acoperirei margenii voastre şi va fi* ***întru*** *sămnu de făgăduinţă întru mijlocul mieu şi voă* (Fac. 17:11), *şi-mi veţi da mie copila aceasta* ***întru*** *fămêie* (Fac. 34:12), *şi puse lor* ***întru*** *porîncă pînă în dzua de astădzi pre pămîntul Eghiptului a da a cincea lui faraon* (Fac. 47:26), *toiagul ce s-au întorsu* ***întru*** *şêrpe vei lua în mîna ta* (Ieş. 7:15) etc.

Întru are şi valorile 'faţă de' şi 'în privinţa': *şi vei face* ***întru*** *mine milă* (Fac. 40:14), *Dumnedzău n-au binevrut* ***întru*** *ei* (Ier. 14:10), *nu să laude înţeleptul* ***întru*** *înţelepciunea lui şi nu să laude cel vîrtucios* ***întru*** *vîrtutea lui şi nu să laude cel bogat* ***întru*** *bogăţiia lui* (Ier. 9:22) etc.

III.8.1.14. Prepoziţia *la*

MS. 45 conţine mai multe construcţii cu prepoziţia *la* echivalente cu dativul: *porînci faraó* ***la*** *oameni* (Fac. 12:20), ***la*** *aceştia oameni să nu faaceţi strîmbătate* (Fac. 19:8), *vei lua* ***la*** *ficiorul mieu, Isaac, fămêie de acoló* (Fac. 24:4), *el va împărţi hrană* ***la*** *boiêri* (Fac. 49:20), *porînci Faraón* ***la*** *tot nărodul lui* (Ieş. 1:22), *şi dzise David, împăratul,* ***la*** *toată adunarea* (1Paral. 29:1), *au ales să să aducă* ***la*** *împăratul* (2Mac. 11:36) etc.

Construcţiile cu *la* echivalente cu genitivul sînt foarte rare: *şi între mijlocul sclipurilor — lărgime coţi 20, împrejurul* ***la casă*** *prenpregiur* (Iez. 41:10).

III.8.1.15. Prepoziţia de origine slavonă *na*

În MS. 45 apare şi prepoziţia de origine slavonă *na* 'la' (în combinaţie cu *den*): *numele celui den* ***na*** *stînga* (2Paral. 3:16), *puse pre 5 den* ***na*** *dreapta şi pre 5 den* ***na***

stînga (2Paral. 4:6), *zgărzile și brățările și inêlele și cêle den* ***na*** *dreapta* (Is. 3:19), *ascuță-te den* ***na*** *dreapta și den* ***na*** *stînga* (Iez. 21:16) etc.

III.8.1.16. Prepoziția *pre*

Prepoziția *pre* (< lat. *per*), care apare doar de 18 ori cu forma mai nouă *pe* (în urma disimilării lui *-r-*), se întîlnește constant cu valoarea de morfem al acuzativului – obiect direct (cf. Frâncu 2009:140): *făcu Dumnedzău* ***pre*** *om după chipul lui Dumnedzău l-au făcut* ***pre*** *îns, bărbat și fămêie au făcut* ***pre*** *înși* (Fac. 10, 27), *cîți vor vedea* ***pre*** *ea* (Idt. 10:4), *cunoaște-vor* ***pre*** *proroc* ***pre*** *carele au trimis lor Domnul* (Ier. 28:9), *au bătut* ***pe*** *împăratul Moav* (Num. 21:26) etc.

Prepoziția nu apare întotdeauna în fața pronumelui relativ: *treci Iordánul, tu și tot nărodul acesta, la pămîntul* ***carele*** *eu dau lor* (Ios. 1:2) *ca să mêrgeți întru legile mêle* ***carele*** *am dat spre fața voastră* (Ier. 26:4), *să prorocesc preste casa aceasta și preste cetatea aceasta toate cuvintele* ***carele*** *ați audzit* (Ier. 26:12), *și ai luat fiii tăi și fêtele tale* ***carele*** *ai născut* (Iez. 16:20), față de: *praznicile Domnului,* ***pre carele*** *veți chema pre iale chemate sfinte* (Lev. 23:2), *și nu veți pîngări pămîntul* ***pre carele*** *lăcuiți pre însul,* ***pre carele*** *eu lăcuiescu întru voi* (Num. 35:34), *case pline de toate bunătățile,* ***pre carele*** *nu le-ai împlut* (Deut. 6:11), *locul* ***pre carele*** *tu stai pre el sfîntu iaste* (Ios. 5:15) etc.

Sensurile de 'către', 'asupra' cu care se folosește în unele contexte prepoziția *pre* a fost explicat de Arvinte 1994:16 prin imitarea modelului grecesc: *de unde mie carne a da acestui nărodu. Căci plîngu* ***pre*** *mine dzicîndu: «dă-ne noao carne pentru să mîncăm!»* (Num. 11:13) (în grecește: *ἐπ' ἐμὲ* [*ἐπὶ* + acuz.]).

III.8.1.17. Prepoziția compusă *prespre*

Compusul *prespre* (*pre* + *spre*) cunoaște 21 de ocurențe: *au prorocit Ieremía* ***prespre*** *toate limbile* (Ier. 25:13), *să măriia* ***prespre*** *hotarăle mêle* (Sof. 2:8) etc.; varianta mai nouă *preste* are frecvența cea mai mare în text: *va stăpîni de tot* ***preste*** *scaunul lui* (Zah. 6:13) etc., în timp ce forma și mai nouă, fără *-r-*, *peste*, se înregistrează doar de cinci ori: *tu ești Domnul Dumnedzăul sîngur și mărit* ***peste*** *toată lumea* (Cînt. trei tin. 1:16) etc. Sensul 'contra', 'împotriva' cu care apare *preste* în unele contexte este pus de Arvinte 1994:16 tot pe seama modelului grecesc (*ἐπὶ* + acuz.): *să răcoșiia adunarea* ***preste*** *Moisí și Aaron și să porniră* ***preste*** *cortul mărturiei* (Num. 16:42), *și nu era apă la adunare, și să adunară* ***preste*** *Moisí și* ***preste*** *Aaron* (Num. 20:2).

Prepoziția *preste* apare și în locuțiunea adverbială *preste față* 'cu fața la pămînt, în jos', explicată de Arvinte 1994:31, prin calc: *și cădzu Moisí și Aaron* ***preste față*** *înaintea a tot nărodul fiilor Israil* (Num. 14:5) (gr. *καὶ ἔπεσε ... ἐπὶ πρόσωπον*; [*ἐπὶ* (cu acuz.); *(ὁ) πρόσωπον, -ου*], *și au vădzut tot nărodul și să spămîntă și cădzură* ***preste față*** (Lev. 9:24).

III.8.1.18. Prepoziția *pren*

Varianta *pren* cunoaște cele mai multe ocurențe în MS. 45: *glasul tău am audzit, îmblîndu* ***pren*** *grădină* (Fac. 3:10), *Isaac mergea* ***pren*** *pustiiu* (Fac. 24:62) etc.; doar de două ori se întîlnește forma *prin* (prin închiderea lui *e+n* la *i*): *9 cugetături am fericit întru inimă și al dzêcelea zice-l-voi* ***prin*** *limbă* (Sir. 25:9), *nu vezi cîte mănîncă și bea* ***prin*** *toate dzilele?* (Bel. 1:7).

Varianta *pen* (deci fără *-r-*, ca la *pre* > *pe*) are 31 de ocurențe: ***pen*** *mîniia mea te-am lovit pre tine și* ***pen*** *milă te-am iubit pre tine* (Is. 60:10) etc.

Arvinte 1994:16 relevă faptul că sintagma grecească *ἐν χειρί* a fost transpusă de Nicolae Milescu prin locuțiuni prepoziționale formate din prepozițiile *pren*, *întru* sau *cu* urmate de substantivul *mîna*, cu sensul 'prin intermediul', 'prin':

— *pren mîna: după cum au porîncit Domnul Dumnedzău voao* ***pren mîna*** *lui Moisi* (Num. 15:21), *după cum au grăit Domnul* ***pren mîna*** *lui Moisí* (Num. 16:40), *Dumnedzău au porîncit* ***pren mîna*** *lui Moisi* (Ios. 17:4), *porîncit-au Domnul* ***pren mîna*** *lui Moisí dzicîndu să ne dea noao cetăți să lăcuim* (Ios. 21:2) etc.;

—*întru mîna: paza Domnului au păzit pren porînca Domnului,* ***întru mîna*** *lui Moisí* (Num. 9:3) etc.;

— *cu mîna: și acêstea-s popasurile fiilor Israil, după ce ieșiră den pămîntul Eghíptului, cu putêrea lor,* ***cu mîna*** *lui Moisí și Aaron* (Num. 33:1) etc.

III.8.1.19. Prepoziția *pentru/prentru*

Prentru (*pre* + *întru*) apare o singură dată cu această formă: ***prentru*** *cêle de la mînecate* (Ag. 2:5), în rest apărînd doar *pentru*: *deplini trup* ***pentru*** *însă* (Fac. 2:21) etc. Forma *printru* nu se înregistrează. *Prentre* (*pre* + *între*) cunoaște două ocurențe în text: *o purta* ***prentre*** *ei* (Ios. 24:33), ***prentre*** *znop să adune* (Rut 2:15), iar varianta *printre* nu cunoaște nici o ocurență.

Arvinte 1991:26 explică folosirea lui *pentru* în contexte de tipul: *și crescîndu copilul, l-au adus pre însul cătră fata lui Faraón și fu ei* ***pentru*** *ficior; și-i numi numele lui Moisi* (Ieș. 2:10), prin calchierea construcției grecești *εἰς υἱόν*, adverbul *εἰς* fiind

tradus prin *pentru*.

III.8.1.20. Prepoziția *pînă*

Pînă se construiește uneori și cu grup adverbial: *nu s-au plinit* ***pînă acmu*** (Fac. 15:16), *nu mi s-au făcut mie* ***pînă acum*** (Fac. 18:12), *să făcu* ***pînă acii*** *și* ***pînă coleá*** (3Reg. 18:45), ***pînă sara*** (Ieş. 12:18) etc.

Compusul *pînă în — preste ea era îmbrăcăminte* ***pînă în*** *glezne* (2Reg. 13:18) etc. — apare de două ori cu forma *pănă în*: *întru nărod* ***pănă în*** *vêci* (2Reg. 7:24), *mărească-să numele tău* ***pănă în*** *vêci* (2Reg. 7:26).

III.8.1.21. Prepoziția *pregiur/prenpregiur*

Folosit în general cu valoare locală, *pregiur* se întîlnește de cîteva ori în MS. 45 și cu valoare temporală: *iară* ***pregiur*** *apusul soarelui, amețeală cădzu lui Avram* (Fac. 15:12), ***pregiur*** *sîmbătă* (2Mac. 8:27), ***pregiur*** *dimineață* (3Mac. 5:46).

Pregiur/prejur și *de pregiur/de prejur* se construiesc cu acuzativul: *și pieile iezilor le-au pus* ***pregiur*** *brațele lui* (Fac. 27:16), *haina cea împistrită ce era* ***pregiur*** *el* (Fac. 37:22), ***pregiur*** *cortu vor tăbărî* (Num. 1:50), *le lanțujaște* ***prejur*** *grumazul tău* (Parim. 6:21), *adu-ți fota ta de* ***pregiur*** *tine și ține pre ea* (Rut 3:15), *toți cei de* ***pregiur*** *tine* (Iez. 39:4), *să să scrie la cei de* ***pregiur*** *noi* (1Mac. 13:40), iar *împregiurul/împrejurul* și *prenpregiurul/prenprejurul* (și cu varianta neaglutinată *pren pregiurul*), cu genitivul: ***împregiurul*** *jirtăvnicilor voastre* (Iez. 6:5), ***împrejurul*** *răsăditurilor lui* (Iez. 31:4), *tot nărodul cel ce sta* ***prenpregiurul*** *cortului* (Idt. 6:1), *șade* ***prenpregiurul*** *marginei* (1Mac. 11:21), *toți cei* ***prenprejurul*** *ei* (Ier. 48:39), ***prenprejurul*** *îngropării lui* (Iez. 32:23), ***pren pregiurul*** *taberii* (Num. 11:31).

Arvinte 1988:83, 98 semnalează și întrebuințarea substantivală a formei *prenpregiurul* 'ținut, regiune, teritoriu': *mîntuindu mîntuiêște sufletul tău, să nu cauți înapoi, nice să stai în tot* ***prenpregiurul****: la munte te mîntuiêște ca să nu te apuce împreună!* (Fac. 19:17), *și au surpat cetățile acêstea, și tot* ***prenpregiurul****, și pre toți cîți lăcuia în cetăți, toate cîte răsar den pămîntu* (Fac. 19:25) etc.

III.8.1.22. Prepoziția *spre*

Prepoziția *spre* se întîlnește și cu valoarea etimologică (a lat. *super*), dispărută treptat în urma concurenței lui *pre*, alături de care apare uneori în același enunț (cf. Francu 2009:141): *nu va fi apa* ***spre*** *potop ca să stîngă tot trupul* (Fac. 9:15), *că voi aduce răutățile* ***spre*** *tine* (1Reg. 20:13), *glasul Domnului* ***spre*** *ape; Dumnedzăul mărirei au tunat, Domnul preste ape multe* (Ps. 28:3), *varsă* ***spre*** *ei urgiia ta, și mîniia urgiei tale să-i cuprindză pre ei* (Ps. 68:29) etc.

Spre are, în unele contexte, sensul 'ca, în calitate de': *și dzise mie Dumnedzău: Solomon, fiiul tău, va zidi mie casă și ograda mea, căci am ales întru însul, să-mi fie mie ficior și eu voi fi lui* ***spre*** *părinte* (1Paral. 28:6), *și ședzu Solomon pre scaunul domnului* ***spre*** *împărat pentru David, tatăl lui, și să binevru și ascultară lui tot Israil* (1Paral. 29:23), *și va fi întru dzua acêea, fi-va tot locul unde vor fi 1000 de vii de 1000 de sícli,* ***spre*** *țêlină vor fi și* ***spre*** *spini* (Is. 7:23), *te-am dat pre tine* ***spre*** *făgăduială rudeniei mêle* (Is. 42:6), *am ajutat ție și te-am zidit și te-am dat* ***spre*** *făgăduință limbilor* (Is. 49:8).

III.8.1.23

Prepoziția *suptu* (< lat. *subtus*) apare și cu forma *supt*: *te smerêște* ***suptu*** *mîinele ei* (Fac. 16:9) / *aceștia* ***supt*** *tine sîntu* (Deut. 33:3). Arvinte 1991:27, 1994:16 explică sensurile 'către', 'față de', 'spre', 'în' ale acestei prepoziției prin imitația modelului grecesc (*ὑπό* + acuzativul): *și aduse oile* ***suptu*** *pustii* (Ieş. 3:1), *să nu au dormit neștine cu tine, să nu ai călcat a te pîngări* ***suptu*** *bărbatul tău* (Num. 5:19), *îndupleca-vei pre cei ci să scoală asupra mea* ***suptu*** *mine* (2Reg. 22:40), *puseră vicleșug* ***supt*** *tine* (Avd. 1:7) etc.

III.9. Conjuncția

III.9.1. Conjuncțiile coordonatoare

III.9.1 1. Conjuncțiile coordonatoare copulative

III.9.1.1.1. Conjuncția coordonatoare *și*

În textele de după 1640, conjuncția coordonatoare copulativă *și* a devenit, în urma înlăturării concurentului *e* (< lat. *et*), normă generală (cf. Francu 2009:331). *Și* se întîlnește în MS. 45 și cu valoarea de adverb moștenită din latină (*sic*); astfel, *și* este semiadverb focalizator (numit și pseudoadverb emfatic etc.) în contexte precum: *blagoslovêște* ***și*** *pre mine, tată!* (Fac. 27:34), *ba, ce încă* ***și*** *tu să ne dai noaă jirtve* (Ieş. 10:25), *cum fac limbile acêstea dumnedzăilor lor, voi face* ***și*** *eu* (Deut. 12:30), *iară de au judecat* ***și*** *el așea, cine iaste cela ce au grăit împotriva lui?* (Iov 23:13), *împrietenitu-m-am cu el* ***și*** *eu* (Sir. 37:1).

Dacă, în mod obișnuit, coordonarea prin *și* se desfășoară între doi sau mai mulți termeni care se asociază în plan semantic, în MS. 45 sînt și situații în care termenii coordonați prin *și* sînt în relație de consecință: *împrejur sînt zidit* ***și*** *nu voi trêce* (Iov 19:8) sau de opoziție (motiv pentru care, de altfel, se

vorbeşte în gramatici de un *şi* cu valoare adversativă):

— *şi* cu valoarea lui *iar*: *iar de să vor face la un om 2 muieri, una dentru însele iubită* ***şi*** *una urîtă*.... (Deut. 21:15), *să te puie Domnul Dumnedzăul tău întru cap,* ***şi*** *nu la coadă* (Deut. 28:13), *va fi ceriul ce-i preste capul tău, de aramă,* ***şi*** *pămîntul dedesuptul tău, de fier* (Deut. 28:23);

— *şi* cu valoarea lui *dar*: *muiêre vei lua* ***şi*** *altu bărbat o va avea pre ea; casă vei zidi* ***şi*** *nu vei lăcui întru însă; vie vei răsădi* ***şi*** *nu o vei culêge pre ea* (Deut.28:30), *sluga mea am strigat,* ***şi*** *n-au ascultat* (Iov 19:16), *gură au,* ***şi*** *nu vor grăi, ochi au,* ***şi*** *nu vor vedea. Urechi au,* ***şi*** *nu vor audzi, nasuri au,* ***şi*** *nu vor mirosi. Mîini au* ***şi*** *nu vor pipăi, picioare* ***au*** *şi nu vor îmbla* (Ps. 113:13-15, *n-am trimis prorocii* ***şi*** *ei alerga; nici am grăit către ei* ***şi*** *ei prorociia* (Ier. 23:21), *prăpădit-am pre voi în ce chip au prăpădit Dumnedzău Sodómul şi Gomorrul (...),* ***şi*** *nici aşa v-aţi întorsu către mine, dzice Domnul* (Am. 4:11).

Conjuncţia *şi* coordonează[134]:

a) Constituenţi sintactici care au acelaşi regent, realizaţi prin:

— grupuri sintactice cu diferite dezvoltări: ***den miei şi den iedzi*** *veţi lua* (Ieş. 12:5), *acêstea-s* ***mărturiile şi dreptăţile şi judêţele*** *câte au grăit Moisí fiilor Israil* (Deut.4:45), *cinstêşte* ***pre tatăl tău şi pre maică-ta*** (Deut. 5:16), *să păzeşti* ***porîncile Domnului Dumnedzăului tău şi mărturiile lui şi dreptăţile lui*** (Deut. 6: 17), *să nu ari* ***cu viţăl şi cu măgar*** *într-un loc* (Deut. 22:10), *blagoslovite* ***naşterile pîntecelui tău şi roadele pămîntului tău şi cerezile boilor tăi şi turmele oilor tale*** (Deut. 28:4), *să te bată Domnul* ***cu lipsă şi cu fierbintală, şi cu friguri, şi cu price, şi cu ucidere,*** *şi* ***cu stricăciune de vîntu, şi cu gălbănariul*** (Deut. 28:22);

— propoziţii conjuncţionale: *s-au jurat* ***pentru ca să nu trec pre Iordanul acesta şi pentru ca să nu mergu în pămîntul*** *carele Domnul Dumnedzău dă ţie cu sorţu* (Deut. 4:21), ***să vei secera sêcerea ta întru ţarina ta şi vei uita snop întru ţarina ta,*** *să nu te întorci să-l iêi ⌊pre el⌋* (Deut. 24:19), *înălţa-te-voi, Doamne,* ***căci m-ai luat pre mine şi n-ai veselit pre nepriêtenii miei prestă mine*** (Ps.29:1), ***de să va întoarce dentru toate fărădălegile lui (...) şi va păzi toate porîncele mêle şi va face dreptate şi milă,*** *cu trai va trăi* (Iez. 18:21);

— propoziţii relative: *şi va rădica Domnul Dumnedzăul tău de la tine (...) toate boalele Eghiptului cêle rêle,* ***carele ai văzut şi cîte ai cunoscut*** (Deut. 7:15), *va lua bătrînimea cetăţii aceia giuncă den boi* ***carea n-au lucrat şi carea n-au tras jug*** (Deut. 21:3), *păzind făgăduinţa şi mila* ***celor ce iubăscu pre îns şi celor ce păzescu învăţăturile lui*** (Neem. 1:5), *n-au cunoscut* ***ce am mersu şi ce eu fac*** (Neem. 2:16).

b) Propoziţii principale: ***Acoló au murit Aaron şi s-au îngropat acoló.*** (Deut. 10:6), ***Pre Domnul Dumnedzăul tău să temi şi lui să-i slujeşti şi către el să te lipeşti şi pre numele lui să giuri.*** (Deut. 10:20), ***Daţi laudă Domnului Dumnedzăului Israil şi întraţi întru sfinţenia lui (...), şi slujiţi Domnului Dumnedzăului vostru şi întoarceţi de la voi mînia urgiei.*** (2Paral. 30:8), ***Pînă cînd obosit veţi face sufletul mieu şi mă veţi surpa cu cuvinte?*** (Iov 19:2).

c) Enunţuri (caz în care se vorbeşte despre aşa-numitul *şi* narativ, extrem de frecvent, conector discursiv care, apărînd între enunţuri care redau o succesiune de acţiuni şi evenimente, „garantează coeziunea transfrastică sau textuală", Frâncu 2009:236): ***Şi dzise Dumnedzău: „Facă-să lumină!". Şi să fêce lumină. Şi vădzu Dumnedzău lumina cum iaste bună; şi usăbí Dumnedzău întru mijlocul luminei şi întru mijlocul întunêreculuí. Şi numi Dumnedzău lumina dzuă, şi întunêrecul numi noapte. Şi să făcu sară şi să făcu dimineaţă, dzi una.*** (Fac. 1:3-5) etc.

De cele mai multe ori, structura constituenţilor coordonaţi este aceeaşi: *ne-au scos pre noi Domnul Dumnedzău de acoló* ***cu mînă tare şi cu braţ înaltu*** (Deut. 6:21), *să slujeşti Domnului Dumnedzăului tău* ***dentru toată inima ta şi dentru tot sufletul tău*** (Deut. 10:12) etc. Sînt şi situaţii în care structura acestora este diferită (frecvent, grup nominal + propoziţie relativă): *dzise* ***Iúdei şi celor ce lăcuiescu Ierusalimul*** (2Paral. 32:12); *mîntui Domnul* ***pre Ezechía şi pre cei ce lăcuia Ierusalim*** (2Paral. 32:22), *prilăsti Manassis* ***pre Iúda şi pre cei ce lăcuiescu în Ierusalim*** (2Paral. 33:9), *grăi Domnul* ***preste toată inima leviţilor şi celor ce pricep pricêpere bună Domnului*** (2Paral. 30:22), *să scoatem* ***toate muierile şi cêle ce au născut dentru iale*** (Ezd. 10:3).

Arvinte 1993:15 semnalează prezenţa în MS. 45 (şi, de aici, şi în BB 1688), după model grecesc, a conjuncţiei *şi* la începutul unor propoziţii principale

[134] Aplicăm criteriile de clasificare din GBLR: 331 ş.u.

cu predicatul exprimat prin verb la viitor, precedate de subordonate condiționale: *iar să va rămînea puțin den anii la anul iertării,* ***şi*** *va socoti lui după anii lui* (Lev. 25:52) (după vb. gr. *συλλογιεῖται*, viitor, persoana a III-a singular, precedat de conjuncția *καὶ*), *iar de nu să va răscumpăra după aceasta,* ***şi*** *va ieși întru anul slobodzeniei el și copiii lui împreună cu însul* (Lev. 25:54) (după gr. *καὶ ἐξελεύσεται*), *iară de va veni el sîngur,* ***şi*** *sîngur va ieși; iară de va întra și muiêre împreună cu însul,* ***şi*** *muiêrea va ieși înpreună cu el* (Ieş. 21:3), *iar să vei aduce jirtvă a roadelor dentîi Domnului noao măcinate spice frecate Domnului,* ***şi*** *vei aduce jirtva a roadelor dentîi* (Lev. 2:14), *de voi putea să ucig dentru ei* ***şi*** *voi scoate pre ei den pămîntu* (Num. 22:6*), iară de va sărind sări,* ***şi*** *va fi sufletul tău pentru sufletul lui sau taland de argint vei plăti!* (3Reg. 20:39).

În multe alte situații însă, în propoziția principală nu apare *și*: *de nu va plăcea bine întru ochii stăpînului ei pre carea n-au mărturisit asupră-i, va slobodzi-o pre ea;* (Ieş. 21:8); *iară de nu-i va face acêste 3, va ieși în dar fără de argintu* (Ieş. 21:11), *iar să va zdrobi dintele robului sau roabei lui, volnici ii va trimite pre ei pentru dintele lor* (Ieş. 21:27), *iar de să va fura de la el, va plăti stăpînului său* (Ieş. 22:12), *de va striga cătră mine, voi asculta pre el* (Ieş. 22:27), *iar de va fi den zburătoare, va aduce ardere de tot dar a lui Domnului* (Lev. 1:14), *și de s-ar fi făcut ca arina sămînța ta și fiii pîntecelui tău ca țărna pămîntului, nici acum nu vei pieri de tot, nici va pieri numele tău înaintea mea* (Is. 48:19) etc.

Tot prin imitația servilă a modelului grecesc este explicată în Arvinte 1988:79 apariția lui *și* înaintea formelor de conjunctiv prezent, persoana a III-a singular și plural: ***şi*** *facă faraon* ***şi*** *tocmască mai mari preste locuri pre pămîntu și să trimiță toate pîinele* (Fac. 41:34) (în textul grecesc apar două imperative precedate de *καὶ*, traduse în română prin *facă* și *tocmască*: *ποιησάω*, respectiv *καταστησάτω*) etc.

Extrem de frecvent, *și* este recurent; în desfășurarea relației de coordonare care implică mai mulți termeni, *și* apare, de obicei, între toți termenii coordonați, fără a se combina, deci, joncțiunea cu juxtapunerea: *să nu mîncați den iale: vulturul,* ***şi*** *gripsorul,* ***şi*** *vulturul de mare,* ***şi*** *ghîpa,* ***şi*** *cáia* ***şi*** *cêlea ce-s asêmenea lui,* ***şi*** *tot corbul* ***şi*** *asêmenile lui,* ***şi*** *struțul,* ***şi*** *boághea,* ***şi*** *batca,* ***şi*** *corîiul* ***şi*** *ce-s asêmenea lui,* ***şi*** *erodíu,* ***şi*** *lebădă,* ***şi*** *stîrcu,* ***şi*** *hăreți,* ***şi*** *pasărea soarelui* ***şi*** *lipitoarea,* ***şi*** *pelicanul,* ***şi*** *șoimul* ***şi*** *cîte-i samănă lui,* ***şi*** *cucul* ***şi*** *liliacul* (Deut. 14:12-18), *ce cu anáthema să anathemisiți pre ei: pre hetteu,* ***şi*** *pre amorreu,* ***şi*** *pre hananeu,* ***şi*** *pre ferezeu,* ***şi*** *pre eveu,* ***şi*** *pre ievuseu,* ***şi*** *pre ghergheseu* (Deut. 20:17).

III.9.1.1.2. Conjuncția coordonatoare *de*

Studii anterioare (Costinescu 1981:152; Frâncu 2009:147) au semnalat prezența, în româna veche, a conjuncției *de* cu valoare copulativă[135]. Această valoare atribuită lui *de* (care coordonează propoziții principale) poate fi ilustrată și în Ms. 45: *păsați* ***de*** *le paşteți* (Fac. 29:7), *și să sculă* ***de*** *să duse* (Fac. 38:19), *iarăși păsați* ***de*** *cumpărați noaă puținêle bucate* (Fac. 43:2).

III.9.1.1.3. Corelative copulative neomogene

În Ms. 45 se înregistrează, mai rar, și corelativele copulative neomogene *nu numai ... ce și*: ***nu numai*** *voao sînguri eu pui făgăduința aceasta și blăstămul acesta,* ***ce şi*** *celora ce-s cu noi astădzi aicea înaintea Domnului Dumnedzăului vostru și celora ce nu-s cu noi aicea astădzi* (Deut. 29:14-15), ***nu numai*** *la oameni necălcată,* ***ce şi*** *la jiganii și la pasări, întru toată vrêmea, prea urîtă va fi* (Est. 8:12), ***nu numai*** *să vătămară a nu cunoaște cêle bune,* ***ce şi*** *a nebuniei au lăsat vieții pomenire* (Sol. 10:8).

III.9.1.1.4. *Nici* (*nice*) cu valoare conjuncțională

Aşa cum am arătat mai sus (**III.7.6.**), *nici* (cu varianta *nice*) se întîlneşte frecvent în Ms. 45 ca adverb de negație: *nu te tême,* ***nici te spămînta*** (Deut. 31:8), *nu cina împreună cu omul zavistnic,* ***nici pofti*** *de bucatele lui* (Parim. 23, 6), ***nice m-am împăcat, nici m-am mîlcomişat, nici m-am odihnit,*** *ce au venit mie urgie* (Iov 3:26) etc.

Considerăm că lui *nici* (*nice*) i se poate acorda valoare conjuncțională[136], pe de o parte, în cazul în care coordonează constituenți din propoziții negative: *să nu poftești* ***casa*** *vecinului tău,* ***nice țarina*** *lui,* ***nice pre sluga*** *lui,* ***nice pre slujnica*** *lui,* ***nice boul*** *lui,* ***nice jugătoriul*** *lui* (Ieş. 20:17), *nu va fi* ***neplodicioasă, nici stearpă*** (Ieş. 23:26), *nu vom trêce* ***pren țarine, nici pren vii*** (Num. 20:17), *căci nu iaste* ***pîine, nici apă,*** (Num. 21:5), *și nu fu dzi ca aceasta* ***nici mainte, nici mai apoi*** (Ios. 10:14), *și nu vrea întru căile lui* ***a mêrge, nici a audzi*** *legii lui?* (Is. 42:24) etc.

---

[135] Arvinte 1988:83 consideră că propoziția introdusă prin *de* este circumstanțială de scop, deci că *de* este în astfel de contexte conjuncție subordonatoare.

[136] Pentru ideea că *nici* este întotdeauna adverb, vezi Dimitriu 1999:721. Pentru ideea că *nici* are valoare conjuncțională numai atunci cînd însoțeşte ambii termeni ai coordonării, vezi GALR:638.

Pe de altă parte, *nici* poate fi considerat conjuncție care coordonează propoziții negative doar în cazul în care se asociază (la verbul-predicat din a doua propoziție) cu adverbul *nu*: ***Domnul,*** *carele mêrge împreună cu tine,* ***nu te va părăsi, nici nu te va lăsa*** (Deut. 31:8), ***nu să va scumpi ochiul mieu spre tine, nici nu voi milui*** (Iez. 7:4) etc.

III.9.1.2. Conjuncțiile coordonatoare adversative

III.9.1.2.1. Conjuncția coordonatoare adversativă *iar*

Varianta cea mai slabă a raportului adversativ se realizează prin conjuncția *iar* (care apare și cu varianta *iară*), numită și conjuncție de *contrast tematic*, care marchează o „simplă confruntare de aserțiuni, o diferență între două acțiuni, stări de lucruri etc." (GBLR:337). În strînsă legătură cu semantica propozițiilor coordonate, acest contrast poate fi mai mare: *și privi Dumnedzău la Ável și la darurile lui.* ***Iară*** *la Cáin și la jirtvele lui n-au luat aminte;* (Fac. 4:4-5), *tot bărbatul și toată muiêrea carea cunoaște patul bărbatului să proclețiți,* ***iară*** *pre ficioare să cruțați* (Jud. 21:11), *tu mi-ai dat mie bune,* ***iară*** *eu ți-am dat ție rêle* (1Reg. 24:18), *uscă-să iarba și floarea au căzut,* ***iară*** *cuvîntul Dumnedzăului nostru rămîne în vac* (Is. 40:8) sau mai redus[137]: *și să făcu Ável păstor de oi,* ***iară*** *Cáin lucra pămîntul* (Fac. 4:2), *și să făcu război întru păstorii dobitoacelor lui Avram și întru mijlocul păstorilor dobitocului lui Lot;* ***iară*** *hananeii și ferezeii atuncea lăcuia pămîntul* (Fac. 13:7), *și veni David și oamenii lui la cetate și iată, era arsă cu foc,* ***iar*** *muierile lor și fiii lor și fêtele lor, robite* (1Reg. 30:3).

III.9.1.2.2. Conjuncțiile adversative de contrazicere *însă* și *dară*

Conjuncțiile adversative de contrazicere (explicită sau implicită) a așteptărilor (GBLR:337) sînt *însă* și, rareori, *dar(ă)*: *voi ați făcut tot răul acesta,* ***însă*** *să nu vă abateți de denapoia Domnului* (1Reg. 12:20), *eu voi pune către tine făgăduință,* ***însă*** *un cuvîntu eu cer de la tine* (2Reg. 3:13), *și răspunse Moisí și dzise: „**dară** de nu mă vor crêde, nici vor asculta glasul mieu, pentru că vor dzice: «cum ți s-au ivit Domnul?», ce voi dzice către ei?"* (Ieș. 4:1). *Dară* apare mai frecvent cu valoare concluzivă[138] decît adversativă (vezi infra, **III.9.1.4.**).

Un grad sporit de intensitate în desfășurarea opoziției dintre unitățile sintactice coordonate dezvoltă *însă* în următorul context (emfatizat): *ceartă-ne pre noi, Doamne,* ***însă*** *cu județ, și nu cu mînie, pentru ca nu puțini pre noi să faci!* (Ier. 10:23).

În legătură cu întrebuințarea lui *iară* și *însă* cu valoare de adverbe concesive 'totuși, tot', vezi mai sus, **7.4.7.**

III.9.1.2.3. Conjuncțiile coordonatoare adeversative *ce* (*ci*) și *fără* (*numai*)

Forma cea mai puternică a raportului adversativ se realizează, pe de o parte, prin *ce* (cu varianta mai nouă *ci*), considerat conector adversativ de *corectare și substituire*, care introduce „o aserțiune reliefînd-o prin contrazicerea unei negații" (GBLR:338): *nu te va urma acesta,* ***ce*** *cela ce va ieși dentru tine, acela te va moștneni* (Fac. 15:4), *și nu să va mai chema de acmu numele tău Avram,* ***ce*** *va fi numele tău Avraám* (Fac. 17:5), *și de vei vedea juguitoriul nepriêtenului tău cădzut suptu sarcina lui, să nu-l petreci,* ***ci*** *să-l rădici pre însul împreună cu el* (Ieș. 23:5), *pentru că nu mă lasă să răsuflu,* ***ci*** *mă împlú de amărăciune* (Iov 9:18) etc.

Uneori, *ce* intermediază relația dintre un enunț sintetic concretizat în adverbul pro-frază *ba* și o propoziție: *„iată, domnilor, abateți-vă la casa slugii voastre și popósiți, și spălați picioarele voastre și, mînecîndu, veți mêrge la calea voastră". Și dziseră: „Ba,* ***ce*** *în drum vom poposi".* (Fac. 19:2).

Pe de altă parte, forma cea mai puternică a raportului adversativ se realizează în MS. 45 și prin conjuncția *fără* 'ci' urmată de adverbul *numai*[139]: *și lui Salpad, fiiul lui Ofer, nu i s-au făcut lui ficiori,* ***fără numai*** *fête* (= 'ci numai fete') (Num. 26:33), *voi ați audzit și asămănare n-ați vădzut,* ***fără numai*** *glas* (Deut. 4:12), *și nu la părinții voștri au făgăduit Domnul făgăduința aceasta,* ***fără numai*** *către voi* (Deut. 5:3), *toate cetățile cêle tari nu le-au arsu Israil,* ***fără numai*** *pre Assor sîngură au arsu-o Iisus* (Ios. 11:13), *și nu iaste altul scutind limbei Israil,* ***fără numai*** *tu* (Idt. 9:14).

III.9.1.3. Conjuncțiile coordonatoare disjunctive

Conjuncțiile coordonatoare disjunctive din MS. 45 sînt *au*, *sau*, și, mai rar, *ori*, *măcar* și *veri* (ultima, doar

---

137 În cazul în care termenii coordonați nu sînt în antiteză, în unele gramatici (de exemplu, Irimia 1997:502) se consideră că *iar* marchează o relație de coordonare copulativă.

138 Pentru ideea că în epoca veche valoarea de bază a conjuncției *dar(ă)* era cea concluzivă, vezi Frâncu 2009:332.

139 Pentru utilizarea lui *fără (numa)* ca marcă a coordonării adversative în Transilvania de Nord, vezi Botoșineanu 2007:212.

de două ori).

Atît conjuncția, cît și adverbul *au* (< lat. *aut*) sînt prezente în MS. 45, uneori în același context, ca în enunțul următor, în care apare de patru ori conjuncția *au* și, la final, adverbul *au* 'oare': *dă va lua om carne sfîntă cu marginea hainei lui și să va atinge marginea hainei lui de pîine,* ***au*** *de fiertură,* ***au*** *de vin,* ***au*** *de untdălemnu,* ***au*** *de toată mîncarea,* ***au*** *sfinți-să-va?* (Ag. 2:13).

În două situații se folosește conjuncția corelativă *veri* (< lat. *velis*): ***ver*** *nemêrnic,* ***veri*** *de loc, numindu el numele Domnului, să moară* (Lev. 24:16), *aceasta-i calea, să mêrgem întru ea,* ***veri*** *în dreapta,* ***veri*** *în stînga* (Is. 30:21).

Conjuncția disjunctivă *măcar* (< adv. *măcar*) apare în MS. 45 în contexte precum: *și* ***măcar*** *sărac,* ***măcar*** *avut* (Rut 3:10), *întru locul unde va fi domnul mieu, împăratul, și* ***măcar*** *la moarte și* ***măcar*** *la viață, că acoló va fi robul tău* (2Reg. 15:21), *dulce-i somnu robului,* ***măcar*** *puțîn,* ***măcar*** *mult va mînca;* (Ecles. 4:11), *căci tot faptul împreună Dumnedzău aduce-l-va întru județ, întru tot trecut cu vedêrea,* ***măcar*** *rău și* ***măcar*** *bun* (Ecles. 12:14).

Alegerea între două sau mai multe posibilități are, de cele mai multe ori, caracter exclusiv: *Și carele iaste pămîntul pre carele ședu ei preste însă?* ***Au bun, au rău*** *iaste? Și carele-s cetățile întru carele ei lăcuiescu întru însele?* ***Au întru zidite au întru fără de ziduri****?* (Num. 13:20), ***de ai noștri*** *ești,* ***au dentru nepriêteni****?* (Ios. 5:13).

În cazul enumerărilor, alegerea este neexclusivă: *și va stropi preste casă și preste haine și preste suflete, cîte vor fi acoló, și pre cel atinsu de osul omenescu,* ***au de cel rănit, au de cel mortu, au de mormîntu*** (Num. 19:18), *iar de vei timpina cuibu de pasări înaintea obradzului tău în cale* ***au pre vreun copaci au pre pămîntu, pre pasăre au pre oaă****, și maica clocêște* ***pre golași sau pre oaă****, să nu iêi maica împreună cu fiii* (Deut. 22:6).

În cazul construcțiilor corelative *au ... au, sau ... sau, ori ... ori, măcar ... măcar* alegerea este prezentată ca exclusivă: *alêgeți voao sînguri astădzi cui veți sluji,* ***au dumnedzăilor părinților voștri*** *celor decinde de rîu,* ***au dumnedzăilor amorreilor*** *întru carii voi lăcuiți pre pămîntul lor* (Ios. 24:15), *inima omului primenêște fața lui* ***ori la rêle, ori la bune*** (Sir. 13:29), *și* ***măcar bine și măcar rău****, glasul Domnului Dumnedzăului nostru (...) audzi-vom* (Ier. 42:6) etc.

Uneori, *au* este corelativ cu *sau*: *de nu-l va Domnul lovi pre el,* ***au*** *dzua lui va veni și va muri,* ***sau*** *la război va pogorî și să va adaoge* (1Reg. 26:10).

Din punct de vedere sintactic, conjuncțiile disjunctive coordonează:

a) constituenți cu același regent și aceeași funcție sintactică, realizați prin:

— grupuri sintactice (de exemplu, *ori*, *măcar* și *veri* apar în MS. 45 exclusiv între grupuri sintactice): *cum am fi furat den casa stăpînului tău* ***argintu sau aur****?* (p. 86, 8), *iaste cineva ție aicea* ***gineri au ficiori au fête****?* (Fac. 19:12), ***ori dobitoc, ori om,*** *nu va trăi* (Ieș. 19:13), *cela ce bate* ***pre tată-său sau pre maică-sa*** *cu moarte să să omoare* (Ieș. 21 :15), *să va împunge* ***ficior au fată*** (Ieș. 21:31), ***măcar puțîn, măcar mult*** *va mînca;* (Ecles. 4:11), *aceasta-i calea, să mêrgem întru ea,* ***veri în dreapta, veri în stînga*** (Is. 30:21);

— propoziții conjuncționale: *nu să va atinge de însul mînă,* ***pentru că cu pietri să va lovi, au cu lovitură să va săgeta*** (Ieș. 19:13), *iar* ***de ai călcat tu fiindu cu bărbat sau te-ai pîngărit*** (Num. 5:20), *nu te tême,* ***cînd va îmbogăți omul, sau cînd să va înmulți mărirea casei lui*** (Ps. 48:17);

— propoziții relative: *și nu iaste* ***carele mă va scăpa pre mine sau îmi va grăi împotrivă*** (Is. 10:14), *spusu-ț-au ție, omule,* ***ce-i bun au ce Domnul cêre de la tine*** (Mih. 6:8);

b) propoziții principale: ***Cine să va sui la muntele Domnului, au cine va sta întru locul cel sfînt al lui?*** (Ps. 23:3), *Dă iaste bun înaintea voastră,* ***dați-mi simbria mea sau vă tăgăduiți****!* (Zah. 11:12);

c) enunțuri (fiind, în acest caz, conectori discursivi): *Adu-ți aminte, dară, cine, curat fiind, au pierit?* ***Sau*** *cînd adevărații cu toată rădăcina au pierit?* (Iov 4:7);

d) o propoziție și un enunț sintetic realizat prin adverbul *ba*; propoziția coordonată prin *au* cu enunțul sintetic *ba* este frecvent condițională: *de ești tu fiiu-mieu Isav* ***au*** *ba* (Fac. 27:21), *cunoaște de iaste haina ficiorului tău* ***au*** *ba* (Fac. 37:31), *să vei pădzi porîncele lui* ***au*** *ba* (Deut. 8:2) sau principală (interogativă): ***Au*** *mêrge-vor pre lêgea mea,* ***au*** *ba?* (Ieș. 16:4), ***Au*** *iaste Domnul întru noi* ***au*** *ba?* (Ieș. 17:7).

Conjuncțiile disjunctive sînt recurente, apărînd de obicei începînd cu al doilea component coordonat: *va arde de tot haina,* ***au*** *țăsătura,* ***au*** *tortul* ***au*** *dentru păr,* ***au*** *dentru inuri* ***au*** *dentru tot vasul de piêle întru carele va fi pipăirea* (Lev. 13:52) sau, eventual, și înainte de primul termen: *alêge-ți ție să ți să facă:* ***au*** *să-ți vie ție 3 ani foamete în pămîntul tău,* ***au*** *3 luni să fugi tu înaintea nepriêtenilor tăi și vor fi gonindu-te,* ***au*** *trei dzile să să facă moarte în pămîntul tău* (2Reg. 24:13), *gata va fi*

judecata, făcîndu-să dentru el ***ori*** *la moarte,* ***ori*** *la certare,* ***ori*** *la pagubă de avuție,* ***ori*** *la legături* (Ezd. 7:25).

Uneori se foloseşte în aceeaşi frază un cumul de conjuncţii disjunctive:

— *au* apare împreună cu *sau*: *să vor închina lor, soarelui* ***au*** *lunei* ***sau*** *la tot ce-i dentru podoaba ceriului* (Deut. 17:3), *ci* ***sau*** *foc,* ***au*** *vînt,* ***au*** *pripêlnic văzduh,* ***au*** *țîrcălamul stêlelor,* ***au*** *sîlnică apă,* ***au*** *luminătorii ceriului dregători a lumii dumnedzăi au socotit* (Sol. 13:2);

— *ori* împreună cu *au*: *cu nevoință să vor certa,* ***ori*** *cu moarte,* ***ori*** *cu certare,* ***au*** *cu pagubă de argint,* ***au*** *cu aducere* (3Ezd. 8:27).

III.9.1.4. Conjuncţiile coordonatoare concluzive

Raportul concluziv se exprimă de obicei în MS. 45 prin conjuncţiile *dară* şi *deci*.

Dară are valoare concluzivă în contexte ca: *Sihem, ficiorul mieu, au ales cu sufletul fata voastră; dați-o* ***dară*** *lui pre ea fămêie* (Fac. 34:8), *Nu pren Dumnedzău arătarea lui iaste? Povestiți-mi* ***dară*** *mie* (Fac. 40:8), *Eu voi trimite pre voi și veți jirtvui Domnului Dumnedzăului vostru în pustiiu, ce nu departe să vă întindeți să mêrgeți. Rugați-vă,* ***dară,*** *pentru mine cătră Domnul* (Ieş. 8:28), *Destul iaste voao a încungiura muntele acesta! Întoarceți-vă* ***dară*** *spre miadzănoapte!* (Deut. 2:3).

Considerat adverb cu sensul 'aşadar, prin urmare' în Arvinte 1994:15, *dară* situat în interiorul propoziţiei este pus pe seama influenţei exercitate de originalul grecesc, în care apare, în aceeaşi poziţie, *οὖν* sau *δή*.

Deci (< *de* + *aci*) s-a gramaticalizat cu valoare concluzivă: *Acoleá ai întrat a fi prișleț și nu a giudeca giudeț!* ***Deci*** *acum vom chinui mai rău pre tine decît pre ei.* (Fac. 19:9), *Domnul mieu știe că copiii sîntu mai moi, si oile și vacile să șchiopeteadză la mine;* ***deci*** *să le vei goni o dzi pre înse, vor muri toate dobitoacele.* (Fac. 33:13), *Și iată, slugile tale s-au bătut,* ***deci*** *strîmbătate vei face nărodului tău.* (Ieş. 5:16), *voi m-ați asuprit pre mine fără de milă;* ***deci,*** *văzînd a mea rană, têmeți-vă!* (Iov 6:21).

Rareori, şi *ci* are valoare concluzivă[140], în contexte de tipul: *și acum, face-voi ție carele ai scris;* ***ci*** *tîmpină-mă la Ptolemaida, pentru ca să ne vedem împreună, și mă voi încuscri ție în ce chip ai dzis.* (1Mac. 10:56).

III.9.2. Conjuncţiaile subordonatoare

III.9.2.1. Conjuncţia subordonatoare *ca*

Cele mai multe conjuncţii subordonatoare nu sînt specializate; cu cele mai numeroase valori figurează în MS. 45 conjuncţiile *că* şi *de*. Astfel, *că* poate introduce:

— circumstanţiale cauzale: *și m-am spămîntat,* ***că dăspuiat sîntu*** (Fac. 3:10);

— completive directe: *și vădzu Domnul Dumnedzău* ***că s-au înmulțit răutățile oamenilor pre pămîntu*** (Fac. 6:5), *iată* ***că am înțeles*** (Fac. 42:2), *veți povesti ficiorilor voștri* ***că pre uscat au trecut fiii lui Israil Iordánul*** (Ios.4:22);

— subiective: *nu ți-i destul* ***că ai luat pre bărbatul mieu?*** (Fac. 30:15), *părea-mi-să* ***că voi legați mănunche la mijlocul cîmpului*** (Fac. 37:6);

— atributive: *și acesta-i semnu voao* ***că voi socoti eu preste voi spre rêle*** (Ier. 44:29);

— completive indirecte: *și-ți vei aduce aminte* ***că rob ai fostu în pămîntul Eghiptului și te-au mîntuit Domnul Dumnedzăul tău de acoló*** (Deut. 15:15);

— circumstanţiale de relaţie: *jură-te mie întru Domnul* ***că nu vei surpa sămînța mea denapoia mea și nu vei ştêrge numele mieu dentru casa tătîne-mieu*** (1Reg. 24:22), *s-au făgăduit* ***că le va trimite acoló*** (3Ezd. 4:44);

— circumstanţiale consecutive: *ce ți-au făcut nărodul acesta,* ***că ai adus pre înșii păcat mare?*** (Ieş. 32:20), *ce strîmbătate am făcut ție și slugilor tale și nărodului acestuia,* ***că tu mă dai la casa păzii?*** (Ier. 37:17) etc.

III.9.2.2. Conjuncţia subordonatoare *de* (*dă*)

Conjuncţia *de* (care apare şi cu forma *dă*, în urma velarizării lui *e*) introduce în MS. 45:

— completive directe: *și trimisă corbul să vadză* ***de au încetat apa*** (Fac. 8:7), *voi vedea* ***de încă trăiescu*** (Ieş. 4:18);

— atributive: *Om, om* ***de va blăstăma pre Dumnedzăul lui,*** *păcat va lua* (Lev. 24:16);

— circumstanţiale condiţionale: ***de va fi parte bărbătească,*** *îl ucideți,* ***iară de va fi fămeiască,*** *îl crutați* (Ieş. 1:16);

— subiective: *și cum va fi* ***dă vom mêrge la Cheila*** (1Reg. 23:3);

— concesive (cînd conjuncţia *de* are sensul 'chiar dacă'): ***dă vei bate pre cel fără minte, în mijlocul adunării necinstindu-l,*** *însă nu vei lua nebuniia lui* (= 'chiar dacă vei bate pre cel fără minte...., tot nu vei lua nebuniia lui') (Parim. 27:22) etc.

---

[140] Această valoare este semnalată, în special în documente, la început de frază, în Frâncu 2009:333.

III.9.2.3. Conjuncția subordonatoare *căci* (*căce*)

Conjuncția *căce/căci* introduce frecvent cauzale: *și au plînsu nărodul* ***căci au lovit Domnul întru nărod rană mare foarte*** (1Reg. 6:19), *binecuvîntat ești* ***căci ai veselit pre mine*** (Tov. 8:12), dar poate introduce și completive directe: *privêște cu ochii tăi cătră mare (...) și vedzi cu ochii tăi* ***căce nu vei trêce pre Iordánul acesta*** (Deut. 3:27), completive indirecte: *și-ți vei aduce aminte* ***căce rob ai fostu în pămîntul Eghíptului*** (Deut. 24:22) etc.

III.9.2.4. Conjuncțiile subordonatoare *că* și *căci* ca mărci ale vorbirii indirecte

Că și *căci* servesc deseori la transpunerea unui enunț asertiv în vorbire indirectă: *și dzise* ***căci mărturie iaste întru mijlocul lor*** (Ios. 22:34), *dzicîndu* ***că cu moarte să moară*** (Jud. 21:5), *dzise* ***că să vor întoarce de cătră strîmbătate*** (Iov 36:10) etc. Conectorul *că* poate fi și marcă a discursului direct legat: *dzicîndu* ***că:*** *„mă voi pogorî cătră fiiul mieu plîngîndu în iadu"* (Fac. 37:34), *au dzis* ***că:*** *„toți noi vom muri!"* (Ieș. 12:33), *dzis-am* ***că:*** *mă va mîngîia patul mieu* (Iov 7:13), *să nu zici* ***că:*** *„pentru Domnul m-am depărtat"* (Sir. 15:11), *să nu zici* ***că:*** *„el m-au înșelat"* (Sir. 15:12), *vesti lui Ioan la Gázara că au pierit tatăl lui și frații lui și* ***că:*** *„au trimis pre tine să te omoară"* (1Mac. 16:21).

III.9.2.5. Conjuncția subordonatoare *să*

Conjuncția *să* este prezentă în MS. 45 cu valoarea condițională primară, moștenită din latină (lat. *sī* > *se* > *să*)[141]: ***să nu voi eu trêce la tine,*** *nice tu cătră mine vei trêce movila aceasta* (Fac. 31:52), ***să nu vei vrea*** *să-l trimiți pre însul, iată, eu lovescu toate hotarăle tale cu broaște* (Ieș. 8:2), ***să veți întra în pămîntul*** *carele va da voaă Domnul după cum au grăit, crutați slujba aceasta* (Ieș. 12:25), ***să va zdrobi dintele robului sau roabei lui,*** *volnici ii va trimite pre ei pentru dintele lor* (Ieș. 21:27), ***să va mîncîndu mînca-va den cărnuri a treia dzi,*** *nu va priimi celuia ce-i aduce lui* (Lev. 7:8).

Să introduce, de asemenea, finale: *și trimisă porîmbul după însul* ***să vadză*** *de au încetat apa de pre pămîntu* (Fac. 8:8), *acum dară ia-mblă* ***să punem făgăduință eu și tu*** (Fac. 31:44), subiective: *mai bine* ***să o dau ție pre însă*** (Fac. 29:19), completive directe: *nu poci* ***să mă scol înaintea ta*** (Fac. 31:35) etc.

III.9.2.6. Conjuncția subordonatoare cu valori multiple *dacă* (*daca*)

În MS. 45 conjuncția *dacă* apare și cu forma *daca* (nu și *deaca*, *deacă* sau *deca*). În legătură cu această conjuncție, Arvinte 1988:83 a identificat două norme: una moldovenească cu *dacă*, devenită mai tîrziu literară, și alta muntenească, cu *deaca*, respectiv *deca* (cf. și Gheție 1975:177-178). *Dacă/daca* introduce:

— temporale: *iară ficiorii lui Iacov veniră de la cîmpu și,* ***dacă au audzit,*** *să umiliră oamenii* (Fac. 34:7), *și* ***dacă vădzu Domnul*** *că să apropie să vadză, îl chemă pre însul Domnul den căpînă* (Ieș. 3:4), *s-au făcut gîlceavă de moarte întru toată cetatea grea foarte,* ***dacă au întrat săcriiul lui Dumnedzău Israil acoló*** (1Reg. 5:11), ***daca sosi vrêmea a să aduce jirtva,*** *și veni Ilíe prorocul* (3Reg. 18:35), *și* ***daca să săvîrșiră toate acêstea,*** *ieși tot Israil* (2Paral. 31:1), *și* ***dacă veni despre fața lui Iudith și a slugilor lui,*** *s-au mirat toți pen frîmsêțele fêței ei* (Idt. 10:24).

— cauzale: *și* ***dacă am părăsit a tămîia împărătêsei ceriului,*** *ne împuținăm de pîine toți și cu sabie și cu foamete ne sfîrșim* (Ier. 44:18), *și* ***dacă să pliniră dzilele călătoriei și nu veniia,*** *dzise Tovit:...* (Tov. 10:2);

— condiționale: ***dacă ne iaste dat noao a trăi de la Domnul,*** *aceasta dăstul noao iaste* (Tov. 5:25);

— completive directe: *vedeți* ***dacă să va smeri inima lui Amnon*** (2Reg. 13:22).

Frâncu 2009:149 arată că, de la valoarea principală (temporală și cauzală), *dacă* s-a apropiat treptat de prototipul condițional, care era conjuncția *să*, ajungînd să o izoleze pe aceasta din ce în ce mai mult, facînd-o incompatibilă cu indicativul și condiționalul.

III.9.2.7. Conjuncția subordonatoare compusă cu valori multiple *ca să*

Conjuncția compusă *ca să* introduce frecvent circumstanțiale de scop: *și-i scoase pre înși de în țara haldeilor* ***ca să margă în țara hanáneilor*** (Fac. 11:31), *l-au povețit pre el Dumnedzău* ***ca să mîntuiască șie nărod, ca să pui tu nume, ca să faci mărire și arătare, ca să scoți tu dentru fața***

[141] În legătură cu sensul condițional al lui *să*, concurența exercitată de *de* și *dacă* și fixarea lui *să* ca morfem al conjunctivului (care a avut ca efect favorizarea înlocuirii infinitivului prin conjunctiv, dar și pierderea posibilității lui *să* de a se combina cu indicativul și condiționalalul) vezi Frâncu 2000 și Frâncu 2009:334.

nărodului tău *pre carii ai mîntuit șie den Éghiptu, limbi și lăcașuri* (2Reg. 7:23), dar introduce şi completive directe: *eu nu voi putea* ***ca să mă mîntuiescu*** (Fac. 19:19), *nu va vrea fata* ***ca să margă cu mine îndărătu*** (Fac. 24:5), subiective: *nu s-au făcut de la împăratul* ***ca să omoară pre Avennir, ficiorul lui Nir*** (2Reg. 3:37) sau consecutive: *iară să vor fi puțini într-o casă,* ***ca să nu fie destui la o oaie,*** *să ia împreună cu însul pre vecini, pre aproapele său* (Ieş. 12:4).

III.9.2.8. Conjuncția subordonatoare compusă cu valori multiple *pentru ca să*

Conjuncția compusă *pentru ca să* introduce, în general, circumstanțiale de scop: *să nu mîncați dentru însul, nice să vă atingeți de însul,* ***pentru ca să nu muriți*** (Fac. 3:3), *și adu,* ***pentru ca să mănîncu*** (Fac. 27:4), ***pentru ca să vă ispitească pre voi*** *au venit Dumnedzău cătră voi* (Ieş. 20:20); în următorul context, *pentru ca să* introduce însă o atributivă: *s-au plinit dzilele* ***pentru ca să întru la însă*** (Fac. 29:21).

III.9.2.9. Locuțiunea conjuncțională *pentru căce/ pentru căci*

Locuțiunea conjuncțională *pentru căce/ pentru căci* introduce circumstanțiale cauzale: *și să vor blagoslovi întru semințiia ta toate limbile pămîntului* ***pentru căci ai ascultat glasul mieu*** (Fac. 22:18), *și să rugă Isaac Domnului pentru Revéca, fămêia lui,* ***pentru căci era stearpă*** (Fac. 25:21) sau apare ca element interogativ specific enunțurilor interogative parțiale (cf. Irimia 1997:361): *și dzise Domnul Dumnedzău lui Cáin:* ***pentru căci te-ai scîrbit și pentru căci ți-au cădzut fața?*** (Fac. 4:6), ***Pentru căci stai afară?*** (Fac. 24:31), ***Pentru căci leneviți?*** (Fac. 42:1), ***Pentru căce grije-i Domnului,*** *de tu ai fost la lucruri fără prihană?* (Iov 22:3).

O singură ocurență are locuțiunea conjuncțională *pentru căci că* (introduce o cauzală): *și mielușița o va plăti înșeptită* ***pentru căci că au făcut cuvîntul acesta*** (2Reg. 12:6).

III.9.2.10. Locuțiunile conjuncționale concesive *măcar că* şi *măcar de*

Locuțiunile conjuncționale *măcar că* și *măcar de* introduc doar concesive: *încă nu să vor rușina,* ***măcar că pentru rătăcirea bodzilor s-au înfruntat mai nainte*** (Is. 45:17), ***măcar că va fi neştine desăvîrşit întru fiii oamenilor,*** *cea de la tine înțelepciune lipsindu-să, întru nimic să vor socoti* (Sol. 9:6), *și* ***măcar de să va rîndui asupra mea tabără,*** *nu să va înfricoșa inima mea* (Ps. 26:5), ***măcar de ți s-ar ruga vrăjmaşul cu glas mare,*** *să nu-l asculți* (Parim. 26:25), *și* ***măcar de vei mêrge la chitiêni,*** *nici acoló odihnă va fi ție* (Is. 23:12).

III.9.2.11. Conjuncția concesivă *săvai*

O singură ocurență are conjuncția *săvai* 'deşi, chiar dacă': *și* ***săvai de către împuținarea vîrtutea să va opri a păcătui,*** *dă va afla vrême, face-va rău* (Sir. 19:24).

III.9.2.12. Locuțiunea conjuncțională *de folos*

Într-un singur caz, locuțiunea *de folos* se foloseşte cu sensul (indicat, de altfel, într-o explicație marginală) 'măcar să': ***de folos să him pierit întru pierirea fraților noştri înaintea Domnului!*** (Num. 20:3). Această întrebuințare a fost explicată de Arvinte (1994:31) prin faptul că Nicolae Milescu a îmbogățit cuvîntul *folos* (al cărui etimon este *ὄφελος*), prin atracție paronimică, cu sensul și funcțiile gr. *ὄφελον*. În rest, locuțiunea *de folos* are valoare adjectivală sau adverbială: *frații întru nevoi* ***de folos*** *să fie* (Parim. 17:18), *căci omul acesta nu* ***de folos*** *grăiêşte* (Ier. 38:4), *să nu hulești preste tot sfatul* ***de folos*** (Tov. 4:24).

III.9.2.13. Relativele conjuncționale *cum* şi *cît*

Dintre elementele provenite din alte clase lexico-gramaticale, dar care funcționează, contextual, asemenea conjuncțiilor, notăm cazul relativelor *cum* și *cît*.

Cum are în mai multe contexte valoarea lui *că* și introduce completive directe: *și vădzu* ***cum nu poate*** (Fac. 32:25), *și ei nu știia* ***cum Iosif aude*** (Fac. 42:23). De asemenea, conectorul *cum* introduce circumstanțiale de mod: *tămîiască-să întîi, dară,* ***cum să cuvine*** (1Reg. 2:16), subiective: *să află scris întru ea* ***cum să nu între amanitêni și moavitêni întru adunarea lui Dumnedzău pînă în vac*** (Neem. 13:1) sau temporale: ***cum să făcură întru pustiire,*** *îndată sfîrșiră-să* (Ps. 72:19).

Cît poate introduce consecutive: *și lovi Iiú pre toți ceia ce au rămas în casa lui Ahaav, în Iezráel, și pre toți gingașii lui și pre cunoscuții lui și pre popii lui,* ***cît n-au lăsat lui rămășiță*** (4Reg. 10:11), completive directe: *ca să văz* ***cît lărgimea lui iaste și cît lungimea*** (Zah. 2:2), atributive: *el și tot nărodul* ***cît era cu însul*** (Fac. 35:6), circumstanțiale cantitative: *să mănînci poamă* ***cît vei sătura sufletul tău*** (Deut. 23:25), *au băut vin mult foarte,* ***cît nu au băut niciodineoară întru o dzi*** (Idt. 12:18); unele circumstanțiale

cantitative sînt introduse prin *cît* precedat de *întru*, elementul corelativ din regentă fiind *întru atîta*: *și* ***întru cît*** *ii smeriia pre înșii,* ***întru atîta*** *să făcea mai mulți și să întărea foarte, foarte* (Ieş. 1:12).

III.9.2.14. Locuţiunile conjuncţionale *ca cînd(u)* şi *ca cum*

Locuţiunile conjuncţionale *ca cînd(u)* şi *ca cum* introduc circumstanţiale de mod ipotetice sau predicative: *pentru aceasta am văzut fața ta* ***ca cîndu are vedea neştine faţa lui Dumnedzău*** (Fac. 33:10), *vor fugi* ***ca cîndu are fugi de la război*** (Lev. 26:36), *acum va linge adunarea aceasta pre toți prenpregiurênii noștri,* ***ca cîndu are linge viţălul cêle verzi den cîmpu*** (Num. 22:4), *veți da căpetenie preste ei* ***ca cum aţi pogorî la cîmpu*** (Idt. 14:2) / ***ca cînd n-aş fi fost*** *m-am făcut?* (Iov 10:19), *va fi nărodul* ***ca cînd are fi ars de foc*** (Is. 9:19) *fă-te* ***ca cum ai şti*** (Sir. 32:9) etc.

III.10. Interjecţia

III.10.1. Interjecţii afective

În categoria aşa-numitelor interjecţii afective (care exprimă stări psihice, reacţii afective etc.) şi care, din punct de vedere pragmatic şi discursiv, sînt considerate interjecţii expresive/emotive, se încadrează *o* şi *vai* (care apar în MS. 45, în mai multe contexte, repetate).

O este considerată, în textele traduse, o reproducere a interjecţiei greceşti corespunzătoare: *ὦ ὦ* (Arvinte 1994:17, Frâncu 2009:153): *ce-s cetățile acêstea carele mi-ai dat mie,* ***o,*** *frate?* (3Reg. 9:13), *cuvînt al mieu cătră tine,* ***o,*** *boiêrine!* (4Reg. 9:5), *miluiți-mă, miluiți-mă,* ***o,*** *priêtenilor,* (Iov 19:21), ***o,*** *Doamne, mîntuiêște dară!* ***o,*** *Doamne, bine călătorêște dară!* (Ps. 117:24), *pasă cătră furnică,* ***o,*** *lêneșule!* (Parim. 6:6) ***o,*** *cetate minciunoasă!* (Ier. 6:6), ***o,*** *muntêne!* (Ier. 17:3), *văietați-vă:* ***o, o,*** *dzi!* (Iez. 30:26), ***o, o,*** *fugiți de la pămîntul crivățului, dzice Domnul,* (Zah. 2:6), ***o,*** *fericiți ceia ce îndrăgesc pre tine!* (Tov. 13:15), ***o,*** *Israil, cîtu-i de mare casa lui Dumnedzău și îndălungat locul cîștigului lui!* (Var. 3:15), ***o,*** *rea gîndire, de unde te tăvălișí să acoperi uscatul cu vicleșug?* (Sir. 37:3), ***o,*** *moarte, cîtu-i de amară pomenirea ta la om ce-i în pace întru ale lui* (Sir. 41:1), ***o,*** *mai amară acum durere ispitindu-te* (Iosip 15:16).

Interjecţia *o* se constituie în „enunţuri neanalizabile, componente ale unor enunţuri complexe, întemeiate pe relaţia de incidenţă" (Irimia 1997:305).

Considerată o „creaţie expresivă (...) probabil foarte veche", interjecţia *vai* a fost explicată fie ca provenind din fondul autohton, fie din lat. *vae*, fie, în textele traduse, o reproducere (prin greacă sau slavonă) a ebr. *waz* (Frâncu 2009:153); în MS. 45, interjecţia *vai* apare în contexte ca: *și dzise Ghideon: „****vai*** *mie, Doamne, Doamne, căci am vădzut pre îngerul Domnului față cătră față."* (Jud. 6:22), *că de voi păgîní,* ***vai*** *de mine!* (Iov 10:15), ***vai,*** *că nemerniciia mea s-au îndelungat;* (Ps. 119:5), ***vai*** *ție, cetate cariia împăratul tău iaste tînăr și boiêrii tăi dimineață mănîncă!* (Ecles. 10:16), ***vai,*** *limbă păcătoasă, nărod plin de păcate, sămînță rea, fii fără dă lêge, părăsit-ați pre Domnul* (Is. 1:4), ***vai*** *sufletul lor, pentru căci au sfătuit sfat rău asupra lor* (Is. 3:8), ***vai*** *celui fără dă lêge, rêle după faptele mîinilor lui întîmpla-să-va lui!* (Is. 3:10), ***vai*** *de cei ce adîncu sfat fac și nu pren Domnul!* (Is. 29:14), ***vai, vai,*** *căci adaose Domnul trudă cu durêre mie* (Ier. 45:3), *aduseși dzi, numiși vrême; făcură-să mie,* ***vai, vai***! (Plîng. 1:22), *și să făcu după toate răotățile tale,* ***vai, vai*** *ție dzice Adonaí Domnul* (Iez. 16:23), *întru toate căile să va grăi: '****vai, vai!****'* (Am. 5:16), ***vai*** *limbilor ce să scoală asupra rodului mieu* (Idt. 16:15).

Notăm, în ceea ce priveşte comportamentul sintactic al interjecţiei *vai*, că aceasta poate primi complement indirect: ***vai ţie****, Moav!* (Num. 21:29), ***vai de mine****, fata mea,* (Jud. 11:35), ***vai noao****!* (1Reg. 4:7), ***vai celor ce scriu vicleşug*** (Is. 10:1), *soarele au răsărit și au sărit și nu au cunoscut locul ei,* ***vai lor****!* (Naum. 3:17).

MS. 45 conţine şi construcţii prepoziţionale cu *la*, echivalente cu dativul: *și* ***vai la cela*** *unul, cînd va cădea și nu va fi al doilea să-l rădice pre însul* (Ecles. 4:10), ***vai la inima*** *tînjalnică, căci nu crêde, pentru acêea nu să va acoperi* (Sir. 2:14).

Aceeaşi interjecţie se construieşte, rareori, cu un complement direct: ***vai pre Navan****, căci au pierit;* (Ier. 48:1) sau chiar cu subiect: ***vai eu,*** *căci să sfîrșaște sufletul mieu pre cei omorîți!* (Ier. 4:31). De asemenea, *vai* îşi poate atrage în ipostaza de constituent dependent sintactic un circumstanţial de loc: ***vai preste Vavilon*** *împregiur, întru dzua răotății ei!* (Ier. 51:2).

Substantivată, interjecţia *vai* poate fi element component într-un subiect multiplu: *și era scris întru ea* ***plîngere şi viersu şi vai*** (Iez. 2:10); de asemenea, interjecţia poate apărea în poziţia de nume predicativ: *la cine-****i vai****? la cine-i gîlceavă? la cine-s judêțe?* (Parim. 23:29).

Adăugăm şi construcţia intensivă *vai preste vai*: ***vai preste vai*** *și făgăduință preste vestire va fi* (Iez. 7:26).

Interjecția *vai* este adesea componentă a unor enunțuri complexe, întemeiate pe relația de incidență: ***vai**, frate!* (3Reg. 13:30), ***vai**, Doamne, mărturia văduii carea eu lăcuiescu cu ea tu ai căznit, ca să omori pre fiiul ei?* (3Reg. 17:20) etc.

Marcate prin patru vrahii scrise cu roșu, apar și interjecțiile primare afective *a* și *oh*, într-o notă marginală referitoare la sintagma *vai de mine* (Jud. 11:35): ***a, a*; *oh, oh.***

III.10.2. Interjecția volitivă *iată*

O frecvență ridicată înregistrează interjecția volitivă *iată*[142], al cărei corespondent grecesc este *ἰδού* (cf. Arvinte 1988:84); din punct de vedere pragmatic și discursiv, *iată* face parte din categoria interjecțiilor prezentative, care au rolul de a „prezenta alocutorului obiecte, persoane sau evenimente din contextul situațional" (GBLR:317): ***iată** focul și lêmnele* (Fac. 22:7), *și **iată** era Lía* (Fac. 29:25), ***iată** sîngele făgăduinții* (Ieș. 24:8), ***iată** nărodu pogorîndu den vîrvurile munților* (Jud. 9:36).

Frecvent, *iată* intră, la fel cu verbele tranzitive, în relație sintactică cu un complement direct, realizat în propoziție sau în frază: ***iată lêspedzile** pre mîinile lui Moisí* (Ieș. 34:29), *și **fiii** miei **iată-i** întru voi* (1Reg. 12:2), ***iată robul** tău!* (2Reg. 9:6), ***iată făt**!* (Iov 3:3), ***iată că l-am blagoslovit pre însul*** (Fac. 17:20), *și **iată că vom mêrge*** (1Reg. 9:7).

În mai multe situații, *iată* intră în relație sintactică cu un nominativ, cel mai frecvent cu pronumele *eu*: *și dzise: „**iată eu**!"* (= 'iată-mă!') (Fac. 22:1) (care are în greacă echivalentul *ἰδοὺ ἐγώ* [Arvinte 1988:84]), *și-l chemă îngerul Domnului den ceriu și dzisă: „Avraam, Avraam!" Și el dzise: „**Iată eu**!"* (Fac. 22:11), *și chemă pre Isav, ficiorul lui cel mai bătrîn, și-i dzise lui: „Fiiul mieu!". Și dzise: „**Iată eu**!"* (Fac. 27:1), *Nu frații tăi pascu la Sihem? Ia-mblă și te voi trimite cătră înșii. Și-i dzise lui: „**Iată eu**!"* (Fac. 37:12), *⌊și dzise ⌊lui⌋: „**Iată eu**, doamne".* (1Reg. 1:8), *alergă cătră Ilí și dzise: „**Iată eu**; ce m-ai chemat?"* (1Reg. 3:5), *să duse la Ilí al doilea rîndu și-i dzise: „**Iată eu**, ce m-ai chemat?"* (1Reg. 3:6).

În afara lui *eu*, *iată* se construiește și cu forma de plural a pronumelui personal de persoana I sau cu un substantiv propriu: *venindu la ei, dziseră: „**Iată noi**, robii tăi"* (Fac. 50:18), *dzise Ilíe lui Avdiú: „Eu sîntu. Pasă, dzi domnului tău: '**Iată Ilíe**!'"* (3Reg. 18:8).

Interjecția *iată* se poate constitui și într-un enunț incident, component al unui enunț complex (Irimia 1997:305): *și eu, **iată**, rădic făgăduința mea voă și sămînției voastre* (Fac. 9:9), *și veni și, **iată**, Ilí ședea pre jețul său lîngă ușa cetății* (1Reg. 4:13).

Iată poate primi mărci de persoană (*iată-o-i*, *iată-l-ăi*): *„Unde iaste Sára, fămêia ta?" Și el, răspundzîndu, zise: „**Iată-o-i** la cortu".* (Fac. 18:9), *dzise fraților lui: „Mi s-au dat argintul și **iată-l-ăi** întru sacul mieu"* (Fac. 42:28), *și să făcură toți ceia ce-l vădzuse pre el ieri și alaltaieri, și **iată-l-ăi**, el, în mijlocul prorocilor prorocind* (1Reg. 10:11).

Arvinte 1988:84 consideră că în cazul formei *iată-l-ăi*, *ăi* a rezultat printr-o modificare a lui *îi* = *e* 'este'.

III.10.3. Interjecția injonctivă *ia*

Ia nu se întrebuințează ca interjecție prezentativă, prin care i se atrage atenția locutorului, ci ca interjecție injonctivă, prin care se exprimă îndemnul la o acțiune (cel mai frecvent, acțiunea respectivă fiind exprimată prin verbul *a îmbla*): ***ia**-mblă dară să adăpăm pre tatăl nostru vin* (Fac. 19:32), *acum dară **ia**-mblă să punem făgăduință eu și tu* (Fac. 31:44), ***ia**-mblă și te voi trimite cătră înșii* (Fac. 37:12), ***ia**-mblați să-l omorîm pre el* (Fac. 37:19), ***ia**-mblă cu noi împreună și bine îți vom face* (Num. 10:29), ***ia**-mblă, blastămi-mi mie pre Iacov și **ia**-mblă, osîndêște-mi pre Israil* (Num. 23:7), ***ia** blăm să te sfătuiescu ce va face nărodul acesta nărodului tău* (Num. 24:14), ***ia** vino, răsîpêște făgăduința ta cea cătră Vaasá* (3Reg. 15:19), *și acum, **ia** vino și să întrăm și să spunem la casa împăratului!* (4Reg. 7:9).

III.10.4. Interjecții și locuțiuni interjecționale de atitudine

În categoria interjecțiilor de atitudine se încadrează:

— *amin*: *după aceasta, poftimu-vă tuturor lîngă sănătate și tot binele, **amin**!* (Cuv.II, [909/2]), *și va dzice tot nărodul: «**Amin**!»* (1Paral. 16:36), *și dzise toată adunarea: „**Amin**!"* (Neem. 5:13), *răspunse tot nărodul și dzise „**Amin**!", rădicînd mîinele lor* (Neem. 8:8), *și dzise cu el „**Amin**!" și dormiră amîndoi noaptea* (Tov. 8:8), *binecuvîntat mîntuitoriul Israil întru cei de pururea ani. **Amin**.* (3Mac. 7:23);

— *alliluia* (o singură ocurență): *și vor zice toate hudițile lui «**Alliluia**!»* (Tov. 13:17).

În această categorie ar putea fi încadrate (ca locuțiuni interjecționale) și unele formule exclamative ca:

[142] În ceea ce privește proveniența lui *iată*, Frâncu 2009:153 menționează atît opinia lui Ciorănescu (s.v. *ia*), care îl explică din reducerea lui *ia uite*, cît și opinia lui SCRIBAN ș.a. care îl explică din v. sl. *eto*, bulg. *jato*.

— *pre sănătaatea lui faraon*: *întru aceasta veți arăta:* ***pre sănătaatea lui faraon****, nu veți ieși de aicea de nu fratele vostru cel mai tînăr va veni aicea* (Fac. 42:15);

— *pentru numele tău*: *încetează,* ***pentru numele tău!*** *Să nu pierdzi scaunul mărirei tale! Adu-ți aminte să nu răsîpești făgăduința ta cea împreună cu noi!* (Ier. 14:21).

III.10.5. Verbe provenite din interjecţii

În ceea ce priveşte verbele formate de la interjecţii, notăm că în mai multe contexte se întrebuinţează forme flexionare ale verbului *a (să) văieta*: *vrêmea-i* ***a să văieta*** *și vrêmea-i a juca.* (Ecles. 3:4), ***văietați-vă,*** *cêle cioplite, în Ierusalim și în Samaría!* (Is. 10:10), ***văietați-vă,*** *porțile cetăților,* (Is. 14:31), *încingeți-vă saci și bociți-vă și* ***văietați-vă*** (Ier. 4:8) etc.

O ocurență are gerunziul *ciripind*, care explică, într-o notă marginală, verbul *păsărind*: *și lumea toată o voi lua cu mîna ca un cuiubu și ca niște părăsite oaă voi rădica și nu iaste carele mă va scăpa pre mine sau îmi va grăi împotrivă și dășchizînd gura și* ***păsărind*** (Is. 10:14).

11. Concluzii privitoare la fenomenele morfologice din MS.45

Dincolo de importanţa culturală şi de aspectele controversate şi captivante referitoare la paternitatea sa, manuscrisul 45 pune la dispoziţia cercetătorilor un cîmp de investigaţie extrem de bogat. Existenţa, într-un text de dimensiuni considerabile (peste 900 de pagini), a unei problematici lingvistice ample şi diverse îndreptăţeşte pe deplin interesul pentru studiul acestui vechi manuscris românesc.

Acceptînd ideea conform căreia „elementele limbii fac parte nu numai dintr-o structură caracteristică unei anumite epoci de dezvoltare a limbii, ci şi dintr-o structură constituită în timp şi cu caracter de proces în timp”, istoria limbii române fiind văzută, din acest motiv, „ca succesiune de norme şi ca norme coexistente în timp ale unor variante literare” (Frâncu 2009:17), am urmărit felul în care se reflectă în MS.45 atît normele perioadei, cît și variaţiile, schimbările de ordin morfologic. Analiza diacronică, îmbinată cu cea sincronică, a evidenţiat, la fiecare clasă lexico-gramaticală, atît elementele stabile, care au asigurat continuitatea sistemului morfologic, cît și inovaţiile, unele aflate în faze incipiente, altele, în faze avansate.

IV. STUDIU ASUPRA LEXICULUI DIN MS. 45

de

EUGEN MUNTEANU

Un studiu complet asupra lexicului din MS. 45, în raport cu vastitatea textului, cu bogăția extraordinară a materialului lexical brut și cu marea complexitate și diversitate a claselor lexicale, a fenomenelor privind originea, istoria (etimologia), semantica, circulația, distribuția regională și stilistica lexicului vechi românesc rămîne un deziderat de viitor. Cel mai mult regretăm că timpul și resursele noastre nu ne-au permis să inițiem o examinare fie și sumară asupra unor sfere importante cum sînt cea a frazeologiei și a terminologiei (biblice). Ne-am mulțumit, în contextual realizării prezentei ediții, să efectuăm o analiză atentă a „specialităților lexicale", adică a acelor unități lexicale care pun probleme grave și evidente de înțelegere cititorului modern și, poate, chiar presupusului receptor contemporan cu producerea textelor! Noutatea absolută pe care ediția noastră o introduce în filologia românească este studiul sistematic al numelor proprii, domeniu de cercetare față de care filologia românească are mari datorii. O altă noutate de metodă pe care am introdus-o constă în apelul permanent la sursele originale ale traducerii, pentru explicarea corectă a contextelor și a sensurilor unităților lexicale.

IV.1. Lexicul comun

Lexicul comun al unei limbi este un concept operațional rar folosit, mai ales în contexte discursive în care dorim să distingem între statutul funcțional al cuvintelor „obişnuite" (substantive, adjective, pronume, verbe etc.) și cel al numelor proprii (antroponime, toponime, zoonime, horonime etc.). Dezvoltarea rapidă a cercetărilor din domeniul onomasticii în ultimele decenii a pornit, între altele, și de la constatarea unor profunde diferențe, nu doar de statut semiologic, ci și între funcțiile comunicative și textual-discursive ale numelor proprii în comparative cu numele comune.

Această constatare justifică decizia noastră de a trata sistematic dar separate elementele din lexicul comun și cele din lexicul onomastic.

IV.1.1. Tratamentul elementelor lexicale cu unică atestare (hapax legomena), al cuvintelor rar folosite, cu forme sau sensuri diferite de cele actuale etc.

IV.1.1.1. Cîteva disocieri de metodă

Viaţa cuvintelor în imensul spaţiu semantic al hipertextului biblic este fascinantă şi surprinzătoare. Posibilitatea unei perspective deopotrivă sistematice şi diacronice asupra dinamicii limbii literare pe care ne-o oferă tradiţia biblică textuală românească ne rezervă mari surprize, mai ales în domeniul semanticii lexicale. Cititorul obişnuit poate întîmpina dificultăţi majore de înţelegere a multor cuvinte din textele biblice mai vechi. Aceste dificultăţi se datorează pe de o parte materiei biblice în sine, adică existenţei unor valori semantice speciale ale lexemelor, valori semantice legate de orizontul cultural, antropologic şi mitico-religios al textului originar. Pe de altă parte, multe dificultăţi

rezultă din schimbările de sens pe care cuvintele le suferă sau ieşirii lor din uz. De aceea, sarcina filologului este să explice, pe cît posibil exhaustiv, înţelesurile acestor frecvente «specialităţi lexicale» biblice. Procesul de investigaţie filologică este laborios, implicînd nu doar o bună relaţionare, pînă la familiaritate, cu textele româneşti vechi, ci şi o cunoaştere cel puţin satisfăcătoare a limbilor-sursă ale tradiţiei biblice româneşti, greaca şi slavona mai ales, latina într-o oarecare măsură. Foarte utilă, uneori necesară, este, pentru lexicologul-biblist, şi cunoaşterea principalelor limbi de cultură moderne (germana, franceza, engleza). Ideală ar fi şi o bună iniţiere în limba ebraică.

În capitolul de faţă îmi propun să prezint, cu ajutorul cîtorva exemple din, versiunea «Milescu revizuită» a *Vechiului Testament*, cuprinsă în Ms. 45, metoda de lucru pe care am perfectat-o pentru studiul lexicului biblic[143]. Mă voi concentra aici asupra lexemelor cu unică atestare (*hapax legomena*), şi asupra unităţilor lexicale foarte rare, atestate (uneori exclusiv) în textul studiat şi în alte texte vechi. Rezultatele micro-monografiilor vor fi însumate în glosarul analitic de la sfîrşitul acestui capitol.

Pentru interpretarea corectă, în toată complexitatea lor lexicologică, a termenilor obscuri din textele biblice, trebuie să avem în vedere în mod constant şi implicaţiile traductologice ale demersului nostru interpretativ. Cîteva dintre delimitările de ordin traductologic pe care trebuie să le avem constant în vedere ar fi următoarele:

- Hipertextul biblic într-o limbă dată (în cazul nostru, româna) se prezintă ca un un imens edificiu verbal, alcătuit din texte produse în epoci diferite, de persoane cu competenţe diferite, cu interese multiple şi diferite, cu obiective diferite; toate aceste determinări externe trebuie cunoscute cît mai bine.

- Procesul traducerii implică un act discursiv special, care presupune din partea traducătorului analiza detaliată şi completă, urmată de asumarea textului din limba-sursă şi, ulterior, de refacerea acestuia în limba-ţintă. În acest proces nu se transpun, se ştie, cuvinte separate, ci texte întregi.

- Limbile, chiar cele (foarte) înrudite între ele, sînt, prin natura lor, fundamental diferite ca modalităţi de reprezentare (semantizare) a realităţii extra-lingvistice. Orice text are deci la bază o limbă în care se construieşte, aşadar, pe baza unui cod specific. Pe baza acestui cod, în fiecare text se construieşte o arhitectură de sensuri, care se referă, adică desemnează, obiecte sau stări de lucruri extralingvistice cu ajutorul semnificaţiilor lexicalizate la un moment dat într-o limbă istorică dată. Or, semnificaţiile pre-existente în limbi diferite fiind diferite, rezultă că traducerea implică refacerea actului de desemnare, precum şi a sensurilor în limba-ţintă, traducătorul folosindu-se de semnificaţiile structurate într-un mod idiomatic în lexiconul acestei de-a doua limbi. Iar aici intervine extrem de bogata tipologie a problemelor şi dificultăţilor de traducere a textelor biblice, de multe ori aflate la interferenţa nu doar a două limbi, ca în actele de traducere obişnuite, ci a mai multora, unele dintre ele cu statutul de limbă „moartă“ (latina, greaca, ebraica biblică, slavona), ca să folosim, din raţiuni de comoditate, această nefericită metaforă.

Complexitatea maximă a textului scriptural a reclamat din partea traducătorilor mari eforturi de echivalare a unor conţinuturi complexe. Atît prin dimensiunile sale, cît şi prin raportare la epoca în care a fost alcătuit, textul «versiunii Milescu» a *Vechiului Testament* se caracterizează printr-o mare bogăţie lexicală, în cea mai mare parte neexplorată. Studiul ştiinţific detaliat şi complet al lexicului din Ms. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române în ansamblul său şi în toate articulaţiile sale istorice şi funcţionale este o sarcină pe care o reportăm pentru viitorul apropiat. Prin glosarul analitic pe care prezentăm ne propunem un obiectiv practic urgent: acela de a-l ajuta pe cititorul de astăzi să înţeleagă vechea versiune biblică în specificul ei primar. Pentru aceasta, în lista de cuvinte pe care le vom trata detaliat, în manieră lexicografică, vom reţine în principiu acele elemente lexicale (absolut) necunoscute sau cu un conţinut semantic opac pentru cititorul actual. Este vorba, în principiu, de arhaisme lexicale în raport cu româna modernă, elemente lexicale specifice limbii vechi şi, mai ales, împrumuturi contextuale (slavonisme sau grecisme şi ebraisme) specifice textului biblic. Se adaugă o serie de creaţii lexicale ale traducătorului sau ele revizorilor săi, care reclamă o contextualizare corectă. Pe lîngă formele atestate în text, însoţite de

143 Vezi de asemenea şi Munteanu 2008d, passim, şi Munteanu 2011, passim.

explicații morfologice esențiale și de indicații de circulație, unitățile lexicale reținute sînt prevăzute cu o scurtă definiție (explicare a sensului), precum și cu indicații etimologice minimale.

Deși, în afară de cazul, foarte improbabil, al descoperirii manuscrisului autograf al Spătarului, va rămîne pentru totdeauna foarte greu, dacă nu imposibil, să facem demarcări textuale între contribuția sa primară și adaosurile sau modificările revizorilor săi ulteriori, marele cărturar moldovean trebuie considerat unul dintre fondatorii tradiției textuale biblice românești. Interesantă în sine, ca problemă de istorie literară, paternitatea impozantului document este însă secundară dacă o comparăm cu fascinantul cîmp de investigație pe care textul în sine îl pune în fața cercetătorilor. După părerea mea, miza cea mai mare, evitată sau neglijată pînă în prezent de specialiști, constă în posibilitatea de a aborda textul drept ceea ce este, adică o traducere de un grad maxim de dificultate. Avantajul esențial pe care textul din MS. 45 îl oferă cercetătorilor, în comparație cu numeroase alte texte românești vechi, este dat de faptul că știm cu precizie care este originalul avut la îndemînă de traducător (*Septuaginta* de la Frankfurt, 1597), ce alte „izvoade" suplimentare a întrebuințat (*Septuaginta* de la Londra, 1653, *Biblia* slavonă de la Ostrog, 1581, cîteva ediții ale *Vulgatei*) și cunoaștem deopotrivă și metoda folosită de traducători, cea a reproducerii literale a textului primar, cu consultarea sistematică, mai ales în pasajele obscure, și a izvoadelor secundare!

IV.1.1.2. Recomandări pentru *Dicționarul limbii române* al Academiei Române (DLR)

În secțiunea de față a studiului meu, am selectat aproximativ 950 de unități lexicale care, în urma confruntării cu DLR și alte surse lexicografice, am constatat că necesită explicații suplimentare privind conținutul semantic, valoarea contextuală, prima atestare, circulația sau etimologia. Dincolo de interesul științific general, intenția mea este și aceea de a pune la dispoziția redactorilor DLR informații lexicologice și istorice pe care le consider importante, utile și demne de a fi luate în calcul la redactarea noii versiuni a dicționarului academic. Ca redactor la DLR, știu că textul tipărit al *Bibliei de la București* (1688) a fost „fișat" cu grijă, la vremea lui, încă de H. Tiktin, iar unitățile lexicale și citatele reținute de acesta au fost încorporate în DLR. Unele dintre contextele de acest tip se află și în Ms. 4ucurești, ceea ce antedatează prima atestare a cuvîntului respectiv cu cîteva decenii. Sînt însă foarte numeroase cazurile în care cuvinte mai rare sau mai obscure au fost înlocuite de revizorii de la București și au rămas doar în Ms. 45, meritînd așadar să fie înregistrate ca atare.

Semnalez în acest context o problemă de concepție lexicografică pe care coordonarii DLR vor trebui să o rezolve prin asumarea unei decizii solid argumentate. Este vorba de faptul d a c ă elementele lexicale livrești, cu circulație restrînsă, unele redusă exclusiv la textele biblice, cum sînt unele ebraisme, dar și unele grecisme sau slavonisme, merită sau nu, trebuie sau nu, să fie incluse în lista de cuvinte a dicționarului academic, general și istoric, al limbii române. După părerea mea, atributul de „dicționar tezaur" al limbii române, pe care îl folosim din ce în ce mai frecvent cînd vorbim de DLR, ne-ar obliga la o decizie pozitivă în această privință. În fond, se știe, DLR este consultat de specialiști, cel mai adesea, nu atît pentru cuvintele din fondul lexical fundamental, cît mai ales pentru a afla explicații referitoare la asemenea „lexikalische Besonderheiten" cum sînt cele pe care le propun și discut în secțiunea de față!

Mai este un aspect asupra căruia doresc să atrag atenția. Am constatat de multă vreme că, frecvent, identificarea și definirea unui sens contextual prezintă, în practica redactării la DLR, unele deficiențe, adesea cu rezultate negative grave, cum ar fi i d e n t i f i c a r e a g r e ș i t ă a v a l o r i i d e s i g n a t i v e a unui termen de origine biblică, i g n o r a r e a s a u d e f i n i r e a i n e x a c t ă a u n o r s e n s u r i s p e c i a l e. Cauza principală a acestor erori trebuie căutată în ignorarea contextului specific, în superficialitatea evaluării profilului lexicografic al unui lexem sau al unui sens, ori în caracterul inadecvat al metodelor și procedurilor aplicate. Prin felul în care am procedat, am căutat să elimin sau cel puțin să diminuez deficiențele menționate. Pentru lămurirea sensului sau a sensurilor cuvintelor am apelat în mod obligatoriu la comparația cu echivalentul grecesc din *Septuaginta*, și anume al acelei ediții a *Septuagintei* pe care traducătorii au indicat-o ca „izvod principal" (Frankfurt, 1597). Am apelat de asemenea, constant, la versiuni filologice autorizate ale *Septuagintei*, publicate recent în limbi de cultură importante (engleză, germană, franceză), pentru a

verifica justeţea sau veridicitatea interpretării semantice pe care o propun. Am apelat, atunci cînd a fost cazul, ca de exemplu la termenii de natură tehnică, deopotrivă şi la conţinutul versiunii ebraice originale, mediată de versiunea modernă din *Biblia* de la Ierusalim. De mare utilitate mi-a fost consultarea unor dicţionare recente ale lexicului grecesc din *Septuaginta*, precum şi a unor dicţionare mai vechi ale limbii greceşti, unde lexicul biblic este foarte bine reprezentat. Pentru cuvintele cu o unică atestare, am dat integral contextele în care acestea apar, împreună cu secvenţa echivalentă din originalul grecesc. Am practicat o permanentă raportare la DLR, aşa încît contribuţia mea poate fi considerată şi o p r o p u n e r e d e a m e l i o r a r e a „dicţionarului tezaur”. În ceea ce mă priveşte, consider că adoptarea şi „codificarea”, ca norme de redactare la DLR, a propunerilor mele metodologice ar putea contribui la diminuarea erorilor constatate şi, implicit, la creşterea calităţii celui mai important dicţionar istoric al limbii române.

Sînt dator să precizez că timpul avut la dispoziţie mi-a permis ca, în studiul de faţă, să mă concentrez doar asupra explicării unităţilor lexicale „speciale”. Am lăsat de o parte, pentru altă ocazie, discutarea numeroaseleor c a l c u r i l e x i c a l e, s e m a n t i c e s a u d e s t r u c t u r ă, o problematică vastă şi completă a cărei clarificare am iniţiat-o de altfel cu alt prilej[144].

Întrucît ne adresăm cititorului instruit, cu o oarecare iniţiere în literatura românească veche, nu am socotit necesar să reţin în glosarul analitic cuvinte care, deşi specifice limbii vechi, pot fi uşor înţelese în context, fie ele elemente comune precum *hulă, hulitor, a făţări, limbut, clevetnic*, *a oţărî, pîră, a semeţi,* sau împrumuturi culte transparente din punct de vedere semantic, precum *chiparis, chedru, tíran*. De asemenea, nu vor fi reţinute în glosarul analitic cuvinte precum *îndărăpnic, frîmseţe, sărăiman, porîncă* sau *polemar*, care pot fi uşor recunoscute, în ciuda formei lor diferite faţă cea actuală. Am socotit de asemenea că nu pun probleme de înţelegere frecventele forme negative, nominale (*neajutoriu*, *nemilă* sau *neplouare*) sau verbale (*a neajutora, a nedrepta, a nevicleni*), creaţii ad hoc, în procesul traducerii, inspirate de corespondentele lor din limbile greacă sau slavonă.

IV.1.1.3. Exemplificări

Încep aşadar prezentarea detaliată a exemplelor pe care le promiteam, pentru a ilustra procedura de identificare şi precizare a valorilor semantice ale unor cuvinte cu unică atestare.

Într-un pasaj din *Cartea lui Iov* (39:13) în Ms. 45 întîlnim următorul pasaj, obscur nu doar prin construcţia sintactică defectuoasă, ci şi prin prezenţa a trei elemente lexicale preluate ca atare din originalul grecesc: *Aripa celor ce să veselesc*, ***neélassa****, să va zemisli* ***asída*** *şi* ***nesa***, redare literală după SEPT.FRANKF. (identic în acest loc cu SEPT.RAHLFS): *Πτέρυξ τερπομένων νεέλασα, ἐὰν συλλάβῃ ἀσίδα καὶ νέσσα.* Menţionînd în treacăt valoarea condiţională, arhaică, a conjuncţiei *să* ‘dacă’ (< lat. *si*), înlocuită deja în BIBL.1688 prin *dacă* (*Aripa celor ce să veselesc neelása, de va zămisli asída şi nésa*), ne punem întrebarea ce trebuie să înţelegem prin cele trei misterioase cuvinte, *neelassa, asida* şi *nesa.* Primul lucru pe care îl remarcăm este acela că Milescu, traducătorul primar al versetului, pare să fi preluat cuvintele ca atare din greacă, fără să-şi mai fi bătut capul cu înţelegerea semnificaţiei lor. Această atitudine este asumată şi de revizorii săi sucesivi, mai întîi anonimul moldovean (probabil Dosoftei sau unul diuntre colaboratorii lui apropiaţi, potrivit ipotezei lui N.A. Ursu) apoi şi ultimii revizori, cei de la Bucureşti, care nu «diortosesc» aici decît înlocuirea formei *zemisli* cu *zămisli* şi mutarea accentului în primul cuvînt obscur, în rest formularea enunţului citat din *Cartea lui Iov* rămînînd intactă.

Autorul celeilalte traduceri româneşti din secolul al XVII-lea, cuprinsă în Ms. 4389 (probabil Daniil Panoneanul, în opinia aceluiaşi N.A. Ursu), deşi a avut versiunea lui Milescu la îndemînă, a preferat aici să traducă literal după textul versiunii slavone de la Ostrog, tipărită în anul 1581, pe care îl urmează cel mai adesea cu fidelitate, preluînd de acolo, întocmai, şi formele sensibil diferite ale cuvintelor în cauză. În Ms. 4389, găsim aşadar: *Şi veselindu-se elassa cu aripile şi de va îngreca asadda şi nóssa.* după slavon. ***Крíлома веселѧ́щеса є̂ласса а̂ще зачнетъ а̂сада и носса*** (BIBL.OSTROG)

Vulgata, pe care atît revizorii lui Milescu, cît şi Daniil Panoneanul, o mărturisesc drept izvod secundar, nu a fost luată, în conjectura pe care o

[144] Vezi Munteanu 2008d, capitolul *Tipuri de calcuri lexicale în Biblia de la Bucureşti (1688) şi în versiunile preliminare contemporane (Ms. 45 şi Ms. 4389).*

discutăm, în calcul. Formularea explicită din versiunea latinească — *Penna struthionis similis est pennis herodii et accipitris* (VULG.) a fost transpusă fără probleme de prelaţii greco-catolici români de la Blaj care, între 1760-1761, au produs o versiune independentă, rămasă în manuscris pînă în vremea noastră, mai precis pînă în 2005, cînd a fost editată de o echipă de filologi clujeni păstorită de acad. Eugen Simion şi îndrumată de Ioan Chindriş: *Peana struţului aseaminea iaste cu peana herodii şi a uliului* (VULG.BLAJ).

IV.1.1.3.1. Exemplificare: *neélassa*

Dacă revenim însă la succesiunea directă a *Bibliei de la Bucureşti*, vom consta că Samuil Micu, primul ei revizor, în ediţia sa tipărită la Blaj în 1795, urmărind îndeaproape şi el *Septuaginta*, dar inspirat de prezenţa numelui păsării *struthio* în *Vulgata*, încearcă timid o clarificare a contextului, reformulînd versetul astfel: *Aripa struţionilor neelasa, de va zămisli asida şi nesa* (BIBL.MICU). Obscuritatea întregului context nu este deloc eliminată, nici chiar prin explicaţia dată de Micu într-o notă infrapaginală la versetul citat: „Neelasa e cuvînt jidovesc care însămnează bucurie, săltare“. Tipărind la Petersburg în 1819 textul biblic „din Transilvanie“, adică versiunea lui Samuil Micu, Gavrilă Bodoni şi colaboratorii lui au încercat timid să folosească informaţia dată de Micu în nota citată mai sus, introducînd-o într-o paranteză: *Aripa strutionilor neelassa (veselitorilor), de va zămisli Asída şi Néssa* (BIBL.1819). Cîteva decenii mai tîrziu, în ediţia sa de la 1854-1856, episcopul Filotei al Buzăului revine la soluţia lui Micu, de la care preia, cu minime adaptări fonetice, inclusiv formulările din notă: *Aripa struţilor neelassa, de va zămisli Asida şi Nesa?* şi în notă: „Neelasa este cuvînt evreesc, care însemnează bucurie, săltare“ (BIBL.FILOTEI). În fine, ultimul „diortositor“ al textului primar al lui Milescu, mitropolitul Andrei Şaguna, revine în ediţia sa de la 1856-1858, la formularea de la 1819: *Aripa struţilor neelasa: veselitorilor, de va zămisli Asida şi Nessa* (BIBL.ŞAGUNA).

Primii care renunţă definitiv la obscurele cuvinte biblice originare sînt revizorii sinodali de la 1914. Nu am reuşit să ne dăm seama dacă s-au orientat după vreo versiune modernă sau au interpretat contextul potrivit propriei judecăţi, fapt este că versetul Iov 39:13 apare în cea dintîi Biblie sinodală formulat astfel: *Aripele struţilor se întind: cît de frumoase sunt aripele struţului* (BIBL.1914).

Beneficiind de rezultatele exegezei biblice moderne, sintetizate pe de o parte în ediţiile critice ale versiunilor originare ale textelor biblice (ebraic, grecesc sau latinesc), precum şi în diferitele traduceri în limbile moderne principale (engleză, germană, franceză), traducătorii români din secolul al XX-lea înlocuiesc bizarele ebraisme prin numele păsărilor pe care termenii ebraici originari se presupune că le desemnau. În principalele versiuni româneşti integrale din epoca menţionată, versetul menţionat din *Cartea lui Iov* îl citim aşadar în formulări dintre cele mai nuanţate, adesea de o mare expresivitate, datorate traducătorilor, mai ales cînd aceştia erau scriitori, precum Radu Galaction sau Valeriu Anania: *Aripa struţiului bate fără încetare, dară totuşi are ea óre aripa séŭ pana cocostêrcului?* (BIBL.1874); *Aripa struţului bate cu veselie, de-ai zice că este aripa şi penişul berzei* (BIBL.CORN. 1921, 1924 şi 1926) dar *Aripa struţoaicei se clatină cu mîndrie, dar sunt ele oare penele şi penişul berzei?* (BIBL.CORN.1934); *Aripele struţului sunt negrăit de agere: struţul are pene prea frumoase şi mîndru peniş* (BIBL.1936); *Aripa struţilor e zburdalnică, are pană frumoasă şi stuf de cîrlionţi* (BIBL.RADU-GAL.); *Aripele struţului sunt negrăit de agere: struţul are pene prea frumoase şi mîndru peniş* (BIBL.1944); *Aripile struţului sînt negrăit de agere; struţul are pene preafrumoase şi mîndru penaj* (BIBL. 1968 şi BIBL. 1990); (cu licenţele inimitabile specifice şi cu o punctuaţie sui generis) *Ştii struţul?: are aripi ce'n umbra lor se'ntind; vai, struţul: ce frumoase sunt aripile lui!* (BIBL.ANANIA).

Analizele întreprinse de autorii unor versiuni filologice de prestigiu ne ajută mult să lămurim lucrurile. Am apelat mai întîi la două recente versiuni biblice, în limbile engleză şi germană, ale *Septuagintei*, unde găsim următoarele opţiuni de traducere: *Der Flügel derer, die sich freuen, schlägt lustig, wenn du die Störchin oder Falkin ergreifst* (SEPT.GERM.); *The wing of those that take delight neelasa if it conceives asida and nesa* (SEPT.ENGL.). Observăm aici, chiar la filologii moderni, concretizarea, în raport cu originalul grecesc al *Septuagintei*, celor două tipuri de opţiuni posibile, practicate în fond şi de vechii traducători. În timp ce exegeţii germani (Wolfgang Kraus şi Martin Karrer) explicitează sensurile ebraismelor originare (*die sich freuen* 'care se bucură', *die Störchin* 'femela struţului' şi *Falkin* 'femela şoimului', avertizîndu-ne în notele de subsol aferente că au încercat să precizeze sensurile

primare ale ebraismelor din textul grecesc, autorii recentei versiuni englezeşti (Albert Pietersma şi Benjamin G. Wright) preferă menţinerea în text a celor trei cuvinte ebraice (*neelasa*, *asida* şi *nesa*), pe care le glosează în notele de subsol prin sintagmele: *appears glad* 'se arată veselă', *stork* 'barză' şi, respectiv, *plumage* 'penaj'.

Alte versiuni moderne aproximează contextul cam în aceleaşi direcţii interpretative: *Der Fittich der Straussin hebt sich frölich; aber ist's ein Gefieder, das sorgsam birgt?* – „Aripa femelei struţului se ridică vesel, dar oare este aceasta un penaj care învăluie cu îngrijire?" (BIBL.LUTHER); *L'aile de l'autruche bat allègrement, et que n'a-t-elle le pennage de la cigogne et du faucon?* – „Aripa femelei struţului fîlfîie vesel, şi oare nu are ea penajul berzei şi al şoimului" (BIBL.JER.); *Munter schwingt sich der Flügel der Straussenhenne - ist es die Schwinge des Storches oder des Falken?* - „Sprinten fîlfîie aripa femelei struţului - este aceasta aripa berzei sau a şoimului? (BIBL.ELBERFELDER).

În rezumat, ebraismul biblic *neélassa* se referă în textul ebraic originar, probabil, la pasărea pe care o numim astăzi în limba română struţ (*Struthio camelus*).

IV.1.1.3.2. Exemplificare: *asída*

Cîteva cuvinte despre al doilea cuvînt obscur din contextul citat mai sus din *Cartea lui Iov*, şi anume *asida*. În afară de locul menţionat, cuvîntul se mai regăseşte în Ms. 45 (ca şi în BB), la Ierem. 8,7 în următorul context: *Şi* ***asida*** *în cer cunoscu vrêmea ei.* Corespunzînd gr. ἀσίδα din SEPT.FRANKF., ebraismul este menţinut de urmaşii direcţi ai Bibliei de la Bucureşti (BIBL.MICU, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA. Revizorii ulteriori au găsit de cuviinţă să dezambiguizeze cuvîntul astfel: *erodiul* (BIBL.1914), *cocostîrc* (BIBL.BRIT.1911, BIBL. BRIT.1921, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926) şi *barza* (BIBL. RADU-GAL, BIBL.1968, BIBL.ANANIA). Independentă de curentul principal, o interpretare interesantă dar în aceeaşi direcţie găsim la traducătorii greco-catolici blăjeni: *ţiconia* (BIBL.VULG.), opţiunie poerfect justificată de sursa latinească principală: *ciconia* (VULG.).

Ar fi vorba deci, raportîndu-ne şi la versiunile moderne citate în paragraful anterior, de pasărea pe care o numim astăzi, de regulă, *barză* (*Ciconia ciconia*). O confirmare ne-o oferă lexicografii, în cunoscutul dicţionar englez al limbii greceşti LIDDELL-SCOTT, s.v., găsim echivalentul 'Storck', cu cele două trimiteri din cărţile *Iov* şi *Ieremia*. Mai aflăm aici şi că ebraismul ἀσίδα (după ebr: *ḥ*[a]*sidhah*), apare în greaca *Septuagintei* în ocurenţă cu gr. ἐρωδιός. Numai că, după cum am arătat pe larg în altă parte (cf. Munteanu 2008d:110), la *Levitic* 11:19, gr. ἐρωδιός (lat. *herodio*, slavon. **ородионъ**), desemnînd în originalul ebraic probabil o varietate de bîtlan (*Ardea cinerea*), a fost transpus prin *erodiul* (Ms. 45, Ms. 4389, BIBL.HELIADE) sau *erodionul* (BIBL.1688, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA).

IV.1.1.3.3. Exemplificare: *nessa*

Cît priveşte, în fine, cel de-al treilea termen obscur din citatul de mai sus din Cartea lui Iov, unitatea lexicală *nesa*, după gr. νεσσα (fără accent în *Septuaginta*), constatăm că dicţionarele limbii greceşti nu îl înregistrează, ca şi pe νεέλασα. Ne vom pulţumi aşadar să aplicăm aici un criteriu statistic, adoptînd soluţia pe care o găsim la cei mai mulţi interpreţi moderni: numele „şoimului".

IV.1.1.3.4. Exemplificare: *soţietáte*

Cuvîntul merită un scurt comentariu, deoarece pare să reprezinte prima atestare absolută a acestui important cuvînt în limba română, mecanismul creării sale ilustrînd într-o manieră expresivă una din căile de producere a termenilor aparţinând vocabularului intelectual al limbii române. În DLR, s.v. *societate*, cele mai vechi atestări vin din texte de la sfîşitul secolului al XVIII-lea. Creatorul termenului, traducătorul iniţial sau revizorul său moldovean, a efectuat un împumut după lat. *societas*, *-tis*, procedînd poate şi analogic, prin derivare de la *soţie* 'asociat, partener' (s.m. în limba veche) + suf. –*ă*(*e*)*tate*. Reacţia faţă de acest neologism a revizorilor ultimi ai textului, cărturarii de la Bucureşti, a fost, de fiecare dată, surprinzătoare. Iată, mai întîi, cele trei contexte, veritabile loca oscura în textul primar al *Septuagintei*: a) *Sufletul … va minţi cătră aproapele-şi, au întru zălojire, au pentru soţietate, au pentru jeac* (Lev. 6:2). Sintagma echivalentă din SEPT.FRANKF. este gr. περὶ κοινωνίας, interpretată de exegeţii moderni drept o referire la o relaţie patrimonială, mai precis la o 'proprietate comună', cf. *wegen gemeinsamen Eigentums* 'din cauza unei proprietăţi comune' (SEPT.GERM.), *regarding joint ownership* 'privitor la o proprietate asociativă' (SEPT.ENGL. 2007). Altă interpretare posibilă: *sign of fellowship, gift, contribution* 'semn de asociere, dar, contribuţie' (GR.ENGL.). În BIBL.1688, sintagma *pentru soţiire*

reprezintă o transpunere globală, cuvîntul *soțiire* fiind înregistrat în DLR cu sensul 'asociere', cu acest citat din BIBL.1688, dar şi cu unul mai vechi, dintr-un document de la anul 1652. b) *Acêstea dzice Domnul: Să nu întri la soțietatea lor și să nu mergi să te bocești și să nu plîngi pre ei* (Ier. 16:4). Sintagma echivalentă din SEPT.FRANKF. este gr. *εἰς θίασον αὐτῶν,* interpretată de exegeţii moderni drept o referire la un ritual păgîn specific: *their revel* 'orgia lor' (SEPT.ENGL.2007), *mourning fest* 'festivitate funebră' (GR.ENGL.), sau la o asociere pe baze religioase: *Kultgemeinde* 'comunitate cultuală' (SEPT.GERM.). Prin opțiunea *în danțul lor* (BIBL.1688), revizorii de la Bucureşti au făcut apel la unul dintre sensurile comune ale gr. *θίασος*, acela de 'sărbătoare; dans' (cf. BAILLY, s.v.). c) *Crescu mai tare pentru soțietátea hrănii* (Iosip 13:22). În sintagma corespondentă (gr. *διὰ συντροφίας*) din *Septuaginta*, subst. *συντροφία*, literal 'împreună hrănire' (calchiat prin *soțietatea hrănii*!), desemnează în mod generic (despre un grup de oameni) faptul de a fi educaţi împreună, cf. *common education* 'educaţie comună' (GR.ENGL.), *gemeinsames Aufwachsen* 'creştere, educaţie comună' (SEPT.GERM.), *common nurture* 'hrănire, îngrijire, educaţie comună' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688 ne întâmpină o gravă (şi amuzantă!) eroare de lectură a revizorilor (sau a vreunui copist!), care au crezut că sintagma *pentru soțietatea hrănii* din manuscrisul originar trebuie transcrisă *pentru soțiia ta te hrăniiu!* Cf. Munteanu 2008d: 106 şi urm.

IV.1.1.4. Cuvinte din fondul autohton

O problemă importantă a lexicologiei istorice româneşti o constituie dinamica aşa-numitelor elemente lexicale autohtone sau provenind din substratul geto-dac, preroman, al limbii române. Pornind de la o listă maximală a acestor cuvinte din fondul autohton (cca 200 de unităţi lexicale), aşa cum se conturează aceasta în scrierile unor Bogdan Petriceicu Hasdeu, Ion I. Rusu, Ariton Vraciu, Gh. Ivănescu sau Grigore Brâncuş, am înregistrat în textul nostru prezenţa, adesea cu mai multe ocurenţe, a cca 90 de asemenea unităţi. Toate, fără excepţie, aparţin fondului principal lexical românesc, desemnînd realităţi, obiecte, stări de lucruri, concepte sau acţiuni de interes vital şi central pentru viaţa omului.

a) fenomene sau obiecte naturale, geografice sau meteorologice: *abur* (şi derivatul vb. *aburi*), *amurg* (prezent doar prin derivatul vb. *amurgi*), *baltă*, *codru, genune, groapă, pîrîu*;

b) verbe importante, uzuale: *agăța, adia, ameți, arunca, băga, cruța, dărîma* (şi derivatul subst. *dărîmare*), *lepăda*, *leșina*, *mișca*, *răbda*, *reazem* (prezent doar prin derivatul vb. *răzima*), *rădica*, *scula*, *scurma*, *sugruma, uita, urdina*, *vătăma*;

c) adjective sau adverbe importante: *mare, pururi, sterp, bucura* (şi derivatele *bucuros și bucurie*), *tare*;

d) sfera vieţii casnice, obiecte, ustensile, unelte, elemente ale inventarului gospodăresc, agrar sau pastoral: *argea*, *baligă, bardă, bălțat, bărdan, beci, bold, bortă, brînză, brîu*, *brî̆nă* (etimologie nesigură), *bucată, bucium, bulgăre, burduhm căpută* (şi derivatul vb. *căpută*), *cătușă, cîrlig, cursă*, *custură*, *fărîmă* (şi ă, derivatul vb. *fărîmâ*), *fluier*, *gard, jumătate, mălai*, *pînză*, *leagăn* (prezent doar prin derivatul vb. *legăna*), *stînă*, *strungă*, *traistă*, *țarc*, *țarină*, *țăruș*, *undrea, urcior, vatră, zestre, zgardă*;

e) sfera umanului, părţi ale corpului omenesc, atitudini sau calităţi, meserii: *brîncă* (etimologie nesigură), *boașă, borî, buigui, burtă, buză*, *copil*, *cocon, gîde, grumaz*, *gușă*, *mire, moș* (cu derivatele: *moșie, moș[t]nean, moș[t]neni, moș[t]nenire*), *prunc, stăpîn* (şi derivatele *stăpîni, stăpînitor, săpînire*), *stărnut* (şi derivatul *stărnutare*), *șale*, *zgău* (etimologie nesigură), *brudiu* (etimologie nesigură);

f) nume de plante, păsări şi de animale: *bălaur, brad*, *cioară*, *copaci*, *fluture* (doar prin derivatele *fluturá, fluturátec, flutărăciúne*) *ghimpu*, *măceș*, *măgar*, *mînz*, *mugur*, *murg*, *sîmbure*, *sîmcea*, *stejar, strugure* (şi derivatul diminutival: *strugurаș*), *țap*.

IV.1.1.5. Cuvinte moştenite din limba latină

În momentul cînd Nicolae Spătatul Milescu a început traducerea din greacă a *Septuagintei*, pe la jumătatea secolului al XVII-lea, el şi cei care i-au călcat pe urme ca revizori aveau deja la îndemînă o limbă scrisă exersată de mai bine de o sută de ani, cu variante literare regionale conturate şi cu varietăţi funcţionale (stilistice) distincte, între care varietatea sau stilul bisericesc era cel mai bine conturat. Cît priveşte limba comună, adică sistemul lingvistic deductibil din diferitele sub-sisteme normative, acesta îşi consolidase de multă vreme, din punct de vedere tipologic, caracterul romanic, atît în gramatică, cît şi în lexic. Impozantul text care este MS. 45 ilustrează funcţionalitatea unui lexic fundamental al cărui nucleu îl constituiau cuvintele moştenite din limba latină. Din lista foarte bogată,

aproape completă a elementelor lexicale moştenite din limba latină, reţinem aici, ca exemple, doar o parte din acele cuvinte moştenite primare care pun cititorului de astăzi oarecare probleme de recunoaştere a formei sau de înţelegere a conţinutului: *apleca, arínă, astrucá, áustru, bátă, cerbíce, chiar* (adj.), *curá, custá, decínde* sau *decíndea, despúne, dimicá, genune, imá, împlătá, îmblá, ímple, împutá, îngrecá, înmustrá, înmutá, înturná, înturnáre, învínce, învești, învitá, mădúhă, măiéstru, mănúnt, mêser, mînecá, murá, oárze, păsá, răpáos, răpoosá, sărbá, sîmceá, síngiuri* (şi, rar, *síngeruri sau síngere*), *spămîntá trúfă, vas, véri, víntre, vîrtós, vîrtúte, zănátec, zbea, zgáibă.* Lista cuvintelor formate de la cuvintele primare moştenite din limba latină pe teritoriul limbi române prin derivare, regresie sau schimbarea valorii gramaticale este încă şi mai mare. Spicuim cîteva zeci din indice şi din glosarul analitic: *cúrăre, cuviitór, desfeciorí, despuíre, despuitór, fărmăcătór, fărmăcătoríe, fărmăcătúră, fușciór, fúște, gemănáre, împutăciúne, împutáre, împutătór, îndrắpnic, îndrăpnicéște, îndrăpnicí, îndrăpnicíe, îndulcetúră, înfumá, lingărí, lingăriciúne, lucrói, măiestríe, mănuntáie, mănunțí, meseretáte, mînecát, mînecátă, mînecătúră, moitúră, mucáre, neputínță, pắríng, părtuí, păscătór, pilúg, pliní, pliníre, puciós, rășchirá, rășchiráre, ruăritúră, somnoroșá, sorb, stărnutáre, stíngheci, știopít, ștuipí sau știopí, suiér, vintricél, vîrtoșíme, zilíre* etc.

O menţiune specială trebuie făcută cu privire la dinamica lexicului creştin primar românesc în MS. 45. Ţinînd seama de restricţiile de desemnare impuse în mod obiectiv de orizontul specific Vechiului Testament, în care multe dintre conceptele creştine lipsesc, constatăm că, la nivelul ansamblului, incluzînd aşadar şi prefeţele, cei mai mulţi dintre termenii creştini de origine latină sînt totuşi prezenţi: *lége*, *botedzá, păgín* (cu derivatele *păgînătáte* şi *a păgîní, bisérică, creștín, a creștiná, bisérică, Dómnul, Dumnedzéu.* Atributul fundamental al lui Dumnezeu, acela de 'stăpân' este sistematic desemnat în Ms. 45, potrivit normei consolidate încă din secolul al XVI-lea în textele cu conţinut bisericesc, prin adjectivul *despuitor*, respectiv substantivul *Despuitor* (de cele mai multe ori la una din formele paralele şi concurente de vocativ *Depuitoare* sau *Despuitorule,* în sintagme precum *Despuitoare Doamne* (Fac. 15:8) sau *Despuitorule Doamne* (Fac. 15:2). Verbul *a despune* (< lat. *disponere*) este încă foarte viguros în epocă, mai ales la marii autori moldoveni, Varlaam şi Dosoftei, fiind activ, în MS. 45, împeună cu paradigma derivativă aproape completă: *despuietor a tot pămîntul Eghípetului* (Fac. 45:8), *despuirea ta* (Est. 4:16), *despuiește limbilor* (Ps. 21:31), *Atotdespuitor* (frecvent). Perechea sinonimică funcţională *stăpîn/ a stăpîni*, care se va impune în secolul următor în uz, eliminînd perechea *despuitor/ despune*, este extrem de frecvent folosit de Milescu şi revizorii săi, dar exclusiv cu referire la oameni, şi nu la Dumnezeu.

Un fenoment similar de substituţie funcţională la fel de interesant şi la fel de important din punct de vedere simbolic afectează exprimarea în textul nostru a noţiunii 'a elibera; a mîntui'. Desemnată în secolul anterior prin seria (de sorginte slavonă) *spăsí, spăsénie, Spăsitór*, această noţiune centrală este semnificată în MS. 45 exclusiv prin seria *mîntuí, mîntuire, Mîntuitor*, precum în sintagmele frecvente *mîntuindu-l mîntuiaște, jîrtva de mîntuire, Dumnedzău, mîntuitoriul meu.* Subst. *spăséniei* şi vb. *spăsí* apar o singură dată, dar în prefaţa către cititor.

IV.1.1.6. Ebraisme

O problemă generală a vechilor traduceri biblice, indiferent de limba-sursă folosită de traducători, constă în prezenţa, mai mult sau mai puţin semnificativă, a aşa-numitelor ebraisme, elemente lexicale cu statut de xenisme (cuvinte adoptate spontan în texte, fără a parcurge procesul de adaptare la limba împrumutăroare). Momentul împrumutării lor contextuale prin transpunerea din ebraică a textelor biblice reprezintă momentul absolut al „pătrunderii" respectivelor ebraisme în limba împrumutătoare. Alături de numeroasele fenomene de transfer de structuri sintactice sau frazeologice şi a calcurilor lexicale (de formă sau de conţinut), prezenţa ebraismelor lexicale reprezintă marca textuală distinctivă majoră a traducerilor biblice în epoca veche a culturilor europene. Numărul şi frecvenţa ebraismelor în vechile traduceri se explică prin preminenţa principiului literalismului în concepţia despre traducerea textelor sacre, unde, potrivit arhicunoscutei alegaţii a Sf. Ieronim, după care „se află un mister şi în ordinea cuvintelor". Frecvenţa şi funcţiile textuale ale ebraismelor în *Septuaginta* a fost remarcată de multă vreme de exegeţi.

Despre ebraismele din textele biblice româneşti s-a scris foarte puţin. Prima distincţie care trebuie operată în ceea ce priveşte specificul ebraismelor în textul de care ne ocupăm, este aceea că, în timp ce

ebraismele din textul grecesc al *Septuagintei* pot fi calificate drept e b r a i s m e d i r e c t e, în traducerea efectuată de Nicolae Spătarul Milescu, care are la bază *Septuaginta*, putem vorbi doar despre ebraisme indirecte, unităţi lexicale preluate din textul grecesc, în acele contexte în care traducătorul grec, probabil din cauză că nu avea la îndemînă un cuvînt potrivit, a preluat ca atare cuvîntul ebraic. Substantive în marea lor majoritate, cele aproximativ o sută treizeci de ebraisme lexicale pe care le-am selectat şi supuse unei descrieri lexicologice extinse în glosarul lexical analitic de mai jos au statutul unor î m p r u m u t u r i c o n t e x t u a l e directe din greacă, elementul lexical respectiv prezentînd aceleaşi mărci textuale ca şi în textul sursă, şi anume:

- se imită în mod aproximativ, cu erori fonetice, forma originară a corespondentului ebraic;
- marcarea accentului este aleatorie, lipsind cel mai adesea;
- substantivele se prezintă ca elemente indeclinabile, după modelul ebraic;
- adesea, o formă de plural în ebraică este tratată în textul tradus ca o formă de singular;
- desemnează obiecte specifice universului iudaic specific (nume de plante sau animale, elemente ritualice sau cultice, obiceiuri, nume de sărbători, piese de îmbrăcăminte, elemente din arta şi tehnica construcţiei etc.).

După cum se poate constata din consultarea atentă a glosarului analitic de mai jos, aceste elemente lexicale nu au fost considerate de cercetători cuvinte româneşti propriu-zise, nefiind, în consecinţă, cu cîteva excepţii, înregistrate în dicţionare, inclusiv în „dicţionarul-tezaur" al limbii române (DLR). Cu timpul, în ediţiile succesive ale *Bibliei* în limba română, ebraismele dispar aproape toate, fiind înlocuite cu echivalente lexicale adecvate pe care progresul permanent al criticii textuale a *Bibliei* le pune la dispoziţia traducătorilor. Acest proces de eliminare a ebraismelor începe chiar în epoca de referinţă şi se accelerează o dată cu trecerea timpului. Facem această evaluare pe bază de sondaje parţiale. O examinare mai exactă a acestui proces, în textele aparţinînd filierei tradiţionale a lexicului biblic românesc, reprezintă o temă de cercetare aparte, interesantă în sine.

Încă o remarcă se cuvine făcută: cele mai multe din ebraismele care apar în MS. 45 au regim de unice apariţii, în contexte unice (hapax legomena). Există însă şi cîteva ebraisme care apar de mai multe ori în Ms. 45, adesea cu forme diferite de la un context la altul.

Din punctul de vedere al dinamicii intertextuale a ocurenţelor în cele trei versiuni biblice din secolul al XVII-lea (MS. 45, MS. 4389 şi BIBL.1688), distingem următoarele cazuri:

a) ebraisme care sînt atestate şi în traduceri româneşti anterioare (texte coresiene, psaltirile rotacizante, *Palia de la Orăştie*): *amin* (în textul prefeţei), *efud*, *fares*, *mánă* (scris şi *mannă* sau *manná*), *maní*, *sícheră*, *síclu*. De remarcat că aceste puţine elemente preexistente în uzul specific sînt printre puţinele ebraisme care au ajuns să se adapteze şi să se menţină în uzul biblic pînă astăzi. De remarcat este faptul că un ebraism important, interjecţia ritualică *aliluia* nu apare deloc în textul Ms. 4389.

b) ebraisme prezente doar în Ms 45: *adorím, elef* sau *elev, epífi, gavíni, golóth, gomór, haselef* sau *haselev, havon, héfuri, hetteim, hothar, hothonoth, mehonóth, mosfetham, nehothá, saffoth, saravără, sáta, savahá, serseroth, theé, vachúrii, vaddín, vedec, vorconiim* sau *varchiniim, vorrá, zakhó*. În contextele respective, revizorii de la Bucureşti ai traducerii lui Milescu, revizuită deja o dată la Iaşi, au găsit soluţii de echivalare diferite, pornind probabil de la surse auxiliare sau de la o analiză proprie a contextului.

c) ebraisme prezente atît în Ms. 45 şi în BIBL.1688, dar absente în MS. 4389: *ácan* sau *acaná, ádar, adiróth, afethem, affó, ahí, alimóth, amassenith, amaziví, amfóth, apfusoth, archeth, archethu* sau *archiethu, arioth, asídă, asirimoth, cadisim, chefuré, davir, dodathá, elam, elammoth, elmoní, esefim* sau *sefim, ezer, felmoní, forthomin, foth, fruré, gávis, halváni, hamoni, harmim, havrathá* sau *hafrathá, hoi, homarím, horeth, horrí, hotharéth, ífi, ifí* sau *ifi, maeléth, mahivar, mazuroth, mesthaal, methosími, neélasa, neessaran, nével, ofaz, ofelethi, oherethi, pásha, sadiroth, sahon, savat, savec, shin, soam, stheim, themáergaz, therafin, thrael, vat, versecathan*. Păstrarea de către revizorii finali ai textului şi editorii lui la 1688 a majorităţii ebraismelor din MS. 45, arată o dată în plus cît de mult datorează textul tipărite versiunii lui Milescu şi revizorilor lui moldoveni.

d) ebraisme prezente în toate versiunile biblice contemporane şi corelate (Ms. 45, Ms. 4389, BIBL.1688): *asirimoth*, *caredim, mesaí, mnas, nesa, thanin, thechel, thecoim, vaalím* sau *valím, vul.*

e) Am reţinut şi un singur ebraism prezent doar în MS. 45 şi MS. 4389: *vezec.*

IV.1.1.7. Slavisme şi slavonisme

O lucrare de sinteză mai recentă asupra rezultatelor interferenţelor lingvistice româno-slave nu există încă. Cunoştinţele noastre asupra acestui domeniu sînt însă bogate şi bine documentate, graţie în special lexicografilor precum şi celor două lucrări mai vechi cu caracter sintetic (Bărbulescu 1929 şi Pătruţ 1974). Rău înţeleasă, sinteza lexicografică a lui A. de Cihac din anul 1879 a declanşat o veritabilă „furtună" între specialişti, pe motiv că exagera influenţa străină, îm special pe cea slavă, asupra limbii române, în detrimentul elmentului latin, concluzie care putea servi „inamicilor" naţiunii şi ai culturii româneşti în susţinerile lor privind caracterul slav sau mixt al limbii române. Din punct de vedere numeric absolut, statistica materialului publicat de Cihac în dicţionarul său indica faptul că elementele lexicale împrumutate din alte limbi reprezentau aproape optzeci de procente, pe cînd cuvintele moştenite din latină doar circa 20 de procente din totalitatea lexicului limbii române. A deduce de aici caracterul tipologic slav al limbii române este eronat, după cum a arătat la vremea respectivă Bogdan Petriceicu Hasdeu, deoarece în determinarea caracterului tipologic al unei limbi rolul decisiv îl joacă structura gramaticală, în special cea morfologică, a unei limbi, iar frecvenţa în vorbire a cuvintelor este mai importantă, ca dimensiune tipologică, decît numărul lor.

Ca cifră absolută, numărul elementelor lexicale cu radical slav din limba română se situează, probabil, pe primul loc după elementele cu radical latin. Denumirea „element lexical cu radical slav" acoperă o realitate diversă. Între multiplele criterii de clasificare, distincţia fundamentală care se impune este una de ordin istoric, trebuind distinse trei categorii, straturi sau niveluri ale influenţei slave asupra lexicului:

a) stratul împrumuturilor vechi slave, format din cuvinte intrate în limbă în primele secole ale contactelor lingvistice între români şi vechile populaţii slave care au pătruns în zona carpato-balcanică începînd cu secolul al VII-lea, contacte intensificate în perioada aşa-numitei „simbioze slavo-române" (secolele al X-lea – al XII-lea), pe parcursul căreia slavii au fost asimilaţi de români în regiunile nord-balcanice). Aspectul fonetic cuvintelor aparţinînd acestui strat lexical indică faptul că slavii care le-au furnizat românilor aparţineau neamurilor slavilor sudici, foarte apropiaţi de strămoşii bulgarilor şi al macedonenilor actuali. Aparţin probabil acestui strat cuvinte care au pătruns în fondul lexical principal al limbii române, precum *drag, dragoste, grădină, a iubi, plug, grapă* etc.

b) stratul împrumuturilor din limba slavonă care s-a constituit pe filiera împrumutului livresc, în perioada slavonismului cultural la români (aproximativ secolul al XI-lea – secolul al XVI-lea). Limba slavonă a funcţionat ca „limbă suprapusă" sau limbă de cultură în societatea românească medievală, aşa încît sferele de desemnare a împrumuturilor din slavonă sînt biserica (*vecernie, utrenie, bdenie, psaltire, stareţ, slujbă* etc.), administraţia şi viaţa politică (*ocină, ispravnic, stolnic, hatman, voievod, război* et.), cultura scrisă (*predoslovie, cerneală, tvoreţ*) etc.

c) stratul împrumuturilor lexicale din limbile slave moderne (bulgară, polonă, sîrbo-croată, ucraineană, rusă, mai rar cehă.

Ofer cititorilor, ca exemple, o serie de slavismee care apar în indice, doar la primele trei litere ale alfabetului şi care potrivit nivelului meu de competenţă în limba veche, pot fi înţelese fără invstigaţii suplimentare: *aspídă, astrucá, báhnă, bálă, bálegă, básnă, bátcă, bátă, bdenuí, belciúg, becísnic, bodz, boiárin, boier, bóinic, brázdă, brehnace, brînă, búbă, buhái, brudíu, buiecí, buzdugán, blagosloví, blagoslovénie, ciúdă, cápişte, ciudésă, ciudí, colăcáş, colíbă, copúz, corábie, cositór, cosíţă, coş, coşciúg, cóşniţă, covátă, covîrşí, covríg, cr(e)ángă, crastavéte, crin, crívăţ, crîng, crocodél, crug, cuhnie, copác, cáznă, căzní, ceápsă, ceáţă, cenúşă, culcúş, custúră, dájde, dárdă, dăzmétec, desăvîrşít, diac, díhor, dobitóc, dodăí, dosádă, dosădí, dosluşí, dospí, drágoste, dájde, deal, chilínă, chilní, cin, cínie, cínste, cinstí, cîrstéi, cîrtí, cîştíg, clădí, cădíre, clăditór, clătí, clevetí, clei, clevétă, clic, clícot, clicuí, clincí, clinci, clipă, clipálă, clópot, coájă, codirísçă, cojóc.*

Următoarea listă conţine cuvinte radicale vechi slave, selectate din glosar, unde sînt oferite explicaţile necesare înţelegerii lor în contexte: *apipăí, bóinic, bold, chícă, ciníe, cîrstéi, părpăríţă, pódină, podíre, prav, rod, sărăimán, săvîrşénie, săvîrşí, smintí, stîrc, stocí, ţélină, tínă, tretín, zăpódie, zemintí, apipăí.* Tot din glosarul analitic am selectat cîteva derivate pe teren românesc de la cuvinte cu radicali vechi slavi: *buiecí, colăcáş, năpăstnic, obidí, sminteálă, şuvăít, ţelení/ ţălăní, teslărí, tesláriu, tîmpít, tînjálnic, trupínă, vîrtóp.*

Mai consistentă este lista slavonismelor, elemente preluate din transfer în domeniul de utilizare a activităţilor sociale superioare

(administraţie, biserică, şcoală etc.): *aspídă, básnă, blăzní, bodz, cápişte, cásie, cáthismă, chivót, cin, ciúdă, ciudésă, ciudí, clevétă, cleveti, clic, clicuí, concení, didráhm, dodeí sau dodăí, dosádă, dosădí, dvórbă* sau *tvórbă, dvoreán, dvorí* sau *tvorí, eródiu/ erodíu, finíc, găvozdí, ghízdav, grumb, hîtru, hódişte, iázer, ibómnic, împistrí, inoróg, isóp, isprávnic, iúboste, izmení, iznoávă, izvód, izvodí, jirtăvnic, lení, líbov, medélniță, milosténie, milostív, násílie, nemérnic, obicní, obîrşí, oblojí, óblu, oborî, obrezánie, obrezuí* sau *obrăzuí, ocăzuí, ócină, odráslă, odrăslí/ odreslí, olovínă, oprélişte, orgán, ostoí, oteşí, otprăvuí, páminte* sau *pámente, pelíță* sau *pielíță, piştí, plean, pleáşă, podobí, pofálă, pogrebánie, pomăzuí* sau *pomădzuí, posádnică, poslánie, posluşénie* sau *posluşánie, posluşí, poslúşnic, posmág, postîmpí, právilă, príce, priceáv, pricí, prihódişte, prilăstí* sau *prilestí, pripélnic, pripí, pristăní, pristáv, pristăví, răpştí, rîvní, săbór* sau *sobór, sad, săglăsí, scîrbí, scîrbă, scîrnă, scîrnav, sfeştení, sílă, sîlnic sau sîlnec, silnicíe, sméren sau smérin, smîrdă* sau *zmîrdă, smírnă* sau *zmírnă, spodobí, stépenă, stidí, tîrpí, usăbí, úsnă, văznesí, vétrelă, vlădícă, vlástie, voivód, zăbávnic, zavístie, zlătár*.

Relativ numeroase sînt şi derivatele create pe teritoriul limbii române de la termeni radicali slavoni: *básnic, bdenuí, conceníre, dodeiálă* sau *dodăiálă, dosăditór, ghizdăvíe, hîtríe, împistreálă, împistríre, împistritór, împistritúră, iscusénie, izmeníre, izvodíre, milostiví, năiemí sau năimí, năiemíre, neobrăzuít, năsîlnicéşte, năsîlnicí, năsîlnicíe, năsîlnic, nedéie, nemernicí, nemernicíe, nemernicíre, neobrăzuít, neplodiciós, nepostîmpíre, nepostîmpít, obeduít, obezít, oblăduínță, oblăduíre, oblăduitór, obrezuít* sau *obrăzuít, obricít, obştuitór, opreálă, pevetí* sau *pevețuí, pevețíe, plenuí, plenuíre, podobitór, poticálă, poticneálă, prăvuiálă, prilăstíre, prípă, pripoít* sau *prépoit, pristăvíe, procletí, procletíre, prostátec, prostíme, puhoiós, răpştíre, rîvníre, rîvnitór, rîvnitúră, sărăimăníe, săvîrşít, scîrbélnic, scop, scopí, scopít, stideálă, stidínță, stîjíre, stîlpáre, stîlpíre, vlădicíe, zavistuí*.

IV.1.1.8. Cuvinte împrumutate din limbile slave moderne

Convieţuirea, secole de-a rîndul, în limitele politice ale aceluiaşi stat, Imperiul Otoman, a făcut ca schimburile culturale între popoarele balcanice să fie mai intense chiar decît în condiţiile existenţei statelor moderne în secolul al XX-lea. Ca o consecinţă, interferenţele lingvistice au fost favorizate, numărul împrumuturilor lexicale dintr-o limbă balcanică în alta fiind consderabil.

IV.1.1.8.1. Împrumuturi din limba bulgară

Împrumuturile lexicale din bulgară în română, pe care le-am reţinut din glosarul analitic sînt următoarele: *gádină, gligán, grópniță, gúşter, misúrcă sau mițúrcă, năpîrstóc, obiálă, oțărî, otávă, prohráb, rálíță*.

IV.1.1.8.2. Împrumuturi din limba polonă

Din glosarul analitic de mai jos am selectat următoarele cuvinte de origine polonă întrebuinţate în Ms. 45: *báştă, háslă, páváță, poslánet, povátă, răcoşí sau rocoşí, rocóş, sahaidác, sclip, strájniță*.

1.8.3 Împrumuturi din limba ucraineană

Dintre cuvintele româneşti împrumutate din limba ucraineană şi întrebuinţate în MS. 45, am reţinut pe următoarele: *báhnă, máncă, prostíre, sîlță, spóncă, táşcă* sau *teáşcă*.

IV.1.1.8.4. Împrumuturi din limba rusă

Nicolae Spătarul Milescu sau revizorii săi succesivi aveau în lexiconul lor uzual şi cîteva cuvinte împrumutate din limba rusă: *buhái, chívără, naceálnic, nemetéț, pológ*.

IV.1.1.8.5. Împrumuturi din limba sîrbo-croată

Numărul împrumuturilor directe din sîrbo-croată în limba română este mic în MS. 45. Am extras din Ms. 45 substantivul *mintíe,* adjectivul *gúbav* şi verbele *mîrlí* şi *rulá*.

IV.1.1.9. Grecisme

Încă actuale ca nivel teoretic şi utile ca reper documentar, cercetările lui Haralamb Mihăescu (1968) fixează criteriile distinctive între cele trei etape principale ale influenţei greceşti asupra lexicului limbii române: a) epoca veche, a împrumuturilor din greaca veche în latina populară balcanică de la baza limbii române, b) epoca medie, a împrumuturilor din greaca bizantină şi c) epoca modernă, a împrumuturilor din neogreacă. Masivul import de grecisme în vocabularul românesc cult din epoca fanariotă (1711-1821) a fost tratat magistral de Gáldi 1939. Mai recent, la Arvinte 1966, găsim importante completări la mai buna cunoaştere a rezultatelor interferenţelor lingvistice greco-române. Pe această bază, un exerciţiu foarte util ar fi de evaluat dinamica în textul editat de noi a împrumuturilor greceşti aparţinînd celor trei straturi ale influenţei lexicale greceşti menţionate. Este şi aceasta un obiectiv pe care ne vedem siliţi să îl

amînăm pentru mai tîrziu, din lipsă de timp. Potrivit sarcinilor asumate, mă voi mulțumi în acest subcapitol să prezint lista substanțială a grecismelor contextuale, pe care le-am reținut și explicat în detaliu în glosarul explicativ de mai jos: *ágnu, ahatis, alsúră, améthistu, améthistos* sau *amethistos, anthrác* sau *ánthrax, arodámnă, arravón, artávă, aspaláth, aspídă, atáchis, blástru, cămilopardos, canón, cásie (*accentuat și *casíe), cáthismă, cățíe, cherást, chichíță, chidaris, chinovár, chiparís, hítos* sau *chitoásă, crondír, diadémă, elifand, epicon, fúrmă, furnicoléu, gazofiláchie, ghípă, ghiseon, grípsos, halíc, hamélei, hameléon, harác, haradrion, heruv, hirogríliun, hrisólith* și *hrisólithos, íaspin, învărvărít, ípat, íris, léft, marghiól, mirsín* și *mirsínă, nard, navlón, nótos sau nóton, ónix, ónih, óniha* sau *oníhion, parimíe, pendicostí, pévcu, plinthu, podír, prin, rathmen, roídie, roídiu, sárdiu* sau *sárdion, scáfă, scálă, scándală, schíptru, scorpídii, sirínă, stácti, taláнd, terevínthu* sau *terivínth, termiton, topáz* sau *topázion, țulúf, viríl, viríliu* sau *virílion, vlastár, vruh.*

IV.1.1.10. Maghiarisme

Contactele lingvistice multiple, intense și de lungă durată între români și maghiari, atît la nivelul relațiilor directe, la nivelul vorbitorilor, cît și la nivelul culturii scrise, inclusiv prin traduceri, au făcut ca numărul maghiarismelor în limba română veche să fie considerabil de mare. Iată o listă sumară a maghiarismelor primare, culese din indicele lexical exhaustiv doar de la literele *a-c*. Unele dintre ele nu pun probleme de înțelegere cititorului instruit, celelalte au fost explicate pe larg în glosarul analitic: *aléș, boághe, brici, budắiu, buiguí, cáie, chelbáș, ceápsă, cheltuí, chelșúg, chezáș, chezășuí/ chezășluí, chibzuí, chică, chin, chip, chilín, cioplaș, ciuc, coliandrăș, corúi, cotlon, crai, curví, feredéu, gúziu, hăréț* sau *heréț, hásnă, ilắu, jémnă, leșuí, márfă sau márhă, megiáș, ojojí* sau *ojejí, ponosluí, șip, sîrg, tal, tásčă* sau *teáșcă, țîrcălám.*

Menționăm, cu titlu de exemple, și un număr de elemente lexicale create pe teren românesc, prin derivare de la cuvinte-radical de origine maghiară: *aleșúg, aleșuí, aleșuíre, aleșuitór, chezășíe, chelșuguí, meșterșúg, meșterșuguí, meșterșuguiálă, meșterșuguíre, pildí, pilduitór, poncíș, ponóslu, sîrguí, sîrguiálă, sîrguitór.*

IV.1.1.11. Cuvinte de origine turcă

În uzul curent al limbii române literare vechi numărul turcismelor, al împrumuturilor lexicale directe, era mult mai mare decît în epoca modernă. Cele mai multe asemenea împrumuturi din turca otomană se corelau cu realia din domeniile administrației, ale vieții urbane și politice, cum sînt și următoarele elemente de origine turcă pe care le-am reținut din glosarul analitic de mai jos: *angear, bir, cerdac, chehribáriu, chelbáș* (cu derivatul *chelbășíe*), *diván, chilúm, copúz, farmac, fistíc, gerét, gherdán, hadîmb, muscál, paíc, pil, raft.*

IV.1.1.12. Cuvinte cu etimologie multiplă

În lexicologia românească circulă conceptul de etimologie multiplă. Referindu-se în general la neologisme, fenomenul etimologiei multiple afectează și împrumuturi la nivel popular, mai ales atunci cînd cuvintele împrumutate desemnează elemente de cultură spirituală sau materială foarte cunoscute și intens evocate în vorbire. Forma acestor împrumuturi lexicale, adesea diferită de la o epocă la alta, uneori de la un text la altul, atestă limba-sursă, care poate fi diferită. Din glosarul nostru analitic am reținut următoarele cuvinte cu etimologie multiplă întrebuințate în MS. 45: *coriandru* (< grec., slavon., lat.), *crocodél* (< grec., slavon., lat.), *cúhn(i)e* (< slavon., pol., rus., ucr.), *dárdă* (< pol., magh.), *dráhmă* (< slavon., ngr., lat.), *lóitră* (< germ. dial., scr., magh., ucr.), *mătrăgúnă* (< lat., grec., alban.), *megiáș* (< magh., scr.), *minútă* (< lat., ital.), *minútă* (< lat., ital., etc.), *mítră* (< slavon., ngr.), *náfthu* (< slavon, ngr. turc. etc.), *năstrápă* sau *măstrápă* (< ngr., bulg., scr.), *panaír* (< turc., bulg.), *párdos* (< slavon., ngr.), *pocinóc* (< slavon., ucr.), *polégniță* (< bulg., scr.), *ponór* (< bulg., scr.), *scándală* (< slavon., ngr.), *silítră* (< rus., pol., scr., fr.), *stémă* (< slavon., ngr., lat.), *șiníc* (< turc., bulg., scr.), *tîmpănă* (< slavon., ngr.), *túlbă* (< tătăr., turc.), *țimbál* sau *țîmbál* (< lat., pol., germ.), *vasilísc* (< slavon., ngr.), *zamfír* sau *zamfíros* (< slavon., ngr.).

IV.1.1.13. Elemente lexicale cu etimologie obscură, nesigură, neclară sau necunoscută

Lexicul limbii române este foarte „bogat" în cuvinte cărora etimologiștii și lexicografii nu le-au găsit o explicație etimologică satisfăcătoare. Acest fapt atestă două lucruri: nivelul nesatisfăcător al cercetărilor de specialitate în acest dificil domeniu al etimologiei dar și, pe de altă parte, dinamismul superior al creativității lexicale în limba română și marea diversitate a surselor de împrumut lexical. În MS. 45 am identificat următoarele cu etimologie obscură, nesigură, neclară sau necunoscută: *bărdán,*

bátcă, brehnáce, brî́nă, brî́ncă, brudíu, bubuslíe, căpínă, ciúcă, ciuciulí, clinci, custúră, ficăví, fleart, fufádză, ghígă, ghigortán, gî́de, grundz, húdiță, jigánie sau jegánie, minău (fără marcarea accentului)*, olát, pielm, pociúmb, polégniță, polemár, prișleșí, púldzu, răgălíe, rédiu sămărî́, sămắț, smídă, smirít, stávăr, stejí, stínghe sau stî́nghe, stînghecí, stirásc, strînciuná, susáiu, ticăí, văpî́rstă, zgău.*

IV.1.2. Glosar analitic

ácan sau **acaná** s. indecl. Împrumut contextual după gr. *ὁ ἄκαν* (*τόν ἄκανα*), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic cu sensul 'mărăcine', neînregistrat în dicționarele limbii grecești. Ocurență unică: *Și trimise Ioas, ... dzicînd: Ácan cel den Livan au trimis cătră chedrul cel den Livan. ... Și trecură jiganiile țarenii cêle den Livan și călcară pre acaná* (4Reg. 14:9). În BIBL.1688: *acán*, respectiv *acána*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

adesí vb. IV, intranz. A îndesi; a persevera, a continua. *Mai alesu-i furul decît acela ce adesêște la minciună și amîndoi pierirea vor moșteni* (Sir. 20:25). Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐνδελεχίζω* 'idem', cf. *to persevere, to continue* 'idem' (GR.ENG., s.v.). În BIBL.1688: *îndesêște*. În Ms. 4389: *minte totdeauna.* Cuvînt neînregistrat în DLR.

adiróth s. indecl. Împrumut contextual după gr. *εἰς τὰς ἀδηρώθ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *saderoth* cu sensul probabil de 'rînd, serie'. Ocurență unică: *Cela ce va întra la adiróth va muri* (4Reg. 11:8). În BIBL.1688: *adiróth*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

adorím s. indecl. Împrumut contextual după gr. *ἀδωρεὶμ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *adorim*, cu sensul probabil de 'nobil, stăpîn'. Cf. GR.ENGL., s.v. *αδωρηεμ* 'theirs nobles', SEPT.GERM: *ihre Vornehmen* 'nobilii lor', BJ: *leur seigneurs* 'idem'. Ocurență unică: *Și adorim n-au băgat cerbicea lor la lucrul domnului lor* (Neem. 3:5). În BIBL.1688: *tarii lor.* Cuvînt neînregistrat în DLR.

afethem s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *ἀφεθέμ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *amapheth* 'prag'. Ocurență unică: *Și capul lui Dagon și amîndoao talpele picioarelor lui rădicate preste denaintele pragurilor, afethem fieștecarele, și amîndoao palmele mîinelor lui – cădzute preste prag* (1Reg. 5:4). În BIBL.1688: *afethem.* Cuvînt neînregistrat în DLR.

affó sau **apfó** Împrumut contextual după gr. *ἀφφὼ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *aphpho*, particulă de întărire, cu sensul aproximativ 'deci'. Două atestări: *Vedeți affó că nu va cădea dentru cuvîntul Domnului pre pămînt* (4Reg.10:10). *Unde-i Dumnedzăul lui Ilíu apfó* (4Reg. 2:14). În BIBL.1688: *affő*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

agăduí vb. IV, tranz. A îngădui; a aștepta. Ocurență unică: *Aștept vrême încă puțînă agăduind nădêjdea mîntuirii mêle* (Iov, 2:9). În BIBL.1688: *asteptînd nădejdea mîntuirii meale.* În Ms. 4389, de asemenea: *asteptînd.* Cuvîntul este atestat în DLR la Dosoftei.

ágnu s.m. (în sintagma *stîlpări de ágnu*) Împrumut contextual după gr. *ἄγνος* (*ἡ*), o specie de arbust (*Vitex agnus castus*), corespunzător rom. *mielărea* 'arbust decorativ, cu flori de culoare violetă, frumos mirositoare'. Cuvînt neînregistrat în DLR. Cf. și Munteanu 2008d: 113.

ahatis (fără marcarea accentului) s.f. Agată. Împrumut contextual după gr. *ἀχάτης* 'idem'. *Și rîndul al treilea, lighirion, și ahatis, și amethistos* (Ies. 28:19). În BIBL.1688: *ahati.* Împrumutul pare să fi fost păstrat și de autorul versiunii din Ms. 4389: *ahatis.* Cuvînt neînregistrat în DLR.

ahí s.n. Împrumut contextual după gr. *τὸ ἀχὶ τὸ κχλορὸν* (SEPT.FRANKF.), transcriere a cuvîntului ebraic *achi*, împrumut în ebraică din limba egipteană, desemnînd o plantă acvatică, probabil rogozul. Ocurență unică: *Și întru tot bîhnișul a trestiei și a paporei și ahí cel vêrde tot ce-i prenpregiurul rîului ... usca-să-va* (Is. 19:7). În BIBL.1688: *burăiana* și în Ms. 4389: *sclipeala verdeții*, se preferă o echivalare generică.

alăutá sau **lăutá**, vb. I, intranz. A cînta din alăută; a se veseli cîntînd. Creație lexicală spontană, derivat verbal de la *alăută* sau *lăută*, substantiv frecvent folosit în textul Ms. 45. Corespondentul grecesc este la rîndul lui o creație lexicală specifică LXX, și anume vb. *ἀνακρούομαι*, definit de lexicografi prin 'a atinge coardele (unui instrument)' (*to touch the strings* – GR.ENGL., s.v.). Apare exclusiv cîte o dată cu fiecare dintre cele două forme. Prima ocurență: *Vădzu pre împăratul David jucînd și lăutîndu înaintea Domnului*, cu explicațiile marginale: *sărindu, chiuind* (2Reg. 6:16). În BIBL.1688 avem, în locul respectiv, o construcție perifrastică: *zicînd cu lăuta înaintea Domnului.* Cf. și SEPT.GERM.: *Sah den König David tanzen und musizieren vor dem Herrn.*

SEPT.ENGL.: *Saw King Dauid danciung and striking up before the Lord.* Interesant de remarcat este faptul că, două versete mai sus, acelaşi verb grecesc este redat în mod perifrastic: *Şi David răsuna cu organe întinse înaintea Domnului* (2Reg. 6:16). A doua recurenţă: *Dăsfrînează-te iarăşi, curvă uitată, bine alăută, multe cînte, pentru ca să ţi să facă ţie pomenire* (Is, 23:16). Într-o notă marginală este indicată forma alternativă *alăutează*. În BIBL.1688, din nou perifrastic: *zicînd cu lăuta înaintea Domnului.* Cf. şi SEPT.GERM: *Nimm die Leier ... spiele schön die Leier.* SEPT.ENGL.: *play the lyre well.*

aléş sau (mai rar) **aléj** s. n. Cursă. Împrumut după magh. *les* 'pîndă', cuvîntul este atestat în DLR în *Pravila* de la Iaşi (1646).

aleşúg s.n. Echivalează în context gr. *ἐπιβολή*, cuvînt glosat de lexicografi prin *penaly, fine* 'pedeapsă, amendă' (GR.ENGL.), cf. şi SEPT.ENGL.2007: *imposition* 'impozit', *Auflage* 'idem' (SEPT.GERM.). Ocurenţă unică: *Nici un bir, nici alt aleşug să li să facă şi volniciia nimerile să aibă să puie ceva preste aceştia* (Ezd. 8:25). În BIBL.1688 echivalentul lexical este *vicleşug*, iar în Ms. 4389 găsim *greotate*. Derivat de la *aleş* + suf. *-şug*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

aleşuí vb. IV, intranz. A spiona; a iscodi; a întinde o cursă. Cuvîntul este un derivat probabil de la *aleş*. În DLR, s.v. *leşui*, se înregistrează forma de aici doar în cadrul definiţiei cuvîntului-titlu şi se dă ca etimon magh. *lesnic*. Cu forma *leşui*, cuvîntul este frecvent atestat în textele româneşti din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea.

aleşuíre s.f. Echivalează în context gr. *ἔνεδρον*, glosat prin *ambush* 'ambuscadă, cursă' (GR.ENGL.), cf. SEPT.GERM.: *Hinterhalt* 'idem', SEPT.ENGL.2007: *trap* 'idem'. Ocurenţă unică: *Şi aceasta s-au făcut vieţii spre aleşuire* (Sol. 14:21). Cuvîntul nu este înregistrat ca atare în DLR, unde, s.v. *leşuire*, se dă definiţia 'pîndă, pîndire', cu o atestare dintr-un document din anul 1651.

aleşuitór s. m. Echivalează în context gr. *ἐνεδρευόντος*, participiul prezent activ al vb. *ἐνεδρεύω* 'a întinde o cursă', cf. *to lay or set an ambush* 'idem'. (GR.ENGL.). Cf. şi SEPT.GERM.: *die die ihm auflauerten* 'cei care îi pîndeau' şi SEPT.ENGL.2007: *those who lay in wait for him* 'idem'. Ocurenţă unică: *Păzi-l pre el dă vrăjmaşi şi de aleşuitori îl întemeia* (Sol. 10:12). În BIBL.1688 găsim o formulare perifrastică: *cei ce-l pîndiia.*. Ca atare, cuvîntul (derivat de la vb. *aleşui* + suf. *-itor*) nu este înregistrat în DLR, unde, s.v. *leşuitor*, se dau două citate exemplificative, din *Noul Testament de la Bălgrad* (1688) şi din Dosoftei.

alimóth s.n. Împrumut contextual după gr. *ἀλημὼθ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *alaimoth*, desemnînd un instrument muzical neidentificat. Ocurenţă unică: *Cu copuze preste alimóth* (1Paral. 15:20). În BIBL.1688 ebraismul este conservat: *alimóth*, iar în Ms. 4389 găsim o formulare diferită. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

alsúră (în forma de plural dativ *alsúrilor*) s.f. Dumbravă (sacră). Împrumut contextual adaptat din punct de vedere morfologic după gr. *ἄλσος* 'dumbravă sacră, dedicată unei zeităţi păgîne' (în textul LXX: *τοῖς ἄλσεσι*, formă de dativ plural), unică atestare într-o notă marginală la Jud. 3:7, unde explică echivalentul românesc *desimi* propus de traducătorul iniţial: *Au uitat pre Domnul Dumnedzăul lor şi au slujit ii Vaal şi desimilor* (Jud. 3:7). În BIBL.1688: *desişurilor.* Hapax legomenon absolut, cuvîntul nu apare înregistrat în nici un dicţionar românesc.

amassenith (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *ἀμασσενίθ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *amassenith*, desemnînd un instrument muzical neidentificat. Ocurenţă unică: *Cu alăute amassenith* (1Paral. 15:21). În BIBL.1688: *amassenith.* Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

amaziví s. indecl. Împrumut contextual după gr. *ἀμμαζιβὶ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *iambin*, cu sensul 'partea dreaptă', cf. SEPT.RAHLFS: *ιαμιβιν*, SEPT.GERM.: *Jamibin.* Ocurenţă unică: *Şi luă Iodaé un săcriiu şi găurí gaură preste scîndura lui şi-l dêde pre el la amaziví întru casa omului casei Domnului* (4Reg. 12:9). În BIBL.1688 apare forma *mazívi*, iar în Ms.4389 traducerea corectă: *de-a direapta.*

améthistu, **améthistos** sau **amethistos** s.n. Ametist. Împrumut contextual după gr. *ἀμέθυστος* 'idem' din *Septuaginta.* Cuvînt atestat în DLR, s.v., abia la sfîrşitul sec. al XVIII-lea.

amfóth s.f. Împrumut contextual după gr. *τὰς ἀμφώθ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *saphphoth* cu sensul probabil de 'vas mare; bazin'. Ocurenţă unică: *Şi amfóthurile şi masmaroth şi turnările cêle dedesupt ... au luat mai marele bucătarilor* (Ier. 52:16). În

BIBL.1688: *amfóth*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

angeár, **-e** s.n. Hanger. Ocurenţă unică: *Şi are angear în dreapta şi topor* (Ep.Ier. 1:12). În BIBL.1688 şi în MS. 4389 formularea este diferită. Forma este înregistrată în DLR s.v. *hanger*, împrumut după turc. *hanğer*.

anthrác şi **ánthrax** s.n. Piatră preţioasă de culoare roşie. Cf. gr. *ἄνθραξ* 'idem'. Atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688.

apfusoth (fără marcarea accentului, în sintagma *casa apfusoth*) Împrumut contextual după gr. *ἐν οἴκῳ ἀπφουσώθ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *aphphusoth*, cu sensul probabil de 'pus deoparte, rezervat'. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

apipăí vb. IV, tranz. A pipăi. Împrumut după v. slav. ***пипати***, cuvîntul este atestat în DLR, S.V., încă de la Coresi. Forma de aici este înregistrată în DLR, s.v. *pipăi*, exclusiv în atlase lingvistice.

archeth, var. **archethu** sau **archiethu** (fără marcarea accentului), s.m. Împrumut contextual după gr. *ἄρκευθος* (*ὁ*) 'o specie de conifere' (*Juniperus phoenicea* sau *Juneiperus oxycedrus*). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

arínă s. f. Nisip. Cuvîntul este moştenit (lat. < *arena*) şi este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

arioth (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *ἀριὼθ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *arioth*, cu sensul de 'plante; verdeaţă'. Ocurenţă unică: *Şi ieşi la ţarină să strîngă arioth* (4Reg. 4:39). În BIBL.1688: *arioth*. În Ms. 4389 se preferă o formulare generică: *buruieni sălbatice*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. şi Munteanu 2008d: 124, 559.

arodámnă s. f. Împrumut contextual după gr. *ὀρόδαμνος* (ὁ), 'ramură, creangă'. Ocurenţă unică: *Să umbresc lui copaci mari cu arodamne* (Iov 40:17). În BIBL.1688: *cu stîlpări şi ramuri den ţarină*. În Ms. 4389: *odrasle şi stîlpări de sălcii*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

arravón s.n. Arvună, acont. Împrumut contextual după gr. *ἀρραβῶν* (*τό*) 'idem'. *Şi el dzise: „Ce arravon îţi voi da?"* (Fac. 38:18). În BIBL.1688: *arvună*, în MS. 4389 găsim sinonimul *zălog*. Formă etimologică neînregistrată în DLR.

artávă s. f. Împrumut contextual după gr. *ἀρτάβη* (*ἡ*) 'unitate de măsură împrumutată de la persani sau de la egipteni, cu valori variabile de la o epocă la alta'. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

asídă s. f. Barză (*Ciconia ciconia*). Împrumut contextual după gr. *ἀσίδα*, transcriere a cuvîntului ebraic *hasidhah* 'idem'. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

asirimoth (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *ἀσαρημώθ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *asaremoth*, cu sensul probabil de 'cîmpuri, ogoare'. Ocurenţă unică: *Şi toţi asirimoth, pînă la pîrîul Ahelchédro, pînă la unghiul porţii cailor a răsăritului — sfinţenie Domnului* (Ier. 31:40). În BIBL.1688: *asarimoth* ca şi în Ms. 4389: *assarimothul*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

aspaláth s.n. Împrumut contextual după gr. *ἀσπάλαθος*, desemnînd o specie de plantă aromatică (de exemplu: *Aspalathus linearis*). Unică ocurenţă: *Ca scorţişoara şi aspaláthul a mirosirurilor am dat miros şi ca zmirna cea aleasă am dat bună mirosirea* (Sir. 24:17). În BIBL.1688: *aspaláth*. În Ms. 4389 se preferă, ca de cele mai multe ori, echivalarea printr-o sintagmă explicativă: *balsamul unsorilor*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

aspídă s.f. Viperă. Cuvînt frecvent întrebuinţat în textele bisericeşti din secolele al XVI-lea – al XVIIII-lea. Împrumut după slavon ***аспида***, gr. *ἀσπίδα* 'idem'. Cf. şi Munteanu 2008d: 219.

astrucá, vb. I, tranz. A acoperi cu pămînt; a înmormînta. Cuvînt larg răspîndit în textele vechi (< lat. pop. **astrucare*)

atáchis s.m. Împrumut contextual după gr. *ἀττάκης* (*ὁ*), desemnînd o specie de şopîrlă. Unică ocurenţă: *Şi pre atáchis şi cîte-i samănă lui, şi pre cel ci să bate cu şerpii şi cîte samănă lui, şi lăcusta şi cîte samănă ei* (Lev. 11:22). În BIBL.1688: *atáchis*, în Ms. 4389: *atachisul*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. şi Munteanu 2008d: 111.

áustru s.m. 1. Vînt dinspre sud. 2. Sud, miazăzi. Cuvînt prezent în cele mai vechi texte româneşti din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea. Este moştenit după lat. *auster*.

báhnă s.f. Loc mlăştinos, mlaştină, mocirlă. Din ucr. *bahno* 'idem'. În DLR, s.v., cele mei vechi atestări sînt din Nicolae Costin şi BIBL.1688.

básnă s.f. Basm, poveste. Ocurenţă unică: *Omul fără har - basnă fără vrême* (Sir. 21:19). În

BIBL.1688 formularea este extensivă: *mintea celui neînțelegătoriu - necercetate cuvinte*. În Ms. 4389 apare sinonimul *povestea*. Împrumut după slavon. **баснъ** 'idem', cuvîntul este frecvent întrebuințat în textele româneşti vechi.

básnic s.f. Persoană care fabulează. Ocurență unică: *Basnicii și cercetătorii pricêperii* (Var. 3:14). Derivat din *basnă* + suf. *–ic*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

báştă s.f. Fortificație, bastion, tranşee. Împrumut după pol. *baszta* 'idem', cuvîntul este atestat pentru prima dată în de DLR, s.v., în BIBL.1688.

bátă s.f. Legătură din material textil; cingătoare. Ocurență unică: *Și va fi gura lui dentr-însul în mijloc, avîndu bată înpregiurul gurei, lucru țăsătoriului, împletitura țăsută* (Ieş. 28:28). În BIBL1688 ne întîmpină o soluție nesigură: *avînd gure împrejurul gurei, lucru țesut*, iar în Ms. 4389 se revine la opțiunea inițială: *bete*. Deşi toate atestările din DLR sînt din materiale dialectale sau folclorice culese în secolul al XX-lea, cuvîntul este considerat moştenit după lat. *vitta* 'legătură' (Cf. DLR, s.v. şi CIORĂNESCU, s. v.).

bátcă s.f. Pelican. *Și struțul, și boághea, și batca și cîte-s asêmenea ei, și corúiul și cîte-s asêmenea lui* (Deut. 14:15). În BIBL.1688: *babița*. În MS. 4389 este identificată o altă pasăre: *uliu*. Atestat de DLR doar în texte populare culese de Simeon Florea Marian. Cf. şi Munteanu 2008d:121.

băhníş s.n. Loc cu multe bahne; zonă mlăştinoasă. Derivat din *bahnă* + suf. *–iș*, cuvîntul este atestat în DLR la Miron Costin.

băhurós adj. Bogat, îndestulat. Probabilă creație lexicală ad hoc, neînregistrată de dicționare. Echivalează gr. *ὑλώδης*, cu această unică atestare în *Septuaginta* şi cu sensul literal 'plin de lemn' sau 'plin de substanță'. Cf. GR.ENGL.: *wooded* or *full of matter* 'idem'., cf. şi *im großem Überfluß*, wörtlich: *matarialreich* 'în mare cantitate', literal: 'plin de substanță' (SEPT.GERM.), *a person of substance* 'o persoană (plină) de substanță' (SEPT.ENGL.2007). Ocurență unică: *Cînd eram băhuros foarte și împregiurul mieu — copiii miei* (Iov 29:5). În BIBL.1688: *Cînd eram avut foarte, și împrejurul mieu-copiii miei*. În Ms. 4389 formularea este mai simplă: *foarte avut*.

bărbát adj. (Despre o femeie) Asemenea unui bărbat, masculin; curajos. Echivalează în context gr. *ἀνδρεῖος* 'idem': *Muiêrea bărbată — cunună bărbatului ei* (Paral. 12:4). În BIBL.1688: nu este versetul. În DLR, s.v. *bărbat*, este înregistrată această formă adjectivală de feminin, cu citate din Dosoftei, Caragiale şi literatura populară.

bărdán s.n. Burdihan. Echivalează gr. *ἤνυστρον* 'stomacul unei rumegătoare'; p. ext. 'bălegar'. Cf. GR.ENGL. s.v.: *dung* 'bălegar'. Cf. şi SEPT.GERM: *Magen* 'stomac', cu explicația infrapaginală: „Se face referire evident la stomacul unei rumegătoare". Cf., de asemenea, SEPT.ENGL. 2007: *paunch* 'burdihan', cu explicația infrapaginală: „Din punct de vedere tehnic, aşadar, stomacul rumegătoarelor". Ocurență unică: *Iată, eu usăbăsc voao umărul și voi răsîpi bărdan preste fêțele voastre, bărdan a sărbătorilor voastre, și voi lua pre voi la un loc*. (Mal. 2:3). În Ms. 4389: *pîntece*. În BIBL.1688, în contextul *voi răsipi bandoru preste obrazele voastre, bandorul sărbătorilor voastre*, apare subst. *bandor*, despre care în DLR, s.v., obținem informațiile că, în afară de acest loc din BIBL.1688, cuvîntul nu are o etimologie clară şi mai este menționat şi în lexiconul slavono-român al lui Macarie, manuscris din prima jumătate a secolului al XVII-lea. Etimologia cuvîntului *burdihan* este şi ea obscură. Înregistrat în DLR, s.v. *burdihan*, cuvîntul este atestat prima dată în dicționarul român-francez al lui Frédéric Damé din anul 1893.

bdenuí vb. IV, tranz. A veghea (în rugăciuni). Derivat de la subst. *bdenie* (<slavon. **бдѣние** 'rugăciune'), cuvîntul este atestat de DLR pentru prima dată în BIBL.1688.

bilitór, s.m. (În sintagma *țarena bilitoriului*) Înălbitor (de textile). Derivat nominal de la vb. *bili* (< ucr. *biliti* 'a înălbi'). Atestat în DLR, s.v. *bili*, pentru prima dată la Dosoftei. *Să suiră și veniră la Ierusalim și stătură la budăiul scăldătorii cei de sus, carea iaste întru calea țarenii bilitoriului* (4Reg.18:17). În BIBL.1688: *știubeaiul*.

binevá Formă arhaică de indicativ prezent persoana a III-a a verbului *a vrea*, în compunere cu adv. *bine*. Două ocurențe: *De să va feri, nu bineva sufletul mieu întru el* (Avac. 2:4). *Nu bineva cel Preaînalt întru aducerile celor necurați* (Sir. 34:21). La locurile corespondente, în versiunile paralele apar formele *nu binevoiește* (BIBL.1688), respectiv *nu va voi bine* (Ms.4389).

blástru s.n. Pansament mendicinal, plasture. Ocurență unică: *Ia o păpușe de zmochine și freacă și fă în blastru deasupra și sănătos vei fi* (Is. 38:21). Din ngr. *μπλάστρι* 'idem'. Cuvînt atestat de DLR,

s.v. *plasture*, în BIBL.1688 şi la Nicolae Costin.

blăzní vb. IV, tranz. A înşela, a amăgi; a seduce. Ocurenţă unică: *Ficioară nu o înţelêge bine, ca nu cîndai te vei blăzni întru certările ei.* (Sir. 9:5). În BIBL.1688 şi în MS. 4389: *zminti*. Din slavon. **блазнити** 'idem'. Cuvînt frecvent în textele româneşti vechi.

boághe s.f. Bufniţă. *Şi struţul, şi boághea, şi batca şi cîte-s asêmenea ei, şi corúiul şi cîte-s asêmenea lui* (Deut. 14:15). Cuvîntul a fost menţinut de autorul Ms. 4389 în forma *boghia*. În BIBL.1688: *ciuhul.* Din magh. *bagoly* 'idem'. Înregistrat în DLR la Cantemir. Cf. şi Munteanu 2008d: 121.

bodz s.m. Zeitate păgînă, idol. Din slavon. **бози**, pluralul subst. **богъ** 'dumnezeu'. Cuvînt larg răspîndit în textele româneşti vechi. Cf. şi Munteanu 2008d: 121.

bóinic s.m. Luptător, războinic. Din v. slav. *bojnikŭ* 'idem'. Cuvînt larg răspîndit în textele româneşti vechi.

bold s.n. Băţ ascuţit pentru împuns vitele, strămurare. Împrumut din v. slav. *boldĭ* 'ghimpe', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată în BIBL.1688.

brehnáce s.f. Uliu, erete. Ocurenţă unică: *Şi brehnácea, şi cáia şi cîte-s asêmene ei* (Lev. 11:14). Derivat de la vb. *brehni* 'a lătra', cuvîntul este atestat de DLR în BIBL.1688 şi la Cantemir. În MS. 4389, pasărea respectivă este denumită prin ornitonimul *pajăre*. Cf. şi Munteanu 2008d:119, 120.

brî́nă s.f. Cingătoare, brîu. Probabil element lexical de substrat. Formă atestată de DLR pentru prima dată în BIBL.1688.

brî́ncă Labă (la animale), mînă. În sintagma *brîncă de orzu*, echivalează corect conţinutul gr. *δρακὸς κριτῶν*, cf. *handvoll Gerste* 'idem' (SEPT.GERM.), *handfull of bareley* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Ocurenţă unică: *Şi mă spurca pre mine cătră nărodul mieu pentru o brîncă de orzu şi pentru bucăţi de pîine* (Iez. 13:19). În Ms. 4389 şi BIBL.1688: *mînă.*

brobodélnic sau **brobodénic**, s.n. Maramă, broboadă. Derivat de la *broboadă* + suf. *–e(l)nic.* Atestat de DLR, s.v. *broboadă*, în BIBL.1688.

brudieríe, s.f. Faptul de a fi brudiu; tinereţe, imaturitate. Ocurenţă unică: *Să va smeri acoló după dzilele brudieriii ei* (Iov 2:17). În BIBL.1688 formularea este diferită.. Cuvînt neînregistrat în DLR. Derivat din *brudiu* suf. *–erie.*

brudíu, adj. (Mai ales despre copii) Tînăr, crud, fraged, minor. Etimologia este necunoscută. Atestat de DLR la Grigore Ureche, Dosoftei, Cantemir, în literatura populară.

bubuslíe s.f. Bobiţă. Echivalează gr. *ὄλυνθος* 'fructul comestibil al smochinului sălbatic' (cf. GR.ENGL.). Ocurenţă unică: *Smochinul scoase bubusliile ei şi viile înfloresc, dêderă miros* (Cînt. 2:13). În BIBL.1688: *Smochinul au scos ceale fără vrême smochinele lui.* Cuvînt cu etimologie nesigură, este atestat de DLR, s.v., pentru prima dată la Cantemir.

budắiu s.n. Vas mare de lemn, butoi. Împrumut după magh. *bödöny*, cuvîntul este atestat de DLR la Dosoftei.

buhái s.m. Taur. Împrumut din rus. *бухай* 'idem', cuvîntul este atestat de DLR în documente din sec. al XVI-lea.

buhoiós adj. (Despre apă) Vijelios, în cantitate mare. Ocurenţă unică: *Şi cine au gătit ploaie buhoioasă curăre, şi calea húietilor?* (Iov, 38:25). În BIBL.1688: *buhoioase.* Derivat probabil de la *puhoi*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

buiecí, vb. IV, intranz. A-i merge bine, a prospera. Ocurenţă unică: *Şi întru bunătăţile tale va fi ca tine şi preste slugile tale va buieci-să* (Sir. 6:12). În Ms. 4389: *va îndrăzni*, iar în BIBL.1688: *să va văznesi.* Derivat de la adj. *buiac* 'exuberant, fertil' (<v. slav. *bujakŭ* 'nebun'), cuvîntul este atestat de DLR la Cantemir.

buiguí vb. IV, intranz. Formă arhaică a vb. *bîigui* 'a vorbi alandala, a spune lucruri fără rost; a aiura'. Împrumut din magh. *bolyongui* 'a rătăci', cuvîntul este atestat în DLR pentru prima dată la Dosoftei.

burdujél s.n. Pungă. Variantă formală a lui *burduşel*, derivat diminutival de la *burduf.* Ocurenţă unică: *Şi-l sili pre el şi luă doi talandzi de argint întru doao burdujêle* (4Reg. 5:23). În MS. 4389 şi în BIBL.1688: *borduşale.*

cadisim s.m. (Fără marcarea accentului) Prostituaţi masculini. Împrumut contextual după gr. *καδησίμ*, transcriere aproximativă în *Septuaginta* a ebr. *kadesim* (formă de plural), cuvînt care îi desemna pe bărbaţii prostituaţi din templele păgîne. Ocurenţă unică: *Şi surpắ casa cadisimilor celor dentru casa Domnului* (4Reg. 23:7). Cf. BIBL.1688: *cadisim* şi MS. 4389: *chidimilor.* SEPT.GERM.: *Kadesim*, SEPT.ENGL.2007: *kadesim.*

cáie s.f. Pasăre răpitoare, probabil un vultur de mici dimensiuni. Împrumut probabil după v. slav.

kanja 'idem', magh. *kánya* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR pentru prima dată în BIBL.1688.

canón s.n. Instrument muzical oriental cu coarde şi cu cutie de rezonanţă de formă trapezoidală, ţiteră. Împrumut după slavon. **канонъ** (<gr. *κανών*), cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti. Cf. şi Munteanu 2008d: 219.

cap, s. n. Capitol. Sens învechit, calchiat după slavon. **глава** 'idem', larg răspîndit în textele româneşti vechi. Cf. şi Munteanu 2008d: 88, 555.

cápişte Templu păgîn. Împrumut după slavon. **капище** 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, pentru prima dată, în *Anonyms Caransebensiensis*, lexicon de la începutul secolului al XVII-lea.

caredim s. indecl. (accent nemarcat) Împrumut contextual după gr. *τὰ καρεδεὶμ* (SEPT.FRANKF.), în alte ediţii ale *Septuagintei*: *τὰ καρασιμ*; transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *karasim*, cu semnificaţie nesigură. Într-o notă de subsol din SEPT.GERM. se formulează ipoteza că ar putea fi vorba despre „aşa-numitele prostituate ritualice sau despre persoanele care exercitau unele practici sexuale netolerate". Ocurenţă unică: *Pre cei ce grăia den pîntece și pre gîcitori și pre therafin și chipurile și caredim carele era întru pămîntul Iúda și Ierusalim, le-au arsu împăratul Iosía* (2Paral. 35:20). În BIBL.1688: *caridim*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

cásie (accentuat şi **casíe)** s.f. Scorţişoară. Împrumut după slavon. **касıа** (gr. *κασία*) 'idem', cuvîntul este atestat de DLR în psaltirile din secolul al XVII-lea.

cáthismă, s.f. Secţiune din psaltire conţinînd 20 de psalmi. Împrumut după slavon. **каѳисма** (< gr. *κάθισμα*) 'idem', cuvîntul este frecvent întrebuinţat în textele româneşti vechi.

cămilopardos (fără marcarea accentului) s.m. Girafă (*Giraffa camelopardalis*). Ocurenţă unică: *Cerbu și căprioară, și buhaiu, și țap sălbatec și inorodu, și zimbru, și cămilopardos* (Deut. 14:5). Cuvîntul este păstrat în context atît în Ms. 4389, cît şi în BIBL.1688. Echivalează gr. *καμηλοπάρδαλος* 'idem' din *Septuaginta*, cf. *Giraffe* (SEPT.GERM.), *giraffe* (SEPT.ENGL.2007). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

căpetinioáră s.f. Fragment, pasaj; capitolaş. Creaţie ad hoc, prin derivare, de la *cap* 'capitol', pentru a reproduce conţinutul gr. *κεφαλίς*, diminutiv al subst. *κεφαλή* 'cap' şi 'capitol'. În context, sintagma *ἐν κεφαλίδι βιβλίον* se referă de fapt la noţiunea de 'volumen, rulou (al unei cărţi)', cf. *germ. Buchrolle* 'idem' (SEPT.GERM.), engl. *a scroll of a book* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Ocurenţă unică: *Întru căpetinioară de carte scrisu-s-au pentru mine* (Ps. 39:11). În BIBL.1688: *căpeţeale*, iar în MS. 4389: *căpătîiul*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

căpínă s.f. Mărăcine; tufiş. Echivalează în cîteva contexte apropiate gr. *βάτος* 'idem', cf. *brumble* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *Dornbusch* 'tufă de mărăcini' (SEPT.GERM.), *busch* 'tufiş' (SEPT. ENGL.2007). Cîteva ocurenţe: *Și i să arătă lui îngerul Domnului în pară de foc den căpínă; și vădzu cum căpína ardea cu foc și căpína nu să topiia* (Ieş. 3:2). În MS. 4389 şi în BIBL.1688: *rug*. Glosat marginal prin prin sinonimele *rug* sau *spin*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

căputá, vb. I, tranz. A rezuma. Creaţie lexicală, derivat de la *cap*, pentru a corespunde corespondentului grecesc *κεφαλαιόω* 'a rezuma', cu o unică ocurenţă în *Septuaginta*, în acest context (cf. *to sum up* 'idem' GR.ENGL., s.v.). Cf. şi engl. *summerize your speech* din SEPT.ENGL.2007. Ocurenţă unică: *Căputează cuvîntul, întru puține multe, fă-te ca cum ai ști și împreună tăcînd* (Sir. 32:9). În BIBL.1688: *sumuiaște*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

căţíe s.f. Vas pentru tămîiat; cădelniţă. Din ngr. *κατζί* 'idem'. Atestat de DLR în documente din sec. al XVI-lea. Cf. şi Munteanu 2008d: 81.

ceápsă s.f. Bonetă, scufiţă. Ocurenţă unică: *Întru dzua acêea, și lua-va Domnul mărirea îmbrăcăminții lor și ceapsele* (Is. 3:17). Împrumut după magh. *csápsza* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în BIBL.1688, cu acest context. Corespondentul din MS. 4389: *podoabă*.

cerbíce s.f. Grumaz. Moştenit din lat. *cervix* 'idem'. Cuvînt larg răspîndit în textele româneşti vechi.

cescúţ s.n. Clipă, moment. Derivat diminutival de la *ceas*. Atestat de DLR în *Pravila* de la 1656, la Dosoftei şi Cantemir. Echivalează, în note de subsol, subst. *minută* din text.

chefuré s. indecl. Împrumut contextual după gr. *κεφφουρέ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *kephphure*, desemnînd un fel de pahar. Ocurenţă unică: *Și a cîrligelor și a căușelor și a păharălor celor de aur, cumpănitura ⌊a celor de aur și a celor de argint⌋ și cădêlnițe, chefuré, a fieștecăruia trasul* (1Paral. 28:17). În BIBL.1688:

chefuré. V. şi infra, s.v. **hefuri**.

chehribáriu s.n. Chihlimbar; ambră. Împrumut după turc. *kehribar*, cuvîntul este atestat în DLR, cu forma de aici, în BIBL.1688, s.v. *chihlimbar*.

chelbáş adj. Chel, pleşuv. Ocurenţă unică: *Iar de să va zmulge den faţă capul nescui, iaste chelbaş, curat iaste* (Lev. 13:41). Cuvîntul este menţinut în MS. 45 în forma *chielbaş*. În BIBL.1688: *tîrcav*. Cele mai vechi atestări în DLR sînt din literatura populară şi din Vasile Alecsandri; din turc. *kel baš* 'cap chel'.

chelbăşíe s.f. Faptul de a fi chel, pleşuvie. Derivat din *chelbaş* + suf. *–ie*. Menţionat în DLR fără nici o atestare.

chelşúg s.n. Cheltuială. Împrumut din magh. *költség* 'idem'. Atestat în DLR în *Anonymus Caransebensiensis* şi în *Noul Testament de la Bălgrad* (1648).

cherást s.m. Şarpe cu corn, viperă. Ocurenţă unică : *Şi mai apoi, ca de şarpe rănit să întinde, şi ca de la cherast să varsă lui veninul* (Parim. 23:32). Împrumut contextual după gr. (ὁ) κεράστης 'o specie de şarpe cu corn' (cf. GR.ENGL.: *horned serpent* 'idem'), cuvîntul nu este atestat în DLR.

chezáş s.m. Garant; ostatic. Împrumut după magh. *kezes* 'idem'. Atestat de DLR, pentru prima dată, în *Pravila* de la 1656.

chezăşíe s.f. Garanţie, gaj, cauţiune. Derivat de la *chezaş* + suf. *–ie*. Atestat de DLR, s.v., pentru prima dată, la Cantemir.

chiar adj. Clar, limpede, curat. Moştenit din lat. *clarus*. Cuvînt larg răspîndit în textele româneşti vechi.

chícă s.f. Părul capului (crescut lung). Împrumut din v. slav. *kyka* 'idem'. Atestat de DLR, s.v., pentru prima dată, în BIBL.1688.

chichíţă s.f. Lădiţă, cutiuţă. Împrumut probabil după ngr. κηκίτζα 'idem'. Atestat de DLR, s.v., pentru prima dată, în BIBL.1688.

chidaris s. (fără marcarea accentului) Tiară, acoperămînt capilar al preoţilor leviţi. Împrumut contextual după gr. κίδαρις 'idem'. Ocurenţă unică: *Vei face chidaris vişină şi brîu vei face, lucru a împistritoriului* (Ieş. 28:35). În BIBL.1688: *chivară de mătase*. Într-o notă infrapaginală se dă explicaţia: *pălărie*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

chilín s.n. Separare, grupare; turmă. Sintagma uşor tautologică *la chilínele turmelor* rezultă din transpunerea strictă a gr. εἰς τὰς ἀγέλας τῶν ποιμνίων, literal: 'la turmele turmelor'! Cf. engl. *to the flocks of herds* 'la turmele turmelor' (SEPT.ENGL.2007), germ. *zu den Schafherden* 'la turmele de oi'. Împrumut din magh. *külön* 'idem', cuvîntul este atestat la Dosoftei (ca adjectiv) în DLR s.v. *chilin*. Ocurenţă unică: *Şi veni la chilínele turmelor, cêlea ce era lîngă cale* (1Reg. 24:4). În BIBL.1688: *cîrdurile*, iar în MS. 4389: *turmele*. Într-o explicaţie infrapaginală, în manuscris găsim sinonimul *cirezile*.

chilní vb. IV, tranz. A separa, a despărţi. În context, echivalează vb. gr. μελίζο 'a dezmembra', accepţiune semantică confirmată de explicaţia infrapaginală: *zdrumică*. Ocurenţă unică: *Şi luă doao vaci şi le chilni pre iale* (1Reg. 11:7). În BIBL.1688: *şi le făcu bucăţi*, iar în MS. 4389: *şi-i făcu tot bucăţi*. Derivat postverbal de la *chilin*, cuvîntul este menţionat de DLR, s.v. *chilin*, cu atestări din secolul al XIX-lea.

chilúm s.n. Armă de atac sub formă de secure; baltag. Ocurenţă unică: *Şi pîlcuri de cai rînduite şi lovituri făcîndu-să şi alergături de către amîndoao părţile şi de scuturi porniri şi de chilúmuri mulţimi* (2Mac. 5:3). În BIBL.1688: *chiloame*. Împrumut probabil din turc. *külünk* 'tîrnăcop', cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., cu citate din Dosoftei şi HERODOT-ul de la Coşula (1645).

chinovár s.n. Sulfură de mercur, de culoare roşie, întrebuinţată la colorarea textilelor; cinabru. Împrumut probabil după ngr. κιννάβαρι 'idem'. Ocurenţă unică: *Au cu vită oareacarea proastă au asămănat pre el, ungînd cu minău şi chinovar, ruşind fêliul lui şi toată pata cea dentru el ungînd de tot* (Sol. 13:14). În BIBL.1688: *chinovariu*, iar în MS. 4389: *văpsele de multe feliuri*. Atestat de DLR, s.v., abia în texte de la începutul sec. al XIX-lea.

chiparís s.m. Chiparos (*Cupressus sempivirens*). Împrumut după ngr. κυπαρίσσι sau κυπαρίσσος 'idem'. Atestat de DLR, s.v., , pentru prima dată, la Dosoftei.

chípru s.m. Arbust exotic (*Lawsonia inermis*), ale cărui fructe sînt folosite în cosmetică. Ocurenţă unică: *Trimiterile tale — grădini cu rodii, cu roadă de muguri, chipri cu nardi* (Cînt. 4:13). În BIBL.1688: *chipru*. Împrumut contextual după gr. κύπρος 'idem', cuvîntul nu este înregistrat în DLR, s.v.

chítos s. m. sau **chitoásă**, s. f. Balenă. Împrumut contextual după gr: κῆτος 'idem'. Înregistrat în DLR, s.v., ca variantă a lui *chit*, cu atestări din BIBL.1688. Cf. şi Munteanu 2008d: 216.

chívără s.f. Cască (militară), coif. Împrumut din

rus. *киверъ* 'idem', cuvîntul este larg răspîndit în vechile texte româneşti.

chivót s.n. (Mai ales în sintagmele *chivotul lui Dumnezeu* sau *chivotul făgăduinței*) Ladă, cutie, casetă (sfințită). Împrumut după slavon. **кивотъ** (< gr. *κυβοτός*) 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în textele bisericeşti din sec. al XVI-lea. Cf. şi Munteanu 2008d: 58.

cin s.n. Categorie, rînd, ordine; ocupaţie, breaslă. Împrumut după slavon. **чинъ** 'idem'. Cuvînt larg răspîndit în vechile texte româneşti.

ciníe s.f. Unealtă, sculă, instrument. Împrumut probabil din v. slav. *činije* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în *Pravila* lui Vasile Lupu din 1646.

ciopláş s.m. Cioplitor. Derivat de la *ciopli*. Atestat de DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688.

cîrstéi s.m. Pasăre călătoare (*Crex pratensis*). Împrumut probabil din v. slav. *krastělĭ* 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., pentru prima dată la Coresi.

ciúcă s.f. Vîrf; (în context) moţ de păr. Etimologie obscură. *Să nu faceți ciucă den chica capului vostru, nice să stricați fața barbei voastre* (Lev. 19: 27). În BIBL.1688: *creț*.

ciuciulí vb. IV, intranz. A ciuli (urechile sau ochii); a urmări cu atenţie. Echivalează în context gr. *ἐπιφυλίζω* definit în GR.ENGL., cu referire precisă la acest context din *Septuaginta* prin *to gather (images from outside inside)* (of the eye) 'a culege (imagini din afară către interiorul) (ochiului)'. Cf. şi SEPT.GERM.: *du so sehr nachgelesen hast* 'ai urmărit cu mare atenţie' (SEPT.GERM.). Ocurenţă unică: *Vezi, Doamne, și privêște la cine ai ciuciulit așa!* (Plîng. 2:20). În BIBL.1688: *prăpădit*. În DLR, s.v. *ciuli* (verb cu etimologie obscură), este înregistrată forma *ciuciului*, cu trimitere indirectă la graiurile populare.

ciúdă s.f. Mirare, uimire. Împrumut din slavon. **чоудо** 'idem'. Atestat în DLR, s.v., cu acest sens, la Coresi. *Și să ciudi Isaac ciudă foarte mare și dzise* (Fac. 27:33). În BIBL.1688: *ciúdă*.

ciudésă s.f. Miracol, minune. Împrumut din slavon. **чюдеса** 'idem'. Cuvînt atestat de DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL. 1688.

ciudí vb. IV, refl. A se mira, a se uimi. Împrumut din slavon. **чоудити** 'idem'. Cuvînt larg răspîndit în vechile texte româneşti.

clevétă s.f. şi **clívăt** s.n. Calomnie, defăimare; clevetire. Din slavon. **клевета** 'idem'. Cuvînt atestat de DLR, s.v., în textele bisericeşti din sec. al XVI-lea. Pentru forma *clivăt*, cf. contextul: *O dzi și doao pentru clivăt, și te mîngîie pentru voie rea* (Sir. 38:19), unde *clivăt* echivalează gr. *διαβολή* (*Verleumdung* 'defăimare' – SEPT.GERM., *slender* 'idem' – SEPT.ENGL.2007). În BIBL1688: *clevetă* iar Ms. 4389: *hulă* (*omenească*). Cf. şi Munteanu 2008d: 28, 553.

clevetí vb. IV, tranz. A calomnia. Împrumut din slavon **клеветати** 'idem', cuvîntul este larg răspîndit în vechile texte româneşti.

clic s.n. Strigăt de bucurie, chiot. Împrumut după slavon. **кликъ** 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei.

clícot Strigăt de bucurie. Cf., supra, *clic*. Unică ocurenţă: *Vîndut-ai pre noi fără de preț, și nu era mulțime întru clícotile noastre* (Ps. 43:14). În BIBL.1688: *clicurile lor*, iar în Ms. 4389: *chiuirile noastre*.

clicuí vb. IV, intranz. A striga de bucurie, a jubila. Derivat verbal de la *clic*, cf. şi slavon. **кликати** 'idem'. Atestat de DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688.

climpí, vb. IV, intranz. A clipi. Ocurenţă unică: *Climpind cu ochiul meșterșuguiêște rêle, și nime pre el va depărta de la însul* (Sir. 28:22). În BIBL.1688 versetul lipseşte. Forma aceasta nu este înregistrată în DLR, s.v. *clipi*.

clinci, s.n. Creangă uscată. În sintagma *clinciuri întru ochii voștri*, reproducînd fidel gr. *σκόλοπες ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν*, are sensul 'ghimpe' al gr. *σκόλοψ* (cf. GR.ENGL: *thorns* or *splinters in your eyes* 'ghimpi sau aşchii în ochii voştri'). Cf. şi *Spitzen in euren Augen* 'ghimpi în ochii voştri' (SEPT.GERM.) şi *thorns in your eyes* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Această formă de plural este atestată de DLR, s.v. *clenciu*, la Dosoftei şi în BIBL.1688. Etimologia cuvîntului este obscură. Ocurenţă unică: *Va fi pre cîți veți lăsa dentru înșii clinciuri întru ochii voștri și lovituri întru coastele voastre* (Num. 33:55). Cuvîntul este menţinut în Ms. 4389: *clinciuri*.

clinciurós adj. Cu clenciuri; complicat, întortocheat. Derivat din *clenci* + suf. *–uros*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., la Dosoftei.

clívăt, v. **clevétă.**

colăcáş s.m. Sol, mesager. Ocurenţă unică: *El era ca un colăcaș înaintea mea, și-l prinșu pre el și-l uciș pre el în Sechilag, căruia mi să cădea mie să-i dau de vêste*

bună (2Reg. 4:10). Explicat în manuscris într-o notă infrapapaginală prin sintagma *bun vestitor*. Derivat din *colac* + suf. *–aş*. Atestat de DLR, s.v., în BIBL.1688.

coliándrăş s.m. Coriandru (*Coriandrum sativum*). Etimologie multiplă: lat med. *coliandrus* sau *coriandrum*, gr. *κορίανδρον*, slavon. ***кориандръ*** etc. Varianta formală de aci este atestată de DLR, s.v., în BIBL.1688.

concení, vb. IV, tranz. A pune capăt; a nimici, a extermina. Cf. slavon. ***коньчати*** 'a sfîrşi'. Atestat de DLR, s.v., la Dosoftei şi în BIBL.1688.

conceníre s.f. Sfîrşit; nimcire, exterminare. Derivat de la vb. *conceni*¸ cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688.

cópilă s.f. Lăstar (neproductiv). Echivalează gr. *νόθος*, explicat prin *illegitimate, bastard (of plants)* 'nelegitim, bastard (al plantelor)' (GR.ENGL., s.v). Ocurenţă unică: *Dentru cópile răsădituri nu va da rădăcină la adîncime, nici întemeiată vatră va întări* (Sol. 4:3). În BIBL.1688: *cópilă*. Derivat de la *copil*, probabil element lexical de substrat, cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v. *copilă*, cu trimiteri la texte populare. Cf. şi Munteanu 2008d: 28, 29.

copúz s.n. Instrument cu coarde; alăută, liră. Echivalează de regulă gr. (*ἡ*) *κίνυρα* 'idem'. Împrumut din turc. *kopuz* 'idem'. Atestat de DLR, s.v., la Dosoftei şi în BIBL.1688.

cor (accentuat şi: ***corí***). S. indecl. Împrumut contextual după gr. *κόρος*, transcriere a cuvîntului ebraic desemnînd o unitate de măsură pentru capacitate, echivalentă cu 450 de litri. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

corúi s.m. Coroi; pasăre răpitoare, cel mai probabil uliu (*Accipiter gentilis*). Corespunde în context gr. *ἱέραξ*, glosat prin *hawk, falcon* 'idem' (GR.ENGL., s.v.) Ocurenţă unică: *Şi struţul, şi boághea, şi batca şi cîte-s asêmenea ei, şi corúiul şi cîte-s asêmenea lui* (Lev. 11:16). În BIBL.1688: *corúi***,** iar în MS. 4389: *uliu*. Împrumut după magh. *karoly*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v. *coroi*, în cele mai vechi lexicoane româneşti, din prima jumătate a secolului al XVII-lea. Cf. şi Munteanu 2008d:122.

covîrşít s.n., supin de la vb *covîrşi*, în sintagma *prea de covîrşit*, cu o unică ocurenţă: *Vedêrea lui, prea de covîrşit* (Dan. 2:31). În BIBL. 1688, supinul este transformat într-un adjectiv: *Vedêrea lui, prea decovîrşită*. Sensul 'groaznic, înspăimîntător' ne devine clar din comparaţia cu originalul grecesc: *ἡ ὅρσις αὐτῆς φοβερά* (SEPT.FRANKF.), cf. şi SEPT.ENGL.2007: *The appearance of the image was frightening* 'aspectul imaginii era înspăimîntător', ca şi SEPT.GERM.: *der Anblick des Standbildes war furchterregend* 'idem'. Considerat un derivat de la expresia *cu vîrh*, verbul *covîrşi* este înregistrat în DLR, s.v., încă la Varlaam.

cristál s.n. Mineral transparent şi incolor asemănător sticlei. Cuvîntul este un neologism vechi, înregistrat în , DLR, s.v., doar cu forma *crişta*l în BIBL.1688 şi la Cantemir. Forma atestată aici în trei locuri locuri ar putea reflecta direct gr. *κρύσταλλος* din SEPT.FRANKF.

crocodél s.m. Reptilă de talie mare (*Crocodilus vulgaris*) care trăieşte mai ales în fluviul Nil. Ocurenţă unică: *Necurate den tîrîitoarele ce să tîrîiescu pre pămîntu: mîţa, şi şoarecile, şi crocodélul cel den pămîntu şi cîte-i samănă lui* (Lev. 11:29). În MS. 4389 şi în BIBL.1688: *corcodel*. Împrumut vechi, cu etimologie multiplă (gr. *κροκόδειλος*, slavon. ***кокодилъ,*** lat. *crocodilus*), atestat de DLR, s.v., în HERODOT-ul de la Coşula din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

crondír s.n. Clondir; carafă. Împrumut după ngr. *κροντήρι* sau *κλοντήρι*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja în lexiconul lui Mardarie Cozianul, din primele decenii ale secolului al XVII-lea.

crug s.n. Cerc; orbită; ciclu. Atestat de DLR, s.v., în BIBL.1688, apare frecvent în textele vechi. Ipoteza etimologică din DLR, s.v. (rus. *кругъ* şi sîrb. *кругъ*), este mai puţin probabilă decît slavonul ***кроугъ***, formă mai rară, dar atestată în texte (vezi MIKLOSICH, s.v., SLOVN.STAROSLOV. s.v.), a slavon. ***кржгъ*** 'circulus; orbis'. Cf. şi Munteanu 2008d:44, 349.

cruşíţă s.f. Bucăţică. Unică ocurenţă: *Lua-mi-vei, dară, şi o cruşiţă de pîine în mîna ta.* (3Reg. 17:11). Cuvîntul a fost socotit rar şi greu de înţeles de către unul din revizori, care îl glosează marginal prin *o bucată*. În BIBL. 1688, găsim *bucăţea de pîine*, iar în MS. 4389: *fărîmă de pîine*. Cuvîntul nu este atestat în DLR.

cúhn(i)e s.f. Bucătărie. Ocurenţă unică: *Şi sclipuri împregiur la iale, împregiur la cêle 4, şi cuhnii făcute dedesuptul sclipurilor împregiur* (Iez. 46:24). Cuvîntul este păstrat în context în BIBL. 1688, cu accentul marcat: *cúhnii* Împrumut cu origine multiplă (slavonă, polonă, rusă, ucraineană etc.), atestat de DLR, s.v., abia la Neculce.

cúrăre s.f. Curgere. Derivat postverbal de la vb. *cure* 'a curge', moştenit din latină. Două ocurenţe: *Preste poartă a doao currăre, acoló spală arderea de tot* (Iez. 40:39). D*enapoia cúrării a arderilor de tot ... doao mêse* (Iez. 40:41). Echivalează gr. *ἔκρυσις* 'idem', cf. GR.ENGL., s.v.: 'outflow, drain'. Atestat de DLR, s.v., la Coresi şi Varlaam. În BIBL. 1688, în amblele locuri, a fost înlocuit prin sinonimul *curgere*. Cf. şi Munteanu 2008d: 125.

custá vb, I, intranz. A trăi, a exista, a dăinui. Patru ocurenţe. *Şi iată-i, sîntu bînd şi mîncînd înaintea luişi au dzis: 'Custe împăratul Adonía!'* (3Reg. 1:25). Cuvîntul este glosat marginal prin sinonimul *trăiască*. Moştenit din lat. *constare*, cuvîntul cunoaşte o largă întrebuinţare în vechile texte româneşti. Cf. şi Munteanu 2008d:125, 559.

custúră s.f. Lamă; placă de metal (ascuţită). Atestare unică: *Şi le fă pre iale custure bătute, punere jirtăvnicului* (Num. 16:38). În BIBL.1688 expresia se menţine, dar cu accentul şi desinenţa schimbate: *cústuri bătute*, iar în Ms.4389 înregistrăm formula *bătute puneri*. Sintagma echivalează gr. *λεπίδας ἐλατάς* 'plăcuţe bătute (cu ciocanul)' din *Septuaginta*, cf. *gehämmarten Metallplätchen* (SEPT.GERM.), *hammered plates* (SEPT.ENGL.2007). Cele mai vechi atestări ale cuvîntului sînt în DLR, s.v., din BIBL.1688 şi Dosoftei. Etimologia cuvîntului este obscură. El se găseşte în limbile popoarelor vecine şi pare la origine o creaţie lexicală pe teren românesc de la *cuţit* + suf. *–itură*.

cuviitór adj. Care se cuvine; potrivit; decent. Echivalează în context, de regulă, forme nominale ale vb. gr. *πρέπω* 'a se cuveni, a se potrivi' din *Septuaginta*. Derivat de la vb. *cuveni* + suf. *–itor*, cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române. Cf. şi Munteanu 2008d: 29, 553. Cuvînt neînregistrat în DLR.

dárdă s.f. Lance (mică). Împrumut cu etimologie multiplă (polonă, maghiară), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în HERODOT-ul de la Coşula, la Dosoftei şi în BIBL. 1688. Cf. şi Munteanu 2008d: p. 31.

davir (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *δαβίρ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *dabir,* prin care se desemnează altarul, încăperea din fundul templului. Cf. *the dabir* (SEPT. ENGL.), *das Dabir* (SEPT.GERM.). Cuvînt neînregistrat în DLR.

dăzmădulărí vb IV, refl. A (se) dezmembra. Ocurenţă unică: *Dentru încheieturi dăzmădulărindu-să* (Iosip 10:8). Cuvîntul este rezultatul unei calchieri a gr. *ἐκμελίζω* 'a dezmembra' (*to dismember*) (GR.ENGL., s.v.). Cuvîntul este înregistrat în DLR s.v. *dezmădula*, ca variantă morfologică, dar atestat doar într-un dicţionar din prima jumătate a secolului al XIX-lea (Valian). Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐκ σπονδύλων ἐκμελιζόμενος*. În alte locuri unde mai apare gr. *ἐκμελίζω* (Iosip 10:5 şi 11:10), aici, în Ms 45, ca şi în BIBL.1688, apar sinonimele *dezbina* şi *deznoda*.

dăzmătăciúne s.f. Nebunie; dezmeticire. Înregistrăm o unică ocurenţă, în Deut. 28:28, unde apare ca glosă marginală (sinonim) la cuvîntul *fluturăciune*. Pentru detalii vezi infra, s.v. **fluturăciúne**. În BIBL.1688 cuvîntul apare chiar în text (*dezmeticiune*), citatul fiind întrebuinţat de către redactorii DLR, s.v. *dezmeticiune*, ca unică atestare.

dăzmétec, adj. (Despre oameni) Descreierat, zănatic, nebun. *Şi dzise Anhus cătră slugele lui: „Iată, aţi vădzut om dăzmêtec; pentru căci l-aţi adus aicea la mine?"* (1Reg. 21:14). Cuvîntul mai apare şi la 4Reg. 9:11, ca glosă marginală (sinonim) al cuvîntului *fluturatec* din text. Pentru detalii, vezi şi infra, s.v. **fluturátec.** În DLR, s.v. *dezmetic*, apare, ca unică atestare, citatul de aici, în varianta foarte uşor modificată din BIBL.1688.

dăzmetecí, vb. IV, refl. A se comporta ca un dezmetic, a-şi ieşi din minţi. Ocurenţă unică: *Au doară mă lipsescu eu de dăzmêteci, căci l-aţi adus pre el să să dăzmetecească cătră mine?* (1Reg., 21:15). Cf. SEPT.FRANKF.: *ἦ ἐλαττοῦμαι ἐπιλήμπτων ἐγώ, ὅτι εἰσαγειόξατε αὐτὸν ἐπιλημπτεύεσθαι πρός με;* Cu forma *dezmetecească*, cuvîntul este folosit cu întregul context, rămas neschimbat în BIBL.1688, în DLR, s.v., drept unică atestare a unui sens 1., cu definiţia de mai sus. Pentru conturul semantic al lexemului, cf. şi corespondentul grecesc, vb. *ἐπιλημπτεύομαι* 'a avea o crizî de epilepsie' (*to have an epileptic fit* - GR.ENGL., s.v.).

dăzmetecíre s.f. Ieşire din fire; extaz; teamă, panică; demenţă, nebunie Ocurenţă unică: *Şi eu dziş întru dezmetecirea mea: Lăpădatu-m-am de cătră faţa ochilor tăi* (Ps. 30:29). Echivalează în context gr. *ἔκστασις*, cuvînt polisemantic, cf. şi diferitele soluţii de echivalare ale sintagmei *ἐν τῇ*

ἐκστάσει μου în cîteva versiuni moderne ale *Septuagintei*: *in my extreme fear* 'în extrema mea teamă' (SEPT.ENGL.1851), *in my alarm* 'în alarma mea' (SEPT.ENGL.2007), *in meiner Verwirrung* 'în confuzia mea' (SEPT.GERM.), *dans le transport de mon âme* 'idem' (SEPT.FR.). În DLR, s.v., *dezmeticire* este distins un sens 1., cu determinarea semantică aproximată mai sus şi cu o unică atestare, cea de aici (în varianta BIBL.1688).

dăznetecíre s.f. Unică ocurenţă, într-o notă marginală, unde explică subst. *rulare*, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu. *Mîhniiu-mă întru rularea mea, şi mă turburaiu de către glasul nepriêtenului şi de năcazul păcătosului* (Ps. 54:2). În text, în BIBL.1688: *voroava*, iar în MS. 4389: *grija*. Cuvîntul nu apare în dicţionare fiind probabil o formă spontană de la *bezmetecire*, infinitivul lung de la vb. *bezmeteci* 'a fi bezmetic; a se năuci, a se zăpăci'.

decínde sau **decíndea** adv. sau prep. Dincolo de…; de cealaltă parte. Larg întrebuinţat în limba veche, cuvîntul este moştenit din latină (< *de ecce inde*).

deschivărá vb. I, tranz. A scoate sau a da jos chivăra. Ocurenţă unică: *Preutul … capul nu-şi va deschivăra şi hainele lui nu le va rumpe* (Lev. 21:10). În MS. 4389 şi în BIBL.1688: *descoperi*. Derivat de la *chivără*.

desfeciorí vb. IV, tranz. A priva de copii. Înregistrat în DLR, s.v., şi ilustrat cu acest unic context din BIBL. 1688, cu două recurenţe. Derivat prin pref. *des* + vb. *feciori* (< *fecior*), cuvîntul nu este înregistrat în DLR cu sensul de aici.

despuíre, s. f. Stăpînire, dominaţie. Derivat de la vb. *despune*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

despuitór, adj. s.m. şi f. (În special despre Dumnezeu) Stăpîn, domn. Derivat de la vb. *despune* + suf. *–itor*, cuvîntul apare frecvent în textele româneşti din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

despúne vb. III, tranz. A stăpîni, a domni, a conduce. Moştenit din latină (< *disponere*), cuvîntul este frecvent întrebuinţat în textele româneşti din secolul al XVI-lea şi sporadic în cele din secolul al XVII-lea.

diadémă s.f. Obiect de podoabă capilară (adesea sub formă de coroană), folosit ca însemn al regalităţii sau ca bijuterie feminină. Apare în text cu forma nearticulară şi fără accentul marcat *diademă* (Is. 62:3), articulată şi fără marcarea accentului *diadema* (Est. 2:11), precum şi cu formele, mai apropiate de etimon (gr. *διάδημα*) şi cu accentul marcat, *diádema* (Est. 3:17) şi *diádima* (Est. 9:15). La Est. 3:17, cuvîntul este glosat marginal prin sinonimul *stéma*. În DLR, s.v., cea mai veche atestare este din Dosoftei.

didráhm s.m. sau **didráhmă** sau s.f. Veche monedă grecească valorînd două drahme. Împrumut din slavon. **дидрахма**, ngr. *δίδραχμα*, cuvîntul este atestat deja în NTB (1648).

dimicá, formă veche pentru **dumicá**, vb. I, tranz. A rupe, a fărîmiţa. Cuvînt moştenit (< lat. *_demicare_), este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei.

dîrjí vb. IV, refl. Formă veche a vb. *îndîrji* (cf. DLR, s.v. *dîrzi*), atestată în DLR, s.v., la Neculce şi Radu Greceanu.

dîrjíe s.f., Formă veche a subst. *dîrzie* 'dîrzenie', atesatată în DLR la Miron Costin.

diúdă s.f. Dud (*Murus alba*). Unică ocurenţă: *Chedrii au dat întru Iudéa ca diudele cêle de pre şes întru mulţime* (2Paral. 1:15). Probabilă creaţie spontană a traducătorului, cuvîntul a fost menţinut în context şi în BIBL. 1688 (cf. DLR, s.v. *dud*); cf. şi Ms. 4389: *dud*.

dobitocós adj. Care este asemenea unui dobitoc; bestial. Ocurenţă unică: *Dobitocos mă făcuiu lîngă tine, şi eu pururea cu tine* (Ps. 72:22). Neatestat în nici un dicţionar românesc, cuvîntul este un derivat spontan de la subst. *dobitoc*, după modelul adj. gr. *κτηνώδης* (< subst. *κτήνος* 'animal domestic'), la rîndul lui un hapax legomenon în LXX, atestat exclusiv în acest loc din *Psalmi*.

dodathá s. indecl. Împrumut contextual după gr. *ἐν δωδαθὰ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *thodatha*, literal 'mulţumiri'. Ocurenţă unică: *Să facă înnoiri şi veselie, la dodathá, şi cu cîntări în ţimbale şi canoane şi copuze* (Neem. 12:27). Cuvîntul este menţinut în BIBL. 1688, dar cu accentul schimbat: *dodátha*. Cf. SEPT.ENGL.2007: *to celebrate the redidications and the merriment with thodatha and with odes, while playing the cymbal and harps and cinyras*. Cf. şi SEPT.GERM., unde cuvîntul respectiv este tradus prin *Lobeshymnen* 'imnuri de laudă'. În Ms. 4389, sintagma *în lucrul şi lauda cîntării* reprezintă o explicare a semnificaţiei lexemului originar. Cuvînt neînregistrat în DLR.

dodeí sau **dodăí** vb. IV, tranz. A supăra, a necăji; a persecuta. Frecvent folosit în textele vechi din secolele al XVI-lea – al XVII-lea, cuvîntul este un împrumut după slavon. **додѣꙗти** ‘idem’.

dodeiálă sau **dodăiálă**, s. f. Supărare, necaz; persecuţie. Frecvent folosit în textele vechi din secolele al XVI-lea – al XVII-lea, cuvîntul este un derivat de la vb. *dodei* + suf. *–ială.*

dosádă s.f. Insultă, ocară. Împrumut după slavon: **досада** ‘idem’, cuvîntul este curent în vechile texte româneşti.

dosădí, vb. IV, tranz. şi refl. A persecuta, a prigoni; a insulta, a ocărî. Împrumut după slavon: **досадити** ‘idem’, cuvîntul este curent în vechile texte româneşti.

dosăditór s.m. Care dosădeşte. Derivat postverbal de la vb. *dosădi* + suf. *-itor*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja la Coresi.

dráhmă s.f. Veche monedă grecească. Cuvîntul a fost frecvent folosit în limba română veche. Este un împrumut după slavon. **драхма,** lat. *drachma,* ngr. *δραχμή.*

dvórbă sau **tvórbă** s.f. Serviciu, slujbă. Întrebuinţat curent în vechi texte din Moldova, cuvîntul este un împrumut după slavon. **дворьба**, atestat în DLR, s.v., deja la Grigore Ureche.

dvoreán s.m. Slujitor; curtean. Unică ocurenţă: *Şi Azaría, ficiorul lui Náthan, preste dvorêni* (3Reg. 4;5). În BIBL.1688: *puteare* şi în Ms. 4389: *preste carii sta înaintea împăratului* avem formulări diferite. Împrumut după slavon. **дворꙗнинъ** ‘idem’**,** întrebu-inţat în textele vechi din Moldova, atestat în DLR, s.v., deja la Miron Costin.

dvorí sau **tvorí** vb. I, intranz. A servi, a sluji. Împrumut după slavon. **дворити**‘idem’, este întrebuinţat în textele vechi din Moldova şi atestat în DLR, s.v., deja la Grigore Ureche.

dvoritór adj. Care dvoreşte. Derivat de la vb. *dvori* + suf. *-tor*. Cea mai veche atestare în DLR, s.v., este dintr-un text din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Cf. şi Munteanu 2008d: 30, 313, 553.

dzănîí vb. IV, intranz. A scoate un zgomot ascuţit şi prelungit. Ocurenţă unică: *Iată, eu aduc rêle preste Ierusalim şi Iúda, cît fieştecarele, audzind, vor dzănîi amîndoao urechile lui* (3Reg. 21:12). Într-o glosă marginală se indică sinonimul *răsuna*, iar în BIBL.1688 apare *vor răsuna.* În DLR, s.v. *ţinăi*, se înregistrează forma *zinăi*, reperată într-o comună de pe lîngă Rădăuţi; cuvîntul este considerat o formaţiune onomatopeică.

dzêle, plural de la *dza*, s.f., formă moldovenească a subst. *za*, pl. *zale.*

efud s.n. sau m. (accentuat sporadic: **efúd**) Împrumut contextual după gr. *ἐφούδ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *ephod*, numele curent al costumului ritualic al preotului levit. Atestat în DLR, s.v., deja în *Palia de la Orăştie* (1582). Împrumut cărturăresc după slavon. **ефодъ**, **ефоудъ** sau gr. *ἐφώδ*, *ἐφούδ.* Cf. şi Munteanu 2008d: p. 90.

elam s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *αἴλαμ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *ailam*, care desemnează pridvorul sau veranda templului (cf. GR.ENGL.). Cf. şi *ailam* (SEPT.ENGL.2007), *das Ailam* (SEPT.GERM.). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

elammoth s. indecl. (uneori, cu accentul marcat **elammóth** sau **élammoth**) Împrumut contextual după gr. *αἰλαμμὼθ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *ailamoth*, care desemnează pridvorul sau veranda templului (cf. GR.ENGL.). Cf. engl. *ailammo* (SEPT.ENGL.2007), germ. *das Ailammo* (SEPT.GERM.). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

elef sau **elev** s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *αἰλεῦ* sau *εἰλεῦ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *aileu*, cu sensul ‘tocul uşii’. Cf. engl. *aileu* (SEPT.ENGL.2007), germ. *die Aileu* (SEPT.GERM.). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

elifand s. m. (fără marcarea accentului) Elefant; fildeş. Aspectul fonetic indică preluarea directă de la forma de genitiv *ἐλέφαντος* a gr. *ἐλέφας*. În DLR, s.v. *elefant*, cea mai veche atestare a cuvîntului, cu forma de aici, este din BIBL.1688. Cf. şi Munteanu 2008d:36.

elmoní s. indecl. Împrumut contextual după gr. *ἐλμωνί* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic e*lmoni*, cu sensul ‘cutare, ceva anume’, cf. GR.ENGL., s.v. ‘such and such’. Ocurenţă unică: *Şi împăratul Siríei era dînd război întru Israil. Şi sfătui slugile lui, dzicînd: „La locul acesta oarecare elmoni voi tăbărî.”* (4Reg. 6:8). Cuvîntul este menţinut în Bibl.1688: *elmoní.*

Aceeași unitate lexicală primară a fost preluată defectuos și sub forma *felmoní*, vezi supra s.v. **felmoní**. Cuvînt neînregistrat în DLR.

en s.n. sau m. Preluare contextuală după gr. *ἄρχων τοῦ αἴνου* din SEPT.FRANKF., ocurență unică, în secvența *fiiul Asaf, boiêrin a énului* (Neem. 11:17), diferită aici de alte ediției ale *Septuagintei*. Gr. *αἶνος* 'imn de laudă' a fost corect interpretat în BIBL. 1688 și în Ms. 4389, unde întîlnim contextul reformulat prin sintagmele *boiêrin al laudii* și, respectiv, *carii cînta înaintea lucrurilor casei lui Dumnezeu*.

epicon (fără marcarea accentului) s.m. Probabilă rostire (sau grafie) coruptă de la *epigon*, împrumut ad hoc al gr. *ἐπίγονος*, selectat de traducător spre a echivala calificarea personajului biblic respectiv, aceea de 'om de încredere, protector', al gr. *ἐπίτροπος* din SEPT.FRANKF., cf. *his guardian* (SEPT.ENGL.2007), *Vormund* (în notă de subsol: „seleukidischer Hoftitel" – SEPT.GERM.). Ocurență unică: *Biruind fu țării, omorînd pre Antioh și pre al acestuia epicon, Lisía* (2Mac. 14:2). În BIBL. 1688: *ispravnicul acestuia*. Interesant este de remarcat că acelaşi termen grecesc, relativ banal, fusese echivalat imediat anterior (2Mac. 11:1 şi 13:2) prin împrumutul „normal" *epitrop*!

epífi s.m. Împrumut contextual după gr. *ἐπίφι* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a numelui celei de-a treia luni a anului în calendarul egiptean. Ocurență unică: *Și scriu pre ei den 25 a lui pahon pînă în 4 a lui epífi, întru zile 40* (3Mac. 6:38). Cf. engl. *epiphi* (SEPT.ENGL.2007) germ. *Epiphi* (SEPT.GERM.). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

eródiu (accentual și **erodíu**) s.m. Pasăre migratoare, probabil bîtlan (*Ardea cinerea*). Cuvîntul este atestat de DLR, s.v., deja în secolul al XVI-lea, încă din textele rotacizante și la Coresi. Este un împrumut după slavon. **єрωдїй**, gr. *ἐρωδιός*. Cf. și Munteanu 2008d: 110, 556.

esefim sau **sefim** s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *ἐσεφίμ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *esephimn*, cu sensul 'depozit, cămară'. Apare de două ori, la distanță scurtă, în frazele: *Lui Avdedom și cel despre amiazădzi denaintea casei sefim* (1Paral. 26:15-16), respectiv *Cătră răsărit, leviții, ... la esefim, 2* (1Paral. 26:17), corespunzător sintagmelor din SEPT.FRANKF.: *κατέναντι οἴκου Σεφίμ*, respectiv *εἰς τὸ ἐσεφὶμ δύο*. Opțiunea de traducere este menținută ca atare în BIBL.1688: *casa Sefim*, respectiv, *la iesefim*. Cf. și *das Haus Esefin* (SEPT.GERM.), *the house esephin* (SEPT.ENGL.2007). Cf. și Ms. 4389: *casei lui Sevim*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

ezer s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *ἔζερ* din SEPT.FRANKF. (în alte manuscrise ale *Septuagintei: νέζερ*), transcriere defectuoasă a ebr. *nezer* 'diedemă (regală); coroană'. Ocurență unică: *Și trimise pre fiiul împăratului și dêde preste el și pre ezer și mărturia* (4Reg. 11:12). Menținut în BIBL.1688, cuvîntul nu este atestat în DLR. În Ms. 4389: *coroana împărătească*.

fares s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *φάρες*, transcriere aproximativă a unui misterios cuvînt aramaic care apare scris pe un zid, într-un moment decisiv (Dan. 5:27 și 29). V. mai jos, s. v. **thechel**.

farmac s.n. (fără marcarea accentului) Par de susținere (la o construcție); grindă. Cuvîntul apare de cîteva ori în 3Reg. 6 și 7, precum și în alte locuri, în pasaje foarte obscure, în care traducătorul a apelat în mod evident și la surse suplimentare în raport cu SEPT.FRANKF., cel mai probabil la SEPT.LOND. Echivalează în context gr. *μέλαθρον* 'grosse poutre qui soutient un toit' (BAILLY, s.v.), cf. *beam* 'grindă' (SEPT.ENGL.2007), *Balken* 'idem' (SEPT.GERM.). Este vorba, de fapt, de o rostire (grafie) personală a traducătorului pentru cuvîntul *parmac* 'grindă de susținere' (vechi împrumut din turcă). Revizorii de la București au reanalizat toate contextele și au optat pentru sinonimul *polimar*, întrebuințat de altfel, mai sus, în v. 4 al aceluiași capitol, și aici, în Ms. 45, pentru a echivala gr. *μέλαθρον!*

fărmăcătór adj., s.m. și f. Care farmecă; mag, vrăjitor. Derivat de la vb. *fărmăca*, este un cuvînt frecvent întrebuințat în textele vechi, începînd cu secolul al XVI-lea.

fărmăcătoríe s.f. Acțiunea sau actul de a fermeca; magie, vrăjitorie. Derivat de la adj. *fărmăcător* + suf. *–ie*, cuvîntul este atestat în DLR într-un catehism de la 1774.

fărmăcătúră s.f. Actul de a fermeca; magie, vrăjitorie. Derivat de la vb. *fărmăca* + suf. *–ătură*, cuvîntul este înregistrat de DLR, s.v. *fermecătură*, pentru prima dată, în BIBL. 1688. Cf. și

Munteanu 2008d: 349.

fasec s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *φασέκ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *phasek* sau *peshah*, literal 'trecere', numele celei mai importante sărbători mozaice. Cf. şi *das Passa* (SEPT.GERM.), *the phasek* (SEPT.ENGL.2007). Cuvînt neînregistrat în DLR.

felethí sau **filethí**, v. infra, s.v. **ofelethi**.

felmoní s. indecl. Împrumut contextual după gr. *φελμουνί* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *phelmouni*, cu sensul 'cutare; cineva; o anumită persoană'. Ocurenţă unică: *Am audzit unui sfînt grăind şi dzise un sfînt lui felmoní, celui ce grăiia deasupra* (Dan. 8:13). În BIBL.1688: *felmóni.* Cf. şi *Phelmuni* (SEPT.GERM.), *Phelmouni* (SEPT. ENGL.). Cuvînt neînregistrat în DLR.

feredéu s.n. Latrină, closet. Echivalează în context gr. *λυτρών*, în sintagma *εἰς λυτρῶνας* din SEPT.FRANKF. Ocurenţă unică: *Şi surpară stîlpii lui Vaal şi surpară casa lui Vaal şi-l rînduiră pre el întru feredeu pînă în dzua aceasta* (4Reg. 10:27). Cf. şi *Latrinen* (SEPT.GERM.), *latrines* (SEPT.ENGL. 2007). Împrumut după magh. *feredő*, cuvîntul circulă în textele din secolul al XVII-lea, dar cu sensul 'baie' (indicat ca sinonim şi aici, în nota de subsol!). Sensul 'latrină' apare doar în contextul citat aici. În BIBL. 1688 *ferdeu* este înlocuit cu *baie*, iar în MS. 4389 prin *umblătoare.*

ficăví, vb. IV, intranz. A bîigui, a îngăima, a se bîlbîi. Apare de două ori, în contexte apropiate: *Limbile cêlea ce fiicăvăsc învăţa-să-vor a grăi pace* (Is. 29:24). *Limbile cêlea ce fiicăvăsc curînd vor învăţa a grăi pace* (Is. 32:4). Contextul minimal în BIBL. 1688 este identic: *limbile cêle ce fîncăvesc.* Am dedus sensul din contextul grecesc: *αἱ γλῶσσαι αἱ ψελλίζουσαι* (SEPT.FRANKF.), cf. *the faltering tongues* (SEPT.ENGL.2007) şi *die stammelnden Zungen* (SEPT.GERM.). Verbul gr. *ψελλίζω* apare doar în aceste două locuri din Cartea lui Isaiia şi este definit de lexicografi prin 'a bîigui, a vorbi nearticulat' - *to stammer, to speek inarticulately* (GR.ENGL.). Cuvîntul nu a fost înregistrat în nici un dicţionar românesc. Pornind de la varianta formală *fîncăvi* din BIBL.1688, am putea trimite, ca sugestie etimologică, la vb. *gîngăvi.* Cf. şi Ms. 4389: *limbile celor gîngavi.*

finíc s.m. sau n. Palmier-curmal (*Phoenix dactylifera*). Împrumut după slavon. *финикъ* (< gr. *φύνιξ*), cuvîntul se găseşte în multe din textele din secolele al XVI-lea – al XVII-lea. Cf. şi Munteanu 2008d: 112.

fistíc s.m. Fistic (*Pistacia vera).* Împrumut din turc. *fıstık.* Atestat în DLR, s.v., doar în secolul al XIX-lea şi în texte populare.

flearţ adj. Fanfaron, lăudăros; arogant. Ocurenţă unică: *Omul înţelept tăcea-va pînă la o vrême, iar cel fleartu şi nebun va petrêce vrême* (Sir. 20:6). Sensul a fost dedus din gr. *λαπιστής* 'lăudăros, fanfaron', care apare în SEPT.FRANKF., cf. şi germ. *der Prahler* (SEPT.GERM.), engl. *swaggerer* (SEPT.ENGL. 2007), *suggerer, arrogant person* (GR.ENGL.). În BIBL.1688: *bălmăjîtoriu*, în MS. 4389: *dîrz.* Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române. Poate fi pus în relaţie cu alte formaţii lexicale onomatopeice de tipul *fleoarţă, fleoancă, fleaură* sau *fleros* (vezi DLR, s.v.).

fluturá vb. I, refl. A-şi pierde minţile, a deveni nebun. Ocurenţă unică: *Şi mulţi s-au fluturat la chipuri pentru muieri şi robi s-au făcut pentru iale* (Esdra 4:26). Formularea rămîne identică în BIBL.1688 şi reproduce SEPT.FRANKF.: *καὶ πολλοὶ ἀπενοήθησαν ταῖς ἰδίαις διανοίαις διὰ τὰς γυναῖκας.* Verbul grecesc *ἀπονοέομαι* este definit de lexicografi prin *to have lost all sense* 'a-şi pierde întreaga raţiune' (GR.ENGL., s.v.). Cuvîntul este înregistrat ca atare în DLR, s.v., cu un sens 3° calificat drept „neobicinuit" şi ilustrat prin acest unic citat din BIBL.1688.

fluturátec adj. Apucat, zănatic, smintit, ieşit din minţi. *Şi vei fi fluturatec pentru vederile ochilor tăi carele vei vedea* (Deut. 28:34). Formularea este identică în BIBL.1688. *Şi Iiú ieşi cătră slugile stăpînului lui, şi dziseră lui: „Pace? Ce căci au întrat acest fluturatec cătră tine?" Şi dzise lor: „Voi ştiţi omul şi voroava lui."* (4Reg.9:11). Formularea este identică în BIBL.1688. În cel de-al doilea loc citat găsim o glosă marginală cu sinonimul *dăzmetec.* Corespondentul grecesc, adj. *παράπληκτος*, cu această unică atestare în *Septuaginta*, este definit prin *mad* 'nebun' (GR.ENGL.). Cu definiţia de mai sus, cuvîntul, derivat de la *fluture* + suf. *–atec*, este ilustrat în DLR, s.v., exclusiv cu citatele de mai sus din BIBL.1688, la care se mai adaugă unul din Dosoftei.

flutărăciúne s.f. Nebunie, ieşire din minţi. Ocurenţă unică: *Bată-te Domnul cu flutărăciune şi nevedêre şi ieşire den minte* (Deut. 28:28). În toate versiunile *Septuagintei* formularea în limba greacă

a secvenţei este următoarea: *πατάξαι σε κύριος παραπληξίᾳ καὶ ἀορασίᾳ καὶ ἐκστάσει διανοίας*. Pentru sensul gr. *παραπληξία* cf. GR.ENGL.: *madness, frenzy, derengement.* Pentru distincţiile lexicale în context între cele trei lexeme cu conţinut apropiat, cf. şi versiunile moderne ale *Septuagintei*: *insatity and blindness, and astonishment of mind* (SEPT.ENGL.1851), *Verrückheit, Blindheit und Verwirrung des Geistes* (SEPT.GERM.), *derangement and blindness and distraction of mind* (SEPT.ENGL.2007), *démence, aveuglement et stupidité d'esprit* (SEPT.FR.). Marginal, marcat în text prin patru vrahii scrise cu roşu, apare, ca explicaţie, sinonimul *dezmătăciune*, reţinut în final în textul tipărit la Bucureşti (BIBL.1688): *Bată-te Domnul cu dezmeteciune şi nevedêre şi ieşire den minte* (Dt. 28:28). Neatestat în niciunul dintre dicţionarele limbii române, cuvîntul este un derivat evident de la vb. *flutura* + suf. *–ăciune* şi trebuie corelat cu alte entităţi lexicale din aceeaşi familie precum vb. *flutura* şi adj. *fluturatec* (cf. supra, s.v. **flutura** şi **fluturatec**).

forthomin s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *φορθομμίν*, transcriere a unui cuvînt de origine persană în ebraica biblică, cu sensul aproximativ de 'persoană distinsă; nobil', cf. *Phorthommin* (SEPT.ENGL.2007), *Phortommin* (SEPT.GERM.). Ocurenţă unică: *Să bage dentru fiii robiei Ierusalim şi de la sămînţa împărăţiei şi de la forthomin* (Dan. 1:3). Echivalenţa a fost menţinută în BIBL.1688. Cuvînt neînregistrat în DLR.

foth s. indecl. Ocurenţă unică: *Şi s-au făcut trasul cerceilor de aur cărora au cerşut, sicli 1000 şi 700 de auri, afară den rafturi şi den lanţuje ⌊întru foth⌋ şi îmbrăcăminţilor celor mohorîte* (Jud. 8:26). Secvenţa grecească echivalentă din SEPT.FRANKF. este (inclusiv paranteza, cu separarea fantezistă a prepoziţiei!) următoarea: *καὶ τῶν ὁρμίσκων* (*ἐν φώθ*). În paranteză ar trebui să se afle, de fapt, unitatea lexicală *ἐνφώθ*, transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *enphoth*, care desemnează, împreună cu cuvîntul anterior, o bijuterie sub formă de pandant, cf. *the small nacklaces enphoth* 'micul pandant enphoth' (SEPT.ENGL.2007), *Halsketten-Enphoth* 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *foth*, cf. şi Ms. 4389: *lefturi.*

franţóz, pl. **franţózi** şi **franţóji** s.m. Francez. Două recurenţe: *Şi cea den Vavilon, cea cătră ei franţojii rînduială ce s-au făcut* (2Mac. 8:20). *Şi au povestit lui războaiele lor şi vitejiile carele au făcut întru franţozi şi cum i-au biruit pre ei.* (1Mac. 8:2). Sintagma minimală este menţinută, inclusiv ciudatul etnonim, în Ms. 4389 şi în BIBL. 1688. În SEPT.FRANKF., apar sintagmele gr. *πρὸς τοῦς Γαλάτας,* respectiv, gr. *ἐν τοῖς Γαλάταις*. Referinţa din *Septuaginta* este clară şi lipsită de echivoc. Este vorba despre neamul celt al galatilor sau galaţilor (gr. *Γαλάται*, lat. *Galatae*), cunoscuţi în Noul Testament cu numele de *galateni*. Identificarea galatilor cu francezii moderni nu este întîmplătoare, traducătorul iniţial al textului, Milescu, era, se pare, la curent cu echivalenţa etnonimică *gali* (*galati*) – *francezi.* Problema a fost semnalată de Virgil Cândea, în articolul *„Franţozii" în bibliile româneşti din secolul al XVII-lea* (v. CÂNDEA, p. 222-224). Informaţiile din DLR, s.v. *francez*, privitoare la acest important etnonim, sînt sumare şi lacunare. Deşi formele primare *franţuz* şi *franţoz* sînt înregistrate, sînt oferite atestări din secolul al XIX-lea. Avem deci de a face aici cu o primă atestare absolută. Indicaţia etimologică din DLR, s.v. *francez*, este greşită, căci formele acestea vechi nu au cum să vină din franceză ci, cel mai probabil, din ngr. *φραντζούζος*.

fruré s. indecl. Împrumut contextual după gr. *φρουραὶ*, transcriere a cuvîntului ebraic *purim* cu sensul 'zaruri', neînregistrat în dicţionarele limbii greceşti. Menţinut întocmai în BIBL. 1688. *Pentru acêea s-au chemat dzilele acêstea „fruré", pentru „sorţi", căci cu limba lor să cheamă „fruré", pentru cuvintele cărţii aceştiia, şi că au păţit pentru acêstea şi cîte lor li s-au făcut şi le-au întărit* (Est. 9: 26, cf. şi 9:28). Versetul face referire la momentul salvării neamului lui Israel de persecuţia regelui persan Ahasverus (Xerxes), moment celebrat de atunci anual la sărbătoarea *Purim.* Cuvîngt neatestat în DLR.

fufádză s.f. Braţ al unui sfeşnic. Înregistrat în DLR cu forma *fofează*, cu primă atestare în BIBL. 1688. Etimologie necunoscută.

funíre sau **fúnere** s.f. Bucată de teren măsurată cu funia; porţiune de pămînt, lot; ţărm, coastă. Echivalează de regulă gr. *σχοίνισμα* cu sensurile de mai sus. Înregistrat în DLR cu citate din BIBL.1688 şi cu o explicaţie etimologică plauzibilă: „Pare a fi infinitivul substantivat al unui verb (neîntrebuinţat) *funí* 'a măsura cu funia'".

funitúră, **funitúri** sau **funeturi** (fără marcarea accentului) s.f. Creaţie lexicală similară cuvîntului anterior.

fur s.m. Hoţ, tîlhar. Cuvînt moştenit (< lat. *fur, -rem*), este frecvent întrebuinţat în limba veche. Cf. şi Munteanu 2008d: 125, 559.

furculíţă s.f. Ocurenţă unică: *Vei face cunună jirtăvnicului, și acoperemîntului, și păharăle lui, și furculițele lui* (Ieş. 27:3). Primă atestare absolută a acestui cuvînt, în DLR, s.v., cea mai veche trimitere fiind la un document din anul 1792.

fúrmă s.f. Formă, aspect; caracter, fel de a fi. Ocurenţă unică: *Și priimind împăratul și biruind cinstea, îndatăși pre cea elinească furmă, pre cei de un fêl cu el ii muta* (2Mac. 4:10). Echivalează în text gr. *χαρακτήρ* 'caracter, fel de a fi'. Cf. *the Greek way of life* 'modul de viaţă grecesc' (SEPT.ENGL.2007), *nach griechischer Weise* 'potrivit modului grecesc' (SEPT.GERM.); cf. şi Ms. 4389: *obiceiul păgînesc*. Împrumut după ngr. *φοῦρμα* (< lat. *forma*), cuvîntul este atestat de DLR, s.v. *forma,* în BIBL. 1688.

furnicoléu s.m. Denumirea unui animal fantastic. Ocurenţă unică: *Furnicoleul au pierit neavînd mîncare și țîncii leilor s-au părăsit în de sine* (Iov 4:11). Cuvîntul este prezent şi în BIBL. 1688, ca şi în Ms. 4389 şi a fost menţinut de asemenea şi în BIBL.MICU. Recent, Valeriu Anania revine la acest nume în versiunea sa! Toate ediţiile *Septuagintei* prezintă fraza *Μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βοράν*. Unitatea lexicală *μυρμηκολέων* este un hapax legomenon în greacă (cf. BAYLLY, s.v., LIDDELL-SCOTT, s.v., cu această unică atestare), fiind o creaţie a autorilor *Septuagintei*, un compus din gr. *μύρμηξ* 'furnică' şi *λέων* 'leu'. Milescu a calchiat aşadar cele două componente ale compusului grecesc, după cum procedase, de altfel, şi autorii versiunii slavone: ***мравїнльва погѹбй*** (OSTROG.). În BIBL.HEBR. apare ebr. *lajiș*, un cuvînt ebraic mai rar, desemnînd felinele în general, cf. şi VULG.: *tigris*. Rămîne acum de văzut dacă acest *furnicoleu* este realmente un animat fantastic, din categoria inorogilor şi a zgipţuroilor, sau este un animal existent pe undeva şi catalogat ca atare de zoologi. Nici TDRG şi nici seria veche a dicţionarului academic (DLR), nu înregistrează pe *furnicoleul* din BB, în schimb, s.v. *leu*, în DLR, s.v., este înregistrată sintagma *leul furnicilor* care, după entomologi, ar desemna o anumită insectă (*Myrmeleon formicalynx*), un fel de libelulă care trăieşte prin pădurile de brad, ale cărei larve, asemănătoare cu păduchii, se hrănesc cu furnici!

fuşciór s.n. Parte componentă a candelabrului ritual. Echivalează gr. *καλαμίσκος* din SEPT.FRANKF., glosat într-un dicţionar de specialitate prin *branch of a candlestick, tube* 'braţ al unui candelabru; tub' (GR.ENGL.). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Poate fi un derivat de la *fuște*.

fúşte s.f. Suliţă, lance. Cuvînt moştenit (< lat. *fustis, -em*), este întrebuinţat frecvent în textele din secolele al XVI-lea – al XVII-lea. Cf. şi Munteanu 2008d: 31, 125, 559.

gádină s.f. Animal sălbatic, fiară. Cuvînt împrumut după bulg. *гадинь*, este întrebuinţat frecvent în textele din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

gavíni s.m. Împrumut contextual după gr. *γαβίν* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *gavin* (la plural), cu înţelesul de 'fermieri, cultivatori'. Ocurenţă unică: *Și dentru săracii pămîntului lăsă cel mai mare preste bucătari, de viêri și de gavini.* (4Reg. 24:32). În BIBL.1688: *plugar*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

gávis s. indecl. Împrumut contextual după gr. *γάβις* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *gabis* (la plural), cu înţelesul de 'cristal (de stîncă)', cf. GR.ENGL. Ocurenţă unică: *Cêle înalte și gávis nu să vor pomeni și trage înțelepciunea decît cêle prea de înlontru* (Iov 28:18). În BIBL.1688: *gávis*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

gazofiláchie s.f. Tezaur, visterie. Împrumut contextual după gr. *γαζοφιλάκιον* 'tezaur' din SEPT.FRANKF., cf. *trassury* 'idem' (SEPT.ENGL. 2007), *Schatzkammer* 'idem' (SEPT.GERM.). Ocurenţă unică: *Și să le puie pre iale întru ograda sfintelor, în loc ales, și izvoadele lor să le puie la gazofiláchie, pentru ca să aibă Símon și fiii lui* (1Mac. 14:48). În BIBL.1688: *visterie*, în Ms. 4389: *cămara cea de cărți*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

găvozdí vb. IV, tranz. A bate în cuie, a pironi; a răstigni. Atestat în DLR, s.v., la Varlaam şi Dosoftei. Împrumut după slavon. ***гвоздити*** 'a bate în cuie'.

gemănáre s.f. Bifurcare; (despre copita unui animal) despicare în două părţi. Derivat de la *gemăna*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în BIBL.1688.

gerét s.n. Băţ în formă de suliţă folosit la un joc de origine turcească. Împrumut după turc. *ğirid*, este atestat în DLR, s.v. *gerid*, în texte din secolul al XIX-lea. Ocurenţă unică, într-o notă de subsol la 1Reg. 20:20, unde, prin secvenţa „dăspicături, geréturi" se glosează cuvîntul *hăşturile* din text. V. infra, s.v. **hăşt**. În BIBL.1688: *săgeată*.

gheóc s.n. Ghioc. Echivalează contextual gr. *χυτρόκαυλος* 'lighean' din SEPT.FRANKF., cf. *bucket* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *Becken* 'idem' (SEPT.GERM.). Ocurenţă unică: *Şi au făcut 10 oale găunoase de aramă, 40 de hoi încăpea un gheoc de oală; cu măsură a patru coţi, o găoace preste o mehonóth, la cêle 10 mehonóth* (3Reg.7:38). În BIBL.1688: *vas*.

gherdán s.n. Salbă, colan. Echivalează în context, foarte aproximativ, gr. *δέρρις* 'perdea (de piele) la intrarea într-un cort' din SEPT.FRANKF., cf. *skins* 'piei' (SEPT.ENGL.2007), *Zeltbehänge* 'draperia de la intrarea unui cort' (SEPT.GERM.). Ocurenţă ultimă: *Neagră sînt eu şi frumoasă, fêtele Ierusalim, ca sălaşele Chidar, ca gherdanele Solomon* (Cînt. 1:4). În BIBL.1688: *cort*.

ghígă s.f. Ghioagă; armă sub forma unei bîte (ghintuite). Ocurenţă unică: Ş*i Iezví unul era întru nepoţii lui Rafain, şi cumpăna suleţii lui – 300 de sicli, cumpănă de aramă, şi el, încinsu cu o ghigă; şi să socotiia ca să lovască pre David* (2Reg. 21:16). În BIBL.1688: *sabie*. Echivalează în context gr. *κορύνη* 'club, mace' (GR.ENGL.). Cu forma din text, cuvîntul este atestet de DLR, s.v., în cronica lui Nicolae Costin. Etimologia este necunoscută.

ghigorţán s.m. Şoarece de cîmp. Ocurenţă unică: *Ghigorţánul, şi hameleon, şi nevăstuica, şi şopîrla, şi gúziul* (Lev. 11:30). În BIBL.1688: *chiţoran*. Valoarea semantică a fost dedusă pe baza echivalentului gr. *μυγάλη* 'field mouse' (GR.ENGL.), cf. *field mouse* (SEPT.ENGL.2007), *Feldmaus* (SEPT.GERM.). Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele româneşti.

ghípă s.f. Vultur. Împrumut contextual după gr. *γύψ*, *γυπός* 'vultur' (GR.ENGL.). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

ghiseon s. m. (fără marcarea accentului) Cornişă. Ocurenţă unică: *Toate acêstea, den pietri cinstite cioplite den timpuriu denlontru şi denafară şi den temelie pînă la ghiseon şi afară la ograda cea mare* (3Reg. 7:9). În BIBL.1688: *vîrf.* Preluare contextuală a formei de genitiv plural a gr. *γεῖσος* din sintagma gr. *ἕως τῶν γεισσῶν* (SEPT.FRANKF.). Termenul desemnează cornişa, elementul marginal al acoperişului unei clădiri, cf. *the coping* 'cornişă' (SEPT.ENGL.2007), *Dachvorsprüngen* 'idem' (SEPT. GERM.). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

ghízdav adj. (despre persoane) Frumos, graţios, elegant. Ocurenţă unică: *Şi ochii Liei era bolnavi, iară Rahil era frumoasă la chip şi ghizdavă la faţă foarte* (Fac. 29:17). În BIBL.1688: *ghizdav*. Împrumut după slavon. **гиздавъ** 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în texte din secolul al XVII-lea.

ghizdăví vb. IV, tranz. A înfrumuseţa. Ocurenţă unică: *Frica Domnului ghizdăvi-va inima şi va da veselie şi bucurie şi îndălungare vieţii* (Sir. 2:10). În BIBL.1688 versetul un există. Derivat verbal de la *ghizdav*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., la Cantemir.

ghizdăvíe s.f. Frumuseţe, eleganţă. Ocurenţă unică: *Cu frîmsêţea ta şi cu ghizdăviia ta,...bine călătorêşte-te, şi împărăţêşte* (Ps. 44:5). Derivat de la *ghizdav* + suf. *–ie*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei.

gingéni s.f. (formă de plural) Gingii. Ocurenţă unică: *Iară Moisí era de 120 ani cîndu au murit el; nu s-au negrit ochii lui, nici s-au stricat gingenii lui* (Deut. 34:7). În BIBL.1688: *buza*. Cu forma de aici, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *gingie*, pentru prima dată la Dosoftei.

gî́de s.m. Călău. Atestat de DLR, s.v., în texte din secolul al XVII-lea. Etimologie necunoscută.

gîcitór s.m. Care ghiceşte; prezicător. Ocurenţă unică. *Pleca-voi la pildă urêchea mea, dăşchide-voi în psaltire gîcitoriul mieu* (Ps. 48:4). Derivat de la vb. *gîci* + suf. *-tor*, cuvîntul este atestat cu acest sens în BIBL.1688 de DLR, s.v. *ghici*.

gîcitúră s.f. Enigmă. Ocurenţă unică: *Văşmînt sfînt cu aur şi cu vînăt şi cu mohorît, lucrul împistritoriului, cuvîntătoriul judecăţii, gîciturile adevărului, împletită cu lucrul meşterului* (Sir. 46:12). În BIBL.1688: nu este versetul. Derivat de la vb. *gîci* + suf. *-itură*, cuvîntul este atestat cu acest sens la Varlaam de DLR, s.v. *ghici*.

gîltán s.n. Gîtlej. Echivalează de regulă gr. *λάρυγξ* 'laringe; gîtlej' din SEPT.FRANKF. Este probabil o variantă, obţinută prin metateză, a subst. *gîtlan*, atestat de DLR, s.v. *gîtlej*, la Miron Costin.

gîngáv, adj. Cu un defect de vorbire, fonf, bîlbîit. Ocurenţă unică: *Dăsfătată va fi limba gîngávilor* (Is. 35:6). Reapare într-o notă de subsol la Ieş. 4:10, pentru a explica sintagma *încet la limbă.* Atestat

de DLR, s.v., în BIBL. 1688.

gligán s.m. Porc mistreț. Ocurență unică: *Strică-o pre ea gliganul den dumbravă* (Ps. 79:14). În BIBL.1688: *scroafă*. La 2Reg. 17:8 apare femininul *gliganiță*. Echivalează în SEPT.FRANKF. gr. *σῦς* 'mistreț'. Împrumut din bulgară, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., încă în textele din secolul al XVI-lea. În BIBL.1688: *scroafă*, dar în Ms. 4389: *gligan*. Cf. și Munteanu 2008d: 108.

golóth s. indecl. Împrumut contextual după gr. *γωλώθ* (SEPT.FRANKF.), în alte variante ale *Septuagintei*: *γωλαθ,* transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *goloth* (o formă de plural), care desemnează micile globuri plasate ca ornamente pe capitelurile unei coloane a templului. Apare exclusiv în sintagmă cu alt ebraism, care desemnează capitelul propriu-zis (vezi mai jos, s. v. **hohareth**). Ocurență unică, repetată un verset mai jos: *Stîlpi 2, și preste ei goloth cu hothareth, preste căpețêlele stîlpilor 2 și mreji doao a acoperi capetile alor hothareth, carele sînt preste capetile stîlpilor* (2Paral. 4:12). *Doao fêliuri de roidioare întru o mreaje, ca să acopere cêle doao goloth alor hothareth, carele sînt preste capetile stîlpilor* (2Paral. 4:13). Cf. *goloath of the chothareth/ goloath for the chothareth* (SEPT.ENGL.2007), *Kugel für das Kapitell/ Kugeln der Kapitelle 'glob pentru capitel/ globuri ale capitelurilor'* (SEPT.GERM.). În BIBL.1688*: măciucă*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

gomór s. n. Împrumut contextual după gr. *γομόρ*, transcriere aproximativă a ebr. *homer* 'unitate de măsură pentru capacitate echivalentă cu cca 450 kg'. Cuvînt neînregistrat în DLR.

gonț s.n. Echivalează gr. *ψῆφος* 'pietricică (întrebuințată ca tăiș)', în Ieș. 4:25, Plîng. 3:16 (cf. *Kieselstein* 'așchie de piatră' în SEPT.GERM., *pebble* 'idem' în SEPT.ENGL) sau gr. *χάλιξ* 'pietricică' în Iov 8:17 (cf. *Kieseln* 'cremene' în SEPT.GERM). Nu apare în DLR. Este posibil să fie o variantă fonetică a lui *conț* 'bucată, parte din ceva' (ung. < *konc*), cu atestări din literatura populară.

greciós adj. (despre femei) Însărcinată. Echivalează gr. *ἔγκυος* 'idem', cf. *pregnant* 'idem' (GR.ENGL., s.v.), *schwanger* 'idem' (SEPT.GERM.). Cuvîntul este înregistrat în DLR s.v. *greață* și cu atestări din BIBL.1688 și Dosoftei.

grípsos s.m. Împrumut contextual după gr. *γρύψ, γρύψος* din SEPT.FRANKF. *Și acêstea să le urîți den zburătoare și nu să vor mînca, oțărîte sîntu: vultúrul, și gripsosul, și vultúrul de mare* (Lev. 11, 13). Este vorba despre pasărea (semilegendară) 'grifon, pajură', cf. *griffin* 'idem' (GR.ENGL.), *der Greif* 'idem' (SEPT.GERM.). În contextul *Și grípsosul, pre cuibul lui ședzînd mîne, pre pisc de piatră și ascuns?* (Iov 39:28), cuvîntul echivalează, eronat, gr. *γύψ* 'vultur' (GR.ENGL.). În BIBL.1688 și în MS.4389: *gripsor*. Nu este înregistrat în DLR. Cf. și Munteanu 2008d: 109, 556.

grîşcă s.f. Variantă fonetică a lui *hrișcă* (*Fagopyrum esculentum*), plantă cultivată pentru hrană. Ocurență unică: *Și iarăși va sămăna grîu și orzu și mei și grișcă întru hotarăle tale?* (Is. 28:25). Cf. MS. 4389: *hricică*. DLR nu înregistrează s.v. *hrișcă* (împrumut după maghiară și ucraineană), această variantă.

gropílă s.f. Groapă mică. Derivat de la *groapă* + suf. *–ilă*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în secolul al XVII-lea în lexiconul lui Mardarie, la Dosoftei și în BIBL.1688.

gropilát adj. Care are gropi; adîncit. Derivat de la *gropilă* + suf. part. *–at*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688.

gropilós adj. Care are gropi; adîncit. Derivat de la *gropilă* + suf. *–os*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în BIBL.1688.

grópniță s.f. Mormînt. Împrumut după bulg. *гробница* 'idem', cuvîntul este frecvent utilizat în vechile texte românești

grozăvátec adj. Înregistrat în DLR s.v. *grozav*, cu o atestare în *Anonymus Caransebensiensis* și socotit un arhaism, este glosat prin 'urît'. Ocurență unică: *Și vei fi goală și grozăvatecă și să va dăscoperi rușinea curviei tale întru necurățiia ta și curviia ta* (Iez. 23:29). În BIBL.1688: *grozăvit*, cf. Ms. 4389: *plină de rușine*. La precizarea sensului ne ajută corespondentul grecesc din SEPT.FRANKF., gr. *ἀσηχημονοῦσα*, participiul vb. *ἀσχημονέω* 'to behave unseemly, to disgrace oneself' (GR.ENGL.), cf. germ. *geschändet* 'dezonorat' (SEPT.GERM.), engl. *debased* 'înjosit' (SEPT.ENGL .2007).

grumb adj. Aspru, ordinar, dur, necioplit, mojic. Definția este din DLR, s.v., cu atestări în *Anonymus Caransebensiensis* și la Dosoftei. Ocurență unică: *Cît iaste de grumbă foarte la cei neînvățați și nu va rămînea întru ea cel rău la inimă* (Sir. 7:22). În BIBL.1688 versetul lipsește. Împrumut după slavon. ***гржмбъ*** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima

dată la Dosoftei.

grundz s.n. Bulgăre, bucată sfărîmicioasă. Atestat în DLR, s.v., în *Anonymus Caransebensiensis* şi în BIBL.1688. Ocurenţă unică: *Şi să frămîntă trupul mieu întru putrejunea viermilor, şi topăsc grundzii pămîntului de punoi răzînd* (Iov 7:5). Cf. şi Ms. 4389: *mă topesc pătimind de gludiile pămîntului.* Etimologie necunoscută.

gúbav adj. Lepros; p. ext. slab, bolnăvicios; smerit, umilit. Împrumut după sîrb. *gubav* 'lepros' este atestat în DLR, s.v., la Dosoftei şi în BIBL.1688.

gubăví vb. IV, tranz. A umple de lepră; a slăbi. Atestat în DLR, s.v., la *Anonymus Caransebensiensis.* Derivat verbal de la *gubav.*

gúşter s.n. Gîtlej, esofag. Înregistrat cu acest sens în DLR, s.v., doar în texte din secolul al XIX-lea. Împrumut după bulg. *гушер* 'idem'

gúziu s.m. Cîrtiţă, sobol. Ocurenţă unică: *Ghigorţánul, şi hameleon, şi nevăstuica, şi şopîrla, şi gúzi̇ul* (Lev. 11:30). Cf. şi Ms. 4389: *guzeil.* În BIBL.1688: *şomîc.* Înregistrat de DLR, s.v., la Cantemir. Împrumut după magh. *güzü* 'şoarece'.

hadîmb s.m. Eunuc. Cuvînt curent în textele româneşti vechi. Împrumut după turc. *hadym* 'idem'.

hafurí s. indecl. Împrumut contextual după gr. *χαφουροὶ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *chaphoure*, care desemnează un tip de cupă sau bol din metal. Cuvînt neînregistrat în DLR. Ocurenţă unică: *Şi am pus preste mîna lor de argint talandzi 650 şi vase de argint 100 şi talandzi de aur 100. Şi hafurí de aur 20* (1Ezd. 8:26). În BIBL.1688: *hafuri.* Cf. *20 goldene Becher* '20 de cupe de aur' (SEPT.GERM.), *twenty gold chaphoure*, glosat în notă de subsol: Hebrew – *bowls* = 'în ebraică: cupe'.

halíc s.n. Variantă a subst. *alic* 'bucăţică (de cărămidă sau piatră)', atestată în DLR, s.v., în texte din secolul al XIX-lea. Împrumut după ngr. *χαλίκι* 'caillou, petite pierre'. Ocurenţă unică: *Pre adunare de pietri doarme şi întru mijlocul halicilor va trăi* (Iov 8:17). Cf. BIBL.1688: *halis*, MS. 4389: *halicilor*, formă preluată foarte probabil din Ms. 45. Echivalentul din SEPT.FRANKF. este gr. gr. *χάλιξ* 'pietricică' (cf. GR.ENGL.).

halváni s. indecl. Împrumut contextual după gr. *χαλβάνη* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a ebr. *chelbenāh*, care desemnează o răşină plăcut mirositoare, extrasă dintr-una din plantele *Ferula gummosa* (*galbaniflua*) sau *Ferula rubricaulis.* Ocurenţă unică: *Ca halváni şi ónix şi stactí şi ca a tămîiei abur în cort* (Sir. 24:18). În BIBL.1688: *halván*, iar în MS. 4389: *scorţişoară.* Cuvîntul nu este înregistrat în DLR, dar apare în MDA sub forma *galban*, împrumut neologic din franceză.

hamélei s.m. pl. Cameleoni. Ocurenţă unică: *Şi vor paşte în mijlocul ei turme şi toate fiarăle pămîntului şi hamélei şi arici întru podurile lor vor zăcea* (Sof. 2:14). În BIBL.1688: *hamélei.* V. **hameleon.**

hameléon s.m. Cameleon. Probabil împrumut contextual după gr. *χαμαιλέων*. Ocurenţă unică: *Ghigorţánul, şi hameleon, şi nevăstuica, şi şopîrla, şi gúziul* (Lev. 11:30). În BIBL.1688: *hameleon*, în MS. 4389: *hamelion.* Atestat în DLR, s.v., la Cantemir. Cf. şi Munteanu 2008d: 112.

hamoni (fără marcarea accentului) s.m. pl. Împrumut contextual după gr. *χαμῶνας* din SEPT.FRANKF. (în alte versiuni ale *Septuagintei*: *χαυῶνας*), transcriere aproximativă a hebr. *chaon*, care desemna un tip de prăjitură (ritualică) (cf. GR.ENGL.). Ocurenţă unică: *Fiii lor adună lêmne şi părinţii lor ardu foc şi muierile lor fărîmă aluat, ca să facă hamoni oştii ceriului* (Ier. 7:17). În BIBL.1688: *hamoni*, în MS. 4389: *hamon.* Cf. şi germ. *Kuchen* 'prăjitură' (SEPT.GERM.), engl. *cake* (SEPT.ENGL.2007). V. şi infra, s.v. **havon**.

harác s.m. Par, ţăruş. Ocurenţă unică: *Haraci la înălţime stînd în preajma vîntului nu vor îngădui, aşa inima fricoasă pre cuget* (Sir. 23:19). În BIBL.1688: versetul lipseşte. În DLR, s.v., cuvîntul este atestat în texte din secolul al XIX-lea. Este un împrumut după ngr. *χαράκι*.

***haradrion** s.m. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr.* χαράδριος *(SEPT.FRANKF.), desemnînd o pasăre răpitoare de mici dimensiuni; ploier (*Charadrius*). Ocurenţă unică:* Şi erodíul, şi haradrion şi, asêmenea lor, şi cucul, şi liliacul *(Lev. 11:19). În BIBL.1688 ŞI Ms. 4389:* haradrion. *Cuvînt neînregistrat în DLR. Cf. şi* Munteanu 2008d: 110.

harmim (accent nemarcat) s. indecl. Împrumut contextual după gr. *οἱ ἀρμεὶν*, transcriere aproximativă în SEPT.FRANKF. a cuvîntului ebraic care îi desemnează (la plural) pe arameeni. Ocurenţă unică: *L-au săgetat pre el harmim în Rammath, în război cu Azail, împăratul Siríei* (4Reg. 9:16). În BIBL.1688 etnonimul suferă o adaptare morfologică: *l-au săgetet pe el armimii.* Cuvînt neînregistrat în DLR.

haselef sau **haselev**, s. indecl. Împrumut contextual după gr. *χασελεῦ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *kislev*, numele celei de-a noua luni a anului în calendarul iudaic. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

háslă s.f. Strigăt de bucurie. Împrumut după pol. *hasło* 'lozincă, deviză, parolă', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei.

hásnă s.f. Folos. Ocurenţă unică: *Şi dziseră lor: „Dziceţi dară: «Hasnă.»" Şi nu s-au îndreptat a grăi aşa* (Jud. 12:6). În BIBL.1688 şi Ms. 4389: *hasnă.* Împrumut după magh. *haszon* 'idem', cuvîntul apare deja în textele din secolul al XVI-lea. Cf. şi Munteanu 2008d: 118.

havon s.n. (fără marcarea accentului) s.n. Împrumut contextual după gr. *χαυῶνας* din SEPT.FRANKF. (în alte versiuni ale *Septuagintei*: *χαμῶνας*), transcriere aproximativă a hebr. *chaon*, care desemna un tip de prăjitură (ritualică). Ocurenţă unică: *Au fără de bărbaţii noştri am făcut ei havoane şi am turnat ei turnări?* (Ier. 44:19). În BIBL.1688: *havon*, cf. MS. 4389: *azimă*. Cf. şi germ. *Kuchen* 'prăjitură' (SEPT.GERM.), engl. *cake* 'idem' (SEPT.ENGL.2007).

hăréţ sau **heréţ** s.m. Herete. Denumire generică pentru mai multe specii de păsări răpitoare. *Şi hăreţi, şi pasărea soarelui* (Deut.14:17). *Şi corbul de noapte, şi heréţul, şi stîrcul* (Lev. 11:17). Probabil împrumut din maghiară, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în *Pravila de la Govora*, în BIBL.1688 şi la Cantemir. Corespondentul gr. *καταράκτη* din SEPT.FRANKF. se referă de fapt la o pasăre răpitoare de apă (marină), cf. germ. *Kormoran* 'cormoran' (SEPT.GERM.), engl. *diving petrel* 'pescăruş scufundător' (SEPT. ENGL.), *cormorant, a see-bird* 'cormoran, o pasăre marină' (GR.ENGL.).

hăşt s.n. Armă de metal care se aruncă; săgeată. Cuvîntul nu este înregistrat de dicţionare. Cele zece recurenţe, inclusiv forma de plural *hăşturi*, indică faptul că, pentru utilizatorul lui, cuvîntul era familiar. Echivalează sistematic gr. *σχίζα* glosat de lexicografi prin *lath, shaft, arrow* 'tijă, săgeată' (GR.ENGL.), cf. germ. *Pfeil* 'săgeată' (SEPT.GERM.), engl. *arrow* 'idem' (SEPT.ENGL. 2007). Într-o notă de subsol la 1Reg. 20:20, prin secvenţa „dăspicături, geréturi" este glosată forma de plural *hăşturile* din text. V. supra, s.v. **geret**. În nouă din cele zece locuri unde acest cuvînt apare (1Reg. 20:20, 21, 22, 36, 37) în BIBL.1688 avem *săgeată*, ceea ce înseamnă că revizorilor de la Bucureşti sensul cuvîntului le era cunoscut (sau clarificat prin apelul la originalul grecesc!), dar îl considerau obscur. Cea de-a zecea ocurenţă (Num. 25:7) pare să lămurească lucrurile, căci forma *hăşturile* din Ms. 45 este înlocuită în BIBL.1688 cu *fuştele.* Avem deci de a face, cel mai probabil, cu o variantă formală foarte rară, evantual o inovaţie spontană a traducătorului, a subst. *fuşte* 'suliţă, lance' (< lat. *fustis, -em*), cuvînt larg răpîndit în vechile texte româneşti (cf. DLR, s.v.).

havrathá sau **hafrathá** s. indecl. Împrumut contextual după gr. *χαβραθὰ* din *Septuaginta,* transcriere aproximativă a ebr. *kibrath* 'o porţiune de drum'. Cf. GR.ENGL.: *a good stretch (distance)* 'o porţiune bună (distanţă)'.

héfuri s. n., pl. Împrumut contextual după gr. *κεφφουρή* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *kephphure*, desemnînd un fel de pahar (de aur). Ocurenţă unică: *Héfuri de aur, 30 şi de argint îndoiţi, 410, şi vase altele, 1000* (1Ezd. 1:10). În BIBL.1688: *năstrap.* V. şi supra, s. v. **chefuré**.

heréţ** s.m. V. supra, s.v.* ***hărăţ.

heruv (fără marcarea accentului) Heruvim. Ocurenţă unică: *Şi săpaţi heruvim şi finici, finic între mijlocul heruv şi heruv, doao feţe la heruv* (Iez. 41:18). În BIBL.1688: *heruv.* Împrumut contextual rezultat prin transpunerea literală a secvenţei din SEPT.FRANKF.: *γεγλυμμένα χερουβίν, καὶ φοίνικες ἀνὰ μέσον χερούβ καὶ χερούβ, δύο πρώσοπα τῷ χερούβ.*

hetteim s.m. (fără marcarea accentului) Veşminte (de in). Împrumut contextual după gr. *χεττεὶμ* (SEPT.FRANKF.), gr. *χεττιιν* în alte versiuni ale *Septuagintei*, transcrieri aproximative ale ebr. *chetiin* (formă de plural), cuvînt care desemna probabil veşmîntul preoţesc ţesut din in. Ocurenţă unică: *Acoló muierile ţesea hetteim desişului* (4Reg. 23:7). Cf. BIBL.1688: *podoabele*, MS. 4389: *hainele*, SEPT.GERM.: *Chetiin*, SEPT.ENGL.2007: *chetiin.*

hirogríliun s.m. Împrumut contextual după gr. *χοιρογρύλλιος* (SEPT.FRANKF.), care desemnează un mamifer de talia iepurelui, cu urechi scurte şi cu incisivi foarte puternici (Hyrax syriacus, ebr. şaphan). Ocurenţă unică*: Şi hirogríliun, căci nu*

aduce rumăgală aceasta și la copită nu-i geamăn; necurat voao acesta (Lev. 11:5). În BIBL.1688 şi MS.4389: *arici*. Glosat marginal prin secvenţa: *ariciul, gliganul*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. şi Munteanu 2008d: 108.

hîtríe s. f. Viclenie. Ocurenţă unică: *Iaste hîtríe chiară, și aceasta-i nedreaptă* (Sir. 19:21). Derivat din *hîtru* + suf. *–ie*, este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei. În MS.4389 găsim o explicitare sintagmatică a semnificaţiei: *meșteșug ispititor*.

hî́tru adj. s. m. şi f. Viclean, insidios. Împrumut după slavon. ***хытръ*** 'idem', este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Nicolae Costin.

hódişte s.f. Drum, stradă (de trecere). Ocurenţă unică: *Și fugi împăratul la curte; și au apucat cei den cetate pre hódiștile cetății și au început a da război* (1Mac. 11:46). Echivalează gr. *δίοδος* din SEPT.FRANKF., care înseamnă 'pasaj, drum de trecere' (cf. GR.ENGL.: *way trough, passage* 'idem', SEPT.ENGL.2007: *througsfares* 'idem', SEPT.GERM.: *Durchgangstrassen* 'idem'). Cf. şi BIBL.1688: *răspîntiile*, MS. 4389: *căile*. Cuvîntul nu este atestat în DLR. Poate fi privit ca un împrumut direct după slavon. ***ходиште*** 'meatus' (MIKLOSICH, s.v.), sau ca o creaţie spontană de la *prihodiște* (v. infra, s.v. **prihodişte**).

hoi s.m., pl. Împrumut contextual după gr. *χοεῖς* (sing. *χοῦς*), prin care în *Septuaginta* se desemnează o unitate de măsură pentru lichide (aprox. 3 litri şi un sfert). *Și grosimea ei de un pumnu ... 2000 de hoi încăpea* (3Reg. 7:26), cf. şi 3Reg. 7:38. Cuvîntul este păstrat în BIBL. 1688, dar nu apare în DLR. În Ms. 4389: *vedre*.

homarím s.m. Preoţi idolatri. Împrumut contextual după gr. *χωμαρίμ*, transcriere aproximativă în *Septuaginta* a ebr. *chomarim* (formă de plural), cuvînt care îi desemna pe preoţii cultelor idolatrice. Ocurenţă unică: *Și au arsu homarímii carii au dat împărații Iúdei* (4Reg. 23:5). Cf. BIBL. 1688: *homarimii*, SEPT.GERM.: *Chomarim*, SEPT.ENGL.2007: *chomarim*. Cuvîntul nu este înregistrat de dicţionarele româneşti.

horeth s.m. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *τῶν χορὲθ* din SEPT.FRANKF. Ocurenţă unică: *Și era în mîinile lor horeth și celor ce alerga pre aproape* (4Reg. 11:10). Cf. BIBL.1688: *mîinile horethilor*. Aşezată în paranteze drepte în SEPT.FRANKF., secvenţa nu se află în nici o altă versiune a *Septuagintei*, aşa încît conţinutul cuvîntului nu poate fi determinat decît aproximativ; desemnează, probabil, pe soldaţii din garda regelui.

horrí s. indecl. Împrumut contextual după gr. *χοῤῥεὶ* din SEPT.FRANKF. Apare alături de *rasim*, corespunzător gr. *ῥασὶμ*, în două contexte apropiate: *Și întru anul al șaptelea, trimise Iodaé preutul și luă pre cei preste sută alor horrí și alor rasim și-i aduse pre ei cătră el, în casa Domnului* (4Reg. 11:4). *Și luă pre cei preste sută și pre horrí și pre rasim* (4Reg. 11:19). În BIBL.1688: *horí*, în MS.4389: *ai lui horim*. Sintagma gr. *χοῤῥεὶ καὶ ῥασὶμ* este reprodusă ca atare de interpreţii moderni: *Chorri und Rasim* (SEPT.GERM.), *Chorri and Rasim* (SEPT.ENGL.2007). Sînt desemnate două unităţi speciale ale gărzii templului, cf. *les Cariens et les gardes* (BIBL.JER.).

hothar s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *χωθὰρ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *chothar*, care desemnează capitelul unei coloane a templului. Apare de trei ori exclusiv în următorul context: *De 18 coți înălțimea a unui stîlpu; și hothar preste el cel de aramă, și înălțimea lui hothar, de 3 coți; savahá și roidii preste hothar prenpregiur - toate de aramă* (4Reg. 24:37). Cf. SEPT.GERM.: *Chotar*. În BIBL.1688: *bold*, în Ms.4389: *gămălia*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

hotharéth s. indecl. Împrumut contextual după gr. *χωθαρέθ* (SEPT.FRANKF.), în alte variante ale *Septuagiuntei*: *χωθαρεθ,* transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *chothareth* (pl.), care desemnează capitelurile unei coloane a templului. În ebraică este forma de plural a cuvîntului anterior. Apare exclusiv în sintagmă cu alt ebraism, care desemnează un ornament al capitelului (vezi mai sus, s. v. *golóth*). Două ocurenţe, în versete succesive: *Stîlpi 2, și preste ei goloth cu hothareth, preste căpețêlele stîlpilor 2 și mreji doao a acoperi capetile alor hothareth, carele sînt preste capetile stîlpilor* (2Paral. 4:12). *Doao fêliuri de roidioare întru o mreaje, ca să acopere cêle doao goloth alor hothareth, carele sînt preste capetile stîlpilor* (2Paral. 4:13). Cf. *goloath of the chothareth/ goloath for the chothareth* (SEPT.ENGL.2007), *Kugel für das Kapitell/ Kugeln der Kapitelle* (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *hotharéth*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

hothonoth s. indecl. (Fără marcarea accentului) Robă (preoţească). Împrumut contextual după

gr. *χοθωνώθ* din SEPT.FRANKF., transcriere aproximativă a ebr. *chothonoth* (pl.) 'robe (preoţeşti)', cf. *garments* 'veşminte' (GR.ENGL.), *chothonoth* (SEPT.ENGL.2007), *Priestergewänder* 'veşminte preoţeşti' (SEPT.GERM.). Ocurenţă unică: *Au dat la vistiêre aur 1000, măstrăpi 50 și hothonoth a preuților 30* (Neem. 7: 70). În BIBL.1688: *veşminte*, iar în Ms.4389 formularea este diferită.

hrisólith şi **hrisólithos** s.m. Crisolit; piatră preţioasă de culoare măslinie. Împrumut contextual după gr. *χρυσόλιθος* 'idem'. Înregistrat în MDA, s.v. *crisolit*, unde este considerat un împrumut neologic recent din franceză sau germană.

húdiţă s.f. Uliţă, drum îngust. De origine obscură, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în texte din secolul al XIX-lea.

húiet, s.n. Vuiet. Ocurenţă unică: *Vuiet Și cine au gătit ploaie buhoioasă curăre, și calea húietilor* (Iov. 38:25). În BIBL.1688*: urlet*, iar în MS.4389: *tunet*. Cuvîntul este înregistrat de DLR, s.v., în vechile texte româneşti.

hurduí vb. IV, intranz. A hurui. Ocurenţă unică: *Glas a bicelor și glasu a cutremurului roatelor și a calului ce gonêște și carul ce hurduiêște* (Naum 3:2). Înregistrat de DLR, s.v., cu acest context din BIBL.1688. Menţinut ca atare şi în Ms.4389.

íaspin s.n. Iaspis: piatră preţioasă opacă, de culoare galbenă, verde sau roşie. Ocurenţă unică *Toată piatra bună te-ai îmbrăcat: .... zamfir și íaspin și argint și aur* (Iez. 28:13). Împrumut după gr. *ἴασπις* 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în BIBL. 1688.

iázer s.n. Iezer; lac, baltă. Ocurenţă unică: *Au făcut jungheri cît iazerul ce era aproape, de lat fiind de doao văpîrste* (2Mac. 12:16). În BIBL.1688: *iazer*, cf. Ms.4389: *vad*. Împrumut după slavon. ***кзєро*** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în texte din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea.

ibómnic s.m. Ibovnic, iubit. Împrumut după slavon. ***любовьникъ*** 'idem', cuvîntul este larg atestat în textele româneşti vechi.

iezunie (fără marcarea accentului) s.f. Vizuină; labirint. Ocurenţă unică: *Gropílele apelor, iezuniile și țărmurii rîurilor au spart* (Iov 28:10). În BIBL.1688: *vizunie*. Echivalează în context gr. *σῦριγξ* 'adîncitură, galerie' din SEPT.FRANKF. Forma *iezunie* a subst. *vizuină* este atestată de DLR, s.v., doar în dicţionarul lui Cihac.

ífi, **ifí** sau **ifi** s. indecl. Efă. Unitate de măsură pentru cereale, conţinînd aprox. 12 litri. Împrumut contextual după gr. *ὑφί* (SEPT.FRANKF.), în alte ediţii ale *Septuagintei*: ***οἰφί***, transcriere aproximativă a ebr. *'eyphah* 'idem'. Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionare. Cf. şi Munteanu 2008d: 105.

ilắu s.n. Nicovală. Împrumut după magh. *ülö* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei.

imá vb. I, tranz. A murdări, a mînji. Două recurenţe: *Și să imá de toate părțile cu sînge roata* (Iosip 9:20). *Au junghiat un iedu de capră și imáră haina cu sîngele* (Fac. 37:30). Urmaş al lat. *limare* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei. În BIBL.1688: *mînji* (Iosip 9:20)/*unge* (Fac. 37:30), în MS.4389: *mînji*.

inimí vb. IV, tranz. A răpi inima (cuiva); a vrăji. Ocurenţă unică (dublă): *Inimitu-ne-ai pre noi, sora noastră, mireasă, inimitu-ne-ai pre noi cu unul dentru ochii tăi* (Cînt. 4:9). Verbul românesc este calchiat după gr. *καρδιόω*, cu sensul de mai sus, dedus din contextul *Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ἀδελφὴ νύμφη, ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἑνὶ ἀπὸ ὀφθαλμὸς σου* (SEPT.FRANKF.). Revizorii de la Bucureşti preferă o explicitare contextuală a sensului: *Datu-ne-ai inimă, sora noastră, mireasă, îndîrjitu-ne-ai pre noi cu unul dentru ochii tăi* (BIBL. 1688). Cf. şi SEPT.GERM.: *Bezaubert hast du uns, meine Schwester, (meine) Braut, bezaubert hast du uns durch einen (Blick) aus deinen Augen*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

ípat s.m. Consul. Ocurenţă unică: *Líchios, ípat a rîmlênilor, lui Ptoleméu împăratul, să să bucure!* (1Mac. 15:16). În BIBL.1688: *ipat*. Împrumut contextual după gr. *ὕπατος* 'consul' din *Septuaginta,* cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei.

íris s.m. Iris, stînjenel (*Iris germanica*). Împrumut contextual după gr. *ἶρις*, cuvîntul a fost înregistrat în DLR, s.v., doar ca neologism recent. Ocurenţă unică: *Și de iris, 500 de sicli, de cel sfîntu* (Ieş. 30:24). În BIBL.1688 cuvîntul apare în forma *ireos*, transliterare a genitivului partitiv a echivalentului grecesc (*ἴρεως*). Cf. şi germ. *Schwertlilie* 'stînjenel' (SEPT.GERM.), engl. *iris* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). În realitate, în originalul ebraic se face referire la substanţă aromatică denumită de obicei prin gr. *κασία*, la rîndul lui un cuvînt împrumut din ebraică, cf. fr.

casse (BJ). Potrivit explicaţiilor din BIBL.ALEX. II, p. 311, nota 30, 24, confuzia s-a produs datorită asemănării formale între gr. *iris* şi ebr. *gizir*.

iscusénie s. f. Graţie, farmec. Ocurenţă unică: *Iar mulţimea trăgîndu-să pentru iscusenie lucrului pre cel ce mai denainte de puţîn cinstit fiind om, acum închinăciune au socotit* (Sol. 14:20). În BIBL.1688: *iscusitura.* Sensul reiese din contextul original, în sintagma *διὰ τὸ εὔχαρι τῆς ἐργασίας* (SEPT.FRANKF.), gr. *τὸ εὔχαρι* avînd acest înţeles, cf. *by the charm of his work* 'prin farmecul operei sale' (SEPT.ENGL.2007), *von der Anmut des Werkstücs* 'idem' (SEPT.GERM.). În DLR, s.v., cuvîntul (derivat substantival de la vb. *iscusi* + suf. *–enie*), cu un sens similar, este atestat în traducerea din secolul al XVII-lea a *Istoriilor* lui HERODOT.

isóp (scris şi **issop**) s.m. Arbust ornamental originar din Orient (*Hyssopus officinalis*). Vechi împrumut după slavon. ***исопъ*** (< gr. *ὕσσοπον*), cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

isprávnic s.m. Administrator (al unui ţinut); căpetenie. Împrumut după slavon. ***исправникъ*** 'idem', cuvîntul este larg răspîndit în textele româneşti din secolul al XVII-lea.

iúboste s. f. Iubire. Ocurenţă unică, într-o notă marginală la Sir. 17:1, glosînd subst. *bucurie* din text. Împrumut după slavon. ***любость*** 'idem', cuvîntul apare frecvent în textele româneşti vechi.

izdăritúră s.f. Încercare, efort; intenţie. Două atestări: *Şi nu încă să va înturna mîniia Domnului, pînă unde va face pre acesta şi pînă unde va întări pre el de la izdăritura inemei lui* (Ier. 23:20). *Nu să va întoarce urgiia mîniei Domnului, pînă va face şi pînă va aşeza izdăritura inimei lui* (Ier. 30:20). În BIBL.1688, în ambele locuri găsim *izdărătura inimii lui.* În ambele contexte din SEPT.FRANKF. avem sintagma *ἀπὸ ἐγχειρήματος καρδίας αὐτοῦ*, cf. germ. *die Tatkraft seines Herzens* 'energia inimii lui' respectiv *das Vorhaben seines Herzens* 'intenţia inimii lui' (SEPT.GERM.), engl., în ambele locuri: *the undertaking of his heart* 'încercarea inimii lui' (SEPT.ENGL.2007). Cf şi BJ: *les desseins de son coeur* 'proiectele inimii sale'. Cuvîntul este înregistrat în DLR s.v. *ijderi*, cu trimitere la BIBL.1688, dar cu explicaţii eronate.

izdărî́re s.f. Izdăritură. Ocurenţă unică: *Amărăciune sufletului — vin bîndu-să mult întru izdărîre şi împotrivă cădêre* (Sir. 32:34). În BIBL.1688 versetul lipseşte. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

izmení vb. IV, tranz. şi refl. A schimba (în rău). Împrumut după slavon. ***измѣнити*** 'a schimba', cuvîntul este atestat de DLR în texte din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea.

izmeníre s.f. Schimbare (în rău) Ocurenţă unică: *Spre surparea fêtei nărodului mieu mă întunecai; întru izmenire mă întărîră durori ca cêea ce naşte* (Ier. 8:21). Formularea este menţinută intactă în BIBL.1688. Cf. şi Ms. 4389: *şi m-au cuptins spaima*. Derivat ad hoc de la vb. *izmeni*, cuvîntul echivalează în context gr. *ἀπορία*, aproximat de interpreţi prin notele semantice 'necaz, supărare', cf. engl. *embarassement, perplexity; distress, discomfort* 'încurcătură, necaz, supărare; neplăcere' (GR.ENGL.), *dismay* 'spaimă' (SEPT.ENGL.2007), *Verzweiflung* 'deznădejde' (SEPT.GERM.).

iznoávă s.f. În locuţiunea adeverbială *de iznoavă* 'din nou; încă o dată'. Rezultat al unui împrumut după slavon. ***изъ нова*** 'din nou', locuţiunea este atestată de DLR, s.v., în texte din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea.

izvód s.n. Manuscris, text, arhetip; copie. Echivalează de regulă gr. *ἀντίγραφον* 'exemplar, copie' din SEPT.FRANKF., cf. *copy (of a writing)* 'copie (a unei scrieri)' (GR.ENGL. s.v.). Împrumut după slavon. ***изводъ*** 'idem', cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

izvodí vb. IV, tranz. A transcrie, a copia. Ocurenţă unică: *Şi acesta-i izvodul cărţii carele au izvodit preste table de arame şi au trimis la Ierusalim, să fie lîngă ei acoló pomenire de pace* (1Mac. 8:22). În BIBL.1688: *izvodi.* Împrumut după slavon. ***изводити*** 'a extrage, a traduce', cuvîntul este larg folosit în vechile texte româneşti, cu nuanţe semantice diverse.

izvodíre s.f. Faptul de a izvodi; compunere (copiere) a unei cărţi. Unică atestare: *Cel vestit Ptolemeu împărat, că şi acela pentru cinstea numai cea pămîntească să nevoi spre izvodirea cărţii vechi aceştiia* (*Cuvîntu înaintea cărţii aceştiia,* p. I). Cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în texte din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

împeliţáre s. f. Întrupare; făptură. Ocurenţă unică: *Toată împeliţarea după rodu-şi adună-să* (Sir. 13:18). În BIBL.1688: *Tot trupul după neam se adună.* În Ms. 4389: *şi tot omul pre cel de aproape al său.* Echivalează în context gr. *σάρξ*, cuvînt cu valori semantice multiple şi diverse în *Septuaginta*, de la

cel literal de 'carne', pînă la cele de 'creatură', 'persoană' sau 'ființă umană.' Interpreții moderni preferă o echivalare literală a contextului: *all flesh* 'toată carnea' (SEPT.ENGL.2007), *alles Fleisch* 'idem' (SEPT.GERM.). Derivat postverbal de la *împelița* 'întrupa', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Miron Costin.

împistreálă s.f. Ocurență unică: *Şi făcură cuvîntu, lucru țăsut întru împistreală* (Ieş, 39:7). În BIBL.1688: *împistreală.* Derivat de la *împistri* + suf. *–eală.*

împistrí vb. IV, tranz. A desena, a colora; a împodobi. Atestat în DLR, s.v., la Cantemir. Cf. slavon. ***пьстрити*** 'idem'.

împistríre s.f. Colorare: împodobire. Derivat postverbal de la *împistri*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în BIBL.1688.

împistrít[1] adj. Colorat, împodobit. Participiu al verbului *împistri*, cuvîntul este atestat ca atare de DLR, s.v., în *Tetraevanghelul* lui Coresi şi în BIBL.1688.

împistrít[2] s.n. Faptul de a împistri; ornament, zugrăveală. Ocurență unică: *Vişin răsucit cu împistritul croitoriului* (Ieş. 27:16). Derivat substantival de la vb. *împistri*, cuvîntul nu este atestat în dicționare.

împistritór, -oáre s.m. şi f. Care împodobeşte; zugrav, pictor. Derivat de la *împistri* + suf. *–tor*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în BIBL. 1688.

împistritúră s.f. Ornament, podoabă, zugrăveală. Derivat de la *împistri* + suf. *–tură*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., la Dosoftei şi în BIBL.1688.

împlătá v.b. I, tranz. A planta. Ocurență unică: *Veți întra în pămîntul carele Domnul Dumnedzăul vostru dă-l voao şi veți împlăta tot lemnul de mîncat şi veți curăți necurățiia lui* (Lev. 19:23). Echivalează în context gr. *καταφυτεύω*, glosat de lexicografi prin *to plant* 'idem' (GR.ENGL.s.v.), cf. şi *pflantzen* 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688 şi MS. 4389 aici apare sinonimul *veți sădi*. Cuvîntul este o variantă fonetică a vb. *a implînta* (< lat. *plantare*), atestat de DLR, s.v., în *Psaltirea Scheiană* şi la Dosoftei.

împonciŞá vb. I, intranz. A se împotrivi; a fi în situație conflictuală cu cineva. Derivat din vb. *poncişa* (< *ponciş* 'din sens opus'), cuvîntul este larg atestat în vechile texte româneşti.

împremenít adj. Schimbat, premenit. Ocurență unică: *Că nici ne-au înşelat ... a celor scriitori de umbră trudă fără de roadă, chip pătat cu fěliuri împremenite* (Sol. 15: 4). Participiu de la vb. *premeni*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Pentru sens cf. BIBL.1688: *chip întinat cu schimbate fețe*, MS.4389: *idolul cel scobit în multe feliuri*. Sintagma echivalentă din *Septuaginta* (*χρώμασιν διηλλαγμένοις*) semnifică 'cu diferite culori', cf. *with diverse colours* 'idem' (GR.ENGL.).

imputá v.b. I, intranz. A reproşa; a dojeni, a mustra. Moştenit din lat. *imputare*, cuvîntul este larg răspîndit în textele româneşti din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea.

împutăciúne s.f. Reproş, dojană, mustrare. Derivat de la vb. *împuta*, cuvîntul este atestat în textele româneşti vechi din secolul al XVI-lea. Cf. şi Munteanu 2008d: 125, 559.

împutáre s.f. Reproş, dojană, mustrare. Derivat de la vb. *împuta*, cuvîntul este atestat în textele româneşti vechi din secolul al XVI-lea.

împutătór adj. Care mustră, care dojeneşte. Ocurență unică *Căci toți să preacurvăscu, adunare celor împutători* (Ier. 9:2). Cf. BIBL.1688: *defăimător*, MS.4389: *călcător*. Derivat de la vb. *împuta* + suf. *–tor*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., la Coresi.

îndrắpnic adj. Încăpățînat, neînduplecat. Variantă a adj. *îndărătnic*, atestată în textele româneşti vechi.

îndrăpnicéşte adv. Cu încăpățînare, cu îndărătnicie. Ocurență unică: *Căci îndrăpnicêşte mêrge împreună cu el dentîi şi frica şi spaima aduce-va preste el* (Sir. 4:18). În BIBL.1688: *îndărătnicit.* Cf. MS. 4389: *întru ispitiri şi cu strîmbul.* Derivat de la vb. *îndrăpnici* + suf. *–eşte.*

îndrăpnicí vb. IV A se opune din încăpățînare; a se încăpățîna. Variantă a vb. *îndărătnici*, atestată în textele româneşti vechi.

îndrăpnicíe s.f. Încăpățînare, neînduplecare. Variantă a subst. *îndărătnicie*, atestată în textele româneşti vechi.

îndulcetúră s.f. Substanță dulce. Ocurență unică: *Şi ei aducea careleşi darurile lui, ... zmirnă aleasă şi îndulceturi şi cai şi muşcoi, den an în an* (3Reg. 10:25). Cf. BIBL.1688: *îndulcituri*, cuvînt înregistrat în DLR, s.v., şi Ms. 4389: *mirodii.*. Echivalentul gr. *ἡδύματα* din *Septuaginta* desemnează generic 'plante cu gust şi miros plăcute; mirodenii' (GR.ENGL.: *relish, seasoning* 'savoare, condiment'), cf. germ. *wohlriechende Substanzen* 'substanțe plăcut mirositoare' (SEPT.GERM.), engl. *spices* 'mirodenii' (SEPT.ENGL.2007). Derivat de la vb. *îndulci* + suf. *–ură*, cuvîntul este consemnat în

DLR, s.v. *îndulci*, şi ilustrat printr-un citat din BIBL.1688.

înfumá vb. I, refl. A se afuma. Ocurenţă unică: *Cel ci să atinge de măguri şi să înfumază* (Ps. 103:33). Cf. BIBL.1688: *să afumă*, Ms. 4389: *să înafumează*. Forma aceasta este înregistrată în DLR, s.v. *afuma*, în secolul al XIX-lea. Derivat de la *fum* + pref. *–în*.

îngîrjobí vb. IV, tranz. A încovoia. Ocurenţă unică: *Nici dă vei îngîrjobi ca un belciug grumadzul tău şi sac şi cenuşe vei aştêrne supt tine, nici aşa vei chema post priimit* (Is. 58:5). Cf. BIBL.1688: *îndupleca*, Ms. 4389: *gîrbovi*. Derivat verbal de la adj *gîrjob* 'încovoiat, adus, strîmb', atestat ca atare la Dosoftei, cf. DLR, s.v.

îngîrluí vb. IV, refl. A avea relaţii erotice; a se încurca (cu cineva). Ocurenţă unică: *Ei cu curve să frămînta şi cu cei săvîrşiţi jirtvuia şi nărodul, pricepîndu-să, să îngîrluia cu curva* (Os. 4:15). Cf. BIBL.1688: *să îngurluia cu curva*. Cu forma *îngurlui*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., într-un document de la 1777. Pentru sens, cf. gr. *συνεπλέκετο μετὰ πόρνης* (SEPT.FRANKF.), germ. *sie haben sich mit den Dirnen abgegeben* 's-au încurcat cu curvele' (SEPT.GERM.), engl. *the men themselves were associated with whores* 'bărbaţii înşişi s-au asociat cu curvele'. După GR.ENGL., s.v., verbul din context, gr. *συμπλέκω*, are în context sensul 'a îmbrăţişa' (*to embrace*).

îngrecá vb. I, refl. A rămîne însărcinată. Ocurenţă unică: *Fămêia care să va îngreca şi va naşte feţi, necurată va fi 7 dzile* (Lev. 12:2). În BIBL.1688 şi Ms.4389: *îngreca*. Moştenit probabil din lat. **ingrevicare*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., la Varlaam şi Dosoftei.

înmustrá vb. Intranz. A mustra. Ocurenţă unică: *Dă mă va prinde Sîlnicul, în vrême ce s-au şi început, au doară grăi-voi şi voi înmustra înaintea lui* (Iov 13:15). În BIBL.1688: *mustra*. În MS.4389 formularea este diferită: *mi se va păzi întru mîntuire*. Echivalentul grecesc din *Septuaginta* este vb. *ἐλέγχω*, cu sensurile curente 'a mustra' 'a reproşa'. Se pare însă că sensul contextual mai exact este acela de 'a se justifica; a se dezvinovăţi', cf. *I will ... argue my case* 'îmi voi apăra cauza' (SEPT.ENGL.2007), *ich werde ... ihm Beweise vorlegen* 'îi voi prezenta dovezi' (SEPT.GERM.), *défendre devant lui ma conduite* 'să justific înainea lui comportarea mea' (BJ). Cuvîntul este un derivat de la vb. *mustra* + pref. *în-*, formă neînregistrată în dicţionare.

înmutá vb. tranz. şi intranz. A muta. Derivat de la vb. *muta* + pref. *în-*, cuvîntul nu este înregistrat în dicţionare.

înmutare s.f. Mutare. Derivat nominal de la vb. *înmuta*, cuvîntul nu este înregistrat în dicţionare.

inoróg sau **inoród** s.m. Animal fabulos cu corp de cal şi cu un corn în frunte; inorog, licorn, unicorn. Împrumut după slavon. ***инорогъ***, cuvîntul este frecvent întrebuinţat în vechile texte româneşti.

întămîiá vb. I, tranz. A aromatiza cu tămîie. Derivat verbal de la subst. *tămîie*, cuvîntul nu este înregistrat în dicţionare.

întărnechiát adj. Lăudăros, semeţ, îngîmfat. Ocurenţă unică: *Acela, dară, pre cea înfăţăşată bună zilire întărnechiat şi nu văzîndu a celui preamare Dumnezău tărie, ce gîndind pururea întru acelaşi să rămîie sfat, scris-au asupra lor cartea aceasta* (3Mac. 3:11). Echivalează în context gr. *γαγαυρωμένος*, participiul perfect al verbului *γαυρόομαι* 'a se semeţi, a fi trufaş', cf. GR.ENGL.: *to exalt oneself, to glory* 'idem', SEPT.GERM.: *gebrüstet* 'îngîmfat', SEPT.ENGL.2007: *prided* 'idem'. Cuvîntul nu este înregistrat ca atare în dicţionare. În DLR găsim doar vb. *înternăchia*, explicat prin 'a se uni, a se împărechia', cu o unică trimitere la o comună de pe lîngă Fălticeni.

întemeliá vb. I, tranz. A întemeia. Formă alternativă a vb. *întemeia*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în texte din prima jumătate a secolului la XVII-lea.

înternechére s.f. Lăudăroşenie, semeţie. Ocurenţă unică: *Şi Nicánor, cu toată înternechêrea zborîndu-să, socotea de obşte cea pregiur Iúda să facă biruinţă* (2Mac. 15:6). Cf. BIBL.1688: *cu toată semeţiia înălţîndu-se*. Echivalentul gr. *ἀλαζονεία* din *Septuaginta* înseamnă 'lăudăroşenie' (cf. GR.ENGL., SEPT.ENGL: *boastfulness* 'idem', SEPT.GERM. *Prahlerei* 'idem'). Vezi şi supra, s.v. **întărnechiat**.

întimpurí vb. IV, intranz. A produce primele roade; a se pîrgui. Ocurenţă unică: *De înnoirea lui va întimpurí, pentru căci apele lor dentru sfinte acêstea iêse şi va fi roada lor spre mîncare şi suirea lor spre sănătate* (Iez. 47:13). Secvenţa din SEPT.FRANKF., redată literal de traducătorul român, este obscură şi redundantă: *τῆς καινότητος αὐτοῦ πρωτοβολήσει*. Cf. BIBL.1688: *den noirea lui va da pîrgă*. Vb. gr. *πρωτοβολέω*, un hapax legomenon, atestat exclusiv în acest loc din *Septuaginta*, a fost explicat de exegeţi prin 'a produce primele

roade' (cf. GR.ENGL.: *to bring forth new fruit* 'idem', SEPT.GERM.: *Erstlingsfrüchte hervorbringen* 'idem'). Cuvîntul nu este atestat în dicţionarele româneşti.

înturná vb. I, tranz. şi refl. A (se) întoarce. Derivat de la vr. *turna* + pref. *–în*, cuvîntul este larg răspîndit în textele româneşti vechi.

înturnáre s.f. Întoarcere. Derivat nominal de la vb. *înturna*, cuvîntul este larg răspîndit în textele româneşti vechi.

învărvărít adj. Barbarizat. Ocurenţă unică: *Cu gîndurile împăratul învărvărit veniia, cêle mai rêle ce în dzilele tătîne-său s-au făcut, să facă jidovilor* (2Mac. 13:9). Cf. BIBL.1688: *împăratul prea varvar veniia*, Ms. 4389: *fiindu-i mintea neînfrînată.* Corespondentul gr. *βεβαρβαρωμένος* din *Septuaginta* este participiul verbului *βαρβαρόομαι* 'a deveni barbar', cf. *to become barbarous* 'idem' (GR.ENGL.), *zum Barbaren werden* 'idem' (SEPT.GERM.).

învéşte vb. III, tranz. şi refl. A (se) îmbrăca. Moştenit după lat. *investire*, cuvîntul este larg folosit în textele româneşti vechi.

învínce vb. III, tranz. A învinge. *Dumnedzăul mieu ... va rîndui picioarele mêle spre săvîrşire şi pre cêle înalte suie pre mine, ca să învincesc* ⌊*eu*⌋ *cu cîntarea lui* (Avac. 3:17). În BIBL.1688, MS. 4389: *biruiesc.* Variantă formală a vb. *învinge*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., la Varlaam, Dosoftei şi alţi autori din secolul al XVII-lea.

învitá vb. I, tranz. şi refl. A îndemna; a invita. Moştenit după lat. *invitare*, cuvîntul este larg folosit în textele româneşti vechi. Cf. şi Munteanu 2008d: 125, 559.

învoierát adj. Plin de tristeţe, de amărăciune. V. **voierat**. Ocurenţă unică: *Şi-ţi va da Domnul acoló inimă învoierată şi ochi lipsindu şi suflet topitor* (Deut.28:65). Cf. BIBL.1688: *mîhnită*, Ms. 4389: *aprinsă.* Sintagma *inimă învoierată* corespunde în context gr. *καρδία ἀθυμοῦσα* 'inimă descurajată', în cadrul căreia cuvîntul *ἀθυμοῦσα* este forma de feminin a participiului activ de la vb. *ἀθυμέω* 'a fi descurajat', cf. *to be disheartened* 'idem' (GR.ENGL.). Derivat din adj. *voierat* + pref. *în-*, cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele româneşti.

înzăbălá vb. I, tranz. A pune zăbală; a înfrîna. Ocurenţă unică: *Să oprescu ale poftelor patimi, de cea întreagă minte înturnîndu- nuvmfsă şi să înzăbălează toate ale trupului porniri de către gînd* (Iosip 1:35). Derivat de la *zăbală* + pref. *–în*, cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., cu atestări din Anton Pann şi paremiologia populară.

jac, **jah** sau **jeah** s.n. Forme alternative, în ocurenţă cu forma *jaf*, larg întrebuinţate în vechile texte româneşti, cf. DLR, s.v. *jaf.*

janc s.n. Cîrcel (tulpină sau butuc) de viţă de vie. Pentru delimitarea sensurilor din cele patru contexte cf. echivalentele greceşti din SEPT.FRANKF.: *πυθμήν* (Fac. 40:10 şi 12, Iez. 17:6), cf. germ. *Kletterank* 'vrej căţărător' (SEPT.GERM.), engl. *climbers* '(plantă) agăţătoare' (SEPT.ENGL.2007), *stam, stalk* 'tulpină' (GR.ENGL., s.v.) şi *ἀναδενδράς* (Ps. 79:11), explicat prin *vine that grows up trees* 'viţă care creşte ca un arbore' (GR.ENGL.) sau echivalat prin germ. *Ranke* 'vrej', glosat în subsol prin *Weinstock* 'butuc de vie' (SEPT.GERM.), sau engl. *tendrill* 'cîrcel' (SEPT.ENGL.2007). Definindu-i-se greşit sensul prin 'legătură' şi oferindu-i-se ca etiomon pol. *zankiel* 'idem', cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., şi ilustrat exclusiv printr-un citat din *Vieţile sfinţilor* de Dosoftei. A fost folosit de N.A.Ursu ca un puternic argument pentru a atribui lui Dosoftei revizuirea anonimă dar substanţială a versiunii primare a lui Milescu. Este, după toate aparenţele, o invenţie lexicală a mitropolitului moldovean.

jecáş adj. Jefuitor, prădător. Ocurenţă unică: *Veniamin, lup jecaş, dimineaţa va mînca încă şi la sară va mîntui mîncare* (Fac. 49:27). În BIBL.1688: *hrăpitoriu*, cf. Ms. 4389: *apucător de dimineată.* Derivat din *jac* + suf. *–aş*, cuvîntul este atestat la Dimitrie Cantemir şi la alţi istorici din secolul al XVII-lea (cf. DLR, s.v., s.v. *jăcaş*).

jecuí vb. IV, tranz. Formă alternativă, în ocurenţă cu forma *jefui*, larg întrebuinţată în vechile texte româneşti, cf. DLR, s.v. *jefui.*

jémnă s.f. Pîiniţă, jimblă. Ocurenţă unică. *Voi pune înaintea ta să-ţi pui jemnă de pîine* (1Reg. 28:22). Împrumut după magh. *szemlye* sau/şi pol. *zemla* 'idem', cuvîntul *jimblă* este larg folosit în textele româneşti vechi. Forma de aici se găseşte doar la Dosoftei şi în BIBL. 1688. Cf. Ms. 4389: *bucăţea de pîine.*

jiganíe sau **jeganíe** s.f. Animal dezgustător, dihanie, jivină. Obscur din punct de vedere etimologic, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

jíríşte s.f. Jarişte; loc unde a ars o casă; ruină.

Legănîndu-să, să să scoale fiii lui și să ceară; scoață-să dentru jiriștile caselor lor (Ps. 108:9) *Au rădicat jiriștile caselor noastre* (Sir. 49:15). În ambele locuri, în BIBL.1688 avem forma *jirăștile*. Echivalentul gr. *οἰκόπεδον* din *Septuaginta* desemnează în general locul pe care se construiește o casă sau chiar casa însăși, cf. GR.ENGL.: *buildinge site* 'loc pentru construcție' (Ps. 108:9), *building* 'construcție' (Sir. 49:15), dar și ruinele unei foste case. De aici și ezitările interpreților, care vorbesc în primul context de *Trümmerhaufen ihrer Häuser* 'dărîmături, ruine ale caselor lor' (SEPT.GERM.) sau de *homestead* 'gospodărie' (SEPT.ENGL.2007), iar în al doilea context preferă simplu *unsere Gebäude* 'clădirile noastre' (SEPT.GERM.), respectiv *our buildings* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Cu forma corectă *jariște* (derivat din *jar* + suf. *iște*), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., la cronicarii moldoveni din secolul al XVII-lea.

jirtávnic s.n. Masă de sacrificiu, altar. Împrumut după slavon. **жрътвьникъ** 'idem', cuvîntul este larg răspîndit, în diferite variante formale, în vechile texte românești. Cf. și Munteanu 2008d: 43, 95.

jugătór s.m. Animal domestic (bou, cal, măgar), bun de jug. Derivat din *jug* + suf. *–ător*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Echivalează frecvent gr. *ὑποζύγιον* din *Septuaginta*, pentru al cărui sens cf. GR.ENGL.: *draught animal, beast of burden, ass, mulle or horse* 'animal de tracțiune, vită de povară, măgar, catîr sau cal'.

laconésc adj. Laconian; care provine din Laconia (Sparta). Ocurență unică: *Și cêle lucii, laconești, și cêle vișine și cêle vinete* (Is. 3:21). Cf. BIBL1688: *cêle lucii foarte*, Ms. 4389: *lănești*. Echivalează în context gr. *λακωνικός* 'idem' din *Septuaginta*. În DLR, s.v., cuvîntul este atestat la Dimitrie Cantemir.

lámură s.f. (Folosit ca determinant pentru metale prețioase) De cea mai bună calitate, pur, rafinat. Moștenit din lat. *lamina*, cuvîntul este atestat în DLR pentru prima dată în BIBL.1688.

léft s.n. Salbă (de monezi din aur sau argint); colier. Echivalează în două contexte gr. *τὰ καθόρμια* (Os. 2:13, unică atestare în *Septuaginta*), cf. GR.ENGL.: *necklace* 'colier' și gr. *τὸ κάθεμα* (Is. 3:18), cf. GR.ENGL.: *necklace, collar* 'idem'. Împrumut după ngr. *λεφτόν* 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., încă în documente din secolul al XVI-lea. În BIBL.1688: *léft* (Os. 2:13)/*lefth* (Is. 3:18).

lăutá vb., cf supra, s.v. **alăuta**.

lení vb. IV, refl. A ezita să facă ceva, a se codi; a (se) lenevi. Împrumut după slavon. **ленитисѧ** 'idem', cuvîntul este larg folosit (în ocurență cu *lenevi*) în vechile texte românești.

leşuí vb. IV, tranz și intranz. A cerceta pe ascuns; a sta la pîndă; a spiona, a iscodi. Împrumut după magh. *lesnic*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în texte din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

líbov s.m. Iubire. Ocurență unică: *Te înfrîmsețași mie foarte, să minună líbovul tău mie mai multu decît dragostea muierilor* (2Reg. 1:26). Cf. BIBL.1688, Ms. 4389: *dragoste*. Împrumut după slavon. **любовь** 'idem', cuvîntul este larg folosit în vechile texte românești.

lighíriu sau **lighírion** s.n. Piatră prețioasă originară din Liguria. *Și rîndul al treilea, lighirion, și ahatis, și amethistos* (Ieş. 28: 19). *Și șiragul al treilea: lighirion, și ahatis, și améthistos* (Ieş. 39:10). A*rgint și aur și lighíriu și ahat și améthistu și hrisólith* (Iez. 28:13). Echivalentul grecesc din *Septuaginta* este subst. *λιγύριον*, transliterat ca atare prin germ. *Ligyrion* (SEPT.GERM.) sau engl. *ligurion* (SEPT.ENGL.2007). Cu forma *ligurie*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în *Palia de la Orăștie* (1582). În BIBL1688 și Ms.4389: *lighirion* în toate cele 3 versete.

límpede s.n. Spațiu deschis; lărgime. Ocurență unică: *Și sosind a 7 lună și fiind fiii lui Israil fieștecarele pre acasă-și, adunară-să cu toți depreună la limpedele a porții cei dentîi, cei de către răsărit* (3Ezd. 5:72). În BIBL.1688: *lărgimea porții*. Este vorba despre o substantivizare contextuală a adj. *limpede* pe baza sensului 9. „(Învechit și popular; despre suprafețe, terenuri, căi de comunicație teresră) Care este deschis privirii, neacoperit de copaci etc.)", definit ca atare în DLR, s.v. Conținutul sintagmei gr. *εἰς τὸ εὐρύχωρον τοῦ πρώτου πυλῶνος τοῦ πρὸς τῇ ἀνατολῇ* din *Septuaginta* este făcut explicit de interpreții moderni: germ. *auf dem Platz des ersten Tors auf der Ostseite* 'în piața din fața primei porți de pe latura de est' (SEPT.GERM.), *in the open area of the first eastward facing gateway* 'în spațiul deschis al primei porți orientate spre est' (SEPT.ENGL.2007). Cf. și GR.ENGL., s. v. *τὸ εὐρύχωρον*: *open space* 'spațiu deschis'.

limpí vb. IV, tranz. A bea sorbind cu limba; a linge

cu zgomot. Derivat verbal de la onomatopeicul *limp*, cuvîntul este larg atestat de DLR în texte din secolul al XVII-lea şi în texte de literatură populară.

lingărí vb. IV, tranz. A linguşi, a flata. Derivat de la vb. *linge* + suf. *–ări*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată, la Dosoftei.

lingăriciúne s.f. Linguşire, linguşeală. Derivat nominal de la *lingări*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv la Dosoftei.

lóitră s.f. s.f. Scară lungă întrebuinţată la asaltul cetăţilor; dispozitiv de asalt. Echivalează în *Septuaginta* gr. *χάρακα* 'dispozitiv de asalt' (3Reg. 20:12, cf. Gr.ENGL.: *palisade, bulwark, stockade* 'palisadă, bastion, îngrădire'), fie gr. *κλίμαξ* 'scară (de asalt)' (1Mac. 5:30, cf. GR.ENGL.: *lader, staircase* 'idem'). Împrumut cu etimologie multiplă (sîrbă, ucraineană, maghiară) după germ. dial. *Leiter* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., cu sensul originar la Dosoftei, Nicolae Costin şi Ion Neculce. În BIBL.1688: *şanţ* (3Reg. 20:12)/ *loitră* (1Mac. 5:30). În Ms. 4389: *scări*.

lucrói adj. Activ, harnic, întreprinzător. Ocurenţă unică: *Iar a goni scurtarea zicerii şi cel lucroiu al tocmêlii a părăsi celui ce tălmăcirea va face, vom ierta* (2Mac. 2:32). Întregul pasaj este obscur şi în *Septuaginta*. Sintagma minimală *cel lucroiu al tocmêlii* corespunde gr. *τὸ ἐξεργαστικὸν τῆς πραγματείας*, interpretată prin *cercetarea lucrării* (BIBL.1688), *exhaustive treatement* 'tratare exhaustivă' (SEPT.ENGL.2007), *genauere Ausarbeitung des Geschehens* 'prelucrare exactă a întîmplării' (SEPT.GERM.). Un hapax legomenon în *Septuaginta*, participiul substantivizat *τὸ ἐξεργαστικόν* este glosat prin *working out, full presentation* 'realizare minuţioasă, prezentare completă' în GR.ENGL. Derivat de la vb. *lucra* + suf. *–oi*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv la Dosoftei.

maeléth s. indecl., sens obscur. Ocurenţă unică, în titlul Psalmului 52: *La săvîrşit, pentru maeléth, pricêperii lui David. 52.* Menţinut întocmai în BIBL. 1688, cuvîntul apare anterior, în PSALT.1651, la locul citat, dar cu forma *mahalath*. Împrumut contextual după gr. *μαελέθ* din SEPT.FRANKF., cuvîntul reprezintă transcrierea cuvîntului ebraic *maeleth* cu sens obscur în context. Păstrînd ebraismul în corpul versiunii lor (germ. *Maeleth*), autorii ediţii SEPT.GERM. ne oferă într-o notă de subsol explicaţia: „möglicherweise eine Angabe für die Aufführung bzw. ein Hinweis auf die Melodie" – „probabil o indicaţie referitoare la execuţie, respectiv o trimitere la melodie". Cuvîntul mai apare încă o dată, dar ca nume propriu, în Fac. 28:9: *Să duse Isav cătră Ismail şi luă pre Maeleth, fata lui Ismail.* Consultarea unei serii de dicţionare de nume proprii oferă explicaţii diverse şi contradictorii privind semantismul celor doi termeni (confundaţi adesea între ei), de la numele unei boli şi pînă la cel al unui instrument muzical sau al unei melodii, cf. *desease, a stringed instrument* (DSPN, s.v.), *sicknes, a company of dancers; a harp* (HITSCHCOCK, DSPN, s.v.), *morbus – sickness; the spiritual malady of the sons of man* (POTTS, DBPN, s.v.), *Krankheit* (...). *In der Überschrift zu Ps. 53 und 88. Es bedeutet viell.: Nach schwermütiger Weise. Der Name kann auch das Anfangswoer einse bekannten Volksliedes bedeuten* (MEISTER, BN, s.v.).

mahivar s. indecl. (fără marcarea accentului) Acoperămînt de pat; cuvertură. Împrumut contextual după gr. *μαχιβάρ* din SEPT.FRANKF. (în alte ediţii ale *Septuagintei*: *τὸ μάχμα*), transcriere aproximativă a unui cuvînt ebraic desemnînd cuvertura unui pat. Ocurenţă unică: *Şi fu a doao dzi, şi luă mahivar şi-l muia întru apă şi-l învăli preste faţa lui, şi muri* (4Reg. 8:15). Cf. *das Machma* (SEPT.GERM.), *the machma* (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688, de asemenea: *mahivar*. Cf. şi MS.4389: *peşehir* 'ştergar' (cf. DLR, s.v. *peşchir*). Cuvîntul nu este înregistrat de dicţionarele româneşti.

máná (scris şi **mannă** sau **manná**) s.f. Mană; hrana dăruită de Dumnezeu israeliţilor în deşert; cadou, dar. Împrumut contextual după gr. *μαναά* din *Septuaginta*, transcriere a cuvîntului ebraic cu sensul 'cadou, dar', cf. germ. *Manaa* (SEPT.GERM.), engl. *manaa*. La 4Reg. 8:8, cuvîntul este glosat într-o notă de subsol prin *plocon*. Cf. şi GR.ENGL., s.v.: *gift, offering* 'dar, cadou'. Împrumut după slavon. **мана** (< gr. *μάννα*, ebraism în *Septuaginta*), cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

máncă s.f. Doică. Împrumut după ucr. *мамка* 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., la Dosoftei, Nicolae Costin şi Dimitrie Cantemir.

maní s. indecl. Împrumut contextual după gr. *μανή*, transcriere aproximativă a unui misterios cuvînt aramaic care apare scris pe un zid, într-un

moment decisiv (Dan. 5:27 şi 29). În BIBL.1688: *mani*. V. mai jos, s. v. **thechel**.

márfă sau **márhă** s.f. Turmă de vite; avere (mobilă). Împrumut după magh. *marha*, cuvîntul este frecvent întrebuinţat în vechile texte româneşti.

marghiól adj., s.m. Şiret, viclean; deştept, isteţ. Echivalează gr. *πανοῦργος* din *Septuaginta*, cf. germ. *Verschlagene* 'viclean, şiret' (SEPT.GERM.) şi engl. *wise* 'înţelept' la Iov 5;12, respectiv germ. *Schlaue* 'viclean' (SEPT.GERM.), engl. *crafty* 'idem' la Parim. 27:12. Împrumut după ngr. *μαργιόλος*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în texte din secolul al XVII-lea. În BIBL.1688: *marghiól*, cf. MS. 4389: *hiclean*.

masmaroth s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *μασμαρώθ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a unui cuvînt ebraic (la plural) cu sensul probabil 'mucarniţe' sau 'castronaşe', cf. GR.ENGL., s.f.: *snuffers* sau *bowls*. Ocurenţă unică: *Şi amfóthurile şi masmaroth şi turnările cêle dedesupt ... au luat mai marele bucătarilor* (Ier. 52:16). În BIB.1688: *masmaroth*. Cuvînt neînregistrat în DLR.

mazuroth s. indecl. (fără marcarea accentului). Constelaţie; zodiac. Împrumut contextual după gr. *μαζουρόθ*, transcriere aproximativă în *Septuaginta* a ebr. *mazaloth* care înseamnă 'constelaţie' şi 'zodiac'. *Tămîiá lui Vaal şi soarelui şi lunei şi lui mazuroth şi la toată putêrea ceriului*; cf. BIBL.1688: *mazoróthi*, SEPT.ENGL.2007: *constellations*, SEPT.GERM: *Mazuroth* (4Reg. 23:5). *Au deşchide-vei mazuroth întru vrêmea lui şi pre luceafărul decusară la satul lui vei aduce pre el?;* cf. BIBL.1688: *zodiile*, SEPT.ENGL.2007: *Mazouroth*, SEPT.GERM.: *Mazurot* (Iov 38:32). Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române.

mădúhă s.f. Măduvă. Ocurenţă unică: *Va întineri lui trupul ca o unsoare pre părête şi oasele lui le va împlea de mădúhă* (Iov 33:24). Forma este atestată în DLR, s.v. *măduvă*, la Dosoftei şi în BIBL. 1688. În MS. 4389 apare de asemenea forma *măduhă*.

măgarotáur s.m. Animal fantastic imaginat ca o combinaţie de măgar şi centaur. În cele trei locuri unde cuvîntul apare (Is. 13:22; 34:11 şi 34:15), echivalează literal, prin calchiere, componentele gr. *ὀνοκένταυρος* din *Septuaginta*, cf. germ. *Eselszentaur* (SEPT.GERM.), *donkey-centaurs* (SEPT.ENGL.2007). În BIBL. 1688 se preferă împrumutul direct: onochentaur. În MS. 4389: se întîlnesc toate cele trei forme: *onochentaur*, *inochentavrii* şi *măgărotaurii*. Cuvîntul nu este atestat în DLR, s.v.

măiestrí vb. IV, intranz şi refl. A fi sau a deveni înţelept. *Pentru căci m-am măiestrit eu, prisositul?"* (Ecles. 2:15). *Am ostenit şi am măiestrit supt soare, şi-ncă aceasta-i întru dăşert* (Ecles. 2:19). În ambele locuri verbul *măiestri* echivalează gr. *σοφίζω* 'a fi sau a deveni înţelept', cf. germ. *bin ich weise geworden* 'am devenit înţelept' (SEPT.GERM.), *I become wise* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Cu acest sens, cuvîntul este atestat în BIBL.1688.

măiestríe s.f. Ştiinţă, înţelepciune; subtilitate, agerime, isteţime. Echivalenţii din *Septuaginta* sînt, de regulă, gr. *σοφία* 'înţelepciune', cf. germ. *Weisheit* 'idem', engl. *wisdom* 'idem' (Dan. 1:17, 20; 2:20, 21, 23, 30) sau gr. *πανουργία* 'subtilitate, agerime, isteţime', cf. germ. *Einsicht* 'idem' (SEPT.GERM.), engl. *shrewdness* 'idem' (SEPT.ENGL.2007) (Parim. 1:4). Cu aceste nuanţe semantice, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., la Coresi; derivat de la *măiestru* + suf. *–ie*. În BIBL.1688 şi MS. 4389: *înţelepciune*.

măiéstru s.m. Bărbat învăţat; înţelept; prezicător. Echivalează în *Septuaginta* gr. *σοφός* 'înţelept' sau gr. *σοφιστής* 'înţelept; prezicător; sofist', echivalate ambele, în mod indistinct, prin germ. *Weise* 'înţelept', engl. *the sage* 'idem'. Moştenit după lat. *magister*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., cu forma nominală şi cu această valoare semantică la Dosoftei.

mănúnt adj. Formă veche şi populară a lui *mărunt*.

mănuntáie s.f. Formă veche şi populară a lui *măruntaie*.

mănunţí vb. Formă veche şi populară a lui *mărunţi*.

măslinét şi **maslinét** s.n. Plantaţie de măslini. Derivat de la *măslin* + suf. *–et*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv în BIBL.1688.

măstrápă sau **măstrípă** s.f., v. **năstrápă.**

mătálnic adj. Obraznic, insolent, arogant. Unică ocurenţă: *Ia haina lui, pentru că au trecut mătalnicul, carele cêle striine strică* (Parim. 27:13). În contextul din SEPT.FRANKF. echivalează gr. *ὑβιστῆς*, definit de lexicografi prin *haughty man* 'insolent, obraznic', cf. germ. *übermütiger Gewalttäter* 'răufăcător obraznic' (SEPT.GERM.), *an insolent person* 'o persoană insolentă' (SEPT.ENGL.2007). Cf. şi BIBL.1688: *semeţul*, MS. 4389: *dosădítoriul*. În DLR, s.v., cuvîntul este înregistrat cu două atestări din Dosoftei şi una din C. Stamati (sec.

al XIX-lea).

mătălnicí vb. IV, intranz. A se distra, a glumi; a zăbovi. Ocurență unică: *Pentru că bisêrica de curviia și de bețiii să împluse, de limbi, mătălnicind cu alții și întru sfintele ogrăzi cu muieri împreunîndu-să* (2Mac. 6:4). Este reprodus literal contextul minimal din SEPT.FRANKF. (*ῥᾳθυμούντων μεθ' ἑτέρων*), diferit de cel din alte ediții ale *Septuagintei*, unde complementul sociativ al verbului în cauză este *μεθ' ἑταιρῶν* 'cu prostituatele', în loc de *μεθ' ἑτέρων* 'cu alții'. Verbul corespondent, gr. *ῥᾳθυμέω* înseamnă în context *to dally with* 'a se juca, a se distra (cu cineva) (GR.ENGL.), cf. și *desfătîndu-se cu sodomii* (BIBL.1688), *se împreuna cu muierile* (MS.4389), *mit Hetäre tummelten* 'au zburdat cu hetaire' (SEPT.GERM.), *dallied with prostitutes* 's-au distrat cu prostituate' (SEPT.ENGL.2007). În DLR, s.v. *mătălnici*, se trimite la texte populare recente. În Ms. 4389: *se împreuna cu muierile.*

mătrăgúnă s.f. Plantă erbacee otrăvitoare, beladonă (*Atropa belladonna*). În macrocontextul în care apare de patru ori (Fac. 30:14-16), echivalează gr. *μανδραγόρας*, explicat prin *mandragore; mandrakes* 'mandragoră, mătrăgună' (GR.ENGL.), cfr. engl. *mandrakes* 'mătrăgună' (SEPT.ENGL.2007), germ. *Alpraun* 'idem'. Deși cuvîntul pare vechi în limba română, în DLR, s.v., (unde se trimite la o etimologie multiplă, latină, greacă și albaneză) referința la *Anonymus Caransebensiensis* este urmată doar de citate din secolul al XIX-lea. Interesant de constat că, în contextele date, în *Palia de la Orăștie* (1582), BIBL.1688 și MS. 4389 se preferă soluția lexicală *mandragoră* (< slavon. **мандрагора**, ngr. *μανδραγόρας*).

medélniță sau, rar, **medeniță** s.f. Lighean (de aramă, argint etc.). Împrumut după slavon. **мѣдѣница** 'idem', este atestat în DLR, s.v., în texte din secolele al XVI-lea - al XVII-lea.

megiáș s.m. Vecin. Ocurență unică: *Megiașii lor, pînă la Issáhar și Zavulon și Nefthalim, au adus lor preste măgari și pre cămile și pre asini și pre viței mîncări* (1Paral. 12:40). În BIBL.1688: *megiáș*, cf. MS. 4389: *ceia ce era aproape de dînșii.* Împrumut după scr. *medjaš* și magh. *megzes*, cuvîntul este frecvent întrebuințat în textele românești vechi.

mehonóth s. indecl. Piedestal, stativ, postament. Împrumut contextual după gr. *μεχωνώθ*, transcriere aproximativă în *Septuaginta* a ebr. *mechonoth*, care desemnează generic orice piedestal, suport, stativ etc. Cuvîntul nu este înregistrat în dicționarele limbii române.

mesaí s. indecl. Împrumut contextual după gr. *μεσσαΐ* (doar în SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a unui cuvînt ebraic nesigur, posibil *messaav* 'post de gardă; garnizoană'. Ocurență unică: *Și porînci lor, dzicînd: ... Și păziți paza casei mesaí* (4Reg. 11:6). În BIBL.1688: *mesaí*, în MS. 4389: *misá.* Cuvîntul nu este înregistrat în dicționarele românești.

mêser adj., s. f. și m. Sărac, nenorocit; demn de milă. Moștenit din lat. *miser* 'idem', cuvîntul este larg răspîndit în textele românești din secolele al XVI-lea – al XVII-lea. Cf. și Munteanu 2008d: 125.

meseretáte s.f. Sărăcie, lipsă, privațiune, nevoie. Derivat din *mêser* + suf. *–ătate*, cuvîntul este larg răspîndit în textele românești din secolele al XVI-lea – al XVII-lea, mai ales cu forma *meserătate.*

mesthaal s. indecl. (fără marcarea accentului). Încăpere în care se păstrează hainele; garderobă. Împrumut contextual după gr. *μεσθαάλ* din *Septuaginta*, transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *mesthaal* 'garderobă'. Ocurență unică: *Și dzise Iiú celor preste casa mesthaal: „Scoateți îmbrăcăminte tuturor robilor lui Vaal!" Și scoase lor podobitoriul* (4Reg. 10:22). În BIBL.1688: *mesthaal*, cf. MS.4389: *odăjdii.* Cuvîntul nu este înregistrat în dicționarele românești.

meșterșúg s.n. Meșteșug. Echivalează de regulă, în context, gr. *μηχανή* 'proiect, plan; invenție; mașină de război'. Forma de aici este cea mai larg răspîndită în textele românești vechi, cf. DLR. s.v. *meșteșug.*

meșterșuguí vb. IV, tranz. și intranz. A meșteșugi. Echivalează de regulă, în context, gr. *τεκταίνω* 'a plănui; a inventa, a născoci'. Forma de aici este cea mai larg răspîndită în textele românești vechi, cf. DLR. s.v. *meșteșugi.*

meșterșuguiálă s.f. Alcătuire, construcție. Ocurență unică: *Și aceasta-i meșterșuguiala sfêșnicului, tare de aur fusul ei și florile ei tot tare* (Num. 8:5). În BIBL.1688: *meșteșugire*, cf. Ms.4389: *făptură.* Echivalează în context, gr. *κατασκευή* 'construcție; echipament'. Derivat de la vb. *meșterșugui* + suf. *–ială*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

meșterșuguíre s.f. Meșteșugire. Echivalează de

regulă gr. *μηχανή* 'proiect, plan; invenţie; maşină de război'. Forma de aici este cea mai larg răspîndită în textele româneşti vechi, cf. DLR. s.v. *meşteşugire*.

methosími s.m., pl. Împrumut contextual după gr. *μεθωεσίμ*, un hapax legomenon în *Septuaginta*, transcriere în a ebr. *methoesim*, o formă de plural, cu sensul 'documente atesînd originea cuiva; genealogie'. Ocurenţă unică: *Aceştia-s ⌊cărora⌋ au cerut scrisoarea lor, methosímii, şi nu s-au aflat şi s-au ferit de la preuţie* (1Ezd. 2:62). Cf. BIBL.1688: *methoesímii,* engl. *metoesim* (SEPT.ENGL.2007, cu explicaţia infrapaginală: *genealogical records* 'documente atestînd genealogia'), germ. *Abstammungsurkunde* 'documente atestînd originea' (SEPT.GERM.).

migăí vb. IV, intranz. A munci din greu; a fi preocupat. Echivalează verbul gr. *περισπάω* din *Septuaginta*, explicat de lexicografi prin 'a distrage (pe cineva), a ocupa; a fi distras, a fi tulburat' (GR.ENGL.). Variantă formală a vb. *migăli*, atestată de DLR, s.v., în BIBL.1688.

migăiálă s.f. Trudă, osteneală; preocupare. Echivalează gr. *περισπασμός* 'preocupare', cf. germ. *Beschäftigung* 'idem' (SEPT.GERM.), *preoccupation* 'idem' (SEPT.ENGL.2007, GR.ENGL., s.v.). Variantă formală a gr. *migăleală*, atestată de DLR, s.v., în BIBL.1688.

milosténie s.f. Milă; binefacere, ajutor. Împrumut după slavon. **милостиниꙗ** 'idem', cuvîntul este larg întrebuinţat în texele româneşti vechi.

milostív adj. Milos, înţelegător, bun, generos. Împrumut după slavon. **милостивъ** 'idem', cuvîntul este larg întrebuinţat în texele româneşti vechi.

milostiví vb. IV, tranz. şi refl. A avea milă; a fi bun, generos, înţelegător. Derivat verbal de la *milostiv,* cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

minău (fără marcarea accentului). Miniu (de plumb); oxid de plumb folosit ca vopsea pentru metale. Două recurenţe: *Clădit-ai ţie casă cu măsură, ceardacuri iubite şi usăbite, cu ferestri şi îngroşate cu chedru şi văruite cu minău* (Ier. 22:14). *Au cu vită oareacarea proastă au asămănat pre el, ungînd cu minău şi chinovar* (Sol. 13:14) Echivalează gr. *μίλτος* 'idem', definit drept *read earth*, *vermillon* 'pămînt roşu, purpură' (GR.ENGL. s.v.), cf. germ. *Mennige* 'idem' (SEPT.GERM.), engl. *vermilion* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Deşi această formă este înregistrată în BIBL.1688 şi în alte texte vechi, în DLR, s.v. *miniu*, se oferă o explicaţie etimologică defectuoasă („Din lat. *minium*, fr. *Minium*, germ. *Minium*). Cf. şi MS.

mîlcom (fără marcarea accentului) adv. (În expresia *a sta mîlcom*) A sta sau a rămîne liniştit, inactiv. Ocurenţă unică: *Şi voi şedeţi mîlcom? Să nu vă leniţi a mêrge să întraţi să moştneniţi pămîntul!* (Jud. 18:9). În BIBL.1688: *lineşte*. Echivalează în context gr. *ἡσυχάζω* din SEPT.FRANKF., verb cu exact acelaşi conţinut semantic ca şi expresia în cauză, cf. engl. *you remain quiet* 'rămîneţi liniştit' (SEPT.ENGL.2007), *ihr ruht* 'staţi liniştiţi' (SEPT.GERM.), *to keep quiet, to be at rest* 'a fi liniştit, a se odihni' (GR.ENGL.). Cuvîntul este atestat ca atare de DLR, s.v. *molcom*, la Coresi, Varlaam etc.

mintíe s.f. Haină lungă (de lînă) purtată pe deasupra îmbrăcăminţii obişnuite. Ocurenţă unică: *Şi luă Anan pre slugile lui David şi-i rase pre înşi şi luă dentru mintêiele lor jumătate pînă la înduplecare* (1Paral. 19:4). Echivalează gr. *μανδύας* 'haină (lungă) de lînă', cf. *woolen cloack* 'idem' (GR.ENGL.), *Wollgewand* 'idem' (SEPT.GERM.), *mantle* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Cf. BIBL.1688: *veşmintele*, Ms. 4389: *hainele*. Împrumut probabil după scr. *mantija*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., într-un document de la 1725.

minútă s.f. Secvenţă de timp minimală. *Şi va fi ca o minută îndată* (Is. 29:5). *Au început cea multă a mîndriei şi a lui a să potoli, înfruntat fiind, şi spre cunoştinţă a veni cu dumnedzăiescul bici preste minútă adăogîndu-să cu durerile*; marginal este indicat sinonumul *cescuţ*. (2Mac. 9:11). Împrumut cu etimologie multiplă (lat., ital. etc.), cuvîntul este atestat pentru prima dată în DLR, s.v., la Dimitrie Cantemir. Cf. şi BIBL.1688: *pulbere* (Is. 29:5)/*cu bătaia cea dumnezeiască premenit* (2Mac. 9:11), precum şi Ms. 4389: *cazna* (2Mac. 9:11)/*pulberea* (Is. 29:5).

mirsín s.n. şi **mirsínă** s.f. Mirt (*Myrtus communis*). Împrumut după ngr. *μυρσίνη* 'idem', cuvîntul apare pentru prima dată în HERODOT-ul de la Coşula.

mişelí vb. IV, refl. A deveni mişel; a se ticăloşi; a decădea. Derivat verbal de la adj. *ticălos*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în texte din secolul al XIX-lea.

misúrcă sau **miţúrcă** s.f. Coif purtat de vechii egipteni. *Scuturi şi misurci au spîndzurat întru tine, aceştia au dat mărirea ta* (Iez. 27:10). Împrumut

după pol. *misiurka* şi bulg. *мисюрка*, cuvîntul apare în HERODOT-ul de la Coşula şi în BIBL.1688. Cf. şi MS.4389: *coif.*

mítră s.f. Acoperămînt pentru cap (ritualic sau solemn). Împrumut după slavon. ***митра*** şi ngr. *μήτρα*, cuvîntul apare în HERODOT-ul de la Coşula şi în BIBL.1688.

miţúrcă, v. supra, s.v. **misurcă**.

mîlcomí vb. IV, tranz. A linişti, a reduce la tăcere. Ocurenţă unică: Ş*i leviţii mîlcomiia pre tot nărodul, dzicînd: „Tăceţi, căci — dzi sfîntă şi nu vă mîhniţi!"* (Neem. 8:13). Echivalează în context (SEPT.FRANKF.) gr. *κατασιωπάω* 'idem', cf. GR.ENGL.: *to make silent, to put to silence, to silence, to reduce to silence* 'idem'. În DLR, s.v. *molcomi*, această formă este atestată în BIBL.1688. Cf. şi MS.4389: *făcea tăcere.*

mîlcomíş adv. Pe furiş, în ascuns. Ocurenţă unică: *Şi să sculă David şi luă poala îmbrăcămintii lui Saul, mîlcomiş* (1Reg. 24:5). În BIBL.1688: *pre ascuns.* Echivalează în context adv. gr. *λαθραίως* 'secretly' (GR.ENGL.), cf. engl. *stealthily* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), germ. *heimlich* 'idem' (SEPT.GERM.).

mîlcomişí (sau **mîncomişí**) vb. IV, tranz. şi intranz. A linişti, a reduce la tăcere; a supune, a smeri. Echivalează verbele greceşti *ἡσυχάζω*, explicat prin *to keep quiet, to be at rest* 'a păstra tăcere, a se odihni' (GR.ENGL., s.v.) şi *κατασιωπάω*, explicat prin *to make silent, to put to silence, to silence, to reduce to silence* (GR.ENGL. s.v.). Înregistrat ca atare în DLR, s.v., cuvîntul este ilustrat doar cu citate din BIBL.1688.

mîlcomişíre s.f. Liniştire, reducere la tăcere. Ocurenţă unică: *Şi Símon, fratele Iúdei, lovit fusêse cu Nicánor şi puţîn pentru cea fără de vêste a vrăjmaşilor mîlcomişire au fost greşit* (2Mac. 14:17). În BIBL.1688: *tăcêre.* Derivat nominal de la vb. *mîlcomişi*, cuvîntul nu este înregistrat cu această formă în DLR.

4389: *chinovar.*

mînecá vb. I, intranz şi refl. A se scula în zori; a porni dis de dimineaţă. Moştenit după lat. *manicare*, verbul este larg răspîndit în vechile texte româneşti.

mînecát s.n. (adesea în expresii precum *de, de la către* sau *la mînecate*) Zorii zilei. Derivat nominal din vb. *mîneca*, cuvîntul este larg răspîndit în textele româneşti vechi.

mînecátă s.f. Zorii zilei, mînecat. Ocurenţă unică: *Şi jumătate de înşii ţiind fuşturile, dentru suirea mînecăţii pînă la ieşirea stêlelor* (Neem. 4:21). În BIBL.1688 şi MS.4389: *vărsatul zorilor.* Derivat nominal de la vb. *mîneca*, cuvîntul nu este înregistrat în dicţionare.

mînecătúră s.f. Zorii zilei, mînecat. Ocurenţă unică: *Întru mînecături cugetam către tine, căci te făcuşi ajutoriul mieu* (Ps. 62:7). În BIBL.1688: *demineaţă*, cf. MS 4389: *mînecări.* Derivat nominal de la vb. *mîneca* + suf. *-tură*, cuvîntul nu este înregistrat în dicţionare.

mîrlí vb. IV, refl. (Despre oi) A se împreuna. Ocurenţă unică: *Şi alêse pre David robul lui, şi-l luă pre el dentru turmele oilor. Denapoia celor ci să mîrlesc luă pre îns* (Ps. 77:76). Cf. BIBL.1688: *fătătoare*, MS.4389: *au fătat.* Împrumut din scr. *mrljati*, cuvîntul este atestat prima dată în DLR, s.v., abia într-un document din secolul al XIX-lea.

mîzdă s.f. Recurenţă unică, într-o notă marginală la 1Reg. 12:3, unde glosează substantivul *iertare* din text (*Den mîna cui am luat iertare?*). Corespondentul din LXX, gr. *ἐξίλασμα* 'răscumpărare, sumă oferită drept ispăşire; mită', cf. şi germ. *Lösegeld* 'bani de răscumpărare' (SEPT.GERM.), *bribe* 'mită' (SEPT.ENGL.1851, SEPT.ENGL.2007). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

mnas s. indecl. Împrumut contextual după gr. *μνᾶς*, transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic desemnînd o cantitate de metal preţios egală cu 100 de drahme; mină. *Cît era putêrea lor au dat la vistiêriul lucrului, de aur drahmí 61000 şi de argint mnas 5000.* (Esdr. 2:69). *Şi de la căpeteniile neamurilor au dat la vistiêrile lucrului bani de aur 20000 şi de argint mnas 2300* (Neem. 7:71 şi 72). Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele româneşti. În BIBL.1688: *talanz* (Esdr. 2:69)/ *mnas* (Neem. 7:71 şi 72), în MS.4389: *mnas.*

mohorî́t adj., s. m. şi f. (Obiect) de culoare roşie; purpură. Echivalează frecvent subst. gr. *πορφύρα* 'purpură' şi adj. gr. *πορφυροῦς* 'purpuriu' din *Septuaginta.* Participiu al vb. *mohărî* (< *mohor*), cuvîntul este larg întrebuinţat cu acest sens primar în vechile texte româneşti.

moimî́ţă s.f. Maimuţă. Ocurenţă unică: *Venea vasul de la Tharsis împăratului, plin fiind de argint şi de aur şi de dinţi de elifandu şi moimîţe şi păuni* (2Paral. 9:21). În BIBL.1688 şi MS. 4389: *maimuţă.* Echivalează gr. *πίθηκος* din SEPT.FRANKF. pentru al cărui sens cf. GR.ENGL.: *monkey*

'maimuţă'. Forma aceasta este atestată în DLR, s.v. *moimiţă*, la Dimitrie Cantemir şi, probabil în mod eronat, separată de forma *maimuţă*.

moitúră s.f. Hrană gătită şi foarte consistentă. Ocurenţă unică: *Mergînd dară, mîncaţi moitúri şi bêţi îndulcite şi trimiteţi trimiteri celor ce nu au* (3Ezd 9:52). În BIBL.1688: *grăsime*. Echivalează în context gr. *λίπασμα* din SEPT.FRANKF., explicat prin *fattering substance* 'substanţă care îngraşă' (GR.ENGL.). În DLR, s.v. *muietor* (< vb. *muia*) citim: „II. S.f. (Prin nordul Munt.) Zeamă groasă, sos de mîncare (în care se moaie pîine sau mămăligă); (regional) muietură."

monítă s.f. Matriţă; imprimare a unei monede. Ocurenţă unică: *Şi am porîncit ţie să faci monítă al tău, ban ţării tale* (1Mac. 15:6). În BIBL.1688: *chip*. Sensul a fost dedus din echivalentul gr. *κόμμα* din *Septuaginta*, cf. GR.ENGL.: *stamp, impression of a coin* 'idem', cf. germ. *Münzprägung* 'imprimare a unei monede' (SEPT.GERM.), engl. *die* 'matriţă' (SEPT.ENGL.2007). În DLR, s.v. *monedă*, forma de aici nu este înregistrată, cele mai vechi atestări ale cuvîntului fiind din texte de la începutul secolului al XIX-lea.

mosfetham (fără marcarea accentului) Stînă, ţarc. Ocurenţă unică: *Pentru căci şedzi mie întru mijlocul mosfetham, ca să asculţi suiérile acelor ce să scoală la ale lui Ruvim, mari cercetări ale inemii* (Jud. 5:16). În BIBL.1688: *mosfetham*, MS.4389: *mosthetham*. Împrumut contextual după gr. *μοσφαιθὰμ* (SEPT.FRANKF., în alte ediţii ale *Septuagintei*: *μοσφαθαιμ*), transcriere aproximativă a ebr. *mosphataim*, formă de plural cu înţeles nesigur, cf. germ. *Viehhürden* 'ţarc de vite' (SEPT.GERM.), engl. *sheepfolds* 'stînă'. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

mosorî́ vb. IV, refl. (Despre răni, bube) A se umfla, a se tumefia. Ocurenţă unică: *Hainele tale nu s-au frecat de la tine, picioarele tale nu s-au mosorît, iată, 40 ani* (Deut. 8:4). Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, apare explicaţia: *Ciobotele tale nu s-au spart de la tine*. Cuvîntul echivalează în context verbul grecesc *τυλόω*, un hapax legomenon în *Septuaginta*, definit de lexicografi prin *to become calloused* 'a deveni nesimţitor' (GR.ENGL.), cf. şi SEPT.GERM.: *deine Füsse bekamen keine Schwielen* 'picioarele tale nu au făcut bătături'. Evaluat ca derivat verbal din subst. *mosor* şi cu o circulaţie regională, cuvîntul are în DLR, s.v., atestări exclusiv în texte populare culese în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

mucáre s.f. Unealtă în formă de foarfece cu care se taie mucul lumînării pentru a înviora flacăra; mucariţă. Derivat de la subst. *muc* + suf. *–ar*, forma aceasta este atestată de DLR, s.v. *mucar* în BIBL.1688.

murá vb. I, tranz. A presăra cu sare, a săra. Ocurenţă unică: *Aşijdirile şi muierile dentru îns murează* (Ep. Ier. 26). Echivalează în context vb. gr. *ταριχεύω* 'idem' din *Septuaginta*, cf. GR.ENGL.: *to salt, to add salt* 'idem', SEPT.GERM.: *salzen* 'idem'. Definit prin 'a saramura', sensul acesta este atestat în DLR, s.v. *mura*, în HERODOT-ul de la Coşula.

muscál s.n. Fluier; nai. Apare de trei ori în contexte apropiate (Dan. 3:5, 7 şi 10), pentru a echivala gr. *σύριγξ* din SEPT.FRANKF., definit de lexiografi prin *pipe* 'fluier' (GR.ENGL., SEPT.ENGL.2007), cf. *Flöte* 'idem' (SEPT.GERM.). Împrumut după turc. *miskal*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *muscal²*, în HERODOT-ul de la Coşula şi în BIBL.1688. În Ms. 4389: se întîlnesc ambele cuvinte: *fluier/ muscal*.

muşcoáie s.f. Catîrcă. Ocurenţă unică: *Şi luînd ea, au pus preste muşcoaia ei şi au înhămat carăle ei şi le-au grămădit pre iale preste înse* (Idt. 15:14). În BIBL.1688: *muşcoaie*. Derivat de la *mîşc* (cf. alb. *mušk*) + suf. *–oaie*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă din textele rotacizante din secolul al XVI-lea.

muşcói s.m. Catîr. Derivat de la *mîşc* (cf. alb. *mušk*) + suf. *–oi*, cuvîntul este larg folosit în vechile texte româneşti.

musícă (plural: ***musíce*** şi ***musícuri***) s.f. (şi n.) Muzică; instrument muzical. Echivalează în context gr. *τὰ μουσικά* 'idem', cf. GR.ENGL.: *music; musical instuments* 'idem'. Împrumut cu etimologie multiplă, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în texte din secolul al XVII-lea.

naceálnic s.m. Şef al unei instituţii; conducător, comandant. Împrumut după rus. *начальник*, cuvîntul este atstat de DLR, s.v., în HERODOT-ul de la Coşula şi în BIBL.1688.

náfthu s.n. Petrol brut; păcură. Ocurenţă unică: *Şi nu părăsiia ceia ce-i punea pre înşi, slugile împăratului, ardzînd cuptoriul cu nafthu, cu zmoală şi cu cîlţi şi cu viţă* (Cînt. trei tin. 1:17). În BIBL.1688: *iarbă pucioasă*. Echivalează în context gr. *νάφθη* 'idem', prezent doar în SEPT.FRANKF., cf. GR.ENGL.:

naphta 'idem', SEPT.GERM.: *Naphtaöl* 'idem'. Împrumut cu etimologie multiplă (slavon, ngr. turc. etc.), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în *Psaltirea Scheiană.*

nard s.m. (Ulei de) nard; plantă aromatică din care se extrage acest ulei. În cele trei locuri (Cînt. 1:11, 4:13 şi 14), cuvîntul echivalează gr. *νάρδος* 'idem' din *Septuaginta*, cf. *Narde* 'nard' sau *Nardenöl* 'ulei de nard' (SEPT.GERM.), *nard* SEPT.ENGL.2007). Împrumut din neogreacă, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în *Noul Testament de la Bălgrad* (1648) şi la Varlaam.

navlón, s.n. Chirie pentru folosinţa unei nave; navlu. Ocurenţă unică: *Aflắ vas mergînd la Tharsis şi au dat navlonul lui* (Iona 1:3). În BIBL.1688: *navlon,* cf. MS.4389: *chiriia*. Împrumut după ngr. *ναῦλον* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., abia într-un document de la 1691. Cf. şi Munteanu 2008d: 220.

năiemí sau **năimí** vb. IV, tranz. A angaja pe cineva cu simbrie. Derivat verbal din *năiem*, s. m. (< slavon. ***наємъ*** 'chirie; simbrie'), cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în texte din prima jumătate a secolului al XVII-lea. Cf. şi Munteanu 2008d: 117.

năiemíre s.f. Acţiunea de a năimi; simbria convenită pentru un serviciu. Ocurenţă unică: *Şi toate cioplitele ei le vor tăia de tot şi toate năiemirile ei le vor arde cu foc şi toate chipurile ei pune-voi spre stingere* (Mih. 1:7). Echivalează în context gr. *τὰ μισθώματα* 'răsplătirile (pentru prostituate)', cf. *the wages of whoredom* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *Hurenlohn* 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *năimiri* în MS.4389: *chiriile*. Derivat nominal de la vb. *năiemi*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., abia în dicţionare din secolul al XIX-lea.

năobrăzuít adj. Neobrezuit. V. infra, s.v. **obrezui**.

năpástnic adj. şi s.m. Nedrept; persecutor. În cele două contexte (Iov 5:16 şi 16:11), echivalează gr. *ἄδικος* din *Septuaginta*, cf. germ. *ungerechte* 'idem' (SEPT.GERM.), *unjust* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688: Derivat de la *năpastă* + suf. *–nic*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

năpîrstóc s.n. Degetar. Ocurenţă unică: *Şi căldări şi tigăi şi năpîrstoace şi mîini de hier ... purtătorii de suliţe le-au pus înainte* (Iosip 8:13). Echivalează în context gr. *δακτυλήθρα*, care desemnează în *Septuaginta* un instrument de tortură pentru strivirea degetelor, cf. *Daumenschrauben* 'menghină pentru strivirea degetelor' (SEPT.GERM.), *thumbscrews* 'idem' (SEPT.ENGL. 2007). Împrumut după bulg. *напръстoк*, cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., cu sensul 'degetar' în texte de la începutul secolului al XIX-lea.

năsílie s.f. Lectică; pat mobil, lectică. Două ocurenţe: *Năsílie ş-au făcut şie împăratul Solomon de lêmnele Livánului* (Cînt. 3:9). *Şi fără vêste căzînd cătră pămînt şi cu mult întunêrec împresurîndu-să, apucîndu-l şi întru o năsílie puindu-l* (2Mac. 3:27). Echivalează în ambele contexte gr. *φορεῖον* 'lectică', cf. *Sänfte* 'idem' (SEPT.GERM.), *litter, sedan chair* 'idem' (GR.ENGL.). Cuvîntul este atestat de DLR, s.v. *năsălie* , pentru prima dată în la Dosoftei şi în BIBL.1688. Cf. Ms.4389: *pat purtat.*

năsîlnicéşte adv. Cu greutate; cu asprime, cu neîndurare. Echivalează în context gr. *σκληρῶς* din SEPT.FRANKF. definit de lexicografi prin *hardly, with difficulty; harshly, roughly; fiercely, severely* 'greu, cu dificultate; supărător, aspru; violent, sever' (GR.ENGL., s.v.), cf. *hart* 'aspru' (SEPT.GERM.). Derivat de la adj. *năsîlnic*, cuvîntul nu este înregistrat ca atare în DLR.

năsîlnicí vb. IV, tranz şi refl. A face (sau a deveni) aspru, neîndurător, greu de suportat. Derivat verbal de la adj. *năsîlnic*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., la Dosoftei şi în BIBL.1688.

năsîlnicíe s.f. Neîndurare, îndărătnicie; violenţă, sălbăticie. Derivat de la *năsîlnic* + suf. *–ie*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în texte de la începutul sec. al XVII-lea.

năsî́lnic adj., adv. Violent, brutal; aspru, neîndurător. Echivalează, de regulă, în context, gr. *σκληρός* 'idem'. Împrumut după slavon. ***насильнъ***, cuvîntul apare în HERODOT-ul de la Coşula şi în BIBL.1688. Cf. şi Munteanu 2008d: 118.

năstrápă sau **măstrápă**: s.f. Cană, cupă, potir. Împrumut cu etimologie multiplă (ngr. *μαστράπας*, bulg. *мьстрапа* sau *ньстрапа*, scr. *nastrap*), cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în texte din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea.

necuviitór adj. Care nu se cuvine. Derivat de la *cuviitor* (v. supra) + pref. *–ne*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

nedéie s.f. Serbare cîmpenească organizată de obicei cu prilejul unei sărbători sau a unui hram. Împrumut după slavon. ***недѣлıа*** 'duminică', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., mai întîi, în HERODOT -ul de la Coşula şi la Dosoftei.

neélasa s.f. Împrumut contextual, după gr. *νεέλασσα* din *Septuaginta*, transcriere aproximativă a unui cuvînt ebraic cu sensul (aproximativ) de 'bătaia (veselă) din aripi a femelei struțului', cf. *schägt lustig* 'idem' (SEPT.GERM.) Ocurență unică: *Aripa celor ce să veselesc, neélassa, să va zemisli asída și nesa.* (Iov 39:13). În BIBL.1688: *neélassa.* Cf. Ms.4389: *veselindu-se.* Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

neessaran (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *νεεσσαρὰν* din SEPT.FRANKF., transcriere aproximativă a ebr. *neessaran*, reprodus ca atare, dar și tradus imediat prin gr. *συνεχόμενος* (*ținîndu-se* la traducătorul român). Ocurență unică. *Și acoló era una den slugile lui Saul, întru dzua acêea; ținîndu-să neessaran înaintea Domnului, și numele lui – Doic sirul, păscînd mușcoii lui Saul* (1Reg. 21:7). În BIBL.1688: *neesaran.* În Ms. 4389: *turmă tînără.* Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

neghiníță s.f. Neghină. Echivalează de trei ori, într-un context restrîns din *Septuaginta* (Is. 28:25-27), gr. *μελάνθιον* care desemnează planta *Nigella sativa*, cf. *Schwarzkümmel* 'idem' (SEPT.GERM.), *black cummin* 'idem' (GR.ENGL.). În BIBL.1688: *neghină.* Cf. Ms. 4389: *grînișor.* Derivat diminutival de la *neghină* + suf. *–iță*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., abia în secolul al XX-lea.

nehothá s. indecl. Împrumut contextual după gr. *νεχωθά* din *Septuaginta*, transcriere aproximativă a ebr. *nechotha*, cu sensul (aproximativ) 'comoară, tezaur', cf. *Nechotha* (SEPT.GERM.), *nechotha* (SEPT.ENGL.2007). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

nemérnic adj., s.m. Străin; venetic, pribeag. Împrumut după slavon. ***намѣрникъ***, cuvîntul este larg întrebuințat în vechile texte românești. Cf. și Munteanu 2008d: 60.

nemernicí vb. IV, intranz și refl. A pribegi, a rătăci. Derivat verbal de la adj. *nemernic*, cuvîntul are prima atestare, potrivit DLR, s.v., în BIBL.1688.

nemernicíe s.f. Starea celui pribeag; pribegie. Derivat de la adj. *nemernic* + suf. *–ie*, cuvîntul are prima atestare, potrivit DLR, s.v., în BIBL.1688.

nemernicíre s.f. Starea celui pribeag; pribegie. Derivat nominal de la vb. *nemernici*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

nemetéț s.n. Năframă, văl, acoperămînt pentru cap. Echivalează în două contexte gr. *θέριστρόν* 'idem' din SEPT.FRANKF.: *Și roșii și vișinul, cu aur și cu vînăt împreună țăsut și nemetêțe închise* (Is. 3:22). *Luară-mi nemetețul mieu de la mine păzitorii zidirilor* (Cînt. 5:8). În BIBL.1688: *brobodealnic.* În Ms. 4389: *haina cea de pe dăsupra* (Cînt. 5:8) / *zăbranice mestecate cu sîrmă* (Is. 3:22). Împrumut probabil după rus. *наметка*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., mai întîi, într-un document din anul 1658.

neobrăzuít adj. Necircumcis. Derivat negativ de la adj. *obrăzuit* (v. infra), cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

neplodiciós adj. Fără copii; sterp. Echivalează în context gr. *ἄγονος* 'idem'. Ocurență unică: *Nu va fi neplodicioasă, nici stearpă pre pămîntul tău* (Ieș. 23:26). În BIBL.1688: *neploditoriu.* Cf. Ms. 4389: *sterp.* Derivat de la adj. *plodicios* + pref. *–ne*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR (ca, de altfel, nici radicalul său, un derivat de la vb. *plodi* + suf. *–icios*).

nepostîmpíre s.f. Zel, asiduitate. Ocurență unică: *Pentru că era întru cêle de mai nainte vremi a neamestecării judecată purtat fiind de jidovie și trup și suflet pentru jidovime pus fiind cu toată nepostîmpirea* (2Mac. 14:38). Am dedus valoarea semantică contextuală a cuvîntului prin comparare cu echivalentul grecesc din *Septuaginta*, subst. *ἐκτενία*, definit lexicografic prin *zeal, assidousness* 'idem' (GR.ENGL.), cf. și *zeal* 'idem' (SEPT.ENGL.2007); interpreții germani au preferat o formulă explicită: *mit aller Ausdauer Leib und Leben* 'cu toată stăruința, trup și suflet' (SEPT.GERM.). Într-un pasaj din capitolul următor, la 3Mac. 6:41, același cuvînt grecesc este echivalat prin subst. *întinsoare.* În BIBL.1688: *nevoință.* Derivat de la subst. post-verbal *postîmpire* + pref. *–ne*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

nepostîmpít adj., adv. Fără încetare, neîntrerupt; insistent. Ocurență unică: *Iară Maccavéu era nepostîmpit, nădăjduind cu toată nădêjdea sprăjineală a avea de cătră Domnul* (2Mac. 15:7). Echivalentul din contextul grecesc, adv. *ἀδιαλείπτως*, este definit lexicografic prin *unintermінttently, continually, without ceasing* 'fără întrerupere, în mod continuu, fără încetare'. Același cuvînt grecesc mai apare în 1Mac. 12:11, 2Mac. 3:26, 9:4 și 13:12, fiind de fiecare dată echivalat prin *neîncetat.* În BIBL.1688: *neîncetat.* Derivat de la vb. *postîmpi* + pref. *–ne*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

neputințá vb. I, intranz. A-şi pierde forța, a slăbi. Derivat verbal de la subst. *neputință*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv în BIBL.1688 şi în dicționarul român-francez al lui R. Pontbriant din anul 1862. Cf. şi Munteanu 2008d: 132.

nesa (fără marcarea accentului) s. indecl. Împrumut contextual, după gr. νεσσα din *Septuaginta*, transcriere aproximativă a unui cuvînt ebraic desemnînd o pasăre răpitoare, probabil femela şoimului, cf. *Falkin* 'idem' (SEPT.GERM.) Ocurență unică: *Aripa celor ce să veselesc, neélassa, să va zemisli asída și nesa.* (Iov 39:13). În BIBL.1688: *nesa.* Cf. Ms. 4389: *Nossa.* Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

nével s. n. Împrumut contextual după gr. *νέβελ* din SEPT.FRANKF., transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *nevel*, desemnînd un burduf întrebuințat ca unitate de măsură pentru capacitate. Cf. *Weinschlauch* 'burduf de vin' sau *ein Schlauch Wein* 'idem' (SEPT.GERM.), *nebel* (glosat: *skin* 'burduf') (SEPT.ENGL.2007). *Și să sui împreună cu el în Silom ... cu ifí de fănină de grîu și cu nevel de vin*, (1Reg. 1:24). *200 de pîini și ifi de stafide și ifí de păpuși și nével de vin* (2Reg. 16:1). În BIBL.1688: *burduf* (1Reg. 1:24)/ *nevel* (1Reg. 1:24). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR:

nótos sau **nóton** adj., s.n. (Despre un vînt) Care vine dinspre sud. Împrumut contextual după gr. *νότος* 'idem' din *Septuaginta*, cf. *Südwind* 'idem' (SEPT.GERM.), *south wind* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). *Și rădică Moisi toiagul în ceriu și Domnul aduse vîntu nóton. ... Dimineața să făcu, vîntul notos puse înlontru lăcusta* (Ieş. 10:13). Explicația lexicală marginală *despre răsărit* din manuscris este aproximativă. În BIBL.1688: *austru.* În Ms. 4389: *vînt despre răsărit.* Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

oárze s.f. pl. Formă de plural al subst. *orz* (< lat. *hordeum*), folosită pentru a echivala gr. *αἱ κριθαί* din *Septuaginta*, cf. *barleycorns* 'orz' (GR.ENGL.).

obeduít adj. Prins în obezi; legat. Echivalează din *Septuaginta* gr. *πεπεδημένος*, participiul perfect al vb. *πεδάω* 'a lega, a înlănțui', cf. GR.ENGL.: *to bind* 'idem'. Ocurență unică: *Ca să audză suspinul celor obeduiți, ca să dăzlêge fiii celor omorîți* (Ps. 101:21). În BIBL1688: *obeziți*, în Ms. 4389: *înobădați.* Derivat de la *obadă*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

obezít adj. Prins în obezi; legat. Echivalează din *Septuaginta* gr. *πεπεδημένος*, participiul perfect al vb. *πεδάω* 'a lega, a înlănțui', cf. GR.ENGL.: *to bind* 'idem'. Derivat de la vb. *obezi*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688.

obiálă s.f. Zdreanță, cîrpă. Ocurență unică: *Și luă de acolo vechi obiêle și vechi funi și le aruncă pre iale cătră Ieremía în groapă* (Ier. 38:11). În BIBL.1688*: obiálă.* În Ms. 4389: *têrfe.* Împrumut după bulg. *обиѧло* cuvîntul este larg întrebuințat în textele vechi româneşti.

obicinuít adj. Obişnuit. Forma este larg întrebuințată în textele româneşti vechi.

obicní vb. IV, refl. A deprinde, a învăța. Ocurență unică: *Turburară-să, clătiră-să ca cel ci să îmbátă, și toată învățătura lor să obicni* (Ps. 106:27). În BIBL.1688: *cufunda.* În Ms. 4389: *fu înghițită.* Împrumut după slavon. **обикнѫти**, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în texte din secolelel al XVI-lea şi al XVII-lea.

obidí vb. IV, refl. A se amărî, a se necăji; a fi pradă deznădejdii. Ocurență unică: *Și să obidi întru mine duhul mieu, întru mine să turbură inima mea* (Ps. 142:4). În BIBL.1688: *obidi.* În Ms. 4389: *mîhni.* Derivat verbal de la *obidă*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., la Varlaam şi la alți autori din secolele al XVII-lea – al XVIII-lea.

obîrşí vb. IV, tranz şi refl. A (se) termina, a (se) sfîrşi, a (se) încheia. Împrumut după slavon. **обрьшати**, cuvîntul apare frecvent în texte din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

oblăduínță s.f. Stăpînire; provincie. Echivalează în context gr. *σατραπεία* 'satrapie; teritoriu aflat sub autoritatea unui satrap', cf. GR.ENGL.: *satrapy, province of a satrap* 'idem'. Ocurență unică: *Cêle 5 oblăduințe a celor striini de fêl* (Jud. 3:3). În BIBL: *oblăduință.* Derivat de la vb. *oblădui* + suf. –*ință*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., doar la Dosoftei.

oblăduíre s.f. Guvernare, conducere, cîrmuire; putere, autoritate. Echivalează gr. *ἐξουσία* din *Septuaginta*, cf. GR.ENGL.: *power, authority* 'idem'. Derivat de la vb. *oblădui* (< slavon. **обладовати**), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., abia în texte de la sfîrşitul sec. al XVIII-lea.

oblăduitór s.m. Cîrmuitor, stăpînitor, guvernator. Ocurență unică: *Și cum vei întoarce fața a unui oblăduitor de loc den robii domnului mieu dentru cei mai mici?* (4Reg. 18:24). Echivalează gr. *τοπάρχης* din *Septuaginta,* cf. GR.ENGL.: *regional commander, governor* 'comandant regional, guvernator'.

Derivat de la vb. *oblădui* (< **обладовати**) + suf. *-itor*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în BIBL.1688 şi la Cantemir. Cf. Ms. 4389: *voievod.*

oblojí vb. IV, tranz. A lecui; a pansa (o rană). Ocurenţă unică: *Domnul Dumnedzăul nostru .... ne-au lovit şi va vindeca pre noi; lega-va şi ne va obloji pre noi* (Os. 6:1). Împrumut după slavon. **обложити** 'a pune, a aplica', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688. În Ms. 4389: *tămădui.*

óblu adj. Neted şi rotunjit. *Buricul tău — crondir oblu, nu lipsindu-să amestecătură* (Cînt. 7:2). *Mîinele lui oable de aur, pline de tharsis* (Cînt. 5:15). Echivalează gr. *τορευτός* 'idem' din *Septuaginta.* Împrumut după slavon. **обьлъ**, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în BIBL.1688. Cf. Ms. 4389: *lighin/păhar rotund.*

oborî́ vb. IV, tranz. A dărîma, a trînti; a birui, a învinge. Împrumut după slavon. **оборити** 'idem', cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

obrezánie s.f. Circumcizie. Împrumut după slavon. **обрѣзание** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în texte din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

obrezuí sau **obrăzuí** vb. IV, tranz. A tăia împrejur, a circumcide. Împrumut după slavon. **обрѣзовати** 'idem', cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

obrezuít sau **obrăzuít** adj. Circumcis. Derivat de la vb. *obrezui*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., la Coresi.

obricít adj. Făgăduit; logodit. Participiu al vb. *obrici* (< slavon. **обржчити** 'idem'), cuvîntul este atestat de DLR, s.v. *obrăcit*, deja la Coresi.

obştuitór adj. Asociat, tovarăş, partener. Ocurenţă unică: *Să ne lipsască pre noi şi de duh şi pre al nostru mîntuitoriu şi pren toate făcătoriu de bine Mardohéu şi pre cea fără prihană a împărăţiei obştuitoare Esthir* (Est. 9:12n). Echivalează în context gr. *κοινωνός* 'idem', cf. GR.ENGL.: *partner, friend* 'idem'. Neatestat ca atare de DLR, cuvîntul pare o invenţie lexicală, un derivat de la vb. *obşti* 'a se însoţi, a se întovărăşi' (< slavon. **обьщити** 'idem'), atestat în DLR, s.v., la Dosoftei.

ocăzuí vb. IV, refl. şi intranz. A reaşeza; a reforma. Ocurenţă unică: *Pentru că toată zidirea întru al său fêl iarăşi de sus să ocăzuia, slujind la ale sale porînci* (Sol. 19:6). Echivalează în context vb. gr. *διατυπόω*, un hapax legomenon în *Septuaginta* (*ὅλη γὰρ ἡ κτίσις … διετυποῦτο*), definit de lexicografi prin *façonner, modéler* 'a fasona, a modela' (BAILLY, s.v.), *to form*; *to fashion* 'a da o formă, a fasona' (GR.ENGL.), cf. germ. *die ganze Schöpfung … wurde umgestaltet* 'întreaga creaţie … a fost realcătuită' (SEPT.GERM.), *the whole creation was fashioned again* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688 şi Ms.4389: *închipui.* Împrumut după slavon. **оказати** 'a manifesta, a arăta, a exprima' (cf. MIKLOSICH, s.v.), cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Într-un alt context (Var. 1:13), cuvîntul este întrebuinţat din nou (*Pînă întru dzua aceasta eram neascultînd către Domnul Dumnedzăul nostru şi ocăzuiam, ca să nu audzim glasului lui.*), echivalînd, de data aceasta gr. *σχεδιάζω* 'a acţiona în mod neglijent sau după bunul plac', cf. germ. *handelten nach unseren Launen* 'am acţionat după cheful nostru' (SEPT.GERM.), engl. *we are acting carelessly* 'am acţionat neatent' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688: *ocăzui.* Pentru întreaga discuţie, vezi şi Munteanu 2008d: 32-35.

ócină s.f. Proprietate funciară (moştenită); moşie. *Plîngeţi, ócine, pentru grîu şi ordzu, căci pieri culesul den ţarină.* (Ioil 1:11) La Sir. 28:27, într-o notă marginală, prin *ocină* se glosează cuvîntul *moşie* din text. În BIBL.1688: ócină, cf. Ms. 4389: *holde.* Împrumut după slavon. **отьчина** 'idem', cuvîntul este frecvent întrebuinţat în vechile texte româneşti.

odráslă s.f. Plantă tînără; mlădiţă, vlăstar. Împrumut după slavon. **одрасль**, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja în *Psaltirea Hurmuzachi.*

odrăslí sau **odreslí** vb. IV, intranz. A da lăstari; a încolţi. Derivat verbal de la *odraslă*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., mai întîi în HERODOT-ul de la Coşula.

ofaz s. indecl. Împrumut contextual după gr. *ὠφάζ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *ophaz*, cu sensul probabil '(despre aur) pur, curat'. Cf. *Ophaz-Gold* 'aur ofaz' (SEPT.GERM.), *gold of Ophaz* 'aur de Ofaz' (SEPT.ENGL.2007). Ocurenţă unică: *Şi rădicai ochii miei şi văzuiu şi, iată, bărbat unul, îmbrăcat vaddin şi mijlocul lui — încinsu cu aur ofaz* (Dan. 10:5). În BIBL.1688: *ofaz*, cf. Ms.4389: *luminos.*

ofelethi s. indecl. (fără marcarea accentului) Transcriere defectuoasă, prin includerea articolului hotărît masculin *ὁ* în corpul cuvîntului, a gr. *ὁ φελεθὶ* din SEPT.FRANKF. (alte ediţii: *ὁ φελεθθι*), transcriere aproximativă a ebr.

pheleththi, formă de singular care îi desemna generic pe soldații feletieni, care, alături de cretani, alcătuiau garda regală. Cf. germ. *der Cheretiter und der Pheleththiter* 'cheretiţii şi feletiţii' (SEPT.GERM.), *Cheleththi and Pheleththi* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Cf. şi BJ: *Kérétiens et Pélétiens.* Ocurenţă unică: *Și pogorî Sadoc preutul și Náthan prorocul și Vanéas, fiiul lui Iodaé, și oherethi, și ofelethi,* (3Reg. 1:38). În BIBL.1688 transcrierea este corectată: *herethi și felethi.* V. şi infra, s.v. **oherethi**. Cf. şi Ms. 4389: *otheleth.*

oherethi s. indecl. (fără marcarea accentului) Transcriere defectuoasă, prin includerea articolului hotărît masculin *ὁ* în corpul cuvîntului, a gr. *ὁ χερεθὶ* din SEPT.FRANKF. (alte ediţii: *ὁ χρεθθι*), transcriere aproximativă a ebr. *chereththi*, formă de singular care îi desemna generic pe soldații cretani, care, alături de feletiţi, alcătuiau garda regală. Cf. germ. *der Cheretiter und der Pheleththiter* 'cheretiţii şi feletiţii' (SEPT.GERM.), *Cheleththi and Pheleththi* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Cf. şi BJ: *Kérétiens et Pélétiens.* Ocurenţă unică: *Și pogorî Sadoc preutul și Náthan prorocul și Vanéas, fiiul lui Iodaé, și oherethi, și ofelethi,* (3Reg. 1:38). În BIBL.1688 transcrierea este corectată: *herethi și felethi.* V. şi supra, s.v. **ofelethi**.

ojojí sau **ojejí** vb. IV refl. A se preface în scrum. Ocurenţă unică: *Piêlea mea s-au ucis tare și oasele mêle să ojojiră de arșiță* (Iov 30:30). Într-o explicaţie marginală la Ps. 101:4 găsim formularea *un ojoc să ojejíră*, care explică sintagma din text *ca o uscăciune să uscară*. Derivat de la subst. *ojog* (< magh. *azsag*), cuvîntul este atestat de DLR, s.v., doar în BIBL.1688. Cf. Ms. 4389: *se-au pîrlit.*

olát s.n. Ţinut, teritoriu; moşie, gospodărie. Cuvînt cu etimologie necunoscută, este atestat de DLR, s.v., într-un document din 1629.

olovínă s.f. Bere. Unică ocurenţă, într-o glosă marginală la Is. 19:10, unde se explică cuvîntul *bere* din text. Împrumut din slavon ***оловина***, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., abia la începutul secolului al XIX-lea.

ónix, **ónih**, **óniha** sau **oníhion** s.n. Onix (piatră semipreţioasă). Variante de echivalare a gr. *ονύχιον* 'idem'. *Ca halváni și ónix și stactí și ca a tămîiei abur în cort* (Sir. 25:18). *Și rîndul al patrulea, hrisólith, și virilion, și oníhion, acoperite cu aur să fie, după rîndul lor* (Ieş. 28:20). *Și nu să va ținea ca aur sofir, cu ónih cinstit și zamfir* (Iov 28:16). *Unsori, zmirnă aleasă, și óniha, și halvan de unsoare, și tămîie curată, atocma unul cu alaltu va fi* (Ieş. 30:34). Toate variantele sînt atestate de DLR, s.v., în BIBL.1688. Cf. Ms. 4389: *onihas* (Ieş. 30:34) / *onihion* (Ieş. 28:20).

oprêlişte s.f. Piedică, obstacol. Ocurenţă unică: *Ai pus, dară, mie piciorul întru oprêliște și ai păzit mie toate faptele* (Iov: 13:27). În BIBL.1688: *oprêliște.* Derivat de la vb. *opri* (< slavon. ***опрѣтисѧ***) + suf. *-iște*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja la Varlaam.

opreálă s.f. Interdicţie. Ocurenţă unică: *Și veni cetatea întru opreală pînă în al 11 an a împăratului Sedechíei* (Ier. 52:3). În BIBL.1688: *strînsoare.* Derivat de la vb. *opri* (< slavon. ***опрѣтисѧ***) + suf. *–eală*), cuvîntul este atestat de DLR, s.v., într-un document din anul 1633. Cf. şi Ms.4389: *fu încunjurată.*

orgán s.n. Instrument muzical cu coarde; harfă, lăută, liră. Împrumut după slavon. ***органъ*** 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., încă din textele rotacizante şi la Coresi. Cf. şi Munteanu 2008d: 33, 34, 35, 553.

ostoí vb. IV, tranz. şi refl. (Despre senzaţii, sentimente, trăiri etc.) A se potoli, a se linişti. Împrumut după slavon. ***оустоити***, 'idem' cuvîntul este atestat de DLR, s.v., deja la Varlaam.

otávă s.f. Iarbă crescută după cosit. Împrumut după bulg. *отава*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., mai întîi în BIBL.1688 şi la Dosoftei.

oteşí, vb. IV, tranz. şi refl. A alina, a mîngîia, a consola. Împrumut după in slavon. ***оутѣшити*** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă în textele din secolul al XVI-lea.

oteşitór s.m. Mîngîietor, consolator. Ocurenţă unică: *Cuvintele oteșitorilor moi-s și aceștia bat la cămările ficaților* (Parim. 26:22). În BIBL.1688: *mîngîitor.* Derivat de la vb. *oteși* + suf. *–itor*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. Ms. 4389: *celor ce îmbunează.*

otprăvuí vb. IV, tranz. şi refl. A pune legi; a îndrepta, a corecta; a stabili, a asigura. Apare în trei contexte. a) *Să păzești foarte să faci după toate cîte ți să vor otprăvui ție* (Deut. 17:10). Echivalează în context gr. *νομοθετέω* '*a pune legi*', cf. germ. *was dir (gesetzgeberisch) verordnet wird* 'ceea ce ţi se va prescrie (prin lege)' (SEPT.GERM.), engl. *all things whatever is legislated for you* 'toate lucrurile

care îți sînt stabilite prin lege' (SEPT.ENGL.2007). Într-o notă marginală, găsim soluția alternativă: *legiui*. Cf. şi BIBL.1688: *toate câte ți să vor tocmi ție*. b) *Dă te vei otprăvui, Ierusalime, și vei face înălțare pre pămînt, ură-să Domnul asupra drêptei lui și asupra vîrtutei brațului lui* (Is. 62:7). Echivalează în context gr. *διορθόω* 'a îndrepta, a corecta', cf. gern. *er (wieder) in Ordnung bringt* '(re-) pune în ordine' (SEPT.GERM.), engl. *he should restore Jerousalem* 'va restaura Ierusalimul' (SEPT.ENGL.2007). Cf. şi BIBL.1688: *de te vei îndrepta, Ierusalime*. c) *A rîmlênilor au priimit bir de la cea den Ierusalim robire să otprăvuiască* (2Mac. 8:36). Echivalează în context gr. *κατορθόω* 'a corecta; a stabili, a asigura', cf. germ. *den Tribut zu leisten* 'să îndeplinească tributul' (SEPT.GERM.), *to secure tribut* 'să asigure tributul' (SEPT.ENGL.2007). Cf. şi BIBL.1688: *ca să întărească bir*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR şi pare un împrumut ad hoc după slavon. ***отъправити*** (***сѧ***), definit de lexicografi cu mari aproximații prin *mittere* 'a trimite' (MIKLOSICH, S.V.) sau *sich begeben* 'a se duce', *comparari* 'a compara', *praeparari* 'a pregăti' (SLOVN.STAROSLAV.). Traducătorul, probabil Milescu, a pus în relație etimonul (slavon. ***прав***-) cu ideile de 'drept; dreptate, justiție'. Cf. Ms. 4389: *porunci*.

oțărîtúră s.f. Duşmănie, ură; lucru execrabil. Derivat de la vb. *oțărî* + suf. *–ură*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în letopisețul lui Simion Dascălul.

oțărî́ vb. IV, refl. A se supăra, a se mînia; a se îngrozi, a se înspăimînta. Împrumut după bulg. *оцеря*, cuvîntul esta larg întrebuințat în textele vechi româneşti.

oțărî́t adj. Supărat, mînios; îngrozit, înspăimîntat. Participiu al verbului *oțărî*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., la Nicolae Costin.

paíc s.m. Soldat din garda unui suveran; curier. Împrumut după turc. *peyk*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., la cronicarii moldoveni.

páminte sau **pámente** s. f. Amintire, memorie; ceremonie mortuară. Împrumut după slavon. ***памѧтик*** sau ***памѧть*** 'idem', cuvîntul este larg folosit în textele româneşti vechi.

panaír s.n. Tîrg, iarmaroc. La Is. 66: 10, la cuvîntul *nedêie* din text, marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, apare explicația: *panairuri, iarmaroace, tîrguri slobode*, ultima sintagmă fiind subliniată cu roşu. Împrumut după turc. *panayir*, bulg. *панаир* cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., cu atestări exclusiv populare şi cu referința geografic-dialectală „prin Dobrogea şi Muntenia".

panthír (accentuat şi **pánthir**) s.m. Panteră (*Felis pardus*). Echivalează în două contexte apropiate gr. *πανθήρ* 'idem'. *Pentru căci eu sînt ca un panthir lui Efraim și ca un leu întru Iúda* (Os. 5:14). *Și voi fi lor ca pánthir și ca un pardos despre calea asiriênilor* (Os. 13:7). În BIBL.1688: *panthir*. Cf. Ms. 4389: *leoaica* (Os. 13:7)/ *panthir* (Os. 5:14). În DLR, s.v. *panteră*, această formă nu este înregistrată, cele mai vechi atestări sînt din primele decenii ale secolului al XIX-lea, iar ca etimon este indicat fr. *panthère*.

párdos s. m. Panteră (*Felis pardus*). Împrumut după slavon. ***парьдосъ*** şi ngr. *πάρδος*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., deja în *Noul Testament de la Bălgrad* (1648) şi în cronica lui Moxa.

parimíe s.f. Proverb, zicătoare; maximă, sentență. Împrumut după ngr. *παροιμία*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în HERODOT-ul de la Coşula.

parin (fără marcarea accentului) s. indecl. Făcut din marmură (de Paros). Echivalează în context adj. gr. *παρίνος* 'idem', ocurent exclusiv în acest loc din *Septuaginta*, cf. *parische Marmorstein* (SEPT.GERM.), *marble* (SEPT.ENGL.2007), *of marble* (GR.ENGL.). Ocurență unică: *Paturi de aur și de argint, pre așternut cu pietri, piatră de zmaragd și de pinin și parin* (Est. 1:7). În BIBL.1688: *parin*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. Ms. 4389: *marmură albă*.

parion (fără marcarea accentului) subst. indecl. Marmură (de Paros). Ocurență unică: *După toată putêrea, am gătit la casa Dumnedzăului mieu aur ... și toată piatra cinstită și parion mult* (1Paral. 29:2). Echivalează în context adj. gr. *πάριος* 'idem', recurent exclusiv în acest loc din *Septuaginta*, cf. germ. *Marmor* 'idem' (SEPT.GERM.), engl. *marmor* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *Parian marble* 'marmură de Paros' (GR.ENGL.). În BIBL.1688. *parion*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Ms. 4389: *marmură*.

pásha s.f. (la evrei) Jertfă; animalul oferit ca jertfă ritualică. Împrumut contextual după gr. *πάσηα* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *paşti*, în BIBL.1688.

pávăță s.f. Pavăză; armă defensivă, scut. Împrumut din pol. *pawęż*, cuvîntul este atestat cu această

formă deja la cronicarul Moxa.

pălăncúță s.f. Fortificație de mici dimensiuni. Recurență unică: *Și au priimit pre ei ficiorul lui Avuv la pălăncuță, cêea ci să chema Dócos* (1Mac. 16:15). Echivalează gr. *τὸ ὀχυρομάτιον* din *Septuaginta*, cf. GR.ENGL.: *small fortification* 'idem', SEPT.ENGL.2007: *small fortress* 'idem', SEPT.GERM.: *kleine Festung* 'idem'. În BIBL.1688: *vicleșug*. Derivat diminutival de la *palancă* 'fortificație' (< turc. *palanka*, pol. *palanka*, magh. *palánk*), cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

pănihós adj. (în sintagma *pănihos la ochi*) Care are o infecție oculară. Ocurență unică: *Au grebănos, au pecinginos, au pănihos la ochi* (Lev. 21:19). Echivalează gr. *πτίλος*, un hapax legomenon în *Septuaginta*, definit de lexicografi prin *suffering from desease of their eyelids* 'suferind de o boală a pupilelor oculare' (GR.ENGL., s.v.) sau *qui a perdu ses cils* 'care și-a pierdut genele' (BAILLY, s.v.). Cf. și SEPT.GERM.: *einer mit entzündeten Augen* 'cineva cu ochi infectați', SEPT.ENGL.2007: *one that has inflamation in his eyes* 'cineva care are o infecție la ochi'. În BIBL.1688: *zmult*. Cuvîntul nu este înregistrat în nici un dicționar românesc. Cf. Ms. 4389: *albeață la ochi*.

părîngă s.f. Prăjină, bară. Cuvînt moștenit din lat. *phalanga*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688.

părpăríță s.f. Piatră (alergătoare) la moară. Ocurență unică: *Să nu zălojești moara, nice părpărița moarei, căci suflet acesta zălojaște* (Deut. 24:6). Împrumut după v. slav. ***прѣприца***, cuvîntul are o largă răspîndire în mediile populare, desemnînd diferite componente ale morii. Cu valoarea de aici, este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688. Cuvîntul este menținut ca atare și în Ms.4389.

părtuí vb. I. tranz. A da mai departe, a transmite; a împărtăși. Echivalează în context vb. gr. *μεταδίδωμι* 'idem'., cf. *I impart* 'împărtășesc' (SEPT.ENGL.2007), *to distribute, to share, to imparte* (GR.ENGL.) *ich gebe weiter* 'dau mai departe, transmit' (SEPT.GERM.). Revizorii BIBL.1688 optează pentru o formulare explicită: *dau și altuia din ce am luat*. Ocurență unică: *Și fără vicleșug am învățat și fără de zavistie părtuuiesc, avuțiia ei nu ascundzu* (Sol. 7:14). Derivat verbal de la *parte*, cuvîntul nu este atestat în DLR. Cf. Ms. 4389: *da-voiu fără de pizmă*.

păsá vb. I, intranz. A merge, a pleca; a umbla, a păși. Cuvînt moștenit după lat. *passare* 'idem', cuvîntul este frecvent folosit în textele românești vechi

păscătór adj., s.m. și f. (despre vite) Care paște. Derivat de la vb. *paște* + suf. *–ător*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL. 1688.

păvățáș s.m. Soldat înarmat cu pavăză. *Și să făcu putêre lui Asá ... în pămîntul Veniamin păvățași și arcași 280000, toți aceștia războinici puterii* (2Paral. 14:8). Derivat de la *pavăță* + suf. *–aș*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., doar în BIBL.1688.

păvecioáră sau **pevecioáră** s.f. Ornament ritual dificil de definit. *Și au făcut doao păvecioare de aur și doao verigi de aur* (Ieș. 28:14); cf. și Ieș. 39:14; Mac. 4:57 etc. Echivalează gr. *κροσσωτὰ* 'franjuri', cf. engl. *tassel, fringe* 'idem' (GR.ENGL.), *tassels* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), germ. *Schnüre aus Fransen 'șnururi din franjuri'* (SEPT.GERM.), sau gr. *ἀπιδίσκη* 'scut mic; disc', cf. engl. *small shield; boss, disk* 'idem' (GR.ENGL.). Înregistrat în DLR, s.v., cu forma *pevecioară*, ca diminutiv al lui *pavăză* (cu un sens învechit 'copcă, agrafă') și atestat doar în BIBL.1688. Cf. Ms. 4389: *da-voiu fără de pizmă*.

pelecán s.m. Pelican.

pelíță sau **pielíță** s. f. Trup. Calc după slavon. ***плъть*** 'piele' și, p. ext. 'trup', cuvîntul este larg folosit în vechile texte românești.

pendicostí s. indecl. Împrumut contextual după gr. *πεντηκοστή* din SEPT.FRANKF., numele unei sărbători, cu sensul literal 'cincizecime', cf. engl. *Pentecost* 'idem', (SEPT.ENGL.2007), *Pfingstfest* 'idem' (SEPT.GERM.). Ocurență unică: *Și după cêea ci să cheamă pendicostí s-au pornit cătră Gorghie, cel al Iduméii hatman* (2Mac. 12:32). În BIBL.1688 versetul lipsește. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

pévcu s.m. Pin. Împrumut contextual după gr. *πεύκη* 'pin' din SEPT.FRANKF. Cuvîntul este glosat marginal de două ori prin sinonumul *pin*. Nu este înregistrat în DLR.

peveți sau **pevețuí** vb. IV, intranz. A intona cîntece (religioase). Derivat verbal de la subst. *peveț* 'cîntăreț' (< slavon. ***пѣвьць*** 'idem'), atestat în DLR, s.v., doar în BIBL.1688. Cf. și Munteanu 2008d: 182, 561.

pevețíe s.f. Cîntare (religioasă). Ocurență unică: *Dárie au trimis împreună cu ei călăreți 1000, pînă a-i așeza pre ei la Ierusalím cu pace și cu tîmpene de peveții*

şi fluiere (Ezd. 5:2). Derivat de la vb. *peveţi*, este atestat de DLR, s.v., doar în BIBL.1688.

pielm s.n. Făină; aluat, plămădeală. Cea mai veche atestare în DLR, s.v., este în BIBL.1688. Etimologia nu este cunoscută.

pil s.m. În DLR apare, cu o unică atestare, *fil* 'elefant' la Cantemir, dîndu-se ca etimon turc. *fil*. Forma de aici nu este înregistrată în DLR dar apare la SCRIBAN, s.v., care ne informează că forma *pil* este cunoscută în unele dialecte ale limbii turce. Surprinzător, *pil* apare în două locuri ale HERODOT-ului de la Coşula: *Acolo iase aur mult şi pili* (II, 114, p. 176 a ediţiei Onu) şi *Urşi, elifanzi adică pili* (IV, 191, p. 250 a ediţiei Onu). Cf. şi Munteanu 2008d: 35, 36, 553.

pildí vb. IV, intranz. Ca derivat verbal de la *pildă*, în DLR, s.v., cuvîntul este atestat doar cu menţiunea „în dicţionarele din trecut" (la Budai-Deleanu, în *Lexiconul de la Buda* etc.) şi definit prin „a spune (ceva) pe ocolite, (folosind anumite simboluri sau alegorii), a vorbi în pilde". Ocurenţă unică: *Cu cea însurată muiêre să nu şezi nici într-un chip şi să nu pildeşti împreună cu ea în casă* (Sir. 9:10). În BIBL.1688: pildui, cf. Ms. 4389: *zăbovi*. Echivalentul în context din *Septuaginta* este gr. *συμβολοκοπέω*, derivat de la adj. *συμβολοκόπος* '(persoană) care umblă după petreceri', un compus din subst. *συμβολή* 'apropiere, îmbinare; petrecere' şi vb. *κόπτω* 'a izbi; a tăia'. Sensul unitar, acela de 'a participa la petreceri, a chefui' al verbului grecesc respectiv, este aproximat de lexicografi prin *rechercher les pique-niques* 'a umbla după petreceri cîmpeneşti' (BAILLY, s.v.) sau *to share in meals or parties, to revel* 'a fi partener la ospeţe sau petreceri; a chefui' (GR.ENGL.). Cf. şi germ. *schwelge nicht zusammen mit ihr im wein* 'să nu te ghiftuieşti împreună cu ea cu vin' (SEPT.GERM.), sau engl. *do not fest with her at wine* 'să nu petreci alături de ea cu vin' (SEPT.ENGL.2007). Verbul *συμβολοκοπέω* mai apare şi la Sir. 18:33 (echivalat aici prin sintagma *făcînd sfat de osteneală*) şi la Deut. 21:20 (echivalat prin sintagma *făcîndu zăloage*).

pilduitór s.m. (Persoană) care vorbeşte în pilde. Ocurenţă unică: *Pentru acêea vor grăi pilduitorii: „Veniţi la Esevon, pentru să să zidească şi să să tocmască cetatea Sion"* (Num. 21:27). În BIBL.1688: *pilduitor*. Derivat de la vb. *pildui* + suf. *–tor*, cuvîntul este atestat ca adjectiv, în DLR, s.v., abia în texte de la jumătatea secolului al XVIII-lea.

pilúg s.n. Unealtă folosită la pisat; pisălog, pisător. Ocurenţă unică: *Pentru că, dă vei da la păhară şi la potire ochii tăi, mai apoi vei îmbla mai gol decît un pilug* (Parim. 23:31). Derivat probabil de la *piuă*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată, cu acest loc în BIBL.1688. Cf. Ms. 4389: *zăbovi*.

pinin (fără marcarea accentului) subst. indecl. Sidef. Echivalează în context adj. gr. *πίννινος* 'idem', recurent exclusiv în acest loc din *Septuaginta*, cf. germ. *Perlmutt* 'sidef' (SEPT.GERM.), ENGL. *mother-of-pearl* 'idem'(SEPT.ENGL.2007), *of a mollusk* 'de la o moluscă' (GR.ENGL.). Ocurenţă unică: *Paturi de aur şi de argint, pre aşternut cu pietri, piatră de zmaragd şi de pinin şi parin* (Est. 1:7). În BIBL.1688 şi Ms.4389: *pinin*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

piştí vb. IV, intranz. (învechit şi regional; despre lichide) A se scurge, a se prelinge. Ocurenţă unică: *Şi să înfrînse războiul în dzua acêea … şi împăratul era stînd pre car împotriva Siriei … şi piştiia sîngele de la rană în sînul carului şi muri sara* (3Reg. 22:35). În BIBL.1688 formularea este identică, iar în Ms.4389 diferă: *sîngele îi curse pînă seara*. În DLR, s.v., cuvîntul, un împrumut după slavon. **пищати** 'idem', îşi are cea mai veche atestare în chiar acest loc din BIBL.1688.

pitár s.m. Brutar. Ocurenţă unică: *Şi întru coşniţa deasupra de toate fêliurile den carele împăratul faraon mănîncă faptu de pitar* (Fac. 40:17). În BIBL.1688: *lucru de făcătoriu de pîine*. Derivat de la *pită* +suf. *-ar*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în vechile lexicoane româneşti secolul al XVII-lea.

plean s.n. Pradă, captură (de război). Împrumut după slavon. **плѣнь**, cuvîntul este larg folosit în textele vechi.

pleáşă s.f. Pleşuvie. Împrumut din slavon. **плѣшь**; în DLR, s.v. *pleş*[1], cea mai veche atestare este în BIBL.1688.

plenuí vb. IV, tranz. A face plean; a jefui, a prăda. Derivat de la *plean* + suf. *–ui*; cea mai veche atestare în DLR, s.v., este din *Psaltirea Hurmuzachi*.

plenuíre s.f. Acţiunea de a plenui; jaf, pradă. Derivat de la vb. *plenui*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

pleşúv sau **pleşív** adj. (Despre oamani) Care nu are păr pe cap; chel. Împrumut după bulg.

рлешив, cuvîntul este atestat prima dată în DLR, s.v., în HERODOT-ul de la Coşula. Forma *pleşiv* apare la Dosoftei şi în BIBL.1688.

pleşuví vb. IV, intranz. A deveni pleşuv. Ocurenţă unică. *Şi vor pleşuvi pren tine pleşuviri* (Iez. 27:31). În BIBL.1688: *pleşuvi*. În DLR, s.v., cea mai veche atestare a acestui verb (derivat de la *pleşuv*) este din *Lexiconul* de la Buda (1825).

pleşuvíre s.f. Acţiunea de a pleşuvi şi rezultatul ei. Cu definiţia de mai sus, în DLR, s.v., cuvîntul este atestat abia în texte de la începutul secolului al XIX-lea.

pleşuvitúră sau **pleşivitúră** s.f. Parte a capului de pe care a fost ras părul; pleşuvie. Derivat din *pleşuvi* + suf. *–itură*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv în BIBL.1688.

pliní vb. tranz. A întregi, a completa; (despre unităţi de timp) a se împlini; a se realiza, a se adeveri. Derivat de la *plin*, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

pliníre s.f. Completare, întregire; realizare, îndeplinire. Derivat de la vb. *plini*; cele mai vechi atestări ale cuvîntului în DLR, s.v., sînt în texte din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

plinthu (fără marcarea accentului) s.n. Cărămidă. Împrumut contextual după gr. *πλίνθος* 'cărămidă' din *Septuaginta*, cf. GR.ENGL.: *brick* 'idem', SEPT.GERM.: *Ziegel* 'idem'. Ocurenţă unică: *Şi tu, fiiul omului, ia ţie plinthu şi vei pune pre ea înaintea feţii tale şi vei scrie prestă ea cetatea Ierusalim* (Iez. 4:1).Cuvîntul este glosat într-o notă marginală prin *cărămidă*, soluţie lexicală întrebuinţată de obicei spre a transpune gr. *πλίνθος* (cf., de exemplu, Fac. 11:3, 5:16; Is. 9:10 etc.). În BIBL.1688: *lespede*, cf. Ms.4389: *cărămidă*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR, s.v., unde apare în schimb neologismul *plintă*, împrumutatat din franceză.

pocinóc s.n. Început (de bun augur), inaugurare. Ocurenţă unică: *Ce-i dară? Pocinoc au frică de la el, cela ce face toată ⌊lumea⌋ cu cel înalt* (Iov 25:2). Opţiunea traducătorului este nepotrivită, căci corespondentul gr. *προοίμιον* din *Septuaginta* semnifică de fapt 'poem, parabolă' (GR.ENGL.), sensul curent fiind cel de 'cuvînt-înainte', cf. germ. *Vorrede* 'idem' (SEPT.GERM.), *preamble* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688 se operează cuvenita modificare: *cuvînt înainte*. De altfel, gr. *προοίμιον* apare din nou Iov 27:1 şi 29:1, fiind transpus corect în Ms. 45 prin *înaintea cuvîntului*, respectiv *cuvîntul înainte*. Împrumut după slavon. ***починокъ*** şi ucr. *починок*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., pentru prima dată, în HERODOT-ul de la Coşula.

pociúmb s.n. Par, ţăruş (folosit la o construcţie). Cuvîntul are o origine obscură; cea mai veche atestare în DLR, s.v., este din *Anonymus Caransebensiensis*.

pódină s.f. Pardoseală, podea. Ocurenţă unică: *Uşea săcriiului o vei face den coaste, cu beciuri dedesuptu, cu doaă rînduri de podină şi cu 3 rînduri îl vei face pri-nsu* (Fac. 6:16). În BIBL.1688: *pod*. Vechi împrumut slav, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja la Coresi.

podír s.n. Veşmînt (preoţesc) lung pînă la pămînt. Împrumut contextual după gr. *ποδήρης*, literal: 'care ajunge pînă la pămînt', din *Septuaginta*. Ocurenţă unică: *Şi un om întru mijlocul lor îmbrăcat podir şi cu brîu de zamfir preste mijlocul lui* (Iez. 9:2). În original, cuvîntul este glosat marginal prin sintagma *cu haină pînă în pămînt*. În BIBL.1688: *haină pînă la pămînt*, cf. Ms. 4389: *odăjdii preoţeşti*. În DLR, s.v., cuvîntul este atestat (în forma de plural) la Dosoftei.

podíre s.f. Faptul de a pune o podea; pardoseală. Echivalează în context gr. *σανίδωμα* 'idem', cf. *Bretterschicht* 'idem' (SEPT.GERM.), *planking* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Ocurenţă unică. *Încă şi cu cea de asupra deasă podire aflîndu-să* (3Mac. 4:10). Definit generic prin 'acţiunea de a podi şi rezultatul ei', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., doar în dicţionare din secolul al XIX-lea.

podobí vb. IV, tranz. şi refl. A (se) împodobi; a se învrednici; a se cuveni, a se cădea. Împrumut după slavon. ***подобити(сѧ)***, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., cu multiple sensuri, în texte din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea.

podobitór s.m. Cel care (îm)podobeşte. În context, termenul echivalează gr. *στολιστής* un hapax legomenon în *Septuaginta*, care desemnează 'persoana însărcinată cu păstrarea veşmintelor sacre ale preoţilor', cf. *der für die Gewände zuständige* 'idem' (SEPT.GERM.), *the keeper of the sacred robes* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Ocurenţă unică: *Scoateţi îmbrăcăminte tuturor robilor lui Vaal! Şi scoase lor podobitoriul* (4Reg. 10: 22.). În BIBL.1688: *împodobitor*. Derivat de la vb. *podobi* + suf. *-tor*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

pofálă s.f. Pohfală; laudă, preaslăvire; strălucire, splendoare; glorie. Ocurenţă unică: *Şi să fii tu mai*

sus decît toate limbile carele te-au făcut pre tine numit și pofală și slăvit ca să fii tu nărod sfîntu Domnului Dumnedzăului tău (Deut. 26:19). Cuvîntul echivalează în context gr. *καύχημα*, definit lexicografic prin *glory, honour (of God)* 'slavă, cinstire (a lui Dumnezeu)' (GR.ENGL.), cf. *ein Gegenstand des Stolzes* 'un obiect de mîndrie' (SEPT.GERM.), *a boast* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Împrumut după slavon. **похвала**, cuvîntul este atestat prima dată, în DLR, s.v. *pohfală*, în versiunea românească a *Învățăturilor lui Neagoe Basarab*, din prima jumătate a secolului al XVII-lea. Forma fără *h* apare la Dosoftei și în BIBL.1688. Cf. Ms. 4389: *lăudat.*

pogrebánie s.f. Înmormîntare. Împrumut după slavon. **погрѣбаник**, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în texte diverse din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

polégniță s.f. Rugina plantelor; mălură, mucegai. Sensul cuvîntului a fost determinat pe baza corespondentului gr. *ἐρυσίβη* din *Septuaginta*, care apare în cele două contexte: *Toate cîte-s de lemnu și roadele pămîntului tău le va topi polegnița* (Deut. 28:42). *Foamete de să va face, moarte de să va face, cînd va fi pîrjol, lăcustă, polegniță* (3Reg. 8:37). Pentru sens, cf. și germ. *Getreiderost* 'rugina grînelor', respectiv germ. *Pilz* 'ciupercă' (SEPT.GERM.) și *mildrew* 'mucegai, făinare', respectiv *rust* 'rugină' (SEPT.ENGL.2007). Forma *polegniță* este înregistrată în DLR, s. v. *poledíță* 'polei, chiciură, brumă' (<bulg. *поледица*, scr. *poledica*). În BIBL.1688: *pălitură.* Legătura etimologică dintre cele două cuvinte este incertă. Cf. și Ms. 4389: *răgină.*

polemár s.n. Pălimar; bîrnă, stîlp; element de susținere din lemn, într-o construcție. Cu forma *polimar*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688. Etimologia cuvîntului este necunoscută.

pológ s.n. Țesătură folosită ca perdea; baldachin. Echivalează gr. *λαμπήνη* din *Septuaginta*, explicat prin *covered chariot* 'car acoperit' (GR.ENGL., s.v.). În DLR, s.v. *polog*[2], cea mai veche atestare a cuvîntului (< rus. *полог*) este din Dosoftei.

pomăzuí sau **pomădzuí** vb. IV, tranz. A mirui; a consacra. Împrumut din slavon. **помазати**, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă în textele din secolul al XVI-lea.

poncíș$_1$ adj. Potrivnic, ostil. Ocurență unică: *Domnul celor mîndri stă ponciș și celor smêreni dă har* (Parim. 3:34). În BIBL.1688: *împoncișa.* Derivat din *ponc* (< magh. *ponk*) + suf. *–iș*, cuvîntul este atestat, cu valoare adjectivală, de DLR, s.v., doar în texte populare culese în secolul al XIX-lea.

poncíș$_2$ adv. (în sintagma *în ponciș*) Împotrivă, în mod ostil. Ocurență unică: *Să află că cetatea acêea iaste den vac împăraților în ponciș făcînd* (3Ezd. 2:26). Derivat din *ponc* (< magh. *ponk*) + suf. *–iș*, cuvîntul este atestat, cu valoare adverbială, de DLR, s.v., deja la Varlaam. În BIBL.1688: *împotriva.* Cf. și Ms. 4389: *le va sta împotrivă.*

poncíș$_3$ s.m. Potrivnic, adversar. Ocurență unică: *De vei asculta glasul mieu și vei face toate cîte voi dzice ție, vrăjbi-voi vrăjmașilor tăi și voi împoncișa poncișilor tăi* (Ieș. 23:22). În BIBL.1688: *împotrivnec.* Derivat din *ponc* (< magh. *ponk*) + suf. *–iș*), cuvîntul nu este atestat în DLR, s.v., cu această valoare semantică și gramaticală.

ponór s.n. Adîncitură de pămînt; rîpă, groapă. Echivalează în context gr. *φάραγξ* 'idem' din *Septuaginta*, cf. *ravine* 'idem' (GR.ENGL.), *Tal* 'vale' (SEPT.GERM.). Ocurență unică: *Auziți, măguri, județul Domnului și, ponoarăle, temeliile pămîntului, căci județul Domnului cătră nărodul lui* (Mih. 6:2). În BIBL.1688: *vale.* Împrumut după bulg. *понор*, scr. *ponor*, cuvîntul este înregistrat de DLR, s.v., pentru prima dată într-un document din anul 1741. Cf. și Ms. 4389: *le va sta împotrivă.*

ponóslu, -uri, s. n. Pîră; defăimare, dezonoare. Derivat regresiv de la vb. *ponoslui* (< magh. *panaszol*), cuvîntul este larg atestat în DLR, s.v., în texte din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

ponosluí, vb. IV, tranz. A pîrî, a reclama; a calomnia, a defăima. Împrumut din magh. *panaszol* 'idem', cuvîntul este larg atestat în DLR, s.v., în texte din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

popreá s.f. Proptea; sprijin, reazem. Apare, la forma de plural, în două contexte: *Suiți-vă pre bâștile ei și săpați de tot și concenire să nu faceți. Lăsați poprêlele lor, căci a Domnului sînt* (Ier. 5:10). *Acêstea dzice Domnul: 'Și vor cădea poprêlele Eghíptului și să va pogorî semețiia ei de la Magdol pînă la Siini.* (Iez. 30:6). Echivalează, în cele două contexte, gr. *ὑποστήριγμα*, definit prin *undergirding support* 'suport sub formă de centură' (GR.ENGL.), respectiv *ἀντιστήριγμα* 'support' (GR.ENGL.) din *Septuaginta.* În BIBL.1688: *propteală* (Ier. 5:10) / *răzimătură* (Iez. 30:6), cf. Ms. 4389: *odraslă* (Ier. 5:10)/ *proptêle* (Iez. 30:6). Cu forma de aici,

cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *popreală*, prima dată la Dosoftei.

póret$_1$ s. n. Ocurenţă unică: *Póretul lor ani vor fi, dimineaţa ca pajiştea va trêce* (Ps. 89:5). Sensul probabil, pe care îl deducem din context, pe baza corespondentului *τὰ ἐξουδεώματα* din *Septuaginta* este cel de 'obiect de dispreţ; dispreţ, sfidare', cf. *scorn*, *contempt* 'idem' (GR.ENGL.), *the object of their horn* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *ihre Verachtungen* 'dispreţuirile lor' (SEPT.GERM.). Explicaţia: *batjocurile* din glosa marginală este o preţioasă indicaţie semantică, convergentă cu soluţia din BIBL.1688: *ponoslurile*; cf. şi SEPT.NEC.: *deşertăciunile lor*. Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele generale ale limbii române. Cf. Ms. 4389: *urgisirile*.

poret$_2$ s. indecl. (fără marcarea accentului) Ocurenţă unică: *Şi purcêseră întru dzua acêea ... mii de pedestri 170 şi călăreţi mii 12, afară den poret şi den bărbaţii carii era pedestri întru ei, mulţime multă foarte* (Idt. 7:2). Sensul probabil, pe care îl deducem din context, pe baza corespondentului *ἀποσκεύη* din *Septuaginta*, este cel de 'bagaje, poveri' (BAILLY: *bagages*, GR.ENGL.: *baggage, household*), cf. *baggage* (SEPT.ENGL.2007). Revizorii de la Bucureşti ai textului au înlocuit acest cuvînt, care le era probabil necunoscut, cu subst. *zbîrştină*, la rîndul lui un cuvînt obscur, neînregistrat în dicţionare. Cuvîntul desemnează de fapt trupele auxiliare dintr-o armată, cf. *Tross* 'adunătură, strînsură; droaie' (SEPT.GERM.), *cărătorii de poveri* (SEPT.NEC.). Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele generale ale limbii române. Cf. şi Ms. 4389: *fără de oamenii cei ce-i luase cu robie*.

porfirion s.m. (fără marcarea accentului) O specie de pasări, probabil lişiţa (*Fulica atra* sau *Fulica porphyris*). Ocurenţă unică: *Şi porfirion, şi pelecánul, şi lebăda* (Lev. 11:18). Cuvîntul este glosat marginal prin sintagma *pasărea soarelui*. Sensul pote fi aproximat pornind de la corespondentul gr. *πορφυρίων* din *Septuaginta*, explicat prin 'găinuşă de apă cu ciocul şi picioarele roşii' (BAILLY, s.v.), *Wasserhuhn* 'lişiţă' (SEPT.GERM.), *water hen* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Subst. gr. *πορφυρίων* apare încă o dată în Deut. 14:17, fiind echivalat în textul nostru prin *pasărea soarelui* (cu glosa marginală: *păun!*). Alţi interpreţi identifică în acest context pupăza (*Upupa epops*), cf. *Wiedehopf* 'idem' (SEPT.GERM.), *hoopoe* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688 şi Ms.4389: *porfirion*. Cf. şi Munteanu 2008d: 110.

posádnică s.f. Concubină. Împrumut după slavon. ***посадница***, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în *Învăţăturile lui Neagoe Basarab* şi în BIBL.1688.

posláneţ s.m. Mesager, trimis, sol. Împrumut după pol. *posłaniec*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv în HERODOT-ul de la Coşula.

poslánie s.f. Epistolă. Împrumut după slavon. ***посланиѥ***, cuvîntul este larg atestat în DLR, s.v., în vechile texte româneşti din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

posluşénie sau **posluşánie** s. f. Subordonare, supunere. Împrumut din slavon. ***послоушаниѥ***, cuvîntul este atestat pentru prima dată de DLR, s.v., la Varlaam. Cf. şi Munteanu 2008d: 200, 206.

posluşí vb. IV, intranz. A fi în serviciul cuiva; a sluji. Împrumut din slavon. ***послоушати*** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în HERODOT-ul de la Coşula.

poslúşnic s. m. Slujitor. Împrumut după slavon. ***послоушьникъ***, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată în HERODOT -ul de la Coşula.

posmág s.m. Pesmet. Ocurenţă unică: *Şi luă Daniil zmoală şi seu şi peri şi le fiêrse într-un loc şi făcu posmagi şi dêde în gura bălaurului şi plesni bălaurul* (Bel 1:31). În BIBL.1688: *cocoloş*. Împrumut după slavon. ***посмагъ***, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în HERODOT-ul de la Coşula.

postîmpí vb. IV, tranz. A înceta (să facă ceva). În cele două contexte apropiate, cuvîntul echivalează verbul grecesc *ἀργέω*, explicat de lexicografi prin *to cease (of things)* '(despre lucruri) a înceta' (SEPT.ENGL.2007): *Şi postîmpiia zidirea bisêrecii cei den Ierusalim pînă în al doilea an împărăţiei lui Dárie* (Ezd. 2:31). *Atuncea au postîmpit lucrul casei lui Dumnedzău cel de la Ierusalim şi era postîmpit pînă în al doilea an a împărăţiei lui Dárie, împăratului persilor* (Ezd. 4:24). În BIBL.1688: *conteni*. Împrumut după slavon. ***постѫпити***, cuvîntul este bine atestat în DLR, s.v., în texte din secolul al XVI-lea, cu sensuri apropiate de cel de aici. Cf. şi Munteanu 2008d: 140.

poticálă s.f. Supărare, neajuns; scandal. Ocurenţă unică: *Şi dzise Iudíth: „Nu voi mînca dentru iale, pentru ca să nu să facă întru poticală, ce dentru cêlea ce au urmat mie să va da."* (Idt. 12:2). Echivalează în

context gr. σκάνδαλον 'idem', cf. *Anstoss* 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *poticálă*. Derivat probabil din vb. *poticni*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Simion Dascălu şi la Dosoftei. Cf. Ms. 4389: *zminteală*.

poticneálă s.f. Faptul de a se poticni; împiedicare; cursă. Ocurenţă unică: *Şezînd, asupra fratelui tău clevetiiai şi asupra fiiului maicii tale puneai poticneală.* (Ps. 49:21). Echivalează în context gr. σκάνδαλον 'cursă', cf. *Fallstrick* 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *poticneală*.

povắţă s.f. Conducător; îndrumător, călăuzitor. Împrumut după pol. *powodca*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., mai întîi într-un document de la 1644, apoi la Dosoftei.

povăţí vb. IV, tranz. A conduce, a îndruma, a călăuzi. Derivat de la subst. *povaţă*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în *Psaltirea Scheiană*.

povăţitór s.m. Conducător, căpetenie; ghid. Derivat de la vb. *povăţi* + suf. *-itor*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

povăţuí vb. IV, tranz. A conduce, a îndruma, a călăuzi. Derivat de la subst. *povaţă*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată în HERODOT-ul de la Coşula.

povăţuíre s.f. Faptul de a povăţui; conducere, îndrumare. Derivat nominal de la vb. *povăţui*, cuvîntul este atestat cu sensul de aici abia în texte din ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea.

povăţuitór s.m., adj. Conducător, căpetenie; ghid. Derivat de la vb. *povăţui* + suf. *-itor*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată în BIBL. 1688.

povăţuitúră s.f. Îndemn, impuls. Ocurenţă unică: *Pentru că şi carele mîinile împreună şi picioarele împreună cu ale sufletului povăţuituri să pornescu* (Iosip 14:6). Echivalează în context gr. ἀφήγημα 'idem', un hapax legomenon în *Septuaginta*, cf. *the promptings of the soul* 'îndemnurile sufletului' (SEPT.ENGL.2007), *die Impulse der Seele* (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *povăţuitúră*. Derivat de la vb. *a povăţui* + suf. *–itură*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Constantin Cantacuzino.

prav s.n. Praf. Forma este larg răspîndită în textele româneşti vechi.

právilă s.f. Lege, normă. Împrumut după slavon. **правило**, cuvîntul este larg răspîndit în textele româneşti vechi.

prăvuiálă s.f. Prăfuire. Ocurenţă unică: *Rumpere pîrăului de cătră prăvuială* (Iov 28:4). Echivalează în context gr. κονία 'praf', cf. *dust* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *Staub* 'idem' (SEPT.GERM.). Derivat de la vb. *prăvui* + suf. *–eală*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv la Dosoftei.

prelestíre v. **prilăstíre.**

prencugetá vb. I, intranz. Echivalează în context gr. διανοηθείς, forma de participiu pasiv aorist a vb. διανοέομαι, pe care o şi calchiază (δια- = *pren-*, νοέω = *cugeta*). Sensul în context al gr. διανοέομαι este cel generic de 'a gîndi', cf. GR.ENGL.: *to think* 'idem'. Ocurenţă unică: *Dzise Domnul Dumnedzău: Prencugetîndu, nu voi mai adaoge încă a blăstăma pămîntul pentru faptele oamenilor* (Fac. 8:21). Pentru a nuanţa valorile semantice ale participiului grecesc, interpreţii moderni preferă formulări perifrastice: *indem er dachte* 'în măsura în care gîndea' (SEPT.GERM.), *when he had given it thought* 'cînd a gîndit acest lucru' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688: *cugeta*. În DLR, s.v. *precugeta*, sînt date citate din texte de la jumătatea secolului al XIX-lea.

prépoit v. **pripoít**.

prepús s.n. Bănuială, suspiciune; îndoială. Derivat de la vb. *prepune*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja la Coresi şi în *Palia de la Orăştie* (1582).

príce s.f. Ceartă, neînţelegere, dispută. Împrumut după slavon. **притча**, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

priceáv adj. Certăreţ, cusurgiu. *Căci priceavi sînteţi la socotêle* (Ps. 138:19). *Întins-am mîinele mêle toată dzua cătră nărod neascultător şi priceav* (Is. 65:2). În contextele echivalente din *Septuaginta* apar verbele greceşti ἐρίζω 'a se certa', respectiv ἀντιλέγω 'a vorbi în contradictoriu'. Derivat din *price* + suf. *–av*, cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., cu o singură trimitere la HERODOT-ul de la Coşula (1645). Definiţia lexicografică din DLR, s.v., este însă greşită: 'beţiv', căci la locul respectiv găsim secvenţa: „La toate eşti de mari laudă, numai eşti cîteodată cam priceav" (III, 34, p. 149 a ediţiei Onu/Şapcaliu). În BIBL.1688: *pricitor* (Ps. 138:19)/ *pricealnic* (Is. 65:2). Cf. Ms. 4389: *rîmnitor* (Ps. 138:19/*cel ce grăieşte în ponciş* (Is. 65:2).

pricí vb. IV, refl. A se certa. Derivat din *price* (< **притча** 'ceartă, dispută'), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată într-un document de pe la 1619. Cf. şi Munteanu 2008d: 36.

prihódişte s.f. Drum de trecere, cărare. Ocurenţă unică: *Nu vîntura cu tot vîntul și nu mêrge în toată prihodiștea — așa-i păcatul cel îndoit la limbă* (Sir. 5:11). Este glosat marginal prin subst *calea*, opţiune prezentă şi în BIBL. 1688. Echivalează în SEPT.FRANKF. gr. ἀτραπός 'byway, path' (GR.ENGL.), cf. germ. *Weg* 'drum' (SEPT. GERM.), *short cut* 'scurtătură' (SEPT.ENGL.2007). Împrumut după slavon. **прихоДище** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv în versiunea de la Coşula a *Istoriilor* lui HERODOT.

prilăstí sau **prilestí** vb. IV tranz. A amăgi, a înşela; a seduce. Împrumut după slavon. **прѣльстити**, 'idem' cuvîntul este larg răspîndit în textele româneşti vechi.

prilăstíre, prelestíre sau **prilostíre** s.f. Amăgire, înşelare, seducere. Derivat de la vb. *prilăsti*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., prima dată în *Psaltirea Hurmuzachi*.

prin s.m. Stejar. Împrumut contextual după gr. πρῖνος 'stejar'. Ocurenţă unică: *Supt ce copaci ai prinsu pre ei împreunîndu-să între sine? Și dzise: „Supt prin!"* (Sus. 58). Cuvîntul este menţinut în BIBL.1688. Un hapax legomenon absolut, cuvîntul nu este atestat de nici un dicţionar românesc.

prípă s.f. (Mai ales în expresia *de pripă*) Grabă mare, zor. Derivat postverbal de la vb. *pripi* (< slavon. **приспѣти**), cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

pripélnic adj. Grăbit, iute, rapid. Ocurenţă unică: *Ci sau foc, au vînt, au pripêlnic văzduh, au ţîrcălamul stêlelor, au sîlnică apă, au luminătorii ceriului dregători a lumii dumnedzăi au socotit* (Sol. 13:2). Echivalează în context gr. ταχινός 'idem' din *Septuaginta*, cf. *schnell* 'idem' (SEPT.GERM.), *swift* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688: *pripéalnic*.

pripí vb. IV, intranz. şi refl. A (se) grăbi. Împrumut după slavon. **приспѣти**, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti din secolul al XVII-lea.

pripoít sau **prépoit** adj., s.n. (Mai ales la plural) (Metale) sudate; obiecte modelate din metal. Derivat probabil de la vb. *pripoi* 'a suda' (cf. slavon. **припои** 'metal care serveşte la sudat'), cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., cu o unică atestare din BIBL.1688.

prisosélnic s.m. Cel care rămîne; supravieţuitor. Ocurenţă unică: *Tot prisosêlnicul casei tale vor cădea întru sabiia oamenilor* (1Reg. 2:33). Sensul special din acest context este dedus din echivalentul grecesc din *Septuaginta*, περισσεύων, participiu prezent activ al verbului gr. περισσεύω, verb polisemantic, al cărui sens aici este cel de '(despre oameni) a rămîne locului; a supravieţui', cf. *jeder, der in deinem Hause übrig bleibt* 'acela care rămîne în casa ta' (SEPT.GERM.), *every one that remains of your house* 'oricine rămîne din casa ta' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688: *presosală*, cf. Ms. 4389: *alalţi cîţi sînt ai casei tale*. În DLR, s.v. *prisoselnic* (derivat din *prisos* + suf. *–elnic*), este înregistrată doar valoarea adjectivală a cuvîntului, cu exemplificări din texte din secolul al XIX-lea.

prisosí vb. IV, intranz. A fi, a exista, a se afla mai mult decît este necesar; a creşte, a spori. Derivat de la *prisos* (<ngr. περισσός) cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti din secolul al XVII-lea.

prisosíme s.f. Surplus. Ocurenţă unică: *Și prisosimea lungimei ceia ce iaste alaturea, a începăturilor sfintelor, 10000 cătră răsărituri și 10000 cătră maáre* (Iez. 48:18). Echivalează în context gr. τὸ περισσόν 'idem' din *Septuaginta*. În BIBL.1688: *prisosală*. Derivat de la *prisos* + suf. *–ime*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

prisosíre s.f. Surplus; abundenţă; prisos. Echivalează de obicei gr. περισσεία 'idem' din *Septuaginta*. Derivat de la vb. *prisosi*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată în HERODOT-ul de la Coşula, apoi la Dosoftei şi în BIBL.1688.

prisosít s.n. Surplus; abundenţă; prisos. Echivalează de obicei gr. περισσεία 'idem' din *Septuaginta*. Derivat de la vb. *prisosi*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată în HERODOT-ul de la Coşula, , apoi la Dosoftei şi în BIBL.1688.

prisositór adj. Care este în surplus. Ocurenţă unică: *Iar cel prisositor povăţuitoriului dentru acesta și dentru acela, de la începăturile sfîntului și la ţinêrea cetăţii despre faţă* (Iez. 48:21). Echivalează în context gr. περισσός 'idem' din *Septuaginta*. În BIBL.1688: *prisosit*. Derivat de la *prisosi* + suf. *–tor*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în *Noul Testament de la Bălgrad* (1648).

pristăní vb. IV, intranz. A se asocia cu cineva; a urma pe cineva. Împrumut după slavon. **пристати** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja la Coresi.

pristáv s.m. Supraveghetor (al unui grup de oameni, ai unei construcţii etc.); vătaf, ispravnic.

Împrumut după slavon. ***приставъ***, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în HERODOT-ul de la Coşula.

pristăví[1] vb. IV, refl. A. muri. Împrumut după slavon. ***прѣставитисѧ*** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată la Coresi.

pristăví[2] vb. IV, intranz. A îndeplini funcţia de pristav; a supraveghea. *Şi vor lua rudele lor şi vor sili a scoate oasele ⌊lor⌋ dentru casă şi va grăi celor ce pristăvesc casei* (Am. 6:10). *Pristăviiá lucrurilor sfinte mai cu nevoinţă ajutorind bătrînilor, preoţilor şi stătători a bisêrecii* (Ezd. 7:2). Echivalează în cele două contexte forme participiale ale vb. gr. *προΐστημι* 'a sta în frunte; a comanda' din *Septuaginta*, cf. *to be at the had; to rule* 'idem' (GR.ENGL.). În BIBL.1688 şi Ms.4389 apare subst. *ispravnic.*

pristăvíe s.f. Funcţia de pristav; supraveghere. Ocurenţă unică: *Şi grea şi gloatelor era şi cu greu săvîrşită pristăviia răutăţii* (2Mac. 6:3). Echivalează în context gr. *ἐπίτασις*, substantiv al cărui sens este acela de 'creştere, sporire (excesivă)', cf. *Überhandnehmen* 'idem' (SEPT.GERM.) sau *onslaught* 'atac' (SEPT.ENGL.2007). Traducătorul a confundat probabil gr. *ἐπίτασις*, cu sensul de mai sus, cu o formă nominală a vb. gr. *ἐπιτάσσω* 'a porunci, a comanda'. Revizorii de la Bucureşti ai textului au preferat în context sinonimul *isprăvnicie* (BIBL.1688). Derivat de la *pristav* + suf. *–ie*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

prişleşénie s.f. Strămutare, înstrăinare; pribegie. Derivat de la vb. *prişleşi* + suf. *–enie*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

prişleşí vb. IV, Intranz. şi refl. A se strămuta; a se înstrăina. Cuvînt cu etimologie obscură (derivat probabil de la *prişleţ*), cuvîntul este atestat de DLR, s.v., doar în BIBL.1688.

prişléţ s.m., adj. Străin, venetic; pribeag. Împrumut după slavon. ***пришьлецъ*** 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în traducerile religioase din secolul al XVI-lea. Cf. şi Munteanu 2008d: 182, 561.

priválă s.f. Priveală; faptul de a privi; spectacol.. Ocurenţă unică: *Şi pre cei ce au ieşit spre privală i-au împunsu împreună şi, în cetate cu armele intrînd, dăstule aşternu mulţimi* (2Mac. 5:26). Echivalează în context gr. *θεωρία*, cu sensul literal, primar, 'faptul de a privi', cf. *sight* 'idem' (GR.ENGL.), *Schauen* 'idem' (SEPT.GERM). Sensul real este cel de 'spectacol', cf. *spectacle* (BJ). În BIBL.1688: *privală*, Ms.4389: *priveală*. Derivat de la vb. *privi* + suf. *–eală*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată în HERODOT-ul de la Coşula.

priveghetór s.m. Ocurenţă unică: *Clătiră-să priveghetorii ei întru ieşiri, pîngăritu-s-au cu sînge* (Plîng. 4:14). Echivalează în context gr. *ἐγρήγορος* 'supraveghetor', cf. *watschmen* 'stăjeri' (GR.ENGL.), *Wachen* 'idem' (SEPTGERM.), *watchers* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Derivat de la vb. *priveghea* + suf. *–tor*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în cronica lui Constantin Moxalie, din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

procleciúne s.f. Excomunicare, afurisire, anatemă. Ocurenţă unică, într-o notă marginală la Jos. 22:20, unde echivalează subst *anáthema*. Derivat probabil de la *proclet* + suf. *–ciune*, cuvîntul nu este atestat în DLR.

procleţí vb. IV, tranz. A excomunica; a blestema, a condamna. Derivat de la *proclet* (< slavon. ***проклетъ*** 'idem'), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată la Coresi.

procleţíre s.f. Excomunicare, afrurisire, anatemă. Ocurenţă unică: *Lăcui-vor întru el şi procleţire nu va mai fi încă şi va lăcui Ierusalímul cu nădêjde* (Zah. 14:11). Echivalează în context gr. *ἀνάθεμα* 'idem', cf. *Vernichtungsfluch* (literal) 'fugă de nimicire' (SEPT.GERM.), *anathema* (SEPT.ENGL.2007). În DLR, s.v., unica atestare a acestui cuvînt, formal un derivat postverbal de la *a procleţi*, este din BIBL.1688. Cf. Ms. 4389: *nu va mai fi blestem.*

procopsálă s.f. Pricopseală; agoniseală, cîştig. *Şi vădzînd Fílip spre puţîn spre procopsală ieşind bărbatul* (2Mac. 8, 8). *Procopsală s-au făcut mie întru însă; celui ce dă mie înţelepciune da-i-voi mărire* (Sir. 51:23). În ambele contexte cuvîntul echivalează gr. *προκοπή* 'progres succes', cf. *progress, success* 'idem' (GR.ENGL.), *progress* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *Fortschritt* 'idem', respectiv, *Erfolg* 'succes' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *procopsálă*, Ms. 4389: *procopseală.* Derivat de la *pricopsi* + suf. *-eală*; cu această valoare semantică, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dimitrie Cantemir.

prohráb s.n. Element de ornament la îmbrăcăminte. Echivalează în contexte diferite gr. *κράσπεδον* 'franj, ciucure canaf' din *Septuaginta*, cf. *die Quaste* 'idem' (SEPT.GERM.), *fringes* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Iată contextele: *Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră ei şi să-şi facă şie prohrab pre áripile hainelor lor întru rudele lor. Şi vei*

pune pre prohrabii áripilor împletitură albastră și va fi voaă la prohrabi (Num. 15:38). *Ce pogoară pre prohrabul îmbrăcămintei lui. Ca roao Aermon, cêea ci să pogoară pre munții Sionului* (Ps. 132:3). *De să vor apuca 10 bărbați dentru toate limbile fêliurilor și să vor apuca de pohrabul a bărbatului jidov* (Zah. 8:23). În ultimul context, scrierea fără primul *r* a cuvîntului reprezintă, probabil, o greşeală de copist. Avem de a face, foarte probabil, de cea mai veche atestare a cuvîntului *prohab* (împrumut după bulg. *npoxaб*), cu o formă şi un profil semantic sensibil diferite de cele înregistrate în DLR, s.v. *prohab*, cu atestări în texte din secolul al XIX-lea. În BIBL.1688: *sîngifu* (Num. 15:38)/ *marginea* (Ps. 132:3)/ *poala* (Zah. 8:23).

prostátec adj. Prostatic; simplu, sincer, curat. Sensurile speciale ale cuvîntului se precizează în cele două contexte: *Fiii lui Israil crescură și să înmulțiră și prostateci să făcură și să întăriră foarte, foarte și-i înmulți pămîntul pre ei* (Ieş. 1:7). *Și să aduna cătră Iefthaé oameni prostateci și ieșiia împreună cu el* (Jud. 11:3). Sînt echivalate gr. *χυδαῖος* 'numeros', cf. *zahlreich* 'idem' (SEPT.GERM.) şi, respectiv, *λιτός* 'sărac', cf. *haltlose* 'instabil, nestatornic' (SEPT.GERM.), *worthless* 'nefolositor, fără valoare' (SEPT.ENGL.2007). În cel de-al doilea context, cuvîntul este glosat marginal prin adj. *dășerți*. În DLR, s.v., sub senso 4 este reținut acest pasaj din BIBL.1688. Derivat de la *prost* + suf. *–atic*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., cu sensul de bază, pentru prima dată la Dosoftei. Cf. şi Ms. 4389: *fură mulți* (Jud. 11:3). /*proști* (Ieş. 1:7).

prostíme sau **proştíme** s.f. Curăţenie; cinste, sinceritate; simplitate, modestie. Derivat de la *prost* + suf. *-ime*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei.

prostíre s.f. (la forma de plural) Cearşaf, aşternut. Împrumut după ucr. *nocmiль*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *prostire*[1], prima dată la Dosoftei.

próşcă s.f. Lovitură (din arc); aruncare. Ocurență unică: *Și, mergîndu, au ședzut în preajma lui, dedeparte ca o proșcă de arcu* (Fac. 21:16). Echivalează în context gr. *βολή* 'aruncare, lovitură', cf. GR.ENGL.: *throw, shot* 'idem', *Bogenschuss* 'lovitură de arc' (SEPT.GERM.), *bowshot* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Derivat regresiv de la (*îm*)*proșca*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *proașcă*, cu această valoare designativă, în HERODOT-ul de la Coşula, la Dosoftei şi în BIBL.1688, dar definiţia oferită este greşită! Menţinut în Ms. 4389: *proșocă*.

puciós adj. Mai ales în expresia *iarbă pucioasă* = sulf. Echivalează în mod constant gr. *θεῖον* 'idem'. Folosit şi substantivat, într-o unică ocurenţă: *Cu pietri de smidă și foc și pucioasă voi ploa prestă el* (Plîng. 38:22). În BIBL.1688 versetul lipseşte. Cu ambele valori semantice, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

puhoiós adj. Care curge din abundenţă, torenţial. Ocurenţă unică: *Ca o ploaie puhoioasă și nefolositoare, așa ceia ce au lăsat lêgea laudă necurățiia* (Parim. 28:3-4). În BIBL.1688: mare. Derivat de la *puhoi* + suf. *–oasă*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. în 4389 (despre ploaie): *cea fără de măsură*.

púldzu s.n. Bucată (de pîine), turtă. Ocurenţă unică: *Iată, am visat vis; și iată puldzu de pîine de orzu tăvălindu-să întru tabăra Madiam* (Jud. 7:13). Într-o notă marginală se indică sinonimul *turtă*. În BIBL.1688: *turte de pîine de orz*. Corespondentul din LXX, gr. *μαγίς* este atestat exclusiv în acest loc şi este glosat de lexicografi prin *any kneaded mass, kake* 'orice masă frămîntată, prăjitură' (GR.ENGL., s.v.); cf. şi germ. *Ein Leib Gerstenbrot* 'o bucată de pîine de orz' (SEPT.GERM.). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR, este o variantă formală a subst. *bulz*, cuvînt popular larg răspîndit, dar cu etimologie incertă.

raft s.n. Pandantiv în formă de semilună. Apare mai întîi în contextul: *Luă lunișoarăle cêlea ce era în grumadzii cămilelor lor* (Jud. 8:21), într-o notă marginală (*rafturile*), semnalizată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *lunișoarăle*, pentru a echivala gr. *μηνίσκος* 'pandantiv în formă de semilună', cf. *the crescent that were on the necks of their camels* 'semilunele care se aflau la gîtul cămilelor lor' (SEPT.ENGL.2007), *der sichelförmigen Schmuck, der an den Hälsen ihrer Kamele war* 'podoaba în formă de seceră care se afla la gîtul cămilelor lor' (SEPT.GERM.). Cuvîntul reapare cîteva versete mai jos: *Și s-au făcut trasul cerceilor de aur cărora au cerșut, sicli 1000 și 700 de auri, afară den rafturi* (Jud. 8:26), pentru a echivala de această dată gr. *σιρώνων* 'semilună', un hapax legomenon în *Septuaginta*; cf. *the golden collars that were on the necks of their camels* 'colierele de aur care se aflau la gîturile cămilelor lor'(SEPT.ENGL.2007), *die goldene Halsbändern, die*

an den Hälsen ihrer Kamele waren 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *raft*. În Ms. 4389, la plural: *rafturele*. În DLR, s.v. *raft*[2], este înregistrat un împrumut după turc. *raht*, cu sensul 'harnaşament de lux' şi cu o primă atestare la Varlaam.

răcoşí sau **rocoşí** vb. IV, refl. A se răzvrăti, a se răscula. Împrumut după pol. *rokoszyç się*, cuvîntul este bine reprezentat în scrieri moldoveneşti din sec. al XVII-lea; prima atestare în DLR, s.v., este din HERODOT-ul de la Coşula.

răcoşíre sau **rocoşíre** s.f. Răzvrătire, răscoală, revoltă. Derivat de la vb. *rocoşi*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Nicolae Costin.

răgălíe s.f. Rădăcină a copacilor smulşi de vînt. Ocurenţă unică: *Nefthalim, răgălie lăsată crescîndu întru naştere* (Fac. 49:21). În BIBL.1688: *rădăcină*. Cea mai veche atestare în DLR, s.v., este din Dosoftei, iar etimologia este necunoscută. În Ms. 4389: *tins ca odrasla dînd*.

răpáos s.n. Repaos; odihnă, inactivitate; calm, tihnă. Moştenit din lat. *repausum*, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

răpoosá vb. I, intranz. A răposa; a se odihni (după o muncă, activitate etc.). Moştenit din lat. *repausare*, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

răpştí vb. IV, intranz., tranz. A murmura; a cîrti, a protesta; a jefui, a uzurpa. Împrumut din slavon. ***ръпътати*** (***ръпъщъ*** 'idem'), cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

răpştíre s.f. Murmur, protest; invidie, pizmă. Derivat de la vb. *răpşti*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată, la Coresi.

răşchirá vb. I tranz. şi refl. A împrăştia, a risipi; a se răspîndi, a se extinde. Provenit probabil din vb. *răsfira* (< pref. *răs-* + *fir*), cuvîntul este larg atestat în vechile texte româneşti.

răşchiráre s.f. Împrăştiere, risipire. În DLR, s.v., cea mai veche atestare a acestui cuvînt, derivat din vb. *răşchira*, este din *Cheia înţelesului*, tipăritură de la 1678.

rálíţă s.f. 1. Unealtă agricolă similară plugului. Cu acest sens, cuvîntul apare într-o glosă marginală semnalizată în text deasupra sintagmei *piciorul plugului*, din contextul *au lovit pre cei striini de fêl, ca vro 600 de oameni, cu piciorul plugului boilor* (Jud. 3:31), ca echivalent al gr. *ἀροτρόπους*, literal: 'piciorul plugului' din SEPT.FRANKF., un hapax legomenon în *Septuaginta*. 2. Numele popular al stelei Sirius sau al unui şir de trei stele din constelaţia Orion. *Cela ce face găinuşa şi luceafăr de sară şi raliţa despre miazănoapte şi pre ţiitoriul răsăritului* (Iov 9:9). Corespondentul grecesc în context este subst. *ἀρκτοῦρος*, numele unei stele din emisfera nordică. Ambele sensuri ale cuvîntului (un împrumut după bulg. *ралица*) sînt atestate în DLR, s.v. *raliţa*[1], primul pentru prima dată la Dosoftei, al doilea cu acest pasaj, în BIBL.1688. Cuvîntul este menţinut ca atare şi în Ms.4389.

rasim s. indecl. (fără marcarea accentului) v. supra, s.v. **horrí**.

rastíc s.n. Ristic. Gogoaşă bogată în tanin folosită în cosmetică. Ocurenţă unică. *Şi tu ce vei face, ... dă vei spoi cu rastic ochii tăi?* (Ier. 4:30). Echivalează în context gr. *στίβι*, care desemnează antimoniul (lat. *stibium*), metaloid folosit în industria farmeceutică şi cosmetică. Cu forma *răstic*, cuvîntul este atestat prima dată în DLR, s.v. *ristic*, cu acest context în BIBL.1688. Cf. şi Ms. 4389: *răstic*.

rathmen (fără marcarea accentului) s. indecl. Ocurenţă unică: *Şi el mêrse în pustiiu cale de o zi şi veni şi şedzu dedesuptul rathmen şi cerşu sufletul lui să moară* (3Reg. 19:4). Împrumut contextual după gr. *ῥαθμήν* (SEPT.FRANKF.), în alte versiuni ale *Septuagintei*: *ραθμ ἓν*, transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *rathm*, care desemnează cel mai probabil 'mătura verde' (*Cytisus scoparius*) sau 'grozama' (*Genista sagittalis*), cf. *broom shrub, broom tree* 'tufiş de mătură, arbore de mătură' (GR.ENGL.), s.v. *ραθμ*, *Rathm* (în notă: „hebr. Rotäm = Ginstertauch" = „ebr. *rotäm* = grozamă" (SEPT.GERM.), *rathm* (în notă: „Heb. = *broom tree*" = „ebr. = mătură" (SEPT.ENGL. 2007). Cf. şi BJ: *genêt* 'Cytisus scoparius'. În BIBL.1688: *archieth*. Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele româneşti. Cf. Ms. 4389: *brad*.

raz s.n. Unealtă de gravat. *Şi le priimi den mîinile lor şi le ciopli cu razul şi le fêceră pre înse viţăl vărsat* (Ieş. 32:4). Echivalentul din *Septuaginta* este gr. *γραφίς*, explicat drept *engraving tool* 'unealtă de gravat' (GR.ENGL.). Cf. şi *Griffel* 'condei, stil (pentru gravat pe tăbliţa cerată)' (SEPT.GERM.), unde ni se oferă şi o detaliată descriere a condeiului antic, care avea un capăt ascuţit cu care se grava pe tăbliţele cerate, iar la celalalt

capăt un fel de lopăţică prin care cuvintele gravate erau şterse, la nevoie, prin netezirea cerii. Traducătorul grec ar fi practicat aici un transfer de desemnare către prelucrarea metalelor maleabile. În BIBL.1688, inspiraţi probabil de alte surse, revizorii reformulează: *le-au făcut pre dînsele în tipariu*. În DLR, s.v. *raz*[1], se indică un împrumut din sîrbo-croată pentru a desemna diferite unelte folosite la operaţia de răzuire; cea mai veche atestare este de la Slavici. Dinamica etimologică poate fi însă alta, şi anume *raz* să vină de la vb. *răzui* (nu invers, cum se spune în DLR, s.v. *răzui*); cît priveşte vb. *răzui,* acesta ar putea avea legătură cu vb. *rade* (< lat. *radere*). În cel de-al doilea context: *stă şi gătêşte, pentru căci au mîncat sabiia razul tău* (Ier. 46;14), *raz* corespunde gr. σμῖλαξ din SEPT.FRANKF. cuvînt care desemnează planta numită în româneşte *volbura (Convolvulus arvensis*), cf. GR.ENGL.: *bindweed* 'idem'. Emendarea din BIBL.1688: *au mîncat sabiia cêle dupre împrejurul tău*, reflectă contextul real din textul ebraic originar (cf. BJ: *l'épé dévore autour de toi*), reprodus corect în alte versiuni ale *Septuagintei*: τὰ κύκλῳ σου 'cele ce se află în jurul tău'.

rédiu s.n. Pădure mică şi tînără; dumbravă. Ocurenţă unică: *Şi şedeam întru rêdiu aproape de Casa Fogor* (Deut. 3:29). În BIBL.1688: *crîng*. Cf. Ms. 4389: *vale.* Cuvîntul are o largă răpîndire în textele româneşti vechi, cea mai veche atestare fiind (ca toponim), după DLR, s.v., într-un document slavon din anul 1493; etimologia este necunoscută.

ritorí vb. IV, intranz. A vorbi în chip retoric; a ţine un discurs. Ocurenţă unică: *Într-acesta chip împotrivă ritorind, spre ale tiranului mîngîieturi stînd purtătorii de suliţe, amar îl trăgea spre cêle ce munciia pre Eliázar* (Iosip 6:1). Sintagma *împreună ritorind* calchiază gr. ἀντιρρητορεύσαντα, formă nominală a vb. ἀντιρρητορεύω, un hapax legomenon în *Septuaginta*, semnificînd 'a vorbi în contradictoriu; a răspunde' (cf. GR.ENGL., s.v.). În BIBL.1688: *răspunde*. Derivat verbal de la subst. *ritor* (< gr. ῥήτωρ, lat. *rhetor*), cu cea mai veche atestare în DLR, s.v., la Dosoftei, cuvîntul ca atare nu este înregistrat în dicţionare. Cf. şi Munteanu 2008d: 217.

rîvní vb. IV, intranz. A fi gelos (pe cineva), a fi invidios (pe cineva). Echivalează în numeroase contexte, de regulă, gr. ζελόω 'idem'. Împrumut după slavon. рьвьновати, cuvîntul este înregistrat cu acest sens în DLR, s.v., încă din cele mai vechi texte româneşti din secolul al XVI-lea.

rîvníre s.f. Gelozie, invidie. Echivalează în contexte multiple din *Septuaginta* gr. ζῆλος 'zel; gelozie' sau ζελοτυπία 'gelozie, rivalitate, invidie'. Derivat nominal de la vb. *rîvni*, cuvîntul este întrebuinţat cu acest sens încă de Coresi (cf. DLR, s.v.).

rîvnitór adj., s.m. şi f. Gelos, invidios. Echivalează de regulă adj. gr. ζηλωτός 'idem' sau subst. gr. ζηλωτής 'idem' din *Septuaginta*. Derivat d ela vb. *rîvni* + suf. *–tor*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în psaltirile rotacizante, la Coresi şi la Dosoftei.

rîvnitúră s.f. Gelozie. Ocurenţă unică: *Şi va lua preutul den mîna muierii jirtva rîvniturii, şi va pune jirtva înaintea Domnului* (Num. 5:25) şi, mai jos, *aceasta-i lêgea rîvniturei* (Num. 5:29). Echivalează în context gr. ζηλοτυπία 'gelozie'. În BIBL.1688 şi Ms.4389: *rîvnire*. Derivat de la vb. *rîvni* + suf. *–itură*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja la Coresi.

rocóş s.n. Răzvrătire, răscoală, revoltă. Împrumut după pol. *rokosz*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv îm HERODT-ul de la Coşula şi la Dosoftei.

rocoşí, v. **răcoşí.**

rod s.n. Urmaş, progenitură; neam, seminţie. Împrumut din slavon. родъ 'idem', cuvîntul este larg întrebuinţat cu acest sens în vechile texte româneşti. Cf. şi Munteanu 2008d: 119.

roídie s.f. Rodie. Cea mai veche atestare a cuvîntului în DLR, s.v., este în HERODOT-ul de la Coşula. Forma de aici, cu *i*, se poate explica prin varianta fonetică ῥόϊδι a etimonului grecesc ῥόδι.

roidioáră s.f. Rodioară. Cea mai veche atestare a acestei forme diminutivale în DLR, s.v., este din BIBL.1688.

roídiu s.m. Rodiu (*Punica granatum*). În DLR, s.v., cea mai veche atestare este din BIBL. 1688.

rojdí vb. IV, tranz. A rujdi; a sfîşia, a rupe. Ocurenţă unică: *Şi au luat pre boiêri şi pre cei bătrîni a cetăţii şi i-au scărpinat pre ei şi spinii pustiiului şi pre varchiniim şi i-au rojdit cu iale pre oamenii Sochóth* (Jud. 8:16). Cuvîntul este dat şi în notă marginală, pentru a echivala verbul *a scărpina* din text. Ambele verbe (*scărpina* şi *rojdi*) echivalează

gr. καταξαίνω 'a împunge; a sfîşia' din *Septuaginta*. Cf. şi formulările explicite *he cut them to pieces* 'i-a tăiat în bucăţi' (SEPT.ENGL.2007) şi *schlug sie ... blutig* ' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *rojdi*. Cf. Ms. 4389: *căzni*. În DLR, s.v. *rujdi*, cea mai veche atestare a cuvîntului (< magh. *rozsda* 'rugină') este din Dosoftei.

rotílă s.f. Rotiţă. Derivat din *roată* + suf. *–ilă*, diminutivul acesta este atestat de DLR, s.v., abia în texte de la începutul secolului al XIX-lea.

ruăritúră Ploaie măruntă şi de scurtă durată; burniţă. Ocurenţă unică: *De către ruăriturile munţilor să umegesc pentru că nu au ei acoperemînt, cu piatră s-au îmbrăcat* (Iov 24:8). Revizorii de la Bucureşti simplifică formularea, neînţelegînd probabil cuvîntul din manuscris: *rîurile munţilor* (BIBL.1688). Echivalentul din *Septuaginta* este gr. ψεκάς 'picătură de ploaie', cf. GR.ENGL.: *drop of rain* 'idem', cf. *Tropfen* 'idem' (SEPT.GERM.), *shower* 'aversă (de ploaie)' (SEPT.ENGL.2007). Derivat de la vb. *roura* (atestat şi cu forma *ruăra*) + suf. *–itură*, cuvîntul nu este atestat în DLR. În Ms. 4389: *picăturile.*

rudí vb. IV, refl. A deveni rudă; a se înrudi. Derivat de la *rudă*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Miron Costin.

rúlă, **-e** s.f. Sporovăială, pălăvrăgeală. Ocurenţă unică: *La cine-i vai? La cine-i gîlceavă? La cine-s judêţe? La cine-s voi rêle şi rule?* (Parim. 23:29). Echivalează în context gr. λέσχη 'idem' din *Septuaginta*, cf. germ. *Gerede* 'idem' (SEPT.GERM.), engl. *swuabbles* 'sfadă, ciorovăială' (SEPT.ENGL.2007). Cf. şi Munteanu 2008d: 36 şi urm. În BIBL.1688: *bîrfeală.* Derivat de la vb. *rula*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR. În Ms. 4389: *împutăciune.*

rulá, vb. I, intranz. A vorbi fără rost, a flecări; a medita. Echivalează în trei contexte gr. ἀδολεσχέω ' a vorbi fără rost, a flecări; a medita', cf. *to task idly, to chatter; to meditate* 'idem' (GR.ENGL.). Cf. şi Munteanu 2008d: 36 şi urm. Atestat în DLR, s.v. *rula*[2], doar la Dosoftei, cuvîntul este considerat un împrumut din sîrbo-croată (*ruljati* 'a striga').

ruláre s.f. Meditaţie; reflecţie adîncă. Ocurenţă unică: *Mîhniiu-mă întru rularea mea, şi mă turburaiu de către glasul nepriêtenului şi de năcazul păcătosului* (Ps.54:2). Echivalează în context gr. ἀδολεσχία (aici) 'meditaţie', cf. engl. *pondering* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), germ. *Nachdenken* 'idem' (SEPT.GERM.). Cf. şi Munteanu 2008d: 36 şi urm. În BIBL.1688: *voroavă.* Derivat de la vb. *rula*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR. În Ms. 4389: *picăturile.*

rulătór sau **rulitór** adj. Vorbăreţ, palavragiu. *Pentru că de nu ar fi nădăjduind pre cei ce au căzut mai nainte să să învie, de prisosit ară fi şi rulător lucru pentru morţi a să ruga* (2Mac. 12:44). *Nu te vei dăştepta de la cea rulitoare filosofia voastră şi să răsîpeşti gîndul tău cel mîhnit* (Iosip 5:11).). Echivalează în context gr. ληρώδης 'prostesc, nebunesc', cf. engl. *Silly* 'idem' (GR.ENGL.), germ. *Läppisch* 'nătîng, ridicol' (SEPT.GERM.), respectiv gr. φλύαρος

ruşí vb. IV, tranz. A face (un lucru) să devină roşu, a înroşi. Derivat verbal de la *roşu*, cuvîntul este atestat prima dată în *Noul Testament de la Bălgrad* (1688).

ruşít adj. Colorat în roşu; devenit roşu. Participiu al vb. *roşi* (*ruşi*), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată în BIBL.1688.

sad s.n. Plantă; strat (de flori sau zarzavaruri). *Ca un finic m-am înălţat întru ţărmuri şi ca sadurile trandafirului în Ierihó* (Sir. 24:15). *Zîş: „Adăpa—voi grădina şi voi îmbăta sadul mieu"* (Sir. 24:31). Echivalează în cele două contexte gr. φυτόν 'plantă', cf. *Gewächs* 'idem' (SEPT.GERM.), *bush* 'tufă' (SEPT.ENGL.2007), respectiv πρασιά 'strat de flori sau zarzavaturi', cf. *garden bed* 'idem' (GR.ENGL.), *Beet* 'idem' (SEPT.GERM.), *flower bed* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688: *sădire* . Împrumut din v. slav. **садъ** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă la Coresi. Cf. şi Munteanu 2008d: 465.

sadiroth s. Indecl. (fără marcarea accentului). Ocurenţă unică: *Iodaé preutul celor preste sută şi socotitorilor puterii şi dzise către ei: Scoateţi-o pre ea afară den sadiroth!* (4Reg. 11:15). Împrumut contextual după gr. σαδηρώθ (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *saderoth*, cu sensul probabil de 'rînd, serie'. V. şi supra, s.v. **adiróth**. În BIBL.1688: *sadiroth***.** Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. Ms. 4389: *ocolul bisêricii.*

saffoth s. Indecl. (fără marcarea accentului) Ocurenţă unică: *Au adus ... măcinături şi miêre şi untu şi oi şi saffoth de boi* (2Reg. 17:28-29).). Împrumut contextual după gr. σαφφώθ (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *saphphoth* cu sensul probabil de 'lapte acru' sau 'brînză de vaci'. În BIBL.1688:

brînză de vaci. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. Ms. 4389: *viţei graşi*.

sahaidác s.n. Tolbă (de săgeţi). Ocurenţă unică: *Sahaidacele lor le-au spîndzurat preste zăbrêlele tale împregiur* (Iez. 27:11). Echivalează în context gr. *φαρέτρα* 'idem', cf. germ. *Köcher* 'idem', engl. *Quiver* 'idem'. În BIBL.1688: *sahaidác,* cf. Ms. 4389: *sahaidace*. Împrumut după pol. *Sahajdak*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., mai întîi într-un document din anul 1629.

sahon s. Indecl. (fără marcarea acentului) Ocurenţă unică: *Şi veniră noao ca mîna Dumnedzăului nostru, bună la noi, om sahon dentru fiii Mosai* (1Ezd. 8:18). Împrumut contextual după gr. *ἀνήρ σαχὼν* (SEPT.FRANKF.) (în alte versiuni ale *Septuagintei*: *σαχὼλ*), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *sachol* 'cumpătare, prudenţă; discreţie' (GR.ENGL.: *a man of discretion* 'un bărbat discret'), cf. germ. *ein besonnener Mann* 'un om chibzuit' (SEPT.GERM.). Cuvîntul a fost menţinut în BIBL.1688 (accentuat: *sahón*), dar nu este înregistrat în DLR.

samvíche sau **samvíchi** s.f. Instrument muzical oriental cu coarde, de formă triunghiulară. Echivalează în patru contexte apropiate (Dan. 3:5, 7, 10 şi 15) gr. *σαμβύκη* 'idem', cf. *sambuque* (BJ), germ. *Saiteninstrument* 'instrument cu coarde' (SEPT.GERM.), *trigon* (SEPT.ENGL.2007); este menţinut în BIBL.1688. Existent în latină şi franceză, cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele româneşti. Avem deci aici o primă atestare absolută. Cf. Ms. 4389: *trîmbiţe*.

saraváră s.f. (la plural) Pantaloni largi purtaţi de popoarele orientale; şalvari. În cele două contexte apropiate - *Atuncea bărbaţii aceia s-au legat cu saravarile lor* (Dan. 3:21) şi *Saravárele lor nu s-au primenit* (Dan. 3:28) -, cuvîntul echivalează gr. *σαράβαρα*, cuvînt de origine orientală, al cărui sens a fost corect definit de lexicografi: *haut de chausses, à l'usage des orientaux* 'idem' (BAILLY, s.v.), *loose trousers worn by Scythians* 'idem' (LIDDELL/SCOTT, s.v.)., cf. şi *chausses* (BJ). Interpretarea 'sandală', cf. *sandal* (GR.ENGL., SEPT.ENGL.2007), *Sandale* (SEPT.GERM.) nu este argumentată. În BIBL.1688: *îmbrăcăminte* (Dan. 3:21)/ *haină* (Dan. 3:28), cf. Ms. 4389: *nădragi*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

sárdiu sau **sárdion** s.n. (întrebuinţat şi ca adj.) Piatră semipreţioasă transparentă, de culoare roşie sau brună. Echivalează frecvent gr. *σάρδιον* 'idem' din *Septuaginta*. Împrumut după ngr. *σάρδιον*, cuvîntul este atestat pentru prima dată de DLR, s.v., în *Noul Testament de la Bălgrad* (1648).

sáta s. indecl. Unitate de măsurat cereale. Ocurenţă unică: *Aţi pus în ştiubeiu 20 de sáta şi s-au făcut 10 sáta ⌊de orzu⌋* (Ag. 2:17). Echivalează în context gr. *σάτα*, plural de la *σάτον*, cuvînt împrumutat din ebraică. Menţinut în BIBL.1688, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

satan (accent nemarcat) Duşman. Are patru ocurenţe, exclusiv ori în 3 Reg.11:14 şi 11:23-24, echivalînd gr. *σαταν* (cu accent nemarcat), din LXX, cuvînt pe care dicţionarele îl indică drept împrumut direct din ebraică, cu sensul 'enemy, adversary' (GR.ENGL., s.v.). După DLR, s.v. *satana*, forma de aici vine din franceză, în textele vechi fiind atestată exclusiv forma *satana* (< slavon. *сатана*).

savahá s. indecl. Ocurenţă unică: *De 18 coţi înălţimea a unui stîlpu; şi hothar preste el cel de aramă, şi înălţimea lui hothar, de 3 coţi; savahá şi roidii preste hothar prenpregiur - toate de aramă* (4Reg. 24:37). Împrumut contextual după gr. *σαβαχά*, transcriere a cuvîntului ebraic *sabacha* cu sensul de 'împletitură', cf. *Flechtwerk* 'idem' (SEPT.GERM.), *latticework* 'ornament în formă de grătar' (GR.ENGL., SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688 şi Ms.4368: *mreajă*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

savat s. indecl. (fără marcarea accentului) Sabat, numele celei de-a unsprezecea luni din calendarul iudaic (ianuarie-februarie). Împrumut contextual după gr. *Σαβάτ*, transcriere aproximativă a ebr. *shebat* 'idem'. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

savathar s. indecl. (fără marcarea accentului). Ocurenţă unică: *Şi ca acêstea - la stîlpul al doilea, ⌊şi roidii 100,⌋ preste savathar împregiur* (4Reg. 24:37). Corespunde în context gr. *σαβαχά* din *Septuaginta*. Forma de aici reprezintă rezultatul probabil al unei contaminări între gr. *χωθὰρ* şi gr. *σαβαχά*, unităţi foarte apropiate în context. V. supra, s.v. **hothar** şi **savahá**. În BIBL.1688: *mreajă*.

savec s. indecl. (fără marcarea accentului). Tufiş. Ocurenţă unică. *Căutîndu Avraam cu ochii lui, vădzu şi iată un berbêce prinsu într-un sádu savec de coarne* (Fac. 22:13). Expresia gr. *φύτος σάβεκ* din *Septuaginta* (reprodusă literal prin *sádu savec*)

reprezintă o structură tautologică, traducătorul dublînd echivalarea printr-un împrumut contextual după ebr. *sebak* 'tufiş', cf. BJ: *buisson* 'idem'. Interpreţii moderni procedează în aceeaşi manieră ca şi Milescu: *Strauch Sabek* 'tufiş sabec' (SEPT.GERM.), *a sabek plant* 'o plantă sabec' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688: *savec.* În Ms. 4389: *berbece.* Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

săbór sau **sobór** s.n. Mulţime de oameni strînşi cu un anumit scop; adunare, întrunire. Împrumut după slavon. ***съборъ*** sau ***соборъ***, cuvîntul este frecvent întrebuinţat în vechile texte româneşti. Cf. şi Munteanu 2008d: 64. 'flecar, bîrfitor', cf. engl. *Trifling, talkative, nonsensical* 'idem' (GR.ENGL.), germ. *Absurd* (SEPT.GERM.). Cf. şi Munteanu 2008d: 36 şi urm. În BIBL.1688: *bîrfealnic* 2Mac. 12:44)/ *bîrfitoare* (Iosip 5:11). Derivat de la vb. *rula*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

săglăsí, vb. intranz. A fi în armonie cu ceva. Echivalează în context gr. *συμφονεῖν* 'idem'. Ocurenţă unică: *Întru lêgea lui a săglăsi Israil* (Sir. 45:22). Împrumut după slavon. ***съгласити*** 'idem', cuvîntul nu este înregistrat în DLR. În BIBL.1688: *a lumina.*

sămărî́ vb. IV, refl. A se bucura, a fi voios. Ocurenţă unică: *Întru calea mărturiilor tale mă sămărîiu, ca spre toată avuţiia* (Ps. 118:14). În BIBL.1688: *mă desfătaiu.* Echivalează în context vb. gr. *τέρπω* 'idem' cf. *to be delighted, to have pleasure* 'a fi încîntat, a avea plăcere' (GR.ENGL., s.v.), *ich habe frohlockt* 'am jubilat; am fost în culmea bucuriei' (SEPT.GERM.), *I delighted* 'am fost încîntat' (SEPT.ENGL.2007). Neînregistrat ca atare în dicţionare, cuvîntul trebuie pus în legătură cu participiul *sămărît*, înregistrat în DLR, s.v., ca adjectiv, definit drept 'vesel, voios' şi atestat pentru prima dată în lexiconul slavo-român al lui Staicu Logofătul (jumătatea secolului al XVII-lea); etimologia este necunoscută. Cf. şi Ms. 4389: *mă voiu învăţa.*

sămắţ adj., s.m. Semeţ; arogant, plin de sine, trufaş. Cu o etimologie obscură, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi; cea mai veche atestare în DLR, s.v. *semeţ*, este din *Învăţăturile lui Neagoe Basarab* (prima jumătate a secolului al XVII-lea).

săptămînáre s.f. (sens probabil) Rînduială, organizare săptămînală. Ocurenţă unică: *La aceştia-s împărţêlele porţilor, la boiêrii celor tari, săptămînắri, ca şi fraţii lor, a sluji în casa Domnului.* (1.Paral. 26:12.) Echivalează în context gr. *ἐφεμηρίαι* 'division (of priests) for the daily service of the temple' (GR.ENGL., s.v.). Probabilă creaţie ad hoc, cuvîntul nu este atestat în DLR.

sărăimán s.m. Sărman. Împrumut după v. slav. ***сиромахъ*** (cu schimbarea sufixului!), cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *sărman*, cu forme sensibil diferite, în numeroase texte româneşti vechi, începînd cu *Palia de la Orăştie* (1582). Forma de aici, cu multe ocurenţe, este înregistrată în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei.

sărăimăníe s.f. Sărăcie. Ocurenţă unică: *Eu sînt şi nu iaste altă, nu voi şedea văduă, nici voi cunoaşte sărăimăniia!* (Is. 47:8). Cu forma *surumănie*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *sărmănie*, prima dată în *Noul Testament de la Bălgrad* (1648). În BIBL.1688: *sărăcie* cf. Ms. 4389: *sărăciia.* Derivată de la *sărăiman* + suf. *–ie*, forma de aici nu este înregistrată în DLR.

sărbá vb. I, tranz. A celebra, a sărbători. *Să vor sui pre an a să închina împăratului Domnului celui întrutotţiitor şi a sărba praznicul facerii colibilor* (Zah. 14:16). În BIBL.1688: *sărbá.* Moştenit din lat. *servare*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., deja în *Psaltirea Scheiană.* Cf. şi Ms. 4389: *prăznui.*

sătăciúne s.f. Ocurenţă unică: *Mêrge pren fără apă pustiiu şi pămînt rînduit întru sătăciuni şi adună cu mîinele neroada* (Parim. 9:12). În BIBL.1688: *seteciune*, cf. Ms. 4389: *secetă.*

săvái conj. Dacă (introduce o propoziţie condiţională). Ocurenţă unică: *Şi săvai de cătră împuţînarea vîrtutea să va opri a păcătui; dă va afla vrême, face-va rău* (Sir. 19:24). Echivalează în context gr. *ἐὰν* 'dacă'. Fraza corespondentă din *Septuaginta* este foarte fidel imitată: *καὶ ἐὰν ὑπὸ ἐλαττώματος ἰσχύος κωλυθῇ ἁμαρτεῖν, ἐὰν εὕρῃ καιρόν, κακοποιήσει.* Construcţie internă (*să* + *va* 'vrea'), cuvîntul *săvai* (adverb şi conjuncţie) este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi, cu valoarea condiţională de aici, cuvîntul fiind atestat de DLR, s.v., deja în *Palia de la Orăştie* (1582). În BIBL.1688: *săvái.*

săvîrşénie s.f. Îndeplinire; perfecţiune. Ocurenţă unică. *Vei lua de la berbêce grăsimea lui, şi grăsimea ce acopere pîntecele lui, … pentru că iaste săvîrşenie aceasta* (Ieş. 29:22). Echivalează în context gr.

τελείωσις 'idem'. Derivat de la vb. *săvîrşi* suf. *-enie* (întărit şi de slavon. ***съвръшеник***), cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., doar cu sensurile 'sfirşit' şi 'moarte'. În BIBL.1688: *săvîrşénie*, cf. Ms. 4389: *săvîrşire.* Cf. şi Munteanu 2008d: 74, 339.

săvîrşí vb. IV, tranz. şi refl. A (se) sfîrşi; duce la capăt, a realiza, a împlini. Împrumut după slavon. ***съвръшити***, cuvîntul este larg răspîndit în vechile texte româneşti, adesea în alternanţă cu *sfîrşi*.

săvîrşít s.n. Sfîrşit. Participiu substantivizat de la vb. *a săvărşi*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja la Coresi. Cf. şi Munteanu 2008d: 314.

scáfă s.f. Strachină, blid, căuş. Ocurenţă unică: *El fiĕrse fiertură şi dămică pîine în scafă* (Bel 1:40). Împrmut după ngr. *σκάφη,* cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă din cele mai vechi texte româneşti din secolul al XVI-lea. În BIBL.1688: *scáfă*.

scálă s.f. Punct vamal; port; tîrg. Ocurenţă unică: *Şi vei zice ii Sor, ceii ce lăcuiĕşte la întrarea mării, scălii năroadelor de la ostroave multe* (Iez. 27:3). Echivalează în context gr. *ἐμπόριον* 'idem'. Împrumut după ngr. *σκάλα,* ital. *scala,* cuvîntul este atestat de DLR, s.v., pentru prima dată într-un document de la 1634. În BIBL.1688: *scálă*, cf. Ms. 4389: *scală.*

scándală s.f. Capcană, laţ, cursă; piedică, obstacol. Ocurenţă unică: *Vor fi voao întru ţineri şi dumnedzăii lor vor fi voao întru scandală* (Jud. 2:3). Cuvîntul este glosat marginal prin: *piĕdică*. Echivalează în context gr. *σκάνδαλον* 'idem', cf. *Fallstrick* 'laţ, cursă' (SEPT.GERM.), *obstacle* 'piedică, obstacol' (SEPT.ENGL.2007). Împrumut după slavon. ***скандалъ*** şi ngr. *σκάνδαλον* , cuvîntul este atestat de DLR, s.v., cu forma de feminin, într-un document din anul 1652. În BIBL.1688: *scándală*, cf. Ms.4389: *zminteală.*

schíptru s.n. Sceptru. Corespunde în cele două contexte din *Septuaginta* gr. *σκῆπτρον* 'idem'. Împrumut după ngr. *σκῆπτρον* sau lat. *sceptrum*, cuvîntul este atestat pentru prima dată în DLR, cu forma de aici, la Grigore Ureche. Cf. şi Munteanu 2008d: 314.

scîrbélnic adj. Înclinat spre mînie, irascibil. Ocurenţă unică: *Dumnedzăul, cel ce dai izbîndire mie şi ai supus năroade supt mine, mîntuitoriul mieu dentru neprĕtenii miei scîrbĕlnici* (Ps. 17:51). Echivalează în context gr. *ὀργίλος* din *Septuaginta*, definit ca *inclined to anger* 'înclinat spre mînie' (GR.ENGL.), cf. (*vrăjmaşii miei*) *cei cu urgie* (BIBL.1688), *jährzornig* 'irascibil, arţăgos' (SEPT.GERM.), *irrascible* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Derivat de la *scîrbă* + suf. *–elnic*, cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., în texte din secolul al XVII-lea, dar nu cu acest sens. Cf. Ms. 4389: *mîniosi.*

scîrbí vb. IV, intranz., tranz. şi refl. A (se) întrista, a (se) supăra, a (se) mîhni. Împrumut după slavon. ***скръбѣти***, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti. Cf. şi Munteanu 2008d: 41.

scîrnăvíe s.f. Infamie, mîrşăvie, josnicie, ticăloşie. Derivat de la *scîrnav* + suf. *–ie*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja la Coresi.

scî́rbă s.f. Supărare, întristare, amărăciune. Împrumut după slavon. ***скръбь*** 'idem', cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

scî́rnă s.f. s.f. Excrement. Ocurenţă unică: *Întru balegă de scîrnă omenească le vei vîrî pre iale între ochii lor* (Iez. 4:12). Echivalează în context gr. *κόπρος* 'idem' din *Septuaginta.* Împrumut din slavon. ***скврънъ*** 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., în texte de la începutul secolului al XVII-lea. În BIBL.1688 şi Ms. 4389: *scîrnă.*

scî́rnav adj. Plin de scîrnă; murdar, scîrbos. Împrumut din slavon. ***скврънавъ*** 'idem', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., deja în *Psaltirea Şchaiană* şi la Coresi.

sclip s.n. Portic, colonadă (acoperită). Cuvîntul echivalează în numeroase contexte, de regulă, gr. *στοά* 'idem'. Împrumut din pol. *sklip*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *sclip*[2] pentru prima dată la Dosoftei.

scop s.m. Bărbat castrat; eunuc. Echivalează în sintagma *mai marele scopilor*, de cîteva ori în *Cartea profetului Daniel*, gr. *ἀρχιευνοῦχος* 'şeful eunucilor' din *Septuaginta.* Considerat un derivat postverbal de la vb. *scopi*, cuvîntul este atestat în DLR s.v. *scop*[1], exclusiv la Dosoftei.

scopí vb. IV, tranz. A castra. Împrumut după slavon. ***скопити*** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în *Codicele Todorescu* (secolul al XVI-lea).

scopít s.m. Bărbat castrat, eunuc. Derivat de la vb. *scopi*, cuvîntul este menţionat deja în *Anonymus Caransebensiensis,* din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

scorpídii s.n. pl. Dispozitiv de aruncat săgeţi. Ocurenţă unică: *Au pus acoló şi meşterşuguri şi*

aruncătoare de foc și aruncătoare de pietri și scorpídii, ca să să zvîrlească săgeți și praștii (1Mac. 6:51). Echivalează în context gr. *σκορπίδια*, forma de plural a gr. *σκορπίδιον* 'dispozitiv de aruncat săgeți', diminutiv de la *σκορπίος* 'scorpion', un hapax legomenon în *Septuaginta*. Cf. și SEPT.GERM.: *Skorpione zum Werfen von Pfailen* 'scorpioni pentru aruncat săgeți', SEPT.ENGL. 2007: *devices … shoot arrows* 'dispozitive de aruncat săgeți'. În BIBL.1688: *scorpídii*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. şi Ms. 4389: *scorpii*.

scórpiu (accentuat şi) **scorpíu** s.m. Scorpion. Împrumut contextual după gr. *σκορπίος* 'scorpion' din *Septuaginta*. Cuvîntul nu este înregistrat ca atare în DLR., nici s.v. *scorpion* (< fr. *scorpion*), nici s.v. *scorpie* (< slavon. **скорпиıа** 'idem').

scovárdă s.f. Scoveargă. Ocurență unică: *Împărți la tot nărodul ... cîte o bucată de carne și cîte o scovardă den tigaie* (2Reg. 6:19). Sintagma *scovardă den tigaie* echivalează în context. gr. *λάγανον ἀπὸ τηγάνου* 'prăjitură din tigaie'. Împrumut din v. slav. **сковрада** 'tigaie', cuvîntul este atestat de DLR, s.v., prima dată în BIBL.1688. Cuvîntul este menținut întocmai în Ms.4389.

scripí vb. IV, intranz. A sclipi. Ocurență unică: *Vedêrea lui era ca vedêrea aramei ce scripêște* (Iez. 40:3). Echivalează în context gr. *στλίβω* 'idem'. Forma de aici este atestată în DLR, s.v. *sclipi*, pentru prima dată la Dosoftei. În BIBL.1688: *sclipi*.

scripiciós adj. Sclipicios; sclipitor. Ocurență unică: *vin de la Helvon și lîni scripipicioase de la Mílit* (Iez. 27:18). Echivalează în context gr. *στίλβος* 'idem'. Derivată de la vb. *scripi* + suf. *–cios*, această formă a cuvîntului nu este atestată în DLR, s.v. *sclipicios*, ale cărui prime atestări sînt din dicționare de la începutul secolului al XIX-lea. În BIBL.1688: *sclipicioase*, cf. Ms.4389: *sclipitoare*.

scripíre s.f. Sclipire. Ocurență unică: *Bine s-au făcut spre scripire, bine să făcu spre junghêre* (Iez. 21:15). Echivalează în context gr. *στίλβωσις* 'idem'. Derivată de la vb. *scripi*, această formă a cuvîntului nu este atestată în DLR, s.v. *sclipire*, a cărui primă atestare este la Ioan Budai-Deleanu. În BIBL.1688: *sclipire*.

scrîşcá sau **scrîşcá** vb. IV, intranz. (despre dinți) A scrîşni. Derivat de cu pref. *s-* de la vb. *crîșca*, cuvîntul este atestat pentru prima dată de DLR, s.v., într-un document din secolul al XVI-lea.

scrîşcá, **scîrşcá** sau **şcîrşcá** vb., IV, intranz. A scrîşni (mai ales despre dinți). Derivat probabil de vb. *cîrșca* + pref. *s-*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în texte din prima jumătate a secolului al XVI-lea.

scrîşcáre s.f. Scrîşnet. Ocurență unică: *Și m-am mîntuit după mulțimea milei și numelui tău, dentru scrîșcări gata la mîncare* (Sir. 52:4). Derivat de la vb. *scrîșca*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei. În BIBL.1688: *scrîșnire*, cf. Ms.4389: *zbieret*.

sefim v. supra, s.v. **esefim**.

serseroth s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *σερσερώθ*, transcriere aproximativă în *Septuaginta* a ebr. *serseroth*, cu sensul 'lanțuri', cf. engl. *chains* 'idem' (GR.ENGL., s.v., SEPT.ENGL.2007, în notă de subsol), *kettenförmige Schmuckbänder* 'benzi ornamentale în formă de lanțuri' (SEPT.GERM.). Ocurență unică: *Și făcu serseroth întru Davir și puse preste căpețêlele stîlpilor și făcu roidioare 100* (2Paral. 3:15). În BIBL.1688: *lănțușă*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

sfeşteni vb. IV, intranz. A îndeplini slujba de preot. Echivalează în context gr. *ἱερατεύω* 'idem', cf. *to performe the office of a priest* 'idem' (GR.ENGL.), *im Heiligtum Dienst zu verrichten* 'idem' (SEPT.GERM.). Ocurență unică: *Și pre Aaron și pre fiii lui vei unge și vei sfinți pre ei, ca să-mi sfeștenească mie* (Ieş. 30:30); în BIBL.1688: *ca să-mi preoțească mie*. Cf. Ms. 4389: *să junghe mie*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Poate fi pus în relație cu subst. *sfeștenic*, înregistrat la SCRIBAN, s.v., cu sensul 'preot', după slavon. **свѧщєникъ**.

sfîrlitúră s.f. Aruncare (a unei sulițí, săgeți etc.). Echivalează în context gr. *βολίς* 'idem' din *Septuaginta*. Ocurență unică: *Ca turnul David — grumazul tău, cel clădit la Thalpioth, 1000 de scuturi spînzurați sînt pre el; toate sfîrlitúrile tarilor* (Cînt. 4:4). În BIBL.1688: *svîrliturile*. Variantă fonetică a lui *zvîrlitură* (derivat de la *zvîrli* + suf. *–tură*), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei. Cf. Ms. 4389: *săgețile*.

shin s.m. Mastic, arbore de la care se obține o rășină specială (*Pistacia lentiscus*). Echivalează în context gr. *σχῖνος* 'idem', cf. GR.ENGL.: *mastic tree* 'idem', *mastich* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Ocurență unică: *Spune supt ce copaci ai văzut pre ei*

împreunîndu-să între sine?" Şi el dzise: „Supt shin!" (Sus. 1:53). Într-o notă de subsol, în SEPT.GERM. se dă explicaţia că în originalul grecesc se produce un joc de cuvinte între numele masticului (σχῖνος) şi forma verbală *σχίζει* 'se separă; se desparte în două'. În BIBL.1688: *shin*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

sícheră s.f. Băutură alcoolică obţinută din fructe; cidru. Împrumut livresc după slavon. **сикєра**, ngr. *σίκερα*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., prima dată în *Noul Testament de la Bălgrad* (1648). Cf. şi Munteanu 2008d: 81.

síclu s.n. Unitate de măsură pentru greutate, echivalentă cu aprox. 6 grame. Împrumut livresc după lat. *siclus*, slavon. **сиклъ**, ngr. *σίκλος*, cuvîntul apare prima dată, după DLR, s.v., în *Palia de la Orăştie* (1682). Cf. şi Munteanu 2008d: 105.

sílă s.f. Putere. Împrumut după v. slav. **сила** 'idem', cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti cu acest sens primar.

silítră s.f. Substanţă minerală folosită la fabricarea săpunului (nitrat de potasiu). Ocurenţă unică: *Te vei spăla cu silitră şi vei înmulţi ţie iarbă* (Ier. 2:22). Echivalează în context gr. *νίτρον* 'pulbere pentru spălat; mineral folosit la fabricarea săpunului' (GR.ENGL.), cf. *nitre* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *Soda* 'idem' (SEPT.GERM.). Cea mai veche atestare în DLR, s.v. *silitră*, pentru acest cuvînt, este acest context din BIBL.1688, ceea ce justifică cu greu etimologia multiplă propusă: din rus. *selitra,* pol. *salitra,* sb. *šălitra,* fr. *salitre*. Cf. şi Ms. 4389: *selitră*.

sî́lnic sau **sî́lnec** adj., s.m. şi s. f. Silnic; puternic; autocrat, tiran. Împrumut livresc după slavon. **сильнъ**, cuvîntul este frecvent întrebuinţat în vechile texte româneşti.

silnicíe s.f. Faptul de a stăpîni; domnie. Echivalentul din *Septuaginta* este gr. *δυναστεία*, explicat de lexicografi ca atare, cf. GR.ENGL.: *lordship, domination* 'idem'. Cu o unică ocurenţă, cuvîntul glosează, într-o notă marginală, la forma de plural *silniciile,* subst. *domniile* din text (3Reg. 16:5). Cf. şi SEPT.ENGL.2007: *acts of domination*. Derivat de la adj. *silnic* + suf. *–ie*, cuvîntul ca atare este atestat în DLR, s.v., doar în texte de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea; sensul de aici nu este înregistrat. În BIBL.1688: *domnie*, cf. Ms. 4389: *împărăţiia*.

sî́lţă s.f. Laţ. Ocurenţă unică: *Ascunsă iaste în pămînt funiia lui, şi sîlţa lui — pre cărări* (Iov. 18:10). Echivalează în context gr. *σύλληψις* 'prindere, capturare', cf. *capture* 'idem' (GR.ENGL., SEPT. ENGL.2007), *Ergreifung* 'idem'. Împrumut după ucr. *сильце*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., exclusiv la Dosoftei. În BIBL.1688: *cursă*.

sîmceá s.f. Smicea, vîrf, extremitate. Ocurenţă unică: *Şi de 5 coţi aripa a unui heruvim şi 5 coţi aripa lui a doao, 10 cu cotul den sîmceaoa áripii lui pînă la sîmceaoa áripii lui* (3Reg. 6:24). Echivalează în context gr. *μέρος* 'parte', aici 'extremitate, sfîrşit', cf. *Ende* 'idem' (SEPT.GERM.), *tip* 'vîrf' (SEPT.GERM.). Moştenit din lat. **summicella*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *smicea*, pentru prima dată la Varlaam. În BIBL.1688: *sîmceá*, cf. Ms. 4389: *sfircul*.

sî́ngiuri (şi, rar, **sî́ngeruri** sau **sî́ngere**) s.n. pl. Sînge; fapte sîngeroase. Echivalează în context gr. *αἵματα*, un plural cu sensul generic de 'fapte sîngeroase, crime'. Formă arhaică de plural a subst. *sînge* (< lat. *sanguen*), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă din textele rotacizante.

sînguri vb. I, intranz. A trăi singur. Ocurenţă unică: *Bdenuii şi mă făcuiu ca pasărea ce sîngurêşte pre pod* (Ps. 101:8). Echivalează în context gr. *μονάζω*, un hapax legomenon în *Septuaginta*, cu sensul de aici, cf. *to live alone* 'idem' (GR.ENGL., s.v.). În BIBL.1688. *singur*. Cuvîntul pare o creaţie lexicală spontană, nefiind înregistrat în dicţionarele limbii române.

şiníc s.n. Măsură pentru grîne, cu capacitatea aproximativă între 1,25 litri şi 136 litri. Împrumut după turc. *şinik*, bulg. *шиник*, scr. *šinik*, cuvîntul are ca primă atestare în DLR, s.v., aceast context din BIBL. 1688.

şip s.n. Recipient de păstrat lichide preţioase, flacon. Împrumut probabil după magh. *síp*, cuvîntul este atestat pentru prima dată de DLR, s.v., în BIBL.1688.

sîrg s.n. (în expresia *de sîrg*) Grabă, repeziciune. Împrumut după magh. *szorog*, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

sîrguí vb. IV, intranz. şi refl. A se grăbi. Derivat verbal de la *sîrg*, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

sîrguiálă s.f. Grabă. Derivat verbal de la *sîrgui* + suf. *–eală*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Nicolae Costin.

sîrguitór adj., s.m. şi f. (Persoană) care se grăbeşte.

Derivat de la *sîrgui* + suf. *–tor*, cuvîntul nu este înregistrat cu sensul de aici, în DLR, s.v.

sirínă s.f. Sirenă; făptură fabuloasă în mitologia grecilor, cu chip de femeie şi corp de peşte. Împrumut livresc după ngr. *σειρήν*, lat. *siren*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei şi la Cantemir.

sméren sau **smérin** adj. Smerit; supus, modest; sfios. Împrumut după slavon. ***смѣренъ*** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată într-un document de la 1618.

smídă s.f. Grindină. Avînd o etimologie obscură, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în *Psaltirea Scheiană*, la Dosoftei şi la Cantemir.

sminteálă s.f. Tulburare, nebunie, alienare; pagubă, neajuns; greşeală. Derivat de la vb. *sminti* + suf. *–eală*, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

sminti vb. IV, intranz., tranz. şi refl. A se tulbura, a înnebuni; a împiedica (pe cineva să facă ceva); a greşi. Un împrumut după v. slav. ***съмѧсти***, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

smîrdă sau **zmîrdă** s. f. Necurăţenie, murdărie; urîţenie. Împrumut din slavon. ***смрьдъ*** 'idem', cuvîntul este atestat ca substantiv în DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688.

smirít s.n. (În expresia *piatra smiritului*, menţinută şi în BIBL.1688) Rocă metamorfică formată din granule fine. Echivalează în context gr. *σμιρίτης* 'idem', cf. *emery stone* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *smyrite stone* 'idem' (GR.ENGL.), *Schmiergelsteine* 'idem' (SEPT.GERM.). Ocurenţă unică: *Hicaţii lui — scuturi de aramă şi legătura lui — ca piatra smiritului* (Iov. 41:7). Cu acest context din BIBL.1688, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., dar etimologia indicată este greşită.

smírnă sau **zmírnă** s.f. Răşină obţinută de la unul din arborii din genul *Styrax*, care, prin ardere, răspîndeşte un miros plăcut. Împrumut după slavon ***смирьна***, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

smîrdă sau **zmîrdă** s.f. Murdărie. Împrumut după slavon. ***смрьдъ***, cuvîntul este atestat pentru prima dată în DLR, s.v. *smîrd*, în BIBL.1688.

soam (fără marcarea accentului) s. indecl. Împrumut contextual după gr. *σωάμ* din SEPT.FRANKF. (în alte ediţii ale *Septuagintei: σοόμ*), transcriere aproximativă a unui cuvînt ebraic denumind o piatră semipreţioasă neidentificată, probabil onix. Ocurenţă unică: *După toată putêrea, am gătit la casa Dumnedzăului mieu aur, argint, aramă, fier, lêmne, pietri soam şi a împlerii, pietri scumpe şi de multe fêliuri* (1Paral. 29:2). Cf. *stones soom* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *Soom-Steine* 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *soam*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. Ms. 4389: *marmură*.

sobór, v. **săbór.**

sofer (fără marcarea accentului) s. indecl. Împrumut contextual după gr. *σωφὲρ* din SEPT.FRANKF., transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *shophar* desemnînd 'cornul berbecului' (întrebuinţat ca instrument muzical). Ocurenţă unică: *Şi tot Israil suind săcriiul făgăduinţei Domnului cu semnu şi cu glas sofer şi cu trîmbiţe şi cu ţimbale* (1Paral. 15:28). Cf. GR.ENGL.: *ram's horn* 'idem', *Sopher*, în notă: *widderhorn* 'idem'. În BIBL.1688: *sofer*. Cf. Ms. 4389: *sunete de minune*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

sofir s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *σωφεὶρ*, o confuzie în SEPT.FRANKF. cu numele biblic *Ofir* (gr. *Ὠφὶρ*), ţinut reputat pentru bogăţia sa în aur. Ocurenţă unică: *Şi nu să va ţinea cu aur sofir, cu ónih cinstit şi zamfir* (Iov 28:16). În BIBL.1688: *lui Sofir*, în Ms. 4389: *sunete de minune*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

somnoroşá vb. I, intranz. A somnola, a dormita. Cuvîntul apare în două contexte apropiate: a. *somnoroşá sufletul mieu de trîndăvie*, cf. BIBL.1688: *adormită sufletul mieu de trîndăvie* şi Ms. 4389: *adormiia sufletul mieu de trîndăvie* (Ps. 118:28); b) *nu va somnoroşa, nici va adormi cela ce păzêşte pre Israil*, cf. BIBL.1688: *nu va dormita, nici va adormi cela ce păzêşte pre Israil* şi MS.4389: *nu va aţipi, nici va adormi cela ce păzêşte pre Israil* (Ps. 120:4). În Ms.45, cuvîntul din text este glosat de fiecare dată marginal prin *adurmitá*, respectiv *adormita*. Echivalentele greceşti din *Septuaginta* sînt verbele *στάζω* 'to drop, to trinckle, to stream' (GR.ENGL., s.v.), respectiv *νυστάζω* 'to be half asleep, to doze, to slumber' (ibidem, s.v.). Cf. şi *schläfrig werden* 'idem', respectiv *schlummern* 'idem' (SEPT.GERM.). În DLR constatăm o interesantă „lacună sistemică": verbul *somnoroşa*, un evident derivat verbal de la *somnoros*, nu este înregistrat ca atare, deşi cuvintele din „familia" sa lexicală (*somnoroşeală, somnoroşie, somnoroşare*) sînt înregistrate cu atestări din primele decenii ale

secolului al XIX-lea.

sorb s.n. Vîrtej de apă. Echivalează gr. *δίνη* 'idem' din SEPT.FRANKF., cf. *wirlwind* 'idem' (GR.ENGL.). Ocurență unică: *Carea dentr-amîndoao, nu sorbul lui va stropși pre voi* (Iov 13:11). În BIBL.1688 apare sinonimul mai transparent *vultoarea*. Derivat postverbal de la *a sorbi*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., abia în unele dicționare de la începutul secolului al XIX-lea.

soțietáte s.f. Societate. Cuvîntul merită un scurt comentariu, deorece pare să reprezinte prima atestare absolută a acestui important cuvînt în limba română, în DLR, s.v. *societate*, cele mai vechi atestări fiind din texte de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Creatorul termenului, traducătorul inițial sau revizorul său moldovean, a efectuat un împumut după lat. *societas*, -tis, procedînd poate și analogic, prin derivare de la *soție* 'asociat, partener' (s.m. în limba veche) + suf. *–ă*(*e*)*tate*. Reacția față de acest neologism a revizorilor ultimi ai textului, cărturarii de la București, a fost, de fiecare dată, surprinzătoare. Iată, mai întîi, cele trei contexte, veritabile loca oscura, în textul primar al *Septuagintei*: a) *Sufletul … va minți cătră aproapele-și, au întru zălojire, au pentru soțietate, au pentru jeac* (Lev. 6:2). Sintagma echivalentă din SEPT.FRANKF. este gr. *περὶ κοινωνίας*, interpretată de exegeții moderni drept o referire la relație patrimonială, mai precis la o 'proprietate comună', cf. *wegen gemeinsamen Eigentums* 'din cauza unei proprietăți comune' (SEPT.GERM.), *regarding joint ownership* 'privitor la o proprietate asociativă' (SEPT.ENGL.2007). Altă interpretare posibilă: *sign of fellowship, gift, contribution* 'semn de asociere, dar, contribuție' (GR.ENGL.). În BIBL.1688, sintagma *pentru soțiire* reprezintă o transpunere globală, cuvîntul *soțiire* fiind înregistrat în DLR cu sensul 'asociere', cu acest citat din BIBL.1688, dar și cu unul mai vechi, dintr-un document de la anul 1652. b) *Acêstea dzice Domnul: Să nu întri la soțietatea lor și să nu mergi să te bocești și să nu plîngi pre ei* (Ier. 16:4). Sintagma echivalentă din SEPT.FRANKF. este gr. *εἰς θίασον αὐτῶν,* interpretată de exegeții moderni drept o referire la un ritual păgîn specific: *their revel* 'orgia lor' (SEPT.ENGL.2007), *mourning fest* 'festivitate funebră' (GR.ENGL.), sau la o asociere pe baze religioase: *Kultgemeinde* 'comunitate cultuală' (SEPT.GERM.). Prin opțiunea *în danțul lor* (BIBL.1688), revizorii de la București au făcut apel la unul dintre sensurile comune ale gr. *θίασος*, acela de 'sărbătoare; dans' (cf. BAILLY, s.v.). c) *Crescu mai tare pentru soțietátea hrănii* (Iosip 13:22). În sintagma corespondentă (gr. *διὰ συντροφίας*) din *Septuaginta*, subst. *συντροφία*, literal 'împreună hrănire' (calchiat prin *soțietatea hrănii*!), desemnează în mod generic (despre un grup de oameni) faptul de a fi educați împreună, cf. *common education* 'educație comună' (GR.ENGL.), *gemeinsames Aufwachsen* 'creștere, educație comună' (SEPT.GERM.), *common nurture* 'hrănire, îngrijire, educație comună' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688 ne întîmpină o gravă (și amuzantă!) eroare de lectură a revizorilor (sau a vreunui copist!), care au crezut că sintagma *pentru soțietatea hrănii* din manuscrisul originar trebuie transcrisă *pentru soțiia ta te hrăniiu.* Cf. și Munteanu 2008d: 106 și urm.

spodobí vb. IV, tranz. și refl. A se arăta demn (de ceva), a se învrednici. *Aceia nu numai de cătră oameni să lăudară, ci și dumnezăiască parte să spodobiră* (3Mac. 18:3). Împrumut după slavon. **сподобити**(**сѧ**) 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în documente de la jumătatea secolului al XVI-lea și la Coresi.

spóncă s.f. (Mai ales la formele de plural *sponce* sau *sponci*) Copcă, agrafă. Considerat un împrumut după ucr. *шпонька*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată într-un document din anul 1741.

stácti (accentuat și **stactí)** s. indecl. Stactie; ulei de mirt. Împrumut contextual după gr. *στακτή* 'idem' din *Septuaginta*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *stactie*, cu varietăți formale diferite, în psaltirile rotacizante din secolul al XVI-lea, ca împrumut după slavon. **стакти** sau ngr. *στακτή*.

stărnutáre s.f. Strănutare. Ocurență unică: *Întru stărnutarea lui va luci lumină și ochii lui — chip de luceafăr* (Iov.41:10). Echivalează gr. *πταρμός* 'idem', cf. GR.ENGL.: *sneezing* 'idem'. Cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *strănutare*, cu acest loc din BIBL.1688.

stávăr s.n. Stabilitate, statornicie. Ocurență unică: *Și săpătură prestă iale și prestă ușile bisêricii heruvim și finici spre săpătura sfintelor și de stavăr lêmne despre fața lui elam pre denafară* (Iez. 41:25). În cadrul sintagmei *de stavăr lêmne,* locuțiunea adjectivală *de*

stavăr echivalează în context adj. gr. *σπουδαῖος* din sintagma *σπουδαῖα ξύλα*, cf. *kostbares Holz* 'lemn preţios' (SEPT.GERM.), *excellent wood* 'lemn foarte scump' (SEPT.ENGL.2007). Cf. şi GR.ENGL., unde gr. *σπουδαῖος* este prezentat drept un hapax legomenon în *Septuaginta* şi definit prin *worth serious attention, excellent* 'demn de cea mai mare atenţie, excelent'. Revizorii de la Bucureşti au preferat o soluţie mai transparentă din punct de vedere semantic: *lêmne de treabă* (BIBL.1688). În DLR, s.v. *stavăr*, sîntem informaţi că deopotrivă cuvîntul ca atare, cît şi expresia *de stavăr*, sînt atestate doar la Dosoftei şi într-o serie de vechi dicţionare; etimologia cuvîntului este obscură.

stărnutáre s.f. Strănutare. Ocurenţă unică: *Întru stărnutarea lui va luci lumină şi ochii lui — chip de luceafăr* (Iov.41:10). Echivalează gr. *πταρμός* 'idem', cf. GR.ENGL.: *sneezing* 'idem'. Cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *strănutare*, cu acest loc din BIBL.1688.

stejí, vb. IV, tranz. A grăbi; a alunga. Ocurenţă unică: *Şi văzu împăratul că-l stejesc pre el foarte* (Bel 37). Cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în psaltirile rotacizante din secolul al XVI-lea, la Coresi, Varlaam şi Dosoftei; etimologia este necunoscută. Cf. şi Munteanu 2008d: 189.

stémă s.f. Coroană. Cu acest sens primar, ca împrumut livresc după slavon. **стема**, ngr. *στέμμα* sau lat. *stemma*, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti. Cf. şi Munteanu 2008d: 218.

stépenă s.f. Treaptă, etapă; rang. Împrumut după slavon. **степень**, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

stideálă s.f. Sfială. Derivat de la vb. *stidi* + suf. –*eală*, cuvîntul este atestat în DLR pentru prima dată la Dosoftei.

stidí vb. IV, refl. A se sfii. Împrumut după slavon. **стидѣтисѧ** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată într-un text de pe la 1630.

stidínţă s.f. Sfială; (aici) ruşine, ocară. Ocurenţă unică: *Dzua ruşinea mea den preajma mea iaste, şi stidinţa obrazului mieu mă acoperí* (Ps. 43:17). Echivalează în context gr. *αἰσχύνη* definit prin *shame, dishonour, disgrace* 'ruşine, dezonoare, ocară' (GR.ENGL.), cf. *Schande* 'idem' (SEPT.GERM.), *shame* 'ruşine' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688 şi Ms.4389: *ruşine*. În DLR, s.v., cea mai veche atestare a cuvîntului (derivat de la vb. *stidi*) este din Varlaam.

stínghe sau **stî́nghe** s.f. Stinghie; parte a piciorului, la om şi la animale, desemnînd de obicei locul unde se îmbină femurul cu oasele bazinului; regiune inghinală. Glosat de cîteva ori marginal prin *coapsă*. Cu această valoare semantică, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *stinghie*, pentru prima dată în *Pravila* lui Vasile Lupu din 1646; etimologia cuvîntului este obscură. Cf. şi Munteanu 2008d: 82.

stîjíre s.f. Faptul de a grăbi, faptul de a alunga; v. supra, s.v. **stejí**. Ocurenţă unică: *Concenire şi stîjire va face preste toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul* (Sof. 1:19). Echivalează în context gr. *σπουδή* definit de lexicografi prin *haste, hurry; zeal, diligence, effort* 'grabă, pripă; zel, silinţă, efort' (GR.ENGL.). Unii interpreţi preferă o formulare sintetică: *ein schnelles Ende* 'un sfîrşit rapid' (SEPT.GERM.), *a swift end* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Derivat nominal de la vb. *stîji* (*steji*), cuvîntul nu este înregistrat în DLR. În BIBL.1688: *sîrguire*. Cf şi Ms. 4389: *sfîrşanie.*

stîlpáre s.f. sau **stîlpáriu** s.n. Ramură verde înfrunzită, întrebuinţată în unele ritualuri cultice. Derivat probabil de la subst. *stîlp* (< slavon. **стлъпъ** 'idem'), cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

stîlpíre s.f. Stîlp; stelă. Ocurenţă unică: *Şi încă preste el iaste al dzêcelea şi iarăşi va fi la pradă, ca terivinthul şi ca ghinda cînd va cădea dentru ghioacea ei; sămînţă sfîntă — stîlpirea ei* (Is. 6:13). Echivalează în context gr. *στήλωμα* din SEPT.FRANKF., într-o secvenţă care nu se găseşte în alte ediţii ale *Septuagintei.* Pentru sens, cf. BAILLY, s.v.: *stèle dressée* 'stelă înălţată'. În BIBL.1688: *stîlpíre.* Cu această întrebuinţare, cuvîntul nu este înregistrat în DLR, s.v. *stîlpire.*

stî́nghe, v. **stínghe.**

stînghecí vb. IV, intranz. A şchiopăta. Ocurenţă unică: *Şi răsări soarele cîndu trecu Chipul lui Dumnedzău; iară el stînghecea cu stînghea lui* (Fac. 32:31). Contextul corespondent din SEPT.FRANKF. este gr. *ἐπίσκαζε τῷ μηρῷ αὐτοῦ*, literal: 'şchiopăta din coapsa lui', cf. *er ... hinkte von seiner Hüfte* 'idem' (SEPT.GERM.), *he was limping upon his thigh* 'idem'. Revizorii de la Bucureşti păstrează verbul, atribuindu-i o valoare tranzitiv-factitivă: *stîngăciia coapsa lui* (BIBL.1688); citatul acesta este dat în DLR, s.v.

stîngăci, ca primă atestare a cuvîntului (derivat probabil de la *stîngaci*). În Ms. 4389: *şchiopa.*

ştiopít s.n. Scuipat. Ocurenţă unică: *De sînt toate limbile ca o picătură de la cadă şi ca o plecare de cumpănă s-au socotit şi ca ştiopitul să vor socoti* (Is. 40:15). Echivalează în context gr. *σίελος* 'scuipat', cf. GR.ENGL.: *spittle* 'idem'. Variantă a subst *scupit* (< vb. *stupi*), cuvîntul are în DLR, s.v. *scupit*, drept primă atestare, un citat din Cantemir. În BIBL.1688: *scuipit.*

stirásc s.n. (lemn de) Stirax) Ocurenţă unică: *Şi luă Iacov şie toiag de stirascu vêrde, şi de nucă şi de paltin şi le beli pre înse Iacov belituri albe* (Fac. 30:37). În contextul din *Septuginta* (*ῥάβδον στυρακίνην χλωρὰν*), adj. gr. *στυράκινος* se referă la unul din arborii din care se obţine smirna (*Syrax*), cf. *made of the wood, of the storax tree* 'făcut din lemn de la arbiorele stirax'. Cuvîntul este menţinut în BIBL.1688 (*toiag de stirac vêrde*), context citat în DLR, s.v. *stirax*, ca primă atestare a cuvîntului; trimiterea la un etimon latin şi unul francez este, însă, eronată. Cf. şi Ms. 4389: *sturac.*

stîrc s.m. Pasăre migratoare înrudită cu barza; bîtlan (*Ardea cinerea*). Împrumut din v. slav. ***стръкъ***, cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., cu această primă atestare din BIBL.1688.

stobór s.n. Sobor (formă rară şi regională). Ocurenţă unică: *Căci mai mult dentru stobor nu s-au curăţit şi leviţii era mai mulţi a jirtvui fasec la tot cela ce nu putea a să curăţi Domnului* (1Paral. 30:17). În BIBL1688: *adunare.* V. supra, s.v. **sobor**.

stocí vb. IV, tranz. A stoarce. *Pentru că săgeţi de la Domnul în trupul mieu sînt, cărora mîniia lor îmi stocêşte sîngele; cînd voi încêpe a grăi mă împung pre mine* (Iov 6:4). În DLR, s.v., cea mai veche atestare a cuvîntului (împrumut după v. slav. ***источити*** 'idem') este acest pasaj din BIBL.1688.

strájniţă s.f. Turn de strajă. Ocurenţă unică: *Şi zidi cu iale împăratul Asá tot muntele Veniamin şi strajniţă* (3Reg. 15:22). În DLR, s.v., cuvîntul (împrumut după pol. *straznica*) unica atestare este pasajul corespondent din BIBL. 1688. Cf. Ms. 4389: *străjile.*

strîmciunáre s.f. Zdruncinătură; rană produsă prin zdrobire. Echivalează în context gr. *μώλωψ* 'idem', cf. GR.ENGL.: *stripe* 'dungă', *bruise* 'rană'. Ocurenţă unică: *De la picioare pînă la cap nu iaste întru el întregăciune, nici rană, nici strîmciunare, nici zgaibă înflată* (Is. 1:6). În BIBL.1688: *strîmciunáre.* Cu forma de aici dar cu sensul general de 'zguduire, tulburare', cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *zdruncinare*, la Dimitrie Cantemir; derivat nominal de la vb. *stuncina.* Cf. Ms. 4389: *vătămătură.*

strînciuná vb. I, tranz. A zdruncina; a zgudui, a tulbura. Echivalează în context vb. gr. *στροβέω*, explicat prin *to distract* 'a distruge, a tulbura' sau prin *to distress* 'a necăji, a supăra' (GR.ENGL.). Ocurenţă unică: *Nu frica mea te va strînciuna, nice mîna mea grea va fi preste tine* (Iov 33:7). În BIBL.1688: *struncina.* Cea mai veche atestare în DLR, s.v. *zdruncina*, chiar cu forma de aici, este la Cantemir; etimologie necunoscută.

strînciunătúră s.f. Zdruncinătură; rană produsă prin zdrobire. V. supra, s.v. **strîmciunáre**. Derivat de la vb. *stuncina* + suf. *–ătură*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *zdruncinătură*, în BIBL.1688 şi definit prin 'cicatrice'.

ştuipí sau **ştiopí** vb. IV, tranz. A scuipa. Formele de aici sînt variante ale verbului *a stupi* (< lat **stupire*); cea mai veche atestare a vrebului *a stupi* în DLR, s.v., este din Cantemir.

stupínă s.f. Locul unde sînt aşezaţi stupii de albini; prisacă. Derivat de la subst. *stup* (< ngr. *στόπος*) + suf. *–ină*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în *Pravila de la Govora* (1640).

suiér s.n. Şuier; zgomot scos de animale. Unică ocurenţă: *Pentru căci şedzi mie întru mijlocul mosfetham ca să asculţi suiérile acelor ce să scoală la ale lui Ruvim, mari cercetări ale inemii* (Jud. 5:16). În grafia ***сȣéриле***, avem probabil de-a face cu o probabilă grafie defectuoasă pentru *şuierile*, cf. gr. *συρισμός* 'şuierat; behăit' din SEPT.FRANKF., în contextul respectiv. În BIBL.1688: *şuierătură.* În DLR, s.v. *şuier* (derivat verbal de la *a şuiera* (< lat *sibilare*), cele mai vechi atestări ale cuvîntului sînt în dicţionare şi texte de la începutul secolului al XIX-lea. Cf. Ms. 4389: *suirile.*

susáiu s.n. Plantă ierboasă comestibilă; probabil un soi de salată (*Lactuca serriola*). Unică ocurenţă: *Şi vor mînca carnea, întru aceasta noapte, friptă la foc, şi azime cu susaiu vor mînca* (Ieş. 12:8). Într-o notă marginală în manuscris găsim explicaţia: *lăptuci.* Echivalentul contextual din *Septuaginta* este gr. *πικρίς* literal '(iarbă) amară', cf. *bitter herbs* 'ierburi amare' (GR.ENGL., SEPT.ENGL.2007), *Bitterkräuter* 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *papadie*, dar în Ms. 4389: *susaiu.* Cuvînt cu etimologie obscură, *susai* este înregistrat de

DLR, s.v., în texte de la începutul secolului al XIX-lea.

şuvăít adj. Şovăit; (despre drumuri, cărări etc.) cotit, şerpuit, întortocheat; fig. strîmb, necinstit. Recurenţă unică: *A să întoarce tribuie dentru calea şuvăită şi rea* (Parim. 22:14). În contextul originar al *Septuagintei*, echivalentul este adj. gr. *σκολιός* 'cotit, întortocheat', cf. *crooked, winding* 'idem' (GR.ENGL.), *krumm und böse* 'întortocheat şi rău' (SEPT.GERM.), *crooked and bed* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). În BIBL.1688 şi Ms.4389: *şovăit*. În DLR, s.v. *şovăit*, cea mai veche atestare a cuvîntului (derivat de la vb. *şovăi* < (probabil) v. slav. ***шавати***), cu forma şi înţelesul de aici, este din Dimitrie Cantemir.

tal s.m. Tar. Veche unitate de măsură pentru greutăţi. Două ocurenţe: *După acêstea, au trimis Símon pre Numinéu la Rîm, avînd scut de aur mare, trasul tali 1000, ca să întărească cătră ei ajutoriul* (1Mac. 14:24). *Şi aduseră scut de aur, de tali 1000* (1Mac. 15:18). În BIBL.1688, în ambele locuri apare *1000 de mnas*, iar în Ms.4389: *1000 de mnáse*, respectiv: *1000 de mnáse*. În SEPT.FRANKF. şi în alte ediţii ale *Septuagintei*, apare gr. *μνᾶ*, la pluralul genitivului partitiv: *μνῶν*, reprodus prin împrumut contextual în BIBL.1688 şi Ms. 4389 (vezi şi supra, s.v. *mnas*). Este vorba despre unitatea de măsură pentru greutăţi numită de obicei mină (cf. SEPT.ENGL.2007: *1000 minas*, SEPT.GERM.: *1000 Minen*), cu o valoare nominală de 100 de drahme. Forma de plural *tali* poate fi o greşeală de copist, aşa încît apropierea de s.n. *tar* (< magh. *tár*), definit în DLR, s.v., drept 'veche unitate de măsură pentru greutăţi egală cu 125 de ocale' nu poate fi evitată. Cuvîntul *tar*, pl. *taruri* sau *tare* este bine reprezentat în textele din secolul al XVI-lea.

talánd s.n. Monedă de aur sau de argint cu valoare variabilă. Împrumut după ngr. *τάλαντον*, slavon. ***талантъ*** 'idem', cuvîntul apare în texte încă de la Coresi (cf. DLR, s.v. *talant*). Cf. şi Munteanu 2008d: 221.

tártar (accentuat şi **tartár**) s.n. Infern. *Şi venind la munte încolţurat, au făcut veselie celor cu 4 picioare întru tartar* (Iov 40:15). *Socotêşte marea ca o ştêrgere şi pre tartárul beznii ca pre un rob* (Iov 41:24). Echivalează în context gr. *τάρταρος* 'idem' din SEPT.FRANKF. Împrumut după slavon. ***тартаръ*** şi ngr. *τάρταρος* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă în texte din secolul al XVI-lea. În BIBL.1688 şi Ms.4389: *tartar*.

táşcă sau **teáşcă** s.f. Geantă (de piele sau de pînză), purtată pe umăr sau în mînă. Împrumut după ucr. *ташка*, magh. *táska*, cuvîntul este atestat în DLR pentru prima dată la Dosoftei.

terevínthu sau **terivínth** s.m. Terebint; arbore răşinos (*Pistacia Therebintus*) de la care se obţine terebentina. Împrumut după ngr. *τερέβινθος*, cuvîntul este atestat pentru prima dată de DLR, s.v., în BIBL.1688.

termiton (accent nemarcat), Terebint. Cu o unică ocurenţă, într-o notă marginală la Ios. 24:26, este o alternativă de traducere la *terevint* din text, după SEPT.LOND.:*τέρμινθος*, variantă formală a gr. *τερέβινθος* '(arborele) terebint)', care apare în SEPT.FRANKF. Nu este înregistrat în DLR.

teslărí vb. IV 3. Ocurenţă unică. *Pre umărul mieu teslăriiá păcătoşii, îndălungară fărădălêgea lor* (Ps. 128:3). Neînregistrat în DLR, cuvîntul este o invenţie lexicală, un derivat verbal de la *teslă* (< v. slav. ***тесла***), forjat pentru a echivala gr. *τεκταίνω* 'a exersa un meşteşug' dar şi 'a născoci; a complota'. Cf. *schmiedeten* 'au născocit' (SEPT.GERM.), *were practicing their skill* 'şi-au exersat îndemînarea' (SEPT.ENGL.2007). Traducătorul a făcut o legătură şi cu gr. *τέκτων* 'dulgher; muncitor', din aceeaşi famile cu verbul tradus.

tesláriu s.m. Dulgher. Derivat de la *teslă* (<v. slav. ***тесла***) + suf. *–ar*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în *Glosele Bogdan* (1616).

thanin (fără marcarea accentului) s. indecl. Ocurenţă unică: *Acesta-i Sionul, întru luna thanin, întru praznic, aceasta iaste luna a opta* (3Reg. 8:2). Împrumut contextual din SEPT.FRANKF., cuvîntul reprezintă o transcriere defectuoasă a gr. *ἀθανεὶν*, la rîndul lui o transcriere aproximativă a ebr. *athanin*, denumirea celei de-a şaptea luni din calendarul iudaic. Sintagma *luna a opta* din text reprezintă o eroare, căci în SEPT.FRANKF. este tipărit foarte clar: *μὴν ἕβδομας* 'luna a şaptea'; în BIBL.1688, corectat: *luna a şaptea.* Cf. BIBL.1688: *anin*, Ms. 4389: *athanin*, SEPT.GERM., SEPT.ENGL.2007: *Athanin*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

tharsis (fără marcarea accentului) s. indecl. Ocurenţă unică: *Mîinele lui — oable de aur pline de tharsis; pîntecile lui — tablă de elifand preste piatră zamfir* (Cînt. 5:15). Opţiunea se menţine în BIBL.1688. Echivalează gr. *θάρσις*, definit drept

precious stone, beryl 'piatră prețioasă, beril' (GR.ENGL.), cf. *Edelstein* 'piatră prețioasă' (SEPT.GERM.). În SEPT.ENGL.2007, pentru împrumutul *tahrsis* din text se oferă în subsol explicația: „piatră prețioasă din Tharsis". În BIBL.1688: *tharsis*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

thav s. indecl. Ocurență unică: *Și cot adunîndu-să ... și thav de coți 6 dencoace și de coți 6 dencoleá* (Iez. 40:13). Împrumut contextual după gr. *θαῦ*, o formă coruptă în SEPT.FRANKF. a gr. *θεὲ*, v. mai jos, s.v. **theè**. În BIBL.1688: *thee*.

thechel (fără marcarea accentului) s. indecl. Împrumut contextual după gr. *θέκελ*, transcriere aproximativă a unui misterios cuvînt aramaic care apare scris pe un zid, într-un moment decisiv, în sintagma *Μανὴ, Θέκελ, Φάρες* (Dan. 5:27 și 29). Semnificația presupusă este explicitată chiar în context, cu referire la împărăția lui Nabucodonosor, prin „(a fost) cîntărită (și găsită cu lipsă), împărțită și dată (mezilor și perșilor)". În BIBL.1688: *thechil*.

thecoim (fără marcarea accentului) s. indecl. Împrumut contextual după gr. *θεκοεὶμ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *thekoim*, o formă de plural, desemnînd pe locuitorii din Teqoa, veche cetate situată la aprox. 16 km. sud de Ierusalim. Cf. SEPT.GERM.: *die Thekoiter*, SEPT.ENGL.2007: *Thekoim*, BJ: *les gens de Teqoa*. Două ocurențe: *Și după însul au țînut thecoim* (Neem. 3:27). *Și preste mîna lor au țînut thecoim* (Neem. 3:5). În BIBL.1688: *thecoim*, cf Ms. 4389: *thecuianii*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

theé s. indecl. Împrumut contextual după gr. (*τὰ*) *θεὲ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *ta'im* (formă de plural) cu sensul 'camere; încăperi'. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

theilat (fără marcarea accentului) s. indecl. Împrumut contextual după gr. *θεηλὰθ* (SEPT.FRANKF.), în alte ediții ale *Septuagintei:* *θαιηλαθα*, transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *thaielatha*, ebraism obscur în greacă, interpretat în mod diferit de exegeți: *porche* 'pridvor' (GR.ENGL.), *Thaielata*, cu explicația în notă: *Gräzisierung von hebr. tā'im 'Kammern'* = „grecizare a ebr. tā'im 'încăperi'" (SEPT.GERM.), *thaielatha*, cu explicația în notă: *recesses?* 'pauze; răgazuri?' (SEPT.ENGL.2007). Ocurență unică: *Și theé — atocma cu trestiia de lung și atocma cu trestiia lățimea și ⌊elam⌋ întru mijlocul lui theilat de coți 6* (Iez. 40:7). În BIBL.1688: *thee*.

theim (fără marcarea accentului) s. indecl. Împrumut contextual după gr. (*τὰ*) *θεὶμ* (SEPT.FRANKF.), transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *ta'im* (formă de plural) cu sensul 'camere; încăperi'. Ocurență unică: *Și ferestrii ascunse la theim și la elam pre denlontru a porții îngrădirei prenpregiur* (Iez. 40:17). În BIBL.1688: *theim*. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Vezi și supra, s.v. **theé**.

themáergaz s. indecl. Împrumut contextual după gr. *θεμαεργὰζ* (SEPT.FRANKF.); apare exlcusiv în două contexte apropiate: *Și au pus săcriiul Domnului pre car, și themáergaz și șoarecii de aur* (1Reg. 6:11). 15. *Și leviții au adus săcriiul Domnului și themáergaz ce era cu iale* (6:15). În ambele locuri, în BIBL.1688: *themaergáz*, cu accentuarea corespunzătoare, potrivit sursei primare. Alte ediții ale *Septuagintei* prezintă aici lectura *θέμα ἐργάβ*, sintagmă în care gr. *θέμα* poate însemna fie *treasure* 'comoară', fie *coffer* 'cutie', iar gr. *ἐργάβ* reprezintă transcrierea aproximativă a ebr. *ergab*, cu sensurile *saddleback* 'sarcină (purtată pe spinare)' sau *coffer* 'cutie' (cf. GR.ENGL.). Cf. încercările de dezambiguizare și precizare a sensului din SEPT.GERM.: *kostbare Ergab* 'prețiosul ergab', cu trimiterea în notă de subsol la ebr. *ergab* 'recipient; cutie' și SEPT.ENGL.2007: *ergab*, cu explicația în notă infrapaginală: *argaz* = *box*. Cf. și BJ: *coffre* 'cutie'. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. În Ms. 4389: *daruri*.

therafin s. indecl. (fără marcarea accentului) Idoli. Împrumut contextual după gr. *θεραφίν*, transcriere aproximativă a ebr. *theraphim*, o formă de plural prin care sînt desemnate statuetele adorate ca idoli de poporul ales în momentele sale de abatere de la poruncile Domnului. Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

thrael s. indecl. (fără marcarea accentului) Împrumut contextual după gr. *θραὲλ* (SEPT.FRANKF.), transcriere a unui cuvînt ebraic neidentificat și nemenționat în originalul ebraic, desemnînd probabil o parte componentă a clădirii templului. Ocurență unică: *Și ⌊thrael⌋ a casei, înălțimea împregiur, usăbirea a coastelor atocma cu trestiia* (Iez. 41:8). În BIBL.1688: *thrael*. Cuvîntul nu este menționat în DLR.

ticăí vb. refl. A se zbuciuma, a se frămînta; a suferi.

Ocurenţă unică: *Toţi s-au abătut, odată s-au ticăit* (Ps. 13:4). În BIBL.1688: *netrebui*. Cea mai veche atestare a cuvîntului în DLR, s.v., este din Coresi; etimologia este necunoscută.

ticăít adj., s.m. Nenorocit, chinuit; năpăstuit. Derivat de la vb. *ticăi*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., cu acest sens, pentru prima dată la Dosoftei.

ticăiţí vb. IV, refl. A se zbuciuma, a se frămînta; a suferi. *Toţi s-au abătut, împreună să ticăiţîră, nu iaste făcînd binele* (Ps. 52:4). *Sărac sînt eu, şi întru ostenêle den tinerêţele mêle; şi înălţîndu-mă, mă smeriiu şi mă ticăiţii* (Ps. 87: 16). În BIBL.1688: *netrebnici* (Ps. 52:4)/ *ticăloşi* (Ps. 87: 16), cf. Ms.4389: *n-au fost nici o treabă* (Ps. 52:4)/*stabiiu* (Ps. 87:16). Neînregistrat încă îl DLR, cuvîntul pare o creaţie lexicală spontană, foarte probabil a lui Dosoftei, deoarece în DLR apar forme cu acelaşi radical, *ticăiţie* s.f. şi *ticăiţeşte* adv., atestate la Dosoftei, prima în mod exclusiv, a doua după o primă atestare din anul 1643.

tigăitór s.m. Servitor însărcinat cu îngrijirea tigăilor. Sensul este dedus din context, gr. τηγανίτες din SEPT.FRANKF., fiind în greacă un derivat cu sufix de agent de la subst. τήγανον 'tigaie'. Ocurenţă unică: *Şi Mattathías, dentru leviţi, acesta-i cel … cu credinţa preste lucrurile jirtvei tigăii* ⌊*tigăitorilor a marelui preut*⌋ (1Paral. 9:31). Derivat de la *tigaie* (< slavon. **тиганъ**, sîrbo-croat. *tiganja*, ngr. τηγάνιον) + suf. *–itor*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR. În BIBL.1688: *tigăitor*.

tínă s.f. Noroi; pămînt, ţărînă. Împrumut după v. slav. **тина**, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

tî́mpănă s.f. Instrument de percuţie; tîmpină. Echivalează în context gr. τύμπανον 'idem' din *Septuaginta*. Împrumut după slavon. **тѫпанъ**, ngr. τύμπανον, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

tîmpănăríţă s.f. Cîntăreaţă din tîmpănă. Echivalează în context gr. τυμπανίστρια 'idem', un hapax legomenon în *Septuaginta*. Ocurenţă unică: *Cînta întru mijlocul fetişoarelor tîmpănăriţe* (Ps. 67:27). Derivat de la *tîmpînă* + suf. –(*ă*)*reţ*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *tîmpănăreţ*, deja într-una din psaltirile din secolul al XVI-lea, ca şi cu acest loc din BIBL.1688. În Ms. 4389: *cenghierêse*.

tîmpiná sau **timpiná** vb. tranz. A ieşi înaintea cuiva cu manifestări de bucurie; a întîmpina. Derivat de la subst. *tîmpină*, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

tîmpináre sau **timpináre** s.f. Faptul de a tîmpina; întîmpinare. Derivat de la vb. *tîmpina*, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

tîmpí vb. IV, tranz. şi refl. A se toci: (despre ochi) A slăbi, a face să nu mai vadă bine. a) *Şi fu după ce au îmbătrînit Isaac şi să tîmpiră ochii lui a vedea* (Fac. 27:1). b) *Fiii tăi şi fêtele tale – date la limbă alta şi ochii tăi vor vedea tîmpindu-să la iale şi nu va putea mîna ta* (Deut. 28:32). c) *Tîmpiia ochii lui de bătrînêţele lui* (3Regi, 14:4). În cele trei locuri citate, în BIBL.1688 găsim, în ordinea citării, a) formulare identică, b) *orbindu-să* şi c) *stîmpiia ochii lui*. A doua soluţie reprezintă o înlocuire sinonimică în scopul transparentizării contextului, iar cea de a treia este probabil o corupere datorată tipografului. Echivalentul din *Septuaginta* este vb. gr. ἀμβλύνομαι '(despre ochi) a orbi'. În DLR, s.v. *tîmpi*, este înregistrată această valoare semantică a cuvîntului, cu citate din Dosoftei, BIBL.1688 (citatul de sub punctul *a* de mai sus) Dimitrie Cantemir.

tîmpít adj. (despre ochi) Ros, slăbit; mutilat. Ocurenţă unică: *Şi omul – bătrîn, şi ochii lui – tîmpiţi a vedea* (3Reg. 12:24). Expresia *tîmpiţi a vedea* corespunde secvenţei gr. ἠμβλυώπουν τοῦ βλέπειν din *Septuaginta*, care poate fi transpusă literal prin '(despre ochi) au devenit slabi, fără claritate la vedere', cf. *seine Augen waren schwachsichtig geworden* 'idem' (SEPT.GERM.). Cuvîntul este un participiu al verbului *tîmpi*, cf. supra.

tînjálnic adj. Necăjit, suferind; slab. Ocurenţă unică: *Vai la inima tînjalnică, căci nu crêde* (Sir. 2:14). Echivalează în context gr. παρειμένη, participiu al verbului παρίημι, între ale cărui sensuri se găseşte şi 'a fi (sau a deveni) slab' (cf. GR.ENGL., s.v.) Cf. şi *furchtsam* 'fricos' (SEPT.GERM.), *faint* 'slab' (SEPT.ENGL.2007). Derivat de la vb. *tînji* (<v. slav. **тѫжити**) + suf. *–alnic*), cuvîntul nu este înregistrat ca atare în DLR. În BIBL.1688 şi Ms.4389: *slabă*.

tîntăví vb. IV, intranz. A refuza. Ocurenţă unică: *Tîntăví a să mîngîia sufletul mieu* (Ps. 76:3). Cf. BIBL.1688: *să părăsi a să mîngîia*. Sensul se precizează din context, gr. ἀπαναίνομαι semnificînd 'a refuza', cf. *to refuse to* 'idem'

(GR.ENGL.); cf. şi *weigerte sich* 'a refuzat' (SEPT.GERM.), *refused* 'idem' (SEPT.ENGL.2007). Derivat de la adj. *tîntav*, cuvîntul este înregistrat în DLR, s.v., cu atestări recente din graiurile populare, dar fără sensul de aici.

tîrpí vb. IV, intranz. A răbda, a îndura, a suporta. Echivalează în context gr. ὑπομένω 'idem'. Ocurenţă unică: *Iată, aceasta răutate-i de la Domnul. Ce voi mai tîrpí Domnului încă?* (4Reg. 6:33). În BIBL.1688: *tărpi*. Împrumut după slavon. **трьпѣти**, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în HERODOT-ul de la Coşula. Cf. Ms. 4389: *răbda*.

topáz sau **topázion** s.n. Piatră preţioasă incoloră sau de diferite culori (silicat de aluminiu). Împrumut după ngr. τοπάζιον, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă din *Psaltirea Scheiană* şi *Palia de la Orăştie* (1682).

tretín adj. (Despre animale domestice) Care este în vîrstă de pînă la trei ani. Ocurenţă unică: *Ia-mi giuncă tretínă, şi capră tretínă, şi berbêce tretin, şi turturea, şi porîmbu* (Fac. 15:9). În BIBL.1688: *tretină*. Împrumut după v. slav. **третинъ**, cuvîntul este atestat prima dată în DLR, s.v., într-un document din anul 1650. Cf. Ms. 4389: *junc gonitor*.

trúfă s.f. Trufie. Moştenit din lat. *trufa*, cuvîntul este este întrebuinţat frecvent în textele româneşti din secolele al XVI-lea, alături de derivatul *trufie*. Cf. şi Munteanu 2008d: 125, 560.

trupínă s.f. Tulpină. Această formă, foarte apropiată de etimon (< v. slav. **trupina*), este atestată de DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei.

túlbă s.f. Tolbă. Împrumut după tătăr. şi turc. *torba*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *tolbă*, cu forma de aici, deja în psaltirile din secolul al XVI-lea.

ţapcérb s.m. Ocurenţă unică: *Dă ai cunoscut vrêmea naşterii pietrii ţapcerbului? Şi ai păzit chinurile cerbilor?* (Iov 39:1). Păstrat şi în BIBL.1688, dar înlocuit în Ms.4389 prin *ţap*, cuvîntul calchiază corespondentul gr. τραγέλαφος, un compus din subst. τράγος 'ţap' şi subst. ἔλαφος 'cerb'. Atestat şi în textele greceşti clasice, „traghelaful" era socotit un animal fantastic, asemenea centaurului. Unii interpreţi moderni sînt de părere că, în *Septuaginta*, cuvîntul pare a desemna o specie de antilopă, cf. *Felsenantilope* 'antilopă de stîncă' (SEPT.GERM.).

ţelení sau **ţălăní** vb. IV, refl. (Despre pămînt) A se înţeleni, a se pustii. În DLR, s.v. *ţelini*, cuvîntul, un derivat de la subst. *ţelină* (< v. slav. **цѣлѣна**), are ca prime atestări contexte din Dosoftei şi BIBL.1688.

ţélină s.f. Pămînt nelucrat, paragină. Împrumut după v. slav. **цѣлѣна**, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă dintr-un document de la 1536.

ţimbál sau **ţîmbál** s.n. Instrument de percuţie asemănător cu talgerele; chimval. Echivalează frecvent gr. κύμβαλον din *Septuaginta*. În DLR, s.v. *ţambal*, cea mai veche atestare cu acest sens a cuvîntului este din Dosoftei.; etimologia: din lat. *cymbalum,* pol. *cymbal,* germ. *Zimbel.*

ţîrcălám s.n. Cerc; orbită (a unui astru). Împrumut după magh. *cirkalom*, cuvîntul este atestat în DLR pentru prima dată la Dosoftei.

ţulúf s.m. Zuluf; şuviţă de păr, răsucită în spirală. Echivalează în context gr. βοστρυχός 'idem', cf. *lock of hair*, *curl* 'idem' (GR.ENGL.); cîteva versete mai sus (Jud. 4:14), acelaşi subst. grecesc este echivalat prin sinonimul *cosiţe*. Ocurenţă unică: *Au chemat pre bărbiêri şi au ras pre cei 7 ţulufi a capului lui* (Jud. 16:19). Împrumut după gr. *zülüf*, ngr. ζουλούφι, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., abia în texte din primele decenii ale secolului al XIX-lea. În BIBL.1688 şi Ms.4389: *viţă.*

tvórbă s.f., v. supra, s.v. **dvorbă**.

tvorí vb., v. supra, s.v. **dvori**.

usăbí vb. IV, tranz şi refl. (Variantă a lui *osebi*) A separa, a izola; a distinge, a deosebi. Împrumut după slavon. **осебити(сѧ)**, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti. Cf. şi Munteanu 2008d: 283, 358, 571.

úsnă s.f. Buză; margine (a unui pahar, a unei gropi etc.). Împrumut după slavon. **оустьна**, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., încă în *Psaltirea Scheiană*.

vaalím sau **valím** s. indecl. sau s.m. Împrumut contextual după gr. βααλίμ, transcriere aproximativă formei de plural a numelui zeului caananeean Baal, folosită adesea în textul ebraic pentru a desemna generic noţiunea de „idoli (păgîni)". Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele româneşti.

vachúrii s.m., pl., art. Împrumut contextual al gr. βακχούριον, un ebraism în *Septuaginta*, desemnînd, la forma de plural (în sintagma: ἐν τοῖς βακχουρίοις), noţiunea de 'primele roade". Ocurenţă unică: *Am pus rînduiêle preuţilor şi leviţilor ... şi la darul purtătorilor de lêmne întru vremi dentru ani şi întru vachurii* (Neem. 13:30). Cf. şi *first fruits*

'idem' (GR.ENGL.), (în nota de subsol) *firstlings* 'idem' (SEPT.ENGL.2007), *Erstlingen* 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *naştere*.

vaddín s. indecl. Împrumut contextual după gr. *τὰ βαδδίν*, transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *baddin* (formă de plural), cu sensul de '(veşmînt de) in', cf. *fine linen* 'in de calitate' (GR.ENGL.), (în notă de subsol) *linen* 'in' (SEPT.ENGL.2007), (în notă de subsol) *Leinengewänder* 'veşminte de in' (SEPT.GERM.).

varchiniim v. **vorconiim**.

vas s.n. Frecvent, pe lîngă sensurile curente de 'recipient' şi 'navă', mai ales în forma de plural *vase*, cuvîntul apare cu sensul de 'ustensile; unelte', corespunzînd gr. *τὰ σκεύη* 'idem'. Cf. DLR, s.v., cu multe atestări în texte din secolele al XVI-lea – al XVII-lea.

vasilísc s.m. Animal fantastic, reptilă cu privirea ucigătoare. Împrumut după slavon. **василискъ**, ngr. *βασιλίσκος*, cuvîntul este frecvent întrebuinţat în textele româneşti vechi din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea.

vat (formă probabilă) s.n. Împrumut contextual după gr. *βάτη* din SEPT.FRANKF., transcriere aproximativă a ebr. *bath*, desemnînd o unitate de măsură pentru lichide echivalentă cu aprox. 22 de litri. Ocurenţă unică: *Pînă la vin vate 100 şi pînă la untdălemnu vati 100 şi sare, carii nu iaste scrisoare* (1Ezd. 7:21). În BIBL.1688: *vat*.

văpîrstă s.f. Echivalează în mai multe contexte (în forma de plural *văpîrste*) gr. *στάδιον*, unitate de măsură pentru distanţe, echivalînd aprox. 250 m. Nu am găsit acest cuvînt în nici un dicţionar al limbii române. Poate fi o variantă a subst. *vîrstă*, formă atestată în secolul al XVII-lea cu sensul de 'verstă' (vezi DLR, s.v. *verstă*).

văznesí vb. IV, refl. A se înălţa; a se preamări, a se semeţi. Împrumut după slavon. **възнести**, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja în *Psaltirea Scheiană*.

vedec (accent nemarcat) S. indecl. Împrumut contextual după gr. *βεδὲκ*, transcriere aproximativă în SEPT.FRANKF. a cuvîntului ebraic *bedek*, cu sensul 'spărtură, breşă; defect', cf. SEPT.GERM.: *Bedek,* cu explicaţia infrapaginală 'Bruch/ Bresche/ Shaden/ Baufälliges', cfr. şi GR.ENGL., s.v.: 'breach'. *Să ia şie preuţii om de la vîndzarea lor, şi ei vor ţinea vedec a casei la toate unde s-ar afla acoló vedec* (4Reg.12:5). *Şi fu întru 23 ani a împăratului Ioas, n-au întărit preuţii vedec a casei* (4Reg.12:6). Cuvîntul nu este înregistrat în dicţionarele româneşti.

vederós adj. Vizibil; arătos. Echivalează în context gr. *ὁρατός* 'idem' din *Septuaginta*. Derivat de la vb. *vedea* + suf. *–os*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., deja în *Noul Testament de la Bălgrad* (1688).

véri conj. Sau, ori. Conjuncţie moştenită din lat. *velis*, cuvîntul este larg întrebuinţat în textele româneşti vechi.

versecathan (fără marcarea accentului) s. indecl. Împrumut contextual după gr. *βερσεκαθὰν*, transcriere aproximativă a unui cuvînt ebraic al cărui sens este greu de precizat. Ocurenţă unică: *Veţi pune întru punerea versecathan dentru partea ei* (1Reg. 6:8). Cf. explicaţia dintr-o notă de subsol a autorilor SEPT.GERM.: „Cuvîntul este necunoscut. A apărut probabil prin transliterarea unui cuvînt ebraic. Potrivit textului ebraic şi contextului, se face referire la un recipient special sau la o cutie de mici dimensiuni." În BIBL.1688: *versecathan.*

vétrelă s.f. Pînză de corabie. Ocurenţă unică: *Rumpseră funiile tale ... nu va slobozi vêtrelele* (Is. 33:23). Împrumut după slavon. **вѣтрило** 'idem', cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

vezec (fără marcarea accentului) s. indecl. Ocurenţă unică: *Şi vitele alerga şi să înturna ca vedêrea lui vezec* (Iez. 1:14). Împrumut contextual după gr. *βεζέκ* din SEPT.FRANKF., transliterare aproximativă a unui cuvînt ebraic greu de identificat. În alte versiuni ale *Septuagintei*, întregul verset lipseşte. Sensul probabil este cel de 'fulger', cf. BIBL.1688: *vedêrea fulgerului*, BJ: *comme le font les éclairs*. Cf. Ms. 4389: *vezecului.*

víntre s.f. Abdomen, intestine. Moştenit din lat. *ventris*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată într-un document din anul 1639. Cf. şi Munteanu 2008d: 125, 650.

vintricél s.n. Vintre. Ocurenţă unică: *Şi-l aflară pre el cei săgetători, oameni arcaşi, şi să răni suptu vintricêle* (1Reg. 31:3). Derivat de la *vintre* + suf. *–icel*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată într-o lucrare lexicografică a lui Ioan Budai-Deleanu. În BIBL.1688 şi Ms.4389: *vintre.*

viríl, **virîliu** sau **virîlion** s.n. Piatră preţioasă de diverse culori (silicat de beriliu şi aluminiu). Împrumut contextual după gr. *βηρύλιον* din *Septuaginta*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în BIBL.1688.

visuitór s.m. Persoană care visează; interpret al viselor. Cele două contexte din *Septuaginta* sînt transpuse astfel: *Iată, visuitoriul cela vine* (Fac. 37:18) şi *Să va scula întru tine proroc au visuitor de vis şi va da ţie semnu au minune* (Deut. 13:1). Se echivalează gr. *ἐνυπνιαστής*, explicat de exegeţi prin *dreamer* 'cel care visează' (GR.ENGL.) sau *Trämer* 'idem' (SEPT.GERM.), respectiv, gr. *ἐνυπνιαζόμενος*, participiul prezent activ masculin de la verbul *ἐνυπνιάζω* 'a visa', cf. *to dream* 'idem' (GR.ENGL.), *einer, der einen Traum träumt* 'cineva care visează un vis' (SEPT.GERM.). În DLR, s.v., singurele atestări ale cuvîntului (derivat de la vb. *visa* + suf. *–itor*) sînt de la Dosoftei şi din BIBL.1688. Cf. Ms. 4389: *văzător*.

víşin s.n. sau **víşină** s.f. Veşmînt de in. Echivalează frecvent gr. *βίσσινος* 'idem' din *Septuaginta*, cf. *dressings of fine linen* 'idem' (GR.ENGL.). În DLR, s.v. *vişin*[2], cuvîntul este atestat cu acest sens doar la Dosoftei şi în BIBL.1688.

vîrtóp s.m. Rîpă, groapă. Ocurenţă unică: *Decinde de Iordan, întru vîrtopi, aproape de Casa Fogor* (Deut. 4:46). Echivalează gr. *φάραγξ* 'idem' din *Septuaginta*, cf. *ravine* 'idem' (GR.ENGL.), *Schlucht* 'idem' (SEPT.GERM.). În BIBL.1688: *vale*. Împrumut după v. slav. **врътопъ** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *hîrtop*, încă la Coresi.

vîrtós adj., s.m. Puternic, tare, solid. Moştenit din lat. *virtuosus*, cuvîntul este larg întrebuinţat, cu multiple valori semantice, în vechile texte româneşti.

vîrtoşíme s.f. Faptul de a fi întărit sau împietrit. Ocurenţă unică, într-o glosă marginală la cuvîntul *vîrtoşire* (Sir. 16:11). În BIBL.1688: *învîrtoşare*. Derivat de la adj. *vîrtos* + suf. *–ime*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., doar în texte de la sfîrşitul secolului al XIX-lea.

vîrtoşíre s.f. Întărire, împietrire. Ocurenţă unică: *Şi aşa 600000 de pedestri, pre cei adunaţi întru vîrtoşirea inemei lor* (Sir. 16:11). Sintagma *vîrtoşirea inimei* reprezintă o calchiere a gr. *σκληροκαρδία* (*σκλήρος* 'tare' + *καρδία* 'inimă'), cu sensul unitar 'împietrire a inimii; insensibilitate', cf. *hardness of heart* 'idem' (GR.ENGL., SEPT.ENGL.2007), *Hartherzigkeit* 'idem' (SEPT. GERM.). Derivat de la varianta *vîrtoşi*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR, s.v. *vîrtoşare*, cu forma de aici.). În BIBL.1688: *învîrtoşare*.

vîrtuciós adj., s.m. Puternic, tare; robust. Derivat de la *vîrtute* + suf. *–ios*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Varlaam.

vîrtúte s.f. Tărie, putere (fizică). Moştenit din lat. *virtute*(*m*), cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

vlădícă s.m. Arhiereu. Ocurenţă unică: *Scoţînd pre Oníia dentru vlădicie, pre Iason, fratele lui, au pus vlădică* (Iosip 4:16). Echivalează în context gr. *ἀρχιερεύς* 'mare preot', cf. *high priest* 'idem' (GR.ENGL.). Împrumut după slavon. **владика**, cuvîntul este larg întrebuinţat în vechile texte româneşti.

vlădicíe s.f. Faptul de a fi arhiereu; demnitatea de arhiereu. Echivalează în mai multe contexte gr. *ἀρχιερωσύνη* 'idem', cf. *high priesthood* 'idem' (GR.ENGL.). Derivat de la *vlădică* + suf. *–ie*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., într-un document din anul 1564.

vlastár s.n. Vlăstar; ramură tînără, lăstar, mlădiţă. În cele două contexte din Fac. 40:20 şi 49:9, cuvîntul echivalează gr. *βλαστός* 'idem' din *Septuaginta*, cf. *shoot* 'idem' (GR.ENGL.). Împrumut după ngr. *βλαστάρι* 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *vlăstar*, pentru prima dată în BIBL.1688.

vlástie s.f. Autoritate, stăpînire, putere. Împrumut după slavon. **власть**, cuvîntul este atestat în DLR, s.v. *vlastă*, în *Psaltirea Scheiană*. Cf. şi Munteanu 2008d: 184.

voierá vb. IV, refl. sau tranz. A se văiera; a fi trist, a fi descurajat; a compătimi, a deplînge. Echivalează, în cîteva contexte, verbele *λυπέω* 'a întrista, a descuraja', cf. *to grieve, to vex*; *to be grieved, to be distressed, to be sorrowful* 'idem' (GR.ENGL.) şi *ἀθυμέω* 'a fi descurajat', cf. *to be disheartened* 'idem' (GR.ENGL.). Iată contextele respective (în paranteze dăm sintagma grecească echivalentă): *Sau de am mîncat vîrtutea ei sîngur, fără de preţ, sau şi sufletul Domnului pămîntului luînd am voierat* [*ψυχὴν κυρίου ... ἐλύπησα*] (Iov 31:39). ⌊*Căci n-au dat ei Domnul copil, după primejdiia ei şi după scîrba primejdiei ei, şi să voiera pentru aceasta* [*ἠθύμει διὰ τοῦτο*] (1Reg. 1:6). S*ă voiereadză împăratul pentru fiiul lui* [*λυπεῖται ὁ βασιλεὺς*] (2Reg. 19:2). „*Vădzînd vătămare în trup, inima voiereadză* [*καρδίαν λύπει*] (Parim. 25:20). *Aman să întoarse acasă-şi, voierîndu-să asupra capului-şi* [*λυπούμενος κατὰ κεφαλῆς*] (Est. 6:12). În BIBL.1688 şi Ms.4389: *întrista*. În DLR, s.v. *văiera*, forma de aici este atestată exclusiv la

Dosoftei, în alternanță de altfel cu forma „normală" *văiera*. Cuvîntul este o creație onomatopeică de la *vai*, prin analogie cu verbe precum *șuiera* sau *văiera*.

voierát adj. Plin de tristețe, de amărăciune. Ocurență unică: *Jale a ibovnicului fă ție, bocet voierat, căci fără vêste va veni chinul preste voi* (Ier.. 6:26). Sintagma *bocet voierat* corespunde în context gr. *κοπετὸν οἰκτρόν* 'bocet jalnic'; pentru sensul gr. *οἰκτρός* cf. GR.ENGL.: *pitiable, lamentable* 'idem'. Participiu al verbului *voiera*, cuvîntul este atestat, cu (forma de aici) în DLR, s.v. *văierat*, la Dosoftei. În BIBL.1688: *tînguire de milă*, cf. Ms. 4389: *plîngere amară.*.

voierós adj. Care (se) voierează; trist, descurajat. Ocurență unică: *Inima ce să veselêște a fi sănătos face, și a omului voieros usucă-i-să oasele* (Parim. 17:23). Sintagma echivalentă din *Septuaginta* este *ἀνδρὸς … λυπηροῦ*, în cadrul căreia adj. *λυπερός* înseamnă *sorrowful*, *sad* 'nefericit, trist' (GR.ENGL.). Derivat de la vb. *voiera* + suf. *–os*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR. În BIBL.1688: *mîhnitor*, Ms. 4389: *trist.*

voivód s.m. Comandant de oști; căpetenie. Împrumut după slavon. ***воєводъ***, cuvîntul este larg întrebuințat în vechile texte românești.

voivodzíe s.f. Comandă militară. Ocurență unică: *Și au dat împăratul pre Vanéas, ficiorul lui Iodaé, pentru el pre voivodzie* (3Reg. 2:35). Cuvîntul echivalează în context gr. *στρατεγία*, cf. *military command* 'idem' (GR.ENGL.). În BIBL.1688: *voivozi*. Cu această valoare semantică, cuvîntul este înregistrat de DLR, s.v., la Cantemir.

vólnic adj., s. m. și f. Liber. Formațiune lexicală adaptată după slavon. ***вольнъ*** 'idem', cuvîntul este atestat în DLR, s.v., deja la Coresi.

volnicí vb. intranz și refl. A (se) elibera; a-și lua toată libertatea. Derivat de la *volnic*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., prima dată în HERODOT-ul de la Coșula.

volnicíe s. f. Libertate. Din adj. *volnic* + suf. *–ie*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., deja la Coresi.

vorconiim sau **varchiniim** (fără marcarea accentului) s. indecl. Împrumut contextual după gr. *βορκοννεὶμ* sau *βαρκηνεὶμ* din SEPT.FRANKF. (în alte ediții: *βαρακηνιμ*), ebraism obscur în *Septuaginta*, probabilă transcriere aproximativă a cuvîntului ebraic *barakenim* (formă de plural), cu sensul de 'spini (ascuțiți)', cf. *sharp thorns* (GR.ENGL.). Diferențele formale dintre cele două atestări se explică prin inconsecvența originalului grecesc: *Eu voi scărpina trupurile voastre cu spinii pustiiului și cu vorconiim* (Jud. 8:7). *I-au scărpinat pre ei și spinii pustiiului și pre varchiniim* (Jud. 8:16). În BIBL.1688 și Ms.4389: *ciulin*.

vorrá s. indecl. Nord. Împrumut contextual după gr. *βοῤῥᾶς* 'idem', cf. SEPT.ENGL.2007, GR.ENGL.: *north* 'idem'. Două ocurențe: *Și să înturnă cătră vorrá și au măsurat cea de cătră fața vorrá coți 500 cu trestiia măsurei* (Iez. 42:17). *Juncă împodobită — Eghíptul, zmultură de la vorra veni preste ea* (Ier. 46: 20). Glosele marginale *crivăț* și *miazănoapte* atestă cunoașterea de către unul dintre revizori a valorii semantice reale a grecismului respectiv. În BIBL.1688: *crivăț*. Cuvîntul nu este înregistrat ca atare în DLR.

vruh s.m. Lăcustă. Împrumut contextual după gr. *βροῦχος*, desemnînd cel mai probabil o o specie de lăcustă (*Gryllus migratorius*). Ocurență unică: *Fără numai acêstea veți mînca ... vrúhul* (Lev. 11:22). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. și Munteanu 2008d: 111, 556.

vul s. indecl. Împrumut contextual după gr. *βούλ*, transcriere aproximativă a ebr. *bul*, numele pe care, înainte de exilul babilonian, îl dădeau evreii lunei a noua a anului. Ocurență unică: *Și în anul al unsprădzecelea, în luna lui vul — aceasta-i lună a opta — au săvîrșit casa Domnului* (3Reg. 6:38). În BIBL.1688 și Ms. 4389: *vul.* Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

zakhó s. indecl. și (la plural) **zakhi** s. m. Împrumut contextual după gr. *ζακχὼ*, transcriere aproximativă a ebr. *zakcho*, cu sensul 'cămară; depozit', cf. *treasury* 'visterie' (GR.ENGL.), *Vorratskammer* 'debara, cămară' (SEPT.GERM.). *Și dêde David lui Solomon, fiiului lui, pilda lui elam și caselor lui și zakhilor lui* (1Paral. 28:11). *Iată, pilda bisêrecii și casei ei și zakhó a ei și ciardacurile și cămările celor mai denlontru* (1Paral. 28:21). În BIBL.1688: *zakhó,* în Ms. 4389: *cămară.* Cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

zamfír sau **zamfíros** s.n. Safir (piatră prețioasă de culoare albastră). Această variantă fonetică a cuvîntului este atestată în DLR, s.v., într-un manuscris al *Florii darurilor* din anul 1680; cuvîntul este un împrumut după slavon. ***самфиръ***, ngr. *σάμφειρος*.

zavístie s.f. Invidie, gelozie. Împrumut după slavon. ***зависть***, cuvîntul este atestat de DLR,

s.v., deja în *Codicele Voronețean*.

zavistuí vb. IV, tranz. A invidia, a urî. Derivat de la *zavistie* + suf. *–ui*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Varlaam.

zăbávnic adj. Care zăbovește; care tergiversează. Adaptat după slavon ***забавьнъ***, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată la Dosoftei. Cf. și Munteanu 2008d: 32.

zăgáş s.n. Canal, albie (a unui rîu). Considerat rezultat al unei contaminări între *făgaș* și *zăgaz*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., pentru prima dată în HERODOT-ul de la Coșula.

zănátec adj. Ieșit din minți; nebun, bezmetic, descreierat. Ocurență unică: *Să va chinui Israil ca prorocul cel zănatec, omul cel purtător de duh* (Os. 9:8). Echivalează în context gr. *παρεξεστηκώς*, participiul perfect activ al vb. *παρεξίστημι* 'a-și ieși din minți; a înnebuni', cf. GR.ENGL.: *to be deranged, to have gone mad* 'idem'. Considerat (problematic, după părerea noastră) cuvînt moștenit după lat. **dianaticus* (< *Diana*), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., abia în secolul al XIX-lea, la poetul Iancu Văcărescu. În BIBL.1688: *ieșit den fire,* cf. Ms. 4389: *cel fără de chibzuială.*

zăpódie s.f. Vale largă sau platou înconjurat de înălțimi. Împrumut după v. slav. **zapodije*, cuvîntul este atestat de DLR, s.v., deja în *Palia de la Orăștie* (1582).

zbea vb. II, refl. A (se) absorbi. Echivaleză în context vb. gr. *ἐνδίδωμι* 'a scădea; a slăbi', cf. *to subside* 'a scădea' (GR.ENGL.), *was giving way* 'ceda' (SEPT.ENGL.2007), *wich zurück* 'idem'. Ocurență unică. *Și să zbea apa mergîndu pre pămîntu, să zbea și să împuțina după 150 dzile* (Fac. 8:3). Moștenit după din lat. *exbibere*, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima oară în BIBL.1688.

zborí vb. IV, refl. A se zbîrli; a se împăuna, a se mîndri. Echivalează în context gr. *ὑψαυχενῶν*, participiul prezent activ al vb. *ὑψαυχενέω* 'a se mîndri, a se semeți', cf. GR.ENGL.: *to show off* 'a face pe grozavul', *den Nacken ... hoch trug* 'idem' (SEPT.GERM.). Ocurență unică: *Și Nicánor*, *cu toată înternechêrea zborîndu-să, socotea de obște cea pregiur Iúda să facă biruință* (2Mac. 15:6). Cf. BIBL.1688: *cu toată semețiia înălțîndu-se*. Derivat de la *zbor*, cuvîntul este atestat, pentru prima dată, cu sensul primar, propriu, la Dosoftei.

zboríre s.f. Mîndrie, semeție. Echivalează în context gr. *φρύαγμα* 'idem', cf. GR.ENGL.: *insolence* 'idem', SEPT.ENGL.2007: *pride* 'mîndrie', SEPT.GERM.: *Stolz* 'idem'. *Împăratul, împreună cu fiarăle și cu toată a puterii zborîre, spre alergătoriul de cai veniia* (3Mac. 6:16). Derivat de la vb. *zborí*, cuvîntul nu este înregistrat în DLR.

zemintí vb. IV, tranz. A apăsa; a frămînta. Echivalează în context gr. *θλίβων*, participiul prezent activ al vb. *θλίβω* 'a apăsa', cf. GR.ENGL.: *to compress* 'idem', SEPT.GERM.: *knetet* 'frămîntă'. Ocurență unică: *Pentru că și olariul moale pămînt zemintind cu trudă zidêște cătră slujba noastră fieștecarea* (Sol. 15:7). Cuvîntul este probabil o formă neatestată pînă acum a vb. *zăminti* (< v. slav. **za-m^{on}titi*), înregistrat în DLR, s.v. *zăminti*, cu sensurile 'a agita' și 'a învălmăși' și atestat la Coresi și în alte texte vechi. În BIBL.1688: *călca*, Ms. 4389: *frămîntînd.* Cf. și Munteanu 2008d:, p. 44, 45, 553.

zgáibă s.f. Boală de piele la om sau la animale; bubă. Echivalează în context gr. *πληγή*, definit de lexicografi prin *blow* 'umflătură', *stroke* 'lovitură' sau *wound* 'rană' (GR.ENGL.); cf. și *Schlagwunde* 'rană provocată de o izbitură' (SEPT.GERM.). Ocurență unică: *De la picioare pînă la cap nu iaste întru el întregăciune, nici rană, nici strîmciunare, nici zgaibă înflată* (Is. 1:6). Moștenit din latină (< *scabia*), cuvîntul este atestat în DLR, s.v., pentru prima dată în *Palia de la Orăștie* (1582). În BIBL.1688: *zgaibă.* Cf. Ms. 4389: *vătămătură.*

zgău s.n. Uter; pîntecele femeii. Cuvîntul este larg întrebuințat în textele românești vechi din secolele al XVI-lea – al XVII-lea; etimologia este necunoscută.

zilíre s.f. Ocurență unică: *Acela, dară, pre cea înfățășată bună zilire întărnechiat și nu văzîndu a celui preamare Dumnezău tărie, ce gîndind pururea întru același să rămîie sfat, scris-au asupra lor cartea aceasta* (3Mac. 3:11). Derivat nominal de la vb. *zili* 'a trăi' (< *zi*) dar neatestat în dicționarele românești, cuvîntul pare o creație lexicală spontană, pentru a echivala, în sintagma calchiată *bună zilire*, corespondentul grecesc din *Septuaginta*, compusul gr. *εὐημερία* 'prosperitate; sănătate; fericire' (*εὐ-* 'bine' + *ἡμέρα* 'zi').

zlătár s.m. Artizan aurar. Împrumut după slavon. ***златарь***, cuvîntul este atestat în DLR, s.v., în documente de la jumătatea secolului al XVII-lea.

zmírdă, v. **smírdă.**

V. STUDIU ASUPRA ONOMASTICII DIN MS. 45

de

ANA-MARIA GÎNSAC

V.1. Introducere

Cu toate că astăzi par a fi simple „etichete ataşate individului" (Dauzat 1946:10), în Antichitate numele proprii (Npr) erau atribuite potrivit naturii purtătorului, reflectînd trăsături ale persoanelor sau ale locurilor, fiind deci motivate în raport cu realitatea care a stat la baza creării lor. În cultura ebraică, Npr erau atribuite „not merely for purposes of distinction, but because of an idea they expressed [...]: *Rachel* records the fact that Benjamin's birth was to cost her life by calling him 'Son of my Sorrow' (*Ben-oni*)" (Gray 1896:1). Devenind din nume comune (apelative) Npr, acestea au pierdut legătura cu apelativul de la origine, funcţionînd ca elemente de identificare şi individualizare: „Le changement de valeur éprouvé par les noms propres au cours de leur histoire n'est pas moins suggestif au regard de la sémantique. Le mot s'est rapidement vidé de sa signification primitive, il s'est stérilisé au point de ne plus être qu'une étiquette d'individu; on ne le comprend plus, au sens étymologique. La *Madeleine* chrétienne n'est plus 'celle de Magdala', sens de l'hébreu *Magdalena*" (Dauzat 1946:10).

În general, Npr biblice sînt de origine ebraică. În textul ebraic există însă un număr semnificativ de nume de alte origini. În Odelain/ Séguineau 1988:X menţionează în special numele biblice de origine egipteană (*e.g. Moise*, *Merari*, *Pitom*), akadiană (*e.g. Assur*, *Salmanasar*, *Sanherib*), persană (*e.g. Cirus*, *Darius*, *Xerxes*), greacă (*e.g. Alexandru*, *Dumitru*, *Eliodor*, *Timotei*, *Nicopolis*) sau latină (*e.g. Cornelius*, *Lucius*, *Quintus*)[145].

Unele Npr biblice se înscriu într-un sistem antroponimic sau toponimic religios, popoarele vechi alegînd nume „religioase" pentru a atrage bunăvoinţa divinităţii. Numite teoforice (fr. „théophores"[146]), acestea sînt formate prin alăturarea unui apelativ şi a unui nume de divinitate şi evocă unul sau altul dintre atributele divinităţii sau constituie expresia unei acţiuni care are legătură cu divinitatea. Numele divinităţii se află fie la începutul, fie la sfîrşitul Npr, de exemplu:

1) Npr teoforice formate cu particula *El* (de la *Elohim*), de exemplu: *Amiel*, *Hamuel*, *Hananeel*, *Haniel*, *Ariel*, *Chemuel*, *Daniel*, *Eliezer*, *Eliel*, *Elişama*, *Betel*;

2) Npr teoforice formate cu particulele *Ieh* sau *Io* (de la *Iehova*), de exemplu: *Iehdia*, *Iehoiada*, *Iehonia*, *Iohabed*;

3) Npr teoforice formate cu particula *Ab* (de la ebr. *'āb* 'părinte'), de exemplu: *Abimelec*, *Abiron*, *Abiatar*, *Abiasaf*, *Abdiel*;

4) Npr teoforice formate cu particula *Baal* (numele unui zeu cananean), de exemplu: *Ierubaal*, *Işbaal*, *Meribaal*.

Unele Npr biblice denominează persoane

145 Exemplele din capitolul introductiv sînt preluate din BIBL.ANANIA.

146 *I.e.* „[...] qui comportent une référence à la divinité" (Odelain/ Séguineau 1988:XIII).

diferite. Odelain/ Séguineau 1988:X identifică 26 de personaje biblice care poartă numele *Ioan*, 30 care se numesc *Zaharia* şi 18 persoane numite cu numele *Simeon*; alte exemple: *Gad* (ebr. *gād*) este numele unei divinităţi semitice orientale menţionată la Is. 65:11 (BL); mai este numele celui de-al şaptelea fiu al lui Iacob (1Paral. 2:2), dar şi numele unuia dintre triburile lui Israel (Fac. 49:19); *Abimelec* (ebr. *'ăbīmelek*) este numele mai multor persoane: regele Gherarei (Fac. 21:22-33), fiul lui Ghedeon (Jud. 9:50-57), fiul preotului Abiatar (1Paral. 18:16); *Elihu* (ebr. *'ĕlīhū*) este, potrivit DB, un nume purtat de şase persoane biblice: un înaintaş al lui Elcana (1Reg. 1:1), unul dintre conducătorii tribului Manase (1Paral. 12:20), unul dintre fiii lui Şemaia (1Paral. 26:7), fratele lui David, unul dintre conducătorii tribului lui Iuda (1Paral. 27:18), unul dintre strămoşii Iuditei (Iudit 8:1) şi unul dintre interlocutorii lui Iov (Iov 32:2).

Pentru a se distinge persoanele care poartă acelaşi nume, antroponimelor biblice li se adăugă uneori un determinant, care menţionează originea, paternitatea sau activitatea individului denominat (Vroonen 1967:69). Astfel, individualizarea unei persoane se poate realiza printr-o serie de determinanţi derivaţi de la nume de ţări sau de popoare, de exemplu: *Iefone Chenezeul* (Ios. 14:6), *Ahinoam Izreeliteanca* (1Reg. 30:5), *Abişag Şunamita* (3Reg. 1:3), *Urie Heteul* (2Reg. 11:3), *Ilie Tesviteanul* (4Reg. 1:3).

Pe baza criteriului referenţialităţii, care presupune clasificarea Npr pornind de la realităţile denominate (Iglesias Ovejero 2000:44-45), Npr biblice pot fi încadrate în următoarele sub-clase onomastice:

1) a n t r o p o n i m e (nume de persoană):

a) p e r s o n a l e (prenume masculine şi feminine): *e.g. Avraam*, *Azaria*, *Balaam*, *Bilha*, *Cleopa*, *Cleopatra*, *David*, *Debora*, *Ezdra*, *Iehonia*, *Ieremia*, *Ierubaal*, *Mariam*, *Nabal*, *Rut*;

b) p a t r o n i m e (nume de gintă): *e.g. Aşer*, *Dan*, *Gad*, *Levi*, *Neftali*;

2) t e o n i m e (nume de divinităţi): *e.g. Artemis/ Diana*, *Azazel*, *Baal*, *Dagon*, *Elohim*, *Iahve*, *Iisus Hristos*;

3) e t n o n i m e (nume de popoare): *e.g. amaleciţi*, *amoniţi*, *amorei*, *eghipteni*, *etiopieni*, *filisteni*, *gherghesei*, *greci*, *iebusei*, *israeliţi*, *mezi*, *niniviteni*, *peletieni*, *perşi*, *sirieni*, *zifei*;

4) t o p o n i m e (nume de locuri):

a) h o r o n i m e (adică nume de regiunile administrativ-politice: continente, ţări, regiuni): *e.g. Antiohia*, [ţinutul][147] *Berim*, *Egiopia*, *Efraim*, *Fenicia*, *Fenicia Siriei*, *Frigia*, *Siria*, *Ţara Filistenilor*, *Valea Regelui*;

b) p o l i o n i m e (nume de oraşe, cetăţi, sate, străzi etc.): *e.g. Ai*, *Bet(h)el*, *Chiriat-Sefer*, *Damasc*, *Decapole*, *Filipi*, *Galaad*, *Ghibeea-Elohim/ Dealul lui Dumnezeu*, *Ghilo*, *Gomora*, *Hebron*, *Ierihon*, *Ninive*, *Sarepta*, *Sodoma*, *Penuel*;

c) h i d r o n i m e (nume de rîuri, mări, izvoare, fîntîni etc.): *e.g.* [rîul] *Araba*, [fîntîna] *Beer*, [pîrîul] *Besor*, [pîrîul] *Chedron*, [fîntîna] *El-Ganim*, [rîul] *Eufrat*, *Fison*, [rîul] *Iordan*, *Marea Ghenizaret*, *Fîntîna lui Taftot*;

d) a g r o n i m e (nume de forme de relief negativ): *e.g.* [dealul] *Amma*, [şesul] *Bitron*, [cîmpul] *Deira*, [deşertul] *Enghedi*, [pustiul] *Maon*, [calea] *Saaraim*, [pustiul] *Zif*;

e) o r o n i m e (nume de munţi): *e.g. Faran*, *Fazga*, *Ghelboa*, *Sinai*;

5) c r o n o n i m e (nume de unităţi de timp şi de sărbători): *e.g.* [luna] *Chislev*, [luna] *Nisan*, *Pesah/ Paşte*, *Purim*, *Sabat*;

6) a s t r o n i m e (nume de aştri): *e.g. Carul-Mare*, *Pleiadele*, *Raliţa*.

Odată cu traducerea textului ebraic în limba greacă[148], cele mai multe Npr au fost preluate prin a d a p t a r e f o r m a l ă la sistemul grafic, fonetic şi morfologic al acestei limbi. Cu foarte puţine excepţii, în care a fost dată numai traducerea etimonului – *e.g.* gr. *Ζωή* = *Viaţă* (MS.45), în loc de *Eva*, pentru ebr. *Ḥawwāh* (Fac. 3:20) sau gr. *Υἱὸς ὀδύνης μου* = *Ficiorul durerii mêle* (MS.45), în loc de *Beniamin*, pentru ebr. *Ben-'ōnī* (Fac. 35:18) –, antroponimele biblice şi-au conservat forma din textul ebraic în limba greacă (Harl 1986:321); la fel şi cele mai multe dintre toponimele biblice. Unele toponime au fost însă traduse în limba greacă fie printr-un calc, fie printr-un echivalent denominativ care circula, la momentul traducerii, în limba greacă

---

[147] În *Biblie* nu este menţionat întotdeauna elementul clasificator al Npr, care precizează clasa din care face parte obiectul individualizat printr-un Npr, de exemplu: *pîrîul X*, *rîul X*, *ţara X*, *cetatea X*, *pustiul X*, *muntele X* etc. Acest fapt creează uneori dificultăţi în privinţa identificării referentului unui nume sau, la nivel gramatical, a stabilirii seriei de gen în care se încadrează unele Npr.

[148] În legătură cu faptul că *Septuaginta* nu este o „traducere uniformă", ci „o colecţie de traduceri ale cărţilor biblice", vezi Fernández Marcos 2000:22-30.

(Moreno Hernández 1988:273). Aşadar, traducătorii *Septuagintei* au optat în aceste cazuri pentru „la «traduction-interprétation» de certains noms de lieux hébreux, et non leur transcription comme le font généralement les traducteurs modernes, alors même que ces noms sont des noms communs (dont le «sens» est indiqué au lecteur dans des notes). Par exemple: *Bersabée* (transcription moderne de *Be'ēr Shèba'*) qui signifie «Puits du Serment» (Genèse 21:14); *Soukkot* (*Sukkōt*) = «Tentes» (Genèse 33:17)" (Harl 1986:322, *cf.* Krašovec 2010:51-54). Prin urmare, se arată în continuare, forma ebraică a acestor nume de locuri a dispărut, lăsînd locul unei traduceri a numelui în limba greacă. Motivaţia acestui fapt stă în străduinţa traducătorilor de a recupera semnificaţia originară a numelor, vizibilă mai ales în numeroasele note etimologice care însoţesc Npr biblice, de exemplu: „Iar Adam a cunoscut-o pe Eva, femeia sa; şi ea, zămislind, l-a născut pe Cain şi a zis: *«Am dobândit om de la Dumnezeu»*" (BIBL.ANANIA, Fac. 4:1), „De aceea s-a şi numit locul acela Beer-Şeba, *pentru că acolo au jurat ei amândoi*" (BIBL.ANANIA, Fac. 21:31).

> The fact that Hebrew names made sense, and that this sense was deliberate and solemn, is one basic reason why the Israelites developed a strongly etymological sense, which express itself at many places in the Old Testament where something is said about a name (Barr 1969:15).
>
> Etymological interpretation calls by itself for translation of proper names, therefore it is not surprising that some early Bible translators in cases of folk etymology often preferred to translate the naming of places or persons followed by an etymological explanation of the naming, instead of transliterating them – all the more so because some proper names that are not explained etymologically in the Hebrew Bible are nevertheless translated in several ancient versions (Krašovec 2010:6).

Prin t r a d u c e r e[149] se înţelege, în sens larg, orice tip de modificare operată asupra textului-sursă în procesul transpunerii acestuia într-o altă limbă (Agafonov et alii 2006:627). Fiind în general intraductibile, Npr au un regim special în traducere. Studiile recente amintesc mai multe procedee de transpunere a acestora dintr-o limbă în alta:

1) a d a p t a r e f o r m a l ă la sistemul grafic, fonetic şi morfologic al unei limbi:

a) a d a p t a r e g r a f i c ă şi/ sau f o n e t i c ă prin: t r a n s l i t e r a r e (înlocuirea fiecărui grafem dintr-un anumit sistem grafic printr-unul dintr-un sistem grafic diferit) şi/ sau t r a n s c r i e r e f o n e t i c ă a Npr dintr-o limbă în alta[150];

b) a d a p t a r e m o r f o l o g i c ă (încadrarea unui Npr în categoriile gramaticale ale limbii-ţintă);

2) t r a d u c e r e, în sens restrîns (înlocuirea materialului textual din limba-sursă prin echivalentul textual din limba ţintă, de exemplu: gr. *Φάραγξ βότρυος* – *Valea Strugurelui*[151]); Grass 2006:663 distinge două tipuri de traducere:

a) c a l c (reproducerea structurii lexico-sintactice a numelui din textul-sursă);

b) adaptare semantică (schimbarea structurii conceptuale a numelui);

3) s u b s t i t u i r e[152] a unor Npr din textul-sursă prin Npr existente în limba-ţintă, în epocă, pentru individul denominat.

Din perspectiva formei pe care o pot avea, Jonasson 1994:32 ş.u. identifică trei tipuri morfo-logico-sintactice de Npr:

1) p u r e (forme lexicale simple sau compuse specializate în rolul de Npr, precum *France* sau *l'Atlantique*);

2) d e s c r i p t i v e (Npr alcătuite din unul sau mai multe nume comune, precum *Terre Neuve* sau *la Côte d'Azur*);

3) m i x t e (Npr compuse dintr-un element descriptiv şi unul pur, ca *le Collège de France*).

V.2. Transpunerea Npr opace din SEPT.FRANKF. în MS.45

Pe baza prelucrării indicelui general de cuvinte şi forme a MS.45, vom prezenta o serie de disocieri şi de clasificări ale Npr, aşa cum rezultă acestea în urma analizei procesului de transpunere a acestora din limba greacă în limba română.

V.2.1. Adaptarea formală a Npr

Descrierea particularităţilor a d a p t ă r i i f o r m a l e

---

149 Pentru diversele accepţiuni ale termenului, vezi Catford 1965:20-69 şi Grass 2002:114 ş.u.; pentru o sinteză a acestora, vezi Gînsac 2013:66-74.

150 Termenii t r a n s l i t e r a r e şi t r a n s c r i e r e sînt definiţi de Catford 1965:68-69.

151 Pentru mai multe exemple, vezi Fernández Marcos 1977:247-251 şi Moatti-Fine 1996:72-88.

152 *Cf.* „dénomination multiple" (Vaxelaire 2006:720).

la sistemul grafic, fonetic şi morfologic al limbii române a Npr biblice[153] din *Septuaginta* presupune două direcţii de cercetare:

1) studiul adaptării grafice şi/ sau fonetice[154] (vezi *supra*);

2) studiul adaptării morfologice: participarea Npr la „opoziţiile de gen, număr, caz şi determinare" ale limbii române (Ichim-Tomescu 1978:237).

În procesul transferului din limba ebraică în limba greacă, unele Npr au fost corupte din diverse cauze. Redpath (1903:289-291) şi Moatti-Fine (1996:69-73) amintesc unele dintre acestea:

1) lipsa de unitate a textului ebraic la acest nivel şi modul vocalizării acestuia;

2) reviziile şi copierile succesive ale textului *Septuagintei*, precum şi scrierea acestuia cu caractere unciale şi introducerea ulterioară a minusculei au condus la numeroase confuzii între literele asemănătoare ca formă (de exemplu, între uncialele *Α*, *Δ*, *Λ*, *Μ*/ *Ε*, *Σ*/ *Θ*, *Ο*/ *Γ*, *Τ*, *Υ*, *Ι*/ *Η*, *Ν*, *Μ*, *Π* şi între unele literele minuscule, ca *β*, *μ* / *ξ*, *ζ*) sau între sunetele cu o articulare asemănătoare (de exemplu, *ρ*/ *λ*, *φ*/ *β*, *φ*/ *β*, *χ*/ *γ*, *φ*/ *θ*) (Fernández Marcos 2000:199);

3) coexistenţa formelor elenizate şi a celor neadaptate morfologic la sistemul limbii greceşti (vezi *infra*, V.2.1.1.); elenizarea unor antroponime (*e.g.* *Iosua* devine *Iason*);

4) dificultatea de a citi şi de a identifica majoritatea toponimelor din textul ebraic;

5) existenţa mai multor variante formale ale aceluiaşi nume, de exemplu: ebr. *'apēkāh* („cetatea lui Iuda") este transpus în limba greacă în forma *Phakoua* (Ios. 15:53) în *Codex Vaticanus* sau *Aphaka* în versiunea din *Codex Alexandrinus* (Moatti-Fine 1996:73); printre altele, acest fapt a fost frecvent explicat prin existenţa mai multor tradiţii în privinţa vocalizării textului ebraic (Krašovec 2010:89);

6) alternanţa între traducere şi transliterare/ transcriere în cazul toponimelor descriptive compuse, uneori fiind adoptate ambele, de exemplu: *φάραγγα 'Αχώρ* (*valea Ahor*) şi *'Εμεκαχώρ* (SEPT. FRANKF., Ios. 7:24);

7) diversele emendări ale scribilor.

Unele Npr biblice au fost adaptate în limba română odată cu primele traduceri ale unor fragmente din *Vechiul* şi din *Noul Testament*: *e.g.* *Evangheliarul slavo-român* (1551-1553), *Palia de la Orăştie* (1581-1582), *Codicele Bratul* (1559-1560). De exemplu, cercetările privind *Palia de la Orăştie*, text care cuprinde traducerea din limbile maghiară şi latină a primelor două cărţi ale *Pentateuhului*, relevă lipsa unui sistem unitar de transpunere a Npr în limba română, situaţie explicabilă prin gradul diferit de cunoaştere a acestora (cele cunoscute şi cele des întrebuinţate s-au fixat într-o formă unică), relevanţa lor în text, utilizarea unor surse multiple, principiul nealterării în traducere a textului-sursă, nivelul de pregătire a traducătorului etc. (vezi Pamfil 1982; Gafton 2013).

Cele mai multe Npr biblice au fost adaptate pentru prima dată în limba română odată cu prima traducere (integrală) a *Septuagintei*, efectuată de Nicolae Spătarul Milescu, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, şi păstrată într-o copie manuscrisă revizuită (MS.45)[155] la Biblioteca Academiei Române, filiala din Cluj. Sursa principală a acestei traduceri – pe care o edităm în lucrarea de faţă – a fost o ediţie a *Septuagintei* apărută la Frankfurt, în 1597 (SEPT.FRANKF.)[156]. Pe lîngă aceasta, pentru definitivarea textului din MS.45 au mai fost folosite şi alte surse[157], între care o ediţie a textului grecesc tipărită la Londra, în 1653 (SEPT.LOND.), aceasta fiind utilizată numai pînă la cartea *1 Paralipomenon*, după cum se arată în *Cuvîntu*

[153] O parte dintre acestea au fost discutate în articolul *Despre adaptarea grafică a numelor proprii din prima traducere a* Septuagintei *în limba română (Ms. 45)*, în „Diacronia", vol. 3 (2016), nr. 1, A40 1-11 (doi:10.17684/i3A40ro).

[154] *Cf.* „adaptare grafo-fonetică" (Savu 2011:77-80).

[155] Cu privire la paternitatea copiei revizuite din MS.45, vezi Cândea 1979:106-128, Onu 1984, Andriescu 1988:17-25 şi Ursu 1988-1989.

[156] Vezi detaliile *infra*, la punctul V.2.1.1.

[157] Printre altele, este vorba despre o sursă slavonească (BIBL.OSTROG) şi una latinească, versiune nespecificată însă în *Cuvîntu înainte cătră cititori*, 908/2: „Ci măcar că deşi zice el că pre lîngă izvodul acesta au avut şi izvodul slovenescu şi leteneşti şi au avut şi alt izvod letenescu, ce au fost scos de curînd den limba jidovască, ádecă den izvod jidovăscu, aşa scrie el la predoslóviia lui, şi au scris şi cêle precum să află la letenie şi cêle precum să află la slovenie şi însemnările şi tălmăcirile cêle ce să află mai jos la izvodul acel grecescu, zice că le-au pus tot cu însemnări pre de margine, dară n-au pus nice unele de acêstea la izvodul lui". Referitor la sursa latinească, se crede că este vorba despre una dintre ediţiile tipărite la Anvers, în 1565 (VULG.), 1583 (VULG.1583) sau ulterior (Andriescu 1988:17, 20; Cândea 1979:118-119).

înainte cătră cititori (p. 909/2):

> Iară şi noi, pre lîngă izvodul lui Necoláie, am mai alăturat şi alte izvoade greceşti, pren care izvoade fost-au unul carele au fost tipărit la Englitéra, ci şi acesta nu să potriviia cu cel de la Frangofort; pentru căci pren bogate locuri adăogea şi pren bogjate locuri lipsiia, nu veniia cu cestalalt; pentru acêea, lipsele nu s-au socotit, iar adaosele s-au pus, precum vom face dosluşirea mai jos cu însemnări. Şi aşa am venit cu acela izvod pînă la *Paralipómenon dentîi*.

Literalitatea traducerii din MS.45, diferitele grafii ale Npr din textul-sursă, implicarea a două alfabete diferite, precum şi încercarea traducătorului de a transpune onomastica biblică în limba română sînt factori care au contribuit la gradul de integrare a Npr biblice din limba greacă în limba română. Pornind de la particularităţile formale ale Npr din *Septuaginta*, vom prezenta în continuare unele aspecte ale procesului adaptării formale (grafice, fonetice şi morfologice) a Npr din SEPT.FRANKF. în MS.45. Întrucît forma morfologică a numelor din textul grecesc este importantă pentru înţelegerea unor grafii din MS.45, aspectele privind flexiunea Npr în *Septuaginta* vor fi expuse în capitolul care precede studiul adaptării grafice şi fonetice a Npr din MS.45.

V.2.1.1. Tratamentul Npr în *Septuaginta*

Npr din *Septuaginta* au fost studiate mai ales în privinţa modalităţilor vocalizării lor în textul ebraic şi a particularităţilor grafice (discutate *infra*, la punctul V.2.1.2.). Între cei care s-au ocupat de aceaste probleme îi amintim pe Könnecke 1885, Helbig 1907, Lisowsky 1940, Moreno Hernández 1988, Dufour 1990, Moatti-Fine 1994 şi Krašovec 2010. Principalele aspecte ale particularităţilor gramaticale ale Npr din versiunile *Septuagintei* au fost subliniate, printre alţii, de Helbig 1907, Thackeray 1909 şi Fernández Marcos 1977. Sintetizînd, mai jos, studiile amintite, încercăm să oferim o imagine de ansamblu asupra tratamentului Npr în SEPT. FRANKF., sursa traducerii din MS.45.

Editată de Franciscus Iunius (1545-1602) sau de Fridericus Sylburgius (1536-1596), ambii filologi protestanţi (Fabricius 1793:676), *Biblia* în limba greacă tipărită la Frankfurt, în 1597, cuprinde textul *Septuagintei* (pentru care folosim abrevierea SEPT.FRANKF.) şi pe cel grecesc al *Noului Testament*[158]. Potrivit prefeţei sale (*Andreae Wecheli haeredum praefatio ad lectorem/ Prefaţa succesorilor lui Andreas Wechelus către cititor*, p. 1), această ediţie urmează, în privinţa *Septuagintei*, versiunea apărută la Basel („editio Basiliensis"), în 1545[159], revizuită şi corectată după versiunile apărute la Complutum, Antverpia, Argentoratum (Strasbourg) şi Roma. De asemenea, prefaţa conţine informaţii despre modul alcătuirii ediţiei şi despre istoricul traducerii *Vechiului Testament* din limba ebraică în limba greacă şi al stabilirii unui text unitar al *Vechiului Testament* în limba greacă. Tiparul folosit în imprimarea *Bibliei* de la Frankfurt (1597) utilizează scrierea aldină creată de tipograful veneţian Aldus Manutius (1450-1515), cu multe ligaturi[160], clasificate de Ingram 1966:372-373 în două categorii:

a) l e g ă t u r i (engl. „ties"): cazurile în care literele sînt legate unele de altele fără a fi distorsionate şi sînt uşor de descifrat);

b) a b r e v i e r i sau s i m b o l u r i (engl. „contractions"): cazurile în care două sau mai multe litere sînt distorsionate, în aşa fel încît rezultatul este un simbol compozit, de exemplu:

---

158 *ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ, ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΗΛΑΔΗ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ, ἍΠΑΝΤΑ. Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti*, omnia, recens a viro doctissimo et linguarum peritissimo diligenter recognita, et multis in locis emendata, variisq<ue> lectionibus ex diversorum Exemplarium collatione decerptis, et ad Hebraicam veritatem in veteri Testamento revocatis aucta et illustrata, Frankofurti, apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium et Ioan. Aubrium, MDXCVII. Vezi descrierea ediţiei la Copinger 2002:94.

159 *Τῆς Θείας Γραφῆς, Παλαίας Δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἁπάντα. Divinae Scripturae, Veteris ac Novi Testamenti*, omnia, innumeris locis nunc demum, & optimorum librorum collatione, & doctorum virorum opera, multo quàm unquam antea emendatiora, in lucem edita [...]. Basileae, per Joan. Hervagium, MDXLV, mense Martio. Această ediţie conţine o prefaţă semnată de reformatorul luteran Philippus Melanchthon (1497-1560), precum şi o scurtă listă de variante şi emendări cuprinse şi în aparatul critic al *Bibliei* de la Frankfurt (1597), care a avut-o drept model (Sweete 1900:184).

160 Pentru acomodarea cu scrierea aldină folosită în SEPT. FRANKF., am utilizat lista ligaturilor alcătuită de Ingram 1966:382-389; vezi şi Mioni 1973.

a) b)

Conținutul *Bibliei* de la Frankfurt (1597) este structurat pe cărți, dispuse după criteriile canonului biblic protestant, capitole și versete numerotate. Textul acestei ediții este însoțit de un bogat *apparatus criticus*, care conține a) lecțiuni din alte versiuni ale textului grecesc, ebraic sau latinesc, numerotate cu sigle transparente: *Alex.*, *Aq.*, *Hebr.*, *Latina vetus*, *Sym(m).*, *Rom.*, *Theodo.*, *Vulg.*; b) referințe la lucrările unor scriitori creștini (e.g. Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus, Diodorus, Epiphanius, Origen, Theodoretus etc.). Cele mai multe adnotări se referă, însă, la textul ebraic și la măsura în care textul ediției grecești concordă sau nu cu acesta: „In hac autem editione quam nunc damus, in quo haec translatio cum Hebraea veritate consentiat aut dissentiat, et quid omissum sit quidue adiici debeat ex Hebrais fontibus, multis in locis annotatur" (*Andreae Wecheli haeredum praefatio ad lectorem/ Prefața succesorilor lui Andreas Wechelus către cititor*, p. 4).

Apreciată, la momentul apariției sale, datorită aparatului critic bogat pe care îl conține, *Biblia* de la Frankfurt (1597) a fost și criticată, principalele probleme care i-au fost imputate fiind textul defectuos, preluarea unor lecțiuni fără a menționa sursele și alcătuirea canonului cărților biblice conform criteriilor protestante (Fabricius 1793:676-677; Cândea 1979:117-118). Dovadă, însă, a faptului că a fost apreciată, această versiune a *Septuagintei* a fost reimprimată de Nikolaus Glykis, la Veneția, în 1687, prefața fiind dedicată lui Șerban Cantacuzino[161].

O caracteristică generală a onomasticii din *Septuaginta* este aceea că, alături de cîteva Npr ebraice terminate în vocală, adaptate, de regulă, la sistemul morfologic al limbii grecești, există un număr mare de Npr care se termină în consoană (*e.g.* *Ἀαρών*, *Ἀρφαξάδ*, *Γαλαάδ*, *Ἐλείμ*, *Ἐνώχ*, *Ἰσραήλ*[162]), transliterate și, ca atare, nedeclinabile în limba greacă, chiar dacă terminația ebraică ar favoriza uneori posibilitatea unei flexiuni, de exemplu: *Ἀαρών*, *Γεδεών* (Helbig 1907:58; Thackeray 1909:160).

1) Antroponime

a) Thackeray 1909:160-161 include în categoria Npr ebraice declinabile în limba greacă majoritatea numelor de persoană masculine care au terminație vocalică; acestea sînt elenizate prin adăugarea unui *ς*, fiind încadrate în declinarea I, de exemplu: *Ἰωνᾶς*, *Μωυσῆς*[163]. Tot după declinarea I se declină și o serie de Npr feminine, ca *Ἄννα*, *Γοθολία*, *Ζέλφα*, *Λεία*, *Σάρρα*, *Σουσάννα*.

Npr declinate după declinarea a II-a (*-ος*) și a III-a (*-ης*, *-ους*; *-ών*, *-ῶνος*) sînt aproape inexistente în *Septuaginta*, cu excepția cărții *Ezdra*, în care acestea apar constant, de exemplu: *Δαβίδης*, *Ἄβραμος* (Thackeray 1909:161). În SEPT.FRANKF., numele *Moise* apare declinat la genitiv după decli-

[161] *Ἡ Θεία Γραφή, Δηλαδή, Παλαίας, καὶ Νέας Διαθήκης ἅπαντα. Divina Scriptura nempe, Veteris ac Novi Testamenti omnia*, a viro doctissimo et linguarum peritissimo diligenter recognita, et multis in locis emendata, variisq<ue> lectionibus ex diversorum exemplarium collatione decerptis, et ad Hebraicam veritatem in veteri Testamento revocatis aucta et illustrata, παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ [...], Venetiis, MDCLXXXVII. Pentru mai multe detalii despre această ediție, vezi Copinger 1897:94 și Cândea 1979:116.

[162] În SEPT.FRANKF., formele nedeclinate sînt folosite ca atare pentru cazurile genitiv și dativ, nefiind integrate în flexiunea limbii române în MS.45, de exemplu: *υἱοῖς Ἰσραήλ* – „fiilor *Israil*" (Ieș. 6:6) și *μέσον Ἐλείμ* – „mijlocul *Elim*" (Ieș. 16:1); vezi mai multe exemple la Ursu 1988-1989 (II):522.

[163] Pentru ilustrare, pornim de la exemplele din bibliografia studiată, verificînd tratamentul lor în SEPT.FRANKF. În conformitate cu normele actuale, am ortografiat Npr din SEPT.FRANKF. cu inițială majusculă.

narea a III-a: gen. *Μωϋσέως* (3Ezd. 8:3), *τοῦ Μωϋσέως* (1Paral. 26:24); în MS.45, aceste forme au fost transpuse astfel: *a lui Moisei*, probabil sub influenţa formei slavone ***мѡѷсїи*** (Savu 2011:119), respectiv *al lui Moiseu*, cu adaptarea terminaţiei greceşti.

b) Npr biblice teoforice (care au în componenţă numele divinităţii, *'el*) sînt, de regulă, elenizate prin adăugarea unui *-ς* după terminaţia ebraică *-ia* < *-jah*, fiind declinate după declinarea I, cu genitivul în *-ου*, de exemplu: nom. *'Ανανίας*, gen. *'Ανανίου*; *Ζαχαρίας*, *Ζαχαρίου*; *Σοφονίας*, *Σοφονίου*. Potrivit lui Thackeray 1909:161-162 (*cf.* Könnecke 1885:28), uneori apare şi genitivul în *-α*, de exemplu: *Μιχαία*, *Νεεμία*, *'Ιωσεία*, *Σεδεκία* etc.; această desinenţă de genitiv este specifică şi Npr masculine terminate în *-ας* la nominativ (Helbig 1907:56), de exemplu: *'Ιούδα* (nom. *'Ιούδας*), *'Ιωνᾶ* (nom. *'Ιωνᾶς*), *"Εσρα* (nom. *"Εσρας*). În SEPT.FRANKF. apar uneori ambele desinenţe de genitiv ale numelui *Μιχαίας* – *Μιχαίου* (4Reg. 22:12) şi *Μιχαία* (2Paral. 34:20) –, transpuse diferenţiat în MS.45: *lui Mihéu*, cu păstrarea formei numelui prin realizarea cazului genitiv cu ajutorul articolului proclitic, respectiv *Mihéii*, cu postpunerea articolului de genitiv-dativ.

c) În *Septuaginta*, numele de persoană în *-ών*, terminaţie existentă în limba ebraică (*e.g.* *'Ααρών*, *Σαμψών*), dar specifică şi Npr greceşti (*e.g.* *Σίμων*), sînt, de regulă, nedeclinate în limba greacă (Thackeray 1909:162, 165; Dufour 1990:56). Între acestea, un caz special îl reprezintă numele *Σολομών*, care a trecut în limba greacă printr-un proces gradual de adaptare grafică şi fonetică: *Σαλωμών* – *Σαλομών* – *Σολομών*[164]. După SEPT.FRANKF., formele acestui nume se păstrează şi în traducerea din MS.45, de exemplu: *Salomon* (3Ezd. 8:35) – *Solomon* (formă predominantă).

d) În SEPT.FRANKF., unele Npr de persoană au mai multe forme grafice, de exemplu: *'Αμελσάδ* (Dan. 1:16)/ *'Αμελσάλ* (Dan. 1:11), *Βαανά* (3Reg. 4:16)/ *Βανά* (3Reg. 4:12), *cf.* *Amelsad*/ *Amelsal*, *Vaaná*/ *Vaná* (MS.45).

2) Toponime

a) Formele toponimelor preluate ca atare din ebraică coexistă cu cele elenizate ale numelor de locuri (Moatti-Fine 1996:71), de exemplu: *'Εδώμ* – *'Ιδουμαία*, *Συχέμ* – *Σίκιμα*, *Σομορών*/ *Σεμερών* – *Σαμαρ(ε)ία*, *Σόρ* – *Τύρος*, *Γαλαάδ* – *Γαλααδῖτις*. Traducătorii greci cunoşteau geografia biblică şi, în consecinţă, şi corespondentele greceşti ale numelor de locuri, de exemplu: *Etiopia* pentru *Cuş*, *Capadochia* pentru *Caftor*, *Gavlon* pentru *Golan*, *Mesopotamia* şi *Siria* pentru *Aram* (Thackeray 1909:166). Toate aceste corespondenţe sînt păstrate întocmai şi în MS.45.

b) Thackeray 1909:167-168 arată că, în *Septuaginta*, toponimele terminate în *-a* pot fi atît declinate, cît şi nedeclinate. Referitor la toponimele declinabile terminate în *-α*, numele de ţări se declină, de regulă, după declinarea I (*e.g.* *Γάζα*, *Γάζης*, *Γάζῃ*, *Γαζάν*; *Σαμαρεία*, *Σαμαρείας*, *Σαμαρείᾳ*, *Σαμάρειαν*), iar numele de oraşe după declinarea a II-a a substantivelor neutre la plural (*e.g.* *Γάλγαλα*, *-ων*, *-οις*; *Σόδομα*, *-ων*, *-οις*; *Σίκιμα*, *-ων*), cu trecerea, în cazul unor nume care se termină în *-ρα*, la declinarea I, de exemplu: *Γόμοῤῥα*, *-ας* (Fac. 10:19) *Μέῤῥα*, *-ας* (Ieş. 15:23), *-αν* (Var. 3:14). Unele toponime ebraice sînt tratate, însă, ca substantive neutre în textul grecesc, prin adăugarea unui *-α* final la terminaţia consonantică ebraică, de exemplu: *Σόδομα*, *Σίκιμα*, *Μασσηφά* (vezi Könnecke 1885:28).

Multe toponime terminate în *-α* sînt, însă, nedeclinate, de exemplu: *Φασγά*, *Λομνά*, *Βαιτουλουά*. Aceeaşi situaţie apare, potrivit lui Thackeray 1909:168, şi la numele terminate în *-η*, care apar fie declinate (*e.g.* ac. *Μαμβρήν*, *Νινευήν*), fie nedeclinate (*e.g.* *Μαμβρή*, *Νινευή*). Formele nedeclinate din SEPT.FRANKF. sînt conservate şi în MS.45, prin notarea accentului pe ultima literă a numelui, conform sursei, de exemplu: *Fazgá*, *Mamvrí*, *Neneví*, *Vetuluá*.

Unele nume de oraşe apar atît cu forma ebraică, nedeclinabilă, cît şi cu cea grecească, declinabilă, aceste forme fiind preluate întocmai şi în MS.45, de exemplu: *'Ιερουσαλήμ* – *Ierusalim* (2Paral. 6:6)/ neutru pl. *'Ιεροσόλυμα* – *Ierusalim* (în *Mac.* şi *Tob.*); *τὴν Βαιθσούρ* – (*pre*) *Vethsur* (1Paral. 6:59)/ (*ἐν*) *Βαιθσούροις* – (*în*) *Vethsúra* (1Mac. 10:14)[165]/ *τὴν Βαιθσούραν* – *Vethsúra* (1Mac. 6:50), în *Mac.*; (*ἐπί*) *Γαλγάλ* (Ios. 15:7) – (*pre*) *Galgal*/ (*ἐν*) *Γαλγάλοις* – (*în*) *Galgale* (1Reg. 15:21).

c) Toponimele care se termină în *-ων* pot fi nedeclinate (*e.g.* *Κεδρών*, *'Ερμών*) sau declinate (*e.g.* *'Ασκάλων*, *-ωνα*), acestea din urmă fiind uneori

[164] Pentru explicaţii detaliate, vezi Thackeray 1909:162 şi Dufour 1990:56.

[165] În SEPT.FRANKF., cu o notă infrapaginală care indică lecţiunea *Βαιθσούρᾳ*.

preluate în MS.45 împreună cu accentul şi cu desinenţa grecească: ac. (*εἰς*) *'Ασκάλωνα* – *Ascálona* (Jud. 14:19), dar *Ascalon* (1Mac. 10:86)[166].

d) Thackeray 1909:170-171 arată că multe Npr de ţări şi de regiuni sînt exprimate în limba greacă prin forme adjectivale, care stau pe lîngă substantive feminine, ca *χώρα*, *γῆ* etc., care sînt exprimate uneori numai prin intermediul articolului feminin corespunzător. Acestea au în textul grecesc următoarele tipuri de terminaţii:

α) *-ις*, *-ιδος*, *-ιδα*, de exemplu: *ἡ 'Ελύμαις*, ac. *εἰς τὴν 'Ελυμαΐδα* – „la *Elimaída*" (Tov. 2:10), *ἡ Περσίς*, *-ιδος*, ac. *εἰς τὴν Περσίδα* – „la *Persída*" (1Mac. 6:5);

β) *-(ε)ία*; *-αία*, de exemplu: *Σιδών* (Zah. 9:2), gen. *Σαρεφθὰ τῆς Σιδωνίας* – „la Sarefthá *a Sidoniei*" (3Reg. 17:9); *γῆ 'Ιούδα* – *'Ιουδαία*;

γ) *-ῖτις*, *-ίτιδος*, *-ίτιδι*, *-ῖτιν*, de exemplu: *Μοαβῖτις*, dat. *ἐκ γὰρ τῇ Μοαβίτιδι* – „pentru că întru *Moavítida*" (Is. 16:7); *Βασανῖτις*, gen. *ἐκ τῆς Βασανίτιδος* – „de la *Vasanítida*" (Iez. 27:6) sau ac. *τὴν Βασανῖτιν* – „de la *Vasaníta*" (Ios. 13:11).

La fel s-a procedat şi cu numele de munţi: *Θαβώρ* vs. *ὡς τὸ 'Ιταβύριον* – „ca *Itavirion*" (Ier. 26:18); *Κάρμηλος* vs. *εἰς* [*τὸ*] *ὄρος τὸ Καρμήλιον* – „la muntele *Carmilului*" (3Reg. 18:19), *cf.* *ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ* – „pre muntele *Sináiei*" (Ieş. 19:20).

e) Etnonimele ebraice sînt şi ele fie împrumutate, caz în care se păstrează terminaţia ebraică în *-ī*, *-īth*, fie adaptate la sistemul limbii greceşti, de obicei cu terminaţiile *-αῖος*[167], desemnînd membrul unui trib, sau *-(ε)ίτης*, indicînd locuitorul unui oraş, de exemplu: *Χανανεί* – *Χανανείτης*, *Χαναναῖος*. Thackeray 1909:171 consideră că nu poate fi determinat principiul care a stat la baza alegerii între cele două forme, remarcînd totodată predominanţa terminaţiei *-ίτης*, care ar reflecta mai bine modelul ebraic în *-īth*. În MS.45 predomină sufixul *-itean*, de exemplu: *'Αμμανῖται* – *amanitêni* (Neem. 13:1), *'Ασκαλωνῖται* – *ascalonitênii* (1Reg. 5:10), *Κορίται* – *coritênii* (1Paral. 9:19), ac. *Κρῆτας* – *critênii* (Iez. 25:16), gen. *'Ελαμιτῶν* – *elamitêni* (Is. 11:11)/ *'Ελαμῖται* – *elamíţii* (Ezd. 4:9), *'Ιεροσολυμῖται* – *ierusalimitênii* (Iosip 4:22), gen. *τῶν 'Ιοππιτῶν* – *a ioppitênilor* (2Mac. 12:7)/ *'Ιοππῖται* – *ioppíţii* (2Mac. 12:3), *'Ισμαηλῖται* – *ismailtênii* (Ps. 82:5), *'Ισραηλῖται* – *israiltêni* (Iosip 18:1), gen. *Μωαβιτῶν* – *moaviţilor* (Fac. 19:37)/ *Μωαβῖται* – *moavitênii* (1Paral. 18:2), *Σαμαρεῖται* – *samaritênii* (4Reg. 17:29), *Τρωγλοδύται* – *troglodítêni* (2Paral. 12:3). Aceeaşi formă grecească a etnonimului este redată uneori cu ambele sufixe etnonimice româneşti, *-iţi* şi *-itean(i)*, de exemplu: „[...] au omorît pre *gavaoniţi* (ac. *Γαβαωνῖτας*). Şi au chemat împăratul David pre *gavaonitêni* (ac. *Γαβαωνῖτας*) şi au dzis cătră ei. Şi *gavaoniţii* (nom. *Γαβαωνῖται*) nu-s fiii lui Israil, fără numai den sîngele amorreului" (2Reg. 21:1-2).

În MS.45, unele etnonime sînt folosite pentru a denumi ţara locuită de un popor. Utilizat şi în alte scrieri româneşti vechi, procedeul constă, arată Arvinte 1988:49, în „folosirea numelui unui popor, la singular sau la plural, pentru a denumi ţara locuită de acel popor". Numele de popoare greceşti cu terminaţie de nominativ sau acuzativ singular (*e.g.* ac. *τὸν Χετταῖον*, *τὸν 'Ιεβουσαῖον*, *τὸν 'Αμορραῖον*, *'Αρουκαῖον*, *τὸν Αὐαῖον*, *τὸν 'Εσενναῖον*, *τὸν Γεργεσαῖον*, *τὸν 'Αρουαδαῖον*) au fost preluate în MS.45, de regulă, prin adaptarea terminaţiei greceşti, rezultînd forme româneşti de singular: „Şi pre *hetteu* şi pre *ievuseu* şi pre *amorreu* şi pre *ghergheseu* şi pre *eveu* şi pre *arucheu* şi pre *esenneu* pre *arudeu* şi pre *aamareu*" (1Paral. 1:14-16, *cf.* Ieş. 23:23; 33:2; 34:11 ş.a.). Întrucît foarte multe dintre acestea apar şi ca etnonime, am optat şi în cazurile în care se referă, prin înţeles, la un popor/ ţară pentru ortografierea lor cu iniţială minusculă. Am notat cu iniţială majusculă etnonimele care au fost preluate în limba română cu tot cu terminaţia grecească: „Iară Hanaan au născut pre Sidónul, întîi născut, şi pre *Heteon* şi pre *Ievuséon*, şi pre *Amorreon*, şi pre *Ghergheséon*, şi pre *Eveon*, şi pre *Aruchéon*, şi pre *Asenéon*, şi pre *Aradion*, şi pre *Samaréon* şi pre Amathí" (Fac. 10:16-18).

SEPT.FRANKF. se caracterizează prin lipsa mărcilor cazuale de genitiv-dativ la numele nedeclinabile, de exemplu: *εἰς τὴν οἶκον 'Αζαήλ* – „la casa *Azail*" (Am. 1:4), *εἶπον υἱοῖς 'Ισραήλ* – „dzi fiilor *Israil*" (Ieş 6:6), *ἡγεμόνες 'Ολιβεμάς* – „hatmanii *Olivemas*" (Fac. 36:18). Exemplele de acest fel sînt numeroase.

V.2.1.2. Adaptarea grafică şi/ sau fonetică a Npr din MS.45

Dincolo de evidenta străduinţă de a adapta onomastica biblică din *Septuaginta* de la Frankfurt (1597) în limba română, remarcăm preferinţa traducătorilor MS.45 pentru redarea cît mai exactă a

[166] Vezi mai mult exemple la Thackeray 1909:169.

[167] Referitor la această terminaţie, vezi şi Joosten 2012:219, care consideră că este de origine aramaică (*-ayya*).

originalului, precum şi strădiuinţa de a aplica în mod coerent un sistem de transliterare şi transcriere a Npr din limba greacă în limba română scrisă cu caractere chirilice.

1) Preferinţa pentru redarea cît mai exactă a originalului

În general, în MS.45 se optează pentru preluarea cît mai exactă a Npr din SEPT.FRANKF., transpunîndu-se uneori în limba română chiar terminaţiile cazuale greceşti, de exemplu:

a) antroponime: *Elivemas* (Fac. 36:41), *Vithelías* (Neem. 3:20), *Adonías* (3Reg. 2:19), *Ananías* (*Iosip*, 16, 21), *lui Vanéas* (3Reg. 2:25), *Iósifos*, pentru *Ἰώσηφος* (1Mac. 5:60), dar *Iosif*, pentru *Ἰωσήφ* (1Mac. 2:53 ş.a.), *Sosipátron* (2Mac. 12:24), *Sosípatros* (2Mac. 12:19) etc.;

b) toponime: *Aradion* (Fac. 10:18), *Vachúros* (3Ezd. 9:24), *Diospólis* (Iez. 30:16), *Tíros* (3Reg. 7:13), *Sichimon* pentru *Σικίμων* (Fac. 33:18). Nu credem că preluarea acestor nume în forma flexiunii greceşti are legătură cu nerecunoaşterea lor de către traducătorul sau revizorul MS.45; ele scot în evidenţă mai degrabă tendinţa de a conserva forma din textul-sursă.

Unele Npr biblice intrate în uz anterior sau odată cu primele traduceri ale textelor folosite în serviciul liturgic, deci cunoscute (Gafton 2003:86), sînt redate într-o singură formă, altele prezintă variante, explicabile atît prin eventualele discontinuităţi la acest nivel în textul-sursă, cît şi prin încercarea continuă a traducătorului de a adapta forma acestora la sistemul limbii române. Astfel, forma neadaptată apare adesea alături de cea adaptată, de exemplu: *Ἄλκιμος* – *Alchimos* (1Mac. 7:5), dar *Ἄλκιμος* – *Alchim* (1Mac. 7:21 ş.a.).

În general, în MS.45 a fost păstrată forma Npr din SEPT.FRANKF., fiind preluate chiar şi multiplele grafii ale acestora şi inconsecvenţele din acest text, fără a se opta pentru standardizarea acestora. Prezentăm, mai jos, cîteva exemple:

a) antroponimul *Abimelec*, scris în SEPT.FRANKF. *Ἀχιμελέχ*, *Ἀχιμέλεχ* sau *Ἀβιμέλεχ*, a fost transpus în MS.45 ca atare (*Ahimeleh*/ *Avimeleh*) în majoritatea cazurilor (58 de ocurenţe), cu cîteva excepţii, explicabile, probabil, prin neatenţia traducătorului sau a copistului, de exemplu: *Aviméleh* (1Reg. 21:2), dar *Ἀχιμέλεχ* (SEPT.FRANKF.); de asemenea, SEPT. FRANKF. are trei grafii pentru antroponimul *Abiezer*, preluate ca atare în MS.45: *Ἀφιέζερ* – *Afiézer* (1Paral. 11:28), *Ἀχιέζερ* – *Ahiézer* (Ios. 17:2), *Ἀβιέζερ* – *Aviézer* (1Paral. 7:18 ş.a.); la Jud. 6:34, forma *Aviézer* corespunde celei din glosa infrapaginală corespunzătoare (*Ἀβιέζερ*), nu celei din text (*Ἀβιάζερ*); pentru modul transpunerii guturalelor ebraice în *Septuaginta*, vezi Könnecke 1885:15-16 şi Helbig 1907:28;

b) antroponimul *Μαθθανίας* – *Maththanía* apare la 4Reg. 24:17 cu forma *Βαθθανίας* – *Vaththanía*, rezultată în textul grecesc din confuzia bilabialelor *μ* şi *β*, similare ca poziţie de articulare; *cf.* *Ἀμιναδάβ* – *Aminadav* (1Paral. 2:13 ş.a.), dar *Ἀμειναδάμ* – *Aminadam* (Ieş. 6:23; singura ocurenţă);

c) toponimul *Βαιθσάν* – *Vethsan* (2Reg. 21:12; frecvent) apare în SEPT.FRANKF. şi cu forma *Βεθσάμ*[168] – *Vethsam* (1Reg. 31:10, 12), *Χαναάν* (3Reg. 22:24) – *Hanaan*, cu forma *Χαναάμ* – *Hanaam* (3Reg. 22:11), iar *Ἐγλών* – *Eglon* (Ios. 10:36), cu forma *Ἐγλώμ* – *Eglom* (Ios. 12:13); sonantele nazale greceşti *μ* şi *ν* alternează la finalul unor Npr din *Septuaginta*, din cauza confuziei sunetelor corespondente caracterelor ebraice pe care le redau; vezi explicaţiile la Könnecke 1885:18 şi Lisowsky 1940:122;

d) Npr *Βηθσιμώθ* – *Vithsimoth* (Ios. 12:3) apare în SEPT.FRANKF. şi cu forma *Βηθσιμούθ* – *Vithsimúth* (Ios. 13:20), iar *Πασχώρ* – *Pashor* (Ier. 20:1), cu forma *Πασχούρ* – *Pashur* (1Paral. 9:12), întrucît vocala ebraică *kubuţ* este redată în greaca *Septuagintei* prin *ου* sau, uneori, prin *ω* (Könnecke 1885:24); de asemenea, numele *Σολομών* a trecut în limba greacă printr-un proces gradual de adaptare grafică şi fonetică: *Σαλωμών* – *Σαλομών* – *Σολομών*[169]; cu privire la regimul vocalelor în limba ebraică şi la multiplele modalităţi de transpunere a acestora în limba greacă, vezi Könnecke 1885:20-27 şi Helbig 1907:26-27;

e) Moreno Hernández 1988:276-277 arată că unele Npr biblice din *Septuaginta* prezintă dublete de tipul: *Μαγγεδώ*, *Μαγεδδω* (forme vocalizate)/ *Μαγδών* (formă nevocalizată)[170]; prezente şi în SEPT.FRANKF., aceste forme au fost preluate întocmai în MS.45: *Magghedó* (Is. 10:28), *Magheddó* (4Reg. 9:27)/ *Magdon* (1Reg. 14:2).

---

[168] Cu o notă infrapaginală care indică şi grafiile *Βαιθσάν* şi *Βαιθσάμ*.

[169] În legătură cu aceasta, vezi Thackeray 1909:162, Dufour 1990:56 şi *supra*, punctul V.2.1.1.

[170] Vezi explicaţiile amănunţite şi alte exemple la Moreno Hernández 1988: 276-277.

Totuşi, apar uneori şi tentative de standardizare: *Fud/ Fudu* – *Φούδ* (Is. 66:19, Naum 3:9, Fac. 10:6), dar *Fud* – *Φούθ* (1Paral. 1:8), în loc de *Futh*. Npr *Μωσέως* (2Paral. 23:18) a fost transpus grafic în Ms.45 în forma *lui Moisei*, probabil sub influenţa notei corespondente din subsolul sursei („al. *Μωϋσῆ*") sau poate a formei predominante a numelui (*Moisi*) în manuscris sau în alte texte din epocă.

2) Tendinţa de a aplica în mod consecvent un set de norme de transliterare şi de transcriere a Npr din limba greacă în limba română scrisă cu alfabet chirilic

O limbă notează sunetele altei limbi prin prisma corespondentelor fonetico-grafice care îi sînt proprii (vezi Agafonov et alii 2006:629). Astfel, adaptarea formală a Npr biblice din limba greacă în limba română scrisă cu alfabet chirilic trebuie discutată din două perspective: traductologică (transpunerea Npr din limba greacă în limba română scrisă cu alfabet chirilic); a transcrierii interpretative a Npr din alfabet chirilic în alfabet latin.

a) Iniţiala majusculă

În limba română, iniţiala majusculă este marca grafică a Npr. Analiza vechilor texte biblice româneşti relevă, însă, faptul că majuscula nu este utilizată constant pentru marcarea formală a Npr (vezi, de exemplu, PO, BIBL.1688, BIBL.MICU etc.). După modelul *Septuagintei* de la Frankfurt (1597), Npr nu sînt marcate prin iniţială majusculă în Ms.45. O excepţie o constituie primele două cărţi biblice, *Facerea* şi *Ieşirea*. În unele cazuri, chiar în acelaşi fragment (ex. Num. 1:5-10), Npr sînt fie marcate, fie nemarcate prin iniţială majusculă.

b) Tratamentul geminatelor

În Ms.45 a fost conservată, de regulă, reduplicarea consoanelor din textul-sursă. Cu unele mici excepţii, consoanele duble au fost redate în Ms.45 potrivit originalului, de exemplu: *Ἀχισαμμαί* – **ἀχїсамме** – *Ahisamme* (1Paral. 2:32), *Ἀθθάρατης* – **ἀѳѳара́тис** – *Aththarátis* (3Ezd. 9:50), *Ἀκκούβ* – **акꙋв** – *Accuv* (Ezd. 2:45), *Καππαδοκία* – **каппадокїа** – *Cappadochía* (Am. 9:7), dar *Καππαδοκίας* – **кападѡкїѧ** – *Capadochíia* (Deut. 2:23), *Λύδδα* – **лидда** – *Lidda* (1Mac. 11:34), *Μανασσῆς* – **манасси** – *Manassi* (1Paral. 3:13), dar *Μανασσῆ* – **манаси́** – *Manasí* (1Paral. 5:18), *Ὀδολλάμ* – **ὀдолламъ** – *Odollam* (1Paral. 11:15), dar *Ὀδολλάμ* – **ὠдоламъ** – *Odolam* (2Mac. 12:38). În Ms.45 este conservată, prin transcriere, geminata aspirată *θθ*, care apare în SEPT.FRANKF. alături de grupul *τθ*, preluat ca atare, de exemplu: *Ματθανίας* – *Matthanías* (1Paral. 25:4, *cf.* 3Ezd. 9:27 etc.), *Μαθθανία* – *Maththaníia* (Ezd. 10:37, *cf.* Neem. 12:34 etc.). În opinia lui Könnecke 1885:12-13, grupurile *θθ* şi *τθ* redau consoana ebraică ת, iar grupurile *πφ* şi *φφ* redau consoana ebraică פ, de exemplu: *Θαπφού* – *Thapfú* (Ios. 17:8), *Θαφφού* – *Thaffu* (1Paral. 2:43).

Raportat la textul-sursă, există şi inconsecvenţe în transcrierea Npr, de exemplu: *Σωσάννα* – **сѡса́на** – *Sosána* (Sus. 1:3), *Ἠνγαννίμ* – **инганимъ** – *Inganim* (Ios. 19:21), *Ἀμανί* – **амманї** – *Ammaní* (Neem. 3:2); de asemenea, grupul *-mmn-* din antroponimul *Ammnon* – **аммнѡн** (2Reg. 13:1 şi alte ocurenţe din aceeaşi carte biblică) nu reflectă forma numelui din original: *Ἀμνών* (SEPT.FRANKF.). Aceste forme nu pot fi explicate nici prin sursele secundare (SEPT.LOND., BIBL.OSTROG, VULG.1583).

c) Spiritele

În SEPT.FRANKF., multe dintre Npr ortografiate, de regulă, cu spirit aspru, au şi forme cu spirit lin, de exemplu: *Ἱερεμΐα* (1Paral. 12:4), dar *Ἰερεμιά* (1Paral. 12:12); *Ἡσαῦ* (Deut. 2:4, 8, 22, Num. 24:18, Iov 42:16, Avd. 1:6, 8, 9, 1Mac. 5:65), *Ἡσαύ* (3Ezd. 5:53), dar *Ἠσαῦ* (1Paral. 1:34, 35, Ios. 24:4, Ier. 49:9); *Ἑλιέζαρ* (1Paral. 15:24), dar *Ἐλιέζερ* (1Paral. 23:17); *Ἑλκανά* (1Paral. 6:25, 26), dar *Ἐλκανά* (1Paral. 6:23; 12:6). Könnecke 1885:11, 17 explică această situaţie prin faptul că Npr din *Septuaginta* nu erau pronunţate cu aspiraţie, spiritul aspru fiind considerat redundant şi, ca atare, înlocuit cu spiritul lin.

În Ms.45, spiritul lin, notat în limba greacă [᾿], este redat cu regularitate în ortografierea Npr, de exemplu: *Ἀραβία* – **ἀравїа** – *Aravía* (1Mac. 11:16), *Ἠλί* – **ἠлї** – *Ilí* (1Reg. 1:9 ş.a.), *Αἰλάμ* – **ἐламъ** – *Elam* (2Reg. 10:16). Spiritul aspru, notat în limba greacă [῾] şi pronunţat /h/, este transcris ca spirit lin în Ms.45, în cazuri precum: *Ἱερουσαλήμ* – **ἰєрслм** – *Ierusalim* (2Reg. 10:14 ş.a.), *Ἡλιούπολις* – **ἠлиꙋпо́лєѡс** – *Iliupóleos* (Ieş. 1:11), *Ἡλιόδωρος* – **ἠлїо́дѡръ** – *Iliódor* (2Mac. 3:13 ş.a.), *Ἀχεχάρ* – **ἀχєχаръ** – *Ahehar* (Neem. 3:22), *Ἑλείμ* – *Elim* (Ieş. 16:1).

d) Accentul

Traducătorul textului din Ms.45 preia accentul Npr din textul-sursă. Accentul nu este marcat, de regulă, în cazul Npr care conţin litere suprascrise, de exemplu: *Ἐννώμ* – **ἐнѡмъ** – *Enom* (Ios. 18:16),

Vithaemec – **виѳаеме҃к** (Ios. 19:27), *Themanon* – **ѳеманѡ҃н** (1Paral. 1:45), *Telmon* – **те҃лмѡ҃н** (1Paral. 9:17), *Ναββαβδιών* – **на҃вва҃вдїѡ҃н** – *Navvavdion* (1Paral. 5:19).

Uneori, deși prezent în textul-sursă, accentul nu este marcat în MS.45, de exemplu: *Ierusalim/ Ierusalím*, *Iothor/ Ióthor*, *Iamna/ Iamná*, *Ionathan/ Ionáthan*. În alte cazuri, Npr prezintă forme dublu accentuate, de exemplu: gen. *Ilíupólii* (Fac. 41:50; 46:20), gr. *Ἡλιουπόλεως* (SEPT.FRANKF.), *cf. Iliupólii* (Fac. 41:45), fapt explicabil prin aceea că este vorba despre un Npr descriptiv compus: *Ἡλίου πόλις*. Probabil o eroare de copist ar putea explica o formă precum *Ecvatáná* (2Mac. 9:3), *cf. Ἐκβάτανα* (SEPT.FRANKF.).

Poziția accentului pe ultima vocală a Npr (*-á*, *-iá*), mai ales în listele lungi de Npr (genealogii), se explică prin faptul că acestea nu au fost adaptate la sistemul limbii grecești (nominativ în *-ίας*, genitiv în *-ία*), ci au fost transliterate din ebraică (*-ά*, *-ιά*): *e.g. Samá* (1Paral. 8:13), *Iesfá* (1Paral. 8:16), *Adriá* (1Paral. 8:22), *Veriá* (1Paral. 23:11). Thackeray 1909:162 explică acest fapt prin completarea listelor genealogice cu nume din alte surse, în care numele nu erau declinate; dovadă ar fi Npr marcate între paranteze pătrate în unele versiuni ale *Septuagintei*, de exemplu: *Καὶ ἰεσφὰν, καὶ ἀβὲρ, καὶ ἐλιὴλ* [*καὶ ἀδριά*]. Rămase nedeclinate în limba greacă, numele în *-(ε)ιού* au fost preluate în MS.45 în pronunție reuchliniană, de exemplu: *Avdiú* (Avd.), *Iliú* (3Reg., 4Reg.).

Potrivit lui Könnecke 1885:12, în limba ebraică, accentul Npr era poziționat pe ultima silabă (*e.g. Ἀβραάμ*, *Ἀραράτ*), în timp ce în *Septuaginta*, acesta a fost mutat pe silabele anterioare celei finale în numeroase cazuri, de exemplu: *Ἄβραμ*, *Δεββῶρα*, *Ἐλεάζαρ*; SEPT.FRANKF.: *Ἀβραάμ* (Fac. 17:5) – *Ἄβραμ* (Fac. 11:26, 27), *Ἀβέλ* (3Reg. 15:20) – *Ἄβελ* (Iosip 18:11), *Ναθάν* (1Paral. 2:36; 3:5) – *Νάθαν* (1Paral. 11:38; 14:4) etc.

Accentul pe vocalele finale (*e.g. Mamvri/ Mamvrí*, *Sichima/ Sichimá*) este preluat din SEPT.FRANKF., unde marchează o formă nedeclinată a Npr în limba greacă; vezi *supra*, punctul V.2.1.1.

Problema accentuării Npr de țări în limba română a fost discutată de Arvinte (2008:110-124). Acesta a arătat, cu exemple concludente, că în perioada veche a limbii române existau două moduri de accentuare a numelor de țări terminate în *-ia*:

α) cînd accentul cade pe silaba penultimă (*e.g. Asía*, *Chilichía*, *Machedonía*, *Persía*, *Rusía*, *Siría*), Npr se încadrează în sistemul denominativ grecesc, care a fost folosit în limba română în perioada cuprinsă între secolul al XVII-lea și începutul secolului al XIX-lea, cînd circulația tipăriturilor în limba greacă era foarte mare în Țările Române;

β) cînd accentul cade pe silaba antepenultimă (*e.g. Arávia*, *Capadóchia*, *Gália*, *Grécia*, *Machidónia*, *Tráchia*), este vorba despre sistemul latinesc de denominare de origine savantă, „care s-a constituit de-a lungul a mai bine de patru secole de cultură românească, fiind astăzi predominant în limba de cultură" (Arvinte 2008:113). În vechea română literară a existat o concurență între cele două moduri de accentuare.

e) Transpuneri inexacte din limba greacă în limba română

Unele forme din MS.45 nu reflectă forma din textul-sursă. Aceste inconsecvențe pot fi încadrate în categoria greșelilor de transliterare și/ sau transcriere, de exemplu: *Βαβυλῶνα* – *Vavilor* (Ier. 50:11), *Ἀσσούρ* – *Assus* (Iez. 32:29), *Βεσελεήλ* – *Veseliil* (Ieș. 38:22), *Ἀγγίθ* – *Angheth* (3Reg. 2:13), *Ζεμβράμ* – *Zemvrá* (1Paral. 1:31), *Ἰεθράν* – *Iehthran* (1Paral. 1:41), *Βηθαγλά* – *Vithlagá* (Ios. 18:19), *Βαιθσούραν* – *Vethúran* (1Mac. 4:61), *Γαφθοριείμ* – *Gathoriim* (Fac. 10:14), *Βαιθσούραν* – *Vethúran* (1Mac. 4:61). Cu toate că, de regulă, consoanele geminate (*λλ*, *ττ*, *μμ* etc.) nu se reduc la una singură prin transcriere în alfabet chirilic, există și excepții, de exemplu: *Βακβουκκία* – *Vacvuchía* (Neem. 12:9, 25), *Ἐννώμ* – *Enom* (Ios. 18:16), *Ναασσών* – *Naason* (1Paral. 2:11), *τῆς Φοινίσσης* – **фине́са** – *Finésa* (Ieș. 6:15).

Fiind vorba despre un text manuscris, unele Npr (transpuse greșit sau refăcute după alte ediții) sînt corectate în text după SEPT.LOND., deasupra rîndului sau în rînd, prin întregirea lor între paranteze semipătrate[171], de exemplu: *Vethara⌊va⌋* (Ios. 15:6), *⌊Si⌋hem* (Ios. 17:2). Altele sînt corectate pe marginea textului: pentru *Sovothé* (2Reg. 21:18), de exemplu, se indică pe margine corectura **х** (*h*) deasupra slovei **ѳ** (*th*), indicînd forma *Sovohé*, *cf. Σοβοχαί* (SEPT.FRANKF.).

[171] Rolul acestor semne este explicat în *Cuvîntul înainte către cititori* (p. 909): „Iar unde vei vedea acesta semnu cu roșiu ⌊ ⌋ și la mijloc iarăși cuvinte, să știi că l-am aflat mai mult întru izvodul Englitérii".

Sporadic, în Ms.45, unele prepoziții netraduse în limba română au fost atașate Npr. Astfel, forma ***єквєѳлѡмѡн*** (3Ezd. 5:31) redă secvența grecească *ἐκ Βεθλωμών* („din Vethlomon"), greșeală semnalată, pe marginea textului, printr-o vrahie scrisă cu roșu, marcînd traducerea separată a prepoziției grecești *ἐκ* 'den'.

f) Sistemul grafic de transliterare și/ sau transcriere a Npr din limba greacă (SEPT.FRANKF.) în limba română (Ms.45)

Pe baza indicelui de Npr al manuscrisului, redăm mai jos cîteva exemple de transliterare și/ sau transcriere a Npr din limba greacă în alfabet chirilic, precum și transcrierea lor în alfabet latin.

α – ***а*** – ***a***

Vocala grecească *α* a fost redată prin slova chirilică ***а*** (*a*): *Ἀναμεήλ* – ***анамеил*** – *Anameil* (Ier. 32:9), *Ἀραβία* – ***аравїа*** – *Aravía* (1Mac. 11:16), *Ἀαρών* – ***аарѡн*** – *Aaron* (1Paral. 6:3), *Μανασῆ* – ***манасй*** – *Manasí* (1Paral. 5:18), *Ζαχαρίας* – ***Захарїа*** – *Zaharía* (1Paral. 5:7), *Καππαδοκία* – ***кападокїа*** – *Cappadochia* (Am. 9:7), *Χωβά* – ***хова́*** – *Hová* (Idt. 4:4).

β – ***в*** – ***v***

Oclusiva labială grecească *β* a fost redată prin slova chirilică ***в*** (*v*): *Ἀντιλίβανον* – ***андиливанȣл*** – *Andilívanul* (Ios. 1:4), *Ἀββακούμ* –***аввакȣм*** – *Avvacum* (Avac. 1:1), *Ἁβραάμ* – ***авраам*** – *Avraám* (1Mac. 2:52), *Ἀραβίαν* – ***аравїа*** – *Aravía* (1Mac. 11:16), *Γαβαών* – ***гаваѡн*** – *Gavaon* (1Paral. 6:60), *Ζοροβάβελ* – ***зорѡвавел*** – *Zorovavel* (Zah. 4:6), *Ναββαβδιών* – ***навваvдїѡн*** – *Navvavdion* (1Paral. 5:19), *Ναδάβ* – ***надав*** – *Nadav* (1Paral. 6:3).

γ – ***г*** – ***g***

Oclusiva gutturală grecească *γ* a fost redată prin slova chirilică ***г*** (*g*): *Γαμαλιήλ* – ***гамалеил*** – *Gamaleil* (Num. 10:24), *Ῥαγουήλ* – ***рагȣил*** – *Raguil* (1Paral. 1:32), *Θαρσεῖγ* – ***ѳарсиг*** – *Tharsig* (1Paral. 1:7).

La fel ca în cazul numelor comune, atunci cînd este urmată de ***є***, ***и***, ***ι***, ***ї***, ***ѣ***, ***ю***, ***ѧ*** sau ***ꙗ***, litera ***г*** notează la Npr consoanele palatale corespunzătoare grafemelor *ghe* și *ghi* (vezi *Nota asupra ediției*): *Γεσέμ* – ***гесем*** – *Ghesem* (Ieș. 8:22), *Γηφάρ* – ***гифар*** – *Ghifar* (Is. 60:6).

δ – ***д*** – ***d***

Oclusiva dentală grecească *δ* a fost redată prin slova chirilică ***д*** (*d*): *Δαμασέκ* – ***дамасек*** – *Damasec* (3Reg. 11:23), *Ἰσδαήλ* – ***iсдаил*** – *Isdail* (3Ezd. 5:56), *Σαδδούκ* – ***саддȣк*** – *Sadduc* (1Paral. 9:11), *Ἰωζαβάδ* – ***іѡзавад*** – *Iozavad* (1Paral. 12:20), *Σερέδ* – ***Серед*** – *Sered* (Fac. 46:14).

ε – ***є***/ ***ѧ***, ***ѣ*** – ***e*** / ***ê***

Vocala grecească *ε* a fost redată astfel:

— prin slova chirilică ***є*** (*e*), de exemplu: *Ἐκβάτανα* – ***єкватáнá*** – *Ecvatáná* (2Mac. 9:3), *Χαλέβ* – ***халєв*** – *Halev* (1Paral. 2:24), *Εὐμενεῖ* – ***євменí*** – *lui Evmení* (1Mac. 8:8), *Ζοροβάβελ* – ***зорѡвáвел*** – *Zorovavel* (Zah. 4:6), *βοκχέ* – ***вѡкхє́*** – *Vokhé* (1Paral. 6:5);

— mai rar, prin slovele chirilice ***ѧ*** și ***ѣ***, a căror interpretare este dificil de stabilit, de exemplu: *Βεθλεέμ* – ***виѳлѧ́єм***/ ***виѳлѣ́єм*** – *Vithlêem* (Jud. 17:8-9), *τὴν Θεκουέ* – ***ѳекȣѧ́*** - *Thecuiá* (2Paral. 11:5 și alt ocurențe).

Npr *Revéca* cunoaște și forma cu *e* velarizat: *Răvéca* – *Răvécăi* (Arvinte 2004:XIX).

ζ – ***з*** – ***z***

Siflanta sonoră grecească *ζ* a fost redată prin slova chirilică ***з*** (*z*): *Ζαβουλών* – ***Завȣлѡн*** – *Zavulon* (Ieș. 1:3), *Ζαχαρίας* – ***захарїа*** – *Zaharía* (1Paral. 5:7), *Ζεμβρά́μ* – ***земврá*** – *Zemvrá* (1Paral. 1:31), *Ζεμέθ* – ***земеѳ*** – *Zemeth* (1Paral. 26:22), *Ὀζίας* – ***ѡзїас*** – *Ozías* (1Paral. 15:21), *Ἄχαζ* – ***áхаз*** – *Áhaz* (1Paral. 3:13), *Ἀζούζ* – ***азȣз*** – *Azuz* (1Paral. 5:8).

η – ***и***, ⁻/ ***є*** – ***i***/ ***e***

Vocala grecească *η* a fost redată astfel:

— prin slova chirilică ***и*** (*i*), conform pronunției reuchliniene: *Ἡλιόδωρος* – ***илїóдѡрь*** – *Iliódor* (2Mac. 3:13), *Ἠνγαννίμ* – ***ингáним*** – *Inganim* (Ios. 19:21), *Ζωήλου* – *al lui Zoilu* (2Ezd. 1:82), *Γηφάρ* – ***гифар*** – *Ghifar* (Is. 60:6), *Δανιήλ* – ***данїил*** – *Daniil* (1Mac. 2:60), *Μανασσῆ* – ***манасй*** – *Manasí* (1Paral. 5:18), *Γαμαλιήλ* – ***гамалїил*** – *Gamaliil* (Num. 1:10), *Ἀναμεήλ* – ***анамеил*** – *Anameil* (Ier. 32:9);

— rar, prin semnul ⁻ (*i*), conform pronunției reuchliniene: *Ῥεηλά* – ***ре⁻лá*** – *Reilá* (1Paral. 2:15);

— rar, prin slova chirilică ***є*** (*e*): *Ἡσαῦ* – ***éсав*** – *Esav* (*Num.* 24:18).

θ – ***ѳ*** – ***th***

Oclusiva dentală grecească *θ* a fost redată prin slova chirilică ***ѳ*** (*th*): *Θαμμούς* – ***ѳамȣс*** – *Thamus* (1Paral. 8:14), *Λαφειδώθ* – ***лафидѡѳ*** – *Lafidóth* (Jud. 4:4), *Λασθένει* – ***ласѳє*** – *Lasthen* (1Mac. 11:32), *Ἀθαιά* –

а҆ѳє́а – *Athêa* (Neem. 11:4), *Θολμαΐ* – **ѳѡлма́ї** – *Tholmaí* (Ios. 15:14), *Ἀθθαράτης* – **а҆ѳѳара́тис** – *Aththarátis* (3Ezd. 9:50), *Ἐβίθ* – **є҆ви́ѳ** – *Evith* (1Paral. 1:46), *Ἰεθράν* – **і҆єѳран** – *Iethran* (1Paral. 7:37), dar *Ἰεθράν* – **і҆єхѳран** – *Iehthran* (1Paral. 1:41); *cf.* *τὴν Εὐφράτην*, dar **є҆фрафѳь** – *Efrafth* (Idt. 1:6), cu fonetism slav-rusesc (Constantinescu 1963:XVII).

ι, *ϊ* – **и**, **ї** – ***i***

Vocala grecească *ι* a fost redată prin slovele chirilice **и** (*i*) sau **ї** (*i*): *Ἀμιταά* – **а҆митаа** – *Amitaa* (4Reg. 24:18), *Εβίθ* – **є҆ви́ѳ** – *Evith* (1Paral. 1:46), *Οὐφίρ* – **ѹ҆фир** – *Ufir* (1Paral. 1:23), *Τωβίτ* – **тѡвит** – *Tovit* (Tov. 1:1), *Ἀβιασάφ* – **а҆ві́асаф** – *Aviasaf* (1Paral. 9:19). Redarea lui *ι* prin **є** din următoarele exemple reprezintă, probabil, o eroare de transcriere: *Γαμαλιήλ* – **гамалеил** – *Gamaleil* (Num. 10:24), *τῆς Φοινίσσης* – **фине́са** – *Finésa* (Ieş. 6:15).

În limba greacă, cînd litera *ι* este precedată de o vocală cu care nu formează un diftong, este notat *ϊ*, fiind transcris în Ms.45 astfel:

— prin slova **ї** (*i*): *Ἀϊά* – **а҆ї́а** – *Aiá* (1Paral. 1:40), *Ἀβεσσαΐ* – **а҆вєсаї** – *Avessaí* (1Paral. 2:16), *Βανεΐ* – **ванеї** – *Vaneí* (Ezd. 10:34), *Βασεΐ* – **васеї** – *Vaseí* (Neem. 7:23), *Γαΐ* – **гаї** – *Gaí* (4Reg. 9:27);

— rar, prin semnul ¨ (*i*): *Καϊναν* – **кӓинан** – *Cainán* (1Paral. 1:2).

κ – **к** – ***c***, ***k***

Oclusiva surdă grecească *κ* a fost redată prin slova chirilică **к** (*c*): *Καδμιήλ* – **кадмиил** – *Cadmiil* (Ezd. 2:40), *Κακχώρ* – **какхѡр** – *Cachor* (Neem. 10:12), *Ζακαρίας* – **закарі́ас** – *Zacarias* (1Paral. 9:21), *Ἀσάκ* – **а҆сак** – *Asac* (1Paral. 2:15), *Βαλάκ* – **валак** – *Valac* (1Paral. 1:44).

Cînd este urmată de vocalele **є**, **и**, **і**, **ї**, **ѣ**, **ѧ** sau **ꙗ**, slova **к** este transcrisă prin *che*, *chi*: *Ἀκιθώ* – **а҆кі́ѳѡ́** – *Achithó* (Idt. 8:1), *Κέδες* – **кедес** – *Chedes* (1Paral. 6:72), *Κηδάρ* – **кидар** – *Chidar* (1Paral. 1:29).

Cînd este urmată de **х** în alfabet chirilic, slova **к** este transcrisă în prezenţa ediţie prin *k*: *Βακχίδ* – **вакхід** – *Vakhid* (2Mac. 8:30 ş.a.), *Ζακχαῖον* – **закхеѹ** – *Zakheu* (2Mac. 10:19), *Βοκχέ* – **вѡкхе́** – *Vokhé* (1Paral. 6:5).

λ – **л** – ***l***

Sonanta lichidă grecească *λ* a fost redată prin slova chirilică **л** (*l*): *Λισία* – **лисі́а** – *Lisía* (1Mac. 4:28), *τὴν Λυκίαν* – **ликі́ѧ** – *Lichíia* (1Mac. 15:23), *Λάχης* – **лахис** – *Lahis* (Is. 37:9), *Δαλιδά* – **далида** – *Dalida* (Jud. 16:14), *Βαλλά* – **валла́** – *Vallá* (Fac. 30:3), *Δανιήλ* – **даніил** – *Daniil* (1Mac. 2:60), *Θολμαΐ* – **ѳѡлмаї** – *Tholmaí* (Ios. 15:14), *Θαργάλ* – **ѳарга́л** – *Thargal* (Fac. 14:9), *Ὠφάλ* – **ѡ҆фал** – *Ofal* (Neem. 3:26).

μ – **м** – ***m***

Sonanta nazală grecească *μ* a fost redată prin slova chirilică **м** (*m*): *Μαριάμ* – **ма́ріам** – *Máriam* (Ieş. 6:20), *Μαισαλώθ* – **месалѡѳ** – *Mesaloth* (1Mac. 9:2), *Ἐμμανουήλ* – **є҆мманѹил** – *Emmanuil* (Is. 7:14), *Ἑρμών* – **є҆рмѡн** – *Ermon* (1Paral. 5:23), *Ἱερουσαλήμ* – **і҆єрсалм** – *Ierusalim* (1Paral. 3:4), *Αἰλάμ* – **є҆лам** – *Elam* (2Reg. 10:16), *Ῥοβοάμ* – **ровѡам** – *Rovoam* (1Paral. 3:10).

ν – **н** – ***n***

Sonanta nazală grecească *ν* a fost redată prin slova chirilică **н** (*n*): *Ναασσών* – **наасѡн** – *Naason* (1Paral. 2:11), *Ναβουχοδονόσορ* – **навѹхѡдонѡ́рѡр** – *Navuhodonósor* (Dan. 1:1), *Ναθαναήλ* (v. 14) – **наѳанаил** – *Nathanail* (1Paral. 2:15), *Ἰεθράν* – **і҆єхѳтран** – *Iehthran* (1Paral. 1:41), *Ἀλέξανδρος* – **а҆ле́ѯандрѹ** – *Aléxandru* (1Mac. 1:1), *Βασάν* – **Ваа́сан** – *Vaásan* (Deut. 3:1), *Θαιμανών* – *Themanon* – **ѳеманѡн** (1Paral. 1:45).

ξ – **ѯ** – ***x***

Consoana dublă grecească *ξ* a fost redată prin slova chirilică **ѯ** (*x*): *Ἀρφαξάδ* – **а҆рфаѯадѹ** – *Arfaxadu* (Fac. 10:22), *Ἀλέξανδρος* – **а҆ле́ѯандрѹ** – *Aléxandru* (1Mac. 1:1), *Ἀρταξέρξης* – **а҆ртаѯерѯ** – *Artaxerx* (Est. 1:9), *Ἰεξάν* – **і҆єѯан** – *Iexan* (1Paral. 1:31), *Βαύξ* – **ваи́ѯ** – *Vaíx* (Fac. 22:21).

ο – **о**, **ѡ** – ***o***

Vocala grecească *ο* a fost redată prin slovele chirilice **о** sau **ѡ**, fără a exista o regulă privind folosirea uneia sau a alteia dintre acestea: *Βακχούρος* – **вакхѹрѡс** – *Vachúros* (3Ezd. 9:24), *Καππαδοκία* – **каппадокі́а** – *Cappadochía* (Am. 9:7), dar *Καππαδοκίας* – **кападѡкі́ѧ** – *Capadochíia* (Deut. 2:23), *Θολμαΐ* – **ѳѡлмаї** – *Tholmaí* (Ios. 15:14), *Ὀδολλάμ* – **о҆долам** – *Odollam* (1Paral. 11:15), dar *Ὀδολλάμ* – **ѡ҆долам** – *Odolam* (2Mac. 12:38), *Ῥοβώθ* – **ровѡѳ** – *Rovot* (1Paral. 1:48).

π – **п** – ***p***

Oclusiva labială grecească *π* a fost redată prin slova chirilică **п** (*p*): *Ποσιδώνιος* – **посідѡ́ніе** – *Posidónie*

(2Mac. 14:19), Ἰόππη – **іóппа** – *Ióppa* (1Mac. 10:75), Φίλιππος – **фíли҃** – *Fílip* (1Mac. 6:55), ac. Σεμφόραν (text)/ Σεπφωράν (glosă infrapaginală) – **се҃фѡ́ра** – *Sepfóra* (Ieş. 2:22), dar Σεπφώρα – **се҃фѡ́ра** – *Semfóra* (Ieş. 4:25).

ρ – **р** – **r**

Sonanta lichidă grecească ρ a fost redată prin slova chirilică **р** (*r*): Ῥοβοάμ – **рѡвѡа҃** – *Rovoam* (1Paral. 3:10), Ζοροβάβελ – **зѡрѡва́ве҃** – *Zorovavel* (1Paral. 3:19), Χαῤῥάν – **ха́рра҃** – *Harran* (1Paral. 1:41), Ναβουχοδονόσορ – **навꙋхѡдѡнóсѡ҃** – *Navuhodonósor* (2Paral. 36:5).

σ, ς – **с**/ **з** – **s**/ **z**

Siflanta surdă grecească σ/ ς a fost redată prin slova chirilică **с** (*s*): Σαβαδίας – **савадіа҃** – *Savadías* (1Paral. 3:18), Σάνας – **са́на҃** – *Sánas* (1Paral. 2:3), Σαρσωθαῖος (1:14) – **са҃сѡѳе́ѡ҃** – *Sarsothéos* (Est. 2:14), Βακχούρος – **ва҃хꙋ́рѡ҃** – *Vachúros* (3Ezd. 9:24).

Uneori, siflanta σ a fost redată în MS.45 prin slova **з** (*z*), ceea ce indică sonorizarea ei în vecinătatea unei consoane sonore, de exemplu: τῷ Ἔσδρα – **е́здри҃** – *Ézdrii* (numai două ocurenţe din 56), Ἐσδραηλώμ – **ез҃ра҃лѡ҃** – *Ezdrailom* (Idt. 7:3, *cf.* Idt. 1:8), Ἰεσβί – **іе҃ві́** – *Iezví* (2Reg. 21:16), Χασβώθ – **ха҃вѡ҃** – *Hazvoth* (Ios. 19:5), *cf.* Ἐσδρικάμ – **е҃здріка҃** – *Eszdricam* (1Paral. 3:22).

τ – **т** – **t**

Oclusiva dentală grecească τ a fost transcrisă prin slova chirilică **т** (*t*): Τελμών – **те҃мѡ҃** – *Telmon* (1Paral. 9:17), Τύρος – **ти́рѡ҃** – *Tíros* (3Reg. 7:13), Τιμόθεος – **тимѡѳе҃** –*Timothei* (1Mac. 5:11), Ἀταρώθ – **атаро́ѳ** – *Ataróth* (1Paral. 2:54), Σαββαταῖος – **са҃ватѧ́ѡ҃** – *Savvatêos* (Neem. 11:16).

υ, ϋ – **и**, **і** – **i**

Vocala grecească υ a fost transcrisă astfel:

— potrivit pronunţiei reuchliniene, prin slovele chirilice **и** şi **і** (*i*): Ἀσσυρίας – **ас҃иріѧ** – *Assiriia* (Iosip 13:9), Βαύξ – **вайѯ** – *Vaíx* (Fac. 22:21), Κρυέζ – **крие҃** – *Criéz* (1Paral. 1:53), Τύρος – **ти́рѡ҃** – *Tíros* (3Reg. 9:12), Λύδδα – **лі҃да** – *Lidda* (1Mac. 11:34);

— prin slova **в** (*v*): Ἐζυία – **е҃віа** – *Ezvía* (Ezd. 7:3).

În limba greacă, atunci cînd vocala υ este precedată de o altă vocală cu care nu formează un diftong, este notată ϋ, fiind transcrisă în MS.45 prin semnul ͞ (*i*): Μωϋσέως – **мѡ͞се҃** – *Moiseu* (1Paral. 26:24). Aceasta pare să fie notată în grafie grecească într-un singur loc: Ἰωϋάν – **іѡϋа҃** – *Ioián* (1Paral. 1:5), dar Ἰωϋάν – **іѡ͞а҃** – *Ioián* (1Paral. 1:7, *cf.* Iez. 27:19).

φ – **ф** – **f**

Oclusiva labială grecească φ a fost transcrisă prin slova chirilică **ф** (*f*): Φανουήλ – **фанꙋи҃** – *Fanuil* (1Paral. 8:25), Φοινίκην – **фині́ки** – *Finíchi* (2Mac. 3:8), Δάφνης – **да҃ни** – *Dafni* (2Mac. 4:33), Ἀριαφέρ – **аріафе҃** – *Ariafer* (1Paral. 7:36), Γηφάρ – **гифа҃** – *Ghifar* (Is. 60:6), Ἀρίφ – **ари҃** – *Arif* (Neem. 7:24), Ἀβιασάφ – **авіаса҃** – *Aviasaf* (1Paral. 9:19).

χ – **х** – **h**

Oclusiva guturală grecească χ a fost transcrisă prin slova chirilică **х** (*h*): Χαλέβ – **хале҃** – *Halev* (1Paral. 2:24), Χαναάν – **ханаа҃** – *Hanaan* (1Paral. 1:13), Ἀχεχάρ – **ахеха҃** – *Ahehar* (Neem. 3:22), Ἰωχανάν – **іѡхана҃** – *Iohanan* (1Paral. 3:15), Ζαχαρίας – **захарі́а** – *Zaharía* (1Paral. 5:7), Ἀδράχ – **адра҃** – *Adrah* (Zah. 9:1), Βαρούχ – **варꙋ҃** – *Varuh* (Neem. 3:20).

ψ – **ѱ** –**ps**

Consoana dublă grecească ψ a fost redată prin slova chirilică **ѱ** (transcrisă *ps*): Ψοντομφανήχ – **ѱѡ҃то҃фани҃** – *Psontomfanih* (Fac. 41:45), Λαμψούρ – **ла҃ѱꙋ҃** – *Lampsur* (1Reg. 27:8), Σαμψά – **са҃ѱа́** – *Sampsá* (Ezd. 4:8).

Consoana dublă ψ nu este echivalată întotdeauna prin consoana dublă corespondentă din alfabetul chirilic, fiind uneori redată prin **с** (*s*), de exemplu: Σαμψαί – **са҃сѧ** – *Samsê* (Ezd. 4:17, 23).

ω – **ѡ** – **o**

Vocala grecească ω a fost redată, de regulă, prin **ѡ** (*o*): Ἰωζαβάδ – **іѡзава҃** – *Iozavad* (1Paral. 12:20), Ὠφάλ – **ѡ҆фа҃** – *Ofal* (Neem. 3:26), Ζαβουλών – **завꙋлѡ҃** – *Zavulon* (Ieş. 1:3), Λαφειδώθ – **лафидѡ҃** – *Lafidóth* (Jud. 4:4), Ποσιδώνιος – **посідѡ́ніе** – *Posidónie* (2Mac. 14:19), Μωϋσέως – **мѡ͞се҃** – *Moiseu* (1Paral. 26:24), Θαιμανών – **ѳеманѡ҃** – *Themanon* (1Paral. 1:45).

αι – **е**, **ѧ** – **e**, **ê**

Diftongul grecesc αι a fost transcris astfel:

— de regulă, prin slova chirilică **е** (*e*), conform pronunţiei reuchliniene: Αἰλάμ – **ела҃** – *Elam* (2Reg.

10:16), *Εὐαῖον* – ***ἐвє̑ȣ*** – *Eveu* (1Paral. 1:15), *Βααναίας* – ***ваанє́а*** – *Vaanéas* (3Ezd. 9:26), *Βαραιά* – ***варєа́*** – *Vareá* (1Paral. 8:21), *Ἰεδαῖος* – ***ἰєдє́о*** – *Iedéos* (3Ezd. 9:30);

— rar, prin slova chirilică ***ѧ***: *Σαββαταῖος* – ***савватѧ́ѡ*** – *Savvatêos* (Neem. 11:16), *Ἀδαία* – ***ἀдѧ́а*** – *Adêa* (2Paral. 23:1), dar *Ἀδαιά* – ***ἀдєа́*** – *Adeá* (1Paral. 8:21), *cf.* *Ἀθαιά* – ***ἀѳѧ́а*** – *Athêa* (Neem. 11:4), *Ἀχισαμμαί* – ***ἀхїсаммє*** – *Ahisamme* (1Paral. 2:32), *Μερζελλαί* – ***мєрзєлѧ́*** – *Merzellê* (Ezd. 2:61), *Βερζελλαί* – ***вєрзєлѧ́*** – *Verzelê* (Neem. 7:63). Am transcris slova chirilică ***ѧ*** prin semnul *ê*, întrucît echivalează diftongul grecesc *αι*, pronunţat /*e*/, conform rostirii reuchliniene.

αυ – ***аф***, ***ав*** – ***af, av***

Diftongul grecesc *αυ* a fost transcris, alternativ, prin ***аф*** sau ***ав*** (*af*, *av*), conform pronunţiei reuchliniene, în funcţie de fonemul imediat următor: vocală sau *ρ* (*av*) sau altă consoană (*af*): *Ἡσαῦ* – ***и́саф*** – *lui Isaf* (1Mac. 5:3), dar *Ἡσαῦ* – ***и́сав*** – *Isav* (1Mac. 5:65), *Αὐνάν* – ***авна́н*** – *Avnan* (1Paral. 2:3), *Ναζαῦ* – ***назаф*** – *Nazaf* (Fac. 22:22), *Βαιθσαυράν* – ***вєѳсавра́н*** – *Vethsavran* (2Paral. 11:6). În cazul numelui *Isaf* (1Mac. 5:3), o notă marginală indică lecţiunea *v* în loc de *f*, motivată de pronunţia reuchliniană a diftongului -*αυ*, urmat de o vocală sau de *ρ*.

ει – ***и***, ***ї*** – ***i***

Diftongul grecesc *ει* a fost transcris conform pronunţiei reuchliniene:

— de regulă, prin slova chirilică ***и*** (*i*): *Ἀφείρ* – ***ἀфи́р*** – *Afir* (Fac. 25:4), *Ἀχαζείβ* – ***ἀхази́в*** – *Ahaziv* (Jud. 1:31), *Βαναείμ* – ***ванаи́м*** – *Vanaim* (Neem. 3:17), *Λαφειδώθ* – ***лафидѡ́ѳ*** – *Lafidóth* (Jud. 4:4), *Ἰαβεῖς* – ***і́ави́с*** – *Iavis* (1Paral. 10:11), *Θαρσεῖγ* – ***ѳарси́г*** – *Tharsig* (1Paral. 1:7);

— rar, prin slovele chirilice ***ї*** (*i*) sau ***є*** (*e*): *Σαμάρεια* – ***сама́рїа*** – *Samária* (2Paral. 28:15), *Λείας* – ***лєє́*** – *Leei* (Fac. 34:13), dar *Λείας* – ***ли́є*** – *Liei* (Fac. 29:17).

ευ – ***єф***, ***єв*** – ***ef, ev***

Urmat de o consoană, grupul vocalic grecesc *ευ* a fost transcris conform pronunţiei reuchliniene:

— prin ***єф*** (*ef*): *Εὐπάτωρ* – ***єфпа́тѡр*** – *Efpátor* (1Mac. 6:17), *Εὐφράτου* – ***є̓фра́ѳ*** – *Efráth* (Deut. 11:24);

— prin ***єв*** (*ev*): *Εὐπάτωρ* – ***євпа́тѡр*** – *Evpátor* (2Mac. 10:10), *Εὐπόλεμον* – ***євпѡ́лєм*** – *Evpólem* (1Mac. 8:17), *Εὐμενεῖ* – ***євмєни́*** – *lui Evmení* (1Mac. 8:8).

Urmat de o vocală, grupul *ευ* este transcris întotdeauna prin ***єв*** (*ev*): *Εὐαῖον* – ***ἐвє̑ȣ*** – *Eveu* (1Paral. 1:15), *Εὐϊλάτ* – ***є̓вила́т*** – *Evilat* (Fac. 2:11).

οι – ***ι***, ***и*** – ***i***

Diftongul grecesc *οι* este transcris, conform pronunţiei reuchliniene, prin slovele chirilice ***ι*** şi ***и*** (*i*): *Φοινίκης* – ***фıні́кєи*** – *Finíchei* (2Mac. 8:8), gen. *τῆς Φοινίσσης* – ***финє́са*** – „de la *Finésa*" (Ieş. 6:15).

ου – ***ȣ*** – ***u***

Diftongul grecesc *ου* a fost transcris, conform pronunţiei reuchliniene, prin slova chirilică ***ȣ*** (*u*): *Οὐρέμ* – ***ȣрє́м*** – *Urem* (2Reg. 23:35), *Οὐφίρ* – ***ȣфи́р*** – *Ufir* (1Paral. 1:23), *Ἀκαούμ* – ***ἀкаȣм*** – *Acaum* (1Paral. 3:23), *Ζουζά* – ***зȣза́*** – *Zuzá* (1Paral. 4:37), *Ναβουχοδονόσορ* – ***навȣходѡнѡ́сѡр*** – *Navuhodonósor* (2Paral. 36:5), *Βακχούρος* – ***ваккхȣ́рѡс*** – *Vachúros* (3Ezd. 9:24), *Βαθούλ* – ***ваѳȣ́л*** – *Vathul* (Ios. 19:4), *Ἀσαδίου* – ***ἀсадиȣ*** – *Asadiu* (Var. 1:1), gen. *Βαγώου* – ***ваѓѡ́ȣ*** – *Vagóu* (Idt. 12:14).

γγ – ***нг***, ***гг*** – ***ng, gg***

Consoana velară geminată grecească -*γγ*- (lat. *ng*) a fost transcrisă astfel:

— prin grupul -***нг***- (-*ng*-), cu pronunţia velară a primei consoane (*n* velar) din grup: *Ἀμαγγαρί* (v. 19) – ***ἀмангари́*** – *Amangarí* (1Reg. 20:20), *Ἀγγίθ* – ***ἀнгєѳ*** – *Angheth* (3Reg. 2:13);

— rar, situaţie explicabilă printr-o greşeală de transcriere, prin -***гг***- (-*gg*-): *Ἀγγαί* – ***ἀггѧ́*** – *Agghê* (Is. 10:29), dar *Ἀγγαί* – ***ἀнгє́*** – *Anghé* (Fac. 13:3).

ντ – ***нт***, ***нд*** – ***nt, nd***

Grupul consonantic grecesc -*ντ*- a fost redat astfel:

— transliterat: *Antioh* (majoritatea ocurenţelor);

— rar, prin fonetismul neogrec -***нд***- (-*nd*-): *Ἀντίοχον* – ***ἀндїѡх*** – *Andioh* (1Mac. 3:33), *Ἀντιλιβάνου* – ***ἀндили́ван*** – *Andilívan* (Deut. 11:24 şi alte exemple).

-*αῖος*, -*αῖον* – ***єȣ*** – ***eu***

Terminaţiile greceşti -*αῖος* şi -*αῖον* au fost transcrise prin grupul chirilic -***єȣ*** (-*eu*), de exemplu: *Ἀχραθαῖος* – *Ahratheu* (Preambul Est. 13), *Ἀχραθαῖον* – *Arhatheu* (Preambul Est. 14), *Μαρδοχαῖος* – *Mardohéu* (Est. 1:1).

-εος – ***єȣ*** – ***e***

Terminația grecescă *-εος* a fost transcrisă prin grupul chirilic -***єȣ*** (*-eu*), de exemplu: *Δοσίθεος* – *Dosítheu* (2Mac. 12:19; 12:35, 3Mac. 1:3), dar, *Dosítheos* (Est. 11:11).

-ιος, *-ίου*, *-ιον* – ***їє*** – ***ie***

Terminațiile grecești *-ιος*, *-ίου* și *-ιον* au fost transcrise prin grupul -***їє*** (*-ie*), de exemplu: *Ἀπολλώνιος*, *-ου* – *Apolónie*, *lui Apolónie*, *Ἀθηνόβιος*, *-ου* – *Athinóvie*, *lui Athinovie*, *Δημήτριος* – *Dimítrie*, *Ποσιδόνιος* – *Posidónie*; la fel și *Δαρεῖος*, *-ου* – *Dárie*, *lui Dárie*. La Npr românești, terminația -***їє*** (*-ie*) provine de la „acomodarea terminației slave *-ij* și a sufixului gr. *-ιος* = lat. *-ius* a numelor calendaristice" (Constantinescu 1963:XVIII-XIX).

Pornind de la indicele de Npr al Ms.45 și de la considerațiile de mai sus, încercăm să descriem, în mod sintetic, în tabelul mai jos, modalitatea de transpunere grafică a acestora din limba greacă în limba română scrisă cu alfabet chirilic, iar apoi în alfabet latin.

Semne	**Contexte specifice**	**Transpunere în limba română**	
		Alfabet chirilic	*Alfabet latin*
α		***а***	*a*
	αυ (dift.)	***аф***, ***ав***	*af, av*
	αι (dift.)	***є***	*e*
		ѧ, ***ѣ***	*ê*
β		***в***	*v*
γ		***г***	*g*
	γ + *ε*, *ι*, *η*	***гє***, ***ги***	*ghe*, *ghi*
	-γγ-	***нг***, ***гг***	*ng*, *gg*
	-γχ-	***нх***	*nh*
δ		***д***	*d*
ε		***є***	*e*
	ευ (dift.)	***єф***, ***єв***	*ef, ev*
	ει (dift.)	***и***	*i*
ζ		***з***	*z*
η		***и***,	*i*
		є	*e*
θ		***ѳ***	*th*
ι		***и***	
	ϊ	***ї***	*i*
κ		***к***	*c*
	κ + *ε*, *η*, *ι*	***кє***, ***ки***	*che*, *chi*
	κ + *χ*	***к*** + ***х***	*kh*
λ		***л***	*l*
μ	*μ*	***м***	*m*
ν		***н***	*n*
	ντ	***нд***	*nd*
		нт	*nt*
ξ		***ѯ***	*x*
ο		***о***, ***ѡ***	*o*
	οι (dift.)	***і***	*i*
	ου (dift.)	***ȣ***	*u*
π		***п***	*p*
ρ		***р***	*r*
σ, *ς*		***с***	*s*
σ		(rar) ***з***	*z*
τ		***т***	*t*
	ντ	***нд***	*nd*
		нт	*nt*
υ		***и***	*i*

Semne	Contexte specifice	Transpunere în limba română	
	ϋ	ϋ	*i*
φ		**ф**	*f*
χ		**х**	*h*
ψ		**ѱ**	*ps*
		(rar) **с**	*s*
ω		**ѡ**	*o*

Forma grafică a Npr din MS.45 reflectă, cu unele mici excepţii (greşeli de transliterare/ transcriere, unele cazuri de standardizare etc.), forma acestora din textul-sursă principal, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597), sursele secundare nefiind luate în considerare în această privinţă. Unele forme sînt corectate în text după versiunea de la Londra (1653) a textului grecesc, folosită de revizorul traducerii lui Nicolae Spătarul (Milescu) pînă la cartea *1 Paralipomenon*; vezi şi explicaţiile de la punctul V.2.3.

La rîndul său, textul-sursă prezintă numeroase inconsecvenţe în privinţa formei Npr, cauzate de principiul literalităţii traducerii, care a impus în general conservarea formei Npr ebraice şi numai sporadic adaptarea lor la sistemul morfologic al limbii greceşti. În MS.45 se conservă fenomenele anomale din textul-sursă (multiplele grafii ale aceluiaşi nume şi diferitele modalităţi de denominare a aceluiaşi individ), încercările de standardizare a unor forme, precum şi greşelile de transcriere din alfabet grecesc în alfabet chirilic fiind rare. De asemenea, dincolo de existenţa mai multor slove chirilice pentru redarea aceluiaşi semn grafic grecesc, se poate evidenţia totuşi încercarea traducătorului/ revizorului de a aplica în mod consecvent un set de norme de transliterare şi de transcriere a Npr din limba greacă în limba română (conform pronunţiei reuchliniene).

V.2.1.3. Adaptarea morfologică a Npr din MS.45

SEPT.FRANKF. conţine Npr transliterate din ebraică şi neadaptate la sistemul limbii greceşti şi, într-un număr mai mic, Npr adaptate la sistemul limbii greceşti. De asemenea, textul grecesc abundă în diverse tipuri de inconsecvenţe la acest nivel: forme adaptate alături de forme neadaptate ale aceluiaşi nume, diversitatea transliterărilor din limba ebraică, actualizări ale unor forme de-a lungul perioadei scrierii textului, încadrarea unor nume în mai multe declinări etc.; vezi eplicaţiile *supra*, la punctul V.2.1.). Aceste lucruri au creat dificultăţi traducătorului român, în încercarea sa de a încadra formele Npr din textul grecesc în sistemul flexionar al limbii române.

V.2.1.3.1. Categoria gramaticală a genului

În SEPT.FRANKF., mai ales în listele genealogice, este greu de identificat uneori sexul persoanelor la care fac referire Npr, din cauza faptului că foarte multe dintre acestea din urmă nu sînt adaptate la sistemul morfologic al limbii greceşti (vezi *supra*, punctul V.2.1.1.). De asemenea, în MS.45 pare să predomine preocuparea pentru păstrarea Npr cît mai aproape de forma lor din original. Traducătorul se află în permanenţă în situaţia de a opta între păstrarea formei Npr din original şi încadrarea acestora în flexiunea limbii române. Aceste aspecte conduc adesea la opţiuni diverse în privinţa selectării terminaţiei de gen.

1) A n t r o p o n i m e

Npr de persoană m a s c u l i n e din SEPT.FRANKF. au fost preluate în MS.45 în mai multe moduri:

a) antroponimele nedeclinabile în limba greacă sînt încadrate în limba română în seria Npr cu terminaţie consonantică, specifică Npr masculine, de exemplu: *Ahimeleh*, *Aminadav*, *Asaf*, *Attal*, *Avel*, *Avennir*, *Avessalom*, *Aviathar*, *Avraam*, *Azail*, *David*, *Eliézer*, *Falaris*, *Fílip*, *Finees*, *Gad*, *Iacov*, *Valaam*, *Varac*.

b) antroponimele terminate în vocală accentuată şi, ca atare, nedeclinabile în textul grecesc (*e.g.* *’Αβιού*, *’Αδδό*, *Βανί*, *Μεμφιβοσθέ*) sînt preluate ca atare în limba română: *Aviú*, *Addó*, *Memfivosthé*, *Vaní*. Avînd terminaţie nespecifică pentru indicarea genului în limba română (*-e*, *-i* sau *-o*), informaţia despre încadrarea acestora în seria de gen a Npr masculine este dată fie de context, fie de flexiunea cazuală, de exemplu: *lui Addó*, *lui Memfivosthé*, *lui Vaní*;

c) antroponimele declinate în limba greacă la nominativ şi acuzativ în *-ίας*, *-ίαν* (*e.g.* *Γοργίας*, *-αν*; *Ζαχαρίας*, *-αν*) sau în *-ιος*, *-ιον* (*e.g.* *’Απολλώνιος*, *-ον*; *’Αθηνόβιος*, *-ον*) primesc în MS.45 următoarele

tipuri de terminații:

α) terminație vocalică nespecifică pentru Npr masculine: *-a*, *-ia* (*e.g.* *Ananía*, *Ghorghía*, *Lisía*, *Neémía*) și -**ї́ѧ** (*e.g.* *Ananíia*, *Gorghíia*, *Lisíia*, *Maasiia*, *Osíia*);

β) terminație vocalică în *-ie*, formă impusă sub influența culturii greco-slavone (*cf.* Constantinescu 1963:XVII; Tomescu 2001:46), de exemplu: *Apolónie*, *Athinóvie*, *Dárie*, *Gorghíe*, *Lisíe*, *Posidónie*;

γ) terminație consonantică, prin preluarea desinenței cazuale grecești, de exemplu: *Gorghías* (1Mac. 4:5; 5:59), *Zaharían* (3Ezd. 8:47).

Antroponimele masculine declinate în *-ης*, *-ην* (*e.g.* *Ῥαψάκης*, *-ην*) primesc în Ms.45 terminație vocalică în *-i* (*pre Rapsáchi*), iar cele declinate în *-ος*, *-ον* (*e.g.* *Ἀνδρόνικος*) sînt încadrate în seria Npr masculine cu terminație consonantică (*Andrónic*/ *lui Andronic*).

Npr de persoană f e m i n i n e din SEPT.FRANKF. au fost preluate în Ms.45 în mai multe moduri:

a) cu terminație vocalică în *-a* (*e.g.* *Devorra*, *Dína*, *Olivema*, *Revéca*, *Zelfa*), specifică Npr feminine. De asemenea, pot fi adăugate aici antroponimele feminine care se termină în vocală accentuată în SEPT. FRANKF. și, ca atare, nedeclinabile, ca *Ἀδά*, *Δαλιδά* sau *Σελλά*, transliterate în limba română (*e.g.* *Adá*, *Sellá*, *Dalidá*);

b) cu terminație vocalică în *-i*, nespecifică pentru precizarea genului, de exemplu: *Ἀρσινόη*, *-ην* – *Arsinoí*, *Arsenoí*;

c) cu terminație consonantică, nespecifică pentru precizarea genului:

α) nedeclinate în textul grecesc, de exemplu: *Ahinaam*, *Asinéth*, *Avisac*, *Avitaal*, *Esthir*, *Gomir*, *Iezavel*, *Mesolaam*, *Ruth*, *Vasemath*;

β) declinate în textul grecesc, dar preluate în Ms.45 împreună cu terminația cazuală din limba greacă, de exemplu: *Adas* (Fac. 39:10), *Zelfas* (Fac. 35:26).

2) T o p o n i m e

Potrivit lui Ichim-Tomescu 1978:238, terminațiile toponimice specifice limbii române sînt: *-a*, cu variantele *-ia*, *-ea*, pentru genul feminin și *-u*, respectiv terminație consonantică, pentru genul non-feminin; pe lîngă acestea, sînt amintite și terminațiile vocalice în *-e* și *-i*, nespecifice pentru stabilirea genului gramatical al Npr în limba română, precum și terminația *-o*, care nu este proprie limbii române.

Toponimele care se termină în consoană în SEPT.FRANKF. au fost preluate cu grafia numelui din textul-sursă, fiind încadrate, formal, în seria toponimelor cu terminație de genul masculin, de exemplu: *Achor*, *Acraváptin*, *Anathoth*, *Ararat*, *Arfad*, *Arnon*, *Cadis*, *Carmil*, *Damasc*, *Efrath*, *Eghípt*, *Hanaan*, *Hevron*, *Ierusalím*, *Iordán*, *Mirsinon*, *Sion*, *Tir*, *Vethil*, *Vithacran*, *Vithlêem*, *Vethoran*.

În Ms.45, toponimele care se termină în limba greacă în *-α* sau *-ια* sînt încadrate în seria numelor de genul feminin în *-a* sau *-ia*, de exemplu: *Elimaída*, *Persída*, *Gáza*; *Asía*, *Anavía*, *Cappadochía*, *Siría*, *Pamfilía*.

Toponimele care se termină în vocală accentuată în SEPT.FRANKF. (*e.g.* *Ἀδαμά*, *Ἀρβό*, *Ἀλμό*, *Φασγά*, *Νινευή*), care sînt transpuneri neadaptate în limba greacă ale formelor ebraice (vezi *supra*, punctul V.2.1.1.), au fost păstrate cu grafia din textul-sursă, putînd fi încadrate:

a) unele, în seria Npr feminine în *-a*, de exemplu: *Adamá*, *Fazgá*, *Vetuluá*;

b) altele, în seria Npr non-feminine în *-o* sau *-i*, de exemplu: *Arvó*, *Almó*, *Mamvrí*, *Neneví*. Uneori se încearcă, probabil, încadrarea acestor forme în seria Npr de locuri non-feminine terminate în consoană, prin înlăturarea vocalei finale, de exemplu: *Νινευΐ* – *Neneví* (7 ocurențe), dar *Nenev* (8 ocurențe).

Selectarea terminației de gen a toponimelor din Ms.45 a fost adesea condiționată de forma lor din textul-sursă. Astfel, pe de o parte, a fost păstrată forma din sursă, caz în care numele a fost încadrat în seria toponimelor feminine, de exemplu: *Ἀσκαλῶνα* (nom. *Ἀσκαλών*) – *Ascalona*, *Ἀσκάλωνα* – *Ascalóna*; pe de altă parte, a fost redusă forma numelui la terminația consonantică, creîndu-se astfel o serie cu valoare non-feminină, întărită de formele declinate cu articol enclitic masculin la nominativ și acuzativ și genitiv-dativ: *Ascalon* (< *Ἀσκαλῶνα* sau *Ἀσκάλωνος*), *Ascalónul*, *Ascalónului*.

Ascalón : top. f./m.

ai Ascalónului subst. propriu masc. sg. gen./dat. art. [1Reg.] 6, 17;

Ascalon subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart. [1Mac.] 10, 86; 11, 60; 12, 33; [1Reg.] 5, 10; [Am.] 1, 8; [Ier.] 47, 7;

Ascalona subst. propriu fem. sg. nom./ac. neart. [Jud.] 1, 18;

Ascalóna subst. propriu fem. sg. nom./ac. neart. [Jud.] 14, 19;

Ascalónul subst. propriu masc. sg. nom./ac. art. [Ier.] 25, 20; [Sof.] 2, 4; [Zah.] 9, 5; 9, 5;

Ascalónului subst. propriu masc. sg. gen./dat. art. [1Reg.] 17, 52; [2Reg.] 1, 20; [Sof.] 2, 7.

În această categorie se află şi Npr ca *Sodom*, *Sodomul* – *Sodoma* (gr. *τὰ Σόδομα*, *-ων*), *Gomorrul* – *Gomorra*, *Gomorei* (gr. *τὰ Γόμορρα*, *-ων*), *Sidon*, *Sidonul* – *Sidona* (gr. *ἡ Σιδών*, *-ῶνος*) etc.[172]

V.2.1.3.2. Categoria gramaticală a cazului şi determinarea

V.2.1.3.2.1. Formele de nominativ-acuzativ

În MS.45 există un număr semnificativ de situaţii în care Npr sînt preluate cu terminaţia cazuală de nominativ sau de acuzativ din SEPT.FRANKF.:

1) cazul nominativ: *Ἄλκιμος* – „şi *Alchimos* povăţuia" (1Mac. 7:5), dar *Ἄλκιμος* – „răotatea carea au făcut *Álchimu*" (1Mac. 7:23), *Ἀμαρίας* – *Amárias* (1Paral. 6:11), dar *Ἀμάριας* – *Amária* (1Paral. 6:7), *Ἀρσάκης* – „audzi *Arsáchis*" (1Mac. 14:2), *Ἀδαίας* – *Adêas* (Ezd. 10:29, 39), *Βαγώας* – *Vagóas* (Idt. 13:2; 14:14), dar *Βαγώας* – *Vagóa* (Idt. 12:12), *Μωϋσῆς* – *Moisis* (1Paral. 6:3), *Νεεμίας* – „trimis fiind *Nemías*" (2Mac. 1:20), dar *Νεεμίας* – „porînci preuţilor *Neémía*" (2Mac. 1:21), „cîte au făcut *Olofern*" (Idt. 4:1), dar *Ὀλοφέρνης* – „zise cătră ea *Olofernis*" (Idt. 11:1), „şi stătu *Rapsáchi*" (Is. 36:13), dar *Ῥαψάκης* – *Rapsáchis* (Is. 36:4), *Σαβαδίας* – *Savadías* (1Paral. 3:18), *Σαββαταῖος* – „Şi *Savvatéos*... preste lucrurile casei" (Neem. 11:16), dar *Σαββαταῖος* – „*Sauvvateu* au îndemnat" (3Ezd. 9:14) şi alte exemple;

2) cazul acuzativ: *τὸν Ἀμάριαν* – „pre *Amárian*" (1Paral. 6:7), *τὴν Ἀσχάν* – „pre *Ashan*" (Ios.15:16, *cf.* Jud. 1:13), *τὸν Ἀζαρίαν* – „pre *Azarían*" (1Paral. 6:9, *cf.* 6:10, 13), *εἰς Γάζαν* – „la *Gazan*" (Fac. 10:19), *πρὸς Ῥαψάκην* – „pre *Rapsáchin*" (4Reg. 18:17, *cf.* 18:26), dar *Ῥαψάκην* – „pre *Rapsáchi*" (Is. 36:2) etc.

Strîns legată de problema cazului la Npr din MS.45 este cea a modului în care acestea se poziţionează în raport cu categoria determinării. Fiind semne lingvistice care individualizează şi identifică, Npr sînt determinate prin ele însele, articolul îndeplinind în cazul lor o funcţie morfologică exclusiv cazuală (Diaconescu 1970:225; Tomescu 1998:144 ş.u.).

În privinţa articulării Npr, Tomescu (1998:149) arată că funcţiile de individualizare şi de identificare pe care Npr le îndeplinesc fac să nu se poată vorbi despre o articulare propriu-zisă a acestora la cazul nominativ. Astfel, „prenumele masculine şi cele feminine terminate în *-a*, *-e(a)*, *-(i)a* şi *-u*, *-(i)u* nu pot fi considerate forme articulate. Majoritatea acestor prenume sînt împrumutate, vocala finală neavând nici o legătură cu articularea numelui [...]. Deşi nu sînt forme articulate propriu-zise, prenumele masculine şi feminine din seriile formale *-a*, *-e(a)*, *-(i)a* şi *-u*, *-(i)u* primesc prin terminaţiile lor a s p e c t f o r m a l a r t i c u l a t" (Tomescu 1998: 151). Fiind, aşadar, împrumuturi, cele mai multe Npr din MS.45 (*e.g.* *Areta*, *Asavía*, *Ésdra*, *Isaía* sau *Aravá*, *Iudéa*, *Persída*, *Vasanítida*) nu sînt articulate, ci au aspect articulat.

Deşi nu participă la opoziţia articulat-nearticulat, unele toponimele care au terminaţie consonantică dezvoltă variante articulate la nominativ şi acuzativ, de exemplu: *Ascalónul* (Ier. 25:20), *Efráthul* (Idt. 2:18), *Gavaonul* (Ios. 10:1), *Madiamul* (Jud. 6:33), *Sidónul* (1Mac. 5:15), *Siónul* (2Paral. 5:1), *Sodómul* (Iez. 16:47), *Silómul* (Ier. 26:6), *Tírul* (Ier. 47:4), *Vasánul* (Deut. 3:10; 3:13), *Iordanul* (Deut. 4:21). Formele nearticulate şi cele articulate ale unor toponime din MS.45 sînt distribuite uneori în acelaşi context: „Şi tot *Madiamul* şi *Amalic* şi fiii răsăritului s-au adunat într-un loc" (Jud. 6:33), *cf.* „Şi *Madiam* şi *Amalic* şi toţi fiii răsăriturilor şi să tăbărî în vale" (Jud. 7:12).

V.2.1.3.2.2. Formele de genitiv-dativ

În MS.45, tendinţa generală este de a adapta Npr din SEPT.FRANKF. aflate la cazurile oblice la sistemul limbii române. Există însă un număr semnificativ de situaţii[173] în care sînt preluate în limba română desinenţele greceşti de genitiv, de exemplu: *υἱοὶ Ὀλιβεμάς* – „fiii *Olivemas*" (Fac. 36:14, *cf.* 17, 18), *υἱοὶ Ζελφάς* – „fiii *Zelfas*" (Fac. 35:26, *cf.* 37:1; 46:18), *υἱοῦ Ἀσαδίου* – „fiiului *Asadiu*" (Var. 1:1), *ἐν οἴκῳ Γαμαρίου* – „în casa *lui Gamariu*" (Ier. 36:10), *τοῦ Χελκίου* – *a lui Helchíu* (Is. 36:22), dar *τοῦ Χελκίου* – *al lui Helchía* (Is. 36:2 ş.a.), *τοῦ Ἀμαρίου* – *lui Amariu* (1Paral. 6:7 ş.a.), gen. *Βαγώου* – *Vagóu* (Idt. 12:14).

1) A n t r o p o n i m e ş i t e o n i m e

a) N p r m a s c u l i n e

---

[172] Pentru o privire diacronică a acestora în limba română, vezi Savu 2011:140-165.

[173] Unele dintre acestea au fost semnalate şi explicate de Ursu 1988-1989 (II):523 şi Savu 2011:127.

În general, antroponimele masculine terminate în vocala *-u* şi în consoană sînt articulate cu articol hotărît proclitic[174], de exemplu: „dzilele *lui Síth*" (Fac. 5:8), „dzilele *lui Enos*" (Fac. 5:11), „mîna *lui Eliasan*" (Ier. 29:3), „fiiul *lui Safan*" (Ier. 29:3), „dascalul *lui Ptoleméu*" (1Mac. 11:17); „ficiorii *lu Gad*" (Num. 32:29), „cel sfînt *a lu Israil*" (Ps. 70:24). În privinţa articolului posesiv-genitival, se remarcă atît uzul formei de masculin, *al*, cît şi al celei invariabile, *a*, de exemplu: „celui dentîi născut *a lui Israil*" (Ieş. 6:14), dar „cel sfînt *al lui Israil*" (Is. 43:14). Unele antroponime masculine nedeclinate în SEPT.FRANKF. sînt articulate proclitic cu articolul *i*[175], specific Npr feminine, de exemplu: „Ahinoom, fata *i Ahimaas*" (1Reg. 14:51), „Mesolaam, fata *i Arus*" (4Reg. 21:19).

În general, la antroponimele terminate în *-a* sau *-ia*, articolul de genitiv-dativ este postpus, de exemplu: „ajutoriia denapoia *Adoníei*" (3Reg. 1:7 ş.a.), „mîna *Gamaríei*" (Ier. 29:3), „rostul *Ierimíei*" (Ier. 36:32), „mîna *Uríei*" (2Reg. 11:14). Morfemul enclitic de genitiv-dativ *-ei* la această categorie de nume este concurat uneori de morfemul proclitic *lui*, de exemplu: *Ierimíei* (28 de ocurenţe) – *lui Ieremía* (o ocurenţă), *Ohozíei* (17 ocurenţe) – *lui Ohozía* (o ocurenţă), *Uríei* (8 ocurenţe) – *lui Uría* (o ocurenţă) – *lui Uríe* (o ocurenţă), *Gavríei* (o ocurenţă) – *a lui Gavría* (o ocurenţă).

Unele forme dublu-articulate, precum *lui Helchíei* (Ier. 29:3) sau *al lui Zaharíei* (2Paral. 29:12), ar putea fi explicate fie prin nesiguranţa în privinţa folosirii morfemului proclitic şi enclitic la cazurile oblice, din cauza concurenţei lor (Diaconescu 1970:228), fie prin neatenţia traducătorului, a revizorului sau a copistului. Forme similare au fost semnalate de Tanoviceanu 1897:343 în documentele din secolul al XVII-lea. Referitor la aceasta, Rosetti 1986:496 explică dubla articulare (*lu* şi *i*) din secvenţa *porîncitele ale lu a i dumnedzeu* prin „încurcătura celui care scria de a determina un nume propriu la genitiv".

Lipsa mărcilor cazuale de genitiv-dativ la unele Npr din MS.45 este rezultatul urmării modelului textului-sursă, în care acestea nu sînt marcate la numele nedeclinabile în limba greacă (vezi *supra*, punctul V.2.1.1.), de exemplu: *εἰς τὴν οἶκον Ἀζαήλ* – „la casa *Azail*" (Am. 1:4), *υἱὸς Ἀζαρία* – „fiiul *Azaría*" (Neem. 10:9), *υἱοὶ Ἀζυρᾶν* – „fiii *Azuran*" (3Ezd. 5:25), *εἶπον υἱοῖς Ἰσραήλ* – „dzi fiilor *Israil*" (Ieş 6:6), *ἀνὰ μέσον Ἐλείμ* – „în mijlocul *Elim*" (Ieş. 16:1); la fel şi în fraza: „împăratul *Ierusalim*, împăratul *Hevron*, împăratul *Ierimúth*, împăratul *Lahis*, Domnul Dumnedzăul *Israil*" (Ier. 29:4).

b) N p r f e m i n i n e

În MS.45, unele antroponime feminine formează genitiv-dativul singular cu articolul proclitic *ii* (< *ei*)[176]/ *i*, fapt explicabil prin tendinţa de „organizare simetrică a numelor proprii, datorită atracţiei pe care o reprezenta sistemul de articulare a numelor proprii masculine" (Coteanu 1956:60, *cf.* Diaconescu 1970:229) şi prin necesitatea de a păstra nemodificată forma numelor (*cf.* Coteanu 1969:120). Aceasta este considerată a fi o particularitate a textelor din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea din Transilvania de nord-est, Banat-Hunedoara şi Moldova (Ursu 1988-1989 (II):523; Arvinte 1988:71-72). Tanoviceanu 1897:336 este de părere că, în secolul al XVII-lea, articolul feminin de genitiv-dativ era antepus în următoarele situaţii: *α*) la unele apelative feminine, însă nu în documente; *β*) de regulă, la Npr „feminizate", de exemplu: *Şoldăneasa* < *Şoldan*, *Ursoaia* < *Ursu*, *Ifrimoaia* < *Ifrim*; *γ*) uneori, la Npr feminine (exemplele sînt preluate din PO), fapt care s-ar datora analogiei cu Npr feminizate. În mod excepţional, acesta apărea şi la Npr masculine, de exemplu: *Dumitraşco ai Ursoi*, *nepoata i Coasteş*.

În MS.45, genitiv-dativul Npr feminine este marcat în mai multe moduri: *α*) analitic (antepus numelui), *β*) sintetic (postpus numelui); după modelul textului-sursă, în unele situaţii, genitiv-dativul Npr nu este marcat (*γ*).

α) D e c l i n a r e a c u a r t i c o l h o t ă r î t p r o c l i t i c

În MS.45, Npr feminine care au terminaţie consonantică, nespecifică valorii de feminin, formează cazurile oblice cu ajutorul morfemului proclitic:

— *ii* (< *ei*): „ficiorul *ii Melhas*" (Fac. 24:15), „povesti *ii Rahil*" (Fac. 29:12), „şi-şi aduse aminte Dumnedzău *ii Rahil*" (Fac. 30:22), „ficiorii *ii Rahil*" (Fac. 35:24), „dzise Iuda *ii Thámar*" (Fac. 38:11), „să spusă *ii Thámar*" (Fac. 38:13), „au datu-o Lavan *ii Rahil*" (Fac. 46:26), „adu-ţi aminte cîte au făcut Domnul Dumnedzăul tău *ii Mariam*" (Deut. 24:9),

[174] Acest articol are funcţie exclusiv cazuală Diaconescu 1970:225.

[175] Vezi *infra*, Npr feminine.

[176] Despre trecerea lui *-ei* neaccentuat la *-ii* şi *-i*, vezi Coteanu 1969:119 şi Diaconescu 1970:208-209.

„bărbatul *ii Noemin*" (Rut 1:3), „ficior *ii Noemin*" (Rut 4:17), „dzise Saul *ii Melhol*" (1Reg. 19:17), „ficiorul *ii Maahă*" (2Reg. 3:3), „tîmpinarea *ii Anô*" (3Reg. 12:24), „să cuvine a face *ii Astin*, împărătêsei" (Est. 1:15), „să va tîmpla *ii Esthir*" (Est. 2:11), „au arătat *ii Esthir*" (Est. 2:22), „să arate *ii Esthir*" (Est. 4:7), „grăi *ii Esthir*" (Est. 4:8), „dzise împăratul *ii Esthir*" (Est. 5:6), „împăratul *ii Esthir*" (Est. 7:1), „au dăruit *ii Esthir*" (Est. 8:1), „împăratul *ii Esthir*" (Est. 8:4), „dêderă *ii Iudith*" (Iudit 15:13), „dzise Lámeh muierilor lui, *ii Adá* și *Sellă*" (Fac. 4:22); acest articol apare și la unele nume comune, transliterări din limba greacă, precum: „capul *ii mehonóth*" (3Reg. 7:35);

— *i*, „o grafie a lui *ii*" (Coteanu 1969:119): „slujnica *i Rahil*" (Fac. 30:4, 6), „sora *i Thechemína*" (3Reg. 12:24), „masa *i Iezavel*" (3Reg. 18:19), „mîna *i Iezável*" (4Reg. 9:7), „mortăciunea *i Iezável*" (4Reg. 9:37), „să împlea vrêmea *i Esthir*" (Est. 2:15).

Un caz special este cel al teonimului *Vaal* din exemplele următoare: „au slujit *ii Vaal*" (Jud. 2:13; 3:7), „rădică jirtăvnic *ii Vaal* (3Reg. 21:3), „jirtvuiai *ii Vaal*" (Ier. 2:28), „tămîiați *ii Vaal*" (Ier. 7:8), „a tămîia *ii Vaal*" (Ier. 11:13), „a să jura *ii Vaal*" (Ier. 12:16), „au zidit înalte *ii Vaal*" (Ier. 19:5), „clădiră cuptoare *ii Vaal*" (Ier. 32:35), „au făcut *ii Vaal*" (Os. 2:8), „puse *ii Vaal*" (Os. 13:1), „numerile *ii Vaal*" (Sof. 1:4), „jirtvuia *ii Vaal*" (Tob 1:5). Corespondentul din textul-sursă al formei *ii Vaal* este *τῆς Βάαλ* (gen.) sau *τῇ Βάαλ* (dat.), articolul feminin în genitiv sau dativ fiind glosat uneori, în subsolul paginii, prin dativul masculin *τῷ*. Forma de feminin a articolului numelui *Baal* marchează o tradiție de lectură după care, în ebraică, termenul *Baal* era asociat cu substantivul *αἰσχύνη* 'rușine' (*e.g.* 3Reg. 18:19). Acesta din urmă era utilizat uneori pentru a-l desemna pe zeul Baal, arătîndu-se, prin aceasta, dispreţul faţă de acesta (BIBL.ALEX., VII:88-89). Potrivit sursei, în MS.45, acest teonim este însoțit fie de articolul masculin, fie de cel feminin, de exemplu: *τοῦ Βάαλ* – *lui Vaal* (2Paral. 23:17), dar *τῇ Βάαλ* – *ii Vaal* (Jud. 2:13; 3:7).

Forma de genitiv a Npr din exemplele următoare ridică unele probleme de interpretare: *υἱοὶ Σαρουΐα* – „ficiori *a i Saruia*" (2Reg. 2:18), *Σαφατία τῆς Ἀβιτάαλ* – „Safatía *a i Avitaal*" (2Reg. 3:4), *Ἰεθρὰμ τῆς Αἰγλὰχ* – „Iethroam *a i Eglah*" (2Reg. 3:5), *υἱοὺς Ῥεσφά* – „ficiori *a i Resfă*" (2Reg. 21:8), *υἱοὺς τῆς Μεχόλ* – „ficiori *a i Melhol*" (2Reg. 21:8) etc. În SEPT.FRANKF., unele dintre Npr feminine au articol, altele nu. Motivînd că toate genitivele de acest fel provin din Moldova și din Năsăud, „regiuni în care nu funcționează seria de pronume de reluare *al*, *a*, *ai*, *ale*, iar genitiv-dativul este redat prin *a*", Coteanu 1969:121-122 consideră că ortografia ar trebui să fie *a i*, unde *a* este prepoziție, iar *i* articol proclitic feminin de genitiv. Rosetti 1986:496 este de părere însă că *a* din *Gheorghe a i Mosostoe* este articol proclitic invariabil.

Articolul masculin proclitic *(a) lui* este înregistrat, sporadic, la unele Npr feminine, de exemplu: *a lui Melha* – *τοῦ Μελχά* (Fac. 24:24).

β) Declinarea cu articol hotărît enclitic

Npr terminate în *-a* și *-ca* sînt, de regulă, declinate cu articol hotărît enclitic, de exemplu: „ficiorii *Líei*" (Fac. 49:15), „au dat Lavan *Líei*" (Fac. 49:18), „fata *Líei*" (Fac. 34:1), „frații *Dínei*" (Fac. 34:13, 25), „glasul *Sárei*" (Fac. 16:3), „iară *Sárrii* dzise" (Fac. 20:16), „viața *Sárrei*" (Fac. 23:1), „cuvintele *Revécăi*" (Fac. 24:30), „au dat *Răvécăi*" (Fac. 24:53), „fratele *Răvécăi*" (Fac. 29:1), „ochii *Liei*" (Fac. 29:17), „dêde *Agarăi*" (Fac. 21:13), „ficiorul *Agárii*" (Fac. 21:9), *Zosárăi* (Est. 6:13). Morfemul *-ăi* în forme ca *Revécăi* sau *Agarăi* a fost explicat prin „tendința de menținere a unei forme unice în flexiune" (Diaconescu 1970:223).

γ) Lipsa mărcilor de genitiv-dativ

Întrucît nu sînt declinate în SEPT.FRANKF., unele antroponime feminine nu sînt declinate nici în MS.45, de exemplu: „întră în casa *Rahil*" (Fac. 31:34), „ficiorul *Vasemath*" (Fac. 36:10), „ficiorii *Rahil*" (Fac. 49:19), „ședea suptu finicul *Devórră*" (Ios. 8:26). Unele Npr au fost preluate în limba română cu tot cu desinența cazuală grecească, de exemplu: „ficiorii *Valas*" – *υἱοὶ δὲ Βαλλᾶς* (Fac. 35:25; 37:1), „ficiorii *Zelfas*" – *υἱοὶ δὲ Ζελφᾶς* (Fac. 35:25; 37:1), „ficiorul *Adas*" – *υἱος δὲ Ἀδᾶς* (Fac. 36:10, 12, 16), „hatmanii *Olevemas*" – *ἡγεμόνες Ὀλιβεμᾶς* (Fac. 36:18), „ficiorul *ii Melhas*" – *υἱῷ Μελχᾶς* (Fac. 24:15). În ultimul caz, semnalat mai întîi de Arvinte 1989:72, traducătorul a păstrat atît articolul proclitic de genitiv-dativ, cît și desinența grecească.

2) Toponime

În *Septuaginta*, toponimele sînt, de obicei, adaptate la sistemul limbii grecești (vezi *supra*, punctul V.2.1.1.). În MS.45, toponimele au la cazurile oblice atît forme sintetice, cît și analitice.

a) Declinarea cu articol hotărît en-

clitic

În general, toponimele terminate în *-a* sau *-ia* realizează cazurile oblice prin morfemele enclitice *-ei*, *-ii* sau *-ăi*, de exemplu: *Aravíei* (Idt. 2:19), *Asiríei* (Fac. 28:6), *Avsítidei* (Iov. 1:1), *Chilichíei* (Idt. 1:11), *Gherárei* (Fac. 26:8), *Iliupólii* (Fac. 41:45), *Nenevii* (Fac. 10:12), *Gomórrăi* (Fac. 18:20). Toponimele terminate în consoană exprimă cazurile oblice prin morfemul enclitic *-lui*, de exemplu: „oamenii *Azótului*" (1Reg. 5:6), „vîrful *Carmilului*" (Am. 1:2), „pămîntul *Edomului*" (Fac. 36:20), „despre faţa *Ierihónului*" (Deut. 32:49), „împăratul *Salímului*" (Fac. 14:18), „împăraţi *a Tharsísului*" (Ps. 71:10), „împăratul *Vavilónului*" (Ier. 29:3).

Încercarea traducătorului de a păstra nealterată forma toponimelor din textul-sursă, pe de o parte, şi necesitatea de a le încadra într-o serie de gen, pe de altă parte, conduc la apariţia unor fluctuaţii în declinarea acestora la cazurile oblice; cu privire la aceasta, vezi *supra*, punctul V.2.1.3.1.

b) Declinarea cu articol hotărît proclitic

La fel ca în cazul antroponimelor feminine, unele toponime din MS.45 exprimă cazurile oblice cu ajutorul articolului feminin proclitic, de exemplu:

— *ii* (< *ei*): „să daţi izbîndă de la Domnul *ii Madiam*" (Num. 31:3), „vei face *ii Ghe* şi împăratului ei în ce chip ai făcut *ii Ierihó*" (Ios. 8:2), „vei face *ii Ghe*" (Ios. 8:2), „ai făcut *ii Ierihó*" (Ios. 8:2), „mijlocul *ii Vethan* şi a i Ghe" (Ios. 8:13), „maarea *ii Ghe*" (Ios. 8:13), „Domnul *ii Ierihó*" (Ios. 9:3), „în ce chip au făcut *ii Ierihó* şi împăratului ei" (Ios. 10:1), „în ce chip au făcut *ii Levná*" (Ios. 10:32), „să ajute *ii Lahis*" (Ios. 8:33), „în ce chip au făcut *ii Eglon*" (Ios. 10:37), „în ce chip au făcut *ii Hevron*" (Ios. 10:39), „aşa au făcut *ii Davir* şi împăratului ei" (Ios. 19:39), „numele *ii Hevron*" (Ios. 14:15), „mijlocul *ii Ramá*" (Jud. 4:5), „mijlocul *ii Vethil*" (Jud. 4:5), „cuvîntul acesta carele vom face *ii Gavaá*" (Jud. 20:9), „au pus fiii lui Israil aleş *ii Gavaá*" (Jud. 20:29), „preajma *ii Gavaá*" (Jud. 20:43), „pietrile *ii Ramá*" (3Reg. 15:22), „au zidit Solomon *ii Asal*" (3Reg. 23:13), „pietrile *ii Ramá*" (2Paral. 16:6), „împăratul *ii Ésevon*" (Neem. 9:22), „pămîntului *ii Vasan*" (Ps. 134:11), „cetăţile *ii Naghev*" (Ier. 33:13), „Domnul *ii Sor*" (Iez. 26:15), „vei zice *ii Sor*" (Iez. 27:3), „austrul *ii Helleon*" (Iudit 2:17) şi alte exemple;

— *i*, „o grafie a lui *ii*" (Coteanu 1969:119): „faţa *i Hevron*" (Jud. 16:3), „vei pogorî înaintea *i Galgal*" (1Reg. 10:8), „despre faţa *i Ghed*" (2Reg. 2:24), „asupra *i Thersá*" (3Reg. 16:17), „asupra *i Gheth*" (4Reg. 12:17), „asupra *i Lovná*" (4Reg. 19:8), „luarea *i Neneví*" (Naum 1:1), „pierirea *i Neneví*" (Tov. 14:19), „asupra *i Ghe*" (Ios. 8:10), „Domnul ii Ierihó şi *i Ghé*" (Ios. 9:3), „aşa au făcut şi *i Ghe*" (Ios. 10:2), „veniră denpotriva *i Gavaá*" (Jud. 20:34).

Următoarele exemple ridică unele probleme de interpretare: „pînă la tereminthos *a i Faran*" (Fac. 14:6), „Maarea *a i Ghe*" (Ios. 8:9), „de către miadzănoapte *a i Ghe*" (Ios. 8:12), „mijlocul lui şi *a i Ghe*" (Ios. 8:12), „mijlocul ii Vethan *a i Ghe*" (Ios. 8:13), „văzdu împăratul *a i Ghé*" (Ios. 8:14), „oraşele lor şi cêle *a i Iavlam*" (Ios. 17:11), „a treia *a i Naféthá*" (Ios. 17:11), „trecătorile Iordanului *a i Moav*" (Jud. 3:28), „o vie *a i Thamnathá*" (Jud. 14:5), „calea pustiiului *a i Gavaon*" (2Reg. 2:24), „ficiori *a i Saruiá*" (2Reg. 2:18), „Safatía *a i Avitaal*" (2Reg. 3:4), „Iethroam *a i Eglah*" (2Reg. 3:5), „ficiori *a i Resfá*" (2Reg. 21:8), „Marea *a i Aravá*" (4Reg. 14:25), „oameni *a i Gavaon* şi *a i Masfá*" (Neem. 3:7), „de către apus *a i Gavaá*" (Jud. 20:33), „Thesvon *a i Galaad*" (3Reg. 17:1), „apa *a i Nemrim*" (Is. 15:6), „împreună strigarea hotarul Moavítidei, *a i Agalim*" (Is. 15:8). Vezi *supra* explicaţiile cu privire la realizarea proclitică a cazurilor oblice la antroponimele feminine.

Uneori, ambele forme, enclitică şi proclitică, ale articolului hotărît feminin apar în acelaşi verset: „Pentru că împreună strigarea hotarul *Moavítidei* [*τῆς Μωαβίτιδος*], *a i Agalim* [*τῆς Ἀγαλείμ*], şi vaietul ei — pînă la fîntîna a lui Elim" (Is. 15:8).

Unele toponime terminate în consoană şi însoţite de articol feminin în SEPT.FRANKF. sînt preluate şi în MS.45 cu articol feminin antepus, de exemplu: *τῆς Χεβρών* – *ii Hevron* (Ios. 10:39), *τῇ Χεβρών* – *ii Hevron* (Ios. 14:15), *τῇ Μωάβ* – *ii Moav* (Ier. 48:1, 9). Dacă Npr nu sînt însoţite de articol în textul-sursă (*e.g.* Num. 23:17, Ier. 48:16, 29) sau sînt însoţite de articolul masculin (*e.g.* Ier. 48:36: *τοῦ Μωάβ*), cazurile oblice sînt marcate cu ajutorul articolului proclitic masculin (*lui Moav*). Uneori, articolul masculin grecesc este redat în limba română printr-un articol feminin, de exemplu: *τῆς Βασάν* – *i Vasan* (Ios. 17:5), dar *τοῦ Βασάν* – *ii Vasan* (3Reg. 4:19), probabil în corelaţie cu presupoziţia categorială 'cetate', care apare în context.

Unele Npr nedeclinabile din SEPT.FRANKF., dar însoţite de articol de genul neutru, sînt redate în MS.45 prin forme de genitiv: *ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινά* –

„pre muntele *Sináiei*" (Ieş. 19:20), *ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινά* – „pre muntele *Sináiei*" (Ieş. 19:23), *εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινά* – „la muntele *Sináiei*" (Ieş. 19:18)[177]. Arvinte 2004:XXV consideră că postpunerea terminației de genitiv-dativ în astfel de cazuri a fost impusă de terminația numelui: „Forma grecească *Siná*, considerată de traducătorii români ca fiind de genul feminin, a putut primi articol de genitiv-dativ în *-ei*, rezultînd forma (*Sináei*) *Sináiei*, sau varianta în *-ii*, de unde forma de genitiv-dativ *Sinaii*. A apărut apoi forma de nom.-acc. art. *Sinaia*". Uneori, însă, a fost preferată articularea proclitică, de exemplu: *ἐπ' ὄρους Σινά* – „pre muntele *lui Siná*" (Ieş. 19:16). Savu 2011:154 pune această formă pe seama încadrării numelui în seria antroponimelor masculine terminate în *-a* (*e.g. Ieremia*, *Iuda*).

La fel ca în textul-sursă, în MS.45, același Npr apare declinat la genitiv-dativ, în același verset, atît cu articolul masculin, cît și cu cel feminin, de exemplu: „Întrarmați oamenii dentru voi și vă gătiți de războiu înaintea Domnului asupra *lui Madiam*, ca să dați izbîndă de la Domnul *ii Madiam*" (Num. 31:3) – *ἐπὶ Μαδιὰμ... τῇ Μαδιάμ* (SEPT.FRANKF.).

V.2.1.3.2.3. Formele de vocativ[178]

În general, în traducerile *Bibliei* din secolul al XVII-lea, formele de vocativ etimologic în *-e* alternează cu formele de vocativ omonime cu cele de nominativ.

1) Antroponime

a) Vocativ cu formă de nominativ

MS.45 se caracterizează prin absența desinenței *-e* la Npr terminate în consoană. Acestea sînt folosite la vocativ cu forma de nominativ, de exemplu: „Dumnedzău ispitiia pre Avraam și-i dzise lui: „*Avraam*, *Avraam*!" (Fac. 22:1), „Și-l chemă îngerul Domnului den ceriu și dzisă: „*Avraam*, *Avraam*!" (Fac. 22:11), „Și-mi dzise mie îngerul...: «*Iacov*!»" (Fac. 31:11), „Și dzise Dumnedzăul...: „*Iacov*, *Iacov*!" (Fac. 46:2), „*Ruvim*, întîi născut al mieu... năsîlnicêște a te purta" (Fac. 49:3), „*Iosif*, fiiul mieu cel prea tînăr, cătră mine te întoarce!" (Fac. 49:22), „îl chemă pre însul Domnul...: „*Moisi*, *Moisi*!" (Ieş. 3:4), „Vai ție, *Moav*!" (Num. 21:29), „Scoală-te, *Valac*, și ascultă!" (Num. 23:18), „Foarte bune ți-s casele, *Iacov*, colibile tale, *Israil*!" (Num. 24:5), „Ascultă, *Israil*!" (Deut. 9:1), „Fericit ești, *Israil*, cine-i asêmenea ție!" (Deut. 33:29), „Și grăi Domnul: „*Samuil*, *Samuil*!" (1Reg. 3:4), „*Samuil*, fiiul mieu!" (1Reg. 3:16), „*Agag*..., așa să va desfeciori den muieri maica ta!" (1Reg. 15:33), „Cu moarte vei muri, *Ahiméleh*, tu și toată casa tătîne-tău!" (1Reg. 22:16), „Stîlpêște, *Israil*...!" (2Reg. 1:19), „*Ionáthan*, pre înălțimile tale rănirea!" (2Reg. 1:25), „Și-i dzise lui David: „*Memfivosthé*!" (2Reg. 9:6), *cf.* „Și veni *Memfivosthé*, ficiorul lui Ionáthan" (2Reg. 9:6), „Acum paște casa ta, *David*!" (3Reg. 12:16), „Ascultă noao, *Vaal*!" (3Reg. 18:26), „Pasă, *David*, fiiul Iesé!" (1Paral. 12:18), „Ascultă-mă, *Ierovoam*, și tot *Israil*!" (2Paral. 13:4), „Ascultați mie, *Asá* și tot Iúda și *Veniamin*!" (2Paral. 15:2), „Bagă în urechi, *Iov*!" (Iov 33:31), „*Sidrah*, *Misah*... ieșiți și veniți!" (Dan. 3:27), „*Dárie*, împărate, în vêci trăiêște!" (Dan. 6:6), *cf.* „*Dárie* împăratul au scris la toate năroadele" (Dan. 6:25), „*Daniil*..., ințelêge întru cuvintele carele eu grăiesc!" (Dan. 10:11), „Nu te tême, *Daniil*!" (Dan. 10:12), „Ce voi face ție, *Efraim*?" (Os. 6:4), „Scuti-voi ție, *Israil*?" (Os. 11:9), „Ce tu vezi, *Ammos*?" (Amos 8:2), „Și acum întărêște-te, *Zorovável*!" (Agheu 2:5), „și te întărêște, *Iisus* al lui Iosedec!" (Agheu 2:5).

b) Vocativ cu formă de nominativ (cu aspect articulat)

În general, în MS.45, la Npr terminate în vocală, forma de vocativ este identică cu cea de nominativ: „Ascultați mie, *Asá*... și Veniamin!" (2Paral. 15:2), „*Iúda* și Ierusalim, nu vă têmeți!" (2Paral. 20:18), „Ascultați-mă, *Iúda* și cei ce lăcuiescu în Ierusalim!" (1Paral. 20:21), „Ce vezi, *Ieremía*?" (Ier. 24:3), „Ce ascultă cuvîntul Domnului, *Sedechía*, împăratul Iúda!" (Ier. 34:4), „*Azaría*, frate, ce iaste inima și hicații și hiêrea pêștelui?" (Tov. 6:6), „Știu eu, *Tovía*, că va dășchide ochii tată-tău" (Tov. 11:5), *cf.* „Și răspundzînd *Tovía*, dzise" (Tov. 5:1), „Și dzise ei Elcaná, bărbatul ei: „*Anna*!" (1Reg. 1:8), *cf.* „Și să sculă *Anná* după ce au mîncat ei" (1Reg. 1:9).

c) Vocativ etimologic (*-e*)

La unele Npr terminate în consoana *-n*, vocativul este în *-e*, cu alternanță vocalică (*o*/ *oa*): „Și dzise cătră el cei striini de fêl: «Asupra ta, *Sampsoáne*»!" (Jud. 16:9), „Cei striini de fêli asupra ta, *Sampsoáne*!" (Jud. 16:12), „Striinii de fêl asupra ta, *Sampsoáne*!"

---

177 Unele dintre acestea sînt exprimate în *Septuaginta* prin forme adjectivale. Vezi explicațiile lui Thackeray *supra*, la punctul V.2.1.1.

178 Reproducem aici articolul *Vocativul numelor proprii în traducerile românești ale* Vechiului Testament *din secolul al XVII-lea*, realizat în cadrul proiectului *Onomastică biblică românească. Studiu lingvistic și filologic* și publicat în revista „Biblicum Jassyense. Romanian Journal for Biblical Philology and Hermeneutics", IV (2013), p. 135-142.

(Jud. 16:14).

d) Vocativ în *-o*

Npr masculine terminate în *-a*, deci cu aspect feminin, cum sînt *Iuda*, *Ohozia* sau *Ieremia*, au la vocativ desinența *-o*, caz în care, consideră Arvinte 1989:71, „modelul slavon este evident": „*Iudo*, pre tine laudă-te frații tăi" (Fac. 49:8), „Țîncul leului, *Iudo*, den vlastar" (Fac. 49:9), „Și dzise cătră Ohozía: «Vicleșug, *Ohozío*!»" (4Reg. 9:23), „Nu-i ție, *Ozío*, a tămîia Domnului" (2Paral. 26:18), „Ce tu vezi, *Ieremío*?" (Ier. 1:11), „Pentru căci am întins pre tine mie, *Iúdo*!" (Zah. 9:13).

2) Teonime

a) Vocativ cu formă de nominativ

La teonimele adaptate formal, netraduse, forma de vocativ este omonimă cu cea de nominativ: „Vai, *Adonaí* Doamne, stingi tu pre cei rămași ai lui Israil...?" (Iez. 9:8), „Și să rugă rúgă Domnului, dzicîndu: «*Adonái* Doamne, *Eloí Savaóth*...»" (1Reg. 1:11).

b) Vocativ etimologic (*-e*):

„Văzuși, *Doamne*, să nu taci. *Doamne*, să nu te dăpărtezi de la mine!" (Ps. 34:25), „Veseli-mă-voi și mă voi bucura întru tine, cînta-voi numelui tău, *Înalte*!" (Ps. 9:2), „Fă, lor, *Despuitoare*, milă!" (Tov. 8:13), „Și dziceți în cuget: «Ție trebuie a să închina, *Despuitoare*!»" (Plîng. Ier. 1:5).

c) Vocativ în *-(u)le*

Fiind vorba despre o categorie de Npr descriptive, omonime cu apelativele de la care provin, unele teonime fomează cazul vocativ după modelul apelativelor omonime: „Și dzise Avram: «*Despuitoriule* Doamne, ce-mi vei da mie?»" (Fac. 15:2).

3) Toponime

În general, această funcție cazuală este îndeplinită de antroponime și de teonime. Desemnînd inanimate, numele de locuri apar rar în cazul vocativ, acesta avînd „semnificația unei personificări" (Tomescu 1998:213-214). Din acest motiv, toponimele în cazul vocativ sînt puține. Le redăm, în tabelul de mai jos, propunînd și un studiu comparativ cu celelalte două traduceri ale *Vechiului Testament* din secolul al XVII-lea, BIBL.1688 și MS.4389:

	MS.45	**BIBL.1688**	**MS.4389**
Isa. 51:9	Scoală-te, scoală-te, *Ierusalim*...!	*Ierusalíme*	*Ierusalíme*
Ier. 49:3	Vaietă-te, *Esevon*, căci au pierit Gaí!	*Esevón*	*Esevónule*
Os. 14:2	Întoarce-te, *Ierusalim*, cătră Domnul Dumnedzăul tău!	*Ierusalíme*	*Israile*
Mih. 5:3	Și tu, *Vithlêem*, casa lui Efrathá, împuținat ești a fi întru miile Iúdei!	*Vithlêeme*	*Vithleéme*
Sof. 3:17	Îndrăznêște, *Sion*...!	*Sioáne*	*Siónule* (v. 16)
Isa. 52:1	îmbracă mărirea ta, *Ierusalime*...!	*Ierusalíme*	*Ierusalíme*
Ier. 4:14	Spală de rău inima ta, *Ierusalime*...!	*Ierusalíme*	*Ierusalíme*
Ier. 31:21	Întărêște pre sine, *Sioáne*!	*Sioáne*	*Sioáne*
Ier. 50:24	nu vei cunoaște în ce chip te vei și lua, *Vaviloáne*!	*Vavilóane*	*Vavilónule*
Iez. 28:22	Iată, eu asupra ta, *Sidoáne* și mă voi mări întru tine!	*Sidónule*	*Sidónule*
Isa. 52:1	Rădică-te, rădică-te, ⌊*Siónule*, îmbracă vîrtutea ta, *Siónule*!	*Siónule*, *Siónule*	*Siónule*, *Siónule*
Isa. 51:17	Scoală-te, scoală-te, învie, *Ierusalimule*!	*Ierusalímule*	*Ierusalíme*
Ioil 3:4	Și ce-i voao și noao, *Tírule* și *Sidon*...?	*Tírule*, *Sidónule*	*Tírule*, *Sidóne*
Os. 8:5	Zdrobêște vițălul tău, *Samário*!	*Samário* (v. 4)	*Samárie*
Os. 8:6	înșelînd era vițălul tău, *Samário*!	*Samário* (v. 5)	*Samárie*

a) Vocativ cu formă de nominativ: „Scoală-te, scoală-te, *Ierusalim*, și îmbracă vîrtutea brațului tău!" (Is. 51:9), „Întoarce-te, *Ierusalim*, cătră Domnul!" (Os. 14:2), „Vaietă-te,

Esevon, căci au pierit Gaí!" (Ier. 49:3), „Şi tu, *Vithlêem*, casa lui Efrathá, împuţînat eşti!" (Mih. 5:3), „Îndrăznêşte, *Sion*!" (Sof. 3:17).

b) Vocativ etimologic (*-e*)

În MS.45, vocativul exprimat prin forma de nominativ predomină (vezi *supra*), însă există şi forme de vocativ masculin etimologic în *-e*: „îmbracă mărirea ta, *Ierusalime*, cetatea cea sfîntă!" (Isa 52:1), „Spală de rău inima ta, *Ierusalime*!" (Ier. 4:14), „nu vei cunoaşte în ce chip te vei şi lua, *Vaviloáne*!" (Ier. 50:24), „Iată, eu asupra ta, *Sidoáne*!" (Iez. 28:22).

c) Vocativ în *-(u)le*

Inovaţie apărută în secolul al XVI-lea sau nu cu mult timp înainte (Frâncu 2009:40), vocativul în *-(u)le* (articol -[*u*]*l* + desinenţa *-e*) apare la această clasă de Npr din MS.45 în următoarele cazuri: „Rădică-te, rădică-te, ⌊*Siónule*, îmbracă vîrtutea ta, *Siónule*!" (Isa 52:1 – singurele ocurenţe), „Scoală-te, scoală-te, învie, *Ierusalimule*!" (Is. 51:14 – singura ocurenţă), „Şi ce-i voao şi noao, *Tírule* şi Sidon...?" (Ioil 3:4 – singura ocurenţă).

d) Vocativ în *-o*

Pentru marcarea vocativului la toponimele feminine terminate în vocala *-a*, în MS.45 se foloseşte desinenţa *-o* (*e.g. Samaria – Samário*): „Zdrobêşte viţălul tău, *Samário*!" (Os. 8:5), „înşelînd era viţălul tău, *Samário*!" (Os. 8:6).

În MS.45, vocativul cu formă de nominativ predomină, fiind urmat de vocativul masculin etimologic în *-e* şi, pentru numele de locuri feminine terminate în *-a*, de vocativul în *-o*. Spre deosebire de MS.45, în MS.4389 şi în BIBL.1688, în locul vocativului cu formă de nominativ este utilizat, în mod frecvent, vocativul etimologic (*-e*), de exemplu: *Vaviloáne*, *Sioáne*, *Ierusalíme*. În MS.4389, forma de vocativ *Samárie* poate fi explicată prin existenţa unei forme de nominativ *Samarie*, reconstituită după cea cu aspect articulat (*Samaria*), *cf.* **самаріє** (BIBL.OSTROG).

V.2.2. Traducerea Npr biblice descriptive[179]

Din categoria Npr biblice descriptive fac parte mai ales toponimele. Urmărim practica transpunerii acestora din *Septuaginta* în MS.45 şi, pentru comparaţie, în alte texte:

1) traduceri româneşti care au avut ca izvor principal textul grecesc: *Biblia de la 1688* (BIBL.1688), *Biblia de la Blaj*, din 1795 (BIBL.MICU), traducerea lui Ion Heliade Rădulescu, din 1858 (BIBL. HELIADE) şi *Septuaginta* tradusă la „New Europe College" (SEPT.NEC);

2) ediţii în limbi străine ale textului grecesc: *Bible d'Alexandrie* (BIBL.ALEX.) şi *A New English Translation of the Septuagint* (SEPT.ENGL.).

Pentru a ne contura o opinie în legătură cu diferitele moduri de transpunere a toponimelor biblice în limba română, în funcţie de textul-sursă (grecesc, latinesc, ebraic), vom urmări şi o ediţie în care Npr sînt preluate după textul ebraic (BIBL.1936). De asemenea, ne vom referi la manuscrisul românesc nr. 4389 (MS.4389), care conţine o traducere în limba română a *Vechiului Testament* din a doua jumătate a secolului al XVII-lea; sursa principală a acestei traduceri este *Biblia* slavonească de la Ostrog, din 1581 (BIBL. OSTROG), ca surse secundare fiind folosite o versiune latină, *Biblia ad vetustissima exemplaria castigata*, tipărită la Antwerp, în 1565 (VULG.), sau o reeditare a acesteia (Andriescu 1988:14), şi una grecească, consultată prin intermediul traducerii Spătarului Milescu (Ursu 2003:41), versiunea nerevizuită.

V.2.2.1. Procedeul adaptării formale a toponimelor biblice

Majoritatea toponimelor biblice au fost preluate din textul grecesc şi adaptate la sistemul fonetic, grafic şi morfologic al limbii române prin transliterare şi/ sau transcriere[180]. Perioada cuprinsă între secolele al XVI-lea şi al XIX-lea se caracterizează printr-o lipsă de unitate din acest punct de vedere, formele numelor prezentînd numeroase variante grafice de la o ediţie la alta (1), dar şi în acelaşi text (2).

(1)

Fac. 12:6 *Sihem* (MS.45, BIBL.1688), *Síhem* (BIBL.MICU), *Sihim* (BIBL.VULG.1760-1761), *Sychem* (BIBL.HELIADE), *Şechemŭ* (BIBL.1874), *Sichem* (BIBL.1936)

[179] Reproducem în acest capitol articolul *Despre traducerea toponimelor biblice descriptive în limba română*, realizat în cadrul proiectului *Onomastică biblică românească. Studiu lingvistic şi filologic* şi publicat în revista „Studii şi cercetări lingvistice", LXIII (2012), nr. 1, p. 121-135.

[180] Vezi *supra*, capitolul V.2.1.

Fac. 13:1	*Eghiptu* (MS.45), *Eghípet* (BIBL.1688), *Eghípt* (BIBL.MICU), *Egypt* (BIBL.HELIADE), *Eghiptŭ* (BIBL.1874), *Egipt* (BIBL.1936)
Fac. 13:3	*Vethil* (MS.45 şi 4389), *Vethíl* (BIBL.1688, BIBL.MICU), *Baethel* (BIBL.HELIADE), *Viftil* (BIBL.VULG.1760-1761), *Bethelŭ* (BIBL.1874), *Betel* (BIBL.1936)
Fac. 2:14	*Efratis* (MS.45), *Efrát* (BIBL.1688, BIBL.MICU), *Eufratul* (MS.4389, BIBL.1936), *Efrath* (BIBL.VULG.1760-1761), *Euphrate* (BIBL.HELIADE), *Eufratŭ* (BIBL.1874)

(2)

MS.45	*Iliúpólii/ Iliupóleos/ Íliupolii*
MS.45	[calea] *Hafrathá/ Efratha/ Efrathá/ Afrathá/ Efra/ Afarath*
MS.45	[rîul] *Efratis/ Efráfth/ Efrafth/ Efrath*
BIBL.MICU	*Véthil/ Vethíl*

Unele toponime biblice intrate în uz anterior efectuării primelor traduceri, aşadar parte a unei tradiţii care s-a impus în timp (vezi Gafton 2007:86), sînt redate uniform, în timp ce altele prezintă diferite variante formale fie în aceeaşi traducere, fie de la o traducere la alta. La originea acestui fapt stau diverşi factori, precum: sursa principală a traducerii (greacă, latină sau ebraică), specificul Npr în textul-sursă, combinarea surselor în procesul traducerii, încercarea permanentă a traducătorului de a adapta numele la sistemul formal al limbii române. Pentru detalii privind forma Npr în MS.45 şi în SEPT.FRANKF., vezi *supra*, punctul V.2.1., iar pentru o abordare diacronică a Npr biblice, vezi Savu 2011.

V.2.2.2. Procedeul substituirii toponimelor biblice prin alte Npr

În scopul actualizării textului, traducătorii *Bibliei* s u b s t i t u i e uneori Npr de ţări din SEPT. FRANKF. prin nume cunoscute în limba română, în epocă, pentru realităţile denominate. Acestea erau, în general, derivate adjectivate (Arvinte 2008:105-107) de la numele din textul-sursă, de exemplu:

1) Npr alcătuite din substantivele *ţară* sau *pămînt* şi un determinant adjectival, „cu o bază populară”, de exemplu: *Ţara Grecească* (Iez. 27:13), *Ţara Haldeiască* (Ier. 50:10), *Pămîntul Jidovescu* (Fac. 40:15);

2) Npr alcătuit dintr-un nume etnic şi sufixul colectiv *-ime*, de exemplu: *Grecime* (1Mac. 1:1).

V.2.2.3. Procedeul traducerii toponimelor biblice descriptive

Motivată de „conştiinţa traducătorilor că limbile vernaculare nu pot fi înnobilate decît prin imitarea limbilor scrise autorizate de practica liturgică” (Munteanu 2008d:15), opţiunea primilor traducători români ai *Bibliei* pentru o transpunere „word-for-word” în limba română a originalului grecesc se reflectă şi în onomastică. Această abordare s-a concretizat într-un grad mare de similitudine între textele româneşti şi izvor, asemănare reflectată de păstrarea cît mai fidelă a unităţilor lexico-gramaticale, a sensului exact şi a mărcilor formale din textul-sursă (despre aceasta, vezi Nida 1964:165).

În traducerile româneşti ale *Bibliei* care au avut ca sursă principală textul *Septuagintei*, formele descriptive[181] au fost t r a d u s e integral (*infra*, exemplele 3 şi 4). În cazul formelor mixte (5), formate dintr-un apelativ şi un Npr „pur”, primul element a fost tradus, iar al doilea transliterat şi/ sau transcris. Redăm în continuare cîteva dintre aceste nume, însoţite de corespondentele lor din *Septuaginta* şi de cele care transpun în limba română forma din textul ebraic (BIBL.1936), urmărind apoi cîteva dintre particularităţile transpunerii lor în limba română.

(3)

Fac. 11:9 — gr. *σύγχυσις*: „s-au chemat numele locului aceluia *Turburare*” (MS.45, BIBL.1688), *Mestecare* (BIBL.MICU), „*Confusio* (Babel)” (BIBL.HELIADE), fr. *Confusion* (BIBL.ALEX., SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Amestecare* (MS.4389, SEPT.NEC) / *Babilon* (BIBL.1936);

Fac. 26:20 — gr. *ἀδικία*: „numiră numele fîntînei *Strîmbătate*” (MS.45, MS.4389, BIBL.1688, BIBL.MICU), *Injustitia* (BIBL.HELIADE), *Nedreptate* (SEPT.NEC), fr. *l'Injustice* (BIBL.ALEX., *cf.* SEPT.ENGL.2007) / *Esec* (BIBL.1936);

Fac. 26:21 — gr. *ἐχθρία*: „numi numele lui *Vrajbă*” (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, MS.4389), *Inimicitia* (BIBL.HELIADE), *Duşmănie* (SEPT.NEC), fr. *Haine* (BIBL.ALEX.), engl. *Enmity* (SEPT.ENGL.2007) / *Sitna* (BIBL.1936);

Fac. 31:48 — gr. *ἡ ὅρασις*: „s-au numit numele Movila mărturiseşte şi *Videniia*” (MS.45, BIBL. 1688, BIBL.MICU, *cf.* SEPT.NEC), *cf.* *Vedearea*

---

[181] Pentru terminologia utilizată, vezi *supra*, punctul V.1.

(MS.4389), traducere a sl. **видѣнїє** (BIBL. OSTROG) 'viziune, vedenie, vedere' (SVR, *s.v.*); „pentru aqueasta s'a chiemat numele lui... şi *vederea*" (BIBL.HELIADE), fr. *La-vision* (BIBL. ALEX.), *The-act-of-seeing* (SEPT.ENGL.2007) / „*Miţpa*, adică *«veghere»*" (BIBL.1936)[182];

Fac. 32:2 — gr. *παρεμβολαί*: „numi numele locului aceluia *Tabere*" (MS.45, BIBL.1688 şi MS.4389), *Tabără* (BIBL.MICU), *Castre* (BIBL.HELIADE), *Taberele* (SEPT.NEC), fr. *Camps* (BIBL.ALEX., *cf.* SEPT.ENGL.2007) / „*Mahanaim*, adică *«două tabere»*" (BIBL.1936);

Fac. 33:17 — gr. *σκηναί*: „şi dobitoacelor lui făcu colibi; pentru acêea au numit numele locului aceluia *Colibi*" (MS.45), *Corturi* (BIBL.MICU, *cf.* SEPT.NEC), *Tabernacule* (BIBL.HELIADE), fr. *Tentes* (BIBL.ALEX., *cf.* SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Tabere* (MS.4389) / *Sucot* (BIBL.1936);

Ieş. 15:23 — gr. *πικρία*: „şi nu putea să bea apă de la Merra, pentru că era amară; pentru acêea să numi numele locului aceluia *Amărăciune*" (MS.45 şi 4389, BIBL.1688, BIBL.MICU), *Amara* (SEPT.NEC), fr. *Amertume* (BIBL.ALEX.), engl. *Bitterness* (SEPT.ENGL.2007) / „*Mara*, că era amară" (BIBL.1936);

Num. 11:3 — gr. *ἐμπυρισμός*: „să numi numele locului aceluia *Pîrjol*, căci s-au aţîţat întru ei de la Domnul" (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU), *Incendiu* (BIBL.HELIADE), *Vîlvătaia* (SEPT. NEC), fr. *Embrasement* (BIBL.ALEX.), engl. *Burning* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Pîrjolire* (MS.4389) / „*Tabeerah*, adică *«pîrjol»*" (BIBL.1936);

Jud. 2:5 — gr. *κλαυθμῶνες*: „au rădicat nărodul glasul lor şi au plînsu; pentru acêea s-au chemat numele locului aceluia *Plînsori*" (MS.45), *Plînsuri* (BIBL.1688, BIBL.MICU), fr. *Pleureurs* (BIBL. ALEX.), engl. *Weepings* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Plîngere* (MS.4389), la singular, după sl. **пла́чь** (BIBL.OSTROG) 'plîns, plîngere' (SVR, *s.v.*) / *Bochim* (BIBL.1936).

(4)

Fac. 14:3 — *τὴν φάραγγα τὴν ἁλυκήν... ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν*: „s-au adunat la *Rîpa cêea a Sării* – aceasta iaste *Marea Sărilor*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688), „*Valea cea Sărată*, carea acum iaste *Marea Sărilor*" (BIBL.MICU), *vallea sărată... Marea sărilor* (BIBL.HELIADE), *Valea Sărată... Marea Sării* (SEPT.NEC), fr. *ravin salé... la mer du sel* (BIBL.ALEX.), engl. *the salt ravine... the sea of salt* (SEPT.ENGL.2007) / „*valea Sidim*, unde e acum *marea cea sărată*" (BIBL.1936);

Fac. 14:7 — gr. *τὴν πηγὴν τῆς κρίσεως*: „*Izvorul Giudeţului* – acesta iaste Cadis" (MS.45, *cf.* BIBL.1688), *Fîntîna Judecăţii* (BIBL.MICU), „*fôntîn'a Judecătii* (aqueasta este Cades)" (BIBL. HELIADE), „*Izvorul Judecăţii* – Cades" (SEPT. NEC), fr. „*la Source-de-jugement* – c'est-à-dire Kadês" (BIBL.ALEX.), engl. „*the spring of judgment* (this is Kades)" (SEPT.ENGL.2007) / „*Ain-Mişpat* sau Cadeş" (BIBL.1936);

Fac. 16:14 — gr. *φρέαρ οὗ ἐνώπιον εἶδον*: „au numit fîntîna aceaea *Fîntînă înaintea cariia am vădzut*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, BIBL.MICU), *Izvorul Celui pe care l-am văzut în faţă* (SEPT.NEC), fr. *Puits-de-celui-que-j'ai-vu-en-face* (BIBL.ALEX.), engl. *Well-of-the-one-whom-I-saw-face-to-face* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Fîntîna carea o am văzut* (MS.4389) / *Beer-Lahai-Roi*, cu nota infrapaginală: *Izvorul Celui viu, carele m-a văzut* (BIBL.1936);

Fac. 22:14 — gr. *κύριος εἶδεν*: „numi Avraam numele locului aceluia *«Domnul au vădzut»*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, *cf.* BIBL.1688, MS.4389, BIBL.MICU, SEPT.NEC), *Domnul vedu* (BIBL. HELIADE), fr. *Le-Seigneur-a-vu* (BIBL.ALEX.), engl. *The Lord saw* (SEPT.ENGL.2007) / *Iahve-ire* (BIBL.1936);

Fac. 24:10 — gr. *τὴν Μεσοποταμίαν*: „se sculă de să duse la *Mijlocul Rîurilor*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688 şi MS.4389), dar *Mesopotamiia* (BIBL. MICU, *cf.* BIBL.HELIADE, SEPT.NEC), fr. *Mésopotamie* (BIBL.ALEX., *cf.* SEPT.ENGL.2007) / *Mesopotamia* (BIBL.1936), în loc de *'Aram Naharaym* din textul ebraic;

Fac. 26:22 — gr. *εὐρυχωρία*: „şi i-au numit numele ei *Lărgime de Loc*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688), *Lăţime* (BIBL.MICU), *Latitudine* (BIBL.HELIADE), *Locul Întins* (SEPT.NEC), fr. *Vaste-emplacement* (BIBL. ALEX.), engl. *Open-space* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Lărgime* (MS.4389) / *Rehobot* (BIBL.1936);

Fac. 26:33 — gr. *φρέαρ ὅρκου*: „numi nume cetăţii *Fîntîna Giurămîntului*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, BIBL.MICU), *puteul jurămîntului* (BIBL.HELIADE), *Izvorul Jurămîntului* (SEPT.NEC), fr. *Puits-du-serment* (BIBL.ALEX.), engl. *Well-of-oath* (SEPT. ENGL.2007), *cf.* *Puţul Jurămîntului* (MS.4389) /

[182] Pentru mai multe explicaţii, vezi Harl 1986:239.

„*Beer-Şeba*, adică «fîntîna jurămîntului»" (BIBL.1936);

Fac. 28:19 — gr. *οἶκος θεοῦ*: „numí numele locului aceluia *Casa lui Dumnedzău*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, MS.4389, BIBL.MICU, BIBL. HELIADE, SEPT.NEC), fr. *Maison de Dieu* (BIBL.ALEX.), engl. *Divine-house* (SEPT. ENGL.2007) / *Betel*, cu nota infrapaginală: *Casa lui Dumnezeu* (BIBL.1936);

Fac. 31:47 — gr. *βουνὸς τῆς μαρτυρίας*: „numi pre însă Lavan *Movila Mărturiei*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, MS.4389, BIBL.MICU, SEPT.NEC), *Tumulul marturiei* (BIBL.HELIADE), fr. *Tertre-de-témoignage* (BIBL.ALEX.), engl. *Well of the witness* (SEPT.ENGL.2007) / „*Iegar-Sahaduta*, adică *«movila mărturiei»*" (BIBL.1936);

Fac. 32:31 — gr. *εἶδος θεοῦ*: „răsări soarele cîndu trecu *Chipul*[183] *lui Dumnedzău*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, MS.4389, SEPT.NEC), *Vedearea lui Dumnezeu* (BIBL.MICU), *Form'a lui Dumenḍeu* (BIBL.HELIADE), fr. *Forme-visible-de-Dieu* (BIBL. ALEX.), engl. *Divine-form* (SEPT.ENGL.2007) / *Peniel* (BIBL.1936);

Fac. 46:29 — gr. *ἡρώων πόλιν*: „l-au trimis... la *Cetaatea Iroilor*" (MS.45), *Cetatea Iróilor* (BIBL.1688, *cf.* BIBL.MICU), *cetatea Eroilor* (BIBL.HELIADE), *Heroonpolis* (SEPT.NEC, *cf.* SEPT.ENGL.2007), fr. *la ville des Héros* (BIBL.ALEX.), *cf.* *Irom Cetate* şi *Cetatea Iromului* (v. 30), în MS.4389 / *Ieroonpolis* (BIBL.1936);

Ieş. 17:15 — gr. *κύριος μου καταφυγή*: „zidi Moisi jirtăvnic Domnului şi numi numele lui *«Domnul mieu — scăpare!»*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, BIBL.MICU), *Domnul refugiul meu* (BIBL.HELIADE), *Domnul este scăparea mea* (SEPT.NEC), fr. „et le nomma du nom de *«Seigneur mon refuge»*" (BIBL.ALEX.), engl. *The Lord is my refuge* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* „*Domnul meu şi scăparea mea* (MS.4389), *Domnul este scăparea mea* (BIBL.1936) / *Iahvé-Nissi* (BIBL. ANANIA);

Num. 11:34 — gr. *μνήματα τῆς ἐπιθυμίας*: „să chemă numele locului aceluia *Mormînturile a Poftei*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, *cf.* SEPT.NEC), *Mormînturile Poftei* (BIBL.MICU), *Mormintele lăcomiei* (BIBL.HELIADE), fr. *Tombeaux-du-Désir* (în BIBL.ALEX.), engl. *Tombs of Crabing* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Mormîntul Poftirei* (MS.4389) / „*Chibrot-Hataava*, adică *«mormintele poftei»*" (BIBL.1936);

Num. 13:24 — gr. *φάραγγος βότρυος*: „veniră pînă la *Valea Strugurului*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, BIBL.MICU, SEPT.NEC), *vallea Strugurelui* (BIBL.HELIADE), fr. *Ravin-de-la-Grappe* (BIBL. ALEX.), engl. *Cluster Ravine* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Rîpa Strugurului* (MS.4389) / „valea *Eşcol*" (BIBL.1936);

Num. 20:24 — gr. *τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας*: „m-aţi întărîtat pre mine la *Apa Pricei*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, BIBL.MICU), *apa Contradicţiunii* (BIBL.HELIADE), *apa de sfadă* (SEPT.NEC), fr. *l'eau d'injure* (BIBL.ALEX.), engl. *the water of reviling* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Apa Împoncişării* (MS.4389) / „apa *Meriba*" (BIBL.1936);

Num. 21:20 — gr. κορυφῆς *τοῦ λελαξευμένου*: „den vîrvul *Celui Cioplit*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, MS.4389), „vîrvul *celui cioplit*" (BIBL.MICU), „creşştetul *sculpitului*" (BIBL.HELIADE), „vîrful *Stîncii Cioplite*" (SEPT.NEC), fr. *La-Pierre-Taillée* (BIBL.ALEX.), engl. „the top of *the Hewn*" (SEPT.ENGL.2007) / „vîrful muntelui *Fazga*" (BIBL.1936);

Num. 22:39 — gr. *πόλεις ἐπαύλεων*: „şi veniră la *Cetăţile Ogrăzilor*" (MS.45), *cetăţile curţilor* (BIBL.1688, *cf.* BIBL.MICU), *cetăţile de cîmpanіă* (BIBL.HELIADE), *Cetăţile Sălaşelor* (SEPT.NEC), fr. *Villes-des-Domaines* (BIBL.ALEX.), engl. *cities of quarters* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Cetatea Cîmpului* (MS.4389) / *Kiriat-Huţot* (BIBL.1936);

Deut. 1:1 — gr. *κατ'τὰ χρύσεα*: „şi Avlon şi spre *Cêle de aur*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, MS.4389), *Văile ceale de Aur* (BIBL.MICU), *Auree* (BIBL. HELIADE), *Auritele* (SEPT.NEC), fr. *Plaqués d'Or* (BIBL.ALEX.), engl. *Goldplaces* sau *Goldworks* (SEPT.ENGL.2007) / *Di-Zahab* (BIBL.1936);

Ios. 5:3 — gr. *βουνὸς τῶν ἀκροβυστιῶν* 'dealul celor necircumscrişi': „au obrădzuit... la locul ce să cheamă *Dealul Tăierilor Marginilor*" (MS.45), *Dealul Neobrezuiţilor-la-margine* (BIBL.1688[1]), *Dealul Netăiaţilor Împregiur* (BIBL.MICU), *collin'a Acrobystielor* (BIBL.HELIADE), *Dealul prepuţurilor* (SEPT.NEC), fr. *Colline des prépuces* (BIBL. ALEX.), engl. *Hill of Foreskins* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Movila Tăierii Împrejur* (MS.4389) / *Dealul*

---

[183] Pe marginea textului MS.45 apare explicaţia *videniia*, redînd sensul 'apariţie, formă vizibilă' al gr. *εἶδος*. În SEPT.FRANKF., într-o notă infrapaginală, apare gr. *πρόσωπον* 'faţă'.

Aralot (BIBL.1936);

Ios. 15:10 — gr. *πόλιν ἡλίου*: *Cetatea Soarelui* (MS.45, *cf.* BIBL.1688, MS.4389, BIBL.MICU, SEPT.NEC), *cetatea Sòrelui* (BIBL.HELIADE), fr. *Ville-du-Soleil* (BIBL.ALEX.), engl. *Sun-City* (SEPT.ENGL.2007) / *Bet-Şemeş* (BIBL.1936);

Jud. 2:1 — gr. *κλαυθμῶνα*: „să sui... de la Galgala la *Locul Plîngerii*" (MS.45, BIBL.1688), *locul plîngerii* (BIBL.MICU), *Plîngerea* (SEPT.NEC), fr. *Pleureur* (BIBL.ALEX.), engl. *Weeping* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* „Galgálul *Plîngerii*" (MS.4389) / *Bochim* (BIBL.1936);

1Reg. 23:28 — gr. *πέτρα ἡ μερισθεῖσα*: „să numi locul acela *Piatra ceea ce s-au împărţit*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688), *Piiatra Împărţirei* (BIBL.MICU), *Stînca despărţită* (SEPT.NEC), fr. *La Roche divisée* (BIBL.ALEX.), engl. *Divided Rock* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Piiatra cea Împărţită* (MS.4389) / *Sela-Hamahlecot* (BIBL.1936);

Iez. 39:16 — gr. *πολυάνδριον*: „numele cetăţii — *Mulţime de bărbaţi*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688), unde secvenţa subliniată apare glosată marginal „îngropare, mormînt", acesta fiind al doilea sens al gr. *πολυάνδριον*, soluţie adoptată şi în BIBL.MICU („numele cetăţii se va chema *ţintirim*"), *cf.* *Common Burial-place* (SEPT.ENGL.2007); o soluţie de compromis este *Cădearea a bărbaţilor celor mulţi* (MS.4389) / „*Hamona* (cimitir)" (BIBL.1936).

(5)

Fac. 50:11 — gr. *πένθος Αἰγύπτου*: „au numit numele locului aceluia *Plîngerea Eghipteanilor*" (MS.45), *Plîngerea Eghipetului* (BIBL.1688, *cf.* BIBL.MICU), *Jalea Egiptenilor* (SEPT.NEC), fr. *Deuil-d'Égypte* (BIBL.ALEX.), engl. *Mourning-of-Egypt* (SEPT.ENGL.2007); în MS.45, toponimul este glosat marginal *Eghiptului*, *cf.* gr. (*πένθος*) *Αἰγύπτου*, corectîndu-se forma de plural din text; *Plînsul Eghiptinesc* (MS.4389) / „*Abel-Miţraim*, adică plîngerea Egiptenilor" (BIBL.1936);

Deut. 3:29 — gr. *οἴκου Φογόρ*: *Casa Fogor* (MS.45), *Casa lui Fogor* (BIBL.1688, MS.4389), *casa lui Fogor* (BIBL.MICU), *Phogor* (BIBL.HELIADE), fr. *la maison de Phogôr* (BIBL.ALEX.), engl. *the house of Phogor* (SEPT.ENGL.2007); la Ios. 13:20, *Vethfogor* este transliterat în întregime după gr. *Βαιθφογώρ* / *Bet-Peor* (BIBL.1936);

1Reg. 23:15 — gr. *τῇ καινῇ Ζείφ*: „David era în muntele cel pulbăros, întru *Cea Noao Zif*" (MS.45), *cea naoă Zif* (BIBL.1688, BIBL.MICU), *Noua* [*din*] *Ziph* (SEPT.NEC), fr. *La-Neuve-de-Ziph* (BIBL.ALEX.), engl. *New Ziph* (SEPT.ENGL.2007), *cf.* *Înnoírea Zíthei* (MS.4389).

V.2.2.3.1. Clasificarea toponimelor descriptive

Din punct de vedere formal, toponimele descriptive enumerate mai sus pot fi clasificate în două categorii: monolexicale (3) şi plurilexicale (4, 5). Din punctul de vedere al transparenţei semantice, acestea pot fi descriptive total (3, 4) sau parţial (5). Arvinte 2001:XXVII numeşte toponimele descriptive „expresii toponimice", precizînd că acestea prezintă interes, datorită naturii lor descriptive, în chestiunea raporturilor dintre Npr şi apelative.

V.2.2.3.2. O disociere necesară: planul traducerii propriu-zise – planul transcrierii fonetice interpretative

Referitor la modul în care sînt redate în text, în MS.45 şi în alte texte traduse după *Septuaginta*, toponimele biblice descriptive pot apărea juxtapuse formei adaptate a Npr („*Izvorul Giudeţului*, acesta iaste Cadis"), independent („veniră pînă la *Valea Strugurului*") sau în cadrul unor note infrapaginale explicative, mai ales în unele traduceri după textul ebraic (*e.g.* BIBL.1936). De asemenea, pot fi identificate două planuri de analiză (Gînsac 2012:128):

1) al traducerii propriu-zise (text sursă – text ţintă);

2) al transcrierii interpretative a vechilor texte biblice româneşti (text în chirilică – text transcris în alfabet latin).

1) P l a n u l t r a d u c e r i i (l i m b a g r e a c ă – l i m b a r o m â n ă)

În general, toponimele biblice descriptive din SEPT.FRANKF. sînt transpuse în MS.45 prin c a l c h i e r e, reproducîndu-se întocmai structura lexico-sintactică din original, de exemplu: *Între Rîuri*, *cf.* gr. *Μεσοποταμία*; *Movila Mărturiei*, *cf.* gr. *βουνὸς τῆς μαρτυρίας*; *Casa lui Dumnedzău*, *cf.* gr. *οἶκος θεοῦ*. Altele sînt a d a p t a t e s e m a n t i c[184],

[184] Terminologia îi aparţine lui Grass 2006:663: „L'adaptation [...] peut être phonetique quand il y a changement de la représentation graphique de l'image phonique du toponyme [...]. Mais, l'adaptation peut aussi être sémantique lorsque le référent (*der Genfer See* = *le Lac*

caz în care structura conceptuală este modificată: „Dealul *Tăierilor Marginilor*" (MS.45) traduce gr. *βουνὸς τῶν ἀκροβυστιῶν*, unde *ἀκροβυστία* are sensurile ‘1. prepuce; 2. state of having the foreskin, uncircumcision’ (LIDDELL-SCOTT, *s.v.*), ca în fr. „Colline *des prépuces*" (BIBL.ALEX.) şi engl. „Hill *of Foreskins*" (SEPT.ENGL.2007)[185]; *Cetatea Răsăritului* (Ieş. 1:11) din MS.4389 redă secvenţa **слн҃нъ гра҄д**, literal ‘Oraşul Soarelui’, din BIBL. OSTROG.

Deşi primele traduceri româneşti ale *Bibliei* se caracterizează printr-un grad mare de literalitate în raport cu textele-sursă, există unele oscilaţii între a transcrie sau a traduce toponimele descriptive. De pildă, toponimul *Ἡλιούπολις* apare în MS.45 fie transcris (*Iliupóleos*), fie tradus (*Cetatea Soarelui*). La Iez. 30:16, toponimul *Διοσπόλις* este transcris în MS.45 (*Diospólis*), însă este tradus parţial în MS.4389 (*Cetatea Diósului*), după **дио́съ гра҄д** (BIBL. OSTROG) şi glosat marginal *Alexandriei*, după VULG. (*Alexandria*).

În secvenţa *ἐν τῷ ὄρει τοῦ μυρσινῶνος* (SEPT. FRANKF.), echivalată în MS.45 prin *în muntele Mirsinónului* (Jud. 1:35), termenul gr. *μυρσινών* ‘myrtle-grove’ (LIDDELL-SCOTT, *s.v.*) este transcris, în timp ce în alte ediţii acesta este tradus, de exemplu: fr. „la montagne du *Bois-des-Myrtes*" (BIBL.ALEX.), engl. „in the mountain of *the Myrtle-grove*" (SEPT.ENGL.2007).

Numele *Mesopotamia*, gr. *Μεσοποταμία*, este păstrat ca atare în BIBL.MICU şi în BIBL.HELIADE, dar calchiat în MS.45 (*Mijlocul Rîurilor*) şi în MS.4389 (BIBL.OSTROG: **межд︮о рѣчїе**).

Avlon (MS.45, Deut. 1:1) este o transcriere a gr. *Αὐλών* (SEPT.FRANKF.) ‘curte, împrejmuire’, nume descriptiv în *Septuaginta*, traducînd toponimul ebr. *Haşerot* (BIBL.1936). Acelaşi cuvînt este tradus în SEPT.NEC prin *Vîlceaua*, pornind de la sensul ‘vale între doi munţi’ a toponimului grecesc; în BIBL.ALEX. este tradus prin *Parvis*, iar în SEPT.ENGL.2007 prin *Courts*, cu varianta de traducere *Enclosures*, propusă într-o notă explicativă infrapaginală.

Toponimul gr. *Ἀντιλίβανον* (Deut. 3:25) apare fie adaptat prin transcriere, *Andílivan* (MS.45, *cf.* BIBL.1688) sau *Antilivan* (BIBL.MICU), fie trandus parţial, *preajma Livanului* (Deut. 1:7). În MS.4389, acesta este redat prin intermediul versiunii slavone (BIBL.OSTROG: **ѕ҃ꙋпроти́въ дꙋбра́въ**): *împotriva dumbrăvilor* (Deut. 1:7), *denpotriva acestor branişti* (Ios. 1:4), *cf.* bg. *branište* ‘pădure oprită’ (DLR, *bránişte*)[186].

Fiind traduse din limba greacă, unele toponime sînt greu de identificat. În aceste situaţii este dificil de stabilit dacă este vorba despre un toponim sau despre un apelativ. Lipsa înţelegerii la acest nivel a condus la transliterarea unor apelative, înţelese ca Npr. Este cazul gr. *νάπη* ‘vale împădurită, pădure’ (Num. 21:20), tradus *readu* < *rédiu* ‘(prin Mold.) vale adîncă, împădurită’ (DLR, *s.v.*) în MS.45 sau prin *valea împădurită* (SEPT.NEC)[187], însă transcris *Napi* (BIBL.1688[1]) < *εἰς ναπήν* ‘la valea’, *Napin* (BIBL.MICU), *Napen* (BIBL.HELIADE), respectiv *Napis* (MS.4389). La Deut. 3:29 a fost perceput ca apelativ şi tradus prin *rêdiu* (MS.45), *vale* (MS.4389, *cf.* BIBL.MICU, BIBL.HELIADE) sau *crîngu* (BIBL.1688).

2) Planul transcrierii interpretative (alfabet chirilic – alfabet latin)

În *Septuaginta*, Npr alcătuite din nume comune nu sînt ortografiate cu iniţială majusculă, fiind, de aceea, greu de recunoscut şi de transpus ca atare în traducere. Ca marcă a Npr, iniţiala majusculă lipseşte şi în vechile traduceri biblice româneşti scrise cu alfabet chirilic. În aceste condiţii, transcriptorului îi revine sarcina de a stabili regimul de Npr sau de apelativ al lexemelor. Dificultatea stabilirii unei limite precise între uzul comun şi cel denominativ al unui lexem are consecinţe în planul ortografierii Npr, ca în exemplele de mai jos:

(6)

Fac. 23:9 — gr. *τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν*: „peşterea *cea îndoită*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688, MS.4389, BIBL.MICU), „spelunc'a *îndoită*" (BIBL.HELIADE), fr. *la grotte double* (BIBL.ALEX.), engl. *the double cave* (SEPT.ENGL.2007) / „peştera *Macpela*" (BIBL.1936);

Léman) ou la structure conceptuelle du toponyme changent (*der Aralsee* = *la mer d'Aral* et non **le lac d'Aral*)".

185 Pentru mai multe detalii, vezi Munteanu 2008d:69.

186 În privinţa stabilirii regimului de Npr sau apelativ al acestui cuvînt în MS.45 şi în MS.4389, vezi Şerban/ Popescu 1986:77-79.

187 *Cf.* fr. *vallon* (BIBL.ALEX.), engl. *valley* (SEPT.ENGL.).

Fac. 35:27 — gr. *εἰς πόλιν τοῦ πεδίου*: „veni Iacov... la Mamvrí, *cetatea cîmpului*; aceasta iaste Hevron" (MS.45, BIBL.1688, MS.4389, *cf.* BIBL.HELIADE), *Cetatea Cîmpului* (BIBL.MICU), *cetatea campiei* (BIBL.HELIADE), fr. *ville de la plaine* (BIBL.ALEX.), engl. „*city of the plain* (this is Chebron)" (SEPT.ENGL.2007) / *Chiriat-Arba* (BIBL.1936);

Ieş. 14:2 — gr. *ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως*: „să să tăbărască în preajma *ogrăzii*" (MS.45, *cf.* BIBL.1688[1], MS.4389), *peştera cu două încăperi* (SEPT.NEC), fr. „devant le *Domaine*" (BIBL. ALEX.), engl. „opposite *the village*" (în SEPT.ENGL.2007) / „în faţa *Pi-Hahirotului*" (BIBL.ANANIA);

Jud. 1:36 — gr. *πέτρας*: „hotarul amoreului au fost de la suirea Acrivinului, de la *piiatră* şi în sus" (BIBL.MICU), dar „de la *Piatră* şi în sus" (MS.45 şi 4389 din seria MLD, BIBL.1688[1]), *cf.* fr. „sur la *Roche* et au-dessus" (BIBL.ALEX.), engl. „near *Petra* and above" (SEPT.ENGL.2007) / *Sela* (BIBL.1936).

Jonasson 1994:28 arată că în cazul unor Npr „descriptive" ca *l'Academie Française* sau *le Jardin des Plantes*, iniţiala majusculă are rolul de a scoate în evidenţă existenţa unei convenţii de denominare (fr. „convention dénominative") care asociază o expresie unui individ unic şi determinat. Astfel, recunoaşterea în text a Npr descriptive atunci cînd nu sînt însoţite de vreo marcă formală devine o problemă de exegeză şi de interpretare, întrucît presupune şi cunoaşterea „convenţiilor de denominare" în spaţiul cultural din care provine textul (Poswick/ Servais 1990:151). De exemplu, gr. *τερέμινθος* 'arbore răşinos' (SEPT.FRANKF., Fac. 14:6) traduce în limba greacă prima parte a toponimului ebr. *Eyl-Pā'rān* (BIBL.ALEX.). În traducerile mai recente ale *Septuagintei*, acesta apare ca apelativ: „*terebinthul* Pharan" (BIBL.HELIADE), „*terebintul* Pharan" (SEPT.NEC), *cf.* „*térébinthe* de Pharan" (BIBL.ALEX.), „the *terebinth* of Faran" (SEPT.ENGL.2007). În ediţiile moderne ale vechilor traduceri, însă, acest lexem este interpretat ca Npr: *Tereminthos a i Faran* (MS.45), *cf.* *Teremíntho a i Faránii* (BIBL.1688), în seria MLD, *Terebintul Afaranului* (BIBL.MICU). O notă marginală din MS.45 explică termenul *tereminthos* prin *stăjari*.

Ortografiate în textul chirilic cu iniţială minusculă, cuvintele *pulbăroasa* şi *năsipoasa* (gr. *αὐχμώδης*, *-ες* 'uscat, arid') din MS.45 sînt apelative. Acestea au fost însă ortografiate cu iniţială majusculă în seria MLD, fiind considerate Npr, probabil prin interpretarea secvenţei *-oasa* ca sufix toponimic. Pe de altă parte, cuvîntul *deal* redă gr. *βουνός*, traducerea numelui ebraic *Ghibea* (BIBL.ALEX. 1997:110-114):

(7)

1Reg. 23:19 — „să suiră zifeii den *Pulbăroasa* cătră Saul la *deal*" (MS.45 din seria MLD), „den *uscăciune* cătră Saul la *deal*" (BIBL.1688[1]), „s-au suit zifeii din *uscat* la Saul în *deal*" (BIBL.MICU), „din *ţinutul uscat* către Saul, pe *Deal*" (SEPT.NEC), fr. „la *région sèche* vers Saül sur *la Colline*" (BIBL.ALEX.), engl. „from *the dry country* went up to Saoul on *the hill*" (SEPT.ENGL.2007);

1Reg. 23:24 — „să sculară zifeii de la *Năsipoasa*" (MS.45 din seria MLD), *năsipoasa* (BIBL.1688[1]); cuvîntul nu apare în versiunile mai tîrzii ale *Septuagintei* şi în traducerile româneşti ale acestora;

1Reg. 26:1 — „vin zefeii ⌊den *Cea Prăvoasă*⌋" (MS.45 din seria MLD), *cea năsipoasă* (BIBL.1688[1]), *Locul cu ceaţă*, glosat *Cel Prăfos* (MS.4389), *cf.* [*ţinutul*] *uscat* (SEPT.NEC), fr. *région sèche* (BIBL.ALEX.), engl. *the dry country* (SEPT.ENGL.2007); BIBL. MICU nu traduce acest cuvînt, făcînd trimitere la 1Reg. 23:19.

Oscilaţia în privinţa ortografierii Npr biblice (*e.g.* *Casa lui Fogor/ casa lui Fogor*) poate avea consecinţe în prelucrarea automatică a textului. Din acest punct de vedere, studiile actuale subliniază necesitatea unui tratament omogen al Npr în traducere (vezi Grass 2006:669).

V.2.3. Tratamentul Npr în notele marginale din MS.45

Traducerea cuprinsă în MS.45 este una de tip literal (vezi Cândea 1979:125, Ursu 1988-1989, Munteanu 2008d:50 şi comentariile din volumele apărute în seria MLD). Potrivit planului iniţial al traducătorului, textul trebuia însoţit de un aparat critic complex, care să scoată în evidenţă deosebirile de traducere dintre sursele utilizate, lucru care, potrivit *Cuvîntului înainte către cititori* (p. 908[/2]), nu s-a realizat:

> Iară Nicoláie [...] au scris şi cêle precum să află

> la letenie şi cêle precum să află la slovenie şi însemnările şi tălmăcirile cêle ce să află mai jos la izvodul acel grecescu, zice că le-au pus tot cu însemnări pre de margine, dară n-au pus nice unele de acêstea la izvodul lui; că au început să facă şi acêstea la capul dentîi, la *Bitie*, dar mai d-apoi pentru neaşezămîntul vremilor s-au lăsat şi n-au făcut nice unele de acêstea. Ci neaflîndu-le noi întru izvodul lui acêste însemnări ce mai sus zisem, nice noi nu le-am pus, ci precum s-au ţinut el tot de temeiu, aşa şi noi am urmat lui.

Cu toate acestea, în afară de varianta textuală, reprezentînd textul propriu-zis, în MS.45 există o serie de notaţii pe marginea textului referitoare la formă sau la conţinut, denumite, în mod generic, glose (Gafton 2005:197) sau note marginale (Ursu 2003:32). Erorile, omisiunile sau clarificările în raport cu textele-sursă sînt semnalate, aşadar, în numeroasele notaţii de pe marginea textului. În privinţa conţinutului lor, acestea sînt: a) trimiteri biblice (preluate „den cea slovenească”, adică din BIBL.OSTROG); b) omisiuni (cuvinte sau fragmente care lipsesc din text în raport cu sursele); c) rar, exegeze ale unor fragmente din text; d) explicaţii de natură lexicală (sinonime, opţiuni de traducere, explicaţii ale unor calcuri şi termeni specifici textului sacru prin structuri perifrastice), grafică sau morfologică (aspecte dialectale sau clarificări legate de forma din textul-sursă).

Cuvintele sau sintagmele glosate în MS.45 sînt marcate atît în varianta textuală, cît şi în cea marginală prin vrahii [˘], semne suprapuse în acelaşi număr peste cuvîntul din text şi peste corespondentul său de pe margine:

> Iar unde vei vedea acesta ˘˘˘ [*cu roşu, reluate pe margine*] asupra unui cuvînt, cîte vor fi înlăuntru şi afară silele acêstea, acela sau e cuvînt de îndoire, de zice sau aşa, sau aşa, sau el s-au aflat într-un izvod într-un chip, şi într-alt izvod într-alt chip şi fără bănuială sînt aşa (*Cuvîntu înainte cătră cititori*, p. 909).

O parte destul de importantă a notelor marginale din MS.45 sînt referiri de diverse tipuri la Npr din text. Numeroasele adnotări marginale privitoare la Npr sînt, de regulă, emendări ale textului în acord cu cele două surse greceşti utilizate, *Septuaginta* de la Frankfurt, din 1597 (SEPT.FRANKF.), sursa principală, şi *Septuaginta* de la Londra, din 1653 (SEPT.LOND.), utilizată pentru revizia primei părţi a manuscrisului. Pornind de la aceste date, am grupat notele marginale referitoare la Npr din MS.45 în trei categorii: 1) emendări ale variantei textuale în consens cu sursa principală; 2) emendări ale variantei textuale în consens cu o sursă secundară; 3) lecţiuni în consens cu uzul din limba ţintă.

V.2.3.1. Emendări ale variantei textuale în consens cu sursa principală

1) Emendarea numelui scris neglijent în text, din cauza unor erori de copiere, prin reluarea sa pe margine[188], conform sursei principale, de exemplu:

(1)	1Reg. 9:1	„ficioru lui *Vahir*”	*Vahir*
(2)	1Paral. 3:11	„Ohozía fiiul lui *Ioas*”	*Ioas*
(3)	1Paral. 7:32	„pre *Sul*”	*Sul*

2) Emendarea formelor din text prin inserarea, pe margine, a literelor sau a silabelor corespunzătoare celor scrise greşit sau omise în varianta textuală:

(1)	2Reg. 21:18	*Sovo*thé	O vrahie deasupra slovei ѳ (*th*), indicînd lecţiunea х; *cf.* *Σοβοχαί* (SEPT.FRANKF.).
(2)	1Paral. 1:25	*Ragá*u	O vrahie deasupra literei ȣ, indicînd lecţiunea в; *cf.* *Ῥαγαῦ* (SEPT.FRANKF.).
(3)	Iov 1:1	*Ţara Avsí*tidei	Trei vrahii deasupra secvenţei *-tidei*, indicînd lecţiunea *-ditei*; *cf.* ἐν τῇ χώρᾳ *Αὐσίτιδι* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.).

Deşi frecvente, adnotările din această categorie nu au un caracter sistematic, adică nu sînt corectate toate erorile de acest tip. Uneori, Npr sînt adnotate direct în text, deasupra rîndului sau în rînd, prin întregirea lor între paranteze semipătrate[189], de exemplu: *Vethará⌊va⌋* (Ios. 15:6), *⌊Si⌋hem* (Ios. 17:2); în aceste cazuri, completările

[188] În coloana a II-a am menţionat varianta textuală a Npr, împreună cu contextul în care apare şi/ sau forma sa din sursa utilizată, iar în coloana a III-a, nota marginală şi corespondentul acesteia din sursă/ surse.

[189] Rolul acestor semne este explicat în *Cuvîntul înainte cătrе cititori* (p. 909): „Iar unde vei vedea acesta semnu cu roşiu ⌊ ⌋ şi la mijloc iarăşi cuvinte, să ştii că l-am aflat mai mult întru izvodul Englitérii”.

dintre croşete ar fi putut fi preluate fie din SEPT.LOND., fie din aparatul critic al SEPT. FRANKF., care le conţine.

În cazul numelui *Ragáu* (2), o notă marginală indică lecţiunea *v* în loc de *u*. În MS.45, grupul grecesc *αυ* este redat prin **аф** sau **ав** (*af*, *av*), în pronunţie reuchliniană, de exemplu: *Αὐνάν* – **а҃в на҃н** – *Avnan* (1Paral. 2:3), *Ἡσαῦ* – **и҆са҃ф** – *lui Isaf* (1Mac. 5:3), dar *Ἡσαῦ* – **и҆са҃в** – *Isav* (1Mac. 5:65); pentru mai multe amănunte, vezi punctul V.2.1.2.

Unele adnotări marginale din MS.45 vizează forme care nu pot fi explicate prin sursele utilizate. De exemplu, forma *Avsíditei*, indicată în exemplul (3) în locul formei *Avsítidei* (*cf.* DOS.PAR., 32^{r}), nu reflectă forma din sursele principale (SEPT. FRANKF., SEPT.LOND.: *Αὐσίτιδι*), nici din cele secundare (BIBL.OSTROG: **хꙋсъ**, VULG.1583: *Hus*); ea ar fi putea fi totuşi raportată la forma propusă în BIBL.OSTROG (**а̂всидї́скїѧ**) la Iov 32:2. Este singurul context din MS.45 în care se optează pentru această formă, în celelalte păstrîndu-se forma adaptată după textul grecesc, *i.e. Avsítidei* (Iov 42:16), *cf.* şi BIBL.1688 (*Avsítidei*).

3) Emendarea textului prin completarea, pe margine, a Npr care au fost omise sau notate greşit de revizor/ copist:

(1)	2Paral. 1:16	„Şi ieşirea călăreţilor [*Solomon*] den Éghipt”	*Solomon* (de altă mînă)
(2)	Ier. 40:12	„Şi veniră cătră Godolía la pămîntul Iúdei, [*la Masifa*]”	*la Masifa* (de altă mînă)
(3)	2Paral. 17:2	„carele au luat mainte [*Asá*], tatăl lui”	*Asá*
(4)	2Paral. 23:17	„l-au omorît înaintea jirtăvnicilor lui [*lui Vaal*]”	*lui Vaal* (de altă mînă)
(5)	2Paral. 25:18	„Achuh cel den *Livan*”	*Vavilon* (de altă mînă)

În exemplele de mai sus, completarea numelui omis în text este făcută, în general, de altă mînă. Unele dintre aceste inserţii nu se justifică prin sursele utilizate. În exemplul (5), numele *Livan* este tăiat cu cerneală roşie în text, iar pe margine apare scrisă, de altă mînă, nota *Vavilon*, indicaţie care nu poate fi explicată prin sursele cunoscute (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τῷ Λιβάνῳ*, BIBL. OSTROG: **лива́нѣ**, VULG.1583: „ad *Libani*”), *cf.* BIBL.1688: *Liván*.

3) Adnotări cu caracter explicativ aduse variantei textuale, în consens cu sursa principală:

(1)	Sof. 2:12	„Şi voi, *arapi*, răniţi”	*ethiopilor*, *cf.* *αἰθίοπες* (SEPT.FRANKF.)
(2)	Amo. 9:7	„fiii *arapilor*”	*ethiópilor*, *cf.* *αἰθιόπων* (SEPT.FRANKF.)
(3)	Iez. 30:4	„şi va fi turburare întru *Arăpime*”	*Ethiopía*, *cf.* *Αἰθιοπία* (SEPT.FRANKF.)
(4)	Iez. 29:10	„hotarăle *arapilor*”	*ethiópi*, *cf.* *αἰθιόπων* (SEPT.FRANKF.)
(5)	Ps. 71:9	*arapi*	*ethiópes*, *cf.* *αἰθίοπες* (SEPT.FRANKF.)
(6)	Est. 8:9	„de la Indíia pînă la *Ţara Arăpască*”	*Ethiopíei*, *cf.* *Αἰθιοπίας* (SEPT.FRANKF.)
(7)	2Paral. 14:12	*iethiopii*, *cf.* *αἰθίοπας* (SEPT.FRANKF.)	*arapii negri*
(8)	2Paral. 21:16	„rădică Domnul... pre *arapi* şi pre hotarnicii *ethiopilor*”	*áravas*, *cf.* *τοὺς ἄραβας* (SEPT.FRANKF.) *arapii negri*, *cf.* *τῶν αἰθιόπων* (SEPT.FRANKF.)

În MS.45, etnonimul *arap* redă frecvent gr. *αἰθίοψ* (‘arab’/ ‘arab negru’) şi, uneori, gr. *ἄραψ* (‘arab’), explicat prin *ethiop*/ *Ethiopía*, după SEPT. FRANKF.

V.2.3.2. Emendări ale variantei textuale în consens cu o sursă secundară

În acest caz, notele marginale semnalează forme corespunzătoare unei alte surse decît SEPT. FRANKF. Acest aspect este specific secvenţei cuprinse între *Facere* şi cartea *1 Paralipomenon*, care a fost revizuită după o altă versiune grecească decît cea utilizată de traducător (SEPT.FRANKF.), şi anume *Septuaginta* tipărită la Londra, în 1653 (SEPT.LOND.). În cartea *Iisus Navi*, care conţine liste ample de Npr, există numeroase note marginale conţinînd astfel de emendări:

(1)	Ios. 13:4	*Afíca*	*Afec*, *cf.* *᾿Αφέκ* (SEPT.LOND.)
(2)	3Reg. 12:24	*Naamá*	*Naanan*, *cf.* **наана́на** (BIBL.OSTROG)
(3)	3Reg. 12:24	„fata *Ana*”	*Annon*, *cf.* gen. **а̂но́нѧ** (BIBL.OSTROG)

(4)	3Reg. 14:21	*Nana*	*Naamá*, *cf.* *Νααμά* (SEPT.LOND.)
(5)	4Reg. 21:1	*Ofovía*	*Apsíva*, *cf.* *'Αψιβά* (SEPT.LOND.), *'Εψιβά* (SEPT. FRANKF.)
(6)	4Reg. 23:13	*Asal*	*Astartí*, *cf.* *τῇ 'Ασταρτῇ* (SEPT.LOND.)
(7)	4Reg. 24:42	*Safan*	*Sapfan*, *cf.* *Σαπφάν* (SEPT.LOND., 25:22)
(8)	Jud. 1:35	„muntele *Mirsinónului*"	*lui Ostracódi*
(9)	Ios. 6:17	„Domnului *puterilor*", *cf.* τῷ κυρίῳ *τῶν δυνάμεων* (SEPT.FRANKF.)	*Savvaóth*, *cf.* κιρίῳ *σαβαώθ* (SEPT.LOND. şi notele infrapaginale din SEPT.FRANKF.)

Notele marginale din această categorie ar fi putut fi preluate, în egală măsură, şi din SEPT.FRANKF., care le conţine în aparatul critic infrapaginal. În exemplul (8), numele *Mirsinón* (gr. *τῷ Μυρσινῶνι*) din text este glosat pe margine prin *lui Ostracódi* (*τῷ 'Οστρακώδι*), informaţie care nu apare în SEPT.LOND., fiind preluată din aparatul critic al SEPT.FRANKF. În exemplul (9), revizorul notează pe margine varianta din aparatul critic al SEPT. FRANKF. sau din SEPT.LOND., în timp ce în varianta textuală a SEPT.FRANKF. teonimul este descriptiv (*i.e. Domnului puterilor*).

Unele Npr din notele marginale nu pot fi explicate prin sursele greceşti (între versetele 23 şi 25 ale acestui capitol, SEPT.LOND. are un adaos consistent, care nu apare în SEPT.FRANKF.). De pildă, numele *Naanan* (2) şi *Annon* (3) ar fi putut fi preluate din sursa slavonească (BIBL.OSTROG: ***наана́на*** şi gen. ***а҆но́на***), în care Npr sînt mai apropiate ca formă celor din notele MS.45.

Rar, a fost corectată traducerea Npr din varianta textuală:

Fc. 32:31	„*Chipul* lui Dumnedzău", *cf.* *εἶδος* τοῦ θεοῦ (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.)	*Videniia*

În cazul numelui plurilexical *Chipul lui Dumnedzău* (gr. *τὸ εἶδος* τοῦ θεοῦ, echivalentul grecesc al ebr. *Penū'ēl*), nota *Videniia* indică o altă opţiune de traducere a lui *τὸ εἶδος, -ους* 'appearance, visible form' [of God] (GR.ENGL., *s.v.*), *cf.* BIBL.OSTROG: ***ѻ҆́бразъ бж҃їи*** 'figură, formă, imagine, simbol; chip, faţă' (SVR, *s.v.*). Termenul *Videniia* explică mai bine sensul contextual 'imagine, reprezentare vizibilă a unei realităţi, apariţie, ivire, vedere' al termenului grecesc, *cf.* BIBL.ALEX.: *Forme-visible-de-Dieu*, SEPT.ENGL.2007: *Form-of-God*, SEPT.GERM.: *Aussehen Gottes*. De altfel, în versetul anterior, toponimul este tradus prin *Vidêrea lui Dumnedzău*. Pentru sensul 'chip, faţă, înfăţişare' există în limba greacă un termen specializat, *πρόσωπον* (*cf.* BIBL. OSTROG: ***лицє***), utilizat în MS.45, la Fc. 33:10. În BIBL.1688 a fost păstrat termenul *Chipul*.

V.2.3.3. Lecţiuni în consens cu uzul specific limbii ţintă

Explicaţiile vizează unele particularităţi ale declinării cu articol proclitic la genitiv-dativ a unor Npr masculine şi feminine:

1)	Ier. 30:3	„şi voi întoarce înstreinarea nărodului mieu, Israil, şi *Iúda*"	*a Iúdei*
2)	Iez. 33:28	„şi să vor pustii măgurile [*lui*] Israil"	*lui*, *cf.* τὰ ὄρη *τοῦ* 'Ισραήλ (SEPT.FRANKF.).
(3)	Sirah 24:14	„măgurile [*lui*] *Aermon*"	*lui*, *cf.* ὄρεσιν *'Αερμών* (SEPT.FRANKF.)
4)	Neem. 13:35	„a lăuda cu cîntările [*lui*] David"	*lui*, *cf.* ἐν ἐντολῇ *Δαβίδ* (SEPT.FRANKF.)
5)	Ps. 71:10	„împăraţi *a arapilor*"	*ai aravilor*

Una dintre particularităţile morfologice ale MS.45 este lipsa articolului hotărît la genitiv-dativul Npr, explicată de Ursu 1988-1989 (II):522 prin traducerea literală a SEPT.FRANKF., în care formele nearticulate ale genitiv-dativului Npr abundă (*e.g.* 3, 4)[190]. Această situaţie este cauzată de faptul că în traducerea din limba ebraică în greacă a *Septuagintei* apar, alături de Npr ebraice terminate în vocală, adaptate, de regulă, la sistemul morfologic al limbii greceşti (*e.g.* *'Ιωνᾶς*, *Μωυσῆς*, *'Ιησοῦς*), Npr – mai ales antroponime – transliterate şi, drept urmare, nedeclinabile în limba greacă, de exemplu: *Adam*, *Avraam*, *David*, *Iosif*, *Israel* (Thackeray 1909:160).

Prin adnotarea din exemplul (5) se intenţionează

[190] Vezi *supra*, punctul V.2.1.

probabil emendarea formei invariabile a articolului posesiv-genitival („*a* arapilor"), specifică MS.45, şi înlo-cuirea ei cu forma variabilă („*ai* aravilor").

Uneori, corectura a fost operată în text, prin notarea articolului între croşete: „suptu mîna ⌊*lui*⌋ Faraon" (Fac. 41:35), „sfîntul ⌊*lui*⌋ Israil" (Isa. 41:14). În alte situaţii, Npr sînt semnalate prin vrahii, pe marginea textului, fără nici o explicaţie.

V.3. Concluzii prospective

Cercetarea sistematică a onomasticii biblice, ca şi, în general, abordarea istorică a onomasticii româneşti se află încă în faza de început. Studiul nostru reprezintă un prim pas spre o mai bună cunoaştere a unei sfere de interese ştiinţifice multiple, presupunînd, pe lîngă dimensiunea lingvistică propriu-zisă, care rămîne prioritară şi fundamentală, şi o dimensiune culturală mai largă, cu implicaţii multiple, istoriografice, traductologice, imagologice, poate chiar, cel puţin parţial, estetico-literare, filosofice şi teologice.

Studiul nostru trebuie citit şi întrebuinţat de specialişti în relaţie cu indicele de nume proprii care însoţeşte, în format electronic, ediţia de faţă. Împreună, aceste două materiale, studiul nostru şi indicele de nume proprii din MS.45, text care reprezintă, practic, prima încercare de transpunere în limba română a tuturor numelor proprii biblice din *Vechiul Testamnent*, vor constitui, sperăm, o bună bază de pornire pentru realizarea unui dicţionar general, istoric, descriptiv, explicativ şi normativ al numelor proprii din *Biblie*.

VI. STUDIU ASUPRA SINTAXEI DIN MS. 45

de

LUCIA-GABRIELA MUNTEANU

VI.1. Cîteva preliminarii teoretice şi metodologice

Abordarea sistematică a nivelului sintactic al unui text de dimensiunile, gradul de complexitate şi însemnătatea istorică a celui pe care îl edităm acum reclamă o serie de minimale clarificări preliminare de ordin istoric, teoretic şi metodologic. Este ceea ce ne propunem în paragrafele care urmează.

VI.1.1. Date istorice

Nu este inutil să menţionăm pe scurt şi în acest context introductiv datele istorice esenţiale privitoare la textul pe care îl edităm. MS. 45 conţine prima traducere integrală în limba română a *Vechiului Testament*, efectuată de cărturarul Nicolae Spătarul Milescu, la Constantinopole, între anii 1661-1664, folosind ca text-sursă principal textul grecesc originar al *Septuagintei*, într-o ediţie filologică pregătită în mediile protestante şi tipărită la Frankfurt am Main în anul 1597. Protograful traducătorului nu este păstrat sau nu a fost încă descoperit. Textul conservat în MS. 45 reprezintă versiunea iniţială a lui Milescu, revizuită de un alt cărturar, un anonim care a respectat sursele şi metoda de traducere ale Spătarului. Revizorul textului lui Milescu (probabil Dosoftei, potrivit ipotezei filologului ieşean N. A. Ursu) arată că acesta a mai folosit şi „izvodul slovenesc", adică *Biblia* slavonă tipărită la Ostrog, în Ucraina, în 1581, două ediţii diferite ale *Vulgatei*, precum şi „alt izvod letenescu, ce au fost scos de curîndu den limba jidovască". Textul lui Milescu, revizuit (MS. 45), a stat la baza primei versiuni româneşti integrale a *Bibliei*, tipărite la Bucureşti în 1688, la iniţiativa şi cu sprijinul direct al principelui ţării, Şerban Cantacuzino.

Avem deci de-a face cu un text de importanţă maximă în istoria culturală românească, semnificativ pentru contextul idiomatic al secolului al XVII-lea, care se înscrie, ca un cap de serie, în succesiunea variantelor textuale ale Bibliei în limba română. Privim textul pe care îl cercetăm ca pe un "univers de discurs", ca parte a unui "sistem universal de semnificaţii" (Coşeriu 2009:228), care este limba română în ansamblul ei, privită ca o fiinţă istorică specifică.

VI.1.2. Valoarea epistemologică a MS. 45

Din perspectiva ştiinţei filologice, manuscrisul nostru oferă multiple posibilităţi de cercetare, dintre care putem individualiza pe următoarele:

- Editarea textului se face într-o ediţie critică, ale cărei direcţii şi compartimente aduc un plus de valoare epistemologică, în comparaţie cu alte asemenea lucrări; de pildă, avem în vedere aplicarea unor principii superioare de transcriere interpretativă a textului chirilic în alfabet latin şi redactarea unor analize filologice asupra foneticii, lexicului, morfologiei şi sintaxei Manuscrisului 45, alături de observaţii privind lingvistica discursului, contextualizată în cadrul transferului traductiv din limba greacă în limba română.

- Ediţia ca atare pune în circulaţie un monument de limbă literară veche, într-una din variantele sale stilistice primare şi facilitează adîncirea şi rafinarea cercetărilor de gramatică istorică, lingvistică structural-funcţională, lingvistică discursivă. Valorificarea unui text rămas cvasi-necunoscut pînă la ediţia de faţă face posibile demersuri hermeneutice diverse, orientate din perspectiva integralismului lingvistic şi a lingvisticii textului.

- MS. 45 conţine elemente lexicale inedite, care vor oferi material de cercetare lexicologilor şi lexicografilor. Printr-un demers analitic-comparativ orientat spre alte versiuni istorice ale *Vechiului Testament*, raportate, ca texte-ţintă, la textele-sursă, se poate adînci şi continua cercetarea contactelor lingvistice ale limbii române cu limbi de cultură superioare, concretizate în procesul complex al traducerii: prin împrumuturi de sens, calcuri lexicale, structuri sintactice imitate, limba română se constituie într-un idiom cult, "apt pentru comunicarea scrisă a unor conţinuturi noţionale complexe" (Munteanu 2008a:18.). Acestui efort de traducere, subliniază autorul citat, i se datorează o limbă română reînnoită, îmbogăţită prin "construcţii frazeologice, locuţiuni, expresii şi sintagme, structuri stilistice precum construcţii participiale şi gerunziale, unele perifraze temporale, unele perifraze pasive, construcţii relative, modificări în regimul cazual sau în spectrul semantic al unor prepoziţii, lărgirea funcţionalităţii unor conjuncţii şi modificări în semantismul categorial al unor verbe"(ibidem).

Textul biblic, sub forma unor variante succesive de „hipotexte" ale hipertextului care este, prin excelenţă, Sfînta Scriptură, constituie un material lingvistic încă insuficient explorat ca reper fundamental al evoluţiei ulterioare a limbii naţionale.

VI.1.3. MS. 45 ca discurs: nivelul sintactic

Mulţi cercetători consideră că, în istoria celor mai multe dintre limbile romanice, în faza lor de început, pot fi distinse în uzul lingvistic paralel, două tipuri de structuri sintactice, o structură sintactică de tip popular, „romanică", definită, între altele, printr-o mai mare diversitate a realizării raporturilor sintactice şi printr-o topică mai liberă, şi o strucutră sintactică de tip „clasic", datorată, în special în textele traduse, imitării stricte a textului tradus din limba latină. Această judecată globală poate fi aplicată şi limbii române scrise a secolelor al XVI-lea – al XVII-lea, a cărei sintaxă este puternic marcată de sintaxa slavonei, mai întîi, a limbii greceşti ulterior. Această impresie de artificialitate – unii vorbesc chiar de o „imitaţie servilă" a sintaxei clasice – are baze reale, ea datorîndu-se cel mai adesea deciziei conştiente a traducătorului de a respecta pe cît posibil întocmai, uneori la limitele violentării sistemului lingvsitic românesc, structurile sintactice ale originalului. La unii autori români importanţi din secolul al XVII-lea (Dimitrie Cantemir, Dosoftei, cronicarii), imitarea sintaxei clasice (greacă, latină, slavonă) devenise chiar o opţiune stilistică majoră[191]. Versiunea biblică a lui Milescu, revizuită probabil de Dosoftei, nu face excepţie de la această tendinţă generală în epocă. Caracterul sacru al textului tradus a făcut ca respectarea ordinii cuvintelor din originalul grecesc să fie încă şi mai strictă. Dincolo de inerentele coincidenţe sau analogii structurale între greacă ca limbă-sursă şi română ca limbă-ţintă, în procesul traductiv are loc un transfer masiv de structuri sintactice. În consecinţă, fără să facem un studiu sistematic al acestor raporturi traductive, acolo unde ni s-a părut că se impune, am indicat şi textul corespondent grecesc din *Septuaginta*.

VI.1.3.1. Sintaxa funcţională ca paradigmatică a semnificaţiei gramaticale

Sintagma terminologică "sintaxa funcţională ca paradigmatică a semnificaţiei gramaticale" îi aparţine lingvistului Eugeniu Coşeriu. Principiile sintaxei funcţionale coşeriene pot fi sintetizate prin cîteva enunţuri cu caracter general, aşa cum se desprind ele din Coseriu 1989:5-46 şi Coşeriu 1994:65-82:

-Între lexic şi gramatică există o interdependenţă, în sensul că vocabularul are o parte orientată spre funcţiuni gramaticale şi o parte gramaticalizată; orientarea lexicului spre funcţiuni gramaticale se efectuează printr-o semnificaţie de graniţă, numită semnificatul categorial. În limbă există cel mult patru asemenea semnificate

[191] A demonstrat acest lucru Eugen Munteanu, arătînd cum unul dintre marii cronicari moldoveni, Miron Costin, traducînd din latină un text de Laurentius Toppeltinus, a construit în versiunea sa românească structuri „latineşti" (dativ cu esse, participiul coniunct, ablativul absolut etc.) chiar şi acolo unde acestea nu se găseau în originalul românesc (vezi Munteanu 2001).

categoriale de bază: substantiv, verb, adjectiv şi adverb. Gramatica interferează cu lexicul prin mecanismul formării cuvintelor. Pe lîngă semnificatul categorial există şi semnificatul instrumental, care este purtat de acele morfeme care introduc lexemele într-o categorie gramaticală şi configurează astfel o anumită funcţiune gramaticală.

-Prin combinarea semnificatelor lexicale, categoriale şi instrumentale se naşte semnificatul structural- sintactic sau gramatical propriu-zis.

-La nivelul enunţului, Eugeniu Coşeriu mai distinge şi un alt tip de semnificat, şi anume un semnificat ontic, adică acea valoare de existenţă pe care o desemnează propoziţia, ca fiind afirmativ, negativ, interogativ, optativ sau imperativ.

-Entităţile gramaticale posibile într-o limbă sînt: monem, cuvînt, grup de cuvinte, clauzulă, frază, text.

-Există patru proprietăţi universale ale straturilor de structurare gramaticală: supraordonarea sau hipertaxa, subordonarea sau hipotaxa, coordonarea sau parataxa şi substituţia sau antitaxa.

-"Numai gramatica funcţională corespunde prin definiţie (adică prin însăşi natura sa) gramaticii reale, sistemului gramatical al fiecărei limbi, sistem pe care îşi propune nu să-l construiască arbitrar (sau să-l «simuleze»), ci să-l descopere şi să-l expliciteze: să-l descrie în realitatea lui obiectivă" (Coseriu 1989:43).

VI.1.3.2. Versiunea biblică milesciană - discurs creat în procesul traducerii

Comentînd efortul traductologic efectuat de umanistul spaniol Juan Luis Vivès pe marginea Sfintei Scripturi, Coseriu 1977:98 afirma că „no debería emitir ningún juicio personal y debería, más bien, dejar al lector la interpretación, mediante una traducción literal". Pentru profesorul de la Tübingen, limba şi semnificaţiile ei „nu sînt obiectul traducerii, ci mai degrabă instrumentul său. Scopul traducerii nu este acela de a realiza identitatea semnificaţiilor în textele limbii-sursă şi cele din textele limbii-ţintă [...], ci mai degrabă pentru a exprima aceeaşi desemnare şi acelaşi sens cu ajutorul altor semnificaţii" (Coşeriu 2009:315). Problema acesta este mai complicată însă în cazul traducerii textului biblic, pentru că traducătorul trebuie, pe de o parte, să echivaleze în limba- ţintă chiar misterul revelat prin Cuvînt şi, pe de altă parte, să respecte tradiţia idiomatică a variantei anterioare care „a cîştigat" cea mai mare autoritate.

În micul său tratat de lingvistică a textului (Coşeriu 2013:79), savantul de origine română afirmă că „traducătorul Bibliei, Hieronymus, scrie prietenului său de studiu, Pammachius, o scrisoare în care explică şi îşi justifică tipul demersului efectuat în traducerea Bibliei, anume că la traducerea textelor nebiblice – căci în Sfînta Scriptură topica însăşi ar fi o taină – nu a tradus cuvînt cu cuvînt, ci fidel sensului. Problema este discutată şi în studiul *Science de la traduction et grammaire contrastive* (Coşeriu 1991:9-40); între aceste două teorii, cea a traducerii şi cea a gramaticii contrastive, există strînse legături, pentru că în actul traducerii se confruntă gramatica limbii-sursă cu cea a limbii-ţintă. Nu se traduc propriu-zis cuvinte, ci texte construite prin cuvinte. Care este conţinutul acestui text, se întreabă Eugeniu Coşeriu. Reluînd ideile Sfîntului Ieronim şi ale lui Vivès, lingvistul modern evidenţiază componentele importante ale textului: *dictio* (felul sau maniera de a spune, prin cuvintele şi construcţiile care semnifică ceva în limba de origine), *sensus* (conţinutul textului, numit de Coşeriu *desemnare* şi *sens*) şi *verba* (conţinutul lingvistic sau *semnificatul*). Prin construirea acestui cadru teoretic de pornire, profesorul de la Tübingen afirmă că teoria traducerii se include în teoria limbii, căci traducerea nu are o natură diferită faţă de activitatea de a vorbi în general, ea fiind un tip particular al activităţii discursive, cu aceeaşi complexitate pe care o implică vorbirea însăşi.

Într-un cadru mai larg (Coseriu 1997:1), distincţiile coşeriene se referă la următoarele probleme:

a) obiectul şi instrumentul traducerii;
b) conţinutul limbii şi conţinutul textului;
c) limba şi folosirea limbii;
d) transpunere şi versiune.

Încercăm să aplicăm aceste patru distincţii la textul de care ne ocupăm.

a) Obiectul real al traducerii lui Milescu este discursul sau textul biblic al *Septuagintei*, în ediţia de la Frankfurt (1597). Mijlocul sau instrumentul şi, în acelaşi timp, materia traducerii este limba română de pe la 1660. Traducătorul cunoştea, desigur, graiurile locurilor pe unde a trăit, stilurile funcţionale ale limbii române, în măsura în care acestea ajunseseră să se diferenţieze prin textele anterioare (biblic, liturgic, administrativ-juridic).

b) Traducătorul a avut de transferat, la nivelul expresiei, un conţinut textual al *Septuagintei* în propria sa limbă, limba română. Ca orice traducător, de oriunde şi de oricînd, el a trebuit să ţină cont, fie şi intuitiv, de următoarele trei determinări: un conţinut textual dat dinainte (naraţiunile, profeţiile, cîntările etc. din cărţile biblice), posibilităţile de echivalare semantică între cele două limbi, greaca şi româna, aflate în contact, privitoare la exprimarea acestui conţinut, cadrul istoric în care trăia şi scopul traducerii pe care o efectua.

c) Pentru a trata aceste complexe probleme, Eugeniu Coşeriu afirmă, în studiul citat (Coseriu 1997:25), că operaţia de traducere se desfăşoară în două faze: prima fază, cea semasiologică sau interpretativă, este momentul de înţelegere a ceea ce desemnează textul original; traducătorul identifică desemnarea şi sensul din limba-sursă, numite prin semnificatul lingvistic specific acelei limbi (aceasta este şi faza deverbalizării sau a dezidiomatizării). Faza secundară, cea onomasiologică sau denominativă, este aceea în care traducătorul reproduce desemnarea şi sensul printr-un semnificat al limbii-ţintă (faza reverbalizării sau a reidiomatizării). Ca şi în actul vorbirii propriu-zise, este vorba, mai întîi, de înţelegerea realităţii şi apoi de producerea unei vorbiri sau a unui discurs despre conţinutul acesteia.

d) În interiorul procesului de traducere, Eugeniu Coşeriu distinge între transpunere şi versiune. Prin prima formulă se stabilesc echivalenţe interidiomatice „în utilizarea semnificaţilor corespunzători exprimării desemnării şi a sensului“ (Coseriu 1997:27). Traducătorul doreşte să spună acelaşi lucru la nivelul universal al desemnării şi la cel individual al sensului, apelînd în acest scop la mijloacele semnificării oferite de limba-ţintă. O primă condiţie a transpunerii adecvate este aceea de a se ţine cont de diversitatea structurării semantice a limbilor perticulare, în ceea ce priveşte posibilităţile de desemnare. Versiunea, în schimb, construieşte corespondenţe strict textuale şi nu interidiomatice, nu are limite raţionale, ci limite care ţin de posibilităţile limbii-ţintă şi de abilităţile traducătorului. Transpunerea ideală ar fi aceea care ar permite reconstruirea integrală a textului originar.

Ne putem pune acum întrebarea: Cum am putea considera în această perspectivă MS. 45, o transpunere sau o versiune?

În ipostaza de pionier-traducător al *Vechiului Testament*, în integralitatea acestuia şi nu parţial cum se mai făcuse deja, Milescu pare să se fi concentrat pe actul propriu-zis al traducerii, deopotrivă ca transpunere, dar şi ca versiune, realizînd o traducere literală, singura opţiune care îi stătea la dispoziţie, în condiţiile mentalităţilor culturale ale epocii.

Aşa cum observam în alt loc, analizînd fenomenul de transfer lingvistic la traducătorii blăjeni ai *Vulgatei* (Munteanu G.-L. 2012:299-320), şi în cazul textului produs de Nicolae Spătarul Milescu, scris cu aproape o sută de ani înaintea cărturarilor greco-catolici de la Blaj şi într-un context cultural diferit, limba română se construia ca variantă, limbaj sau stil bisericesc tocmai pe baza experienţei de traducere a cărturarului moldovean; el cunoştea şi s-a folosit, probabil, de versiunile biblice româneşti anterioare, care trebuie să fi avut o anumită circulaţie. Este vorba despre versiunile manuscrise ale *Psaltirii* şi *Apostolului*, de tipăriturile coresiene şi de *Palia de la Orăştie* (1582). Această din urmă operă este considerată "prima tipăritură în limba română în care textul biblic nu mai este conceput şi prezentat ca parte a discursului cultural-liturgic sau ca ilustrare a preceptelor şi dogmelor creştine, ci ca o carte în sine" (Munteanu 2013a, DGLR). Între versiunea milesciană şi textul *Paliei de la Orăştie* nu este evidentă "o continuitate textuală concretă" (ibidem), dar o simplă punere în paralel a unuia şi aceluiaşi pasaj biblic din varianta MS. 45 şi a *Paliei* de la Orăştie, respectiv din MS. 45 şi Coresi, relevă existenţa unei experienţe discursive anterioare, care putea juca un rol cvasi-normativ şi îndeplini funcţia orientativ-formatoare a unui reper:

Palia de la Orăştie

Fac. Cap. 1:

26. Şi zise Domnezeu: să facem omul pre chipul ce să fie aseamine noo, ce să domnească pre peştii măriei şi dobitocului, pasirilor ceriului şi jivinilor şi a tot pămîntului şi spre toţi viermii ce se trag pre pămînt.

27. Şi Domnezeu făcu pre om lui pre obraz, pre obraz lu Domnezeu făcu el; bărbat şi muiare făcu ei.

28. Şi Domnezeu blagoslovi ei şi zise lor: creaşteţi şi vă înmulţiţi şi împleţi pămîntul şi biruiţi el şi domniţi pre pasările ceriului şi a tot fierilor ce se leagănă spre pămînt.

MS. 45

Fac. Cap. 1

26. Şi dzise Dumnedzău: Să facem om după chipul nostru şi după asămănare şi să stăpînească peştilor mării, şi pasărilor ceriului, şi dobitoacelor, şi tot pămîntul şi tuturor tîrîitorilor ce să tîrîiescu asupra pămîntului.

27. Şi făcu Dumnedzău pre om după chipul lui Dumnedzău l-au făcut pre îns, bărbat şi fămêie au făcut pre înşi.

28. Şi-i blagoslovi pre înşi Dumnedzău dzicîndu: Crêşteţi şi vă înmulţiţi şi împleţi pămîntul şi domniţi pre însul; şi stăpîniţi peştilor mării şi pasărilor ceriului, şi tuturor dobitoacelor, şi tot pămîntului şi tuturor tîrîitorilor ce să tîrîiescu asupra pămîntului.

Coresi, *Psalirea slavă-română*, 1577[192]

Ps. 5

1. Graiurele meale socoteaşte, Doamne! Înţeleage chemarea mea!

2. Ia aminte glasul rugăciuniei meale, Împăratul mieu şi Dumnezeul mieu! Cătră tine rugaiu-mă, Doamne.

3. Demîneaţa auzi glasul mieu; demîneaţa sta-voiu înaintea ta şi vă[z],

4. că [Du]mnezeu ce nu va fără-leage tu eşti.

MS. 45:

Ps. 5

1. Graiurile mêle bagă-le în urechi, Doamne, pricêpe strigării mêle!

2. Ia aminte glasului rugii mêle, Împăratul mieu şi Dumnedzăul mieu!

3. Căci cătră tine mă voi ruga, Doamne! Dimineaţa asculta-vei glasului mieu.

4. Dimineaţa dvori-voi ţie şi mă vei vedea. Căci nu Dumnedzău vrînd fărădălêgea tu eşti.

Sînt uşor de observat opţiunile succesive pentru unele lexicalizări care se impuseseră o dată cu primele traduceri, cum este verbul *a blagoslovi* sau structura *Crêşteţi şi vă înmulţiţi şi împleţi pămîntul*, care au rămas ca atare aproape în toate versiunile biblice ulterioare. Este evident şi faptul că un calc lexical precum *fără (de) lege* nu este creaţia lui Milescu, ci o actualizare a unui element idiomatic curent în limbajul cărturăresc religios, din etapa lui originară (vezi Munteanu 2008a:357 şi 571). Structuri imperative locuţionare (*ia aminte*) sau inversiuni (*sta-voiu, asculta-vei*) se pot identifica ca mărci ale unei pragmatici discursive implicite, cu regulile stabilite deja în epocile anterioare şi care vor fi menţinute şi ulterior. Adesea, în procesul traducerii, se creează, prin transfer de structuri, figuri sintactice prin care se exprimă repetiţia sau insistenţa, cum ar fi anadiploza, anafora, chiasmul, epifora sinonimică, metafraza etc., figuri care vor intra astfel, ca nişte clişee sau procedee, în limbajul literar artistic, în special.

192 Coresi *Ps.* 1976:43.

VI.2. Cîteva elemente specifice ale sintaxei propoziţiei şi a frazei în MS. 45

După cum am menţionat deja, vom aplica o procedură descriptivă, evidenţiind fenomenele mai expresive, căutînd să oferim şi cîte o explicaţie. Terminologia gramaticii tradiţionale este amendată cu preluări terminologice şi conceptuale, precum şi cu unele distincţii şi criterii taxonomice, din gramatica academică recentă.

VI.2.1. Predicatul enunţării

Adoptînd distincţiile operate în recenta versiune a Gramaticii Academiei între predicatul semantic, predicatul sintactic şi predicatul enunţării, vom urmări mai întîi în textul MS. 45 aşa-numitul predicat al enunţării, structură sintactică care adaugă la calitatea de predicat semantico-sintactic propriu-zis trăsătura suplimentară a predicativităţii pragmatice, marcată prin morfemele deictice de mod, timp, persoană, număr, morfeme care "transformă o organizare semantico-sintactică într-un act de enunţare, ancorînd-o temporal şi situaţional, încărcînd-o cu o anumită informaţie modală şi, implicit, legînd-o de un anume eveniment din realitatea extralingvistică" (GLR II 2008:244).

VI.2.1.1. Predicatul verbal simplu

Predicatul verbal simplu include în mod obligatoriu verbul şi morfemele predicativităţii: *Şi* ***va fi*** *cîndu* ***va acoperi*** *norul dzile cu număr preste cortu* (Num. 9:20). Facultative sînt negaţia, cliticul personal sau reflexiv şi semiadverbul: *Şi dzise David cătră Saul: „****Să nu să mîhnească*** *inima domnului* (1Reg. 17:32). *Şi vei pune preste el mîinile, aducîndu-ţi aminte de războiu întru trupul lui, şi* ***să nu să mai facă încă*** (Iov 40:27).

În MS. 45 sînt reperabile predicate exprimate prin verbe la toate modurile personale şi la toate diatezele:

-diateza activă: *Iar dă* ***aş fi mers*** *cu batjocuritori şi de* ***ar fi sîrguit*** *piciorul mieu la vicleşug* (Iov 1:5).

-diateza reflexivă: *Au cunoscut că* ***s-au semeţit*** *preste înşii* (Neem. 9:10).

-diateza reflexiv-impersonală: *Vei arde cêlealalte cu foc;* ***nu să vor mînca****, pentru că sfinţenie iaste* (Ieş. 29:4). *A grăi cuvintele mêle carele* ***nu să cuveniia*** (Iov 19:4).

-diateza reflexiv-reciprocă: *Şi-l sărută pre el şi* ***să sărutară*** *unul pre alaltu* (Ieş. 18:7).

-diateza reflexiv-pasivă: *Aşa şi eu* ***m-am părăsit*** *de cătră toţi şi am pierit şi înstreinat de casă* ***m-am făcut*** (Iov 6:18).

-diateza pasivă: *Şi pîine una, den untudelemnu, şi o plăcintă den coşniţa azimilor, cărora* ***sîntu puse*** *înaintea Domnului* (Ieş. 29:23).

VI.2.1.2. Predicatul locuţional

Predicatul locuţional este un tip de predicat verbal simplu şi este exprimat printr-o locuţiune care se comportă ca un component verbal unic: *Ferească-mă mila, şi socotinţa Domnului m-****au trecut cu vedêrea*** (Iov 6:14). ***Adu-ţi aminte****, dară, că duhul mieu iaste viaţa* (Iov 7:7).

VI.2.1.3. Elipsa predicatului

Frecvente sînt cazurile de elipsă a verbului-predicat. În exemplul următor, predicatul *lăcuiescu*, exprimat în enunţul interogativ primar este subînţeles în enunţul secundar, cu funcţie de răspuns: *Şi carele-s cetăţile întru carele ei lăcuiescu întru însele? Au întru zidite au întru fără de ziduri?* (Num. 13:20). Elipsa predicatului este întîlnită în special în vorbirea directă: *Şi ieşi duhul şi stătu înaintea Domnului şi dzise: Eu îl voi amăgi pre îns. Şi dzise Domnul:* ***Cu ce*** [îl voi amăgi]***?*** (2Paral. 18:20). Compararea cu formularea din SEPT.FRANKF. pune de regulă în evidenţă faptul că, prin reproducere literală, elipsele din textul românesc„calchiază" de fapt structuri analogice din textul original: *Καὶ ἐξῆλθεν τὸ πνεῦμα καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου καὶ εἶπεν Ἐγὼ ἀπατήσω αὐτόν. καὶ εἶπεν κύριος* ***Ἐν τίνι;*** (ibidem).

VI.2.1.4. Predicatul complex

Predicatul complex este predicatul care include pe lîngă verbul-predicat cel puţin un operator modal sau aspectual. Această structură sintactică este bine reprezentată în MS. 45:

-cu operator de modalitate: *Şi sufletul carele va greşi şi va face una dentru toate porîncele Domnului den carele* ***nu trebuie a*** *le* ***face*** (Lev. 5:17). *Şi aceasta* ***poate să fie fără de lêgea*** *mea cea mai mare* (Iov 31:28). *Au şi pîine* ***poate da****, au să gătească masă nărodului lui* (Ps. 77:24). *Ce* ***trebuie a face*** *ţie?* (4Reg. 34:13).

-cu operator de aspect: *Pentru că întru însa răpoosă de toate faptele lui carele* ***au început*** *Dumnedzău* ***a face*** (Fac. 2:3). *Ca să nu asculte pre preutu, pre cela ce* ***stă a sluji*** *pre numele Domnului Dumnedzăului tău* (Deut. 17:12). *Şi împăratul Rovoam* ***apucă a să sui*** *în car,* ***a fugi*** *în Ierusalim* (3Reg. 12:18). *Şi pentru căci n-ai ascultat glasul Domnului ⌊după toate cîte au grăit ţie⌋, ci* ***te pornişi a*** *te* ***pune*** *pre prăzi, şi ai făcut răul înaintea Domnului?* (1Reg. 15:19).

VI.2.1.5. Predicatul nominal, subcomponent al predicatului semantic

Noua Gramatică a Academiei nu foloseşte sintagma "predicat nominal", ci optează pentru sintagma terminologică „predicat semantic", prin care înţelege acel component al "propoziţiei care asociază unei entităţi o proprietate sau care stabileşte o relaţie determinată între două sau trei entităţi"(GLR II 2008:241). Cel mai frecvent verb copulativ întîlnit în MS. 45 este verbul *a fi*: *Locul întru carele tu stai* ***pămîntu*** *svînt* ***iaste*** (Ieş. 3:5). *Şi* ***vor fi*** *fămeile voastre* ***văduie*** *şi feciorii voştri săraci* (Ieş. 22:24). *Aşea vei face la amîndoao unghiurile,* ***atocma să fie*** (Ieş. 26:24). Dintre predicatele nominale constituite cu alte verbe copulative în afară de *a fi* selectăm următoarele secvenţe, în care se actualizează verbele copulative *a se face*, respectiv *a rămîne*: *Aşa şi eu m-am părăsit de cătră toţi şi am pierit şi* ***înstreinat*** *de casă* ***m-am făcut*** (Iov 6:18). ***N-au rămas*** *nime întru ea* ***scăpat şi mîntuit*** (Ios. 8:22).

Verbul copulativ *a deveni* nu apare în MS. 45, acesta fiind, se ştie, un împrumut tîrziu din limba franceză (cf. DLR, s.v.).

VI.2.1.6. Elipsa verbului copulativ din structura predicatului nominal

Elipsa verbului copulativ din structura predicatului nominal este frecventă în MS. 45: *Sui-mă-voi; asămănătoriul ţie, asamăne mie; ca nărodul mieu,* [este] *nărodul tău - ὡς ὁ λαός μου ὁ λαός σου* (4Reg. 3:7). *Domnul -* [este] *dreptu, iară eu şi nărodul mieu,* [sînt] *fărădelêge* (Ieş. 9:27). Acest tip de elipsă reflectă de altfel, cu fidelitate, structura frazei din textul-sursă, după cum indică simpla comparaţie între textul-sursă şi textul-ţintă.

Vezi şi **§ 5.10. Elipsa**.

VI.2.2. Numele predicativ

Ca funcție reclamată de un centru verbal copulativ, numele predicativ "reprezintă o clasă de substituție" și dezvoltă "o relație sintagmatică specifică, o relație obligatoriu ternară, implicînd verbul-centru de tip copulativ și un nominal-subiect" (GLR II 2008:267). În MS. 45 această funcție se realizează în special prin nume și prezintă o frecvență superioară. Lăsînd de-o parte structuri sintactice comune cu cele din limba literară modernă, ne oprim la cîteva exemple mai speciale, în care:

-Numele predicativ este antepus verbului copulativ, care, frecvent, este situat la sfîrșitul enunțului: *Plata ta* ***multă*** *va fi* ***foarte*** - *μισθός σου* ***πολὺς*** *ἔσται* ***σφόδρα*** (Fac. 15:1). *Pentru că* ***frate*** *noao și trupul nostru iaste* – *ὅτι ἀδελφὸς ἡμῶν καὶ σὰρξ ἡμῶν* (Fac. 37:26). *Locul întru carele tu stai* ***pămîntu*** *svînt iaste* - *τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας,* ***γῆ*** *ἁγία ἐστίν* (Ieș. 3:5). *Iată, eu* ***amorțit la graiu*** *sîntu* – *ἰδοὺ ἐγὼ* ***ἰσχόφωνός*** *εἰμι* (Ieș. 6:30). Această variație topică are, după părerea noastră, două cauze: respectarea tiparului sintactic al textului-sursă și libertatea internă, structurală, prin care se caracterizează topica limbii române. Faptul că mesajul unui discurs, în care ordinea cuvintelor nu este strict impusă de anumite legi interne, este transmis și înțeles ca atare, relevă o disponibilitate istorică intrinsecă a limbii române.

-Numele predicativ, exprimat prin pronume personal în genitiv, precedat de articol posesiv, este anticipat uneori de pronumele nehotărît: Și ***a fieștecăruia*** *cêle sfințite* ***a lui*** *vor fi* (Num. 5:10). Ca figură retorică a insistenței, această metafrază devine specifică stilului religios.

-Numele predicativ este exprimat prin verb la gerunziu, într-o manieră azi neuzuală: *Și norul Domnului să fêce* ***umbrindu*** *preste ei dzua* – *καὶ ἡ νεφέλη ἐγένετο* ***σκιάζουσα*** *ἐπ' αὐτοῖς ἡμέρα* (Num. 10:34). *Și era nărodul* ***cîrtindu*** *rău înaintea Domnului* – *καὶ ἦν ὁ λαὸς* ***γογγύζων*** *πονηρὰ ἔναντι κυρίου* (Num. 11:1). Aceste utilizări sînt relativ frecvente: *Robul tău iaste* ***temîndu-se*** *de Domnul den tinerêțele mêle* (3Reg. 18:12).

VI.2.2.1. Realizarea propozițională a numelui predicativ prin propoziția predicativă

Fiind o complinire obligatorie a verbului copulativ, predicativa stabilește la nivel sintactic o relație ternară cu verbul care este purtătorul morfemelor de predicativitate și al informațiilor modale, temporale și de persoană, informații esențiale pentru pragmatica enunțării. Propoziția predicativă este purtătoarea predicației semantice. Ca și în limba română de azi, predicativa se prezintă în MS. 45 sub cele două aspecte: predicativa conjuncțională - *Voia-ți iaste* ***să să chême ție fămêie maică*** (Ieș. 2:7) și predicativa relativă - *Și acêstea sîntu* ***cîte vei face pre jirtăvnic*** (Ieș. 29:38). Chiar dacă nu este foarte frecventă în MS. 45, predicativa are un statut gramatical bine conturat. Cîteva exemple de propoziții predicative relevă caracterul lor de parte rematică a enunțului: *Și acêstea sîntu* ***carele vei face lor,*** *pentru ca să-i sfințești pre înși* (Ieș. 29:1). *Și acêstea sîntu* ***cîte vei face pre jirtăvnic: miei de un an curați, 2 pre dzi neîncetat*** (Ieș. 29:38). Grupul subiectului este reprezentat în ambele citate de o anaforă pronominală: *Și acêstea sîntu.* Un context pragmatic similar identificăm și în versetele următoare: *Și dzise lor Iosif: „Aceasta iaste* ***carea v-am dzis voaă dzicîndu*** *că sînteți iscoade* (Fac. 42:14). *Și dzise Moisí cătră Aaron: Aceasta iaste* ***carea au dzis Domnul dzicîndu*** (Ieș. 10:3).

În secvența *Miluiți-mă, miluiți-mă, o, priêtenilor, pentru că mîna Domnului* ***cêea ce s-au atinsu de mine*** *iaste!* (Iov 19: 21) dislocarea, produsă de predicativa care izolează subiectul *mîna* de verbul copulativ *iaste*, are efectul de evidențiere a mesajului, după tiparul textului original: *ἐλεήσατέ με, ἐλεήσατέ με, ὦ φίλοι· χεὶρ γὰρ κυρίου* ***ἡ ἁψαμένη*** *μού ἐστιν.*

Nu am identificat decît predicative dependente de copulativul *a fi.* Cu excepția predicativei de mai sus, antepuse în raport cu regentul, celelalte sînt postpuse.

VI.2.3. Subiectul

Ca funcție "depinzînd de capacitatea sintactică a unui verb de a accepta această poziție, subiectul se definește în raport cu verbul-centru, indiferent de apariția acestuia la o formă personală sau la una nepersonală" (GLR II 2008:332). Din punctul de vedere al nivelului comunicativ-pragmatic, "subiectul este adesea purtătorul informației tematice" (GLR II 2008:337). În MS. 45 această funcție are o bogată realizare substantivală: *Au început* ***Moisí*** *a arăta lêgea* (Deut. 1: 5) și pronominal-deictică: ***Acêstea****-s numele fiilor lui Israil* (Ieș. 1:1), numele cu funcție de subiect fiind în

cazul nominativ, ca poziție de prototip. Exemplificăm, de asemenea, subiectul exprimat prin verb la modul infinitiv: *Bine iaste înaintea Domnului* ***a blagoslovi*** *pre Israil* – *καλόν ἐστιν ἔναντι κυρίου εὐλογεῖν τὸν Ἰσραήλ* (Num. 24:1). Tipologia subiectului în MS. 45 este aceeași ca în limba română de azi: subiectul este exprimat, simplu sau multiplu, așa cum exemplificăm în următoarea secvență: *Și* ***piêlea*** *ei și* ***cărnurile*** *și* ***sîngele*** *ei cu baliga ei să va arde de tot* (Num. 19:5). Subiectul neexprimat este inclus, ca în structurile: *Nu voi putea sîngur să vă portu pre voi* (Deut. 1:9). *Și mi-ați răspunsu și ați dzis* (Deut. 1:14), întocmai ca în LXX: *οὐ δυνήσομαι μόνος φέρειν ὑμᾶς*, respectiv: *καὶ ἀπεκρίθητέ μοι καὶ εἴπατε.* Subiectul subînțeles reiese din contextul comunicațional: *Și vor pune fiii lui Aaron, preuții, foc pre jirtăvnic și vor grămădi* [fiii, ei] *lêmne pre foc* (Lev.1:7).

Subiectul poate ocupa, frecvent, ultima poziție în enunț, după cum impune topica textului sacru: *Grozav la glas și încet la limbă sîntu* ***eu*** - după gr. *ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος* ***ἐγώ*** *εἰμι* (Ieș. 4:10). În acest sens, Munteanu 2013:8 emite părerea că "literalismul transpunerii este izbitor. Presiunea originalului grecesc asupra traducătorului se dovedește maximă la nivel sintactic și la cel lexical. Ordinea cuvintelor în enunț este, practic, aceeași, ceea ce conferă textului românesc un tip de discursivitate specială, artificială în raport nu doar cu limba română comună modernă, ci și cu vorbirea populară a epocii".

Destul de frecvent se înregistrează subiectul reluat, ca în exemplul: *Și* ***sufletul*** *carele va mînca den cărnurile jirtvei mîntuirei, carele iaste al Domnului, și necurățiia lui pre însul, va pieri* ***sufletul*** *acela den nărodul lui* (Lev. 7:10).

Ca fenomen interesant, inedit pînă la Milescu[193] și instituind o tradiție textuală în limba versiunilor vetero-testamentare, remarcăm un subiect nominal cu rol de agent, aflat în relație cu un predicat exprimat prin verbul *a ploua*, folosit în uzul general al românei moderne ca impersonal: *Și* ***Domnul*** *au ploat pre Sodom și pre Gomor iarbă pucioasă și foc* (Fac. 19:24). *Și ploă* ***Dumnedzău*** *piatră pre tot pămîntul Eghíptului* (Ieș. 9:23). *Și dzise Domnul către Moisí: Iată,* ***eu*** *plou voaă pîini den cer* (Ieș. 16:4). Restricția semantică din limba actuală, impusă de calitatatea de impersonal a verbului *a ploua*, nu funcționează în aproape toate variantele moderne ortodoxe ale Bibliei, cum se vede, de pildă, în BIBL 90: ***Eu*** *le voi ploua pîine din cer* (Ieș. 16:4), fapt care demonstrează preluarea opțiunii de echivalare traductologică a vechilor cărturari.

Dat fiind ineditul fenomenului, am efectuat un sondaj mai larg, pornind de la toate recurențele din *Septuaginta* ale gr. *βρέχω* 'to rain, to send rain' (GR.-ENGL., s.v.). În greaca *Septuagintei* acest verb este folosit în general ca verb personal, ceea ce conduce la formulări analoage în textul traducerii. Iată contextele românești, însoțite de secvențele corespondente din LXX, pentru ca afirmațiile de mai sus să fie dovedite:

N-au ploat *Dumnedzău asupra pămîntului* – *οὐ γὰρ ἔβρεξεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν* (Fac. 2:5);

Iată, eu ***plou*** *întru ceasul acesta, mîine, piatră foarte multă* - *ἰδοὺ ἐγὼ ὕω ταύτην τὴν ὥραν αὔριον χάλαζαν πολλὴ σφόδρα* (Ieș. 9:18);

Ploă *Dumnedzău piatră pre tot Pămîntul Eghíptului* – *καὶ ἔβρεξεν κύριος χάλαζαν ἐπὶ πάσαν τῆν Αἰγύπτου* (Ieș. 9:23);

Și dzise Domnul către Moisí: „Iată, eu ***plou*** *voaă pîini den cer" Εἶπεν δὲ κύριος πρὸς Μωυσῆν Ἰξεν ἐγὼ ὕω ὑμῖν ἄρτους ἐκ τοῦ οὐρανοῦ* (Ieș 16:4);

Și ***plouắ*** *lor manna să mănince, și pîinea ceriului dêde lor* - *καὶ ἔβρεξεν αὐτοῖς μάννα φαγεῖν, καὶ ἄρτον οὐρανοῦ ἔδοκεν* (Ps. 77:28)

Și ***plouắ*** *preste înși ca țărna trupuri*– *καὶ ἔβρεξεν ἐπ' αὐτοὺς ὡσεὶ χοῦν σάρκας* (Ps. 77:31)

Și va ***ploa*** *noao ploaie timpurie și tîrzie în ce chip și mainte* – *καὶ βρέξει ὑμῖν ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμιον, καθὼς ἔμπροσθεν* (Ioil 2:23). Vezi și supra, § **Despre morfologie**

De subliniat este și următorul enunț în care subiectele celor două propoziții coordonate sînt exprimate printr-o sintagmă nominală neobișnuită, formată prin repetiția aceluiași substantiv în cazuri diferite (nominativ + dativ) și avînd, în originalul ebraic primar, o funcție emfatică, de subliniere a importanței conținutului mesajului: ***Dzi a dzi*** *izbîcnêște cuvînt, și* ***noapte a noapte*** *arată minte* (Ps. 18:2). Sintagmele nominale sînt calchieri după echivalentele grecești, ca de altfel întregul enunț, după cum se poate vedea din contextul pe care îl dăm in extenso: *ἡμέρα τῇ ἡμρρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα, καὶ νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν.* Interpreții moderni optează pentru formule dezambiguizatoare, explicite: *Ein Tag spricht dem*

[193] În PO: 231, versetul exemplificat are următoarea expresie: *Eu den ceriu ca o ploaie voi da pîine voao* (Ieș. 16:4).

(*anderen*) *Tag ein Wort zu, und eine Nacht verkündet der* (*anderen*) *Erkenntnis*. – „O zi adresează altei zile un cuvînt, iar o noapte vesteşte celeialte cunoaştere." (SEPT.GERM.). *Day to day spews forth utterance, and night to night proclaims knowledge*. – „Ziua îi scuipă zilei rostirea, iar noaptea vesteşte nopţii cunoaştere." (SEPT.ENGL.). Pentru semnificaţia în originalul ebraic a frazei, citãm şi formulările din BJ: *Le jour au jour en publie le recit et la nuit à la nuit transmet la connaissance*. – „Ziua face publică zilei povestea, iar noaptea transmite nopţii cunoaşterea." Revizorii de la Bucureşti ai textului au resimţit probabil mult prea obscură formularea din MS. 45 şi au modificat în BIBL.1688 structurile calchiate ale lui Milescu, optînd pentru formulări uzuale, mai apropiate de „firescul limbii", ca şi de relaţiile gramaticale existente în greacă, şi anume sintagmele *ziua zilei* şi *noaptea nopţii*, determinativele fiind în cazul dativ în greacă. Francu 2009:140 este de părere că structurile cu prepoziţia *a* "echivalente cu genitivul sau dativul încep să fie înlocuite, încă din secolul al XVI-lea, în redacţiile ulterioare ale unor texte cu conţinut identic, cu construcţii sintetice sau cu alte construcţii prepoziţionale mai generale (de exemplu, cu *de* pentru exprimarea genitivului sau *la* pentru exprimarea dativului)". În MS. 45 există funcţii sintactice construite cu acest morfem care nu au fost însă întrebuinţate în acest context. Vezi pentru structuri sintactice construite cu prepoziţia *a* paragrafele **2.6. Complementul direct**, **2.7. Complementul indirect**, **2.11.1. Complementul circumstanţial de timp**, **2.11.2. Complementul circumstanţial de loc**, **2.11.3. Complementul circumstanţial de mod**.

VI.2.3.1. Acordul predicatului cu subiectul

În ceea ce priveşte acordul predicatului cu subiectul, în MS. 45, este evidentă realizarea acestei relaţii gramaticale întocmai ca în româna contemporană. Acordul în număr şi persoană funcţionează, de regulă, ca în exemplul: *Şi* ***fiii*** *lui Israil* ***crescură*** *şi* ***să înmulţiră*** (Ieş. 1:7). Sînt destul de frecvente „dezacordurile" gramaticale în ceea ce priveşte numărul: *Şi* ***era amîndoi*** *despuiaţi* (Fac. 2:25). *Şi* ***dzise vrăjitorii*** *lui Faraón* (Ieş. 8:19). Această construcţie, care eludează acordul în număr[194], dublează, s-ar putea spune, formulările „corecte", cu acord, şi este uzuală în limba veche, ca variantă normativă tacit acceptată sau tolerată, aşa cum se vede şi în exemplele următoare: *Şi toate câte* ***era*** *a lui le-au dat pre mîna lui Iosif* (Fac. 39:4). *Şi David şi oamenii lui mai înlontru* ***şedea*** *întru peştere* (2Reg. 24:4). *Acesta săracul* ***au strigat****, şi Domnul* ***au ascultat*** *pre însul* (Ps. 33:6). *Şi Domnul* ***au muiat*** *inima mea şi cel Întrutotţiitor* ***au sîrguit*** *pre mine* (Iov 23:16). Exemplele abundă[195].

Acordul în gen este marcat la numele predicative exprimate prin adjective sau participii: *Cărările nebunului* ***sînt lipsite*** *de minte* (Pild. 15:22). *Cîtu-****s*** *de* ***îndrăgite*** *sălaşele tale, Doamne* (Ps. 83:1).

Dacă subiectul este exprimat prin substantiv colectiv, verbul predicat apare, uneori, la numărul plural: *Şi* ***mulţime s-au făcut*** *de morţi, pentru foamete şi însătare de apă* (Is. 5:13). *Şi spre aceasta* ***glăsit-au*** *toată* ***mulţimea****: Ámin!* (Ezd. 9:47). *Şi* ***nărodul au fugit*** *de către faţa celor striini de fêl* (2Reg. 23:11). Alteori, verbul copulativ apare la singular: *Şi* ***era*** *acoló 3* ***turme*** *de oi odihnindu-să la însă* (Fac. 29:42).

Aşa-numitul acord prin atracţie apare în enunţuri precum următoarele: *Şi* ***ceată de striini*** *de fêl, ⌊şi⌋* ***au tăbărît*** *întru zăpódiia Rafain* (2Reg. 23:13). Substantivul în poziţie de subiect, el însuşi un substantiv colectiv, are ca determinant un cuvînt cu formă de plural care atrage după sine verbul cu desinenţă de plural. Acordul se face, de altfel, la plural şi în LXX: ***τάγμα τῶν ἀλλοφύλων παρενέβαλον*** *ἐν τῇ κοιλάδι Ραφαϊμ.*

VI.2.3.2. Realizarea propoziţională a subiectului: propoziţia subordonată subiectivă

Propoziţia subordonată subiectivă are în MS. 45, ca şi în româna modernă, următoarele subclase:

-subiective relative propriu-zise şi subiective relative interogative, introduse prin conective relative, precum pronume şi adverbe relative: *Şi eu voi tămădui şi nu iaste* ***carele va scoate dentru mîinele mêle*** (Deut. 32:39). ***Carele va lua muiêre şi pre maică-sa*** *fărădelêge iaste* (Ieş. 20:14). *Carea-i, nu Domnul iaste* ***carele învaţă pricêperea şi ştiinţa?*** (Iov 22:2). *Căci tu ai făcut ceriul şi pămîntul şi*

[194] În ILREV:349 se afirmă, totuşi, că "acordul predicatului este normă în toate textele literare, indiferent de varianta dialectală de care aparţin" şi se adaugă faptul că "nu rareori apar cazuri de dezacord sau cazuri de acord prin atracţie sau acord după înţeles".

[195] Cf. următoarea notă din Dragoş 1995:89: "Se ştie că desinenţa de plural, la imperfect şi perfect compus, s-a stabilit abia în sec. al XIX-lea de către I. H. Rădulescu".

tot ce iaste minunat întru supt cer și domnești tuturor și nu iaste ***carele să va împotrivi ție, Domnului!*** (Est. 4:16/18). *Și* ***cela ce să va atinge de trupul celui înfrîntu*** *își va spăla hainele lui* (Lev. 15:7). ***Cel ce învață pre om*** *minte* (Ps. 93:10). *Pentru că știi că n-am păgînit; dară cine iaste* ***cela ce den mîinele tale scoate?*** (Iov 10:7). *În ce chip topindu-să, făcîndu-să căldură, nu s-au cunoscut* ***unde iaste*** (Iov 6:17). *Pentru că, cînd i să pare* ***cum amú iaste întemeiat****, atuncea dăsăvîrșit piêre* (Iov 20:7). *Și iaste scris* ***cum el iarăşi să să fie învis*** *cu carii Domnul au învis* (Iov 42:16).

-subiective conjuncţionale, introduse prin conjuncţiile subordonatoare *să*, *de*, *ca să*, *că*, aşa cum citim în exemplele de mai jos: *De iaste* ***să mi să facă aşea****, pentru ce mie aceasta?* (Fac. 25:22). *Nu iaste* ***ca omul Dumnedzău, să să clătească*** (Num. 23:19). *Și va fi* ***să nu vor crêde ție acestor 2 sêmne*** – *ἔσται ἐὰν μὴ πιστεύσωσίν* (Ieş. 4:9). *Și va fi* ***de te va băga înlontrul Domnul Dumnedzăul tău, la pămîntul hananeilor*** - *ἔσται ... ἐὰν εἰσαγάγῃ* (Ieş. 13:5). *Și să făcu în vrêmea ce era* ***să să dea Merov, fata lui Saul, lui David*** - *ἐν τῷ καίρῳ τοῦ δοθήναι* (1Reg. 18:19). *Cînd i să pare* ***că atuncea-i în pace*** *va veni lui pieirea* - *δοκῇ ἤδη εἰρηνεύειν* (Iov 15:21). *Cîndai iaste* ***să împle pîntecile lui****, trimite-va preste el mîniia urgiei, să spêle pre el durori* – *εἴ πως πληρώσαι* (Iov 20:23). *Și dă iaste* ***ca să mă dai la nepriêtenii miei****, nu cu adevărul mîinii să vadză Dumnedzăul părinților noștri și să mustre* – *εἰ τοῦ παραδοῦναι* (1Paral. 12:17). *Atuncea voi întra cătră împăratul, afară den lêge, măcar de va trebui* ***să și piei*** (Est. 4:15). După cum se poate vedea examinînd comparativ structurile sintactice de acest tip din textul românesc şi cele din pasajele echivalente din greacă, de cele mai multe ori, traducătorul imită construcţia grecească, fie că aceasta are structura verbul *εἰμὶ* + conj. *ἐὰν* + indicativul (Fac. 25:22, Ieş. 4:9; 13:5, Iov 20:23), fie structura verb impersonal (*δίδω, δέομαι, δοκέω*) + infinitivul (2Reg. 4:10, 1Reg. 18:19, Iov 15:21) fie structuri greceşti specifice cu verbul la infinitiv singur, precedat de articol (Iov 20:30, 1Paral. 12:17).

Între regenţii mai frecvent întrebuinţaţi ai subordonatelor subiective, am reţinut o serie de verbe impersonale precum: *a fi*, *a trebui*, reflexivele *se pare*, *se cade*, impersonalul pasiv *iaste scris*.

Există şi subiective care au verbul predicat din aceeaşi familie lexicală cu verbul regent: *Și* ***cei ci să mîntuia*** *să mîntuiră dentru ei și întrară în cetățile cêle tari* (Ios. 10:20). Acest tip de construcţie imită structura similară din originalul grecesc (*διασῳζόμενοι διεσώθησαν*), la rîndul ei un calc sintactic după o construcţie tipică limbii ebraice, cu funcţie intensificatoare.

În ceea ce priveşte topica, subiectiva este, de regulă, postpusă în raport cu regentul ei; cînd subordonata este antepusă mesajul conţinut în subordonată este reliefat: ***Carele va lua muiêre şi pre maică-sa*** *fărădelêge iaste* – ***ὃς ἐὰν λάβῃ γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα αὐτῆς,*** *ἀνόμημά ἐστιν* (Lev. 20:14).

VI.2.4. Predicativul suplimentar sau elementul predicativ suplimentar

Această funcţie se raportează semantic atît la un verb, cît şi la un nume şi este o poziţie sintactică relativ frecventă în textul milescian: *Acum dară socotêște* ***om*** *înțeleptu și socotitor și-l vei pune pre el pre pămîntul Eghiptului* (Fac. 41:33). *Și eu nu m-am chemat* ***a întra*** *cătră împăratul, sînt acêstea dzile 30* (Est. 4:10). Acest fapt al dublei subordonări îi conferă predicativului suplimentar o acoperire sporită în procesul de echivalare a sensului dinspre textul-sursă spre cel ţintă. Predicativul suplimentar este exprimat uneori printr-un grup nominal a cărui delimitare cantitativă este realizată prin structura corelativă *den... pînă în*: *Încungiurară casa* ***den tînăr pînă în bătrîn*** (Fac.19:4). Construcţia ar putea fi interpretată morfologic drept o locuţiune substantivală, cu sensul de 'toată lumea'. În textul grecesc apare o structură corelativă de acelaşi tip: *περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν* ***ἀπὸ νεανίκου ἕως πρεσβυτέρου.*** Funcţia de predicativ suplimentar este exprimată şi prin nume precedat de prepoziţia *întru*, ca în exemplul: *Iar levitênii den fêliul moșiei lor nu s-au socotit* ***întru fiii*** *lui Israil* (Num. 1:47).

VI.2.4.1. Propoziţia predicativă suplimentară

Propoziţia predicativă suplimentară se raportează semantic şi sintactic la un element nominal şi la un verb din regentă. Destul de frecventă în Ms. 45, această subordonată este introdusă de obicei prin adverbe relative: *Și vădzîndu fiii lui Dumnedzău fêtele oamenilor* ***cum sîntu frumoase****, luară șie fămei dentru toate cîte alêseră* (Fac. 6:2). *Și eu – rătăcită și slujnică, loc den loc împregiurînd și den casă în casă, așteptînd soarele* ***cînd va apune*** (Iov 9:2). *Și vădzu Dumnedzău lumina* ***cum iaste bună*** (Fac. 1:4). *Și să dășchisără ochii amîndurор și cunoscură* ***cum despuiați era*** (Fac. 3:7).

Și fu cîndu întră Avram la Éghiptu, vădzîndu eghiptênii muiêrea lui ***cum era foarte frumoasă*** (Fac. 12:14). Ş*i le arătă lor Mardoheu* ***cum jidov iaste*** (Est. 3:4). *Privêște în cer și vezi, preaînvață norii* ***cum sînt sus de la tine*** (Iov 35:5). Subordonatele predicative suplimentare sînt introduse şi prin conjuncţia *de*, ca în exemplul: *Veți vedea pămîntul carele iaste și nărodul carele șêde preste el,* ***de iaste tare au slab***, ***de sîntu puțini au mulți*** (Num. 13:19).

Subordonata predicativă suplimentară dezvoltă nuanţe comparative sau circumstanţiale, ceea ce o face sensibilă la o încadrare taxonomică strictă: *Încă sîntu astădzi cu vîrtute,* ***ca și cîndu m-au trimis Moisi*** (Iov 14:11). ***Ca cînd n-aş fi fost*** *m-am făcut?* (Iov 10:19).

Din punct de vedere topic, propoziţia predicativă suplimentară este, de regulă, postpusă.

VI.2.5. Complementul predicativ al obiectului

Funcţia de complement predicativ al obiectului prezintă asemănări la nivel semantic şi sintactic cu numele predicativ şi cu predicativul suplimentar, toate fiind o complinire de tip predicativ (GLR II 2008:296-300). Complementul predicativ este întîlnit după verbe precum *a pune*, *a face*, *a numi*, *a chema*, aşa cum se observă în exemplul: *Cine te-au pus* ***boiêrin*** *și* ***giudecător*** *pre noi?* (Ieş. 2:14). Numele respective, *boiêrin*, *giudecător*, completează sensul predicaţiei, funcţie frecventă şi în limba română de azi.

VI.2.5.1. Realizarea propoziţională a complementului predicativ al obiectului

Propoziţia cu rol de complement predicativ al obiectului este purtătoare a unei informaţii semantice prin care se completează sensul predicaţiei din propoziţia regentă: *Nu iaste nimic pre pămînt asêmenea lui, făcut* ***să să batjocurească de îngerii miei*** (Iov 41:25). Introdusă prin elemente conjuncţionale (*să*, *cum să*, *ca să*), această propoziţie este selectată de o serie de verbe cu sens categorial, precum verbul *a socoti*, ca în exemplul: *Și vădzîndu-o Iuda, au socotit pre ea* ***cum să fie curvă***, *pentru că și-au acoperit fața ei* (Fac. 38:15), sau verbul *a alege*, ca în exemplul: *Și-l puseră pre însul în temniță, pentru căci n-au ales* ***ce-i vor face lui*** (Num. 15:32). *Și voi băga pre înșii la locul carele am ales* ***ca să lăcuiască numele mieu acoló*** (Neem. 1:9).

Aceste subordonate sînt poziţionate după regent.

VI.2.6. Complementul direct

Ca "funcţie actanţială, impusă de un verb obligatoriu tranzitiv", complementul sau obiectul direct se află într-o relaţie de dependenţă faţă de un verb sau o interjecţie verbală şi se realizează, "în forma sa prototipică, printr-un nominal în cazul acuzativ [...] care exprimă în mod curent Pacientul/Tema" (GLR II 2008:392). În MS. 45 identificăm această funcţie realizată prin:

-substantive (proprii, comune): *Finicii număscu* ***pre Aermon*** *Sanior* (Deut. 3:9). *Și luă* ***untu*** *și* ***lapte*** *și* ***vițelul*** *carele au făcut și le puse înaintea lor și mîncară* (Fac. 18:8).

-pronume (personal, demonstrativ, relativ, nehotărît etc.): *Și le vei vinde* ***pre iale*** *pentru argint* (Deut. 14:25). *Și voi pune* ***pre înșii*** *preste voi povățitori voao* (Deut. 1:13). *Și ceiia ce are* ***pre sine*** *întru necurățiia ei* (Lev. 15:32). *Și trăi Síth după ce născu* ***pre acesta***, *pre Enos, 707 ani* (Fac. 5:7). *Și luă Avraam pre Ismail, fiiul său, și* ***pre toți*** *cei născuți în casa lui* (Fac. 17:23). *Visul lui faraon unul iaste:* ***cîte*** *Dumnedzău va face au arătat lui faraon* (Fac. 41:25). *Va fi omul* ***pre carele*** *va alêge Domnul* (Num. 16:7). *N-au chemat împărăteasa cu împăratul* ***pre nimeni*** *la ospăț, fără numai pre mine* (Est. 5:12).

-adjectiv substantivizat: *Nice apă* ***pre cei sătoşi*** *n-ai adăpat, ce flămîndzilor ai lipsit pîinea* (Iov 22:7).

-numeral: *Și* ***al cincelea*** *lui va adaoge preste el* – *καὶ τὸ πέμπτον προσθήσει ἐπ' αὐτό* (Lev. 6:4).

-verbe la modul infinitiv, supin şi gerunziu: *Nu voi putea eu sîngur* ***a purta*** *nărodul acesta* (Num. 11:14). *Și să le dea* ***de mîncat*** *lor de sațiu pre cale* (Fac. 42:25). *Și audzi Moisí* ***plîngîndu*** *ei, după noroadele lor, fieștecarele la ușa lui* (Num. 11:10).

Generalizarea întrebuinţării prepoziţiei *pre* ca marcă obligatorie a complementului direct personal devine o normă în textele scrise după anul 1600. Unii istorici ai limbii (Drăganu 1943: 31) inclină să creadă că acuzativul cu *pre* este vechi, din epoca străromânei, fiind dezvoltat ca o consecinţă a inovaţiilor latinei populare orientale, pe de o parte, şi, mai tîrziu, ca o consecinţă a fenomenului de reluare şi anticipare a complementelor directe şi indirecte prin formele scurte ale pronumelor personale, pe de altă parte. În jurul fenomenului de marcare a acuzativului personal prin prepoziţia *pe* (*pre*) în limba română au existat numeroase discuţii privind istoria, vechimea şi funcţionarea lui la nivelurile diatopic şi diafazic. Faptul că acuzativul

cu *pre* nu apare în dialectele sud-dunărene[196] și nu este înregistrat decît foarte rar în primele texte românești scrise a determinat-o pe Florica Dimitrescu (1960:219-227) să considere că acest fenomen este recent, și anume dintr-o epocă imediat anterioară primelor texte. Elena Dragoș 1995:66, după ce revede o serie de opinii și înregistrează o serie de exemple din texte aparținînd secolelor al XVI-lea și al XVII-lea, în contextul discutării problemei suprimării unor morfeme, avansează ideea că "prin urmare, suprimarea lui *pre* ca morfem al complemenului direct, genul personal, nu este un fenomen caracteristic limbii române, ci s-a manifestat sub influența textelor din care s-a tradus, la care au contribuit și posibilitățile pe care le ofereau și celelalte moduri de realizare a complementului în acuzativ: topica, anticiparea sau reluarea prin pronume conjuncte a complementului direct". Exemplificări ale exprimării obiectului direct în perioada 1521-1780, cu unele argumentări istorice, pot fi găsite și în Frâncu 2009:172-174 și 349-352 . De asemenea, la Zafiu 2009:286 se studiază fenomenul constituirii normei gramaticale a pronumelui relativ obiect *pe care*. Utilizînd un corpus electronic de texte vechi, reputata cercetătoare bucureșteană nuanțează observațiile formulate anterior de Ciobanu 2007:125[197] și concluzionează că „variația *care/pe care* se păstrează, relativ echilibrat, în toate etapele limbii vechi." Stan 2013:162 este de părere că „după jumătatea secolului al XVII-lea, construcția cu *p(r)e care* a complementului direct (în contexte specifice) a devenit treptat normă sintactică, în toate varietățile literare ale românei (v. și ILRL:351), regulă internă a sistemului limbii, constrîngere de sistem (neconvenționalizată instituțional)."

Exemplificăm cîteva realizări ale complementului direct, cu un aspect mai special, caracteristice fazei istorice a limbii române culte și textului la care ne referim:

-Joncțiunea cu prepoziția *pre* apare și în cazul unor complemente directe exprimate prin nume desemnînd un inanimat sau o ființă non-umană, fenomen azi inactual: *Și carne prinsă de jiganii să nu mîncați, cîinelui aruncați* ***pre ea*** (Ieș. 22:31). ***Pre mană*** *au mîncat, pînă au venit la partea Finíchii* (Ieș. 16:35). *De-mi vei da pre nărodul acesta suptu mîna mea, voi anathematisí* ***pre el*** *și* ***pre cetățile*** *lui* (Num. 21:2).

-Relația de dependență față de verbul tranzitiv se stabilește, ce-i drept, mai rar, prin prepoziția *a*, moștenită din lat. *ad*, ieșită din uz destul de timpuriu ca instrument pentru un obiect direct, pentru care s-a fixat în limba română morfemul *pre/pe*, moștenit din lat. *per*. Într-o structură morfo-sintactică asemănătoare, morfemul *a* pentru marcarea obiectului direct funcționează în limbile romanice apusene, spaniola, catalana și occitană. În Ms. 45 pare să se conserve acest fenomen dispărut ulterior din cauza omonimiei gramaticale suferite de cuvîntul *a* și datorită concurenței impuse de prepoziția *pre/pe*, ca în exemplul: *Ieși-va om den semințiia lui și va stăpîni* ***a limbi*** *multe – κυριεύσει* ***ἔθνων πολλῶν*** (Num. 24:7). În grecește verbul are regim de genitiv, așa încît avem de-a face, în context, mai degrabă cu un calc morfo-sintactic, regimul în genitiv al verbului grecesc fiind „copiat" întocmai de către traducător. În BIBL. 1688 această structură din Ms. 45 este păstrată.

-Complementul direct este exprimat prin nume, precedat de prepoziția *den* și *de* cu valoare partitivă: *Să nu lasați* ***den cărnuri*** *pre dimineață – οὐ καταλείψετε* ***ἀπὸ τῶν κρεῶν*** *εἰς τὸ προΐ* (Ieș.12:46). *Și dzise Moisí către ei: Nime să nu lase pre dimineață* ***de însă*** *- μηδεὶς καταλιπέτω* ***ἀπ' αὐτοῦ*** (Ieș. 16:19). *Și lasară* ***de ea*** *pînă dimineață, după cum porînci lor Moisi, și nu să împuți – κατελίποσαν* ***ἀπ' αὐτοῦ*** (Ieș. 16:24). *Iar să vom bea* ***de apa*** *ta eu și dobitoacele mêle, îți voi da prețul ție – ἐὰν δὲ* ***τοῦ ὕδατός*** *σου πίωμεν* (Num. 20:19). Structurile de mai sus rezultă, evident din transpunerea mecanică a regimului cazual al verbelor corespendente din LXX, care este genitivul.

-Antepus fiind, complementul direct nu mai este reluat, uneori, prin pronume aton, ca în limba de azi: *Și cêle doao* ***pevecioare*** *vei pune pre amîndoao părțile* (Ieș. 28:25). Alteori, traducătorul folosește reluarea: *Și* ***tăriia*** *trăsnetului lui, cine știe cînd* ***o*** *va face?*

---

[196] În lucrarea sa *Aromânii*, Theodor Capidan identifică, totuși, construcții de acest tip (acuzativ cu *pri/pi*), cu circulație regională limitată (apud Dragoș 1995:63).

[197] Ciobanu (2007:125) descrie cele patru tipuri de structuri prezente în limba veche – *care* fără *p(r)e* și fără dublare clitică, *care* fără *p(r)e* dar cu dublare clitică, *care* cu *p(r)e* dar fără dublare clitică și, în fine, *care* cu *pre* și cu dublare clitică – și afirmă că în secolul al XVI-lea, cel puțin „în izvoarele cercetate", apare numai primul. Acest tipar ar deveni însă rar după 1600, când ar începe să domine construcția cu dublare și reluare. Descrierea creează două impresii înșelătoare: a unei rupturi între limba secolului al XVI-lea și cea din perioada următoare și a unei impuneri clare și rapide a tiparului *pe care* + *dublare*.

(Iov 26:14).

Deseori antepus în raport cu regentul şi exprimat prin nume coordonate şi cumulate gradual, complementul direct realizează funcţia textuală de intensificare cantitativă: ***Ficiorii şi ficiorii*** *ficiorilor cu însul*, ***fêtele şi fêtele*** *fêtelor lui şi toată* ***seminţiia*** *lui au adus la Eghiptu* (Fac. 46:7). Sintagmele repetitive, calchiate după modelul grecesc din SEPT.FRANKF. (***υἱοὶ καὶ οἱ υἱοὶ*** *τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ*, ***θυγατέρες καὶ θυγατέρες*** *τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, καὶ πὰν* ***τὸ σπέρμα*** *αὐτοῦ*), transpun expresiv, fără pierdere de materie discursivă, sensul originar, chiar în condiţiile unui literalism de grad secund.

-Antepunerea frecventă a complementului direct se datorează intenţiei asumate a traducătorului de a respecta cu stricteţe ordinea cuvintelor (potrivit vechiului principiu al Sf. Ieronim: „ordo verborum mysterium est"), ca o garanţie a unei drepte transpuneri din limba sacră în limba vernaculară: *Şi* ***praznic*** *a săptămînilor îmi vei face,* ***începătura*** *sêcerii grîului şi* ***praznic*** *al adunării mijlocindu anul* (Ieş. 34:2).

-Antepus în raport cu regentul, complementul direct, exprimat prin nume coordonate şi cumulate gradual, apare frecvent în prezentarea unui lanţ genealogic, ca în exemplul de mai sus din Fac. 46:7.

-Complementul direct, antepus şi exprimat prin substantiv feminin, este reluat uneori prin pronume aton masculin, ca marcă a genului personal sau ca efect al literalismului: *Toată* ***partea bărbătească*** *ce să va naşte la jidovi în rîu să-**l** aruncaţi* (Ieş. 1:22). În *Septuaginta*, echivalentul gr. *ἄρσην* 'mascul' este un substantiv de genul masculin, de aceea traducătorul a echivalat forma atonă a pronumelui prin masculin!

-Complementul direct are ca regent verbe care nu se folosesc în româna actuală cu regim tranzitiv, precum verbele *a locui*, *a umbla*, *a ploua* sau alte verbe, aşa cum citim în exemplele: *Fereζeii atuncea lăcuia* ***pămîntul*** - *κατῴκουν* ***τὴν γῆν*** (Fac.13:7). *Sculîndu-te, îmblă* ***pămîntul*** – *διόδευσον* ***τὴν γῆν*** (Fac.13:17). *Şi plouă preste înşi ca ţărna* ***trupuri****, şi ca arina mării* ***pasări*** *ζburătoare* - *καὶ ἔρεξεν* ***σάρκας*** ... *καὶ* ... ***πτερωτά*** (Ps. 77:31). Ca şi în numeroase alte cazuri, avem de-a face şi aici cu calchierea tranzitivităţii verbului grecesc corespunzător.

-Complementele directe exprimate prin părţi de vorbire diferite şi aflate în relaţie de coordonare transpun cu cele mai expresive mijloace verbale posibile pentru acel timp modelul grecesc (vezi Munteanu 2008d: 293-297), realizînd la nivelul discursului limbii-ţintă structuri retorice bine asimilate, în ciuda urmăririi îndeaproape a tiparului sintactic grecesc. Acest fapt demonstrează încă o dată „fascinaţia" pe care o exercita limba greacă a *Septuagintei* în procesul de formare şi consolidare a idiomului cult românesc. Un exemplu în plus în acest sens este secvenţa următoare: *Şi au surpat* ***cetăţile*** *acêstea şi tot* ***prenpregiurul****, şi* ***pre*** *toţi* ***cîţi lăcuia în cetăţi, toate*** *cîte răsar den pămîntu* – *καὶ κατέστρεψεν* ***τὰς πόλεις*** *ταύτας καὶ πᾶσαν* ***τὴν περίοικον*** *καὶ κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσιν καὶ* ***πάνατα*** *τὰ ἀνατέλλοντα ἐκ τῆς γῆς* (Fac.19:25).

VI.2.6.1. Reluarea complementului direct

Frecventă este folosirea redundantă (pentru discuţii cf. Frâncu 2009:351) a pronumelor care reiau obiectul direct, triplu exprimat, ca în exemplul următor: ***Fîntînă****, au săpatu-**o pre însă** boiêrini* - ***φρέαρ****, ὤρυξαν* ***αὐτο*** *ἄρχοντες* (Num. 21:18).

Reduplicări precum cea din secvenţa ***L****-au luatu-**l*** (Ieş. 2:5), ca şi alte asemenea fenomene cantitative sînt relativ frecvente în vechile texte româneşti cu conţinut biblic. Alt exemplu din MS. 45: ***L****-au certat* ***pre el*** *şi* ***l****-au păζit* ***pre el*** *ca lumina ochiului* (Deut. 32:10).

Reluarea sau anticiparea complementului direct se realizează destul de frecvent prin varianta *ii* a formei neaccentuate de acuzativ singular a pronumelui personal de persoana a III-a, ca în exemplele următoare: *Şi luîndu Moisí fămêia lui şi copiii,* ***ii*** *sui pre trăgători şi să întoarse la Eghípet* (Ieş. 4:20). *Şi pre ficiorii lui* ***ii*** *vei aduce* (Ieş. 29:8). *Şi deşchidζîndu pămîntul gura lui,* ***ii*** *înghiţi pre ei* (Num. 26:10). *Şi toţi stîlpii lor* ***ii*** *veţi scoate* – *καὶ πάσας τὰς στήλας αὐτῶν ἐξαρεῖτε* (Num. 33:52).

Reluarea obiectului exprimat prin pronumele reflexiv semnalează combinarea cu un verb activ-pronominal: ***Te****-ai giurat lor* ***pre tine*** (Ieş. 32:12).

VI.2.6.2. Complementul direct intern

Complementul direct intern este exprimat printr-un nume din aceeaşi familie lexicală cu verbul regent şi este foarte frecvent în corpul MS. 45: *Şi* ***fiarsă*** *Iacov* ***fiertură*** - ***ἥψησεν*** *δὲ Ιακωβ* ***ἕψεμα*** (Fac. 25:29). ***Vei zăloji zălog*** *haina aproapelui* (Ieş. 22:26). *Şi* ***va tămîia*** *Aaron pre însul* ***tămîie*** *tocmită* - *καὶ* ***θυμόσει*** *ἐπ' αὐτου Ααρων* ***θυμίαμα*** (Ieş. 30:7). *Şi* ***nu voi mirosi miroseniia*** *jirtvelor voastre* (Lev. 26:31).

Transpunerile lexicale sînt păstrate întocmai în BIBL. 1688. Ele realizează o funcţie textuală de intensificare semantică; versiunile biblice moderne evită exprimările redundante de acest fel, considerîndu-le învechite şi insuficiente semantic şi expresiv. De pildă, secvenţa ***Vei zăloji zălog*** *haina aproapelui* (Ieş. 22:26) apare în BIBL.90 redată astfel: *De vei lua zălog haina aproapelui tău.*

Stan 2013:175-176 observă distribuţia extinsă a complementului intern în limba veche, dă cîteva exemple din diferite texte şi reiterează explicaţia că modelul sintactic grecesc, direct sau prin traduceri slavone, a creat un tipar sintactic şi în română. Afirmaţia cercetătoarei este confirmată din plin de abundenţa acestei structuri în MS. 45, posibilitatea comparării cu originalul grecesc punînd o dată în plus în evidenţă justeţea acestei explicaţii.

VI.2.6.2.1. Propoziţia subordonată completivă directă

Propoziţia subordonată completivă directă are aceiaşi regenţi ca şi partea de propoziţie echivalentă:

-verb tranzitiv: *Cîte sînt păcatele mêle şi fărădălêgele mêle?* ***Învăţa****-mă carele sînt* (Iov 13:23).

-interjecţie: *Şi* ***iată*** *ca cîndu pre rîu să suia 7 vaci frumoase la chip* (Fac. 41:2).

Subordonata completivă directă din ultimul pasaj este interpretată de Frâncu 2009:388 drept o circumstanţială de mod propriu-zisă, ceea ce este discutabil, deoarece termenul regent, respectiv interjecţia *iată*, impune prin caracterul ei verbal-tranzitiv un obiect direct. La nivelul cognitiv-semantic al comunicării se transmite o informaţie anume şi nu se exprimă nicidecum o modalitate. În *Septuaginta* structura sintactică este identică, cu interjecţia ca regent: *καὶ* ***ἰδοὺ*** *ὥσπερ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀνέβαινον ἑπτὰ βόες καλαὶ.*

În alte cîteva versiuni biblice, valoarea sintactică de obiect direct a subordonatei este mai evidentă, datorită conectivului *că*, pentru care au optat traducătorii moderni: *Şi iată că şapte vaci frumoase la vedere şi grase la trup s-au suit din rîu, şi au început să pască prin mlaştini* (BIBL CORN.) *Şi iată că au ieşit din rîu şapte vaci, frumoase la înfăţişare şi grase la trup, şi păşteau pe mal* (BIBL. 1990).

Dintre tipurile de conectori prin care este introdusă completiva directă, selectăm:

-pronume relative însoţite sau nu de prepoziţie, în cazurile nominativ, acuzativ, genitiv, dativ: *Şi muri Aran înaintea lui Thárra, tatăl lui, întru pămîntul* ***carele*** *au născut, în ţara haldeilor* (Fac. 11:28). *N-am ştiut* ***cine*** *au făcut ţie acesta lucru* (Fac. 21:26). *Şi voi blagoslovi* ***pre ceia ci*** *te blagoslovăscu, şi* ***pre ceia ci*** *te blastămă voi blăstăma* (Fac. 12:3). *Şi vor dzice limbile* ***cîţi*** *au audzit numele tău dzicîndu* (Num. 14:15). *Cunoaşte* ***a cui*** *iaste inelul, şi zgarda, şi toiagul acesta* (Fac. 38:25). *Vistiêr strînge, şi nu ştie* ***cui*** *va aduna pre iale* (Ieş. 38:10).

-adjective pronominale relative: *Şi dzise Iacov: „Tu cunoşti cîte ţi-am slujit ţie şi* ***cîte*** *dobitoace era cu mine ale tale* (Fac. 30:29).

-pronume nehotărîte: *Apropie-te tu şi audzi* ***oricîte*** *va dzice Domnul Dumnedzăul nostru cătră tine* (Ieş. 5:27).

-adverbe relative: *Vădzu Dumnedzău* ***cum*** *iaste bun* (Fac. 1:8). *Pre fraţii miei cercu. Spune-mi* ***unde*** *pascu?* (Fac. 37:15). *Şi nu ştiia* ***cîndu*** *dormiia ea şi* ***cîndu*** *să scula* (Fac. 19:33).

-conjuncţii subordonatoare: *Te-am ascultat şi iată* ***că*** *l-am blagoslovit pre însul* (Fac. 17:20). *Cela ce mi-au spus mie dzicînd* ***că*** *au murit Saul şi Ionáthan* (2Reg. 4:10). *Şi om şi bărbat n-am prinsu viu să aduc la Gheth, dzicînd* ***să*** *nu spuie la Gheth asupra noastră* (1Reg. 27:11). *Iară eu nu voi putea* ***ca să*** *mă mîntuiescu* (Fac. 19:19). *Vedeţi* ***dacă*** *să va smeri inima lui Amnon* (2Reg. 13:28). *Pasă de vedzi* ***de*** *sîntu sănătoşi fraţii tăi* (Fac. 37:13). *Alerga-voi, dară, şi voi binevesti împăratului* ***căci*** *au judecat lui Domnul den mîna nepriêtenilor lui* (2Reg. 18:19). *Cunoaşteţi dară şi vedeţi* ***căci*** *vinuiêşte pre mine* (4Reg. 5:7). *Au nu ştiţi* ***căci*** *au trimis ficiorul ucigaşului acesta să ia capul mieu?* (4Reg. 6:32).

-locuţiunea conjuncţională *ca cînd*, ca în exemplul: *Şi iată* ***ca cîndu*** *pre rîu să suia 7 vaci frumoase la chip* (Fac. 42:30).

-locuţiunea conjuncţională *în ce chip,* ca în exemplul: *Cerca* ***în ce chip*** *îl va scoate den mîinele lor şi să-l dea înapoi tătîne-său* (Fac. 37:21).

Un scurt comentariu merită elementul conectiv *căci*, foarte recurent în MS. 45. Lexemul are valori morfologice şi textuale diverse. Cuvîntul poate fi în context:

- conjuncţie subordonatoare cu sens cauzal, echivalentul lexemului *fiindcă*, precum în exemplul: *Şi cu scîrbă le era foarte lor,* ***căci*** *grozăvie făcu întru Israil dormindu cu fata lui Iacov –* ***ὅτι*** *ἄσχημον ἐποίησεν ἐν Ἰσραὴλ* (Fac. 34:7);

- conjuncţie cu sensul neutru al lui *că*, în puţine contexte, precum: *Şi vedeţi* ***căci*** *vinuiêşte pre mine – καὶ ἴδετε,* ***ὅτι*** *προφασίζεται οὗτός μοι* (4Reg. 5:7);

- particulă introductivă a unor enunţuri

interogative sau exclamative, ca în exemplele: *Pentru* ***căci*** *aceasta întrebi tu numele mieu, carele iaste minunat? nu i-au mîntuit pre ei* 32:29); ***Căci*** *că nu i-au mîntuit pre ei întru vrêmea acêea? καὶ διατί οὐκ ἐῤῥύσω αὔτους ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ* (Jud. 11:26).

Datorită acestei omonimii gramaticale şi cu scopul clarificării sensului într-un enunţ pe care l-au dorit mai potrivit cu uzul limbii literare a vremii lor, editorii „diortositori" ai Bibliei de la Bucureşti folosesc conjuncţia *că* în loc de *căci*, cum se vede din exemplele următoare:

-*Căci numai cunoaşteţi dară şi vedeţi* ***căci*** *vinuiêşte pre mine* (MS. 45, 4Reg. 5:7), vs. *Numai ce cunoaşteţi dară şi vedeţi* ***că*** *vinuiaşte pre mine* (BIBL.1688, ibidem).

-*Au nu ştiţi* ***căci*** *au trimis ficiorul ucigaşului acesta să ia capul mieu?* (MS. 45 - 4Reg. 6:32), vs. *Au nu ştiţi* ***că*** *au trimis feciorul ucigaşului acesta să ia capul mieu?* (BIBL.1688, ibidem).

Propoziţia completivă directă este poziţionată, de regulă, după regentă; sînt însă şi situaţii de antepunere: *Şi voi blagoslovi pre ceia ci te blagoslovăscu, şi* ***pre ceia ci te blastămă*** *voi blăstăma* (Fac. 12:3).

VI.2.7. Complementul indirect

Complementul indirect este "un component actanţial al grupului verbal al grupului verbal" (GLR II 2008:418), îndeplinînd roluri semantice precum cele din exemplele următoare:

-destinatar: *Şi dzise împăratul* ***eghiptênilor*** *moaşelor jidovilor* (Ieş. 1:15).

-beneficiar: *Tufele ierbii* ***vă*** *le-am dat toate* ***voaă*** (Fac. 9:3).

-ţintă: *Orice va face Domnul* ***noao*** (2 Reg. 14: 6).

-experimentator: *Nu iaste* ***lui*** *ucidere* (Ieş 22:2).

-sursă: *Şi au dat mie Domnul cêrerea mea carea am cerut* ***de la îns*** (1 Reg. 1:27).

Ca şi în limba comună de azi, în textul MS. 45, complementul indirect, se exprimă prin:

-element nominal în cazul dativ, substantiv comun şi propriu, pronume clitice şi nonclitice: *Şi voi da har* ***nărodului*** *acestuia înaintea eghiptênilor* (Ieş. 3:21). *Şi zidi acoló Avram jirtăvnic* ***Domnului*** *ce* ***i*** *s-au ivit* ***lui*** (Fac. 12:7). *Adune* ***şie*** *paiele* (Ieş. 5:7). ***Cui*** *te alături, au* ***cui*** *vei să ajuţi?* (Iov 26:2).

-element nominal cu prepoziţia *la*, sintagmă echivalentă cu dativul: *Şi porînci Faraón* ***la tot nărodul*** *lui* (Ieş. 1:22). Important de constatat la acest exemplu este faptul că în LXX apare dativul obişnuit (*παντὶ τῷ λαῷ*); o imitare a originalului traducerii fiind deci exclusă, rezultă că dativul cu prepoziţia *la* era deja destul de frecvent în uz.

-substantiv şi pronume precedate de prepoziţie cu regim genitival: *Şi gîlceviia nărodul* ***asupra lui Moisí - ἐπὶ*** *Μωυσῇ* (Ieş. 15:24). *Sau cine va sta* ***împotrivă-mi*** *şi va îngădui, dă iaste toată cea de supt cer a mea? –* ***ἀντιστήσεταί μοι*** (Iov 41:3). Pronumele posesiv cu prepoziţia *asupra* actualizează o formă adjectivală de nominativ-acuzativ: *Au ascultat Domnul gîlceava voastră carea voi gîlceviţi* ***asupra noastră*** *–* ***καθ' ἡμῶν*** (Ieş. 16:8). *Cu urgie isprăvind, mă oborî, scîrşcă* ***asupra mea*** *dinţii, săgeţile tîlharilor lui pre mine căzură* ***– ἐπ' ἐμὲ*** (Iov 16:9).

-substantiv şi pronume precedate de prepoziţie cu regim de acuzativ: *Şi dzise Moisi* ***către Aaron*** - ***πρὸς Ἀαρὼν*** (Ieş. 16:9). *Grăiêşte* ***către ei****, dzicîndu* - ***πρὸς αὐτοὺς*** (Ieş. 16:12). *Facă-să plata ta plină* ***de la Domnul Dumnedzăul*** *lui Israil* ***către carele*** *ai venit* (Rut 2:12). *Şi* ***de carele*** *m-am temut tîmpinat-au mie* (Iov 3:25). *Şi să premeniră şi să depărtară* ***de către tine*** (Neem. 9:26).

-verbe la moduri nepersonale: *Pentru că să temu* ***a dzice****: Fămêie-mi iaste – ἐφοβήθη γὰρ* ***εἶπεῖν*** (Fac. 26:7). *Şi să tăbărî Israil în Satim şi să spurcă nărodul* ***a curvi*** *la fêtele Moav – ἐβέβηλώθη ...* ***ἐκπορνεῦσαι*** (Num. 25:1).

Strînsa legătură cu textul grecesc al *Septuagintei* a determinat preluarea structurilor prepoziţionale cu regimul verbului grecesc. O analiză comparativă mai rafinată ne-ar furniza material ilustrativ pentru a înţelege dimensiunile acestui proces de transfer de la o limbă la alta.

Anticiparea sau reluarea obiectului indirect constituie un fenomen sintactic prin care se poate realiza caracterul emfatic al discursului, situaţie în care complementele indirecte exprimate prin clitice deictice sînt dublate prin pronume nonclitice coreferenţiale: ***Îţi*** *va fi* ***ţie*** *proroc* (Ieş. 7:1). *Delungat la ani să te faci pre pămîntul cel bun, carele Domnul Dumnedzău dă-****ţi ţie*** (Ieş. 20:12). *Şi-****mi*** *veţi fi* ***mie*** *sfinţi.* (Lev. 20:26). *Pentru că de la Domnul acêstea* ***mi*** *s-au săvîrşit, carele eu* ***mie mi*** *le ştiu* (Iov 19:26).

Exemplificăm cîteva realizări ale complementului indirect, în calitate de fenomene specifice textului la care ne referim, unele inactuale în limba comună actuală:

-Complemetul indirect este exprimat printr-un nume în cazul dativ, fără prepoziţie, după un regent verbal, care impune în limba contemporană joncţiunea cu o prepoziţie: *Şi să vor rădica şirag* ***taberii*** *Efraim, cu putêrea lor* (Num. 10:22).

-Prepoziţia *pre*, azi echivalent al prepoziţiei *împotriva*, introduce obiectul indirect exprimat printr-un nume propriu: *Să rădică nărodul* ***pre Aaron*** *şi-i dzisără lui* (Ieş. 32:1).

-Prepoziţia *a* introduce un obiect indirect: *Şi Iosif era domnu pămîntului acesta; vindea* ***a*** *tot* ***nărodul*** *pămîntului* (Fac. 42:6). *În ce chip au rînduit pre el Dumnedzău să-l dea celor 9 fèliuri şi* ***a giumătate*** *de neam a lui Manasí* (Num. 34:13). Vezi şi o explicaţie istorică despre structurile cu prepoziţia *a* la paragraful **2.3. Subiectul**.

-Sînt frecvente construcţiile cu obiect indirect exprimat prin dativ, situat pe lîngă regenţi verbali care în limba actuală impun alt gen de structuri sintactice: *Pentru ca să creadză* ***ţie*** (Ieş. 4:5). *Adune* ***şie*** *paiele* (Ieş. 5:7). *Şi* ***ţie îţi*** *vor crêde în vêci* (Ieş. 19:9). *Ca să-****mi*** *preuţască* ***mie*** (Ieş. 28:4). *Căci învrăjbescu ei* ***voao*** *cu vicleşiug, cîte viclenescu* ***voao*** (Num. 25:17).

-Sînt, de asemenea, frecvente complementele indirecte, în enunţuri cu verbul copulativ *a fi*, în care obiectul indirect reprezintă "o complinire obligatorie dacă numele predicativ este un substantiv relaţional nearticulat, desemnînd o proprietate (referitoare la relaţii sociale, de rudenie etc.) a unei clase de indivizi (GLR II 2008:419): *Iar de să va afla întru groapă furul şi rănindu-să va muri, nu iaste* ***lui*** *ucidere* (Ieş 22:2). *Şi crescîndu copilul, l-au adus pre însul cătră fata lui Faraón şi fu* ***ei*** *pentru ficior* (Ieş 2:10). *Am scos pre ei den pămîntul Eghiptului, ca să mă chem* ***lor*** *şi să le fiu* ***lor*** *Dumnedzău* (Ieş. 29:46). *O lêge să fie* ***voao*** *şi la cel nemêrnic şi la cel lăcuitor de pămîntu* (Num. 9:14). *Şi nu va fi adunarea Domnului ca nişte oi* ***cărora*** *nu iaste păstor* (Num. 27:17). *Moartea am chemat tată să-****mi*** *fie; şi maică* ***mie*** *şi sor — putrejunea* (Iov 17:14). Recurentă în stilul beletristic al tuturor epocilor, această structură sintactică are probabil ca sursă istorică hipertextul biblic.

-Complementul indirect este exprimat prin pronume nehotărît compus (*tot ce*, *tot care*), azi ieşit din uz: *Şi au adus bărbaţii de la fămei* ***tot cui*** *ce s-au părut cu cugetul* (Ieş. 35:21). În BIBL.1688, structura este păstrată, iar în versiunile moderne echivalarea grecescului structurii pronominale compuse *πᾶς ᾧ*, imitată de vechii interpreţi români, se face prin pronumele nehotărît *fiecare*: *A adus* ***fiecare*** *cît l-a lăsat inima sa şi cît l-a îndemnat cugetul* (BIBL.1990, ibidem).

-Complementul indirect este exprimat frecvent prin nume cu prepoziţia *întru*, ca în exemplele: *Nu iaste slobodu să o vîndză, pentru căci au vinuit* ***întru însă – ἐν ἀυτῇ*** (Ieş. 21:8). *Pentru căci e şi* ***întru mine*** *mîna Domnului - ἐν ἐμοὶ* (Rut 1:13). *Şi vei întinge pîinea ta* ***întru oţăt*** *– ἐν τῷ ὄξει* (Rut 2:14). *Va fi voao de lêge vêcinică* ***întru rudele*** *voastre - εἰς τὰς γενεὰς* (Num. 10:8). În prima secvenţă, prepoziţia *întru* are înţelesul de *împotriva* (*însei*), iar în celelalte, valorile semantice ale prepoziţiilor *pentru* şi *în*; echivalentele în *Septuaginta* sînt prepoziţiile greceşti de maximă frecvenţă *ἐν* şi *εἰς*.

-Verbul *a* (*în*)*tîmpina* s-a combinat într-un context cu un obiect indirect în cazul dativ, prin calchierea regimului în dativ a verbului corespondent din *Septuaginta*, gr. *ἀπαντάω*: *Şi chemă David unul den copilaşii lui şi dzise: Apropiindu-te tîmpină* ***lui****! – ἀπάντησον* ***αὐτῷ*** (2Reg. 1:15). În alte contexte, acest verb se combină, ca în limba de azi, cu un complement direct în acuzativ, traducătorul renunţînd la calchierea regimului gramatical în dativ din original: *Adunaţi-vă pentru ca eu să vă spuiu voao ce va tîmpina* ***pre voi*** *în cêle de apoi dzile – τί ἀπαντήσει* ***ὑμιν*** (Fac. 49:1).

-Complemetul indirect este introdus, foarte frecvent, de prepoziţia compusă *de cătră*, ca în exemplele: *Şi Dumnedzău dzise lui Avram, după ce s-au împărţit Lot de cătră însul* (Fac. 13:14) – *μετὰ τὸ διαχωρισθῆναι ... ἀπ' ἀυτου* (Fac. 13:14). *Şi dzise Sára cătră Avram: Strîmbătate am* ***de cătră tine*** - *ἀδικοῦμαι ἐκ σοῦ* (Fac. 16:5). *Să nu vă têmeţi, nice să vă spămîntaţi* ***de cătră înşii*** *– μηδὲ φοβηθῆτε ἀπ' αὐτῶν* (Deut. 1:29). Numeroasele contexte în care apare, echivalînd structuri morfo-sintactice diferite din greacă, indică faptul că prepoziţia compusă *de cătră* se specializase deja în uz cu această funcţie de conector al complementului indirect. În DLR, s.v. *de*, sub senso 4, cele mai vechi atestări sînt din Dosoftei şi BIBL.1688.

-Norma anticipării şi reluării complementului indirect este încă nefixată; apar structuri cu neanticipare, dar şi cu anticipare, structură obligatorie în româna literară actuală: *Iar cîndu veţi întra în pămîntul carele Domnul Dumnedzăul vostru dă-l* ***voao*** (Lev. 19:23). *Şi* ***v****-am dzis* ***voao****: voi veţi moştneni pămîntul lor şi eu* ***vă*** *l-oi da* ***voaă*** *pre îns întru avêre* (Lev. 20:24).

-Antepus regentului şi dislocat de acesta printr-o subordonată, complementul indirect exprimat prin substantiv este reluat prin pronume: *Şi* ***den fiii*** *nemêrnicilor carii sîntu întru voi,* ***dentru înşii*** *veţi agonisi - καὶ* ***ἀπὸ τῶν υἱῶν*** *τῶν παροίκων τῶν ὄντων ἐν ὑμῖν,* ***ἀπὸ τούτων*** *κτησεσθέ* (Lev. 25:45). În

procesul transpunerii dintr-o limbă în alta, se favorizază adaptarea în limba-țintă a unor figuri retorice, cum pare să fie cazul cu hiperbatul de aici.

-Complementul indirect este exprimat prin pronume precedat de prepoziția *de*, cu o valoare gramaticală astăzi neuzuală: *Aceasta-i lêgea paștilor: tot striinul de neam nu va mînca* ***de el*** (Ieş. 12:43). În BIBL. 1688 formularea este *nu va mînca den iale*. În versiunea din BIBL.1990 obiectul este exprimat prin structura *din el*.

-Obiectul indirect cu rol de destinatar este exprimat uneori prin nume fără mărcile flexiunii cazului dativ, sau fără joncțiunea cu prepoziție: *Şi dzise Moisí socru-său* (Ieş. 18:15). Fenomenul se regăseşte în BIBL.1688.

VI.2.7.1. Propoziția subordonată completivă indirectă

Propoziția subordonată completivă indirectă are ca regenți următoarele părți de vorbire:

-verb sau locuțiune verbală: *Pentru acêea am tăcut,* ***temîndu-mă*** *ca voao să vă povestesc a mea știință* (Iov 32:6). ***Adu-ți aminte*** *că mari lucrurile lui sînt* (Iov 36:24).

-adjectiv: ***Vinovat*** *iaste să moară* (Ieş. 22:3).

-adverb: *După acêea va povesti ție putêrea înțelepciunei, pentru că* ***îndoit*** *va fi celor ce-s ca tine* (Iov 11:6).

-interjecție: ***Vai,*** *că nemerniciia mea s-au îndelungat* (Ps. 119:5). ***Vai celor ce scriu vicleşug*** (Is. 10:1).

Dintre tipurile de conectori prin care este introdusă completiva indirectă, selectăm următoarele cazuri:

-pronume relative însoțite sau nu de prepoziție, în cazurile acuzativ, dativ, genitiv: *Şi să va ruga preutul* ***pentru cel ci*** *să curățêşte de păcatul lui* (Lev. 14:18). *Apucară boiêrii țiindu-să* ***de cei ce*** *cînta întru mijlocul fetișoarelor tîmpînărițe* (Ps. 67:27). *Şi mila mea nu o voi depărta de la îns, în ce chip am depărtat* ***de către ceia ce*** *au fostu înaintea ta* (2Paral. 17:13). *Mîntuiêşte-mă* ***de către cei ce*** *m-au încungiurat* (Ps. 32:9). *Şi a cincea lui va adaoge preste el, și va da* ***cui*** *au greșit pre îns* (Num. 5:7). *Şi aduse fieştecarele ce-l trăgea inima lui și* ***cărora*** *au socotit cu sufletul lor* (Ieş. 35:20). *Şi nărodul cela ce fugea la pustiiu s-au întorsu* ***asupra celora ce*** *goniia* (Ios. 8:20).

-conjuncții subordonatoare: *Adu-ți aminte* ***că*** *mari lucrurile lui sînt* (Iov 36:24). *Iar de să va apuca neștine pre vecinul său* ***să****-l omoare cu vicleșug și va fugi la jirtăvnic* (Ieş. 21:14). *Nu te temi* ***căci*** *mi s-au gătit mie?* (Iov 41:2). *Şi-ți vei aduce aminte* ***căce*** *rob ai fostu în pămîntul Eghíptului* (Deut. 24:22).

De regulă, completiva indirectă se poziționează în MS. după regent.

VI.2.8. Complementul posesiv

Complementul posesiv nu este "o poziție sintactică atribuită de verb, ci rezultă din amalgamarea grupului verbal cu un grup nominal" (GLR II 2008:464); el realizează rolul semantic de posesor, "deplasat din grupul nominal unde ocupa poziția de atribut, în grupul verbal, ca adjunct al verbului, deci într-o poziție ierarhic superioară" (GLR II 2008:469). În sistemul lingvistic, complementul posesiv are o topică fixă, şi anume se poziționează în fața regentului.

Cît priveşte modalitatea de realizare, înregistrăm în textul nostru următoarele cazuri:

-Complementul posesiv este exprimat prin pronume în cazul dativ în construcția numită în gramatica latină „dativul cu esse": *«Sor* ***mie*** *iaste»? Şi ea mi-au dzis mie: «Frate* ***mie*** *iaste»?* (Fac. 20:5). *Foarte bune* ***ți****-s casele, Iacov, colibile tale, Israil!* (Num. 24:5). *De trăiêşte încă, frate* ***mie*** *iaste!* (3Reg. 20:32). Structura aceasta este creată anterior traducerii textului nostru, deoarece la locul corespondent, în toate contextele menționate, posesia este exprimată prin forma genitiv a pronumelui personale (*μου, τoυ, σoυ*).

-Complemenul posesiv este frecvent dublat printr-un corefențial, cu funcție de atribut, subordonat substantivului implicat în relația de posesie: *Şi, sculîndu-să Avraam dimineața,* ***îşi*** *înșelă măgariul* ***său*** *– ἐπέσαξεν τὴν ὄνον* ***αὐτοῦ*** (Fac. 22:3). *Şi ea* ***îşi*** *răspundea cuvintele* ***ei şie*** *– καὶ αὐτὴ ἀνταπεκρίνετο λόγους* ***αὐτῆς ἑαυτῇ*** (Jud. 5:29). Şi în exemplele de mai sus, în originalul grecesc posesia este exprimată exclusiv prin genitivul pronumelui personal. În româna literară actuală, coocurențele de acest tip realizează funcția textuală a unei sublinieri emfatice. Versiunile biblice moderne înlătură exprimarea coocurentă. Am reperat în Ms. 45 şi situații, mai puține, cînd complementul posesiv este folosit singur: *După acêea vei cunoaște că* ***ți*** *să va împăca casa* (Iov. 5:24).

VI.2.9. Complementul de agent

Complementul de agent prototipic "funcționează în grupal verbal ca adjunct al unui verb la diateza pasivă. [...] Fiind cerut nu de o clasă de verbe, ci de o anumită construcție sintactică, în care se

actualizează o anumită clasă de forme (cele pasive) din paradigma unor verbe aparţinînd clasei tranzitivelor, complementul de agent este un component al grupului verbal care nu participă la subcategorizarea verbului" (GLR II 2008:454). Acest complement "preia multe din rolurile semantice ale subiectului din construcţiile active echivalente" (GLR II 2008:457) şi realizează următoarele funcţii semantice:

-agentul: *S-au mai tălmăcit şi* ***de alţii*** *de iznoavă den ovreiêşte pre limba elinească* (907/2). *Cêle doao tălmăciri ce nu să ştiu* de cine-*s făcute* (908/1)

-forţa care provoacă acţiunea: *Şi foc de către faţa lui să va aprinde, cărbuni s-au aţîţat* ***de către însul*** (Ps. 17:10).

-experimentatorul: *Acêstea sînt începătura zidirei Domnului, făcut ca să să batjocurească* ***de către îngerii*** *lui* (Iov 40:14).

Construcţiile pasive şi reflexiv-pasive sînt destul de frecvente în corpul MS. 45: *Aşa şi eu* ***m-am părăsit de către toţi*** *şi am pierit şi înstreinat de casă m-am făcut* (Iov 6:18). În exemplul dat, agentul este exprimat prin pronumele nehotărît. Este de menţionat şi faptul că agentul nu se lexicalizează întotdeauna, informaţia furnizată de acesta fiind subînţeleasă din contextul lingvistic respectiv, ca şi în limba-sursă: *„Toată partea bărbătească ce* ***să va naşte*** *la jidovi…* - *πᾶν ἄρσεν, ὅ ἐὰν* ***τεχθῇ*** (Ieş. 1:22). *După numărul sufletelor, fieştecarele cît ii va fi destul* ***să va număra*** *împreună la o oaie* - *ἕκαστος …* ***συναριθμήσεται*** (Ieş. 12:4). *Iar de* ***să va vinde*** *fratele tău ţie, … sluji-ţi-va ţie 6 ani* - ***πραθῇ*** *σοι ὁ ἀδελφός* (Deut. 15:12). Toate cele trei forme verbale echivalente greceşti (*τεχθῇ*, *συναριθμήσεται* şi *πραθῇ*) sînt la pasivul verbelor *τίκτω* 'a naşte', *συναριθμέω* 'a calcula, a socoti' şi, respectiv, *πιπράσκω* 'a vinde', cu numele agentului neexprimat.

Clasa de substituţie a complementului de agent cuprinde nominale, substantive şi substitutele lor, în special pronume, precedate, de regulă, de prepoziţia compusă *de către*: *Şi au întinsu acolo cortul mărturiei şi pămîntul s-au biruit* ***de către ei*** (Ios. 18:1). *Şi căci eu sîntu rudă astădzi şi pus* ***de către împăratul****?* (2Reg. 3:39). *Trimiţă-să să să întoarcă cărţile cêle trimise* ***de către Aman*** (Est. 8:5). În ceea ce priveşte topica, complementul de agent este plasat după regent.

VI.2.10. Complementul comparativ

Complementul comparativ "determină un adjectiv sau un adverb, indicînd termenul (cu rol de reper) cu care se stabileşte o comparaţie referitoare la caracteristicele – de obicei graduale – ale unui obiect sau ale unui proces" (GLR II 2008:473). Ediţia nouă a Gramaticii Academiei scoate acest complement din sfera circumstanţialului de mod, motivînd că el nu se referă la o circumstanţă. Complementul comparativ de inegalitate, frecvent în MS. 45, este introdus prin conectivul *decît*, fiind exprimat prin următoarele părţi de vorbire:

-substantiv: *Iară şêrpele era mai înţeleptu* ***decît*** *toate* ***jiganiile*** *de asupra pămîntului foarte* (Fac. 3:1). *Vêseli ochii lui de vin şi mai albi dinţii lui* ***decît laptele*** (Fac. 49:12).

-adjectiv substantivizat: *Nu iaste aşa întru locul nostru să dăm cea mai tînără mainte* ***decît cea mai bătrînă*** (Fac. 29:26).

-pronume: *Deci acum vom chinui mai rău pre tine* ***decît pre ei*** (Fac. 19:9). *Du-te de la noi pentru că mai tare* ***decît noi*** *te-ai făcut foarte* (Fac. 26:16). *Ştiu-te mai bine* ***decît pre toţi*** *şi dar ai la mine* (Ieş. 33:12).

-verb: *Mai mare iaste vina mea* ***decît a*** *mi* ***să ierta*** *mie* (Fac. 4:12).

O situaţie sintactică specială prezintă, în contextul de mai jos, regentul adverbial *mai mult*, cu rol de circumstanţial de mod cantitativ şi solidar din punct de vedere funcţional cu complementul comparativ *decît aurul*, pe care-l impune la nivel comunicativ-pragmatic: *Poftite* ***mai mult decît aurul*** *şi piatră cinstită multă, şi mai dulce decît miêrea şi fagurul* (Ps. 18:11). *Iubit-ai răutatea* ***mai mult decît bunătate****, strîmbătatea* ***mai mult decît a grăi*** *dreptate* (Ps. 51:3). Gradaţia anaforică realizată prin repetiţia structurii adverbiale are o complexitate gramaticală sporită, datorată celor două complemente comparative, simetrice sintactic şi exprimate prin părţi morfologice diferite: *decît bunătate* şi *decît a grăi.*

În genere, complementul comparativ este postpus regentului.

VI.2.10.1. Realizarea propoziţională a complementului comparativ: propoziţia subordonată completivă comparativă

Propoziţia completivă comparativă are aceleaşi tipuri de regenţi ca şi partea de propoziţie pe care o echivalează:

-adjective: *Şi să făcură cei morţi pre carii au omorît Sampson la moartea lui* ***mai mulţi*** *decît ceia ce au ucis întru viaţa lui* (Jud. 16:30).

-structură adverbială: *Şi grăi Domnul către Moisi **faţă la faţă**, ca cînd are grăi neştine către priêtenul său* (Ieş. 32:11).

Dintre tipurile de conectori prin care este introdusă completiva comparativă, selectăm următoarele exemple:

-adverbul *decît,* ca în exemplele: *Ia-mblaţi şi să zidim noao cetaate şi turnu, căruia vîrful va fi pînă în cer; şi vom face noă nume mainte **decît ne vom răşchira pre faaţa a tot pămîntul*** (Fac. 11:4). *Şi fu după ce au ieşit ceia ce goniia după înşii, şi ei, mainte **decît adormi ei*** (Ios. 2:8). Adverb relativ precedat de adverbul comparativ *ca*: *Şi grăi Domnul către Moisi faţă la faţă, **ca cînd are grăi neştine către priêtenul său*** (Ieş. 32:11).

-pronume relativ precedat de adverbul comparativ *ca*: *Şi iată alte 7 vaci să suia dendărătul lor den rîu, rêle şi grozave la chip foarte şi supţii la trupuri, **ca carele n-am văzut ca acêstea în tot pămîntul Eghípetului mai grozave*** (Fac. 41:19). *Şi era piatra şi focul văpăindu întru piatră şi piatra — multă foarte, foarte, **ca carea nu s-au făcut ca aceasta la Eghípet*** (Ieş. 9:24).

În ceea ce priveşte topica acestei subordonate, se observă postpunerea ei faţă de regent.

VI.2.11. Complementele circumstanţiale

Complementele circumstanţiale "reprezintă un ansamblu eterogen de poziţii (funcţii) sintactice care se caracterizează preponderent semantic: circumstanţialele adaugă precizări de diferite tipuri referitoare la cadrul universului de discurs sau la diferite aspecte/secţiuni ale acestui cadru" (GLR II 2008:487). Circumstanţialele pe care le-am identificat în corpul MS. 45 sînt următoarele: circumstanţial de mod, de timp, de loc, de cantitate, de relaţie, sociativ, instrumental, de cauză, de scop, condiţional, concesiv, opoziţional, cumulativ, de excepţie. Nu am identificat niciun circumstanţial consecutiv[198].

Avînd în vedere dimensiunea semantico-pragmatică a comunicării, circumstanţialele au fost asociate în patru mari grupe (GLR II 2008:487-494). Prezentăm cîteva secvenţe ilustrative pentru această tipologie:

a. circumstanţiale situative, care situează sensul mesajului în timp: *Şi **pre mîine** va fi sămnul acesta pre pămîntu* (Ieş. 8:23) şi în spaţiu: *S-au tăbărît **decinde de Arnon în pustiiu*** (Num. 21:13).

b. circumstanţiale procesuale, reprezentate de complementul circumstanţial de mod: *Şi să vor rădica şirag taberii Efraim, **cu putêrea** lor* (Num. 10:22), de circumstanţialul cantitativ: *Şi va lua Eliázar den sîngele ei şi va stropi denaintea fêţei cortului mărturiei den sîngele ei **de şapte ori*** (Num. 19:4) şi de complementul instrumental: *Şi să mîniia Valaam şi bătea pre măgăriţa-i **cu toiagul*** (Num. 22:27).

c. circumstanţiale care redau raporturi logico-semantice stabilite de locutor, raporturi de cauzalitate: ***Pentru acêea** nu şi-au vîndut pămîntul lor* (Fac. 47:22), de finalitate: *Şedzu împreună Moisí **a giudeca** nărodul* (Ieş. 18:13), de condiţionalitate: *Şi cum cunoscut va fi adevărat cum am aflat har lîngă tine, eu şi nărodul tău, **fără numai mergîndu** tu împreună cu noi?* (Ieş. 33:16), de concesie: *Căci încă copilaşul **fiind viu**, plîngeai şi postiiai şi bdenuiai, şi cînd au murit copilaşul te-ai sculat şi ai mîncat pîine şi ai băut* (2Reg. 12:21).

d. circumstanţiale care precizează anumite secvenţe ale enunţului, prin caracteristicele semantice ale complementelor opoziţionale: *Adeveriţi noao şi cu ce vom trimite-o pre ea **în locul ei**?* (1Reg. 6:2), cumulative: *Şi fu foamete pre pămîntu, **afară den foametea** cea mai denainte* (Fac. 26:1), de excepţie: *Iar acum sufletul nostru uscat de tot, nimic **afără de la mannă** ochii noştri* (Num. 11:6), sociative: ***Cu tinereii** noştri şi **cu bătrînii** vom mêrge, **cu ficiorii** şi **fêtele**, şi **oi**, şi **boii** noştri* (Ieş. 10:9), de relaţie: *Grozav **la glas** şi încet **la limbă** sîntu eu* (Ieş. 4:10).

Lexicalizarea în vechea română literară, şi anume în varianta ei biblică, a acestor circumstanţe şi relaţii logico-semantice contribuie la construirea unui discurs cu valoare matricială datorată structurilor sintactice care vor funcţiona ulterior ca bază şi model de expresie pentru comunicarea în toate stilurile înalte ale limbii.

VI.2.11.1. Complementul circumstanţial de timp

Complementul circumstanţial de timp "fixează coordonatele temporale ale actului enunţării sau ale situaţiei comunicative" (GLR II 2008:495). Fiind un circumstanţial situativ, exprimă toţi parametrii care circumscriu temporalitatea şi aspectul:

-plasarea temporală generală lexicalizată prin expresii calendaristice: *Şi fu **a 3 dzi**, fiind de către mînecate, să făcură glasuri şi fulgere* (Ieş. 19:16) sau cu

[198] Nici Frâncu 2009 nu înregistrează vreun circumstanţial consecutiv în textele româneşti vechi încadrabile în intervalul 1521-1780.

expresii deictice: *Îți va naște Sárra* ***întru aceasta vrême întru cela an*** (Fac. 17:21).

-simultaneitatea în raport cu un reper temporal: *Aceasta-i* ***acmu*** *os den oasele mêle și trup den trupul mieu* (Fac. 2:23).

-anterioritatea: *Cea mai bătrînă au dormit cu tatăl ei* ***întru acêea noapte*** (Fac. 19:33).

-posterioritatea: *Şi să întoarsără de acoló, socotindu pămîntul,* ***după 40 de dzile*** (Num. 13:26).

-durata şi limitele procesului temporal: *Nu-s eu măgărița ta, preste carea încălecai* ***den tinerêțele tale pînă în dzua de astădzi?*** (Num. 22:30).

Clasa de substituţie a circumstanţialului de timp cuprinde, ca şi în limba de azi, realizări nominale, adverbiale şi verbale cu forme nepersonale, din care exemplificăm următoarele enunţuri:

-substantiv precedat de prepoziţie: *Şi fu* ***întru vrêmea*** *cîndu zemeslea oile luîndu în zgău* (Fac. 30:42). *Vor aduce Domnului* ***întru dzua*** *carea vei unge pre însul* (Lev. 6:20).

-substantiv însoţit de numeral: *Şi să întoarsără de acoló, socotindu pămîntul,* ***după 40 de dzile*** (Num. 13:26). *Şi trăi Iov după rană* ***ani 170,*** ⌊*iară preste tot au trăit* ***ani 248***⌋ (Iov 42:15).

-substantiv şi adjectiv pronominal demonstrativ, cu valoare deictică, precedaţi de prepoziţia *întru*, ca în exemplele: *Îți va naște Sárra* ***întru aceasta vrême întru cela an*** (Fac.17:21). *Şi vei face slujba aceasta* ***întru aceasta lună*** (Ieş. 13:5).

-substantiv asociat cu un numeral şi precedat de prepoziţia *a*: *Pentru acêea el au dat voaă* ***a 7 dzi*** *pîini* ***a doaă dzile*** (Ieş. 16:29).

-substantiv în acuzativ, precedat de o prepoziţie folosită, de regulă, de traducător cu regim cazual de genitiv: *Iară* ***pregiur apusul soarelui,*** *amețeală cădzu lui Avram* (Fac. 15:12).

-numeral cu valoare substantivală: *De 6 ori dentru răotăți te va scoate, iară* ***în a şaptea*** *nu să va atinge de tine rău* (Iov 4:19).

Numele cu funcţie temporală sînt centre ale unor grupuri nominale, în care intră adjective sau alte determinări cu sens cantitativ: ***Întru aceasta dzi*** *lipsi mana* (Ios. 5:12). O poziţie sintactică de circumstanţial de timp cu mare recurenţă în corpul manuscrisului milescian este cea exprimată prin prepoziţia *după*, urmată de pronumele demonstrativ cu valoare neutră: *Şi* ***după acêstea*** *au grăit frații lui cătră însul* (Fac. 45:14). *Şi* ***după aceasta*** *va întra preutul ca să știe* (Lev. 14:37). *Iar de să va curăți de cursul ei și să vor număra ei 7 dzile și* ***după acêea*** *să va curăți* (Lev. 15:27). Acest grup nominal are la nivelul discursului funcţie anaforică sau cataforică. Structurile citate echivalează în *Septuaginta* îmbinări similare din punct de vedere morfo-sintactic, inclusiv sintagma *după aceasta*, identică formal şi semantic cu gr. *μετὰ ταῦτα.*

Dintre realizările adverbiale ale circumstanţialului de timp, am reţinut:

-adverb provenit din substantiv, introdus cu prepoziţia *de cătră*, ca în exemplul: *Şi să întoarsă cătră însul porîmbul* ***de cătră sară*** (Fac. 8:11), sau prin adverb aflat în relaţie de dependenţă faţă de regent prin juxtapunere: *Şi să mînecă Iisus* ***dimineață*** *și să rădică de la Sattin* (Ios. 3:1).

-locuţiuni adverbiale exprimînd limitele temporale: *Şi* ***de dimineață pînă în sară*** *nu mai sînt, pentru că nu pot ei șie să-și ajute, au pierit* (Iov 4:20).

-adverb de timp precedat de prepoziţia *pre*, ca în exemplele: *Şi* ***pre mîine*** *va fi sămnul acesta pre pămîntu* (Ieş. 8:23). *Şi dêde Dumnedzău soroc, dzicîndu: Pre mîine va face Domnul cuvîntul acesta pre pămîntu* (Ieş. 9:5). *Curățiți-vă* ***pre mîine*** *și veți mînca carne* (Num. 11:18). *Vie împăratul și Aman* ***pre mîine*** *la ospățul* (Est. 5:8). În BIBL. 1688, sintagma *pre mîine* este conservată o singură dată, în versetul citat mai sus din Ieş. 8:23.

Dintre realizările verbale ale circumstanţialului de timp, reţinem următoarele exemple:

-verb la infinitiv precedat de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională: *Aicea eu stau* ***mainte de a mêrge*** *tu pre piatră în Horiv* (Ieş. 17:6). *Şi* ***mainte decît a să tămîia*** *seul, veniia copilașul preutului și dzicea omului ce jirtvuia* (1Reg. 2:15). ***Mainte de ce a dormi*** *și oamenii cetății, sodomitênii, încungiurară casa den tînăr pînă în bătrîn* (Fac. 19:4).

-construcţie gerunzială impersonală: *Şi fu a 3 dzi,* ***fiind de cătră mînecate,*** *să făcură glasuri și fulgere* (Ieş. 19:16).

-verb la modul gerunziu: *Şi-i spuseră ei și să întristă* ***audzind*** *ce s-au făcut* (Est. 4:11).

De regulă, circumstanţialul de timp este situat după regentul său. Libertatea topică în textul milescian reflectă libertatea topicii din textul-sursă.

VI.2.11.1.2. Propoziția subordonată circumstanțială de timp

Propoziţia subordonată circumstanţială de timp este introdusă prin următoarele elemente relaţionale:

-conectori relativi: adjectiv pronominal relativ:

Pasă de la mine! Ia-te aminte pre tine încă să mai adaogi a vedea fața mea și ***în ce dzi te vei ivi mie****, vei muri* (Ieş. 10:28); adverbul *cînd*, însoţit sau nu de prepoziţii: *Și vei curăți jirtăvnicul* ***cînd vei sfinți cu el*** (Ieş. 29:36). *Fiiu de un an era Saul* ***de cînd împărăți*** (1Reg. 13:1). *Nu vor cunoaște și nu vor vedea* ***pînă cînd vor veni la mijlocul lor*** (Neem. 4:11); adverbul *cît*[199], ca în exemplul: *Și fu* ***cît ieși Iacov den fața lui Isaac****, tătîne-său, și Isav, fratele lui, au venit de la vînat* (Fac. 27:30).

-conectori conjuncţionali: conjuncţia *pînă* şi compuşii cu aceasta, ca în exemplele: *Întru sudoarea fêții tale vei mînca pîinea ta* ***pînă te vei învîrteji întru pămîntul dentru care te-ai luat*** (Fac. 3:19). *Și cîndu vrea mêrge Moisí înaintea Domnului să-i grăiască lui, lua acoperemîntul* ***pînă ce ieşiia*** (Ieş. 34:34); locuţiunea *cîtă vrême*, ca în exemplul: *Și să temea de el cum să temea de Moisi* ***cîtă vrême trăiia*** (Ios. 4:14); locuţiunea *după ce*, ca în exemplul: *Și fu* ***după ce au ieşit*** *ceia ce goniia după înșii* (Ios. 2:8); locuţiunea *îndată ce*, ca în exemplul: *Căci păcătoșii vor pieri, iară nepriêtenii Domnului,* ***îndată ce să măriră ei*** *și să înălțară, lipsind, ca fumul lipsiră* (Ps. 36:21); locuţiunea *pînă unde*, ca în exemplele: *Bea tu și cămilele ți le voi adăpa* ***pînă unde vor părăsi bîndu*** (Fac. 24:14). *Și o puse pre ea pre brațele lui* ***pînă unde să trezvi*** (Est.5:2/23). *Și omul, adormind, nu să va mai scula,* ***pînă unde ceriul nu să va mai coase****; și nu să vor mai dăștepta dentru somnul lor* (Iov. 14:12); conjuncţia *dacă*[200], ca în exemplele: *Fi-va dară* ***dacă te vor vedea eghiptênii****, vor dzice cum: Muiêre lui iaste aceasta* (Fac. 12:12). *Și fu* ***dacă vădzu cerceii și brățările în mînule sororei lui*** *și căci audzí cuvintele Revécăi, suroru-sa, dzicîndu: „Așea mi-au grăit omul", și veni la om* (Fac. 24:30). *Și* ***dacă întra Moisí în cortu****, pogorîia stîlpul nuărului și sta la ușile cortului și grăia lui Moisí* (Ieş. 33:9). *Și trîmbițară cu trîmbițile preuții și* ***dacă audzi nărodul glasul trîmbiților****, au chiuit tot nărodul* (Ios. 6:20). *Și să duse muiêrea,* ***dacă audzi*** (3Reg. 12:24).

Majoritatea conectorilor enumeraţi implică în semantica lor informaţii referitoare la cronologia proceselor comunicate. Temporalele care exprimă anterioritatea acţiunii din regentă au verbul predicat la modul indicativ şi se introduc, de regulă, prin conectori care au în componenţă conjuncţia *pînă*, ca în exemplele: *Și la sfințenie nu va ieși* ***pînă să vor plini dzilele curățirei ei*** (Lev. 12:4). *Și lua aminte mergîndu Moisí,* ***pînă ce întra el*** ⌊*iarăși*⌋ **în cortu** (Ieş. 33:8). Anterioritatea se exprimă şi cu ajutorul locuţiunii *mainte de ce*. Conectorul *mainte de ce* este o locuţiune mai veche, întîlnită în texte din secolul al XVI-lea, după cum ne informează Frâncu 2009:384-385. În MS. 45 această locuţiune are nouă ocurenţe, trei întîlnite la nivel de propoziţie, introducînd un complement temporal şi şase ocurenţe la nivel de frază, introducînd o subordonată de timp. Cîteva exemple: ***Mainte de ce a dormi*** *și oamenii cetății, sodomitênii, încungiurară casa den tînăr pînă în bătrîn –* ***πρὸ*** *τοῦ κοιμηθῆναι* (Fac. 19:4). *Și-mi vîneadză vînat; și-mi fă mie bucate cum iubăscu eu, și adu, pentru ca să mănîncu, ca să te blagoslovască sufletul mieu* ***mainte de ce voi muri*** *–* ***πρὶν*** *ἀποθανεῖν με* (Fac. 27:4). *Mergîndu voi vedea pre însul mainte de ce voi muri eu –* ***πρὸ*** *τοῦ ἀποθανεῖν με* (Fac. 45:28). ***Mainte de ce a să face*** *munții, și a să urdzi pămîntul și lumea, și den vac și pînă în vac tu ești –* ***πρὸ*** *τοῦ ὄρη γενηθῆναι* (Ps. 89:2). *Acum dară acești 2 ficiori ce ți s-au făcut ție în pămîntul Eghíptului,* ***mainte de ce am venit eu*** *la Eghipet, ai miei sîntu –* ***πρὸ*** *τοῦ με ἐλθεῖν* (Fac. 48:5). *Și sfêșnicul Domnului* ***mainte de ce să tocmiia – πρὶν*** *ἐπισκευασθῆναι* (1 Reg. 3:3).

Conectivul acesta este frecvent întrebuinţat şi în BIBL. 1688. După cum se poate vedea din exemplele de mai sus, structurile sintactice temporale construite cu *mainte de ce* reprezintă soluţia găsită şi frecvent întrebuinţată de traducător de a echivala o construcţie sintactică tipică limbii greceşti a *Septuagintei*, şi anume infinitivul (cu sau fără articol) precedat de o prepoziţie cu „sens"

[199] Frâncu 2009:386 consideră acest adverb conector o inovaţie apărută după 1640 în inventarul elementelor de relaţie ale temporalelor, alături de *cum* şi *de vreme ce*. Ieşiseră între timp din uzul limbii scrise conectori precum *mainte daca*, *ainte de ce nu*, *ainte pînă nu*, conectori pe care, de altfel, nu i-am identificat în Ms. 45.

[200] Frâncu 2009:386 menţionează că nu a identificat în textele de după secolul al XVI-lea propoziţii temporale introduse prin conectivi precum *ca*, *de*, *dacă*, *cum dacă*, *după ca*, „prezente în texte din secolul al XVI-lea, dar cu o viaţă efemeră". Secvenţa din Ms. 45: *Fi-va dară* ***dacă te vor vedea eghiptênii****, vor dzice* (Fac. 12:12) se regăseşte întocmai în BIBL.1688. În textul-sursă din *Septuaginta* (*ἔσται οὖν ὡς ἂν ἴδωσίν σε οἱ Αἰγύπτιοι*) conectivul este reprezentat de o structură complexă bimembră (*οὖν ὡς*) traductibilă literal prin 'ca dacă'. Temporale din Ms. 45 introduse prin *dacă*, apar în versiuni biblice moderne introduse prin *cînd*; spre exemplificare, recurgem la identificarea aceluiaşi pasaj din Fac. 12:12 în BIBL. 1990: *De aceea,* ***cînd*** *te vor vedea Egiptenii, vor zice: Aceasta-i femeia lui!*

temporal de „anterioritate”, în cazurile de mai sus gr. πρό sau πρίν.

Raportul de posterioritate al regentei față de subordonata temporală se exprimă, la nivelul elementului de relație, prin adverbul *cînd*, ca în exemplul: *Și vei curăți jirtăvnicul* ***cînd vei sfinți cu el*** (Ieș. 29:36), prin locuțiunea *după ce*, ca în exemplele: *Și fu* ***după ce fură ei la cîmpu****, și să sculă Cáin pre fratele său Ável și-l omorî pre însul* (Fac. 4:8). *Și grăi Domnul către Moisí* ***după ce au murit cei 2 feciori a lui Aaron*** (Lev. 16:1), sau locuțiunea *îndată ce*, ca în exemplul: *Și fu* ***îndată ce să sculă el****, au întinsu Aod mîna cea stîngă* (Jud. 3:21).

Raportul de simultaneitate dintre cele două propoziții este exprimat cu ajutorul locuțiunii *în vreme ce*, ca în exemplele: *Și dzise Israil către Iosif: „Voi muri* ***în vrême ce am văzdut obrazul tău*** *că încă trăiești tu* (Fac. 46:31). *Doamne, mîntuiêște pre împăratul și ascultă pre noi,* ***ori întru care dzi te vom chema*** (Ps. 19:10). ***Ori întru care dzi voi chema pre tine****, degrabă ascultă-mă* (Ps. 101:3). Structura cvasi-locuțională *ori întru care* conferă subordonatei o valoare concesivă.

De regulă, temporalele din MS. 45 ocupă o poziție postpusă, conformă topicii din textul-sursă, *Septuaginta*.

VI.2.11.2. Complementul circumstanțial de loc

Indicînd reperele spațiale ale situației de comunicare, circumstanțialul de loc se află într-o relație de dependență față de un verb regent: *Au* ***iaste*** *Domnul* ***întru noi*** *au ba?* (Ieș. 17:7), adesea față de un grup verbal extins: *Pentru ca* ***să mărturisești numele mieu în tot pămîntul*** (Ieș. 9:6).

Dintre realizările circumstanțialului de loc, selectăm următoarele contexte:

-substantive, nume de locuri, precedate de prepoziții, exprimînd localizarea și situarea spațială: *Și să făcură hotarăle hananeilor* ***de la Sidóna*** *pînă a veni* ***la Gherará*** *și* ***la Gazan****, pînă a veni* ***pînă la Sodómu*** *și* ***la Gomóra, Adamá*** *și* ***Sevoim, pînă la Dása*** (Fac. 10:19). Locativul nominal propriu este precedat de grupul prepozițional *înaintea a*, cu regim de acuzativ: *Și noaptea foc era pre însul* ***înaintea a tot Israil****, întru toate purcêderile lor* (Ieș. 40:35). Numele proprii precedate de prepoziții care impun substantivelor comune forma de genitiv rămîn în discurs la forma de nominativ, datorită, pe de o parte, lipsei tradiției scrise a utilizării toponimelor biblice și, mai ales, pe de altă parte, imitării stricte a unei structuri ebraice tipice, preluate de traducător din textul Septuagintei, unde numele proprii personale nu primesc mărcile cazuale ale posesiei: *Și să sculară de la Ghelmon-Devlathaim și să tăbărîră la munții lui Avarim,* ***dempotriva Navath*** (Num. 33:47).

-nume precedate de prepozițiile *în* sau *întru*: *Și* ***întru*** *toată* ***țărna*** *pămîntului să făcură mușițile* ***în*** *tot* ***pămîntul*** *Eghíptului* (Ieș. 8:16). *Și la toți fiii lui Israil era lumină* ***întru toate*** *cîte să trebuia* (Ieș. 10:23). *Au porîncit Domnul lui Moisí* ***întru muntele Siná*** (Lev. 7:28). *Și puie-să piciorul lui* ***întru laț, întru mrêje*** *să să încîlcească* (Iov 18:8). *Glas de bucurie și de mîntuire* ***întru corturile*** *drepților* (Ps. 117:15). *Aceasta-i poarta Domnului, drepți vor întra* ***întru ea*** (Ps. 117:19).

-substantive precedate de prepoziția *a*, ca în exemplul: *Și el dzise: Ce arravon îți voi da?. Și ea dzise: Inelul tău, și zgarda, și toiagul ce-ți iaste* ***a mîn*****ă** (Fac. 38:18). În BIBL.1688 prepoziția *a* este înlocuită cu *în*.

-substantive precedate de locuțiunea prepozițională azi *decinde de*, ieșită ulterior din uz: *S-au tăbărît* ***decinde de Arnon*** *în pustiiu* (Num. 21:13).

-substantive precedate de prepozițiile simple *dentru* și *pre* și cele compuse *de către* și *de pre*, ca în exemplele: *Și ieși diavolul* ***de către fața Domnului*** *și lovi pre Iov cu rană rea* (Iov 2:7). *Au venit fieștecarele* ***dentru*** *a sa* ***țară*** (Iov 2:11). *Și el ședea* ***pre gunoi,*** *afară den cetate* (Iov 2:8). *Pamintea lui să piară* ***de pre pămînt*** (Iov 18:18).

-pronume personal precedat de prepoziția *pre*, ca în exemplul: *Și au pus Moisí cortul și au pus căpețêlele lui și au pus zăvoarăle* ***pre îns*** (Ieș. 40:16).

-nume în cazul genitiv precedate de prepoziție sau locuțiune prepozițională: *Și făcu Moisí așa* ***înaintea fiilor*** *Israil* (Ieș. 17:6). *Pre adunare de pietri doarme și* ***întru mijlocul halicilor*** *va trăi* (Iov 8:17).

-pronume relativ, substituent al unui nume cu sens locativ, precedat de prepoziția *întru*, azi neuzuală: *Și vor lua den sînge și vor pune la cei 2 umșori și la prag pre la case* ***întru carele*** *vor mînca pre el întru înși* (Ieș. 12:7).

-adverb interogativ-relativ sau nehotărît: ***Unde*** *voi mêrge de către duhul tău, și de către fața ta* ***unde*** *voi fugi?* (Ps. 138:6). *Agar, slujnica Sárei,* ***de unde*** *vii și* ***unde*** *mergi?* (Fac. 16:8). *Și puii lui să frămîntă în sînge, și* ***oriunde*** *vor fi morți, îndată să află* (Iov 39:30).

-adverb de loc: *Eu gol am ieșit dentru pîntecile maicii*

mêle, gol voi și întra ***acoló*** (Iov 1:1). ***Dedesupt*** *rădăcinile lui să vor usca și* ***deasupra*** *va cădea sêcerea lui* (Iov 18:17).

-locuțiune adverbială: *Și căutînd* ***încoace și încoace****, nu vădzu pre nime* (Ieş 2:12).

Complementul circumstanțial de loc este introdus şi printr-o prepoziție care, deşi impune cazul genitiv, actualizează în discurs forma de acuzativ: *Puse înlontru copilul într-însă și-l puse în margine,* ***pregiur rîu*** (Ieş. 2:3). *Și nădragi de in va îmbrăca* ***pregiur trupul*** *lui* (Lev. 6:10). *Și ei vor sluji întru el și* ***pregiur cortu*** *vor tăbărî* (Num. 1:50). *Și sîngele lor vei turna* ***pregiur jirtăvnic*** (Num. 18:17). În BIBL.1688 sînt păstrate o parte dintre aceste opțiuni. Cînd forma prepoziției este articulată (*îm)pregiurul*, aceasta impune în discurs cazul genitiv*:* ***Împregiurul cortului*** *mărturiei nu va fi greșeală întru fiii lui Israil* (Num. 1:53). *Au zvîntat șie zvîntări* ***pren pregiurul taberii*** (Num. 11:32).

Topica circumstanțialului de loc este liberă, reproducînd foarte strict ordinea cuvintelor din originalul grecesc.

VI.2.11.2.1. Propoziția subordonată circumstanțială de loc

Propoziția subordonată circumstanțială de loc stabileşte o relație de dependență prin joncțiune cu o serie de conectori relativi de tipul:

-adverbe relative: *unde*, precedat uneori de o prepoziție: *Aceasta iaste Hevron, în pămîntul lui Hanaan,* ***unde au lăcuit Avraam și Isaac*** (Fac. 35:27). *Și, dezlegîndu unul sacul său să dea iarbă măgarilor săi* ***unde au poposit****, au văzut legătura argintului său* (Fac. 42:27). *Și mîna lui Dumnedzău era preste ei den tabără* ***pînă unde au cădzut*** (Deut. 2:15).

-adverbe nehotărîte: *Pentru acestu cuvîntu te va blagoslovi Domnul Dumnedzăul tău întru toate faptele tale și întru toate,* ***oriunde vei pune mîna ta*** (Deut. 15:10). *Și ieșiră den Cheila, și mergea* ***oriunde mergea****, și lui Saul să spuse cum au scăpat David den Cheila* (1Reg. 23:13).

Nu am identificat subordonate circumstanțiale locale introduse prin pronume relative într-un grup prepozițional.

Unele circumstanțiale de loc lărgesc sfera de informație transmisă printr-un complement locativ din regentă, avînd astfel calitatea de propoziție apozitivă relativă: *Și trimițîndu Iacov au chemat pre Lía și pre Rahil* ***la cîmpu, unde era turmele*** *și dzise lor* (Fac. 31:4). *Trêceți voi* ***la pămîntul*** *ținutului Domnului,* ***unde lăcuiêşte acoló cortul Domnului*** (Ios. 22:19). De asemenea, subordonata introdusă prin adverbul nehotărît *oriunde* se poate asimila unui enunț cu valoare apozitivă: *După cetate și țară,* ***oriunde s-au pus porînca****, bucurie și veselie ovrêilor* (Est. 8:17). Cînd complementul de loc din regentă este un termen deictic, precum adverbul demonstrativ *acolo*, subordonata care îi precizează sensul şi care este introdusă prin adverbul relativ *unde*, poate fi interpretată, după Gramatica Academiei (GLR II 2008:517), drept o apozitivă relativă: *Păsați dară și gătiți încă și știți și vedeți locul lui, unde va fi piciorul lui de sîrgu,* ***acoló unde*** *ați dzis* (2Reg. 23:22). Acest caz înregistrează în MS. 45 o singură recurență.

Topica circumstanțialei de loc este liberă, însă cele mai frecvente situații sînt cele de postpunere.

2.11.3. Complementul circumstanțial de mod

Complementul circumstanțial de mod depinde de un verb-centru şi exprimă "caracterizarea calitativă a felului de desfăşurare a unui proces sau evaluarea enunțiativă a unei propoziții" (GLR II 2008:523). În Gramatica Academiei se vorbeşte de două subdiviziuni ale complementului circumstanțial de mod: **circumstanțial de mod propriu-zis**, indicînd o caracteristică a procesului, şi **circumstanțial de modalitate**, indicînd o evaluare epistemică, apreciativă sau deontică. Exemplificarea cu enunțuri din MS. 45 a schemei subtipurilor semantice ale caracterizării modale, susține ideea generală şi comună că traducerea Bibliei în limba vernaculară a însemnat o imensă oportunitate de dezvoltare a expresiei literare româneşti, prin furnizarea unor forme interioare inedite, care au stimulat realizarea unor virtualități ale limbii române istorice, în calitate de limbă-țintă Aşadar, modul cum în MS. 45 s-au exprimat subtipurile semantice ale caracterizării modale (şi ale tuturor pozițiilor sintactice), ca universalii lingvistice, relevă un evident proces de maturizare al limbii române la începutul secolului al XVII-lea, prin varianta ei biblică. Principalele subtipuri semantice ale caracterizării modale (după GLR II 2008:525) se referă la:

a. calificarea globală: *Pentru că* ***mai bine*** *noi să slujim eghiptênilor decît să murim întru pustiiul acesta* (Ieş. 14:12).

b. proprietăți aspectuale ale procesului

(frecvenţă, surpriză, durată, progresie): *Şi muri Saul şi cîteşitrei ficiorii lui şi cela ce rădica hainele lui şi toţi oamenii lui întru dzua acêea,* ***deodată*** (1Reg. 31:6).

c. proprietăţi categoriale sau graduale ale procesului, dependente de semantica verbului: *Şi David împăratul s-au veselit* ***tare*** (1Paral. 29:10).

d. proprietăţi actanţiale, legate de agent, care apropie circumstanţialul de mod de predicativul suplimentar: *Şi mergînd* ***împreună*** *fiii lui înde sine, făcea ospăţ întru toată dzua* (Iov 1:4). *Pier,* ***cu duhul*** *purtîndu-mă* (Iov 17:1).

e. caracterizare a unui proces generic prin alt proces, văzut ca o modalitate de realizare a sa: *Încă acesta grăind, alt vestitor veni cătră Iov,* ***dzicînd*** (Iov 1:4). *Iar un suflet va greşi de bunăvoie dentru nărodul pămîntului* ***făcîndu*** *una den toate porîncele Domnului* (Lev 4:27). ***Rădicîndu*** *Aaron mînule pre nărod, au blagoslovit pre ei, şi să pogorî* ***făcîndu*** *cea pentru greşeală şi arderile de tot şi cêle a mîntuirei* (Lev 9:22).

f. compararea procesului cu un altul, global sau luîndu-se ca repere un component al situaţiei: *Şi cază* ***ca floarea*** *maslinului* (Iov 15:33). *Îmbrîndzi-să* ***ca laptele*** *inima lor, şi eu lêgea ta am cercetat* (Ps. 118:70).

Complementul circumstanţial de mod se exprimă prin următoarele părţi de vorbire:

-substantiv cu prepoziţie: *Şi să vor rădica şirag taberii Efraim,* ***cu putêrea*** *lor* (Num. 10:22). *Şi l-au păzit pre el* ***ca lumina*** *ochiului* (Deut. 32:10). *Şi plouă preste înşi* ***ca ţărna*** *trupuri, şi* ***ca arina*** *mării pasări zburătoare* (Ps. 77:31). *De nu va plăcea bine* ***întru ochii*** *stăpînului* (Ieş. 21:8). *Şi ea grăia* ***întru inima*** *ei* (Rut 1:13). ***În foamete*** *te va izbăvi dentru moarte* (Iov 5:20). *Şi luă Avraam lêmnele a arderii de tot şi le puse pre Isaac, ficiorul lui, şi luă* ***a mînă*** *şi focul şi cuţitul şi să duseră amîndoi împreună* (Fac. 22:6). *Au odreslêşte papora* ***fără de apă*** (Iov 8:11). *Şi toiagul cu carele ai lovit rîul ia-l* ***a mînă*** *şi vei* mêrge (Ieş. 17:5). În BIBL.1688 exprimarea cu prepoziţia *a* este conservată. Astăzi, prepoziţia *a* se foloseşte mai ales în structuri „împietrite” precum: *Lucrează* ***a*** *lehamite. Se întunecă* ***a*** *ploaie.*

-pronume cu prepoziţie sau adverb comparativ cu rol de prepoziţie: *Şi rîse* ***întru însă*** *Sárra, dzicîndu* (Fac. 18:12). *Iată, eu aduc rêle preste Ierusalim şi Iúda,* ***cît fieştecarele*** (4Reg. 21:12). Se remarcă, în acest rol, prepoziţia *înde*, ieşită ulterior din uz: *Furnicoleul au pierit neavînd mîncare şi ţîncii leilor s-au părăsit* ***înde sine*** (Iov 4:11).

-verb la mod nepersonal: *Şi puse mîinele ei preste capul ei şi mêrse* ***mergînd*** *şi* ***strigînd*** (2Reg. 13:19). Construcţia gerunzială cu funcţia unui circumstanţial de mod produce interferenţe cu alte poziţii sintactice, ca de pildă cu circumstanţialul condiţional: *Pentru că înţelept iaste la cuget, tare şi mare; cine,* ***vîrtos făcîndu-să****, înaintea lui au răbdat?* (Iov 9:4).

-adverbul *cîndai* cu sensul de ’poate’ actualizează funcţia textuală de incertitudine: ***Cîndai*** *va audzi Domnul Dumnedzăul tău toate cuvintele lui Rapsáchi, pre carele l-au trimis pre el împăratul asiriênilor* (4Reg. 19:4).

-adverbe de mod relative: *Şi, vădzîndu fraţii lui* ***cum*** *pre însul iubêşte tatăl dentru toţi fiii lui, îl urîră* (Fac. 37:3). *Şi să va rădica cortul mărturiei şi tabăra popilor,* ***după cum*** *vor tăbărî în mijlocul taberilor* (Num. 2:17).

-locuţiune adverbială, cu referire la modalitatea deontică a acţiunii şi desemnînd jalonarea unor limite: *I-au lovit cu orbire,* ***den mic pînă în mare*** (Fac. 19:11). *Şi pre muieri şi pre toţi cîţi era întru ea,* ***den mic pînă în mare****, n-au omorît om* (2Reg. 30:2). Alte locuţiuni adverbiale modale se referă la proprietăţi aspectuale: *Iar de va fi* ***fără de vêste****, nu pentru vrajbă va împinge pre el* (Num. 35:22). *Au doară* ***cu nesocotinţă*** *am făcut ţie aceasta?* (Num. 22:30). ***Aşa şi aşa*** *mi-au făcut mie Mihá şi m-au năimit şi m-am făcut lui întru preut* (Jud. 18:4). *Şi de aciia şi voi m-aţi asuprit pre mine* ***fără de milă*** (Iov 6:21). *Şi Iov* ***întru dăşert*** *dăşchide gura lui* (Iov 35:16).

Topica circumstanţialului de mod este liberă, în funcţie de rolul semnificativ al acestei poziţii sintactice la nivel textual, în limitele respectării fidelităţii în procesul transferului lingvistic din limba greacă în limba română.

2.11.3.1. Complementul circumstanţial de mod intern

Acest tip de circumstanţial se exprimă printr-un cuvînt, de regulă substantiv sau verb, la modul gerunziu, din aceeaşi familie lexicală cu termenul regent: ***Înmulţindu*** *înmulţi-voi sămînţiia ta* – ***πληθύνων*** *πληθυνῶ* (Fac.16:10). ***Cu ştêrgere*** *voi ştêrge pomenirea lui Amalic* - ***ἀλοιφῇ*** *ἐξαλείψω* (Ieş. 17:14). ***Cu moarte*** *să moară* – ***θανάτῳ*** *τελευτάτω* (Ieş. 21:17). ***Cu pagubă*** *să să păgubească* ***ἐπιζήμιον*** *ζημιωθήσεται* (Ieş. 21:22). *Să nu faci după faptele lor, ce* ***cu surpare*** *să surpi cuptoarele lor şi* ***zdrobind,*** *să zdrobeşti stîlpii lor* – ***καθαιρέσει*** *καθελεῖς ....* ***σ̂ντρίβων*** *σ̂ντρίψεις* (Ieş. 23:24). *Şi audzîndu nărodul cuvîntul acestu rău, plînse* ***cu plînsuri*** – *κατεπένθησαν* ***ἐν πενθικοῖς*** (Ieş. 33:4). *Mergîndu*

voinicelul spuse lui Moisí și dzise ***dzicîndu*** - *εἶπεν* ***λέγων*** (Num. 11:27). *Suie-te, și* ***dînd*** *va da Domnul în mîinile împăratului!* - ***διδοὺς*** *δώσει* (3Reg. 22:6). Fără excepție, frazele originare din *Septuaginta* conțin asemenea structuri repetitive, ceea ce ne îndreptățesc să afirmăm, pînă la dovada contrară, cu exemple abundente din texte vechi de altă factură, că acest tip de structură reprezintă un împrumut sau un calc sintactic după originalele folosite pentru traducerea în românește a textelor biblice. Mioara Avram (1960:222) consideră că verbul la modul gerunziu, din exemplul selectat de ea (*Și spuseră lui* ***zicînd***) ar fi un complement circumstanțial instrumental; această interpretare ar putea fi luată în seamă la evaluarea exhaustivă a materialului.

Ca și celelalte complemente interne, complementul circumstanțial de mod intern are o funcție textuală de intensificare semantică și configurează la nivelul repertoriului retoric clasic figura poliptotonului.

VI.2.11.3.2. Propoziția subordonată circumstanțială de mod

Propoziția subordonată circumstanțială de mod este introdusă prin diverși conectori, dintre care selectăm elementele relaționale următoare:

-adverbul relativ *cum*, ca în exemplele: *Lămuritu-ne-ai pre noi* ***cum să lămurêște argintul*** (Ps. 65:9). ***Cum lipsêște fumul,*** *să lipsască; cum să topêște ceara de către fața focului, așa vor pieri păcătoșii de către fața lui Dumnedzău* (Ps. 67:2). În partea a doua a secvenței citate, subordonata ***cum să topêște ceara de către fața focului*** nu este o modală, ci o propoziție apozitivă care actualizează semnificația adverbului modal și deictic *așa*. Modalele realizate prin procedeul „reluării tautologice" - ***Lămuritu****-ne-ai pre noi cum* ***să lămurêște*** *argintul* - ***ἐπύρωσας*** *ἡμᾶς, ὡς* ***πυροῦται*** *τὸ ἀργύριον* (Ps. 65:9). *Cum* ***lipsêște*** *fumul,* ***să lipsască*** - *ὡς ἐκλείπει καπνός, ἐκλιπέτωσαν* (Ps. 67:2). – urmează tiparul original din *Septuaginta* și au o valoare expresivă deosebită în limba română, instituind, prin marea lor frecvență, o veritabilă „figură textuală" sau „topos retoric".

-locuțiunea conjuncțională *ca cîndu*, formată din adverbul relativ precedat de adverbul comparativ: *Și ne puse pre noi în pază* ***ca cîndu am iscodi pămîntul*** (Fac. 42:30). *Și vor fugi* ***ca cîndu are fugi de la război*** (Lev. 26:36). *Acum va linge adunarea aceasta pre toți prenpregiurênii noștri,* ***ca cîndu are linge vițălul cêle verzi den cîmpu*** (Num. 22:4). *V-au gonit pre voi,* ***ca cîndu are face albinele*** (Deut. 1:44) *Ce căci ai trimis soli a cerca întru Vaal Musca, dumnedzăul Accaron,* ***ca cînd n-are fi Dumnedzău întru Israil a întreba cuvîntul lui?*** (4Reg. 1:16). Aceste subordonate de mod se realizează prin comparații ireale sau ipotetice. În *Septuaginta*, conectivul care apare în locurile citate aproape fără excepție este conjuncția *ὡς*, puternic specializată pentru introducerea unor subordonate comparative.

-locuțiunea conjuncțională *în ce chip*, ca în exemplele: *Ca să nu ni să facă cu noi rău,* ***în ce chip noi nu ne-am oțărît*** *și* ***în ce chip ție ți-am tribuit bine*** *și* ***te-am scos cu pace*** (Fac. 26:29). *Și au răspunsu lui oamenii Fanuil* ***în ce chip i-au răspunsu lui oamenii Sochóth*** (Jud. 8:8). *Și mila mea nu o voi depărta de la îns,* ***în ce chip am depărtat de către ceia ce au fostu înaintea ta*** (1Paral. 17:13). *Și plăcu cuvîntul împăratului și boiêrilor și făcu împăratul* ***în ce chip au grăit Muhéu*** (Est. 1:21). Conectorii grecești echivalenți sînt diverși (conjuncții precum *καθότι* sau *ὡς*, locuțiuni precum *ὃν τρόπον*), așa încît concluzia nu poate fi decît aceea că locuțiunea *în ce chip* se impusese deja în uz.

Topica modalelor este liberă și urmează ordinea cuvintelor din textul-sursă (*Septuaginta*), cu antepunerea subordonatei, ca în exemplul citat mai sus din Ps. 67:2, sau cu postpunerea subordonatei, ca în exemplul citat mai sus din Fac. 42:30.

VI.2.11.4. Complementul circumstanțial cantitativ

În ediția ultimă a gramaticii academice citim: "Circumstanțialul cantitativ este un component al enunțului care exprimă o cuantificare, o caracterizare cantitativă a unei predicații semantice. Componentul cuantificat exprimă o calitate sau un proces înzestrate cu trăsătura gradualității" (GLR II 2008:544). Această funcție se realizează ca un cantitativ propriu-zis - *Îngăduiêște-mă* ***puțîn*** *încă, pentru ca să te învăț, pentru că încă întru mine iaste cuvînt* (Iov 36: 2) sau ca un cantitativ de măsură - *Și să mări partea lui Veniamin decît toate părțile* ***de 5 ori*** *cît a celora* (Fac. 43:34). Unele gramatici tratează acest circumstanțial ca pe o subspecie a modalului, cu denumirea de circumstanțial de mod de măsură.

Selectăm mai jos cîteva exemple de realizare a circumstanțialului cantitativ prin grup adverbial:

- circumstanțiale cantitative exprimate prin

adverbe nehotărîte, demonstative, relativ-interogative: *Şi iată, n-ai ascultat* ***pînă întru atîta*** (Ieş. 7:16). *Şi de nu veţi asculta nici* ***pînă într-atîta****, şi voi adaoge a vă certa pre voi cu rane* (Lev. 26:18). *Şi să culcă cu Rahil şi îndrăgi* ***mai multu*** *pre Rahil decît pre Lía* (Fac. 29:29). *Să minună líbovul tău mie* ***mai multu*** *decît dragostea muierilor* (2Reg. 1:26). *Şi făcură aşea fiii lui Israil şi adunară unuia mai multă şi altuia* ***mai puţin*** (Ieş. 16:17). Numeralul multiplicativ, asimilat grupului adverbial, are rol textual de intensificator al cantităţii. În multe contexte, adverbe de mod în poziţie de circumstanţial cantitativ actualizează şi funcţia textuală de superlativ: *Dă nu Domnul mi-ară fi ajutat mie,* ***cît de aproape*** *ară fi lăcuit lîngă iad sufletul mieu* (Ps. 93:17). ***Cît de puţîn*** *mă concenîră la pămînt, şi eu n-am părăsit porîncele tale* (Ps. 118:87). În exemplul *Şi-i făcură lui pogrebanie mare* ***cît de tare*** (2Paral. 16:15), structura cu sens comparativ *cît de tare* actualizează funcţia textuală de superlativ al adjectivului regent *mare.*

Circumstanţialul cantitativ se exprimă şi prin numeral adverbial şi multiplicativ, ca în următoarele exemple: *Şi va lua Eliázar den sîngele ei şi va stropi denaintea feţei cortului mărturiei den sîngele ei* ***de şapte ori*** (Num. 19:4). ***De 6 ori*** *dentru răotăţi te va scoate, iară în a şaptea nu să va atinge de tine rău* (Iov 4:19). *Şi toate uşile şi dăspărţiturile, în patru cornuri fărmăcuite, şi de la uşe la uşe* ***întreitu*** (3Reg. 7:5).

Dintre realizările prin grup nominal, exemplificăm cîteva situaţii: ***De 18 coţi*** *înălţimea a unui stîlpu; şi hothar preste el cel de aramă, şi înălţimea lui hothar*, ***de 3 coţi*** (4Reg. 24:37). *Luă omul cercei de aur, de trăgea* ***cîte o drahmă****, şi doao brăţări pre mîinele ei* (Fac. 24:22). *Şi tu ia unsori: floare de zmirnă aleasă*, ***500 de sicli*** (Ieş. 30:23).

Topica circumstanţialului cantitativ este liberă.

VI.2.11.4.1. Propoziţia subordonată circumstanţială cantitativă

Circumstanţialul cantitativ are echivalent la nivelul frazei propoziţia subordonată circumstanţială cantitativă: *Împrumutîndu să împrumutezi pre el* ***oricît ii va trebui*** (Deut. 15:8). În alte exemple, subordonata exprimă o cantitate incomensurabilă, ca o complinire impusă de grupul verbal din propoziţia regentă: ***Pre cît sînt depărtate răsăriturile de apusuri****, depărtă de către noi fărădălegile noastre* (Ps. 102:12); *Să măninci poamă* ***cît vei sătura sufletul tău*** (Deut. 23:25); *Au băut vin mult foarte,* ***cît nu au băut niciodineoară întru o dzi*** (Idt. 12:18).

Propoziţia subordonată circumstanţială cantitativă se introduce prin adverbe relative şi nehotărîte, uneori precedate de prepoziţii cu care formează structuri cvasi-sudate: *Iar de să vor bate 2 bărbaţi şi vor lovi fămêia ce are în pîntece şi va ieşi copilul ei neînchipuit, cu pagubă să să păgubească* ***întru cît va pune bărbatul muierii*** *şi va da cu preţ* (Ieş. 21:22). *Iar să să vor îngreuia preste el răscumpărări, da-va răscumpărări sufletului lui* ***în cît vor pune preste el*** (Ieş. 21:30).

Interpretată în unele gramatici ca un subtip al propoziţiei subordonate circumstanţiale modale de măsură progresivă, subordonata din secvenţa ***Şi întru cît ii smeriia pre înşii****, întru atîta să făcea mai mulţi* (Ieş. 1:12) exprimă cuantificarea unui proces exprimat în regentă şi o considerăm ca atare o subordonată cantitativă. Tiparul sintactic al construcţiei la nivel frastic al acestei subordonate este reprezentat de conectorii corelativi *întru cît... întru atîta.* Într-un alt context pragmatic asemănător - *Aflat-au carea aveam către toată limba iubire de oameni,* ***întru atîta cît a să dzice noao părinte şi închinîndu-să de către toţi*** (Est. 8:49) - subordonata dezvoltă valoarea apozitivă, prin poziţionarea adverbului conector *cît* imediat după circumstanţialul cantitativ situat în regentă şi exprimat prin pronumele nehotărît cu sens neutru *întru atîta.*

Topica acestei subordonate este liberă.

VI.2.11.5. Complementul circumstanţial instrumental

Prototipic, circumstanţialul intrumental se exprimă printr-un grup prepoziţional cu morfemul *cu*, precum în exemplul: *Şi să mîniia Valaam şi bătea pre măgăriţa-i* ***cu toiagul*** (Num. 22:27). Avînd rol semantic de instrument, această poziţie sintactică se lexicalizează prin substantive şi pronume: *Căutîndu Avraam* ***cu ochii****, au vădzut locul de departe* (Fac. 22:4). *Scoală-te şi ia copilul şi-l ţine* ***cu mîna*** *ta pre însul* (Num. 21:18). *Privêşte* ***cu ochii*** *tăi şi vezi* (Num. 13:14). *Toţi aceştia — fiii lui Eman, celui ce răspundea împăratului* ***cu cuvinte****, a înălţa cornu; şi au dat Dumnedzău lui Eman fii 14 şi fête 3* (1Paral. 25:5). *Şi-i mîntui pre ei* ***pren mîna*** *lui Ierovoam* (4Reg. 14:27). *Şi puse David împăratul şi boiêrii puterii la lucruri pre fiii lui Asaf şi Eman şi Edithun, pre cei ce răspund* ***cu copuze*** *şi* ***cu alăute*** *şi* ***cu tîmpene*** (1Paral. 25:1). *Era om*

mare înaintea domnului lui și minunat la față, căci ***pren el*** *au dat Domnul mîntuire Siríei* (4Reg. 5:1). *Și Eliseé bolnăví boala lui,* ***pren carea*** *⌊și⌋ muri* (4Reg. 13:14).

Mioara Avram (1960: 222-223) considera că, în secvenţe precum cele imediat următoare, verbul la modul gerunziu ar fi un complement instrumental: *Şi cuvîntu ca acesta au răspunsu noao,* ***dzicînd****: Noi sîntem robi Dumnedzăului ceriului* (Ezd. 5:11). *Căci gura ta au răspunsu asupra ta* ***dzicînd*** *că: Eu am omorît unsul Domnului* (2Reg. 1:16). *Și dzise lor: Ce voi sfătuiți și ce voi răspunde nărodului acestuia, celor ce au grăit cătră mine,* ***dzicînd****: Iușureadză den lanțul carele au dat tată-tău preste noi?* (3Reg. 12:9). *Voi răspunde cuvîntu nărodului acestuia, carii au grăit cătră mine* ***dzicînd****: Slobódzi den jug, carele au dat tată-tău preste noi!* (2Paral. 10:9). Gerunziul ar denumi, aşadar, instrumentul prin care se realizează acţiunile desemnate în comunicarea discursivă. Sintagme de tipul acesta reprezintă, de altfel, una dintre mărcile specifice ale varietăţii biblice nu doar în română, ci şi în alte limbi, aşa încît, cel puţin în anumite cazuri, explicaţia pare să fie mai complexă[201]. O altă modalitate gramaticală de redare a cadrului comunicaţional care precedă vorbirea directă, foarte frecventă şi specifică textului biblic, constă în structura alcătuită din două propoziţii principale, cu predicate exprimate prin *verba dicendi*, aflate în raport de coordonare: *Și* ***răspunse*** *Moisí și* ***dzise****: Dară de nu mă vor crêde* (Ieş. 4:1). *Și răspunse Valaam și dzise boiêrilor Valac* (Num. 22:18). *Și* ***răspunse*** *Avesaé, ficiorul Saruíei, și* ***dzise*** (2Reg. 19:21).

Cît priveşte topica, circumstanţialului instrumental este situat după regent; antepunerea are ca efect o sublinere de natură emfatică a conţinutului subordonatei: *Va trimite pre ei și* ***cu braț*** *înaltu va scoate pre ei dentru pămîntul lui* (Ieş. 6:1).

VI.2.11.5.1. Complementul circumstanţial instrumental intern

În secvenţa *Și fiii lui Aaron, preuții,* ***vor trîmbița cu trîmbițile*** - *σαλπιοῦσιν ταῖς σάλπιγξιν* (Num. 10:8) complementul circumstanţial instrumental intern s-a realizat prin transferul literal al sintagmei greceşti corespundente. În BIBL.1688, la locul citat, s-a păstrat opţiunea iniţială, a lui Milescu sau a revizorului său moldovean, cu o mică nuanţare: *Preoții vor trîmbița în trîmbițe*. În versiunile biblice actuale, acest tip de formulare este percepută ca o structură pleonastică, fiind înlocuită prin formulări explicite, precum: *Din trîmbițe vor suna preoții, fiii lui Aaron* (BIBL.1990, Num. 10:8). Un alt exemplu de circumstanţial intern este următorul: *Pentru că au greșit* ***cu greşeală*** *greșêle înaintea Domnului* (Lev. 5:19). Asemenea construcţii cu circumstanţial instrumental intern sînt foarte frecvente.

VI.2.11.5.2. Propoziţia subordonată circumstanţială instrumentală

Propoziţia subordonată circumstanţială instrumentală apare foarte rar în versiunea biblică pe care o studiem, iar cele două exemple identificate şi discutate mai jos comportă un anume grad de contaminare cu alte nuanţe circumstanţiale. Cercetînd istoria acestei subordonate introduse doar prin elemente conjuncţionale, Avram 1960: 220-224 era de părere că în româna contemporană acestea nu mai sînt întrebuinţate, deşi în primele două secole de limbă literară scrisă sînt depistate destule exemple în acest sens. Multe dintre aceste exemple sînt însă discutabile; subordonatele instrumentale date ca exemple de Mioara Avram fuseseră calificate de anterior de H. Tiktin şi A. Procopovici drept cauzale sau temporale. La Francu 2009:396 găsim cîteva exemple, calificate ca atare, precum secvenţa *Grăiaște de zice* (discutată de Avram 1960:222) sau secvenţa *Cu care măsură veț măsura, măsura-să-va voao* din Noul Testament de la Bălgrad. În MS. 45 nu se regăseşte tiparul *grăiêște de dzice*, traducătorul optînd pentru formularea cu gerunziu sau cu un alt predicat coordonat, ca în secvenţa ***Grăiêşte*** *fiilor Israil* ***dzicîndu****, și* ***vei dzice*** *cătră ei* (Num. 6:2), unde sînt prezente ambele procedee gramaticale. Dacă acceptăm recomandările Mioarei Avram (loc. cit.), în conţinutul semantic al subordonatei subliniate din exemplul următor am putea vedea un sens instrumental, combinat cu ideea de cauzalitate: *Iară de va lua neștine muiêre și va lăcui împreună cu însă și va fi de nu va afla har înaintea lui,* ***căce au aflat întru ea lucru grozav****, și va scrie ei carte de dăspărțală* (Deut. 24:1). Aceleaşi observaţii sînt valabile şi în cazul subordonatei următoare: *Și de va dzice: «Bine», pace robului tău, ⌊și⌋* ***de va răspunde năsîlnic****, să știi că s-au săvîrșit răul de la el* (1Reg. 20:7).

Topica propoziţiei subordonate circumstanţiale instrumentale este liberă, în limitele respectării tiparului topic al textului-sursă.

---

[201] Vezi infra, § V.**2.11.3.1. Complementul circumstanţial de mod intern**.

VI.2.11.6. Complementul circumstanţial sociativ
Complementul circumstanţial sociativ este un complement "care indică asocierea cu subiectul sau, în condiţiile izolării prozodice, cu un alt element component al enunţului şi este realizat prototipic printr-un grup prepoziţional avînd drept centru prepoziţia *cu*"(GLR II 2008:541), aşa cum se observă în exemplul: *Lot, carele mergea* ***împreună cu Avram*** (Fac.13:5). Grupul prepoziţional prin care se exprimă sociativul în MS. 45 include substantivul, pronumele, adverbul *împreună*, care formează locuţiune alături de prepoziţia *cu*, precum în exemplele: *Blăstămat cela ce doarme* ***cu*** *tot* ***dobitocul****!* (Deut. 27:21). *Şi dzise Sampson : Să moară sufletul mieu* ***împreună cu cei striini de fêl*** (Jud. 16:30). *Şi cum cunoscut va fi adevărat cum am aflat har lîngă tine, eu şi nărodul tău, fără numai mergîndu tu* ***împreună cu noi****?* (Ieş. 33:16). *Şi mergea David mergîndu şi mărindu-să, şi Domnul cel Întrutotţiitor –* ***împreună cu el*** (2Reg. 5:10). ***Cu carele*** *te-ai sfătuit* ***împreună****?* (Iov. 26:3).

Ca şi în limba sursă, circumstanţialul sociativ este dependent de verbe agentive (*a merge*), nonagentive (*a dormi*), ocupînd, de regulă, poziţie după regent. Antepunerea, cu funcţie textuală de subliniere emfatică, apare în procesul respectării principiului literalismului: ***Cu tinereii*** *noştri şi* ***cu bătrînii*** *vom mêrge,* ***cu ficiorii*** *şi* ***fêtele****, şi* ***oi****, şi* ***boii*** *noştri* (Ieş. 10:9).

De regulă, circumstanţialului sociativ este situat după regent.

VI.2.11.6.1. Propoziţia circumstanţială sociativă
Propoziţia circumstanţială sociativă este introdusă numai prin conectori relativi, după cum se observă în următoarele exemple: *Să nu mă tragi împreună cu cei păcătoşi, şi* ***cu cei ce fac strîmbătatea*** *să nu mă pierdzi pre mine* (Ps. 27:3). *Şi iaste scris cum el iarăşi să să fie învis* ***cu carii Domnul au învis*** (Iov. 42:16). *Căci plecară spre tine rêle, cugetară sfaturi* ***cu carele nu vor putea*** *să să stea* (Ps. 20:12).

În ceea ce priveşte topica, circumstanţiala sociativă se prezintă cel mai frecvent postpusă în raport cu regenta.

VI.2.11.7. Complementul circumstanţial de relaţie
Complementul circumstanţial de relaţie indică limitele de realizare ale unei acţiuni sau stări, aşa cum se vede în secvenţa următoare: *Grozav* ***la glas*** *şi încet* ***la limbă*** *sîntu eu* (Ieş. 4:10), sau "precizează perspectiva din care se face comunicarea" (GLR II 2008:551), ca în exemplul: *Fiilor Nefthalim,* ***după rudeniile*** *lor,* ***după năroadele*** *lor,* ***după casele*** *moşiilor lor,* ***după numărul*** *numelor lor,* ***după capul*** *lor* (Num. 1:42).

Circumstanţialul de relaţie este legat de centrul grupului verbal: *Nu ascultară pre Moisí* ***de micşorimea*** *sufletului lor şi* ***den faptele*** *cêle năsîlnice* (Ieş. 6:9) sau de centrul adjectival: *Pentru că înţelept iaste* ***la cuget****, tare şi mare; cine, vîrtos făcîndu-să, înaintea lui au răbdat?* (Iov 9:4).

Din punct de vedere semantic, circumstanţialul de relaţie "limitează sfera predicaţiei, restrîngînd-o la unele dintre manifestările ei" (GLR II 2008:552): *Şi să va cunoaşte lor păcatul carele au greşit* ***întru el*** (Lev. 4:14).

Această poziţie sintactică se exprimă printr-un nominal inclus într-un grup prepoziţional: *Aceştia-s ficiorii lui Ham,* ***întru neamurile*** *lor,* ***după limbile*** *lor,* ***întru ţările*** *lor şi* ***întru limbile*** *lor* (Fac. 10:20). *Multu voi înmulţi săminţiia voastră, ca stêlele ceriului* ***de mulţime*** (Ieş. 32:12). Circumstanţialul de relaţie formează o structură specifică cu prepoziţia *pre*, ca în exemplul: *Şi blînd fii* ***pre răul*** *nărodului tău* (Ieş. 32:11).

Un exemplu interesant de complement de relaţie este exprimat prin verb la supin şi rezultă din calchierea unei structuri idiomatice greceşti: *Şi au zidit fiii lui Ruvim şi fiii lui Gad ... acoló cuptoriu la Iordan, cuptoriu mare* ***de vădzut*** - *βωμὸν μέγαν* ***τοῦ ἰδεῖν*** (Ios. 22:10).

Frâncu 2009:369 notează faptul că "sînt rare cazurile cu complementul de relaţie fără conectiv, pus la începutul propoziţiei, deci tematizat" şi face referire la următorul verset: *Şi, răspundzîndu, Lavan dzise lui Iacov:* ***Fêtele*** *fête-mi sîntu, şi* ***ficiorii*** *fii mie, şi* ***dobitoacele*** *dobitoace mie şi toate cîte tu vedzi ale mêle sîntu şi ale fêtelor mêle* (Fac. 31:43).

Topica circumstanţialului de relaţie este liberă.

VI.2.11.7.1. Complementul circumstanţial de relaţie intern
Exemplul de complement circumstanţial de relaţie intern pe care l-am identificat este, se pare, o inovaţie a traducătorului textului biblic: *Iar de* ***mîntuindu*** *va mîntui pre îns, va adaoge a cincea către preţul lui* (Lev. 27:13). Această secvenţă transpune literal formularea din *Septuaginta*: *ἐὰν δὲ λυτρούμενος λυτρώσηται αὐτό*. După cum se vede din compararea celor două eununţuri, în greacă şi

română, cuvîntul *de* echivalează conjuncţia gr. ἐὰν, fiind deci conjuncţie, nu prepoziţie. În BIBL.1688 revizorii preferă redarea prin participiu a participiului gr. λυτρούμενος, pe care traducătorul iniţial îl echivalase printr-un gerunziu: *Iară* ***de mîntuit*** *va mîntui pre dînsul.*

V.2.11.7.2. Propoziţia subordonată circumstanţială de relaţie

Mai puţin frecventă, propoziţia subordonată circumstanţială de relaţie este introdusă prin conectivi conjuncţionali, ca în exemplele următoare: *Şi să sculă David şi oamenii carii era cu el, ca vro 400, şi ieşiră den Cheila, şi mergea oriunde mergea, şi lui Saul să spuse cum au scăpat David den Cheila şi au părăsit* ***să mai iasă încă*** (1Reg. 23:13). *Şi să spămîntă Siría* ***ca să mai mîntuiască pre fiii lui Ammon*** (1Reg. 10:19). *Aduce-ţi-mi pre bătrîni şi să sfătuiescu cu ei* ***ce voi răspunde nărodului cuvînt întru dzua a treia!*** (3Reg. 12:24).

Ca poziţionare în raport cu propoziţia regentă, această subordonată este, de regulă, postpusă.

VI.2.11.8. Complementul circumstanţial de cauză

Fiind un circumstanţial care tematizează raporturi logico-semantice, această poziţie sintactică este "o construcţie prin care vorbitorul instituie un raport de cauzalitate între două procese" (GLR II 2008:557), aşa cum reise din exemplul următor: *Deci,* ***văzînd*** *a mea rană, têmeţi-vă!* (Iov 6:21).

Complementul circumstanţial de cauză se exprimă prin următoarele clase morfologice:

-nume: *Dimineaţa vei dzice: Cum oare s-ară face sară! şi sara vei dzice: Cum oare s-ară face dimineaţă!* ***de frica*** *inemei tale de carea te vei spămînta* (Deut. 28:67). *Pentru că să orbiră* ***de urgie*** *ochii miei, încungiuraiu-mă tare de cătră toţi* (Iov 17:7).

-grupare cvasilocuţională, alcătuită din demonstrativ cu formă de feminin singular, cu valoare neutră, rol discursiv şi funcţie anaforică: ***Pentru acêea*** *nu şi-au vîndut pămîntul lor* (Fac. 47:22). *Minunate-s mărturiile tale,* ***pentru acêea*** *le-au cercetat pre iale sufletul mieu* (Ps. 118:128).

-verb la gerunziu cu subiect comun cu al verbului regent: *Că cu vrêmea să împuţîneadză maarea, şi rîul,* ***pustiindu-să,*** *s-au uscat* (Iov 14:11), sau verb la gerunziu cu subiect propriu: *Şi rugă faţa împăratului Moav şi lăcuia împreună cu el toate dzilele,* ***fiind*** *David* ***întru îngrădire*** (1Reg. 22:4). *Şi fu* ***pripindu-să*** *ea să fugă, şi au cădzut şi s-au şchiopătat* (2Reg. 4:4).

Topica circumstanţialului cauzal este liberă, frecventă fiind antepunerea, ca element de reliefare.

VI.2.11.8.1. Propoziţia subordonată circumstanţială de cauză

Propoziţia subordonată circumstanţială de cauză este introdusă prin diverse elemente de relaţie, dintre care exemplificăm următoarele:

-adverbul relativ *cum*, ca în exemplul: Şi *m-am mîhnit foarte,* ***cum am audzit strîgarea lor şi cuvintele acêstea*** (Neem. 5:6).

-conjuncţii subordonatoare: *Stă, dară, asupră-mi şi mă omoară,* ***căci coprinsu-m-au întunêrec groaznic*** (2Reg 1:9). *Pomenêşte, dară,* ***căci lut m-ai zidit*** *şi la pămînt pre mine iarăşi mă întorci* (Iov 10:9). *Glasul tău am audzit, îmblîndu pren grădină, şi m-am spămîntat,* ***că dăspuiat sîntu,*** *şi m-am ascunsu* (Fac. 3:10). *Întru sudoarea feţii tale vei mînca pîinea ta pînă te vei învîrteji întru pămîntul dentru care te-ai luat,* ***că pămîntu eşti*** *şi întru pămîntu vei mêrge* (Fac. 3:19). *Şi au murit ficiorul muierii aceştiia noaptea,* ***dacă au adormit preste el*** (3Reg. 3:19).

-locuţiuni conjuncţionale, unele ieşite din uz în limba română modernă: *Întră tu şi toată casa ta în săcriiu* ***pentru căci pre tine te-am văzut dreptu înaintea mea*** (Fac. 7:1). *Nu iaste slobodu să o vîndză,* ***pentru căci au vinuit întru însă*** (Ieş. 21:8). *Şi mieluşiţa o va plăti înşeptită* ***pentru căci că au făcut cuvîntul acesta*** (2Reg. 12:6). *Miluiţi-mă, miluiţi-mă, o, priêtenilor,* ***pentru că mîna Domnului*** *cêea ce s-au atinsu de mine* ***iaste***! (Iov 19:21). ***Pentru că să orbiră de urgie ochii miei,*** *încungiuraiu-mă tare de cătră toţi* (Iov 5:24). ***În vrême ce argintul*** *carele am aflat în sacii noştri* ***l-am întorsu cătră tine den pămîntul Hanaan*** *cum am fi furat den casa stăpînului tău argintu sau aur?* (Fac. 44:8). *Cursori de apă afundară ochii miei,* ***în vrême ce n-am păzit lêgea ta*** (Ps. 118:135).

Topica subordonatelor cauzale este liberă, după cum o impune principiul fidelităţii transpunerii dinspre limba sacră spre limba vernaculară.

VI.2.11.9. Complementul circumstanţial de scop

Complementul circumstanţial de scop sau final "este componentul enunţului prin care se exprimă finalitatea, ţinta desfăşurării unui proces", textualizînd raporturi logico-semantice, şi anume "un raport de implicaţie cauzală aparte, de tipul intenţie/scop – realizare" (GLR II 2008:572).

Situațiile de comunicare cu complemente circumstanțiale de scop implică un participant care își antrenează voința pentru realizarea unui proces, situații ușor de identificat în MS. 45: *Ședzu împreună Moisí* ***a giudeca*** *nărodul* (Ieș. 18:13).

Funcția finală se exprimă prin următoarele părți de vorbire:

-substantive precedate de prepoziții precum *întru*, *spre*, *cătră*, ca în exemplele: *Și îți voi da ție și săminției tale pămîntul ce prișleșești, tot pămîntul lui Hanaan,* ***întru ținêre*** *vêcinică* (Fac. 17:8). *Ardere de tot iaste* ***întru miros*** *de bună mirosire* (Lev. 8:20). *Fu mie* ***întru mîntuire*** (Ps. 117:14). *Și acum, cît de puțin îmblînzască-să Domnul Dumnedzăul nostru, ca să ne lase noao* ***spre mîntuire*** *și să ne dea noao întărire întru locul sfințeniei lui. Iară sufletul mieu să va bucura pre Domnul, înfrîmsăța-să-va* ***spre mîntuirea*** *lui* (Ps. 34:10). *Și vei aduce pre berbêce tot pre jirtăvnic ardere de tot Domnului,* ***cătră miros*** *a mirosénii frumoase* (Ieș. 29:18).

-locuțiune substantivală precedată de prepoziția *spre*: *Cruțîndu-vă răpaos a da pentru aceasta, pentru ca să nu înmulțască pierire* ***spre facere de rău*** *împăraților* (Ezd. 4:22).

-adjectiv substantivizat și locuțiune adjectivală, precedate de prepoziție: ***Întru dășêrte*** *și* ***întru dă nimic*** *au ostenit avuțiia dentru carea nu va gusta* (Iov 20:18).

-pronume însoțite de prepoziție: *Și blagoslovi Dumnedzău dzua a șêptea și o sfinți pre însă pentru că* ***întru însa*** *răpoosă de toate faptele lui* (Fac. 2:3).

-verb la infinitiv fără element joncțional: *Să să apropie cătră Dumnedzău* ***a lua aminte*** (Ieș. 19:21). *Cîndu mergu* ***a posluși*** *cătră jirtăvnicul sfîntului* (Ieș. 28:39). *Și vor fi cetățile lor* ***a lăcui*** (Num. 35:3).

-locuțiune adverbială: ***Pentru acêea*** *vor dzice: „Șchiopii și orbii nu vor întra în casa Domnului"* (2Reg. 5:8). Ca structură retorică de captare a informației, locuțiunile de acest tip și în această poziție gramaticală cumulează și o funcție anaforică.

Topica relativ liberă urmează modelul topicii din limba-sursă.

VI.2.11.9.1. Propoziția subordonată circumstanțială de scop

Propoziția subordonată circumstanțială de scop se introduce, ca în limba română contemporană, prin diverse elemente relaționale, dintre care menționăm:

-conjuncțiile subordonatoare *să*, *ca să*, *de*, ca în exemplele: *Ia-mblați* ***se ne facem cărămidzi*** *și* ***să le ardem în foc*** (Fac. 11:3). *Și nu va mai fi de acum potop de apă* ***ca să strice tot pămîntul*** (Fac. 9:11). *Și va pune pre capul jirtvei mîna priimit lui,* ***ca să să roage pentru el*** (Lev. 1:4). *Și se sculă* ***de să duse la Mijlocul Rîurilor*** (Fac. 24:10). *Veniți* ***de ascultați****, și voi povesti ⌊voao⌋, toți ceia ci să tem de Dumnedzău, cîte au făcut sufletului mieu* (Ps. 65:15).

-locuțiunile conjuncționale *pentru* (*ca*) *să*[202], *ca nu cîndai*, *pentru ca nu cîndai*, *cîndai să*, *ca nu cîndai să*, ca în exemplele: *Să aduci înlontru cîte doaă-doaă den toate în săcriiu* ***pentru să le hrănești cu tine*** (Fac. 6:19). *Ia-mblați, dară, să-i meșterșuguim pre înși* ***pentru ca să nu să înmulțască*** (Ieș. 1:10). *Dă-ne noao carne* ***pentru să mîncăm*** (Num. 11:13). *Iară popii și nărodul nu să silească să să suie cătră Dumnedzău,* ***ca nu cîndai va strica dentru înșii Domnul*** (Ieș. 19:24). *Să nu mîi noaptea la Aravóth a pustiiului și-ncă trecînd sîrguiêște,* ***pentru ca nu cîndai va îndemna pre împăratul*** (2Reg. 17:16). *Gonêște după el,* ***cîndai să nu afle șie cetăți tari*** (2Reg. 20:6). *Apucați învățătura,* ***ca nu cîndai să va urgisi Domnul*** (Ps. 2:12). *Lumineadză ochii miei,* ***ca nu cîndai să adormu de moarte, ca nu cîndai să dzică nepriêtenul mieu****: Întăriiu-mă cătră îns* (Ps. 12:4).

În ceea ce privește topica, subordonatele finale sînt, de obicei, postpuse în raport cu regenta.

VI.2.11.10. Complementul circumstanțial condițional

Exprimînd condiția de a cărei îndeplinire depinde desfășurarea unui proces, circumstanțialul condițional "este integrat semantic în enunț, dar sintactic, în cadrul grupului verbal, este un constituent periferic" (GLR II 2008:582). În corpul MS. 45 există construcții gerunziale și infinitivale care cumulează, pe lîngă o valoare modală, cauzală sau temporală, și pe cea de condiție: *Descoperindu m-am descoperit cătră casa tătîne-tău,* ***fiind*** *ei în pămîntul Eghíptului,* ***robi*** *la casa lui Farao* (2Reg. 2:27). *Și luară capul lui și,* ***luîndu*** *capul lui, mêrseră calea cea despre apus, toată noaptea* (2Reg. 4:7). Valoarea semantică condițională este mai evidentă atunci cînd verbul la modul gerunziu este însoțit de (semi)adverbul restrictiv *numai*, precedat de prepoziția *fără*, ca în exemplul: *Și cum cunoscut va fi adevărat cum am aflat har lîngă tine, eu și nărodul tău,* ***fără numai mergîndu*** *tu*

[202] Stan 2013:249 observă, parcurgînd texte diferite, că „locuțiunea *pentru ca să* este cea mai importantă inovație, atestată în secolul al XVII-lea."

împreună cu noi? (Ieş. 33:16). Aceşti conectori preced şi un verb la modul infinitiv: *Ce Domnul Dumnedzău cêre de la tine?* ***Fără numai a te tême*** *de Domnul Dumnedzăul tău să mergi întru toate căile lui* (Deut. 10:12). *Sau* ***băgîndu-te în samă,*** *mustra-te-va și va veni cu tine la județ?* (Iov 22:4).

Topica circumstanţialului condiţional este relativ liberă, în limitele respectării principiului literalităţii, care guvernează actul de traducere.

VI.2.11.10.1. Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională

Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională are o frecvenţă sporită, căci, spre deosebire de circumstanţialele de relaţie, consecuţie, sociativ, instrumental sau opoziţional, care sînt mai rare, raportul condiţional se exprimă mai bine la nivel frastic decît la propoziţional. Elementele de relaţie prin care se introduce condiţionala sînt conjuncţii, locuţiuni conjuncţionale şi adverbe, după cum se observă în exemplificările de mai jos:

-conjuncţia *să*, cu foarte multe ocurenţe: *Iară* ***să nu va vrea muiêrea*** *să margă cu tine la acesta pămîntu, curat vei fi de acesta giurămîntu* (Fac. 24:8). *Deci* ***să veți lua şi pre acesta den fața mea*** *și i să va tîmpla lui slăbiciune pre cale, și-mi veți pogorî bătrînêțele cu scîrbă în iadu* (Fac. 44:29). *Iar* ***să vor rămînea den cărnurile jirtvei săvîrşirei şi den pîini pînă dimineață***, *vei arde cêlealalte cu foc* (Ieş. 29:34). *Iară* ***să nu vei vrea*** *să trimiți nărodul mieu, iată, eu voi trimite pre tine* (Ieş. 8:21). *Iar* ***să va fi jirtvă den vatră darul tău***, *fănină cu untudelemnu să va face* (Lev. 2:7). Cu valoarea ei condiţională primară, etimologică (< lat. *si*), conjuncţia *să* este, din punct de vedere cantitativ, în limb veche, principalul conectiv al unei condiţionale. Ulterior, înlocuită treptat prin *de* şi *dacă*, conjuncţia *să* a pierdut complet această poziţie.

-conjuncţia *de/dă*, cu foarte multe ocurenţe: *Căci m-ai batgiocurit,* ***de aşi fi avut sabie în mîna mea,*** *te-aș fi jungheat* (Num 22:29). ***De veți trimite voi săcriiul făgăduinței Domnului Dumnedzăului Israil***, *să nu-l trimitereți, dară, deșertu* (1Reg. 6:3). *Că* ***de voi păgîní***, *vai de mine! Și* ***de voi fi dreptu,*** *nu poci să mă plec; pentru că plin de necinste sînt* (Iov 10:15). *Sau* ***de au ⌊şi⌋ urmat inima mea la muiêrea a om altuia*** *sau* ***şi aşezat m-am făcut la uşele ei***, *Să placă dară și muiêrea mea ⌊la om⌋ altul, iară pruncii miei să să smerească* (Iov 31:9). *Acum, dară, știut să fie împăratului că,* ***dă să va zidi de iznoavă cetatea acêea*** *și zidurile ei să vor întări, biruri nu vor fi ție* (Ezd. 4:13). *Învăța-m-eți și eu voi asurdzi;* ***dă m-am înşelat întru ceva,*** *spuneți-mi mie!* (Iov 6:24). *Că* ***dă voi fi drept***, *rostul mieu va fi necredincios; și* ***dă voi fi fără prihană***, *strîmbu mă voi alêage* (Iov 9: 20). ***Dă te voi uita, Ierusalime***, *să să uite dreapta mea!* (Ps. 136: 6). *Iară* ***dă voi şi tăcea***, *ce mai puțîn mă voi răni?* (Iov 16:6).

-conjuncţia *dacă*[203]: *Şi am trimis la înșii soli, dzicînd: Lucru mare eu fac și nu voi putea să mă pogor, pentru ca să nu să părăsască lucrul.* ***Dacă-l voi săvîrşi pre el***, *mă voi pogorî cătră voi* (Ezd. 6:3). În foarte multe situaţii, această conjuncţie introduce o circumstanţială, în al cărei conţinut semantic se împletesc nuanţe temporale, condiţionale, cauzale, ca în exemplele: *Și fu* ***dacă vădzu Ahaáv pre Ilíe***, *și dzise Ahaáv cătră Ilíe* (3Reg. 18:17). *Și,* ***dacă au văzdut*** *că s-au înmulțit argintul și veni logofătul împăratului și pristavul a marelui preut și dășertară chichița* (2Paral. 24:11). *Căci plîngea tot nărodul* ***dacă au audzit cuvintele legii*** (Neem. 8:11).

-conjuncţia compusă *că să* cu sens de 'dacă': ***Că să nu ne-am fi zăbăvit***, *acum ne-am fi întorsu de doao ori* (Fac. 43:10). *Viu Domnul* ***că să nu fii grăit*** (2Reg. 2:27). *Iară dă voi și tăcea, ce mai puțîn mă voi răni?* ***Că să voi grăi***, *nu voi durea rana* (Iov 16:6).

-adverbul *cîndai*, ca în exemplul: *Și dzise Avraam: Pentru că am dzis* ***cîndai nu iaste têmere de Dumnedzău întru acesta loc*** *și pre mine mă vor omorî pentru fămêia mea* (Fac. 20:11). ***Cîndai va vedea Domnul întru smereniia mea*** *și-mi va întoarce mie bune pentru blăstămul lui întru dzua aceasta* (2Reg. 16:12).

În general, în MS. 45, subordonatele condiţionale ocupă o poziţie anterioară în raport cu regenta.

VI.2.11.11. Complementul circumstanţial concesiv

Complementul circumstanţial concesiv, integrat unui grup de regulă verbal, exprimă "opinia vorbitorului cu privire la asocierea dintre două situaţii despre care acesta crede (apreciază,

---

[203] Frâncu 2009:224 observă că, în perioada istorică de care ne ocupăm, specifică "este concurenţa pe care încep s-o facă conjuncţiile *de*, *dacă* conjuncţiei *să* (*se*) 'dacă' (< lat. *si*), care, deşi foarte frecventă în primele texte româneşti din toate regiunile, este treptat eliminată, rămînînd numai în textele nordice".

presupune) că nu pot fi compatibile" (GLR II 2008:592). Un sens concesiv au construcţiile gerunziale selectate în exemplele care urmează: *Şi de va rumpe glas bou la iêsle* ***avînd*** *mîncările?* (Iov 6:5). *Căci încă copilaşul* ***fiind viu****, plîngeai şi postiiai şi bdenuiai, şi cînd au murit copilaşul te-ai sculat şi ai mîncat pîine şi ai băut* (2Reg. 12:21). *Încă* ***fiind*** *pre rădăcină, şi nu să va secera?* (Iov 8:12).

Prezenţa acestui circumstanţial în MS. 45 este insuficient de clară sau bine individualizată. Frâncu 2009:369-370 explică fenomenul prin faptul că acest complement "care în epoca 1521-1640 nu-şi dobîndise încă individualitatea prin mijloace de relaţie specifice, este încă în faza iniţială de evoluţie în perioada 1640-1780, fiind sărac în mijloace de exprimare şi întîlnindu-se mai rar, deoarece raportul sintactic concesiv se exprima mai uşor la nivel de frază, prin propoziţii concesive". Într-adevăr, în MS. 45 realizările propoziţionale ale concesivului sînt frecvente şi bine marcate gramatical: *Şi* ***măcar de să va rîndui asupra mea tabără****, nu să va înfricoşa inima mea* (Ps. 26:5).

Topica circumstanţialului concesiv este liberă, frecventă fiind antepunerea în raport cu regenta.

VI.2.11.11.1. Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă

Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă este introdusă prin diverşi conectori, după cum se observă din exemplele de mai jos:

-pronume relative nehotărîte: *Nu vei putea să măninci întru cetăţile tale al dzêcelea a grîului tău şi a vinului şi a untudelemnului tău, cêle dentîi născute a boilor tăi şi a oilor tale, şi toate rugile* ***oricîte veţi ruga*** *şi mărturisirile voastre şi începăturile mînilor voastre* (Deut. 12:17). *Dîndu să-i dai lui şi împrumutîndu să împrumutedzi pre el,* ***oricîte să va tribui de la tine****, şi să nu te mîhneşti în inima ta dîndu-i tu lui* (Deut. 15:10).

-adverbe relative simple sau adverbe nehotărîte: ***Cît de puţîn mă concenîră la pămînt****, şi eu n-am părăsit porîncele tale* (Ps. 118:87). *Şi puii lui să frămîntă în sînge, şi* ***oriunde*** *vor fi morţi, îndată să află* (Iov 39:30). *Căci cu tine-i Domnul Dumnedzăul tău la toate,* ***oriunde vei mêrge*** (Ios. 1:9).

-locuţiuni conjuncţionale: *Pentru că* ***măcar de m-ai fi păzit în iad*** *şi m-ai fi ascuns pre mine pînă ţi s-ar fi potolit mîniia şi-mi vei rîndui vrême întru carea pomenire-mi vei face!* (Iov 14:13). *Pentru că* ***măcar de m-ai fi păzit în iad*** *şi* ***m-ai fi ascuns pre mine*** *pînă ţi s-ar fi potolit mîniia şi-mi vei rîndui vrême întru carea pomenire-mi vei face!* (Iov 14:13). *Şi* ***măcar de să va rîndui asupra mea tabără****, nu să va înfricoşa inima mea* (Ps. 26:5). ***Măcară şi o zi ⌊va fi⌋ viaţa omului pre pămînt****, şi cêle nenumărate luni lîngă însu la vrême le-ai pus şi nu va covîrşi* (Iov 14:5).

Un scurt comentariu reclamă un context în care, cu o clară valoare concesivă, apare locuţiunea conjuncţională *săvai de* (vechi compus din conj. *să* + *va* 'vrea', larg atestat de DLR în textele româneşti din secolul al XVII-lea): *Şi* ***săvai de*** *cătră împuţînarea vîrtutea să va opri a păcătui, dă va afla vrême, face-va rău -* ***καὶ ἐὰν*** *ὑπὸ ἐλαττώματος ἰσχύος κωλυθῇ ἁμαρτεῖν, ἐὰν εὕρῃ καιρόν, κακοποιήσει* (Sir. 19:24). Raportul frastic de concesie, marcat în originalul grecesc prin îmbinarea *καὶ ἐὰν*, literal: 'şi dacă', este confirmat de interpreţii moderni ai *Septuagintei*: ***Auch wenn*** *er durch nachlassende Kraft gehindert wird zu sündigen, wird er, wenn er eine Gelegenheit findet, Böses tun* (SEPT.GERM.)

Conjuncţia *deşi*, marca prin excelenţă a concesivităţii în româna modernă, care intrase deja în uz (în DLR, s.v., cele mai vechi citate sînt din Varlaam şi *Noul Testament de la Bălgrad*), nu este întîlnită în corpul propriu-zis al versiunii biblice din MS. 45. Interesant este că o găsim totuşi o singură dată în *Cuvîntul înainte* al revizorului, plasat la sfîrşitul manuscrisului, într-o formulare redundantă: *Ci* ***măcar că deşi*** *zice el că pre lîngă izvodul acesta au avut şi izvodul slovenescu şi leteneşti şi au avut şi alt izvod letenescu ... dară n-au pus nice unele de acêstea la izvodul lui* (908/2). O structură concesivă poate fi considerată următoarea, în care îmbinarea şi de redă literal gr. *καὶ ἐὰν*: *Şi de va afla vrême, nu să va sătura de sînge –* ***καὶ ἐὰν*** *εὕρῃ καιρόν, οὐκ ἐμπλησθήσεται* (Sir. 12:22). Construcţii ca aceasta de aici sugerează modelul cult foarte probabil al conj. *deşi* (gr. *καὶ ἐὰν*, lat. *et si*).

Nu am înregistrat în textul nostru nicunul dintre conectorii inventariaţi de Frâncu 2009:394-395, precum *batîr că*, *că ce de*, *de să şi*, *tocma să*, *chiar să*, *săvai că*.

Topica subordonatei concesive este liberă.

VI.2.11.12. Complementul circumstanţial opoziţional

Complementul circumstanţial opoziţional este "un component al enunţului care indică ceea ce este contrar (sau prezentat ca fiind contrar) celor exprimate de alt component" (GLR II 2008:609). Gramatica Academiei insistă pe specificul realizării

în structură ternară, în sensul că circumstanţialul opoziţional depinde "sintactic de regent, dar implicînd totdată prezenţa în enunţ a altui element cu care stabileşte raportul semantic de opoziţie" (ibidem).

Ca și în limba de azi, această poziţie sintactică se exprimă prin nume precedat de locuţiunea prepoziţională *în loc de*, cu regim în acuzativ, sau precedat de aceeaşi locuţiune în formă articulată, *în locul*, cu regim în genitiv: *Și le fu lor cărămida* ***în loc de piatră****, și smoală le era lutul* (Fac. 11:3). *Eu sîntu Dumnedzăul tău ce m-am ivit ţie* ***în locul lui Dumnedzău*** (Fac. 31:13). *Adeveriţi noao și cu ce vom trimite-o pre ea* ***în locul ei?*** (1Reg. 6:2).

În secvenţa *Și vei lua pre liviţi mie, eu - Domnul,* ***pentru*** *toţi dentîi născuţii* ***fiii*** *lui Israil, și dobitoacele leviţilor* ***pentru*** *toate cêle dentîi* ***născute*** *întru dobitoacele fiilor Israil* (Num. 3:41) am identificat circumstanţiale opoziţionale, exprimate prin nume precedate de prepoziţia *pentru*, echivalată la nivelul semanticii textuale cu locuţiunea *în loc de*, pentru care s-a și optat în traducerile moderne. Instrumentele gramaticale care introduc opoziţionalele în textul sursă

Topica circumstanţialului opoziţional este liberă, frecventă fiind postpunerea.

VI.2.11.12.1. Propoziţia subordonată circumstanţială opoziţională

Propoziţia subordonată circumstanţială opoziţională este rară în MS. 45. Am identificat următorul exemplu: *Și va fi în dzua a șesea și vor găti ce vor strînge și va fi îndoit* ***de ce vor strînge a dzilei preste dzi*** (Ieş. 16:5). Nu am întîlnit locuţiunile conjuncţionale *în loc să* sau *în loc ce*, menţionate de Frâncu 2009:397-398, ca existînd în texte din secolul al XVII-lea.

VI.2.11.13. Complementul circumstanţial cumulativ

Complementul circumstanţial cumulativ exprimă, "în cadrul unui raport semantic adjonctiv (de adiţionare), o informaţie la care se adaugă cele exprimate de alt component" (GLR II 2008:615). Circumstanţialele cumulative, mai puţin frecvente în MS. 45, sînt exprimate prin nume precedate de prepoziţii: *Să duse Isav cătră Ismail și luă pre Maeleth, fata lui Ismail, ficiorul lui Avraam, sora lui Naveoth,* ***lîngă fămeile*** *lui fămêie* (Fac. 28:9). Un cumulativ cu nuanţă exceptivă este identificat în secvenţa: *Și mêrseră să o îngroape pre ea; și nu să află întru ea altceva,* ***fără numai tigva*** *capului și palmele mîinilor și picioarele* (4Reg. 9:35).

Cumulativ exprimat prin substantiv precedat de locuţiunea prepoziţională *afară den* am identificat în secvenţa: *Și fu foamete pre pămîntu,* ***afară den foametea*** *cea mai denainte* (Fac. 26:1).

La exprimarea semnificaţiei textuale din versetul *Și nu iaste întru casa aceasta nimic* ***afară den mine****, nici iaste altă nimic rădicat de la mine* ***fără de tine*** (Fac. 39:9) contribuie şi cele două complemente subliniate: primul este un circumstanţial de excepţie, al doilea un circumstanţial cumulativ, antrenate într-un discurs construit pe tehnica repetiţiei şi contribuind la realizarea concatenaţiei sau a climaxului anaforic.

Topica circumstanţialului cumulativ este liberă.

VI.2.11.13.1. Propoziţia subordonată circumstanţială cumulativă

Propoziţia subordonată circumstanţială cumulativă se înregistrează în MS. 45 doar introdusă prin locuţiunea conjuncţională *afară den ce*: ***Afară den ce au mîncat voinicii*** *și părţi oamenilor ce au mersu împreună cu mine: Eshol, Avnan, Mamvrí; aceștia vor lua parte* (Fac. 14:24). *Și fură cei morţi dentru surpare 14000 și 700,* ***afară den ceia ce au murit pentru Coré*** (Num. 16:49). *Să nu faci întru ea tot lucrul* ***afară den cîte să vor face sufletului*** (Deut. 16:8). Acest conectiv conferă subordonatelor cumulative valori exceptive. Nu am identificat cumulative introduse prin structuri relaţionale inventariate de Avram 1960:202-209, precum *pe lîngă că*, *osăbi ce*, *netocma că*, *deosebi că*, ş. a.

Topica subordonatei cumulative este liberă.

VI.2.11.14. Complementul circumstanţial de excepţie

Complementul circumstanţial de excepţie "exprimă un tip special de restrîngere a unei predicaţii semantice, indicînd ceea ce se exclude din relaţia predicativă" (GLR II 2008:622). Această caracteristică semantică a funcţiei se evidenţiază destul de clar în citatele alese din MS. 45: *Iară văduă, și gonită, și pîngărită, și curvă, pre acêstea nu va lua,* ***fără numai ficioară*** *den nărodul lui va lua fămêie* (Lev. 21:14).

După cum prezintă Gramatica Academiei, în limba română modernă, ca și în fazele istorice anterioare, circumstanţialul de excepţie este "solidar

sintactic (obligatoriu coocurent) cu termenul la care se raportează excepţia, acesta nefiind suprimabil în prezenţa circumstanţialului"(ibidem). În limba veche şi în varianta Bibliei lui Milescu această coocurenţă deseori nu este exprimată în acelaşi enunţ, fiind subînţeasă din contextul mai multor versete, ceea ce face dificilă încadrarea taxonomică, aşa cum se observă din exemplul următor: ***Fără numai carne*** *întru sîngele sufletului să nu mîncaţi* (Fac. 9:4).

Circumstanţialul de excepţie se exprimă prin nume şi este introdus prin instrumente relaţionale, cu sens exceptiv: *fără*, *fără numai*, *afară den*: *Cela ce jirtvuiêşte dumnedzăilor va pieri,* ***fără Domnului****, sîngur* (Ieş. 22:20). *Nu voi mêrge,* ***fără numai în pămîntul*** *mieu şi* ***la ruda*** *mea* (Num. 10:30). *Sculaiu-mă şi nu cunoscuiu şi nu era închipuire înaintea ochilor miei,* ***fără numai abur şi glas*** *audziiam* (Iov 4:16). *N-au chemat împărăteasa cu împăratul pre nimeni la ospăţ,* ***fără numai pre mine*** (Est. 5:12). *Să nu fie ţie alţi dumnedzăi* ***afară den mine*** (Ieş. 20:3). *Şi nu iaste întru casa aceasta nimic* ***afară den mine****, nici iaste altă nimic rădicat de la mine fără de tine* (Fac. 39:9). *Iar acum sufletul nostru uscat de tot, nimic* ***afără de la mannă*** *ochii noştri* (Num. 11:6).

Unele circumstanţiale de excepţie au şi nuanţă cumulativă: *Nu iaste* ***afară den Domnul*** *altul* (Ieş. 8:10).

Topica circumstanţialului de excepţie este liberă; ea este rezultatul respectării fidele a ordinii cuvintelor din *Septuaginta* grecească.

VI.2.11.14.1. Propoziţia subordonată circumstanţială de excepţie

Propoziţia subordonată circumstanţială de excepţie este introdusă prin locuţiunile conjuncţionale *fără numai*, *fără numai să*: *Făgăduiêşte cătră mine cîndu mă voi ruga pentru tine, şi pentru slugile tale, şi nărodul tău ca să să răsîpască broaştele de la tine, şi de la nărodul tău, şi den casele voastre,* ***fără numai în rîu vor rămînea*** (Ieş. 8:9). *Şi tot ce deşchide zgăul dentru tot trupul, cîte aduc Domnului, den om pînă în dobitoc, ţie va fi,* ***fără numai cu mîntuiri să mîntui cêle dentîi născute a oamenilor*** (Num. 18:15). ***Fără numai să să năcăjască*** *el şi adaose a să dăpărta de la Domnul* (2Paral. 28:22). Cînd conectorul este locuţiunea *afară de*, subordonata introdusă prin acest element relaţional are şi nuanţă cumulativă: *Tot lucrul cu slujbă să nu-l faceţi întru iale,* ***afară den cîte să vor face la tot sufletul****, acesta numai să va face voaă* (Ieş. 12:16). Vezi şi supra, § **2. 11. 13. 1. Propoziţia subordonată circumstanţială cumulativă**.

Topica acestei subordonate este liberă; frecventă este postpunerea.

VI.2.11.15. Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă

Acest tip de relaţie de subordonare apare mai rar în *Septuaginta*, aşa încît şi în textul românesc este greu de găsit. O formulare clară de consecutivă găsim totuşi în Iosip 15:10: *Pentru că drepţi era şi întregi la crieri, ...,* ***aşa cît şi pînă la moarte,*** *cêlea a legii păzind,* ***asculta pre ea.*** Structura românească reproduce cu fidelitate fraza echivalentă din LXX, unde găsim: *δίκαιοί τε γαρ̀ ἦσαν, καὶ σώφρονες ...* ***οὕτως, ὥστε καὶ μέχρι θανάτου*** *τὰ νόμιμα φυλάσσοντα* ***πείθεσθαι αὐτῇ***. Relaţia de consecutivitate este marcată cu mare claritate în fraza grecească. Despre cele două elemente componente ale stucturii corelative (*οὕτως, ὥστε*), în ENGL.GR., s.v., citim următoarele explicaţii: *so, in this way* (referring to what follows), respectiv, *so that; in order that* (+ inf.). Semantica consecutivităţii este reprodusă cu fidelitate şi de interpreţii moderni ai pasajului, ca de exemplu în germană: *Denn gerscht waren sie und besonnen …* ***dergestalt, dass*** *sie sogar in ihrer Beachtung der Gesetzesvorschriften* ***bis zum Tod ihr gehorchten***.

Un context sintactic consecutiv se află şi în următorul pasaj: Şi dzise Esthir împăratului: „Dea-să jidovilor să facă aşa şi mîine**, ca să spîndzure pre cei 10 ficiori ai lui Aman"** (Ester 9:13/51). În BIBL.1688 se păstrează conectorul *ca să*; în SEPT.GERM. ideea de consecuţie este exprimată astfel: *Da sagte Esther zum König. Gib den Juden, dass sie sich am morgigen Tag genauso verthaslten können, dass sie die zehn Söhne Hamans aufhängen.*

O modală cu nuanţă consecutivă în textul românesc se poate considera următoarea: *Şi Iacov dêde lui Isav pîine şi fiertură de linte; şi mîncă, şi bău, şi să sculă* ***de să duse****. Şi ocărî Isav naşterile dentîi* (Fac. 25:34). În BIBL.1688 este păstrată aceeaşi variantă, iat în SEPT.GERM. se utililizează conectorul *und* 'şi'. În textul grecesc din LXX citim: *καὶ ἔπιε, καὶ ἀνασὰς ᾤχετω*, secvenţă care, literal, sună astfel: „şi bău şi, sculîndu-se, plecă". Se pare aşadar că formularea cu nuanţă consecutivă din MS. 45 reprezintă o invenţie a traducătorului român. Circumstanţiale consecutive introduse prin conjuncţia *că* am identificat şi în secvenţele

următoare: *ce ți-au făcut nărodul acesta,* ***că ai adus pre înșii păcat mare****?* (Ieș. 32:20), *ce strîmbătate am făcut ție și slugilor tale și nărodului acestuia,* ***că tu mă dai la casa păzii****?* (Ier. 37:17)

Nu am întîlnit în textul milescian conjuncția *încît.*

VI.2.12. Atributul

Ca parte a grupului nominal, această funcție stabilește o relație de dependență cu un centru nominal și "restrînge sfera semantică a regentului, introducînd noi componente semantice, utile identificării referentului reprezentat prin regent" (GLR II 2008:627). În Ms. 45 există toate tipurile de atribute. Ele îndeplinesc diverse funcții semantice, dintre care exemplificăm pe cele de mai jos:

-funcție de individualizare: *Ca să margă să slujască bodzilor limbilor* ***acelora*** (Deut. 29:18).

-funcție de calificare: *Și după ce va muri preutul* ***cel maare****, să va întoarce ucigașul la pămîntul ținérii lui* (Num. 35:28).

-funcție de cuantificare: *Vor veni către tine* ***toți*** *boiêrii și cei preste mii a lui Israil* (Num. 10:4).

-funcție de categorizare: *Iată, nărodul ca un puiu* ***de leu*** *să va scula* (Num. 23:24).

-funcție actanțială de posesor, respectiv de agent, pacient, experimentator: *Cela ce să atinge de la cel mortu a tot sufletul* ***omului*** *necurat va fi în 7 dzile* (Num. 19:11). *Și după ce va muri preutul cel maare, să va întoarce ucigașul la pămîntul ținérii* ***lui*** (Num. 35:28). *Pomenêște noao, Doamne, întru bună vrêrea* ***nărodului*** *tău* (Ps. 105:4).

VI.2.12.1. Atributul substantival

Atributul substantival este o clasă sintactică bine individualizată și reprezentată în Ms. 45. Substantivul cu această funcție ocupă poziții cazuale diferite, după cum se observă din exemplele de mai jos:

-atribut substantival în nominativ: *Eu porîncescu voao astădzi în muntele* ***Gheval*** (Deut. 27:4).

-atribut substantival în acuzativ: *El lăcuia în pămîntul* ***de către amíadzădzí*** (Fac. 24:62).

-atribut substantival în genitiv, cu și fără prepoziție: *Glasul* ***trîmbiții*** *răsuna tare* (Ieș. 19:16). *Iar să va fi în casa bărbatului ei, ruga ei sau răspunsul* ***cel asupra sufletului*** *ei cu giurămîntu* (Num. 30:10). *Și să stinse toată rădicarea carea era asupra fêței* ***a tot pămîntului*** (Fac.7: 23).

-atribut substantival în dativ: *Doară nu-s paznic eu* ***fratelui*** *mieu!* (Fac. 4:9).

Exemplificăm cîteva realizări ale atributului, ca fiind fenomene mai deosebite, inactuale azi și specifice textului la care ne referim:

-Atributul substantival exprimat, de obicei, prin nume propriu, desemnînd apartenența sau posesia, se află în relație de dependență nemarcată flexionar sau joncționar, ci realizată prin simpla juxtapunere: *Mă mîntui den mîinile* ***Faraón*** (Ieș. 2:23). *Și acum, iată, strigarea fiilor* ***Israil*** *veni către mine – κραυγὴ τῶν υἱῶν Ισραηλ* (Ieș. 3:9). *Și s-au ferit de la cortul* ***Coré, Dathan*** *și* ***Aviron*** *împregiur* (Num. 16:27). Comparația cu LXX ne arată că renunțarea la desinențele de genitiv în asemenea situații este o particularitate a limbii *Septuagintei*, preluată prin calchiere din originalul ebraic. În *Biblia de la București*, diortositorii elimină această structură, folosind joncțiunea cu articolul hotărît, sistemică în limba română. Un caz asemănător este și exprimarea raportului de dependență fără prepoziție, ca în secvența: *Și Moisi era păscîndu oile lui Iothor, socru-său, popei* ***Madiam*** (Ieș. 3:1); sintagma apozitivă *popei Madiam* este modificată în BIBL. 1688 în structură prepozițională: *popei de Madiam.*

-Atributul substantival este introdus prin prepoziția *a*, destul de frecvent, într-o construcție echivalentă cu genitivul[204]: *Și să stinse toată rădicarea carea era asupra fêței* ***a tot pămîntului*** *– ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς* (Fac.7:23). *Și mă făcu ca pre un tată a lui faraon și domnu* ***a toată casa*** *lui și despuitor* ***a tot pămîntul*** *Eghíptului - παντὸς τοῦ οἴκου ... πάσης γῆς Αἰγύπτου* (Fac. 45:8). *Va muri […] și pînă în cel dentîi născut* ***a tot dobitocul*** *– ἕως πρωτοτόκου παντὸς κτήνους* (Ieș. 11:5); *Pentru că sufletul* ***a tot trupul*** *sîngele lui iaste* (Lev. 17:11). Recurența acestei structuri compuse din prepoziție, adjectiv pronominal nehotărît și substantiv este mare și ea corespunde unei structuri grecești echivalente (Arvinte 2004:71).

-Atributul substantival în cazul acuzativ este introdus prin structura *de în*, echivalent semantic cu prepoziția *din*: *Domnul lovi tot dentîi născutul în pămîntul Eghíptului, den dentîiu născutul lui Faraón ce șade pre scaun și pînă la cel dentîi născut al roabei ceia* ***de în groapă*** *- τῆς ἐν τῷ λάκκῳ* (Ieș. 12:29). Aceeași relație de dependență este echivalată, în alte contexte enunțiative, cu prepoziția *den: Și dzisem*

[204]Alte exemple din texte anterioare Ms. 45 v. în Frâncu 2009:166.

domnului cum iaste noao tată bătrîn și copil ***den bătrînêțe*** *- γέρως νεώτερον* (Fac. 44:20). Structura *de în* este o formă de tranziție a compunerii respective. Corespondentele greceşti sînt diferite.

-Atributul substantival este introdus prin prepoziția *de către*: *El lăcuia în pămîntul* ***de către amíadzădzí*** (Fac. 24:62). *Iar lățimea curții* ***de către mare****, pîndză de 50 coți* (Ieş. 27:12). Conectorul *de către* contribuie la lexicalizarea mai proprie a sensului locativ, azi exprimat prin nume precedat de prepozițiile *dinspre*, *de la* sau *de*. Un caz interesant în ceea ce priveşte instrumentul prepozițional prin care se realizează funcționalitatea atributului îl reprezintă şi enunțurile cu atribut pronominal precedat de prepoziția *de* cu sens *dintre*: *Margă fiștecarele* ***de voi*** *către lucrurile lui* (Ieş. 5:4). sau cu prepoziția *pre*: *Cine te-au pus boiêrin și giudecător* ***pre noi****?* (Ieş. 2:14)

-Atributul substantival este introdus prin prepoziția (*de*) *preste*: *Și țăsătura* ***preste umere****, carea iaste preste însă după facere dentru însă, va fi de aur curat* (Ieş. 28:8). *Și vei pune pre amîndoao pietrile pre umerile hainei* ***de preste umere*** (Ieş. 28:12). Avem aici o sintagmă calchiată, sub forma (*țăsătura*) *preste umere* sau (*haina*) *de preste umere*, după gr. *ἐπωμίς* din *Septuaginta*. Versiunile biblice moderne preferă să folosească pentru denumirea acestei piese a costumului preoțesc împrumutul din ebraică *efod*.

-Atributul este introdus prin prepoziția *întru*: *L-am împlut pre el duh dumnedzăiescu de înțelepciune, și de pricêpere, și de știință* ***întru*** *tot* ***lucrul*** (Ieş. 31:3). *Am sfințit mie tot dentîi născutul* ***întru Israil****, den om pînă în dobitoc* (Num. 3:13). Conectorul *întru* contribuie la actualizarea sensului de finalitate, contextualizat mesajului sacru.

-Atributul substantival este legat de regent prin articol demonstrativ şi prepoziție, elemente joncționale care au rol pragmatic de actualizatori suplimentari ai desemnării regentului, aici subiectul enunțului: *Glasul trîmbiții răsuna tare și să spămîntă tot nărodul* ***cel den tabără*** *–* ***ὁ λάός ὁ ἐν τῇ παρεμβολῇ*** (Ieş. 19:16). *Și au făcut sfêșnicile* ***cêle de aur*** *5 după județul lor - τὰς λυχνίας* ***τὰς χρυσᾶς*** (2Paral. 4:7). În variantele biblice moderne, se renunță la articolul demonstrativ. Fenomenul este discutat de Elena Dragoş (Dragoş 1995:68-69), în contextul cumulului de articole sau de alți conectori, şi considerat o adiție. Contrar tendinței limbii vechi de a suprima unele conective, această tendință de adăugare creează o redundanță la nivel gramatical, "cu certe finalități deictico-individualizatoare". Atributul adjectival realizat prin posesiv constituie o "adiție pleonastică" (ibidem), pentru că urmează după pronumele reflexiv *își*: Şi*, sculîndu-să Avraam dimineața, își înșelă măgariul* ***său*** *–* *τὴν ὄνον αὐτοῦ* (Fac. 22:3). Acelaşi fenomen de adiție avem şi în cazul unui atribut pronominal exprimat prin pronume personal: *Și va fi în dzua a șêptea își va rade tot părul* ***lui*** (Lev. 15:5). În aceeaşi tendință de adăugare morfo-sintactică se încadrează şi exemplul: *Și după dzilele* ***cêle multe acêlea****, au murit împăratul Eghiptului* (Ieş. 2:24). Acest exemplu relevă încă o dată presiunea topicii greceşti din *Septuaginta* asupra traducătorului: *Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκείνας ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου.* Repetiția articolului este însă în limba greacă element de sistem, deci obligatorie.

-Atributul substantival genitival, exprimat prin nume proprii, realizează relația de dependență prin flexiune cu articol hotărît proclitic *ii*[205]: *Și le-au adus pre iale preste vîrvul muntelui carele iaste de către fața* ***i Hevron*** (Jud. 16:3). *Și muri Eliméleh, bărbatul* ***ii Noemin****, și rămase ea și amîndoi ficiorii ei* (Rut 1:3). Fenomenul este înlocuit sistematic de către revizorii BIBL. 1688, cu o singură excepție.

-Atributul în dativul adnominal este foarte frecvent în MS. 45, ca şi în multe texte din epoca veche; funcția are ca regent un nume nearticulat, condiție obligatorie la nivel sintagmatic. Studiile (Iliescu 1965:98 şi Dragoş 1995:93) despre evoluția latinei populare în Orientul latin documentează preferința, în epoca tîrzie, pentru dativul simpatetic şi cel posesiv, în contextul concurenței dintre cazurile dativ şi genitiv. *Doară nu-s paznic eu* ***fratelui*** *mieu!* (Fac. 4:9). *Începători caselor* ***rudeniilor*** *lor* (Ieş. 6:14). *Slujba să fie a leviților pren Ithámar, fiiu lui Aaron* ***preutului*** (Ieş. 38:21). *Ficiorul lui Saló, boiêrin* ***casei*** *moșiei lui Simeon* (Num. 25:14).

---

[205] Cf. Frâncu 2005:271-272; după enumerarea mai multor exemple, este citat G. Ivănescu, în opinia căruia "antepunerea articolului hotărît feminin ar fi fost o trăsătură a vechiului dialect crişean-maramureşean din epoca românei comune adus şi în Moldova de ardeleni şi de crişeni-maramureşeni, fapt pentru care nu există argumente suficiente". Dragoş 1995:80 dă exemple din Palia de la Orăştie (*ii Sara*) şi conchide că procliza articolului hotărît în fața numelor de persoană feminină este rar atestată şi, probabil, a fost o normă în secolele anterioare secolului al XVI-lea.

-Cumulul de atribute este exprimat uneori artificial, caz în care traducătorul suspendă enunţarea pentru a favoriza echivalenţa formală în raport cu textul-sursă: *Şi áripa cealaltă de 5 coţi, atingîndu-să de áripa* ***a lui heruvim celuialalt*** (2Paral. 3:11). Secvenţa cu aldine este un evident calc morfologic după gr. *τοῦ χερουβὶμ τοῦ ἑτέρου* din LXX. Resimţită ca nefirească, formularea este "îndreptată" de diortositorii de la Bucureşti, care optează pentru succesiunea firească în limba română: *aripa celuialalt heruvim*. Ordonarea părţilor în enunţ este un fenomen calitativ (Dragoş 1995:71-77), precum permutarea şi substituţia. Topica inversă a atributului are drept cauză principală primatul literalismului în momentul transferului lingvistic: *Nu-s* ***ca a Eghíptului muieri*** *jidovcile – οὐχ* ***ὡς γυναῖκες Αἰγύπτου*** *αἱ Ἑβραῖαι* (Ieş. 1:19).

-Atributul, exprimat prin nume propriu, marcînd sensul de apartenenţă, echivalat în limba de azi printr-un genitiv (*Fiii* ***lui Iuda***), realizează acest sens gramatical prin simpla alăturare sau juxtapunere, şi nu prin subordonarea cu mijloace flexionare: *Fiilor* ***Iuda****, după rudele lor, după năroadele lor* (Num. 1:26). *Şi ficiorii* ***Falus****: Eliav* (Num. 26:8). Opţiunea traducătorului se explică printr-un calc funcţional gramatical după structura grecească.

VI.2.12.2. Atributul adjectival

Atributul adjectival este exprimat prin adjective calificative sau determinative, provenite din pronume, numerale, verbe: *Şi acoló iaste rubinul şi piatra* ***cea vêrde*** (Fac. 2:12). *Şi să chemă numele locului* ***aceluia*** *Partea viclênilor* (2Reg. 2:16). *Şi tot darul jirtvei* ***voastre*** *cu sare să va săra* (Lev. 2:13). *Va aduce pentru greşeala lui carea au greşit* ***doao*** *turturêle sau* ***doi*** *pui de porîmbu* (Lev. 5:7). *Şi au clădit curtea cea mai denlontru, 3 rînduri de necioplite, şi rînduri* ***făcute*** *de chedru prenpregiur* (3Reg. 6:36). O locuţiune adjectivală, formată prin calc lexico-morfologic, ocupă poziţia de atribut: *Şi nevoia, şi năcaz pre el va ţinea ca un voivod* ***înainte stătător*** *căzînd* (Iov 15:24).

VI.2.12.3. Atributul pronominal

Atribut pronominal este exprimat prin diferite pronume, precedate sau nu de prepoziţii, în cazurile acuzativ, genitiv şi dativ: *Şi fuşcioarele* ***dentru însă*** *era toţi bătuţi dentr-un aur curat* (Ieş. 37:25). *Şi să sui strigarea* ***lor*** *cătră Dumnedzău* (Ieş. 2:24). *Şi să făcură cuvintele* ***lui*** *cu Ioav* (3Reg. 1:7). *Şi den pîntecile* ***cui*** *iêse gheaţa?* (Iov 38:29). *Şi să vor întări mîinile* ***a tuturor*** *ce-s cu tine* (2Reg. 16:21). *Şi n-ai luat den mîna* ***nimărui*** *nimic* (1Reg. 12:4). *Pentru că săgeţi de la Domnul în trupul mieu sînt,* ***cărora*** *mîniia lor îmi stocêşte* (Iov 6:4). În acest ultim exemplu, atributul pronominal în genitiv exprimat prin pronume relativ este reluat prin pronumele personal *lor*, în formula discursivă a redundanţelor, atît de specifică textului biblic în versiune milesciană. Un exemplu de atribut pronominal în dativul posesiv este următorul: *Şi să mîniia Valaam şi bătea pre măgăriţa-****i*** *cu toiagul* (Num. 22:27).

VI.2.12.4. Atributul verbal

Atributul verbal, exprimat prin verb la gerunziu, este în textul nostru mult mai frecvent decît în limba actuală: *Vădzu 2 oameni jidovi* ***pricindu-să*** (Ieş. 2:13). *Şi vor fi pre oameni şi pre dobitoace rane, beşici* ***fierbîndu*** *între oameni* (Ieş. 9:9). *Iar de vei tîmpina boul nepriêtenului tău au jugătoriul lui* ***rătăcindu-să****, să-l întorci, să i-l dai lui* (Ieş. 23:4). *Ca nişte desiş* ***umbrindu*** *şi ca nişte grădini lîngă rîuri* (Num. 24:6).

Atributul verbal exprimat prin verb la infinitiv este mai rar: *Iară den lemnul* ***a pricêpe*** *binele şi răul să nu mîncaţi dentru însul* (Fac. 2:17), un calc evident după gr. *ξύλος τοῦ γιγνώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν*; construcţia cu infinitiv precedat de articol în genitiv este idiomatică în greaca *Septuagintei*. În alt loc, o construcţie similară este redată în română prin supin cu funcţie de complement de relaţie: *cuptoriu mare* ***de vădzut*** - *βωμὸν μέγαν* ***τοῦ ἰδεῖν*** (Ios. 22:10). Vezi şi supra, § **2.11.7.**

VI.2.12.5. Atributul adverbial

Atributul adverbial este exprimat prin adverb precedat de prepoziţie sau locuţiune adverbială*: Şi mielul al doilea îl vei face de cătră sară, după jirtva* ***de dimineaţă*** (Ieş. 29:41). *Nu-s eu măgăriţa ta, preste carea încălecai den tinerêţele tale pînă în dzua* ***de astădzi****?* (Num. 22:30). *Şi au uitat facerile cêle* ***de bine*** *a lui, şi a minunilor lui carele au arătat* (Ps. 77:14).

VI.2.12.6. Atributul intern

Atributul intern (Cf. Dragoş 1995:54) este exprimat printr-un substantiv din aceeaşi familie lexicală cu regentul: *Şi vei aduce pre berbêce tot pre jirtăvnic ardere de tot Domnului, cătră miros* ***a mirosénii*** *frumoase* - *εἰς ὀσμὴν* ***εὐωδίας*** (Ieş. 29:18). *Cătră miros* ***de bun miros*** *înaintea Domnului* - *εἰς ὀσμὴν* ***εὐωδίας*** *ἔναντι κυρίου* (Ieş. 29:25). În greceşte cuvintele

respective au radical lexical diferit, aşadar opţiunea traducătorului denotă o creativitate deosebită, căci, în ciuda formulei cvasi-pleonastice simţite ca atare în receptarea modernă, expresivitatea semantică este evidentă. În limba-ţintă, se realizează figura sintactică poliptotonul, cu funcţie textuală de intensificare a sensului, o repetare a aceluiaşi cuvînt sub forme flexionare diferite. În traducerea actuală (BIBL. 1990), se echivalează sintagma *către miros de bun miros* cu *spre bună mirosire*. Un alt exemplu de atribut intern se asociază cu fenomenul repetiţiei prin substitute: *Şi vei pune acoperirea* ***acoperemîntului*** *pre uşea cortului mărturiei şi jirtăvnicul jirtvelor îl vei pune lîngă uşile cortului mărturiei* (Ieş. 40:6).

VI.2.12.7. Propoziţia subordonată atributivă

Propoziţia subordonată atributivă este introdusă prin următorii conectori:

-pronume relative - *carele*, *ce*, întîlniţi foarte frecvent: *Şi să sculă altu împărat pre Éghiptu,* ***carele nu ştiia pre Iosif*** (Ieş. 1:8). *Şi era toate sufletile* ***ce ieşise de la Iacov 75*** (Ieş. 1:5). În limba actuală, relativul *ce* este folosit mai ales cînd substituie inanimate. În limba veche identificăm un caz de opoziţie suprimabilă sau de neutralitate (cf. Coseriu 2001:269). *Şi ieşi Lot şi grăi cătră ginerii lui, ce-i luasă fétele lui* (Fac. 19:14). Atributiva este uneori introdusă prin pronume relativ fără prepoziţia-morfem, instrument obligatoriu chiar în norma secolului al XVII-lea: *Să ne dai noaă jirtve şi arderi de tot,* ***carele*** *vom face Domnului Dumnedzăului nostru* (Ieş. 10:25). Francu 2009:380 precizează că absenţa morfemului reprezintă o "trăsătură populară pătrunsă în unele texte". Prepoziţia *pre* este folosită, de regulă, ca element joncţional al pronumelui relativ cu rol de obiect direct, cum se observă din exemplele: *Şi răsădi Dumnedzău grădină în Edem, cătră răsărit, şi puse pre om,* ***pre carele*** *l-au zidit* (Fac. 2:8). *Tot patul* ***pre carele*** *va dormi pre el cel înfrîntu necurat va fi şi tot vasul* ***pre carele*** *va şedea pre însul cel înfrîntu necurat va fi* (Lev. 15:4). Pronumele conector este folosit în cazuri diferite, ca în versetul următor unde apare în cazurile acuzativ, respectiv dativ: *Şi întru anul slobozirei să va da ţarina omului* ***de la carele*** *l-au cumpărat pre el,* ***căruia*** *era moşiia pămîntului* (Lev. 27:24).

-pronumele relativ *cît*, *-ă*: *Iară cêle patru părţi vor fi voao pentru sămînţa pămîntului şi de mîncat voao şi tuturor* ***cîţi sîntu în casele voastre*** (Fac. 47:24). *Pasă, du-te la Eghiptu, pentru că au murit toţi* ***cîţi cerca sufletul tău*** (Ieş. 4:19). *Şi la toţi fiii lui Israil era lumină întru toate* ***cîte să trebuia*** (Ieş. 10:23).

-pronume relative nehotărîte: *Şi vei face după toate* ***oricîte va chema cel striin****, pentru ca să cunoască toate năroadele pămîntului numele tău* (2Paral. 6:33). Subordonata are şi o valoare concesivă.

-pronumele relativ invariabil *de*, azi folosit numai în registrul popular: *Iaste cineva ţie aicea gineri au ficiori au fête? Au altucineva* ***de iaste al tău în cetate*** *scoate-l dentru locul acesta* (Fac. 19:12). *Luă omul cercei de aur,* ***de trăgea cîte o drahmă****, şi doao brăţări pre mîinele ei* (Fac. 24:22).

-adverbele relative, *unde*, *cînd*, *cum*, ultimele două adverbe menţionate avînd o frecvenţă redusă: *Şi mêrse dencătroo veni la pustiiu, pînă la Vethil, pînă la locul* ***unde era cortul lui mainte*** (Fac. 13:3). *Şi vor întoarce inimile lor în pămîntul* ***unde s-au mutat acoló*** (3Reg. 8:47). *Şi să usăbi Edom de la mîna Iúdei pînă în dzua aceasta,* ***cînd să usăbi Lovna de la mîinile lui, întru vrêmea acêea*** (Deut. 21:10). *Nu s-au făcut ca cuvintele acêstea* ***cum tu zici****, căci de la inimă tu minţi, acoló* (Neem. 6:8).

-locuţiunea conjuncţională *cum că*: *Giurămîntu va fi de la Dumnedzău întru mijlocul amîndurora,* ***cum că adevărat el n-au viclenit*** *ca să aibă parte întru tot de ascunderea vecinului şi aşa va priimi stăpînul lui şi nu va plăti* (Ieş. 22:11).

Subordonata atributivă are uneori un termen regent care se încadrează în aceeaşi familie lexicală cu verbul predicat al subordonatei, realizînd o formă de specializare extensivă: *Şi eu vădzuiu* ***chinul carele eghiptênii chinuiescu pre ei*** (Ieş. 3:10).

Fenomenul intercalării atributivei în regentă produce uneori reluarea regentului printr-un substitut, ceea ce accentuează funcţiile pragmatice ale discursului; în fapt, este vorba, după GLR II 2008:352-353, de un tipar sintactic cu un termen dublu exprimat, tipar care "cuprinde o sursă referenţială, reluată la distanţă, după intercalarea uneia sau a mai multor propoziţii, de un pronume demonstrativ anaforic". Vom prezenta un exemplu: subordonata atributivă intercalată *carele voi grăi cătră tine* favorizează crearea acestui tipar sintactic, prin care se actualizează şi funcţia emfatică a comunicării: *Cuvîntul* ***carele*** *voi grăi cătră tine,* ***acela*** *vei face!* (Num. 22:20). În textul-sursă identificăm prezenţa aceleaşi scheme: *τὸ ῥῆμα ὃ ἐὰν λαλήσω πρὸς σὲ,* ***τοῦτο*** *ποιήσεις*

Alte asemenea exemple sînt numeroase: *Şi acum,*

cum dziceți așea va fi: omul ***la carele*** *să va afla păharul,* ***acela*** *îmi va fi slugă, iară voi curați veți fi* (Fac. 44:10). *Cuvîntul* ***carele****-mi va pune Dumnedzău întru gura mea,* ***acela*** *voi grăi* (Num. 22:38).

Atributiva are topică liberă, constrînsă de principiul literalismului în actul de traducere.

VI.2.13. Apoziţia

Apoziţia construieşte "un tip special de relaţie, de echivalenţă discursivă, care se instituie între două secvenţe lingvistice coreferenţiale – baza (pe prima poziţie) şi apoziţia (pe cea de-a doua)" (GLR II 2008:655).

Apoziţia este foarte frecventă în MS. 45. Mai mult decît în limba de azi, se remarcă o recurenţă a apoziţiei acordate: *Împiedecîndu pre Isaac,* ***fiiul său,*** *îl puse pre îns preste jirtăvnic* (Fac. 22:9). *Aceștia-s carii au născut Melha lui Nahor,* ***fratelui*** *Avraam* (Fac. 22:23). *Și dzise: Dea-se Avisac somaniteanca,* ***Adoníei, fratelui tău,*** *întru muiêre* (3Reg. 2:21).

Apoziţia dezvoltată poate fi considerată o structură specifică stilului biblic, mai ales în unele cărţi, precum în *Numeri*, unde explicaţiile au o semnificaţie specială: *Și pieile,* ***piei de berbêce ruşite,*** *și acoperemînturile de asupra, piei verzi* (Ieş. 39:34). *Și acum sîntem în Cadis,* ***cetaate den partea hotarălor tale*** (Num. 20:16). În cadrul apoziţiei dezvoltate, este frecventă structura explicativă, cu funcţie identitară, alcătuită din două forme în cazul nominativ - *Dentr-a lui Dan:* ***Ahiézer, ficior Amisadaí*** (Num. 1:12) - al doilea nume din cadrul apoziţiei are valoarea unui dativ adnominal, echivalat în traducerile moderne prin genitivul *feciorul lui Amișadai*.

Am identificat un singur caz în care relaţia apoziţională este realizată joncţional, prin adverb: *Și țiitoarea lui,* ***anume Reimá,*** *au născut și ea pre Tavécu* (Fac. 22:24). Frecventele lanţuri de apoziţii sînt o particularitate discursivă a unor pasaje din anumite cărţi vetero-testamentare, precum *Numerii: Și numele muierii cei lovite,* ***madienencăi, Hazví, fata lui Sur, boiêrinul limbei Somoth,*** *casei moșiei iaste lui Madiam* (Num. 25:15).

VI.2.13.1. Propoziţia apozitivă

Propoziţia apozitivă, din punct de vedere al marcării relaţiei cu baza pe care o echivalează prin acest raport specific şi diferit faţă de raportul de coordonare şi subordonare, se poate clasifica în apozitivă relativă (cu conectori) şi apozitivă juxtapusă (fără conectori). Primele sînt interpretate de GLR II 2008:658 ca "aparent circumstanţiale", ele fiind introduse prin adverbe relative şi echivalînd o bază adverbială din regentă." Deşi au nuanţe locative, modale sau temporale, sînt construţii detaşate şi aduc informaţii suplimentare care nu sînt necesare pentru identificarea referentului grupului precedent", aşa cum se observă din secvenţa: ***Cum lipsêşte fumul,*** *să lipsască; cum să topêște ceara de cătră fața focului,* ***aşa*** *vor pieri păcătoșii de cătră fața lui Dumnedzău* (Ps. 67:2). Pentru alte exemple, v. **2.11.2. Complementul circumstanţial de loc**, **2.11.3.2. Propoziţia subordonată circumstanţială de mod**,

VI.2.13.2. Propoziţia subordonată circumstanţială cantitativă.

Apozitivele juxtapuse sînt frecvente în MS. 45. Un tipar discursiv este constituit dintr-o bază, urmată de marca grafică [:], tipar care admite adverbele *adică* sau *anume* (cf. Francu 2005:401). Un exemplu în acest sens este următoarea secvenţă: *Și dzise lui Efron la urechi înaintea a tot nărodul pămîntului: „În vrême ce în partea mea ești, ascultă-mă:* ***argintul ţarenii ia-l de la mine şi voi îngropa mortul mieu acoló****"* (Fac. 23:13). Un alt tipar relativ frecvent în MS. 45 este reprezentat de un pronume cu funcţie anaforică, aflat într-un grup comunicaţional, după care apare semnul [:] şi, imediat, enunţul cu valoare explicativă: ***Aceasta*** *iaste cea pentru leviți:* ***de 25 ani şi în sus, vor întra*** *să slujască slujbă întru lucruri în cortul mărturiei* (Num. 8:24).

VI.3. Relaţiile sintactice în MS. 45

Relaţiile sintactice în MS. 45 sînt bine structurate şi sînt reprezentate, ca în limba română modernă, de relaţiile de dependenţă sau de subordonare, de relaţiile de nondependenţă sau de coordonare şi de relaţiile de echivalenţă sau apozitive.

VI.3. 1. Relaţia de dependenţă sau de subordonare

Relaţia de dependenţă sau de subordonare "se caracterizează prin existenţa unui termen obligatoriu exprimat (denumit *regent*, a cărui absenţă determină dezorganizarea enunţului) şi a unui termen *dependent*, care, de regulă, poate fi omis. Absenţa termenului dependent anulează relaţia de

dependenţă, dar nu dezorganizează enunţul privit ca unitate sintactică" (GLR II 2008:16).

VI.3. 1. 1. Tipuri ale relaţiei de dependenţă

Există, în viziunea GLR II 2008:17, două tipuri ale relaţiei de dependenţă: relaţia de dependenţă bilaterală şi relaţia de dependenţă unilaterală.

Relaţia de dependenţă bilaterală este relaţia de interdependenţă dintre termeni care se presupun reciproc, aşa cum sînt subiectul şi predicatul, care impun unul altuia anumite restricţii, ca în secvenţa - *De-nceput* ***făcu Dumnedzău*** *ceriul şi pămîntul* (Fac. 1:1) – unde predicatul impune subiectului cazul nominativ, iar subiectul impune predicatului acordul în numărul singular şi persoana a III-a. În MS. 45, acest acord funcţionează, dar sînt destul de frecvente dezacordurile: *Şi* ***era amîndoi*** *despuiaţi* (Fac. 2:25). Vezi supra, § **2.3.1. Acordul predicatului cu subiectul.**

Relaţia de dependenţă unilaterală presupune un regent - ***Mergea*** *Moisí la cortu* (Ieş. 33:8). *Sta tot* ***nărodul*** (Ieş. 33:8) – sau doi regenţi, cum este cazul numelui predicativ -*Cîte* ***sînt păcatele*** *mêle şi fărădălêgele mêle?* (Iov 13:23) – sau în cazul predicativului suplimentar, al circumstanţialului opoziţional, cumulativ, sociativ, de excepţie.

La nivel frastic, dependenţa unilaterală se stabileşte între un cuvînt din propoziţia regentă şi propoziţia dependentă sau subordonată lui, ca de exemplu între atributivă şi termenul ei regent- *Şi dzise Dumnedzău: „Iată am dat voă toată iarba de sămănat,* ***sămînţă*** *sămănătoare* ***carea iaste asupra pămîntului****, şi tot* ***lemnul care are întru sine roadă de sămînţă sămănătoare*** *voă va fi de mîncare* (Fac. 1:29) - şi între completivă directă şi verbul de care depinde: *Şi* ***voi milui pre cine voi milui*** *şi* ***mă voi îndura pre carele mă voi îndura*** (Ieş. 33:19).

VI.3.1.2. Modalităţi de realizare a relaţiei de dependenţă

La nivelul propoziţiei, relaţia de dependenţă se exprimă prin următoarele modalităţi:

-acordul, manifestat între subiect şi predicat - *Iară* ***viaţa*** *mea* ***iaste mai iuşoară*** *decît un alergători* (Iov 9:25).- sau între atributul adjectival şi numele regent: *va scoate dentru* ***mîinele mêle*** (Deut. 32:39).

-recţiunea, definită de GLR II 2008:18 drept "o altă modalitate de exprimare a relaţiei de dependenţă, în care termenul regent impune termenului dependent anumite restricţii gramaticale: cazuale şi de selectare a prepoziţiei". Exemplificăm cum verbul regent impune adjunctului cazul acuzativ - *Pentru că au murit toţi cîţi cerca* ***sufletul*** *tău* (Ieş. 4:19). -, cazul dativ - *Iată am dat* ***voă*** *toată iarba de sămănat* (Fac. 1:29). Adjectivul poate impune un anume caz - *Nevinovat* ***la mîini*** *şi curat* ***la inimă****, carele n-au luat pre dăşert sufletul lui* (Ps. 23:4). În grupul nominal, relaţia de dependenţă se poate exprima prin genitiv: *Pomenêşte noao, Doamne, întru bună vrêrea* ***nărodului*** *tău* (Ps. 105:4). Prepoziţiile impun restricţii de caz numelului pe care îl introduc, ca de exemplu, acuzativul - *Şi amu au fostu început surparea* ***întru nărodu****. Şi puse deasupra tămîie şi să rugă* ***pentru nărodu*** (Num. 16:17). - sau genitivul - *Iar să va fi în casa bărbatului ei, ruga ei sau răspunsul cel* ***asupra sufletului*** *ei cu giurămîntu* (Num. 30:10).

La nivelul frazei, relaţia de dependenţă se exprimă prin joncţiune cu următoarele tipuri de conectori:

-pronume şi adjective relative: *Învăţa-mă* ***carele*** *sînt* (Iov 13:23). *Şi în* ***ce*** *dzi te vei ivi mie, vei muri* (Ieş. 10:28). *Şi vei face după toate* ***oricîte*** *va chema cel striin* (2Paral. 6:33). *Nu voi răşchira făgăduinţa mea* ***cêea ce****-i cu voi în vac* (Jud. 2:1).

-adverbe relative: *Şi vei curăţi jirtăvnicul* ***cînd*** *vei sfinţi cu el* (Ieş. 29:36). *Să dea iarbă măgarilor săi* ***unde*** *au poposit* (Fac. 42:27). *Lămuritu-ne-ai pre noi* ***cum*** *să lămurêşte argintul* (Ps. 65:9).

-conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale: *Vinovat iaste* ***să*** *moară* (Ieş. 22:3). *Şi va fi* ***de*** *nu va afla har înaintea lui,* ***căce*** *au aflat întru ea lucru grozav* (Deut. 24:1). *Şi fu* ***după ce*** *au ieşit ceia ce goniia după înşii* (Ios. 2:8). *Şi făcu împăratul* ***în ce chip*** *au grăit Muhéu* (Est. 1:21). *Şi iată* ***ca cîndu*** *pre rîu să suia 7 vaci frumoase la chip* (Fac. 42:30).

VI.3.2. Relaţia de nondependenţă sau de coordonare

Relaţia de nondependenţă sau de coordonare "se stabileşte între minimum două unităţi sintactice situate la nivelul aceleaşi structuri sintactice. [...] Specific relaţiei de coordonare este procesul de repetare a unei poziţii sintactice" (GLR II 2008:19-20.) Exemplificăm printr-o secvenţă în care sînt coordonate copulativ două atribute - *Şi voi sluji Domnului şi voi arăta voao calea* ***cea bună şi cea dreaptă*** (1Reg. 12:23). - şi, la nivel frastic, coordonate adversativ, două propoziţii: *Însă nu,* ***ci*** *te învaţă, Iov* (Iov 34:36). Conjuncţia *însă* din această

secvenţă realizează raportul adversativ la nivel transfrastic.

VI.3.2.1. Tipuri şi modalităţi de realizare a relaţiei de coordonare

Relaţia de coordonare se realizează prin joncţiune cu conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare - ***Iară*** *voi sînteți doftori strîmbi* ***şi*** *vraci a rêle toți* (Iov 13:14). - şi prin juxtapunere sau parataxă - *Toate dzilele pămîntului sămînță și sêcere****,*** *frig și zăduh****,*** *vară și primăvară****,*** *dzua și noaptea nu vor mai răpoosa* (Fac. 8:22) – enunţ în care subiectele multiple sînt organizate în patru grupe juxtapuse, iar în interiorul fiecăreia elementele sînt coordonate copulativ. Frâncu 2009:375 este de părere că juxtapunerea "este mai rară decît în limba literară actuală, căci ea alterna mai des cu coordonarea copulativă atît la nivel frastic cît şi la nivel de propoziţie".

Tipurile de coordonare sînt marcate prin elemente conective specifice, după cum decurge din următoarele exemple:

-raportul copulativ este exprimat prin juxtapunere şi prin joncţiune cu conjuncţiile şi locuţiuni conjuncţionale copulative *și*, *nici*, *și cu*, *nici... nici*, *nu numai... ci și*, *și... și*, după cum se observă în exemplele: *Fericiți cărora să iertară fărălegile* ***şi*** *cărora să acoperiră păcatele* (Ps. 31:1). *Și nu iaste întru casa aceasta nimic afară den mine,* ***nici*** *iaste altă nimic rădicat de la mine fără de tine* (Fac. 39:9). *Nu veți mînca pre el crud,* ***nici*** *fiertu întru apă* (Ieş. 12:9). *Nu veți mînca pre el crud, nici fiertu întru apă ce fripte la foc, capul și picioarele* ***şi cu*** *mațele* (Ieş. 12:9). *Și, iată, rînduiêlele preuților și leviților — la toată slujba casei Domnului Dumnedzău* ***şi cu*** *tine întru tot lucrul* (1Paral. 28:21). *Și n-ai cerut avuție de bani,* ***nici*** *mărire,* ***nici*** *sufletul nepriêtenilor* (2Paral 1:11). ***Nu numai*** *la oameni necălcată,* ***ce şi*** *la jiganii și la pasări, întru toată vrêmea, prea urîtă va fi* (Est. 8:12). ***Şi*** *voi sluji Domnului* ***şi*** *voi arăta voao calea cea bună și cea dreaptă* (1Reg. 12:23).

-raportul disjunctiv este exprimat prin joncţiune cu conjuncţiile coordonatoare specifice *au*, *măcar*, *ori*, *sau*, *veri* (cu o singută ocurenţă): *Trêce-voi pren pămîntul tău, pre cale voi mêrge, nu voi abate în dreapta* ***au*** *în stînga* (Deut. 2:27). *Alêge-ți ție să ți să facă:* ***au*** *să-ți vie ție 3 ani foamete în pămîntul tău,* ***au*** *3 luni să fugi tu înaintea nepriêtenilor tăi și vor fi gonindu-te,* ***au*** *trei dzile să să facă moarte în pămîntul tău* (2Reg. 24:13). *Blagoslovită tu, Domnului Dumnedzău, fata mea, pentru că ai îmbunătățit mila ta cea de apoi decît cea dentîi ca să nu mergi tu după tinerei. Și* ***măcar*** *sărac,* ***măcar*** *avut* (Rut 3:10). *Viu ii Domnul și viu domnul mieu, împăratul, că întru locul unde va fi domnul mieu, împăratul, și* ***măcar*** *la moarte și* ***măcar*** *la viață, că acoló va fi robul tău* (2Reg. 15:21). ***Ori*** *la învățătură,* ***ori*** *la pămîntul lui,* ***ori*** *la milă va afla pre el* (Iov 37:13). *Tot omul la carele va fi la însul hulă nu va veni: om orbu,* ***sau*** *ciuntu,* ***sau*** *fără urechi* (Lev. 21:17). *Cu moarte să să omoară, cu pietri să-l ucigă pre îns toată adunarea;* ***ver*** *nemêrnic,* ***veri*** *de loc, numindu el numele Domnului, să moară* (Deut. 8:3). Nu am înregistrat conectorul *fie*, uzual în epocă; v. totuşi un exemplu de acest fel în Frâncu 2009:373.

-raportul adversativ este exprimat prin joncţiune cu conectorii specifici *ce* (*ci*), *iară*, *însă*, *dară*, *nu numai... ci*, selectaţi în următoarele exemple: *Nu vom putea să ne pogorîm,* ***ci*** *de să va pogorî cu noi fratele nostru cel mai tînăr, ne vom pogorî* (Fac. 44:26). *Acum dară nu voi m-ați trimis aicea* ***ce*** *Dumnedzău și mă făcu ca pre un tată a lui faraon* (Fac. 45:8). *Și tuturor le-au dat îndoite haine,* ***iară*** *lui Veniámin i-au dat 300 auri* (Fac. 45:22). *Pentru că dă va vrea să să judece cu el,* ***însă*** *nu va asculta lui* (Iov 9:3). *Copilașul nu iaste,* ***dară*** *eu unde mă voi mai duce încă?* (Fac. 37:29). *Să-ți spuie ție cum* ***nu numai*** *pre pîine sîngur va trăi omul,* ***ce*** *preste tot cuvîntul carele iêse pren rostul lui Dumnedzău va trăi omul* (Deut. 8:3).

-raportul conclusiv este exprimat prin joncţiune cu conjuncţia coordonatoare specifică *deci*, selectată în exemplele: *Ferêște-te! Acoleá ai întrat a fi prișleț și nu a giudeca giudeț!* ***Deci*** *acum vom chinui mai rău pre tine decît pre ei* (Fac. 19:9). ***Deci*** *știu pre voi că cu îndrăznire vă aflați asupră-mi* (Iov 21:27). Structura *acmu dară* funcţionează cu valoare concluzivă, are două recurenţe, ambele în cartea Facerii: ***Acmu dară*** *fiiul mieu, ascultă glasul mieu și, sculîndu-te, fugi la Mijlocul Rîurilor, la Lavan* (Fac. 27:43). ***Acmu dară*** *cîte ți-au dzis Dumnedzău, fă!* (Fac. 31:16). Conectivi identificaţi de Frâncu 2009:374, precum *așadar*, *derept ce* nu am găsit în MS. 45. În *Cuvîntu înaintea cărții aceștiia către preasfințitul mitropolit* există patru recurenţe ale locuţiunii concluzive *drept acêea* (*Pare-mi-să* ***drept acêea*** *cum și sfințiia ta, presfințitul mieu stăpîn, mult fuseși alăturat lîngă cuvîntul acesta ce mai sus zisem*), locuţiune pe care nu am aflat-o în corpul Vechiului Testament tradus de Milescu. O altă construcţie cu rol conclusiv, situată la nivel frastic, este *așa dară*, cu o singură recurenţă: ***Aşa dară*** *vor fi cêle de apoi a tuturor celor ce uită pre Domnul, pentru că nădêjdea celui necurat piêre* (Iov 8:13).

Raportul conclusiv, ca şi cel adversativ, se realizează frecvent la nivel frastic, nefiind întîlnit

între părţi de propoziţie.

VI.3.3. Relaţia de echivalenţă sau apozitivă

Relaţia de echivalenţă sau apozitivă "este o relaţie de echivalenţă discursivă stabilită de un locutor între două unităţi coreferenţiale, într-un context dat. Construcţia apozitivă reprezintă lexicalizarea unor virtualităţi semantice diferite ale referentului unic prin două secvenţe lingvistice – suportul, pe prima poziţie, şi apoziţia, pe cea de-a doua"(GLR II 2008:24), după cum observăm în secvenţa: *Împiedecîndu pre Isaac, **fiiul său,** îl puse pre îns preste jirtăvnic* (Fac. 22:9). Pentru exemplificări, vezi şi supra **§VI.2.11.2.1. Propoziţia subordonată circumstanţială de loc**, **§ VI.2.11.3.2**. **Propoziţia subordonată circumstanţială de mod** şi **§ 2.13. Apoziţia**.

VI.4. Tipologia enunţurilor în funcţie de scopul comunicării

Biblia este Marele Cod, potrivit memorabilei formule a lui Northrop Frye, nu numai pentru că relatează istorii simbolic-semnificative de mare relevanţă în istoria umanităţii, ci şi pentru că performează întreaga gamă a actelor de vorbire posibile în limba română, pe care o trecem în revistă după schiţa tipologică din ediţia recentă a *Gramaticii Academiei* (GLR II 2008:25):

-reprezentative, acte de vorbire prin care realitatea este transfigurată în discurs: *Şi răsădi Dumnedzău grădină în Edem, cătră răsărit, şi puse pre om, pre carele l-au zidit* (Fac. 2:8).

-directive, acte de vorbire prin care locutorul formulează directive, ordine, instrucţiuni: *Dzis-am ţie şi lui Síva: «Împărţiţi ţarina!»* (2Reg. 19:29).

-interogative, acte de vorbire prin care se formulează întrebări: *Au are vreo îndrăznire înaintea lui ? Au ca cînd are chema el, va asculta lui?* (Iov 27:10).

-comisive sau promisive, acte de vorbire prin care se fac promisiuni: *Şi voi pune făgăduinţa mea cătră tine şi vei întra întru săcriiu tu şi ficiorii tăi, şi fămêia ta şi fămeile ficiorilor tăi cu tine* (Fac. 6:18).

-expresive, acte de vorbire prin care emiţătorul exprimă emoţii, sentimente, atitudini: *Bine-i, bine-i sufletului nostru* (Ps. 34:28).

-declarative, acte de vorbire prin care se formulează declaraţii: *Aşa să dzici fiilor lui Israil: «Domnul Dumnedzăul părinţilor voştri, Dumnedzăul lui Avraam, şi Dumnedzăul lui Isaac, şi Dumnedzăul lui Iacov m-au trimis cătră voi»* (Ieş. 3:15).

Între actul de vorbire performat şi structura sintactică a enunţului există corelaţii directe: "în mod prototipic, aserţiunile se corelează cu sintaxa asertivă/enunţiativă; întrebările, cu sintaxa interogativă; directivele, cu sintaxa imperativă; expresivele, cu sintaxa exclamativă; promisivele/comisivele şi declarativele nu au mărci formale specifice" (ibidem). Aceste corelaţii nu sînt, însă, obligatorii şi ele depind de mulţi factori, precum contextul de comunicare, participanţii, strategiile discursive adoptate de vorbitori ş. a. m. d.

VI.4.1. Enunţuri asertive

Enunţurile asertive sînt acelea în care se comunică "o informaţie referitoare la producerea unui eveniment (din realitatea extralingvistică), care poate fi calificat ca adevărat sau fals"(GLR II 2008:26). În funcţie de implicarea sau nonimplicarea afectivă a locutorului, există enunţuri asertive obiective: *Şi dzise împăratul eghiptênilor moaşelor jidovilor* (Ieş. 1:15), şi enunţuri asertive subiective: *Te-ai giurat lor pre tine* (Ieş. 32:12). Enunţurile asertive sînt modalizate prin diferite mijloace, dintre care exemplificăm următoarele elemente care produc respectivul fenomen de modalizare:

*modurile verbale:

-indicativul exprimă certitudinea: *Şi **era** tot pămîntul un rostu şi un glas la toţi* (Fac.11:1);

-conjunctivul exprimă posibilitatea: *Ne-au scos pre noi den pămîntul Eghiptului **să** ne **dea** pre noi la mînule amorreilor ca **să** ne **surpe** pre noi* (Deut. 1:27); cf. *Ne-au scos pre noi din pămîntul Eghiptului ca **să** ne **dea** în mîna amoreului şi **să** ne **şteargă*** (VULG.BLAJ).

-prezumtivul exprimă supoziţia: *Şi **nu vor fi nădăjduindu-să** pre cuptoare, nici pre faptele mîinilor lor, carele au făcut dêgetile lor, şi nu vor vedea copacii, nici urîciunile lor* (Is.17:8). *Dzise Tovit: „Cîndai **să nu să fie ruşinat**? Cîndai **să nu fie murit** Gavail şi nime lui dă argintul?" Şi să mîhniia foarte* (Tov. 10:2);

-condiţionalul exprimă neîncrederea: *Şi cine oare **are şti** că **aş afla** pre îns şi **aş veni** la săvîrşit?* (Iov 23:3).

În greaca *Septuagintei*, în locurile corespunzătoare există, de regulă, aceleaşi moduri verbale, ca mărci modalizatoare, ceea ce întăreşte încă o dată caracterul literalismul al traducerii şi abilitatea excepţională a lui Milescu de a crea un text românesc adecvat tuturor criteriilor: criteriul exactităţii transpunerii cuvîntului sacru, criteriul

inteligibilităţii în limba-ţintă, criteriul adecvării stilistice. Urmărim, cu titlu doar ilustrativ, traseul cîtorva asemenea echivalări dinspre textul original spre cel creat prin traducere:

*Şi **era** tot pămîntul un rostu şi un glas la toţi* (Fac.11:1).

*Καὶ ἦν πᾶσα ἡ **γῆ** χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι ν* (SEPT.)

Erat autem terra labii unius et sermonum eorundem (VULG.)

Aici, indicativului imperfect românesc *era* îi corespunde în mod firesc şi automat imperfectul grecesc cu valoare similară *ἦν*.

Exemplul următor pune în evidenţă un caz de anizomorfism semantic şi gramatical între română şi greaca veche a *Septuagintei*:

*Ne-au scos pre noi den pămîntul Eghiptului **să** ne **dea** pre noi la mînule amorreilor, ca **să** ne **surpe** pre noi - Ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου **παραδοῦναι** ἡμας εἰς χεῖρας Αμορραίων **ἐξολλεθρεῦσαι** ἡμᾶς* (Deut. 1:27).

Cele două forme de conjunctiv prezent *să dea* şi *să surpe* echivalează gr. *παραδοῦναι* şi *ἐξολλεθρεῦσαι*, care repezintă formele de infinitiv aorist cu valoare de subjonctiv ale verbelor greceşti *παραδίδομι* 'a preda; a da pe mîna cuiva', respectiv *ἐξολλεθρεύω* 'a distruge, a nimici'. Un scurt comentariu de natură istorică şi tipologică se impune. Constatînd că traducătorul privilegiază conjunctivul în favoarea infinitivului, încă activ în asemenea contexte în texte din secolul al XVI-lea, deducem că în uzul literar comun de la jumătatea secolului al XVII-lea infinitivul era deja mai rar întrebuinţat[206]. Limba neogreacă va cunoaşte şi ea subjonctivul compus cu conjuncţia *να*, echivalent al lui *să* din limba română. Conjunctivul cu morfemul prepoziţie este socotit unul dintre cele mai expresive elemente ale „uniunii lingvistice balcanice" (Karl Sandfeld). Interesant este o comparaţie lărgită şi la filiera latinească. În *Vulgata*, secvenţa echivalentă este *Eduxit nos de terra Aegypti, ut traderet nos in manu Amorrhaei atque deleret*, redată de traducătorii români de la 1760-1761 prin *Ne-au scos pre noi din pămîntul Eghiptului ca **să** ne **dea** în mîna amoreului şi **să** ne **şteargă*** (VULG.BLAJ.). Constatăm aici că, peste aproximativ un secol de la realizarea versiunii lui Milescu, conjunctivul românesc este selectat pentru a echivala conjunctivul imperfect din latină (cu valoare finală).

De asemenea, compararea versetului *Şi cine oare **are şti** că **aş afla** pre îns şi **aş veni** la săvîrşit?* Cu echivalentul său *Quis mihi tribuat ut cognoscam et inveniam illum, et veniam usque ad solium eius?* (Iov 23:3) relevă structurarea sintactică din LXX: *Τίς δ' ἄρα **γνοίη**, ὅτι **εὕροιμι** αὐτὸν, καὶ **ἔλθοιμι** εἰς τέλος;* unde toate formele verbale din frază (*γνοίη*, *εὕροιμι* şi *ἔλθοιμι*) se află flexionate la optativul activ al aoristului II din greacă, echivalabil în română prin optativul prezent.

Alte mărci ale modalizării sînt adverbele şi verbele modale:

*Căci Domnul **prea** înalt — straşnic, împărat mare preste tot pămîntu*l (Ps. 46:2).

*Ce **trebuie** a face ţie?* (4Reg. 4:13).

*Şi bătea cetatea asupra lui Áhaz şi nu **putea** să dea război* (4Reg. 16:5).

Enunţuri asertive sînt identificate şi în construcţii interogative retorice: *Şi dzise Eliseé către împăratul Israil: „Ce-i mie şi ţie?* (4Reg. 3:13) sau în structuri care solicită informaţii: *Şi am întrebat pre înşii pentru jidovii cei scăpaţi, carii au rămas de la robire, şi pentru Ierusalim* (Neem. 1:2). Enunţuri asertive există şi în interiorul unor acte de vorbire directive: *Nu iaste bine a fi omul sîngur* (Fac. 2:18), în interiorul unor acte de vorbire promisive: *Iată, întorcîndu-mă, voi veni către tine la vrêmea aceasta în ceasuri* (Fac. 18:10), cît şi în interiorul unor acte expresive: *Aşa şi eu m-am părăsit de către toţi şi am pierit şi înstreinat de casă m-am făcut* (Iov 6:18).

VI.4.2. Enunţuri imperative

Enunţurile imperative sînt definite în GLR II 2008:28 ca enunţuri care "exprimă un ordin, o comandă, un îndemn, o interdicţie, intenţia comunicativă a locutorului fiind de a-l determina pe alocutor să acţioneze într-un anume fel. Spre deosebire de enunţurile asertive, enunţurile imperative nu sînt susceptibile de a primi o valoare de adevăr". În corpul MS. 45, aceste enunţuri au verbul predicat la modul imperativ - *Eu sîntu Dumnedzăul tău, să fii bineplăcut înaintea mea şi te **fă** curat!* (Fac. 17:1). *Deci, văzînd a mea rană, **têmeţi-vă**!* (Iov 6:21). - sau la modul conjunctiv - *Uşurează de la mine varga, şi frica lui nu mă **stropşască**!* (Iov 9:34). *Te-am scos den ţara haldeilor ca să-ţi dau pămîntul acesta **să**-l **moştneneşti**!* (Fac. 15:7).

Ca şi în limba de azi, aceste enunţuri imperative aparţin vorbirii directe şi sînt acte verbale directive:

---

[206] Vezi Frâncu 2009:314-315, Dragoş 1995:43-48 şi 86.

Şi dzise Avraam cătră Dumnedzău: „Ismail acesta trăiască înaintea ta!” (Fac. 17:18). În *Septuaginta*, acest tip de enunţ conţine de asemenea un imperativ: ***Ισραηλ*** *οὗτος* ***ζήτω*** *ἐναντίον σου.*

Forma *ζήτω* este imperativul prezent al verbului ζάω ‘a trăi’; avem deci din nou de a face cu o convergenţă tipologică între limba-sursă şi limba-ţintă, adică între greacă şi română.

În *Vulgata* este selectat verbul *vivat*, cu forma de conjunctiv optativ cu valoare de imperativ „cerut” de adverbul *utinam*: *Utinam Ismael vivat coram te!*

VI.4.3. Enunţuri exclamative

Enunţurile exclamative sînt definite în GLR II 2008:30 drept enunţuri cu o organizare sintactică marcată “prin prezenţa anumitor componente adjectivale sau adverbiale asociate frecvent cu tipare sintactice de gradare şi de intensitate, prin prezenţa interjecţiilor şi a unor elemente exclamative şi prin modificări de topică”. În secvenţa următoare marca exclamativului este interjecţia *iată*: *Şi dzise Ierovoam întru inima lui: „**Iată**, **acum** să va întoarce împărăţia la casa lui David!* (3Reg. 12:26) În *Septuaginta*, acest tip de enunţ poartă de asemenea o marcă specifică a tiparului exclamativ, interjecţia: ***'Ιδού*** *νῦν ἐπιστρέψει ἡ βασιλεία εἰς οἶκον Δαβιδ.*

Alte exemple sînt următoarele:*„**O**, **Doamne**, şi aceasta-i ascunsă!”* (3Reg. 6:5). *Pomeneşte lor, **Dumnedzăul mieu**, pentru spurcăciunea preuţiei şi pre leviţi!* (Neem. 13:29)

Constatăm în prezenţa cuvintelor subliniate (interjecţii, vocative, adverbe şi adjective), mărci care compun tiparul sintactic exclamativ. O altă marcă a afectivităţii şi a intensităţii, deopotrivă, întîlnită în enunţurile exclamative cu structură nominală este adverbul *cît*, ca în secvenţele: *Dziceţi lui Dumnedzău: **Cît** sînt înfricoşate faptele tale!* (Ps. 65:2). ***Cîtu**-i de bun Dumnedzău lui Israil celor drepţi la inimă* (Ps. 72:1).

VI.4.4. Enunţuri interogative

În enunţurile interogative se adresează întrebări. Ca şi în limba de azi, identificăm în corpul MS. 45 trei tipuri structurale de enunţuri interogative: totale, parţiale şi alternative (GLR II 2008:32-35).

Interogativele totale solicită un răspuns de tipul *da/nu* şi au o structură comună cu cea a enunţurilor asertive: *Nu, iată, tot pămîntul înaintea ta iaste?* (Fac. 13:9). *Au rîs Sárra întru sine dzicîndu: Oare adevărat voi naşte?* (Fac. 18:13). *Să vor fi 50 de drepţi în cetate, piêrde-i-vei pre ei?* (Fac. 18:24).

Interogativele parţiale solicită un răspuns referitor la variabila din întrebare, exprimată prin adverbe interogative (*cînd*, *unde*) sau pronume interogative (*ce*) : *Şi chemă Dumnedzău pre Adam şi-i dzise lui: „Adam, **unde** eşti?”* (Fac. 3:9). *Şi dzise Dumnedzău muierii: „**Ce** ai făcut aceasta?”* (Fac. 3:13). *Şi dzise mie împăratul şi posadnica ce şedea lipită de el: „**Pînă cînd** va fi călătoriia ta? Şi **cînd** te vei întoarce?”* (Neem. 2:6). În acest tip de interogative, atunci cînd subiectul este exprimat, el este poziţionat după predicat. Respectiva particularitate de sintaxă interogativă este prezentă şi în limba greacă a Septuagintei, cu mărcile interogativităţii normale într-o limbă indoeuropeană; în primul enunţ citat, adverbul interogativ de loc are această funcţie textuală: Αδαμ, ποῦ εἶ.

În *Vulgata* conţinutul semantic este reformulat, aşa încît numele lui Adam apare ca obiect direct în propoziţia anterioară, interogativa simplificîndu-se: *Vocavitque Dominus Deus Adam et dixit ei: Ubi es?*

Întrebările reproduse prin vorbire indirectă sînt rare în textul biblic; în acest caz, subordonarea faţă de regent se realizează prin conectori, ca în exemplele următoare: *Şi-l întrebam pre el **de unde** iaste şi numele lui nu mi-l spuse mie* (Jud. 13:6). *Şi întrebînd eu de sfêtnici **cum** s-are aduce aceasta la săvîrşit* (Est. 13:3).

Interogativele alternative solicită interlocutorului selectarea unei opţiuni din cel puţin două: *Şi va vrea ţie inorodul să-ţi slujască sau să doarmă pre iêslea ta?* (Iov 39:9).

Enunţurile interogative din MS. 45 au diferite funcţii textuale (GLR II 2008:38-43), cum se observă din exemplele următoare:

-funcţia retorică: *Şi dzise Avram: „Despuitoriule Doamne, ce-mi vei da mie?* (Fac. 15:2). *Fiiu de 80 ani eu astădzi sîntu. Au cunoaşte-voi întru mijlocul răului şi bunului? Au cunoaşte voi încă, robul tău, ce voi mînca sau şi ce voi bea?* (2Reg. 19:35).

-funcţia de tip ofertă**:** S*pune-mi de iaste la tată-tău loc noao de poposit”?* (Fac. 24:23).

-funcţia de tip reproş: *Şi-i dzise lui, Dumnedzău: „Cine ţi-au povestit ţie cum eşti tu despuiat, fără numai den lemnul ce ţi-am porîncit ţie de acela sîngur să nu mănînci, de acela ai mîncat?”* (Fac. 3:11). *Ai venit cătră mine a-mi aduce aminte strîmbătăţile mêle şi a omorî pre fiiul mieu?”* (3Reg. 17:18).

-funcţia de ameninţare**:** *Şi dzise şêrpele cătră muiêre: „Ce că au dzis Domnul: «Să nu mîncaţi den tot lemnul den*

grădină»?" (Fac. 3:1).

-funcţia de întrebare-ecou: *Şi va întra împăratul mărirei./Cine-i acesta, împăratul mărirei? Domnul puterilor, acesta iaste împăratul mărirei* (Ps. 23:9-10).

-funcţia de confirmare: *Domnul au dzis lui să blastăme pre David; şi cine va dzice: «Ce ai făcut aşa?»* (2Reg. 16:10). *Şi căută Avennir dendărătul lui şi dzise: „Au tu eşti Asail sîngur?". Şi dzise: „Eu sîntu"* (2Reg. 2:20).

-funcţia directivă indirectă: *Nu-mi vei povesti mie?* (2Reg. 13:4).

-funcţia fatică: *Cine au pus măsurile ei, de ştii? Sau cine-i cela ce au adus funie preste însă?* (Iov 38:5).

Această schiţă de tipologizare a enunţurilor în funcţie de scopul comunicării relevă disponibilitatea structural-funcţională a sintaxei limbii române la mijlocul secolului al XVII-lea, în varianta ei biblică, de a realiza un transfer de conţinut satisfăcător dinspre textul-sursă spre textul-ţintă. Procesul traducerii creează mecanisme lingvistice formatoare şi ordonatoare, prin care apar pentru prima dată în limba română figuri retorice şi tipare sintactice, cultivate apoi, secol după secol, în discursuri religioase şi laice.

VI.5. Aspecte ale construcţiei discursului

Ca discurs, MS. 45 reprezintă un act lingvistic particular, în contextul special al traducerii; în noua Gramatică a Academiei figurează următoarele elemente ca fiind definitorii în ceea ce priveşte construcţia discursului: afirmaţia, negaţia, modalizarea, deixisul, anafora, conectorii frastici şi transfrastici, repetiţia, anacolutul, construcţiile incidente, elipsa şi imbricarea. Exemplificăm în cele ce urmează cîteva particularităţi ale limbii MS. 45, referitoare la aspectele discursive menţionate.

VI.5.1. Afirmaţia

Ca în toate fazele istorice ale limbii, enunţurile afirmative din MS. 45 descriu stări sau acţiuni ca existente: *De-nceput făcu Dumnedzău ceriul şi pămîntul* (Fac. 1:1). Afirmaţia nu are o marcă specifică. Există secvenţe în care un component sintactic al enunţului este negat, sub forma unei negaţii parţiale, dar enunţul rămîne afirmativ, ca în limba de azi: ***Nu*** *doară* ***dentru dreptu*** *vei aduce* (Fac. 4:7). Există enunţuri exclamative sau interogative cu aspect afirmativ, dar cu un substrat de presupunere negativă *Şi de va greşi Domnului om,* ***cine să va ruga pentru el?***". *Şi nu asculta glasul tatălui lor* (1Reg. 2:25). Ca şi în limba de azi, enunţurile imperative pozitive au forme verbale speciale, diferite de formele negative: *Şi* ***dă*** *vîrtute împăraţilor noştri* (2Reg. 2:10). ***Nu da*** *pre roaba ta întru fată ucigaşe* (1Reg. 1:16).

Exprimarea întărită a afirmaţiei se realizează prin modalizatori de certitudine, precum adverbele *aşa*, *aşijdirelea*, *drept*, locuţiunile adverbiale *cu adevărat*, *în ce chip*, ca în exemplele următoare: **Aşa** *dzise Domnul Dumnedzăul Israil* (Ier. 25:15). *Făcea aşa lui Israil, celor ci să afla întru toată luna şi luna întru cetăţi* (1Mac. 1:61). *Şi răspunse împăratul şi dzise: „**Cu adevărat** ştiu eu* (Dan. 2:8). *Şi făcură* ***aşea, în ce chip*** *le-au porîncit lor Domnul* (Fac. 7:10). ***Drept*** *acesta iaste, cu viaţă va trăi" dzice Adonaí Domnul* (Iez. 18:19). *Şi 7 preuţi avîndu 7 trîmbiţe svinte, să treacă* ***aşijdirelea*** *înaintea Domnului* (Ios. 6:8).

Adverbul afirmativ *aşijdirelea* are o funcţie pragmatică de accentuare a răspunsului afirmativ, avînd valoarea unei profraze, care substituie un enunţ pozitiv, după cum se observă în exemplul următor: *Au mări-să-va săcurea fără de cel ce taie cu ea? Au înălţa-să-va herestrău fără dă cela ce-l trage pre el?* ***Aşijdirilea,*** *de va neştine rădica toiag sau lemnu, înălţa-să-va lemnul? Şi nu aşa* (Is. 10:15).

Răspunsul afirmativ la o întrebare se realizează uneori prin reluarea sau repetiţia unor componente ale întrebării: *Şi-l află pre însul un om rătăcindu pre cîmpu; şi-l însul omul, dzicîndu: „Ce* ***cerci****?".15. Şi el dzise: „Pre fraţii miei* ***cercu*** (Fac. 37:14-15). Afirmaţia adversativă exprimată cu *ba*, ca răspuns la o întrebare cu aspect negativ, nu am întîlnit-o în corpusul milescian, în schimb, cu o singură ocurenţă, există structura *ba ce*, în versetul *Şi să tăgădui Sárra, dzicîndu: „N-am rîs", pentru că s-au temut. Şi dzisă: „**Ba ce,** ai rîs!"* (Fac. 18:15). Structura exemplificată este păstrată întocmai în BIBL.1688.

Un alt mod de exprimare a afirmaţiei în MS. 45 ne-a atras atenţia în secvenţele următoare: *Însă,* ***vezi,*** *aceasta am aflat carea au făcut Dumnedzău împreună cu omul drept, şi ei au cercat gînduri multe. Cine ştie înţelepciunea şi cine ştie dezlegarea cuvîntului?* (Săvîrşitul parimiilor lui Solomon 7:30). *„Iată dară, lăcuinţa cetăţii - bună, după cum tu, doamne,* ***vezi,*** *şi apele-s rêle şi pămîntul sterpos!"* (4 Reg. 2:19). Verbul *vezi*, ca element incident în planul vorbirii directe, constituie o marcă pragmatică a afirmaţiei.

Înregistrăm, cu o singură recurenţă, un alt mod

de exprimare a funcției afirmative, și anume prin adverbul *așa* repetat: **Așa**, ***așa**, Dumnedzăul părintelui mieu și Dumnedzăul moștnenirei Israil, Despuitoriul ceriurilor și pămîntului, Ziditoriul apelor, Împărate a toată zidirea ta. Tu ascultă rugii mêle* (Idt. 9:13). Frâncu 2009:405 folosește explicațiile istorice pentru a motiva folosirea acestui adverb ca afirmație: "Latinescul *ita* nu s-a conservat în nicio limbă romanică, iar locul ei a fost luat de adverbe sau îmbinări adverbiale: *sic* > și în unele limbi romanice (it., sp., pg.), *hoc* > *o(c)* în occitană, *hoc illes* > *oil* > *oui* (fr.), *ac* sau *ad sic* > rom. *așe*, *așa*." Acest adverb românesc, cum citim în Ciorănescu DER, are o istorie comună cu genov. *asi*, sp. *así*, prov.*aissi*, port. *asim*.

Afirmația cu adverbul *da* nu a existat în limba română veche, acest adverb fiind atestat pentru prima dată în perioada Regulamentului Organic, după cum a fost demonstrat în mod convingător în Niculescu 1965.

VI.5.2. Negația

Un fenomen specific limbii vechi este coexistența la nivelul discursului atît a negației simple cît și a negației duble. Limba Manuscrisului 45 arată că norma negației duble încă nu se impusese și nu se generalizase. Adverbul *nici* sau pronumele negativ realizează negația, fără a mai fi necesară prezența lui *nu: Dară de nu mă vor crêde, **nici** vor asculta glasul mieu* (Ieș. 4:1). *Care lucru **nici** odinioară au vădzut părinții tăi* (Ieș. 10:6). ***Nu** ne-au oprit pre noi, **nici** ne-au porîncit noao **nimic** toate dzilele* (1Reg. 25:15). Corelația *nu … nici*, de o mare recurență în MS. 45, are o structură perfect analogă în LXX: *μὴ … μηδὲ*.

Secvența ***Nu** te va părăsi, **nici nu** te va lăsa; **nu** te tême, **nici** te spăminta* (Deut. 31:8) cuprinde ambele tipuri de negație și relevă un aspect de variabilitate normativ-gramaticală în diasistemul lingvistic românesc.

În toate contextele cu pronumele negativ *nime* se realizează negația dublă: *Părintele nostru bătrîn iaste și **nime nu** iaste den pămîntu carele să să împreune cu noi* (Fac. 19:31). *Și **nime nu** ieșiia dentru ea, nici întra înlontru* (Ios. 6:1). *Vai celor ce chinuiesc pre voi și pre voi **nime nu** face chinuiți* (Is. 33:1).

Contextele cu pronumele sau adjectivul *nici unul* prezintă atît negația dublă, ca în secvențele: *Și **n**-au rămas dentru înșii **nici unul**, afară den Halev, ficiorul lui Iehoni, și Iisus, ficiorul lui Naví* (Num. 26:65), *Să **nu** să puie preste el **nici un** lucru* (Deut. 25:5). *Prindeți prorocii lui Vaal, **nici unul** să **nu** scape dentru ei* (3Reg. 18:40), cît și negația simplă: *Pentru ca să să adune **nici unul*** (Mih. 5:7). *Dentru carii pre **nici unul** pot să vază* (Ep. Er. 16). ***Nici unui** sărac, nici neputincios dau de jirtvele lor* (Ep. Er. 26). *Pentru că **nici un** împărat alta au avut a facerii începătură* (Sol. 7:5).

Aspectul negativ al predicației ca negație simplă se înregistrează masiv în textele vechi și a fost explicat, cum este de părere Frâncu 2009:407, "fie prin sintaxa populară, ca reminiscență a unei stări de sintaxă românească dintr-o perioadă mai veche, moștenite din latină, fie ca o influență străină, în primul rînd latină, sau în cazul traducerilor din slavonă ca o influență a originalului".

Negația propriu-zisă sau sintactică se realizează în MS. 45 prin mărci ale negației precum adverbele *nu*, *nici*, *ba*, cum se observă în exemplele următoare: *Iară den lemnul a pricêpe binele și răul **să nu mîncați** dentru însul* (Fac. 2:17); *Și dzise Domnul cătră Moisí: „Iată, eu plou voaă pîini den cer și va ieși nărodul și vor strînge a dzilei pre dzi, pentru ca să-i ispitescu pre ei: Au mêrge-vor pre lêgea mea, au **ba**?* (Ieș. 16:4); *Ca să ispitească cu ei pre Israil să vor păzi calea Domnului, ca să margă întru ea, în ce chip au păzit părinții lor au **ba*** (Jud. 2:22); *Și-ți vei aduce aminte de toată calea carea te-au adus pre tine Domnul Dumnedzăul tău întru pustiiu pentru ca să te chinuiască pre tine și să te ispitească, și să vor pricêpe cêle den inima ta, să vei păzi porîncele lui au **ba*** (Deut. 8:2); *Și răspunse Moisí și dzise: „Dară de nu mă vor crêde, **nici** vor asculta glasul mieu, pentru că vor dzice* (Ieș. 4:1); *Și viia ta să nu o culegi de iznoavă și **nici** bobițele viei tale să le aduni* (Lev. 19:10). Aceste mărci ale negației pot fi coocurente în enunț cu termeni negativi, așa cum ar fi pronumele negativ: *Și **nime nu** ieșiia dentru ea, nici întra înlontru* (Ios. 6:1) sau adverbele negative: *Dă vei pune al tău ochiu cătră el, **nicăiuri nu** să va ivi* (Pild. 23:5)

În Ms 45 se întîlnește, pe lîngă această negație totală sau propozițională, și negația parțială, de constituent sau focalizată: *Și acestora cercîndu-să cea de rod scrisoare întru socoteală și **neaflîndu-să**, să usăbiră a preoți* (Ezd. 5:6); *Judecînd pre puținel dai loc de căință, **nu neştind** că rea-i nașterea lor* (Sol. 12:10); *Dumnedzăul mieu, striga-voi dzua, și nu vei asculta, și noaptea, și **nu la cunoștința mea*** (Ps. 21:2); *Pentru că ați întărîtat pre cela ce au făcut pre voi jertvuind la draci și **nu la Dumnedzău*** (Bar. 4:5)

VI.5.3. Modalizarea

Definită drept o categorie semantică parțial

gramaticalizată (GLR II 2008:702-726), modalitatea exprimă "atitudinea cognitivă, volitivă sau evaluativă față de stările de lucruri, reale sau potențiale, descrise prin limbaj". În acest sens, modalitatea se exprimă prin anumite mărci identificabile în actul de limbaj (v. și § **4. Tipologia enunțurilor în funcție de scopul comunicării**) și înscrie în mesaj diferite nuanțe de atitudine a locutorului:

-atitudinea evaluativă ca apreciere pozitivă: *Și dzise Domnul Dumnedzău: Nu* ***iaste bine*** *a fi omul sîngur* (Fac. 2:18).

-atitudinea cognitivă exprimată prin adverbe și atitudinea volitivă (deziderativă) exprimată prin modul verbal imperativ: *Și dzise Avimeleh către Isaac: „**Du-te** de la noi pentru că mai **tare** decît noi te-ai făcut **foarte**"* (Fac. 26:16).

Dintre modalizatorii lexico-gramaticali exemplificăm cîteva secvențe cu adverbe modale, combinate la nivelul discursului cu operatori modali verbali, într-o interacțiune pragmatică, pentru a exprima certitudinea – *Și făcu* ***așa*** *Moisí și Aaron, după cum le porînci lor Domnul* (Ieș. 7:20) - sau probabiltatea - *Și dzise limbii lui:* ***Iată***, *limba fiilor Israil – maare mulțime și* ***poate*** *mai multu de noi* (Ieș. 1:9). Ca aspect al subiectivității specifice discursului direct – *Și dzise Domnul către Moisí: „**Sui-te** la munte, cel decinde de muntele Navan, și vezi pămîntul lui Hanaan* (Num. 27:12) sau discursului redat - *Dzise că* ***să vor întoarce*** *de către strîmbătate* (Iov 6:10), modalitatea atinge un grad maxim de subiectivitate în varianta ei de categorie apreciativă, realizată cu mijloace lexicale, și anume prin verbe cu semantică apreciativă: *Și* ***plăcu*** *cuvîntul înaintea lui faraon și înaintea tuturor slugelor lui* (Fac. 41:37), *Și audzîndu nărodul cuvîntul acestu rău,* ***plînse*** *cu plînsuri* (Ieș. 33:4).

Operatori modali importanți, ca și în limba de azi, sînt verbele modale *a putea*, ca în exemplul: *Și dzise: Nu* ***vei putea*** *să vedzi fața mea* (Ieș. 33:20) și *a trebui*, ca în exemplul: *Iată, ne-ai întristat noao toată întristarea aceasta; ce* ***trebuie*** *a face ție?* (4Reg. 4:13).

Modalitatea deontică, exprimînd "gradul de obligativitate sau de permisivitate a situațiilor descrise într-o propoziție" (GLR II 2008:718), este realizată foarte frecvent, de pildă în *Levitic*, prin folosirea timpului viitor, așa cum vedem în exemplele imediat următoare: *Și* ***vor pune*** *fiii lui Aaron, preuții, foc pre jirtăvnic și* ***vor grămădi*** *lêmne pre foc* (Lev. 1:7); *Și* ***vei aduce*** *jirtva carea o* ***vei face*** *dentru acêstea Domnului și* ***vei aduce*** *la preutul* (Lev. 2:8).

În același enunț, se pot combina modalizatori epistemici (verbul impersonal cu sens de obligație *nu să cade*, verbul la viitor *va face*, tiparul sintactic condițional, format din conjuncție și verbul predicat la viitor *de va greși*) cu modalizatori deontici (locuțiunea adverbială *fără de voie*), după cum se poate observa în exemplul: *Grăiêște către fiii lui Israil dzicîndu: «Suflet* ***de va greși*** *înaintea Domnului,* ***fără de voie***, *den toate porîncele Domnului carele* ***nu să cade*** *să le facă și* ***va face*** *una dentru acêlea* (Lev. 4:2).

VI.5.4. Deixisul

În faptul că "un nume «arată» *o modalitate a ființării* (sau, mai bine zis, el o constituie și o reprezintă)", Eugeniu Coșeriu (2009:12) vede o trăsătură esențială a limbajului, numită prin sintagma terminologică *caracterul deictic*. Deixisul propriu-zis este considerat de autorul citat o *situare localizatoare* sau *deictică*, înțeleasă ca o operație a vorbirii care "poate semnala spațiul ocupat de entitățile denotate, în raport cu circumstanțele discursului" (Coșeriu 2009:214). Operațiile verbale care "se execută *pentru a spune ceva despre ceva prin intermediul semnelor limbii*, adică pentru «a actualiza» și a orienta spre realitatea concretă un semn «virtual» (aparținînd «limbii») sau pentru a delimita, preciza și orienta referința unui semn (virtual sau actual)" aparțin domeniului determinării nominale (Coșeriu 2009:206), domeniu în care sînt incluși actualizatorii, discriminatorii, delimitatorii și identificatorii. În GLR II 2008:727-748 cadrul deictic este delimitat mult mai larg.

VI.5.4.1. Deixisul personal

Persoanele I și a II-a sînt deicticele care denumesc locutorul și alocutorul, "constituie baza de raportare a deixisului spațial și este o componentă intrinsecă a deixisului social" (GLR II 2008:738): ***Eu*** *sîntu Dumnedzăul tău ce* ***m-am ivit*** *ție în locul lui Dumnedzău, unde mi-ai unsu acoló stîlpu și* ***te-ai rugat*** *mie rugă. Acum dară* ***scoală-te*** *și ieși den pămîntul acesta și pasă la pămîntul nașterii tale și voi fi cu tine!* (Fac. 31:13). În discursul reprodus în vorbire directă coordonata deictică se schimbă: *Și* ***tu*** *mi-**ai dzis**:* ***Știu****-te mai bine decît pre toți și dar ai la mine* (Fac. 33:12). Discursul reprodus păstrează cadrul deictic primar: *Și* ***dzise*** *că* ***au fugit*** *nărodul dentru război și au cădzut mulți dentru nărod* (2Reg. 1:4). *Și* ***dzise*** *tatăl ei: „Dzicînd* ***ai dzis*** *că urînd* ***am urît*** *pre ea și am datu-o*

pre ea unuia dentru tovarăşii tăi (Jud. 15:2). Analiza deicticelor personale pune în evidenţă caracterul scenic al discursului biblic.

VI.5.4.2. Deixisul spaţial

Deixisul spaţial este acela care "codifică configuraţia spaţială a contextului comunicării prin raportare la poziţia interlocutorilor" (GLR II 2008:738) şi se realizează prin mijloace lexicale, slab gramaticalizate, după cum exemplificăm în secvenţele de mai jos:

-adverbe de loc: *Ia-mblaţi şi pogorîndu să turburăm* ***acoló*** *limbile lor pentru ca să nu audză fieştecarele glasul aproapelui său* (Fac. 11:7). *„Şedeţi* ***acii*** *cu măgariul, iară eu şi copilaşul vom mêrge* ***pînă acii*** *şi, închinîndu-ne, ne vom întoarce la voi*" (Fac. 22:5).

-pronume şi adjectiv demonstrativ: Să-*mi dea mie* ***acesta*** *întru voi întru avêre de mormîntu* (Fac. 23:9). *Şi dzise cătră însul sluga: „Cîndai nu va vrea fata ca să margă cu mine îndărătu întru* ***acesta*** *pămîntu, şi întoarce-voi pre ficiorul tău la pămîntul de unde ai ieşit, de acoló"?* (Fac. 24:5).

-prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale care indică poziţia unui obiect: *Ţie îţi voi da pămîntul acesta şi săminţiei tale», acesta va trimite îngerul său* ***înaintea ta*** *şi vei lua fămêie ficiorului mieu Isaac de acoló* (Fac. 24:7).

VI.5.4.3. Deixisul temporal

Deixisul temporal codifică reprezentarea temporală din actul comunicativ şi are ca mijloace de realizare următoarele elemente:

-morfemele timpurilor verbale: *Preste al mieu cuvînt* ***n-au adaos*** *şi vêseli* ***să făcea*** *cînd lor* ***grăiam*** (Iov 29:22.

-adverbe temporale: *Şi dzise Domnul: Iată un neam şi un rostu a tuturora; şi* ***acum*** *aceasta au început a face.* ***Acmu*** *să nu lipsască dentru înşii toate câte vor apuca a face* (Fac. 11:6). *Şi dară, cu adevărat eu mă înşelaiu, lîngă mine* ***mîne*** *înşelăciunea* (Iov 19:4).

-numerale adverbiale: *Şi încungiuraţi cetatea toţi oamenii de războiu, împregiurul cetăţii* ***o dată*** (Ios. 6:3).

-adjective folosite ca determinări ale unor substantive comune care denumesc unităţi de timp calendaristic: *Scălda-voi preste* ***fieştecare noapte*** *patul mieu* (Ps. 6:6).

VI.5.4.4. Deixisul descriptiv

Deixisul descriptiv "cuprinde o clasă restrînsă de expresii, care se referă ostensiv la caracteristicile unor acţiuni sau ale unor entităţi făcînd parte din contextul comunicării" (GLR II 2008:747). Exemplificăm o secvenţă cu deicticul adverbial *aşa*:

Şi ***aşa****, pre cel ce au căzut dentru cei pîngăriţi, fiind de o limbă, pre drum a-i certa şi cu arătări ii omorîia* (3 Mac. 7:14).

VI.5.5. Anafora

Anafora, ca structură sintactică, asigură discursului continuitate şi coerenţă, are legătură cu deixisul, cu care are în comun "mecanisme asemănătoare de preluare a interpretării referenţiale a unui element lingvistic de la alt element" (GLR II 2008:749); de pildă, în MS. 45 se regăsesc multe tipuri de anaforă, dintre care exemplificăm:

-anafora sintactică sau legată: *Şi dzise Lavan lui Iacov: Iată aceasta movilă şi stîlpul* ***carele*** *am pus întru mijlocul mieu şi al tău mărturisêşte stîlpul acesta. Pentru acêea s-au numit numele Movila* (Fac. 31:48). Aceasta se realizează prin pronumele relativ, identic referenţial cu antecedentul său, *stîlpul*.

-anafora identităţii referenţiale reia integral referentul antecedentului: *Fiilor Aaron den nărodul lui Caath, fiilor Leví, căci* ***acestora*** *li s-au făcut sorţul cel dentîi -* ***τούτοις*** *ἐγενήθη ὁ κλῆρος* (Ios. 21:10).

-anafora cumulativă sau rezumativă reia printr-un element sintactic unic mai mulţi referenţi diferiţi, chiar din mai multe enunţuri; în exemplul de mai jos anafora se exprimă prin pronumele nehotărît *toate*, ca în exemplul: *Şi prindeţi vii pre casa tătîne-mieu şi pre maică-mea şi pre fraţii miei şi pre surorile mêle şi* ***toate*** *cîte au ei –* ***πάντα****, ὅσα ἐστὶν αὐτοις* (Ios. 2:13).

Anafora pronominală include cliticele reflexive (*se*, *îşi*), dative posesive, pronume relative, personale de persoana a III-a, pronumele şi adjective demonstrative, pronumele şi adjective posesive. Ca element al vorbirii, anafora, ca şi alte fenomene, constituie o tehnică în cadrul activităţii lingvistice, o posibilitate universală ale vorbirii (Coşeriu 2009:205). În acest sens, transferul anaforelor din textul-sursă se realizează "natural", aşa cum se poate vedea comparînd formulările traducătorului în româneşte cu cele din originalul grecesc.

VI.5.6. Conectori frastici şi transfrastici

Conectorii frastici au rol în realizarea relaţiilor sintactico-semantice şi au fost prezentaţi la **§ 3. Relaţiile sintactice în MS. 45**. Conectorii transfrastici realizează legăturile între enunţuri, ca părţi ale unui text, legături impuse de nivelul

pragmatic al vorbirii, unde funcţionează intenţia şi contextul de comunicare.

La nivel transfrastic, foarte frecvent şi definitoriu pentru stilul discursiv biblic, este aşa-numitul „*şi* narativ". De pildă, în cartea cu un caracter pronunţat epic a Judecătorilor, aproape toate secvenţele din discursul povestitorului, desfăşurate în stil indirect, încep cu un „*şi* narativ"; exemplificăm printr-o singură secvenţă din cele foarte multe şi vom da, imediat, câte un exemplu pentru cele trei contexte de excepţie, în care uzează de conectorul transfrastic argumentativ ***pentru acêea*** şi de structura anaforică ***întru dzilele acêlea***, cu rol de conector transfrastic:

Şi *dzise Iúda cătră Simeon, fratele lui: Suie-te împreună cu mine întru sorțul mieu și vom da războiu întru hananeu și voi mêrge și eu împreună cu tine întru sorțul tău.* ***Şi*** *mêrse împreună cu el Simeon* (Jud. 1:3).

Pentru acêea *s-au chemat numele locului aceluia „Plînsori" și au jirtvuit acoló Domnului* (Jud. 2:5). ***Întru dzilele acêlea*** *nu era împărat întru Israil și întru dzilele acêlea fêliul lui Dan cerca șie moștnenire ca să lăcuiască* (Jud. 18:1). Ceea ce numim „*şi* narativ" (conj. gr. *καί*)se află de mii de ori în textul original al *Septuagintei*

În cartea Judecătorilor din BIBL.1990, „diortositorii" moderni renunţă la această particularitate "arhaică" şi redundantă pentru cititorul contemporan, folosind drept conectori transfrastici structuri precum: *după aceea, iar, atunci, apoi* ş. a.

Exemplificăm mai jos şi alte tipuri de conectori identificaţi în discursul biblic al MS. 45:

-conectori de structurare discursivă: ***Încă acesta grăind****, și veni alt ⌊vestitor cătră Iov⌋ și dzise* (Iov 1:16). Structura *încă acesta grăind* se repetă în trei versete consecutive, asigurînd coerenţa intrării în spectacolul dialogal, printr-o stratagemă narativă care fie relatează în stil indirect, fie redă discursul locutorilor.

-conectori argumentativi de explicaţie sau justificare: ***Pentru căci*** *dară în pîntece n-am murit și den pîntece am ieșit și nu îndată am pierit?* (Iov 3:11).

-conectori cu funcţie expresiv-emotivă: *Piară zua întru carea am născut și noaptea acêea întru carea au dzis:* ***Iată*** *făt!* (Iov 3:3).

-conectori concluzivi cu rol de argumentare: *Fă-te* ***dară*** *și tu la cuvintele tale după cuvintele unuia dentru aceștiia și grăiêște bune!* (3Reg. 22:13). *Cunoașteți* ***dară*** *și vedeți că răutate acesta cearcă* (3Reg. 20:7).

-conectori adversativi, care anunţă o altă perspetivă în tema comunicării: ***Iară*** *Poarta Izvorului au întăritu-o Solomon* (Neem. 3:15). ***Iară*** *fiiului lui voi da cêle doao buzdugane* (3Reg. 11:36).

-conectori concesivi: ***Cu toate acêstea*** *mai greșit-au încă, și n-au crezut întru minunile lui ἐν πᾶσιν τούτοις ἥμαρτον ἔτι* (Ps. 77:36). Frâncu 2009:413 consideră acest conector, alături de variantele *cu toate(cu) acestea*, *cu acestea (cu) toate*, uzual în textele traduse din greceşte, locuţiunea respectivă fiind un calc după această limbă. În versetul citat mai sus, ca şi în altă parte, şi anume la Iez. 16:42 (*Pentru carele nu ți-ai adus aminte de dzua prunciei tale și mă mîhniiai cu toate acêstea*), în *Septuaginta* găsim expresia similară *ἐν πᾶσιν τούτοις*.

-conectori modali de continuitate discursivă: ***Aşijderea*** *și Solomon cêle 8 dzile au ținut* (2Mac. 2:12). ***Aşijdirile*** *și Iúdei, câte s-au întîmplat pentru războiul ce s-au făcut noao, le-au adunat* (2Mac. 2:14).

Este evidentă contribuţia acestor conectori la coeziunea şi coerenţa discursului, ei marcînd, de asemenea, procesul firesc de maturizare a nivelului sintactic al limbii româneşti scrise de la mijlocul secolului al XVII-lea.

VI.5.7. Repetiţia

Ca procedeu ţinînd de tehnica universală a vorbirii, repetiţia se dezvoltă ca realizare lingvistică şi în procesul traducerii Bibliei, contribuind, prin autoritatea cuvîntului sacru, la răspîndirea unor modele de discurs, vii şi reactualizate creativ. În MS. 45 am identificat o sumă de repetiţii, pe care le ordonăm după cum urmează:

VI.5.7.1. Repetiţia identică

Repetiţia identică conţine părţi de vorbire de acelaşi fel. În exemplele următoare adverbul repetat are rol intensificator: *Iară apa să întăriia* ***foarte foarte*** *pre pămîntu și acoperi toți munții cei înalți carii era suptu ceriu* (Fac. 7:19). *Pămîntul carele am socotit pre însul bun iaste* ***foarte, foarte*** (Num. 14:7). Construcţia repetitivă cu valoare superlativă este un calc după gr. *σφόδρα σφόδρα*.

VI.5.7.2. Repetiţia modificată

Repetiţia modificată conţine o altă formă a primului termen, ca de exemplu în numele cărţii biblice *Cîntarea cîntărilor*, sintagmă calchiată după ebraică în toate variantele traduse. Un tip de repeteţii modificate putem considera şi funcţiile gramaticale

precum complementele sau atributele interne, ca în exemplele: *Și* ***să rugă rugă*** *Domnului dzicîndu* (2Reg. 1:11), *Ar fi* ***mîncat mîncînd*** *astădzi nărodul den prădzile vrăjmașilor lor* (2Reg. 14:30), *Și vei pune* ***acoperirea acoperemîntului*** *pre ușea cortului mărturiei* (Ieş. 40:6), *Și vei aduce pre berbêce tot pre jirtăvnic ardere de tot Domnului, cătră* ***miros a mirosénii*** *frumoase* (Ieş. 29:18). Pentru detalii despre această structură, vezi supra, § **VI.2.12.6. Atributul intern**.

VI.5.7.3. Repetiţia imediată şi repetiţia la distanţă

După criteriul distanţei dintre termeni, repetiţiile pot fi împărţite în următoarele categorii:

-repetiţii imediate, ca în exemplul: *Iară apa să întăriia* ***foarte foarte*** *pre pămîntu* (Fac. 7:19).

-repetiţii la distanţă, ca în versetul: *Eu* ***gol*** *am ieșit dentru pîntecile maicii mêle,* ***gol*** *voi și întra acoló* (Iov 1:21).

VI.5.7.4. Repetiţia liberă şi repetiţia fixată

După criteriul fixităţii structurii din care este formată repetiţia, se identifică în Ms. 45 următoarele tipuri de repetiţie:

-repetiţii libere, create în procesul transferului lingvistic: ***Doă-doă****, întrară cătră Nóe în săcriiu, parte bărbătească și fămeiască, după cum i-au porîncit lui Dumnedzău* (Fac. 7:9).

-repetiţii fixate la nivel structural: ***Cuvintele*** *Domnului —* ***cuvinte*** *curate* (Ps. 11:7).

-repetiţii fixate la nivel structural şi lexical: *Pentru căci dzise întru inima lui: «Nu mă voi clăti dentru* ***rudă întru rudă*** *fără de rău* (Ps. 9:28). *Domnul împărat* ***întru vac şi întru vacul vacului****, pieriți limbi dentru pămîntul lui* (Ps. 9:40).

VI.5.7.5. Tipurile repetitive cele mai frecvente

Tipurile repetitive "cele mai folosite pentru realizarea coeziunii textuale sînt: anadiploza, chiasmul, paralelismul sintactic, laitmotivul şi anumite structuri atributive" (GLR II 2008:788). Exemplificăm în continuare aceste tipuri:

-a n a d i p l o z a este procedeul care constă în repetarea unei secvenţe la sfîrşitul unei unităţi sintactice şi la începutul celei următoare: *Și el* ***va judeca*** *lumea cu dreptate,* ***judeca-va*** *năroadele cu dreptate* (Ps. 9:8). *Ție s-au lăsat săracul,* ***săracului*** *tu ai fost ajutor* (Ps. 9:38). ***Fiii striini*** *au mințit mie,* ***fiii striini*** *s-au vechit și s-au șchiopat* (Ps. 17:49).

-c h i a s m u l "este procedeul sintactic prin care se repetă aceleaşi elemente, dar în ordine inversă; de cele mai multe ori emfaza astfel realizată este amplificată prin pronunţarea parţială a secvenţei repetate cu o proeminenţă dinamică" (GLR II 2008:789): *Și fiii lui Israil* ***au mîncat mană*** *40 de ani, pînă au venit la pămîntul lăcuit;* ***pre mană au mîncat*** (Ieş. 16:35). *Domnul ajuta-****i****-va* ***lui*** *pre patul durerii* ***lui;*** *tot așternutul* ***lui*** *ai întorsu întru boala* ***lui*** (Ps. 40:3). *De brazi de la Vasanítida* ***au făcut*** *vîslele tale, bisêricile tale* ***făcutu-le-au*** *dentru elefand* (Plg. 27:6).

-l a i t m o t i v u l constituie repetarea de mai multe ori a unei structuri cu rol tematic important: ***Pînă cînd****, Doamne, mă vei uita pînă în săvîrșit?* ***Pînă cînd*** *voi pune sfaturi întru sufletul mieu.* ***Pînă cînd*** *întorci fața ta de cătră mine?* (Ps. 12:1).

-p a r a l e l i s m u l s i n t a c t i c este repetarea unei unităţi cu structură simetrică; acest procedeu sintactic nu implică obligatoriu repetări lexicale, după cum vedem în exemplele extrase din corpul Ms. 45: ***Domnul au dat*****,** ***Domnul au luat****, în ce chip Domnului s-au făcut, așa s-au și făcut* (Iov 1:21). ***Frica Domnului — mărirea şi lauda şi veselie şi cununa*** *bucuriei./* ***Frica Domnului*** *ghizdăvi-va inima și va da* ***veselie şi bucurie şi îndălungare*** *vieții* (Sir. 1:9-10). *Luară-mă* ***ca un leu gata la vînat****, și* ***ca un puiu de leu lăcuind*** *întru ascunderi* (Ps. 16:13). ***Şi pre nepriêtenii*** *miei datu-mi-ai umăr,* ***şi pre cei ce urăsc*** *pre mine i-ai pierdut de tot* (Ps. 17:44). *Poftite* ***mai mult decît aurul*** *și piatră cinstită multă, și* ***mai dulce decît miêrea*** *și fagurul* (Ps. 17:49). ***Domnul — lumina*** *mea și mîntuitoriul mieu,* ***dă cine mă voi tême?/ Domnul — scutitoriul*** *vieții mêle;* ***de cătră cine mă voi spămînta?*** (Ps. 26:1-2).

Cu funcţii textuale multiple, tehnica repetiţiei conferă discursului contur argumentativ suplimentar, prin sensul intensificator explicit şi prin punctarea strategiilor de expresivitate pragmatică.

VI.5.8. Anacolutul

Anacolutul, ca fenomen de ruptură sintactică, este mai greu de identificat în Ms. 45.

Am putea considera un anacolut în structura următoare: *Să ne dai noaă jirtve și arderi de tot,* ***carele*** *vom face Domnului Dumnedzăului nostru* (Ieş. 10:25). Pronumele relativ substituie numele compus *arderi de tot*, nume despre a cărui semnificaţie se vorbeşte în discurs. Ipoteza că relativul *carele* ar putea fi un subiect suspendat este susţinută de faptul că

prepoziția *pre* este folosită, de regulă, ca element joncțional al pronumelui relativ cu rol de obiect direct, cum se observă din exemplul: *Și răsădi Dumnedzău grădină în Edem, cătră răsărit, și puse pre om,* ***pre carele*** *l-au zidit* (Fac. 2:8).

VI.5.9. Construcții incidente

Construcțiile incidente "constituie un fenomen de discontinuitate sintactică [...]. Includerea structurii incidente extinde structura primară, alcătuind un enunț nou, caracterizat prin absența relațiilor sintactice, între cele două componente" (GLR II 2008:802). Există frecvente asemenea construcții în MS. 45, pe care, cu o privire generală, le-am structurat tipologic astfel:

-structură incidentă, formată din interjecție, cu funcție metadiscursivă-prezentativă: *Și ei dzisără: „12 sîntem, slugile tale, frați în pămîntul Hanaan; și* ***iată****, cel mai tînăr decît noi cu tată-nostru astădzi, și celalaltu nu iaste* (Fac. 42:13). ***Iată****, să pogorî foc den cer și mîncă pre cei doi preste 50 cei dentîi și pre cei 50 ai lor* (4Reg. 1:14).

-structură incidentă simplă, formată din nume în cazul vocativ: *Și-i întrebă pre ei Raguil: „De unde sînteți,* ***fraților****?"* (Tob. 7:3). *Drept ești,* ***Doamne****, și toate faptele tale și toate căile tale — milostenie și adeverire și județ adevărat* (Tob. 3:1).

-structură incidentă simplă, formată dintr-un modalizator adverbial: *Stă,* ***dară****, asupră-mi și mă omoară* (2Reg 1:9). *Spune-voi,* ***dară****, voao carele au făcut* (4Reg. 7:12). *Acum,* ***dară****, în ce nădăjduind ai viclenit la mine?* (4Reg. 18:20). Acest cuvînt cu funcții cumulate, adversativă și concluzivă, este foarte recurent și traduce grecescul de obicei grecescul *δή*, particulă multifuncțională.

-structură incidentă formată cu interjecții incidente, însoțite de apelative în vocativ: ***O, bărbaților****, cum preapoate vinul? Pre toți oamenii carii beau pre el înșală* (Ezd. 3:18). ***O, Doamne****, eu — robul tău, eu — robul tău și fiu a roabei tale* (Ps. 115:6).

-structură incidentă formată dintr-un grup de vocative: *Și dzise unul dentru slugile lui: „Nu,* ***domnul mieu împărate****, căci prorocul Eliseé cel den Israil spune împăratului Israil toate cuvintele* (4Reg. 6:12).

-structură incidentă formată dintr-un grup de vocative, interjecție și adverb modalizator: *Voi,* ***dară****,* ***o****,* ***preapîngărite tirane****, pentru învățătura și bunătatea lui Dumnezău, acêstea pătimim* (Iosip 10:11).

-propoziții incidente legate de enunțul primar printr-un element conjunctiv: *Și dziseră oamenii cetății cătră Eliseá: „Iată dară, lăcuința cetății - bună,* ***după cum tu, doamne, vezi****, și apele-s rêle și pămîntul sterpos!"* (4Reg. 2:19). *Și acesta murind,* ***după cum să cade fratelui****, pre al patrulea îl trăgea, zicînd* (Iosip 10:13). *Și dêderă lui Iacov pre bodzii cei striini,* ***carii era întru mînule lor****, și cerceii,* ***ce era întru urechile lor*** (Fac. 35:4).

În prefața adresată mitropolitului, secvența *Învinciși tocma,* ***voi zice****, și pre cel vestit Ptolemeu împărat* cuprinde o propoziție incidentă, care aduce, în discursul locutorului, o adăugire neesențială în planul conținutului informației transmise în acest context de revizorul semnatar. În cartea lui Iezechel, identificăm un verset în care propoziția incidentă subliniată face parte din mesajul subsidiar al locutorului și întrerupe mesajul comunicat primar, pentru a aduce o explicație care vine din partea unui alt vorbitor: *Pentru acêea, viu — eu,* ***dzice Adonaí Domnul****, de nu adevărat, pentru căci sfintele mêle ai spurcat întru toate împutările tale și întru toate urîciunile tale* (Iez. 5:11). O altă propoziție incidentă, formată dintr-un verbum dicendi, reprezintă, în discursul lui Solomon, o explicație cu referire la alți locutori: *Ci socotiră jucărêie a fi viața noastră și traiul — nedeia cu dobîndă, pentru că trebuie,* ***zice****, orideunde, măcar dentru rău a agonisi* (Sol. 15:22).

Construcțiile incidente, specifice oralității populare, sînt supuse prin actul traducerii Vechiului Testament, unui efort normativ și unui proces de îmbogățire a mijloacelor de expresie.

VI.5.10. Elipsa

Elipsa, ca și incidența, este un fenomen specific registrului oral, care constă în "omisiunea voluntară sau involuntară, din structura unei construcții exprimate, a unuia sau a mai multor componente recuperabile semantic (subînțelese)" (GLR II 2008:807). Vezi și supra, § **2.1.3. Elipsa predicatului** și § **2.1.6. Elipsa verbului copulativ din structura predicatului nominal**.

Cea mai frecventă elipsă, în MS. 45, este elipsa condiționată textual, cu funcție anaforică, numită b r a h i l o g i e ; acest fenomen vizează subînțelegerea sau elipsa următoarelor componente morfo-sintactice:

-elipsa predicatului verbal: *Sau el s-au aflat într-un izvod într-un chip, și într-alt izvod într-alt chip și fără bănuială sînt așa* - în prefața revizorului numită *Doslușirea cărții aceștiia...* Alte exemple sînt următoarele: *Și mergea David mergînd și mărindu-să și Domnul întrutotțiitor* ***-*** *împreună cu el* (1Paral. 11:9).

Bine fă celui bineînchinător și vei afla răsplătire, și, ***de nu*** *de la el, ce de la cel Preaînalt* (Sir. 12:2). *Și* ***de nu*** *pentru ei, ci pentru cêle către părinții lor făgăduință și pentru cea preste ei chemare celui cinstit și preacuvios numelui lui* (2Mac. 8:15).

-elipsa verbului copulativ: *Pasă și dzi fiilor Israil: «****Eu - Domnul*** *Dumnedzău și voi scoate pre voi den sîlniciia eghiptênilor* (Ieș. 6:6). *Pentru acêea,* ***viu - eu,*** *dzice Adonaí Domnul,* ***de nu adevărat****, pentru căci sfintele mêle ai spurcat întru toate împutările tale și întru toate urîciunile tale* (Iez. 5:11). *Zua ungerii cărămizii -stingerea ta* (Mih. 7:11). *Scuturare și zmucitură și undare și a inimii frîngere și slăbonogire genunchilor și dureri preste tot mijlocul și fața tuturor - ca arsura oalei* (Naum 2:10). *Răsăritul - numele lui și dedăsuptul lui va răsări și va zidi casa Domnului* (Zah. 6:12).

Elipsele din MS. 45 reflectă întocmai elipsele din textul-sursă al Septuagintei: *Pasă și dzi fiilor Israil: «****Eu - Domnul*** *Dumnedzău și voi scoate pre voi den sîlniciia eghiptênilor!»* - *Εγὼ Κύριος, καὶ ἐξάξω ὑμᾶς ἀπὸ τῆς δυναστείας τῶν Αἰγυπτίων* (Ieș. 6:6)

VI.5.11. Imbricarea

Imbricarea este fenomenul sintactic care constă în împletirea subordonatei cu regenta; cel puțin o structură sintactică are funcții diferite, una anume în regentă și alta în subordonată; acest fenomen de împletire a subordonatei cu regenta se întîlnește în subordonatele relative neinterogative. În următorul exemplu: *Și va da* ***cui*** *au greșit pre îns* (Num. 5:7), pronumele relativ are cazul dativ cerut de verbul *va da*, pentru care funcționează ca obiect indirect, iar în subordonată, acest relativ are funcția de subiect. Fenomenul este frecvent în limba modernă. Structura frazei românești reflectă cu fidelitate pe cea a secvenței corespondente din LXX: *καὶ ἀποδώσει* ***τίνι*** *ἐπλημμέλησεν αὐτῷ.* Interpreții moderni simt nevoia să „decodifice" semnificația pasajului, redînd în mod perifrastic conținutul celor două verbe: *And shall make restoration against whom he has trespassed* (SEPT.ENGL.1851); *Und es dem ersetzen, dem sie den Schaden zugefügt hat* (SEPT.GERM.).

În secvența următoare, *Și vor cunoaște cei rămași ai Iúdei, carii s-au așezat în pămîntul Eghíptului a lăcui acoló, cuvîntul a* ***cui*** *va rămînea* (Ier. 44:28), conectorul relativ ocupă funcția de subiect în subordonată, formal în cazul genitiv din cauza relației de dependență pe care o stabilește cu substantivul *cuvîntul*. Fenomenul imbricării se creează și prin deplasarea spre stînga a unui component sintactic, trecînd peste regent, deplasare legată de prezența unui verb modalizator: *Și-i dzise lui: „Inima și ficații, de va bîntui pre cineva drac sau duh viclean,* ***acêstea*** *trebuie a le afuma înaintea omului sau a fămeii și nu încă să va dodei* (Tob. 6:7). *Și de aicea trebuie* ***voi*** *ca să știți că muierile domnesc voao* (Ezd. 4:22). *Pentru că nesăvîrșit vistiêr iaste la oameni,* ***carele ceia ce*** *s-au trebuit către Dumnedzău au trimis prietinie, pentru învățături daruri întemeind* (Sol. 7:15). *Și* ***ce*** *trebuia cea pren cêle fără cuvinte dobitoace a arăta către fii împreună patimă?* (Iosip 14:18).

VI.6. Concluzii finale privitoare la fenomenele sintactice din MS.45

Am optat în semnalarea şi prezentarea elementelor de sintaxă a limbii MS. 45 pentru o metodologie predominant clasic-descripivă, urmînd perspectiva oferită de tradiția gramaticii românești academice, în ultima ei ediție normativă, cea din anul 2008. Acest demers descriptiv-factual a fost coroborat cu perspectiva funcțional-sintactică şi cu una comparativ-interpretativă, în sensul trimiterii la textul grecesc sursă, la textul BIBL. 1688 şi la alte versiuni biblice româneşti, pentru a propune sau sugera punctuale explicații de natură genetică.

Ca discurs, MS. 45 reprezintă un act lingvistic particular. În contextul special al traducerii; acest produs al vorbirii, ca şi discursul original din textul-sursă, este un text unic şi complet, denumit prin tradiție discurs biblic, caracterizat, în mod exemplar, prin toate formele tipologice discursive, de la discurs politic şi poetic, cu structuri descriptive, narative, dialogate şi combinate, pînă la discursul didactic, juridic sau filosofic. Coşeriu 2009:305-309 stabileşte, într-o viziune integratoare, că în discurs se actualizează toată cunoaşterea lingvistică, de la discursul repetat şi metalimbaj, pînă la aspectele diafazice şi diatopice ale limbii, simultan cu implicita cunoaştere extralingvistică, toate împreună formînd sensul discursului. De asemenea, în Coşeriu 2009:275 se vorbeşte despre discursuri "aparținînd universului discursului obiectual" (care se referă la o realitate considerată ca fiind exterioară şi anterioară discursurilor în sine) şi de discursuri "prin intermediul cărora se construieşte sau se presupune o realitate. Astfel, *Odiseea* nu este nici adevărată, nici falsă din punctul de vedere al logicii apofantice, întrucît – ca discurs poetic – nu este un discurs în care să se vorbească despre o realitate existentă şi

exterioară discursului în sine, ci dimpotrivă, este un discurs în care se construieşte o realitate". Acelaşi lucru, credem, că s-ar putea spune şi despre Biblie, cu nuanţarea că această Carte a Cărţilor poate fi considerată un topos textual în care universul discursului obiectual se completează cu cel al discursului „poietizant", întemeietor de realităţi; istoria ca adevăr şi ficţiunea ca istorie sînt dimensiuni complementare ale eposului biblic ca discurs.

După cum demonstrează micro-monografiile pe care le-am dedicat funcţiilor sintactice, relaţiilor sintactice, tipologiei enunţurilor în funcţie de scopul comunicării şi aspectelor privind construcţia discursului, contextul idiomatic al MS. 45 este foarte bogat şi nuanţat; nivelul sintactic al textului biblic analizat în acest studiu constituie discursul însuşi, un discurs care corespunde foarte bine atît principiului literalismului traducerii, cît şi principiului înţelegerii naturale ale mesajului, în limitele complicate ale descifrării mesajului, supus contextelor situaţionale, regionale, verbale şi extraverbale, la fel ca orice mesaj, dar cu particularităţi speciale conferite de caracterul său sacru şi inspirat. Aşadar, constatăm că traducătorul-cărturar îşi punea mai întîi problema adevărului textual şi mai apoi problema înţelegerii celor citite, respectiv re-formulate în limba sa şi a potenţialului său cititor. Astăzi, cititorul "cult", dacă deţine o competenţă oarecare în cunoaşterea limbii române vechi, precum şi o competenţă minimă în cunoaşterea Bibliei ca atare, înţelege versetele versiunii milesciene şi poate aprecia inteligenţa, talentul de excepţie şi creativitatea lingvistică a traducătorului-cărturar; pe de altă parte, cititorul ia în seamă şi savoarea inedit-arhaică a unui hipotext, pe care-l poate evalua în perspectivă deopotrivă diacronică şi sincronică.

Aşadar, care ar fi, într-o ultimă sinteză şi la nivelul cel mai general, acele cîteva particularităţi sintactice specifice ale MS. 45?

- Sînt prezente figurile retorice ale insistenţei, metafraze specifice discursului biblic, realizate la nivel sintactic prin dublarea unor funcţii, aşa cum se observă în exemplele următoare: Şi ***a fieştecăruia*** *cêle sfinţite* ***a lui*** *vor fi* (Num. 5:10). *Delungat la ani să te faci pre pămîntul cel bun, carele Domnul Dumnedzău dă-****ţi ţie*** (Ieş. 20:12). *Şi, sculîndu-să Avraam dimineaţa,* ***îşi*** *înşelă măgariul* ***său*** (Fac. 22:3). ***Cuvîntul*** *carele voi grăi cătrătine,* ***acela*** *vei face!* (Num. 22:20).

-Este recurent fenomenul inversiunilor, care funcţionează ca normă în traducerile româneşti ale secolelor al XVI-lea şi al XVII-lea: *Pentru că* ***frate*** *noao şi trupul nostru iaste* (Fac. 37:26). *Şi* ***tăriia*** *trăsnetului lui, cine ştie cînd o va face?* (Iov 26:14). *Domnul ajuta-****i****-va* ***lui*** *pre patul durerii* ***lui*** (Ps. 40:3). ***Rădicatu-mi-au*** *Dumnedzău sămînţa alta pentru Ável, carele au omorît Cáin* (Fac. 4:24). ***Spămîntară-să*** *şi să ruşinară, să făcură iarbă a ţarenii şi vêrde buruian* (4Reg. 19:26). *De cătră faţa ta* ***cutremură-să*** *tot împăratul* (1Paral. 29:11). *Căci* ***coprinsu-m-au*** *întunêrec groaznic* (2Reg. 1:9). ***Ucisu-s-au*** *Navuthé cu pietri şi au murit* (3Reg. 21:19). Aici se încadrează, desigur, şi fenomenul antepunerilor tuturor părţilor de propoziţie, precum nume predicative, complemente sau atribute, fenomen datorat literalismului actului de transfer lingvistic.

-Funcţionează ca normă antepunerea obiectului direct exprimat prin pronume personal, formă neaccentuală de feminin *Şi uşea casei* ***o*** *au închisu-o* (Fac. 19:10). *Şi pre fata lui farao* ***o*** *au adusu-o Solomon den cetatea lui David* (2Paral. 8:11).

-Este uzuală şi frecventă folosirea infinitivului, în situaţii în care se va opta ulterior pentru conjunctiv: *Nu voi putea eu sîngur* ***a purta*** *nărodul acesta* (Num. 11:14). *Însă de vor păzi* ***a face*** *toate carele am porîncit lor* (2Paral. 33:8). *De nu vor vrea* ***a mînca*** *spurcate* (Iosip 5:3). *Dentru toate porîncele Domnului den carele nu trebuie* ***a*** *le* ***face*** (Lev. 5:17).

-Există destul de multe structuri frastice care, datorită literalismului traducerii, au o coerenţă sintactică insuficientă, aşa cum se poate constata din exemplele următoare: *Pentru că de nu nimic pre ei turburător înfricoşa, cu a gîndacilor trêceri şi cu a jiganiilor şuierături fiind buhniţi, pieriia plini de frică şi pre cel de nicăiuri văzduh fugit a vedea tăgăduindu-să* (Sol. 17:9). *Pentru că, cînd i să pare cum amú iaste întemeiat, atuncea dăsăvîrşit piêre* (Iov 20:7). Aceste antepuneri şi dislocări sînt specifice, în genere, limbii savante vechi, atunci cînd cu se datorează trenspunerii prea stricte a originalului grecesc.

-Acordul în număr dintre verbul predicat şi subiect nu respectă frecvent norma pe care o cunoaşte limba română modernă, aceasta nefiind încă stabilită în epoca în care scria Milescu: *Şi* ***dzise vrăjitorii*** *lui Faraón* (Ieş. 8:19).

-Un fenomen specific limbii vechi este coexistenţa la nivelul aceluiaşi discurs atît a negaţiei simple cît şi a negaţiei duble. Limba Manuscrisului 45 arată că norma negaţiei duble încă nu se

impusese: *Pentru că* ***nici unul*** *dentru noi va opri mormîntul lui* (Fac. 24:6). *Dară de nu mă vor crêde,* ***nici*** *vor asculta glasul mieu* (Ieş. 4:1).

-Complementele şi atributele interne au o frecvenţă vizibilă în corpul MS. 45. Şi Palia de la Orăştie sau tipăriturile coresiene le conţin, dar în varianta vetero-testamentară a lui Milescu ele capătă o expresivitate deosebită: *Şi să rugă* ***rugă*** *Domnului dzicîndu* (2Reg. 1:11). *Şi audzîndu nărodul cuvîntul acestu rău, plînse* ***cu plînsuri*** (Ieş. 33:4). *Pentru că au greşit* ***cu greşeală greşêle*** *înaintea Domnului* (Lev. 5:19). *Cătră miros* ***a mirosénii*** *frumoase* (Ieş. 29:18).

-MS. 45 conservă morfemul *a* ca element în construcţia unor complemente, aşa cum le identificăm în exemplele imediate: *Ieşi-vaom den seminţiia lui şi va stăpîni* ***a limbi*** (Num. 24:7). *În ce chip au rînduit pre el Dumnedzău să-l dea celor 9 fêliuri şi* ***a giumătate*** *de neam a lui Manasí* (Num. 34:13). *„Ce arravon îţi voi da?". Şi ea dzise: „Inelul tău, şi zgarda, şi toiagul ce-ţi iaste* ***a mînă*** (Fac. 38:18). *Şi toiagul cu carele ai lovit rîul ia-l* ***a mînă*** *şi vei* mêrge (Ieş. 17:5).

-Joncţiunea cu prepoziţia *pre* apare şi în cazul unor complemente directe exprimate prin nume desemnînd un inanimat sau o fiinţă non-umană, fenomen azi inactual: *Şi carne prinsă de jiganii să nu mîncaţi, cîinelui aruncaţi* ***pre ea*** (Ieş. 22:31). ***Pre mană*** *au mîncat, pînă au venit la partea Finíchii* (Ieş. 16:35).

-Lipsa reluărilor complementelor directe şi indirecte prin formele scurte ale pronumelor personale constituie, de asemenea, o particularitate sintactică, întîlnită, ce-i drept, şi în texte din secolul anterior: *Şi cêle doao* ***pevecioare*** *vei pune pre amîndoao părţile* (Ieş. 28:25). Norma anticipării şi reluării complementului indirect este încă nefixată; apar structuri cu neanticipare, dar şi cu anticiparea, care este un fenomen obligatoriu în limba literară actuală: *Şi* ***v****-am dzis* ***voao:*** *voi veţi moştneni pămîntul lor şi eu* ***vă*** *l-oi da* ***voaă*** *pre îns întru avêre* (Lev. 20:24). Pe de altă parte, fenomene cantitative, precum reduplicarea din secvenţa ***L****-au luatu-****l*** (Ieş. 2:5) pot fi considerate normă în stilul biblic, stil întemeiat, am putea spune, prin varianta idiomatică construită în MS. 45. Această structură foarte specifică se poate datora revizorului moldovean prezumat al lui Milescu, mitropolitul Dosoftei, în ale cărui texte repetarea pronumelui personal sau reflexiv la dativ şi acuzativ este aproape sistematică.

-Obiectul indirect cu rol de destinatar este exprimat uneori prin nume fără mărcile flexiunii cazului dativ sau joncţiune cu prepoziţie: *Şi dzise Moisí socru-său* (Ieş. 18:15). Fenomenul este păstrat şi în BIBL. 1688.

-Atributul substantival genitival, exprimat prin nume proprii, realizează relaţia de dependenţă prin flexiune cu articol hotărît proclitic ***i***: *Şi le-au adus pre iale preste vîrvul muntelui carele iaste de cătră faţa* ***i Hevron*** (Jud. 16:3). *Şi muri Eliméleh, bărbatul* ***ii Noemin****, şi rămase ea şi amîndoi ficiorii ei* (Rut 1:3). Fenomenul este înlocuit în BIBL. 1688, cu excepţia unei situaţii, probabil omise la revizie.

-Atributul în dativul adnominal este foarte frecvent în MS. 45, ca şi în multe texte din epoca veche: *Doară nu-s paznic eu* ***fratelui*** *mieu!* (Fac. 4:9). *Începători caselor* ***rudeniilor*** *lor* (Ieş. 6:14).

-"Adiţia pleonastică", concretizată gramatical prin două atribute desemnînd acelaşi referent, este frecventă în MS. 45 şi instituie un un tip de discurs solemn, religios şi didactic: Şi*, sculîndu-să Avraam dimineaţa,* ***îşi*** *înşelă măgariul* ***său*** (Fac. 22:3). *Şi va fi în dzua a şêptea* ***îşi*** *va rade tot părul* ***lui*** (Lev. 15:5).

-Atributul substantival exprimat, de obicei, prin nume propriu, desemnînd apartenenţa sau posesia, se află în relaţie de dependenţă nemarcată flexionar sau joncţionar, ci realizată prin simpla juxtapunere: *Mă mîntui den mîinile* ***Faraón*** (Ieş. 2:23). *Şi Moisi era păscîndu oile lui Iothor, socru-său, popei* ***Madiam*** (Ieş. 3:1); sintagma apozitivă *popei Madiam* este modificată în BIBL. 1688 în structură prepoziţională: *popei de Madiam.* Opţiunea traducătorului se explică printr-un calc funcţional gramatical după structura grecească, aşa încît atributele subliniate în structurile imediat următoate *Fiilor* ***Iuda****, după rudele lor, după năroadele lor* (Num. 1:26). *Şi ficiorii* ***Falus:*** *Eliav* (Num. 26:8) sînt "diortosite" în BIBL. 1688 prin formele genitivale obligatorii: *Fiilor Iudei.*

-Cumulul de atribute este exprimat uneori artificial, caz în care traducătorul suspendă enunţarea pentru a favoriza echivalenţa formală în raport cu textul-sursă.

-Subordonata atributivă are uneori un termen regent care se încadrează în aceeaşi familie lexicală cu verbul predicat al subordonatei, realizînd o formă de specializare extensivă: *Şi eu vădzuiu* ***chinul carele eghiptênii chinuiescu pre ei*** (Ieş. 3:10).

Discursul biblic din MS. 45 întemeiază unele tipare sintactice, printre care poate fi amintit cel de tip antitaxă (Coseriu 1989:38), ca reluare sau substituţie, cum vedem în exemplul următor: ***Cuvîntul*** *carele voi grăi cătră tine,* ***acela*** *vei face!* (Num.

22:20). Asemenea clişee sintactice, cu funcţie textuală emfatică şi anaforică, sînt numeroase în MS. 45.

-Structurile şi construcţiile sintactice sînt, în mare, raportabile la structura gramaticală a limbii moderne, în sensul că funcţiile la nivel de propoziţie şi frază au configuraţia cunoscută. Unele specificităţi în construcţia discursului se evidenţiază şi la nivelul unor conectori, unii deveniţi azi arhaici (1), alţii existenţi în uzul actual ca forme lexicale, dar nu cu respectiva funcţionalitate semantică (2); un al treilea tipar sintactic (3) este constituit din structuri sintactice în care conectorul contribuie la întemeierea unui fel de spunere, resimţit în timp ca discurs biblic, liturgic şi de predică, şi răspîndit în celelalte variante idiomatice, datorită prestigiului cultural al Sfintei Scripturi şi datorită unei expresivităţi unice, recunoscute de vorbitori ca parte a rostirii unui adevăr inspirat.

1. În prima categorie se încadrează următoarele exemple:

-prepoziţia *înde*, introducînd un circumstanţial modal: *Furnicoleul au pierit neavînd mîncare şi ţîncii leilor s-au părăsit* ***înde*** *sine* (Iov 4:11).

-locuţiunea prepoziţională azi ieşită din uz, *decinde de*: *S-au tăbărît* ***decinde de*** *Arnon în pustiiu* (Num. 21:13).

- conjuncţii şi locuţiuni: *Şi-ţi vei aduce aminte* ***căce*** *rob ai fostu în pămîntul Eghíptului* (Deut. 24:22). ***Mainte de ce*** *a să face munţii, şi a să urdzi pămîntul şi lumea, şi den vac şi pînă în vac tu eşti* (Ps. 89:2). *Nu iaste slobodu să o vîndză****, pentru căci*** *au vinuit întru însă* (Ieş. 21:8).

2. În a doua categorie încadrăm exemplele de jos:

-prepoziţia *de* cu sens *dintre*: *Margă fiştecarele* ***de voi*** *cătră lucrurile lui* (Ieş. 5:4).

3. În a treia categorie plasăm enunţuri precum următoarele:

-construcţii cu prepoziţia *întru*: *Au porîncit Domnul lui Moisí* ***întru muntele Siná*** (Lev. 7:28). *Şi puie-să piciorul lui* ***întru laţ*****,** ***întru mrêje*** *să să încîlcească* (Iov 18:8). *Am sfinţit mie tot dentîi născutul* ***întru Israil****, den om pînă în dobitoc* (Num. 3:13).

-construcţii cu grupul prepoziţional *înaintea a*, cu regim de acuzativ: *Şi noaptea foc era pre însul* ***înaintea a*** *tot Israil, întru toate purcêderile lor* (Ieş. 40:35).

- prepoziţia *pre* folosită cu forma articulată a pronumelui relativ cu rol de obiect direct: *Şi răsădi Dumnedzău grădină în Edem, cătră răsărit, şi puse pre om,* ***pre carele*** *l-au zidit* (Fac. 2:8).

-opţiunea pentru forme uzual populare: *Să ne dai noaă jirtve şi arderi de tot,* ***carele*** *vom face Domnului Dumnedzăului nostru* (Ieş. 10:25). Frâncu 2009:380 precizează că absenţa morfemului reprezintă o “trăsătură populară pătrunsă în unele texte”.

Continuăm enumerarea altor particularităţi ale discursului, pe care le preluăm selectiv din corpul studiului nostru:

-Există şi subiective care au verbul predicat din aceeaşi familie lexicală cu verbul regent: *Şi* ***cei ci să mîntuia*** *să mîntuiră dentru ei şi întrară în cetăţile cêle tari* (Ios. 10:20). Acest tip de construcţie imită structura similară din originalul grecesc (*διασῳζόμενοι διεσώθησαν*), la rîndul ei un calc sintactic după o construcţie tipică limbii ebraice, cu funcţie intensificatoare.

-Subordonata atributivă are uneori un termen regent care se încadrează în aceeaşi familie lexicală cu verbul predicat al subordonatei, realizînd o formă de specializare extensivă: *Şi eu vădzuiu* ***chinul carele eghiptênii chinuiescu pre ei*** (Ieş. 3:10).

-Complementul direct intern este exprimat printr-un nume din aceeaşi familie lexicală cu verbul regent şi este foarte frecvent în corpul MS. 45: *Şi* ***fiarsă*** *Iacov* ***fiertură*** - ***ἥψησεν*** *δὲ Ιακωβ* ***ἕψεμα*** (Fac.25:29)

-Complementul circumstanţial de mod intern se exprimă printr-un cuvînt, de regulă substantiv sau verb la modul gerunziu, din aceeaşi familie lexicală cu termenul regent: ***Înmulţindu*** *înmulţi-voi săminţiia ta* – ***πληθύνων*** *πληθυνῶ* (Fac.16:10). ***Cu ştêrgere*** *voi ştêrge pomenirea lui Amalic* - *ἀλοιφῇ ἐξαλείψω* (Ieş. 17:14).

-Atributul intern (Cf. Dragoş 1995:54) este exprimat printr-un substantiv din aceeaşi familie lexicală cu regentul: *Şi vei aduce pre berbêce tot pre jirtăvnic ardere de tot Domnului, cătră miros* ***a mirosénii*** *frumoase* - *εἰς ὀσμὴν εὐωδίας* (Ieş. 29:18). *Cătră miros* ***de*** *bun* ***miros*** *înaintea Domnului* - *εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ἔναντι κυρίου* (Ieş. 29:25).

-Complementul circumstanţial instrumental intern din secvenţa *Şi fiii lui Aaron, preuţii, vor trîmbiţa* ***cu trîmbiţile*** - *σαλπιοῦσιν ταῖς σάλπιγξιν* (Num. 10:8) s-a realizat prin transferul literal al sintegmei greceşti corespundente.

-Complementul circumstanţial de relaţie intern este, se pare, o inovaţie a traducătorului textului biblic: *Iar de* ***mîntuindu*** *va mîntui pre îns, va adaoge a cincea cătră preţul lui* (Lev. 27:13).

Complemetul indirect este exprimat printr-un nume în cazul dativ, fără prepoziție, după un regent verbal, care impune în limba contemporană joncțiunea cu o prepoziție: *Și să vor rădica șirag* ***taberii*** *Efraim, cu putêrea lor* (Num. 10:22).

-Adverbul *cîndai* cu sensul de 'poate' actualizează funcția textuală de incertitudine ***Cîndai*** *va audzi Domnul Dumnedzăul tău toate cuvintele lui Rapsáchi* (4Reg. 19:4).

-Complementul posesiv este exprimat prin pronume în cazul dativ în contrucția dativ cu esse: *«Sor* ***mie*** *iaste»? Și ea mi-au dzis mie: «Frate* ***mie*** *iaste»?* (Fac. 20:5). Recurentă în stilul beletristic al tuturor epocilor, această structură sintactică este un model evident preluat din stilul biblic. *Moartea am chemat tată să-****mi*** *fie; și maică* ***mie*** *și sor — putrejunea* (Iov 17:14).

-Există în text elemente conective dispărute sau modificate în parte: *Alerga-voi, dară, și voi binevesti împăratului* ***căci*** *au judecat lui Domnul den mîna nepriêtenilor lui* (2Reg. 18:19). *Și iată* ***ca cîndu*** *pre rîu să suia 7 vaci frumoase la chip* (Fac. 42:30). *Și-ți vei aduce aminte* ***căce*** *rob ai fostu în pămîntul Eghíptului* (Deut. 24:22). Conectorul *mainte de ce* este o locuțiune veche, întîlnită în texte din secolul al XVI-lea, cum este de părere Frâncu 2009:384-385. În MS. 45 această locuțiune are 9 ocurențe, trei întîlnite la nivel de propoziție, introducînd un complement temporal – ***Mainte de ce a să face*** *munții, și a să urdzi pămîntul și lumea, și den vac și pînă în vac tu ești* (Ps. 89:2) și șase, la nivel de frază, introducînd o subordonată de timp: *Acum dară acești 2 ficiori ce ți s-au făcut ție în pămîntul Eghíptului,* ***mainte de ce am venit eu la Eghípet****, ai miei sîntu* (Fac. 48:5). Conectivul este prezent în BIBL.1688. Grupul prepozițional *înaintea a*, cu regim de acuzativ: *Și noaptea foc era pre însul* ***înaintea a tot Israil****, întru toate purcêderile lor* (Ieș. 40:35). *Nu iaste slobodu să o vîndză****, pentru căci au vinuit întru însă*** (Ieș. 21:8). *Să nu mîi noaptea la Aravóth a pustiiului și-ncă trecînd sîrguiêște,* ***pentru ca nu cîndai va îndemna pre împăratul*** (2Reg. 17:16). ***Cîndai va vedea Domnul întru smereniia mea*** *și-mi va întoarce mie bune pentru blăstămul lui întru dzua aceasta* (2Reg. 16:12). locuțiunea conjuncțională *afară den ce*: ***Afară den ce au mîncat voinicii*** *și părți oamenilor ce au mersu împreună cu mine: Eshol, Avnan, Mamvrí; aceștia vor lua parte* (Fac. 14:24).

-Prezența circumstanțialului concesiv în MS. 45 este insuficient de clară sau bine individualizată.

-Frecventele lanțuri de apoziții sînt o particularitate discursivă a unor pasaje din anumite cărți vetero-testamentare, precum *Numerii: Și numele muierii cei lovite,* ***madienencăi, Hazví, fata lui Sur, boiêrinul limbei Somoth****, casei moșiei iaste lui Madiam* (Num. 25:15).

-Propoziția subordonată circumstanțială instrumentală apare rar în textul biblic pe care îl studiem.

-Formulele de intensificare au relevanță la nivel sintactic: ca și celelalte complemente interne, de pildă complementul circumstanțial de mod intern are o funcție textuală de intensificare semantică și configurează la nivelul repertoriului retoric clasic figura poliptotonului: ***Înmulțindu*** *înmulți-voi sămințiia ta* – ***πληθύνων*** *πληθυνῶ* (Fac.16:10). ***Cu ştêrgere*** *voi ștêrge pomenirea lui Amalic* - ***ἀλοιφῇ*** *ἐξαλείψω* (Ieş. 17:14).

- Raportul conclusiv, ca şi cel adversativ, se realizează frecvent la nivel frastic, nefiind întîlnit între părți de propoziție

Aspecte ale construcției discursului, precum afirmația, negația, modalizarea, deixisul, anafora, conectorii frastici și transfrastici, repetiția, anacolutul, construcțiile incidente, elipsa și imbricarea, au fost exemplificate în studiul nostru și interpretate ca o marcă a procesului firesc de maturizare a nivelului sintactic al limbii de la mijlocul secolului al XVII-lea.

Analiza deicticelor personale pune în evidență caracterul scenic al discursului biblic. Construcțiile incidente, specifice oralității populare, sînt supuse prin actul traducerii Vechiului Testament, unui sens normativ și unei îmbogățiri a mijloacelor de expresie.

Așadar, descrierea interpretativă a nivelului sintactic și a aspectelor privind construcția discursului relevă disponibilitatea structural-funcțională a sintaxei limbii române la mijlocul secolului al XVII-lea, în varianta ei biblică, de a realiza un transfer de conținut satisfăcător dinspre textul-sursă spre textul-țintă. Structurile sintactice se pot identifica ca mărci ale pragmaticii discursului biblic, pe care talentul și geniul lingvistic lui Nicolae Spătarul Milescu l-au creat în limba română și, ca pionier, cărturarul a instituit un drum al continuității. Ca un argument al acestei afirmații, propun o succintă privire diacronică de-a lungul primelor versete din cartea Rut în patru versiuni românești succesive, prima fiind cea la care ne-am referit în aceste pagini:

MS. 45 (1664):

1. Şi fu întru dzilele cînd judeca judecătorii şi să făcu foamete pre pămîntu. Şi mêrse om den Vithléem a Iúdei ca să nemernicească întru ţarina lui Moav, el şi muiêrea lui şi amîndoi ficiorii lui.

2. Şi numele omului Elimeleh şi numele muierii lui Noemín şi numele celor 2 ficiori ai lui Maálon şi Heleon, efrathêni den Vithléem Iúdei şi veniră la ţarina lui Moav şi era acoló.

3. Şi muri Eliméleh, bărbatul ii Noemin, şi rămase ea şi amîndoi ficiorii ei.

BIBL.1688:

1. Şi fu în zilele cînd judeca judecători şi să făcu foamete pre pămînt şi mêrse om den Vithléemul Iudei ca să nemernicească în ţarena lui Moav, el şi muiêre lui şi amîndoi feciorii lui.

2. Şi numele omului Avimeléh, şi numele muierii lui Noemín. Şi numele celor doi feciori ai lui, Maálon şi Heleón, efratêni den Vithléém Iúdei; şi veniră la ţarena lui Moáv şi era acoló.

3. Şi muri Eliméleh, bărbatul Noemínii, şi rămase ea şi amîndoi feciorii ei.

Bibl.1914:

1. Şi a fost în zilele întru care cârmuiau judecătorii, s'a făcut foamete pre pământ, şi a mers un om din Vitleemul lui Iuda, ca să lăcuiască în ţarina lui Moav, el şi femeia lui şi doi fii ai lui.

2. Şi numele bărbatului Elimeleh, şi numele femeii lui Noemi, şi numele celor doi feciori ai lui Maalon şi Heleon, Efrateni din Vitleemul lui Iuda, şi au venit în ţarina lui Moav, şi erau acolo.

3. Şi a murit Elimeleh, bărbatul Noemii, şi a rămas ea cu cei doi feciori ai ei.

Bibl.RADU.-GAL.:

1. În zilele când cârmuiau judecătorii, întâmplându-se foamete în ţară, un om din Betleemul lui Iuda, s'a dus să locuiască în ţara Moabului, el şi femeia lui şi cei doi feciori ai lui.

2. Şi numele omului era Elimelec şi numele soţiei sale Noemina, iar numele celor doi feciori ai săi: Mahlon şi Chilion. Ei erau Efrateni din Betleemul lui Iuda şi au venit în ţara Moabului şi au trăit acolo.

3. Însă Elimelec, bărbatul Noeminei, a murit şi a rămas ea cu cei doi fii ai ei.

În urma lecturii în paralel a versiunilor de mai sus se pot evidenţia cîteva tipare sintactice, instituite prin transfer lingvistic din limba greacă în limba română, precum următoarele structuri: conectorul transfrastic *şi*, care asigură coerenţa povestirii în stil indirect, anafora sintactică sau legată realizată prin adverbul relativ *cînd* şi pronumele *întru care*, identice referenţial cu antecedentul lor, anafore pronominale (*el şi muiêrea lui şi amîndoi ficiorii lui*), repetarea unor unităţi cu structură simetrică şi instituirea figurii repetitive numite paralelism sintactic (*Şi numele omului.../ şi numele muierii... / şi numele celor doi feciori...*), situările deictice prin tiparul de dependenţă a complementului locativ faţă de verbul-predicat (*era acoló*), topica narativă ce pune accent pe verbul-predicat (*cînd judeca judecătorii/ şi să făcu foamete/ Şi mêrse om* etc.), exprimarea finalităţii unei acţiuni printr-o propoziţie cu verbul-predicat la modul conjunctiv (*ca să nemernicească în ţarena lui Moav...*).

În procesul traducerii, textul din MS. 45 fundamentează anumite tipare de construcţie discursivă, ceea ce implică, de asemenea, instituirea figurilor sintactice prin care se exprimă repetiţia sau insistenţa, precum anadiploza, anafora, chiasmul, epifora sinonimică, metafraza şi celelalte, care astfel vor intra, ca nişte clişee sau procedee, în toate variantele stilistice ale limbii romune comune.

Sintaxa discursului biblic în varianta lui Milescu relevă un evident proces de maturizare al limbii române la începutul secolului al XVII-lea; acest proces de maturizare a avut ecou şi a putut roade prin munca editorilor Bibliei de la Bucureşti, care şi-au asumat textul lui Milescu. Comparaţiile noastre cu textul Bibliei de la 1688 susţin ideea că MS. 45 a stat la baza versiunii a cărei tipărire a fost patronată de Şerban Cantacuzino.

MANUSCRISUL 45

– facsimile şi text –

Кꙋвѫнт [illegible]
прѣсфинцитꙋл митрополит:

[illegible]

Cuvîntu înaintea cărţii aceştiia către preasfinţitul mitropolit

Cuviitor lucru şi înfrîmseţat grai iaste cel deplin de laudă răspunsu al oamenilor vechi, însă învăţaţi, carele dovădêşte lucrul acesta, cum atuncea cetăţile şi supunerea fericită va fi, cînd au înţeleptul va domni, au domnul va face ca un înţelept, au arhiereul va urma celor sfinte şi cu urmarea sfintelor va păzi turma lui neclintită. În vrême ce pren a domnului bune obicêie obiciuiêşte-să a fi şi supunerea acestuia cuvînt, mulţi den craii vechi şi vestiţi şi arhierei, cărturari şi filosofi următori a fi să siliră ca pren mijlocul lui fieştecarele bine a cîrmui ţărilor şi a urma Scripturilor celor sfinte să poată şi nume vêcinic să-şi agonisească. Pare-mi-să drept acêea cum şi sfinţiia ta, preasfinţitul mieu stăpîn, mult fuseşi alăturat lîngă cuvîntul acesta ce mai sus zisem. Şi cutez a zice şi mai presus încă făcător eşti lucrului înţelepciunii şi sfinţeniei; în vrême ce aceia crai numai pentru folosul trupului închipuia răspunsul acesta, iară sfinţiia ta nu numai spre cêle de folos ale trupului pren fapte bune, ci mai vîrtos spre ale sufletului, pren sufleteşti isprăvi te afli[1] spre folosul supunerii. Învincişi tocma[2], voi zice, şi pre cel vestit Ptolemeu împărat, că şi acela pentru cinstea numai cea pămîntească să nevoi spre izvodirea cărţii vechi aceştiia, den jidovească spre elinească, şi o aduse la săvîrşit, carea iaste cartea cărţilor şi izvodul tuturor cărţilor sfinte, temeliia legii noastre cea în vêci neclintită. Iar nu[3] mai puţin şi cu aceasta sufletêşte te[4] folosişi. Zice-voi dară că mulţi ar fi poftit ca să-şi scoaţă cîte o carte ca aceasta întru numele lor, ca să[5] le rămîie nume vêcinic, ci puţini să învredniciră. Că cădea-să întru tot, după cum împreună şi cu alte nenumărate bunătăţi eşti încununat, nice de aceasta să nu fii lipsit. Ci măcară că şi alţii mulţi să nevoiescu spre multe lucruri bune şi de folos, învăţînd şi pre alţii îndemnînd, iar sînguri pre sine nu să învaţă, fiind, după cum zice dumnezăiescul Pável apostol, „aramă sunînd au tîmpănă buhnind”, şi unii ca aceia. Iar sfinţiia ta pravilă bună te arăţi cu faptele tuturora, îndemnîndu-i cu toate carele-s de folos, fiind, după cum zice Sfînta Evanghelie[6], „nu den cei mulţi chemaţi, ci dentru cei puţini aleşi”. În vrême ce şi cu cinstit numele sfinţiii[7] tale aşa bine tocma te-au numit Theodósie, ce elinêşte să înţelêge „dătător de Dumnezău”, că cu adevărat mult dătător, cu tot mijlocul bun, spre folosul săracilor şi următor porîncelor celor sfinte, şi te arăţi pildă bună păstoriului ce e prea bun, dîndu-te cu tot fêliul de învăţături pentru paza oilor celor cuvîntărêţe. Drept acêea, multe mijloace putêre-aş avea spre a sfinţiii tale laudă, cu adevărat, iară bine cunoscu cum nepriimite-s lîngă cinstită a sfinţiii tale fire toate laudele pămînteşti, măcar că mult aş fi nevrêdnic de m-aş ispiti toate ale sfinţiii tale laude cu firea să le ajungu. Ci părăsind cuvîntul laudei, rugăm pre sfinţiia ta să priimeşti această puţină osteneală, că dă e şi mică, iar de bunăvoie, şi de va fi şi cu greşale, sfinţiia ta cu cea obiciuită linişte le vei petrêce greşalele, că oamenilor iaste dată datoriia greşalei şi numai acela nu va greşi carele nu va nici scrie. Pentru că şi pre mine, cu a sfinţiii tale rugă şi blagoslovenie, îndăstoinicitu-m-au cel preavêcinic şi dă bine dătător Dumnezău, cu scrisoarea viind, de am ajunsu şi săvîrşitul aceştii sfinte cărţi cu pace, pentru ca să fie şi sfinţiii tale de pomană şi de nume vêcinic în vêci, poftind de la cel prea bogat de milă Dumnezău sfinţiii tale milă şi spăsenie, sănătate şi pace, îndălungare de viaţă, biruinţă spre toţi nepriêtenii şi la toate, şi cereşti

şi

[illegible] ... Амин.

КАТАСТИХЪ:

Чинул сфинтелор кърци, ... Скриптурий Вѣкій:

Фачерѣ - напите	н	фѣце		Аггеу	в	фѣце	фпї
Ешірѣ	м	фѣце	на	Захаріа	дї	фѣце	фзі
Кар. Левіцилор	кз	фѣце	ч	Малахіа	д	фѣце	фп
Нумерилор	лѕ	фѣце	рзі	Чѣле асѣкунсе:			
А доа лѣџе	лд	фѣце	рав	Товит	дї	фѣце	физ
Інсус Навин	кд	фѣце	рпѕ	Іудиф	ѕі	фѣце	фіз
Жудецилор	ка	фѣце	сз	Варух	є	фѣце	фна
Рут	д	фѣце	скн	Карте Іеремиіе		фѣце	фнѕ
Ал ... Чѣ динтій	ла	фѣце	сла	Кар. а трѣиа а ...		фѣце	фнн
... А доа	кд	фѣце	снѳ	Ездра	а	фѣце	фхв
... А трѣиа	кв	фѣце	спв	Прѣцеле ... лу Солом.	кі	фѣце	фоѕ
... А патра	кд	фѣце	твї	... лу Сирах	на	фѣце	фтв
А чело ... Чѣ динтій	кѳ	фѣце	тлз	Асманій, іствріе		фѣце	ѡпн
... А доа	лѕ	фѣце	тха	Петрул ...		фѣце	ѡл
Ездра	і	фѣце	тпв	Ама ... Чѣ динтій	ѕі	фѣце	ѡла
Неемиа	гі	фѣце	...	... А доа	єі	фѣце	ѡнѳ
Естир	і	фѣце	нтї	... А трѣиа	а	фѣце	ѡпа
Іов	мв	фѣце	нпв	Іосиф	дї	фѣце	ѡтв
Псалтирѣ		фѣце	нпѕ				
Парѣмиіле луй Соломон	ла	фѣце	нпѳ				
А ...	ві	фѣце	рві				
Кинтарѣ кинтаре...	и	фѣце	фнѕ				
Исаиа	ѯѕ	фѣце	фкѳ				
Іеремиа	нв	фѣце	фог				
Плѣнџеріле Іеремиій	є	фѣце	хк				
Іезекиил	мн	фѣце	хп				
Даниил	кі	фѣце	хов				
Осиа	дї	фѣце	хпз				
Іоил	г	фѣце	хп				
Амос	ѳ	фѣце	хѕ				
Авдіу	а	фѣце	фѳ				
Іона	д	фѣце	фг				
Михеа	з	фѣце	фп				
Наум	г	фѣце	фн				
Авакум	г	фѣце	фі				
Софоніа	г	фѣце	фві				

Сѣ ... [illegible]

Афросіе митрополитул, К... [illegible]

А ... [illegible]

Ш ... [illegible]

К ... [illegible]

Ф ... [illegible]

Б ... [illegible]

П ... [illegible]

Е ... [illegible]

Р ... К ... [illegible]

А ... [illegible]

Ш ... [illegible]

афлѣ ... [illegible]

[II]

şi pămînteşti, ca stăpînului mieu milostiv. Iar milostivul Dumnezău în ce chip au învrednicit pre sfinţiia ta cu alte cărţi multe, aşa şi aceasta a o isprăvi într-acelaşi chip, să înmulţască luminată viaţa sfinţiii tale, împreună cu toată cinstea, pînă la adînci bătrînêţele sfinţiii tale, pentru ca multe ca acêstea şi altele ca acêstea lucruri dumnezăieşti a să isprăvirea, iar mai apoi spodobindu-te, după dulcile bătrînêţe, şi la cea neclintită împărăţie, în ceata pravoslavnicilor patriiarşi şi arhierei sfinţi, întru bucuriia de vêci, amin!

Catastih
de toate cărţile a ceii dumnezăieşti Scripturi Vechi

Facerea		capete 50, fêţe
Ieşirea		40, fêţe 51
Cartea preoţască		27, fêţe 90
Număraturi		36, fêţe 117
A doao lêge		34, fêţe 152
Iisus Naví		24, fêţe 185
Judecătorii		21, fêţe 206
Rúth		4, fêţe 228
A împărăţiilor	Cea dentîi	31, fêţe 231
	A doao	24, fêţe 259
	A treia	22, fêţe 282
	A patra	24, fêţe 312
A celor lăsate	Cea dentîi	29, fêţe 337
	A doao	36, fêţe 361
Esdra		10, fêţê 392
Neemía		13, fêţe 400
Esthir		10, fêţe 413
Iov		42, fêţe 422
Psaltirea		150[8], fêţe 445
Parimiile lui Solomon		31, fêţe 499
Adunătoriul		12, fêţe 519
Cîntarea cîntărilor		8, fêţe 526
Isaía		66, fêţe 529
Ieremía		52, fêţe 573
Plînsorile Ieremíei		5, fêţe 620
Iezecheil		48, fêţe 624
Daniil		12, fêţe 672
Osíia		14, fêţe 687
Ioíl		3, fêţe 694
Amos		9, fêţe 696
Avdíu		1, fêţe 702
Ionas		4, fêţe 703
Mihéa		7, fêţe 704
Naum		3, fêţe 708
Avacum		3, fêţe 710
Sofoníia		3, fêţe 712
Agghéu		2, fêţe 714
Zaharíia		14, fêţe 716
Malahíia		4, fêţe 724
Cêle ascunse		
Tovit		14, fêţe 727
Iudith		16, fêţe 736
Varuh		5, fêţe 751
Cartea Ieremíei		fêţe 756
Cîntarea a trei coconi		fêţe 758
Esdrah		9, fêţe 762
Înţelepciunea[9] lui Solomon		19, fêţe 776
	lui Sirah	51, fêţe 792
A Sosánii istoríe		fêţe 828
Pentru a Bălaurului Vil		fêţe 830
A Macaveilor[10] cea dentîi		16, fêţe 831
	a doao	15, fêţe 859
	a treiia	1, fêţe 881
Iósip		19, fêţe 892

—

Săvîrşitul *Vechiului Testament catastih* şi lui Dumnezău
mărire şi cinste

—

Theodósie mitropolitul,
Cu bun cuget i-au ajunsu săvîrşitul
Aceştii sfinte şi de Dumnezău porîncită
Şi încă împreună cu toate dăruită.
Că la cel de toate ziditor şi făcător,
Fost-au pururea cu tot sufletul rugător.
Domnului s-au rugat cu veselie şi cu cucernicie
Pentru ca să-i ajute să-şi facă nume de vecie.

—

Eu, Dumitrul scriitoriul,
Luai de la Domnul ajutoriul,
Robul sfinţiii tale smerit,
Cu tot lucrul acesta m-am întărit,
Lui Dumnezău ca să-mi ajute m-am rugat neîncetat
Şi pururea cu toată *Scriptura* mi-au ajutat.

—

A sfinţiii tale plecată slugă, Dumitru Dălgopolscom.

КꙊВѢНТ ѾТ ТНАЛИТЄ КЪ ТꙊИТРЫ:

Ч...[illegible] ...ꙋ ... а тѣма ... :·

М...[illegible]

[illegible]

Cuvîntu[11] înainte cătră cititori[12]

Cititoriul cărţii aceştia, milă şi pace de la cel preamilostiv Dumnezău!

Măcară că multe sînt acêlea lucruri carele fac omului îndemnare spre citirea cărţilor, iară nu iaste alt lucru mai tare îndemnător decît înţelêgerea, pentru că, înţelegînd, aşa mai vîrtos să aţîţă spre citiră, iar neînţelegînd, iaste ca cela ce în întunêrec îmblă.

Pentru acêea, preaiubite cititoriule, am pus nevoinţa aceasta ⌊vrînd Dumnezău pren porînca stăpînului⌋[13] de o am scosu-o pre limba rumînească den izvodul lui Necoláie cartea aceasta ce să cheamă *Biblia*, ádecă „Făgăduinţa vêche", şi-i[14] zic *Testament* pre limba letenească[15], iară *Biblie* să înţelêge elinêşte „carte". În vrême ce aceasta carte iaste[16] mai presus decît toate alte cărţi cîte sînt, că dentru aceasta să izvorăscu toate⌊mai presus decît toate alte cărţi⌋[17] şi toată lêgea noastră cu aceasta să întemeliază.

Aceasta carte vêche întîi era numai jidovêşte, şi scrisă şi la dînşii să afla, iar la altă limbă nu să afla. Şi trecînd vrême multă, sosi împărăţiia Eghíptului ⌊ce-i zic acum Misir⌋[18] la Ptolemeu, ce-i zic Filadelfu, ⌊ce să înţelêge „iubitor de fraţi"⌋[19]. Acesta Ptolemeu era de fêl grec, închinător de bozi, iar fiindu-i dragă învăţătura, adună cărţi multe, fără samă, den toată lumea, preste care adunare de cărţi era diregător cel prea de folos bărbat Dimítrie Filaréul de la Athína. Pofti drept acêea, înţelegînd ca să aibă şi cartea aceasta, şi îndată trimise la Eleázar, carele era popă mare preste jidovi întru vrêmea acêea, pentru cartea aceasta. Şi socoti Eleázar de trimise 72 de bărbaţi foarte dăstoinici şi învăţaţi, cum jidovêşte, aşa şi elinêşte; şi-i trimise ca să tălmăcească acoló cartea aceasta. Şi aşa zic unii cum să le fie făcut împăratul, sosind la Misir dascalii aceştia, 72 de cămări, şi acoló să le fie scos cineşi a sa carte şi, alăturîndu-le după acêea, să să fie aflat toate pre un cuvînt într-un chip tălmăcite. Aşa zice Iustin filosoful, şi zice că au văzut şi cămările acêlea. Iară Ieronim zice cum n-au fost aşa, ci cu toţii într-un divan împărătescu şezînd au scos cartea aceasta, zicînd că alt lucru-i a proroci şi altulu-i a tălmăci. Aceştia aşa zic. Iară dăstul că dosluşit lucru iaste cum aceşti 72 de dascăli întîi au scosu-o de pre limba jidovască elinêşte, ori în ce chip, nime nu e îndoit spre aceasta.

Iară drept acêea sînt mulţi carii zic cum nu toată *Sfînta Scriptură*, ci *Pendátevhos*, ce să zice elinêşte „Cêle 5 cărţi", ce-i numai Lêgea, să o fie scos aceşti 72. Deci Lêgea nu e toată *Sfînta Scriptură*, ci numai acêle 5 cărţi dentîi ale lui Moisi. Aşa zice Iosip, Fílon şi Aristeu, iară Iustin şi Epifánie şi Evsévie şi Clímistromatevs dzic cum toată *Sfînta Scriptură* să o fie tălmăcit aceşti 72.

Iară după aceasta tălmăcire s-au mai tălmăcit şi de alţii de iznoavă den ovreiêşte pre limba elinească, însă după împieliţarea Domnului Hristos, dentru carii întîi au fost Acfíla de la Sinópi, de pre Marea Neagră. Acesta întîi s-au creştinat, botezîndu-să, iară mai apoi, pentru învăţătura ce avea la astrologhie, ce să zice cetetura de stêle, neîndurîndu-să, că era cu totul dat spre acêea, să lepădă de creştini şi să dêde la jidovi. Şi aşa, învăţînd

limba

[illegible]

[illegible]

[IV/908]

limba şi cartea ovreiască, întoarse *Scriptura* vêche elinêşte, iară nu drept şi cu credinţă o întoarse, ci cu vicleşug, silind ca răspunsurile şi făgăduinţele ce pentru Hristos sînt scrise, vrînd să le mute, să-şi acopere vicleniia; ci în dăşert cugetă. După acesta fu altul, Símah, carele zic să fie fost samaritean, apoi să să fie făcut jidov, şi aşa şi acesta pre limba elinească o scoase *Scriptura* de iznoavă. După acesta, al treilea, Theodotion de la Marea Neagră, den erêsa lui Marchion, după acêea făcîndu-să nemêrnic la jidovi şi învăţînd limba jidovască şi cartea, tălmăci şi această *Scriptură Vêche* de iznoavă elinêşte.

Aceşti trei tălmăcitori ai *Scripturii* nepriêteni era creştinilor şi *Scriptura* cu rea credinţă au înturnatu-o. Ci acêstea au şi pierit acum pentru prícinile ci mai sus zisem.

Mai fură încă, fără de acêstea tălmăciri încă doao, cărora dascalii nu să ştiu cine au fost. Aflatu-s-au una la Ierihó în cetate ascunsă şi alta iarăşi în cetate la Nicópolis, după cum scrie Epifánie şi Evsévie.

După acêstea toate, s-au sculat preaînvăţatul Orighen de au făcut cartea ci să chema şi *Tetrápla* şi *Exápla* şi *Octápla*, carea era într-acesta chip: toată *Scriptura Vêche* era scrisă aşa: un rînd întîi jidovêşte, cu slove jidoveşti, apoi alt rînd cuvintele jidovêşte şi slovele elineşti, alt rînd, al treilea, tălmăcirea[20] lui Acfíla, al patrule rînd tălmăcirea lui Símah, al cincile rînd tălmăcirea celor 72 de bătrîni, al şasele rînd, tălmăcirea lui Theodotion, şi într-alte doao rînduri cêle doao tălmăciri ce nu să ştiu de cine-s făcute. Deci *Tetrápla*, ce să zice „Împătrită", să chema pentru cêle 4 tălmăciri a celor ce-s cu nume, iară pentru cêle 6, iarăşi, daca să punea şi cêle doao fără nume, să chema *Exápla*, ádecă „Înşesită"; iară puindu-să şi cêlelalte[21] doao[22] ce au scris el, să chema *Octápla*, ádecă „Înoptită".

Şi aceasta carte era foarte minunat lucru şi cu multă osteneală făcută. Care lucru cărţile acêstea pentru neaşezarea lumii aceştia pierite-s, ci pentru acêea multe izvoade să află în multe fêliuri, de au usăbire, şi den greceşti izvoade, şi den leteneşti.

Iară Nicoláie, vrînd să aducă şi el cartea aceasta den elinie la rumînie, nefiind altă dată scoasă la rumînie, au socotit şi au ales un izvod carele-i mai ales decît toate altele, tipărit în Frangofort şi ales foarte bine pre limba elinească şi dedesupt cu multe arătări şi cuvinte puse cum le-au tălmăcit alţii. Ci măcar că deşi zice el că pre lîngă izvodul acesta au avut şi izvodul slovenescu şi leteneşti şi au avut şi alt izvod letenescu ce au fost scos de curînd den limba jidovască, ádecă den izvod jidovăscu, aşa scrie el la prêdoslóviia lui, şi au scris şi cêle precum să află la letenie şi cêle precum să află la slovenie şi însemnările şi tălmăcirile cêle ce să află mai jos la izvodul acel grecescu zice că le-au pus tot cu însemnări pre de margine, dară n-au pus nice unele de acêstea la izvodul lui; că au început să facă şi acêstea la capul dentîi, la *Bitie*, dar mai d-apoi, pentru neaşezămîntul vremilor, s-au lăsat şi n-au făcut nice unele de acêstea. Ci neaflîndu-le noi întru izvodul lui acêste însemnări ce mai sus zisem, nice noi nu le-am pus, ci precum s-au ţinut el tot de temeiu, aşa şi noi am urmat lui.

Şi iară mărturisêşte el de zice că de cel slovenescu nu s-au ţinut, că numai acest izvod iaste slovenescu care acum să află tipărit la Óstrov, şi zice că pre bogate locuri adaoge şi la multe şi scade, după cum mêrge ceastă elinească. Şi pentru *A patra carte a Ézdrii*, ce să află în cea slovenească scrisă, care carte în Bibliile elineşti nu să află scrisă, ci nu ştim de unde să să fie aflat cartea aceasta să să fie tălmăcit, ci pentru acêea, nefiind elinêşte scoasă, nice rumî-

-nêşte

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

nêşte nu s-au scos, pentru că multe cărţi sînt oprite de bisêrică să nu să citească.

Iară şi noi pre lîngă izvodul lui Necoláie am mai alăturat şi alte izvoade greceşti, pren care izvoade fost-au unul carele au fost tipărit la Englitéra, ci şi acesta nu să potriviia cu cel de la Frangofort, pentru căci pren bogate locuri adăogea şi pren bogate locuri lipsiia, nu veniia cu cestalalt; pentru acêea lipsele nu s-au socotit, iar adaosele s-au pus precum vom face dosluşirea mai jos cu însemnări. Şi aşa am venit cu acela izvod pînă la *Paralipómenon dentîi*, şi apoi aflînd şi noi izvod grecescu altul de cêle den Frangofort, dupre care au scris şi Necoláie, am urmat aceluia pentru tocmala greşalelor şi pentru tocmirea soroacelor şi deplinirea cuvintelor şi întăritura óxiilor den cît am putut, şi izbrănirea stihurilor precum le vei vedea scrise tot pre de margine; şi încă am pus şi mărturiile cuvintelor prorociilor den cea slovenească, tot pre margine, neavîndu-le cêle greceşti; pentru căci izvodul lui Necoláie, pentru degraba scriindu-l, n-au pus nici unile de acêstea, ci era pentru neîntocmirea lui foarte cu greu a să înţelêge vorba tălmăcirei şi abaterea cuvintelor.

Iară pentru acêea, iubite cititoriule, cercetînd *Scriptura*, den multe însemnături ce ţi să va părea ca albina vei alêge. Crez cum doară şi multe greşêle vei afla, de vrême ci oameni sîntem, ci nu dăfăima, ci, de poţi, tocmêşte, nu căutînd spre cea puţînă greşală, ci spre cea multă osteneală.

Pentru acêea, tocmêşte, nu dăfăima, că măcar că multe nevoinţă am pus şi noi, ci după datoriia omeniei n-am putut ca să nu greşim. Iar citind, roagă pre cel preamilostiv Dumnezău să luminêze, cum pre tine spre înţelêgerea cărţii aceştia, aşa şi pre noi, spre nevoinţa ş-altor dumnezăieşti scripturi pentru folosul a mulţi. Că ce-i după putinţă, lîngă Dumnezău iubitu-i. Şi noi, cît am putut, fără prêget am silit. După aceasta, poftimu-vă tuturor lîngă sănătate şi tot binele. Amin.

Dosluşirea cărţii aceştiia cum vei putea să o înţelegi, citindu-o mai pre iuşor

Iată, iubite cititoriule, că-ţi punem şi însemnările cărţii aceştiia ca să poţi să o citeşti şi să o înţelegi mai pre lesne, nimic învăluindu-te.

Unde vei vedea că iaste acestu semnu . [*punct roşu în ms.*], soroacă roşie sau întorsătură , [*virgulă roşie în ms.*], acoleá să sfîrşaşte stihul şi să încêpe stih. Iar unde vei vedea acest semnu ⌊ ⌋ şi slove în mijloc, să cheamă grecêşte *diaméson*, ádecă „pren mijloc”, ádecă pentru înţelêgerea vorbii şi bogate cuvinte dentru îngrădeturile acêstea la unele *Biblii* nu să află, ci şi cu acêlea poate fi, şi fără de acêlea poate fi, tot să înţelêge vorba. Iar unde vei vedea acest semnu cu roşiu ⌊ ⌋ şi la mijloc iarăşi cuvinte, să ştii că l-am aflat mai mult întru izvodul Englitérii, ci şi fără de acêle cuvinte de vei citi, nu vei greşi. Iar unde vei vedea acesta ˘˘˘[23] asupra unui cuvînt, cîte vor fi înlăuntru şi afară silele acêstea, acela sau e cuvînt de îndoire, de zice sau aşa, sau aşa, sau el s-au aflat într-un izvod într-un chip, şi într-alt izvod într-alt chip şi fără bănuială sînt aşa. Iar unde vei afla aşa: ˘[24] şi înlăuntru şi afară asupra unui cuvînt, acoleá iaste cuvînt sărit şi s-au îndreptat afară. Iar unde vei vedea acesta: в, д, г asupra cuvintelor, fiind greşala direasă înlăuntru, vei citi pînă vei veni la *vêde* şi vei sta acolea şi vei încêpe cuvîntul de la *az* pînă vei veni la *glagoli*, şi te vei întoarce la

vêde

ϐεγη, ωσϐεζιπη, πίνηζτεϐεϐῖλά. α.
ωσιάποϐεγηρῖπαιιωϐεπῦ γηατια
τῶ. γυπζηνωμσρῦλιφϐελῶ. Ια ὗγη
ϐεϐεγλάζεπια ''ιἄάζεπια. ''
ωσιάφάρζ, ωσκλσῦπρυ. ιζωῖιιζγη
ἀνωλτίζκζεπ, ιιωϐεπῦμζπυρῖε
τικῖεντεζζάφάρζ. ωσιπρ̀ιιῦκῖεντεζ

ιάπεπῆ. ἀσιαλεϐεάρια. ια ὂ ρῖειηεζ
ιῦ, ιἄγρῶ, ιζριιιζιζμα ιιζαωριιά
ματάζειιωϐεπῶ ρπράζϐιιάπι, ζι
ιιᾶ ιζειῦ. μαιῦ γιιιϐαζειιά. ρπρᾶ
πειάπεπε. ῖιιζπειζϐὰ ρειιά. ια
γεϐαδιζε. φῶ. ἀσιγηρζ. μαφῶγη
ιιϐάζειιά ρπράπειάπιειαιιλειζ
ϐὰ ρζπῦ γη.

Ἀσιαλυκαιιιεάμῦππ, ιιππεϐε ρϐεπω. ζιλόαπεπρεπῶμᾶλεϐιάριαι·

Ια ὗϐεϐεγη τὰ ζάπιζμιιιζ. ἀρζπῖ. μαρζπῦ ιῦ. γηχ. ἀρᾶπιζ.

[VI/910]

vêde şi vei citi pînă ce vei veni la *az* şi apoi vei îndrepta cuvîntul de la *glagoli* după numărul slovelor. Iar unde vei vedea acesta [̏][25] sau acesta [IV][26] şi afară şi înlăuntru, să ştii că de acoleá să încêpe cuvîntul mărturiei ce însemnează afară, şi precum însemnează capetile, aşa le vei afla. Iar unde însemnează *sus* sau *jos*, să ştii că să mai mărturisêşte acel cuvînt tot întru acea carte, ci cînd zice *sus*, mai sus decît acel cap într-alte capete în cîte să va însemna, iar de va zice *jos*, aşijdirile mai jos decît acel cap într-alte capete la cîte să va răspunde.

Aşa luînd bine aminte nu te vei învălui, ci toate pre tocmêle le vei afla.

Iar unde vei vedea această mînă [☞] arătînd, mari răspunsuri de Hristos arată.

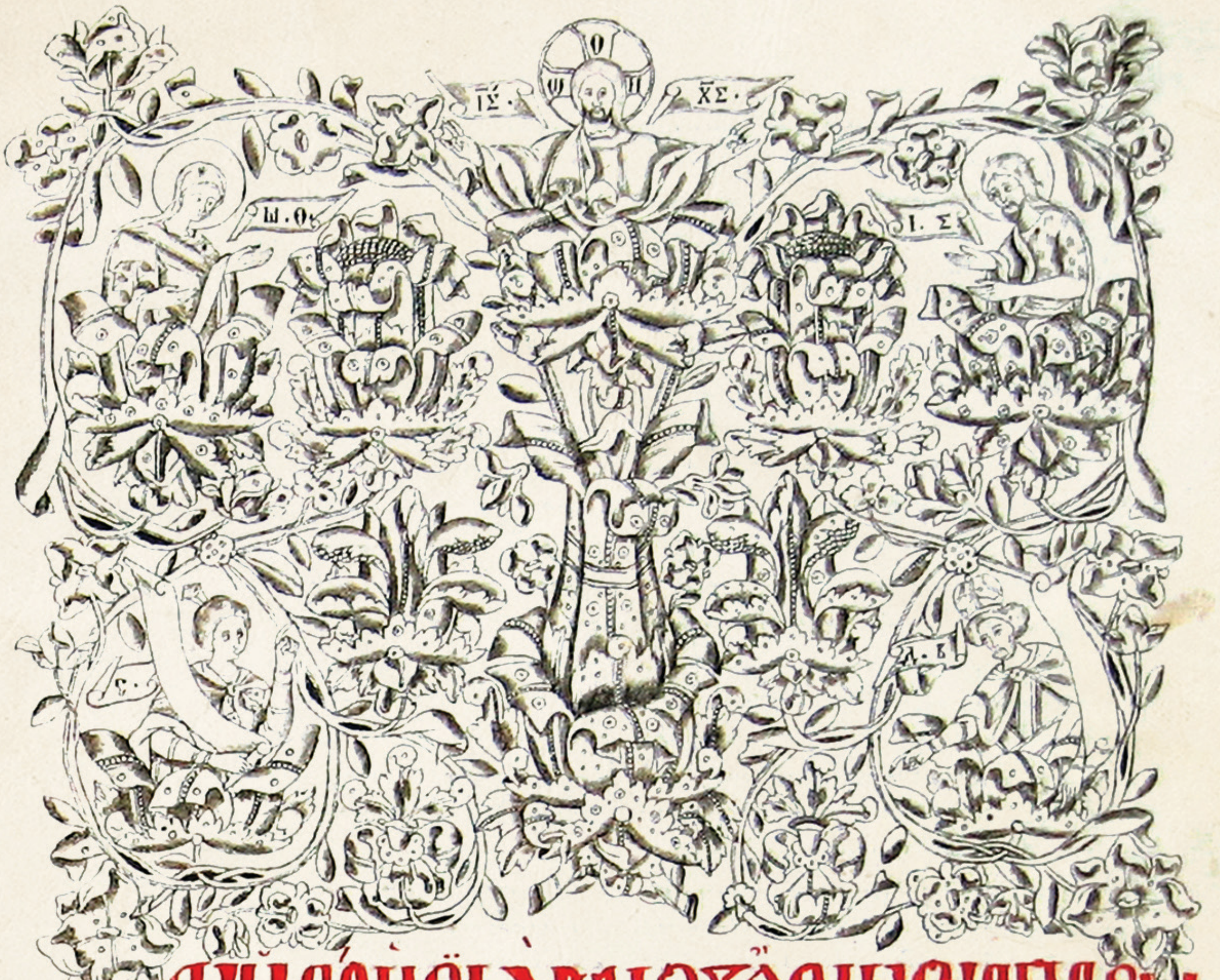

[illegible]

БИТІА. КАП. А.

Ѫнчепꙋт аꙋ фъкꙋт Дꙋмнезеꙋ че-
рюл ши пъмѫнтꙋл. Іар пъ-
мѫнтꙋл ера невъзꙋ-
тꙋ ши нетокмит. ши ѫн-
тꙋнерек ера деасꙋпра
престе адѫнк. ши Дꙋхꙋл
Дꙋмнезеꙋ се пꙋрта пре дѣ-
асꙋпра апеи. ши зисе
Дꙋмнезеꙋ фїе лꙋминъ.
4 ши фꙋ лꙋминъ. ши възꙋ Дꙋмнезеꙋ лꙋмина кѫ ѥ
бꙋнъ. ши деспърци Дꙋмнезеꙋ ѫнтрꙋ мижлокꙋл лꙋ-
5 минеи ши ѫнтрꙋ мижлокꙋл ѫнтꙋнерекꙋлꙋи. ши
кемъ Дꙋмнезеꙋ лꙋмина зи. ши ѫнтꙋнерекꙋл но-
аптѣ. ши се фъкꙋ сарѣ ши се фъкꙋ дими-
6 нѣцъ зи ѫнтѫю. ши зисе Дꙋмнезеꙋ фїе тъ-
рїе ѫнтрꙋ мижлокꙋл апеи. ши съ фїе ѫнтꙋ
пърцинд ѫнтре апъ ши ѫнтре апъ. ши
се фъкꙋ аша. ши фъкꙋ Дꙋмнезеꙋ търіа 7
ши деспърци Дꙋмнезеꙋ ѫнтрꙋ мижлокꙋл апеи карѣ
ера дедесꙋпт търіей. ши ѫнтрꙋ мижлокꙋл апеи
чеи ера деасꙋпра търіей. ши кемъ 8
Дꙋмнезеꙋ търіа черю. ши възꙋ Дꙋмнезеꙋ
кѫ ѥ бꙋнъ. ши се фъкꙋ сарѣ ши се фъкꙋ
диминѣцъ зиоа а доа. ши зисе Дꙋмнезеꙋ съ се адꙋ- 9
не апа чѣ де сꙋпт черю ѫнтрꙋ адꙋ-
наре. ши съ се арате ꙋскатꙋл. ши се фъкꙋ
аша. ши се адꙋнъ апа чѣ де сꙋпт черю
ла адꙋнъриле ей. ши се аръть ꙋскатꙋл. ши 10
кемъ Дꙋмнезеꙋ ꙋскатꙋл пъмѫнт. ши адꙋнъри-
ле апелор ле аꙋ кемат мърї. ши възꙋ Дꙋмнезеꙋ кѫ
ѥ бꙋнъ. ши зисе Дꙋмнезеꙋ съ рѫсаръ пъмѫнтꙋл 11
ербꙋ де ѧрбъ съмѫнцъ семѫнѫнд дꙋпъ
[illegible]

а

ACADEMIA R.P.R. BIBLIOTECA

A LUI MOISI DUMNEZĂIASCA SCRIPTURĂ VÊCHE

Bitia

Cap 1

1. [27]De-nceput făcu Dumnedzău ceriul şi pămîntul.
2. Iară pămîntul era nevădzut şi netocmit. Şi întunêrec dzăcea deasupra preste cel fără de fundu şi Duhul lui Dumnedzău să purta pre deasupra apei.
3. Şi dzise Dumnedzău: „Facă-să lumină!". Şi să fêce lumină.
4. Şi vădzu Dumnedzău lumina cum iaste bună; şi usăbí Dumnedzău întru mijlocul luminei şi întru mijlocul întunêrecului.
5. Şi numi Dumnedzău lumina dzuă, şi întunêrecul numi noapte. Şi să făcu sară şi să făcu dimineaţă, dzi una.
6. [28]Şi dzise Dumnedzău: „Facă-să întăritură întru mijlocul apei şi să fie împărţitoare între o apă şi într-altă apă". Şi să făcu aşea.
7. Şi făcu Dumnedzău întăritura şi usăbí Dumnedzău întru mijlocul apei carea era suptu întăritură şi în mijlocul apei ce era deasupra întăriturei.
8. Şi numi Dumnedzău întăritura ceriu; şi vădzu Dumnedzău cum iaste bun. Şi să făcu sară, şi să făcu dimineaţă, dzi a doao.
9. [29]Şi dzise Dumnedzău: „Adune-se apa cea de suptu ceriu întru o adunare şi să ivască uscatul!". Şi să făcu aşea. Şi să adunắ apa cea de suptu ceriu la adunarea ei şi să ivi uscatul.
10. Şi numi Dumnedzău[30] uscatul pămîntu, şi adunările apelor le numi mări. Şi vădzu Dumnedzău cum iaste bun.
11. Şi dzise Dumnedzău: „Răsaie pămîntul buruian de iarbă sămănătoare, sămînţă

după fêliu-şi

[illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

[illegible] 26

[illegible] 27

[illegible] 28

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible] 31

[illegible]

ΚΑΠ. Β

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

după fêliu-şi şi după asămănare-şi şi lemnu roditor făcîndu roadă, caruia sămînţa lui întru însul după fêliu-şi asupra pămîntului". Şi să făcu aşea.

12. Şi scoase pămîntu buruian de iarbă sămănătoare, sămînţă după fêliu-şi şi după asămănare-şi, şi lemnu roditor făcîndu roadă, căruia sămînţa lui întru însul după fêliu-şi asupra pămîntului. Şi vădzu Dumnedzău cum iaste bun.

13. Şi să făcu sară şi să făcu dimineaţă, dzi a treia.

14. [31]Şi dzise Dumnedzău: „Facă-să luminător întru întăritura ceriului spre luminarea pămîntului ca să usăbască întru mijlocul dzilei şi întru mijlocul nopţii şi să fie întru sêmne, şi întru vremi, şi întru dzile, şi întru ani.

15. Şi fie ca să luminêdze întru întăritura ceriului spre luminarea pămîntului". Şi să făcu aşea.

16. Şi făcu Dumnedzău cei doi luminători mari: luminătoriul cel mare, spre stăpîniia dzilei, şi luminătoriul cel mic, spre stăpîniia nopţii, şi stêlele.

17. Şi puse pre înşi Dumnedzău întru întăritura ceriului ca să luminêdze asupra pămîntului

18. Şi să stăpînească dzilei şi nopţii şi să usăbască întru mijlocul luminei şi întru mijlocul întunêrecului. Şi vădzu Dumnedzău cum iaste bun.

19. Şi să făcu sară şi să făcu dimineaţă, dzi a patra.

20. Şi dzise Dumnedzău: „Scoaţă apele tîrîitoare de suflete vii şi zburătoare zburîndu asupra pămîntului spre întăritura ceriului". Şi să făcu aşea.

21. Şi fêce Dumnedzău chitoásele cêle mari şi tot sufletul vitelor tîrîitoare, carele au scos apele după fêliurile lor, şi toată pasărea zburătoare[32] după fêliu-şi. Şi vădzu Dumnedzău cum sîntu bune.

22. Şi blagoslovi Dumnedzău dzicîndu: „Crêşteţi şi vă înmulţiţi şi împléţi apele în mări; şi zburătoarele înmulţască-să asupra pămîntului".

23. Şi să făcu sară şi să făcu dimineaţă, dzi a cincea.

24. Şi dzise Dumnedzău: „Scoaţă pămîntul suflet viu după fêliu-şi, cu patru picioare, şi tîrîitoare şi jigăniile pămîntului după fêliu-şi". Şi să făcu aşea.

25. Şi făcu Dumnedzău jiganiile pămîntului după fêliu-şi şi dobitoacele du-pă fêliul lor şi toate tîrîitoarele pămîntului după fêliu-şi. Şi vădzu Dumnedzău că-s bune.

26. [33]Şi dzise Dumnedzău: „Să facem om după chipul nostru şi după asămănare şi să stăpînească peştilor mării, şi pasărilor ceriului, şi dobitoacelor, şi tot pămîntul şi tuturor tîrîitorilor ce să tîrîiescu asupra pămîntului".

27. [34]Şi făcu Dumnedzău pre om, după chipul lui Dumnedzău l-au făcut pre îns, bărbat şi fămêie au făcut pre înşi.

28. Şi-i blagoslovi pre înşi Dumnedzău dzicîndu: „Crêşteţi şi vă înmulţiţi şi împleţi pămîntul şi domniţi pre însul; şi stăpîniţi peştilor mării şi pasărilor ceriului, şi tuturor dobitoacelor, şi tot pămîntului, şi tuturor tîrîitorilor ce să tîrîiescu asupra pămîntului".

29. Şi dzise Dumnedzău: „Iată, am dat voă toată iarba de sămănat, sămînţă sămănătoare carea iaste asupra pămîntului, şi tot lemnul care are întru sine roadă de sămînţă sămănătoare voă va fi [35]de mîncare.

30. Şi la toate fiarăle pămîntului, şi la toate pasările ceriului, şi la tot tîrîtoriul ce să tîrîiêşte asupra pămîntului, carele are întru sine suflet de viaţă, şi toată iarba vêrde de mîncat". Şi să făcu aşa.

31. Şi văzu Dumnedzău toate cîte au făcut şi iată – bune foarte. Şi să făcu sară şi să făcu dimineaţă, dzi a şêsea.

Cap 2

1. Şi să găti [36]ceriul şi pămîntul şi toată podoaba lor.

2. [37]Şi săvîrşi Dumnedzău în a şêsea dzi faptele lui carele au făcut; şi răpoosă în dzua a şêptea de toate faptele lui ce au făcut.

3. Şi blagoslovi Dumnedzău dzua a şêptea şi o sfinţi pre însă pentru că întru însa răpoosă de toate faptele lui carele au început Dumnedzău a face.

4. Aceasta-i cartea facerii ceriului şi a pămîntului, cîndu s-au făcut, întru care dzi au făcut Domnul Dumnedzău ceriul şi pămîntul,

5. Şi tot vêrdele cîmpului mainte decît a răsări pre pămîntu şi toa-

[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]

[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]

КАП. Г

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]

tă iarba cîmpului mainte de a să face pentru că n-au ploat Dumnedzău asupra pămîntului şi om nu era a lucra pre însul,

6. [38]Ce izvor ieşiia den pămîntu şi adăpa toată faţa pămîntului.

7. Şi zidi Dumnedzău pre om ţărnă luîndu den pămîntu şi suflắ întru faţa lui suflare de viaţă şi să fêce omul întru suflet viu.

8. Şi răsădi Dumnedzău grădină în Edem, cătră răsărit, şi puse acolo[39] pre om pre carele l-au zidit.

9. Şi răsări Dumnedzău iarăşi[40] den pămîntu toate lêmnele frumoase la vedêre şi bune la mîncare, şi lemnul vieţii în mijlocul grădinei, şi lemnul a şti[41] cunoaşterea bunului şi răului.

10. Şi rîu iêse den Edem ca să adêpe grădina; de acoló să împarte în patru începături.

11. Numele unuia – Fison; acesta încungiură tot pămîntul Evilat, şi[42] acoló iaste aurul.

12. Iară aurul aceluia pămîntu iaste bun; şi acoló iaste rubinul şi piatra cea vêrde.

13. Şi numele al doilea rîu – Ghéon; acesta ce încungiură tot pămîntul Ethiopíei.

14. Şi rîul al treilea – Tigris; acesta ce mergea înainte[43] în preajma Assiriilor. Şi rîul al patrulea – Efratis.

15. Şi luă Domnul Dumnedzău pre omul carele au zidit şi-l pusă pre îns în grădină ca să o lucrêze pre însă şi să o păzască.

16. Şi porînci Domnul Dumnedzău lui Adam, dzicîndu: „Dentru tot lemnul ce iaste întru grădină cu mîncare să mănînci,

17. Iară den lemnul a pricêpe binele şi răul să nu mîncaţi dentru însul[44]; iar în ce dzi veţi mînca dentru însul, cu moarte veţi muri”.

18. Şi dzise Domnul Dumnedzău: „Nu iaste bine a fi omul sîngur; să-i facem lui agiutor cătră însul”.

19. [45]Şi mai zidi Dumnedzău iarăşi den pămîntu toate fiarăle cîmpului şi toate pasările ceriului şi le aduse pre înse la Adam ca să vadză ce le va numi pre înse; şi tot ce au numit Adam suflet viu, acesta-i numele lui.

20. Şi numi Adam numele[46] tuturor dobitoacelor şi tuturor pasărilor ceriului şi la toate fiarăle cîmpului; iară lui Adam nu să aflắ agiutor asêmenea cu însul.

21. Şi puse Domnul[47] Dumnedzău pre Adam[48] năucire şi adormi; şi luă o coaste de a lui şi deplini trup pentru însă.

22. Şi zidi Domnul coasta ce au luat de la Adam muiêre şi o aduse pre însă cătră Adam.

23. Şi dzise Adam: „Aceasta-i[49] acmu os den oasele mêle şi trup den trupul mieu; aceasta să va chema muiêre pentru că dentru bărbatul ei s-au luat.

24. Pentru acesta va lăsa omul pre tatăl lui şi pre maica lui şi să va lipi aproape de muiêrea lui; şi vor fi amîndoi un trup”.

25. Şi era amîndoi despuiaţi, şi[50] Adam, şi muiêrea lui, şi nu să stidiia.

Cap 3

1. Iară şêrpele era mai înţeleptu decît toate jiganiile de asupra pămîntului carele le-au făcut Domnul Dumnedzău; şi dzise şêrpele cătră muiêre: „Ce că au dzis Domnul: «Să nu mîncaţi den tot lemnul den grădină»?”.

2. Şi dzise muiêrea[51]: „Den roada lemnului grădinei vom mînca,

3. Iară den roada lemnului ce iaste în mijlocul grădinei dzise Dumnedzău: «Să nu mîncaţi dentru însul, nice să vă atingeţi de însul, pentru ca să nu muriţi»”.

4. Şi dzise şêrpele cătră muiêre: „Nu veţi muri cu moarte:

5. Pentru că ştiia Dumnedzău cum în ce dzi veţi mînca den însul, să vor deşchide ochii voştri şi veţi fi ca nişte Dumnedzăi, cunoscundu răul şi binele”.

6. Şi vădzu muiêrea cum bunu-i lemnul la mîncare şi cum ii plăcut a vedea cu ochii şi frumos iaste a-l pricêpe; şi, luîndu den roada lui, mîncă şi dêde şi bărbatului ei [52]cu însă şi au mîncat.

7. Şi să dăşchisără ochii amînduror şi cunoscură cum despuiaţi era: şi cusură frundză de smochin [53]şi făcură împregiurători.

8. Şi audziră glasul Domnului Dumnedzău, îmblîndu în grădină înde sară; şi să ascunseră precum[54] Adam şi muiêrea lui de faţa Domnului Dumnedzău în mijlocul[55] raiului.

9. Şi chemă Dumnedzău pre Adam şi-i dzise lui: „Adam, unde eşti?”.

10. Şi-i dzise lui: „Glasul tău am audzit, îmblîndu pren grădină, şi m-am spămîntat, că dăspuiat sîntu, şi m-am ascunsu”.

11. Şi-i dzise lui Dumnedzău: „Cine ţi-au povestit ţie cum eşti

tu dăspuiat

[illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

КАП. Д

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

tu despuiat, fără numai den lemnul ce ţi-am porîncit ţie de acela sîngur să nu mănânci, de acela ai mîncat?".

12. Şi dzise Adam: „Muiêrea carea ai dat cu mine, aceasta mi-au dat den lemnu şi am mîncat".

13. Şi dzise Dumnedzău muierii: „Ce ai făcut aceasta?". Şi dzise muiêrea: „Şêrpele m-au amăgit şi am mîncat".

14. Şi dzise Domnul Dumnedzău şarpelui: „Căci ai făcut aceasta, blăstămat tu den toate fiarăle şi den toate jiganiile cîte sîntu asupra pămîntului[56]; asupra pieptului tău şi pînteciului tău să îmbli şi pămîntu să mănânci toate dzilele vieţii tale,

15. Şi vrajbă voi pune întru mijlocul tău şi întru mijlocul muierii şi întru mijlocul seminţii taale şi întru mijlocul seminţiii ei; el va păzi ţie capul şi tu vei păzi lui călcîiul".

16. Şi muierii dzise: „Înmulţindu voi înmulţi scîrbele tale şi suspinul tău; întru scîrbe vei naşte ficiori, şi întoarcerea ta – cătră bărbatul tău şi el ţie va stăpîni".

17. Iară lui Adam dzise: „Căci ai ascultat glasul muierii tale şi ai mîncat den lemnul carele ţi-am porîncit ţie dentru acela sîngur să nu mănânci, dentr-acela ai mîncat, blăstămat pămîntul întru lucrurile tale; întru scîrbe vei mînca pre însul toate dzilele vieţii tale.

18. Spini şi ciulini va răsări ţie şi vei mînca iarba cîmpului.

19. Întru sudoarea fêţii tale vei mînca pîinea ta pînă te vei învîrteji întru pămîntul dentru care te-ai luat, că pămîntu eşti şi întru pămîntu vei mêrge".

20. Şi numi Adam numele muierii lui Viaţă, pentru că-i maica tuturor viilor.

21. Şi făcu Domnul Dumnedzău lui Adam şi muierii lui îmbrăcăminţi de piêle şi-i îmbrăcă pre înşii.

22. [57]Şi dzise Dumnedzău: „Iată, Adam să făcu ca unul dentru noi ca să priceapă răul şi binele. Şi acum să nu cîndai va întinde mîna sa şi va lua den lemnul vieţii şi va mînca, şi va trăi în vêci".

23. [58]Şi-l scoase pre însul Domnul Dumnedzău den grădina desfătăciunei ca să lucrêdze pămîntul dentru care s-au luat.

24. Şi-l[59] scoasă afară pre Adam şi-l lăcui pre însul în preajma grădinei desfătăciunii[60]; şi pusă heruvimii şi sabiia cea de pară[61] [62]ce să întorcea ca să păzască calea lemnului vieţii.

Cap 4

1. Şi Adam cunoscu pre Eva, muiêrea lui, şi, zemislindu, născu pre Cain; şi dzise: „Agonesiiu om pren Dumnedzău".

2. Şi adaose a naşte pre fratele lui, pre Ável. Şi să făcu Ável păstor de oi, iară Cáin lucra[63] pămîntul.

3. Şi fu după dzile, aduse Cáin dentru roada pămîntului jirtvă la Dumnedzău.

4. Şi Ável aduse şi el dentru cêle dentîi născute den oile lui şi den grăsimile lor. Şi privi Dumnedzău la Ável şi la darurile lui,

5. Iară la Cáin şi la jirtvele lui n-au luat aminte; şi să scîrbi pre[64] Cáin foarte şi-i cădzu faţa lui.

6. Şi dzise Domnul Dumnedzău lui Cáin: „Pentru căci te-ai scîrbit şi pentru căci ţi-au cădzut faţa?

7. Nu doară dentru dreptu vei aduce, iară pre dreptul nu vei împărţi, greşit-ai? Mîncomêşte, cătră tiine-i întoarcerea lui, şi tu îl vei stăpîni pre însul".

8. Şi dzise Cáin cătră Ável, frate-său: „Să ieşim ⌊dară⌋[65] la cîmpu". Şi fu după ce fură ei la cîmpu, şi să sculă Cáin pre fratele său Ável şi-l omorî pre însul.

9. Şi dzise Domnul Dumnedzău cătră Cáin: „Unde-i Avel, fratele tău?". Şi dzise: „Nu ştiu. Doară nu-s paznic[66] eu fratelui mieu!".

10. Şi dzise Domnul: „Ce ai făcut? Glasul sîngelui fratelui tău strîgă cătră mine den pămîntu.

11. Şi acum blăstămat tu de pre pămîntu, carele au căscat gura lui să priimască sîngele fratelui tău den mîna ta, pentru că lucrezi pămîntul şi nu va mai adaoge a da ţie putêrea lui; suspinîndu şi tremurîndu vei fi asupra pămîntului".

12. Şi dzise Cáin cătră Domnul Dumnedzău: „Mai mare iaste vina mea decît a mi să ierta mie.

13. Să mă vei scoate astădzi de pre faţa pămîntului şi de faţa ta mă voi ascunde şi voi fi suspinîndu şi tremurîndu asupra pămîntului; şi va fi tot cine mă va afla, mă va omorî".

14. Şi dzise Domnul Dumnedzău: „Nu aşea; tot cine va omorî pre Cáin şêpte izbîndiri va dezlega". Şi pusă Domnul Dumnedzău lui Cáin sămnu ca să nu-l omoare pre însul tot cine-l va afla pre însul.

15. Şi ieşi Cáin den faţa lui[67] Dumnedzău şi lăcui în Pămîntul Naidu, în preajma Edémului.

16. Şi cunoscu Cáin pre fămêia lui şi, zemislindu, născu pre Enoh; şi era zidindu

cetate

[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]

КАП. Е

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]

cetate şi numi cetatea pre numele[68] fiiului său Enoh.

17. Şi i să născu lui Enoh Gaidadu; şi Gáidadu născu pre Maleleil, şi Maleleil născu pre Mathusála, şi Mathusála născu pre Lámeh.
18. Şi luă Lámeh doaă muieri: şi numele uniia – Adá, şi numele al doilea – Sellá.
19. Şi născu Adá pre Iovil; acesta era părinte celor ce lăcuia în colibile celor hrănitori de dobitoc.
20. Şi numele fratelui lui – Iuval; acesta era [69]ce au arătat canonul şi copuzul.
21. Iară Sellá născu şi ea pre Thóvel; şi era bătător de ciocan şi faur de aramă şi de hier; şi sora lui Thóvel – Noemá[70].
22. Şi dzise Lámeh muierilor lui, ii Adá şi Sellá: „Ascultaţi-mi glasul mieu, muierile lui Lámeh, băgaţi în urechi cuvîntul mieu pentru că bărbat am ucis întru rană mie şi tinerel întru strînciunare mie.
23. Pentru că dentru Cáin de şêpte ori s-au izbîndit, iar den Lámeh de şêptedzeci şi şêpte".
24. Şi cunoscu Adam pre Éva, muiêrea lui, şi, zemislindu, născu fiiu şi-i numi numele lui Síth, dzîcîndu: „Rădicatu-mi-au Dumnedzău sămînţa alta pentru Ável, carele au omorît Cáin".
25. Şi lui Síth să născu fiiu şi-i numi numele lui Enos. Acesta nădăjdui a chema numele Domnului Dumnedzău[71].

Cap 5

1. Aceasta-i cartea a facerii oamenilor. Întru care dzi au făcut Dumnedzău pre Adam, după chipul lui Dumnedzău l-au făcut pre însul.
2. Bărbat şi fămêie[72] au făcut pre înşi şi au blagoslovit pre înşii; şi numi numele lui Adam, întru care dzi au făcut pre înşii.
3. Şi trăi Adam 230 ani; şi născu după chipul lui şi după obrazul lui şi-i numi numele lui, Síth.
4. Şi să făcură dzilele lui Adam carele au trăit după ce au născut pre acesta, pre Síth, ani 700, şi născu ficiori şi fête.
5. Şi să făcură toate dzilele lui Adam carele au trăit 930 ani; şi au murit.
6. Şi trăi Síth 205 ani şi născu pre Enos.
7. Şi trăi Síth după ce născu pre acesta, pre Enos, 707 ani şi născu ficiori şi fête.
8. Şi să făcură toate dzilele lui Síth 912 ani; şi au murit.
9. Şi trăi Enos ani 190 şi au născut pre Cainan.
10. Şi trăi Enos dupre ce au născut pre Cainan, pre acesta, 715 ani şi născu ficiori şi fête.
11. Şi să făcură toate dzilele lui Enos 905 ai; şi au murit.
12. Şi au trăit Cainan 170 ani şi au născut pre Maleleil.
13. Şi trăi Cainan dupre ce au născut pre acesta, pre Maleleil, 740 ani şi născu ficiori şi fête.
14. Şi să făcură toate dzilele lui Cainan 918[73] ani; şi au murit.
15. Şi trăi Maleleil 165 ani şi născu pre Iaredu.
16. Şi trăi Maleleil dupre ce au născut pre acesta, pre Iaredu, 731[74] ani şi au făcut ficiori şi fête.
17. Şi să fêceră toate dzilele lui Maleleil ani 895; şi au murit.
18. Şi trăi Iaredu 162 ani şi au născut pre Enoh.
19. Şi trăi Iared după ce au născut pre acesta, pre Enoh, 800 ani şi au născut ficiori şi fête.
20. Şi să fêceră toate dzilele lui Iaredu 962[75] ani; şi au murit.
21. Şi trăi Enoh 165 ani şi născu pre Mathusála.
22. Şi bineplăcu Enoh lui Dumnedzău după ce născu lui pre Mathusála 200 ani şi născu ficiori şi fête.
23. Şi să fêceră toate dzilele lui Enoh 365 ai.
24. [76]Şi bineplăcu Enoh lui Dumnedzău; şi nu să afla, pentru că îl mutắ Dumnedzău.
25. Şi trăi Mathusála 187 ani şi născu pre Lámeh.
26. Şi trăi Mathusála după ce au născut pre Lámeh 782 ani şi născu ficiori şi fête.
27. Şi să fêceră toate dzilele lui Mathusála ce au trăit 969[77] ani; şi au murit.
28. Şi trăi Lámeh 188 ai.
29. Şi născu ficior şi-i[78] puse numele lui[79] Nóe, dzicîndu[80]: „Acesta va răpoosa pre noi den faptele noastre şi dentru scîrbele mînelor noastre şi de pămîntul carele au blăstămat Domnul Dumnedzău".
30. Şi trăi Lámeh după ce-şi născu pre Nóe 565 ani şi născu ficiori şi fête.
31. Şi să făcură toate dzilele lui Lámeh 753 ani; şi muri.
32. Şi era Nóe de 500 ani, şi născu 3 ficiori: pre Sim, Ham, Iaféth.

Cap 6

КАП. Ѕ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22

КАП. З

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6

Cap 6

1. Și fu cîndu începură oamenii a să face mulți asupra pămîntului și fête li să făcură lor,
2. Și vădzîndu fiii lui Dumnedzău fêtele oamenilor cum sîntu frumoase, luară șie fămei dentru toate cîte alêsără.
3. Și dzise Domnul Dumnedzău: „Să nu rămîie duhul mieu întru oamenii aceștia[81] pentru că trupuri sîntu ei; și să le fie dzilele lor 125 ani".
4. Și uriiașii era asupra pămîntului întru dzilele acêlea și după acêea, dacă întrară înlontru fiii lui Dumnedzău cătră fêtele oamenilor și li să năștea lor; aceștia era uriiașii cei de vêci, oamenii cei numiți.
5. Și vădzu Domnul Dumnedzău că s-au înmulțit răutățile oamenilor pre pămîntu [82]și fieștecarele cugetắ întru inima lui cu nevoință spre răutăți toate dzilele,
6. Și să mîhni Dumnedzău căci făcu pre om pre pămîntu și prencúgetă.
7. Și dzise: „Stinge-voi[83] pre om pre carele l-am făcut de pre fața pămîntului, den om pînă în dobitoc și den tîrîitoare pînă în pasările ceriului, pentru că m-am căit căci am făcut pre ei".
8. Iară Nóe aflat-au har înaintea Domnului Dumnedzău.
9. Și acêstea-s naşterile lui Noe. Nóe, om dreptu desăvîrșit fiindu întru seminția lui, bineplăcu lui Dumnedzău Nóe.
10. Și născu Nóe trei ficiori: pre Sim, pre Ham și pre Iáfeth.
11. Și să stricắ pămîntul înaintea lui Dumnedzău și să împlú pămîntul de strîmbătate.
12. Și vădzu Domnul[84] Dumnedzău pămîntul⌊și era strîcat⌋[85] pentru că au strîcat tot trupul calea lui pre pămîntu.
13. Și dzise Dumnedzău cătră Nóe: „Vrêmea a tot omul vine cătră mine[86] pentru că s-au împlut pămîntul de strîmbătate de înșii[87] și iată eu voi strîca pre înșii și tot pămîntul.
14. Deci îți fă ție săcriiu den lêmne în patru muchi; și cuiburi vei face pregiur săcriiu și-l vei smoli și pre denlontru și pre denafară cu zmoală.
15. Și așea vei face săcriiul: de 300 coți lungimea săcriiului și de 50 coți de lat și de treidzeci de coți de naltu.
16. Și[88] tot adunîndu-l vei face săcriiul, și deasupra de un cot să fie; și ușea săcriiului o vei face den coaste, cu beciuri dedesuptu, cu doaă rînduri de podină și cu 3 rînduri îl vei face pre însu[89].
17. Și eu, iată că aduc potopul[90] asupra pămîntului ca să strîc tot trupul întru carele iaste duh de viață suptu ceriu; și toate cîte vor fi pre pămîntu vor muri.
18. Și voi pune făgăduința mea cătră tine și vei întra întru săcriiu tu și ficiorii tăi, și fămêia ta, și fămeile ficiorilor tăi cu tine.
19. Și den toate dobitoacele, și den toate tîrîitoarele, și den toate jiganiile și den tot trupul să aduci înlontru cîte doaă-doaă den toate în săcriiu pentru să le hrănești cu tine[91], bărbat și fămêie vor fi.
20. De-n toate pasările după fêliu-și, și den toate dobitoacele după fêliu-și, și den toate tîrîitoarele ce să tîrîiescu pre pămîntu după fêliul lor, cîte doaă-doă, den toate vor întra înlontru cătră tine să să hrănească cu tine, bărbat și fămêie.
21. Și tu vei lua ție den toate bucatele carele[92] veți mînca și le vei aduna cătră tine și vor fi ție și lor de mîncat".
22. Și făcu Nóe toate cîte-i porînci lui Domnul Dumnedzău, așea au făcut.

Cap 7

1. Și dzise Domnul Dumnedzău cătră Nóe: „Întră tu și toată casa ta în săcriiu[93] pentru căci pre tine te-am vădzut dreptu înaintea mea întru neamul acesta.
2. Și den toate dobitoacele cêle curate adu înlontru cătră tine cîte șêpte-șêpte, bărbat și fămêie, și den dobitocul cel necurat doă-doă, bărbat și fămêie.
3. Și den pasările ceriului cêle curate, șêpte-șêpte, bărbat și fămêie[94], și den toate pasările cêle necurate, doă-doă, bărbat și fămêie, ca să să hrănească sămînță preste tot pămîntul.
4. Pentru că în șêpte dzile eu voi aduce ploaie pre pămîntu 40 de dzîle și 40 nopți și voi stînge toată rădicarea carea am făcut de pre fața a tot pămîntului".
5. Și făcu Nóe toate cîte-i porînci lui Domnul Dumnedzău.
6. Nóe era de 600

ani și pot-

[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible] ρν

КАП. Н·

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

ani şi potopul apei să făcu pre pămîntu.

7. Şi întrắ înlontru Nóe, şi fiii lui, şi fămêia lui, şi fămeile ficiorilor lui cu însul în săcriiu pentru apa potopului, şi den pasările cêle[95] curate, şi den pasările cêle necurate,

8. Şi den dobitocul cel curat, şi den dobitocul cel necurat, şi den jiganii, şi den toate tîrîitoarele de pre pămîntu,

9. Doă-doă, întrară cătră Nóe în săcriiu, parte bărbătească şi fămeiască, după cum i-au porîncit lui Dumnedzău.

10. Şi fu după cêle şêpte dzile şi apa potopului să fêce asupra pămîntului.

11. Întru 601 ani întru viaţa lui Nóe, în doă lună, în 27 a lunei, întru dzua aceasta să desfăcură toate izvoarăle celui fără fundu şi zghiaburile ceriului s-au deşchis.

12. Şi să făcu ploaia pre pămîntu 40 dzile şi 40 nopţi.

13. Întru aceasta dzi întrắ Nóe, Sim, Ham, Iáfeth, ficiorii lui Nóe, şi fămêia lui Noe[96] şi tustrei fămeile ficiorilor lui cu însul în săcriiu.

14. Şi toate jigăniile după fêliu-şi, şi toate dobitoacele după fêliu-şi, şi tot tîrîitoriul ce să clătêşte pre pămîntu după fêliu-şi, şi toată pasărea zburătoare[97] după fêliu-şi

15. Întrară cătră Nóe în săcriiu doă-doă, bărbat şi fămêie, den tot trupul în carele iaste duh de viaţă.

16. Şi cêlea ce întra înlontru, bărbat şi fămêie, den tot trupul întrară înlontru după cum porînci Dumnedzău lui Nóe; şi închise Domnul Dumnedzău săcriiul denafara lui.

17. Şi să făcu potopul 40 dzile şi 40 nopţi pre pămîntu, şi să prea înmulţi apa, şi rădicắ săcriiul şi să înălţă de pre pămîntu.

18. Şi să întăriia apa şi să înmulţiia foarte pre pămîntu şi să plutiia săcriiul deasupra apei.

19. Iară apa să întăriia foarte foarte pre pămîntu şi acoperi toţi munţii cei înalţi carii era suptu ceriu.

20. De 15 coţi în sus să înălţă apa şi acoperi toţi munţii cei înalţi.

21. Şi muri tot trupul ce să clătiia pre pămîntu, a pasărilor, şi a dobitoacelor, şi a jiganiilor, şi tot tîrîitoriul ce să clătiia pre pămîntu,

22. Şi tot omul şi toate cîte au suflare de viaţă şi tot carele era pre uscat au murit.

23. Şi să stinse toată rădicarea carea era asupra fêţei a tot pămîntului, de la om pînă la dobitoc şi tîrîitor şi pasărilor ceriului; şi să stinsără de pre pămîntu şi rămase sîngur Nóe şi cei cu însul în săcriiu.

24. Şi să înălţă apa de pre pămîntu, dzile 150.

Cap 8

1. Şi-şi aduse Dumnedzău aminte de Nóe, şi de toate fiarăle, şi de toate dobitoacele, şi de toate pasările, şi de toate jiganiile tîrîitoare cîte era cu însul în săcriiu; şi aduse Dumnedzău vîntu pre pămîntu şi încetă apa.

2. Şi să acoperí izvoarăle celui fără de fundu şi jghiaburile ceriului şi să opri ploaia den ceriu.

3. Şi să zbea apa mergîndu pre pămîntu, să zbea şi să împuţina după 150 dzile.

4. Şi şedzu săcriiul în luna a şêptea, în 27 a lunei, pre munţii lui Ararat.

5. Şi apa, mergîndu, să împuţina pînă la a dzêcea lună, iară în a 11 lună, întru dzua dentîiu a lunei, să ivi capetile munţilor.

6. Şi fu după 40 dzile, deşchise Nóe fereastra chivótului carea au făcut.

7. Şi trimisă corbul să vadză de au încetat apa; şi ieşindu afară nu s-au mai întorsu pînă a să usca apa de pre pămîntu.

8. Şi trimisă porîmbul după însul să vadză de au încetat apa de pre pămîntu.

9. Şi, neaflîndu porîmbul odihnă picioarelor sale, s-au întorsu la dînsul, la chivot, pentru că apă era preste toată faţa pămîntului. Şi întindzîndu-şi mîna l-au luat pre însul şi-l băgă înlontru în chivot.

10. Şi îngădui încă alte şêpte dzile, şi iarăşi trimise afară pre porîmbul den săcriiu.

11. Şi să întoarsă cătră însul porîmbul de cătră sară şi avea frundză de maslin stîlpar întru gura lui; şi

cunoscu

[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

ΚΑΠ. [illegible]

1 [illegible]

[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

cunoscu Nóe cum au încetat apa de pre pămîntu.

12. Şi mai aşteptîndu alte şêpte dzile, iarăşi au trimis pre porîmbul; şi nu mai adaosă a să mai întoarce cătră însul iarăşi.

13. Şi fu întru 601 de ani întru viaţa lui Nóe[98], în luna dentîi, într-una a lunei, lipsi apa de pre pămîntu; şi descoperi Nóe acoperemîntul săcriiului carele au făcut şi vădzu cum au lipsit apa de pre faţa pămîntului.

14. Şi întru a doao lună, în 27 a lunei, s-au uscat pămîntul.

15. Şi dzise Domnul Dumnedzău cătră Nóe, dzicîndu:

16. „Ieşi den săcriiu tu, şi fămêia ta, şi ficiorii tăi, şi fămeile ficiorilor tăi cu tine, şi toate jigăniile cîte sîntu cu tine.

17. Şi tot trupul, den pasări pînă în dobitoace, şi tot tîrîitoriul ce să clătêşte pre pămîntu scoate afară cu tine; şi crêşteţi [99]şi vă înmulţiţi pre pămîntu".

18. Şi ieşí Nóe, şi muiêrea lui, şi ficiorii lui, şi muierile ficiorilor lui cu însul.

19. Şi toate jiganiile, şi toate dobitoacele, şi tot tîrîitoriul, şi toată pasărea ce să clătêşte pre pămîntu, după fêliul lor, au ieşit den săcriiu.

20. Şi zidi Nóe jirtăvnic lui Dumnedzău şi luă den toate dobitoacele cêle curate şi den toate pasările cêle curate şi aduse pentru ardere de tot pre jirtăvnic.

21. Şi mirosi domnul mirosire bine mirositoare şi dzise Domnul Dumnedzău: „Prencugetîndu, nu voi mai adaoge încă a blăstăma pămîntul pentru faptele oamenilor, [100]pentru că zace cugetul omului pre cêle rêle den tinerêţe, deci nu voi mai adaoge a omorî tot trupul viu, după cum am făcut.

22. Toate dzilele pămîntului sămînţă şi sêcere, frig şi zăduh, vară şi primăvără, dzua şi noaptea nu vor mai răpoosa".

Cap 9

1. Şi blagoslovi Dumnedzău pre Nóe şi pre ficiorii lui [101]şi dzise lor: „Crêşteţi şi vă înmulţiţi şi împleţi pămîntul şi stăpîniţi pre însul.

2. Şi frica voastră şi cutremurul va fi pre toate jiganiile pămîntului, şi pre toate pasările ceriului, şi pre toate cîte să pornescu pre pămîntu, şi toţi peştii mării suptu mînule voastre i-am dat.

3. Şi tot tîrîitoriul carele iaste viu voaă va fi de mîncare; ca tufele ierbii vă le-am dat toate voaă.

4. [102]Fără numai carne întru sîngele sufletului[103] să nu mîncaţi.

5. Pentru că şi sîngele vostru, a sufletelor voastre, den mîna a toate jiganiile voi cêre pre însul şi dentru mîna omului, fratelui, voi cêre[104] acesta.

6. [105]Cel ce varsă sîngele omului pentru sîngele lui să va vărsa, [106]pentru că întru chipul lui Dumnedzău am făcut pre om.

7. [107]Iară voi crêşteţi şi vă înmulţiţi, şi împleţi pămîntul şi vă înmulţiţi pre pămîntu".

8. Şi dzise Dumnedzău lui Nóe şi ficiorilor lui dzicîndu:

9. „Şi eu, iată, rădic făgăduinţa mea voă şi săminţiei voastre, după voi,

10. Şi a tot sufletul viu împreună cu voi: den pasări pînă în dobitoace şi den toate jiganiile pămîntului, cîte-s cu voi, den toate ce au ieşit den săcriiu şi voi pune făgăduinţa mea cătră voi.

11. Şi nu va mai muri tot trupul încă de apa potopului; şi nu va mai fi de acum potop de apă ca să strice tot pămîntul".

12. Şi dzise Dumnedzău cătră Nóe: [108]„Acesta-i sămnul făgăduinţii carele eu dau între mine şi între voi şi între tot sufletul viu, cîte sîntu cu voi, întru seminţii vêcinice.

13. Arcul mieu puiu în noăr şi va fi întru sămnu făgăduinţei întru mijlocul mieu şi pămîntului.

14. [109]Şi va fi cîndu voi nuăra nuării pre pămîntu să va ivi arcul în nuăr.

15. Şi-mi voi aduce aminte de făgăduinţa mea carea iaste între mijlocul mieu şi al vostru şi întru mijlocul a tot sufletul viu şi[110] întru tot trupul, nu va fi apa spre potop ca să stîngă tot trupul.

16. Şi va fi arcul mieu în noăr şi-l voi vedea pre însul ca să pomenescu făgăduinţă vêcinică între mine şi între pămîntu şi întru mijlocul sufletului viu carele iaste în tot tru-

17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· Ι

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]

[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]

în tot trupul pre pămîntu".
17. Și dzise Dumnedzău lui Nóe: „Acesta iaste sămnul făgăduinţăi carele am tocmit[111] întru mijlocul mieu și întru mijlocul a tot trupul carele iaste pre pămîntu".
18. Și era ficiorii lui Nóe ce au ieșit den săcriiu: Sim, Ham, Iáfeth. Ham era tatăl lui Hanaan.
19. 3 aceștia sîntu ficiorii lui Nóe. Dentru aceștia s-au rășchirat preste tot pămîntul.
20. Și începu Nóe, om lucrător pămîntului, și răsădi vie.
21. Și bău den vin și s-au îmbătat; și s-au despuiat întru casa lui.
22. Și vădzu Ham, tatăl lui Hanaan, despuiêrea tătîne-său. Și ieșindu spuse celor doi fraţi ai lui, afară.
23. Și luîndu Sim și[112] Iaféth haina, puseră pre amîndoă umerile lor și să duseră cu dosul înainte și acoperiră descoperirea tătîne-său; și faţa lor căutîndu îndrăptu, și descoperirea părintelui lor n-au vădzut.
24. Și să trezvi Nóe den vin și cunoscu cîte-i fêce ficiorul lui[113] cel mai tînăr și dzise:
25. „Blăstămat Ham ficior! Slugă va fi fraţilor lui!". Și dzise:
26. „Blagoslovit Domnul Dumnedzăul lui Sim, și va fi Hanaan slugă lui!
27. Lărgească Dumnedzău lui Iafeth și lăcuiască întru lăcașurile lui Sim; și să să facă Hanaan slugă lui". Și trăi Nóe după potop 350 ani.
28. Și să făcură toate dzilele lui Nóe 950 ani; și muri.

Cap 10

1. Acêstea-s naşterile ficiorilor lui Nóe: Sim, Ham, Iaféth. Și li să născură lor ficiori după potop.
2. [114]Ficiorii lui Iafeth: Gamer, și Magog, și Madí, și Ioían, și Elisá, și Thóvel, și Mosoh, și Thiras.
3. Și ficiorii lui Gámer: Ashanaz, și Rifáth, și Thorgamá.
4. Și ficiorii lui Ioían: Elisá, și Tharsis, chitêni, rodêni.
5. Dentru aceștia s-au împărţit ostroave a limbilor întru pămîntul lor, fieștecarele după limbă, întru neamurile lor și întru limbile lor.
6. Și ficiorii lui Ham: Hus și Mesrain, Fudu și Hanaan.
7. Și ficiorii lui Hus: Sáva și Evilá și Savathá. Și ficiorii lui Regma: Sáva și Dedan.
8. Iară Hus au născut pre Nevrod; acesta au început a fi uriiaș pre pămîntu.
9. Acesta era uriiaș vînătoriu înaintea Domnului Dumnedzău; pentru acêea vor dzice cum Nevrodu uriiaș[115] înaintea Domnului.
10. Și fu începătura pămîntului împărăţiei lui Vavilónul, și Oreh, și Arhadu, și Halanni întru pămîntul Senaar.
11. Dentru pămîntul acela au ieșit la[116] Asur și au zidit Neneví,
12. Și Rovooth cetaatea, și Halah, și Dasí, întru mijlocul Nenevii și-ntre Halah; aceasta-i cetate mare.
13. Și Mesraim au născut pre Ludiim, și pre Nefthalim, și pre Enemeteim, și pre Laviim,
14. Și pre Patrosonniim, și pre Hasmoniim, de unde au ieșit Filistiim, și pre Gathoriim.
15. Iară Hanaan au născut pre Sidónul, întîi născut, și pre Heteon.
16. Și pre Ievuséon, și pre Amorreon, și pre Ghergheséon,
17. Și pre Eveon, și pre Aruchéon, și pre Asenéon,
18. Și pre Aradion, și pre Samaréon, și pre Amathí. Și după aceasta s-au rășchirat neamurile hananeilor.
19. Și să făcură hotarăle hananeilor de la Sidóna pînă a veni la Gherará și la Gazan, pînă a veni pînă la Sodómu și la Gomóra, Adamá și Sevoim, pînă la Dása.
20. Aceștia-s ficiorii lui Ham, întru neamurile lor, după limbile lor, întru ţările lor și întru limbile lor.
21. Și lui Sim să născu și lui, tată tuturor ficiorilor lui Ever, frate lui Iafeth celui mai mare.
22. [117]Ficiorii lui Sim: Elam, și Assur, și Arfaxadu, și Ludu, și Aram, și Cainan.
23. Și ficiorii lui Aram: Os, și Ul, și Gater, și Mosoh.
24. Și Arfaxad au născut pre Cainan, și Cainan au născut pre Salá, și Salá au născut pre Ever.
25. Și lui Ever i să născură 2 ficiori: și numele unuia, Falec, pentru că întru dzilele lui să împărţi pămîntul, și numele fratelui lui, Iectan.
26. Și Iectan[118] au născut pre Elmodadu și pre Saleth, pre Samoth și pre Iarah,
27. Și Odorá, și Evil, și Decla,
28. Și Avimeil, și Sovef[119],
29. Și Ufir, și Evilá, și Iovav, toţi aceștia ficiorii lui Iectan.
30. Și să făcu lăcașul lor de la Masí pînă a veni la Safíra, muntele răsăritului.
31. Aceștia-s ficiorii lui Sim, întru neamurile lor, [120]după limbile lor, în-

tru locurile

32 [illegible]

КАП. АІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32

КАП. ВІ

1 [illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3

tru locurile lor şi întru limbile lor.
32. Acêstea-s neamurile ficiorilor lui Nóe, după naşterile lor, întru locurile lor, după limbile lor; dentru aceştia s-au răşchirat ostroavele limbilor pre pămîntu după potop.

Cap 11

1. Și era tot pămîntul un rostu şi un glas la toţi.
2. Şi fu după ce au purces ei de la răsărit, aflară cîmpu[121] în locul lui Senaar şi lăcuiră acoló[122].
3. Şi dzise om cătră vecinul său: „Ia-mblaţi se ne facem cărămidzi şi să le ardem în foc". Şi le fu lor cărămida în loc de piatră, şi smoală le era lutul.
4. Şi dziseră: „Ia-mblaţi şi să zidim noao cetaate şi turnu, căruia vîrful va fi pînă în cer; şi vom face noă nume mainte decît ne vom răşchira pre faaţa a tot pămîntul".
5. Şi pogorî Domnul a vedea cetatea şi turnul carele au zidit fiii oamenilor.
6. Şi dzise Domnul: „Iată un neam şi un rostu a tuturora; şi acum aceasta au început a face. Acmu să nu lipsască[123] dentru înşii toate cîte vor apuca a face.
7. [124]Ia-mblaţi, şi pogorîndu să turburăm acoló limbile lor pentru ca să nu audză fieştecarele glasul aproapelui său".
8. Şi-i răşchirắ[125] de acoló Domnul preste faţa a tot pămîntul şi potoliră a face cetaatea şi turnul.
9. Pentru acêea s-au chemat numele locului aceluia Turburare pentru că acoló au tulburat Domnul rosturile a tot pămîntul; şi de acoló au răşchirat preste faţa a tot pămîntul.
10. Şi acêstea-s naşterile lui Sim; şi era Sim de 100 de ani cîndu au născut pre Arfaxadu, al doilea an după potop.[126]
11. Şi trăi Sim după ce au născut şie pre Arfaxad 335 ani şi născu ficiori şi fête; şi muri.
12. Şi trăi Arfaxad 135 ani şi născu pre Cainan.
13. Şi trăi Arfaxadu după ce i să născu Cainan ai 330 şi făcu ficiori şi fête; şi muri.
14. Şi trăi Cainan 130 ani şi născu[127] pre Salá; şi trăi Cainan dupre ce au născut pre acesta, pre Salá, ani 330 şi născu ficiori şi fête; şi muri.
15. Şi trăi Salá 130 ani şi născu pre Ever. Şi trăi Salá, după ce i să născu Ever, 330 de ani şi născu ficiori şi fête; şi muri.
16. [128]Şi trăi Ever 134 ani şi născu pre Falec.
17. Şi trăi Ever, după ce i s-au născut Falec, 370 ani şi născu ficiori şi fête; şi muri.
18. Şi trăi Falec ani 130 şi născu pre Ragav.
19. Şi trăi Falec, după ce i să născu Ragav, 209 ani şi născu ficiori şi fête; şi muri.
20. Şi trăi Ragav 132[129] ani şi născu pre Seruh.
21. Şi trăi Ragav, după ce i să născu Seruh, 207 ani şi născu ficiori şi fête; şi muri.
22. Şi trăi Seruh 130 ani şi născu pre Nahor.
23. Şi trăi Seruh, dupre ce născu pre Nahor, ani 200 şi născu ficiori şi fête; şi muri.
24. Şi trăi Nahor ani 79 şi născu pre Thára.
25. Şi trăi Nahor, după ce i să născu lui Thára, ani 129 şi născu ficiori şi fête; şi muri.
26. Şi trăi Tharra 70 de ani şi născu pre Avram, şi pre Nahor şi pre Aran.
27. Şi acêstea-s naşterile lui Tharra: Thárra au născut pre Avram, şi pre Nahor, şi pre Aran, şi Aran au născut pre Lot.
28. Şi muri Aran înaintea lui Thárra, tatăl lui, întru pămîntul carele au născut, în Ţara Haldeilor.
29. Şi luară Avram şi Nahor lor muieri. Numele muierii lui Avram – Sára, şi numele muierii lui Nahor – Melha, fata lui Aran, şi tatăl[130] lui Melha şi tatăl lui Iesha.
30. Şi era Sarra[131] stearpă şi nu făcea ficiori.
31. [132]Şi luă Tharra pre Avram, ficiorul lui, şi pre Lot, ficiorul lui Aran, ficiorul ficiorului său, şi pre Sára, noru-sa, muiêrea lui Avram, ficiorului lui, şi-i scoase pre înşi den Ţara Haldeilor ca să margă în Ţara Hanáneilor; şi veni pînă la Haran şi lăcui acoló.
32. Şi să făcură toate dzilele lui Thárra, în Harran, 205 ani; şi au murit Thárra în Harrán.

Cap 12

1. Şi dzisă Domnul lui Avram: [133]„Ieşi den pămîntul tău şi den ruda ta şi den casa tătîne-tău şi ia-mblă la pămîntu carele-ţi voi arăta ţie.
2. Şi te voi face pre tine întru limbă mare, şi te voi blagoslovi, şi-ţi voi mări numele, şi vei fi blagoslovit.
3. Şi voi blagoslovi pre ceia ci te blagoslovăscu, şi pre ceia ci te blastămă voi blăstăma; [134]şi să vor blagoslovi întru tine toate neamurile pă-

mîntului

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20

КАП. ГІ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13

mîntului".

4. Şi să duse Avram după cum i-au grăit lui Domnul; şi să duse cu însul Lot. Şi era Avram de 75 ani cîndu au ieşit de la Harran.
5. Şi luă Avram pre Sára, fămêia lui, şi pre Lot, ficiorul fratelui lui, şi toate unêltele lor cîte au agonisit şi tot sufletul cît au agonisit în Harran şi au ieşit ca să margă la Pămîntul Hanaan.
6. Şi întrară la Pămîntul Hanaan şi îmblắ Avram îndelungul lui pînă la locul Sihem, la stăjariul cel înaltu, iară hananeii atuncea lăcuia[135] pămîntul.
7. [136]Şi să ivi Dumnedzău lui Avram şi-i dzise lui: „Seminţiii tale voi da pămîntul acesta". Şi zidi acoló Avram jirtăvnic Domnului ce i s-au ivit lui.
8. Şi să mutắ de acoló la munte spre răsăritul lui Vethil, şi-şi întinse şeatra lui acoló, la Vethil, despre mare, despre răsărit; şi zidi acoló jirtăvnic Domnului şi-l numi pre numele Domnului ce i s-au ivit lui.
9. Şi să rădicắ Avram şi să duse de tăbărî în pustiiu.
10. Şi să făcu foamete pre pămîntu şi să pogorî Avram la Eghiptu să lăcuiască acoló pentru că s-au întărit foametea pre pămîntu.
11. Şi fu cîndu să apropia Avram a întra la Éghiptu, dzise Avram cătră Sára, fămêia lui: „Cunoscu eu cum muiêre frumoasă la obraz eşti tu.
12. Fi-va dară dacă te vor vedea eghiptênii, vor dzice cum: «Muiêre lui iaste aceasta» şi mă vor omorî, şi pre tine te vor cruţa.
13. [137]Dzi dară cum «Sor lui sîntu» pentru ca să mi să facă mie bine pentru tine şi va trăi sufletul mieu pentru tine".
14. Şi fu cîndu întrắ Avram la Éghiptu, vădzîndu eghiptênii muiêrea lui cum era foarte frumoasă,
15. Şi o văzdură pre însă boiêrii lui Faraó şi o lăudară pre ea[138] cătră Faraó şi o adusără pre însă lui Faraó.
16. Şi lui Avram ii făcură bine pentru însă şi i să fêceră lui oi, şi viţăi, şi măgari, şi slugi, şi slujnice, muşcoi şi cămile.
17. Şi certă Dumnedzău pre Faraó cu certări mari şi rêle şi pre casa lui pentru Sára, fămêia lui Avram.
18. Şi che-mîndu Faraó pre Avram, dzise: „Ce mi-ai făcut aceasta mie că nu mi-ai spus cum muiêre-ţi iaste?
19[139]. Pentru căci ai zis că «sor mie iaste». [140]Şi am luatu-o pre ea mie fămêie; şi acum, iată – fămêia ta înaintea ta, luîndu-o, purcêde!".
20. Şi porînci Faraó la oameni pentru Avram ca să-l petreacă pre însul şi pre fămêia lui şi toate cîte era la însul, şi Lot cu însul.

Cap 13

1. Şi să sui Avram de la Éghiptu, el şi fămêia lui şi toate ale lui la pustiiu.
2. Şi Avram era avut foarte cu dobitoc şi cu argintu.
3. Şi mêrse dencătroo veni la pustiiu, pînă la Vethil, pînă la locul unde era cortul lui mainte, întru mijlocul Vethil şi întru mijlocul Anghé,
4. Întru locul jirtăvnicului[141] ce au făcut acoló cortul; şi chemă acoló Avram pre numele ⌊lui Dumnedzău⌋[142].
5. Şi Lot, carele mergea împreună cu Avram, încă era oi şi boi şi dobitoace.
6. Şi nu-i încăpea pre înşi pămîntul a lăcui într-un loc.
7. Şi să făcu război întru păstorii dobitoacelor lui Avram şi întru mijlocul păstorilor dobitocului lui Lot; iară hananeii şi ferezeii atuncea lăcuia pămîntul.
8. Şi dzise Avram lui Lot: „Nu fie vrajbă întru mijlocul mieu şi al tău şi între păstorii tăi şi între păstorii miei pentru că oameni fraţi sîntem noi.
9. Nu, iată, tot pămîntul înaintea ta iaste? Usăbêşte-te de la mine; să vei în stînga, eu în dreapta, de tu în dreapta, eu în stînga".
10. Şi, rădicîndu Lot ochii lui, vădzu toată ţara prenpregiurul Iordánului pentru că toată era adăpată pînă a nu surpa Dumnedzău Sodómul şi Gomórul ca grădina lui Dumnedzău, ca Pămîntul Eghiptului pînă a veni la Zogóra.
11. Şi alêse şie Lot toată ţara prenpregiurul Iordánului; şi să rădicắ Lot de la răsărit şi să usăbiră cineşi de fratele său.
12. Iară Avram lăcui[143] în Pămîntul lui Hanaan, iară Lot lăcui în cetate pregiur ţări şi-şi puse cortul la Sodom.
13. Iară oamenii de la Sodom – răi şi păcătoşi înaintea lui Dumnedzău foarte.

14 Ши Домнул зисе луй Аврам, дупъ че се деспърци
Лот де кътръ дынсул: Привеще ку окий тъй
ши везь де ла локул карле ешти акума
спре мiазъноапте ши спре амiазъ-
зи, ши спре ръсърит ши спре маре.
15 Къ тот пъмынтул карле веи тý, ціе вой
16 да ши семинцiей тале пынъ ын век. Ши вой
фаче семинцiа та ка нисипул пъмынтулуй:
де поате неште чине нумъра нисипул пъмын-
17 тулуй, ши семинцiа та се ва нумъра. Ку
лъцимеа пъмынтулуй ши ын лунгимеа
луй, кă цie ци-л вой да, ши семинцiей
18 тале ын век. Ши рэдикынду-ш кортул Авраам,
вени де лъкуи лынгъ стежарул дин
Мамври, карле ера ын Хеврон. Ши зиди
аколо олтарю Домнулуй.

КАП. ДІ.

1 Ши фу ын зилеле луй Амрафел, ымпъ-
ратул Сенаар, ши Ариох ымпъратул Елла-
са, ши Ходолломор ымпъратул Еламу-
2 луй, ши Фарга ымпъратул нямурилор, а-
фъкут рэзбою ку Вала ымпъратул Содо-
мулуй, ши ку Варса ымпъратул Гоморей,
ши ку Сеннаар ымпъратул Адамей, ши ку
Симовор ымпъратул Севоимей, ши ку ымпъра-
3 тул Валакулуй, ачаста есте Сигор. Ачестя
тоци с-ау адунат ла валеа чя сэратэ, ача-
4 ста есте Маря Сэратэ. Ві ань слу-
жиа луй Ходолломор, ши ын ал трейспре-
5 зечелеа ань с-ау депэртат. Ши ын ал патру-
спрезече ань вени Ходолломор ши ымпъ-
раций карий ера ку дынсул, ши тэярэ пре уриа-
ший, карий ера ын Астарот Карнаин, ши
нямурь тарь ымпреунэ ку ей, ши
6 пре Омей [illegible], ши
пре Хореи [illegible]
[illegible] Фаран, карле есте ын пустиу.
7 Ши ынторкынду-се вениръ ла [illegible]
[illegible], ши тэярэ тоатэ [illegible]
[illegible] амаликий, ши пре Амо-
рей, [illegible].
8 Ши еши ымпъратул Содомулуй, ши ым-
пъратул Гоморулуй, ши ымпъратул
Адамей, ши ымпъратул Севоимей, ши ым-
пъратул Валакулуй. Ачаста есте Сигор. Ши
[illegible] ку ей ла рэзбою ын валеа
9 чя сэратэ. Ку Ходолломор ымпъратул
Еламулуй, ши Фарга ымпъратул нямурилор, ши
Амрафел ымпъратул Сенаар, ши Ариох ымпъ-
ратул Елласар, [illegible] ымпротива чин-
10 чи. Ши валеа чя сэратэ фынтынь [illegible].
Ши фуджи ымпъратул Содомулуй ши ымпъ-
ратул Гоморулуй, ши кэзурэ аколо, ши
чей [illegible] ау фуджит ын мунте.
11 Ши луарэ тоатэ [illegible]
[illegible] Содомулуй, ши а Гоморулуй, ши тоа-
12 те [illegible] ши се дусерэ. Ши луарэ
пре Лот фечорул фрателуй луй Аврам, ши
[illegible] ши се дусерэ, кэ ера лъку-
13 инд ын Содом. Ши вени [illegible]
[illegible] ши спусе луй Аврам [illegible] ши
ел [illegible] лынгэ стежарул Мамври, Амо-
реулуй, фрателуй Есхол, ши фрателуй Ен-
14 нан, карий ера ымпреунэ ку Аврам. Ши аузи Аврам
кэ се робѝ Лот, непотул луй, нумэрэ пре а-
15 й сэй [illegible]
[illegible] ши [illegible]
[illegible]
[illegible] пынэ ла Хова [illegible]
16 [illegible]
Содомулуй [illegible]
[illegible]
17 [illegible] ши еши ымпъратул Со-
домулуй [illegible], дупэ че с-а ынто-
рс [illegible] Ходолломор, ши ымпъ-
раций [illegible] Сави [illegible]
18 [illegible] ымпъратулуй. Ши Мелхи-
седек ымпъратул Салимулуй [illegible]
[illegible] ши ера преот [illegible]
19 [illegible]. Ши благослови пре Аврам ши зисе:
Благословит Аврам [illegible]
[illegible], карле а фэкут черюл ши пэмынтул.
20 Ши благословит Думнезеу чел пре-сус [illegible]
[illegible] ын мынуле тале
[illegible]. Ши [illegible]
21 Ши зисе ымпъратул Содомулуй кэтрэ
Аврам: [illegible]
22 Ши зисе Аврам кэтрэ ымпъратул Содому-
луй: [illegible]
[illegible]

14. Şi Dumnedzău dzise lui Ávram, după ce s-au împărţit Lot de către însul: „Privêşte cu ochii tăi şi vezi den locul carele acum tu eşti către miadzănoapte, şi către amiadzădzí, şi către răsărit, şi către mare:
15. [144]Căci tot pămîntul carele vedzi tu ţie îl voi da şi sămînţiei tale pînă în vac.
16. Şi-ţi voi face sămînţa ta ca năsîpul pămîntului; de poate neştine număra năsîpul pămîntului, şi sămînţa ta să va număra.
17. Sculîndu-te, îmblă pămîntul şi în lungul lui, şi în lat, că ţie ţi-l voi da pre el şi sămînţiei tale în vêci".
18. Şi rădicîndu-şi cortul Ávram au mărsu de au lăcuit pregiur stăjariul de la Mamvrí, carele era la Hevron, şi zidi acoló jirtăvnic Domnului.

Cap 14

1. Iară fu întru împărăţiia lui Amarfal, împăratul Senaar, şi Arioh, împărat[145] Ellasar, şi Hodologomor, împărat[146] Elámului, şi Thargaz, împăratul limbilor
2. Au făcut războiu cu Valá, împăratul Sodómului, şi cu Varsá, împăratul Gomórei, şi cu Senar, împăratul Adamá, şi cu Simovor, împăratul Sevoim, şi împăratul Valac – acesta iaste Sígor.
3. Aceştia toţi s-au adunat la Rîpa cêea a Sării – aceasta iaste Marea Sărilor.
4. 12 ani[147] slujiia lui Hodologomor şi în a treispredzêcelea an s-au rocoşit[148].
5. Iar în al patruspredzêcelea an veni Hodologomor şi împăraţii cei ce era cu el şi tăiară pre uriiaşii de la Astaróth şi Carnain şi limbile cêle tari împreună cu înşii şi pre somei, pre cei den cetatea Savá,
6. Şi pre horei, pre cei den Munţii Siir pînă la tereminthos[149] a i Faran, carele iaste în pustiiu.
7. Şi, întorcîndu-să, au venit la Izvorul Giudeţului – acesta iaste Cadis; şi tăiară pre toţi boiêrii Amalic şi pre amorrei, pre ceia ce lăcuia la Asanson-Thamar.
8. Şi ieşi împăratul Sodómului, şi împăratul Gomórrului, şi împăratul Adamá, şi împăratul Sevoim, şi împăratul Valac – acêsta iaste Sígor, şi să tocmiră împotriva lor la războiu, la Valea Sărată,
9. Împotriva lui Hodologomor, împăratul Elam, şi Thargal, împăratul limbilor, şi Amarfal, împăratul Senaar, şi Arioh, împăratul Elasar, cei patru împăraţi către cei cinci.
10. Şi Valea Sărată – fîntîni de smoală. Şi fugi împăratul Sodómului şi împăratul Gomórului şi cădzură acolo, şi ceia ce au rămas au fugit la munte.
11. Şi luară şi muntele şi prădară călărimea toată, a Sodómului şi a Gomórului, şi toate unêltele lor, şi să duseră.
12. Şi luară şi pre Lot, pre ficiorul fratelui Ávram, şi toată marfa lui şi să duseră, pentru căci lăcuia la Sodom.
13. Şi, mergîndu unul dentru cei hălăduiţi, spuse lui Ávram, celui trecut; şi el lăcuia către stejariul Mamvrí, amoreului, fratelui Eshol şi fratelui Evnan, carii era tovarăşi lui Ávram.
14. Şi, audzîndu Ávram cum s-au robit Lot, nepotul lui, numărắ pre ai lui slugi de casă, 318,
15. Şi goni după înşii pînă la Dan. Şi cădzu asupra lor noaptea, el şi slugile lui, şi-i lovi pre ei şi-i goni pînă la Hóva, carea iaste în stînga Damascului.
16. Şi să întoarsă toată călărimea Sodómului şi pre Lot, nepotul său, au întorsu, şi toate unêltele lui, şi muierile, şi gloata.
17. Şi ieşi împăratul Sodómului în timpinarea lui după ce s-au întorsu el den tăiêrea lui Hodologomor şi împăraţii ce era cu el la Valea lui Sávi – acesta era Cîmpul Împăraţilor.
18. Şi Melhisedec, împăratul Salímului, scoase pîini şi vin; şi era preut a Dumnedzăului celui înaltu.
19. Şi blagoslovi pre Ávram şi dzise: „Blagoslovit Ávram lui Dumnedzău celui preaînaltu, carele au zidit ceriul şi pămîntul!
20. Şi blagoslovit Dumnedzău cel preaînaltu, carele au dat nepriêtenii tăi suptu mîna ta!". Şi-i dêde lui dzăciuiala den toate.
21. Şi dzise împăratul Sodómului către Ávram. „Dă-mi oamenii, iară caii ia-ţi-i ţie".
22. Şi dzise Ávram către împăratul Sodómului: „Întinde-voi mîna mea către Domnul

[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП ЕІ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]

КАП ЅІ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Dumnedzău cel preaînaltu, carele au zidit ceriul şi pămîntul,
23. De la ştreangu[150] pînă la legătura încălţămintei de voi lua de ale taale toate pentru ca să nu dzici cum «Eu am îmbogăţit pre Avram»,
24. Afară den ce au mîncat voinicii şi părţi oamenilor ce au mersu împreună cu mine: Eshol, Avnan, Mamvrí; aceştia vor lua parte".

Cap 15

1. Iară după cuvintele acêstea să făcu cuvîntul lui Dumnedzău cătră Ávram, în videniia nopţii, dzicîndu: „Nu te tême, Ávram, eu îţi agiutorescu, plata ta multă va fi foarte".
2. Şi dzise Ávram: „Despuitoriule Doamne, ce-mi vei da mie? Iară eu pier fără ficiori, iară ficiorul mieu Maseh, a slujnicii mêle, acesta-i Damascos Eliézer".
3. Şi dzise Ávram: „În vrême ce mie nu mi-ai dat sămînţă, posluşnicul mieu mă va moştneni".
4. Şi îndată glasul Domnului să fêce cătră însul dzicîndu: „Nu te va urma acesta, ce cela ce va ieşi dentru tine, acela te va moştneni".
5. Şi-l scoase pre însul afară şi-i dzise lui: „Caută dară în ceriu şi numără stêlele, să vei putea număra pre iale". Şi dzise: „Aşea va fi săminţiia ta".
6. Şi credzu Ávram pre Dumnedzău şi i să socoti lui întru dreptate.
7. Şi dzise cătră însul: „Eu, Dumnedzău, carele te-am scos den Ţara Haldeilor ca să-ţi dau pămîntul acesta să-l moştneneşti!".
8. Şi dzise: „Despuitoare Doamne, dupre ce voi cunoaşte cum voi moştneni pre acesta?".
9. Şi-i dzise lui: „Ia-mi giuncă tretínă, şi capră tretínă, şi berbêce tretin, şi turturea, şi porîmbu".
10. Şi le luă lui toate acêstea şi le împărţi pren mijloc; şi le puse acêstea cu faţa una cătră alta[151], iară pasările nu le împărţi.
11. Şi să pogorîră pasări pre trupurile despicăturilor lor şi şedzu cu însele Ávram împreună.
12. Iară pregiur apusul soarelui, ameţeală cădzu lui Ávram şi, iată, frică întunecoasă mare cădzu pre însul.
13. Şi să grăi cătră Ávram: „Ştiindu vei şti [152]cum seminţia ta în-streinată va fi în pămîntu nu al ei; şi-i vor robi, şi-i vor chinui pre înşii şi-i vor smeri pre înşi 400 ai.
14. Iară limba cariia vor sluji voi giudeca-o eu; iară după acêstea vor ieşi cu marfă multă.
15. Iară tu vei mêrge la părinţii tăi hrănindu-te întru pace, întru bătrînêţe bune.
16. [153]Iară în a patra săminţie să vor întoarce aicea pentru că păcatele amorreilor nu s-au plinit pînă acmu".
17. Iară după ce fu soarele cătră apus, pară să făcu şi iată, cuptor afumîndu-să, şi făclii de foc carele au petrecut pentru acêstea împărţituri[154].
18. Întru acêea dzi făgădui Dumnedzău lui Ávram, dzicîndu: „Săminţiii tale voi da pămîntul acesta, [155]den Apa Eghiptului pînă în apa cea mare a Efráfthului:
19. Pre chenei, şi pre chenezei, şi pre chedmonei,
20. Şi pre hetei, şi pre ferezei, şi pre rafaini,
21. Şi pre amorrei, şi pre hananei, şi pre evei, şi pre gherghesei, şi pre ievusei".

Cap 16

1. Iară fămêia lui Ávram nu-i năştea lui, Sára[156]; şi era la însă o slujnică eghipteanină cari-i era numele Ágar.
2. Şi dzise Sára cătră Ávram: „Iată, mă închise Domnul a nu naşte; întră înlontru cătră slujnica mea pentru ca să faci ficiori dentru însă".
3. Şi ascultă Ávram glasul Sárei; şi luîndu fămêia lui Ávram pre Ágar, eghipteanina, slujnica ei, după dzêce ai ce au lăcuit Ávram în Pămîntul lui Hanaan, şi o dêde lui Ávram, bărbatului ei, lui fămêie.
4. Şi întrắ înlontru cătră Ágar şi zemisli: şi vădzu că au luat în zgău, şi să necinsti stăpîna înaintea ei.
5. Şi dzise Sára cătră Ávram: „Strîmbătate am de cătră tine; eu am dat roaba mea în sînul tău şi, vădzîndu cum au zemislit în pîntece, m-am necinstit înaintea ei. Giudece Dumnedzău între mine şi între tine".
6. Şi dzise Ávram cătră Sára: „Iată, slujnica ta în mîinele tale; fă cu însă cum îţi va plăcea ţie". Şi o supărắ

pre însă

7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]

КАП. ЗІ

1 Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]

pre însă Sára şi fugi den faţa ei.

7. Şi o aflắ pre însă îngerul Domnului Dumnedzău la izvorul apei, în pustiiu, pre pămîntu, pre calea Sur.

8. Şi dzise ei îngerul Domnului: „Ágar, slujnica Sárei, de unde vii şi unde mergi?”.

9. Şi dzise: „De faţa Sárei, stăpînei mêle, eu fug”. Şi dzise ei îngerul Domnului: „Întoarce-te către stăpînă-ta şi te smerêşte suptu mîinele ei”.

10. Şi-i dzise ei îngerul Domnului: „Înmulţindu înmulţi-voi săminţiia ta şi nu să va număra de mulţime”.

11. Şi dzise ei îngerul Domnului: „Iată, tu în pîntece ai şi vei naşte fiiu şi-i vei numi numele lui Ismail, pentru că au ascultat Domnul smereniii tale.

12. Acesta va fi mojic om, mînule lui pre toţi şi mînule tuturor pre însul, şi înaintea fêţii tuturor fraţilor lui va lăcui”.

13. Şi chemă Ágar numele Domnului celuia ce grăia către însă: „Tu, Dumnedzău, ce m-ai socotit. Pentru că am dzis: pentru că înainte l-am văzut ivindu-să mie”.

14. [157]Pentru aceasta au numit fîntîna acêea „Fîntînă înaintea cariia am văzut”; iată, întru mijlocul Cadis şi întru mijlocul Varah.

15. [158]Şi născu Ágar lui Ávram ficior, şi numi Ávram numele ficiorului său, ce i-au născut lui Ágar, Ismail.

16. Şi Ávram era de 86 ani cîndu născu Ágar pre Ismail lui Ávram.

Cap 17

1. Şi fu Ávram de 99 ani şi să ivi Domnul lui Ávram şi-i dzise lui şi-i dzise: „Eu sîntu Dumnedzăul tău, să fii bineplăcut înaintea mea şi te fă curat!

2. Şi voi pune făgăduinţa mea întru mijlocul mieu şi întru mijlocul tău şi te voi înmulţi foarte”.

3. Şi cădzu Ávram pre faţa lui şi-i grăi lui Dumnedzău, dzicîndu:

4. „Şi [159]eu, iată, făgăduinţa mea cu tine: şi vei fi tată a mulţime de limbi.

5. Şi nu să va mai chema de acmu numele tău Ávram, ce va fi numele tău Avraám, pentru că te-am pus pre tine părinte a limbi multe.

6. Şi te voi crêşte foarte, foarte şi te voi pune în limbi; şi împăraţi dentru tine vor ieşi.

7. [160]Şi vom întări[161] făgăduinţa mea întru mijlocul tău şi întru mijlocul săminţiei tale după tine, întru rudele lor, întru făgăduinţă vêcinică a-ţi fi ţie Dumnedzău şi săminţiei tale după tine.

8. Şi îţi voi da ţie şi săminţiei tale pămîntul ce prişleşeşti, tot Pămîntul lui Hanaan, întru ţinêre vêcinică şi voi fi lor Dumnedzău”.

9. Şi dzise Dumnedzău către Avraam: [162]„Iară tu făgăduinţa mea să o cruţi şi săminţiei tale după tine întru rudele lor.

10. Şi aceasta iaste făgăduinţa carea vei cruţa întru mijlocul mieu şi între voi şi întru mijlocul săminţiei tale după tine: [163]să să obrăzuiască voă tot ce-i parte bărbătească.

11. Şi veţi obrădzui trupul a acoperirei margenii voastre şi va fi întru sămnu de făgăduinţă întru mijlocul mieu şi voă.

12. Şi copilul de 8 dzile să va obrădzui voă toată partea bărbătească întru săminţiile voastre: cel născut în casele tale şi cel cumpărat pre argintu şi den tot fiiul striin carele nu iaste dentru săminţiia ta; cu obrezanie să vă obrezuiţi: cel născut în casă a casei tale şi cel pre argintu cumpărat.

13. Şi va fi făgăduinţa mea pre trupul vostru întru făgăduinţă vêcinică.

14. Şi ce va fi parte bărbătească neobrăzuit, carele nu va obrăzui trupul acoperemîntului margenii lui în a opta dzi, să va surpa sufletul acela dentru rudeniia lui, pentru că au strîcat făgăduinţa mea”.

15. Şi dzise Dumnedzău lui Avraam: „Sára, fămêia ta, nu să va mai chema numele ei Sára, ce Sárra ii va fi numele ei.

16. Şi o voi blagoslovi pre însă, şi-ţi voi da ţie dentru însă fiiu, şi-l voi blagoslovi pre însul, şi va fi în limbi; şi împăraţi a limbi dentru însul vor fi”.

17. Şi cădzu Avraam pre faţa lui, şi rîse şi dzise întru cugetul lui, dzîcîndu: „Să să va naşte fiiu celui de 100 ani şi Sarra, de 90 ani fiindu, va naşte?”.

18. Şi dzise Avraam către Dumnedzău: „Ismail acesta trăiască înaintea ta!”.

19. Şi dzise Dumnedzău către Avraam: „Aşa. [164]Iată, Sárra, fămêia ta, va naşte ţie ficior şi vei numi numele lui Isaác; şi voi întări făgăduinţa mea către însul întru făgăduinţă vêcinică ca să-i fiu lui Dumnedzău şi săminţiei lui după însul.

20. Iară pentru Ismail, iată, eu

[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· НІ·

1 Ш[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]

te-am ascultat şi iată că l-am blagoslovit pre însul şi-l voi înmulţi pre însul foarte; 12 limbi va naşte şi-l voi da pre însul în limbă mare.

21. Iară făgăduinţa mea voi întări-o cătră Isáac, carele îţi va naşte Sárra[165] întru aceasta vrême întru cela an".
22. Şi săvîrşi Dumnedzău grăindu cătră însul şi să sui Dumnedzău de la Avráam.
23. Şi luă Avraam pre Ismail, fiiul său, şi pre toţi cei născuţi în casa lui, şi pre toţi cei cumpăraţi pre argintu şi tot bărbatul dentru oameni den casa lui Avraam şi le tăia marginile acoperemîntului trupului întru vrêmea aceiia dzile, după cum i-au grăit lui Dumnedzău.
24. Şi Avraam era de 99 ai cîndu îşi obrădzuia trupul acoperemîntului margenei.
25. Iară Ismail, fiiul lui, era de 13 ani cîndu îşi tăia trupul margenei acoperemîntului lui.
26. Întru vrêmea aceiia dzile s-au obrădzuit Avraam şi Ismail, fiiul lui,
27. Şi toţi bărbaţii casei lui; şi cei născuţi în casă[166] şi cei cumpăraţi pre argintu dentru alte fêliuri de limbi; şi-i obrăzui pre ei.

Cap 18

1. [167]Şi să ivi lui Dumnedzău cătră stejariul de la Mamvrí, şedzîndu el la uşea cortului lui în amiazădzi.
2. [168]Şi, căutîndu cu ochii lui, vădzu şi iată, trei bărbaţi sta deasupra lui; vădzîndu-i, alergă în timpinarea lor de la uşea cortului lui şi să închiná pre pămîntu.
3. Şi dzise: „Doamne, să am aflat har înaintea ta, nu petrêce robul tău[169]!
4. Să ia[170] dară apă şi să spêle picioarele voastre şi vă răcoriţi suptu copaci.[171]
5. Şi voi lua pîine şi veţi mînca şi după aceasta veţi trêce la calea voastră, pentru care lucru v-aţi abătut la sluga voastră". Şi dzisără: „Aşea fă după cum ai dzis".
6. Şi sîrgui Avraam la cortu la[172] Sarrá şi-i dzise ei: „Păzêşte şi frămîntă 3 măsuri de fănină curată şi fă azime!"
7. Şi la vaci au alergat Avraam şi au luat viţăl moale şi bun şi-l dêde slugii şi sîrgui să-l facă.
8. Şi luă untu şi lapte şi viţelul carele au făcut şi le puse înaintea lor şi mîncară; şi el sta lîngă înşii, suptu copaci.
9. Şi dzisără cătră însu: „Unde iaste Sára, fămêia ta?". Şi el, răspundzîndu, zise: „Iată-o-i la cortu".
10. Şi dzise: „Iată, întorcîndu-mă, voi veni cătră tine la vrêmea aceasta în ceasuri; şi va zemisli ficioru Sarrá, fămêia ta". Şi Sarrá audzi cătră uşea cortului, fiindu după însul.[173]
11. Şi Avraam şi Sarrá, prea bătrîni, îndălungaţi de dzile; şi părăsiră la Sarra a să face cêlea ce au pre sine fămeile.
12. Şi rîse întru însă Sárra, dzîcîndu: „Încă nu mi s-au făcut mie pînă acum, şi stăpînul mieu, bătrîn".
13. Şi dzise Domnul cătră Avraam: „Ce că au rîs Sárra întru sine dzicîndu: «Oare adevărat voi naşte? Şi eu am îmbătrînit».
14. Au doară nu să poate lîngă Dumnedzău cuvîntul? La vrêmea aceasta şi mă voi întoarce în ceasuri la tine şi va fi la Sárra ficior".
15. Şi să tăgădui Sárra, dzicîndu: „N-am rîs", pentru că s-au temut. Şi dzisă: „Ba ce, ai rîs!"
16 Şi, sculîndu-să de acoló, bărbaţii căutară asupra Sodómului şi Gomórii, şi Avraam[174] mergea împreună cu înşii petrecîndu pre ei.[175]
17. Şi Domnul dzise: „Nu voi ascunde de Avraam, sluga mea, carele eu fac.[176]
18. Iară Avraam făcîndu-să va fi întru limbă mare şi multă şi să vor blagoslovi întru însul toate limbile pămîntului.
19. Pentru că ştiiam cum va învăţa pre ficiorii lui şi casa lui după însul şi vor pădzi căile lui Dumnedzău ca să facă dreptate şi giudeţ pentru ca să aducă Domnul pre Avraam[177] toate cîte au grăit cătră însul".
20. Şi dzise Domnul: „Strigarea Sodómului şi Gomórrăi să înmulţiră cătră mine, şi păcatele lor mari foarte.
21. Deci, pogorîndu, voi vedea au după strigarea lor ce vine cătră mine să facă, iar de nu, ca să ştiu".
22. Şi, întorcîndu-să de acoló, bărbaţii veniră la Sodom, şi Avraam încă sta înaintea Domnului.
23. Şi, aprăpiindu-să, Avraam dzise: „Nu piêrde împreună pre cel dreptu cu cel necurat, şi va fi cel dreptu ca şi cel necurat.
24. Să vor fi 50 de drepţi în cetaate, piêrde-i-vei pre ei? Nu vei lăsa tot locul pentru acei 50 de

drepţi

25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

КАП. ѲІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

[illegible]

drepți să vor fi întru însă?

25. Nice într-un chip să nu faci tu ca acesta cuvîntu ca să ucizi pre cel dreptu cu cel necurat, și va fi cel dreptu ca și cel necurat. Nice într-un chip, cela ce giudeci tot pămîntul, nu vei face lêge!".
26. Și dzise Domnul: „De voi afla la Sodom 50 de drepți în cetate voi lăsa tot locul pentru înșii".
27. Și, răspundzîndu, Avraam dzise: „Acum încep a grăi către Domnul mieu, iară eu sîntu pămîntu și cenușe.
28. Iară de să vor împuțina cei 50 de drepți în 45, piêrde-vei pentru acei 5 toată cetatea?". Și dzise: „Nu voi piêrde să voi afla acoló 45".
29. Și adaosă încă a grăi către însul și dzise: „Dară de să vor afla acoló 40?". Și dzise: „Nu voi piêrde pentru cei 40".
30. Și dzise: „Să nu fie ceva, Doamne, să voi grăi: dară de să vor afla acoló 30?". Și dzise: „Nu voi piêrde pentru 30".
31. Și dzise: „În vrême ce am grăit către Domnul: dară de să[178] vor afla 20?". Și dzise: „Nu voi piêrde pentru 20".
32. Și dzise: „Să nu fie ceva, Doamne, de voi grăi încă o dată: dară de să vor afla acoló 10?". Și dzise: „Nu voi piêrde pentru 10".
33. Și să duse Domnul după ce au părăsit grăindu cu Avraam, și Avraam s-au întorsu la locul lui.

Cap 19

1. Și veniră cei 2 îngeri la Sodom sara; și Lot ședea lîngă cetaatea Sodómului. Și vădzîndu Lot să sculă întru timpinarea lor și să închinắ cu fața pre pămîntu. Și dzise:
2. „Iată, domnilor, abateți-vă la casa slugii voastre și popósiți, și spălați picioarele voastre și, mînecîndu, veți mêrge la calea voastră". Și dziseră: „Ba, ce în drum[179] vom poposi".
3. Și-i siliia pre înșii și să abătură la însul și întrară în casa lui. Și le fêce lor ospăț și azime le-au trimis lor; și au mîncat.
4. Mainte de ce a dormi și oamenii cetății, sodomitênii, încungiurară casa den tînăr pînă în bătrîn, tot nărodul odată.
5. Și chema afară pre Lot și dzicea către el: „Unde sîntu ceia ce au întrat la tine noaptea? Scoate-i pre înșii către noi, pentru ca să ne culcăm cu ei".
6. Și ieși Lot către ei către denaintea ușii, și ușea o trase după însul și dzise către înșii:
7. „Nice într-un chip, fraților, nu vă duceți.
8. Iară sîntu la mine fête carele n-au cunoscut bărbat; scoate-le-voi pre iale la voi și vă tribuiți cu iale după cum va plăcea voaă, numai la aceștia oameni să nu faaceți strîmbătate pentru care lucrul au întrat la acoperemîntul stîlpilor miei".
9. Și dzisără: „Ferêște-te! Acoleá ai întrat a fi prișleț și nu a giudeca giudeț! Deci acum vom chinui mai rău pre tine decît pre ei". Și siliia pre om, pre Lot, foarte și să apropiiară să surpe ușea.
10. Iară oamenii, întindzîndu mîinele, au tras înlontru pre Lot cătr-înșii în casă, și ușea casei o au închisu-o.
11. Iară pre oamenii carii era la ușea casei i-au lovit cu orbire, den mic pînă în mare, și să surpară cercîndu ușea.
12. Și dziseră oamenii către Lot: „Iaste cineva ție aicea gineri au ficiori au fête? Au altucineva de iaste al tău în cetate, scoate-l dentru locul acesta!
13. Pentru că noi stricăm acesta loc pentru că s-au înălțat strîgarea lor înaintea Domnului și ne-au trimis pre noi Domnul să o sfărîmăm pre însă".
14. Și ieși Lot și grăi către ginerii lui, ce-i luasă fêtele lui, și le dzise: „Sculați-vă și ieșiți dentru acesta loc [180]că sfărî́mă Domnul cetaatea".
15. Și să păru a batgiocuri înaintea ginerilor lui și cîndu să fêce mînecate, sîrguia îngerii pre Lot, dzicîndu: „Sculîndu-te, ia fămêia ta și cêle doao fête ale tale ce ai și ieși afară pentru ca nu și tu să pieri împreună cu fărălegile cetății".
16. Și să spămîntară. Și apucară îngerii mîna lui și mîna muierii lui și mîinele a doao fête a lui pentru că nu s-au îndurat Domnul de însul. [181]Și fu cîndu i-au scos pre înși afară,
17. Și dzisără: „Mîntuindu mîntuiêște sufletul tău, să nu cauți înapoi, nice să stai în tot prenpregiurul: la munte te mîntuiêște ca să nu te apuce împreună!"
18. Și dzise Lot către ei: „Rogu-mă,

19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38

КАП · ІЅ ·

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6

Doamne!

19. În vrême ce au aflat sluga ta milă înaintea ta și măriși dreptaatea ta, care lucru faaci pre mine ca să trăiască sufletul mieu, iară eu nu voi putea ca să mă mîntuiescu[182] la munte ca să nu mă apuce rêlele și voi muri.
20. Iată, cetaatea aceasta iaste aproape ca să scap acoló, carea iaste mică; acoló mă voi mîntui – nu iaste mică – și va trăi sufletul mieu pentru tine".
21. Și-i dzise lui: „Iată, m-am ciudit de fața ta pre cuvîntul acesta pentru ca să nu surpu cetatea pentru carea ai grăit.
22. [183]Deci sîrguiêște ca să scapi acoló pentru că nu voi putea să fac lucrul pînă vei mêrge tu acoló". Pentru acêea au numit numele cetății aceia Sígor.
23. Soarele au ieșit pre pămîntu și Lot au întrat în Sígor.
24. [184]Și Domnul au ploat pre Sodom și pre Gomor iarbă pucioasă și foc de la Domnul den cer.
25. Și au surpat cetățile acêstea, și tot prenpregiurul, și pre toți cîți lăcuia în cetăți, toate cîte răsar den pămîntu.
26. [185]Și căută muiêrea lui îndrăptu și să fêce stîlpu de sare.
27. [186]Și să mînecắ Avraam dimineața în locul unde sta înaintea Domnului.
28. Și căută pre fața Sodómului și Gomórului și pre fața pămîntului, prenpregiurul locului, și vădzu și iată să suia pară den pămîntu ca o văpaie de cuptor.
29. Și fu după ce sfărîmắ Domnul toate cetățile prenpregiur, își aduse aminte Dumnedzău de Avraam; și scoase afară pre Lot den mijlocul surpării cîndu surpắ Domnul cetățile întru carele întru înse lăcuia Lot.
30. Și ieși Lot den Sigor și ședea în munte, și amîndoă fêtele lui cu însul, pentru că s-au temut să lăcuiască la Sígor; și lăcui în peștere, el și ⌊2⌋[187] fête a lui cu însul.
31. Și dzise cea mai bătrînă cătră cea mai tînără: „Părintele nostru bătrîn iaste și nime nu iaste den pămîntu carele să să împreune cu noi, după cum iaste obicêiul a toată lumea.
32. Ia-mblă dară să adăpăm pre tatăl nostru vin și să dormim cu însul și să rădicăm den tatăl nostru sămînță".[188]
33. Și adăpară pre tatăl lor vin întru aceasta noapte și, întrîndu înlontru, cea mai bătrînă au dormit cu tatăl ei întru acêea noapte; și nu știia cîndu dormiia ea și cîndu să scula.
34. Și fu a doao dzi, și dzise cea mai bătrînă cătră cea mai tînără: „Iată că am dormit ieri cu tatăl nostru; să-l adăpăm pre însul vin și întru aceasta noapte și, întrîndu înlontru, te culcă cu el și să rădicăm den tatăl nostru sămînță".
35. Și adăpară și într-acêea noapte pre tatăl lor vin și, întrîndu înlontru, cea mai tînără s-au culcat cu tatăl ei; și n-au știut cîndu s-au culcat și cîndu s-au sculat.
36. Și zemisliră amîndoă fêtele lui Lot den tatăl lor.
37. Și născu cea mai mare ficior și-i puse numele lui Moav, dzicîndu „den tată-mieu". Acesta-i tată moaviților pînă în dzua de astădzi.
38. Și născu cea mai tînără ficior și-i puse numele lui Aman, „fiiu rudii mêle" dzîcîndu. Acesta-i tată amanitênilor pînă în dzua de astădzi.

Cap 20

1. Și purcêse de acoló Avraam la pămîntu cătră amiazădzi și lăcui întru mijlocul Cadis și întru mijlocul Sur; și să prișleși la Gherará.
2. Și dzise Avraam pentru Sárra, fămêia lui, cum: „Sor iaste mie", că să temu să dzică: „Fămêie-mi iaste", pentru ca să nu-l ucigă pre însul oamenii cetății pentru însă. Și trimise Aviméleh, împăratul gherarilor, și au luat pre Sárra.[189]
3. Și întrắ Dumnedzău cătră Aviméleh în somnu noaptea și-i dzise lui: „Iată, tu mori pentru muiêrea carea ai luatu-o și ea iaste împreunată cu bărbat".
4. Și Aviméleh nu s-au atinsu de însă și dzise: „Doamne, limbă neștiindu și dreaptă vei piêrde?
5. Au doară nu mi-au dzis el cum: «Sor mie iaste»? Și ea mi-au dzis mie: «Frate mie iaste»? Întru inimă curată și în dreptaatea mînelor am făcut aceasta".
6. Și dzise Dumnedzău, în somnu: „Și eu am cunoscut cum cu inimă curată ai făcut aceasta și eu nu m-am îndurat de tine pentru ca să nu greșești tu cătră mine; pentru aceasta nu te-am lăsat să te atingi de însă.

iar acmu

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

ΚΑΠ· ΚΑ·

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

7. Iară acum[190] dă îndrăptu muiêrea omului pentru căci proroc iaste şi să va ruga pentru tine şi vei trăi; iară de nu o vei da îndrăptu, vei cunoaşte cum tu vei muri şi toate ale tale".
8. Şi să mînecắ Aviméleh dimineaţa şi au chemat pre toate slugile lui şi grăi toate cuvintele acêstea în urechile lor; şi să temură toţi oamenii foarte.
9. Şi chemă Aviméleh pre Avraam şi-i dzise lui: „Ce ai făcut aceasta noaă? Cîndai să nu fim greşit ceva cătră tine, pentru căci ai adus pre mine şi pre împărăţiia mea păcat mare? Faptu carele nimerile nu-l va face mi-ai făcut mie".
10. Şi dzise Aviméleh cătră Avraam: „Ce socotindu ai făcut aceasta?"
11. Şi dzise Avraam: „Pentru că am dzis cîndai nu iaste têmere de Dumnedzău întru acesta loc şi pre mine mă vor omorî pentru fămêia mea.
12. [191]Şi adevărat, de pre tată soru-mi iaste, iară nu den maică; şi să fêce mie şi fămêie.
13. Şi fu cîndu m-au scos Dumnedzău den casa tătîne-mieu, şi i-am dzis ei: «Aceasta dreptaate să faci asupra mea în tot locul unde vom întra, acoló dzi pentru mine cum: 'Frate-mi iaste'»".
14. Şi luă Aviméleh 1000 de didrahmi[192], şi boi şi viţăi, slugi, slujnice și au dat lui Avraam[193]; şi-i dêde înapoi pre Sárra, fămêia lui.
15. Şi dzise Aviméleh cătră Avraam: „Iată pămîntul înaintea ta, unde-ţi va plăcea lăcuiêşte".
16. Iară Sárrii dzise: „Iată, am dat 1000 de didrahmi fratelui tău; aceştia vor fi ţie întru cinstea obradzului tău şi toate cîte-s cu tine şi tot adevărat grăiêşte".
17. Şi să rugă Avraam cătră Dumnedzău; şi vindecắ Dumnedzău pre Aviméleh şi pre fămêia lui şi pre slujnice; şi năştea.
18. Pentru că închizîndu închise Dumnedzău den afară tot zgăul întru casa lui Aviméleh pentru Sarrá, fămêia lui Avraam.

Cap 21

1. Şi Domnul socoti pre Sarrá după cum dzise [194]şi făcu Domnul Sárrei după cum grăi.
2. [195]Şi, zemislindu, născu Sárra lui Avraam ficior la bătrînêţe, la vrêmea după cum au grăit lui Dumnedzău.
3. Şi numi Avráam numele ficioru-lui său, ce i s-au născut lui, carele l-au născut lui Sárra, Isáac.
4. Şi obrezui Avraam pre Isaac în a opta dzi, [196]după cum i-au porîncit lui Dumnedzău.
5. Avraam era de 100 ai cîndu i s-au născut lui Isáac, ficiorul lui.
6. Şi dzise Sarrá: „Rîs mi-au făcut Domnul, pentru căci cine va audzi să va bucura împreună cu mine".
7. Şi dzise: „Cine va povesti lui Avraam cum apleacă pruncu Sarra? Pentru că am născut ficior la bătrînêţele mêle".
8. Şi crescu copilul şi să înţărcă; şi făcu Avráam ospăţ mare întru dzua acêea ce s-au înţărcat Isaac, ficiorul lui.
9. Şi vădzîndu Sarrá pre ficiorul Agárii, eghiptenênii, carele să născusă cu Avraam, jucîndu cu Isaac, ficiorul ei,
10. Şi dzise lui Avraam: [197]„Gonêşte pre această slujnică şi pre ficiorul ei pentru că nu va moştneni ficiorul slujnicii cu ficiorul mieu Isáac".
11. Şi foarte greu să păru cuvîntul acesta înaintea lui Avraam pentru ficiorul lui, Ismail.
12. Şi dzise Dumnedzău cătră Avraam: „Nu fie înaintea ta greu pentru copil şi pentru slujnică; toate cîte va face Sárra ascultă glasul ei, [198]pentru că întru Isaac să va chema ţie săminţie.
13. Şi pre ficiorul slujnicii aceştiia întru limbă mare îl voi face pre însul pentru că seminţiia ta iaste".
14. Şi să sculă Avraam dimineaţă şi luă pîini şi un burduh de apă şi dêde Ágarăi, şi-i puse pre umăr şi copilul şi o goni pre însă; şi mergîndu, rătăciia pren pustiiu, spre Fîntîna Giurămîntului.
15. Şi să sfîrşi apa den foale şi lepădă copilul suptu un brad.
16. Şi, mergîndu, au şedzut în preajma lui, de departe ca o proşcă de arcu, pentru că dzise: „Nu voi vedea moartea copilului mieu". Şi şedzu împotrivă de departe; şi strîgă copilul şi plînse.
17. Şi ascultắ Dumnedzău glasul copilului den locul unde era; şi strîgắ îngerul lui Dumnedzău pre Ágar den cer şi-i dzise ei: „Ce iaste, Ágar? Nu te tême, pentru că au audzit Domnul[199] glasul copilului tău den locul carele iaste.
18. Scoală-te şi ia copilul şi-l ţine cu mîna ta pre însul pentru că întru limbă mare voi face pre însu".
19. Şi deşchise Dumnedzău ochii ei şi vădzu fîntînă de apă vie; şi mêrse şi împlu foalele

de apă

20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КЕ.

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]

de apă şi adăpă copilul.
20. Şi era Dumnedzău cu copilul; şi crescu şi lăcui în pustiiu şi să făcu arcaş.
21. Şi lăcui în Pustiiul Faran; şi-i luă lui maică-sa muiêre den Pămîntul Eghiptului.
22. Şi fu întru acêea vrême şi dzise Aviméleh şi Ohozáth, ce i-au luat pre noru-sa, şi Filoh, hatmanul puterii lui, cătră Avraam, dzicîndu: „Dumnedzău iaste cu tine întru toate cîte tu faci.
23. Deci acum giură-te mie pre Dumnedzău cum nu-mi vei face mie strîmbătate, nice săminţiia mea, nice numele mieu, ce după dreptaatea carea am făcut cu tine vei face cu mine şi pămîntului întru carele tu te-ai prişleşit întru însul”.
24. [200]Şi dzise Avraam: „Eu voi giura”.
25. Şi mustră Avraam pre Aviméleh pentru fîntînile cêle de apă ce au luat slugile lui Aviméleh.
26. Şi dzise lui Aviméleh: „N-am ştiut cine au făcut ţie acesta lucru. Nice tu mi-ai spus, nice eu am audzit fără numai astădzi”.
27. Şi luă Avraam oi şi viţăi şi dêde lui Aviméleh; şi au făgăduit amîndoi făgăduinţă[201].
28. Şi au pus Avráam 7 mieluşiţe den oi[202] sîngure.
29. Şi dzise Aviméleh cătră Avraam: „Ce sîntu acêste mieluşiţe ţie a oilor acestora carele le-ai pus sîngure?”
30. Şi dzise Avraam: „Căci acêste 7 mieluşiţe vei lua de la mine pentru ca să-mi fie de mărturie pentru că eu am săpat aceasta fîntînă”.
31. Pentru acêea au numit numele locului aceluia Fîntîna Giurămîntului pentru că acoló au giurat amîndoi.
32. Şi tocmiră amîndoi făgăduire la Fîntîna Giurămîntului. Şi să sculă Aviméleh şi Ohozáth, ce ţinea pre noru-să, şi Filoh, hatmanul puterii lui, şi să întoarsără la Pămîntul Filistiimmilor.
33. Şi răsădi Avraam ţarină la Fîntîna Giurămîntului şi au chemat acoló pre numele Domnului Dumnedzău vêcinic.
34. Şi fu prişleţ Avraam întru Pămîntul Filistiimilor dzile multe.

Cap 22

1. Şi fu după cuvintele acêstea, [203]Dumnedzău ispitiia pre Avraam şi-i dzise lui: „Avraam, Avraam!”. Şi dzise: „Iată eu!”
2. Şi-i dzise: „Ia pre fiiul tău cel iubit, pre cel ce ai iubit, pre Isaac, şi pasă la pămîntul cel înaltu şi-l fă pre însul acoló jirtvă, pre unul dentru munţi carele îţi voi dzice ţie”.
3. Şi, sculîndu-să Avraam dimineaţa, îşi înşelă măgariul său şi luă cu însul doă slugi şi pre Isaac, ficiorul lui; şi, tăindu lêmne pentru jirtvă, sculîndu-să, mêrse şi veni la locul unde-i dzise lui Dumnedzău
4. A treia dzi şi, căutîndu Avraam cu ochii, au vădzut locul de departe.
5. Şi dzise Avraam slugelor sale: „Şedeţi acii cu măgariul, iară eu şi copilaşul vom mêrge pînă acii şi, închinîndu-ne, ne vom întoarce la voi”.
6. Şi luă Avraam lêmnele a arderii de tot şi le puse pre Isaac, ficiorul lui, şi luă a mînă şi focul şi cuţitul şi să duseră amîndoi împreună.
7. Şi dzise Isaac cătră Avraam, tatăl lui: „Tată!”. Şi el dzise: „Ce iaste, fiiul mieu?”. „Iată focul şi lêmnele; unde iaste oaia cea de ardere de tot?”.
8. Şi dzise Avraam: „Dumnedzău va vedea şie oaia pentru ardere de tot, fiiul mieu”. Şi, mergîndu amîndoi împreună,
9. Au venit la locul carele i-au dzis Dumnedzău lui; şi au urzit acoló Avraam jirtăvnicul. Şi puse lêmne deasupra şi, împiedecîndu pre Isaac, fiiul său, îl puse pre îns preste jirtăvnic, preste lêmne.
10. Şi-şi întinsă Avraam mîna să-şi ia cuţitul să junghe pre fiiul său.
11. Şi-l chemă îngerul Domnului den ceriu şi dzisă: „Avraam, Avraam!”. Şi el dzise: „Iată eu!”.[204]
12. Şi dzise: „Să nu-ţi pui mîna asupra copilului, nice să-i faaci lui nimic, că acum am cunoscut că te temi tu de Dumnedzău şi nu te-ai îndurat de fiiul tău cel iubit pentru mine”.
13. Şi, căutîndu Avraam cu ochii lui, vădzu şi iată un berbêce prinsu într-un sádu savec de coarne; şi mêrse Avraam şi luă berbêcele şi-l aduse ardere de tot pentru Isaac, ficiorul lui.
14. Şi numi Avraam numele locului aceluia „Domnul au vădzut”, pentru ca să dzică astădzi: „În munte Domnul s-au ivit”.
15. Şi chemă îngerul Domnului pre Avraam al doilea rîndu, den ceriu,
16. Dzicîndu: [205]„Asupra mea m-am giurat, dzice Domnul: pentru care lucru ai făcut cuvîntul acesta şi nu te-ai îndurat de fiiul tău cel iubit,
17. Cu adevărat blagoslovindu te voi

18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΓ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΔ

1 [illegible]
2 [illegible]

blagoslovi şi înmulţindu îţi voi înmulţi sămințiia ta ca stêlele ceriului şi ca năsîpul pre usnele mării; şi va moştneni sămințiia ta cetăţile nepriêtenilor.
18. [206]Şi să vor blagoslovi întru semințiia ta toate limbile pămîntului pentru căci ai ascultat glasul mieu".
19. Şi să întoarse Avraam către slugile lui şi, sculîndu-să, s-au dus la Fîntîna Giurămîntului; şi lăcui Avraam la Fîntîna Giurămîntului.
20. Şi fu după cuvintele acêstea şi să porînci lui Avraam, dzicîndu: „Iată născu Melha şi ea feţi lui Nahor, fratelui tău:
21. Pre Ox, întîi născut, şi pre Vaíx, fratele lui, şi pre Camuil, tatăl sirilor,
22. Şi pre Hazad, şi pre Nazaf, şi pre Faldes, şi pre Ieldaf,
23. Şi pre Vathuil. Şi Vathuil au născut pre Revéca; 8 ficiori aceştia-s carii au născut Melha lui Nahor, fratelui Avraam.
24. Şi ţiitoarea lui, anume Reimá, au născut şi ea pre Tavécu, şi pre Taam, şi pre Tohos şi pre Móha.

Cap 23

1. Şi fu viaţa Sárrei ani 127.
2. Şi muri Sárra în cetaatea Arvuc, carea iaste în groapă – aceasta iaste Hevron, în Pămîntul Hanaan. Şi veni Avraam ca să plîngă pre Sárra şi să jelească.
3. Şi să sculă Avraam de la mortul său şi dzise Avraam ficiorilor lui Het, dzicîndu:
4. „Prişleţ şi nemêrnic sîntu eu cu voi; daţi-mi dară moşie cu voi de gropniţă şi voi îngropa mortul mieu de la mine".
5. Şi răspunseră ficiorii lui Het către el, dzicîndu:
6. „Nu, doamne, ce ne ascultă pre noi! Împărat de la Dumnedzău tu eşti întru noi; întru cêle alêse mormînturi ale noastre îngroapă mortul tău pentru că nici unul dentru noi va opri mormîntul lui de la tine ca să îngropi mortul tău acoló".
7. Şi sculîndu-să Avraam, să închină nărodului pămîntului ficiorilor lui Het.
8. Şi grăi către înşii Avraam, dzîcîndu: „De aveţi la sufletul vostru ca să îngrop pre mortul mieu denaintea obradzului mieu, ascultaţi-mă şi grăiţi pentru mine lui Efron a lui Saar
9. Şi-mi dea peşterea cea îndoită carea iaste lui, carele iaste într-o parte de ţarina lui, pre argintu ce va fi vrêdnic, să-mi dea mie acesta întru voi întru avêre de mormîntu".
10. Şi Efron şedea în mijlocul ficiorilor lui Het. Şi, răspundzîndu Efron hetteul către Avraam, au dzis, audzindu ficiorii lui Het şi ceia ce întra în cetaate toţi, dzicîndu:
11. „Lîngă mine fii, doamne, şi mă ascultă. Ţarina şi peşterea ce iaste într-însă ţie ţi-o dau înaintea tuturor cetăţênilor miei; ţi-am dat ţie, îngroapă mortul".
12. Şi să închină Avraam înaintea nărodului pămîntului şi ficiorilor lui Het.
13. Şi dzise lui Efron la urechi înaintea a tot nărodul pămîntului: „În vrême ce în partea mea eşti, ascultă-mă: argintul ţarenii ia-l de la mine şi voi îngropa mortul mieu acoló".
14. Şi răspunse Efron lui Avraam, dzicîndu:
15. „Nu, doamne! Pentru că am audzit cum dreptu 400 de didrahmi de argintu între mine şi între tine ce ar fi aceasta? Şi tu îţi îngroapă mortul".
16. [207]Şi audzi Avraam pre argintul carele au grăit Efron în urechile ficiorilor lui Het, 400 de didrahmi de argintu ales la neguţători.
17. Şi iaste ţarina[208] lui Efron carea era întru peşterea cea îndoită, carele iaste de către faţa Mamvrí, ţarina şi peşterea carea era întru ea şi copaci carii era întru ea, care iaste întru toate hotarăle lui prenpregiur,
18. Lui Avraam întru agonesire, înaintea ficiorilor lui Het şi tuturor ce întra în cetate.
19. După aceasta au îngropat Avraam pre Sárra, fămêia lui, întru peşterea ţarenii cea[209] îndoită carea iaste împotriva Mamvri – aceasta iaste Hevron – întru Pămîntul lui Hanaan.
20. Şi să adeveri ţarina şi peşterea carea era întru însă lui Avraam întru agonisită de gropniţă de la ficiorii lui Het.

Cap 24

1. Şi Avraam, bătrîn îndelungat de dzile; şi Dumnedzău blagoslovi pre Avráam întru toate.
2. Şi dzise Avráam slugii lui cei mai bătrîne a casei lui, celuia ce era mai mare preste

toate

[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]

[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]

toate ale lui: [210]„Pune-ţi mîna ta suptu stînghea mea[211]

3. Şi te giur pre Domnul Dumnedzăul ceriului şi pre Dumnedzăul pămîntului pentru ca să nu iêi fămêie ficiorului mieu Isaac den fêtele hananeilor, cu carii eu lăcuiescu întru înşii,

4. Ce numai[212] întru pămîntul unde am născut vei mêrge, la neamul mieu, şi vei lua la ficiorul mieu, Isaac[213], fămêie de acoló".

5. Şi dzise cătră însul sluga: „Cîndai nu va vrea fata ca să margă cu mine îndărătu întru acesta pămîntu, şi întoarce-voi pre ficiorul tău la pămîntul de unde ai ieşit de acoló".

6. Şi dzise cătră însul Avraam: „Ia aminte întru tine să nu întorci pre ficiorul mieu acoló.

7. Domnul Dumnedzăul ceriului şi Dumnedzăul pămîntului, carele m-au luat den casa tătîne-mieu şi dentru pămîntul care am născut, carele mi-au grăit şi mi-au giurat, dzicîndu: [214]«Ţie îţi voi da pămîntul acesta şi sămînţiei tale», acesta va trimite îngerul său înaintea ta şi vei lua fămêie ficiorului mieu Isaac de acoló.

8. Iară să nu va vrea muiêrea să margă cu tine la acesta pămîntu, curat vei fi de acesta giurămîntu, numai pre ficiorul mieu să nu-l întorci acoló".

9. [215]Şi puse sluga mîna lui suptu stinghea lui Avraam şi-i giurắ lui pentru acesta cuvîntu.

10. Şi luă sluga 10 cămile dentru cămilele stăpînului său şi den toate bunătăţile stăpînului lui împreună cu însul şi se sculă de să duse la Mijlocul Rîurilor, la cetaatea lui Nahor.

11. Şi adormi cămilele afară den cetaate, lîngă[216] fîntîna cu apa de cătră sară, cîndu ies cêlea ce iau apă.

12. Şi dzise: „Domnul Dumnedzăul stăpînului mieu Avraam! Fă-mi cale bună înaintea mea astădzi şi fă milă cu stăpînul mieu Avraam!

13. Iată, eu stau la pămîntul apei, şi fêtele celor ce lăcuiescu cetatea mergu ca să scoaţă apă.

14. Şi va fi ficioara cariia eu voi dzice: «Pleacă ciutora ta pentru ca să beau», şi-mi va dzice: «Bea tu şi cămilele ţi le voi adăpa pînă unde vor părăsi bîndu», aceasta ai gătit slugii tale, lui Isaac. Şi pentru aceasta voi cunoaşte cum ai făcut milă cu stăpînul mieu Avráam".

15. Şi fu mainte de săvîrşindu el grăindu întru cugetul lui şi iată, Răvéca ieşiia afară, carea născuse lui Vathuil, ficiorul ii Melhas, muierii lui Nahor şi frate a lui Avraam, avîndu ciutora pre umerul[217] ei.

16. Şi ficioara era frumoasă la faţă foarte, ficioară era, bărbat n-au cunoscut pre însă; şi, pogorîndu-să la izvor, îşi împlu ciutora şi să sui.

17. Şi alergă sluga în timpinarea ei şi-i dzise: „Adapă-mă puţinea apă den ciutora ta".

18. Şi ea dzise: „Bea, doamne". Şi sîrgui şi slobodzi ciutora pre braţul ei şi-l adăpă pre însul pînă unde au părăsit de băut.

19. Şi-i dzise: „Şi cămile îţi voi adăpa şi voi scoate apă pînă unde toate vor bea"; şi sîrgui.

20. Şi deşertă ciutora în adepătoare şi alergă iarăşi la fîntînă să scoaţă apă; şi scoase apă la toate cămilele.

21. Şi omul o pricepea pre însă şi tăcea pentru ca să nu cunoască au îndereptat-au Domnul calea lui au ba.

22. Şi fu cîndu părăsiră toate cămilele a bea, luă omul cercei de aur, de trăgea cîte o drahmă, şi doao brăţări pre mîinele ei, trasul lor 10 galbeni.

23. Şi o întrebă pre însă şi-i dzise: „Fata cui eşti? Spune-mi de iaste la tată-tău loc noao de poposit".

24. Şi ea dzise cătră însul: „Fata lui Vathuil sîntu, a lui Melha, pre carele au născut lui Nahor".

25. Şi-i dzise lui: „Şi paie şi fînuri multe[218] sîntu la noi şi loc de poposit".

26. Şi binevrîndu omul să închinắ Domnului şi dzise:

27. „Blagoslovit Domnul Dumnedzăul stăpînului mieu, lui Avraam, carele n-au lăsat dreptatea şi adevărul de la stăpînul mieu, pre mine mă îndreptă Dumnedzău la casa fratelui stăpînului mieu".

28. Şi alergîndu copila, spuse maicii ei după cuvintele acêstea.

29. Şi Revéca avea frate pre nume Lavan; şi alergă Lavan cătră om afară, la izvor.

30. Şi fu dacă vădzu cercei şi brăţările în mînule sororei lui şi căci audzi cuvintele Revécăi, suroru-sa, dzicîndu: „Aşea mi-au grăit omul", şi veni la om, stîndu el la cămile, la izvor,

31. Şi-i dzise

lui ia-mblă

τόπον ταῖς καμήλοις.

32 εἰσῆλθε δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ ἀπέσαξε τὰς καμήλους. Καὶ ἔδωκεν ἄχυρα καὶ χορτάσματα ταῖς καμήλοις· καὶ ὕδωρ νίψασθαι τοῖς ποσὶν αὐτοῦ καὶ τοῖς ποσὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν μετ᾽ αὐτοῦ.

33 καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς ἄρτους φαγεῖν· καὶ εἶπεν· οὐ μὴ φάγω ἕως τοῦ λαλῆσαί με τὰ ῥήματά μου· καὶ εἶπαν· λάλησον.

34 Καὶ εἶπε· παῖς Ἀβραὰμ ἐγώ εἰμι.

35 κύριος δὲ εὐλόγησε τὸν κύριόν μου σφόδρα, καὶ ὑψώθη· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ πρόβατα καὶ μόσχους, ἀργύριον καὶ χρυσίον, παῖδας καὶ παιδίσκας, καμήλους καὶ ὄνους.

36 καὶ ἔτεκε Σάρρα ἡ γυνὴ τοῦ κυρίου μου υἱὸν ἕνα τῷ κυρίῳ μου μετὰ τὸ γηρᾶσαι αὐτόν· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὅσα ἦν αὐτῷ.

37 καὶ ὥρκισέ με ὁ κύριός μου λέγων· οὐ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, ἐν οἷς ἐγὼ παροικῶ ἐν τῇ γῇ αὐτῶν·

38 ἀλλ᾽ ἢ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μου· καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου.

39 εἶπα δὲ τῷ κυρίῳ μου· μήποτε οὐ πορεύσεται ἡ γυνὴ μετ᾽ ἐμοῦ.

40 καὶ εἶπέ μοι· κύριος ᾧ εὐηρέστησα ἐναντίον αὐτοῦ, αὐτὸς ἐξαποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ μετὰ σοῦ, καὶ εὐοδώσει τὴν ὁδόν σου· καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκ τῆς φυλῆς μου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου.

41 τότε ἀθῷος ἔσῃ ἀπὸ τῆς ἀρᾶς μου· ἡνίκα γὰρ ἐὰν ἔλθῃς εἰς τὴν ἐμὴν φυλήν, καὶ μή σοι δῶσι, καὶ ἔσῃ ἀθῷος ἀπὸ τοῦ ὁρκισμοῦ μου.

42 καὶ ἐλθὼν σήμερον ἐπὶ τὴν πηγήν, εἶπα· κύριε ὁ θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, εἰ σὺ εὐοδοῖς τὴν ὁδόν μου, ἣν νῦν ἐγὼ πορεύομαι ἐπ᾽ αὐτήν·

43 ἰδοὺ ἐγὼ ἐφέστηκα ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, καὶ αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῆς πόλεως ἐξελεύσονται ὑδρεύσασθαι ὕδωρ· καὶ ἔσται ἡ παρθένος ᾗ ἂν ἐγὼ εἴπω· πότισόν με ἐκ τῆς ὑδρίας σου μικρὸν ὕδωρ,

44 καὶ εἴπῃ μοι· καὶ σὺ πίε, καὶ ταῖς καμήλοις σου ὑδρεύσομαι· αὕτη ἡ γυνή, ἣν ἡτοίμασε κύριος τῷ ἑαυτοῦ θεράποντι Ἰσαάκ· καὶ ἐν τούτῳ γνώσομαι ὅτι πεποίηκας ἔλεος τῷ κυρίῳ μου Ἀβραάμ.

45 καὶ ἐγένετο πρὸ τοῦ συντελέσαι με λαλοῦντα ἐν τῇ διανοίᾳ, εὐθὺς Ῥεβέκκα ἐξεπορεύετο ἔχουσα τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ κατέβη ἐπὶ τὴν πηγὴν καὶ ὑδρεύσατο· εἶπα δὲ αὐτῇ· πότισόν με.

46 καὶ σπεύσασα καθεῖλε τὴν ὑδρίαν ἀφ᾽ ἑαυτῆς, καὶ εἶπε· πίε σύ, καὶ τὰς καμήλους σου ποτιῶ· καὶ ἔπιον, καὶ τὰς καμήλους μου ἐπότισε.

47 καὶ ἠρώτησα αὐτὴν καὶ εἶπα· τίνος εἶ θυγάτηρ; ἡ δὲ ἔφη· θυγάτηρ Βαθουὴλ εἰμὶ τοῦ υἱοῦ Ναχώρ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Μελχά· καὶ περιέθηκα αὐτῇ τὰ ἐνώτια, καὶ τὰ ψέλια περὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς.

48 καὶ εὐδοκήσας προσεκύνησα κυρίῳ, καὶ εὐλόγησα κύριον τὸν θεὸν τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, ὃς εὐόδωσέ μοι ἐν ὁδῷ ἀληθείας, λαβεῖν τὴν θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου μου τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

49 εἰ οὖν ποιεῖτε ὑμεῖς ἔλεος καὶ δικαιοσύνην πρὸς τὸν κύριόν μου, ἀπαγγείλατέ μοι· εἰ δὲ μή, ἀπαγγείλατέ μοι, ἵνα ἐπιστρέψω εἰς δεξιὰν ἢ εἰς ἀριστεράν.

50 ἀποκριθεὶς δὲ Λάβαν καὶ Βαθουὴλ εἶπαν· παρὰ κυρίου ἐξῆλθε τὸ πρόσταγμα τοῦτο· οὐ δυνησόμεθά σοι ἀντειπεῖν κακὸν ἢ καλόν.

51 ἰδοὺ Ῥεβέκκα ἐνώπιόν σου· λαβὼν ἀπότρεχε· καὶ ἔστω γυνὴ τῷ υἱῷ τοῦ κυρίου σου, καθὰ ἐλάλησε κύριος.

52 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν παῖδα τὸν Ἀβραὰμ τῶν ῥημάτων τούτων, προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν κυρίῳ.

53 καὶ ἐξενέγκας ὁ παῖς σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμὸν ἔδωκε Ῥεβέκκᾳ· καὶ δῶρα ἔδωκε τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς καὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς.

54 καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὄντες, καὶ ἐκοιμήθησαν· καὶ ἀναστὰς πρωΐ, εἶπεν· ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς τὸν κύριόν μου.

55 εἶπαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς καὶ ἡ μήτηρ· μεινάτω ἡ παρθένος μεθ᾽ ἡμῶν ἡμέρας ὡσεὶ δέκα· καὶ μετὰ ταῦτα ἀπελεύσεται.

56 ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· μὴ κατέχετέ με, καὶ κύριος εὐόδωσε τὴν ὁδόν μου· ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς τὸν κύριόν μου.

57 οἱ δὲ εἶπαν· καλέσωμεν τὴν παῖδα, καὶ ἐρωτήσωμεν τὸ στόμα αὐτῆς.

58 καὶ ἐκάλεσαν Ῥεβέκκαν καὶ εἶπαν αὐτῇ· πορεύσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἡ δὲ εἶπε· πορεύσομαι.

59 καὶ ἐξέπεμψαν Ῥεβέκκαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς, καὶ τὸν παῖδα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ.

60 καὶ εὐλόγησαν Ῥεβέκκαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ εἶπαν αὐτῇ· ἀδελφὴ ἡμῶν εἶ· γίνου εἰς χιλιάδας μυριάδων

lui: „Ia-mblă întră înlontru. Binecuvîntat Domnul! Pentru căci stai afară? Iară eu am gătit casa şi locul cămilelor".

32. Şi întrắ omul în casă şi desşelă cămilele şi puse paie şi fînuri cămilelor şi apă picioarelor lui şi oamenilor ce era cu el.

33. Şi le puse lor pîini să mănince şi dzise: „Nu voi mînca pînă voi grăi cuvintele mêle". Şi dzisără: „Grăiêşte!".

34. Şi dzise: „Slugă lui Avraam sîntu eu.

35. Şi Domnul au blagoslovit pre stăpînul mieu şi l-au înălţat foarte; şi-i dêde lui oi, şi viţăi, şi argintu, şi aur, şi slugi, şi slujnice, şi cămile, şi măgari.

36. Şi născu Sarrá, fămêia stăpînului mieu, un ficior stăpînului mieu, după ce au îmbătrînit el; şi-i dêde lui cîte avea el.

37. Şi m-au jurat stăpînul mieu, dzîcîndu: «Să nu iêi fămêie fiiului mieu den fêtele hananeilor, întru cari eu[219] sîntu prişleţ[220] întru pămîntul lor,

38. Ce numai de la casa tătîne-mieu să mergi şi la neamul mieu şi vei lua muiêre ficiorului mieu de acoló».

39. Şi dziş stăpînului mieu: «Cîndai nu va vrea muiêrea să margă cu mine?».

40. Şi-mi dzise: «Domnul Dumnedzău, înaintea căruia bine am plăcut, acela va trimite pre îngerul său cu tine şi-ţi va îndrepta calea şi vei lua fămêie fiiului mieu den neamul mieu şi den casa tătîne-mieu.

41. Atuncea curat vei fi de blăstămul mieu şi[221] că cîndu vei veni la neamul mieu şi nu-ţi vor da ţie şi vei fi curat de giurămîntul mieu».

42. Şi venindu astădzi la izvor, dziş: «Doamne Dumnedzăul stăpînului mieu Avráam, de-mi vei îndrepta calea tu carea eu acmu voi mêrge la ea.

43. Iată, stau la izvorul apei şi fêtele oamenilor cetăţii vor ieşi ca să ia apă; şi va fi ficioara cariia eu voi dzice: 'Adapă-mă puţinea apă den ciutora ta',

44. Şi-mi va dzice: 'Şi tu bea şi cămilelor tale voi scoate apă', aceasta iaste fămêia carea au gătit Domnul slugii saale, lui Isaac, şi întru aceasta voi cunoaşte cum ai făcut milă stăpînului mieu Avraam».

45. Şi fu mainte decît a istovi grăindu întru cugetul mieu, îndată Răvéca ieşiia afară, avîndu ciutora pre umăr, şi pogorî la izvor şi scoase apă. Şi-i dziş ei: «Adapă-mă!».

46. Şi, sîrguindu, slobodzi ciutora spre braţul ei de pre sine şi dzise: «Bea tu, şi cămilele tale voi adăpa»; şi am băut şi cămilele au adăpat.

47. Şi am întrebat pre ea şi dziş: «Fată cui eşti?».[222] Şi ea dzise: «Fată lui Vathuil sîntu, ficiorului lui Náhor, carele i-au născut lui Melha». Şi-i puş cerceii pre braţul[223] ei şi brăţările pre mînule ei.

48. Şi, binevrîndu, m-am închinat Domnului şi binecuvîntai pre Domnul Dumnedzăul stăpînului mieu Avraam, carele m-au îndreptat întru calea adevărului ca să iau fata fratelui stăpînului mieu, fiiului lui.

49. Deci să veţi face voi milă şi dreptaate cătră stăpînul mieu, spúneţî-mi pentru ca să mă întorcu în dreapta au în stînga".

50. Şi, răspundzîndu Lavan şi Vathuil, dzisără: „De la Domnul ieşi acesta lucru, nu vom putea să grăim împotriva ta rău la bine.

51. Iată, Răvéca înaintea ta; luîndu-o să o iêi şi fie fămêie ficiorului stăpînului tău, după cum au grăit Domnul".

52. Şi fu audzindu sluga lui Avraam cuvintele lui, s-au închinat pre pămîntu lui Dumnedzău.

53. Şi, scoţîndu sluga vase de argintu şi de aur şi îmbrăcăminte, au dat Răvécăi; şi daruri dêde fratelui ei şi maicii ei.

54. Şi mîncară şi băură, şi el şi oamenii ce era cu el, şi dormiră; şi sculîndu dimineaţă, dzise: „Trimiteţi-mă pentru ca să mă duc la stăpînul mieu".

55. Şi dzisără fraţii ei şi maică-sa: „Rămîie fata cu noi ca vro 10 dzile, şi după acêea să va duce".

56. Şi el dzise cătră ei: „Nu mă opriţi, şi Domnul au îndreptat calea lui întru mine; trimiteţi-mă pentru ca să mergu la stăpînul mieu".

57. Şi ei dziseră: „Să chemăm copila şi să întrebăm gura ei". Şi chemară pre Revéca şi-i dzisără ei: „Mêrge-vei cu omul acesta?".

58. Şi ea dzise: „Mêrge-voi".

59. Şi trimiseră pre Revéca, sora lor, şi unêltele ei, şi pre sluga lui Avraam, şi pre cei cu însul.

60. Şi blagosloviră pre Revéca şi dziseră ei: „Soru-noastră eşti, fă-te întru mii de întunêrece şi moştnenească să-

minţiia ta

61 мерсеръ депреꙋнъ кꙋ ѡмꙋл, ши лꙋѫнд слꙋга пре Ревекка, се дꙋсе. Ши
Исаак ꙟблѫ прин пꙋстiе, спре фѫнтѫна Ведерiй, ши ел лъкꙋiа ꙟ
пъмѫнтꙋл спре амиазъзи. Ши еши Исаак
63 ка съ се прiмбле ꙟ кѫмп кътръ сѣръ, ши
каꙋтѫнд кꙋ ѡкiй, вѣзꙋ кѫмиле вiинд.
64 Ши каꙋтѫнд Ревекка кꙋ ѡкiй, вѣзꙋ пре И-
саак, ши сърi де пре кѫмилъ. Ши зисе слꙋ-
гiй: чине iасте ѡмꙋл ачела че ꙟблѫ ꙟ кѫмп ꙟ
65 тѫмпинарѣ ноастръ? Ши зисе слꙋга:
ачеста iасте domnꙋл мiеꙋ. Iар еа лꙋѫнд на-
66 фрамъ се акоперi. Ши спꙋсе слꙋга лꙋй
Исаак тоате лꙋкрꙋриле челе че фъкꙋсе. Ши ꙟтръ
67 Исаак ꙟ каса мꙋмъй сале, ши лꙋѡ пре Ре-
векка, ши фꙋ лꙋй фемее, ши ѡ ꙋбi пре еа. Ши
се мѫнгѫiе Исаак пентрꙋ
Сарра мꙋма са.

КАП. КЕ.

1 Ши адаѡсе Аврам, ши лꙋѡ фемее, нꙋмеле
2 ей ера Хеттꙋра. Ши нъскꙋ лꙋй пре
Зомврам, ши пре Iезан, ши пре Мадан, ши
3 пре Мадiам, ши пре Iесвок, ши пре Сое. Ши
Iезан нъскꙋ пре Сава, ши пре Феман, ши
пре Дедан. Ши фiiй лꙋй Дедан фꙋръ Рагꙋил,
ши Навдеил, ши Асꙋрим, ши Латꙋсим, ши Лоо-
4 мим. Ши фiiй лꙋй Мадiам: Гефар, ши Афир,
ши Енох, ши Авида, ши Елдага. Тоаце
5 ачещiа фiiй Хеттꙋрiй. Ши дѣде Аврам
тоате авꙋцiиле сале лꙋй Исаак фiюлꙋй сꙋ.
6 Ши фiилор циiтоарелор сале, а дат Аврам да-
рꙋрй. Ши й трiмiсе пре ей де кътръ
Исаак фiюл сꙋ, ꙟкъ фiинд ел вiꙋ, спре ръсъ-
7 рит ла пъмѫнтꙋл ръсъритꙋлꙋй. Ши ачестѣ
сѫнт анiй зилелор вѣцiй лꙋй Аврам, кѫц
8 а трꙋит, рое ани. Ши слъбинд мꙋри Аврам ꙟ
бътрѫнеце бꙋнъ, бътрѫн ши плин де зиле,
9 ши се адаѡсе кътръ норѡдꙋл сꙋ. Ши ꙟгропаръ
пре ел Исаак ши Исмаил, амѫндой фiiй
лꙋй, ꙟ пештера чѣ ꙟдоитъ, ꙟ царина лꙋй Ефрѡн
а лꙋй Саар Хеттеꙋл, каре iасте ꙟ преажма
10 Мамврiй, царина ши пештера каре ѡ а кꙋм-
пърат Аврам де ла фiiй Хет. Аколо ꙟгропаръ

пре Аврам ши пре Сарра фемеа лꙋй. Ши 11
дꙋпъ че мꙋри Аврам, бинекꙋвѫнтъ Дꙋмнезеꙋ
пре Исаак фiюл лꙋй. Ши лъкꙋiа Исаак лѫнгъ фѫнтѫна
ведерiй. Ши ачесте сѫнт нашерiле 12
лꙋй Исмаил фiюлꙋй Аврам, пре каре л-а
нъскꙋт Агар слꙋжница Саррей лꙋй Аврам. Ши ачесте 13
сѫнт нꙋмеле фiилор лꙋй Исмаил, пре нꙋ-
меле нѣмꙋрилор лор: ꙟтѫiꙋл нъскꙋт ал лꙋй Исмаил
Навеѡ, ши Кидар, ши Навдеил, ши Ма-
сам, ши Масма, ши Дꙋма, ши Масси, ши 14
Ходдад, ши Фемана, ши Iетꙋр, ши Нафес, ши 15
Кедма. Ачещiа сѫнт фiiй лꙋй Исмаил, ши 16
ачесте нꙋмеле лор, ꙟ кортꙋриле лор, ши ꙟ
сътеле лор, доисꙋпрезече домнi дꙋпъ нѣмꙋриле лор. Ши а- 17
чещiа анiй вѣцiй лꙋй Исмаил, рлз ани. Ши
слъбинд мꙋри, ши се адаѡсе кътръ норѡдꙋл сꙋ.
Ши лъкꙋи де ла Евила пѫнъ ла Сꙋр, каре iасте 18
ꙟ преажма Егѵптꙋлꙋй, пѫнъ че вii
ла Асирiа; ꙟ фаца тꙋтꙋрор фрацилор сꙋй
лъкꙋи. Ши ачесте сѫнт нашерiле 19
лꙋй Исаак фiюлꙋй Аврам: Аврам а нъскꙋт
пре Исаак. Ши Исаак ера де м ани кѫнд а 20
лꙋат пре Ревекка фата лꙋй Ватꙋил Сiрꙋлꙋй
ши сора лꙋй Лаван. Ши се рꙋгъ Исаак Домнꙋлꙋй 21
пентрꙋ Ревекка фемеа лꙋй, пентрꙋ къ ера
стѣрпъ. Ши а аꙋзит пре ел Дꙋмнезеꙋ, ши
зъмисли ꙟ пѫнтече Ревекка фемеа лꙋй.
Ши се сълта прꙋнчiй ꙟтрѫнса. Ши зисе: де 22
ва фi аша, че ми есте ачаста? Ши мерсе съ
ꙟтребе де ла Домнꙋл. Ши зисе Домнꙋл ей: 23
доаѡ нѣмꙋрй ꙟ пѫнтечеле тъꙋ сѫнт, ши доаѡ
норѡаде дин пѫнтечеле тъꙋ се вор деспърцi;
ши норѡд пре норѡд ва бирꙋи, ши чел май маре ва слꙋжи
челꙋй май мик. Ши се ꙟплꙋръ зилеле ей 24
ка съ нашкъ, ши ачестѣ ерaꙋ гемени ꙟ пѫнтечеле ей. Ши еши чел 25
дꙋнтѫiꙋ рошꙋ, тот ка ѡ пiеле пъроасъ.
Ши кемъ нꙋмеле лꙋй Исав. Ши дꙋпъ 26
ачаста еши фрателе лꙋй, ши мѫна лꙋй
принзѫнд кълкѫiꙋл лꙋй Исав. Ши кемъ нꙋмеле
лꙋй Iаков. Ши Исаак ера де ѯ ани кѫнд а нъскꙋт
пре ей Ревекка. Ши кресꙋръ тинерiй, 27
ши ера Исав ѡм штиинд а вѫна, ца-
ринаш. Iар Iаков ѡм фъръ де виклешꙋг, лъкꙋинд ꙟ касъ. Ши 28
ꙋбi Исаак пре Исав фiюл сꙋ, пентрꙋ къ
вѫнатꙋл

minţiia ta cetăţile nepriêtenilor".

61. Şi, sculîndu-să Răvéca şi roabele ei, s-au suit pre cămile şi să duseră cu omul; şi, luîndu sluga pre Revéca, s-au dus.

62. Şi Isaac mergea pren pustiiu [224]de către faţa Videniei; şi el lăcuia în pămîntul de către amíadzădzí.

63. Şi ieşi Isaac ca să să primble la cîmpu mainte de înde sară; şi, căutîndu cu ochii lui, vădzu cămilele viitoare.

64. Şi, căutîndu Revéca cu ochii, vădzu pre Isaac şi sări de pre cămilă. Şi dzise slugii: „Cine iaste omul acela ce mêrge în cîmpu întru timpinarea noastră?".

65. Şi-i dzise sluga: „Acesta iaste stăpînul mieu". Şi ea, luîndu-şi brobodênicul ei, să îmbrăca.

66. Şi povesti sluga lui Isaac toate cuvintele cîte au făcut.

67. Şi întrắ Isáac în casa maicii lui şi luă pre Revéca; şi i să fêce lui fămêie, şi o iubi pre însă. Şi să mîngîia Isáac pentru Sárra, maica sa.

Cap 25

1. Şi adaosă Avráam şi luă fămêie, cariia numele ei era Hettúra.

2. Şi-i născu lui pre Zomvran, şi pre Iezan, şi pre Madá, şi pre Madiiam, şi pre Ievoc, şi pre Soiia.

3. Şi Iezan au născut pre Sáva, şi pre Thaman, şi pre Dedan. Şi fiii lui Dedan fură Raguil, şi Navdeil, şi Asuriim, şi Laturiim, şi Loomim.

4. Şi ficiorii lui Madiiam: Ghefar, şi Afir, şi Enoh, şi Avithá, şi Eldagá; toţi aceştia era ficiorii Hetturii.

5. Şi dêde Avraam toate unêltele lui Isaac, ficiorului lui.

6. Şi ficiorilor ţiitorilor lui au dat Avráam daruri şi-i scoase pre înşi în laturi de la Isáac, ficiorul lui, încă fiindu el viu, către răsărit, la Pămîntul Răsăriturilor.

7. Şi aceştia sîntu anii dzilelor vieţii lui Avraam cîţi au trăit, 175 ani.

8. Şi, slăbindu, muri Avraam întru bătrînêţe bune, bătrîn şi plin de dzile; şi să puse lîngă nărodul lui.

9. Şi-l îngropară pre însul Isáac şi Ismail, amîndoi ficiorii lui, în peşterea cea îndoită, în ţarina lui Efron, ficiorul lui Saar hetteului, carele iaste împotriva Mamvrí,

10. [225]Ţarina şi peşterea ce avu Avraam de la ficiorii lui Het; acoló îngropară pre Avraam şi pre Sarra, fămêia lui.

11. Şi fu după ce muri Avraam, blagoslovi Dumnedzău pre Isaac, fiiul lui; şi lăcui Isaac [226]lîngă Fîntîna Videniei.

12. Şi acêstea sîntu naşterile lui Ismail, ficiorul lui Avraam, pre carele au născut Ágar, slujnica Sárrei[227], lui Avraam.

13. Şi acêstea-s numerile[228] ficiorilor lui Ismail, pre numele rudeniilor lui; [229]cel dentîi născut Ismail, şi Naveoth, şi Chidar, şi Navdeil, şi Masam,

14. Şi Masmá, şi Dumá, şi Masí,

15. Şi Hodan, şi Theman, şi Ietur, şi Nafes, şi Chedmá.

16. Aceştia sîntu ficiorii lui Ismail şi acêstea-s numele lor, în corturile lor şi întru satele lor, 12 boiêri după limba lor.

17. Şi aceştia-s anii vieţii lui Ismail: 137 ani; şi, slăbindu, muri şi să alătură lîngă ruda lui.

18. Şi lăcui de la Evilat pînă la Sur, carea iaste înaintea fêţei Eghiptului pînă a veni la asiriêni; înaintea fêţii tuturor fraţilor lui au lăcuit.

19. Şi acêstea-s naşterile lui Isaac, ficiorul lui Avraam; Avráam au născut pre Isaac.

20. Şi Isaac era de 40 ani cîndu au luat pre Revéca, fata lui Vathuil sírului, şie fămêie.

21. Şi să rugă Isaac Domnului pentru Revéca, fămêia lui, pentru căci era stearpă; şi ascultắ pre însul Dumnedzău şi zemisli în pîntece Răvéca, fămêia lui.

22. Şi giuca copiii întru însă; şi dzise: „De iaste să mi să facă aşea, pentru ce mie aceasta?"; şi mêrse să întrêbe de Domnul.

23. Şi-i dzise Domnul ei: [230]„2 limbi întru pîntecile tău sîntu şi 2 năroade den zgăul tău să vor împărţi; şi va covîrşi nărod pre nărodu, şi cel mai mare va sluji celui mai mic".

24. Şi să împlură dzilele naşterii; şi la însă era gêmeni întru pîntecile ei[231].

25. Şi ieşi ficiorul cel născut întîi róşiu tot, ca o piêle păros; şi-i numi numele lui Isav.

26. [232]Şi după acesta ieşi fratele lui, şi mîna lui prinsă de călcîiul lui Isav; şi-i numi numele lui Iacov. Şi Isaac era de 60 ani cîndu au născut pre aceştia Revéca.

27. Şi crescură voiniceii; şi era Isav om ştiindu vînă, mojic, iară Iacov – om neviclean, lăcuindu în casă.

28. Şi iubiia Isáac pre Isav, ficiorul lui, pentru căci

vînatul

вꙋнатꙋлꙋ Исаѵ ꙗ мѫнкарѣ лꙋи. Iаръ Ревека iꙋбїа
29 пре Iакѡв. Ши фїерсе Iакѡв фїертꙋрѫ. Ши
вѣни Исаѵ де ла кѫмпꙋ ѡстенит. Ши зисе Исаѵ
30 кѫтрѫ Iакѡв: гꙋстѫ-мѫ де фїертꙋра ачѣаста роше
пентрꙋ кѫ слѫбеск. Пентрꙋ ачѣаѧ се кїемѫ нꙋмеле
31 лꙋи Єдѡм. Ши зисе Iакѡв кѫтрѫ Исаѵ: дѫ
астѫзи ꙟнтѫїа нѫщереа та мїе.
32 Ши зисе Исаѵ: Iатѫ еꙋ мерг сѫ мор,
ши че-мї ꙗсте мїе ачѣастѫ ꙟнтѫїа нѫщере?
33 Ши зисе лꙋи Iакѡв: жꙋрѫ-мї астѫзи:
ши жꙋрѫ лꙋи, ши вѫнꙋ Исаѵ ꙟнтѫїа нѫщере
34 лꙋи Iакѡв. Ши Iакѡв дѣде лꙋи Исаѵ пѫне
ши фїертꙋрѫ де линте, ши мѫнкѫ ши бѫꙋ,
ши се скꙋлѫ ши се дꙋсе, ши нꙋ бѫгѫ ꙟн самѫ Исаѵ
нѫщереа ꙟнтѫїа.

КАП. КS

1 Ши фꙋ фоамете пре пѫмѫнт, афарѫ
де фоаметеа че фꙋ маи ꙟнаинте, ꙟн зилеле
лꙋи Авраам. Ши мерсе Исаак кѫтрѫ Ави
2 мелех ꙟмпѫратꙋл филистїмлѣнилор ла Герара. Ши
ѧви-се лꙋи Домнꙋл ши зисе: нꙋ те погорѫ ла Є
гипет, че лъкꙋѣще ꙟн пѫмѫнтꙋл че-ць воꙋ зиче
3 цїе. Ши лъкꙋеще ꙟн пѫмѫнтꙋл ачеста, ꙟнтрꙋ пѫ
мѫнтꙋл ачеста, ши вои фи кꙋ тине, ши те
воꙋ бласлови. пентрꙋ кѫ цїе ши сѣминцїеи тале
воꙋ да тот пѫмѫнтꙋл ачеста. ши вои ꙟнтѫри жꙋрѫмѫ
нтꙋл, каре л-ам жꙋрат лꙋи Авраам тѫтѫлꙋи
4 тѫꙋ. Ши вои ꙟнмꙋлцї сѣминцїа та, ка стѣле
ле черюлꙋи. Ши вои да сѣминцїеи тале тот пѫмѫнтꙋл
ачеста. Ши се вор бласлови ꙟнтрꙋ сѣмѫн
5 цїа та тоате неамꙋриле пѫмѫнтꙋлꙋи, пентрꙋ
че аꙋ аскꙋлтат Авраам тѫтѫл тѫꙋ гласꙋл мїеꙋ
ши аꙋ пѫзит порꙋнчиле меле, ши ꙗрѫтѫриле
меле, ши ꙟндрептѫрїле меле, ши лѣџиле
6 меле. Ши лъкꙋи Исаак ла Герара. Ши ꙟнтреба
7 рѫ оамений локꙋлꙋи пентрꙋ Ревека фемѣꙗ лꙋи.
Ши зисе: Сорꙋ-мїе ꙗсте. Пентрꙋ кѫ се темꙋ а зи
че: фемѣꙗ мїе ꙗсте, пентрꙋ ка нꙋ кꙋмва сѫ-л ꙋчигѫ
оамений локꙋлꙋи пентрꙋ Ревека, пентрꙋ кѫ фрꙋмоасѫ
8 ла фацѫ ꙗра. Ши фꙋ дꙋпѫ ачеꙗ ꙟнмꙋлцї
анй, ши привї Авимелех ꙟмпѫратꙋл Герарꙋлꙋи
пре фереастрѫ, ши вѫзꙋ пре Исаак глꙋмїндꙋ-се кꙋ
9 Ревека фемѣꙗ лꙋи. Ши кїемѫ Авимелех пре И
саак ши зисе лꙋи: Оаре фемѣꙗ та ꙗсте? ши че
ай зис: Сорꙋ-мїе ꙗсте? Ши зисе лꙋи Исаак: Пентрꙋ
кѫ ам зис: нꙋ кꙋмва сѫ мор пентрꙋ ꙗ. Ши 10
зисе лꙋи Авимелех: Че ай фѫкꙋт ноаѫ ачеаста? Нꙋмаи
пꙋцин ар фи дормит чинева ден родꙋл мїеꙋ кꙋ
фемѣꙗ та, ши ай фи адꙋс престе нои ꙟн
неꙋнощинцѫ. Ши порꙋнчи Авимелех лаꙋ 11
тот нородꙋл зикѫнд: Тот чине се ва атинӂе де омꙋл
ачеста, ши де фемѣꙗ лꙋи, кꙋ моарте ва фи
виноват. Ши сѣмѫнѫ Исаак ꙟн пѫмѫнтꙋл ачела 12
ачела, ши афлѫ ꙟн анꙋл ачела ꙋрзꙋ … Ши
бласлови пре ел Домнꙋл. Ши се ꙟнѫлцѫ омꙋл 13
ши мерсе ꙟнаинте маи маре се фѫкꙋ пънѫ
маре се фѫкꙋ фоарте. Ши се фѫкꙋ лꙋи доби 14
тоаче, оѝ, ши добитоаче де боꙋ, ши лꙋкрарї
мꙋлте. ши-л завидирѫ пре ел филистѣнїй,
ши тоате фꙋнтѫнеле каре ле сѫпасерѫ слꙋџи 15
лꙋи ꙟн зилеле тѫтѫлꙋи сѫꙋ, ле аꙋ астꙋпат фи
листѣнїй. ши ле-аꙋ ꙋмплꙋт де пѫмѫнт. Ши зисе 16
Авимелех кѫтрѫ Исаак: Дꙋ-те де ла нои,
пентрꙋ кѫ маи тареле ешти декѫт нои фоарте.
Ши се дꙋсе де аколо Исаак. Ши посѫди ꙟн по 17
рꙋмбꙋл Герарꙋлꙋи, ши лъкꙋи аколо. Ши ꙗрѫ 18
ши Исаак сѫпѫ фѫнтѫнеле де апѫ каре
ле сѫпасерѫ слꙋџиле лꙋи Авраам тѫтѫлꙋи сѫꙋ. Ши ле
астꙋпасерѫ филистѣнїй дꙋпѫ моартеа Авраам
тѫтѫлꙋи. Ши ле нꙋмї пре еле нꙋмере
ши нꙋмеле каре ле нꙋмїсе Авраам тѫтѫл
сѫꙋ. Ши сѫпарѫ слꙋџиле лꙋи Исаак ꙟн поꙗна 19
Герарꙋлꙋи, ши афларѫ аколо фѫнтѫнѫ де апѫ
вїе. Ши се сфѫдирѫ пѫсторїй Герарꙋлꙋи 20
кꙋ пѫсторїй лꙋи Исаак, зикѫнд: а ноастрѫ ꙗсте апа.
Ши нꙋмї нꙋмеле фѫнтѫнїей … Недреп
тате, пентрꙋ кѫ ле-аꙋ фѫкꙋт недрептате.
Ши сѫпарѫ алта дин колѫ, ачѣаста фѫнтѫ 21
нѫ. Ши се сфѫдирѫ ши пентрꙋ ачѣаста. Ши нꙋ
мї нꙋмеле еи Врѫжмѫшїе. Ши мерсе ден 22
колѫ, ачеаста сѫпѫ фѫнтѫнѫ, ши нꙋ се сфѫдирѫ
пентрꙋ ачеаста. Ши кїемѫ нꙋмеле еи Лѫрџи
ме, зисе: Пентрꙋ кѫ акꙋм лѫрџи Домнꙋл
ноаѫ. Ши не-аꙋ крескꙋт пре пѫмѫнт. Ши се сꙋ 23
и де аколо ла фѫнтѫна Жꙋрѫмѫнтꙋлꙋи. Ши се ивї 24
лꙋи Домнꙋл ꙟн ноаптеа ачеаꙗ, ши зисе: Еꙋ
сѫнт Дꙋмнезеꙋл лꙋи Авраам тѫтѫлꙋи тѫꙋ. нꙋ те тѣ
ме. пентрꙋ кѫ кꙋ тине сѫнт. Ши те воꙋ бласло
ви, ши воꙋ ꙟнмꙋлцї сѣминцїа та пентрꙋ
Авраам тѫтѫл тѫꙋ. Ши зиди аколо олтарю 25
ши кїемѫ=

vînatul lui era mîncarea lui, iară Revéca iubea pre Iacov.
29. Şi fiarsă Iacov fiertură şi veni Isav de la cîmpu ostenindu.
30. Şi dzise Isav cătră Iacov: „Gustă-mă de fiertura acestui grîu pentru că slăbăscu"; pentru acêea să numi numele lui Edom.
31. Şi dzise Iacov cătră Isav: „Dă-mi astădzi naşterile tale cêle dentîi[233] mie".
32. Şi dzise Isav: „Iată, eu mergu să mor; şi ce mi-s bune acêste născuturi înainte?".
33. Şi-i dzise lui Iacov: „Giură-te mie astădzi". Şi-i giurắ lui, şi vîndu Isav naşterile dentîi lui Iácov.
34. [234]Şi Iacov dêde lui Isav pîine şi fiertură de linte; şi mîncă, şi bău, şi să sculă de să duse. Şi ocărî Isav naşterile dentîi.

Cap 26

1. Şi fu foamete pre pămîntu, afară den foametea cea mai denainte, carea s-au făcut în dzilele lui Avraam. Şi mêrse Isaac cătră Aviméleh, împăratul Filistiim, la Gherará.
2. Şi să ivi lui Domnul şi-i dzise: „Nu te pogorî la Éghiptu, ce lăcuiêşte întru pămîntul carele ţie îţi voi spune[235].
3. Şi vei fi prişleţ întru pămîntul acesta, şi voi fi cu tine şi te voi blagoslovi, pentru că ţie şi săminţiei tale voi da tot pămîntul[236] [237]şi voi întări giurămîntul mieu carele m-am giurat lui Avraam, tatălui tău.
4. Şi voi înmulţi săminţiia ta ca stêlele ceriului, şi voi da seminţiei tale tot pămîntul acesta, [238]şi să vor blagoslovi între[239] seminţiia ta toate limbile pămîntului.
5. Pentru căci au ascultat Avraam, tată-tău, al mieu glas şi au păzit porîncele mêle, şi dreptăţile mêle, şi învăţăturile mêle, şi legile mêle".
6. Şi lăcui Isaac la Gherará.
7. Şi întrebară oamenii de loc pentru Răvéca, fămêia lui, şi dzise: „Soru-mi iaste". Pentru că să temu a dzice: „Fămêie-mi iaste", pentru ca nu doară să-l ucigă oamenii locului pentru Revéca, căci era la faţă frumoasă.
8. Şi fu acoló în mulţi ani. Şi, privindu Aviméleh, împăratul Gherárei, pre fereastră, vădzu pre Isaac glumindu cu Răvéca, fămêia lui.
9. Şi chemă Aviméleh pre Isaac şi-i dzise lui: „Oare fămêie-ţi iaste? Şi căci ai dzis: «Suru-mi iaste»?". Şi dzise lui Isaac: „Pentru căci am dzis: «Cîndai să nu moriu pentru însă»".
10. Şi-i dzise lui Aviméleh: „Ce ai făcut aceasta noao? Puţin are fi dormit cineva den ruda mea cu fămêia ta şi ai fi adus asupra noastră necunoştinţă".
11. Şi porînci Aviméleh la tot nărodul lui, dzîcîndu: „Tot cine să va atinge de omul acesta au de fămêia lui cu moarte va fi vinovat".
12. Şi sămănă Isaac întru pămîntul acela şi aflá́ întru acel an ordzu dîndu 100; şi-l blagoslovi pre însul Domnul.
13. Şi să înălţă omul şi, mergîndu înainte, mai mare să făcea, pînă unde mare să fêce foarte.
14. Şi i să fêceră lui dobitoc de oi şi dobitoc de boi şi arături multe; şi zavistuiră pre însul filistiimii.
15. Şi toate fîntînele cîte au săpat slugile lui întru vrêmea tătîne-său le-au astupat filistiimii şi le-au împlut de pămîntu.
16. Şi dzise Aviméleh cătră Isaac: „Du-te de la noi pentru că mai tare decît noi te-ai făcut foarte".
17. Şi să înmutá́ de acoló Isaac şi poposi la Rîpa Gherárilor; şi tăbărî acoló.
18. Şi iarăşi Isaac au săpat fîntînele cu apa carele au săpat slugile lui Avraam, tătîne-său, şi le-au astupat filistimii după ce au murit Avraam, tatăl lui; şi le numi pre înse cu numere, şi numerile carele le-au numit Avraam, tatăl lui.
19. Şi săpară slugele lui Isaac în Rîpa Gherárilor şi aflară acoló fîntînă de apă vie.
20. Şi să bătură păstorii gherárilor cu păstorii lui Isáac dzîcîndu cum a lor iaste fîntîna; şi numiră numele fîntînei Strîmbătate, pentru că strîmbătate le-au făcut.
21. Şi, rădicîndu-să de acoló, au săpat altă fîntînă; şi să pricea şi pentru acêea; şi numi numele lui Vrajbă.
22. Şi, rădicîndu-să de acoló, au săpat altă fîntînă, şi nu s-au bătut pentru acêea; şi i-au numit numele ei Lărgime de Loc, dzîcîndu: „Pentru căci acum au lărgit Domnul noao şi ne-au crescut pre pămîntu".
23. Şi să sui de acoló la Fîntîna Giurămîntului.
24. Şi să ivi lui Dumnedzău[240] întru acêea noapte şi-i dzise: „Eu sîntu Dumnedzăul lui Avraam, tatăl tău; nu te tême, pentru că cu tine sîntu, şi te-am blagoslovit, şi voi înmulţi săminţiia ta pentru Avraam, tatăl tău".
25. Şi zidi acoló jirtăvnic

[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]

КАП. ІЅ

1 Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]

[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]

[illegible]

şi chemă numele lui Dumnedzău, şi aşedzară acoló cortul lui; şi săpară acoló slugile lui Isaac[241] fîntînă.

26. Şi Aviméleh să duse la însul de la Gherará, şi Ohozáth, ce ţinea pre noru-sa, şi Filoh, hatmanul puterii lui[242].
27. Şi dzise către înşii Isáac: „Pentru căci aţi venit către mine? Şi voi m-aţi urît şi m-aţi scos de la voi".
28. Şi ei au dzis: „Vădzîndu-te am vădzut căci Domnul era cu tine şi am dzis: Fie dară întru mijlocul nostru şi întru mijlocul tău să făgăduim cu tine împreună făgăduinţă,
29. Ca să nu ni să facă cu noi rău, în ce chip noi nu ne-am oţărît şi în ce chip ţie ţi-am tribuit bine şi te-am scos cu pace; şi tu acum blagoslovit eşti de Domnul".
30. Şi li să fêce ospăţu; şi mîncară şi băură.
31. Şi, sculîndu-să dimineaţă, giurắ omul deaproapelui său; şi-i trimise pre înşii Isaac. Şi să duseră cu mîntuire de la însul.
32. Şi fu întru acêea dzi, mergîndu slugile lui Isaac, ii spuseră pentru fîntîna ce au săpat şi dziseră: „Nu am aflat apă".
33. Şi o numi Giurămîntu; pentru acêea numi nume cetăţii Fîntîna Giurămîntului pînă în dzua de astădzi.
34. Şi era Isav de 40 ani şi luă muiêre pre Iudin, fata lui Veil heteul, şi pre Vasemcáth, fata lui Elon eveul.
35. [243]Şi să pricea cu Isaac şi cu Revéca.

Cap 27

1. Şi fu după ce au îmbătrînit Isaac şi să tîmpiră ochii lui a vedea, şi chemă pre Isav, ficiorul lui cel mai bătrîn, şi-i dzise lui: „Fiiul mieu!". Şi dzise: „Iată eu!".
2. Şi-i dzise lui: „Iată, am îmbătrînit şi nu ştiu dzua morţii mêle.
3. Acum, dară, ia-ţi ciniia ta, arcul şi tulba, şi ieşi afară la cîmpu
4. Şi-mi vîneadză vînat; şi-mi fă mie bucate cum iubăscu eu, şi adu, pentru ca să mănîncu, ca să te blagoslovască sufletul mieu mainte de ce voi muri".
5. Şi Răvéca au audzit grăindu Isaac către Isav, ficiorul lui; şi să duse Isav la cîmpu ca să vînêdze vînat tătîne-său.
6. Şi Revéca dzise către fiiul său cel mai mic: „Vedzi, am audzit pre tată-tău grăindu către Isav, fratele tău, dzicîndu:
7. «Adu-mi vînat şi-mi fă de mîncat pentru ca, mîncîndu, să te blagoslovăscu înaintea lui Dumnedzău mainte de moartea mea».
8. Acum, dară, fiiul mieu, ascultă-mă pre mine după cum eu îţi porîncescu ţie.
9. Şi, mergîndu la oi, ia de acolo 2 iezi moi şi buni şi voi face pre ei bucate tătîne-tău cum iubêşte.
10. Şi vei aduce tătîne-tău şi va mînca, pentru ca să te blagoslovască tată-tău mainte de moartea lui".
11. Şi dzise Iacov către Revéca, maica lui: „Iaste Isav, fratele mieu, om păros, şi eu – om nêtedu.
12. Cîndai să nu mă priceapă tatăl mieu, şi voi fi înaintea lui ca un nebăgător în saamă şi voi aduce asupra mea blăstăm, nu blagoslovenie".
13. Şi-i dzise lui maica sa: „Pre mine blăstămul tău[244], fiiul mieu, numai ascultă glasul mieu
14. Şi, mergîndu, îmi adu". Şi, mergîndu, au luat şi au adus maicii lui, şi făcu maica lui bucate după cum iubiia tatăl lui.
15. Şi, luîndu Revéca îmbrăcămintea lui Isav, ficiorului ei cel mai bătrîn, cea bună, care era la dînsă în casă, au îmbrăcat pre Iacov, pre ficiorul ei cel mai tînăr.
16. Şi pieile iezilor le-au pus pregiur braţele lui şi pregiur cêle goale a grumadzii lui.
17. Şi dêde bucatele şi pîinele carele au făcut pre mînule lui Iacov, ficiorului ei, şi aduse părintelui său.
18. Şi dzise: „Tată!". Şi el dzise: „Iată eu! Cine eşti tu, fiiul mieu?".
19. [245]Şi dzise Iacov către[246] tată-său: „Eu sîntu Isav, cel dentîi născut al tău; am făcut după cum mi-ai grăit mie. Sculîndu-te, şedzi[247], mănîncă de vînatul mieu pentru ca să mă blagoslovască sufletul tău".
20. Şi dzise Isaac ficiorului său: „Ce iaste aceasta carea ai aflat curîndu?". Şi el dzise: „Ce au dat Domnul Dumnedzău înaintea mea".
21. Şi dzise Isáac către Iacov: „Apropie-te de mine şi te voi apipăi, fiiul mieu, de eşti tu fiiu-mieu Isav au ba".
22. Apropié-să Iacov către Isáac, tatăl său, şi-l pipăi pre el şi dzise: „Glasul iaste glasul lui Iacov, iară mîinele sîntu ⌊mînule⌋[248] lui Isav".
23. Şi nu-l cunoscu pre îns pentru că era mînule lui ca mînule lui Isav, fratelui lui, păroase. Şi blagoslovi pre însul. Şi dzise:
24. „Tu eşti fiiul mieu Isav?". Şi-i dzise: „Eu".
25. Şi-i dzise: „Adu-mi aproape şi voi mînca den vînatul

[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46

ΚΑΠ. ΚΗ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4

tău, fiiul mieu, pentru ca să te blagoslovască sufletul mieu". Și-i aduse lui și mîncă; și-i aduse vin și bău.

26. Și-i dzise lui Isáac, tată-său: „Apropie-te de mine și mă sărută, fiiul mieu".

27. Și, apropiindu-să, îl sărută pre însul; și mirosi mirosul hainelor lui, [249]și-l blagoslovi pre îns și dzise: „Iată mirosul fiiului mieu – ca un miros a unii țarine pline carea au blagoslovit Dumnedzău.[250]

28. Și să-ți dea ție Dumnedzău den roa ceriului și den grăsimea pămîntului și mulțiime de grîu și de vin.

29. Și slujască ție limbi, și închine-ți-să ție boiêri, și fii stăpîn fratelui tău, și ți să vor închina ție ficiorii tătîne-tău; cela ce te blastămă pre tine – blăstămat, iară cela ce te blagoslovêște – blagoslovit".

30. Și fu după ce părăsi Isáac a blagoslovi pre Iacov, fiiul său, și fu cît ieși Iacov den fața lui Isaac, tătîne-său, și Isav, fratele lui, au venit de la vînat.

31. Și făcu și el bucate și aduse tătîne-său, și dzise tătîne-său: „Scoale-să tată-mieu și mănince den vînatul fiiului tău pentru ca să mă blagoslovască sufletul tău!".

32. Și-i dzise lui Isáac, tată-său: „Cine ești tu?". Și el dzise: „Eu sîntu ficiorul tău cel dentîi născut, Isav".

33. Și să ciudi Isaac ciudă foarte mare și dzise: „Cine iaste cela ce mi-au vînat mie vînat și mi-au adus mie, și am mîncat de toate mainte de a veni tu, și[251] am blagoslovit pre însul, și fie blagoslovit?".

34. Și fu dacă audzi Isav cuvintele lui Isaac, tătîne-său, strîgă glas mare și amar foarte și dzise: „Blagoslovêște și pre mine, tată!".

35. Și-i dzise lui: „Venindu fratele tău cu vicleșug, au luat blagosloveniia ta".

36. Și dzise: „Pre dreptul s-au numit numele lui Iacov pentru că a doaoara[252] m-au înșelat acum; [253]și nașterile dentîi mi-au luat, și acmu blagosloveniia mea". Și dzise Isav tătîne-său: „Nu mi-ai lăsat blagoslovenie, tată?".

37. Răspundzîndu Isaac, dzise către Isav: „De l-am făcut pre însul stăpîn ție, și pre toți frații lui i-am făcut slugi, și cu grîu și vin l-am întărit pre el, dară ție ce-ți voi face, fiiul mieu?".

38. Și dzise Isav cătră tată-său: „Au doară numai o blagoslovenie iaste la tine, tată? Blagoslovêște-mă, dară, și pre mine, tată!".

39. Și, umilindu-să Isáac, strîgă cu glas mare: „Isav!". Și plînse. Și, răspundzîndu Isáac, tatăl lui, dzise lui: [254]„Iată, den grăsimea pămîntului va fi lăcuința ta și den roada ceriului de sus.[255]

40. Și pre sabiia ta vei trăi, și frățîne-tău vei sluji; și fi-va cîndu să vei surpa și vei dăzlega jugul lui den gîtul tău".

41. [256]Și vrăjbiia Isav lui Iacov pentru blagosloveniia ce l-au blagoslovit pre însul tatăl lui. Și dzise Isav întru cugetul lui: „Apropie-să dzilele jelii tătîne-mieu pentru ca să ucig pre Iácov, fratele mieu".

42. Și să spusără Revécăi cuvintele lui Isav, a ficiorului ei cel mai bătrîn. Și, trimițîndu, au chemat pre Iácov, ficiorul ei cel mai tînăr, și-i dzise lui: „Iată Isaf, fratele tău, înfricoșază pre tine ca să te omoară.

43. Acmu dară, fiiul mieu, ascultă glasul mieu și, sculîndu-te, fugi la Mijlocul Rîurilor, la Lavan, fratele mieu, la Harran.

44. Și lăcuiêște cu însul cîteva dzile, pînă să va întoarce mîniia și urgiia fratelui tău de la tine

45. Și va uita ce i-ai făcut lui. Și voi trimite de te voi chema de acoló, pentru ca să nu mă lipsescu de ficiori, de voi de amîndoi, întru o dzi".

46. Și dzise Răvéca cătră Isaac: [257]„Mi s-au supărat de viață-mi pentru fêtele ficiorilor lui Het. Să va lua Iacov fămêie de fêtele pămîntului acestuia, ce mi-i mie a trăi?".

Cap 28

1. Și, chemîndu Isaac pre Iacov, îl blagoslovi pre el și-i porînci lui, dzîcîndu: „Să nu iêi muiêre den fêtele lui Hanaan![258]

2. Sculîndu-te, fugi la Mijlocul Rîurilor, la casa lui Vathuil, tatăl maicii tale, și-ți ia ție de acoló muiêre, den fêtele lui Lavan, fratelui mîne-ta.

3. Și Dumnedzăul mieu să te blagoslovască pre tine, și să te crească, și să te înmulțască și vei fi întru adunări de limbi.

4. Și să-ți dea blagosloveniia lui Avraam, tătîne-mieu, ție și sămînției tale după tine, ca să moștnenești

pămîntul

[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КѲ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12

[illegible]

pămîntul prişleşeniei tale, carele au dat Dumnedzău lui Avraam!"

5. [259]Şi trimise Isaac pre Iacov şi să duse la Mijlocul Rîurilor, cătră Lavan, ficiorul lui Vathuil sirului, frate Revécăi, maicii lui Isav şi Iacov.

6. Şi vădzîndu Isaf cum au blagoslovit Isaac pre Iacov şi să duse la Mijlocul Rîurilor a Siríei să-şi ia şie fămêie de acoló, cîndu îl blagosloviia pre îns şi-i porînci lui dzicîndu: „Să nu iêi muiêre den fêtele lui Hanaan!".

7. Şi audzi Iacov pre tată-său şi pre maică-sa şi să duse la Mijlocul Rîurilor a Siríei.

8. Şi vădzîndu şi Isaf cum sîntu rêle fêtele lui Hanaan înaintea lui Isaac, tătîne-său,

9. Să duse Isav cătră Ismail şi luă pre Maeleth, fata lui Ismail, ficiorul lui Avraam, sora lui Naveoth, lîngă fămeile lui fămêie.

10. Şi ieşi Iacov de la Fîntîna Giurămîntului şi să duse la Harran.

11. Şi tîmpinắ loc şi dormi acoló pentru că au apus soarele. Şi luă den pietrile locului şi puse la capul lui şi dormi întru locul acela şi vădzu vis:

12. Şi iată, scară întărită în pămîntu, carie capul ajungea în ceriu, şi îngerii Domnului[260] să suia şi să pogorîia pre însă.[261]

13. [262]Şi Domnul era întărit pre ea şi dzise: „Eu[263] Dumnedzăul lui Avráam, tătîne-tău, şi Dumnedzăul lui Isaac; nu te tême. Pămîntul asupra căruia dormi tu ţie ţi-l voi da şi sămînţiei tale.

14. Şi va fi seminţiia ta ca arina pămîntului, [264]şi să va lăţi spre mare, şi amiazădzi, şi miadzănoapte şi la răsărit [265]şi să vor blagoslovi întru[266] tine toate neamurile pămîntului şi întru seminţiia ta.

15. Şi iată, eu sîntu cu tine, păzindu-te întru calea toată unde vei mêrge şi te voi întoarce la pămîntul acesta, pentru că nu te voi lăsa pînă voi face eu toate cîte am grăit ţie".

16. Şi să sculă Iacov den somnul său şi dzise: „Că iaste Dumnedzău întru locul acesta şi eu n-am ştiut".

17. Şi să spămîntắ şi dzise: „Foarte straşnic iaste locul acesta! Nu iaste acesta fără numai casa lui Dumnedzău şi aceasta-i poarta ceriului".

18. Şi să sculă Iacov dimineaţa [267]şi luă piatra carea au fostu pus acoló la căpătîiul lui şi o puse stîlpu şi turnă untudelemnu pre vîrvul ei.

19. Şi numi numele locului aceluia Casa lui Dumnedzău, şi mainte să chema cetatea Ulamaus.

20. Şi să rugă Iacov rugă, zicîndu: „Să va fi Domnul Dumnedzău cu mine, mă va păzi întru calea aceasta unde eu mă duc şi-mi va da pîine să mănînc şi haină să mă îmbrac.

21. Şi mă va întoarce cu mîntuire la casa tătîne-mieu şi-mi va fi Domnul întru Dumnedzău.

22. Şi piatra aceasta, ce am pus stîlpu, îmi va fi mie casă lui Dumnedzău şi de toate cîte îmi vei da, a dzêcea le voi dzeciui pre iale ţie".

Cap 29

1. Şi, rădicîndu-şi Iacov picioarele, să duse la Pămîntul Răsăriturilor, la Lavan, ficiorul lui Vathuil, a sirului, fratele Răvécăi, maicei lui Isav şi Iacov.

2. Şi vêdea[268] şi iată fîntînă[269] în cîmpu; şi era acoló 3 turme de oi odihnindu-să la însă, pentru că dentru fîntîna acêea adăpa oile; şi era piatră mare pre gura fîntînei.

3. Şi să aduna acolea toate turmele; şi răstogoliia piatra den gura fîntînei şi adăpa oile şi punea piatra la gura fîntînei la locul lui[270].

4. Şi dzise lor Iacov: „Fraţilor, de unde sînteţi voi?". Şi ei dziseră: „Den Harran sîntem".

5. Şi dzise lor: „Ştiţi pre Lavan, ficiorul lui Nahor?". Şi ei dziseră: „Ştimu-l".

6. Şi dzise lor: „Sănătos iaste?". Şi ei dziseră: „Sănătos". Şi iată, Rahil, fata lui, veniia cu oile.

7. Şi dzise Iacov: „Încă iaste dzuă multă, încă nu iaste vrême a să aduna toate dobitoacele; adăpîndu oile, păsaţi de le paşteţi".

8. Şi ei dzisără: „Nu vom putea pînă să vor aduna toţi păstorii şi vor răstogoli piatra den gura fîntînei şi vom adăpa oile".

9. Încă el grăindu cătră ei, şi Rahil, fata lui Lavan, veniia cu oile tătîne-său.

10. Şi fu dacă vădzu Iacov pre Rahil, fata lui Lavan, fratelui maicei lui, şi oile lui Lavan, fratelui maicei lui, şi să apropíe Iacov şi răstogoli piatra[271] de la gura fîntînei.

11. Şi adăpa oile lui Lavan, fratelui maicei lui, şi sărutắ Iacov pre Rahil şi strîgắ cu glasul lui şi plînse.

12. Şi

[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]

[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Γ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]

povesti ii Rahil cum iaste frate tătîne-său. Şi, alergîndu, spuse tătîne-său după cuvintele acêstea.

13. Şi fu dacă audzi Lavan numele lui Iacov, fiiului surorei lui, alergă întru tîmpinarea lui, şi, îmbrăţăşindu-l, îl sărută şi-l aduse pre însul în casa lui.

14. Şi povesti lui Lavan toate cuvintele acêstea şi-i dzise lui Lavan: „Den oasele mêle şi den trupul mieu eşti tu".

15. Şi era cu el o lună de dzile şi dzise Lavan cătră Iacov: „Pentru căci îmi eşti frate să nu-mi slujeşti în dar; spune-mi ce-ţi iaste simbriia?"

16. Şi la Lavan era 2 fête: numele cei mai mari, Lía, şi cei mai tînere, Rahil, numele.

17. Şi ochii Liei[272] era bolnavi, iară Rahil era frumoasă la chip şi ghizdavă la faţă foarte.

18. Şi îndrăgi Iacov pre Rahil şi dzise: „Sluji-ţi-voi 7 ai pentru Rahil, fata ta cea mai tînără".[273]

19. Şi dzise lui Lavan: „Mai bine să o dau ţie pre însă decît să o dau pre însă la altu bărbat; lăcuiêşte cu mine".

20. Şi sluji Iacov pentru Rahil 7 ani; şi era înaintea lui ca dzile puţine pentru căci iubiia el pre însă.

21. Şi dzise Iacov cătră Lavan: „Dă-mi mie fămêia mea pentru că s-au plinit dzilele pentru ca să întru la însă".

22. Şi strînsă Lavan pre toţi oamenii locului şi făcu nuntă.

23. Şi să făcu sară şi, luîndu Lavan pre Lía, fata lui, au băgatu-o înlontru la Iacov şi să culcă cu ea Iacov.

24. Şi dêde Lavan şi pre Zelfa fêtei lui, Líei, pre slujnică.

25. Şi să fêce dimineaţă, şi iată era Lía. Şi dzise Iacov cătră Lavan: „Ce mi-ai făcut aceasta? Au nu pentru Rahil ţi-am slujit ţie? Pentru căci m-ai smintit?"

26. Şi răspunse Lavan: „Nu iaste aşa întru locul nostru să dăm cea mai tînără mainte decît cea mai bătrînă.

27. Şi săvîrşêşte dară a şêptelea şi aceştiia şi-ţi voi da şi pre aceasta pentru posluşenie; ce-mi posluşeşti la mine încă alţi 7 ani".

28. Şi fêce Iacov aşea şi plini şêptelea aceştiia şi-i dêde lui Lavan pre Rahil, fata lui, fămêie lui şi dêde Lavan fata lui, pre Valá, slujnica.

29. Şi să culcă cu Rahil şi îndrăgi mai multu pre Rahil decît pre Lía; şi-i sluji lui încă 7 ani.

30. Şi văzdu Domnul Dumnedzău cum să uraşte Lía, deşchise zgăul ei; iară[274] Rahil era stearpă[275].

31. Şi zemisli Lía şi născu ficior lui Iacov; şi-i numi numele lui Ruvim, dzicîndu: „Pentru că au văzdut Domnul smereniia mea şi mi-au dat mie ficior; acum dară mă va iubi bărbatul mieu".

32. Şi zemisli iarăşi Lía şi născu al doilea ficior lui Iacov; şi dzise: „Căci[276] au audzit Domnul[277] cum mă urăscu şi mi-au dat încă şi acesta". Şi-i numi numele lui Simeon.

33. Şi, zemislindu, iarăşi născu ficior; şi dzise: „Întru aceasta vrême cătră mine va fi bărbatul mieu pentru că i-am născut lui 3 ficiori". Pentru acêea i-au numit numele lui Leví.

34. Şi, zemislindu, mai născu ficior; şi dzise: „Acum încă aceasta mă voi ispovedui Domnului". Pentru acêea numi numele lui [278]Iúda. Şi stătu a naşte.

Cap 30

1. Şi, vădzîndu Rahil cum n-au născut lui Iacov, şi zavistui Rahil pre soru-sa şi dzise lui Iacov: „Dă-mi ficiori, iar de nu, voi muri eu".

2. Şi, mîniindu-să Iacov pre Rahil, dzise ei: „Doară nu pentru Dumnedzău sîntu eu carele te-au stîrpit de roada pîntecelui".

3. Şi dzise Rahil lui Iacov: „Iată, slujnica mea, Vallá; culcă-te cu ea şi va naşte pre genunchele mêle; şi voi face şi eu ficior dentru însă".

4. Şi-i dêde lui pre Valá, slujnica ei, fămêia lui; şi să culcă cu însă Iacov şi zemisli Valá, slujnica i Rahil, şi născu lui Iacov ficior.

5. Şi dzise Rahil: „Giudecắ-mi Dumnedzău şi-mi ascultắ glasul şi-mi dêde ficior". Pentru acêea numi numele lui Dan.

6. Şi mai zemisli încă Valá, slujnica i Rahil, şi născu al doilea ficior lui Iacov.

7. Şi dzise Rahil: „Agiutorí-mi Dumnedzău şi mă întorşiu surorii mêle şi mă întăriiu". Şi-i numi numele lui Nefthalim.

8. Şi văzdu Lía că au stătut de a mai naşte, şi luă pre Zelfá, slujnica ei, şi o dêde pre însă lui Iacov fămêie.

9. Şi zemisli Zelfá, slujnica Líei, şi-i născu lui Iacov ficior şi-i zise[279] Lía:

10. „În noroc!". Şi-i numi numele lui Gad.

11. Şi zemisli încă Zelfa, slujnica Líei, şi născu lui Iacov ficior al doilea.

12. Şi dzise Lía: „Fericită eu căci mă fericescu muierile!". Şi numi numele lui Asir.

13. Şi să duse Ruvim, în dzilele sêcerii de grîu, şi află miê-

[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΑ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2

[illegible]

re[280] de mătrăgună[281] și le aduse la Lía, maica lui.
14. Și dzise Rahil cătră soru-sa: „Dă-mi de mătrăgunile ficiorului tău”.
15. Și dzise Lía: „Nu ți-i destul că ai luat pre bărbatul mieu? Au doară și mătrăgunile ficiorului mieu vei lua?”. Și dzise Rahil: „Nu așea: doarmă cu tine în noaptea aceasta pentru mătrăgunile ficiorului tău”.
16. Și veni Iacov de la țarină sara și veni[282] Lía în timpinarea lui și dzise: „Cătră mine să vii astădzi pentru căci te-am năimit pentru mătrăgunile ficiorului mieu”. Și dormi cu însă întru noaptea acêea.
17. Și audzi Dumnedzău pre Lía și, zemislindu, născu lui Iacov al cincilea ficior.
18. Și dzise Lía: „Dat-au Dumnedzău plata mea pentru căci am dat slujnica mea bărbatului mieu”. Și-i numi numele lui Isáhar, carele iaste „plată”.
19. Și zemisli încă Lía și născu lui Iacov fiiu, al șêselea.
20. Și dzise Lía: „Dărui-mi Dumnedzăul mieu dar bun, întru aceasta vrême mă va alêge bărbatul mieu pentru că i-am născut lui 6 ficiori”. Și-i numi numele lui Zavulon.
21. Și după acesta născu fată; și o numi Dína, numele ei.
22. Și-și aduse aminte Dumnedzău ii Rahil și-i audzi ei Dumnedzău și-i deșchise zgăul ei.
23. Și, zemislindu, au născut lui Iacov ficior. Și dzise Rahil: „Luatu-mi-au Dumnedzăul mieu ponoslul”.
24. Și-i numi numele lui Iosif, dzîcîndu: „Adăogă-mi Dumnedzău și altu ficior”.
25. Și fu după ce născu Rahil pre Iosif, dzise Iacov lui Lavan: „Trimite-mă pentru ca să mărgu la locul mieu și la pămîntul mieu.
26. Dă-mi muierile mêle și copiii pentru carii ți-am slujit ție pentru ca să mă duc, pentru că tu știi slujba carea ți-am slujit ție”.
27. Și dzise lui Lavan: „Să am aflat har înaintea ta, aș însemna doară pentru că Dumnedzău m-au blagoslovit cu întrarea ta.
28. Împarți simbriia ta cătră mine și ție voi da-o”.
29. Și dzise Iacov: „Tu cunoști cîte ți-am slujit ție și cîte dobitoace era cu mine ale tale.
30. Pentru că puține era cîte era înaintea mea și crescură întru mulțime; și te blagoslovi Domnul Dumnedzău pre piciorul mieu. Deci acum cîndu voi face și eu mie casă?”.
31. Și-i dzise lui Lavan: „Ce-ți voi da?”. Și-i dzise lui Iacov: „Nu-mi vei da nimic. De-mi vei face acestu cuvîntu, iarăși voi paște oile tale și le voi păzi.
32. Treacă toate oile tale astădzi și voi împărți de acoló toată oaia murgă întru miei și toată alba și împestrită întru miei și întru capre îmi va fi mie simbriia.
33. Și va fi mie și mă va asculta pre mine dreptaatea mea întru dzua de mîine ce-mi va fi simbriia înaintea ta: tot ce nu va fi bălțat și albu întru capre și murgu întru miei, furat va fi lîngă mine”.
34. Și-i dzise lui Lavan: „Fie după cuvîntul tău”.
35. Și împărți întru dzua acêea țapii cei bălțați și cei albi, și toate caprele cêle bălțate și albe și tot ce era albu întru iale și tot ce era murgu întru miei și dêde pre mîna ficiorilor lui.
36. Și le dăspărți cale de 3 dzile și întru mijlocul lor și întru mijlocul lui Iacov; și Iacov păștea oile lui Lavan ce rămăsêse.
37. Și luă Iacov șie toiag de stirascu vêrde și de nucă și de paltin și le beli pre înse Iacov belituri albe;
38. Și, trăgîndu împregiur albața[283], să arăta pre toiêge albața ce au belit împestrită.
39. Și puse toiêgele ce au belit la covățile adăpătorilor apei pentru ca, venindu oile să bea înaintea toiêgelor, venindu iale să bea, să zemislească oile pre toiêge.
40. Și zemisliia oile pre toiêge; și năștea oile albe și împistrite și în fêliul cenușii pătate.
41. Iară cîrlanii i-au împărțit Iacov și au pus înaintea oilor berbêce albu și tot împistrit întru cîrlani; și împărți șie turme usăbite și nu le amestecă întru oile lui Lavan.
42. Și fu întru vrêmea cîndu zemeslea oile luîndu în zgău, puse Iacov toiêgele înaintea oilor în covăți ca să zemeslească iale după toiêge.
43. Și cîndu năștea oile nu le punea; și fură cêle neînsămnate ale lui Lavan și cêle însămnate a lui Iacov.
44. Și îmbogăți omul foarte foarte; și să făcură lui dobitoc multu și boi, slugi și slujnice, cămile și măgari.

Cap 31

1. Și audzi Iacov cuvintele ficiorilor lui Lavan, dzîcîndu: „Luat-au Iacov toate ale tătîne-nostru și dentru tatăl nostru au făcut toată mărirea aceasta”.
2. Și vădzu Iacov fața lui Lavan și iată,

nu era frați

3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]

[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible]

nu era fața lui ca ieri și ca alaltaieri.
3. Și dzise Domnul cătră Iacov: „Întoarce-te la pămîntul tătîne-tău și la ruda ta și voi fi cu tine".
4. Și trimițîndu Iacov au chemat pre Lía și pre Rahil la cîmpu unde era turmele și dzise lor:
5. „Văzdu eu fața tătîne-vostru cum nu iaste[284] cătră mine ca ieri și ca alaltaieri; iară Dumnedzăul tătîne-mieu era cu mine.
6. Și voi știți cum cu toată vîrtutea mea am slujit tătîne-vostru.
7. Și tată-vostru m-au dat în laturi și mi-au schimbat simbriia mea a celor 10 cîrlani, și Dumnedzăul tătîne-mieu nu i-au dat lui să-mi facă rău.
8. De va dzice așea: «Cêle pestrițe vor fi simbriia ție», și vor naște toate oile pestrițe, și de va dzice: «Cêle albe să-ți fie ție simbriia», și vor naște toate oile albe.
9. Și luă Dumnedzău toate dobitoacele tătîne-vostru și mi le dêde mie.
10. Și fu cîndu zemisliia oile și văzdzuiu pre îns cu ochii în somnu: și iată, țapii și areții suindu-să pre oi și pre capre albi și pistriți[285] și în fêliul cenușii pătați.
11. Și-mi dzise mie îngerul lui Dumnedzău pren somnu: «Iacov!». Și eu dziș: «Ce iaste?».
12. Și dzise: «Privêște cu ochii tăi și vedzi pre țapi și pre areți suindu-să pre oi și pre capre albi și pistriți și în fêliul cenușii pătați, pentru că am văzdut cîte face Lavan.
13. Eu sîntu Dumnedzăul tău ce m-am ivit ție în locul lui Dumnedzău, [286]unde mi-ai unsu acoló stîlpu și te-ai rugat mie rugă. Acum dară scoală-te și ieși den pămîntul acesta și pasă la pămîntul nașterii tale și voi fi cu tine»!".
14. Și, răspundzîndu, Rahil și Lía dzisără-i lui: „Au doară iaste noaă încă parte a moștneniirea în casa tătîne-nostru?
15. Nu ca cêle striine ne-am socotit cătră însul pentru că ne-au vîndut[287] pre noi și cu mîncarea au mîncat argintul nostru.
16. Toată avuțiia și mărirea ce au luat Dumnedzău a tătîne-nostru noao va fi și ficiorilor noștri. Acmu dară cîte ți-au dzis Dumnedzău, fă!".
17. Și, sculîndu-să Iacov, au luat fămeile lui și copiii lui pre cămile.[288]
18. Și aduse toate unêltele lui și toată marfa ce au făcut Între Rîuri și toate ale lui ca să margă la Isaac, tatăl lui, la Pămîntul Hananeilor.
19. Iară Lavan s-au fostu dus să-și tundză oile; și furắ Rahil bodzii tătîne-
său.
20. Și ascunse Iacov de Lavan sirul, pentru că nu i-au spus lui cum fuge.
21. Și au fugit el și ale lui toate și au trecut rîul și să îndemnă[289] spre Muntele Galaad.
22. Și să spuse lui Lavan sirului a treia dzi cum au fugit Iacov.
23. Și luînd pre toți frații lui cu el, goni după însul cale de șêpte dzile și-l apucá pre însul în Muntele Galaad.
24. Și veni înger în somnu noptea cătră Lavan sirul și-i dzise lui: „Păzêște-te pre tine ca să nu grăiești cătră el rêle" și apucá Lavan pre Iacov.
25. Și Iacov întări calea ciníei lui în munte; și Lavan au pus pre frații lui în Muntele Galaad.
26. Și dzise Lavan lui Iacov: „Ce ai făcut? Pentru căci pre ascunsu ai fugit și m-ai fulăit și mi-ai luat fêtele mêle ca pre niște roabe cu sabiia?
27. Și de mi-ai fi spus te-aș fi trimis cu bucurie și cu cîntăreți, tîmpăne și cu copuze.
28. Și nu mă învrednicii a-mi săruta ficiorii miei și fêtele mêle! Și acum nebunêște ai făcut.
29. [290]Și acmu poate mîna mea a-ți face rău, ce Dumnedzăul tătîne-tău au dzis ieri cătră mine, dzîcîndu: «Păzêște-te cu tine ca să nu grăiești cu Iacov rêle».
30. Acum dară ai mersu, pentru că cu poftă ai poftit ca să mergi la casa tătîne-tău, pentru căci mi-ați furat bodzii miei?".
31. Și, răspundzîndu Iacov, dzise cătră Lavan: „Pentru căci am dzis cîndai să nu-ți iêi fêtele tale de la mine și toate ale mêle".
32. Și dzise Iacov: „La cine vei afla bodzii tăi nu va trăi înaintea fraților noștri; cunoaște ce iaste lîngă mine de ale tale și ia". Și nu cunoscu la el nimic; și nu cunoscu[291] Iacov cum Rahil, fămêia lui, i-au furat pre ei.
33. Și, întrîndu Lavan, au cercat în casa Líei și n-au aflat; și ieși den casa Líei și cercă casa lui Iacov și întru casa acelor 2 slujnice și nu află.
34. Și întră în casa Rahil și Rahil luă bodzii și-i vîrî în samarul cămilei și ședzu deasupra lor și dzise tătîne-său:
35. „Nu-ți paie cu greu, doamne, nu poci să mă scol înaintea ta pentru că ce au obicêiu muierile mie-mi iaste". Cercă Lavan în toată casa și nu află bodzii.
36. Și să scîrbi Iacov și să prici cu Lavan; și, răspundzîndu, Iacov dzise cătră Lavan: „Ce iaste strîmbătatea mea și ce-mi iaste

greșeala

[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible] 52
[illegible]
[illegible]
[illegible] 53
[illegible]
[illegible]
[illegible] 54
[illegible]
[illegible] 55
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛВ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]

greşeala şi ce ai gonit după mine? Şi căci ai cercat toate ciniile casii mêle?

37. Ce ai aflat den toate vasele casei tale. Pune aciia înaintea fraţilor tăi şi fraţilor miei şi mustre întru mijlocul nostru amînduror.

38. Acêstea-s mie, 20 ani eu sîntu cu tine; oile tale şi caprele nu s-au stîrpit, berbecii oilor tale n-am mîncat, mîncat de jiganii ţie nu ţi-am adus.

39. [292]Eu plăteam de la mine furtuşagurile dzilei şi furtuşagurile nopţii.

40. Mă făceam dzua arzîndu de zăduf şi cu îngheţul nopţii şi să rădica somnul de la ochii miei.

41. Acêstea-mi sîntu 20 ai eu în casa ta sîntu: slujit-am 14 ani pentru doaă fête ale tale şi 6 ani la oile tale şi-mi smintişi simbriia cu 10 cîrlani.

42. Să nu ar fi Dumnedzăul părintelui mieu Avraam şi frica lui Isaac are fi cu mine, acum dăşertu m-ai trimite; smereniia mea şi truda mînelor mêle au văduzt Dumnedzău şi te-au mustrat ieri".

43. Şi, răspundzîndu Lavan, dzise lui Iacov: „Fêtele fête-mi sîntu, şi ficiorii fii mie, şi dobitoacele dobitoace mie şi toate cîte tu vedzi ale mêle sîntu şi ale fêtelor mêle. Ce voi face lor astădzi au ficiorilor lor ce au născut?

44. Acum dară ia-mblă să punem făgăduinţă eu şi tu şi va fi întru mărturie în mijlocul mieu şi întru mijlocul tău". Şi-i dzise lui: „Iată, nimirilea cu noi iaste; vedzi, Dumnedzău martur întru mijlocul mieu şi al tău".

45. Şi, luîndu Iacov piatră, o puse stîlpu pre însă.

46. Şi dzise Iacov fraţilor lui: „Adunaţi pietri!". Şi adunară pietri, şi făcură movilă şi mîncară acoló pre movilă.[293]

47. Şi-i dzise lui Lavan: „Aceasta movilă mărturisêşte întru mijlocul mieu astădzi". Şi o numi pre însă Lavan Movila Mărturiei, iar Iacov o numi pre însă Movilă Mărturie.

48. Şi dzise Lavan lui Iacov: „Iată aceasta movilă şi stîlpul carele am pus întru mijlocul mieu şi al tău mărturisêşte stîlpul acesta. Pentru acêea s-au numit numele Movila mărturisêşte şi Videniia, carea au spus:

49. Vadză Dumnedzău întru mijlocul mieu şi al tău pentru că ne vom usăbi unul de altul.

50. Să vei smeri fêtele mêle, să vei lua muiêre preste fêtele mêle, caută, nime cu noi iaste vădzîndu, Dumnedzău martur întru mijlocul mieu şi întru mijlocul tău".

51. Şi dzise Lavan lui Iacov: „Iată, această grămadă şi martur – stîlpul acesta.

52. Să nu voi eu trêce la tine, nice tu cătră mine vei trêce movila aceasta şi stîlpul acesta pre rău.

53. Dumnedzău a lui Avraam şi Dumnedzău a lui Nahor să giudece întru mijlocul nostru". Şi giurắ Iacov pre frica tătîne-său, lui Isaac.

54. Şi giunghe Iacov jirtvă în munte şi au chemat pre fraţii lui şi au mîncat şi au băut; şi au dormit în munte.

55. Şi, sculîndu-să Lavan dimineaţă, au sărutat pre ficiorii lui şi fêtele lui şi-i blagoslovi pre înşi şi, întorcîndu-să Lavan, s-au dus la locul lui.

Cap 32

1. Şi Iacov să duse la calea lui şi, căutîndu, vădzu tabără a lui Dumnedzău tăbărîtă; şi tîmpinară pre însul şi îngerii lui Dumnedzău.[294]

2. Şi dzise Iacov cîndu vădzu pre înşi: „Tabără a lui Dumnedzău ⌊iaste⌋[295] aceasta"; şi numi numele locului aceluia Tabere.

3. Şi trimise Iacov soli înaintea lui cătră Isav, fratele lui, la Pămîntul Siir, la locul Edom.

4. Şi porînci lor, dzicîndu: „Aşea veţi dzice domnului mieu Isav: «Aşa dzice sluga ta Iacov: cu Lavan am prişleşit şi am zăbăvit pînă acum.

5. Şi mi să făcură boi, şi măgari, şi oi, şi slugi, şi sluginice, şi am trimis să spuiu domnului mieu, lui Isav, pentru ca să afle sluga ta har înaintea ta»".

6. Şi să întoarsără solii cătră Iacov, dzicîndu: „Venit-am la fratele tău Isav şi iată, el vine în timpinarea ta şi 400 oameni cu el".

7. Şi să spămîntắ Iacov foarte şi să miera; şi împărţi nărodul ce era cu el şi boii şi oile în 2 tabere.

8. Şi dzise Iacov: „De va veni Isav la o tabără şi o va tăia pre însă, va fi a doao tabără spre ca să să mîntuiască".

9. Şi dzise Iacov: „Dumnedzăul tătîne-mieu, Avraam, şi Dumnedzăul tătîne-mieu, Isaac, Doamne Dumnedzăul mieu, cela ce mi-ai dzis mie: «Aleargă la

pămîntul

[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]

ΚΑΠ. ΛΓ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

pămîntul naşterii tale şi bine îţi voi face».

10. Destul sîntu de toată dreptatea şi de tot adevărul carele ai făcut slugii tale; pentru că cu toiagul mieu am trecut Iordánul acesta, iară acum m-am făcut în doao tabere.
11. Scoate-mă den mîna fratelui mieu Isav pentru că mă tem eu de însul; cîndai să nu vie să mă lovască, şi maica preste ficiori.
12. Şi tu ai dzis: «Bine, bine îţi voi face şi-ţi voi pune sămînţiia ta ca năsîpul mării, carele nu să va număra de mulţime»".
13. Şi dormí acoló în noaptea acêea; şi luă de carele aducea el în mîinile lui daruri şi trimise lui Isav, fratele său:[296]
14. Capre, 200, ţapi, 20, oi, 200, areţi, 20,
15. Cămile cu lapte şi copiii[297] lor, 30, boi, 40, buhai, 10, măgari, 20, mîndzi, 10.
16. Şi le dêde pre mîna slugilor lui turmă deusebi şi dzise slugilor lui: „Păsaţi înaintea mea şi faceţi usăbire între turmă şi ⌊între⌋[298] turmă".
17. Şi porînci celui denainte, dzicîndu: „De te va tîmpina Isav, fratele mieu, şi te va întreba dzicîndu: «A cui eşti? Şi unde mergi? Şi a cui sîntu acêstea carele mergu înaintea ta?»,
18. Vei dzice: «Slugii tale, lui Iacov; daruri au trimis stăpînul mieu lui Isav. Şi iată el denapoia noastră»".
19. Şi porînci celui dentîi, şi al doilea, şi al treilea şi tuturor ce mergea înaintea lui, după turmele acêstea: „După cuvîntul acesta grăiţi lui Isav, cîndu îl veţi afla voi pre el şi veţi dzice:
20. «Iată sluga ta, Iacov, vine denapoia noastră», pentru că zise: «Voi îmblîndzi faţa lui cu darurile ce mergu înaintea mea şi după aceasta voi vedea faţa lui cîndai va priimi faţa mea»".
21. Şi mergea înainte[299] darurile fêţii lui[300]; şi el dormi întru noaptea acêea în tabără.
22. Şi, sculîndu-să înainte aceia, au luat pre amîndoaă muierile şi amîndoao slujnicile şi cei 11 copii ai lui şi trecu trecătoarea lui Iacov.
23. Şi luă pre înşii şi trecu puhoiul[301] şi trecu toate ale lui şi rămase Iacov sîngur.
24. [302]Şi să lupta om cu el pînă dimineaţă.
25. Şi vădzu cum nu poate către el[303] şi să atinse de lăţimea stinghei lui.

Şi amorţi lăţimea stînghei[304] lui Iacov întru cît să lupta el cu însul.

26. Şi-i dzise lui: „Trimite-mă pentru că să suiră zorile". Şi el dzise: „Nu te voi trimite de nu mă vei blagoslovi".
27. Şi-i dzise lui: „Ce-ţi iaste numele?". Şi el dzise: „Iacov".
28. Şi-i dzise: „Să [305]nu să mai chême numele tău Iacov, ce numai Israil să fie numele[306] tău, căci te-ai întărit cu Dumnedzău, şi cu oamenii, tari".
29. Şi întrebă Iacov şi dzise: „Spune-mi numele tău". Şi-i dzise: „Pentru căci aceasta întrebi tu numele mieu, carele iaste minunat"? Şi-l blagoslovi pre însul acoló.
30. Şi numi Iacov numele locului aceluia Vidêrea lui Dumnedzău, pentru că „am vădzut pre Dumnedzău faţă către faţă şi să mîntui sufletul mieu".
31. Şi răsări soarele cîndu trecu Chipul[307] lui Dumnedzău; iară el stînghecea cu stînghea lui.
32. Pentru acesta lucru nu vor mînca fiii lui Israil vîna carea au amurţit, carea iaste pre lăţimea stînghei, pînă în dzua de astădzi pentru căci s-au atinsu de lăţimea stînghei lui Iacov, de vînă, şi au amorţitu.

Cap 33

1. Şi căutîndu Iacov, vădzu şi iată, Isav, fratele lui, venindu şi 400 oameni cu însul. Şi împărţi Iacov copiii pre Lía şi pre Rahil şi cêle doao slujnice.
2. Şi făcu pre cêle 2 slujnice[308] şi pre ficiorii lor înainte, şi pre Lía şi copiii ei denapoi, şi pre Rahil şi pre Iósif mai de apoi.
3. Şi el ieşi înaintea lor şi să închiná pre pămîntu de 7 ori pînă a să apropiia de fratele lui.[309]
4. Şi alergă Isav în timpinarea lui şi, îmbrăţîşindu-l, l-au sărutat şi au cădzut la grumadzii lui şi-l sărută foarte pre însul; şi plînseră amîndoi.
5. Şi, căutîndu, vădzu muierile şi copiii şi dzise: „Ce-ţi sîntu ţie acêstea?". Şi el dzise: „Copiii cu carii au miluit Dumnedzău pre sluga ta".
6. Şi apropiară slujnicile ficiorii lor şi să închinară.
7. Şi să apropiia Líia şi ficiorii ei şi să închinară; şi după acêea să apropiia Rahil cu Iósif şi să închinară.
8. Şi dzise: „Ce-ţi sîntu ţie acêstea, acêste[310] tabere ce am tîmpinat"? Şi el dzise: „Pentru ca să afle sluga ta[311] har înaintea ta, doamne".
9. Şi[312] dzise Isav: „Sîntu la mine

multe

10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]

КАП. ДІ.

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21

multe, frate! Fie ţie ale tale".
10. Şi dzise Iacov: „Să[313] am aflat har înaintea ta, priimêşte darurile pren mîinele mêle; pentru aceasta am văzut faţa ta ca cîndu are vedea neştine faţa lui Dumnedzău.[314]
11. Şi bine vei vrea mie. Ia blagosloveniile mêle carele ţi-am adus ţie, pentru că m-au miluit Dumnedzău şi am toate".
12. Şi-l sili pre el şi luă şi zise: „Să ne sculăm să mêrgem dreptu".
13. Şi-i dzise lui: „Domnul mieu ştie că copiii sîntu mai moi, si oile şi vacile să şchiopeteadză la mine; deci să le vei goni o dzi pre înse, vor muri toate dobitoacele.
14. Margă domnul mieu înaintea slugii lui, şi eu mă voi întări întru calea după zăbava mêrgerii ce-i înaintea mea şi în urma copilaşilor, pînă voi veni către domnul mieu la Siir".
15. Şi dzise Isav: „Voi lăsa den gloata ce iaste cu mine, cu tine". Şi el dzise: „Pentru ce[315] aceasta? Destul că am aflat har înaintea ta, doamne".
16. Şi să întoarse Isav întru acêea dzi în calea lui Siir.[316]
17. Şi Iacov să sculă la corturi[317] şi-şi făcu acoló casă şie, şi dobitoacelor lui făcu colibi; pentru acêea au numit numele locului aceluia Colibi.
18. Şi veni Iacov la Salim, cetatea Sichimon, carea iaste în Pămîntul Hanaan, cîndu s-au întorsu în Mijlocul Rîurilor a Siríei, şi să tăbărî den faţa cetăţii.
19. Şi agonisi partea ţarenii, unde şi-au întinsu acoló cortul lui, de la Ermon, tatăl lui Sihem, pre 100 de cîrlani.
20. Şi au pus acoló jirtăvnic şi chemă pre Dumnedzăul Israil.

Cap 34

1. Şi ieşi Dína, fata Líei, carea au născutu-o lui Iacov, ca să cunoască fêtele lăcuitorilor.
2. Şi o vădzu pre însă Sihem, ficiorul lui Emor, horreul, domnul pămîntului, şi, luîndu pre însă, au dormit cu ea; şi născu şi o smeri pre însă.[318]
3. Şi să alăturắ lîngă sufletul Diinei, fêtei lui Iacov, şi iubi pre ficioară şi-i grăi după cugetul ficioarei ei.
4. Dzise Sihem, ficiorul lui Emor, către tată-său, dzicîndu: „Ia-mi fetişoara aceasta fămêie".
5. Şi Iacov au audzit cum au pîngărit ficiorul lui Emor pre Dína, fata lui; şi ficiorii lui era cu dobitoacele lui la cîmpu şi tăcu Iacov pînă a veni ei.
6. Şi ieşi Emor, tatăl lui Sihem, către Iacov să-i grăiască lui.
7. Iară ficiorii lui Iacov veniră de la cîmpu şi, dacă au audzit, să umiliră oamenii şi cu scîrbă le era foarte lor, căci grozăvie făcu întru Israil dormindu cu fata lui Iacov; şi nu aşea va fi.
8. Şi grăi Emor lor, dzicîndu: „Sihem, ficiorul mieu, au ales cu sufletul fata voastră; daţi-o dară lui pre ea fămêie.
9. Şi vă încuscriţi cu noi: fêtele voastre daţi noao şi fêtele noastre luaţi la ficiorii voştri.
10. Şi întru noi lăcuiţi; şi pămîntul, iată, largu înaintea voastră; lăcuiţi şi vă cîştigaţi pre însul şi agonisiţi întru el".
11. Şi dzise Sihem către tatăl ei şi către fraţii ei: „Să aflu har înaintea voastră şi ce veţi dzice vom da.
12. Înmulţiţi zêstrele foarte şi voi da întru cît veţi dzice mie[319] copila aceasta întru fămêie".
13. Şi răspunsără ficiorii lui Iacov lui Sihem şi lui Emor, tătîne-său, cu vicleşug, şi le grăi lor căci au pîngărit pre Dína, sora lor, şi dziseră lor Simeon şi Leví, fraţii Dínei, ficiorii Leei:
14. „Nu vom putea să facem cuvîntul acesta, să dăm pre sora noastră la om ce are marginea trupului acoperită, pentru că iaste a ponoslu[320] noao.
15. Întru aceasta ne vom asămăna voaă şi vom lăcui întru voi de veţi face ca noi şi voi, cîndu să va obrezui voaă toată partea bărbătească.
16. Şi vom da fêtele noastre voaă şi den fêtele voastre vom lua fămei noao şi vom lăcui la voi şi vom fi ca un neam.
17. Iară să nu veţi asculta pre noi să vă obrezuiţi, vom lua fêtele noastre şi ne vom duce".
18. Şi plăcură cuvintele înaintea lui Emor şi înaintea lui Sihem, ficioru[321] lui Emor.
19. Şi nu zăbăvi tinerelul a face cuvîntul acesta pentru că era înlontru dzăcut cu fata lui Iacov; şi el era prea slăvit decît toţi cîţi[322] era în casa tătîne-său.
20. Şi veni Emor şi Sihem, ficiorul lui, la poarta cetăţii lor şi grăiră către oamenii cetăţii lor, dzicîndu:[323]
21. „Oamenii aceştia cu paace

[illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

КАП. ЛЄ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

sîntu cu noi, lăcuiască pre pămîntu şi cîştige pre însul, şi pămîntul, iată, largu înaintea lor; fêtele lor să luăm noaă fămei şi fêtele noastre să le dăm lor.[324]

22. Întru aceasta numai să vor asămăna noao oamenii ca să lăcuiască cu noi ca să fim un nărodu, întru să să obrăzuiască noao tot ce iaste parte bărbătească, în ce chip şi ei sîntu obrăzuiţi.
23. Şi dobitoacele lor, şi cêle cu patru picioare, şi unêltele lor au nu vor fi ale noastre? Numai întru aceasta să ne asămănăm cu ei şi vor lăcui cu noi”.
24. Şi ascultă Emor pre Sihem, ficiorul lui, şi toţi cîţi ieşiia den poarta cetăţii lor şi să obrăzuia trupul acoperirei margenii lor, tot bărbatul.
25. Şi fu în a treia dzi, cîndu era întru durêre, luară cei doi ficiori a lui Iacov, Simeon şi Leví, fraţii Dínei, fieştecarele sabiia lui şi întrară în cetate cu temeiu [325]şi omorîră toată partea bărbătească.[326]
26. Şi pre Emor şi pre Sihem, ficiorul lui, au omorît cu gura sabiei; şi luară pre Dína den casa lui Sihem şi ieşiră.
27. Şi fiii lui Iacov întrară pre cei răniţi şi jecuiră cetatea întru carea au pîngărit pre Dína, soru-sa.
28. Şi oile lor, şi boii lor, şi măgarii lor, şi cîte era în cetate, şi cîte era pre cîmpu au luat; şi toate trupurile lor, şi toată marfa lor, şi muierile lor le-au robit şi au jecuit cîte era în cetate şi cîte era în casă.
29. Şi dzise Iacov cătră Simeon şi Leví: „Urît m-aţi făcut, cît a fi rău celor ce lăcuiescu pămîntul, şi întru hananei şi întru ferezei. Şi eu puţîn sîntu întru număr şi, adunîndu-să pre miine, mă vor tăia şi mă voi sfărîma eu şi casa mea”.
30. Şi ei dzisără: „Dară ca cu o curvă vor tribui cu sora noastră?”.

Cap 35

1. Şi dzise Dumnedzău cătră Iacov: „Sculîndu-te, te suie la locul Vethil şi lăcuiêşte acoló; şi fă acoló jirtăvnic lui Dumnedzău [327]ce ţi s-au arătat ţie cîndu fugeai de faţa lui Isav, fratelui tău”.
2. Şi dzise Iacov casei lui şi tuturor ce era cu însul: „Rădicaţi pre bodzii cei striini den mijlocul nostru şi vă curăţiţi şi premeniţi hainele voastre.
3. Şi, sculîndu-ne[328], să ne suim la Vethil şi să facem acoló jirtăvnic lui Dumnedzău celuia ce m-au ascultat întru dzua primejdiei, carele era cu miine şi mă mîntui întru calea unde mergeam”.
4. Şi dêderă lui Iacov pre bodzii cei striini carii era întru mînule lor şi cerceii ce era întru urechile lor şi le ascunsă pre înse Iacov suptu terevinthul de la Síchima; şi le-au pierdut pre înse pînă în dzua de astădzi.[329]
5. Şi să rădicắ Israil de la Síchima. Şi să făcu frica lui Dumnedzău la cetăţile ce era prenpregiurul lor şi nu goniră după[330] fiii[331] lui Israil.
6. Şi veni Iacov la Lúza, carea iaste în Pămîntul lui Hanaan, carea iaste Vethil, el şi tot nărodul cît era cu însul.
7. Şi zidi acoló jirtăvnic şi numi numele locului Vethil, pentru că acoló i s-au arătat lui Dumnedzău, cîndu fugí el de faţa lui Isav, fratele lui.
8. Şi muri Dévorra, mamca[332] Revécăi, şi să îngropă mai gios de Vethil, suptu ghindă; şi-i numi Iacov numele ei Ghinda Jelii.
9. Şi să ivi Dumnedzău lui Iacov încă în Lúza, cîndu au venit acoló den Mijlocul Rîurilor a Siríei, şi-l blagoslovi pre îns Dumnedzău. [333]Şi-i dzise lui Dumnezău:
10. „Numele tău, Iacov, nu să va mai chema Iacov, ce Israil va fi numele tău”. Şi-i numi numele lui Israil.
11. Şi-i dzise lui Dumnedzău: „Eu – Dumnedzăul tău; [334]creşti şi te înmulţêşte! Limbi şi adunări de limbi vor fi dentru tine şi împăraţi den mijlocul tău vor ieşi.
12. Şi pămîntul carele am dat lui Avraam şi lui Isaac ţie ţi l-am dat şi ţie va fi şi săminţiei tale după tine da-voi pămîntul acesta întru rudele lor”.
13. Sui-să Dumnedzău de la însul, dentru[335] locul carele au grăit cu însul.
14. Şi puse Iacov stîlpu întru locul unde au grăit cu însul, stîlpu de piatră, şi turnă pre însu turnare, şi vărsă pre îns untudelemnu.
15. Şi numi Iacov numele locului întru carele au grăit cu însul Dumnedzău, Vethil.
16. Şi, sculîndu-să Iacov la Vethil, au întărit cortul lui decinde de turnul Gader; şi fu cîndu să apropiia la

Hafrathá

[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΛS.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]

Hafrathá și a veni la pămîntul lui Hafrathá, au născut Rahil. Și grea naștere avu întru naștere.

17. Și fu cunoscîndu ea cu greu, dzise ei moașa: „Aibi îndrăzniire pentru că și acesta îți va fi ficior”.
18. Și fu cîndu își lăsa ea sufletul, că muriia, numi numele lui Ficiorul durerii mêle, iară tată-său îl numi pre însul Veniamin.
19. [336]Și muri Rahil și să îngropă în calea Efrathei, aceasta iaste Vithlêem.
20. Și puse Iacov stîlpu pre mormîntul ei; acesta iaste stîlpul mormîntului Rahil pînă în dzua de astădzi.
21. Și să rădică Israil și-și înfipse cortul lui decinde de turnul Gader.
22. Și fu cîndu lăcui Israil[337] întru pămîntul acela, [338]mêrse Ruvim și dormi cu Valá, țiitoarea tătîne-său; și audzi Israil și rău să arătă înaintea lui. Și era fiii lui Iacov 12:[339]
23. Ficiorii Líei: Ruvim, cel dentîi născut a lui Iacov, Simeon[340], Leví, Iuda, Isáhar, Zavulon;
24. Ficiorii ii Rahil: Iosif și Veniamin;
25. Și ficiorii Valas, slujnicii Rahil: Dan, Nefthalim;
26. Și ficiorii Zelfas, slujnicii Líei: Gad și Asir. Aceștia-s ficiorii lui Iacov, carii s-au făcut lui în Mijlocul Rîurilor a Siríei.
27. Și veni Iacov cătră Isaac, tatăl său, încă fiindu el viu, la Mamvrí, cetatea cîmpului; aceasta iaste Hevron, în Pămîntul lui Hanaan, unde au lăcuit Avraam și Isaac.
28. Și fură dzilele lui Isaac, carele au trăit, ani 180.
29. Și, slăbindu, au murit și să adaose lîngă ruda lui, bătrîn și plin de dzile. Și-l îngropară pre însul Isav și Iacov, amîndoi ficiorii lui.

Cap 36

1. Acêstea-s nașterile lui Isav – acesta iaste Edom.
2. Și Isav luă șie muieri den fêtele hananeilor: pre Adá, fata lui Elom heteului, și pre Olivéma, fata lui Aná, ficiorului Sevegon, a eveului,
3. Și pre Vasimath, fata lui Ismail, sora lui Naveoth.
4. Și născu Adá lui Isav pre Elifas, și Vasemath au născut pre Raguil.
5. Și Olivema au născut pre Ieus, și pre Eglom, și pre Coré. Aceștia-s lui[341] Isav carii s-au născut ficiorii lui[342] în Pămîntul Hanaan.
6. Și luă Isav muierile lui și ficiorii lui, și fêtele lui, și toate trupurile casei lui, și toate unêltele lui, și toate dobitoacele și cîte au cuprinsu în Pămîntul Hanaan, și să duse den Pămîntul Hanaan, den fața lui Iacov, fratele lui.[343]
7. Pentru că le era lor unêltele multe a lăcui într-un loc și nu putea pămîntul prișleșeniei lor a-i purta pre înși de mulțimea unêltelor lor.
8. Și lăcui Isav în Muntele Siir; Isav acesta iaste Edom.
9. [344]Acêstea-s nașterile lui Isav, tatăl lui Edom, în Muntele Siir,
10. Și acêstea-s numerile a fiilor Isav: Elifas, ficiorul Adas, fămeii lui Isav, și Raguil, ficiorul Vasemoth, fămeii lui Isav.
11. Și să făcură lui Elifaz ficiori: Theman, Oman, Sofar, Gothom și Chenez.
12. Și Thamná era țiitoare lui Elifaz, ficiorul lui Isav; și născu lui Elifas pre Amalic. Și aceștia-s ficiorii Adas, fămeii lui Isav.
13. Și aceștia-s ficiorii lui Raguil: Nahóth, Zaré, Somé, Mozé. Aceștia[345] au fostu ficiorii Vasemóth[346], fiii lui Isav.
14. Aceștia-s ficiorii Olevemas, fêtei lui Aná, ficiorii lui Sevegon, fămeii lui Isav; și născu lui Isav pre Ieus, și pre Ieglom, și pre Coré.
15. Aceștia-s hatmanii, fiii lui Isav[347], fiii lui Elifas, celui dentîi născut lui Isáv: hatman Theman, hatman Omar, hatman Sofar, hatman Chenez,
16. Hatman Coré, hatman Gothom, hatman Amalic. Aceștia-s hatmanii lui Elifas la Iduméa și aceștia-s fiii Adas.
17. Și aceștia-s ficiorii lui Raguil, fiiul[348] lui Isaf: hatman Nahóth, hatman[349] Zaré, hatman Some, hatman Mozé, hatmanii lui Raguil întru Pămîntul Edom; aceștia-s ficiorii Vasemáth, fămeii lui Isav. [350]Aceștia-s ficiorii Olivemas, fămeii lui Isav: hatman Ieul, hatman Seglom, hatman Coré.
18. Aceștia-s hatmanii Olivemas, fêtei lui Aná, fămeii lui Isav.
19. Aceștia-s ficiorii lui Isav și aceștia li-s hatmanii lor; și aceștia-s ficiorii lui Edom.
20. Și aceștia-s ficiorii lui Siir, horreul, ce lăcuiêște pămîntul: Lotan, Soval, Sevegon, Aná,
21. Și Dison, și Asar, și Rison. Aceștia-s hatmanii

horreului

[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]

КАП· ЛЗ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15

horreului, ficiorului Siir, în Pămîntul Edom.
22[351]. Şi să făcură ficiorii lui Lotan: Horrí şi Eman; şi sora lui Lotan, Thamná.
23. Aceştia-s ficiorii lui Soval: Golom, şi Manaháth, şi Ghevil, şi Sofar, şi Oman.
24. Şi aceştia-s ficiorii lui Sevegon: Aie şi Onan; acesta iaste Onan carele au aflat pre Iamin întru pustiiu, cîndu păştea trăgătorii lui Sevegon, tătîne-său.
25. Şi aceştia-s ficiorii lui Aná: Dison şi Olivemá, fata lui Aná.
26. Şi aceştia-s ficiorii lui Dison: Amadá, şi Azvan, şi Iesthran, şi Harran.
27. Şi aceştia-s fiii lui Asar: Valam, şi Zucam, şi Ioican[352], şi Ucam.
28. Şi aceştia-s ficiorii lui Rison: Os şi Aran.
29. Şi aceştia-s hatmanii Horrí: hatman Lotan, hatman Soval, hatman Sevegon, hatman Aná,
30. Hatman Dison, hatman Asar, hatman Rison. Aceştia-s hatmanii Horrí, întru hătmăniile lor, în Pămîntul Edom.
31. Şi aceştia-s împăraţii ce au împărăţit în Pămîntul Edom mainte decît a împărăţi împărat întru[353] Israil.
32. Şi împărăţi în Edom Valac, ficiorul lui Veor; şi numele cetăţii lui – Dénava.
33. Şi muri Valac; şi împărăţi pentru însul Iovac, ficiorul lui Zará de la Vosóra.
34. Şi muri Iovac; şi împărăţi pentru el Asom den Pămîntul Themanon.
35. Şi muri Asom de la Themanon; şi împărăţi pentru el Adad, ficiorul lui Varad, cela ce au tăiat pre Madiam în Cîmpul Moav; şi numele cetăţii lui – Gheththem.
36. Şi muri Adad; şi pentru el împărăţi Samadá de la Masaccas.
37. Şi muri Samadá; şi împărăţi pentru el Saul de la Rovooth, de lîngă rîu.
38. Şi muri Saul; şi împărăţi pentru el Vallaenon, ficioru lui Ahovor.
39. Şi muri Vallaenon, ficiorul lui Ahovor.[354] Şi împărăţi pentru el [355]Arad, ficiorul lui Varad. Şi numi numele cetăţii lui Fogor, şi numele muierii lui – Meteveil, fata lui Matraid, ficiorului Mezoov.
40. Acêstea-s numerile hatmanilor Isav, întru neamurile lor, după locurile lor, întru numerile lor, întru ţările lor şi întru limbile lor: hatman Thamná, hatman Golá, hatman Iethar,
41. Hatman Elivemas, hatman Ilas, hatman Finon,
42. Hatman Chenez, hatman Themná, hatman Mazar,
43. Hatman Maghedeil, hatman Zafoi. Aceştia-s hatmanii Edom, întru cêle zidite întru pămîntul agonesitei lor; acesta-i Isav, tatăl Edom.
44. Şi lăcuia Iacov întru pămîntul unde au prişleşit Isaac, tatăl lui, în Pămîntul Hanaan. Şi acêstea-s naşterile lui Iacov.

Cap 37

1. Şi Iosif era de 17 ani, păscîndu oile tătîne-său cu fraţii lui, fiind tînăr, cu ficiorii Valas şi cu ficiorii Zelfas, a fămeilor tătîne-său. Şi aduseră asupra lui Iosif hulă rea cătră Israil, tatăl lor.
2. Iară Iacov iubiia pre Iosif mai tare decît pre toţi ficiorii lui pentru că ficior de bătrînêţe era lui; şi-i făcu lui haină împistrită.
3. Şi, vădzîndu fraţii lui cum pre însul iubêşte tatăl dentru toţi fiii lui, îl urîră şi nu putea să-i grăiască lui nemic de pace.
4. Şi, visîndu Iosif vis, spuse fraţilor lui:[356]
5. Şi dzise lor: „Ascultaţi visul carele am visat.
6. Părea-mi-să că voi legaţi mănunche la mijlocul cîmpului; şi să sculă al mieu mănunchiu şi stătu dreptu; şi, întorcîndu-să prenpregiur, mănunchele voastre s-au închinat mănunchiului mieu”.
7. Şi-i dziseră lui fraţii lui: „Au doară împărăţindu vei împărăţi pre noi? Au domnind vei domni pre noi?”. Şi adaosără încă a-l urî pre însul pentru visurile lui şi pentru cuvintele lui.
8. Şi dzise şi altu vis şi povesti tătîne-său şi fraţilor lui; şi dzise: „Iată, am visat altu vis: cum are fi soarele şi luna şi 11 stêle, şi să închina mie”.[357]
9. Şi-l certă tată-său şi-i dzise lui: „Ce-i visul ce ai visat? Poate să fie că venindu vom veni eu şi maică-ta şi fraţii tăi să ne închinăm ţie pînă la pămîntu?”.
10. Şi-l zavistuiră pre însul fraţii lui, iară tată-său au păzit[358] cuvîntul.
11. Şi să duseră fraţii lui a paşte oile tatălui lor la Sihem. Şi dzise Israil cătră Iosif:
12. „Nu fraţii tăi pascu la Sihem? Ia-mblă[359] şi te voi trimite cătră înşii”. Şi-i dzise lui: „Iată eu!”. Şi-i dzise Israil:
13. „Pasă de vedzi de sîntu sănătoşi fraţii tăi şi oile, şi-mi povestêşte”.
14. Şi-l trimise pre însul den Valea Hevron şi veni la Sihem. Şi-l află pre însul un om rătăcindu pre cîmpu; şi-l întrebă pre[360] însul omul, dzicîndu: „Ce cerci?”.
15. Şi el

[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]

[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛИ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]

dzise: „Pre fraţii miei cercu. Spune-mi unde pascu”.

16. Şi dzise lui omul: „S-au rădicat de aicea; pentru că am audzit de înşii dzicîndu: «Să mêrgem la Dothaim»”. Şi să duse Iosif după fraţii lui şi-i aflắ pre înşii la Dothaim.

17. Şi-l vădzură mainte de departe, mainte decît a să apropiia la înşii, şi vicleniia ca să-l omoară pre el.[361]

18. Şi dzîsără fieştecarele cătră fratele lui: „Iată, visuitoriul cela vine.

19. Acum, dară, ia-mblaţi[362] să-l omorîm pre el şi să-l aruncăm într-una de gropi; şi vom dzice: «Jiganie rea l-au mîncat pre el», şi vom vedea ce vor fi visurile lui”.

20. Şi, audzindu, Ruvim îl scoase pre însu den mînule lor şi dzise:

21. „Să nu-l ucidem pre însul de suflet”. Şi dzise lor Ruvim: [363]„Să nu vărsaţi sînge; puneţi-l pre însul înlontru în groapa aceasta ce iaste în pustiiu, iară mîna să nu rădicaţi la însul”; pentru că cerca în ce chip îl va scoate den mîinele lor şi să-l dea înapoi tătîne-său.

22. Şi fu cîndu veni Iosif cătră fraţii lui, dezbrăcară pre Iosif de haina cea împistrită ce era pregiur el

23. Şi, luîndu-l pre însul, îl aruncară în groapă; şi groapa – deşartă, apă nu avea.[364]

24. Şi şedzură să mănince pîine. Şi, căutîndu cu ochii, vădzură şi iată călători ismailtêni veniia den Pămîntul Galaadu, şi cămilele lor era pline de tămîie şi de răşină şi de zmirnă aleasă; şi mergea să pogoare la Eghiptu.

25. Şi dzise Iúda cătră fraţii lui: „Ce folos de vom ucide pre fratele nostru şi vom ascunde sîngele lui?

26. Veniţi să-l vindem ismailtênilor acestora, iară mînule noastre nu fie pre însul, pentru că frate noao şi trupul nostru iaste”.

27. Şi audziră fraţii lui. [365]Şi mergea pre aproape oamenii madineii, neguţătorii, şi-l trasără şi-l scoaseră pre Iosif den groapă şi-l vîndură pre însul ismailtênilor[366] pentru 20 de auri; şi pogorîră pre Iosif la Éghiptu.[367]

28. Şi să întoarsă Ruvim la groapă, şi nu vedea pre Iosif în groapă; şi-şi rupse hainele lui. Şi să întoarsă cătră fraţii lui şi dzise:

29. „Copila-şul nu iaste, dară eu unde mă voi mai duce încă?”.

30. Şi, luîndu haina lui Iosif, [368]au junghiat un iedu de capră şi imară[369] haina cu sîngele. Şi trimisără haina cea împistrită şi o aduseră tătîne-său; şi dzisără:

31. „Aceasta am aflat; cunoaşte de iaste haina ficiorului tău au ba”.[370]

32. Şi cunoscu pre ea şi dzise: „Haina ficiorului mieu iaste; jeganiia cea rea l-au mîncat pre el, jiganie au apucat pre Iosif!”.

33. Şi-şi spintecắ Iacov hainele lui şi puse preste mijlocul lui sac; şi plîngea pre fiiul său dzile multe.

34. Şi să adunară toţi ficiorii lui şi fêtele lui şi veniră să-l mîngîie; şi nu vrea să să mîngîie, dzîcîndu că: „Mă voi pogorî cătră fiiul mieu plîngîndu în iadu”. Şi-l plînsă pre însul tată-său.

35. Iară madineii[371] au vîndut pre Iosif la Éghiptu lui Pendefrí hadîmbul, mai mare preste oşti a lui Faraó.

Cap 38

1. Fu dară întru vrêmea acêea, pogorî Iúda de la fraţii lui şi mêrse pînă la un om odolamitean, căruia numele era Iras.

2. [372]Şi vădzu acoló Iúda o fată a unui om hananeu, căriia numele Sáva[373]; şi o luă pre însă şi să culcă cu însă.

3. Şi, zemislindu, născu ficior; şi-i numi numele lui Ir.

4. [374]Şi, zemislindu, născu fiiu încă şi-i numi numele lui Avnan.

5. Şi, adăogîndu încă, născu ficior altul, al treilea; şi-i numi numele lui Silom. Şi ea era la Hasví cîndu au născut pre înşii.

6. Şi luă Iúda fămêie lui Ir, celui dentîi născut lui, cariia numele era Thámar.

7. Şi fu Ir, dentîi născut Iúdei, rău înaintea Domnului, şi-l ucise pre însul Dumnedzău.

8. Şi dzise Iúda lui Avnan: „Pasă la muiêrea frăţîne-tău şi fii ginere ei, şi rădică sămînţă fratelui tău”.

9. Şi, cunoscîndu Avnan cum nu lui va fi sămînţa, fu cîndu mergea la fămêia fratelui lui, vărsa pre pămîntu pentru ca să nu dea sămînţă fratelui său.

10. Şi rău să arătă cuvîntul înaintea Domnului[375] căci au făcut aceasta, şi au omorît şi pre acesta.

11. Şi dzise Iúda ii Thámar, noru-sa, după ce au murit amîndoi ficiorii lui: „Şedzi văduă întru casa tătîne-tău pînă

[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]

КАП. КГ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]

să va face mare Silom, ficiorul mieu". Pentru că dzise întru cugetul lui: „Cîndai să nu moară și acesta ca și frații lui". Și, mergîndu Thámar, au ședzut în casa tătîne-său.

12. Și să înmulțiră dzilele și muri Sáva, fămêia Iúdei. Și, mîngîindu-să Iúda, să sui la ceia ce tundea oile lui, el, și pogorî Irafs, păstoriul lui, odolamiteanul, la Thamná cu el.

13. Și să spusă ii Thámar, noru-sa, dzicîndu: „Iată, socru-tău să suie la Thamná să tundză oile lui".

14. Și, dezbrăcîndu-și hainele văduviei de pre însă, și să învăli cu brobodênicul și să înfrîmsăță și ședzu lîngă porțile Enan, carea iaste întru calea Thamná, pentru căci au vădzut cum mare s-au făcut Silom, și el nu i-au datu-o lui pre însă muiêre.

15. Și vădzîndu-o Iúda, au socotit pre ea cum să fie curvă, pentru că și-au acoperit fața ei și n-au cunoscut pre ea.

16. Și să abătu la însă den cale și-i dzise ei: „Lasă-mă să întru la tine", pentru că n-au cunoscut că iaste noru-sa. Și ea dzise: „Ce-mi vei da să vei întra la mine?".

17. Și el dzise: „Eu îți voi trimite ied de capre den oile mêle". Și ea dzise: „Să[376] vei da arravon pînă vei trimite".

18. Și el dzise: „Ce arravon îți voi da?". Și ea dzise: „Inelul tău și zgarda și toiagul ce-ți iaste a mînă". Și-i dêde pre înse și întrắ la însă; și luă în pîntece de la el.[377]

19. Și să sculă de să duse. Și-și luă brobodêlnicul de la ea și să îmbrăcă cu hainele cêle de văduviia ei.

20. Și trimise Iúda iedul den capre în mîinele păstoriului său, odolamiteanului, ca să ia de la muiêre arravónul;

21. Și nu o aflắ pre ea. Și întrebă pre oamenii de loc și le dzise lor: „Unde iaste curva ce au fostu la Enan pre cale?". Și dzisără: „N-au fostu aicea curvă".

22. Și să întoarsă cătră Iúda și dzise: „N-am aflat; și oamenii locului dzic să nu fie aicea curvă".

23. Și dzise Iúda: „Aibă-le pre iale, ce cîndai să nu ne batgiocurim; eu am trimis pre acestu iedu, și tu nu ai aflat".

24. Și fu după a trei lună, să spuse Iúdei, dzicîndu că: „Au curvit Thámar, noru-ta, și iată, iaste grea de curvie". Și dzise Iúda: „Scoateți-o pre ea și să să ardză".[378]

25. Și ea, aducîndu-să, au trimis cătră socru-său, dzicîndu: „Den omul a cui sînt acêstea eu am în pîntece"; și dzise: „Cunoaște a cui iaste inelul și zgarda și toiagul acesta".

26. Și cunoscu Iúda și dzise: „S-au îndreptat Thámar decît mine, pentru care lucrul n-am datu-o pre ea lui Silom, ficiorului mieu". Și nu mai adaosă a cunoaște pre însă.[379]

27. Și fu cîndu năștea, și la însă era gêmeni întru pîntecele ei.

28. Și fu născîndu ea, unul scoase înainte mîna, și, luîndu, moașa legă roșiu la mînă, dzicîndu: „Acesta va ieși mainte".[380]

29. Și dacă-și strînse mîna, și îndată ieși fratele lui; și ea dzise: „Pentru căci s-au ruptu pentru tine gardul?". Și-i numi [381]numele lui Fares.

30. Și după acesta ieși fratele lui, la carele era la mîna lui cel roșiu; și-i numi numele lui Zára.

Cap 39

1. Și Iosif să pogorî la Éghiptu și-l avu pre însul Pendefrei, hadîmbul lui Faraon, cel mai mare preste bucătari, om eghiptean, den mîinele ismailtênilor, pre carele îl pogorîră pre însul acoló.

2. Și era Domnul cu Iosif; și era om ce nemeriia și fu în casă lîngă stăpînul său, eghipteanul.

3. Și știia stăpînul lui cum Domnul era cu însul și, cîte ori face, Domnul îndrepteadză întru mînule lui.

4. Și aflắ Iosif har înaintea stăpînului său și bine-i plăcea[382] lui; și-l puse preste casa lui pre însul și toate cîte era a lui le-au dat pre mîna lui Iosif.

5. Și fu după ce l-au pus pre însul pre casa lui și preste toate cîte era a lui, și blagoslovi Domnul casa eghipteneanului pren Iosif; și să fêce blagoslovenia Domnului întru toate unêltele lui, în casă și în țarina lui, și porînci toate cîte era a lui, în mîinele lui Iosif.

6. Și nu știia pentru ale sale nimic afară den pîinea ce mînca el. Și era Iosif frumos la chip și înfrîmsățat la față foarte.

7. Și fu după cuvintele acêstea, și puse muiêrea stăpînului lui ochii ei pre Iosif, și-i dzise lui: „Culcă-te cu mine!".[383]

8. Și el nu vrea; și dzise muierii stăpînului său: „În vrême

ce stăpî-

[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

ce stăpînul mieu nu cunoaște pre mine nice una den cîte sîntu în casa lui, ce toate cîte sîntu întru însă le-au dat pre mîna mea,

9. Și nu iaste întru casa aceasta nimic afară den mine, nici iaste altă nimic rădicat de la mine fără de tine, pentru că tu ești muiêrea lui, cum voi face cuvîntul cel rău acesta și voi greși înaintea lui Dumnedzău?".

10. Și cîndu grăia lui Iosif, dzi dentru dzi, și nu asculta ei să să culce cu ea, să îmble cu însă.

11. Și fu o dzi într-acesta chip oarecarea: întrắ Iosif în casă ca să-și facă lucrurile lui și nime nu era înlontru dentru cei den casă.

12. Și-l trase pre însul de haine dzicîndu: „Dormi cu mine!". Și el, lăsîndu-și hainele întru mîinele ei, au fugit, și ieși afară.[384]

13. Și fu după ce vădzu că au lăsat hainele lui și au fugit și ieși afară, și chemă pre cei den casă, dacă au vădzut că au lăsat hainele lui în mîinele ei, și le dzise lor dzicîndu:

14. „Vedeți, au adus noaă înlontrul copil jidov să-și bată joc de noi. Întrắ înlontrul la mine, dzicîndu: «Dormi cu mine»;

15. Și strigai cu glas mare. Și, audzindu el cum am înălțat glasul mieu și am strîgat, lăsîndu hainele lui la mine, au fugit și au ieșit afară".

16. Și lăsă hainele lîngă ea pînă au venit stăpînul la casa lui. Și-i grăi lui după cuvintele acêstea, dzîcîndu[385]:

17. „Întrắ la mine copilul jidovul, carele ai adus înlontru către noi, să-și rîză de mine, și dzise mie: «Dormi-voi cu tine».

18. Și dacă au[386] audzit cum am înălțat glasul mieu și am strigat, lăsîndu hainele lui la mine, au fugit și au ieșit afară".

19. Și fu dacă audzi stăpînul lui cuvintele muierii lui cîte au grăit către însul, dzicîndu: „Așea mi-au făcut copilul tău", și s-au mîniat cu urgie.

20. Și luîndu stăpînul lui Iosif, l-au pus la tărie în locul unde legații împăratului să țin acoló în tărie.[387]

21. Și era Domnul cu Iosif și-i vărsa asupră-i milă, și-i dêde lui har înaintea celui mai mare preste legați.

22. Și-i dêde cel mai mare preste legați[388] legătura[389] pre mîna lui Iosif și pre toți cei aduși, cîți întru legătură. Și toate cîte fac acoló el era făcîndu.

23. Nu era cel mai mare preste legători a legăturii știind pre însul nimic, pentru că toate era pre mîna lui Iosif, pentru că Domnul era cu însul, și cîte el făcea, Domnul îndrepta întru mînule lui.

Cap 40

1. Și fu după cuvintele acêstea, greși cel mai mare preste păharnici a împăratului Eghiptului și cel mai mare preste pită domnului lor, împăratului Eghiptului.

2. Și să scîrbi Faraon pre amîndoi hadîmbii lui, pre cel mai mare preste păharnici și pre cel mai mare preste pită.

3. Și-i puse pre ei în pază, la legătură, la locul unde Iosif au fostu adus acoló.

4. Și-i dêde pre înși cel preste legături la Iosif și-i puse pre înși lîngă însul. Și fură dzile în pază,

5. Și vădzură amîndoi vis întru o noapte.[390] Și vidêrea visului celui mai mare preste păharnici și celui mai mare preste pită, carii era a împăratului Eghiptului, carii au fostu întru legătură, era aceasta.

6. Întră la înși Iosif dimineața și vădzu pre ei și era turburați.

7. Și întreba pre hadîmbii lui Faraon, carii era cu el în temniță lîngă domnul lui, dzicîndu: „Ce că fêțele voastre posomorîte ⌊sîntu⌋[391] astădzi?".

8. Și ei dzisără lui: „Vis am vădzut și cine-l va asămăna nu iaste pre el". Și dzise Iosif: „Însă au[392] nu pren Dumnedzău arătarea lui iaste? Povestiți-mi dară mie".

9. Și povesti cel mai mare preste păharnici visul lui lui Iosif și dzise[393]: „Întru somnul mieu era vie înaintea mea.

10. Și întru vie era 3 jancuri, și ea, odreslindu, scoase vlastare[394] și copți strugurii poamei.

11. Și păharul lui Faraon în mîna mea; și luai poama[395] și o storșu pre însă în păharul lui Faraó și dediu păharul în mîinile lui Faraon".

12. Și dzise Iosif[396]: „Aceasta-i asămănarea lui: cêle 3 jancuri 3 dzile sîntu.

13. Încă 3 dzile și-și va duce aminte Faraón de boieriia ta și te va pune pre mărimea păharnicilor și vei da păharul lui Faraón pre[397] mîna lui și după boieriia ta cea de mainte, după cum erai păhărnicindu.

ce-ți adu aminte

14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

14. Ce-ţi adu aminte pentru tine sîngur cîndu bine ţi să va face ţie şi vei face întru mine milă şi-i vei aduce aminte de mine lui[398] Faraon şi mă vei scoate dentr-această tărie.
15. Pentru că cu furtişag m-am furat de la Pămîntul Jidovescu şi aicea n-am făcut nimic, ci mă pusără înlontru întru groapa aceasta".
16. Şi vădzu cel mai mare preste pită cum dreptu au asămănat şi-i dzise lui Iosif: „Şi eu am vădzut vis şi mi să părea[399] 3 coşniţe de pîini le rădicam pre capul mieu.
17. Şi întru coşniţa deasupra de toate fêliurile den carele împăratul Faraon mănîncă faptu de pitar; şi pasările mînca pre însă den coşniţa ce era deasupra capului mieu".
18. Şi răspundzîndu Iosif, dzise lui: „Aceasta-i asămănarea lui: cêle 3 coşciuge 3 dzile sîntu.
19. Încă preste 3 dzile va lua Faraon capul tău de la tine şi te va spîndzura pre lemnu şi vor mînca pasările ceriului pelíţele tale".
20. Şi fu în a treia dzi, dzi de naştere era lui Faraon, şi făcea ospăţ la toate slugile lui şi-şi aduse aminte de boieriia celui mai mare preste păharnici şi de boieriia celui mai mare preste pită în mijlocul slugilor sale.
21. Şi aşedză pre cel mai mare preste păhară la boieriia lui şi dêde păharul pre mîna lui Faraón.
22. Iară pre cel mai mare preste pîine l-au spîndzurat pre lemnu, după cum au asămănat lor Iosif.
23. Şi nu-şi aduse aminte cel mai mare preste păharnici de Iosif, ci-l uitắ pre el.

Cap 41

1. Şi fu după doao dzile, Faraón vis vădzu[400]: gîndea că stă lîngă rîu.
2. Şi iată ca cîndu pre rîu să suia 7 vaci frumoase la chip şi alêse la trupuri şi păştea pre ţărmuri.
3. Şi alte 7 vaci să suia după acêstea den rîu, grozave la chip şi supţii la trupuri, şi să păştea lîngă vaci, lîngă[401] marginea rîului.
4. Şi mîncară de tot cêle 7 vaci grozave şi supţii la trupuri pre cêle 7 vaci frumoase la chip şi cêle alêse la trupuri; şi iată nearătate fură, căci întrară în pîntecile lor.
5. Şi să sculă Faraón şi visă al doilea rîndu:
6. Şi iată 7 spice să suia dentr-o rădăcină, alêse şi bune.
7. Şi alte 7 spice supţii şi stricate de vînt răsăriia după înşii şi înghiţiră cêle 7 spice supţii pre cêle 7 spice alêse şi pline.
8. Şi să sculă Faraón şi era vis. Şi fu dimineaţa şi să întristă sufletul lui. Şi, trimiţîndu, au chemat pre toţi tîlcuitorii Eghípetului şi pre toţi înţelepţii lui, şi povesti lui Faraon visul, şi nu era cine să dovedească visul lui Faraon.
9. Şi grăi cel mai mare preste păharnici cătră Faraón dzicîndu: „Păcatul mieu îmi aduc aminte astădzi.
10. Faraon să scîrbi pre slugile lui şi ne-au pus pre noi în pază în casa celui mai mare preste bucătari, pre mine şi pre cel mai mare preste pîine.
11. Şi am vădzut vis amîndoi întru o noapte, eu şi el, fiecarele după visul lui am vădzut.
12. Şi era acoló cu noi tinerel copil jidov a celui mai mare preste bucătari; şi-i povestim lui şi ne alăturắ noao. Şi fu după cum ne-au alăturat, aşa s-au tîmplat:
13. Pre mine să mă aşedzu la boierie-mi, şi pre cela să să spîndzure".
14. [402]Şi, trimiţîndu Faraon, au chemat pre Iosif şi-l scoaseră pre însul den tărie, şi-l raseră pre însul, şi-i premeniră îmbrăcămintea lui şi veni cătră Faraon[403].
15. Şi dzise Faraon cătră Iosif: „Vis am vădzut şi cine să-l asêmene nu iaste pre însul; şi eu audziiu pentru tine dzicîndu, audzindu tu visuri a le asămăna pre înse".
16. Şi, răspundzîndu Iosif cătră Faraon, dzise: „Fără de Dumnedzău nu să va răspunde mîntuirea lui Faraon".
17. Şi grăi Faraon lui Iosif, dzicîndu: „Întru somnul mieu gîndiiam că stau pre ţărmurile rîului;
18. Şi ca cîndu den rîu să suia 7 vaci frumoase la chip şi alêse la trupuri şi păştea pre ţărmure.
19. Şi iată, alte 7 vaci să suia dendărătul lor den rîu, rêle şi grozave la chip foarte şi supţii la trupuri, ca carele n-am vădzut ca acêstea în tot Pămîntul Eghípetului mai grozave.
20. Şi mîncară de tot cêle 7 vaci grozave şi supţii pre cêle vaci bune dentîiu şi alêse. Şi întrară în pîntecile lor şi nu să iviră, pentru că

21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]

întrară în pîntecile lor.

21. Şi chipurile lor grozave ca şi dentîiu;

22. Şi, deşteptîndu-mă, adormiiu. Şi vădzuiu iarăşi întru somnul mieu: şi iată, ca cîndu are fi 7 spice să suia dentru o rădăcină, plini şi buni[404].

23. Iară alte 7 spice supţiri şi stricate de vîntu creştea ţiindu-să de însele.

24. Şi înghiţiră cêle 7 spice supţiri şi stricate de vîntu pre cêle 7 spice bune şi pline. Spus-am dară tîlcuitorilor, şi nu era cine să mi-l tălmăcească".

25. Şi dzise Iosif lui Faraon: „Visul lui Faraon unul iaste: cîte Dumnedzău va face au arătat lui Faraon.

26. Cêle 7 vaci bune şapte ani sîntu, şi cêle 7 spice bune şêpte ani sîntu.

27. Visul lui Faraon unul iaste: Şi cêle 7 vaci supţiri, suindu-să denapoia lor, 7 ani sîntu, şi cêle 7 spice supţiri şi stricate de vîntu 7 ani sîntu; şi vor fi 7 ai de foamete.

28. Iară cuvîntul ce am dzis Faraon, cîte Dumnedzău va face au arătat lui Faraon.

29. [405]Iată 7 ani vin, ieftinătate multă în tot Pămîntul Eghiptului.

30. Şi vor veni 7 de foamete după aceasta şi vor uita de săturarea ce au fostu în tot Misíriul[406]; şi va topi foametea pămîntul.

31. Şi nu să va cunoaşte ieftinătatea pre pămîntu de foametea ce va fi după aceasta, că tare va fi foarte.

32. Iară pentru căci au îndoit visul lui Faraon de doao ori, căci adevărat iaste cuvîntul cel de la Dumnedzău. Şi va sîrgui Dumnedzău a-l face pre însul.

33. Acum dară socotêşte om înţeleptu şi socotitor şi-l vei pune pre el pre Pămîntul Eghiptului.

34. Şi facă Faraon şi tocmască mai mari preste locuri pre pămîntu şi să trimiţă toate pîinele Pămîntului[407] Eghiptului acelor şapte ani a ieftinătăţii.

35. Şi să adune toate bucatele de 7 ani acestor ce vin, acestor buni, şi să să strîngă grîul suptu mîna ⌊lui⌋[408] Faraon şi bucate în cetăţi să să păzască.

36. Şi vor fi bucatele cêle păzite în pămîntu la cei 7 ani a foametei carii vor fi în Pămîntul Eghiptului şi nu să va strîca pămîntul de foamete".

37. Şi plăcu cuvîntul înaintea lui Faraon şi înaintea tuturor slugelor lui.

38. Şi dzise Faraon tuturor slugilor lui: „Au doară vom afla om ca acesta carele are Duhul lui Dumnedzău întru însul?".

39. [409] Şi dzisă Faraon lui Iosif: „În vrême ce Dumnedzău ţi-au arătat ţie toate acêstea, nu iaste om mai înţeleptu şi mai socotitori decît tine.

40. [410]Şi tu vei fi în casa mea şi pre rostul tău va asculta tot nărodul mieu, fără scaunul voi avea eu mai multu decît tine".

41. Şi dzise Faraon lui Iosif: „Iată, te puiu astădzi pre tot Pămîntul Eghiptului".[411]

42. Şi, luîndu Faraon inelul den mîna lui, îl puse pre mîna lui Iosif; şi-l îmbrăcă pre el haină vişină şi puse lanţuh de aur pregiur grumadzul lui.

43. Şi-l sui pre însul în al doilea car de a lui şi strîgă înaintea lui strîgătoriu şi-l puse pre el[412] preste tot Pămîntul Eghiptului.

44. Şi dzise Faraon lui Iosif: „Eu – Faraon, afară den tine nu va rădica nime mîna lui preste tot Pămîntul Eghíptului".

45. Şi numi Faraon numele lui Iosif Psontom Fanih şi-i dêde lui pre Asanéth[413] fata lui Pendefrí, popei[414] a Iliupólii, lui să-i fie fămêie.

46. Şi Iósif era de 30 ani cîndu stătu înaintea lui Faraon, împăratul Eghíptului;

47. Şi ieşi Iósif den faţa lui Faraon şi îmblă tot Pămîntul Eghiptului. Şi făcu pămîntul întru cei 7 ani de ieftinătate snopi. Şi adună toată bunătatea acelor 7 ani întru carii era ieftinătatea în Pămîntul Eghíptului.

48. Şi puse bucatele în cetăţi, bucate cîmpilor cetăţii, ce era prenpregiurul ei, au pus întru însă.

49. Şi adună Iosif grîu ca năsîpul mării multu foarte pînă nu putea să numere, că nu era număr.

50. [415]Şi lui Iosif să făcură 2 ficiori mainte de a veni cei 7 ani de foamete, carii au născut lui Asinéth, fata lui Pendefrí, popei a Ilíupólii.

51. Şi numi Iosif numele celui dentîi născut Manasí, dzicîndu căci „a uita[416] mi-au făcut Dumnedzău toate durerile mêle şi toate ale tătîne-mieu".

52. Şi numele acelui al doilea au numit

Efraim

[illegible]
53 [illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
58 [illegible]

КАП. МВ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]

Efraim, dzîcîndu căci „m-au înălţat Dumnedzău întru pămîntul smereniii mêle”.
53. Şi trecură cei 7 ani a ieftinătăţii carii s-au făcut în Pămîntul Eghíptului.
54. [417]Şi începură cei 7 ani a foameţii a veni, după cum au dzis Iosif.
55. Şi să făcu foamete întru tot pămîntul şi în tot Pămîntul Eghíptului nu era pîini.
56. Şi flămîndzi tot Pămîntul Eghíptului; şi strîgă nărodul către Faraon pentru pîini. Şi dzise Faraon tuturor eghiptênilor: „Păsaţi la Iosif şi ce va dzice voaă faceţi”.
57. Şi foametea era pre faţa a tot pămîntul. Şi deşchise Iosif toate jicniţile şi vindea tuturor eghiptênilor.
58. Şi toate[418] ţările veniră la Éghiptu a cumpăra de la Iosif, pentru că coprinse foametea în tot pămîntul.

Cap 42

1. [419]Şi, vădzîndu Iacov cum iaste vîndzare de grîu la Éghiptu, dzise ficiorilor lui: „Pentru căci leneviţi?
2. Iată că am înţeles cum iaste grîu la Éghiptu. Pogorîţi acoló şi cumpăraţi noă de acoló puţine[420] bucate pentru ca să trăim şi să nu murim”.
3. [421]Şi să pogorîră fraţii lui Iosif, 10, să cumpere grîu de la Éghiptu.
4. Iară pre Veniamin, fratele lui Iosif, nu l-au trimis cu fraţii lui, pentru că dzise cîndai să nu i să tîmple slăbiciune pre cale.
5. Şi veniră ficiorii lui Israil să cumpere cu ceia ce veniia, pentru că era foamete în tot Pămîntul Hanaan.
6. Şi Iosif era domnu pămîntului acesta; vindea a tot[422] nărodul pămîntului.
7. Şi, venind fraţii lui Iosif, să închinară lui cu faţa la pămîntu. Şi, vădzîndu Iosif pre fraţii lui, i-au cunoscut; şi să înstreina de ei, şi le grăi năsîlnicêşte şi dzise lor: „De unde aţi venit?”. Şi ei dzisără: „Den Pămîntul Hanaan, să cumpărăm bucate”.[423]
8. Şi cunoscu Iosif pre fraţii lui, iară ei nu l-au cunoscut pre însul.
9. Şi-şi aduse aminte Iosif de visurile ce au vădzut el şi le dzise lor: „Iscoade sînteţi; a cerca urmele ţării aţi venit”.
10. Şi ei dzisără: „Nu, doamne! Slugile tale, am venit să cumpărăm bucate.
11. Pentru că toţi sîntem ficiori unui om; de pace sîntem, nu sîntu slugile taale iscoade”.
12. Şi dzise lor: „Nu, ce urmele pămîntului aţi venit să vedeţi”.
13. Şi ei dzisără: „12 sîntem, slugile tale, fraţi în Pămîntul Hanaan; şi iată, cel mai tînăr decît noi cu tată-nostru astădzi, şi celalaltu nu iaste”.
14. Şi dzise lor Iosif: „Aceasta iaste carea v-am dzis voaă dzicîndu că sînteţi iscoade.
15. Întru aceasta veţi arăta: pre sănătaatea lui Faraon, nu veţi ieşi de aicea de nu fratele vostru cel mai tînăr va veni aicea.
16. [424]Trimiteţi dentru voi unul şi luaţi pre fratele vostru, şi voi vă luaţi[425] pînă să vor face ivite cuvintele voastre, de grăiţi adevărat au ba; iară să nu, pre sănătatea Faraon, că adevărat iscoade sînteţi”.
17. Şi-i puse pre înşi în temniţă dzile 3.[426]
18. Şi dzise lor a treia dzi: „Aceasta faceţi şi veţi trăi, pentru că de Dumnedzău mă tem eu.
19. De sînteţi de pace, un frate al vostru să să oprească în padză şi voi păsaţi şi vă luaţi cumpărătura a luării grîului vostru.
20. [427]Şi pre fratele vostru cel mai tînăr să-l aduceţi la mine şi să vor încrêde cuvintele voastre, iară să[428] nu, veţi muri”. Şi făcură aşa. Şi dzise fieştecarele către fratele său:
21. „Aşea iaste pentru că în păcat sîntem pentru fratele nostru, pentru că ne-am îndurat de chinul sufletului lui cîndu să ruga noao şi nu-l ascultăm pre îns; şi pentru aceasta au venit pre noi primejdiia aceasta.
22. Şi, răspundzîndu, Ruvim dzise lor: [429]„Nu v-am grăit voao dzicîndu: «Nu faceţi strîmbătate copilaşului» şi nu m-aţi ascultat? Şi iată, sîngele lui să cearcă”.
23. Şi ei nu ştiia cum Iosif aude, că tălmaci întru ei era.
24. Şi, întorcîndu-să de la ei, au plînsu Iosif. Şi iarăşi veni la înşii şi dzise lor;
25. Şi luă pre Simeon dentru înşii şi-l legă pre însul înaintea lor.[430] Şi porînci Iosif să le împle vasele lor de grîu, şi să le dea argintul lor fieştecăruia în sacul lui şi să le dea de mîncat lor de saţiu pre cale. Şi li să fêce lor aşea.
26. Şi, puindu grîul pre măgarii lor, să duseră de acoló.
27. Şi, dezlegîndu unul sacul său[431] să dea ierburi[432] măgarilor săi unde au poposit, au văzdut legătura argintului său; şi era deasupra gurei sacului.
28. Şi dzise fraţilor lui: „Mi s-au dat argintul şi iată-lă-i întru sacul mieu”. Şi li să întristă inima lor şi să spămîntară

[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]

[illegible]

între sine, dzicîndu: „Ce aceasta ne-au făcut Dumnedzău noao?”.
29. Şi veniră cătră Iácov[433], tatăl lor, la Pămîntul Hanaan, şi-i spuseră lui toate cîte li să tîmplară lor, dzîcîndu:
30. „Grăi omul, domnul pămîntului, cătră noi năsîlnicêşte şi ne puse pre noi în pază ca cîndu am iscodi pămîntul.
31. Şi-i dzisem lui: «De pace sîntem, nu sîntem iscoade».
32. 12 fraţi sîntem, ficiorii tătîne-nostru; unul nu iaste, iară cel mai mic cu tatăl nostru, astădzi, în Pămîntul Hanaan».
33. Şi dzise noaă omul, domnul pămîntului: «Întru aceasta voi cunoaşte cum sînteţi de pace: un frate al vostru lăsaţi aicea cu mine, iară numărul dării grîului vostru luîndu, vă duceţi,
34. Şi aduceţi cătră mine pre fratele vostru cel mai tînăr şi voi cunoaşte cum nu sînteţi iscoade, ce cum sînteţi de pace; şi pre fratele vostru voi da voă şi cu pămîntul să vă neguţătoriţi»”.
35. Şi fu deşertîndu ei sacii lor, şi era a fieştecăruia legătura argintului lui în sacii lor; şi văzură legăturile argintului lor, ei şi tatăl lor, şi să spămîntară.
36. Şi dzise lor Iacov, tatăl lor: „Pre mine m-aţi făcut fără ficiori: Iosif nu iaste, Simeon nu iaste. Şi pre Veniamin să-l luaţi? Asupra mea fură acêstea toate”.
37. Şi dzise Ruvim tatălui lor dzîcîndu: „Pre amîndoi[434] ficiorii miei omoară-i de nu-l voi aduce cătră tine; dă-l pre îns în mîna mea şi eu îl voi aduce pre însul la tine”.
38. Şi el dzise: „Nu să va pogorî fiiul mieu cu voi, pentru că fratele său au murit şi el sîngur au rămas; şi să va tîmpla lui să slăbască pre cale pre carea veţi mêrge şi-mi veţi aduce bătrînêţele cu scîrbă în iadu”.

Cap 43

1. Şi foametea să întări pre pămînt.
2. Şi fu cîndu săvîrşiră de mîncară tot grîul carele au adus de la Eghiptu şi dzise lor tatăl lor: „Iarăşi păsaţi de cumpăraţi noaă puţinêle bucate”.
3. Şi dzise lui Iúda, dzicîndu: „Cu mărturie s-au mărturisit noao omul, domnul pămîntului, dzicînd: [435]«Nu veţi vedea faţa mea să[436] nu fratele vostru cel mai tînăr va veni cu voi».
4. Deci de vei trimite pre fratele nostru cu noi, ne vom pogorî şi-ţi vom cumpăra ţie bucate.
5. Iară să[437] nu vei trimite pre fratele nostru cu noi, nu vom mêrge, pentru că omul au dzis noă dzicîndu: «Nu veţi vedea faţa mea să nu va fi fratele vostru cel mai tînăr cu voi»”.
6. Şi dzise Israil: „Ce mi-aţi făcut rău spuindu omului de iaste voă frate?”.
7. Şi ei dzisără: „Întrebîndu ne întrebă pre noi omul şi rudenia noastră, dzîcîndu: «De încă trăiêşte tatăl vostru de iaste frate voaă?». Şi am spus lui după întrebarea aceasta. Au ştiut-am să[438] ne va dzice noao:
8. «Aduceţi pre fratele vostru»?”. Şi dzise Iúda cătră Israil, tatăl lor: „Trimite copilaşul cu mine şi să ne sculăm să mêrgem pentru să trăim şi să nu murim, şi noi, şi tu, [439]şi toată gloata noastră.
9. Eu îl voi priimi pre însul şi den mîna mea cêre-l pre însul; să nu-l voi aduce pre însul cătră tine şi-l voi pune înaintea ta pre însul, greşit să fiu cătră tine toate dzilele.
10. Că să nu ne-am fi zăbăvit, acum ne-am fi întorsu de doao ori”.
11. Şi dzise lor Israil, tatăl lor: „Să iaste aşea, aceasta faceţi: luaţi den roadele pămîntului întru vasele voastre şi pogorîţi omului daruri de răşină, şi de miêre, şi tămîie, şi zmirnă aleasă, şi terevinthu şi nuci.
12. Şi argintul îndoit luaţi întru mîinele[440] voastre; argintul ce vă s-au întorsu întru sacii voştri îl întoarceţi cu voi, cîndai să nu fie sminteală.
13. Şi pre fratele vostru luaţi-l şi, sculîndu-vă, vă pogorîţi cătră om.[441]
14. Şi Dumnedzăul mieu să dea voă har înaintea omului şi să trimiţă pre fratele vostru pre unul şi pre Veniamin. Pentru că eu, după cum am rămas fără ficiori, fără ficiori am rămas”.
15. Şi, luîndu oamenii darurile acêstea şi argintul îndoit, luară în mîinele lor şi pre Veniamin şi, sculîndu-să, să pogorîră la Éghiptu şi stătură înaintea lui Iosif.[442]
16. Şi văzdu Iosif pre ei şi pre Veniamin, fratele lui, şi dzise celuia ce era preste casa lui: „Bagă pre oameni în casă şi junghe junghetúri şi gătêşte, că cu mine vor mînca oamenii pîini în amiádzădzí”.
17. Şi făcu omul după cum i-au dzis Iosif şi băgă pre oameni în casa lui Iosif.
18. Şi, vădzîndu oamenii cum în casa lui Iosif s-au băgat, au dzis: „Pentru argintul

[illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

[illegible] 34

[illegible]

КАП. МД

Ши порꙋнчи Iосиф [illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible]

carele s-au întorsu întru sacii noştri dentîi noi ne aducem, pentru ca să ne pîrască pre strîmbul şi să ne apuce pre noi ca să ne ia pre noi slugi şi pre măgarii noştri".

19. Şi, mergîndu cătră omul ce era preste casa lui Iosif, grăiră lui întru uşa casei dzicîndu:
20. „Rugămu-ne, doamne, [443]pogorît-am întîi să ne cumpărăm de mîncat.
21. Şi fu cîndu am venit să poposim şi am deşchis sacii noştri, şi acesta argintul fieştecăruia întru sacul lui; argintul nostru cu cumpăna l-am întorsu acum în mînule noastre.
22. Şi argintu altul am adus cu noi ca să ne cumpărăm de mîncat[444], pentru că nu ştim cine au pus înlontru noao cu mînule argintul în sacii noştri".
23. Şi dzise lor: „Blîndu voaă, ⌊nu vă têmeţi!⌋[445] Dumnedzăul vostru şi Dumnedzăul părinţilor voştri au dat voao vistiêre întru sacii voştri, şi argintul vostru bine ispitit[446] îl am".
24. Şi scoase la ei pre Simeon[447]. Şi aduseră apă să spêle picioarele lor şi dêde fînuri măgarilor lor.
25. Şi gătiră darurile pînă a veni la Iosif amiádzădzí; şi audziră cum acoló va să prîndzască.
26. Şi întrắ Iosif în casă; şi aduseră lui darurile ce avea în mîinile lor în casă şi să închinară lui cu faţa la pămînt.
27. Şi-i întrebă pre înşii: „Cum vă aflaţi?". Şi dzise lor: „Sănătos iaste tatăl vostru cel bătrîn, carele aţi dzis cum custă[448]?".
28. Şi ei dzisără: „Sănătos iaste; sluga ta, tatăl nostru, încă trăiêşte". Şi dzise: „Blagoslovit omul acela la Dumnedzău!". Şi, plecîndu-să, s-au închinat lui.
29. Şi, căutîndu, Iosif au vădzut pre[449] Veniiamin[450], fratele lui cel de o mumă născut, şi dzise: „Acesta iaste fratele vostru cel mai tînăr pre carele aţi dzis să-l aduceţi la mine?". Şi dzise: „Dumnedzău să te miluiască, fiiule!".
30. Şi să tulburắ Iosif că să întorcea maţele lui pentru fratele său şi cerca să plîngă; şi, întrîndu în cămară, au plînsu acoló.[451]
31. Şi, spălîndu-să pre obraz, ieşindu afară, să ostoi[452] şi dzise: „Puneţi pîini!".
32. Şi puseră lui sîngur, şi lor deusebi; şi eghiptênilor ce mînca cu el, usebi, pentru că nu putea eghiptênii a mînca cu jidovii pîine, pentru că [453]oţărît iaste la eghiptêni tot păstoriul de oi.
33. Şi şedzură înaintea lui cel dentîi născut, după bătrînêţele lui, şi cel mai tînăr, după tinerêţele lui;
34. Şi să miera oamenii, fieştecarele cătră fratele său. Şi rădicară părţi de la el cătră înşi, şi să mări partea lui Veniamin decît toate părţile de 5 ori cît a celora; şi băură şi să îmbătară cu însul împreună.

Cap 44

1. Şi porunci Iosif celuia ce era preste casa lui, dzicîndu: „Împleţi sacii oamenilor de bucate cîte vor putea rădica, puneţi argintul fieştecăruia în gura sacului.
2. Şi cupa mea cea de argintu să o puneţi în sacul celui mai tînăr şi preţul grîului lui".[454] Şi fu după cuvîntul lui Iosif, după cum au dzis.
3. Şi dimineaţa au luminat şi oamenii să slobodziră, şi ei, şi măgarii lor.
4. Şi, ieşindu ei den cetate, nu să dălungară departe, şi Iosif dzise celuia ce era preste casa lui dzîcîndu: „Scoală-te şi gonêşte după oameni şi vei huli pre înşii şi vei dzice lor: «Pentru căci mi-aţi dat rêle pentru bune?
5. Pentru căci mi-aţi furat cupa cea de argintu? Nu iaste acêea cu care bea domnul mieu? Şi el vrăjaşte cu vraje întru el[455]. Rêle aţi săvîrşit carele aţi făcut»".
6. Şi, aflînd pre înşii, omul le-au dzis lor după cuvintele acêstea.
7. Şi ei dzisără lui: „Pentru căci grăiêşte domnul după cuvintele acêstea? Şi să nu să afle la slugile tale să fie făcut după acesta cuvîntu.
8. În vrême ce argintul carele am aflat în sacii noştri l-am întorsu cătră tine den Pămîntul Hanaan, cum am fi furat den casa stăpînului tău argintu sau aur?
9. La carele vei afla cupa den slugile tale, să moară, şi noi vom fi slugi domnului vostru".
10. Şi el zise[456]: „Şi acum, cum dziceţi aşea va fi: omul la carele să va afla păharul, acela îmi va fi slugă, iară voi curaţi veţi fi".
11. Şi sîrguiră şi descărcară cineşi sacul lui pre pămîntu şi deşchisă cineşi sacul lui.
12. Şi cercară de la cel bătrîn pînă la cel tînăr ce au venit; şi, obîrşindu, aflắ cupa în sacul lui Veniamin.[457]
13. Şi-şi spintecară hainele şi puseră cineşi sacul lui pre măgariul lui şi

să întoarse-

14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]

КАП. МЕ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]

să întoarseră la cetate.

14. Şi întră înlontru Iúda şi fraţii lui cătră Iosif, încă fiindu el acoló: şi cădzură înaintea lui pre pămînt.

15. Şi dzise lor Iosif: „Ce acesta lucru aţi făcut? Nu ştiţi că cu vraje să vrăjaşte omul în ce fêli sîntu eu?”.

16. Şi dzise Iúda: „Ce vom grăi împotriva domnului? Sau ce vom dzice? Sau ce ne vom îndrepta? Şi Dumnedzău au aflat strîmbătatea slugilor tale; iată sîntem robi domnului nostru, şi noi şi la cine s-au aflat cupa”.

17. Şi dzise Iosif: „Să nu mi să facă mie a face acesta cuvîntu; omul la carele s-au aflat cupa, acela-mi va fi slugă, iară voi vă suiţi cu mîntuire la tatăl vostru”.

18. Şi, apropiindu-să Iúda de însul dzise: „Rogu-mă, doamne, grăiască sluga ta înaintea ta şi să nu te scîrbeşti pre sluga ta, căci tu eşti după Faraon.

19. Doamne, [458]tu ai întrebat pre slugile tale, dzicîndu: «De aveţi tată au frate».

20. Şi dzisem domnului cum iaste noao tată bătrîn şi copil den bătrînêţe şi mai tînăr la însul, şi fratele lui au murit şi el sîngur au rămas maicii lui; tată-nostru pre însul au îndrăgit».

21. Şi ai dzis slugelor tale: «Pogorîţî-l pre însul la mine şi-l voi socoti».

22. Şi am dzis domnului: «Nu va putea copilul ca să lase pre tată; iară să va lăsa pre tată, va muri».

23. Şi tu ai dzis slugelor tale [459]că «De nu să va pogorî fratele vostru cel mai tînăr cu voi, să nu mai adaogeţi să vedeţi faţa mea».

24. Şi fu cîndu ne-am suit la sluga ta, tatăl nostru, i-am spus cuvintele domnului.

25. Şi dzise noao tată-nostru: «Păsaţi iarăşi de ne cumpăraţi puţinêle bucate».

26. Şi noi am dzis: «Nu vom putea să ne pogorîm, ci de să va pogorî cu noi fratele nostru cel mai tînăr, ne vom pogorî; pentru că nu vom putea vedea faţa omului, fratele cel mai tînăr nefiindu cu noi».

27. Şi dzise tată-nostru, sluga ta, cătră noi: «Voi ştiţi că fămêia-mi doi mi-au născut.

28. [460]Şi ieşí unul de la mine şi mi-aţi dzis cum l-au mîncat jiganiile şi nu l-am mai vădzut încă pînă acum.

29. Deci să veţi lua şi pre acesta den faţa mea şi i să va tîmpla lui slăbiciune pre cale, şi-mi veţi pogorî bătrînêţele cu scîrbă în iadu».

30. Deci acum să voi mêrge cătră sluga ta, tatăl nostru, şi copilul nu va fi cu noi, iară sufletul lui să spîndzură de sufletul acestuia.

31. Şi va fi după ce va vedea cum nu iaste copilul cu noi, va muri şi vor aduce slugele tale bătrînêţele slugii tale, tătîne-nostru, cu durêre în iadu.

32. Pentru că sluga ta, tată-nostru, au priimit copilul pren mine, dzicîndu cătră el: [461]«Să nu voi aduce cătră tine şi să-l puiu pre îns înaintea[462] ta, să fiu greşit la tatăl mieu preste toate dzilele».

33. Deci acum voi rămînea ţie slugă pentru copil, rob domnului, iară copilul să să suie cu fraţii.

34. Căci cum dară mă voi sui la tată-mieu, copilul nefiind cu noi? Pentru ca să nu vădzu rêle carele vor afla pre tată-mieu!”.

Cap 45

1. Şi nu putea Iosif să îngăduiască pre toţi ceia ci sta înaintea lui: [463]„Scoateţi pre toţi de la mine!”. Şi nu era nime lîngă Iosif încă cîndu să cunoscu la fraţii lui.[464]

2. Şi slobodzi glas cu plînsu şi audziră toţi eghiptênii; şi să audzi în casa lui Faraon. Şi dzise Iosif cătră fraţii lui:

3. „Eu sîntu Iosif. Încă trăiêşte tatăl mieu?”. Şi nu putea fraţii să-i răspundză lui, pentru căci să întristară.

4. Şi dzise Iosif cătră fraţii lui: „Apropiaţi-vă cătră mine!”. Şi să apropiară. Şi dzise: [465]„Eu sîntu Iosif, fratele vostru carele aţi vîndut la Éghiptu.

5. Deci acum nu vă mîhniţi, nici vă paie cumplit pentru căci m-aţi vîndut pre mine aicea, [466]pentru că întru viaţă m-au trimis Dumnedzău înaintea voastră.

6. Pentru că acesta-i al doilea an de foamete preste pămînt şi încă alţi 5 ani, întru carii nu iaste arătură, nice sêcere.

7. Pentru că m-au trimis Dumnezău înaintea voastră[467] ca să rămîie voaă rămăşiţe pre pămîntu şi a hrăni voaă rămăşiţe mari.

8. Acum dară nu voi m-aţi trimis aicea, ce Dumnedzău, şi mă făcu ca pre un tată a lui Faraon şi domnu a toată casa lui şi despuitor a tot Pămîntul Eghíptului.

9. Sîrguiţi dară de vă suiţi cătră tată-mieu

[illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

[illegible] 26

[illegible] 27

[illegible] 28

ΚΑΠ. ΜϚ.

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

și-i dziceți lui: «Acêstea dzice ficiorul tău Iosif: ‘Făcutu-m-au Dumnedzău domnu a tot Pămîntul Eghiptului. Pogoară-te la mine și nu aștepta!

10. Și vei lăcui la Pămîntul Ghesem a Arravíei și vei fi aproape de mine, tu și ficiorii tăi, și ficiorii ficiorilor tăi, oile tale, boii tăi și toate cîte ai tu.
11. Și te voi hrăni acoló, pentru că încă 5 ani foamete va fi pre pămînt, pentru ca să nu te surpi tu și fiii tăi și toate cîte ai’».
12. Iată, ochii voștri vădu și ochii lui Veniamin, fratelui mieu, cum rostul mieu grăiêște cătră voi.
13. Spuneți dară tătîne-mieu toată slava mea de la Éghiptu și căci știți; și, sîrguindu, pogorîți pre tată-mieu aicea”.
14. Și, cădzîndu pre grumadzii lui Veniamin, fratelui său, au plînsu pre însul, și Veniamin au plînsu pre grumadzii lui.
15. Și, sărutîndu pre toți frații lui, au plînsu pre înșii; și după acêstea au grăit frații lui cătră însul.
16. Și să înțelêse glasul întru casa lui Faraon, dzicîndu: „Au venit frații lui Iosif”. Și să bucură Faraon și toată curtea lui.
17. Și dzise Faraon cătră Iosif: „Dzi fraților tăi: «Aceasta faceți: împleți cêle de drum ale voastre și păsați la Pămîntul Hanaan.
18. Și, luîndu pre tatăl vostru și unêltele voastre, veniți la mine[468] și voi da voaă de toate bunătățile Eghiptului; și veți mînca măduha pămîntului.
19. Și tu porîncêște acêstea: să ia ei cară den Pămîntul Eghiptului copiilor voștri și fămeilor voastre și, luîndu pre tată-vostru, veniți.
20. Și nu vă îndurați cu ochii vaselor voastre, pentru că toate bunătățile Eghiptului voaă vor fi»”.
21. Și făcură așa ficiorii lui Israil; și le dêde Iosif cară, după cum dzise Faraon, împăratul Eghiptului, și hrană pre cale.
22. Și tuturor le-au dat îndoite haine, iară lui Veniámin i-au dat 300 auri și 5 haine în fêliuri.[469]
23. Și tătîne-său ca acêstea și 10 măgari ce rădica de tot binele Eghíptului și 10 mușcoi ce rădica pîine tătîne-său pre cale.
24. Și trimise Iosif pre frații lui și mêrsără; și dzise lor: „Nu vă scîrbiți pre cale!”.
25. Și să suiră de la Éghiptu și veniră la Pămîntul Hanaan cătră Iacov, tatăl lor.
26. Și-i spuseră lui dzicîndu: „Că Iosif, ficiorul tău, trăiêște și el domnêște tot Eghiptul”.[470] Și să spămîntă întru cuget Iacov pentru că nu-i credzu pre ei.
27. Și-i grăi lui toate cuvintele ce s-au grăit de Iosif, cîte le-au dzis lor: și, vădzîndu carăle carele au trimis Iosif să-l ia pre însul, să ațița duhul lui Iacov, tatălui lor. Și dzise Israil:
28. „Mare-mi iaste mie de încă Iósif, fiiul mieu, trăiêște! Mergîndu voi vedea pre însul mainte de ce voi muri eu”.

Cap 46

1. Și sculîndu-să Israil, el și toate ale lui, au venit la Fîntîna Giurămîntului și au făcut jirtvă Dumnedzăului tătîne-său, lui Isaac.
2. Și dzise Dumnedzăul Israil întru videniia nopții, dzicîndu: „Iácov, Iácov!”. Și el dzise: „Ce iaste?”.
3. Și el dzise lui: „Eu sîntu Dumnedzăul părinților tăi; nu te tême să te pogori la Éghiptu pentru că întru limbă mare te voi face acoló.[471]
4. Și eu mă voi pogorî cu tine la Éghiptu și eu te voi sui desăvîrșit; și Iosif își va pune mîinele lui pre ochii tăi”.
5. [472]Și să sculă Iacov de la Fîntîna Giurămîntului și luară fiii lui Israil pre tată-său și marfa și muierile lor pren cară ce au trimis Iosif să-l rădice pre însul. Și, luîndu-și unêltele lor
6. Și toată agonesita ce au agonesit în Pămîntul lui Hanaan [473]întrară la Éghiptu, Iácov și toată seminția lui cu însul.
7. Ficiorii și ficiorii ficiorilor cu însul, fêtele și fêtele fêtelor lui și toată seminția lui au adus la Éghiptu. [474]Și acêstea-s numele ficiorilor lui Israil ce au întrat la Éghiptu împreună cu Iacov, tatăl lor.
8. Aceștia sîntu ficiorii lui. [475]Cel dentîi născut a lui Iacov: Ruvim.
9. Și ficiorii lui Ruvim: Enoh și Falus, Asron și Harmí.
10. [476]Și ficiorii lui Simeon: Iemuil, și Iamin, și Aod, și Iahin, și Saar, și Savl, ficiorul hananitênii.
11. [477]Și ficiorii lui Leví: Ghirson, Cath și Merarí.
12. [478]Și ficiorii Iúdei: Ir, și Anan, și Silom, și Fares și Zará; și muri Ir și Anan în Pămîntul Hanaan. Și să făcură ficiorii lui Fares: Asron și Iemuil.
13. [479]Și ficiorii lui Isáhar: Thóla, și Fúa, și Iásuv, și Zam-

vran și

14 υἱοὶ δὲ ζαβουλών· σερὲδ καὶ ἀλλὼν καὶ ἀχοήλ.
15 οὗτοι υἱοὶ λείας, οὓς ἔτεκε τῷ ἰακὼβ ἐν μεσοποταμίᾳ τῆς συρίας, καὶ δεῖναν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ· πᾶσαι αἱ ψυχαί, υἱοὶ καὶ θυγατέρες, τριάκοντα τρεῖς.
16 υἱοὶ δὲ γάδ· σαφὼν καὶ ἀγγὶς καὶ σαυνὶς καὶ θασοβὰν καὶ ἀηδὶς καὶ ἀροηδὶς καὶ ἀροηλίς.
17 υἱοὶ δὲ ἀσήρ· ἰεμνὰ καὶ ἰεσουὰ καὶ ἰεουὶ καὶ βαριά, καὶ σάρα ἀδελφὴ αὐτῶν. υἱοὶ δὲ βαριά· χοβὼρ καὶ μελχιήλ.
18 οὗτοι υἱοὶ ζελφᾶς, ἣν ἔδωκε λάβαν λείᾳ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, ἣ ἔτεκε τούτους τῷ ἰακώβ, δέκα ἓξ ψυχάς.
19 υἱοὶ δὲ ῥαχὴλ γυναικὸς ἰακώβ· ἰωσὴφ καὶ βενιαμίν.
20 ἐγένοντο δὲ υἱοὶ ἰωσὴφ ἐν γῇ αἰγύπτῳ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἀσενὲθ θυγάτηρ πετεφρῆ ἱερέως ἡλιουπόλεως,
21 τὸν μανασσῆ καὶ τὸν ἐφραΐμ. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ μανασσῆ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ σύρα, τὸν μαχίρ· μαχὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν γαλαάδ. υἱοὶ δὲ ἐφραΐμ ἀδελφοῦ μανασσῆ· σουταλαὰμ καὶ τααμ. υἱοὶ δὲ σουταλαάμ· ἐδώμ.
22 υἱοὶ δὲ βενιαμίν· βαλὰ καὶ χοβὼρ καὶ ἀσβήλ. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ βαλά· γηρὰ καὶ νοεμὰν καὶ ἀγχὶς καὶ ῥὼς καὶ μαμφίν. γηρὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράδ.
23 οὗτοι υἱοὶ ῥαχήλ, οὓς ἔτεκε τῷ ἰακώβ· πᾶσαι ψυχαὶ δέκα ὀκτώ.
24 υἱοὶ δὲ δάν· ἀσόμ.
25 υἱοὶ δὲ νεφθαλείμ· ἀσιὴλ καὶ γωνὶ καὶ ἰσσαὰρ καὶ συλλήμ.
26 οὗτοι υἱοὶ βάλλας, ἣν ἔδωκε λάβαν ῥαχὴλ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, ἣ ἔτεκε τούτους τῷ ἰακώβ· πᾶσαι ψυχαὶ ἑπτά.
27 πᾶσαι δὲ ψυχαὶ αἱ εἰσελθοῦσαι μετὰ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, χωρὶς τῶν γυναικῶν υἱῶν ἰακώβ, πᾶσαι ψυχαὶ ἑξήκοντα ἕξ.
28 υἱοὶ δὲ ἰωσὴφ οἱ γενόμενοι αὐτῷ ἐν γῇ αἰγύπτῳ ψυχαὶ ἐννέα. πᾶσαι ψυχαὶ οἴκου ἰακὼβ αἱ εἰσελθοῦσαι μετὰ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον ψυχαὶ ἑβδομήκοντα πέντε.
29 τὸν δὲ ἰούδαν ἀπέστειλεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ πρὸς ἰωσὴφ συναντῆσαι αὐτῷ καθ᾽ ἡρώων πόλιν εἰς γῆν ῥαμεσσῆ.
30 ζεύξας δὲ ἰωσὴφ τὰ ἅρματα αὐτοῦ ἀνέβη εἰς συνάντησιν ἰσραὴλ τῷ πατρὶ αὐτοῦ καθ᾽ ἡρώων πόλιν, καὶ ὀφθεὶς αὐτῷ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔκλαυσε κλαυθμῷ πλείονι.
31 καὶ εἶπεν ἰσραὴλ πρὸς ἰωσήφ· ἀποθανοῦμαι ἀπὸ τοῦ νῦν, ἐπεὶ ἑώρακα τὸ πρόσωπόν σου· ἔτι γὰρ σὺ ζῇς.
32 εἶπε δὲ ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· ἀναβὰς ἀπαγγελῶ τῷ φαραὼ καὶ ἐρῶ αὐτῷ· οἱ ἀδελφοί μου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, οἳ ἦσαν ἐν γῇ χαναάν, ἥκασι πρός με·
33 οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶ ποιμένες προβάτων· ἄνδρες γὰρ κτηνοτρόφοι ἦσαν· καὶ τὰ κτήνη καὶ τοὺς βόας καὶ πάντα τὰ αὐτῶν ἀγηόχασιν.
34 ἐὰν οὖν καλέσῃ ὑμᾶς φαραὼ καὶ εἴπῃ ὑμῖν· τί τὸ ἔργον ὑμῶν ἐστιν;
35 ἐρεῖτε· ἄνδρες κτηνοτρόφοι ἐσμὲν οἱ παῖδές σου ἐκ παιδὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, ἵνα κατοικήσητε ἐν γῇ γεσὲμ ἀραβίας· βδέλυγμα γάρ ἐστιν αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων.

ΚΕΦ. ΜΖ

1 ἐλθὼν δὲ ἰωσὴφ ἀπήγγειλε τῷ φαραὼ λέγων· ὁ πατήρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ βόες αὐτῶν καὶ πάντα τὰ αὐτῶν ἦλθον ἐκ γῆς χαναάν, καὶ ἰδού εἰσιν ἐν γῇ γεσέμ.
2 ἀπὸ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παρέλαβε πέντε ἄνδρας καὶ ἔστησεν αὐτοὺς ἐναντίον φαραώ.
3 καὶ εἶπε φαραὼ τοῖς ἀδελφοῖς ἰωσήφ· τί τὸ ἔργον ὑμῶν; οἱ δὲ εἶπον τῷ φαραώ· ποιμένες προβάτων οἱ παῖδές σου, καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.
4 εἶπον δὲ τῷ φαραώ· παροικεῖν ἐν τῇ γῇ ἥκαμεν, οὐ γάρ ἐστι νομὴ τοῖς κτήνεσι τῶν παίδων σου, ἐνίσχυσε γὰρ ὁ λιμὸς ἐν γῇ χαναάν· νῦν οὖν κατοικήσομεν οἱ παῖδές σου ἐν γῇ γεσέμ.
5 εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσὴφ λέγων· ὁ πατήρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἥκασι πρός σε·
6 ἰδοὺ ἡ γῆ αἰγύπτου ἐναντίον σού ἐστιν· ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ κατοίκισον τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς ἀδελφούς σου· κατοικείτωσαν ἐν γῇ γεσέμ· εἰ δὲ ἐπίστῃ ὅτι εἰσὶν ἐν αὐτοῖς ἄνδρες δυνατοί, κατάστησον αὐτοὺς ἄρχοντας τῶν ἐμῶν κτηνῶν.
7 εἰσήγαγε δὲ ἰωσὴφ ἰακὼβ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐναντίον φαραώ, καὶ εὐλόγησεν ἰακὼβ τὸν φαραώ.
8 εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰακώβ· πόσα ἔτη ἡμερῶν τῆς ζωῆς σου;
9 καὶ εἶπεν ἰακὼβ τῷ φαραώ· αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου, ἃς παροικῶ, ἑκατὸν τριάκοντα ἔτη· μικραὶ καὶ πονηραὶ γεγόνασιν αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου, οὐκ ἀφίκοντο εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς τῶν πατέρων μου

vran.
14. Şi ficiorii lui Zavulon: Sered şi Alon şi Eil.
15. Aceştia-s ficiorii Líei, carii au născut lui Iacov în Mijlocul Rîurilor a Siríei, şi pre Dína, fata lui, toate sufletile, feţi şi fête, 33.
16. Ficiorii lui Gad: Safon, şi Anghis, şi Sanis, şi Thasovan, şi Aidis, şi Aoridis, şi Areilis.
17. [480]Şi ficiorii lui Asir: Iemná, şi Ieul, şi Variam, şi Sára, fraţii lor; şi ficiorii Varía: Hovor şi Melhil.
18. Aceştia-s ficiorii Zelfas carea au dat Lavan Líei, fêtei lui, carea au născut pre aceştia lui Iacov, 16 suflete.
19. Şi ficiorii Rahil, muierii lui Iacov: Iosif şi Veniamin.
20. [481]Şi să fêceră ficiorii lui Iosif în Pămîntul Eghíptului, carii au născut lui Asinéth, fata lui Pendefrí, popei[482] a Ilíupólii: pre Manasí şi pre Efraim.
21. Şi să făcură ficiorii lui Manasí pre carii au născut lui ţiitoarea Síra, pre Mahir. Şi Mahir au născut pre Galaadu. Şi ficiorii lui Efraim, fratelui lui Manasí: Sutalaam şi Taam. Ficiorii Sutalaam: Edem.
22. [483]Şi ficiorii lui Veniamin: Valá, şi Hovor, şi Asfil. Şi fură ficiorii Valá: Ghíra, şi Noeman, şi Enhim, şi Ros, şi Mamfin, şi Ofimim; şi Ghíra au născut pre Arad.
23. Aceştia-s ficiorii Rahil ce au născut lui Iacov, toate sufletile: 18.
24. Şi ficiorii lui Dan: Asom.
25. Şi ficiorii lui Nefthalim: Asil, şi Goiní, şi Isáhar, şi Silim.
26. Şi aceştia-s ficiorii Valá, carea au datu-o Lavan ii Rahil, fêtei lui, carea au născut pre aceştia lui Iacov, toate sufletile: 7.
27. Şi toate sufletile ce au întrat cu Iacov în Éghiptu, ceia ce au ieşit den pîntecile lui, afară den muierile ficiorilor lui Iacov, toate sufletile: 66.
28. Şi ficiorii lui Iosif, ce i s-au născut lui în Pămîntul Eghípetului. Toate sufletile casei lui Iacov, cêlea ce au întrat cu Iacov în Eghípet, suflete: 75.
29. Şi pre Iuda l-au trimis înaintea lui cătră[484] Iosif să-l timpine pre îns la Cetaatea Iroillor, la Pămîntul Ramesí.
30. Şi, înhămîndu Iosif carăle lui, să sui în timpinarea lui Israil, tată-său, la Cetaatea Iroilor. Şi, ivindu-să lui, au cădzut pre grumadzii lui şi au plînsu cu plîngere multă.
31. Şi dzise Israil cătră Iosif: „Voi muri în vrême ce am văzut o-
brazul tău că încă trăieşti tu”.
32. Şi dzise Iosif cătră fraţii lui: „Suindu-mă, voi spune lui Faraon şi-i voi dzice lui cum fraţii miei şi casa tătîne-mieu au fostu în Pămîntul Hanaan, iar acum au venit cătră mine.
33. Şi oamenii sîntu păstori pentru că era oameni ce să hrănescu cu dobitocul; şi dobitocul şi boii şi toate ale lor le-au adus.
34. Deci să va chema pre voi Faraon şi va dzice voaă: «Ce iaste faptul vostru?».
35. Să dziceţi: «Oameni hrănaci cu dobitocul sîntem, slugile tale, den copilărie pînă acum, şi noi şi părinţii noştri», pentru ca să lăcuiţi Pămîntul Ghesem a Aravíei, pentru că [485]oţărîtu iaste la eghiptêni tot păstoriul oilor”.

Cap 47

1. Şi, mergîndu Iosif, au spus lui Faraon dzicîndu: „Tată-mieu şi fraţii miei şi dobitocul şi boii lor şi toate ale lor au venit den Pămîntul Hanaan şi iată, sîntu în Pămîntul Ghesem”.
2. Şi den fraţii lui au luat 5 bărbaţi şi-i puse pre înşi înaintea lui Faraon[486]. Şi dzise Faraon fraţilor lui Iosif: „Ce iaste lucrul vostru?”.
3. Şi ei dziseră lui Faraon: „Păstori de oi, robii tăi, şi noi şi părinţii noştri, den copilărie pînă acum”. Şi dzisără lui Faraon:
4. „Am venit să fim prişleţi pre pămîntu pentru că nu iaste păşciune dobitoacelor slugelor tale, pentru că să întări foametea în Pămîntul Hanaan; acum vom lăcui, slugele tale, în Pămîntul Ghesem”.
5. Şi dzise Faraon lui Iosif dzicîndu: „Tată-tău şi fraţii tăi au venit cătră tine.
6. Iată, Pămîntul Eghiptului înaintea ta iaste; întru pămîntul cel mai bun lăcuiêşte pre tată-tău şi pre fraţii tăi, lăcuiască în Pămîntul Ghesem, iară de ştii cum sîntu întru ei oameni tari, pune-i pre înşi pristavi preste dobitoacele mêle”.
7. Şi aduse Iósif pre Iacov, tată-său, înlăuntru şi-l puse pre îns înaintea lui Faraon[487].
8. Şi blagoslovi Iacov pre Faraon. Şi dzise Faraon: „Cîţi ai a dzilelor vieţii tale?”.
9. Şi dzise Iacov cătră Faraon: „Dzilele anilor vieţii mêle carele prişleşescu[488], 130 ani; mici şi rêle s-au făcut dzilele anilor vieţii mêle, n-au agiunsu la dzilele anilor vieţii părinţilor miei care

dzile au prişleşit

10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· ΜΗ·

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

dzile au prişleşit[489]".

10. Şi, blagoslovindu Iacov pre Faraon, au ieşit de la însul.

11. Şi lăcui Iosif pre tată-său şi pre fraţii lui şi le dêde lor ţarine în Pămîntul Eghíptului, în pămîntul cel mai bun, în Pămîntul Ramesí, după cum porînci Faraon.

12. Şi măsurá grîu Iosif tătîne-său şi fraţilor lui şi toată casa tătîne-său, grîu după trupuri.

13. Şi grîu nu era în tot pămîntul, pentru că să întări foametea foarte. Şi lipsi Pămîntul Eghiptului şi Pămîntul lui Hanaan de foamete.

14. Şi adunắ Iosif tot argintul ce s-au aflat în Pămîntul Eghiptului şi în Pămîntul Hanaan pentru grîul carele cumpăra şi le măsura grîu lor; şi aduse Iosif tot argintul înlontru, în casa lui Faraon.

15. Şi lipsi argintul den Pămîntul Eghíptului[490] şi den Pămîntul Hanaan şi veniră toţi eghiptênii către Iosif dzîcîndu: „Dă-ne noaă pîini! Şi pentru ce murim înaintea ta? Pentru că lipsi argintul nostru".

16. Şi dzise lor Iosif: „Aduceţi dobitocul vostru şi voi da voao pîini pentru dobitocul vostru să au lipsit argintul".

17. Şi au adus dobitocul[491] lor către Iosif şi le dêde lor Iosif pîini pentru cai şi pentru oi şi pentru boi şi pentru măgari; şi-i hrăni pre înşii cu pîini pentru toate dobitoacele lor întru anul acela.

18. Şi trecu acela an şi veniră la el în al doilea an[492] şi-i dzisără lui: „Ca să nu ne surpăm de la domnul nostru că s-au lipsit argintu şi unêltele şi dobitoacele către tine, domnul, şi n-au rămas noao înaintea domnului nostru fără numai trupul nostru şi pămîntul nostru.

19. Deci pentru ca să nu murim înaintea ta şi pămîntul să să pustiiască, ia pre noi şi pămîntul nostru pentru pîini, şi vom fi noi şi pămîntul nostru robi lui Faraon[493]; dă-ne sămînţă pentru ca să sămănăm, şi să trăim, şi să nu murim, şi pămîntul nu[494] să va pustii".

20. Şi au luat[495] Iosif tot pămîntul eghiptênilor lui Faraon, pentru că au vîndut eghiptênii pămîntul lor lui Faraon, că-i cuprinse foametea;

21. Şi fu pămîntul lui Faraon şi nărodul îl robi întru să-i fie robi, den marginile hotarălor Eghiptului pînă în margini.

22. Afară den pămîntul popilor numai[496] nu l-au luat Iosif, pentru că în dar au dat dare popilor lui Faraon şi mînca darea carea le da lor Faraon: pentru acêea nu şi-au vîndut pămîntul lor.

23. Şi dzise Iosif tuturor eghiptênilor: „Iată, v-am luat pre voi şi pămîntul vostru astădzi lui Faraon; luaţi-vă voao sămînţă şi sămănaţi pămîntul. Şi vor fi roadele lui,

24. Şi veţi da a cincea parte lui Faraon, iară cêle patru părţi vor fi voao pentru sămînţa pămîntului şi de mîncat voao şi tuturor cîţi sîntu în casele voastre".[497]

25. Şi dzisără: „Mîntuitu-ne-au pre noi! Aflat-am har înaintea domnului nostru şi vom fi robi lui Faraon".

26. Şi puse lor întru porîncă pînă în dzua de astădzi pre Pămîntul Eghiptului a da a cincea lui Faraon, afară de pămîntul popilor numai nu era la Faraon.

27. Şi lăcui Israil în Éghiptu, pre Pămîntul Ghesem, şi să moştneniiră pre el; şi crescură şi să înmulţiră foarte.

28. Şi mai trăi Iacov în Pămîntul Eghiptului 17 ani; şi fură dzilele lui Iacov, anilor[498] vieţii lui, 147.

29. Şi să apropiară dzilele lui Israil a muri; şi au chemat pre ficiorul său, Iosif, şi dzise lui: „Să am aflat har înaintea ta, [499]pune mîna ta dedesuptu pre stînghea mea şi vei face pre mine milă şi adevăr ca să nu mă îngropi în Éghiptu,[500]

30. Ci voi dormi cu părinţii miei şi mă vei rădica den Éghiptu şi mă vei îngropa în gropniţa lor". Şi el dzise: „Eu voi face după cuvîntul tău".

31. Şi dzise lui: „Giură-te mie!". Şi giurắ lui şi să închinắ Israil pre marginea toiagului lui.

Cap 48

1. Şi fu după cuvintele acêstea şi să porînci lui Iosif că tată-său să dodăiêşte[501]. Şi[502], luîndu pre amîndoi fiii lui, pre Manasí şi pre Efraim, au venit către Iacov.

2. Şi să spuse lui Iacov, dzicîndu: „Iată, fiiul tău, Iosif, vine către tine". Şi, întărindu-să Israil, şedzu pre pat.

3. Şi dzise Iacov lui Iósif: [503]„Dumnedzăul mieu mi s-au arătat în Lúza, în Pămîntul Hanaan, şi mă blagoslovi. Şi-mi dzise:

4. «Iată, eu te voi crêşte şi te voi înmulţi şi te voi face întru adunare de limbi şi-ţi voi da ţie pămîntul acesta şi seminţiii tale după tine întru ţinêre vêci-

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

КАП. КѲ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

nică».

5. Acum dară aceşti 2 ficiori ce ţi s-au făcut ţie în Pămîntul Eghíptului, mainte de ce am venit eu la Eghípet, ai miei sîntu, Efraim şi Manasí, ca Ruvim şi Simeon vor fi mie.
6. Iară nepoţii carii vei naşte de acum ai tăi vor fi, pre numele fraţilor lor să vor chema întru sorţii lor.
7. Iară eu cîndu veneam den Mijlocul Rîurilor a Siríei, [504]au murit Rahil, maica ta, în Pămîntul Hanaan, apropiindu-mă după alergătura cailor, havrathá pămîntului a veni Efrathá; şi am îngropat pre ea întru calea alergăturii cailor, aceasta iaste Vithlêem".
8. Şi, vădzîndu Israil ficiorii lui Iosif, dzise: „Cine-ţi sîntu aceştia?". Şi dzise Iósif tătîne-său:
9. „Fiii miei sîntu, carii mi i-au dat Dumnedzău aicea. Şi dzise Iacov: „Adu-mi-i, apropie-i pentru ca să-i blagoslovăscu pre ei".
10. Şi ochii lui să îngreuia la vedêre de bătrînêţe şi nu putea să vadză; şi-i apropié pre ei la însul, şi-i sărută pre înşii şi-i îmbrăţăşe pre ei.
11. Şi-i dzise Israil cătră Iosif: „Iată, faţa ta nu mă lipsiiu şi-mi arătă Dumnedzău şi sămînţa ta".
12. Şi-i scoase pre înşii Iosif den genunchele lui şi să închinară lui cu faţa la pămîntu. Şi, luîndu Iosif pre amîndoi ficiorii lui,
13. Pre Efraim în dreapta iară den stînga lui Israil, iară pre Manasí în stînga iară den dreapta lui Israil, ii apropiia pre ei de însul.
14. Şi, întindzîndu Israil mîna cea dreaptă, au pusu-o pre capul lui Efraim[505], şi acesta era mai tînăr, şi cea stîngă pre capul lui Manasí, mîinele încrucişate.[506]
15. Blagoslovi pre ei şi dzise: [507]„Dumnedzău, căruia bineplăcură părinţii miei înaintea lui, Avraam şi Isaac, Dumnedzăul cela ce mă hrănêşte den tinerêţele mêle pînă în dzua de astădzi,
16. [508]Îngerul cela ce mă mîntuiêşte den toate rêlele, să blagoslovască copiii aceştia şi să să chême pre ei numele mieu şi numele părinţilor miei, Avraam şi Isaac, şi să să înmulţască în mulţime multu pre pămîntu".
17. Şi, vădzîndu Iosif cum au pus tată-său mîna cea dreaptă pre capul lui Efraim, ii păru lui greu şi să apucắ de mîna tătîne-său, Iosif, să o ia pre ea[509] de pre capul lui Efraim pre capul lui Manasí.
18. Şi dzise Iosif tătîne-său: „Nu aşa, tată, pentru că acesta iaste cel dentîi născut; pune dreapta ta pre capul lui".
19. Şi nu vru, ce dzise: „Ştiu, fiiule, ştiu! Şi acesta va fi în nărodu, şi acesta să va înălţa, ce fratele său cel mai tînăr mai mare decît el va fi, şi seminţiia lui va fi întru înmulţiime de limbi".
20. Şi blagoslovi pre înşii întru dzua acêea, dzicîndu: „Întru voi să va blagoslovi Israil, dzicîndu: «Facă-ţi ţie Dumnedzău ca lui Efraim şi ca lui Manasí»". Şi puse pre Efraim înaintea lui Manasí.
21. Şi dzise Israil lui Iosif: „Iată, eu moriu şi va fi Dumnedzău cu voi şi va întoarce pre voi Dumnedzău den pămîntul acesta la pămîntul părinţilor voştri.
22. [510]Iară eu îţi dau ţie Síchima aleasă mai sus decît fraţii tăi, carea am luat den mîinile amoreilor cu sabiia mea şi cu arcul".

Cap 49

1. Şi chemă Iacov pre fiii lui şi dzise: „Adunaţi-vă pentru ca eu să vă spuiu voao ce va tîmpina pre voi în cêle de apoi dzile.[511]
2. Adunaţi-vă şi ascultaţi, fiii lui Iacov, audziţi pentru tată-vostru!
3. Ruvim, întîi născut al mieu, tu, vîrtutea mea şi începătura fiilor miei, năsîlnicêşte a te purta şi năsîlnicêşte obraznic
4. Te semeţişi ca apa să nu fierbi, [512]pentru că te suişi pre patul tătîne-tău, atuncea ai pîngărit aşternutul unde te-ai suit.
5. Simeon şi Leví, fraţi, au săvîrşit strîmbătatea[513] scoaterii lor.
6. La sfatul lor să nu între sufletul mieu şi pre adunarea lor să nu să întărească[514] ficaţii miei, pentru că întru mînia lor au omorît oamenii şi întru pofta lor au tăiat vinele buhaiului.
7. Blăstămată mîniia lor, pentru că obraznică, şi scîrba lor, căci să năsîlnicí; împărţi-voi pre înşi în Iacov şi voi sămăna pre înşi în Israil.
8. Iúdo, pre tine laudă-te fraţii tăi; mîinele tale pre umerile nepriêtenilor tăi; închina-ţi-să-vor ţie ficiorii tătîne-tău.
9. [515]Ţîncul leului, Iúdo, den vlastar, fiiul mieu te suişi. Culcîndu-să, dormí ca un leu şi ca un ţînc de leu. Cine-l va scula

10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]

КАП· Н҃·

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]

va scula pre el?
10. [516]Nu va lipsi boiêrin den Iúda și povățuitor den stînghele lui pînă vor veni cêlea ce-i zac lui; și el, nădêjdea limbilor.[517]
11. Legîndu la vie mîndzul său și la cîrceiu mîndzul măgăriții lui, va spăla cu vin îmbrăcămintea sa și cu sîngele poamei[518] învălitura sa.
12. Vêseli ochii lui de vin și mai albi dinții lui decît laptele.
13. Zavulon lîngă mare va lăcui și el, lîngă adăpostul vaselor, și va întinde pînă la Sidon.
14. Isáhar binele au poftit pentru ca părăsindu întru mijlocul sorților.
15. Și, vădzîndu odihna cum iaste bună și pămîntul că-i gras, și-au supus umerile său spre osteneală și să facu om plugariu.
16. Dan va judeca nărodul lui ca și ca o rudă în Israil.
17. Și să făcu lui Dan șêrpe pre cale cădzîndu pre cărare, mușcîndu călcîiu de cal; și va cădea călărețul în cêle denapoi,
18. Mîntuirea așteptîndu a Domnului!
19. Gad, ispită îl va ispiti pre el, și el va ispiti pre el dendărăt.
20. Asir, grasă-i lui pîinea; și el va împărți hrană la boiêri.
21. Nefthalim, răgălie[519] lăsată crescîndu întru naștere frîmsêțe!
22. Iosif, fiiu crescut, zavistuit, fiiul mieu cel prea tînăr, cătră mine te întoarce!
23. Cătră carele sfătuindu suduia și ținea întru el domnii săgetăturilor.
24. Și să sfărîmắ cu tărie arcele lor și să slobonogiră vinele brațălor mîinelor lor pren mîna sîlnecului Iacov;
25. De acoló cela ce au întărit pre Israil, de la Dumnedzău tată-tău[520]. Și-ți agiutắ ție Dumnedzăul mieu și te blagoslovi cu blagosloveniia ceriului de sus și blagosloveniia pămîntului ce are toate pentru blagosloveniia țițelor și zgăului.
26. Blagosloveniia tătîne-tău și a maicii tale să prea întări pre blagoslovenii a munți întăriți și pre blagoslovenii a țărmuri vêcinice, carele vor fi pre capul lui Iósif și pre crêștetul cărora au povățuit frați.
27. Veniamin, lup jecaș, dimineața va mînca încă și la sară va mîntui mîncare".
28. Toți aceștia, fiii lui Iacov, 12, și acêstea au grăit lor tatăl lor. Și-i blagoslovi pre ei fieștecarele după blagosloveniia lui blagoslovi pre înși.
29. Și dzise lor: „Eu mă voi adaoge cătră al mieu nărodu, îngropați-mă cu părinții miei întru peșterea carea iaste întru țarina a lui Efron heteul,
30. Întru peșterea cea îndoită ce iaste în preajma Mamvrí, în Pămîntul Hanaan, carele au luat Avraam peșterea de la Efron heteul, pentru avêre de mormîntu.
31. Acolo au îngropat pre Avraam și pre Sarra, fămêia lui, și acoló au îngropat pre Isaac și pre Revéca, fămêia lui, și acoló au îngropat pre Lía, întru avêrea țarenii și peșterea ce iaste întru însă de la ficiorii lui Het".
32. Și părăsi Iacov porîncind fiilor săi, [521]și rădicîndu Iacov picioarele pre pat, răpoosă și să adaose cătră nărodul lui.

Cap 50

1. Și, cădzînd Iosif pre fața tătîne-său, plînsă amar pre însul și-l sărutắ pre el.
2. Și porînci Iosif slugilor sale, celor ce grijescu de gropniță, ca să-l smolească;
3. Și-l grijiră de groapă grijitorii cei de groape pre Israil. Și să pliniră lui 40 de dzile, pentru că așa să numără dzilele gropniții; și-l plînsă pre el Eghiptul 70 dzile.
4. Și după ce au trecut dzilele plîngerii, au grăit Iosif la domnii lui Faraon, dzicîndu: „Să am aflat har înaintea voastră, grăiți întru urechile lui Faraon, dzicîndu
5. [522]Că tată-mieu m-au giurat mainte de moartea lui, dzicîndu: «Întru gropnița ce mi-am săpat mie în Pămîntul Hanaan, acoló să mă îngropi!». Acum dară să mă sui să îngrop pre tată-mieu și mă voi învîrteji". Și dzisără lui Faraon după dzisurile lui Iosif.
6. Și dzise Faraon lui Iosif: „Sui-te și îngroapă pre tată-tău după cum te-au giurat".
7. Și să sui Iosif să îngroape pre tată-său. Și să suiră împreună cu el toate slugile lui Faraon și cei bătrîni a casei lui, și tot bătrînii Pămîntului Eghiptului,
8. Și toată prișleșeniia lui Iosif, și frații lui, și toată casa tătîne-său, și rudeniia; și oile și boii i-au lăsat în Pămîntul Ghesem.
9. Și să suiră cu ei cară și călăreți și să făcu tabără mare foarte.
10. Și mêrsără la ariia lui Atad, care iaste decinde de Iordan, și plînseră pre el plîngere mare și tare foarte; și făcu plînsul tătîne-său 7 dzile.
11. Și văzdură lă-

cuitorii

[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible] 26

ЕШИРЯ

КАП. А

[illegible] 1
[illegible] Рувим. Симеон 2
Леви. Юда, Исахар. Завулон. Вениамин. 3
Дан ши Нефтали. Гад ши Асир ши 4
Іосиф. [illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15

cuitorii Pămîntului Hanaan plîngerea la ariia lui Atad și dziseră: „Plîngere mare aceasta iaste eghiptênilor". Pentru acêea au numit numele locului aceluia Plîngerea Eghiptului[523], carea iaste decinde de Iordan.

12. Și făcură lui așea ficiorii lui după cum porînci lor.

13. Și-l luară pre însul ficiorii lui la Pămîntul Hanaan [524]și-l îngropară pre însul în peșterea îndoită, [525]carea au avut Avraam în avêre de mormîntu de la Efrem heteul, în preajma Mamvrí.

14. Și să întoarse Iosif la Éghiptu, el și frații lui și toți cîți s-au suit împreună să îngroape pre tatăl lui.

15. Și, vădzîndu frații lui Iosif cum au murit tatăl lor, au dzis: „Cîndai să nu-și aducă aminte de rău noaă Iosif și răsplătire ne va da noao toate rêlele cîte i-am făcut[526] lui". Și mergîndu la Iosif, dzisără:

16. „Tată-tău te-au giurat mainte de a se săvîrși pre însul, dzicîndu[527]:

17. «Așa dziceți lui Iosif: 'Lasă lor strîmbătatea și greșeala lor pentru că rêle ți-au arătat ție. Și acum priimêște ruga slugilor[528] Dumnedzău tătîne-tău'»". Și plînse Iosif, grăindu ei cătră însul.

18. Și, venindu la el, dziseră: „Iată noi, robii tăi".

19. Și dzise lor Iosif: „Nu vă têmeți, pentru că a lui Dumnedzău eu sîntu.

20. [529]Voi ați vrut împotriva mea pentru rêle, iară Dumnedzău au vrut pentru mine spre bune pentru ca să să facă ca astădzi pentru ca să să hrănească nărodu multu".

21. Și dzise lor: „Nu vă têmeți! Eu voi hrăni pre voi și casele voastre". Și-i mîngîia pre ei și le grăi lor la inimă.

22. Și lăcui Iosif la Éghipt, el și frații lui și toată prișleșeniia tătîne-său. Și trăi Iosif ani 110.

23. Și vădzu Iosif ficiorii lui Efraim pînă a treia seminție; [530]și ficiorii lui Mahir, ficiorul lui Manasí, născură pre stînghele lui Iosif.

24. [531]Și dzise Iosif fraților lor dzicîndu: „Eu moriu și cu socotință va socoti pre voi Dumnedzău și va scoate pre voi den pămîntul acesta la pămîntul ce au giurat părinților noștri, lui Avraam, Isaac și Iacov".

25. Și giură Iosif pre fiii lui Israil, dzicîndu: „Întru socotința ce va socoti Dumnedzău pre voi și [532]să luați oasele mêle cu voi de aicea".

26. Și muri Iosif fiindu de ani 110; și-l îngropară pre însul în gropniță la Éghiptu.

Ieşirea

Cap 1

1. [533]Acêstea-s numele fiilor lui Israil, celor ce au întrat în Éghiptu odată cu Iacov, tată-său; fieștecarele cu prișleșenia lui au întrat:

2. [534]Ruvim, Simeon, Leví, Iúda,

3. Isahar, Zavulon, Veniamin,

4. Dan și Nefthalim, Gad și Asir și Iosif era la Eghípet.

5. Și era toate sufletile ce ieșise de la Iacov 75.

6. Și muri Iosif și toți frații lui și toată ruda acêea.

7. Și [535]fiii lui Israil crescură și să înmulțiră și prostateci să făcură și să întăriră foarte, foarte și-i înmulți pămîntul pre ei.

8. Și să sculă altu împărat pre Éghiptu, carele nu știia pre Iosif.

9. Și dzise limbii lui: „Iată, limba fiilor Israil – maare mulțiime și poate mai multu de noi.

10. Ia-mblați, dară, să-i meșterșuguim pre înși pentru ca să nu să înmulțască și, cîndu ni să va tîmpla noao războí, să vor adaoge și aceștia cătră nepriêteni și, bătîndu-ne[536] pre noi, vor ieși den pămîntu".

11. Și le puse lor pristavi pre lucruri, pentru ca să-i chinuiască întru fapte. Și zidiră cetăți tari lui Faraón: pre Pithó și pre Ramesí și pre On, carea iaste Iliupolis[537].

12. Și întru cît ii smeriia pre înșii, întru atîta să făcea mai mulți și să întărea foarte, foarte.

13. Și să urîia eghiptênii de fiii lui Israil și asuprea eghiptênii pre fiii lui Israil cu silă.

14. Și le chinuia viața lor cu lucrurile cêle cumplite, cu lutul și cu cărămidăriia și cu toate lucrurile ce-s la cîmpu, după toate lucrurile ce-i robiia pre înși cu silă.

15. [538]Și dzise împăratul eghiptênilor moașelor jidovilor, uniia dentru însele

ce o numiia

[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. В

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]

[illegible]

ce o numiia Sepfóra şi numele a doao Fúa,

16. Şi dzise lor: „Cîndu sînteţi moaşe la jidovce şi sîntu la naştere, de va fi parte bărbătească, îl ucideţi, iară de va fi fămeiască, îl cruţaţi”.

17. Şi să temură moaşele de Dumnedzău şi nu făcură după cum le-au porîncit lor împăratul Eghiptului şi creştea[539] cêle de parte bărbătească.

18. Şi chemă împăratul Eghípetului moaşele şi le dzise lor: „Ce că aţi făcut acesta lucrul şi aţi cruţat cêle de parte bărbătească?”.

19. Şi dziseră moaşele lui Faraón: „Nu-s ca a Eghíptului muieri jidovcile, pentru că nascu mainte de cum a întra cătr-însele moaşele şi năştea”.

20. Şi biine făcea Dumnedzău moaşelor şi să înmulţi nărodul şi să întări foarte.

21. În vrême ce să temea moaşele de Dumnedzău, şi făcură şie case.

22. Şi porînci Faraón la tot nărodul lui, dzicîndu: „Toată partea bărbătească ce să va naşte la jidovi în rîu să-l aruncaţi şi toată partea fămeiască să o cruţaţi pre ea”.

Cap 2

1. Şi era oarecarele den neamul lui Leví,

2. Carele au luat den fêtele lui Leví. Şi o ţînu pre ea [540]şi în pîntece luă şi născu făt; şi vădzîndu-l iscusit, l-au acoperit 3 luni.

3. Şi în vrême ce nu mai putea să-l ascundză, luă maica lui un săcriiu de papură şi-l unsă cu smoală cleioasă şi puse înlontru copilul într-însă şi-l puse în margine, pregiur rîu.

4. Şi priviia soru-sa de departe să ştie ce i să va tîmpla.

5. [541]Şi să pogorî fata lui Faraó să să scalde la rîu şi roabele ei mergea pre aproape, pre lîngă apă; şi vădzîndu săcriiul în margine, trimiţîndu roaba, l-au luatu-l.

6. Şi deşchizînd, văzu copilul plîngîndu în săcriiu; şi nu să îndurắ de el fata lui Faraón şi dzise: „Den copiii jidovilor iaste acesta”.

7. Şi dzise soru-sa fêtei lui Faraón: „Voia-ţi iaste să să chême ţie fămêie maică de la jidovi şi-ţi va apleca copilul ţie?”.

[8.][542] Şi dzise ei fata lui Faraón: „Pasă!”. Şi mergîndu fata, au chemat pre maica copilului.

9. Şi dzise către ea fata lui Faraón: „Păzêşte-mi copilul acesta şi mi-l apleacă şi eu îţi voi da plata”. Şi luă muiêrea copilul şi-l apleca pre el.

10. Şi crescîndu copilul, l-au adus pre însul cătră fata lui Faraón şi fu ei pentru ficior; şi-i numi numele lui Moisi, dzicîndu: „Dentru apă pre îns l-am luat”.

11. [543]Şi fu întru dzilele cêle multe acêlea, făcîndu-să mare Moisí, ieşi cătră fraţii lui, ficiorii lui Israil; [544]şi socotind osteneala lor, vădzu pre un om eghiptean bătîndu pre oarecare jidov dentru fraţii lui, fiii lui Israil.

12. Şi căutînd încoace şi încoace, nu vădzu pre nime; şi ucigînd[545] pre eghiptean, îl ascunse în arină[546] pre însul.

13. Şi ieşindu a doao dzi, vădzu 2 oameni jidovi pricindu-să şi dzise celui ce făcea strîmbătate: „Pentru căci baţi[547] pre aproapele tău?”.

14. Şi cela dzise: „Cine te-au pus boiêrin şi giudecător pre noi? Au doară vei tu să mă ucizi în ce chip ai ucis ieri pre eghiptean?”. Şi să spămîntắ Moisi şi dzise: „De s-au făcut aşea arătat acesta cuvîntu!”.

15. Şi audzi Faraón cuvîntul acesta şi cerca să ucigă pre Moisí. Şi să usăbi Moisí den faţa lui Faraón şi lăcui în Pămîntul Madiiam; şi mergîndu în Pămîntul Madiiam, au şedzut la fîntînă.[548]

16. Şi la popa Madiam era 7 fête păscîndu oile tătîne-său, Ióthor. Şi mergîndu, scotea apă[549] pînă împlură covăţile, ca să adêpe oile tătîne-său, lui Iothor.

17. Şi mergîndu păstorii, le-au scos pre înse. Şi sculîndu-să Moisí, le-au mîntuit pre iale şi le scoase apă şi adăpă oile tatălui lor. Şi mêrse cătră Raguil, tatăl lor, şi el dzise lor:

18. „Ce de aţi sîrguit de aţi venit astădzi?”.

19. Şi iale dziseră: „Om eghiptean ne-au mîntuit pre noi de păstori şi ne-au scos noao apă şi ne-au adăpat oile noastre”.

20. Şi el dzise fêtelor lui: „Şi unde iaste? Şi pentru ce aţi lăsat pre om? Chemaţi-l pentru ca să mănince pîine pre însul!”.

21. Şi lăcui Moisí lîngă om.

22. [550]Şi-i dêde pre Sepfóra, fata lui, lui Moisí fămêie. [551]Şi luîndu în pîntece fămêia, născu ficior şi-i numi Moisí numele lui Ghirsam, dzicîndu că „Prişleţ sîntu în pămîntu striin”.

23. Şi mai zemislindu încă, născu ficior al doilea şi-i numi numele lui Eliezer, dzicîndu că „Dumnedzăul tătîne-mieu – agiutor mie şi mă mîntui den mîinile Faraón”.

24. Şi după dzilele cêle multe acêlea, au murit împăratul Eghiptului. Şi suspinară fiii lui Israil de lucruri şi stri-

gară şi să

[illegible]

25 [illegible]

КАП. Г

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

gară şi să sui strigarea lor cătră Dumnedzău de la lucruri.

25. Şi ascultắ Dumnedzău suspinul lor şi-şi aduse aminte făgăduinţa cea de cătră Avraam şi Isaac şi Iacov şi căută Dumnedzău pre ficiorii lui Israil şi să cunoscu lor.

Cap 3

1. Şi Moisi era păscîndu oile lui Iothor, socru-său, popei Madiam. Şi aduse oile suptu pustii şi veni la muntele lui Dumnedzău, Horiv.
2. [552]Şi i să arătă lui îngerul Domnului în pară de foc den căpínă[553]; şi vădzu cum căpína ardea cu foc şi căpína nu să topiia.
3. Şi dzise Moisí: „Mergîndu mai nainte, voi vedea aceasta videnie mare, căci nu să topêşte căpína".
4. Şi dacă vădzu Domnul că să apropie să vadză, îl chemă pre însul Domnul den căpínă, dzicîndu: „Moisi, Moisí!". Şi el dzise: „Ce iaste, Doamne?".
5. Şi el dzise: „Să nu te apropii acii! Dezleagă încălţămintea den picioarele taale[554], pentru că locul întru[555] carele tu stai pămîntu svînt iaste".
6. Şi-i dzise lui: [556]„Eu sîntu Dumnedzăul tătîne-tău, Dumnedzăul lui Avraam, Dumnedzăul lui Isaac, Dumnedzăul lui Iacov". Şi-şi întoarse Moisi faţa lui, pentru că să spămînta să caute deşchis înaintea lui Dumnedzău.
7. Şi dzise Domnul cătră Moisi: „Vădzîndu vădzuiu chinuirea nărodului mieu de la Eghípet şi strîgarea lor audzit dentru cei ce-i gonescu pentru lucru.
8. Pentru că ştiu durêrea lor şi pogorîiu să-i scoţ pre ei den mîna eghiptênilor şi să-i scoţ pre ei den pămîntul acela şi să-i bag la pămîntu bun şi multu, la pămîntul ce cură miêre şi lapte, la locul hananeilor, şi heteilor, şi amorreilor, şi ferezeilor, şi ghergheseilor, şi ievuseilor.
9. Şi acum, iată, strigarea fiilor Israil veni cătră mine.
10. Şi eu vădzuiu chinul carele eghiptênii chinuiescu pre ei. [557]Şi acum ia-mblă să te trimiţ cătră Faraón, împăratul Eghiptului, şi vei scoate nărodul mieu, fiii lui Israil, den Pămîntul Eghiptului".[558]
11. Şi dzise Moisi cătră Dumnedzău: „Cine sîntu eu, ca să mărgu cătră Faraón, împăratul Eghiptului, şi ca să scoţ pre fiii lui Israil den Pămîntul Eghiptului?".
12. Şi dzise Dumnedzău lui Moisí dzicîndu că: „Voi fi cu tine şi acesta ţi-e sămnul că eu te trimiţ cîndu vei scoate nărodul mieu den Éghiptu; şi veţi închina lui Dumnedzău întru muntele acesta".
13. Şi dzise Moisi cătră Dumnedzău: „Iată, eu mă voi duce cătră fiii lui Israil şi voi dzice cătră ei: «Dumnedzăul părinţilor noştri m-au trimis cătră voi!». şi mă vor întreba: «Ce iaste numele lui?»; ce voi dzice cătră ei?".
14. Şi dzise Dumnedzău cătră Moisi: [559]„Eu sîntu cela ce sîntu[560]!". Şi dzise: „Aşea vei dzice fiilor Israil, cum cela ce iaste[561] m-au trimis cătră voi".
15. Şi dzise Dumnedzău iarăşi cătră Moisí: „Aşa să dzici fiilor lui Israil: «Domnul Dumnedzăul părinţilor voştri, Dumnedzăul lui Avraam, şi Dumnedzăul lui Isaac, şi Dumnedzăul lui Iacov m-au trimis cătră voi». Acesta-mi iaste nume vêcinic şi paminte la rude de rude.
16. Şi mergîndu, adúnă bătrînii a fiilor lui Israil şi vei dzice cătră ei: «Domnul Dumnedzăul părinţilor noştri mi s-au ivit mie, Dumnedzăul lui Avraam, şi Dumnedzăul lui Isaac, şi Dumnedzăul lui Iacov, dzicîndu: 'Cu socotinţă am socotit pre voi şi cîte vă s-au tîmplat voaă în Éghiptu.
17. Şi dziş: Voi sui pre voi den chinuirea eghiptênilor la pămîntul hananeilor, şi hetteilor, şi eveilor, şi ferezeilor şi amorreilor[562], şi ghergheseilor, şi ievuseilor, la pămîntul ce cură miêre şi lapte'».
18. Şi vor asculta pre tine glasul fiilor. Şi vei întra înlontru tu şi bătrînii lui Israil cătră Faraón, împăratul Eghiptului, şi vei dzice cătră el: [563]«Domnul Dumnedzăul jidovilor ne-au chemat pre noi, deci vom mêrge cale de 3 dzile în pustiiu, pentru ca să facem jirtvă Domnului Dumnedzăului nostru».
19. Şi eu ştiu cum nu va lăsa pre voi Faraón, împăratul Eghípetului, să mêrgeţi, să nu va fi cu mînă tare.
20. Şi întindzîndu mîna mea, voi lovi pre eghiptêni întru toate minunele mêle carele voi face întru înşii; şi după acêstea va trimite pre voi.
21. [564]Şi voi da har nărodului acestuia înaintea eghiptênilor;

şi cîndu veţi

22 [illegible]

КАП. Д.

1 Ѡ[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27

şi cînd veţi ieşi, nu veţi ieşi deşerţi,

22. Ce va cêre muiêrea de la vecină şi lăcuitoare într-un loc cu ea vase de argintu, şi de aur, şi îmbrăcăminte şi veţi pune preste fiii voştri şi preste fêtele voastre şi veţi dezbrăca pre eghiptêni”.

Cap 4

1. Şi răspunse Moisí şi dzise: „Dară de nu mă vor crêde, nici vor asculta glasul mieu, pentru că vor dzice: «Cum ţi s-au ivit Domnul?», ce voi dzice către ei?”
2. Şi dzise lui Domnul: „Ce iaste acestu[565] den mîna ta?”. Şi el dzise: „Toiag”.
3. Şi-i dzise lui: „Aruncă-l pre el pre pămîntu!”. Şi-l aruncắ pre pămîntu şi să făcu şêrpe; şi fugi Moisi de la însul.[566]
4. Şi dzise Domnul către Moisi: „Întinde mîna şi-l apucă de coadă!”. Şi, întindzîndu mîna, să apucắ de coadă şi să făcu toiag întru mîna lui.
5. Şi dzise lui: „Pentru ca să creadză ţie cum ţi s-au ivit Domnul Dumnedzăul părinţilor lor, Dumnedzăul lui Avraám, şi Dumnedzăul lui Isaac, şi Dumnedzăul lui Iacov”.
6. Şi-i dzise lui Domnul iarăşi: „Îţi bagă mîna ta în sînul tău!”. Şi-şi băgă mîna lui în sînul lui şi o scoase den sînul lui şi să făcu mîna plină de bubele stricăciunei ca omătul.[567]
7. Şi-i dzise lui Domnul iarăşi: „Bagă-ţi mîna ta în sînul tău!”. Şi băgă mîna lui în sînul lui şi o scoase den sînul lui şi iarăşi să tocmi în fêliul trupului ei.
8. „Şi să nu vor crêde, nice vor asculta glasul semnului dentîi, vor crêde ţie glasul semnului al doilea.
9. Şi va fi să[568] nu vor crêde ţie acestor 2 sêmne, nice vor asculta glasul tău, vei lua den apa rîului şi vei turna pre uscat şi va fi apa ce vei lua den rîu sînge pre uscat”.
10. Şi dzise Moisi către Domnul: „Rogu-mă, Doamne, nu-s vrêdnic mainte de ieri, nice mainte de alaltaieri, nice de cîndu ai început a grăi robului tău; grozav la glas şi încet[569] la limbă sîntu eu”.
11. Şi dzise Domnul către Moisí: [570]„Cine au dat gură omului şi cine au făcut rău la audzu şi surdu, vădzător şi orbu? Nu-s eu Domnul Dumnedzău?
12. Şi acum pasă şi [571]eu voi deşchide gura ta şi te voi îndrepta carele vei vrea să grăieşti”.
13. Şi dzise Moisí: „Rogu-mă, Doamne, alêge altul putîndu, carele vei trimite”.
14. Şi mîniindu-să cu urgie Domnul pre Moisi, dzise: „Nu, iată, Aáron, fratele tău, levitul, ştiu cum el grăindu va grăi ţie; şi iată, el va ieşi în timpinarea ta şi, vădzîndu-te, să va bucura întru însul.
15. [572]Şi vei dzice către însul şi vei da cuvintele mêle întru gura lui şi eu voi dăşchide gura ta şi gura lui[573] şi voi tocmi pre voi carele veţi face.
16. Şi el va grăi ţie către nărodu şi el îţi va fi ţie rostu şi tu lui vei fi de către Dumnedzău.
17. Şi toiagul acesta ce s-au întorsu în şarpe vei lua în mîna ta, întru carele vei face cu însul sêmne”.
18. Şi mêrse Moisi şi să întoarse către Iothor, socrul său, şi dzise: „Mêrge-voi şi mă voi întoarce către fraţii miei[574] de la Éghiptu şi voi vedea de încă trăiescu”. Şi dzise Iothor către Moisí: „Pasă sănătos!”.[575]
19. Şi după dzilele cêle multe acêlea, muri împăratul Eghípetului. Şi dzise Domnul către Moisí, în Pămîntul Madiam: „Pasă, du-te la Éghiptu, pentru că au murit toţi cîţi cerca sufletul tău”.
20. Şi luîndu Moisí fămêia lui şi copiii, ii sui pre trăgători şi să întoarse la Eghípet. Şi luă Moisi toiagul cel pentru Dumnedzău întru mîna lui.
21. Şi dzise Domnul către Moisi: „Mergîndu tu şi întorcîndu-te la Eghipet, caută toate ciudesile ce am dat în mîna ta să le faci pre iale înaintea lui Faraón, iară eu voi întări inima lui şi nu[576] va trimite nărodul.
22. Si tu vei dzice lui Faraón: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul jidovilor: ‘Fiiul cel dentîi născut al mieu[577] – Israil;
23. Şi dziş ţie: Trimite nărodul mieu pentru ca să să închine mie, şi tu n-ai vrut să-l trimiţi pre el. Caută dară, eu voi ucide pre fiiul tău cel dentîi născut’»”.
24. Şi fu întru cale întru popas, îl timpină pre însul îngerul Domnului şi cerca pre însul să-l omoară.
25. Şi luînd Semfóra gonţu, au tăiat marginea acoperemîntului trupului fiiului ei şi cădzu la picioarele lui şi dzise: „Stătu sîngele obrezaniei fiiului mieu”.[578]
26. Şi să duse de la el pentru căci dzise: „Au stătut sîngele obrezaniei fiiului mieu”.
27. Şi dzise Domnul către Aaron: „Pasă întru timpi-

narea lui Moi-

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Ε

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Ϛ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]

narea lui Moisí la pustiiu!". Și să duse și tîmpină pre însul întru muntele lui Dumnedzău și sărută pre însul.[579]

28. Și spuse Moisi lui Aáron cuvintele Domnului carele au trimis și sêmnele toate cîte au porîncit lui.
29. Și mêrse Moisi și Aáron și adunarea toată, bătrînimea fiilor Israil.
30. Și grăi lor Aáron toate cuvintele acêstea carele au grăit Dumnedzău cătră Moisí. Și făcu sêmnele înaintea nărodului și credzu tot nărodul.
31. Și să bucură căci au socotit Dumnedzău pre fiii lui Israil, căci le-au vădzut lor chinul. Și plecîndu-să nărodul, s-au închinat.

Cap 5

1. Și după acêstea, întră Moisi și Aáron cătră Faraón și dzisără lui: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Trimite nărodul mieu pentru ca să-mi prăznuiască în pustiiu»".
2. Și dzise Faraón: „Cine iaste căruia voi[580] asculta[581] glasul lui, ca să trimiț pre fiii lui Israil? Nu știu pre Domnul și pre Israil nu-l voi trimite".
3. Și dziseră lui: [582]„Dumnedzăul[583] ovrêilor ne-au chemat pre noi, deci să mêrgem cale de 3 dzile în pustiiu, pentru ca să jirtvuim Domnului Dumnedzăului nostru, pentru ca să nu ne timpine pre noi moarte au ucidere".
4. Și dzise lor împăratul Eghiptului: „Pentru căci, Moisi și Aáron, îndrăpnecești[584] nărodul de la lucruri? Margă fiștecarele de voi cătră lucrurile lui".
5. Și dzise Faraón: „Iată, acum să va prea înmulți nărodul acesta pre pămîntu, deci să nu-i potolim pre înșii de la lucruri".
6. Și porînci Faraon pristavilor lucrului și logofeților, dzicîndu:
7. „Să nu mai adaogeți încă[585] să dați paie nărodului pentru facerea de cărămizi ca și ieri și alaltaieri și astădzi, ce ei margă și adune șie paiele.
8. Și tocmala cărămizii carii ei fac vor face și în toate dzilele să-i asupriți și nu veți lua nimic de la înșii, pentru că șed fără de lucru; pentru acêea au strigat, dzicîndu: «Să mêrgem să jirtvuim Dumnedzăului nostru».
9. Îngreuiadză-să lucrurile oamenilor acestora și grijască acêstea și nu grijască întru cuvinte deșêrte".
10. Și sîrguia pre ei pristavii nărodului și logofeții și dzicea cătră nărodu, dzicînd: „Acêstea dzice Faraón: «Nu vă mai dau voă paie.
11. Voi sînguri păsați de vă adunați voă paie de unde veți afla, pentru că nu va rădica dentru tocmala voastră nemic»".
12. Și să rășchiră nărodul în tot Pămîntul Eghíptului să strîngă trestie pentru paie.
13. Și pristavii ii sîrguia pre înșii, dzicîndu: „Săvîrșiți lucrurile voastre cêle ce vă să cuvin pre dzi, în ce chip și cîndu vă să da voaă paie".
14. Și să bătură logofeții neamului fiilor Israil, ceia ce era puși preste ei de pristavii lui Faraón, dzicîndu: „Pentru căci nu ați săvîrșit tocmêlele voastre a cărămidăriei, ca și ieri, și alaltaieri, și astădzi?".
15. Și întrîndu înlontru la Faraón, logofeții fiilor Israil strîgară, dzicîndu: „Pentru căci așea faci robilor tăi?
16. Paie nu să dă robilor tăi și cărămida dzîc noao să o facem. Și iată, slugile tale s-au bătut, deci strîmbătate vei face nărodului tău". Și dzise lor:
17. „Fără lucru ședeți, zăbavnici sînteți, pentru acêea dziceți: «Să mêrgem să jirtvuim Dumnedzăului nostru».
18. Acum, dară, mergîndu, lucrați, pentru că paiele nu să vor da voaă și tocmala cărămizii veți da-o".
19. Și vedea logofeții fiilor Israil pre înșii în rêle, dzicîndu: „Nu va rămînea den cărămidărie ce să cuvine pre dzi".
20. Și tîmpinară pre Moisi și Aáron, venindu în timpinarea lor, ieșindu ei de la Faraón, și dzisără lor:
21. „Vadză Dumnedzău și giudece pre voi, pentru că ați urît mirosul nostru înaintea lui Faraón și înaintea slugilor lui, ca să dați sabie în mîna lui, să ne omoară pre noi".
22. Și să întoarsă Moisi cătră Domnul și dzise: „Doamne, pentru căci ai chinuit pre nărodul acesta și pentru căci m-ai trimis pre mine?
23. Și de cîndu am mersu înlontru cătră Faraón, ca să grăiescu pre numele tău, au chinuit pre nărodul acesta și nu ai mîntuit nărodul tău".

Cap 6

1. Și dzise Domnul cătră Moisí: „Acum vei vedea ce voi face lui Faraón, pentru că întru[586] mînă tare va trimite pre ei și cu braț înaltu va scoate pre ei dentru pămîntul lui".
2. Și grăi Dumnedzău cătră Moisí și dzise cătră însul: „Eu – Domnul!
3. Și mă arătai cătră Avraam, și cătră Issac, și cătră Iácov, Dumnedzău fiindu lor, și numele mieu – Domnul, și nu[587] l-am

arătat lor

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]

ΚΑΠ. Ζ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]

arătat lor.

4. Și am pus făgăduinţa mea cătră ei, carele dau lor Pămîntul Hananeilor, pămîntul întru carele au fostu prişleţ, întru carele au și prişleşit.
5. Și eu am ascultat suspinul fiilor Israil, carele eghiptênii robăscu pre ei, şi mi-am adus aminte de făgăduinţa voastră.
6. Pasă şi dzi fiilor Israil zicînd[588]: «Eu – Domnul Dumnedzău şi voi scoate pre voi den sîlniciia eghiptênilor şi voi mîntui pre voi den robiia lor şi voi izbîndi pre voi întru braţ înaltu şi giudeţ mare.
7. Și voi lua mie pre voi întru nărod mie şi voi fi voaă Dumnedzău şi veţi cunoaşte cum eu, Domnul Dumnedzăul vostru, cela ce v-au scos pre voi den Pămîntul Eghíptului şi dentru sîlniciia eghiptênilor.
8. Și voi băga pre voi în pămîntul pre carele am întinsu mîna mea să-l dau pre îns lui Avraam şi lui Isaac şi lui Iacov şi-l voi da voaă pre însul întru sorţi. Eu – Domnul»".
9. Și grăi Moisei aşea fiilor Israil şi nu ascultară pre Moisí de micşorimea sufletului lor şi den faptele cêle năsîlnice.[589]
10. Și dzise Domnul cătră Moisí dzicînd:
11. „Întră, grăiêşte cătră Faraón, împăratul Eghíptului, pentru ca să trimiţă pre fiii lui Israil den pămîntul lui".
12. Și grăi Moisi înaintea Domnului dzicîndu: „Iată, fiii lui Israil nu m-au ascultat pre mine, şi cum mă va asculta Faraón? Și eu fără cuvîntu sîntu".
13. Și dzise Domnul cătră Moisi şi Aáron şi le porînci ca să între cătră Faraón, împăratul Eghiptului, ca să scoaţă pre fiii lui Israil den Pămîntul Eghíptului.
14. Și aceştia – ⌊capete⌋[590] începători caselor rudeniilor lor: [591]fiii lui Ruvim, celui dentîi născut a lui Israil: Enoh, şi Falus, Asrom, şi Harmí; acêstea-s rudeniile lui Ruvim.
15. [592]Și fiii lui Simeon: Iemuil, şi Iamim, şi Aod, şi Iahin, şi Sáhar[593], şi Saul cel de la Finésa; acêstea-s săminţiile fiilor Simeon.
16. [594]Și acêstea-s numele ficiorilor lui Leví, după rudeniile lor: Ghirson, Caáth şi Merarí; şi anii traiului Leví, ani 137.
17. [595]Și aceştia-s fiii lui Ghirson: Lovení şi Semei, casele moşiei lor.
18. Și ficiorii lui Caath: Amram, şi Isaar, şi Hevrom şi Oeziil; şi anii vieţii lui Caáth, 130 ani.
19. Și fiii lui Merarí: Moolí şi Omosí. Acêstea-s casele seminţiilor Leví după rudeniile lor.
20. [596]Și luă Amram pre Iohaveth, fata fratelui tătîne-său, şie fămêie şi născu lui pre Aaron, şi pre Moisi, şi pre Mariam, sora lor; şi anii vieţii lui Amram, 137 ani.
21. Și ficiorii lui Isaar: Coré, şi Nefec, şi Zegrí.
22. Și ficiorii lui Oziil: Misail, şi Elísafan, şi Segrí.
23. Și luă Aaron pre Elisávet, fata lui Aminadam, sora lui Naáson, şie fămêie şi-i născu lui pre [597]Nadam, şi pre Aviudu, şi pre Eliázar, şi pre Ithamar.
24. Și fiii lui Coré: Asir, şi Elcaná, şi Aviázar; şi acêstea-s naşterile lui Coré.
25. Și Eliázar a lui Aáron şi luă de fêtele Futiná şie fămêie şi-i născu lui pre Finees. Acêstea-s începăturile seminţiei[598] leviţilor după naşterile lor.
26. Și aceştia-s[599] Aáron şi Moisí, cărora dzise Dumnedzău lor să scoaţă pre fiii lui Israil den Eghípet cu putêrea lor.
27. Aceştia sîntu ceia ce grăia cătră Faraón, împăratul Eghíptului, ca să scoaţă pre fiii lui Israil den Éghiptu. Acesta – Aaron şi Moisí.
28. Întru care dzi grăi Domnul în Pămîntul Eghiptului.
29. Și grăi Domnul cătră Moisí, dzicîndu: „Eu – Domnul! Grăiêşte cătră Faraón, împăratul Eghíptului, cîte eu dzîc cătră tine".
30. Și dzise Moisí înaintea Domnului: „Iată, eu amorţit la graiu sîntu, şi cum mă va audzi Faraón?".

Cap 7

1. Și dzise Domnul cătră Moisí, dzicîndu: „Iată, eu te-am dat pre tine dumnedzău lui Faraón, şi Aáron, fratele tău, îţi va fi ţie proroc.[600]
2. Și tu vei grăi lui toate cîte porîncescu ţie şi Aáron, fratele tău, va grăi catră Faraón ca să trimiţă pre fiii lui Israil den pămîntul lui.
3. Și eu voi năsîlnici inima lui Faraón şi voi înmulţi sêmnele şi ciudêsele în Pămîntul Eghiptului.
4. Și nu va asculta pre voi Faraón şi voi pune mîna mea pre Éghiptu şi voi scoate cu putêrea mea nărodul mieu, pre fiii lui Israil, den Pămîntul Eghiptului cu izbîndire mare.

şi vor cuno-

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

ΚΑΠ. Η

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

5. Şi vor cunoaşte toţi eghiptênii că eu sîntu Domnul întindzîndu mîna mea pre Éghiptu şi voi scoate pre fiii lui Israil den mijlocul lor".
6. Şi făcu Moisí şi Aáron după cum le porînci lor Domnul.
7. Şi Moisí era de 80 ani şi Aáron de 83 ani cîndu au grăit către Faraón.
8. Şi dzise Domnul către Moisi şi Aáron dzicîndu: [601]„Şi de va grăi către voi Faraón,
9. «Daţi-ne noaă, dzicîndu,[602] sămnu au ciudêse!»; şi vei dzice lui Aaron, fratelui tău: «Ia toiagul şi-l aruncă pre însul pre pămînt înaintea lui Faraón şi înaintea slugelor lui şi va fi şarpe[603]»".
10. Şi întrắ Moisí şi Aarón înaintea lui Faraón şi a slugelor lui şi făcură aşea, în ce chip le-au porîncit lor Domnul. Şi aruncắ Aaron toiagul lui înaintea lui Faraón şi înaintea slugelor lui şi să făcu şarpe.[604]
11. Şi chemă pre cei înţelepţi a Eghiptului şi pre vrăjitori [605]şi făcură şi vrăjetorii eghiptênilor cu vrăjile lor aşa:
12. Şi aruncắ fieştecarele toiagul său şi să făcură şerpi. Şi înghiţi toiagul lui Aaron toiêgele lor.
13. Şi să întări inima lui Faraón şi nu-i ascultă pre înşi, după cum le-au grăit lor Domnul.
14. Şi dzise Domnul către Moisí: „Să îngreuia inima[606] lui Faraón, ca să nu trimiţă nărodul.
15. Pasă la Faraón dimineaţă! Iată, el iêse la apă şi-l vei tîmpina pre ţărmurile rîului şi toiagul ce s-au întorsu întru şêrpe vei lua în mîna ta.
16. Şi vei dzice către el: «Domnul Dumnedzăul jidovilor m-au trimis către tine, dzicîndu: 'Trimite-mi nărodul mieu pentru ca să-mi slujască în pustiiu!'. Şi iată, n-ai ascultat pînă întru atîta.
17. Şi acum, aşea dzice Domnul: 'Întru aceasta vei cunoaşte cum eu – Domnul: iată, eu bat cu toiagul ce-i în mîna mea pre apa ce iaste în rîu şi să va primeni în sînge.
18. Şi peştii ce-s într-apă vor muri şi să va împuţi rîul şi nu vor putea eghiptênii să bea apă den rîu'»".
19. Şi dzise Domnul către Moisí: [607]„Dzi lui Aaaron, fratelui tău: «Ia-ţi toiagul[608] şi-ţi întinde mîna ta pre apele Eghíptului şi pre rîurile lor şi pre zăgaşurile lor şi pre bahnele lor şi pre toată apa lor adunată şi va fi sînge în tot Pămîntul Eghíptului, întru lêmne şi întru pietri»".
20. Şi făcu aşa Moisí şi Aaron, după cum le porînci lor Domnul. [609]Şi rădicîndu Aaron toiagul lui, lovi apa ce era întru rîu înaintea lui Faraón şi înaintea slugelor lui [610]şi premeni toată apa den rîu întru sînge.[611]
21. Şi peştii den rîu au murit şi să împuţi rîul şi nu putea eghiptênii să bea apă den rîu. Şi era sîngele în tot Pămîntul Eghíptului.
22. [612]Şi făcură aşa şi vrăjitorii eghiptênilor cu vrăjile lor şi să năsîlnici inima lui Faraón şi nu ascultắ pre înşi, după cum dzise Domnul.
23. Şi întorcîndu-să Faraón, au întrat în casa lui şi nu-şi băgă în mintea sa nice de aceasta.
24. Şi săpară toţi eghiptênii prenpregiurul rîului ca să bea apă şi nu putea să bea apă den rîu.
25. Şi să plinîră 7 dzile după ce lovi Domnul rîul.

Cap 8

1. Şi dzise Domnul către Moisí: „Întră către Faraón şi vei dzice către el: «Acêstea dzice Domnul: 'Trimite-mi nărodul mieu pentru ca să să închine mie.
2. Iară să nu vei vrea să-l trimiţi pre însul, iată, eu lovescu toate hotarăle tale cu broaşte.
3. Şi va vărsa rîul broaşte; şi suindu-să broaştele, vor întra în casele tale şi întru cămările aşternuturilor tale şi pre paturile tale şi în casele slugilor tale şi a nărodului tău şi întru aluaturile tale şi întru cuptoarele tale.
4. Şi pre tine, şi pre nărodul tău, şi pre slugile tale să vor sui broaştele'»".
5. Şi dzise Domnul către Moisí: [613]„Dzi lui Aaron, fratelui tău: «Întinde cu mîna ta toiagul tău pre rîuri şi pre zăgaşe şi pre bălţi şi scoate broaştele pre Pămîntul Eghiptului»".[614]
6. Şi întinse Aaron mîna pre apele Eghiptului [615]şi scoase broaştele pre Pămîntul Eghíptului; şi să sui broasca şi acoperi tot Pămîntul Eghiptului.
7. [616]Şi făcură aşea şi vrăjitorii Eghíptului cu vrăjile lor şi scoaseră broaştele pre Pămîntul Eghiptului.

şi chemă

8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32

8. Și chemă Faraon pre Moisí și pre Aaron și dzise: „Rugați-vă pentru mine cătră Domnul și să ia broaștele de la mine și de la nărodul mieu și voi trimite nărodul și vor face jirtvă Domnului”.[617]
9. Și dzise Moisi cătră Faraón: „Făgăduiêște cătră mine cîndu mă voi ruga pentru tine și pentru slugile tale și nărodul tău ca să să răsîpască broaștele de la tine și de la nărodul tău și den casele voastre, făr numai în rîu vor rămînea”.
10. Și el dzise: „După cum ai dzis, pre mîine[618]”. Și dzise: „Pentru ca să vedzi cum nu iaste afară den Domnul altul.
11. Și să vor rădica broaștele de la tine și den casele voastre și den ogrăzile și den slugile tale și den nărodul tău, fără întru rîu vor rămînea”.
12. Și ieși Moisí și Aaron de la Faraón și strîgắ Moisi cătră Domnul pentru porînca broaștelor, după cum făgădui Faraón.
13. Și făcu Domnul după cum dzise Moisi și muriră broaștele den casă și den ogrăzi și den țarină.
14. Și adunară pre iale clăi, clăi și să împuți pămîntul.[619]
15. Și vădzîndu Faraón cum s-au făcut răsuflare, să îngreuia inima lui și nu ascultắ pre ei, după cum au grăit Domnul.
16. Și dzise Domnul cătră Moisí: „Dzi lui Aaron: «Întinde cu mîna toiagul tău și lovêște țărna pămîntului și vor fi mușíțe întru oameni, și întru dobitoace, și pre Faraón, și pre casele lui, și pre slugile lui»”. Și întru toată țărna pămîntului să făcură mușíțile în tot Pămîntul Eghíptului.
17. Și întinse Aaron cu mîna toiagul și lovi țărna pămîntului și să făcură mușíțile întru oameni și întru dobitoace; și întru toată țărna pămîntului s-au făcut mușíțile, în tot pămîntul Eghíptului.[620]
18. Și făcură așa și vrăjitorii cu vrăjile lor să scoață mușíțe și nu putea. Și să făcură mușíțile întru oameni și întru dobitoace.
19. Și dzise vrăjitorii lui Faraón: „Dêgetu a lui Dumnedzău iaste acesta”. Și să năsîlnici[621] inima lui Faraón și nu ascultắ pre ei, după cum au grăit Domnul.[622]
20. Și dzise Domnul cătră Moisí: „Mînecă-te dimineață și stăi înaintea lui Faraón și, iată, el va ieși la apă și vei dzice cătră el: «Acêstea dzice Domnul: ‹Trimite-mi nărodul mieu pentru ca să-mi slujască în pustiiu!
21. Iară să nu vei vrea să trimiți nărodul mieu, iată, eu voi trimite pre tine, și pre slugile tale, și pre nărodul tău, și pre casele tale muscă cîinească și să vor împlea casele eghiptênilor de muscă cîinească și pre pămîntu pre carele sîntu[623] pre el.
22. Și voi slăvi întru dzua acêea Pămîntul Ghesem pre carele nărodul mieu va sta pre el, asupra căruia nu va fi acoló musca cîinească, pentru ca să vedzi că eu sîntu Domnul domnindu tot pămîntul.
23. Și voi da usăbire întru mijlocul nărodului mieu și întru mijlocul nărodului tău; și pre mîine va fi sămnul acesta pre pămîntu›»”.
24. Și fêce Domnul așea [624]și veni musca cîinească mulțime în casele lui Faraón și în casele slugilor lui și întru tot Pămîntul Eghiptului și să surpắ pămîntul de musca cea cîinească.[625]
25. Și chemă Faraón pre Moisí și pre Aaron, dzicîndu: „Mergîndu, faceți jirtvă Domnului Dumnedzău întru pămîntul acesta!”.
26. Și dzise Moisí: „Nu iaste putință a să faace așea, pentru că uriciunile eghiptênilor să jirtvuim Domnului Dumnedzăului nostru, pentru că, să vom[626] jirtvui[627] urîciunile eghiptênilor înaintea lor, cu pietri ne vom omorî.
27. Cale de 3 dzile vom mêrge în pustiiu și vom jirtvui Domnului Dumnedzăului nostru, [628]după cum au dzis noao”.
28. Și dzise Faraón: „Eu voi trimite pre voi și veți jirtvui Domnului Dumnedzăului vostru în pustiiu, ce nu departe să vă întindeți să mêrgeți. Rugați-vă, dară, pentru mine cătră Domnul”.
29. Și dzise Moisi: „Așa eu voi ieși de la tine și mă voi ruga cătră Domnul și să va duce musca cea cîinească de la Faraón și de la slugile lui și de la nărodul lui, mîine; să nu mai adaogi[629], Faraón, a amăgi ca să nu trimiți nărodul să jirtvuiască Domnului”.
30. Și ieși Moisi de la Faraón și să rugă cătră Dumnedzău.
31. Și făcu Domnul după cum dzise Moisei și rădicắ musca cea cîinească de la Faraón și de la slugile lui și de la nărodul lui și n-au rămas nici una.
32. Și îngreuia

Faraó i-

[illegible]

КАП. Ѳ̃

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]

Faraón inima lui şi în vrêmea aceasta şi nu vru să trimiţă nărodul.

Cap 9

1. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Întră la Faraón şi-i vei dzice lui: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul jidovilor: 'Trimite-mi nărodul mieu pentru ca să-mi slujască mie.
2. Iară de nu vei vrea să-mi trimiţi nărodul mieu, ce tot îl ţii pre el,
3. Iată, mîna Domnului va fi în cîmpu pre dobitoacele tale, şi în cai, şi în trăgători, şi în cămile, şi în boi, şi în oi, moarte mare foarte.
4. Şi voi slăvi eu întru vrêmea acêea întru mijlocul dobitocului eghiptênilor şi întru mijlocul dobitoacelor fiilor lui Israil şi nu va muri den toate dobitoacele fiilor Israil, grăit'»".
5. Şi dêde Dumnedzău soroc, dzicîndu: „Pre mîine va face Domnul cuvîntul acesta pre pămîntu".[630]
6. Şi făcu Domnul cuvîntul acesta a doao dzi şi muriră toate dobitoacele eghiptênilor, iară dobitoacele fiilor Israil n-au murit nici unul.[631]
7. Şi vădzîndu Faraón că n-au murit den tot dobitocul fiilor Israil nimic, s-au îngreuiat inima lui Faraón şi nu trimise nărodul.
8. Şi dzise Domnul cătră Moisí şi Aaron dzicîndu: „Luaţi voi mînele pline de spudză den cuptoriu şi prêsere Moisí spre cer înaintea lui Faraón şi înaintea slugilor lui.
9. Şi să să facă prah preste tot Pămîntul Eghiptului şi vor fi pre oameni şi pre dobitoace rane, beşici[632] fierbîndu între oameni şi-ntre dobitoace şi în tot Pămîntul Eghiptului".
10. Şi luară spudza cuptoriului înaintea lui Faraón şi o presără pre însă Moisi în cer şi să fêceră rane, beşici fierbîndu întru oameni şi întru dobitoace.[633]
11. Şi nu putea vrăjitorii să stea înaintea lui Moisí pentru rane, pentru că să făcură ranele şi întru vrăjetori şi în tot Pămîntul Eghiptului.
12. Şi năsîlnicí Domnul inima lui Faraón şi nu-i ascultá pre înşi, după cum porînci Domnul lui Moisí.
13. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Mînecă dimineaţă şi stăi înaintea lui Faraón şi vei dzice cătră el: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul jidovilor: 'Trimite-mi nărodul mieu pentru ca să-mi slujască mie.
14. Pentru că întru vrêmea aceasta voi trimite toate tîmpinările mêle întru inima ta, şi slugilor tale, şi nărodului tău, pentru ca să ştii cum nu iaste altul ca eu în tot pămîntul.
15. Pentru că acum, trimiţîndu mîna mea, voi lovi pre tine şi pre nărodul tau cu moarte şi te vei sfărîma tu de pre pămîntu.
16. [634]Şi pentru acêea te-ai cruţat tu pînă acum, pentru ca să arăt întru tine vîrtutea mea şi pentru ca să mărturiseşti numele mieu în tot pămîntul.
17. Şi încă tu vei face nărodului mieu ca să nu-i trimiţi pre înşii?
18. Iată, eu plou întru ceasul acesta mîine piatră foarte multă, carea întru acesta chip nu s-au făcut în Eghípet dentru dzua ce s-au zidit pînă întru dzua aceasta.
19. Acum, dară, sîrguiêşte să-ţi aduni dobitoacele tale şi cîte sîntu ţie pre cîmpu, pentru că toţi oamenii şi dobitocul cîte să vor afla în cîmpi şi nu vor întra în casă şi va cădea pre înse piatra vor muri'»".
20. Cela ce să tême de cuvîntul Domnului den slugile lui Faraón şi-au adunat dobitocul lui pren case.
21. Iară cine n-au luat aminte cu cugetul la cuvîntul Domnului au lăsat dobitocul în cîmpi.
22. Şi zise Dumnedzău cătră Moisei: „Întinde mîna ta în ceriu şi va fi piatră pre tot Pămîntul Eghíptului, pre oameni şi pre dobitoace şi pre toată iarba ce iaste pre pămîntu".[635]
23. [636]Şi întinse Moisi mîna în ceriu şi Domnul dêde glasuri şi piatră şi cura focul pre pămîntu şi ploă Dumnedzău piatră pre tot Pămîntul Eghíptului.
24. Şi era piatra şi focul văpăindu întru piatră şi piatra – multă foarte, foarte, ca carea nu s-au făcut ca aceasta la Eghípet de cîndu s-au făcut pre ea limbă.
25. Şi lovi piatra pre tot Pămîntul Eghiptului den om pînă în dobitoc şi toată iarba cêea de la cîmpu au lovit piatra şi toate lêmnele de pre cîmpi le-au sfărîmat,
26. Fără den

pămîntul

[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

Pămîntul Ghesem, unde era fiii lui Israil, nu s-au făcut piatra.[637]

27. Și trimițîndu Faraón, au chemat pre Moisí și pre Aaron și le dzise lor: „Greșii acum. Domnul – dreptu, iară eu și nărodul mieu, fără de lêge.[638]
28. Rugați-vă, dară, cătră Domnul pentru mine și să să potoale să să facă glasuri dumnedzăiești și piatră și foc pre pămîntu și voi trimite pre voi și nu veți mai adaoge a rămînea".
29. Și dzise lui Moisi: „Dacă voi ieși den cetate, voi întinde mîinile mêle cătră Domnul și în ceriu și glasurile vor potoli și piatra și ploaia nu va mai fi încă, [639]pentru ca să cunoască cum a Domnului – pămîntul și tu și slugile tale.
30. Și știu cum încă nu v-ați spămîntat de Domnul".
31. Și inul și ordzul s-au bătut, pentru că ordzul era apropiat, și inul cu sămînță.
32. Iară grîul și ovăsul nu s-au bătut, pentru că tîrdzie era.
33. Și ieși Moisi de la Faraón afară den cetate și întinse mîinile lui cătră Domnul și glasurile s-au potolit și piatra și ploaie n-au mai picat încă pre pămîntu.
34. Și vădzîndu Faraón cum s-au potolit ploaia și piatra și glasurile, adaose încă a greși și-și îngreuia inima lui și a slugelor lui.
35. Și să năsîlnici inima lui și a slugelor lui și nu trimise pre fiii lui Israil, după cum au grăit Domnul lui Moisí.

Cap 10

1. Și dzise Domnul cătră Moisí dzicîndu: „Întră înlontru la Faraón, pentru că eu am îngreuiat inima lui și a slugelor lui, pentru ca pre rîndu să vie sêmnele acêstea pre ei.
2. Pentru ca să povestiți în urechile fiilor voștri cîte am bagiocurit eghiptênilor și sêmnele mêle carele am făcut întru ei; și veți cunoaște cum eu sîntu Domnul".
3. Și întrắ Moisi și Aaron înaintea lui Faraón și dzisără lui: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul jidovilor: «Pînă cîndu nu vei să te rușinedzi de mine? Trimite nărodul mieu pentru ca să-mi slujască mie.
4. Iară de nu vei vrea să trimiți nărodul mieu, [640]iată, eu voi aduce într-acesta ceas, mîine, lăcustă multă pre toate hotarăle tale.
5. Și va acoperi fața pămîntului și nu vei putea să vedzi pămîntul și va mînca tot prisositul ce au rămas, ce au lăsat voaă piatra, și va mînca tot lemnul ce crêște voaă pre pămîntu.
6. Și să vor împlea casele tale și casele slugilor tale și toate casele în tot Pămîntul Eghiptului, care lucru niciodinioară au vădzut părinții tăi, nici strămoșii lor dentru care dzi s-au făcut pre pămîntu pînă în dzua de astădzi»". Și abătîndu-să, ieși de la Faraón.
7. Și dzisără slugile lui Faraón cătră el: „Pînă cîndu aceasta va fi noaă pacoste? Trimite oamenii pentru ca să jirtvuiască Domnului Dumnedzăului lor. Au vei să știi că au pierit Eghíptul?".
8. Și întoarsără pre Moisí și pre Aaron cătră Faraón și dzise lor: „Păsați și slujiți Domnului Dumnedzăului vostru! Dară carii sîntu și cine-i ceiia ce mergu?".
9. Și dzise Moisi: „Cu tinereii noștri și cu bătrînii vom mêrge, cu ficiorii și fêtele și oi și boii noștri, pentru că va fi praznicul Domnului Dumnedzăului nostru".
10. Și dzise Faraón cătră ei: „Fie așea! Dumnedzău cu voi! Cum voi trimite pre voi? Au doară și marfa voastră? Căutați, pentru că vicleșug iaste înaintea voastră.
11. Nu așea, ce margă bărbații și slujiți lui Dumnedzău, pentru că aceasta voi cercați". Și-i scoaseră pre ei den fața lui Faraón.
12. Și Domnul dzise cătră Moisi: „Întinde mîna ta pre Pămîntul Eghiptului și să să suie lăcusta pre pămîntu și va mînca toată iarba pămîntului și toată roada lêmnelor ce au lăsat piatra".
13. Și rădicắ Moisi toiagul în ceriu și Domnul aduse vîntu nóton[641] pre pămîntu toată dzua acêea și toată noaptea ⌊acêea⌋[642]. Dimineața să făcu, vîntul notos puse înlontru lăcusta.[643]
14. Și o aduse pre însă preste tot Pămîntul Eghíptului [644]și să aședză preste toate hotarăle Eghiptului multă foarte; mainte decît însă nu s-au făcut ca aceasta lăcustă și după aceasta nu va fi așea.
15. Și acoperi fața pămîntului și să stricắ pămîntul [645]și mîn-

că toată

[illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

КАП· АІ·

1 Ши [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

КАП· ВІ·

1 Ши [illegible]

2 [illegible]

că toată iarba pămîntului şi toată roada lêmnelor carea au rămas de la piatră; n-au rămas vêrde nimic întru lêmne şi în toată iarba cîmpului în tot Pămîntul Eghiptului.

16. Şi sîrgui Faraón a chema pre Moisi şi pre Aaron, dzicîndu: „Greşit-am înaintea Domnului Dumnedzăului vostru şi voaă.[646]

17. Priimiţi, dară, încă acum greşala mea şi vă rugaţi cătră Domnul Dumnedzăul vostru şi rădice moartea aceasta de pre mine".

18. Şi ieşi Moisi de la Faraón şi să rugă Domnului.

19. Şi premeni Domnul de la mare vîntu vîrtos şi rădică lăcusta şi o puse pre însă în Marea Roșie şi n-au mai rămas nice o lăcustă în tot Pămîntul Eghiptului.

20. Şi întări Domnul inima lui Faraón şi nu trimise pre fiii lui Israil.

21. Şi dzise Domnul cătră Moisi: „Întinde mîna ta în ceriu şi să să facă întunêrec pre Pămîntul Eghíptului, întunêrec pipăit".[647]

22. [648]Şi întinse Moisí mîna lui în ceriu [649]şi să făcu întunêrec, negură, ceaţă pre tot Pămîntul Eghiptului 3 dzile.

23. Şi nu vădzu nimeni pre fratele său şi nu să sculă nimeni den patul său[650] 3 dzile. [651]Şi la toţi fiii lui Israil era lumină întru toate cîte să trebuia.

24. Şi chemă Faraón pre Moisí şi pre Aaron, dzicîndu: „Păsaţi, slujiţi Domnului Dumnedzăului vostru! Afară den oi şi den boi veţi lăsa, şi marfa voastră margă cu voi".

25. Şi zise Moisi[652]: „Ba, ce încă şi tu să ne dai noaă jirtve şi arderi de tot, carele vom face Domnului Dumnedzăului nostru.

26. Şi dobitoacele nostre vor mêrge cu noi şi nu vom lăsa unghe, pentru că dentru însele vom lua să slujim Domnului Dumnedzăului nostru. Şi noi nu ştim ce vom sluji Domnului Dumnedzăului nostru pînă vom mêrge noi acoló".

27. Şi năsîlnicí Domnul inima lui Faraón şi nu vru să-i trimiţă pre ei.

28. Şi-i dzise lui Faraón: „Pasă de la mine! Ia-te aminte pre tine încă să mai adaogi a vedea faţa mea şi în ce dzi te vei ivi mie, vei muri".[653]

29. Şi dzise Moisí: „Cum ai dzis, nu mă voi mai ivi ţie în obraz".

Cap 11

1. Şi dzise Domnul cătră Moisi: „Încă o rană voi aduce eu pre Faraón şi pre Éghiptu şi după acêea va trimite pre voi de aicea; şi cîndu va trimite pre voi, cu toată scoaterea va scoate pre voi.

2. Grăiêşte, dară, pre ascunsu în urechile nărodului şi ceară fieştecarele de la vecinu-şi şi fămêie de la vecina ei[654] vase de aur şi de argintu şi îmbrăcăminte".

3. [655]Şi Domnul dêde harul nărodului său înaintea eghiptênilor şi le împrumutară lor. [656]Şi omul Moisi mare să făcu foarte înaintea eghiptênilor, şi înaintea lui Faraón, şi înaintea slugelor lui ⌊şi întru ochii a tot nărodul⌋[657].

4. Şi dzise Moisí: „Acêstea dzice Domnul: «Pre la amiadzănoapte eu voi întra în mijlocul Eghíptului.

5. [658]Şi va muri tot cel dentîi născut dentru cel dentîi născut a lui Faraón, carele şêde pre scaun, pînă la cel dentîi născut slujnicei cei lîngă moară şi pînă în cel dentîi născut a tot dobitocul.

6. Şi va fi strîgare mare pren tot Pămîntul Eghíptului, carea ca aceasta nu s-au făcut şi ca aceasta nu încă să va mai adaoge.

7. Iară întru toţi fiii lui Israil nu va muşca cîine cu limba lui den om pînă în dobitoc, pentru ca să vedzi cîte va proslăvi Dumnedzău întru mijlocul eghiptênilor şi întru mijlocul fiilor lui Israil.

8. Şi vor strîga toţi copiii aceştia cătră mine şi să vor închina mie, dzicîndu: 'Ieşi tu şi tot nărodul tău căruia tu povăţuieşti!'; şi după acêea voi ieşi»". Şi ieşi Moisí de la Faraón cu mînie.

9. Şi dzise Domnul cătră Moisi: „Nu va asculta pre voi Faraón, pentru ca să înmulţescu sêmnele mêle şi ciudêsele mêle în tot Pămîntul Eghiptului".[659]

10. Şi Moisi şi Aáron făcură sêmnele şi toate ciudêsele acêstea înaintea lui Faraón. Şi năsîlnici Domnul inima lui Faraon şi nu vru să trimiţă pre fiii lui Israil den Pămîntul Eghíptului.

Cap 12

1. Şi dzise Domnul cătră Moisí şi Aaron în Pămîntul Eghíptului dzicîndu:

2. „Luna aceasta voaă începătură de luni întîi voă

iaste întru

3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]

iaste întru lunile anului.

3. Grăiêşte către adunarea fiilor Israil, dzicîndu: «În a dzêcea a lunei aceştiia să ia cineşi oaie după casele rudeniei, oaie pre casă.

4. Iară să vor fi puţini într-o casă, ca să nu fie destui la o oaie, să ia împreună cu însul pre vecini, pre aproapele său, după numărul sufletelor, fieştecarele cît ii va fi destul să va număra împreună la o oaie.

5. Oaie deplină, parte bărbătească, fără prihană, de un an, să fie voaă; den miei şi den iedzi veţi lua.

6. Şi va fi voaă cruţat pînă în 14 aceştiia luni şi vor giunghia pre el toată mulţimea adunării fiilor lui Israil către sară.[660]

7. Şi vor lua den sînge şi vor pune la cei 2 umşori şi la prag pre la case întru carele vor mînca pre el întru înşi.

8. Şi vor mînca carnea întru aceasta noapte, friptă la foc, şi azime cu susaiu[661] vor mînca.

9. Nu veţi mînca pre el crud, nici fiertu întru apă, ce fripte la foc, capul şi picioarele şi cu maţele.

10. Nu va rămînea de însul pre dimineaţă şi os nu să va sfărîma dentr-însul, iar cêle rămase dentr-însul pînă dimineaţă[662] cu foc veţi arde.

11. Şi aşa veţi mînca pre el: brîiele voastre încinse şi ciobotele voastre întru picioarele voastre şi toiêgele voastre întru mîinele voastre. Şi veţi mînca pre însul cu sîrguială, pasha iaste a Domnului.[663]

12. Şi voi petrêce în Pămîntul Eghiptului în noaptea aceasta şi voi omorî tot dentîi născutul în Pămîntul Eghiptului, den om pînă în dobitoc, şi în toţi bodzii eghiptênilor voi face izbînda. Eu – Domnul.

13. Şi va fi sîngele voaă întru semnu pre case întru carele voi veţi fi acoló. Şi voi vedea sîngele şi voi acoperi pre voi şi nu va fi întru voi rană ca să vă surpaţi cîndu voi lovi[664] în Pămîntul Eghiptului.

14. Şi va fi dzua aceasta voaă paminte şi vei prăznui pre însă praznic Domnului întru sămînţiile voastre, pre lêge vêcinică veţi prăznui pre însă.

15. 7 dzile veţi mînca azimă şi den dzua dentîi veţi rădica aluatul den casele voastre. Tot cine va mînca aluat, să va surpa sufletul acela den Israil, den dzua dentîi pînă în dzua a şêptea.[665]

16. Şi dzua dentîi să va chema sfîntă şi dzua a şaptea numită va fi voaă. Tot lucrul cu slujbă să nu-l faceţi întru iale, afară den cîte să vor face la tot sufletul, acesta numai să va face voaă.

17. Şi veţi păzi porînca aceasta, pentru că întru dzua aceasta voi scoate putêrea voastră den Pămîntul Eghiptului şi veţi face dzua aceasta întru rudele voastre de lêge vêcinică.

18. Începîndu [666]în a patrusprădzêce dzi a lunei dentîi, decusară, veţi mînca azimă pînă în 21 de dzile a lunei, pînă sara.

19. 7 dzile aluat să nu să afle întru casele voastre. Tot cine va mînca cu aluat, sufletul acela să va surpa dentru adunarea fiilor Israil şi întru prişleţi şi întru cei moşnêni de pămîntu.

20. Tot dospit să nu mîncaţi, ce întru lăcaşul vostru să mîncaţi azimă»".

21. Şi chemă Moisí toată bătrînimea lui Israil şi dzise către înşii: „Mergîndu, luaţi voaă oi după neamurile voastre şi jiunghiaţi pasha.

22. [667]Şi veţi lua mănunchiu de isop şi, întingîndu dîn sîngele de lîngă uşe, ungeţi pre prag şi pre amîndoi umşorii den sîngele carele iaste lîngă uşe şi voi să nu ieşiţi fieştecarele uşea casei lui pînă dimineaţă.

23. Şi va trêce Domnul să lovască pre eghiptêni şi va vedea sîngele pre prag şi pre amîndoi umşorii şi va trêce Domnul uşea şi nu va lăsa pre cela ce piêrde ca să între în casele voastre să lovască.

24. Şi cruţaţi cuvîntul acesta de lêge vêcinică ţie şi fiilor tăi pînă în vac.

25. Iară să veţi întra în pămîntul carele va da voaă Domnul după cum au grăit, cruţaţi slujba aceasta.

26. Şi va fi să vor dzice către voi fiii voştri: «Ce iaste închinăciunea aceasta?»,

27. Şi vei dzice lor: «Jirtvă, paştele acêstea Domnului, cum au acoperit casele fiilor lui Israil întru Pămîntul Eghíptului, cîndu au lovit pre eghiptêni, iară casele nostre le-au mîntuit»". Şi plecîndu-să nărodul, s-au închinat.

28. Şi ducîndu-să, au făcut fiii lui Israil după cum au porîncit Domnul lui Moisí şi lui Aaron, aşa au făcut.[668]

29. [669]Şi să făcu pre la amiadzănoapte şi Domnul lovi tot dentîi născutul în Pămîntul Eghíptului, [670]den dentîiu născutul lui Faraón ce şade pre scaun şi pînă la cel dentîi născut al roabei ceia de[671] în groapă şi tot dentîi născut de dobitoc.

30. Şi să sculă Faraón noaptea şi toate slugile lui şi toţi eghiptênii şi să fêce strigare mare în tot Pămîntul

Eghiptului

[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 47
[illegible] 48
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible]

КАП. ГІ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Eghíptului, pentru că nu era casă întru carea nu era întru însă mortu.

31. Şi chemă Faraón pre Moisi şi pre Aaron noaptea[672] şi dzise lor: „Sculaţi-vă şi ieşiţi den nărodul mieu, şi voi, şi fiii lui Israil! Păsaţi, slujiţi Domnului Dumnedzăului vostru, după cum dziceţi![673]
32. Şi oile şi boii voştri luîndu-i, păsaţi şi mă blagosloviţi şi pre mine!”.
33. Şi sîrguia eghiptênii pre nărod cu sîrguială pentru ca să-i scoaţă pre înşi den pămîntu, că au dzis că: „Toţi noi vom muri!”.
34. Şi luă nărodul pielmul lor mainte de frămîntat aluatul lor, legate în hainele lor de-a umăr.
35. Iară fiii lui Israil au făcut după cum au porîncit lor Moisí şi cerşură de la eghiptêni vase de argintu şi de aur şi îmbrăcăminte.
36. [674]Şi Domnul au dat harul nărodului său înaintea eghiptênilor şi-mprumutară pre ei şi jecuiră pre eghiptêni.
37. [675]Şi să rădicară fiii lui Israil de la Ramesí la Sochoth la 600000 pedestri bărbaţi, afară den marfă.
38. Şi amestecătură multă s-au suit împreună cu ei, şi oi, şi boi, şi dobitoace multe foarte.
39. Şi frămîntară pielmul ce l-au scos den Éghiptu în vatră ⌊în spudză⌋[676] azime, pentru că nu s-au dospit, căci i-au scos pre înşi eghiptênii şi n-au putut să îngăduiască, nice au făcut de mîncat şie pre cale.
40. [677]Şi prişleşeniia fiilor Israil ce au prişleşit în Pămîntul Eghíptului şi în Pămîntul Hanaan, ei şi părinţii lor, ani 430.
41. Şi fu după 430 ani, ieşi toată putêrea Domnului den Pămîntul Eghíptului.
42. ⌊Acêea⌋[678] noaptea aceasta-i straje înaintea Domnului, ca la toţi fiii lui Israil să fie întru rudele lor.
43. Şi dzise Domnul către Moisi şi către Aáron: „Aceasta-i lêgea paştilor: tot striinul de neam nu va mînca de el.[679]
44. Şi tot robul cuiva şi pre argintu cumpărat îl vei obrădzui pre el şi atuncea va mînca de el.
45. Nemêrnic şi năimit nu va mînca de el.
46. Întru o casă va mînca. Să nu lăsaţi den cărnuri pre dimineaţă, să nu scoateţi den casă den cărnuri afară [680]şi os nu veţi sfărîma de el.[681]
47. Toată adunarea fiilor Israil va face aceasta.
48. Iară să va veni cineva[682] la voi nemêrnic şi va face paştele Domnului, ii vei obrăzui lui toată partea bărbătească şi atunce va veni să facă pre însă şi va fi ca cel den pămînt moşnean. Tot neobrăzuitul nu va mînca de el.
49. O lêge va fi celui de loc şi celui ce să va apropiia, nemêrnicului, lîngă voi!”.
50. Şi făcură fiii lui Israil după cum[683] au porîncit Domnul lui Moisí şi lui Aáron, aşea au făcut.
51. Şi fu întru dzua acêea, scoase Domnul pre fiii lui Israil den Pămîntul Eghíptului cu putêrea lor împreună.

Cap 13

1. Şi dzise Domnul către Moisi dzicîndu:
2. [684]„Svinţêşte-mi tot dentîi născutul, dentîi făcutul şi deşchidzîndu tot zgăul întru fiii lui Israil, den om pînă în dobitoc, pentru că mie iaste”.
3. Şi dzise Moisí către nărodu: [685]„Pomeniţi dzua aceasta întru carea aţi ieşit de la Éghiptu, den casa robiei, pentru că întru mînă tare v-au scos pre voi Domnul de aicea. Şi nu să va mînca aluat,
4. Pentru că astădzi voi ieşiţi întru luna tinerilor.
5. Şi va fi de te va băga înlontrul Domnul Dumnedzăul tău, la pămîntul hananeilor, şi heteilor, şi amorreilor, şi eveilor, şi ievuseilor, şi ghergheseilor, şi ferezeilor, carele au giurat părinţilor tăi să-ţi dea ţie pămîntu ce cură miêre şi lapte, şi vei face slujba aceasta întru aceasta lună.
6. 6 dzile veţi mînca azime, iar a 7 dzi – praznic Domnului.
7. Azime veţi mînca cêle 7 dzile; nu ţi să va ivi ţie dospit, nice va fi ţie aluat în toate hotarăle tale.
8. Vei povesti ficiorului tău întru dzua acêea, dzicîndu: «Pentru acêea au făcut Domnul Dumnedzău mie cîndu ieşiiam de la Éghiptu».
9. Şi va fi întru semnu ţie pre mîna ta şi paminte înaintea ochilor tăi, pentru ca să să facă lêgea Domnului întru rostul tău, pentru că întru mînă tare te-au scos pre tine Dumnedzău den Éghiptu.

şi să cruţaţi

10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]

КАП. Д̃

Ш[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]

10. Și să cruțați lêgea aceasta după vremile ceasurilor den dzile în dzi.
11. Și va fi după ce te va băga pre tine Domnul Dumnedzăul tău la Pămîntul Hananeilor, în ce chip s-au giurat părinților tăi, și va da ție pre însu și vei usăbi
12. Tot ce deșchide zgăul [686]de partea bărbătească Domnului, tot ce deșchide zgăul de cerezi sau întru dobitoacele tale cîte să vor face ție, cêle de parte bărbătească le vei sfinți pre iale Domnului.
13. Tot ce dășchide zgăul măgarilor să o schimbi pre oaie; și să nu o vei schimba, vei izbăvi pre ea. Și tot dentîi născut a omului den fiii tăi vei mîntui.
14. Iară de te va întreba ficiorul tău după acêstea, dzicîndu: «Ce iaste aceasta?», vei dzice lui: «Căci întru mînă tare ne-au scos Domnul den Pămîntul Eghíptului, den casă de robime.
15. Și cîndu năsîlnicí Faraón să trimiță pre noi, ucise tot dentîi născutul în Pămîntul Eghíptului den cêle dentîi născute a oamenilor pînă dentîi născute a dobitoacelor. Pentru acêea, eu jirtvuiescu Domnului tot ce deșchide zgăul, cêle ce-s parte bărbătească, Domnului și tot dentîi născutul fiilor miei voi izbăvi».
16. Și va fi în sămnu pre mîna ta și neclătit înaintea ochilor tăi, pentru că întru mînă tare te-au scos Domnul den Éghiptu".
17. Și după ce au trimis Faraón nărodul, nu-i povăți pre înșii Dumnedzău calea Pămîntului Filistiim, pentru că aproape era, pentru că dzise Dumnedzău: „Cîndai să nu socotească nărodul, vădzîndu războiu, și să va întoarce la Éghiptu".
18. [687]Și încungiurắ Dumnedzău nărodul calea de la pustiiu la Marea Roșie. Și a cincea rudă să suiră fiii lui Israil den Pămîntul Eghiptului.
19. Și luă Moisi oasele lui Iosif cu sine, pentru că cu giurămîntu au giurat Iosif pre fiii lui Israil, dzicîndu: [688]„Cu socotință va socoti Domnul pre voi și-mi veți lua de icea oasele împreună cu voi".
20. [689]Și rădicîndu-să fiii lui Israil de la Sochóth, să tăbărîră la Othom, lîngă pustiiu.
21. [690]Iară Dumnedzău povățiia pre înși dzua întru stîlpu de nuăr să le arate lor calea, iară noaptea în stîlpu de foc.[691]
22. Iară a le lumina lor nu lipsi stîlpul nuărului dzua și stîlpul focului noaptea, înaintea a tot nărodul.

Cap 14

1. Și grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
2. „Grăiêște fiilor Israil și, întorcîndu-să, să să tăbărască în preajma ogrăzii, între Magdol și între mare, den preajma Veelsepfon; înaintea lor vei tăbărî pre mare.
3. Și va dzice Faraon nărodului său pentru fiii lui Israil: «Cum să rătăcescu aceștia pre pămîntu, pentru că i-au închis pre ei pustiiul!».
4. Iară eu voi năsîlnici inima lui Faraon și va goni denapoia lor și mă voi proslăvi întru Faraon și întru toată oastea lui și vor cunoaște toți eghiptênii că eu sîntu Domnul".
5. Și făcură așea. Și să spuse împăratului eghiptênilor că au fugit nărodul. Și să întoarse inima lui Faraon și a slugilor lui pre nărod și dzisără: „Ce am făcut aceasta, trimițînd pre fiii lui Israil ca să nu slujască noaă?".
6. Și înhămă Faraon carăle și tot nărodul lui îl duse împreună cu însul.[692]
7. Și luă 600 de cară alêse și toată călărimea eghiptênilor și hatmani preste toți.
8. Și năsîlnici Domnul[693] inima lui Faraón, împăratul Eghíptului, și goni denapoia fiilor Israil; și fiii lui Israil mergea cu mînă înaltă.
9. [694]Și goniră eghiptênii denapoia lor și-i aflară tăbărîți lîngă[695] mare și toată călărimea și carăle lui Faraón și călăreții și oastea lui în preajma ogrăzii, denpotriva Véelsepfon.
10. Și Faraon să apropiia și, căutîndu fiii lui Israil cu ochii, vădzură și, iată, eghiptênii au tăbărît denapoia lor; și să spămîntară foarte și strigară fiii lui Israil cătră Domnul.
11. Și dziseră cătră Moisí: „Pentru căci nu era gropniță[696] în Eghípet, ne-ai scos pre noi să ne omori în pustiiu? Ce ne-ai făcut aceasta noao, scoțîndu-ne de la Éghiptu pre noi?
12. Nu era acesta cuvîntul ce am grăit cătră tine, dzicîndu: «Lasă pre noi pentru ca să slujim eghiptênilor!»?

[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]

ԿԱՊ. Ե[illegible]

[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]

pentru că mai bine noi să slujim eghiptênilor decît să murim întru pustiiul acesta”.

13. Și dzise Moisi cătră nărodu: „Îndrăzniți toți și priviți mîntuirea cea de la Dumnedzău carea va face voaă astădzi, pentru că în ce chip ați vădzut pre eghiptêni astădzi, nu-i veți mai vedea întru vrême de vac.[697]

14. Domnul să va bate pentru voi și voi tăceți”.

15. Și dzise Domnul cătră Moisí: „Ce strigi cătră mine? Grăiêște fiilor lui Israil și înjuge.

16. Și tu ia toiagul tău și întinde mîna ta pre mare și o spintecă pre însă și între fiii lui Israil în mijlocul mării pre uscat.

17. Și, iată, eu voi năsîlnici inima lui Faraón și a tuturor eghiptênilor și vor întra denapoia lor și mă voi proslăvi întru Faraón și întru toată oastea lui și întru cară și întru caii lui.

18. Și vor cunoaște toți eghiptênii cum eu sîntu Domnul, proslăvindu-mă întru Faraón și întru carăle și întru caii lui”.

19. [698]Și să rădică îngerul lui Dumnedzău ce mergea înaintea taberii fiilor lui Israil și mêrse dendrăptu; și să rădică stîlpul nuărului den fața lor și stătu denapoia lor.

20. Și întră întru mijlocul taberii eghiptênilor și întru mijlocul taberii fiilor lui Israil; și să făcu întunêrec și negură și veni noaptea și nu să împreunară unii cu alții toată noaptea.

21. [699]Și întinse Moisi mîna pre mare și aduse Dumnedzău marea cu vîntu de la răsărit sîlnic toată noaptea și făcu marea uscată [700]și să spintecă apa.[701]

22. [702]Și întrară fiii lui Israil în mijlocul mării, pre uscat, și apa lor – zid den dreapta și zid den stînga.

23. Și goniră eghiptênii și întrară după înșii toată călărimea lui Faraón, și carăle, și călăreții în mijlocul mării.

24. Și să făcu întru straja de la mînecate și căută Domnul în tabăra eghiptênilor, întru stîlpu de foc și de nuăr, și scutură tabăra lor.[703]

25. Și împiedecă osiile carălor lor și-i aducea pre înși cu silă. Și dzisără eghiptênii: „Să fugim de fața Israil, pentru că Domnul să bate pentru ei cu eghiptênii”.

26. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Întinde mîna ta pre mare și să să așêdze apa și să să acopere pre eghiptêni, preste cară și preste călăreți”.

27. Și întinse Moisí mîna pre mare și să aședză apa la[704] dzuă la loc, iară eghiptênii fugiră suptu apă; și scutură Domnul pre eghiptêni în mijlocul mării.[705]

28. [706]Și întorcîndu-să apa, au acoperit carăle și călăreții și toată putêrea lui Faraón, pre ceia ce mergea dendrăptul lor la mare, și nu rămase dentru înșii nici unul.

29. Iară fiii lui Israil au mersu pre uscat în mijlocul mării și apa lor – zidu den dreapta și zidu den stînga.

30. Și mîntui Domnul pre Israil întru dzua acêea den mîinile eghiptênilor.

31. Și vădzură fiii lui Israil pre eghiptêni morți la țărmurile mării și vădzu Israil mîna cea mare ce au făcut Domnul eghiptênilor și să temu nărodul de Domnul și credzură lui Dumnedzău și lui Moisí, slugei lui.[707]

32. Atuncea cîntă Moisí și fiii lui Israil cîntarea aceasta Domnului și dzisără grăindu:

Cap 15

1. „Să cîntăm Domnului cu mărire pentru că să mări; cal și călăreț au aruncat în mare.[708]

2. [709]Agiutoriu și acoperitor să făcu mie întru mîntuire. Acesta-i Dumnedzăul mieu și-l voi mări pre el, Dumnedzău tătîne-mieu, și-l voi înălța pre el!

3. Domnul surpîndu războaie, Domnu – numele lui.

4. Carăle lui Faraón și putêrea lui au aruncatu-o în mare; aleși călăreți, hatmani afundă în Marea Roșie.

5. Cu luciul acoperi pre ei, să afundară în fundu ca o piatră.

6. Dreapta ta, Doamne, s-au mărit în vîrtute, dreapta mîna ta, Doamne[710], au surpat nepriêteni

7. Și cu mulțimea mărirei tale au sfărîmat împotrivnicii tăi. Trimis-ai urgiia ta, mîncă-i pre înși ca trestiia.

8. Și pren duhul mîniei tale să împărți apa, să închegară ca zidiul apele, să închegară și valurile în mijlocul mării.

9. Dzise nepriêtenul: «Gonindu, voi ajunge, voi împărți prăzi, sătura-voi sufletul mieu, ucide-voi cu

10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible] Амин.

КАП. ЅІ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

sabiia mea, stăpîni-va mîna mea».

10. Trimiseşi duhul tău, ii acoperí pre înşi marea; să afundară ca plunbul în apă tare.
11. Cine iaste asêmenea ţie, mărit întru sfinţi, minunat în măriri, făcîndu ciudêse?
12. Întinseşi dreapta ta, înghiţi-i pre înşi pămîntul.
13. Povăţişi cu dreptatea ta nărodul tău acesta carele ai mîntuit, chemaşi-l cu putêrea ta la popasul sfîntul al tău.
14. Audziră limbile şi să scîrbiră, chinuri luară pre cei ce lăcuia la Filistiim.
15. Atuncea sîrguiră hatmanii Edom şi boiêrii moavitênilor, prinsă-i pre înşi cutremur, să topiră toţi ce lăcuia Hanaan.
16. Cadză preste ei frică şi cutremur; cu mărirea braţului tău împietrească-să pînă va trêce nărodul tău, Doamne, pînă va trêce nărodul tău acesta, carele l-ai agonesit.
17. Băgîndu-i, răsădêşte-i pre ei în muntele moştneniirei tale, la gata sălaşul tău carea ai făcut, Doamne, sfinţenie, Doamne, carea au gătat mîinele tale.
18. Domnul împărăţindu vacul şi preste vac şi încă.
19. Căci au întrat calul lui Faraón, carăle[711] şi călăreţii în mare şi aduse pre înşii Domnul apa mării şi fiii lui Israil au mersu pre uscat în mijlocul mării".
20. Şi luă Mariam, prorociţa, sora lui Aáron, tîmpăna[712] în mîna ei şi ieşiră toate muierile denapoia ei cu tîmpene şi cu danţuri.[713] Şi începea lor Mariam, dzicîndu:
21. „Să cîntăm Domnului, că cu mărirea să mări! Cal şi călăreţu aruncá în mare".
22. Şi rădicá Moisí pre fiii[714] lui Israil de la Marea Roşie şi-i aduse pre ei la Pustiiul Sur. Şi mergea 3 dzile în pustiiu şi nu afla apă ca să bea.[715]
23. Şi veniră la Merra şi nu putea să bea apă de la Merra, pentru că era amară; pentru acêea să numi numele locului aceluia Amărăciune.
24. Şi gîlceviia nărodul asupra lui Moisí, dzicîndu: „Ce vom bea?".
25. Şi strîgá Moisi cătră Domnul şi-i arătă lui Domnul lemnu şi-l puse într-apă pre însul [716]şi să îndulci.[717] Acoló ii puse lui dreptăţi şi giudêţe şi acoló pre însu ispiti şi dzise:
26. „Să vei audzi cu audzul glasul Domnului Dumndzăului tău şi plăcutele înaintea lui vei face şi vei băga în urechi porîncele lui şi vei cruţa toate dreptăţile lui, toată boala ce am adus asupra eghiptênilor nu voi aduce pre tine, pentru că eu sîntu Domnul cela ce te vindecu".[718]
27. Şi [719]veniră la Elim şi era acoló 12 izvoară de apă şi 70 de buciumi de finic. Şi să tăbărîră acoló pre lîngă ape.[720]

Cap 16

1. Şi să rădicară de la Elim [721]şi veniră toată adunarea fiilor Israil la Pustiiul Sin, care iaste în mijlocul Elim şi în mijlocul Siná. Şi în a 15 dzi, în doaă lună, ieşindu ei den Pămîntul Eghíptului,[722]
2. Gîlceví toată adunarea fiilor lui Israil pre Moisí şi pre Aaron.[723]
3. Şi dzisără cătră ei fiii lui Israil: „Mai cu folos am fi murit rănindu-ne de Domnul în Pămîntul Eghíptului, cîndu şedeam la căldările cu cărnurile[724] şi mîncam pîini de saţiu. Căci ne-aţi scos[725] pre noi întru pustiiul acesta ca să omorîţi toată adunarea aceasta cu foamete".
4. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Iată, eu plou voaă pîini den cer şi va ieşi nărodul şi vor strînge a dzilei pre dzi, pentru ca să-i ispitescu pre ei: Au mêrge-vor pre lêgea mea, au ba?[726]
5. Şi va fi în dzua a şêsea şi vor găti ce vor strînge şi va fi îndoit de ce vor strînge a dzilei preste dzi".
6. Şi dzise Moisí şi Aaron[727] cătră toată adunarea fiilor lui Israil: „Astară veţi cunoaşte cum Domnul v-au scos pre voi den Pămîntul Eghiptului.
7. Şi dimineaţă veţi vedea mărirea Domnului, căci au audzit Domnul gîlceava voastră pre Dumnedzău. Dară noi ce sîntem că gîlceviţi pre noi?".[728]
8. Şi dzise Moisi: „Dîndu-vă Domnul voaă sara carne să mîncaţi şi pîini dimineaţa de saţiu, pentru că au ascultat Domnul gîlceava voastră carea voi gîlceviţi asupra noastră. Şi noi ce sîntem?[729] Pentru că nu asupra noastră gîlceava voastră iaste, ce numai asupra lui Dumnedzău".
9. Şi dzise Moisi cătră Aaron: „Dzi la toată adunarea fiilor lui Israil: «Apropiaţi-vă înaintea lui Dumnedzău, pentru că au audzit gîlceava voastră»".
10. Şi cîndu grăia Aaron la toată adunarea fiilor lui Israil şi să întoarsără în pustiiu şi mărirea Domnului să arătă în nuăr. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
11. [730]„Audzii gîlceava fiilor lui Israil.
12. Grăiêşte cătră ei, dzicîndu:

de cătră

[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]

КАП. ЅІ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]

«De către sară veţi mînca carne şi dimineaţa veţi sătura de pîini şi veţi cunoaşte că eu – Domnul Dumnedzăul vostru»”.[731]

13. Şi să făcu sară [732]şi să suiră cîrstei şi acoperiră tabăra; iară dimineaţa să fêce potolindu-să roao pregiur tabără;[733]

14. [734]Şi iată, pre faţa pustiiului mănuntu ca coliandrăşul, albu ca gheaţa, pre pămîntu.

15. Şi vădzîndu-l fiii lui Israil pre îns, dzisără unul către altul: „Ce iaste acesta?”. Pentru căci nu ştiia ce iaste. Şi dzise Moisi către înşii: [735]„Aceasta iaste pîinea carea au dat Domnul voao să mîncaţi.[736]

16. Şi acesta – cuvîntul carele au porîncit Domnul: «Strîngeţi de însul fieştecarele de voi întru cei ci să cuvin, gomor, după cap, după numărul sufletelor voastre, fieştecarele întru ceia ce lăcuiescu într-un cortu cu voi adunaţi»”.

17. Şi făcură aşea fiii lui Israil şi adunară unuia mai multă şi altuia mai puţin.

18. Şi măsurară gomor [737]şi nu prisosi celuia ce avea cel multu şi celuia ce avea cel puţin nu să împuţină; fieştecarele la cine i să cuviniia lui lîngă însul au adunat.

19. Şi dzise Moisí către ei: „Nime să nu lase pre dimineaţă de însă”.

20. Şi nu ascultară pre Moisi, ce lăsară unii de însă pre dimineaţă şi scoase viermi şi să împuţi; şi să mîhni Moisi pre înşii.[738]

21. Şi-l adunară pre însă dimineaţă-dimineaţă, fieştecarele cît i să cuvenea. Şi cîndu încălziia soarele, să topiia.

22. Şi să făcu a şasea dzi, au strînsu ce le tribuia îndoite, cîte 2 gomor unuia. Şi întrară toţi boiêrii adunării şi spuseră lui Moisi.

23. Şi dzise Moisi către înşii: „Acesta-i cuvîntul carele au grăit Domnul: «Sîmbătă, odihnă sfîntă Domnului. Mîine, cîte veţi frămînta, veţi frămînta, cîte veţi fiêrbe, veţi fiêrbe şi tot ce va prisosi lăsaţi pre iale la rămăşiţe pre dimineaţă»”.

24. Şi lasară de ea pînă dimineaţă, după cum porînci lor Moisi, şi nu să împuţi, nici viêrme să făcu întru ea.[739]

25. Şi dzise lor Moisí: „Mîncaţi astădzi, pentru că iaste sîmbătă, odihnă Domnului; astădzi nu veţi afla pre cîmpu.

26. 6 dzile veţi aduna, iar a 7 dzi, sîmbătă, nu veţi afla întru însă”.

27. Şi să fêce a 7 dzi şi ieşiră unii den nărod să adune şi n-au aflat.[740]

28. Şi dzise Domnul către Moisi: „Pînă cîndu nu veţi să ascultaţi porîncile mêle şi lêgea mea?

29. Vedeţi, pentru că Domnul au dat voaă sîmbătă dzua aceasta, pentru acêea el au dat voaă a 7 dzi pîini a doaă dzile. Şedeţi fieştecarele lîngă sine, la casele voastre, nime să nu iasă den voi den locul lui în a şêptea dzi”.

30. Şi ţinu sîmbăta nărodul în a şaptea dzi.

31. Şi numiră pre însul fiii lui Israil mană; şi era ca sămînţa coliandrăşului, albă, iară gustarea lui, ca azima în miêre.[741]

32. Şi dzise lor Moisí: „Acesta – cuvîntu ce au porîncit Domnul: «Împleţi gomor de mană la rămăşiţe întru seminţiile voastre, pentru ca să vadză pîinea ce aţi mîncat în pustiiu voi, cum v-au scos pre voi Domnul den Pămîntul Eghíptului»”.[742]

33. Şi dzise Moisi către Aaron: „Ia un urcior de aur şi pune înlontru în el plin gomor de mană şi-l vei pune pre însul înaintea lui Dumnedzău, întru cruţare în seminţiile voastre, în ce chip au porîncit Domnul lui Moisi”.

34. Şi puse Aaron înaintea mărturiei întru pază.

35. Şi fiii lui Israil au mîncat mană 40 de ani, pînă au venit la pămîntul lăcuit; pre mană au mîncat, pînă au venit la partea Finíchii. Iar gomor a dzêcea a trei vêdre era.

Cap 17

1. Şi să rădicắ toată adunarea fiilor Israil de la Pustiiul Sin, după taberile lor, pre cuvîntul lui Dumnedzău, şi să tăbărîră la Rafidon. Şi nu era apă la nărod să bea.[743]

2. [744]Şi să pricea[745] nărodul către Moisí şi dzicea: „Dă-ne noaă apă pentru ca să bem”. Şi dzise lor: „Ce mă huliţi pre mine şi ce ispitiţi pre Domnul?”.

3. Şi însătă acoló nărodul de apă şi gîlceviia nărodul pre Moisí, dzicîndu: „Pentru ce ne-ai suit pre noi den Éghiptu să ne omori pre noi şi copiii noştri şi dobitocul nostru de sête?”.[746]

4. Şi strigá Moisi către Domnul, dzicîndu: „Ce voi face nărodului acestuia? Pentru că puţin şi mă

vor ucide

5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

КАП. Н

1 Ши [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

vor ucide cu pietri”.[747]

5. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Pasă înaintea nărodului acestuia și ia cu tine den cei bătrîni ai nărodului și toiagul [748]cu carele ai lovit rîul ia-l a mînă și vei mêrge.
6. [749]Aicea eu stau mainte de a mêrge tu pre piatră în Horiv. [750]Și vei lovi piatra și va ieși dentru însă apă și va bea nărodul”. Și făcu Moisí așa înaintea fiilor Israil.[751]
7. Și s-au numit numele locului aceluia Ispită și Hulă, pentru hula fiilor lui Israil și pentru că ispitea pre Domnul Dumnedzău, dzicîndu: „Au iaste Domnul întru noi au ba?”.
8. [752]Și veni Amalic și bătea pre Israil la Rafidin.[753]
9. Și dzise Moisi lui Iisus: „Alêge ție oameni și, ieșindu, stă împotriva lui Amalic mîine. Și iată, eu stau pre vîrvul muntelui și toiagul lui Dumnedzău întru mîna mea”.
10. Și făcu Iisus după cum i-au dzis lui Moisi și stătu împotriva lui Amalic; și Moisi și Aaron și Or s-au suit pre vîrvul muntelui[754].
11. Și fu cîndu rădica Moisi mîinele lui, biruia Israil, iară cîndu slobodziia mîinele, biruia Amalic.
12. Și mîinele lui Moisi – grêle. Și luîndu piatră, supuseră suptu el[755] și ședea pre el. Și Aaron și Or răzăma mîinele lui, de o parte unul, de altă parte altul, și să fêceră mîinele lui Moisí răzămate pînă la apusul soarelui.[756]
13. Și au înfrîntu Iisus pre Amalic și tot nărodul lui cu ucidere de sabie.
14. Și dzise Domnul cătră Moisí: „Scrie aceasta cătră pomenire întru carte și dă în urechile lui Iisus, pentru că cu ștêrgere voi ștêrge pomenirea lui Amalic dentru cel de suptu cer”.[757]
15. Și zidi Moisi jirtăvnic Domnului și numi numele lui „Domnul mieu – scăpare!”,
16. Căci cu mînă ascunsă bate Domnul pre Amalic den neamuri în neamuri.

Cap 18

1. Și audzi Iothor, popa lui Madiam, socrul lui Moisi, toate cîte au făcut Domnul Israil nărodului său, pentru că scoase Domnul pre Israil den Éghiptu.[758]
2. Și luă Iothor, socrul lui Moisí, pre Sepfóra, muiêrea lui Moisí, după lăsarea ei și pre amîndoi ficiorii lui.
3. [759]Numele unuia – Ghersam, dzicîndu: „Nemêrnic am fostu în pămîntu striin”,
4. Și numele al doilea – Eliézer, dzicîndu: „Pentru că Dumnedzăul tătîne-mieu – agiutor mie și mă scoase den mîna lui Faraón”.
5. Și veni Iothor, socrul lui Moisi, și fiii și fămêia cătră Moisi la pustiiu unde s-au tăbărît, la muntele lui Dumnedzău.[760]
6. Și spuseră lui Moisi dzicîndu: „Iată, Iothor, socru-tău, vine cătră tine și amîndoi ficiorii tăi cu însul”.
7. Și ieși Moisí în timpinarea socru-său și să închinắ lui și-l sărută pre el și să sărutară unul pre alaltu.
8. Și-i băgă pre înșii Moisi în cortu și povesti Moisí socrului său toate cîte au făcut Domnul lui Faraón și eghiptênilor pentru Israil și toată osteneala ce le s-au făcut lor pre cale și cum i-au scos Domnul den mîinile lui Faraón și a eghiptênilor.
9. Și să minună Iothor pentru toate bunătățile carele au făcut Domnul lor, căci i-au scos pre înși Domnul den mîna eghiptênilor și den mîna lui Faraón și dzise Iothor:
10. „Blagoslovit Domnul, căci au scos pre nărodul său den mîna eghiptênilor și den mîna lui Faraón.
11. Acum cunoscuiu cum mare iaste Domnul decît toți bodzii, pentru acêea căci i-au asuprit pre înșii”.[761]
12. Și luă Iothor, socrul lui Moisí, ardere de tot și jirtve lui Dumnedzău. Și veni Aaron și toți bătrînii lui Israil ca să mănince împreună pîine cu socrul lui Moisí înaintea lui Dumnedzău.
13. Și fu a doao dzi, ședzu împreună Moisí a giudeca nărodul și sta tot nărodul înaintea lui Moisí de dimineață pînă în sară.
14. Și vădzîndu Iothor toate cîte făcea nărodului, dzise: „Ce iaste aceasta ce faci tu nărodului? Pentru ce ședzi tu sîngur și tot nărodul stă înaintea ta de dimineață pînă îndesară?”.
15. Și dzise Moisí socru-său: „Pentru căci vine nărodul cătră mine ca să cêrce giudeț de la Dumnedzău.
16. Pentru că cîndu li să va face lor price și

vor veni la

[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]

КАП. ѲІ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]

[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]

vor veni la mine, cercu pre fieştecarele şi-i[762] tocmăscu pre ei porîncele lui Dumnedzău şi lêgea lui".

17. Şi dzise socrul lui Moisí cătră însul: „Nu dreptu faci tu acesta lucru.[763]

18. Cu stricăciune te vei strica şi tu şi tot nărodul acesta carele iaste cu tine. Greu ţie cuvîntul acesta, nu vei putea să faci tu sîngur.

19. Acum, dară, ascultă-mă şi sfătuiescu-te şi va fi Dumnedzău cu tine! Fă-te tu nărodului lucrurile de cătră Dumnedzău şi vei purta cuvintele lor cătră Dumnedzău.

20. Şi vei mărturisi lor porîncele lui Dumnedzău şi lêgea lui şi vei arăta lor căile întru carele vor mêrge întru iale şi faptele carele vor face.

21. Şi tu ţie socotêşte dentru tot nărodul oameni tari şi temători de Dumnedzău, oameni drepţi ce urăscu mîndrie şi vei pune pre ei mai mari preste mie, şi preste sută, şi preste cincidzeci, şi preste dzêce mai mari, şi aducători înlontru de cărţi.

22. Şi vor giudeca nărodul preste tot ceasul, iară cuvîntul cel cu greu îl vor aduce la tine, iară giudêţele cêle mici le vor giudeca ei şi vor iuşura de la tine şi-ţi vor agiutori ţie.

23. Să vei face acesta cuvîntu, te va întări Dumnedzău şi vei putea să stai şi tot nărodul acesta va veni la locul lui cu pace".

24. Şi ascultắ Moisí glasul socrului său şi făcu toate cîte i-au dzis lui.

25. Şi alêse Moisí oameni tari dentru tot Israílul şi-i fêce pre ei preste ei, preste mie, şi preste sută mai mari, şi preste 50, şi preste 10, şi aducători înlontru de cărţi.

26. Şi giudeca nărodul preste tot ceasul, iară cuvîntul cu greu îl aduce la Moisí, iară tot cuvîntul iuşor giudeca ei.

27. Şi trimise Moisi pre socrul său şi să duse la pămîntul lui.

Cap 19

1. Iară în a treia lună a ieşirii fiilor Israil den Pămîntul Eghíptului, întru dzua aceasta, au venit la Pustiiul Siná.[764]

2. Şi să rădicắ[765] la Rafidin şi veniră la Pustiiul lui Siná şi să tăbărî acoló Israil împotriva muntelui.

3. [766]Şi Moisí să sui în muntele lui Dumnedzău şi-l chemă pre însul Dumnedzău den munte, dzicîndu: „Acêstea vei grăi casei lui Iacov şi vei povesti fiilor Israil:

4. [767]«Voi aţi vădzut cîte am făcut eghiptênilor şi v-am luat pre voi ca pre nişte aripi de vultur şi v-am tras pre voi cătră mine.

5. [768]Şi acum să veţi asculta cu audzul glasul mieu şi veţi cruţa făgăduinţa mea, îmi veţi fi mie nărod de multu preţ dentru toate limbile, [769]pentru că tot pămîntul al mieu iaste.

6. [770]Şi voi veţi fi mie împărătească svinţenie şi limbă sfîntă». Acêstea cuvinte vei grăi fiilor Israil".

7. Şi veni Moisí şi grăi cătră cei bătrîni ai nărodului şi dzise şi li puse lor toate cuvintele acêstea carele le-au porîncit lor Dumnedzău.

8. Şi răspunse tot nărodul odată şi dzise: „Toate cîte au dzis Dumnedzău vom face şi vom asculta". Şi aduse Moisí cuvintele nărodului cătră Dumnedzău şi dzise Domnul cătră Moisí:

9. „Iată, eu viu cătră tine întru stîlpu de nuăr, pentru ca să audză nărodul grăindu eu cătră tine şi ţie îţi vor crêde în vêci". Şi spuse Moisi cuvintele nărodului cătră Domnul.[771]

10. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Pogorîndu-te, mărturisêşte nărodului şi curăţêşte pre ei astădzi şi mîine şi-şi spêle hainele.[772]

11. Şi fie gata în a treia dzi, pentru că în a treia dzi să va pogorî Domnul pre Muntele Siná înaintea a tot nărodul.

12. Şi vei usăbi nărodul prenpregiur, dzicîndu: «Feriţi-vă pre voi a vă sui în munte şi să să atingă ceva de el; [773]tot cine să va atinge de munte, cu moarte va muri.

13. Nu să va atinge de însul mînă, pentru că cu pietri să va lovi, au cu lovitură să va săgeta, ori dobitoc, ori om, nu va trăi. Iară cîndu glasurile şi trîmbiţile şi nuărul va trêce de la munte, aceia să vor sui pre munte»".

14. Şi pogorî Moisí den munte cătră nărod şi sfinţi pre ei şi-şi spălară hainele lor şi dzise nărodului:

15. „Gătaţi-vă 3 dzile să nu vă apropiaţi la muiêre".

16. Şi fu a 3 dzi, fiind de cătră mînecate, să făcură glasuri

şi fulgere

[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΘ.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible] 14 [illegible] 15 [illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

şi fulgere şi nuări întunecoşi pre Muntele lui Siná, glasul trîmbiţii răsuna tare şi să spămîntắ tot nărodul cel den tabără[774].

17. Şi scoase Moisi nărodul întru timpinarea lui Dumnedzău den tabără şi stătu suptu munte.[775]
18. [776]Muntele Sináiei să afuma tot, pentru căci să pogorî Dumnedzău pre el întru foc şi să suia fumul ca un foc de cuptor şi să minună tot nărodul foarte.
19. Şi să făcură glasurile trîmbiţei mergîndu înainte mai tare foarte. [777]Şi Moisí grăia şi Dumnedzău ii răspundea lui cu glas.[778]
20. Şi să pogorî Domnul pre Muntele Sináiei, pre vîrvul muntelui, şi chemă Domnul pre Moisí pre vîrvul muntelui, şi să sui Moisí. Şi dzise Dumnedzău cătră el dzicîndu:
21. „Pogorîndu, mărturisêşte nărodului ca nu doară să să apropie cătră Dumnedzău a lua aminte şi vor cădea dentru ei mulţime.
22. Şi cei ci să apropie, preuţii Domnului Dumnedzău, să să sfinţască, pentru ca să nu primenească dentru înşii Domnul”.
23. Şi dzise Moisi cătră Dumnedzău: „Nu va putea nărodul să să suie împreună la Muntele Sináiei, pentru că tu te-ai mărturisit noaă, dzicîndu: «Usăbêşte muntele şi svinţêşte pre îns»”.
24. Şi-i dzise lui Domnul: „Pasă, pogoară-te şi te suie tu şi Aaron împreună cu tine, iară popii şi nărodul nu să silească să să suie cătră Dumnedzău, ca nu cîndai va strica dentru înşii Domnul”.
25. Şi să pogorî Moisí cătră nărodu şi dzise lor.

Cap 20

1. Şi grăi Domnul toate cuvintele acêstea cătră Moisí dzicîndu:
2. [779]„Eu sîntu Domnul Dumnedzăul tău, cela ce te-am scos den Pămîntul Eghiptului pre tine, den casă de robie.
3. Să nu fie ţie alţi dumnedzăi afară den mine.
4. [780]Să nu faci ţie chip cioplit[781], nice la tot asămănare den cîte-s în cer sus[782] şi den cîte-s pre pămîntu gios şi cîte-s întru ape, suptu pămîntu.
5. Să nu te închini lor, nice să slujeşti lor, pentru că eu sîntu Domnul Dumnedzăul tău, Dumnedzău rîvnitor, dîndu păcatele părinţilor pre ficiori, pre a treia şi a patra rudă celora ce urăscu pre mine,[783]
6. Şi [784]făcîndu milă întru mii celor ce mă iubăscu pre mine şi celor ce păzescu porîncele mêle.
7. [785]Să nu iêi numele Domnului Dumnedzăului tău întru de-
şertu, pentru că nu va curăţi Domnul pre cela ce va lua numele lui întru deşertu.
8. [786]Adu-ţi aminte de dzua sîmbetei, să o sfinţeşti pre ea.
9. 6 dzile să lucrezi şi vei face toate lucrurile tale,
10. Iară a şaptea dzi, sîmbătă Domnul Dumnedzăului vostru, nu vei face întru însă tot lucrul tu, şi ficiorii tăi, şi fata ta, şi sluga ta, şi slujnica ta, boul tău, şi jugătoriul tău, şi tot dobitocul tău, şi cel nemêrnic ce lăcuiêşte întru tine.
11. [787]Pentru că în 6 dzile au făcut Domnul ceriul, şi pămîntul, şi marea, şi toate cîte-s întru iale şi răpoosắ în a 7 dzi; pentru acêea blagoslovi Domnul dzua a şêptea şi o sfinţi pre însă.
12. [788]Cinstêşte pre tată-tău şi pre maică-ta, pentru ca să-ţi facă ţie bine, delungat la ani să te faci pre pămîntul cel bun, carele Domnul Dumnedzău dă-ţi ţie.
13. [789]Să nu ucidzi!
14. Să nu preacurveşti!
15. Să nu furi!
16. Să nu mărturiseşti pre minciuni asupra vecinului tău mărturie minciunoasă!
17. Să nu pofteşti muiêrea aproapelui tău. [790]Să nu pofteşti casa vecinului tău, nice ţarina lui, nice pre sluga lui, nice pre slujnica lui, nice boul lui, nice jugătoriul lui, nice a tot dobitocul lui, nice cîte sîntu la aproapele tău!”.
18. Şi tot nărodul vedea glasul şi luminile şi glasul trîmbiţei şi muntele afumîndu.
19. Şi spămîntîndu-să tot nărodul, au stătut de departe. Şi dzise cătră Moisí: [791]„Grăiêşte tu noao şi nu grăiască cătră noi Dumnedzău, cîndai să nu murim”.
20. Şi dzise lor Moisi: „Îndrăzniţi, că pentru ca să vă ispitească pre voi au venit Dumnedzău cătră voi, pentru ca să să facă frica lui întru voi, pentru ca să nu greşiţi”.
21. Şi sta tot nărodul de departe, şi[792] Moisí întrắ în negură, unde era Dumnedzău.[793]
22. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Acêstea vei dzice casei lui Iacov şi vei spune fiilor lui Israil: «Voi aţi vădzut că den cer au grăit cătră voi
23. Să nu faceţi voaă dumnedzăi de argintu şi dumnedzăi de aur, să nu faceţi voaă sînguri.
24. Jirtăvnic de pămîntu să-mi faceţi mie şi veţi pune pre el arderile de tot ale voastre şi mîntuitoarele voastre, oile şi viţăii voştri, întru tot locul

unde voi numi

[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]

КАП. КА

1 Ши [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

unde voi numi numele mieu acoló și voi veni cătră tine și te voi blagoslovi.

25. [794]Iară de-mi vei face jirtăvnic de pietri, să nu le zidești cioplite, pentru că cuțitul tău ai pus pre iale și s-au pîngărit.

26. Să nu te sui cu scări pre jirtăvnicul mieu, pentru ca să nu descoperi rușinea ta pre însul»".

Cap 21

1. „Și acêstea-s dreptățile carele vei pune înaintea lor:
2. [795]De vei agonisi rob jidov, 6 ani să slujască ție, iar în al șêptelea an îl vei slobodzi volnic, în dar.
3. Iară de va veni el sîngur, și sîngur va ieși; iară de va întra și muiêre împreună cu însul, și muiêrea va ieși înpreună cu el.[796]
4. Iară de-i va da domnul lui fămêia și va naște lui feți și fête, muiêrea și copiii vor fi stăpînului lui, iară el sîngur cu sine va ieși.
5. Iară de va răspunde și va dzice robul: «Am îndrăgit pre stăpînul mieu și pre muiêrea mea și pre copiii miei, nu voi să mă duc volnic»,
6. Îl va aduce pre însul stăpînul lui la giudețul lui Dumnedzău. Și atuncea îl va aduce pre el lîngă ușe pre prag și-i va găuri stăpînul lui urêchea cu sula și-i va sluji lui în vêci.
7. Iară de-și va vinde cineva fata lui roabă, nu să va duce după cum să slobod roabele.
8. De nu va plăcea bine întru ochii stăpînului ei pre carea n-au mărturisit asupră-i, va slobodzi-o pre ea; iară la limbă striină nu iaste slobodu să o vîndză, pentru căci au vinuit întru însă.
9. Iară de o va tocmi pre însă cu ficiorul lui, după dreptaatea fêtelor va face ei.
10. Iară de[797] va lua pre alta șie, ce i să cuvine și îmbrăcămințile și împreunarea ei să nu o lipsască.
11. Iară de nu-i va face acêste 3, va ieși în dar fără de argintu.
12. [798]De va lovi cineva pre altul și va muri, cu moarte să să omoară.
13. Iar de nu va fi de bunăvoie, ce Dumnedzău l-au dat în mîinile lui, [799]da-ți-voi loc unde va fugi acoló ucigașul.
14. Iar de să va apuca neștine pre vecinul său să-l omoare cu vicleșug și va fugi la jirtăvnic, de la jirtăvnicul mieu să-l iêi să-l omori.
15. Cela ce bate pre tată-său sau pre maică-sa cu moarte să să omoare.
16. Cela ci va grăi de rău pre tată-său sau pre maică-sa cu moarte să să omoare.
17. Carele va fura neștine pre oarecarele den fiii lui Israil și, silindu-l, îl va vinde și să va afla întru aceasta, cu moarte să moară.
18. Iar de să vor sudui 2 oameni și vor lovi pre aproapele lor cu piatra au cu pumnul și nu[800] va muri, ce va dzăcea în pat,
19. De să va scula omul și va îmbla afară cu toiag, nevinovat va fi cel ce l-au lovit; afară den zăbava lui va plăti și leacurile.
20. Iar de va lovi niștine pre robul lui au pre roaba lui cu toiag și va muri den mîna lui, cu giudecată să va izbîndi.
21. Iară de va trăi o dzi au 2, nu să va ispiti, pentru că argintul al lui iaste.
22. Iar de să vor bate 2 bărbați și vor lovi fămêia ce are în pîntece și va ieși copilul ei neînchipuit, cu pagubă să să păgubească întru cît va pune bărbatul muierii și va da cu preț.
23. Iară de va fi închipuit, va da suflet pentru suflet,
26. [801]Ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte, mînă pentru mînă, picior pentru picior, arsură pentru arsură, rană pentru rană, îmflătură pentru umflătură. Iar să va lovi neștine ochiul robului său au ochiul roabei lui și-l va orbi, volnici să-i trimiță pre ei pentru ochiul lor.
27. Iar să va zdrobi dintele robului sau roabei lui, volnici ii va trimite pre ei pentru dintele lor.
28. Iar să va lovi cu coarnele buhaiul[802] bărbat au fămêie și va muri, cu pietri să va ucide buhaiul și nu să vor mînca cărnurile lui, iar stăpînul buhaiului nevinovat va fi.
29. Iar să va fi fost buhaiul împungătoriu mainte de ieri și de alaltaieri și vor mărturisi stăpînului lui și nu-l va surpa și va omorî bărbat au fămêie, buhaiul cu pietri să să omoară și stăpînul lui să moară lîngă însul.
30. Iar să să vor îngreuia preste el răscumpărări, da-va răscumpărări sufletului lui în cît vor pune preste el.
31. Iar să va împunge ficior au fată, după aceasta dreptate ii vor face lui.
32. Iar să va împunge buhaiul rob au roabă, 30 de didrahmi de argintu va da stăpînului lor și buhaiul cu pietri să să omoare.
33. Să va deșchide neștine groapă sau va ciopli de piatră groapă[803] și nu o va acoperi și va

cădea în-

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

КАП. КВ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

[illegible] 28

[illegible] 29

[illegible]

cădea înlontru acoló viţăl au măgar,
34. Stăpînul groapei va plăti argint, va da stăpînului lor, iar stîrvul al lui va fi.
35. Iar să va împunge buhaiul oarecui[804] pre buhaiul aproapelui şi va muri, vor vinde buhaiul cel viu, ci vor împărţi argintul lui şi pre cel mortu buhaiu îl vor împărţi.
36. Iar să să va cunoaşte buhaiul cum iaste împungaş mainte de ieri şi de alaltaieri şi vor mărturisi stăpînului lui şi nu-l va surpa, va plăti buhaiu pentru buhaiu, iar stîrvul va fi al lui.

Cap 22

1. Să va fura iarăşi neştine viţăl au oaie şi o va giunghia şi o va vinde, 5 viţei să plătească pentru viţăl şi [805]4 oi pentru oaie.
2. Iar de să va afla întru groapă furul şi rănindu-să va muri, nu iaste lui ucidere.
3. Iar să va răsări soarele pre el, vinovat iaste să moară şi cel ci-l ucide; iar să nu va avea el, să să vîndză pentru furtişag.
4. Iar de să va prinde şi să va afla în mîna lui furtişagul viu, den măgari pînă la oaie, îndoite să să plătească.
5. Iar de va paşte neştine ţarină sau vie şi va lăsa dobitocul lui să pască ţarină alta, să plătească den ţarina lui după faptul[806] lui; iar de va paşte toată ţarina, cêle mai bune den ţarina lui şi cêle mai bune den viia lui va plăti.
6. Iar de va ieşi foc şi va afla spini şi va arde arii, au spice, au cîmpu, va plăti cela ce au aţîţat focul.
7. Iar de va da cineva aproapelui său argintu au vasă[807] să le păzască şi să vor fura den casa omului, de să va afla cela ce au furat, va plăti îndoit.
8. Iar de nu să va afla acela ce au furat, va veni domnul casei înaintea lui Dumnedzău şi va jura cum cu adevărat nu el să să fie viclenit preste toată marfa acêea a aproapelui său asupra fieştecării strîmbătăţi spusă:
9. Pentru viţăl, şi juguitor, şi oaie, şi haină[808], şi toată piêrderea ce să pîraşte. Pentru că de va giura înaintea lui Dumnedzău, va mêrge giudeţul amîndurora; şi cela ci să va prinde pren Dumnedzău va plăti îndoit aproapelui său.
10. Iar de va da neştine aproapelui său jugător, au viţăl, au oaie, au tot dobitocul să-l păzască şi să va surpa, au va muri, au să va robi şi nime nu va şti,
11. Giurămîntu va fi de la Dumnedzău întru mijlocul amîndurora, cum că adevărat el n-au viclenit ca să aibă parte întru tot de ascunderea vecinului şi aşa va priimi stăpînul lui şi nu va plăti.
12. [809]Iar de să va fura de la el, va plăti stăpînului său.
13. Iar de să va prinde de[810] jiganie, îl va aduce la prindere şi nu va plăti.
14. Iar de va cêre cineva ceva de la vecinu-şi şi să va surpa, au va muri, au să va robi şi stăpînul nu va fi cu îns, va plăti.
15. Iar de va fi domnul lui cu îns, nu va plăti[811] şi de va fi năimit, va fi lui pentru simbriia lui.
16. [812]Iar de va înşela neştine ficioară nelogodită şi va dormi cu ea, cu zêstre să o înzestrêze pre ea şie fămêie.
17. Iar de să va ferindu să va feri şi nu va vrea tatăl ei să o dea pre însă lui fămêie, argint va plăti el tătîne-său, după cum iaste zêstrea a fêtelor.
18. Pre vrăjitori[813] să nu-i lăsaţi să trăiască.
19. Tot ce doarme cu dobitoc, cu moarte să omorîţi.
20. Cela ce jirtvuiêşte dumnedzăilor va pieri, fără Domnului, sîngur.
21. [814]Şi pre cel nemêrnic să nu chinuiţi, nice să-l premejduiţi, pentru că aţi fostu nemêrnici în Pămîntul Eghiptului.
22. [815]Toată văduva şi săracul să nu le faceţi rău.
23. Iar de-i veţi asupri pre ei cu rău şi strîngîndu vor jelui cătră mine, cu audzul voi audzi glasul lor
24. Şi mă voi scîrbi cu mînie şi voi omorî pre voi cu sabie şi vor fi fămeile voastre vădue şi feciorii voştri săraci.
25. Iar de vei împrumuta argintu fratelui celui sărac ce iaste lîngă tine, nu-l sîrgui, să nu-i pui asupra camătă.
26. Iar de vei zăloji zălog haina aproapelui, mainte de apusul soarelui să o dai lui,
27. Pentru că-i iaste aceasta învălitură sîngură, aceasta-i haina ruşinării lui. Întru ce va dormi? De va striga cătră mine, voi asculta pre el, pentru că-s milostiv.
28. Pre bodzi să nu grăieşti de rău [816]şi pre boiêrinul[817] nărodului tău să nu-l voroveşti de rău.
29. Începăturile ariii tale şi a teascului tău să nu lipseşti; [818]cêle dentîi născute

a fiilor tăi

30 [illegible]

31 [illegible]

ΚΕΦ. ΙϚ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

a fiilor tăi vei da mie.

30. Aşa vei face: viţălul tău, şi oaia ta, şi cel de suptu jugul tău 7 dzile vor fi supt maică-şi, iar în a opta dzi o vei da mie pre însă.

31. Şi [819]bărbaţi sfinţi veţi fi mie. Şi carne prinsă de jiganii să nu mîncaţi, cîinelui aruncaţi pre ea.

Cap 23

1. Să nu priimeşti audzu în deşertu, să nu pristăneşti cu cel strîmbu ca să fii mărturie strîmbă.

2. Să nu fii cu mai mulţi pre rău, să te adaogi cu mulţimea, să te abaţi cu cei mai mulţi ca să abaţi judeţul.

3. Şi pre cel mêser să nu-l miluieşti la giudeţ.

4. [820]Iar de vei tîmpina boul nepriêtenului tău au jugătoriul lui rătăcindu-să, să-l întorci, să i-l dai lui.

5. Şi de vei vedea juguitoriul nepriêtenului tău cădzut suptu sarcina lui, să nu-l petreci, ci să-l rădici pre însul împreună cu el.

6. Să nu întorci giudeţul mêserului întru judeţul lui.

7. De tot cuvîntul strîmbu să te fereşti, pre cel nevinovat[821] şi drept să nu-l omori şi să nu îndreptedzi pre cel necurat pentru daruri.

8. [822]Şi daruri să nu iêi, pentru că darurile orbăscu ochii celor ce văd şi strică cuvintele drêpte.

9. [823]Şi nemêrnicul să nu-l învăluiţi, nici să-l chinuiţi, pentru că voi ştiţi sufletul nemêrnicului, pentru că voi eraţi [824]nemêrnici în Pămîntul Eghiptului.

10. [825]6 ani vei sămăna pămîntul tău şi vei aduna roadele lui,

11. Iar în al şêptelea lăsare vei face şi-l vei lăsa pre însă şi vor mînca săracii limbii tale, iar rămăşiţele vor mînca jiganiile ţarinii. Aşea vei face viia ta şi maslinetul tău.

12. [826]6 dzile să faci lucrurile tale, iar în a 7 dzi vei odihni, pentru ca să să odihnească boul tău şi juguitoriul tău şi pentru ca să răsufle feciorul roabei tale şi cel nemêrnic.

13. Toate cîte am grăit cătră voi, păziţi-le şi nume a dumnedzăi striini să nu vă aduceţi aminte, nici să să audză den gura voastră.

14. 3 vremi a anului [827]prăznuiţi mie ⌊praznicul⌋[828]:

15. Praznicul Azimilor păziţi; 7 dzile vei mînca azime, du-pă cum ţi-am porîncit pre vrêmea lunei tinereilor, pentru că întru însă ai ieşit de la Éghiptu. [829]Să nu te arăţi înaintea mea deşertu.

16. [830]Şi praznic sêcerii a pîinilor dentîi vei face[831] lucrurile tale cărora vei sămăna întru ţarina ta şi praznic săvîrşitului, la ieşirea anului, întru adunarea lucrurilor tale celor den ţarina ta.

17. 3 vremi ale anului să va ivi tot bărbatul tău înaintea Domnului Dumnedzăului tău, pentru că cîndu voi scoate limbile den faţa ta şi voi lărgi hotarăle tale nu va pofti nime pămîntul tău.

18. Să nu pui pre aluat sînge de jirtva mea, nice să doarmă grăsimea a praznicului mieu pînă dimineaţă.

19. Începăturile pîinilor dentîi a pămîntului tău vei aduce înlontru, în casa Domnului Dumnedzăului tău. [832]Să nu fierbi mielul întru laptele maicii lui.

20. Şi iată, eu trimiţ pre îngerul mieu înaintea fêţii tale, pentru ca să te cruţă pre cale, pentru ca să te bage întru pămîntul carele ţi-am gătit ţie.

21. Ia-te aminte tu pre dînsul şi ascultă de el şi nu prici, pentru că nu va îngădui ţie, că numele mieu iaste pre însul.

22. De vei asculta glasul mieu şi vei face toate cîte voi dzice ţie, vrăjbi-voi vrăjmaşilor tăi şi voi împoncişa poncişilor tăi.

23. [833]Pentru că va mêrge îngerul mieu, povăţuitoriul tău, şi te va aduce cătră amorreu, şi cătră hetteu, şi cătră ferezeu, şi cătră hananeu, şi cătră ghergheseu, şi cătră eveu, şi cătră evuseu, şi voi sfărîma pre ei denaintea fêţii voastre.

24. Să nu te închini dumnedzăilor lor, nici să le slujeşti[834] lor, să nu faci după faptele lor, ce cu surpare să surpi cuptoarele lor şi zdrobind să zdrobeşti stîlpii lor.

25. Şi să slujesti Domnului Dumnedzăului tău şi voi blagoslovi pîinea ta şi vinul tău şi apa ta, şi voi îndrepta[835] slăbiciunea de la voi.

26. [836]Nu va fi neplodcioasă, nici stearpă pre pămîntul tău. Numărul dzilelor tale plinind voi plini.

27. Şi frica voi trimite povaţă ţie şi voi întrista toate limbile la carii tu

mergi că-

[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КД

1 Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]

КАП. КЕ

Ш[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12

[illegible]

mergi către ei şi voi da pre toţi nepriêtenii tăi pribêgi.

28. [837]Şi voi trimite viespile înaintea ta şi voi scoate pre amorrei, şi pre evei, şi pre hananei, şi pre hettei de la tine.
29. Nu-i voi scoate pre înşi într-un an, pentru ca să nu să facă pămîntul pustiiu şi să vor face multe asupra ta jiganiile pămîntului.
30. Pre puţin, puţin[838] voi scoate pre ei de la tine, pînă vei crêşte şi vei urma pămîntul.
31. Şi voi pune hotarăle tale de la Marea Roşie pînă la Marea Filistiim, de la pustiiu pînă la rîul cel mare Efráthu. Şi voi da pre mîna voastră pre ceia ci şed pre pămîntu şi voi scoate pre înşi de la tine.
32. [839]Să nu pristăneşti lor şi bodzilor lor făgăduinţă
33. Şi să nu pristănească în pămîntul tău, pentru ca să nu te facă să greşeşti către mine, pentru că, de vei sluji bodzilor lor, aceştia îţi vor fi ţie piêdecă".

Cap 24

1. Şi lui Moisi dzise: „Suie-te către Domnul tu, şi Aaron, şi Nadav, şi Aviud, şi 70 de cei mai bătrîni a lui Israil şi să vor închina de departe Domnului.
2. Şi să va apropiia Moisí sîngur către Dumnedzău şi ei nu să vor apropiia, iară nărodul nu să va sui înpreună cu înşii".
3. Şi [840]întrắ Moisí şi povesti nărodului toate cuvintele lui Dumnedzău şi dreptăţile. Şi răspunsă tot nărodul cu un glas, dzicînd: „Toate cuvintele carele au grăit Domnul vom face şi vom asculta".
4. Şi scrise Moisi toate cuvintele Domnului. Şi mînecînd Moisí dimineaţă, zidi jirtăvnic suptu munte şi 12 pietri la cêle 12 săminţii a lui Israil.
5. Şi aduseră arderi de tot şi trimiseră pre voiniceii fiilor Israil[841] şi jirtvuiră jirtve de mîntuire Domnului Dumnedzău, viţăi.
6. [842]Şi luînd Moisi giumătate de sînge, turnă în clondir, iar giumătate turnă către jirtăvnic.
7. Şi luîndu cartea făgăduinţii, citi în urechile nărodului şi dzisără: „Toate cîte au grăit Domnul vom face şi vom asculta".
8. Şi luînd Moisi sîngele, au răşchirat preste nărod şi au dzis: „Iată sîngele făgăduinţii cării au pus Dumnedzău către noi pentru toate cuvintele acêstea".[843]
9. Şi să sui Moisí, şi Aaron, şi Nadav, şi Aviud, şi 70 den cei mai bătrîni a lui Israil
10. Şi au văzut locul unde au stătut acoló Dumnedzăul lui Israil şi ce era suptu picioarele lui ca un lucru de cărămidă[844], zamfir, şi ca chipul întăriturei ceriului la curăţenie.[845]
11. Şi den cei aleşi a lui Israil n-au strigat[846] nice unul .
12. Şi să iviră în locul lui Dumnedzău şi mîncară şi băură. Şi dzise Domnul către Moisí: „Sui-te către mine în munte şi fii acoló şi-ţi voi da tablele cêle de piatră, lêgea şi porîncele carele am scris, ca să le pui pravilă lor".[847]
13. Şi sculîndu-să Moisí şi Iisus, ce sta lîngă el, s-au suit în muntele lui Dumnedzău.
14. Şi celor bătrîni dzisără: „Aşezaţi-vă acii pînă ne vom întoarce către voi. Şi iată, Aaron şi Or cu voi sîntu; de să va tîmpla la cineva giudecată, margă înaintea lor".
15. Şi să sui Moisi în munte şi acoperi nuărul muntele.
16. Şi pogorî mărirea lui[848] Dumnedzău pre Muntele Siná şi-l acoperi pre îns norul 6 dzile. Şi chemă Domnul pre Moisi a şêptea dzi den mijlocul norului.
17. Şi chipul mărirei Domnului – ca nişte foc ardzîndu pre vîrvul muntelui, înaintea fiilor lui Israil.
18. Şi întrắ Moisí în mijlocul norului şi să sui în munte [849]şi era acoló în munte 40 dzile şi 40 de nopţi.

Cap 25

1. Şi dzise Domnul către Moisí dzicîndu:
2. [850]„Dzi fiilor lui Israil şi grăiêşte: «Luaţi-mi începături; de la toţi cărora le va părea întru inima lor să luaţi începăturile[851] mêle.
3. Şi aceasta iaste începătura ce veti lua de la înşii: aur, argint, aramă[852],
4. Şi vêrde, şi rumăn, roşiu îndoit, şi vişin împletit, şi păr de capră,
5. Şi piei de berbeci ruşite, şi piei verzi, şi lêmne neputrede, şi pietri sardii,
6. Şi untudelemnu la lumină, tămîi la untuldelemnul a ungerii şi la împreunarea tămîiei,
7. Şi pietri la săpat la cel preste umăr şi la haina cea pînă în pămîntu.
8. Şi-mi vei face mie sfinţenie şi mă voi arăta întru voi.
9. Şi vei face mie după toate cîte [853]eu îţi arăt ţie în munte; pilda cortului şi pilda a tuturor vaselor lui, aşea vei face.[854]
10. Şi vei face săcriiu a mărturiei de lêmne neputrede de 2 coţi şi giumătate de lungu şi de un cot şi giumătate de largu şi de un cot şi jumătate de înaltu.
11. Şi îl vei polei pre însul cu aur curat, denlontru şi denafară vei polei pre îns[855], şi vei face lui zimţi de aur suciţi prenpregiurul lui.
12. Şi vei face lui

4 verigi

[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΓ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]

[illegible]

4 verigi de aur şi vei pune pre cêle 4 cornuri a lui, 2 verigi pre o margine şi alte 2 pre altă margine, a doao.
13. Şi vei face părîngi de lêmne neputrede şi le vei polei cu aur curat pre înse.
14. Şi vei băga părîngele în verigele cêle ce-s în cornurile săcriiului, ca să să rădice săcriiul întru ei.
15. Întru verigile făgăduinţei vor fi părîngele neclătite.
16. Şi vei pune înlontru, în săcriiu, mărturiile carele îţi voi da ţie.
17. Şi vei face acoperemîntu de rugăciune de aur vărsat, curat, de 2 coţi şi jumătate de lungu şi de un cot şi giumătate de lat.
18. Şi vei face 2 heruvimi de aur bătuţi şi vei pune pre ei dentru amîndoao părţile a acoperemîntului.
19. Şi să vor face heruvimii unul den partea aceasta şi unul den partea a doao a acoperemîntului.
20. Şi vei face pre doi heruvimi[856] pre amîndoao marginile vor fi acei 2 heruvimi întindzîndu aripile deasupra, umbrindu cu aripile lor pre pămîntu; şi obrazele lor, unul către altul, către acoperemîntu vor fi obradzele heruvimilor; şi vei pune acoperemîntul pre sicriiu, deasupra;[857]
21. Şi în săcriiu vei pune mărturiile carele îţi voi da ţie.
22. Şi mă voi cunoaşte ţie de acoló şi-ţi voi grăi ţie den sus de acoperemîntu, întru mijlocul a doi heruvimi carii sîntu pre săcriiul mărturiei şi după toate cîte îţi voi porînci ţie către fiii lui Israil.
23. Şi vei face masă de lemnu neputred de 2 coţi de lungă şi de un cot de lată şi de un cot şi giumătate de înaltă.
24. Şi o vei polei pre însă cu aur curat şi vei face ei zimţi învîrtiţi prenpregiur de aur.
25. Şi vei face ei cunună de un pumnu prenpregiur şi vei face zimţi învîrtiţi pregiur, cunună împregiur.
26. Şi vei face 4 verigi de aur şi vei pune verigele pre 4 părţi a picioarele ei, suptu cunună.
27. Şi vor fi verigele întru teci părîngelor ca să rădice cu iale masa.
28. Şi vei face părîngele de lêmne neputrede şi-i vei polei pre ei[858] cu aur curat şi să va rădica cu înşii masa.
29. Şi vei face blidele ei, şi cădêlniţele[859], şi căuşile, şi turnătorile întru carele vei turna cu iale; de aur curat vei face pre iale.
30. Şi vei pune pre masă pîine înainţi, pururea înaintea mea.
31. Şi vei face sfêşnic de aur curat, bătut să faci sfêşnicul fusului, şi fufêdzele, şi scăfîrliile, şi şuruburile, şi florile dentru însă vor fi.
32. 6 fufêdze să iasă den coaste: 3 fufêdze a sfêşnicului den coastele de o parte a lui şi 3 fufêdze a svêşnicului den partea a doao.
33. Şi 3 scăfîrlii închipuite ca nucşoarele întru o fufadză, şurub şi floare; aşa la cêle 6 fufêdze ce ies den sfêşnic;
34. Şi întru svêşnic, 4 scăfîrlii închipuite a nucşoare întru o fufadză, şuruburile şi florile ei;
35. Şurubul suptu[860] cêle 2 fufêdze dentru însă şi şurub suptu cêle 4 fufêdze dentru însă; aşa la cêle 6 fufêdze ce ies den sfêşnic. Şi întru[861] sfêşnic, 4 scăfîrlii închipuite ca nucşoarele;
36. Scăfîrliile şi fufêdzele dentru însă să fie tot bătut dentru aur curat;
37. Şi vei face feştilele[862] ei 7 şi vei pune feştilele ei şi vor lumina dentru o faţă.
38. Şi clêştele ei[863] şi supunerile ei[864] de aur curat vei face[865].
39. De un talandu de aur curat vei face toate vasele acêstea.
40. [866]Caută, vei face după pilda ce ţi s-au arătat ţie în munte.

Cap 26

1. Şi cortului vei face 10 garduri de vişină împletit, şi den vêrde, şi mohorît, şi roşiu împletit, heruvim, lucru de ţăsător să le faci pre iale;[867]
2. De lungu un gardu de 28 coţi şi de lat 4 coţi un gardu va fi; o măsură va fi la toate gardurile;
3. Şi 5 garduri vor fi de una, ţiindu-să unul de altul, şi 5 garduri vor fi ţiindu-să unul de la alalt;
4. Şi vei face chiotori verdzi la margine gardului, unuia de o parte la împreunare, şi aşa vei face la marginea gardului denafară, către împreunarea a doao;
5. Şi 50 de chiotori vei face la un gardu şi 50 de chiotori vei face de o parte a gardului, spre împreunarea al doilea gard, cu faţa unu către alaltu împotrivă stîndu;
6. Şi vei face belciuge[868] de aur, 50[869], şi vei împreuna gardurile unul cu altu cu belciugii şi va fi un cortu;
7. Şi vei face piei de păr acoperemîntu pre cortu, 11 piei să faci pre el;
8. Lungimea unii piei va fi de 30 coţi şi de 4 coţi va fi lărgimea a unii piei; o măsură va fi la 11 piei;
9. Şi vei împreuna cêle 5 piei într-un loc şi cêle 6 piei într-un loc şi vei dupleca piêlea a şêptea în faţa

cortului

10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible]

ΚΕΦ. ΚΖ'

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]

cortului;

10. Şi vei face chiotori 50 la marginea unii piei care va fi la mijlocul împreunării şi 50 de chiotori vei face pre marginea pieii[870] ce împreună pre a doao;
11. Şi vei face 50 de belciugi de aramă şi vei împreuna belciugii den chiotori de căpeţêle şi vei împreuna pieile şi vor fi una;
12. Şi vei supune ce prisosêşte de pieile cortului, giumătate de piêle ce prisosêşte vei acoperi, ce prisosêşte de piei den cortu vei acoperi denapoia cortului;
13. Un cot den cela şi un cot den celalalt, den prisositul pieilor a cortului den lungime, şi va fi de acoperit pre coastele cortului de o parte şi de alta, pentru ca să să acopere.
14. Şi vei face acoperemîntu preste acesta cortului, piei de berbêce ruşite şi acoperemîntul, piei verdzi deasupra.
15. Şi vei face stîlpii cortului de lêmne neputrede;
16. De 10 coţi să faci un stîlpu şi de un cot şi giumătate lăţimea unui stîlpu;
17. Doao gardine la un stîlpu stînd unul cătră alalt, aşa să faci la toţi stîlpii cortului;
18. Şi vei face stîlpii cortului 20 despre partea despre miadzănoapte
19. Şi 40 de capete de argintu la cei 20 de stîlpi, 2 capete la un stîlpu la amîndoao părţile lui şi 2 capete stîlpului unuia la amîndoao părţile lui,
20. Şi partea a doao, de cătră nótos, 20 de stîlpi;
21. Şi 40 de capete lor, de argintu, 2 capete la un stîlpu, la amîndoao părţile lui, şi 2 capete la un stîlpu, la amîndoao părţile lui.
22. Şi dendărătul cortului, despre partea despre mare, vei face 6 stîlpi.
23. Şi 2 stîlpi vei face la unghiurile cortului dendrăptu.
24. Şi vor fi de atocma de gios şi într-un loc vor fi ţie den capete şi întru o împreunare. Aşea vei face la amîndoao unghiurile, atocma să fie.
25. Şi vor fi 8 stîlpi şi capetile lor de argint 16, doao capete la un stîlpu şi 2 capete la altu stîlpu, la amîndoao părţile lui.
26. Şi vei face 5 zăvoară[871] de lêmne neputrede, 5 zăvoară la un stîlpu, de o parte a cortului,
27. Şi 5 zăvoară a stîlpului a părţii a cortului al doilea şi 5 zăvoară a stîlpului a părţii dendrăptu a cortului de cătră mare.
28. Şi zăvorul cel den mijloc pren mijlocul stîlpilor să să petreacă, de o parte într-altă parte.
29. Şi stîlpii să-i poleieşti[872] cu aur şi verigele să le faci de aur, pre carii vei băga înlontru zăvoarăle.
30. [873]Şi vei rădica cortu după chipul ce ţi s-au arătat în munte.
31. Şi vei face acoperemîntul de vêrde şi mohorît şi roşiu înpletit şi vişin torsu.
32. Lucru ţăsut să faci pre el heruvim şi să-l pui pre 4 stîlpi pre îns, neputrezi, poleiţi cu aur; şi capetile lor, de aur, şi fundurile lor, 4, de argintu.
33. Şi vei pune acoperemîntul pre stîlpi şi vei băga acoló mai înlontru de acoperemînt săcriiul mărturiei şi va usăbi acoperemîntul voaă între mijlocul sfîntului şi între mijlocul sfîntului svinţilor.
34. Şi vei acoperi cu acoperemîntul săcriiul mărturiei întru sfîntul svinţilor.
35. Şi vei pune masa denafară de acopemîntu şi sfêşnicul denpotriva mêsei despre partea cortului de cătră nótos; şi masa o vei pune despre partea cortului de cătră miadzănoapte.
36. Şi vei face uşii poală de acoperit de vêrde şi mohorît şi róşiu împletit, lucru împistritoriului.
37. Şi vei face acoperemîntului 5 stîlpi neputredzi şi-i vei polei pre înşi cu aur; şi vîrvurile lor, de aur, şi le vei topi lor 5 funduri de arame.

Cap 27

1. Şi să faci [874]jirtăvnic de lêmne neputrede de 5 coţi de lungu şi de 5 coţi de lat, în patru cornuri va fi jirtăvnicul, şi de 3 coţi înălţimea lui.[875]
2. Şi vei face cornurile în cêle 4 cornuri, dentru însul să fie făcute cornurile, şi le vei acoperi cu aramă.
3. Şi vei face cunună jirtăvnicului, şi acoperemîntului, şi păharăle lui, şi furculiţele[876] lui, şi cădêlniţa lui; şi toate vasele lui le vei face de aramă.
4. Şi să-i faci lui grătariu de aramă faptu de mrêje; şi vei face grătariului patru verige de arame în 4 unghiuri
5. Şi vei pune pre ei suptu grătariul jirtăvnicului de gios; şi să fie grătariul pînă la giumătate de jirtăvnic.
6. Şi vei face jirtăvnicului părîngi de lêmne neputrede şi-i vei fereca cu aramă.
7. Şi vei băga părîngele în verigi şi fie părîngele spre amîndoaă coastele jirtăvnicului, cîndu îl vor rădica pre însul.
8. [877]Găunos, de scînduri îl vei face pre el, după cela ce ţi s-au arătat în munte, aşea să faci.
9. Şi vei face curte cortului

despre partea

[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

ΚΕΦ. ΙΣΗ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

despre partea despre nótos. Pîndzele[878] gardului curţii, de vişin răsucit, de lung 100 coţi de o parte.

10. Şi stîlpii lor, 20, şi fundurile lor, 20, de aramă, şi capetile lor şi marginile, de argintu.

11.[879] Aşa şi la partea de cătră miadzănoapte, pîndză de 100 coţi de lungi şi stîlpii lor, 20, cu fundurile arame; vîrvurile şi capetile şi marginile stîlpilor, ferecate cu argintu.

12. Iar lăţimea curţii de cătră mare, pîndză de 50 coţi, stîlpii lor, 10, şi fundurile, 10.

13. Şi lăţimea curţii de cătră răsărit, pîndză de 50 coţi, stîlpii lor, 10, şi fundurile, 10.

14. Şi de 15 coţi înălţimea pîndzelor de o parte, stîlpii lor, 3, şi funduri, 3,

15. Şi a doao parte, de 15 coţi pîndzele de înalte, stîlpii lor, 3, şi fundurile, 3.

16. Şi uşii curţii, acoperemîntu de 20 coţi de înaltu, de vêrde, şi mohorît, şi róşiu împletit, şi vişin răsucit cu împistritul croitoriului; stîlpii lor, 4, şi fundurile lor, 4.

17. Toţi stîlpii curţii împregiur, ferecaţi cu argintu, şi capetile lor, de argintu, şi fundurile lor, de arame.

18.[880] Iar lungimea curţii, 100 spre 100, şi lărgimea, 50 spre 50, şi[881] înălţimea de 5 coţi de vişină răsucită şi fundurile lor, de arame.

19. Şi toată tocmala şi toate ciniile şi pociumbii curţii – de arame. Şi vei face haine verdzi şi mohorîte şi roşii, ca să slujască cu iale întru sfinte.

20. Şi tu porîncêşte fiilor Israil şi să ia untudelemnu ţie de masline, fără drojdii, curat, ales la lumină, pentru ca să ardză lumină pururea pre cortul mărturiei,

21. Denafară de acoperemîntu ce iaste preste făgăduinţă. Aţiţa-l-va pre el Aaron şi fiii lui, decusară pînă dimineaţă, înaintea lui Dumnedzău. De lêge vêcinică întru seminţiile voastre de la fiii lui Israil.

Cap 28

1. Şi tu ado lîngă tine pre Aáron, fratele tău, şi pre fiii lui şi dintru fiii lui Israil[882], ca să-mi fie mie popi Aaron, şi Nadav, şi Aviud, şi Eleázar, şi Ithámar, pre fiii lui Aaron.[883]

2. Şi vei face veşmînt sfînt lui Aaron, fratelui tău, întru cinste şi mărire.

3. Şi tu grăiêşte tuturor înţelepţilor la cuget pre carii i-am împlut de duhul înţelepciunei şi simţirei, şi vor face văşmîntul cel svîntu lui Aaron, la sfîntu, pentru ca să-mi preuţască mie.

4. Şi acêstea-s veşmintele carele vor face: cel pregiur pieptu, şi cea preste umăr, şi haina pînă la picioare, şi haină strălucită, şi mitră, şi brîu. Şi vor face veşminte sfinte lui Aaron şi ficiorilor lui, pentru ca să-mi preuţască mie.

5. Şi ei vor lua aurul, şi vêrdele, şi mohorîtul, şi róşiul, şi vişinul

6. Şi vor face cea preste umăr de vişin împletit, lucru ţăsut a împistritoriului.

7. Doao preste umere vor fi, ţiindu-să una de alaltă, pre amîndoao părţile spîndzurate.

8. Şi ţăsătura preste umere, carea iaste preste însă după facere dentru însă, va fi de aur curat, şi vêrde, şi mohorît, şi róşiu torsu, şi vişin împletit.

9. Şi vei lua pre cêle doaă pietri, pietri de zmaragdu, şi vei săpa întru iale numerile fiilor lui Israil:

10. 6 numere[884] pre o piatră şi 6 numere, cêlealalte, pre a doao piatră, după naşterile lor.

11. Lucru de meşterşug de pietri, săpătură de pecête vei săpa cêle doao pietri pre numerile fiilor[885] Israil.

12. Şi vei pune pre amîndoao pietrile pre umerile hainei de preste umere, pietri de paminte sîntu fiilor Israil; şi va lua Aaron numerile fiilor Israil înaintea Domnului pre amîndoaă umerile lui, paminte pentru ei.

13. Şi vei face paveţe de aur curat.

14. Şi vei face doaă împletite[886] de aur curat, amestecate cu flori, lucru a împliteturei, şi vei pune lanţurile împletite preste păvecioare[887], după înainţele umerilor lor denainte.

15. Şi vei face cuvîntul judêţelor, lucru a împistritoriului, după tocmala cei preste umăr să-l faci pre îns den aur, şi den vêrde, şi den mohorît, şi den róşiu împletit, şi den vişin împletit vei face pre el

16. În 4 colţuri va fi îndoit de o palmă de lungu şi de o palmă de lat.

17. Şi vei ţêse întru însu ţăsături după piatră, cu 4 rînduri: un rînd de pietri va fi sardion, topaz, smaragdu, un rîndu;

18. Şi al doilea rîndu, anthrax, zamfir, ghesmi;

19. Şi rîndul al treilea, lighirion, şi ahatis, şi amethistos;

20. Şi rîndul al patrulea, hrisólith, şi virilion, şi oníhion, acoperite cu aur şi legate cu aur[888] să fie, după rîndul lor.

21. Şi pietrile să fie după numerile fiilor Israil, 12, înaintea Domnului, pre doao umere a lor, 12 după numerile lor, după naşterile lor, ciopliţuri de peceţi, fieştecăruia după nume să fie, la 12 neamuri.

22. Şi vei face

pre cuvîntu

[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΘ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]

pre cuvîntu lanțuri împletite, lucru de lanțuh de aur curat.

23. Și va lua Aaron numerile fiilor lui Israil pre cuvîntul județului preste pieptu[889], întrîndu la sfînta, pomenirea înaintea lui Dumnedzău.

24. Și vei pune pre[890] cuvîntul giudețului lanțurile cêlea ce-s lanțuje, pre amîndoaă părțile a cuvîntului le vei pune.

25. Și cêle doao pevecioare vei pune pre amîndoao umerile[891], deasupra cei preste umere, den față.

26. Și vei pune pre cuvîntul județului arătarea și adevărul și va fi pre pieptul lui Aaron cîndu întră înlontru la sfîntul, înaintea Domnului. Și va pune Aaron judêțele fiilor lui Israil pre pieptu, înaintea Domnului, pururea.

27. Și vei face îmbrăcăminte pînă gios tot vêrde.

28. Și va fi gura lui dentr-însul în mijloc, avîndu bată înpregiurul gurei, lucru țăsătoriului, împletitura țăsută, pentru să nu să spintece.

29. Și vei face pre marginea îmbrăcămînții den gios ca niște rodii mici a roidiei înflorite, de vêrde, și de mohorît, și róșiu răsucit, și vișin împletit, pre marginea îmbrăcămînții prenpregiur.

30. Și într-acesta fêli, rodii mici de aur, și clopoți întru mijlocul lor prenpregiur, lîngă rodie, de aur, și un clopot, și floare și pre marginea îmbrăcămînții prenpregiur.

31. [892]Și va fi Aaron întru slujba lui înțeles glasul lui întrînd la sfîntu, înaintea Domnului, și ieșindu, pentru ca să nu moară.

32. Și vei face potcoavă de aur curată și vei închipui întru însă chip de pecête, sfințenie Domnului.

33. Și vei pune pre ea pre vêrde împletit și va fi pre mitră, den fața mitrei va fi, și va fi pre fruntea lui Aaron.

34. Și va rădica Aaron greșêlele svinților, cîte oare vor sfinți fiii lui Israil, a toată darea sfinților lor și va fi pre fruntea lui Aaron pururea priimit lor înaintea Domnului.

35. Și strînsorile hainelor[893] – de vișin; și vei face chidaris[894] vișină și brîu vei face, lucru a împistritoriului.

36. Și fiilor lui Israil vei face îmbrăcăminți, și brîne, și pălării vei face lor întru cinste și mărire.

37. Și vei îmbrăca cu iale[895] pre Aaron, fratele tău, și pre feciorii lui cu însul și-i vei pomăzui și le vei împlea mînele lor și-i vei svinți pre ei, pentru ca să sveștenuiască mie.

38. Și vei face lor nădragi de in să acopere rușinea trupului lor, de la brîu pînă la stînghi să fie.

39. Și va[896] avea Aaron acêstea și fiii lui cîndu vor întra înlontru a cortul mărturiei, cîndu mergu a posluși către jirtăvnicul sfîntului; și nu vor aduce pre ei greșale, pentru ca să nu moară. De lêge vêcinică lui și seminției lui după însul.

Cap 29

1. Și acêstea sîntu carele vei face lor, pentru ca să-i sfințești pre înși, ca să-mi sveștenuiască mie.[897]

2. Vei lua vițăl den boi, unul, și berbeci curați, 2, și pîini nedospite[898] frămîntate în untudelemnu și plăcinte nedospite unse cu untudelemnu. Fănină aleasă de grîu să le faci pre iale și să le pui pre o coșniță.

3. Le vei aduce și le vei apropiia pre coșciug, și vițălul, și cei 2 berbeci.

4. Și pre Aaron și pre ficiorii lui ii vei aduce la ușele cortului mărturiei și-i vei scălda pre înșii cu apă.

5. Și luînd veșmintele, vei îmbrăca pre Aaron, fratele tău, și haina cea pînă gios și cea preste umăr și cuvîntul, și vei preuna acesta, cuvîntul, către cea preste umăr.

6. Și vei pune mitra pre capul lui și vei pune potcoava sfințeniei[899] pre mitră.

7. Și veți lua de untudelemnul unsorii și vei turna pre capul lui și-l vei unge pre îns.

8. Și pre ficiorii lui ii vei aduce și-i vei îmbrăca cu hainele și-i vei încinge cu brîiele pre înși.

9. Și vei pune lor[900] pălăriile și va fi lor slujbă mie întru vac.

10. Și vei săvîrși mîinele lui Aaron și mînule fiilor lui. [901]Și vei aduce vițălul la ușile cortului mărturiei și vor pune deasupra Aaron și fiii lui mîinele lor[902] pre capul vițălului înaintea Domnului, lîngă ușele cortului mărturiei.

11. Și vei giunghia vițălul înaintea Domnului, lîngă ușile cortului mărturiei,

12. Și vei lua den sîngele vițălului și vei pune pre coarnele jirtăvnicului cu dêgetul tău, iar celalaltu, tot sîngele, vei turna lîngă fundul jirtăvnicului.

13. [903]Și vei lua toată grăsimea ce iaste pre[904] pîntece, și maiul[905] de la plemîni, și amîndoi rărunchii, și grăsimea de preste ei și vei pune preste jirtăvnic.

14. Iar cărnurile vițălului și piêlea și balega vei arde cu foc afară den tabără, pentru că iaste a păcatului.

15. Și vei lua pre un berbêce și vor pune Aaron și fiii lui mîinile lor pre capul berbêcelui.

16. Și vei junghia berbêcele și, luînd sîngele, vei turna pregiur jirtăvnic prenpregiur.

17. Și pre berbêce[906] îl vei spinteca

în doao și

[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible]
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible]
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Λ

[illegible]
[illegible]

în doao şi părţile lui şi-i vei spăla maţile şi picioarele cu apă şi vei pune deasupra despicăturilor cu capul.

18. Şi vei aduce pre berbêce tot pre jirtăvnic ardere de tot Domnului, către miros a mirosenii frumoase, jirtvuire Domnului iaste.

19. [907]Şi vei lua berbêce al doilea şi va pune Aaron şi feciorii lui mînule lor pre capul berbêcelui.

20. Şi-l vei giunghia pre însul şi vei lua den sîngele lui şi vei pune pre marginea urechii lui Aaron cei drêpte, şi pre marginea mîinii cei dirêpte, şi pre marginea piciorului celui dreptu, şi pre marginile urechilor fiilor lui cêle drepte, şi pre marginile mîinelor lor cêle drepte, şi pre marginile picioarălor lor cêle drêpte.

21. Şi vei lua den sîngele jirtăvnicului şi den untudelemnul ungerii şi vei stropi[908] pre Aaron şi pre văşmîntul lui, şi pre fiii lui, şi pre veşmintele fiilor lui cu însul şi să va sfinţi el, şi văşmîntul lui, şi fiii lui, şi veşmintele[909] fiilor lui împreună cu însul.

22. Iară sîngele berbêcelui îl vei turna pregiur jirtăvnic prenpregiur [910]şi vei lua de la berbêce grăsimea lui, şi grăsimea ce acopere pîntecele lui, şi maiul, plămînii, şi rărunchii amîndoi, şi săul ce iaste suptu înşii, şi braţul[911] dreptu, pentru că iaste săvîrşenie aceasta;

23. Şi pîine una, den untudelemnu, şi o plăcintă den coşniţa azimilor, cărora sîntu puse înaintea Domnului.

24. Şi vei pune toate pre mîinele lui Aaron şi pre mînule fiilor lui şi vei usăbi pre înşii usăbire înaintea Domnului şi vei pune toate pre mînule lui Aaron.

25. Şi vei priimi pre iale den mîinele lor şi le vei aduce pre jirtăvnicul arderii de tot, către miros de bun miros înaintea Domnului, roditură iaste Domnului.

26. Şi vei lua pieptul de la berbêcele săvîrşirei, carele iaste a lui Aaron, şi-l vei usăbi pre însul usăbire înaintea Domnului, şi va fi ţie în parte.

27. Şi vei sfinţi usăbirea pieptului şi braţul luării carele s-au usăbit şi carele s-au luat de la berbêcele săvîrşirei de la Aaron şi de la ficiorii lui.

28. Şi va fi lui Aaron şi fiilor lui de lêge vêcinică de la fiii lui Israil, pentru că iaste aceasta usăbire[912] şi usăbire va fi de la fiii lui Israil, den jirtvele mîntuitoare, luare Domnului.

29. Şi văşmîntul sfîntului, care iaste lui Aaron, va fi fiilor lui după însul; şi să să pomăzuiască ei întru însă şi să să săvîrşască mîinele lor.

30. 7 dzile le va îmbrăca popa cel mare pentru însul dentru fiii lui, carele va întra întru cortul mărturiei să slujască întru sfinţi.

31. Şi berbêcele săvîrşirei îl vei lua şi vei fiêrbe în loc sfîntu; şi vor mînca Aaron şi fiii lui carnea berbêcelui

32. [913]Şi pîinele den coş, lîngă uşile a cortului mărturiei.

33. Şi vor mînca pre iale întru carele s-au sfinţit el, să săvîrşască mîinele lor, să sfinţască pre înşii. Şi de altu neam să nu mănince de iale, pentru că-s sfinte.

34. Iar să vor rămînea den cărnurile jirtvei săvîrşirei şi den pîini pînă dimineaţă, vei arde cêlealalte cu foc; nu să vor mînca, pentru că sfinţenie iaste.

35. Şi vei face lui Aaron şi fiilor lui aşa după toate cîte am porîncit ţie: 7 dzile vei săvîrşi mîinele lor[914]

36. Şi viţălul cel al păcatului vei face în dzua curăţeniei şi vei curăţi jirtăvnicul cînd vei sfinţi cu el şi vei unge pre el, ca să sfinţeşti pre el.

37. [915]7 zile vei curăţi jirtăvnicul şi-l vei sfinţi pre el şi va fi jirtăvnicul sfîntul sfinţilor. Tot cel ci să va atinge de jirtăvnic să va sfinţi.

38. Şi acêstea sîntu cîte vei face pre [916]jirtăvnic: miei de un an curaţi, 2 pre dzi neîncetat, jirtve neîncetate.

39. Un miel veţi face dimineaţă şi al doilea miel de către sară vei face.

40. Şi a dzêcea de fănină curată, frămîntată cu untudelemnu aşedzată, a patra de in şi turnare a patru de in de vin la un miel.

41. Şi mielul al doilea îl vei face de către sară, după jirtva de dimineaţă, şi după turnarea lui vei face întru miros de bună mirosire jirtvă Domnului.

42. Jirtva a neîncetării întru audzurile voastre şi întru săminţiile voastre, pre uşile cortului mărturiei, înaintea Domnului, întru carele mă voi cunoaşte ţie acoló, ca să-ţi grăiescu.

43. Şi mă voi făgădui acoló fiilor lui Israil şi mă voi sfinţi întru mărirea mea.

44. Şi voi sfinţi cortul mărturiei şi jirtăvnicul, şi pre Aaron şi pre fiii lui voi sfinţi, ca să-mi slujască mie.

45. Şi mă voi chema întru fiii lui Israil şi voi fi lor Dumnedzău.

46. Şi vor cunoaşte că eu sîntu Domnul Dumnedzăul lor, cela ce am scos pre ei den Pămîntul Eghiptului, ca să mă chem lor şi să le fiu lor Dumnedzău.

Cap 30

1. [917]Şi vei face jirtăvnic de tămîie de lêmne

neputrede

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible]

КАП. ПА.

[illegible]

neputrede şi-l vei face pre însul de un cot de lungu, de un cot de largu.
2. În patru colţuri va fi şi de 2 coţi de înaltu, dentru însul va fi coarnele lui.
3. Şi-l vei polei pre îns cu aur curat grătioara lui, şi păreţii lui prenpregiur, şi coarnele lui, şi vei face lui cunună împletită de aur împregiur.
4. Şi doaă verigi de aur curate vei face lui suptu cununa cea împletită, la amîndoaă laturile vei face, la amîndoao coastele, şi vor fi la părîngi, pentru ca să rădice pre el cu însele.
5. Şi vei face părîngi de lêmne neputrede şi le vei fereca cu aur pre însele.
6. Şi-l vei pune pre el împotriva acoperemîntului celui ce iaste pre săcriiul mărturiei lor, întru carii mă voi arăta eu ţie.
7. Şi va tămîia Aaron pre însul tămîie tocmită, măruntă, dimineaţă-dimineaţă.
8. Cînd tocmêşte luminile, va tămîia pre însă tămîiêre neîncetată, pururea înaintea Domnului, întru seminţiile lor.
9. Şi nu[918] veţi aduce pre el altă tămîie, luare jirtvă şi turnare pre însul.
10. [919]Şi să va ruga Aaron pre coarnele lui o dată într-un an; de sîngele curăţeniei a păcatelor iertării, o dată într-un an va curăţi pre el întru seminţiile lor. Svîntu a sfinţilor iaste Domnului".
11. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
12. [920]„De vei lua gîndul fiilor Israil întru socotinţa lor şi va da fieştecarele mîntuiri pentru sufletile lor Domnului[921], şi nu va fi întru ei cădêre întru socotinţa lor.
13. Şi aceasta iaste ce vor da cîţi vor mêrge la socotinţă: jumătate de didrahmu, [922]după didrahmul cel sfîntu, 20 bani didrahmul, iar giumătate de didrahmu, venit Domnului.
14. Tot carele mêrge la socotinţă den 20 de ani în sus vor da venitul Domnului.
15. Cel avut nu va adaoge şi cel sărac nu va împuţîna de jumătate de didrahmă, dîndu venitul Domnului pentru fiii lui Israil, să să roage pentru sufletile voastre.
16. Şi[923] vei lua argintul[924], venitul lui pentru fiii lui Israil, şi-l vei da la lucrul cortului mărturiei şi va fi fiilor lui Israil pomenire înaintea Domnului, ca să să roage pentru sufletile voastre".
17. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
18. „Fă medêlniţă[925] de aramă şi fundul lui de aramă, ca să să spêle, şi-l vei pune întru mijlocul cortului mărturiei şi întru mijlocul jirtăvnicului.
19. Şi vei turna întru însul apă şi să vor spăla Aaron şi fiii lui dentru însul mînule lor şi picioarele.
20. Cîndu mergu la cortul mărturiei, să vor spăla cu apă şi nu vor muri; sau cîndu, mergînd la jirtăvnic să slujască casei Domnului să vor spăla mîinele şi picioarile cu apă, cîndu întră la cortul mărturiei, pentru ca să nu moară.
21. Şi va fi lor de lêge vêcinică, lui şi rudeniilor lui după însul".
22. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
23. „Şi tu ia unsori: floare de zmirnă aleasă, 500 de sicli, şi scoarţă dulce bine mirositoare, giumătate de atîta, 250, şi de trestie mirositoare, 250,[926]
24. Şi de iris, 500 de sicli, de cel sfîntu, şi untudelemnu de masline, in.
25. Şi vei face pre însă[927] untudelemnu, unsoare sfîntă, mir mirositor; cu meşterşugul făcătoriului de mir, untudelemnu unsoare sfîntă va fi.[928]
26. Şi vei unge dentru însă[929] cortul mărturiei, şi săcriiul mărturiei, şi toate vasele ei, şi sfêşnicul,
27. Şi toate vasele lui, şi jirtăvnicul tămîiei, şi jirtăvnicul arderilor de tot,
28. Şi toate vasele lui, şi masa, şi toate vasele ei, şi medelniţa, şi fundul ei.
29. Şi le vei sfinţi pre iale şi vor fi sfinte svinţilor. Tot cine să va atinge de iale să va sfinţi.
30. Şi pre Aaron şi pre fiii lui vei unge şi vei sfinţi pre ei, ca să-mi sfeştenească mie.
31. Şi fiilor lui Israil le vei grăi dzicînd: «Unsoare de pomădzuit sfîntă aceasta va fi voao întru seminţiile voastre.
32. Pre trupul omenescu să nu să ungă şi după tocmala aceasta să nu faceţi voao sînguri întru acesta chip. Sfîntu iaste şi sfinţenie va fi voaă.
33. Carele va face într-acesta chip şi carele va da dentru însul la altu neam, va pieri dentru nărodul lui»".
34. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Unsori, zmirnă aleasă, şi óniha, şi halvan de unsoare, şi tămîie curată, atocma unul cu alaltu va fi.
35. Şi vor face pre el tămîietură, lucru a facerii de mir a tocmirei lucrului de mir, curat, lucru sfîntu.
36. Şi vei tăia dentru acêstea măruntu şi vei pune împotriva măruntăilor întru cortul mărturiilor de unde mă voi cunoaşte ţie de acoló. Sfîntu a sfinţilor va fi voaă tămîie.
37. După tocmala aceasta să nu faceţi voaă singuri. Sfinţenie va fi voaă Domnului.
38. Carele va face într-acesta chip ca să să mirosască întru însă, va pieri sufletul acela dentru nărodul său".

Cap 31

şi grăi Domnul

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· ΛΒ

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15

1. Și grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
2. [930]„Iată, am chemat anume pre Veseleil, ficiorul lui Úri, ficiorul lui Or, den neamul Iúdei.[931]
3. Și l-am împlut pre el duh dumnedzăiescu de înțelepciune, și de pricêpere, și de știință întru tot lucrul,
4. Să cugete și să fie mai mare preste meșteri, să să lucrêdze aurul, și argintul, și aramă,
5. Și vêrde, și mohorît, și roșiul răsucitul, și vișinul împletit și lucrurile pietrilor la fapte, și lucrurile teslárii să lucrêdze după toate lucrurile.
6. Și eu dediu lui și pre Eliav a lui Ahisamah, den neamul lui Dan, și la tot priceput la inimă am dat pricêpere și vor face și vor isprăvi toate cîte ți-am porîncit ție:
7. Cortul mărturiei, și săcriiul făgăduinței, și acoperemîntul ce-i preste însă, și tocmala cortului, și jirtăvnicul,
8. Și masa, și toate vasele ei, și sfêșnicul cel curat, și toate vasele lui, și medelnița, și fundul lui,
9. Și veșmintele cêle de slujbă a lui Aaron, și veșmintele fiilor lui, ca să sveștenuiască mie,
10. Și untul de lemnu a ungerii, și tămîia a împreunării sfîntului, după toate cîte eu ți-am porîncit, vor face”.
11. Și grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
12. „Și tu porîncește fiilor lui Israil, dzicîndu: [932]«Căutați și sîmbetile mêle păziți, pentru că iaste sămnu lîngă mine și întru voi, întru[933] rudele voastre, pentru ca să cunoașteți cum eu – Domnul ce vă svințescu pre voi.
13. Și să păziți sîmbăta, căci sfîntă iaste aceasta Domnului și voao. Cela ce o[934] pîngărêște pre însă, cu moarte să va omorî. Tot carele va face întru însă lucru, va pieri sufletul acela den mijlocul nărodului ei.
14. 6 dzile vei face lucruri, iar a 7 dzi, sîmbătă, odihnă sfîntă Domnului. Tot cine va face lucru în dzua a șaptea, cu moarte să va omorî.
15. Și vor pădzi fiii[935] lui Israil sîmbetile, ca să le facă pre înse la neamurile lor.
16. Făgăduință vêcinică întru mine și fiilor Israil sămnu iaste vêcinic, [936]căci în 6 dzile au făcut Dumnedzău ceriul și pămîntul și în a 7 dzi au părăsit și au răpoosat»”.
17. Și dêde lui Moisí, cîndu părăsi grăindu lui întru Muntele Sináiei, cêle doao lêspedzi a mărturiei, lêspedzi de piatră, scrise cu dêgetul lui Dumnedzău.

Cap 32

1. Și vădzîndu nărodul cum au zăbăvit Moisí să să pogoare den munte, să rădică nărodul pre Aaron[937] și-i dzisără lui: „Scoală [938]și fă noao dumnedzăi, carii vor mêrge înaintea noastră,
2. Că Moisi acesta, omul[939] carele ne-au scos pre noi den Pămîntul Eghíptului, nu știm ce i s-au făcut lui”.
2.[940] Și dzisă lor Aaron: „Luați cerceii cei de aur den urechile muierilor voastre și fêtelor și le aduceți la mine”.[941]
3. Și luară tot nărodul cerceii cei de aur carele era întru urechile muierilor lor și le-au adus cătră Aaron.
4. [942]Și le priimi den mîinile lor și le ciopli cu razul și le fêceră pre înse vițăl vărsat. Și dzisără: „Aceștia-s dumnedzăii tăi, Israil, carii te-au suit den Pămîntul Eghíptului”.[943]
5. Și vădzîndu Aaron, au zidit jirtăvnic înaintea lui, și strigắ Aaron, dzicîndu: „Praznic Domnului, mîine”.
6. Și mînecîndu a doao dzi, au suit arderi de tot și aduse jirtve de mîntuire. [944]Și ședzu nărodul a mînca și a bea și să sculară a juca.
7. Și dzise Domnul cătră Moisi dzicîndu: „Pasă de sîrgu de te pogoară de aicea, pentru că fărălegi au făcut nărodul tău carele ai scos den Pămîntul Eghíptului.[945]
8. Ieșiră curîndu den calea carea le-ai porîncit[946] lor, au făcut lor vițăl și s-au închinat lui și jirtvuiră lui și dziseră: [947]«Aceștia-s bodzii tăi, Israil, carii te-au suit pre tine den Pămîntul[948] Eghíptului».
9. [949]Și acum lasă-mă și, scîrbindu-mă cu urgie pre înșii, voi sfărîma pre înși și te voi face pre tine întru limbă mare”.[950]
10. Și să rugă Moisí înaintea Dumnedzăului lui și dzise: [951]„Pentru ce, Doamne, te mînii cu urgie pre nărodul tău, pre carii ai scos den Pămîntul Eghíptului întru putêre mare și întru brațul tău cel înalt?
11. [952]Ca să nu dzică doară eghiptênii dzicîndu: «Cu vicleșug i-au scos pre ei să-i ucigă pre munți și să-i topască pre ei de pre pămîntu». Potóli-te de urgiia mîniei tale și blînd fii pre răul nărodului tău,
12. [953]Aducîndu-ți aminte de Avraam și de Isaac și de Iacov, slugelor tale, cărora te-ai giurat lor pre tine și ai grăit cătră ei dzicîndu: «Multu voi înmulți sămințiia voastră, ca stêlele ceriului de mulțime», și tot pămîntul acesta carele ai dzis să-l dai săminției lor și-l vor ținea pre însul în vêci”.
13. Și să îmblîndzi Domnul pentru răul ce au dzis să facă nărodului său.[954]
14. Și întorcîndu-să Moisí, pogorî den munte și cêle 2 table[955] a mărturiei în mîinele lui, lêspedzi de piatră scrise de amîndoao părțile lor, de o parte și de alta, era scrise preste tot.[956]
15. Și lêspedzile faptu

[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]

ΚΑΠ. ΛΓ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]

dumnedzăiescu era și scrisoarea, scrisoare dumnedzăiască iaste[957], săpată întru lêspedzi.
16. Și audzindu Iisus glasul nărodului strigînd, dzise cătră Moisí: „Glas de război în tabără!”. Și dzise Moisi:
17. „Nu iaste glas începătorilor după virtute, nice glas de începător de fugă, ce glas de începători de vin eu audzu”.
18. Și cîndu să apropiia de tabără, vădzu vițălul și[958] danțurile și, scîrbindu-să cu mînie, Moisí aruncắ den mîinile lui amîndoaă lêspedzile și le sfărîmắ pre înse suptu munte.[959]
19. Și luînd vițălul carele au făcut, l-au arsu pre însul cu foc și-l măcină măruntu și-l sămănă pre însu pre apă și-l adăpă pre însu fiilor lui Israil.
20. Și dzise Moisi cătră Aaron: „Ce ți-au făcut nărodul acesta, că ai adus pre înșii păcat mare?”.[960] Și dzise Aaron cătră Moisí:
21. „Nu te scîrbi, doamne, pentru că știi pornirea nărodului acestuia.
22. Pentru că-mi dziseră mie: «Fă-ne noaă dumnedzăi carii vor mêrge înaintea noastră, pentru că Moisi, omul acesta carele ne-au scos pre noi den Pămîntul Eghiptului, nu știm ce s-au făcut lui».
23. Și dziș lor: «La cine sîntu aururi[961], luați-le!». Și s-au luat și mi le-au dat. Și le-am aruncat pre înse în foc și ieși acestu vițăl”.
24. Și vădzîndu Moisi nărodul cum s-au rășchirat ⌊pentru că i-au rășchirat pre înșii Aaron bucurie nepriêtenilor lor⌋[962],
25. Stătu Moisí[963] pre ușa taberii și dzise: „Cine-i cătră Domnul, vie cătră mine!”. Și să adunară cătră el toți fiii lui Leví.
26. Și dzise lor: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul lui Israil: «Puneți fieștecarele sabiia lui la stînghe-și și îmblați pren mijloc și vă întoarceți den poartă în poartă pren tabără și ucideți cineși pre aproapele său și cineși pre aproapele lui și cineși pre cel de lîngă el»”.[964]
27. Și făcură fiii lui Leví după cum le grăi lor Moisí și cădzură den nărod întru acêea dzi la vro 3000 oameni. Și dzise lor Moisí:
28. „Împleți mînule voastre astădzi Domnului, careleși întru fiiul său și întru fratele lui, ca să să dea pre voi blagoslovenie”.
29. Și fu a doa dzi și dzise Moisí cătră nărod: „Voi ați greșit greșeală mare și acum să mă sui cătră Dumnedzău, pentru ca să mă rog pentru greșeala voastră”.
30. Și să întoarse Moisí cătră Domnul și dzise: „Rogu-mă, Doamne, greșit-au nărodul acesta greșală mare și au făcut lor dumnedzăi de aur.[965]
31. Și acum, de vei să le lași lor păcatul, lasă-l, iar de nu, stinge-mă den cartea carea ai scris”.
32. Și dzise Domnul cătră Moisí:
33. „Carele au greșit înaintea mea, îl voi stinge pre îns den cartea mea. Iar acum, pasă și te pogoară și povățuiêște nărodul acesta la locul carele ți-am dzis ție. Iată, îngerul mieu va mêrge înaintea fêții tale, iară întru ce dzi voi socoti, voi aduce pre ei păcatul lor”.
34. Și lovi Domnul pre nărod pentru vițăl carele au făcut Aaron.

Cap 33

1. Și dzise Domnul cătră Moisí: „Pasă înainte, sui-te de aicea, tu și nărodul tău pre carii ai scos den Pămîntul Eghíptului la pămîntul carele m-am giurat lui Avraam și lui Isaac și lui Iacov, dzicînd: «Seminției voastre voi da pămîntul acesta».
2. [966]Și voi trimite împreună cu tine pre îngerul mieu și vei scoate pre hananeu, pre amorreu, pre hetteu, pre ferezeu, pre ghergheseu, pre eveu, pre ievuseu;
3. Și te voi băga în pămîntul ce cură lapte și miêre, pentru că nu mă voi sui cu tine, [967]că nărodul acesta iaste greu la cerbice, pentru ca să nu[968] te topăscu pre[969] cale”.
4. Și audzîndu nărodul cuvîntul acestu rău, plînse cu plînsuri.
5. Și dzise Domnul cătră Moisí: „Grăiêște fiilor lui Israil: «Voi, nărodu grei la cerbice, căutați să nu altă rană voi aduce eu pre voi și voi topi pre voi. Acum, dară, luați-vă podoabele măririlor voastre și înfrîmsările și-ți voi arăta ce-ți voi face ție»”.
6. Și-și luară fiii lui Israil podoaba lor și îmbrăcămințile lor de la Muntele Horiv.
7. Și luînd Moisi cortul lui, îl întinse afară den tabără, departe de tabără, și să chemă cortu a mărturiei. Și fu tot cela ce cerca pre Domnul ieșiia la cortu, afară den tabără.[970]
8. Și cîndu mergea Moisí la cortu afară den tabără, sta tot nărodul privindu, careși de la ușea cortului său, și lua aminte mergîndu Moisí, pînă ce întra el ⌊iarăși⌋[971] în cortu.
9. Și dacă întra Moisí în cortu, pogorîia stîlpul nuărului și sta la ușile cortului și grăia lui Moisí.
10. Și vedea tot nărodul stîlpul norului stîndu pre ușea cortului și, stîndu tot nărodul, să închina careși de la ușa cortului său.
11. Și grăi Domnul cătră Moisi făță la față, ca cînd are grăi neștine cătră priêtenul său. Și să slobodziia la tabără și sluga Isus, ficiorul lui Naví, tînăr, ⌊și⌋[972] nu ieșiia afară den tabără.[973]
12. Și dzise Moisi cătră Domnul: „Iată, tu mie-mi dzici: «Scoate nărodul acesta!», și tu

nu mi-ai ară-

[illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

КАП· ІД

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

nu mi-ai arătat mie pre carele vei trimite cu mine. Şi tu mi-ai dzis: «Ştiu-te mai bine decît pre toţi şi dar ai la mine».
13. Deci, de am aflat har înaintea ta, arată-te pre tine mie cunoscut să te vădzu, pentru ca să fiu aflat har înaintea ta şi pentru ca să cunoscu cum limba aceasta nărodul tău iaste".[974]
14. Şi dzise: „Eu voi mêrge înaintea ta şi te voi odihni".
15. Şi dzise cătră însul: „De nu tu vei mêrge împreună cu noi, să nu mă scoţi de aicea.
16. Şi cum cunoscut va fi adevărat cum am aflat har lîngă tine, eu şi nărodul tău, fără numai mergîndu tu împreună cu noi? Şi mă voi mări eu şi nărodul tău decît toate limbile cîte-s pre pămîntu".
17. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Şi acesta cuvîntu carele ai dzis tu ţi-l voi face, pentru că ai aflat dar înaintea mea şi te ştiu decît pre toţi".[975]
18. Şi dzise: „Arată-mi mărirea ta".
19. Şi dzise: „Eu voi trêce mainte de tine cu mărirea mea şi voi chema numele Domnului înaintea ta şi voi milui pre cine voi milui şi mă voi îndura pre carele mă voi îndura".
20. Şi dzise: „Nu vei putea să vedzi faţa mea, pentru că nu va vedea om faţa mea şi va trăi".
21. Şi dzise Domnul: „Iată loc la mine şi vei sta pre piatră.
22. Şi cîndu va trêce mărirea mea şi te voi pune la o gaură a pietrii şi voi acoperi cu mîna mea pre tine pînă voi trêce.
23. Şi voi[976] lua mîna mea şi atuncea vei vedea denapoile mêle, iară faţa mea nu ţi să va arăta ţie".[977]

Cap 34

1. Şi dzise Domnul cătră Moisí: [978]„Cioplêşte doao lêspezi de piatră ca şi cêle dentîi şi te suie la mine în munte şi voi scrie pre lêspedzi cuvintele carele era pre lêspedzile cêle dentîi, carele ai sfărîmat.[979]
2. Şi te gătêşte dimineaţă şi te vei sui la Muntele Siná şi-mi vei sta acoló în vîrvul muntelui.
3. Şi nime să nu suie cu tine şi nime să nu ivască întru tot muntele şi oile şi boii să nu să pască aproape de muntele acela".
4. Şi ciopli doao lêspedzi de piatră ca şi cêle dentîi. Şi mînecînd Moisi şi luă Moisí cu însul cêle 2 lêspedzi de piatră.
5. Şi pogorî Domnul în nor şi stătu lîngă el acoló şi numi cu[980] nume Domnului.
6. Şi trecu Domnul înaintea fêţei lui şi numi Domnul: [981]„Domnul Dumnedzău cel îndurător şi milostiv, multu îngăduitor
şi multu miluitor.
7. Şi adevărat şi dreptatea păzindu [982]şi făcîndu milă la mii, rădicîndu fărădelegile şi strîmbătăţile şi greşêlele, şi pre cel vinovat nu-l va curăţi, aducîndu păcate a părinţilor pre ficiori şi pre fiii fiilor, pre a treia şi pre a patra rudă!".
8. Şi sîrguindu Moisí, plecîndu-să pre pămînt, să închinắ şi dzise:
9. „Să am aflat har înaintea ta, margă Domnul împreună cu noi, pentru că nărodul greu la cerbice iaste; şi vei lua tu păcatele şi fărădelegile noastre şi vom fi ţie".
10. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Iată, eu puiu ţie făgăduinţă înaintea a tot nărodul tău şi voi face slăvite carele nu s-au făcut în tot pămîntul şi în toată limba şi va vedea tot nărodul întru carii sîntu faptele Domnului că minunate sîntu carele eu ţie voi face.[983]
11. Ia aminte tu toate cîte eu porîncescu ţie. Iată, eu voi scoate den faţa voastră pre amorreu, şi pre hananeu, şi pre hetteu, şi pre ferezeu, şi pre eveu, şi pre ghergheseu, şi pre ievuseu.
12. Ia aminte pre tine ca să nu pui făgăduinţă cu ceia ci şed pre pămîntu întru carele întri la însul, ca să nu să facă piêdecă întru voi.
13. Cuptoarele lor să le sfărîmaţi şi stîlpii lor să-i zdrobiţi şi desişurile lor să le tăiaţi şi cioplitele bodzilor lor să le ardeţi cu foc.
14. Pentru că nu veţi închina la altu Dumnedzău, pentru că Domnul Dumnedzău, nume rîvnit, Dumnedzău rîvnitor iaste.
15. [984]Ca să nu pui vreodinioară făgăduinţă celor ci şed pre pămîntu şi vor curvi după bodzii lor şi vor jirtvui bodzilor lor şi te vor chema şi vei mînca den jirtvele lor.
16. Şi vei lua den fêtele lor fiilor tăi şi den fêtele tale vei[985] da fiilor lor şi vor curvi fêtele tale denapoia bodzilor lor şi vor curvi pre ficiorii tăi denapoia bodzilor lor.
17. Şi dumnedzăi vărsaţi să nu faci ţie. Şi praznicul azimilor să păzeşti:
18. 7 dzile vei mînca azimă, după cum ţi-am porîncit ţie, după vrême, întru luna tinereilor[986], pentru că întru luna tinerilor ai ieşit de la Eghíptu.
19. [987]Tot dăşchizînd zgăul mie, parte bărbătească, dentîi născut a viţălului şi dentîi născut a oii.
20. Şi dentîi născut a celui de suptu jug vei mîntui cu oaie, iar de nu vei mîntui pre însă, vei da preţul lui; tot dentîi născutul fiilor tăi vei mîntui. Să nu te arăţi înaintea mea deşertu.[988]
21. 6 dzile să lucrezi,

[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП ЛЕ

Ш [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]

iar a 7 dzi vei odihni, cu sămănatul şi cu sêcerea vei odihni.
22. Şi Praznic a Săptămînilor[989] îmi vei face, începătura sêcerii grîului, şi Praznic al Adunării mijlocindu anul.
23. [990]Trei vremi ale anului să va ivi toată partea bărbătească a ta înaintea Domnului Dumnedzăului Israil.
24. Căci cînd voi scoate limbile denaintea fêţii tale şi voi lărgi hotarăle tale şi nu va pofti nimerile pămîntului tău cîndu te vei sui să te arăţi înaintea Domnului Dumnedzăului tău 3 vremi ale anului.
25. Să nu junghi pre aluat sînge a jirtvelor mêle, să nu doarmă pre dimineaţă jirtvă a Praznicului Paştelor.
26. Cêle dentîi roduri a pămîntului tău vei aduce înlontru în casa Domnului Dumnedzăului tău. [991]Să nu fierbi miel cu laptele maicii lui".
27. Şi dzise Domnul către Moisí: „Scrie cuvintele acêstea ţie, pentru că pre acêstea cuvinte pui ţie făgăduinţă şi lui Israil".
28. [992]Şi era acoló Moisí înaintea Domnului 40 dzile şi 40 nopţi; pîine n-au mîncat şi apă -au băut. Şi au scris pre lêspedzi cuvintele acêstea a făgăduinţii: Cêle 10 cuvinte.[993]
29. Şi cîndu pogorîia Moisí den Muntele Siná şi iată lêspedzile pre mîinile lui Moisí. Şi pogorînd el den munte, şi Moisí nu ştiia cum s-au mărit chipul fêţei obrazului lui, grăind el către însul[994].
30. Şi vădzu Aaron şi toţi fiii lui Israil pre Moisí şi era mărit chipul fêţei obrazului lui[995] şi să spămîntară a să apropiia lîngă însul.
31. Şi-i chemă pre înşii Moisí şi să întoarsără la dînsul Aaron şi toţi boiêrii adunării şi grăi Moisí către înşii.
32. Şi după aceasta veniră la însul toţi fiii lui Israil şi le porînci lor toate cîte au porîncit Domnul către însul în Muntele Siná.
33. [996]Şi în vrême ce părăsi grăind către înşii, puse pre obradzul lui acoperemîntu.[997]
34. Şi cîndu vrea mêrge Moisí înaintea Domnului să-i grăiască lui, lua acoperemîntul pînă ce ieşiia; şi ieşind, grăia tuturor fiilor Israil cîte porînci lui Domnul.
35. Şi vădzură fiii lui Israil obrazul lui Moisí cum s-au mărit; şi puse Moisí acoperemîntu pre obrazul lui pînă vrea întra a grăi cu însul.

Cap 35

1. Şi adună Moisí toată adunarea fiilor lui Israil şi dzise lor: „Acêstea-s cuvintele carele au dzis Domnul să le faceţi pre iale:
2. «6 dzile să faceţi lucruri, iar a 7 dzi să odihneşti; svinte sîmbete, odihnă Domnului. Tot carele va face lucru întru ea, moară!
3. Să nu ardeţi foc întru toată sălăşluirea voastră întru dzua sîmbetilor. Eu – Domnul»".
4. Şi dzise Moisí către toată adunarea fiilor lui Israil dzîcînd: „Acesta – cuvîntu carele au porîncit Domnul, dzicînd:[998]
5. «Luaţi de la voi sînguri luare Domnului. [999]Tot cela ce priimêşte întru inimă vor aduce începăturile Domnului: aur, şi argint, aramă,
6. Vêrde, mohorît, roşiu îndoit răsucit, vişin împletit, şi peri de capre,
7. Şi piei de berbeci ruşite, şi piei verzi, şi lêmne neputrede,
8. Şi pietri sardii, şi pietri la săpături, la cea preste umăr şi la cea pînă în pămîntu haină.
9. Şi tot înţeleptul la cuget, întru voi venind, lucrêdze la toate cîte au porîncit Domnul:
10. Cortul, şi mănuntăile, şi acoperemînturile, şi întinsorile, şi pociumbii, şi stîlpii,
11. Şi săcriiul mărturiei, şi părîngele ei, şi ceriul ei, şi acoperemîntul,
12. Şi pîndzele curţii, şi stîlpii ei, şi pietrile zmaragdului,
13. Şi tămîiele, şi untul de lemnu a unsorii, şi untudelemnu la lumină, şi unsoare la untul de lemnu a unsorii, şi la tămîia tocmirei,
14. Şi masa, şi toate vasele ei,
15. Şi sfêşnicul luminei, şi toate vasele lui,
16. Şi untul de lemnu a ungerii, şi tămîie tocmirei, şi poala a uşii cortului,
17. Şi jirtăvnicul, şi toate vasele lui,
18. Şi veşmintele sfinte a lui Aaron preutul, şi veşmintele cu carele slujescu cu iale întru sfîntu, şi hainele fiilor lui Aaron, a preuţiei»".
19. Şi toată adunarea fiilor lui Israil ieşi de la Moisí.
20. Şi aduse fieştecarele ce-l trăgea inima lui şi cărora au socotit cu sufletul lor au adus luare Domnului la toate faptele cortului mărturiei şi la toate lucrurile ei şi la toate văşmintele sfîntului.[1000]
21. Şi au adus bărbaţii de la fămei tot cui ce s-au părut cu cugetul; au adus peceţi, şi cercei, şi inêle, şi împletituri, şi de pregiur drêpte, tot vasul de aur.
22. Şi toţi cîţi au adus luări de aur Domnului şi la tot ce au aflat vişin la însul şi la tot ce s-au aflat piei de berbêce roşiite au adus şi piei verzi.
23. Tot cine au luat luare argintu şi aramă

au adus luările

[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

КАП. [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

au adus luările Domnului şi la carii s-au aflat lêmne neputrede la toate luările a gătirei au adus.

24. Şi toată muiêrea înţeleaptă la cuget cu mîinile a toarce au adus toarse vêrdele, şi mohorîtul, şi roşiul, şi vişinul. Şi toate muierile cărora le-au părut cu cugetul lor cu înţelepciune au torsu păruri de capre.
25. Şi boiêrii au adus pietrile zmaragdului şi pietrile plinirei la preste umăr, şi la cuvîntu,
26. Şi la tocmiri, şi la untul de lemnu a ungerii, şi la tocmirea tămîiei.
27. Şi tot bărbatul şi fămêia pre carii aducea cugetul lor să între să facă toate lucrurile cîte au porîncit Domnul să le facă pre iale pren Moisí, au adus fiii lui Israil luare Domnului.
28. [1001]Şi dzise Moisí fiilor lui Israil: „Iată, au chemat Dumnedzău anume pre Veseleil, ficiorul lui Úri, fiiul lui Or, den neamul Iúdei,
29. Şi-l împlu pre însul duh dumnedzăiescu de înţelepciune, şi pricêpere, şi ştire de toate, să fie mai mare preste meşteri, după toate lucrurile
30. Mai-marelui preste meşteri, să facă aurul, şi argintul, şi arama şi să cioplească pietrile şi să lucrêdze lêmnele
31. Şi să facă întru tot lucrul înţelepciunei. Şi a adaoge înainte întru cuget au dat lor
32. Şi lui Eliav a lui Ahisamah den neamul lui Dan.
33. Şi-i împlu pre înşii de înţelepciune, pricêperi, cuget, toate să le priceapă, să facă lucrurile sfîntului şi cêle ţăsute şi împistrite să le ţêse cu cel roşiu, şi cu mohorîtul, şi cu vişinul să facă tot lucrul meşterşugului[1002] celui mare a împistrirei".

Cap 36

1. Şi făcu Veseleil, şi Eliav, şi tot înţeleptul la cuget, căruia i s-au dat înţelepciune[1003] şi ştiinţă întru iale să să priceapă a face toate lucrurile carele să cuvin după cêle sfinte, după toate cîte au porîncit Domnul.[1004]
2. Şi chemă Moisí pre Veseleil, şi pre Eliav, şi pre toţi cîţi avea înţelepciunea, cărora au dat Domnul ştiinţă întru inimă, şi pre toţi carii de bunăvoie vrea să margă la lucruri ca să le săvîrşască pre iale. Şi luară de la Moisí toate luările carele au adus fiii lui Israil la toate lucrurile svîntului, ca să le facă pre iale.
3. Şi ei încă priimiia cîte aducea de la ceia ce le aducea dimineaţă,

dimineaţă,

4. Şi veniia toţi înţelepţii carii făcea toate lucrurile sfîntului, careşi după lucrul său carele ei lucra şi dzisără cătră Moisí cum mulţime aduce nărodul decît lucrurile carele au porîncit Domnul să facă.[1005]
5. Şi porînci Moisí şi strigắ în tabără, dzicînd: „Bărbat şi fămêie să nu mai lucrêdze la începăturile sfîntului".
6. Şi să opri nărodul a mai aduce; şi lucrurile le era lor de agiunsu la lucru să le facă iale şi rămaseră.
7. Şi făcu tot înţeleptul la cuget întru ceia ce lucra la cortu 10 garduri de vişin împletit, şi vêrde, şi mohorît, şi roşiu împletit, heruvim, lucrul a ţăsător au făcut pre iale.[1006]
8. De lungu un gardu – 28 coţi, şi de lat 4 coţi un gardu era; o măsură era la toate gardurile.
9. Şi 5 garduri era întru însă ţiindu-să unul de alaltu şi iarăşi 5 garduri era întru însă ţiindu-să unul de altul.
10. Şi făcu chiotori verzi la marginea gardului unuia de o parte, la împreunare; şi aşea au făcut la marginea gardului den afară, la împreunarea a doaă. Şi 50 de chiotori au făcut la un gard şi 50 chiotori au făcut de o parte a gardului, la împreunarea aceii al doilea, cu faţa una cătră alaltă, căutîndu întru însă fieştecarea.
11. Şi fêce sponce, 50, de aur, şi au împreunat gardurile unul cu alaltu cu sponcile şi să făcu cortul 1.
12. Şi făcu piei de piêle ca să acopere pre cortu, 11 piei au făcut pre iale.
13. De lungă era 1 piêle de 30 coţi şi de 4 coţi lată o piêle; o măsură era la 11 piei şi împreunắ cêle 5 piei într-un loc şi cêle 6 piei[1007] într-un loc.
14. Şi au făcut 50 de chiotori pre marginea unii piei, ceia den mijlocul împreunării, şi 50 de chiotori au făcut pre marginea pieii ce să împreună cu a doaă.
15. Şi au făcut 50 de sponce de arame şi au împreunat sponcile de chiotori şi[1008] împreună pieile şi să fêceră una.
16. Şi făcu învălitură cortului, piei de berbeci ruşite, şi acoperemînturi, piei verzi deasupra[1009].
17. Şi au făcut stîlpi a cortului den lêmne neputrede[1010],
18. De 10 coţi un stîlpu şi de un cot şi giumătate de lat un stîlpu;
19. Doao unghiuşoare la un stîlpu stîndu împotrivă unul altuia.
20. Aşa au făcut la toţi stîlpii cortului; şi au făcut stîlpi cortului, 20 de stîlpi despre laturea despre notos şi 40 de funduri de argintu au făcut

la 20 de

21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]

КАП. ЛЅ

1 Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]

la 20 de stîlpi;

21. Doao funduri la un stîlpu la amîndoao părţile lui şi doao funduri la un stîlpu la amîndoao părţile lui.
22. Şi laturea a doao, de către miadzănoapte, 20 de stîlpi şi 40 de funduri a lor de argintu, doao funduri la un stîlpu la amîndoao părţile lui şi doao funduri la un stîlpu la amîndoao părţile lui.
23. Şi denapoia cortului, de către partea de către mare,
24. Au făcut 6 stîlpi şi 2 stîlpi au făcut pre unghiurile cortului denapoi.
25. Şi era atocma den gios şi într-un chip era atocma den capete, întru o asămănare.
26. Aşea au făcut la amîndoao părţile amîndoao şi era 8 stîlpi şi fundurile lor de argintu, 16, doao funduri la un stîlpu şi doao funduri la un stîlpu, la amîndoaă părţile lui.
27. Şi fêce zăvoară, 5, de lêmne neputrede, 5 la stîlpi de o parte a cortului[1011]
28. [1012]Şi 5 zăvoară la stîlpi, la laturea cortului a doao
29. Şi 5 zăvoară la stîlpi, la denapoia laturei a cortului de către mare.
30. Şi zăvorul den mijloc pren mijlocul stîlpilor petrecea de o lature într-altă lature.
31. Şi stîlpii i-au ferecat cu aur
32. Şi verigele lor le-au făcut de aur, la prinsoare părîngelor, şi ferecắ zăvoarele cu aur.
33. Şi făcu acoperemîntul de vêrde, şi mohorît, şi roşiu împletit, şi vişin răsucit, lucru ţăsut au făcut pre însă, heruvim.[1013]
34. Şi-l puse pre el pre 4 stîlpi neputredzi, ferecaţi cu aur, şi căpeţêlele lor de aur, şi fundurile lor, 4, de argint.
35. Şi fêce poală la uşa cortului de vêrde, şi mohorît, şi roşiu împletit, şi vişin împletit, lucru a împistrito-riului[1014].
36. Şi stîlpii lui, 5, şi căpeţêlele lor; şi ferecắ căpeţêlele lor cu aur
37. Şi le topi lor 5 funduri de arame.

Cap 37

1. Şi făcu Veseleil săcriiul den lêmne neputrede de 2 coţi şi giumătate de lungă şi de un cot şi giumătate de lat şi de un cot şi jumătate de înaltu[1015].
2. Şi o ferecắ pre însă cu aur curat denlontru şi denafară şi-i făcu ei zimţi supţii de aur împregiur.[1016]
3. Şi-i turnă 4 verigi de aur pre 4 laturi a lui: doaă verigi pre o laturi şi doao verigi pre laturea a doao.[1017]
4. Şi au făcut părîngi de lêmne neputrede şi le ferecắ pre iale cu aur.[1018]
5. Şi[1019] băgă părîngele pren verigi den laturile săcriiului, să rădice să-criiul cu iale.
6. Şi fêce capacul punere deasupra de aur curat, de 2 coţi şi jumătate de lungu şi de un cot şi giumătate de lat.[1020]
7. Şi au făcut 2 heruvimi de aur bătuţi şi puse de amîndoao părţile a acoperemîntului:[1021]
8. Un heruvim de o laturi şi altu heruvim de laturea a doao a acoperemîntului. Şi fêce pre cei 2 heruvimi la amîndoao laturile lui.
9. Şi era amîndoi heruvimii întindzînd aripile lor deasupra, umbrindu cu aripile lor preste acoperemîntu. Şi obradzele lor – unul către altul; către acoperemîntu era obrazele heruvimilor.
10. Şi făcu masă de lêmne neputrede de 2 coţi de lungă şi de un cot de lată şi de un cot şi jumătate de înaltă[1022]
11. Şi o ferecă pre ea cu aur curat şi-i făcu ei zimţi de aur suciţi împregiur.
12. Şi-i fêce ei cunună de un pumnu prenpregiur şi-i făcu zimţi suciţi împregiur cununei.[1023]
13. Şi vărsă ei 4 verigi de aur şi puse pre cêle 4 verigi la patru părţi a picioarelor ei suptu cununa cea sucită.
14. Şi era verigile prinsori părîngelor ca să rădice masa.
15. Şi fêce părîngele de lêmne neputrede şi-i ferecắ pre ei cu aur ca să rădice cu ei masa.
16. Şi făcu vasele mêsei, blidele ei, şi cădêlniţile, şi căuşile, şi ibricile cu carele va turna cu iale, de aur curat.[1024]
17. Şi fêce sfêşnicul, de aur curat l-au făcut pre el, bătut l-au făcut sfêşnicul,[1025]
18. Fusul lui, şi fufêdzele, şi scăfîrliile, şi ţinérile lui, şi florile dentru însu era.[1026]
19. Si 6 fufêdze ieşindu den coaste-i: 3 fufêdze a sfêşnicului de o parte şi 3 fufêdze a sfêşnicului den laturea a doao.
20. Şi 3 scăfîrlii în chipul nucşoarelor, întru o fufadză, scăfîrliile şi floarea,
21. Şi 3 scăfîrlii în chipul nucşoarei, întru o fufadză, scăfîrliia şi floarea[1027].
22. Aşa, cêle 6 fufêdze ce ies den sfêşnic.
23. Şi întru sfêşnic, 4 rotile în chipul nucşoarei, şi întru un fuşcior, scăfîrliile şi florile lui;[1028]
24. Scăfîrliile ei suptu cêle doao fuşcioare dentru însă şi scăfîrliile suptu cêle doao fuşcioare dentru ea; aşea cêle 6 fufêdze ce ies den sfêşnic.
25. Şi fuşcioarele şi scăfîrliile[1029] dentru însă era toţi bătuţi dentr-un aur curat.[1030]
26. Şi au făcut locul luminilor, 7, şi lingurile lor,
27. Şi clêştele lor de aur curat.[1031]
28. De un talandu de aur curat au făcut pre însă şi toate vasele lui.
29. Şi au făcut jirtăvnic de tămîie[1032] de lêmne nepu-

[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

ΚΑΠ. ΛΗ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]

de lêmne neputrede, de un cot de lungu şi de un cot de lat el, în patru muchi, şi de 2 coţi înălţimea lui; dentru însul era cornurile lui.
30. Şi-l ferecă pre el cu aur curat, gratiia lui, şi păreţii lui, şi cornurile lui.[1033]
31. Şi făcu lui[1034] cunună sucită de aur prenpregiur. Şi doaă verigi de aur curat au făcut lui suptu cununa cea sucită a lui, în doaă laturi a lui, la amîndoaă coastele lui, la verigi părîngelor, pentru ca să-l rîdice pre el cu însele.
32. Şi au făcut părîngele den lêmne neputrede şi-i ferecă pre înşii cu aur.
33. Şi au făcut untudelemnul a ungerii cel sfîntu şi tocmirea tămîiei, curat lucru de făcător de mir.[1035]

Cap 38

1. [1036]Şi au făcut jirtăvnic de ardere de tot den lêmne neputrede, de 5 coţi de lungu şi de 5 coţi de lat; în patru muchi era jirtăvnicul şi de 3 coţi înălţimea lui.
2. Şi au făcut cornurile pre cêle 4 muchi, dentru însul era cornurile, şi le acoperi pre iale cu aramă.
3. Şi făcu cunună jirtăvnicului, şi acoperemîntu lui, şi păharăle lui, şi undeţile de carne a lui, şi cădelniţa lui, şi toate vasele lui le-au făcut de arame.[1037]
4. Şi au făcut lui grătari, lucru ca mreaja l-au făcut pre el, de aramă.[1038]
5. Şi au făcut grătariului 4 verigi de arame pre 4 laturi şi-i puse pre ei de ei dedesuptul gratariului jirtăvnicului pre dedesuptu şi era grătariul pînă la giumătate de jirtăvnic.
6. Şi au făcut părîngele jirtăvnicului de lêmne neputrede şi-i făcură pre ei cu arame. Şi vîrî părîngele spre coastele jirtăvnicului, cîndu îl rădică pre el;
7. Găunos, de scînduri, l-au făcut pre el.[1039]
8. Şi au făcut medelniţa[1040] cea de aramă şi fundul lui de aramă, den oglinzile celor ce au postit, carele au postit lîngă uşile cortului mărturiei.[1041]
9. Şi au făcut gardul: despre miadzădzi, pîndzele curţii de vişin împletit, 100 preste sută;
10. Şi stîlpii lor, 20, şi fundurile lor, 20, de aramă, şi sponcile lor şi arepile lor, de argintu;
11. Şi laturea despre amiadzănoapte[1042], 100 preste sută, şi stîlpii lor, 20, şi fundurile lor, 20, de aramă, şi sponcile[1043] lor şi aripile lor, de argintu;[1044]
12. Şi laturea despre maare, garduri de 50 coţi, stîlpii lor, 10, şi fundurile lor, 10, şi sponcile lor şi aripile lor, de argintu.
13. Şi laturea de către răsărit, de 50 de coţi;
14. Pîndză de 15 coţi denapoi, şi stîlpii lor, 3, şi fundurile lor, 3.
15. Şi pre denapoia a doao, de o parte şi de alta, spre uşea curţii, garduri de 15 coţi şi stîlpii lor, 3, şi fundurile lor, 3;
16. Toate gardurile cortului – de vişin împletit.
17. Şi fundurile stîlpilor de arame, şi chiotorile lor de argintu, şi căpeţêlele lor ferecate prenpregiur cu argintu, şi stîlpii ferecaţi prenpregiur cu argintu, toţi stîlpii curţii.[1045]
18. Şi acoperemîntul porţii curţii, lucru a împistritoriului, de vêrde, şi mohorît, şi roşiu răsucit, şi vişin împletit, de 20 coţi de lung şi de înaltu, şi de larg, 5 coţi, potrivindu-să pîndzelor[1046] curţii.
19. Şi stîlpii lor, 4, şi fundurile lor, 4, de aramă, şi chiotorile lor, de argintu, şi căpeţêlele lor, ferecate cu argintu.
20. Şi toţi pociumbii[1047] curţii prenpregiur, de aramă.[1048]
21. Şi aceasta iaste tocmala a cortului mărturiei, după cum s-au porîncit lui Moisí: slujba să fie a leviţilor pren Ithámar, fiiului Aaron preutului.
22. Şi Veseliil, ficiorul lui Úri, den neamul Iúdei, au făcut după cum au porîncit Domnul lui Moisí.
23. Şi Eliav, ficiorul lui Ahisameh, den neamul lui Dan, carele au fostu mai mare meşteru preste cêle ţăsute, şi cêle cusute, şi cêle împistrite, au ţăsut cu vêrde, şi mohorît, şi cu roşiu răsucit, şi cu vişin.[1049]
24. Tot aurul carele s-au lucrat la lucruri, după tot lucrul svintelor, să făcură aur den dzeciuiêle, 29 talandzi şi 730 sicli, după siclul cel sfîntu.[1050]
25. Şi argintului şi luare de la oamenii cei socotiţi a adunării, 100 talandzi, 1775 sicli, un drahmu pre cap, giumătate de siclu, după siclul cel sfîntu.
26. Tot cela ce mêrge la socoteală den 20 ani şi în sus, la 603550.
27. Şi să făcură cêle 100 talandzi de argintu la topirea căpeţêlelor cortului şi la căpeţêlele acoperemîntului:[1051]
28. 100 căpeţêle la 100 talandzi, talandul la un căpeţel.
29. Şi cea 1775 sicli au făcut la chiotorile stîlpilor şi le-au poleit căpeţêlele lor şi i-au podobit pre înşii.
30. Şi aramă luării, 370 talandzi şi 2400 sicli[1052].
31. Şi au făcut dentru însul pragurile uşii cortului mărturiei, şi jirtăvnicul cel de aramă cu grătariul lui, şi toate vasele jirtăvnicului,[1053]
32. Şi fundurile curţii prenpregiur, şi pragurile porţii curţii, şi pociumbii cortului, şi pociumbii curţii prenpregiur.

Cap 39

КАП. ЛГ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]

Cap 39

1. Şi au rămas vêrde, şi mohorît, şi roşiul au făcut veşmînte de slujbă lui Aaron, ca să slujască cu iale întru cel sfîntu, după cum porînci Domnul lui Moisí.[1054]
2. Şi făcură cea preste umăr de aur, şi vêrde, şi mohorît, şi roşiu răsucit, şi vişin împletit.[1055]
3. Şi să tăiară lastoviţile de aur ca părul, ca să să ţeasă împreună cu vêrde, şi cu mohorîtul, şi cu roşiul cel răsucit, şi cu vişinul cel împletit; lucru ţăsut l-au făcut pre el.
4. Preste umere, ţiindu-să de amîndoaă părţile, lucru ţăsut între sine, împletit unul cu alalt, dentru însul au făcut, după făptura lui, den aur, şi den vêrde, şi mohorît, şi roşiu răsucit, şi vişin împletit, după cum porînci Domnul lui Moisi.
5. Şi făcură amîndoaă pietrile smaragdului găvozdiţi, şi ţîntuiţi cu aur, săpaţi, şi ciopliţi, cioplitură de pecête, den fiii lui Israil.[1056]
6. Şi le puseră pre iale pre umerile cei preste umere, pietri de pomenire sîntu a fiilor lui Israil, după cum porînci[1057] Domnul lui Moisí.
7. Şi făcură cuvîntu, lucru ţăsut întru împistreală, după lucru cei preste umere, den aur, şi vêrde, şi mohorît, şi roşiu răsucit, şi vişin împletit, în patru muchi îndoit au făcut cuvîntul, de o palmă de lungu şi de o palmă de lat, îndoit. [1058]
8. Şi să[1059] ţăsu întru însul ţăsătură după piatră, în 4 şiraguri, şirag de pietri: sardion, şi topázion, şi zmaragdu, un şirag;[1060]
9. Şi şiragul al doilea: anthrax, şi zamfíros, şi ghesmi;
10. Şi şiragul al treilea: lighirion, şi ahatis, şi améthistos;
11. Şi şiragul al patrulea: hrisólithos, şi virilion, şi oníhion, încungiurat cu aur şi legat prenpregiur cu aur.
12. Şi pietrile era den numerile fiilor lui Israil, 12 den 12 numerile a lor săpaţi cu peceţi, careleşi după numele său, la 12 neamuri.
13. Şi au făcut pre cuvîntu lanţuje împletite den aur curat.
14. Şi au făcut doao păvecioare de aur[1061] şi doao verigi de aur.[1062]
15. Şi au pus pre cêle doao verigi de aur la amîndoao părţile, începăturile cuvîntului.
16. Şi au pus lanţuje de aur pre amîndoao verigele pre amîndoao părţile a cuvîntului şi la amîndoao împreunările, doao lanţuje[1063].
17. Şi au pus preste cêle doao pevecioare umerile cei preste umere, denpotrivă, den faţă.
18. Şi au făcut doao verigi de aur şi au pus pre amîndoaă aripile, preste marginea cuvîntului[1064], pre marginea denapoiei cei preste umăr denlontru.
19. Şi au făcut doaă verigi de aur şi au pus preste amîndoao umerile cei preste umăr den jos de însul, den faţă, spre împreunarea den sus de ţăsătura ceii preste umăr.
20. Şi au strînsu cuvîntul den inêlele de pre însul spre verigile ceii preste umăr, ţiindu-să den vêrde, fiind împletiţi la ţăsatură aceiia preste umăr, pentru ca să nu să sloboadze cuvîntul den cea preste umăr, după cum porînci Domnul lui Moisí.[1065]
21. Şi au făcut haina cea pînă gios suptu cea preste umăr, lucru ţăsut tot vêrde.[1066]
22. Şi gura cei pînă gios haine, în mijloc ţăsut împletit, cu carele ţiind împregiur, cel pregiur gură era nedezlegat.
23. Şi au făcut poalele hainei[1067] cei pînă gios den gios rudioare ca a unii rudii înflorite, de vêrde, şi de mohorît, şi roşiu răsucit, şi vişin împletit.[1068]
24. Şi au făcut clopoţi de aur şi au pus clopoţeii pre poalele hainei împregiur, între rudioare.[1069]
25. Clopoţi de aur şi rudioare pre poalele hainei împregiur, ca să slujască, după cum porînci Domnul lui Moisí.
26. Şi au făcut haine vişine, lucru ţăsut, lui Aaron şi fiilor lui,[1070]
27. Şi chiverile de vişin, şi mitra de vişin,[1071]
28. Şi nădragii de vişin împletit,[1072]
29. Şi brîiele lor de vişin, şi vêrde, şi mohorît, şi roşiu împletit, lucru a împistritoriului, în ce chip[1073] au porîncit Domnul lui Moisí.[1074]
30. Şi au făcut potcoava cea de aur usăbire sfîntului, de aur curat, şi au scris pre el[1075] slove săpate a pecête, sfinţenie Domnului[1076].
31. Şi puseră preste el împletitura cea vêrde, ca să fie deasupra mitrei[1077], în ce chip au porîncit Domnul lui Moisí.
32. Şi să săvîrşi tot lucrul a cortului mărturiei şi făcură fiii lui Israil după toate cîte porînci Domnul lui Moisí.
33. Şi aduseră cortul cătră Moisí, şi toate vasele lui, şi verigele lui, şi stîlpii lui, şi zăvoarăle lui, şi pociumbii lui, şi fundurile lui,
34. Şi pieile, piei de berbêce ruşite, şi acoperemînturile de asupra, piei verzi,[1078]
35. Şi acoperemîntul, şi săcriiul mărturiei, şi verigile lui, şi acoperemîntul,
36. Şi masa, şi toate vasele ei, şi pîinele punerii,
37. Şi sfêşnicul cel curat, şi luminile lui, lumine de ardere, şi toate ciniile lui, şi untul de lemnu de luminat,
38. Şi jirtăvnicul cel de aur, şi untdelemnul a ungerii, şi tămîie a tocmirei,
39. Şi poala uşii cortului,

şi jirtăvni-

40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]

ΚΑΠ. Ζ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33

40. Şi jirtăvnicul cel de aramă, şi grătariul cel de arame, şi părîngele lui, şi toate vasele lui, şi medelniţa, şi fundul ei,
41. Şi pîndzele curţii, şi stîlpii, şi fundurile ei, şi poala a uşii curţii, şi funiile ei, şi pociumbii ei,
42. Şi toate ciniile ce-s la lucrurile cortului mărturiei,
43. Şi veşmintele de slujbă, ca să slujască cu înse întru sfîntu, veşmintele a sfîntului carele sîntu a lui Aaron, şi veşmintele fiilor lui la slujbă, după toate cîte au porîncit Domnul lui Moisí, aşa au făcut fiii lui Israil toată gătarea.
44. Şi vădzu Moisí toate lucrurile; şi era făcute de ei în ce chip porînci Domnul lui Moisí, aşea le-au făcut pre iale. Şi-i blagoslovi pre înşi Moisí.[1079]

Cap 40

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:[1080]
2. „În dzua dentîi a lunei dentîi, lună noaă, vei întinde cortul mărturiei.
3. Şi vei pune săcriul mărturiei şi vei acoperi săcriiul cu acoperemîntul.
4. Şi vei băga înlontru masa
5. Şi vei pune înainte punerea ei; şi vei băga înlontru sfêşnicul şi-i vei pune feştilele lui. Şi vei pune jirtăvnicul cel de aur, ca să tămîiedzi înaintea săcriiului mărturiei.
6. Şi vei pune acoperirea acoperemîntului pre uşea cortului mărturiei şi jirtăvnicul jirtvelor îl vei pune lîngă uşile cortului mărturiei.
7. Şi vei pune medelniţa între cortul mărturiei şi între jirtăvnic; şi vei pune întru însul apă.
8. Şi vei pune preste iale cortul şi toate cîte-s întru el le vei sfinţi împregiur.
9. Şi vei lua untudelemnul a ungerii şi vei unge cortul şi toate cîte-s întru însul şi-l vei sfinţi pre îns şi toate vasele lui şi va fi sfîntu. Şi vei unge jirtăvnicul jirtvelor şi toate vasele lui şi vei sfinţi jirtăvnicul şi va fi jirtăvnicul sfîntul sfinţilor.
10. Şi vei unge medelniţa şi fundul ei şi vei sfinţi pre el.
11. Şi vei aduce pre Aaron şi pre fiii lui la uşile cortului mărturiei
12. Şi-i vei scălda pre înşii cu apă. Şi vei îmbrăca pre Aaron veşmintele svinte şi-l vei unge pre el şi-l vei sfinţi pre el şi va sluji mie. Şi pre ficiorii lui vei aduce şi-i vei îmbrăca haine. Şi-i vei unge în ce chip ai unsu pre tatăl lor şi vor preuţi mie.
13. Şi va fi ca să le fie lor ungere de preuţie în vêci întru rudele lor”.
14. Şi au făcut Moisí toate cîte au porîncit Domnul, aşa au făcut.
15. Şi fu întru luna dentîi în al doilea an, ieşind ei den Éghiptu, la lună noao, s-au întinsu cortul.
16. Şi au pus Moisí cortul şi au pus căpeţêlele lui şi au pus zăvoarăle pre îns,[1081]
17. Şi au pus stîlpii lui şi au întinsu gardurile a cortului şi au pus acoperemîntul deasupra a cortului pre el, deasupra, după cum porînci Domnul lui Moisí.
18. Şi luîndu mărturiile, le-au pus înlontru, în săcriiu, şi au pus părîngele suptu săcriiu şi au pus acoperemîntul deasupra săcriiului.
19. Şi băgă săcriiul în cortu şi au pus acoperirea acoperemîntului şi au acoperit săcriiul mărturiei, în ce chip au porîncit Domnul lui Moisí.
20. Şi au pus masa în cortul mărturiei, de laturea cortului de cătră miadzănoapte, afară den acoperemîntul cortului.
21. Şi au pus preste ea pîinele punerii înaintea Domnului, după cum au porîncit Domnul lui Moisí.
22. Şi au pus sfêşnicul în cortul mărturiei, împotriva mêsei, la laturea cortului de cătră nótos.
23. Şi au pus feştilele ei înaintea Domnului, în ce chip porînci Domnul lui Moisí.
24. Şi puse jirtăvnicul cel de aur în cortul mărturiei, împotriva acoperemîntului.
25. Şi au tămîiat pre însul tămîia tocmirei, după cum au porîncit Domnul lui Moisí.
26. Şi jirtăvnicul jirtvelor au pus lîngă uşile cortului mărturiei şi au adus pre el ardere de tot şi jirtvă, după cum au porîncit Domnul lui Moisí.
27. Şi au făcut medelniţa între mijlocul cortului mărturiei şi întru mijlocul jirtăvnicului şi au pus întru însul apă,
28. Pentru ca să să spêle dentru însul Moisí şi Aaron şi fiii lui mînule lor şi picioarele lor
29. Cîndu vor întra ei la cortul mărturiei sau cîndu, mergu înainte cătră jirtăvnic să slujască, să spăla dentru însul, după cum au porîncit Domnul lui Moisí.
30. Şi au pus curtea prenpregiurul cortului şi a jirtăvnicului.
31. Şi săvîrşi Moisí toate lucrurile [1082]şi acoperi norul cortul mărturiei şi de mărirea Domnului să împlu cortul.
32. Şi nu putu Moisí să între în cortul mărturiei, pentru că umbriia pre însul nuărul şi de mărirea Domnului să împlu cortul.[1083]
33. Şi

[illegible]
35 [illegible]
[illegible]

КАРТЕ ПРЕ[illegible]

КАП. А.

1 Ш [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

КАП. Б.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

cînd să[1084] vrea sui nuărul de la cortu, înjuga fiii lui Israil cu marfa lor.[1085]

34. Iar de nu să suia nuărul, nu purcedea pînă întru dzua carea să suia nuărul,
35. Pentru că nuăr era la cortu dzua, şi noaptea foc era pre însul înaintea a tot Israil, întru toate purcêderile lor.

Carte preoțască

Cap 1

1. Și chemă Domnul pre Moisí şi-i grăi lui den cortul mărturiei dzicînd:
2. „Grăiêşte fiilor lui Israil şi vei dzice către ei: «Om dentru voi, de va aduce daruri Domnului, den dobitoc şi den boi şi den oi veți aduce darurile voastre.[1086]
3. De vor fi de tot arderi darul lui, den boi, parte bărbătească, curat să aducă la uşa cortului mărturiei [1087]şi va aduce pre el priimit înaintea Domnului.
4. Şi va pune pre capul jirtvei mîna, priimit lui, ca să să roage pentru el.
5. Şi vor junghia vițălul înaintea Domnului şi vor aduce fiii lui Aaron, preuții, sîngele şi vor vărsa sîngele pre jirtăvnic, prenpregiur, cel ce iaste la uşile a cortului mărturiei.
6. Şi belind arderea de tot, vor împărți pre ea după părți.
7. Şi vor pune fiii lui Aaron, preuții, foc pre jirtăvnic şi vor grămădi lêmne pre foc.
8. Şi vor clădi fiii lui Aaron, preuții, părțile cêle în doao tăiate, şi capul şi grăsimea, preste lêmnele ce-s preste foc, carele-s pre jirtăvnic.
9. Iar cêle den pîntece şi picioarele le vor spăla cu apă şi va pune preutul pre toate pre jirtăvnic, luare de rod iaste, jirtvă şi miros de bună mirosire iaste Domnului.
10. Iar să va fi dentru oi darul lui Domnului, den miei şi dentru iedzi, întru jirtve parte bărbătească curat va aduce pre el.[1088]
11. Şi va pune mîna pre capul lui şi vor giunghia pre el den coastele jirtăvnicului, către miadzănoapte, înaintea Domnului; şi vor vărsa fiii lui Aaron, preuții, sîngele lui pre jirtăvnic, împregiur.
12. Şi vor împărți pre el după părți, şi capul, şi săul lui, şi vor clădi preuții acêstea pre foc ce-s preste jirtăvnic.
13. Şi cêle den pîntece şi picioarele le vor spăla cu apă, şi va aduce preutul toate şi va pune preste jirtăvnic, luare de rod iaste, jirtvă, miros de bună mirosenie Domnului.
14. Iar de va fi den zburătoare, va aduce ardere de tot dar a lui Domnului.[1089]
15. Şi va aduce den turturêle sau dentru porîmbaşi darul lui. Şi va aduce preutul către jirtăvnic, şi-i va zbura[1090] capul lui, şi va pune pre jirtăvnic preutul şi va stoarce sîngele către fundul jirtăvnicului.
16. Şi va scoate guşea-i cu pênele şi va lepăda pre iale lîngă jirtăvnicul de către răsărit, la locul cenuşii.
17. Şi va înfrînge pre el den aripi şi nu o va despuia[1091] şi o va pune preutul pre jirtăvnic, pre lêmnele ce-s preste foc, luare de rod iaste, jirtvă, miros de bună mirosire Domnului.

Cap 2

1. Iară sufletul să va aduce dar jirtvă Domnului, fănină curată va fi darul lui, şi va turna preste ea untudelemnu, şi va pune pre ea tămîie, jirtvă iaste.[1092]
2. Şi o va aduce pre însă către fiii lui Aaron, preuții, şi luîndu dentru ea plină mîna de fănină cu untul de lemnu şi toată tămîia ei, şi va pune preutul pomenirea lui pre jirtăvnic, jirtvă, miros mirosirei ceii bune Domnului.
3. [1093]Şi ce rămîne den jirtvă, lui Aaron şi fiilor lui, sfîntu a sfinților, den jirtvele Domnului.
4. Iar de vei aduce dar jirtvă frămîntată[1094] den cuptoriu, de făină, pîini nedospite, frămîntate în untudelemnu, şi covrigi nedospiți, unşi cu untudelemnu.
5. Iar de va fi jirtvă den tigaie darul tău, fănină frămîntată în untudelemnu, nedospite vor fi.[1095]
6. Şi vei zdrobi pre iale bucățile şi vei turna preste iale untdelemnu, jirtvă iaste Domnului.
7. Iar să va fi jirtvă den vatră darul tău, fănină cu untudelemnu să va face.[1096]
8. Şi vei aduce jirtva carea o vei face dentru acêstea Domnului şi vei aduce la preutul,
9. Şi apropiindu-să către jirtăvnic, va lua preutul den jirtvă pomenirea ei şi va pune preutul pre jirtăvnic luarea de rod, miros a bunei mirosiri Domnului.
10. Iar ce va rămînea de la jirtvă, lui Aaron şi fiilor[1097] lui, sfînt a sfinților den luările de rod Domnului.
11. Toată jirtvă carea o veți aduce[1098] Domnului să nu o faceți dospită.
12. Pentru că tot aluatul şi toată miêrea să nu aduceți dentru însă, să[1099] aduceți Domnului dar de-ncepături; să le aduceți acêstea Domnului pre jirtăvnic să nu să suie la miros a bunii mirosiri Domnului.
13. [1100]Şi tot darul jirtvei voastre cu sare să va săra[1101]; şi să nu să părăsască sarea făgăduinții Domnului den jirtvele

voastre

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

ΚΑΠ. Γ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

ΚΑΠ. Δ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

voastre, pre tot darul veţi aduce sare.
14. Iar să vei aduce jirtvă a roadelor dentîi Domnului, noao, măcinate, spice frecate Domnului, şi vei aduce jirtva a roadelor dentîi.[1102]
15. Şi vei turna preste iale untdelemnu şi vei pune preste ea tămîie, jirtvă iaste.
16. Şi va aduce preutul pomeniirea ei den spice cu untul de lemnu şi toată tămîia[1103] ei, luare de roadă iaste Domnului.

Cap 3

1. Iară de va fi jirtvă de mîntuire darul lui Domnului, de va aduce pre el dentru boi, să va fi parte bărbătească au fămeiască, curat va aduce înaintea Domnului.[1104]
2. Şi va pune mînule lui pre capul darului şi-l va junghia lîngă uşile cortului mărturiei; şi vor turna fiii lui Aaron, preuţii, sîngele pre jirtăvnic.
3. Şi vor aduce den jirtva mîntuirii luare de rod Domnului [1105]săul ce acopere pîntecile şi tot săul ce iaste preste pîntece,
4. Şi pre cei 2 rărunchi, şi săul ce iaste preste ei, ce iaste preste stînghi[1106], şi seul ce iaste preste ficaţi cu rărunchii va[1107] lua.
5. Şi vor aduce pre iale fiii lui Aaron, preste jirtăvnic, preste arderile de tot, preste lêmnele ce-s preste foc, luare de rod, miros mirosirei bune Domnului.
6. Iar de va fi den oi[1108] darul lui jirtvă de mîntuire Domnului, parte bărbătească au fămeiască, curat va aduce pre el.
7. De va aduce miel darul lui, îl va aduce pre îns înaintea Domnului.
8. Şi va pune mîna pre capul darului său şi-l va giunghia pre el lîngă uşile cortului mărturiei, şi vor turna fiii lui Aaron, preuţii, sîngele pre jirtăvnic, împregiur.
9. Şi va aduce den jirtva mîntuirei luare Domnului săul şi mijlocul curat, cu şêlele[1109], va lua pre însă,
10. Şi tot săul ce acopere pîntecile, şi tot săul ce iaste preste pîntece şi pre amîndoao rărunchele, şi săul ce iaste preste însă, ce iaste la stînghi, şi săul de la maiuri cu rărunchii luîndu,
11. Va aduce preutul preste jirtăvnic, miros de bună mirosire, luare de rod Domnului.
12. Iar să va fi den capre darul lui Domnului şi-l va aduce înaintea Domnului,[1110]
13. Şi va pune mîna lui pre capul lui şi-l vor junghia pre el înaintea Domnului, lîngă uşile cortului mărturiei, şi vor turna preuţii sîngele, fiii lui Aaron, preste jirtăvnic împregiur,
14. Şi va aduce dentru însul aducere Domnului săul ce acopere
pîntecile şi tot săul ce iaste preste pîntece,
15. Şi amîndoaă rărunchele şi tot săul[1111] ce iaste preste iale, ce iaste preste stînghi, şi săul de la maiuri cu rărunchii ii vei lua.
16. Şi va aduce preutul pre jirtăvnic aducere, miros de bună mirosire Domnului.
17. Tot săul Domnului de lêge în vêci; întru rudele voastre, întru toată sălăşluirea voastră, tot săul şi tot sîngele să nu mîncaţi»".[1112]

Cap 4

1. Şi dzise Domnul cătră Moisí dzicîndu:
2. „Grăiêşte cătră fiii[1113] lui Israil dzicîndu: «Suflet de va greşi înaintea Domnului, fără de voie, den toate porîncele Domnului carele nu să cade să le facă şi va face una dentru acêlea,[1114]
3. Să va greşi arhiereul cel unsu, ca să greşască nărodul, şi va aduce pentru păcatul lui carele au greşit viţăl den boi curat Domnului pentru păcat,[1115]
4. Şi va aduce viţălul lîngă uşa cortului mărturiei înaintea Domnului, şi va pune mîna lui pre capul viţălului şi va giunghia viţălul înaintea Domnului.
5. Şi luînd preutul unsul, cel săvîrşit la mîini, den sîngele viţălului şi va băga pre el întru cortul mărturiei.
6. Şi va muia preutul dêgetul în sînge şi va stropi den sînge de 7 ori cu dêgetul înaintea Domnului spre acoperemîntul cel sfîntu.
7. Şi va pune preutul den sîngele viţălului pre cornurile jirtăvnicului tămîiei tocmirei ce iaste înaintea Domnului, care iaste în cortul mărturiei, şi tot sîngele viţălului va turna lîngă fundul jirtăvnicului arderii de tot, carele iaste lîngă uşile cortului mărturiei.
8. Şi tot săul al viţălului al greşêlei va rădica de la el, săul ce acopere cêle den pîntece, şi tot săul ce iaste preste cel den pîntece,
9. Şi amîndoao rărunchile, şi seul ce iaste preste ei, carele iaste preste stînghi, şi grăsimea ce iaste preste ficaţi cu rărunchii vei lua pre el,
10. În ce chip să ia de la viţălul jirtvei mîntuirei. Şi va aduce popa la jirtăvnicul aducerii
11. Şi piêlea viţălului, şi tot trupul lui, cu capul lui, şi cu marginile, şi cu pîntecile, şi cu balega.
12. Şi vor scoate tot viţălul afară den tabără, în loc curat unde vor turna cenuşe, şi vor arde pre însul de tot preste lêmne în foc, la vărsarea cenuşii

să va arde. Iară

13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]

ΚΑΠ. Ε̅

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]

să va arde.
13. Iar de va greşi toată adunarea fiilor Israil şi să va uita cuvîntul den ochii adunării şi va face una dentru toate porîncele Domnului carea nu să va face, şi vor greşi,[1116]
14. Şi să va cunoaşte lor păcatul carele au greşit întru el, şi va aduce adunarea viţăl den boi curat pentru greşeală şi-l va aduce pre el lîngă uşile cortului mărturiei.
15. Şi vor pune cei mai bătrîni a adunării mînule lor pre capul viţălului înaintea Domnului,
16. Şi vor junghia viţălul înaintea Domnului[1117] şi va aduce înlontru preutul cel unsu den sîngele viţălului la cortul mărturiei.
17. Şi va muia preutul dêgetul lui den sîngele viţălului, şi va stropi de 7 ori înaintea Domnului, înaintea acoperemîntului sfîntu.
18. Şi den sînge va pune deasupra preutul pre coarnele jirtăvnicului a tămîilor tocmiri carea iaste înaintea Domnului, carea iaste în cortul mărturiei,
19. Şi tot sîngele va turna cătră fundul jirtăvnicului luărilor carele iaste lîngă uşa cortului mărturiei,
20. Şi tot săul lui va lua de la însul şi va aduce la jirtăvnic. Şi va face viţălul în ce chip au făcut viţălul cela a greşelii, aşa să va face, şi să va ruga pentru înşii preutul şi să va lăsa lor greşêle,
21. Şi vor aduce pre viţăl pre tot afară den tabără şi vor arde de tot pre viţăl în ce chip au arsu viţălul cel de mainte, păcat de adunare iaste.
22. Iar să va greşi boiêrinul şi va face una dentru toate porîncele Domnului Dumnedzăului lui, sau nu să va face fără de voie, şi va greşi,[1118]
23. Şi să va cunoaşte lui greşeala carea au greşit întru însă, şi-şi va aduce darul lui ţap den capre, parte bărbătească, curat pentru păcat,
24. Şi va pune mîna lui pre capul ţapului şi-l vor giunghia pre el în loc unde giunghe arderile de tot înaintea Domnului, pentru greşeală iaste.
25. Şi va pune preutul den sîngele cel de greşeală cu dêgetul pre coarnele jirtăvnicului arderilor de tot şi tot sîngele lui va vărsa pregiur fundul a jirtăvnicului arderilor de tot,
26. Şi tot săul lui îl va aduce la jirtăvnic, ca şi săul jirtvei mîntuirei, şi să va ruga pentru îns preutul den greşeala lui şi i să va lăsa lui.
27. Iar un suflet va greşi de bunăvoie[1119] dentru nărodul pămîntului făcîndu una den toate porîncele Domnului carea nu să va face, şi va greşi,
28. Şi să va cunoaşte lui greşeala carea au greşit întru însă, şi va aduce darul lui capră den iade, curată, parte fămeiască va aduce pentru greşeala care au greşit,
29. Şi va pune mîna lui pre capul greşêlei lui şi vor junghia capra cêea a greşêlii întru locul unde giunghe arderile de tot.
30. Şi va lua preutul den sîngele ei cu dêgetul lui şi va pune deasupra pre coarnele jirtăvnicului a arderilor de tot, şi tot sîngele ei va vărsa pregiur fundul jirtăvnicului a arderilor de tot.
31. Şi tot săul va lua în ce chip să ia său de la jirtva mîntuirei, şi va aduce preutul pre jirtăvnic la miros de bună mirosire Domnului şi să va ruga pentru însul preutul, şi i să va lăsa lui.
32. Iar să va aduce oaie darul lui pentru greşeală, parte fămeiască curată să o aducă pre ea.[1120]
33. Şi va pune mîna lui pre capul ceia al greşêlei şi vor giunghia pre ea pentru greşeală în loc unde junghe jirtvele, în loc sfîntu.
34. Şi luîndu preutul den sîngele greşêlei cu dêgetul lui, va pune pre coarnele jirtăvnicului a arderii de tot, şi tot sîngele lui va vărsa pregiur fundul jirtăvnicului arderii de tot.
35. Şi tot săul lui va lua în ce chip să ia său den oaie de la jirtva mîntuirei, şi va pune pre îns preutul pre jirtăvnic pre arderea de tot a Domnului şi să va ruga pentru însul preutul pentru greşeala carea au greşit, şi i să va lăsa lui.

Cap 5

1. Şi de va greşi suflet şi va audzi glas de giurămîntu şi acesta martur, au au vădzut, au ştie şi el, de nu va spune, şi-şi va lua păcatul lui.[1121]
2. Sufletul acela carele să va atinge de tot lucrul necurat, au mortăciune, au prinsu de jiganie necurată, au den mortăciunile urîciunelor celor necurate, au de cêle mortăciune, dobitoace necurate, şi să va greşi dentru el, şi să vor pîngări,[1122]
3. Sau să va atinge den necurăţie de om den toată necurăţiia lui den carea atingîndu-să să va pîngări şi s-au greşit pre sine, şi după aceasta va cunoaşte şi va greşi.[1123]
4. Sufletul cel fără de lêge, ce împarte cu budzele să facă bine sau să facă rău după toate cîte va împărţi omul cu giurămîntu şi să va uita

pre sine şi

[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible] 19
[illegible]

КАП. Ѕ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13

pre sine, şi acesta va cunoaşte şi va greşi una dentru acêstea,

5. Şi-şi va mărturisi păcatul pentru carele au greşit asupra lui,
6. Şi va aduce pentru carele au greşit Domnului, pentru greşeala care au greşit, parte fămeiască de la oi, cîrlăniţă sau căpriţe den capre, pentru păcat, şi să va ruga pentru el preutul pentru greşeala carea au greşit, şi i să va lăsa lui greşeala.
7. Iar de nu-i poate mîna lui de agiunsu la oaie, va aduce pentru greşeala lui carea au greşit doao turturêle sau doi pui de porîmbu Domnului, unul pentru păcat şi altul pentru ardere.[1124]
8. Şi le va aduce pre iale la preutul, şi va aduce preutul întîi cêea pentru greşeală şi va rumpe preutul capul lui den gît şi nu-l va despărţi,
9. Şi va stropi den sîngele cel pentru păcat pre zidul jirtăvnicului, iar rămăşiţa sîngelui va cură pre fundul jirtăvnicului, pentru că greşeală iaste.
10. Şi al doilea îl va face ardere de tot după cum să cuvine, şi să va ruga pentru însul preutul pentru păcatul lui carele au greşit, şi i să va lăsa lui.
11. Iar să nu află[1125] mîna lui părêche de turturêle au doi a porîmbilor pui, şi va aduce darul lui pentru carele au greşit al dzêcelea a lui ifí fănină curată pentru greşêle, să nu torni pre însă untudelemnu, nice să pui preste ea tămîie, căci pentru greşeală iaste.[1126]
12. Şi va aduce pre ea către preutul şi, luînd cu mîna preutul de însă plină mîna lui, pomenire ei va pune deasupra jirtăvnicului preste arderile cêle de tot Domnului, a greşêlii iaste.
13. Şi să va ruga pentru însul preutul pentru greşêlele[1127] lui care au greşit dentru una de acêstea şi i să va lăsa lui, iar rămăşiţa va fi preutului, ca şi jirtva făninei curate»".
14. Şi grăi Domnul către Moisi dzicîndu:
15. „Suflet carele să va greşi pre însă cu uitare[1128] şi va greşi fără voie[1129] den sfintelor[1130] Domnului şi va aduce pentru greşeala lui Domnului berbêce curat den oi, preţ de argintu de sicli cu siclul cel svîntu
16. Pentru carele au greşit, şi carea au greşit den sfinte va plăti şi cel preste a cincea parte va adaoge preste el şi va da pre el preutului, şi preutul să va ruga pentru el întru berbêcele păcatului şi să va ierta lui.
17. Şi sufletul carele va greşi[1131] şi va face una dentru toate porîncele Domnului den carele nu trebuie a le face, şi n-au cunoscut, şi va greşi şi va lua păcatul lui,
18. Şi va aduce berbêce[1132] curat den oi, în preţ de argintu, întru greşeală către preut, şi să va ruga pentru îns preutul pentru neştiinţa lui carea n-au ştiut şi el nu ştiia, şi i să va lăsa lui,
19. Pentru că au greşit cu greşeală greşêle înaintea Domnului".

Cap 6

1. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
2. „Sufletul carele va greşi şi neascultîndu nu va asculta porîncele Domnului şi va minţi către aproapele-şi, au întru zălojire, au pentru soţietate, au pentru jeac, au au făcut vreo strîmbătate vecinului,[1133]
3. Au au aflat pierdzare şi va minţi pentru ea şi va giura cu strîmbul [1134]pentru una den toate carele va face omul ca să greşască întru acêstea,
4. Şi va fi cîndu va greşi şi va păcătui şi va da înapoi jeacul ce au jecuit[1135], au strîmbătate ce au strîmbat, au zălogul ce s-au pus la însul, au pierzarea carea au aflat den tot lucrul carele au giurat pentru el pre strîmbul, şi va plăti capul şi al cincelea lui va adaoge preste el, a cui iaste lui va da întru care dzi să va dovedi.
5. Şi a greşêlii lui va aduce Domnului berbêce den oi, curat, preţ pentru care au greşit.
6. Şi să va ruga pentru el preutul înaintea Domnului, şi i să va lăsa lui pentru una dentru toate cîte au făcut şi au greşit întru însul".
7. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
8. „Porînceşte lui Aaron şi fiilor lor dzicînd:
9. «Aceasta iaste lêgea arderii de tot; aceasta arderea de tot pre arderea ei pre jirtăvnic toată noaptea va arde, pînă dimineaţă, şi nu să va stinge focul carele iaste pre jirtăvnicul lui.[1136]
10. Şi să va îmbrăca preutul îmbrăcăminte de in şi nădragi de in va îmbrăca pregiur trupul lui şi va lua aducerea cea preste tot carea o va topi focul, arderea de tot de la jirtăvnic.
11. Şi o va pune pre ea alaturea cu jirtăvnicul şi să va dezbrăca văşmîntul lui şi să va îmbrăca veşmîntu altul şi va scoate aducerea de preste tot afară den tabără la loc curat.
12. [1137]Şi foc pre jirtăvnic va arde pre însul şi nu să va stinge, şi va arde pre însul preutul lêmne de dimineaţă den dimineaţă, şi va clădi pre el arderea de tot, şi va pune preste el săul mîntuirei.
13. Şi foc pururea va arde pre jir-

[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]

[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible]

ΚΑΠ· Ζ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]

tăvnic, nu să va stinge.
14. Aceasta-i lêgea jirtvei care o vor aduce pre ea fiii lui Aaron, preuţii, denaintea Domnului. împotriva jirtăvnicului.[1138]
15. Şi va lua dentru însul preutul cu mîna den fănina cea curată a jirtvei cu untdelemnul ei şi cu toată tămîia ei, carele-s pre jirtve, şi va aduce pre jirtăvnic aducere, miros[1139] de bună mirosire, pomenirea ei Domnului.
16. Iar ce va rămînea dentru ea va mînca Aaron şi fiii lui, azime să vor mînca în loc sfîntu, în curtea cortului mărturiei vor mînca pre ea.
17. Nu să va coace dospită; parte pre ea am dat lor den aducerile Domnului, sfîntă sfinţilor iaste, ca şi al greşêlii şi ca şi al păcatului.
18. Tot partea bărbătească den preuţi vor mînca pre ea, lêge vêcinică întru rudele voastre den aducerile Domnului; tot carele să va atinge de iale să va sfinţi»".
19. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
20. „Acesta-i darul lui Aaron şi fiilor lui carele vor aduce Domnului întru dzua carea vei unge pre însul: al dzêcelea de ifí fănină curată la jirtvă pururea, giumătate de ea dimineaţă şi giumătate de ea îndesara.[1140]
21. Pre tigaie întru untudelemnu să va face, frămîntată vei aduce pre ea sucite, jirtvă den bucăţi, jirtvă întru miros[1141] bunii mirosiri Domnului.
22. Preutul cel unsu cel pentru însul den fiii lui va face pre ea de lêge vêcinică, tot să va săvîrşi.
23. Şi toată jirtva preutului de tot va fi arsă şi nu să va mînca". Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
24. „Grăiêşte lui Aaron şi fiilor lui dzicîndu:
25. «Aceasta-i lêgea greşalei: în loc unde junghe arderile de tot vor junghia şi cel a păcatului înaintea Domnului, svîntu sfinţilor iaste.[1142]
26. Preutul ce o aduce pre ea o va mînca pre însă, în loc sfîntu să va mînca, în curtea cortului mărturiei.
27. Tot cine să va atinge de cărnurile ei să va sfinţi şi pre carele să va stropi den sîngele ei pre haine, ce să va stropi pre ea să va spăla în loc sfîntu.
28. Şi vas de oală întru carea să va fiêrbe să va sfărîma, iar[1143] în vas de aramă de să va fiêrbe, să-l frêce pre el şi să-l spêle cu apă.
29. Tot cine-i de parte bărbătească întru preuţi va mînca acêstea, svinte svinţilor sîntu Domnului.
30. Şi toate cîte-s pentru păcatu, cărora să vor aduce înlontru den sîngele lor întru cortul mărturiei, să să roage la sfîntu, să nu să mănince, cu foc să să arză de tot.
31. Şi aceasta-i lêgea berbêcelui celui pentru greşêle, sfinte a sfinţilor iaste.[1144]
32. În loc unde giunghe arderile de tot vor junghia berbêcele cel al greşêlei înaintea Domnului şi sîngele vor vărsa pre fundul jirtăvnicului împregiur.
33. Şi tot săul lui va lua de la el, şi mijlocul, şi săul ce acopere maţele, şi tot săul ce iaste preste cêle den pîntece,
34. Şi rărunchii amîndoi, şi săul ce iaste preste înşi, ce iaste preste stînghi, şi săul ce iaste la ficaţi, cu rărunchii, le va lua pre acêstea.
35. Şi le va aduce pre iale preutul pre jirtăvnic aducere, miros de bună mirosire Domnului, pentru greşeală iaste.
36. Tot cine-i de parte bărbătească va mînca pre iale, în loc sfîntu să vor mînca, sfinte sfinţilor sîntu.
37. În ce chip iaste a greşêlei, aşea iaste şi al păcatului, lêge una lor; preutul carele să va ruga întru însă lui va fi.
38. Şi preutul ce aduce ardere de tot a omului, piêlea arderii de tot, carea aduce el, lui va fi.
39. Şi toată jirtva carea să va face în cuptoriu şi toată carea să va face pre vatră sau pre tigaie, a preutului ce aduce pre ea, a lui va fi.
40. Şi toată jirtva făcută cu untudelemnu, şi nu răsfăcută, la toţi fiii lui Aaron va fi, fieştecăruia atocma.

Cap 7

1. Aceasta-i lêge a jirtvei mîntuirei carea vor aduce Domnului.[1145]
2. Să vor aduce pentru laudă pre ea şi va aduce la jirtva laudei pîini de fănină curate, făcute în untudelemnu, şi covrigi nedospiţi, unşi cu untdelemnu, şi fănină aleasă frămîntată cu untdelemnu.
3. Pre pîini nedospite va aduce darurile lui pre jirtvă de laudă a mîntuirei lui.
4. Şi va aduce de la însul unul den toate darurile lui luare Domnului, preutului ce toarnă sîngele mîntuirei, lui va fi.
5. Şi cărnurile jirtvei laudei mîntuirei lui vor fi, şi întru care dzi să dăruiêşte să vor mînca, nu vor lăsa de însul la dimineaţă.
6. Şi de va jirtvui rugă de bunăvoie darul lui, întru care dzi va aduce jirtva lui să va mînca şi a doao dzi.
7. Şi ce va rămînea den cărnurile jirtvei pînă a treia dzi cu foc să va arde.
8. Iar să va mîncîndu mînca-va[1146] den cărnuri a treia dzi, nu va priimi celuia ce-i aduce lui, nu să va socoti lui, pentru că pîngăriciune iaste, iar sufletul carele va mînca dentru el păcatul va lua.
9. Şi cărnuri cîte să vor atinge de tot necuratul nu să vor mînca, în foc de tot să vor arde, tot curatul va mînca carne.
10. Şi

[illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

КАП. Н·

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible]

sufletul carele va mînca den cărnurile jirtvei mîntuirei, carele iaste al Domnului, şi necurăţiia lui pre însul, va pieri sufletul acela den nărodul lui.

11. Şi sufletul carele să va atinge de lucrul necurat, sau de necurăţie de om, sau den cêle cu 4 picioare necurate, sau de toată urîciunea necurată, şi va mînca den cărnurile mîntuirei carele iaste a Domnului, va pieri sufletul acela den nărodul lui»".
12. Şi grăi Domnul către Moisi dzicîndu:
13. „Grăiêşte fiilor Israil dzicîndu: «Tot săul a boilor şi a oilor şi a caprelor să nu mîncaţi.
14. Şi seu de mortăciune şi prinsu de jiganie să va lucra la tot lucrul, şi la mîncare nu să va mînca.
15. Tot carele va mînca seu de la dobitoace den carele veţi aduce aducere Domnului dentru înse, va pieri sufletul acela den nărodul lui.
16. Tot sîngele să nu mîncaţi întru tot sălaşul vostru, den dobitoace şi den pasări.
17. Tot sufletul de va mînca sînge, va pieri sufletul acela den nărodul lui»".
18. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
19. „Şi fiilor lui Israil le vei grăi dzicînd: «Cela ce aduce jirtvă mîntuirei lui Domnului va aduce nărodului Domnului den jirtva mîntuirei lui.
20. Mînule lui vor aduce aducerile Domnului, săul ce iaste preste pieptu, săul cel preste maiu va aduce lui ca să puie dare înaintea Domnului.
21. Şi va aduce preutul săul ce iaste preste pieptu pre jirtăvnic, şi va fi pieptul lui Aaron şi fiilor lui.
22. Şi braţul cel dreptu vei da luare preutului dentru jirtvele voastre a mîntuirei.
23. Cela ce aduce sîngele mărturiei şi săul dentru fiii lui Aaron, lui va fi braţul cel dreptu în parte.
24. Pentru pieptul a punerii deasupra şi braţul luării am luat de la fiii lui[1147] Israil den jirtvele mîntuirei voastre şi le-am dat pre înse lui Aaron preutul şi fiilor lui, de lêge vêcinică de la fiii lui Israil".
25. Aceasta-i ungerea lui Aaron şi ungerea fiilor lui den aducerile Domnului, întru care dzi au adus pre ei ca să preuţască Domnului,
26. După cum au porîncit Domnul să le dea lor, întru care dzi au unsu pre înşii de la fiii lui Israil de lêge vêcinică[1148] întru rudele lor»".
27. Aceasta-i lêgea a arderilor de tot şi a jirtvei, şi pentru greşeală, şi pentru păcat, şi a săvîrşirei, şi a jirtvei mîntuirei,
28. În ce chip au porîncit Domnul lui Moisí întru Muntele Siná, întru care dzi au porîncit fiilor lui Israil să aducă darurile lor înaintea Domnului în Pustiiul Siná.

Cap 8

1. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
2. „Ia pre Aaron şi pre fiii lui, şi veşmintele lui, şi undelemnul ungerii, şi viţălul cel pentru[1149] păcat, şi cei doi berbeci, şi coşniţa cu azimile,
3. Şi toată adunarea soborului care era pre uşe[1150] la uşa cortului mărturiei".
4. Şi făcu Moisí după cum i-au porîncit lui Domnul şi au adunat toată adunarea la uşea cortului mărturiei. Şi dzise Moisí către adunare:
5. „Acesta iaste cuvîntul ce au porîncit Domnul să fac".
6. Şi aduse Moisí pre Aaron şi pre fiii lui
7. Şi-i spălă pre înşii cu apă şi l-au îmbrăcat cu haina pre îns şi l-au încinsu cu brîul pre însul şi-l îmbrăcă cu haina cea pînă gios şi au pus preste însul cea preste umăr.
8. Şi l-au încinsu pre însul după facerea ceii preste umăr şi au strînsu-o pre însă cu însa; şi au pus preste însă cuvîntul şi au pus preste cuvîntu arătarea şi adevărul.
9. Şi au pus mitra pre capul lui şi au pus pre mitră den faţa lui potcoava cea de aur, cea sfinţită sfîntă, după cum au porîncit Domnul lui Moisí.
10. Şi luo Moisí de untul de lemn a ungerii şi au unsu cortul şi toate vasele lui şi osvinţi pre înse.[1151]
11. Şi stropi dentru însul pre jirtăvnic de 7 ori şi au unsu pre jirtăvnic şi l-au sfinţit pre îns, şi toate vasele lui, şi medeniţă, şi fundul ei, şi le-au sfinţit pre înse.
12. Şi turnă deasupra Moisí den untul de lemnul ungerii pre capul lui Aaron şi-l unse pre însul şi-l sfinţi pre el.
13. Şi aduse Moisí pre fiii lui Aaron şi îmbrăcă pre înşii haine şi-i încinse pre înşii cu brîie şi le-au pus chivere, după cum porînci Domnul lui Moisí.
14. Şi aduse Moisí viţălul cel pentru păcat
15. Şi au pus Aaron şi ficiorii lui mîinele lor pre capul viţălului celui pentru păcat, şi-l giunghe pre însul[1152] şi luă Moisí den sînge şi au pus pre coarnele jirtăvnicului împregiur cu dêgetul lui şi au curăţit[1153] jirtăvnicul şi sîngele au vărsat pre fundul jirtăvnicului şi-l sfinţi pre el, ca să să roage pre însul.
16. Şi luă Moisí tot săul ce era preste maţe, şi săul ce era preste maiuri, şi amîn-

doi rărunchii

[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]

doi rărunchii, şi săul ce era peste înşii, şi aduse Moisi pre jirtăvnic.

17. Şi viţălul, şi piêlea lui, şi carnea lui, şi balega lui le-au arsu afară den tabără, cu foc, după cum porînci Domnul lui Moisí.

18. Şi aduse Moisí[1154] berbêcele cel de ardere de tot, şi au pus Aaron şi fiii lui mîinele lor pre capul berbêcelui, şi junghé Moisí berbêcele şi turnă Moisí sîngele[1155] pre jirtăvnic împregiur.

19. Şi berbêcele i-au împărţit bucăţi după părţile lui şi au adus Moisí capul, şi părţile, şi seul, şi pîntecile şi picioarele le-au spălat cu apă.

20. Şi aduse Moisí tot berbêcele pre jirtăvnic, ardere de tot iaste întru miros de bună mirosire, aducere iaste Domnului, după cum au porîncit Domnul lui Moisí.

21. Şi aduse Moisí berbêcele al doilea, berbêce de săvîrşire, şi puse Aaron şi fiii lui mînule lor pre capul berbêcelui.

22. Şi-l junghe pre îns şi luă Moisí den sîngele lui şi puse pre marginea urechii lui Aaron cea dreaptă şi pre marginea mîinii lui cei drêpte şi pre marginea piciorului lui celui dreptu a lui.

23. Şi aduse Moisí pre fiii[1156] lui Aaron, şi puse Moisí den sîngele pre marginea urechilor lor celor drêpte şi pre marginile mîinilor lor celor drêpte şi pre marginile picioarălor lor celor drêpte, şi turnă Moisí sîngele pre jirtăvnic împregiur.

24. Şi luă Moisí săul, şi mijlocul, şi săul cel preste pîntece, şi săul ficatului, şi amîndoi rănichii, şi seul de preste înşii, şi braţul cel dreptu,

25. Şi den coşniţa săvîrşirii, carea iaste înaintea Domnului, şi luă pîine, una azimă, şi pîine den untudelemnu, una, şi un covrig, şi au pus pre său,

26. Şi braţul cel dreptu, şi puse toate pre mîinile lui Aaron şi pre mînule fiilor lui,

27. Şi le-au adus pre înse luare înaintea Domnului. Şi au luat pre înse Moisí den mîinele lor şi le-au adus pre iale pre jirtăvnic preste arderea de tot a săvîrşirei, miros de bună mirosire, aducere iaste Domnului.

28. Şi luîndu Moisí pieptul, au luat pre el punere deasupra înaintea Domnului den berbêcele săvîrşirei, şi să fêce lui Moisí în parte, după cum porînci Domnul lui Moisí.

29. Şi luă Moisí den untul de lemnul al ungerii şi den sîngele de pre jirtăvnic şi stropi pre Aaron, şi veşmintele lui, şi pre fiii lui, şi veşmintele fiilor lui împreună cu însul.

30. Şi sfinţi pre Aaron, şi văşmintele lui, şi pre fiii lui, şi văşmintele fiilor lui împreună cu însul.[1157] Şi dzise Moisí cătră Aaron şi cătră fiii lui:

31. „Fiêrbeţi carnea în curtea cortului mărturiei în loc sfîntu şi [1158]acoló veţi mînca pre ea şi pîinele ce-s în coşniţa săvîrşirei, în ce chip mi s-au porîncit dzicîndu: «Aaron şi fiii lui vor mînca pre iale».

32. Şi ce va rămînea den cărnuri şi den pîini cu foc veţi arde.

33. Şi den uşea cortului mărturiei nu veţi ieşi 7 dzile, pînă dzua să va săvîrşi, dzua săvîrşirei voastre, pentru că 7 dzile va săvîrşi mînule voastre.

34. În ce chip au făcut întru dzua aceasta porîncí Domnul aceasta să facă, pentru ca să să roage pentru voi.

35. Şi pre uşea cortului mărturiei veţi şedea 7 dzile, dzua şi noaptea, şi veţi păzi pazele Domnului, pentru ca să nu muriţi, pentru că aşa mi-au porîncit Domnul".

36. Şi făcu Aaron şi fiii lui toate cuvintele carele au porîncit Domnul lui Moisí.

Cap 9

1. Şi fu a opta dzi, au chemat Moisí pre Aaron şi pre fiii lui şi bătrînimea lui Israil. Şi dzise Moisí cătră Aaron:

2. [1159]„Ia-ţi ţie viţăl den boi pentru păcat şi berbêce pentru ardere de tot, curate, şi le adu pre iale înaintea Domnului.

3. Şi bătrînimii lui Israil vei grăi dzicîndu: «Luaţi ţap den capre, unul pentru păcat, şi berbêce,

4. Şi viţăl, şi miel de un an, de ardere de tot, curate, şi viţălul den vaci, şi berbêce, spre jirtva mîntuirei înaintea Domnului, şi fănină curată, cu untudelemnu, căci Domnul astădzi să va arăta întru voi»".

5. Şi luară după cum au porîncit Moisí în preajma cortului mărturiei, şi veniră toată adunarea şi stătură înaintea Domnului. Şi dzise Moisí:

6. „Acesta-i cuvîntul carele au dzis Domnul! Faceţi şi să va arăta în noi mărirea Domnului!".

7. Şi dzise Moisí cătră Aaron: „Apropie-te cătră jirtăvnic şi fă cea pentru greşeala ta şi arderea cea de[1160] tot a ta şi te roagă pentru tine şi pentru casa ta şi fă darurile nărodului şi te roagă pentru înşii, în ce chip au porîncit Domnul".

8. Şi să apropiia Aaron cătră jirtăvnic şi au giunghiat viţălul cel pentru greşeala lui.

9. Şi aduseră fiii lui Aaron sîngele cătră însul, şi au muiat dêgetul lui în sînge, şi au pus pre coarnele

jirtăvni-

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

ΚΑΠ. Ι

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

jirtăvnicului, şi sîngele l-au vărsat lîngă fundul jirtăvnicului.
10. Şi seul şi amîndoi rărunchii şi săul cel de la maiuri a celui pentru păcat l-au dus la jirtăvnic, în ce chip au porîncit Domnul lui Moisi.
11. Şi cărnurile şi piêlea au arsu cu foc afară den tabără.
12. Şi au giunghiat arderea de tot şi aduseră fiii lui Aaron sîngele cătră însul şi-l vărsară pre jirtăvnic împregiur.
13. Şi arderea cea de tot i-au adus lui, şi părţile şi capul l-au pus pre jirtăvnic.
14. Şi au spălat pîntecile şi picioarele cu apă,
15. Şi au pus arderea de tot pre jirtăvnic. Şi au adus darul nărodului şi au luat ţapul cel pentru greşeala nărodului,
16. Şi l-au junghiat pre el şi l-au curăţit pre el ca şi cel dentîi. Şi au adus arderea cea de tot, şi făcu pre însă după cum să cuvine, şi aduse jirtva şi şi-au împlut mîinele de însă.
17. Şi au pus preste jirtăvnic fără de arderea cea de tot de dimineaţă.
18. Şi au junghiat pre viţăl şi pre berbêce a jirtvei mîntuirei nărodului şi au adus fiii lui Aaron sîngele cătră însul şi au vărsat cătră jirtăvnic împregiur.
19. Şi săul cel de la viţăl şi de la berbêce, mijlocul, şi săul ce acopere peste pîntece, şi amîndoi rănichii, şi seul ce iaste preste înşii, şi săul cel de preste ficat, şi au pus săurile preste piepturi,
20. Şi au adus seurile pre jirtăvnic, şi pieptul şi braţul cel dreptu l-au luat Aaron,
21. Luare înaintea Domnului, în ce chip au prorocit Moisí.
22. Şi rădicîndu Aaron mînule pre nărod, au blagoslovit pre ei, şi să pogorî făcîndu cea pentru greşeală şi arderile de tot şi cêle a mîntuirei.
23. Şi întră Moisí şi Aaron la cortul mărturiei şi, ieşindu, au blagoslovit tot nărodul, şi să ivi mărirea Domnului la tot nărodul.
24. [1161]Şi ieşi foc de la Domnul şi mîncắ cêle de pre jirtăvnic şi arderile de tot şi săurile. Şi au vădzut tot nărodul şi să spămîntă şi cădzură preste faţă.

Cap 10

1. Şi luînd cei 2 ficiori a lui Aaron, Nadav şi Aviud, cineşi cădelniţa lui, [1162]au pus pre iale foc şi au pus preste iale tămîie şi au adus înaintea Domnului foc striin carele n-au porîncit Domnul.
2. Şi ieşi foc de la Domnul şi i-au mîncat pre înşii şi au murit înaintea Domnului.[1163]
3. Şi dzise Moisí cătră Aaron: „Aceasta iaste carea au dzis Domnul dzicîndu: «Întru ceia ci să apropie de mine mă voi sfinţi şi întru toată adunarea mă voi proslăvi»". Şi să umili Aaron.
4. Şi au chemat Moisí pre Misail şi pre Elisafan, ficiorul lui Oziil, ficiori fratelui tatălui Aaron, şi dzise lor: „Veniţi şi rădicaţi fraţii voştri denaintea svinţilor, afară den tabără".
5. Şi veniră şi rădicară pre înşii cu hainele lor afară den tabără, în ce chip au dzis Moisí.
6. Şi dzise Moisí cătră Aaron şi cătră Eliázar şi cătră Ithamar, fiii lui cei rămaşi: „Capul vostru să nu-l descoperiţi de chivere şi hainele voastre să nu le rumpeţi, pentru ca să nu muriţi, şi preste toată adunarea va fi mîniia. Iară fraţii voştri, toată casa lui Israil, vor plînge pîrjol care s-au pîrjolit înaintea Domnului.
7. Şi den uşea cortului mărturiei[1164] să nu ieşiţi, pentru ca să nu muriţi, pentru că untudelemnul ungerii cel de la Domnul pre voi iaste". Şi au făcut după cuvîntul lui Moisí.
8. Şi grăi Domnul lui Aaron dzicîndu:
9. „Vin şi vinarsu[1165] nu veţi bea, tu şi fiii tăi împreună cu tine, cînd veţi mêrge la cortul mărturiei au apropiindu-vă de cătră jirtăvnic, şi nu veţi muri; de lêge vêcinică întru rudele voastre.
10. Să să usăbască întru cei necuraţi şi întru cei sfinţi, şi întru cei necuraţi şi întru cei curaţi,
11. Şi a îndirepta pre fiii lui Israil toate cêle de lêge cîte au grăit Domnul cătră înşi pren mîna lui Moisí".
12. Şi dzise Domnul cătră Aaron şi cătră Eliázar şi cătră Ithámar, fiii lui ce au fostu rămaşi: „Luaţi jirtva ce au rămas den aducerile Domnului şi veţi mînca azime lîngă jirtăvnic, sfinte svinţilor sîntu.
13. Şi veţi mînca pre iale în loc sfîntu, pentru că de lêge ţie iaste şi de lêge fiilor tăi, acêstea den aducerile Domnului, pentru că aşa mi-au porîncit mie Domnul.
14. Şi pieptul usăbiirei şi braţul luării veţi mînca în loc sfîntu, tu şi fiii tăi şi casa ta împreună cu tine, pentru că de lêge ţie şi de lêge fiilor tăi s-au dat den jirtvele mîntuirei a fiilor Israil.[1166]
15. Braţul luării şi pieptul usăbirei preste aducerile săurilor vor aduce usăbirei, să usăbască înaintea Domnului, şi va fi ţie şi fiilor tăi şi fêtelor tale împreună cu tine de lêge vêcinică,

în ce chip porîn-

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

КАП. ЛІ.

1 Ш[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

în ce chip porînci Domnul lui Moisí".

16. [1167]Şi ţapul cel pentru greşeală cercîndu l-au cercat Moisi şi aşa au fostu arsu. Şi s-au mîniiat Moisí pre Eliázar şi pre Ithámar, fiii lui Aaron cei rămaşi, dzicîndu:
17. „Pentru căci n-aţi mîncat cêea pentru păcat în loc sfîntu? Că pentru căci sfinte sfinţilor sîntu, ⌊pentru⌋[1168] acêea v-au dat voao aceasta să mîncaţi, pentru ca să luaţi păcatul adunării, şi veţi ruga pentru ei înaintea Domnului.
18. Pentru că nu s-au adus den sîngele lui la svîntu den faţă, înlontru vei mînca pre el în loc sfîntu, în ce chip mi s-au porîncit mie".
19. Şi grăi Aaron cătră Moisi dzicîndu: „De au adus astădzi cêle pentru greşêlele lor şi arderile lor de tot înaintea Domnului şi mi s-au tîmplat mie ca acêstea, şi vei mînca cea pentru greşêle astădzi, au plăcut va fi Domnului?".
20. Şi audzi Moisí şi-i plăcu lui.

Cap 11

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí şi cătră Aaron dzicînd: „Grăiţi fiilor lui Israil dzicîndu:
2. [1169]«Acêstea-s dobitoacele carele veţi mînca den toate dobitoacele ce-s pre pămîntu:[1170]
3. Tot dobitocul cu unghea îngemănată şi unghind unghí a doao copite şi scoţîndu rumăgală, întru dobitoace acêstea veţi mînca.
4. Însă dentru acestea[1171] nu veţi mînca den cêle ce nu aduc rumăgală şi den cêle ce nu-s îngemănate la copite şi nu unghescu unghi: cămila, pentru că nu aduce rumăgală aceasta şi copită nu îngeamănă; necurată aceasta voao.
5. Şi hirogrílion[1172], căci nu aduce rumăgală aceasta şi la copită nu-i geamăn; necurat voao acesta.
6. Şi iepurile, căci nu scoate rumăgală acesta şi unghea nu-i geamănă; necurat voao acesta.
7. [1173]Şi pre porcu, căci acesta are copită geamănă şi unghêşte unghi de copită şi acesta nu scoate rumăgală; necurat acesta voaă.
8. Den cărnurile lor să nu mîncaţi şi de stîrvurile lor să nu vă atingeţi; necurate acêstea voao.
9. Şi acêstea veţi mînca: den toate cîte-s întru apă, toate cîte sînt la ei aripi şi soldzi, la apă, şi în mări, şi în pîraie, acêlea veţi mînca.
10. Şi toate cîte nu-s la însă áripi, nici soldzi, întru ape, întru mări, întru pîraie, den toate cîte scot apele şi den tot sufletul viu dentru apă oţărîtură iaste să fie şi voao oţărît.
11. Den cărnurile lor să nu mîncaţi şi mortăciunile lor să le oţărîţi.
12. Şi toate cîte nu-s la înse aripi, nice soldzi, dentru cîte sîntu întru ape, oţărîtură voaă acêstea.
13. Şi acêstea să le urîţi den zburătoare şi nu să vor mînca, oţărîte sîntu: vultúrul, şi gripsorul[1174], şi vultúrul de mare,
14. Şi brehnacea, şi caia şi cîte-s asêmene ei,
15. Şi tot corbul şi cîte-s asêmene lui,
16. Şi struţul, şi boaghea, şi batca şi cîte-s asêmenea ei, şi coruiul şi cîte-s asêmenea lui,
17. Şi corbul de noapte, şi hereţul, şi stîrcul,
18. Şi porfirion[1175], şi pelecanul, şi lebăda,
19. Şi erodíul, şi haradrion, şi asêmenea lor, şi cucul, şi liliacul.
20. Şi toate cîte-s tîrîitoare dentru cêle zburătoare, carele pre 4 mêrge, urîte voao sîntu.
21. Fără numai acêstea veţi mînca den toate tîrîitoarele zburătoare[1176] cêle ce mărgu în[1177] patru picioare, carele au vine[1178] mai sus de picioarele lor, ca să saie cu iale pre pămîntu.
22. Şi acêstea veţi mînca: pre[1179] vruhul[1180] şi cîte samănă lui, şi pre atáchis şi cîte-i samănă lui, şi pre cel ci să bate cu şerpii şi cîte samănă lui, şi lăcusta şi cîte samănă ei.[1181]
23. Şi tot tîrîitoriul den cêle zburătoare la carele-s 4 picioare oţărîte voao sîntu, şi întru acêlea veţi pîngări.
24. Tot cela ce să atinge de mortăciunile lor necurat va fi pînă sara.
25. Şi tot cela ce va rădica den mortăciunile lor îşi va spăla hainele lui şi necurat va fi pînă sara.
26. Întru tot dobitocul carele iaste cu copită îngemănată şi are unghe şi rumăgală nu rumăgă, necurate vor fi voao. Tot cela ci să va atinge de mortăciunile lor necurat va fi pînă în sară.
27. Şi tot cela ce va mêrge pre mîini în toate jiganiile carele mergu pre 4 necurate sîntu voao. Tot cela ce să va atinge de mortăciunile lor necurate va fi pînă în sară.
28. Şi cela ce va rădica de mortăciunele lor va spăla hainele lui şi necurat va fi pînă în sară; necurate acêstea voaă vor fi.
29. Şi acêstea voao necurate den tîrîitoarele ce să tîrîiescu pre pămîntu: mîţa, şi şoarecile, şi crocodélul cel den pămîntu şi cîte-i samănă lui:
30. Ghigorţánul, şi hameleon, şi nevăstuica, şi şopîrla, şi gúziul.
31. Acêstea necurate

sîntu voao

[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]

[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible] 47
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΒ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΓ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]

sîntu voao den toate tîrîitoarele ce să tîrîiescu pre pămîntu. Tot cela ci să va atinge de mortăciunile lor necurat va fi pînă în sară.

32. Şi tot pre carele va cădea dentru însele pre cevaşi, murindu acêstea, necurat va fi den tot vasul de lemnu, au de haine, au de piêle, au de sac, tot vasul carele să va face lucru întru el într-apă să va muia şi necurat va fi pînă în sară şi după acêea curat va fi.
33. Şi tot vasul de oală întru carele va cădea dentru acêstea înlontru, cîte înlontru vor fi, necurate vor fi şi el să va surpa.
34. Şi toată bucata carea mîncaţi, pre carea are veni apa, necurată va fi voao; şi toată băutura carea să bea întru tot vasul necurată va fi.
35. Şi tot carele va cădea dentru mortăciunile lor pre însul necurat va fi. Cuptoare şi cotloane să vor surpa; necurate acêstea sîntu şi necurate vor fi voao;
36. Afară den izvoarăle apelor şi den gropi şi den adunare de apă va fi curată, iar cela ce să va atinge de mortăciunile lor necurat va fi.
37. Iar de va cădea mortăciunile lor preste toată sămînţa de sămănat carea să samănă, curată va fi.
38. Iar de să va vărsa apă preste toată sămînţa şi va cădea de mortăciunile lor pre însă, necurat iaste voaă.
39. Iar de va muri den dobitoc carele iaste voaă slobod a mînca acesta, cela ci să va atinge de mortăciunile lor necurat va fi pînă în sară.
40. Şi cela ce va mînca[1182] den mortăciunile lor va spăla hainele lui şi necurat va fi pînă în sară; şi cela ce va rădica den mortăciunile lui va spăla hainele lui şi să va spăla[1183] cu apă şi necurat va fi pînă în sară.
41. Şi tot tîrîitoriul carele să tîrîiêşte pre pămîntu oţărît să fie voao acesta, să nu să mănince.
42. Şi tot cela ce mêrge pre pîntece şi tot cela ce mêrge pre 4 pururea, carele are mulţime de picioare întru toate tîrîitoarele ce să tîrîiescu pre pămîntu, să nu mîncaţi pre el[1184], căci oţărît voao iaste.
43. Şi să nu vă oţărîţi sufletile voastre întru toate tîrîitoarele carele să tîrîiescu pre pămîntu şi să nu vă pîngăriţi întru acêstea şi nu veţi fi necuraţi[1185] întru acêstea.
44. Pentru că eu sîntu Domnul Dumnedzăul vostru şi veţi sfinţí şi sfinţi veţi fi, [1186]căci eu sfîntu sîntu, Domnul Dumnedzăul vostru, şi nu veţi pîngări sufletile voastre întru toate tîrîitoarele ce să clătescu pre pămîntu.
45. Căci eu sîntu Domnul cela ce scoate pre voi den Pămîntul Eghíptului ca să vă fiu voao Dumnedzău, şi veţi fi sfinţi, căci sfîntu eu sîntu.
46. Aceasta-i lêgea pentru dobitoc, şi pasărilor, şi a tot sufletul ce să clătêşte într-apă, şi a tot sufletul ce să tîrîiêşte pre pămîntu,
47. Ca să să usăbască întru cêle necurate şi întru cêle curate[1187] şi să învêţe pre fiii lui Israil întru mijlocul celor ce fac a trăi cêle ce să mănîncă şi întru mijlocul celora ce fac a trăi cêle ce nu să mănîncă»".

Cap 12

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicînd:
2. „Grăiêşte fiilor lui Israil şi vei grăi cătră ei dzicîndu: [1188]«Fămêia care să va îngreca şi va naşte feţi, necurată va fi 7 dzile, după dzilele usăbirei necurăţiei ei necurată va fi.
3. [1189]Şi în a opta dzi să taie trupul acoperemîntului.
4. Şi 33 dzile va şedea întru sîngele cel necurat al ei, de tot sfîntul nu să va atinge şi la sfinţenie nu va ieşi pînă să vor plini dzilele curăţirei ei.
5. Iar să va naşte fată, şi necurată va fi de doao ori cîte şapte dzile după necurăţiia ei şi 66 de dzile va şedea întru sînge necurat al ei.
6. Şi cîndu să vor plini dzilele curăţirei ei, pre fiiu au pre fată, va aduce miel de un an curat la ardere de tot şi puiu de porîmbu au turturea pentru păcat, la uşea cortului mărturiei,
7. Cătră preut, şi-l va aduce pre el înaintea Domnului şi să va ruga pentru însă popa şi o va curăţi pre ea de rana sîngelui ei. Aceasta-i lêgea cei ci naşte fiiu au fată.
8. Iar să nu afle mîna ei de agiunsu la miel, va lua doao turturêle au doi pui de porîmbu, unul[1190] pentru ardere de tot şi unul pentru păcat, şi să va ruga pentru însa preutul şi să va curăţi»".

Cap 13

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí şi Aaron dzicînd:
2. „La om de să va face nescui în piêlea trupului său strînciunătură de însemnare au semnu de stricăciune şi să va face întru piêlea trupului lui pipăire de stricăciune şi va veni cătră

Aaron preu-

3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29 [illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]

Aaron preutul sau unul den fiii lui, preuții,
3. Și va vedea preutul pipăirea întru piêlea trupului lui și părul întru pipăire să va premeni întru albă și vedêrea pipăirei iaste afundu den piêlea trupului, pipăire de stricăciune iaste și va vedea preutul și va pîngări pre el.
4. Iar de va fi și strîcăciunea albă întru piêlea trupului lui și afundu nu va fi vedêrea ei den piêle și părul lui nu s-au premenit în albiciune, ce iaste el negru, și va usăbi preutul pipăirea 7 dzile,
5. Și va vedea preutul pipăirea a șêptea dzi, și iată, pipăirea rămîne înaintea lui, nu au cădzut pipăirea întru piêle, și-l va usăbi pre însul preutul 7 dzile al doilea rîndu.
6. Și-l va vedea preutul pre însul a șaptea dzi, al doilea rîndu, și iată, înnegrită pipăirea, n-au făcut sămnu pipăirea întru piêle, și-l va curăți pre însul preutul, pentru că semnu iaste, și spălînd hainele lui curat va fi.
7. Iar de să va primeni și să va însemna sămnul întru piêle, după ce-l va vedea pre însul preutul ca să-l curățască pre îns, și să va arăta al doilea rîndu preutului și-l va vedea pre el preutul, și, iată, însămnă sămnul întru piêle, și-l va pîngări pre el preutul, stricăciune iaste.
8. Și pipăire de stricăciune de să va face întru om și va veni la preut și va vedea preutul,
9. Și, iată, rană albă întru piêle și ea au primenit păr albu și dentru cel sănătos al trupului celui viu întru rană,
10. Stricăciune vêche iaste întru piêlea fêții lui.
11. Și-l va pîngări pre el preutul și-l va usăbi pre îns, pentru că necurat iaste.
12. Iar de va fi înflorind înflori stricăciuni întru piêle și va acoperi strîcăciunea toată piêlea pipăirei, den cap pînă la picioarele lui, preste toată vedêrea preutului,
13. Și va vedea preutul și, iată, au acoperit stricăciunea toată piêlea trupului lui și va curăți lui preutul pipăirea, pentru căci tot au primenit întru albu, curat iaste.
14. Și întru care dzi să va ivi întru el trup viu, să va pîngări.
15. Și va vedea preutul trupul cel sănătos a lui și-l va pîngări[1191] pre el trupul cel sănătos, necurat iaste, strîcăciune iaste.
16. Iar de să va aședza trupul cel sănătos și să va premeni întru albu și va veni la preut,
17. Și va vedea preutul și, iată, s-au primenit întru albiciune, și va curăți preutul pipăirea, curat iaste.
18. Și trup de să va face întru piêlea lui rană și să va vindeca,
19. Și să va face în locul ranei strînciunătură albă, au strîcăciune roșiiatecă au albă, și să va arăta preutului,
20. Și va vedea preutul și, iată, va vedea mai afundă decît piêlea și părul ei l-au primenit întru albiciune, și-l va pîngări pre el preutul, pipăire de stricăciune iaste, întru rană au înflorit.
21. Iar să va vedea preutul și, iată, nu iaste întru însul păr albu și afundu nu va fi den piêlea fêței și ea va fi înnegrită, și-l va usăbi pre el preutul 7 dzile.
22. Iar de să va vărsa cu vărsare întru piêle și-l va pîngări pre el preutul, pipăire de stricăciune iaste, întru rană au înflorit.
23. Iar de va rămînea pre locul său strîcăciunea și nu să va răvărsa, sămnu al ranei iaste și va curăți pre însă preutul.
24. Și trup de să va face întru pieile lui ardere de foc și să va face întru piêlea lui, a celui bolnav, cel însănătoșat de ardere lucindu stricăciune albă au roșiiatecă au să albêște,
25. Și va vedea pre[1192] însul preutul și, iată, au primenit păr albu către luminos și vedêrea lui afundu den piêle, strîcăciune iaste, întru arsură au înflorit, și-l va pîngări pre el preutul, pipăire de strîcăciune iaste.
26. Iar să-l va vedea pre el preutul și, iată, nu iaste întru el luminos păr albu și afundu nu va fi den piêle, iar ea înnegrită, și-l va usăbi pre îns preutul 7 dzile.
27. Și-l va vedea pre îns preutul întru a șaptea dzi, iar de să va vărsa cu vărsare întru piêle și-l va pîngări pre el preutul, pipăire de stricăciune iaste, întru rană au înflorit.
28. Iar să va rămînea pre loc luminosul și nu să va răvărsa preste piêle, iar ea va fi înnegrită, sămnul arsurii iaste și-l va curăți pre el preutul, pentru că semnul arsurei iaste.
29. Și la bărbat sau[1193] la fămêie la carii să va face întru ei pipăire de strîcăciune în cap au în barbă,
30. Și va vedea preutul pipăirea și, iată, vedêrea ei mai gropilată decît piêlea, iar întru ea păr înflorindu supțiire, și-l va pîngări pre el preutul, strînciunătură iaste, strîcăciune a capului au strîcăciunea a barbei iaste.
31. Și va vedea preutul pipăirea struncinăturei

și iată

[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
[illegible] 48
[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible] 53
[illegible] 54
[illegible] 55
[illegible] 56
[illegible] 57
[illegible] 58
[illegible] 59
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΔ

[illegible]

şi, iată, vedêrea nu iaste mai gropilată decît piêlea şi păr roşiindu nu va fi întru ea şi va usăbi preutul pipăirea struncinăturei 7 dzile.

32. Şi va vedea preutul pipăirea a şêptea dzi şi, iată, nu s-au răvărsat struncinătura şi păr roşiiatec nu iaste întru însă şi vedêrea struncinăturei nu iaste gropilată den piêle,

33. Şi să va rade piêlea, iar struncinătura nu să va rade şi va usăbi preutul struncinătura 7 dzile al doilea rîndu.

34. Şi va vedea preutul struncinătura a şêptea dzi şi, iată, nu să răvărsă struncinătura întru piêle după ce s-au ras el, şi vedêrea struncinăturei nu iaste gropilată den piêle şi-l va curăţi pre el preutul şi, spălîndu-şi hainele, curat va fi.

35. Iar de să va răvărsa cu răvărsături struncinătura în piêle după ce să va curăţi el şi-l va vedea pre însul preutul, şi, iată, s-au răvărsat struncinătura întru piêle,

36. Nu va socoti preutul pentru părul cel roşiiatec, necurat iaste.

37. Iar de va rămînea înaintea lui pre loc struncinătura şi păr negru va răsări întru el, să însănătoşé strînciunătura, curat iaste şi-l va curăţi pre îns preutul.

38. Şi la bărbat au la muiêre căruia ii să va face întru piêlea trupului său luciri lucindu albe înflorindu,

39. Şi va vedea preutul şi, iată, în piêlea trupului său luciri lucindu înălbindu, coşi sîntu, înflorescu întru piêlea trupului lui, curat iaste.

40. Iar de să va zmulge cuiva capul lui, pleşiv iaste, curat iaste.

41. Iar de să va zmulge den faţă capul nescui, iaste chelbaş, curat iaste.

42. Iar de să va face întru pleaşa lui au întru chelbăşiia lui pipăire albă au roşiiatică, stricăciune înflorindu iaste în pleaşa lui au întru chelbăşiia lui.

43. Şi-l va vedea pre el preutul şi, iată, vedêrea pipăirei albă au roşiiatecă întru plêşe au întru chelbăşiia lui ca un chip de stricăciune întru piêlea trupului,

44. Om strîcat iaste, cu pîngăriciune îl va pîngări preutul întru capul lui, pipăirea lui.

45. Şi strîcatul întru carele iaste pipăirea, hainele lui să fie rupte şi capul lui descoperit şi pregiur gura lui să să învălească şi necurat să va chema.

46. Toate dzilele cîte va fi pre el pipăirea fiind necurat, necurat va fi, usăbit va şedea, afară den tabără ii va fi lui zăbava.

47. Şi pre haine de să va face pipăire întru însă de stricăciune, în haine de păr au haine de cîlţi,

48. Au întru ţăsătură, au întru[1194] tortu, au întru cêle de inuri, au întru cêle de păr, au întru piêle, au întru toată piêlea de lucru,

49. Şi să va face pipăirea înverzîndu au ruşindu întru piêle, au întru haină, au întru ţăsătură, au întru tortu, au întru vasul lucrat de piêle, pipăire de stricăciune iaste şi va arăta preutului.

50. Şi va vedea preutul pipăirea şi va usăbi preutul pipăirea 7 dzile.

51. Şi va vedea preutul pipăirea în a şêptea dzi, iar de să va răvărsa pipăirea întru haine, au întru ţăsătură, au întru tortu, au întru piêle după toate cîte să vor face piei întru lucruri, stricăciune întemeiată iaste, pipăirea necurată iaste.

52. Va arde de tot haina, au ţăsătura, au tortul, au dentru păr, au dentru inuri, au dentru tot vasul de piêle întru carele va fi pipăirea, căci stricăciune întemeiată iaste, cu foc să să ardză.

53. Iar de va vedea preutul şi nu va răvărsa pipăirea în haină, au în ţăsătură, au în tortu, au în tot vasul de piêle,

54. Şi va porînci preutul şi va spăla preste carele va fi pre însul pipăirea şi va usăbi preutul pipăirea 7 dzile al doilea rîndu,

55. Şi va vedea preutul după ce i să va spăla lui pipăirea şi ea nu să va primeni pipăirea vedêrea ei şi pipăirea nu să va săvîrşi, necurat iaste, întru foc să va arde de tot sau întărit întru haine au întru ţăsătură au întru tortu.

56. Şi de va vedea preutul şi va fi neagră pipăirea după ce să va spăla acela şi va rupe pre el de la haine, au den ţăsătură, au den tortu, au den piêle,

57. Iar de să va mai ivi încă întru haină, au în ţăsătură, au în tortu, au întru tot vasul de piêle, strîcăciune înflorindu iaste, întru foc să va arde întru carele iaste pipăirea.

58. Şi haina, au ţăsătura, au tortul, au tot vasul de piêle carele să va spăla şi să va lipsi de la însă pipăirea şi să va spăla al doilea rîndu şi curat va fi.»”

59. Aceasta-i lêgea pipăirei stricăciunei a hainei de păr, au de cîlţi, au ţăsătură, au tortu, au tot vasul de piêle, ca să-l curăţască pre el au să-l pîngărească pre el.

Cap 14

şi grăi Dom-

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]

1. Și grăi Domnul cătră Moisi dzicînd:
2. „Aceasta-i lêgea strîcatului. Întru care dzi să va curăți [1195]și să va aduce la preutul,
3. Și va ieși preutul afară den tabără și va vedea preutul și iată, să vindecă pipăirea strîcăciunei de la cel strîcat.
4. Și va porînci[1196] preutul și vor lua acelui curățit doă găini[1197] vii, curate[1198], și lêmne de chedru, și roșiu sucit, și issop.
5. Și va porînci preutul și vor junghia pasărea, una, într-un vas de lut preste apă vie.
6. Și pasărea cea vie o va lua în pîndză, și lemnul cel de chedru, și roșiul cel sucit, și issopul și le va muia pre însе și pasărea cea vie în sîngele pasării cei junghiate preste apă vie.
7. Și va stropi pre cel ce s-au curățit de strîcăciune ⌊pînă⌋[1199] în 7 ori și curat va fi și va slobodzi pasărea cea vie la cîmpu.
8. Și-și va spăla cel curățit hainele lui și-și va rade tot părul său și să va scălda într-apă și curat va fi. Și după aceasta va întra în tabără și va zăbăvi afară den casa lui 7 dzile.
9. Și va fi în dzua a șêptea își va rade tot părul lui, capul lui, și barba, și sprîncênele, și tot părul lui își va rade.
10. Și-și va spăla hainele lui și-și va scălda trupul lui cu apă și curat va fi. Și în dzua a opta va lua 2 miei curați de un an și o oaie de un an curată și 3 a dzêce de fănină curată pentru jirtvă, amestecată întru untudelemnu, și un păhar de untudelemnu.
11. Și va pune preutul cela ce curățêște pre om pre cela ce să curățêște și acêstea înaintea Domnului, la ușea cortului mărturiei.
12. Și va lua preutul pre un miel și-l va aduce pre îns pentru greșeală și păharul cel de untudelemnu
13. Și le va usăbi pre acêstea preutul, usăbire înaintea Domnului. Și vor giunghia mielul în locul unde vor junghia arderile de tot și cêlea pentru păcat întru loc sfîntu, pentru că iaste ce e pentru păcat, ca și cel pentru greșeală iaste preutului, sfinte svinților iaste.
14. Și va lua preutul den sîngele cel pentru greșeală și va pune preutul pre marginea urechii celui[1200] ce să curățêște ceii drêpte și pre marginea mînii lui ceii drêpte și pre marginea piciorului lui celui dreptu.
15. Și luîndu preutul den păharul cel de untudelemnu va turna pre mîna preutului cea stîngă.
16. Și va muia preutul dêgetul lui cel dreptu de untul de lemnul ce iaste pre mîna cea stîngă și va stropi den untudelemnu cu dêgetul lui de 7 ori înaintea Domnului.
17. Iar untudelemnul ce au rămas, carele iaste în mîna lui, va pune preutul pre marginea urechii celui ce curățêște pre cea dreaptă și pre marginea mînii lui cea dreaptă și pre marginea piciorului lui cel dreptu și pre locul sîngelui păcatului; iar ce au rămas, untudelemnul carele iaste pre mîna preutului, va pune preutul pre capul celui curățit.
18. Și să va ruga pentru el preutul înaintea Domnului și va face preutul cêea pentru greșeală și să va ruga preutul pentru cel ci să curățêște de păcatul lui.
19. Și după aceasta va junghia popa arderea de tot și va aduce preutul arderea de tot și jirtva pre jirtăvnic înainte Domnului. Și să va ruga pentru însul preutul
20. Și să va curăți.
21. Iar de va fi sărac și mîna lui nu-i ajunge, va lua un miel de un an la care lucru au greșit întru luare, ca să să roage pentru însul, și al dzêcelea de făină amestecată cu untudelemnu la jirtvă și un păhar de untudelemnu[1201]
22. Și doao turturêle au 2 pui de porîmbu, cîte au aflat mîna lui, și va fi una pentru păcat și una pentru ardere de tot.
23. Și le va aduce pre iale în dzua a opta, ca să-l curățască pre el, cătră preut la ușa cortului mărturiei, înaintea Domnului.
24. Și luîndu preutul mielul cel de păcat și păharul cel de untudelemnu, le va pune pre iale punere deasupra înaintea Domnului.
25. Și va giunghia mielul cel pentru păcat și va lua preutul den sîngele cel den păcat și va pune pre marginea urechii celui ce curățêște pre cea dreaptă și pre marginea mînei lui cei drêpte și pre marginea piciorului celui dreptu.
26. Și den untul de lemnu va turna preutul pre mîna lui cea stîngă.
27. Și va stropi preutul cu dêgetul lui cel dreptu den untudelemnul iarăși ce iaste în mîna lui cea stîngă de 7 ori înaintea Domnului.
28. Și va pune preutul den untul de lemnu carele iaste pre mîna preutului pre marginea urechii cei drêpte a celui ce să curățêște și pre marginea mînii lui ceii

[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 46
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]
[illegible]
[illegible] 48
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 52
[illegible]
[illegible]
[illegible] 53
[illegible]
[illegible]
[illegible] 54
[illegible] 55
[illegible] 56
[illegible] 57
[illegible]

[illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]

[illegible]

drêpte şi pre marginea piciorului lui celui dreptu, pre locul sîngelui celui de păcat.

29. Iar untul de lemnu ce au rămas, carele iaste pre mîna preutului, va pune deasupra capului celui curăţit şi să va ruga pentru însul preutul înaintea Domnului.
30. Şi va face una den turturêle sau den puii porîmbilor, după cum au aflat mîna lui:
31. Pre una pentru greşêle şi pre una de ardere de tot împreună cu jirtva şi să va ruga preutul pentru cel ci să curăţêşte înaintea Domnului.
32. Aceasta-i lêgea întru carele iaste pipăirea stricăciunei şi celui ce nu află cu mîna lui la curăţeniia lui".
33. Şi grăi Domnul cătră Moisí şi cătră Aaron dzicîndu:
34. „După ce veţi întra în pămîntul hananeilor, carele eu vă dau voă întru avêre, şi voi da pipăire de stricăciune întru casele pămîntului celui ce veţi avea,
35. Şi va avea oarecui casa şi va povesti popei dzicînd: «Ca o pipăire mi s-au văzut mie în casă.»
36. Şi va porînci preutul să scoaţă hainele den casă mainte decît va întra preutul să vadză pipăirea şi nu să vor face necurate toate cîte în casă vor fi.
37. Şi după aceasta va întra preutul ca să ştie pentru casă şi va vedea preutul pipăirea şi, iată, pipăirea întru păreţii casei gropíli înverdzindu au ruşindu, şi vedêrea lor mai afundu decît păreţii,
38. Şi ieşindu preutul den casă la uşa casei şi va usăbi preutul casa 7 dzile.
39. Şi să va întoarce preutul a şêptea dzi şi va vedea casa;
40. Şi, iată, să răvarsă pipăirea întru păreţii casei. Şi va porînci preutul şi vor scoate pietrile întru carii iaste pipăirea şi vor scoate pre înşi afară den cetate în loc necurat.
41. Şi casa vor rade-o denafară prenpregiur şi vor turna lutul cel ras afară den cetate la loc necurat.
42. Şi vor lua pietri cioplite altele şi vor pune pentru pietri şi lut altul vor lua şi vor unge casa.
43. Iar de va veni iarăşi pipăirea şi va răsări în casă după ce vor ieşi pietrile şi după ce să va rade casa şi după ce să va unge,
44. Şi va întra preutul şi va vedea de s-au întinsu pipăirea în casă, stricăciune întemeiată iaste în casă, necurată iaste.
45. Şi vor surpa casa, şi lêmnele ei, şi pietrile ei, şi tot lutul casei

îl vor scoate afară den cetate, la loc necurat.

46. Şi cela ce va întra în casă toate dzilele cîtă iaste usăbită casa necurat va fi pînă în sară.
47. Şi cela ce doarme în casă va spăla hainele lui şi necurat va fi pînă în sară. Şi cela ce va mînca în casă va spăla hainele lui şi necurat va fi pînă în sară.
48. Iar mergîndu preutul şi întrîndu înlontru va vedea şi, iată, cu răvărsare nu să răvarsă pipăirea întru casă după ce s-au unsu casa şi va curăţi preutul casa, pentru căci s-au vindecat pipăirea.
49. Şi va lua a curăţi casa doao pasări vii, curate, şi lemnu de chedru, şi roşiu răsucit[1202], şi issop.
50. Şi va junghia o păsăruică într-un[1203] vas de lut preste apă vie.
51. Şi va lua lemnul cel de chedru, şi cel roşiu răsucit, şi issópul, şi pasărea cea vie şi le va muia pre iale întru sîngele pasării cei junghiate preste apă vie şi va stropi cu iale preste casă de şepte ori.
52. Şi va curăţi casa cu sîngele păsăruicii, şi cu apa cea vie, şi cu pasărea cea vie, şi cu lemnul cel de chedru, şi cu issopul, şi cu roşiul împletit.
53. Şi va slobodzi pasărea cea vie afară den cetate, la cîmpu, şi să va ruga pentru casă şi curată va fi.
54. Aceasta-i lêgea preste toată pipăirea stricăciunei şi struncinăturii,
55. Şi stricăciunei[1204] hainei, şi casei,
56. Şi ranei, şi sămnului, şi luciirei,
57. Şi a tălmăci în ce dzi iaste necurat şi în ce dzi să va curăţi. Aceasta-i lêgea stricăciunei".

Cap 15

1. Şi dzise Domnul cătră Moisí şi Aaron dzicîndu:
2. „Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră ei: «La om, la om la carele i să va face cursoare den trupul lui, cursoarea lui necurată va fi.
3. Şi aceasta-i pravila necurăţiei lui, curînd sămînţa den trupul lui den cursoarea carea iaste urdzitu trupul lui pren cursoare, aceasta-i necurăţie lui întru însul toate dzilele cursorii trupului lui cu carele stă trupul lui, pren cursoarea lui, necurăţie iaste lui.
4. Tot patul pre carele va dormi pre el cel înfrîntu necurat va fi şi tot vasul pre carele va şedea pre însul cel înfrîntu necurat va fi.
5. Şi om carele să va atinge de patul lui îşi va spăla hainele lui şi-şi va scălda trupul lui cu apă şi necurat va fi pînă

6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· ΙΕ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

în sară.
6. Şi cela ce şedea pre vasul pre cela ce şedea pre el cel înfrîntu îşi va spăla hainele lui şi să va scălda cu apă şi necurat va fi pînă în sară.
7. Şi cela ci să va atinge de trupul celui înfrîntu îşi va spăla hainele lui şi să va scălda cu apă şi necurat va fi pînă în sară.
8. Iar de va ştuipi cel înfrîntu pre cel curat îşi va spăla hainele lui şi să va scălda cu apă şi necurat va fi pînă în sară.
9. Şi toată şaoa preste carea va încăleca preste ea cel înfrîntu necurată va fi pînă în sară.
10. Şi tot cela ci să va atinge de toate cîte-s suptu însul necurat va fi pînă în sară şi cela ce le rădícă pre iale spăla-şi-va hainele şi să va scălda cu apă necurat va fi pînă în sară.
11. Şi de cîte să va atinge cel înfrîntu şi mîinele nu i-s spălate îşi va spăla hainele lui şi să va scălda pre trup cu apă şi necurat va fi pînă în sară.
12. Şi vas de lut ce va atinge cel înfrîntu să să zdrobască şi vasul de lemnu să să spêle cu apă şi curat va fi.
13. Iar de să va curăţi cel înfrîntu de cursul lui şi să vor număra lui 7 dzile la curăţirea lui şi-şi va spăla hainele lui şi-şi va spăla trupul lui cu apă vie şi curat va fi.
14. Şi a opta dzi va lua şie doao turturêle sau doi pui de porîmbu şi le va aduce pre iale înaintea Domnului, la uşile cortului mărturiei,
15. Şi le va da pre iale preutului. Şi le va face pre iale preutul, una pentru greşeală şi una pentru ardere de tot, şi să va ruga pentru el preutul înaintea Domnului den cursul lui.
16. Şi la om la carele va ieşi dentru însul sămînţă în pat şi să va scălda cu apă tot trupul lui şi necurat va fi pînă în sară.
17. Şi toată haina şi toată piêlea preste carea va fi sămînţă de pat şi să va spăla cu apă şi necurat va fi pînă în sară.
18. Şi muiêre de va dormi bărbatul cu însă pat de sămînţă şi să vor scălda cu apă şi necuraţi vor fi pînă în sară.
19. Şi muiêrea carea-i va fi curînd sînge şi va fi cursul ei întru trupul ei 7 dzile va fi întru necurăţiia ei. Tot cela ci să va atinge de ea necurat va fi pînă în sară.
20. Şi tot pre carele să va culca pre el la necurăţiia ei necurat va fi pînă în sară şi tot pre carele va şedea pre el necurat va fi.
21. Şi tot carele să va atinge de patul ei îşi va spăla hainele lui şi-şi va scălda trupul lui cu apă şi necurat va fi pînă în sară.
22. Şi tot cela ci să va atinge de tot vasul preste carele va şedea pre el îşi va spăla hainele lui şi să va scălda cu apă şi necurat va fi pînă în sară. Iar de va fi ea în pat sau pre vasul pre carele şade ea, cîndu să va atinge el de ea, necurat va fi pînă în sară.
23. Iar de să va culca cineva cu ea în pat şi să va face necurăţiia ei preste însul, necurat va fi 7 dzile şi tot patul pre carele va dormi pre el necurat va fi.
24. Şi muiêre de va cură cursoare de sînge dzile multe nu în vrêmea necurăţiei ei, macar de va fi şi cură după necurăţiia ei, toate dzilele cursorii necurăţiei ei ca şi dzilele necurăţiei ei, necurată va fi.
25. Şi tot patul pre carele va dormi pre el[1205] toate dzilele cursorii ei după dzăcêrea necurăţiei ei va fi la însă şi tot vasul pre carele va şedea pre el necurat va fi, după necurăţiia cîndu are pre sine.
26. Tot cel ci să atinge de însă necurat va fi şi-şi va spăla hainele lui şi-şi va scălda trupul lui cu apă şi necurat va fi pînă în sară.
27. Iar de să va curăţi de cursul ei şi să vor număra ei 7 dzile şi după acêea să va curăţi.
28. Şi în a opta dzi va lua şie doao turturêle au 2 pui de porîmbu şi le va aduce pre acêstea la preutul, la uşa cortului mărturiei.
29. Şi va face preutul una pentru păcat şi alta pentru ardere de tot şi să va ruga pentru ea preutul înaintea Domnului de la cursul necurăţiei ei.
30. Şi să faceţi[1206] pre fiii lui Israil feriţi den necurăţiele lor şi nu vor muri pentru necurăţiia lor, cîndu vor pîngări ei cortul mărturiei carele iaste întru înşii.
31. Aceasta-i lêgea celui înfrîntu şi de va ieşi la neştine sămînţă de pat ca să să pîngărească întru însă.
32. Şi ceiia ce are pre sine întru necurăţiia ei şi s-au înfrîntu întru cursul lui, bărbatul au fămêia, şi bărbatul carele va dormi cu cêea ce are pre sine.»"

Cap 16

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí după ce au murit cei 2 feciori a lui Aaron, cîndu aducea ei foc striin înaintea Domnului şi muriră. Şi dzise Domnul cătră Moisí:
2. „Grăiêşte cătră Aaron, fratele tău, şi [1207]nu între preste tot ceasul la sfintu mai înlontru de acoperemîntu în faţa acoperemîntului care iaste preste săcriiul mărturiei

şi nu va muri

[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]

şi nu va muri, pentru că întru nor mă voi afla pre acoperemînt.

3. Aşea va întra Aaron la sfîntu: cu un viţăl den vaci[1208] pentru greşêle şi berbêce pentru ardere de tot.
4. Şi haină de in sfinţită să va îmbrăca şi nădragi de in vor fi preste trupul lui şi brîu de in să va încinge şi chivără de in îşi va pune în cap, haine svinte sîntu, şi să va spăla cu apă tot trupul lui şi le va îmbrăca pre acêstea.
5. Şi de la adunarea fiilor Israil va lua 2 ţapi den capre pentru păcat şi un berbêce pentru ardere de tot.
6. Şi va aduce Aaron viţălul cel pentru greşeală, cela al lui, şi să va ruga pentru el şi pentru casa lui.
7. Şi va lua pre cei 2 ţapi şi-i va pune pre ei înaintea Domnului, lîngă uşea cortului mărturiei.
8. Şi va pune Aaron pre cei 2 ţapi sorţi: sorţu unul Domnului şi sorţul unul celui[1209] de slobodzit.
9. Şi va aduce Aaron ţapul pre carele au venit pre însul sorţul Domnului, şi va aduce pentru greşêle. Şi pre ţapul pre carele va veni preste el sorţul celui de slobodzit
10. Îl va pune viu înaintea Domnului ca să să roage preste el pentru ca să-l trimiţă pre îns la slobodzenie şi-l va lăsa pre îns în pustiiu şi va lua ţapul pre însul fărădelegile lor la pămîntu necălcat.
11. Şi va aduce Aaron viţălul cel pentru greşêle al lui şi să va ruga pentru eluşi şi pentru casa lui şi va junghia pre viţăl cel pentru greşêle lui.
12. Şi va lua cădelniţa[1210] plină de cărbuni de foc den jirtăvnicul ce iaste înaintea Domnului.
13. Şi-şi va împlea mînule de tămîie tocmire mănuntă şi va aduce mai înlontru decît acoperemîntul şi va pune tămîie preste foc înaintea Domnului şi va acoperi fumul tămîiei acoperemîntul cel preste mărturii şi nu va muri.
14. Şi va lua den sîngele viţălului şi va stropi cu dêgetul pre jirtăvnic cătră răsărit de cătră faţa acoperemîntului, de 7 ori va stropi den sînge cu dêgetul lui.
15. Şi va junghia ţapul cel pentru păcat cel de la nărod înaintea Domnului şi va băga den sîngele lui mai înlontru decît acoperemîntul şi va face sîngele lui în ce chip au fostu sîngele viţălului şi va stropi den sîngele lui pre acoperemîntu de cătră faţa acoperemîntului.
16. Şi va ruga sfîntul pentru[1211] necurăţiile fiilor lui Israil şi de strîmbătăţile lor pentru toate greşêle lor; şi aşea vei face cortului mărturiei cei urdzite în mijlocul necurăţiei lor.
17. [1212]Şi tot omul nu va fi în cortul mărturiei mergîndu el ca să să roage la sfîntu pînă va ieşi şi să va ruga pentru sine şi pentru casa lui şi pentru toată adunarea lui Israil.
18. Şi va ieşi pre jirtăvnic carele iaste înaintea Domnului şi să va ruga preste el şi va lua den sîngele viţălului şi den sîngele ţapului şi va pune preste coarnele jirtăvnicului împregiur.
19. Şi va stropi preste el den sînge cu dêgetul lui de şêpte ori şi-l va curăţi pre el şi-l va sfinţi pre el[1213] den necurăţiile fiilor Israil.
20. Şi va săvîrşi rugîndu sfîntul şi cortul mărturiei şi jirtăvnicul şi pentru preuţi va curăţi şi va aduce pre ţapul cel viu.
21. Şi va pune Aaron mîinile lui[1214] amîndoao preste capul ţapului celui viu şi va mărturisi preste el toate fărădelegile a fiilor lui Israil şi toate strîmbătăţile lor şi toate greşêlele lor şi le va pune pre iale preste capul ţapului celui viu şi-l va trimite cu mîna unui om gata în pustiiu.
22. Şi va lua ţapul preste el fărădelegile lor la pămînt necălcat şi va trimite pre ţap la pustiiu.
23. Şi va întra Aaron la cortul mărturiei şi să va dezbrăca de veşmîntul cel de in carele au fost îmbrăcat întrîndu el la sfîntu şi o va pune pre însă acoló.
24. Şi-şi va spăla trupul lui cu apă în loc sfîntu şi să va îmbrăca văşmîntul lui şi, ieşindu, va face arderile lui cêle de tot şi priimirile cêle de tot a nărodului şi să va ruga pentru eluşi şi pentru casa lui şi pentru nărodu, ca şi pentru preuţi.
25. Şi săul cel pentru păcate îl va aduce pre jirtăvnic.
26. Şi cela ce va slobodzi pre ţap pre cel usăbit la lăsare îşi va spăla hainele lui şi-şi va spăla trupul lui cu apă şi după acêea va întra în tabără.
27. [1215]Şi viţălul cel pentru păcat şi ţapul cel pentru păcat, cărora sîngele lor s-au adus înlontru ca să să roage întru cel sfîntu, le vor scoate pre iale afară den tabără şi le vor arde pre înse întru foc şi pieile lor şi cărnurile lor şi balega lor.
28. Iar cela ce le arde pre iale îşi va spăla hainele lui şi-şi va scălda trupul lui cu apă şi după acêea va întra înlon-

tru în ta-

29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]

ΚΑΠ. ΙΖ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

ΚΑΠ. ΙΗ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

tru în tabără.
29. Și va fi aceasta voaă de lêge vêcinică. [1216]În luna a șêptea, în 10 a lunei, să smeriți sufletele voastre și tot lucrul să nu faceți cel den pămîntu și cel nemêrnic cela ce iaste lîngă voi.
30. Pentru că întru dzua aceasta să va ruga pentru voi ca să vă curățască pre voi de toate păcatele voastre înaintea Domnului și veți curăți.
31. Sîmbete sîmbetilor odihnă va fi aceasta voao și veți smeri sufletile voastre de lêge vêcinică.
32. Să va ruga preutul pre carele vor unge pre însul și pre carele vor săvîrși mîinile lui ca să slujască el după tatăl lui și să va îmbrăca cu văşmîntul cel de in al lui, văşmîntul cel sfîntu.
33. Și va ruga pre sfîntul sfîntului și cortul mărturiei și jirtăvnicul va ruga și pentru preuți și pentru toată adunarea să va ruga.
34. Și va fi aceasta voaă de lêge vêcinică ca să vă rugați pentru fiii lui Israil de toate păcatele lor". O dată într-un an să va face după cum porînci Domnul lui Moisí.

Cap 17

1. Și grăi Domnul către Moisi dzicîndu:
2. „Grăiêște către Aaron și către fiii lui și către toți fiii lui Israil și vei dzice către ei: Acesta cuvîntu ce au porîncit Domnul dzicîndu:
3. «Om, om den fiii lui Israil au den nemêrnici ce-s lăcuiți lîngă voi, carele va jiunghea vițăl, au oaie, au capră în tabără și carele va giunghia afară den tabără,
4. Și la ușea cortului mărturiei nu va aduce ca să o facă pre ea ardere de tot au de mîntuire Domnului priimită întru miros de bună mirosire și carele va junghia afară și la ușea cortului mărturiei nu va aduce pre ea ca să aducă dar Domnului împotriva cortului mărturiei, sînge să va socoti omului aceluia, sînge au vărsat, pieri-va sufletul acela den nărodul lui[1217].
5. Pentru ca să aducă fiii lui Israil jirtvele lor ca să le giunghe ei la cîmpi și le vor aduce pre iale Domnului la ușile cortului mărturiei către preut [1218]și jirtvă de mîntuire Domnului acêstea.
6. Și va vărsa preutul sîngele pre jirtăvnic împregiur înaintea Domnului, lîngă ușa cortului mărturiei, și va aduce săul la miros de bună mirosire Domnului.
7. Și nu vor mai junghia jirtvele lor celor de nimic la carii ei curvăscu denapoia lor, de lêge vêcinică va fi voă întru semințiile voastre».
8. Și vei dzice către ei:
«Om, om den fiii lui Israil, au den fiii celor nemêrnici ce sîntu lăcuiți lîngă[1219] voi oricarele va[1220] faace ardere de tot, au jirtvă,
9. Și la ușea cortului mărturiei nu va aduce, ca să facă pre acêea Domnului, va pieri sufletul acela den nărodul lui.
10. Și om, om den fiii lui Israil, au den cei nemêrnici ce lăcuiescu lîngă voi, carele va mînca tot sîngele, și voi pune obrazul mieu pre sufletul cela ce mănîncă sîngele și voi piêrde pre ea dentru nărodul ei[1221].
11. [1222]Pentru că sufletul a tot trupul sîngele lui iaste și eu l-am dat voaă pre jirtăvnic să vă rugați pentru sufletile voastre, pentru că sîngele lui pentru suflet să va ruga».
12. Pentru acêea am grăit fiilor lui Israil: «Tot sufletul dentru voi nu va mînca sînge și cel nemêrnic ce lăcuiêște întru voi nu va mînca sînge.
13. Și om, om dentru fiii lui Israil, au dentru nemêrnici ce lăcuiescu întru voi, carele va vîna vînat, jiganie au pasăre care să mănîncă, și va vărsa sîngele lui și-l va acoperi pre îns pămîntul.
14. Pentru că sufletul a tot trupul sîngele lui iaste». Și dziș fiilor lui Israil: «Sînge a tot trupul să nu mîncați, pentru că sufletul a tot trupul sîngele lui iaste, tot cela ce mănîncă pre el va pieri.
15. Și tot sufletul[1223] carele va mînca mortăciune, au prinsu de gadine, au dentru pămîntêni, au dentru nemêrnici, își va spăla hainele lui și-și va scălda trupul cu apă și necurat va fi pînă în sară, și curat va fi.
16. Iar de nu va spăla hainele lui și trupul lui nu-l va scălda cu apă, și-și va lua fărădelêgea lui»".

Cap 18

1. Și grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
2. „Grăiêște fiilor lui Israil[1224] și vei dzice către înși: «Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
3. După[1225] deprinderile Eghíptului, întru care ați nemernicit întru el, să nu faceți și după dăprinderile Pămîntului Hanaan, întru carele eu voi băga pre voi acoló, să nu faceți și la legile lor să nu mêrgeți.
4. Giudêțele mêle să faceți și porîncele mêle să păziți [1226]și să îmblați întru iale. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
5. Și să cruțați toate porîncele mêle și toate giudêțele și să le faceți pre iale, carele făcîndu-le omul va trăi întru iale. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
6. Om, om către toate ale sale trupului său nu va veni să-și descopere rușinea. Eu, Domnul.
7. Rușinea tătîne-tău și rușinea maicii tale să nu descoperi, pentru că maică ție iaste, să nu-i descoperi rușinea ei.
8. [1227]Rușinea

muierii tătî-

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]

КАП. АІ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]

muierii tătîne-tău să nu o descoperi, ruşinea tătîne-tău iaste.

9. Ruşinea surorii tale de pre tată au de pre maică, născută înlontru au afară născută, să nu dăscoperi ruşinea lor.
10. Ruşinea fêtei fiiului tău, au fêtei fêtei tale să nu dăscoperi ruşinea lor, pentru că a ta ruşine iaste.
11. Ruşinea fêtei a muierii tătîne-tău să nu dăscoperi, sor de un tată-ţi iaste, să nu dăscoperi[1228] ruşinea ei.
12. Ruşinea surorii tătîne-tău să nu descoperi, pentru că rudă tătîne-tău iaste.
13. Ruşinea surorii maicei tale să nu dăscoperi, pentru că rudă maicii tale iaste.
14. Ruşinea fratelui tătîne-tău să nu descoperi şi la muiêrea lui să nu întri, pentru că rudă iaste ţie.
15. Ruşinea nurorii tale să nu o descoperi, fămêie fiiului tău iaste, să nu-i descoperi ruşinea ei.
16. Ruşinea muierii frăţîne-tău să nu o descoperi, ruşinea frăţîne-tău iaste.
17. Ruşinea muierii şi fêtei ei să nu o descoperi, fata ficiorului ei şi pre fata fêtei ei să nu iêi ca să descoperi ruşinea lor, rude îţi sîntu, păgînătate iaste.
18. Muiêre preste soru-sa să nu iêi rîvnitoare împotrivă să-i descoperi ruşinea ei preste însă încă fiind ea vie.
19. Şi cătră fămêie întru usăbirea necurăţiii ei să nu întri ca să-i descoperi necurăţiia ei.
20. Şi cătră muiêrea aproapelui tău să nu dai patul sămînţii tale, ca să te pîngăreşti întru însă.
21. [1229]Şi den sămînţiia ta să nu dai să slujască la boiêrin şi să nu spurci numele cel sfîntu. Eu, Domnul.
22. Şi cu bărbat să nu dormi pat fămeiescu, pentru că urîciune iaste.
23. Şi la tot cu 4 picioare să nu-ţi dai patul tău întru seminţie ca să te pîngăreşti[1230] cătră însă şi muiêrea să nu stea cătră tot cel cu 4 picioare să să încalece, pentru că urîciune iaste.
24. Nu vă pîngăriţi întru toate acêstea, pentru că întru toate acêstea s-au pîngărit limbile carele eu le trimiţ înaintea fêţei voastre.
25. Şi să pîngări pămîntul şi le dediu strîmbătate lor pren însă şi să urî pămîntul celor ce şed pre însul.
26. Şi păziţi toate legile mêle şi porîncele mêle şi să nu faceţi den toate urîciunile acêstea cel de loc şi cel ce s-au adaos nemêrnic întru voi.
27. Pentru că toate urîciunele acêstea au făcut oamenii pămîntului carii au fostu mainte de voi şi să pîngări pămîntul.
28. Şi pentru ca să nu urască pre voi pămîntul cîndu veţi pîngări voi pre însă în ce chip au urît limbilor ce era mainte decît voi.
29. Pentru că tot carele va face dentru toate urîciunile acêstea vor pieri sufletile carele fac den mijlocul nărodului lor.
30. Şi păziţi porîncele mêle pentru ca să nu faceţi den legile cêle urîte carele s-au făcut mainte de voi şi să nu vă pîngăriţi întru iale, că eu, Domnul Dumnedzăul vostru»”.

Cap 19

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
2. „Grăiêşte la toată adunarea fiilor Israil şi vei dzice cătră înşii: [1231]«Svinţi să fiţi, pentru că sfîntu eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
3. Fieştecarele pre tată-său şi pre maică-sa să teamă şi sîmbetile mêle să păziţi. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
4. Să nu urmaţi la bodzi ciopliţi şi bodzi vărsaţi să nu faceţi voaă. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
5. Şi de veţi junghia jirtvă de mîntuire Domnului, priimită voao jirtvuiţi.
6. Întru care dzi veţi giunghia să va mînca şi a doao dzi, şi de va rămînea pînă a treia dzi, cu foc să va arde de tot.
7. Iar de să va mînca cu mîncare a treia dzi, nejirtvuit iaste, să nu să priimască.
8. Iar cela ce mănîncă pre el păcat va lua, pentru că sfintele Domnului au pîngărit şi vor pieri sufletile cêle ce mănîncă dentru nărodul lor.
9. [1232]Şi, secerîndu voi sêcerea pămîntului vostru, să nu isprăviţi secerătura voastră a ţarenii tale a secera, şi cêle ce cad a sêcerii tale să nu le aduni.
10. Şi viia ta să nu o culegi de iznoavă şi nici bobiţele[1233] viei tale să le aduni, săracului şi nemêrnicului să le laşi acêlea. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
11. Să nu furaţi, să nu minţiţi, nici să pîrască pre strîmbul fieştecarele pre aproapele-şi.
12. [1234]Şi să nu giuraţi numele mieu pre strîmbătate şi să nu pîngăriţi numele cel sfîntu a Dumnedzăului vostru. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
13. [1235]Să nu faceţi strîmbătate vecinului şi să nu jecuieşti [1236]şi să nu doarmă simbriia năimitului tău pînă dimineaţă la tine.
14. Să nu grăieşti de rău pre surdu şi înaintea orbului să nu pui piêdecă şi să temi de Dumnedzăul tău. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
15. Să nu faceţi strîmbătate la giudeţe, [1237]să nu iêi obrazul săracului, nici să laudzi obrazul sîlnecului, cu dreptate să giudeci pre aproapele tău.
16. Să nu îmbli cu vicleşug întru limba ta, să nu te întăreşti[1238] pre sîngele aproapelui tău. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
17. [1239]Să nu urăşti

pre fratele

[illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

[illegible] 35

[illegible] 36

[illegible] 37

[illegible]

ΚΑΠ. ΙΣ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible]

pre fratele tău cu cugetul tău[1240], cu mustrare să nu mustri pre fratele tău și să nu iêi pre însul greșeală.

18. Și să nu izbîndească ţie mîna ta și să nu ţii mînie fiilor nărodului tău și [1241]să iubești pre aproapele tău ca pre tine. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
19. Lêgea mea să ţineţi și dobitoacele tale să nu le înjugi cu alt jiug și viia ta să nu o sameni de doaă fêliuri și haină văpsită de doao fêliuri, spurcăciune, să nu pui preste tine.
20. Și de va dormi neștine cu muiêre pat de sămînţă și ea va fi roabă păzită unui om și ea cu mîntuiri nu s-au mîntuit, volniciia nu i s-au dat ei, socotinţă va fi ei, nu vor muri, pentru că nu s-au volnicit.
21. Și va aduce pentru greșêle lui Domnului lîngă ușa cortului mărturiei berbêce de greșêle.
22. Și să va ruga pentru însul preutul cu berbêcele greșêlii înaintea Domnului pentru păcatul lui carele au greșit și i să va lăsa lui păcatul lui carele au greșit.
23. Iar cîndu veţi întra în pămîntul carele Domnul Dumnedzăul vostru dă-l voao și veţi împlăta tot lemnul de mîncat și veţi curăţi necurăţiia lui, roada lui 3 ani va fi voao necurăţie, să nu să mănince.
24. Și în al patrulea an va fi toată roada lui sfîntă, lăudată Domnului.
25. Iar în al cincilea an veţi mînca roada lui, adaos voao roadele lui. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
26. Să nu mîncaţi pre munţi, nice să vrăjiţi, nice să căutaţi vraja pasărilor.
27. Să nu faceţi ciucă den chica capului vostru, nice să stricaţi faţa barbei voastre.
28. Și tăieturi să nu faceţi pentru suflet pre trupul vostru și slove șiruite să nu faceţi întru voi. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
29. Să nu pîngărești pre fata ta ca să o curvești pre însă și nu va curvi pămîntul și să va împlea pămîntul de fărălêge.
30. Sîmbetile mêle să le păziţi și de sfinţii miei să vă têmeţi. Eu, Domnul.
31. Să nu urmaţi celor ce grăiescu den pîntece și vrăjitorilor cîntăreţi să nu vă lipiţi ca să vă pîngăriţi întru ei. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
32. Den faţa celui bătrîn să te scoli și să cinstești faţa celui mai bătrîn și să temi de Dumnedzăul tău. Eu, Domnul Dumnedzăul tău.
33. Iar de să va apropiia voao cineva nemêrnic întru pămîntul vostru, să nu-l chinuiţi pre el.
34. Ca și cel den pămîntu va fi întru voi [1242]cel nemêrnic, cela ce mêrge cătră voi, și să-l iubești pre el ca și pre tine, pentru că nemêrnici v-aţi făcut în Pămîntul Eghiptului. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
35. Să nu faceţi strîmbătate la judeţ, la număr, la cumpene și la cîntar.
36. Cumpenile drêpte și cîntarele drêpte și măsurile drêpte și ţărnă dreaptă să fie întru voi. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru, ce v-am scos pre voi den Pămîntul Eghíptului.
37. Și să păziţi toată lêgea mea și toate porîncele mêle și le veţi face pre iale. Eu, Domnul.»"

Cap 20

1. Și grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
2. „Și fiilor Israil vei grăi dzicîndu: [1243]«De va fi vreunul dentru fiii lui Israil au dentru cei ci s-au făcut nemêrnici întru fiii lui Israil, carele va da den sămînţa lor la boiêrin, cu moarte să să omoară, limba ce iaste pre pămîntu îl vor omorî cu pietri pre îns.
3. Și eu voi întări obrazul mieu pre omul acela și-l vor piêrde pre îns den nărodul lui, pentru că den sămînţa lui au dat boiêrinului pentru ca să pîngărească sfintele mêle și va spurca numele celor sfinţiţi mie.
4. Iar de vor petrêce cu vedêrea lăcuitorii pămîntului cu ochii lor de la omul acela după ce va da el den sămînţa lui boiêrenului ca să nu[1244]-l omoară pre el,
5. Și voi întări obrazul mieu pre omul acela, pre seminţia lui, și voi piêrde pre îns și pre toţi cîţi să tocmescu întru gîndu cu el ca să curvască ei la boiêrini den nărodul lor.
6. Și sufletul carele va urma la ceia ce grăiescu den pîntece au la vrăjitori ca să curvască după ei voi întări obrazul mieu pre sufletul acela și voi piêrde pre el den nărodul lui.
7. [1245]Și veţi fi sfinţi, pentru că-s sfîntu eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
8. Și veţi cruţa porîncele mêle și le veţi face pre iale. Eu, Domnul, ce vă sfinţescu pre voi.
9. [1246]Om, om carele va grăi rău pre tatăl lui au pre maica lui cu moarte să să omoară, pre tată-său au pre maică-sa rău au grăit, vinovat iaste.
10. [1247]Om, om carele va preacurvi muiêrea bărbatului au carele va preacurvi muiêrea aproapelui său cu moarte să să omoară și preacurvariul și preacurva.
11. Și carele să va culca cu muiêrea tătîne-său rușinea tătîne-său au descoperit, cu moarte să să omoară amîndoi, vinovaţi sîntu.
12. Și de va dormi oarecarele cu noru-sa cu moarte să să omoară, amîndoi au păgînit, vinovaţi sîntu.
13. Și carele va dormi cu bărbat pat fămeiescu scîrnăvie au făcut amîndoi, cu moarte să să omoară, vinovaţi sîntu.
14. Carele va lua muiêre și pre maică-sa fără de lêge iaste, să-l ardză cu foc și pre însul,

15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

КАП КА

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

şi pre însele şi să nu fie fărădelêge întru voi.

15. Şi cine va da dzăcêrea lui întru patru picioare[1248] cu moarte să să omoare, şi dobitocul să-l omorîţi.

16. Şi muiêrea carea va veni cătră fieştecare dobitoc ca să să încalece ea de însul să omorîţi muiêrea şi dobitocul, cu moarte să să omoare, vinovaţi sîntu.

17. Careleşi va lua pre sora lui de pre tatăl lui au de pre maica lui şi va vedea ruşinea ei şi ea va vedea ruşinea lui ponoslu[1249] iaste, să piară înaintea fiilor rudei lor, ruşinea suroru-sa au descoperit, păcatul lor vor lua.

18. Şi om carele va dormi cu muiêre ce are pre sine şi au descoperit ruşinea ei izvorul ei au descoperit şi ea au descoperit cursul sîngelui ei, să piară amîndoi den ruda lor.

19. Şi ruşinea surorii tătîne-tău şi surorii maicii tale să nu descoperi, pentru că rudeniia au descoperit, păcatul vor purta.

20. Carele va dormi cu rudenia lui ruşinea rudeniei lui au descoperit, fără ficiori vor[1250] muri.

21. Şi omul carele va lua muiêrea fratelui său necurăţie iaste, ruşinea fratelui său au descoperit, fără ficiori vor muri.

22. Şi veţi păzi toate porîncele mêle şi toate giudêţele mêle şi le veţi face pre iale şi nu va urî pre voi pămîntul întru carele vă bag pre voi acoló ca să lăcuiţi pre însul.

23. Şi să nu mêrgeţi după legile limbilor pre carii eu gonescu de la voi, pentru că acêstea toate le-au făcut şi i-am urît pre înşii.

24. Şi v-am dzis voao: voi veţi moştneni pămîntul lor şi eu vă l-oi da voaă pre îns întru avêre, pămîntu carele iaste de cură lapte şi miêre. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru, carele v-am usăbit pre voi den toate limbile.

25. Şi veţi usăbi pre voi întru dobitoacele cêle curate şi întru cêle necurate şi întru pasările cêle curate şi întru cêle necurate şi să nu vă spurcaţi sufletile voastre întru dobitoace şi întru pasări şi întru toate tîrîitoarele pămîntului carele eu le-am usăbit voao întru necurăţie.

26. Şi-mi veţi fi mie sfinţi, pentru căci eu, sfîntu, Domnul Dumnedzăul vostru, cela ce v-au usăbit pre voi dentru toate limbile, ca să-mi fiţi mie.

27. [1251]Şi bărbat au fămêie carele să va face dentru ei grăitori den pîntece au vrăjitor, cu moarte să să omoară amîndoi, cu pietri să-i loviţi pre ei, vinovaţi sîntu»".

Cap 21

1. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Dzi preuţilor, fiilor Aaron, şi vei dzice lor [1252]întru suflete să nu să pîngărească întru limba lor,

2. Fără numai întru ruda-i ce iaste aproape de el: pre tată, şi pre maică, şi pre fii, şi pre fête, pre frate.

3. Şi pre sora lui, ficioara ce i să apropie lui, cêea ce nu iaste dată la bărbat, pre acêstea să vor pîngări.

4. Să nu să pîngărească fără vêste întru nărodul lui întru scîrnăviia lui.

5. Şi pleaşa să nu o radeţi pentru mortu, şi faţa barbei să nu o radză, şi pre trupurile lor să nu taie tăieturi.

6. Sfinţi vor fi Dumnedzăului lor şi nu vor pîngări numele Dumnedzăului lor, pentru că jirtvele Domnului daruri bodzului lor ei aduc şi vor fi sfinţi.

7. Muiêre curvă şi scîrnavă nu vor lua şi muiêre scoasă de bărbatul ei nu vor lua, pentru că sfîntu iaste Domnului Dumnedzăului lui şi-l vei sfinţi pre îns.

8. Darurile Domnului Dumnedzăului vostru acesta le aduce, sfîntu să fie, că-s sfîntu eu, Domnul Dumnedzăul vostru, cela ce sfinţescu pre ei.

9. Şi fată a om preut de să va pîngări a curvi numele tătîne-său ea pîngărêşte, preste foc să să ardză de tot.

10. Şi preutul cel mare den fraţii lui, celui turnat pre cap den untul de lemnul cel uns săvîrşit să să îmbrace cu hainele, capul nu-şi va deschivăra şi hainele lui nu le va rumpe.

11. Şi pentru tot sufletul mortu nu va întra, pre tatăl lui, nici pre maica lui nu să va pîngări.

12. Şi den sfinte nu va ieşi şi nu va pîngări numele cel sfîntu[1253] a Dumnedzăului lui, pentru că untudelemnul cel sfîntu, cel unsu a Dumnedzăului lui preste însul. Eu, Domnul.

13. [1254]Aceasta fămêie ficioară dentru seminţia[1255] lui va lua.

14. Iară văduă, şi gonită, şi pîngărită, şi curvă, pre acêstea nu va lua, fără numai ficioară den nărodul lui va lua fămêie.

15. Şi nu va pîngări sămînţa lui întru nărodul lui. Eu, Domnul Dumnedzău, cela ce sfinţescu pre el»".

16. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicînd: „Om dentru seminţiia ta întru rudele voastre, de va fi la oarecarele la însul hulă, să nu vie să aducă darurile Dumnedzăului lui.

17. Tot omul la carele va fi la însul hulă nu va veni: om orbu, sau ciuntu, sau fără urechi,

18. Sau om la carele va fi lui struncinătură[1256] de mînă au sfărîmătură de picior,

19. Au grebănos, au pecin-

ginos au

20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· ΙΒ

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]

ginos, au pănihos la ochi,
20. Sau om la carele va fi întru îns rîie sălbatecă sau funicei sau să fie cu un coiu,
21. Tot carele iaste întru însul prihană, den sămînța lui Aaron, preutul, nu să va apropiia ca să aducă jirtvele Dumnedzăului[1257] tău, pentru că hulă-s întru el,
22. Darurile lui Dumnedzău să nu să apropie să le aducă, darurile Dumnedzăului lui, sfintele sfinților, și den sfinte va mînca.
23. Fără numai la acoperemîntu nu va veni și cătră jirtăvnic nu să va apropiia, pentru că are prihană, și nu va pîngări numele cel sfîntu a Dumnedzăului lui, pentru că eu, Domnul, ce sfințescu pre înși".
24. Și grăi Moisí cătră Aaron și cătră fiii lui și cătră toți fiii lui Israil.

Cap 22

1. Și grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
2. „Dzi lui Aaron și fiilor lui și să să ferească de sfintele fiilor Israil și să nu pîngărească numele mieu cel sfîntu, cîte ei sfințescu mie. Eu, Domnul.
3. Dzi lor: «Întru semințiile voastre tot omul carele să va apropiia den toată sămința voastră cătră sfinte, cîte vor sfinți fiii lui Israil Domnului, și necurățiia lui pre însul, va pieri sufletul acela de la mine. Eu, Domnul.
4. Și om den sămînța lui Aaron, preutul, și acesta are stricăciune au iaste înfrîntu, den cêle sfinte să nu mănince pînă ce să va curăți; și cela ci să atinge de toată necurățiia[1258] sufletului, au om căruia va ieși dentru îns pat de sămînță,
5. Sau carele[1259] să va atinge de tot tîrîitoriul necurat, carele îl va pîngări pre el, sau de om întru carele va pîngări pre el după toată necurățiia lui, sufletul carele să va atinge de ei
6. Necurat va fi pînă în sară, nu va mînca den cêle sfinte
7. De nu-și va scălda trupul lui cu apă; și va apune soarele și curat va fi, și atuncea va mînca den cêle sfinte, pentru că pîinea lui iaste.
8. [1260]Mortăciune și prinsu de jiganii[1261] să nu mănînci să să pîngărească el întru însă. Eu, Domnul.
9. Și vor păzi cruțările mêle, pentru ca să nu ia pre iale păcat, și vor muri pentru iale de vor pîngări pre iale. Eu, Domnul, cela ce sfințescu pre înși.
10. Și tot striinul de rudă nu va mînca sfinte, prișleț preutului au năimit nu va mînca sfinte.
11. Iar preut de va cumpăra suflet, cumpărat pen argintu, acesta va mînca den pîinele lui, și cei născuți den casa lui și aceștia vor mînca den pîinele lui.
12. Și fată a om preut de să va da a om striin de neam, ea dentru începăturile cêle sfinte nu va mînca.
13. Și fata preutului de să va face văduă au gonită, iar sămînță nu va avea, să va întoarce la casa tătîne-său după tinerêțele ei, den pîinele tătîne-său va mînca și tot striinul de rudă nu va mînca den iale.
14. Și om carele va mînca sfinte după neștiință și va pune al cincilea lui preste însul și va da preutului cel sfîntu,
15. Și nu vor pîngări sfintele fiilor Israil, carele ei aduc Domnului.
16. Și vor aduce preste ei fărădelêge de greșêle, mîncîndu ei sfintele lor, pentru că eu, Domnul, carele sfințescu pre ei»".
17. Și grăi Domnul cătră Moisí dzicînd:
18. „Grăiêște lui Aaron și fiilor lui și la toată adunarea Israil, și vei grăi cătră ei: «Om, om den fiii lui Israil au dentru cei prișleți ce lăcuiescu lîngă înșii întru Israil, [1262]carele va aduce daruri după toată mărturisirea lor au după toată alêgerea lor,
19. Cîte vor aduce Domnului la jirtvă, priimite voao fără prihană parte bărbătească den cirezi au dentru oi și dentru capre.
20. Toate cîte vor avea hulă întru însă nu vor aduce Domnului, pentru că nu va fi voaă priimit.
21. Și omul pre carele va aduce jirtvă de mîntuire Domnului, usăbindu rugă după alêgere au întru praznicile voastre, den cirezi au dentru oi, curat va fi priimit, toată prihana nu va fi întru el.
22. Orbu, au zdrobit, au tăiat la limbă, au amorțit, au rîios, au pecinginos să nu le aducă acêstea Domnului și la priimire să nu dați dentru iale preste jirtăvnic Domnului.
23. Și vițăl au oaie tăiată la urêche au tăiată la coadă, jungheturi ție acêstea, iar la rugă-ți nu să vor priimi.
24. Frîntu, și zdrobit, și tăiat, și spintecat, să nu le aduceți pre acêstea Domnului și întru pămîntul vostru nu să vor face.
25. Și den mîna striinului de rudă să nu aduceți daruri Dumnedzăului vostru dentru toate acêstea, pentru că stricăciuni sîntu întru iale, hulă întru iale, nu să vor priimi acêstea voao»".
26. Și grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
27. „Vițălul, au oaie, au capra, după ce să va naște și va fi 7 dzile suptu maica lui, iar în a opta dzi și înainte să va priimi în loc de dar priimire Domnului.
28. Și vițălul și pre oaia și pre copilul ei să nu giunghiați întru o dzi.
29. Iar să vei jirtvui jirtvă rugă de bucurie Domnului, întru priimire voao veți junghia lui.

30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΓ

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]

[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33

[illegible]

30. Întru acêea dzi, atuncea să va mînca, să nu lăsaţi den cărnuri dimineaţa. Eu, Domnul.
31. Şi să cruţaţi porîncele mêle şi să le faceţi pre înse. Eu, Domnul.
32. Şi să nu spurcaţi numele sfîntului, şi mă voi sfinţi în mijlocul fiilor Israil. Eu, Domnul, cela ce sfinţescu pre voi,
33. Cela ce v-am scos pre voi den Pămîntul Eghíptului, ca să fiu voă Dumnedzău. Eu, Domnul".

Cap 23

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
2. „Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră ei: «Praznicile Domnului, pre carele veţi chema pre iale chemate sfinte, acêstea-s praznicile mêle.
3. [1263]6 dzile să faci lucruri, iar a 7 dzi, sîmbete, odihnă chemată sfîntă Domnului, tot lucrul să nu faceţi, sîmbete iaste Domnului întru toată lăcuinţa voastră.
4. Acêstea-s praznicile Domnului chemate sfinte, pre carele veţi chema pre iale întru vremile lor.
5. [1264]Întru luna dentîi, întru 14 a lunei, întru mijlocul sării, Pasha Domnului.
6. Şi întru 15 dzile a lunei dentîi, Praznic Azimilor Domnului, 7 dzile azime să mîncaţi.
7. Şi dzua dentîi chemată sfîntă va fi voao, tot lucrul de posluşit să nu faceţi.
8. Şi veţi aduce arderi de tot Domnului 7 dzile, şi dzua a şaptea chemată sfîntă va fi voao, tot lucrul de lucrat să nu faceţi»".
9. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
10. „Dzi fiilor Israil şi vei grăi cătră înşi: «Cîndu veţi întra la pămîntul carele eu dau voao şi veţi secera sêcerea ei,
11. Şi vei[1265] căra snopii, începătura secerăturii voastre, cătră preut. Şi va aduce znopul înaintea Domnului priimit voao, a doao dzi a cêea dentîi den sîmbete îl va aduce pre îns preutul.
12. Şi veţi face întru dzua întru carea veţi aduce snopul oaie curată de un an pentru jirtvă Domnului.
13. Şi jirtva lui, doao a dzêce de făină curată făcută cu untudelemnu, jirtvă Domnului la miros de bună mirosire Domnului, şi turnarea lui, a patra de ini de vin.
14. Şi pîine şi spice frecate noao să nu mîncaţi pînă la aceasta întru dzua aceasta, pînă veţi aduce voi darurile Dumnedzăului vostru, de lêge vêcinică întru rudele voastre, întru toată lăcuinţa voastră.
15. Şi să va număra voao de a doao dzi de sîmbete den dzua carea veţi aduce znopi a punerii denainte[1266], 7 săptămîni întregi vei număra.
16. Pînă a doao dzi ceiia de apoi a şêptea veţi număra 50 de dzile.
17. Şi veţi aduce jirtvă noaă Domnului den lăcaşul vostru, veţi aduce pîini punere denainte, doao pîini, den doao a dzêcea de făină curată va fi o pîine, dospite[1267], să vor coace den cêle dentîi născute Domnului.
18. Şi veţi aduce împreună pîinele 7 miei curaţi de un an şi un viţăl den ceredzi şi berbeci 2 curaţi, şi vor fi ardere de tot Domnului, şi jirtvele lor şi turnările lor, jirtvă miros de bună mirosire Domnului.
19. Şi vei face un ţap den capre pentru păcat şi 2 miei de un an întru jirtvă de mîntuire împreună cu pîinele cêle rodite dentîi.
20. Şi le va pune pre iale preutul cu pîinele roadei dentîi punere înaintea Domnului; împreună cu cei 2 miei sfinţi vor fi Domnului, preutului ce le aduce[1268] pre iale lui vor fi.
21. Şi veţi numi dzua aceasta chemată sfîntă va fi voaă; tot lucrul de lucrat să nu faceţi întru însă; de lêge vêcinică întru rudele voastre, în toată lăcuinţa voastră.
22. [1269]Şi cîndu seceraţi sêcerea pămîntului vostru să nu săvîrşiţi rămăşiţa ţarinei tale de secerat cîndu sêceri tu, şi ce cad den sêcere să nu le strîngi, celui sărac şi celui nemêrnic să le laşi acêlea. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru»".
23. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicînd:
24. „Grăiêşte fiilor Israil dzicîndu[1270]: «În a şaptea lună, într-una a lunei, va fi voao odihnă, pamente de trîmbiţă, chemată sfîntă Domnului.
25. Tot lucrul de lucrat să nu faceţi şi să aduceţi ardere de tot Domnului»".
26. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicînd:
27. „Şi în 10 a lunei a şêptea aceştiia, dzi de rugă, chemată de sfinţenie va fi voao şi să smeriţi sufletile voastre şi să aduceţi ardere de tot Domnului.
28. Tot lucrul să nu faceţi întru însă, întru dzua aceasta, pentru că iaste voao aceasta dzi de rugă, să să roage pentru voi înaintea Domnului Dumnedzăului vostru.
29. Pentru că tot sufletul carele nu să va smeri întru dzua aceasta, întru însă, va pieri dentru nărodul ei.
30. Şi tot sufletul carele va face lucru întru însă, întru dzua aceasta, va pieri sufletul acela den nărodul lui.
31. Tot lucrul să nu faceţi, de lêge vêcinică întru rudele voastre, în toate lăcaşurile voastre.
32. Sîmbete sîmbetilor va fi voaă şi veţi smeri sufletile voastre den 9 a lunei decusară pînă în 10 a lunei sara, veţi sîmbătă sîmbetile voastre»".
33. Şi grăi Domnul

cătră Moisí

34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΔ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΕ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]

cătră Moisí dzicîndu:
34. „Grăiêşte fiilor Israil, dzicîndu: «În 15 a lunei a şaptea aceştiia, [1271]praznic de colibi, 7 dzile Domnului.
35. Şi dzua dentîi chemată sfîntă va fi, tot lucrul de lucrat nu veţi face.
36. 7 dzile veţi aduce arderi de tot Domnului şi dzua a opta chemată sfîntă va fi voao şi veţi aduce arderi de tot Domnului, de ieşire iaste, tot lucrul ce să lucreadză să nu faceţi.
37. Acêstea-s praznicile Domnului pre carele să chemaţi pre înse, chemate sfinte, ca să aduceţi aduceri Domnului arderi de tot a jirtvei lor şi turnările lor den dzi în dzi,
38. Afară den sîmbetile Domnului şi afară den dările voastre şi afară den toate rugile voastre şi fără de cêle de bunăvoie ale voastre carele veţi da Domnului.
39. Şi în a 15 dzile a lunei a şêptea aceştiia, după ce veţi isprăvi roadele pămîntului, să prăznuiţi Domnului 7 dzile.
40. În dzua dentîi, odihnă, şi în a opta dzi, odihnă. Şi veţi lua voao în dzua dentîi roadă a lemnu frumos şi stîlpări[1272] de finic şi stîlpări de lemnu des şi răchiţi şi stîlpări de agnu den pîrîu, şi veţi veseli înaintea Domnului Dumnedzăului vostru.
41. 7 dzile ale anului de lêge vêcinică la rudile voastre, în luna a şêptea prăznuiţi pre însă.
42. În colibi să şedeţi 7 dzile, tot moştneanul de pămîntu întru Israil va lăcui în colibi,
43. Pentru ca să vadză rudele voastre că întru colibi am lăcuit pre fiii lui Israil, cîndu i-am scos eu pre înşi den Pămîntul Eghiptului. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru»".
44. Şi grăi Moisí praznicile Domnului Dumnedzăului lui Israil.

Cap 24

1. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
2. „Porîncêşte fiilor Israil şi să-ţi ia ţie untudelemnu curat, limpezit la lumină, să ardzi lumină pururea,
3. Afară den acoperemîntu, în cortul mărturiei. Şi-l vor arde pre îns Aaron şi fiii lui decusară pînă dimineaţă înaintea Domnului pururea, de lêge vêcinică întru rudele voastre.
4. Pre sfêşnicul cel curat veţi arde luminile înaintea Domnului pînă la dimineaţă.
5. Şi veţi lua fănină curată şi o veţi face pre însă 12 pîini, de doao a dzêcea va fi o pîine.
6. Şi veţi pune pre iale doao puneri, 6 pîini o punere, pre masa cea curată înaintea Domnului.
7. Şi veţi pune pre o punere tămîie curată şi sare, şi vor fi pîinile întru pomenire puşi înaintea Domnului.
8. În dzua sîmbetei veţi pune înaintea Domnului pururea de la fiii lui Israil făgăduinţă vêcinică.
9. [1273]Şi vor fi lui Aaron şi fiilor lui şi le vor mînca pre iale în loc sfîntu, pentru că iaste sfinte sfinţilor aceasta lui den cêle ci să jirtvuiescu Domnului, de lêge vêcinică".
10. Şi ieşi ficior a fămêie israilteancă, şi acesta era fiiu a eghipteanului întru fiii lui Israil, şi s-au bătut în tabără cel den israilteancă şi omul israilteanul.
11. Şi numindu feciorul fămeii a israilteancii nume, au blăstămat şi l-au adus pre el cătră Moisi, şi numele maicii lui – Solomith, fata lui Davrí, den sămînţa lui Dan.
12. Şi-l puseră pre îns în temniţă ca să-l cercetêdze pre îns pren porînca Domnului.
13[1274]. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicînd:
14. „Scoate pre cela ce au blăstămat afară den tabără, şi vor pune toţi ceia ce au audzit mîinele lor pre capul lui şi-l vor ucide cu pietri toată adunarea.
15. Şi fiilor Israil grăiêşte şi vei dzice cătră înşii:
16. «Om, om de va blăstăma pre Dumnedzăul lui, păcat va lua, iar numindu numele Domnului, cu moarte să să omoară, cu pietri să-l ucigă pre îns toată adunarea; ver nemêrnic, veri de loc, numindu el numele Domnului, să moară.
17. [1275]Şi om carele va lovi tot sufletul omului şi va muri, cu moarte să să omoară.
18. Şi carele va lovi dobitoc şi va muri, să plătească suflet pentru suflet.
19. Şi de va huli neştine pre aproapele său, cum i-au făcut lui, într-acesta chip i să va face lui:
20. Zdrobitură pentru zdrobitură, [1276]ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte, după cum va da hulă omului, să i să dea lui aşa.
21. Carele va lovi om şi va muri, cu moarte să să omoară.
22. O dreptate va fi celui nemêrnic şi celui de ţară, căce eu, Domnul Dumnedzăul vostru»".
23. Şi grăi Moisí fiilor Israil şi scoaseră pre cela ce au blăstămat afară den tabără şi-l uciseră pre îns cu pietri toată adunarea, şi fiii lui Israil au făcut după cum au porîncit Domnul lui Moisí.

Cap 25

1. Şi grăi Domnul cătră Moisi întru Muntele Sináiei dzicîndu:
2. „Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră ei: «Cîndu veţi întra în pămîntul carele dau voao şi să va odihni pămîntul carele eu dau voao, sîmbete Domnului.
3. [1277]6 ani vei sămăna ţarina ta şi 6 ani vei tăia viia ta şi vei aduna roada ei,
4. Iar în al şaptelea an, sîmbete, odihnă va fi pămîntului, sîmbete Domnului. Ţarina ta nu o vei sămăna şi viia

ta nu o vei

5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37

ta nu o vei tăia.
5. Și cêle ce crescu sîngure a țarinii tale să nu le sêceri și strugurul sfințeniei tale să nu-l culegi, an a odihnă va fi pămîntului.
6. Și vor fi sîmbetile pămîntului bucate ție, și slugii tale, și slujnicii tale, și năimitului tău, și celui nemêrnic ce lăcuiêște lîngă tine,
7. Și dobitoacelor tale și jiganiilor den pămîntul tău va fi toată roada lui de mîncat.
8. Și vei număra ție 7 odihnă de ani, 7 ani cîte 7 ori, și vor fi ție 7 săptămîni de ani, 49 ani.
9. Și să va răsuna glas de trîmbiță în tot pămîntul vostru, în luna a șaptea, în 10 a lunii, în dzua rugii veți răsuna cu trîmbiță în tot pămîntul vostru.
10. Și veți sfinți anul, cel al cincidzăcilea an, și vei strîga iertare pre pămîntu la toți ceia ce lăcuiescu pre însul. An de slobodzenie sămnul acesta va fi voao și va mêrge fieștecarele la moșiia lui, și fieștecarele la moștneniirea lui veți mêrge.
11. Slobodzenie însemnării aceasta va fi voao, anul al cincidzecilea an va fi voao: să nu sămănați, nici să secerați cêle ce sîngure crescu a lui și să nu culêgeți cêle sfințite a lui.
12. Pentru că a slobodzeniei sămnu iaste, sfinte va fi voao, den cîmpi veți mînca roadele lui.
13. Și întru anul slobodzeniei sămnului ei să va învîrteji fieștecarele la agonisita lui.
14. Iar de să va da vîndzare aproapelui tău și de vei și împrumuta-te de la aproapele tău, nu strîngă omul pre vecinu-și;
15. După numărul anilor după însemnare vei lua de la aproapele-ți, după numărul anilor den roade îți va da ție.
16. După cum mai multu dentru ani va înmulți agonisita lui, și după cum mai puțin den ani va împuțina agonisita lui, pentru că număr a roadelor tale el îți va da ție.
17. Nu strîngă omul pre aproapele său și să te temi de Domnul Dumnedzăul tău. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.
18. Și veți face toate dreptățile mêle și toate giudêțele mêle, și le păziți și le faceți pre înse și lăcuiți pre pămîntu cu nădêjde.
19. Și va da pămîntul crêșterile lui, și veți mînca de sațiu și veți lăcui cu nădejde pre îns.
20. Iar de veți dzice: «Ce vom mînca întru anul al șaptelea acesta de nu vom sămăna și de nu vom aduna roadele noastre?»,
21. Și voi trimite blagoslovenia mea voao întru anul al șêsele, și va face roadele ei la trei ani.
22. Și veți sămăna în a opta an și veți mînca den roade vechi pînă în al noaălea an, pînă vor veni roadele lui veți mînca vechi a vechilor.
23. Și pămîntul nu să va vinde întru adeverire, pentru că al mieu iaste pămîntul, pentru că nemêrnici și vinetici voi sînteți înaintea mea.
24. Și întru tot pămîntul moștneniirei voastre mîntuitoare veți da pămîntului.
25. Iar de va fi mêser fratele tău ce-i cu tine și va vinde den moșiia lui și va veni cel ce să rudêște, cel ce iaste aproape de el, și va mîntui vîndzarea fratelui lui.
26. Iar de nu va fi la neștine rudenie, și să va îndemîna și i să va afla lui de agiunsu răscumpărare lui.
27. Și va socoti anii vîndzării lui și va da ce prisosêște omului căruia au vîndut pre însul lui, și să va învîrteji la moșiia lui.
28. Iar să nu să va îndemîna de agiunsu ca să-i dea lui și va fi vîndzarea a cumpărătoriului lor pînă în al 6-lea an a slobodzirei, și va ieși întru slobodzire și să va învîrteji la moșiia lui.
29. Iar de va vinde neștine casă lăcuită întru cetate zidită, și va fi mîntuirea ei pînă să va împlea anul de dzile, și va fi răscumpărarea ei.
30. Iar de nu să va răscumpăra pînă să va plini un an de tot, să va adeveri casa carea iaste în cetate zidită[1278] adevărată celuia ce au cumpărat pre ea întru rudele lui, și nu va ieși la slobozenie.
31. Iar casele de pren sate, cărora nu iaste prenpregiur zid cătră țarina pămîntului, să vor socoti, răscumpărătoare pururea vor fi acêstea și întru slobodzenie vor ieși.
32. Și cetățile popilor, case cetăților moșiei lor, mîntuite pururea vor fi[1279] pururea popilor.
33. Și carele va răscumpăra de la popi și va ieși vîndzarea caselor cetății moșiei lor întru slobodzenie, căci casele cetăților popilor moșiei lor în mijlocul fiilor Israil.
34. Și țarinile cêle usăbite cetăților lor nu să vor vinde, pentru că moșie vêcinică aceasta lor iaste.
35. Iar de va fi mêser fratele tău ce iaste cu tine și va slăbi mînule lîngă tine, să-l agiutorești pre el ca pre un nemêrnic și vinetic[1280], și va trăi fratele tău împreună cu tine.
36. Să nu iêi de la el camătă, nici la mulțime, și să te temi de Dumnedzăul tău. Eu, Domnul. Și va trăi fratele tău împreună cu tine.
37. Argintul tău să nu-l dai lui pre camătă și

pre adaos

38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]

ΚΑΠ. ΚϚ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

[illegible]

pre adaos să nu dai lui bucatele tale.

38. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru, cela ce v-au scos pre voi den Pămîntul Eghiptului şi să vă dau voao Pămîntul lui Hanaan ca să vă fiu voaă Dumnedzău.

39. Iar de să va smeri fratele tău lîngă tine şi să va vinde ţie, să nu-ţi slujască ţie slujbă de rob[1281].

40. Ca un năimit sau nemêrnic să fie lîngă tine, pînă la anul slobodzeniei va sluji lîngă tine.

41. Şi va ieşi cu slobodzenia şi feciorii lui împreună cu însul, şi va mêrge[1282] la ruda lui şi la moşiia cêea a tătîne-său va alerga.

42. Pentru căci robi-mi sîntu mie aceştia, pre carii i-am scos den Pămîntul Eghíptului, să nu să vîndză în vîndzare de rob.

43. Să nu-l întindzi pre el într-un chin, şi să temi de Domnul Dumnedzăul tău.

44. Şi slugă şi slujnică, cîţi să vor face ţie dentru[1283] limbi cîte sîntu prenpregiurul tău, dentru înşii să agonisiţi rob şi roabă.

45. Şi den fiii nemêrnicilor carii sîntu întru voi, dentru înşii veţi agonisi şi dentru rudele lor, cîţi să vor naşte întru pămîntul vostru fie voao întru moşie.

46. Şi veţi împărţi pre înşii ficiorilor voştri după voi şi vor fi voao ţinuţi în vêci, iar dentru fraţii voştri, den fiii lui Israil, careşi pre fratele său să nu-l întindză pre el întru chinuri.

47. Iar să va afla mîna nemêrnicului acelui vinetic de lîngă tine, şi, lipsindu-să fratele tău, să va vinde nemêrnicului au vineticului ce-i lîngă tine au celui den naştere vinetic,

48. După ce să va vinde el, răscumpărare va fi lui, unul dentru fraţii lui va răscumpăra pre el.

49. Fratele tătîne-său au feciorul fratelui tătîne-său va răscumpăra pre el, au den casele trupurilor den neamul lui, va răscumpăra pre el. Iar de să va îndemîna cu mîinele lui va răscumpăra pre sine,

50. Şi să va socoti cătră cela ce l-au cumpărat pre el den anul carele au vîndut pre sine lui pînă la anul slobodzirei, şi va fi argintul vîndzării lui ca o dzi de năimit, an den an va fi cu el.

51. Iar de va fi la neştine mai multu den ani decît preţul, va da răscumpărarea lui den argintul vîndzării lui.

52. Iar să va rămînea puţin den anii la anul iertării, şi va socoti lui după anii lui,

53. Şi va da răscumpărarea lui ca un năimit, an de an va fi împreună cu îns, nu-l vei întinde pre el cu osteneală înaintea ta.

54. Iar de nu să va răscumpăra după acêstea, şi va ieşi întru anul slobodzeniei el şi copiii lui împreună cu însul.

55. Pentru că ai miei sîntu fiii lui Israil, robi, slugi mie, aceştia sîntu carii am scos den Pămîntul Eghiptului.

Cap 26

1. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru. [1284]Să nu faceţi voao sînguri făcute de mîni, nice cioplite, nici stîlpu să nu rădicaţi voao, nice piatră sămnu să puneţi în pămîntul vostru ca să vă închinaţi lui. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru.

2. Sîmbetile mêle să le păziţi şi de sfintele mêle să vă têmeţi. Eu sîntu Domnul.

3. [1285]Întru porîncele mêle să îmblaţi şi porîncele mêle să le cruţaţi şi să le faceţi pre înse,

4. Şi voi da ploaie voaă întru vrêmea ei, şi pămîntul va da roadele lui, şi lêmnele cîmpilor vor da roada lor.

5. Şi va apuca voaă trierul culesul, şi culesul va apuca sămînţa, şi veţi mînca pîinea voastră întru saţiu şi veţi lăcui cu întemeiêre pre pămîntul vostru, şi războiu nu va trêce pren pămîntul vostru.

6. Şi voi da pace întru pămîntul vostru şi veţi dormi, şi nu va fi carele să spămîntêdze pre voi, şi voi piêrde jiganii rêle den pămîntul vostru, şi războiu nu va trêce pren pămîntul vostru.

7. Şi veţi goni pre nepriêtenii voştri, şi vor cădea înaintea voastră cu ucidere.

8. Şi vor goni dentru voi 5 pre 100 şi 100 dentru voi vor goni 10000, şi vor cădea nepriêtenii voştri înaintea[1286] voastră cu sabie.

9. Şi voi socoti preste voi, şi voi blagoslovi pre voi, şi voi crêşte pre voi, şi voi înmulţi pre voi, şi voi întări făgăduinţa mea cu voi.

10. Şi veţi mînca vechi şi vechi a vechilor, şi vechi den faţa tinerilor veţi scoate.

11. Şi voi pune făgăduinţa mea întru voi şi nu va urî sufletul mieu pre voi.

12. [1287]Şi voi îmbla întru voi şi voi fi voaă Dumnedzău, şi voi veţi fi mie nărodu.

13. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru, ce v-am scos pre voi den Pămîntul Eghíptului, fiind voi robi, şi am zdrobit legătura jugului vostru şi v-am adus pre voi cu falã.

14. [1288]Iar de nu mă veţi asculta, nice veţi face porîncele mêle acêstea,

15. Ci veţi neasculta lor şi judêţelor mêle, să va dojeni sufletul vostru ca voi să nu faceţi toate învăţăturile mêle, ca să răşchiraţi făgăduinţa mea,

16. Şi eu voi face aşa voao şi voi pune pre voi lipsa, şi rîia, şi gălbănariul, putredzind ochii voştri şi sufletul vostru topindu. Şi veţi sămăna în zadar săminţele voastre şi vor mînca nepriêtenii voştri.

17. Şi voi întări faţa mea preste voi şi veţi cădea înaintea nepriêtenilor voştri,

şi vor goni

[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]

[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 45
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 46
[illegible]
[illegible]
[illegible]

şi vor goni pre voi ceia ci vă urăscu pre voi, şi veţi fugi negonindu-vă nimerilea pre voi.

18. Şi de nu veţi asculta nici pînă între-atîta, şi voi adaoge a vă certa pre voi cu rane de şêpte ori pentru păcatele voastre.

19. Şi voi surpa semeţiia mîndriei voastre şi voi pune voao ceriul ca de her şi pămîntul vostru[1289] ca de aramă.

20. Şi va fi întru deşărtu vîrtutea voastră şi nu va da pămîntul vostru sămînţa lui, şi lemnul ţarenii voastre nu va da roada lui.

21. Şi după aceasta, de veţi mêrge în curmedziş şi nu veţi vrea să mă ascultaţi, voi adaoge voao rane[1290] 7 după păcatele voastre.

22. [1291]Şi voi trimite pre voi jiganiile cêle sălbatice a pămîntului şi vor mînca pre voi şi vor topi dobitoacele voastre şi puţini voi face pre voi, şi pustii vor fi căile voastre.

23. Şi cu acêstea de nu veţi certa, ce veţi mêrge către mine în curmedziş,

24. Voi merge şi eu împreună cu voi cu mînie încurmedzişată, şi voi lovi pre voi şi eu de 7 ori pentru păcatele voastre.

25. Şi voi aduce spre voi cuţit izbîndind giudeţ a făgăduinţii, şi veţi fugi în cetăţile voastre, şi voi trimite moarte preste voi, şi veţi da în mîna nepriêtenilor voştri.

26. Cîndu voi strînge pre voi cu lipsă de pîine, şi vor coace 10 muieri pîinile voastre[1292] într-un cuptor, şi vor da pîinele voastre cu cumpănă şi veţi mînca, şi nu veţi sătura.

27. Iar de nu veţi asculta nice cu acêstea, ce veţi mêrge către mine în curmedziş,

28. Şi eu voi mêrge cu voi cu mînie încurmedzişată şi voi certa şi eu pre voi de 7 ori după greşêlele voastre.

29. Şi veţi mînca trupurile ficiorilor voştri şi trupurile fêtelor voastre veţi mînca.

30. Şi voi pustii stîlpii voştri şi voi piêrde cêle de lemnu făcute de mîni ale voastre şi voi pune oasele voastre preste oasele chipurilor voastre, şi să va supăra sufletul mieu voao.

31. Şi voi pune cetăţile voastre pustii şi voi pustii sfintele voastre, şi nu[1293] voi mirosi miroseniia jirtvelor voastre.

32. Şi voi pustii eu pămîntul vostru, şi să vor miera pentru el nepriêtenii voştri ceia ce lăcuiescu întru el.

33. Şi voi sămăna pre voi întru limbi, şi va topi pre voi mergîndu sabiia, şi va fi pămîntul vostru pustii şi cetăţile voastre vor fi pustii.

34. Atuncea a binevrea pămîntul sîmbetile lui, toate dzilele pustiirei lui.

35. Şi voi veţi fi întru pămîntul nepriêtenilor voştri, atuncea va sîmbătá pămîntul şi va binevrea sîmbetile lui, toate dzilele pustiirii lui va sîmbătá carele n-au sîmbătat întru sîmbetile voastre cîndu lăcuiaţi pre îns.

36. Şi celor rămaşi dentru voi voi aduce robime la inima lor, la pămîntul nepriêtenilor lor, şi-i va goni pre înşii glas de frundză mutîndu-să, şi vor fugi ca cîndu are fugi de la război,

37. Şi vor cădea negonindu-i nimerile. Şi va trêce fratele pre frate, ca şi la război, negonindu nimirile, şi nu veţi putea să staţi împotriva nepriêtenilor voştri.

38. Şi veţi pieri întru limbi, şi va mînca pre voi pămîntul nepriêtenilor voştri.

39. Şi cei ce au rămas dentru voi să vor strîca pentru păcatele lor şi pentru păcatele părinţilor lor, întru pămîntul nepriêtenilor lor să vor topi.

40. Şi vor mărturisi păcatele lor şi păcatele[1294] părinţilor lor, pentru căci au călcat şi m-au privădzut pre mine şi pentru căci au mersu înaintea mea în curmedziş.

41. Şi eu am mersu cu ei cu mîniia încurmedzişată, şi-i voi piêrde pre înşi în pămîntul nepriêtenilor lor. Atuncea să va ruşina inima lor cea netăiată şi atuncea vor binevrea păcatele lor.

42. Şi-mi voi aduce aminte de făgăduinţa lui Iacov şi făgăduinţa lui Isaac şi făgăduinţa lui Avraam îmi voi aduce aminte,

43. Şi de pămîntu îmi voi aduce aminte, şi pămîntul va rămînea de ei; atuncea va priimi pămîntul sîmbetile lui cîndu să va pustii el pentru înşi, şi ei vor priimi ale lor fărădelegi, pentru căci giudêţele mêle le-au trecut cu ochii şi porîncele mêle au supărat întru sufletul lor.

44. Şi ca cîndu n-are fi ei întru pămîntul nepriêtenilor lor nu i-am trecut cu ochii, nici am supărat lor, ca să-i topăscu pre ei ca să răşchir făgăduinţa mea de către înşii, pentru că eu sîntu Domnul Dumnedzăul lor.

45. Şi-mi voi aduce aminte de făgăduinţa mea cea dentîiu, cîndu i-am scos pre ei den Pămîntul Eghíptului, den casă de robie, înaintea limbilor, ca să le fiu lor Dumnedzău; eu, Domnul»".

46. Acêstea-s giudêţele şi porîncele şi lêgea carea au dat Domnul întru mijlocul lui şi între mijlocul fiilor Israil, întru Muntele Sináiei, întru mîna lui Moisí.

Cap 27

ΚΕΦ. ΙϚ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]

Cap 27

1. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
2. „Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră ei dzicîndu: «Om carele să va ruga rugă ca să fie preţul sufletul lui Domnului,
3. Va fi preţul celui ce-i bărbat den 20 ani pînă în 60, va fi preţul lui 50 drahmi de argintu cu cumpăna cea sfîntă,
4. Iar a fămeii va fi preţul 30 de didrahmi.
5. Iar de va fi de 5 ani pînă la 20 ani, va fi preţul bărbatului[1295] 20 didrahmi, iar a fămeii 10 didrahmi.
6. Iar de la 1 lună pînă la 5 ani va fi preţul bărbatului 5 didrahmi de argintu, iar a fămeii 3 didrahmi argintu.
7. Iar de va fi de 60 ani în sus, de va fi bărbat, va fi preţul lui 15 didrahme de argintu, iar a fămeii 10 didrahme.
8. Iar de va fi smerit cu preţul lui, va sta înaintea preutului, şi-l va preţui[1296] pre el preutul după cum poate mîna celui[1297] ce s-au rugat; aşa îl va preţui preutul pre el.
9. Iar de va fi den dobitoacele carele să aduc de ei daru Domnului, carele va da dentru iale Domnului, va fi sfîntu.
10. Să nu-l schimbi pre el bun pre rău, nici rău pre bun, iar de-l va schimba pre el, schimbe dobitoc pre dobitoc, va fi şi acela şi schimbarea sfîntă.
11. Iar de va fi tot dobitocul necurat dentru carele nu să aduc dentru iale dar Domnului, va pune dobitocul înaintea preutului,
12. Şi-l va preţui pre însul preutul întru mijlocul de rău[1298] şi întru mijlocul de bun, şi după cum va preţui pre îns preutul, aşea va sta.
13. Iar de mîntuindu va mîntui pre îns, va adaoge a cincea cătră preţul lui.
14. Şi om carele va sfinţi casa lui sfîntă Domnului şi o va preţui pre însă preutul întru mijlocul de rea şi întru mijlocul de bună, după cum o va preţui pre însă preutul, aşea va sta.
15. Iar de cela ce au sfinţit pre însă va răscumpăra casa lui, va adaoge preste ea al cincilea a argintului a preţului şi va fi lui.
16. Iar de va fi den ţarina moşiei lui să sfinţască omul Domnului şi va fi preţul după sămînţa lui, măsură de ordzu 50 de didrahmi de argintu.
17. Iar de va fi den anul slobodzirei va sfinţi ţarina lui, după preţul lui va sta.
18. Iar de va fi mai apoi după slobodzenie va sfinţi ţarina lui, va socoti lui[1299] preutul argintul preste ceialalţi ani pînă la anul slobodzirei şi să va scădea den preţul lui.
19. Şi de va răscumpăra ţarina cela ce au sfinţitu-o pre însă, va adaoge a cincea argintului cătră preţul lui şi va fi lui.
20. Iar de nu va răscumpăra ţarina şi va vinde ţarina altui om, nu-l va mai răscumpăra pre îns,
21. Ce va fi ţarina trecînd slobodzenia sfîntu lăudat Domnului, ca şi pămîntul cel usăbit preutului va fi moşiia lui.
22. Iar să va fi den ţarina carea are carele nu iaste den ţarina moşiiei lui, va sfinţi Domnului,
23. Va socoti[1300] cătră însul preutul săvîrşitul preţului den anul slobodzirei şi va da preţul întru dzua acêea sfîntu Domnului.
24. Şi întru anul slobozirei să va da ţarina omului de la carele l-au cumpărat pre el, căruia era moşiia pămîntului.
25. [1301]Şi tot preţul va fi cu cumpenile cêle sfinte, 20 de bani va fi de didrahmul.
26. [1302]Şi tot dentîi născutul carele să va face întru dobitoacele tale va fi Domnului şi nu va sfinţi pre îns nimirile: de va fi viţăl, de va fi oaie, a Domnului iaste.
27. Iar de va fi dentru dobitoacele cêle necurate, va schimba după preţul lui şi al cincile lui va adaoge cătră însul şi-i va fi lui, iar de nu va răscumpăra, să va vinde după preţul lui.
28. Şi toată făgăduinţa ce va făgădui omul Domnului den toate den cîte are el, den om pînă în dobitoc şi den ţarina moşiei lui, nu să va da, nici va răscumpăra, toată punerea sfîntă a sfinţilor va fi Domnului.
29. Şi toată punerea carea să va pune de la[1303] oameni nu să va răscumpăra, ce cu moarte să va omorî.
30. Toată a dzêcea pămîntului den sămînţa pămîntului şi den roada lemnească a Domnului iaste, sfîntu Domnului.
31. Iar de va răscumpăra răscumpărîndu omul a dzêce lui, a cincea lui va adaoge preste el şi va fi lui.
32. Şi toată a dzêcea de oi şi de boi şi tot ce să va petrêce la număr suptu toiag a dzêce va fi sfîntu Domnului.
33. Să nu-l schimbi pre el bun cu rău[1304], nici rău cu bun. Iar de veţi schimba schimbîndu acela şi schimbarea lui vor fi sfîntă, nu să vor răscumpăra»".
34. Acêstea-s porîncele carele au porîncit Domnul lui Moisí cătră fiii lui Israil întru Muntele Sináiei.

НОУМЪРЪТОУРЫ:

Кап. А.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38

Numărături

Cap 1

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí întru Pustiiul a Siná, întru cortul mărturiei[1305], într-una a lunei a doaă, an al doilea, ieşindu ei den Pămîntul Eghíptului, [1306]dzicînd:
2. „Luaţi începături a toată adunarea fiilor Israil, după rudeniile lor, după casele viţelor lor,
3. După număr den numele lor, după capul lor, tot bărbatul den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea Israil, ca să-i socotiţi pre ei cu putêrea lor; tu şi cu Aaron să-i socotiţi pre înşii.
4. Şi împreună cu voi vor fi fieştecarele[1307] cu putêrea lor, fieştecarele după neamul fieştecăruia boiêrin, după casele moşiilor vor fi.
5. Şi acêstea-s numerile[1308] oamenilor carii vor sta împreună cu voi: dentru a lui Ruvim: Elisur, ficior lui Sediur;
6. Dentr-a lui Simeon: Salamiil, ficior lui Surísadê;
7. Dentru a lui Iúda: Naason, ficior lui Aminadav;
8. Dentr-a lui Isáhar: Nathanail, ficior lui Sohar;
9. Dentr-a lui Zavulon: Eliav, ficiorul lui Helon;
10. Dentru fiii lui Iosif, dentru a lui Efraim: Elisamá, feciorul lui Semiud; dentr-a lui Manasí: Gamaliil, ficiorul lui Fadasur;
11. Dentru a lui Veniamin: Avidan, ficiorul lui Gadeoní;
12. Dentr-a lui Dan: Ahiézer, ficior Amisadaí;
13. Dentru a lui Asir: Fagheil, ficior lui Ehran;
14. Dentr-a lui Gad: Elisaf, ficior lui Raguil;
15. Dentru a lui Nefthalim: Ahiré, fiiu Enan.
16. Aceştia-s cei aleşi ai adunării, boiêrini seminţiilor, după neamurile lor, preste mii mai mari lui Israil sîntu".
17. Şi luă Moisí şi Aaron pre aceşti oameni ce s-au chemat numere.
18. Şi toată adunarea au adunatu-o, într-una a lunii, în al doilea an, şi să socotiră după naşterile lor, după numărul numelor lor den 20 ani în sus, tot bărbatul după capul lor,
19. După cum au porîncit Domnul lui Moisí, şi să socotiră ei întru Pustiiul Siná.
20. Şi să fêceră fiii lui Ruvim, celui dentîi născut al lui Israil, după rudeniile lor, după năroadele lor, după casele neamurilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, toţi bărbaţii den 20 ani în sus, tot cela ce iêse cu putêrea, socoteala lor, den fêliul lui Ruvim:
21. 46000 şi 500.
22. Şi fiii lui Simeon, după rudeniile lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, tot bărbatul den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea,
23. Socoteala lor den fêliul lui Simeon – 59300.
24. Fiilor lui Gad, după rudele lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, toţi bărbaţii den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea;
25. Socoteala lor den fêliul lui Gadu, 45000 şi 650.
26. Fiilor Iúda, după rudele lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, toţi bărbaţii den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea;
27. Socoteala lor den fêliul Iúdei – 74000 şi 600.
28. Fiilor Isáhar, după rudeniile lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, tot bărbatul den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea;
29. Socoteala lor den neamul lui Isáhar – 54000 şi 400.
30. Fiilor Zavulon, după rudele lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, tot bărbatul den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea;
31. Socoteala lor den fêliul lui Zavulon – 57000 şi 400.
32. Fiilor Iósif, fiii lui Efraim, după rudele lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, tot bărbatul den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea;
33. Socoteala lor den neamul lui Efraim – 40000 şi 500.
34. Fiilor lui Manasí după rudele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, tot bărbatul den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea;
35. Socoteala lor den neamul lui Manasí – 32000 şi 200.
36. Fiilor lui Veniamin, după rudele lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, toată partea bărbătească den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea;
37. Socoteala lor den neamul lui Veniamin – 35000 şi 400.
38. Fiilor lui Dan, după rudeniile lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, tot bărba-

tul lor den

[illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
[illegible]
50 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
51 [illegible]
[illegible]
[illegible]
52 [illegible]
[illegible]
53 [illegible]
[illegible]
[illegible]
54 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Β

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]

tul lor den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea;
39. Socoteala lor den fêliul lui Dan – 62000 şi 700.
40. Fiilor Asir, după rudele lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, tot bărbatul den 20 ani şi în sus, tot cela ce iêse cu putêrea;
41. Socoteala lor den fêliul lui Asir – 41000 şi 500.
42. Fiilor Nefthalim, după rudeniile lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, după numărul numelor lor, după capul lor, tot bărbatul lor, cela ce iêse cu putêrea den 20 ani şi în sus;
43. Socoteala lor den fêliul lui Nefthalim – 53000 şi 400.
44. Aceasta iaste socoteala carea au socotit Moisi şi Aaron şi boiêrii lui Israil, 12 oameni, un om după un fêli, după fêliul caselor moşiilor lor era.
45. Şi să făcu toată socoteala fiilor Israil, cu putêrea lor den 20 ani şi în sus, tot cela ce ieşiia să stea la război întru Israil,
46. 600000 şi 3550.
47. Iar levitênii[1309] den fêliul moşiei lor nu s-au socotit întru fiii lui Israil.
48. Şi grăi Domnul către Moisi dzicîndu:
49. „Caută fêliul lui Leví să nu-l socoteşti împreună şi numărul lor să nu-l iêi în mijlocul fiilor Israil.
50. Şi tu tocmêşte pre popi la cortul mărturiei şi la toate vasele lui şi la toate cîte sîntu întru el. Rădica-vor ei cortul şi toate vasele lui, şi ei vor sluji întru el şi pregiur cortu vor tăbărî.
51. Şi rădicîndu-să cortul, ei îl vor oborî şi, tăbărîndu-să cortul, ei îl vor întinde; şi cel de altu neam, carele să va apropiia, va muri.
52. Şi vor tăbărî fiii lui Israil, om întru şiragul lui şi om după hătmăniia lui, cu putêrea lor.
53. Iar popii să tăbărască în preajmă, împregiurul cortului mărturiei, nu va fi greşeală întru fiii lui Israil; şi vor păzi popii ei paza cortului mărturiei".
54. Şi făcură fiii lui Israil după toate cîte au porîncit Domnul lui Moisí şi lui Aaron, aşa au făcut.

Cap 2

1. Şi grăi Domnul către Moisi şi către Aaron dzicîndu:
2. „Om ţiindu-să după şiragul lui, după steagurile, după casele moşiilor lor, să să tăbărască fiii lui Israil înaintea Domnului, pregiur cortul mărturiei vor tăbărî fiii lui Israil.
3. Şi ceia ci vor tăbărî denainte spre răsărit, şiragul taberii Iúdei, cu putêrea lor, şi boiêrinul fiilor Iúdei, Naason, ficiorul lui Aminadav,
4. Puterile lui, cei socotiţi, 74000 şi 600.
5. Şi ceia ci să tăbărăscu ţiindu-să de fêliul lui Isáhar, şi boiêrinul fiilor Isáhar – Nathaniil, fiiul lui Sogar,
6. Puterile lui, cei socotiţi, 54000 şi 400[1310].
7. Şi tăbărîndu ţiindu-să de fêliul lui Zavulon[1311] – Eliav, ficiorul lui Helon,
8. Puterile lui, cei socotiţi, 57000 şi 400.
9. Toţi cei număraţi den tabăra Iúdei – 186000 şi 400, cu putêrea lor, întîi să vor rădica.
10. Şiragurile[1312] taberii Ruvim, către amiadzădzi, cu putêrea lor, şi boiêrinul ficiorilor Ruvim, Elisur, ficior lui Sediur,
11. Puterile lui, cei socotiţi, 46000 şi 500.
12. Şi ceia ci să tăbărăscu ţiindu-să de el den fêliul lui Simeon, şi boiêrinul ficiorilor lui Simeon, Salámiil, ficiorul lui Surisadê,
13. Puterile lui, cei socotiţi, 59000 şi 300.
14. Şi ceia ci să tăbărăscu ţiindu-să de el, fêliul lui Gad, şi boiêrinul ficiorilor Gadu – Elisaf, ficior lui Raguil,
15. Puterile lui, cei socotiţi, 45000 şi 650.
16. Toţi cei număraţi den tabăra lui[1313] Ruvim, 151000 şi 450, cu putêrea lor, al doilea să vor rădica.
17. Şi să va rădica cortul mărturiei şi tabăra popilor după cum vor tăbărî, în mijlocul taberilor[1314], aşa să vor rădica, fieştecarele ţiindu-să după şiragul lui.
18. [1315]Şiragurile taberii Efraim, despre mare, cu putêrea lor, şi boiêrinul fiilor Efraim, Elisamá[1316], ficiorul lui Emiud,
19. Puterile lui, cei socotiţi, 40000 şi 500.
20. Şi ceia ci să vor tăbărî ţiindu-să, fêliul lui Manasí[1317], Gamaliil, ficior Fadsur,
21. Puterile lui, cei socotiţi, 32000 şi 200.
22. Şi ceia ci să tăbărăscu ţiindu-să fêliul lui Veniamin, şi boiêrinul ficiorilor lui Veniamin, Avidan, fecior lui Gadeoni,
23. Puterile lui, cei socotiţi, 35000[1318] şi 400.
24. Toţi cei număraţi den tabăra lui Efraim, 108100, cu putêrea lor,
25. A treia să vor rădica. Şiragul taberei lui Dan, către miadzănoapte, cu putêrea lor, şi boiêrinul ficiorilor lui Dan, Ahiézer, fecior lui Amisadaí,
26. Puterile lui, cei socotiţi, 62000 şi 700.
27. Şi ceia ci tăbărăscu ţiindu-să de el, fêliul lui Asir, şi boiêrinul ficiorilor lui Asir, Faghená, ficior Ehran,
28. Puterile lor, cei socotiţi, 41000 şi 500.
29. Şi ceia ci să tăbărăscu ţiindu-să de fêliul lui Nefthalim, şi boiêrinul ficiorilor lui Nefthalim, Ahiré, fecior lui Enan,
30. Puterile lor, cei socotiţi, 53000 şi 400.

toţi cei numă-

31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]

ΚΕΦ. Γ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37

31. Toți cei numărați den tabăra lui Dan, 157000 și 600, cu putêrea lor, mai apoi să vor rădica, după șiragul lor".
32. Aceasta-i socoteala fiilor Israil, după casele moșiilor, toată socoteala taberilor, cu puterile lor, 603000 și 500.
33. Iar leviții[1319] nu s-au socotit împreună întru fiii lui Israil, după cum au porîncit Domnul lui Moisí.
34. Și făcură fiii lui Israil după toate cîte au porîncit Domnul lui Moisí, așea s-au tăbărît, după șiragul lor, și așa să rădica fieștecarele țiindu-să după năroadele lor, după casele moșiilor lor.

Cap 3

1. Și acêstea-s nașterile lui Aaron și lui Moisí, întru care dzi au grăit Domnul lui Moisí, în Muntele Siná.
2. Și acêstea-s numerile fiilor lui Aaron: [1320]dentîi născut Nadav, și Aviud, și Eliázar, și Ithámar.
3. Acêstea-s numerile fiilor Aaron, preuții cei unși, pre carii au săvîrșit mînule lor ca să preuțască.
4. [1321]Și au murit Nadav și Aviud înaintea Domnului, aducînd ei foc striin înaintea Domnului, întru Pustiiul Siná, și fecior nu era la înșii, și preuțiră Eliázar și Ithámar cu Aaron, tatăl lor.
5. Și grăi Domnul cătră Moisí, dzicîndu:
6. [1322]„Ia fêliul lui Leví și vei pune pre ei înaintea lui Aaron preutul, și vor posluși lui.
7. Și vor păzi pazele lui, pazele fiilor Israil, înaintea cortului mărturiei, ca să lucrêdze lucrurile cortului.
8. Și vor păzi toate vasele cortului mărturiei și pazele fiilor Israil, după toate lucrurile cortului.
9. Și vei da pre popi lui Aaron, frate-tău, și ficiorilor lui, preuților, dare dați îmi sîntu aceștia mie den fiii lui Israil.
10. Și pre Aaron și pre ficiorii lui vei pune pre cortul mărturiei și vor păzi preuțiia lor și toate cîte-s la cuptor și cêle denlontru a acoperemîntului, și cel de altu neam ce să va atinge va muri".
11. Și grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
12. „Și iată, eu am luat pre leviți den mijlocul fiilor Israil pentru tot dentîi născut deșchidzîndu zgăul, de la fiii lui Israil, răscumpărări lor vor fi și vor fi ai miei leviții[1323].
13. Pentru că al mieu iaste tot dentîi născutul, întru care dzi am lovit tot dentîi născutul în Pămîntul Eghíptului, [1324]am sfințit mie tot dentîi născutul întru Israil, den om pînă în dobitoc ai miei vor fi, eu – Domnul".
14. Și grăi Domnul cătră Moisí întru Pustiiul Siná dzicîndu:
15. „Socotește pre ficiorii Leví după casele moșiilor lor, după năroadele lor, după rudeniile lor, tot bărbatul de la o lună și în sus vei socoti pre ei".
16. Și-i socoti pre înși Moisí și Aaron pren glasul Domnului, după cum au porîncit lor Domnul.
17. [1325]Și era aceștia ficiorii lui Leví den numerile lor: Ghedsom, Caáth și Merarí.
18. Și acêstea-s numerile fiilor Ghedsom, după năroadele lor: Lovení și Semeí.
19. Și fiii lui Caáth, după năroadele lor: Amram și Issaar, Hevron și Oziil.
20. Și ficiorii lui Merarí, după năroadele lor: Moolí și Musí. Acêstea-s năroadele leviților, după casele moșiilor lor:
21. Lui Ghedson, nărodu a lui Lovení și nărodu a lui Semei. Acêstea-s nărodurile lui Ghedsom,
22. Socotêle lor, după numărul a tot bărbatul de o lună și în sus, numărul lor, 7500.
23. Și ficiorii lui Ghedson denapoia cortului vor tăbărî, despre maare.
24. Și boiêrinul casei de moșie a nărodului Ghedsom – Elisáth, ficior Dail.
25. Și paza ficiorului lui Ghedson întru cortul mărturiei, cortul și acoperemîntul lui, și acoperemîntul ușii cortului mărturiei,
26. Și pîndzele curții, și acoperemîntul porții curții ceia ci iaste la cortu, și rămășițele tuturor lucrurilor lui.
27. Lui Caáth: nărodu lui Amrám, unul, și nărodu a lui Isaar, unul, și nărodu a lui Hevron, unul, și nărodu a lui Oziil, unul.
28. Acêstea-s nărodurile lui Caáth, după număr, tot bărbatul de o lună în sus, 8600,
29. Păzindu pazele sfintelor. Nărodul fiilor Caáth vor tăbărî den coastele cortului despre amiadzădzi.
30. Și boiêrinul casei moșiei lor, nărodurilor lui Caáth: Elisafan, ficior lui Oziil.
31. Și paza lor: săcriiul, și masa, și sfêșnicul, și jirtăvnicile, și vasele sfintului, cîte slujescu întru iale, și acoperemîntul, și toate lucrurile lor.
32. Și boiêrinul cel preste boiêrii leviților[1326] – Eliázar, ficior lui Aaron, preutului, și puse ca să păzască pazele sfinților.
33. Lui Merarí: nărodu a lui Moolí, și nărodu a lui Musí. Acêstea-s nărodurile lui Merarí. Socoteala lor după număr:
34. Tot bărbatul de o lună în sus, 6000 și 50.
35. Și boiêrinul casei moșiei lor nărodului Merarí, Suriil, ficior lui Avihéa; den coastele cortului vor tăbărî, de către miadzănoapte.
36. Socotêle pazei ficiorilor lui Merarí: căpețêle cortului și zăvoarăle lui,
37. Și

stîlpii

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

47 [illegible]

48 [illegible]

49 [illegible]

50 [illegible]

51 [illegible]

КАП. Д

1 Ш[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

stîlpii lui, şi fundurile lui, şi toate vasele lor, şi[1327] toate lucrurile lor, şi stîlpii curţii prenpregiur, şi fundurile lor, şi pociumbii lor, şi ştreangurile lor.

38. Ceia ci să tăbărăscu den faţa cortului mărturiei, de către răsărit, Moisí şi Aaron şi fiii lui, păzind pazele sfîntului, la pazele fiilor Israil; şi cel striin de neam ce mêrge aproape va muri.
39. Toată socoteala a leviţilor pre carii au socotit Moisí şi Aaron pren glasul Domnului, după năroadele[1328] lor, tot bărbatul de o lună şi în sus, 22000.
40. Şi dzise Domnul către Moisí dzicîndu: „Socotêşte tot dentîi născutul bărbat den fiii lui Israil, de o lună şi în sus, şi le ia numărul lor pre anume.
41. Şi vei lua pre liviţi mie, eu – Domnul, pentru toţi dentîi născuţii fiii lui Israil, şi dobitoacele leviţilor pentru toate cêle dentîi născute întru dobitoacele fiilor Israil".
42. Şi socoti Moisí după cum i-au porîncit Domnul lui tot dentîi născutul întru fiii lui Israil.
43. Şi să fêceră toate cêle dentîi născute, parte bărbătească, după număr pre nume, de o lună şi în sus, den socoteala lor, 22000 şi 273.
44. Şi grăi Domnul către Moisi dzicînd:
45. „Ia pre leviţi pentru[1329] toţi cei dentîi născuţi fiilor Israil, şi dobitoacele leviţilor pentru dobitoacele lor; şi vor fi ai miei leviţii, eu – Domnul.
46. Şi răscumpărările celor 273, cei ce prisosescu mai multu decît leviţii, dentru cei dentîi născuţi a fiilor Israil.
47. Şi vei lua 5 sicli după cap, după didrahmul cel sfîntu vei lua, 20 de bani siclul.
48. Şi vei da argintul lui Aaron şi fiilor lui, răscumpărături de cêle ce prisosescu întru ei".
49. Şi luă Moisí argintul răscumpărărilor celor ce prisosiia la răscumpărarea leviţilor de la cei dentîi născuţi fiilor Israil.
50. Luat-au argintul, 1365 de sicli, după siclul cel sfîntu.
51. Şi au dat Moisí argintul răscumpărărilor celor ce prisosescu lui Aaron şi fiilor lui, pren glasul Domnului, în ce chip au porîncit Domnul lui Moisí.

Cap 4

1. Şi grăi Domnul către Moisí şi către Aaron dzicîndu:
2. „Ia căpeteniia fiilor Caáth den mijlocul ficiorilor lui Leví, după năroadele lor, după casele moşiilor lor,
3. De 25 ani şi în sus pînă la 50 de ani, tot cela ce întră ca să slujască, ca[1330] să facă toate lucrurile în cortul mărturiei".
4. Şi acêstea-s faptele ficiorilor Caáth, den mijlocul ficiorilor lui Leví, după năroadele lor, după casele moşiilor lor întru cortul mărturiei, sfîntu sfinţilor. Şi vor întra Aaron şi fiii lui, cîndu să va rădica tabăra,
5. Şi vor surpa acoperemîntul ce umbrêşte şi vor acoperi cu el săcriiul mărturiei.
6. Şi vor pune preste el acoperemîntu deasupra piêle albastră, şi vor pune preste el haină toată albastră deasupra, şi vor pune părîngele.
7. Şi pre masa ce iaste înainte vor pune preste ea haină tot mohorîtă, şi blidele, şi căţiile, şi căuşile, şi ibricile cu carele toarnă, şi pîinele cêlea ce-s pururea preste ea vor fi.
8. Şi vor pune prestă ea haină roşie şi o vor acoperi pre ea cu acoperemîntu de piêle albastră şi vor pune părîngele ei.
9. Şi vor lua haină albastră şi vor acoperi sfêşnicul ce lumineadză şi fufêdzele lui şi lingurile lui şi mucările lui şi toate vasele untudelemnului cu cîte slujescu întru iale.
10. Şi-l vor pune pre îns şi toate vasele lui întru acoperemîntu de piêle albastru şi-l vor pune pre el pre[1331] părîngi.
11. Şi preste jirtăvnicul cel de aur vor pune deasupra haină albastră şi-l vor acoperi cu acoperemîntu de piêle albastră şi vor pune părîngele lui.
12. Şi vor lua toate vasele de slujbă cîte slujescu întru iale la sfinte, şi le vor pune întru haină albastră, şi le vor acoperi pre iale cu acoperemîntu de piêle albastră, şi le vor pune pre părîngi.
13. Şi acoperemîntul va pune preste jirtăvnic şi vor acoperi preste el haină toată mohorîtă.
14. Şi vor pune preste el toate vasele lui cu cîte slujescu întru iale: şi căţiile, şi undeţile de carne, şi păharăle, şi acoperemîntul, şi toate vasele jirtăvnicului, şi vor pune preste el acoperemîntu de piêle albastră, şi vor pune părîngele lui.
15. Şi vor lua haină mohorîtă, şi vor acoperi medelniţa şi fundul ei, şi le vor pune pre iale întru acoperemîntu de piêle albastru, şi le vor pune pre părîngi, şi vor săvîrşi Aaron şi fiii lui acoperind sfintele şi toate vasele sfinte, rădicîndu tabăra, şi după acêea vor întra ficiorii lui Caáth să rădice; [1332]şi să nu să atingă de cêle sfinte, pentru ca să nu moară.
16. Acêstea vor rădica ficiorii lui Caáth întru cortul mărturiei, socotitoriu — Eliázar, feciorul lui Aaron preutul, untudelemnul de lumină, şi tămîie de tocmire,

[illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible] Ἀγαπητῷ [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

[illegible]

Ἀγαπητῷ [illegible] 34

[illegible] 35

[illegible] 36

[illegible] 37

[illegible] 38

[illegible] 39

[illegible] 40

[illegible] 41

[illegible] 42

[illegible] 43

[illegible] 44

[illegible] 45

[illegible] 46

[illegible] 47

[illegible] 48

[illegible] 49

[illegible] 50

[illegible]

ΚΑΠ

[illegible] 1

[illegible] 2

şi jirtva cea preste toate dzilele, şi untudelemnul ungerii, socotirea a tot cortului şi cîte sîntu întru însul, întru cel sfîntu, şi întru toate lucrurile".
17. Şi grăi Domnul cătră Moisí şi cătră Aaron dzicîndu:
18. „Să nu piêrdeţi den fêl nărodul lui Caáth, den mijlocul leviţilor.
19. Aceasta faaceţi lor şi vor trăi şi nu vor muri, mergîndu ei cătră sfintele sfinţilor.
20. Aaron şi fiii lui să între înlontru şi-i vor tocmi pre ei pre fieştecare, după rădicarea lui,
21. Şi să nu între să vadză fără vêste cel sfîntu, şi vor muri".
22. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
23. „Ia începătura fiilor Ghedson şi pre aceştia după casele moşiilor lor, după nărodurile lor,
24. Den 25 ani şi în sus pînă în 50 ani socotiţi pre ei tot cela ce întră ca să posluşască şi să facă lucrurile la cortul mărturiei.
25. [1333]Aceasta-i slujba nărodului Ghedson: să slujască şi să rădice, şi va rădica pieile cortului lui, şi cortul mărturiei, şi acoperemîntul lui,
26. Şi acoperemîntul cel vînăt[1334], cela ce iaste pre însu deasupra, cel albastru, şi acoperemîntul uşii cortului mărturiei,
27. Şi pîndzele curţii şi poala uşii curţii, cîte-s pre cortul mărturiei,
28. Şi la jirtăvnic prenpregiur, şi cêlea ce prisosescu dentru iale, şi toate vasele cêle de slujbă a lor, şi toate cîte slujescu întru iale vor face, denaintea lui Aaron şi a fiilor lui va fi toată slujba a fiilor Ghedson, după toate slujbele lor şi după toate lucrurile lor, şi vei socoti pre înşi pre numere toate lucrurile ce-s pren înşii.
29. Aceasta-i slujba nărodului ficiorilor Ghedson în cortul mărturiei, şi paza lor în mîna lui Ithámar, a fiiului Aaron, a preutului.
30. Feciorii lui Merarí, după năroadele lor, după casele moşiilor lor,
31. Socotiţi pre ei den 25 ani şi în sus, pînă la 50 ani, socotiţi pre înşi, tot cela ce întră să posluşască lucrurile cortului mărturiei.
32. Şi acêstea-s pazele celor ci să rădică pre înşii după toate lucrurile lor întru cortul mărturiei: căpeţêlele cortului şi zăvoarăle lui, şi fundurile lui, şi acoperemîntul de asupra, şi fundurile lor, şi stîlpii lor, şi acoperemîntul cel de asupra a uşii cortului,
33. Şi stîlpii curţii prenpregiur, şi fundurile lor, şi stîlpii acoperemîntului a porţii curţii, şi fundurile lor, şi pociumbii lor, şi ştreangurile lor, şi toate vasele lor, şi toate posluşeniile lor pre anume să socotiţi pre înşii, şi toate vasele a pazei ce să rădícă de înşii.
34. Aceasta-i[1335] slujba a nărodului fiilor Merarí întru toate lucrurile lor la cortul mărturiei, întru mîna lui Ithámar, ficiorul lui Aaron, preutului".
35. Şi socoti Moisí şi Aaron şi boiêrii Israil pre ficiorii lui Caáth, după năroadele lor, după casele moşiilor lor,
36. Den 25 ani în sus pînă la 50 ani, tot cela ce va întra a sluji şi a face lucrurile cortului mărturiei,
37. Şi să făcu socotêle lor, după năroadele lor, 2750.
38. Aceasta-i socoteala nărodului Caáth, tot cela ce slujaşte întru cortul mărturiei, după cum au socotit Moisi şi Aaron pren glasul Domnului, întru mîna lui Moisí.
39. Şi s-au socotit ficiorii lui Ghedson, după năroadele lor, după casele moşiilor lor,
40. Den 25 ani în sus, pînă la 50 ani, tot cela ce întră a posluşi şi a face lucrurile întru cortul mărturiei[1336].
41. Şi să făcu socoteala lor, după năroadele lor, după casele moşiilor lor, 2630.
42. Aceasta-i socoteala nărodului a fiilor Ghedson, tot cela ce posluşaşte întru cortul mărturiei, pre carii au socotit Moisi şi Aaron, pren glasul Domnului, întru mîna lui Moisí.
43. Şi să socotiră şi nărodul fiilor Merarí, după năroadele[1337] lor, după casele moşiilor lor,
44. Den 25 ani în sus pînă la 50 ani, tot cela ce întră a posluşi cătră lucrurile cortului mărturiei.
45. Şi să făcu socoteala rudeniei lor[1338], după năroadele lor, după casele moşiilor lor, 3200.
46. Aceasta-i socoteala[1339] a nărodului fiilor Merarí, pre carii au socotit Moisi şi Aaron, pren glasul Domnului, întru mîna lui Moisí.
47. Toţi cei socotiţi pre carii au socotit Moisí şi Aaron şi boiêrii fiilor Israil pre leviţi, după năroadele lor, după casele moşiilor lor,
48. Den 25 de ani[1340] şi în sus pînă la 50 ani, tot cela ce întră înlontru, cătră faptul faptelor şi faptele cêle ci să rădică întru cortul mărturiei,
49. Să făcură cei socotiţi 8580.
50. Pren glasul Domnului i-au socotit pre ei, întru mîna lui Moisí, om după om pre lucrurile lor şi pre care le rădică ei, şi s-au socotit în ce chip au porîncit Domnul lui Moisí.

Cap 5

1. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
2. „Porîncêşte

fiilor Israil

[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]

ΚΑΠ· Ϛ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]

fiilor Israil şi gonească pre tot strîcatul afară den tabără şi pre tot înfrîntul[1341] şi tot necuratul la suflet,
3. Den bărbat pînă în fămêie, scoateţi-i afară den tabără şi să nu pîngărească taberile lor întru carele eu mă aflu întru ei".
4. Şi au făcut aşea fiii lui Israil şi i-au scos pre înşi afară den tabără, după cum au grăit Domnul lui Moisí, aşa au făcut fiii lui Israil.
5. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
6. „Grăiêşte fiilor Israil dzicîndu: «Bărbat au fămêie, carele va face [1342]dentru toate greşêlele omeneşti şi nesocotind va nesocoti întru Domnul, şi va greşi sufletul acela,
7. Va mărturisi păcatul carele au făcut şi va da păcatul capul, şi a cincea lui va adaoge preste el, şi va da cui au greşit pre îns.
8. Iar de nu va fi la om rudenie, ca să-i dea lui greşeala cătră însul, păcatul ce să dă Domnului, preutului va fi, afară den berbêcele rugii, [1343]pren carele să va ruga cu însul pentru dînsul[1344].
9. Şi toată începătura, şi toate cêle ce să sfinţescu întru fiii lui Israil cîte vor aduce Domnului a preutului, a lui vor fi.
10. Şi a fieştecăruia cêle sfinţite a lui vor fi; şi omul carele va da preutului, lui va fi»".
11. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu: „Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră înşii:
12. «A omului, a omului de va greşi muiêrea lui şi de-l va trêce cu ochii pre însul să nu-l bage în samă şi va dormi cineva cu ea pat de sămînţă,
13. Şi va ascunde de ochii bărbatului ei şi va tăgădui, şi ea va fi pîngărită, şi mărturie să nu fie asupra ei şi ea să nu fie grea,
14. Şi-i va veni lui duh de rîvnire şi va rîvni pre muiêrea lui şi ea iaste pîngărită, sau va veni preste el duh de rîvnire şi va rîvni pre muiêrea lui şi ea nu va fi pîngărită,
15. Şi va aduce omul muiêrea lui cătră preut şi va aduce darul pentru ea, al dzêcelea a lui ifi fănină de ordzu, nu va turna preste ea untudelemnu, nici va pune preste ea tămîie, pentru că iaste jirtvă de rîvnire, jirtvă de paminte pomenindu păcatul.
16. Şi va aduce pre[1345] însă preutul şi o va pune pre însă înaintea Domnului.
17. Şi va lua preutul apă curată vie într-un vas de lut şi de pămîntul carele iaste pre faţa pămîntului cortului mărturiei şi luînd preutul, va pune într-apă.
18. Şi va pune preutul muiêrea înaintea Domnului şi va descoperi capul aceştiia muierii şi va pune pre mîinele ei jirtva paminţii, jirtva rîvnirei, iar în mîna preutului va fi apa mustrării,
19. Cêea ce blastămă aceasta. Şi o va giura pre însă preutul. Şi va grăi muierii: «Să nu au dormit neştine cu tine, să nu ai călcat a te pîngări suptu bărbatul tău, curată să fii de apa mustrării aceştiia ce să blastămă.
20. Iar de ai călcat tu fiindu cu bărbat sau te-ai pîngărit şi au dat neştine patul lui întru tine, afară den bărbatul tău», şi va giura preutul muiêrea întru giurămînturile blăstămului acestuia, şi va dzice preutul muierii:
21. «Dea-te Dumnedzău întru blăstăm şi întru giurămîntu în mijlocul nărodului tău, cîndu va da Domnul stînghea ta cădzută şi pîntecile tău înflat,
22. Şi va întra apa această blăstămată întru pîntecile tău, să-ţi împle pîntecile şi să cadză stînghea ta», şi va dzice muiêrea: «Facă-să, facă-să!».
23. Şi va scrie preutul blăstămile acêstea într-o carte şi va muia[1346] întru apă mustrările
24. Ceii blăstămate, şi va adăpa pre muiêre apa mustrării cei blăstămate,
25. Şi va întra întru însă apa cea blăstămată a mustrării, şi va lua preutul den mîna muierii jirtva rîvniturii, şi va pune jirtva înaintea Domnului, şi o va duce pre însă pre jirtăvnic,
26. Şi va lua preutul dentru jirtva pamintea ei şi va aduce pre ea preutul pre jirtăvnic.
27. Şi după aceasta va adăpa pre muiêre cu apa şi va fi, de va fi pîngărită şi va amăgi cu neştiinţă pre bărbatul ei şi va întra întru însă apa mustrării[1347] cea blăstămată, şi să va înfla în pîntece şi va cădea stînghea ei, şi va fi muiêrea întru blăstăm întru nărodul ei.
28. Iar de nu[1348] să va pîngări muiêrea şi curată va fi şi nevinovată va fi şi va face[1349] sămînţa ei.
29. Aceasta-i lêgea rîvniturei, căruia va călca muiêrea fiind cu bărbat şi să va pîngări,
30. Au om pre carele va veni pre îns duh de rîvnire şi va rîvni pre muiêrea lui şi va pune pre muiêrea lui înaintea Domnului şi va face ei preutul toată lêgea aceasta,
31. Şi nevinovat va fi omul de greşêle, şi muiêrea acêea va lua păcatul ei".

Cap 6

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicînd:
2. „Grăiêşte fiilor Israil dzicîndu, şi vei dzice cătră ei: «Bărbat au fămêie carele să va ruga tare rugă,
3. Şi să curăţască curăţie Domnului, de vin şi de vinarsu[1350] să să curăţască, şi vinarsu[1351]

şi oţăt de vin

[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]

ΚΑΠ. Ζ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]

și oțăt den vin și oțăt den síchera[1352] nu va bea, și cîte să fac den struguri nu va bea, și strugur proaspăt și stafidă nu va mînca toate dzilele rugii lui.

4. Dentru toate cîte să fac den vie, vin de poamă[1353] pînă în sîmburi să nu bea, nice să mănince dentru iale.
5. Toate dzilele rugii curățirei lui, [1354]briciu nu va îmbla pre capul lui pînă să vor împlea dzilele cîte s-au rugat Domnului, sfîntu va fi hrănindu chică, păr a capului.
6. Toate dzilele rugii Domnului, la tot sufletul mortu nu va întra,
7. La tată și la mumă și la frate și la sor, să nu să pîngărească întru înșii murindu ei, pentru că ruga Domnului[1355] pre însul, pre capul lui.
8. Toate dzilele rugii lui, sfîntu va fi Domnului.
9. Iar de va muri neștine cu moarte fără de vêste, pre însul îndată să va pîngări capul rugii lui și va rade capul lui întru dzua carea să va curăți,
10. În dzua a șaptea să va rade, a opta dzi va aduce doaă turturêle sau doi pui de porîmbu cătră preut la ușa cortului mărturiei,
11. Și va face preutul una pentru greșeală și una de ardere de tot, și să va ruga pentru el preutul pentru carele au greșit[1356] pentru suflet, și va sfinți capul lui întru dzua acêea,
12. Cu carele s-au sfințit Domnului toate dzilele rugii, și va aduce miel de un an întru greșeală, și dzilele cêle de mainte negrăite vor fi, pentru căci s-au pîngărit capul rugii lui.
13. Și aceasta-i lêgea celui ce s-au rugat, întru care dzi va plini dzilele rugii lui, va aduce el la ușea cortului mărturiei.
14. Și va aduce darul lui Domnului: un miel de un an, curat, unul pentru ardere de tot, și o cîrlăniță de un an, curată, pentru greșêle, și berbêce, unul curat pentru mîntuire,
15. Și un coș de azime de fănină curată, pîini frămîntate cu untudelemnu și covrigi nedospiți, unși cu untudelemnu, și jirtva lor și turnarea lor.
16. Și va aduce preutul înaintea Domnului și va face cea pentru greșeala lui și arderea cea de tot a lui.
17. Și berbêcele va face jirtva mîntuirei Domnului pre coșul azimilor și va face preutul jirtva și turnarea lui.
18. [1357]Și să va rade cel rugat lîngă ușa cortului mărturiei capul rugii lui și va pune părul preste foc, carele iaste preste jirtva mîntuirei.
19. Și va lua preutul brațul fiertu den berbêce și o pîine azimă den coșniță și un covrig nedospit și va pune preste mînule celui rugat, după ce-și va rade el capul lui.
20. Și le va aduce pre acêlea preutul punere înaintea Domnului, sfîntu va fi preutului preste pieptul punerii deasupra și preste brațul luării. Și după aceasta va bea cel rugat vin.
21. Aceasta-i lêgea celui rugat carele să va ruga darul lui Domnului pentru rugă, afară den cêlea ci să va ruga mîna lui după putêrea rugii lui, carea să va ruga după lêgea curăției»".
22. Și grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
23. „Grăiêște lui Aaron și fiilor lui dzicîndu: [1358]«Așa să blagosloviți pre fiii lui Israil dzicîndu lor:
24. 'Blagoslovască-te Domnul și te păzască!
25. Să arate Domnul fața lui pre tine și să te miluiască!
26. Rădice Domnul fața lui pre tine și-ți dea ție pace'». Și vor pune numele mieu preste fiii lui Israil, și eu, Domnul, voi blagoslovi pre înși".

Cap 7

1. [1359]Și să făcu întru care dzi săvîrși Moisí ca să rădice cortul și-l unsă pre îns, și-l sfinți pre el și toate vasele lui și jirtăvnicul și toate vasele lui, și le unse și le sfinți pre iale.
2. Și aduseră boiêrii Israil, 12 boiêri a caselor moșiilor lor, aceștia-s boiêrii neamurilor, aceștia ceia[1360] ci sta la socoteală.
3. Și au adus darurile lor înaintea Domnului: 6 cară cu roate și 12 boi, un car de la doi boiêri, și vițăl de la fieștecarele, și le aduseră înaintea cortului.
4. Și dzise Domnul cătră Moisí dzicînd:
5. „Ia de la înșii și vor fi cătră lucrurile cêle de slujbă a cortului mărturiei; și vei da pre iale popilor, fieștecăruia după slujba lui".
6. Și luînd Moisi carăle și pre boi, le-au dat popilor.
7. Cêle 2 cară și cei 4 boi au dat fiilor lui Ghedson, după slujbele lor;
8. Și cêle 4 cară și cei 8 boi i-au dat ficiorilor Merarí, după slujbele lor, pren Ithámar, fiiul lui Aaron preutul.
9. Și fiilor lui Caáth nu le-au dat, pentru că au slujbele sfîntului, pre umăr le vor rădica pre iale.
10. Și au adus boiêrii la înnoirea jirtăvnicului întru dzua carea au unsu pre el, și au adus boiêrii darurile lor înaintea jirtăvnicului.
11. Și dzise Domnul cătră Moisí: „Un boiêrin în toate dzilele, boiêrin cătră dzi, vor aduce darurile lor la înnoirea jirtăvnicului". Și era cela ce aducea
12. Întru dzua dentîi darul lui[1361] Náason, ficiorul lui Aminadav, boiêrin a fêliului Iúdei.
13. Și au adus darul lui: blid de argintu unul, 130 trasul lui, păhar unul, de argintu, de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de fănină cernută, frămîntată cu untudelemnu,

pentru jir-

14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible] 30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible] 47
[illegible] 48
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible]
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible] 53
[illegible]
[illegible] 54
[illegible]
[illegible] 55
[illegible]
[illegible]
[illegible] 56
[illegible] 57
[illegible] 58
[illegible] 59
[illegible]
[illegible] 60
[illegible] 61
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 62
[illegible] 63
[illegible] 64
[illegible] 65
[illegible]
[illegible] 66
[illegible] 67
[illegible]
[illegible]
[illegible] 68
[illegible] 69
[illegible]

pentru jirtvă,
14. Căţie una, de 10 auri, plină de tămîie,
15. Viţăl unul, den boi, berbêce unul, miel unul, de un an, pentru ardere de tot,
16. Şi ţap den capre unul, pentru greşeală[1362],
17. Şi pentru jirtva mîntuirei: jiunce doao, berbeci 5, ţapi 5, mieluşêle de un an 5. Acesta-i darul lui Naáson, ficiorul lui Aminadav.
18. A doa dzi au adus Nathanail, ficiorul lui Sohar, boiêrinul fêliului Isáhar.
19. Şi au adus darul lui: blid de argintu unul, 130 trasul lui, păhar unul de argintu, de 70 sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de fănină curată, frămîntate cu untudelemnu, pentru jirtvă,
20. Căţie 1 de 10 auri, plină de tămîie,
21. Viţăl unul den boi, berbêce unul, miel unul de un an pentru ardere de tot,
22. Şi ţap den capre unul, pentru greşeală,
23. Şi la jirtvă de mîntuire: giunce 2, berbeci 5, ţapi 5 ⌊şi⌋[1363] mieluşel de un an 5; aceasta-i darul a lui Nathanail, ficiorul lui Sogar.
24. În dzua a treia, boiêrin a ficiorilor Zavulon, Eliav, ficiorul lui Helon.
25. Darul lui: un blid de argintu, 130 trasul lui, păhar unul de argintu de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de fănină curată, frămîntată cu untudelemnu, pentru jirtvă,
26. Căţie, una de 10 auri, plină de tămîie,
27. Viţăl, unul den boi, berbêce unul, miel unul, de un an, pentru ardere de tot,
28. Şi ţap den capre unul, pentru greşêle,
29. Şi pentru jirtva mîntuirei: giunce 2, berbeci 5, ţapi 5, mieluşêle de un an 5; acesta-i darul a lui Eliav, ficiorul lui Helon [1364].
30. În dzua a patra, boiêrinul a fiilor Ruvim, Elisur, ficior lui Sediur,
31. Darul lui: blid de argintu unul, 130 trasul lui; păhar unul de argintu, de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de fănină curată, frămîntată cu untudelemnu, pentru jirtvă,
32. Căţie una, de 10 auri, plină de tămîie,
33. Viţăl unul den boi, berbêce unul, miel unul de un an, pentru ardere de tot,
34. Şi ţap den capre unul, pentru păcat,
35. Şi pentru jirtva mîntuirei: junce 2, berbeci 5, ţapi 5, mieluşêle de cîte un an 5; acesta-i darul lui Elisur, ficiorul lui Sedeur.
36. În dzua a cincea, boiêrin a ficiorilor lui Simeon, Salamiil, ficiorul lui Surisadêí.
37. Darul lui: blid[1365] de argintu unul, 130 trasul lui, păhar unul de argintu, de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoaă pline de fănină curată, frămîntată cu untudelemnu, pentru jirtvă,
38. Căţie una de 10 auri, plină de tămîie,
39. Viţăl unul den boi, berbeci unul, miel unul, de un an, pentru ardere de tot,
40. Şi ţap den capre unul, pentru păcat,
41. Şi pentru jirtva mîntuirei: giunce doaă, berbeci 5, ţapi 5, mieluşêle de cîte un an 5; acesta-i darul lui Salamiil, ficiorul lui Surisadaí.
42. În dzua a şêsea, boiêrinul a feciorilor Gad, Elisaf, ficiorul lui Raguil.
43. Darul lui: blid de argintu unul, 130 trasul lui; păhar unul de argintu de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de fănină curată, frămîntată cu untudelemnu, pentru jirtvă,
44. Căţie una de 10 auri, plină de tămîie,
45. Viţăl unul den boi, berbêce unul, miel unul de un an, pentru ardere de tot,
46. Şi ţap dentru capre unul, pentru păcat,
47. Şi de jirtva mîntuirei: giunce 2, berbeci 5, ţapi 5, mieluşêle de un an 5; acesta-i darul lui Elisaf, ficiorul lui Raguil.
48. În dzua a şaptea, boiêrin ficiorilor lui Efraim, Elisamá, ficiorul lui Semiud.
49. Darul lui: blid de argintu unul, 130 trasul lui; păhar de argintu unul, de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de făină curată, cu untudelemnu amestecată, pentru jirtvă,
50. Căţie una de 10 auri, plină de tămîie,
51. Viţăl unul dentru boi, berbêce unul, miel unul de un an, pentru ardere de tot,
52. Şi ţap den capre unul, pentru greşêle,
53. Şi pentru jirtva mîntuirei: giunce 2, berbeci 5, ţapi 5, mieluşêle de cîte un an 5; acesta-i darul lui Elisamá, ficiorul lui Semiud.
54. În dzua a opta, boiêrin ficiorilor Manasí, Gamaliil, ficior lui Fadasur.
55. Darul lui: blid de argintu unul, 130 trasul lui, păhar de argintu unul, de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de fănină curată, frămîntată pentru jirtvă cu untudelemnu,
56. Căţie una, de 10 auri, plină de tămîie,
57. Viţăl unul den boi, berbêce unul, miel 1[1366], de un an, pentru arderea de tot,
58. Şi ţap unul den capre, pentru greşêle,
59. Şi la jirtva mîntuirei: jiunce 2, ţapi 5, berbeci 5, mieluşêle de cîte un an 5; acesta-i darul lui Gamaliil[1367], ficiorul lui Faddasur.
60. În dzua a noao, boiêrin a ficiorilor Veniamin, Avidan, ficior lui Gadeoní.
61. Darul lui:[1368] 1 blid de argintu, 130 trasul, păhar unul de argintu, de 70 sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de făină curată, frămîntată cu untudelemnu, pentru jirtvă,
62. Căţie una, de 10 auri, plină de tămîie,
63. Viţăl unul den boi, berbêce unul, miel unul de un an [1369], pentru ardere de tot,
64. Şi ţap unul den capre, pentru greşêle,
65. Şi pentru jirtva de mîntuire: giunce 2, berbeci 5, ţapi 5, mieluşêle de cîte un an 5; acesta-i darul lui Avidan, ficiorul lui Gadeoní.
66. În dzua a dzêce, boiêrinul ficiorilor Dan, Ahiézer, ficiorul lui Amisadaí.
67. Darul lui: blid de argintu unul, 130 trasul lui, păhar unul de argintu, de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de fănină cernută, amestecată cu untudelemnu, pentru jirtvă,
68. Căţiia una, de 10 auri, plină de tămîie,
69. Viţăl unul dentru boi,

berbêce unul

70 [illegible]

71 [illegible]

72 [illegible]

73 [illegible]

74 [illegible]

75 [illegible]

76 [illegible]

77 [illegible]

78 [illegible]

79 [illegible]

80 [illegible]

81 [illegible]

82 [illegible]

83 [illegible]

84 [illegible]

85 [illegible]

86 [illegible]

87 [illegible]

88 [illegible]

89 [illegible]

ΚΕΦ. Η.

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

berbêce unul, miel unul de un an, pentru ardere de tot,
70. Și țap den capre unul, pentru greșeală,
71. Și pentru jirtva mîntuirei: giunce 2, berbeci 5, țapi 5, mielușêle de cîte un an 5; acesta-i darul a lui Ehiézer, ficiorul lui Misadaí.
72. În dzua a unsprădzêcelea, boiêrinul ficiorilor Asir, Fagheil, ficiorul lui Ehran.
73. Darul lui: blidu de argintu unul, 130 trasul lui, păhar unul de argintu, de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao[1370] pline de făină curată, frămîntată cu untudelemnu, pentru jirtvă,
74. Cățiia una, de 10 auri, plină de tămîie,
75. Vițăl unul dentru boi, berbeci unul, miel de un an unul, pentru ardere de tot,
76. Și țap dentru capre unul, pentru greșeală,
77. Și pentru jirtva mîntuirei: jiunce 2, berbeci 5, țapi 5, mielușêle de cîte un an 5; acesta-i darul lui Fagheil, ficiorul lui Ehran.
78. În dzua a doaosprădzêce, boiêrinul a ficiorilor Nefthalim, Ahire, ficiorul lui Enan.
79. Darul lui: blid de argintu unul, 130 trasul lui, păhar unul de argintu, de 70 de sicli, după siclul cel sfîntu, amîndoao pline de făină cernută, frămîntată cu untudelemnu, pentru jirtvă,
80. Căție una, de 10 auri, plină de tămîie,
81. Vițăl unul dentru boi, berbêce unul și miel unul de un an, pentru ardere de tot,
82. Și țap dentru capre unul, pentru greșeală,
83. Și pentru jirtvă de mîntuire: jiunce 2, berbeci 5, țapi 5, mielușêle de cîte un an 5.
84. Acesta-i darul lui Ahiré, ficiorul lui Enan. Aceasta-i înnoirea jirtăvnicului, întru care dzi l-au unsu pre însul de la boiêrii fiilor Israil, blide de argintu 12, păhară de argintu 12,
85. Cății de aur 12, de 130 sicli un blid și de 70 de sicli un păhar, tot argintul vaselor – 2400 sicli, sicli cu siclul cel sfîntu,
86. Cății[1371] de aur 12, pline de tămîie, de 10 auri cățiia, cu siclul cel sfîntu, tot aurul cățiilor – 120 de auri.
87. Toate vacile de ardere de tot: vițăi 12, berbeci 12, miei cîte de un an 12, jirtvele lor și turnările lor, și țapi dentru capre 12, pentru greșeală.
88. Toate vacile pentru jirtva mîntuirei: giunce 24, berbeci 60, țapi 60 de cîte un an, mielușêle cîte de un an curate 60. Aceasta-i înnoirea jirtăvnicului, după ce au împlut mîinele lui și după ce au arsu pre îns.
89. [1372]Cîndu mergea Moisí la cortul mărturiei să grăiască lui, și audzi glasul Domnului grăindu cătră însul deasupra acoperemîntului carele iaste preste săcriiul cortului mărturiei, întru mijlocul a doi[1373] heruvimi. Și grăia cătră însul.

Cap 8

1. Și grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
2. „Grăiêște cătră Aaron și vei grăi cătră însul:
3. «Cîndu vei pune luminătorile de o parte despre fața sfêșnicului, vor lumina cêle 7 luminătoare»”.
4. Și au făcut așea Aaron, de o parte den fața sfêșnicului aprinsă luminătorile lui, după cum porînci Domnul lui Moisí.
5. Și aceasta-i meșterșuguiala sfêșnicului, tare de aur fusul ei și florile ei tot tare, după chipul[1374] carele au arătat Domnul lui Moisí, așea au făcut sfêșnicul.
6. Și grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
7. „Ia pre leviți den mijlocul fiilor Israil și să-i curățești pre înșii. Și așa să le faci lor curățeniia lor:
8. Vei stropi pre înșii apă de curățenie și vei trêce brici[1375] preste tot trupul lor, și-și vor spăla hainele lor și curați vor fi.
9. Și vor lua 1 vițăl dentru boi și acestuia jirtvă – făină curată, frămîntată cu untudelemnu, și un vițăl de un an den boi vei lua, pentru greșeală.
10. [1376]Și vei aduce pre leviți înaintea cortului mărturiei și vei aduna toată adunarea fiilor Israil.
11. Și vei aduce pre leviți înaintea Domnului și vor pune fiii lui Israil mîinele lor preste leviți.
12. Și va usăbi Aaron pre leviți dare înaintea Domnului de la fiii lui Israil și vor fi ca să lucrêdze lucrurile Domnului.
13. Iar leviții vor pune mîinele deasupra preste capetile vițăilor și vei face pre unul pentru greșeală și unul pentru ardere de tot, ca să să roage pentru el.
14. Și vei pune pre leviți[1377] înaintea Domnului și înaintea lui Aaron și înaintea fiilor lui, și le vei da lor dare[1378] înaintea Domnului, și vei usăbi pre leviți den mijlocul fiilor Israil, și vor fi mie.
15. Și după aceasta, vor întra leviții ca să lucrêdze lucrurile cortului mărturiei, și vei curăți pre înșii și vei da pre ei înaintea Domnului,
16. Pentru că dare dată aceștia-mi sîntu mie den mijlocul fiilor Israil, pentru ceia ci dășchidu tot zgăul a tuturor dentîi născuților den fiii lui Israil, am luat pre înșii mie,
17. [1379]Pentru că mie – tot cel dentîi născutul den fiii lui Israil, den om pînă în dobitoc; întru care dzi am omorît tot cel dentîi născutul în Pămîntul Eghíptului, am sfînțit pre înșii mie
18. Și am luat pre leviți pentru tot cel dentîi născut întru fiii lui Israil,
19. Și am dat pre leviți dare dată lui Aaron și fiilor lui den mijlocul fiilor Israil, ca să lucrêdze lucrurile fiilor Israil întru cortul mărturiei și să să roage pentru fiii lui

[illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

ΚΑΠ. Θ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

ΚΑΠ. Ι

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

Israil, şi nu va fi întru fiii lui Israil să să apropie cătră sfinte”.

20. Şi făcu Moisí şi Aaron şi toată adunarea fiilor Israil leviţilor după cum au porîncit Domnul lui Moisí pentru leviţi, aşa au făcut lor fiii lui Israil.
21. Şi să curăţiră leviţii şi spălară hainele lor, şi-i dêde pre înşi Aaron dare înaintea Domnului, şi să rugă pentru înşii Aaron
22. Ca să-i curăţască pre ei. Şi după aceasta, au întrat leviţii ca să slujască slujba lor întru cortul mărturiei, înaintea lui Aaron şi înaintea fiilor lui, după cum au porîncit Domnul lui Moisí pentru leviţi, aşea au făcut lor.
23. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
24. „Aceasta iaste cea pentru leviţi: de 25 ani şi în sus, vor întra să slujască slujbă întru lucruri în cortul mărturiei.
25. Şi de la 50 ani să vor feri de la slujbă,
26. Şi să nu mai slujască de aciia, şi va sluji fratele lui întru cortul mărturiei, să păzască pădzi, iar lucruri nu va lucra. Aşa vei face leviţilor întru pazele lor”.

Cap 9

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí întru Pustiiul Siná, întru anul al doilea ieşindu ei den Pămîntul Eghiptului, în luna dentîi, dzicîndu: „Dzi
2. Şi facă fiii lui Israil Paştele întru ceasul lui.
3. În a 14 dzi a lunei dentîi, cătră sară, şi vei face pre însele după vrêmea lui, după lêgea lui şi după asemănarea lor vei face pre îns”.
4. Şi grăi Moisí fiilor Israil să facă Paştile,
5. Începîndu-să în a 14 dzile luna întru Pustiiul Siná. După cum au porîncit Domnul lui Moisí, aşea au făcut fiii lui Israil.
6. Şi mêrsără oamenii carii era necuraţi pentru suflet omenescu şi nu putea să facă Paştele întru dzua acêea şi veniră înaintea lui Moisí şi Aaron întru acêea dzi. Şi dzisără oamenii aceia cătră înşii:
7. „Noi necuraţi pentru suflet omenescu, deci să nu ne lipsim ca să aducem darul Domnului după vrêmea lui, în mijlocul fiilor Israil”.
8. Şi dzise cătră înşii Moisí: „Staţi acii şi voi audzi ce va porînci Domnul pentru voi”.
9. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
10. „Grăiêşte fiilor Israil dzicîndu: «Om, om carele să va face necurat pentru suflet omenescu, au întru cale lungă, au întru voi, au întru rudele voastre, şi va face Paştele Domnului întru luna a doao,
11. Întru a 14 zi, cătră sară, vor face pre însele preste azime şi lăptuci[1380] vor mînca pre iale.
12. Nu vor lăsa dentru însele dimineaţă [1381]şi os să nu-l frîngă de la însul, după lêgea Paştilor vor face pre iale[1382].
13. Şi om carele curat va fi şi întru cale delungată nu iaste şi va întîrziia a face Paştile, va pieri sufletul acela dentru nărodul lui, pentru că darul Domnului nu l-au adus după vrêmea lui, păcatul lui va lua omul acela.
14. Iar de va veni cătră voi nemêrnic întru pămîntul vostru şi vei face Paştile Domnului, după lêgea Paştilor şi după tocmala lor, aşa să[1383] faci pre iale. O lêge să fie voao şi la cel nemêrnic şi la cel lăcuitor de pămîntu”.
15. [1384]Şi întru dzua ce s-au întinsu cortul au acoperit norul cortul[1385] şi casa mărturiei; şi sara era preste cortu ca chip de foc pînă dimineaţă.
16. Aşea să făcea pururea; norul îl acoperea pre însul dzua şi chip de foc noaptea.
17. Şi cîndu să sui norul de la cortu, şi după acêea să rădica fiii lui Israil; întru locul unde vrea sta norul, acoló tăbărîia fiii lui Israil.
18. Pren porînca Domnului vor tăbărî fiii lui Israil şi pren porînca Domnului să vor rădica; toate dzilele întru carele umbrêşte norul preste cortu vor tăbărî fiii lui Israil.
19. [1386]Şi cîndu să trage norul preste cortu dzile mai multe, şi vor păzi fiii lui Israil paza lui Dumnedzău şi nu să vor rădica.
20. Şi va fi cîndu va acoperi norul dzile cu număr preste cortu, pren glasul Domnului vor tăbărî şi pren porînca Domnului să vor rădica.
21. Şi va fi cîndu să va face norul de cu sară pînă dimineaţa şi să va sui norul demineaţa[1387], şi să vor rădica dzua au noaptea.
22. Şi de să va sui norul să vor rădica dzua au luna dzilei prisosindu, norul umbrindu preste ei[1388], vor tăbărî fiii lui Israil şi nu să vor rădica; cîndu să va lua ea să rădica.
23. Căci pren porînca Domnului vor tăbărî şi pren porînca Domnului vor rădica. Paza Domnului au păzit pren porînca Domnului, întru mîna lui Moisí.

Cap 10

1. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
2. „Fă-ţi ţie 2 trîmbiţe de argintu, bătute să le faci pre iale, şi vor fi ţie ca să chemi[1389] adunarea şi să rădici taberile.
3. Şi vei trîmbiţa întru iale şi să va aduna cătră tine toată adunarea[1390] la uşa cortului mărturiei.
4. Iar să vor trîmbiţa într-o trîmbiţă, vor veni cătră tine toţi boiêrii şi cei preste mii a lui Israil
5. Şi veţi trîmbiţa sămnu şi să vor rădica taberile cêlea ce-s tăbărîte cătră răsărit.
6. Şi veţi trîmbiţa sămnu al doilea şi să vor rădica taberile cêle tăbărîte cătră amiazădzi, şi veţi trîmbiţa sămnu al treilea şi să vor rădica taberile ce-s tăbărîte lîngă maare; şi veţi trîmbiţa sămnu al patrulea şi să vor rădica ta-

[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. [illegible]

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]

berile cêlea ce tăbărăscu către miadzănoapte, cu sămnu vor trîmbiţa la rădicarea lor.
7. Şi cîndu veţi aduna adunarea, veţi trîmbiţa, şi nu cu semnu.
8. Şi fiii lui Aaron, preuţii, vor trîmbiţa cu trîmbiţile şi va fi voao de lêge vêcinică întru rudele voastre.
9. Iar de veţi ieşi întru război întru pămîntul vostru către nepriêtenii ceia ce stau împotriva voastră, şi veţi trîmbiţa şi veţi face sămnu cu trîmbiţile şi veţi pomeni înaintea Domnului şi veţi mîntui de la nepriêtenii voştri.
10. Şi întru dzilele bucuriei voastre şi întru praznicile voastre şi întru lunile voastre cêle noao veţi trîmbiţa cu trîmbiţile, preste arderile cêle de tot şi pre jirtvele mîntuirilor voastre şi va fi voao pomenire înaintea Dumnedzăului vostru, eu, Domnul Dumnedzăul vostru".
11. Şi fu întru al doilea an, întru luna a doao, în 20 a lunei, s-au suit norul de la cortul mărturiei.
12. Şi să rădicară fiii lui Israil cu marfele lor întru Pustiiu lui Siná şi stătu norul întru Pustiiul Faran.[1391]
13. Şi să rădicară întîi pren glasul Domnului, întru mîna lui Moisí.
14. Şi să rădicară şiragurile taberii fiilor Iúda întîi cu puterile lor.
15. Şi preste putêrea lor, Naason, feciorul lui Aminadav,
16. Şi preste putêrea neamului fiilor lui Issáhar, Nathaniil, ficiorul lui Sohar; şi preste putêrea fêliului ficiorilor Zavulon, Eliav, ficiorul lui Helon.
17. Şi vor slobodzi cortul şi să vor rădica fiii lui Ghedson şi feciorii Merarí, ceia ce rădică cortul.
18. Şi să rădicară şirag taberii Ruvim cu putêrea lor, şi preste putêrea lor, Elisur, ficiorul lui Sediur.
19. Şi preste putêrea fêliului fiilor Simeon, Salamiil, feciorul lui Surisadaí.
20. Şi preste putêrea fêliului ficiorilor Gad, Elisaf a lui Raguil.
21. Şi să vor rădica ficiorii lui Caáth rădicîndu sfintele şi vor întinde cortul pînă vor mêrge.
22. Şi să vor rădica şirag taberii Efraim, cu putêrea lor.
23. Şi preste putêrea lor Elisamá, ficiorul lui Semiud.
24. Şi preste putêrea fêliului ficiorilor lui Manasí, Gamaleil a lui Fadasur. Şi preste putêrea neamului[1392] fiilor Veniamin, Avidan, ficiorul lui Gadeoní.
25. Şi să vor rădica şiragurile taberii ficiorilor lui Dan denapoia tuturor taberilor, cu putêrea lor[1393], Ahiézer a lui Amisadaí.
26. Şi preste putêrea fêliului ficiorilor Asir, Fagheil, ficior Ehran,
27. Şi preste putêrea[1394] fiilor Nefthalim, Ahire, ficiorul lui Enan.
28. Acêstea-s oştile fiilor Israil, şi să rădicară cu putêrea lor.
29. Şi dzisă Moisí lui Iothav, ficiorul lui Raguil madiateanul, cumnat lui Moisí: „Rădica-ne-vom noi la locul carele au dzis Domnul «Pre acesta voi da voao», ia-mblă[1395] cu noi împreună şi bine îţi vom face, căci Domnul au grăit bine pentru Israil".
30. Şi zise către el:[1396] „Nu voi mêrge, fără numai în pămîntul mieu şi la ruda mea".
31. Şi dzise: „Să nu ne laşi pre noi, pentru care lucru ai fostu împreună cu noi întru pustiiu; şi vei fi întru noi bătrîn.
32. Şi va fi de vei mêrge cu noi, şi vor fi bunătăţile acêlea cîte ne va face bine Domnul noao îţi vom face ţie bine".
33. Şi să rădicară den muntele Domnului cale de 3 dzile şi săcriiul făgăduinţii Domnului mergea mai înaintea lor cale de 3 dzile, ca să le socotească lor odihnă.
34. Şi norul Domnului să fêce umbrindu preste ei dzua, cîndu să rădica ei den tabără.
35. Şi fu cîndu să rădica săcriiul, şi dzise Moisi: [1397]„Scoală-te, Doamne, şi să să răşchire nepriêtenii tăi, fugă toţi ceia ci te urăscu pre tine".
36. Şi întru aşedzare, dzise: „Întoarce, Doamne, mii şi dzeci de mii întru Israil!".

Cap 11

1. Şi era nărodul cîrtindu rău înaintea Domnului. Şi audzi Domnul şi să mînie cu urgie şi să aţiţắ întru ei foc[1398] de la Domnul şi mîncắ o parte oarice den tabără[1399].
2. Şi strigắ nărodul către Moisí; şi să rugă Moisí către Domnul şi să potoli focul.
3. Şi să numi numele locului aceluia Pîrjol, căci s-au aţîţat întru ei de la Domnul.
4. Şi amestecătura întru ei poftiră pofte şi şedzîndu plîngea şi fiii lui Israil şi dzisără: [1400]„Cine pre noi ne va hrăni carne?
5. Ne-am adus aminte de peşti ce mîncam, în Pămîntul Eghíptului, în dar, şi crastaveţii şi pêpenii şi prajii şi cêpele şi aiul[1401].
6. Iar acum sufletul nostru uscat de tot, nimic afară de la mannă ochii noştri".
7. Şi manna ca sămînţa coliandrăşului iaste şi chipul lui ca chipul cristalului.
8. [1402]Şi mergea nărodul şi culegea şi măcina pre însă în moară şi o pisa în

pio şi

[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΒΙ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

pio şi o fierbea în oală şi o făcea pre însă azime[1403]; şi era dulceaţa lui ca gustare turtă den untudelemnu.

9. Şi cîndu să pogorîia[1404] roa noaptea preste tabără, să pogorîia[1405] manna preste ei.
10. Şi audzi Moisí plîngîndu ei, după noroadele lor, fieştecarele la uşa lui şi să mîniia cu urgie Domnul foarte şi înaintea lui Moisí era rău.
11. Şi dzise Moisí către Domnul: [1406]„Pentru căci ai chinuit pre robul tău şi pentru ce n-am aflat har înaintea ta, ca să pui urgiia nărodului acestuia preste mine?
12. Au doară eu am zemislit în pîntece pre acesta nărodu tot? Au eu i-am născut pre înşii? Căci îmi dzici mie: «Ia pre înşii întru sînul tău, ca cîndu are rădica manca pre cel sugător la pămîntul carele m-am giurat părinţilor lor»?
13. De unde mie carne a da acestui nărodu. Căci plîngu pre mine dzicîndu: «Dă-ne noao carne pentru să mîncăm!».
14. Nu voi putea eu sîngur a purta nărodul acesta căci greu îmi iaste mie cuvîntul acesta.
15. Iar de-mi faci tu mie aşea, omoară-mă cu ucidere, de am aflat milă lîngă tine, pentru ca să nu vădzu chinuirea mea".
16. Şi dzise Domnul către Moisí: „Adună-mi[1407] 70 de oameni den cei mai bătrîni ai lui Israil pre carii tu ştii cum[1408] aceia sîntu mai bătrîni dentru nărodu şi cărturarii lor şi vei[1409] aduce pre înşii la cortul mărturiei şi vor sta acoló împreună cu tine.
17. Şi mă voi pogorî şi voi grăi acoló cu tine şi voi lua de duhu carele iaste preste tine şi voi pune preste înşii şi vor agiutorí împreună cu tine pornirea nărodului; şi nu-i vei purta pre înşii tu sîngur.
18. Şi nărodului vei dzice: «Curăţiţi-vă pre mîine şi veţi mînca carne, căci aţi plînsu înaintea Domnului dzicînd: 'Cine pre noi va hrăni carne, căci bine iaste noaă la Éghiptu'; şi va da Domnul voao a mînca carne şi veţi mînca carne.
19. Nu o dzi veţi mînca, nici doao, nici 5 dzile, nici 10 dzile, nici 20 de dzile,
20. Pînă într-o lună de dzile veţi mînca, pînă va ieşi den nările voastre şi va fi voao de holeră[1410], căci aţi neascultat Domnului carele iaste întru voi şi aţi plînsu înaintea lui dzicîndu: «Pentru căci noao a ieşi den Éghiptu?»".
21. Şi dzise Moisi: „600000 nărodul de pedestri[1411] întru carele sîntu întru ei şi tu au dzis: «Carne le voi da lor şi vor mînca o lună de dzile».
22. Au oi şi boi de vor junghia lor şi le vor ajunge lor? Au toată mîncarea mării să va aduna lor şi le va agiunge lor?".
23. Şi dzise Domnul către Moisí: [1412]„Au doară mîna Domnului nu va ajiunge[1413]? Acum vei cunoaşte, în vrême ce va apuca pre tine cuvîntul mieu".
24. Şi ieşi Moisí şi grăi către nărod cuvintele Domnului şi adună 70 de oameni dentru cei mai bătrîni a nărodului şi-i puse pre ei prenpregiurul cortului.
25. Şi pogorî Domnul cu nor şi grăi către însul şi luă den Duhul ce era preste el şi puse preste cei 70 de oameni cei bătrîni. Şi dacă să aşedză preste ei Duhul, şi prorociră şi nu mai adaosără de acii înainte.
26. Şi rămaseră 2 oameni în tabără, numele unuia Eldad şi numele al doilea Modad. Şi să odihni preste ei Duhul; şi aceştia era dentru cei scrişi şi n-au venit la cortu.
27. Şi prorociia în tabără şi mergîndu voinicelul spuse lui Moisí şi dzise dzicîndu: „Eldad şi Modad prorocescu în tabără".
28. Şi răspundzîndu Iisus a lui Naví, cela ce sta lîngă Moisí, cel ales a lui, dzise: „Domnul mieu, Moisí, oprêşte-i pre ei!".
29. Şi dzise Moisi lui: „Au rîvneşti tu mie? Şi cine va da tot nărodul Domnului proroci, cîndu va da Domnul Duhul lui preste ei?"
30. Şi mêrse Moisi la tabără, el şi cei bătrîni a lui Israil.
31. [1414]Şi Duh ieşi de la Domnul şi au trecut prepelíţe[1415] den maare şi puse preste tabără cale de o dzi dencoace şi cale de o dzi dencoleá prenpregiurul taberii, ca de vro 2 coţi de la pămîntu.
32. Şi sculîndu-să nărodul toată dzua şi toată noaptea şi toată dzua spre[1416] a doao dzi, au adunat prepelíţele: cel cu cel puţin au strînsu 10 cori şi au zvîntat şie zvîntări prenpregiurul taberii.
33. Cărnurile încă era în dinţii lor mainte decît a lipsi şi Domnul s-au mîniiat foarte pre nărod şi lovi Domnul întru nărodu rană mare foarte.
34. Şi să chemă numele locului aceluia Mormînturile a Poftei, căci acoló au îngropat nărodul cel poftitor.
35. De la Mormînturile Poftei, [1417]s-au rădicat nărodul la Asiróth şi fu nărodul la Asiróth.

Cap 12

1. Şi grăi Mariam şi Aaron împotriva lui Moisí, pentru muiêrea ethiopanca[1418] ce au luat Moisí, căci muiêre arapcă au luat, şi dzisără:
2. „Au lui Moisi sîngur au grăit Domnul? Au nu şi noaă au grăit?". Şi au audzit Domnul.
3. Şi omul Moisí, lin foarte decît toţi oamenii ceia ce-s pre pămîntu.
4. Şi dzise Domnul îndată către Moisí şi către Aaron şi către Mariam: „Ieşiţi voi tustrei la cortul mărturiei".
5. Şi ieşiră cîtetrei la cortul mărturiei. Şi pogorî Domnul cu stîlpu de nor şi stătu la uşea cortului mărturiei. Şi să chemară Aaron şi Mariam.

6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΓΙ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]

Și ieșiră amîndoi. Și dzise cătră ei:
6. „Audziți cuvintele mêle! De să va face proroc voao Domnului, întru vedêre lui mă voi cunoaște și întru somnu voi grăi lui.
7. Nu așea ca șerbul mieu Moisí, întru toată casa mea credincios iaste.
8. Gură cu gură voi grăi lui cu chip, și nu pren pilde, și mărirea Domnului au vădzut. Și pentru căci nu v-ați spămîntat a cleveti asupra robului mieu Moisi?”.
9. Și urgiia mîniei[1419] Domnului preste ei. Și să duseră.
10. Și norul să duse de la cortu [1420]și, iată, Mariam strîcată ca omăt și căută Aaron cătră Mariam; și iată stricată.
11. Și dzise Aaron cătră Moisí: „Rogu-te, doamne, nu pune preste noi greșêle, pentru căci n-am cunoscut după ce am greșit.
12. Să nu să facă ca atocma cu moartea, ca o lepădătură[1421] ieșindu den zgăul maicei și mănîncă giumătate de trupurile ei”.
13. Și strigắ Moisí cătră Domnul dzicîndu: „Dumnedzău, rogu-te, vindec-o pre ea!”.
14. Și dzise Domnul cătră Moisí: „Tatăl ei să va știuiupi să știopască în fața ei, nu să va rușina? 7 dzile să să usăbască afară den tabără și după acêea va întra”.
15. Și să usăbi Mariam afară den tabără 7 dzile și nărodul nu să rădică pînă s-au curățit Mariam.

Cap 13

1. [1422]Și după aceasta s-au rădicat nărodul de la Asiróth și să tăbărîră în Pustiiul Faran.[1423]
2. Și grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
3. „Trimite ție oameni și să socotească Pămîntul Hananeilor, carele eu dau fiilor Israil întru ținêre, cîte un om după neam, după năroadele moșiilor lor vei trimite pre ei, toată căpetenie dentru ei”.
4. [1424]Și i-au trimis pre înșii Moisi den Pustiiul Faran, pren glasul Domnului, toți oameni, căpetenii fiilor Israil, aceștia[1425]:
5. Și acêstea-s numerile lor[1426], den neamul lui Ruvim, Samiil, ficiorul lui Zachóru;
6. Den neamul lui Simeon, Safat, ficiorul lui Suri;
7. Den neamul Iúdei, Halev, ficiorul lui Iehoní;
8. Den neamul lui Isahar, Igadu, ficiorul lui Iosif;
9. Den fêliul lui Iefraim, Afsis, ficiorul lui Naví;
10. Den neamul lui Veniamin, Faltí, ficiorul lui Rafú;
11. Den neamul lui Zavulon, Gudiil, ficiorul lui Sudí;
12. Den neamul lui Iosif, den fiii lui Manasí, Gaddí, ficiorul lui Susí;
13. Den neamul lui Dan, Amiil, ficioru Gamalí;
14. Den neamul Asir, Sadur, ficior lui Mihail;
15. Den neamul lui Nefthalim, Naaví, ficiorul lui Saví;
16. Den neamul lui Gad, Gudiil, ficiorul lui Mahí;
17. Acêstea-s numerile oamenilor pre carii i-au trimis Moisí ca să socotească pămîntul. Și numi Moisi pre Afsi, ficiorul lui Naví, Iisus.
18. Și-i trimise pre înșii Moisí den Pustiiul Faran, ca să socotească Pămîntul Hanaan și dzise cătră înșii: „Suiți-vă întru pustiiul acesta.
19. Și veți sui în munte și veți vedea pămîntul carele iaste și nărodul carele șade preste el, de iaste tare au slab, de sîntu puțini au mulți;
20. Și carele iaste pămîntul pre carele ședu ei preste însă? Au bun, au rău iaste? Și carele-s cetățile întru carele ei lăcuiescu întru însele? Au întru zidite au întru fără de ziduri?
21. Și carele-i pămîntul: au gras, au părăsit? De sîntu întru însul[1427] copaci au ba? Și îngăduindu, veți lua den roadele pămîntului. Și dzilele, dzilele primăvắrii înaintea poamei”.
22. Și suindu-să, socotiră pămîntul den Pustiiul Sin pînă la Roov, întrîndu înlontru Emath.
23. Și să suiră despre pustiiu și să duseră pînă la Hevron și acoló, Ahiman și Sesí și Thelamí, rudele Enac. Și Hevron cu 7 ani s-au zidit mainte decît Taní a Eghíptului.
24. Și veniră pînă la Valea Strugurului și luară aminte pre ea și au tăiat de acoló viță și strugur de poamă unul de acoló și-l rădicară pre însul pre părîngi și den roidii și den smochini.
25. Și locul acela l-au numit Valea Strugurului, și strugurul carele au tăiat de acoló fiii lui Israil.
26. Și să întoarsără de acoló, socotindu pămîntul, după 40 de dzile.
27. Și mergîndu, veniră cătră Moisí și cătră Aaron și cătră toată adunarea fiilor Israil la Pustiiul Faran Cadis, și răspunseră lor cuvîntu și la toată adunarea și le arăta lor roada pămîntului.
28. Și-i povestiră lui și dziseră: „Venit-am la pămîntul carele ne-ai trimis pre noi, pămîntul carele cură miêre și lapte. Și aceasta-i roada lui.
29. Fără numai iaste năsîlnică limba ce lăcuiêște pămîntul și cetățile tari zidite mari foarte. Și ruda lui Enac am vădzut acoló.
30. Și Amalic lăcuiêște în pămîntul despre amiadzădzi; și hetteul, și eveul, și ievuseul, și amorreul lăcuiêște întru munte, și hananeul lăcuiêște lîngă mare și lîngă Rîul Iordánului”.
31. Și tăcu Halev nărodul cătră Moisí și dzise lui: „Nu, ce suindu-ne vom sui și vom moștneni pre el, căci tari vom putea cătră ei”.
32. Și oamenii carii s-au suit împreună cu el au dzis: „Nu ne vom sui, căci nu ne vom putea să ne suim cătră

limbă căci

33 [illegible]

34 [illegible]

КАП ДІ

1 Ш[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30

limbă, căci mai tare iaste decît noi cu multu".

33. Și aduseră întristare pămîntului, carele au socotit pre el, cătră fiii lui Israil, dzicîndu: „Pămîntul carele am petrecut pre însul să socotim, pămîntu ce mănîncă pre ceia ce lăcuiescu întru[1428] însul iaste; și tot nărodul carele am vădzut preste însul, oameni foarte lungi.

34. Și acoló am vădzut uriiașii; și eram înaintea lor ca lăcustele, și așa încă eram înaintea lor".

Cap 14

1. Și apucîndu toată tabăra au dat glas și plîngea nărodul toată noaptea acêea.
2. Și cîrtea pre Moisí și pre Aaron toți fiii lui Israil. Și dziseră cătră ei toată adunarea:
3. „Vrut-am fi murit în Pămîntul Eghíptului, au întru pustiiul acesta să am fi murit! [1429]Și pentru căci Domnul ne bagă pre noi întru[1430] pămîntul acesta să cădem cu războiu? Muierile noastre și copiii noștri vor fi la jac. Acum, dară, mai bine iaste noao a ne întoarce la Éghiptu".
4. Și dziseră unul cătră alaltu: „Să ne dăm căpetenie și să ne întoarcem la Eghíptu".
5. Și cădzu Moisí și Aaron preste față înaintea a tot nărodul fiilor Israil,
6. [1431]Iară Iisus, ficiorul lui Naví, și Halev, ficiorul lui Iehoní, dentru ceia ce au socotit pămîntul, au spintecat hainele lor
7. Și au dzis cătră toată adunarea fiilor Israil dzicîndu: „Pămîntul carele am socotit pre însul bun iaste foarte, foarte.
8. Să[1432] ne alêge pre noi Domnul, ne va băga pre noi la pămîntul acesta și ni-l va da pre însul noaă, pămîntu carele iaste curîndu miêre și lapte.
9. Ce de la Domnul să nu vă faceți viclêni, iară voi să nu vă têmeți nărodul pămîntului, căci mîncare noao iaste, pentru că s-au depărtat vrêmea de la înșii, iar Domnul întru noi, să nu vă têmeți de înșii".
10. Și dzise toată adunarea ca să-i ucigă pre ei cu pietri. Și mărirea Domnului s-au ivit întru nor, preste cortul mărturiei, întru toți fiii lui Israil.
11. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Pînă cîndu mă dodăiêște[1433] nărodul acesta? Și pînă cîndu nu-mi crêde mie, preste toate sêmnele carele am făcut întru înșii?
12. Ii voi lovi pre înșii cu moarte și-i voi piêrde pre ei și voi face pre tine și casa tătîne-tău întru limbă mare și multă mai multu decît aceasta".
13. Și dzise Moisí cătră Domnul: [1434]„Și va audzi Eghíptul cum ai scos cu putêrea ta nărodul tău acesta dentru înșii.
14. Ce și toți ceia ce lăcuiescu pre pămîntul acesta au audzit că tu ești Domnu întru nărodul acesta, carele cu ochii la ochi te arăți, Doamne, [1435]și norul tău stă deasupra lor și cu stîlpu de nor tu mergi mainte de înșii dzua și cu stîlpu de foc noaptea.
15. Și vei sfărîma nărodul acesta ca pre un om și vor dzice limbile cîți au audzit numele tău dzicîndu:
16. [1436]«Pentru căci nu poate Domnul să bage înlontru pre nărodul acesta la pămîntul carele s-au giurat lor, i-au așternut pre înșii întru pustiiu».
17. Și acum înalți-să vîrtutea ta, Doamne, în ce chip ai dzis dzicîndu:
18. [1437]«Domnul multu îngăduitor și multu milostiv și adevărat, rădicîndu fărădelegile și strîmbătățile și greșêlele și cu curăție nu va curăți pre cel vinovat, [1438]răsplătindu păcatele părinților preste fii pînă în a treia și a patra rudă.
19. Lasă greșeala nărodului acestuia după mare mila ta, după cum blînd te-ai făcut lor de la Éghiptu și pînă acum".
20. Și dzise Domnul cătră Moisi: „Blîndu le sîntu lor după cuvîntul tău.
21. Ce viu eu și pururea trăindu numele mieu și va împlea mărirea Domnului tot pămîntul.
22. Că toți oamenii carii vădu mărirea mea și sêmnele carele am făcut în Éghiptu și întru pustiiul acesta și m-au ispitit cu[1439] aceasta a dzêcea și n-au ascultat glasul mieu,
23. [1440]Adevărat nu vor vedea pămîntul carele m-am giurat părinților lor, fără numai ficiorii lor carii sîntu cu mine aicea căci nu știu bine au rău, tot mai tînărul nepriceput, acestora voi da pămîntul, iar toți ceia ce m-au întărîtat nu vor vedea pre însul.
24. [1441]Iar sluga mea, Halev, pentru căci s-au făcut duh altul întru el și au urmat mie, și-l voi băga pre el la pămîntul la carele au întrat acoló și semințiia lui va moștneni pre însă.
25. Iar amalic și hananeul lăcuiescu în groapă, mîine vă întoarceți și vă rădicați voi la pustiiu, calea Mării Roșii".
26. Și dzise Domnul cătră Moisi și cătră Aaron dzicîndu:
27. [1442]„Pînă cîndu adunarea aceasta rea, carele ei cîrtescu înaintea mea? Cîrteala fiilor Israil, carea au cîrtit pentru voi am audzit.
28. Dzi lor: [1443]«Viu eu», dzice Domnul. «Și adevărat în ce chip ați grăit la urechile mêle, așa voi face voao.
29. Întru pustiiul acesta vor cădea ciolanele voastre [1444]și toată socoteala voastră și cei numărați ai voștri, den 20 ani și în sus, căci cîrtiia pre mine,
30. De veți voi întra la pămîntul preste carele mi-am întinsu mîna mea,

[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· ЕІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]

[illegible]

ca să lăcuiţi voi preste însul, fără numai Halev, ficiorul lui Iehoni, şi Iisus, ficiorul lui Naví.

31. Şi copiii carii aţi dzis cum la jac vor fi, voi băga pre ei la pămîntu şi vor moştneni pămîntul carele voi v-aţi ferit de la el.
32. Şi ciolanele voastre vor cădea întru pustiiul acesta.
33. Iară fiii voştri vor fi păscîndu 40 ani întru pustiiu şi vor purta curviia voastră pînă să vor topi ciolanele voastre întru pustiiu.
34. După numărul dzilelor cîte aţi socotit pămîntul, [1445]40 dzile, dzi pentru an, veţi lua păcatele voastre 40 ani şi veţi cunoaşte mîniia urgiei mêle.
35. Eu, Domnul am grăit voao! Aşa voi face la adunarea această rea, ce să răcoşêşte preste mine; întru pustiiul acesta să vor topi şi acoló vor muri»".
36. Şi oamenii pre carii au trimis Moisí să socotească pămîntul şi, venindu, au cîrtit asupra lui către adunare să scoaţă cuvinte rêle pentru pămîntu,
37. [1446]Şi muriră oamenii ceia ce au dzis rău asupra pămîntului întru rană înaintea Domnului.
38. Şi Iisus ficiorul lui Naví, şi Halev, ficiorul Iehoni[1447], au trăit dentru oamenii aceia ce au mersu să socotească pămîntul.
39. Şi au grăit Moisí cuvintele acêstea către toţi fiii lui Israil şi au plînsu nărodul foarte.
40. Şi mînecîndu dimineaţa, s-au suit pre vîrvul muntelui, dzicîndu: [1448]„Iată, noi ne vom sui la locul carele au dzis Domnul, căci am greşit". Şi dzise Moisi:
41. „Pentru căci voi călcaţi cuvîntul Domnului? Nu va fi cu spor voao,
42. Nu vă suiţi, pentru că nu iaste Domnul cu voi, şi veţi cădea în faţa nepriêtenilor voştri,
43. Căci amalic şi hananeul acoló înaintea voastră şi veţi cădea cu sabie, pentru care lucru v-aţi întorsu, neascultîndu pre Domnul, şi nu[1449] iaste Domnul întru voi".
44. Şi trecînd, s-au suit preste vîrvul muntelui, iară săcriiul făgăduinţii Domnului şi Moisí nu s-au clătit den mijlocul taberii.
45. Şi să pogorî amalic şi hananeul cela ce şedea întru muntele acela şi-i înfrînseră pre ei şi-i tăiară pre ei pînă la Ermá şi să întoarsără la tabără.

Cap 15

1. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
2. „Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice către înşii: «Cîndu veţi întra la pămîntul lăcaşului vostru, carele eu dau voao,
3. Şi veţi face aducere Domnului ardere de tot au jirtvă, mare rugă, au după voie, au la praznicile voastre miros de bună mirosire Domnului, sau dentru boi sau dentru oi,
4. Şi va aduce cela ce aduce darul lui Domnului jirtvă de făină cernută a dzêce a lui de ifí, frămîntată întru a patra lui[1450] in cu untudelemnu,
5. Şi vin la turnare, a patra a lui in[1451] preste arderea de tot au preste jirtvă.
6. La un miel vei face atîta aducere miros de bună mirosenie Domnului. Şi berbêcelui, cîndu îl veţi face pre el pentru ardere de tot au pentru jirtvă, vei face jirtvă de fănină curată, doao a dzêcea, amestecată cu untudelemnu a treia a lui in;
7. Şi vin la turnare a treia a lui in vei aduce la miros de bună mirosire Domnului.
8. Iar de veţi face dentru boi pentru ardere de tot au pentru jirtvă să măriţi ruga, au la mîntuire Domnului,
9. Şi veţi aduce preste viţăl jirtvă de fănină curată trei a dzêcea, frămîntată întru untudelemnu giumătate de in,
10. Şi vin de turnat, giumătate de in, aducere de miros a bunei mirosiri Domnului.
11. Aşea vei face unui viţăl sau unui berbêce sau unui miel dentru oi sau dentru capre, după numărul carele veţi face, aşa veţi face unuia, după numărul lor.
12. Tot cel den pămîntu va face aşea, ca acêstea să aducă miros întru adusuri de bună mirosire Domnului. Iar de să va face întru voi nemêrnic întru pămîntul vostru sau carele să va face întru voi întru rudele voastre şi va face aducere miros de bună mirosire Domnului, în ce chip faceţi voi, aşa va face adunarea Domnului.
13. Lêge una voaă şi celor nemêrnici, celor ce şedu lîngă voi, lêge vêcinică întru rudele voastre. După cum voi, şi cel nemernic va fi înaintea Domnului. Lêge una va fi şi îndreptare una va fi voă şi cel nemêrnic ce iaste alăturat lîngă voi".
14. Şi grăi Domnul către Moisí dzicînd:
15. „Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice către înşii:
16. «Mergîndu voi la pămîntul la carele eu vă bag acoló,
17. Şi va fi cîndu veţi mînca voi den pîinele pămîntului, veţi lua luare usăbire Domnului.
18. Începătura frămîntatului vostru, pîine veţi usăbi luare pre însă ca luare de la o arie,
19. Aşea veţi lua pre însul pîine începătura frămîntatului vostru

20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]

КАП. ЅІ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

şi veţi da Domnului luare întru rudele voastre.
20. Iar cîndu veţi greşi şi nu veţi face toate porîncele acêstea carele au grăit Domnul cătră Moisi,
21. După cum au porîncit Domnul Dumnedzău voao pren mîna lui Moisi dentru dzua carea au porîncit Domnul cătră voi şi înainte întru rudele voastre,
22. Şi va fi de va fi den ochii adunării să va face fără de voie şi va face toată adunarea viţăl unul dentru boi curat întru ardere de tot, întru miros de bună mirosire Domnului, şi jirtva lui şi turnarea lui după tocmala lui, şi ţap dentru capre unul pentru greşeală.
23. Şi să va ruga preutul pentru toată adunarea fiilor Israil şi li să va lăsa lor, că fără de voie iaste; şi ei au adus darul lui aducere Domnului pentru păcatul lor înaintea Domnului pentru cêle fără de voia lor.
24. Şi să va lăsa la toată adunarea fiilor Israil şi la cel nemêrnic ce mêrge alaturea cu voi, căci la tot nărodul iaste fără de voie.
25. Iar un suflet de va greşi fără de voie, va aduce o capră de un an pentru păcat.
26. Şi să va ruga preutul pentru sufletul ce s-au nevolnicit; şi, greşindu fără de voie înaintea Domnului, să să roage pentru el şi să va lăsa lui,
27. Celui de loc întru fiii lui Israil şi celui nemêrnic ce iaste alăturea întru înşii o lêge va fi întru înşii, carele va face fără de voie.
28. Şi sufletul carele va face întru mînă de mîndrie, dentru cei de pămîntu au dentru cei nemêrnici, pre Dumnedzău acesta va întărîta şi va pieri sufletul acela dentru nărodul lui.
29. Căci cuvîntul Domnului lui l-au hulit şi porîncele lui le-au răşchirat; cu surpare să va surpa sufletul acela, păcatul lui întru însul".
30. Şi era fiii lui Israil în pustiiu şi aflară om adunîndu lêmne în dzua sîmbetii.
31. Şi-l aduseră pre el ceia ci l-au aflat pre însul adunîndu lêmnele cătră Moisí şi Aaron şi cătră toată adunarea fiilor Israil.
32. Şi-l puseră pre însul în temniţă, pentru căci n-au ales ce-i vor face lui.
33. Şi grăi Domnul cătră Moisi: „Cu moarte să să omoară omul acela[1452], să-l ucideţi pre însul cu pietri toată adunarea".
34. Şi-l scoaseră pre însul toată adunarea afară den tabără şi-l uciseră cu pietri pre însul[1453] toată adunarea, cu pietri, afară den tabără, după cum au grăit Domnul cătră Moisi.
35. Şi dzise Domnul cătră Moisí dzicîndu:
36. „Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră ei şi să-şi facă şie prohrab pre aripile hainelor lor întru rudele lor. Şi vei pune pre prohrabii aripilor împletitură albastră şi va fi voaă la prohrabi.
37. [1454]Şi veţi vedea pre iale şi veţi aduce aminte de toate porîncele şi le veţi face pre iale şi nu veţi mai întoarce încă înapoia cugetilor voastre şi denapoia ochilor voştri, întru carele voi curviţi după însele.
38. Pentru ca să vă aduceţi aminte şi să faceţi toate porîncele mêle şi veţi fi sfinţi Dumnedzăului vostru.
39. Eu, Domnul Dumnedzăul vostru, cela ce v-am scos pre voi den Pămîntul Eghíptului, ca să fiu voao Dumnedzău, eu, Domnul Dumnedzăul vostru".

Cap 16

1. Şi [1455]grăi Coré, ficiorul lui Saar, ficiorul lui Caath, ficiorul lui Leví, şi Dathan şi Aviron, ficiorii Eliam, şi Avnan, ficiorul Faléth, ficiorul lui Ruvim, şi să sculară înaintea lui Moisí,
2. Şi oameni dentru fiii lui Israil 250 căpetenii adunării, chemaţi a sfatului,
3. Şi oameni vestiţi să întărîtară pre Moisí şi pre Aaron şi dziseră cătră ei: „Destul întru voi, căce toată adunarea, toţi sfinţi, şi întru ei Domnul. Şi căci vă răcoşiţi preste adunarea Domnului?".
4. Şi audzindu Moisí, au cădzut preste[1456] faţă.
5. Şi grăi cătră Coré şi cătră toată adunarea lui dzicînd: „Socotit-au şi au cunoscut Dumnedzău pre ceia ce sîntu ai lui şi pre cei sfinţi i-au apropiat cătră sine; şi pre ceia ce n-au ales şie nu i-au apropiat cătră el.
6. Acesta lucru să faceţi: luaţi voao şie căţii, Coré, şi toată adunarea lui,
7. Şi puneţi preste iale foc şi puneţi preste iale tămîie înaintea Domnului mîine şi va fi omul pre carele va alêge Domnul, acesta-i sfîntu. Agiungă-vă voao, fiii lui Leví!".
8. Să dzise Moisí cătră Coré: „Ascultaţi-mă, fiii lui Leví!
9. Puţin iaste aceasta voaă, căci ne-au împărţit pre noi Dumnedzău dentru adunarea Israil şi vă apropiia pre voi cătră sine, să slujiţi slujbele cortului Domnului[1457] şi să dvoriţi înaintea adunării Domnului să-i slujiţi lui?
10. Şi te apropie pre tine şi pre toţi fraţii tăi, ficiorii Leví. Şi cercaţi a preuţi?
11. Aşa tu şi toată adunarea ta cea adunată cătră Dumnedzău. Şi Aaron cine iaste căci pricişi asupra lui?".
12. Şi trimise Moisí să chême pre Dathan şi Aviron, ficiorii Eliav şi dziseră: „Nu ne vom sui.
13. Au nu-i puţin aceasta, căci ne-ai suit pre noi

[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible]
[illegible] 46
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 47

[illegible]

la pămîntu ce cură miêre și lapte, ca să ne omori pre noi întru pustiiu? Căci ne stăpînești noao? Boiêrin ești?

14. Și tu la pămîntu ce cură miêre și lapte ne-ai băgat pre noi și ne-ai dat noao sorțu de țarină și vii? Ochii oamenilor acelora i-ai tăiat. Nu ne vom sui!".

15. Și să îngreuia la suflet Moisi foarte și dzise către Domnul: „Nu lua aminte la jirtva lor; nu poftă a nici unuia dentru ei am luat, nici am chinuit pre nici unul dentru ei".

16. [1458]Și dzise Moisi către Coré: „Sfințêște adunarea ta și vă gătiți înaintea Domnului, tu și Aaron și ei, mîine.

17. Și luați fieștecarele cățiia lui și veți pune preste iale tămîie; și veți aduce înaintea Domnului fieștecarele cățiia lui, 250 de cății, și tu și Aaron careleși cu cățiia lui".

18. Și luă fieștecarele cățiia lui și puseră preste iale foc și puseră preste iale tămîie.

19. Și stătură lîngă ușea cortului mărturiei Moisi și Aaron. Și să răcoșiră asupra lor Coré cu[1459] toată adunarea lui lîngă ușea cortului mărturiei. Și să arătă mărirea Domnului la toată adunarea.

20. Și grăi Domnul către Moisi și[1460] Aaron dzicîndu:

21. „Usăbiți-vă fieștecarele de adunarea aceasta și-i voi topi pre ei odată".

22. Și cădzură pre fața lor și dziseră: „Dumnedzăule, Dumnedzăule a părinților și a tot trupul, de au greșit un om, preste toată adunarea urgiia Domnului?".

23. Și grăi Domnul către Moisi dzicîndu:

24. „Grăiêște adunării dzicîndu: «Feriți-vă împregiur de la adunarea Coré și Dathan și[1461] Aviron»".

25. Și să sculă Moisi și mêrse către Dathan și[1462] Aviron și mêrseră împreună cu el toți bătrînii Israil și grăi către adunare dzicîndu:

26. „Usăbiți-vă de la corturile oamenilor acestor năsîlnici și să nu vă atingeți de toate cîte-s la ei, ca să nu pieriți întru toată greșeala lor".

27. Și s-au ferit de la cortul Coré, Dathan și Aviron împregiur. Și Dathan și Aviron ieșiră și sta lîngă ușile corturilor lor, și muierile lor, și copiii lor, și marfa lor.

28. Și dzise Moisi: „Întru aceasta veți cunoaște că Domnul m-au trimis pre mine să fac toate lucrurile acêstea,

29. Căci nu de la mine. Să vor muri după moartea a tuturor oamenilor aceștia sau și după socotința a tuturor oamenilor, socotința va fi lor, nu Domnul m-au trimis pre mine.

30. Ce numai întru rîpă[1463] va arăta Domnul, și deșchidzîndu pămîntul gura lui, va înghiți pre înșii, și pre casele lor, și colibile lor și toate cîte sîntu la înșii și să vor pogorî în iadu[1464] vii, și veți cunoaște cum au întărîtat oamenii aceștia pre Domnul".

31. Și după ce au potolit grăindu toate cuvintele acêstea, să rumpse pămîntul suptu picioarele lor,

32. [1465]Și să deșchise pămîntul și-i înghiți pre înșii și casele lor și toți oamenii ce era cu Coré și dobitoacele lor.[1466]

33. Și să pogorîră ei și toate cîte sîntu la înșii vii în iadu și-i acoperi pre înșii pămîntul și pieriră den mijlocul adunării.

34. Și tot Israil și cei prenpregiurul lor au fugit de glasul lor, căci au dzis dzicîndu: „Ca să nu ne înghiță pre noi pămîntul".

35. Și foc au ieșit de la Domnul și au mîncat pre cei 250 oameni, pre cei ce aducea tămîie.

36. Și dzise Domnul către Moisí

37. Și către Eliázar, feciorul lui Aaron preutul: „Luați cățiile cêle de arame den mijlocul celor arși și focul cel striin acesta sămănîndu acoló, căci au sfințit cățiile păcătoșilor acestora întru sufletile lor.

38. Și le fă pre iale custure bătute, punere jirtăvnicului, căci s-au adus înaintea Domnului și s-au sfințit și s-au făcut întru sămnu fiilor Israil".

39. Și luă Eliázar, ficiorul lui Aaron, a preutului, cățiile cêle de aramă, cîte au adus cei arși de tot,

40. Și le puseră pre înse punere jirtăvnicului, paminte fiilor Israil, pentru ca să nu vie nimirile striin de neam, carele nu iaste den seminția lui Aaron, ca să puie tămîie înaintea Domnului și nu va fi ca Coré și adunarea lui, după cum au grăit Domnul pren mîna lui Moisí.

41. Și cîrtiră fiii lui Israil a doao dzi pre Moisí și pre Aaron dzicîndu: „Voi ați omorît nărodul Domnului!".

42. Și fu cîndu să răcoșiia adunarea preste Moisí și Aaron și să porniră preste cortul mărturiei,

43. Și pre cortu l-au acoperit norul și s-au ivit mărirea Domnului. Și întrắ Moisí și Aaron despre fața cortului mărturiei.

44. Și grăi Domnul către Moisí și Aaron dzicîndu:

45. „Usăbiți-vă den mijlocul adunării aceștiia și-i voi topi pre înșii odată".

46. Și cădzură preste fața lor. Și dzise Moisí către Aaron: „Ia cățiia și pune preste ea foc den jirtăvnic și pune preste el tămîie și du de sîrgu la tabără și te roagă pentru ei, pentru că ieșí urgie de la fața Domnului, începu a surpa nărodul".

47. Și luă Aaron după

cum au grăit

[illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]

ΚΑΠ. ΙΖ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

ΚΑΠ. ΙΗ.

1 [illegible]

[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]

cum au grăit lui Moisí şi alergă la adunare; şi amu au fostu început surparea întru nărodu. Şi puse deasupra tămîie şi să rugă pentru nărodu.
48. Şi stătu întru cei morţi şi întru cei vii şi potoli surparea.
49. Şi fură cei morţi dentru surpare 14000 şi 700, afară den ceia ce au murit pentru Coré.
50. Şi să întoarse Aaron cătră Moisí la uşa cortului mărturiei şi potoli surparea.

Cap 17

1. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
2. „Grăiêşte fiilor Israil şi ia de la ei toiag, toiag de la toţi boiêrii lor, după casele moşiilor, 12 toiêge, şi a fiecăruia numele scrie preste toiagul lui.
3. Şi numele Aaron scrie preste toiagul Leví, pentru că iaste un toiag după fêliul casei moşiei lor vor da.
4. Şi le vei pune pre iale întru cortul mărturiei, împotriva mărturiei, întru carii mă voi cunoaşte ţie acoló.
5. Şi va fi omul pre carele voi alêge pre el, toiagul lui va odresli şi voi rădica de la tine cîrteala fiilor Israil, cîte ei cîrtescu preste voi".
6. Şi grăi Moisí fiilor Israil şi-i dêderă lui toţi boiêrii toiag, la un boiêrin toiag după boiêrin, după casele moşiilor lor, 12 toiêge, şi toiagul lui Aaron întru mijlocul toiêgelor lor.
7. Şi puse Moisí toiêgele înaintea Domnului întru cortul mărturiei.
8. Şi fu a doao dzi şi întră Moisí şi Aaron întru cortul mărturiei, şi, iată, odresli toiagul lui Aaron[1467] la casa lui Leví şi scoase odreaslă şi înflori flori şi răsări nuci.
9. Şi scoase Moisí toate toiêgele den faţa Domnului cătră toţi fiii lui Israil. Şi vădzură şi luară fieştecarele toiagul lui.
10. [1468]Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Pune toiagul lui Aaron înaintea mărturiilor, întru socotinţă, întru semnu fiilor[1469] celor neascultători şi să să potoale cîrteala lor de la mine şi nu vor muri".
11. Şi făcu Moisí şi Aaron cîte au porîncit Domnul lui Moisí, aşa au făcut.
12. Şi dziseră fiii lui Israil cătră Moisí dzicîndu: „Iată, ne-am topit, am pierit, ne-am potopit!
13. Tot cela ce să atinge de cortul Domnului moare. Pînă vom muri de tot?"

Cap 18

1. Şi dzise Domnul cătră Aaron dzicîndu: „Tu şi ficiorii tăi şi casa tătîne-tău împreună cu tine veţi lua începăturile sfintelor; şi tu şi ficiorii tăi veţi lua păcatele preuţiii voastre.
2. Şi pre[1470] fraţii tăi, fêliul lui Leví, nărodul tătîne-tău, apropie lîngă tine şi să să lipască lîngă tine şi-ţi posluşască ţie, şi tu şi fiii tăi împreună cu tine, denaintea cortului mărturiei.
3. Şi vor păzi pazele tale şi pazele cortului fără numai cătră vasele cêle svinte, şi cătră jirtăvnic nu să vor apropia, şi nu vor muri şi aceştia şi voi.
4. Şi mă voi adaoge cătră tine şi vor păzi pazele cortului mărturiei după toate slujbele cortului. Şi cel de neam striin nu să va apropiia cătră tine.
5. Şi veţi păzi pazele sfintelor şi pazele jirtăvnicului, şi nu va mai fi încă mînie întru fiii lui Israil.
6. [1471]Şi eu am luat pre fraţii voştri, pre leviţi, den mijlocul fiilor Israil, dare dată Domnului a sluji slujbele cortului mărturiei.
7. Şi tu şi fiii tăi după tine veţi cruţa preuţiia voastră după tot chipul a jirtăvnicului şi cel denlontru a acoperemîntului. Şi veţi sluji slujbele dare preuţiei. Şi cel striin ce mêrge alaturea cu voi va muri".
8. Şi grăi Domnul cătră Aaron: „Şi iată, eu am dat voao paza începăturilor mêle, dentru toate cêle sfinţite mie, de la fiii lui Israil, ţie am dat acêstea întru cinste şi fiilor tăi după tine, de lêge vêcinică.
9. [1472]Şi aceasta fie voao dentru cei sfinţiţi sfinţi den aduceri den toate darurile lor şi de la toate jirtvele lor şi den toată[1473] greşeala[1474] lor şi de la toate greşêlele[1475] lor, cîte îmi dau mie dentru toate sfintele ţie va fi şi fiilor tăi.
10. Întru sfîntul sfinţilor veţi mînca pe iale, tot bărbatul va mînca pe iale, şi tu, şi fiii tăi, sfinte vor fi ţie.
11. Şi aceasta va fi voao d-începăturile darurilor lor dentru toate punerile fiilor Israil, ţie am dat acêstea şi fiilor tăi şi fêtelor tale împreună cu tine, de lêge vêcinică. Tot curatul întru casa ta va mînca pre iale.
12. Toată începătura untudelemnului şi toată începătura vinului şi începătura grîului dentru însă cîte vor da Domnului ţie le-am dat pre însă.
13. Cêle dentîi născute, toate cîte-s întru pămîntul vostru, cîte vor aduce Domnului, ţie vor fi. Tot curatul întru casa ta va mînca pre iale.
14. Tot usăbitul[1476] întru fiii lui Israil ţie

va fi. Şi

15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]

КАП. [illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]

va fi.

15. [1477]Şi tot ce deşchide zgăul dentru tot trupul, cîte aduc Domnului, den om pînă în dobitoc, ţie va fi, fără numai cu mîntuiri să mîntui cêle dentîi născute a oamenilor şi cêle dentîi născute a dobitoacelor celor necurate vei mîntui.
16. Şi mîntuirea lui, den lunatec, preţul 5 sicli, după siclul cel sfîntu, 20 de bani sîntu.
17. Afară den cêle dentîi născute a viţăilor şi den cêle dentîi născute a oilor şi cêle dentîi a caprelor să nu le mîntuieşti, svinte sîntu. Şi sîngele lor vei turna pregiur jirtăvnic şi săul vei aduce aducere întru miros a[1478] bunei mirosiri Domnului.
18. Şi cărnurile vor fi ţie, ca şi pieptul punerii, şi după braţul cel dreptu ţie va fi.
19. Toată luarea sfinţilor[1479], cîte vor lua fiii lui Israil Domnului[1480], am dat ţie şi fiilor tăi şi fêtelor tale după tine, de lêge vêcinică, făgăduinţă[1481] a sării vêcinică iaste înaintea Domnului, ţie şi săminţiei tale după tine".
20. Şi grăi Domnul către Aaron: „Întru locul lor să nu moştneneşti şi parte nu va fi ţie întru înşii, [1482]căci eu – partea ta şi moştneniirea ta întru mijlocul fiilor Israil.
21. Şi fiilor Leví, iată, le-am dat tot ce-i preste 10 întru Israil întru sorţu pentru slujbele lor cîte ei slujescu slujbă întru cortul mărturiei.
22. Şi nu vor mai veni încă fiii lui Israil la cortul mărturiei, ca să ia păcat purtător de moarte.
23. Şi va sluji levitul, el, slujba cortului mărturiei şi ei vor lua păcatele lor,
24. De lêge vêcinică întru rudele lor. Şi întru mijlocul fiilor Israil nu vor moştneni moştnenire, căci cêle preste 10 a fiilor Israil, cîte vor usăbi Domnului, luare am dat leviţilor întru sorţu. Pentru acêea am dzis lor: în mijlocul fiilor Israil nu vor moştneni sorţu»".
25. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
26. „Şi leviţilor vei dzice şi vei grăi către înşii: «Să veţi lua de la fiii lui Israil cea preste 10, care lucru v-am dat voao de la ei întru sorţu, şi veţi lua voi de la însul luare Domnului preste 10 den cel preste 10 a lui,
27. Şi să vor socoti voao luările voastre ca grîu de la arie şi ca luare de la teascu,
28. Aşa veţi lua şi voi de la toate luările Domnului, dentru toate preste dzêcele voastre cîte veţi lua de la fiii lui Israil, şi veţi da dentru înse luare Domnului, lui Aaron preutul.
29. Dentru toate dările voastre să luaţi luare Domnului, dentru toate începăturile cêle svinţite de la el».
30. Şi vei grăi către înşii: «Cîndu luaţi începătura de la el, şi să va socoti leviţilor ca roade de la arie, ca luare de la teascu.
31. Şi veţi mînca pre însă în tot locul, voi şi fiii voştri şi casele voastre, căci plată aceasta voao iaste pentru slujbele voastre cêle dentru cortul mărturiei.
32. Şi nu veţi lua pentru însul păcat, fieştece veţi lua începătura de la el; şi sfintele fiilor Israil să nu le spurcaţi, pentru ca să nu muriţi»".

Cap 19

1. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu şi Aaron[1483]:
2. „Aceasta-i usăbirea legii, cîte au porîncit Domnul dzicîndu: «Grăiêşte fiilor Israil, şi să ia către tine giuncă roşie curată, carea nu are întru ea prihană şi preste carea nu iaste pus preste ea jug.
3. Şi o vei da pre ea către Eliázar preutul şi o vor scoate pre ea afară den tabără, la loc curat, şi o va giunghia pre ea înaintea lui.
4. [1484]Şi va lua Eliázar den sîngele ei şi va stropi denaintea fêţei cortului mărturiei den sîngele ei de şapte ori.
5. Şi o vor arde pre însă de tot înaintea lui, şi piêlea ei şi cărnurile şi sîngele ei cu baliga ei să va arde de tot.
6. Şi va lua preutul lêmne de chedru şi issop şi roşiu, şi vor pune în mijlocul arderii de tot a giuncei.
7. Şi va spăla hainele lui preutul şi va spăla trupul lui cu apă; şi după aceasta va întra înlontru la tabără şi necurat va fi preutul pînă în sară.
8. Şi cel ce o arde de tot pre însă va spăla hainele lui şi va scălda trupul lui cu apă şi necurat va fi pînă în sară.
9. Şi va strînge om curat spuza giuncei şi o va pune afară den tabără, la loc curat, şi va fi adunării fiilor Israil la cruţare, apă de stropiire, curăţenie iaste.
10. Şi cela ce adună spudza giuncei va spăla hainele lui şi necurat va fi pînă în sară. Şi va fi fiilor Israil şi celor nemêrnici ce sîntu lîngă voi în mijlocul vostru de lêge vêcinică.
11. [1485]Cela ce să atinge de la cel mortu a tot sufletul omului necurat va fi în 7 dzile.
12. Acesta să va curăţi în a treia dzi şi dzua a şêptea curat va fi, iar de nu să va

curăţi

[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. К.

1 Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

curăţi în dzua a treia şi în dzua a şêptea, necurat va fi.

13. Tot cela ce să atinge de cel mortu dentru tot sufletul omului de va muri şi nu să va curăţi, cortul Domnului au pîngărit; să va surpa sufletul acela dentru Israil, căci apă de uncropire nu s-au încropit preste el, necurat[1486] iaste, căci necurăţiia lui întru însul iaste.
14. Şi aceasta-i lêgea: om de va muri în casă, tot cela ce întră în casă şi cîte sîntu în casă necurate vor fi 7 dzile.
15. Şi toată unealta[1487] deşchisă ⌊şi cîte sîntu în casă⌋[1488], cîte nu-s cu legătură legate preste însă, necurat iaste.
16. Şi tot cela ce să va atinge la faţa copilului rănit, au mortu, au os omenescu, au mormîntu, şapte dzile necurat va fi.
17. Şi vor lua celui necurat den spudza cea arsă a curăţeniei şi vor turna preste ea apă vie într-un vas.
18. Şi va lua isop şi va muia într-apă om curat; şi va stropi preste casă şi preste haine şi preste suflete, cîte vor fi acoló, şi pre cel atinsu de osul omenescu, au de cel rănit, au de cel mortu, au de mormîntu.
19. Şi va stropi cel curat preste cel necurat în dzua a treia şi în dzua a şêptea, şi să va curăţi în dzua şêptea. Şi va spăla hainele lui şi va scălda trupul lui cu apă, şi necurat va fi pînă în sară.
20. Şi om carele să va pîngări şi nu să va curăţi, va pieri sufletul acela den mijlocul adunării, căci sfintele Domnului au pîngărit, căci apă de curăţenie nu s-au încropit preste însul, necurat iaste.
21. Şi va fi voao de lêge vêcinică. Şi cel ce stropêşte apă de stropire va spăla hainele lui, şi cela ce să atinge de apa curăţeniei va spăla hainele lui, şi cel ce să atinge de apa uncropirei necurat va fi pînă în sară.
22. Şi de tot ce să va atinge necuratul necurat va fi, şi sufletul ce să atinge necurat va fi pînă în sară»".

Cap 20

1. Şi veniră fiii lui Israil şi toată adunarea la Pustiiul Sin[1489], întru luna dentîi, şi mase nărodul la Cadis. Şi muri acoló Mariam şi să îngropă acoló.
2. Şi nu era apă la adunare, şi să adunară preste Moisí şi preste Aaron.
3. [1490]Şi suduia nărodul pre Moisí dzicîndu: „De folos[1491] să him pierit întru pierirea fraţilor noştri înaintea Domnului!
4. [1492]Şi pentru căci aţi suit adunarea Domnului[1493] şi la acestu pustiiu ca să ne omorîţi pre noi şi fiii noştri?
5. Şi pentru căci aceasta, ne-aţi suit pre noi de la Éghiptu ca să venim la locul acestu rău, loc carele nu să samănă, nice-s smochini, nici vii, nici rudii, nice apă iaste lor de băut?".
6. Şi veni Moisí şi Aaron den faţa adunării, la uşa cortului mărturiei, şi cădzură[1494], şi să ivi mărirea Domnului cătră înşii.
7. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
8. „Ia-ţi toiagul tău şi adună adunarea tu şi Aaron, fratele tău, şi grăiţi cătră piatră înaintea lor, şi va da apele ei. Şi veţi scoate lor apă den piatră şi veţi adăpa adunarea şi dobitoacele lor".
9. Şi luă Moisí toiagul denaintea Domnului, după cum au porîncit Domnul.
10. Şi adunắ Moisi şi Aaron adunarea denaintea pietri [1495]şi dzise cătră ei: „Ascultaţi-mă, cei neascultători! Au dentru piatra aceasta vom scoate voao apă?".
11. Şi rădicîndu mîna lui, Moisí au lovit piatra cu toiagul de doao ori. Şi ieşi apă multă şi bău adunarea şi dobitoacele lor.[1496]
12. [1497]Şi dzise Domnul cătră Moisi şi cătră Aaron: „Căci n-aţi credzut să mă sfinţiţi înaintea fiilor Israil, pentru acêea nu veţi băga voi adunarea aceasta în pămîntul carele am dat lor".
13. Aceasta-i Apa Pricei, căci s-au suduit fiii Israil înaintea Domnului, şi să sfinţí întru ei.
14. Şi trimise Moisí soli de la Cadis cătră împăratul Edom dzicîndu: „Acêstea dzice fratele tău Israil: «Tu ştii toată osteneala ce ne-au aflat pre noi.
15. Şi pogorîră părinţii noştri la Éghiptu, şi nemernicim la Éghiptu dzile multe. Şi ne-au chinuit pre noi eghiptênii şi pre părinţii noştri.
16. Şi am strigat cătră Domnul şi ne-au ascultat Domnul glasul nostru. Şi trimiţîndu înger, ne-au scos pre noi de la Éghiptu, şi acum sîntem în Cadis, cetaate den partea hotarălor tale.
17. Să trêcem pren pămîntul tău; nu vom trêce pren ţarine, nici pren vii, nice vom bea apă den groapa ta; pre cale împărătească vom mêrge, nu ne vom abate în dreapta au în stînga pînă vom trêce hotarăle tale»".
18. Şi dzise cătră el Edom: „Nu vei trêce pren mine, iar de nu, cu războiu voi ieşi în timpinarea ta".
19. Şi dziseră lui fiii lui Israil: „Pre lîngă munte vom trêce. Iar să vom bea de apa ta eu şi dobitoacele mêle, îţi voi da preţul ţie. Ce lucru nimic nu iaste,

pre lîngă

20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

КАП. КА.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

pre lîngă munte vom trêce".

20. Şi el dzise: „Nu vei trêce pren mine!". Şi ieşí lui în tîmpinare Edom, întru gloată grea şi cu mînă tare.
21. Şi nu vru Edom să dea lui Israil[1498] să treacă pren hotarăle lui, [1499]şi să abătu Israil de la însul.
22. Şi să rădicară de la Cadis, şi mêrseră fiii lui Israil şi toată adunarea lor la Or Muntele.
23. Şi dzise Domnul cătră Moisí şi cătră Aaron, în Or Muntele, pre hotarăle pămîntului Edom[1500], dzicîndu:
24. „Să să adaogă Aaron cătră Domnul lui, căci nu veţi întra în pămîntul carele am dat fiilor Israil întru ţinêre, pentru căci m-aţi întărîtat pre mine la Apa Pricei.
25. [1501]Ia pre Aaron, fratele tău, şi pre Eliázar, ficiorul lui, şi suie pre ei la Or Muntele, înaintea a toată adunarea.
26. Şi dezbrăcă pre Aaron îmbrăcămintea[1502] lui şi îmbrăcă pre Eliázar, ficiorul lui, şi Aaron adăogîndu-să să moară acoló".
27. Şi făcu Moisi după cum i-au porîncit Domnul lui, şi i-au suit pre înşii în Or Muntele, înaintea a toată adunarea.
28. Şi desbrăcă pre Aaron hainele lui şi au îmbrăcat cu iale pre Eliázar, ficiorul lui. [1503]Şi muri Aaron acoló[1504] pre vîrful muntelui. Şi pogorî Moisí şi Eliázar den munte.
29. Şi văzdu toată adunarea cum au murit Aaron, şi au plînsu pe Aaron 30 de dzile toată casa lui Israil.

Cap 21

1. [1505]Şi audzi Hananis, împăratul Arad, cela ce lăcuia spre pustiiu, cum au venit Israil calea Atharim, şi dêde război cătră Israil, şi robi dentru ei robime.
2. Şi să rugă Israil rúgă Domnului şi dzise: „De-mi vei da pre nărodul acesta suptu mîna mea, voi anathematisí pre el şi pre cetăţile lui".
3. [1506]Şi audzi Domnul glasul Israil şi dêde pre hananeu suptu mîna lui, şi anathematisí pre însul şi cetăţile lui. Şi numiră numele locului aceluia Anáthema.
4. Şi rădicîndu-să den Or Muntele, calea spre Marea Roşie, au încungiurat Pămîntul Edom şi au leşinat nărodul pre cale.
5. Şi clevetiia nărodul cătră Dumnedzău asupra lui Moisí dzicîndu: „Pentru căci ne-ai scos pre noi de la Éghiptu, ca să ne omori pre noi în pustiiu? Căci nu iaste pîine, nici apă, şi sufletul nostru s-au supărat întru pîinea ceastă deşeartă".
6. [1507]Şi trimise Domnul la nărodu şerpii[1508] cei ce omoară şi muşca pre nărod, şi muri nărodu multu den fiii lui Israil.
7. Şi mergîndu nărodu cătră Moisí, dzicea: „Am greşit căci am grăit de rău asupra Domnului şi asupra ta. Roagă-te, dară, cătră Domnul, şi să ia de la noi pre şêrpe".
8. Şi să rugă Moisí cătră Domnul pentru nărodu. Şi dzise cătră Moisí: „Fă-ţi ţie şêrpe şi-l pune pre îns pre un semnu; şi va fi de va muşca şarpele pre om, tot cel muşcat, vădzîndu-l pre însul, va trăi".
9. [1509]Şi făcu Moisí şêrpe de aramă şi-l puse pre însu pre un semnu; şi fu cîndu muşca şêrpele pre om, şi căută pre şêrpele cel de aramă şi trăi.[1510]
10. [1511]Şi să rădicară fiii lui Israil şi să tăbărîră la Ovóth.[1512]
11. Şi rădicîndu-să de la Ovóth, s-au tăbărît la Ahelghe[1513], cea decinde în pustiiu, care iaste despre faţa Moav, despre răsărita soarelui.
12. Şi de acoló s-au sculat şi să tăbărîră la Valea Zared.[1514]
13. Şi de acoló rădicîndu-să, s-au tăbărît decinde de Arnon[1515] în pustiiu, ceia ce ies afară den hotarăle amoreilor, [1516]pentru că iaste Arnon hotarăle Moav şi întru mijlocul lui Moav şi între mijlocul[1517] Amoreului.
14. Pentru acêea să dzice întru carte „Războiu-i al Domnului", pre Zoov au pîrjolit şi pîraiele Arnon.
15. Şi pîrîiele le-au pus lăcaşul Ir şi să alăturắ cu hotarăle Moav".
16. Şi de acoló, Fîntîna; aceasta iaste fîntîna carea au dzis Domnul cătră Moisí: „Adúnă nărodul şi le voi da lor apă să bea".
17. Atuncea au cîntat cîntarea aceasta Israil la fîntînă: „Faceţi începătură lui!
18. Fîntînă au săpatu-o pre însă boiêrini, cioplit-au pre ea împăraţi a limbilor întru împărăţiia lor, stăpînindu pre înşii!".
19. Şi de la fîntînă la Manthanail şi de la Manthanail la Naádiil, şi de la Naádiil la Vamoth;
20. Şi de la Vamoth la readu, carele iaste întru Cîmpul Moav, den vîrvul celui cioplit, ce caută spre faţa pustiiului.
21. [1518]Şi au trimis Moisí soli cătră Sion, împăratul amorreilor, cu cuvinte de pace dzicîndu:
22. „Vom trêce pren pămîntul tău, pre cale vom mêrge, nu ne vom abate nici la ţarină, nici vie, nu vom bea apă den fîntîna ta, pre cale împărătească vom mêrge, pînă vom trêce hotarăle tale".
23. Şi n-au dat Sion lui Israil ca să treacă pren hotarăle lui. Şi adunắ Sion pre nărodul lui tot, şi ieşí a să tocmi[1519] împotriva lui Israil la pustiiu. Şi veni la Iasá şi să tocmi împotriva lui Israil.
24. [1520]Şi-l lovi pre însul Israil cu ucidere de sabie, şi-i

stăpîni

ѡт арнѡн пѫнъ ла іавок, пѫнъ
ла фіи аммань. къ іазир хотар фіилор аммань
25 есте. Ши луо ісраил тоате четъціле ачес
тя, ши лъкуи ісраил ын тоате четъціле аморреилор
ын есевон, ши ын тоате челе че сѫнт пре лѫнгъ ѧ.
26 Пентру къ есевон четатеа лȣи сиѡн ымпъратул
аморреилор есте, ши ачеста ау бътут пре ымпъратул
моавулȣи май наинте, ши ау луат тот пъмѫнтул лȣи, де ла ароир
27 пѫнъ ла арнон. Пентру ачея вор зиче ын пилде:
веници ла есевон, ка съ се зидеаскъ, ши съ се
28 гътѣскъ четатеа лȣи сиѡн. Къ фок ау ешит де ла есе
вон, ши пара де ла четатеа лȣи сиѡн, ши ау мѫнкат пѫнъ
Т. цр. ѕі. 29 ла моав, ши ау ынгіцит стѣлпій арнонулȣи. Вай ціе мо
аве, перит ай народул лȣи хамос. дате-с фиий лор съ
мѫнтуяскъ, ши фетеле лор робите ымпъратулȣи
30 аморреилор сиѡн. Ши съмѫнца лор ва пери, де ла есевон
пѫнъ ла дивон, ши мюериле лор ынкъ
31 ау апринс фок пре моав. Ши лъкуи ісраил ын тоате
32 четъціле аморреилор. Ши тримисе мойсі съ
искоаскъ іазирул, ши о луарѫ пре ѧ, ши сателе ей,
ши изгониръ пре аморрей, карій лъкуя
Ѕ. мо. т. ш. нѳ 33 аколо. Ши ынторкѫндусе, се суирѫ пре каля ла ва
сан. Ши еши ѡг ымпъратул васанулȣи ынтру ынтимпи
нареа лор, ел ши тот народул лȣи, ла ръзбою ла е
34 драи. Ши зисе домнул кътре мойсі: съ ну те
темй де ел, къ ын мѫна та л-ам дат пре ел,
ши пре тот народул лȣи, ши тот пъмѫнтул лȣи, ши
вей фаче лȣи, ын че кип ай фъкут лȣи сиѡн ымпъратул
35 аморреилор, каре лъкуя ын есевон. Ши л-ау бъ
тут пре ел, ши пре фиій лȣи, ши пре тот народул лȣи,
пѫнъ ну ау лъсат дин ей ничи уна, ши ау моштенит
пъмѫнтул лор.

КАП. КВ.

1 Ши порниръ фиій лȣи ісраил, ши пуеръ табъра ла
венирѣ ла апусуріле моавулȣи 2 апусуріле моавулȣи лѫнгъ іордан, ын преажма иерихонулȣи. Ши
възѫнд валак фиюл лȣи сепфор тоате кѫте ау фъкут ісраил
3 аморреилор. Ши се темеа моав де народ фоарте,
пентру къ мулці ера, ши се скѫрби моав де кътре
4 фаца фиилор ісраил. Ши зисе моав кътре бѫтрѫ
ній мадиам: акум ва линџе адунареа ачаста тоате
пре чей ымпрежур ай ноштри, ка ун віцел ... ши валак фиюл
лȣи сепфор ымпъратул моавулȣи ера ын врѣмя
Ѕ. мѳ. пт. ікѵна. 5 ачея. Ши тримисе солі кътре валаам фечорул
лȣи веѡр, ла фатура, каре есте лѫнгъ рѫу ...

пъмѫнтул фиилор норулȣи сѣу, съ кеме пре ел, зи
кѫнд: ятъ народ ау ешит дин еӷипет, ши
ятъ ау акоперит фаца пъмѫнтулȣи, ши
ачеста шаде ымпротива мѣ. Ши акум вино 6
блястемъ мие народул ачеста, пентру къ таре
есте декѫт ной. доаръ вом путеа бате дин ей, ши
ыл вой скоате дин пъмѫнт, къ щиу пре карій вей бла
гослови, благословиці сѫнт, ши пре карій вей бле
стема, блестемаці сѫнт. Ши мерсерѫ бѫтрѫній 7
моавулȣи ши бѫтрѫній мадиамулȣи, ши врѫжиле
ын мѫнийле лор, ши венирѫ кътре валаам, ши
зисерѫ лȣи кувинтеле лȣи валак. Ши зисе кътре ей: ръ 8
мѫнеци аичи ноаптеа, ши вой ръспунде воао лукрури
ле каре ва грѫи домнул кътре мине. Ши рѫмасерѫ 9
боярій моавулȣи ла валаам. Ши вени дȣмнезеу ла ва
лаам, ши зисе лȣи: че сѫнт оамений ачещиа ку тине?
Ши зисе валаам кътре дȣмнезеу: валак фиюл лȣи сепфор 10
ымпъратул моавулȣи ау тримис ла мине, зикѫнд: 11
Ятъ народ ау ешит дин еӷипет, ши ау акоперит фаца
пъмѫнтулȣи, ши акум вино де-л блестемъ
мие пре ел, доаръ вой путеа съ-л бат ши-л вой
изгони пре ел де пре пъмѫнт. Ши зисе дȣмнезеу 12
кътре валаам: съ ну мерџи ку ей, ничи съ блестемй валаам
народул, къ есте благословит. Ши 13
скулѫндусе валаам диминяца, зисе кътре
боярій лȣи валак: мерџеци ла домнул востру, ну
мъ ласъ дȣмнезеу съ мерг ку вой. Ши скулѫндусе 14
боярій моавулȣи, венирѫ кътре валак, ши зисерѫ:
ну ва валаам съ вие ку ной. Ши адаосе 15
ынкъ валак съ тримитъ боярі, май мулці
ши май чинстиці декѫт ачея. Ши венирѫ 16
ла валаам, ши зисерѫ лȣи: аша зиче валак фиюл
лȣи сепфор: роғу-те ну те леневи а вени кътре
мине. Пентру къ чинстиндуте вой чинсти 17
ши тоате кѫте вей зиче ціе вой фаче, ши
вино де блестемъ мие пре народул ачеста. Ши 18
ръспунсе валаам, ши зисе боярилор лȣи валак: де ва
да мие валак плинъ каса лȣи де арӷинт ши де аур, ну
вой путеа калка кувѫнтул домнулȣи дȣмнезеулȣи
мѣу, съ фак ачаста микъ сау маре ын къӷетул мѣу.
Ши акум ръмѫнеци ши вой аичи ноаптеа ачаста, 19
ши вой щи че ва адаоче домнул съ грѫяскъ кътре
мине. Ши вени дȣмнезеу ноаптеа ла 20
валаам, ши зисе лȣи: де ау венит съ те кяме
оамений ачещиа

авени а

stăpîni pămîntul lui, de la Arnon pînă la Iavoc, pînă la feciorii Amman, căci Iazir hotarăle fiilor Amman iaste.

25. Şi luă Israil toate cetăţile acêstea, şi lăcui Israil întru toate cetăţile amorreilor, la Asevon şi la toate cêlea ce să apropie la iale.

26. Pentru că iaste Esevon cetaatea lui Sion, împăratul amorreilor. Şi acesta au bătut pe împăratul Moav mainte şi au luat tot pămîntul, de la Aroir pînă la Arnon.

27. Pentru acêea vor grăi pilduitorii: „Veniţi la Esevon, pentru să să zidească şi să să tocmască cetatea Sion.

28. Căci foc au ieşit de la Esevon şi pară den cetatea Sion şi mîncắ pînă la[1521] Moav şi mîncắ stîlpii Arnon.

29. [1522]Vai ţie, Moav! Pierit-ai, nărodul Hamos! Să dêderă fiii lor să să mîntuiască şi fêtele lor – robite la împăratul amorreilor, Sion.

30. Şi sămînţa lor piêre, de la Esevon pînă la Devon. Şi muierile lor încă arseră foc preste Moav".

31. Şi să lăcui Israil întru toate cetăţile amorreilor.

32. Şi au trimis Moisi ca să socotească pre Iazir, şi au luatu-o pre ea şi satele ei şi au scos pre amoreu, pre carele era acoló.

33. [1523]Şi întorcîndu-să, s-au suit calea cea de la Vasan; şi ieşi[1524] Og, împăratul Vasan, întru tîmpinarea lor şi tot nărodul lui la războiu, la Edrain.

34. Şi dzise Domnul către Moisi: „Să nu te temi[1525] de însul, căci întru mînule tale l-am dat pre însul şi tot nărodul lui şi tot pămîntul lui; [1526]şi vei face lui după cum ai făcut lui Sion, împăratul amorreilor, carele lăcuia la Esevon".

35. Şi lovi pre el şi pre ficiorii lui şi tot nărodul lui pînă n-au lăsat dentru însul prinsu viu şi au moştnenit pămîntul lor.

Cap 22

1. Şi rădicîndu-să fiii lui Israil, să tăbărîră la Pustiiul Moav[1527], lîngă Iordan, despre Ierihó.

2. Şi vădzîndu Valac, ficiorul lui Sepfor, toate cîte au făcut Israil[1528] amorreului,

3. Şi să temu Moav de nărodu foarte, căci mulţi era, şi să îngreuia Moav de către faţa fiilor Israil.

4. Şi dzise Moav bătrînimei Madiam: „Acum va linge adunarea aceasta pre toţi prenpregiurênii noştri, ca cîndu are linge viţălul cêle verzi den cîmpu". Şi Valac, ficiorul lui Sepfor, împăratul Moav era pre vrêmea acêea.

5. [1529]Şi trimise soli către Valaam, ficiorul lui Veor Fathurá, carele iaste la rîul pămîntului fiilor nărodului său, să-l chême pre el dzicîndu: „Iată, nărodu au ieşit de la Éghiptu şi, iată, au acoperit de tot faţa pămîntului, şi acesta şade ţiindu-să de mine.

6. Şi acum ia-mblă[1530], blastămă nărodul acesta, căci mai tare decît mine iaste; de voi putea să ucig dentru ei şi[1531] voi scoate pre ei den pămîntu. Căci ştiu: pre carii vei blagoslovi blagosloviţi sîntu şi pre carii vei blăstăma tu sîntu blăstămaţi".

7. Şi să duse bătrînimea Moav şi bătrînimea Madiam, şi vrăjile întru mîinile lor, şi veniră către Valaam şi dziseră lui cuvintele lui Valac.

8. Şi dzise către ei: „Poposiţi aicea noaptea şi voi răspunde voao lucrurile carele va grăi Domnul către mine".

9. Şi rămaseră boiêrii Moav lîngă Valaam. Şi veni Dumnedzău la Valaam şi-i dzise lui: „Ce-s aceşti oameni la tine?"

10. Şi dzise Valaam către Dumnedzău: „Valac, ficiorul lui Sepfor, împăratul Moav, i-au trimis pre ei la mine dzicîndu:

11. «Iată, nărodu au ieşit de la Éghiptu şi au acoperit faţa pămîntului, şi acesta şêde ţiindu-să de mine. Şi acum vino de-l blastămă pre însul să voi putea să omor pre îns şi-l voi scoate pre însul de pre pămîntu»".

12. Şi dzise Dumnedzău către Valaam[1532]: „Nu vei mêrge cu înşii, nice vei blăstăma pre nărod, pentru că iaste blagoslovit".

13. Şi sculîndu-să Valaam dimineaţa[1533], au dzis către boiêrii Valac: „Alergaţi către Domnul vostru, nu mă lasă Dumnedzău să mergu cu voi".

14. Şi sculîndu-să boiêrii Moav, au venit către Valac şi-i dziseră lui: „Nu va Valaam să margă împreună cu noi".

15. Şi adaose Valac încă a trimite boiêrini mai mulţi şi mai cinstiţi decît aceştia.

16. Şi veniră la Valaam şi-i dziseră lui: „Acêstea dzice Valac, ficiorul lui Sepfor: «Rogu-te, nu te leni a veni către mine,

17. Pentru că cu cinste te voi cinsti şi toate cîte-mi vei dzice mie voi face ţie; şi ia-mblă blastămă-mi[1534] pre nărodul acesta»".

18. Şi răspunse Valaam şi dzise boiêrilor Valac: [1535]„Să-mi va da mie Valac plină casa lui de aur şi de argintu, nu voi putea să calcu cuvîntul Domnului Dumnedzău, ca să-l fac pre el mic au mare întru cugetul mieu.

19. Şi acum îngăduiţi aicea întru noaptea aceasta şi voi, şi voi cunoaşte ce va adaoge Domnul a grăi către mine".

20. Şi veni Dumnedzău către Valaam noaptea şi-i dzise lui: „Să au să te chême

au venit a-

[illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

КАП· КГ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

au venit aceştia oameni, sculîndu-te urmadză lor; ce cuvîntul carele voi grăi către tine, acela vei face!”.

21. Şi sculîndu-să Valaam dimineaţa, au înşelat măgăriţa lui şi mêrse cu boiêrii Moav.

22. Şi să mîniia cu mînie Dumnedzău, căci mergea el către însul, şi să sculă îngerul lui Dumnedzău ca să-l poticnească pre el în drum; şi el era călare pre măgăriţa lui, şi doao slugi ai lui cu însul.

23. [1536]Şi vădzîndu măgăriţa pre îngerul lui Dumnedzău stîndu împotrivă pre cale şi cu sabie zmultă în mîna lui, şi să abătu măgăriţa den cale şi mergea la cîmpu; şi bătea măgăriţa lui cu toiagul lui şi să o îndreptêdze pre ea în cale.

24. Şi stătu îngerul Domnului întru răzoarele viilor, gardu dencoace, gardu dencoleá.

25. Şi vădzîndu măgăriţa pre îngerul lui Dumnedzău, să strînse pre ea către părête şi strînse piciorul lui Valaam către părête; şi adaose încă a o bate pre însă.

26. Şi adaose îngerul lui Dumnedzău şi, mergîndu, stătu în loc strîmptu, la carele nu era a să abate în dreapta au în stînga.

27. Şi vădzîndu măgăriţa pre îngerul lui Dumnedzău, au şedzut suptu Valaam. Şi să mîniia Valaam şi bătea pre măgăriţa[1537] cu toiagul.

28. Şi deşchise Dumnedzău gura măgăriţii şi dzise către Valaam: „Ce ţi-am făcut căci m-ai bătut de trei ori cu aceasta?”.

29. Şi dzise Valaam măgăriţii: „Căci m-ai batgiocurit, de aşi fi avut sabie în mîna mea, te-aş fi junghiat”.

30. Şi dzise măgăriţa către Valaam: „Nu-s eu măgăriţa ta, preste carea încălecai den tinerêţele tale pînă în dzua de astădzi? Au doară cu nesocotinţă nesocotindu[1538] am făcut ţie aceasta?”. Şi el dzise: „Ba!”.

31. Şi descoperi Dumnedzău ochii lui Valaam şi vedea pre îngerul Domnului stîndu împotrivă pre cale, şi sabie zmultă în mîna lui. Şi plecîndu-să s-au închinat fêţei lui.

32. Şi-i dzise lui îngerul lui Dumnedzău: „Pentru căci ţi-ai lovit pre măgăriţa ta acum a treiia oară? Şi iată, eu ieşiiu la pîra ta, pentru că nu iaste iscusită calea ta înaintea mea. Şi vădzîndu-mă măgăriţa, s-au abătut a treiia oară acum.

33. Şi să nu să fie abătut de la mine, acum pre tine te-aş fi omorît şi pre însă aş fi cruţatu-o”.

34. Şi dzise Valaam îngerului Domnului: „Greşit-am, pentru căci n-am ştiut cum tu eşti împotrivă-mi întru timpinarea mea pre cale; şi acum de nu-ţi place ţie, mă voi întoarce”.

35. Şi dzise îngerul lui Dumnedzău către Valaam: „Pasă împreună cu oamenii ⌊aceştia⌋[1539], fără numai cuvîntul carele voi dzice către tine, acesta să-l păzeşti să-l grăieşti!”. Şi mêrse Valaam împreună cu boiêrii Valac.

36. Şi audzindu Valac că vine Valaam[1540], ieşí în timpinarea lui la cetatea Moav, carea iaste la hotarăle Arnon, carea iaste despre partea hotarălor.

37. Şi dzise Valac către Valaam: „Nu am trimis către tine a te chema? Căci nu veneai către mine? Adevărat, nu voi putea să te cinstescu?”.

38. Şi dzise Valaam către Valac: „Iată, veniiu către tine, acum putêrnic voi fi să grăiescu cevaşi. Cuvîntul carele-mi va pune Dumnedzău întru gura mea, acela voi grăi”.

39. Şi mêrse Valaam cu Valac şi veniră la cetăţile ogrăzilor.

40. Şi giunghé Valac oi şi viţăi şi trimise lui Valaam şi boiêrilor ce era cu el.

41. Şi fu dimineaţa, şi luîndu Valac pre Valaam, l-au suit pre el lîngă stîlpul lui Vaal şi-i arătă lui de acoló o parte oarice de nărodu.

Cap 23

1. Şi dzise Valaam lui Valac: „Fă-mi mie aicea 7 cuptoare şi-mi gătêşte aicea 7 viţei şi 7 berbeci”.

2. Şi făcu Valac după cum i-au zis lui Valaam şi aduse viţăl şi berbêce pre cuptoriu.

3. Şi dzise Valaam către Valac: „Stă aproape de jirtva ta şi voi mêrge, cîndai mi să va arăta Dumnedzău întru timpinare, şi cuvîntul carele-mi va arăta ţi-l voi spune ţie“. Şi stătu Valac lîngă jirtva lui şi Valaam mêrse ca să întrêbe pre Dumnedzău şi mêrse dreptu. Şi i să arătă Dumnedzău lui Valaam.

4. Şi-i dzise lui Valaam: „Cêle 7 cuptoare le-am gătit, şi am suit viţăl şi berbêce pre cuptoriu”.

5. Şi puse Dumnedzău cuvîntu în gura lui Valaam şi dzise: „Întorcîndu-te către Valac, aşea vei grăi”.

6. Şi să întoarse către el, iară el sta departe de arderile lui de tot, şi toţi boiêrii lui împreună cu el. Şi să făcu Duh a lui Dumnedzău preste el.

7. Şi luîndu pilda lui, dzise: „Den Mijlocul Rîurilor m-au chemat pre mine Valac, ⌊ficiorul lui Veor⌋[1541], împăratul Moav, den munţii despre răsărit, dzicînd: «Ia-mblă, blastămi-mi mie pre Iacov şi ia-mblă, osîndêşte-mi pre Israil».

8. Ce voi osîndi pre cela ce nu osîndêşte Domnul? Au ce voi blăstăma pre carele nu-l blastămă Dumnedzău?

9. Căci den vîrvurile

munţilor

[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]

ГЛАВ. КД.

[illegible]
[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]

munților îl voi vedea pre el și de la dealuri îl voi năzări pre el. Iată, nărodu sîngur va lăcui și întru limbi nu să va socoti.
10. Cine au socotit seminția lui Iacov și cine va număra năroadele Israil? Să moară sufletul mieu în sufletile drepților și să să facă sămînța mea ca sămînța lor!".
11. Și dzise Valac cătră Valaam: „Ce mi-ai făcut mie? La blăstămul nepriêtenilor miei te-am chemat pre tine și, iată, ai blagoslovit blagoslovenie".
12. Și dzise Valaam cătră Valac: „Au nu cîte va pune Dumnedzău în rostul mieu acesta voi păzi a grăi?".
13. Și zise cătră el Valac: „Ia blăm încă cu mine într-altu loc, de unde nu-l vei vedea pre însul de acoló, fără numai o parte oarice vei vedea, iar pre toți nu-i vei vedea, și mi-l blastămă mie de acoló".
14. Și-l luă pre însul întru vîrvu de țarină, pre vîrvul Celui Cioplit, și zidi acoló 7 cuptoare, și sui vițăl și berbêce preste cuptoriu. Și dzise Valaam cătră Valac:
15. „Stăi acoló lîngă jirtva ta, iar eu voi mêrge să întreb pre Dumnedzău".
16. Și tîmpină Dumnedzău pre Valaam și-i puse cuvîntu în gura lui: „Întoarce-te cătră Valac și acêstea vei grăi".
17. Și să întoarse cătră însul, și el sta la arderea lui cea de tot, și toți boiêrii lui Moav – împreună cu însul. Și-i dzise lui Valac: „Ce au grăit Domnul?".
18. Și luîndu pilda lui, dzise: „Scoală-te, Valac, și ascultă, bagă în urechi,[1542] marturul,[1543] ficiorul lui Sepfor!
19. Nu iaste ca omul Dumnedzău, să să clătească, nu-i ca fiiul omului să să înfricoșêdze. El au dzis, nu va face? Grăi-va și nu va rămînea?
20. Iată că a blagoslovi l-am luat, blagoslovi-voi și nu voi întoarce-o.
21. Nu va fi osteneală în Iacov, nici să va ivi dureri în Israil, Domnul Dumnedzăul lui cu însul, cêle mărite a boiêrilor întru însul.
22. [1544]Dumnedzăul cela ce au scos pre însul de la Éghiptu, ca mărirea celui c-un cornu a lui.
23. Pentru că nu iaste vraje întru Iacov, nici descîntec întru Israil. Și după vrême să va grăi Iacov și lui Israil ce va săvîrși Dumnezău[1545]!
24. Iată, nărodul ca un puiu de leu să va scula și ca un leu să va semeți, nu va dormi pînă va mînca vînat, sînge de răniți va bea!".
25. Și dzise Valaac[1546] cătră Valaam: „Nici cu blăstămi îmi vei blăstăma pre el, nici blagoslovindu să nu-l blagoslovești pre el".
26. Și răspundzîndu Valaam, dzise lui Valac: „Cuvîntul carele-mi va dzice Dumnedzău, acela voi face!".
27. Și dzise Valac cătră Valaam: „Ia blăm să te iau la loc altul, să va plăcea lui Dumnedzău, și mi-l blastămă pre însul de acoló".
28. Și luă Valac pre Valaam pre vîrful[1547] lui Fogor, cêea ce să întinde la pustiiu.
29. Și dzise Valaam cătră Valac: „Zidêște-mi mie aicea 7 cuptoare și gătêște mie 7 viței și 7 berbeci".
30. Și fêce Valac după cum i-au dzis lui Valaam și sui vițăl și berbêce preste cuptoriu.

Cap 24

1. Și vădzîndu Valaam cum bine iaste înaintea Domnului a blagoslovi pre Israil, n-au mersu după obicêiul lui întru timpinarea vrăjilor și-și întoarse fața lui la pustiiu.
2. Și rădicîndu Valaam ochii lui, vădzu pre Israil tăbărît după fêliuri, și să fêce preste el Duh a lui Dumnedzău. Și luîndu pilda lui,
3. Dzise: „Dzice Valaam, ficiorul Veor[1548], dzice omul cel adevărat;
4. Dzice cela ce aude cuvinte, tare vădzîndu, care vedêrea lui Dumnedzău au vădzut în somnu, descoperiți ochii lui.
5. Foarte bune ți-s casele, Iacov, colibile[1549] tale, Israil!
6. Ca niște desiș umbrindu și ca niște grădini lîngă rîuri și ca niște corturi carele au întinsu Domnul și ca niște chedri lîngă ape.
7. Ieși-va om den seminția lui și va stăpîni a limbi multe, și să va înălța a lui Og împărăția lui, și să va crêște împărăția lui.[1550]
8. [1551]Dumnedzău l-au îndreptat pre el de la Éghiptu, ca mărirea celui c-un cornu lui, va mînca limbile nepriêtenilor lui și grăsimile lor le va demica, și cu aruncările lui va săgeta de tot pre nepriêteni.
9. [1552]Culcîndu-să, s-au odihnit ca un leu și ca un puiu de leu; cine-l va scula pre el? Ceia ci te blagoslovescu pre tine s-au blagoslovit și ceia ce te-au blăstămat s-au blăstămat!".
10. Și să mînié Valac pre Valaam și lovi cu mînule lui, și dzise Valac cătră Valaam: „A blăstăma pre nepriêtenul mieu te-am chemat, și iată, blagoslovindu l-ai blagoslovit al treilea rîndu.
11. Acum, dară, fúgi la locul tău! Am dzis să te cinstescu pre tine și acum te-au lipsit Domnul de mărire".
12. Și dzise Valaam[1553] cătră Valac: „Nu și solilor tăi carei ai trimis la mine am grăit dzicîndu:
13. [1554]«Să-mi va da Valac plină casa lui de argintu și de aur, nu voi putea să calcu cuvîntul Domnului, să-l fac pre el rău au bun de la mine; cîte-mi va dzice Dumnedzău, acêstea voi dzice».
14. Și acum, iată, alergu la locul mieu; ia blăm să te sfătuiescu ce va face nărodul[1555] acesta nărodului tău la săvîrșitul dzilelor".
15. [1556]Și luîndu pilda lui, dzise: „Zice Valaam, ficiorul lui Veor,

[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]

КАП. КЄ.

1 Ши шезꙋ Исраил ... Саттин ... [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КЅ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]

dzice omul cel adevărat vădzîndu, audzindu cuvintele lui Dumnedzău,

16. Ştiindu ştiinţa Celui Înaltu şi vedêrea lui Dumnedzău vădzîndu, în somnu descoperiţi ochii lui; arăta-i-voi lui şi nu acmu;
17. Fericescu şi nu să aprópie. Răsări-va stea dentru Iacov şi om de la Israil şi va zdrobi pre căpeteniile Moav şi va prăda pre toţi ficiorii lui Sith.[1557]
18. Şi va fi Edom moştnenire şi va fi moştnenirei Esav, nepriêtenul lui, şi Israil au făcut cu vîrtute.
19. Şi să va scula den Iacov şi va piêrde pre cel ci să mîntuiêşte den cetate".
20. Şi vădzîndu pre Amalic şi luîndu pilda lui, dzise: „Începătura limbilor, Amalic, şi seminţiia lor va pieri".
21. Şi vădzîndu pre Chineu şi luîndu pilda lui, dzise: „Tare lăcaşul tău şi să vei pune în piatră cuibul tău,
22. Şi de să va face lui Veor cuibu de vicleşug, asiriêni te vor robi pre tine".
23. Şi vădzîndu pre Og, şi luîndu pilda lui, dzise: „O! O! Cine va trăi cîndu va pune acêstea Dumnedzău!
24. [1558]Şi va ieşi den mîna chiteilor şi vor chinui pre Asur şi vor chinui pre evrei, şi ei toţi odată vor pieri".
25. Şi sculîndu-să Valaam s-au dus, întorcîndu-să la locul lui. Şi Valac s-au dus la însul.

Cap 25

1. Şi să tăbărî Israil [1559]în Satim şi să spurcắ nărodul a curvi la fêtele Moav.[1560]
2. Şi chemară pre ei la jirtvele chipurilor lor, şi au mîncat nărodul de jirtvele[1561] lor şi s-au închinat chipurilor lor.
3. Şi prăznui[1562] Israil lui Velfegor şi să mîniia cu mînie Domnul pre Israil. Şi dzise Domnul cătră Moisí:
4. [1563]„Ia pre căpeteniile nărodului şi-i arată pre ei Domnului den preajma soarelui, şi să va întoarce urgiia mîniei Domnului de la Israil".
5. Şi dzise Moisí nărodurilor Israil: „Ucideţi fieştecarele pre ruda lui pre cel săvîrşit lui Velfegor".
6. Şi iată, om den fiii lui Israil venindu, au apropiat pre fratele lui cătră madiancă, înaintea lui Moisí şi înaintea a toată adunarea fiilor Israil, şi ei plîngea lîngă uşile cortului mărturiei.
7. [1564]Şi vădzîndu Finees, ficiorul lui Eliázar, fiiului Aaron preutului, să sculă den mijlocul adunării şi luîndu hăşştiul în mînă,
8. Întrîndu[1565] denapoia omului israilteanului la cuptor, şi junghé pre amîndoi[1566] şi pre omul israilteanul şi pre muiêre pren zgăul ei. Şi să potoli rana dentru Israil.
9. [1567]Şi fură cei morţi întru rană 24000.
10. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
11. „Finees, ficiorul lui Eliázar, fiiul lui Aaron preutul, au potolit mîniia mea de la fiii lui Israil, cîndu rîvni mie rîvnirea întru ei. Şi nu am topit pre fiii lui Israil cu rîvnirea mea.
12. Aşa am dzis: [1568]«Iată, eu am dat lui făgăduinţa mea a păcii.
13. Şi va fi lui şi seminţiei lui după însul făgăduinţă de preuţie vêcinică, pentru căci au rîvnit Dumnedzăului lui şi s-au rugat pentru fiii lui Israil»".
14. Şi numele omului israilteanului[1569] celui lovit, carele s-au lovit[1570] cu madianca, Zamvrí, ficiorul lui Saló, boiêrin casei moşiei lui Simeon.
15. Şi numele muierii cei[1571] lovite madienencăi, Hazví, fata lui Sur, boiêrinul limbei Somoth, casei moşiei iaste lui Madiam.
16. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu: „Grăiêşte fiilor Israil dzicîndu:
17. [1572]«Învrăjbiţi-vă madiianitênilor şi-i omorîţi pre înşii, căci învrăjbescu ei voao cu vicleşiug, cîte viclenescu voao pren Fogor şi pentru Hazví, fata boiêrinului Madiam, sora lor cea rănită în dzua ranei pentru Fogor»".

Cap 26

1. Şi fu după rană, şi grăi Domnul cătră Moisi şi Eliázar preutul dzicîndu:
2. „Ia căpetenie a toată adunarea fiilor Izrail, den 20 ani şi în sus, după casele moşiilor lor, tot cela ce iêse să să tocmască la război întru Israil".
3. Şi grăi Moisí şi Eliázar preutul împreună cu înşii întru Aravoth Moav, la Iordan despre Ierihó, dzicîndu:
4. „Den 20 ani şi în sus, în ce chip au porîncit Domnul lui Moisí". Şi fiii lui Israil ce au ieşit de la Éghiptu:
5. [1573]Ruvim, dentîi născut a lui Israil. Şi fiii lui Ruvim, Enoh şi nărodul lui Enoh[1574], lui Fallú, nărodul lui Fallu[1575];
6. Lui Aasron, nărodul lui Asron; la Harmí, nărodul[1576] lui Harmí;
7. Acêstea-s nărodurile lui Ruvim, şi să făcu socoteala lor 43000 şi 730.
8. Şi[1577] ficiorii Falus: Eliav.
9. Şi ficiorii Eliav: Namuil şi Dathan şi Aviron. Aceştia-s cei aleşi ai adunării, [1578]aceştia-s ceia ce s-au răcoşit pre Moisí şi pre Aaron la adunarea lui Coré, întru rocoşi împotriva Domnului.
10. Şi deşchidzîndu pămîntul gura lui, ii înghiţi pre ei şi Coré, întru moartea adunării lui, cîndu mîncă focul pre cei 250.
11. Şi să făcură întru semnu. Iară ficiorii lui Coré n-au murit.
12. Şi fiii lui Simeon, nărodul ficiorilor Simeon:

τῷ Ναμουὴλ δῆμος ὁ Ναμουηλί· τῷ Ἰαμὶν δῆμος ὁ Ἰαμινί· τῷ Ἰαχὶν δῆμος ὁ Ἰαχινί·
13 τῷ Ζαρὰ δῆμος ὁ Ζαραΐ· τῷ Σαοὺλ δῆμος ὁ Σαουλί.
14 Οὗτοι δῆμοι Συμεὼν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν,
15 κβ΄ χιλ. σ΄. Υἱοὶ Γὰδ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Σαφὼν δῆμος ὁ Σαφωνί· τῷ Ἀγγὶ δῆμος ὁ Ἀγγί· τῷ Σουνὶ δῆμος ὁ Σουνί·
16 τῷ Ἀζενὶ δῆμος ὁ Ἀζενί· τῷ Ἀδδὶ δῆμος ὁ Ἀδδί·
17 τῷ Ἀροαδὶ δῆμος ὁ Ἀροαδί· τῷ Ἀριὴλ δῆμος ὁ Ἀριηλί.
18 Οὗτοι δῆμοι υἱῶν Γὰδ ἐκ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν,
19 μ΄ χιλ. φ΄. Υἱοὶ δὲ Ἰούδα Ἢρ καὶ Αὐνάν· καὶ ἀπέθανεν Ἢρ καὶ Αὐνὰν ἐν γῇ Χαναάν.
20 Ἐγένοντο δὲ οἱ υἱοὶ Ἰούδα κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Σηλὼν δῆμος ὁ Σηλωνί· τῷ Φαρὲς δῆμος ὁ Φαρές· τῷ Ζαρὰ δῆμος ὁ Ζαραΐ.
21 Καὶ ἐγένοντο υἱοὶ Φαρές· τῷ Ἀσρὼν δῆμος ὁ Ἀσρωνί· τῷ Ἰαμουὴλ δῆμος ὁ Ἰαμουηλί.
22 Οὗτοι δῆμοι τῷ Ἰούδα κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτῶν,
23 οϛ΄ χιλ. φ΄. Καὶ υἱοὶ Ἰσσάχαρ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Θωλὰ δῆμος ὁ Θωλαΐ· τῷ Φουὰ δῆμος ὁ Φουαΐ·
24 τῷ Ἰασοὺβ δῆμος ὁ Ἰασουβί·
25 τῷ Σαμαρὰν δῆμος ὁ Σαμαρανί. Οὗτοι δῆμοι Ἰσσάχαρ
26 ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, ξδ΄ χιλ. τ΄. Υἱοὶ Ζαβουλὼν κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Σαρὲδ δῆμος ὁ Σαρεδί· τῷ Ἀλλὼν δῆμος ὁ Ἀλλωνί· τῷ Ἀλλὴλ δῆμος ὁ Ἀλληλί.
27 Οὗτοι δῆμοι Ζαβουλὼν ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, ξ΄ χιλ. φ΄.
28 Υἱοὶ Ἰωσὴφ κατὰ δήμους αὐτῶν· Μανασσῆ καὶ Ἐφραίμ.
29 Υἱοὶ Μανασσῆ· τῷ Μαχὶρ δῆμος ὁ Μαχιρί· καὶ Μαχὶρ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ· τῷ Γαλαὰδ δῆμος ὁ Γαλααδί.
30 Καὶ οὗτοι υἱοὶ Γαλαάδ· τῷ Ἀχιέζερ δῆμος ὁ Ἀχιεζερί· τῷ Χελὲκ δῆμος ὁ Χελεκί·
31 τῷ Ἐσριὴλ δῆμος ὁ Ἐσριηλί· τῷ Συχὲμ δῆμος ὁ Συχεμί·
32 τῷ Συμαὲρ δῆμος ὁ Συμαερί· καὶ τῷ Ὀφὲρ δῆμος ὁ Ὀφερί.
33 Καὶ τῷ Σαλπαὰδ υἱῷ Ὀφὲρ οὐκ ἐγένοντο αὐτῷ υἱοί, ἀλλ᾽ ἢ θυγατέρες· καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν θυγατέρων Σαλπαάδ· Μααλὰ καὶ Νουὰ καὶ Ἐγλὰ καὶ Μελχὰ καὶ Θερσά.
34 Οὗτοι δῆμοι Μανασσῆ ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν,
35 νβ΄ χιλ. ψ΄. Καὶ οὗτοι υἱοὶ Ἐφραίμ· τῷ Σουταλὰ δῆμος ὁ Σουταλαΐ· τῷ Ταναχὶ δῆμος ὁ Ταναχί.
36 Οὗτοι υἱοὶ Σουταλά· τῷ Ἐδὲν δῆμος ὁ Ἐδενί.
37 Οὗτοι δῆμοι Ἐφραὶμ ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, λβ΄ χιλ. φ΄. Οὗτοι δῆμοι υἱῶν Ἰωσὴφ κατὰ δήμους αὐτῶν.
38 Υἱοὶ Βενιαμὶν κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Βαλὲ δῆμος ὁ Βαλεΐ· τῷ Ἀσυβὴρ δῆμος ὁ Ἀσυβηρί· τῷ Ἰαχιρὰν δῆμος ὁ Ἰαχιρανί·
39 τῷ Σωφὰν δῆμος ὁ Σωφανί.
40 Καὶ ἐγένοντο υἱοὶ Βαλὲ Ἀδὰρ καὶ Νοεμάν· τῷ Ἀδὰρ δῆμος ὁ Ἀδαρί· τῷ Νοεμὰν δῆμος ὁ Νοεμανί.
41 Οὗτοι υἱοὶ Βενιαμὶν κατὰ δήμους αὐτῶν ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, με΄ χιλ. χ΄.
42 Καὶ υἱοὶ Δὰν κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Σαμὶ δῆμος ὁ Σαμί· οὗτοι δῆμοι Δὰν κατὰ δήμους αὐτῶν.
43 Πάντες οἱ δῆμοι Σαμὶ κατ᾽ ἐπισκοπὴν αὐτῶν ξδ΄ χιλ. υ΄.
44 Υἱοὶ Ἀσὴρ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Ἰαμὶν δῆμος ὁ Ἰαμινί· τῷ Ἰεσοὺ δῆμος ὁ Ἰεσουΐ· τῷ Βαριὰ δῆμος ὁ Βαριαΐ·
45 τῷ Χοβὲρ δῆμος ὁ Χοβερί· τῷ Μελχιὴλ δῆμος ὁ Μελχιηλί.
46 Καὶ τὸ ὄνομα θυγατρὸς Ἀσὴρ Σάρα. Οὗτοι δῆμοι Ἀσὴρ
47 ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, νγ΄ χιλ. υ΄.
48 Υἱοὶ Νεφθαλὶ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Ἀσιὴλ δῆμος ὁ Ἀσιηλί· τῷ Γαυνὶ δῆμος ὁ Γαυνί·
49 τῷ Ἰσσιρὶ δῆμος ὁ Ἰσσιρί· τῷ Σελλὴμ δῆμος ὁ Σελλημί.
50 Οὗτοι δῆμοι Νεφθαλὶ ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, μ΄ χιλ. υ΄.
51 Αὕτη ἡ ἐπίσκεψις υἱῶν Ἰσραήλ, χ΄ χιλ. καὶ ͵αψλ΄.
52 Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωυσῆν λέγων·
53 Τούτοις μερισθήσεται ἡ γῆ κληρονομεῖν ἐξ ἀριθμοῦ ὀνομάτων.
54 Τοῖς πλείοσι πλεονάσεις τὴν κληρονομίαν, καὶ τοῖς ἐλάττοσιν ἐλαττώσεις τὴν κληρονομίαν αὐτῶν· ἑκάστῳ καθὼς ἐπεσκέπησαν δοθήσεται ἡ κληρονομία αὐτῶν.
55 Διὰ κλήρων μερισθήσεται ἡ γῆ· τοῖς ὀνόμασι κατὰ φυλὰς πατριῶν αὐτῶν κληρονομήσουσιν.
56 Ἐκ τοῦ κλήρου μεριεῖς τὴν κληρονομίαν αὐτῶν ἀνὰ μέσον πολλῶν καὶ ὀλίγων.
57 Καὶ υἱοὶ Λευὶ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Γεδσὼν δῆμος ὁ Γεδσωνί· τῷ Καὰθ δῆμος ὁ Κααθί· τῷ Μεραρὶ δῆμος ὁ Μεραρί.
58 Οὗτοι δῆμοι υἱῶν Λευί· δῆμος ὁ Λοβενί, δῆμος ὁ Χεβρωνί, δῆμος ὁ Κορὲ καὶ δῆμος ὁ Μουσί. Καὶ Καὰθ ἐγέννησε τὸν Ἀμράμ.
59 Καὶ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἰωχαβὲδ θυγάτηρ Λευί, ἣ ἔτεκε τούτους τῷ Λευὶ ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ ἔτεκε τῷ Ἀμρὰμ τὸν Ἀαρὼν καὶ Μωυσῆν καὶ Μαριὰμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν.
60 Καὶ ἐγενήθησαν τῷ Ἀαρὼν ὅ τε Ναδὰβ καὶ Ἀβιοὺδ καὶ Ἐλεάζαρ καὶ Ἰθάμαρ.

lui Namuil, nărodul a lui Namuil; lui Iamin, nărodul lui Iamin; lui Ahin, nărodul lui Ahiní;
13. Lui Zará, nărodul lui Zaraí, lui Saul, nărodul lui Saulí.
14. Acêstea-s nărodurile Simeon, dentru socoteala lor, 22000 şi 200.
15. Fiii lui Gad, după nărodurile lor: lui Safon, nărodul lui Safoni; lui Anghí, nărodul lui Anghí[1579]; lui Suní, nărodul lui Suní;
16. Lui Azení, nărodul lui Azení; lui Addí, nărodul lui Addí;
17. Lui Aroadí, nărodul lui Ariodí; lui Ariil, nărodul lui Ariil.
18. Acêstea-s năroadele lui Gad; den socoteala lor 44000 şi 500.
19. Şi ficiorii Iúdei: [1580]Ir şi Anan şi Silom şi Fares şi Zára; şi muri Ir şi Anan în Pămîntul Hanaan.
20. Şi să făcură fiii Iúdei după nărodurile lor: lui Silon, nărodul lui Siloní; lui Fares, nărodul lui Fares; lui Zará, nărodul lui Zaraí.
21. Şi să făcură ficiorii lui Fares: lui Asron, nărodul lui Asroni; lui Iamuil, nărodul lui Iamuilí.
22. Acêstea-s nărodurile Iúdei, după socoteala lor, 76000 şi 500.
23. Şi ficiorii lui Isáhar, după nărodurile lor: lui Tholá, nărodul lui Tholaí; lui Fúa, nărodul lui Fuaí;
24. Lui Iasuv, nărodul lui Iasuvi; lui Amvram, nărodul lui Amvramí.
25. Acêstea-s nărodurile lui Isáhar, dentru socoteala lor, 64000 şi 400.
26. Fiii lui Zavulon, după nărodurile lor: lui Sared, nărodul lui Saredí; lui Alon, nărodul lui Aloni; lui Alil, nărodul lui Alilí.
27. Acêstea-s nărodurile lui Zavulon, dentru socoteala lor, 60000 şi 500.
28. Fiii lui Iosif, după nărodurile lor: Efraim şi Manasí.
29. Şi ficiorii lui Manasí: lui Mahir, nărodurile lui Mahir; şi Mahir au născut pre Galaad; lui Galaad, nărodul lui Galaadí.
30. [1581]Şi aceştia-s ficiorii lui Galaadu: Ahiézer, nărodul lui Ahiezerí; lui Helec, nărodul lui Helechí;
31. Lui Ezreil, nărodul lui Ezreillí; lui Sihem, nărodul lui Sihemí;
32. Lui Simaer, nărodul lui Simaerí, şi lui Ofer, nărodul lui Oferí;
33. Şi lui Salpad[1582], fiiul lui Ófer, nu i s-au făcut lui ficiori, fără numai fête. Şi acêstea-s numerile fêtelor Salpaad: Maalá şi Núa şi Égla şi Melha şi Thersá.
34. Acêstea-s nărodurile[1583] lui Manasí, den socoteala lor, 52000 şi 700.
35. Şi aceştia-s ficiorii Efraim: lui Suthalá, nărodul lui Suthalaí; lui Tanah, nărodul lui Tanahí.
36. Aceştia-s ficiorii lui Suthalii: lui Edin, nărodul lui Ediní.
37. Acêstea-s nărodurile Efraim, dentru socoteala lor, 32000 şi 500. Acêstea-s nărodurile fiilor Iosif, după nărodurile lor.
38. Fiii lui Veniamin, după nărodurile lor: a lui Valé, nărodul lui Vaelí; lui Asivir, nărodul lui Asiverí; lui Ahiran, nărodul lui Ahiraní;
39. Lui Sofan, nărodul lui Sofani;
40. Şi să făcură ficiorii lui Valé: Ader şi Noeman; lui Áder, nărodul lui Aderí, şi lui Noeman, nărodul lui Noemani.
41. Aceştia-s fiii lui Veniamin, după nărodurile lor, dentru socoteala lor, 45000 şi 600.
42. Şi ficiorii lui Dan, după năroadele lor: lui Samé, nărodul lui Sameí. Acêstea-s năroadele lui Dan, după năroadele lor.
43. Toate năroadele Sameí, după socoteala lor, 64000 şi 400.
44. Fiii lui Asir, după năroadele lor: lui Iamin, nărodul lui Iamin; lui Iesuví, nărodul lui Iesuvi; lui Varía, nărodul lui Variaí;
45. Lui Hover, nărodul lui Horí; lui Melhiil, nărodul lui Melhiilí.
46. Şi numele fêtei Asir, Sára.
47. Acêstea-s nărodurile lui Asir, dentru socoteala lor, 43000 şi 400.
48. Fiii lui Nefthalim, după nărodurile lor: lui Asiil, nărodul lui Asiilí; lui Goiní, nărodul lui Goiní;
49. Lui Iesrí, nărodul lui Iesrí; lui Selim, nărodul lui Selemí.
50. Acêstea-s nărodurile lui Nefthalim, dentru socoteala lor, 45000 şi 400.
51. Aceasta-i socoteala fiilor Israil, 600000 şi 1730.
52. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
53. „Acestora să va împărţi pămîntul, să-l moştenească den număru numerilor[1584].
54. Celor mai mulţi le vei mai înmulţi moştnenirea şi celor mai puţini vei împuţina moştnenirea lor; fieştecarele după cum s-au socotit li să va da moştnenirea pămîntului[1585].
55. Pren sorţi să va împărţi pămîntul, cu numerile[1586]⌊lor⌋[1587], după fêliurile moşiilor lor vor moştneni.
56. Dentru sorţi vei împărţi moştnenirea lor, întru mijlocul a mulţi şi a puţini”.
57. Şi ficiorii lui Leví, după nărodurile lor: lui Ghedson, ficiorîi[1588] lui [1589]Ghedsoni; lui Caath, ficiorii[1590] lui Cathí; lui Merarí, nărodul lui Merarí.
58. Acêstea-s nărodurile fiilor Leví: nărodul lui Loveni şi nărodul lui Hevroni şi nărodul lui Mosí şi nărodul Coré.
59. Şi Caath au născut pre Amram. Şi numele fămeii lui Amram, Iohavéth, fata lui Leví, carea au născut pre aceştia lui Leví întru Éghiptu.
60. [1591]Şi au născut lui Amram pre Aaron şi pre Moisí şi pre Mariam, sora lor. Şi să născură lui Aaron: Nadav şi Aviudu şi

61 [illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]

КАП. КЗ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

КАП. КИ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

Eliázar şi Ithámar.

61. [1592]Şi muri Nadav şi Aviud, cîndu aducea foc striin înaintea Domnului întru Pustiiul Sináiei.
62. Şi să făcură dentru socoteala lor 23000, toată partea bărbătească de o lună şi în sus, [1593]căci nu s-au socotit împreună întru fiii lui Israil, căci nu li să dă lor sorţu în mijlocul fiilor Israil.
63. Şi aceasta-i socoteala lui Moisí[1594] şi Eliázar, preutului, carii au socotit pre fiii lui Israil întru Aravóth Moav, la Iordan, despre Ierihó.
64. Şi într-aceştia nu era om dentru cei socotiţi de Moisí şi[1595] Aaron, pre carii au socotit pre fiii lui Israil întru Pustiiul Siná.
65. Căci dzise Domnul lor: „Cu moarte vor muri în pustiiu". Şi n-au rămas dentru înşii nici unul, afară den Halev, ficiorul lui Iehoni, şi Iisus, ficiorul lui Naví.

Cap 27

1. Şi [1596]mergîndu fêtele lui Salpaadu, ficiorul lui Ofer, ficiorul lui Galaadu, ficiorul lui Mahir, nărodului Manasí, den fiii lui Iosif, şi acêstea-s numerile[1597] lor: Maalá şi Núa, Eglá şi Melha şi Thersá.
2. Şi stîndu înaintea lui Moisi şi înaintea lui Eliázar preutului şi înaintea boiêrilor şi înaintea a toată adunarea la uşa cortului mărturiei, dziseră:
3. „Părintele nostru au murit în pustiiu; [1598]şi el nu era întru mijlocul adunării ceii ce au stătut împotrivă înaintea Domnului, întru adunarea Coré, căci pentru greşeala lui au murit şi ficiori nu i s-au făcut lui.
4. Nu i să stîngă dară numele părintelui nostru den mijlocul nărodului său, căci nu iaste lui ficior. Daţi-ne noao ţinêre în mijlocul fraţilor părintelui nostru".
5. Şi aduse Moisi giudeţul lor înaintea Domnului.
6. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
7. „Dreptu fêtele lui Salpaad au grăit; dare să le daţi lor ţinêre moştneniire în mijlocul fraţilor părintelui lor şi vei pune sorţul părintelui lor la înse.
8. Şi fiilor Israil le vei grăi dzicîndu: [1599]«Om de va muri şi fiu la însul nu va fi, veţi pune sorţul lui fêtei lui.
9. Iar să nu va fi fată la însul, veţi da moştneniirea fratelui lui.
10. Iar să nu vor fi[1600] la el fraţi, veţi da moştneniirea fratelui tătîne-său.
11. Iar să nu vor fi fraţi tatălui lui, veţi da moştneniirea rudeniei celui aproape lui den fêliul lui să moştnenească ale lui şi va fi aceasta fiilor Israil dreptare de lêge, după cum au porîncit Domnul lui Moisí»".
12. [1601]Şi dzise Domnul către Moisí: „Sui-te la munte, cel decinde de Muntele Navan, şi vezi pămîntul lui Hanaan, carele eu dau fiilor Israil întru ţinêre.
13. Şi-l vei vedea pre însul şi te vei adaoge către nărodul tău şi tu, după cum s-au adaos Aaron, fratele tău, în Muntele lui Or,
14. [1602]Pentru căci aţi călcat cuvîntul mieu întru Pustiiul Sin, cîndu să împotriviia adunarea ca să mă sfinţască pre mine, nu m-aţi sfinţit[1603] la apă înaintea lor; aceasta iaste Apa Pricei Cadis întru Pustiiul Sin".
15. Şi dzise Moisi către Domnul:
16. „Socotească Domnul Dumnedzăul Duhurilor şi a tot trupul om preste adunarea aceasta,
17. Carele va ieşi înaintea fêţii lor şi carele va întra şi cine-i va scoate pre ei şi cine-i va băga şi nu va fi adunarea Domnului ca nişte oi cărora nu iaste păstor".
18. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu: „Ia către tine pre Iisus, ficiorul lui Naví, om carele are duh întru îns, şi vei pune mîinele tale preste însul.
19. Şi-l vei pune pre însul înaintea lui Eliázar preutul şi va porînci lui înaintea a toată adunarea; şi porîncêşte pentru el înaintea lor.
20. Şi vei da mărirea ta preste el, pentru ca să-l asculte pre el fiii lui Israil.
21. Şi înaintea lui Eliázar preutul va sta şi-l vor întreba pre el giudeţul arătărilor înaintea Domnului; pren rostul lui va ieşi şi pren rostul lui va întra el şi fiii lui Israil, cu toţii odată, şi toată adunarea".
22. Şi făcu Moisí după cum au porîncit lui Domnul Dumnedzău. Şi luîndu pre Isus, îl puse pre el înaintea lui Eliázar preutul şi înaintea a toată adunarea.
23. Şi puse mînule lui preste el şi-l isprăvi pre însul, după cum au porîncit Domnul lui Moisí.

Cap 28

1. Şi grăi Domnul către Moisí dzicîndu:
2. „Porîncêşte fiilor Israil şi vei dzice către ei dzicîndu: «Darurile mêle, dări mie, aduceri mie la miros de bună mirosire, să cruţaţi să le aduceţi mie întru praznicile mêle».
3. Şi vei dzice către ei: «Acêstea aduceri carele-s să aduceţi Domnului: [1604]miei

[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]

ΚΕΦ. ΚΘ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]

cîte de un an curaţi, doi pre dzi la ardere de tot neîncetat;
4. Un miel îl vei face dimineaţă şi mielul al doilea îl vei face de cătră sară.
5. Şi vei face a dzêce a lui ifí fănină curată pentru jirtvă, amestecată cu untudelemnu, întru a patra a lui in.
6. Ardere de tot a neîncetării, carea s-au făcut în Muntele Sináiei, la miros de bună mirosenie Domnului.
7. Şi turnarea lui[1605], a patra a lui in la un miel, la sfîntu vei turna turnare amestecătură[1606] Domnului.
8. Şi mielul al doilea vei face de cătră sară după jirtva lui şi după turnarea lui vei face la miros de bună mirosire Domnului.
9. Şi în dzua sîmbetilor veţi aduce 2 miei de un an curaţi şi doao a dzêcea de fănină curată, pentru jirtvă, amestecată cu untudelemnu şi turnare.
10. De ardere de tot a sîmbetii, întru sîmbete, preste arderea de tot pururea şi turnarea lui.
11. Şi întru lunile noao veţi aduce ardere de tot Domnului şi viţei den boi, 2, şi un berbêce, miei cîte de un an curaţi, 7,
12. 3 a dzêcea de fănină curată, amestecată cu untudelemnu la un viţăl, şi doao[1607] a dzêcea de fănină curată, amestecată cu untudelemnu, la un berbêce.
13. A dzêcea de fănină curată, amestecată cu untudelemnu la un miel, jirtvă miros de bună mirosire aducere Domnului.
14. Turnarea lor, giumătate de in va fi unui viţăl şi a treia a lui in va fi berbêcelui unuia şi a patra a lui in va fi la un miel de vin. Aceasta arderea de tot, lună den lună, la lunile anului.
15. Şi ţap dentru capre 1, pentru păcat, Domnului preste arderea cea de tot ce-i pururea să va face şi turnarea lui.
16. [1608]Şi întru luna dentîi, întru 14 dzile ale lunei, Paşte Domnului.
17. Şi întru 15 dzile ale lunei aceştiia, praznic, 7 dzile azime veţi mînca.
18. Şi dzua cea dentîi aleasă sfîntă voao va fi, tot lucrul cu slujbă să nu-l faceţi,
19. Şi veţi aduce arderi de tot aduceri Domnului: viţei den boi 2, berbêce 1, miei de cîte un an 7, curaţi vor fi voao.
20. Şi jirtva lor de fănină curată, amestecată cu untudelemnu, 3 a dzêce la un viţăl şi doao a dzêcea la un berbêce[1609] vei face.
21. A dzêcea, a dzêcea vei face la un miel, la cei 7 miei.
22. Şi ţap dentru capre unul, pentru greşeală, ca să să roage pentru voi.
23. Afară den arderea cea de tot cea de pururea, cea de dimineaţă, carea iaste ardere de tot a neîncetării, veţi face acês-

tea.
24. Şi acêstea veţi face dzua în cêle 7 dzile dar aducere, la miros de bună mirosire Domnului, preste arderea cea de tot cea de pururea vei face turnarea lui.
25. Şi dzua a şêptea, aleasă, sfîntă va fi voao; tot lucrul de posluşit să nu faceţi întru ea.
26. Şi în dzua noao lor, cîndu va aduce jirtvă noao Domnului a săptămînilor, aleasă sfîntă va fi voao; tot lucrul de posluşit să nu faceţi.
27. Şi veţi aduce ardere de tot la miros bună mirosire Domnului: viţei den boi 2, berbêce unul, miei de cîte un an 7, curaţi.
28. Jirtva lor, fănină amestecată cu untudelemnu, 3 a dzêcea la un viţăl şi doao a dzêcea la un[1610] berbêce.
29. A dzêcea, a dzêcea la un miel, la 7 miei.
30. Şi ţap den capre unul pentru greşeală, ca să să roage pentru voi.
31. Afară den arderea cea de tot cea pururea, şi jirtva lor îmi veţi face mie curaţi vor fi voao, şi turnările lor".

Cap 29

1. „Şi în luna a şêptea, într-una a lunei, aleasă sfîntă va fi voao; tot lucrul de posluşit nu veţi face, dzi de semnu va fi voao.
2. Şi veţi face arderi de tot întru miros de bună mirosire Domnului: viţăl unul, dentru boi, berbêce unul, miei cîte de un an 7, curaţi.
3. Jirtva lor, fănină aleasă, amestecată cu untudelemnu, 3 a dzêcea la un viţăl şi doao a dzêcea la un berbêce,
4. A dzêcea, a dzêcea la un miel, la cei 7 miei.
5. Şi ţap den capre unul pentru greşêle, ca să să roage pentru voi.
6. Afară den arderile de tot a lunei noao şi jirtvele lor şi turnările lor şi arderea cea de tot ce-i pururea, jirtvele lor şi turnările lor, după asămănarea lor, la miros de bună mirosire Domnului.
7. Şi a dzêcea a lunei aceştiia aleasă sfîntă va fi voao şi să mîhniţi sufletile voastre; şi tot lucrul de posluşit să nu faceţi.
8. Şi veţi aduce ardere de tot întru[1611] miros de bună mirosenie Domnului, aducere: viţăl den boi unul, berbêce unul, miei cîte de un an 7, curaţi, vor fi voao.
9. Jirtva lor, fănină curată amestecată cu untudelemnu 3 a dzêcea la un viţăl şi doao a dzêcea la un berbêce,
10. A dzêcea, a dzêcea la un miel, la cei 7 miei.
11. Şi ţap den capre unul pentru greşeală, ca să să roage pentru voi, afară den cel pentru greşeală a rugii şi arderea de tot cea pururea, jirtva

ei şi turna-

[illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

[illegible] 34

[illegible] 35

[illegible] 36

[illegible] 37

[illegible] 38

[illegible] 39

[illegible]

ΚΑΠ. Λ

[illegible] 40

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible]

ei şi turnarea ei, după asămănarea ei, la miros de bună mirosenie, aduceri[1612] Domnului.
12. Şi în a 15 dzi a lunei aceştii a şêpte aleasă[1613] sfîntă va fi voao; tot lucrul de posluşit să nu faceţi şi prăznuiţi pre ea praznic Domnului 7 dzile.
13. Şi veţi aduce aduceri de tot[1614] aducere Domnului la miros de bună mirosire[1615] în dzua dentîi: viţăi den boi 13, berbeci 2, miei cîte de un an 14, curaţi vor fi voao.
14. Jirtvele lor, fănină curată, amestecată cu untudelemnu, 3 a dzêcea la un viţăl, la cei 13 viţăi, şi doao a dzêcea la un berbêce, la cei 2 berbeci,
15. A dzêcea, a dzêcea la un miel, la cei 14 miei.
16. Şi ţap den capre unul, pentru greşeală, afară den arderea cea de tot cea pururea, jirtvele lor şi turnările lor.
17. Şi în dzua a doao, viţăi 12, berbeci 2, miei cîte de un an 14, curaţi.
18. Jirtva lor şi turnarea lor, viţeilor şi berbecilor şi mieilor, după numărul lor, după asămănarea lor.
19. [1616]Şi ţap dentru capre unul, pentru greşêle, afară den arderea cea de tot, jirtvele lor şi turnările lor.
20. În dzua a treia, viţăi 10, berbeci 2, miei de cîte un an 14, curaţi.
21. Jirtva lor şi turnarea lor, viţăilor şi berbecilor şi mieilor, după numărul lor, după asămănarea lor.
22. Şi ţap den capre unul, pentru greşêle, afară den arderea cea de tot ce e pururea[1617], jirtvele lor şi turnările lor.
23. În dzua a patra, viţăi 10, berbeci 2, miei cîte de un an 14, curaţi;
24. Jirtvele lor şi turnările lor, viţeilor şi berbecilor şi mieilor, după numărul lor, după asămănarea lor,
25. Şi ţap dentru capre unul, pentru greşêle, afară den arderea cea de tot ce-i pururea, jirtvele lor şi turnările lor.
26. În dzua a cincea, viţăi 9, berbeci 2, miei cîte de un an, 14, curaţi.
27. Jirtvele lor şi turnările lor, viţăilor şi berbecilor şi mieilor, după numărul lor şi după asămănarea lor,
28. Şi ţap dentru capre unul, pentru greşeală, afară den arderea cea de tot ce-i pururea, jirtvele lor şi turnările lor.
29. În dzua a şêsea, viţei 8, berbeci 2, miei cîte de un an, 14, curaţi.
30. Jirtvele lor şi turnările lor, viţeilor şi berbecilor şi mieilor, după numărul lor, după asămănarea lor,
31. Şi ţap dentru capre unul, pentru greşêle, afară den arderea cea de tot ce-i pururea, jirtvele lor şi turnările lor.
32. În dzua a şaptea, viţei 7, berbeci 2, miei cîte de un an 14, curaţi.
33. Jirtvele lor şi turnările lor, viţăilor şi berbecilor şi mieilor, după[1618] numărul lor, după asămănarea lor.
34. Şi ţap den capre unul, pentru greşêle, afară den arderea cea de tot ce-i pururea, jirtvele lor şi turnările lor.
35. Şi în dzua a opta ieşire va fi voao; tot lucrul de posluşit nu veţi face întru ea,
36. Şi veţi aduce ardere de tot la miros de bună mirosenie Domnului: viţăl unul, berbêce unul, miei cîte de un an 7, curaţi.
37. Jirtvele lor şi turnările lor, viţălului şi berbêcelui şi mieilor, după numărul lor, după asămănarea lor.
38. Şi ţap den capre unul, pentru greşêle, afară den arderea cea de tot ce-i pururea, jirtvele lor şi turnările lor.
39. Acêstea veţi face Domnului întru praznicile voastre, afară den rugile voastre şi cêle de bunăvoie a voastre şi cêle arse de tot ale voastre şi jirtvele voastre şi turnările voastre şi cêle de mîntuirea voastră»".

Cap 30

40.[1619] Şi grăi Moisí fiilor Israil după toate cîte au porîncit Domnul lui Moisí.[1620]
1. Şi[1621] grăi Moisí cătră boiêrii neamurilor fiilor Israil dzicînd: „Acesta-i cuvîntul carele au rînduit Domnul:
2. «Om, om carele să va ruga rugă Domnului sau să va giura giurămîntu au va răsplăti răspuns pentru sufletul lui să nu-şi spurce cuvîntul lui, toate cîte vor ieşi dentru gura lui va face.
3. Iar de să va ruga muiêre rugă Domnului sau va răspunde răspuns întru casa părintelui ei întru tinerêţele ei[1622],
4. Şi va audzi tatăl ei rugile ei şi răspunsurile ei carele au răspunsu asupra sufletului ei şi va tăcea tatăl ei şi vor sta toate rugile ei şi toate răspunsurile cîte au răspunsu asupra sufletului ei vor rămînea ei.
5. Iar să va tînjindu va tînji tatăl ei întru care dzi va audzi, toate rugile ei şi răspunsurile carele au răspuns asupra sufletului ei nu vor sta şi Domnul va curăţi pre ea, căci au tînjit tatăl ei.
6. Iar de să va face la bărbat şi rugile ei preste însă, după usăbirea budzelor ei, cîte au răspuns asupra sufletului ei,
7. Şi va audzi bărbatul ei şi va tăcea ei întru care dzi va audzi, şi aşa vor sta toate rugile ei, cîte[1623] au răspunsu, asupra sufletului ei vor sta.
8. Iar să va tînjindu va tînji bărbatul ei întru care dzi va audzi

toate ru-

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

ΚΑΠ. ΛΓ

1-2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

toate rugile ei şi răspunsurile ei, cîte au răspunsu asupra sufletului ei nu vor rămînea, căci bărbatul au tînjit pre ea şi Domnul va curăţi pre ea.
9. Şi rúga văduii şi[1624] scoase de la bărbat, cîte să va ruga asupra sufletului ei, vor rămînea ei.
10. Iar să va fi în casa bărbatului ei, ruga ei sau răspunsul cel asupra sufletului ei cu giurămîntu,
11. Şi va audzi bărbatul ei şi va tăcea ei şi nu va tînji şi vor sta toate rugile ei şi toate răspunsurile cîte au răspunsu asupra sufletului ei vor sta asupra ei.
12. Iar de le va rădicîndu să le rădice bărbatul ei întru care dzi va audzi toate cîte vor ieşi den budzele ei după rugile ei şi după răspunsurile ei cêle asupra sufletului ei, nu vor rămînea ei, bărbatul ei le-au rădicat şi Domnul va curăţi pre ea.
13. Toată ruga şi tot giurămîntul de legătură a chinui suflet, bărbatul ei va întări ei şi bărbatul ei va rădica.
14. Iară să va tăcîndu tăcea ei dzi den dzi şi va întări ei toate rugile ei şi răspunsurile cêle de preste ea va întări ei, căci au tăcut ei întru dzua carea au audzit.
15. Iar de va rădicîndu va rădica bărbatul ei, după dzua carea au audzit, şi va lua păcatul lui»".
16. Acêstea-s dreptăţile cîte au porîncit Domnul lui Moisí întru mijlocul bărbatului şi întru mijlocul fămeii lui şi întru mijlocul a fată şi a tată, în tinerêţe, în casa tătîne-său.

Cap 31

1. Şi grăi Domnul cătră Moisi dzicîndu:
2. [1625]„Izbîndêşte izbînda fiilor Israil dentru madiianitêni şi mai apoi te vei adaoge cătră nărodul tău".
3. Şi grăi Moisí cătră nărodu dzicîndu: „Întrarmaţi oamenii dentru voi şi vă gătiţi de războiu înaintea Domnului asupra lui Madiam, ca să daţi izbîndă de la Domnul ii Madiam.
4. 1000 dentr-un fêli şi 1000 dentr-un fêli, dentru toate fêliurile fiilor Israil trimiteţi să stea de războiu".
5. Şi numărară dentru miile Israil 1000 dentr-un fêli, 12000 întrarmaţi de războiu.
6. Şi-i trimise cătră Moisí pre ei 1000 dentr-un fêli şi 1000 dentr-un fêli cu putêrea lor şi pre Finees, ficiorul lui Eliázar, fiiului Aaron preutului, şi vasele cêle sfinte şi trîmbiţile, sêmnelor întru mînule lor.
7. Şi stătură pre războiu asupra lui Madiam, după cum au porîncit Domnul lui Moisí, şi au ucis toată partea bărbătească.
8. [1626]Şi pre împăraţii Madiam i-au omorît împreună cu răniţii lor: şi pre Evin, şi pre Rocon, şi pre Sur, şi pre Ur şi pre Rovoc, toţi împăraţii Madiam; şi pre Valaam, ficiorul lui Veor, l-au omorît cu sabie, împreună cu răniţii lor.[1627]
9. Şi robiră pre muierile Madiam şi marfa lor şi dobitoacele lor şi toate agonisitele lor şi putêrea lor au robitu-o.
10. Şi toate cetăţile lor cêle den lăcaşurile lor şi ogrădzile lor le-au arsu cu foc.
11. Şi luară toată prada lor şi toate jeacurile lor, den om pînă în dobitoc.
12. Şi aduseră cătră Moisí şi cătră Eliázar preutul şi cătră toţi fiii lui Israil robimea şi jeacurile şi prada la tabără la Aaroth Moav, carea iaste la Iordan, despre Ierihó.
13. Şi ieşi Moisí şi Eliázar preutul şi toţi boiêrii taberii[1628] întru timpinarea lor afară den tabără.
14. Şi să scîrbi[1629] Moisí preste socotitorii puterii, preste cei preste mii mai mari şi preste sute, ceia ce veniia den rînduiala războiului.
15. Şi dzise lor Moisí: „Pentru căci aţi prinsu vii toată partea ce iaste fămeiască?
16. Pentru că acêstea era fiilor Israil, după cuvîntul lui Valaam, ca să viclenească şi să calce cuvîntul Domnului pentru Fogor şi să fêce rana întru adunarea Domnului.
17. Acum să ucideţi toată partea bărbătească întru toată deplinirea, şi toată muiêrea carea au cunoscut patul bărbatului ucideţi.
18. Şi toată plinirea muierilor carea n-au văzut patul bărbatului le ţineţi vii pre iale.
19. Şi voi veţi tăbărî afară den tabără 7 dzile; tot cela ce au ucis suflet şi cel ci să atinge de cel rănit să va curăţi în dzua a treia şi în dzua a şaptea, voi şi robimea voastră.
20. Şi toată îmbrăcămintea şi tot vasul de piêle şi toată facerea den piêle de capră şi tot vasul de lemnu îl veţi curăţi".
21. Şi dzise Eliázar preutul cătră oamenii puterii, ceia ce veniia den rînduiêle războiului: „Aceasta-i îndreptarea legii cariia au porîncit Domnul lui Moisí:
22. Afară den aur, şi den argintu, şi den aramă, şi den fier, şi den plumbu şi cositori,
23. Tot lucrul carele va petrêce în foc şi să va curăţi; fără numai cu apa curăţeniei să va curăţi şi toate cîte nu îmblă pren foc vor trêce pren apă.
24. Şi veţi spăla hainele în

[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33-34-35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44-45-46 [illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
49 [illegible]
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible]
[illegible]
[illegible] 53
[illegible] 54
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛВ.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

dzua a şaptea[1630] şi veţi curăţi şi după aceasta veţi întra în tabără".
25. Şi grăi Domnul către Moisi dzicîndu:
26. „Ia capul prăzilor robimei, den om pînă în dobitoc, tu şi Eliázar preutul şi boiêrii a moşiilor adunării,
27. Şi veţi împărţi prăzile întru mijlocul celor războinici celor ce mergu la rînduială şi întru mijlocul a toată adunarea.
28. Şi veţi lua vama Domnului de la oamenii cei războinici celor ce ies la rînduială, un suflet den 500 de oameni şi den dobitoace şi den boi şi den oi şi den măgari.[1631]
29. Şi den giumătatea lor veţi lua şi vei da lui Eliázar preutul începăturile Domnului.
30. Şi dentru giumătate a fiilor Israil vei lua unul dentru 50 dentru oameni, şi dentru boi, şi den oi, şi den măgari, şi den toate dobitoacele şi le vei da pre iale popilor celor ce păzescu străjile întru cortul Domnului[1632]".
31. Şi făcu Moisi şi Eliázar preutul după cum au porîncit Domnul lui Moisí.
32. Şi să făcu prisosirea robimei ce au robit oamenii cei războinici den oi 675000,
33. Şi boi 72000,
34. Şi den măgari 61000,
35. Şi suflete omeneşti, carele n-au cunoscut pat bărbătescu, tot sufletul, 32000.
36. Şi să fêce îngiumătăţarea partea celor merşi la război, den sama oilor 337000 şi 500;
37. Şi să făcu vama Domnului den oi 675,
38. Şi boi 36000 şi vama Domnului 72,
39. Şi măgari 30000 şi 500 şi vama Domnului 61,
40. Şi suflete omeneşti 16000 şi vama Domnului 32 de suflete.
41. Şi dêde Moisi vama Domnului, luarea lui Dumnedzău, lui Eliázar preutul, după cum au porîncit Domnul lui Moisí.
42. Den giumătăţarea fiilor Israil, precum au usăbit Moisí dentru oamenii cei războinici.
43. Şi fu giumătăţarea adunării, den oi, 337000 şi 500,
44. Şi boi, 36000,
45. Şi măgari, 30000 şi 500,
46. Şi suflete omeneşti, 16000.
47. Şi luă Moisi dentru îngiumătăţarea fiilor Israil unul dentru 50 den oameni şi den dobitoace şi le-au dat pre iale leviţilor, celor ce păzescu pazele cortului Domnului, în ce chip au porîncit Domnul lui Moisi.
48. Şi veniră la Moisi toţi cei puşi preste miile puterii, preste mii şi preste sute.
49. Şi dziseră către Moisi: „Slugile tale au luat capul oamenilor războinici ce-s la noi şi[1633] n-au gîlcevit dentru ei nici unul.
50. Şi am adus darul Domnului om ce au aflat: vas de aur, şi zgardă, şi cercel, şi inel, şi brăţariu, şi împletit, ca să să roage pentru noi înaintea Domnului".
51. Şi luă Moisí şi Eliázar preutul aurul de la înşii, tot vasul făcut.
52. Şi să făcu tot aurul, luarea ce au luat Domnului, 16000 şi 750 de sicli, de la cei preste mii şi de la cei preste sute.
53. Şi oamenii cei de războinici au prădat fieştecarele şie sîngur.
54. Şi luă Moisí şi Eliázar preutul aurul de la cei preste mii şi de la cei preste sute şi le-au adus pre iale la cortul mărturiei, paminte fiilor lui Israil înaintea Domnului.

Cap 32

1. Şi dobitoace mulţime era fiilor Ruvim şi fiilor Gad, mulţime multă foarte. Şi vădzură Pămîntul Iazir şi Pămîntul Galaad şi era locul loc de dobitoc.
2. Şi mergîndu ficiorii lui Ruvim şi ficiorii lui Gad către Moisi[1634] şi către Eliázar preutul şi către boiêrii adunării dzicîndu:
3. „Ataróth, şi Devon, şi Iazir, şi Namra, şi Esevon, şi Eliali, şi Sevamá, şi Nadav[1635], şi Vailian[1636],
4. Pămîntul carele au dat Domnul înaintea fiilor Israil, pămîntu de hrănit dobitocul iaste. Şi slugilor tale dobitoace sîntu".
5. Şi dzicea: „Să[1637] aflăm har înaintea ta, dea-se noao pămîntul acesta, robilor tăi, întru ţinêre şi să nu ne treci pre noi Iordánul".
6. Şi dzise Moisí ficiorilor Gad şi ficiorilor Ruvim: „Fraţii voştri vor mêrge la război şi voi şedeţi aicea?
7. Dară pentru căci întoarceţi cugetile fiilor Israil ca să nu treacă la pămîntul carele Domnul dă lor?
8. Au nu aşa au făcut părinţii voştri, [1638]cîndu i-am trimis pre ei de la Cadis-Varni ca să ia aminte pămîntul?
9. Şi să suiră pînă la Valea Strugurului şi socotiră pămîntul şi au întorsu inima fiilor Israil ca să nu între la pămîntul carele le-au dat lor Domnul.
10. [1639]Şi să scîrbi cu mînie Domnul în dzua acêea şi să jură dzicîndu:
11. «Să vor vedea oamenii aceştia ce s-au suit de la Éghiptu, den 20 ani şi în sus, ceia ce ştiu binele şi răul, pămîntul carele m-am giurat lui Avraam şi lui Isaac şi

lui Iacov

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42

КАП. ЛГ

[illegible] 2
[illegible]

lui Iacov, pentru căci n-au urmat denapoia mea.
12. Afară den Halev, ficiorul[1640] lui Iefthoni, cel usăbit, şi Iisus, ficiorul lui Navi, căci au urmat denapoia Domnului».
13. Şi să scîrbi cu mînie Domnul pre Israil şi-i învălui pre înşii întru pustiiu 40 ani, pînă s-au topit toată sămînţia carii făcea cêle rêle înaintea Domnului.
14. Iată, v-aţi sculat pentru părinţii voştri învîrtejire de oameni păcătoşi să mai adaogeţi încă preste urgiia mîniei Domnului preste Israil.
15. Căci veţi întoarce de la el să mai adaogeţi încă a-l lăsa pre însul în pustiiu şi veţi face fărădelêge la toată[1641] adunarea aceasta".
16. Şi veniră către însul şi dzicea: „Odăi de oi vom face aicea dobitoacelor noastre şi cetăţi marfelor noastre,
17. Şi noi întrarmîndu-ne vom mêrge straje înainte, mainte de fiii lui Israil, pînă ii vom aduce pre ei pînă la locul lor; şi va lăcui marfa noastră în cetăţi zidite, pentru ceia ci lăcuiescu pămîntul.
18. Nu ne vom întoarce la casele noastre pînă să vor împărţi de tot fiii[1642] lui Israil, fieştecarele la moştnenirea lui;
19. Şi nu vom mai moştneni întru înşii decinde de Iordan şi mai încoló, căci ferim sorţii noştri decinde de Iordan, despre răsărit".
20. Şi dzise către înşii Moisí: [1643]„De veţi face acesta cuvîntu şi veţi întrarma înaintea Domnului de războiu,
21. Şi va trêce dentru voi tot întrarmatul Iordánul înaintea Domnului pentru războі pînă să va surpa nepriêtenul lui den faţa lui,
22. Şi să va stăpîni pămîntul înaintea Domnului şi, după acêea, veţi întoarce şi veţi fi curaţi înaintea Domnului şi de la Israil; şi va fi voao pămîntul acesta întru ţinêre înaintea Domnului.
23. Iar să nu veţi face aşa, veţi greşi înaintea Domnului şi veţi cunoaşte greşeala voastră, cînd pre voi vor apuca rêlele.
24. Şi veţi zidi voao cetăţi marfei voastre şi ogrăzi dobitoacelor voastre şi ce iêse den gura voastră veţi face".
25. Şi dziseră ficiorii Ruvim şi ficiorii lui Gad către Moisi dzicînd: „Slugile tale vor face după cum Domnul nostru porîncêşte.
26. Marfa noastră şi fămeile noastre şi toate dobitoacele noastre vor fi întru cetăţile lui Galaad.
27. Iar slugile tale vor trêce toţi întrarmaţi şi rînduiţi înaintea Domnului de războі, în ce chip Domnul dzice".
28. [1644]Şi împreună lor Moisi pre Eliázar preutul şi pre Iisus, ficiorul lui Navi, şi pre boiêrii neamurilor fiilor Israil.
29. Şi dzise către ei Moisí: „De vor trêce ficiorii lui Ruvim şi ficiorii lu Gad împreună cu voi Iordánul, tot întrarmatul de războі înaintea Domnului şi veţi stăpîni pămîntul înaintea voastră, şi veţi da lor Pămîntul lui Galaadu întru ţinêre.
30. Iar să nu vor trêce întrarmaţi cu voi de războі înaintea Domnului, şi veţi trêce marfa lor şi fămeile lor şi dobitoacele lor mainte decît voi la Pămîntul Hanaan şi să vor moştneni împreună întru voi întru Pămîntul Hanaan".
31. Şi răspunseră ficiorii lui Ruvim şi ficiorii lui Gadu dzicîndu: „Cîte Domnul dzice slugilor sale, aşea vom face noi.
32. Vom trêce întrarmaţi în Pămîntul Hanaan şi veţi da ţinêrea noastră decinde de Iordan".
33. [1645]Şi dêde lor Moisi, ficiorilor Gad şi ficiorilor Ruvim şi la giumătate de fêli a lui Manasí, ficiorilor Iosif, împărăţiia lui Sion, împăratul amorreilor, şi împărăţiia lui Og, împăratul Vasan, pămîntul şi cetăţile împreună cu hotarăle lui, cetăţi a pămîntului prenpregiur.
34. Şi au zidit ficiorii lui Gad pre Devóth şi pre Astaróth şi pre Aroir
35. Şi pre Sofan[1646] şi pre Iazir, şi le înălţară pre iale.
36. Şi pre [1647]Amram şi pre Vetharan, cetăţi tari şi odăi de oi.
37. Şi fiii lui Ruvim au zidit Esevónul şi Eleali şi Cariathaim şi pre Navó
38. Şi pre Veelmeon, împregiur zidite, şi pre Savamá, şi le numiră după numele lor numele cetăţilor celor ce au zidit.
39. [1648]Şi mêrse Ur, ficior lui Mahir, ficiorului Manasí, la Galaad şi luă pre ea şi pierdu pre amorreu ce lăcuia întru însă.
40. Şi dêde Moisí pre Galaad lui Mahir, ficiorului Manasí, şi lăcui acoló.
41. Şi Iair, ficioru lui Manasí, mêrse şi luă odăile lor şi le numi pre iale Odăile lui Iair".
42. Şi Navan mêrse şi luă pre Canáth şi satele ei şi le numi pre iale Navoth, dentru numele lui.

Cap 33

1. Şi acêstea-s popasurile fiilor Israil, după ce ieşiră den Pămîntul Eghíptului, cu putêrea lor, cu mîna lui Moisí şi Aaron.
2. Şi scrise Moisí sculările lor şi popasurile lor pren cuvîntul Domnului. Şi acêstea-s popasurile călătoriei

lor să scula-

3 καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥαμεσσῆ τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου· τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν χειρὶ ὑψηλῇ ἐναντίον πάντων τῶν Αἰγυπτίων,
4 καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἔθαπτον ἐξ αὐτῶν τοὺς τεθνηκότας πάντας, οὓς ἐπάταξε κύριος, πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν τοῖς θεοῖς αὐτῶν ἐποίησε τὴν ἐκδίκησιν κύριος.
5 καὶ ἀπάραντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ Ῥαμεσσῆ παρενέβαλον εἰς Σοκχώθ.
6 καὶ ἀπάραντες ἐκ Σοκχὼθ παρενέβαλον εἰς Βουθάν, ὅ ἐστι μέρος τι τῆς ἐρήμου.
7 καὶ ἀπῆραν ἐκ Βουθὰν καὶ παρενέβαλον ἐπὶ στόμα Εἰρώθ, ὅ ἐστιν ἀπέναντι Βεελσεπφών, καὶ παρενέβαλον ἀπέναντι Μαγδώλου.
8 καὶ ἀπῆραν ἀπέναντι Εἰρὼθ καὶ διέβησαν μέσον τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν διὰ τῆς ἐρήμου αὐτοὶ καὶ παρενέβαλον ἐν Πικρίαις.
9 καὶ ἀπῆραν ἐκ Πικριῶν καὶ ἦλθον εἰς Αἰλίμ· καὶ ἐν Αἰλὶμ δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων, καὶ παρενέβαλον ἐκεῖ παρὰ τὸ ὕδωρ.
10 καὶ ἀπῆραν ἐξ Αἰλὶμ καὶ παρενέβαλον ἐπὶ θάλασσαν ἐρυθράν.
11 καὶ ἀπῆραν ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς καὶ παρενέβαλον εἰς τὴν ἔρημον Σίν.
12 καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου Σὶν καὶ παρενέβαλον εἰς Ῥαφακά.
13 καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥαφακὰ καὶ παρενέβαλον ἐν Αἰλούς.
14 καὶ ἀπῆραν ἐξ Αἰλοὺς καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥαφιδίν, καὶ οὐκ ἦν ἐκεῖ ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν.
15 καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥαφιδὶν καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ.
16 καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου Σινᾶ καὶ παρενέβαλον ἐν Μνήμασι τῆς ἐπιθυμίας.
17 καὶ ἀπῆραν ἐκ Μνημάτων τῆς ἐπιθυμίας καὶ παρενέβαλον ἐν Ἀσηρώθ.
18 καὶ ἀπῆραν ἐξ Ἀσηρὼθ καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥαθαμά.
19 καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥαθαμὰ καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥεμμὼν Φαρές.
20 καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥεμμὼν Φαρὲς καὶ παρενέβαλον ἐν Λεμωνά.
21 καὶ ἀπῆραν ἐκ Λεμωνὰ καὶ παρενέβαλον εἰς Ῥεσσάν.
22 καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥεσσὰν καὶ παρενέβαλον εἰς Μακελλάθ.
23 καὶ ἀπῆραν ἐκ Μακελλὰθ καὶ παρενέβαλον εἰς Σαφάρ.
24 καὶ ἀπῆραν ἐκ Σαφὰρ καὶ παρενέβαλον εἰς Χαραδάθ.
25 καὶ ἀπῆραν ἐκ Χαραδὰθ καὶ παρενέβαλον εἰς Μακηλώθ.
26 καὶ ἀπῆραν ἐκ Μακηλὼθ καὶ παρενέβαλον εἰς Καταάθ.
27 καὶ ἀπῆραν ἐκ Καταὰθ καὶ παρενέβαλον εἰς Ταράθ.
28 καὶ ἀπῆραν ἐκ Ταρὰθ καὶ παρενέβαλον εἰς Ματεκκά.
29 καὶ ἀπῆραν ἐκ Ματεκκὰ καὶ παρενέβαλον εἰς Ἀσεμωνά.
30 καὶ ἀπῆραν ἐξ Ἀσεμωνὰ καὶ παρενέβαλον εἰς Μασουρούθ.
31 καὶ ἀπῆραν ἐκ Μασουροὺθ καὶ παρενέβαλον εἰς Βαναιά.
32 καὶ ἀπῆραν ἐκ Βαναιὰ καὶ παρενέβαλον εἰς τὸ ὄρος Γαδγάδ.
33 καὶ ἀπῆραν ἐκ τοῦ ὄρους Γαδγὰδ καὶ παρενέβαλον εἰς Ἐτεβαθά.
34 καὶ ἀπῆραν ἐξ Ἐτεβαθὰ καὶ παρενέβαλον εἰς Ἐβρωνά.
35 καὶ ἀπῆραν ἐξ Ἐβρωνὰ καὶ παρενέβαλον εἰς Γεσιὼν Γαβέρ.
36 καὶ ἀπῆραν ἐκ Γεσιὼν Γαβὲρ καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ Σίν. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου Σὶν καὶ παρενέβαλον εἰς τὴν ἔρημον Φαράν· αὕτη ἐστὶ Καδής.
37 καὶ ἀπῆραν ἐκ Καδὴς καὶ παρενέβαλον εἰς Ὢρ τὸ ὄρος πλησίον γῆς Ἐδώμ.
38 καὶ ἀνέβη Ἀαρὼν ὁ ἱερεὺς διὰ προστάγματος κυρίου καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ μιᾷ τοῦ μηνός.
39 καὶ Ἀαρὼν ἦν τριῶν καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐτῶν, ὅτε ἀπέθνησκεν ἐν Ὢρ τῷ ὄρει.
40 καὶ ἀκούσας ὁ Χανανὶς βασιλεὺς Ἀράδ, καὶ οὗτος κατῴκει ἐν γῇ Χαναάν, ὅτε εἰσεπορεύοντο οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.
41 καὶ ἀπῆραν ἐξ Ὢρ τοῦ ὄρους καὶ παρενέβαλον εἰς Σελμωνά.
42 καὶ ἀπῆραν ἐκ Σελμωνὰ καὶ παρενέβαλον εἰς Φινώ.
43 καὶ ἀπῆραν ἐκ Φινὼ καὶ παρενέβαλον εἰς Ὠβώθ.
44 καὶ ἀπῆραν ἐξ Ὠβὼθ καὶ παρενέβαλον ἐν Γαῒ ἐν τῷ πέραν ἐπὶ τῶν ὁρίων Μωάβ.
45 καὶ ἀπῆραν ἐκ Γαῒ καὶ παρενέβαλον εἰς Δαιβὼν Γάδ.
46 καὶ ἀπῆραν ἐκ Δαιβὼν Γὰδ καὶ παρενέβαλον ἐν Γελμὼν Δεβλαθαίμ.
47 καὶ ἀπῆραν ἐκ Γελμὼν Δεβλαθαὶμ καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὰ ὄρη Ἀβαρὶμ ἀπέναντι Ναβαῦ.
48 καὶ ἀπῆραν ἀπὸ ὀρέων Ἀβαρὶμ καὶ παρενέβαλον ἐπὶ δυσμῶν Μωὰβ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου κατὰ Ἱεριχώ.
49 καὶ παρενέβαλον παρὰ τὸν Ἰορδάνην ἀνὰ μέσον Αἰσιμὼθ ἕως Βελσαττὶμ κατὰ δυσμὰς Μωάβ.
50 καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωυσῆν ἐπὶ δυσμῶν Μωὰβ παρὰ τὸν Ἰορδάνην κατὰ Ἱεριχὼ λέγων·
51 λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν Ἰορδάνην εἰς γῆν Χαναάν·
52 καὶ ἀπολεῖτε πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ γῇ πρὸ προσώπου ὑμῶν καὶ ἐξαρεῖτε τὰς σκοπιὰς αὐτῶν καὶ πάντα τὰ εἴδωλα τὰ χωνευτὰ αὐτῶν ἀπολεῖτε αὐτὰ καὶ πάσας τὰς στήλας αὐτῶν ἐξαρεῖτε.
53 καὶ

lor:

3. [1649]Să sculară den Ramesí întru luna cea dentîi, în 15 dzile a lunei dentîi, a doao dzi de Paşti, ieşiră fiii lui Israil cu mînă înaltă înaintea a tuturor eghiptênilor,
4. Şi eghiptênii îngropa dentru ei pre toţi pre ceia ci murise, pre cîţi au omorît Domnul, tot dentîi născutul în Pămîntul Eghíptului, şi întru dumnedzăii[1650] lor au făcut izbînda Domnul.
5. Şi sculîndu-să fiii lui Israil den Ramesí, s-au tăbărît la Sochóth.
6. [1651]Şi rădicîndu-să de la Sochóth, s-au tăbărît la Vuthan, carea iaste o parte oarice den pustiiu.
7. Şi să sculară de la Vuthan şi să tăbărîră la gura Iróth, carea iaste împotriva Veelsepfon, şi să tăbărîră în preajma Magdólului.
8. Şi să rădicară den preajma Iróth şi trecură pren mijlocul mării în pustiiu şi mêrseră cale de 3 dzile pren pustii ei şi să tăbărîră în Amărîciuni.
9. Şi să sculară de la Amărîciuni [1652]şi veniră la Elim. Şi la Elim 12 izvoară de apă şi 70 de rădăcini de finic şi să tăbărîră acoló lîngă apă.
10. Şi să sculară de la Elim şi să tăbărîră lîngă Marea Roşie.
11. [1653]Şi să sculară de la Marea Roşie şi să tăbărîră la Pustiiul Sin.
12. Şi să sculară den Pustiiul Sin şi să tăbărîră la Rafacá.
13. Şi să sculară de[1654] la Rafacá şi să tăbărîră la Elus.
14. Şi să sculară de la Elus [1655]şi să tăbărîră la Rafadin, şi nu era acoló apă nărodului să bea.
15. Şi să sculară de la Rafadin [1656]şi să tăbărîră în Pustiiul Siná.
16. [1657]Şi să sculară den Pustiiul Siná şi să tăbărîră în Mormînturile Poftei.
17. Şi să sculară den Mormînturile Poftei şi să tăbărîră la Asiróth.
18. Şi să sculară de la Asiróth şi să tăbărîră la Rathamá.
19. Şi să sculară de la Rathamá şi să tăbărîră la Remvon-Fares.
20. Şi să sculară den Remvon-Fares şi să tăbărîră la Lemvona.
21. Şi să sculară de la Lemvoná şi să tăbărîră la Ressan.
22. Şi să sculară de la Ressan şi să tăbărîră la Macheláth.
23. Şi să sculară de la Macheláth şi să tăbărîră la Arsafáth.
24. Şi să sculară den Muntele Arsafáth şi să tăbărîră la Haradath.
25. Şi să sculară de la Haradath şi să tăbărîră la Machidóth.
26. Şi să sculară de la Machidóth şi să tăbărîră la Cataáth.
27. Şi să sculară de la Cataáth şi să tăbărîră la Tharath.
28. Şi să sculară de la Tharáth şi să tăbărîră la Mathecá.
29. Şi să sculară de la Mathecá şi să tăbărîră la Aselmoná.
30. [1658]Şi să sculară de la Aselmoná şi să tăbărîră la Masurúth.
31. Şi să sculară de la Masurúth şi să tăbărîră la Vanacan.
32. Şi să sculară de la Vanacan şi să tăbărîră la Muntele Gad.
33. Şi să sculară de la Muntele Gad şi să tăbărîră la Etivathá.
34. Şi să sculară de la Etivathá şi să tăbărîră la Evróna.
35. Şi să sculară de la Evróna şi să tăbărîră la Ghethsion-Gaver.
36. Şi să sculară de la Ghethsion-Gaver şi să tăbărîră întru Pustiiul Sin. Şi să sculară de la Pustiiul Sin şi să tăbărîră la Pustiiul Faran, acesta-i Cadis.
37. [1659]Şi să sculară de la Cadis şi să tăbărîră la Or Muntele, aproape de Pămîntul Edom.
38. [1660]Şi să sui Aaron preutul pre munte, pren porînca Domnului, şi muri acoló în al patrudzecilea an a ieşirei fiilor Israil den Pămîntul Eghiptului, în a cincea lună, într-una a lunei.
39. Şi Aaron era de 123 ani cîndu muriia în Or Muntele.
40. [1661]Şi audzindu Hananis, împăratu Arad, şi acesta[1662] lăcuia în Pămîntul Hanaan, cîndu mergea fiii lui Israil.
41. Şi să sculară den Or Muntele şi să tăbărîră la Selmoná.
42. Şi să sculară de la Selmoná şi să tăbărîră la[1663] Finon[1664].
43. [1665]Şi să sculară de la Finon şi să tăbărîră la Ovóth.
44. Şi să sculară de la Ovoth şi să tăbărîră la Gaí, decinde de hotarăle Moav.
45. Şi să sculară de la Gaí şi să tăbărîră la Devon-Gad.
46. Şi să sculară de la Devon-Gad şi să tăbărîră la Ghelmon-Devlathaím.
47. Şi să sculară de la Ghelmon-Devlathaim şi să tăbărîră la munţii lui Avarim, denpotriva Navath.
48. Şi să sculară den munţii Avarim şi să tăbărîră la apusul Moav, la Iordan, despre Ieriхó.
49. Şi să sculară de la apusul Moav şi să tăbărîră la Iordan, întru mijlocul Emóth, pînă la Vesatim, despre apusul Moav.
50. Şi grăi Domnul cătră Moisí la apusul Moav, lîngă Iordan, despre Ieriхó, dzicîndu:
51. „Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră înşii: «Voi trêceţi Iordánul la Pămîntul Hanaan,
52. Şi veţi piêrde pre toţi ce lăcuiescu pămîntul înaintea fêţei voastre şi veţi rădica sêmnele lor şi toate chipurile cêle vărsate a lor le veţi piêrde pre iale şi toţi stîlpii lor ii veţi scoate.
53. [1666]Şi

[illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]

КАП. ЛД.

2 Ши [illegible] Порѫнч[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16-17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]

КАП. ЛЕ.

Ши [illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5

veţi piêrde pre cei ce lăcuiescu pămîntul şi lăcuiţi întru însul, pentru că voao v-am dat pămîntul lor cu sorţu.

54. Şi veţi moştneni pămîntul lor în sorţii după fêliurile voastre: celor mai mulţi veţi înmulţi ţinêrea lor şi celor mai puţini veţi împuţina ţinêrea lor; la carele va ieşi numele lui, acoló va fi a lui, după fêliurile moşilor voştri veţi moştneni.
55. Iar de nu veţi piêrde pre ceia ce lăcuiescu pre pămîntu denaintea fêţii voastre şi va fi pre cîţi veţi lăsa dentru înşii clinciuri întru ochii voştri şi lovituri întru coastele voastre şi vor învrăjbi voao pre pămîntul pre carele voi veţi lăcui.
56. Şi va fi după cum am fostu sfătuit să le fac lor, voi face voao.»“

Cap 34

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
2. „Porîncêşte fiilor Israil şi vei dzice cătră ei: Voi întraţi la Pămîntul Hanaan înlontru[1667]. Acesta va fi voao de moştnenire, Pămîntul Hanaan, împreună cu hotarăle ei.
3. Şi va fi voao laturea de cătră amiazădzi de la Pustiiul Sin pînă ţiindu-să de Edom şi vor fi voao hotarăle cătră amiazădzi despre partea Mării cei Sărate de la răsărit.
4. Şi vor încungiura pre voi hotarăle de la amiazădzi cătră suirea Acravin şi va trêce Enac şi va fi ieşirea lui de cătră amiazădzi, Cadis lui Varní, şi va ieşi la odaia Arádu şi va trêce Aselmoná.
5. Şi va încungiura hotarăle de la Aselmoná pîrîul Eghíptului şi va fi ieşirea Marea cea Mare.
6. Şi hotarăle mării vor fi voao, Maarea cea Mare va hotărî. Aceasta va fi voao hotarăle mării.
7. Şi acêstea vor fi voao hotarăle despre miadzănoapte, de la Marea cea Mare veţi măsura voao sînguri pre lîngă munte.
8. Şi de la munte muntele veţi măsura lor întrîndu înlontru la Emath şi va fi petrêcerea lui hotarăle Sadadá[1668].
9. Şi vor ieşi hotarăle Zefroná şi va fi ieşirea lui Arsenain. Aceasta va fi voao hotarăle despre miadzănoapte.
10. Şi veţi măsura voao sînguri hotarăle despre răsărit de la Arsenain pînă de la Sepfamá.
11. Şi să vor pogorî hotarăle de la Sepfamar Valá de la răsărit la izvoară şi să vor pogorî hotarăle Vilá şi vor lovi la umărul[1669] Mării Hinereth, de la răsărit.
12. Şi să vor pogorî hotarăle pre Iordan şi va fi trêcerea Maarea cea Sărată. Acesta va fi voao pămîntul şi hotarăle lui prenpregiur»”.
13. Şi porînci Moisi fiilor Israil dzicîndu: [1670]„Acesta-i pămîntul pre carele îl veţi moştneni pre însul de tot cu sorţu, în ce chip au rînduit pre el Dumnedzău să-l dea celor 9 fêliuri şi a giumătate de neam a lui Manasí.
14. Căci au luat fêliul ficiorilor lui[1671] Ruvim şi fêliul ficiorilor Gad, după casele moşiilor lor, şi jumătate de neam al lui Manasí au luat sorţii lor.
15. Doao fêliuri şi giumătate de fêli au luat sorţii lor decinde de Iordan, despre Ierihó, de la amiazădzi cătră răsărit”.
16. Şi grăi Domnul cătră Moisí dzicîndu:
17. „Acêstea-s numerile oamenilor carii vor moştneni voao pămîntul: Eliázar preutul şi Iisus a lui Naví.
18. Şi cîte un boiêrin den fêli veţi lua, ca să vă moştnenească de tot voao pămîntul.
19. Şi acêstea-s numerile oamenilor: den fêliul Iúdei, Halev, ficiorul lui Iefthoní;
20. Den fêliul[1672] Simeon: Salámiil, ficiorul Semiudu;
21. Den fêliul Veniamin: Eldad, ficiorul Haslon;
22. Fêliul lui Dan: boiêrin Voccor, ficior lui Ieclí;
23. Fiilor Iosif, fêliului[1673] ficiorilor Manasí: boiêrin Aniil, ficior lui Sufid;
24. Fêliului ficiorilor Efraim: boiêrin Camuil, ficior lui Saftan;
25. Fêliului[1674] Zavulon: boiêrin Elísafan, ficior Harah;
26. Fêliului ficiorilor Isáhar: boiêrin Fandiil, ficior lui Ozá;
27. Fêliului ficiorilor Assir: boiêrin Ahior, ficiorul Selemí;
28. Fêliului Nefthalim: boiêrin Fadiil, ficior lui Amiud”.
29. Aceştia-s carii au porîncit Domnul ca să măsúre ficiorilor Israil în Pămîntul Hanaan.

Cap 35

1. Şi grăi Domnul cătră Moisí la apusul Moav, lîngă Iordan, despre Ierihó, dzicîndu:
2. [1675]„Rînduiêşte fiilor Israil şi vor da leviţilor, den sorţii ţinêrii lor, cetăţi să lăcuiască, şi cêle denaintea cetăţilor, prenpregiurul lor, vor da preuţilor.
3. Şi vor fi cetăţile lor a lăcui şi usăbirile lor vor fi dobitoacelor lor şi la toate cîte-s cu 4 picioare a lor.
4. Şi cêlea ci să lipăscu de cetăţile carele le veţi da leviţilor, den zidul cetăţii şi[1676] în afară, 2000 coţi împregiur.
5. Şi vei măsura afară den cetate laturea

despre răsărit

[illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

[illegible] 28

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible] 31

[illegible] 32

[illegible] 33

[illegible] 34

[illegible]

ΚΑΠ· ΛS

[illegible] 2

[illegible]

despre răsărit 2000 coţi, şi laturea despre amiazădzi 2000 coţi, şi laturea de către mare 2000 coţi, şi laturea de către miazănoapte 2000 coţi. Şi cetaatea în mijlocul acestuia va fi voao şi cêlea ce-s în hotarăle cetăţilor.

6. [1677]Şi cetăţile carele le veţi da leviţilor, cêle 6 cetăţi a scăpării, carele veţi da pre înse de fugă celuia ce va omorî şi lîngă acêstea 42 cetăţi.
7. Toate cetăţile leviţilor da-le-veţi lor 48 de cetăţi, acêstea şi cêle denaintea cetăţilor lor.
8. Şi cetăţile carele vei da dentru ţinêrea fiilor Israil, dentru cei ce au multe, multe şi den cêle mai puţine, mai puţine, careleşi după moştneniirea lui carea vor moştneni vor da den cetăţi leviţilor".
9. Şi grăi Domnul către Moisi dzicîndu:
10. [1678]„Grăiêşte fiilor Israil şi vei dzice către ei: «Voi trêceţi Iordanul la Pămîntul Hanaan
11. Şi veţi usăbi voao sînguri cetăţi, scăpări vor fi voao ca să fugă acoló ucigaşul, tot cela ce va ucide suflet fără de voie.
12. Şi vor fi cetăţile voao scăpări de la cel ci să rudêşte cu sîngele; şi nu va muri cel ce ucide pînă va sta înaintea adunării la giudeţ.
13. Şi cetăţile carele veţi da, acêle 6 cetăţi scăpări vor fi voao,
14. Cêle 3 cetăţi veţi da decinde de Iordan, şi cêle 3 cetăţi veţi da în Pămîntul Hanaan.
15. Scăpare va fi fiilor Israil, şi celui vinetic şi celui nemêrnic ce iaste întru voi vor fi cetăţile acêstea de scăpare, a fugi acoló la tot ce va ucide suflet fără de voia lui.
16. Iar de-l va ucide pre însu cu cinie de hier şi va muri, ucigaş iaste, cu moarte să să omoară ucigaşul.
17. Iar de va fi cu piatră de a mînă, întru carea va muri, cu acêea îl vor lovi pre îns şi va muri, ucigaş iaste, cu moarte să să omoare ucigaşiul.
18. Iar să va fi cu cinie de lemnu den mîna den carea va muri, îl va lovi pre îns şi va muri, ucigaş iaste, cu moarte să să omoară ucigaşiul.
19. Cela ce iaste rudenie cu sîngele, acesta va ucide pre cela ce l-au omorît, cîndu îl va timpina pre el, acesta îl va ucide pre el.
20. Iar de-l va împinge pentru vrajba şi va arunca preste el toată ciniia, de vicleşiug, şi va muri,
21. Au pentru scîrbă vêche l-au lovit pre însul cu mîna şi va muri, cu moarte să să omoară cela ce l-au lovit, ucigaş iaste, cu moarte să să omoară ucigînd; cela ci să rudêşte cu sîngele va ucide pre cela ce l-au omorît, cîndu îl va timpina pre el.
22. [1679]Iar de va fi fără de vêste, nu pentru vrajbă va împinge pre el sau va arunca preste el toată ciniia, nu den vicleşug,
23. Sau cu fieştece piatră cu carea va muri cu însă neştiindu şi va cădea preste el şi va muri, iar el nu era lui nepriêten, nice cercîndu să-i facă lui rău,
24. Şi va giudeca adunarea întru mijlocul celuia ce l-au lovit şi întru mijlocul celuia ci să rudêşte cu sîngele, după giudêţele acêstea,
25. Şi va scoate adunarea pre cel ce au ucis de la cel ce să rudêşte cu sîngele şi-l va aşedza pre el la[1680] cetatea scăpării, unde au scăpat. Şi va lăcui acoló pînă va muri preutul cel mare, pre carele au unsu pre el cu untudelemnul cel sfîntu.
26. Iar de va ieşi cu ieşire cela ce au ucis hotarăle cetăţii la carea au fugit acoló,
27. Şi-l va afla pre el cela ce să rudêşte cu sîngele afară den hotarăle cetăţii a scăpării lui şi va ucide cel ci să rudêşte cu sîngele pre cel ucigaş, nu iaste vinovat.
28. Pentru că întru cetatea scăpării lui să lăcuiască pînă va muri preutul cel mare; şi după ce va muri preutul cel maare, să va întoarce ucigaşul la pămîntul ţinêrii lui.
29. [1681]Şi vor fi acêstea voao la dreptaate de giudeţ la rudele voastre, la toate lăcaşurile voastre.
30. Tot cela ce ucide suflet, pren marturi vei ucide pre cel ci ucide, şi o mărturie nu va mărturisi pre suflet să moară.
31. Şi să nu luaţi răscumpărare pentru suflet de la cel ce au ucis, cela ce iaste vinovat a să omorî, pentru că cu moarte să să omoară.
32. Să nu luaţi răscumpărare ca să fugă la cetatea scăpărilor, ca să lăcuiască pre pămîntu iarăşi pînă va muri preutul cel mare.
33. Şi să nu omorîţi pămîntul preste carele voi lăcuiţi pre însul, pentru că sîngele acesta omoară pămîntul; şi nu să va curăţi pămîntul de la sîngele cel ce s-au vărsat preste el, ce preste sîngele cela ce-l varsă.
34. Şi nu veţi pîngări pămîntul pre carele lăcuiţi pre însul, pre carele eu lăcuiescu întru voi, pentru că eu sîntu Domnul, cel ce lăcuiêşte în mijlocul fiilor Israil»".

Cap 36

1. Şi să apropiară boiêrii a moşiilor fiilor Galaad, ficiorului Mahir, ficiorului Manasí den fêliul fiilor Iosif, şi grăiră înaintea lui Moisí şi înaintea lui Eliázar preutul şi înaintea boiêrilor caselor moşiilor fiilor Israil.
2. Şi

dziseră stă-

[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]

АЛОА ѠЛѢЦЕ:

КАП. А.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

[illegible]

dziseră: „Stăpînului nostru porînci Domnul să dea pămîntul cu sorţu fiilor Israil şi stăpînului nostru porînci Domnul să dea moştnenirea lui Salpad, fratelui nostru, fêtelor lui.
3. Şi vor fi unui neam a fiilor Israil fămei şi să va lua sorţul lor den ţinêrea părinţilor noştri şi să vor adaoge la moştneniirea fêliului căruia să vor face muieri şi dîndu sorţul moştnenirei noastre să va lua.
4. Iar de să va face luarea fiilor Israil şi să va adaoge moştnenirea lor pre moştnenirea fêliului căruia să vor face muieri şi den moştneniirea fêliului moşiei noastre să va rădica moştnenirea lor".
5. Şi porînci Moisí fiilor Israil pren porînca Domnului dzicîndu: „Aşa fêliul fiilor Iosif dzîc:
6. Acesta-i cuvîntul ce au porîncit Domnul fêtelor Salpaad dzicîndu: [1682]«Unde-i va plăcea, înaintea lor fie muieri, fără numai den nărodul părintelui lor să fie muieri,
7. Şi să nu învîrtejască moştnenirea fiilor Israil den fêl la altu fêl, pentru căci fieştecarele la moştnenirea fêliului moşiei lui să vor lipi fiii lui Israil.
8. [1683]Şi toată fata rudindu-să, moştnenire dentru fêliurile fiilor Israil, unuia dentru nărodul părintelui ei vor fi muieri, pentru ca să rudească fiii lui Israil careleşi moştneniirea cêea a tătîne-său.
9. Şi nu să va învîrteji sorţul den fêl la altu fêl, ce fieştecarele întru moştneniirea lui să vor lipi fiii lui Israil»".
10. În ce chip au porîncit Domnul lui[1684] Moisí, aşea au făcut fêtele lui Salpaad.
11. Şi să făcură[1685] Maalá, şi Thersá, şi Eglá, şi Malhá, şi Núa, fêtele lui Salpaad, nepoţilor lor den nărodul Manasí, fiilor Iosif să făcură muieri şi să fêce moştnenirea lor preste fêliul nărodului părintelui lor.
12. Acêstea-s porîncele şi îndreptările şi giudêţele carele au porîncit Domnul cu mîna lui Moisí, la apusul Moav, la Iordan, despre Ierihó.

A doao lêge

Cap 1

1. Acêstea-s cuvintele carele au grăit Moisí la tot Israil, decinde de Iordan, în pustiiu, cătră apus, aproape de Marea Roşie, întru mijlocul Faran, Tofolon şi Lovon şi Avlon şi spre Cêle de Aur,
2. 11 dzile de la Horiv cale pre Muntele Siir, pînă la Cadis-Varní.
3. Şi fu întru al patrudzecilea an, întru 11 lună, într-una a lunei, grăi Moisí cătră[1686] fiii lui Israil după toate cîte au porîncit Domnul lui cătră înşii.
4. [1687]După ce au ucis pre Sion, împăratul amorreilor, pre cela ce au lăcuit la Esevon, şi pre Og, împăratul Vasánului, pre cela ce au lăcuit la Astaróth şi la Edraí,
5. Decinde de Iordan, în Pămîntul Moav, au început Moisí a arăta lêgea aceasta dzicînd:
6. „Domnul Dumnedzăul nostru au grăit noao la Horiv dzicîndu: «Dăstul vă iaste voao a lăcui în muntele acesta!
7. Întoarceţi-vă şi vă sculaţi voi şi păsaţi la muntele amorreilor şi cătră toţi ceia de prenpregiurul aravilor, la munte şi la cîmpu, şi cătră amiadzădzi şi pre lîngă maare, Pămîntul Hanaan şi în preajma Livánului, pînă la rîul cel maare Efráth.
8. Vedeţi, am dat înaintea voastră pămîntul; [1688]întrîndu înlontru moşteniţi de tot pămîntul carele am giurat părinţilor voştri, lui Avraam şi lui Isaac şi lui Iacov, să le dau lor pre însul şi seminţiei lor după înşii».
9. Şi dziş cătră voi întru vrêmea acêea dzicîndu: «Nu voi putea sîngur să vă portu pre voi.
10. Domnul Dumnedzăul vostru v-au înmulţit pre voi şi iată sînteţi astădzi ca stêlele ceriului de mulţi.
11. Domnul Dumnedzăul părinţilor voştri să vă adaogă voao ca să fiţi cu o mie de părţi mai multu şi să vă blagoslovască pre voi, după cum au grăit voao.
12. Cum voi putea sîngur a purta osteneala voastră şi statul vostru şi pricele voastre?
13. Daţi voao oameni înţelepţi şi ştiuţi şi cu minte la seminţiile voastre şi voi pune pre înşii preste voi povăţitori voao».
14. Şi mi-aţi răspunsu şi aţi dzis: «Bun iaste cuvîntul carele ai grăit să faacă».
15. Şi am luat dentru voi oameni înţelepţi şi ştiutori şi cu minte şi i-am pus pre ei să po-

văţască

[illegible]

[illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

văţască preste voi, preste mii, şi preste sute, şi preste cincidzeci, şi preste dzeci, şi aducători de cărţi giudecătorilor voştri.

16. Şi porîncii giudecătorilor voştri[1689]: «Ascultaţi întru mijlocul fraţilor voştri [1690]şi giudecaţi dreptu întru mijlocul omului şi întru mijlocul fratelui şi întru mijlocul prişleţului[1691] lui.

17. [1692]Să nu cunoşti obrazul la giudeţ după cel mic şi după cel mare să giudeci, [1693]să nu te sfieşti de faţa omului, căci giudeţul a lui Dumnedzău iaste şi cuvîntul carele năsîlnic va fi despre voi veţi aduce pre el la mine şi-l voi audzi pre el.»

18. Şi porîncii voao întru vrêmea acêea toate cuvintele carele veţi face.

19. Şi sculîndu-ne de la Horiv, am mersu tot pustiiul cel mare şi straşnicul acela carele am[1694] vădzut calea muntelui amorreului, după cum au porîncit Domnul Dumnedzăul nostru noao, şi am venit pînă la Cadis-Varni.

20. Şi am dzis cătră voi: «Venit-aţi pînă la muntele amorreului carele Domnul Dumnedzăul nostru dă noao.

21. Vedeţi, au dat Domnul Dumnedzăul vostru înaintea fêţii voastre pămîntul, suindu-vă moştneniţi în ce chip au dzis Domnul Dumnedzăul părinţilor voştri voao; nu vă têmeţi, nici vă spăriiaţi!»

22. Şi aţi venit toţi la mine şi mi-aţi dzis: [1695]«Să trimitem oameni înaintea noastră şi să cêrce noao pămîntul şi să ne spuie noao răspunsu, calea pre carea ne vom sui întru însă şi cetăţile întru care ne vom sui întru iale».

23. Şi plăcu înaintea mea cuvîntul şi luai dentru voi 12 oameni, cîte pre un om după fêl.

24. [1696]Şi întorcîndu-să s-au suit în munte şi au venit pînă la Valea Strugurului şi au cercatu-o pre însă.

25. Şi luară întru mînule lor den roada pămîntului şi aduseră cătră noi şi dzicea: «Bun iaste pămîntul carele Domnul Dumnedzăul nostru ne dă noao».

26. Şi nu aţi vrut să vă suiţi, ce aţi pricit cuvîntului Domnului Dumnedzăului vostru.

27. Şi aţi cîrtit întru corturile voastre şi aţi dzis: «Pentru căci ne-au fostu urîndu Domnul pre noi ne-au scos pre noi den Pămîntul Eghiptului să ne dea pre noi la mînule amorreilor ca să ne surpe pre noi.

28. Unde noi ne suim?». Iară fraţii voştri v-au usăbit inema[1697] voastră dzicîndu: «Limbă mare şi multă şi mai tare decît noi şi cetăţi mari şi zidite pînă la ceriu, ce şi ficiori de uriiaşi am vădzut acoló».

29. Şi am dzis cătră voi: «Să nu vă têmeţi, nice să vă spămîntaţi de cătră înşii.

30. Domnul Dumnedzăul nostru, cela ce mêrge înaintea fêţei noastre, el va bate împreună pre înşii cu voi după toate cîte au făcut voao în Pămîntul Eghiptului.

31. Şi întru pustiiul acestu mare carele aţi vădzut[1698] în ce chip te-au hrănit cu hrană Domnul Dumnedzăul tău, în ce chip are fi purtat niscare om cu hrane pre fiiul său[1699] preste toată calea carea aţi mersu pînă aţi venit la locul acesta».

32. Şi întru cuvîntul acesta nu v-aţi încredzut Domnului Dumnedzăului vostru,

33. Carele mêrge înainte mainte de voi în cale, a alêge voao loc, [1700]povăţuindu pre voi cu foc noaptea, arătîndu voao calea pre carea mêrgeţi pre ea şi cu nor dzua.

34. Şi audzi Domnul glasul cuvintelor voastre şi scîrbindu-să să giură dzicîndu:

35. [1701]«Să va vedea cineva dentru oamenii aceştia pămîntul acestu bun[1702] carele eu am giurat părinţilor lor,

36. Afară den Halev, ficiorul lui Iefthoni, acesta va vedea pre însul şi acestuia voi da pămîntul pre carele s-au suit şi fiilor lui pentru căci iaste el apropiat la cîte-s ale Domnului».

37. [1703]Şi pre mine s-au scîrbit Domnul pren voi dzicîndu: «Nici tu vei întra acoló!

38. Iisus, ficiorul lui Naví, cela ce şêde lîngă tine, acesta va mêrge acoló, pre însul întărêşte pentru că el îl va împărţi pre el lui Israil cu sorţi. Şi copiii voştri carii aţi dzis întru jac să fie.

39. Şi tot copilul tînăr, carele nu ştie rău au bun astădzi, aceştia vor întra acoló şi lor voi da pre el şi ei vor moştneni pre el.

40. Şi voi întorcîndu-vă vă tăbărîţi la pustiiu, calea despre Marea Roşie».

41. [1704]Şi aţi răspunsu şi mi-aţi dzis mie: «Greşit-am înaintea Domnului Dumnedzăului nostru! Noi suindu-ne ne vom bate după toate cîte au porîncit Domnul Dumnedzăul nostru noao». Şi luîndu fieştecarele vasele[1705] lui cêle de război ale lui şi adunîndu-vă, vă suiaţi la munte.

42. Şi dzise Domnul cătră mine: «Dzi lor şi să nu să suie, nici să vă bateţi, că nu sîntu cu[1706] voi şi să nu vă surpaţi înaintea nepriêtenilor voştri».

43. Şi am grăit voao şi nu m-aţi ascultat pre mine şi aţi călcat cuvîntul Domnului şi, silindu-mă, v-aţi suit în munte.

44. Şi ieşi amorreul cela ce lăcuia în muntele acela în timpinarea voastră şi

[illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]

ΚΑΠ Β

[illegible]
2–3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]

v-au gonit pre voi, ca cîndu are face albinele și vă răniia pre voi de la Siir pînă la Ermá.
45. Și ședzîndu plîngeați înaintea Domnului, și n-au ascultat Domnul glasul vostru, nici au luat aminte pre voi.
46. Și ați ședzut la Cadis dzile multe, cîte odată dzile ați ședzut.

Cap 2

1. Și întorcîndu-ne ne-am pornit la pustii, calea despre Marea Roșie, în ce chip au grăit Domnul cătră mine, și am încungiurat Muntele Siir dzile multe.
2. Și dzise Domnul cătră mine:
3. «Destul iaste voao a încungiura muntele acesta! Întoarceți-vă dară spre miadzănoapte!
4. Și nărodului acestuia porîncêște dzicîndu: Voi trêceți pre aproape, pren hotarăle fraților noștri, fiilor Isav, carii lăcuiescu la Siir, și să vor spăminta de voi și să vor spăriia foarte.
5. Să nu bateți cu înșii război, pentru că nu voi da voao den pămîntul lor nice urmă de picior, pentru că cu sorțu am dat fiilor Isav Muntele lui[1707] Siir.
6. Cu argintu veți cumpăra bucate de la înșii și veți mînca; și apă cu măsură veți lua de la înșii cu argintu și veți bea.
7. Pentru că Domnul Dumnedzăul nostru te-au blagoslovit întru faptul mîinilor tale, cunoaște cum ai petrecut pustiiul cel mare și strașnic acesta. Iată 40 ani Domnul Dumnedzăul tău împreună cu tine și[1708] te-ai lipsit de cuvîntu».
8. Și am trecut pre frații noștri, pre fiii lui Isav, pre ceia ce lăcuia în Siir lîngă Calea Arapcă de la Elon și de la Gasion-Gaver; și întorcîndu-ne am trecut calea a Pustiiului Moav.
9. Și dzise Domnul cătră mine: [1709]«Nu vrăjbiți moavitênilor și să nu loviți cu înșii război pentru că nu va da voao den pămîntul lor întru sorțu pentru că fiilor lui Lot am dat pre Aroir a moștneni.
10. Omin au fostu ședzîndu mainte pre însu limbă mare și multă și tare ca și enachin.
11. Rafain să vor socoti și aceștia ca și enachiminii; și moavitênii număscu pre ei omini.
12. Și la Siir ședea horreul mainte și fiii lui Isav i-au pierdut pre ei și i-au surpat pre ei de la fața lor și să lăcuiră pentru înșii în ce chip au făcut Israil pămîntul moștneniirei lui carele au dat Domnul lor.
13. Acum dară sculați-vă și vă rădicați voi și mêrgeți pre aproape la Valea Zareth».
14. Și dzilele carele am mersu pre aproape de la Cadis-Varní pînă am trecut Valea Zaréth 38 de ani, pînă au cădzut toată sămințiia a oamenilor războinici den tabără, după cum s-au giurat Domnul Dumnedzăul lor.
15. Și mîna lui Dumnedzău era preste ei ca să-i topască pre ei[1710] den tabără pînă unde au cădzut.
16. Și fu în vrême ce cădzură toți bărbații cei războinici murindu în mijlocul nărodului,
17. Și grăi Domnul cătră mine dzicîndu:
18. «Tu mergi pre aproape astădzi hotarăle Moav, pre Aroir.
19. Și veți apropiia aproape de fiii lui Amman; nu țineți vrajbă lor și să nu vă loviți cu înșii pre război pentru că nu voi da din[1711] pămîntul fiilor Amman ție întru sorțu, pentru că fiilor lui Lot am dat pre el cu sorțu.
20. Pămîntul lui Rafain să va socoti pentru că pre însul rafainii lăcuia mainte și amanitênii ii număscu pre înșii zommin,
21. Limbă mare și multă și tare ca și enachimii. Și i-au pierdut pre înșii Domnul de cătră faața lor și au moștnenit și să lăcuiră pentru înșii pînă întru dzua aceasta.
22. În ce chip au făcut fiilor Isav, celor ce lăcuiescu la Siir, în ce chip au surpat pre horreul de cătră fața lor și i-au moștnenit pre înșii și s-au lăcuit pentru înșii pînă în dzua de astădzi.
23. Și eveii ceia, ce lăcuia la Asiroth pînă la Gáza, și capadochii ceia ce au ieșit de la Capadochíia i-au surpat pre ei și s-au lăcuit pentru ei.
24. Acum dară sculați-vă și vă duceți și trêceți voi Valea Arnon. Iată, am dat pre mîna ta pre Sion, împăratul Esevon a amorreilor, și pămîntul lui încêpe a-l moștneni; lovêște cu el război întru dzua aceasta,
25. Încêpe a da cutremurul tău și frica ta preste faața a toate limbile cêlea ce-s suptu cer, carii, audzindu numele tău, să vor turbura și chinuri vor avea de cătră fața ta».
26. [1712]Și am trimis soli den Pustiiul Chedmóth cătră Sion, împăratul Esevon, cu cuvinte de pace dzicîndu:
27. «Trêce-voi pren pămîntul tău, pre cale voi mêrge, nu voi abate în dreapta au în stînga.
28. Bucate pre argintu îmi vei da și voi mînca și apă pre bani îmi vei da și voi bea, afară căci voi trêce cu picioarele mêle.
29. În ce chip mi-au făcut mie fiii lui Isav, ceia ce lăcuiescu la Siir, și moavitênii, ceia

ce lăcuiescu

[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]

ΚΑΠ. Γ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]

ce lăcuiescu la Aroir, pînă voi trêce pre Iordanul la pămîntul carele Domnul Dumnedzăul nostru ne dă noao».

30. Şi n-au vrut Sion, împăratul Esevon, să trêcem noi pren însul, pentru căci au năsîlnicit Domnul Dumnedzăul nostru duhul lui şi au întărit inima lui, pentru ca să ţi să dea în mîinele tale ca întru dzua aceasta.
31. Şi dzise Domnul cătră mine: [1713]«Iată, am început a da înaintea fêţii tale pre Sion, împăratul Esevon, a amorreilor, şi pămîntul lui; şi încêpe a moştneni pămîntul lui».
32. Şi ieşi Sion, împăratul Esevon, întru întimpinarea noastră, el şi tot nărodul lui, la războí la Iassa.
33. Şi l-au dat pre el Domnul Dumnedzăul nostru înaintea fêţei noastre întru mîinele noastre şi am lovit pre el şi pre ficiorii lui şi pre tot nărodul lui.
34. Şi am biruit tuturor cetăţilor lui întru vrêmea acêea şi am surpat toată cetatea pre rîndu, şi muierile lor şi ficiorii lor, n-am lăsat prinsu viu.
35. Afară den dobitoace ce am robit lor şi prăzile cetăţilor am luat.
36. De la Aroir, carea iaste de la marginea Pîrîului Arnon, şi cetatea carea era în vale şi pînă în Muntele Galaad, nu era cetate care să ne fie scăpat noao, pre toate le-au dat Domnul Dumnedzăul nostru pre mînule noastre.
37. Afară de la pămîntul fiilor Amman nu ne-am apropiat toate cîte să apropie de groapa Iacov şi cetăţile cêle den munte, după cum au porîncit noao Domnul Dumnedzăul nostru.

Cap 3

1. [1714]Şi întorcîndu-ne, ne-am suit calea de la Vaasan. Şi au ieşit Og, împăratu Vaásan, întru timpinarea noastră, el şi tot nărodul lui, împreună cu însul la războí[1715] la Adrain.
2. Şi dzise Domnul cătră mine: «Să nu te temi de el, căci în mînule tale l-am dat pre el şi pre tot nărodu lui şi tot pămîntul lui, şi vei face lui în ce chip ai făcut lui Sion, împăratul amorreilor, carele lăcuia la Esevon».
3. Şi l-au dat pre el Domnul Dumnedzăul nostru în mînule noastre, şi pre Og, împăratul Vasaan, şi tot nărodul lui, şi l-am omorît pre el pînă n-am lăsat lui sămînţă.
4. Şi am biruit tuturor cetăţilor lui întru vrêmea acêea; nu era cetaate carea nu am luat de la înşii: 60 de cetăţi toate prenpregiurule Argov, împăratul Og, la Vasan,
5. Toate cetăţile tari, ziduri înalte, porţi şi zăvoară, afară den cetăţile ferezeilor, cêle multe foarte,
6. I-am surpat pre înşii în ce chip am făcut lui Sion, împăratul Esevon, şi am surpat toată cetatea pre rîndu, şi muierile lor, şi copiii,
7. Şi toate dobitoacele şi prăzile cetăţilor le-am prădat noao.
8. Şi am luat întru vrêmea acêea pămîntul den mîinile celor 2 împăraţi amorreilor, carii era decinde de Iordan, de la Pîrîul Arnon şi pînă la Muntele Aermon;
9. Finicii număscu pre Aermon Sanior, şi amorreul au numit pre el Sanir;
10. Toate cetăţile Misor şi tot Galaádul şi tot Vasánul, pînă la Elhá şi Edraim, cetăţile împărăţiei lui Og la Vasan.
11. Căci numai Og, împăratul Vasan, au rămas la Rafain. Iată, patul lui, pat de fier, şi iată acesta întru marginea ficiorilor Amman, de 9 coţi lungimea lui, [1716]cu cotul omului.
12. [1717]Şi pămîntul acela l-am moştnenit întru vrêmea acêea de la Aroir, carea iaste la ţărmurile Pîrîului Arnon, şi giumătate de Muntele Galaad, şi cetăţile lui am dat lui Ruvim şi lui Gad.
13. Şi ce au rămas a lui Galaad şi toată Vasan a împărăţiei lui Og am dat la giumătate de neamul lui Manassí, şi tot prenpregiurul Argov, tot Vasánul, acela pămîntul lui Rafain să va socoti.
14. Şi Iair, ficior Manassí, au luat tot prenpregiurul Argov, pînă la hotarăle Gargasí, şi Mahethí au numit pre însu pre numele lui pre Vasan, Avóth Iair, pînă în dzua aceasta.
15. Şi lui Mahir am dat Galaádul.
16. Şi lui Ruvim şi lui Gad am dat de la Galaad pînă la Rîul Arnon, în mijlocul pîrîului, hotar, şi pînă la Iavoc, pîrîul, hotar fiilor Amman.
17. Şi Aráva şi Iordánul hotar de la Mahineréth şi pînă la Marea Aravá, Marea Sării de la Asidoth pre Fazgá de la răsărit.
18. Şi am porîncit voao întru vrêmea acêea dzicîndu: «Domnul Dumnedzăul vostru au dat voao pămîntul acesta cu sorţu. Întrarmîndu-vă, păsaţi înaintea fraţilor voştri Israil tot cel cu minte.
19. Afară den fămeile voastre şi copiii voştri şi dobitoacele voastre, ştiu că multe dobitoace-s la voi, lăcuiască întru cetăţile[1718] voastre, carele am dat voao,
20. Pînă va potoli[1719] Domnul Dumnedzăul vostru pre fraţii voştri ca

şi pre voi

[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

КАП. Д.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16

și pre voi, și vor moștneni și[1720] aceștia pămîntul carele Domnul Dumnedzăul vostru dă lor decinde de Iordan; și veți învîrteji fieștecarele la moștnenirea lui carele am dat voao».

21. Și lui Iisus am porîncit întru vrêmea acêea dzicîndu: «Ochii voștri au vădzut toate cîte au făcut Domnul Dumnedzăul nostru la acești 2 împărați; așa va face Domnul Dumnedzăul nostru la toate împărățiile asupra cărora tu treci acoló.
22. Să nu vă têmeți de înșii, căci Domnul Dumnedzăul vostru, el să bate pentru voi».
23. Și m-am rugat Domnului întru vrêmea acêea dzicîndu:
24. «Doamne, Doamne, tu ai început a arăta slugii tale vîrtutea ta și putêrea ta și mîna cea tare și brațul cel înaltu! Pentru că carele iaste Dumnedzău în cer au pre pămîntu carele va face în ce chip ai făcut tu și după putêrea ta?
25. Deci trecîndu voi vedea pămîntul cel bun acesta carele iaste decinde de Iordan, muntele acestu bun și Andilívanul».
26. [1721]Și m-au trecut cu vedêrea Dumnedzău[1722] pre mine pentru voi și nu m-au ascultat și mi-au dzis Domnul către mine: «Dăstul iaste ție! Să nu mai adaogi a grăi cuvîntul acesta.
27. Suie-te pre vîrvul Celui Cioplit și privêște cu ochii tăi către mare și miadzănoapte și amiadzădzi și răsărit și vedzi cu ochii tăi căce nu vei trêce pre Iordánul acesta.
28. Și porîncêște lui Iisus și întărêște pre el și-l îndeamnă pre el, pentru că acesta va trêce înaintea fêței nărodului acestuia și el va moștneni lor tot pămîntul carele ai vădzut».
29. Și ședeam întru rêdiu aproape de casa Fogor.

Cap 4

1. [1723]Și acum, Israil, ascultă dreptățile și giudecățile cîte eu vă învăț pre voi astădzi să faceți, pentru ca să trăiți și, întrîndu înlontru, să moștneniți pămîntul carele Domnul Dumnedzăul părinților voștri vă dă voao cu sorțu.
2. [1724]Să nu adaogeți către cuvîntul carele eu porîncescu voao și să nu luați de la însul; păziți porîncele Domnului Dumnedzăului vostru cîte eu porîncescu voao astădzi.
3. [1725]Ochii voștri au vădzut toate cîte au făcut Domnul Dumnedzăul vostru lui Veelfegor, căci tot omul carele au mersu denapoia[1726] lui Veelfegor l-au surpat pre el Domnul Dumnedzăul vostru dentru voi.
4. Iară voi, ceia ce dzăceați[1727] aproape Domnului Dumnedzăului nostru, trăiți toți întru astădzi.
5. Vedeți, arătat-am voao dreptăți și giudêțe, după cum mi-au porîncit Domnul Dumnedzăul mieu [1728]să facă așea noao pre pămîntul la carele voi mêrgeți acolo să moștneniți pre însul.
6. Și veți păzi și veți face, pentru că aceasta iaste înțelepciunea voastră și mintea înaintea a toate limbile, cîți vor audzi toate dreptățile acêstea și vor grăi: «Iată, nărodu înțeleptu și știutori limba cea maare aceasta!»,
7. Căci făcîndu limbă mare carea iaste lui Dumnedzău apropiindu-să de ei ca Domnul Dumnedzăul nostru întru toate întru carele vom chema pre el?
8. Și[1729] care limbă mare care iaste a lui dreptăți și giudêțe drêpte după toată lêgea aceasta care eu dau înaintea voastră astădzi?
9. Ferêște-te pre tine și păzêște sufletul tău tare să nu uiți toate cuvintele carele au vădzut ochii tăi și să nu lipsască de la inima ta toate dzilele vieții tale, [1730]și vei învăța pre fiii tăi și pre fiii fiilor tăi,
10. [1731]În dzua întru carea ați stătut înaintea Domnului Dumnedzăului vostru la Horiv, în dzua adunării, căci dzise Domnul către mine: «Adună către mine nărodul și să asculte cuvintele mêle ca să înțeleagă să să teamă de mine toate dzilele cîte ei trăiescu pre pămîntu, și pre fiii lor vor învăța».
11. Și ați venit și ați stătut suptu munte, și muntele ardea cu foc pînă în ceriu: întunêrec, negură, ceață, glas mare.
12. Și grăi Domnul Dumnedzău către voi în munte, den mijlocul focului, glas de cuvinte; voi ați audzit [1732]și asămănare n-ați vădzut, fără numai glas.
13. Și v-au spus voao făgăduința lui carea au porîncit voao să faceți, cêle 10 cuvinte; și le-au scris pre iale pre doao lêspedzi de piatră.
14. [1733]Și mie mi-au porîncit Domnul întru vrêmea acêea să vă învăț pre voi dreptăți și giudêțe să le faceți voi pre înse pre pămîntu la carele voi intrați înlontru acoló să moștneniți pre el.
15. Și păziți foarte sufletele voastre, căci n-ați văzut toată asemănarea în dzua carea au grăit Domnul către voi în Muntele Horiv, den mijlocul focului,
16. Să nu faceți fărădelêge și să nu faceți voao sînguri cioplit asămănare tot

chipul a-

17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43

chipul, asămănare a parte bărbătească au fămeiască,
17. Şi asămănare a tot dobitocul cărora sîntu pre pămîntu, asămănare a toată pasărea zburătoare care zboară suptu ceriu,
18. Asămănare a tot tîrîitoriul carele să tîrîiêşte pre pămîntu, asămănare a tot pêştele cîte sîntu întru apă, dedesuptul pămîntului,
19. Ca să nu caute în cer vreodineoară şi, vădzîndu soarele şi luna şi stêlele şi toată podoaba ceriului, înşelîndu-te, să te închini lor şi să slujeşti lor, carele au împărţit Domnul Dumnedzăul tău pre înse, [1734]şi toate limbile ce sîntu suptu ceriu.
20. Iară pre voi v-au luat [1735]Domnul Dumnedzău şi v-au scos pre voi den cuptoriul cel de fier, den Éghiptu, ca să fii lui nărodu şi sorţu ca în dzua aceasta.
21. [1736]Şi Domnul Dumnedzău s-au mîniat pre mine pentru cêlea ce să dzic asupra voastră şi s-au jurat pentru ca să nu trec pre Iordánul acesta şi pentru ca să nu mergu în pămîntul carele Domnul Dumnedzău dă ţie cu sorţu.
22. Pentru că eu moriu întru aceasta şi nu trec pre Iordánul acesta, iară voi trêceţi şi veţi moştneni[1737] pămîntul cel bun acesta.
23. Feriţi-vă voi ca să nu uitaţi făgăduinţa Domnului Dumnedzăului vostru carea au făgăduit cătră voi şi să nu[1738] faceţi voao sînguri cioplit asămănare den toate cîte au porîncit ţie Domnul Dumnedzăul tău.
24. [1739]Pentru că Domnul Dumnedzăul tău foc topitor iaste, Dumnedzău rîvnitor.
25. Iar să vei naşte fii şi fii fiilor tăi şi veţi zăbăvi pre pămîntu şi veţi face fărădelegi şi veţi face cioplit asămănare a fieştecăruia şi veţi face răul înaintea Domnului Dumnedzăului vostru, ca să-l mîniiaţi pre însu,
26. Vă mărturisescu voao astădzi ceriul şi pămîntul căci cu pierire veţi pieri de pre pămîntu la carele voi trêceţi Iordanul acoló ca să-l moştneniţi pre el; nu veţi întîrdziia dzile pre el, fără numai cu surpare veţi surpa.
27. Şi va sămăna Domnul pre voi întru toate limbile şi veţi rămînea puţini la număr, la limbi întru carii va băga Domnul acoló.
28. Şi veţi închina acoló la alţi dumnedzăi, fapte de mîini omeneşti, lêmne şi pietri, carii nu vor vedea, nice vor audzi, nice vor mînca, nice vor mirosi.
29. Şi vei cerca acoló pre Domnul Dumnedzăul vostru şi-l veţi afla pre el, cîndu îl veţi cerca pre el dentru toată inima ta şi dentru tot sufletul tău, întru primejdiia ta.
30. Şi te vor afla toate cuvintele acêstea la dzilele cêle de apoi şi te vei întoarce la Domnul Dumnedzăul tău şi vei asculta glasul lui.
31. Căci Dumnedzău îndurător şi milostiv, Domnul Dumnedzăul tău nu te va părăsi, nice te va surpa pre tine, nu va uita făgăduinţa părinţilor tăi, carea au giurat lor.
32. Întrebaţi dzilele de mainte, cêlea ce s-au făcut mainte de tine, den dzua carea au zidit Dumnedzău om pre pămîntu şi pre marginea ceriului, pînă la marginea ceriului, dă s-au făcut după cuvîntul acestu mare şi[1740] dă s-au înţeles într-acesta chip?
33. Să au audzit limbă glas a Dumnedzăului viu grăindu den mijlocul focului, în ce chip ai audzit tu şi ai trăit?
34. Să au ispitit Dumnedzău întrîndu să ia şie limbă den mijloc de limbă întru ispitire şi cu sêmne şi cu minuni şi cu războiu şi cu mînă tare şi cu braţ înaltu şi cu vedenii mari, după toate cîte au făcut Domnul Dumnedzăul nostru la Éghiptu înaintea ta vădzîndu?
35. Ca să ştii tu căci Domnul Dumnedzăul tău acesta Dumnedzău iaste şi nu iaste încă afară dentru el.
36. Dentru cer audzit au făcut glasul lui să te cêrte pre tine, şi pre pămîntu au arătat ţie focul lui cel mare, şi cuvintele lui le-ai audzit den mijlocul focului.
37. Pentru căci au iubit el pre părinţii tăi şi au ales seminţie lor după înşii pre voi [1741]şi te-au scos el pre tine cu vîrtutea lui cea mare den Éghiptu,
38. Ca să surpe limbi mari şi mai tari decît tine înaintea fêţii tale, să te bage înlontru să-ţi dea ţie pămîntul lor moştnenire, în ce chip ai astădzi.
39. Şi vei cunoaşte astădzi şi te vei întoarce cu cugetul, căci Domnul Dumnedzăul tău acesta-i Dumnedzău în cer sus şi pre pămîntu gios, şi nu iaste încă afară den el.
40. Şi vei cruţa porîncele lui şi dreptăţile lui, [1742]pentru ca să ţi să facă ţie bine şi fiilor tăi după tine, pentru ca să vă faceţi îndălungaţi de dzile pre pămîntu carele Domnul Dumnedzăul tău îţi dă ţie toate dzilele".
41. [1743]Atuncea usăbi Moisí 3 cetăţi decinde de Iordan, de cătră răsărita soarelui,
42. [1744]Să fugă acoló ucigaşul carele va ucide pre aproapele său neştiindu, şi acesta nu urîndu pre însul mainte de ieri şi alaltaieri; şi va fugi la una den cetăţile acêstea şi va trăi:
43. [1745]Vosórul la pustii

[illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

47 [illegible]

48 [illegible]

49 [illegible]

КАП. Є

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17–18–19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

întru pămîntul cel şesu lui Ruvim, şi Ramoth la Galaadu, lui Gaddí, şi Gavlónul la Vasan, lui Manassi.
44. Aceasta-i lêgea carea au pus Moisi înaintea fiilor Israil.
45. Acêstea-s mărturiile şi dreptăţile şi judêţele cîte au grăit Moisí fiilor Israil întru pustiiu, ieşindu ei den Pămîntul Eghíptului,
46. Decinde de Iordan, întru vîrtopi, aproape de casa Fogor, la pămîntul lui Sion, împăratul amorreilor, carele lăcuia la Esevon, pre carele au ucis Moisí şi fiii lui Israil, ieşindu ei den Pămîntul Eghiptului.
47. Şi au moştnenit pămîntul lui şi a lui Og, împăratului Vasan, a doi împăraţi a amorreilor, carii era decinde de Iordan, despre răsărita soarelui,
48. De la Aroir, carea iaste la marginea Pîrîului Arnon, şi pre muntele lui Sion, carele iaste Aermon,
49. Toată Arăpimea decinde de Iordan, despre răsărita soarelui, suptu Asidóth Cea Cioplită.

Cap 5

1. Şi chemă Moisí pre tot Israílul şi dzise cătră ei: „Ascultă, Israil, dreptăţile şi giudêţele cîte eu grăiescu întru urechile voastre întru dzua aceasta, şi veţi învăţa pre iale şi veţi păzi să le faceţi pre iale.
2. Domnul [1746]Dumnedzăul vostru au făgăduit cătră voi făgăduinţă la Horiv.
3. Şi nu la părinţii voştri au făgăduit Domnul făgăduinţa aceasta, fără numai cătră voi, şi voi – aicea toţi vii astădzi.
4. Faţă cătră faţă au grăit Domnul cătră voi în munte, den mijlocul focului.
5. Şi eu stam în mijlocul Domnului şi întru mijlocul vostru întru vrêmea acêea ca să vă spui voao cuvintele Domnului, căci v-aţi spăriiat de cătră faţa focului şi nu v-aţi suit la munte, dzicîndu:
6. [1747]«Eu sîntu Domnul Dumnedzăul tău cela ce te-am[1748] scos pre tine den Pămîntul Eghíptului, den casa robimei.
7. Nu-ţi vor fi ţie dumnedzăi alţii înaintea fêţii mêle.
8. [1749]Să nu faci ţie cioplit, nici asămănare de tot cîte-s în ceri, sus, şi cîte-s în pămîntu, gios, şi cîte-s întru ape, dedesuptul pămîntului.
9. Să nu te închini lor, nice să slujeşti lor, [1750]căci eu sîntu Domnul Dumnedzăul tău, Dumnedzău rîvnitor, dîndu păcatul părinţilor pre ficiori, pre a treia şi a patra rudă, celora ci mă urăscu pre mine,
10. [1751]Şi făcîndu milă la mii, celora ci mă iubăscu pre mine şi celora ce păzescu porîncele mêle.
11. [1752]Să nu iêi numele Domnului Dumnedzăului tău întru deşertu, pentru că nu va curăţi Domnul Dumnedzăul tău pre cela ce ia numele lui pre deşertu.
12. [1753]Păzêşte dzua sîmbetei, să o sfinţeşti pre ea în ce chip ţi-au porîncit ţie Domnul Dumnedzăul tău.
13. [1754]6 dzile vei lucra şi vei face toate lucrurile tale,
14. [1755]Iar în dzua a şêptea, sîmbete Domnului Dumnedzăului tău; să nu faci întru ea tot lucrul tu, şi ficiorul tău şi fata ta, sluga ta şi slujnica ta, boul tău şi cel de supt jugul tău, şi tot dobitocul tău, şi cel nemêrnic cela ce-i înlontru întru uşile tale, pentru ca să să odihnească sluga ta, şi slujnica ta, şi cel de suptu jugul tău ca şi tine.
15. Şi-ţi vei aduce aminte cum slugă ai fostu în Pămîntul Eghíptului şi te-au scos Domnul Dumnedzăul tău de acoló cu mînă tare şi cu braţ înaltu; pentru acêea ţi-au porîncit ţie Domnul Dumnedzăul tău ca să să păzască dzua sîmbetilor şi să o sfinţeşti pre ea.
16. [1756]Cinstêşte pre tatăl tău şi pre maică-ta în ce chip ţi-au porîncit ţie Domnul Dumnedzăul tău, pentru ca să ţi să facă ţie bine şi pentru ca să te faci îndelungat de ai pre pămîntu carele Domnul Dumnedzău tău[1757] dă ţie.
17. [1758]Să nu ucidzi!
18. Să nu preacurveşti!
19. Să nu furi!
20. Să nu mărturiseşti minciuni asupra aproapelui tău mărturie minciunoasă!
21. [1759]Să nu pofteşti muiêrea aproapelui tău, să nu pofteşti casa aproapelui tău, nici ţarina lui, nici sluga lui, nici slujnica lui, nici boului lui, nice celui ce iaste suptu giugul lui, nici a tot dobitocul lui, nice toate cîte sîntu la aproapele tău».
22. Acêstea cuvinte au grăit Domnul cătră toată adunarea voastră în munte, den mijlocul focului, întunêrec, negură, ceaţă, glas mare; şi nu mai adaose, şi le-au scris pre iale pre doao lêspedzi de piatră şi mi-au dat mie.
23. Şi fu după ce aţi audzit glasul den mijlocul focului, şi muntele ardea cu foc, şi aţi venit cătră mine toţi povăţuitorii neamurilor voastre şi bătrînimea voastră,
24. Şi dziceaţi: «Iată, au arătat Domnul Dumnedzăul nostru slava lui şi glasul lui am audzit den mijlocul focului. Întru dzua aceasta am văzut cum va grăi Dumnedzău cătră om şi va trăi.
25. Şi acum să nu murim, căci ne va topi pre noi focul cel mare acesta să vom adaoge noi a audzi glasul Domnului Dumnedzăului nostru încă, şi vom muri.
26. Căci ce trup au cine au audzit glas a Dumnedzăului viu grăindu den mijlocul focului, ca voi, şi va trăi?
27. Apro-

[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

КАП. Ѕ

Ш[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

pie-te tu şi audzi oricîte va dzice Domnul Dumnedzăul nostru cătră tine şi vom audzi şi vom face».

28. Şi audzi Domnul glasul cuvintelor voastre grăind cătră voi[1760] şi dzise Domnul cătră mine: «Audzit-am glasul cuvintelor nărodului acestuia: cîte au grăit cătră tine dreptu toate au grăit.
29. Cine va da să fie aşea inima lor întru înşii ca să să teamă de mine şi să păzască porîncele mêle toate dzilele, pentru ca să să facă lor bine şi fiilor lor, pren vêci!
30. Îmblă[1761], dzi lor: «Întoarceţi-vă voi la casele voastre».
31. Iară tu aicea stă cu mine, şi voi grăi cătră tine porîncele toate şi dreptăţile şi giudêţele cîte vei învăţa pre ei ca să facă aşa pre pămîntu carele eu dau lor[1762] cu sorţu.
32. Şi să vă păziţi să faceţi în ce chip au porîncit ţie Domnul Dumnedzăul tău, să nu te abaţi în dreapta au în stînga.
33. După toată calea carea au porîncit ţie Domnul Dumnedzăul tău ca să mergi întru ea, ca să te odihnească şi să ţi să facă bine ţie şi să vă îndălungaţi cu dzile pre pămîntu pre carele veţi moştneni de tot".

Cap 6

1. „Şi acêstea-s porîncele şi dreptăţile şi giudêţele cîte au porîncit Domnul Dumnedzăul vostru[1763] să vă învăţ pre voi să faceţi aşa la pămîntu la carele mêrgeţi acoló să moştneniţi pre el.
2. Pentru ca să vă têmeţi de Domnul Dumnedzăul vostru, să păziţi toate dreptăţile lui şi porîncele lui carele eu porîncescu ţie astădzi, tu şi fiii tăi şi fiii fiilor tăi[1764], toate dzilele vieţii tale, pentru ca să vă îndălungaţi cu dzilele.
3. Şi ascultă, Israil, şi păzêşte să faci, pentru ca bine să-ţi fie ţie şi pentru ca să vă înmulţiţi foarte, după cum au grăit Domnul Dumnedzăul părinţilor tăi să dea ţie pămîntu carele cură miêre şi lapte. Şi acêstea dreptăţile şi giudêţele cîte au porîncit Domnul fiilor Israil în pustiiu, ieşindu ei dentru Pămîntul Eghíptului.
4. Ascultă, Israil, Domnul Dumnedzăul nostru Domnu unul iaste.
5. [1765]Şi să iubeşti pre Domnul Dumnedzăul tău den toată inima ta şi dentru tot sufletul tău şi den toată putêrea ta.
6. [1766]Şi vor fi cuvintele acêstea, cîte eu porîncescu ţie astădzi, pre inima ta şi întru sufletul tău,
7. [1767]Şi le vei prepune înaintea fiilor tăi pre înse şi vei grăi întru ei şedzîndu întru casă şi mergîndu înainte pre cale şi dormindu şi sculîndu-te.
8. Şi le vei atinge pre iale întru semnu pre[1768] mîna ta, şi vor fi neclintite înaintea ochilor tăi.
9. Şi le vei scrie pre iale la umşorii caselor voastre şi a porţilor voastre.
10. Şi va fi cîndu te va băga înlontru pre tine Domnul Dumnedzăul tău la pămîntul carele am giurat părinţilor[1769] voştri, lui Avráam şi lui Isaac şi lui Iacov, să să dea ţie cetăţi mari şi bune, carele nu le-ai zidit,
11. Case pline de toate bunătăţile, pre carele nu le-ai împlut, gropi cioplite, pre carele nu le-ai cioplit, vii şi maslinête, carele n-ai răsădit, şi mîncîndu şi săturîndu-te.
12. Ia-te aminte pre tine ca să nu să înmulţască inima ta şi vei uita pre Domnul Dumnedzăul tău, cela ce te-au scos pre tine den Pămîntul Eghíptului, den casa robimei.
13. De[1770] Domnul Dumnedzăul tău să te temi şi lui sîngur să-i slujeşti şi cătră el să te lipeşti şi pre numele lui să te giuri.
14. Să nu mergi[1771] denapoia a alţi dumnedzăi, de cătră dumnedzăii limbilor ce-s prenpregiurul vostru,
15. Căci Dumnedzăul rîvnitori, Domnul Dumnedzăul tău întru tine, să nu să mîníe cu mînie Domnul Dumnedzăul tău întru tine şi te va surpa pre tine de cătră faţa a tot pămîntul.
16. [1772]Să nu ispiteşti pre Domnul Dumnedzăul tău în ce chip l-aţi ispitit la Ispită.
17. Pădzindu să păzeşti porîncile Domnului Dumnedzăului tău şi mărturiile lui şi dreptăţile lui cîte au porîncit ţie.
18. Şi vei face cel plăcut şi bunul înaintea Domnului Dumnedzăului tău, pentru ca să ţi să facă ţie bine, şi întrîndu vei moştneni pămîntul cel bun carele au jurat Domnul părinţilor voştri,
19. Ca să gonească pre toţi nepriêtenii tăi înaintea fêţii tale, după cum au grăit Domnul.
20. Şi va fi cîndu te va întreba feciorul tău mîine dzicîndu: «Carele-s mărturiile şi dreptăţile şi giudêţele cîte au porîncit Domnul Dumnedzăul nostru noao?»,
21. Şi vei grăi fiiului tău: «Robi eram lui Faraó la Pămîntul Eghíptului şi ne-au scos pre noi Domnul Dumnedzău de acoló cu mînă tare şi cu braţ înaltu.
22. Şi au dat Domnul sêmne şi minuni mari şi rêle la Éghiptu la Faraó şi la casa lui şi întru putêrea lui înaintea noastră.
23. Şi pre noi ne-au scos Domnul Dumnedzăul nostru de acoló pentru ca să ne aducă pre noi înlontru să ne dea noao pămîntul acesta carele au giurat Domnul Dumnedzăul nostru părinţilor noştri să ne dea noao.

24 [illegible]

25 [illegible]

КАП. З

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

24. Şi porînci noao[1773] Domnul să facem toate dreptăţile acêstea, să ne têmem de Domnul Dumnedzăul nostru pentru ca să ne fie noao bine preste toate dzilele, pentru ca să trăim ca şi astădzi.
25. Şi milostenie va fi noao[1774] să ne vom păzi a face toate porîncele a legii aceştiia înaintea Domnului Dumnedzăului nostru, în ce chip au porîncit noao»".

Cap 7

1. [1775]Şi va fi cîndu te va băga pre tine Domnul Dumnedzăul tău la pămîntul carele întri tu acoló să-l moştneneşti[1776] pre el, [1777]şi va rădica limbi mari şi multe denapoia fêţii tale, pre hetteu şi pre ghergheseu şi pre amorreu şi pre hananeu şi pre ferezeu şi pre eveu şi pre ievuseu, 7 limbi mari şi multe şi mai tari decît voi.
2. [1778]Şi-i va da pre ei Domnul Dumnedzăul tău în mîinile tale şi-i vei lovi pre ei cu potop, ii vei potopi pre ei, [1779]să nu pui cătră ei făgăduinţă, nici să-i miluieşti pre ei,
3. Nici să vă încuscriţi cătră ei: fata ta să nu o dai ficiorului lui, nici fata lui să nu o iêi ficiorului tău.
4. Pentru că vei depărta pre ficiorul tău de cătră mine şi va sluji la dumnedzăi striini, şi să va scîrbi cu mînie Domnul pre voi şi te va surpa pre tine de sîrgu.
5. Ce aşa să faceţi lor: cuptoarele lor să le surpaţi şi stîlpii lor să-i sfărămaţi şi pădurile lor să le tăiaţi şi cêle cioplite a bodzilor să le ardeţi cu foc,
6. [1780]Căci nărodu sfîntu eşti Domnului Dumnedzăului tău şi pre tine te-au ales Domnul Dumnedzăul tău să-i fii lui nărodu avut decît toate limbile cîte-s pre faţa pămîntului.
7. Nu căci sînteţi mai înmulţiţi cu multu[1781] decît toate limbile v-au ales Domnul[1782] pre voi şi v-au usăbit pre voi Domnul, pentru că voi sînteţi mai puţini decît toate limbile,
8. Ce pentru căci vă iubêşte Domnul[1783] pre voi şi să păziţi jurămîntul carele au giurat părinţilor voştri v-au scos pre voi Domnul cu mînă tare şi cu braţ înaltu şi te-au mîntuit pre tine den casa robimei, den mîna lui Faraó, împăratul Eghíptului.
9. [1784]Şi vei cunoaşte că Domnul Dumnedzăul tău acesta-i Dumnedzău, Dumnedzăul credincios, cela ce crúţă făgăduinţa lui şi mila la ceia ce iubăscu pre însul şi celora ce păzescu porîncele lui întru o mie de rude.
10. Şi dîndu celora ce urăscu pre el înaintea fêţei a surpa pre înşii, şi nu va zăbăvi celora ce urăscu înaintea fêţei le va da lor.
11. Şi va cruţa porîncele şi dreptăţile şi giudêţele acêstea cîte eu porîncescu ţie astădzi să faci.
12. Şi va fi cîndu veţi audzi dreptăţile acêstea toate şi le veţi păzi şi le veţi face pre iale, şi va păzi Domnul Dumnedzăul tău ţie[1785] făgăduinţa şi mila, în ce chip au giurat părinţilor voştri.
13. Şi te va iubi şi te va blagoslovi şi te va înmulţi şi va blagoslovi fiii pîntecelui tău şi roada pămîntului tău, grîul tău, şi vinul tău, şi untudelemnul tău, cerezile vacilor tale şi turmele oilor tale pre pămîntul carele au giurat Domnul părinţilor tăi să dea ţie.
14. Şi blagoslovit vei fi tu mai vîrtos decît toate limbile. [1786]Nu va fi întru voi fără de rodu, nici stearpă, nici întru dobitoacele tale.
15. Şi va rădica Domnul Dumnedzăul tău de la tine toată moliciunea şi toate boalele Eghíptului cêle rêle, carele ai vădzut şi cîte ai cunoscut, nu le va pune preste tine şi le va pune pre iale pre toţi ceia ce urăscu pre tine.
16. Şi vei mînca toate prăzile limbilor carele Domnul Dumnedzău dă ţie; să nu să vêghe[1787] ochiul tău pre iale şi să slujeşti bodzilor lor, căci piêdică iaste ţie aceasta.
17. Iar să vei dzice întru cugetul tău cum «Multă iaste limba aceasta decît eu, cum voi putea ca să-i surpu pre ei?»,
18. Să nu te temi de ei; cu aducere aminte să-ţi aduci cîte au făcut Domnul Dumnedzăul tău lui Faraó şi tuturor eghiptênilor.
19. Dodăiêlele[1788] cêle mari carele au vădzut ochii tăi, sêmnele acêlea şi minunile cêle mari acêlea, mîna cea tare şi braţul cel înaltu cum te-au scos pre tine Domnul Dumnedzăul tău, aşa va face Domnul Dumnedzăul vostru tuturor limbilor de carii tu te temi de cătră faţa lor.
20. [1789]Şi viespile va trimite Domnul Dumnedzăul tău la ei pînă să vor surpa cei rămaşi[1790] de cătră tine şi cei ascunşi[1791].
21. [1792]Nu te vei răni de cătră faţa lor, căci Domnul Dumnedzăul tău întru tine Dumnedzău mare şi tare.
22. Şi va topi de tot Domnul Dumnedzăul tău limbile acêstea de cătră faţa ta cîte puţin-puţin; nu vei putea să-i topeşti pre ei de sîrgu, pentru ca să nu să facă pămîntul pustii şi să vor înmulţi pre tine jiganiile cêle sălbatice.
23. Şi-i va da pre ei Domnul Dumnedzăul tău în mîinile tale şi-i vei piêrde pre ei cu pierire mare pînă ii vei surpa pre ei.
24. Şi va da pre împăraţii lor în mîinele tale şi va pieri numele lor den locul

[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Η.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Θ.

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

acela. Nu va sta nime împotrivă înaintea fêţii tale pînă unde ii vei surpa pre ei.

25. [1793]Cioplitele dumnedzăilor lor să le ardeţi cu foc şi să nu pofteşti argintu, nici aur de la înşii să iêi ţie pentru ca să nu greşeşti cîndailea pentru aceasta, căci urîciune Domnului Dumnedzăului tău iaste.
26. Şi să nu aduci urîciune în casa ta şi anáthema vei fi ca şi acesta, cu urîciune să urăşti şi cu oţărîtură să urăşti, căci anáthema iaste.

Cap 8

1. Toate [1794]porîncele carele eu porîncescu voao astădzi să păziţi să le faceţi pentru ca să trăiţi şi să vă înmulţiţi şi să întraţi să moşteniţi pămîntul cel bun carele au giurat Domnul Dumnedzăul ⌊vostru⌋[1795] părinţilor voştri.
2. [1796]Şi-ţi vei aduce aminte de toată calea carea te-au adus pre tine Domnul Dumnedzăul tău întru pustiiu [1797]pentru ca să te chinuiască pre tine şi să te ispitească, şi să vor pricêpe cêle den inima ta, să vei păzi porîncele lui au ba.
3. Şi te-au chinuit şi te-au flămîndzit şi te-au hrănit pre tine cu mana carea n-au ştiut părinţii tăi pentru ca să-ţi spuie ţie [1798]cum nu numai pre pîine sîngur va trăi omul, ce preste tot cuvîntul carele iêse pren rostul lui Dumnedzău va trăi omul.
4. Hainele tale nu s-au frecat[1799] de la tine[1800], picioarele tale nu s-au mosorît[1801], iată, 40 ani.
5. Şi vei cunoaşte cu inima ta că în ce chip om oarecarele va certa fiiul său, aşa Domnul Dumnedzăul tău va certa pre tine.
6. Şi vei păzi porîncele Domnului Dumnedzăului tău, să mergi întru căile lui şi să te temi de el.
7. Că Domnul Dumnedzăul tău te va băga pre tine la pămîntu multu şi bun unde-s pîraie de apă şi izvor a fără-fundurilor ieşindu pre cîmpuri şi pren munţi,
8. Pămîntu a grîului şi a ordzului, vii, smochini, roidii, pămîntu maslinului, untudelemnului şi miêre,
9. Pămîntul pre carele nu cu sărăcie vei mînca pîinea ta şi nu te vei lipsi nimic preste el, pămîntu căruia pietrile lui sînt hier şi den munţii lui[1802] vei săpa aramă.
10. Şi vei mînca şi te vei sătura şi vei blagoslovi pre Domnul Dumnedzăul tău pre pămîntul cel bun carele au dat ţie.
11. Ia-te aminte pre tine, nu uita pre Domnul Dumnedzăul tău ca să păzeşti porîncele lui şi giudêţele şi dreptăţile lui cîte eu porîncescu ţie astădzi.
12. Iară să nu cîndai mîncîndu şi săturîndu-te, şi case bune zidindu şi lăcuindu întru iale,
13. Şi boii tăi şi oile tale înmulţindu-să ţie, şi argintul şi aurul înmulţindu-să ţie, şi toate cîte-s la tine înmulţindu-să ţie,
14. Te vei înălţa cu inima ta şi vei uita pre Domnul Dumnedzăul tău, cela ce te-au scos den Pămîntul Eghiptului, den casa robimei,
15. Celuia ce te-au adus pren pustiiul cel mare şi cel straşnic acela, unde şêrpe muşcîndu şi scorpiu şi sête unde nu era apă, [1803]cela ce ţi-au scos ţie den piatră colţurată izvor de apă;
16. [1804]Celuia ce te-au hrănit cu mana în pustiiu, carea n-ai ştiut tu şi n-au ştiut părinţii tăi, pentru ca să te chinuiască şi să te ispitească, să-ţi facă ţie bine la cêle de apoi ale tale.
17. Şi să nu dzici întru inima ta: «Vîrtutea mea şi tăriia mîinii mêle mi-au făcut mie putêrea cea mare aceasta».
18. Şi vei pomeni pre Domnul Dumnedzăul tău, căci el ţie îţi dă putêre ca să faci vîrtute şi pentru ca să întăreşti făgăduinţa lui carea au giurat părinţilor tăi ca astădzi.
19. Şi va fi să vei uita cu uitare pre Domnul Dumnedzăul tău şi vei mêrge denapoia altor dumnedzăi şi vei sluji lor şi te vei închina lor, mărturisescu voao astădzi ceriul şi pămîntul cum cu pierire veţi pieri,
20. În ce chip şi cêlealalte limbi cîte Domnul Dumnedzău piêrde de către faţa voastră, aşa veţi pieri, pentru căci n-aţi ascultat glasul Domnului Dumnedzăului vostru.

Cap 9

1. Ascultă, Israil! Tu treci astădzi Iordánul ca să întri să moşteneşti limbi mari şi tari mai vîrtos decît voi, cetăţi mari şi cu ziduri pînă în ceri,
2. Nărodu mare şi multu şi înaltu, ficiorii lui Enac, pre carii tu ştii şi tu i-ai audzit: «Cine va sta împotriva fêţei ficiorilor Enac?».
3. Şi vei cunoaşte astădzi că Domnul Dumnedzăul tău acesta va mêrge înaintea fêţei tale, foc topitori iaste; acesta va surpa pre ei şi acesta ii va întoarce pre ei de către faţa ta şi va surpa pre ei şi-i va piêrde pre ei de sîrgu, după cum ţi-au dzis ţie Domnul.
4. [1805]Să nu dzici întru inima ta cîndu va topi Domnul Dumnedzăul tău limbile acêstea înaintea fêţei[1806] tale dzicîndu: «Pentru dreptăţile mêle m-au băgat înlontru pre mine Domnul să moştenescu pămîntul acestu bun»,
5. Ce pentru păgînătatea limbilor acestora Domnul va surpa pre ei de către faţa ta, nu pentru dreptatea ta, nice pentru curăţiia inemii tale tu întri ca să moşteneşti pămîntul lor[1807], ce pentru păgînătatea şi fărădelêgea a limbilor acestora Domnul va surpa pre ei denaintea fêţei tale şi pentru ca să întărească făgăduinţa carea au giurat Domnul părinţilor noştri, lui Avraam şi lui Isaac

şi lui Iacov

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29

ΚΑΠ. Ι

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]

și lui Iacov.

6. Și vei cunoaște astădzi că nu pentru dreptățile tale Domnul Dumnedzău dă ție pămîntul cel bun acesta să-l moștenești, căci nărodu năsîlnic la grumadzi ești.
7. [1808]Adu-ți aminte, să nu uiți cîte ai mîniat pre Domnul Dumnedzăul tău în pustiiu, den care dzi ați ieșit den Pămîntul Eghíptului pînă ați venit la locul acesta, neascultîndu vă aflați cêle cătră Dumnedzău.
8. Și la Horiv ați mîniat pre Domnul și s-au mîniat Domnul pre voi, să vă surpe pre voi.
9. Suindu-mă eu în munte să iau lêspedzile cêle de piatră, lêspedzi de făgăduință, carele au făgăduit Domnul cătră voi, [1809]și am făcut în munte 40 dzile și 40 nopți, pîine n-am mîncat și apă nu am băut.
10. [1810]Și mi-au dat mie Domnul cêle 2 lêspedzi de piatră scrise cu dêgetul lui Dumnedzău și pre însele era scris toate cuvintele carele au grăit Domnul cătră voi în munte[1811], den mijlocul focului, întru dzua adunării.
11. Și fu pren 40 dzile și pren 40 nopți [1812]au dat Domnul mie cêle 2 lêspedzi de piatră, lêspedzi de făgăduință.
12. Și dzise Domnul cătră mine: «Scoală-te și te pogoară de sîrgu de aicea, căci au făcut fărădelêge nărodul tău pre carii ai scos de la Éghiptu; au ieșit curîndu den calea carea ai porîncit lor, au făcut lor topire[1813]».
13. Și dzise Domnul cătră mine: «Grăit-am cătră tine o dată și de doao ori dzicîndu: [1814]‘Am vădzut nărodul acesta și iată, nărodu năsîlnic la grumadzu iaste.
14. ⌊Și acum⌋[1815] lasă-mă să-i surpu pre ei și voi stinge numele lor dedesuptul ceriului și te voi face pre tine întru limbă mare și tare și multă, mai vîrtos decît aceasta’».
15. Și întorcîndu-mă, m-am pogorît den munte, și muntele ardea cu foc, și cêle 2 lêspedzi a mărturiilor pre amîndoao mîinile mêle.
16. Și vădzîndu că ați greșit înaintea Domnului Dumnedzăului vostru[1816] și ați făcut voao sînguri vițăl topit și ați răsărit curîndu dentru calea carea au porîncit Domnul voao să faceți.
17. Și apucîndu-mă de cêle 2 lêspedzi, le-am lăpădat pre iale den mîinele mêle și le-am zdrobit pre iale denaintea voastră.
18. Și m-am rugat înaintea Domnului al doilea rîndu, ca și întîi, 40 de dzile și 40 de nopți, pîine n-am mîncat și apă n-am băut, pentru toate greșêlele voastre carele ați greșit ca să faceți răul înaintea Domnului Dumnedzăului vostru, ca să-l mîniiați pre el.
19. Și înfricoșat sîntu pentru frică și pentru mînie căci s-au mîniat Domnul preste voi. Și mă ascultắ Domnul pre mine și întru vrêmea acêea.
20. Și pre Aaron s-au mîniat Domnul foarte ca să-l surpe pre el; și m-am rugat și pentru Aaron întru vrêmea acêea.
21. Și păcatul vostru carele ați făcut vițălul l-am luat pre el și l-am arsu de tot pre el cu foc și l-am tăiat pre el și l-am măcinat foarte, pînă s-au făcut măruntu și s-au făcut ca un prah; și am aruncat pravul la pîrîul cela ce pogoară den munte.
22. Și întru Arderea și întru Ispitirea și întru Mormînturile Poftei ați dodeit[1817] pre Domnul Dumnedzăul vostru.
23. Și cîndu v-au trimis Domnul de la Cadis-Varni dzicîndu: «Suiți-vă și moșteniți pămîntul carele eu dau voao», și ați călcat cuvîntul Domnului Dumnedzăului vostru și nu ați credzut lui și nu ați ascultat glasul lui,
24. Și neascultîndu ați fostu cêle de cătră Domnul dentru care dzi s-au cunoscut[1818] voao,
25. Și m-am rugat înaintea Domnului 40 de dzile și 40 de nopți cîte m-am rugat, pentru că au dzis Domnul să vă surpe pre voi.
26. Și m-am rugat cătră Domnul și am dzis: «Doamne, Doamne, Împărate a dumnedzăilor, nu surpa nărodul tău și moșteniirea ta carea ai mîntuit cu vîrtutea ta cea mare pre carii ai scos den Pămîntul Eghíptului cu vîrtutea ta cea mare și cu mîna ta cea tare și cu brațul tău cel înaltu.
27. Adu-ți aminte de Avraam și de Isaac și de Iacov, slugile tale, cărora te-ai giurat pre tine și să nu cauți asupra năsîlniciei nărodului acestuia și pre păgînătățile lor și pre greșêlele lor,
28. Ca să nu dzică cîndai ceia ce lăcuiescu pămîntul de unde ne-ai scos pre noi de acoló dzicîndu: «Pentru [1819]căci n-au putut Domnul să-i bage pre înșii la pămîntul carele au dzis lor și pentru căci i-au urîtu Domnul pre ei, i-au scos pre ei să-i ucigă la pustiiu.
29. Și acesta-i nărodul tău și sorțul tău pre carii ai scos den Pămîntul Eghíptului cu vîrtutea ta cea mare și cu brațul tău cel înaltu».

Cap 10

1. [1820]Întru vrêmea acêea dzise Domnul cătră mine: «Cioplêște ție 2 pietri[1821] de piatră ca și cêle dentîi și te suie cătră mine la munte și vei face ție chivot de lemnu.
2. Și voi scrie pre lêspedzi cuvintele cîte au fostu în lêspedzile cêle dentîi carele ai surpat, și le vei pune pre iale în săcriiu».
3. Și am făcut chivot de lêmne neputrede și am cioplit cêle 2 lêspedzi de piatră ca și mainte și m-am

suit în munte

[illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

КАП. АІ.

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible]

suit în munte şi cêle 2 lêspedzi – la amîndoao mîinile mêle.

4. Şi au scris pre lêspedzi, după scrisoarea cea dentîi, cêle 10 cuvinte carele au grăit Domnul cătră voi întru munte den mijlocul focului; şi le-au dat pre iale Domnul mie.

5. Şi întorcîndu-mă, m-am pogorît den munte şi am pus înlontru lêspedzile, în săcriiu carele am făcut; şi era acoló după cum mi-au porîncit mie Domnul.

6. [1822]Şi fiii lui Israil s-au rădicat de la Viroth fiilor Ioachim Misadaí. Acoló [1823]au murit Aaron şi s-au îngropat acoló; şi au preuţit Eliázar, fiiul lui, pentru însul.

7. De acoló s-au rădicat la Gadgad, şi de la Gadgad[1824] la Ietavathá, pămîntu pîrîului[1825] apelor.

8. Într-acêea vrême au usăbit Domnul fêliul lui Leví a rădica săcriiul făgăduinţei Domnului să stea înaintea Domnului a sluji[1826] şi a te ruga şi a blagoslovi pre numele lui pînă întru dzua aceasta.

9. [1827]Pentru acêea nu iaste leviţilor parte, nice sorţu întru fraţii lor; Domnul Dumnedzăul, el – sorţu lor, în ce chip au dzis lor.

10. Şi eu am stătut[1828] în munte 40 dzile şi 40 nopţi şi m-au ascultat Domnul pre mine şi întru vrêmea aceasta şi n-au vrut Domnul să vă surpe pre voi.

11. Şi dzise Domnul cătră mine: «Îmblă[1829], rădică-te înaintea nărodului acestuia şi să între înlontru şi să moştnenească pămîntul carele am giurat părinţilor lor să le dau lor».

12. Şi acum, Israil, ce Domnul Dumnedzău cêre de la tine? Fără numai a te tême de Domnul Dumnedzăul tău să mergi întru toate căile lui şi să-l iubeşti pre el şi să slujeşti Domnului Dumnedzăului tău dentru toată inima ta şi dentru tot sufletul tău.

13. Să păzeşti porîncele Domnului Dumnedzăului tău şi dreptăţile lui cîte eu porîncescu ţie astădzi, pentru ca să-ţi fie ţie bine.

14. Iată, Domnului Dumnedzăului tău, ceriul şi ceriul ceriului, pămîntul şi toate cîte-s întru el.

15. Fără numai pre părinţii voştri au ales Domnul a-i iubi pre ei şi au ales seminţia lor împreună cu înşii pre voi decît toate limbile, întru dzua aceasta.

16. Şi veţi tăia năsîlniciia inemei voastre şi cerbicea voastră să nu o mai năsîlniciţi încă.

17. Căci Domnul Dumnedzăul vostru acesta-i Dumnedzăul dumnedzăilor şi Domnu domnilor, Dumnedzăul cel mare şi tare şi înfricoşat, [1830]carele nu să minuneadză de faţă, nice va lua dar;

18. Cela ce face giudeţu nemêrnicului şi sărăimanului şi văduăi şi iubêşte pre cel nemêrnic să-i dea lui pîine şi haină.

19. Şi să iubiţi pre cel nemêrnic pentru că ne-mêrnici aţi fostu în Pămîntul Eghíptului.

20. Pre [1831]Domnul Dumnedzăul tău să temi şi lui să-i slujeşti şi cătră el să te lipeşti şi[1832] pre numele lui să giuri.

21. El – fala ta şi el – Dumnedzăul tău carele au făcut ţie cêle mari şi cêle sfinte acêstea carele au vădzut ochii tăi.

22. Cu [1833]75 de suflete s-au pogorît părinţii tăi la Éghiptu, iar acum te-au făcut pre tine[1834] Domnul Dumnedzăul tău ca stêlele ceriului la mulţime.

Cap 11

1. Şi să iubeşti pre Domnul Dumnedzăul tău şi să păzeşti pazele lui şi dreptăţile lui toate dzilele şi porîncele lui şi giudêţele lui[1835].

2. Şi veţi cunoaşte astădzi căci nu-s copiii voştri cîţi nu ştiu, nice au vădzut certarea Domnului Dumnedzăului tău şi măririle lui şi mîna cea tare şi braţul cel înaltu,

3. Şi sêmnele lui şi minunile lui cîte au făcut în mijlocul Eghiptului, lui Faraó, împăratul Eghiptului, şi la tot pămîntul lui,

4. Şi cîte au făcut putêrea eghiptênilor şi carăle lor şi călăriimea lor, cum au înecat apa Mării Roşii preste faţa lor, gonindu ei denapoia voastră; şi i-au pierdut pre ei Domnul Dumnedzău pînă întru dzua de astădzi;

5. Şi cîte au făcut întru voi întru pustii pînă aţi venit la locul acesta;

6. [1836]Şi cîte au făcut lui Dathan şi lui Aviron, ficiorii lui Eliav, ficiorul lui Ruvim, pre carii căscîndu pămîntul gura lui i-au înghiţit pre ei şi pre casele lor şi corturile lor şi toată a lor ţinêrea ce era cu el în mijlocul a tot Israilul.

7. Pentru că ochii voştri vedea toate faptele Domnului cêle mari cîte au făcut întru voi astădzi.

8. Şi veţi pădzi toate porîncele lui cîte eu porîncescu voao astădzi pentru ca să trăiţi şi să vă înmulţiţi şi să întraţi să moştneniţi pămîntul carele voi trêceţi pre Iordánul acoló să moştneniţi pre el,

9. Pentru ca să vă îndălungaţi dzilele pre pămîntul carele au giurat Domnul părinţilor voştri să le dea lor şi seminţiei lor împreună cu înşii, pămîntu carele cură miêre şi lapte.

10. Pentru că iaste pămîntul la carele mêrgeţi voi acoló să-l moştneniţi pre el nu cum Pămîntul Eghíptului iaste, de unde aţi ieşit de acoló, cîndu samănă sămînţa şi adapă cu picioarele ca o grădină de legumi.

11. Iară pămîntul la carele mergi tu acoló înlontru să moştneneşti pre el, pămîntu de munte şi de cîmpu

den ploaie

12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]

КАП. ВІ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]

den ploaia ceriului va bea apă,
12. Pămîntu carele Domnul Dumnedzăul tău socotêşte pre el pururea; ochii Domnului Dumnedzăului tău preste el, de începutul anului şi pînă la săvîrşitul anului.
13. Iar să veţi asculta cu audzul toate porîncele lui cîte eu porîncescu ţie astădzi, să iubeşti pre Domnul Dumnedzăul tău ca să-i slujeşti lui dentru toată inima ta şi dentru tot sufletul tău,
14. Şi va da ploaia pămîntului tău după vrême, timpuriu şi tîrziu, şi-ţi vei aduna grîul tău şi vinul tău şi untudelemnul tău,
15. Şi vei da săturări la ţarini dobitoacelor tale şi mîncîndu şi săturîndu-te.
16. Ia-te aminte pre tine şi[1837] să nu să lăţască inima ta şi veţi călca şi veţi sluji la dumnedzăi alţii şi veţi închina lor.
17. Şi mîniindu-să, să va scîrbi Domnul preste voi şi va opri ceriul şi nu va fi ploaie şi pămîntul nu va da roada lui şi veţi pieri de sîrgu den pămîntul cel bun carele Domnul au dat voao.
18. [1838]Şi veţi pune cuvintele mêle acêstea la inima voastră şi la sufletul vostru şi le veţi spîndzura pre iale întru semnu pre mîna voastră şi vor fi neclintite înaintea ochilor voştri,
19. [1839]Şi veţi învăţa pre iale pre ficiorii voştri să grăiască pre iale şedzîndu în casă şi mergîndu în cale, şi culcîndu-să şi sculîndu-să,
20. Şi le veţi scrie pre iale la umşorii caselor voastre şi porţilor voastre,
21. Pentru ca să să înmulţască dzilele voastre şi dzilele ficiorilor voştri preste pămîntul carele au giurat Domnul părinţilor tăi să le dea lor, ca şi dzilele ceriului preste pămîntu.
22. Şi va fi să veţi audzi cu audzul toate porîncele acêstea carele eu porîncescu astădzi voao să le faceţi: să iubiţi pre Domnul Dumnedzăul vostru, să mêrgeţi întru toate căile lui şi să te lipeşti de el,
23. Şi va scoate Domnul toate limbile acêstea de către faţa voastră şi veţi moştneni limbi mari şi mai[1840] tari, mai vîrtos decît voi.
24. [1841]Tot locul carele va călca urma piciorului vostru voao va fi den pustiiu şi Andilívan şi den rîul cel mare, den Efráth, şi pînă la marea cea despre apus vor fi hotarăle voastre.
25. Nu va sta nime împotriva fêţei voastre. Şi frica voastră şi întristarea voastră[1842] va pune Domnul Dumnedzăul vostru preste faţa a tot pămîntul preste carele veţi călca preste el, în ce chip au grăit Domnul către voi.
26. Iată, eu dau înaintea voastră astădzi blagoslovenii şi blăstămuri:
27. Blagosloveniile, să veţi audzi porîncele Domnului Dumnedzăului vostru cîte eu porîncescu voao astădzi;
28. ⌊Şi blăstămul, de nu veţi asculta porîncele Domnului Dumnedzăului vostru cîte eu porîncescu voao astădzi⌋[1843], şi veţi rătăci den calea carea eu am porîncit voao, mergîndu să slujiţi la alţi dumnedzăi pre carii nu-i ştiţi.
29. Şi va fi cîndu te va băga pre tine Domnul Dumnedzăul tău la pămîntul la carele treci tu acoló să-l moştneneşti pre el, şi vei da blagoslovenia pre Muntele Garizin şi blăstămul pre Muntele Gheval.
30. Iată, nu-s acêstea decinde de Iordan, denapoia căii apusurilor[1844] soarelui în Pămîntul Hanaan, cela ce lăcuiêşte la[1845] apus, ţiindu-să de Golgol, aproape de ştejariul cel înaltu.
31. Pentru că voi trêceţi Iordánul întrîndu să moştneniţi pămîntul carele Domnul Dumnedzăul vostru dă cu sorţu toate dzilele, şi veţi moştneni pre el şi veţi lăcui întru însul,
32. Şi să păziţi a face toate porîncele lui şi giudêţele lui carele au dat înaintea voastră astădzi.

Cap 12

1. Şi acêstea-s porîncele şi giudêţele carele-ţi pădzi ca să faceţi pre pămîntul carele Domnul Dumnedzăul părinţilor voştri dă voao cu sorţu, toate dzilele carele voi trăiţi pre pămîntu.
2. Cu pierdzare să piêrdeţi toate locurile [1846]întru carele au slujit acoló limbile bodzilor lor pre carii voi ii moştneniţi de tot, preste munţii cei înalţi, şi pre marginea mării, şi suptu copaciul des.
3. Şi să săpaţi de tot cuptoarăle lor şi să surpaţi stîlpii lor şi desişurile lor să le tăiaţi şi cioplitele dumnedzăilor lor să le ardeţi de tot cu foc şi să piêrdeţi numele lor dentru locul acela.
4. Să nu faceţi aşa Domnului Dumnedzăului vostru,
5. [1847]Fără numai la locul carele va alêge Domnul Dumnedzău vostru într-una a fêliurilor[1848] voastre să să numască numele lui acoló şi să să chême şi veţi cerca şi vei întra acoló
6. Şi veţi aduce acoló arderile cêle de tot ale voastre, şi jirtvuirile voastre, şi începăturile voastre, şi rugile voastre, şi volnicile voastre, şi mărturisirile voastre, porîncele[1849] boilor voştri şi oile voastre.
7. Şi veţi mînca acoló înaintea Domnului Dumnedzăului vostru şi veţi bucura preste toate unde veţi pune mîinile voastre, voi şi casele voastre, după cum te-au blagoslovit pre tine Domnul Dumnedzăul tău.
8. Să nu faceţi acoló toate cîte voi faceţi aicea astădzi, fieştecarele plăcutul înaintea lui,
9. Căci n-aţi venit pînă acum la odihnă şi la moştnenirea carea Domnul Dumnedzăul nostru dă voao.
10. Şi veţi trêce Iordánul şi veţi lăcui pre pămîntul

carele Domnul

[illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

[illegible] 28

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible] 31

[illegible] 32

ΚΑΠ. ΙΓ.

[illegible] 2

[illegible]

carele Domnul Dumnedzăul nostru va moștneni voao și va odihni pre voi de cătră toți nepriêtenii voștri celor de prenpregiur și vă lăcuiți cu temei,

11. [1850]Și va fi locul carele îl va alêge Domnul Dumnedzăul vostru să să chiême numele lui acoló, acoló veți aduce toate cîte eu porîncescu voao astădzi: arderile cêle de tot ale voastre, și jirtvele voastre, și cêle preste dzecile voastre, și începăturile mîinilor[1851] voastre, și tot ce-i ales den darurile voastre, cîte veți ruga Domnului Dumnedzăului vostru.
12. Și veți bucura înaintea Domnului Dumnedzăului vostru, voi, și fiii voștri, și fêtele voastre, și slugile voastre, și slujnicile voastre, și preutul cel de la porțile voastre, căci nu iaste lui parte, nici sorțu împreună cu voi.
13. Ferêște-te pre tine să nu aduci arderile cêle de tot ale tale întru tot locul, undeori vei vedea,
14. Fără numai la locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău pre însul într-una de cetățile tale, acoló vei aduce toate arderile cêle de tot ale tale și acoló vei face toate cîte eu porîncescu ție astădzi.
15. Fără numai cu toată pofta vei giunghia și vei mînca carne după pofta sufletului tău după blagosloveniia Domnului Dumnedzăului tău, carea ți-au dat ție, în toată cetatea cel necurat întru tine și cel curat într-un loc va mînca pre iale ca o căprioară au cerbu.
16. [1852]Fără numai sîngele să nu mîncați, pre pămîntu să-l vărsați pre el ca pre niște apă.
17. Nu vei putea să mănînci întru cetățile tale al dzêcelea a grîului tău și a vinului și a untudelemnului tău, cêle dentîi născute a boilor tăi și a oilor tale, și toate rugile oricîte veți ruga și mărturisirile voastre și începăturile mînilor voastre,
18. Fără numai înaintea Domnului Dumnedzăului tău să vor mînca[1853] iale[1854], întru locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău șie, tu și ficiorul tău, și fata ta, ⌊și⌋[1855] sluga ta, și slujnica ta, și popa-ți și nemêrnicul cel den cetățile tale. Și te vei veseli înaintea Domnului Dumnedzăului tău preste tot unde-ți vei pune mîna ta.
19. Ia-te aminte pre tine să nu lași pre popă toată vrêmea cîtă trăiești pre pămîntu.
20. [1856]Iar de va lărgi Domnul Dumnedzăul tău hotarăle tale în ce chip au grăit ție și vei dzice: «Mînca-voi carne», să va pofti sufletul tău ca să mănînce carne, întru toată pofta sufletului tău vei mînca carne.
21. Iar de va fi locul mai depărtat[1857] de cătră tine pre carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău ca să să chiême numele lui acoló, și vei junghia den boii tăi și den oile tale den carele va da ție Domnul Dumnedzăul tău, în ce chip ți-am porîncit ție, și vei mînca întru cetățile tale după pofta sufletului tău.
22. După cum să mănîncă căprioara și cerbul, așea vei mînca pre ea: cel curat întru tine și cel necurat într-acela chip va mînca.
23. Ia-te aminte tare ca[1858] să nu mănînci sînge, căci sîngele lui suflet, nu să va mînca sufletul cu cărnurile.
24. Să nu mîncați pre el[1859], pre pămîntu să vărsați pre el ca o apă.
25. Să nu mănînci pre el pentru ca să ți să facă ție bine și fiilor tăi după tine în vêci, să vei face bunul și plăcutul înaintea Domnului Dumnedzăului tău.
26. Fără numai sfintele tale carele să vor face ție și rugile tale luîndu vei veni la locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău pre el șie ca să să chiême numele lui acoló.
27. Și vei face arderile cêle de tot ale tale, cărnurile vei aduce la jirtăvnicul Domnului Dumnedzăului tău. Iar sîngele jirtvelor vei turna cătră fundul jirtăvnicului Domnului Dumnedzăului tău, iar cărnurile vei mînca.
28. Păzêște și ascultă și vei face toate cuvintele carele eu porîncescu ție astădzi, pentru ca să ți să facă ție bine și fiilor tăi pren vêci, să faci plăcutul și binele înaintea Domnului Dumnedzăului tău.
29. Iar să va surpa Domnul Dumnedzăul tău limbile la care tu mergi acoló ca să moștenești pămîntul lor de cătră fața ta și vei moștneni pre înșii de tot și vei lăcui în pămîntul lor,
30. Ia-te aminte pre tine să nu cerci să urmedzi lor după ce să vor surpa ei de cătră fața ta, să nu cerci pre dumnedzăii lor dzicîndu: «Cum fac limbile acêstea dumnedzăilor lor, voi face și eu».
31. Să nu faci așa Domnului Dumnedzăului tău, pentru că urîciunile carele Dumnedzău le-au urît au făcut dumnedzăilor lor, căci și pre ficiorii lor, și pre fêtele lor le ardu de tot cu foc bodzilor lor.
32. [1860]Tot cuvîntul carele eu porîncescu ție astădzi, acesta să-l păzești să-l faci. [1861]Să nu adaogi preste el, nice să iêi de la el.

Cap 13

1. Iară de să va scula întru tine proroc au visuitor de vis și va da ție semnu au minune,
2. Și va veni sămnul au minunea carea au grăit cătră tine

dzicîndu să mêr-

[illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

КАП. ДI.

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

dzicîndu: «Să mêrgem să slujim la dumnedzăi alții carii nu-i știm»,

3. Să nu ascultați cuvintelor prorocului aceluia au celuia ce visuiêște visul acela, căci ispitêște Domnul Dumnedzăul vostru pre voi ca să știe de iubiți pre Domnul Dumnedzăul vostru dentru toată inima voastră și dentru tot sufletul vostru.
4. Denapoia Domnului Dumnedzăului vostru să mêrgeți și pre însul să têmeți și porîncele lui să păziți și glasul lui să-l ascultați și lui să-i slujiți, și cătră însul veți adaoge.
5. Și prorocul acela au cela ce au visat visul, acela va muri, căci au grăit a te rătăci pre tine de la Domnul Dumnedzăul tău, cela ce te-au scos den Pămîntul Eghiptului, celuia ce te-au izbăvit pre tine den robime, să te scoață pre tine den calea carea au porîncit ție Domnul Dumnedzăul tău să mergi întru însă; și să răsipiți răul dentru voi sînguri.
6. Iar de te va ruga fratele tău de pre tată-tău au de pre maică-ta, au ficiorul tău, au fata ta, au fămêia ta cea dentru sînul tău, sau priêtenul tău cel atocma cu sufletul tău, pre ascunsu dzicîndu: «Să mêrgem să slujim la dumnedzăi alții carii n-ai știut tu și părinții tăi»,
7. De cătră dumnedzăii limbilor celor de prenpregiurul vostru, celor ce să apropie ție au celor departe de la tine, de la marginea pămîntului pînă la marginea pămîntului,
8. Să nu voiești împreună cu el și să nu asculți pre el și să nu să îndure ochiul tău pre el, să nu poftești preste el, nici să acoperi pre el,
9. Spuindu să spui pentru el, și mîna ta va fi preste el dentîi ca să-l omori pre el și mîinele a tot nărodul la cea mai de apoi.
10. Și-l vor ucide pre el cu pietri și va muri, căci au cercat să te usăbască pre tine de la Domnul Dumnedzăul tău, cela ce te-au scos pre tine den Pămîntul Eghíptului, den casa robimei.
11. Și tot Israílul audzindu să va tême și nu vor adaoge încă să facă după cuvîntul cel rău acesta întru voi.
12. Iar să vei audzi într-una den cetățile carele Domnul Dumnedzăul lui dă ție să lăcuiești acoló dzicîndu:
13. «Ieșit-au oamenii fără de lêge dentru voi și au usăbit pre toți ceia ce lăcuiescu cetatea lor dzicîndu: 'Să mêrgem să slujim la alți dumnedzăi', carii n-ați știut,
14. Și vei cerca și vei întreba și vei cerceta foarte și, iată, adevărat ales cuvîntul să va face urîciunea aceasta întru voi,
15. Ucigîndu să ucizi pre toți ceia ce lăcuiescu întru cetatea acêea cu ucidere de sabie, cu anáthema veți anathemisi pre ea și toate cîte-s întru ea.
16. Și toate prăzile ei veți aduna la ieșirile ei și vei arde cetatea cu foc și toate prăzile ei, cu totul, înaintea Domnului Dumnedzăului tău; și va fi nelăcuită în vêci, nu să va mai zidi de iznoavă încă[1862].
17. Nu să va lipi nimic den anáthema întru mîna ta, pentru ca să să întoarcă Domnul den mîniia urgiiei lui și va da ție milă și te va milui și te va înmulți în ce chip au grăit ție, în ce chip au giurat Domnul părinților tăi.
18. Să veți asculta glasul Domnului Dumnedzăului tău, să păziți toate porîncele lui cîte eu porîncescu ție astădzi, să faci bunul și plăcutul înaintea Domnului Dumnedzăului tău[1863].

Cap 14

1. Fii sînteți Domnului Dumnedzăului vostru. Să nu vă têmeți, să nu puneți pleșivitură întru mijlocul ochilor voștri pre mortu.
2. [1864]Căci nărodu sfîntu ești Domnului Dumnedzăului tău și pre tine te-au ales Domnul Dumnedzăul tău nărodu să-i fii lui avut dentru toate limbile cîte-s pre fața pămîntului.
3. Să nu mîncați toată urîciunea.
4. [1865]Acêstea dobitoace să mîncați: vițălul den boi, și mielul den oi, și țap den capre,
5. Cerbu, și căprioară, și buhaiu[1866], și țap sălbatec, și inorodu, și zimbru, și cămilopardos.
6. Tot dobitocul ce i-i copita spintecată și unghêște unghi de doao gemănări și scoate rumăgală întru dobitoace, acêstea să mîncați.
7. Și acêstea să nu mîncați dentru cêlea ce scot rumăgală și dentru cêle ce îngemăneadză copită și unghêște unghe: cămila, și iepurile, și ariciul, căci scot rumăgală acêstea și copita nu îngemăneadză, necurate voao vor fi.
8. Și mascorul, căci îngemăneadză copită acesta și unghêște unghi de copită și acesta rumăgală nu să rumăgă, necurat acesta voao; den cărnurile lui să nu mîncați și de mortăciunile lor să nu vă atingeți.
9. Și acêstea care-ți mînca dentru toate cîte-s într-apă: toate cîte-s la iale aripi și soldzi[1867] veți mînca.
10. Și toate cîte nu-s la ei aripi și soldzi să nu mîncați, necurate vor[1868] fi acêlea voao.
11. Toată pasărea curată veți mînca.
12. Și acêstea să nu mîncați den iale: vulturul, și gripsorul, și vulturul de mare,

13[1869]. Și ghípa, și cáia și cêlea ce-s asêmenea lui,
14. Și tot corbul și asêmenile lui,
15. Și strutul, și boághea, și batca, și corîiul și ce-s asêmenea lui,
16. Și erodíu, și lebădă, și stîrcu,
17. Și hăreți, și pasărea soarelui[1870], și

lipitoarea

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29

ΚΑΠ· Ε·

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17

lipitoarea,
18. Și pelicanul, și șoimul și cîte-i samănă lui, și cucul și liliacul.
19. Toate tîrîitoarele a pasărilor, necurate acêstea sîntu voao; să nu mîncați dentru iale.
20. Toată zburătoarea curată să mîncați,
21. Și toată mortăciunea să nu mîncați; celui nemêrnic ce-i întru cetățile tale să va da și va mînca sau va da celui striin, căci nărodu sfîntu ești Domnului Dumnedzăului tău. [1871]Să nu fierbi miel cu laptele maicii lui.
22. A dzêcea să dzeciuiești a toată pîinea seminției tale, sămînța țarenii tale an den an.
23. Și vei mînca pre ea înaintea Domnului Dumnedzăului tău, întru locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău să să chême numele lui acoló; veți aduce cêle preste dzêcele grîului tău, și a vinului tău, și a untudelemnului tău, și cêle dentîi născute a boilor tăi și a oilor tale, pentru ca să te înveți a te tême de Domnul Dumnedzăul tău toate dzilele.
24. Iar de va fi depărtat drumul de la tine și nu le vei putea să le duci pre iale, căci departe de la tine locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău ca să să chême numele lui acoló, căci te-au blagoslovit pre tine Domnul Dumnedzăul tău,
25. Și le vei vinde pre iale pentru argint și vei lua argintul întru mînule tale și vei mêrge la locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău pre însul.
26. Și vei da argintul preste tot carele va pofti sufletul tău pre boi, sau pre oi, sau pre vin, sau pre rachiu, sau pre tot ce va pofti sufletul tău și vei mînca acoló înaintea Domnului Dumnedzăului tău și te vei veseli tu și casa ta
27. Și popa cela den cetățile tale, căci nu iaste lui parte, nice sorțu împreună cu tine.
28. După 3 ani[1872] socotiți tot preste 10 a roadelor tale întru anul acela și vei pune pre el întru cetățile tale,
29. Și va veni popa, căci nu iaste lui parte, nici moștnenire împreună cu tine, și cel nemêrnic, și cel sărăiman, și văduva cea den cetățile tale, și vor mînca[1873] și să vor sătura, pentru ca să te blagoslovască Domnul Dumnedzăul tău preste toate faptele tale carele vei face.

Cap 15

1. Pren 7 ani vei face slobodzire[1874].
2. Și așa-i porunca slobodzirei: lăsa-vei toată datoriia ta carea ți-i dator aproapele-ți, și fratelui să nu-i ceri, căci au chemat iertare Domnului Dumnedzăului tău.
3. Celui striin să ceri cîte vor fi ale tale la el, [1875]iar fratelui tău iertare să faci datoriei tale.
4. Căci nu iaste întru tine lipsit pentru cuvîntul acesta; blagoslovindu te va blagoslovi Domnul Dumnedzăul tău întru pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ție cu sorțu ca să-l moștnenești pre el de tot,
5. Iar să veți asculta cu audzul glasul Domnului Dumnedzăului vostru să păziți și să faceți toate porîncele acêstea cîte eu porîncescu ție astădzi.
6. Căci Domnul Dumnedzăul tău te-au blagoslovit pre tine în ce chip au grăit ție și vei împrumuta limbi multe, iar tu nu te vei împrumuta; și vei stăpîni a limbi multe, iar ție nu-ți vor stăpîni.
7. Iar de să va face ție frate lipsit dentru frații tăi într-una den cetăți, în pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ție, să nu întorci inima ta, de către fratele tău cel lipsit nici să strîngi mîna ta[1876],
8. Deșchidzîndu să deșchidzi mîinile tale lui și împrumutîndu să împrumutezi pre el oricît ii va trebui și-ntru cît să va lipsi.
9. Ia-te aminte pre tine să nu să facă cuvîntu ascunsu întru inima ta, fără de lêge, dzicîndu: «Apropie-să anul al șaptelea, anul iertării», și va vicleni ochiul tău pre fratele tău cel lipsit și nu-i vei da lui și va striga asupra ta către Domnul și va fi întru tine greșeală mare.
10. [1877]Dîndu să-i dai lui și împrumutîndu să împrumutedzi pre el, oricîte să va tribui de la tine, și să nu te mîhnești în inima ta dîndu-i tu lui, pentru că pentru acestu cuvîntu te va blagoslovi Domnul Dumnedzăul tău întru toate faptele tale și întru toate oriunde vei pune mîna ta.
11. [1878]Pentru că nu va lipsi lipsit de la pămîntul tău. Pentru acêea eu ție porîncescu acesta cuvîntu dzîcîndu: deșchidzîndu să deșchizi mîna fratelui tău celui mêser și celui lipsit ce-i pre pămîntul tău.
12. [1879]Iar de să va vinde fratele tău ție, jidovul au jidovcă, sluji-ți-va ție 6 ani și în al șaptelea îl vei trimite pre el volnic de la tine.
13. Și cîndu îl vei trimite pre el volnic de la tine, să nu-l trimiți deșertu pre el[1880],
14. Chelșug să-l chelșuguiești pre el den oile tale și den grîul tău și den teascul tău, după cum te-au blagoslovit Domnul Dumnedzăul tău vei da lui.
15. Și-ți vei aduce aminte că rob ai fostu în Pămîntul Eghiptului și te-au mîntuit Domnul Dumnedzăul tău de acoló. Pentru acêea eu porîncescu ție să faci cuvîntul acesta.
16. Iar de va dzice către tine: «Nu voi ieși de la tine» căci au iubit pre tine și casa ta, căci bine-i iaste lui lîngă tine,
17. Și vei lua undreaoa

[illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

ΚΑΠ· ΙΓ·

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

şi vei găuri urêchea lui către uşe, la umşori, şi va fi ţie rob în vêci; şi la slujnica ta într-acesta chip vei face.
18. Nu năsîlnic va fi înaintea ta trimiţîndu-să ei volnici de către tine, căci pre an simbrie a năimit au slujit ţie 6 ani. Şi te va blagoslovi pre tine Domnul Dumnedzăul tău întru toate cîte vei face.
19. Tot dentîi născutul carele să va naşte întru vacile tale şi întru oile tale, cêle de parte bărbătească, le vei sfinţi Domnului Dumnedzăului tău. Să nu lucredzi întru cel dentîi născut viţălul tău şi să nu tundzi cel dentîi născut a oilor tale.
20. Înaintea Domnului Dumnedzăului tău vei mînca pre el, de an în an, întru locul unde va alêge Domnul Dumnedzăul tău, tu şi casa ta.
21. [1881]Iar de va fi întru el prihană, şchiop au orbu au toată hula rea, să nu o pui pre ea Domnului Dumnedzăului tău,
22. Întru cetăţile tale vei mînca pre el; cel necurat întru tine şi cel curat într-acesta chip va mînca,ca o căprioară au cerbu.
23. Fără numai sîngele să nu mănînci, pre pămîntu să-l verşi pre el, ca nişte apă.

Cap 16

1. Păzêşte luna noaă lor şi vei face pştile Domnului Dumnedzăului tău, căci întru luna noao lor ai ieşit den Pămîntul Eghíptului noaptea.
2. Şi vei giunghia pştile Domnului Dumnedzăului tău, oi şi boi în locul unde va alêge Domnul să să chiême numele lui acoló.
3. Să nu mănînci pre el dospit[1882]; 7 dzile să mănînci pre el azime, pîine de chinuire, căci cu sîrguiêle ai ieşit ⌊den Pămîntul⌋[1883] Eghiptu noaptea, pentru ca să vă aduceţi aminte de dzua ieşirei voastre den Pămîntul Eghíptului, toate dzilele vieţii voastre.
4. Să nu să ivască ţie aluat în toate hotarăle tale 7 dzile şi să nu doarmă den cărnuri carele veţi junghia sara, în dzua cea dentîi, pînă dimineaţă.
5. Nu vei putea să giunghi pasha întru nice una den cetăţile[1884] tale carele Domnul Dumnedzău dă ţie,
6. Fără numai la locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău să să chiême numele lui acoló, acoló vei giunghia paştile sara, de către apusul soarelui, întru vrêmea carea ai ieşit den Pămîntul Eghíptului.
7. Şi vei fiêrbe şi vei frige şi vei mînca întru locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău pre el, şi te vei întoarce dimineaţa şi vei mêrge la casele tale.
8. 6 dzile vei mînca azime, iar în dzua a şêptea, ieşire, praznic Domnului Dumnedzăului tău; să nu faci întru ea tot lucrul afară den cîte să vor face sufletului.
9. 7[1885] săptămîni întregi să numeri ţie; începîndu tu[1886] sêcerea, pre secerat, vei încêpe a număra 7 săptămîni.
10. Domnului Dumnedzăului tău şi vei face[1887] praznic de săptămîni în ce chip mîna ta poate cîte-ţi va da ţie, în ce chip te-au blagoslovit Domnul Dumnedzăul tău.
11. Şi te vei bucura înaintea Domnului Dumnedzăului tău, tu şi ficiorul tău, şi fata ta, şi sluga ta, şi slujnica ta, şi popa cela ce-i în cetăţile tale, şi cel nemêrnic, şi cel sărăiman, şi vădua cêea ce-i întru voi, întru locul carele va alêge Domnul Dumnedzău pre îns să să chiême numele lui acoló.
12. Şi-ţi vei aduce aminte că rob ai fostu în Pămîntul Eghíptului şi vei păzi şi vei face porîncele acêstea.
13. Praznic a Colibilor să faci şie 7 dzile după ce vei aduna den ariia ta şi den teascul tău.
14. Şi te vei bucura pre praznicul tău, tu şi ficiorul tău, şi fata ta, sluga ta, şi slujnica ta, şi popa, şi nemêrnicul, şi sărăimanul, şi vădua cêea ce iaste întru cetăţile tale.
15. 7 dzile să prăznuieşti Domnului Dumnedzăului tău întru locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău pre el a să chema numele lui acoló; iar să te va blagoslovi Domnul Dumnedzăul tău întru toate sămănăturile tale şi întru tot faptul mîinilor tale şi vei fi veselindu-te.
16. [1888]3 vremi ale anului să va ivi toată partea bărbătească a ta înaintea Domnului Dumnedzăului tău, întru locul carele va alêge pre el Domnul Dumnedzăul tău: întru Praznicul Azimilor, şi întru Sărbătoarea Săptămînilor, şi întru Praznicul Făcutului Colibilor. [1889]Să nu te iveşti înaintea Domnului Dumnedzăului tău deşertu,
17. Fiecarele după putêrea mînelor voastre, după blagosloveniia Domnului Dumnedzăului vostru carea au dat ţie.
18. Giudecători şi adunători de cărţi vei pune ţie întru cetăţile tale carele Domnul Dumnedzău dă ţie după fêliuri; şi vor giudeca nărodu giudeţ dreptu.
19. [1890]Nu vor abate giudeţ, [1891]nice vor cunoaşte faţă, nice vor lua daruri, pentru că darurile orbăscu ochii înţelepţilor şi rădică cuvintele drepţilor[1892].
20. Pre dreptul dreptaatea să goneşti, pentru ca să trăiţi şi intrîndu înlontru să moştneniţi de tot pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ţie.
21. Să nu răsădeşti ţie desime, tot lemnul lîngă jirtăvnicul Domnului Dumnedzăului tău să nu faci ţie.
22. Să nu întăreşti ţie stîlpu carele au urît Domnul Dumnedzăul tău.

ΚΑΠ. ΙΖ.

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

ΚΑΠ. ΙΗ.

[illegible]

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

Cap 17

1. Să nu aduci[1893] Domnului Dumnedzăului tău viţăl au oaie la[1894] carele iaste întru însul hulă tot cuvîntul rău, căci urîciune Domnului Dumnedzăului tău iaste.
2. Iar de să va afla întru tine, într-una den cetăţile tale den carele Domnul Dumnedzăul tău dă ţie, bărbat au fămêie carele va face răul înaintea Domnului Dumnedzăului tău, să treacă făgăduinţa lui,
3. Şi mergîndu vor sluji la dumnedzăi striini şi să vor închina lor, soarelui au lunei sau la tot ce-i dentru podoaba ceriului, carele nu ţi-am porîncit ţie,
4. Şi-ţi va spune ţie şi vei cerca foarte şi, iată, adevărat s-au făcut cuvîntul, s-au făcut urîciunea aceasta întru Israil,
5. Şi vei scoate pre omul acela au pre muiêre aceia carii au făcut lucrul acesta răul pre poartă şi veţi ucide pre ei cu pietri [1895]şi vor muri.
6. Pre doao mărturii au pre 3 va muri; cela ce moare nu va muri pre o mărturie.
7. [1896]Şi mîna mărturiilor va fi preste el dentîi să-l omoare pre el şi mîna a tot nărodul la cea de apoi. Şi veţi rădica pre cel rău dintru voi[1897] sînguri.
8. [1898]Iar de va slăbi de la tine cuvîntu la giudeţu întru mijlocul sînge a sîngelui, şi întru giudeţul giudeţului, şi întru pipăirea pipăirei, şi întru pricea pricei, cuvinte de giudeţ întru cetăţile tale şi sculîndu-te să te sui la locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău ca să să chiême numele lui acoló.
9. Şi vei mêrge către preuţii leviţii şi către giudecători carele va fi întru acêlea dzile şi, cercîndu, vor spune giudeţul ţie.
10. Şi vei face după cuvîntul[1899] carele îţi vor spune ţie ceia dentru locul[1900] carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău ca să să chiême numele lui acoló şi să păzeşti foarte să faci după toate cîte ţi să vor otprăvui[1901] ţie.
11. După lêgea şi după giudeţul carele îţi vor spune ţie vei face; să nu te abaţi de la cuvîntul carele vor spune ţie în dreapta, nice[1902] în stînga.
12. Şi omul carele va face întru semeţie ca să nu asculte pre preutu, pre cela ce stă a sluji pre numele Domnului Dumnedzăului tău sau giudeţului carele să va face întru dzilele acêlea, şi va muri omul acela; şi vei scoate pre cel rău dentru Israil.
13. Şi tot nărodul audzindu, să va spăminta şi nu va mai păgîni încă.
14. Iar de vei întra în pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ţie cu sorţu şi vei moştneni pre însul de tot şi vei lăcui preste el şi vei dzice: «Pune-voi preste mine boiêrin ca şi cêlealalte limbi cêle de prenpregiurul mieu»,
15. Puind să pui preste sine boiêrin pre carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău pre însul; dentru fraţii tăi vei pune preste tine sîngur boiêrin; nu vei putea să pui preste tine boiêrin om striin, căci nu-ţi iaste frate.
16. Încă să nu înmulţască şie cai, nice să nu întoarcă pre nărodu la Éghiptu, pentru ca să nu[1903] înmulţască şie cai; şi Domnul dzise voao: «Să nu mai adaogeţi să vă întoarceţi întru calea aceasta ⌊încă⌋[1904]».
17. [1905]Şi să nu înmulţască şie fămei pentru ca să nu să primenească inima lui; şi argintu şi aur să nu înmulţască şie foarte.
18. Şi va fi cîndu va şedea pre scaunul domniei lui[1906] şi va scrie lui aceasta a doao lêge întru carte de la preuţii leviţii.
19. Şi va fi cu el şi va citi întru ea toate dzilele vieţii lui pentru ca să să învêţe a să tême de Domnul Dumnedzăul lui, să păzască toate porîncele acêstea şi dreptăţile acêstea ca să le facă pre iale,
20. Pentru ca să nu să înalţe inima lui de către fraţii lui, pentru ca să nu iasă den porînci în dreapta au în stînga, pentru ca să fie îndălungat la ani pre domniia lui, el şi fiii lui împreună cu el, întru fiii lui Israil.

Cap 18

1. Nu va fi preuţilor leviţilor la tot fêliul parte, nici sorţu cu Israil; aducerile Domnului sorţul lor, vor mînca pre iale.
2. Iar sorţu nu va fi lui întru fraţii lui. [1907]Domnul, el sorţu lui, în ce chip au dzis lui.
3. [1908]Şi acesta-i giudeţul preuţilor, cêle de la nărodu, de către ceia ce jirtvuiescu jirtvele, ori viţăl, ori oaie, şi va da braţul preutului, şi fălcile şi vintrele.
4. Şi începăturile vinului tău, şi grîului tău, şi untudelemnului tău, şi începătura tunderii[1909] oilor tale vei da lui,
5. Pentru că pre el au ales Domnul Dumnedzăul tău, dentru toate fêliurile tale, a starea înaintea Domnului Dumnedzăului tău să slujască şi să blagoslovască pre numele Domnului, el şi fiii lui, toate dzilele ⌊întru fiii lui Israil⌋[1910].
6. Iar de va veni levitul dentr-una a cetăţilor voastre dentru toţi

fiii lui Israil

[illegible]

7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

ΚΑΠ· ΘΙ·

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

fiii lui Israil, unde el nemernicêște după cum poftêște sufletul lui, la locul la carele va alêge Domnul,

7. Și va sluji numelui Dumnedzăului lui ca și toți frații lui leviții, ceia ce stau acoló înaintea Domnului ⌊Dumnedzăului tău⌋[1911],

8. Parte împărțită va mînca, afară den vîndzarea cea de pre moșie.

9. Iar să vei întra în pămîntul carele Domnul Dumnedzău dă ție, să nu te înveți a face după urîciunea limbilor acelora.

10. Să nu să afle întru tine curățindu pre fiiul lui sau pre fata lui cu foc, vrăjindu vraje și dăscîntîndu-să și vrăjindu

11. Fărmăcător, cîntîndu cîntare, [1912]grăindu den pîntece și căutîndu în sêmne și întrebîndu morții,

12. Pentru că iaste urîciune Domnului Dumnedzăului tău tot carele face acêstea; că pentru urîciunile acêstea Domnul Dumnedzăul tău va surpa pre ei de cătră fața ta.

13. Desăvîrșit să fie înaintea Domnului Dumnedzăului tău.

14. Pentru că limbile acêstea pre carii tu moștnenești de tot, aceștia vrăji și descîntece vor audzi, iar ție nu așa ți-au dat Domnul Dumnedzăul tău.

15. [1913]Proroc dentru frații tăi[1914] ca mine va rădica Domnul Dumnedzăul tău; de el să audziți.[1915]

16. După toate cîte ai cerșut de la Domnul Dumnedzăul tău la Horiv, în dzua adunării, dzicîndu: [1916]«Nu vom adaoge a audzi glasul Domnului Dumnedzăului nostru și focul acestu mare nu-l vom mai vedea încă, nice vom muri».

17. Și dzise Domnul cătră mine: «Dreptu toate cîte au grăit.

18. [1917]Proroc voi scula lor den mijlocul fraților lor ca și tine și voi da cuvîntul mieu întru rostul lui și va grăi lor după cum voi porînci lor.[1918]

19. Și omul acela carele nu va asculta cuvintele lui cîte va grăi prorocul pre numele mieu, eu voi izbîndi dentru însul.

20. Fără numai prorocul carele va păgîni să grăiască pre numele mieu cuvîntu carele n-am porîncit lui să grăiască; și cîte va grăi pre numele a dumnedzăi striini va muri prorocul acela».

21. Iar să vei dzice întru inima ta: «Cum voi cunoaște cuvîntul carele au grăit Domnul?»,

22. Cîte va grăi prorocul ⌊acela⌋[1919] pre numele Domnului și nu să va face cuvîntul și nu să va tîmpla acesta cuvîntu carele n-au grăit Domnul, întru păgînătate au grăit prorocul acela. Să nu vă țineți de însul.

Cap 19

1. Iară de va răsipi Domnul Dumnedzăul tău limbile carele Domnul Dumnedzăul tău dă ție pămîntul lor și vei moștneni pre înșii de tot și vei lăcui întru cetățile lor și întru casele lor,

2. [1920]3 cetăți vei usăbi ție întru mijlocul pămîntului tău carele Domnul Dumnedzău dă ție.

3. Socotêște tu calea și vei împărți în 3 părți hotarăle pămîntului tău, pre carele împarte ție Domnul Dumnedzăul tău. Și va fi acoló scăpare la tot ucigașul.

4. Și aceasta va fi porînca ucigașului carele va fugi acoló și va trăi, carele va ucide pre aproapele său fără de voie – și și acesta neurîndu pre el mainte de ieri și mainte de alaltaieri.

5. Și[1921] cine va întra împreună cu aproapele său la codru să adune lêmne și să va lovi mîna lui cu toporul celuia ce taie lemnul[1922] și, cădzîndu hierul den lemnu, și să va nemeri la cel de aproapele lui și va muri, acesta va fugi la una den cetățile acêstea și va trăi.

6. Pentru ca să nu gonească cela ce-i rudă sîngelui denapoia celuia ce au omorît, căci s-au înfierbîntat cu inima lui, și-l va ajunge pre el, să va fi mai îndălungată calea lui, și-i va omorî sufletul lui și va muri, și acestuia nu iaste județ de moarte, căci nu urîia pre însul mainte de ieri și de alaltaieri.

7. Pentru acêea eu ție porîncescu cuvîntul acesta dzicîndu: «3 cetăți să usăbești ție».

8. [1923]Iar să va lărgi Domnul Dumnedzăul ⌊tău⌋[1924] hotarăle tale, în ce chip s-au jurat părinților tăi, și-ți va da Domnul tot pămîntul carele au dzis să dea părinților tăi,

9. Să vei asculta să faci toate porîncele acêstea cîte eu porîncescu ție astădzi, să iubești pre Domnul Dumnedzăul tău, să mergi întru toate căile lui toate dzilele [1925]și vei adaoge încă șie 3 cetăți cătră acêste trei.

10. Și nu să va vărsa sînge nevinovat întru pămîntul tău, carele Domnul Dumnedzăul tău dă ție cu sorțu, și nu va fi întru tine vinovat de sînge.

11. [1926]Iar de va fi întru tine om urîndu pre aproapele său și va aleșui pre el, și să va rădica pre el[1927], și-i va ucide sufletul lui, și va muri, și va fugi la una den cetățile acêstea,

12. Și vor trimite bătrînimea cetăției lui și-l vor lua pre el de acoló și-l vor da pre el în mîinile celora ce să rudescu cu sîngele[1928] și va muri.

13. Să nu să vêghe ochiul tău pre el; și vei curăți sîngele cel nevinovat dentru Israil pentru ca să ți să facă ție bine.

14. Să nu înmuți hotarăle aproapelui tău carele au pus părinții tăi întru moștneniirea ta carea te-ai moștnenit pre pămîntu care Domnul Dumnedzăul tău dă ție cu sorțu

să împarți

15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Κ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΑ

[illegible]
[illegible]

să împarţi pre el.
15. [1929]Să nu rămîie un martur să mărturisască asupra omului după toată strîmbătatea şi după toată greşeala şi după tot păcatul carele va păcătui, [1930]pre rostul a doao mărturii şi pre rostul a trei mărturii va sta tot cuvîntul.
16. Iar de va sta mărturie minciunoasă asupra oamenilor dzicîndu asupra lui păgînătate,
17. Şi vor sta acei 2 oameni cărora iaste pricea înaintea Domnului şi înaintea preuţilor şi înaintea giudecătorilor carii vor fi întru dzilele acêlea.
18. Şi vor cerceta judecătorii pre amănuntul[1931]; şi iată, mărturie strîmbă au mărturisit, cu strîmbătate au stătut împotriva fratelui său,
19. [1932]Şi să faceţi lui în ce chip au viclenit a face asupra fratelui lui şi veţi rădica răul dentru voi sînguri.
20. Şi cei rămaşi, audzindu, să vor spămînta şi nu vor mai adaoge încă a face după cuvîntul acestu rău întru voi.
21. Să nu vêghe ochiul tău pre el: [1933]suflet pentru suflet, ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte, picior pentru picior; după cum va da neştine prihană aproapelui său, aşea veţi da lui.

Cap 20

1. Iară de vei ieşi la război asupra nepriêtenilor tăi şi vei vedea cal şi călăreţu[1934] şi nărodu mai multu decît tine, să nu te temi pentru ei, căci Domnul Dumnedzăul tău – cu tine, cela ce te-au suit pre tine den Pămîntul Eghíptului.
2. Şi va fi cîndu te vei apropiia la război şi, apropiindu-să preutul, va grăi nărodului. Şi va dzice către ei:
3. «Ascultă-mă, Israil, voi mêrgeţi astădzi la război asupra nepriêtenilor voştri. Nu să slobonogească inima voastră, nu vă têmeţi, nici vă înfrîngeţi, nici vă abateţi de către faţa lor.
4. Căci Domnul Dumnedzăul vostru, cela ce mêrge înaintea voastră împreună cu voi, va bate împreună pre nepriêtenii voştri şi va mîntui pre voi».
5. [1935]Şi vor grăi cărturarii către nărodu dzicîndu: «Carele-i omul cela ce au zidit casă noao şi n-au înnoitu-o pre ea, margă şi întoarcă-să la casa lui, să nu moară la război şi altu om o va înnoi pre însă.
6. Şi carele-i omul carele au răsădit vie şi nu s-au bucurat dentru ea, margă şi să întoarcă la casa lui să nu moară întru războiu şi om altul să va bucura dentru[1936] ea.
7. Şi carele-i omul carele şi-au logodit muiêre şi n-au luat-o pre ea margă şi să întoarcă la casa lui, să nu moară la război şi altul o va lua pre însă».
8. Şi vor adaoge cărturarii a grăi către nărodu şi vor dzice: «[1937]Carele-i omul cela ce să spămînteadză şi fricos la inimă, margă şi să întoarcă la casa lui, pentru ca să nu înfricoşêdze inima fratelui lui ca şi inima lui».
9. Şi va fi cîndu vor potoli cărturarii grăindu către nărodu şi vor pune boiêrii oştii înainte-povăţuitori nărodului.
10. Iar de te vei apropiia lîngă cetate, să nu o baţi pre ea, şi să-i chiemi[1938] cu pace.
11. Şi să vor răspunde ţie cu pace şi vor deşchide ţie, va fi tot nărodul, ceia ce s-au aflat întru cetate, vor fi ţie birnici şi supuşi ţie.
12. Iar de nu vor asculta pre tine şi vor face către tine războiu, vei şedea pregiur însă,
13. Şi[1939] o va da pre ea Domnul Dumnedzăul tău în mîinele tale şi vei ucide toată partea bărbătească dentru ea cu ucidere de sabie,
14. Afară den muieri şi den marfă şi toate dobitoacele şi toate cîte vor fi întru cetate şi toată plinirea vei prăda ţie şi vei mînca toată prada nepriêtenilor tăi den carele Domnul Dumnedzăul tău dă ţie.
15. Aşa vei face toate cetăţile cêlea ce-s departe de la tine foarte, carele nu-s den cetăţile limbilor acestora, nici den cetăţile acêstea
16. Den carele Domnul Dumnedzăul tău dă ţie să moştnenească pămîntul lor, să nu prindeţi viu dentru înşii tot ce răsuflă,
17. Ce cu anáthema să anathemisiţi pre ei: pre hetteu, şi pre amorreu, şi pre hananeu, şi pre ferezeu, şi pre eveu, şi pre ievuseu, şi pre ghergheseu, în ce chip au porîncit ţie Domnul Dumnedzăul tău.
18. Pentru ca să nu vă învêţe să faceţi pre voi[1940] toate urîciunile lor, cîte au făcut dumnedzăilor lor, şi veţi greşi înaintea Domnului Dumnedzăului vostru.
19. Iar de nu vei şedea pregiur cetate dzile mai multe, să o baţi pre ea pentru luarea ei, să nu strici copacii ei să pui preste ei[1941] fier, ce dentru însul să mănînci, iar pre însul să nu-l tai; să taie omul lemnul cel den codru să între de către faţă la şanţu.
20. Iar lemnul carele ştii cum nu iaste de mîncat roadă, acela să-l surpi şi să-l tai şi să urdzeşti şanţu asupra cetăţii carea face către tine războiul, pînă unde să vor închina.

Cap 21

1. Iară de să va afla rănit întru pămîntul carele

Domnul Dumne-

[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΒ.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]

Domnul Dumnedzăul tău dă ție să moștnenești cădzîndu la cîmpu și nu știu pre cela ce l-au omorît,

2. Va ieși bătrînimea ta și judecătorii tăi și vor măsura la cetățile cêle prenpregiurul stîrvului,
3. Și va fi cetatea cêea ce să apropie la stîrvu și va lua bătrînimea cetății aceia giuncă den boi carea n-au lucrat și carea n-au tras jug,
4. Și vor pogorî bătrînimea cetății aceia giunca la o vale năsîlnică carea nu s-au lucrat, nice s-au sămănat și vor tăia vinele giuncăi în vale.
5. Și să vor apropiia preuții leviții, pentru că pre ei au ales Domnul Dumnedzăul tău să stea înaintea lui și să blagoslovască pre numele lui și pre rostul lor va fi toată pricea și toată apipăirea.
6. Și toată bătrînimea cetății aceia ceia ce să apropie de stîrvu vor spăla mîinele pre capul giuncăi ceiia ce-i vinele tăiate în vale,
7. Și răspundzîndu vor dzice: «Mîinele noastre n-au vărsat sîngele acesta și ochii noștri n-au vădzut.
8. Blîndu fii nărodului tău lui Israil pre carii ai mîntuit den Pămîntul Eghíptului, Doamne, pentru ca să nu să facă sînge nevinovat întru nărodul tău, Israil». Și li să va ierta lor sîngele.
9. Iară tu vei rădica sîngele cel nevinovat dentru voi sînguri, de veți face binele și plăcutul înaintea Domnului Dumnedzăului tău.
10. Iar de vei ieși la războì asupra nepriêtenilor voștri și-i va da pre ei Domnul Dumnedzăul tău în mîinele tale și vei prăda prada lor,
11. Și vei vedea la pradă muiêre frumoasă la față și-ți vei aduce aminte de ea și o vei lua pre însă ție muiêre,
12. Și o vei băga pre însă[1942] înlontru, în casa ta, și-i vei rade capul ei, și-i vei tăia unghele ei,
13. Și-i vei lua hainele robimei ei de la ea și va ședea întru casa ta și va plînge pre tată-său și pre maică-sa o lună de dzile, și după acêea vei întra la ea și te vei lăcui cu ea și va fi ție muiêre.
14. Și va fi de nu o vei vrea pre ea o vei trimite slobodă pre ea și cu vîndzare nu să va vinde dreptu argintu, să nu o izgonești pre însă, pentru căci ai smeritu-o pre ea[1943].
15. Iar de să vor face la un om 2 muieri, una dentru însele iubită și una urîtă, și-i vor naște lui cea iubită și cea urîtă și să va face ficior dentîi născut aceii urîte,
16. Și va fi întru care dzi va da cu sorțu fiilor lui unêltele lui, nu va putea să facă dentîi născut pre ficiorul cei iubite trecîndu cu vedêrea ficiorul cei urîte, cel dentîi născut.
17. Ce pre cel dentîi născut ficior a cei urîte va cunoaște să-i dea lui îndoite dentru toate cîte i să vor afla lui, pentru căci el iaste începătura feciorilor lui și lui să cuvin cêle dentîi născute.
18. Iar să va fi la neștine ficior neascultător și gîlcevitor, neascultîndu glasul părintelui său și glasul maicei lui, și-l ceartă pre el și nu-i ascultă pre ei,
19. Și prindzîndu pre el părintele lui și maica lui, îl vor scoate pre el cătră bătrînimea cetățìei lui și la poarta locului,
20. Și vor dzice oamenilor cetățìei lui: «Fiiul nostru acesta iaste neascultător și pricêște și nu ascultă glasul nostru făcîndu zăloage, bețivêște».
21. Și-l vor ucide cu pietri oamenii cetății aceia și va muri. Și vei rădica pre cel rău dentru voi sînguri și cei rămași, audzindu, să vor spămînta.
22. Iar de să va face în vreunul greșeală, giudeț de moarte, și va muri, spîndzurați-l ⌊pre el⌋[1944] pre lemnu,
23. Să nu doarmă trupul lui pre lemnu[1945], ce cu îngropare veți îngropa pre el întru dzua acêea, [1946]căci blăstămat de Dumnedzău tot spîndzuratul pre lemnu și să nu pîngăriți pămîntul pre carele Domnul Dumndzăul tău dă ție cu sorțu.

Cap 22

1. [1947]Nu vădzîndu vițălul fratelui tău au oaia lui rătăcindu pre cale să le treci cu vedêrea pre iale; cu întoarcere să le întorci pre iale fratelui tău, ⌊și le vei da lui⌋[1948].
2. Iar să nu să apropie fratele tău cătră tine, nici îl vei ști pre el, le vei aduna pre iale înlontru în casa ta și va fi împreună cu tine, pînă le va cerca pre iale fratele tău și le vei da pre iale[1949].
3. Așa vei face măgariului lui și așa vei face haina lui și așa vei face după toată pierirea[1950] fratelui tău, cîte va piêrde de la el, și le vei afla pre iale; nu vei putea să le treci cu vedêrea pre iale.
4. Să nu treci cu vedêrea măgariul fratelui tău sau vițălul lui fiindu cădzut pre cale, să nu treci cu vedêrea pre iale, rădicîndu să le rădici împreună cu el.
5. Să nu fie unêlte a bărbat pre muiêre, nici să să îmbrace bărbat îmbrăcăminte fămeiască, pentru căci iaste urîciune Domnului Dumnedzăului tău[1951] tot făcîndu acêstea.
6. Iar de vei timpina cuibu de pasări înaintea obradzului tău în cale au pre vreun copaci au pre pămîntu, pre pasăre au pre oaă, și maica clocêște pre golași sau pre oaă, să nu iêi maica împreună cu fiii,
7. Cu trimitere să trimiți maica, iară copiii să iêi ție, pentru ca să ți să facă bine ție și să fii cu multe dzile.
8. Iar de vei zidi casă

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΓ.

Η [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

noao ⌊și⌋[1952] să faci cunună casei tale și să nu faci ucidere în casa ta, de va cădea cela ce au cădzut de la ea.

9. Să nu sameni viia ta pre dobîndă pentru ca să nu să sfinţască sămînţa și sămînţa carea o vei sămăna împreună cu roada viei tale.
10. Să nu ari cu viţăl și cu măgar într-un loc.
11. Să nu te îmbraci scîrnavă lînă și de in întruodată.
12. [1953]Sucite să faci ţie pre cêle 4 aripi a îmbrăcăminţilor tale cu carele te vei îmbrăca întru iale.
13. Să va lua neștine muiêre și va lăcui împreună cu ea și va urî pre ea,
14. Și va pune preste ea cuvinte de vinuit și va aduce ei nume rău și va dzice: «Muiêrea aceasta am luat și, apropiindu-mă de ea, n-am aflat ei ficiorie»,
15. Și luîndu tatăl fêtei și maică-sa, vor scoate ficioriile fêtei către bătrînime la poartă,
16. Și va dzice tatăl fêtei bătrînimei: «Pre fata mea aceasta am dat omului acestuia fămêie și, urîndu-o pre ea,
17. ⌊Acum⌋[1954] acesta pune preste ea cuvinte de vinuire dzicîndu: 'N-am aflat la fata ta ficiorie', și acêstea-s ficioriile fêtei mêle». Și vor deșchide haina înaintea bătrînimei cetăţii aceia,
18. Și va lua bătrînimea cetăţii aceia pre omul acela și vor certa pre el.
19. Și-l vor păgubi pre el cu 100 de sicli și vor da tatălui ficioarei, pentru căci au scos nume rău pre ficioară israilteancă, și lui va fi fămêie, nu va putea să o gonească pre ea întru toată vrêmea.
20. Iar de să va face cu adevărat cuvîntul acesta și nu să va afla ficiorie la ficioară,
21. Și vor scoate pre ficioară la ușile casei tătîne-său și o vor ucide pre ea cu pietri oamenii cetăţii ei, și va muri, căci au făcut nebunie întru fiii lui Israil a curvi casa tătîne-său. Și vei scoate pre cel rău dentru voi sînguri.
22. [1955]Iar de să va afla om dormindu cu muiêre carea-i lăcuită cu bărbat, să-i ucideţi pre amîndoi, pre om cela ce doarme cu muiêrea și muiêrea, și vei scoate cel rău dentru Israil.
23. Iar de să va face fată ficioară logodită cu bărbat și, aflîndu-o pre ea om în cetate, va dormi împreună cu ea,
24. Veţi scoate pre amîndoi la ușa cetăţii lor și să vor ucide cu pietri și vor omorî pre ficioară, pentru căci n-au strigat în cetate, și pre om, căci au smerit muiêrea aproapelui lui, și vei rădica pre cel rău dentru voi sînguri.
25. Iar de o va afla pre ficioară omul în cîmpu pre cea logodită și, silindu-o, va dormi cu ea, să ucideţi pre omul carele au dormit cu ea numai,
26. Iară ficioarei să nu-i faceţi nimic; nu iaste fêtei greșeală de moarte, căci în ce chip s-ar rădica neștine om pre aproapele său și va ucide lui sufletul, așa iaste lucrul acesta,
27. Căci la[1956] ţarină au aflatu-o pre ea, strigat-au fata cea logodită și cine-i a-i agiuta nu era ei.
28. Iar să va afla neștine fată ficioară carea nu iaste logodită și, silindu-o pre ea, va dormi împreună cu ea și să va afla,
29. [1957]Da-va omul cela ce doarme[1958] împreună cu ea tatălui fêtei 50 didrahmi de argintu și lui va fi muiêre, pentru căci au smeritu-o pre ea; nu va putea să o gonească pre ea preste toată vrêmea.
30. Nu va lua omul muiêrea tatălui lui și nu va descoperi[1959] acoperimea tatălui lui.

Cap 23

1. Nu va întra zdrobit, nice tăiat la adunarea Domnului.
2. Nu va întra den curvă la adunarea Domnului.
3. [1960]Nu va întra înlontru amanitêni, nice moavitêni la bisêrica Domnului și pînă la a dzêcea seminţie nu va întra înlontru la adunarea Domnului și pînă în vêci,
4. Pentru căci n-au tîmpinat ei pre voi cu pîine și cu apă în cale, ieșindu voi de la Éghiptu, [1961]și căci au năimit asupra ta pre Valaam, ficiorul lui Veor, dentru Mijlocul Rîurilor, să te blasteme pre tine.
5. Și n-au vrut Domnul Dumnedzăul tău să asculte pre Valaam și au învîrtejit Domnul Dumnedzăul tău blăstămurile în blagoslovenii, pentru căci te-au iubit pre tine Domnul Dumnedzăul tău.
6. Să nu te închini lor cu pace și de folos lor toate dzilele ⌊vieţii⌋[1962] tale, întru vêci.
7. Să nu urăști idumeu, căci fratele tău iaste; să nu urăști eghiptenean, căci nemêrnic ai fostu întru pămîntul lui.
8. Fii de să vor face lor, rudă a treia vor întra la adunarea Domnului.
9. Iară de vei ieși să te tăbărăști asupra nepriêtenilor tăi, și să te păzești de tot cuvîntul rău.
10. Să va fi întru tine om carele nu iaste curat den aruncarea lui noaptea, și va ieși afară den tabără și nu va întra în tabără,
11. Și va fi de către sară, va spăla trupul lui cu apă și, apuindu soarele, va întra în tabără,
12. Și loc va fi ţie afară den tabără și vei ieși acoló afară.
13. Și ţăruș va fi pre brîul tău și va fi cîndu vei ședea pre afară și

vei săpa

[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]

КАП. КД

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

vei săpa cu el şi, întorcîndu, vei acoperi ruşinea ta cu el,

14. Pentru căci Domnul Dumnedzăul tău îmblă înlontru în tabăra ta să te scoaţă pre tine şi să dea pre nepriêtenul tău întru mîinele tale, înaintea fêţei[1963] tale, şi va fi tabăra ta sfîntă şi nu să va ivi întru tine ruşinare de lucru şi să va întoarce de cătră tine.
15. Să nu dai slugă stăpînului lui carele să va adaoge la tine de la domnul lui,
16. Împreună cu tine va lăcui întru voi, va lăcui în tot locul unde va plăcea lui; să nu-l dodăieşti[1964] pre el.
17. Să nu fie curvă den fêtele lui Israil şi să nu fie curvindu den fiii lui Israil. Să nu fie vămuit den fêtele Israil şi să nu fie vămuindu-să cătră toată ruga den fiii lui Israil.
18. Să nu aduci plata curvei, nici schimbarea cîinelui la casa Domnului Dumnedzăului tău cătră toată ruga, pentru că urîciune sîntu Domnului Dumnedzăului tău amîndoao.
19. Să nu cămătedzi fratelui tău camătă de argintu şi camătă de bucate şi camătă a tot lucrul carele vei împrumuta.
20. La cel striin să cămătuieşti, fratelui tău să nu cămătuieşti[1965], pentru ca să te blagoslovască Domnul Dumnedzăul tău întru toate lucrurile tale pre pămîntul la carele întri acoló la el să moştneneşti pre însul de tot.
21. [1966]Iară de te vei ruga rugă Domnului Dumnedzăului tău, să nu întîrzii să o dai pre ea, căci cerşindu va cêre Domnul Dumnedzăul tău de la tine şi va fi întru tine păcat.
22. Iar de nu vei vrea să te rogi, nu va fi întru tine păcat.
23. Cêlea ce ies pren budzele tale vei cruţa şi vei face în ce chip te-ai rugat Domnului Dumnedzăului tău dare carele ai grăit cu rostul tău.
24. [1967]Iară de-i întra la sêcerea aproapelui tău şi vei aduna întru mînule tale spice, şi sêcere să nu pui preste secerătura aproapelui tău.
25. Iară de vei întra la viia aproapelui tău, să mănînci poamă cît vei sătura sufletul tău, iar întru vas să nu pui înlontru.

Cap 24

1. [1968]Iară de va lua neştine muiêre şi va lăcui împreună cu însă şi va fi de nu va afla har înaintea lui, căci au aflat întru ea lucru grozav, şi va scrie ei carte de dăspărţală şi va da în mîinele ei şi o va goni pre ea den casa lui,
2. Şi mergînd, să va face la altu bărbat,
3. Şi o va urî pre ea bărbatul cel de apoi, şi-i va scrie ei carte de dăspărţală şi-i va da ei pre mîinile ei şi o va scoate pre ea den casa lui; să va muri bărbatul ei cel de apoi carele au luat pre ea şie fămêie,
4. Nu va putea bărbatul cel de mainte, cela ce au scosu-o pre ea, învîrtejindu-să să o ia pre ea şie muiêre, după ce s-au pîngărit ea, căci urîciune iaste înaintea Domnului Dumnedzăului tău; şi să nu pîngăriţi pămîntul carele Domnul Dumnedzăul vostru dă voao[1969] cu sorţu.
5. Iar să va lua neştine muiêre de curîndu, să nu iasă la război, să nu să puie preste el nici un lucru; nevinovat să fie întru casa lui, un an va bucura pre muiêrea lui carea au luatu-o.
6. Să nu zălojeşti moara, nice părpăríţa morei, căci suflet acesta zălojaşte.
7. Iar de să va prinde om furîndu suflet dentru fraţii lui, fiii lui Israil, şi silindu-l pre el îl va vinde, va muri furul acela; şi veţi rădica răul dentru voi sînguri.
8. Ia-te aminte pre tine întru pipăirea stricăciunei şi să te păzeşti foarte să faci după toată lêgea carea vor spune voao preuţii leviţii; în ce chip am porîncit voao să vă păziţi să faceţi.
9. [1970]Adu-ţi aminte cîte au făcut Domnul Dumnedzăul tău ii Mariam la ieşire, mergîndu voi afară den Éghiptu.
10. Iar să va fi datorie întru aproapele tău, datorie ori fieştece, să nu întri în casa lui să zălojeşti zălogul;
11. Afară să stai, şi omul la carele iaste datoriia ta la el va scoate zălogul ţie afară.
12. Iar de va fi omul sărac, să nu dormi cu zălogul lui;
13. Cu dare să-i dai lui haina la apusul soarelui şi va dormi cu haina lui şi te va blagoslovi şi la tine va fi milostenie înaintea Domnului Dumnedzăului tău.
14. [1971]Să nu lipseşti simbriia săracului şi lipsitului dentru fraţii tăi au dentru nemêrnici den carii-s întru cetăţile tale[1972].
15. Într-acêeaşi dzi să dai plata lui, să nu apuie soarele preste ea, căci mêser iaste şi pre însă are nădêjde; şi să nu strige asupra ta cătră Domnul şi va fi întru tine păcat.
16. [1973]Nu vor muri părinţi pentru ficiori şi ficiori nu vor muri pentru părinţi; fieştecarele cu păcatul său va muri.
17. Să nu abaţi giudeţul nemêrnicului şi sărăimanului şi văduvii şi să nu zălojeşti haina văduii.
18. Şi să-ţi aduci aminte că rob ai fostu în Pămîntul Eghíptului şi te-au mîntuit Domnul Dumnedzăul tău de acoló; pentru aceasta eu ţie porîncescu să faci cuvîntul acesta.
19. [1974]Să vei secera sêcerea ta întru ţarina ta şi vei uita snop întru ţarina ta, să nu te întorci să-l iêi ⌊pre el⌋[1975]; săracului şi nemêrnicului şi sărăimanului şi văduii va fi, pentru ca să te blago-

slovască

[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΕ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]

ΚΑΠ. ΚϚ.

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]

slovască Domnul Dumnedzăul tău întru toate faptele mîinilor tale.
20. Iar de vei culêge maslinele, să nu te întorci a cerca cêle denapoia ta: celui nemêrnic și sărăimanului și văduii vor fi.
21. Și să vei culêge viia ta ⌊și-ți vei aduce aminte că rob ai fostu în Pămîntul Eghiptului, pentru aceasta eu ție porîncescu să faci cuvîntul acesta⌋ [1976]să nu o culegi de iznoavă[1977], cêle denapoia celui sărac și celui nemêrnic și celui mișăl[1978] și văduii va fi.
22. Și-ți vei[1979] aduce aminte căci rob ai fostu în Pămîntul Eghíptului, pentru aceasta eu ție porîncescu să faci cuvîntul acesta.

Cap 25

1. Iară de să va face price întru mijlocul oamenilor și vor veni la giudeț, și vor judeca și vor îndrepta pre cel dreptu, și vor răpști pre cel necurat,
2. Și va fi de va fi vrêdnic de bătaie cel ce păgînêște, și-l vei ședea pre el înaintea judecătorilor și-l vei bate pre el înaintea lor după păgînătatea lui,
3. [1980]Cu număr 40 îl vei bate pre el și nu vor mai adaoge; iar de vor adaoge a-l bate pre el mai multu decît acêstea toiêge, să va rușina fratele tău înaintea ta.
4. [1981]Să nu încăpestrezi[1982] boul carele trieră.
5. [1983]Iară să vor locui frați într-un loc și va muri unul dentru înșii, iară sămînță nu va fi la el, nu va fi muiêrea celuia ce au murit afară la om ce nu să apropie; fratele bărbatului ei[1984] va întra cătră ea și va lua pre ea șie fămêie și va lăcui împreună cu însă.
6. Și va fi copilul carele va naște să va așeza dentru numele celuia ce au murit și nu să va stinge numele lui den Israil.
7. Iar de nu va omul să ia pre muiêrea fratelui său, și să va sui muiêrea pre poartă la bătrînime [1985]și va grăi: «Nu va fratele bărbatului mieu să rădice numele fratelui lui întru Israil, n-au vrut fratele bărbatului mieu»,
8. Și-l vor chema pre el bătrînimea cetății aceiia și vor grăi lui și stîndu va zice: «Nu voi să o iau pre însă»
9. Și venindu muiêrea fratelui lui cătră el înaintea bătrînimei, și va dăzlega o ciobotă a lui de la piciorul lui și va ștuiupi în obrazul lui și, răspundzîndu, va grăi: «Așa vor face omului carele nu va zidi casa fratelui său ⌊întru Israil⌋[1986]».
10. Și să va chema numele lui întru Israil: Casa celui ce și-au dezlegat ciobota.
11. Iar de să vor sfădi 2 oameni într-un loc, om cu fratele său, și va veni muiêrea unuia dentru ei să scoață pre bărbatul den mîna celuia ce-l bate pre el și, întindzîndu mîna ei, îl va apuca de boașele lui,
12. Să-i tai mîna ei, să nu să vêghe ochiul tău pre ea.
13. Să nu fie întru cămara ta cîntar și cîntariu mare au mic.
14. Să nu fie întru casa ta măsură și măsură mare au mică.
15. Cîntar adevărat și dreptu va fi ție și măsură adevărată și direaptă va fi ție[1987], pentru ca să te faci îndălungat de dzile pre pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ție cu sorțu,
16. Căci urîciune Domnului Dumnedzăului tău tot făcîndu acêstea tot cela ce face strîmbătate.
17. [1988]Adu-ți aminte cîte ți-au făcut ție Amalic pre cale, ieșindu tu den Éghiptu,
18. Cum au stătut împotrivă-ți pre cale și au tăiat ție coada taberii pre cei ce osteniia denapoia ta, iar tu flămîndziiai și osteneai, și nu se temú de Dumnedzău.
19. Și va fi cîndu te va odihni pre tine Domnul Dumnedzău de către toți nepriêtenii de prenpregiur întru pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ție cu sorțu ca să-l moștenești de tot pre el, să stingi numele lui Amalic dentru cêle de suptu ceriu; și să nu uiți.

Cap 26

1. Și va fi de vei întra în pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ție cu sorțu ca să-l moștenești de tot pre el și să lăcuiești pre el,
2. Și vei lua dentru începătura roadelor pămîntului tău carele Domnul Dumnedzăul tău dă ție cu sorțu și vei pune întru o coșniță și vei mêrge la locul carele va alêge Domnul Dumnedzăul tău să să chiême numele lui acoló,
3. Și vei mêrge cătră preutu carele va fi întru dzilele acêlea și vei grăi cătră el: «Voi arăta[1989] astădzi Domnului Dumnedzăului tău[1990] căci am întrat la pămîntul carele au jurat Domnul părinților voștri[1991] să dea voao[1992]».
4. Și va lua preutul coșnița den mîinele tale și va pune pre ea denaintea jirtăvnicului Domnului Dumnedzăului tău.
5. Și vei răspunde și vei dzice înaintea Domnului Dumnedzăului tău: «Siríia au părăsit tatăl mieu și s-au pogorît la Éghiptu și s-au nemernicit acoló cu număr puțin. Și să fêce acoló întru limbă mare și mulțime multă și mare.
6. Și v-au chinuit pre voi egiptênii și ne-au smerit pre noi și au pus preste noi fapte grêle.
7. Și am strigat cătră Domnul Dumnedzăul nostru[1993] și au ascultat Domnul glasul nostru și au văzdut smerenia noastră și osteneala noastră și chinuirea noastră,
8. Și ne-au scos pre noi Domnul de la Éghiptu, el, cu vîrtute mare și cu mînă tare și cu brațul lui

cel înaltu

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

ΚΑΠ. ΚϚ

[illegible]

[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]

cel înaltu şi cu vederi mari şi cu sêmne şi cu minuni.

9. Şi ne-au băgat pre noi la locul acesta şi ne-au dat noao pămîntul acesta, pămîntu carele cură miêre şi lapte.

10. Şi acum, iată, am adus începătura roadelor pămîntului căruia mi-ai dat mie, Doamne, pămîntul[1994] carele cură miêre şi lapte». Şi vei lăsa pre ea înaintea Domnului Dumnedzăului tău şi te vei închina acoló înaintea Domnului Dumnedzăului tău.

11. Şi te vei bucura pentru toate bunătăţile carele au dat ţie Domnul Dumnedzăul tău, şi casei tale, şi levitul, şi nemêrnicul carele iaste întru tine.

12. Iară de vei săvîrşi a dzeciui tot ce iaste preste 10 a roadelor pămîntului tău, întru anul al treilea, a doao preste dzêcea vei da levitului, şi nemêrnicului, şi sărăimanului, şi văduii, şi vor mînca întru cetăţile tale şi să vor sătura.

13. Şi vei grăi înaintea Domnului Dumnedzăului tău: «Am curăţit cêle sfinte dentru casa mea şi le-am dat pre iale levitului, şi nemêrnicului, şi sărăimanului, şi văduii, după toate porîncele tale carele mi-ai porîncit mie; n-am călcat porînca ta şi n-am uitatu-o.

14. Şi n-am mîncat cu durêrea mea dentru iale, n-am rodit dentru iale la necurat, n-am dat dentru iale celui mortu; am ascultat glasul Domnului Dumnedzăului mieu, am făcut după cum mi-au porîncit mie.

15. [1995]Privêşte dentru casa ta cea sfîntă dentru cer şi blagoslovêşte pre nărodul tău, pre[1996] Israil, şi pămîntul carele ai dat lor, în ce chip te-ai giurat părinţilor noştri să ne dai noao, pămîntu carele cură lapte şi miêre».

16. Întru dzua aceasta Domnul Dumnedzăul tău au porîncit ţie să faci toate dreptăţile acêstea şi giudêţele, şi le veţi păzi şi le veţi face pre iale dentru toată inima voastră şi dentru tot sufletul vostru.

17. Pre Dumnedzău ai ales astădzi a fi ţie Dumnedzău şi a mêrge întru căile lui şi a păzi dreptăţile şi giudecăţile lui şi porîncele şi a asculta glasul lui.

18. Şi Dumnedzău te-au ales astădzi pre tine [1997]să-i fii lui nărodu preţuit[1998], în ce chip au dzis ţie, să păzeşti toate porîncele lui,

19. Şi să fii tu mai sus decît toate limbile carele te-au făcut pre tine numit şi pofală şi slăvit ca să fii tu nărodu sfîntu Domnului Dumnedzăului tău, în ce chip au grăit".

Cap 27

1. Şi porînci Moisí şi bătrînimea fiilor Israil dzicîndu: „Cruţaţi toate porîncele acêstea cîte eu porîncescu voao astădzi.

2. Şi va fi întru care dzi veţi trêce Iordánul la pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ţie cu sorţu, şi vei pune ţie pietri[1999] mari şi vei spoi pre înşii cu spoială.

3. Şi vei scrie pre pietri toate cuvintele legii aceştiia, dacă veţi trêce Iordánul, cîndu veţi întra la pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ţie, pămîntu carele cură lapte şi miêre, în ce chip au dzis Domnul Dumnedzăul părinţilor tăi ţie.

4. Şi va fi după ce veţi trêce Iordánul, veţi pune pietrile acêstea carele eu porîncescu voao astădzi în Muntele Gheval şi vei murui pre ei cu muruială,

5. [2000]Şi vei zidi acoló jirtăvnic Domnului Dumnedzăului tău, jirtăvnic de pietri, să nu pui pre iale[2001] fier.

6. Pietri întru tot întregi vei zidi jirtăvnicul Domnului Dumnedzăului tău şi vei scoate preste el arderi de tot Domnului Dumnedzăului tău.

7. Şi vei jirtvui jirtvă de mîntuire şi vei mînca şi te vei sătura acoló, şi te vei bucura înaintea Domnului Dumnedzăului tău.

8. Şi vei scrie pre pietrile acêstea toată lêgea aceasta arătat foarte".

9. Şi au grăit Moisi şi preuţii leviţii la tot Israil dzicîndu: „Taci şi ascultă, Israil! Întru dzua aceasta te-ai făcut întru nărodu Domnului Dumnedzăului tău.

10. Şi vei asculta glasul Domnului Dumnedzăului tău şi vei face toate porîncele lui şi direptăţile lui carele eu porîncescu ţie astădzi".

11. Şi au porîncit Moisi nărodului întru dzua acêea dzicînd:

12. „Aceştia vor sta a blagoslovi nărodul în Muntele Garizin trecîndu Iordánul: Simeon, Levi, Iúda, Isáhar, Iosif şi Veniamin.

13. Şi aceştia vor sta preste blăstăm în Muntele Gheval: Ruvim, Gadu, Asir, Závulon, Dan şi Nefthalim.

14. Şi răspunzîndu vor dzice leviţii la tot Israil ⌊dzicîndu⌋[2002] cu glas mare:

15. [2003]«Blăstămat omul carele va face cioplit şi vărsat, urîciune Domnului, faptu a mîni de meşter, şi le va pune pre iale întru ascunsu!». Şi răspundzîndu tot nărodul, va dzice: «Fie!».

16. «Blăstămat cela ce necinstêşte pre tată-său au pre maică-sa!». Şi vor dzice tot nărodul: «Fie!».

17. «Blăstămat cela ce mută hotarăle aproapelui!». Şi vor dzice tot[2004] nărodul: «Fie!».

18. «Blăstămat cela ce rătăcêşte pre orbu în cale!». Şi vor grăi tot nărodul: «Fie!».

19. «Blăstămat carele va abate giudeţul nemêrnicului şi sărăimanului şi văduii!». Şi vor grăi tot nărodul: «Fie!».

20. «Blăstămat cela ce doarme cu muiêrea tătîne-său, căci au descoperit acoperiirea

tatălui lui

21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КИ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]

tatălui lui!» Şi vor dzice tot nărodul: «Fie!».
21. «Blăstămat cela ce doarme cu tot dobitocul!». Şi vor dzice tot nărodul: «Fie!».
22. «Blăstămat cela ce doarme cu sor dupre tatăl său sau dentru maică-sa!». Şi vor grăi tot nărodul: «Fie!».
23. «Blăstămat cela ce doarme cu soacră-sa!». Şi vor dzice tot nărodul: «Fie!». ⌊«Blăstămat cela ce doarme cu noru-sa!». Şi vor grăi tot nărodul: «Fie!». «Blăstămat cela ce doarme cu sora fămeii lui!». Şi vor grăi tot nărodul: «Fie!».⌋[2005]
24. «Blăstămat cela ce abate pre aproapele-şi cu vicleşug!». Şi vor dzice tot nărodul: «Fie!».
25. «Blăstămat carele va lua daruri să ucigă suflet a sînge nevinovat!». Şi va dzice tot nărodul: «Fie!».
26. [2006]«Blăstămat tot omul carele nu stă la toate cuvintele lêgii aceştiia ca să le facă pre iale!». Şi va grăi tot nărodul: «Fie!».

Cap 28

1. Şi va fi dacă veţi trêce Iordánul la pămîntul carele Domnul Dumnedzăul vostru dă voao, [2007]să veţi audzi cu audzul glasul Domnului Dumnedzăului vostru, să cruţaţi şi să faceţi toate porîncele lui carele eu porîncescu ţie astădzi, şi te va da Domnul Dumnedzăul tău mai sus decît toate limbile pămîntului.
2. Şi vor veni preste tine toate blagosloveniile acêstea şi te vor afla pre tine să vei audzi cu auzul glasul Domnului Dumnedzăului tău.
3. Blagoslovit tu în cetate şi blagoslovit tu în ţarină.
4. Blagoslovite naşterile pîntecelui tău şi roadele pămîntului tău şi cerezile boilor tăi şi turmele oilor tale.
5. Blagoslovite punerile tale, rămăşiţele tale.
6. Blagoslovit tu cîndu întri înlontru şi blagoslovit tu cîndu ieşi afară.
7. Să-ţi dea ţie Domnul Dumnedzăul tău pre nepriêteni, pre ceia ce-ţi stau împotrivă ţie, înfrînţi înaintea fêţei tale; pre o cale vor ieşi cătră tine şi pren 7 căi vor fugi de cătră faţa ta.
8. Să trimiţă Domnul pre tine blagosloveniia întru cămările tale şi întru toate unde vei pune mîna ta preste pămîntul carele Domnul Dumnedzău dă ţie.
9. Să te rădice Domnul Dumnedzăul tău şie nărodu svîntu în ce chip s-au jurat părinţilor tăi, să vei asculta glasul Domnului Dumnedzăului tău şi vei mêrge întru căile lui.
10. Şi vor vedea pre tine toate limbile pămîntului, căci numele Domnului s-au chiemat pre tine, şi să vor tême de tine.
11. Şi te va înmulţi pre tine Domnul Dumnedzăul tău spre bune, spre naşterile pîntecelui tău şi spre naşterile dobitoacelor tale şi spre roadele pămîntului tău, pre pămîntul tău carele au giurat Domnul la părinţii tăi să dea ţie.
12. Deşchidză Domnul ţie vistêriul lui cel bun, ceriul să dea ploaie pămîntului tău în vrêmea lui, să blagoslovască toate faptele mîinilor tale; şi să împrumutedzi la limbi multe, iară tu să nu te împrumutedzi, şi vei stăpîni tu a limbi multe, iară ţie nu vor stăpîni.
13. Să te puie Domnul Dumnedzăul tău întru cap, şi nu la coadă, şi vei fi atuncea deasupra şi să nu fii dedesuptu, să vei asculta porîncele Domnului Dumnedzăului tău cîte eu porîncescu ţie astădzi a păzi şi a face.
14. Să nu ieşi den toate cuvintele carele eu porîncescu ţie astădzi în dreapta au în stînga, să mergi după dumnedzăi striini, să slujeşti lor.
15. [2008]Şi va fi de nu vei audzi[2009] glasul Domnului Dumnedzăului tău, să păzeşti şi să faci toate porîncele lui cîte eu porîncescu ţie astădzi, vor veni preste tine toate blăstămile acêstea şi te vor apuca pre tine:
16. Blăstămat tu în cetate şi blăstămat tu în ţarină;
17. Blăstămate adunările tale şi rămăşiţele tale;
18. Blăstămate naşterile pîntecelui tău şi roadele pămîntului tău, cerezile boilor tăi ⌊şi⌋[2010] turmele oilor tale;
19. Blăstămat tu cîndu vei întra înlontru şi blăstămat cîndu vei ieşi.
20. Să trimiţă Domnul ţie lipsa şi pre foamea şi topirea preste toate unde vei pune mîna ta cîte vei face, pînă unde te va surpa pre tine şi pînă[2011] te va piêrde de sîrgu pentru cêle rêle deprinderi ale tale, pentru căci m-ai părăsit pre mine.
21. Să lipască Domnul la tine moartea pînă te va topi de la pămîntul carele întri tu acoló înlontru ca să-l moştneneşti pre el.
22. Să te bată Domnul cu lipsă, şi cu fierbinteală, şi cu friguri, şi cu price, şi cu ucidere, şi cu stricăciune de vîntu, şi cu gălbănariul, şi să te gonească pre tine pînă unde te vor piêrde pre tine.
23. [2012]Şi va fi ceriul ce-i preste capul tău de aramă şi pămîntul dedesuptul tău de fier.
24. Să dea Domnul ploaie pămîntului tău, prah şi ţărnă den ceriu să va pogorî preste tine, pînă te va zdrobi şi pînă te va piêrde ⌊de sîrgu⌋[2013].
25. Dea-te Domnul tăiêre înaintea nepriêtenilor tăi; pre o cale să ieşi înaintea lor şi pre 7 căi să fugi de cătră faţa lor; şi vei fi întru răşchirare în toate împărăţiile pămîntului.
26. Şi vor fi morţii voştri mîncare pasărilor ceriului şi gadinilor pămîntului, şi nu va fi cel ce să le apere.
27. Să te bată Domnul cu rană egipteanească la şedzuturi şi cu rîia sălbatecă şi gunoişte, ca să nu te poţi vindeca.
28. Bată-

-te Domnul

[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]

[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible] 53
[illegible] 54
[illegible] 55
[illegible] 56
[illegible] 57
[illegible] 58
[illegible] 59
[illegible] 60
[illegible] 61
[illegible] 62

te Domnul cu flutărăciune[2014] și nevedêre și ieșire den minte.

29. Și vei apipăi[2015] a mizădzi ca cîndu are apipăi orbul în întunêrec și nu vei îndrepta căile tale, și vei fi atuncea năpăstuit și jefuindu-te preste toate dzilele, și nu va fi cel ce să-ți ajute ție.
30. Muiêre vei lua și altu bărbat o va avea pre ea; casă vei zidi și nu vei lăcui întru însă; vie vei răsădi și nu o vei culêge pre ea.
31. Vițălul tău – junghiat înaintea ta și nu vei mînca dentru el; măgariul – tău jecuit de la tine și nu ți să va da înapoi; oile tale – date nepriêtenilor tăi și nu va fi ție cela ce să-ți ajute.
32. Fiii tăi și fêtele tale – date la limbă alta și ochii tăi vor vedea tîmpindu-să[2016] la iale și nu va putea mîna ta.
33. Ieșirile pămîntului tău și toate ostenêlele tale va mînca limbă care nu o știi, și vei fi năpăstuit și înfrîntu toate dzilele.
34. Și vei fi fluturatec pentru vederile ochilor tăi carele vei vedea.
35. Să te bată Domnul cu rană rea preste genunchi și preste pulpi, ca să nu poți să te vindeci tu de la urma picioarelor tale pînă la crêștetul tău.
36. Să te ducă Domnul pre tine și pre boiêrii tăi pre carii vei pune preste tine la limbă carea nu o știi tu și părinții tăi, și vei sluji acoló la dumnedzăi striini, la lêmne și la pietri.
37. Și vei fi acoló întru pildă și tîlcu[2017] și povêste la toate limbile la carele te va duce Domnul acoló.
38. [2018]Sămînță multă vei scoate la cîmpu și puțină vei să aduni, pentru căci va să mănince pre iale lăcusta.
39. Vie vei răsădi și vei lucra-o și vin nu vei bea, nici te vei veseli dentru ea, [2019]căci va mînca de tot pre ea viêrmele.
40. Maslini vor fi ție întru toate hotarăle tale și cu untudelemnu nu te vei unge, căci nu va cură maslina ta.
41. Fii și fête vei naște și nu vor fi ție, pentru că vor mêrge întru robime.
42. Toate cîte-s de lemnu[2020] și roadele pămîntului tău le va topi polegnița[2021].
43. Cel nemêrnic carele iaste întru tine să va sui sus, sus, iar tu te vei pogorî gios, gios.
44. Acesta te va împrumuta, iară tu pre el nu-l vei împrumuta; acesta va fi întru cap, iar tu – întru coadă.
45. Și vor veni preste tine toate blăstămile acêstea și[2022] te vor goni pre tine, și te vor prinde pînă unde te vor surpa și pînă te va piêrde, căci n-ai ascultat glasul Domnului Dumnedzăului tău ca să-i păzești porîncele lui și dreptățile lui cîte au porîncit ție,
46. Și vor fi întru tine sêmne și minuni și întru seminția ta pînă întru vêci,
47. Pentru căci n-ai slujit Domnului Dumnedzăului tău cu bucurie și cu inimă bună pentru mulțimea a toate,
48. Și vei sluji nepriêtenilor tăi pre carii va trimite Domnul Dumnedzăul tău asupra ta, cu foamete și cu sête și cu goliciune și cu lipsa de toate. Și va pune preste tine lănțuh de hier preste gîtul tău pînă te va surpa de tot.
49. Și va aduce preste tine Domnul limbă de departe, de la marginea pămîntului, ca o pornire de vultur, limbă căriia nu vei audzi glasul ei,
50. Limbă fără rușine la obraz, carea nu va lăuda[2023] fața bătrînului și pre cel tînăr nu va milui.
51. Și va mînca nașterile dobitoacelor tale și roadele pămîntului tău ca să nu lase ție grîu[2024], vin, untudelemnu, cerezile boilor tăi și turmele oilor tale, pînă unde te va piêrde.
52. Și te va sfărîma întru toate cetățile tale pînă să vor răsipi zidurile cêle înalte ale tale și cêle tari pre carele tu nădăjduiești pre iale întru tot pămîntul tău, și te va chinui întru toate cetățile taale carele au dat ție Domnul Dumnedzăul tău.
53. Și vei mînca nașterile pîntecelui tău, carnea fiilor tăi și a fêtelor tale carele[2025] au dat ție Domnul Dumnedzăul tău, întru supărarea ta și întru primejdiia ⌊ta⌋[2026] întru carea te va chinui nepriêtenul tău.
54. Cel moale întru tine și cel gingaș foarte va dăochea cu ochiul lui pre fratele lui și pre muiêrea cea dentru sînul lui și ficiorii cei rămași carii vor rămînea lui,
55. Ca să dea unuia dentru ei den pielițele fiilor lui den carele va mînca, pentru ca să nu-i rămîie lui nimic[2027] nice întru îngustare[2028] ⌊ta⌋[2029] și întru primejdiia ta întru carea te vor chinui nepriatenii tăi întru toate cetățile tale.
56. Și cea moale întru voi și cea gingașe foarte, căriia n-au luat ispită piciorul ei a călca pre pămîntu pentru gingășie și moliciune, va dăochea cu ochiul ei pre bărbatul ei pre cel dentru sînul ei și pre ficior și pre fata ei,
57. Și fetișoara ei, cêea ce au ieșit pre stînghele ei, și fiiul ei pre carele va naște, pentru căci va mînca de tot pre acêstea pentru lipsa a toate, pre ascunsu, întru dodeială[2030] ⌊ta⌋[2031] și întru primejdie ⌊ta⌋[2032] carea te va chinui nepriêtenul tău, întru toate cetățile tale.
58. Să nu veți asculta a face toate cuvintele a legii aceștiia cêle scrise întru cartea aceasta ca să vă têmeți de numele cel cinstit și cestu minunat acesta, pre Domnul Dumnedzăul tău,
59. Și va slăvi Domnul ranele tale și ranele seminției tale, rane mari și minunate, și boale rêle și credincioase,
60. Și va întoarce asupra ta toată durêrea Eghíptului cea rea, carea te ferești de către fața lor, și să vor lipi întru tine,
61. Și toată boala și toată rana ce nu-i scrisă și toată ce-i scrisă întru cartea legii aceștiia va aduce Domnul preste tine, pînă unde te va surpa.
62. Și veți rămînea întru număr puțini, pentru căci cîndu erați ca stêlele ceriului întru mulțime,

căci n-ați ascultat

63 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
64 [illegible]
[illegible]
[illegible]
65 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
66 [illegible]
[illegible]
67 [illegible]
[illegible]
[illegible]
68 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ·

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]

căci n-aţi ascultat glasul Domnului Dumnedzăului vostru.

63. Şi va fi în ce chip s-au veselit Domnul pre voi ca să vă facă bine voao şi să vă înmulţască pre voi, aşa să va veseli Domnul pre voi să vă surpe pre voi. Şi veţi rădica ⌊de sîrgu⌋[2033] de la pămîntul la carele voi mêrgeţi înlontru acoló ca să-l moştneniţi pre el.

64. Şi te va sămăna pre tine Domnul Dumnedzăul tău la toate limbile, den marginea[2034] pămîntului pînă în marginea ⌊pămîntu⌋lui[2035]. Şi vei sluji acoló la alţi dumnedzăi, la lêmne şi la pietri, pre carii n-ai ştiut tu şi părinţii tăi.

65. Iar şi întru limbile acêlea nu te va odihni, nici să va face stare urmei piciorului tău, şi-ţi va da Domnul acoló inimă învoierată şi ochi lipsindu şi suflet topitor.

66. Şi va fi viaţa ta spîndzurată denaintea ochilor tăi, şi te vei tême dzua şi noaptea, şi nu vei crêde vieţii tale.[2036]

67. Dimineaţa vei dzice: «Cum oare s-ară face sară!» şi sara vei dzice: «Cum oare s-ară face dimineaţă!» de frica inemei tale de carea te vei spăminta şi den vederile ochilor tăi cărora vei vedea.

68. Şi te va întoarce Domnul Dumnedzău la Éghiptu cu vase şi întru calea carea am dzis: «Nu veţi mai adaoge a o mai vedea încă pre ea!». Şi veţi adaoge acoló către nepriêtenii voştri întru slugi şi întru slujnice, şi nu va fi cel ce să vă agonisască".

Cap 29

1. Acêstea-s cuvintele făgăduinţii cariia au porîncit Domnul lui Moisi să întărească fiilor Israil întru pămîntul Moav, fără de făgăduinţa carea au făgăduit lor la Horiv.

2. Şi chemă Moisi pre toţi fiii lui Israil şi dzise către înşii: [2037]„Voi aţi văzdut toate cîte au făcut Domnul Dumnedzăul vostru în Pămîntul Eghiptului înaintea voastră, lui Faraó şi la toate slugile lui şi la tot pămîntul lui,

3. Cercetările cêle mari carele au văzdut ochii tăi, sêmnele şi minunele cêle mari acêlea şi[2038] mîna cea tare şi braţul cel înaltu.

4. Şi n-au dat Domnul Dumnedzău voao inemă să ştiţi şi ochi să vedeţi şi urechi să audziţi, pînă în dzua de astădzi.

5. [2039]Şi v-au adus pre voi 40 ani întru pustii, şi nu s-au vechit hainele voastre, şi ciobotele voastre nu s-au ros de la picioarele voastre.

6. Pîine n-aţi mîncat, vin şi amestecături[2040] n-aţi băut, pentru ca să cunoaşteţi că Domnul Dumnedzăul vostru acesta-i[2041].

7. Şi aţi venit pînă la locul acesta [2042]şi au ieşit Sion, împăratul Esevon, şi Og, împăratul Vasánului, întru timpinarea voastră cu războiu.

8. Şi i-am bătut pre ei la război şi le-am luat pămîntul şi am dat pre el cu sorţu lui Ravim şi lui Gaddí şi la giumătate de neam a lui Manasí.

9. Şi să păziţi să faceţi toate cuvintele făgăduinţii aceştiia, să faceţi pre iale pentru ca să pricêpeţi toate cîte aţi făcut.

10. Voi staţi toţi astădzi înaintea Domnului Dumnedzăului vostru: căpeteniile neamurilor voastre, şi bătrînimea voastră, şi giudecătorii voştri, şi aducătorii de cărţile voastre, tot omul Israil,

11. Şi muierile voastre, şi ficiorii voştri, şi cel nemêrnic, cela ce-i în mijlocul taberii voastre, den tăietor de lemnu al vostru pînă în aducător de apă al vostru.

12. Să petreci întru făgăduinţa Domnului Dumnedzăului tău şi întru blăstămile lui cîte Domnul Dumnedzăul tău făgăduiêşte către tine astădzi,

13. Pentru ca să te întărească pre tine şie întru nărodu şi el va fi ţie Dumnedzău, în ce chip au dzis ţie şi în ce chip au giurat părinţilor tăi, lui Avraam şi lui Isaac şi lui Iacov.

14. Şi nu numai voao sînguri eu pui făgăduinţa aceasta şi blăstămul acesta,

15. Ce şi celora ce-s cu noi astădzi aicea înaintea Domnului Dumnedzăului vostru şi celora ce nu-s cu noi aicea astădzi.

16. Căci voi ştiţi cum am lăcuit în Pămîntul Eghíptului, cum am trecut în mijlocul limbilor pre carele aţi trecut,

17. Şi aţi văzdut urîciunile lor şi chipurile lor, lemnu şi piatră, argintu şi aur, carele sîntu lîngă ei.

18. Au doară să nu fie întru voi bărbat, au fămêie, au neam, au fêl oarecaruia, au cuget s-au abătut de la Domnul Dumnedzăul vostru, ca să margă să slujască bodzilor limbilor acelora; să nu cineva[2043] fie întru voi[2044] rădăcină în sus răsărindu întru hiêre şi amărăciune.

19. Şi va fi să va audzi cuvintele blăstămului acestuia şi va povesti întru inima lui dzicîndu: «Pre dreptul să mi să facă mie, căci întru rătăcirea inemei mêle voi mêrge», pentru ca să nu piardză împreună cel păcătos pre cel fără greşeală.

20. Nu va vrea Dumnedzău a i să priimi[2045] ruga lui, ce încă atuncea să va aţiţa urgiia Domnului şi rîvnirea lui întru omul acela, şi să vor lipi întru el toate blăstămile făgăduinţei aceştiia, cêle scrise întru cartea lêgii aceştiia, şi va stinge Domnul numele lui dentru cel de suptu cer,

21. Şi-l va usăbi pre el Domnul întru rêle dentru toţi fiii lui Israil după toate blăstămile făgăduinţei cei scrise întru cartea lêgii aceştiia.

22. Şi vor grăi seminţia cêealaltă, fiii noştri carii să vor rădica după voi şi cel striin carele va veni den pămîntu departe, şi vor vedea ranele pămîntului aceluia[2046] şi boalele lui carele au trimis Domnul preste el,

23. Iarbă pucioasă şi sare arsă, tot pămîntul ei nu să va sămăna,

[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

ΚΑΠ. Λ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible] 10
11 [illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20

ΚΑΠ. ΛΑ.

[illegible] 2
[illegible]

nice va răsări, nici să va sui preste el tot vêrdele, în ce chip [2047]s-au surpat Sodómul şi Gomórul, Adamá şi Sevoim, pre carele au surpat Domnul cu mînie şi cu urgiia lui.
24. [2048]Şi vor grăi toate limbile: «Pentru căci au făcut Domnul aşa pămîntului acestuia? Carea iaste mîniia urgiei această mare?».
25. Şi vor dzice: «Căci au lăsat făgăduinţa Domnului Dumnedzău părinţilor lor care au pus părinţilor lor, cîndu i-au scos pre ei den Pămîntul Eghíptului,
26. Şi mergîndu au slujit la dumnedzăi striini şi s-au închinat la ei, la carii n-au ştiut, nici au împărţit lor.
27. Şi s-au mîniat cu urgie Domnul pre pămîntul acela, ca să aducă preste el după toate blăstămile făgăduinţei cêle scrise în cartea legii aceştiia.
28. Şi-i rădică pre ei Domnul de la pămîntul lor cu mînie şi cu urgie şi cu scîrbă foarte mare, şi i-au scos pre ei întru altu pămîntu, ca şi acum».
29. Cêle ascunse – Domnului Dumnedzăului nostru, iar cêle neascunse noao şi fiilor noştri în vêci, ca să facem toate cuvintele legii aceştiia.

Cap 30

1. Şi va fi după ce vor întra asupra ta toate cuvintele acêstea, blagoslovenia şi blăstămul carele am dat înaintea fêţei tale, şi vei priimi întru inema ta întru toate limbile unde te va răşchira Domnul Dumnedzăul tău acoló,
2. [2049]Şi te vei întoarce cătră Domnul Dumnedzăul tău şi vei asculta glasul lui, după toate cîte eu porîncescu ţie astădzi, dentru toată inema ta şi dentru tot sufletul tău,
3. Şi va vindeca Domnul păcatele tale şi te va milui şi iarăşi te va aduna dentru toate limbile la carele te-au răşchirat Domnul Dumnedzăul tău acoló.
4. [2050]Să va fi răşchirarea ta den marginea ceriului pînă în marginea ceriului, de acoló te va aduna Domnul Dumnedzăul tău şi de acoló te va lua ⌊Domnul Dumnedzăul tău⌋[2051].
5. [2052]Şi te va băga Domnul Dumnedzăul tău la pămîntul carele au moştnenit părinţii tăi şi-l vei moştneni pre el. Şi bine-ţi va face şi mai de prisosit te va face decît părinţii tăi.
6. Şi va curăţi prenpregiur Domnul inima ta şi inima săminţiei tale, să iubeşti pre Domnul Dumnedzăul tău dentru toată inima ta şi dentru tot sufletul tău, pentru ca să trăieşti tu.
7. Şi va da Domnul Dumnedzăul tău blăstămile acêstea pre nepriêtenii tăi, pre cei ce au urît pre tine, carii te-au gonit pre tine.
8. Şi tu vei întoarce şi vei asculta glasul Domnului Dumnedzăului tău şi vei face[2053] porîncele lui cîte eu porîncescu ţie astădzi.
9. Şi te va înmulţi[2054] pre tine Domnul Dumnedzăul tău întru toate faptele mîinilor tale, întru naşterile pîntecelui tău şi întru naşterile dobitoacelor tale şi întru roadele pămîntului tău, căci va întoarce Domnul Dumnedzăul[2055] tău să să veselească pre tine spre bune, în ce chip s-au veselit pre[2056] părinţii tăi,
10. Să vei asculta glasul Domnului Dumnedzăului tău, să păzeşti şi să faci toate porîncele lui şi dreptăţile lui şi giudêţele lui[2057] cêle scrise în cartea legii aceştiia de te vei întoarce pre Domnul Dumnedzăul tău dentru toată inima ta şi dentru tot sufletul tău.
11. Căci porînca aceasta carea eu porîncescu ţie astădzi nu iaste prea grea, nice departe de tine iaste.
12. [2058]Nu iaste întru ceri ⌊sus⌋[2059] dzicîndu: «Cine să va sui dentru noi în cer şi o va lua noao pre ea şi, audzindu pre ea, vom face-o?»
13. Nice decinde de mare iaste dzicîndu: «Carele va trêce den noi decinde de mare şi o va lua pre ea noao şi, audzindu-o pre ea, o vom face?».
14. Aproape de tine iaste cuvîntul întru gura ta şi întru inima ta şi întru mîinele tale, să faci pre el.
15. Iată că am dat înaintea fêţii tale astădzi viaţa şi moartea, binele şi răul.
16. Iar să vei asculta porîncele Domnului Dumnedzăului vostru, cîte eu porîncescu ţie astădzi, să iubeşti pre Domnul Dumnedzăul tău ⌊şi⌋[2060] să mergi întru toate căile lui şi să păzeşti dreptăţile lui şi porîncele lui şi giudêţele lui, şi veţi trăi şi mulţi veţi fi, şi te va blagoslovi Domnul Dumnedzăul tău întru tot pămîntul la carele întri acoló să-l moştneneşti pre el.
17. Şi de să va primeni inima ta şi nu vei asculta, şi înşelîndu-te te vei închina la dumnedzăi striini şi vei sluji lor,
18. Povestescu-ţi astădzi căci cu pierire veţi pieri şi nu cu dzile multe veţi face pre pămîntul carele Domnul Dumnedzăul tău dă ţie, la carele voi trêceţi Iordánul acoló să moştneniţi pre el.
19. Mărturisescu voao astădzi, pre ceri şi pre pămîntu, pre moarte şi pre viaţă, dat-am înaintea fêţii tale blagoslovenia şi blăstămul. Şi alêge viaţa ⌊tu⌋[2061] pentru ca să trăieşti tu şi săminţiia ta.
20. Să iubeşti pre Domnul Dumnedzăul tău, să asculţi glasul lui şi să te ţii de el, pentru că aceasta iaste viaţa ta şi delungarea dzilelor tale, să lăcuieşti pre pămîntul carele au giurat Domnul părinţilor tăi, lui Avraam şi lui Isaac şi lui Iacov, să le dea lor".

Cap 31

1. Şi săvîrşi Moisí grăindu toate cuvintele acêstea cătră toţi fiii lui Israil,
2. Şi dzise cătră ei: „De 120 ani eu sîntu astădzi; nu voi mai putea încă să întru

înlontru

[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]

înlontru şi să ies[2062] afară. Şi Domnul dzise cătră mine: [2063]«Nu vei trêce pre Iordánul acesta».

3. Domnul Dumnedzăul tău, cela ce mêrge înaintea fêţii tale, [2064]acela va surpa limbile acêstea de cătră faţa ta şi vei moştneni pre ei; şi Isus, cela ce mêrge înaintea fêţii tale, în ce chip au grăit Domnul,

4. Şi va face Domnul ⌊Dumnedzăul tău⌋[2065] lor [2066]în ce chip au făcut lui Sion şi lui Og, celor 2 împăraţi a amorreilor carii era decinde de Iordan şi pămîntului lor, în ce chip i-au surpat pre ei.

5. Şi i-au dat pre ei Domnul înaintea voastră şi veţi face lor în ce chip am porîncit voao.

6. [2067]Vitejêşte-te[2068] şi te întărêşte, nu te tême, nici te spămînta, nici să te înfricoşezi de cătră faţa lor, căci Domnul Dumnedzăul tău acesta carele mêrge înainte cu voi nu te va părăsi, nici te va lăsa".

7. Şi chemă Moisi pre Isus şi-i dzise lui înaintea a tot Israil: „Vitejêşte-te şi te întărêşte, pentru că tu vei să întri înaintea fêţei nărodului acestuia la pămîntul carele au giurat Domnul părinţilor voştri să le dea lor şi tu le vei moştneni de tot pre el lor.

8. Şi Domnul, carele mêrge împreună cu tine, nu te va părăsi, nici te va lăsa; nu te tême, nici te spămînta».

9. Şi au scris Moisi toate cuvintele legii aceştiia într-o carte şi le-au dat preuţilor, fiilor Leví, celora ce rădícă săcriiul făgăduinţei Domnului, şi celor bătrîni, fiilor Israil.

10. Şi au porîncit Moisi lor întru dzua acêea dzicîndu: „După 7 ani întru vrêmea anului slobodzirei, întru Praznicul a Facerii Colibilor,

11. Cîndu mergea împreună tot Israílul să să ivască înaintea Domnului Dumnedzăului tău, în locul carele va alêge Domnul, să să citească lêgea aceasta înaintea a tot Israil, la urechile lor.

12. Adunaţi nărodul, bărbaţii, şi fămeile, şi naşterile, şi pre cel nemêrnic al tău, şi[2069] pre cel dentru cetăţile tale, pentru ca să audză şi pentru ca să învêţe să să teamă de Domnul Dumnedzăul vostru, şi vor audzi a face toate cuvintele legii aceştiia.

13. Şi fiii lor, carii nu ştiu, vor audzi şi să vor învăţa a să tême de Domnul Dumnedzăul vostru toate dzilele cîte ei vor trăi pre pămîntu la carele voi trêceţi Iordánul acoló să moştneniţi pre el".

14. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Iată, s-au apropiat dzilele morţii tale. Cheamă pre Iisus şi staţi la uşile cortului mărturiei şi voi porînci lui". Şi mêrse Moisi şi Iisus la cortul mărturiei şi au stătut pregiur uşile cortului mărturiei.

15. Şi pogorî Domnul cu stîlpu de nor şi stătu lîngă uşile cortului mărturiei şi stătu stîlpul norului lîngă uşile cortului mărturiei.

16. Şi dzise Domnul cătră Moisí: „Iată, tu dormi împreună cu părinţii tăi, şi sculîndu-să acesta nărodu va curvi denapoia altor dumnedzăi striini a pămîntului la carele acesta întră acoló înlontru la el, şi mă vor lăsa pre mine şi vor răşchira făgăduinţa mea carea am pus la ei.

17. Şi mă voi scîrbi cu mînie pre ei întru dzua acêea şi voi părăsi pre ei şi-mi voi întoarce faţa de cătră ei. Şi va fi mîncare de tot şi-l vor afla pre el răutăţi multe şi primejdii şi va grăi întru dzua acêea: «Pentru căci nu iaste Domnul Dumnedzăul mieu întru mine [2070]aflatu-m-au răutăţile acêstea?»

18. Iar eu cu întoarcere[2071] voi întoarce obrazul mieu de cătră ei întru dzua acêea pentru toate răutăţile carele au făcut, căci s-au întorsu la dumnedzăi striini.

19. Şi acum scrieţi cuvintele cîntării aceştiia şi învăţaţi pre ea pre fiii lui Israil şi o puneţi pre ea întru rostul lor, pentru ca să mi se facă mie cîntarea aceasta întru mărturie întru fiii lui Israil.

20. Pentru că voi băga pre ei la pămîntul cel bun carele am giurat părinţilor lor, pămîntu carele cură miêre şi lapte, şi vor mînca şi, săturîndu-să, să vor împlea şi să vor întoarce la dumnedzăii striini şi vor sluji lor, şi mă vor mîniia şi vor răşchira făgăduinţa mea carea am pus la ei. Şi va fi cîndu vor afla pre el rêle multe şi primejdii,

21. Şi să va întîmpina împotriva lor cîntarea aceasta înaintea fêţii lor mărturisindu, pentru că nu să va uita dentru gura lor şi den gura seminţiii lor, pentru căci eu ştiu răutatea lor, cîte vor face aicea astădzi, mainte decît a-i aduce eu pre înşii la pămîntul cel bun, carele m-am jurat părinţilor lor".

22. Şi au scris Moisi cîntarea aceasta întru dzua acêea şi au învăţat pre ea pre fiii lui Israil.

23. Şi au porîncit Moisi lui Iisus, fiiul lui Naví, şi dzise lui: „Vitejêşte-te şi te întărêşte, pentru că tu vei băga înlontru pre fiii lui Israil la pămîntul carele au jurat Domnul lor, şi el va fi împreună cu tine".

24. Şi cîndu săvîrşi Moisí scriindu toate cuvintele legii aceştiia întru carte pînă la săvîrşit,

25. Şi au porîncit leviţilor, celora ce rădică săcriiul făgăduinţei Domnului, dzicîndu:

26. „Luîndu cartea legii aceştiia veţi pune pre ea de alaturea săcriiului făgăduinţii Domnului Dumnedzăului vostru şi va fi acoló întru tine întru

mărturie

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

ΚΕΦ. ΛΒ

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

mărturie.

27. Pentru căci știu pricea ta și cerbicea ta cea năsîlnică, pentru că, încă fiindu eu viu astădzi cu voi, amărîndu ați fostu lucrurile de cătră Dumnedzău, cum dară și nu după moartea mea?
28. Adunai cătră mine pre mai-marii fêliului vostru și pre cei mai bătrîni ai voștri și pre giudecătorii voștri și pre cei aducători de cărți ai voștri pentru ca să grăiescu întru urechile lor toate cuvintele acêstea și să le mărturisescu lor ceriul și pămîntul.
29. Pentru că știu cum la cea de apoi a morții mêle cu fărădelêge veți fărălegiui și veți abate den calea carea am porîncit voao. Și vor tîmpina pre voi răutățile la cêle de apoi dzile, căci veți face răul înaintea Domnului Dumnedzău, să-l mîniiați pre el cu faptele mînelor voastre".
30. Și au grăit Moisi întru urechile a toată adunarea Israil cuvintele cîntării aceștiia pînă în săvîrșit:

Cap 32

1. „Ia aminte, ceriule, și voi grăi, și audză pămîntul cuvintele dentru rostul mieu!
2. Nădăjduiască ca ploaia răspunsul mieu și să să pogoare ca roaă cuvintele mêle, ca ploaia pre troscot și ca ninsoarea pre buruian.
3. Căci numele Domnului am chemat, dați mărire Dumnedzăului nostru.
4. Dumnedzău, adevărate faptele lui și toate căile lui giudeț; Dumnedzău credincios și nu iaste strîmbătate întru el; dreptu și sfîntu Domnul.
5. Greșit-au, nu lui fii huliți, sămînție strîmbă și destrămată.
6 Acêstea Domnului răsplătiți? Acesta nărodu nebun și nu înțeleptu, nu iaste acesta ție tată, te-au agonisit pre tine și te-au făcut și te-au zidit?
7. Aduceți-vă aminte de dzilele vacului, pricêpeți dară anii neamurile neamurilor? Întreabă pre tată-său și va povesti ție, pre cei mai bătrîni decît tine și vor spune ție.
8. Cîndu împărțea Cel Înaltu limbi, cum au sămănat pre fiii lui Adam, au pus hotarăle limbilor după numărul îngerilor lui Dumnedzău.
9. Și să făcu partea Domnului nărodul lui Iacov, împărțală moștneniirei lui Israil.
10. L-au dăstulit pre el întru pustii, întru sătăciunea arderii, întru fără de apă, încungiuratu-l-au pre el și l-au certat pre el și l-au păzit pre el ca lumina ochiului.
11. Ca vulturul cîndu are acoperi cuiubul lui și pre puii lui au poftit slobodzindu aripile lui, au priimit pre ei și i-au luat pre ei pre după capul lui.
12. Domnul sîngur i-au adus pre ei și nu era împreună cu ei dumnedzău striin,
13. I-au suit pre ei pre vîrtutea pămîntului, i-au hrănit pre ei cu roadele țarinilor, au[2072] suptu miêre den piatră și untudelemnu den vîrtoasă piatră.
14. Untu de boi[2073] și lapte a oilor cu grăsime a mieilor și a berbecilor, fii a țapi și a buhai[2074] cu săul a mușchiilor grîului și sînge de strugur au băut, vin.
15. Și mîncă Iacov și să sătură și zvîrli cel iubit; să îngroșé, să îngrășé, să lăți și părăsi pre Dumnedzău, cela ce l-au făcut pre el, și să usăbi de la Dumnedzău, mîntuitoriul lui.
16. Mă scîrbiră pre striini, întru uriciunile lor m-au amărît pre mine.
17. Au jirtvuit dracilor și nu lui Dumnedzău; la dumnedzăi carii n-au știut, noi și proaspeți au venit, pre carii n-au știut părinții lor.
18. Pre Dumnedzău, cela ce te-au născut, ai părăsit și ai uitat pre Dumnedzău, cela ce te hrănêște.
19. Și vădzu Domnul și rîvni și să scîrbi pentru urgiia fiilor lor și fêtelor.
20. Și dzise: «Întoarce-mi-voi fața de cătră ei și voi arăta ce va fi lor la cea de apoi, căci sămînție dăstrămată iaste, fii la carii nu iaste credință întru ei.
21. [2075]Ei m-au rîvnit pre mine pre nu-Dumnedzău, m-au scîrbit cu chipurile lor; și eu voi rîvni pre ei pre nu-limbă, pre limbă fără minte voi scîrbi pre ei.
22. Căci foc s-au ațîțat dentru mîniia mea; va arde pînă în iadul cel prea de gios; va mînca de tot pămîntul și rodurile lui, va arde temeliile munților.
23. Aduna-voi la ei rêle și săgeţile mêle le voi săvîrși la ei.
24. Topindu-să cu foamete și cu mîncare de pasări și întinsori[2076] dendărăptu nevindecat, dinți a jiganii voi trimite la ei cu mînie a trăgătorilor[2077] pre pămîntu.
25. Den afară ii va desfeciori sabie și den cămări – frica, tinerel cu ficiorea, sugător cu cel aședzat bătrîn.
26. Zis-am: «Sămăna-i-voi pre ei și voi potoli dentru oameni pamintea lor».
27. Fără numai pentru urgie nepriêtenilor pentru ca să nu-și îndălungească anii și pentru ca să nu să puie deasupră-le nepriêtenii, nici să dzică: «Mîna noastră-i înaltă și nu Domnul au făcut toate acêstea».
28. Căci limbă ce-au pierdut sfatul iaste și nu iaste întru ei știință;
29. N-au gîndit să să priceapă. Acêstea să le aștêpte la viitoriul an.
30. Cum va goni unul pre 1000 și 2 vor muta dzeci de mii, să nu Dumnedzău i-au vîndut pre ei și Domnul i-au dat pre ei!
31. Căci nu iaste Dumnedzăul nostru ca dumnedzăii lor, iară nepriêtenii noștri sîntu nebuni.
32. Pentru că den viia Sodómului – viia lor și vița lor de la Gomorra;

strugurul

[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible]

КАП. ЛГ

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]

strugurul lor, strugur de fiêre, poamă de amărăciune lor.

33. Mînie a bălaurilor, vinul lor, şi mînia aspidelor nevindecată.

34. Nu acêstea, iată, s-au adunat lîngă mine şi s-au pecetluit întru vistêrele mêle?

35. [2078]Întru dzua răsplătirei voi răsplăti în vrêmea cîndu va greşi piciorul lor, căci aproape dzua pierirei lor şi iaste de faţă gata voao.

36. Căci va giudeca Domnul pre nărodul său şi pre robii lui să va mîngîia, căci au vădzut pre ei slobonidziţi ⌊ei⌋[2079] şi lipsiţi întru aducere şi părăsiţi.

37. Şi dzise Domnul: «Unde-s dumnedzăii lor, pre carii nădăjduiai pre ei?

38. Cărora săul jirtvelor lor mîncaţi şi bêţi vinul turnărilor lor? Scoale-să şi vă agiutorească voao şi să să facă voao acoperitori.

39. Vedeţi, vedeţi căci eu sîntu şi nu iaste Dumnedzău afară den mine. [2080]Eu voi ucide şi voi face a trăi, lovi-voi şi eu voi tămădui şi nu iaste carele va scoate dentru mîinele mêle.

40. Căci voi rădica în cer mîna mea şi voi jura cu dreapta mea şi voi grăi: «Trăiescu eu întru vêci!»

41. Căci voi ascuţi ca un fulger sabiia mea şi să va ţinea de giudeţ mîna mea şi voi răsplăti judeţul nepriêtenilor şi celor ce urăscu pre mine voi răsplăti.

42. Voi îmbăta săgeţile mêle de sînge şi sabiia mea va mînca carne de sînge a stîrvuri şi a robimei den capul boiêrilor limbilor».

43. Veseliţi-vă, ceriuri, împreună cu el şi să poclonească lui toţi îngerii lui Dumnedzău! Veseliţi-vă, limbi, împreună cu nărodul lui şi să întărească lui toţi fiii lui Dumnedzău, căci sîngele fiilor lui izbîndêşte şi va izbîndi şi va răsplăti giudeţ nepriêtenilor lui şi celor ce urăscu pre el va răsplăti şi va curăţi Domnul nărodului lui pămîntul[2081]".

44. Şi au scris Moisí cîntarea aceasta întru dzua acêea şi au învăţatu-o pre ea pre fiii lui Israil. Şi întră Moisi cătră nărodu şi au grăit toate cuvintele legii aceştiia la urechile nărodului, el şi Iisus a lui Navi.

45. Şi au săvîrşit Moisí grăindu cuvintele acêstea toate la tot Israílul.

46. Şi dzise cătră ei: „Luaţi-vă aminte cu inima voastră preste toate cuvintele acêstea carele eu mărturisescu voao astădzi, carele veţi porînci fiilor voştri să păzască şi să facă toate cuvintele legii aceştiia.

47. Căci nu cuvîntu deşertu acesta-i voao, căci aceasta-i viaţa voastră şi pentru cuvîntul acesta veţi îndălunga dzilele pre pămîntul carele voi trêceţi acoló Iordánul să-l moştneniţi tot pre însul".

48. [2082]Şi grăi Domnul cătră Moisí întru dzua aceasta dzicîndu:

49. „Suie-te în Muntele Avarim ⌊acesta-i muntele Navav⌋[2083], carele iaste în pămîntul Moav, despre faţa Ierihónului, şi vedzi pre Pămîntul Hanaan, carele eu dau fiilor Israil întru ţinêre.

50. Şi mori în muntele la carele te sui tu acoló şi te vei adaoge cătră nărodul tău [2084]în ce chip au murit Aaron, fratele tău, în Or Muntele, şi s-au adaos lîngă nărodul lui,

51. [2085]Pentru căci n-aţi ascultat cuvîntul mieu întru fiii lui Israil pre Apa Pricei Cadis, întru Pustiiul Sin, pentru căci n-aţi sfinţit pre mine întru fiii lui Israil.

52. Căci denpotrivă vei vedea pămîntul, şi acoló nu vei întra".

Cap 33

1. [2086]Şi aceasta-i blagoslovenia carea au blagoslovit Moisí, omul lui Dumnedzău, pre fiii lui Israil, mainte de moartea lui.

2. Şi au dzis: „Domnul la Siná au venit şi s-au ivit de la Sir noao şi au sîrguit den Muntele Faran cu dzêci de mii a Cadis den dreapta lui îngeri, împreună cu el.

3. Şi au cruţat nărodul său. [2087]Şi toţi sfinţiţii suptu mîinile tale şi aceştia supt tine sîntu. Şi au priimit dentru cuvintele lui

4. Lêge care au porîncit noao Moisí şi moştnenirea adunării lui Iacov.

5. Şi va fi întru cel iubit boiêrin, adunîndu-să boiêrini năroduri împreună cu neamurile Israil.

6. Trăiască Ruvim şi nu moară şi Simeon fie multu întru număr!

7. Şi acesta-i Iúda. Ascultă, Doamne, glasul Iúdei şi la nărodul lui întrе înlontru; mîinele lui vor usăbi pre el şi agiutori dentru nepriêtenii lui vei fi".

8. Şi lui Leví dzise: „Daţi lui Leví arătările lui şi adevărul lui la omul cel sfîntu, pre carele au ispitit pre el cu ispită, l-au suduit pre el pre Apa Pricei.

9. Cela ce dzice tătîne-său şi mîne-sa: «Nu te-am vădzut pre tine», şi pre fraţii lui n-au cunoscut şi pre ficiorii lui n-au ştiut; au păzit cuvintele tale şi făgăduinţa ta au cruţatu-o.

10. Vor arăta dreptăţile tale lui Iacov şi lêgea ta lui Israil; vor pune deasupra tămîie întru urgiia ta pururea preste jirtăvnicul tău.

11. Blagoslovêşte, Doamne, vîrtutea lui şi faptele mînelor lui priimêşte; bate mijlocul celor ce să rădică nepriêtenilor lui şi cei ci-l urăscu pre el ca să nu să scoale".

12. Şi lui Veniamin au dzis: „Iubit de Domnul, nădăjduindu va lăcui şi Dumnedzău umbrêşte preste îns toate dzilele[2088] şi întru mijlocul umerilor lui au odihnit".

13. Şi lui Iosif au dzis: „Den blagosloveniia Domnului pămîntul lui den ceasurile ceriului şi roăi şi den fără de fundu izvoară

den jos şi

14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΛΔ

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]

den jos.

14. Și după ceasul roadelor întoarcerilor soarelui și den împreunările lunelor,
15. Și den vîrvul începăturilor munților și den vîrvuri a dealuri pururea curătoare.
16. Și după ceasul plinirei pămîntului. Și cêle priimite celuia ce s-au ivit întru [2089]căpínă[2090] să vie preste capul lui Iosif și pre crêștet slăvindu-să întru frați.
17. Dentîi născut a buhaiului frîmsețile lui, coarne de inorog, coarnele lui; cu iale limbi va împunge ⌊de⌋odată[2091] pînă la marginile pămîntului; acêstea-s dzecile de mii Efraim și acêstea-s miile lui Manassí".
18. Și lui Zavulon au dzis: „Veselêște-te, Zavulóane, întru ieșirea ta, și Issáhar, întru lăcuințele lui.
19. Limbi vor surpa și veți chema acoló și veți jirtvui acoló jirtvă a dreptății, căci avuția mării te va suge pre tine și neguțătorie de la limbi ce lăcuiescu pre lîngă mare".
20. Și lui Gadu dzise: „Blagoslovit lărgindu Gadu, ca un leu s-au odihnit, sfărîmîndu brațu și boiêrin.
21. Și au vădzut începătura lui, căci acoló s-au împărțit pămîntul boiêrilor, adunați fiindu împreună cu căpeteniile năroadelor. Dreptaatea Domnul au făcut și județul lui cu Israil".
22. Și lui Dan au dzis: „Dan, puiu de leu, și va sări de la Vasan".
23. Și lui Nefthalim dzise: „Nefthalim, săturare de priimite și să să sature de blagoslovenie pentru Domnul; maarea și amiadzădzi va moștneni".
24. Și lui Asir dzise: „Blagoslovit dentru ficiori Asir și va fi priimit fraților lui și va întinge în untudelemnu piciorul lui.
25. Fier și aramă ciobota lui va fi, și ca dzilele tale, putêrea ta".
26. Nu iaste ca Dumnedzăul celui iubit, cela ce să suie preste ceriu, agiutor ție, și cel prea cuvios, a întăriturei.
27. Și te va acoperi a lui Dumnedzău începătură și suptu vîrtutea a brațuri ce cură pururea și va scoate denaintea fêții tale nepriêteni, dzicîndu: „Piei!".
28. [2092]Și va lăcui Israil sîngur nădăjduindu[2093] pre pămîntul lui Iacov preste grîu și vin, și ceriul lui, nuoros cu roaă.
29. Fericit ești[2094], Israil, cine-i asêmenea ție! Nărodu mîntuindu-să de Domnul va ajuta[2095] ajutoriul tău și sabiia lauda[2096] ta. Și să vor amăgi[2097] nepriêtenii tăi și tu preste cerbicea lor vei încăleca[2098]".

Cap 34

1. Și să sui Moisí de la Aravoth Moav pre Muntele Moav, pre vîrvul lui Fazgá, care iaste de către fața Ierihó, [2099]și i-au arătat lui Domnul tot pămîntul Galaad pînă la Dan,
2. Și tot pămîntul Nefthalim, și tot pămîntul lui Efraim și lui Manasí, și tot pămîntul Iúdei pînă la marea cea de apoi,
3. Și pustiiul și prenpregiururile locurilor Ierihó, cetatea finicilor, pînă la Sigor[2100].
4. [2101]Și dzise Domnul către Moisí: „Acesta-i pămîntul carele am giurat lui Avraam și lui Isaac și lui Iacov, dzicîndu: «Seminției voastre voi da pre el și am arătat pre el[2102] ochilor tăi și acoló nu vei întra».
5. Și au murit acoló Moisí, robul Domnului, în Pămîntul Moav, pren cuvîntul Domnului.
6. Și l-au îngropat pre el în Pămîntul Moav, aproape de casa Fogor. Și nu știe nime gropnița lui pînă în dzua de astădzi.
7. Iară Moisí era de 120 ani cîndu au murit el; nu s-au negrit[2103] ochii lui, nici s-au stricat gingenii[2104] lui.
8. Și au plînsu fiii lui Israil pre Moisí în Aravoth Moav, la Iordan, despre Ierihó, 30 de dzile. Și s-au săvîrșit dzilele plîngerii[2105] plîngerii lui Moisi.
9. Și Iisus, ficiorul lui Navi, s-au împlut de duh de pricêpere, pentru că au pus Moisí mîinele lui preste el. Și au ascultat pre el fiii lui Israil și au făcut în ce chip au au porîncit[2106] Domnul lui Moisí.
10. Și nu s-au mai sculat încă proroc întru Israil ca Moisí, pre carele au cunoscut Domnul lui față către față,
11. Întru toate sêmnele și minunile pre carele au trimis pre el Domnul să le facă pre iale întru Pămîntul Eghíptului, lui Faraon și slugilor lui și pămîntului lui,
12. Și minunele cêle mari și toată mîna cea tare, carele au făcut Moisi înaintea a tot Israílul.

ΙΗΣΟΥ ΝΑΒΗ ΚΑΠ: Α̃

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18

ΚΑΠ: Β̃

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

Iisus Naví

Cap 1

1. Şi fu după moartea lui Moisí, robul Domnului, şi dzise Domnul lui Iisus, ficiorului Naví, slugei lui Moisi, dzicîndu:
2. „Moisi, sluga mea, au murit. Acum dară, sculîndu-te, treci Iordánul, tu şi tot nărodul acesta, la pămîntul carele eu dau lor.
3. [2107]Tot locul pre carele veţi sui cu urma picioarelor voastre, voaă vă l-oi da pre însul, în ce chip am grăit lui Moisi.
4. Pustiiul şi Andilívanul, pînă la rîul cel mare, Rîul Efrathului, şi pînă la marea cea de apoi, despre apusul soarelui, vor fi hotarăle voastre.
5. Nu va sta om împotrivă înaintea voastră, toate dzilele vieţii tale, [2108]şi în ce chip eram cu Moisí, aşa voi fi şi cu tine şi nu te voi lăsa, nice te voi trêce cu vedêrea.
6. Întărêşte-te şi te vitejêşte, pentru că tu vei împărţi nărodului acestuia pămîntul carele am jurat părinţilor voştri să le dau lor.
7. Întărêşte-te, dară, şi te vitejêşte, foarte să păzeşti şi să faci după cum au porîncit Moisí, sluga mea, şi să nu te abaţi dentru înşii în a dreapta[2109], au în stînga, pentru ca să pricepi întru toate carele vei face.
8. [2110]Şi nu să va lipsi cartea legii aceştiia den rostul tău şi vei cugeta întru ea dzua şi noaptea, pentru ca să pricepi, să faci toate cêle scrise, căci atuncea te vei îndrepta şi vei îndrepta căile tale şi atuncea vei pricêpe.
9. Iată că-ţi porîncescu ţie: întărêşte-te şi te vitejêşte, să nu te spămîntedzi, nice să te spari, căci cu tine-i Domnul Dumnedzăul tău la toate, oriunde vei mêrge".
10. Şi au porîncit Iisus cărturarilor nărodului, dzicîndu:
11. „Întraţi pren mijlocul taberii nărodului şi porînciţi nărodului, dzicîndu: «Gătiţi de mîncat, că încă 3 dzile voi veţi trêce pre Iordánul acesta. Întrîndu, să ţineţi[2111] pămîntul carele Domnul Dumnedzăul vostru dă voao»".
12. Şi lui Ruvim şi lui Gadu şi la giumătate de fêliul lui Manasí dzise Iisus:
13. „Aduceţi-vă aminte cuvîntul Domnului carele au porîncit voao Moisi, robul Domnului, dzicîndu: [2112]«Domnul Dumnedzău v-au odihnit pre voi şi v-au dat voao pămîntul acesta.
14. Fămeile voastre şi copiii voştri şi dobitoacele voastre lăcuiască întru pămîntul carele au dat voao. Iar voi veţi trêce sprinteni, mainte decît fraţii voştri, tot cela ce poate, şi le veţi agiutori lor,
15. Pînă unde va odihni Domnul Dumnedzău pre fraţii voştri, ca şi pre voi, şi vor moştneni şi aceştia pămîntul carele Domnul Dumnedzăul nostru dă lor. Şi veţi mêrge fieştecarele la moştnenirea lui carea au dat voao Moisi, decinde de Iordan, despre răsărita soarelui»".
16. Şi răspundzîndu lui Iisus, dziseră: „Toate cîte vei porînci noao vom face şi la tot locul unde ne vei trimite pre noi vom mêrge.
17. După toate cîte am ascultat pre Moisi, vom asculta pre tine, fără numai fie Domnul Dumnedzăul nostru împreună cu tine în ce chip era cu Moisi.
18. Iară omul carele nu va asculta şi carele nu va audzi cuvintele tale, după cum vei porînci lui, să moară; numai întărêşte-te şi te vitejaşte".

Cap 2

1. Şi au trimis Iisus, ficiorul lui Navi, de la Satin 2 voinicei să iscodească, dzicîndu: „Suiţi-vă şi vedeţi pămîntul şi Ierihó". Şi mergîndu cei 2 tinerei la Ierihó [2113]şi întrară la casă de fămêie curvă, cariia numele Raav, şi odihniră acolo.
2. Şi să spuse împăratului Ierihó: „Iată, oameni au întrat aicea dentru fiii lui Israil, ca să iscodească pămîntul".
3. Şi au trimis împăratul Ierihó şi au dzis cătră Raav dzicîndu: „Scoate pre oamenii[2114] pre ceia ce au întrat în casa ta noaptea, pentru căci au venit să iscodească pămîntul".
4. [2115]Şi luîndu muiêrea pre cei 2 oameni, i-au ascunsu pre ei şi dzise cătră ei dzicîndu: „Întrat-au la mine oamenii şi nu ştiu de unde era.
5. Şi cîndu să închidea poarta la întunêrec şi oamenii au ieşit, şi nu ştiu unde s-au dus. Goniţi denapoia lor, de-i veţi ajunge pre ei".
6. Şi ea ii sui pre ei deasupra[2116] casei şi i-au ascunsu pre ei întru nişte snopi de in, gătiţi[2117] ei deasupra casei.
7. Şi oamenii goniră după înşii calea despre Iordan pre la trecători, şi poarta s-au închis.
8. Şi fu după ce au ieşit ceia ce goniia după înşii, şi ei, mainte decît a dormi ei, şi ea s-au suit cătră ei, deasupra casei.
9. Şi dzise cătră ei: „Ştiu cum au dat Domnul pămîntu voao pentru căci au cădzut frica voastră preste noi şi au cădzut toţi ceia ce lăcuiescu pămîntul de cătră voi.
10. Pentru că am audzit cum au uscat Domnul Dumnedzău Maarea Roşie de cătră faţa voastră, cîndu ieşiiaţi de la

Éghiptu

[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Г

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]

Éghiptu [2118]și cîte ați făcut la cei 2 împărați a amorreilor carii era decinde de Iordan, lui Sion și lui Og, pre carii i-ați surpat de tot pre ei.

11. Și audzindu noi, ne-am întristat cu inima noastră și n-au mai stătut încă duh întru nici unul de cătră faața voastră, căci Domnul Dumnedzăul vostru, Dumnedzău în cer, sus, și pre pămîntu, gios.
12. Și acum, jurați mie pre Domnul Dumnedzău, căci eu fac voao milă, și să faceți și voi milă întru casa tătîne-mieu, și-mi dați mie semnu adevărat.
13. Și prindeți vii pre casa tătîne-mieu și pre maică-mea și pre frații miei și pre surorile mêle și toate cîte au ei și scoateți sufletul mieu dentru moarte".
14. Și dziseră ei oamenii: „Sufletul nostru pentru voi la moarte". Și ea dzise: „Și va fi după ce va da Domnul cetatea, faceți cătră mine milă și adevăr".
15. Și i-au slobodzit pre ei cu o fune pre fereastră, căci casa ei era la zidu, și în zidu ea lăcuia.
16. Și dzise lor: „La munte păsați, pentru ca să nu vă timpine pre voi ceia ce gonescu, și veți ascunde acoló 3 dzile pînă să vor întoarce ceia ce gonescu denapoia voastră, și după acêea veți duce la calea voastră".
17. Și dziseră cătră ea oamenii: „Nevinovați sîntem cu giurămîntul tău acesta.
18. Iată, noi vom întra la o parte a cetății și vei pune sămnul, ața[2119] cea roșie aceasta vei lega la fereastră, pren carea ne-ai pogorît pre noi pre însă, iară pre tată-tău și pre maică-ta și pre frații tăi și toată casa tătîne-tău să-i aduni cătră tine la casa ta.
19. Și va fi tot carele va ieși afară den ușa casei tale, vinovat va fi sîngur șie, iar noi curați ⌊vom fi⌋[2120] cu giurămîntul tău acesta; și cîți vor fi împreună cu tine întru casa ta, noi vinovați vom fi de să va atinge mînă de ei.
20. Iar de ne va năpăstui pre noi cineva și va descoperi cuvintele noastre acêstea, vom fi nevinovați jurămîntului tău acestuia cu carele ne-ai giurat pre noi".
21. Și dzise lor: „După cuvîntul vostru, așa să fie". Și i-au trimis pre ei și s-au dus și au legat semnul cel roșiu la fereastră și au mersu.
22. Și au venit la munte și au așteptat acoló 3 dzile, pînă s-au întorsu ceia ce goniia; și au cercat ceia ce goniia toate căile, și n-au aflat.
23. Și s-au întorsu cei 2 tinerei și s-au pogorît den munte și au trecut la Iisus, fiiul Naví, și au povestit lui toate cîte li s-au tîmplat lor.
24. Și dziseră cătră Iisus că „Au dat Domnul Dumnedzăul nostru tot pămîntul în mîna noastră și s-au spămîntat tot cela ce lăcuiêşte pămîntul acela de cătră noi".

Cap 3

1. Și să mînecắ Iisus dimineață și să rădicắ de la Sattin și veniră pînă la Iordan, el și toți fiii lui Israil, și au poposit acoló, mainte de trecut.
2. Și fu după 3 dzile, au trecut cărturarii pren tabără,
3. Și au porîncit nărodului, dzicîndu: „Cîndu veți vedea săcriiul făgăduinței Domnului Dumnedzăului vostru și pre preuții voștri și pre leviți rădicîndu pre ea[2121], să vă rădicați den locurile voastre și veți mêrge denapoia lui.
4. Însă departe să fie întru mijlocul vostru și al ei[2122], cît 2000 de coți să stați; nu vă apropiiați de el[2123], pentru ca să știți calea carea mêrgeți pre ea, pentru căci n-ați mersu calea de ieri și de alaltaieri".
5. Și dzise Iisus nărodului: „Curățiți-vă pre mîine, căci mîine va face Domnul întru voi minuni".
6. Și dzise Iisus preuților: „Rădicați săcriiul făgăduinții Domnului și păsați înaintea nărodului". Și au rădicat preuții săcriiul făgăduinței Domnului și mergea înaintea nărodului.
7. Și dzise Domnul cătră Iisus: „Întru dzua aceasta în ce chip a te înălța pre tine denaintea a toți fiii lui Israil, pentru ca să cunoască cum în ce chip eram cu Moisi, așa voi fi și cu tine.
8. Și ⌊acum⌋[2124] porîncêște preuților celora ce rădícă săcriiul[2125] făgăduinței, dzicîndu: «După ce veți întra pre o parte de Apa Iordánului, și întru Iordan veți sta»".
9. Și dzise Iisus fiilor Israil: „Apropiați-vă aicea și ascultați cuvîntul Domnului Dumnedzăului vostru.
10. Întru acêstea veți cunoaște căci Domnul viu întru voi și surpîndu va surpa de cătră fața voastră pre hananeu și pre hetteu și pre ferezeu și pre eveu și pre ghergheseu și pre amorreu și pre ievuseu.
11. Iată, săcriiul a făgăduinței Domnului a tot pămîntul trêce Iordánul.
12. Alêgeți voao 12 oameni dentru fiii lui Israil, unul dentru tot fêliul.
13. Și va fi după ce vor odihni picioarele preuților cărora rădícă săcriiul făgăduinței Domnului a tot pămîntul întru Apa Iordánului, Apa Iordánului [2126]va lipsi, [2127]iară apa cea ci să pogoară va sta".
14. Și fu după ce s-au rădicat nărodul den lăcașurile lor ca să treacă Iordánul, [2128]iară preuții au rădicat săcriiul făgăduinței Domnului mainte decît nărodul.
15. Și dacă întra preuții ceia ce rădica săcriiul

făgăduinții

[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Δ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Ε

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

făgăduinţei[2129] Domnului în Iordan, şi picioarele preuţilor celora ce rădica săcriiul făgăduinţei Domnului s-au muiat la partea apei Iordánului, iar Iordánul[2130] să împlea pre toată matca lui ca în dzilele sêcerii grîului.

16. Şi stătură apele cêlea ce cura den sus, stătură o închegare, fiindu depărtată foarte, foarte de la Adamí cetatea, pînă la o parte a Cariáthiarim, iară cêea ce să pogorîia s-au pogorît la Marea Arăpască, Marea Sărilor, pînă s-au sfîrşit de tot, şi nărodul sta denpotriva Ierihó.
17. [2131]Şi stătură preuţii ceia ce rădica săcriiul făgăduinţei Domnului pre uscat în mijlocul Iordánului şi toţi fiii lui Israil trecea pre uscat, pînă au sfîrşit tot nărodul trecînd Iordánul.

Cap 4

1. Şi în vrême ce au săvîrşit tot nărodul trecîndu Iordánul, dzise Domnul lui Iisus dzicîndu:
2. „Ia oameni 12 den nărodu, cîte un om dentru tot neamul,
3. Şi porîncêşte lor dzicîndu: «Luaţi voao den mijlocul Iordánului gata 12 pietri şi pre acêstea aducîndu-le odată cu voi, sînguri veţi pune pre iale[2132] în locul taberii voastre unde veţi tăbărî acoló noaptea»".
4. Şi chemîndu Iisus 12 oameni den cei slăviţi, den fiii lui Israil, cîte unul den fieştecare fêli,
5. Dzise lor: „Aduceţi înaintea mea, înaintea fêţii Domnului, în mijlocul Iordánului, şi luîndu, să rădice de acoló cîte o piatră fieştecarele pre umerile sale, după numărul neamurilor fiilor Israil.
6. Pentru ca să vă fie voao aceştia întru semnu, dzicîndu pururea pentru cîndu te va întreba ficiorul tău mîine, dzicîndu: «Ce sîntu acêstea pietri voao[2133]?»,
7. Şi tu vei arăta fiiului tău, dzicîndu: «Căci au lipsit Rîul Iordánului de către faţa săcriiului făgăduinţei Domnului a tot pămîntul cîndu trecea pre el, şi secă Apa Iordánului». Şi vor fi voao pietrile acêstea paminte fiilor Israil pînă întru vac".
8. Şi au făcut aşa fiii lui Israil, în ce chip au porîncit Domnul lui Iisus; şi luîndu 12 pietri den mijlocul Iordánului, în ce chip au porîncit Domnul lui Iisus, la săvîrşitul trêcerii fiilor Israil, şi i-au adus împreună cu ei la tabără şi i-au pus pre ei acoló.
9. Şi au pus Iisus şi alte 12 pietri întru Iordan, întru locul acela ce s-au făcut, cela ce era suptu picioarele preuţilor celora ce rădica săcriiul făgăduinţei Domnului[2134], şi sîntu acoló pînă în dzua de astădzi.
10. Şi sta preuţii ceia ce rădica săcriiul făgăduinţei Domnului întru Iordan pînă au săvîrşit Iisus toate cîte au porîncit Domnul lui Iisus, ca[2135] să spuie nărodului după toate cîte au porîncit Moisí lui Iisus, şi sîrgui nărodul şi trecu.
11. Şi fu după ce au săvîrşit tot nărodul[2136] a trêce, şi trecu săcriiul făgăduinţei Domnului şi pietrile înaintea lor,
12. Şi au trecut fiii lui Ruvim [2137]şi fiii lui Gadu şi cea jumătate de neamul lui Manasí[2138] gătiţi[2139] înaintea fiilor Israil, în ce chip le-au porîncit lor Moisi.
13. 40000 sprinteni de războí au trecut înaintea Domnului la bătaie, cătră cetaatea Ierihó.
14. Întru dzua ce au crescut[2140] Domnul pre Iisus înaintea a tot neamul Israil şi să temea de el cum să temea de Moisi cîtă vrême trăiia.
15. Şi dzise Domnul lui Iisus dzicîndu:
16. „Porîncêşte preuţilor celora ce rădícă săcriiul făgăduinţei mărturiei să iasă afară den Iordan".
17. Şi porînci Iisus preuţilor dzicîndu: „Ieşiţi afară den Iordan".
18. Şi fu după ce ieşiră preuţii ceia ce rădícă săcriiul făgăduinţei Domnului den mijlocul Iordánului şi puseră picioarele pre uscat, să porni apa Iordánului pre loc şi mergea ca şi ieri şi alaltaieri pren toată matca.
19. Şi nărodul să sui dentru Iordan în 10 a lunei dentîi[2141]. Şi s-au tăbărît fiii lui Israil la Galgála, despre o parte despre răsărita soarelui de la Ierihó.
20. Şi cêle 12 pietri carele au luat de la Iordan, i-au pus Iisus la Galgála[2142]. Şi au dzis cătră fiii lui Israil
21. Dzicîndu[2143]: „Cîndu vor întreba[2144] fiii voştri pre voi dzicîndu: «Ce sîntu pietrile acêstea?»,
22. Veţi povesti ficiorilor voştri că pre uscat au trecut fiii lui Israil Iordánul ⌊acesta⌋[2145],
23. Uscîndu Domnul Dumnedzăul vostru[2146] apa Iordánului pre denaintea lor, pînă ce au trecut, [2147]în ce chip au făcut Domnul Dumnedzăul vostru[2148] Maarea Roşie, pre carea au uscatu-o Domnul Dumnedzăul nostru[2149] înaintea voastră[2150] pînă ce au trecut.
24. Pentru ca să cunoască toate limbile pămîntului că putêrea Domnului tare iaste şi pentru ca voi să vă închinaţi Dumnedzăului vostru întru toată vrêmea".

Cap 5

1. Şi fu după ce au înţeles împăraţii amorreilor, carii era decinde de Iordan, şi împăraţii Finícei, carii era lîngă mare, cum au secat Domnul Dumnedzău pre Iordan, rîul, denaintea fiilor Israil, cîndu au trecut ei, şi li să pogorîră cugetile lor şi să întristară, şi nu era întru ei nici o înţelepciune

de cătră

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

КАП. Ѕ

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

5 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

de către fața fiilor Israil.
2. Iar suptu aceasta vrême, dzise Domnul lui Iisus: „Fă ție cuțite de piatră, den piatră în unghiuri tăiată[2151], și ședzîndu, obrăzuiêște pre fiii lui Israil de al doilea rîndu".
3. Și fêce șie Iisus cuțite de piatră ascuțite la margine și au obrădzuit pre fiii lui Israil la locul ce să chiamă Dealul Tăierilor Marginilor.
4. Iar în ce chip au curățit pre fiii lui Israil Iisus, cîți ⌊oarecîndu⌋[2152] s-au născut pre cale și cîți oarecîndu au fostu neobrăzuiți dentru ceia ce au ieșit de la Éghiptu,
5. Pre toți aceștia au obrăzuit Iisus, pentru că 42 ani s-au învăluit[2153] Israil la Pustiiul Magdarítului.
6. Pentru acêea, mai neobrăzuiți era mai mulți dentru înșii den cei de războiu, den ceia ce au ieșit den Pămîntului Eghíptului, carii neascultîndu porîncele Domnului Dumnedzău cărora și au orînduit Domnul lor ca să nu vadză ei pămîntul carele au giurat Domnul părinților lor să dea noao pămîntu carele cură lapte și miêre.
7. Și pentru aceștia au pus la loc pre fiii lor, pre carii Iisus i-au obrăzuit, pentru că acoperiți era la margine, pentru căci s-au născut ei pre cale, neobrăzuiți.
8. Și obrăzuindu-să toată limba, potolită era acoló, ședzîndu în tabără pînă s-au vindecat[2154].
9. Și dzise Domnul lui Iisus: „Întru dzua de astădzi am rădicat ponoslu Eghíptului de la voi". Și numi[2155] numele locului aceluia Galgála, pînă întru dzua de astădzi. Și să tăbărîră fiii lui Israil la Galgála.
10. Și făcură fiii lui Israil Paștile în 14 dzile a lunei, decusară, de către apus Ierihó, la cîmpu.
11. Și au mîncat den grîul pămîntului a doao dzi de Paști, azime și noaă.
12. Întru aceasta dzi lipsi mana, a doao dzi după ce au mîncat den grîul pămîntului, și nu mai era fiilor lui Israil mana, și au luat Țara Finicilor întru anul acela.
13. Și fu cîndu era Iisus la Ierihó, și căutîndu cu ochii lui, [2156]vădzu om stîndu înaintea lui și sabiia lui – zmultă întru mîna lui. Și apropiindu-să Iisus, dzise lui: „De ai noștri ești, au dentru nepriêteni?".
14. Și cela dzise: „Eu – hatmanul[2157] puterii Domnului, acum am venit". Și Iisus au cădzut pre fața lui la pămîntu și să închinắ lui și dzise: „Despuitoare, ce porîncești robului tău?".
15. Și dzise voivodul Domnului către Iisus: „Dezleagă încălțămintea de la piciorul tău, pentru că locul pre carele tu stai pre el sfîntu iaste". Și făcu Iisus așa.

Cap 6

1. Și Ierihó – încuiată și întărită de către fața fiilor Israil, și nime nu ieșiia dentru ea, nici întra înlontru.
2. Și dzise Domnul către Iisus: „Iată, eu dau ție suptu mîna ta Ierihónul și pre împăratul ei, carele iaste întru ea, tari în vîrtute.
3. Și încungiurați cetatea toți oamenii de războiu împregiurul cetății o dată. Așa să faceți 6 dzile. Și 7 preuți vor lua 7 buciuni a lui Iovil[2158] înaintea săcriiului, și în dzua a 7 vei încungiura cetatea de 7 ori și preuții vor buciuna cu buciunii.
5. Și va fi după ce veți trîmbița cu trîmbița lui Iovil[2159], audzindu voi glasul cornului, să strige tot nărodul și strigîndu ei, vor cădea sîngure zidurile cetății și va întra tot nărodul cela ce s-au pornit, fieștecarele după față-și în cetate".
7. Și întrắ Iisus, fiiul lui Naví, către preuți și dzise către ei: „Luați săcriiul făgăduinței și 7 preuți vor lua 7 cornuri a lui Iovil den fața săcriiului Domnului". Și dzise lor dzicîndu: „Porînciți nărodului să îmble prenpregiur și să încungiure cetatea, și cei de războiu să margă pre aproape întrarmați înaintea Domnului". Și fu după ce dzise Iisus către nărodu,
8. Și 7 preuți avîndu 7 trîmbițe svinte, să treacă așijdirelea înaintea Domnului; margă pre aproape și să trîmbițêdze tare[2160] și săcriiul făgăduinței Domnului margă în urmă.
9. Iar cei de războiu să margă pre aproape, înainte, și preuții trîmbițîndu cu cornurile și cei den coada oștii denapoia săcriiului făgăduinței Domnului, mergîndu și trîmbițîndu cu cornurile.
10. Iară nărodului porînci Iisus dzicîndu: „Nu strigați, nice să audză nime glasul vostru. Nu va trêce dentru rostul vostru cuvîntu pînă la dzua ce el va porînci să strigați, și atuncea strigați".
11. Și îmblîndu prenpregiur săcriiul făgăduinței lui Dumnedzău cetatea prenpregiur, îndată să duse la tabără și rămase acoló.
12. Și în dzua a doao să sculă Iisus dimineață și rădica preuții săcriiul făgăduinței Domnului.
13. Și cei 7 preuți, ceia ce purta cêle 7 trîmbițe, mergea pre aproape, înaintea Domnului. Și preuții au trîmbițat cu trîmbițile, și cêealaltă gloată toată și cei de războiu mergea după aceia și cêealaltă gloată denapoia săcriiului făgăduinței Domnului, mergîndu și trîmbițîndu cu cornurile. Și preuții au trîmbițat cu trîmbițile cêle de cornuri.
14. Și cêealaltă gloată au încungiurat cetaatea în dzua a doao[2161] pre aproape și să duseră iarăși

15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible] 27
[illegible]

КАП. З

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]

la tabără. Așa făcea în 6 dzile.

15. Și să făcu în dzua a șaptea, să sculară la ieșirea[2162] mînecății și au încungiurat cetatea după județul acesta de 7 ori. Numai întru dzua acêea au încungiurat cetatea de 7 ori.

16. Și fu la încungiurarea a șêptea, au trîmbițat preuții cu trîmbițile și dzise Iisus către fiii lui Israil: „Strigați pentru că au dat voao Domnul cetatea.

17. Și va fi cetatea anáthema[2163], ea și toate cîte sîntu întru ea Domnului puterilor[2164], fără numai pre Raav curva să o cruțați pre ea și toate cîte sîntu întru casa ei, [2165]pentru căci au ascunsu pre soli, pre carii am trimis.

18. Iară voi vă feriți de anáthema ⌊foarte⌋[2166], pentru ca să nu vă aduceți aminte să luați den anáthema, și veți face tabăra fiilor Israil anáthema și veți surpa pre noi.

19. Și tot argintul și aurul și toată arama și hierul sfîntu va fi Domnului, la vistiêriul Domnului să va aduce înlontru". Și chiuiră nărodul.

20. Și trîmbițară cu trîmbițile preuții și dacă audzi nărodul glasul trîmbiților, au chiuit tot nărodul ⌊împreună⌋[2167] chiot mare și tare, [2168]și au cădzut tot zidul de prenpregiur, și să sui tot nărodul fieștecarele în cetate în preajma lui și au luat cetatea.

21. Și o anathemisi pre ea Iisus și cîte era în cetate, den bărbat pînă în fămêie, den tînăr și pînă la bătrîn și pînă la vițăl și pînă la oaie și jugător, întru gură de sabie.

22. Și celor 2 tinerei ce au iscodit pămîntul [2169]dzise Iisus: „Întrați la casa muierii curvei și o scoateți pre ea de acoló și toate cîte sîntu la ea, în ce chip ați jurat ei".

23. Și au întrat cei 2 tinerei, ceia ce au iscodit cetatea, în casa muierii și au scos pre Raav curva și pre tatăl ei și pre maica ei și pre frații ei și toată rudeniia ei și toate cîte era la ea, și au pusu-o pre ea afară den tabăra Israil.

24. Și cetatea au arsu-o cu foc cu toate cîte era întru ea, afară den argintu și den aur, și den toată aramă și fierul au dat la casa[2170] Domnului, să aducă Domnului.

25. Și pre Raav curva și toată casa ei cea de moșie și toate ale ei le-au luat[2171] vie Iisus și au lăcuit întru Israil pînă în dzua de astădzi, pentru căci au ascunsu pre ceia ce au iscodit pre carii au trimis Iisus să iscodească Ierihó.

26. Și giură Iisus întru dzua acêea, dzicîndu: „Blăstămat omul înaintea Domnului carele va rădica și va zidi cetatea Ierihó, întru cel dentîi născut a lui va pune temeliia ei și întru cel mai mic a lui va pune porțile ei". Și așa au făcut Azan cel de la Vethil, întru Aviron, cel dentîi născut a lui, au pus temelie ei, și întru cel mai mic ce au scăpat au pus porțile ei.

27. Și era Domnul cu Iisus și era numele lui preste tot pămîntul.

Cap 7

1. Și au greșit fiii lui Israil greșeală mare și au usăbit de la anáthema. [2172]Și au luat Áhar, ficiorul lui Harmí, ficiorului Zamvrí, ficiorul lui Zará, den neamul Iúdei, de la anáthema. Și s-au mîniiat Domnul cu urgie pre fiii lui Israil.

2. Și au trimis Iisus oameni de la Ierihó la Ghe, carea iaste despre Vithain, către răsăritul lui Vethil, și dzise lor dzicîndu: „Suiți-vă, iscodiți pămîntul". Și s-au suit oamenii și au iscodit pre Ghe.

3. Și s-au întorsu către Iisus și au dzis către el: „Să nu să suie tot nărodul, fără numai 2000 au 3000 de oameni să să suie și să bată cetatea, să nu duci acoló nărodul tot pentru că puțini sîntu".

4. Și să suiră den nărodu acoló ca vro 3000 oameni și au fugit de către fața oamenilor Ghe.

5. Și au ucis dentru înșii oamenii Ghe ca vro 36 de oameni și i-au gonit pre ei de la poartă pînă i-au înfrîntu pre ei la vale, și să spămîntă inima nărodului și să fêce ca o apă.

6. Și-și rumpse Iisus hainele lui și cădzu Iisus pre pămîntu, preste fața lui, înaintea Domnului pînă în sară, el și cei bătrîni a lui Israil, și au pus țărnă pre capetile lor.

7. Și dzise Iisus: „Rogu-mă, Doamne, Doamne, pentru căci au trecut robul tău, nărodul acesta, pre Iordan, ca să-l dai pre el amorreului, să ne piardză pre noi? Și să am fi rămas și să fim lăcuit lîngă Iordan, întru mine, Doamne.

8. Și ce voi dzice în vrême ce au mutat Israil grumadzii înaintea nepriêtenului său?

9. Și audzindu hananeul și toți ceia ce lăcuiescu pămîntul, ne vor încungiura pre noi și ne vor sfărîma pre noi de pre pămîntu. Și ce vei face numele tău cel mare?".

10. Și dzise Domnul către Iisus: „Scoală-te, pentru căci aceasta ai cădzut tu preste fața ta?

11. Greșit-au nărodul și au călcat făgăduința mea carea am pus către ei, și încă au luat den anáthema și furîndu au mințit[2173] și au pus întru vasele lor.

12. Și nu vor putea fiii lui Israil să stea înaintea fêții nepriêtenilor; grumadzii vor întoarce înaintea nepriê-

tenilor

[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]

КАП. Н

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]

tenilor lor, căci s-au făcut anáthema. Nu voi mai adaoge încă a fi împreună cu voi, de nu veți rădica anáthema dentru voi sînguri.
13. Sculîndu-te, curățêşte nărodul şi le dzi să să curățască pre mîine, căci acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: anáthema iaste întru voi, Israil, nu veți putea să stați împotriva nepriêtenilor voştri pînă veți rădica anathema dentru voi sînguri.
14. Şi veți aduna toți dimineață după neamuri, şi va fi neamul carele va arăta Domnul veți aduce-o după năroade, şi nărodul carele va arăta Domnul veți aduce după casă, şi casa carea va arăta Domnul veți aduce după om,
15. Şi carele să va arăta întru anáthema, să să ardză cu foc şi toate cîte sîntu la el, căci au călcat făgăduința Domnului şi au făcut păgînătate întru Israil".
16. Şi să mînecắ Iisus dimineață şi aduse nărodul după neamurile lui şi să arătă fêliul lui Iúda.
17. Şi să aduse după năroduri şi să arătă nărodul a lui Zaraí. Şi să aduse nărodul lu Zaraí după năroduri şi să arătă casa lui Zamvrí.
18. Şi să aduse casa lui după bărbat şi să arătă Áhar, ficiorul lui Harmí, ficiorul lui Zamdí, ficiorul lui Zará, den fêliul Iúdei.
19. Şi dzise Iisus lui Áhar: „Fiiul mieu, dă mărire Domnului Dumnedzău astădz, a lui Israil şi dă-i lui ispovedanie şi povestêşte-mi ce ai făcut şi să nu ascundzi de către mine".
20. Şi răspunse Áhar lui Iisus şi dzise: „Adevărat eu am greşit înaintea Domnului Dumnedzăului Israil. Aşa şi aşea am făcut.
21. Văzut-am la pradă îmbrăcăminte, una bună, împistrită, şi 200 de didrahme de argintu şi o limbă de aur, 50 de didrahme trasul ei; şi poftindu pre iale, am luat şi, iată, acêstea sîntu ascunse în pămîntu, în cortul mieu, şi argintul iaste ascunsu suptu însele[2174]".
22. Şi trimise Iisus posluşnici şi alergară la cortu la tabără, şi acêstea era ascunse în cortul lui şi argintul[2175] supt[2176] însele.
23. Şi le-au scos pre acêstea den cortu şi le-au adus pre iale către Iisus şi către toți bătrînii lui Israil, şi le-au pus pre iale înaintea Domnului.
24. Şi luă Iisus pre Áhar, ficiorul lui Zará, ⌊şi-l suiră pre el la Valea Ahor⌋[2177], şi argintul, şi îmbrăcămintea, şi limba cea de aur, şi pre ficiorii lui, şi pre fêtele lui, şi vițăii lui, şi jugătorii lui, şi oile lui, şi cortul lui, şi toate unêltele lui, şi tot Israílul împreună cu el, şi-i suiră pre ei la Emacahor.
25. Şi dzise Iisus către Áhar: „Căci ne-ai surpat pre noi? Surpe-te de tot Domnul, în ce chip şi astădzi". Şi-l uciseră pre el cu pietri tot Israil, şi le arseră pre iale cu foc şi le uciseră pre iale cu pietri.
26. Şi puseră pre el grămadă de pietri mare, pînă în dzua de astădzi, şi s-au potolit Domnul de mîniia a urgiei lui. Pentru acêea au numit pre acêea Emacahor, pînă în dzua de astădzi.

Cap 8

1.[2178] Şi dzise Domnul către Iisus: „Să nu te temi, nici să te spămîntedzi. Ia împreună cu tine pre toți bărbații cei de război şi sculîndu-te, pasă la Ghe. Iată că am dat pre mîinele tale pre împăratul Ghe şi pre nărodul lui şi cetatea lui şi pămîntul lui.
2. Şi vei face ii Ghe şi împăratului ei în ce chip ai făcut ii Ierihó şi împăratului ei şi prada ei şi dobitoacelor ei; vei prăda şie şi pune ție aleş[2179] cetății dendrăptul ei".
3. Şi să sculă Iisus şi tot nărodul cel de război ca să să suie la Ghe. Şi au ales Iisus 30000 de oameni tari întru vîrtute şi i-au trimis pre ei noaptea[2180].
4. Şi le-au porîncit lor dzicîndu: „Căutați voi, aleşuiți-vă denapoia cetății, nu vă duceți departe de cetate foarte şi veți fi toți gata.
5. Şi eu şi tot nărodul carele iaste împreună cu mine ne vom apropiia către cetate şi va fi după ce vor ieşi ceia ce lăcuiescu Ghe întru timpinarea noastră ca şi întîi, şi vom fugi denaintea fêții lor.
6. Şi după ce vor ieşi denapoia noastră, ii vom trage pre ei de la cetate şi vor grăi: «Fug aceştia de către fața noastră, în ce chip şi mainte». Şi vom fugi de către ei.
7. Iar voi veți scula dentru aleş şi veți întra în cetate şi veți sfărîma cetatea, şi o va da pre ea Domnul Dumnedzăul nostru în mîinile noastre; şi va fi după ce veți lua cetatea, o veți arde pre însă cu foc.
8. După cuvîntul acesta să faceți, iată, porîncescu voao".
9. Şi i-au trimis pre ei Iisus şi au mersu la aleş şi au şedzut întru mijlocul Vethil şi întru mijlocul Ghe, de la Maarea a i Ghe. Şi au mas Iisus noaptea acêea în mijlocul nărodului.
10. Şi mînecîndu-să Iisus dimineața, au socotit nărodul şi s-au suit el şi cei mai bătrîni a lui Israil despre fața nărodului asupra i Ghe.
11. Şi tot nărodul cel de război împreună cu el s-au suit, şi mergîndu au venit den preajma cetății despre răsărit,
12. Şi aleşurile cetății de către mare. Şi s-au tăbărît de către miadzănoapte a i Ghe şi valea întru mijlocul lui şi a i Ghe.
13. Şi au luat vro 5000 de oameni şi i-au pus pre ei aleş întru

mijlocul

[illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

ΚΑΠ. Θ

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

mijlocul ii Vethan și a i Ghe, maarea ii Ghe. Și puse nărodul toată tabăra carea era de către miadzănoapte cetății și marginile ei[2181] la marea cetății, și mêrse Iisus în noaptea acêea în mijlocul văii.

14. Și fu după ce vădzu împăratul a i Ghê și sîrgui și mînecă și ieșiră oamenii cetății întru timpinarea lor, dreptu la război, el și tot nărodul lui la vrême[2182], de către fața aleșului, și el nu știia că aleș iaste lui denapoia cetății.
15. Și vădzu și să dêde în laturi Iisus și tot nărodul de către fața lor și fugi calea pustiiului. Și să întări tot nărodul a goni denapoia lor.
16. Și goniră denapoia fiilor Israil și ei să depărtară de la cetate.
17. N-au rămas nime în Ghe și în Vethil carele n-au gonit denapoia lui Israil; și lăsară cetatea deșchisă și goniră denapoia lui Israil.
18. Și dzise Domnul către Iisus: „Întinde mîna ta cu darda carea iaste în mîna ta asupra cetății, pentru că întru mîinile tale am datu pre însă; și aleșurile să vor scula de sîrgu den locul lor". Și-și rădică Iisus mîna lui cu darda asupra cetății,
19. Și aleșurile s-au sculat de sîrgu den locul lor și ieșiră cîndu întinse mîna și întrară în cetate și o luară pre ea și, sîrguindu, aprinseră cetaatea cu foc.
20. Și căutîndu ceia ce lăcuiescu Ghe denapoia lor, vedea fumul suindu-să den cetate în ceriu și nu mai avea unde mai fugi, încoace au încoleá. Și nărodul cela ce fugea la pustiiu s-au întorsu asupra celora ce goniia.
21. Și Iisus și tot Israil[2183] au vădzut că au luat alejurile cetatea, căci s-au suit fumul cetății în cer. Și întorcîndu-să, au lovit pre oamenii Ghê.
22. Și aceia au ieșit den cetate întru timpinarea lor și să făcură întru mijlocul lui Israil, a taberii, aceștia de o parte și ceia de alta, și i-au lovit pre ei pînă unde n-au rămas dentru ei mîntuit și scăpat.
23. Și pre împăratul Ghe l-au prinsu viu și l-au adus pre el către Iisus.
24. Și fu după ce părăsiră fiii[2184] lui Israil omorîndu pre toți pre cei den Ghe și pre cei den cîmpi și în Muntele Pogorîrei, unde i-au gonit pre ei, și au cădzut toți întru gură de sabie dentru ea pînă în săvîrșit. Și să întoarse Iisus la Ghê și o lovi pre ea cu gură de sabie.
25. Și să făcură toți ceia ce au cădzut întru dzua acêea, den bărbat pînă la fămêie, 12000 toți ceia ce lăcuiescu Ghe.
26. Și Iisus nu și-au întorsu mîniia lui carea au întinsu-o cu darda, pînă au anathemisit pre toți ceia ce lăcuiescu Ghe.
27. Afară den dobitoace și den prăzi ce era întru cetatea acêea, toate au prădat șie fiii lui Israil după porînca Domnului, în ce chip au rînduit Domnul lui Iisus.
28. Și au aprinsu Iisus cetatea cu foc. Lut nelăcuit au pus preste ea întru vac, pînă în dzua aceasta.
29. Și pre împăratul Ghe l-au spîndzurat pre el pre un lemnu geamăn, și era pre lemnu pînă la vrême de sară. Și apuindu soarele, porînci Iisus și slobodziră[2185] trupul lui de la lemnu și l-au aruncat pre el în groapă, lîngă poarta cetății, și au pus preste el grămade de pietri mare pînă în dzua de astădzi.
30. [2186]Atuncea au zidit Iisus jirtăvnic Domnului Dumnedzăului Israil, în Muntele Gheval,
31. În ce chip au porîncit Moisi, robul Domnului, fiilor Israil, în ce chip iaste scris în lêgea lui Moisí, [2187]jirtăvnic de pietri întregi cu totul, preste carele nu s-au pus preste iale fier. Și au suit acoló ardere de tot Domnului și jirtvă a mîntuirei.
32. Și au scris Iisus a doao lêge[2188] pre pietri, lêgea lui Moisí carea au scrisu-o înaintea fiilor Israil.
33. Și tot Israil și bătrînii lor și judecătorii lor și cărturarii lor mergea pre aproape, pre de o parte și pre alta a săcriiului, pre denainte, și preuții ⌊și⌋[2189] leviții au rădicat săcriiul făgăduinței Domnului și cel nemêrnic și cel de pămîntu, era jumătate dentru ei aproape de Muntele Garizin și jumătate de ei ⌊era⌋[2190] aproape de Muntele Gheval în ce chip au porîncit Moisí, robul Domnului, să blagoslovască pre nărodul Israil dentîi.
34. Și după aceasta citi Iisus toate cuvintele legii aceștiia, blagosloveniile și blăstămurile, după toate cêle scrise întru lêgea lui Moisí.
35. Nu era cuvîntu dentru toate carele au porîncit Moisi lui Iisus, carele n-au citit Iisus la urechile a toată adunarea fiilor Israil, bărbaților și muierilor și copiilor și nemêrnicilor celora ce mergea împreună cu Israil.

Cap 9

1. Iară după ce audziră toți împărații amorreilor cei de decinde de Iordan, cei den munte și cei de la cîmpie și cei dentru toată marginea mării cei mari și cei lîngă Andelívan, hetteii și amorreii și ghergheseii și hananeii și ferezeii și eveii și ievuseii,
2. Și să adunară într-un loc, ca să să bată pre Iisus și pre Israil, o dată toți.
3. Și ceia ce lăcuia Gavaon au audzit cîte au făcut toate[2191] Domnul ii Ierihó

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

КАП· І

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

și i Ghê.
4. Și au făcut și ei cu înșelăciune, și mêrseră și să gătiră[2192] de mîncat și să gătiră. Și luîndu saci vechi pre umerile lor[2193] și foi de vin vechi și rupți, legați,
5. Și căputele ciobotelor lor ⌊vechi⌋[2194] și papucii lor vechi[2195] și cîrpocite întru picioarele lor, și hainele lor vechite asupra lor, și pîinele de merindea lor s-au făcut uscate și molioase[2196] și mîncate,
6. Și veniră la Iisus în[2197] tabăra[2198] lui Israil pînă la Galgála, și au dzis cătră Iisus și cătră tot Israil: „Den pămîntu departe am venit, și acum puneți noao făgăduință".
7. Și dziseră fiii lui Israil ⌊cătră horreu⌋[2199]: „Caută să nu lăcuiești întru mine. Și cum să pui ție făgăduință?".
8. Și dziseră cătră Iisus: „Robii tăi sîntem". Și dzise cătră ei Iisus: „De unde sînteți și de unde ați venit?"
9. Și dziseră cătră el: „Den pămîntu departe foarte au venit slugele tale, întru numele Domnului Dumnedzăului tău, pentru căci am audzit numele lui și toate cîte au făcut la Éghiptu,
10. Și cîte au făcut celor 2 împărați a amorreilor carii era decinde de Iordan, [2200]lui Sion, împăratul Esevon, și lui Og, împăratul Vasan, carele lăcuiia la Astaróth și la Adrain.
11. Și audzindu, au dzis cătră noi cei bătrîni ai noștri și toți ceia ce lăcuiescu pămîntul nostru dzicîndu: „Luați voao de hrană pre cale și mêrgeți în tîmpinarea lor și veți grăi cătră ei: «Robii voștri sîntem. Și acum puneți noao făgăduință.
12. Acêstea-s pîinele noastre; calde le-am luat pre iale de la casa noastră întru dzua carea am ieșit să venim cătră voi, iar acum, iată, s-au uscat și s-au făcut mîncate.
13. Și aceștia-s foii vinului pre carii am împlut noi, și aceștia s-au ruptu. Și acêstea-s hainele noastre și încălțămintele noastre s-au vechit de calea cea multă foarte»".
14. Și au luat boiêrii bucatele lor și pre Domnul nu l-au întrebat.
15. Și făcu Iisus cătră ei pace și puse cătră ei făgăduință ca să-i mîntuiască pre ei, și li s-au jurat lor boiêrii adunării.
16. Și fu preste 3 dzile după ce au pus cătră ei făgăduință, au înțeles cum de aproape sîntu lor și cum întru ei lăcuiescu.
17. Și să rădicară fiii lui Israil și veniră la cetățile lor în dzua a treia, și cetățile lor: Gavaon și Chefíra și Virot și cetățile Iarim.
18. Și nu i-au bătut pre ei fiii lui Israil, pentru căci au giurat lor toți boiêrii adunării pre Domnul Dumnedzăul Israil. Și au gîlcevit toată adunarea pre boiêri
19. Și dziseră toți boiêrii la adunare: „Noi ne-am jurat lor pre Domnul Dumnedzăul lui Israil și acum nu vom putea să ne atingem de ei.
20. Aceasta vom face lor: să-i prindem vii pre, ei și-i vom feri pre ei, și nu va fi asupra noastră urgie pentru[2201] jurămîntul carele ne-am giurat lor".
21. Și dziseră lor boêrii: „Trăi-vor și vor fi purtători de apă și purtători de lêmne[2202] la toată adunarea, în ce chip au dzis lor boiêrii".
22. Și chemă pre ei Iisus și dzise lor dzicîndu: „Pentru care lucru m-ați scos den cuvinte dzicîndu: «De departe de tine sîntem foarte», iar voi sînteți de loc den ceia ce lăcuiescu întru noi?
23. Și acum blăstămați să fiți, să nu lipsască dentru voi rob, nici tăietor de lêmne, nici purtător[2203] de apă, mie și Dumnedzăului mieu".
24. Și răspunseră lui Iisus dzicîndu: „Căci povestire ni s-au povestit noao cîte au rînduit Domnul Dumnedzăul tău lui Moisí, slugii lui, să dea voao pămîntul acesta și să ne surpați pre noi și pre toți ceia ce lăcuiescu preste el de cătră fața voastră, și ne-am spămîntat foarte pentru sufletile noastre de cătră fața voastră și am făcut lucrul acesta.
25. Și acum, iată, noi – supuși voao; după cum vă place[2204] voao, faceți noao".
26. Și le făcură lor așa și-i scoase pre ei Iisus întru dzua acêea den mîinile fiilor Israil și nu i-au ucis pre ei.
27. Și i-au pus pre ei Iisus întru dzua acêea tăietori de lêmne și purtători de apă la toată adunarea și la jirtăvnicul Domnului. Pentru acêea s-au făcut ceia ce lăcuiescu Gavaon tăietori de lêmne și purtători de apă jirtăvnicului lui Dumnedzău pînă în dzua de astădzi, la locul carele va alêge Domnul.

Cap 10

1. Iară după ce au audzit Adonivezec, împăratul Ierusalim, cum au luat Iisus pre Ghê și au surpatu-o pre ea, în ce chip au făcut ii Ierihó și împăratului ei, așa au făcut și i Ghe și împăratului ei; și cum s-au dat de[2205] bunăvoie ceia ce lăcuia Gavaonul cătră Iisus și cătră fiii lui Israil și să făcură în mijlocul lor și căci aceasta iaste mai mare decît Ghê,
2. Să temură întru sine foarte, pentru că știa că cetatea era mare, Gavaon, ca una den mitropolii, și toți oamenii ei – tari.
3. Și trimise Adonivezec, împăratul Ierusalim, cătră Elam, împăratul Hevron, și cătră Feraan[2206], împăratul Ierimúth, și cătră Afíia[2207], împăratul Lahis, și cătră Davrí[2208], împăratul Odolam, dzicîndu:
4. „Veniți, suiți-vă cătră mine și ajutați mie și să batem pre Gavaon pentru căci s-au închinat cătră Iisus și cătră fiii lui Israil".
5. Și să adunară și să suiră cei 5 împărați a ievuseilor: împăratul Ierusalim și împăratul Hevron și împăratul Ierimuth și împăratul Lahis

[illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

şi împăratul Amglon[2209], ei şi tot nărodul lor, şi şedzură pregiur Gavaon şi o bătea pre ea.

6. Şi trimiseră cătră Iisus ceia ce lăcuia Gavaon în tabăra Israil la Galgála, dzicîndu: „Nu slobodzí mîinile tale de cătră robii tăi. Suie-te cătră noi de sîrgu şi ne ajută noao şi ne mîntuiêşte pre noi, pentru căci sîntu adunaţi asupra noastră toţi împăraţii amorreilor, ceia ce lăcuiescu muntele".

7. Şi să sui Iisus de la Galgála, el şi tot nărodul cel de război împreună cu el, tot tarele întru vîrtute.

8. Şi dzise Domnul cătră Iisus: „Să nu te temi de ei, pentru că întru mîinile tale i-am dat pre înşii. Nu va sta dentru ei nime înaintea voastră".

9. Şi în vrême ce au sosit Iisus asupra lor fără de vêste, toată noaptea au mersu Iisus den Galgála.

10. Şi i-au spămîntat pre ei Domnul de cătră faţa[2210] Israil şi i-au surpat pre ei Domnul surpare mare la Gavaon şi i-au gonit pre ei calea cêea a suişului Vethoron[2211] şi-i tăia pre ei pînă la Azíca şi pînă la Máchida.

11. Şi cîndu fugea ei de cătră faţa fiilor Israil la pogorîşul Vethoron[2212] şi Domnul au aruncat preste ei pietri mari de smidă[2213] den cer pînă la Azíca, şi să făcură mai mulţi ceia ce au murit de pietrile smidzii decît ceia ce i-au ucis cu sabiile fiii lui Israil la război.

12. Atuncea au grăit Iisus cătră Domnul, întru care dzi au dat Dumnedzău pre amorreu supus fiilor Israil, cîndu i-au înfrîntu pre ei la Gavaon. Şi să surpară de faţa lui Iisus şi dzise Iisus: [2214]„Stea soarele despre Gavaon şi luna despre Valea[2215] Allon[2216]".

13. Şi stătu soarele şi luna cu stare pînă au izbîndit Domnul nepriêtenilor ⌊lor⌋[2217]. Au nu iaste aceasta scrisă întru cartea Celui Dreptu? Şi stătu soarele la mijlocul ceriului, unde mergea înainte la apus, la săvîrşit unii dzile[2218].

14. Şi nu fu dzi ca aceasta nici mainte, nici mai apoi, ca să asculte Dumnedzău glas omenescu, căci Domnul au bătut împreună cu Israil.

15. Şi să întoarse Iisus şi tot Israil împreună cu el[2219] la tabără la Galgála.

16. Şi fugiră aceşti împăraţi şi să ascunseră la peşterea de la Machída.

17. Şi să povesti lui Iisus, dzicîndu: „Aflatu-s-au cei cinci împăraţi ascunşi în peşterea de la Machída".

18. Şi dzise Iisus: „Tăvăliţi pietri mari la gura peşterii şi puneţi preste iale oameni ca să păzască pre ei.

19. Iară voi nu staţi aciia, ce goniţi denapoia nepriêtenilor voştri şi apucaţi coada lor şi nu vă înduraţi de ei şi nu-i lăsaţi pre înşii să între în cetăţile lor, pentru că i-au dat pre ei Domnul Dumnedzăul nostru în mîinile noastre".

20. Şi fu după ce s-au aşezat Iisus şi tot nărodul tăindu pre ei tăiêre mare foarte pînă în săvîrşit; şi cei ci să mîntuia să mîntuiră dentru ei şi întrară în cetăţile cêle tari.

21. Şi să întoarse tot nărodul la tabără cătră Iisus la Machída sănătos şi n-au cîrcnit nime den fiii lui Israil cu limba lui.

22. Şi dzise Iisus: „Deşchideţi peşterea şi scoateţi pre cei 5 împăraţi den peştere". Şi făcură aşa.

23. Şi scoaseră cătră el pre cei 5 împăraţi den peştere, pre împăratul Ierusalim şi pre împăratul Hevron şi pre împăratul Ierimúth şi pre împăratul Lahis şi pre împăratul Eglon[2220].

24. Şi în vrême ce i-au scos pre ei cătră Iisus şi au chemat Iisus pre tot omul Israil, pre ceia ce încep războiul, ceia ce merg cu el, dzicîndu cătră ei: „Păsaţi înainte şi puneţi picioarele voastre preste grumadzii lor". Şi mergîndu au pus picioarele lor preste grumadzii lor.

25. Şi dzise Iisus cătră ei: „Nu vă têmeţi de ei, nici vă spămîntaţi; vitejiţi-vă şi vă întăriţi, că aşea va face Domnul tuturor[2221] nepriêtenilor voştri pre carii voi bateţi pre ei".

26. Şi-i ucise Iisus pre înşii după aceasta şi-i omorî pre ei şi-i spîndzură pre ei pre cinci lêmne, şi era spîndzuraţi pre lêmne pînă sara[2222].

27. Şi fu cătră apusul soarelui, şi porînci Iisus şi-i pogorîră pre ei de pre lêmne şi-i aruncară pre ei în peştere în carea au fostu fugit acoló, şi au răsturnat pietri mari pre peştere pînă în dzua de astădzi.

28. Şi pre Machída au luat întru dzua acêea şi au omorîtu-o pre ea cu gură de sabie şi pre împăratul ei, şi au surpatu-o pre ea şi tot viul[2223] ce era întru ea, şi[2224] n-au rămas nime întru ea scăpat şi mîntuit. Şi au făcut împăratului Machída în ce chip au făcut împăratului Ierihó.

29. Şi să duse Iisus şi tot Israil împreună cu el de la Machída la Levna şi bătea Lemna.

30. Şi au datu-o Domnul pre ea în mîna lui Israil, şi au luatu-o pre ea şi pre împăratul ei şi au omorîtu-o pre ea cu gură de sabie şi tot suflătoriul întru ea; ⌊şi⌋[2225] n-au rămas întru ea nici unul mîntuit sau scăpat, şi au făcut împăratului ei în ce chip au făcut împăratului Ierihó.

31. Şi să duse Iisus şi tot Israil împreună cu el de la Levna la Lahis, şi şedzu pregiur ea şi o bătea pre ea.

32. Şi dêde Domnul pre Lahis în mîinile lui Israil, şi o luă pre ea în dzua a doao şi o omorî pre ea cu gură de sabie şi o surpắ pre ea în ce chip au făcut ii Levna.

33. Atuncea s-au suit Oram, împăratul Gazer, să ajute ii Lahis. Şi l-au lovit pre el Iisus cu gură de sabie şi pre nărodul lui,

pînă unde n-au lă-

34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· [illegible]

[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]

pînă unde n-au lăsat lui mîntuit și scăpat.

34. Și să duse Iisus și tot Israil împreună cu el de la Lahis la Aglon[2226], și au ședzut pregiur ea și au bătutu-o pre ea.

35. Și o dêde pre ea Domnul în mîna lui Israil, și o luă pre ea întru dzua acêea și o ucise pre ea cu gură de sabie și tot ce sufla întru ea, întru dzua acêea, au omorît, în ce chip au făcut ii Lahis.

36. Și să duse Iisus și tot Israil[2227] împreună cu el de la Eglon la Hevron și au șezut pregiur ea și au luat pre ea.

37. Și au lovitu-o pre ea cu gură de sabie și pre împăratul ei și toate satele ei, și toate răsuflătoarele cîte era întru ea nu era hălăduit, în ce chip au făcut ii Eglon[2228] au surpatu-o pre ea și toate cîte era întru ea.

38. Și să întoarse Iisus și tot Israil împreună cu el la Davir și, ședzîndu pregiur ea,

39. O luară pre însă și pre împăratul ei și toate satele ei și o loviră pre ea cu gură de sabie și au surpatu-o pre ea și tot ce súflă întru ea, n-au lăsat nice pre unul scăpat, în ce chip au făcut ii Hevron și împăratului ei, așa au făcut ii Davir și împăratului ei, în ce chip au făcut ii Levna și împăratului ei.

40. Și au lovit Iisus tot pămîntul den munte, și pre Naghev, și cîmpiia, și pre Sidóth, și pre toți împărații ei, n-au lăsat întru ea scăpat, și tot suflătoriul de viață dentru ea au sfărîmat, în ce chip au porîncit Domnul Dumnedzăul Israil. Și i-au omorît pre ei Iisus

41. De la Cadis-Varni pînă la Gáza, tot Pămîntul Gosom pînă la Gavaon.

42. Și pre toți împărații aceștia și pre pămîntul lor au luat Iisus o dată, pentru că Domnul Dumnedzăul Israil bătea război împreună cu Israil. Și să întoarse Iisus la Galgála.

Cap 11

1. Iară daca audzi Iavin[2229], împăratul Asor, au trimis la Iovav, împăratul Madon[2230] și către împăratul Ahiav[2231], și către împăratul Simeron[2232]

2. Și către[2233] împărații de către Sidónul cel mare, la munte la Ravath[2234], den preajma Hineréth[2235], și la Cîmpu, și la Nefeddor[2236],

3. Și la ceia de la marginea hananei mării[2237], de la răsărit, și la cei de la marginea mării, amorrei și hetteii și ferezeii și ievuseii, pre cei den munte, și pre evei și pre cei pre suptu Aermon, la Pămîntul Masifá[2238].

4. Și ieșiră ei și împărații lor împreună cu ei, nărod multu ca arina cea den țărmurile mării la mulțime, și cai și cară multe foarte.

5. Și s-au împreunat toți împărații aceștia și veniră și să tăbărîră toți la un loc la Apa Merron să bată pre Israil.

6. Și dzise Domnul către Iisus: „Să nu te temi de către fața lor, căci mîine, în ceasul acesta, eu voi da pre toți răniți pre ei înaintea lui Israil, caii lor le vei tăia vinele și carăle lor le vei arde cu foc”.

7. Și veni Iisus și tot nărodul cel de război împreună cu el asupra lor la Apa Meron fără de vêste și cădzură preste ei în munte.

8. Și-i dêde pre ei Domnul supuși suptu mîna lui Israil și tăindu pre ei, ii goniia pre ei pînă la Sidónul cel mare și pînă la Masrefoth Maim[2239] și pînă la Cîmpii Masifá[2240] despre răsărit și au tăiat pre ei pînă n-au rămas mîntuit și scăpat.

9. Și au făcut lor Iisus în ce chip au porîncit lui Domnul: cailor lor le-au tăiat vinele și carăle lor le-au arsu cu foc.

10. Și să întoarse Iisus întru vrêmea acêea și au luat pre Assor, și pre împăratul ei l-au ucis cu sabie. Și era Assor mainte stăpînindu tuturor împăraților acestora.

11. [2241]Și omorî tot ce sufla întru ea cu gură de sabie și i-au surpat pre toți și n-au rămas întru ea tot răsuflătoriul, și pre Assor au arsu-o cu foc.

12. [2242]Și toate cetățile împăraților acestora și pre toți împărații lor i-au prinsu Iisus și i-au ucis pre ei cu gură de sabie și i-au surpat pre ei, în ce chip au rînduit Moisi, sluga Domnului.

13. Iară toate cetățile cêle șențuite[2243] nu le-au arsu Israil, fără numai pre Assor sîngură au arsu-o Iisus[2244].

14. Și toate prăzile ei și dobitoacele le-au prădat șie fiii lui Israil, iară pre ei pre toți i-au surpat cu gură de sabie pînă i-au pierdut pre ei, nu au lăsat dentru ei nimic răsuflător,

15. [2245]În ce chip au porîncit Domnul lui Moisí, slugii lui, și în ce chip au porîncit Moisi lui Iisus, așa au făcut Iisus, n-au ieșit nimic dentru toate carele au porîncit Domnul lui Moisi.

16. Și au luat Iisus tot pămîntul acesta den munte și tot Pămîntul Naghev și tot Pămîntul Gosom și cîmpul și cel de către apus și Muntele Israil și cîmpiile cêle de către munte,

17. De la muntele Alac[2246] și care să suie[2247] la Síra și Pămîntul Valgad[2248] și Cîmpul Livánului, suptu Muntele Aermon, și pre toți împărații lor au prinsu și i-au omorît pre ei și i-au ucis ⌊pre ei⌋[2249].

18. Și dzile multe au făcut Iisus către toți[2250] împărații aceștiia războiul.

19. Și nu era cetate carea n-au datu-o[2251] fiilor Israil[2252]; afară den eveu, ce lăcuia la Gavaon, pre toți i-au luat cu război.

20. Căci pren Domnul s-au făcut să să întărească inima lor, să să tîmpine cu război către Israil, pentru ca să-i surpe pre toți pre ei, pentru ca să nu li să dea lor milă, ce pentru ca să-i surpe, în ce chip au dzis Domnul către Moisi.

21. Și veni Iisus întru vrêmea acêea și surpă pre Enachim de la munte de la Hevron și de la Davir și de la Anov[2253] și den tot muntele Israil și den tot muntele

Iúda

[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΒΙ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 — 12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 — 16 [illegible]
17 [illegible]
18 — 19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]

ΚΑΠ. ΓΙ

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]

Iúda, împreună cu cetăţile lor; şi i-au surpat pre ei Iisus,
22. Nu s-au lăsat[2254] lui Enachim de fiii lui Israil, fără numai la Gáza şi la Gheth şi la Asidoth[2255] au rămas.
23. Şi au luat Iisus tot pămîntul în ce chip au porîncit Domnul lui Moisí, şi i-au dat pre ei Iisus întru moştnenire Israil, întru împărţala lor, după fêliurile lor, şi pămîntul să odihni războindu-să[2256].

Cap 12

1. Şi aceştia-s împăraţii pămîntului pre carii au ucis Moisí şi fiii lui Israil şi au moştnenit pămîntul lor decinde de Iordan, de la răsăritul soarelui, de la Valea Arnon, pînă la Muntele Aermon, şi toată Arăpimea de către răsărit,
2. Pre Sion, împăratul amorreilor, carele lăcuia la Esevon, domnindu de la Aroir carea iaste la marginea la Valea Arnon, de o parte de vale, şi jumătate de Galaadu, pînă la Iavoc a pîrîului, hotarăle fiilor Ammon,
3. Şi Arăpimea pînă la Marea Hineréth, despre răsărit, şi pînă la Marea Arăpască, Marea Sărilor de la răsărit, calea cea despre Vithsimoth[2257] de la Theman, cêea de suptu Asidoth Fasga,
4. Şi Og, împăratul Vasan, au rămas den uriiaşi, cela ce lăcuia la Astaróth şi la Edrain,
5. Domnu de la Muntele Aermon şi de la Selha[2258], şi tot Pămîntul Vasan pînă la hotarăle Ghesurí şi Mahathí şi jumătate de Galaad, hotarăle Sion, împăratul Esevon.
6. Moisi, sluga Domnului, şi fiii lui Israil i-au omorît pre ei şi au datu-o pre ea Moisi, sluga Domnului, întru moştnenire lui Ruvim şi lui Gad şi la jumătate de fêli a lui Manassi.
7. Şi aceştia-s împăraţii amorreilor pre carii i-au ucis Iisus şi fiii lui Israil decinde de Iordan lîngă Marea Valgad, la Cîmpul Livánului şi pînă la Muntele lui Aloc[2259], suind la Siira[2260], şi au dat pre el Iisus fêliurilor Israil moştnenire după sorţul lor,
8. În munte şi în cîmpu şi la Arăpime şi la Asidóth şi întru pustii şi la Naghev, pre hetteu, şi pre amorreu, şi pre hananeu, şi pre ferezeu, şi pre eveu, şi pre ievuseu,
9. Pre împăratul Ierihó şi pre împăratul Ghê, carele iaste aproape de Vethil,
10. Împăratul Ierusalim, împăratul Hevron,
11. Împăratul Ierimúth, împăratul Lahis,
12. Împăratul Eglom[2261], împăratul Gazer,
13. Împăratul Gadir[2262], împăratul Gader,
14. Împăratul Ermá[2263], împăratul Ared,
15. Împăratul Levna, împăratul Odolam[2264],
16. Împăratul Machída[2265], împăratul Vethil,
17. Împăratul Apfu[2266], împăratul Ofer,
18. Împăratul Afec[2267], împăratul Hesarom[2268],
19. Împăratul Madon[2269], împăratul Azor,
20. Împăratul Samvron[2270] Marron, împăratul Ahsaf[2271],
21. Împăratul Thanah[2272], împăratul Maghedon[2273],
22. Împăratul Chedes[2274], împăratul Ieconam[2275] a lui Hermel,
23. Împăratul Addor[2276] a lui Nafáthdor[2277], împăratul Goim a lui Ghelghel,
24. Împăratul Thersá, toţi aceştia împăraţi treidzeci şi unul.[2278]

Cap 13

1. Şi Iisus – bătrîn îndelungat de dzile, şi dzise Domnul către Iisus: „Tu ai îmbătrînit, ai îndelungat dzilele, şi pămîntul au rămas multu foarte la moştnenire”.
2. Şi acesta-i pămîntul rămas, toate hotarăle Filiistiim şi tot Ghesurí şi Hananeul,
3. De la cea nelăcuită, cea de către faţa Eghíptului, pînă la hotarăle Accaron, den stînga hananeilor, să socotêşte la cêle 5 oblăduiri a filistiimilor, la Gáza, şi la azotêni, şi la ascalonitêni, şi la ghetheu, şi la accaronitêni, şi eveului,
4. De la Theman şi la tot Pămîntul Hanaan denpotrivă de la Gáza şi sidonênii, pînă la Afíca[2279], pînă la hotarăle amorreilor,
5. Şi tot Pămîntul Gamvlí[2280] Filiistiim şi tot Livánul, de la răsăritul soarelui, de la Galgal, suptu Muntele Aermon, pînă la întrarea Emáth,
6. Tot cela ce lăcuiêşte muntele de la Livan pînă la Masrefothmaim[2281], [2282]pre toţi sidonênii, eu pre ei voi surpa de tot de către faţa fiilor Israil, ce-l împarte pre el cu sorţu lui Israil, în ce chip am porîncit ţie.
7. Şi acum împarţi pămîntul acesta întru moştnenire la cêle 9 fêliuri şi la jumătate de fêli a lui Manassi, de la Iordan pînă la Marea cea Mare despre apusul soarelui vei da pre el, Maarea cea Mare va hotărî[2283].
8. Iar la cêle doao fêliuri şi la jumătate de fêl a lui Manassi, celor ce-s cu el, lui Ruvim şi lui Gad, [2284]au luat moştneniirea lor carea le-au dat lor Moisi decinde de Iordan, despre răsărita soarelui au dat lor Moisi, sluga Domnului,
9. De la Aroir carea iaste pre ţărmurile Pîrîului Arnon şi cetatea cêea den mijlocul văii şi toată Misor, de la Madavan pînă la Divon,
10. Şi toate cetăţile lui Sion, împăratul amorreilor, carele au împărăţit la Esevon, pînă la hotarăle feciorilor Ammon,
11. Şi Galaadíta şi hotarăle Ghesurí[2285] şi lui Mahathí[2286], tot Muntele Aermon şi toată Vasaníta, pînă[2287] la Elha[2288],
12. Toate împărăţiile lui Og la Vasanítida, carele au împărăţit la Astaróth şi la Edrain; acesta au rămas den rămăşiţa uriiaşilor. Şi-l lovi pre el Moisi şi-l surpắ pre el.
13. Şi n-au surpat fiii lui Israil pre Ghesurí şi pre Mahathí şi pre hananeu. Şi lăcuia împăratul Ghesurí şi Mahathí întru fiii lui Israil pînă în dzua de astădzi.
14. [2289]Fără numai fêliului Leví nu i s-au dat moştnenire, Domnul Dumnedzăul Israil, el moştnenirea lor,

în ce chip au dzis

[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ДI.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]

în ce chip au dzis lor Domnul. Şi aceasta-i împărţala carea au împărţitu Moisi fiilor Israil la Aravoth Moav[2290] decinde de Iordan, despre Ierihó.
15. Şi au datu Moisi fêliului fiilor Ruvim după năroadele lor.
16. Şi i să fêceră lui hotarăle de la Aroir, carea iaste de cătră faţa Văii Arnon, şi cetatea cêea den Valea Arnon şi toată Misor pînă la Medavá,
17. Esevon şi toate cetăţile lor cêlea ce sîntu la Misor şi la Devor[2291] şi Vamoth[2292] Vaal şi casele Velmon[2293],
18. Şi Iasá[2294] şi Chedimoth[2295] şi Mifaath,
19. Şi Caríthiarim[2296] şi Sevamá[2297] şi Sarth şi Sior[2298], în Muntele Enac[2299],
20. Şi Vethfagor[2300] şi Asidothfasga şi Vithsimúth[2301],
21. Şi toate cetăţile lui Misor şi toată împărăţiia lui Sion, împăratul amorreilor, carele au împărăţit la Esevon, [2302]pre carele au ucis Moisi, pre el şi pre povăţitorii Madiam şi pre Eví şi pre Rocom[2303] şi pre Sur şi pre Ur şi pre Revec[2304], boiêrii lui Sion, şi pre ceia ce lăcuia pămîntul[2305],
22. Şi pre Valaam a lui Veor, pre vrăjitor, l-au ucis fiii lui Israil cu sabie la înfrîngere.
23. Şi să făcură hotarăle fiilor Ruvim, Iordánul hotar. Aceasta-i moştnenirea fiilor Ruvim, după nărodurile lor, cetăţile şi odăile[2306] lor.
24. Şi au dat Moisí fiilor Gad, după năroadele lor.
25. Şi li s-au făcut lor hotarăle Iazir, toate cetăţile Galaad şi jumătate de pămîntu fiilor Ammon, pînă la Aroir, carea iaste de cătră faţa Raváth[2307],
26. Şi de la Esevon pînă la Ramóth[2308], cătră Masfa[2309] şi Votanim şi Manim[2310], pînă la hotarăle Davir[2311],
27. Şi la Emec[2312], Vitharam[2313] şi Vithnamrá[2314] şi Sohóth[2315] şi Safon şi cêealaltă împărăţie a lui Sion, împăratul Esevon. Iordánul va hotărî pînă la partea Mării Hineréth, decinde de Iordan, despre răsărit.
28. Aceasta-i moştnenirea ficiorilor Gad, după năroadele lor, după cetăţile lor şi satele lor, ⌊după năroadele lor. Cerbicea vor întoarce împotriva duşmanilor lor, căci să făcu după năroadele lor cetăţile lor şi odăile lor⌋[2316].
29. Şi dêde Moisi la giumătate de fêl a lui Manassi şi să făcu la cea jumătate de fêl fiilor Manassi, după năroadele lor.
30. Şi li să făcu hotarăle lor de la Manaim[2317] şi toată împărăţiia Vasan şi toată împărăţiia Og, împăratului Vasan, şi toate satele Iair care-s la Vasanítida, 60 de cetăţi,
31. Şi giumătate de Galaad şi la Astaróth şi la Edrain, cetăţile împărăţiei lui Og, la Vasanítida, şi s-au dat fiilor Mahir, fiiului Manassi, şi la jumătate fiilor Mahir, ⌊fiilor Manassi⌋[2318], după năroadele lor.
32. Aceştia sîntu pre carii i-au moştnenit de tot Moisi la Aravoth Moav, decinde de Iordan, despre Ierihó, de la răsărit. Şi fêliului Leví n-au dat Moisí moştnenire. [2319]Domnul Dumnedzăul Israil, el moştnenirea lor, în ce chip au grăit lor.

Cap 14

1. [2320]Şi aceştia-s ceia ce au moştnenit de tot, den fiii lui Israil în Pămîntul Hanaan, cărora le-au moştnenit lor Eliázar, preutul, şi Iisus a lui Naví şi boiêrii neamurilor fêliurilor fiilor Israil.
2. [2321]După sorţi s-au moştnenit, în ce chip au porîncit Domnul, în mîna lui Iisus, la cêle 9 fêliuri şi la jumătate de fêl, pentru că au dat Moisi moştnenire la cêle doao fêliuri şi la jumătate de fêl a lui Manassi, decinde de Iordan.
3. Şi leviţilor n-au dat sorţu întru ei.
4. Căci era fiii lui Iosif doao fêliuri, Manassí şi Efraim, şi nu s-au dat parte în pămîntu leviţilor, fără numai cetăţi a lăcuirea şi cêle usăbite lor, dobitoacelor lui [2322]şi dobitoacele lor,
5. În ce chip au porîncit Domnul lui Moisí, aşa au făcut fiii lui Israil şi au împărţit pămîntul.
6. Şi au venit fiii Iúdei cătră Iisus la Galgála şi au dzis cătră el: „Halev a lui Iefoni chinezeul, tu ştii cuvîntul carele au grăit Domnul cătră Moisi, omul lui Dumnedzău, pentru mine şi pentru tine la Cadis Varni.
7. Pentru că eram de 40 ani şi m-au trimis Moisi, robul Domnului, de la Cadis Varni să iscodescu pămîntul şi au răspunsu lui cuvîntu după gîndul lor[2323].
8. Fraţii miei, ceia ce s-au suit împreună cu mine, au mutat cugetul[2324] nărodului. Iar eu m-am adaos ca să urmădzu Domnului Dumnedzăului mieu".
9. Şi s-au giurat Moisí întru acêea dzi dzicîndu: [2325]„Pămîntul pre carele tu te-ai suit, ţie va fi întru sorţu şi fiilor tăi în vac, pentru că te-ai adaos a urma denapoia Domnului Dumnedzăului mieu.
10. Şi iată, acum m-au hrănit Domnul în ce chip au dzis, acesta 45 de ani de cîndu au grăit Domnul cuvîntul acesta cătră Moisi. Şi au mersu Israil întru pustiiu şi, iată, eu sîntu astădzi de 85 ani.
11. Încă sîntu astădzi cu vîrtute, ca şi cîndu m-au trimis Moisi, aşa pociu şi acum a întra şi a ieşi la războiu.
12. Şi acum cer de la tine muntele acesta în ce chip au dzis Domnul întru dzua acêea, căci tu ai audzit cuvîntul acesta întru dzua acêea. Iar acum enachimii sîntu acoló, cetăţi mari şi tari. Deci de va fi Domnul cu mine, voi surpa pre ei, în ce chip mi-au dzis mie Domnul".
13. Şi-l blagoslovi pre el Iisus şi [2326]dêde pre Hevron lui Halev, ficiorul lui Iefoni chinezeanului, întru sorţu.
14. Pentru acêea să făcu Hevron lui Halev a lui Iefoni chinezeanului cu sorţu pînă în dzua de astădzi, pentru căci el au urmat porînca Domnului Dumnedzău Israil.
15. Iar numele ii Hevron era

[illegible]

КАП. ѲІ

1 Ш [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23 [illegible] 24

[illegible] 25–26

[illegible] 27

[illegible] 28

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible] 31–32

[illegible] 33

[illegible] 34

[illegible] 35

[illegible] 36

[illegible] 37

[illegible] 38

[illegible] 39–40

[illegible] 41

[illegible] 42–43

[illegible] 44

[illegible] 45

[illegible] 46

mainte cetatea Arvo[2327], mitropolie alor enachim aceasta. Şi pămîntul încetă de război.

Cap 15

1. [2328]Şi să făcură hotarăle fêliului fiilor Iúda, după năroadele lor, de la hotarăle Iduméii, de la Pustiiul Sin de către líva[2329], pînă la Cadis, către răsărit.
2. Şi li să făcură lor hotarăle de la amiazădzi pînă la partea Mării cei Sărate de către piscul ce să aduce[2330] către amiadzădzi.
3. Şi mêrge den preajma a suirei Acravin şi iêse afară la Siná, şi să suie de către apus la Cadis Varní şi iêse la Esron[2331], şi să suie la Addará[2332] şi mêrge prenpregiur cea despre Cadis[2333],
4. Şi mêrge prenpregiurul Accarche, şi mêrge la Aselmoná şi iêse pînă la Valea Eghíptului, şi va fi lui ieşirea hotarălor la mare; acêstea-s hotarăle de către amiazădzi.
5. Şi hotarăle de[2334] către răsărit, toată Maarea cea Sărată pînă întră partea a Iordánului. Şi hotarăle lor la miazănoapte şi de la piscul mării şi den partea Iordánului,
6. Să suie hotarăle pre Vithaglá[2335] şi mêrge pre aproape de la amiadzănoapte la Vethará⌊va⌋[2336] şi să suie hotarăle pre pietri Veor[2337], ficiorul lui Ruvim.
7. Şi să suie hotarăle la Dévira ⌊spre a patra parte⌋[2338] a Văii Ahor şi spre amiadzănoapte să pogoară pre Galgal, carea iaste den preajma a apropierii Odommin[2339], carea iaste despre răsărit[2340] cu valea şi iêse cu hotarul pre Apa Izvorului Soarelui şi va fi lui ieşirea izvorul Roghil.
8. Şi să suie hotarăle la Valea[2341] Ennom despre răsărit a Evos[2342], de la amiazădzi, acesta iaste Ierusalimul, şi trec hotarăle pre vîrvul muntelui carea iaste de către faţa Văii Enon[2343], către mare, carea iaste dentr-o parte a Pămîntului Rafain, despre miazănoapte.
9. Şi trêce hotarul den vîrvul muntelui pre izvorul apei Nafthó şi trêce la satele Muntelui Efron şi va scoate hotarul la Vaal, aceasta iaste cetaatea Iarim.
10. Şi va trêce hotarul de la Vaal la mare şi va trêce la Muntele Siir[2344] şi va trêce spre răsărit cetaatea Iarim, la miadzănoapte, aceasta iaste Hasalon, şi să va pogorî la Cetatea Soarelui şi va trêce la amiadzădzi.
11. Şi va trêce hotarul despre răsăritul Accaron spre miadzănoapte. Şi vor trêce hotarăle la Sarharóna[2345] şi vor trêce ⌊muntele Pămîntului Vaalá şi iêse la Iavnil⌋[2346] şi va fi ieşirea hotarălor la mare.
12. Şi hotarăle lor de la maare, Maarea cea Mare va hotărî. Acêstea-s hotarăle fiilor Iúda împregiur, după năroadele lor.
13. Şi lui Halev, ficiorul lui Iefoní, i-au dat parte în mijlocul ficiorilor Iúda pren porînca Domnului Dumnedzău, şi i-au dat lui[2347] Iisus cetatea lui Arvé[2348], tatăl lui Enac; acesta iaste Hevron.
14. [2349]Şi au surpat de acoló Halev, ficiorul lui Iefoní, pre cei 3 ficiori ai lui Enac şi pre Siseu[2350] şi pre Ahimá şi pre Tholmaí[2351], naşterile lui Enac.
15. Şi s-au suit de acoló Halev la ceia ce lăcuia Davir. Şi numele Davir era mai nainte Cetatea Cărţilor.
16. Şi dzise Halev: „Carele va lua Cetatea Cărţilor şi o va stăpîni pre ea şi-i voi da lui pre Ashan, fata mea, muiêre".
17. Şi au luatu-o pre ea Gothoniil, ficiorul lui Chenez, fratele lui Halev cel mai tînăr, şi-i dêde lui pre Ashan, fata lui, fămêie lui.
18. Şi fu cîndu ieşiia ea, sfătui cu el dzicîndu: „Cêre-voi tătîne-mieu ţarină". Şi strigắ de pre măgar şi dzise Halev ⌊ei⌋[2352]: „Ce-ţi iaste ţie?".
19. Şi-i dzise lui: „Dă-mi blagoslovenie, pentru că la pămîntul despre răsărit[2353] m-ai dat pre mine, dă-mi pre Goláthmaim[2354]". Şi i-au dat ei Halev pre Golathmaim[2355] cea de sus şi pre Golath[2356] cea de jos.
20. Aceasta-i moştnenirea fêliului fiilor Iúda, după năroadele lor.
21. Şi să făcură cetăţile lor cetăţi către fêliul fiilor Iúda la hotarăle Edom, la pustiiu: Cavseil şi Edraí şi Iagur,
22. Şi Chína şi Dímona şi Adadá,
23. Şi Chedes şi Ethinázim şi Telem
24. Şi Valoth şi Asor cea noaă[2357]
25. Şi cetăţile Esron, acesta-i Asor,
26. Amam şi Semé şi Thamaá şi Moldadá,
27. Şi Asarsú şi Asergadá şi Asemon şi Vithfeleth,
28. Şi Asarsulá şi Virsavee şi Evezithíia, şi oraşele lor şi satele lor,
29. Vaalá şi Evim şi Asem
30. Şi Eltholad şi Hesil şi Erma
31. Şi Secheleg şi Medemína şi Sansaná
32. Şi Alvon şi Seleim şi Ain şi Remmon, toate cetăţile – 29 şi oraşele lor.
33. La cîmpie – Esthool şi Saará[2358] şi Asna
34. Şi Zanó şi Ongonim şi Thaffuá şi Inaim,
35. Şi Ierimuth şi Odolam şi Sohó şi Azíca şi Saraim,
36. Şi Adiagheththem şi Gadíra şi satele lor şi cetăţile 14 şi oraşele lor,
37. Senan şi Addasá şi Magdalgad
38. Şi Dalaan şi Masefá şi Iehthail
39. Şi Lahis şi Vascath
40. Şi Aglom şi Havvan şi Lamas
41. Şi Hothalis şi Ghediroth şi Vithagon şi Naamá[2359] şi Machída, cetăţi 16 şi oraşele lor,
42. Lovna şi Ather şi Aasan
43. Şi Iefthá şi Asenar şi Nesiv
44. Şi Chelat şi Ahsiv şi Marisa, cetăţi 9 şi oraşele lor,
45. Accaron şi oraşele ei şi satele ei.
46. De la Accaron şi la Maarea

Iammnaí

[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
52–53 [illegible]
54 [illegible]
[illegible]
55 [illegible]
56–58 [illegible]
58 [illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
[illegible]
61–62 [illegible]
[illegible]
63 [illegible]
[illegible]

КАП. ЅІ

Щ[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

КАП. ЗІ

Щ[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

Iammnaí şi toate cîte sîntu aproape de Esdod şi oraşele lor,
47. Esdod şi oraşele ei şi satele ei, Gáza şi oraşele ei şi satele ei, pînă la Rîul Eghiptului şi Marea cea Mare hotărăşte.
48. Şi la munte Safir şi Iether şi Sohó
49. Şi Rená şi Cetatea Cărților, aceasta iaste Davir,
50. Şi Anav şi Esthemó şi Anev,
51. Şi Gosom şi Hiluon şi Ghiló, cetăți 11 şi oraşele lor,
52. Erev şi Rúma şi Asan,
53. Şi Ianum şi Viththapfuth şi Afaca,
54. Şi Ammaca şi cetatea Sarvo, aceasta iaste Hevron, şi Sior, cetăți 9 şi oraşele lor,
55. Maon şi Hirmel şi Zif şi Iettan.
56. Şi Ezráel şi Iecdaam şi Zanoachim[2360]
57. Şi Gavaá şi Thamnathá, cetăți 10 şi oraşele lor,
58. Elul şi Vithsúr şi Heddur,
59. Şi Maaroth şi Vithanoth şi Elthechen, cetăți 6 şi oraşele lor.
60. Thecó şi Efrathá, aceasta iaste Vithlêem, şi Fagor şi Etam şi Culom şi Tatamí şi Suris şi Carem şi Galim şi Vithir şi Manohó, cetăți 11 şi oraşele lor. Cariathvaal, aceasta-i cetaatea Iarim, şi Aréva, cetăți doao şi oraşele lor şi satele lor.
61. La Pustiiul[2361] Vitharavá şi Madon,
62. Şi Ohoran[2362] şi Nevsan şi cetățile sării şi Ingaddí cetăți 6 şi oraşele lor.
63. Şi ievuseul lăcuia în Ierusalim şi n-au putut fiii Iúdei să-i piardză pre ei, şi au lăcuit ievuseul cu fiii lui Iúda la Ierusalim pînă în dzua de astădzi.

Cap 16

1. Şi să făcură hotarăle fiilor Iosif de la Iordánul despre Ierihó, de la răsărit pustiiul, şi să va sui de la Ierihó la munte ⌊pustiiul⌋[2363] la Vethil.
2. Şi va ieşi de la Vethil la Lúza şi va trêce la hotarăle lui Arhiataroth[2364].
3. Şi va trêce la maare la hotarăle lui Iefletí[2365] pînă la hotarăle Vethoron cei de jos şi pînă la Gazer şi va fi ieşirea lor la maare.
4. Şi au moştnenit fiii lui Iosif, Efraim şi Manassí.
5. Şi s-au făcut hotarăle fiilor Efraim după năroadele lor şi s-au făcut hotarăle moştnenirei lor de la răsărit[2366] Ataroth ⌊şi⌋[2367] Adar[2368] pînă la Vethéron cea de sus şi Gazará.
6. Şi vor trêce hotarăle la mare la Mahthóth[2369] de la miadzănoapte şi vor trêce la răsărit la Thinath Siló[2370] şi va trêce pre acesta de la răsărit la Ianóha[2371].
7. Şi să va pogorî de la Ianóha ⌊la Maho[2372]⌋[2373] şi la Ataroth şi Naarathá[2374] şi oraşele lor şi va trêce la Ierihó şi va ieşi la Iordan.
8. Şi de la Daffuth[2375] vor trêce hotarăle pre la[2376] maare, la Pîrîul Caná[2377], şi va fi ieşirea lui la maare. Aceasta-i moştnenirea fiilor fêliului Efraim după năroadele lor.
9. Şi cetățile cêlea ce s-au usăbit fiilor Efraim pren mijlocul moştneniirei fiilor Manassí, toate cetățile şi oraşele lor.
10.[2378] Şi n-au pierdut Efraim pre hananeu, cela ce lăcuiêşte în Gazer. Şi lăcuia hananeul întru Efraim pînă în dzua de astădzi şi s-au făcut birnici robi pînă s-au suit[2379] împăratul Eghíptului şi au luat cetatea şi au arsu-o cu foc pre ea şi pre hananei şi pre ferezei şi pre ceia ce lăcuia în Gazer i-au junghiat, şi au datu-o pre ea Faraó în zêstre fêtei lui.

Cap 17

1. Şi s-au făcut hotarăle fêliului fiilor Manassí pentru că acesta-i întîi născut lui Iosif, lui Mahir cel dentîi născut lui Manasi, tatăl lui Galaad, pentru că om de război era întru Galaadítida şi întru Vasanítida.
2. [2380]Şi să făcu fiilor Manasí celor rămaşi după năroadele lor, fiilor Ahiézer[2381] şi fiilor Elec[2382] şi fiilor Ezriil şi fiilor ⌊Si⌋[2383]hem şi fiilor Efer şi fiilor Semiraé[2384]. Aceştia-s fiii lui Manassí, fiii lui Iosif, bărbații după năroadele lor.
3. Şi la Salpaad, ficiorul lui Efer, ficiorul lui Galaad şi ficiorul lui Mahir, ficiorul lui Manassí, nu era la el ficiori, ce fête. Şi acêstea-s numerile fêtelor Salpaad[2385]: Malaá şi Núa şi Egla şi Melha şi Thersa.
4. Şi au stătut înaintea lui Eliázar preutul şi înaintea lui Iisus, ficiorul Naví, şi înaintea boiêrilor, dzicîndu: „Dumnedzău au porîncit pren mîna lui Moisi să ni să dea noao moştnenire în mijlocul fraților noştri". Şi li s-au dat lor moştnenire pren porînca Domnului moşie întru frații tătîne-său.
5. Şi cădzu partea lor ⌊Manassí, Cîmpul Lavadu⌋[2386], den Pămîntul Galaadu, şi a i Vasan, carea iaste decinde de Iordan.
6. Căci fêtele ficiorilor Manassi au moştnenit moşie întru mijlocul fraților lor, iar Pămîntul Galaadu s-au făcut ficiorilor Manassí celor rămaşi.
7. Şi s-au făcut hotarăle fiilor Manassi de la Sir, Mahthoth Idanath[2387] care iaste despre ⌊partea Sihem⌋[2388] şi mergu hotarăle la Samin şi Iasim[2389] la izvorul Thafthóth.
8. Lui Manassi va fi Pămîntul Thapfu[2390], şi Thapfú[2391] la hotarăle Manassi fiilor Efraim.
9. Şi să vor pogorî hotarăle la Valea Cané[2392] spre amiazădzi, spre Valea Iair[2393], terevinthul lui Efraim întru mijlocul cetății lui Manassí şi hotarăle lui Manassi la miazănoapte, la pîrîu, şi va fi lui

10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. НІ

[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ieşirea maarea
10. De către amiadzădzi lui Efraim şi la miazănoapte lui Manassí. Şi va fi maarea hotarăle ei şi pre Assir să vor împreuna la miazănoapte şi lui Isáhar de răsărit.
11. Şi va fi Manassí întru Issahar şi în Sir, Vethsan şi oraşele lor şi cêle a i Iavlam şi fêtele ei. Şi pre ceia ce lăcuiescu Dor şi oraşele ei şi pre ceia ce lăcuiescu Tanah şi satele ei şi pre ceia ce lăcuiescu Maggedó şi satele ei şi a treia a i Naféthа[2394] şi oraşele ei.
12. Şi n-au putut ficiorii lui Manasí să surpe cetăţile acêstea şi au început hananeul a lăcui întru pămîntul acesta.
13. Şi fu în vrême ce să întăriră fiii lui Israil şi au făcut pre hananei supuşi, iar cu surpare pre ei nu i-au surpat.
14. Şi priciră fiii lui Iosif lui Iisus dzicîndu: „Pentru căci ne-ai moştnenit pre noi o moşie şi parte una, şi eu nărodu multu sîntu şi Dumnedzău m-au blagoslovit?"
15. Şi dzise lor Iisus: „De eşti tu nărodu multu, suie-te la codru şi curăţêşte acoló tu ţie, la pămîntul ferezeului şi a lui Rafaim, de ţi-i strîmptu Muntele Efraim".
16. Şi au dzis fiii lui Iosif: „Nu ne place noao Muntele Efraim. Şi călărime aleasă şi fier la tot hananeul ce lăcuiêşte întru mine, la Vethean şi întru satele ei şi la Valea Iezrael".
17. Şi dzise Iisus fiilor Iosif, lui Efraim şi lui Manassí, dzicîndu: „De eşti nărodu multu şi vîrtute mare ai, nu va fi ţie moşie una.
18. Că codrul ţie va fi, căci codru iaste, şi-l vei curăţi pre el şi va fi ţie ieşirile lor cîndu vei surpa pre hananeu, căci călărime aleasă la el iaste, căci tare iaste pentru că tu îl vei trêce cu vîrtutea pre el".

Cap 18

1. Şi să adună toată adunarea fiilor Israil la Siló şi au întinsu acoló cortul mărturiei şi pămîntul s-au biruit de către ei[2395].
2. Şi au rămas fiii lui Israil carii n-au moştnenit moştnenirea lor, 7 fêliuri.
3. Şi dzise Iisus fiilor Israil: „Pînă cîndu voi veţi leni să întraţi să moştneniţi pămîntul carele au dat voao Domnul Dumnedzăul părinţilor voştri?
4. Daţi dentru voi 3 oameni dentru fêli şi-i voi trimite pre ei şi sculîndu-să să îmble pămîntul şi să-l scrie pre el înaintea mea în ce chip voi putea să-l împarţu pre el".
5. Şi au venit către el şi au împărţit lor 7 părţi; Iúda va sta lor[2396] hotar de către amiazădzi şi fiii lui Iosif vor sta la hotarul lor despre miazănoapte.
6. „Iar voi împărţiţi pămîntul 7 părţi şi aduceţi aicea către mine, şi voi scoate voao sorţu aicea, înaintea Domnului Dumnedzăului nostru,
7. Pentru că nu iaste parte fiilor Leví întru voi, căci preuţie Domnului partea lor[2397], şi Gad şi Ruvim şi jumătate de fêl a lui Manassi au luat moştnenirea lor decinde de Iordan la răsărit, carea le-au dat lor Moisí, sluga Domnului".
8. Şi sculîndu-să oamenii, au mersu, şi au porîncit Iisus oamenilor celora ce mergea să cêrce pămîntul, dzicîndu: „Trêceţi şi îmblaţi pămîntul şi-l călcaţi pre el şi veniţi aicea către mine, şi voi scoate voao aicea sorţu înaintea Domnului la Siló".
9. Şi au mersu oamenii şi au îmblat pre pămîntu şi au călcat pămîntul şi au văzut pre el şi au scris pre el după cetăţile lui 7 părţi întru o carte şi au adus către Iisus la tabără la Siló.
10. Şi le-au pus lor Iisus sorţu la Siló înaintea Domnului,
11. Şi au împărţit acoló pămîntul Iisus fiilor Israil, după împărţêlele lor; şi ieşi sorţul fêliului fiilor Veniamin întîi după năroadele lor, şi au ieşit hotarăle moşiei lor întru mijlocul Iúdei şi întru mijlocul fiilor Iosif.
12. Şi li să făcu lor hotarăle de la miazănoapte de la Iordan şi să va sui hotarul den dosul Ierihó spre miadzănoapte[2398] şi să va sui pre munte pre maare şi va fi lui ieşirea Madmarítina[2399] Vethain[2400].
13. Şi vor trêce de acoló hotarăle Lúza denapoia Lúza de la spate, aceasta iaste Vethil, şi să vor pogorî hotarăle de la Astaroth Eddar[2401] la munte, care iaste către amiazădzi, Vethoran cea de gios.
14. Şi vor trêce hotarăle şi vor încungiura despre partea ce caută la maare de la amiazădzi, de la munte de către faţa Vethoron, a miazădzi, şi va fi lui ieşirea la Cariathvaal, aceasta iaste Cariáthiarim, cetatea fiilor Iúdei. Aceasta iaste partea de către maare.
15. Şi partea de către amiazădzi, despre partea Cariathvaal. Şi vor trêce hotarăle mării la Gain[2402] şi vor ieşi la izvorul apei Nafthó.
16. Şi să vor pogorî hotarăle pre partea muntelui carea iaste despre faţa ponorului[2403] Enom[2404], care iaste despre partea Emec Rafain despre miazănoapte, şi să va pogorî la Ghienom[2405] denapoia Ievus[2406] de la amiazădzi şi să va pogorî la izvorul Roghil.
17. Şi va trêce la miazănoapte şi va trêce la izvorul Samé[2407] şi va trêce la Galiloth, carea iaste den preajmă către suirea Edomim[2408], şi să va pogorî pre piatra

Vaan

18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП·ΘІ

Ш[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19–20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]

Vaan[2409] fiilor Ruvim.

18. Şi va trêce pre denapoia Vittaravá de la miazănoapte şi să va pogorî la Arava.
19. Şi vor trêce hotarăle pre denapoia Vithlagá de la miazănoapte şi va fi trêcerea hotarălor pre piscul Mării Sărilor de la miadzănoapte la partea Iordánului de la amiazădzi. Acêstea-s hotarăle de la amiazădzi.
20. Şi Iordánul va hotărî pre el despre partea răsăriturilor. Aceasta-i moştnenirea fiilor Veniamin, hotarăle ei împregiur, după năroadele lor.
21. Şi s-au făcut cetăţile fêliului fiilor Veniamin după năroadele lor Ierihó şi Vithaglá[2410] şi Amecasif[2411]
22. Şi Vithavaravá[2412] şi Semrim[2413] şi Vethil[2414]
23. Şi Avim şi Ófra şi Afrathá
24. Şi căsătoritul Ammoná şi pre Afni şi Gavaá, cetăţi 12 şi oraşele lor,
25. Gavaon şi Ramá şi Viroth
26. Şi Masfá şi Hefíra şi Mosá
27. Şi Rechem şi Ierfail şi Theralá şi Silalef
28. Şi Iivus, aceasta-i Ierusalimul, şi Gavaath şi cetăţile Iarim 13 şi satele lor. Aceasta-i moştnenirea fiilor Veniamin, după năroadele lor.

Cap 19

1. Şi ieşi sorţul al doilea lui Simeon, fêliului fiilor Simeon, după nărodurile lor. Şi fu moştnenirea lui[2415] întru mijlocul moşiei fiilor Iúda.
2. Şi s-au făcut moşie lor Virsaveé şi Saveé şi Moladá
3. Şi Asersual şi Valá şi Asom
4. Şi Erthulad şi Vathul şi Erma
5. Şi Sechilá şi Vithmar şi Hazvoth şi Asersula
6. Şi Vivlaváth şi ţarinile lor, cetăţi 13 şi oraşele lor,
7. Ain şi Remon şi Ether şi Asan, cetăţi 4 şi oraşele lor,
8. Şi toate satele carele-s prenpregiurul cetăţilor acestora, pînă la Valéth Viramoth, mergîndu spre amiazădzi: aceasta-i moştnenirea fêliului fiilor Simeon după năroadele lor.
9. De la moşie[2416] Iúdei moştnenirea fêliului fiilor Simeon, căci s-au făcut partea fiilor Iúda mai mare decît a lor şi au moştnenit fiii lui Simeon în mijlocul moşiei lor.
10. Şi au ieşit sorţul al treilea lui Zavulon după năroadele lor şi vor fi hotarăle moştneniirei lor pînă la Sarid.
11. Şi li să suie hotarăle lor la maare şi la Marilla şi să vor împreuna la Devasthé şi să va tîmpina la vale carea iaste de cătră faţa Iecnam.
12. Şi să va întoarce de la Sarad den preajmă de la răsărit Sames la hotarăle Ihasaloth Thavor şi va trêce la Davrathá şi să va sui la Afiê.
13. Şi de acoló va trêce pren preajmă la răsărit pre Goth Faethá la cetatea Casim şi va trêce la Remóna Amaththanú Drínua.
14. Şi vor încungiura hotarăle la miadzănoapte la Enathóth şi va fi ieşirea lor la Ghé Iefthail
15. Şi Cattath şi Naloth şi Semrom şi Iádila şi Vithlêem, cetăţi 12 şi oraşele lor.
16. Aceasta-i moştnenirea fêliului fiilor Zavulon, după năroadele lor, cetăţile lor şi oraşele lor.
17. Şi lui Issáhar au ieşit sorţul al patru, fiilor Issáhar, după rudele lor.
18. Şi li s-au făcut hotarăle lor Iesrael şi Haseloth şi Sunim
19. Şi Aferarim şi Sion şi Renáth
20. Şi Anaréth şi Ravóth şi Chesion şi Aamê
21. Şi Ramaí şi Inganim şi Innada şi Vethfásis.
22. Şi să vor împreuna hotarăle la Thavor şi la Gasíma şi Vethsamis, cetăţi 16 şi oraşele lor, şi va fi ieşirea hotarălor lor Iordánul.
23. Aceasta-i moştnenirea fêliului fiilor Isáhar, după năroadele lor şi cetăţile şi satele lor.
24. Şi ieşi sorţul al cincele fêliului fiilor Asir, după năroadele lor.
25. Şi s-au făcut hotarăle lor Helcáth şi Ooli şi Vatni şi Ahsaf
26. Şi Alimeleh şi Ammad şi Masal, şi să va împreuna cu Carmílul despre maare şi la Sior şi la Vanáth.
27. Şi să va întoarce de la răsărita soarelui Vithdagon şi să va împreuna cu Zavulon şi la Ghê Iefthail despre miazănoapte, Vithaemec şi Naiil, şi va mêrge la Havol, den stînga,
28. Şi Agran şi Roov şi Ammon şi Canaí, pînă la Sidónul cel mare.
29. Şi să vor întoarce hotarăle la Ramá şi pînă la cetatea tăriei tiriilor[2417] şi să vor întoarce hotarăle la Osá şi va fi ieşirea lui la mare, den împărţala Ahzov,
30. Şi Ammá şi Afec şi Roov, cetăţi 22 şi oraşele lor.
31. Aceasta-i moştnenirea fêliului fiilor Asir, după năroadele lor, cetăţile lor şi oraşele lor.
32. Şi lui Nefthalim au ieşit sorţul al şaselea fiilor Nefthalim, după nărodurile lor.
33. Şi să făcură hotarăle lor Meélef şi Milom şi Vesenanim şi Arme şi Nachev şi Iavní, pînă la Gropi, şi s-au făcut ieşirile lor Iordánul.
34. Şi să vor întoarce hotarăle despre maare Azanoth Thavor şi va trêce de acoló la Icoc şi să va împreuna cu Zavulon cătră răsărit şi cu Assir să va împreuna despre maare şi cu Iuda, Iordánul de cătră răsărita soarelui.

35[2418]. Şi cetăţile zidite a tirilor, Asidim Tíros şi Amáth şi Recáth şi Hanereth

36. Şi Adamí şi Ramá şi Asor
37. Şi Chedes şi Edraí şi izvoarăle Asor
38. Şi Eron şi Magdaliil, Oran şi Vithanáth şi Thasmus, cetăţi 19 şi satele lor.
39. Aceasta-i moştnenirea fêliului fiilor Nefthalim, după rudenia lor, şi cetăţile şi satele lor.
40. Şi fê-

liului fiilor

41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
43–44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
[illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]

КАП. К

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

КАП. КА

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

liului fiilor Dan au ieșit sorțul al șaptele.
41. Și li s-au făcut hotarăle lor Saraá și Esthaol și cetatea Sames
42. Și Salavin și Ivalon și Iethla
43. Și Elon și Thamná și Accaron
44. Și Elthecó și Gavathon și Vaaloth
45. Și Iuth și Vanivarac și Ghethremmon
46. Și de la maare Ieracon, hotar aproape de Ióppa.
47. Și au ieșit hotarul fiilor Dan și au mersu fiii lui Dan și au bătut pre Lesin și au luat pre ea și au lovit pre ea cu gură de sabie. Și au moștnenit pre ea și au lăcuit pre ea și au numit numele Lesen Dan, după numele tatălui lor, Dan. ⌊Și amorreul au rămas a lăcui la Elom și la Salamin și s-au îngreiat mîna lui Efraim preste ei și să făcură lor întru bir.⌋[2419]
48. Aceasta-i moștnenirea fêliului fiilor Dan după năroadele lor, cetățile lor și orașele lor. ⌊Și n-au supărat fiii lui Dan pre amorreu, pre carele supăra lor întru munte[2420], și n-au putut pre ei amorreii să-i pogoare la vale și s-au premejduit de ei hotarul părții lor.
49. Și s-au dus ca să între[2421] pre pămîntul dupre hotarul lor.⌋[2422] Și au săvîrșit a împărți cu sorți pămîntul la hotarăle lui și au dat fiii lui Israil moșie[2423] lui Iisus, fiiul Navi, întru ei
50. Pren porînca Domnului și i-au dat lui cetatea carea au cerșut, Taamnath Saraí[2424], carea iaste în Muntele Efraim, și au zidit cetatea și lăcuia întru ea.
51. Acêstea-s împărțêlele carele au împărțit Eliázar preutul și Iisus a lui Naví și boiêrii moștnêniilor întru fêliurile Israil după sorți, la Silom, înaintea Domnului, lîngă ușile cortului mărturiei, să lăcuiască pămîntul.

Cap 20

1. Și grăi Domnul lui Iisus dzicînd:
2. „Grăiêște fiilor lui Israil dzicîndu: «Dați cetățile pribêgilor [2425]carele am dzis către voi pren Moisí.
3. Scăpare ucigașului celuia ce va ucide suflet fără de voia lui, fără de nice un gîndu mainte și vor fi cetățile voastre scăpare și nu va muri ucigașul de cela ce să rudêște cu sîngele, pînă va veni înaintea adunării la județ.
4. Și va fugi la una den cetățile acêstea și va sta la poarta ușii cetății lui și va grăi întru urechile bătrînilor cetății aceia cuvintele lui, și-l vor întoarce pre el adunarea către ei și-i vor da lui loc și va lăcui împreună cu ei.
5. Și cîndu va goni cela ce să rudêște cu sîngele denapoia lui, și nu vor închide pre cela ce au ucis în mîna lui pentru că știindu au lovit pre aproapele său și nu urîndu el pre îns, de ieri și de alaltaieri. Și va lăcui întru cetatea acêea pînă va sta înaintea adunării la județ, pînă va muri preutul cel maare carele va fi întru dzilele acêlea.
6. Atuncea să va întoarce cela ce au ucis și va întra în cetatea lui și la casa lui și la cetatea de unde au fugit de acolo»".
7. [2426]Și au usăbit pre Cades la Galiléa, la Muntele Nefthalim, și Sihem, în Muntele Efrem, și cetatea Arvó, aceasta iaste Hevron, la Muntele Iúdei.
8. Și decinde de Iordan, la Ierihó, de către răsărit, [2427]au dat pre Vosor în pustiiu în cîmpu, den fêliul lui Ruvim, și pre Ramoth la Galaad, den fêliul lui Gadu, și pre Golan la Vasanítida, den fêliul Manassí.
9. Acêstea era cetățile cêle numite la toți fiii lui Israil și la cel nemêrnic ce șade lîngă ei să fugă acoló, tot cela ce lovêște suflet fără de voie, pentru ca să nu moară de mîna celuia ce să rudêște cu sîngele pînă va sta înaintea adunării la județ.

Cap 21

1. Și au venit căpeteniile neamurilor fiilor Leví către Eliázar preutul și către Iisus a lui Naví și către căpeteniile fêliurilor den neamurile fiilor Israil.
2. Și au dzis către ei în Siló la Pămîntul Hanaan dzicîndu: „Porîncit-au Domnul pren mîna lui Moisí dzicîndu să ne dea noao cetăți să lăcuim și prenpregiururile lor dobitoacele noastre".
3. [2428]Și au dat fiii lui Israil leviților, cîndu moștneniia ei pren porînca Domnului, cetățile acêstea și prenpregiururile lor.
4. Și ieși sorțul nărodului lui Caáth și să făcu fiilor Aaron, preuților leviților de la neamul Iúdei și de la neamul lui Simeon și de la neamul lui Veniamin, sorțiite cetăți 13.
5. Și fiilor Caáth celor rămași den neamul fêliului Efraim și de la fêliul lui Dan și den jumătate de fêl a lui Manassí, sorțiite cetăți 10.
6. Și fiilor Gherson, den rudeniia fêliului Isáhar și den fêliul Assir și den fêliul lui Nefthalim și den jumătate de fêl a lui Manassi, la Vasan, sorțiite cetăți 13.
7. Și fiilor Merarí, după năroadele lor, den fêliul lui Ruvim și den fêliul lui Gad și de la fêliul lui Zavulon, sorțiite cetăți 12.
8. Și au dat fiii lui Israil leviților cetățile acêstea și prenpregiururile lor, în ce chip au porîncit Domnul lui Moisi, cu sorțu.
9. Și au dat fêliul fiilor Iúda și fêliul fiilor Simeon și den fêliul fiilor Veniamin cetățile acêstea și s-au chemat:
10. Fiilor Aaron den nărodul

[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]

[illegible]
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]
[illegible] 45
[illegible]
[illegible]
[illegible]

lui Caath, fiilor Leví, căci acestora li s-au făcut sorţul cel dentîi,

11. Şi le-au dat lor pre Cariatharvoc, scaunul Enac; acesta iaste Hevron, în Muntele Iúdei. Iară prenpregiururile ei, cêle de pregiur ea,

12. [2429]Şi ţarinile cetăţii şi satele ei le-au dat Iisus lui Halev, ficiorul lui Iefoni, întru ţinêrea lui.

13. Şi fiii lui Aaron preutul au dat cetatea scăpare celuia ce va ucide pre Hevron şi cêlea ce-s usăbite ce-s cătră însă şi pre Levna[2430] şi cêle ce-s usăbite ce-s cătră însă;

14. Şi pre Iether[2431] şi cêle usăbite cătră însă, şi pre Iethesmó[2432] şi cêle hotărîte cătră ea,

15. Şi pre Iló[2433] şi cêle usăbite cătr-însă, şi pre Davir şi cêle usăbite cătr-însă,

16. Şi pre Ain[2434] şi cêle usăbite cătr-însă, şi pre Esga[2435] şi cêle usăbite cătr-însă, şi pre Vethsamis şi cêle usăbite cătr-însă, cetăţi 9, de la acêste doao neamuri.

17. Şi de la fêliul Veniamin, pre Gavaon şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi pre Gaví[2436] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă,

18. Şi pre Anathoth şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi cetăţi 4[2437], pre Almo[2438] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă,

19. Toate cetăţile fiilor Aaron, a preuţilor, cetăţi 13 şi cêle de prenpregiurul lor.

20. Şi năroadelor fiilor Caáth, leviţilor celor rămaşi de la fiii lui Caáth, şi li s-au făcut cetatea hotarălor lor de la fêliul Efraim.

21. Şi le-au dat lor cetatea scăpării şi celui ce ucide, pre Sihem şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi pre Gazer[2439] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă,

22. Şi pre Cavsaim şi cêle ce-s usăbite ce-s cătr-însă, şi pre Cea de Sus Vethoron şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, cetăţi 4.

23. Şi den fêliul lui Dan, pre Elcoth[2440] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi pre Gavethon[2441] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă,

24. Şi pre Elon şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi pre Ghethremmon[2442] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, cetăţi 4.

25. Şi de la jumătate de fêl a lui Manasí, pre Thanaah[2443] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi pre Vethsan[2444] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, cetăţi 2.

26. Toate cetăţile – 10 şi cêle usăbite ce-s cătră iale, năroadelor fiilor Caath, celor rămase.

27. Şi fiilor Ghirson, celor ce să rudescu cu leviţii den jumătate de fêl a lui Manassi, cetăţile cêle usăbite celora ce au ucis, pre Golan[2445] la Vasanítida şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi pre Veesthrá[2446] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, cetăţi doao.

28. Şi den fêliul lui Issáhar, pre Chision[2447] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi pre Dathav[2448] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă,

29. Şi pre Iermóth[2449] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi Izvorul Cărţilor şi cêle usăbite cătr-însă, cetăţi 4.

30. Şi den fêliul Assir, pre Masaal[2450] şi cêle usăbite cătr-însă, şi pre Avdó[2451] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă,

31. Şi pre Helcáth[2452] şi cêle usăbite ce-s cătră însă, şi pre Roav[2453] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, cetăţi 4.

32. Şi den neamul lui Nefthalim, cetatea cea usăbită celuia ce au ucis, şi pre Chedes[2454], la Galiléa, şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, şi pre Carthan[2455] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, cetăţi 3, şi pre Mathdor[2456] şi cêle usăbite ce-s cătr-însă[2457].

33. Toate cetăţile lui[2458] Gherson, după năroadele lor, cetăţi 13, şi cêle usăbite ce-s cătr-înse.

34. Şi nărodului fiilor Merarí, leviţilor celor rămaşi den fêliul fiilor Zavulon, pre Ecnaam[2459] şi prenpregiururile ei, şi pre Carthá[2460] şi prenpregiururile ei,

35. Şi pre Damná[2461] şi prenpregiururile ei, şi pre Dalol şi prenpregiururile ei, cetăţi 4.

36. Şi decinde de Iordan, despre Ieriho, den fêliul lui Ruvim, au dat cetatea scăparea celuia ce au ucis pre Vosor, ⌊la pustiiu⌋[2462], şi prenpregiururile ei, pre Misor[2463] şi prenpregiururile ei, şi pre Iazir şi prenpregiururile ei,

37. Şi pre Ghedsom[2464] şi prenpregiururile ei, şi pre Masfa[2465] şi prenpregiururile ei, cetăţi 4.

38. Şi den fêliul lui Gad, cetatea cea de scăpare a celuia ce au ucis, pre Ramoth la Galaad şi prenpregiururile ei, şi pre Manaim[2466] şi olaturile ei,

39. Şi pre Esevon şi olaturile ei, şi pre Iazir şi olaturile ei, toate cetăţile 4.

40. Toate cetăţile fiilor Merarí, după năroadele lor, celor rămaşi den fêliul lui Leví. Şi li să făcură hotarăle lor, cetăţi 12.

41. Toate cetăţile leviţilor în mijlocul ţinérii fiilor Israil – 48 cetăţi, şi pren olaturile lor hotară, pregiur cetăţile acêstea,

42. Cetăţi şi cetăţi, şi pren olaturile lor hotară pregiur cetate, aşa la toate cetăţile acêstea. Şi săvîrşi Iisus împărţindu pămîntul întru hotarăle lui[2467] şi au dat fiii lui Israil parte lui Iisus pren porînca Domnului au dat lui, cetatea carea au cerşut, pre Thamnasáhar i-au dat lui, întru Muntele Efraim. Şi zidi Iisus cetatea carea au cerşut şi au lăcuit întru ea, şi au luat Iisus cuţitele cêle de piatră cu carele au obrăzuit pre[2468] fiii lui Israil pre ceia ce s-au născut pre cale în pustiiu, căci nu s-au obrăzuit întru pustiiu, şi le-au pus pre iale la Thamnasáhar.

43. Şi au dat Domnul lui Israil tot pămîntul carele au giurat să dea părinţilor lor, şi au moştnenit pre el, şi au lăcuit în el.

44. Şi i-au aşezat Domnul pre ei de prenpregiur în ce chip s-au jurat părinţilor lor. Nu s-au sculat nime înaintea lor dentru toţi nepriêtenii lor, pre toţi nepriêtenii lor i-au dat lor Domnul în mîinile lor.

45. N-au cădzut cuvîntu dentru toate cuvintele cêle bune; carele au grăit Domnul fiilor Israil, toate s-au isprăvit[2469].

Cap 22

ΚΕΦ. ΚΒ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]

Cap 22

1. Atuncea au chemat Iisus pre fiii lui Ruvim şi pre fiii lui Gad şi cea jumătate de fêl a lui Manassi
2. Şi dzise lor: „Voi aţi audzit toate cîte au porîncit voao Moisi, sluga Domnului, şi aţi ascultat glasul mieu după toate şi cîte am porîncit voao.
3. Nu aţi lăsat pre fraţii voştri întru acêstea dzile şi mai multe pînă în dzua de astădzi; aţi păzit porînca Domnului Dumnedzăului vostru.
4. Iar acu au odihnit Domnul Dumnedzăul vostru pre fraţii voştri în ce chip au dzis lor. Acum dară întorcîndu-vă, păsaţi la casele voastre şi la pămîntul ţinérii voastre [2470]carele au dat voao Moisi, sluga Domnului, decinde de Iordan.
5. Ci vă păziţi foarte să faceţi porîncele şi lêgea carea au porîncit voao Moisí, sluga Domnului, să iubiţi pre Domnul Dumnedzăul vostru şi să mêrgeţi întru toate căile lui, să păziţi porîncele lui şi să vă lipiţi lîngă el[2471] şi să-i slujiţi lui dentru toată inima voastră şi dentru tot sufletul vostru”.
6. Şi blagoslovindu pre ei Iisus, i-au trimis pre ei Iisus şi au mersu la casele lor.
7. Şi la cea jumătate de fêl a lui Manassí au dat Moisí la Vasan[2472] şi celor jumătate au dat Iisus împreună cu fraţii lor[2473] pre lîngă[2474] Iordan, lîngă maare. Şi cîndu i-au trimis pre ei la casele lor şi i-au blagoslovit pre ei dzicîndu,
8. ⌊Şi⌋[2475] cu bani[2476] mulţi au mersu la casele lor, şi dobitoace multe foarte, şi argintu, şi aur, şi aramă, şi hier, şi îmbrăcăminte multă foarte, şi au împărţit prada nepriêtenilor lor împreună cu fraţii lor şi s-au întorsu.
9. Şi au mersu fiii lui Ruvim şi fiii lui Gad şi cea jumătate de fêli a lui Manassi, de la fiii lui Israil la Silon[2477], den Pămîntul Hanaan, să margă la Pămîntul Galaad, la pămîntul ţinerii lor, carele au moştnenit pre el pren porînca Domnului în mîna lui Moisí.
10. Şi au venit la Galiloth a Iordánului, carea iaste în Pămîntul Hanaan, şi au zidit fiii lui Ruvim şi fiii lui Gad şi cea jumătate de fêl a lui Manassí acoló cuptoriu[2478] la Iordan, cuptoriu mare de vădzut.
11. Şi au audzit fiii lui Israil dzicîndu: „Iată, au zidit fiii lui Ruvim şi fiii lui Gad şi cea jumătate de fêl a lui Manassi cuptoriu la hotarăle Pămîntului Hanaan, la Galioth[2479] a Iordánului, decinde de fiii lui Israil”.
12. Şi au auzit fiii lui Israil[2480] şi s-au adunat toţi fiii lui Israil la Silon[2481] ca să să suie să-i bată pre ei.
13. Şi au trimis fiii lui Israil cătră fiii lui Ruvim şi cătră fiii lui Gad şi cătră cea jumătate de fêl a lui Manassí, la Pămîntul lui Galaadu, pre Finees, fiiul lui Eliázar, fiiul lui Aaron preutul.
14. Şi 10 den boiêri împreună cu el, cîte un boiêrin den casa neamului, dentru toate fêliurile fiilor Israil, oameni boiêri a casei de moşii, sîntu preste mii a lui Israil.
15. Şi au mersu cătră fiii Ruvim şi cătră fiii lui Gad şi la cea jumătate de fêl a lui Manassi, la Pămîntul Galaad, şi au grăit cătră ei dzicînd:
16. „Acêstea dzice toată adunarea Domnului: «Ce iaste păcatul acesta carele aţi greşit înaintea Domnului Dumnedzăului Israil, să vă întoarceţi astădzi de la Domnul Dumnedzăul lui Israil, zidindu voao cuptor, să vă faceţi viclêni voi astădzi de la Domnul?
17. Au doară mic iaste păcatul [2482]Fogor ⌊voao⌋[2483], căci nu ne-am curăţit de el pînă în dzua de astădzi; şi s-au făcut rană întru adunarea Domnului.
18. Şi voi să vă întoarceţi astădzi de la Domnul; şi va fi să veţi usăbi astădzi de la Domnul, şi mîine preste tot Israílul va fi urgiia Domnului.
19. Şi acum, de iaste puţîn pămîntul ţînutului vostru, trêceţi voi la pămîntul ţînutului Domnului, unde lăcuiêşte acoló cortul Domnului, şi moştneniţi întru noi, şi să nu vă faceţi usăbiţi de cătră Domnul şi de la noi nu vă osăbiţi[2484] pentru căci aţi făcut voao cuptoriu, afară den jirtăvnicul Domnului Dumnedzăului nostru.
20. [2485]Nu iată, Áhar a lui Zará cu greşeală au greşit den anáthema[2486] şi preste toată adunarea Israil s-au făcut urgiia şi acesta unul sîngur era, au doară acesta au murit întru păcatul lui?»”.
21. Şi au răspunsu fiii lui Ruvím şi fiii lui Gad şi cea[2487] jumătate de fêl a lui Manassí şi au grăit celor preste mii a lui Israil dzicîndu:
22. „Dumnedzău Dumnedzău Domnu iaste şi Dumnedzău Dumnedzău Domnul el ştie, şi Israil el va cunoaşte. De am greşit noi întru usăbire denaintea Domnului, să nu ne mîntuiască pre noi întru dzua aceasta.
23. Şi de am zidit cuptor noao, ca să ne usăbim de la Domnul Dumnedzăul nostru, sau ca să[2488] suim noi preste el jirtvă de ardere de tot sau ca să facem preste el jirtvă a mîntuirei, Domnul sîngur să cêrce.
24. Ce pentru frica cuvîntului[2489] am făcut aceasta, dzicîndu pentru ca nu mîine să dzică ficiorii noştri ficiorilor voştri dzicîndu, ce voao şi Domnului Dumnedzăului Israil.
25. Şi hotară au pus Domnul întru mijlocul vostru şi al nostru,

[illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

[illegible]

Кап. КГ

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

fiii lui Ruvim şi fiii lui Gad, pre Iordan, şi nu iaste voao parte Domnului, şi vor înstreina fiii voştri pre fiii noştri, pentru ca să nu să închine Domnului.

26. Şi am dzis să facem aşa, ca să zidim cuptoriul acesta, nu pentru aduceri, nice pentru jirtve,
27. Ce pentru ca să fie mărturie acesta între noi şi-ntre voi şi în mijlocul fiilor noştri după noi, ca să slujască slujbă Domnului înaintea lui cu aducerile noastre şi cu jirtvele noastre şi cu jirtvele mîntuirelor noastre, şi nu vor dzice fiii voştri fiilor noştri mîine: «Nu iaste voao partea a Domnului».
28. Şi am dzis: «De să va face vreaodinioară şi vor grăi cătră noi, au cătră seminţiile noastre mîine şi vor grăi, vedeţi asămănarea jirtăvnicului Domnului carele au făcut părinţii noştri nu pentru aduceri, nice pentru jirtve; ce mărturie iaste întru mijlocul nostru şi întru mijlocul[2490] vostru şi întru mijlocul fiilor noştri,
29. Să nu să facă dară noi să ne usăbim de la Domnul ca să ne întoarcem întru dzua de astădzi de la Domnul, ca să zidim noi jirtăvnic aducerilor şi jirtvelor samin şi jirtvei mîntuirei lor, afară den jirtăvnicul Domnului Dumnedzăului nostru carele iaste denaintea cortului lui»".
30. Şi audzind Finees preutul şi toţi boiêrii adunării şi cei preste mii[2491] carii era cu ei a lui Israil[2492] cuvintele carele au grăit fiii lui Ruvim şi fiii lui Gad şi jumătate de fêl a lui Manassí, le-au plăcut lor.
31. Şi dzise Finees fiiului lui Eleázar preutul, fiilor Ruvim şi fiilor Gad şi la jumătate de fêl a lui Manassi: „Astădzi am cunoscut cum cu noi Domnul, căci n-aţi greşit înaintea Domnului greşeala aceasta şi căci aţi mîntuit pre fiii lui Israil den mîna Domnului".
32. Şi s-au întorsu Finees, ficiorul lui Eliázar preutul, şi boiêrii neamurilor de la fiii lui Ruvim şi de la fiii lui Gad şi de la jumătate de fêl a lui Manassi den Pămîntul Galaad la Pămîntul Hanaan, cătră fiii lui Israil, şi au răspunsu lor cuvintele.
33. Şi au plăcut cuvîntul fiilor[2493] Israil şi au binecuvîntat pre Dumnedzăul fiilor Israil şi au grăit cătră fiii lui Israil şi au dzis să nu să mai suie cătră ei la război ca să surpe pămîntul fiilor Ruvim şi fiilor Gad şi a jumătate de fêliul lui Manassí, şi au lăcuit pre el.
34. Şi au numit Iisus cuptoriul lui Ruvim şi lui Gad şi a jumătate de fêl Manassí

şi dzise căci mărturie iaste întru mijlocul lor, căci Domnul Dumnedzău, Dumnedzău lor iaste.

Cap 23

1. Şi fu după dzile multe după ce au potolit[2494] Domnul Dumnedzău pre Israil de cătră toţi nepriêtenii lui de prenpregiur, şi Iisus bătrîn îndelungat cu dzilele.
2. Şi au chemat Iisus pre toţi fiii lui Israil şi bătrînimea lor şi pre boiêrii lor şi pre judecătorii lor şi pre cărturarii lor, şi dzise lor: „Eu am îmbătrînit şi m-am îndălungat cu dzilele.
3. Iară voi aţi vădzut toate cîte au făcut Domnul Dumnedzăul vostru la toate limbile acêstea de cătră faţa voastră, căci Domnul Dumnedzăul vostru acesta-i ce s-au bătut pen voi.
4. Vedeţi cum am aruncat voao limbile cêle rămase voao acêstea întru sorţii ⌊voştri⌋[2495] întru fêliurile voastre de la Iordan, toate limbile le-am surpat şi de la Marea cea Mare va hotărî la apusul soarelui.
5. Iar Domnul Dumnedzăul nostru, el va surpa pre înşii de cătră faţa voastră, pînă vor pieri. Şi va trimite lor jiganiile cêle sălbatice pînă-i va surpa pre ei şi pre împăraţii lor de cătră faţa voastră, şi veţi moştneni de tot pămîntul lor în ce chip au grăit Domnul Dumnedzăul vostru voao.
6. Întăriţi-vă, dară, foarte, să păziţi şi să faceţi toate cêle scrise întru cartea lêgii lui Moisí, pentru ca să nu vă abateţi de la ea în dreapta au în stînga.
7. Pentru ca să nu întraţi întru limbile acêste rămase împreună cu voi şi numele dumnedzăilor lor să nu să numască întru voi şi să nu vă juraţi, nice să vă închinaţi lor, nice să slujiţi lor,
8. Fără numai la Domnul Dumnedzăul vostru să vă lipiţi, în ce chip aţi făcut pînă în dzua de astădzi.
9. Şi i-au surpat pre ei Domnul de cătră faţa voastră, limbi mari şi tari, şi voao nime n-au stătut împotrivă denaintea voastră pînă în dzua de astădzi.
10. Un om dentru voi au gonit pre o mie, că Domnul Dumnedzăul vostru acesta bate împreună cu voi, în ce chip au dzis voao.
11. Şi să vă păziţi foarte sufletile voastre, să iubiţi pre Domnul Dumnedzăul vostru.
12. Că de veţi întoarce şi veţi adaoge la cêlea ce au rămas limbile acêstea ⌊ce-s⌋[2496] împreună cu voi şi veţi face cuscrii cătră ei şi veţi amesteca împreună cu ei şi ei cu voi,
13. Cu conoştinţă să cunoaşteţi că nu va adaoge Domnul Dumnedzăul vostru ca să surpe limbile acêstea

de cătră

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

КАП. КД

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

de cătră fața voastră și vor fi voao întru curse[2497] și întru piêdeci și întru cuie întru călcîele voastre și întru lovituri întru ochii voștri, pînă unde veți pieri de la pămîntul cel bun acesta carele au dat Domnul Dumnedzăul vostru voao.

14. Iară eu alergu astădzi calea în ce chip și toți cei de pre pămîntu, și veți cunoaște cu toată inima voastră și cu tot sufletul vostru și căci n-au căzut cuvîntu unul dentru toate cuvintele cêle bune carele au dzis Domnul Dumnedzăul vostru cătră voi, toate au venit[2498] voao, unul nu s-au lipsit dentru iale.
15. Și va fi în ce chip vin pre voi toate cuvintele cêle bune, carele au grăit Domnul Dumnedzăul vostru preste voi, așa va aduce Domnul pre voi toate cuvintele cêle rêle, pînă va surpa pre voi de pre pămîntul cel bun acesta carele au dat voao Domnul Dumnedzăul vostru.
16. Cîndu veți călca voi făgăduința Domnului Dumnedzăului vostru carea au porîncit voao și mergîndu veți închina la dumnedzăi striini și veți închina lor, și să va mîniia cu mînie Domnul întru voi și te va întoarce de sîrgu de la pămîntul cel bun carele au dat Domnul voao".

Cap 24

1. Și au adunat Iisus toate fêliurile Israil la Sihem și au chemat pre cei bătrîni a lui Israil și pre boiêrii lor și pre judecătorii lor și pre cărturarii lor, și au stătut denaintea Domnului Dumnedzău.
2. Și dzise Iisus cătră tot nărodul: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzău lui Israil: [2499]«Decinde de rîu au lăcuit[2500] părinții voștri de-nceput, Thárra, tatăl lui Avraam și tatăl lui Nahor, și au slujit la dumnedzăi striini[2501].
3. Și am luat pre tatăl vostru, pre Avraam, de de cêea parte de rîu, și l-am povețit pre el întru tot Pămîntul Hanaan și i-am înmulțit semințiia lui [2502]și i-am dat lui pre Isáac.
4. [2503]Și am dat lui Isaac pre Iacov și pre Isav, [2504]și am dat lui Isav Muntele Siir moștenire lui, [2505]și Iacov și fiii lui s-au pogorît la Éghiptu; și să făcură acoló întru limbă mare ⌊și⌋[2506] multă și tare, și-i chinuiră pre ei eghiptênii.
5. [2507]Și am trimis pre Moisi și pre Aaron și au lovit Domnul Eghíptul cu sêmnele carele au făcut întru ei.
6. [2508]Și după aceasta am scos pre părinții voștri de la Éghiptu și ați întrat în mare, [2509]și au gonit eghiptênii denapoia părinților voștri, cu cară și cu cai, la Maarea cea Roșie.
7. Și am strigat cătră Domnul și au dat nor și negură întru mijlocul nostru[2510] și întru mijlocul eghiptênilor, și au adus preste ei maarea și i-au acoperit pre ei, și au vădzut ochii voștri cîte au făcut Domnul în Pămîntul Eghíptului și ați fostu întru pustiiu dzile multe.
8. [2511]Și v-am[2512] adus pre voi la Pămîntul Amorreilor celora ce lăcuiescu decinde de Iordan și au ieșit la război înaintea voastră, și i-au dat pre ei Domnul întru mîinile voastre, și le-ați moștnenit pămîntul lor, și i-ați surpat pre ei de cătră fața voastră.
9. [2513]Și s-au sculat Valac a lui Sepfor, împăratul Moav, și au stătut cu oaste împotriva lui Israil și, trimițînd, au chemat pre Valaam, ficiorul lui Veor, să blasteme pre voi.
10. Și n-au vrut Domnul Dumnedzău să te piardză pre tine și cu blagoslovenie v-au blagoslovit pre voi și v-au scos pre voi den mîinile lor și i-au dat pre ei.
11. Și ați trecut Iordánul și ați mersu la Ierihó, [2514]și au dat războі voao ceia ce lăcuia Ierihó, amorreul, și ferezeul, și hananeul, și hetteul, și ghergheseul, și eveul, și ievuseul, și i-au dat pre ei Domnul întru mîinile voastre.
12. [2515]Și au trimis mainte de voi pre viêspe[2516] și i-au scos pre ei de cătră fața voastră, 2[2517] împărați a amorreilor, nu cu sabiia ta, nice cu arcul tău.
13. Și au dat voao pămîntu pre carele n-ați ostenit preste el și cetăți carele n-ați zidit, și ați lăcuit întru iale, și vii și maslinet pre carii n-ați răsădit voi ați mîncat.
14. Și acum têmeți-vă de Domnul și-i slujiți lui cu dreptate și cu nestrîmbătate, și luați pre dumnedzăii cei striini cărora au slujit părinții voștri decinde de rîu și[2518] la Éghiptu, și slujiți Domnului.
15. Iar de nu vă place voao să slujiți Domnului, alêgeți voao sînguri astădzi cui veți sluji, au dumnedzăilor părinților voștri celor decinde de rîu, au dumnedzăilor amorreilor întru carii voi lăcuiți pre pămîntul lor. Iară eu și casa mea vom sluji Domnului, căci sfîntu iaste»".
16. Și răspundzîndu nărodul, zise: „Să nu să facă noao să lăsăm pre Domnul ca să slujim la dumnedzăi striini.
17. Căci Domnul Dumnedzăul nostru, acesta Dumnedzău iaste, acesta ne-au scos pre noi și pre părinții noștri den Pămîntul Eghiptului, den casa robimei, și cîte au făcut noao, sêmnele cêle mari acêstea, și ne-au cruțat pre noi întru toată calea unde am mersu întru ea și întru toate limbile pren carele am trecut pren iale.
18. Și au scos Domnul

[illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

[illegible] 33

ꙈЮДЕКЪТОРІИ:

КАП. А.

[illegible]

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

toate limbile, și pre amorreu, pre cela ce lăcuia pămîntul de către fața noastră, iară noi să slujim Domnului, pentru că acesta Dumnedzăul nostru iaste".

19. Și dzise Iisus către nărod: „Nu veți putea să slujiți Domnului Dumnedzău, căci Dumnedzău sfîntu iaste și rîvnindu acesta, nu va lăsa păcatele voastre și fărădelegile voastre,
20. Cîndu veți lăsa pre Domnul și veți sluji la dumnedzăi striini, și venindu va chinui pre voi și va potopi pre voi pentru căci v-au făcut bine voao".
21. Și dzise nărodul către Iisus: „Nu, ce Domnului vom sluji".
22. Și dzise Iisus către nărod: „Marturi voi asupra voastră căce[2519] voi ați ales voao pre Domnul să-i slujiți lui?". Și dziseră: „Marturi".
23. „Și acum luați pre dumnedzăii cei striini carii sîntu întru voi și vă îndreptați inima voastră către Domnul Dumnedzăul Israil".
24. Și dzise nărodul către Iisus: „Domnului Dumnedzăului nostru vom sluji și glasului lui vom asculta".
25. Și au pus Iisus făgăduință către nărod întru dzua acêea și i-au dat lui lêge și județ la Sihem, înaintea cortului Dumnedzăului lui Israil.
26. Și au scris cuvintele acêstea în cartea legii lui Dumnedzău și au luat Iisus piatră mare și au pusu-o pre însă suptu terevinthul[2520] cel denapoia Domnului.
27. [2521]Și dzise Iisus către tot nărodul: „Iată, piatra aceasta va fi voao întru mărturie căci el au audzit toate cîte s-au grăit de Domnul, cîte[2522] au grăit către voi astădzi. Și acesta va fi întru voi, întru mărturie la cêle de apoi dzile, cîndu veți minți Domnului Dumnedzăului vostru[2523]".
28. [2524]Și au slobodzit Iisus nărodul, pre fieștecarele la locul lui.
29. Și fu după acêlea și muri Iisus, fiiul lui Naví, robul Domnului, de 110 ani.
30. Și l-au îngropat pre el lîngă hotarăle sorțului lui, la Thamnasáhar, la Muntele lui Efraim, despre miazănoapte Muntelui Gaas[2525].
31. Și au slujit Israil Domnului toate dzilele lui Iisus și toate dzilele celor bătrîni cîți a tras vacul după Iisus și cîți au fostu vădzut toate faptele Domnului cîte au făcut lui Israil. Și au pus acoló împreună cu el la gropniță, unde l-au îngropat pre însul acoló, cuțitele cêle de piatră cu carele au obrăzuit pre fiii lui Israil la Galgála Iisus, cîndu i-au scos pre ei de la Éghiptu, în ce chip au porîncit Domnul; și acoló sîntu pînă în dzua de astădzi.
32. [2526]Și oasele lui Iosif le-au suit fiii lui Israil de la Éghiptu și le-au astrucat pre iale la Síchima[2527], în partea țarenii [2528]unde au cumpărat Iacov de la amorrei, ceia ce lăcuiescu la Síchima, dreptu cîrlănițe 100, și au datu-o pre ea lui Iosif în parte.
33. Și[2529] Eliázar, fiiul lui Aaron preutul, au murit și s-au îngropat la Gavaáth[2530] a lui Finees, fiiului lui, carea i-au dat lui la Muntele Efraim; întru acêea dzi luîndu fiii lui Israil săcriiul făgăduinței Domnului, o purta prentre ei. Și Finees au preuțit pentru Eliázar, tatăl lui, pînă au murit și s-au astrucat la Gavaath[2531] a lui. Iar fiii lui Israil au mersu fieștecarele la locul lor și la cetatea lor, și să închina fiii lui Israil la Astartí și la Astaroth și la dumnedzăii limbilor celor de prenpregiurul lor, și i-au dat pre ei Domnul pre mîinile lui Eglom, împăratul Moav, și le-au stăpînit lor ani 18.

Giudecătorii

Cap 1

1. Și fu după moartea lui Iisus și întreba fiii lui Israil întru Domnul dzicîndu: „Cine să va sui noao către hananeu povățuindu ca să dea războiu întru ei?"
2. Și dzise Domnul: „Iúda să va sui, iată, am dat pămîntul în mîna lui".
3. Și dzise Iúda către Simeon, fratele lui: „Suie-te împreună cu mine întru sorțul mieu și vom da războiu întru hananeu și voi mêrge și eu împreună cu tine întru sorțul tău". Și mêrse împreună cu el Simeon.
4. Și să sui Iúda și dêde Domnul pre hananeu și pre ferezeu întru mîna lui[2532] și i-au lovit[2533] pre ei la Vezec 10000 de oameni.
5. Și au aflat[2534] pre Adonivezec și au dat războiu întru însul și au lovit[2535] pre hananeu și pre ferezeu.
6. Și au fugit Adonivezec și au alergat denapoia lui și l-au prinsu pre el și i-au tăiat marginile mînelor lui și marginile picioarelor lui.
7. Și dzise Adonivezec: „70 de împărați marginile mînelor lor și marginile picioarelor lor tăiați era adunîndu cêle dedesuptul mêsei mêle. Deci în ce chip am făcut, așa mi-au răsplătit Dumnedzău". Și l-au adus pre el la Ierusalim și au murit acoló.
8. Și au bătut fiii lui Iúda la Ierusalim și au luat pre el și au lovit pre el cu gură de sabie și cetatea au arsu-o cu foc.
9. Și după aceasta s-au pogorît fiii lui Iúda să bată la hananeu, cela ce lăcuiêște la munte, despre răsărit și despre cîmpie.
10. [2536]Și mêrse

[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]

КАП. В

[illegible]

Iúda cătră hananeu, cela ce lăcuiêşte la Hevron, şi ieşi Hevron împotrivă. Iară numele Hevron era mainte Cariath Argósefer şi au ucis pre Sesí şi pre Ahiman şi pre Tholomí, naşterile lui Enac.

11. Şi să suiră de acoló cătră ceia ce lăcuia Davir. Iară numele Davir era mainte Cetatea Cărţilor.

12. Şi dzise Halev: „Cine va lovi Cetatea Cărţilor şi o va lua pre ea, ii voi da lui pre Ashá, fata mea, fămêie".

13. Şi au luatu-o pre ea mainte Gothoniil, ficiorul lui Chenez, fratele lui Halev cel mai tînăr decît el, şi i-au dat lui Halev pre Ashan, fata lui, fămêie.

14. Şi fu cîndu întra[2537] ea şi o clăti pre ea Gothoniil ca să ceară de la tatăl ei ţarină; şi cîrtiia asupra măgariului şi striga de pre măgar: „La pămîntul de la răsărit m-ai dat pre mine". Şi dzise ei Halev: „Ce iaste ţie?".

15. Şi dzise lui Ashá: „Dă-mi, dară, mie blagoslovenie, căci la pămîntul de la răsărit m-ai dat pre mine şi-mi vei da mie mîntuire de apă". Şi i-au dat ei Halev după inima ei, mîntuire a celor înalte şi mîntuire celor smerite.

16. Şi fiii lui[2538] Iovath[2539] chineului, socrul lui Moisi, s-au suit den Cetatea Finicilor cătră fiii Iúdei la pustiiu, carea iaste[2540] de cătră răsărit Iúda, ⌊carea iaste⌋[2541] la pogorîrea Ared. Şi au mersu şi au lăcuit împreună cu nărodul.

17. Şi mêrse Iúda împreună cu Simeon, fratele lui, şi au lovit[2542] pre hananeul ce lăcuia la Sefeth[2543] şi au procleţit pre ea şi au surpat pre ea[2544] şi au numit numele cetăţii „Surpare"[2545].

18. Şi au moştnenit Iúda pre Gaza şi hotarul ei ⌊şi pre[2546] Ascalona şi hotarul ei⌋[2547] şi pre Accaron şi Azótul şi prenpregiururile ei.

19. Şi era Domnul cu Iúda şi au moştnenit muntele, pentru căci n-au putut să moştnenească[2548] pre ceia ce lăcuiescu valea[2549], căci Rihav usăbiia lor şi cară de fier la ei.

20. [2550]Şi au dat lui Halev Hevrónul, în ce chip au grăit Moisi, şi au moştnenit de acoló cêle 3 cetăţi a fiilor Enac şi au rădicat de acoló pre cei 3 ficiori a lui Enac.

21. Şi pre ievuseul pre cela ce lăcuiêşte în Ierusalim nu l-au rădicat[2551] fiii lui Veniamin, şi au lăcuit ievuseul împreună cu Veniamin în Ierusalim pînă în dzua de astădzi.

22. Şi s-au suit fiii lui Iosif şi ei la Vethil şi Domnul era împreună cu ei.

23. Şi s-au tăbărît casa lui Israil[2552] despre Vethil, şi numele cetăţii era mainte Lúza.

24. Şi au văzut ceia ce păziia ⌊şi iată⌋[2553] om ieşindu den cetate, şi l-au prinsu pre el şi-i dziseră lui: „Arată-ne noao a cetăţii întrare şi vom face cu tine milă".

25. Şi le-au arătat lor întrarea cetăţii; şi au lovit cetatea cu gură de sabie. Iară pre om şi pre seminţiia lui i-au slobodzit.

26. Şi au mersu omul la Pămîntul Gheththiim[2554] şi au zidit acoló cetate şi au numit numele ei Luza. Acesta-i numele ei pînă în dzua de astădzi.

27. Şi n-au moştnenit[2555] Manassi pre Vethsan, carea iaste a tătarîlor cetate, nice fêtele ei, nice prenpregiururile ei, nice pre Ecthanah[2556] şi pre fêtele ei, nice pre ceia ce lăcuiescu Dor, nice prenpregiurul ei, ⌊nice⌋[2557] fêtele ei şi nice[2558] pre ceia ce lăcuiescu Ievlam[2559], nice prenpregiururile ei şi[2560] fêtele ei şi[2561] pre ceia ce lăcuiescu Maghedó, nice prenpregiururile ei şi fêtele ei, ⌊nice pre cel ce lăcuiêşte Valac, nice prenpregiururile ei, nice fêtele ei⌋[2562], şi au început hananeul a lăcui în pămîntul acesta.

28. Şi fu cîndu să întări Israil şi puse[2563] pre hananeu la bir şi rădicîndu nu l-au rădicat pre el.

29. Şi Efraim n-au rădicat pre hananeu, pre cela ce lăcuia la Gazer. Şi au lăcuit hananeul în mijlocul lui la Gazer şi-i fu lui de bir.

30. Şi Zavulon n-au rădicat pre cei ce lăcuia Hedron[2564] şi pre ceia ce lăcuia la Amman[2565] şi au lăcuit hananeul în mijlocul lui şi-i fu lui de bir.

31. Şi Asir n-au rădicat pre ceia ce lăcuia[2566] Achor[2567] şi să făcu lui de bir, şi pre ceia ce lăcuia Dor şi pre ceia ce lăcuia Sidónul şi pre ceia ce lăcuia Dalaaf şi Ahaziv[2568] şi pre Elvá[2569] şi pre Afec[2570] şi pre Roov[2571].

32. Şi au lăcuit Asir în mijlocul hananeului celuia ce lăcuiêşte pămîntul, căci n-au putut să-l rădice pre el.

33. Şi Nefthalim n-au rădicat pre ceia ce lăcuiescu Vethsamis, nice pre ceia ce lăcuiescu Vethnah. Şi au lăcuit Nefthalim în mijlocul hananeului celuia ce lăcuiêşte pămîntul. Iară ceia ce lăcuiescu Vethsamis şi Vethenah[2572] să făcură lui birnici.

34. Şi au strînsu amorreul pre fiii lui Dan la munte, căci n-au lăsat pre el să să pogoare la vale.

35. Şi au început amorreul a lăcui în Muntele Mirsinónului[2573] unde-s[2574] urşii şi întru care-s vulpile, la Mirsinon şi la Salavin[2575]. Şi să îngreuia mîna casei lui Iosif pre amorreu şi fu lui[2576] birnic.

36. Şi hotarul amorreului asupra suirei Acravin, de la piatră şi în sus.

Cap 2

şi să sui

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23

КАП Г

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]

1. Şi să sui îngerul[2577] Domnului de la Galgála la locul plîngerii şi la Vethil şi la casa lui Israil şi dzise cătră ei: „Acêstea dzice Domnul: «V-am suit pre voi de la Éghiptu şi v-am băgat pre voi la pămîntul carele am jurat părinţilor voştri să vă dau voao. Şi dziş: 'Nu voi răşchira făgăduinţa mea cêea ce-i cu voi în vac.
2. Şi voi să nu puneţi făgăduinţă cu ceia ci şedu la pămîntul acesta, nice la dumnedzăii lor să vă închinaţi; cêle cioplite ale lor să le sfărîmaţi şi jirtăvnicile lor să le săpaţi de tot'. Şi n-aţi ascultat glasul mieu cîndu acêstea aţi făcut.
3. Şi eu am dzis: 'Nu voi adaoge a muta cu lăcaşul nărodul pre care am dzis să-l scoţi afară. Nu-i voi rădica pre ei de cătră faţa voastră şi vor fi voao întru ţineri şi dumnedzăii lor vor fi voao întru scandală[2578]'»".
4. Şi fu după ce grăi îngerul Domnului cuvintele acêstea cătră toţi fiii lui Israil şi au rădicat nărodul glasul lor şi au plînsu.
5. Pentru acêea s-au chemat[2579] numele locului aceluia „Plînsori" şi au jirtvuit acoló Domnului.
6. Şi au slobozit[2580] Iisus nărodul [2581]şi mêrseră fiii lui Israil fieştecarele la locul lui şi fieştecarele la moştnenirea lui, ca să o moştnenească de tot pre ea[2582].
7. Şi au slujit nărodul Domnului toate dzilele lui Iisus şi toate dzilele celor ⌊mai⌋[2583] bătrîni cîţi şi-au îndălungat dzilele după Iisus, cîţi au cunoscut tot faptul Domnului cel mare carele au făcut lui Israil.
8. Şi s-au săvîrşit Iisus, fiiul lui[2584] Naví, robul Domnului, fiiu de 110 ani.
9. Şi l-au îngropat pre el în muntele moştnenirei lui, la Thamnafares[2585], în Muntele Efraim, de cătră miazănoapte a Muntelui Gaas.
10. Şi toată rudeniia acêea s-au lipit[2586] lîngă părinţii lor şi s-au sculat rudă alta după ei, carii n-au cunoscut pre Domnul şi faptul carele au făcut lui Israil.
11. Şi au făcut fiii lui Israil răul înaintea Domnului şi au slujit la Vaalimi[2587].
12. Şi au lăsat pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lor, pre cela ce au scos pre ei den Pămîntul Eghíptului, şi au mersu denapoia a dumnedzăi striini de la dumnedzăii nărodurilor[2588] celor de prenpregiururile lor şi s-au închinat lor şi au mîniat pre Domnul.
13. Şi l-au lăsat pre el şi au slujit ii Vaal şi Astartelor.
14. Şi s-au mîniat cu urgie Domnul pre Israil şi i-au dat pre ei în mîna celor ce pradă şi i-au prădat pre ei în mîna[2589] nepriê-tenilor lor prenpregiur şi n-au mai putut încă a sta împotrivă înaintea fêţei nepriêtenilor lor,
15. Întru toate carele mergea. Şi mîna Domnului era întru[2590] ei de rêle, în ce chip au grăit Domnul şi în ce chip au jurat lor Domnul, şi i-au surpat pre ei foarte.
16. Şi au rădicat[2591] Domnul judecători şi i-au mîntuit pre ei den mîna celor ce jecuia pre ei.
17. Şi încă judecătorilor lor n-au ascultat, căci au curvit denapoia a dumnedzăi alţii şi s-au închinat lor şi au scîrbit pre Domnul şi s-au abătut curîndu den calea carea au mersu părinţii lor ca să asculte porîncele Domnului, n-au făcut aşa.
18. Şi căci au rădicat Domnul lor judecători şi era Domnul cu judecătoriu şi i-au[2592] mîntuit pre ei[2593] den mîna nepriêtenilor lor toate dzilele judecătoriului. Căci să mîngîia[2594] Domnul de cătră suspinul lor, de cătră faţa celora ce încungiura pre ei şi chinuia pre ei.
19. Şi fu cîndu muriia judecătoriul şi să întorcea şi iarăşi strica mai multu decît părinţii lor să margă denapoia a dumnedzăi striini[2595] să slujască lor şi să să închine lor, n-au lăpădat deprinderile[2596] lor de cătră calea lor[2597] cea năsîlnică.
20. Şi să mînie cu mînie Domnul pre Israil şi dzise: „Pentru carele cîte au lăsat limba aceasta făgăduinţa mea carea am porîncit lor şi părinţilor lor şi n-au ascultat glasul mieu?
21. Şi eu nu voi mai adaoge ca să rădic om dentru faţa lor, dentru limbile cîte au lăsat Iisus, fiiul Naví, ⌊întru pămîntu⌋[2598]". Şi au lăsat,
22. Ca să ispitească cu ei pre Israil să vor păzi calea Domnului ca să margă întru ea, în ce chip au păzit părinţii lor, au ba.
23. Şi au lăsat Domnul limbile acêstea ca să nu le rădice pre iale de sîrgu şi nu[2599] le-au dat pre iale în mîna lui Iisus.

Cap 3

1. Şi acêstea limbi au lăsat Domnul ca să ispitească cu iale pre Israil şi pre toţi ceia ce n-au cunoscut războaiele Hanaan,
2. Fără pentru sămînţiile fiilor Israil, ca să-i învêţe pre ei războí, fără ce[2600] cei denaintea lor n-au cunoscut acêstea:
3. Cêle 5 oblăduinţe[2601] a celor striini de fêl şi pre tot hananeul şi pre sidoneu şi pre eveu, cela ce lăcuiêşte Livánul den muntele lui Vaal Ermon[2602] pînă la Voemeth[2603].
4. Şi s-au făcut ca să[2604] ispitească cu ei pre Israil, să cunoască: au asculta-vor porîncele Domnului carele au porîncit Domnul părinţilor lor pren mîna lui Moisi?

5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31

КАП. Д

[illegible] 2
[illegible] 3

5. Şi fiii lui Israil au lăcuit în mijlocul hananeului, şi hetteului, şi amorreului, şi ferezeului, şi eveului, şi ghergheseului, şi ievuseului.
6. Şi au luat pre fêtele lor şie fămei şi fêtele lor au dat fiilor lor şi au slujit dumnedzăilor lor.
7. Şi au făcut fiii lui Israil răul înaintea Domnului şi au uitat pre Domnul Dumnedzăul lor şi au slujit ii Vaal[2605] şi desimilor[2606].
8. Şi s-au mîniiat cu mînie Domnul întru Israil şi i-au dat pre ei în mîinile lui Husarsathem, împăratul Mijlocul Rîului Siríei, şi au slujit fiii lui Israil lui Husanresathaim[2607] ani lui ani 8.
9. Şi au strigat fiii lui Israil cătră Domnul şi au rădicat Domnul mîntuitoriu lui Israil şi i-au mîntuit pre ei, pre Gothoniil, ficiorul lui Chenez, fratelui Halev, cel mai tînăr decît el. Şi au ascultat pre el.
10. Şi fu preste el Duhul Domnului şi au judecat pre Israil şi au ieşit la războí cătră Husarsathem şi au dat Domnul în mîna lui pre Husarsathem, împăratul Siriei ⌊Rîului[2608]⌋[2609], şi s-au întărit mîna lui pre Husarsathaim.
11. Şi să potoli pămîntul ani 40; şi muri Gothoniil, fiiul lui Chenez.
12. Şi adaosără fiii lui Israil a face răul înaintea Domnului; şi întări Domnul pre Eglom, împăratul Moav, asupra lui Israil, pentru căci au făcut ei răul înaintea Domnului.
13. Şi au strînsu cătră el pre toţi fiii lui Ammon şi lui Amalic şi au mersu şi au lovit pre Israil şi au moştnenit Cetatea Finicilor.
14. Şi au slujit fiii lui Israil lui Eglom, împăratul Moav, ani 18.
15. Şi au strigat fiii lui Israil cătră Domnul şi au rădicat Domnul lor mîntuitoriu pre Aod, ficiorul lui Ghirá, fiiu lui Iemeni, om la amîndoao mîinile dreptu, şi au trimis daruri fiii lui Israil pren mîna lui lui Eglom, împăratul Moav.
16. Şi au făcut şie Aod cuţît cu doao ascuţite de o palmă lungimea ei[2610] şi au încinsu-l pre el suptu îmbrăcămintea la stînghea lui cea dreaptă.
17. Şi au mersu şi aduse darurile lui Eglom, împăratul Moav, şi Eglom – om iscusit foarte.
18. Şi fu după ce săvîrşi Aod aducîndu[2611] darurile, şi scoase afară pre ceia ce rădica darurile.
19. Şi Eglom s-au întorsu de la cêle cioplite de la Galgal şi dzise Aod: „Cuvîntu am ascunsu cătră tine, împărate". Şi dzise Eglom cătră el: „Taci". Şi ieşiră de la el toţi ceia ce sta prenpregiurul lui.
20. Şi Aod întrắ cătră el, şi el şedea întru ceardacul cel de vară a lui, sîngur de tot. Şi dzise Aod: „Cuvîntu a lui Dumnedzău mie cătră tine, împărate". Şi să sculă Eglom den scaun aproape de el.
21. Şi fu îndată ce să sculă el, au întinsu Aod mîna cea stîngă a lui şi au luat cuţîtul den sus de stînghea lui cea dreaptă şi-l înfipse pre el în pîntecile lui Eglom.
22. Şi au vîrît şi munuchiul după ascuţit[2612] pre urma ranei şi au astupat cu săul asupra ranei, căci n-au scos cuţîtul den pîntecile lui.
23. Şi ieşi Aod la tindă şi ieşi Aod den cei rînduiţi şi au închis uşile cerdacului pre el şi au zăvorît.
24. Şi el au ieşit şi slugile lui întrară şi vădzură, şi iată, uşile cerdacului închise[2613]. Şi dziseră: „Cîndai să nu ⌊şază la jeţuri întru depărtarea culcuşului[2614]⌋[2615]".
25. Şi aşteptară stidindu-să şi, iată, nu era cela ce să dăşchidză uşile ceardacului; şi luară cheia şi deşchiseră şi, iată, domnul lor cădzut pre pămîntu mortu.
26. Şi Aod au scăpat pînă să gîlceviia ei şi nu era cine să-l ia aminte pre el, şi el au trecut cêle cioplite şi scăpă la Tirothá[2616].
27. Şi fu cîndu veni Aod la Pămîntul Israil, şi au trîmbiţat cu trîmbiţe[2617] întru Muntele Efraim; şi să pogorîră împreună cu el fiii lui Israil de la munte, şi el – înaintea lor.
28. Şi dzise cătră ei: „Pogorîţi-vă denapoia mea, căci au dat Domnul Dumnedzăul nostru pre nepriêtenii noştri, pre Moav, întru mîna noastră". Şi s-au pogorît denapoia lui şi au apucat trecătorile Iordanului a i Moav şi n-au lăsat om să să pogoare.
29. Şi au lovit pre Moav întru dzua acêea, ca vro 10000 de oameni, pre toţi războinicii[2618] carii era întru ei şi tot omul puterii; n-au scăpat dentru ei om.
30. Şi s-au înfrîntu Moav întru dzua acêea suptu mîna lui Israil şi s-au potolit pămîntul 80 de ani; şi au judecat pre ei Aod pînă unde au murit.
31. Şi după el s-au sculat Samegar, ficiorul lui Anáth[2619], şi au lovit pre cei striini de fêl, ca vro 600 de oameni, cu piciorul plugului[2620] boilor, şi au mîntuit şi el pre Israil.

Cap 4

1. Şi au adaos fiii lui Israil să facă răul înaintea Domnului; şi Aod au murit.
2. [2621]Şi i-au dat pre ei Domnul întru mîna lui Iavin, împăratul Hanaan, carele au împărăţit la Asor şi boiêrinul puterii lui Sisára; şi el lăcuia la Asiroth, a limbilor.
3. Şi au

strigat

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

КАП. Ѕ҃

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

strigat fiii lui Israil către Domnul, căci 900 de cară de fier era la el, şi acesta chinui pre Israil preste tot[2622] 20 ani.

4. Şi Devorra, fămêie prorociţă, fămêie Lafidóth. Aceasta judeca pre Israil întru vrêmea acêea.

5. Şi ea şedea suptu finicul Devórra întru mijlocul ii Ramá şi întru mijlocul ii Vethil, întru Muntele Efraim, şi să suia acoló fiii lui Israil a să judeca.

6. Şi au trimis Devórra şi au chemat pre Varac, ficiorul Avineem, de la Chedes Nefthalim, şi au dzis către el: „N-au porîncit Domnul Dumnedzăul Israil ţie? Şi vei mêrge la Muntele Thavor şi vei lua împreună cu tine 10000 de oameni dentru fiii lui Nefthalim şi dentru fiii lui Zavulon.

7. Şi voi aduce către tine la pîrîul Chison pre Sisára, boiêrinul puterii Iavin, şi carăle lui şi mulţimea lui, şi-l voi da pre el întru mîna ta".

8. Şi dzise către ea Varac: „De vei mêrge împreună cu mine, voi mêrge. Iar de nu vei mêrge, nu voi mêrge, căci nu ştiu dzua întru carea îndrepteadză Domnul pre înger cu mine".

9. Şi dzise către el Dévorra: „Mergîndu voi mêrge cu tine. Încă să ştii căci nu va fi izbînda ta[2623] pre calea carea tu mergi, căci în mînă de muiêre va da Domnul pre Sisára". Şi să sculă Devórra[2624] şi mêrse împreună cu Varac la Cadis.

10. Şi au porîncit Varac lui Zavulon şi lui Nefthalim la Chedes[2625] şi s-au suit denapoia lui 10000 de oameni şi s-au suit Devórra împreună cu el.

11. Şi cei aproape de Chinéu[2626] s-au usăbit de la Chená şi de la ficiorii lui Iovac[2627], cumnatul lui Moisi, şi au întinsu cortul lui pînă la copaciul[2628] celor ce odihnescu, carele iaste alaturea cu Chedes.

12. Şi să spuse Sisárei cum s-au suit Varac, ficiorul lui Aveneem, la Muntele Thavor.

13. Şi au chemat Sisára toate carăle lui, 900 cară de fier, şi tot nărodul carele era cu el, de la Asiróth a Limbilor la Pîrîul lui Chison.

14. Şi dzise Devórra către Varac: „Scoală-te, căci aceasta iaste dzua întru carea au dat Domnul pre Sisára întru mîna ta, căci Domnul ⌊va mêrge⌋[2629] înaintea ta". Şi să pogorî Varac den Muntele Thavor şi 10000 de oameni – denapoia lui.

15. [2630]Şi spămîntă Domnul pre Sisára şi toate carăle lui şi toată tabăra lui în gură de sabie, înaintea lui Varac. Şi să pogorî Sisára de asupra carului lui şi au fugit cu picioarele lui.

16. Şi Varac au gonit denapoia carălor lui şi denapoia taberii, pînă la Dumbrava Limbilor, şi cădzu toată tabăra lui Sisára întru gură de sabie, şi n-au rămas pînă într-unul.

17. Şi Sisára să abătu[2631] cu picioarele lui la un cortu a lui Iail, muiêrea Haver a Chineului[2632], căci pace întru mijlocul lui Iavin, împăratul Asor, şi întru mijlocul casei lui Haver Chineului.

18. Şi ieşi Iail întru tîmpinarea Sisárei şi-i dzise lui: „Răsuflă[2633], domnul mieu, răsuflă[2634] către mine, nu te tême". Şi să abătu către ea la cortu şi l-au acoperit pre el cu piêlea ei[2635].

19. Şi dzise Sisára către ea: „Adapă-mă, dară, puţinea apă, căci am însătat". Şi au deşchis foalele laptelui şi l-au adăpat pre el şi au acoperit obrazul lui.

20. Şi dzise către ea Sisára: „Stă, dară, în uşea cortului şi va fi, de va întra[2636] neştine[2637] către tine şi te va întreba ⌊pre tine şi⌋[2638] va dzice ţie: «Iaste aicea om?», şi vei grăi: «Nu iaste»".

21. Şi luă Iail, fămêia lui Haver, ţăruşul cortului şi puse maiul în mîna ei şi întrắ către el încet[2639] şi au lovit ţăruşul întru falca[2640] lui şi-l petrecu în pămîntu; şi el să scutură[2641] şi-i ieşi sufletul şi muri[2642].

22. Şi iată Varac gonind pre Sisára şi ieşi Iail întru timpinarea lui şi dzise către el[2643]: „Ia-mblă[2644] şi-ţi voi arăta pre om pre carele tu cerci". Şi întrắ către ea şi iată Sisára aruncat mortu şi ţăruşul întru tîmpla lui.

23. Şi au smerit Dumnedzău pre Iavin, împăratul Hanaan, întru dzua acêea, înaintea fiilor Israil. Şi mergea mîna fiilor Israil mergîndu şi învîrtoşindu-să pre Iavin, împăratul Hanaan, pînă unde l-au surpat pre el.

Cap 5

1. Şi cîntắ Devórra şi Varac, ficiorul lui Aveniem, întru dzua acêea şi dzise[2645]:

2. „⌊Cîndu au stăpînit[2646] domni întru Israil întru vrêmea nărodului⌋[2647], blagosloviţi pre Domnul.

3. Ascultaţi, împăraţi, şi băgaţi în urechi, voivozi[2648]. Eu ⌊sîntu⌋[2649] Domnului ⌊eu sîntu⌋[2650], voi peveţui şi voi cînta ⌊Domnului⌋[2651] Dumnedzăului Israil.

4. Doamne, întru ieşirea ta den Siir, cîndu te rădicai tu den ţarina lui Edom, pămîntul s-au clătit şi ceriul s-au întristat[2652] şi norii au picat apă.

5. Munţii s-au clătit de către faţa Domnului Eloí, acesta Siná, de către faţa Domnului Dumnedzăului Israil.

6. Întru dzilele Samegar, fiiul[2653] lui Anáth, întru dzilele Iail au lipsit împăraţi[2654] şi au mersu cărări, au mersu căi strîmbe.

7. Lipsit-au ⌊ceia ce lăcuiescu Israil⌋[2655], lipsit-au pînă unde s-au sculat Devórra, pînă unde s-au sculat maică întru Israil.

8. Alêsără ca pîinea de ordzu dumnedzăi dăşerţi. Atuncea s-au bătut cetăţi boiereşti, ⌊acoperire a ficioarelor ce-s cu

paveţe

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32

КАП. Ѕ.

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9

paveţe[2656] de să vor ivi şi pavăţă⌋[2657] în 40000 întru Israil.

9. Inima mea la cêle orînduite a lui Israil. ⌊Sîlnicii[2658] nărodului⌋[2659], blagosloviţi pre Domnul.

10. Fiindu călare[2660] pre asini, amiazădzi luminoşi[2661] şedzînd la[2662] judeţ şi mergîndu la calea sfêtnicilor, ⌊pre cale⌋[2663] răspundeţi[2664].

11. ⌊De⌋[2665] glas a celor ce răsună în mijlocul celor ce să veselescu, acoló vor da dreptatea Domnului[2666]. Dreptăţi întărêşte întru Israil. Atuncea s-au pogorît la cetăţile lui nărodul Domnului.

12. Scoală-te, scoală-te, Devórra. Scoală, scoală, grăiêşte cu cîntare. Scoală-te, Varac, şi întărêşte, Devórra, pre Varac şi robêşte robimea ta, fiiul Avineem.

13. Atuncea ⌊s-au mărit putêrea lui⌋[2667], nărodul Domnului. ⌊Doamne, smerêşte-mi mie pre cei mai vîrtoşi decît mine⌋[2668].

14. Nărodul lui Efraim încă i-au certat[2669] pre ei întru vale[2670]. Fratele tău[2671], Veniamin, întru nǎroadele tale. De la mine Mahir s-au pogorît cercîndu şi de la Zavulon avîndu putêre întru buzdugan[2672] a vestuirei cărturariului.

15. Şi nacealnicii întru Isáhar cu Devórra şi Varac, aşa Varac întru vale au trimis pedestrii lui la vale; la împărţala[2673] lui Ruvim multe[2674] cercetări a inimei.

16. Pentru căci şedzi mie întru mijlocul mosfetham[2675] ca să asculţi suiérile acelor ce să scoală[2676] la ale[2677] lui Ruvim, mari cercetări ale inemii.

17. Galaad decinde de Iordan ⌊unde⌋[2678] au întinsu corturi; şi Dan pentru căci[2679] nemerniceşti[2680] la vase? Asir au nemernicit[2681] lîngă marginea mărilor[2682] şi pre la tăriile lui[2683] au întinsu corturi.

18. Zavulon, nărodu ponosluindu sufletul lui la moarte, şi Nefthalim, la înălţimile ţarenii, venit-au la el

19. Împăraţi şi s-au rînduit. Atuncea au dat război împăraţii Hanaan la Thanaah, la Apa Magghedó, lăcomiia[2684] argintului n-au luat.

20. Den ceriu s-au rînduit stêlele, den rînduiala[2685] lor s-au rînduit cu Sisára.

21. Pîrîiele Chison i-au scos pre ei, pîrîiele Cadimin[2686] pîrîiele Chison. [2687]Călca-va de tot pre el sufletul mieu cel tare.

22. Atuncea s-au tăiat vinele[2688] călcîielor cailor[2689] şi va netezi pre ei călcîiul mieu[2690] sudălmile întristării lor.

23. «Blăstămat Mazor[2691]», dzise îngerul Domnului. «Cu blăstăm să blăstămaţi pre ceia ce lăcuiescu pre ea[2692], căci n-au venit la ajutoriul Domnului, ajutóri Domnul întru războinici[2693].»

24. Blagoslovască-să den muieri Iail, muiêrea lui Haver Chineului, dentru muieri întru cortu[2694] să să blagoslovască.

25. Apă cerşu ei şi lapte i-au dat lui întru medelniţa a domnilor. ⌊Dentru averi⌋[2695] aduse untu.

26. Mîna ei cea stîngă la ţăruş au întinsu şi dreapta ei ca desăvîrşit să surpe la tăieri a osteninţilor[2696] şi tăia[2697] pre Sisára. Au răzbit tîmpla lui[2698] şi au lovit.

27. Întru mijlocul picioarelor ei îngreuindu-să[2699] au cădzut şi au adurmit întru mijlocul vinelor[2700] ei ⌊întru care s-au[2701] plecat⌋[2702]; în ce chip s-au închis, acolo au cădzut ticăloşêşte[2703].

28. Pren fereastră să pleca maica Sisárei pren farmacuri pentru căci ⌊au întîrziiat[2704] carul lui a veni⌋[2705], pentru căci au zăbăvit urmele carului lui[2706].

29. Înţelêpte a boiêrilor ei au răspunsu cătră ea şi ea îşi răspundea cuvintele ei şie:

30. «Nu-l vor afla pre el împărţindu prăzi, ⌊împrietenind priêtenilor⌋[2707] la capul omului sîlnic[2708]. Prăzile văpsêlelor Sisárei, prăzi a împistririi văpsêlelor, văpsală[2709] a împistritorilor, acêstea grumadzilor lui prăzi».

31. Aşa să piară toţi nepriêtenii tăi, Doamne, şi ceia ce-l iubescu pre el, ⌊în ce chip răsăritul⌋[2710] soarelui întru putêrea lui".

32. Şi odihni pămîntul 40 de ani.

Cap 6

1. Şi făcură fiii lui Israil răul înaintea Domnului şi i-au dat pre ei Domnul în mîna lui Madiam 7 ani.

2. Şi să întări mîna lui Madiam pre Israil şi au făcut şie fiii lui Israil de cătră faţa lui Madiam stînele în munţi şi în peşteri şi în tării[2711].

3. Şi fu cîndu sămăna om israiltean, şi să suia Madiiam şi Amalic şi fiii răsăriturilor şi să suia preste el[2712],

4. Şi să tăbărîia asupra lor[2713] şi strîca fătăciunile[2714] pămîntului pînă a veni la Gáza şi nu rămînea[2715] stare de viaţă întru Israil ⌊şi turmă şi viţăl şi măgar⌋[2716],

5. Căci şi ei şi dobitoacele lor să suia şi corturile lor purta şi veniia ca lăcusta în mulţime, şi lor şi cămilele lor nu era număr. Şi mergea[2717] la Pămîntul Israil ca să-l strice[2718] pre el.

6. Şi sărăci Israil foarte de cătră faţa lui Madiam.

7. Şi fiii lui Israil cătră Domnul au strigat. Şi fu cîndu au strigat fiii lui Israil cătră Domnul pentru Madiam,

8. Şi au trimis Domnul om proroc cătră fiii lui Israil şi dzise lor: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Eu sîntu cela ce v-am suit pre voi de la Éghiptu şi v-am scos pre voi[2719] den casa robimei.

9. Şi v-am scos[2720] pre voi den mîna[2721] Eghip-

tului

[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]

tului și den mîna tuturor ce chinuia pre voi și i-am scos pre ei de către fața voastră și am dat voao pămîntul lor.

10. Și am dzis voao: 'Eu sîntu Domnul Dumnedzăul vostru, să nu vă têmeți de dumnedzăii amorreilor întru carii voi lăcuiți întru pămîntul lor'. Și n-ați ascultat glasul mieu»".

11. Și au venit îngerul Domnului și au ședzut suptu copaciul[2722] ce iaste în Éfra, cela ce-i a lui Ioas, tatăl lui Ezrí, și Ghideon, ficiorul lui, bătea grîu într-un teascu[2723] ca să fugă de către fața lui Madiam.

12. Și să ivi lui îngerul Domnului și dzise către el: „Domnul cu tine, tare cu putêrea".

13. Și dzise către el Ghideon: „Întru mine, domnul mieu, și de iaste Domnul împreună cu noi, și pentru căci ne-au aflat pre noi toate rêlele acêstea și unde-s toate minunele lui, cîte au povestit părinții noștri dzicîndu: «Nu den Éghiptu ne-au scos pre noi Domnul, și acum ne-au întinsu[2724] pre noi Domnul și ne-au dat pre noi întru mîinile Madiam»".

14. [2725]Și căută către el îngerul Domnului și dzise către el: „Pasă către el cu putêrea ta aceasta și vei mîntui pre Israil den mîna lui Madiam. Și iată, te-am trimis pre tine".

15. Și dzise către el[2726] Ghideon: „Întru mine, doamne, cu cine voi mîntui pre Israil? Iată, miia mea mai smerită întru Manasí și eu sîntu mai mic întru casa tătîne-mieu".

16. Și dzise către el Domnul: „Căci voi fi împreună cu tine și vei lovi pre Madiam ca pre un om".

17. Și dzise către el Ghideon: „Și de am aflat har întru ochii tăi, și să-mi faci sămnu mie căci tu grăiești cu mine.

18. Să nu te dăpărtedzi, dară, de aicea pînă voi veni eu la tine și voi aduce jirtva mea și voi pune înaintea ta". Și dzise: „Eu sîntu, voi ședea pînă te vei întoarce tu".

19. Și Ghideon mêrse și făcu un ied de capre și ifi de fănină azime și cărnurile le-au pus pre coșniță și dzama au turnat întru o oală și scoase către el suptu copaci și să închinắ.

20. Și dzise către el îngerul Domnului: „Ia cărnurile și pîinile cêle azime și pune la piatra acêea și dzama o toarnă". Și au făcut așa.

21. Și au întinsu îngerul Domnului marginea toiagului cel den mîna lui și au atinsu de cărnuri și de azime și s-au ațîțat foc den piatră și au mîncat cărnurile și azimile; și îngerul Domnului s-au dus dentru ochii lui.

22. Și vădzu Ghideon că îngerul Domnului iaste și dzise Ghideon: „Vai mie, Doamne, Doamne, căci am vădzut pre îngerul Domnului față către față".

23. Și dzise lui[2727] Domnul: „Pace ție. Nu te tême, nu vei muri".

24. Și zidi acoló Ghedeon jirtăvnic Domnului și au numit pre el „Pacea Domnului", încă fiindu el la Efrathá, tatăl lui Ezri, pînă în dzua de astădzi[2728].

25. Și să făcu întru noaptea acêea și-i dzise lui Domnul: „Ia vițălul cel hrănit a tătîne-tău[2729] și vițălul al doilea cel de 7 ani și vei surpa jîrtăvnicul lui Vaal carele iaste a tătîne-tău și desimea ce-i preste el să-l tai.

26. Și vei zidi jirtăvnicul Domnului Dumnedzăului tău, celuia ce ți s-au ivit ție pre vîrvul lui Manoz Muntele, întru rînduială; și vei lua vițălul al doilea și vei aduce arderi de tot cu lêmnele desișului căruia vei tăia".

27. Și au luat Ghedeon 10 oameni dentru robii lui și au făcut în ce chip au grăit către el Domnul. Și fu după ce să temu de casa tătîne-său și de oamenii cetății, ca să nu facă dzua, și au făcut noaptea.

28. Și să mînecară oamenii cetății dimineață și iată, săpat, jirtăvnicul lui Vaal și desimea de preste el tăiată. Și vițălul cel hrănit au[2730] adus la arderi de tot preste jirtăvnicul cel zidit.

29. Și dzise om către aproapele său: „Cine au făcut lucrul acesta?". Și certa și cerceta și dziseră că Ghedeon, ficiorul lui Ioas, au făcut lucrul acesta.

30. Și au dzis oamenii cetății către Ioas: „Scoate afară pre ficiorul tău și să moară, căci au săpat de tot jirtăvnicul lui Vaal și căci au tăiat desișul ce era preste el".

31. Și dzise ⌊Ghedeon, ficiorul lui⌋[2731] Ioas, către ⌊toți⌋[2732] oamenii ceia ce să sculase asupra lui: „Au doară voi judecați acum pentru Vaal? Au voi îl veți mîntui pre el, carele au izbîndit lui să moară pînă dimineață? Dă iaste dumnedzău, va izbîndi pre sine, căci i-au săpat de tot jirtăvnicul lui".

32. Și numiră pre el întru dzua acêea Ierovaal, dzicîndu: „Județ a lui Vaal", căci au săpat de tot jirtăvnicul lui.

33. Și tot Madíamul și Amalic și fiii răsăritului s-au adunat într-un loc și au trecut și au tăbărît în Valea Iezráel.

34. Și Duh a lui Dumnedzău au întărit pre Ghedeon și au trîmbițat cu cornul și au strigat Aviézer denapoia lui.

35. Și poslaneți au trimis la tot Manassi și au strigat și el denapoia lui, și poslaniți au trimis la Asir

[illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

КАП. Є

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

şi la Zavulon şi la Nefthalim, şi să suiră întru tîmpinarea lui.

36. Şi dzise Ghedeon cătră Dumnedzău: „De vei mîntui cu mîna mea pre Israil, în ce chip ai grăit,

37. Iată, eu razăm[2733] ghemul[2734] lînii la arie şi de să va face roao pre ghem sîngur şi preste tot pămîntul uscăciune, şi voi cunoaşte că vei mîntui pren mîna mea pre Israil, în ce chip ai grăit".

38. Şi să făcu aşa, şi să mînecă Ghedeon dimineaţa şi stoarse ghemul şi curse roaă den ghemu, o medelniţă plină de apă.

39. Şi dzise Ghedeon cătră Dumnedzău: „Să nu să scîrbască mîniia ta întru mine, şi voi mai grăi încă o dată şi voi ispiti încă o dată cu ghemul; şi să să facă uscăciune pre ghem sîngur şi preste tot pămîntul să să facă roao".

40. Şi au făcut Dumnedzău aşea întru noaptea acêea şi s-au făcut uscăciune pre ghem sîngur, iară preste tot pămîntul s-au făcut roao.

Cap 7

1. Şi s-au mînecat Ierovaal, acesta iaste Ghideon, şi tot nărodul ce era cu el şi s-au tăbărît la izvoriul Ared tabăra lui Madiam[2735] şi Amalic era lui de cătră miazănoapte, la muntele lui Mosé Gavaáth Amoré celui den vale.

2. Şi dzise Domnul cătră Ghedeon: „Multu-i nărodul acesta cu tine, ca să nu dau pre Madiam întru mîinile lor, pentru ca să nu să laude Israil pre mine dzicîndu: «Mîna mea m-au mîntuit pre mine»".

3. Şi dzise cătră el: „Grăiêşte în urechile nărodului dzicîndu: [2736]«Cine-i cel ci să spăriia şi fricos, să să întoarcă»". Şi s-au pornit den Muntele Galaad şi s-au întorsu de la nărod 22000, şi 10000 au rămas.

4. Şi dzise Domnul cătră Ghedeon: „Încă nărodul multu iaste. Pogoară-i pre ei la apă şi voi ispiti pre înşii ţie acoló şi va fi, pre carele voi dzice cătră tine, acela va mêrge cu tine împreună, şi tot carele voi dzice ⌊cătră tine⌋[2737] cum nu va mêrge cu tine, şi acela nu va mêrge cu tine".

5. Şi au pogorît nărodul la apă şi dzise Domnul cătră Ghedeon: „Tot cela ce va limpi cu limba lui dentr-apă în ce chip ară limpi cîinele, să-l pui pre el deosebi, şi tot cela ce va îngenuchea pre genuchele lui să bea, să-l usăbeşti deusebi".

6. Şi fu numărul celora ce au limpit cu mîna lor, cu limba lor 300 oameni. Şi tot nărodul ce au rămas s-au plecat pre genunchile lor ca să bea apă.

7. Şi dzise Domnul cătră Ghedeon: „Întru cei 300 de oameni ce au limpit voi mîntui pre voi şi voi da pre Madiam în mîna ta şi tot nărodul alêrge cineşi la locul lui".

8. Şi au luat bucatele nărodului întru mîna lor şi buciunile lor şi pre tot omul Israil au trimis om la lăcaşul lui, iară pre cei 300 de oameni i-au oprit. Iară tabăra lui Madiam era acoló dedesuptu, în vale.

9. Şi fu întru noaptea acêea şi dzise cătră el Domnul: „Scoală-te, pogoară-te curîndu de aicea la tabără, căci o am datu-o pre ea întru mîna ta.

10. Iară dă te temi tu a te pogorî, pogoară-te tu şi copilaşul tău, Fará, la tabără.

11. Şi vei audzi ce vor grăi şi după acêea să vor întări mîinele tale şi te vei pogorî în tabără". Şi s-au pogorît el şi Fará, copilaşul lui, la o parte a celor 50 ce era în tabără.

12. Şi Madiam şi Amalic şi toţi fiii răsăriturilor şi să tăbărî în vale ca lăcusta în mulţime; şi cămilelor lor nu era număr, ce era ca arina cea de la marginea mării în mulţime.

13. Şi întrắ Ghedeon şi iată, om povestiia aproapelui său vis şi dzise: „Iată, am visat vis; şi iată puldzu[2738] de pîine de orzu tăvălindu-să întru tabăra Madiam şi au venit pînă la cortul Madiam şi au lovit pre el şi au cădzut şi au surpat pre el şi au cădzut cortul".

14. Şi răspunse aproapele lui şi dzise: „Nu iaste aceasta, ce numai sabiia lui Ghedeon, fiiul Ioas, bărbatul lui Israil, au dat Dumnezdău întru mîna lui pre Madiam şi toată tabăra".

15. Şi fu după ce audzi Ghedeon povêstea visului şi asămănarea lui şi să închinắ Domnului şi să întoarseră la tabăra lui Israil şi dzise: „Sculaţi-vă, căci au dat Domnul întru mîinile noastre tabăra lui Madiam".

16. Şi au împărţit pre cei 300 de oameni în 3 părţi şi le-au dat cornuri[2739] întru mîinile[2740] tuturor şi cane[2741] deşêrte şi făclii în mijlocul canelor.

17. Şi zise cătră ei: „De mine veţi vedea şi aşa să faceţi. Şi iată, eu mergu înlontru în mijlocul taberii şi va fi în ce chip voi face, aşa veţi face.

18. Şi voi trîmbiţa cu bucinul eu şi toţi cei cu mine, şi veţi trîmbiţa cu cornurile şi voi prenpregiurul a toată tabăra şi veţi grăi: «Sabie Domnului şi lui Ghedeon».

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

КАП. И.

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

19. Şi întră Ghedeon şi cea 100 de oameni ce era cu el împreună într-o parte de tabără, începîndu-să straja cea de mijloc, însă cu sculare au sculat pre ceia ce străjuia şi au buciunat cu buciunele şi au scuturat canele cêle ce era în mîinile lor.
20. Şi au buciunat cêle 3 părţi cu buciunile şi au sfărîmat canele şi au prinsu în mîna lor cea stîngă făcliile[2742] şi în mîna cea dreaptă a lor buciunile a trîmbiţa şi au strigat: „Sabie Domnului şi lui Ghidion".
21. [2743]Şi au stătut cineşi după sine împregiurul taberii şi au alergat toată tabăra şi au dat sămnu.
22. Şi au fugit şi au trîmbiţat cêle 300 de buciune şi au pus Domnul sabiia omului[2744] întru aproapele lui şi întru toată tabăra şi au fugit tabăra pînă la Vithaséta şi au strînsu pînă la marginea Avel-Maulá şi la Taved.
23. Şi au strigat om israiltean den Nefthalim şi den Asir şi den tot Manassí şi au gonit denapoia lui Madiam.
24. Şi poslaneţi au trimis Ghedeon întru tot Muntele Efraim, dzicîndu: „Pogorîţi-vă întru tîmpinarea Madiam şi apucaţi lor apa pînă la Veththará şi Iordánul". Şi au strigat tot omul Efraim şi au apucat apa pînă la Veththirá şi Iordánul.
25. [2745]Şi au prinsu pre cei doi boiêri a lui Madiam, pre Oriv şi pre Ziv[2746], şi au ucis pre Oriv la Sur Oriv[2747] şi pre Ziv l-au ucis la Iachevziv şi au gonit pre Madiam; şi capul lui Oriv şi lui Ziv au adus către Ghedeon, decinde de Iordan.

Cap 8

1. Şi ziseră către Ghedeon om Efraim: „Ce cuvîntul acesta ai făcut noao, ca să nu ne chemi pre noi cîndu ieşiiai a te rîndui asupra[2748] lui Madiam?". Şi să judeca cu el tare.
2. Şi dzise către ei: „Ce am făcut acum, în ce chip voi? Nu iaste mai bun greşul lui Efraim decît culesul lui Aviézer?
3. Întru mîna voastră au dat Domnul pre boiêrii Madiam, pre Oriv şi pre Ziv. Şi ce am putut face în ce chip voi?". Atuncea le-au potolit duhul lor de la el grăind el cuvîntul acesta.
4. Şi au mersu Ghedeon la Iordan şi au trecut el şi cei 300 de oameni ce era cu el cu puţinel suflet şi flămîndzi.
5. Şi dzise la oamenii Sochóth: „Daţi, dară, pîini întru hrană nărodului acestuia ce iaste cu mine, căci sîntu flămîndzi. Iară eu gonescu denapoia lui Zeveé şi Salmaná, împăraţilor Madiam".
6. Şi dziseră boiêrii Sochoth: „Au doară mîna lui Zeveé şi lui Salmaná iaste acum în mîna ta, ca să dăm oştii tale pîini?"
7. Şi dzise Ghedeon: „Nu aşa; cîndu va da Domnul pre Zeveé şi pre Salmaná întru mîna mea, şi eu voi scărpina trupurile voastre cu spinii pustiiului şi cu vorconiim[2749]".
8. Şi să sui de acoló la Fanuil şi au grăit către ei iarăşi într-acesta chip[2750] şi au răspunsu lui oamenii Fanuil în ce chip i-au răspunsu lui oamenii Sochóth.
9. Şi dzise Ghedeon oamenilor Fanuil dzicîndu: „Întorcîndu-mă cu pace voi săpa turnul acesta".
10. Şi Zeveé şi Salmanan la Carcal, şi tabăra lor împreună cu ei, ca vro 15000 toţi ceia ce au rămas întru toată tabăra fiilor răsăritului; şi ceia ce au căzut au fostu 120000 oameni cu sabiele zmulte.
11. [2751]Şi să sui Ghedeon drumul celora ce lăcuiescu întru corturi, de la răsăritul Navai şi den preajma Navé, şi au lovit tabăra, iară tabăra era nădăjduindu.
12. Şi fugi Zeveé şi Salmaná, şi au gonit denapoia lor şi au oprit pre cei 2 împăraţi Madiam, pre Zeveé şi pre Salmaná, şi toată tabăra lor au întristatu-o.
13. Şi s-au întorsu Ghedeon, ficiorul lui Ioas, de la războí, de la suirea Ares.
14. Şi au prinsu copilaş dentru oamenii Sochóth şi au întrebat pre el şi au scris către el pre boiêrii Sochóth şi pre bătrînii ei, 77 de oameni.
15. Şi au mersu Ghedeon către boiêrii Sochóth şi au dzis lor: „Iată Zeveé şi Salmaná pentru carii m-aţi ocărît, dzicîndu: «Au mîna lui Zeveé şi lui Salmaná iaste acum întru mîna ta, ca să dăm oamenilor tăi celor ce lêşină pîini?»".
16. Şi au luat pre boiêri şi pre cei bătrîni a cetăţii şi i-au scărpinat[2752] pre ei şi[2753] spinii pustiiului şi pre varchiniim şi i-au rojdit cu iale pre oamenii Sochóth.
17. Şi turnul Fanuil l-au săpat şi au omorît pre oamenii cetăţii.
18. Şi au dzis către Zeveé şi Salmaná: „Unde-s oamenii carii aţi ucis la Thavor?". Şi dziseră: „În ce chip eşti tu, aşa şi ei, cela ce samănă ţie samănă lor ca chipul fiilor împăratului".
19. Şi dzise Ghedeon: „Fraţii miei şi ficiorii maicii mêle sîntu". Şi să jură lor: „Viu iaste Domnul, să-i fiţi

cruţat vii

20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]

cruțat vii ⌊pre ei⌋[2754], nu v-aș fi ucis pre voi".

20. Și dzise lui Iether, celui dentîi născut a lui: „Sculîndu-te, omoară-i pre ei". Și n-au zmultu copilul lui sabiia lui căci s-au spăriat, căci mai tînăr era.

21. Și dzise Zeveé și Salmaná: „Scoală-te, dară, tu, și ne tîmpină noao, căci ca unui om putêrea lui". [2755]Și să sculă Ghedeon și ucise pre Zeveé și pre Salmaná și luă lunișoarăle[2756] cêlea ce era în grumadzii cămilelor lor.

22. Și dzise om israiltean cătră Ghedeon: „Domnêște noao, tu și fiii tăi și fiiul fiiului tău, căci tu ne-ai mîntuit pre noi den mîna lui Madiam".

23. Și dzise cătră ei Ghedeon: „Nu voi domni eu voao și nu va domni fiiul mieu voao, Domnul va domni voao".

24. Și dzise cătră ei Ghedeon: „Cêre-voi de la voi cêrere și-mi dea mie omul cercel dentru prăzile lui"; căci cercei de aur era la ei, pentru căci era ismailtêni.

25. Și dziseră: „Dîndu vom da". Și-și întinse haina sa și au aruncat omul acoló cercel dentru prăzile lui.

26. Și s-au făcut trasul cerceilor de aur cărora au cerșut, sicli 1000 și 700 de auri, afară den rafturi[2757] și den lanțuje ⌊întru foth⌋[2758] și îmbrăcăminților celor mohorîte ce era pre împărații Madiam și afară den lanțujile cêlea ce era în grumadzii cămilelor lor.

27. Și făcu aceasta Ghedeon întru efud și au pus pre el întru cetatea lui, în Efrathá, și au curvit tot Israil denapoia lui acoló și să făcu lui Ghedeon și casei lui întru dodeială.

28. Și să înfrînse Madiam înaintea fiilor Israil și n-au mai adaos a rădica capul lor. Și au odihnit pămîntul 40 de ani întru dzilele Ghedeon.

29. Și au mersu Ierovaal și au lăcuit întru casa lui.

30. Și lui Ghedeon era fii[2759] 70 ieșindu den stînghele lui, căci muieri multe era la el.

31. Și țiitoarea lui cea de la Síchima i-au născut lui și-ncă și ea ficior, și i-au pus numele lui Aviméleh.

32. Și au murit Ghedeon, ficiorul lui Ioas, întru bătrînime bună, și s-au îngropat întru gropnița lui Ioas, tatăl lui, la Efrátha, tatăl lui Ézri.

33. Și fu după ce muri Ghedeon, și să întoarseră fiii lui Israil și au curvit denapoia lor Vaalim și au pus lor lui[2760] pre[2761] Vaalverith[2762] făgăduință ca să le fie lor el întru[2763] dumnedzău.

34. Și nu și-au adus aminte fiii lui Israil de Domnul Dumnedzăul lor, celuia ce i-au mîntuit pre ei den mîna tuturor nepriêtenilor lor de prenpregiur.

35. Și n-au făcut milă cu casa lui Ieróvaal, acesta iaste Ghedeon, după toată bunătatea carea au făcut cu Israil.

Cap 9

1. Și mêrse Aviméleh, ficiorul lui Ierovaal, la Síchima, cătră frații maicii lui, și au grăit cătră ei și cătră toată rudenia casei tatălui maicei lui dzicîndu:

2. „Grăiți, dară, întru urechile a tuturor oamenilor sichimilor care iaste mai bună voao, a stăpîni voao 70 de oameni, toți ficiorii lui Ierovaal, au să domnească voao un om; și vă aduceți aminte că osul vostru și trupul vostru sîntu eu".

3. Și au grăit pentru el frații maicii lui întru urechile a tuturor oamenilor sichimilor toate cuvintele acêstea și s-au plecat inima lor denapoia lui Aviméleh, căci au dzis: „Frate noao iaste".

4. Și i-au dat lui 70 de argintu den casa Vaal Veríth a făgăduinței; și au năimit cu ei Aviméleh oameni deșerți și spămîntoși și au mersu denapoia lui.

5. Și au întrat în casa tatălui lui, la Efrathá, și au ucis pre frații lui, pre ficiorii lui Ierovaal, 70 de oameni, pre o piatră; și au rămas Ioatham, ficiorul lui Ierovaal cel mai tînăr, căci s-au ascunsu.

6. Și s-au adunat toți oamenii sichimilor și toată casa Maaló și au mersu și au împărățit pre Aviméleh împărat înaintea ștejariului pricei ceia de la Síchima.

7. Și să spuse lui Ioatham; și mêrse și stătu în vîrvul Muntelui Garizin și-și rădică glasul lui și-i chemă și dzise lor: „Ascultați mie, oameni sichimilor, și să asculte pre voi[2764] Dumnedzău.

8. Mergîndu au mersu lêmnele ca să ungă preste iale împărat și au dzis maslinului: «Împărățêște preste noi».

9. Și dzise lor maslinul: «Lăsîndu grăsimea mea carea întru mine au slăvit Dumnedzău și oamenii și mergîndu să domnescu lêmnelor?».

10. Și dzisără lêmnele smochinului: «Ia-mblă[2765] de împărățêște preste noi».

11. Și dzise lor zmochinul: «Lăsîndu dulceața mea și roada mea cea bună, să mergu să domnescu lêmnelor?».

12. Și dziseră lêmnele viei: «Ia-mblă de împărățêște preste noi».

13. [2766]Și dzise lor via: «Lăsîndu vinul mieu veseliia lui

Dumnedzău

[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]

Dumnedzău şi a oamenilor, să mărgu să domnescu lêmnelor?».

14. Şi au dzis toate lêmnele către rug[2767]: «Ia-mblă de împărăţêşte preste noi».

15. Şi dzise mărăcinele către lêmne: «De iaste cu adevărat de mă ungeţi pre mine voi a împărăţi preste voi, veniţi de vă nădăjduiţi întru acoperirea mea; şi de nu, va ieşi foc den spin şi va mînca chedrii Livánului».

16. Şi acum, de aţi făcut cu adeverire şi cu săvîrşire şi aţi împărăţit pre Aviméleh şi de aţi făcut bine cu casa lui Ierovaal şi cu însul[2768] şi de aţi făcut lui după darea mîinei lui,

17. În ce chip au războit tatăl mieu pentru voi şi au aruncat trupul lui deoparte şi v-au mîntuit den mîna lui Madiam.

18. Şi voi v-aţi sculat preste casa tătîne-mieu astădzi şi aţi ucis pre ficiorii lui, 70 de oameni, pre o piatră, şi aţi împărăţit pre Aviméleh, ficiorul slujnicii lui, preste oamenii sichimilor, căci frate voao iaste.

19. Şi de aţi făcut cu adevăr şi cu săvîrşire cu Ierovaal şi cu casa lui întru aceasta dzi, să vă blagosloviţi voi şi să vă veseliţi întru Aviméleh şi să să veselească şi-ncă şi el întru voi.

20. Şi de nu, să iasă foc dentru Aviméleh şi să mănince de tot pre oamenii sichimilor şi pre casa Maaló şi să iasă foc dentru oamenii sichimilor şi den casa Maaló şi să mănince de tot pre Aviméleh".

21. Şi au fugit Ioátham şi au scăpat şi au mersu la Víra şi au lăcuit acoló de către faţa lui Aviméleh, fratele lui.

22. Şi au domnit Aviméleh preste Israil 3 ani.

23. Şi au trimis Dumnedzău duh rău întru mijlocul lui Aviméleh şi întru mijlocul oamenilor sichimilor şi au răcoşit oamenii Sichímului întru casa lui Aviméleh,

24. Ca să aducă strîmbătatea celor 70 de fii a lui Ierovaal şi sîngele lor să-l puie pre Aviméleh, fratele lor, carele i-au ucis pre ei, şi preste oamenii sichimilor, căci i-au întărit mîinile lui ca să ucigă pre fraţii lui.

25. Şi au pus lui oamenii Sichímului aleş[2769] pren capetile munţilor şi apuca pre toţi pre ceia ce mergea la ei în cale. Şi să spuse lui Aviméleh.

26. Şi veni Gaal, ficiorul lui Avid, şi fraţii lui şi au trecut la Síchima; şi au nădăjduit preste el oamenii Sichímului.

27. Şi au ieşit la ţarină şi au cules viile lor şi călca şi au făcut danţuri şi au ieşit la casa dumnedzăului lor şi au mîncat şi au băut şi blăstăma pre Aviméleh.

28. Şi dzise Gaal, ficiorul lui Gavid: „Cine iaste Aviméleh şi cine iaste ficiorul lui Sihem ca să slujim lui, nu-i ficior lui Ierovaal? Şi Zevul, socotitoriul lui, robul lui, împreună cu oamenii Emmor, tatăl lui Sihem? Şi căci ca să slujim noi lui?

29. Şi cine va da pre nărodul acesta întru mîna mea şi voi muta pre Aviméleh şi voi dzice lui Aviméleh: «Înmulţêşte putêrea ta şi ieşi afară»".

30. Şi au audzit Zevul, boiêrinul cetăţii, cuvintele lui Gaal, ficiorul lui Aved, şi s-au mîniat cu urgie.

31. Şi au trimis soli la Aviméleh cu daruri, dzicîndu: „Iată, Gaal, ficiorul lui Aved, şi fraţii lui au venit la Síchima; şi aceştia au rocoşit cetatea asupra ta.

32. Şi acum, scoală-te noaptea tu şi nărodul carele iaste cu tine şi te pune aleş dimineaţa întru ţarină.

33. Şi va fi dimineaţă, odată cu răsărita soarelui, vei mîneca şi vei sîrgui asupra cetăţii; şi iată, el şi nărodul cei împreună cu însul vor ieşi afară către tine şi vei face lui în ce chip va afla mîna ta".

34. Şi s-au sculat Aviméleh şi tot nărodul cel împreună cu el noaptea şi s-au leşuit preste Síchima în 4 căpetenii.

35. Şi ieşi Gaal, ficiorul lui Aved, şi au stătut lîngă uşa porţii cetăţii; şi să sculă Aviméleh şi nărodul ce era cu el den aleşiuri,

36. Şi vădzu pre Gaal, ficiorul lui Aved, pre nărod şi dzise către Zevul: „Iată nărodu pogorîndu den vîrvurile[2770] munţilor". Şi dzise către el Zevul: „Umbra copacilor tu vedzi ca oameni".

37. Şi adaose Gaal a grăi şi dzise: „Iată nărodu pogorîndu despre maare, de unde să ţin cu buricul pămîntului, şi o parte vine de la calea Copaciului Celor Ce Privescu[2771]".

38. Şi dzise către el Zevul: „Unde iaste acum gura ta cêea ce dzicea: «Cine iaste Aviméleh, ca să-i slujim lui?»? Nu, iată, acesta iaste nărodul carele ai ocărît? Ieşi, dară, acum şi te bate către el".

39. Şi ieşi Gaal de către faţa oamenilor sichimênilor şi s-au bătut către Aviméleh.

40. Şi au fugit de către faţa lui şi-l goni pre el Aviméleh[2772] şi au cădzut stîrvuri multe pînă la porţile cetăţii.

41. Şi au şedzut Aviméleh la Arimá şi au scos Zevul pre Gaal şi pre fraţii lui, ca să nu lăcuiască la Síchima.

42. Şi fu a doao dzi, şi ieşi nărodul

la cîmpu

43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
49 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
52 [illegible]
[illegible]
53 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. І.

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]

la cîmpu şi să spuse lui Aviméleh.
43. Şi luă nărodul şi-i împărţi în trei căpetenii şi-i aleşui lui ⌊la cîmpu⌋[2773] şi vădzu şi iată, nărod ieşi den cetate; şi să sculă preste ei şi-i lovi pre ei.
44. Şi Aviméleh şi mai marii ce era cu el s-au întinsu şi au stătut lîngă uşa porţii cetăţii, şi cêle doao căpetenii s-au rădicat preste toţi ceia ce era în ţarină şi-i loviră pre ei.
45. Şi Aviméleh da război în cetate toată dzua acêea şi luă cetatea; şi nărodul dentru ea l-au omorît şi cetatea au surpat şi au sămănat pre ea sare.
46. Şi au audzit toţi oamenii turnului Sichímului şi au întrat în tăriia casei Vethil-Verith făgăduinţei.
47. Şi să spuse lui Aviméleh cum s-au strînsu toţi oamenii a turnului sichimilor.
48. Şi să sui Aviméleh la Muntele Ermon, el şi tot nărodul ce era cu el, şi au luat Aviméleh toporul în mîna lui şi au tăiat o sarcină de lêmne şi au rădicat pre ea şi au pus pre ea preste umerile lui şi dzise cătră nărodul ce era cu el: „Ce m-aţi văzut făcîndu, curîndu faceţi ca şi eu”.
49. Şi au tăiat şi-ncă toţi ei careleşi sarcina şi au rădicat şi au mersu denapoia lui Aviméleh şi au pus preste tărie; şi au arsu preste ei tăriia cu foc şi au murit şi-ncă toţi oamenii a turnului Sichímului, ca vro mie de oameni şi muieri.
50. Şi au mersu Aviméleh la Thevis şi au şedzut pregiur ea şi au luoatu-o pre ea.
51. Şi turnu era tare în mijlocul cetăţii; şi au fugit acoló toţi oamenii şi fămeile şi toţi povăţuitorii cetăţii şi au închis preste ei, şi să suiră preste casa cea deasupra turnului.
52. Şi au venit Aviméleh pînă la turnu şi l-au bătut pre el, şi s-au apropiat Aviméleh pînă la uşa turnului, ca să-l ardză pre el cu foc.
53. [2774]Şi au aruncat o muiêre o bucată de moară[2775] preste capul lui Aviméleh şi i-au sfărîmat capul lui. Şi au strigat de sîrgu cătră copilaşul cela ce rădica hainele lui[2776]: „Zmulge sabiia ta şi mă omoară pentru ca nu doară să dzică odinioară cum «Muiêre l-au ucis pre el»”. Şi-l junghe pre el copilaşul lui şi au murit. Şi au văzut omul Israil cum au murit Aviméleh şi s-au dus om la locul său. Şi au întorsu Dumnedzău răul lui Aviméleh carele au făcut tatălui lui, ca să ucigă pre cei 70 de fraţi ai lui. Şi tot răul oamenilor Sichímului au întorsu Dumnedzău întru capetile lor şi au venit asupra lor blăstămul lui Ioatham, fiiul lui Ierovaal.

Cap 10

1. Şi să sculă după Aviméleh a mîntui pre Israil Thóla, ficiorul lui Fúa, fiiu a unchiul lui, om isaharean, şi el lăcuia la Samaríia, în Muntele Efraim.
2. Şi au judecat pre Israil 23 ani; şi au murit şi s-au îngropat la Samaría.
3. Şi s-au sculat după acesta Iair galaaditeanul şi au judecat pre Israil 22 ani.
4. Şi să născură lui 32 de fii, încălecîndu preste 32 de mînzi, şi 32 cetăţi lor, şi pre iale le-au numit Satele lui[2777] Iair pînă în dzua aceasta, carele sîntu în Pămîntul Galaad.
5. Şi muri Iair şi s-au îngropat la Camon.
6. Şi adaosără fiii lui Israil a face răul înaintea Domnului şi au slujit la Vaalim şi la Astaróth şi la dumnedzăii Siríei şi la dumnedzăii Sidónului şi la dumnedzăii Moav şi la dumnedzăii fiilor Ammon şi la dumnedzăii celor de fêl striini; şi au lăsat pre Domnul şi n-au slujit lui.
7. Şi s-au mîniat cu urgie Domnul întru Israil şi i-au dat pre ei în mîna celor striini de fêl şi în mîna fiilor Ammon.
8. Şi au putredzit şi au înfrîntu pre fiii lui Israil întru vrêmea acêea, 18 ani, pre toţi fiii lui Israil pre cei decinde de Iordan, în Pămîntul Amorreului, la Galaad.
9. Şi au trecut ficiorii lui Ammon Iordánul ca să dea război şi întru Iúda şi întru Veniamin şi întru casa lui Efraim, şi să chinuiră fiii lui Israil foarte.
10. Şi au strigat fiii lui Israil cătră Domnul, dzicîndu: „Am greşit ţie căci am lăsat pre Dumnedzăul nostru şi am slujit la Vaalim”.
11. Şi dzise Domnul cătră fiii lui Israil: „Au nu eghiptênii şi amorreii şi fiii lui Ammon şi striinii de fêl
12. Şi sidonênii şi Amalic şi Hanaan v-au chinuit pre voi, şi aţi strigat cătră mine şi v-am mîntuit pre voi den mîna lor?
13. Şi voi m-aţi lăsat pre mine şi aţi slujit la dumnedzăi alţii. Pentru acêea nu voi mai adaoge a vă mîntui pre voi.
14. Mêrgeţi şi strigaţi cătră dumnedzăii ceia ce aţi ales întru ei şie, să vă mîntuiască pre voi întru vrêmea primejdiei voastre”.
15. Şi dzisără fiii lui Israil: „Greşit-am; fă tu noao după toate cîte vor plăcea înaintea ta, fără numai ne scoate pre noi întru dzua aceasta”.
16. Şi au mutat pre dumnedzăii cei striini den mijlocul lor şi au slujit Domnului sîngur. Şi leşină întru osteneală

17 [illegible]
18 [illegible]

ΚΑΠ· ΛΓ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27

Israil.

17. Şi să suiră fiii lui Ammon şi să tăbărîră întru Galaad; şi ieşiră fiii lui Israil şi să tăbărîră la Masifá.
18. Şi dzisără nărodul, boiêrii Galaad, om către aproapele său: „Carele iaste omul carele va încêpe a da război întru fiii lui Ammon, şi va fi întru cap la toţi ceia ce lăcuiescu Galaad”.

Cap 11

1. [2778]Şi Iefthaé galaaditeanul era tare întru vîrtute; şi acesta – ficior a muieri curve, şi au născut lui Galaad pre Iefthaé.
2. Şi au născut fămêia lui Galaad lui ficiori, şi s-au îmbărbătat[2779] ficiorii fămeii şi au scos pre Iefthaé şi au dzis lui: „Nu vei moştneni întru casa tatălui nostru, căci a fămei tălaniţă ficior eşti tu”.
3. Şi au fugit Ieftaé dentru faţa fraţilor lui şi au lăcuit la Pămîntul Tov; şi să aduna către Iefthaé oameni prostateci[2780] şi ieşiia împreună cu el.
4. Şi fu după dzile, şi s-au bătut fiii lui Ammon cu Israil. Şi fu cînd s-au bătut fiii lui Ammon cu Israil,
5. Şi au mersu bătrînii Galaad să ia pre Iefthaé de la Pămîntul Tov,
6. Şi dziseră către Iefthaé: „Ia-mblă[2781] şi să fii noao întru povăţuitor, şi vom da război întru fiii lui Ammon”.
7. Şi dzise Iefthaé celor bătrîni a lui Galaad: „Au nu voi m-aţi urît şi m-aţi scos afară den casa tătîne-mieu şi m-aţi gonit afară de la voi? Şi căci aţi venit acum la mine cînd v-aţi chinuit?”
8. Şi dziseră bătrînii Galaad către Iefthaé: „Nu aşa; acum am venit către tine şi vei mêrge împreună cu noi şi vom da război întru fiii lui Ammon şi vei fi noao întru cap, la toţi ceia ce lăcuiescu Galaad”.
9. Şi dzise Iefthaé către cei bătrîni a lui Galaad: „Să mă întoarceţi voi a da război întru fiii lui Ammon şi-i va da pre ei Domnul înaintea mea. Eu voao voi fi întru boiêrin”.
10. Şi dziseră cei bătrîni Galaad către Iefthaé: „Domnul va fi cela ce ascultă întru mijlocul nostru; de nu, după cuvîntul tău, aşa vom face”.
11. Şi mêrse Iefthaé cu bătrînii Galaad şi-l puseră pre el întru căpetenie nărodul preste înşii şi întru povăţuitor. Şi au grăit Iefthaé toate cuvintele lui înaintea Domnului la Masifa.
12. Şi au trimis Iefthaé soli către împăratul fiilor Ammon, dzicîndu: „Ce iaste mie şi ţie, că ai venit către mine tu a da război

întru pămîntul mieu?”.

13. Şi au dzis împăratul fiilor Ammon către solii lui Iefthaé: „Pentru căci au luat Israil pămîntul mieu [2782]întru suirea lui dentru Éghiptu, de la Arnon pînă la Iavoc şi[2783] pînă la Iordan; şi acum, întoarce-l pre el cu pace şi voi mêrge”. Şi s-au întorsu îngerii către Iefthaé.
14. Şi mai adaose încă Iefthaé şi au trimis soli către împăratul fiilor Ammon,
15. Şi-i dziseră lui: „Acêstea dzice Iefthaé: «N-au luat Israil Pămîntul Moav şi pămîntul fiilor Ammon
16. Întru suirea lor de la Éghiptu, ce mêrse Israil întru pustiiu pînă la Marea Roşie şi au venit pînă la Cadis.
17. [2784]Şi au trimis Israil soli către împăratul Edom dzicîndu: ‘Voi trêce pren pămîntul tău’. Şi n-au ascultat împăratul Edom. Şi-ncă către împăratul Moav au trimis, şi nu vrea. Şi au şedzut Israil în Cadis.
18. Şi au mersu în pustiiu şi au încungiurat Pămîntul Edom şi Pămîntul Moav şi au mersu despre răsăritul soarelui a Pămîntului Moav şi au tăbărît decinde de Arnon; şi n-au întrat întru hotarul Moav, [2785]căci Arnon – hotar Moav.
19. Şi au trimis Israil soli către Sion[2786], împăratul amorreului, împăratul Esevon, şi au dzis lui Israil: ‘Trêce-voi pren pămîntul tău, dară, pînă la locul[2787] mieu’.
20. Şi n-au vrut Sion pre Israil să treacă pren pămîntul lui[2788]; şi au adunat Sion tot nărodul lui şi s-au tăbărît la Iasá şi au dat război cu Israil.
21. Şi au dat Domnul Dumnedzăul lui Israil pre Sion şi pre tot nărodul lui în mîna lui Israil, şi i-au lovit pre ei şi au moştnenit Israil tot Pămîntul Amorreului celuia ce lăcuiêşte în pămîntul acela şi au moştnenit tot hotarul amorreului,
22. De la Arnon şi[2789] pînă la Iavoc şi de la pustiiu şi pînă la Iordan.
23. Şi acum, Domnul Dumnedzăul lui Israil au rădicat pre amorreu dentru faţa nărodului său, lui Israil, şi tu vei moştneni pre el?
24. Nu cîte au moştnenit ţie Hamos, dumnedzăul tău, acêlea vei moştneni? Şi pre toţi pre carii[2790] au rădicat şi toate cîte ne-au moştnenit noao Domnul Dumnedzăul nostru de către faţa noastră, acêstea vom moştneni.
25. Şi acum, au mai bun eşti tu decît Valac, ficiorul lui Sepfor, împăratului Moav? Au cu război s-au bătut cu Israil, au bătîndu au bătut pre ei
26. Cînd au lăcuit Israil în Esevon şi întru fêtele ei şi în Aroir şi întru fêtele ei şi întru toate cetăţile cêlea ce-s lîngă Iordan, 300 ani? Căci că nu[2791] i-au mîntuit pre ei întru vrêmea acêea?
27. Şi

eu n-am greşit

[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]

[illegible]

КАП. ВІ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]

eu n-am greşit ţie; şi tu faci cu mine vicleşug a da război întru mine. Să judece Domnul cela ce judecă astădzi întru mijlocul fiilor Israil şi întru mijlocul fiilor Ammon»".

28. Şi n-au ascultat împăratul fiilor Ammon cuvintele lui Iefthaé carele au trimis către el.

29. Şi să făcu pre Iefthaé Duhul Domnului şi au trecut pre Galaad şi au trecut pre Manassí şi au trecut piscul Galaad, şi de la piscul Galaad, decinde a fiilor Ammon.

30. Şi s-au rugat Iefthaé rugă Domnului şi au dzis: „Să-mi vei da cu dare mie pre fiii lui Ammon întru mîna mea,

31. Şi va fi, cela ce va ieşi afară, cela ce va ieşi den uşele casei mêle întru tîmpinarea mea, întru întoarcerea mea cu pace de la fiii lui Ammon, şi va fi Domnului, aduce-l-voi pre el ardere de tot".

32. Şi au trecut Iefthaé către fiii lui Ammon ca să dea război întru ei şi i-au dat pre ei Domnul întru mîna lui.

33. Şi i-au lovit pre ei de la Aroir pînă a veni la Semeníth, 20 de cetăţi, şi pînă la viile Avel, rană mare foarte, şi să înfrînseră fiii lui Ammon de către faţa fiilor Israil.

34. Şi au venit Iefthaé la Masifá, la casa lui, şi iată, fata lui ieşiia înaintea lui în tîmpinare cu tîmpene şi cu danţuri. Şi aceasta –născută lui sîngură [2792], iubită, şi nu iaste lui afară de ea fiiu au fată.

35. Şi fu cînd au văzutu-o pre ea el, şi-şi rupse hainele lui şi dzise: „Vai de mine[2793], fata mea, mă împiedecaşi, întru cursă te făcuşi întru ochii miei, şi eu am deşchis gura mea pentru tine către Domnul şi nu voi putea să întorcu".

36[2794]. Şi dzise către el: „⌊Tată⌋[2795], de ai deşchis gura ta întru mine către Domnul, fă-mi mie în ce chip au ieşit den gura ta, pentru carele au făcut ţie Domnul izbîndiri den nepriêtenii tăi, den fiii lui Ammon".

37[2796]. Şi dzise către tatăl ei: „Şi-mi fă mie cuvîntul acesta: lasă-mă doao luni şi voi mêrge şi mă voi pogorî preste munţi şi voi plînge preste ficioriile mêle, eu şi tovarăşile mêle".

38. Şi dzise: „Pasă". Şi o trimise pre ea doao luni. Şi au mersu şi ea şi tovarăşile ei şi au plînsu ficioriile ei preste munţi.

39. Şi fu după săvîrşirea acelor doao luni, şi s-au întorsu către tatăl ei; şi au făcut cu ea ruga lui carea s-au rugat. Şi aceasta n-au cunoscut bărbat. Şi să făcu întru porîncă întru Israil,

40. Dentru dzile în dzile mergea împreună fêtele lui Israil a plînge fata lui Iefthaé galaaditeanul, 4 dzile într-un an.

Cap 12

1. Şi să adunară fiii lui Efraim şi au venit la Sefína şi au dzis către Iefthaé: „Ce căci ai mersu a da război către fiii lui Ammon şi pre noi nu ne-ai chemat ca să mêrgem împreună cu tine? Casa ta vom arde-o preste tine cu foc".
2. Şi dzise către ei Iefthaé: „Om izbîndindu eram eu şi nărodul mieu şi fiii lui Ammon mă smeriia foarte; şi am strigat către voi şi nu m-aţi mîntuit pre mine den mîinile lor.
3. Şi am văzdut cum nu era[2797] cela ce mîntuiêşte, şi am pus sufletul mieu întru mîna mea şi am trecut către fiii lui Ammon; şi i-au dat pre ei Domnul întru mîna mea. Şi pentru căci v-aţi suit către mine întru dzua aceasta a da război întru mine?".
4. Şi au adunat Iefthaé pre toţi oamenii Galaad şi bătea pre Efraim; şi au lovit oamenii Galaad pre Efraim, cît au dzis cei scăpaţi a lui Efraim: „Voi Galaad în mijlocul[2798] lui Efraim şi în mijlocul lui Manasí".
5. Şi au apucat Galaad trecătorile Iordánului lui Efraim; şi fu cîndu dziseră cei mîntuiţi a lui Efraim: „Să trêcem, dară", şi dziseră lor oamenii Galaad: „Au doară dentru ai lui Efraim voi?". Şi dziseră: „Nu sîntem".
6. Şi dziseră lor: „Dziceţi dară: «Hasnă»". Şi nu s-au îndreptat a grăi aşa. Şi să prindea de ei şi-i junghia pre ei la trecătorile Iordánului. Şi au cădzut întru vrêmea acêea dentru Efraim 42000.
7. Şi au judecat Iefthaé pre Israil 6 ani. Şi au murit Iefthaé galaaditeanul şi să îngropă în cetatea lui Galaad.
8. Şi au judecat după acesta pre Israil Esevon den Vithlêem.
9. Şi să născură lui 30 de ficiori şi 30 de fête scoase afară şi 30 de muieri au adus fiilor lui den afară şi au judecat pre Israil 7 ani.
10. Şi au murit Esevon şi s-au îngropat în Vithlêem.
11. Şi au judecat după acesta pre Israil Elon zavolineanul, şi au judecat pre Israil 10 ani.
12. Şi au murit Elon zavuloniteanul şi s-au îngropat în Elim, în Pămîntul Zavulon.
13. Şi au judecat după acesta pre Israil Avdon, ficiorul lui Elih farathoneanul[2799].
14. Şi să născură lui 40 de ficiori şi 30 de ficiori ficiorilor lui, încălecîndu pre 70 de mîndzi, şi au judecat pre Israil 8 ani.
15. Şi au murit Avdon, ficiorul lui Elih farathoniteanul, şi s-au îngropat întru

Farathon

[illegible]

КА́П· ГІ·

Ши [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]

КА́П· ДІ·

Ши [illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]

Farathon, întru Muntele Amalic.

Cap 13

1. Și adaosără încă fiii lui Israil a face răul înaintea Domnului; și i-au dat pre ei Domnul în mîna celor de fêl striini 40 ani.
2. Și fu un om den Saraá, den fêliul lui Dan, și numele lui – Manoé; și fămêia lui – stearpă și nu năștea.
3. Și să ivi îngerul Domnului către muiêre și dzise: „Iată tu, dară, stearpă și n-ai născut; și în zgău vei zemesli și vei naște fiiu.
4. Și acum, păzêște-te, dară, și să nu bêi vin și îmbătare și să nu mănînci tot necuratul.
5. Căci iată, tu în pîntece vei zemisli și vei naște fiiu; și fier preste capul lui să nu să suie, căci făgăduit[2800] Domnului va fi copilașiul den pîntece. Și acesta va încêpe a mîntui pre Israil den mîna filistiimilor".
6. Și întrắ muiêrea și dzise bărbatului ei dzicîndu: „Om a lui Dumnedzău au venit către mine, [2801]și vedêrea lui ca vedêrea a îngerului lui Dumnedzău luminat foarte. Și-l întrebam pre el de unde iaste și numele lui nu mi-l spuse mie.
7. Și dzise mie: «Iată, tu în pîntece vei zemisli și vei naște fiiu. Și acum, te păzêște și să nu bêi vin și sichera[2802] și să nu mănînci toată necurăția, căci obricit va fi lui Dumnedzău copilașul, den pîntece pînă în dzua morții lui»".
8. Și să rugă Manoé Domnului și dzise: „Întru mine, Doamne ⌊Adonae⌋[2803], omul lui Dumnedzău pre carele ai trimis să vie dară încă către noi și să ne luminêdze pre noi ce vom face copilașului celui ce să naște".
9. Și ascultă Dumnedzău glasul lui Manoé și au venit îngerul Domnului încă către muiêre; ⌊și⌋[2804] ea ședzînd în țarină și Manoé, bărbatul ei, nu era împreună cu ea.
10. Și sîrgui muiêrea și alergă și spuse bărbatului ei și dzise către el: „Iată, s-au ivit mie omul carele au venit întru dzua acêea către mine".
11. Și s-au sculat și au mersu Manoé denapoia muierii lui și mêrse către om și dzise lui : „Au tu ești omul carele au grăit către muiêre?". Și dzise îngerul: „Eu".
12. Și dzise Manoé: „Acum, dară, venindu cuvîntul tău, ce va fi județul copilașului și ce-i vor fi faptele lui?".
13. Și dzise îngerul Domnului către Manoé: „De toate cîte am dzis către muiêre, să să păzască,
14. Dentru tot ce iêse den vie să nu mănince, și vin și rachiu[2805] să nu bea și tot necuratul să nu mănince, toate cîte am porîncit ei să să păzască".
15. Și dzise Manoé către îngerul Domnului: „Sili-te-vom, dară, pre tine și vom face înaintea ta un ied den capre".
16. Și dzise îngerul Domnului către Manoé: „De mă vei sili, nu voi mînca den pîinile tale. Și de vei face ardere de tot, Domnului vei face pre ea". Căci n-au cunoscut Manoé că îngerul Domnului iaste el.
17. Și dzise Manoé către îngerul Domnului: „Ce-ți iaste numele tău? Pentru că daca va veni cuvîntul tău, să te mărim pre tine".
18. Și dzise lui îngerul Domnului: „Pentru căci acesta întrebi numele mieu? Și acesta iaste minunat".
19. Și au luat Manoé iedul den capre și jirtva și aduse pre piatră Domnului celui ce minunat face. Și Manoé și muiêrea lui priviia.
20. Și fu cînd să sui para deasupra jirtăvnicului în cer, și să sui îngerul Domnului cu văpaia jirtăvnicului, și Manoé și muiêrea lui priviia și au cădzut pre fața lor la pămîntu.
21. Și n-au mai adaos încă îngerul Domnului să să arate către Manoé și către muiêrea lui. Atuncea au cunoscut Manoé că îngerul Domnului iaste.
22. Și dzise Manoé către muiêrea lui: „Cu moarte vom muri, căci Dumnedzău am vădzut".
23. Și dzise lui muiêrea lui: „De ară fi vrut Domnul să ne omoară pre noi, n-are fi priimit den mîna noastră ardere de tot sau jirtvă și nu ne are fi[2806] luminat pre noi toate acêstea, și în ce chip i-i vrêmea nu are fi făcut audzite noao acêstea".
24. [2807]Și născu muiêrea ficior și numi numele lui Sampson. Și crescu copilașul și-l blagoslovi pre el Domnul.
25. Și au început Duhul Domnului a mêrge împreună cu el întru tabăra lui Dan, întru mijlocul Saraá și întru mijlocul Esthaol.

Cap 14

1. Și să pogorî Sampson la Thamnathá și vădzu muiêre în Thamnathá den fêtele celor de fêl striini și plăcu înaintea lui.
2. Și să sui și spuse tătîne-său și mîne-sa și dzise: „Muiêre am vădzut la Thamnathá dentru fêtele celor striini de neam. Și acum, luați-o mie întru muiêre pre ea".
3. Și dzise lui tatăl lui și maica lui: „Au doară nu iaste den fêtele fraților tăi și întru tot nărodul mieu muiêre, că tu mergi să iêi muiêre den fêtele acestor striini de fêl, acestor neobrăzuiți?". Și dzise Sampson către tatăl lui: „Pre aceasta ia mie, căci aceasta mi-au plăcut întru ochii miei".
4. Și tatăl lui și maica lui n-au cunoscut că de la Domnul iaste, căci el izbîndire cêre dentru cei striini de neam.

Și întru vrê-

[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible] 19
[illegible]

КАП. ЕІ

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12

Și întru vrêmea acêea, cei striini de fêl stăpîniia[2808] fiilor Israil.

5. Și pogorî Sampson și tatăl lui și maica lui la Thamnathá și s-au abătut la o vie a i Thamnathá și iată, țîncu de leu răcnind întru tîmpinarea lui.

6. Și-l îndreptă preste el Duhul Domnului și-l spintecắ pre el ca pre un ied de capre și ca nimic nu era întru mîna lui. Și n-au spus tătîne-său au mîne-sa ce au făcut.

7. Și s-au pogorît și au grăit muierii, și plăcu înaintea lui Sampson.

8. Și să întoarse după dzile să o ia pre însă și să abătu să vază stîrvul leului; și iată, adunare[2809] de albine în gura leului și miêre.

9. Și au luat pre ea în gura lui și mergea mergînd și mîncîndu; și au mersu către tatăl lui și către maica lui și le-au dat lor și au mîncat; și nu le-au spus lor că den ființa[2810] leului au luat miêre.

10. Și s-au pogorît tatăl lui către muiêre și au făcut acoló Sampson băutură[2811] 7 dzile, căci așa făcea tinereii.

11. Și fu temîndu-să ei de el, au pus înaintea lui tovarăși 30 și era împreună cu el.

12. Și dzise lor Sampson: „Pune-voi înainte, dară, voao pilda mea[2812] și, de spuind îmi veți spune pre ea în cêste ⌊7⌋[2813] dzile a băuturii și veți afla, voi da voao 30 de prostiri și 30 de îmbrăcăminte de haine.

13. Iar de nu veți putea pre ea să-mi spuneți mie, și-mi veți da voi mie 30 de prostiri și 30 de rînduri de haine". Și dziseră lui: „Pune înainte pilda ta și să o audzim pre ea".

14. Și dzise lor: „Dentru cela ce mănîncă ieși mîncare și den cel tare ieși dulce". Și n-au putut să-i gîcească pilda în trei dzile.

15. Și fu întru dzua a patra, și dziseră muierii lui Sampson: „Înșală, dară, pre bărbatul tău și să-ți spuie pilda pentru ca să nu cîndai vom arde pre tine și pre casa tătîne-tău cu foc. Au doară să ne sărăciți ne-ați chemat pre noi?".

16. Și plînse muiêrea lui Sampson către el și-i dzise lui: „Însă m-ai urît și nu m-ai iubit pre mine, căci pilda carea ai pus înaintea fiilor nărodului mieu nu mi-ai spus și mie pre însă". Și dzise către ea Sampson: „Iată, tătîne-mieu și maicii mêle n-am spus pre însă; și ție să o spuiu".

17. Și au plînsu preste el întru cêle 7 dzile întru carele era întru însă băutura; și fu întru dzua a șaptea și-i spuse ei, căci l-au dodeit pre el, și ea au spus fiilor nărodului ei.

18. Și-i dziseră lui oamenii cetății întru dzua a șaptea, mainte de a[2814] apune soarele: „Ce iaste mai dulce decît miêrea și ce-i mai vîrtos decît leul?". Și dzise lor Sampson: „De nu ați fi supus junca mea, nu ați fi aflat pilda mea".

19. Și să îndreptă preste el Duhul Domnului și să pogorî la Ascalóna și lovi de acoló 30 de oameni și le luă îmbrăcămintele lor și au dat îmbrăcămințele celor ce au spus pilda. Și să mînie cu urgie Sampson și să sui la casa tatălui lui. Și lăcui împreună muiêrea lui Sampson cu aducătoriul de mireasă lui, carele era tovarăș lui.

Cap 15

1. Și fu după dzile, întru dzilele sêcerii grîului, și au socotit Sampson pre muiêrea lui aducîndu pre un ied den capre și dzise: „Întra-voi către muiêrea mea și la culcuș". Și nu l-au lăsat pre el tatăl ei să între.

2. Și dzise tatăl ei: „Dzicînd ai dzis că «Urînd am urît pre ea» și am datu-o pre ea unuia dentru tovarășii tăi. Nu, iată, sora ei cea mai tînără, mai bună decît ea iaste. Fie ție pentru ea".

3. Și dzise lor Sampson: „Nevinovățitu-m-am o dată de către cei striini de fêl, căci fac eu[2815] cu voi rêle".

4. Și au mersu Sampson și au prinsu 300 de vulpi și au luat făclii; și au legat coadă lîngă coadă și au legat cîte o făclie în mijlocul a doao coade și le îndreptă.

5. Și aprinse foc în făclii și le-au trimis întru spicele celor striini de fêl; și le-au arsu spicele den arie și pînă în spicele cêle în picioare și viele și maslinii.

6. Și dziseră cei striini de fêl: „Cine au făcut acêstea, fără numai Sampson, ginerile themnateului, căci i-au luat pre muiêrea lui și au datu-o tovarășului lui". Și s-au suit cei striini de fêl și au arsu casa tatălui ei și pre însă în foc.

7. Și dzise Sampson: „De[2816] veți face așa pre ea, nu biine voi vrea, ce izbînda mea dentru unul fieștecarele de voi voi face".

8. Și i-au lovit pre ei pulpă preste stînghe[2817] rană mare, și să pogorî și lăcuia lîngă pîrîul la peșterea pietrii Itam.

9. Și s-au suit cei striini de fêl și s-au tăbărît întru Iúda și să rășchirară în Lehim.

10. Și dzise lor tot omul Iúda: „Pentru căci v-ați suit preste noi?". Și dziseră cei striini de fêl: „Să legăm pre Samson ne-am suit și să-i facem lui în ce chip ne-au făcut noao".

11. Și să pogorîră 3000 dentru Iúda oameni la gaura pietrii Itam și au dzis către Sampson: „Nu știi că stăpînescu cei striini de fêl noao? Și pentru căci ai făcut aceasta noao?". Și dzise lor Sampson: „În ce chip mi-au făcut mie, așa am făcut lor".

12. Și dzisără lui: „Să te legăm ne-am pogorît, ca să te dăm pre[2818]

mîinele celor

[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]

КАП. ЅІ

[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]

mîinile[2819] celor striini de fêl”. Și dzise lor ⌊Sampson⌋[2820]: „Jurați-vă mie și să nu mă ucideți voi și mă dați voi pre mîna lor, pentru cîndai să nu tîmpinați voi întru mine”.

13. Și să jurară lui dzicînd: „Nu, ce cu legătură te vom lega și te vom da pre tine în mîinile lor. Iară cu moarte nu te vom omorî”. Și l-au legat pre el și-l legară pre el cu doao ștreanguri noao și-l suiră pre el de la piatra acêea.
14. Și el au venit pînă la o falcă și cei striini de fêli au chiuit și au alergat întru tîmpinarea lui. Și să îndreptă preste el Duhul Domnului și să făcură ștreangurile cêle den brațele lui ca niște cîlți cîndu vor mirosi foc; și să topiră legăturile lui dentru brațe lui.
15. Și aflắ o falcă de măgar lepădată și întinse mîna lui și luă pre însă și ucise cu ea 1000 de oameni.
16. Și dzise Sampson: „Cu falca măgariului stingîndu i-am stinsu pre ei, căci cu falca măgariului am ucis 1000 de oameni”.
17. Și fu cînd săvîrși a grăirea și aruncắ falca dentru mîna lui și numi locul acela Ucidere de falcă.
18. Și însătă foarte și strigắ cătră Domnul și dzise: „Tu ai îndreptat întru mîna robului tău mîntuirea aceasta mare; și acum voi muri întru sête și voi cădea întru mîna acestor neobrăzuiți”.
19. Și dășchise Dumnedzău rana cea dentru Falcă și ieșiră dentru ea ape; și bău și să întoarse duhul lui și să răcori. Pentru acêea să chemă numele ei Izvorul celuia ci să roagă, carele iaste în Falcă pînă în dzua aceasta.
20. Și judecắ pre Israil[2821] întru dzilele celor[2822] striini de fêli 20 de ani.

Cap 16

1. Și mêrse Sampson la Gáza și vădzu acoló muiêre curvă și întrắ cătră ea.
2. Și să povesti gazeilor dzicînd: „Au venit Sampson aicea”. Și au încungiurat și au leșuit pre el toată noaptea la ușa cetății și au amuțit[2823] toată noaptea dzicînd: „Pînă să va lumina mînecatul să așteptăm, și-l vom ucide pre el”.
3. Și dormi Sampson pînă la miadză noapte; și să sculă la jumătate de noapte și să apropie de cêle doao uși a porții cetății cu amîndoi umșorii și le-au ținut pre iale împreună cu zăvoarăle și le-au pus pre iale preste umărul lui și le-au adus pre iale preste vîrvul muntelui carele iaste de cătră fața i Hevron și le-au pus pre iale acoló.
4. Și fu după aceasta, și au iubit muiêre dentru pîrîul Sorih; și numele ei – Dalida.
5. Și să suiră cătră ea boiêrii celor striini de fêl și dzisără ei: „Amăgêște-l pre el și vedzi întru cine vîrtutea lui cea mare și cu carele vom putea cătră el și-l vom lega pre el ca să-l smerim pre el; și noi vom da ție om 1100 de argintu”.
6. Și dzise Dalidá cătră Sampson: „Spune, dară, mie întru ce iaste vîrtutea ta cea mare și cu ce te vei lega ca să te smerești tu”.
7. Și dzise ei Sampson: „De mă vor lega pre mine cu 7 vine[2824] umede, nu stricate, și voi slăbi și voi fi ca unu dentru oameni”.
8. Și i-au adus ei domnii celor striini de fêli 7 vine umede, nu stricate, și legă pre el cu iale.
9. Și alejul ei ședea în cămară; și dzise cătră el: „Cei striini de fêl asupra ta, Sampsoáne!”. Și vinele le-au surpat în ce chip are rumpe neștine o ață de cîlț cîndu are mirosi ea foc. Și nu s-au cunoscut vîrtutea lui.
10. Și dzise Dalidá cătră Sampson: „Iată, m-ai înșelat și ai grăit cătră mine minciuni. Acum, dară, spune-mi cu ce te vei lega”.
11. Și dzise cătră ea: „De legîndu mă vor lega cu ștreanguri noao cu carele nu s-au făcut cu iale lucru, și voi slăbi și voi fi ca și unul dentru oameni”.
12. Și luă Dalidá ștreanguri noao și-l legă pre el cu însele și dzise cătră el: „Cei striini de fêli asupra ta, Sampsoáne!”. Și aleșiul ședea în cămară. Și le rupsă pre iale de la brațele lui ca o ață.
13. Și dzise Dalidá cătră Sampson: „Pînă acum m-ai amăgit și ai grăit cătră [mine][2825] minciuni. Spune-mi, cu ce te vei lega?”. Și dzise ei: „De vei țêse cei 7 ciuci[2826] a capului mieu cu tortu și vei bate țărușul în părête, și voi fi slab ca unul dentru oameni”. Și-l dormi pre el Dalidá întru mijlocul genunchelor ei.
14. Și fu cîndu dormiia el, și luă Dalida cêle 7 cosițe a capului lui și le-au țăsut cu tortu și au bătut țărușii în părête și dzise cătră el: „Striinii[2827] de fêl asupra ta, Sampsoáne!”. Și să dășteptă den somnul lui și au scos țărușii cu țăsătura den părête și tortul, și nu s-au cunoscut vîrtutea lui.
15. Și dzise cătră el Dalidá: „Cum vei dzice că: «Te-am iubit pre tine», și inima ta nu iaste cu mine. Și nu mi-ai spus mie întru ce iaste vîrtutea ta cea mare. Aceasta a treia oară m-ai înșelat pre mine[2828]”.
16. Și fu cîndu l-au domolit pre el cu cuvintele ei toată noaptea, și l-au dodeit pre el și au leșinat de moarte.
17. Și i-au spus ei toate cêle de la inima lui și dzise ei: „Brici nu să va sui preste capul mieu, căci obricit a lui Dumnedzău sîntu eu den pîntecile mîne-mea și de mă voi rade, să va depărta de la mine vîrtutea mea și voi slăbi și voi fi ca și toși oamenii”.
18. Și dzise Dalidá că i-au spus ei toate cêlea de la inima lui; și au trimis și au chemat pre toți domnii celor striini de fêl, dzicînd: „Suiți-vă această dată,

[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible] 31
[illegible]

КАП· [illegible]

[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]

КАП· [illegible]

căci mi-au spus mie toată inima lui”. Şi s-au suit cătră ea toate domniile celor striini de fêl şi au adus argintul întru mîinile lor.

19. Şi l-au adormit pre el întru mijlocul genunchelor ei şi au chemat pre bărbiêri şi au ras pre cei 7 ţulufi a capului lui; şi au început a să smeri şi s-au depărtat vîrtutea lui de la el.
20. Şi dzise Dalidá: „Cei striini de fêl asupra ta, Samsoáne!”. Şi să sculă dentru somnul lui şi dzise: „Voi ieşi, voi face în ce chip pururea, şi mă voi scutura”. Şi el n-au cunoscut că Domnul s-au depărtat de asupra lui.
21. Şi să apucară de el cei striini de fêl şi-i scobiră ochii lui şi l-au adus pre el la Gáza şi l-au legat pre el cu obezi de aramă şi rîşniia[2829] în casa temniţii.
22. Şi au început părul capului lui a crêşte după ce s-au ras.
23. Şi boiêrii celor striini de fêl s-au adunat să jirtvuiască jirtvă mare lui Dagon, dumnedzăului lor, şi a să veseli, şi au dzis: „Dat-au dumnedzăul nostru în mîna noastră pre Sampson, nepriatenul nostru”.
24. Şi-l vădzură pre el nărodul şi au lăudat pre bodzii lor, căci au dzis: „Dat-au dumnedzăul nostru în mîna noastră pre nepriêtenul nostru, pre cela ce pustiia pămîntul nostru, carele au mulţit răniţii noştri”.
25. Şi fu cînd să desfătă inima lor, şi dziseră: „Chemaţi pre Sampson den casa temniţii şi să joace înaintea noastră”. Şi chemară pre Sampson den casa temniţii[2830] şi giuca[2831] lui ⌊şi-l pălmuia pre el⌋[2832] şi-l puseră pre el întru mijlocul a doi stîlpi.
26. Şi dzise Sampson cătră voinicelul cela ce ţinea mîna lui: „Lasă-mă şi voi pipăi stîlpii preste carei casa iaste răzămată preste ei şi mă voi răzăma de ei”. ⌊Şi copilaşul au făcut aşa⌋[2833].
27. Şi casa era plină de bărbaţi şi de muieri, şi acoló toţi domnii celor striini de fêl. Şi pre podul casei, ca vro 3000 bărbaţi şi muieri privind batgiocurindu-să Sampson.
28. Şi strigắ Sampson cătră Domnul şi dzise: „Doamne, Doamne a puterilor, adu-ţi aminte de mine şi mă întărêşte îndoit şi aceasta, Doamne Dumnedzăule, şi voi izbîndi o izbîndă pentru cei 2 ochi ai miei celor striini de fêl”.
29. Şi îmbrăţeşe Sampson pre cei 2 stîlpi den mijloc cărora casa să răzăma preste ei şi să răzămă preste ei, unul în dreapta lui şi unul în stînga lui.
30. Şi dzise Sampson : „Să moară sufletul mieu împreună cu cei striini de fêl”. Şi-i plecă cu vîrtute şi cădzu casa preste boiêri şi preste tot nărodul ce era întru ea. Şi să făcură cei morţi pre carii au omorît Sampson la moartea lui mai mulţi decît ceia ce au ucis întru viaţa lui.
31. Şi s-au pogorît fraţii lui şi toată casa tătîne-său şi l-au luat pre el şi s-au suit şi l-au îngropat pre el în mijlocul Saraá şi în mijlocul Esthool, întru gropniţa lui Manoé, tatălui[2834] lui. Şi acesta au judecat pre Israil 20 de ani. Şi s-au sculat după Sampson Emegar, ficiorul lui Enan, şi au tăiat den cei striini de fêli oameni, afară den dobitoace, şi au mîntuit acesta pre Israil.

Cap 17

1. Şi fu om den Muntele Efraim, şi numele lui – Mihá.
2. Şi dzise maicii lui: „1100 de arginţi cei ci ţi s-au furat şi ai jurat şi ai dzis întru urechile mêle, iată argintul la mine, eu am luat pre el”. Şi dzise maica fiiului său: „Blagoslovit fiiul mieu Domnului”.
3. Şi au dat cea 1100 de arginţi maicii lui şi dzise maica lui: „Cu sfinţenie am sfinţit argintul Domnului dentru mîna mea, întru singurătate[2835], ca să fac cioplit şi vărsat; şi acum ţi-l voi da pre el ţie”.
4. Şi au dat argintul maicii lui şi au luat maica lui 200 de argintu şi au dat pre ei topitoriului; şi au făcut pre el cioplit şi vărsat şi să făcu întru casa lui Mihá.
5. Şi casa lui Mihá, lui casă lui Dumnedzău, şi au făcut efud şi therafin şi au împlut mîna unuia dentru fiii lui şi să făcu lui întru popă.
6. Iară întru acêlea dzile nu era împărat întru Israil; omul, ce-i părea dreptu în ochii lui, făcea.
7. Şi să făcu copilaş la Vithlêemul Iúdei den rudeniia nărodului Iúdei, şi acesta – levit, şi acesta nemerniciia acoló.
8. Şi au mersu omul den cetatea Vithlêem Iúda să nemernicească unde va afla ⌊loc⌋[2836]. Şi au venit pînă la Muntele Efraim şi pînă la casa lui Mihá, ca să-şi afle calea lui.
9. Şi-i dzise lui Mihá: „De unde vii?”. Şi dzise lui: „Levit sîntu eu den Vithlêem Iúda, şi eu mergu să nemernicescu unde voi afla ⌊loc⌋[2837]”.
10. Şi-i dzise lui Mihá: „Şezi împreună cu mine şi te fă mie întru părinte şi întru preut; şi eu îţi voi da ţie 10 de argintu întru dzile şi un rîndu de haine şi cêle pentru viaţa ta”.
11. Şi mêrse levitul şi au început a nemernici lîngă om, şi să făcu copilaşul lui ca unul dentru fiii lui.
12. Şi au împlut Mihá mîna levitului şi să făcu lui copilaşul întru preut şi era în casa lui Mihá.
13. Şi dzise Mihá: „Acum am cunoscut cum mi-au făcut bine mie Domnul, căci mi s-au făcut mie levitul întru preut”.

Cap 18

întru dzilele

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

1. Întru dzilele acêlea nu era împărat întru Israil și întru dzilele acêlea fêliul lui Dan cerca șie moștnenire ca să lăcuiască, căci n-au cădzut ei pînă întru dzilele acêlea întru mijlocul fêliurilor fiilor Israil moștnenire.
2. Și au trimis fiii lui Dan dentru nărodurile lor 5 oameni despre partea lor, oameni fii a puterii, den Saraá și den Esthaol, ca să socotească de tot pămîntul și să-l urmêdze pre el; și dzisără cătră ei: „Păsați și cercați pămîntul". Și mêrseră la Muntele lui Efraim pînă la casa lui Mihá și să odihniră acoló.
3. Ei fiind întru casa lui Mihá, și ei au cunoscut glasul copilașului levitului și s-au abătut acoló și dziseră lui: „Cine te-au adus aicea? Și tu ce faci aicea și ce iaste ție aicea?"
4. Și dzise cătră ei: „Așa și așa mi-au făcut mie Mihá și m-au năimit și m-am făcut lui întru preut".
5. Și dziseră lui: „Întreabă, dară, întru Dumnedzău și vom cunoaște de îndrepteadză calea noastră carea noi mêrgem pre ea".
6. Și dzise lor preutul: „Păsați în pace, înaintea Domnului calea voastră pre carea mêrgeți întru ea".
7. Și mêrseră cei 5 oameni și să suiră la Lésa și au văzut nărodul ce lăcuiêște întru ea, ședzînd pre nădêjde după asămănarea sidonênilor, odihnind pre nădêjde, și nu putu să grăiască cuvîntu întru pămîntu[2838] moștnean de odor, căci departe-s de la Sidon și cuvîntu nu era lor cu Siríia.
8. Și mêrseră cei 5 oameni cătră frații lor la Saraá și la Isthaol și dzicea lor frații lor: „Ce ședeți voi?"
9. Și dziseră: „Sculați-vă și să ne suim cătră ei; căci am vădzut pămîntul și iată, bun foarte, și voi ședeți mîlcom, să nu vă leniți a mêrge să întrați să moșteniți pămîntul.
10. Și cînd veți veni, veți sosi la nărod nădăjduindu; și pămîntul ii largu, căci l-au dat pre el Dumnedzău întru mîna voastră, loc unde nu iaste acoló lipsă de tot cuvîntul cîte sîntu în pămîntu".
11. Și să rădicară de acoló, den rudeniia nărodurilor lui Dan, den Saraá și den Esthaol, 20 de oameni încinși cu cinii de război,
12. Și s-au suit și s-au tăbărît la Cariatharim, la Iúda. Pentru acêea s-au numit locului aceluia Tabăra lui Dan pînă în dzua aceasta, iată, denapoia Cariiatharim.
13. Și au trecut de acoló pînă la Muntele Efraim și au venit pînă la casa lui Mihá.
14. Și au răspunsu cei 5 oameni, ceia ce au mersu să iscodească Pămîntul Lesá, și au dzis cătră frații lor: „De ați ști că sîntu întru casele acêstea efud și therafin și cioplit și vărsat, și acum să cunoașteți ce veți face".
15. Și s-au abătut acoló și au întrat în casa copilașului, levitului, la casa lui Mihá, și-l sărutară pre el întru pace.
16. Și cei 600 de oameni încinși cinii de război a lor – stîlpiți lîngă ușea porții cei dentru fiii lui Dan.
17. Și s-au suit cei 5 oameni, ceia ce au mersu a iscodi pămîntul, și mergîndu acoló au luat cel cioplit și cel vărsat și therafin și[2839] preutul stîlpit lîngă ușa porții și cei 600 de oameni cei încinși cu unêlte de război. Și aceștia au întrat la casa lui Mihá,
18. Și au luat cioplitul și efudul și therafin și cel vărsat. Și dzise cătră ei preutul: „Ce voi faceți?".
19. Și dzisără cătră el: „Amuțêște-te, pune-ți mîna ta preste gura ta și vino cu noi și vei fi noao întru tată și întru preut; au doară mai bine să fii tu preut a casei unui om, au să te faci tu preut a unui fêl și rudenie întru Israil?"
20. Și să dăsfătă inima preutului și au luat efudul și therafin și cioplitul și vărsatul și au întrat în mijlocul nărodului.
21. Și s-au întorsu și s-au dus și au pus marfa și agonisita lor cea de cinste înaintea lor.
22. Și ei fiind depărtați de la casa lui Mihá și oamenii ceia de pren casă, împreună cu casa lui Mihá, striga și au ajunsu pre fiii lui Dan și au strigat fiii lui Dan.
23. Și și-au întorsu ficiorii lui Dan obrazele lor și dziseră cătră Mihá: „Ce iaste ție că ai strigat?".
24. Și dzise Mihá: „Căci pre dumnedzăii miei pre carii mi-am făcut mie mi-ați luat și pre popa și v-ați dus și ce mi-i încă? Și-mi dziceți aceasta: «Ce iaste aceasta, strigi?»"
25. Și dzise cătră el fiii lui Dan: „Să nu să audză, dară, glasul tău împreună cu noi, pentru ca să nu vă tîmpine voao oameni supărați la sufletul lor și vei adaoge sufletul tău și sufletul casei tale".
26. Și au mersu ficiorii lui Dan la calea lor; și văzdu Mihá că mai tari decît însul sîntu și să abătu și să întoarse la casa lui.
27. Și ei au luat cîte au făcut Mihá și pre preut carele era lui și au venit asupra Lésa, pre nărod odihnind și nădăjduindu pre nădêjde, și i-au lovit pre ei cu gură de sabie și cetatea au arsu-o cu foc.
28. Și nu iaste cine să-i scoață, căci departe iaste de la Sidon, și cuvîntu nu iaste lor împreună cu om; și aceasta-i în vale carea iaste a casei Roov. Și au zidit cetatea și au lăcuit întru ea.
29. Și au numit numele cetății Dan, întru numele lui Dan, tatălui lor, carele s-au născut lui Israil, și era Les numele cetății mainte.
30. Și au rădicat șie fiii lui Dan cel cioplit ⌊și cel vărsat⌋[2840] și Ioanathan, fiiul lui Ghirson, fiiului

Manasí, el

[illegible]
31 [illegible]

Капꙋ. ДІ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27

Manasí, el și fiii lui era preuți fêliului Dan pînă la dzua mutării pămîntului.

31. Și au rînduit lor cioplitul Mihá, toate dzilele carele au făcut Mihá[2841] cîte era casa lui Dumnedzău în Silom. Și fu întru dzilele acêlea, nu era împărat întru Israil.

Cap 19

1. Și fu om levit nemernicindu în coaste Muntelui Efraim. Și au luat șie muiêre țiitoare den Vithlêem Iúda și să mînie pre el țiitoarea lui.
2. Și s-au dus de la el la casa tatălui[2842] ei, la Vithlêem Iúda, și au fostu acoló dzile 4 luni.
3. Și s-au sculat bărbatul ei și au mersu denapoia ei ca să grăiască după inima ei ca să o împace pre ea cu sine și să o întoarcă pre ea iarăși către sine[2843]. Și copilașul lui – cu el și o părêche de măgari; și au mersu pînă la casa tatălui ei și l-au vădzut pre el tatăl fêtei și veni întru timpinarea lui.
4. Și-l aduse pre el socrul lui, tatăl fêtei, și au ședzut împreună cu el 3 dzile și au mîncat și au băut și au dormit acoló.
5. Și fu în dzua a patra, și să mînecắ dimineață și să sculă să margă; și dzise tatăl tinerii către ginere-său: „Întărêște inima ta cu o bucată de pîine și după acêea mêrgeți”.
6. Și au ședzut și au mîncat amîndoi într-un loc și au băut; și au dzis tatăl tinerêlei către bărbat: „Începînd mîi și să desfătêdze inima ta”.
7. Și să sculă omul ca să margă și l-au silit pre el socrul lui și au ședzut și iarăși au mas acoló.
8. Și să mînecắ dimineața în dzua a cincea ca să margă; și dzise tatăl tinerêlii: „Întărêște, dară, inima ta cu pîine și te așeadză pînă va pleca dzua”. Și au mîncat și au băut amîndoi.
9. Și să sculă omul să să ducă, el și țiitoarea lui și copilașul lui, și-i dzise lui socrul lui, tatăl fêtei: „Iată, dară, au plecat dzua la sară; mîi aicea încă astădzi și mîneți aicea și să desfătêdze inima ta. Și veți mîneca mîine la calea voastră și vei mêrge la lăcașul tău”.
10. Și n-au vrut omul să mîie și s-au sculat și s-au dus; și s-au dus pînă în preajma Ievus, acesta-i Ierusalimul; și cu el – o părêche de măgari înșelați, și țiitoarea lui preste ei împreună cu el.
11. Ei în preajma Ievus, acesta-i Ierusalimul, și dzua plecată foarte; și dzise copilașul către stăpînul lui: „Ia-mblă, dară, și să ne abatem la cetatea ievuseului aceasta și să mînem întru însă”.
12. Și dzise către el stăpînul lui: „Nu ne vom abate la cetate a striin întru carea nu iaste dentru fiii lui Israil; și vom trêce pînă la Gavaá”.
13. Și dzise copilașului lui: „Vino și să ne apropiem la unul den locuri și să mînem la Gavaá au la Ramá”.
14. Și trecură și mêrseră; și apuse lor soarele, apropiindu-să de Gavaá, carea iaste a lui Veniamin.
15. Și s-au abătut acoló a întra înlontru să mîie la Gavaá. Și întrắ și ședzu în ulița cetății și nu iaste om cine să-i strîngă pre ei ca să poposască.
16. Și iată, om bătrîn au întrat de la lucrurile lui den țarină sara; și omul – den Muntele Efraim, și el nemerniciia în Gavaá. Și oamenii locului – fiii lui Veniamin.
17. Și căutîndu cu ochii lui, vădzu pre om, pre călători, întru ulița cetății, și dzise omul cel bătrîn: „Unde mergi și de unde vii?”.
18. Și dzise către el: „Trêcem noi de la Vithlêem a Iúdei pînă la coastele Muntelui Efraim. Eu de acoló sîntu și am mersu pînă la Vithlêem Iúda și la casa mea eu mă duc, și nu iaste om să mă strîngă la o casă.
19. Și paie și fîn sîntu măgarilor noștri, și pîine și vin iaste mie și copilei și tinerelului, robilor tăi nu iaste lipsă de tot lucrul”.
20. Și dzise omul cel bătrîn: „Pace ție, însă toată lipsa ta asupra mea, iar în uliță să nu mîi”.
21. Și-l băgă pre el întru casa lui și au pus denaintea măgarilor lui și au spălat picioarele lor și au mîncat și au băut.
22. Și ei dăsfătîndu-să cu inima lor, și iată, oameni a cetății, fii a fărădelegi, au ocolit casa și au lovit la ușe și au dzis către omul, stăpînul casei, cel bătrîn, dzicîndu: „Scoateți pre om pre cela ce au întrat în casa ta pentru ca să-l cunoștem pre el”.
23. Și ieși către ei omul, stăpînul casei, și dzise către ei: „Nice într-un chip, fraților, să nu faceți, dară, rău după ce au întrat omul acesta în casa mea, să nu faceți nebuniia aceasta.
24. Iată fata mea cea ficioară și țiitoarea lui, scoate-le-voi pre iale, dară, afară și le smeriți pre iale și faceți lor ce-i bun în ochii voștri; și omului acestuia să nu faceți cuvîntul nebuniei aceștiia”.
25. Și n-au vrut oamenii să asculte pre el. Și să apucắ omul de țiitoarea lui și au scosu-o pre ea către ei afară; și au cunoscutu-o pre ea și și-au bătut joc de ea toată noaptea, pînă dimineață, și au trimisu-o pre ea cîndu să suia zorile.
26. Și veni muiêrea de către dimineață[2844] și au cădzut la ușa porții a casei omului unde era domnul ei acoló, pînă s-au luminat.
27. Și să sculă stăpînul ei dimineață și deșchise ușile casei și ieși ca să margă în calea lui;

și iată

[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]

și iată fămêia lui țiitoarea cădzută lîngă ușa casei și mîinele ei preste prag.

28. Și dzise cătră ea: „Scoală-te și să mêrgem". Și nu i-au răspunsu lui, ce au fostu murit. Și o rădicắ pre ea preste măgariu și să sculă omul și să duse la locul lui și au întrat în casa lui.

29. Și luă sabiia și să apucă de țiitoarea lui și au împărțitu-o pre ea după oasele ei în 12 părți și le-au trimis pre iale la toate fêliurile lui Israil.

30. Și fu, tot cela ce vedea dzicea: „Nici s-au făcut, nici s-au ivit așa dentru dzua suirei fiilor lui Israil de la Éghiptu pînă în dzua de astădzi". ⌊Și au porîncit oamenilor pre carii au trimis, dzicîndu: „Acêstea să grăiți cătră tot Israil de s-au făcut după cuvîntul acesta.⌋[2845] Puneți, dară, voao pentru însă sfat și grăiți".

Cap 20

1. [2846]Și ieșiră toți fiii[2847] lui Israil și să adunară toată adunarea ca un om de la Dan pînă la Virsaveé și în Pămîntul Galaad cătră Domnul, la Masifá.

2. Și au stătut fruntea[2848] a tot nărodul, toate fêliurile lui Israil, întru adunarea nărodului lui Dumnedzău, 400000 de oameni pedestri zmulgînd sabii.

3. Și au audzit fiii lui Veniamin că s-au suit fiii lui[2849] Israil la Masifá ⌊și viind⌋[2850] și dziseră fiii lui Israil: „Grăiți unde s-au făcut răutatea aceasta".

4. Și răspunse omul levitul, bărbatul muierii cei ucise, și dzise: „La Gavaá a lui Veniiamin am venit eu și țiitoarea mea să poposescu.

5. Și s-au sculat asupra mea oameni cei de la Gavaá și au încungiurat asupra mea la casă noaptea și pre mine au vrut să mă omoară și pre țiitoarea mea au smeritu-o și și-au bătut joc și au murit.

6. Și m-am apucat de țiitoarea mea și am dămicatu-o pre ea și am trimis întru tot hotarul moștnenirei Israil căci au făcut nebunie întru Israil.

7. Iată, voi toți, fiii lui Israil, dați[2851] voao cuvîntu și sfat aicea".

8. Și să sculă tot nărodul ca un om, dzicîndu: „Nu vom întra om la lăcașiul lui și nu ne vom abate om la casa lui.

9. Și acum, cuvîntul acesta carele vom face ii Gavaá, ne vom sui asupra ei cu sorțu.

10. Însă vom lua 10 oameni la 100 la toate fêliurile lui Israil și 100 de la 1000 și 1000 de la 10000 să ia bucate nărodului, ca să facă celora ce mergu la Gavaá a lui Veniamin ⌊să-i facă ei⌋[2852] după toată nebuniia carea au făcut întru Israil".

11. Și să adunắ tot omul Israil la cetate ca un om dentru cetăți venind.

12. Și au trimis fêliurile Israil oameni întru tot fêliul lui Veniamin dzicîndu: „Ce iaste răul acesta carele s-au făcut întru voi?

13. Și acum, dați pre oamenii cei necurați pre cei den Gavaá, pre ficiorii lui Velial, și-i vom omorî pre ei și vom rădica răul dentru Israil". Și n-au vrut fiii[2853] lui Veniamin să asculte glasul fraților lor, fiilor Israil.

14. Și s-au adunat fiii lui Veniamin dentru cetățile lor la Gavaá să iasă la războі cătră fiii lui Israil.

15. Și s-au socotit fiii lui Veniamin dentru cetăți întru dzua acêea 25000 de oameni zmulgîndu sabie, afară den ceia ce lăcuia Gavaá, carii s-au socotit 700 de oameni aleși,

16. Dentru tot nărodul la amîndoao părțile drepți, toți aceștia prăștiiași lovindu cu pietrile părul și nu greșindu.

17. Și tot omul Israil s-au socotit, afară den fiii lui Veniamin, 400000 de oameni zmulgîndu sabie, și[2854] toți aceștia – oameni războinici.

18. Și să sculară și să suiră la Vethil și întrebară întru Dumnedzău și dziseră fiii lui Israil: „Cine să va sui noao poveţindu ca să să bată cu fiii lui Veniamin?". Și dzise Domnul: „Iúda ⌊de-nceput⌋[2855] să va sui povățindu".

19. Și să sculară fiii lui Israil dimineață și să tăbărîră asupra i Gavaá.

20. Și ieși tot omul Israil întru războі cu Veniamin și să rînduiră împreună cu ei om Israil întru războі cătră Gavaá.

21. Și ieșiră fiii lui Veniamin den cetate și au surpat întru Israil întru dzua acêea 22000 de oameni pre pămîntu.

22. Și să îmbărbătară tot omul Israil și adaosără a rîndui războі într-un locul întru carele s-au rîndut acoló întru dzua acea dentîi.

23. Și să suiră fiii lui Israil și plînseră înaintea Domnului pînă în sară și întrebară întru Domnul dzicînd: „Au mai adaoge-voi încă să mă apropíiu la războі cu fratele mieu Veniamin?". Și dzise Domnul: „Suiți-vă cătră el".

24. Și să apropiară fiii lui[2856] Israil cătră fiii lui Veniamin întru dzua a doao.

25. Și ieși⌊ră fiii lui⌋[2857] Veniamin întru tîmpinarea lor de la Gavaá întru acêeași dzi a doao și au pierdut încă den nărod 18000 de oameni pre pămîntu, toți aceștia cu sabiile zmulte.

26. Și să suiră toți fiii lui Israil și tot nărodul și au venit la Vethil și au plînsu și au ședzut înaintea Domnului și au postit întru dzua acêea pînă în sară și au adus ardere de tot a mîntuirii înaintea Domnului. Și au întrebat fiii lui Israil întru Domnul.

27. Și acoló săcriiul făgăduinții Domnului Dumnedzău întru dzilele acêlea.

28. Și Finees, ficiorul lui Eliázar, fiiul lui Aaron, stîndu înaintea ei întru dzilele acêlea. Și au întrebat fiii lui Israil întru Domnul dzicîndu: „Au mai adao-

ge voi încă

[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 46
[illegible]
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]
[illegible] 48
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΑ.

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11

[illegible]

ge-voi a ieşi încă la război cu fiii lui Veniamin, fratele mieu, au părăsi-voi?". Şi dzise Domnul: „Suiţi-vă şi mîine voi da pre însul întru mîna voastră".

29. Şi au pus fiii lui Israil aleş ii Gavaá prenpregiur.
30. Şi s-au suit fiii lui Israil cătră Veniamin întru dzua a treia şi s-au rînduit cătră Gavaá ca şi o dată şi altă dată.
31. Şi ieşiră fiii lui Veniamin întru tîmpinarea nărodului şi să traseră afară den cetate şi au început a lovi den nărod răniţi, în ce chip o dată şi altă dată, întru căi, carea iaste una suindu-să la Vethil şi una suindu-să la Gavaá întru ţarină, ca vro 30 de oameni întru Israil.
32. Şi dziseră fiii lui Veniamin: „Să împiedecá înaintea noastră ca şi întîi". Şi fiii lui Israil dziseră: „Să fugim şi să-i scoatem pre ei afară den cetate, la căi". Şi au făcut aşa.
33. Şi tot omul Israil s-au sculat dentru locul lui şi s-au tăbărît la Vaal Thamar; şi aleşul Israil să lupta den locul lui de cătră apus a i Gavaá.
34. Şi veniră denpotriva i Gavaá 10000 de oameni aleşi dentru tot Israil; şi războiul să îngreuia şi ei n-au cunoscut că să aţîţă preste ei răul.
35. Şi au înfrîntu Domnul pre Veniamin înaintea fêţei lui Israil; şi au pierdut fiii lui Israil întru Veniamin întru dzua acêea 25000 şi 100 oameni, toţi aceştia zmulgînd sabie.
36. Şi vădzură fiii lui Veniamin cum s-au înfrîntu şi au dat omul Israil lui Veniamin loc, căci au nădăjduit de aleş carele au pus cătră Gavaá.
37. Şi aleşul s-au pornit şi s-au răvărsat cătră Gavaá; şi mêrse aleşul şi au lovit cetatea cu gură de sabie.
38. Şi semnul era la omul Israil cătră aleş sabie ca să rădice ei, foc[2858] de fum de la cetate.
39. Şi să întoarse om Israil ⌊şi vădzură fiii lui Israil că întîi au luat aleşul pre Gavaá şi să rînduiră⌋[2859] întru război. Şi Veniamin au început a lovi răniţi întru omul Israil, ca vro 30 de oameni, căci au dzis: „Însă bătîndu-să să bate înaintea noastră ca şi războiul cel dentîi".
40. Şi semnul să sui mai multu den cetate stîlpu de fum; şi căută Veniamin dendrăptul lui şi iată, să sui săvîrşirea cetăţii în cer.
41. Şi om Israil s-au întorsu şi sîrgui omul Veniamin şi vădzură că s-au aţîţat lui[2860] răul.
42. Şi au dat dosul înaintea omului Israil, la calea pustiiului, şi războiul au ajunsu pre ei şi cei de pren cetăţi surpa pre el în mijlocul lor.
43. Şi au tăiat pre Veniamin şi l-au gonit pre el de la Núa denapoia lui pînă în preajma Gavaá, ca să-l odihnească pre el odihnă, şi l-au călcat pre el pînă în preajma ii Gavaá, cătră răsărita soarelui.
44. Şi au cădzut de la Veniamin 18000 de oameni, toţi aceştia oameni tari.
45. Şi au căutat ceialalţi şi au fugit la pustii, la piatra Remmon, şi l-au zdrumicat pre el întru căi 5000 de oameni şi s-au lipit denapoia lor pînă la Gadaam şi au ucis dentru ei 2000 de oameni.
46. Şi să făcură toţi ceia ce au cădzut întru Veniamin 25000 de oameni zmulgînd sabie întru dzua acêea, toţi aceştia oameni ai puterii.
47. Şi să abătură ceialalţi şi fugiră la pustii la piatra Remmon, 600 de oameni, şi au şedzut la piatra Remmon 4 luni.
48. Şi omul Israil s-au înturnat la fiii lui Veniamin şi i-au lovit pre ei cu gură de sabie de la cetate pre rîndu pînă la dobitoc, pînă la tot la ce s-au aflat la toate cetăţile; şi cetăţile, cîte s-au aflat, le-au arsu cu foc.

Cap 21

1. Şi fiii lui Israil s-au jurat în Masifá dzicîndu: „Om dentru noi nu va da pre fata lui lui Veniamin întru fămêie".
2. Şi au mersu tot nărodul la Vethil şi au şedzut acoló pînă în sară, înaintea lui Dumnedzău, şi au rădicat glasul lor şi au plînsu plînsoare mare,
3. Şi au dzis: „Pentru[2861] căci, Doamne Dumnedzăul lui Israil, s-au făcut aceasta astădzi întru Israil, a să strica întru Israil un fêl?".
4. Şi fu a doao dzi, şi să mînecară nărodul şi zidiră acoló jirtăvnic şi aduse arderi de tot a mîntuirei.
5. Şi au dzis fiii lui Israil: „Cine-i cela ce nu s-au suit întru adunare dentru toate fêliurile lui Israil cătră Domnul?". Căci jurămîntul mare era celuia ce nu s-au suit cătră Domnul la Masifá, dzicîndu că cu moarte să moară.
6. Şi s-au mîngîiat fiii lui Israil pentru Veniamin, fratele lor, şi dziseră: „Rădicatu-s-au astădzi un fêl dentru Israil.
7. Ce vom face acestora ce au rămas pentru fămei? Şi noi ne-am jurat Domnului ca să nu le dăm lor dentru fêtele noastre întru fămei".
8. Şi dziseră: „Carea una dentru fêliurile Israil carea nu s-au suit cătră Domnul la Masifá?". Şi iată, n-au venit om la tabără de la Iavis Galaad la adunare.
9. Şi să socoti nărodul şi iată, nu iaste acoló om dentru ceia ce lăcuiescu Iavis Galaad.
10. Şi au trimis acoló adunarea 12000 de oameni dentru fiii puterii şi porînci lor dzicîndu: „Păsaţi şi loviţi pre toţi ceia ce lăcuiescu Iavis Galaad cu gură de sabie, şi pre muieri şi pre nărod.
11. Şi acesta-i cuvîntul

[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]

РОУѲЬ: КЕѦП: А:

Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]

carele veți[2862] face: tot bărbatul și toată muiêrea carea cunoaște patul bărbatului să proclețiți, iară pre ficioare să cruțați". Și au făcut așa.

12. Și au aflat dentru ceia ce lăcuiescu Iavis Galaad 400 de fête ficioare, carele n-au cunoscut bărbați la patu bărbatului, și le-au adus pre iale la tabără la Siló, carea iaste în Pămîntul Hanaan.
13. Și au trimis toată adunarea și au grăit cătră fiii lui Veniamin ceia de la piatra Remmon și i-au chemat pre ei întru pace.
14. Și să întoarse Veniamin cătră fiii lui Israil întru vrêmea acêea și au dat lor muierile care era dentru muierile Iavis Galaad și le-au plăcut lor așa.
15. Și nărodul s-au mîngîiat pre Veniamin, căci au făcut Domnul tăiêre întru fêliurile[2863] Israil.
16. Și dziseră cei bătrîni a adunării: „Ce vom face celor rămași pentru fămei, căci s-au stinsu dentru Veniamin muiêre?
17. Și cum va fi moștnenire mîntuită lui Veniamin și să nu să stingă fêl dentru Israil?
18. Și noi nu vom putea să le dăm lor muieri dentru fêtele noastre, căci am jurat fiii lui Israil dzicînd: «Blăstămat cela ce dă muiêre lui Veniamin»".
19. Și dziseră: „Iată praznic Domnului la Siló dentru dzile în dzile, carea iaste de cătră miadzănoapte a i Vethil, despre răsărita soarelui, întru răspîntiile drumului ce să suie de la Vethil la Sichimá și de la răsărit a lui Levoná".
20. Și au porîncit fiilor Veniamin dzicînd: „Păsați și vă aleșuiți întru vii.
21. Și veți vedea și iată, dacă vor ieși fêtele celor ce lăcuiescu Siló giucîndu cu danțuri, și veți ieși dentru vii și jecuiți voao om șie fămêie dentru fêtele Silom, și veți mêrge la Pămîntul Veniamin.
22. Și va fi cînd vor veni părinții lor au frații lor să să judece cătră noi, și vom dzice cătră ei: «Miluiți pre ei, căci n-au luat om muiêrea lui la război, căci nu voi le-ați dat lor, căci n-ați greșit»".
23. Și au făcut așa fiii lui Veniamin și au luat muieri după numărul lor dentru cêlea ce juca[2864], dentru acêlea au jecuit, și s-au dus și s-au întorsu la moștnenirea lor și au tocmit cetățile și au lăcuit întru iale.
24. Și au îmblat de acoló fiii lui Israil întru vrêmea acêea, om la fêliul lui și la rudenia lui, și ieși de acoló omul la moștnenirea lui.
25. Întru dzilele acêlea nu era împărat întru Israil, omul ce-i dreptu în ochii lui făcea.

Ruth

Cap 1

1. Și fu întru dzilele cînd judeca judecătorii și să făcu foamete pre pămîntu. Și mêrse om den Vithlḗem a Iúdei ca să nemernicească întru țarina lui Moav, el și muiêrea lui și amîndoi ficiorii lui.
2. Și numele omului – Elimeleh și numele muierii lui – Noemín și numele celor 2 ficiori ai lui – Maálon și Heleon, efrathêni den Vithlêemul Iúdei, și veniră la țarina lui Moav și era acoló.
3. Și muri Eliméleh, bărbatul ii Noemin, și rămase ea și amîndoi ficiorii ei.
4. Și luară lor fămei moavitênce, numele unii Orfa și numele al doilea Ruth, și lăcuiră acoló vro 10 ani.
5. Și muriră amîndoi, Maalon și Heleon, și rămase muiêrea de la bărbatul ei și de la amîndoi ficiorii ei.
6. Și să sculă ea și amîndoao nurorile ei și să întoarseră den țarina lui Moav, pentru căci au audzit în țarina lui Moav cum au socotit Domnul nărodul lui, ca să le dea lor pîini.
7. Și ieși den locul unde era acoló, ea și amîndoao nurorile ei împreună cu însă, și mergea pre cale ca să să întoarcă în Pămîntul Iúdei.
8. Și dzise Noemin amînduror nurorilor ei: „Păsați, dară, întoarcă-să fieștecarea la casa cêea a tatăl ei, să facă Domnul cu voi milă, în ce chip ați făcut cu cei morți și cu mine.
9. Dea Domnul voao și să aflați odihnă fieștecarea în casa bărbatului ei". Și le prea sărută pre iale. Și rădicară glasul lor și plînseră.
10. Și dziseră ei: „Nu, cu tine ne vom întoarce la nărodul tău".
11. Și dzise Noemin: „Întoarceți-vă, dară, fêtele mêle, pentru căci mêrgeți cu mine? Au doară am ficiori în pîntecile mieu și vor fi voao bărbați?
12. Întoarceți-vă, dară, fêtele mêle, pentru acêea căci am îmbătrînit ca să nu fiu eu de bărbat. Pentru căci am dzis: am avêre, ca să fiu eu la bărbat și fuiu îngropată cu bărbat și voi naște ficiori?
13. Au doară pre ei veți aștepta pînă vor crêște mari și lor veți opri ca să nu vă faceți la bărbat? Nu ⌊dară⌋[2865], fêtele mêle, pentru căci mi s-au amărît foarte pentru voi pentru căci ieși întru mine mîna Domnului".
14. Și rădicară glasul lor și plînseră încă și sărută Orfa pre soacră-sa și să întoarse la nărodul ei. Și Ruth mêrse cu însă.
15. Și dzise Noemin cătră Ruth: „Iată s-au întorsu cea împreună cu tine nor cătră nărodul ei și cătră bodzii ei.

[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Β

[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]

[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]

Întoarce-te, dară, şi tu înapoia nororei, soţiei ⌊tale⌋[2866]".

16. Şi dzise Ruth: „Să nu mă tîmpine pre mine ca să las pre tine, ca să mă întorcu denapoia ta. Căci tu unde vei mêrge, voi mêrge, şi unde te vei sălăşlui, mă voi sălăşlui. Nărodul tău, nărodul mieu, şi Dumnedzăul tău, Dumnedzăul mieu.
17. Şi ⌊ori⌋[2867]unde vei muri, voi muri şi acoló mă voi îngropa. Acêstea să-mi facă mie Domnul şi acêstea să-mi adaogă, că moartea va împărţi între mijlocul tău şi într-al mieu".
18. Şi vădzînd ⌊Noemin⌋[2868] cum să întărêşte ea să margă cu însă, au încetatu ca să mai grăiască către însă ⌊încă⌋[2869].
19. Şi mêrseră amîndoao pînă au sosit iale la Vithlêem şi fu după ce au venit iale la Vithlêem şi au răsunat toată cetatea pentru însele şi dziseră: „Au aceasta iaste Noemin?". Şi dzise către iale:
20.[2870] „Nu mă chemaţi Noemin, chemaţi-mă Cea Amară, căci s-au amărît întru mine Cel Destul foarte.
21. Eu plină m-am dus şi deşartă m-au întorsu Domnul. Şi pentru căci mă chemaţi Noemin şi Domnul m-au smerit pre mine şi Cel Destul m-au chinuit".
22. Şi să întoarse Noemin şi Ruth moaviteanca, nora ei, împreună cu însă întorcîndu-să den ţarina Moav. Şi acêstea au sosit la Vithlêem la începutul sêcerii de ordzu.

Cap 2

1. Şi i Noemin – om cunoscut bărbatului ei şi omul tare în vîrtute den rudeniia lui Eliméleh şi numele lui – Vooz.
2. Şi dzise Ruth moaviteanca către Noemin: „Să mă duc dară la ţarină şi voi culêge den spice pre urma unde voi afla har întru ochii lui". Şi dzise ei: „Pasă, fata mea".
3. Şi mêrse şi mergîndu adunắ în ţarină în urma săcerătorilor şi cădzu întru nemerire în partea ţarinei Vooz, celuia den rudenia lui Eliméleh.
4. Şi iată, Vooz au venit de la Vithlêem şi dzise secerătorilor: „Domnul cu voi". Şi dzise lui: „Blagoslovască-te Domnul pre tine".
5. Şi dzise Vooz copilaşului lui, celuia ce era pristav preste secerători: „Cine-i tinereaoa aceasta?".
6. Şi răspunse copilaşul cela ce sta preste săcerători şi dzise: „Copilaşea moaviteanca iaste cêea ce s-au întorsu cu Noemin den ţarina lui Moav.
7. Şi dzise: «Aduna-voi dară şi voi culêge întru snopi denapoia celor ce sêceră». Şi veni şi stătu de dimineaţă pînă în sară, nu odihni întru ţarină nimic".
8. Şi dzise Vooz către Ruth: „N-ai audzit, fata mea, să nu mergi la altă ţarină să culegi şi tu să nu mergi de aicea. Aicea te lipêşte împreună cu fêtele mêle.
9. Şi ochii tăi la ţarină, unde vor secera, şi vei mêrge denapoia lor. Iată, am porîncit copilaşilor ca să nu să atingă de tine şi cînd vei înseta şi vei mêrge la vase şi vei bea de unde vor lua apă şi copilaşii".
10. Şi cădzu preste faţa ei şi să închinắ preste pămîntu şi dzise către el: „Ce căci am aflat har întru ochii tăi ca să mă cunoşti pre mine, şi eu sîntu striină".
11. Şi răspunse Vooz şi dzise ei: „Cu vêste mi s-au povestit cîte ai făcut cu soacră-ta după ce au murit bărbatul tău, şi cum ai lăsat pre tată-tău şi pre maică-ta şi pămîntul naşterii tale şi ai mersu către nărodul carele n-ai ştiut de ieri şi alaltaieri.
12. Să plătească Domnul lucrul tău şi facă-să plata ta plină de la Domnul Dumnedzăul lui Israil către carele ai venit ca să nădăjduieşti suptu aripile lui".
13. Şi ea dzise: „Să aflu har întru ochii tăi, doamne, căci m-ai mîngîiat şi căci ai grăit pre inima roabei tale. Şi iată, eu au nu voi fi ca una dentru roabele tale".
14. Şi dzise Vooz: „Acumu-i ceasul de mîncat. Apropii-te dară aicea şi vei mînca den pîinile mêle şi vei întinge pîinea ta întru oţăt". Şi şedzu Ruth den alaturea secerătorilor şi frînse ei Vooz pîine şi mîncắ şi să sătură şi rămase.
15. Şi să sculă a culêge. Şi porînci Vooz copilaşilor lui dzicînd: „Şi prentre znop să adune şi să nu o ruşinaţi pre însă.
16. Şi ţiindu ţineţi şi încă puind veţi pune ei de cêle înfrînte şi lăsaţi-o pre însă şi va mînca şi va aduna şi să nu o dojeniţi pre ea".
17. Şi adunắ în ţarină pînă în sară şi bătu carele au strînsu şi să făcu ca o ífi de ordzu[2871].
18. Şi rădicắ şi întră în cetate şi vădzu soacră-sa carele au strînsu. Şi aducîndu Ruth, au dat ei carele au lăsat den carele s-au săturat.
19. Şi dzise ei soacră-sa: „Unde ai adunat astădzi şi unde ai făcut, fie cela ce te-au cunoscut blagoslovit". Şi spuse Ruth soacră-sa unde au făcut şi dzise: „Numele omului cu carele am făcut astădzi, Vooz".
20. Şi dzise Noemin nurori-sa: „Blagoslovit iaste Domnului pentru căci n-au lăsat mila lui cu cei vii şi cu cei morţi". Şi dzise ei Noemin: „Apropie-să noao omul, dentru rudeniile noastre iaste".
21. Şi dzise Ruth către soacră-sa: „Şi încă căci au dzis către mine: «Cu fêtele ale mêle să te lipeşti pînă vor sfîrşi toată sêcerea carea iaste la mine»".
22. Şi dzise Noemin către Ruth, noru-sa: „Bine, fata mea, căci ai ieşit cu fêtele lui şi nu te vor călca pre tine de tot într-altă ţarină".
23. Şi să lipi Ruth cu fêtele lui Vooz a aduna

pînă au săvîr-

[illegible]

КАП. Г.

Ш[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д.

Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

pînă a săvîrşi[2872] sêcerea ordzului şi sêcerea grîului.

Cap 3

1. Şi şedzu împreună cu soacră-sa şi dzise ei Noemin, soacră-sa: „Fata mea, să nu-ţi cercu ţie odihnă, pentru ca[2873] bine să ţi să facă?
2. Şi acum au doară Vooz nu iaste cunoscut noao unde ai fostu[2874] cu fêtele lui? Iată, el vîntură ariia orzului întru aceasta noapte.
3. Iară tu să te scaldzi şi să te ungi şi vei pune pregiur tine îmbrăcămintea ta. Şi te vei sui pre arie; să nu te cunoşti omului pînă va săvîrşi el a mînca şi a bea.
4. Şi va fi culcîndu-să el şi vei cunoaşte locul unde doarme acoló şi vei mêrge şi vei dăscoperi cêlea de lîngă picioarele lui şi vei dormi şi el va spune ţie care vei face".
5. Şi dzise Ruth cătră ea: „Toate cîte-mi vei dzice mie voi face".
6. Şi să pogorî la arie şi făcu după toate cîte i-au porîncit ei soacră-sa.
7. Şi mîncă Vooz şi bău şi să veseli inima lui şi veni să doarmă întru o parte a clăditurei. Şi ea veni pre ascunsu şi descoperi cêle de lîngă picioarele lui şi să culcă.
8. Şi fu la miadză noapte şi să spămîntắ omul şi să întristă şi iată, muiêre durmiia la picioarele lui.
9. Şi dzise: „Cine eşti tu?". Şi ea dzise: „Eu sîntu Ruth, roaba ta. Şi vei învăli aripa ta preste roaba ta pentru căci rudenie eşti tu".
10. Şi dzise Vooz: „Blagoslovită tu Domnului Dumnedzău, fata mea, pentru că ai îmbunătăţit mila ta cea de apoi decît cea dentîi ca să nu mergi tu după tinerei, şi măcar sărac, măcar avut.
11. Şi acum, fata mea, nu te tême. Toate cîte vei dzice face-ţi-voi ţie, pentru că ştie tot fêliul nărodului mieu cum muiêre a puterii eşti tu.
12. Şi acum adevărat rudenie eu sîntu şi încă iaste rudenie mai aproape decît mine.
13. Mîi noaptea şi va fi dimineaţă. Dă te va rudi, bine, rudească-te. Iar de nu va vrea să te rudească pre tine, rudi-te-voi eu pre tine. Viu Domnul. Dormi pînă dimineaţă".
14. Şi dormí lîngă picioarele lui pînă dimineaţă şi ea să sculă dimineaţa mainte decît a cunoaşte om pre aproapele lui. Şi dzise Vooz: „Să nu fie[2875] cum au venit muiêre la arie".
15. Şi dzise ei: „Adu-ţi fota ta de pregiur tine şi ţine pre ea". Şi ea ţinu pre ea. Şi măsură 6 de ordzu şi puse preste ea şi întrắ în cetate.
16. Şi Ruth au întrat la soacră-sa şi ea dzise: „Ce iaste, fata mea?". Şi-i spuse ei toate cîte i-au făcut ei omul.
17. Şi dzise ei: „Cêle 6 a ordzului, acêstea mi-au dat mie, căci au dzis cătră mine: «Să nu întri deşeartă cătră soacră-ta»". Şi ea dzise: „Şedzi, fata mea, pînă a te cunoaşte pre tine cum va cădea cuvîntul, pentru că nu va potoli omul pînă să va săvîrşi cuvîntul astădzi".

Cap 4

1. Şi Vooz să sui pre poartă şi şedzu acoló şi iată rudenie mergea pre aproape, pre carele au dzis Vooz. Şi dzise cătră însul Vooz: „Abătîndu-te, şedzi aicea". Şi el să abătu şi şezu.
2. Şi luă Vooz 10 oameni den cei mai bătrîni ai cetăţii şi dzise: „Şedeţi aicea". Şi şedzură.
3. Şi dzise Vooz rudeniii: „Partea ţarenii carea iaste a fratelui nostru, a lui Eliméleh, caruia au dat Noemin cêea ce s-au întorsu den ţarina lui Moav.
4. Şi eu am dzis: Descoperi-voi urêchea ta dzicînd: Ia-ţi[2876] înaintea celora ce şed şi înaintea celor mai bătrîni a nărodului mieu. De vei să rudeşti, rudêşte. Iar de nu vei să rudeşti, spune-mi mie şi voi cunoaşte căci nu iaste afară den tine a rudi şi eu sîntu după tine". Şi el dzise: „Eu sîntu şi voi rudi".
5. Şi dzise Vooz: „În dzua ce ai luat tu ţarina den mîna Noemin şi de la Ruth moaviteanca, muiêrea celui mortu, pre moştnenirea lui să agoniseşti ţie cum au rădicat[2877] numele celui mortu preste moştnenirea lui".
6. Şi dzise rudenia: „Nu voi putea să rudescu mie pentru ca să nu stric moştnenirea mea. Rudêşte tu ţie rudenia mea căci nu voi putea să rudescu".
7. [2878]Şi aceasta îndreptare ⌊înainte⌋[2879] întru Israil preste rudenie şi preste schimbare ca să puiu[2880] tot cuvîntul". Şi dăzlega omul încălţămintea sa[2881] şi da aproapelui său, celuia ce rudea, rudeniia lui. Şi aceasta mărturie întru Israil.
8. Şi dzise rudeniia lui Vooz: „Ia ţie rudenia mea". Şi dezlegă încălţămintea lui şi-i dêde lui.
9. Şi dzise Vooz celor bătrîni şi la tot nărodul: „Marturi voi astădzi cum am luat toate a lui Eliméleh şi toate cîte sîntu a lui Helon şi lui Maalon den mîna i Noemin.
10. Şi pre Ruth moaviteanca, pre muiêrea lui Máalon, am luat mie fămêie, ca să rădic numele celui mortu pre moştnenirea lui şi nu va pieri numele celui mortu dentru fraţii lui şi den brîul mijlocului lui. Marturi voi astădzi".
11. Şi răspunse tot nărodul şi dziseră cei den poartă: „Marturi". Şi cei bătrîni dziseră: „Dea Domnul muiêrea ta, cêea ce întră în casa ta, ca Rahil şi ca Lía, carele au zidit amîndoao

casa lui Israil

[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]

[illegible]

Ѿ КЕФ. [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

casa lui Israil şi au făcut putêre în Efratha şi va fi nume în Vithlêem.

12. Şi facă-să casa ta ca casa lui Fares [2882]pre carele au născut Thámar Iúdei. Den sămînţa ta să-ţi dea ţie Domnul den copilaşa aceasta ficior".

13. Şi luă Vooz pre Ruth şi-i fu lui muiêre şi întră la însă şi-i dêde ei Domnul naştere şi născu ficior.

14. Şi dziseră muierile cătră Noemin: „Blagoslovit Domnul carele n-au surpat astădzi ţie pre rudenie şi să chême numele tău întru Israil.

15. Şi va fi ţie întru cela ce întoarce sufletul şi ca să hrănească bătrînêţele tale. Căci noru-ta cêea ce te-au iubit pre tine au născut fi-
cior, carea iaste ţie bună decît 7 ficiori".

16. Şi luă Noemin copilaşul şi-l puse pre el întru sînul ei şi-i fu lui ca o mancă.

17. Şi-i numiră lui vecinele numele dzicîndu: „Născu-să ficior ii Noemin". Şi-i numiră numele lui Ovid. Acesta-i tatăl lui Iesé, tatăl lui David.

18. Şi acêstea-s naşterile lui Fares. Fares au născut pre Esrom

19. [2893]Şi Esrom au născut pre Aram şi Aram au născut pre Aminadav

20. Şi Aminadav au născut pre Naason şi Naason au născut pre Salmon

21. Şi Salmon au născut pre Vooz şi Vooz au născut pre Ovid

22. Şi Ovid au născut pre Iesé şi Iesé au născut pre David.

A împărăţiilor cea dentîi

Cap 1

1.[2883] Şi să făcu[2884] un om den Armathem Sifá[2885], den Muntele Efraim, şi numele lui – Elcaná, fiiul lui Ieremeil, ficiorul lui Iliú[2886], ficiorul lui Thoché, în Nasiv, den Armathem, den Muntele Efraim.

2. Şi la acesta – doao muieri, numele uniia, Anna, şi numele ai al doilea, Fenána. Şi era la Fenána copii, şi la Anna nu era copil.

3. Şi să suia omul acela den dzile întru dzile den cetatea lui, den Armathem, a să închina şi a jirtvui Domnului Dumnedzăului Savvaoth în Silom. Şi acoló – Ilí şi cei doi ficiori ai lui, Ofní şi Finees, preuţi Domnului.

4. Şi fu o dzi, şi jirtvui Elcaná, şi au dat Fenánei, fămeii lui, şi la toţi fiii ei[2887] şi fêtelor ei părţi,

5. Şi Ánnii au dat parte una, după obraz, căci nu era la ea copil, însă că pre Anna o iubiia Elcaná mai multu decît pre Fenána. Şi Domnul au închis cêle de pregiur zgăul ei,

6. ⌊Căci n-au dat ei Domnul copil, după primejdiia ei şi[2888] după scîrba primejdiei ei, şi să voiera pentru aceasta⌋[2889] căci au închis Domnul cêle de pregiur zgăul ei, ca să nu-i dea ei copil.

7. Aşa făcea den an în an cîndu să suia ea la casa Domnului, şi să mîhniia şi plîngea şi nu mînca.

8. Şi dzise ei Elcaná, bărbatul ei: „Anna!". ⌊Şi dzise ⌊lui⌋[2890]: „Iată eu, doamne". Şi dzise ei:⌋[2891] „Ce iaste ţie căci plîngi? Şi pentru ce nu mănînci? Şi pentru căci te bate inima ta? Nu sîntu eu mai bun ţie decît 10 fii?".

9. Şi să sculă Anná după ce au mîncat ei la Silom şi stătu înaintea Domnului. Şi Ilí, preutul, şedea pre jeţu la umşorii[2892] porţilor bisêricii Domnului.

10. Şi ea – amărîtă la suflet, şi s-au rugat cătră Domnul şi plîngîndu au plînsu.

11. Şi să rugă rugă Domnului dzicîndu: „Adonaí Doamne, Eloí Savaóth, dă vei căutîndu căuta pre smerenia roabei tale şi-ţi vei aduce aminte de mine şi nu vei uita roaba ta şi vei da roabei tale sămînţă a bărbat, şi ţi-l voi da ţie, înaintea ta dat pînă în dzua morţii lui; şi vin şi îmbătare nu va bea şi hier nu să va sui pre capul lui".

12. Şi fu cînd înmulţi rugîndu-să înaintea Domnului, şi Ilí preutul păzi gura ei.

13. Şi ea grăia întru inima ei şi budzele ei să clătiia, şi glasul ei nu să audziia. ⌊Şi ascultá pre ea Domnul⌋[2894] şi o socoti pre ea Ilí ca o bată.

14. Şi dzise ei copilaşul lui Ilí: „Pînă cîndu te vei îmbăta? Rădică-ţi vinul tău ⌊şi pasă den locul Domnului⌋[2895]!".

15. Şi răspunse Anna şi dzise: „Nu, doamne! Fămêie întru năsîlnică dzi eu sîntu, şi vin şi îmbătare n-am băut; şi răvărsu sufletul mieu înaintea Domnului.

16. Nu da pre roaba ta întru fată ucigaşe[2896], căci dentru mulţimea mîhnirei mêle şi den mulţimea voirêle a mêle m-am topit pînă acum".

17. Şi răspunse Ilí şi dzise[2897]cătră ea: „Pasă întru pace, Dumnedzăul Israil să-ţi dea ţie toată cêrerea ta carea ai cerşut de la el".

18. Şi dzise Anna: „Aflat-au roaba ta har întru ochii tăi". Şi mêrse muiêrea în calea ei ⌊şi întrá la popasul ei⌋[2898], şi au mîncat cu bărbatul ei şi au băut, şi faţa ei nu şi-au mai izmenit încă.

19. Şi să mînecară dimineaţă şi să închiná Domnului şi mergu ⌊pre⌋[2899] calea lor. Şi întrá Elcaná în casa lui la Armathem, şi cunoscu Elcaná pre muiêrea lui, Anna, şi-şi a-

duse aminte

20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]

КАП. В

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

duse aminte de ea Domnul şi zemisli.
20. Şi fu în vrêmea dzilelor, [2900]şi născu ficior şi-i numi numele lui Samuil, dzicînd: „Că de la Domnul Dumnedzău Savaoth l-am cerut pre el”.
21. Şi s-au suit omul Elcaná şi toată casa lui la Silom să jirtvuiască jirtva dzilelor şi rugele lui ⌊şi toate dzecile pămîntului lui⌋[2901].
22. Şi Anná nu s-au suit cu el, căci au dzis bărbatului ei: „Pînă să va sui pruncul, dă-l voi înţărca pre el, şi să va ivi fêţei Domnului şi va şedea pînă în veac acoló”.
23. Şi dzise ei Elcaná, bărbatul ei: „Fă ce-i bine în ochii tăi, şezi pînă unde vei înţărca pre el. Ce să întărească Domnul ce au ieşit dentru gura ta”. Şi au şedzut muiêrea şi da ţîţă ficiorului ei, pînă l-au înţărcat ea pre însu.
24. Şi să sui împreună cu el în Silom, cu viţăl de 3 ani ⌊şi cu pîini⌋[2902] şi cu ifí de fănină de grîu şi cu nevel de vin. Şi au întrat în casa Domnului în Silom, şi copilaşul împreună cu ei.
25. Şi au adus înaintea Domnului ⌊şi au junghiat tată-său jirtva carea făcea dentru dzile în dzile Domnului, şi adusă copilaşul⌋[2903] şi au junghiat viţălul. Şi au adus Anná, maica copilaşului, cătră Ilí.
26. Şi dzise: „Întru mine, doamne, viu ii sufletul tău, eu sîntu muiêrea cêea ce am stătut înaintea ta, împreună cu tine, cîndu m-am rugat cătră Domnul.
27. Pentru copilaşul acesta m-am rugat[2904], şi au dat mie Domnul cêrerea mea carea am cerut de la îns.
28. Şi eu îl împrumutedzu pre el Domnului toate dzilele carele trăiêşte el, tribuinţă[2905] Domnului”. Şi s-au închinat acoló Domnului.

Cap 2

1. Şi să rugă Anna şi dzise: „Întăritu-s-au inima mea întru Domnul, înălţă-să cornul mieu întru Dumnedzăul mieu, lărgi-să asupra nepriêtenilor miei gura mea, căci m-am bucurat întru mîntuirea ta.
2. Căci nu iaste sfîntu ca Domnul, şi nu iaste dreptu ca Dumnedzăul nostru, şi nu iaste sfîntu afară den tine.
3. Nu vă lăudaţi, nice grăiţi sus întru săvîrşire, şi să nu iasă mare grăiciune den rostul vostru, căci Dumnedzău a cunoştinţilor – Domnul şi Dumnedzău gătind isprăvirile[2906] sale.
4. Arcul tarilor au slăbit şi cei slabi s-au încinsu cu putêre.
5. Plinii de pîini să împuţinară şi cei flămîndzi au lăsat pămîntu, căci stearpa au născut 7 şi cea multă întru fii au slăbit.
6. [2907]Domnul omoară şi învie, pogoară în iad şi suie.
7. [2908]Domnul sărăcêşte şi îmbogăţêşte, smerêşte şi înalţă,
8. Rădică de la pămîntu pre mêser şi den gunoi scoală pre sărac, ca să-l şază pre el cu sîlnicii nărodului şi scaun de mărire moştnenind lor.
9. Dîndu rugă celui ce să roagă şi blagoslovi anii drepţilor, căci nu cu vîrtutea-i omul tare.
10. Domnul slab va face pre potrivnicul lui, Domnul sfîntu. Nu să laude înţeleptul întru[2909] înţelepciunea lui şi nu să laude tarele întru tăriia lui şi nu să laude bogatul întru bogăţiia lui; ce întru aceasta să să laude cel ce să laudă, întru a pricêpe şi a cunoaşte pre Domnul şi a[2910] face judeţ şi dreptate în mijlocul pămîntului. Domnul s-au suit în cer şi au tunat; acesta va judeca marginile pămîntului, dreptu fiind, şi dă vîrtute împăraţilor noştri, şi va înălţa cornul unsului lui”. ⌊Şi-l lăsară pre el acoló înaintea Domnului.⌋[2911]
11. Şi să duse la Armathem, şi copilaşul slujiia fêţei Domnului înaintea lui Ilí preutul.
12. Şi fiii lui Ilí preutului – fii ucigaşi[2912], neştiindu pre Domnul.
13. Şi dreptatea preutului de la oameni, de la tot cela ce jirtvuia; şi veniia copilaşul preutului, dacă fierbea carnea, şi undiţă cu 3 dinţi întru mîna lui,
14. Şi o slobodziia pre ea în căldarea cea mare sau în tingire sau în oală, şi tot ce să suia întru undiţă lua şie preutul. Ca acêstea făcea la tot Israílul, celora ce veniia a face jirtvă Domnului în Silom.
15. Şi mainte decît a să tămîia seul, veniia copilaşul preutului şi dzicea omului ce jirtvuia: „Dă carne să frig preutului, şi nu voi lua de la tine carne fiartă den căldare”.
16. Şi dzicea omul cela ce jirtvuia: „Tămîiască-să întîi, dară, cum să cuvine, săul, şi atuncea ia ţie dentru toate carele pofteşte sufletul tău”. Şi dzise: „Nu, că acum vei da, iar de nu, voi lua cu tărie”.
17. Şi era păcatul copilaşilor mare înaintea Domnului foarte, căci izgoniia jirtva Domnului.
18. Şi Samuil era slujind înaintea Domnului, copilaş încinsu cu efud var.
19. Şi văşmîntu mic i-au făcut lui maica lui, şi-i aducea lui den[2913] dzile în dzile, cîndu să suia ea cu bărbatul ei a jirtvui jirtva dzilelor.
20. Şi blagoslovi Ilí pre Elcaná şi pre fămêia lui, dzicîndu: „Să-ţi răsplătească Domnul sămînţă dentru fămêia aceasta, pentru datoriia ce ai îndatorit pre Domnul”. Şi s-au dus omul la locul său.
21. Şi au socotit Domnul pre Anná, şi au zemeslit, şi au născut încă 3 ficiori şi 2 fête. Şi să mări copilaşul Samuil înaintea Domnului.
22. Şi Ilí – bătrîn foarte, şi au audzit carele

[illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

[illegible] 36

КАП. Г

[illegible]

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible]

făcea fiii lui fiilor Israil toate[2914] şi cum dormiia împreună fiii lui cu muierile cêlea ce dvoriia lîngă uşile cortului mărturiei.
23. Şi dzise lor: „Pentru căci faceţi după cuvîntul acesta carele eu audzu den rostul a tot nărodul Domnului?
24. Nu, feţii miei, nu, căci nu-i bun audzul carele audzu pentru voi; ⌊nu faceţi aşa, căci nu-s bune audzurile carele eu audzu⌋[2915], ca să faceţi nărodul să nu slujască nărod la Dumnedzău.
25. De va greşindu va greşi om la om, şi să vor ruga pentru el la[2916] Domnul; şi de va greşi Domnului om, cine să va ruga pentru el?". Şi nu asculta glasul tatălui lor, căci vrînd vrea Domnul să-i strice pre ei.
26. Şi copilaşul Samuil mergea mărindu-să şi era bun cu Domnul şi cu oamenii.
27. Şi veni omul lui Dumnedzău cătră Ilí şi dzise: „Acêstea dzice Domnul: «Descoperindu m-am descoperit cătră casa tătîne-tău, fiind ei în Pămîntul Eghíptului, robi la casa lui Farao.
28. Şi am ales casa tătîne-tău dentru toate casele lui Israil mie să-mi prioţască, ca să să suie pre jirtăvnicul mieu şi să tămîiêdze tămîie şi să rădice efud înaintea mea, şi am dat casei tătîne-tău toate ale focului fiilor Israil întru mîncare.
29. Şi pentru căci ai căutat preste tămîia mea şi preste jirtva mea cu neruşinat[2917] ochiu şi ai slăvit pre fiii tăi mai vîrtos decît pre mine, să să blagoslovască[2918] începătura a toată jirtva lui Israil înaintea mea?».
30. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Dzis-am: 'Casa ta şi casa tătîne-tău va petrêce înaintea mea pînă în vac. Şi acum, dzice Domnul, nici într-un chip mie, fără numai pre ceia ce vor mări pre mine voi mări, şi cela ce mă dăfaimă pre mine să va necinsti.
31. [2919]Iată, vin dzile şi voi surpa sămînţiia ta şi seminţiia casei tatălui tău; şi nu va fi ţie bătrîn în casa ta.
32. Vei privi întru întăritura bisêricilor, întru toate cîte vei îmbunătăţi pre Israil, şi nu va fi bătrîn întru casa ta toate dzilele.
33. Şi om nu voi surpa ţie de la jirtăvnicul mieu toate dzilele, ce ca să lipsască ochii lui voi face şi să să scure sufletul lui, şi tot prisosêlnicul casei tale vor cădea întru sabiia oamenilor.
34. Şi acesta ţi-i semnul carele va veni pre aceşti 2 fii ai tăi, Ofní şi Finees, întru o dzi vor muri amîndoi.
35. Şi voi rădica mie preut credincios, carele toate cêlea dentru inima mea şi dentru sufletul mieu va face, şi voi zidi mie casă credincioasă şi va petrêce înaintea unsului mieu toate dzilele.
36. Şi va fi, tot cel rămas întru casa ta va veni să să închine lui cu un ban de argintu şi cu o pîine, dzicîndu: Leapădă-mă la una den preuţiile tale, să mănînc pîine!'»".

Cap 3

1. Şi copilaşul Samuil era slujindu Domnului înaintea lui Ilí preutului, şi cuvîntul Domnului era cinstit întru dzilele acêlea, nu era vedenie să aleagă[2920].
2. Şi fu întru dzilele acêlea, şi dormiia Ilí întru locul lui, şi ochii lui au început a să îngreuia, şi nu putea să vază.
3. Şi sfêşnicul Domnului mainte de ce să tocmiia[2921], şi Samuil dormiia întru bisêrica Domnului, unde-i săcriiul[2922] lui Dumnedzău.
4. Şi grăi Domnul: „Samuil, Samuil!". Şi dzise: „Iată eu".
5. Şi alergă cătră Ilí şi dzise: „Iată eu; ce m-ai chemat?". Şi zise Ili[2923]: „Întoarce-te de dormi". Şi să întoarse şi dormiia.
6. Şi adaose ⌊Domnul⌋[2924] încă a chema pre Samuil, şi dzise: „Samuil, Samuil!". Şi să duse la Ilí al doilea rîndu şi-i dzise: „Iată eu, ce m-ai chemat?". Şi-i dzise: „Nu te-am chemat, fiiul mieu, întoarce-te şi dormi".
7. Şi Samuil – mainte de ce a cunoaşte pre Dumnedzău şi mainte de ce a i să arăta lui cuvîntul Domnului.
8. Şi adaosă Domnul a chema pre Samuil în al treilea rîndu, şi să sculă şi mêrse cătră Ilí şi dzise: „Iată eu, ce m-ai chemat?". Şi meşterşugui Ilí că Domnul au chemat pre copilaş.
9. Şi dzise Ilí lui Samuil: „Întoarce-te şi dormi, fiiul mieu. Şi va fi, dă te va chema cela ce te cheamă, şi vei dzice: «Grăiêşte, Doamne, căci aude robul tău»". Şi mêrse Samuil şi dormi în locul lui.
10. Şi veni Domnul şi să aşedză şi-l chemă pre el ca o dată şi altă dată: „Samuil, Samuil!". Şi dzise Samuil: „Grăiêşte, că ascultă robul tău".
11. Şi dzise Domnul cătră Samuil: „Iată, eu fac cuvintele mêle întru Israil, cît tot cela ce va audzi pre iale, vor răsuna amîndoao urechile lui.
12. Întru dzua acêea voi rădica asupra lui Ilí toate cîte am grăit întru casa lui; începe-voi şi voi săvîrşi.
13. Şi am porîncit lui cum voi izbîndi eu preste casa lui pînă în vêci şi întru strîmbătăţile fiilor lui carele au născut, căci grăind de rău fiii lui pre Dumnedzău[2925] şi nu-i certa pre ei.
14. Şi nici aşa m-am jurat casei lui Ilí, de să va ierta strîmbătatea casei lui Ilí întru tămîie şi întru jirtvele lui, pînă în vac".
15. Şi doarme Samuil pînă dimineaţă, şi să mînecắ dimineaţă şi deşchise uşile casei Domnului. Şi Samuil să temu

16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

КАП. Д

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

să spuie vedeniia lui Ilí.

16. Şi dzise Ilí către Samuil: „Samuil, fiiul mieu!”. Şi dzise: „Iată eu”.

17. Şi dzise: „Ce-i cuvîntul ce s-au grăit către tine? Să nu ascunzi dară de către mine. Acêstea să-ţi facă Dumnedzău şi acêstea să-ţi adaogă de vei ascunde de la mine cuvîntu[2926] dentru toate cuvintele ce s-au grăit către tine întru urechile mêle”.

18. Şi spuse Samuil lui Ilí toate cuvintele şi n-au ascunsu de către el. Şi dzise Ilí: „Domnul[2927] sîngur binele înaintea lui va face”.

19. Şi să mări Samuil şi era Domnul cu el, şi n-au cădzut dentru toate cuvintele lui preste pămîntu.

20. Şi au cunoscut tot Israil, de la Dan şi pînă la Virsavée, cum ii credincios Samuil întru proroc a să face Domnului.

21. Şi să adaose Domnul a să arăta în Silom, căci s-au descoperit Domnul către Samuil în Silom, după cuvîntul Domnului, şi să încredzu Samuil ca să să facă întru proroc Domnului întru tot Israil, de la[2928] marginea pămîntului pînă la margine. Şi Ilí – bătrîn foarte, şi ficiorii lui mergîndu mergea, şi rea calea lor înaintea Domnului.[2929]

Cap 4

1. Şi să făcu întru dzilele acêlea şi să adunắ cei striini de fêl pre Israil întru război. Şi ieşi Israil întru tîmpinarea lor întru război şi să tăbărîră la Avenézer, şi cei striini de fêl să tăbărîră la Afec.

2. Şi să rînduiră cei striini de fêl de război asupra lui Israil. Şi să înfrînse războiul şi greşi om Israil înaintea celor striini de fêl şi să răniră întru rînduială întru ţarină 4000 de oameni.

3. Şi veni nărodul la tabără şi dziseră bătrînii lui Israil: „Întru ce ne-au greşit pre noi[2930] Domnul astădzi înaintea celor striini de fêl? Să luăm către noi săcriiul Dumnedzăului nostru den Silom; şi să iasă den mijlocul nostru, şi ne va mîntui pre noi dentru mîna nepriêtenilor noştri”.

4. Şi trimise nărodul la Silom şi rădicắ de acoló săcriiul făgăduinţei Domnului puterilor, ce şedea heruvimi. Şi amîndoi fiii lui Ilí – împreună cu săcriiul făgăduinţei lui Dumnedzău, Ofni şi Finees.

5. Şi fu după ce veni săcriiul făgăduinţei Domnului în tabără, şi strigá tot Israil cu glas mare şi răsunắ pămîntul.

6. Şi audziră cei striini de fêl glasul strigării şi dziseră cei striini de neam: „Ce iaste strigarea aceasta mare în tabăra evreilor?”. Şi au cunoscut că chivótul Domnului au venit în tabără.

7. Şi să spămîntară cei striini de fêl şi dziseră: „Aceştia dumnedzăi au venit către ei în tabără. Vai noao! Scoate-ne pre noi, Doamne, astădzi, căci nu s-au făcut ca aceasta ieri şi alaltaieri.

8. Vai noao! Cine ne va scoate pre noi den mîna dumnedzăilor celor mai întăriţi aceştia? Aceştia-s dumnedzăii ceia ce au bătut Eghíptul cu toată rana şi întru pustiiu.

9. Întăriţi-vă şi vă faceţi întru bărbaţi, striini de fêl, pentru ca să nu slujiţi ovrêilor în ce chip au slujit noao, şi veţi fi întru bărbaţi şi veţi da război lor”.

10. Şi dêderă război cei striini de fêli către ei şi greşi om Israil înaintea celor striini de fêl. Şi au fugit fieştecarele la lăcaşul lui şi s-au făcut rană mare foarte şi cădzură dentru Israil 30000 de pedestri,

11. [2931]Şi chivótul lui Dumnedzău l-au luat şi amîndoi fiii lui Ilí au murit, Ofní şi Finees.

12. Şi alergă om iemenean dentru rînduială şi veni la Silom întru dzua acêea, şi hainele lui rupte, şi pămîntu preste capul lui.

13. Şi veni şi, iată, Ilí şedea pre jeţul său lîngă uşa cetăţii, socotindu calea, căci era inima lui întristată pentru săcriiul lui Dumnedzău. Şi omul au întrat în cetate să povestească, şi strigá toată cetatea glas mare.

14. Şi audzi Ilí glasul strigării şi dzise: „Ce-i glasul strigării aceştiia?”. Şi omul, sîrguind, întră înlontru şi spuse lui Ilí.

15. Şi Ilí, fiiu de 90 de ani, şi ochii lui s-au rădicat în sus şi n-au vădzut.

16. Şi dzise Ilí oamenilor celor ce sta lîngă el: „Ce iaste glasul sunetului acestuia?”. Şi omul, sîrguindu, au venit către Ilí şi-i dzise lui: „Eu sîntu cela ce vine den tabără; şi eu am fugit den rînduiala războiului astădzi”. Şi dzise Ilí: „Ce iaste cuvîntul ce s-au făcut, fiiule?”.

17. Şi răspunse copilaşul şi dzise: „Fugí om Israil de către faţa celor striini de fêl; şi s-au făcut rană mare foarte întru nărod, şi amîndoi fiii tăi au murit[2932], şi chivótul lui Dumnedzău s-au luat”.

18. Şi fu dacă-şi aduse aminte de chivótul lui Dumnedzău, şi cădzu den jeţ dendrăptu ţiindu-să de poartă, şi i să sfărîmá umărul lui şi muri, căci bătrîn era omul şi greu; şi acesta au judecat pre Israil 40 de ani.

19. Şi nora lui, muiêrea lui Finees, zemislită a naşte, şi audzi vêstea cum s-au luat săcriiul Domnului[2933] şi că au murit socrul ei şi bărbatul ei, şi au plînsu, şi au născut, căci s-au întorsu pre ea[2934] chinurile ei.

20. Şi în vrêmea ei moare, şi dziseră ei muierile cêlea ce sta lîngă ea: „Nu te tême, căci fiiu ai născut!”. Şi n-au răspunsu, şi n-au luat aminte inima ei.

21. Şi au numit copilaşul Uevarivarhavóth, pentru săcriiul

lui Dumnedzău

[illegible]

КАП. Е

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]

КАП. Ѕ

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]

lui Dumnedzău şi pentru socrul ei şi pentru bărbatul ei. Şi dziseră: „Să depărtă mărirea de la Israil luîndu-să săcriiul lui Dumnedzău".

Cap 5

1. Şi luară cei striini de fêl săcriiul Domnului[2935] şi au adus pre el de la Avenézer la Azot.
2. Şi au luat cei striini de fêl săcriiul Domnului şi au băgat pre ea în casa lui Dagon, şi-l puseră pre el[2936] lîngă Dagon.
3. Şi mînecară azotênii a doao dzi ⌊şi întrară în casa lui Dagon şi văzdură⌋[2937] şi iată, Dagon cădzut preste faţa lui pre pămîntu înaintea săcriiului lui Dumnedzău. Şi rădicară pre Dagon şi-l puseră pre el la locul lui.
4. Şi ⌊să făcu⌋[2938] cîndu să mînecară a doao dzi dimineaţă ⌊şi să îngreuie mîna Domnului preste azotêni, [2939]şi-i chinui pre ei şi-i lovi pre ei la şedzuturile lor pre Azot şi hotarăle ei⌋[2940]; şi[2941] iată, Dagon – cădzut preste faţa lui pre pămîntu înaintea săcriiului făgăduinţei Domnului, şi capul lui Dagon şi amîndoao talpele picioarelor lui rădicate preste denainţele pragurilor, afethem fieştecarele, şi amîndoao palmele mîinelor lui – cădzute preste prag, fără numai spinarea lui Dagon au rămas.
5. Pentru acêea, nu calcă preuţii Dagon şi tot cela ce întră în casa lui Dagon pre stepăna casei lui Dagon în Azot pînă în dzua aceasta, căci păşindu păşescu.
6. Şi să îngreuia mîna Domnului pre Azot, ⌊şi aduse lor şi undí lor la corăbii, şi în mijlocul lor crescură şoareci şi să făcu turburare de moarte mare întru cetate⌋[2942].
7. Şi văzdură oamenii Azótului că iaste aşa şi dziseră că „Nu va şedea chivótul lui Dumnedzău Israil împreună cu noi, căci năsîlnică-i mîna lui preste noi şi pre Dagon, dumnedzăul nostru".
8. Şi au trimis şi au adunat pre toţi domnii celor striini de fêl către ei şi dziseră: „Ce vom face săcriiului lui Dumnedzău Israil?". Şi dziseră ghetheii: „Mute-să săcriiul lui Dumnedzău Israil către noi, la Gheth!". Şi să mutắ săcriiul lui Dumnedzău Israil la Gheth.
9. Şi fu după ce să mutắ el, şi să făcu mîna lui Dumnedzău întru cetate, gîlceavă mare foarte, şi au lovit pre oamenii cetăţii dentru mic pînă la mare, şi i-au lovit pre ei la şezuturile lor şi au făcut ghethênii şie şedzuturi,
10. Şi au trimis săcriiul lui Dumnedzău la Ascalon. Şi fu dacă întră săcriiul lui Dumnedzău la Ascalon, şi au strigat ascalonitênii, dzicînd: „Ce aţi întorsu săcriiul lui Dumnedzău Israil către noi, să ne omorîţi pre noi şi pre năro-

dul nostru?".
11. Şi au trimis şi au adunat pre toţi domnii cei striini de fêl şi dziseră: „Trimiteţi săcriiul lui Dumnedzău Israil, şi să să aşêdze la locul ei, şi să nu omoare pre noi şi pre nărodul nostru". Căci s-au făcut gîlceavă de moarte întru toată cetatea grea foarte, dacă au întrat săcriiul lui Dumnedzău Israil acoló.
12. Şi cei vii, ce n-au murit, s-au rănit la şezuturi, şi s-au suit strigarea cetăţii în cer.

Cap 6

1. Şi era săcriiul Domnului întru ţarina celor striini de fêl 7 luni ⌊şi undắ pămîntul lor şoareci.⌋[2943]
2. Şi chemară cei striini de fêl popii şi vrăjitorii şi descîntătorii lor, dzicînd: „Ce vom face săcriiului Domnului? Adeveriţi noao, şi cu ce vom trimite-o pre ea în locul ei".
3. Şi dziseră: „De veţi trimite voi săcriiul făgăduinţei Domnului Dumnedzăului Israil, să nu-l trimitereţi, dară, deşertu, ce dînd daţi-i ei al muncii şi atuncea veţi vindeca şi va ierta voao, cîndai nu să va depărta mîna lui de către voi".
4. Şi dziseră: „Ce iaste a muncii să-i dăm ei?". Şi dziseră: „După numărul domniilor celor striini de fêl, 5 şezuturi de aur, căci greşeală întru voi şi întru boiêrii voştri şi nărodului, şi 5 şoareci[2944] de aur, asămănare şezuturilor voastre,
5. Şi asămănare şoarecilor voştri celora ce strică pămîntul; şi daţi Domnului mărire pentru ca să iuşiurêdze mîna lui de către voi şi de la dumnedzăii voştri şi de la pămîntul vostru.
6. Şi pentru căci îngreuiaţi inimile voastre în ce chip au îngreuiat Éghiptul şi Faraó inimile lor? Nu cînd au batgiocurit cu ei, i-au trimis pre ei [2945]şi s-au dus?
7. Şi acum luaţi şi faceţi car nou unul şi doao vaci ce au născut dentîi, fără de viţei, preste carele nu s-au pus jug, şi înjugaţi vacile în car şi le luaţi fiii lor denapoia lor acasă.
8. Şi veţi lua săcriiul Domnului şi le veţi pune pre iale pre car şi vasele cêle de aur veţi da ei, a muncii, şi veţi pune întru punerea versecathan dentru partea ei, şi o[2946] veţi trimite pre ea[2947] şi va mêrge.
9. Şi veţi vedea, de pre calea hotarului ei va mêrge spre Vithsamis, el ne-au făcut noao răul acesta marele; şi de nu, şi vom cunoaşte cum nu mîna lui s-au atinsu de noi, ce o tîmplare aceasta ni s-au făcut noao".
10. Şi au făcut cei striini de fêl aşa, şi au luat doao vaci ce au născut dentîi şi le-au înjugat pre iale în car şi fiii lor i-au închis întru o casă.
11. Şi au pus săcriiul Domnului pre car, şi themáergaz şi şoarecii de aur şi asămănările şezu-

turile

12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ГЛАВ. Ѕ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]

turilor[2948] lor.

12. Şi să îndreptară vacile în cale, pre calea Vethsamis, în cărarea în carea mergea; şi osteniia şi nu să abătea în dreapta au în stînga, şi domnii celor striini de fêl mergea denapoia ei pînă la hotarăle Vethsamis.
13. Şi cei de la Vethsamis secera sêcerea de grîu în vale; şi rădicară ochii lor şi vădzură săcriiul Domnului şi să veseliră întru tîmpinarea ei.
14. Şi carul[2949] întrắ în ţarina lui Osîia de la Vethsamis. Şi au pus acoló lîngă ea piatră mare, şi despicară lêmnele carului, şi vacele le aduseră întru ardere de tot Domnului.
15. Şi leviţii au adus săcriiul Domnului şi themáergaz ce era cu iale şi unêltele ce era preste el de aur şi le puseră preste piatra cea mare; şi oamenii Vethsamis aduseră ardere de tot şi au jirtvuit jirtvă întru dzua acêea Domnului.
16. Şi cei 5 domni a celor striini de fêl vedea, şi să întoarseră la Accaron întru dzua acêea.
17. Şi acêstea-s şezuturile cêle de aur carele au dat cei striini de fêl a muncii Domnului: a i Azótului unul, a Gázii unul, a i Ascalónului unul, a i Gheth unul, a i Accaron unul.
18. Şi şoarecii cei de aur, după numărul a tuturor cetăţilor a celor striini de fêl a celor 5 domnii, den cetate întărită şi pînă la oraşul a ferezeului şi pînă la piatra cea mare, unde au pus preste ea[2950] săcriiul făgăduinţei Domnului pînă în dzua aceasta, celuia ce-i în ţarina lui Osiiá vethsamisitului.
19. Şi nu să bucurară fiii lui Iehonía întru bărbaţii Vethsamis căci au vădzut săcriiul[2951] Domnului. Şi au omorît întru ei 70 de bărbaţi şi 50000 de oameni; şi au plînsu nărodul căci au lovit Domnul întru nărod rană mare foarte.
20. Şi dziseră oamenii cei den Vethsamis: „Cine va putea să petreacă înaintea Domnului Dumnedzăului celui sfîntu acestuia? Şi către cine să va sui săcriiul făgăduinţii Domnului de la noi?".
21. Şi trimisără soli către ceia ce lăcuiescu Cariáthiarim dzicînd: „Întors-au cei striini de fêl săcriiul Domnului; pogorîţi-vă şi-l suiţi pre el către voi".

Cap 7

1. Şi vin oamenii Cariathiarim şi suie săcriiul făgăduinţei Domnului şi-l băgară pre el[2952] în casa lui Aminadav cel den deal; şi pre Eliázar, ficiorul lui, l-au sfinţit să păzască săcriiul făgăduinţei Domnului.
2. Şi să făcu dentru care dzi era săcriiul în Cariathiarim, să înmulţiră dzilele şi să făcură 20 de ani şi căutară toată casa lui Israil denapoia Domnului.
3. Şi dzise Samuil către toată casa Domnului dzicînd: „Dă cu toată inima voastră voi vă întoarceţi către Domnul, rădicaţi pre dumnedzăii cei striini dentru mijlocul vostru şi desişurile, şi gătiţi inimile voastre către Domnul [2953]şi slujiţi lui sîngur, şi va scoate pre voi den mîna celor striini de fêl".
4. Şi rădicară de pregiur sine fiii lui Israil pre Valim şi desişurile Astaróth şi au slujit Domnului sîngur.
5. Şi dzise Samuil: „Adunaţi către mine pre tot Israilul la Masifáth şi mă voi ruga pentru voi către Domnul".
6. Şi s-au adunat tot nărodul la Masifáth şi au cărat apă şi au turnat înaintea Domnului pre pămîntu. Şi au postit întru dzua acêea şi au dzis: „Am greşit înaintea Domnului". Şi judeca Samuil pre fiii lui Israil la Masifáth.
7. Şi au audzit cei striini de fêl căci s-au strînsu toţi fiii lui Israil la Masifáth, şi s-au suit domnii acelor striini de fêl asupra lui Israil. Şi aud fiii lui Israil şi să spămîntară de către faţa celor striini de fêl.
8. Şi dziseră fiii lui Israil către Samuil: „Să nu taci despre noi ca să nu strigi, Samuil, către Domnul Dumnedzăul tău, şi ne va mîntui pre noi den mîna celor striini de fêl". ⌊Şi dzise Samuil: „Să nu mi să facă mie să mă depărtedzu de la Domnul Dumnedzăul mieu ca să nu strig pentru voi rugîndu-mă"⌋[2954].
9. [2955]Şi luă Samuil miel sugari unul şi-l aduse pre el ardere de tot împreună cu tot nărodul Domnului; şi strigắ Samuil către Domnul pentru Israil şi-l ascultắ pre el Domnul.
10. Şi era Samuil aducîndu arderea de tot, şi cei striini de fêl să apropiară de război asupra lui Israil. Şi trăsni[2956] Domnul cu glas mare întru dzua acêea preste cei striini de fêli şi să răvărsară şi greşiră[2957] înaintea lui Israil.
11. Şi ieşiră bărbaţi Israil den Masifáth [2958]şi goniră pre cei striini de fêl, şi i-au lovit pre ei pînă dedesuptul lui Véthhor.
12. Şi luă Samuil o piatră şi o puse pre ea întru mijlocul Masifáth şi întru mijlocul Cei Vêche şi au numit numele ei Avinézer, carele să tîlcuiêşte „Piatra a Ajutoriului", şi dzise: „Pînă aicea ne-au ajutat noao Domnul".
13. Şi smeri Domnul pre cei striini de fêl şi nu mai adaosără încă a veni[2959] la hotarul lui Israil. Şi să făcu mîna Domnului întru[2960] cei

striini de fêl

14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

КАП. И.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

[illegible] 13
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

КАП. Ѳ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]

striini de fêl toate dzilele lui Samuil.

14. Şi să dêderă cetăţile carele au luat cei striini de fêli de la fiii lui Israil ⌊şi le-au dat pre iale lui Israil⌋[2961], de la Accaron pînă la Gheth; şi hotarul lui Israil l-au luat den mîna celor striini de fêl. Şi era pace întru mijlocul lui Israil şi întru mijlocul amorreului.
15. Şi judeca Samuil pre Israil toate dzilele traiului lui.
16. Şi mergea dentru an în an şi încungiura Vethil şi Galgála şi Masifá şi judeca pre Israil întru toţi sfinţiţii aceştia.
17. Iar învîrtejirea lui – la Armathem, căci acoló era casa lui, şi judeca acoló pre Israil; şi zidi acoló jirtăvnic Domnului.

Cap 8

1. Şi fu după ce îmbătrîni Samuil, şi puse pre fiii lui judecători lui Israil.
2. Şi acêstea-s numerile fiilor lui: cel dentîi născut, Ioil; şi numele al doilea, Aviia, judecători în Virsavée.
3. Şi n-au mersu fiii lui în cale[2962] ⌊lui⌋[2963], şi s-au abătut denapoia săvîrşirei, şi lua daruri, şi abătea dreptăţi.
4. Şi să adúnă oamenii Israil şi mêrseră la Armathem, către Samuil,
5. Şi dziseră lui: „Iată, tu ai îmbătrînit şi fiii tăi nu mergu în calea ta; [2964]şi acum pune preste noi împărat să ne judece pre noi, ca şi cêlealalte limbi”.
6. Şi era rău cuvîntul în ochii lui Samuil daca dziseră: „Dă-ne noao împărat să ne judece pre noi”. Şi să rugă Samuil către Domnul,
7. Şi dzise Domnul către Samuil: „Ascultă glasul nărodului în ce chip vor grăi către tine, căci nu pre tine dăfăimară, ce pre mine dăfăimară, ca să nu împărăţescu preste ei.
8. După toate faptele carele mi-a făcut mie, dentru care dzi i-am scos pre ei den Éghiptu şi pînă în dzua aceasta, şi m-au lăsat pre mine şi au slujit la alţi dumnedzăi, aşa ei fac şi ţie.
9. Şi acum ascultă glasul lor; însă mărturisindu te vei mărturisi lor şi vei povesti lor venitul împăratului carele va împărăţi preste ei”.
10. Şi dzise Samuil tot cuvîntul Domnului către nărodu, ceia ce cerea de la el împărat.
11. Şi dzise: [2965]„Acesta-i venitul împăratului carele va împărăţi preste voi: pre fiii voştri va lua şi-i va pune pre ei în carăle lui şi în călăreţii lui şi alergători înaintea carălor lui.
12. Şi să-i puie pre ei şie căpetenii de sută şi căpetenii de mie, şi să are arătura lui şi să sêcere sêcerea lui ⌊şi a culege culesul[2966] lui⌋[2967] şi să facă cinii de război a lui şi cinii a carălor lui.
13. Şi fêtele voastre le va lua făcătoare de mir şi făcătoare de bucate şi frămîntătoare;
14. Şi ţarinile voastre şi viile voastre şi maslinêtele voastre va lua şi va da robilor lui;
15. Şi sămînţa voastră şi viile voastre va zeciui şi va da scopiţilor lui şi robilor lui.
16. Şi pre robii voştri şi pre roabele voastre şi ceredzile voastre cêle bune şi măgarii voştri va lua şi le va zeciui la lucrurile lui.
17. Şi turmele voastre va zeciui şi voi veţi fi lui robi.
18. Şi veţi striga întru dzua acêea de către[2968] faţa împăratului vostru carele aţi ales voao, şi nu va asculta Domnul voao întru dzilele acêlea, căci voi aţi ales voao împărat”.
19. Şi nu vrea nărodul să asculte pre Samuil, şi dziseră lui: „Nu! Ce numai că împărat va fi preste noi.
20. Şi vom fi şi noi ca şi toate limbele şi ne va judeca pre noi împăratul nostru[2969] şi va ieşi înaintea noastră şi va bate războiul nostru”.
21. Şi audzi Samuil toate cuvintele nărodului şi le grăi pre iale la urechile Domnului.
22. Şi dzise Domnul către Samuil: „Ascultă glasul lor şi le împărăţêşte lor împărat”. Şi dzise Samuil către oamenii Israil: „Margă fieştecarele la cetatea lui”.

Cap 9

1. Şi era om den fiii lui Veniamin, şi numele lui – Chis, fiiu lui Eviil, ficiorul lui Iared, ficiorului Vahir[2970], ficiorului Afec, fiiu a om emineu, om tare în vîrtute.
2. Şi la acesta-i ficior, şi numele lui – Saul, bine mare, om bun, şi nu era întru fiii lui Israil om mai bun decît el; de la umăr şi în sus mai înaltu decît tot pămîntul.
3. Şi au pierit măgăriţile lui Chis, tatăl lui Saul. Şi dzise Chis către Saul, fiiul lui: „Ia împreună cu tine unul den posluşnici şi vă sculaţi şi mêrgeţi şi cercaţi măgăriţile!”.
4. Şi au petrecut pren Muntele Efraim şi au petrecut pren Pămîntul Selcá, şi n-au aflat; şi au petrecut pren Pămîntul Segalim, şi nu era; şi au petrecut pren Pămîntul Iamin, şi n-au aflat.
5. Şi venind ei la Pămîntul Sif, şi Saul dzise slugii lui ce era cu el: „Vino şi să ne întoarcem, ca nu, lăsîndu tată-mieu cêle pentru măgari, a purta grije pentru noi”.
6. Şi-i dzise lui sluga: „Iată, dară, omul lui Dumnedzău întru cetatea aceasta, şi

[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

КАП. Г

[illegible]
2 [illegible]

omul slăvit, tot ce va grăi sosindu de faţă va fi. Şi acum să mêrgem, dară, acoló, pentru ca să ne spuie noao calea noastră pre carea am mersu pre ea".

7. Şi dzise Saul slugii lui ce era împreună cu el: „Şi iată că vom mêrge; şi ce vom aduce înlontru omului lui Dumnedzău? Căci pîinile s-au sfîrşit den vasele noastre şi mai multu nu iaste împreună cu noi ca să aducem omului lui Dumnedzău ce iaste la noi".

8. Şi adaose sluga a grăi lui Saul şi dzise: „Iată, să áflă întru mîna mea a patra de siclu de argintu; şi vei da omului lui Dumnedzău şi va spune noao calea noastră".

9. Şi înainte, întru Israil, acêstea dzicea fieştecarele cînd mergea a întreba pre Dumnedzău: „Vino şi să mêrgem către cela ce vêde!", căci pre proroc îl chema nărodul mainte cel ce vêde.

10. Şi dzise Saul către copilaşul lui: „Bun cuvîntu; vino şi să mêrgem". Şi mêrseră în cetate, unde era acoló omul lui Dumnedzău.

11. Ei suindu-să la suişul cetăţii şi ei aflară fetişoarele ieşite să ia apă, şi dziseră lor: „Dă iaste aicea cel ce vêde".

12. Şi răspunseră fetişoarele lor şi dzise lor: „Iaste; iată înaintea fêţii voastre; sîrguiţi acum, căci pentru dzi au venit la cetate, căci jirtvă astădzi nărodului în Vammá.

13. Dacă veţi întra în cetate, aşa îl veţi afla pre el în cetate, mainte decît a să sui el la Vamá a mînca, căci nu va mînca nărodul pînă va întra el, căci acesta blagoslovêşte jirtva, şi după acêea mănîncă striinii. Şi acum vă suiţi, căci pentru dzi veţi afla pre el".

14. Şi să suiră în cetate ei mergînd înlontru în mijlocul cetăţii, şi iată, Samuil ieşi întru tîmpinarea lor ca să să suie la Vamá.

15. Şi Dumnedzău descoperi urêchea lui Samuil cu o dzi mainte decît a întra către el Saul, dzicîndu:

16. „Ca în ceasul acesta, mîine voi trimite către tine om dentru fêliul Veniamin şi-l vei unge pre el întru mai mare preste nărodul mieu, Israil, şi va mîntui pre nărodul mieu den mîna celor striini de fêl; căci am căutat pre smereniia nărodului mieu, căci au venit strigarea lor către mine".

17. Şi Samuil au văzut pre Saul [2971]şi Domnul i-au arătat lui[2972]: „Iată omul carele am dzis ţie; acesta va domni întru nărodul mieu ⌊Israil⌋[2973]".

18. Şi să apropié Saul către Samuil, întru mijlocul cetăţii, şi-i dzise: „Spune-mi, dară, mie carea iaste casa celuia ce vêde?".

19. Şi răspunse Samuil lui Saul şi dzise: „Eu sîntu sîngur; suie-te înaintea mea la Vamá şi mănîncă cu mine astădzi şi te voi trimite dimineaţă; şi toate cêle den inima ta voi povesti ţie.

20. Şi pentru măgăriţile cêle pierdute ţie, astădzi de trei dzile, să nu pui inima ta întru iale, căci s-au aflat. Şi cui – cêle frumoase a lui Israil, au nu ţie şi la toată casa tătîne-tău?".

21. Şi răspunse Saul şi dzise: „Nu ficior a om emineu eu sîntu, a celui mai mic buzdugan a fêliului Israil ⌊şi den neamul cel mai mic dentru tot buzduganul Veniamin⌋[2974], şi moşiia mea mai mică decît toate moşiile Veniamin? Şi pentru căci ai grăit către mine după cuvîntul acesta?".

22. Şi au luat Samuil pre Saul şi copilaşul lui şi i-au adus pre ei la sălaş, şi le puse lor loc întru cei dentîi dentru cei chemaţi, ca vro 70 de oameni.

23. Şi dzise Samuil bucătariului: „Dă-mi mie partea carea ţi-am dat, carea am dzis ţie să o pui pre ea lîngă tine".

24. Şi rădicắ bucătariul armul[2975] şi ce-i preste el şi-l puse pre el înaintea lui Saul. Şi dzise Samuil lui Saul: „Iată rămăşiţa; pune pre ea înaintea ta şi mănîncă, căci întru mărturie s-au pus ţie de la nărod; ciogolêşte!". Şi mîncắ Saul cu Samuil întru dzua acêea.

25. Şi să pogorî de la Vamá la cetate şi au aşternut lui Saul pre ceardac[2976] şi au durmit.

26. Şi să făcu dacă să suia zorile, şi chemă Samuil pre Saul în ceardac şi dzise: „Scoală-te şi te voi trimite". Şi să sculă Saul şi ieşi el şi Samuil pînă afară.

27. Ei pogorîndu-să la o parte de cetate, şi Samuil dzise lui Saul: „Dzi copilaşului şi să treacă înaintea noastră; şi tu stăi pînă astădzi, şi audzit voi face cuvîntul Domnului".

Cap 10

1. Şi luă Samuil şipul cu untudelemnul şi turnă preste capul lui şi-l sărutắ pre el [2977]şi-i dzise lui: „Nu căci te-au unsu Domnul întru boiêri preste Israil, nărodul lui[2978]? ⌊Şi tu vei domni întru nărodul Domnului şi-l vei mîntui pre el den mîinile[2979] nepriêtenilor lui de prenpregiur. Şi acesta ţie semnul căci te-au unsu pre tine Domnul preste moştnenirea lui întru boiêrin⌋[2980]:

2. După ce te vei duce astădzi de la mine, şi vei afla 2 oameni lîngă gropniţile Rahil, întru Muntele Veniamin, în Siló, la Vacalath, sărînd tare, şi vor grăi ţie: «Aflatu-s-au măgăriţile carele aţi mersu a cerca? Şi, iată, tată-tău au scuturat cuvîntul măgăriţilor şi s-au îngrijit[2981]

pentru voi

3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
12 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]

КАП. ЛІ

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]

pentru voi, dzicînd: 'Ce voi face pentru fiiul mieu[2982]'?».
3. Și vei trêce de acoló și înainte și vei veni pînă[2983] la stejariul Thavor. Și vei afla acoló trei oameni suindu-să cătră Dumnedzău la Vethil: unul ducînd 3 căprișoare, și unul ducîndu 3 vase de pîini, și unul ducîndu un foale de vin.
4. Și te vor întreba pre tine cêle de pace și vor da ție doao începături de pîini și vei lua den mîna lor.
5. Și după aceasta vei întra înlontru la dealul lui Dumnedzău, unde iaste acoló rădicarea[2984] celor striini de fêl, acolo-i Nisav, cel striin de fêl. Și va fi dacă vei întra acoló în cetate, și vei tîmpina la danțu de proroci pogorîndu-să de la Vamá, și înaintea lor alăute și tîmpene și fluier și copuz, și ei prorocind.
6. Și va sări preste tine Duhul Domnului și vei proroci împreună cu ei și te vei învîrteji întru altu om.
7. Și va fi cînd vor veni sêmnele acêstea toate preste tine, fă toate cîte va afla mîna ta, căci Dumnedzău cu tine.
8. Și te vei pogorî înaintea i Galgal și, iată, eu pogor cătră tine să aduc ardere de tot și să jirtvuiescu jirtve de împăcăciune. 7 dzile vei lăsa pînă voi veni eu cătră tine și voi arăta ție carele vei face".
9. Și să făcu pînă a să întoarce cu umărul lui să să ducă de la Samuil, și-i premeni Dumnedzău lui inimă alta, și au venit toate sêmnele acêstea întru dzua acêea.
10. Și veni acoló la deal și, iată, danțu de proroci denpotriva lui; și sări preste el Duhul lui Dumnedzău și proroci întru mijlocul lor.
11.[2985] Și să făcură toți ceia ce-l vădzuse pre el ieri și alaltaieri, și iată-lă-i, el, în mijlocul prorocilor, prorocind. Și dzise nărodul, careleși cătră aproapele său: [2986]„Ce iaste aceasta ce s-au făcut fiiului lui Chis? Au și Saul întru proroci?".
12. Și răspunse neștine dentru ei și dzise: „Și cine-i tată-său, nu-i Chis?". Și pentru acêea să făcu întru pildă: „Au și Saul întru proroci?".
13. Și săvîrși prorocind și veni de acoló la deal.
14. Și dzise rudenia lui cătră el și cătră copilașul lui: „Unde ați mers?". Și dziseră: „Să cercăm măgărițile; și am vădzut că nu sîntu și am venit cătră Samuil".
15. Și dzise rudeniia lui cătră Saul: „Spune-mi, dară, mie, ce ți-au dzis ție Samuil?".
16. Și dzise Saul: „Au spus spuindu-mi cum s-au aflat măgărițile". Iară cuvîntul împărăției nu i-au spus lui, carele i-au dzis Samuil.
17. Și porînci Samuil la tot nărodul cătră Domnul la Masifá.
18. Și dzise Samuil cătră fiii lui Israil: „Acêstea dzise Domnul Dumnedzăul Israil dzicîndu:
«Eu am scos ⌊pre părinții voștri, pre fiii⌋[2987] lui Israil, den Éghiptu și v-am scos pre voi den mîna lui Farao, împăratului Eghíptului, ⌊și⌋[2988] dentru toate împărățiile ce vă dosădiia pre voi».
19. Și voi astădzi ați dăfăimat pre Dumnedzău, carele el vă iaste mîntuitor dentru toate răutățile voastre și primejdiilor voastre, și ați dzis: «Nu, ce numai împărat să pui preste noi». Și acum stați înaintea Domnului după buzduganele voastre și după fêliurile voastre".
20. Și aduse Samuil toate fêliurile lui Israil și să însorți buzduganul lui Veniamin.
21. Și aduse[2989] buzduganul lui Veniamin în neamuri și să însorți fêliul Mattarí. ⌊Și aduseră fêliul lui Mattarí⌋[2990] întru bărbați și să însorțêște Saul[2991], ficiorul lui Chis, și-l cercară pre el și nu să afla.
22. Și întrebă Samuil încă întru Domnul, dzicînd: „Au veni-va omul aicea încă?". Și dzise Domnul: „Iată, el iaste ascuns în unêlte".
23. Și alergă Samuil și-l luă pre el de acoló și-l puse pre el în mijlocul nărodului, și să înălță mai sus decît tot nărodul de la umăr și mai[2992] în sus.
24. Și dzise Samuil cătră tot nărodul: „Văzut-ați pre carele au ales șie Domnul, că nu iaste de asêmenea lui întru toți întru voi?". Și cunoscură tot nărodul și dziseră: [2993]„Trăiască împăratul!".
25. [2994]Și au dzis Samuil cătră nărod venitul împărăției, și au scris în carte și au pus înaintea Domnului. Și au trimis Samuil pre tot nărodul ⌊și mêrse fieștecarele⌋[2995] la locul lui.
26. Și Saul s-au dus la casa lui, la Gavaá. Și mêrseră fiii puterilor cărora au atinsu Domnul inimile lor împreună cu Saul.
27. [2996]Și fiii ucigași dziseră: „Cine ne va mîntui pre noi, acesta?". Și l-au hulit pre el și nu i-au adus lui daruri; și să făcu neaudzind.

Cap 11

1. Și să sui Naas amaniteanul și să tăbărî asupra[2997] lui Iavis Galaad. Și dziseră toți oamenii Iavis cătră Naas amaniteanul: „Pune noao făgăduință și vom sluji ție".
2. Și dzise cătră ei Naas amaniteanul: „Întru aceasta făgăduință voi pune voao, ca să scoț voao tot ochiul cel dreptu, și voi pune ocară pre Israil".
3. Și dziseră oamenii Iavis Galaad: „Lasă-ne noao 7 dzile și vom trimite poslaneți la tot hotarul Israil, și de nu va fi cel ce ne va mîntui pre noi, vom ieși cătră voi".
4. Și veniră poslanițiii la Gavaá cătră Saul și grăiescu

[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

КАП. ВІ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

cuvintele acêstea în urechile nărodului. Şi rădicară tot nărodul glasul lor şi plînseră.
5. Şi iată, Saul veniia după dimineaţă den ţarină. Şi dzise Saul: „Ce-i de plînge nărodul?”. Şi povestiră lui cuvintele acêstea a oamenilor Iavis.
6. Şi săltă[2998] Duhul Domnului preste Saul, dacă audzi cuvintele acêstea, şi să mînie preste ei cu urgiia lui foarte.
7. Şi luă doao vaci şi le chilini[2999] pre iale, şi trimise la tot hotarul fiilor Israil cu mîna poslaniţilor, dzicînd: „Cine nu iaste mergător după Saul şi după Samuil, ca acêstea vor face boii lui”. Şi veni întristarea Domnului preste tot nărodul Israil, şi strigară ca un om.
8. Şi-i socoti pre ei Aviézec în Vamá, tot omul Israil – 600000 şi oamenii Iúda – 70000.
9. Şi dzise poslaniţilor celor ce veniia: „Acêstea veţi dzice oamenilor Iavis Galaad: «Mîine va fi voao mîntuirea, încăldzind soarele»”. Şi mêrseră poslaniţii în cetate şi spuseră oamenilor Iavis şi să veseliră.
10. Şi dziseră oamenii Iavis către Naas amaniteanul: „Mîine vom ieşi către voi şi faceţi noao ce-i binele înaintea voastră”.
11. Şi să făcu după a doao dzi şi puse Saul nărodul în trei părţi[3000]. Şi intrară în mijlocul taberii în straja cea de dimineaţă, şi bătea pre fiii lui Ammon pînă ce s-au încăldzit dzua, şi să făcu, şi cei rămaşi să răşchirară şi n-au rămas întru ei 2 într-un loc.
12. [3001]Şi dzise nărodul către Samuil: „Cine-i, dară, cel ce au dzis că Saul nu va împărăţi noao? Dă-ne pre oameni şi-i vom omorî pre ei”.
13. Şi dzise Saul: „Nu va muri nime întru dzua aceasta, căci astădzi au făcut Domnul mîntuire întru Israil”.
14. Şi dzise Samuil către nărod dzicînd: „Veniţi să mêrgem la Galgála şi să înnoim acoló împărăţiia!”.
15. Şi mêrse tot nărodul la Galgála, şi unse Samuil acoló împărat pre Saul înaintea Domnului, la Galgála. Şi au jirtvuit acoló jirtve şi împăcăciuni înaintea Domnului, şi să veseli acoló Samuil şi toţi oamenii Israil cît de tare.

Cap 12

1. Şi dzise Samuil către tot omul Israil: „Iată, am audzit glasul vostru la toate cîte mi-aţi dzis mie şi am împărăţit preste voi împărat.
2. Şi acum, iată, împăratul mêrge înaintea voastră, şi eu am îmbătrînit şi voi şedea; şi fiii miei iată-i întru voi; şi eu, iată, am petrecut înaintea voastră dentru tinerêţele mêle şi pînă în dzua aceasta.
3. [3002]Iată eu! Răspundeţi asupra mea înaintea Domnului şi înaintea unsului lui de am luat viţălul cuiva sau măgariul cuiva am luat, sau pre carele am silit dentru voi sau pre cine am asuprit sau den mîna cui am luat iertare[3003] şi ciobotă? Răspundeţi asupra mea şi voi întoarce voao!”.
4. Şi dziseră către Samuil: „Nu ne-ai făcut strîmbătate noao şi nu ne-ai silit pre noi, ⌊nice ne-ai asuprit, nice ne-ai înfrîntu pre noi⌋[3004] şi n-ai luat den mîna nimărui nimic”.
5. Şi dzise Samuil către nărod: „Martur Domnul întru voi şi martur unsul lui astădzi întru aceasta zi[3005] că n-aţi aflat întru mîna mea nimic”. Şi dziseră: „Martur!”.
6. Şi dzise Samuil către nărod: „Martur Domnul cela ce au făcut pre Moisi şi pre Aaron şi cela ce au scos pre părinţii noştri de la Éghiptu.
7. Şi acum, aşezaţi-vă şi voi judeca pre voi înaintea Domnului şi voi spune voao toată dreptatea Domnului carele au făcut întru voi şi întru părinţii voştri.
8. [3006]Cum au întrat Iacov şi fiii lui la Éghiptu şi i-au smerit pre ei Eghíptul; şi au strigat părinţii voştri către Domnul, şi au trimis Domnul pre Moisí şi pre Aaron şi au scos pre părinţii voştri den Éghiptu şi i-au lăcuit pre ei întru locul acesta.
9. [3007]Şi au uitat pre Domnul Dumnedzăul lor, şi i-au dat[3008] pre ei în mîinile Sisárei, voivodului Iavis, împăratului Asor, şi în mîinile celor striini de fêl şi în mîinile împăratului Moav, şi s-au bătut întru ei.
10. Şi au strigat către Domnul şi dzicea: «Greşit-am, căci am lăsat pre Domnul şi am slujit ii Vaalim şi desişurilor; şi acum scoate-ne pre noi den mîna nepriêtenilor[3009] noştri şi vom sluji ţie».
11. [3010]Şi trimise Domnul pre Ierovaal şi pre Varac şi pre Iefthaé şi pre Samuil, şi v-au scos pre voi den mîna nepriêtenilor voştri de prenpregiur, şi lăcuiţi nădăjduindu.
12. Şi aţi văzut că Naas, împăratul fiilor Ammon, au venit asupra voastră, şi aţi dzis: «Nu, ce numai împărat va împărăţi pre noi», şi Domnul Dumnedzăul nostru – împărat voao.
13. Şi acum, iată împăratul carele aţi ales şi pre carele aţi cerut şi iată, au dat Domnul preste voi împărat.
14. De veţi tême de Domnul şi veţi sluji lui şi veţi asculta glasul lui şi nu veţi prici cu rostul Domnului şi veţi fi şi voi, şi împăratul carele împărăţêşte preste voi, denapoia Domnului Dumnedzău mergîndu, nu va fi mîna Domnului asupra voastră.
15. Iar de nu veţi asculta glasul Domnului şi veţi prici cu rostul Domnului, şi va fi mîna Domnului preste voi şi preste împăratul vostru.
16. Şi acum staţi şi vedeţi cuvîntul cel mare acesta carele Domnul va face

17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]

КАП· ГІ·

Ф[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

întru ochii voștri.
17. Nu iaste sêcerea de grîu astădzi? Voi chema pre Domnul și va da glasuri și ploaie; și cunoașteți și vedeți că răul vostru-i mare carele ați făcut înaintea Domnului cerșind voao împărat".
18. Și chemă Samuil pre Domnul și dêde Domnul ploaie și glasuri[3011] întru dzua acêea, și să spămîntară tot nărodul foarte de Domnul și de Samuil.
19. Și dzise tot nărodul cătră Samuil: „Roagă-te pentru robii tăi cătră Domnul Dumnedzăul tău și nu vom muri căci am adaos cătră toate greșêlele noastre răutate cerșindu noao[3012] împărat".
20. Și dzise Samuil cătră nărod: „Nu vă têmereți; voi ați făcut tot răul acesta, însă să nu vă abateți de denapoia Domnului și să slujiți Domnului cu toată inima voastră.
21. Și să nu răsăriți denapoia celora ce nimic sîntu, carele nu vor săvîrși nimic și carii nu or scoate, căci nimic sîntu.
22. Căci nu va împinge Domnul pre nărodul său pentru numele lui cel mare; căci cu liniște Domnul au luat pre voi șie întru nărod.
23. Și mie nici într-un chip a greși înaintea Domnului să părăsescu a mă ruga înaintea Domnului pentru voi, și voi sluji Domnului și voi arăta voao calea cea bună și cea dreaptă.
24. Însă[3013] têmeți-vă de Domnul și slujiți lui cu adevăr și cu toată inima voastră, căci ați vădzut că au mărit a face cu voi.
25. Și de veți face cu rău, rău să faceți, și voi, și împăratul vostru veți adaoge".

Cap 13

1. Fiiu de un an era Saul de cînd împărăți, și doi ani au împărățit întru Israil.
2. Și alêse șie Saul 3000 de oameni dentru oamenii Israil, și era cu Saul 2000 în Mahmas și întru Muntele Vethil, și 1000 era cu Ioanáthan la Gavaá a lui Veniamin, și cêealaltă rămășiță a nărodului au trimis pre fieștecarele la lăcașul său.
3. Și au lovit Ionáthan pre Nasiv, pre cel striin de fêl cel den deal, și aud cei striini de fêl. Și Saul cu trîmbița trîmbițeadză întru tot pămîntul dzicînd: „Dăfăimară robii!".
4. Și tot Israil au audzit dzicînd cum au lovit Saul pre Nasiv cel striin de fêl, și să rușinară Israil întru cei striini de fêl și strigắ nărodul denapoia lui la Galgála.
5. Și cei striini de fêl să adunắ de război asupra lui Israil. ⌊Și să suiră asupra lui Israil întru război⌋[3014] 30000 de cară și 6000 de călăreți și nărod ca arina cea de la budza mării în mulțime. Și să suiră și să tăbăriră în Mahmas, den preajma Vetheron despre răsărit.
6. Și om Israil văzu că-i îngustu lui ca să nu să apropie el, și să ascunse nărodul întru peșteri și întru stîni și întru pietri și în gropi și în lacuri.
7. Și ceia ce au trecut au trecut Iordánul la Pămîntul Gad și la Pămîntul lui Galaad și tot nărodul s-au întristat denapoia lui și Saul încă era în Galgála.[3015]
8. Și lăsă 7 dzile mărturie, în ce chip dzise Samuil, și n-au venit Samuil la Galgála, și s-au rășchirat nărodul lui de la însul.
9. Și dzise Saul: „Aduceți pentru ca să fac ardere de tot și de împăcăciune". Și făcu[3016] arderea de tot.
10. Și să făcu după ce săvîrși aducînd arderea de tot, și iată, Samuil sosi. Și ieși Saul întru tîmpinarea lui, să-l blagoslovască pre el.
11. Și dzise Samuil: „Ce ai făcut?". Și dzise Saul: „Căci am vădzut cum s-au rășchirat nărodul de la mine și tu nu ai venit în ce chip ai făgăduit întru mărturiia dzilelor, și cei striini de fêl s-au adunat la Mahmas,
12. Și am dzis: «Acum să vor pogorî cei striini de fêl cătră mine la Galgála, și fêței Domnului nu m-am rugat!». Și m-am umilit și am adus arderea de tot".
13. Și dzise Samuil cătră Saul: „Întru dășertu ție, căci n-ai cruțat porînca mea carea au porîncit ție Domnul, ca și acum, au gătit[3017] Domnul împărățiia ta preste Israil pînă în vac.
14. Și acum împărățiia ta nu va sta ție, și va cerca Domnul șie om după inima lui, [3018]și va porînci Domnul lui întru mai-mare preste nărodul lui, căci n-ai cruțat cîte au porîncit ție Domnul".
15. Și să sculă Samuil și să duse de la Galgále ⌊întru calea lui. Și rămășița nărodului s-au suit denapoia lui Saul întru tîmpinare, denapoia nărodului celui de război, ei venind de la Galgále⌋[3019] la Gavaá Veniamin. Și s-au socotit Sául[3020] nărodul carele s-au aflat cu el, ca vro 600 de oameni.
16. Și Saul și Ionáthan, fiiul lui, și nărodul carele s-au aflat împreună cu ei au ședzut în Gavaá a lui Veniamin și plîngea; și cei striini de fêl să tăbărîră la Mahmas.
17. Și ieși stricînd den țarină a celor striini de fêl în 3 căpetenii, o căpetenie căutînd calea Goferá pre Pămîntul Soval,
18. Și o căpetenie căutîndu calea Vethoron și o căpetenie căutîndu calea Gaveé, cêea ce pleacă spre Ghe pre Savim cea pustie.
19. Și faur[3021] de fier nu să afla întru tot Pămîntul Israil, căci au dzis cei striini de fêl ca să nu facă jidovii sabie și suliță.
20. Și pogorîia tot Israílul la pămîntul celor striini de fêl să-și lucrêdze fieștecarele sêcerea lui și ciníia lui și fieștecarele toporul lui și sêcerea[3022] lui.
21. Și era culesul gata de sêcere, și ciniile era 3 sicli la un dinte; și toporului și sêcerii prețul era unul.
22. Și să făcu întru dzilele războiului la Mahmas, și nu să află sabie și suliță în mîna a tot nărodul celuia ce era

cu Saul și cu

[illegible]
23 [illegible]
[illegible]

КАП. ДІ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]

cu Saul şi cu Ioanáthan, şi să aflắ la Saul şi la fiiul lui, Ioanáthan.
23. Şi ieşi dentru aşezarea celor striini de fêl decinde de Mahmas.

Cap 14

1. Şi să făcu dzua, şi dzise Ioanáthan, ficiorul lui Saul, cătră copilaşul ce-i rădica ciniile lui[3023]: „Vino şi să ne suim la Mesav a celor striini de fêl, cea decinde acêea"; şi tătîne-său nu au spus.
2. Şi Saul şedea în deal, pre marginea dealului, suptu roidiul cel de la Magdon; şi era cu însul ca vro 600 de oameni.
3. Şi Ahía, ficiorul lui Ahitov, fratelui Ioavid, fiiul Finees, fiiului Ilí, preut lui Dumnedzău în Silom, rădicînd efudu, şi nărodul nu ştiia că s-au dus Ioanáthan.
4. Şi întru mijlocul trecătorii unde cerca Ioanáthan să treacă întru aşezarea celor striini de fêl şi cale a pietri era decindele acestuia şi cale a pietri era decindele acestuia, numele uniia Mosis şi numele altiia Sená[3024].
5. O cale despre miazănoapte venind la Mahmas şi calea cêealaltă despre răsărit venind la Gaveé.
6. Şi dzise Ionáthan cătră copilaşul ce rădica ciniile lui: „Vino şi să trêcem la Mesav a neobrăzuiţilor acestora, orice va face Domnul noao, [3025]căci nu iaste la Domnul oprindu-să a mîntui, au în mulţi, au în puţini".
7. Şi-i dzise lui cela ce rădica ciniile lui: „Fă tot care inima ta te va pleca, abate-te pre tine. Iată, eu împreună cu tine sîntu; ca inima ta – inima mea".
8. Şi dzise Ionáthan: „Iată, noi vom trêce cătră oameni şi ne vom tăvăli cătră ei.
9. Şi de vor dzice acêstea cătră noi: «Dăpărtaţi-vă acoló pînă vom spune voao!», şi să stăm întru noi şi să nu ne suim preste ei.
10. Şi de vor dzice acêstea cătră noi: «Suiţi-vă cătră noi!», şi ne vom sui, căci i-au dat pre ei Domnul în mîinile noastre; acesta-i noao sămnul".
11. Şi întrară amîndoi la Mesav a celor striini de fêl, şi dzic cei striini de fêl: „Iată, evrei ies din bortele lor unde s-au ascunsu acoló".
12. Şi răspunseră oamenii Mesav cătră Ionáthan şi cătră purtătoriul unêltelor lui şi dziseră: „Suiţi-vă cătră noi şi vom arăta voao cuvîntu". Şi dzise Ioanáthan cătră cela ce purta unêltele lui: „Sui-te denapoia mea, căci i-au dat pre ei Domnul în mîinile Israil!".
13. Şi să sui Ioanáthan pre mîinile lui şi pre picioarele lui, şi cela ce rădica ciniile lui – denapoia lui. Şi căutară asupra fêţii lui Ionáthan, şi-i loviră pre ei, şi cela ce rădica ciniile lui ajutoriia denapoia lui.
14. Şi să făcu rana cea dentîi carea au lovit Ionáthan şi cela ce rădica ciniile lui, ca vro 20 de oameni[3026] cu lovituri şi cu aruncări de pietri şi cu bulgări de ai cîmpului.
15. Şi să făcu întristare întru tabără şi întru ţarină, şi tot nărodul de la Mesav şi cei ce strica să întristară şi ei ⌊şi nu vrea să ostenească⌋[3027]. Şi să minună pămîntul şi să făcu întristare de la Domnul.
16. Şi văzdură străjile lui Saul în Gavaá a lui Veniamin şi, iată, tabăra turburată de o parte şi de alta.
17. Şi dzise Saul nărodului ce era cu el: „Socotiţi dară şi vedeţi cine au mersu dentru voi". Şi socotiră şi iată, nu să afla Ionáthan şi[3028] cel ce rădica ciniile lui.
18. Şi dzise Saul lui Ahía: „Adu efud", căci era săcriiul lui Dumnedzău întru dzua acêea înaintea lui Israil.
19. Şi să făcu cînd grăiêşte Saul cătră preut, şi sunetul în tabăra celor striini de fêl mergea mergînd şi să înmulţiia. Şi dzise Saul cătră preutul: „Adună-ţi mîinile tale".
20. Şi să sui Saul şi tot nărodul ce era împreună cu el şi veniră pînă la războì. Şi, iată, să făcu sabiia omului pre aproapele său, amestecătură mare foarte.
21. Şi robii ceia ce era ieri şi alaltaieri împreună cu cei striini de fêl, ceia ce să suia, carii era în tabără, să întoarseră şi ei a fi[3029] împreună cu Israil, cu cei cu Saul şi Ioanáthan.
22. Şi tot omul Israil ceia ci să ascundea în Muntele Efraim au audzit că au fugit cei striini de fêl, şi să împreunară şi ei denapoia lor întru războì.
23. Şi au mîntuit Domnul întru dzua acêea pre Israil, şi războiul trecu pre Vemoth, şi tot nărodul era împreună cu Saul, ca vro 10000 de oameni; şi era nărodul răşchirat în toată cetatea întru Muntele Efraim.
24. Şi Saul nu cunoscu necunoştinţă mare întru dzua acêea, şi blăstămă nărodul dzicînd: „Blăstămat omul carele va mînca pîine pînă în sară, şi voi izbîndi pre nepriêtenul mieu". Şi n-au gustat tot nărodul pîine. Şi tot pămîntul prîndziia.
25. Şi iată, dumbravă era de stupină despre faţa ţarenei.
26. Şi întră nărodul la stupină şi iată, mergea grăind şi ⌊iată⌋[3030], nu era cel ci să întoarcă mîna lui întru gura lui, căci s-au temut nărodul de jurămîntul Domnului.
27. Şi Ioanáthan n-au fostu audzit cînd au fostu jurîndu tată-său pre nărod, şi întinse marginea buzduganului său celui den mîna lui, şi l-au înfiptu[3031] pre el în fagurul mierii, şi-şi întoarse mîna lui la gura lui şi văzdură ochii lui.
28. Şi răspunse unul dentru nărod şi dzise: „Jurînd au jurat tată-tău[3032] nărodul, dzicînd: «Blăstămat omul carele va mînca pîine astădzi!», şi slăbi nărodul".
29. Şi cunoscu Ioanáthan şi dzise: „Mîhnit-au tată-mieu pămîntul; vedzi pentru căci au văzut ochii miei căci am gustat puţin oarice den miêrea aceasta.
30. Ci că

ar fi mîncat

[illegible]

31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]

[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible] 47
[illegible] 48
[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible] 53

КАП· [illegible]

[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6

ar fi mîncat mîncînd astădzi nărodul den prăzile vrăjmașilor lor, carele au aflat, că acum are fi o doară[3033] mai mare rana întru cei striini de fêl".
31. Și lovi întru dzua acêea dentru cei striini de fêl, mai mulți decît în Mahmas, și au încetat nărodul foarte.
32. Și au pornitu-să nărodul la prăzi și au luat nărodul turme și cerezi și fii de boi și au junghiat pre pămîntu, și mînca nărodul cu sînge.
33. Și să spuse lui Saul dzicîndu căci[3034] nărodul au greșit Domnului, [3035]mîncat fiind cu sîngele. Și dzise Saul: „Den Gheththem tăvăliți-mi piatră aicea mare!".
34. Și dzise Saul: „Rășchirați-vă întru nărod și dziceți-le lor să aducă aicea vițălul lui fieștecarele de voi și careși oaia lui și să junghe pre această piatră. Și le veți mînca pre iale și nu veți greși Domnului ca să mîncați cu sîngele". Și aducea nărodul careleși ce era în mîna lui noaptea și junghia acoló.
35. Și zidi acoló Saul jirtăvnic Domnului. Acesta au început, Saul, a zidi jirtăvnic Domnului.
36. Și dzise Saul: „Să ne pogorîm denapoia celor striini de fêl noaptea și să jecuim întru ei pînă să va lumina dzua, și să nu lăsăm întru ei om". Și dziseră: „Tot ce-i bun înaintea ta fă!". Și dzise preutul: „Să ne apropiem aicea către Dumnedzău".
37. Și întrebă Saul pre Dumnedzău: „Au pogorî-mă-voi denapoia celor striini de fêl, au da-i-vei pre ei în mîinile Israil?". Și nu i-au răspunsu lui Domnul întru dzua acêea.
38. Și dzise Saul: „Aduceți aicea toate colțurile nărodului, și știți și vedeți în cine s-au făcut păcatul acesta astădzi.
39. Căci viu ii Domnul cela ce au mîntuit pre Israil, că de va răspunde asupra lui Ionáthan, fiiul mieu, va muri cu moarte". Și nu era cine să răspundză dentru tot nărodul.
40. Și dzise la tot omul Israil: „Voi veți fi la robime, și eu și Ionáthan, fiiul mieu, vom fi robi". Și dzise nărodul către Saul: „Ce iaste bine întru ochii tăi, fă-l".
41. Și dzise Saul: „⌊Domnul Dumnedzăul Israil, ce că n-ai răspunsu robului tău astădzi? Dă iaste întru mine au întru Ioanáthan, fiiul mieu, strîmbătatea?⌋[3036] Doamne, Dumnedzăul Israil, dă-i arătați; ⌊și de vei dzice acêstea, dă nărodului tău Israil, dă-i dară sfințenie ⌋"[3037]. Și să însorțiră Ioanáthan și Saul, și nărodul ieși.
42. Și dzise Saul: „Puneți sorțu întru mijlocul mieu și întru mijlocul lui Ioanáthan, fiiul mieu; pre cela ce va însorți Domnul, să moară".
43. ⌊Și dzise nărodul către Saul: „Nu va fi cuvîntul acesta". Și învinci Saul pre nărod și puse sorți întru mijlocul lui și întru mijlocul fiiului lui, lui Ionáthan[3038]⌋[3039]; și cădzu sorțul pre Ioanáthan.
44. Și dzise Saul către Ioanáthan: „Spune mie ce ai făcut". Și-i spuse lui Ionáthan și dzise: „Gustînd am gustat cu marginea buzduganului celui den mîna mea puținea miêre și iată, eu moriu".
45. Și dzise lui Saul: „Acêstea să-mi facă mie Dumnedzău și acêstea să-mi adaogă, că cu moarte vei muri astădzi".
46. Și dzise nărodul către Saul: „De va muri astădzi cu moarte cela ce au făcut mîntuirea cea mare astădzi întru Israil? Îmblîndzind tu, viu ii Domnul de va cădea den capul lui păr pre pămîntu, căci milă a lui Dumnedzău au făcut întru dzua aceasta". Și s-au rugat nărodul întru dzua acêea pentru Ionathan[3040] și n-au murit.
47. Și să sui Saul dendărătul celor striini de fêl, și cei striini de fêl să duseră la locul lor.
48. Și Saul să întîmplă a împărăți preste Israil și bătea prenpregiur pre toți nepriêtenii lui, la Moav și la fiii lui Ammon și la fiii lui Edom ⌊și la Vethor⌋[3041] și la împăratul Suvá și la cei striini de fêl; în care parte să vrea întoarce, să mîntuia.
49. Și făcu putêre și lovi pre Amalic și scoase pre Israil den mîna celor ce călca pre el.
50. Și era fiii lui Saul, [3042]Ionáthan și Iisuí și Melhisué, și numele a celor 2 fête a lui, numele cei dentîi născute a lui – Merov, și numele al doilea – Mehol.
51. Și numele fămeii lui – Ahinoom, fata i Ahimaas, și numele hatmanului lui – Avenir, ficiorul lui Nir, fiiu a rudei lui Saul.
52. Și Chis – tată lui Saul, și Nir – tată lui Avenir, fiiu lui Iamin, fiiul Aviil.
53. Și era războiul tare asupra celor striini de fêl toate dzilele lui Saul și văzînd Saul tot omul tare și tot omul fiiul puterii și-i aduna pre ei către însul.

Cap 15

1. Și dzise Samuil către Saul: „Pre mine au trimis Domnul ca să te ungu pre tine întru împărat preste nărodul lui, preste Israil. Și acum, ascultă glasul cuvintelor Domnului.
2. Acêstea au dzis Domnul Savaoth: «Acum eu voi izbîndi carea au făcut Israil lui Amalic[3043], cum au tîmpinat lui în cale, [3044]suindu-să el de la Éghiptu.
3. Și acum pasă și vei lovi pre Amalic și pre Iarim și pre toate ale lui; și să nu cruți dentru el, și vei surpa pre el, și vei procleți pre el și toate ale lui și să nu te înduri de el. Și vei ucide den bărbat și pînă în muiêre și den brudiu și pînă la sugător și den vițăl pînă la oaie și den cămilă pînă la măgar»".
4. Și porînci Saul nărodului și-i socoti pre ei la Galgála, 200000 de pedestriși, și pre Iúda, 30000 de pedestriși.
5. Și veni Saul pînă la cetățile lui Amalic și să aleșuiră în pîrîu.
6. Și dzise Saul către Chineu: „Ferêște-te

și te abate

[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ϚΙ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]

şi te abate den mijlocul amalichitului, ca să nu te adaog împreună cu el; şi tu ai făcut milă cu toţi fiii lui Israil cînd să suia ei den Éghiptu”.

7. Şi lovi Saul pre Amalic de la Evilat pînă la Sur, de cătră faţa Éghiptului.
8. Şi prinse pre Agag, împăratul Amalic, viu, şi tot nărodul lui l-au surpat, ⌊şi Iarim au ucis⌋[3045] cu gură de sabie.
9. Şi au cruţat Saul şi tot nărodul pre Agag viu şi cêle bune a cirezilor şi a turmelor şi a bucatelor şi a viilor şi toate bunele, şi nu vrea să le surpe pre iale; şi tot lucrul necinstit şi dăfăimat au surpat.
10. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Samuil, dzicînd:
11. „Căitu-m-am căci am unsu pre Saul întru împărat, căci s-au întorsu denapoia mea şi cuvintele mêle nu le-au cruţat[3046]”. Şi să mîhni Samuil şi strigá cătră Domnul toată noaptea.
12. Şi mînecá Samuil şi mêrse întru tîmpinarea Israil dimineaţa. Şi să spuse lui Samuil dzicînd: „Venit-au Saul la Carmil şi iată, au rădicat şie mîna şi întoarse carul şi să pogorî la Galgála”.
13. ⌊[3047]Şi veni Samuil cătră Saul, şi iată, el aducea ardere de tot Domnului, cêle de frunte a prăzilor cărora au adus de la Amalic. Şi mêrse Samuil cătră Saul şi dzise lui Saul: „Blagoslovit tu Domnului; întărit-am toate cîte au grăit Domnul”.
14. Şi dzise Samuil: „Dară ce iaste glasul turmei aceştiia în urechile mêle şi glasul boilor cărora eu audzu?”.
15. Şi dzise Saul: „De la Amalic le-am adus pre iale, carele au cruţat nărodul, cêle mai bune a turmei şi a boilor, pentru ca să să jirtvuiască Domnului Dumnedzăului tău; şi cêlealalte le-am surpat”.
16. Şi dzise Samuil cătră Saul: „Lasă, şi voi spune ţie carele au grăit Domnul cătră mine noaptea”. Şi dzise lui: „Grăiêşte!”.
17. Şi dzise Samuil cătră Saul: „Nu mic eşti tu înaintea lui, povăţitor a buzdugan fêliului Israil? Şi te-au unsu pre tine Domnul întru împărat asupra lui Israil.
18. Şi te-au trimis Domnul în cale şi dzise ţie: «Pasă şi surpă pre Amalic. ⌊Şi vei ucide⌋[3048] pre cei ci greşescu întru mine şi vei bate pre ei pînă vei săvîrşi pre ei».
19. Şi pentru căci n-ai ascultat glasul Domnului ⌊după toate cîte au grăit ţie⌋[3049], ci te pornişi a te pune pre prăzi, şi ai făcut răul înaintea Domnului?”.
20. Şi dzise Saul cătră Samuil: „Pentru căci am ascultat eu glasul nărodului şi am mersu întru calea în carea m-au trimis Domnul, şi am adus pre Agag, împăratul Amalic, şi pre Amalic l-am surpat,
21. Şi au luat nărodul den prădzi turme şi cirezi, cêle dentîi ale surpării, să jirtvuiască înaintea Domnului Dumnedzăului nostru în Galgale”.
22. Şi dzise Samuil: „De-ai[3050] vrut Domnului ardere de tot şi jirtve ca a audzi glasul Domnului? [3051]Iaste ascultarea mai bună decît jirtva bună, şi înţelêgerea decît seul de berbeci.
23. Căci păcatul vraje iaste, durêre şi chin therafin aduc, [3052]căci ai dăfăimat cuvîntul Domnului şi te va dăfăima Domnul ca să nu fii împărat preste Israil”.
24. Şi dzise Saul cătră Samuil: „Greşit-am căci am călcat cuvîntul Domnului şi cuvîntul tău, căci m-am temut de nărod şi am ascultat glasul lor.
25. Şi acum, rădícă greşeala mea şi te întoarce cu mine, şi mă voi închina Domnului Dumnedzăului tău”.
26. Şi dzise Samuil cătră Saul: „Nu mă voi întoarce cu tine, căci ai dăfăimat cuvîntul Domnului, şi te va defăima Domnul ca să nu fii împărat preste Israil”.
27. Şi-şi întoarse Samuil obrazul lui să margă, şi apucá Saul de poala[3053] văşmîntului lui şi rupsă pre ea[3054].
28. Şi dzise cătră el Samuil: [3055]„Rupt-au Domnul împărăţiia ta de la Israil den mîna ta astădzi şi o va da pre ea aproapelui tău celui mai bun decît tine.
29. Şi să va împărţi Israil în doao şi nu să va întoarce, nici să va căi Cel Sfîntu a lui Israil, căci nu ca un om iaste ca să să căiască el; înfricoşa-va şi nu va îngădui”.
30. Şi dzise Saul: „Greşit-am! Ce mărêşte-mă dară înaintea bătrînilor Israil şi înaintea nărodului mieu şi te întoarce împreună cu mine, şi mă voi închina Domnului Dumnedzăului tău”.
31. Şi să întoarse Samuil înapoi cu Saul şi să închiná Domnului.
32. Şi dzise Samuil: „Aduceţi mie pre Agag, împăratul Amalic”. Şi veni cătră el Agag tremurînd. Şi dzise Agag: „Dă iaste aşa amară moartea!”.
33. Şi dzise Samuil cătră el: „Agag, în ce chip au făcut fără ficiori muieri sabiia ta, aşa să va desfeciori den muieri maica ta”. Şi au junghiat Samuil pre Agag înaintea Domnului, în Galgal.
34. Şi să duse Samuil la Armathaim şi Saul să sui în casa lui la Gavaá.
35. Şi n-au mai adaos Samuil să vadză pre Saul pînă în dzua a morţii lui; căci plîngea Samuil preste Saul şi Domnul s-au căit căci au împărăţit pre Saul preste Israil.

Cap 16

1. Şi dzise Domnul cătră Samuil: „Pînă cîndu tu plîngi preste[3056] Saul? Şi eu l-am dăfăimat pre el ca să nu împărăţască preste Israil. Împle-ţi cornul tău de untudelemnu şi iată, [3057]te voi trimite pre tine cătră Iesé, pînă la Vithlêem; căci am vădzut întru fiii lui mie împărat”.
2. Şi dzise Samuil: „Cum voi mêrge? Şi va audzi Saul şi mă va ucide”. Şi dzise Domnul: „Ia în mîna ta o giuncă den boi

3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

КАП. ЅІ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

și vei dzice: «Să jirtvuiescu Domnului am venit».
3. Și vei chema pre Iesé și pre fiii lui la jirtvă, și eu voi cunoaște ție carele vei face, și vei unge mie pre carele voi dzice către tine".
4. Și au făcut Samuil toate cîte i-au grăit lui Domnul, și veni la Vithlêem. Și s-au sculat cei bătrîni a cetății în tîmpinarea lui ⌊și dziseră⌋[3058]: „Au pace întrarea ta, cela ce vedzi?".
5. Și dzise: „Pace. Să jirtvuiescu Domnului am venit. Sfințiți-vă și vă veseliți împreună cu mine astădzi". Și au sfințit pre Iesé și pre fiii lui și i-au chemat pre ei la jirtvă.
6. Și fu cînd întra ei, și vădzu pre Eliav și dzise: „Iară și înaintea Domnului cel unsu al lui".
7. Și dzise Domnul către Samuil: „Să nu te întorci către vedêrea lui, nice la avêrea mărimei lui, căci l-am dăfăimat pre el; căci nu cum va căuta omul va vedea Domnul; căci omul va vedea în față, [3059]iară Domnul va vedea la inimă".
8. Și au chemat Iesé pre Aminadav și trecu despre fața lui Samuil[3060], și dzise: „Nici pre acesta n-au ales Domnul".
9. Și aduse Iesé pre Sammá, și dzise: „Și într-acesta n-au ales Domnul".
10. Și aduse Iesé pre tus 7 fii ai lui[3061] înaintea lui Samuil, și dzise Samuil către Iese: „N-au ales Domnul într-aceștia".
11. Și dzise Samuil către Iesé: „Sfîrșitu-s-au copilașii?". Și dzise Iesé: „Încă cel mic, iată, paște la turmă". Și dzise Samuil către Iesé: [3062]„Trimite și ia pre el; căci nu ne vom așeza pînă nu va veni el aicea".
12. Și trimise și l-au adus pre el; și el – roșiiatec, cu frîmsêțele ochilor și bun la vedêre Domnului. [3063]Și dzise Domnul către Samuil: „Scoală-te și unge pre David, căci acesta iaste ⌊bun⌋[3064]".
13. Și au luat Samuil cornul untudelemnului și l-au unsu pre el în mijlocul fraților lui [3065]și sări Duhul Domnului pre David den dzua acêea și înainte. Și să sculă Samuil și să duse la Armathaim.
14. Și Duhul Domnului s-au depărtat de la Saul și-l zugruma[3066] pre el duh rău de la Domnul.
15. Și dziseră slugile lui Saul către el: „Iată, duh rău de la Domnul năduşêşte pre tine.
16. Să dzică dară robii tăi înaintea ta și să cêrce domnului nostru pre un om să știe a cînta întru alăută; și va fi cînd va fi duhul cel rău asupra ta, și va cînta întru alăuta lui, și bine ție va fi și te va odihni".
17. Și dzise Saul ⌊către slugile lui⌋[3067]: „Vedeți dară mie om dreptu cîntîndu și-l aduceți pre el către mine".
18. Și răspunse unul den copilașii lui și dzise: „Iată, am vădzut fiiu a lui Iesé vithlemiteanul, și pre el știind cînta; și omul înțeleptu și războinic și învățat întru cuvîntu; și omul bun la chip, și Domnul cu el".
19. Și au trimis Saul poslaniți către Iesé, dzicîndu: „Trimite pre David, fiiul tău, pre cel de la turma ta, către mine".
20. Și luă Iesé gomor de pîini și foale de vin și iedu den capre unul și au trimis cu mîna lui David, fiiului său, către Saul.
21. Și întră David către Saul și dvoriia înaintea lui. Și-l iubi pre el foarte și-i fu lui rădicînd unêltele lui[3068].
22. Și au trimis Saul către Iesé, dzicînd: „Să stea, dară, David înaintea mea, căci au aflat har întru ochii miei".
23. Și să făcu cînd era duh rău preste Saul, și lua David alăuta și cînta în mîna lui; și răsufla Saul și bine-i era lui, și să feriia de la el duhul cel rău.

Cap 17

1. Și adunară cei striini de fêl taberile lor întru război, și să adunară la Socho a Iúdei, și să tăbărîră întru mijlocul Socho și întru mijlocul Azicá, în Afes-Dommin.
2. Și Saul și oamenii Israil să adunară și să tăbărăscu întru Valea Terevinthului, aceștia și aceștia, și să rînduiescu la război, denpotriva celor striini de fêl.
3. Și cei striini de fêl stau pre munte dencoace și Israil stă pre munte dencoleá, și strunga – întru mijlocul lor.
4. Și ieși om tare den șireagul celor striini de fêl, Goliáth numele lui, den Gheth, înălțimea lui de 6 coți și o palmă.
5. Și coifu de aramă pre capul lui și dzea lanțuhoasă era îmbrăcat, și trasul dzêlii lui era 5000 de sicli de aramă și fier,
6. Și pulpe de aramă pre stînghele lui și pavăță de aramă în mijlocul umerilor lui,
7. Și fuștele suleții lui – ca sulul pîndzariului, și lancea lui – de 600 sicli de fier. Și cela ce-i rădica armele lui mergea înaintea lui.
8. Și stătu și strigắ în rînduiala lui Israil și dzise lor: „Pentru căci ieșiți a vă rîndui la război den preajma noastră? Nu-s eu striin de fêl și voi – jidovii lui Saul? Alêgeți voao om și să pogoare către mine!
9. Și de va putea să dea război către mine și mă va ucide, și vom fi voao întru robi; iar de eu voi putea și voi ucide pre el, veți fi noao întru robi și veți sluji noao".
10. Și dzise cel striinu de fêl: „Iată, eu am ocărît rînduiala lui Israil astădzi, întru dzua aceasta, dați-mi mie om și ne vom bate sînguri amîndoi".
11. Și audzi Saul și tot Israil cuvintele a striinului de fêl și să întristară și să spămîntară foarte.
12. Și era David fiiu a unui om efrathean, [3069]acesta den Vithlêem a Iúdei, și numele lui – Iesé, și la el – 8 feți. Și omul întru dzilele lui Saul bătrîn venit întru oameni, și mêrseră cei 3 ficiori a lui Iise cei[3070]

cei mai mari

13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]

[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43

mai mari denapoia lui Saul la război. Şi numele fiilor lui celor ce au mersu la război: Eliav, cel dentîi născut, şi al doilea – Aminadav, şi al treilea – Sammá, şi David – cel mai mic.

13. Şi cei trei mai mari au mersu denapoia lui Saul, şi David să duse şi să întoarse de la Saul, păscîndu oile tătîne-său în Vithlêem.

14. Şi veniia cel striin de fêl mînecîndu şi amurgindu şi să stîlpí înaintea lui Israil 40 de dzile.

15. Şi dzise Iesé lui David, fiiului său: „Ia, dară, fraţilor tăi ifí de fănina aceasta şi 10 pîini acêstea şi aleargă la tabără şi dă fraţilor tăi; şi cei 10 căşuleţi a laptelui acestuia vei duce celui mai mare preste mie. Şi pre fraţii tăi socotêşte-i întru pace şi cîte le vor tribui veşti, şi sîmbăta vei face-o cu mine".

16. Iar Saul, el şi tot nărodul – întru Valea Copaciului, bătîndu-să cu cei striini de fêl.

17. Şi mînecắ David dimineaţă şi lăsă oile la paznic şi luă şi să duse, în ce chip porînci lui Iesé. Şi veni la rătundzime şi la putêrea ce ieşiia la rînduială; şi chiuiră la război şi să rînduiră Israil

18. Şi cei striini de fêl, rînduială denpotriva rînduiêlei.

19. Şi lepădă David unêltele lui de pre sine pre mîna străjariului, au alergat la şireag şi au venit şi au întrebat pre fraţii lui cêle de pace.

20. Şi el grăind cu ei, iată, omul ameseul să suia, Goliáth filistimeanul numele lui, den Gheth, den şiragurile celor striini de fêl, şi grăi după cuvintele acêstea şi audzi David; şi tot omul Israil, dacă vedea ei pre om, şi fugiră de către faţa lui şi să spămîntară foarte.

21. Şi dzise omul Israil: „De aţi vădzut pre om pre acesta ce să suie? Căci a ocărî pre Israil s-au suit.

22. Şi va fi, omul carele va ucide pre el, îl va îmbogăţi pre el împăratul cu bogăţie mare, şi pre fata lui va da lui, şi casa tătîne-său o va face volnică întru Israil".

23. Şi dzise[3071] David către oamenii ceia ce sta împreună cu el dzicînd: „Ce să va face omului carele va ucide pre striinul de fêl acela şi va curăţi ocara de la Israil?

24. Căci cine-i cel striin de fêl cel neobrăzuit acesta, că au ocărît rînduiala lui Dumnedzău cel viu?".

25. Şi dziseră lui nărodul după cuvîntul acesta dzicînd: „Aşa să va face omului carele va ucide pre el".

26. Şi audzi Eliav, fratele lui cel mai mare, cînd grăiia el către oameni, şi să mînie cu mînie Eliav întru David

27. Şi dzise: „Pentru căci aceasta te-ai pogorît? Şi asupra cui ai lăsat cêle mici acêlea oile în pustiiu? Eu ştiu mîndriia ta şi răutatea inemii tale, că pentru ca să vezi războiul te-ai pogorît".

28. Şi dzise David: „Ce am făcut acum? Au nu cuvîntu iaste?".

29. Şi s-au întorsu de la el în preajma altuia şi dzise după cuvîntul acesta;

30. Şi-i răspunse lui nărodul după cuvîntul celui dentîi.

31. Şi să audziră cuvintele lui carele au grăit David şi să spuseră înaintea lui Saul. Şi-l luară pre el şi-l aduseră pre el înlontru către Saul.

32. Şi dzise David către Saul: „Să nu să mîhnească inima domnului[3072] mieu preste îns, robul tău va mêrge şi va da război cu cel striin de fêl acesta!".

33. Şi dzise Saul[3073]: „Nu vei putea să mergi către cel striin de fêl acesta să te baţi cu el, căci copilaşi eşti tu, şi el – om războinic den tinerêţele lui".

34. Şi dzise David către Saul: [3074]„Păscînd era robul tău tatălui său întru turmă, şi cînd veniia leul şi ursul şi lua cîte o oaie den turmă,

35. Şi mergeam denapoia lui şi l-am ucis pre el şi am scos den gura lui; şi de să scula asupră-mi, l-am apucat de gîtul lui şi l-am lovit şi l-am omorît pre el.

36. Şi pre leu, şi pre ursu bătea robul tău; şi va fi cel striin de fêl cel neobrăzuit acesta ca unul dentru acêstea. ⌊Au nu voi mêrge şi voi lovi pre el şi voi lua astădzi ocara den Israil? Căci cine-i acestu neobrăzuit⌋[3075] acesta⌋[3076] carele au ocărît rînduiala a Dumnedzăului viu?".

37. Şi dzise David: „Domnul carele m-au scos pre mine dentru mîna leului şi dentru mîna ursului, acesta mă va scoate pre mine den mîna celui striin de fêl celui neobrăzuit acestuia". Şi dzise Saul către David: „Pasă, şi va fi Domnul împreună cu tine".

38. Şi îmbrăcă Saul pre David îmbrăcămintea lui şi coiful de aramă au pus preste capul lui şi încinse pre David cu dzea.

39. Şi să încinse David cu sabiia lui deasupra îmbrăcămintei lui şi osteni îmblînd o dată şi de doao ori, căci nedăprinsu era. Şi dzise David către Saul: „Nu voi putea să mergu cu acêstea, căci nu m-am dăprinsu". Şi le luară pre iale de pregiur el.

40. Şi luă toiagul lui[3077] în mîna lui şi alêse şie 5 pietri nêtede den pîrîu şi au pus pre iale întru teaşca cea păstorească, cêea ce era lui de-a adunarea, şi praştiia lui în mîna lui, şi să apropie către omul cel striin de fêl.

41. Şi mêrse cel striin de fêl mergînd. Şi apropiindu-să ⌊Goliáth⌋[3078] către David, şi omul cela ce rădica pavăţa – înaintea lui.

42. Şi căută Goliáth cel striin de fêl şi vădzu pre David şi dăfăimă pre el, căci el era copilaş şi el – roşiiatec cu frîmsêţile ochilor.

43. Şi dzise cel striin de fêl către David: „Ca un cîine eu sîntu, căci tu vii asupra mea cu toiag ⌊şi pietri⌋[3079]?". Şi dzise David: „Ba, ce şi mai rău de cîine". Şi blăstămă cel striin

de fêl pre

44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 49 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 50 [illegible]
[illegible]
[illegible]
51 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 52 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
53 [illegible]
[illegible]
54 [illegible]
[illegible]
55 [illegible]
[illegible]
[illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]

[illegible]
[illegible] 58
[illegible]
[illegible]
[illegible] 59
[illegible] 60
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΗ·

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] [illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9 [illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14

[illegible]

de fêl pre David întru dumnedzăii lui.
44. Și dzise cel striin de fêl cătră David: „Vino cătră mine și voi da pielíțele tale pasărilor ceriului și jiganiilor pămîntului".
45. Și dzise David cătră cel striin de fêl: „Tu vii cătră mine cu sabie și cu suliță și cu pavăță, și eu voi mêrge cătră tine întru numele Domnului Dumnedzăului Savvaoth, Dumnedzăului rînduiêlii Israil carea ai ocărît
46. Astădzi; și te va închide Domnul astădzi în mîna mea și te voi ucide și voi lua capul tău de la tine și voi da ciolanele tale și ciolanele taberii celor striini de fêl, întru aceasta dzi, pasărilor ceriului și jiganiilor pămîntului, și va cunoaște tot pămîntul că iaste Domnul Dumnedzău întru Israil,
47. Și va cunoaște toată adunarea aceasta că nu cu sabie și cu suliță mîntuiêște Domnul, căci a lui Dumnedzău-i războiul! Și va da Domnul pre voi în mîinile noastre".
48. Și să sculă cel striin de fêl și mêrse și să apropíé întru tîmpinarea lui David; și sîrgui David și alergă la șireag întru tîmpinarea celui striin de fêl.
49. Și întinse David mîna lui în tașcă [3080]și luă de acoló o piatră și împrăștie și lovi pre cel striin de fêl pre fruntea lui, și trecu piatra pren coifu, în fruntea lui, și cădzu preste fața lui pre pămîntu.
50. [3081]Și întări David pre cel striin de fêl cu praștiia și cu piatra și lovi pre cel striin de fêl și-l omorî pre el; și sabie nu era în mîna lui David.
51. Și alergă David și stătu asupra lui, și luă sabiia lui și o zmulse pre ea dentru teaca ei și omorî pre el și luă cu ea capul[3082] lui. Și vădzură cei striini de fêl că au murit tarele lor și au fugit.
52. Și să sculară oamenii Israil și a Iúdei și chiuiră[3083] și goniră denapoia lor pînă la întrarea i Gheth și pînă la poarta Ascalónului, și au cădzut răniți a celor striini de fêl în calea porților și pînă la Gheth și pînă la Accaron.
53. Și să întoarseră oamenii Israil, abătîndu-să denapoia celor striini de fêl, și le călca taberile lor.
54. Și luă David capul celui striin de fêl și-l aduse pre el în Ierusalim și unêltele lui le-au pus la sălașul lui.
55. Și dacă vădzu Saul pre David ieșind întru tîmpinarea celui striin de fêl, dzise cătră Avenir, boiêriul puterii: „Fiiu a cui tinerelul acesta, Avenir?".
56. Și dzise Avenir: „Viu ii sufletul tău, împărate, de știu".
57. Și dzise împăratul: „Întreabă tu a cui ficior iaste tinerelul acesta".
58. Și după ce să întoarse David de-a lovirea pre cel striin de fêl, și-l luă pre el Avenir și-l aduse pre el înaintea lui Saul; și capul celui striinu de fêl – întru mîna lui.
59. Și dzise cătră el Saul: „Fiiu al cui ești, copilașule?".
60. Și dzise David: „Fiiu robului tău, lui Iesé vithleemiteanul".

Cap 18

1. Și fu după ce obîrși grăind cătră Saul, și sufletul Ionáthan să legă împreună cu sufletul David și-l iubi pre el Ionáthan ca și sufletul lui.
2. Și-l luă pre el Saul întru dzua acêea și nu-l dêde pre el ca să să întoarcă întru casa tătîne-său.
3. Și puseră Ionáthan și David făgăduință, pentru că-l iubiia pre el ca și sufletul lui. Și dăzbrăcă Ionáthan haina lui cea de asupra lui, ce era preste el, și o dêde pre ea lui David, și haina lui și pînă în sabia lui și pînă în arcul lui și pînă în brîul lui.
4. Și mergea David întru toate cîte îl trimitea pre el Saul pricepea; și-l puse pre el Saul preste oamenii războiului, și plăcu întru ochii a tot nărodul și încă și în ochii a robilor Saul.
5. Și să făcu mergînd ei, dacă să întorcea David după ce lovi pre cel striin de fêl,
6. Și ieșiră cêle ce joacă întru tîmpinarea lui David dentru toate cetățile lui Israil, cîntînd și jucînd, întru tîmpinarea lui Saul împăratul, cu tîmpene și cu veselii și cu țimbale.
7. Și începea muierile cêle ce juca și dzicea: [3084]„Au lovit Saul cu miile lui și David cu dzecile de mii a lui".
8. Și să urgisi Saul și rău să arătă cuvîntul foarte întru ochii lui Saul pentru cuvîntul acesta și dzise: „Lui David au dat dzecile de mii și mie au dat miile,
9. Și ce lui, făr'ă de împărățiia!". Și era Saul[3085] prepuind[3086] dentru dzua acêea și înainte.
10. Și să făcu de a doao dzi și cădzu Duh a lui Dumnedzău rău preste Saul și au prorocit în mijlocul casei lui.
11. Și David cînta în mîna lui, ca în toată dzua, și sulița – în mîna lui Saul. Și rădică Saul sulița și dzise: „Lovi-voi întru David și întru părête". Și să feri David de cătră fața lui de doao ori.
12. Și să spărie Saul de cătră fața lui David, căci era Domnul cu el și de la Saul s-au depărtat.
13. Și-l depărtă pre el Saul de cătr-însul și-l puse pre el șie preste mie și ieșiia și întra înaintea nărodului.
14. Și era David întru toate

[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

Кап. ві

[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]

căile lui pricepîndu-să şi Domnul era împreună cu el.
15. Şi vădzu Saul cum el pricêpe foarte şi să feriia de către faţa lui.
16. Şi tot Israil şi Iúda iubiia pre David, căci el întra şi ieşiia înaintea nărodului.
17. Şi dzise Saul către David: „Iată fata mea cea mai mare, Merov, pre ea îţi voi da întru muiêre; însă numai ci te fă mie întru fiiu al puterii şi bate războaiele Domnului".
18. Şi Saul dzise: „Să nu fie mîna mea preste el, şi va fi preste el mîna celor striini de fêl". Şi dzise David către Saul: „Cine eu sîntu? Şi carea iaste viaţa rudeniei părintelui mieu în Israil, şi voi fi ginere împăratului?".
19. Şi să făcu în vrêmea ce era să să dea Merov, fata lui Saul, lui David, şi ea să dêde lui Ezdriil molathiteanului întru fămêie.
20. Şi îndrăgi Melhol, fata lui Saul, pre David; şi să spuse lui Saul şi să îndreptă cuvîntul întru ochii lui.
21. Şi dzise Saul: „Da-voi pre ea lui şi va fi lui întru piêdecă[3087]". Şi era asupra lui Saul mîna celor striini de fêl. Şi dzise Saul către David: „Cu puterile îmi vei gineri astădzi mie".
22. Şi porînci Saul slugelor lui, dzicînd: „Grăiţi voi pre ascunsu lui David dzicînd: «Iată, va întru tine împăratul şi toate slugele lui şi te iubescu pre tine, şi tu fii ginere împăratului!»".
23. Şi grăiră slugele lui Saul în urechile lui David după cuvintele acêstea. Şi dzise David: „Dă iaste iuşor întru ochii voştri a să îngineri împăratului? Şi eu – om smêren, şi nu slăvit!".
24. Şi spuseră slugele lui Saul lui după cuvintele acêstea carele au grăit David.
25. Şi dzise Saul: „Acêstea să grăiţi lui David: «Nu va împăratul întru dare, fără numai într-o sută de margini acoperite a celor striini de fêl să izbîndeşti la nepriêtenii împăratului»". Şi Saul au socotit să bage pre David în mîinile celor striini de fêl.
26. Şi spuseră slugile lui Saul lui David după cuvintele acêstea, şi să îndreptă cuvîntul întru ochii lui David ca să să facă ginere împăratului. Şi nu să plinîră dzilele
27. Şi să sculă David şi mêrse el şi oamenii lui şi uciseră întru cei striini de fêl 100 de oameni [3088]şi aduse marginile cêle acoperite a lor şi le-au plinit pre iale împăratului; şi să făcu ginere împăratului şi-i dêde lui Saul pre Melhol, fata lui, fămêie.
28. Şi vădzu Saul şi ştiu că-i Domnul cu David şi tot Israílul iubêşte pre îns.
29. Şi adaose a să păzi de către David încă şi să făcu Saul vrăjbind lui David toate dzilele.
30. Şi ieşiră boiêrii celor striini de fêliuri şi să făcu den dăstulul ieşirei lor; şi înţeleptu era David decît toate slugile lui Saul şi să cinsti numele lui foarte.

Cap 19

1. Şi grăi Saul către Ionáthan, fiiul lui, şi către toate slugele lui ca să omoară pre David.
2. Şi Ionáthan, fiiul lui Saul, alegea pre David foarte[3089], şi spuse Ionáthan lui David dzicînd: „Saul, tată-mieu, cearcă să te omoare. Păzêşte-te dară mîine dimineaţă şi te ascunde şi şedzi ascunsu.
3. Şi eu voi ieşi şi voi sta rugîndu-mă tătîne-mieu în ţarină unde vei fi acoló; şi eu voi grăi pentru tine către tată-mieu şi voi vedea ce va fi, şi-ţi voi porînci ţie".
4. Şi grăi Ionáthan bine pentru David către Saul, tată-său, şi dzise către el: „Să nu să păcătuiască împăratul la robul tău, David, căci n-au greşit la tine şi faptele lui bune ţi-s foarte,
5. Şi puse sufletul lui în mîna lui şi ucise pre cel striin de fêl şi au făcut Domnul mîntuire mare şi tot Israil au vădzut şi s-au bucurat. Pentru căci păcătuieşti la sînge nevinovat, să omori pre David în dar?".
6. Şi audzi Saul glasul lui Ionáthan şi să jurắ Saul, dzicîndu: „Viu ii Domnul de va muri!".
7. Şi chemă Ionathan pre David şi-i spuse lui toate cuvintele acêstea; şi aduse Ionáthan pre David înaintea lui[3090] Saul şi era înaintea lui Saul ca ieri şi ca alaltaieri.
8. Şi să adaose războiul a să face către Saul, şi să întări David şi bătu pre cei striini de fêl şi-i lovi pre ei rană mare foarte, şi fugiră dentru faţa lui.
9. Şi să făcu duh a Domnului rău preste Saul, şi el – în casa lui dormind, şi suliţa întru mîna lui; şi David cînta cu mîinele lui.
10. Şi cerca Saul să lovască cu suliţa în David, şi să depărtă David dentru faţa lui Saul şi lovi suliţa în părête, şi David să depărtă şi scăpă întru noaptea acêea.
11. Şi trimise Saul la casa lui David poslaneţi ca să-l păzască pre el şi să-l omoară pre el dimineaţă. Şi spuse lui David Melhol, muiêrea lui, dzicînd: „De nu vei tu scăpa sufletul tău în noaptea aceasta, mîine te vei omorî".
12. Şi pogorî Melhol pre David pre fereastră şi să duse şi fugi şi să mîntui.
13. Şi luă Melhol cêle deşêrte a mormîntului şi puse în pat, şi plemîne a caprelor au pus la capul lui şi le-au acoperit pre iale cu o haină.
14. Şi trimise Saul trimişi ca să ia pre David, şi dziseră-i că nu i-i îndemînă lui.
15. Şi trimise la David, dzicînd: „Aduceţi-l pre el pre pat, ca să-l omor pre el".
16. Şi mêrseră cei trimişi şi iată, cêle de groapă deşêrte preste pat şi plemînea caprelor ⌊şi flocul cel de păr⌋[3091], la capul lui.

şi dzise

17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Κ.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]

[illegible]

17. Și dzise Saul ii Melhol: „Pentru căci așa m-ai smintit și ai slobodzit pre nepriêtenul mieu și au scăpat?". Și dzise Melhol lui Saul: „El mi-au dzis: «Slobodzi-mă, iar de nu, te voi omorî»".
18. Și David au fugit și au scăpat; și mêrse cătră Samuil la Armathem și-i spuse toate cîte i-au făcut lui Saul. Și mêrse Samuil și David și au ședzut la Naváth, la Ramá.
19. Și să spuse lui Saul dzicîndu: „Iată David – la Naváth Ramá".
20. Și trimise Saul poslaneți ca să ia pre David și, mergînd, văzdură adunarea prorocilor celora ce prorociia, și Samuil sta pristăvind preste ei, și să făcu preste poslaniții lui Saul Duhul lui Dumnedzău și prorociră și ei.
21. Și să spuse lui Saul și au trimis alți poslaniți, și au prorocit și aceștia. Și adaose Saul a trimite poslaniți a treia, și prorociră și aceștia.
22. Și să mînie cu urgie Saul și mêrse și el la Armathem și veni pînă la fîntîna lui Álo cea de la Sefí, și întrebă și dzise: „Unde-i Samuil și David?". Și dziseră: „Iată-i în Naváth la Ramá".
23. Și mêrseră de acoló la Naváth la Ramá. Și să făcu preste el Duh a lui Dumnedzău și mergea mergînd și prorocind, pînă au venit el în Naváth la Ramá.
24. Și și-au dezbrăcat hainele lui și au prorocit în Ramá și au cădzut gol toată dzua acêea și toată noaptea. Pentru acêea dzicea: [3092]„Au și Saul întru proroci?".

Cap 20

1. Și fugi David în Navath în Ramá și veni înaintea lui Ionáthan și dzise: „Ce am făcut? Și ce iaste strîmbătatea mea și ce am greșit înaintea tătîne-tău, că cearcă sufletul mieu?".
2. Și dzise lui Ionáthan: „Nice într-un chip tu nu vei muri. Iată, nu va face tată-mieu cuvîntu mare au mic și nu descoperí urêchea mea; și ce ca să ascundză tată-mieu de cătră mine cuvîntul acesta?".
3. Și răspunse David lui Ionáthan și dzise: „Știind au văzdut[3093] tată-tău că am aflat har înaintea ta și au dzis: «Să nu știe aceasta Ionáthan, cîndai nu va[3094]!». Ce viu ii sufletul[3095] tău că în ce chip am dzis, împlutu-s-au întru mijlocul mieu și ⌊întru mijlocul tătîne-tău, pînă⌋[3096] la moarte".
4. Și dzise Ionáthan cătră David: „Ce poftêște sufletul tău și ce îți voi face?".
5. Și dzise David cătră Ionáthan: „Iată, dară, mîine-i lună noao, și eu ședzînd nu voi ședea cu împăratul a mînca; și mă vei slobodzi și mă voi ascunde în cîmpu, pînă îndesară.
6. Și de mă va socotind socoti tată-tău, și vei grăi: «Cerînd s-au cerut de la mine David, să alêrge pînă la Vithlêem, cetatea lui, căci jirtva dzilelor acoló la tot fêliul».
7. Și de va dzice: «Bine», pace robului tău, ⌊și⌋[3097] de va răspunde năsîlnic, să știi că s-au săvîrșit răul de la el.
8. Și vei face milă cu robul tău, căci am băgat făgăduința Domnului pre robul tău împreună cu tine; și de iaste strîmbătate întru robul tău, omoară-mă tu, și pînă la tată-tău pentru căci așa mă porți?".
9. Și dzise Ionáthan: „Nici într-un chip tu, căci de voi știindu ști că s-au săvîrșit răul de la tată-mieu ca să vie preste tine, iar de nu ⌊va fi⌋[3098] întru cetățile tale, eu voi spune ție".
10. Și dzise David cătră Ionáthan: „Cine-mi va spune mie de va răspunde tată-tău năsîlnic?".
11. Și dzise Ionáthan cătră David: „Pasă și așteaptă în țarină". Și mergea amîndoi în țarină.
12. Și dzise Ionáthan cătră David: „Domnul Dumnedzău a lui Israil știe că voi cerceta pre tată-mieu cum va fi vrêmea întreitu; și iată, bine va fi[3099] pentru David, și de nu, voi trimite cătră tine în țarină.
13. Acêstea să facă Dumnedzău lui Ionáthan și acêstea să adaogă, că voi aduce răutățile spre tine și voi dăscoperi urêchea ta și te voi trimite și vei mêrge în pace și va fi Domnul împreună cu tine, în ce chip era împreună cu tată-mieu.
14. Și de va pînă voi fi eu viu, și vei face milă cu mine, și de voi muri cu moarte,
15. Să nu rădici mila ta de la casa mea, pînă în vac;
16. Și dă nu, cînd va rădica Domnul pre nepriêtenii David pre fieștecarele de cătră fața pămîntului, să să afle numele lui Ionáthan de la casa lui David și să cêrce Domnul pre nepriêtenii lui David".
17. [3100]Și adaosă încă Ionáthan a să jura lui David, pentru căci îl iubiia pre el, căci iubi sufletul aceluia ce-l iubiia pre el[3101].
18. Și-i dzise lui Ionáthan: „Mîine-i lună noao și te vei socoti, căci să va socoti ședêrea ta.
19. Și vei întrei și te vei socoti și vei veni la locul tău unde te-ai ascunsu la dzua cea de lucru și vei ședea lîngă ergav acela.
20. Și eu voi întrei cu hășturile[3102], repedzindu slobodzindu-le la Amangarí.
21. Și iată, voi trimite copilașul, dzicînd: «Pasă, află-mi hăștul!». De voi dzice copilașului: «Dencoace hăștul de la tine și dencoace îl ia pre el!», vino, că pace ție și nu iaste ție vicleșug, viu ii Domnul!
22. Iar de voi dzice așa tinerelului: «Dincolo-i hăștiul de la tine!», și mai înainte să mergi, căci te-au trimis Domnul.
23. Și cuvîntul carele am grăit eu și tu, iată, Domnul martur întru mijlocul mieu și întru mijlocul tău, pînă în vac".
24. Și să ascunsă David în țarină, și veni luna, și veni împăratul la masă să mănince.
25. Și au ședzut împăratul pre jețul lui, ca și o dată și altă dată,

[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КВ.

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]

pre jeţ lîngă părête; şi apucă mainte pre Ionáthan, şi şedzu Avenir de alaturea lui Saul şi să socoti locul lui David.

26. Şi nu grăi Saul nimic întru dzua acêea, căci au dzis: „Tîmplare să arată ca să nu fie curat, căci nu s-au curăţit".
27. Şi dzise Saul cătră Ionáthan, şi să făcu a doao a lunei, în dzua a doao, şi să socoti locul lui David, ficiorul său[3103]: „Ce că n-au venit ficiorul lui Iesé şi ieri şi astădzi la masă?".
28. Şi răspunse Ionáthan lui Saul şi-i dzise lui: „S-au cerut de la mine David pînă la Vithlêem, cetatea lui, să margă.
29. Şi au dzis: «Trimite-mă dară, căci jirtvă a fêliului mieu – în cetate şi au porîncit cătră mine fraţii miei; şi acum, de am aflat har întru ochii tăi, să mă duc, dară, şi să văz pre fraţii miei». Pentru acêea n-au venit la masa împăratului".
30. Şi să mînie cu urgie Saul preste Ionáthan foarte şi-i dzise lui: „Fii a fêtelor ce mărgu de bunăvoie, au nu ştiu că părtaş eşti tu fiiului lui Iesé[3104] întru ruşinea ta şi întru ruşinea descoperirei maicii tale?
31. Căci toate dzilele carele fiiul lui Iesé trăiêşte pre pămîntu nu să va găti împărăţiia ta. Acum dară, trimiţînd, prinde pre voinicel, căci fiiu a morţii iaste acesta".
32. Şi răspunse Ionáthan lui Saul, tătîne-său, şi dzise: „Pentru căci moare? Ce au făcut?".
33. Şi rădică Saul suliţa pre Ionáthan, ca să-l omoare pre el, şi ştiu Ionáthan că s-au plinit răul acesta de la tatăl lui, să omoară pre David.
34. Şi sări Ionáthan de la masă cu urgie de mînie şi n-au mîncat în a doao a lunei pîine, căci s-au înfrîntu pentru David, căci au săvîrşit preste el tatăl lui.
35. Şi să făcu dimineaţă şi ieşi Ionáthan la ţarină la mărturie, în ce chip au făgăduit lui David; şi copilaş mic – împreună cu el.
36. Şi dzise copilaşului: „Aleargă, află-mi hăşturile cu carele eu răpăz[3105]". Şi copilaşul au alergat, şi el au repezit cu hăştiul, şi au adus pre ea.
37. Şi mêrse copilaşul pînă la locul hăştului unde răpedziia Ionáthan, şi strigă Ionáthan denapoia tinerelului şi dzise: „Acolo-i hăştiul, de la tine şi înainte".
38. Şi strigă Ionáthan denapoia copilaşului dzicînd: „Sîrguind păzêşte şi să nu stai!". Şi au cules copilaşul lui Ionáthan hăşturile şi le-au adus pre iale cătră stăpînul lui.
39. Şi copilaşul n-au ştiut nimic, fără Ionáthan şi David au ştiut cuvîntul.
40. Şi Ionáthan au dat unêltele lui preste copilul lui şi dzise copilaşului său: „Pasă, întră în cetate!".
41. Şi dacă să duse copilaşul, şi David s-au sculat de la ergav şi cădzu preste faţa lui şi să închină lui de 3 ori şi sărută careleşi pre aproapele său şi au plînsu fieştecarele întru aproapele său pînă la săvîrşire mare; David covîrşi.
42. Şi dzise Ionáthan lui David: „Pasă în pace, şi în ce chip am jurat noi amîndoi întru numele Domnului, dzicînd: «Domnul va fi martur întru mijlocul mieu şi al tău şi întru mijlocul săminţiei mêle şi întru mijlocul seminţiei tale, pînă în vac!»"; şi să sculă David şi să duse, şi Ionáthan întră în cetate.

Cap 21

1. Şi veni David la Nomvá, cătră Aviméleh preutul, şi să minună Aviméleh preutul cu tîmpinarea lui şi-i dzise lui: „Ce-i că tu sîngur şi nime împreună cu tine?".
2. Şi dzise David preutului Aviméleh: „Împăratul mi-au porîncit mie cuvîntu astădzi şi dzise mie: «Nime să nu ştie cuvîntul pentru carele eu te trimiţ pre tine şi pentru carele eu porîncescu ţie». Şi slugilor m-am mărturisit întru locul ce să cheamă Emmoniim.
3. Şi acum, de-s suptu mîna ta 5 pîini, dă în mîna mea ce să va afla".
4. Şi răspunse preutul lui David: „Nu-s suptu mîna mea pîini necurate, fără numai sfinte pîini sîntu; de vor fi păzite slugele numai de muieri, şi vor mînca".
5. Şi răspunse David preutului şi dzise lui: „Ce şi de muieri ne-am ferit ieri şi alaltaieri, cîndu am ieşit în cale s-au făcut toate slugele curăţite; [3106]şi aceasta cale-i spurcată, pentru căci să va sfinţi astădzi pentru unêltele mêle".
6. Şi i-au dat lui Aviméleh preutul pîinele cêlea a punerii înainte, căci acoló nu era pîini, fără numai pîinile fêţei cêle luate dentru faţa Domnului, ca să puie pîine caldă întru care dzi au luat pre iale.
7. Şi acoló era una den slugile lui Saul, întru dzua acêea, ţiindu-să neessaran înaintea Domnului, şi numele lui – Doic sirul, păscînd muşcoii lui Saul.
8. Şi dzise David cătră Aviméleh: „Dă iaste aicea, suptu mîna ta, suliţă au sabie; vedzi că sabiia mea şi unêltele mêle nu mi-am luat în mîna mea, căci era cuvîntul împăratului de sîrgu".
9. Şi dzise preutul: „Iată sabiia lui Goliáth celui striin de fêl, pre carele ai ucis întru Valea Ilá; şi ea – învălită cu o haină denapoia ceii preste umăr; dă vei lua pre aceasta, ia-o, căci nu iaste alta afară de aceasta aicea". Şi dzise David: „Iată, nu iaste ca aceasta, dă-mi-o pre ea".
10. Şi o dêde pre ea lui, şi să sculă David şi fugi întru dzua acêea de cătră faţa lui Saul şi veni David[3107] cătră Anhus, împăratul Gheth.
11. Şi dziseră slugile lui Anhus cătră el: „Nu iaste acesta David, împăratul pămîntului? Au nu acestuia începea cêlea ce juca[3108], dzicînd:

12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КВ

[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
царина [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]

КАП. КГ

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]

«Au ucis Saul cu miile lui, şi David cu dzecile de mii a lui»?".
12. Şi puse David cuvintele acêstea întru inima lui şi să spăriia foarte de cătră faţa lui Anhus, împăratul Gheth.
13. Şi şi-au premenit faţa lui înaintea lui ⌊şi să făcu într-acêea dzi şi să înfla la uşile cetăţii⌋[3109] şi să sprijeniia întru mîinele lui şi cădea pre uşile cetăţii, şi balele lui cura preste barba lui.
14. Şi dzise Anhus cătră slugele lui: „Iată, aţi vădzut om dăzmêtec; pentru căci l-aţi adus aicea la mine?
15. Au doară mă lipsescu eu de dăzmêteci, căci l-aţi adus pre el să să dăzmetecească cătră mine? Dă-i acesta, nu va întra în casa mea".

Cap 22

1. Şi să duse de acoló David şi scăpă şi veni la peşterea Odollam. Şi audziră fraţii lui şi toată casa tătîne-său şi pogorîră cătră el acoló.
2. Şi să aduna cătră el tot cel în nevoie fiind şi tot datornicul şi tot supăratul la suflet, şi era preste ei povăţitor; şi era împreună cu el ca vro 400 de oameni.
3. Şi să duse David[3110] de acoló la Masif a lui Moav şi dzise cătră împăratul Moav: „Să fie dară tată-mieu şi maica mea lîngă tine, pînă voi şti ce-mi va face mie[3111] Dumnedzău".
4. Şi rugă faţa împăratului Moav şi lăcuia împreună cu el toate dzilele, fiind David întru îngrădire.
5. Şi dzise Gad prorocul cătră David: „Nu şedea întru îngrădire, pasă şi vei veni la Pămîntul Iúda". Şi mêrse David şi veni şi şezu[3112] la cetatea Sarih.
6. Şi audzi Saul căci să ştiu David şi oamenii ce era cu el. Şi Saul şedea în deal, suptu arătura[3113] de la Ramá; şi suliţa în mîna lui, şi toate slugele lui dvoriia lui.
7. Şi dzise Saul cătră slugele lui, ceia ce dvoriia lui: „Ascultaţi dară, fiii lui Veniamin, de adevărat la toţi la voi va da fiiul lui Iesé ţarini şi vii şi pre toţi pre voi va pune sotnici şi preste mii?
8. Căci sînteţi toţi într-un loc asupra mea, şi nu iaste cela ce să dăscopere urêchea mea pentru că au pus făgăduinţă fiiul mieu împreună cu fiiul lui Iesé, şi nu iaste durîndu pentru mine dentru voi şi dăscoperind urêchea mea căci au rădicat fiiul mieu pre robul mieu asupra mea întru nepriêten, ca şi dzua aceasta".
9. Şi răspunse Doic sirul, ispravnicul preste muşcoii Saul, şi dzise: „Vădzut-am pre ficiorul lui Iesé venit la Nomva cătră Ahiméleh, ficiorul lui Ahitov preutul.
10. Şi-i întreba lui pren Dumnedzău, şi de mîncat i-au dat lui, şi sabiia lui Goliáth celui striin de fêl i-au dat lui".
11. Şi au tri-mis împăratul să chême pre Ahiméleh, ficiorul lui Ahitov preutul, şi pre toţi fiii tătîne-său, preuţii cei den Nomva; şi veniră toţi cătră împăratul.
12. Şi dzise Saul: „Ascultă, dară, fiiule lui Ahitov!". Şi dzise: „Iată, eu, grăiêşte, doamne!".
13. Şi-i dzise lui Saul: „Pentru căci te-ai tocmit asupra mea, tu şi fiiul lui Iesé, ca să-i dai lui pîine şi sabie şi să-i întrebi lui pren Dumnedzău, să-l pui pre el preste mine întru nepriêten, în ce chip iaste dzua aceasta?".
14. Şi răspunse Ahiméleh împăratului şi dzise: „Şi cine-i întru toate slugele tale ca David credincios şi ginere împăratului şi mai mare a toată porînca ta şi slăvit întru casa ta?
15. Au astădzi am început a-i întreba lui pren Dumnedzău? Nice într-un chip să nu dea împăratul asupra robului său cuvîntu, şi preste toată casa tătîne-mieu, căci n-au ştiut robul tău întru toate acêstea cuvîntu mic au mare".
16. Şi dzise împăratul Saul: „Cu moarte vei muri, Ahiméleh, tu şi toată casa tătîne-tău!".
17. Şi dzise împăratul celor ce aleargă alaturea, ceia ce stau asupra lui: „Aduceţi şi omorîţi pre preuţii Domnului, căci mîna lor – împreună cu David şi căci au ştiut că fuge el şi nu au dăscoperit urêchea mea". Şi n-au vrut slugele împăratului să rădice mîinele lor să tîmpine la preuţii Domnului.
18. Şi dzise împăratul lui Doic: „Întoarce-te tu şi tîmpină la preuţi". Şi să întoarse Doic sirul şi omorî pre preuţii Domnului întru dzua acêea, 305, toţi rădicînd efud.
19. Şi pre Nomvá, cetatea preuţilor, au lovitu-o cu gură de sabie, den bărbat pînă în muiêre, den pruncu pînă în sugător şi viţăl şi măgar şi oaie.
20. Şi scăpă un ficior lui Ahiméleh, fiiului Ahitov, numele lui – Aviáthar, şi fugi denapoia lui David,
21. Şi spuse Aviáthar lui David că au omorît Saul pre toţi preuţii Domnului.
22. Şi dzise David lui Aviáthar: „Ştiut-am întru dzua acêea căci acoló era Doic sirul, că spuind va spune lui Saul; eu sîntu vinovatul sufletelor casei tătîne-tău.
23. Şedzi cu mine, nu te tême, căci unde voi cerca sufletului mieu loc, voi cerca şi sufletului tău, căci te-ai ferit tu lîngă mine".

Cap 23

1. Şi să spuse lui David dzicînd: „Iată, cei striini de fêl bat la Cheila şi ei jefuiescu ⌊şi calcă⌋[3114] ariile".
2. Şi întrebă David pre Domnul, dzicînd: „Au mêrge-voi şi voi lovi pre cei striini de fêl aceştia?". Şi dzise Domnul:

pasă şi

[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28

КАП. КА

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]

„Pasă și vei lovi întru cei striini de fêl aceștia și vei mîntui Cheila”.
3. Și dziseră oamenii lui David către el: „Iată, noi aicea în Iudéa ne têmem; și cum va fi dă vom mêrge la Cheila, în pîntecile celor striini de fêl vom întra înlontru”.
4. Și adaose David încă a întreba pren Domnul și-i răspunse lui Domnul[3115] și-i dzise lui: „Scoală-te și te pogoară la Cheila, căce eu dau pre cei striini de fêl întru mîinile tale”.
5. Și mêrse David și cu oamenii ce era împreună cu el la Cheila și dêde războï celor striini de fêl, și fugiră de către fața lui; și le luă dobitoacele[3116] lor și lovi întru ei rană mare, și mîntui David pre ceia ce lăcuia Cheila.
6. Și fu cînd fugiia Aviáthar, ficiorul lui Ahiméleh, către David, ⌊și el cu David⌋[3117] la Cheila, s-au pogorît avînd efud în mîna lui.
7. Și să spuse lui[3118] Saul că au venit David la Cheila și dzise Saul că „L-au vîndut Domnul pre el întru mîinele mêle, căci s-au închis întrînd în cetate a porți și a zăvoară”.
8. Și porînci Saul la tot nărodul să să pogoare întru războï la Cheila, să prindză pre David și pre oamenii lui.
9. Și cunoscu[3119] cum nu va tăcea Saul pentru el răutatea și dzisă David către Aviáthar preutul: „Adu efudul a Domnului”.
10. Și dzise David: „Doamne, Dumnedzăul Israil, audzind au audzit robul tău că cearcă Saul să vie la Cheila, să strice toată cetatea pentru mine.
11. De să va închide și acum de să va pogorî Saul, în ce chip am audzit robul tău, Doamne, Dumnedzăul lui Israil, spune robului tău!”. Și dzise Domnul: „Să va închide!”.
12. Și dzise David[3120]: „Au da-vor cei den Cheila pre mine și pre oamenii miei în mîinile lui Saul?”. Și dzise: „Da-vor”.
13. Și să sculă David și oamenii carii era cu el, ca vro 400, și ieșiră den Cheila și mergea oriunde mergea, și lui Saul să spuse cum au scăpat David den Cheila și au părăsit să mai iasă încă.
14. Și ședzu David ⌊în Meserem⌋[3121], întru pustii, la strîmtori, și ședzu în munte la Pustiiul Zif, ⌊la muntele arinos în pămîntu arinos⌋[3122]; și-l cerca pre el Saul toate dzilele, și nu-l dêde pre el Domnul întru mîinile lui.
15. Și vădzu David că iêse Saul a-l cerca pre el, și David era în muntele cel pulbăros, întru Cea Noao Zif.
16. Și să sculă Ionáthan, fiiul lui Saul, și mêrse către David la Cea Noao și-i întări mîinile lui întru Domnul.
17. Și dzise către el: „Nu te tême, căci nu te va afla pre tine mîna lui Saul, tătîne-mieu, și tu vei împărăți preste Israil, și eu voi fi ție în al doilea; și Saul, tată-mieu, știe așa”.
18. Și puseră amîndoi făgăduință înaintea Domnului, și ședea David întru Cea Noao, și Ionáthan să duse la casa lui.
19. Și să suiră zifeii den Pulbăroasa către Saul la deal, dzicînd: „Nu, iată, David iaste ascunsu la noi ⌊în Mesará⌋[3123], în cêle strîmpte, în Cea Noao, în dealul lui Ehilat, den dreapta a lui Iesé al mieu?
20. Și acum toate pentru sufletul împăratului la pogorîre să să pogoare către noi, închiși sîntu întru mîinile împăratului”.
21. Și dzise lor Saul: „Blagosloviți voi Domnului, căci ați durut pentru mine.
22. Păsați dară și gătiți încă și știți și vedeți locul lui, unde va fi piciorul lui de sîrgu, acoló unde ați dzis, pentru ca să nu meșterșuguind acesta va meșterșugui.
23. Și vedeți și știți dentru toate locurile unde el să ascunde acoló și vă întoarceți către mine la gata; și voi mêrge cu voi și va fi de va fi pre pămîntu, și-l voi cerca pre el întru toate miile Iúdei”.
24. Și să sculară zifeii de la Năsipoasa și mêrseră înaintea lui Saul, și David și oamenii lui – întru Pustiiul Maon despre sară[3124], den a dreapta a lui Iesé al mieu.
25. Și mêrse Saul și oamenii lui a cerca pre David; și spuseră lui David și să pogorî la piatra cêea ce-i în Pustiiul Maon. Și audziia Saul și goni denapoia lui David, la Pustiiul Maon.
26. Și mêrse Saul și oamenii lui de o parte a muntelui dencoace, și era David și oamenii lui de o parte de munte dencoleá. Și era David ferindu-să a mêrge de către fața lui Saul; și Saul și oamenii lui s-au tăbărît asupra lui David și preste oamenii lui, să-i prindză pre ei.
27. Și către Saul veni vestitor, dzicînd: „Sîrguiêște și vino, căci striinii de fêl au călcat preste pămîntu”.
28. Și să întunră Saul ca să nu gonească denapoia lui David și mêrse întru tîmpinarea celor striini de fêl. Pentru acêea să numi locul acela Piatra ceea ce s-au împărțit.

Cap 24

1. Și să sculă David de acoló și ședzu întru strîmpturile Gaddí.
2. Și să făcu dacă să întoarse Saul de denapoia celor striini de fêl, și-i spuse lui dzicînd că „Iată David în pustii în Gaddí”.
3. Și luă cu sine 3000 de oameni aleși den tot Israil și mêrse a cerca pre David și pre oamenii lui despre fața Sadêem.
4. Și veni la chilinele[3125] turmelor, cêlea ce era lîngă cale; și era acoló peștere și Saul întrắ ca să să gătească; și David și oamenii lui mai înlontru ședea întru peștere.
5. Și dziseră oamenii lui David către el: „Iată dzua aceasta carea au dzis Domnul către tine ca să dea pre nepriêtenul tău întru mîinele tale, și vei face lui cum va fi

bine întru

[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23

КАП. КЗ

[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14

bine întru ochii tăi”. Și să sculă David și luă poala îmbrăcăminții lui Saul, mîlcomiș.

6. Și să făcu după aceasta, și-l lovi inima lui David pre el, căci au luat poala vășmîntului lui.

7. Și dzise David cătră oamenii lui: „Nice într-un chip mie de la Domnul, de voi face cuvîntul acesta domnului mieu, celui unsu al Domnului, să aduc mîna mea preste el, căci unsul Domnului este[3126] acesta”.

8. Și potoli David pre oamenii lui cu cuvinte și nu le-au dat lor să să scoale să omoare pre Saul; și să sculă Saul și să pogorî la calea lui den peștere.

9. Și să sculă David denapoia lui den peștere și strigắ David denapoia lui Saul, dzicînd: „Doamne împărate!”. Și căută Saul denapoia lui, și să plecă David preste fața lui pre pămîntu și să închinắ lui.

10. Și dzise David cătră Saul: „Pentru căci audzi cuvintele nărodului dzicînd: «Iată, dară, David cearcă sufletul tău»?”.

11. Iată, întru dzua aceasta au vădzut ochii tăi cum te-au dat Domnul pre tine astădzi în mîinele mêle, în peștere, și n-am vrut să te omor și nu m-am îndurat de tine, și am dzis: «Nu voi aduce mîna ⌊mea⌋[3127] preste Domnul mieu, căci unsul Domnului acesta iaste».

12. Și vedeți poala vășmîntului tău întru mîna mea. Eu am luat poala vășmîntului tău, și nu te-am ucis; ⌊și⌋[3128] știi și vedzi astădzi căci nu iaste întru mîna mea răutate, nice păgînătate și dăfăimare, și n-am greșit întru tine; și tu legi sufletul mieu, ca să-l iêi pre el.

13. Să judece Domnul întru mijlocul al mieu și al tău și să-mi izbîndească Domnul dentru tine, iară mîna mea nu va fi asupra ta,

14. În ce chip dzice pilda cea vêche: «Dentru cei fără de lêge va ieși păcat», și mîna mea nu va fi preste tine.

15. Și acum denapoia cui mergi tu, împărate Israil, denapoia cui gonești tu? Denapoia unui cîine mortu, au denapoia unui purece?

16. Facă-să Domnul întru judecător și legiuitor[3129] întru mijlocul mieu și întru mijlocul tău; vadză Domnul și judece județul mieu și mă judece den mîna ta”.

17. Și să făcu dacă săvîrși David cuvintele acêstea grăind cătră Saul, și dzise Saul: „Glasul tău acesta, fiiule David?”. Și rădicắ Saul glasul lui și plînse.

18. Și dzise Saul cătră David: „Mai dreptu ești decît mine, căci tu mi-ai dat mie bune, iară eu ți-am dat ție rêle.

19. Și tu mi-ai spus mie astădzi carele mi-ai făcut bine, cum m-au închis Domnul întru mîinele tale astădzi, și nu m-ai omorît pre mine.

20. Și încă de va afla neștine pre vrăjmașul său în primejdie și-l va slobodzi pre el întru cale bună, și Domnul ii va plăti lui bine, în ce chip tu ai făcut astădzi.

21. Și acum eu știu că împărățind vei împărăți și va sta în mîna ta împărățiia Israil.

22. Și acum jură-te mie întru Domnul că nu vei surpa sămînța mea denapoia mea și nu vei ștêrge numele mieu dentru casa tătîne-mieu”.

23. Și să jurắ David lui Saul, și să duse Saul la locul lui, și David și oamenii lui s-au suit la Meserá strîmpta.

Cap 25

1. Și muri Samuil și să adunară tot Israil și plînseră pre el și-l îngropară pre el în casa lui, în Armathaim; și să sculă David și să pogorî la Pustiiul Maan.

2. Și era om la Maon și turmele lui la Carmil; și omul – mare foarte, și la el oi 3000 și capre 1000, și să făcu cînd tundea turma-i la Carmil.

3. Și numele omului – Nával, și numele muierii lui – Avighéa. Și muiêrea – bună la pricêpere și frumoasă la chip foarte; și omul – năsîlnic și rău întru isprăvi, și omul – vînător.

4. Și audzi David întru pustiiu cum tunde Nával carmileanul turma lui.

5. Și trimise David 10 copilași și dzise copilașilor: „Suiți-vă la Carmil și păsați la Nával și-l întrebați pre el pre numele mieu spre pace.

6. Și veți dzice acêstea la timpu-și: «Și tu să fii sănătos, și casa ta și toate ale tale sănătoase.

7. Și acum, iată, am audzit că tund păstorii tăi carii era cu noi în pustiiu, și nu i-am oprit pre ei, și n-am porîncit lor nimic toate dzilele, fiind ei în Carmil.

8. Întreabă copilașii tăi și vor spune ție, și să afle copilașii tăi har înaintea ochilor tăi, căci întru dzi bună am venit; dă, dară, ce va afla mîna ta slugilor tale și fiiului tău David»”.

9. Și vin copilașii David și grăiescu cuvintele acêstea cătră Nával, după toate cuvintele acêstea, întru numele lui David; și sări

10. Și răspunse Nával slugelor lui David și dzise: „Cine-i David și cine-i fiiul lui Iesé? Astădzi înmulțiți sîntu robii fugind fieștecarele dentru fața stăpînului său.

11. Și voi lua pîinele mêle și vinul mieu și jirtvele mêle carele am gătit celora ce tund[3130] oile mêle, și le voi da pre iale întru oameni carii nu știu de unde sîntu?”.

12. Și să întoarseră copilașii lui David la calea lor, și să întoarseră și veniră și spuseră lui David după toate cuvintele acêstea.

13. Și dzise David oamenilor lui: „Încingeți fieștecarele sabiia lui!”, și-și încinseră sabiile lor, și David încinse și el sabiia lui, și să suiră denapoia lui David, ca vro 400 de oameni, și cêle 200 au ședzut la unêlte.

14. Și

[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]

Avighéii, muierii Nával, i-au spus unul den copilaşi dzicînd: „Iată, David au trimis poslaneţi den pustiiu să cuvîntêdze bine pre stăpînul nostru, şi s-au ferit de cătră ei.

15. Şi oamenii – buni noao foarte, nu ne-au oprit pre noi, nici ne-au porîncit noao nimic toate dzilele carele am fostu lîngă înşii.

16. Şi cînd eram noi în ţarină, ca un zid era pregiur noi şi dzua, şi noaptea, toate dzilele cîte eram lîngă ei păscînd turma.

17. Şi acum, să ştii şi vedzi tu ce vei face, căci s-au săvîrşit răul la domnul nostru şi la casa lui, şi acesta – fiiu ucigaş, şi nu iaste a grăi cătră el".

18. Şi sîrgui Avighéa şi luă 200 de pîini şi doao vase de vin şi 5 oi făcute şi 5 ifí de făină şi un gomor de stafide şi 200 de păpuşi şi au pus preste măgari.

19. Şi dzise copilaşilor ei: „Mêrgeţi înaintea mea şi iată, eu denapoia voastră viu", şi bărbatului ei n-au spus.

20. Şi să făcu ea fiind calare pre măgăriţe şi pogorîndu-să întru acoperemîntul muntelui, şi iată, David şi oamenii lui pogorîia întru tîmpinarea ei, şi tîmpină pre ei.

21. Şi David dzise: „Poate fi că întru strîmbătate am păzit toate ale lui Nával întru pustiiu şi n-am porîncit să iau dentru toate ale lui nimic, şi mi-au dat mie rêle pentru bune.

22. Acêstea să-mi facă mie Domnul, lui David, şi acêstea să-mi adaogă, de voi lăsa dentru toate ale lui Naval pînă dimineaţă pişind la părête".

23. Şi vădzu Avighéa pre David şi sîrgui şi sări de pre măgăriţă şi cădzu înaintea lui David preste faţa ei şi să închină lui pre pămîntu.

24. Şi cădzu la picioarele lui şi dzise: „Întru mine, domnul mieu, strîmbătatea! Grăiască dară roaba ta întru urechile tale şi ascultă cuvîntul roabei tale.

25. Să nu puie domnul mieu inima lui pre omul cel ucigaş acesta, pre Naval, căci după numele lui, aşa iaste: Naval – numele lui, şi nebunie împreună cu el. Şi eu, roaba ta, n-am vădzut copilaşii domnului mieu pre carii ai trimis.

26. Şi acum, domnul mieu, viu ii Domnul şi viu ii sufletul tău, în ce chip te-au oprit Domnul ca să nu întri în sînge nevinovat, ce să mîntuieşti mîna ta ţie, şi acum facă-să ca Naval vrăjmaşii tăi şi ceia ce cearcă Domnului mieu rêle!

27. Şi acum, ia bunăcuvîntarea aceasta carea au adus roaba ta domnului mieu şi o vei da copilaşilor celor ce dvorescu domnului mieu.

28. Rădícă, dară, fărădălêgea roabei tale, căci făcînd va face Domnul domnului mieu casă credincioasă; căci războiul domnului mieu Domnul va bate şi rău nu să va afla întru tine nicidănăoară!

29. Şi să va scula om gonind pre tine şi cercînd sufletul tău, şi va fi sufletul domnului mieu legat împreună întru legătura vieţii lîngă Domnul Dumnedzău, şi sufletul nepriêtenilor tăi vei prăştiia în mijlocul praştiei.

30. Şi va fi căci[3131] va face Domnul[3132] domnului mieu toate cîte au grăit bune asupra ta şi va porînci ţie Domnul întru povăţitor preste Israil.

31. Şi nu va fi ţie aceasta urîciune şi împiedecare inimei domnului mieu, să vêrse sînge nevinovat în dar, şi să mîntuiască mîna domnului mieu şie; şi să îmbunătăţască Domnul domnului mieu şi vei pomeni roabei tale, să-i faci bine ei".

32. Şi dzise David Avighéii: „Binecuvîntat Domnul Dumnedzăul lui Israil, carele te-au trimis astădzi întru aceasta în timpinare mie!

33. Şi binecuvîntat mijlocul tău şi blagoslovită tu, cêea ce m-ai oprit pre mine astădzi întru aceasta ca să nu viu întru sîngerături şi să mîntuiască mîna mea mie!

34. Însă că viu ii Domnul Dumnedzăul Israil, carele m-au oprit pre mine astădzi ca să să facă rău ţie, că de nu ai fi sîrguit şi ai fi venit întru tîmpinarea mea, atuncea am dzis: «De va rămînea lui Naval, pînă la lumina dimineţii, pişind la părête!»".

35. Şi luă David den mîinele ei toate cîte au adus lui şi dzise ei: „Suie-te în pace la casa ta şi, vedzi, audzit-am glasul tău şi am ales faţa ta".

36. Şi mêrse Avighéa cătră Nával şi, iată, băutură lui în casa lui ca o băutură a unui împărat; şi inima lui Nával – bună pre el, şi el – bat pînă foarte. Şi nu spuse Avighéa lui Nával cuvîntu, sau mare, sau mic, pînă la lumina dimeneţii.

37. Şi să făcu dimineaţă, dacă să trezvi de vin Nával, ii spuse lui muiêrea lui toate cuvintele acêstea, şi muri inima lui întru însul, şi el să făcu ca o piatră.

38. Şi să făcu ca vro 10 dzile şi lovi Domnul pre Nával şi muri.

39. Şi audzi David că au murit Nával şi dzise: „Blagoslovit Domnul, carele au judecat judeţul ocării mêle den mîna lui Nával, şi pre robul lui l-au ferit den mîna rêlelor, şi răul lui Nával l-au întorsu Domnul în capul lui". Şi trimise David şi grăi pentru Avighéa, să ia pre ea şie fămêie.

40. Şi veniră slugele lui David cătră Avigheá la Car-

mil şi

[illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

КАП. КS

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

mil și grăiră ei dzicînd: „David ne-au trimis pre noi cătră tine, să te ia șie întru fămêie”.

41. Și să sculă și să închinắ pre pămîntu preste faţă și dzise: „Iată, roaba ta întru slujnică, să spêle picioarele slugilor tale”.

42. Și sîrgui și să sculă Avighéa și să sui preste măgar[3133], și 5 fête a ei veniia după ea; și mêrse denapoia slugelor lui David și să făcu lui întru fămêie.

43. Și pre Ahinaam au luat David dentru Israil și amîndoao era lui muieri.

44. Și Saul au dat pre Melhol, fata lui, pre muiêrea lui David, lui Faltí, fiiului Amis celui den Rommá.

Cap 26

1. Și vin zefeii ⌊den cea prăvoasă⌋[3134] cătră Saul la deal, dzicînd: „Iată, David să acopere împreună cu noi în dealul Ehilath, cel de cătră faţa Iesemun”.

2. Și să sculă Saul și să pogorî la Pustiiul Zif și-mpreună cu el – 3000 de oameni aleși dentru Israil, a cerca pre David în Pustiiul Zif.

3. Și să tăbărî Saul în Muntele Ehelath, ce-i de cătră faţa lui Iesemun, lîngă cale, și David au ședzut în pustiiu; și vădzu David că Saul au venit denapoia lui în pustiiu.

4. Și au trimis David iscoade și știu că au venit Saul adevărat acoló.

5. Și să sculă David pre ascunsu și să duse la locul unde durmiia acoló Saul; și acoló – Avenir, ficiorul lui Nir, hatmanul lui. Și Saul dormiia în polog și nărodul – tăbărît împregiurul lui.

6. Și răspunse David și dzise cătră Ahiméleh hetteul și cătră Avessá, ficiorul Saruiei, fratele Ioav, dzicînd: „Cine va întra împreună cu mine cătră Saul în tabără?”. Și dzise Avessá: „Eu voi întra împreună cu tine”.

7. Și întrắ David și Avessá întru nărod noaptea. Și, iată, Saul dormind în polog, și suliţa lui înfiptă în pămîntu, lîngă capul lui; și Avenir și nărodul lui durmiia împregiurul lui.

8. Și dzise Avessá cătră David: „Închis-au Domnul astădzi pre vrăjmașul tău în mîna ta; și acum să-l lovăscu pre el cu suliţa în pămîntu o dată, și nu voi îndoi lui”.

9. Și dzise David cătră Avessá: „Să nu-l strici pre el, căci cine va aduce mîna lui preste unsul Domnului și să va dăzvinovăţi?”.

10. Și dzise David: „Viu Domnul că de nu-l va Domnul lovi pre el, au dzua lui va veni și va muri, sau la război va pogorî și să va adaoge.

11. Nice într-un chip mie de la Domnul ca să aduc mîna mea preste unsul Domnului! Și acum, ia dară suliţa de lîngă capul lui și căușul apei și să mêrgem noi însde noi”.

12. Și luă David suliţa și căușul apei de lîngă capul lui și mêrseră înde sine. Și nu era cel ce vêde, și nu era cel ce cunoaște, și nu era cel ce să-i scoaţă, toţi dormind, căci năucire a Domnului au cădzut preste ei.

13. Și trecu David decinde și stătu pre vîrvul dealului de departe și multă calea întru mijlocul lor era.

14. Și chemă David pre nărod și lui Avenir grăi dzicînd: „Nu vei răspunde, Avenir?”. Și răspunse Avenir și dzise: „Cine ești tu, cel ci mă strigi pre mine?”.

15. Și dzise David cătră Avenir: „Nu ești om tu? Și cine-i ca tine în Israil? Pentru căci nu păzești pre domnul tău, pre împăratul? Căci au întrat unul den nărod ca să strice pre domnul tău, pre împăratul.

16. Și nu-i bun cuvîntul acesta carele ai făcut. Viu Domnul că fii a omorîrei – voi, ceia ce păziţi pre împăratul, pre stăpînul vostru, pre cel unsu al Domnului. Și acum, vezi, dară, suliţa împăratului și căușul apei unde iaste, cêle de lîngă capul lui?”.

17. Și cunoscu Saul glasul lui David și dzise: „Glasul tău acesta, fiiule David?”. Și dzise David: „Robul tău, doamne împărate”.

18. Și dzise: „Pentru căci aceasta, gonêște domnul mieu, împăratul, denapoia robului său? Căci ce am greșit și ce s-au aflat întru mine strîmbătate?

19. Și acum, asculte dară domnul mieu, împăratul, cuvintele robului său: De te clătêște Dumnedzău asupra mea, mirosască jirtva ta; iar de-s fiii oamenilor, blăstămaţi aceștia înaintea Domnului, căci m-au scos astădzi ca să nu fiu întemeiat întru moștnenirea Domnului, dzicînd: «Pasă, slujaște la alţi dumnedzăi».

20. Și acum, să nu cadză sîngele mieu pre pămîntu den preajma fêţii Domnului, căci au ieșit împăratul Israil a cerca sufletul mieu în ce chip gonêște corbul de noapte întru munţi”.

21. Și dzise Saul: „Greșit-am, întoarce-te, fiiule David, că nu-ţi voi mai face rău încă, pentru carele cinstit sufletul mieu întru ochii tăi; și întru dzua de astădzi în dășertu mă făcuiu și necunoscui multu foarte”.

22. Și răspunse David și dzise: „Iată suliţa împăratului, vie unul dentru copilași și să o ia pre ea.

23. Și Domnul să întoarcă fieștecăruia după dreptăţile lui și credinţa lui, în ce chip te-au dat astădzi Domnul în mîinile mêle și n-am vrut să aduc mîna mea pre cel unsu al Domnului.

24. Și iată, în ce chip s-au mărit sufletul tău astădzi întru aceasta întru ochii miei, așa să mărească sufletul mieu înaintea Domnului, și să mă acopere, și să mă scoaţă den toată primejdiia”.

25. Și dzise Saul cătră David: „Blagoslovit

[illegible]

Кап. КЗ

Ш [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

Кап. КИ

Ш [illegible]

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible]

eşti, fiiule, şi făcînd vei face şi putînd vei putea!". Şi mêrse David în calea lui, şi Saul mêrse la locul lui.

Cap 27

1. Şi dzise David întru inima lui dzicînd: „Acum mă voi adaoge întru o dzi în mîinile lui Saul; şi nu iaste mie bine de nu voi scăpa la pămîntul celor striini de fêl şi să va părăsi Saul de mine a mă cerca pre mine întru tot hotarul Israil şi mă voi mîntui den mîna lui".
2. Şi să sculă David şi trecu, el şi cei 600 oameni ce era cu el, şi să duse către Anhus, ficiorul Ammaah, împăratul Gheth.
3. Şi au şedzut David împreună cu Anhus[3135] la Gheth; şi oamenii lui fieştecarele, şi casa lui, şi David şi amîndoao muierile lui: Ahinaam iesrailteanca şi Avighéa, muiêrea lui Nával carmileanul.
4. Şi să spuse lui Saul că au fugit David la Gheth şi n-au mai adaos încă a-l cerca pre el.
5. Şi dzise David către Anhus: „De au aflat robul tău har înaintea ochilor tăi, dea-mi mie loc într-una den cetăţile ce-s în ţarină şi voi şedea acoló; şi pentru căci şêde robul tău în cetate, ce să împărăţêşte împreună cu tine?".
6. Şi-i dêde lui Anhus întru dzua acêea pre Sechilag; pentru acêea să făcu Sechilag a împăratului Iúdei pînă în dzua de astădzi.
7. Şi să făcu numărul dzilelor cărora au şedzut David întru ţarina celor striini de fêl 4 luni.
8. Şi să sui David şi oamenii lui şi loviia preste tot Gheser şi preste Amalic; şi iată, pămîntul era lăcuit, de la Lampsur şi pînă la Pămîntul Eghiptului.
9. Şi bătea David pămîntul şi nu prindea viu bărbat au muiêre, şi lua turme şi cerezi şi măgari şi cămile şi îmbrăcăminte, şi să întorcea şi veniia către Anhus.
10. Şi dzise Anhus către David: „Asupra cui aţi lovit astădzi?". Şi dzise David către Anhus: „Despre amiazădzi a Iúdei şi despre răsărit a Esmegá şi despre răsărit a lui Chenezí.
11. Şi om şi bărbat n-am prinsu viu să aduc la Gheth, dzicînd să nu spuie la Gheth asupra noastră dzicînd: «Acêstea David face»". Şi acesta-i venitul lui, toate dzilele carele şedea David întru ţarina celor striini de fêl.
12. Şi să încredzu David la Anhus foarte, dzicînd: „Ruşinîndu-să în nărodul lui Israil şi va fi mie rob întru vac".

Cap 28

1. Şi să făcu întru dzilele acêlea, şi să adunară striinii de fêl întru taberile lor, să iasă să dea război împreună cu Israil. Şi dzise Anhus către David: „Ştiind să ştii că împreună cu mine vei ieşi la război tu şi oamenii tăi".
2. Şi dzise David către Anhus: „Aşa acum vei şti carele va face robul tău". Şi dzise Anhus către David: „Aşa mai mare preste păzitorii trupului mieu te voi pune pre tine toate dzilele".
3. [3136]Şi Samuil au murit şi l-au plîns pre el tot nărodul şi-l îngropară pre el în Armathaim, întru cetatea lui. Şi Saul luă pre cei ce grăiia den pîntece şi pre ghicitori de pre pămîntu.
4. Şi să adunară cei striini de fêl şi veniră şi să tăbărîră la Sonam; şi adunắ Saul tot omul Israil şi să tăbărîră la Ghelvué.
5. Şi vădzu Saul tabăra celor striini de fêl şi să înfricoşe şi să spămîntắ inima lui foarte.
6. Şi întrebă Saul pren Domnul şi nu i-au răspunsu lui Domnul, şi întru visuri, şi întru arătări, şi întru proroci.
7. Şi dzise Saul slugelor lui: „Cercaţi-mi mie muiêre ce grăiêşte den pîntece şi voi mêrge către ea şi voi cerca întru ea". Şi dziseră slugele către el: „Iată muiêre ce den pîntece grăiêşte în Aendor".
8. [3137]Şi să acoperi Saul şi să îmbrăcă haine alte şi mêrse el şi 2 bărbaţi împreună cu el şi veni la muiêre noaptea şi-i dzise ei: „Vrăjaşte mie întru cel den pîntece grăitor şi-mi suie mie pre carele voi dzice ţie".
9. Şi dzise lui muiêrea: „Iată, dară, tu ştii cîte au făcut Saul,
[3138]cum au surpat pre cei den pîntece grăitori de pre pămîntu; şi pentru ce tu lăţuieşti sufletul mieu ca să-l omori pre el?".
10. Şi să jurắ ei Saul asupra Domnului, dzicînd: „Viu ii Domnul de va tîmpina ţie strîmbătate întru cuvîntul acesta".
11. Şi dzise muiêrea lui Saul: „Pre cine să-ţi sui în sus ţie?". Şi dzise: „Pre Samuil suie-mi în sus".
12. Şi vădzu muiêrea pre Samuil şi strigắ cu glas mare, şi dzise muiêrea către Saul: „Pentru căci m-ai amăgit[3139]? Şi tu eşti Saul".
13. Şi dzise ei împăratul: „Nu te tême, spune pre cine ai vădzut". Şi-i dzise lui muiêrea: „Dumnedzăi am vădzut suindu-să dentru pămîntu".
14. Şi-i dzise ei: „Ce ai cunoscut?". Şi-i dzise lui: „Om den picioare suindu-să den pămîntu, şi acesta – văşmîntu îmbrăcat". Şi cunoscu Saul că-i acesta Samuil şi să plecă pre faţa lui pre pămîntu şi să închinắ lui.
15. Şi dzise Samuil: „Pentru căci m-ai supărat să mă sui eu?". Şi dzise Saul: „Nevoiescu-mă foarte, şi cei striini de fêl bat întru mine şi Dumnedzău s-au depărtat de la mine şi nu m-au mai ascultat încă, şi întru mîna prorocilor, şi întru visuri, şi întru arătări; şi acum te-am chemat pre tine să-mi arăţi ce voi face".
16. Şi dzise Samuil: „Ce mă mai întrebi? Şi Domnul s-au depărtat de către tine

17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]

КАП·КѲ·

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]

[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11

КАП· Л·

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

[3140]și să făcu cu cel aproape de tine.

17. Și făcu Domnul ție în ce chip au grăit întru mîna mea, și va rumpe[3141] Domnul împărățiia ta den mîna ta și o va da pre ea aproapelui tău, lui David.

18. Căci n-ai ascultat glasul lui Dumnedzău și n-ai plinit mîniia urgiei lui întru Amalic, pentru cuvîntul acesta au făcut Domnul ție întru dzua aceasta.

19. Și va da Domnul pre Israil împreună cu tine în mîinile celor striini de fêl, și mîine tu și fiii tăi împreună vor cădea, și tabăra Israil o va da Domnul în mîinile celor striini de fêl".

20. Și sîrgui Saul și cădzu stîndu preste pămîntu și să înfricoșe foarte de cuvintele lui Samuil. Și întru el nu mai era vîrtute încă, căci n-au mîncat pîine toată dzua și toată noaptea acêea.

21. Și intrắ muiêrea către Saul și vădzu că să pripi foarte și dzise către el: „Iată, au ascultat roaba ta glasul tău și mi-am pus sufletul mieu întru mîna ta și am ascultat cuvintele tale carele ai grăit mie.

22. Și acum, ascultă[3142] dară și tu glasul roabei tale; și voi pune înaintea ta să-ți pui jemnă de pîine și mănîncă și va fi întru tine putêre, căci mergi în cale".

23. Și să lepădă și nu vrea să mănince; și siliia pre el slugele lui și muiêrea, și ascultắ glasul lor și să sculă de pre pămîntu și ședzu pre jețu.

24. Și la aceasta muiêre era juncă păscătoare în casă, și păzi[3143] și junghé pre ea și luă fănină și frămîntắ și coapse azime.

25. Și aduse înaintea lui Saul și înaintea slugelor lui și mîncară, și să sculară și mêrseră în noaptea acêea.

Cap 29

1. Și[3144] adunară cei striini de fêl taberile lor la Afeccá și Israil să tăbărî la Aendor, cea den Iezráel.

2. Și domnii celor striini de fêl mergea întru sute și întru mii, și David și oamenii lui mergea denapoi împreună cu Anhus.

3. Și dziseră domnii celor striini de fêl: „Cine-s aceștia ce mergu?". Și dzise Anhus către hatmanii celor striini de fêl: „Nu-i acesta David, sluga lui Saul, împăratul Israil, carele au făcut împreună cu noi dzile acesta în al doilea an? Și nu am aflat întru el nimic dentru care dzi au cădzut către mine și pînă întru dzua aceasta".

4. Și să mîhniră preste el domnii celor striini de fêliuri și dziseră lui: „Întoarce pre om și să întoarcă la locul lui unde l-ai pus pre el acoló, [3145]și să nu vie împreună cu noi la războiu și să nu să facă viclean taberii; și cu ce să va împăca acesta cu domnul lui, au nu cu capetile oamenilor acelora?

5. Au nu iaste acesta David, căruia începea în danțuri dzicînd: «Au lovit Saul întru miile lui și David întru dzecile de mii a lui»?".

6. Și chemă Anhus pre David și-i dzise lui: „Viu ii Domnul, că dreptu tu și bun întru ochii miei, și ieșirea ta și întrarea ta împreună cu mine întru tabără, și că n-am aflat asupra ta rău den care dzi ai venit către mine pînă în dzua de astădzi; și întru ochii domnilor nu bun tu.

7. Și acum întoarce-te și pasă în pace și să nu faci rău întru ochii domnilor[3146] celor striini de fêl".

8. Și dzise David către Anhus: „Ce am făcut ție și ce ai aflat întru robul tău dentru care dzi am fostu înaintea ta și pînă în dzua de astădzi că să nu viu să bat pre vrăjmașii domnului mieu, împăratului?".

9. Și răspunse Anhus și dzise către David: „Știu că bun tu întru ochii miei ca și în cerul lui Dumnedzău; ce domnii celor striini de fêl dzic: «Nu va veni împreună cu noi la războiu».

10. Și acum, mînecă dimineață, tu și slugele domnului tău, ceia ce au venit împreună cu tine, și păsați la locul unde v-am așezat pre voi acoló. ⌊Și cuvîntu ucigaș să nu pui întru inima ta, căci bun tu înaintea mea⌋[3147]. Și vă mînecați întru cale și să luminêdze voao și păsați".

11. Și să mînecắ David, el și oamenii lui, să margă și să păzască pămîntul celor striini de fêl; și cei striini de fêl s-au suit să să bată către Israil.

Cap 30

1. Și să făcu întrînd David și oamenii lui pre Sechilag a treia dzi, și Amalic lovi asupra răsăritului și pre Sechilag; și lovi pre Sechilag și au arsu-o pre ea cu foc.

2. Și pre muieri și pre toți cîți era întru ea, den mic pînă în mare, n-au omorît om, nici muiêre, ce robiră și să duseră la calea lor.

3. Și veni David și oamenii lui la cetate și iată, era arsă cu foc, iar muierile lor și fiii lor și fêtele lor, robite.

4. Și rădicắ David și oamenii lui glasul lor și au plînsu pînă unde nu mai era întru ei vîrtute a mai plînge încă.

5. Și amîndoao muierile lui David s-au robit, Ahinaam israilteanca și Avighéa, muiêrea lui Nával carmileanului.

6. Și să îngriji David foarte, căci dzise nărodul să-l ucigă cu pietri pre el, căci durut sufletul a tot nărodul fieștecăruia pentru fiii lui și pentru fêtele lui. Și să întări David întru Domnul Dumnedzăul lui,

7. Și dzise David către Aviáthar preutul, fiiul[3148] lui Ahiméleh: „Adu efudul!". Și aduse Aviáthar efud către David.

8. Și întrebă David pren Domnul dzicînd: „Au goni-voi denapoia

a lui Gheddur

[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]

Κεφ. λα'

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]

a lui gheddur acestuia? Au ajunge-i-voi pre ei?". Şi-i dzise lui Domnul: „Gonêşte, căci ajungînd vei ajunge pre ei şi scoţînd vei scoate".

9. Şi mêrse David, el şi cei 600 de oameni împreună cu el, şi veniră pînă la pîrîul lui Vossor. Şi mai mulţi au stătut.
10. Şi au gonit cu 400 de oameni, şi obosiră 200 de oameni carii au stătut decinde de pîrîul Vossor.
11. Şi aflară om eghiptean în ţarină şi-l prinseră pre el şi-l aduseră pre el la David, şi-i dêderă lui pîine de au mîncat şi-l adăpară pre el apă,
12. Şi-i dêderă lui o bucată de păpuşă şi doao stafide şi au mîncat, şi veni duhul lui întru el, căci n-au fostu mîncat pîine şi n-au băut apă 3 dzile şi 3 nopţi.
13. Şi dzise lui David: „De unde eşti şi al cui eşti tu?". Şi dzise copilaşul: „Eghipteneanul eu sîntu, rob a unui om[3149] amalichitean, şi mă lăsă stăpînul mieu, căci m-am bolnăvit eu, astădzi a treia dzi.
14. Şi noi am lovit la amiadzădzi a lui Helethí şi pre părţile Iúdei şi pre Ghelvué, şi pre Sechilag am arsu-o cu foc".
15. Şi dzise ⌊lui⌋[3150] David: „Au duce-mă-vei asupra lui gheddur acesta?". Şi dzise: „Jură-te dară[3151] mie asupra lui Dumnedzău să nu mă omori pre mine şi să nu mă dai în mîinile stăpînului mieu, şi te voi aduce asupra lui gheddur acesta".
16. Şi-l pogorî pre el acoló şi, iată, ei răvărsaţi preste faţa a tot pămîntul, mîncîndu şi bîndu şi prăznuindu întru toate prăzile cêle mari carele au luat dentru pămîntul celor striini de fêl şi den Pămîntul Iúda.
17. Şi veni asupra lor David şi-i lovi pre ei de la luceafăr pînă înde sară şi a doao dzi, şi n-au scăpat dentru ei om, fără numai 400 de copilaşi carii era călare pre cămile şi fugiră.
18. Şi luă David toate cîte au luat amalichitênii şi pre amîndoao muierile lui le-au scos David.
19. Şi nu le-au răsărit lor, de la mic pînă la mare şi pînă la fii şi la fête, şi den prădzi şi pînă în toate cîte au luat lor, ⌊şi⌋[3152] toate le-au întorsu David.
20. Şi luă David toate turmele şi cirezile şi le-au mînat înaintea prăzilor; şi prăzilor acelora să zicea: „Acêstea-s prăzile lui David!".
21. Şi sosi David către cêle 200 de oameni ce au rămas a mêrge denapoia lui David, şi au şedzut pre ei întru pîrîul lui Vosor. Şi ieşiră întru tîmpinarea lui David şi întru tîmpinarea nărodului ce era cu el. Şi să apropiia David pînă la nărod şi-l întrebară pre el cêlea a păcii.
22. Şi răspunse tot omul ucigaş şi rău den oamenii de războiu ce au mersu cu David şi dziseră: „Căci n-au gonit împreună cu noi, nu le vom da lor den prăzile carele am scos, fără numai fieştecarele muiêrea lui şi ficiorii lui să-şi ia şi să să întoarcă".
23. Şi dzise David: „Nu veţi face aşa, fraţii miei, după ce ne-au dat Domnul noao şi ne-au păzit pre noi şi au dat Domnul pre gheddur carele vine asupra noastră întru mîinele noastre.
24. Şi cine va asculta voao cuvintele acêstea? ⌊Căci nu mai puţini decît noi sîntu⌋[3153], pentru căci după partea celuia ci să pogoară la războiu, aşa va fi partea celuia ci şade la unêlte; într-un chip vor împărţi".
25. Şi să făcu dentru dzua acêea şi înainte, şi să făcu întru porîncă şi întru îndreptăciune lui Israil, pînă în astădzi.
26. Şi veni David în Sechilag şi trimise den prădzi celor bătrîni Iúdei şi celor de aproape a lui, dzicînd: „Iată blagoslovenie voao[3154] den prădzile vrăjmaşilor Domnului".
27. Celor den Vethsur, şi celor den Ramá a răsăritului, şi celor den Ghiethither,
28. Şi celor den Aroir, ⌊şi celor den Amadí⌋[3155], şi celor den Safá, şi celor den Esthié,
29. Şi celor den Gheth, şi celor den Nican, şi celor den Safeh, şi celor den Thimath, şi celor den Carmil⌋[3156], şi celor den cetăţile a lui Ieremeil, şi celor den cetăţile lui Chenezí,
30. Şi celor den Ierimuth, şi celor den Virsaveé, şi celor den Nomvé,
31. Şi celor den Hevron, şi la toate locurile carele au petrecut David acoló, el şi oamenii lui.

Cap 31

1. [3157]Şi cei striini de fêl da războiu asupra lui Israil, şi fugiră oamenii Israil de către faţa celor striini de fêl şi cădzură rănituri întru Muntele Ghelvué.
2. Şi să loviră cei striini de fêl cu Saul şi cu fiii lui, şi bat cei striini de fêl pre Ionáthan şi pre Aminadav şi pre Melhisoá, fiii lui Saul.
3. Şi să îngreuiadză războiul asupra lui Saul, şi-l aflară pre el cei săgetători, oameni arcaşi, şi să răni suptu vintricêle.
4. Şi dzise Saul către cela ce rădica unêltele lui: „Zmulge sabiia ta şi mă junghe cu ea, ca să nu vie aceşti neobrăzuiţi şi mă vor junghia pre mine şi vor batgiocuri întru mine". Şi nu vru cela ce rădica unêltele lui, căci s-au înfricoşat foarte; şi luă Saul sabiia lui şi cădzu preste ea.
5. Şi vădzu cela ce rădica unêltele lui că au murit Saul, şi au cădzut şi el preste sabiia lui şi au murit împreună cu el.
6. Şi muri Saul şi cîteşitrei ficiorii lui şi cela ce rădica hainele lui şi toţi oamenii lui întru dzua acêea, deodată.
7. Şi vădzură oamenii Israil

cei decinde

[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]

[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 13
[illegible]

[illegible]

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]

cei decinde de vaale și cei decinde de Iordan că au fugit oamenii Israil și că au murit Saul și fiii lui și lasă cetățile lor și fug, și vin cei striini de fêl și lăcuiescu întru iale.

8. Și să făcu a doao dzi, și veniră cei striini de fêl a dăzbrăca pre cei morți, și aflară pre Saul și pre cîteșitrei ficiorii lui căzuți preste munții Ghelvué.

9. ⌊Și-l întoarseră pre el⌋[3158] și-l dezbrăcară hainele lui și-i tăiară capul lui și trimiseră în pămîntul celor striini de fêl, împregiur binevestindu chipurilor lor și nărodului lor.

10. [3160]Și-i puseră hainele lui la Astartion și trupul lui l-au înfiptu întru zidul Vethsam.

11. [3161]Și audziră pentru el ceia ce lăcuiescu Iavis Galaadítei carele au făcut cei striini de fêl lui Saul.

12. Și să sculară tot omul puterii și au mersu toată noaptea și luară trupul lui Saul și trupul lui Ionáthan, fiiului lui, de la zidul Vethsam, și-i aduseră pre ei la Iavis și-i arseră pre ei acoló de tot.

13. Și luară oasele lor și le îngropară suptu arătura cea den Iavis, și postescu șapte dzile.

A împărățiilor a doao ⌊carte⌋[3159]

Cap 1

1. Și fu după ce muri Saul, și David să întoarse bătînd pre Amalic, și ședzu David în Sechilag dzile 2.

2. Și fu în dzua a treia și iată, om veni den tabăra nărodului Saul, și hainele lui – rumpte, și pămîntu preste capul lui; și fu venind el către David, și cădzu pre pămîntu și să închiná lui.

3. Și-i dzise lui David: „De unde tu vii?”. Și dzise către el: „Dentru tabăra Israil eu am scăpat”.

4. Și-i dzise lui David: „Ce iaste cuvîntul acesta? Spune-mi mie”. Și dzise că au fugit nărodul dentru război și au cădzut mulți dentru nărod și au murit, și Saul și Ionáthan, fiiul lui, au murit.

5. Și dzise David copilașului ce-i spunea lui: „Cum știi că au murit Saul și Ionáthan, fiiul lui?”.

6. Și dzise copilașul cela ce-i spunea lui: „Cu cădêre au cădzut întru Muntele Ghelvué și iată, Saul era răzămat pre sulița lui și iată, carăle și cei mai mari preste cai să loviră cu el.

7. Și căută denapoia mea și mă vădzu pre mine și mă chemă pre mine și dziș: «Iată eu!».

8. Și dzise mie: «Cine ești tu?». Și dziș către el: «Amalichitean eu sîntu».

9. Și dzise către mine: «Stă, dară, asupră-mi și mă omoară, căci coprinsu-m-au întunêrec groaznic și încă sufletul mieu întru mine».

10. Și stătui asupra lui și-l omorîi pre el, căci știia cum nu va trăi după ce au cădzut el, și am luat împărățitoriul cel den capul lui și brățariul cel de pre brațul lui și le-am adus pre iale domnului mieu aicea”.

11. Și să apucá David de hainele lui și le rumpse pre iale, și toți oamenii lui și-au ruptu hainele lor.

12. Și au bocit și au plînsu și au postit pînă înde sară pentru Saul și pentru Ionáthan, fiiul lui, și pentru nărodul Iúdei și pentru casa lui Israil, căci s-au rănit cu sabie.

13. Și dzise David copilașului celui ce povestiia lui: „De unde ești tu?”. Și dzise: „Fiiu a unui om nemêrnic amalichitean eu sîntu”.

14. Și dzise ⌊lui⌋[3162] David: „Cum nu te înfricoșași a aduce mîna ta a strica pre unsul Domnului?”.

15. Și chemă David unul den copilașii lui și dzise: „Apropiindu-te tîmpină lui!”. Și-l lovi pre el și muri.

16. Și dzise către el David: „Sîngele tău – preste capul tău, căci gura ta au răspunsu asupra ta dzicînd că: «Eu am omorît pre unsul Domnului»”.

17. Și plînse David plînsoarea aceasta preste Saul și preste Ionáthan[3163], fiiul lui.

18. Și dzise ca să învêțe pre fiii lui Iúda – iată-i scris pre Cartea Celui Dreptu – și dzise:

19. „Stîlpêște, Israil, ⌊pentru cei morți⌋[3164] în nălțimile tale, ale răniților! Cum cădzură tarii!

20. Nu povestiți în Gheth și să nu vestuiți bine întru ieșirile Ascalónului, ca nu cîndva să vor bucura fêtele celor striini de fêl, ca nu cîndva să vor dăsfăta fêtele neobrăzuiților.

21. Munții de la Ghelvué, nu să pogoare roao și nu fie roao preste voi și țarini a începăturilor, căci acoló să împutá pavăța tarilor, pavăța Saul, nu să unse cu untudelemnu.

22. Den sîngele răniților și den săul tarilor arcul lui Ionáthan și[3165] s-a întorsu deșertu înapoi și sabiia Saul nu s-au învîrtejit deșeartă.

23. Saul și Ionáthan, cei iubiți și înfrîmsețați, neusăbiți, binecuveniți întru viața lor, și în moartea lor nu s-au împărțit; decît vultúrii mai iușori și decît leii s-au mai întărit.

24. Fêtele Israil, preste Saul plîngeți, pre cela ci vă îmbrăca pre voi roșii împreună cu podoaba voastră, pre cela ce aducea podoabă de aur preste îmbrăcămințele voastre.

25. Cum au cădzut tarii în mijlocul războiului! Ionáthan, ⌊întru moarte te-ai rănit⌋[3166], pre înălțimile tale rănirea!

26. Dorescu

[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]

КАП. Б

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]

[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]

pre tine, frate-mieu, Ionáthan! Te înfrîmseţaşi mie foarte, să minună líbovul tău mie mai multu decît dragostea muierilor.

27. Cum au cădzut tarii şi pieriră ciniile de război!".

Cap 2

1. Şi să făcu după acêstea, şi întrebă David întru Domnul dzicînd: „Au sui-mă-voi într-una den cetăţile Iúdei?". Şi dzise Domnul cătră el: „Suie-te!". Şi dzise David: „Unde mă voi sui?". Şi dzise: „La Hevron".
2. Şi să sui acoló David, la Hevron, şi amîndoao muierile lui, Ahinoom israilteanca şi Avighéa, muiêrea lui Nával carmileanului,
3. Şi oamenii cei împreună cu el, fieştecarele, şi casa lui, şi lăcuia întru cetăţile Hevron.
4. [3167]Şi vin oamenii Iúdei şi ungu pre David acoló, ca să împărăţască pre casa Iúdei, [3168]şi spuseră lui David dzicînd cum oamenii Iavis Galaadítei au îngropat pre Saul.
5. Şi au trimis David soli cătră ispravnicii Iavis Galaadítei, şi dzise cătră ei David: „Blagosloviţi voi Domnului, căci aţi făcut mila aceasta pre domnul vostru, pre Saul, pre unsul Domnului, şi aţi astrucat[3169] pre el ⌊şi pre Ionathan, fiiul lui⌋[3170].
6. Şi acum să facă Domnul împreună cu voi milă şi adevăr, şi-ncă şi eu voi face cu voi binele acesta căci aţi făcut cuvîntul acesta.
7. Şi acum întărească-să mîinile voastre şi vă faceţi întru fii tari, căci au murit domnul vostru, Saul, şi-ncă pre mine m-au unsu casa Iúdei preste ei întru împărat".
8. Şi Avenir, ficiorul lui Nir, voivodul Saul, luo pre Ievosté, ficiorul lui Saul, şi-l sui pre el ⌊den tabără⌋[3171] la Manaim,
9. Şi-l împărăţi pre el pre Galaadíta şi pre Thasirí şi pre Israil şi pre Efraim şi pre Veniamin şi preste tot Israil.
10. De 40 de ani – Ievosté, ficiorul Saul, cînd împărăţi preste Israil, şi 2 ani împărăţi, afară den casa Iúdei, carii era denapoia lui David.
11. Şi să făcură dzilele carele David au împărăţit în Hevron, preste casa Iúdei, 7 ani şi luni 6.
12. Şi ieşi Avenir, ficiorul lui Nir, şi slugile lui Ievosthé, ficiorul lui Saul, cînd au împărăţit Manaim la Gavaon.
13. Şi Ioav, ficiorul Saruiei, şi slugele David au ieşit den Hevron şi să tîmpinară înde sine la izvorul[3172] de la Gavaon deodată, şi şedzură ceştia preste şipot dencoace şi ceştia ⌊preste şipot⌋[3173] dencoleá.
14. Şi dzise Avenir cătră Ioav: „Să să scoale dară copilaşii şi să să joace înaintea noastră!". Şi dzise Ioav: „Să să scoale!".
15. Şi să sculară şi trecură cu număr dentru Veniamin copii 12 de ai lui Ievosthé, fiiului Saul, şi 12 dentru copiii David.
16. Şi apucară fieştecarele cu mîna capul aproapelui său, şi sabiia lui la coastea aproapelui său, şi cădzură deodată şi să chemă numele locului aceluia Partea viclênilor, carea iaste în Gavaon.
17. Şi să făcu războiul năsîlnic şi tare foarte întru dzua acêea, şi greşi Avenir şi oamenii Israil înaintea slugelor David.
18. Şi fură acoló 3 ficiori ai Saruía, Ioav şi Avesá şi Asail. Şi Asail – iuşor cu picioarele lui, ca o căprioară de cêle den ţarină.
19. Şi goni Asail denapoia lui Avenir şi nu să abătu a mêrge în dreapta au în stînga denapoia lui Avenir.
20. Şi căută Avennir dendărătul lui şi dzise: „Au tu eşti Asail sîngur?". Şi dzise: „Eu sîntu".
21. Şi-i dzise lui Avennir: „Abate-te tu în dreapta au în stînga şi prinde ţie unul den copilaşi şi ia ţie armele toate a lui". Şi nu vru Asail să să abată de denapoia lui.
22. Şi adaose încă Avenir dzicînd lui Asail: „Depărteadză-te de la mine, pentru ca să nu te lovăscu la pămîntu! Şi cum voi rădica obrazul mieu cătră Ioav, ⌊fratele tău⌋[3174]?
23. Şi unde sîntu acêstea? Întoarce-te cătră Ioav, fratele tău!". [3175]Şi nu vrea să să dea în laturi. Şi-l lovi pre el Avenir cu denapoia suleţii lui în dăşertu, şi trecu suliţa pînă în denapoia lui, şi cade acoló şi moare suptu el. Şi fu tot cela ce mergea[3176] pînă la locul unde au cădzut acoló Asail şi muri, ⌊şi⌋[3177] să feriia.
24. Şi goni Ioav şi Avesá denapoia lui Avenir, şi soarele apunea, şi ei au venit pînă la Dealul Emmat, carele iaste despre faţa i Ghê, calea pustiiului a i Gavaon.
25. Şi să adunắ fiii lui Veniamin cei de denapoia lui Avenir, şi să făcură întru pîlcu şi stătură pre vîrvul unui deal.
26. Şi strigắ Avenir pre Ioav şi dzise: „Au doară pînă la biruinţă va mînca sabiia? Au nu ştii că amărîte vor fi la cêle de apoi? Şi pînă cîndu[3178] nu vei dzice nărodului să să întoarcă de denapoia fraţilor noştri?".
27. Şi dzise Ioav: „Viu Domnul că să nu fii grăit, pentru căci atuncea de dimineaţă s-are fi suit nărodul careleşi denapoia după fratele său!".
28. Şi trîmbiţă Ioav cu trîmbiţa şi stătu tot nărodul şi nu mai goniră denapoia lui Israil şi nu mai adaosără încă a să bate.
29. Şi Avenir şi oamenii lui s-au dus la apus toată noaptea acêea, şi trecea Iordánul şi mêrseră tot şesul şi veniră la tabără.
30. Şi Ioav să întoarse de denapoia lui Avenir şi adunắ tot nărodul şi să socotiră den fiii lui David 19 oameni şi Asail.
31. Şi slu-

gile David

[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП Г

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]

gele[3179] David au ucis dentru fiii lui Veniamin, den oamenii lui Avenir, 360 de oameni de la el.

32. Şi rădică pre Asail şi-l astrucă pre el în gropniţa tatălui său, în Vithlêem. Şi mêrse Ioav şi oamenii ce era împreună cu el toată noaptea şi li să lumină lor în Hevron.

Cap 3

1. Şi să făcu războiul în multă vrême întru mijlocul casei Saul şi întru mijlocul casei David. Şi casa lui David mergea şi să întăriia şi casa lui Saul mergea şi slăbiia.
2. [3180]Şi să născură lui David ficiori 6 în Hevron şi era cel dentîi născut al lui Ammon, a i Hinaam iezrailtêncei;
3. Şi al doilea al lui – Daluía, cu Avighéa carmileanca, şi al treilea – Avessalom, ficiorul ii Maahá, fata lui Tholmí, împăratului Gassir;
4. Şi al patrulea – Ornias, ficiorul ii Anghíth; şi al cincilea – Safatía, a i Avitaal;
5. Şi al șaselea – Iethroam, a i Eglah, muierii lui David. Aceștia s-au născut lui David în Hevron.
6. Şi fu fiind războiul întru mijlocul casei lui Saul şi întru mijlocul casei lui David, şi Avenir era ţiind casa lui Saul.
7. Şi la Saul au fostu ţiitoare, şi numele ei – Resfa, fata lui Ioil, ⌊şi întră către ea Avenir⌋[3181]. Şi dzise Ievosthé, fiiul lui Saul, către Avennir: „Ce căci ai întrat către ţiitoarea tătîne-mieu?".
8. Şi să mîniia[3182] foarte Avennir pentru cuvîntul acesta pre Ievosthé, şi dzise Avennir ⌊către el⌋[3183]: „Că doară cu cap de cîine eu sîntu? Am făcut astădzi milă cu casa lui Saul, tătîne-tău, şi pentru fraţii şi pentru cunoscuţii lui şi nu m-am dus de bunăvoie la casa lui David; şi cerci asupra mea tu pentru strîmbătatea a unii muieri astădzi.
9. Acêstea să facă Dumnedzău lui Avennir şi acêstea să-i adaogă lui, că în ce chip s-au jurat Domnul lui David, aşa voi face lui[3184] întru dzua aceasta:
10. Să iau împărăţia den casa lui Saul şi să rădic scaunul lui David asupra lui Israil şi preste Iúda, de la Dan şi pînă la Virsaveé".
11. Şi nu mai putu încă Ievusthé să-i răspundză lui Avenir cuvîntu, căci s-au înfricoşat de el.
12. Şi trimise Avenir soli către David la Thelam, unde era, îndatăşi, dzicînd: „Pune făgăduinţa ta împreună cu mine şi iată, mîna mea împreună cu tine, să întorcu către tine toată casa lui Israil".
13. Şi dzise David. „Bine, eu voi pune către tine făgăduinţă, însă un cuvîntu eu cer de la tine dzicînd: nu vei vedea faţa mea, de nu vei aduce pre Melhol, fata lui Saul, venind tu să vezi faţa mea".
14. Şi trimise David către Ievosthé, ficiorul lui[3185] Saul, soli, dzicîndu: „Dă-mi muiêrea, pre Melhol, [3186]pre carea am luat cu 100 de acoperemînturi de margini a celor striini de fêl".
15. Şi trimise Ievosthé şi o luă pre ea de la bărbatul ei, de la Faltiil, fiiul lui Sellim.
16. Şi mergea bărbatul ei împreună cu ea, mergînd şi plîngînd denapoia ei, pînă la Vaurim; şi dzise către el Avennir: „Pasă, întoarce-te!", şi să întoarse.
17. Şi dzise Avennir către cei bătrîni a lui Israil dzicînd: „Ieri şi alaltaieri cercaţi pre David ca să împărăţască preste voi.
18. Şi acum faceţi, pentru că Domnul au grăit pentru David dzicînd: «Întru mîna robului mieu David oi mîntui nărodul mieu, Israil, den mîna celor striini de fêl şi den mîna tuturor nepriêtenilor lui»".
19. Şi au grăit Avennir şi-ncă şi întru urechile Veniamin, şi mêrse Avennir ca să grăiască în urechile David, în Hevron, toate cîte au plăcut întru ochii lui Israil şi în ochii a toată casa Veniamin.
20. Şi veni Avenir către David la Hevron şi, împreună cu el, 20 de oameni, şi făcu David[3187] lui Avenir şi oamenilor ce era cu el ospăţ[3188].
21. Şi dzise Avenir către David: „Scula-mă-voi, dară, şi voi mêrge şi voi aduna către domnul mieu împăratul pre tot Israil şi pune-voi cu el făgăduinţă, şi vei împărăţi preste toate carele poftêşte sufletul tău". Şi trimise David pre Avennir şi mêrse cu pace.
22. Şi iată, slugile lui David şi ⌊a lui⌋[3189] Ioav vin dentru ceată şi prăzi multe aducea împreună cu ei; şi Avenir nu era cu David în Hevron, căci l-au fostu trimis pre el şi s-au fostu dus cu pace.
23. Şi Ioav şi toată oastea lui au venit, şi spuse lui Ioav dzicînd: „Venit-au Avennir, ficiorul lui Nir, către David şi l-au trimis pre el cu pace şi s-au dus".
24. Şi întră Ioav către împăratul şi dzise: „Ce aceast-ai făcut? Iată, au venit Avenir către tine şi pentru ce l-ai trimis pre el şi s-au dus cu pace?
25. Au nu ştii răutatea a lui Avenir, ficiorul lui Nir, că să te înşale au venit, ca să ştie întrarea ta şi ieşirea ta şi să ştie toate cîte tu faci?".
26. Şi să întoarse Ioav de la David şi trimise soli către Avenir denapoia lui, şi-l întoarseră pre el de la fîntîna lui Seiram; şi David nu ştiia.
27. Şi întoarse pre Avenir la Hevron [3190]şi-l abătu pre el Ioav den laturea porţii să grăiască către el leşuindu-l, şi-l lovi pre el acoló în deşertu şi muri întru sîngele lui [3191]Asail, fratele lui Ioav.
28. Şi audzi David după aceasta şi dzise:

nevinovat

[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д

[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Е

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]

„Nevinovat sîntu eu și împărățiia mea de la Domnul, ⌊de acum⌋[3192] și pînă în vac, den sîngerăturile lui Avennir, ficiorul lui Nir;

29. Să sosască pre capul lui Ioav și preste toată casa tătîne-său! Și să nu lipsască dentru casa lui Ioav înfrîntu, și stricat, și[3193] țiind cîrje, și cădzînd în sabie, și lipsindu-să de pîini!".
30. Iară Ioav și Avessa, fratele lui, fura cu ochiul pre Avennir, pentru căci au omorît pre Asail, fratele lor, la Gavaon, la război.
31. Și dzise David cătră Ioav și cătră tot nărodul ce era cu el: „Rumpeți-vă hainele voastre și vă încingeți cu saci și vă bociți înaintea lui Avennir!". Și împăratul David mergea denapoia[3194] patului.
32. Și astrucară pre Avennir în Hevron și rădicắ împăratul glasul lui și plînse pre gropnița lui; și plînse tot nărodul ⌊pre Avennir⌋[3195].
33. Și plînse împăratul pre Avennir și dzise: „Au ca moartea lui Nával va muri Avennir?
34. Mîinele tale nu s-au legat, picioarele tale nu în obedzi; n-ai apropiiat ca Nával, înaintea a fiiu a strîmbătății ai cădzut!". Și să adunară tot nărodul ca să-l plîngă pre el.
35. Și veni tot nărodul ca să cinêdze pre David cu pîine[3196], încă fiind dzuă; și să jură David dzicînd: „Acêstea să-mi facă mie Dumnedzău și acêstea să-mi adaogă, că de nu va apune soarele, nu voi mînca[3197] pîine au den tot ceva".
36. Și cunoscu tot nărodul și plăcu înaintea lor toate cîte au făcut împăratul înaintea a tot nărodul.
37. Și știu tot nărodul și tot Israil întru dzua acêea că nu s-au făcut de la împăratul ca să omoară pre Avennir, ficiorul lui Nir.
38. Și dzise împăratul cătră slugele lui: „Nu știți că povățitor mare au cădzut întru dzua aceasta întru Israil?
39. Și căci eu sîntu rudă astădzi și pus de cătră împăratul? Iară oamenii aceștia, fiii lui Saruiia, năsîlnici mie sîntu. Să răsplătească Domnul celuia ce face cêle rêle după răul lui!".

Cap 4

1. Și audzi Ievosthé, fiiul lui Saul, că au murit Avennir, ficiorul lui Nir, în Hevron, și să muiară mîinele lui și toți oamenii Israil încremeniră.
2. Și doi oameni mai mari preste rocoșiri lui Ievosthé, fiiul lui Saul, numele unuia – Vaaná și numele al doilea – Rihav, fiii lui Remóth virotheului, dentru fiii lui Veniamin, căci și Viróth să socotea fiilor Veniamin.
3. Și au fugit virotheii la Gheth și au fostu acoló nemernicind pînă în dzua aceasta.
4. Și la Ionáthan, fiiul lui Saul, fiiu rănit la picioare, fiiu de ani 5, și acesta, cînd au vestit[3198] lui Saul și lui Ionáthan, fiiului său, dentru Iezráel, și-l rădicắ pre el manca lui și fugi; și fu pripindu-să ea să fugă, și au cădzut și s-au șchiopătat. Și numele lui – Memfivosthé.
5. Și mêrseră fiii lui Remmon virotheului[3199], Rihav și Vaaná, și întrară la zăduvul dzilei în casa lui Ievosthé, și el dormiia în așternutul de amiadzădzi.
6. Și iată, portarii casei curățiia grîu. Și i să făcu somnu și dormiia. Și Rihav și Vaaná, frații, au trecut.
7. Și întrară în casă, și Ievosthé durmiia în patul lui întru cămara lui; și-l loviră pre el și-l omorîră pre el, și luară capul lui și, luîndu capul lui, mêrseră calea cea despre apus, toată noaptea.
8. Și au adus capul lui Ievosthé lui David la Hevron și dziseră cătră împăratul: „Iată capul lui Ievosthé, fiiul lui Saul, vrăjmașului tău, carele cerca sufletul tău; și au dat Domnul domnului nostru împăratului izbîndire[3200] nepriêtenilor lui ca și dzua aceasta dentru Saul, nepriêtenul tău, și dentru semințiia lui".
9. Și au răspunsu David lui Rihav și lui Vaaná, fratelui lui, fiilor Remmon, a virotheului, și dzise lor: „Viu Domnul carele au mîntuit sufletul mieu dentru toată primejdiia,
10. [3201]Căci cela ce mi-au spus mie dzicînd că au murit Saul și Ionáthan, și el era ca un colăcaș[3202] înaintea mea, și-l prinșu pre el și-l uciș pre el în Sechilag, căruia mi să cădea mie să-i dau de vêste bună.
11. Și acum oameni răi au ucis pre om dreptu întru casa lui, pre patul lui; și acum voi cerca sîngele lui dentru mîinile voastre și voi surpa pre voi den pămîntu".
12. Și porînci David copilașilor lui și-i omorî pre ei și le taie[3203] mîinile lor și picioarele lor și-i spîndzurắ pre ei deasupra șipotului, în Hevron. Și capul lui Ievosthé l-au îngropat în gropnița lui Avennir, feciorul lui Nir[3204], în Hevron.

Cap 5

1. [3205]Și mêrseră toate fêliurile Israil cătră David la Hevron și dziseră lui: „Iată, oasele tale și pielíțele tale – noi.
2. Și ieri și alaltaieri, fiind Saul împăratul preste noi, tu erai cela ce scoteai pre Israil. Și dzise Domnul cătră tine: «Tu vei paște pre nărodul mieu, pre Israil, și tu vei fi întru povățitor preste nărodul mieu, Israil»".
3. Și vin toți

bătrînii

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25

Кап. ѕ.

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12

bătrînii Israil către împăratul la Hevron şi puse lor împăratul David[3206] făgăduinţă în Hevron înaintea Domnului şi ungu pre împăratul David preste tot Israílul.

4. [3207]Fiiu de 30 de ani David cînd împărăţi el, şi 40 de ani au împărăţit.
5. 7 ani şi 6 luni au împărăţit la Hevron preste Iúda şi 33 ani au împărăţit preste Israil şi Iúda[3208] în Ierusalim.
6. Și mêrse David şi toţi oamenii la Ierusalim către ievuseu, cela ce lăcuia pămîntul. Și să grăi lui David: „Nu vei întra aicea, căci au stătut împotrivă cei orbi şi cei şchiopi, dzicînd: «Nu va întra David aicea»".
7. Și luă David îngrădirea i Sion, aceasta-i cetatea lui David.
8. Și dzise David întru dzua acêea: „Tot cel ce ucide pre ievuseu atingă-să de săbiuţă, şi pre cei şchiopi şi pre cei orbi şi pre cei ce urăscu sufletul lui David". Pentru acêea vor dzice: „Șchiopii şi orbii nu vor întra în casa Domnului".
9. Și şedzu David întru îngrădire, şi să chemă aceasta[3209] cetatea David. Și o zidi pre ea cetate împregiur de la marginea cetăţii şi casa lui.
10. Și mergea David mergîndu şi mărindu-să, şi Domnul cel întrutotţiitor – împreună cu el.
11. [3210]Și trimise Hiram, împăratul Tírului, soli către David şi lêmne de chedru şi teslari de lêmne şi pietrari de zidiu de casă, şi zidiră casă lui David.
12. [3211]Și cunoscu David că au gătit pre el Domnul întru împărat preste Israil şi că s-au rădicat împărăţiia lui pentru nărodul lui Israil.
13. Și luă David încă muieri şi ţiitori den Ierusalim după ce au venit el den Hevron, [3212]şi să făcură lui David încă feţi şi fête.
14. Și acêsta-s numerile celor ce s-au născut lui în Ierusalim: Samus şi Sovav şi Náthan şi Solomon
15. Și Evear şi Elisué şi Nafic şi Iefeé
16. Și Elisamá şi Elidaé şi Elfaláth, Samaé, ⌊Iesivath, Náthan, Galomaan, Ievaar, Theithú, Selfaláth, Naghéth, Nafec, Ionáthan şi Asemis, Voalimáth, Elifaáth⌋[3213].
17. [3214]Și audziră cei striini de fêl că s-au unsu David împărat preste Israil şi să suiră toţi cei striini de fêl a cerca pre David; şi audzi David şi să pogorî la îngrădire.
18. Și cei striini de fêl mêrseră şi cădzură la Zăpodiia Titanilor.
19. Și întrebă David pren Domnul dzicînd: „Au sui-mă-voi către cei striini de fêl şi-i vei da pre ei în mîinele mêle?". Și dzise Domnul către David: „Suie-te, căci dînd voi da pre cei striini de fêl în mîinele tale".
20. [3215]Și veni David pre den Cêle Den Sus Rupturi şi tăia pre cei striini de fêl acoló. Și dzise David: „Rupsă Domnul pre nepriêtenii miei pre cei striini de fêl înaintea mea, în ce chip să rup apele". Pentru acêea să numi numele locului aceluia Deasupra Rumpturilor.
21. Și lă-
sară cei striini de fêl pre dumnedzăii lor şi luară pre ei David şi oamenii ce era cu el ⌊şi dzise David să-i ardză pre ei cu foc de tot⌋[3216].
22. Și adaosără încă cei striini de fêl a să suirea şi cădzură întru Zăpódiia Titanilor[3217].
23. Și întrebă David pren Domnul ⌊dzicînd: „Au sui-mă-voi către cei striini de fêl şi-i vei da pre înşii în mîinile mêle?"⌋[3218]. Și dzise Domnul: „Nu te vei sui întru tîmpinarea lor; te întoarce de la ei şi te vei apropiia lîngă ei aproape de Cel Plîngător.
24. Și va fi cînd vei audzi tu glasul clătirei Desîşului Plîngătoriului, atuncea te vei pogorî către ei, căci atuncea va ieşi Domnul înaintea ta să taie întru războiul celor striini de fêl".
25. Și făcu David în ce chip porînci lui Domnul, şi lovi pre cei striini de fêl de la Gavaon pînă la Gazirá.

Cap 6

1. [3219]Și adunắ încă David tot tînărul dentru Israil, ca vro 70000.
2. Și să sculă şi mêrse David şi tot nărodul ce era împreună cu el şi dentru boiêrii Iúdei ⌊întru suire⌋[3220] ca să suie de acoló săcriiul lui Dumnedzău pre carele s-au numit numele Domnului puterilor şedzînd preste heruvimi preste el[3221].
3. Și suiră săcriiul Domnului preste un car nou şi-l[3222] rădicară pre el[3223] den casa lui Aminadav celui den deal. Și Ozá şi fraţii lui, fiii lui Aminadav, [3224]trăgea carul împreună cu săcriiul,
4. Și fraţii lui mergea înaintea săcriiului.
5. Și David şi toţi fiii lui Israil jucînd înaintea Domnului întru organe întinse cu vîrtute, şi cu cîntări, şi cu canoane, şi cu alăute, şi cu tîmpene, şi cu ţimbale, şi cu fluiere.
6. [3225]Și veniră pînă la ariia[3226] lui Nahor şi întinse Ozá mîna lui preste săcriiul lui Dumnedzău ca să-l[3227] ţie pre el[3228] şi-l[3229] ţînu pre el[3230], căci o cîrmise pre ea viţălul.
7. Și să mînie cu urgie Domnul pre Ozá şi-l lovi pre însul acoló Dumnedzău pentru obrăzniciia, şi muri acoló, lîngă săcriiul Domnului, înaintea lui Dumnedzău.
8. Și să mîhni David pentru care lucru tăia Domnul[3231] tăiêre întru Ozá, şi să chema locul acela Tăiêrea lui Ozá pînă în dzua aceasta.
9. Și să temu David de Domnul[3232] întru dzua acêea dzicînd: „Cum va întra către mine săcriiul lui Dumnedzău?".
10. Și nu vrea David ca să abată către însul chivótul făgăduinţei Domnului întru cetatea David, şi o abătu pre ea David la casa lui Aveddará gheththeului.
11. Și au şedzut chivótul Domnului în casa lui Aveddará gheththeului luni 3 şi blagoslovi Domnul toată casa lui Aveddará şi toate ale lui.
12. [3233]Și să spuse împăratului

David dzicînd

[illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

КАП. Ѕ

[illegible]

2 [illegible]

[illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

David dzicînd: „Blagoslovi Domnul casa lui Aveddará şi toate ale lui pentru chivótul lui Dumnedzău". Şi mêrse David şi sui săcriiul Domnului dentru casa lui Aveddará la cetatea lui David, cu veselie.

13. Şi era împreună cu el ceia ce rădica săcriiul Domnului, 7 danţuri şi junghêre de viţăl şi miei.
14. Şi David răsuna cu organe întinse înaintea Domnului, şi David îmbrăcat văşmîntu albu.
15. Şi David şi toată casa lui Israil suiră săcriiul Domnului cu strigare şi cu glas de trîmbiţă.
16. Şi să făcu chivótul lui Dumnedzău sosind pînă cetatea David, şi Melhol, fata lui Saul, priviia pre fereastră şi vădzu pre împăratul David jucînd şi lăutîndu[3234] înaintea Domnului şi-l dăfăimă pre el întru inima ei.
17. [3235]Şi aduseră înlontru săcriiul Domnului şi-l[3236] puseră pre el[3237] la locul lui[3238] la mijlocul cortului căruia au întinsu ei David. Şi aduse David arderi de tot înaintea Domnului şi împăcăciuni.
18. [3239]Şi săvîrşi David aducînd arderile cêle de tot şi cêle de împăcări şi blagoslovi pre nărod întru numele Domnului puterilor.
19. Şi împărţi la tot nărodul, la toată putêrea lui Israil, ⌊de la Dan pînă la Virsaveé şi⌋[3240] den bărbat pînă în fămêie, la fieştecarele cîte un covrig de pîine şi cîte o bucată de carne şi cîte o scovardă den tigaie. Şi să duse tot nărodul careleşi la casa lui.
20. Şi să întoarse David să blagoslovască casa lui şi ieşi Melhol, fata lui Saul, întru tîmpinarea lui David ⌊şi-l blagoslovi pre el⌋[3241] şi dzise: „Ce s-au mărit astădzi împăratul Israil carele s-au descoperit astădzi întru ochii slujnecilor, roabelor lui, în ce chip să dăscopere dăscoperindu-să unul dentru cei ce joacă!".
21. Şi dzise David către Melhol: „Înaintea Domnului voi juca ⌊şi blagoslovit Domnul⌋[3242] carele m-au ales pre mine decît pre tată-tău şi decît toată casa lui ca să mă puie întru povăţitor preste nărodul lui, preste Israil, şi voi juca şi voi sălta înaintea Domnului,
22. Şi mă voi dăscoperi încă aşa, şi voi fi ticălos[3243] întru ochii tăi şi cu slujnicile carele ai dzis mie cum nu mă voi slăvi".
23. Şi i Melhol, fêtei Saul, nu s-au făcut copil pînă în dzua ce au murit ea.

Cap 7

1. Şi să făcu cînd au şedzut împăratul întru casa lui, şi Domnul îl moştneni pre el prenpregiur de către toţi nepriêtenii lui ⌊de prenpregiur⌋[3244].
2. [3245]Şi împăratul dzise către Náthan prorocul: „Iată, dară, eu lăcuiescu întru casă de chedru şi chivótul lui Dumnedzău va şedea în mijlocul cortului".
3. Şi dzise Náthan către împăratul: „Toate cîteşi vor fi întru inima ta, pasă[3246], fă, căci Domnul împreună cu tine".
4. Şi să făcu întru noaptea acêea, şi fu cuvîntul Domnului către Náthan dzicînd:
5. [3247]„Pasă şi dzi către robul mieu, David: «Acêstea dzice Domnul: 'Nu tu îmi vei zidi mie casă ca să lăcuiescu eu!
6. Căci n-am lăcuit în casă dentru care dzi am scos pre fiii lui Israil den Éghiptu pînă în dzua aceasta, şi eram îmblînd întru popas şi întru cortu
7. Întru toate carele am petrecut întru tot Israílul, dă[3248] grăindu am grăit către un fêl a lui Israil[3249] căruia am porîncit să pască nărodul mieu, Israil, dzicînd: Pentru căci nu mi-aţi urdzit[3250] mie casă de chedru?'».
8. Şi acum acêstea vei grăi robului mieu, David. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: [3251]«Luatu-te-am pre tine dentru stîna oilor ca să fii tu întru povăţitor preste nărodul mieu, Israil.
9. Şi eram împreună cu tine întru toate cîte mergeai, şi am surpat pre toţi nepriêtenii tăi de către faţa ta, şi te-am făcut pre tine numit după numele celor mari de pre pămîntu.
10. [3252]Şi voi pune loc nărodului mieu, Israil, şi-l voi răsădi pre el şi va sălăşlui dăusébiş[3253], şi nu va mai griji nu încă, şi nu va mai adaoge fiiu a strîmbătăţii a-l smeri pre el ca şi de-nceput,
11. Dentru dzilele carele am pus judecători preste nărodul mieu, Israil, şi te voi odihni de către faţa nepriêtenilor tăi. Şi va spune Domnul ţie că[3254] casă ii vei zidi lui.
12. [3255]Şi va fi de să vor plini dzilele tale, şi vei dormi cu părinţii tăi, [3256]şi voi rădica săminţia ta după tine, carele va fi dentru pîntecile tău, şi voi găti împărăţia lui.
13. [3257]Acesta va zidi casă numelui mieu, voi îndrepta scaunul lui pînă în[3258] vac.
14. [3259]Eu voi fi lui întru tată şi el îmi va fi mie întru ficior. Şi de va veni strîmbătatea lui, şi-l voi mustra pre el cu toiagul oamenilor şi întru pipăiri fiilor oamenilor,[3260]
15. Iară mila mea nu o voi dăpărta de către el în ce chip am depărtat de la cei ce am depărtat dentru faţa mea.
16. Şi să va încredinţa casa lui şi împărăţiia lui pînă în vac înaintea mea, şi scaunul mieu va fi îndreptat întru vac»".
17. După toate cuvintele acêstea şi după toată vedeniia aceasta, aşa au grăit Nathan către David.
18. Şi întrắ împăratul David şi şedzu

înaintea

[illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

înaintea Domnului și dzise: „Cine sîntu eu, Domnul mieu, Doamne, și carea-i casa mea, căci m-ai iubit pre mine pînă întru acêstea?

19. Și m-am micșorat puțîn înaintea ta, Domnul mieu, Doamne, și ai grăit pentru casa robului tău întru departe! Și aceasta-i lêgea omului, Domnul mieu, Doamne.
20. Și ce va mai adaoge David a grăi încă ⌊către tine⌋[3261]? Și acum tu știi pre robul tău, Domnul mieu, Doamne.
21. Și pentru robul tău ai făcut și după inima ta ai făcut tot binele acesta să-l cunoști robului tău,
22. Pentru ca să te mărească pre tine, Domnul mieu, Doamne, căci nu iaste ca tine și nu iaste Dumnedzău afară den tine întru toate carele am audzit întru urechile noastre.
23. Și cine-i ca nărodul tău, Israil, limbă alta pre pămîntu? În ce chip l-au povețit pre el Dumnedzău ca să mîntuiască șie nărod, ca să pui tu nume, ca să faci mărire și arătare, ca să scoți tu dentru fața nărodului tău pre carii ai mîntuit șie den Éghiptu, limbi și lăcașuri.
24. Și ai gătit ție pre nărodul tău, Israil, întru nărod pînă în vêci, și tu, Doamne, te-ai făcut lor întru Dumnedzău.
25. Și acum, Domnul mieu, Doamne, cuvîntul carele ai grăit pentru robul tău și casa lui adeverêște-l pînă în vac și fă în ce chip ai grăit.
26. Și acum, mărească-să numele tău pînă în vêci, dzicînd: Domnul întrutotțiitor, Dumnedzău preste Israil, și casa robului tău, David, și va fi îndreptat înaintea ta.
27. Căci tu, Doamne întrutotțiitoare, Dumnedzăul lui Israil, ai dăscoperit urêchea robului tău, dzicînd: «Casă îți voi zidi ție». Pentru acêea au aflat robul tău inima lui ca să să roage către tine ruga aceasta.
28. Și acum Domnul mieu, Doamne, tu ești Dumnedzău și cuvintele tale vor fi adevărate și ai grăit pentru robul tău bunătățile acêstea.
29. Și acum începe și blagoslovêște casa[3262] robului tău, ca să fie în vêci înaintea ta, căci tu, Domnul mieu, Doamne, ai grăit, și den blagoslovenia ta să va blagoslovi casa robului tău, să fie întru vac înaintea ta".

Cap 8

1. [3263]Și fu după aceasta, și lovi David pre cei striini de fêl și-i înfrînse pre ei, și luo David Cea Usăbită den mîna celor striini de fêl.
2. Și lovi David pre Moav și-i împărți pre ei cu funi culcîndu pre înșii pre pămîntu, și să făcură cêle doao funeturi de omorît și cêle doao funituri au prinsu vii, și să făcu Moav lui David întru robi[3264] aducînd pocloane.
3. [3265]Și lovi David pre Adrazar, ficiorul lui Raav[3266], împăratul Súva, mergînd el ca să-și puie mîna lui pre Apa Efrafthului.
4. Și au luat David de ale lui 1000 de cară și 7000 de călăreți și 20000 de oameni pedestri, și surpắ David toate carăle, și au lăsat dentru iale 100 de cară.
5. Și veni Siríia Damascului să agiute lui Adrazar, împăratul Súva, și lovi David întru Siríia 22000 de oameni.
6. Și au pus David straje în Siríia cea despre Damascu și fu sirul lui David întru robi aducînd pocloane. Și mîntui Domnul pre David întru toate carele mergea.
7. Și luă David lanțujele cêle de aur carii era la slugele lui Adraazar, împăratul Súva, și le-au adus pre iale la[3267] Ierusalim. ⌊Și le luă pre iale Susachim, împăratul Eghíptului, cînd să sui el la Ierusalim, întru dzilele lui Rovoam, fiiul lui Solomon.⌋[3268]
8. Și de la Metevac și dentru cêle alêse cetăți a lui Adrazar au luat împăratul David aramă multă foarte. Cu aceasta au făcut Solomon maarea cea de aramă și stîlpii și scăldătorii și toate vasele.⌋[3269]
9. Și audzi Thoú, împăratul Emáth, că au înfrîntu David toată putêrea lui Adraázar.
10. Și au trimis Thoú pre Sedduram, fiiul lui, către împăratul David, ca să întrêbe pre el ale păcii și să-l blagoslovască pre el pentru căci au bătut pre Adrazar și au lovit pre el, căci nepriêten era lui Adrazar; și întru mîinele lui era vase de argintu și vase de aur și vase de aramă.
11. Și acêstea le-au sfințit împăratul David Domnului, cu argintul și cu aurul carele au sfințit dentru toate cetățile carele au supus,
12. Dentru Iduméa, și de la Moav, și dentru fiii lui Ammon, și dentru cei striini de fêl, și dentru Amalic, și dentru prăzile lui Adrazar, ficiorul Raav, împăratul Súva.
13. Și făcu David nume și, învîrtejindu-să el, au lovit Iduméa în Ghevelem, la vro 18000 de oameni.
14. [3270]Și au pus în Iduméa păzi, întru toată Iduméa au pus, și să făcură toți idumeii robi împăratului. Și mîntui Domnul pre David întru toate carele au mersu.
15. Și au împărățit David preste tot[3271] Israílul, și era David făcînd județ și dreptate preste tot nărodul lui.
16. Și Ioav, ficiorul Saruíei, preste oaste, și Iosafat, ficiorul Ahilud, preste cêle de adus aminte,
17. Și Sadoc, ficiorul lui Ahitov, și Ahimeleh,

ficiorul lui Aviáthar

[illegible]
18 [illegible]
[illegible]

КАП. Д.

[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Е.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]

ficiorul lui Aviáthar, preuţii, şi Sasá, logofătul,
18. Şi Vanéas, ficiorul lui Iodaé, sfêtnic, şi helethoi, şi ofelti, şi fiii lui David domni curţii era.

Cap 9

1. Şi dzise David: „Dă iaste încă rămas întru casa lui Saul şi voi face cu el milă pentru Ionáthan?".
2. Şi dentru casa lui Saul era copil, şi numele lui – Síva. Şi-l chemară pre el cătră David şi dzise cătră el împăratul: „Tu eşti Síva?". Şi dzise: „Eu, robul tău".
3. Şi dzise împăratul: „De au rămas den casa lui Saul încă om, şi voi face cu el mila lui Dumnedzău?". Şi dzise Síva cătră împăratul: „Încă iaste fiiu a lui Ionáthan, vătămat la picioare".
4. Şi dzise lui împăratul: „Unde-i acesta?". Şi dzise Síva cătră împăratul: „Iată-l în casa Mahir, fiiul lui Ammiil dentru Lodávar".
5. Şi trimise împăratul David şi-l luă pre el dentru casa Mahir, fiiul Ammeil, dentru Lodavar.
6. Şi veni Memfivosthé, ficiorul lui Ionáthan, ficiorul lui Saul, cătră împăratul David, şi cădzu preste faţa lui şi i să închină lui. Şi-i dzise lui David: „Memfivosthé!". Şi dzise: „Iată robul tău!".
7. Şi dzise lui David: „Nu te tême, căci făcînd voi face cu tine milă pentru Ionáthan, tatăl tău, şi voi aşedza ţie toată ţarina lui Saul, tatălui tătîni-tău[3272], şi tu vei mînca pîine la casa mea pururea".
8. Şi i să închină lui Memfivosthé şi dzise: „Cine sîntu, robul tău, căci ai căutat pre ciinele cel mortu, cel asêmene mie?".
9. Şi au chemat împăratul pre Sivá, copilaşul[3273] lui Saul, şi dzise cătră el: „Toate cîte-s a lui Saul şi toată casa lui am dat fiiului domnului tău.
10. Şi veţi lucra lui pămîntul, tu şi fiii tăi şi robii tăi, şi vei aduce fiiului domnului tău pîini şi vor mînca ⌊pîini⌋[3274]; şi Memfivosthé, fiiul domnului tău, va mînca pîine pururea la masa mea". Şi la Sivá era 15 ficiori şi 20 de robi.
11. Şi dzise Sivá cătră împăratul: „După toate cîte au porîncit domnul mieu, împăratul, robului său, aşa voi face robului tău". Şi Memfivosthé mînca la masa lui David în ce chip unul dentru fiii împăratului.
12. Şi la Memfivosthé fiiu mic era, şi numele lui – Mihá, şi toată lăcuinţa casei lui Sivá – robi lui Memfivosthé.
13. Şi Memfivosthé lăcuia în Ierusalim, căci la casa împăratului el pururea mînca. Şi el era şchiop la amîndoao picioarele lui.

Cap 10

1. [3275]Şi să făcu după aceasta, şi muri împăratul fiilor Ammon şi împărăţi Annon, fiiul lui, pentru însul.
2. Şi dzise David: „Face-voi milă cu Annon, fiiul lui Naas, în ce chip au făcut tatăl lui împreună cu mine milă". Şi trimise David să-l mîngîie pre el întru mîinele robilor lui pentru tatăl lui. Şi mêrseră slugele lui David la pămîntul fiilor Ammon.
3. Şi dziseră boiêrii fiilor Ammon cătră Annon, stăpînul lor: „Au doară pentru căci cinstêşte David pre tată-tău înaintea ta căci au trimis ţie pre cei ci te mîngîie? Nu ce pentru ca să cêrce cetatea şi să o iscodească pre ea şi să o surpe pre ea au trimis David slugele lui cătră tine".
4. Şi au luat Annon slugile lui David şi au ras barbele lor jumătate şi le-au tăiat mintiiele lor den jumătate pînă la şoldurile lor şi-i slobodzi pre ei.
5. Şi-i spuseră lui David pentru oameni şi trimise întru tîmpinarea lor, căci era oameni batgiocuriţi foarte. Şi dzise împăratul: „Şedeţi la Ierihó pînă vor răsări barbele voastre şi veţi întoarce".
6. Şi văzdură fiii lui Ammon că s-au ruşinat nărodul lui David şi au trimis fiii lui Ammon şi au năimit Siría Vethraam şi pre Siría a Súva ⌊şi pre Roov⌋[3276], 20000 de pedestri, şi pre împăratul ⌊Amalic⌋[3277], Maahá, 1000 de oameni, şi pre Istov, 12000 de oameni.
7. Şi audzi David şi trimise pre Ioav şi toată putêrea pre cei tari.
8. Şi ieşiră fiii lui Ammon şi au rînduit războị lîngă uşa porţii, şi Siría Súva şi Roov şi Istov şi Amalic, sînguri în ţarină.
9. Şi văzdu Ioav că s-au făcut cătră el de cătră faţa războiului, de cătră faţă denpotrivă şi den dos, şi alêse dentru toţi tinereii lui Israil şi să rînduiră denpotriva Siríei.
10. Şi rămăşiţa nărodului au dat întru mîna lui Avessá, fratelui lui, şi să rîndui împotriva fiilor Ammon.
11. Şi dzise: „De să va întări Siría preste mine, şi veţi fi[3278] mie întru mîntuire; şi de să vor întări fiii lui Ammon preste tine, şi vom fi a te mîntui pre tine.
12. Îmbărbăteadză-te şi să ne întărim, pentru nărodul nostru şi pentru cetăţile Dumnedzăului nostru, şi Domnul va face binele întru ochii lui".
13. Şi să apropié Ioav şi nărodul lui împreună cu el la războị cătră Siria, şi fugiră de cătră faţa lui.
14. Şi fiii lui Ammon

văzdură că au

[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

ΚΑΠ. ΛΓ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]

văzdură că au fugit Siría și fugiră de către fața[3279] lui Avessá și întrară în cetate. Și să întoarse[3280] Ioav de către fața fiilor Ammon și mêrse în Ierusalim.

15. Și văzdu Siría că au greșit înaintea lui Israil și să adunară într-un loc.
16. Și trimise Adrazar și strînse Siría cea decinde de rîul lui Hamalac și veniră la Elam; și Sovac, domnul puterii Adrazar, înaintea lor.
17. Și să spuse lui David, și strînse pre tot Israílul și trecu Iordánul și sosi la Elam; și să rîndui Siríia împotriva lui David și dêde război cu el.
18. Și fugi Siríia de către fața fiilor Israil. Și ucise David den Siría 700 de cară și 40000 de călăreți; și pre Sovac, domnul puterii, îl lovi, și muri acoló.
19. Și văzdură toți împărații, robii lui Adrazar, că au greșit înaintea lui Israil și să abătură cu Israil și slujiră lor. Și să spămîntă Siríia ca să mai mîntuiască încă[3281] pre fiii lui Ammon.

Cap 11

1. [3282]Și să făcu întorcîndu-să[3283] anul, la vrêmea ieșirei împăraților, și trimise David pre Ioav și slugele lui împreună cu el și pre tot Israílul, și au stricat pre fiii lui Ammon și șezdură pregiur Ravvath, și David șezdu în Ierusalim.
2. Și fu de către sară, și David să sculă den așternut⌊ul lui⌋[3284] și îmbla pre ceardacul casei împăratului, și văzdu muiêre scăldîndu-să den ceardac, și muiêrea – frumoasă la chip foarte.
3. Și trimise David și cercă pre muiêre și dzise: „Au nu iaste aceasta Virsaveé, fata lui Eliav, muiêrea lui Uríe hetteul?".
4. [3285]Și trimise David trimiși și o luă pre ea și întrắ către ea și dormi cu ea, și ea necurățîndu-să de necurățiia ei, și să întoarse la casa ei.
5. Și în pîntece luă muiêrea și trimițînd porîncí lui David și dzise: „Iată, eu sîntu în pîntece grea".
6. Și trimise David către Ioav dzicînd: „Trimite către mine pre Uríia hetteul". Și trimise Ioav pre Uría pre hetteul către David.
7. Și veni Uría ⌊și întră⌋[3286] către el, și întrebă David: „Întru pace Ioav și întru pace[3287] nărodului și întru pace războiului".
8. Și dzise David Uriei: „Pogoară-te la casa ta și-ți spală picioarele tale". Și ieși Uría dentru casa împăratului și ieși denapoia lui ospăț a împăratului.
9. Și dormi Uría lîngă ușa casei împăratului împreună cu toți robii domnului său, și nu s-au pogorît la casa lui.
10. Și povestiră lui David dzicînd că: „Nu s-au pogorît Uría la casa lui". Și dzise David către Uría: „Nu den cale tu vii, căci de nu te-ai pogorît la casa ta?".
11. Și dzise Uría către David: „Săcriiul și Israil și Iúda lăcuiescu în corturi, și domnul mieu Ioav și robii domnului mieu pre fața țarinii tăbărăscu, și eu voi întra în casa mea să mănîncu și să beau și să dormu cu muiêrea mea? ⌊Cum?⌋[3288] Viu ii sufletul tău, de voi face cuvîntul acesta!".
12. Și dzise David către Uría: „Ședzi aicea și-ncă astădzi, și mîine te voi trimite". Și au ședzut Uría în Ierusalim întru dzua acêea și a doao dzi.
13. Și-l chemă pre el David și au mîncat înaintea lui și au băut și au îmbătat pre el, și ieși sara ca să doarmă la așternutul lui cu robii domnului lui, și la casa lui n-au pogorît.
14. Și să făcu dimineață, și scrise David carte către Ioav și trimise cu mîna Uríei.
15. Și scrise întru carte dzicînd: „Bagă pre Uría în preajma războiului celui tare și să vă întoarceți denapoia lui, și să va răni și va muri".
16. Și fu păzind Ioav la cetate și puse pre Uría la locul unde știia că oamenii puterii acoló.
17. Și ieșiră oamenii cetății și să bătea împreună cu Ioav, și au cădzut dentru nărod den robii lui David, și muri și-ncă Uríia hetteul.
18. Și trimise Ioav și porîncí lui David toate cuvintele războiului ⌊ca să le grăiască către împăratul⌋[3289].
19. Și porînci trimisului dzicînd: „După ce vei săvîrși toate cuvintele războiului să grăiești către împăratul,
20. Și va fi de să va sui mîniia împăratului și va dzice ție: «Ce căci apropiat către cetate a vă bate? N-ați știut că vor săgeta deasupra zidului?
21. [3290]Cine au lovit pre Aviméleh, ficiorul lui Ierovaal, [3291]⌊fiiul lui Nir⌋? Au nu muiêre au aruncat o bucată de piatră de moară asupra lui deasupra zidului, și au murit în Thamnasí? Pentru căci v-ați apropiat la zid?», și vei dzice: «Și-ncă Uríia hetteul au murit»".
22. Și mêrse trimisul lui Ioav către împăratul la Ierusalim, ⌊[3292]și mêrse și spuse lui David toate cîte i-au porîncit lui Ioav, ⌊[3293]toate cuvintele războiului. Și să mîniia David către Ioav și dzise David către cel trimis: „Pentru căci v-ați apropiat lîngă cetate ca să vă bateți? N-ați știut că veți răni de la zidu? Cine au lovit pre Aviméleh, ficiorul lui Ierovaal? Au nu muiêre au aruncat

preste el

[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ВІ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]

preste el o bucată de moară de pre zid și au murit la Thamnasi[3294]? Pentru căci v-ați apropiat lîngă zid?⌋[3295]".

23. Și dzise trimisul cătră David: „Căci s-au întărit preste noi oamenii și ieșiră asupra noastră la țarină, și ne făcum asupra lor pînă la ușa porții.

24. Și au săgetat ceia ce săgeată cătră slugele tale deasupra zidului și au murit dentru slugele împăratului, și-ncă robul tău, Uría hetteul, au murit".

25. Și dzise David cătră trimis: „Acêstea vei grăi lui Ioav: «Nu rău fie întru ochii tăi cuvîntul acesta, căci uneori așa și unedate așa va mînca sabiia. Întărêște războiul tău la cetate și o surpă pre ea și o întărêște pre ea»".

26. Și audzi muiêrea Uríei că au murit bărbatul ei și au plînsu pre bărbatul ei.

27. Și trecu jalea și trimise David și o adunắ pre ea la casa lui și să făcu lui muiêre și născu lui fiiu. Și rău să arătă cuvîntul carele făcu David întru ochii Domnului.

Cap 12

1. Și trimise Domnul pre[3296] Náthan prorocul cătră David, și întrắ la el ⌊și-i dzise lui: „Spune-mi, dară mie judecată⌋[3297]". Și-i dzise lui: „2 oameni era întru o cetate, unul bogat și unul mêser.
2. Și la cel bogat era turme și cirezi multe foarte.
3. Și la cel mêser nu era nimic, fără numai o mielușiță mică, carea au agonisitu-o și au cruțatu-o și au hrănitu-o[3298] pre ea, și au crescut împreună cu el și împreună cu fiii lui deodată; dentru pîinea lui mînca și dentru păharul lui bea și întru sînul lui durmiia și era lui ca o fată.
4. Și veni drumăț la omul cel bogat și nu să îndură să ia den turmele lui și dentru cirezile lui ca să facă striinului ce au venit cătră el[3299], și luă mielușița omului celui sărac și au făcut pre ea omului ce au venit cătră el".
5. Și să mînie David cu urgie foarte pre om și dzise David cătră Náthan: „Viu ii Domnul că fiiu a morții iaste omul carele au făcut aceasta.
6. [3300]Și mielușița o va plăti înșeptită pentru căci că au făcut cuvîntul acesta și pentru carele nu s-au îndurat".
7. Și dzise Náthan cătră David: „Tu ești omul ce au făcut aceasta. Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul lui Israil: «Eu sîntu carele te-am unsu pre tine întru împărat preste Israil și eu sîntu cela ce te-am mîntuit pre tine den mîna lui Saul.
8. Și am dat ție casa domnului tău și muierile domnului tău întru sînul tău, și am dat ție casa lui Israil și a Iúdei. Și de iaste puțîn ție, voi mai adaoge ție ca și acêstea.
9. Și ce[3301] căci ai dăfăimat cuvîntul Domnului ca să faci răul întru ochii Domnului? Pre Uría hetteul l-ai omorît cu sabie și pre muiêrea lui ai luat întru muiêre ție și pre el l-ai ucis cu sabiia fiilor Ammon.
10. Și acum nu să va depărta sabie den casa ta pînă în vac, pentru căci[3302] că m-ai dăfăimat pre mine și ai luat pre muiêrea lui Uría hetteul ca să-ți fie ție întru muiêre».
11. Acêstea dzice Domnul: «Iată, eu scol asupra ta rêle dentru casa ta: și voi lua pre muierile tale înaintea ochilor tăi și voi da aproapelui tău, [3303]și să va culca cu muierile tale înaintea soarelui acestuia.
12. Căci ⌊tu⌋[3304] ai făcut pre ascunsu, și eu voi face cuvîntul acesta înaintea a tot Israílul și înaintea soarelui acestuia»".
13. Și dzise David lui Náthan: „Greșit-am Domnului!". Și dzise Náthan cătră David: [3305]„Și Domnul au mutat păcatul tău. Nu vei muri,
14. Fără însă că îndemnînd ai îndemnat pre nepriêtenii tăi cu cuvîntul acesta, și-ncă fiiul tău ce au născut ție cu moarte va muri".
15. Și să duse Náthan la casa lui. Și zdrobi Domnul pre copilașul carele au născut muiêrea Uríei lui David, și bolnăví.
16. Și cercă David pre Dumnedzău pentru copilaș și posti David postu și întrắ și mase ⌊și dormi⌋[3306] pre pămîntu.
17. Și să sculară la el cei mai bătrîni a casei lui să-l scoale pre el de la pămîntu, și n-au vrut, și n-au mîncat împreună cu ei pîine.
18. Și fu întru dzua a șaptea, și muri copilașul. Și să spămîntară robii lui David a-i spune lui că au murit copilașul, căci au dzis: „Iată, cînd încă copilașul trăiia, am grăit cătră el și n-au ascultat glasul nostru; și cum vom dzice cătră el că au murit copilașul, și va face rêle".
19. Și pricepu David că slugile lui șioptescu și socoti[3307] David că au murit copilașul. Și dzise David cătră slugele lui: „Au murit-au copilașul?". Și dziseră: „Au murit"[3308].
20. Și să sculă David de pre pămîntu și s-au scăldat și s-au unsu și-și primeni hainele lui și întrắ în casa lui Dumnedzău și să închinắ lui; și întrắ în casa lui și ceru pîine a mînca. Și puseră lui pîine și au mîncat.
21. Și dziseră slugile lui cătră el: „Ce iaste cuvîntul acesta carele ai făcut pentru copilaș? Căci încă copilașul fiind viu, plîngeai și postiiai și bdenuiai[3309], și cînd au murit copilașul te-ai sculat și ai mîncat pîine și ai băut".
22. Și dzise David: „Pînă cînd trăiia încă copilașul, am postit și am plînsu, căci am dzis: «Cine știe, dă mă va milui Domnul și va trăi copilașul».
23. Și acum au murit; pentru căci aceasta eu postescu? Au putea-voi a-l întoarce pre însul încă? Că eu voi mêrge cătră el, și el nu să va

întoarce cătră

24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

КАП. ГІ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

întoarce către mine»".

24. Și mîngîia David pre Virsaveé, muiêrea lui, și întră către ea și dormi cu ea, și zemisli [3310]și născu fiiu și-i chemă numele lui Solomon, și Domnul iubi pre el.
25. Și trimise cu mîna lui Náthan prorocului și-i numi numele lui Ieddedí, cu cuvîntul Domnului.
26. [3311]Și dêde război Ioav la Ravath fiilor Ammon și au luat cetatea împărăției.
27. Și au trimis Ioav vestitori către David și dzise: „Dat-am război la Ravváth și am luat cetatea apelor.
28. Și acum, adună rămășița nărodului și te tăbărăște asupra cetății și o ia mainte pre ea, pentru ca să nu iau eu mainte cetatea, și să va chema numele mieu preste ea".
29. Și adună David tot nărodul și mêrse la Ravvath și dêde război întru ea și o luă pre ea.
30. Și au luat cununa ⌊lui Molhom⌋[3312], împăratului lor, den capul lui, și cumpăna lui – 1 taland de aur și dă piatră scumpă, și era pre capul lui David; și prăzile cetății au scos multe foarte.
31. Și pre nărodul carele era întru ea l-au scos afară și i-au pus la hirăstrău și la ciulinele cêle de hier[3313] și la cuțutoile cêle de fiară și i-au petrecut pre ei pren cărămidărie[3314], și așa au făcut tuturor cetăților fiilor Ammon. Și să întoarse David și tot Israílul la Ierusalim.

Cap 13

1. Și să făcu după aceasta, și la Avesalom, fiiul lui David, era sor frumoasă la chip foarte; și numele ei – Thímar, și o iubi pre ea Ammnon, fiiul lui David.
2. Și să tînguia Ammnon, cît boliia foarte pentru Thimar, soru-sa, căci ficioară era aceasta și greu era întru ochii lui Ammnon ca să-i facă ceva ei.
3. Și era la Ammnon tovarăș și numele lui – Ionadav, fiiu lui Samaá, fratelui David, om înțeleptu foarte.
4. Și dzise lui: „Ce iaste că așa bolești, fiiule împăratului, dimineață-dimineață? Nu-mi vei povesti mie?". Și dzise[3315] lui Ammnon: „Pre Thimar, sora lui Avessalom, fratelui mieu, eu iubescu".
5. Și dzise lui Ionadav: „Culcă-te pre așternutul tău și te bolnăvêște, și va întra tatăl tău să te vadză și vei dzice către el: «Să vie, dară, Thímar, soru-mea, și să mă hrănească și să facă înaintea ochilor miei 2 colăcei ca să vădzu și să mănîncu dentru mîinile ei»".
6. Și să culcă Amnon și boli. Și întră împăratul ca să-l vadză pre el și dzise Amnon către împăratul: „Vie, dară, Thimar, soru-mea, către mine și sucească întru ochii miei 2 colăcei și voi mînca den mîinele ei".
7. Și au trimis David către Thimar acasă, dzicînd: „Pasă la casa lui Amnon, fratelui tău, și-i fă lui de mîncat!".
8. Și mêrse Thimar la casa lui Amnon, fratelui ei, și el culcat fiind, și luă aluat și frămîntă și suci înaintea ochilor lui și coapse colăceii.
9. Și luă tigaia întru carea toarnă și turnă înaintea lui, și nu vru să mănince; și dzise Amnon: „Scoateți tot omul de asupra mea!". Și scoaseră tot omul de asupra lui.
10. Și dzise Amnon către Thimar: „Adu-mi înlontru, în cămară, mîncarea, și voi mînca dentru mîna ta". Și luă Thimar colăceii carii au făcut și aduse înlontru lui Ammnon, fratelui ei, la așternut.
11. Și-i aduse lui[3316] să mănince, și să apucă de ea și-i dzise ei: „Vino, culcă-te cu mine, soru-mea!".
12. Și-i dzise lui: „Nu, fratele mieu, să nu mă smerești, căci nu să va face așa întru Israil, [3317]să nu faci nebuniia aceasta.
13. Și eu unde voi purta ocara mea? Și tu vei fi ca unul dentru cei fără de minte întru Israil. Și acum grăiêște dară[3318] către împăratul, căci nu mă va opri de către tine".
14. Și n-au vrut Ammnon să asculte glasul ei, și au biruit preste ea, și au smerit pre ea, și s-au culcat cu ea.
15. Și o urî pre ea Ammnon ură mare foarte, că mare-i ura ce au urîtu-o pre ea, mai mare decît dragostea ce au îndrăgitu-o pre ea. Și-i dzise ei Ammnon: „Scoală-te, pasă!".
16. Și-i dzise lui Thimar: „Nu, ⌊frate⌋[3319], căci mai mare-i răul cel de apoi decît cel dentîi carele ai făcut împreună cu mine, ca să mă gonești pre mine". Și n-au vrut Ammnon să asculte glasul ei.
17. Și chemă copilașul lui cel ce era pristav casei lui și-i dzise lui: „Scoate, dară, pre aceasta de la mine afară și închide ușa denapoia ei!".
18. Și preste ea era îmbrăcăminte pînă în glezne, căci așa să îmbrăca fêtele împăratului cêle ficioare îmbrăcămintele lor. Și o scoase pre ea sluga lui afară și închise ușa denapoia ei.
19. Și luă Thimar cenușe și puse preste capul ei și îmbrăcămintea cea preste ea pînă în glezne o rumpse și puse mîinele ei preste capul ei și mêrse mergînd și strigînd.
20. Și dzise către ea Avesalom, fratele ei: „Au Amnon, fratele tău, au îmblat cu tine? Și acum, soru-mea, asurzêște-te, căci frate ție iaste, să nu pui la inima ta ca să grăiești cuvîntul acesta". Și ședzu Thimar văduind la casa

lui Avesalom

21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
авесалⷨ 27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible]
[illegible]

КѢП. ДІ.

[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]

lui Avesalom, fratele ei.
21. Și audzi împăratul David toate cuvintele acêstea și să mîniia foarte; ⌊și nu mîhni duhul lui Ammnon, fiiului său, căci iubiia pre el căci dentîi născut lui era⌋[3320].
22. Și n-au grăit Avesalom împreună cu Ammnon den rău pînă în bine, pentru că urîia Avesalom pre Amnon, pre cuvîntul carele au smerit pre Thímar, sora lui.
23. Și să făcu întru 2 ani de dzile, și era tundzînd lui Avesalom la Velasor, cêea ce să ține de Efraim, și au chemat Avesalom pre toți fiii împăratului.
24. Și veni Avesalom către împăratul și dzise: „Iată, dară, tundu robului tău, să margă împăratul dară și slugele lui[3321] împreună cu robul tău".
25. Și dzise împăratul către Avesalom: „Nu dară, fiiul mieu, nu vom mêrge toți noi și nu ne vom îngreuia preste tine". Și-l sili pre el, și n-au vrut să margă; și-l blagoslovi pre el.
26. Și dzise Avesalom către el: „Și dă nu, să margă cu noi Ammnon, fratele mieu". Și dzise lui împăratul: „Pentru căci va mêrge Ammnon împreună cu tine?".
27. Și-l sili pre el Avesalom[3322] și trimise împreună cu el pre Ammnon și pre toți fiii împăratului, ⌊și au făcut Avesalom ospăț ca și ospățul împăratului⌋[3323].
28. Și porînci Avesalom copilașilor săi dzicîndu: „Vedeți dacă să va smeri inima lui Ammnon[3324] întru vin și voi dzice către voi: «Loviți pre Ammnon!», și-l omorîți pre el. Să nu vă spămîntați, căci au nu-s eu cel ce porîncescu voao? Îmbărbătați-vă și vă faceți întru fii puterii!".
29. Și au făcut copilașii lui Avesalom lui Ammnon[3325] în ce chip au porîncit lor Avessalom. Și să sculară toți fiii împăratului și ședzu om pre mușcoiul său și au fugit[3326].
30. Și fu ei fugind în cale, și audzul veni către David dzicîndu: „Lovit-au Avessalom pre toți fiii împăratului și n-au rămas dentru ei nice unul".
31. Și să sculă împăratul și spintecá hainele lui și dormi pre pămîntu, și toate slugele lui, cei ce sta pregiur el, rumpsără hainele lor.
32. Și răspunse Ionadav, ficiorul lui Samaá, fratele lui David, și dzise: „Nu dzică domnului mieu, împăratul, că pre toți copilașii, fiii împăratului, i-au omorît, căci fără numai Amnon sîngur au murit, căci pre gura lui Avesalom era dzăcînd dentru dzua carea au smerit pre Thimar, sora lui.
33. Și acum să nu puie domnul mieu, împăratul, pre inima lui, dzicînd că toți fiii împăratului au murit, căci numai Amnon sîngur au murit".
34. Și fugi Avesalom. Și rădică copilașul, strajnicul, ochii lui și văzdu și, iată, nărod multu venind în cale denapoia lui, den coastele muntelui ⌊la pogorîș. Și mêrse strajnicul și spuse împăratului și dzise: „Oameni am văzdut den calea Oran, de o parte a muntelui".⌋[3327]
35. Și dzise Ioanadav către împăratul: „Iată, fiii împăratului de față sîntu! După cuvîntul robului tău, așa s-au făcut".
36. Și fu cînd[3328] săvîrșind grăind și, iată, fiii împăratului veniră și rădicară glasul lor și plînseră; și-ncă și împăratul și toate slugele lui au plînsu plîngere mare foarte.
37. Și Avesalom au fugit și mêrse către Tholmi, ficiorul lui Emiud, împăratul Ghedsur, ⌊la Pămîntul Hamaad⌋[3329]. Și au plînsu împăratul David preste fiiul lui toate dzilele.
38. Și Avesalom au fugit și au mersu la Ghessur și era acoló ani 3.
39. Și să potoli duhul împăratului ⌊David⌋[3330] ca să iasă denapoia lui Avessalom, căci s-au mîngîiat pentru Ammnon că au murit.

Cap 14

1. Și cunoscu Ioav, ficiorul Saruíei, că inima împăratului ⌊iaste⌋[3331] pre Avessalom.
2. Și au trimis la Thicoé ⌊Ioav⌋[3332] și au luat de acoló fămêie măiastră, și dzise către ea: „Plînge, dară, și te îmbracă haine de jale; și să nu te ungi cu untudelemnu, și vei fi ca o muiêre jelind pre mortu, aceasta preste multe dzile.
3. Și vei mêrge către împăratul și vei grăi către însul după cuvîntul acesta". Și puse Ioav cuvintele lui întru rostul ei.
4. Și veni muiêrea thecoianca către împăratul și au cădzut preste fața ei la pămîntu și i să închiná lui și dzise: „Mîntuiêște, împărate, mîntuiêște!".
5. Și dzise către ea împăratul: „Ce iaste ție?". Și ea dzise: „Și foarte muiêre văduă eu sîntu și au murit bărbatul mieu.
6. Și la roaba ta – 2 fii; și s-au sfădit amîndoi în țarină și nu era cel[3333] ce să-i scoață întru mijlocul lor. Și au lovit unul pre fratele lui și l-au omorît pre el.
7. Și iată, s-au sculat toată moștnenirea către roaba ta și au dzis: «Dă pre cela ce au lovit pre fratele lui și-l vom omorî pre el pentru sufletul fratelui lui căruia au omorît, și vom rădica și-ncă pre moșteanul vostru!». Și vor stinge cărbunele mieu, cela ce au rămas, ca să nu puie bărbatului mieu rămășiță și nume preste fața pămîntului".
8. Și dzise împăratul către muiêre: „Sănătoasă pasă la casa ta, și eu voi porînci pentru tine".
9. Și dzise muiêrea thecoianca către împăratul: „Asupra mea – fărădelêgea, domnul mieu împărate, și pre casa tătîne-mieu; și împăratul și scaunul lui – nevinovat".
10. Și dzise împăratul: „Cine-i cel ce grăiê-

[illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

şte cătră tine? Şi-l vei aduce pre el cătră mine, şi nu va mai adaoge încă a să atinge de el”.

11. [3334]Şi dzise muiêrea: „Pomenind dară împăratul Domnului Dumnedzăului lui, cîndu să va înmulţi rudeniia sîngelui ca să strice, şi ca să nu rădice pre fiiul mieu”. Şi dzise: „Viu ii Domnul dă va cădea den părul fiiului tău pre pămîntu!”.

12. Şi dzise muiêrea: „Grăiască, dară, roaba ta cătră domnul mieu, împăratul, cuvîntu”. Şi dzise: „Grăiêşte!”.

13. Şi dzise muiêrea: „Pentru căci ai socotit aceasta aşa pre nărodul Domnului? Au den rostul împăratului cuvîntul acesta ca o greşală, ca să nu întoarcă împăratul pre cel gonit al lui.

14. Căci cu moarte vom muri şi ca apa cêea ce să pogoară pre pămîntu, carea nu să va aduna; [3335]şi va lua Dumnedzău suflet, şi socotindu ca să scoaţă de la el[3336] pre cel gonit.

15. Şi acum, ce am venit a grăi cătră împăratul, domnul mieu, cuvîntul acesta, că mă va vedea nărodul; şi va grăi roaba ta: «Grăiască, dară, cătră domnul mieu împăratul, cîndai va face împăratul cuvîntul roabei lui».

16. Că va asculta împăratul, mîntuiască, dară, pre roaba lui dentru mîna omului celuia ce cearcă să mă rădice pre mine şi pre fiiul mieu de la moştnenirea lui Dumnedzău.

17. Şi va grăi roaba ta: «Facă-să, dară, cuvîntul domnului mieu împăratului întru jirtvă, căci în ce chip îngerul lui Dumnedzău, aşa domnul mieu împăratul, a audzi bunul şi răul; şi va fi împreună cu tine Domnul Dumnedzăul tău»”.

18. Şi au răspunsu împăratul şi dzise cătră muiêre: „Să nu ascundzi, dară, dă cătră mine cuvîntul carele eu te voi întreba pre tine”. Şi dzise muiêrea: „Grăiască, dară, domnul mieu, împăratul”.

19. Şi dzise împăratul: „Au mîna lui Ioav întru toate acêstea[3337] împreună cu tine?”. Şi răspunse şi dzise muiêrea împăratului: „Viu ii sufletul tău, domnul mieu, împărate, dă iaste întru dreapta au întru stînga dentru toate cîte au grăit domnul mieu împăratul, căci robul tău Ioav, el mi-au porîncit mie şi el au pus întru rost[3338] roabei tale toate cuvintele acêstea.

20. Pentru ca să învăluiască faţa cuvîntului acestuia au grăit robul tău, Ioav, cuvîntul acesta. [3339]Şi domnul mieu împăratul, înţeleptu ca înţelepciunea îngerului lui Dumnedzău, ca să cunoască toate cêle dentru inima ta”.

21. Şi dzise împăratul cătră Ioav: „Iată, dară, am făcut ţie după cuvîntul tău[3340] acesta. Pasă, întoarce pre copilaş, pre Avesalom!”.

22. Şi cădzu Ioav preste faţa lui pre pămîntu şi să închinắ şi binecuvîntă pre împăratul. Şi dzise Ioav: „Astădzi au cunoscut robul tău că am aflat har întru ochii tăi, domnul mieu împărate, căci au făcut domnul mieu împăratul cuvîntul robului tău”.

23. Şi să sculă Ioav şi mêrse la Ghedsur şi aduse pre Avessalom la Ierusalim.

24. Şi dzise împăratul: „Să margă[3341] la casa lui, şi faţa mea să nu o vază”. Şi să întoarse Avessalom la casa lui şi faţa împăratului n-au vădzutu-o.

25. Şi ca Avessalom nu era om frumos întru tot Israil, lăudat foarte, den urma piciorului şi[3342] pînă în crêştetul lui nu era întru el hulă.

26. Şi cînd tundea el capul lui, şi fu de-nceput a dzilelor întru dzile, dacă să tundea, căci să îngreuia preste el, şi tundzîndu-o pre ea, au pus părul capului lui – 200 de sicli, cu siclul cel împărătescu.

27. Şi să născură lui Avessalom 3 ficiori şi o fată, şi numele ei, Maohá; aceasta era muiêre frumoasă la chip foarte, ⌊şi să făcu muiêre lui Rovoam, ficiorul lui Solomon, şi-i născu lui pre Avía⌋[3343].

28. Şi au şedzut Avesalom în Ierusalim 2 ani de dzile şi faţa împăratului n-au vădzut.

29. Şi trimise Avessalom cătră Ioav ca să-l trimiţă pre el cătră împăratul, şi n-au vrut să margă cătră el; şi au trimis de al doilea rînd cătră el, şi n-au vrut să margă.

30. Şi dzise Avessalom cătră slugele lui: „Vedeţi, dară, partea în ţarină a lui Ioav lipită de mine, şi lui acoló oardze; păsaţi şi o aprindeţi cu foc pre ea!”. Şi au arsu slugele lui Avessalom partea lui Ioav cu foc; şi mêrseră robii lui Ioav cătră el, rumpte hainele lor, şi dziseră: „Au arsu robii lui Avessalom partea cu foc”.

31. Şi să sculă Ioav şi au venit cătră Avessalom acasă şi dzise cătră el: „Pentru căci au arsu slugele tale partea mea cu foc?”.

32. Şi dzise Avessalom cătră Ioav: „Iată, am trimis cătră tine dzicînd: «Vino aicea şi te voi trimite cătră împăratul dzicînd: Pentru căci am venit de la Ghethsur? Bine mie era ca să fiu încă acoló. Şi acum, iată, faţa împăratului n-am vădzut; iar dă iaste întru mine strîmbătate, şi mă omoare pre mine!»”.

33. Şi întră Ioav cătră împăratul şi-i spuse lui; şi au chemat pre Avessalom şi au întrat cătră împăratul şi s-au închinat lui şi au cădzut preste faţa lui pre pămîntu, înaintea fêţei împăratului. Şi foarte sărutắ împăratul pre Avessalom.

Cap 15

şi fu

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]

1. Și fu după acêstea, și făcu șie Avessalom cară și călăreți și 50 de oameni să alêrge înaintea lui.
2. Și mînecắ Avesalom și stătu[3344] despre mîna căii porții. Și să făcu tot omul la carele era judecată a veni către împăratul la județ, și strigắ către el Avessalom și-i dzise lui: „Den care cetate ești tu?”. Și dzise omul[3345]: „Dentr-una den neamurile lui Israil – robul tău”.
3. Și dzise către el Avesalom: „Iată, cuvintele tale-s bune și iușoare[3346], și cel ce să audză nu iaste ție de lîngă împăratul”.
4. Și dzise Avessalom: „Cine mă va pune judecător întru pămîntu și la mine va veni tot omul la carele va fi price și județ, și-l voi îndrepta pre îns”.
5. Și fu cîndu să apropiia om a i să închina lui, și întinse mîna lui și să apucắ de el și-l sărutắ pre el.
6. Și făcu Avessalom după cuvîntul acesta la tot Israílul, la ceia ce veniia la judecată către împăratul, și făcea ale lui Avessalom inimile fiilor Israil.
7. Și să făcu de la săvîrșitul a 40 de ani și dzise Avessalom către tatăl lui: „Mêrge-voi, dară, de voi plăti rugile mêle carele m-am rugat Domnului în Hevron.
8. Căci rugă s-au rugat robul tău cînd lăcuia în Ghedsur, la Siria, dzicînd: «De mă va întorcînd întoarce-mă Domnul la Ierusalim, și voi sluji Domnului»”.
9. Și-i dzise lui împăratul: „Pasă în pace!”. Și sculîndu-să, mêrse la Hevron.
10. Și trimise Avessalom iscoade întru toate neamurile Israil, dzicînd: „Cînd veți audzi voi glasul buciunului, și veți dzice: «Împărățit-au[3347] Avessalom în Hevron!»”.
11. Și au mersu împreună cu Avessalom 200 de oameni den Ierusalim aleși, și mergînd cu dreptatea[3348] lor, și n-au știut tot cuvîntul.
12. Și au trimis Avessalom ⌊și au chemat⌋[3349] pre Ahitófel galamoneanul, pre sfêtnicul lui David, den cetatea lui, de la Golá, jirtvuind el jirtvele, și să făcu rocoș tare, și nărodul ce mergea și multu cu Avessalom.
13. Și veni vestitoriul către David, dzicînd: „Să făcu inima oamenilor Israil denapoia lui Avessalom”.
14. Și dzise David la toate slugele lui, la cei ce era împreună cu el în Ierusalim: „Sculați-vă și să fugim, căci nu iaste noao mîntuire de către fața lui Avessalom. Sîrguiți a mêrge pentru ca să nu sîrguiască și ne va apuca pre noi și va scoate asupra noastră răul și va lovi cetatea cu gură de sabie”.
15. Și dziseră slugele împăratului către împăratul: „După toate cîte va alêge domnul nostru împăratul, iată, slugele tale”.
16. Și ieși împăratul și toată casa lui cu picioarele lor și lăsă împăratul pre cêle 10 muieri, pre țiitoarele lui, ca să păzască casa.
17. Și ieși împăratul și toate slugile lui pedestri și au stătut în casa cea departe.
18. Și toate slugele lui despre mîna lui mergea, și tot herethí, și tot ofelethí, și toți ghetheii, 600 de oameni, ceia ce au venit pedestri den Gheth, ⌊și să puseră[3350] lîngă măslin, întru pustiiu, și tot nărodul mergea pre aproape țiindu-să de el și toți cei pentru el oamenii și toți războinicii, 600 de oameni, și trecură cu mîna lui, și tot herethí și tot ofelethí⌋[3351] mergea pre aproape[3352] despre fața împăratului.
19. Și dzise împăratul către Ethí ghetheul: „Pentru căci mergi și tu cu noi? Întoarce-te și lăcuiêște împreună cu împăratul, căci striinu ești tu și căci ai nemernicit tu de la locul tău.
20. De ai venit ieri, și astădzi te voi porni ca să mergi cu noi; ⌊cu noi și-ncă vei scula locul tău; ieri era venirea ta, și astădzi te voi porni⌋[3353] Și eu voi mêrge[3354] undeși voi mêrge. ⌊Pasă⌋[3355] și te întoarce; și întoarce pre frații tăi împreună cu tine, și Domnul va face cu tine milă și adevăr”.
21. Și răspunse Ethí împăratului și dzise: „Viu ii Domnul și viu domnul mieu împăratul, că întru locul unde va fi domnul mieu împăratul, și măcar la moarte și măcar la viață, că acoló va fi robul tău”.
22. Și dzise împăratul către Ethí: „Vino și treci cu mine!”. Și trecu Ethir ghetheanul ⌊și împăratul⌋[3356] și toate slugele lui și toată gloata ce era cu el.
23. Și tot pămîntul plîngea cu glas mare și tot nărodul mergea ⌊pre aproape la Rîul Chedrilor⌋[3357] și împăratul trecu Pîrîul Chedrilor, și tot nărodul ⌊și împăratul⌋[3358] mergea pre fața drumului pustiiul.
24. Și iată, Sadoc preutul, și toți leviții împreună cu el, rădicînd săcriiul făgăduinței Domnului de la Thevar; și au pus săcriiul ⌊făgăduinței Domnului⌋[3359] Dumnedzău, și să sui Aviáthar pînă au săvîrșit tot nărodul a trêce den cetate.
25. Și dzise împăratul către Sadoc: „Întoarce săcriiul lui Dumnedzău la cetate: dă voi afla har întru ochii Domnului, și mă va întoarce și-mi va arăta-o mie pre ea și podoaba ei.
26. ⌊Și⌋[3360] de va dzice așa: «N-am vrut întru tine!», iată eu sîntu, facă mie după binele întru ochii lui”.

și dzise

27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]

КАП. ЅІ.

Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]

27. Și zise[3361] împăratul lui Sadoc preutul: „Vedeți, tu te întoarce la cetate cu pace, și Ahimaas, ficiorul tău, și Ionáthan, ficiorul lui Aviáthar, amîndoi ficiorii voștri – împreună cu voi.
28. Vedeți, eu sîntu, voi mînea la Ravaoth a pustiiului pînă va veni cuvîntu de la voi ca să-mi spuie mie”.
29. Și au întorsu Sadoc și Aviáthar săcriiul lui Dumnedzău la Ierusalim și au ședzut acoló.
30. Și David să suia suișul Muntelui Maslinelor, suindu-să și plîngînd și capul acoperit. Și el mergea dăsculțu, și tot nărodul ce era cu el acoperi omul capul lui și să suia suindu-să și plîngînd.
31. Și să spuse lui David dzicînd: „Și Ahitófel – întru cei rocoșiți cu Avesalom”. Și dzise David: „Rășchíră sfatul lui Ahitófel, Doamne Dumnedzăul mieu!”.
32. Și era David venind pînă la Ros, unde s-au închinat acoló Domnului, și iată, întru tîmpinarea lui – Husí a lui Arhí, tovarăș lui David, ruptă haina lui și pămîntu pre capul lui.
33. Și-i dzise lui David: „De vei trêce cu mine, și vei fi preste mine întru sarcină.
34. Și dă te vei întoarce la cetate, și vei dzice lui Avessalom: «⌊Și au trecut frații tăi și împăratul denapoia mea, au trecut tată-tău; și acum⌋[3362] slugă-ți sîntu, împărate, lasă-mă să trăiescu. Slugă tătîne-tău am fostu atuncea, și acum, eu – robul tău». Și-mi vei răsîpi sfatul lui Ahitófel.
35. Și iată acoló, împreună cu tine, Sadoc și Aviáthar, preuții; și va fi tot cuvîntul carele vei audzi dentru rostul împăratului, și vei spune lui Sadoc și Aviáthar, preuților.
36. Iată acoló, împreună cu ei, 2 fii ai lor, Ahimaas, ficiorul lui Sadoc, și Ionáthan, ficior lui Aviáthar, și vei trimite cu mîna lor către mine tot cuvîntul carele veți audzi”.
37. Și întrắ Husí, tovarășul lui David, în cetate, și Avessalom atuncea întra în Ierusalim.

Cap 16

1. Și David trecu oarice puțin de la Ros, și iată, Síva, copilașul lui Memfivosthé – în timpinarea lui, și o părêche de măgari încărcați, și preste ei – 200 de pîini și ifi de stafide și ifí de păpuși și nével de vin ⌊și 100 de finici⌋[3363].
2. Și dzise împăratul către el: „Ce-s acêstea ție?”. Și dzise Síva: „Măgarii, la casa împăratului, ca să șadză preste ei, și pîinele și păpușile, de mîncat copilașilor, și vinul, a bea cei slăbiți întru pustiiu”.
3. [3364]Și dzise împăratul: „Și unde-i fiiul domnului tău?”. Și dzise Síva către împăratul: „Iată, șade în Ierusalim, căci au dzis: «Astădzi vor întoarce mie toată casa lui Israil împărățiia tătîne-mieu»”.
4. Și dzise împăratul lui Síva[3365]: „Iată, ție toate cîte-s a lui Memfivosthé”. Și dzise Sivá închinîndu-să: „Să aflu har întru ochii tăi, domnu mieu împărate!”.
5. Și veni împăratul David pînă la Vathirim și, iată, de acoló om ieșiia afară, den rudenia casei lui Saul, și numele lui, Simeí, ficiorul lui Ghirá; și ieși mergîndu și blăstămînd
6. Și împroșcînd cu pietri pre David și pre toate slugele împăratului David; și tot nărodul era și toți tarii den dreapta și den stînga împăratului.
7. Și așa au dzis Simeí cînd blăstăma pre el: „Ieși, ieși, om a sîngelor și om cel fără de lêge!
8. Întors-au asupra ta Domnul toate sîngiurile casei lui Saul, pentru căci ai împărățit pentru însu; și au dat Domnul ⌊împărățiia⌋[3366] întru mîna lui Avessalom, fiiului tău, și iată, tu cu răutatea ta, căci om a sîngerilor tu!”.
9. Și dzise Avessá a lui Saruía către împăratul: „Pentru căci blastămă cîinele acel mortu acesta pre domnul mieu[3367] pre împăratul? Trêce-voi, dară, și voi lua capul lui”.
10. Și dzise împăratul către Avessá: „Ce-i mie și voao, fiii Saruíe? Și lăsați pre el și așa să blastăme, că Domnul au dzis lui să blastăme pre David; și cine va dzice: «Ce ai făcut așa?»?”.
11. Și dzise David către Avessá și către toate slugele lui: „Iată, fiiul mieu cela ce au ieșit dentru pîntecile mieu cearcă sufletul mieu și-ncă[3368] acum fiiul iemineului! Lăsați pre el să blasteme, căci dzise lui Domnul.
12. Cîndai va vedea Domnul întru smereniia mea și-mi va întoarce mie bune pentru blăstămul lui întru dzua aceasta”.
13. Și mêrse David și toți oamenii lui în cale, și Simeí mergea den coastele muntelui, alaturea cu el, mergînd și blăstămînd și împroșcînd cu pietri de alaturea lui, și cu țărnă spulbăra.
14. Și veni împăratul și tot nărodul ce era cu el obosiți și răsuflară acoló.
15. Și Avessalom și tot omul Israil au întrat în Ierusalim, și Ahitófel împreună cu el.
16. Și fu cînd veni Husí a lui Arhí, tovarășul lui David, către Avessalom, și dzise Husí: „Trăiască împăratul!”.
17. Și dzise Avessalom către Husí: „Aceasta-i mila ta cu tovarășul tău? Pentru căci nu te-ai dus cu tovarășul tău?”.
18. Și dzise Husí către Avessalom: „Nu, ci dănapoia căruia au ales Domnul și nărodul acesta și tot omul Israil, lui voi fi și împreună cu el

19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

[illegible]

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23

voi şedea.
19. Şi a doao: Cui eu voi sluji? Au nu înaintea fiiului lui? În ce chip am slujit înaintea tătîne-tău, aşa voi fi înaintea ta”.
20. Şi dzise Avessalom către Ahitófel: „Aduceţi întru sine[3369] sfat ce vom face”.
21. Şi dzise Ahitófel către Avessalom: „Întră către ţiitorile tătîne-tău, pre carele au lăsat să păzască casa lui, şi va audzi tot Israil că ai ruşinat pre tatăl tău şi să vor întări mîinile a tuturor ce-s cu tine”.
22. Şi au întinsu cortul ⌊lui Avessalom⌋[3370] asupra argêlii; [3371]şi întră Avessalom către ţiitorile tătîne-său între ochii a tot Israil.
23. Şi sfatul lui Ahitófel carele au sfătuit întru dzilele dentîi, în ce chip are întreba neştine întru cuvîntul lui Dumnedzău, aşa tot sfatul lui Ahitófel, şi-ncă la David, şi-ncă la Avessalom.

Cap 17

1. Şi dzise Ahitófel către Avessalom: „Alêge-voi, dară, mie 12000 de oameni şi mă voi scula şi voi goni denapoia lui David noaptea.
2. Şi voi veni asupra lui, şi el – ostenit şi obosit la mîni, şi-l voi spăriia pre el şi va fugi tot nărodul ce iaste împreună cu el şi voi ucide pre împăratul sîngur[3372].
3. Şi voi întoarce tot nărodul către tine, în ce chip să întoarce mireasa către bărbatul ei; fără numai tu sufletul unui om tu cerci, şi la tot nărodul va fi pace”.
4. Şi dreptu cuvîntul între ochii[3373] lui Avessalom şi între ochii a tuturor bătrînilor lui Israil.
5. Şi dzise Avessalom: „Chemaţi, dară, şi pre Husí a lui Arahí şi vom audzi ce-i întru gura lui şi-ncă şi lui”.
6. Şi întrắ Husí către Avessalom. Şi dzise Avessalom către însul dzicînd: „După cuvîntul acesta au grăit Ahitófel, au face-vom după cuvîntul lui? Iar de nu, tu grăiêşte!”.
7. Şi dzise Husí către Avessalom: „Nu iaste bun acesta sfat carele au sfătuit Ahitófel această dată”.
8. Şi dzise Husí: „Tu ştii pre tată-tău şi pre oamenii lui că tari sîntu foarte şi amărîţi la sufletul lor ca o ursoaie lipsită de pui întru ţarină ⌊şi ca o gliganiţă năsîlnică în cîmpu⌋[3374]; şi tată-tău – om războinic, şi nu va poposi nărodul.
9. Căci iată, el iaste ascunsu într-unul den munţi au într-un loc den locuri, şi va fi cînd va cădea preste ei dentîi, şi va audzi cel ce aude şi va dzice: «Să făcu înfrîngerea întru nărodul ce-i denapoia lui Avessalom».
10. Şi-ncă el – fiiul puterii, căruia-i inima ca inima[3375] leului, topind să va topi, căci ştie tot Israíl că-i tare tată-tău şi fiii puterii ⌊toţi⌋[3376] cei cu el.
11. [3377]Aşa sfătuind eu am sfătuit: şi adunînd să va aduna tot Israil, de la Dan şi pînă la Virsaveé, ca arina cea de la mare întru mulţime, şi faţa ta mergînd întru mijlocul lor.
12. Şi vom veni preste el într-unul den locuri unde-l vom afla pre el acoló, şi ne vom tăbărî asupra lui cum cade roao pre pămîntu, şi nu vom părăsi întru el şi la toţi oamenii ⌊lui⌋[3378] ce-s cu el şi-ncă unul.
13. Şi de să va aduna în cetate şi va lua tot Israil către cetatea acêea funi şi vom trage-o pre ea pînă la pîrîul, pînă nu va rămînea acoló nici piatră”.
14. Şi dzise Avessalom şi tot omul Israil: „Mai bunu-i sfatul lui Husí a lui Arahí[3379] decît sfatul lui Ahitófel!”. Şi Domnul au porîncit să răsîpască sfatul lui Ahitófel cel bun, pentru ca să aducă Domnul preste Avessalom rêlele toate.
15. Şi dzise Husí ⌊a lui Arahí⌋[3380] către Sadoc şi către Aviáthar preuţii: „Aşa şi aşa au sfătuit Ahitófel pre Avessalom şi pre cei bătrîni a lui Israil, şi aşa şi aşa am sfătuit eu.
16. Şi acum trimiteţi de sîrgu şi porînciţi lui David dzicînd: «Să nu mîi noaptea la Aravóth a pustiiului şi-ncă trecînd sîrguiêşte, pentru ca nu cîndai va îndemna pre împăratul şi pre tot nărodul ce iaste împreună cu el»”.
17. Şi Ionáthan şi Ahimaas sta lîngă[3381] fîntîna Roghil. Şi mêrse slujnica şi le povesti lor, şi ei mergu şi spun împăratului David, căci nu să putea ivi ca să între în cetate.
18. Şi-i vădzu pre ei copilaş şi spuse lui Avessalom; şi mêrseră amîndoi de pripă şi întrară în casa unui om la Vaurim; şi la el – groapă în curte, şi să pogorîră acoló.
19. Şi luă muiêrea şi întinse acoperemîntul preste faţa groapei şi zbicea preste ea arafóth şi nu să cunoscu cuvîntul.
20. Şi veniră slugele lui Avessalom către muiêre la casă şi dziseră: „Unde-i Ahimaas şi Ionáthan?”. Şi dzise lor muiêrea: „Trecură şi puţină apă cerşură”. Şi n-au aflat, şi s-au întorsu la Ierusalim.
21. Şi fu după ce să duseră ei, ieşiră den groapă şi să duseră şi spuseră împăratului David şi-i dzic lui: „Sculaţi-vă şi trêceţi curînd apa, căci acêstea au sfătuit asupra voastră Ahitófel”.
22. Şi să sculă David şi tot nărodul ce era cu el împreună şi au trecut Iordánul pînă la lumină ⌊de⌋[3382] dimineaţă; pînă într-unul nu s-au greşit carele n-au trecut Iordánul.
23. Şi Ahitófel vădzu că nu s-au făcut sfatul lui şi-şi înşelă măgă-

riţa lui

[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. И.

[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

rița lui și să sculă și să duse la casa lui și la cetatea lui, și au porîncit casei lui și s-au spîndzurat[3383] și au murit și s-au îngropat în gropnița tătîne-său.

24. Și David au trecut la Manaim, și Avessalom au trecut Iordánul, el și tot omul Israil împreună cu el.
25. Și pre Amesaí au pus Avessalom pentru Ioav asupra puterii. Și Amesaí – ficior de bărbat, și numele lui, Iether israilteanul; acesta au întrat cătră Avighéa, fata lui Iesaí, sora Saruíei, maicii lui Ioav.
26. Și tăbărî Avessalom și tot Israílul la Pămîntul Galaad.
27. [3384]Și fu cînd întrắ David la Manaim, și Unezví, ficiorul lui Naas, den Ravváth fiilor Ammon, și Mahir, ficiorul lui Amiil cel den Lodavar, și Verzeli galaaditeanul, cel de la Roghelim,
28. Au adus 10 straturi îndoite și căldări 10 și vase de lut și grîu și ordzu și făină și pielmu și bob și linte
29. Și măcinături și miêre și untu și oi și saffoth de boi; și aduseră lui David și nărodului ce era împreună cu el a mînca, căci era nărodul flămînd și obosit și însătat întru pustiiu.

Cap 18

1. Și socoti David ⌊tot⌋[3385] nărodul ce era împreună cu el și puse preste ei mai mari preste mii și preste sute.
2. Și trimise David nărod[3386], a treia parte cu mîna lui Ioav, și a treia în mîna lui Avessá, ficiorul Saruíei, fratelui Ioav, și a treia cu mîna lui Eththí gheththeului. Și dzise David cătră nărod: „Ieșind voi ieși și-ncă eu împreună cu voi".
3. Și dziseră: „Nu vei ieși, căci dă vom fugi cu fugă, nu vor pune preste noi inimă; și dă vom muri jumătate de noi, nu vor pune preste noi inimă, căci tu – ca noi 10000; și acum bine-i, căci tu vei fi noao în cetate într-ajutor, ca să ne ajuți".
4. Și dzise lor împăratul: „Ce va plăcea întru ochii voștri voi faceți". Și stătu împăratul despre mîna porții, și tot nărodul ieșiia întru sute și întru mii.
5. Și porînci împăratul lui Ioav și lui Avessá și lui Ethí dzicînd: „Cruțați-mi mie pre copilașul Avessalom!". Și tot nărodul au audzít porîncind împăratul și tuturor boiêrilor pentru Avessalom.
6. Și ieși tot nărodul în dumbravă împotriva lui Israil, și să făcu războiul întru dumbrava Efraim.
7. Și greși acoló nărodul Israil înaintea slugelor David și să făcu înfrîngere mare întru dzua acêea, ⌊ca⌋[3387] vro 20000 de oameni.
8. Și să făcu acoló războiul rășchirat preste fața a tot pămîntul și prisosi dumbrava a mînca den nărod mai mulți decît ceia ce au mîncat sabiia întru ⌊nărod⌋[3388] întru dzua acêea.
9. Și tîmpinắ Avessalom înaintea slugelor lui David. Și Avessalom era călare pre mușcoiul lui, și întrắ mușcoiul suptu desimea stejariului celui mare și s-au încleștat capul lui în stejar și s-au spîndzurat întru mijlocul ceriului și întru mijlocul pămîntului, și mușcoiul dedesuptul lui au trecut.
10. Și vădzu un om și spuse lui Ioav și dzise: „Iată, am vădzut pre Avessalom spîndzurat în stejar".
11. Și dzise Ioav omului celui ce-i spunea lui: „Și iată, ai vădzut! Și căci nu l-ai lovit pre el acoló la pămîntu? Și eu aș fi dat ție 50 de sicli de argintu și un brîu".
12. Și dzise omul cătră Ioav: „Și de ai pune preste mîinile mêle 1000 de sicli de argintu, nu voi pune mîna mea preste fiiul împăratului, căci întru urechile noastre au porîncit împăratul ție și lui Avessá și lui Ethí dzicînd: «Cruțați-mi pre copilașul Avessalom!»,
13. Ca să nu faceți întru sufletul lui strîmbătate. Și tot cuvîntul nu să va ascunde de cătră împăratul și tu vei sta împotrivă".
14. Și dzise Ioav: „Aceasta eu voi încêpe, nu așa voi rămînea înaintea ta!". Și luă Ioav 3 săgeți întru mîna lui și le înfipse pre iale întru inima lui Avessalom, încă el fiind viu, întru inima stejariului.
15. Și încungiurară 10 copilași ce rădica unêltele lui Ioav și loviră pre Avessalom și-l omorîră pre el.
16. Și trîmbiță Ioav cu cornul și să întoarse nărodul ca să nu gonească denapoia lui Israil, căci nu să îndura Ioav de nărod.
17. Și luă Ioav pre Avessalom și-l aruncară pre el într-o prăpastie mare, în dumbravă, la rîpa cea mare, și au stîlpit preste el grămadă de pietri mare foarte. Și tot Israil au fugit, om la sălașul lui.
18. Iar Avessalom, încă fiind viu, au luat și au pus șie stîlpu întru carele s-au prinsu ⌊și l-au stîlpit pre el luîndu stîlpul cel de⌋[3389] în Zăpódiia Împăratului, căci au dzis că nu-i la el ficior[3390] pentru ca să-i pomenească numele lui; și au numit stîlpul pre numele lui și au numit pre[3391] ea[3392] Mîna lui Avessalom pînă în dzua aceasta.
19. Și Ahimaas, ficiorul lui Sadoc, au dzis: „Alerga-voi, dară, și voi binevesti împăratului căci au judecat lui Domnul den mîna nepriêtenilor lui".
20. Și dzise lui Ioav: „Nu ești om de bune vești întru dzua aceasta, și tu vei binevesti întru altă dzi, iar întru dzua aceasta nu vei binevesti pentru care lucru ficiorul îm-

21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

[illegible]

2 [illegible]

[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13

păratului au murit".
21. Și dzise Ioav lui Husí: „Mergînd spune împăratului cîte ai vădzut". Și să închină Husí lui Ioav și să duse[3393].
22. Și adaose încă Ahimaas, ficiorul lui Sadoc, și dzise cătră Ioav: „Și fie că voi alerga dară și eu denapoia lui Husí!". Și dzise Ioav: „Pentru căci tu aceasta alergi, fiiul mieu? Ia-mblă, nu iaste ție vêste bună mergînd spre folos".
23. Și dzise Ahimaas: „Dară ce de voi alerga?". Și-i dzise lui Ioav: „Aleargă!". Și au alergat Ahimaas calea Chehar și au întrecut pre Husí.
24. Și David ședea în mijlocul a doao porți, și mêrse străjariul în ceardacul porții de cătră zid și rădică ochii lui și vădzu și iată, om alergînd sîngur înaintea lui.
25. Și strigă străjariul și spuse împăratului, și dzise împăratul: „Dă iaste sîngur, bune vești întru rostul lui". Și mergea mergînd și apropiindu-să.
26. Și vădzu străjariul om altul alergînd, și strigă străjariul cătră poartă și dzise: „Iată om altul alergînd sîngur". Și dzise împăratul: „Și acesta încă-i vestindu bine".
27. Și dzise străjariul: „Eu vădzu alergătura celui dentîi ca alergătura lui Ahimaas, ficiorul lui Sadoc". Și dzise împăratul: „Om bun acesta și-ncă la vêste bună va veni".
28. Și strigă Ahimaas și dzise cătră împăratul: „Pace!". Și să închină împăratului cu fața lui[3394] la pămîntu și dzise: „Blagoslovit Domnul Dumnedzăul tău, carele au închis pre oamenii pre ceia ce rădicase mîna lor preste domnul mieu, împăratul!".
29. Și dzise împăratul: „Pace copilașului Avessalom?". Și dzise Ahimaas: „Vădzut-am mulțimea cea mare veselindu-să cînd trimise Ioav, robul împăratului, și pre robul tău, și n-am cunoscut ce iaste acoló".
30. Și dzise împăratul: „Întoarce-te și dvorêște aicea!". Și să întoarse și să stîlpí.
31. Și iată, Husí ⌊denapoia lui⌋[3395] au venit și dzise împăratului: „Bine să vestuiască domnului mieu împăratul, căci au judecat ție Domnul astădzi den mîna tuturor celor ce să scoală preste tine!".
32. Și dzise împăratul cătră Husí: „Au pace-i copilașului Avessalom?". Și dzise Husí: „Facă-să ca copilașul vrăjmașii domnului mieu împăratului, și toți cîți s-au sculat asupra lui spre rêle!".
33. Și să întristă împăratul și să sui în ceardacul porții și au plînsu. Și așa au dzis cînd plîngea pre el: „Fiiul mieu, Avessalom, fiiul mieu, fiiul mieu Avessalom! Cine are da moartea mea pentru tine, eu pentru tine? Avessalom, fiiul mieu, fiiul mieu, Avessalom, fiiul mieu!".

Cap 19

1. Și să spuse lui Ioav dzicînd: „Iată, împăratul plînge și să bocêște pentru Avessalom".
2. Și să făcu mîntuirea întru dzua acêea întru jale la tot nărodul întru dzua acêea dzîcînd că să voiereadză împăratul pentru fiiul lui.
3. Și să furișa nărodul întru dzua acêea a intra în cetate, în ce chip să furișadză nărodul ceia ce să rușineadză cînd fug ei de la război.
4. Și împăratul au ascunsu fața lui, și strigă împăratul cu glas mare dzicîndu: „Fiiul mieu, Avessalom! Avessalom, fiiul mieu, fiiul mieu!".
5. Și întră Ioav cătră împăratul în casă și dzise: „Rușinat-ai astădzi obradzele tuturor robilor tăi acelor ce te scot astădzi pre tine, și sufletul fiilor tăi și a fêtelor tale, și sufletul fămeilor tale, și sufletul țiitorilor tale,
6. Ca să iubești pre ceia ci te urăscu pre tine și să urăști pre ceia ci te iubescu pre tine, și ai spus astădzi cum nu sîntu boiêrii tăi, nici slugi, căci am cunoscut astădzi că, de ar fi trăit Avessalom, și toți noi astădzi morți, că aceasta dreptu era în ochii tăi.
7. Și acum sculîndu-te ieși afară și grăiêște întru inimile robilor tăi, căci întru Domnul m-am jurat și, de nu vei ieși afară astădzi, de va mînea om împreună cu tine noaptea aceasta, ⌊și cunoaște ție căci⌋[3396] rău ție aceasta mai multu decît răul cela ce ți-au venit ție den tinerêțele tale pînă acum".
8. Și să sculă împăratul și ședzu în poartă; și tot nărodul povestiseră dzicînd: „Iată, împăratul șade în poartă!". Și veni tot nărodul despre fața împăratului ⌊la poartă⌋[3397], și Israil au fugit om la lăcașul său.
9. Și era tot nărodul porîncindu-să întru toate semințiile lui Israil, dzicînd: „Împăratul David ne-au mîntuit pre noi de ⌊cătră toți⌋[3398] nepriêtenii noștri și el ne-au scos pre noi den mîna celor striini de fêl; și au fugit de pre pămîntu ⌊și de la împărăția lui⌋[3399] ⌊și⌋[3400] de Avessalom.
10. Și Avessalom, pre carele am unsu asupra noastră, au murit în războiu, și acum pentru căci voi asurdziți ca să întoarceți pre împăratul?". Și cuvîntul a tot Israil au venit cătră împăratul.
11. Și împăratul David au trimis cătră Sadoc și cătră Aviáthar, preuții, dzicînd: „Grăiți cătră cei mai bătrîni a Iúdei dzicînd: «Pentru căci vă faceți mai de apoi ca să[3401] întoarceți pre împăratul la casa lui?». Și cuvîntul a tot Israil au venit cătră împăratul la casa lui.
12. «Frații miei – voi, oasele ⌊mêle⌋[3402] și pielițele mêle – voi, și pentru căci vă faceți mai de apoi ca să întoarceți pre împăratul la casa lui?».
13. Și lui Amesaí vei dzice: «Nu osul mieu și pielița mea[3403] – tu? Și acum, acêstea să facă mie Dumnedzău și acêstea să-mi adaogă, de nu căpetenie puterii vei fi îna-

intea mea

14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible]

intea mea toate dzilele, pentru Ioav!»".

14. Și au plecat inima a tot omul Iúda ca unui om și au trimis către împăratul dzicînd: „Întoarce-te, tu și toți robii tăi!".

15. [3404]Și să întoarse împăratul și veni pînă la Iordan. Și oamenii Iúdei au venit la Galgála, ca să margă întru tîmpinarea împăratului, ca să treacă Iordánul pre împăratul.

16. Și sîrgui Semeí, ficiorul lui Ghirá, ficiorul lui Ieminí den Vaurim, și pogorî cu oamenii Iúdei întru tîmpinarea împăratului David.

17. Și 1000 de oameni împreună cu el, dentru Veniamin, și Síva, copilașul casei lui Saul, și 15 ficiori ai lui împreună cu el, și 20 de robi ai lui împreună cu el, și îndreptară Iordánul denaintea împăratului ⌊și posluşiră slujba ca să treacă pre împăratul⌋[3405].

18. Și trecură trecătoarea ca să scoale casa împăratului și să facă ce-i dreptu întru ochii lui. Și Semeí, ficiorul lui Ghirá, au cădzut preste fața lui înaintea împăratului, trecînd el Iordánul.

19. [3406]Și dzise către împăratul: „Să nu socotească, dară, domnul mie ⌊împăratul⌋[3407] fărădelêgea și să nu-ți aduci aminte cîte au făcut strîmbătate sluga ta întru dzua carea ieșiia domnul mieu împăratul den Ierusalim, ca să puie împăratul pre[3408] inima lui.

20. Căci au cunoscut robul tău că eu am greșit; și, iată, eu am venit astădzi mainte decît tot ⌊Israílul și⌋[3409] casa lui Iosif, ca să mă pogor întru tîmpinarea domnului mieu împăratului.

21. Și răspunse Avesaé, ficiorul Saruíei, și dzise: „Au pentru aceasta nu să va omorî Semei, căci au blăstămat pre unsul Domnului?".

22. Și dzise David: „Ce-i mie și voao, fiii Saruíei, căci vă faceți astădzi mie întru viclean[3410]? Astădzi nu să va omorî vrun om den Israil, căci nu știu dă voi împărăți astădzi eu preste Israil".

23. Și dzise împăratul către Simei: „Nu vei muri!". Și să jură lui împăratul.

24. Și[3411] Memfivosthé, ficiorul lui Ionáthan, ficiorul lui Saul, s-au pogorît întru timpinarea împăratului. Și nu s-au vindecat picioarele lui, ⌊nici și-au tăiat unghele lui⌋[3412], nici și-au tocmit[3413] mustața lui, și hainele lui nu și-au spălat den dzua carea s-au dus împăratul pînă în dzua carea el au venit cu pace.

25. Și fu cînd întră în Ierusalim întru tîmpinarea împăratului, și-i dzise lui împăratu: „Ce căci n-ai mersu cu mine, Memfivosté?".

26. Și dzise către el Memfivosthe: „Domnul mieu, împărate, robul mieu[3414] m-au prilăstit, căci au dzis sluga ta lui: «Înșală-mi măgărița și voi încăleca preste ea și voi mêrge cu împăratul!», căci ii șchiop robul tău.

27. [3415]Și au meșterșuguit întru robul tău către domnul mieu împăratul, și domnul mieu[3416] împăratul, ca îngerul lui Dumnedzău, și fă binele întru ochii tăi!

28. Căci n-au fostu toată[3417] casa tătîne-mieu, fără numai oameni de moarte domnului mieu împăratului, și ai pus pre robul tău întru ceia ce mănîncă masa ta. Și ce iaste mie încă îndreptare și a striga ⌊eu⌋[3418] încă către împăratul?".

29. Și-i dzise lui împăratul: „Pentru ce mai grăiești încă cuvintele tale? [3419]Dzis-am ție și lui Síva: «Împărțiți țarina!»".

30. Și dzise Memfivosthé către împăratul: „Și-ncă toate să le ia, după ce au venit domnul mieu împăratul cu pace la casa lui".

31. [3420]Și Verzelí galaaditeanul s-au pogorît de la Roghelim și au trecut cu împăratul Iordánul, ca să-l petreacă pre el Iordánul.

32. [3421]Și Verzelí – om bătrîn foarte, fiiu de 80 de ani, și acesta au hrănit pre împăratul cînd lăcuia el în Manaim, căci om mare era foarte.

33. Și dzise împăratul către Verzelí: „Tu vei trêce cu mine și voi hrăni bătrînêțele tale împreună cu mine în Ierusalim".

34. Și dzise Verzeli către împăratul: „Cîte dzile a anilor vieții mêle, ca să mă sui cu împăratul la Ierusalim?

35. Fiiu de 80 ani eu astădzi sîntu. Au cunoaște-voi întru mijlocul răului și bunului? Au cunoaște voi încă, robul tău, ce voi mînca sau și ce voi bea? Au audzi-voi încă glasul celor ce cîntă[3422], au a cîntărêțelor? Și pentru căci va fi robul tău încă întru sarcină preste domnul mieu preste împăratul?

36. Căci puțin va trêce robul tău pre Iordan cu împăratul, și pentru căci îmi dă mie împăratul răscumpărarea aceasta?

37. Să șadză, dară, robul tău și voi muri întru cetatea mea, lîngă gropnița tătîne-mieu și a mîne-mea. Și, iată, robul tău Hamaam, fiiul mieu, va trêce cu domnul mieu cu împăratul, și fă lui ce-i bine întru ochii tăi."

38. Și dzise împăratul: „Cu mine, dară, să treacă Hamaam, și eu voi face lui binele întru ochii tăi[3423] și toate cîte-ți vei alêge asupra mea voi face ție".

39. Și au trecut tot nărodul Iordánul, și împăratul au trecut, și au sărutat împăratul pre Verzelí și l-au blagoslovit pre el, și s-au întorsu la casa lui.

40. Și au trecut împăratul la Galgála, și Hamaam au trecut împreună cu el, și tot nărodul Iúda trecînd împreună cu împăratul, și-ncă jumătate de nărodul Israil.

41. Și iată, tot omul Israil au venit către împăratul și dzise către împăratul: „Ce căci te-au furat pre tine frații noștri, omul

[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]

КАП. К

Ш[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]

[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]

[illegible]

Iúda, şi au trecut pre împăratul şi casa lui Iordánul şi toţi oamenii David împreună cu el?”.

42. Şi răspunse tot omul Israil omului Iúdei şi dziseră: „Căci să aprópie de mine împăratul şi pentru căci aşa te-ai mîniat pentru cuvîntul acesta? Au mîncare am mîncat dentru împăratul, au dare au dat, au rădicare au rădicat noao?”.

43. Şi răspunse omul Israil omului Iúdei şi zise[3424]: „10 mîini mie întru împăratul ⌊şi dentîi născut eu decît tine⌋[3425] şi-ncă întru David sîntu mai multu decît tine. Şi pentru căci aceasta m-ai suduit pre mine şi nu s-au socotit cuvîntul mieu cel dentîi mie Iúdei, ca să întoarcă pre împăratul mie?”. Şi să năsîlnicí cuvîntul omului Iúdei mai multu decît cuvîntul omului Israil.

Cap 20

1. Şi acoló chemîndu-să fiiu fără de lêge, şi numele ⌊lui⌋[3426] – Saveé, ficiorul lui Vohorí, om iemineu, şi au trîmbiţat cu cornul şi dzise: „Nu iaste noao parte întru David, nice moştnenire noao întru fiiul lui Iesé! Om la lăcaşurile tale, Israil!”.
2. Şi s-au suit tot omul Israil de denapoia lui David după Saveé, ficiorul lui Vohorí, şi omul Iúda s-au lipit lîngă împăratul lor, de la Iordan şi pînă la Ierusalim.
3. Şi întrắ David în casa lui în Ierusalim şi au luat împăratul cêle 10 muieri, ţiitoarele lui, pe carele au lăsat să păzască casa, şi le-au dat pre iale în casă de pază şi le-au hrănit pre iale şi către iale n-au întrat; şi era oprite pînă în dzua morţii lor, văduе viia.
4. Şi dzise împăratul către Amesaí: „Strîgă-mi pre omul Iúda 3 dzile; şi tu aicea stă!”.
5. Şi mêrse Amesaí ca să strige pre Iúda, şi au zăbăvit den vrêmea carea i-au rînduit lui David.
6. Şi dzise David către Avesaí: „Acum ne va face rău noao Saveé, ficiorul lui Vohorí, mai multu decît Avessalom. Şi acum, tu ia împreună cu tine slugele domnului tău şi gonêşte după el, cîndai să nu afle şie cetăţi tari şi va umbri ochii noştri”.
7. Şi ieşi denapoia lui ⌊Avesaí şi⌋[3427] oamenii Ioav, şi herethi, şi felethí, şi toţi tarii; şi ieşiră den Ierusalim să gonească denapoia lui Saveé, ficiorul lui Vohorí.
8. Şi ei – lîngă piatra[3428] cea mare ce-i la Gavaon, şi Amesaí întrắ înaintea lui; şi Ioav îmbrăcat văşmîntu[3429] îmbrăcămintea lui, şi preste el încinsu sabie spîndzurată la mijlocul lui în teaca ei, şi sabiia ieşi[3430] şi cădzu.
9. Şi dzise Ioav lui Amesaí: „Dă eşti sănătos tu, fratele mieu?”. Şi ţînu mîna cea dreaptă a lui Ioav de barba lui Amesaí, ca să-l sărute pre el.
10. [3431]Şi Amesaí n-au păzit sabiia cea den mîna lui Ioav şi-l lovi pre el cu ea Ioav în dăşertu şi i să vărsă pîntecile lui preste pămîntu, şi n-au îndoit lui, şi au murit. Şi Ioav şi Avesá, fratele lui, au gonit după Saveé, ficiorul lui Vohorí.
11. Şi om au stătut preste el, dentru copilaşii lui Ioav, şi dzise: „Cine-i cel ce vrea Ioav şi cine-i lui David, denapoia lui Ioav!”.
12. Şi Amesaí mortu, înstropşit în sînge, în mijlocul căii; şi vădzu omul ⌊Israil⌋[3432] că sta tot nărodul şi întoarse pre Amesaí den cale în ţarină şi au aruncat preste el haină, pentru căci au vădzut că tot cel ce vine preste el stă.
13. Şi fu după ce să abătu den cale, trecu tot omul ⌊Israil⌋[3433] denapoia lui Ioav, ca să gonească denapoia lui Saveé, ficiorul lui Vohorí.
14. Şi au petrecut întru toate fêliurile Israil, la Evel şi la Vethmahá, şi pre toţi în Harrí, şi ⌊toate cetăţile⌋[3434] s-au adunat şi au venit denapoia lui.
15. Şi mêrseră şi încungiurară preste el în Evel şi Fermahá şi vărsară şanţu către cetate şi stătu întru zidul denainte; şi tot nărodul ce era cu Ioav socotiia să oboare zidul.
16. Şi strigắ muiêre înţeleaptă de pre zid şi dzise: „Audziţi, audziţi, dziceţi dară către Ioav: «Apropie-te pînă aicea şi voi grăi către el»”. Şi să apropie către ea.[3435]
17. Şi dzise muiêrea: „Dă eşti tu Ioav?”. Şi el dzise: „Eu”. Şi-i dzise lui: „Ascultă cuvintele roabei tale”. Şi dzise Ioav: „Auz eu sîntu”.
18. Şi dzise grăind: „Cuvîntu au grăit dentîi, dzicînd: ⌊«Întrebîndu să întrebu întru Avel şi în Dan». Lipsiră carele au pus credincioşii lui Israil⌋[3436]: «Întrebînd întreabă întru Evel!». Şi: «Aşa au dzis!».
19. Să au lipsit[3437], eu sîntu împăcăciune întăriturilor Israil şi tu cerci a omorî cetate şi maică de cetăţi întru Israil! Şi pentru căci prăpădeşti moştnenirea Domnului?”.
20. Şi răspunse Ioav şi dzise: „Blînd mie, blînd mie, dă voi prăpădi şi de voi strica!
21. Nu iaste aşa cuvîntul, căci om den Muntele Efraim, Saveé, ficiorul lui Vohorí numele lui, şi-au rădicat mîna lui preste împăratul David. Daţi-mi pre însul sîngur şi mă voi duce de asupra cetăţii”. Şi dzise muiêrea către Ioav: „Iată, capul lui să va arunca către tine pren zid”.
22. Şi întră muiêrea către tot nărodul şi au grăit către toată cetatea întru înţelepciunea ei[3438] ⌊ca să ia capul a lui Saveé, ficiorul lui Vohorí⌋[3439]. Şi iau capul lui Saveé, ficiorul lui Vohorí, şi-l aruncară pre el către Ioav; şi trîmbiţắ cu cornul şi s-au răşchirat de la cetate[3440] de la el, om la lăcaşurile lui. Şi Ioav să întoarse la Ierusalim către împăratul.
23. Şi Ioav – preste toată putêrea lui Israil, şi Vanéas, ficiorul lui Iodaé, preste herethí şi preste filethí,
24. Şi Adoniram – preste bir, şi Ioasafath, ficiorul Ahiluth, pomenitor,
25. Şi Súsa – logofăt, şi Sadoc şi Aviáthar – preuţi,
26. Şi-ncă Iras a lui Iarí era preut lui David.

Cap 21

КАП. КА

[illegible]
2
[illegible]
3
[illegible]
4
[illegible]
5
[illegible]
6
[illegible]
7
[illegible]
8
[illegible]
9
[illegible]
10
[illegible]
11
[illegible]
12
[illegible]
13
[illegible]
14
[illegible]
15
[illegible]
16
[illegible]
17
[illegible]
18
[illegible]
19
[illegible]
20
[illegible]
21
[illegible]
22
[illegible]

КАП. КВ

[illegible]
2
[illegible]
3
[illegible]
4
[illegible]
5
[illegible]
6
[illegible]

Cap 21

1. Și să făcu foamete întru dzilele lui David, 3 ani, an ţiindu-să de an, și au cercat David faţa Domnului. Și au dzis Domnul: „Pre Saul și pre casa ⌊lui – strîmbătatea, cu moartea⌋[3441] sîngerilor lui, pentru care lucru au omorît pre gavaoniţi".
2. Și au chemat împăratul David pre gavaonitêni și au dzis cătră ei. Și gavaoniţii nu-s fiii lui Israil, fără numai den sîngele amorreului, și fiii lui Israil au jurat lor. Și au cercat Saul să-i lovască pre ei pentru căci au rîvnit el pre fiii lui Israil și a Iúdei.
3. Și dzise David cătră gavaoniţi: „Ce voi face voao și cu ce voi îmblîndzi, și veţi blagoslovi moștnenirea Domnului?".
4. Și dziseră lui gavaoniţii: „Nu iaste noao argintu au aur cu Saul și cu toată casa lui și nu iaste noao om de omorîre dentru tot Israílul". Și dzise: „Ce voi dziceţi și voi face voao?".
5. Și dziseră cătră împăratul: „Omul carele ne-au concenit pre noi și ne-au gonit pre noi și carele ne-au prilestit ca să ne surpe pre noi, să-l piêrdem pre el, ca să nu stea el întru tot hotarul Israil.
6. Daţi noao 7 oameni dentru fiii lui și să-i sorim pre ei Domnului întru Gavaon Saul, aleși Domnului". Și dzise împăratul: „Eu voi da".
7. Și feri împăratul pre Memfivosthé, fiiul lui Ioanáthan, fiiul lui Saul, pentru jurămîntul Domnului [3442]cel întru mijlocul lor ⌊și⌋[3443] întru mijlocul David și întru mijlocul lui Ionáthan, fiiul lui Saul.
8. Și au luat împăratul pre cei 2 ficiori a i Resfá, fêtei lui Aía, ⌊ţiitorii[3444] lui Saul⌋[3445], pre carii au născut lui Saul[3446], pre Ermoní și pre Memfivosthe și pre cei 5 ficiori a i Melhol, fêtei lui Saul, pre carii au născut lui Ezdrí, fiiul lui Verzeli, lui Maulathí,
9. Și i-au dat pre ei în mîna gavaoniţilor și i-au sorit pre ei în munte, înaintea Domnului, și cădzură acoló tute 7 într-un loc. Și ei s-au omorît în dzilele sêcerii dentîi, întru începătura sêcerii oardzelor.
10. Și luă Resfá, fata lui Aiá, sacul și l-au așternut pre el șie pre piatră, dentîi a sêcerii ordzului, pînă au picat preste înși apele lui Dumnedzău den cer; și n-au dat pasările ceriului să odihnească asupra lor dzua și jiganiile ţarenii noaptea.
11. Și să spuseră lui David toate cîte au făcut Resfá, fata lui Aiá, ţiitoarea lui Saul, ⌊și să slobonogiră[3447] și-i luă pre ei Dan, ficiorul Ioá, dentru strănăpoţii uriiașilor⌋[3448].
12. Și mêrse David și luă oasele lui Saul și oasele lui Ionáthan, fiiului său, de la oamenii Iavis Galaad, carii le-au furat pre iale den uliţa Vethsan, [3449]căci i-au pus pre ei acoló cei striini de fêl întru dzua carea au lovit cei striini de fêl pre Saul în Ghelvué.
13. Și au adus de acoló oasele lui Saul și oasele lui Ionáthan, fiiului lui, și au adunat oasele celor soriţi.
14. Și au îngropat oasele lui Saul și oasele lui Ionáthan, fiiului lui, și oasele celor soriţi în Pămîntul Veniamin, în coaste, în gropniţa lui Chis, tatăl lui. Și au făcut după toate cîte au porîncit împăratul. Și ascultắ Dumnedzău pămîntului după aceasta.
15. Și să făcu încă războiu celor striini de fêl cu Israil, și pogorî David și slugele lui împreună cu el și au dat război cu cei striini de fêl. Și obosi David.
16. Și Iezví unul era întru nepoţii lui Rafain, și cumpăna suleţii lui – 300 de sicli, cumpănă de aramă, și el, încinsu cu o ghigă; și să socotiia ca să lovască pre David.
17. Și-i ajutắ lui Avessá, ficiorul Saruíei, ⌊și-l mîntui pre el Avessa⌋[3450] și lovi pre cel striin de fêl și-l omorî pre el. Atuncea să jurară oamenii lui David dzicînd: „Nu vei mai ieși încă cu noi la război și nu vei stinge luminătoriul Israil".
18. [3451]Și să făcu după aceasta încă război în Gheth cu cei striini de fêl; atuncea au lovit Sovohéa[3452] a lui Asothê pre cei adunaţi, rămășiţă a uriiașilor[3453].
19. Și să făcu încă război în Rov cu cei striini de fêl și au lovit Elianan, ficiorul lui Arorí vithleemiteanul, pre Goliáth ⌊pre⌋[3454] ghehtheul, și lemnul suleţii lui – ca sulul ţăsătorilor.
20. Și să făcu încă război în Gheth. Și era om den Madon, și dêgetile mîinilor ⌊lui⌋[3455] și dêgetile picioarelor lui 6 și 6, la număr 24; și-ncă acesta s-au născut lui Rafá.
21. Și au dăfăimat pre Israil, și l-au lovit pre el Ionáthan, ficiorul lui Safá, fratele lui David.
22. 4 aceștia s-au născut strănăpoţi uriiașilor lui Rafá în Gheth ⌊casă⌋[3456] și au cădzut în mîna lui David și în mîna robilor lui.

Cap 22

1. Și au grăit David Domnului cuvintele cîntării aceștiia, întru dzua carea l-au scos pre el Domnul den mîna a tuturor nepriêtenilor lui și den mîna lui Saul.
2. [3457]Și dzise ⌊cîntare⌋[3458]: „Domnul – piatra mea și tăriia mea și hălăduindu-mă mie.
3. Dumnedzăul mieu pădzitor mie va fi mie, nădăjduind voi fi preste el[3459], scutitoriul mieu și cornul mîntuirei mêle, sprăjenitoriul mieu și scăparea mea, mîntuinţii mêle, dentru cel strîmb mă va mîntui.
4. Lăudat voi chema pre Domnul și dentru vrăjmașii miei mă voi mîntui.
5. Căci m-au încungiurat înfrîngeri de moarte și pîraie de fărădelêge m-au întristat.
6. Chinuri a morţii m-au încungiurat, m-au

apucat nă-

7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]

КАП. КГ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

apucat năsîlniciile morţii.
7. Cînd mă primejduiescu, voi chema pre Domnul şi cătră Dumnedzăul mieu voi striga. Şi va audzi den bisêrica svîntă a lui glasul mieu şi strigarea mea întru urechile lui.
8. Şi să tulbură şi să clăti pămîntul şi temeliele ceriului să tulburară împreună şi să spintecară, căci s-au mîniat Domnul pre ei.
9. Şi să sui fum întru urgiia lui şi foc den gura lui va mînca, cărbuni s-au aţiţat dentru el.
10. Şi plecă ceriurile şi să pogorî, şi negură – suptu picioarele lui.
11. Şi au şedzut preste heruvimi şi să zbură şi să ivi pre aripile vînturilor.
12. Şi puse întunêrec ascunderea lui împregiurul lui, cortul lui, întunêrecul apelor, au îngrăşat întru norii văzduhurilor.
13. Den lucire înaintea lui s-au aţiţat cărbuni de foc.
14. Şi tună den cer Domnul, şi Cel Înaltu au dat glasul lui.
15. Şi trimise săgeţi şi-i răşchiră pre ei, şi fulgeră fulger şi-i spămîntă pre ei.
16. Şi să iviră slobodzirele mării, şi s-au dăscoperit temeiurile lumii întru certarea Domnului de suflarea duhului mîniei lui.
17. Şi au trimis den înălţime şi m-au luat pre mine, trasu-m-au dentru ape multe.
18. Mîntuitu-m-au dentru nepriêtenii miei tăriei, dentru ceia ce mă urăscu pre mine, căci s-au întărit preste mine.
19. Apucatu-m-au înainte întru dzua primejdiei mêle, şi să făcu Domnul întăritura mea.
20. Şi mă scoase pre mine întru lărgime, şi m-au scos pre mine, căci au binevrut întru mine.
21. Şi mi-au dat mie Domnul după dreptatea mea şi după curăţiia mînilor mêle îmi va da mie,
22. Căci am păzit căile Domnului şi n-am păgînit de la Dumnedzăul mieu,
23. Căci toate judêţele lui – în preajma mea, şi după dreptăţile lui nu s-au depărtat de la mine.
24. Şi voi fi curat lui şi mă voi păzi înainte de fărădelêgea mea.
25. Şi-mi va da mie Domnul după dreptatea mea şi după curăţeniia mîinelor mêle denaintea ochilor lui.
26. Cu cel curat te vei curăţi şi cu omul desăvîrşit, desăvîrşit vei fi.
27. Şi cu cel ales, ales vei fi şi cu cel îndrăpnic îndrăpnici-te-vei.
28. Şi pre nărodul cel sărac vei mîntui şi ochii mîndrilor vei smeri.
29. Căci tu vei lumina, luminătoriul mieu, Doamne! Şi Domnul va lumina întunêrecul mieu.
30. Căci întru tine voi alerga sprinten şi cu Dumnedzăul mieu voi sări zidul[3460].
31. Cel Tare – fără prihană calea lui, cuvîntul Domnului[3461] lămurit cu foc. Scutitor acesta iaste tuturor celor ce nădăjduiescu preste el.
32. Căci cine-i vîrtucios afară den Domnul şi cine-i ziditor afară den Dumnedzăul nostru?
33. Cel vîrtucios, cel ce mă întărêşte cu putêre şi puse nehulită calea mea,
34. Puind picioarele mêle ca unor cerbi şi la cêle înalte puindu-mă,
35. Cel ce învaţă mîinile mêle la războiu şi dăspicînd arcu de aramă în braţul mieu.
36. Şi ai dat mie scuteală mîntuirei mêle şi ascultarea ta m-au înmulţit pre mine.
37. Lărgi-vei cărările mêle dedăsuptul mieu, şi nu s-au clătit vinele mêle.
38. Goni-voi pre vrăjmaşii miei şi voi stinge pre ei şi nu voi întoarce pînă unde voi conceni pre ei.
39. Şi voi frînge pre ei şi nu să vor scula, şi vor cădea suptu picioarele mêle.
40. Şi mă voi întări cu putêre la războiu, îndupleca-vei pre cei ci să scoală asupra mea suptu mine.
41. Şi pre vrăjmaşii miei ai dat mie, spinarea[3462] pre ceia ci mă urăscu pre mine, şi i-ai omorît pre ei. Strîga-vor, şi nu iaste ajutor cătră Domnul, şi n-au ascultat lor.
42. Şi am fărîmit pre ei ca ţărna pămîntului, ca tina den drumuri am supţiiat pre ei.
43. Şi mă vei mîntui de sabiia nărodurilor, cruţa-mă-vei întru capul limbilor, nărod carele n-am cunoscut mi-au slujit mie.[3463]
44. Fiii striini au minţit mie, la audzul urechii mi-au ascultat mie.
45. Fiii striini să vor lepăda şi vor greşi dentru încuierile lor.
46. Viu Domnul şi blagoslovit păzitoriul mieu! Şi să va înălţa Dumnedzăul mieu, păzitoriul mîntuirei mêle.
47. Vîrtucios Domnul, cela ce dă izbîndire mie, şi certînd năroduri suptu mine,
48. Şi m-au scos pre mine dentru nepriêtenii miei şi dentru cei ci să scoală asupra mea înălţa-mă-vei, dentru oamenii a strîmbătăţilor mîntui-mă-vei.
49. [3464]Pentru acêea ispovedi-mă-voi[3465] ţie, Doamne, întru limbi! Şi numelui tău voi cînta,
50. Mărind mîntuirile împăratului lui şi făcînd milă unsului lui, David, şi seminţiei lui, pînă în vêci".

Cap 23

1. Şi acêstea-s cuvintele lui David cêle de apoi: „Credincios David, fiiul lui Iesé, şi credincios omul pre carele au sculat Domnul preste unsul Dumnedzăului Iacov, şi cuvioşi psalmii Israil.
2. Şi Duhul Domnului au grăit întru mine şi cuvîntul lui pre limba mea.
3. Dzice Dumnedzăul Israil mie, au grăit strajnicul ⌊den⌋[3466] Israil: «Pildă am dzis: Întru oameni cum veţi[3467] întări frica lui Dumnedzău?».
4. Şi în lumina lui Dumnedzău dimineaţă, şi să răsaie soarele dimineaţa,[3468] n-au ieşit den lumină şi ca den ploaie otava den pămîntu.
5. Că, nu-i aşa, casa mea cu Cel Tare? Pentru că făgăduinţă vêcinică au pus mie, gata întru toată

vrêmea cru-

[illegible]

6 Καὶ [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
39

ΚΑΠ ΚΔ

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]

vrêmea, cruțată, căci toată mîntuirea mea și toată voia întru Domnul, căci nu va odrăsli cel fără de lêge.

6. Ca un ghimpu scos[3469] – toți aceștia, căci nu cu mîna să vor prinde,
7. Și omul nu va osteni cu ochii, și mulțime de fier și lemnul de suliță, și cu foc va arde, vor arde întru rușinea lor!".
8. [3470]Acêstea-s numerile celor tari a lui David: Ievosthé hananeul, boiêrinul celui al treilea iaste; Adinon asoneanul, acesta au zmultu sabiia lui pre 800 de răniți odată.
9. Și după el, Eliánar, ficior a fratelui tătîne-său[3471], întru cei 3 frați tari. Acesta era cu David ⌊în Siran⌋[3472], ⌊și⌋[3473] cînd au ocărît el întru cei striini de fêl, și cei striini de fêl s-au adunat acoló la război. Și strigắ omul Israil înaintea fêții lui.
10. Și el s-au sculat și au lovit întru cei striini de fêl pînă unde au ostenit mîna lui și s-au lipit mîna lui cătră sabie. Și au făcut Domnul mîntuire mare întru dzua acêea și nărodul s-au întorsu denapoia lui numai a dăzbrăca.
11. Și după acesta, Samaía, ficiorul Ása, arucheul. Și să adunară cei striini de fêl la Jiganii. Și era acoló o parte de țarină plină de linte; și nărodul au fugit de cătră fața celor striini de fêl.
12. [3474]Și să stîlpí în mijlocul laturei[3475] și o hălădui pre ea și lovi pre cei striini de fêl; și făcu Domnul mîntuire mare.
13. Și pogorîră 3 din cei 30 boiêrini și veniră la Casóa cătră David, la peșterea Odolam, și ceată de striini de fêl, ⌊și⌋[3476] au tăbărît întru[3477] Zăpódiia Rafain.
14. Și David era atuncea la îngrăditură, și adunarea celor striini de fêl era atuncea în Vithlêem.
15. Și pofti David și dzise: „Cine mă va adăpa apă den groapa ce-i în Vithlêem, ce-i în poartă?". ⌊Și adunarea celor striini de fêl – atuncea în Vithlêem.⌋[3478]
16. Și rumpseră cei 3 tari tabăra celor striini de fêl și scoaseră apă den groapa cea den Vithlêem, cêea ce-i în poartă, și luară și mêrseră cătră David, și n-au vrut să o bea pre ea și o vărsă pre ea Domnului.
17. Și dzise: „Blînd mie, Doamne, ca să fac eu aceasta! Dă voi bea sînge a oamenilor celor ce au mersu cu sufletile lor?". Și n-au vrut să bea pre ea. Acêstea au făcut cei 3 tari.
18. Și Avesá, fratele Ioav, ficior Saruíei, acesta boiêrin întru cei 3, și acesta au rădicat sulița lui preste 300 de răniți; și lui, numele întru cei 3,
19. Dentru acei 3 slăvit, și le fu lor întru boiêrin, și pînă la cei 3 n-au ajunsu.
20. Și Vanéas, ficiorul lui Iodaé, om acesta multu la fapte, de la Cavasail; și acesta au lovit pre cei 2 ficiori a lui Ariil a lui Moav. Și acesta s-au pogorît și au ucis leul în mijlocul gropii în dzua omătului[3479].
21. Și acesta au lovit pre omul eghiptenean, om vederos, și în mîna eghipteneanului – suliță ⌊ca un lemnu de punte⌋[3480]; și să pogorî cătră el cu toiag și apucă sulița den mîna eghipteanului și-l ucise pre el cu sulița lui.
22. Acêstea au făcut Vanéas, ficiorul Iodaé, și lui numele întru cei 3 tari.
23. Dentru cei 3, slăvit, și cătră cei 3 n-au ajunsu. Și l-au pus pre el David la audzurile lui. Și ⌊acêstea-s⌋[3481] numerile celor tari ai ⌊lui David⌋[3482] împăratului⌋[3483]:
24. Asail, fratele lui Ioav, acesta întru cei 30, Eleanan, ficior ⌊Dudí⌋[3484] fratelui tătîne-său[3485], den Vithlêem,
25. Semóth a lui Arodí,
26. Hellis al lui Hellothí, Iras, ficiorul Echis thecoianul,
27. Aviézer anathotheanul, ⌊dentru fiii lui Anothítu⌋[3486], Savuhé asotheanul.
28. Ellon aloniteanul, Moeé netofatheanul, Elí, ficiorul lui Vaaná netofatheanul,
29. Ethí, ficiorul lui Rivá den Gavaá, ⌊ficior⌋[3487] a lui Veniamin ⌊efratheului⌋[3488], Vanéa farathoneanul,
30. Urí de la Nalalighéa, Ariil, ficiorul aravotheanului,
31. Zaor varsamiteanul,
32. Eleasá[3489], ficior lavoniteanul, Vasaí a lui Goni, a lui Ionáthan ficior,
33. Samá aroriteanul, Ahian, ficior lui Aratá arathuriteanul,
34. Elifaláth, ficior lui Maahí, Eliav, ficior lui Ahitófel gheloniteanul,
35. Asaré carmileanul, a lui Urem, ficior Asví,
36. Igallá, ficior Náthan și Vaan, ficior lui Agarin[3490], ⌊multu putêrnic fiiu galaadditean⌋[3491], Eleh amaniteanul,
37. Goloré virotheul, cel ce rădica unêltele lui Ioav, ficiorul Saruíei,
38. Iras eththireul, ⌊Ghirav ethineul⌋[3492],
39. Și Uría gheththeul. Toți – 37.

Cap 24

1. Și adaose urgie Domnul să să ațíțe ⌊în⌋[3493] Israil [3494]și clăti pre David întru înșii, dzicînd: „Pasă și numără pre Israil și pre Iúda!".
2. Și dzise împăratul cătră Ioav, boiêrinul puterii, cel cu el: „Treci, dară, toate fêliurile lui Israil și Iúdei, de la Dan și pînă la Virsaveé, și socotêște nărodul și voi ști numărul nărodului".
3. Și dzise Ioav cătră împăratul: „Și va adaoge Domnul Dumnedzăul tău cătră nărodul tău, ca pre ei ⌊și ca pre ei⌋[3495] cu 100 de părți și ochii domnului

mieu îm-

[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Ізраил :·

[illegible] КАП. А.

[illegible]
2 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

mieu, împăratul, vădzîndu! Şi domnul mieu împăratul pentru ce va întru cuvîntul acesta?".

4. Şi să învinci[3496] cuvîntul împăratului către Ioav şi către boiêrii puterii. Şi ieşi Ioav şi oamenii puterii înaintea împăratului, ca să socotească pre nărodul Israil.
5. Şi trecură Iordánul şi să tăbărîră la Aroir, den dreapta cetăţii ceia den mijlocul văii Gad şi Eliézer,
6. Şi veniră la Galaad şi la Pămîntul Vathason şi Isthon şi Dasê, şi au mersu la Danidan şi au încungiurat la Sidon.
7. Şi au venit la Mapsar Tíru şi la toate cetăţile evuseului şi hananeului; şi mergu despre răsărit Iúda, la Virsaveé.
8. Şi au încungiurat la tot pămîntul şi au sosit, de săvîrşit a 9 luni şi 20 de dzile, la Ierusalim.
9. Şi au dat Ioav numărul socotêlii nărodului împăratului; şi era Israil 800000 de oameni a puterii zmulgînd sabie, şi omul Iúda, 500000 de oameni de războiu.
10. Şi-l lovi inima lui David pre el după ce au numărat nărodul şi dzise David către Domnul: „Greşit-am foarte făcînd cuvîntul acesta! [3497]Şi acum, Doamne, petreci fărădelêgea robului tău, căci m-am nebunit foarte!".
11. Şi să sculă David dimineaţă. Şi cuvîntul Domnului s-au făcut către Gad prorocul, cela ce vêde[3498], ⌊către⌋[3499] David, dzicînd:
12. „Pasă şi grăiêşte către David dzicînd: «Acêstea dzice Domnul: '3 rădic eu asupră-ţi; şi alêge ţie una dentru iale şi-ţi voi face ţie'»".
13. Şi întră Gad către David şi-i spuse şi-i dzise lui: „Alêge-ţi ţie să ţi să facă: au să-ţi vie ţie 3 ani foamete în pămîntul tău, au 3 luni să fugi tu înaintea nepriêtenilor tăi şi vor fi gonindu-te, au trei dzile să să facă moarte în pămîntul tău. Acum dară cunoaşte şi vedzi ce voi răspunde celui ce m-au trimis ⌊cuvîntu⌋[3500]".
14. Şi dzise David către Gad: „Strîmptu mie de toate părţile foarte ⌊sîntu⌋[3501] şi ⌊cîtetrêle⌋[3502]. [3503]Cădea-voi, dară, în mîinile Domnului, căci multe-s îndurările lui foarte, iar în mîinile oamenilor nu voi cădea".
15. Şi au ales şie David moartea. ⌊Şi dzile, şi dzilele sêcerii de grîu⌋[3504], şi dêde Domnul moarte în Israil de dimineaţă pînă la vrême de prîndz. ⌊Şi au început pierirea[3505] în nărod⌋[3506] şi au murit den nărodul Domnului de la Dan şi pînă la Virsaveé 70000 de oameni.
16. Şi întinse îngerul lui Dumnedzău mîna lui la Ierusalim ca să-l strice pre el, şi să oteşi[3507] Domnul pre răutate şi dzise îngerului celui ce strica întru nărod: „Multu iaste! Acum, slobodzi mîna ta". Şi îngerul lui Dumnedzău era stînd pregiur ariia lui Orná ievuseului.
17. [3508]Şi dzise David către Domnul, dacă vădzu el îngerul cel ce omorîia nărodul; şi dzise: „Iată, eu sîntu, am făcut strîmbătate! Şi eu ⌊sîntu păstoriul⌋[3509], am făcut rău, şi aceştia oile ce au făcut? Facă-să, dară, mîna ta întru mine şi întru casa tătîne-mieu!".
18. Şi veni Gad către David întru dzua acêea şi-i dzise lui: „Suie-te [3510]şi pune Domnului jirtăvnic întru ariia lui Orná ievuseului!".
19. Şi să sui David după cuvîntul lui Gad prorocului, în ce chip i-au porîncit lui Domnul.
20. Şi să plecă Orná şi vădzu pre împăratul şi pre slugele lui mergînd asupra lui; şi ieşi Orná şi să închinắ împăratului preste faţa lui pre pămîntu.
21. Şi dzise Orná: „Ce că au venit domnul mieu împăratul către robul lui?". Şi dzise David: „Să cumpăru de la tine ariia, ca să zidescu jirtăvnic Domnului şi să să oprească pierirea de asupra nărodului".
22. Şi dzise Orná către David: „Să ia şi să aducă domnul mieu împăratul Domnului ce-i bine întru ochii lui. Iată boii spre ardere de tot, şi roatele şi ciniile boilor, de lêmne".
23. Toate au dat Orna împăratului. Şi dzise Orná către împăratul: „Domnul Dumnedzăul tău să te blagoslovască pre tine!".
24. Şi dzise împăratul către Orná: „Nu! Căci ce cumpărînd voi cumpăra de la tine, întru schimbu, şi nu voi aduce Domnului Dumnedzăului mieu ardere de tot în dar". Şi cumpărắ David ariia şi boii cu argintu de sicli 50.
25. Şi zidi acoló David jirtăvnic Domnului şi au adus arderi de tot şi împăcătoare. Şi adaose Solomon preste jirtăvnic mai apoi, căci mic era dentîiu⌋[3511]. Şi ascultă Domnul pămîntul şi să opri pierirea de asupra lui Izrail.

A împărăţiilor a treia

Cap 1

1. Şi împăratul David, bătrîn îndălungat de dzile; şi învăliia pre el cu haine, şi nu să încăldziia.
2. Şi dziseră slugele lui către îns: „Să cêrce domnului nostru împăratului ficioară tînără şi va sta înaintea împăratului şi va fi să încălzască pre el; şi va dormi cu el şi să va încăldzi domnul nostru împăratul".

3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35

3. Și cercară ficioară frumoasă den tot hotarul Israil și aflară pre Avisac somaniteana și o aduseră pre însă cătră împăratul.
4. Și ficioara, frumoasă la chip foarte, și era încăldzind pre împăratul și-i slujiia lui. Și împăratul n-au cunoscutu-o[3512] pre ea.
5. Și Adonías, fiiul lui Angheth, să simețiia, dzicînd: „Eu voi împărăți!". Și au făcut șie cară și călăreți și 50 de oameni a alerga înaintea lui.
6. Și nu l-au oprit pre el tată-său nicidănăoară, dzicîndu: „Pentru căci tu aceasta ai făcut?". Și-ncă acesta – frumos la chip foarte. Și pre el l-au născut denapoia lui Avessalom.
7. Și să făcură cuvintele lui cu Ioav, fiiul Saruíei, și cu Aviáthar preutul; și ajutoriia denapoia Adoníei.
8. Și au junghiat Adonía oi și viței și miei la piatra Zoeléth, carele era lipit de șipotul Roghil.
9. ⌊Și Sadoc preutul, și Vanéas, ficiorul lui Iodaé, și Náthan prorocul, și Semeí, și Risí, și fiii puterii lui David nu era denapoia Adoníei⌋[3513]; și au chemat[3514] pre toți frații lui, pre fiii împăratului, și pre toți oamenii Iúdei, pre slugile împăratului.
10. Și pre Náthan prorocul și pre Vanéa și pre cei tari și pre Solomon, fratele lui, nu l-au chemat.
11. Și dzise Náthan cătră Virsaveé, maica lui Solomon, dzicînd: „N-ai audzit că au împărățit Adonía, ficiorul Anghéth, și domnul nostru, David, n-au știut?
12. Și acum, ia vino să te sfătuiescu sfat și izbăvêște sufletul tău și sufletul fiiului tău, Solomon.
13. Ia-mblă de întră cătră David împăratul și vei grăi cătră el dzicînd: «Nu tu, domnul mieu împărate, te-ai jurat roabei tale, dzicînd că: 'Solomon, fiiul tău, va împărăți după mine și el va ședea pre scaunul mieu?' Și ce căci au împărățit Adonía?'».
14. Și iată, încă tu grăind acoló cu împăratul, și eu voi întra după tine și voi plini cuvintele tale".
15. Și întră Virsaveé cătră împăratul în cămară. Și împăratul – bătrîn foarte, și Avisac somaniteanca slujiia împăratului.
16. Și să plecă Virsaveé și să închină împăratului; și dzise împăratul: „Ce iaste ție?".
17. Și ea dzise: „Domnul mieu împărate, tu ai jurat întru Domnul Dumnedzăul tău roabei tale, dzicînd că: «Fiiul tău, Solomon, va împărăți după mine și el va ședea pre scaunul mieu».
18. Și acum, iată, Adonía au împărățit și tu, domnul mieu[3515] împărate, n-ai știut.
19. Și au junghiat viței, și miei și oi cît de multu foarte; și au chemat pre toți fiii împăratului, și pre Aviáthar preutul, și pre Ioav, boiêrinul puterii; și pre Solomon, robul tău, n-au chemat.
20. Și tu, domnul mieu împărate, și ochii a tot Israílul cătră tine, să le spui lor cine va ședea pre scaunul domnului mieu împăratului după însul.
21. Și va fi după ce să va pristăvi domnul mieu împăratul împreună cu părinții lui, și voi fi eu și Solomon, fiiul mieu, greșiți".
22. Și iată, încă ea grăindu cătră împăratul, și Náthan prorocul au întrat.
23. Și spuseră împăratului, dzicînd: „Iată Náthan prorocul!". Și întrắ în fața împăratului și să închinắ împăratului cu fața lui pre pămîntu.
24. Și dzise Náthan: „Domnul mieu[3516] împărate, tu ai dzis: «Adonías va împărăți denapoia mea și el va ședea pre scaunul mieu»?
25. Căci s-au pogorît astădzi și au junghiat viței și miei și oi cît de multe și au chemat pre toți fiii împăratului și pre boiêrii puterii și pre Aviáthar preutul[3517]. Și iată-i, sîntu bînd și mîncînd înaintea lui [3518]și au dzis: «Custe[3519] împăratul Adonía!».
26. Și pre mine sîngur, robul tău, și pre Sadoc preutul n-au chemat, și pre Vanéa, fiiul lui Iodaé, și pre Solomon, robul tău.
27. Dă[3520] s-au făcut pren domnul mieu împăratul cuvîntul acesta și n-ai cunoscut robului tău, cine va ședea pre scaunul domnului mieu împăratului[3521], după el?".
28. Și răspunse împăratul David și dzise: „Chemați-mi pre Virsaveé!". Și întrắ înaintea împăratului și stătu înaintea lui.
29. Și să jură împăratul și dzise: „Viu Domnul carele mi-au mîntuit sufletul mieu den toată primejdiia,
30. Că, în ce chip am jurat ție întru Domnul Dumnedzăul Israil, dzicîndu că Solomon, fiiul tău, va împărăți după mine și el va ședea pre scaunul mieu pentru mine, căci așa voi face întru dzua aceasta!".
31. Și să plecă Virsaveé preste față la pămîntu și să închinắ împăratului și dzise: „Trăiască domnul mieu, împăratul David, în vac!".
32. Și dzise împăratul David: „Chemați mie pre Sadoc preutul și pre Náthan prorocul și pre Vanéa, fiiul lui Iodaé!". Și întrară înaintea împăratului.
33. Și dzise împăratul lor: „Luați împreună cu voi robii domnului vostru și încălărați pre fiiul mieu, Solomon, pre mușcoiul mieu și-l pogorîți pre el la Gheon.
34. Și să-l ungă pre el acoló Sadoc preutul și Náthan prorocul întru împărat preste Israil. Și trîmbițați cu cornu și veți grăi: 'Trăiască împăratul Solomon!' Și veți sui denapoia lui și va întra înlontru.
35. Și va ședea pre scaunul mieu și el va împărăți pentru mine[3522], și eu am porîncit ca să fie întru povățitor

preste Israil

36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible] 42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
[illegible]
49 [illegible]
[illegible]
50 [illegible]
[illegible]
51 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 52
[illegible]
[illegible] 53
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Кап. В.

[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]

preste Israil şi preste Iúda".
36. Şi răspunse Vanéas, ficiorul lui Iodaé, împăratului şi dzise: „Facă-să aşa, adeverească Domnul Dumnedzău cuvîntul domnului mieu împăratului!
37. În ce chip era Domnul cu domnul ⌊mieu⌋[3523] împăratul, aşa să fie cu Solomon şi să mărească scaunul lui mai vîrtos decît scaunul domnului mieu, lui David împărat[3524]!".
38. Şi pogorî Sadoc preutul şi Náthan prorocul şi Vanéas, fiiul lui Iodaé, şi oherethí, şi ofelethí, şi au încălărat pre Solomon şi pre muşcoiul împăratului David şi l-au adus pre el la Gheon.
39. Şi au luat Sadoc preutul cornul untudelemnului den cortu şi au unsu pre Solomon. Şi au trîmbiţat cu cornul şi au dzis tot nărodul: „Trăiască împăratul Solomon!".
40. Şi să sui tot nărodul denapoia lui şi juca tot nărodul cu danţuri şi veselindu-să veselie mare; şi să dăspicắ pămîntul cu[3525] glasul lor.
41. Şi audzi Adonía şi toţi cei chemaţi împreună cu el şi ei săvîrşiră a mînca. Şi audzi Ioav glasul cornului şi dzise: „Ce-i glasul cetăţii[3526] răsunînd?".
42. Şi-ncă el grăind, şi iată, Ionáthan, ficiorul Aviáthar preutului, veni. Şi dzise Adonías: „Întră, căci om a puterii eşti tu şi bune vestuieşti bine!".
43. Şi răspunse Ionáthan şi dzise Adoníei: „Şi foarte domnul nostru, împăratul David, au împărăţit pre Solomon.
44. Şi au trimis împreună cu el împăratul pre Sadoc preutul şi pre Náthan prorocul şi pre Vanéa, ficiorul lui Iodaé, şi pe herethí şi pre felethí; şi l-au încălărat pre el preste muşcoiul împăratului.
45. Şi l-au unsu pre el Sadoc preutul şi Náthan prorocul întru împărat, la Gheon, şi s-au suit de acoló veselin-du-să şi au răsunat cetatea; acesta-i glasul carele aţi audzit".
46. Şi au şedzut Solomon pre scaunul împărăţiei.
47. Şi au întrat robii împăratului să binecuvîntească pre domnul nostru, pre împăratul David, dzicînd: „Să îmbunească Dumnedzău numele lui Solomon, ⌊fiiului tău⌋[3527], mai sus decît numele tău şi să mărească scaunul lui mai sus decît scaunul tău!". Şi s-au închinat împăratul pre[3528] aşternutul lui.
48. Şi-ncă aşa au dzis împăratul: „Blagoslovit Domnul Dumnedzăul Israil, carele au dat astădzi dentru sămînţa mea şedzînd pre scaunul mieu, şi ochii miei văd!".
49. Şi să întristară şi să sculară toţi chemaţii Adoníei şi să duseră om la calea lui.
50. Şi Adonias s-au spămîntat de cătră faţa lui Solomon; şi să sculă şi să duse şi să apucá de coarnele jirtăvnicului.
51. Şi să spuse lui Solomon dzicînd: „Iată, Adonías s-au spămîntat de împăratul Solomon, şi iată, ţine de coarnele jirtăvnicului, dzicînd: «Jure-mi-se astădzi împăratul Solomon să nu va omorî pre robul lui cu sabie!»".
52. Şi dzise Solomon: „De să va face întru fiiu a puterii, de va cădea perii lui pre pămîntu; şi de să va afla întru el răutate, să va omorî!".
53. Şi trimise împăratul Solomon şi-l pogorî pre el de asupra jirtăvnicului; şi întrá şi să închiná împăratului Salomon; şi dzise lui Salomon: „Pasă la casa ta!".

Cap 2

1. Şi să apropiară dzilele lui David ca să moară el şi porînci lui Solomon, fiiul lui, dzicîndu:
2. „Eu sîntu, mergu în calea a tot pămîntul. Şi te vei întări şi vei fi întru bărbat deplin!
3. Şi vei păzi paza Domnului Dumnedzăului tău, ca să mergi întru căile lui, să păzeşti porîncele lui şi dreptăţile lui şi judêţele lui şi mărturiile lui cêle scrise întru lêgea lui Moisei, pentru ca să pricepi carele vei face după toate cîte voi porînci ţie,
4. Pentru ca să întărească Domnul cuvîntul lui carele au grăit pentru mine, dzicînd: «Dă vor păzi fiii tăi calea lor, să margă înaintea mea cu adevăr cu toată inima lor şi cu tot sufletul lor, dzicînd, nu să va surpa ţie om de asupra scaunului Israil».
5. Şi-ncă tu ai cunoscut cîte au făcut mie Ioav, ficiorul Saruíei, cîte au făcut la cei 2 boiêri a puterilor Israil, [3529]lui Avennir, ficiorul lui Nir, şi lui Amesaí, ficiorul lui Iether, şi i-au ucis pre ei şi au pus sîngerurile războiului în pace şi au dat sînge nevinovat cu brîul lui ce-i la mijlocul lui şi cu cizma lui ce-i întru piciorul lui.
6. Şi vei face după înţelepciunea ta şi nu vei aduce bătrînêţele lui cu pace în iad.
7. Şi fiilor lui Verzellí galaaditeanul vei face milă şi vor fi întru ceia ce mănîncă masa ta, [3530]căci aşa s-au apropiat mie cînd fugiiam de cătră faţa lui Avessalom, fratelui tău.
8. Şi iată, împreună cu tine, Semeí, ficiorul lui Ghíra, ficiorul lui Iemeni den Vaurim, [3531]şi acesta m-au blăstămat blăstăm duios întru dzua carea mergeam în tabere; şi acesta au pogorît întru timpinarea mea la Iordan şi m-am jurat lui întru Domnul, dzicînd: «Dă te voi omorî[3532] cu sabie!».
9. Şi să nu-l dăzvinovăţeşti pre el, căci om înţeleptu tu eşti

şi vei cunoaşte

[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]

[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]

și vei cunoaște ce vei face lui și vei aduce cărunțimea[3533] lui cu sînge în iad".

10. [3534]Și să pristăvi David cu părinții lui și să îngropă în cetatea David.

11. [3535]Și dzilele carele au împărățit David preste Israil, 40 ani: în Hevron au împărățit 7 ani și în Ierusalim au împărățit 33 ani.

12. Și Solomon au ședzut pre scaunul David, tatăl lui, ⌊fiiu de 12 ani⌋[3536] și să găti împărățiia lui foarte.

13. Și întră Adonías, ficiorul ii Angheth, cătră Virsaveé, maica lui Solomon, și să închinắ ei și ea dzise: „Pace întrarea ta?". Și el dzise: „Pace!".

14. Și dzise: „Cuvîntu mie cătră tine!". Și dzise lui: „Grăiêște!".

15. Și dzise ei[3537]: „Tu știi că a mea era împărățiia și preste mine au pus tot Israil fața lui spre împărat; și să întoarse împărățiia și să făcu fratelui mieu, căci de la Domnul s-au făcut lui.

16. Și acum o cêrere cer eu de la tine: Să nu-ți întorci fața ta!". Și dzise lui Virsaveé: „Grăiêște!".

17. Și dzise ei: „Dzi dară cătră împăratul Solomon, căci nu-și va întoarce fața lui despre tine, și-mi va da mie pre Avisac somaniteanca întru fămêie".

18. Și dzise Virsaveé: „Bine, eu voi grăi pentru tine împăratului".

19. Și întrắ Virsaveé cătră împăratul Solomon ca să-i grăiască lui pentru Adonías. Și să sculă împăratul întru timpinarea ei și o sărutắ pre ea. Și au ședzut pre scaunul său și să puse scaun[3538] maicii împăratului și au ședzut den dreapta lui.

20. Și-i dzise lui: „Cêrere una mică eu cer de la tine, să nu întorci fața mea!". Și dzise ei împăratul: „Cêre, maica mea, căci nu te voi întoarce".

21. Și dzise: „Dea-se Avisac somaniteanca Adoníei, fratelui tău, întru muiêre".

22. Și răspunse împăratul Solomon și dzise maicii lui: „Și pentru ce ai cerșut tu pre Avisac somaniteanca Adoníei? Și cêre lui împărățiia, căci acesta-i fratele mieu cel mai mare decît mine, și a lui Aviáthar[3539] preutul și a lui Ioav, ficiorul Saruíei voivodul, tovarăș".

23. Și jurắ împăratul Solomon asupra Domnului, dzicînd: „Acêstea să-mi facă mie Dumnedzău și acêstea să-mi adaogă, că asupra[3540] sufletului său au grăit Adonía cuvîntul acesta!

24. Și acum, viu Domnul carele m-au gătit și m-au pus pre scaunul lui David, tătîne-mieu, și el mi-au făcut casă în ce chip au grăit Domnul, că astădzi să va omorî Adonía".

25. Și au trimis împăratul Solomon cu mîna lui Vanéas, ficiorul lui Iodaé, și-l ucise pre el și muri Adonía întru dzua acêea.

26. Și lui Aviáthar preutul dzise împăratul: „Aleargă la Anathoth, la țarina ta, căci om de moarte ești tu și întru dzua aceasta nu te voi omorî, căci ai rădicat săcriiul făgăduinței Domnului înaintea lui David, tătîne-mieu, și căci te-ai chinuit întru toate carele s-au chinuit tatăl mieu".

27. Și scoase Solomon pre Aviáthar, ca să nu fie întru preut Domnului, [3541]ca să să plinească cuvîntul Domnului carele au grăit pre casa lui Ilí în Silom.

28. Și audzul au venit pînă la Ioav, ficiorul Saruíei, căci Ioav era plecat denapoia Adoníei, și denapoia lui Solomon nu s-au plecat. Și fugi Ioav la lăcașul Domnului și să apucắ de cornurile jirtăvnicului.

29. Și să spuse lui Solomon, dzicînd că au fugit Ioav la cortul Domnului și iată, să ține de cornurile jirtăvnicului. ⌊Și trimise Solomon împăratul cătră Ioav, dzicîndu: „Ce ți s-au făcut ție că ai fugit la jirtăvnic?". Și dzise Ioav: „M-am spămîntat de cătră fața ta și am fugit cătră Domnul".⌋[3542] Și trimise Solomon împăratul pre Vanéa, ficiorul lui Iodaé, dzicînd: „Pasă și ucide pre el ⌊și îngroapă pre îns⌋[3543]".

30. Și veni Vanéa, ⌊ficiorul lui Iodaé, cătră Ioav⌋[3544] la cortul Domnului și-i dzise lui: „Acêstea dzice împăratul: «Ieși afară!»". Și dzise Ioav: „Nu voi ieși afară, că aicea voi muri!". Și să întoarse Vanéas, ⌊ficiorul Iodaé⌋[3545], și dzise împăratului dzicînd: „Acêstea au grăit Ioav și acêstea mi-au răspunsu mie".

31. Și dzise lui împăratul: „Pasă și fă lui după cum au grăit și-l ucide pre el și-l vei astruca pre îns; și vei rădica astădzi sîngele carele în dar au vărsat Ioav de la mine și de la casa tătîne-mieu.

32. Și întoarse Domnul sîngele strîmbătății lui în capul lui, în ce chip au tîmpinat la cei 2 oameni cei drepți și mai buni decît el și i-au ucis pre înșii cu sabie și tată-mieu, David, n-au știut ⌊sîngele lor⌋[3546]: pre Avennir, ficiorul lui Nir, voivodul Israil, și pre Amesaí, ficiorul lui Iéther, voivodul Iúdei.

33. Și să întoarse sîngele lor în capul lui și în capul seminției lui întru vac; și lui David și seminției lui și casei lui și scaunul lui facă-mi-să pace pînă în vac de la Domnul!".

34. Și să sui Vanéas, ficiorul lui Iodaé, și-l tîmpină pre el și-l omorî pre el; și-l astrucắ pre el întru casa lui, întru pustiiu.

35. Și au dat împăratul pre Vanéas, ficiorul lui Iodaé, pentru el pre voivodzíe; ⌊și împărățiia să îndrepta în Ierusalim⌋[3547]. Și pre Sadoc preutul au dat ⌊pre el⌋[3548] împăratul întru preut mare

pentru Aviáthar

36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]

ΚΕΦ. Γ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]

[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20

pentru Aviáthar.
36. Și trimițînd împăratul, au chemat pre Semeí și-i dzise lui: „Zidêște ție casă în Ierusalim și ședzi acoló și să nu ieși de acoló necăiurea.
37. Și va fi întru dzua ieșirei tale și vei trêce Pîrîul Chedrilor, știind să știi că cu moarte vei muri, sîngele tău va fi preste capul tău”. ⌊Și-l jură pre el împăratul întru dzua acêea.⌋[3549]
38. Și dzise Semeí către împăratul: „Bun cuvîntul carele ai grăit, domnul mieu împărate, așa va face robul tău”. Și ședzu Semeí în Ierusalim 3 ai.
39. Și să făcu după 3 ani, și fugiră 2 robi ai lui Semeí către Anhus, ficiorul Maahá, împăratul Gheth. Și să spuse lui Semeí, dzicînd: „Iată robii tăi în Gheth”.
40. Și să sculă Semeí și înșelă măgărița lui și să duse în Gheth către Anhus, ca să cêrce pre robii lui; și mêrse Semeí și aduse pre robii lui den Gheth.
41. Și să spuse lui Solomon, dzicînd că au mersu Semeí den Ierusalim la Gheth și au întorsu pre robii lui.
42. Și trimise împăratul și au chemat pre Semeí și dzise către el: „Au nu te-am jurat asupra Domnului și am mărturisit asupră-ți, dzicînd: «Întru care dzi vei ieși den Ierusalim și vei mêrge în dreapta au în stînga, știind să știi că cu moarte vei muri»? Și ai dzis mie: «Bun cuvîntul carele ai audzit».
43. Și ce căci n-ai cruțat jurămîntul Domnului și porînca carea am porîncit asupra ta?”.
44. Și dzise împăratul către Semeí: „Tu ai știut toată răutatea ta carea știe inima ta carele ai facut lui David, tătîne-mieu; și au dat Domnul răul tău în capul tău.
45. Și împăratul Solomon – blagoslovit, și scaunul David va fi gata înaintea Domnului în vac”.
46. Și porînci împăratul Solomon lui Vanéa, fiiul lui Iodaé, și ieși și-l ucise pre el și muri.

Cap 3

1. Și împărățiia să întări întru mîna lui Solomon. Și să îngineri Solomon cu Faraó, împăratul Eghiptului, și luă Solomon fata lui Faraó și o băgă pre ea în cetatea David, pînă a săvîrși el a zidi casa lui și casa Domnului dentîi și zidul Ierusalimului prenpregiur.
2. Însă nărodul era tămîindu la cêle înalte, pentru că nu s-au zidit casă numelui Domnului pînă acum.
3. Și iubi Solomon pre Domnul, ca să margă întru porîncele lui David, tatăl lui, fără numai întru cêle înalte făcea jirtvă și tămîia.
4. Și să sculă împăratul și mêrse la Gavaon să facă jirtvă acoló, căci acêea-i mai înaltă și mare: 1000 de arderi de tot au adus Solomon pre jirtăvnic la Gavaon.
5. [3550]Și să ivi Domnul lui Solomon în somnu noaptea și-i dzise lui: „Cêre ceva cêrere ție!”.
6. [3551]Și dzise Solomon: „Tu ai făcut cu robul tău, David, tată-mieu, milă mare, în ce chip au petrecut înaintea ta cu adevăr și cu dreptatea[3552] inimei cu tine, și ai cruțat lui mila aceasta[3553] marea, să-i dai pre fiiul lui pre scaunul lui ca dzua aceasta.
7. Și acum, Doamne Dumnedzăul mieu, tu ai dat pre robul tău pentru David, tată-mieu, și eu sîntu copilaș mic și nu știu întrarea mea și ieșirea mea.
8. Și robul tău – în mijlocul nărodului tău carele ai ales, nărod multu carele nu să va număra de mulțime și nu să va povesti.
9. [3554]Și vei da robului tău inimă a[3555] audzi și a cerceta nărodul tău întru dreptate, ca să priceapă întru mijlocul bunului și răului; căci cine va putea să judece pre nărodul tău cel greu acesta?”.
10. Și plăcu cuvîntul înaintea Domnului căci au cerut Solomon cuvîntul acesta.
11. Și dzise Domnul către el: „Pentru căci ai cerut de la mine[3556] cuvîntul acesta[3557] și n-ai cerut de la mine dzile multe și n-ai cerut avuție și n-ai cerut suflete a vrăjmașilor tăi, ce ai cerșut ție pricêpere ca să audzi júdețu,
12. Iată, am făcut după cuvîntul tău și am dat ție inimă înțeleaptă și învățată înaintea ta; ca tine nu s-au făcut om și după tine nu să va scula de potriva ta.
13. [3558]Și carele n-ai cerșut dat-am ție, și avuție, și mărire; ca tine nu s-au făcut om asêmenea ție întru împărați, toate dzilele tale.
14. Și dă vei mêrge întru calea mea, să păzești porîncele mêle și învățăturile mêle, în ce chip au mersu David, tată-tău, și voi înmulți dzilele tale”.
15. Și să dășteptă Solomon și iată, vis. Și să sculă și mêrse la Ierusalim și stătu despre fața jirtăvnicului celui denaintea săcriiului făgăduinței Domnului, în Sion, și au adus arderi de tot și au făcut împăcăciuni și făcu ospăț mare șie și la toate slugele lui.
16. Atuncea s-au ivit doao[3559] muieri curve la împăratul și au stătut înaintea lui.
17. Și dzise o muiêre: „Întru mine, domnul mieu: eu și muiêrea aceasta lăcuim întru o casă și am născut în casă.
18. Și fu întru dzua a treia, fătînd eu, au fătat[3560] și muiêrea aceasta; și noi într-un loc, nu iaste nime cu noi, afară den noao amîndoao în casă.
19. Și au murit ficiorul muierii aceștiia noaptea, dacă au adormit preste el.
20. Și s-au sculat la miadză noapte și au luat

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

КАП. Д҃

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18–19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

[illegible] 28

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible]

pre fiiul mieu dentru brațele mêle, și roaba ta dormiia, și l-au culcat pre el[3561] întru sînul ei și pre ficiorul ei cel mortu l-au culcat în sînul mieu.
21. Și m-am sculat dimineața să aplec pre ficiorul mieu; și acela era mortu. Și iată, l-am socotit pre el dimineața și iată, nu era fiiul mieu, carele am născut".
22. Și dzise muiêrea cêealalaltă: „Nu, ce fiiul mieu, cel viu, iară fiiul tău[3562] cel mortu". Și au grăit înaintea împăratului.
23. Și dzise împăratul lor: „Tu dzici că: «Acesta-i fiiul mieu, cel viu, și fiiul tău, cel mortu», și tu dzici că: «Nu-i, ce numai ficiorul mieu ii cel viu și fiiul tău, cel mortu»".
24. Și dzise împăratul: „Luați o sabie!". Și aduseră sabiia înaintea împăratului.
25. Și dzise împăratul: „Spintecați copilașul cel viu, cel sugar, în doao; și dați jumătatea lui aceștiia[3563] și jumătatea lui aceștiia".
26. Și răspunse muiêrea carie-i fiiul cel viu și dzise cătră împăratul, căci s-au scuturat zgăul ei pre fiiul ei; și dzise : „Întru mine, doamne, dați-i ei copilul, și cu moarte să nu omorîți pre el". Și cêea dzise : „Nici mie, nici ei să fie, împărțiți-l".
27. Și răspunse împăratul și dzise : „Dați copilașul cel viu muierii ceia ce au dzis: «Dați-l ei pre el, și cu moarte să nu omorîți pre el». Aceasta-i maica copilului".
28. Și audzi tot Israil județul[3564] acesta carele au judecat împăratul și s-au spămîntat de cătră fața împăratului, căci au vădzut că înțelepciunea lui Dumnedzău întru el, ca să facă îndreptare.

Cap 4

1. Și era împăratul Solomon împărățind preste Israil.
2. Și aceștia-s boiêrii carii era lui: Azaría, fiiul lui Sadoc, preutului;
3. Eliam și Ahía, fiii lui Sisá, logofeți; și Iosafat[3565], fiiul Ahilud, aducător aminte;
4. Și Vanéas, ficiorul lui Iodaé, preste putêre; și Sadoc și Aviáthar, preuți;
5. Și Azaría, ficiorul lui Náthan, preste dvorêni; și Zavud, fiiul lui Náthan, tovarăș împăratului;
6. Și Ahisar dregător era casei împăratului și Eliav, fiiul lui Safat, preste moștnenire; și Adoniram, ficiorul lui Avdon, preste biruri.
7. Și la Solomon, 12 ispravnici preste tot Israil, a da venituri împăratului și casei lui: o lună într-un an să făcea la unul să dea.
8. Și acêstea-s numerile lor: Vênor, ⌊fiiul Or⌋[3566], în Muntele Efraim, unul;
9. Fiiul lui Dacar, în Mahemat și în Visalamim și în Vithsamis și Elon, pînă la Vethanan, unul;
10. Ficior Sed la Aravoth a lui Sohó și tot Pămîntul Ofer;
11. Fiiul lui Aminadav, toată Nefthador; Tefáth, fata lui Solomon era lui muiêre, una.
12. Vaná, ficior lui Ahilud, pre Thaaná și Magheddó și toată casa San, cel Presolsarthan[3567], suptu Israil, ⌊și⌋[3568] den Vithsan, pînă la Savelmaulá, pînă la Veemer-Laí den Maal, unul;
13. Ficior lui Naver, în Ramoth Galaad, era cetăți a lui Iair, ficiorul lui Manassí, în Galaad; acestuia partea Ergav, în Vasan, 60 de cetăți mari, zidite, și zăvoară de aramă, unul;
14. Ahinaddav, ficiorul Saddó, Manaim;
15. Ahimaas, în Nefthalim – și acesta au luat pre Masemaáth, fata lui Solomon, întru muiêre, ⌊unul⌋[3569]
16. Vaaná, ficiorul lui Husí, în Asir și în Vaaloth, ⌊unul⌋[3570];
17. Iosafat, fiiul Faruê, în Isáhar;
18. Semeí, ficiorul lui Ilá, în Veniamin;
19. Gaver, ficiorul Adaí, în Pămîntul Galaad, Pămîntul lui Sion, împăratul Esevon, și Og, împăratul ii Vasan. Și Nasiv, unul, în Pămîntul Iúda.
20. Și Israil, mulți foarte, ca arina cea de la mare întru mulțime, mîncînd și bînd și veselindu-să.
21. [3571]Și Solomon era căpetenie întru toate împărățiile, den rîul pămîntului celor striini de fêl și pînă la hotarăle Eghiptului.
22. Și era aducînd lui daruri și slujiia lui Solomon toate dzilele vieții lui.
23. Și acesta-i prîndzul lui Solomon întru o dzi: 30 de cori de fănină pielmu de grîu și 60 de cori de fănină,
24. 10 vițăi aleși și 20 de boi păscători și 100 de oi, afară den berbeci[3572] și căprioare și paseri alêse și păscătoare.
25. Căci era căpetenie întru tot decinde de rîu, de la Thapsá pînă la Gáza, întru toate împărățiile decinde de rîu. Și era lui pace dentru toate părțile lui împregiur.
26. Și lăcuia Iúda și Israil, nădăjduind careleși la viia lui și suptu zmochinul lui, ⌊mîncînd și bînd și prăznuind⌋[3573] de la Dan și pînă la Virsaveé, toate dzilele lui Solomon.
27. [3574]Și era la[3575] Solomon 40000 la cară și 12000 de călăreți. Și da ispravnicii așea împăratului Solomon, și toate porîncele la masa împăratului, careleși luna lui, nu vor premeni cuvîntu.
28. Și oarzele și paiele cailor și carălor căra la locul unde vrea fi împăratul, careleși după rînduiala lui.
29. [3576]Și au dat Domnul învățătură și înțelepciune lui Solomon multă foarte și răvărsare inemei, ca arina cea pre lîngă mare.
30. Și să înmulți învățătura lui[3577] Solomon foarte, mai multu decît mintea a tuturor oamenilor vechi și mai multu decît toți

31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Е

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]

КАП. Ѕ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]

înțelepții Eghíptului.
31. Și să măiestrí mai multu decît toți oamenii și să înțelepți mai multu decît Ghethan israilteanul și Eman și Halhad și decît Darda, fiiul lui Samad; și să făcu numele lui întru toate limbile împregiur.
32. Și au grăit Solomon 3000 de pilde; și era cîntările lui 5000.
33. Și au grăit pentru lêmnele, de la chedru ce-i în Livan și pînă la issópul ce iêse pren zid; și au grăit pentru dobitoace și pentru zburătoare și pentru tîrîitoare și pentru peşti.
34. Și au mersu toate năroadele să audză înțelepciunea lui Solomon,⌊și lua daruri⌋[3578] de la toți împărații pămîntului, căci audziia înțelepciunea lui.

Cap 5

1. Și trimise Hiram, împăratul Tírului, slugile lui ⌊să ungă⌋[3579] către Solomon, pentru căci au audzit că pre el au unsu spre împărat pentru David, tatăl lui, căci iubind era Hiram pre David toate dzilele.
2. [3580]Și au trimis Solomon către Hiram, dzicînd:
3. „Tu știi pre tatăl mieu, David, că nu putea ca să zidească casă numelui Domnului Dumnedzăului mieu, de către fața războaielor ce l-au încungiurat pre el pînă i-au dat Domnul pre ei suptu urmele picioarelor lui.
4. Și acum odihnit Domnul Dumnedzăul mieu mie, prenpregiur nu iaste viclean, nu iaste tîmpinare rea.
5. Și iată, eu dzic să zidesc casă numelui Domnului Dumnedzăului mieu, [3581]în ce chip au grăit Domnul către David, tatăl mieu, dzicînd: [3582]«Fiiul tău pre carele voi da pentru tine pre scaunul tău, acesta va zidi casa numelui mieu».
6. Și acum porîncêște și să-mi taie lêmne den Livan. Și iată, robii miei, împreună cu robii tăi, și simbriia lucrului tău da-o-voi ție, după toate cîte vei grăi; căci tu știi că nu iaste întru noi știind lêmne a tăia, în ce chip sidonênii".
7. Și fu după ce înțelêse Hiram cuvintele lui Solomon, să bucurắ foarte și dzise: „Blagoslovit Dumnedzău astădzi, carele au dat lui David ficior înțeleptu preste nărodul cel multu acesta".
8. Și au trimis Hiram către Solomon, dzicînd: „Audzit-am pentru toate carele ai trimis către mine. Eu voi face toată voia ta la lêmne de pevcu[3583] și de chedru.
9. Robii miei le vor pogorî pre iale de la Livan la mare și eu le voi pune pre iale plute, den locul carele vei trimite către mine; și le voi scutura pre iale acoló și tu le vei rădica. Și vei face voia mea, ca să dai pîini casei mêle".
10. Și era Hiram dînd lui Solomon chedri și pini și toată voia lui.
11. Și Solomon au dat lui Hiram 20000 de cori de grîu și mahir casei lui și 20000 vêth de untudelemnu pisat; după aceasta da Solomon lui Hiram pre an.
12. Și Domnul au dat înțelepciune lui Solomon, în ce chip au grăit lui. Și era pace întru mijlocul Hiram și întru mijlocul lui Solomon, și puseră făgăduința întru mijlocul lor.
13. Și scoase împăratul Solomon bir dentru tot Israil și era birul 30000 de oameni.
14. Și trimitea pre ei la Livan, 10000 în lună, primenindu-se: o lună era la Livan și 2 luni la casa lor. Și Adoniram, preste bir.
15. Și era la Solomon 70000 rădicînd sarcină și 80000[3584] tăietori de piatră în munte,
16. Afară den boiêrii ce pristăviia preste lucruri la Solomon, 3600, pristavi a nărodului carii făcea lucrurile.
17. Și porînci împăratul și rădică pietri mari cinstite la temeliia casei și pietri cioplite. Și au cioplit robii lui Solomon și robii lui Hiram și ghivliii
18. Și au gătit pietrile și lêmnele 3 ani ca să zidească casa.

Cap 6

1. Și să făcu întru 440 ani a ieșiirei fiilor Israil den Éghiptu, întru anul al patrulea, întru luna a doao, împărățindu împăratul Solomon preste Israil, [3585]și au zidit casa Domnului ⌊în luna lui ziú⌋[3586].
2. Și casa carea au zidit împăratul Solomon, 40 de coți lungimea ei și 20 cu cotul lărgimea ei și 25 cu cotul înălțimea ei.
3. Și elam den fața bisêrecii, 20 coți lungimea lui spre lățimea casei și 10 coți lungimea lui despre fața casei; ⌊și clădi casa și o săvîrși pre ea⌋[3587].
4. Și au făcut casei ferestrii încujbite, ascunse.
5. Și au dat pre zidiul casei polemare prenpregiurul bisêrecii și la davir.
6. Și au făcut coaste prenpregiur: coastea cea dedesuptu 5 coți lărgimea ei și mijlocul de 6 coți lărgimea ei și al treilea de 7 coți cu cotul lărgimea ei. Căci usăbire au dat casei prenpregiur, afară den casă, pentru ca să nu să apuce de zidurile casei.
7. Și casa cîndu să clădiia ea, cu pietri în colțuri cioplite, bolovani, s-au clădit; și ciocan și daltă și toată ciniia de fier nu s-au audzit în casă cînd să clădiia ea.
8. Și ușa coastei cei dedesuptu, suptu umărul casei cel direptu[3588], și sucită suire la mijloc, și, den cea den mijloc la al treilea, strașină.
9. Și clădi casa și o săvîrși pre ea și au acoperit casa cu despărțituri

și rînduiêle cu

10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38

КАП. Ѕ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8

și rînduiêle cu chedri.
10. Și au clădit legăturile pren toată casa, 5 cu cotul înălțimea lui, și au încleștat legătura cu lêmne de chedru.
11. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră Solomon, dzicîndu:
12. „Casa aceasta carea tu clădești, dă vei îmbla la porîncele mêle și judêțele mêle vei face și vei păzi toate porîncele mêle să te dăprindzi întru iale,
13. Întări-voi cuvîntul mieu cu tine carele am grăit cătră David, tatăl tău, și voi tocmi întru mijlocul fiilor Israil și nu voi părăsi pre nărodul mieu, Israil".
14. Și zidi Solomon casă și săvîrși pre ea.
15. Și clădi păreții casei denlontru cu lêmne de chedru, den fața casei și pînă la păreți și pînă la căpriori au căptușitu-o, cuprindzîndu cu lêmne denlontru, și au coprinsu cea denlontru a casei cu scînduri de pevcu.
16. Și au clădit cei 20 de coți de la marginea zidului, scînduri una, den părdoseală pînă la căpriori, și au făcut lui denlontru de la davir ⌊zidul⌋[3589], la sfîntul sfinților.
17. Și de 40 coți era bisêrica[3590].
19. Despre fața lui davir ⌊și cu chedru au căptușit casa denlontru și au cioplit ciopliturі și au întinsu potcoave tot de chedru, și piatră nu să vedea, și davir⌋[3591] în mijlocul casei denlontru, să[3592] dea acoló săcriiul făgăduinței Domnului.
20. 20 de coți lungimea și 20 de coți lărgimea și 20 de coți înălțimea lui. Și au acoperit pre ea cu aur încheiat; și au făcut jirtăvnic de chedru despre fața lui davir și l-au cuprinsu cu aur pre el.
21. Și toată casa au căptușit cu aur, pînă la săvîrșitul a toată casa.
17[a]. ⌊Și porînci împăratu ca să rădice pietri mari cinstite la temeliile casei și pietri necioplite.
18. Și le-au cioplit fiii lui Solomon și fiii Hiram și le-au pus ei.⌋[3593]
23. Și au făcut întru davir doi heruvimi de lemnu de chiparis, de 10 coți de mari măsurați.
24. Și de 5 coți aripa a unui heruvim și 5 coți aripa lui a doao, 10 cu cotul den sîmceaoa aripii lui pînă la sîmceaoa aripii lui.
25. Așea la al doilea heruvim întru o măsură, săvîrșire una amînduróra.
26. Și înălțimea a unui heruvim, 10 cu cotul, și așa și al doilea heruvim.
27. Și au pus amîndoi heruvimii în mijlocul casei cei mai denlontru. Și au întinsu aripile lor și să atingea o aripă de zidul casei și aripa a lui heruvim al doilea să atingea de părêtele al doilea. Și aripile lor în mijlocul casei să atingea aripă de aripă.
28. Și au căptușit pre heruvimi cu aur.
29. Și pre toți păreții casei împregiur săpate au scris cu condêiul heruvimi și finici și întinse potcoave la cel den mai înlontru și la cel mai denafară.
30. Și fața casei au căptușitu-o cu aur, ceii mai denlontru și ceii mai denafară.
31. Și la ușa lui davir au făcut uși de lêmne de archefthu; ⌊și umșori, încinciți.
32. Și doao ușe de lemnu de pin, și săpături preste iale săpate, heruvimi și finicuri și potcoave întinse; și le căptuși cu aur și pogorîia pre heruvimi și pre finicuri aurul.
33. Și așa au făcut porții bisêrecii umșori de lemnu de archeththu⌋[3594], slipuri împistrite.
34. Și pre amîndoao ușile, lêmne de pin, doao bucăți o ușe și țîțînele lor, și doao bucăți ușa a doao, întorcîndu-să.
35. Săpate cu heruvimi și finicuri și întinse potcoave și prinsu cu aur, cuviindu-să spre pildă.
36. Și au clădit curtea cea mai denlontru, 3 rînduri de necioplite, și rînduri făcute de chedru prenpregiur[3595].
37. Întru al patrulea an s-au întemeiat casa Domnului, în luna ziú.
38. Și în anul al unsprădzêcelea, în luna lui vul — aceasta-i lună a opta — au săvîrșit casa Domnului, după toate cuvintele lui și după toate judêțele lui; și-l[3596] clădi pre el[3597] în 7 ani.

Cap 7

1. [3598]Și casa lui au clăditu-o Solomon în 13 ani și săvîrși toată casa lui.
2. Și au clădit casa dumbrăvii Livánului, 100 de coți lungimea lui[3599] și 50 de coți lărgimea lui[3600] și 30 de coți înălțimea lui[3601] și 3 rînduri de lemnu[3602] de chedru și umere de chedru stîlpilor.
3. Și au podit cu chedru casa deasupra, pre coastele stîlpilor, și numărul stîlpilor, 45, 15 șiragul,
4. Și polemare, 3, și despărțitură preste dăspărțitură întreitu[3603].
5. Și toate ușile și dăspărțiturile, în patru cornuri fărmăcuite, și de la ușe la ușe întreitu.
6. Și elam al stîlpilor, 50 de coți de lungu și 50 de coți în lat, înjugate, elam preste fața lor; și stîlpi și grosime preste fața lor a elam.
7. Și elam a scaunilor unde va judeca acoló, elam a divanului; și au căptușit cu lêmne de chedru, den față pînă în pod.
8. Și casa lor întru carea va ședea acoló, ogradă una[3604] sucindu-să pregiur acêstea, după lucrul acesta. Și au clădit [3605]casă fêtei lui Faraó pre carea au luat Solomon, casă

dupre elam

[illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31-32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

după[3606] elam acesta.
9. Toate acêstea, den pietri cinstite cioplite den timpuriu[3607] denlontru şi denafară şi den temelie pînă la ghiseon şi afară la ograda cea mare,
10. Cea întemeliiată cu pietri preţioase mari, pietri de 10 coţi şi de 8 coţi.
11. Şi deasupra cu pietri preţioase, după aceasta măsură, necioplite, şi chedri.
12. A ogrădzii cei mari 3 rînduri necioplite şi un rîndu de chedru săpat. Şi la ograda casei Domnului cea denlontru şi elam a casei.
13. Şi au trimis împăratul Solomon ⌊la Tíros⌋[3608] şi au luat pre Hiram de la Tíros,
14. Fecior a fămei văduă, şi acesta den fêliul Nefthalim, şi tatăl lui — om tirean, faur de aramă şi plinit de meşterşug şi de[3609] pricêpere şi cunoştinţă a face tot lucrul cu aramă. Şi să aduse cătră împăratul Solomon şi au făcut toate lucrurile.
15. Şi au topit pre cei 2 stîlpi la elam a casei, şi 18 coţi înălţimea stîlpului, şi împregiurul 14 coţi împregiurá pre el, ⌊şi grosimea stîlpului, de patru dêgete săpăturile⌋[3610], şi aşa stîlpul al doilea.
16. Şi doao puneri[3611] deasupra au făcut să le dea pre capetile stîlpilor, vărsături de aramă; 5 coţi înălţimea a unui boldu şi 5 coţi înălţimea boldului al doilea.
17. Şi au făcut ⌊doao⌋[3612] mreji, ca să acopere împregiur boldul stîlpilor, şi mreaje la un boldu şi mreaje la boldul al doilea;
18. Şi lucru spîndzurat[3613], doao rînduri de roidii de aramă mrejite, lucru pripoit, rîndu preste rînd, şi aşa au făcut boldului al doilea.
19. Şi boldu pre capetile stîlpilor, lucru de crin, după elam, de 4 coţi.
20. Şi farmac preste amîndoi stîlpii, şi deasupra coastelor boldu, şi de roidii 200 de rînduri preste căpeţeala a doao.
21. Şi au pus stîlpii a lui elam a bisêricii şi au pus preste un stîlpu şi i-au chemat numele lui Iacum, şi au pus stîlpul al doilea şi i-au numit numele lui Voloz.
22. Şi preste capetile stîlpilor, lucru de crin, ⌊dupre elam, de cîte 4 coţi, şi farmac preste amîndoi stîlpii şi pre deasupra coastelor, boldu, ca farmacul la grosime⌋[3614] şi să săvîrşi lucrul stîlpilor.
23. Şi au făcut marea vărsată, 10 cu cotul den budza ei pînă în cêea budză a ei, rătundă împregiur aceasta, 5 cu cotul[3615] înălţimea ei şi usna[3616] 30 cu cotul împregiura pre ea.
24. Şi răzămături dedesuptul budzii ei împregiur o împregiura pre ea 10 cu cotul, ca să razeme marea prenpregiur; doao rînduri de răzămături vărsate întru topitoriul lui.
25. Şi 12 boi[3617] dedesuptul mării, 3 căutînd la crivăţ şi 3 căutîndu la mare şi 3 căutînd la miadzădzi şi 3 căutînd la răsărit; şi marea preste ei deasupra şi toate dosurile ei la părête.
26. Şi grosimea[3618] ei de un pumnu, şi usna ei ca un lucru usnei păharului, odrasle de crin; 2000 de hoi încăpea.
27. Şi au făcut 10 mehonoth de aramă, 5 coţi lungimea a unei mehonóth şi 4 coţi lărgimea ei şi 6 cu cotul înălţimea ei.
28. Şi acesta lucru alor mehonóth, încheiat între ei şi încheiat întru mijlocul celor ieşite afară.
29. Şi pre încheieturile lor întru cêle ieşite afară, lei şi boi şi heruvimi, şi pre la cêle ce-s izbucnite aşa, şi deasupra şi dedesuptu a leilor şi a boilor locuri[3619], lucruri a pogorîrei.
30. Şi 4 roate de aramă la o mehonóth, şi osiile, de aramă; şi 4 părţi ale lor şi umere lor dedesuptul scăldătorilor şi umere vărsate, decinde de om dzăcînd. Şi gura lui, denlontru de căpeţală, şi sus cu cotul; şi gura lui, rătundă, făptură aşa, de un cot şi de jumătate de cot; şi pre gura lui mergături; şi încheieturile lor, în 4 muchi, nu rătunde, şi 4 rotile, suptu obedzi.
31. Şi mîini în roate în mehonóth;
32. Şi înălţimea a unii roate[3620], de un cot şi jumătate.
33. Şi lucrul roatelor, lucru ca roatelor carului; mîinile lor şi umerile lor şi lucrătura lor, toate vărsate.
34. Şi 4 umere pre cêle 4 unghiuri a i mehonóth uniia, den mehonóth umerile ei.
35. Şi pre[3621] capul ii mehonóth, jumătate de cot mărimea ei, rătundă împregiur, preste capul ii mehonóth, şi începătura mîinilor ei şi închegăturile ei, şi să dăşchidea începăturile mîinilor ei,
36. Şi închegăturile ei, heruvimi şi lei şi finicuri, stîndu, ţindu-să careleşi după faţa lui pre denlontru, prenpregiur.
37. După aceasta[3622] au făcut toate[3623] cêle 10 mehonóth, rîndu unul şi măsúră una la toate.
38. Şi au făcut 10 oale găunoase de aramă, 40 de hoi încăpea un gheoc de oală; cu măsură a patru coţi, o găoace preste o mehonóth, la cêle 10 mehonóth.
39. Şi au pus cêle 10 mehonóth, 5 de la umărul casei den a dreapta despre răsărit şi 5 despre umărul casei den a stînga; şi marea, de la umărul casei den a dreapta, despre răsărit, şi la laturea răsăritului.
40. Şi au făcut Hiram căldările şi herbîndăturile 3 şi cofêlele.[3624]

[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
49 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
50 [illegible]
[illegible]
[illegible]
51 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. И

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 3-4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]

Și săvîrși Hiram făcînd toate lucrurile carele au făcut Solomon împăratul în casa Domnului:

41. Stîlpi 2 și zimții[3625] stîlpilor pre capetile stîlpilor, doao; și mrejile doao, ca să acopere amîndoao boldurile ciopliturilor cêlea ce sîntu preste stîlpi.

42. Și roidiile 400, la amîndoao mrejile, doao rînduri de roidii la o mreaje, să acopere amîndoao boldurile[3626] preste amîndoi stîlpii.

43. Și mehonóth 10 și oale ⌊găunoase⌋[3627] 10 preste mehonóth.

44. Și marea una și boii 12, dedesuptul mării.

45. Și căldările și tigăile 3, și cofêlele și toate vasele cîte au făcut Hiram împăratului Solomon, casei Domnului, ⌊și stîlpii 48, casei împăratului și casei Domnului, toate lucrurile împăratului cîte au făcut Hiram⌋[3628], de aramă deodată,

47[3629]. ⌊Nu era cumpănitura arămii ce au făcut toate lucrurile acêstea, den mulțime foarte, nu era cumpănitura arămii săvîrșire cariia au făcut.⌋[3630]

46. Întru împregiurul Iordánului le-au vărsat pre iale împăratul, întru grăsimea pămîntului, întru mijlocul ⌊pămîntului⌋[3631] Sochóth și întru mijlocul Gheiran.

48. Și au dat împăratul Solomon toate vasele den mulțime foarte, nu era cumpănitura aramei. Și au făcut Solomon toate unêltele în casa Domnului: jirtăvnicul cel de aur și masa preste carea-s pîinele aducerii înainte, de aur.

49. Și luminătorile 5 den dreapta și 5 den stînga, denaintea fêței lui davir, de aur, încheiate, și făcliile ⌊și sfêșnicile[3632]⌋[3633] și fufêdzele și mucările, de aur.

50. Și pragurile și zăvoarăle și păharăle și blidele și cădêlnițile, de aur, încheiate; și încuitorile casei cei mai denlontru sfîntului sfintelor și ușile casei bisêrecii, de aur.

51. Și să obîrși tot lucrul carele au făcut Solomon întru casa Domnului. Și au băgat Solomon înlontru sfintele lui David, tătîne-său, ⌊și toate sfintele lui Solomon⌋[3634], argintul și aurul ⌊și unêltele⌋[3635] au dat la vistêrele casei Domnului.

Cap 8

1. [3636]Atuncea adună împăratul Solomon pre toți bătrînii Israil și pre toți boiêrii fêliurilor, domnii a semințiilor fiilor Israil, cătră împăratul Solomon, în Ierusalim,

2. Ca să aducă săcriiul făgăduinței[3637] Domnului den cetatea David, acesta-i Sionul, întru luna thanin, întru praznic, aceasta iaste luna a opta.

3. Și au venit toți bătrînii.

4. Și rădicară preuții săcriiul și cortul mărturiei și toate vasele cêle sfinte, cêle den cortul mărturiei.

5. Și împăratul și tot Israil, înaintea săcriiului, jirtvuindu boi și oi fără de număr.

6. Și băgară preuții săcriiul făgăduinței Domnului la davir a casei, la locul ei, la sfintele sfinților[3638], suptu aripile heruvimilor,

7. Căci heruvimii — întinși cu aripile preste locul săcriiului și acoperiia heruvimii preste săcriiu și preste sfintele ei deasupra.

8. Și covîrșiia[3639] cêle sfințite și să vedea capetile celor sfințite dentru sfinte[3640] la fața lui davir și nu să vedea afară, și era acoló pînă în dzua aceasta.

9. [3641]Nu era în săcriiu fără cêle doao lêspezi de piatră, lêspedzi a făgăduinței, carele au pus acoló Moisi, în Horiv, pre carele au pus Domnul cu fiii lui Israil cînd ieșiia ei den Pămîntul Eghiptului.

10. [3642]Și să făcu dacă ieșiră preuții den sfîntu și nuărul au împlut casa Domnului.

11. Și nu putea preuții să stea să slujască de fața norului[3643], căci au împlut mărirea Domnului casa Domnului.

12. Atuncea[3644] dzise Solomon: [3645]„Domnul au dzis ca să să sălășluiască în negură!

13. Și eu am clădit casă numelui tău sfîntă ție și gata și ședêrei tale, ca să te sălășluiești tu[3646] întru el întru vêci”.

14. Și întoarse împăratul fața lui și blagoslovi ⌊împăratul[3647]⌋[3648] pre tot Israil, și toată adunarea Israil sta.

15. [3649]Și dzise: „Blagoslovit Domnul Dumnedzăul Israil, ⌊astădzi⌋[3650], carele au grăit cu rostul lui pentru David, tată-mieu, și întru mîinile lui pline, dzicîndu:

16. «Dentru care dzi am scos pre nărodul mieu, Israil, den Éghiptu, nu am ales cetate întru o seminție a lui Israil ca să clădească casă ca să fie numele mieu acoló, ⌊și am ales în Ierusalim ca să-mi fie numele mieu acoló⌋[3651] și am ales pre David ca să fie povățitor preste nărodul mieu, Israil».

17. [3652]Și fu pre inima lui David, tătîne-mieu, să clădească casă numelui Domnului Dumnedzăului Israil.

18. Și dzise Domnul cătră David, tatăl mieu: «Pentru căci au venit pre inima ta ca să clădești casă numelui mieu, bine ai făcut căci s-au făcut pre inima ta.

19. Însă tu nu vei zidi casa, ce numai fiiul tău carele va ieși den coastele tale,

acesta

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

acesta va zidi casa numelui mieu».

20. [3653]Şi rădică Domnul cuvîntul lui carele au grăit, şi mă sculai pentru David, tătăl mieu, şi am şedzut pre scaunul Israil, după cum au grăit Domnul, şi am clădit casa numelui Domnului Dumnedzăului Israil.

21. Şi am pus acoló săcriiului loc întru[3654] carea iaste făgăduinţa Domnului carea au pus Domnul cu părinţii noştri, cîndu i-au scos el pre ei den Pămîntul Eghiptului".

22. Şi stătu Solomon despre faţa jirtăvnicului Domnului, înaintea a toată adunarea ⌊fiilor⌋[3655] Israil, şi întinse mîinele lui în ceriu.

23. [3656]Şi dzise: [3657]„Doamne Dumnedzăul Israil, nu iaste Dumnedzău ca tu în cer sus şi pre pămîntu jos, cruţînd făgăduinţa şi milă robului tău celui ce mêrge înaintea ta cu toată inima lui.

24. Carele ai păzit robului tău, lui David, tătîne-mieu, şi ai grăit întru rostul tău, şi întru mîinile tale ai săvîrşit, cum iaste dzua aceasta.

25. Şi acum, Doamne Dumnedzăul Israil, cruţă robului ⌊tău⌋[3658] David, tătîni-mieu[3659], carele ai grăit lui dzicînd: [3660]«Nu să va rădica ţie om dentru faţa mea şedzînd pre scaunul Israil, însă de vor păzi fiii tăi căile lor, ca să margă înaintea mea în ce chip ai mersu înaintea mea».

26. Şi acum, Doamne Dumnedzăul Israil, adeverească-să dară cuvîntul tău lui David, tătîne-mieu!

27. Căci de cu adevărat va lăcui Dumnedzău ⌊cu oamenii⌋[3661] pre pămîntu? În vrême ce ceriul şi ceriul ceriului nu vor fi dăstule ţie, însă şi casa aceasta carea am clădit numelui tău?

28. Şi să cauţi pre ruga mea şi pre umilinţa mea, Doamne Dumnedzăul Israil, să audzi bucuriia şi ruga carea robul tău să roagă înaintea ta astădzi cătră tine,

29. Ca să-ţi fie ochii deşchişi la casa aceasta dzua şi noaptea, la locul carele ai dzis: [3662]«Fi-va numele mieu acoló», ca să audzi ruga carea să roagă robul tău la locul acesta ⌊dzua şi noaptea⌋[3663].

30. Şi vei asculta rugăciunea robului tău [3664]şi nărodului tău, Israil, carele să vor ruga la locul acesta, şi tu vei audzi la locul lăcuinţei tale în cer şi vei face şi blînd vei fi.

31. Oricîte va greşi careleşi aproapelui său şi dă va lua preste el blăstăm ca să blasteme pre el, şi va veni şi va mărturisi înaintea jirtăvnicului tău, întru casa aceasta,

32. Şi tu vei asculta den cer şi vei face şi vei judeca preste nărodul tău, Israil, ca să să fărădelegiuiască cel fără de lêge, să-i dai calea lui în capul lui, şi ca să îndreptedzi dreptul, să-i dai lui după dreptatea lui.

33. Cînd va greşi nărodul tău, Israil, înaintea nepriêtenilor, căci vor greşi ţie, şi să vor întoarce şi să vor ispovedui numelui tău şi să vor ruga şi să vor umili întru casa aceasta,

34. Şi tu vei audzi den cer şi blînd vei fi păcatelor nărodului tău, lui Israil, şi-i vei întoarce pre ei la pămîntul carele ai dat părinţilor lor.

35. Cînd să va opri ceriul şi nu să va face ploaie, căci vor greşi ţie, şi să vor ruga la locul acesta şi să vor mărturisi numelui tău şi de la păcatele lor să vor întoarce, cîndu ii vei smeri pre înşii,

36. Şi vei asculta den cer şi blîndu vei fi păcatelor robului tău şi nărodului tău, Israil, căci le vei arăta lor calea cea bună ca să margă întru ea şi vei da ploaie preste pămîntul tău carele ai dat nărodului tău întru moştinenire[3665].

37. Foamete de să va face, moarte de să va face, cînd va fi pîrjol, lăcustă, polegniţă de să va face şi de-l va dosădi pre el vrăjmaşul lui într-una den cetăţile lui, toată tîmpinarea, toată durêrea,

38. Toată ruga, toată umilinţa de să va face la fieştece om, în ce chip are cunoaşte apipăirea inemei lui fieştecarele şi va întinde mîinile lui la casa aceasta,

39. Şi tu vei asculta den cer, dentru gata sălaşiul tău, şi blînd vei fi[3666] şi vei da la om după toate căile lui, în ce chip vei cunoaşte inima lui, că tu prea însuţi ştii inima tuturor fiilor[3667] oamenilor,

40. Pentru ca să să teamă de tine toate dzilele carele ei trăiescu pre pămîntu carele ai dat părinţilor noştri.

41. Şi la cel striin, carele nu iaste dentru nărodul tău, Israil, acesta,

42. Şi va veni den pămîntu ⌊de⌋[3668] departe pentru numele tău, pentru căci vor audzi numele tău cel mare şi mîna ta cea tare şi braţul tău cel înaltu, şi vor veni şi să vor ruga la locul acesta,

43. Şi tu vei asculta[3669] den ceriu, dentru gata lăcaşul tău, şi vei face după toate cîte te va ruga cel striinu, pentru ca să cunoască toate năroadele pămîntului numele tău şi să să teamă[3670] de tine ca şi nărodul tău, Israil, şi vor cunoaşte că numele tău să pomenêşte preste casa aceasta care am clădit.

44. Cînd va ieşi nărodul tău la război pre nepriêtenii lui, întru calea carea-i vei întoarce pre ei, şi să vor ruga întru numele Domnului, calea cetăţii întru carea ai ales întru ea şi casei carei am clădit numelui tău,

45. Şi tu vei asculta den ceriu ruga lor şi umilinţa lor şi vei face îndreptarea ei.

46. Căci vor greşi ţie,

[illegible]

47 [illegible]

48 [illegible]

49 [illegible]

50 [illegible]

51 [illegible]

52 [illegible]

53 [illegible]

54 [illegible]

55 [illegible]

56 [illegible]

57 [illegible]

58 [illegible]

59 [illegible]

60 [illegible]

61 [illegible]

62 [illegible]

63 [illegible]

64 [illegible]

65 [illegible]

66 [illegible]

КАП. Д.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

[3671]căci nu iaste om carele nu va greși, și vei aduce preste ei și vei da pre ei înaintea nepriêtenilor lor și-i vor robi pre ei cei ce robescu, la pămîntu departe au aproape,

47. Și vor întoarce inimile lor în pămîntul unde s-au mutat acoló, și să vor întoarce și să vor ruga ție în pămîntu premenirei lor, dzicîndu: «Greșit-am, fărădelegiuit-am, strîmbat-am»,

48. Și să vor întoarce cătră tine cu toată inima lor și cu tot sufletul lor, în pămîntul vrăjmașilor lor unde i-ai mutat pre înșii, și să vor ruga cătră tine, calea pămîntului lor carele ai dat părinților lor și cetății carii ai ales și casei carii am clădit numelui tău,

49. Și vei asculta dentru cer, den gata lăcașul tău, rugăciunei lor și umilinței lor și vei face îndreptarea lor,

50. Și blîndu vei fi strîmbătăților lor cărora au greșit ție și după toate dăfăimăturile lor carele au dăfăimat ție și vei da pre ei întru îndurări înaintea celora ce i-au robit pre înșii și să vor îndura pre ei,

51. Căci nărodul tău și moștnenire-ți sîntu, pre carii i-ai scos den Pămîntul Eghíptului, den mijlocul topitoriului de fier.

52. Și fie ochii tăi și urechile tale dășchise la ruga robului tău și la ruga nărodului tău, Israil, ca să asculți pre ei întru toate carele s-are ruga ție!

53. Căci tu ai usăbit pre ei șie întru moștnenire dentru toate noroadele pămîntului, în ce chip ai grăit cu mîna robului tău, lui Moisí, cînd ai scos tu pre părinții noștri den Pămîntul Eghiptului, Doamne, Doamne!". ⌊Atuncea au grăit Solomon pentru casă, după ce au săvîrșit a o clădi pre ea: „Soarele l-au cunoscut în cer Domnul, dzise a lăcui în negură: «Clădêște-mi casa mea», casă binecuvioasă șie ca să lăcuiești pre înnoire". Nu, iată, aceasta-i scris în Cartea Cîntării?⌋[3672]

54. Și fu după ce săvîrși Solomon rugîndu-să cătră Domnul toată ruga și omilința aceasta, și să sculă de la fața jirtăvnicului Domnului, fiind îngenucheat pre genuchile lui, și mîinile lui întinse în cer,

55. Și stătu și blagoslovi toată adunarea Israil cu glas mare, dzicînd:

56. „Blagoslovit Domnul, ⌊astădzi⌋[3673], carele au dat odihnă nărodului lui, Israil, după toate cîte au grăit! Nu să împereché cuvîntu unul întru toate cuvintele lui cêle bune carele au grăit cu mîna lui Moisí, robul lui.

57. Fie Domnul Dumnedzăul nostru împreună cu noi, în ce chip era cu părinții noștri; și ca să nu ne lase pre noi, nici să ne întoarcă pre noi,

58. Ca să plêce inimile noastre cătră el[3674] ca să mêrgeți întru toate căile lui și să păzim toate învățăturile lui și porîncele lui și dreptățile lui carele au porîncit părinților noștri.

59. Și să fie cuvintele acêstea carele m-am rugat înaintea Domnului Dumnedzăului nostru ⌊astădzi⌋[3675], apropiind cătră Domnul Dumnedzăul nostru dzua și noaptea, ca să facă dreptatea robului tău și dreptatea nărodului tău, Israil, cuvîntu a dzilei întru dzua lui,

60. Pentru ca să cunoască toate nărodurile pămîntului că Domnul Dumnedzău acesta-i Dumnedzău și nu iaste încă!

61. Și fie inimile noastre deplin cătră Domnul Dumnedzăul nostru, curat să mergi întru porîncele lui și cruțînd poruncile lui[3676] ca-n dzua aceasta".

62. Și împăratul și toți fiii Israil au jirtvuit jirtvă înaintea Domnului.

63. [3677]Și au junghiat împăratul Solomon jirtvele împăcăciunilor carele au jirtvuit Domnului, 22000 de boi și oi 120000, și înnoi casa Domnului împăratul și toți fiii lui Israil.

64. Întru dzua acêea sfinți împăratul în mijlocul ogrăzii cea despre fața casei Domnului, căci au făcut acolo arderea de tot și jirtvele și săurile împăcăciunilor, căci jirtăvnicul cel de aramă, cel de înaintea Domnului, mic era, de nu putea arderea de tot și darul și jirtvele împăcăciunilor.

65. Și făcu Solomon praznic[3678] întru dzua acêea și tot Israílul cu el adunare mare, de la calea Ithim pînă la Rîul Eghíptului, înaintea Domnului Dumnedzăului nostru, ⌊întru casa care au clădit, mîncînd și bînd și veselindu-să înaintea Domnului nostru⌋[3679] 7 dzile și 7 dzile — 14 dzile.

66. Și întru dzua a opta au slobodzit nărodul și binecuvîntară pre împăratul și mêrseră careleși la lăcașurile lui, vêseli și buni la inimă spre bunătățile carele au făcut Domnul lui David, robului său, și lui Israil, nărodului său.

Cap 9

1. Și fu dacă săvîrși Solomon clădind casa Domnului și casa împăratului și toată lucrarea lui Solomon cîte au vrut să facă,

2. [3680]Și să ivi Domnul lui Solomon al doilea rînd, în ce chip s-au ivit în Gavaon,

3 . Și-i dzise lui: „Audzit-am glasul rugii tale și umileniei tale carie te-ai rugat înaintea mea; ⌊făcut-am ție după toată ruga ta și⌋[3681] am sfințit casa aceasta carea ai clădit [3682]ca să să puie numele mieu acoló în vac, și[3683] vor fi ochii miei acoló și inima mea, toate dzilele.

4. Și tu, de vei mêrge înaintea mea în ce chip au mersu David, tată-tău, cu curățiia inimii și cu dreptate, și să faci toate cîte am porîncit lui, și porîncile mêle și învățăturile mêle vei cruța,

și voi rădi-

5 Ши воꙋ рѣдика скаоунꙋл ꙟпъръцїеі тале, престе Исраил ꙟ вѣк
ꙟ кꙋм ам грѫит кътръ Давид тътъл тъꙋ, зикънд: нꙋ ци ва лїпси бърбат
6 ꙟ скаоунꙋл лꙋі Исраил. Ꙗр де вѣць
ꙟтоарче вої ши фїїі вощрї де лꙋнгъ мине, ши нꙋ
вѣць пъзи порꙋнчиле мѣле, ши ꙟвъцътꙋриле, каре ам
дат ꙟнаинтѣ воастръ, ши вѣць мѣрџе ши вѣць
7 слꙋжи алцї дꙋмнезеї ши вѣць ꙟкина лор. Ши вою
рѣдика пре Исраил де пре фаца пъмънтꙋлꙋі каре ам дат лор,
ши каса ачаста каре ам сфинцит нꙋмелꙋі мїеꙋ, вою
лепъда де ꙟнаинтѣ феции мѣле, ши ва фи Исраил ꙟ пїерире
8 ши ꙟ ворбъ ла тоате неамꙋриле. Ши каса
ачаста каре ѥсте ꙟналтъ, тоц чеі че вор трѣче пре
лънгъ ꙗ се вор мира ши вор шꙋера ши вор зиче:
пентрꙋ че аꙋ фъкꙋт Домнꙋл аша пъмънтꙋлꙋі ачестꙋѧ ши
9 касеі ачещїа? Ши вор зиче, пентрꙋ кѫ аꙋ пъръ-
сит пре Домнꙋл Дꙋмнезеꙋл лор, каре аꙋ скос пре пъринцїї
лор дин пъмънтꙋл Еѓиптꙋлꙋі, дин каса робїеі,
ши аꙋ принс пре дꙋмнезеї стръинї ши с-аꙋ ꙟкинат
лор ши аꙋ слꙋжит лор, пентрꙋ ачѣѧ аꙋ адꙋс Домнꙋл престе
еі тоатъ рѫꙋтатѣ ачаста. [Доаозечї де анї аꙋ зидит Солом(он) ка-
селе амѫндоаъ, каса Домнꙋлꙋі ши каса ꙟпъратꙋлꙋі, пънъ
10 а ле гъти, ꙟ каре ꙟ лꙋкрат ꙟ тоате анїи.] Ши аꙋ фъкꙋт
Хирам ꙟпъратꙋл Тирꙋлꙋі лꙋі Соломон ... ꙟ лемн де кедрꙋ
11 ши де бразї ши де аꙋр, ꙟ тоатъ воѧ лꙋі. Атꙋнчѣ аꙋ дат
ꙟпъратꙋл Соломон лꙋі Хирам доаозечї де четъцї ꙟ пъмън-
тꙋл Галилеі. Ши аꙋ ешит Хирам дин Тир, ши аꙋ мерс
съ вазъ четъцїле каре аꙋ дат лꙋі Соломон, ши нꙋ аꙋ пъ-
рꙋт бꙋне ꙟнаинтѣ лꙋі. Ши аꙋ зис: че сѫнт четъцїле ачѣстѣ
12 каре мї-аꙋ дат мїе, фрате? Ши ле-аꙋ кемат пре еле
пъмънтꙋл Хавꙋл пънъ астъзї. Ши аꙋ тримис Хирам ла
ꙟпъратꙋл Соломон о сꙋтъ доаозечї де таланцї де аꙋр.
13 Ши ачаста ѥсте прічина лꙋкрꙋлꙋі. Ши
аꙋ фъкꙋт ꙟпъратꙋл Соломон ка съ зидѣскъ каса Домнꙋлꙋі
14 ши каса са, ши Мело, ши зидꙋл Иерꙋсалимꙋлꙋі ши Асꙋрꙋл
15 ши Магедон ши Газер. Фараон ꙟпъратꙋл Еѓиптꙋлꙋі
аꙋ сꙋит ши аꙋ лꙋат Газерꙋл ши л-аꙋ арс ꙟ фок, ши пре
Ханании карїй лъкꙋѧ ꙟ четате ꙗꙋ оморът, ши о аꙋ дат
пре ѥа дар фїїчеі сале фемеии лꙋі Соломон.
16 Ши аꙋ зидит Соломон Газерꙋл ши Веторонꙋл чел де жос,
17 ши Валаат ши Тамар ꙟ пꙋстїе ꙟ пъмънт. Ши тоате
18 четъцїле де ꙟмъргъриꙋ каре ераꙋ але лꙋі Соломон, ши тоате
19 четъцїле карелор, ши четъцїле кълъреціилор, ши тоатъ
воѧ лꙋі Соломон каре аꙋ вроит съ зидѣскъ ꙟ Иерꙋсалим
ши ꙟ Ливан ши ꙟ тот пъмънтꙋл стъпънїреі лꙋі.
Ши тот норꙋдꙋл каре аꙋ рѫмас дин Аморей, ши дин
Хетей, ши дин Ферезей, ши дин Хевей, ши
дин Иевꙋсей, карїй нꙋ ераꙋ дин фїїі лꙋі Исраил,
фїїі лор карїй рѫмъсесе дꙋпъ еі ꙟ пъмънт, 20
пре карїй нꙋ ї-аꙋ пꙋтꙋт фїїі лꙋі Исраил съ-ї пїарзъ, 21
ши аꙋ фъкꙋт пре еі Соломон ꙟ бир пънъ ꙟ зиꙋа
ачаста. Ши дин фїїі лꙋі Исраил нꙋ аꙋ дат Соломон 22
ꙟ лꙋкрꙋ, кѫ ачеїа ераꙋ оамении ꙗї де резбоїꙋ
ши слꙋжиторїї лꙋі ши боꙗрїи ши ꙟпрежꙋрꙋл лꙋі, ши
боꙗрїи карелор ши кълъреції лꙋі. Ши ачещїа сѫнт боꙗрїи 23
чеі пꙋшї престе лꙋкрꙋриле лꙋі Соломон, чінчї сꙋте
ши чінчизечї ꙟ каре ераꙋ престе норꙋд. Ꙗр фїїка 24
лꙋі Фараон с-аꙋ сꙋит дин четатѣ лꙋі Давид
ла каса са, каре ꙗꙋ зидит. Атꙋнчѣ аꙋ зидит Мело. 25
Ши аꙋ адꙋс Соломон де трей орї ꙟ ан
жертве ши де пачѣ пре олтарюл каре аꙋ зидит
Домнꙋлꙋі, ши аꙋ тъмъиат ꙟнаинтѣ Домнꙋлꙋі. Ши аꙋ сфършит каса. 26
Ши корабїе аꙋ фъкꙋт Соломон ꙟ Есион Гаверꙋ
чел де лънгъ Елаф, пре малꙋл Мърїеі Рошїеі ꙟ пъмънтꙋл Едом. Ши аꙋ тримис 27
Хирам ꙟ корабїе дин слꙋжиторїи сеі оамении
корабїери, карїй щїꙗꙋ марѣ, кꙋ слꙋжиторїи
лꙋі Соломон. Ши аꙋ мерс ла Софир, ши аꙋ лꙋат 28
де аколо аꙋр патрꙋ сꙋте доаозечї де таланцї, ши аꙋ адꙋс ла ꙟпъ-
ратꙋл Соломон.

КАП. І.

Ши ꙟпъръѣаса Сава аꙋзинд нꙋмеле лꙋі Соломон
ши нꙋмеле Домнꙋлꙋі, аꙋ венит съ-л испитѣскъ пре ꙗл
кꙋ ꙟтребърї. Ши аꙋ венит ꙟ Иерꙋсалим кꙋ пꙋтере 2
фоарте маре, ши кꙋ кѫмиле кари пꙋрта мирезме ши
аꙋр мꙋлт фоарте, ши пїатръ скꙋмпъ. Ши аꙋ интрат
ла ꙟпъратꙋл Соломон ши аꙋ грѫит лꙋі тоате кѫте
авѣ ꙟ инима са. Ши ꙗꙋ спꙋс Соломон 3
тоате кꙋвинтеле еі; нꙋ фꙋ кꙋвѫнт аскꙋнс де
ꙟпъратꙋл каре съ нꙋ-ї спꙋє еі. Ши аꙋ вѣзꙋт 4
ꙟпъръѣаса Сава тоатъ ꙟцелепчꙋнѣ лꙋі
Соломон ши каса каре аꙋ зидит. Ши мѫнкърї- 5
ле лꙋі Соломон, ши шезꙋтꙋл слꙋжиторилор лꙋі, ши
старѣ слꙋжиторилор, ши ꙟмбръкъминтеле лор, ши
пахарничїи лꙋі

5. Și voi rădica scaunul împărăției tale preste Israil în vac, [3684]în ce chip am grăit lui David, tătîne-tău, dzicînd: «Nu ți să va rădica ție om povățind întru Israil!».
6. Iar dă veți întorcînd întoarce-vă, voi și fiii voștri, de la mine, și nu veți cruța porîncele mêle și învățăturile mêle carele au dat Moisí înaintea voastră și veți mêrge și veți sluji la dumnedzăi striini și veți închina lor,
7. Și voi rădica pre Israil de pre pămîntul carele au[3685] dat lor, și casa aceasta carea am sfințit cu numele mieu voi lepăda dentru fața mea și va fi Israil întru stingere și întru graiu la toate limbile.
8. Și casa aceasta va fi, cea înaltă, tot cela ce va trêce pren ea să va întrista și va șuiera [3686]și vor grăi: «Pentru ce au făcut Domnul așa pămîntului acestuia și[3687] casei aceștiia?».
9. Și vor dzice: «Pentru căci au părăsit pre Domnul Dumnedzăul lor, carele au scos pre părinții lor den Pămîntul Eghíptului, den casa robimei, și s-au sprăjinit de dumnedzăi striini și s-au închinat lor și au slujit lor, pentru acêea au adus Domnul preste ei tot răul acesta»". ⌊Atuncea sui Solomon fata lui Faraó den cetaea David la casa lui care au clădit șie întru dzilele acêlea.⌋[3688]
10. [3689]Și fu după 20 de ani întru carii au clădit Solomon cêle doao case, casa Domnului și casa împăratului,
11. Hiram, împăratul Tírului, ajutoriia lui Solomon cu lêmne de chedru și cu lêmne de pin și cu aur și întru toată voia lui; atuncea au dat împăratul Solomon lui Hiram 20 de cetăți la Pămîntul Galileii.
12. Și ieși Hiram de la Tíros și mêrse la Galiléa, ca să vadză cetățile carele au dat lui Solomon, și nu i-au plăcut lui.
13. Și dzise: „Ce-s cetățile acêstea carele mi-ai dat mie, o, frate?".Și le numi pre iale Hotar, pînă în dzua de astădzi.
14. Și aduse Hiram lui Solomon 120 talandzi de aur.
15. Și aceasta-i lucrarea a împărțêlei cariia au adus împăratul Solomon ca să clădească casa Domnului și casa împăratului și zidul Ierusalim și marginea, ca să îngrădească îngrădirea cetății lui David.
16. Și pre Assor și pre Magghedó și pre Gazer.
17. Faraó, împăratul Eghiptului, s-au suit și au luat pre Gazer și au arsu-o pre ea cu foc.
18. Și pre hananeu ce lăcuiêște în cetate l-au omorît; și au datu-o pre ea Faraó trimiteri fêtei lui, muierii lui Solomon.
19. Și Solomon au clădit Gazerul și pre Vethoron cea mai de gios și pre Vaalóth și pre Thamor în pustiiu, și toate cetățile cêle tari carele era lui Solomon și toate cetățile carălor și toate cetățile călăreților,
20. Și lucrarea lui Solomon carea au lucrat a clădi în Ierusalim și la Livan și întru tot pămîntul domniei lui, tot cel rămas nărod[3690] de la hetteu și de la amorreu și de la ferezeu[3691] și de la hananeu și de la eveu și de la ievuseu și de la ghergheseu, celor ce nu era dentru fiii lui Israil, ficiorii lor cei rămași după înșii în pămîntu,
21. Pre carii nu putea fiii lui Israil ca să-i surpe pre ei, și-i aduse pre ei Solomon întru bir, pînă în dzua de astădzi.
22. Și dentru fiii lui Israil n-au dat Solomon la lucru, căci aceștia era oamenii cei războinici și slugi ai lui și boiêri și întreiți ai lui și boiêri a carălor lui și călăreți ai lui.
23. Și era[3692] boiêrii ceia ce știia preste lucrurile lui Solomon 550, domnind întru nărodul carele făcea lucrul.
24. Iar[3693] [3694]fata lui Faraó s-au suit de la cetatea lui David la casa ei carea au clădit ei;
25. Atuncea au clădit Melló. Și aduse Solomon întreitu preste an ardere de tot și împăcăciune preste jirtăvnic carele au clădit Domnului și au tămîiat preste el, carele iaste înaintea Domnului.
26. Și au obîrșit casa, și au făcut împăratul Solomon corabie a lucrurilor Gavér[3695], cêea ce iaste lipită de Elath, la marginea mării de apoi, în Pămîntul Edom.
27. Și au trimis Hiram întru corabie den slugile lui oameni corăbiêri, a îmbla știind pre maare, cu slugile lui Solomon,
28. Și au venit la Sofíra și au luat de acolo de aur 420 de talandzi și au adus împăratului Solomon.

Cap 10

1. [3696]Și împărăteasa Sáva au audzit numele lui Solomon și numele Domnului și veni să-l ispitească pre el cu cuvinte întru păcate.
2. Și veni la Ierusalim cu putêre grea foarte și cămile rădicîndu îndulcituri și aur multu foarte și piatră cinstită, și întră cătră Solomon și-i grăi lui toate cîte era întru inima ei.
3. Și-i spuse Solomon toate cuvintele ei, nu era cuvîntu ferit de cătră împăratul carele nu l-au spus ei.
4. Și vădzu împărăteasa Sáva toată înțelepciunea lui Solomon și casa carea au clădit,
5. Și mîncările[3697] lui Solomon și ședêrea slugelor lui și dvorba slugelor lui și îmbrăcămintea lui și

[illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

[illegible] 28

[illegible] 29

КАП. АІ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible]

păharnicii lui şi arderea lui cea de tot carea aducea în casa Domnului, şi-şi ieşi den minte.
6. Şi dzise cătră[3698] Solomon împăratul: „Adevărat cuvîntul carele am audzit în pămîntul mieu pentru cuvîntul tău şi pentru înţelepciunea ta!
7. Şi n-am credzut celora ce grăiescu mie, pînă unde am venit; vădzut-au ochii miei şi iată, nu iaste nice jumătate în ce chip mi-au povestit mie; adaos-ai înţelepciune şi bune cătră iale preste tot audzul carele am audzit în pămîntul mieu.
8. Fericite slugele tale acêstea carii dvorescu înaintea ta pren tot, cei ce aud ⌊toată⌋[3699] înţelepciunea ta! Fericite fămeile tale!
9. Fie[3700] Domnul Dumnedzăul tău blagoslovit, carele au vrut întru tine ca să te dea pre tine pre scaunul Israil! Pentru căci iubêşte Domnul ⌊Dumnedzăul⌋[3701] Israil să-l întărească în vêci şi te-au pus pre tine întru împărat preste ei[3702], ca să faci judeţ cu dreptate şi întru judêţele lor".
10. Şi au dat lui Solomon 120 talandzi de aur şi îndulcituri multe foarte şi piatră cinstită, n-au fostu venit după îndulciturile acêlea încă în mulţime carele au dat împărăteasa Sáva împăratului Solomon.
11. Şi corabiia lui Hiram, carea rădica aurul de la Sofir, au adus lêmne necioplite multe foarte şi piatră cinstită.
12. Şi au făcut împăratul lêmnele cêle necioplite proptêle casei Domnului şi casei împăratului şi copuze şi alăute cîntăreţilor. Şi n-au fostu venit lêmne ca acêlea necioplite pre pămîntu, nici s-au ivit în vrun loc, pînă în dzua aceasta.
13. Şi împăratul Solomon au dat împărătêsei Sávei toate cîte au vrut şi cîte au cerşut, afară den toate cîte au fostu dat ei pren mîna împăratului Solomon. Şi să întoarse şi veni la locul ei, ea şi toate slugele ei.
14. Şi era cumpănitura aurului ce au venit lui Solomon într-un an 666 talandzi de aur,
15. Afară den birurile celor supuşi şi a neguţătorilor ce să neguţătoriia şi a tuturor împăraţilor decinde şi a domnilor pămîntului.
16. [3703]Şi au făcut împăratul Solomon 300 de suliţe de aur bătute, 300 de auri încăpuse la o suliţe,
17. Şi 300 de platoşe de aur bătute, 3 talere era pre o platoşe[3704]; şi au dat pre iale împăratul la casa dumbrăvii Livánului.
18. Şi au făcut împăratul scaun de elifandu mare şi l-au ferecat pre el cu aur lămurit.
19. 6 stêpene scaunului şi săpături de viţăi dendărătul lui la scaun şi mîini de o parte şi de alta pre scaunul[3705] şederii şi 2 lei stînd lîngă mîini
20. Şi 12 lei stînd acoló, preste cêle 6 stêpene, de o parte şi de alta, nu s-au făcut aşa la toată împărăţia.
21. Şi toate unêltele cêlea ce s-au făcut de împăratul Solomon, de aur; şi medelniţe de aur şi toate vasele casei dumbrăvii Livánului cu aur încheiate, nu era argintu, căci nu era băgat în samă întru dzilele lui Solomon.
22. Căci corabiia Tharsis împăratului Solomon pre maare, cu fiii lui Hiram, una pren 3 ani veniia împăratului corabie de la Tharsis, de aur, şi de argintu, şi de dinţi de elifandu, şi de maimuţe, şi pietri geluite şi necioplite.
23. Şi să mări Solomon mai multu decît toţi împăraţii pămîntului, cu avuţie şi cu înţelepciune.
24. Şi toţi împăraţii pămîntului cerca faţa lui Solomon, ca să audză înţelepciunea lui carea au dat Domnul întru inima lui,
25. Şi ei aducea careleşi darurile lui, fieştecarele vase de aur şi de argintu şi îmbrăcăminte, zmirnă aleasă şi îndulceturi şi cai şi muşcoi, den an în an.
26. Şi adună Solomon cară şi călăreţi [3706]şi era la Solomon 40000 de iêpe de cară şi 12000 de călăreţi şi le-au pus pre iale întru cetăţile armelor şi cu împăratul, în Ierusalim.
27. Şi au dat împăratul aurul şi argintul în Ierusalim, ca pietrile; şi chedrii, ca dudii le-au dat, cêle de la şes, întru mulţime. ⌊Şi era povăţuitor tuturor împărăţiilor de la rîu pînă la pămîntul striinilor de fêl şi pînă la hotarăle Eghíptului⌋[3707].
28. Şi ieşirea[3708] călăreţilor lui Solomon, den Éghiptu şi de la Thecué; neguţătorii împăratului lua den Thecué cu schimbare.
29. Şi să suia ieşirea de la Éghiptu: carul pentru 100 de argintu şi calul pentru 150 de argintu. Şi aşa la toţi împăraţii Hetteim şi la împăraţii Siríei pre mare ieşiia.

Cap 11

1. Şi împăratul Solomon era iubitor de muieri şi luă muieri striine, şi fata lui Faraó, moavitênce, ammanitênce, siriêne şi idumênce şi sidonênce şi hettênce ⌊şi amoriênce⌋[3709],
2. [3710]Dentru limbile carele au oprit Domnul fiilor Israil ca să nu între la iale şi ei ca să nu între la voi, pentru ca să nu abată sufletile voastre denapoia

bodzilor lor

[illegible] Σολομῶν [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible] Σολομῶν [illegible]
5 [illegible] Σολομῶν [illegible]
6 [illegible] Σολομῶν [illegible]
7 [illegible] Σολομῶν [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible] Σολομῶν [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible] Σολομῶν [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible] Σολομῶν [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible] Σολομῶν [illegible]
24 [illegible] Σολομῶν [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible] Σολομῶν [illegible]
27 [illegible] Σολομῶν [illegible]
28 [illegible] Σολομῶν [illegible]
29 [illegible] Ἀχία [illegible]

Ἀχία

30 [illegible] Ἀχία [illegible]
31 [illegible] Σολομῶν [illegible]
32 [illegible]

bodzilor lor, la ei s-au lipit Solomon ca să îndrăgească.

3. Și era la însul muieri stăpîne 700 și țiitori 300; și au plecat muierile lui inima lui ⌊denapoia bodzilor lor⌋[3711].

4. Și fu întru vrêmea bătrînêțelor lui Solomon, muierile lui au abătut inima lui denapoia a dumnedzăi alții; și nu era inima lui deplin cu Domnul Dumnedzăul lui ca inima lui David, tatăl lui.

5. Și mêrse Solomon denapoia Astartei, urîciunea sidonênilor, și denapoia împăratului lor, pildei fiilor Ammon.

6. Și făcu Solomon răul înaintea Domnului și n-au mersu denapoia Domnului ca David, tatăl lui.

7. [3712]Atuncea au clădit Solomon înaltu lui Hamos, [3713]chipului Moav, în muntele cel despre fața Ierusalimului, și împăratului lor, chipului fiilor Ammon, ⌊și Astartei, urîciunea sidonênilor⌋[3714].

8. Și așa au făcut la toate muierile lui cêle striine carele tămîia și jirtvuia bodzilor lor.

9. Și să urgisi Domnul pre Solomon căci să abătu inima lui de la Domnul Dumnedzăul Israil, [3715]celuia ce s-au ivit lui de doao ori

10. [3716]Și au porîncit lui de doao ori pentru cuvîntul acesta întru tot, ca să nu margă denapoia a dumnedzăi alții și să cruțe și să facă[3717] carele au porîncit lui Domnul Dumnedzău; ⌊nici era inima lui deplin cu Domnul, dupre inima lui David, tatăl lui⌋[3718].

11. Și dzise Domnul[3719] către Solomon: „Pentru carele s-au făcut acêstea cu tine și n-ai cruțat învățăturile mêle și poruncile mêle[3720] carele am porîncit ție, rumpîndu voi rumpe împărățiia ta dentru mîna ta și o voi da pre ea robului tău.

12. Însă în dzilele tale nu voi face acêstea, pentru David, tatăl tău. [3721]Den mîna fiiului tău voi lua pre ea.

13. Însă toată împărățiia nu o voi lua: un buzdugan voi da fiiului tău pentru David, tată-tău, și pentru Ierusalim, cetatea carea am ales".

14. Și rădicắ Domnul satan lui Solomon pre Ader idumeul, den semințiia împărăției în Iduméa, ⌊și pre Esrom, ficioru Eliadaé, pre cel de Raamá, Adadézer, împăratul Súva, domnul lui. Și să adunară la[3722] el oameni și era căpetenie strînsorii[3723] și luară pre Damasec înainte[3724] și era satan lui Israil toate dzilele lui Solomon și Ader idumeul⌋[3725].

15. [3726]Și fu cînd[3727] surpắ David pre Edom, cînd mêrse Ioav, voivodul oștii, ca să îngroape stîrvurile, și au tăiat toată partea bărbătească în Iduméa.

16. Căci 6 luni ședea acoló Ioav și tot Israil, ⌊în Iduméa⌋[3728], pînă unde au pierdut tot bărbatul den Iduméa.

17. Și fugi Ader, el și toți oamenii idumei dentru slugile tătălui[3729] lui împreună cu el, și întrară în Éghiptu; și Ader, copilaș mic.

18. Și să sculă oameni den cetatea Madiam și vin la Faran și iau oameni împreună cu ei; și vin către Faraó, împăratul Eghiptului, și întrắ Áder către Faraó și-i dêde lui casă, și pîini ii rîndui lui, și pămîntu i-au dat lui.

19. Și aflắ Áder har înaintea lui Faraó foarte și-i dêde lui muiêre pre sora muierii lui, sora Thechemínei cea mai mare.

20. Și-i născu lui sora Thechemínei lui Áder pre Ganivath, ficiorul ei, și-l crescu[3730] pre el Thechemía în mijlocul fiilor Faraó; și era Ganiváth întru mijlocul fiilor Faraó, în casa lui Faraó.

21. Și Áder audzi în Éghiptu că au murit[3731] David cu părinții lui și că au murit Ioav, boiêrinul oștii, și dzise Áder către Faraó: „Trimite-mă și mă voi întoarce la pămîntul mieu".

22. Și-i dzise Faraó ⌊lui Áder⌋[3732]: „Cu ce tu mai puțin ești împreună cu mine? Și, iată, tu cerci a mêrge la pămîntul tău". Și-i dzise lui Áder: „Nici într-un chip, că trimițînd mă vei trimite!".

23. Și rădicắ Domnul lui Solomon satan pre Razron, fiiul Elideché, și pre Varameth și pre Adadézer, împăratul Suvá, domnul lui. Și să adunară la el oameni și era căpetenie de răcoșiri și au luat înainte pre Damasec și au ședzut întru ea și au împărățit în Damasec.

24. Și era satan lui Israil toate dzilele lui Solomon.

25. Acesta-i răul carele au făcut Áder și să îngreuie preste Israil și împărăți în Pămîntul Edom.

26. [3733]Și Ierovoam, ficiorul lui Navat, a lui Efrathí den Sarína, fiiu a fămei vădue, robu lui Solomon.

27. Și acesta lucru carele au făcut, cum au rădicat mîinele pre împăratul Solomon. Și împăratul Solomon au clădit marginea și au încuiat îngrădirea cetății lui David, tătîne-său.

28. Și omul Ierovoam, vîrtucios la putêre. Și vădzu Solomon copilașul că om a lucrurilor iaste și-l puse pre el preste rădicările casei lui Iosif.

29. Și fu întru vrêmea acêea, și Ierovoam ieși den Ierusalim. Și-l află pre el Ahiá siloniteanul, prorocul, în cale și-l mutắ pre el den cale. Și Ahiá, îmbrăcat cu haină noaă. Și amîndoi înșăși în cîmpu.[3734]

30. Și să apucắ Ahiá de haina lui cea noaă ce era preste el și o rupse pre ea 12 rupturi.

31. [3735]Și dzise lui Ierovoam: „Ia ție 10 rupturi, căci acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Iată, eu rumpu împărățiia den mîna lui Solomon [3736]și-ți voi da ție 10 schiptre[3737].

32. Și doao schiptre[3738] vor fi lui pentru robul mieu, David, și pentru Ierusalim, cetatea

carea am ales

33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]

КАП. ВІ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

carea am ales întru ea dentru toate fêliurile Israil,

33. Pentru căci m-au lăsat pre mine şi au făcut Astartii, urîciunea sidonênilor, şi lui Hamos şi chipurilor Moav şi la împăratul lor, supărarea fiilor Ammon, şi n-au mersu întru căile mêle ca să facă ce-i dreptu înaintea mea şi porîncele mêle şi dreptățile mêle, ca David, tatăl lui.
34. Și nu voi lua împărățiia toată den mîna lui, pentru căci sprăjinind[3739] voi sprăjini lui toate dzilele traiului lui, pentru David, robul mieu, carele am ales pre el, carele au cruțat porîncele mêle şi dreptățile mêle.
35. Și voi lua împărățiia den mîna fiiului său şi voi da ție cêle 10 buzdugane.
36. Iară fiiului lui voi da cêle doao buzdugane, pentru ca să fie punere robului mieu David, toate dzilele, înaintea mea, în Ierusalim, cetatea pre[3740] carea am ales mie[3741] ca să-mi pui numele mieu acoló.
37. Și pre tine voi lua şi vei împărăți întru carele poftêşte sufletul tău şi tu vei fi împărat întru[3742] Israil.
38. Și va fi dă vei păzi toate cîte porîncescu ție şi vei mêrge întru căile mêle şi vei face ce-i dreptu înaintea mea, ca să cruți porîncele mêle şi învățăturile mêle, în ce chip au făcut David, robul mieu, şi voi fi împreună cu tine şi voi clădi ție casă credincioasă, în ce chip am clădit lui David.
39. Și voi da ție pre Israil, şi voi chinui seminției lui David pentru acêstea, însă nu toate dzilele»".
40. Și au cercat Solomon să omoare pre Ierovoam, şi să sculă şi fugi la Éghiptu, către Susachim, împăratul Eghíptului; şi era la Éghiptu pînă unde au murit Solomon.
41. Și rămăşițele cuvintelor lui Solomon şi toate cîte au făcut şi toată înțelepciunea lui, nu, iată, acêstea s-au scris întru cartea cuvintelor lui Solomon?
42. Și dzilele carele au împărățit Solomon în Ierusalim preste tot Israil, 40 ani. [3743]Și adormi Solomon cu părinții lui şi-l îngropară pre el în cetatea lui David, tatălui lui. ⌊Și să făcu dacă audzi Ierovoam, fiiul Navat, şi însuşi încă fiind la Éghiptu, cînd fugi de fața lui Solomon şi şedea la Éghiptu, să îndrepteadză şi vine la cetatea lui, la Pămîntul Sarirá, în Muntele Efraim.
43. Și împăratul Solomon adurmi cu părinții lui⌋[3744] şi împărăți Rovoam, fiiul lui, pentru însul.

Cap 12

1. [3745]Și mêrse împăratul Rovoam la Síchima, căci la Síchima veniia tot Israil ca să-l împărățască pre el.
2. Și fu dacă audzi Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi el încă fiind în Éghiptu, după ce fugise de către fața împăratului Solomon şi şedea în Éghiptu, şi au trimis şi l-au chemat pre el, şi veni Ierovoam şi tot nărodul Israil.
3. Și grăi nărodul către împăratul Rovoam dzicîndu:
4. „Tată-tău au îngreuiat lanțul nostru, şi tu acum iuşureadză den lucrul tătîne-tău cel năsîlnic şi den lanțul lui cel greu carele au dat preste noi, şi-ți vom sluji ție".
5. Și dzise către ei: „Păsați pînă în 3 dzile şi vă întoarceți către mine!". Și să duseră.
6. Și spuse împăratul Rovoam celor mai bătrîni, carii era dvorind înaintea lui Solomon, tatălui lui, încă trăind el, dzicînd: „Cum voi sfătuiți şi voi răspunde nărodului acestuia cuvînt?".
7. Și grăiră către el, dzicînd: „Întru dzua aceasta ⌊vei fi⌋[3746] rob nărodului acestuia şi vei sluji lor şi vei grăi către ei cuvinte bune, şi vor fi ție robi toate dzilele".
8. Și lăsă sfatul celor mai bătrîni carele au sfătuit lui şi să sfătui cu copilaşii ceia ce să hrănescu cu el, ceia ce dvoriia înaintea fêții lui.
9. Și dzise lor: „Ce voi sfătuiți şi ce voi răspunde nărodului acestuia, celor ce au grăit către mine dzicînd: «Iuşureadză den lanțul carele au dat tată-tău preste noi!»?".
10. Și grăiră către el copilaşii ceia ce s-au crescut cu el şi dziseră lui, ⌊ceia ce dvoriia înaintea fêții lui⌋[3747],: „Acêstea vei grăi[3748] nărodului acestuia, celor ce au grăit către tine dzicînd: «Tată-tău au îngreuiat lanțu nostru, şi acum iuşureadză de asupra noastră!», acêstea vei grăi către ei: «Micşorimea mea mai grasă iaste decît mijlocul tătîne-mieu.
11. Și acum, tată-mieu au încărcat preste voi sarcină grea, şi eu voi adaoge preste sarcina voastră; tată-mieu v-au certat pre voi cu bice, iară eu voi certa pre voi cu scorpii!»".
12. Și mêrse Ierovoam şi tot nărodul către împăratul Rovoam întru dzua a treia, în ce chip au grăit lor împăratul Israil dzicînd: „Întoarceți-vă către mine întru dzua a treia".
13. Și răspunse împăratul către nărod năsîlnicêşte şi lăsă împăratul Rovoam sfatul celor mai bătrîni carele au sfătuit lui
14. Și au grăit către dînşii după sfatul copilaşilor dzicînd:

tată-mieu au

[illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

[illegible]

„Tată-mieu au îngreuiat lanțul vostru, și eu voi adaoge preste lanțul vostru; tată-mieu v-au certat pre voi cu bice, iară eu voi certa pre voi cu scorpii!”.

15. Și n-au audzit împăratul nărodului, căci era îndrăpniciia de la Domnul, ca să întărească cuvîntul lui [3749]carele au grăit cu mîna lui Ahiá siloniteanul pentru Ierovoam, ficiorul lui Navat.

16. Și vădzu tot Israil că n-au ascultat împăratul ⌊glasul⌋[3750] lor și răspunse nărodul împăratului, dzicînd: [3751]„Ce-i noao parte întru David? Și nu iaste noao moștnenire întru fiiul lui Iesé! Aleargă, Israil, la lăcașurile tale! Acum paște casa ta, David!”. Și să duse Israil la lăcașurile lui.

17. Și fiii lui Israil, ceia ce lăcuia întru cetățile Iúdei, au împărățit preste ei pre Rovoam.

18. Și au trimis împăratul pre Adoniram, pre cel preste bir, și-l uciseră pre el cu pietri tot Israil și muri. Și împăratul Rovoam apucắ a să sui în car, a fugi în Ierusalim.

19. [3752]Și dăfăimă Israil la casa lui David pînă în dzua aceasta.

20. Și fu dacă audzi tot Israil cum s-au învîrtejit Ierovoam de la Éghiptu, și trimiseră și-l chemară pre el la adunare și-l împărățiră pre el preste Israil; și nu era denapoia casei lui David, afară den buzduganul Iúdei și a lui Veniamin sînguri.

21. Și Rovoam întră în Ierusalim și adunắ toată adunarea Iúdei și buzduganul lui Veniamin, 120 de voinicei făcînd război, ca să bată război către casa lui Israil, să întoarcă împărățiia lui Rovoam, fiiului Solomon.

22. [3753]Și să făcu cuvîntul Domnului către Saméa, omul lui Dumnedzău, dzicîndu:

23. „Dzi lui Rovoam, ficiorul lui Solomon, împăratul Iúdei, și către toată casa Iúdei și Veniamin și la rămășița nărodului, dzicîndu:

24. «Acêstea dzice Domnul: ‘Nu veți sui, nici veți da război cu frații voștri, fiii lui Israil; întoarcă-să fieștecarele la casa lui, căci de la mine s-au făcut cuvîntul acesta!’»”. Și au ascultat cuvîntul Domnului[3754]. Și au potolit a mai mêrge, după cuvîntul Domnului. ⌊Și împăratul Solomon doarme cu părinții lui și să îngroapă cu părinții lui în cetatea David. Și împărăți Rovoam, fiiul lui, pentru dînsu în Ierusalim. Fiiu era de 16 ani cînd împărăți el și 12[3755] ani au împărățit în Ierusalim. Și numele maicii lui Naamá[3756], fata Aná[3757], fiiul Naas, împăratul fiilor Ammon. Și au făcut răul înaintea Domnului. Și n-au mersu întru calea lui David, tatălui lui. Și era om den munții[3758] Efraim, rob lui Solomon, și numele lui, Ierovoam, și numele maicii lui, Sarirá, fămêie curvă. Și l-au dat pre el Solomon întru boiêri schitalilor[3759] preste rădicări casei Iosif. Și clădi lui Solomon pre Sarirá, în Muntele Efraim. Și era lui 300 de cară de[3760] cai. Acesta au clădit marginea întru rădicările[3761] casei Efraim. Acesta au închis[3762] cetatea David. Și era în sus rădicîndu-să preste împărăție. Și cerca Solomon să omoare pre el. Și să temu și fugi el către Susachim, împăratul Eghiptului, și era cu el pînă au murit Solomon. Și audzi Ierovoam la Éghiptu că au murit Solomon și grăi la urechile Susachim, împăratul Eghiptului, dzicînd: „Trimite-mă și mă voi duce eu la pămîntul mieu!”. Și-i dzise lui Susachim: „Cêre ceva cêrere, și voi da ție!”. Și Susachim au dat lui Ierovoam pre Áno, sora i Thechemína, cea mai bătrînă a fămeii lui, lui întru fămêie. Ea era mare în mijlocul fêtelor a împăratului și au născut lui Ierovoam pre Avía, fiiul lui. Și dzise Ierovoam către Susachim: „Fiind trimite-mă și mă voi duce!”. Și ieși Ierovoam de la Éghiptu și veni la Pămîntul Sarirá, cel den Muntele[3763] Efraim. Și să adunắ acoló tot buzduganul Efraim și clădi acolo Ierovoam șanț. Și bolnăvi copilașul lui boală tare foarte. Și să duse Ierovoam să întrêbe pentru copilaș. Și dzise către Anó, fămêia lui: „Scoală și mergi, întreabă pre Dumnedzău pentru copilaș, dă va trăi dentru boala lui”. Și om era la Silom, și numele lui, Ahiá, și acesta era fiiu de 60 de ani, și cuvîntul Domnului cu însul. Și dzise Ierovoam către fămêia lui: „Scoală și ia întru mîna ta omului lui Dumnedzău pîini și colăcei fiilor lui, și struguri, și urcior[3764] cu miêre”. Și să sculă muiêrea și luo la mîna ei pîini și 2 covrigei și strugur și urcior cu miêre lui Ahiá. Și omul – bătrîn, și ochii lui – tîmpiți a vedea. Și să sculă de la Sarirá și mergea. Și să făcu viind ea la cetate către Ahiá siloniteanul, și dzise Ahiá copilașului lui: „Ieși dară întru tîmpinarea ii Anó, fămeii Ierovoam, și vei grăi ei: «Întră și nu sta, că așa dzice Domnul: ‘Năsîlnice trimiți eu preste tine!’»”. Și întră Anó către omul lui Dumnedzău și-i dzise ei Ahiá: „Acêstea dzice Domnul: «Iată, tu te vei duce de la mine. Pentru ce mi-ai adus mie pîini și strugur și covrigi și urcior de miêre?

și va fi

[illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

Și va fi[3765] întrînd tu la cetate la Sarirá, și fêtele tale afară vor ieși ție întru tîmpinarea ta și vor dzice ție: 'Copilașul au murit!'». Căci așa dzice Domnul: «Iată, eu voi surpa a lui Ierovoam pișind cătră părête și vor fi cei morți[3766] ai lui Ierovoam în cetate mînca-i-vor[3767] de tot cîinii, și cel mortu întru țarină mînca-i-vor[3768] de tot pasările ceriului. Și copilașul plînge-l-va[3769]: Vai, Doamne!, căci s-au aflat întru însu cuvîntu bun pentru a Domnului'»". Și să duse muiêrea, dacă audzi. Și să făcu dacă întră la Sarirá, și copilașul muri. Și ieși strigarea întru tîmpinare. Și mêrse Ierovoam la Síchima cea den munții[3770] Efraim și adună acoló fêliurile Israil. Și să sui acoló Rovoam, fiiul Solomon. Și cuvîntul Domnului să făcu cătră Saméa elamiteanul, dzicînd: „Ia-ți șie vășmîntu nou, ce nu era întrat la apă, și rumpe pre el 12 rupturi și vei da lui Ierovoam și vei dzice lui: «Acêstea dzice Domnul: 'Ia-ți șie 10 rupturi a te îmbrăca pre tine!'»". Și luă Ierovoam. Și dzise Saméa: „Acêstea dzice Domnul preste 10 fêliuri a lui Israil". Și dzise nărodul cătră Rovoam, fiiul lui Solomon: „Tată-tău au îngreuiat lanțul lui preste noi și au îngreuiat bucatele mêsei lui. Și acum iușureadză preste noi și vom robi ție". Și dzise Rovoam cătră nărod: „Încă în trei dzile și voi răspunde voao cuvîntu". Și dzise Rovoam: „Aduceți-mi pre bătrîni și să sfătuiescu cu ei ce voi răspunde nărodului cuvîntu întru dzua a treia!". Și grăi Rovoam la urechile lor precum au trimis nărodul cătră el. Și dziseră bătrînii nărodului: „Așa au grăit cătră tine nărodul". Și răsipi[3771] Rovoam sfatul lor și nu plăcu înaintea lui. Și trimise și aduse soțiile lui și grăi lor: „Acêstea și acêstea au trimis nărodul cătră mine dzicîndu". Și dziseră soțiile lui: „Așa vei grăi cătră nărod dzicînd: «Cea mai mică a mea, mai grasă decît mijlocul părintelui mieu. Tată-mieu au bătut[3772] pre voi cu bice, iară eu voi certa pre voi cu scorpii!»". Și plăcu cuvîntul înaintea Rovoam și răspunse nărodului precum au sfătuit lui soțiile lui, copilașii. Și dzise tot nărodul ca un bărbat fieștecarele aproapelui lui și strigară cu toții dzicînd: „Nu-i parte noao cu David, nice moștnenire cu fiiul Iesé. Fieștecarele la lăcașurile tale, Israil, că omul acesta nu-i întru boiêri, nici întru povățitor!". Și să rășchiră tot nărodul de la Síchima și veniră fieștecarele la lăcașul lui. Și să întări Rovoam și veni și să sui la carul lui și întră la Ierusalim. Și mergu denapoia lui tot buzduganul Iúda și tot buzduganul Veniamin. Și să făcu întru starea anului și strînse Rovoam tot bărbatul Iúda și Veniamin și să sui ca să bată cătră Ierovoam[3773] la Síchima. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră Saméa, omul lui Dumnedzău, dzicîndu: „Dzi lui Rovoam, împăratul Iúda, și cătră toată casa Iúda și Veniamin și cătră rămășița nărodului, dzicînd: «Așa dzice Domnul: 'Nu veți sui, nice veți bate cătră frații voștri, fiii lui Israil! Întoarceți-vă fieștecarele la casa lui, căci de la mine s-au făcut cuvîntul acesta'»". Și audziră cuvîntul Domnului și să lăsară ca să nu margă, după cuvîntul Domnului.⌋[3774]

25. Și clădi[3775] Ierovoam pre Síchima, cea den Muntele Efraim, și lăcuia întru ea. Și ieși de acoló și zidi pre Fanuil.
26. Și dzise Ierovoam întru inima lui: „Iată, acum să va întoarce împărățiia la casa lui David!
27. De să va sui nărodul acesta ca să aducă jirtvă în casa Domnului, la Ierusalim, și să va întoarce inima nărodului cătră Domnul și domnul lor, cătră Rovoam, împăratul Iúda, și mă vor omorî pre mine!".
28. Și să sfătui împăratul și făcu doao junce de aur[3776] și dzise cătră nărod: „Dăstul vă e voao a vă sui la Ierusalim! [3777]Iată dumnedzăii tăi, Israil, ceia ce te-au scos pre tine den Pămîntul Eghiptului!".
29. [3778]Și au pus pre una în Vethil și pre una au pus în Dan.
30. Și să făcu cuvîntul acesta întru păcat. Și mergea nărodul denapoia uniia pînă la Dan ⌊și lăsară casa Domnului⌋[3779].
31. [3780]Și au făcut case pre la înălțimi și au făcut preuți oarece o parte den nărod[3781], carii nu era dentru fiii lui Leví.
32. Și au făcut Ierovoam praznic în luna a opta, întru 15 dzile a lunei, după praznicul ce-i în Pămîntul Iúdei, și să sui pre jirtăvnicul carele au făcut în Vethil, ca să facă jărtvă juncelor cărora au făcut. Și au pus aproape în Vethil pre preuții carii au făcut a înaltelor.
33. Și să sui preste jirtăvnicul carele au făcut în 15 dzile, întru luna a opta, întru praznicul carele au urdzit de la

[illegible]
[illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]

inima lui şi au făcut praznic fiilor Israil şi s-au suit pre jirtăvnic ca să jirtvuiască.

Cap 13

1. [3782]Şi iată, omul lui Dumnedzău au venit de la Iúda, cu cuvîntul Domnului, la Vethil; şi Ierovoam sta pre jîrtăvnicul lui ca să jirtvuiască.
2. Şi chemă preste jirtăvnic cu cuvîntul[3783] şi dzise: „Jirtăvnic, jirtăvnic, aşa dzice Domnul: [3784]«Iată, fiiu să naşte casei lui David, Iosía iaste numele lui; şi va jirtvui preste tine pre preuţii ⌊celor înalte⌋[3785], cei ce jirtvuiescu preste tine, şi oase de oameni va arde preste tine»".
3. Şi au dat întru dzua acêea sămnu, dzicîndu: „Acesta-i cuvîntul carele au grăit Domnul dzicînd: «Iată, jirtăvnicul să sparge şi să va vărsa grăsimea ⌊cêea ce iaste⌋[3786] preste el!»".
4. Şi fu dacă audzi împăratul Ierovoam cuvintele omului lui Dumnedzău celui ce au chemat pre jirtăvnicul den Vethil, şi întinse împăratul mîna lui pre jirtăvnic, dzicînd: „Prindeţi-l pre el!". Şi iată, secă mîna lui carea au întinsu pre el şi n-au putut ca să o întoarcă pre ea către el.[3787]
5. Şi jirtăvnicul s-au spartu şi s-au vărsat grăsimea de pre jirtăvnic, după semnul carele au dat omul lui Dumnedzău cu cuvîntul Domnului.
6. Şi dzise împăratul Ierovoam omului lui Dumnedzău: „Roagă-te dară fêţii Domnului Dumnedzăului tău şi să întoarcă mîna mea către mine". Şi să rugă omul lui Dumnedzău fêţii Domnului şi întoarse mîna împăratului către el şi să făcu ca şi mainte. [3788]
7. Şi grăi împăratul către omul lui Dumnedzău: „Întră cu mine în casă şi prîndzêşte şi-ţi voi da ţie dare!".
8. Şi dzise omul lui Dumnedzău către împăratul: „Dă-mi vei da jumătate de casa ta, nu voi întra cu tine, nici voi mînca pîine, nici voi bea apă întru locul acesta,
9. Căci aşa Domnul[3789] mi-au porîncit mie cu cuvîntul, dzicînd: «Să nu măninci pîine şi să nu bêi apă şi să nu te întorci întru calea carea ai mersu întru ea!»".
10. Şi să duse într-altă cale şi nu să întoarse în calea carea au venit întru ea la Vethil.
11. [3790]Şi proroc unul bătrîn lăcuia în Vethil, şi vin ficiorii lui şi-i povestescu lui toate faptele cîte au făcut omul lui Dumnedzău întru dzua acêea în Vethil şi cuvintele carele au grăit împăratului; ⌊şi să întoarse faţa tatălui lor⌋[3791].
12. Şi grăi către ei tatăl lor dzicîndu: „În ce cale au mersu?". Şi-i arătară lui fiii lui calea întru carea au mersu omul lui Dumnedzău carele au ieşit den Pămîntul Iúdei.
13. Şi dzise fiilor lui: „Înşelaţi-mi măgăriţa!". Şi-i înşelară lui măgăriţa şi încălecă preste ea.
14. Şi mêrse denapoia omului lui Dumnedzău şi-l află pre el şedzîndu suptu un stăjar şi-i dzise lui: „Au tu eşti omul lui Dumnedzău cela ce au ieşit de la Iúda?". Şi dzise[3792]: „Eu".
15. Şi-i dzise lui: „Vino cu mine şi mănîncă pîine!".
16. Şi dzise către el: „Nu voi putea să mă întorcu cu tine, nice voi mînca pîine, nici voi bea apă întru locul acesta,
17. Căci aşa mi-au porîncit cu cuvîntul Domnului: «Să nu măninci pîine acoló şi să nu bêi apă acoló şi să nu te întorci întru calea carea ai mersu întru ea!»".
18. Şi dzise către el: „Şi eu proroc sîntu, ca şi tu, şi îngerul au grăit către mine cu cuvîntul Domnului dzicîndu: «Întoarce-l pre îns către tine, la casa ta, şi mănince pîine şi bea apă!»". Şi minţi lui.
19. Şi-l întoarse pre el şi mîncă pîine şi bău apă întru casa lui.
20. [3793]Şi fu el şedzînd la masă şi să făcu cuvîntul Domnului către prorocul cela ce l-au întorsu pre el.
21. Şi dzise către omul lui Dumnedzău, cela ce veniia de la Iúda, dzicînd: „Acêstea dzice Domnul: «Pentru căci ai amărît cuvîntul Domnului şi n-ai cruţat porînca carea au porîncit ţie Domnul Dumnedzăul tău
22. Şi te-ai întorsu şi ai mîncat pîine şi ai băut apă întru locul acesta carele au grăit către tine dzicîndu: 'Să nu mănînci pîine, nici să bêi apă!', nu va întra trupul tău în gropniţa părinţilor tăi!»".
23. Şi fu dacă mîncă el pîine şi bău apă, şi-i înşelă lui măgariul prorocului şi să întoarse şi să duse[3794].
24. Şi-l aflắ pre el leu în cale şi-l omorî pre el, şi era trupul lui lepădat în drum, şi măgariul sta lîngă el şi leul sta lîngă trup.[3795]
25. Şi iată, oameni pre aproape mergîndu şi vădzură mortăciunea aruncată în cale şi leul sta lipit de mortăciune. Şi întrară şi grăiră în cetate unde prorocul cel bătrîn lăcuia întru ea.
26. Şi audzi cela ce l-au întorsu pre el den cale şi dzise : „Omul lui Dumnedzău acesta iaste, carele au amărît cuvîntul Domnului.
27. Şi l-au dat pre el Domnul leului şi l-au zdrobit pre el şi l-au omorît pre îns, după cuvîntul Domnului carele au grăit lui". Şi grăi către fiii lui, dzicîndu: „Înşelaţi-mi măgariul!". Şi-l înşelară.
28. Şi mêrse şi aflắ trupul lui lăpădat în cale, şi măgăriţa, şi leul sta lîngă trup; şi n-au mîncat

[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]

КАП. ДІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

leul trupul omului lui Dumnedzău și n-au zdrobit măgariul.

29. Și rădică prorocul trupul omului lui Dumnedzău și-l puse pre el pre măgăriță și-l întoarse pre el prorocul; și veni la cetate ca să-l îngroape pre el.

30. Și puse trupul lui în gropnița lui și-l bociră[3796] pre el: „Vai, frate!".

31. Și fu după ce l-au bocit pre el, și dzise fiilor lui dzicînd: „Dă voi muri, îngropați-mă întru gropnița aceasta unde omul lui Dumnedzău s-au îngropat întru ea, lîngă oasele lui puneți-mă, pentru ca să să mîntuiască oasele mêle cu ⌊oasele⌋[3797] lui;

32. Căci făcîndu-să va fi cuvîntul carele au grăit cu cuvîntul Domnului pre jirtăvnicul cel den Vethil și pre casele cêle nalte ce-s în Samaría".

33. Și după cuvîntul acesta nu s-au întorsu Ierovoam den răutatea lui; și s-au întorsu și au făcut den partea nărodului preuți a înaltelor: cel ce vrea împlea mîna lui și să făcu preut la cêle nalte.

34. Și să făcu cuvîntul acesta întru păcat casei lui Ierovoam și la pierire și la stingere de către fața pămîntului.

Cap 14

1. Întru vrêmea acêea au bolnăvit Aviá, ficiorul lui Ierovoam, și fămeii lui ii dzise Ierovoam[3798]:

2. „Scoală-te și să te primenești și nu vor cunoaște că tu ești muiêrea lui Ierovoam; și vei mêrge la Siló. Iată acoló Ahiá prorocul; [3799]acesta au grăit pentru mine ca să împărățescu preste nărodul acesta.

3. Și ia în mîna ta omului lui Dumnedzău 10 pîini și covrigi ⌊fiilor lui și struguri⌋[3800] și un urcior de miêre și vei mêrge către el: el va povesti ție ce va fi copilului".

4. Și făcu așa muiêrea lui Ierovoam; și să sculă și mêrse la Silo și întră în casa lui Ahiá, și omul bătrîn a vedea, și tîmpiia ochii lui de bătrînêțele lui.

5. Și dzise Domnul către Ahiá: „Iată, muiêrea lui Ierovoam întră ca să cêrce cuvîntu de la tine pentru fiiul ei, căci bolnav iaste; după aceasta și după aceasta vei grăi către ea."

6. Și fu cînd întra ea, și ea să înstreina. Și fu dacă audzi Ahiá glasul picioarelor ei, întrînd ea întru dășchidere, și dzise: „Întră[3801], muiêrea lui Ierovoam, pentru căci aceasta tu te înstreinedzi? Și eu sîntu trimis către tine năsîlnic!

7. Mergînd, dzi lui Ierovoam: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: 'Pentru suirea cît te-ai înălțat pre tine den mijlocul nărodului și te-am dat povățuitor preste nărodul Israil

8. Și am ruptu împărățiia[3802] de la casa lui David și am dat pre ea ție, și nu te-ai făcut ca robul mieu, David, carele au crușat porîncele mêle și carele au mersu denapoia mea cu toată inima lui, ca să facă ce-i dreptu întru ochii miei;

9. Și ai viclenit a face decît toți cîți s-au făcut la fața ta și ai mersu și ai făcut ție dumnedzăi alții, și vărsate, a mă scîrbi pre mine, și pre mine m-ai aruncat denapoia ta,

10. [3803]Pentru acêea, iată, eu aduc răutate către casa lui Ierovoam și voi surpa pre Ierovoam pișind la părête, țiindu-să și rămășițe întru Israil, și voi alêge pre casa lui Ierovoam în ce chip să alêge balega, pînă să va săvîrși el.

11. Pre cel mortu a lui Ierovoam întru cetate[3804] îl vor mînca cînii și pre cel mortu în țarină îl vor mînca pasările ceriului'». Căci Domnul au grăit!

12. Și tu scoală-te, pasă la casa ta! Cînd vor întra picioarele tale în cetate, va muri copilașul.

13. Și-l vor plînge pre el tot Israil și-l vor îngropa pre el, că acesta sîngur va întra lui Ierovoam către groapă; căci s-au aflat întru el cuvîntu bun pentru Domnul Dumnedzăul lui Israil, întru casa lui Ierovoam.

14. Și va scula Domnul șie împărat preste Israil, carele va lovi casa lui Ierovoam întru aceasta dzi și încă și acum.

15. Și va lovi Domnul pre Israil în ce chip să clătêște trestia într-apă, și va zmulge pre Israil de asupra pămîntului celui bun acestuia carele au dat părinților lor, și-i va vîntura pre ei de decinde de rîu, pentru carea cît au făcut desișurile lor, urgisind pre Domnul.

16. Și va da Domnul pre Israil pentru păcatele lui Ierovoam carele au greșit și carele au păcătuit pre Israil".

17. Și să sculă muiêrea lui Ierovoam și mêrse la Sarirá[3805]; și fu cîndu[3806] întră în pragurile casei, și copilașul au murit. Și l-au îngropat pre el

18. Și l-au plînsu pre el tot Israil, după cuvîntul Domnului, carele au grăit cu mîna robului[3807], lui Ahiá prorocului.

19. Și prisositul cuvîntul lui Ierovoam, cîte au dat război și cîte au împărățit, iată, acêstea-s scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil.

20. Și dzilele carele au împărățit Ierovoam, 22 ani; și adormi cu părinții lui și împărăți Adad, fiiul lui, pentru însul.

21. [3808]Și Rovoam, ficiorul lui Solomon, au împărățit preste Iúda; fiiu de 41 de ani Rovoam cînd au[3809] împărățit el, și 17 ani au împărățit în Ierusalim, cetatea carea au ales Domnul să puie numele lui acoló, dentru toate fêliurile lui Israil; și numele maicii lui,

Nana

[illegible]

22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]

Naná[3810] amaniteanca.
22. Și au făcut Rovoam răul înaintea Domnului; și-l rîvni pre el întru toate cîte au rîvnit părinții lui și întru toate păcatele[3811] lor carele au păcătuit,
23. Și clădiră și ei șie înalte și stîlpi și desișuri preste tot dealul înaltu și dedesuptul a tot lemnul umbros.
24. Și împreună-legătură să făcu pre pămînt; și au făcut de toate urîciunile limbilor cărora au rădicat Domnul de către fața fiilor Israil.
25. Și fu întru anul al cincelea împărățind Rovoam, să sui Susachim, împăratul Eghíptului, preste Ierusalim.
26. Și luă toate vistiêrile casei Domnului și vistiêrele casei împăratului, ⌊și sulițile cêle de aur carele au luat David den mîna slugelor lui Adrazar, împăratul Suvá, și le-au adus pre iale în Ierusalim⌋[3812]; [3813]toate carele au luat, arme de aur, cîte au făcut Solomon, ⌊și le-au adus pre iale la Éghiptu⌋[3814].
27. Și au făcut Rovoam împăratul arme de aramă pentru iale și au pus preste ei povățuitorii celor ce alerga pre aproape, ceia ce păziia poarta casei împăratului.
28. Și să făcu cînd întra împăratul în casa Domnului, și le purta pre iale ceia ce alerga[3815] pre aproape și le răzăma pre iale la theé a alergătorilor.
29. Și rămășițele cuvintelor Rovoam și toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise întru cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúdei?
30. Și război era întru mijlocul Rovoam și ⌊întru mijlocul⌋[3816] Ierovoam, toate dzilele.
31. Și adormi Rovoam cu părinții lui și să astrúcă cu părinții lui în cetatea David. Și numele maicii lui, Naamá amoniteanca. Și împărăți Aviú, fiiul lui, pentru însul.

Cap 15

1. [3817]Și întru 18 ani împărățindu Ierovoam, ficiorul lui Navat, împărăți Aviú, ficiorul lui Rovoam, preste Iúda.
2. Și 3 ani au împărățit pre Ierusalim. Și numele maicii lui, Maahá, fata lui Avessalom.
3. Și mêrse întru toate păcatele tătîne-său carele au făcut înaintea lui, și nu era inima lui deplin cu Domnul Dumnedzăul lui, ca inima lui David, tatălui lui.
4. Căci pentru David au lăsat lui Domnul Dumnedzăul lui rămășițe în Ierusalim, pentru ca să puie fiii lui după însul și să întărească Ierusalimul,
5. În ce chip au făcut ⌊David⌋[3818] dreptul înaintea Domnului, și nu s-au abătut dentru toate carele au porîncit lui, toate dzilele vieții lui,
6. Afară den cuvîntul lui Uría hetteul. [3819]Și război era întru mijlocul Rovoam și întru mijlocul Ierovoam, toate dzilele vieții lui.
7. Și rămășițele cuvintelor Aviá și toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda? Și război era întru mijlocul Aviú și întru mijlocul Ierovoam.
8. [3820]Și adormi Aviú împreună cu părinții lui, ⌊în al doaodzecilea[3821] an a lui Ierovoam⌋[3822] și să astrucắ cu părinții lui în cetatea lui David. Și împărățêște Asá, fiiul lui, pentru însul.
9. Și întru anul al doaodzecilea ⌊și patru⌋[3823] a lui Ierovoam, împăratul Israil, împărățêște Asá preste Iúda.
10. Și 41 de ani au împărățit în Ierusalim. Și numele maicei lui, Anná, fata Avessalom.
11. Și făcu Asá dreptul înaintea Domnului, ca David, tată-său.
12. Și rădicắ pricăjiturile de pre pămîntu și goni toate blăzniciunile carele au făcut părinții lui.
13. [3824]Și pre Anná, maica lui, au mutatu-o, ca să nu fie povățitoare, cum au făcut adunare întru desișul ei, și tăie Asá afundările ei și le arse cu foc întru Pîrîul Chedrilor.
14. Iară cêle nalte nu le-au rădicat. Însă inima lui Asá era desăvîrșit cu Domnul, toate dzilele lui.
15. Și băgă stîlpii tătîne-său și stîlpii lui[3825] în casa Domnului, de argintu și de aur și vase.
16. Și război era întru mijlocul[3826] Asá și între Vaasá, împăratul Israil, toate dzilele lor.
17. Și să sui Vaasá[3827], împăratul Israil, asupra Iúdei; și clădi Ramá ca să nu fie întrător și ieșitor lui Asá, împăratul Iúda.
18. Și luă Asá tot argintul și aurul carele s-au aflat întru vistiêrile casei Domnului și întru vistiêrile casei împăratului și le-au dat pre iale întru mîinile slugilor lui. Și-i trimise pre ei Asá către fiiul Áder, fiiul Tavé, în Ramman, ficiorul Azail, împăratul Siríei, celuia ce lăcuia în Damascu, dzicînd:
19. „Pune făgăduință întru mijlocul mieu și întru mijlocul tău, și întru mijlocul tătîne-mieu și întru mijlocul tătîne-tău. Iată, am trimis ție daruri, argint și aur. Ia vino, răsîpêște făgăduința ta cea către Vaasá, împăratul Israil, și să va sui de asupra mea".
20. Și ascultắ fiiul lui Áder împăratului Asá; și trimise pre boiêrii puterilor lui întru cetățile lui Israil și lovi pre Ain și pre Dan și pre Avel[3828] casei Maahá și tot Hineréthul, pînă la tot Pămîntul Nefthalim.
21. Și fu dacă audzi Vaasá, și părăsi a zidi Ramá și să întoarse la Thersá.
22. Și împăratul Asá porînci la tot Iúda, la Enachim, și rădicară pietrile ii Ramá

și lêmnele ei

[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· ЅІ·

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]

şi lêmnele ei carele au clădit Vaasá; şi zidi cu iale împăratul Asá tot muntele[3829] Veniamin şi strajniţă.

23. Şi rămăşiţa cuvintelor lui Asá, şi toată domniia[3830] lui, şi toate carele au făcut, şi cetăţile carele au zidit, nu, iată, acêstea-s scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda? Afară dentru vrêmea bătrînêţelor lui au durut picioarele lui.
24. Şi adormi Asá cu părinţii lui şi să îngroapă cu părinţii lui[3831] în cetatea lui David, tatălui lui. Şi împărăţêşte Iosafat, fiiul lui, pentru el.
25. Şi Navat, fiiul Ierovoam, împărăţêşte preste Israil întru anul al doilea a lui Asá, împăratul Iúdei, şi împărăţí preste Israil ani 2.
26. Şi făcu răul înaintea Domnului şi mêrse întru calea tătîne-său şi întru păcatele lui carele au păcătuit pre Israil.
27. Şi au şedzut pregiur el Vaasá, ficiorul lui Achiá, preste casa lui Veelan, fiiul Achiá, şi-l lovi pre el întru Gavathon a celor striini de fêl, şi Navat şi tot Israil şedea prenpregiurul ii Gavathon[3832].
28. Şi-l omorî pre el Vaasá întru anul al treilea a lui Asá, ⌊fiiului Aviá⌋[3833], împăratului Iúdei, şi împărăţi pentru el.
29. [3834]Şi fu dacă împărăţi, şi lovi toată casa lui Ierovoam şi n-au lăsat toată răsuflarea lui Ierovoam pînă l-au surpat pre el, după cuvîntul Domnului carele au grăit cu mîna robului său, lui Achiá[3835] siloniteanul,
30. Pentru păcatele lui Ierovoam carele au păcătuit pre Israil şi întru scîrbirea lui carea au scîrbit pre Domnul Dumnedzăul Israil.
31. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Navat şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise întru cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?
32. Şi războı era întru mijlocul lui Asá şi întru mijlocul lui Vaasá, împăratului Israil, toate dzilele lor.
33. Şi întru anul al treilea lui Asá, împăratului Iúdei, împărăţêşte Vaasá, ficiorul lui Ahiá, preste tot Israílul, în Thersá, 24 ani.
34. Şi făcu răul înaintea Domnului şi mêrse întru calea lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi întru păcatele lui carele au păcătuit pre Israil.

Cap 16

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului în mîna lui Iú, ficiorul lui Ananí, către Vaasá, dzicînd:
2. „Pentru căci te-am rădicat pre tine de la pămîntu şi te-am dat îndreptător preste nărodul mieu, Israil, şi ai mersu întru calea lui Ierovoam şi ai păcătuit pre nărodul mieu, pre Israil, ca să mă urgiseşti pre mine întru cêle dăşarte a lor,
3. [3836]Iată, eu scol denapoia lui Vaasá şi denapoia casei lui şi voi da casa lui[3837] ca casa lui Ierovoam, fiiul lui Navat.
4. Pre cel mortu a lui Vaasá întru cetate îl vor mînca de tot pre el cîinii, şi pre cel mortu al lui la cîmpu îl vor mînca pre el pasărîle ceriului".
5. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Vaasá şi toate cîte au făcut şi domniile lui[3838] nu-s, iată, acêstea scrise întru cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?
6. Şi adormi Vaasá împreună cu părinţii lui şi să astrucă în Thersá. Şi împărăţêşte Ilá, fiiul lui, pentru însul ⌊întru anul 28 a lui Asá, împăratul Iúda⌋[3839].
7. [3840]Şi grăi Domnul cu mîna lui Iú, ficiorul lui Anan prorocului, pentru Vaasá şi pre casa lui şi preste tot răul carele au făcut înaintea Domnului, ca să-l scîrbască pre el cu faptele mîinilor lui, ca să fie el ca şi casa lui Ierovoam şi pentru ca să-l lovască pre el.
8. Întru 26 ani a lui Asá, împăratul Iúdei, ⌊şi⌋[3841] Ilá, ficiorul lui Vaasá, au împărăţit preste Israil 2 ani, în Thersá.
9. Şi întărîtắ asupra lui slugile lui, şi Zamvrí, boiêrinul a jumătate de călărime; şi el era în Thersá bînd, bat întru casa lui Osá, diregătoriului casei, în Thersá.
10. [3842]Şi întrắ Zamvrí şi-l lovi pre el şi-l omorî pre îns întru anul 27 a lui Asá, împăratul Iúdei, şi împărăţi pentru el.
11. Şi fu după ce împărăţi el, daca şedzu el pre scaunul lui,
12. Şi lovi toată casa lui Vaasá şi nu-i lăsă lui pişind la părête şi pre rudele şi tovarăşii lui, şi surpắ Zamvrí toată casa a lui Vaasá, după cuvîntul Domnului carele au grăit preste casa lui Vaasá şi către Iú prorocul,
13. Pentru toate păcatele lui Vaasá şi lui Ilá, fiiului[3843] lui, în ce chip au păcătuit pre Israil, ca să scîrbască pre Domnul Dumnedzăul lui Israil întru dăşêrtele lor.
14. Şi rămăşiţele cuvintelor Ilá şi toate cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise întru cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?
15. Întru 27 ani a lui Asá, împăratului Iúdei, ⌊şi⌋[3844] Zamvrí au împărăţit în Thersá dzile 7. Şi tabăra Israil, pre Gavathon, cêea a celor striini de fêl.
16. Şi audzi nărodul întru tabără, dzicînd: „Să îndrăpnici Zamvrí şi lovi pre împăratul şi au împărăţit întru Ierusalim[3845] pre Amvrí, hatmanul[3846] oştii, pre Israil întru dzua acêea în tabără!".
17. Şi să sui Amvrí şi tot Israil împreună cu el den Gavathon, şi au încungiurat asupra i Thersá.
18. Şi fu[3847]

fu dacă

[illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible] 31

[illegible] 32

[illegible] 33

[illegible] 34

КАП· ЅІ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

dacă au vădzut Zamvrí că i s-au luat lui cetatea, şi întră în peşterea[3848] casei împăratului şi aprinse preste el casa împăratului cu foc, şi muri

19. Pentru păcatele lui carele au făcut, a face răul înaintea Domnului, a mêrge întru calea lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi întru păcatele lui carele au făcut, cum au păcătuit pre Israil.
20. Şi rămăşiţele cuvintelor lui Zamvrí şi împreunările lui carele au împreunat nu-s, iată, acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?
21. Atuncea să împarte nărodul Israil: giumătate de nărodu[3849] să face denapoia lui Thamní, ficiorul lui Gonáth, ca să-l împărăţască pre el, şi jumătate de nărodu să face denapoia lui Amvrí.
22. Şi nărodul ce era denapoia lui Amvró au biruit pre nărodul ce era denapoia lui Thamní, ficiorul lui Gonath. Şi muri Thamní ⌊şi Ioram, fratele lui, întru vrêmea acêea. Şi împărăţi Amvrí după Thamní⌋[3850].
23. Întru anul 31 a împăratului Asá împărăţêşte Amvrí preste Israil, 12 ani. În Thersá împărăţêşte 6 ani.
24. Şi au cumpărat Amvrí Muntele Semeron de la Semir, domnul muntelui, în 2 talanzi de argint; şi au zidit muntele şi au numit numele muntelui căruia au zidit pre numele lui Semir, domnul Muntelui Semeron.
25. Şi au făcut Amvrí răul înaintea Domnului, şi au făcut rău mai multu decît toţi ceia ce s-au făcut înaintea lui.
26. Şi mêrse în toată calea lui Ierovoam, feciorul lui Navat, şi întru păcatele lui carele au păcătuit pre Israil, a scîrbi pre Domnul Dumnedzăul lui Israil întru deşêrtele lor.
27. Şi rămăşiţele cuvintelor Amvrí şi toate cîte au făcut şi toată domnia lui nu-s, iată, acêstea scrise întru cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Israil?
28. Şi dormi Amvrí împreună cu părinţii lui şi să îngropă în Samaría. Şi împărăţêşte Áhav, ficiorul lui, pentru însul. ⌊Iară Áhav, ficiorul Gamvrí, au împărăţit preste Israil întru anul a 38 a lui Asá, împăratul Iúda. Şi împărăţêşte Áhav, fiiul Gamvrí, preste Israil. Şi întru a unsprădzêcelea an a lui Gamvrí, împărăţêşte Iosafat, fiiul Asá, anilor 35 întru împărăţiia lui, şi 25 de ani au împărăţit în Ierusalim, şi numele maicii lui, Gazuvá, fată Selí. Şi mêrse întru calea lui Asá, a tatălui lui, şi nu s-au abătut de la ea ca să facă cel dreptu înaintea Domnului. Însă acelor înalte n-au rădicat, jirtvuia la cei înalţi şi tămîia. Şi care au pus împreună Iosafat cu [3851]împăratul Israil şi toată domniia carea au făcut şi carele au dat război nu-s, iată, acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda? Şi cêlealalte amestecături[3852] carele s-au pus întru dzilele lui Asá, a tatălui lui, au rădicat dupre pămîntu. Şi împărat nu era la Siría Nasiv, şi împăratul Iosafat au făcut corabie la Tarsis să margă la Sofíra pentru aurul. Şi n-au mersu, căci s-au sfărîmat corabiia la Gasion Gaver. Atuncea dzise împăratul Israil cătră Iosafat: „Trimite-voi slugile tale şi slugile mêle cu corabiia!”. Şi n-au vrut Iosafat.[3853] Şi adormi Iosafat cu părinţii lui şi să astrúcă cu părinţii lui în cetatea David. Şi împărăţi Ioram, fiiul lui, pentru însul.
29. Întru anul al doilea a lui Iosafat, împăratul Iúda⌋[3854], iară[3855] Áhav, ficiorul lui Amvrí, au împărăţit preste Israil întru anul 38 a lui Asá, împăratul Iúdei. Şi împărăţêşte Áhav preste Israil, ficiorul lui Amvrí preste Israil, în Samariia[3856], 22 ai.
30. Şi făcu Áhav răul înaintea Domnului [3857]şi au făcut rêle mai multe decît toţi ceia denaintea lui.
31. Şi nu era lui dăstul a mêrge întru păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat; şi luă muiêre pre [3858]Iezavel, fata lui Iethevaal, împăratul sidonênilor, şi mêrse şi sluji lui Vaal şi i să închiná lui.
32. Şi puse jirtăvnic lui Vaal întru casa supărărilor lui, carele au făcut în Samaría.
33. Şi au făcut Áhav desiş şi adaose Áhav a face scîrbe, a scîrbi pre Domnul Dumnedzăul lui Israil, ⌊şi sufletul lui a să surpa i-au făcut rău⌋[3859] mai multu decît toţi împăraţii ceia ce s-au făcut înaintea lui.
34. Şi întru dzilele lui au zidit Ahiil vethiliteanul pre Ierihó; întru Aviron, cel dentîi născut al lui, au întemeiat pre ea şi întru Seguv, cel mai tînăr al lui, au pus porţile ei, după cuvîntul Domnului carele au grăit în mîna lui Iisú, ficiorul lui Navi.

Cap 17

1. [3860]Şi dzise Ilíe prorocul ⌊Thesviteanul⌋[3861], cel de la Thesvon a i Galaad, cătră Áhav: [3862]„Viu Domnul ⌊Dumnedzăul puterilor⌋[3863], Dumnedzăul Israil, înaintea căruia am stătut[3864] înaintea lui, de va fi întru anii aceştia roao şi ploaie, fără numai pren rostul ⌊cuvîntului⌋[3865] mieu!”
2. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ilíe:
3. „Pasă de aicea cătră răsărituri şi te ascunde întru Pîrîul Horráth, cel de cătră faţa Iordánului.
4. Şi va fi den pîrîu vei bea apă şi corbilor voi porînci ca să te hrănească acoló”.
5. Şi mêrse şi făcu Ilíe după cuvîntul

Domnului

[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]

[illegible]

КАП· НІ

[illegible] 1
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]

Domnului și ședzu întru Pîrîul Horáth de către fața Iordánului.
6. Și corbii aducea lui pîini ⌊dimineața⌋[3866] ⌊și carne dimineața⌋[3867] și pîini[3868], carne de către sară și den pîrîu au băut apă.
7. Și fu după dzile și să uscắ pîrîul, căci nu s-au făcut ploaie pre pămîntu.
8. Și să făcu cuvîntul Domnului către Ilíe dzicîndu:
9. [3869]„Scoală-te și pasă la Sarefthá a Sidoníei și vei lăcui acoló. Iată, am porîncit acoló la o muiêre văduă a te hrăni pre tine”.
10. Și să sculă și mêrse la Sarefthá. Și veni la poarta cetății și iată, acoló muiêre văduă aduna lêmne. Și strigắ denapoia ei Ilíe și dzise ei: „Ia mie, dară, puțină apă într-un vas și voi bea!”.
11. Și mêrse să ia și strigắ denapoia ei Ilíe și dzise ei: „Luami-vei, dară[3870], și o crușiță[3871] de pîine în mîna ta”.
12. Și dzise muiêrea: „Viu Domnul Dumnedzăul tău, dă iaste la mine azimă[3872], fără numai cît o mînă[3873] de făină într-o ciutură și puțin untudelemnu în urcior. Și iată, eu voi aduna 2[3874] lemnișoare și voi întra și voi face eu mie și fiilor miei; și vom mînca și vom muri!”.
13. Și dzise către ea Ilíe: „Îndrăznêște, întră[3875] și fă după cuvîntul tău. Ci-mi fă mie de acoló turtă mică și-mi vei scoate mie dentîi; iar ție și fiilor tăi vei face mai apoi.
14. Căci acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Ciutora făninei n-au lipsit[3876] și urciorul cu untuldelemnul nu să va împuțina, pînă în dzilele ce va da Domnul ploaie pre pămîntu!»”.
15. Și mêrse muiêrea și făcu după cuvîntul Ilíe și-i dêde lui și mîncắ ea și el și ficiorii ei.
16. Și ciutura făninei n-au lipsit și urciorul untudelemnului n-au împuținat, după cuvîntul Domnului carele au grăit în mîna lui Ilíe.
17. Și fu după aceasta, bolnăví ficiorul muierii, stăpînei casei, și era boala lui tare foarte, pînă unde n-au rămas întru el duh.
18. Și dzise către Ilíe: „Ce-i mie și ție, omul lui Dumnedzău? Ai venit către mine a-mi aduce aminte strîmbătățile mêle și a omorî pre fiiul mieu?”.
19. Și dzise Ilíe către muiêre: „Dă-mi pre fiiul tău!”. Și-l luă pre el dentru sînul ei și-l sui pre el în ceardac întru carele el ședea acoló și-l culcắ pre el pre așternutul lui.
20. Și strigă Ilíe către Domnul și dzise: „Vai, Doamne, mărturiia văduii carea eu lăcuiescu cu ea, tu ai căznit ca să omori pre fiiul ei!”.
21. Și suflắ copilașului de trei ori și chemă pre Domnul și dzise: „Doamne, Dumnedzăul mieu, întoarcă-să dară sufletul copilașului acestuia la însul!”.
22. Și să făcu așa și strigắ copilașul.
23. Și-l pogorî pre el de la ceardac la casă și-l dêde pre el maicii lui. Și dzise Ilie:

„Vedzi, viu ii fiiul tău!”. Și dzise muiêrea către Ilie[3877]: „Iată, am cunoscut că om a lui Dumnedzău ești tu, și cuvîntul Domnului întru rostul tău adevărat!”.

Cap 18

1. Și să făcu după dzile multe, și cuvîntul Domnului s-au făcut către Ilie întru anul al treilea, dzicînd: „Pasă și te ivêște la Áhav și voi da ploaie preste fața pămîntului”.
2. Și mêrse Ilíe ca să să ivască lui Áhav. Și era foamete tare în Samaría.
3. Și chemă Áhav pre Avdiú, deregătoriul casei, și Avdiú era temîndu-se de Dumnedzău[3878] foarte.
4. Și fu cîndu bătea Iezável pre prorocii Domnului.[3879] Și luă Avdiú 100 de oameni proroci și-i ascunse pre ei, cîte 50, în doao peșteri, și-i hrăniia pre ei cu pîine și cu apă.
5. Și dzise Áhav către Avdiú: „Vino și să îmblăm pre pămîntu și la șipotile apelor și la toate pîraiele, cîndai vom afla iarbă și vor hălădui caii și asinii și nu să vor surpa dentru dobitoace”.
6. Și împărțiră șie calea a îmbla pren ea. Áhav mêrse întru o cale sîngur, și Avdiú mêrse în cale alta sîngur.
7. Și era Avdiú în cale⌊sîngur⌋[3880] și veni Ilíe întru tîmpinarea lui ⌊sîngur⌋[3881], și Avdiú sîrgui și cădzu preste fața lui și dzise: „Au tu ești sîngur[3882], domnul mieu, Ilíe?”.
8. Și dzise Ilíe lui Avdiú: „Eu sîntu. Pasă, dzi domnului tău: «Iată Ilíe!»”.
9. Și dzise Avdiú: „Ce am greșit că tu dai pre robul tău întru mîna lui Ahav, a mă omorî pre mine?
10. Viu ii Domnul Dumnedzăul tău, dă iaste limbă au împărăție unde n-au trimis domnul mieu a te cerca pre tine; și dziseră: «Nu iaste!», și au arsu împărățiia și satele ei căci n-au aflat pre tine.
11. Și acum tu dzici: «Pasă, spune domnului tău: ‘Iată Ilíe!’».
12. Și va fi de mă voi duce eu de la tine și Duhul Domnului te va rădica la pămîntul carele nu știu, și voi întra să spui lui Ahaáv și nu te va afla, și mă va omorî, și robul tău iaste temîndu-se de Domnul den tinerêțele lui[3883].
13. Au nu ți s-au spus ⌊ție⌋[3884], domnului mieu, în ce chip am făcut cînd ucidea Iezável pre prorocii Domnului? Și am luat dentru prorocii Domnului 100 de oameni și i-am ascunsu pre ei într-o peștere cîte 50 și i-am hrănit pre ei cu pîini și cu apă?
14. Și acum tu îmi dzici mie: «Pasă, dzi domnului tău: ‘Iată Ilíe!’», și mă va omorî!”.
15. Și dzise Ilíe: „Viu Domnul puterilor la carele am dvorit înaintea lui, că astădzi mă voi ivi lui!”.
16. Și mêrse Avdiú întru tîmpinarea lui Ahaáv și-i spuse lui; și alergă Áhaav și mêrse întru tîmpinarea lui Ilíe.
17. Și fu dacă vădzu Ahaáv pre Ilíe, și dzise Ahaáv către Ilíe: „Au tu ești sîngur cel ce îndrăpnicești

pre Israil

[illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

pre Israil?”.

18. Şi dzise Ilíe „Nu îndrăpnicescu eu pre Israil, căci ce numai tu şi casa tătîne-tău, cînd lăsat voi pre Domnul Dumnedzăul vostru şi ai mersu denapoia lor Vaalim!
19. Şi acum trimite şi adună tot Israílul cătră mine la Muntele Carmílului şi pre prorocii[3885] lui Vaal, 450, ⌊şi pre prorocii ruşinei, 450⌋[3886], şi pre prorocii desişurilor, 400, mîncînd masa i Iezavel”.
20. Şi trimise Áhaav la tot Israil şi au strînsu pre toţi prorocii la Muntele Carmílului.
21. Şi să apropiia Ilíe cătră toţi şi dzise ⌊lor Ilie⌋[3887]: [3888]„Pînă cînd voi veţi şchiopăta pre amîndoao fluierile voastre? Dă iaste Domnul Dumnedzău, mêrgeţi denapoia lui; iară dă-i Vaal acesta, mêrgeţi după el!”. Şi nu răspunse nărodul cuvînt.
22. Şi dzise Ilíe cătră nărod: „Eu am rămas proroc Domnului însumi; şi prorocii lui Vaal, 450 de oameni, ⌊şi prorocii desişului, 400⌋[3889].
23. Dea-ne dară noao 2 boi; şi aleagă şie pre unul şi-l fărîme şi-l puie pre lêmne şi foc nu puie deasupra; şi eu voi face pre boul celalalt şi foc nu voi pune deasupra.
24. Şi strigaţi întru numele dumnedzăilor voştri, şi eu voi striga întru numele Domnului Dumnedzăului mieu. Şi va fi dumnedzăul carele va asculta cu foc, acesta-i Dumnedzău”. Şi răspunse tot nărodul şi dziseră: „Bun cuvîntul carele ai grăit!”.
25. Şi dzise Ilíe prorocilor ruşinei: „Alêgeţi şie pre un viţăl şi faceţi întîi, căci mulţi – voi, şi chemaţi întru numele[3890] dumnedzăului vostru; şi foc nu puneţi deasupra!”.
26. Şi luară viţălul şi au făcut şi au chemat întru numele lui Vaal de dimineaţă pînă[3891] în amiazădzi şi dziseră: „Ascultă noao, Vaal, ascultă noao!”. Şi nu era glas, şi nu era ascultare. Şi alerga pre jirtăvnicul carele au făcut.
27. Şi să făcu amiazădzi şi-i batgiocuri pre ei Ilíe Thezviteanul. Şi dzise: „Chemaţi cu glas mare, căci dumnedzău iaste; căci iaste zăbavă la el şi odată ca nu cîndai va face trêbe el sau ca nu cîndai va dormi el şi să va scula”.
28. Şi chema cu glas mare şi să tăia după obiceaiul lor cu cuţite şi cu împletituri, pînă la vărsarea sîngelui preste ei.
29. Şi prorociia pînă au trecut îndesară; şi fu ca vrêmea amiazădzii; şi prorociră pînă a să sui jirtva, şi nu era glas şi nu era ascultare; ⌊şi grăi Ilíe prorocul cătră prorocii supărărilor dzicînd: „Mutaţi-vă de acum, şi eu voi face arderea mea cea de tot!”. Şi să mutară şi să duseră⌋[3892].
30. Şi dzise Ilíe cătră nărod: „Apropiaţi-vă cătră mine!”. Şi să apropiia tot nărodul cătră el şi vindecắ jirtăvnicul Domnului cel săpat.
31. Şi luă Ilíe 12 pietri, după numărul fêliurilor Israil, în ce chip au grăit Domnul cătră el dzicînd: [3893]„Israil va fi numele tău!”.
32. Şi clădi pietrile în numele Domnului jirtăvnic şi făcu maare încăpîndu doao măsuri de sămînţă împregiurul jirtăvnicului.
33. Şi clădi dăspicăturile pre jirtăvnicul carele au făcut şi au zdrumicat arderea de tot şi au pus preste dăspicături şi clădi preste jirtăvnic şi dzise: „Luaţi-mi 4 ciutori de apă şi turnaţi preste arderea de tot şi preste despicături!”. Şi au făcut aşa.
34. Şi dzise: „Îndoiţi!”. Şi îndoiră. Şi dzise: „Întreiţi!”. Şi întreiră.
35. [3894]Şi mêrse apa prenpregiurul jirtăvnicului şi maarea au împlutu-o de apă. Daca sosi vrêmea a să aduce jirtva, şi veni Ilíe prorocul.
36. ⌊Şi strigắ Ilíe la cer⌋[3895] şi dzise: „Doamne, Dumnedzăul lui Avraam şi lui Isaac şi lui Israil, ⌊ascultă-mă, Doamne,⌋[3896] ⌊ascultă-mă astădzi cu foc,⌋[3897] astădzi ⌊şi⌋[3898] să cunoască tot nărodul acesta că tu eşti Domnul Dumnedzăul lui Israil, şi eu robul tău, şi pentru tine am făcut lucrurile acêstea!
37. Ascultă-mă, Doamne, ascultă-mă cu foc şi cunoască nărodul acesta că tu eşti Domnul Dumnedzău şi tu ai întorsu inima nărodului acestuia înapoi!”.
38. Şi cădzu foc de la Domnul den cer şi mîncắ arderea cea de tot şi dăspicăturile şi apa cea den máare, şi pietrile şi lutul l-au linsu focul.
39. Şi vădzu tot nărodul şi cădzu preste faţa lor şi dziseră: „Adevărat Domnu acesta iaste Dumnedzău Domnul, acesta iaste Dumnedzău!”.
40. Şi dzise Ilíe cătră nărod: „Prindeţi prorocii lui Vaal, nici unul să nu scape dentru ei!”. Şi-i prinse pre ei şi-i pogoară pre ei Ilíe la Pîrîul Chison şi-i junghé pre înşii acoló.
41. Şi dzise Ilíe lui Aháav: „Suie-te şi mănîncă şi bea, căci glasul picioarelor ploii!”.
42. Şi să sui Áhav să mănince şi să bea, şi Ilíe să sui la Carmil şi să plecă pre pămîntu şi-şi puse obrazul lui întru mijlocul genunchilor lui.
43. Şi dzise copilaşului lui: „Suie-te şi caută calea mării!”. Şi să sui şi căută copilaşul şi dzise: „Nu iaste nimic!”. Şi dzise Ilíe: „Şi tu te întoarce de şapte ori!”.
44. Şi să întoarse copilaşul de şapte ori. Şi fu în a şaptea, şi iată nor mic,

ca o urmă de

[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЄІ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. К

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]

ca o urmă de om, scoţînd apă den máare. Şi dzise: „Suite şi dzi lui Áhaav: «Înjugă[3899] carul şi te pogoară, să nu te apuce pre tine ploaia!»”.

45.[3900] Şi să făcu pînă acii[3901] şi pînă coleá[3902], şi ceriul să întunecă cu nori şi vîntu şi să făcu ploaie mare. Şi plîngea şi mergea Aháav pînă la Iezráel.

46. Şi mîna Domnului s-au făcut pre Ilíe şi-i strînse mijlocul lui şi alerga înaintea lui Ahaav, pînă la Iezráel.

Cap 19

1. Şi povesti ii Iezável, muiêrii lui, toate cîte au făcut Ilíe şi cum au ucis pre proroci cu sabie.
2. Şi trimise Iezavel[3903] către Ilíe şi dzise: ⌊„Tu eşti Ilíe şi eu Iezavel!⌋[3904] Acêstea ca să facă mie dumnedzăii şi acêstea să-mi adaogă, că în acesta ceas mîine voi pune sufletul tău ca sufletul unuia dentru ei”.
3. Şi să spărie Ilíe şi să sculă şi să duse după sufletul lui şi vine la Virsaveé, Pămîntul Iúdei, şi-şi lăsă copilaşul lui acoló.
4. Şi el mêrse în pustiiu cale de o dzi şi veni şi şedzu dedesuptul rathmen şi cerşu sufletul lui să moară şi dzise: „Destulu-i acum! Ia dară sufletul mieu de la mine, Doamne, căci nu-s mai bun eu decît tată-mieu!”.
5. Şi să culcă şi adormi acoló suptu copaci şi iată, oarecarele înger l-au atinsu pre el şi-i dzise lui: „Scoală-te şi mănîncă!”.
6. Şi privi Ilíe şi iată, la căpătîiul lui, o turtă de ovăs şi un urcior de apă. Şi să sculă şi mîncă şi bău şi, întorcîndu-se, dormi.
7. Şi să întoarse îngerul Domnului de al doilea[3905] rînd şi-l atinse pre el şi-i dzise lui: „Scoală-te şi mănîncă, că multă-i de către tine calea!”.
8. Şi să sculă şi mîncă şi bău şi mêrse cu vîrtutea mîncării aceia 40 de dzile şi 40 de nopţi pînă la muntele lui Dumnedzău, Horiv.
9. Şi întrắ acoló în peştere şi poposi acoló. Şi iată cuvîntul Domnului către el şi dzise: „Ce tu aicea, Ilíe?”.
10. [3906]Şi dzise Ilíe: „Rîvnind am rîvnit Domnului celui întrutotţiitor, căci au părăsit pre tine fiii lui Israil, jirtăvnicile tale le-au săpat şi pre prorocii tăi i-au omorît cu sabie; şi am rămas eu prea sîngur şi cearcă sufletul mieu să-l ia pre el!”.
11. Şi dzise: „Vei ieşi mîine şi vei sta înaintea Domnului în munte! Şi iată, va trêce Domnul, şi vînt mare, tare, topindu munţi şi sfărîmînd pietri înaintea Domnului ⌊în munte⌋[3907]; nu-i întru vînt Domnul. Şi după vînt, cutremur; nu-i întru cutremur Domnul.
12. Şi după cutremur, foc; nu-i întru foc Domnul. Şi după foc, glas a abur supţiire; şi acolo-i Domnul”.
13. Şi fu dacă audzi Ilíe, şi-şi acoperi obrazul lui cu cojocul lui şi ieşi şi stătu suptu peştere şi iată către el glas şi dzise: „Ce tu aicea, Ilíe?”.
14. Şi dzise Ilíe: „Rîvnind am rîvnit Domnului întrutotţiitoriului, căci au lăsat făgăduinţa ta fiii lui Israil, jirtăvnicile tale le-au răsîpit şi pre prorocii tăi i-au ucis cu sabie; şi-am rămas eu prea sîngur, şi cearcă sufletul mieu să-l ia pre el”.
15. Şi dzise Domnul către el: „Pasă, întoarce-te la calea ta ⌊şi vei veni⌋[3908] la calea pustiiului Damascului ⌊şi vei veni⌋[3909], şi vei avea şi vei unge pre Azail întru împărat Siríei.
16. Şi pre Iú, ficiorul lui Namesí, vei unge întru împărat preste Israil; şi pre Iesé, ficiorul lui Safat de la Avelmaulá, îl vei unge întru proroc pentru tine.
17. [3910]Şi va fi, cel ce va scăpa dentru sabiia Azail va omorî Iiú; şi pre cel ce va scăpa dentru sabiia Iiú va omorî Elisée.
18. [3911]Şi vei lăsa întru Israil 7000 de oameni, toate genuchele carele n-au plecat genunchiu la[3912] Váal şi toată gura carea nu s-au închinat lui”.
19. Şi să duse de acolo şi aflắ pre Eliseé, ficiorul lui Safat, şi el ara cu boii. Şi 12 părechi înaintea lui şi el întru cei 12. Şi mêrse Ilíe preste el şi aruncắ cojocul lui preste el.
20. Şi lăsă Eliseé vacile şi alergă denapoia lui Ilíe şi dzise: „Voi săruta pre tată-mieu şi pre maică-mea şi voi urma denapoia ta!”. Şi-i dzise lui: „Pasă, întoarce-te, căci am făcut ţie”.
21. Şi să întoarse denapoia lui şi luă părêchea[3913] de boi şi jirtvui; şi le fripse pre iale cu ciniile boilor şi dêde nărodului şi mîncară. Şi să sculă şi mêrse denapoia lui Ilie şi-i slujiia lui.

Cap 20

1. Şi ficiorul Áder, împăratul Siríei, adunắ toată putêrea lui ⌊şi să sui şi şedzu asupra Samaríei⌋[3914], şi 32 împăraţi împreună cu el şi toată călărimea şi cară; şi să suiră şi şedzură pregiur Samaría şi dêderă război[3915] preste ea.
2. Şi trimise soli către Ahaav, împăratul Israil, la cetate, şi dzise către el:
3. „Acêstea dzice fiiul lui Áder: «Argintul tău şi aurul tău al mieu iaste şi muierile tale şi fiii tăi cei buni ale mêle sîntu!»”.
4. Şi răspunse împăratul Israil şi dzise: „În ce chip ai grăit, domnul mieu, împărate, al tău eu sîntu şi toate ale mêle!”.
5. Şi să întoarseră solii şi dzisără: „Acêstea dzice fiiul Áder: «Eu am trimis către tine, dzicîndu: ‘Argintul[3916] şi aurul tău şi muierile tale şi fiii tăi şi să le dai mie!
6. Căci într-acesta ceas mîine, voi trimite pre slugile mêle către tine şi vor cerca casa ta şi casele

slugilor

[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]

slugilor tale, şi va fi toate poftele ochilor lor preste carele vor pune mîinile lor, şi vor lua'»".

7. Şi chemă împăratul Israil pre toţi bătrînii pămîntului şi dzise: „Cunoaşteţi dară şi vedeţi că răutate acesta cearcă; căci au trimis cătră mine pentru muierile mêle şi pentru fiii miei ⌊şi pentru fêtele mêle⌋[3917], argintul mieu şi aurul n-aş opri de la însul!".

8. Şi dziseră lui cei bătrîni şi tot nărodul: „Să nu asculţi şi să nu vei!".

9. Şi dzise solilor fiiului Ader: „Dziceţi cătră domnul vostru: «Toate cîte ai trimis cătră robul tău dentîi voi face, iar cuvîntul acesta nu voi putea să-l fac!»". Şi să sculară oamenii şi-i întoarseră lui cuvîntul.

10. Şi mai trimise cătră el fiiul lui[3918] Áder, dzicînd: „Acêstea să-mi facă mie dumnedzăii şi acêstea să-mi adaogă, dă va ajunge ţărna Samaríei vulpilor la tot nărodul pedestrilor miei!".

11. Şi răspunse împăratul Israil şi dzise: „Dăstul iaste acum, nu să fălească cel gubav cu cel dreptu!".

12. Şi fu cîndu răspunse lui cuvîntul acesta, bîndu era el şi toţi împăraţii ce era cu el în corturi, şi dzise slugilor lui: „Clădiţi loitră!". Şi puseră loitră pre cetate.

13. Şi iată, proroc unul veni la Ahaav, împăratul Israil, şi-i dzise: „Acêstea dzice Domnul: «Dă ai vădzut toată gloata cea mare aceasta? Iată, eu dau pre el[3919] astădzi în mîna ta şi vei cunoaşte că eu-s Domnul»".

14. Şi dzise Ahaav: „Întru cine?". Şi dzise: „Acêstea zice Domnul: «Întru copilaşii boiêrilor ţărilor»". Şi dzise Áhaav: „Cine va lovi război?". Şi dzise: „Tu".

15. Şi socoti Ahaav slugile boiêrilor ţărilor şi să făcură 332; şi după aceasta au socotit nărodul, tot fiiul puterii, 67000.

16. Şi ieşi amiadzădzi, şi ficiorul Áder bînd şi îmbătîndu-se în Sochóth, el şi împăraţii, 32 împăraţi, într-ajutor lui.

17. Şi ieşiră copilaşii boiêrilor ţărîlor dentîi şi trimise fiiul Ader şi spuseră împăratului Siríei dzicînd: „Oameni au ieşit den Samaríia!".

18. Şi dzise lor: „De ies spre pace, prindeţi-i pre ei vii! Şi dă ies spre război, vii ii prindeţi pre înşii.

19. ⌊Şi să nu iasă den cetate!"⌋[3920] Şi aceştia ieşiră den cetate, copilaşii boiêrilor ţărîlor[3921] şi putêrea denapoia lor,

20. Şi lovi careleşi pre cel de lîngă el ⌊şi îndoi fieştecarele pre cel de lîngă el⌋[3922] şi fugi Siría; şi-i goni pre ei Israil şi scapă fiiul Áder, împăratul Siríei, pre un cal a unui călăraş.

21. Şi ieşi împăratul Israil şi luă toţi caii şi carăle şi lovi rană mare în Siría.

22. [3923]Şi veni proroc cătră împăratul Israil şi dzise: „Întărê-şte-te şi cunoaşte şi vedzi ce vei face, căci, întorcîndu-să anul, fiiul Áder, împăratul Siríei, să suie[3924] asupra ta!".

23. Şi slugile împăratului Siríei au dzis cătră el: „Dumnedzău a munţi, Dumnedzăul lui Israil, şi nu Dumnedzău a văi! Pentru acêea s-au întărit mai mult decît noi. Iară dă le vom da război lor pre şes, că cu adevărat ne vom întări mai mult decît înşii.

24. Şi cuvîntul acesta fă: Trimite pre împăraţi, careleşi la locul său, şi pune pentru ei domni.

25. Şi voi primeni ţie putêre după putêrea ce au cădzut de la tine şi călărime după călărime şi cară după cară şi vom da război cătră ei la şes şi ne vom întări preste ei". Şi ascultă glasul lor[3925] şi făcu aşa.

26. Şi fu întorcîndu-se anul, şi socoti fiiul Áder Siría şi să sui la Efeccá, la război preste Israil.

27. Şi fiii lui Israil s-au socotit şi mêrseră întru tîmpinarea lor şi să tăbărî Israil den preajma lor ca doao turme de capre şi Siria au împlut pămîntul.

28. [3926]Şi veni omul lui Dumnedzău şi dzise împăratului Israil: „Acêstea dzice Domnul: «Pentru căci au dzis Siría: 'Dumnedzău a munţilor, Domnul Dumnedzăul Israil, şi nu Domnu a văilor el', şi voi da putêrea cea mare aceasta în mîna ta şi vei cunoaşte că eu – Domnul»".

29. Şi să tăbărăscu ceştia împotriva celora 7 dzile; şi fu întru dzua a şaptea, şi să apropié războiul şi lovi Israil pre Siría, 100000 ⌊şi 20000⌋[3927] de pedestri întru o dzi[3928].

30. Şi fugiră cei rămaşi la Afec cetatea, şi cădzu zidul preste 27000 de oameni, cei ce rămăsêse. Şi fiiul Áder au fugit şi au întrat întru casa cea de dormit, în cămară.

31. Şi dziseră cătră el slugile lui: „Iată, dară, ştim că împăraţii casei lui Israil împăraţi a milei sîntu; să punem dară saci preste mijlócele noastre şi funi preste capetele noastre[3929] şi să ieşim cătră împăratul Israil, cîndai va lăsa vii sufletile noastre!".

32. Şi să încinseră saci preste mijlócele lor şi puseră funi preste capetile lor şi dziseră împăratului Israil: „Robul tău, ficiorul Áder, dzice: «Trăiască dară sufletul mieu!»". „De trăiêşte încă, frate mie iaste!"

33. Şi oamenii vrăjiră şi adeveriră şi alêseră cuvîntul dentru rostul lui şi dziseră: „Fratele tău şi ficiorul Áder!". Şi dzise: „Întraţi şi luaţi pre el!". Şi ieşi cătră el fiiul Áder şi-l suiră pre el cătră însul în car.

34. Şi dzise cătră el: „Cetăţile carele au luat tată-mieu de la

tată-tău

[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]

tată-tău le voi da ție înapoi; și ieșiri vei pune ție în Damascu, în ce chip au pus tată-mieu în Samaría. Și eu cu făgăduință te voi trimite!". Și-i puse lui făgăduință și-l trimise pre el.

35. [3930]Și om unul dentru fiii prorocilor dzise cătră aproapele lui, cu cuvîntul Domnului: „Lovêște-mă dară!". Și n-au vrut omul să-l lovască pre el.
36. Și dzise cătră el: „Pentru căci n-ai ascultat glasul Domnului, iată, tu te duci de la mine și te va lovi leu!". Și să duse de la îns și-l aflắ leu și-l lovi pre îns.
37. Și aflắ om altul și-i dzise: „Lovêște-mă dară!". Și-l lovi pre el omul și, lovindu-l, îl zdrobi.
38. Și mêrse prorocul și stătu împăratului Israil pre cale și legă cu curea ochii lui.
39. Și fu după ce împăratul[3931] mergea pre aproape, și acesta striga[3932] cătră împăratul și dzise: „Robul tău au ieșit la oastea războiului și iată, om aduse cătră mine om[3933] și dzise cătră mine: «Păzêște pre omul acesta; iară de va sărind sări, și va fi sufletul tău pentru sufletul lui sau taland de argintu vei plăti!».
40. Și fu dacă să socotiia robul tău acii și încoleá, și acesta nu era!". Și dzise cătră el împăratul Israil: „Iată, aleșurile lîngă mine ai ucis!".
41. Și sîrgui și luă cureaoa de la ochii lui și-l cunoscu pre el împăratul Israil căci den proroci – acesta.
42. Și dzise cătră el: [3934]„Acêstea dzice Domnul: «Pentru carele ai scos tu om pierdzător den mîna ta, și va fi sufletul tău pentru sufletul lui și nărodul tău pentru nărodul lui»".
43. Și mêrse împăratul Israil mîhnit și obosit și vine la Samaría.

Cap 21

1. Și să făcu după cuvintele[3935] acêstea, și vie una era lui Navuthe israilteanul, lîngă ariia lui Ahaav, împăratul Samaríei[3936].
2. Și grăi Ahaav cătră Navuthé dzicînd: „Dă-mi viia ta și va fi mie întru grădină de ierburi, căci să apropie acesta cu casa mea, și-ți voi da pentru ea vie alta, mai bună decît aceasta; iară de place înaintea ta, voi da ție argintu, schimbare viii aceștiia, ⌊și-mi va fi mie întru grădină de legumi"⌋[3937].
3. Și dzise Navuthé cătră Ahaav: „Să nu mi să facă de la Dumnedzăul mieu să dau moștnenirea părinților miei ție!". Și veni Ahaav la casa lui posomorît și mîhnit pentru cuvîntul carele au grăit cătră îns Navuthé israilteanul și dzise: „Nu-ți voi da ție moștnenirea părinților miei!".
4. Și să făcu duhul lui Ahaav turburat și să culcắ pre patul lui și acoperi obrazul lui și n-au mîncat pîine.
5. Și întrắ Iezável, muiêrea lui, cătră însul și grăi cătră el: „Ce ți-i duhul turburat și nu ești tu mîncînd pîine?".
6. Și dzise cătră ea: „Căci am grăit cătră Navuthé israilteanul dzicînd: «Dă-mi viia ta pentru argintu, iar de nu vei, vie alta pentru ea!». Și dzise: «Nu voi da ție moștnenirea părinților miei!»".
7. Și dzise cătră el Iezável, muiêrea lui: „Tu acum așa faci, împăratul Israil? Scoală-te și mănîncă pîine și te fă pre tine[3938], iară eu voi da ție viia lui Navuthé israilteanul".
8. Și scrise carte pre numele lui Ahaav și o pecetlui cu pecêtea lui[3939] și trimise cartea cătră cei bătrîni și cătră cei volnici, ceia ce lăcuia cu Navuthé.
9. Și era scris întru carte, dzicînd: „Postiți postu și puneți să șadză Navuthé întru căpeteniia nărodului.
10. Și puneți să șadză împreună 2 oameni, fii a fărădelêge, den preajma lui și să mărturisască asupra lui, dzicînd: «Blagoslovit-ai pre Dumnedzău și pre împăratul!». Și-l scoață pre el și să-l ucigă cu pietri și să moară!".
11. Și au făcut oamenii cetății lui cei bătrîni și cei volnici, ceia ce lăcuia întru cetatea lui, în ce chip au trimis cătră ei Iezavel, în ce chip era scris întru cărțile carele au trimis cătră ei.
12. Și chemară post și au ședzut pre Navuthé întru căpetenie nărodului.
13. Și întrară 2 oameni, fii a fărădălegii[3940], și ședzură den preajma lui și mărturisiră asupra lui oamenii a viclenirei, lui Navuthé, înaintea nărodului, dzicînd: „Blagoslovi Navuthé pre Dumnedzău și pre împăratul!". Și-l scoaseră pre el afară den cetate și-l uciseră pre el cu pietri și muri.
14. Și trimiseră cătră Iezável, dzicînd: „Ucisu-s-au Navuthé cu pietri și au murit!".
15. Și fu după ce audzi Iezável și dzise: „Îngropă-să Navuthé și muri!", și dzise Iezável cătră Ahaav: „Scoală-te și moștnenêște viia lui Navuthé israilteanul carele nu ți-au dat ție pentru argintu, căci nu iaste Navuthé viu, căci au murit!".
16. Și fu dacă audzi Ahaav că au murit Navuthé ⌊israilteanul, și-și rupse hainele lui și să învăli cu sac. Și să făcu după aceasta⌋[3941], și să sculă și să pogorî Ahaav la viia lui Navuthé israilteanul ca să o moștnenească pre ea.
17. Și dzise Domnul cătră Iliú Thezviteanul dzicînd:
18. „Scoală-te și te pogoară întru tîmpinarea Ahaav, împăratului Israil, cel den Samaría! Iată, acesta întru viia lui Navuthé[3942],

căci s-au pogorît

19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

КАП. КГ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible] мнхїа
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

căci s-au pogorît acoló ca să moştinenească pre ea!

19. Şi vei grăi cătră el dzicînd: «Acestea dzice Domnul: ‘În ce chip tu ai ucis şi ai moştnenit?’ Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: ‘Întru ⌊tot⌋[3943] locul carele au linsu ⌊scroafele şi⌋[3944] cîinii sîngele lui Navuthé, acoló vor linge căţêlele sîngele tău ⌊şi curvele să vor scălda întru sîngele tău⌋[3945]!’»”.

20. Şi dzise Ahaav cătră Iliú: „Au aflatu-m-ai, vrăjmaşul mieu?”. Şi dzise: „Aflat-am, pentru căci în dăşertu te-ai ispitit ca să faci răul înaintea Domnului, ca să-l mînii pre el.

21. [3946]Acêstea zice Domnul: «Iată, eu aduc asupra ta rêle şi voi aţîţa denapoia ta şi voi piêrde pre Ahav, pişind la părête şi ţiindu-să şi rămas fiind întru Israil.

22. [3947]Şi voi da casa ta ca şi casa lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi [3948]ca şi casa lui Vaása, fiiul lui[3949] Ahiá, pentru urgisirile carele ai urgisit şi ai păcătuit pre Israil!».

23. [3950]Şi i Iezável au grăit Domnul dzicînd: «Cîinii o vor mînca pre ea întru înaintea-zidului lui Iezráel!

24. Pre cel mortu a lui Ahaav în cetate vor mînca cîinii, şi pre cel mortu a lui la cîmpu vor mînca pasările ceriului!

25. Însă în dăşertu Ahaav, carele s-au vîndut ca să facă răul înaintea Domnului, în ce chip l-au primenit pre el Iezável, muiêrea lui,

26. Şi să urî foarte a mêrge denapoia urîciunilor, după toate carele au făcut amorreul pre carele l-au surpat Domnul de cătră faţa fiilor Israil»”.

27. Şi fu dacă audzi Ahaav cuvintele acêstea, şi-şi rupse haina lui şi încinse sac preste trupul lui şi posti şi să învăli cu sac, întru dzua carea au ucis pre Navuthé israilteanul, şi mêrse plecat.

28. Şi să făcu cuvîntul Domnului întru mîna robului lui, lui Iliú, pentru Ahaav, şi dzise Domnul:

29. „Vădzut-ai cum s-au umilit Ahaav de cătră faţa mea? Pentru care lucru căci s-au oprit de cătră faţa mea, nu voi aduce răutatea întru dzilele lui, [3951]ce întru dzilele ficiorului lui voi aduce răutatea preste casa lui”.

Cap 22

1. Şi au şedzut 3 ani şi nu era războiu în mijlocul Siríei şi întru mijlocul Israil.

2. Şi să făcu întru al treilea an, şi să pogorî Iosafat, împăratul Iúdei, cătră împăratul Israil.

3. Şi dzise împăratul Israil cătră slugile lui: „Au ştiţi că noă-i Remath Galaad, şi noi tăcem ca să o luăm pre ea dentru mîna împăratului Siríei?”.

4. Şi dzise împăratul Israil cătră Iosafat: „Au sui-te-vei împreu-nă cu noi la războí, la Remath Galaad?”. Şi dzise Iosafat: „În ce chip sînt eu, aşa şi tu; în ce chip nărodul mieu, nărodul tău; în ce chip caii miei, caii tăi!”.

5. Şi dzise Iosafat, împăratul Iúdei, cătră împăratul Israil: „Întrebaţi dară astădzi pre Domnul!”.

6. Şi adună împăratul Israil pre toţi prorocii, ca vro 400 de oameni, şi dzise lor ⌊împăratul⌋[3952]: „Au mêrge-voi la Remáth Galaad, la războí, au opri-mă-voi?”. Şi dziseră: „Suie-te, şi dîndu va da Domnul în mîinile împăratului!”.

7. Şi dzise Iosafat cătră împăratul Israil: „Nu iaste aicea proroc al Domnului şi vom întreba pre Domnul pren el?”.

8. [3953]Şi dzise împăratul Israil cătră Iosafat: „Încă unul iaste un om ca să întrebăm pren el pre[3954] Domnul, şi eu l-am urît pre el, pentru căci nu grăiêşte pentru mine bune, ce rêle: Mihéas, ficiorul lui Iemvlá”. Şi dzise Iosafat, ⌊împăratul Iúda⌋[3955]: „Nu dzică împăratul aşa!”.

9. Şi chemă împăratul Israil pre un scopit şi dzise: „De sîrgu, pre Mihéa, ficiorul Iemvlá!”.

10. Şi împăratul Israil şi împăratul Iúda, Iosafat, şedea om pre scaunul lui, întrarmaţi, întru porţile Samaríei, şi toţi prorocii prorociia înaintea lor.

11. Şi făcu şie Sedechía, fiiul lui Hanaam[3956], coarne de fier şi dzise: „Acêstea dzice Domnul: «Cu acêstea vei împunge Siríia, pînă să va săvîrşi»”.

12. Şi toţi prorocii prorociia aşa, dzicîndu: „Suie-te la Remath Galaad şi te va bine călători şi va da Domnul în mîinile tale pre împăratul Siríei”.

13. Şi vestitoriul carele au mersu să chême pre Mihéa au grăit lui dzicînd: „Iată dară, toţi prorocii cu o gură grăiescu bine pentru împăratul. Fă-te dară şi tu la cuvintele tale după cuvintele unuia dentru aceştiia şi grăiêşte bune!”.

14. Şi dzise Mihéa: „Viu Domnul, căci carele va dzice Domnul cătră mine[3957], acêstea voi grăi!”.

15. Şi au venit cătră împăratul şi-i dzise lui împăratul: „Mihéa, au sui-mă-voi la Remáth Galaad, la războí, au opri-mă-voi?”. Şi-i dzise: „Suie-te, şi te va bine călători Domnul în mîinile împăratului!”.

16. Şi-i dzise lui împăratul[3958]: „Încă de doao ori eu te jur pre tine pentru ca să grăieşti cătră mine adevăr, întru numele Domnului!”.

17. Şi dzise ⌊Mihéas: „Nu aşa⌋[3959]: vădzut-am pre tot Israílul împrăştiat întru munţi, ca o turmă la carea nu iaste păstor. Şi dzise Domnul: «Nu-i domnul aceştia ⌊întru Dumnedzău?⌋[3960] Să să întoarcă fieştecarele la casa lui cu pace!»”.

18. Şi dzise împăratul Israil cătră Iosafat, împăratul Iúdei: „N-am dzis cătră tine că nu-mi prorocêşte acesta mie bune, fără nu-

mai rêle

[illegible]

19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]

[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible] 47
[illegible] 48
[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52

mai rêle?”.

19. Și dzise Mihéas: „Nu așa, nu-s eu! Ascultă cuvîntul Domnului, ⌊nu așa!⌋[3961] Văzdut-am pre Domnul ⌊Dumnedzăul Israil⌋[3962] ședzînd pre scaunul lui și toată oastea ceriului sta pregiur el den dreapta lui și den stînga lui.
20. Și dzise Domnul: «Cine va înșela pre Ahaav, împăratul Israil, și să va sui și va cădea în Remáth Galaad?». Și dzise acesta așa și acesta dzise așa.
21. Și ieși duh și stătu înaintea Domnului și dzise: «Eu îl voi înșela pre el!».
22. Și dzise cătră el Domnul: «Cu ce?». Și dzise: «Voi ieși și voi fi duh minciunos întru rostul a tuturor prorocilor lui». Și dzise: «Înșela-vei și-ncă putea-vei; ieși și fă așa!».
23. Și acum, iată, au dat Domnul duh minciunos întru rostul a tuturor prorocilor tăi acestora; și Domnul au grăit pentru tine rêle”.
24. Și să apropié Sedechía, ficiorul lui Hanaan, și lovi pre Mihéa preste falcă și dzise: „Care duh al Domnului cela ce au grăit întru tine?”.
25. Și dzise Mihéas: „Iată, tu vei vedea întru dzua acêea cîndu vei întra în cămara cămării ca să te ascundzi acoló”.
26. Și dzise împăratul Israil: „Prindeți pre Mihéa și-l întoarceți pre el cătră Ammon[3963], boiêrinul cetății, și cătră Ioas, ficiorul împăratului,
27. Și dzi: «Așa dzice împăratu: ’Puneți pre acesta în temniță și să mănince el pîine de năcaz și apă de năcaz[3964], pînă mă voi întoarce eu cu pace’»”.
28. Și dzise Mihéas: „Dă te vei întorcînd întoarce cu pace, n-au grăit Domnul cu mine”. Și dzise: „Să asculte tot nărodul!”.
29. Și să sui împăratul Israil și Iosafat, împăratul Iúda, împreună cu el la Remáth Galaad.
30. Și dzise împăratul Israil cătră Iosafat, împăratu Iúdei: „Acoperi-mă-voi și voi întra la război; și tu îmbracă îmbrăcămintea mea”. Și să acoperí împăratul Israil și întrắ la război.
31. Și împăratul Siríei au porîncit boiêrilor carălor lui, 32, dzicînd: „Nu bateți pre mic au pre mare, fără numai pre împăratul Israil însuși”.
32. Și fu dacă văzdură boiêrii carălor pre Iosafat, împăratul Iúdei, și ei dziseră: „Vedeți împăratul Israil acesta!”. Și-l încungiurară pre el a-l bate. Și strigắ Iosafat.
33. Și fu daca văzdură boiêrii carălor că nu iaste împăratul Israil acesta, și să întoarseră de la el.
34. Și împlu unul arcul chipzuit bine și lovi pre împăratul Israil întru mijlocul plemînii și întru mijlocul pieptului. Și dzise vizitiului lui: „Întoarce mîinile tale și mă scoate den război, căci m-am rănit!”.
35. Și să înfrînse războiul în dzua acêea, și împăratul era stînd pre car împotriva Siríei, de dimineață pînă în sară, și piștiia sîngele de la rană în sînul carului și muri sara ⌊și ieșiia sîngele den zdrobitură pînă în sînul carului⌋[3965].
36. Și stătu strigătoriul oștii în tabără, apuind soarele, dzîcînd: „Careleși la cetatea lui și fieștecarele la pămîn-tul lui,
37. Căci au murit împăratul!”. Și veniră la Samaría și îngropară pre împăratul la Samaría.
38. Și au spălat sîngele de la car la șipotul Samaríei; și au linsu scroafele și cîinii sîngele și curvele s-au scăldat cu sîngele, [3966]după cuvîntul Domnului carele au grăit.
39. Și rămășițele cuvintelor lui Ahaav și toate cîte au făcut, și casă de elifand carea au făcut, și toate cetățile carele au făcut, nu-s, iată, acêstea scrise în cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil?
40. Și adormi Ahaav cu părinții lui și împărăți Ohozía, ficiorul lui, pentru însul.
41. Și Iosafat, ficiorul lui Asá, au împărățit preste Iúda; întru anul al patrulea a lui Ahaav, împăratul Israil, au împărățit Iosafat, ficiorul lui Asá.
42. ⌊Fiiu⌋[3967] de 35 de ani cînd împărăți el și 25 ani au împărățit în Ierusalim. Și numele maicei lui – Azefcá, fata lui Salaí.
43. Și au mersu întru toată calea lui Asá, tătîne-său, nu s-au abătut de la ea, ca să facă cel dreptu întru ochii Domnului; afară den cêle înalte n-au scos, căci tot nărodul jirtvuia și tămîia la cêle înalte.
44. Și să împăcă Iosafat cu împăratul Israil.
45. Și rămășițele cuvintelor Iosafat și domniile lui carele au făcut nu-s, iată, acêstea scrise întru cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
46. Și pre cei rămași den cei pricăjiți celor rămași întru dzilele lui Asá, tătîne-său, i-au rădicat de pre pămînt.
47. Și împărat nu era stînd la Iduméa. Și Iosafat au făcut corabii Tharsis pentru ca să margă la Ófir pentru aur.
48. Și nu mergea, căci s-au sfărîmat corabiile la Gasion Gaver.
49. Atuncea au dzis Ohozía, ficiorul lui Ahaav, cătră Iosafat: „Margă robii miei cu robii tăi!”.
50. Și adormi Iosafat cu părinții lui și să îngropă lîngă părinții lui în cetatea lui David, părintelui său, și împărăți Ioram, ficiorul lui, pentru el.
51. Și Ohozía, ficiorul lui Ahaav, au împărățit preste Israil în Samaría întru anul al 17 lui Iosafat, împăratul Iúdei. Ohozía, ficiorul lui Ahaav, au împărățit preste Israil în Samaría 2 ani.
52. Și au făcut răul înaintea Domnului și au mersu întru calea lui Ahaav, tătîne-său, și întru calea Iezável, maică-sa, și întru păcatele

[illegible]
53 [illegible]

[illegible] КАП. А҃

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18

КАП. В҃

[illegible]

casei lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.
53. Și au slujit valimilor și s-au închinat lor și au scîrbit pre Domnul Dumnedzăul Israil, după toate cîte s-au făcut înaintea lui.

A împărățiilor a patra

Cap 1

1. Și vicleni[3968] Moav întru Israil după ce muri Ahaav.
2. Și cădzu Ohozía pren cêle făcute cu mrêje[3969] ce era în ceardacul lui, în Samaría, și bolnăvi. Și trimise soli și dzise către ei: „Păsați și cercați întru Vaal Musca[3970], dumnedzăul Accaron, de voi trăi den boala mea aceasta!”. Și au mersu să întrêbe pre însul.
3. Și îngerul Domnului au grăit către Iliu Thesviteanul dzicînd: „Sculîndu-te, pasă întru tîmpinarea solilor lui Ohozía, împăratului Samaríei, și vei grăi către ei: «Pentru căci nu iaste Dumnedzău în Ierusalim[3971] voi mêrgeți să cercați întru Vaal Musca, dumnedzăul Accaron? Și nu așa,
4. Căci acêstea dzice Domnul: ‘Patul preste carele te-ai suit acoló, nu te vei pogorî de pre el, căci ⌊acoló⌋[3972] cu moarte vei muri’»”. Și mêrse Iliú și dzise către ei.
5. Și să întoarseră solii către el, și dzise către ei: „Ce căci v-ați întorsu?”.
6. Și dziseră către el: „Om s-au suit întru tîmpinare noao și dzise către noi: «Veniți de vă întoarceți către împăratul cela ce v-au trimis pre voi și grăiți către el: ‘Acêstea dzice Domnul: Au pentru căci nu iaste Dumnedzău întru Israil tu mergi a cerca întru Vaal Musca, dumnedzăul Accaron? Nu așa, patul preste carele te-ai suit acoló, nu te vei pogorî de la el, căci cu moarte vei muri!’»”.
7. ⌊Și întorcîndu-se, au spus împăratului în ce chip au grăit Iliú.⌋[3973] Și dzise lor ⌊împăratul⌋[3974]: „Ce-i alêgerea omului celui ce s-au suit întru tîmpinare voao și au grăit către voi cuvintele acêstea?”.
8. Și dziseră către el: „Om păros, și brîu de piêle – încinsu mijlocul lui”. Și dzise: „Iliú Thesviteanul acesta iaste”.
9. Și trimise către el ⌊povățitor⌋[3975] peste 50 și pre 50 ai lui. Și să sui ⌊și veni⌋[3976] către el. Și iată, ⌊Iliú⌋[3977] ședea pre vîrvul muntelui. Și grăi cel preste 50 către el ⌊și dzise⌋[3978]: „Omul lui Dumnedzău, împăratul te-au chemat, pogoară-te!”.
10. Și răspunse Iliú și dzise către cel preste 50: „Și de-s omul lui Dumnedzău eu, să va pogorî den cer foc și va mînca pre tine și pre cei 50 ai tăi”. Și să pogorî foc den cer și mîncă pre el și pre cei 50 ai lui.[3979]
11. Și adaose împăratul și trimise către el[3980] altu preste 50 și pre cei 50 ai lui. Și să sui și grăi cel preste 50 către el și dzise: „Omul lui Dumnedzău, acêstea dzice împăra-tul: «De sîrgu te pogoară!»”.
12. Și răspunse Iliú și grăi către el și dzise: „De-s om a lui Dumnedzău eu, să va pogorî foc den cer și va mînca pre tine și pre cei 50 ai tăi”. [3981]Și să pogorî foc den cer și mîncă pre el și pre cei 50 ai lui.[3982]
13. Și adaose încă împăratul a trimite ⌊povățuitor⌋[3983] preste 50 al treilea și pre cei 50 ai lui. Și veni ⌊către el⌋[3984] cel preste 50 al treilea și să plecă pre genuchele lui înaintea lui Iliú și să rugă lui și grăi către el și dzise: „Omul lui Dumnedzău, cinstească-să, dară, sufletul mieu și sufletul robilor tăi acestor 50 întru ochii tăi!
14. Iată, să pogorî foc den cer și mîncă pre cei doi preste 50 cei dentîi și pre cei 50 ai lor. Și acum, cinstească-să, dară, sufletul robilor tăi întru ochii tăi!”.
15. Și grăi îngerul Domnului către Iliú și-i dzise: „Pogoară-te cu el, nu te spămînta de către fața lor!”. Și să sculă Iliú și să pogorî împreună cu ei către împăratul.
16. Și grăi către el ⌊și dzise⌋[3985] ⌊Iliú⌋[3986]: „Acêstea dzice Domnul: «Ce căci ai trimis soli a cerca întru Vaal Musca, dumnedzăul Accaron, ca cînd n-are fi Dumnedzău întru Israil a întreba cuvîntul lui? Pentru acêea, patul pre carele te-ai suit acoló, nu te vei pogorî dupre el, căci cu moarte vei muri!»”.
17. Și au murit, după cuvîntul Domnului carele au grăit Iliú. Și au împărățit Ioram, fratele Ohozíei, pentru el, căci nu era la el ficior, întru anul al doilea lui Ioram, ficiorul lui Iosafat, împăratul Iúdei.
18. Și rămășițele cuvintelor Ohozíei cîte au făcut nu-s, iată, acêstea scrise în cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil? Și Ioram, fiiul Ahaav, împărățêște preste Israil, în Samaría, ani 12, întru anul 21 a împărăției lui Iosafat, împăratului Iúdei. Și au făcut răul înaintea Domnului, însă nu ca frații lui, nici ca maica lui. Și au dăpărtat stîlpii lui Vaal carele au făcut tată-său și le-au zdrobit pre iale. Însă întru păcatele[3987] casei lui[3988] Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, s-au lipit, nu s-au depărtat de către iale. Și să mînié cu urgie Domnul la casa lui Ahaav.

Cap 2

1. Și fu cînd vrea să rădice Domnul pre Iliú cu cutremur ca în cer, și mêrse Iliú și Eliseé de la Galgála.

și dzise Iliú

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25

ΚΕΦ. Γ.

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10

2. Şi dzise Iliú cătră Eliseé: „Şedzi, dară, aici, căci Domnul m-au trimis pre mine pînă la Vethil". „Viu Domnul şi viu sufletul tău, de te voi părăsi!". Şi veniră la Vethil.
3. Şi ieşiră fiii prorocilor cei den Vethil cătră Eliseé şi dziseră cătră el: „Au ştii că ia astădzi Domnul pre domnul tău de asupra capului tău?". Şi dzise: „Eu am cunoscut, tăceţi!".
4. Şi dzise Iliú cătră Eliseé: „Şedzi, dară, aicea, căci Domnul m-au trimis pre mine la Ierihó". Şi dzise Eliseé: „Viu Domnul şi viu sufletul tău, de te voi părăsi!". Şi veniră la Ierihó.
5. Şi să apropiară fiii prorocilor cei den Ierihó cătră Eliseé şi dziseră cătră el: „Au ştii că astădzi ia Domnul pre domnul tău de asupra capului tău?". Şi dzise: „Şi-ncă eu am cunoscut, tăceţi!".
6. Şi-i dzise lui Iliú: „Şedzi, dară, aicea, căci Domnul m-au trimis pînă la Iordan". Şi dzise Eliseê: „Viu Domnul şi viu sufletul tău, dă te voi părăsi!". Şi mêrseră amîndoi.
7. Şi 50 de oameni, fiii prorocilor, veniră şi stătură împotrivă de departe. Şi amîndoi au stătut lîngă Iordan[3989].
8. Şi luă Iliú cojocul lui şi-l învălui şi lovi apa; şi să dăspărţi apa de o parte şi de alta şi trecură amîndoi întru pustiiu.
9. Şi fu dacă trecură ei, şi Iliú dzise cătră Eliseê: „Cêre ce-ţi voi face ţie mainte decît mă voi văznesi[3990] de la tine". Şi dzise Eliseé: „Facă-să, dară, îndoite întru duhul tău preste mine!".[3991]
10. Şi dzise Iliú: „Ai îngreuiat a cêre". ⌊Şi dzise⌋[3992]: „De mă vei vedea luîndu-mă de la tine, şi va fi ţie aşa; şi de nu, nu să va face".
11. Şi fu ei mergînd mergea şi grăia, şi iată, car de foc şi cai de foc, şi împărţi întru mijlocul amînduróra, [3993]şi să luă Iliú cu cutremur ca în cer.[3994]
12. Şi Eliseê vedea, şi el striga: „Părinte, părinte, carul lui Israil şi călăreţul lui!". Şi nu-l mai vădzu pre el încă. Şi să apucă de hainele lui şi le spintecắ pre iale în doao rupturi.
13. Şi înălţă cojocul lui Iliú acoló, carea au cădzut de asupra lui, lui Eliseé; şi să întoarse Eliseê şi stătu pre marginea Iordanului.[3995]
14. Şi luă cojocul lui Iliú, care au cădzut deasupra lui, şi lovi apa şi nu să despărţi. Şi dzise: „Unde-i Dumnedzăul lui Iliú apfó?". Şi lovi apele şi să spintecară de o parte şi de alta, şi trecu Eliseé ⌊pre uscat⌋[3996].
15. Şi-l vădzură pre el fiii prorocilor cei den Ierihó denpotrivă şi dziseră: „Odihni-să duhul Iliú preste Eliseê". Şi veniră întru tîmpinarea lui şi i să închinară lui preste pămîntu.
16. Şi dziseră cătră el: „Iată, dară, sîntu împreună slugile tale 50 de oameni, fiii puterii; mergînd, dară, să cêrce pre domnul tău, să nu cîndai l-au rădicat pre el Duhul Domnului şi l-au aruncat pre el ⌊în Iordan⌋[3997] preste unul den munţi sau preste unul den dealuri". Şi dzise Eliseê: „Să nu trimiteţi!".
17. Şi-l siliră pre el pînă unde să ruşina. Şi dzise: „Trimiteţi!". Şi trimiseră 50 de oameni şi-l cercară trei dzile şi nu-l aflară pre el.
18. Şi să întoarseră cătră el, şi el şedea în Ierihó; şi dzise Eliseé: „N-am dzis cătră voi să nu trimiteţi?".
19. Şi dziseră oamenii cetăţii cătră Eliseê: „Iată dară, lăcuinţa cetăţii – bună, după cum tu, doamne, vezi, şi apele-s rêle şi pămîntul sterpos!".
20. Şi dzise Eliseé: „Luaţi-mi ciutură noao şi puneţi acoló sare!". Şi luară şi aduseră cătră el.
21. Şi ieşi Eliseé la cursurile apelor şi aruncắ acoló sare şi dzise[3998]: „Acêstea dzice Domnul: «Vindec apele acêstea, nu va fi încă de acoló moarte şi stearpă»".[3999]
22. Şi să vindecară apele pînă în dzua aceasta, după cuvîntul Eliseé carele au grăit.
23. Şi să sui de acoló la Vethil. Şi suindu-să el pre cale, şi copilaşi mici ieşiră den cetate şi batjocuriia pre el. Şi-i dziseră lui: „Suie-te, pleşuvule, suie-te, pleşuvule!"
24. Şi privi denapoia lui[4000] şi vădzu pre ei şi-i blăstămă pre ei cu numele Domnului. Iată, ieşiră doao ursoaie den dumbravă şi sparseră dentru ei 42 de copii.[4001]
25. Şi mêrse de acoló la Muntele Carmílului, şi de acoló s-au întors la Samaría.

Cap 3

1. Şi Ioram, ficiorul lui Ahaav, au împărăţit în Samaría, întru Israil, întru anul al 18 lui Iosafat, împăratului Iúdei. Şi împărăţi 12 ani.
2. Şi făcu răul înaintea Domnului, însă nu ca tată-său, nici ca maică-sa. Şi mutắ stîlpii lui Vaal carele au făcut tată-său.
3. Însă întru păcatul lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, s-au lipit, şi nu s-au depărtat de la iale.
4. Şi Mosá, împăratul Moav, era în ochid şi întorcea împăratului Israil întru rădicare 100000 de miei şi 100000 de berbeci cu lîni.
5. Şi să făcu după ce muri Ahaav, şi vicleni împăratul Moav întru împăratul Israil.
6. Şi ieşi împăratul Ioram întru dzua acêea den Samaría şi socoti pre Israil.
7. Şi mêrse şi trimise cătră Iosafat, împăratul Iúdei, dzicînd: „Împăratul Moav vicleni întru mine. Au mêrge-vei cu mine la Moav, la război?". Şi dzise: „Sui-mă-voi; asămănătoriul ţie asamăne mie; ca nărodul mieu, nărodul tău; ca caii miei, caii tăi".
8. Şi dzise: „Pre care cale mă voi sui?". Şi dzise: „Calea pustiiului Edom".
9. Şi mêrse împăratul Israil şi împăratul Iúda şi împăratul Edom şi au încungiurat cale de 7 dzile; şi nu era apă la tabără şi dobitoacelor celor den picioarele lor.
10. Şi dzise ⌊slugilor lui⌋[4002] împăratul

Israil

[illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

КАП. Д

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible]

Israil: „O, căci au chemat Domnul pre tustrei împărații petrecîndu-să să-i dea pre ei întru mîna Moav!”.

11. Și dzise Iosafat ⌊către el, împăratul Iúda⌋[4003]: „Nu iaste aicea proroc al Domnului, și vom cerca pre Domnul de la el?”. Și răspunse unul dentru slugile împăratului Israil și dzise: „Aicea-i Eliseé, ficiorul lui Safat, carele vărsa apă preste mîinile lui Iliú”.
12. Și dzise Iosafat: „Iaste la el cuvîntul Domnului”. Și pogorî către el împăratul Israil și Iosafat, împăratul Iúda, și împăratul Edom.
13. Și dzise Eliseé către împăratul Israil: „Ce-i mie și ție? Pasă către prorocii tătîne-tău și către prorocii mîne-ta!”. Și dzise lui împăratul: „Nu cîndai chemă Domnul pre tustrei împărații aceștia ca să-i dea pre ei în mîinile Moav?”.
14. Și dzise Eliseé: „Viu Domnul puterilor carele am dvorit înaintea lui, căci să nu aș lua eu fața lui Iosafat, împăratului Iúdei, de aș fi căutat asupra ta și aș fi vădzut pre tine.
15. Și acum vedzi, ia-mi cîntător!”. Și fu dacă cîntă cel ce cînta, și să făcu preste el mîna Domnului
16. Și dzise: „Acêstea dzice Domnul: «Faceți pîrîul acesta gropile - gropile!».
17. Căci acêstea dzice Domnul: «Nu veți vedea vînt și nu veți vedea ploaie, și pîrîul acesta să va împlea de apă și veți bea voi, și agonisitile voastre, și dobitoacele voastre».
18. Și iușoară aceasta întru ochii Domnului, și va da pre Moav întru mîinile voastre
19. Și veți lovi toată cetatea mare și toată cetatea aleasă și tot lemnul bun veți oborî și toate șipotile apei să astupați și toată partea bună o veți strica cu pietri”.
20. Și să făcu dimineață suindu-să jirtva și iată, ape veniia de pre calea Edom și să împlu pămîntul de apă.[4004]
21. Și Moav au audzit că s-au suit cei ⌊3⌋[4005] împărați ca să-i bată pre ei, și au strigat dentru tot, încinși cu brîu și în sus[4006], și au stătut la hotar.
22. Și să mînecară dimineață, și soarele au răsărit preste ape; și vădzu Moav den preajmă apele roșii ca sîngele,
23. Și dzise: „Sînge acesta a sabiei, ⌊și⌋[4007] să bătură împărații și lovi om pre aproapele lui. Și acum, preste prădzile Moav!”.
24. Și întrară în tabăra Israil. Și Israil s-au sculat și au lovit pre Moav. Și fugiră de către fața lor; și întrară mergînd și bătînd pre Moav.
25. Și cetățile le surpară, ⌊și preste⌋[4008] toată partea bună au aruncat om piatra lui și au împlutu-o pre ea, și tot șipotul apei au astupat și tot lemnul bun[4009] au oborît, pînă ce au lăsat pietrile zidului surpate; și au încungiurat prăștiașii și au lovit pre ea.
26. Și vădzu împăratul Moav că au întărit preste el războiul și luă împreună cu el 700 de oameni cu sabiile zmulte, să taie către împăratul Edom, și n-au putut. Și luă pre ficiorul lui pre cel dentîi născut, pre carele au împărățit pentru el, și-l aduse pre el ardere de tot preste zid. Și să făcu căință mare preste Israil și să rădicară de la îns și să învîrtejiră la pămîntul lor.

Cap 4

1. Și muiêre una dentru fiii prorocilor striga către Eliseé, dzicînd: „Robul tău, bărbatul mieu, au murit; și tu ai cunoscut că rob ⌊tău⌋[4010] era temîndu-să de Domnul; și datornicul au venit să ia pre amîndoi ficiorii miei lui întru robi”.
2. Și dzise către ea Eliseé: „Ce-ți voi face? Spune mie, ce iaste ție în casă?”. Și ea dzise: „Nu iaste la roaba ta nimic în casă, fără numai carele mă voi unge untudelemnu”.
3. Și dzise către ea: „Vino, cêre ție vase denafară de la toți vecinii tăi, vase dășarte, ⌊și⌋[4011] nu împuțina.
4. Și vei întra și vei închide ușa asupra ta și asupra fiilor tăi și vei turna la vasele acêstea și ce să va împlea, vei lua”.
5. Și să duse de la el ⌊și făcu așa⌋[4012]; și închise ușa asupra ei și asupra fiilor ei; ei[4013] apropiia către ea și ea turna. Și fu daca să împlură vasele,[4014]
6. Și dzise către fiii ei: „Apropiați încă către mine vas!”. Și dziseră ei: „Nu mai iaste încă vas”. Și stătu untdelemnul.
7. Și veni și spuse omului lui Dumnedzău. Și dzise ⌊Eliseé⌋[4015]: „Pasă și vinde untdelemnul și vei plăti cametile tale și tu și fiii tăi veți trăi întru cel ce va rămînea ⌊untdelemnul⌋”.[4016]
8. Și să făcu dzuă și trecu Eliseé la Soman. Și acoló – muiêre mare și-l opri pre el să mănince pîine. Și să făcu dendăstul mergînd el, să abătu a mînca acoló pîine.
9. Și dzise muiêrea către bărbatul ei: „Iată, dară, am cunoscut că om a lui Dumnedzău sfîntul acesta mêrge la noi pururea.
10. Să-i facem, dară, lui ceardac, loc mic, și să-i punem lui acoló pat și masă și scaun[4017] și sfêșnic. Și va fi cînd vor[4018] întra către noi, să va abate către noi”.
11. Și să făcu dzi, și întră acoló și să abătu la ceardac și dormi acoló.
12. Și dzise către Ghiezí, copilașul lui: „Cheamă-mi pre somaniteanca aceasta!”. Și o chiemă pre ea și stătu înaintea lui.
13. Și-i dzise lui: „Dzi, dară, către ea: «Iată, ne-ai întristat noao toată întristarea aceasta; ce trebuie a face ție? Să este ție[4019] cuvîntu către împăratul sau către boiêrii puterii?»”. Și ea dzise: „În mijlocul nărodului eu lăcuiescu odihnindu-mă”.
14. Și dzise ⌊către Ghiezí⌋[4020]: „Ce trebuie a face ei?”. Și dzise Ghiezí, ⌊copilașul lui⌋[4021]: „Și foarte ficior nu iaste ei, și bărbatul ei – bătrîn”.
15. Și dzise: „Cheamă-o pre ea!”. Și

o chemă pre ea

16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44

КАП. [illegible]

[illegible]

o chemă pre ea şi stătu lîngă uşe.

16. Şi dzise Eliseé cătră ea: „În vrêmea aceasta ca în ceasul acesta viu, şi tu zemeslită fiiu!". Şi ea dzise: „Nu, doamne, omul lui Dumnedzău, să nu minţeşti pre roaba ta!".

17. Şi în pîntece luă muiêrea şi născu fiiu la vrêmea aceasta ca şi ceasul viu, în ce chip au grăit cătră ea Eliseé.

18. Şi să îmbărbătă copilaşul. Şi să făcu cîndu ieşi copilaşul cătră tatăl lui, cătră cei ce secera,

19. Şi dzise cătră tată-său: „Capul mieu, capul mieu!". Şi dzise copilaşului: „Rădică-l pre el cătră maica lui!".

20. Şi-l rădicắ pre el şi-l băgă pre el cătră maica lui. Şi dormi pre genunchele ei pînă în amiadzădzi şi au murit.

21. Şi-l aduse pre el şi-l adormi pre el pre patul omului lui Dumnedzău, şi închise asupra lui şi ieşi.

22. Şi chemă pre bărbatul ei şi dzise: „Trimite-mi, dară, mie unul den copilaşi şi una den măgăriţe şi voi alerga pînă la omul lui Dumnedzău şi-l voi întoarce".

23. Şi dzise: „Ce că tu mergi cătră el astădzi? Nu-i lună noao, nici sîmbătă". Şi ea dzise: „Pace!".

24. Şi înşelă măgăriţa şi dzise cătră copilaşul ei: „Pasă şi îmblă, nu mă opri[4022] a încăleca, căci dă voi dzice ţie: ⌊«Vino!», şi vei mêrge şi vei sosi cătră el, omul lui Dumnedzău, la Muntele Carmílulu⌋".[4023]

25. Şi mêrse şi veni pînă la[4024] omul lui Dumnedzău, la Muntele Carmílului. Şi să făcu daca vădzu Eliseé venind pre ea, şi dzise cătră Ghiezí, copilaşul lui: „Vezi somaniteanca aceasta!

26. Acum aleargă întru tîmpinarea ei şi vei dzice ei: «Pace ţie?»". ⌊Şi alergă întru tîmpinarea ei şi dzise ei: „Pace ţie?⌋[4025] Pace bărbatului tău? Pace copilaşului?". Şi ea dzise: „Pace".

27. Şi veni cătră Eliseé la munte şi[4026] să apucắ de picioarele lui. Şi să apropié Ghiezí ca să o împingă pre ea. Şi dzise Eliseé: „Lasă-o pre ea, căci sufletul ei supărat[4027] ei; şi Domnul au ascunsu de la mine şi nu mi-au spus mie".

28. Şi ea dzise: „Au doară am cerut fiiu de la domnul mieu? Căci am dzis: «Să nu înşeli cu mine!»".

29. [4028]Şi dzise Eliseé lui Ghiezí: „Încinge mijlocul tău şi ia toiagul mieu întru mîna ta şi pasă! Căci, dă vei afla om, să nu-l blagosloveşti pre el; şi dă te va blagoslovi, să nu-i răspundzi lui. Şi vei pune toiagul mieu preste faţa copilaşului".

30. Şi dzise maica copilaşului: „Viu Domnul şi viu sufletul tău, dă te voi lăsa". Şi să sculă Eliseé şi mêrse denapoia ei.

31. Şi Ghiezí veni înaintea ei şi puse deasupra toiagul la faţa copilaşului, şi nu era glas, şi nu era ascultare. Şi să întoarse întru tîmpinarea lui şi-i spuse lui dzicîndu: „Nu s-au sculat copilaşul".

32. Şi întrắ Eliseé în casă şi iată, copilaşul mortu, culcat preste[4029] patul lui. Şi întrắ Eliseé în casă şi iată, copilaşul mortu, culcat pre aşternutul lui.[4030]

33. Şi întrắ Eliseé ⌊în casă⌋[4031] şi închise uşa asupra amînduróra lor şi să rugă cătră Domnul;

34. Şi să sui şi să culcă preste copilaş şi puse gura lui preste gura lui şi ochii lui preste ochii lui şi mîinile lui preste mîinile lui ⌊şi talpele lui preste talpele lui⌋[4032] şi-l suflắ pre el şi să înduplecắ preste el şi să încăldzi trupul copilaşului.

35. [4033]Şi să întoarse şi mêrse întru casă de o parte şi de alta şi să sui şi acoperi preste copilaş şi să înfierbîntắ copilaşul pînă de şapte ori şi deşchise copilaşul ochii lui.

36. Şi strigắ Eliseé cătră Ghiezí şi dzise: „Cheamă pre somaniteanca aceasta!". Şi o chemă pre ea şi întrắ el; şi dzise Eliseé: „Ia-ţi pre ficiorul tău!".

37. Şi întrắ muiêrea şi cădzu lîngă picioarele lui şi să închinắ la pămînt şi-şi luă pre fiiul ei şi ieşi.

38. Şi Eliseé să întoarse la Galgála. Şi foametea în pămînt, şi ficiorii prorocilor şedea înaintea lui. Şi dzise Eliseé copilaşului lui: „Pune căldarea cea mare şi fierbi fiertură fiilor[4034] prorocilor!".

39. Şi ieşi la ţarină să strîngă arioth; şi aflắ vie în ţarină şi adunắ de la ea curcubeţêle sălbatece, plină haina lui. Şi întrắ şi puse întru căldarea hierturii, căci n-au ştiut.

40. Şi turnă oamenilor să mănince. Şi fu cînd mînca ei den fiertură, şi iată, strigară şi dziseră: „Moarte-i în căldare, omul lui Dumnedzău!". Şi nu putea să mănince.

41. Şi dzise: „Luaţi făină şi puneţi înlontru în căldare!". Şi dzise ⌊Eliseé cătră Ghiezí, copilaşul lui⌋[4035]: „Toarnă nărodului şi să mănince!". Şi nu să făcu ⌊acoló⌋[4036] încă cuvînt rău în căldare.

42. Şi om trecu den Vetharlisá şi aduse cătră omul lui Dumnedzău a roadelor dentîi 20 de pîini de ordzu şi păpuşi întru traista lui. Şi dzise: „Să daţi nărodului şi mănince!".

43. Şi dzise posluşnicul lui: „Ce voi da acêstea înaintea a 100 de oameni?". Şi dzise: „Dă nărodului şi mănince, căci acêstea dzice Domnul: «Mînca-vor şi vor lăsa»".

44. Şi mîncară şi lăsară, după cuvîntul Domnului.

Cap 5

şi Neeman

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

1. Şi Neeman, boiêrinul puterii Siríei, era om mare înaintea domnului lui şi minunat la faţă, căci pren el au dat Domnul mîntuire[4037] Siríei. Şi omul era vîrtucios cu putêrea, stricat[4038].
2. Şi den Siríia au ieşit tîlhari şi au robit den Pămîntul lui Israil ficioară mică; şi era înaintea muierii lui Neéman.
3. Şi ea dzise doamnei ei: „De ar fi domnul mieu înaintea prorocului ⌊lui Dumnedzău⌋[4039] celui de la Samaría, atuncea îl va curăţi pre el de stricăciunea lui".
4. Şi întrá şi spuse domnului ei şi dzise: aşa şi aşa au grăit fata cea den Pămîntul Israil.
5. Şi dzise împăratul Siríei ⌊către Neeman⌋[4040]: „Ia vino, întră înlontru, şi voi trimite carte către împăratul Israil!". Şi mêrse şi luă în mîna lui 10 talandzi de argint şi 6000 de auri şi 10 rînduri de veşminte.
6. Şi aduse cartea către împăratul Israil, dzicînd: „Şi acum, dacă va veni cartea aceasta către tine, iată, am trimis către tine pre Neéman, robul mieu, şi să-l vindeci pre el de stricăciunea lui".
7. Şi fu daca citi împăratul Israil cartea, rupse hainele lui şi dzise: „Au Dumnedzău eu sînt, a învíe au a omorî? Căci acesta trimite către mine om ca să-l curăţascu de către stricăciunea lui? Căci numai cunoaşteţi dară şi vedeţi căci vinuiêşte acesta[4041] pre mine".
8. Şi fu daca audzi Eliseé, omul lui Dumnedzău, că şi-au ruptu împăratul Israil hainele lui, şi trimise către împăratul Israil, dzicînd: „Pentru căci ţi-ai rupt hainele? Vie, dară către mine Neéman şi cunoască că iaste proroc în Israil".
9. Şi veni Neéman cu călărime şi car şi stătu la uşile casei lui Eliseé.
10. Şi trimise către însu Eliseé porîncitor, dzicîndu: „Mergîndu, scaldă-te de 7 ori în Iordan şi să va întoarce trupul tău ţie şi să va curăţi".
11. Şi să mîniia[4042] Neéman şi să duse şi dzise: „Iată, ⌊dară⌋[4043], dzise că va ieşi către mine şi va sta şi va chema întru numele Domnului Dumnedzăului lui şi va pune mîna lui preste loc şi va culêge stricăciunea.
12. Nu-s mai bune Avaná şi Farfar, rîurile Damascului, decît ⌊Iordánul şi⌋[4044] toate apele Israil? Au mergînd nu mă voi scălda întru iale şi mă voi curăţi?". Şi să abătu şi să duse cu mînie.
13. Şi să apropiară slugile lui şi grăiră către el: „Mare cuvînt au grăit prorocul către tine; nu-l vei face? Căci au dzis către tine: «Scaldă-te şi te curăţêşte!»".
14. [4045]Şi să pogorî Neeman [4046]şi să afundá întru Iordan de 7 ori, după cuvîntul lui Eliseé, şi să întoarse trupul lui ca trupul copilaşului mic şi să curăţi.
15. Şi să întoarse către Eliseé el şi toată tabăra lui şi veni şi stătu înaintea lui şi dzise: „Iată, dară, am cunoscut că nu iaste Dumnedzău întru tot pămîntul, căci fără numai întru Israil. Şi acum ia blagosloveniia de la robul tău".
16. Şi dzise Eliseé: „Viu Domnul la carele am dvorit înaintea lui, dă voi lua". Şi-l sili pre el să ia, şi nu ascultá.
17. Şi dzise Neéman: „Şi de nu, dea, dară, robului tău gomor a o părêche de muşcoi de pămînt ⌊şi tu îmi vei da den pămîntul roşiiatec⌋[4047], căci nu va mai face încă robul tău ardere de tot şi jirtve la dumnedzăi alţii, fără numai la Domnul sîngur. Cu cuvîntul acesta şi pentru cuvîntul acesta,
18. Şi va ierta domnul ruga robului tău cîndu va întra domnul mieu la casa Remman să mă închin lui, şi acoló să va odihni preste mîna mea, şi mă voi închina în casa Remman cînd să va închina el în casa Remman; şi va ierta, dară, domnul robului tău cu cuvîntul acesta".
19. Şi dzise Eliseé către Neéman: „Pasă în pace!". Şi mêrse de la el la havrathá a pămîntului;
20. Şi dzise Ghiezí, copilaşul omului lui Dumnedzău: „Iată, pregetă domnul mieu lui Neéman sirului acestuia, ca să nu ia den mîna lui dentru carele au adus. Viu Domnul că de nu voi alerga denapoia lui şi voi lua de la el ceva".
21. Şi goni Ghiezí denapoia lui Neéman, şi-l vădzu Neéman pre el alergînd denapoia lui şi să întoarse întru tîmpinarea lui de la car.
22. Şi dzise: „Pace?". Şi dzise Ghiezí: „Pace. Domnul mieu m-au trimis, dzicînd: «Iată, au venit către mine 2 copilaşi den Muntele Efraim, dentru fiii prorocilor; dă-le, dară, lor taland de argint şi doao rînduri de veşminte»".
23. Şi dzise Neéman cu blîndêţe: „Ia doi talandzi de argint!". Şi-l sili pre el şi luă doi talandzi de argint întru doao burdujêle şi doao rînduri de văşminte şi dêde asupra doi copilaşi ai lui şi le rădicară înaintea lui.
24. Şi veni la întunêrec şi luă dentru mîinile lor şi puse în casă. Şi trimise pre oameni, şi să duseră.
25. Şi el veni şi dvoriia către domnul lui. Şi dzise către el Eliseé: „De unde, Ghiezí?". Şi dzise Ghiezí: „N-au mersu robul tău încoace şi încoleá".
26. Şi dzise către el Eliseé: „Nu inima mea au mersu cu tine, ⌊şi ştiu⌋[4048] că s-au întorsu omul de la carul lui întru tîmpinarea ta? Şi acum ai luat argintul şi ⌊acum⌋[4049] ai luat hainele, şi vei lua cu iale grădini şi maslineturi şi vii şi oi şi boi şi slugi şi slujnice.
27. Şi lepra lui Neéman să va lipi întru tine şi întru seminţiia ta întru vac". Şi ieşi dentru faţa lui stricat ca omătul.[4050]

Cap 6

КАП. Ѕ

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible] 19
[illegible] самарiа [illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] самарiа [illegible] 25
[illegible] самарiа [illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]

Cap 6

1. Şi dziseră ficiorii prorocilor către Eliseé: „Iată, dară, locul întru carele noi lăcuim înaintea ta – strîmptu de către noi.
2. Să mêrgem, dară, pînă la Iordan şi să luom de acoló om unul o grindă[4051] şi vom face noao acoló a lăcui acoló”. Şi dzise: „Păsaţi[4052].”
3. Şi dzise unul: „Vino cu lineşte, vino cu robii tăi”. Şi dzise: „Eu voi mêrge”.
4. Şi mêrse împreună cu ei şi veniră la Iordan şi tăia lêmne.
5. Şi iată, unul răsturnînd grinda, şi hierul cădzu den codorîşte, cădzu întru apă. Şi strigắ: „O, Doamne, şi aceasta-i ascunsă!”.
6. Şi dzise omul lui Dumnedzău: „Unde au cădzut?”. Şi i-au arătat lui locul. Şi rase lemnu şi-l aruncắ pre el acoló şi pluti hierul.[4053]
7. Şi dzise: „Înalţă-te şie!”. Şi întinse mîna lui şi luă pre el.
8. Şi împăratul Siríei era dînd război întru Israil. Şi sfătui către[4054] slugile lui, dzicînd: „La locul acesta oarecare elmoni voi tăbărî”.
9. Şi trimise Eliseé către împăratul Israil, dzicînd: „Păzêşte ca să nu treci întru locul acesta, căci acolo Siríia iaste ascunsă!”.
10. Şi trimise împăratul Israil la locul carele au dzis lui ⌊Elisee⌋[4055] şi s-au păzit de acoló nici o dată au de doao ⌊ori⌋[4056].
11. Şi să clăti sufletul împăratului Siríei pentru cuvîntul acesta; şi chemă pre slugile lui şi dzise către ei: „Nu-mi veţi spune mie cine mă vinde la împăratul Israil?”.
12. Şi dzise unul dentru slugile lui: „Nu, domnul mieu împărate, căci prorocul Eliseé cel den Israil spune împăratului Israil toate cuvintele carele vei grăi întru cămara aşternutului tău”.
13. Şi dzise: „Ia-mblaţi, vedeţi unde e el şi trimiţînd îl voi lua pre el”. Şi-i spuseră lui dzicînd: „Iată, în Dothaim”.
14. Şi au trimis acoló călăreţi şi car şi putêre grea. Şi veniră noaptea şi încungiurară cetatea.
15. Şi să mînecắ slujnicul lui Eliseé a să scula şi ieşi. Şi iată, putêre încungiurînd cetatea, şi cai, şi car. Şi dzise copilaşul către el: „O, doamne, cum vom face?”.
16. Şi dzise Eliseé: „Nu te tême, căci mai mulţi cei cu noi decît cei cu înşii”.
17. Şi să rugă Eliseé şi dzise: „Doamne, deşchide, dară, ochii[4057] copilaşului şi să vadză!”. Şi deşchise Domnul ochii lui şi văzdu; şi iată, muntele plin de cai, şi car de foc prenpregiurul Eliseé.[4058]
18. Şi să pogorîră către el. Şi să rugă Eliseé către Domnul şi dzise: „Lovêşte, dară, limba aceasta cu nevedêre!”. Şi-i lovi pre ei cu nevedêre, după cuvîntul Eliseé.[4059]
19. Şi dzise către ei Eliseé: „Nu-i aceasta cetatea şi nu-i aceasta calea. Veniţi denapoia mea şi voi aduce pre voi la omul carele cercaţi!”. Şi-i duse pre ei la Samaría.
20. Şi fu dacă întrară în Samaríia, şi dzise dară Eliseé: „Dăşchide, dară, Doamne, ochii lor şi vază!”. Şi deşchise Domnul ochii lor şi văzdură, şi iată, era în mijlocul Samaríei.
21. Şi dzise împăratul Israil către Eliseé, daca i-au văzdut pre ei: „Au lovindu-i lovi-i-voi, părinte?”.
22. Şi dzise: „Nu-i vei lovi, fără numai pre carii ai robit cu sabiia ta şi cu arcul tău tu ucizi. Pune pîini şi apă înaintea lor şi mănince şi bea şi margă către domnul lor”.
23. Şi le puse lor punere mare şi mîncară şi băură şi-i trimise pre ei şi mêrseră către domnul lor. Şi n-au mai adaos încă tîlharii Siríei ca să vie la Pămîntul Israil.
24. Şi să făcu după aceasta, şi adunắ fiiu Áder, împăratul Siríei, toată putêrea lui[4060] şi să sui şi şedzu pregiur Samaría.
25. Şi iată, şedea pregiur ea, pînă unde s-au făcut capul de măgar 50 de sicli de argint şi a patra parte de cavă a găinaţului de porîmbu, 50 sicli de argint. Şi să făcu foamete mare în Samaria.
26. Şi[4061] era[4062] împăratul Israil mergînd pre zid, şi muiêre strigắ către el dzicînd: „Mîntuiêşte, doamne împărate!”.
27. Şi dzise ei: „Să nu te mîntuiască Domnul, de unde te voi mîntui? Au den arie, au den teasc?”.
28. Şi dzise ei împăratul: „Ce iaste ţie?”. Şi dzise: „Muiêrea aceasta dzise către mine: «Dă pre fiiul tău şi-l vom mînca pre el astădzi, şi pre fiiul mieu îl vom mînca mîine»,
29. [4063]Şi am fiertu[4064] pre fiiul mieu şi l-am mîncat pre el. Şi am dzis către ea în dzua a doao: «Dă pre fiiul tău şi să-l mîncăm pre el!». Şi l-au ascunsu pre fiiul ei”.
30. Şi fu daca audzi împăratul ⌊Israil⌋[4065] cuvintele muierii, rupse hainele lui; şi el mergea pre zid, şi văzdu nărodul şi iată – sacul pre trupul lui, denlontru.
31. Şi dzise împăratul: „Acêstea să-mi facă mie Domnul şi acêstea să-mi adaogă, dă va sta capul lui Eliseé, ficiorul lui Safat, preste el astădzi!”.
32. Şi Eliseé şedea întru casa lui şi cei bătrîni şedea cu el. Şi îi[4066] trimise om înaintea fêţii lui. Şi mainte decît a veni trimisul către el, şi el dzise către cei bătrîni: „Au nu ştiţi căci au trimis ficiorul ucigaşului acesta să ia capul mieu? Vedeţi, daca va veni trimisul, închideţi uşa şi-l năcăjiţi pre el

la uşe

[illegible]
33 [illegible]
[illegible]

КАП. З

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

КАП. Н

[illegible]
2 [illegible]

la ușe. Nu-i glas a picioarelor domnului lui denapoia lui?”.

33. Încă el grăind cu ei, și iată, trimisul pogorî cătră el și dzise: „Iată, aceasta răutate-i de la Domnul. Ce voi mai tîrpi Domnului încă?”.

Cap 7

1. Și dzise Eliseé: „Ascultă cuvîntul Domnului! Acêstea dzice Domnul: «Ca în ceasul acesta mîine, măsura de făină de grîu – un siclu, și doao măsuri de ordzu – într-un siclu, întru porțile Samaríei»”.
2. Și răspunse cel al treilea după împăratul, preste carele împăratul să odihniia preste mîna lui, cătră Eliseé și dzise: „Iată, va face Domnul zghiaburi în cer, nu va fi cuvîntul acesta!”. Și Eliseé dzise: „Iată, tu vei vedea cu ochii tăi și de acoló nu vei mînca!”.
3. Și 4 oameni era stricați lîngă ușa cetății, și dzise om cătră aproapele său: „Ce noi ședem aicea pînă unde vom muri?
4. Dă vom dzice: «Să întrăm în cetate», și vom muri acoló, și foamete în cetate, și de vom ședea[4067] aicea, și vom muri. Și acum, veniți și să cădem în tabăra Siríei. Dă ne vor lăsa vii pre noi, și vom trăi; și dă ne vor omorî pre noi, și vom muri”.
5. Și să sculară întru întunêrec și întrară la tabăra Siríei și veniră[4068] în mijlocul taberii Siríei și, iată, nu iaste acoló om.
6. Și Domnul audzite au făcut la tabăra Siríei glas de car și glas de cal și glas de putêre mare, și dzise om cătră aproapele său: „Acum au năimit asupra noastră împăratul Israil pre împărații hetteilor[4069] și pre împărații Eghiptului, ca să vie asupra noastră”.[4070]
7. Și să sculară și fugiră în întunêrec. Și lăsară corturile lor și caii lor și măgarii lor după cum era în tabără și fugiră cătră sufletul lor.
8. Și întrară stricații aceștia pînă la o parte de tabără, și întrară într-un cort și mîncară și băură și rădicară de acoló argint și aur și îmbrăcăminte și mêrseră și ascunseră. Și să întoarseră și întrară[4071] la alt cortu și luară de acoló și mêrseră și ascunseră.
9. Și dzise om cătră aproapele lui: „Nu așa noi facem! Dzua aceasta dzi de bună vêste iaste și noi tăcem și îngăduim pînă la lumină dimineață și vom afla fărădelêge. Și acum, ia vino și să întrăm și să spunem la casa împăratului!”.
10. Și întrară și strigară cătră poarta cetății și spuseră lor dzicînd: „Întrat-am în tabăra Siríei și ⌊iată⌋[4072], nu iaste acoló glas de om, fără numai cal legat și măgar legat și corturile după cum sînt”.
11. Și strigară portarii și spuseră la casa împăratului înlontru.
12. Și să sculă împăratul noaptea și dzise slugilor lui: „Spune-voi, dară, voao carele au făcut Siría: au cunoscut că flămîndzi sîntem noi și au ieșit den tabără și s-au ascunsu în țarină, dzicînd că «Vor ieși den cetate și-i vom prinde pre ei vii și în cetate vom întra»”.
13. Și răspundzînd unul den slugile lui, dzise: „Să ia, dară, 5 den caii ce au rămas, carii au rămas aicea, iată, sînt cătră toată mulțimea Israil cêea ce-i slăbită; și vom trimite acoló și vom vedea”.
14. Și luară 2 călăreți de cai și trimise împăratul Israil denapoia împăratului Siríei, dzicînd: „Păsați și vedeți!”.
15. Și mêrseră denapoia lui pînă la Iordan și iată, toată calea plină de haine și de vase carele au lăpădat Siría, spămîntîndu-se ei. Și să întoarseră trimișii și povestiră împăratului ⌊Israil⌋[4073].
16. Și ieși nărodul și jefuiră toată[4074] tabăra Siríei. Și să făcu măsura de făină de grîu un siclu și doao măsuri de ordzu un siclu, după cuvîntul Domnului.
17. Și împăratul au pus pre al treilea după el, preste carele ⌊împăratul⌋[4075] odihniia preste mîna lui, pre poartă. Și-l călcară pre el nărodul pre poartă și muri, în ce chip au grăit omul lui Dumnedzău carele au grăit cînd s-au pogorît vestitoriul cătră el.
18. Și să făcu în ce chip au grăit Eliseé cătră împăratul dzicînd: „Doao măsuri de ordzu – un siclu și o măsură de fănină de grîu – un siclu, și va fi ca în ceasul acesta mîine, în poarta Samaríei”.
19. Și au răspuns al treilea după împăratul lui Eliseé și dzise: „Iată, Domnul face zghiaburi[4076] în cer, nu va fi cuvîntul acesta”. Și dzise ⌊Eliseé⌋[4077]: „Iată, vei vedea cu ochii tăi și de acoló nu vei mînca”.
20. Și să făcu așa, și-l călcă pre el nărodul întru poartă și muri.

Cap 8

1. Și Eliseé grăi cătră muiêrea [4078]cariia i-au învis ficiorul dzicînd: „Scoală-te și pasă tu și casa ta și nemernicêște unde vei nemernici, căci au chemat Domnul foamete pre pămînt, și-ncă veni preste pămînt 7 ani”.
2. Și să sculă muiêrea și să făcu după cuvîntul Eliseé; și mêrse ea și casa ei și nemerniciiá în pămîntul celor striini de fêl 7 ani.

și să făcu

3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]

[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Α

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2

[illegible]

3. Și să făcu după ce trecură cei 7 ani, și să întoarse muiêrea de la cei striini de fêl la cetate și veni către împăratul să strige pentru casa ei și pentru țarinile ei.
4. Și împăratul grăia către Ghiezí, copilașul lui Eliseé, omul lui Dumnedzău, dzicînd: „Povestêște-mi mie, dară, toate marele carele au făcut Eliseé".
5. Și fu el povestind împăratului cum au învis fiiul ei cel mortu, și iată muiêrea cariia au învis pre fiiul ei⌊Eliseé⌋[4079], strigînd către împăratul pentru casa ei și pentru țarinile ei. Și dzise Ghiezí: „Doamne împărate, aceasta-i muiêrea și acesta-i fiiul ei pre carele au învis Eliseé".
6. Și întrebă împăratul pre muiêre și-i povesti lui. Și-i dêde ei împăratul un scopit, dzicînd: „Întoarce toate ale ei și toate roadele țarenii ⌊ei⌋[4080], dentru dzua carea au lăsat pămîntul pînă astădzi".
7. Și veni Eliseé la Damascu. Și fiiul Áder, împăratul Siríei, boliia. Și-i spuseră lui dzicînd: „Veni omul lui Dumnedzău pînă aicea".
8. Și dzise împăratul către Azail: „Ia întru mîna ta manaá[4081] și pasă întru tîmpinarea omului lui Dumnedzău și cearcă pre Domnul pren însul, dzicînd: «De voi trăi den boala mea aceasta?»".
9. Și mêrse Azail întru tîmpinarea lui și luă manaá întru mîna lui și toate bunele Damascului, sarcină a 40 de cămile; și veni și stătu înaintea lui și dzise ⌊către Eliseé⌋[4082]: „Fiiul tău, ficiorul lui Áder, împăratul Siríei, trimis-au către tine, dzicînd: «Dă voi trăi dentru boala mea aceasta?»".
10. Și dzise către el Eliseé: „Pasă, dzi-i lui: «Cu trai vei trăi!»; și-mi arătă Domnul că cu moarte va muri".
11. Și au stătut înaintea fêței lui⌊și dzăcea darurile pînă unde au putredit⌋[4083], și le-au pus pînă la rușine. Și plînse omul lui Dumnedzău.[4084]
12. Și dzise Azail: „Ce-i că domnul mieu plînge?". Și dzise: „Căci știu cîte vei face fiilor Israil rêle: tăriile lor le vei trimite cu foc și pre aleșii lor cu sabie ii vei ucide și pruncii lor ii vei zbate și cêle ce au în pîntece ale lor le vei spinteca".
13. Și dzise Azail: „Cine iaste robul tău, cîinele cel mort, încă să facă cuvîntul cel mare acesta?". Și dzise Eliseé: „Arătatu-mi-au Domnul pre tine împărățind pre Siría".
14. Și să duse de la Eliseé și întrắ către domnul lui. Și-i dzise lui: „Ce au dzis ție Eliseé?". Și dzise: „Dzisu-mi-au Eliseé: «Cu viață vei trăi»".
15. Și fu a doao dzi, și luă mahivar și-l muia întru apă și-l învăli preste fața lui, și muri. Și împărăți Azail pentru însul.
16. [4085]Întru anul al cincilea lui Ierovoam, ficiorul lui Ahaav, împăratului Israil, au împărățit Ioram, ficiorul lui Iosafat, împăratul Iúda.
17. Fiiu de 32 ani era cînd împărățiia el, și 8 ani au împărățit în Ierusalim.
18. Și mêrse întru calea împăraților Israil, în ce chip au făcut casa Ahav, căci fata lui Ahaav era lui întru fămêie; și făcu răul înaintea Domnului.
19. Și nu vru Domnul să strice pre Iúda, pentru David, robul lui, [4086]în ce chip au dzis, ca să-i dea lui luminător și fiilor lui, toate dzilele.
20. Întru dzilele lui, au viclenit Edom dedesuptul mînii Iúdei și împărăți preste el împărat.
21. Și să sui Ioram[4087] la Sior și toate carăle ⌊cêle cu⌋[4088] el. Și să făcu el sculîndu-să, și lovi Edom pre cel ce l-au încungiurat pre el și pre boiêrii carălor și fugi nărodul la lăcașurile lor.
22. Și vicleni Edom dedesuptul mîinii Iúdei, pînă în dzua aceasta. Atuncea au viclenit Nazvaná[4089], întru vrêmea acêea.
23. Și rămășițele cuvintelor Ioram și toate cîte au făcut, nu, iată, s-au scris pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
24. [4090]Și adormi Ioram cu părinții lui și să îngropă cu părinții lui în cetatea David, ⌊a tătîne-său⌋[4091]. Și împărăți Ohozía, fiiul lui, pentru însul.
25. Întru anul al 12 lui Ioram, fiiul lui Ahaav, împăratul lui Israil, împărăți Ohozía, fiiul lui Ioram, împăratului Iúdei.
26. Fiiu de 22 de ani – Ohozía cînd împărăți el și un an împărăți în Ierusalim. Și numele maicii lui – Gotholía, fata lui Amvrí, împăratul Israil.
27. Și mêrse întru calea casei lui Ahaav și făcu răul înaintea Domnului, în ce chip casa lui Ahaav, pentru că ginere casei lui Ahaav iaste.
28. Și mêrse cu Ioram, ficiorul lui Ahaav, la război cu Azail, împăratul celor striini de fêl, în Rama a i Galaad. Și loviră sirii pre Ioram.
29. Și să întoarse împăratul Ioram ca să să vindece întru Iezráel de ranele carele l-au lovit pre el sirii, la Rammoth, cînd să bătea el cu Azail, împăratul Siríei. Și Ohozía, ficiorul lui Ioram, împăratul Iúdei, pogorî ca să vadză pre Ioram, fiiul lui Ahaav, în Iezar, căci boliia el.

Cap 9

1. Și Eliseé prorocul au chemat unul dentru fiii prorocilor și-i dzise lui: [4092]„Încinge mijlocul tău și ia șipul cu untdelemnul acesta întru mîna ta și pasă la Ramóth Galaad.
2. Și vei întra acoló și vei

vedea acoló

[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]

vedea acoló pre Iiú, fiiul Iosafat, fiiul Namesí. Și vei întra și-l vei scula pre el den mijlocul fraților lui și-l vei băga pre el în cămară ⌊la cămară⌋[4093].

3. Și vei turna preste capul lui și vei lua șipul cu untdelemnul și dzi[4094]: «Acêstea dzice Domnul⌊Dumnedzăul Israil⌋[4095]: 'Unsu-te-am întru împărat preste Israil!'». Și vei dășchide ușa și vei fugi și nu vei îngădui".

4. Și mêrse copilașul prorocul la Ramoth Galaad.

5. Și întră și iată, boiêrii puterii ședea; și dzise: „Cuvînt al mieu cătră tine, o, boiêrine!". Și dzise Iiú: „Cătră cine dentru toți noi?". Și dzise: „Cătră tine, boiêrinule".

6. Și să sculă și întrắ în casă și turnă untdelemnul preste capul lui și dzise lui: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Unsu-te-am întru împărat preste nărodul mieu, preste Israil.

7. Și vei surpa casa lui Ahaav, domnului tău, de naintea fêții mêle, și vei izbîndi sîngiurile robilor miei, prorocilor, și sîngiurile tuturor robilor Domnului den mîna i [4096]Iezável

8. Și den mîna a toată casa Ahaav, [4097]și vei surpa a casei lui Ahaav pre cel ci să pișe la părête și țiindu-să și părăsit întru Israil.

9. [4098]Și voi da casa lui Ahaav ca casa lui Ierovoam, fiiul lui Navat, [4099]și ca casa lui Vaasá, fiiului Ahiá.

10. Și pre Iezável vor mînca-o de tot cîinii întru partea Iezráel și nu iaste cine să o îngroape»". Și deșchise ușa și fugi.

11. Și Iiú ieși cătră slugile stăpînului lui, și dziseră lui: „Pace? Ce căci au întrat acest fluturatec[4100] cătră tine?". Și dzise lor: „Voi știți omul și voroava lui".

12. Și dziseră: „Strîmbu ⌊de nu vei spune⌋[4101]. Spune, dară, noao!". Și dzise ⌊Iiú cătră înșii⌋[4102]: „Așa și așa au grăit cătră mine dzicînd, ⌊și dzise⌋[4103]: «Acêstea dzice Domnul: 'Unsu-te-am întru împărat preste Israil'»".

13. Și audzind, sîrguiră și luă careleși haina[4104] lui și puse dedesuptul lui, pentru că pre una den stêpeni ⌊ședea⌋[4105], și trîmbițară cu buciunul și dziseră: „Au împărățit Iiú!".

14. Și să împotrivi Iiú, fiiul lui Iosafat, fiiul lui Namesí, cătră Ioram. Și Ioram, ⌊el⌋[4106] păziia în Remmoth Galaad, el și tot Israil, de cătră fața lui Azail, împăratul Siríei.

15. Și să întoarse Ioram împăratul ca să să vindece în Ierusalim[4107] de ranele carele l-au lovit pre el sirii, cînd da război ei cu Azail, împăratul Siríei. Și dzise Iiú: „Dă iaste sufletul vostru cu mine, să nu iasă dentru cetate scăpat ca să margă și să spuie în Ezráel".

16. Și sîrgui Iiú și mêrse ⌊și să pogorî⌋[4108] la Iezráel, căci Ioram, ⌊împăratul Israil⌋[4109], să vindeca în Iezráel de săgetăturile ce l-au săgetat pre el harmim în Rammath, în război cu Azail, împăratul Siríei, căci el tare și omul puterii⌋[4110]; adormi acoló, și Ohozía, împăratul Iúda, să pogorî să vază pre Ioram.

17. Și străjariul să sui pre turnu în Iezráel și vădzu pravul Iiú cîndu veniia el și dzise: „Prah eu vădzu". Și dzise Ioram: „Ia călăreț și trimite înaintea lor și dzică: «Pace?»".

18. Și mêrse călărețul calului întru tîmpinarea lui și dzise: „Acêstea dzice împăratul: «Dă iaste pace?»". Și dzise Iiú: „Ce-i ție și păcii? Întoarce-te denapoia mea!". Și spuse străjariul dzicînd: „Veni trimisul pînă la ei și nu să întoarse".

19. Și trimise călăraș de cal al doilea și veni cătră el și dzise: „Acêstea dzice împăratul: «Dă iaste pace?»". Și dzise Iiú: „Ce iaste ție și păcii? Întoarce-te denapoia mea!".

20. Și spuse straja dzicînd: „Veni pînă la ei, și nu s-au întorsu. Și cel ce aducea aducea pre Iiú, ⌊fiiul Namesí⌋[4111], căci cu primenire să făcu".

21. Și dzise Ioram: „Înjúgă!". Și înjugắ car[4112]. Și ieși ⌊Ioram⌋[4113], împăratul Israil, și Ohozía, împăratul Iúdei, om întru carul său, și ieșiră întru tîmpinarea Iiú și-l aflară pre el întru partea lui Navuthé iezrailteanului.

22. Și fu dacă vădzu Ioram pre Iiú și dzise: „Dă-i pace, Iiú?". Și dzise Iiú: „Ce-i ție și păcii? Încă curviile i Iezável, maicii tale, și fărmăcăturile ei cêle multe?".

23. Și întoarse Ioram mîinile lui a fugi și dzise cătră Ohozía: „Vicleșug, Ohozío!".

24. Și-și împlu Iiú mîna lui cu arcul și lovi pre Ioram între mijlocul brațelor lui și ieși săgeata ⌊lui⌋[4114] pren inima lui. Și îngenunche preste genunchele lui.

25. Și dzise ⌊Iiú⌋[4115] cătră Vaddecar, al treilea după el: „Rădică-l și-l aruncă pre el în partea țarenii lui Navuthé israilteanului, căci pomenescu eu și tu călări pre vite denapoia lui Ahaav, tătîne-său, și Domnul au grăit preste el cuvîntul acesta dzicînd:

26. [4116]«De nu cu sîngiurile lui Navuthé și sîngiurile fiilor lui am vădzut ieri, dzice Domnul, și-i voi răsplăti lui întru partea aceasta», dzice Domnul. Și acum, aruncîndu-l, dară, aruncă-l pre el întru parte, după cuvîntul Domnului".

27. Și Ohozía, împăratul Iúdei, vădzu și fugi calea Vethgan. Și goni după el Iiú și dzise: „Și-ncă pre acesta!". Și-l lovi pre el în car, suindu-să la Gaí, carea iaste a lui Evlaam. Și fugi la Magheddó și muri acoló.

28. Și-l suiră pre el slugile lui ⌊în car și-l aduseră pre el⌋[4117] la Ierusalim și-l îngropară pre el întru gropnița lui, cu părinții lui, în cetatea David.

29. Și întru anul al 11 a lui Ioram, împăratul Israil, au împărățit Ohozía preste Iúda.

30. Și veni Iiú la Iezráel.

și Iezável

[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. І

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21

[illegible]

Şi Iezavel audzi şi-şi văpsi ochii ei şi-şi împodobi capul ei şi să plecă pre fereastră.

31. Şi Iiú întra înlontru în cetate şi dzise: „Dă iaste pace [4118]Zamvrí, ucigătoriul domnului lui?”.

32. Şi rădicắ faţa lui la fereastră şi vădzu pre ea şi dzise: „Cine eşti tu? Pogoară-te cu mine!”. ⌊Şi⌋[4119] să plecară către el doi scopiţi.

33. [4120]Şi dzise: „Tăvăliţu-o pre ea!”. Şi o tăvăliră pre ea. Şi să stropi de sîngele ei către părête şi către cai şi o călcară pre ea.

34. Şi întră Iiú şi mîncă şi bău şi dzise: „Socotiţi, dară, pre osîndita aceastǎ şi o astrucaţi pre ea, căci fată a împărat iaste”.

35. Şi mêrseră să o îngroape pre ea; şi nu să aflắ întru ea altceva, fără numai tigva capului şi palmele mîinilor şi picioarele.

36. Şi să întoarseră şi-i spuseră lui. Şi dzise: „Cuvîntul[4121] Domnului carele au grăit cu mîna robului său, lui Ilíe Thesviteanul, dzicînd: [4122]«Întru partea Iezráel vor mînca cîinii pieliţele i Iezável,

37. Şi va fi mortăciunea i Iezável ca gunoiul preste faţa ţarinei întru partea Iezráel, cît să nu dzică ei: ‘Iezável’»”.

Cap 10

1. Şi lui Ahaav – 70 de fii în Samaría. Şi scrise Iiú carte şi trimise în Samaría către boiêrii Samaríei, ⌊către⌋[4123] cei bătrîni şi către aplecătorii a fiilor Ahaav, dzicînd:

2. „Şi acum, daca va veni cartea aceasta către voi, şi cu voi – fiii domnului vostru, şi cu voi – carul şi caii şi cetăţi tari şi armele,

3. Şi veţi vedea pre cel bun şi pre cel dreptu întru fiii domnului vostru, şi-l puneţi pre el preste scaunul tătîne-său şi daţi război pentru casa domnului vostru!”.

4. Şi să spămîntară foarte şi dziseră: „Iată, amîndoi împăraţii n-au stătut împotriva fêţii lui; şi cum vom sta noi?”.

5. Şi au trimis cei preste casă şi cei preste cetate şi cei bătrîni şi aplecătorii către Iiú, dzicînd: „Slugile tale – noi, şi oricîte vei dzice către noi, vom face. Nu vom împărăţi om; ce-i bine întru ochii tăi vom face”.

6. Şi scrise către ei Iiú carte a doao, dzicînd: „Dă ai miei – voi şi glasul mieu ascultaţi voi, luaţi capul a oamenilor, fiilor domnului vostru, şi aduceţi către mine ca-n ceasul acesta mîine, în Iezráel”. Şi fiii împăratului era 70 de oameni, aceştia gingaşii cetăţii hrăniia pre dînşii.

7. Şi fu dacă veni cartea către ei, luară pre fiii împăratului şi-i junghiară pre ei, 70 de oameni, şi puseră capetile lor în coşciuge şi le trimiseră ⌊pre iale⌋[4124] către el, la Iezráel.

8. Şi veni solul şi-i spuse lui dzicînd: „Adus-au capetile fiilor împăratului”. Şi dzise: „Puneţi-le pre iale grămăzi doao lîngă poarta cetăţii, pînă dimineaţă”.

9. Şi să făcu întru dimineaţă, şi ieşi şi stătu ⌊la poarta cetăţii⌋[4125] şi dzise către tot nărodul: „Drepţi – voi! Iată eu sînt, mă rocoşiiu preste domnul mieu şi-l uciş pre el; şi cine au ucis pre toţi aceştia?

10. Vedeţi affó că nu va cădea dentru cuvîntul Domnului pre pămînt, căci au grăit Domnul preste casa Ahaav. Şi Domnul au făcut cîte au grăit cu mîna robului lui, lui Iliú”.

11. Şi lovi Iiú pre toţi ceia ce au rămas în casa lui Ahaav, în Iezráel, şi pre toţi gingaşii lui şi pre cunoscuţii lui şi pre popii lui, cît n-au lăsat lui rămăşiţă.

12. Şi să sculă şi mêrse la Samaría el, la Vethacad al[4126] păstorilor, în cale.

13. Şi Iiú aflắ pre fraţii Ohoziei, împăratului Iúdei, şi dzise: „Cine sînteţi voi?”. Şi dziseră: „Fraţi Ohozíei noi, şi ne-am pogorît la pacea fiilor împăratului şi fiilor cei putêrnici”.

14. Şi dzise: „Prindeţi pre ei vii!”. Şi-i prinsără pre ei vii şi-i junghé pre ei la Vethacád[4127], 42 de oameni, şi n-au lăsat om dentru înşii.

15. Şi mêrse de acoló şi află pre Ionadav, ficiorul lui Rihav, ⌊în cale⌋[4128], întru tîmpinarea lui. Şi-l blagoslovi pre el şi dzise către el Iiú: „Dă iaste inima ta cu inima mea dreaptă în ce chip iaste inima mea cu inima ta?”. Şi dzise Ionadav: „Iaste”. Şi dzise Iiú: „Şi dă iaste, dă mîna ta!”. Şi dêde mîna lui. Şi-l sui pre el în car către îns,

16. Şi dzise către el: „Ia vino cu mine şi vezi cînd rîvniiu Domnului Savvaoth”. Şi-l şedzu pre el întru carul lui.

17. Şi întrară în Samáriia şi loviră pre toţi ceia ce au rămas a lui Ahaav în Samaría pînă i-au stinsu el, după cuvîntul Domnului carele au grăit către Iliú.

18. Şi adunắ Iiú tot nărodul şi dzise către ei: [4129]„Ahaav sluji lui Vaal puţîn, ⌊şi-ncă⌋[4130] Iiú va sluji lui multe.

19. Şi acum, toţi prorocii lui Vaal, pre toţi robii lui şi pre popii lui chemaţi către mine, om să nu să acopere, căci jirtvă mie mare lui Vaal. Tot carele să va feri nu va trăi”. Şi Iiú făcu cu înşelăciune, pentru ca să piardză pre robii lui Vaal.

20. Şi dzise Iiú: „Sfinţiţi jirtvă lui Vaal şi slujbă!”. Şi strigară.

21. Şi trimise Iiú întru tot Israil

⌊şi dzise⌋

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
μαρία:

ΚΑΠ· [illegible]

[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]

⌊și dzise dzicînd: „Și acum, toți robii lui Vaal și toți preuții lui și toți prorocii lui, nimirile să nu rămîie, căci jirtvă mare fac. Carele va rămînea nu va trăi⌋[4131]”. Și veniră toți robii lui Vaal ⌊și toți preuții și toți prorocii lui⌋[4132], n-au rămas om carele n-au venit. Și întrară în casa lui Vaal și să împlu casa lui Vaal gură la gură.

22. Și dzise Iiú celor preste casa mesthaal: „Scoateți îmbrăcăminte tuturor robilor lui Vaal!”. Și scoase lor podobitoriul.
23. Și întră Iiú și Ionadav, fiiul lui Rihav, la casa lui[4133] Vaal și dzise robilor lui Vaal: „Cercați și vedeți dă iaste împreună cu voi den robii Domnului ⌊și scoateți pre toți robii Domnului pre cei ci să află acoló!”. Și să făcu dacă grăi Iiú, căci nu era den robii Domnului⌋[4134], căci fără numai robii lui Vaal însuși.
24. Și intrắ ca să facă tămîieturile și arderile de tot. Și Iiú rîndui șie afară 80 de oameni și dzise: „Om carele va scăpa dentru oamenii carii eu voi scoate pre mîinile voastre, sufletul lui pentru sufletul lui”.
25. Și fu daca săvîrși făcînd arderea cea de tot, și dzise Iiú celor ce aleargă pre aproape și tristaților: „Întrînd ii loviți pre ei, să nu iasă dentru ei om!”. Și-i loviră pre ei cu gură de sabie și-i aruncară cei ce aleargă și tristații și mêrseră pînă la cetatea casei lui[4135] Vaal.
26. Și scoaseră stîlpul lui Vaal și-l arseră pre el
27. Și surpară stîlpii lui Vaal și surpară casa lui Vaal și-l rînduiră pre el întru feredeu[4136] pînă în dzua aceasta.
28. Și stinse Iiú casa lui Vaal dentru Israil.
29. Afară dentru păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, nu s-au dăpărtat Iiú de denapoia lor: juncele cêle de aur – în Vethil și în Dan.
30. Și dzise Domnul către Iiú: „Pentru carele cîte ai îmbunătățit a face cel dreptu întru ochii miei și toate cîte întru inima mea ai făcut casei lui Ahaav, [4137]fii a patra ⌊ție⌋[4138] vor ședea pre scaunul Israil”.
31. Și Iiú nu cruțắ ca să margă întru lêgea Domnului Dumnedzăului Israil cu toată inima lui; nu s-au depărtat de asupra păcatelor lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.
32. Întru dzilele acêlea început-au Domnul a înfrînge întru Israil; și-i lovi pre ei Azail întru tot hotarul Israil,
33. De la Iordan, despre răsăritul soarelui, tot Pămîntul Galaad, a lui Gaddí și a lui Ruvim și a lui Manasí, de la Aroir, carea iaste pre marginea Pîrîului Arnon, și pre Galaad și pre Vasan.
34. Și rămășițele cuvintelor Iiú și toate cîte au făcut și toată sila lui și adunările carele au adunat, nu-s, iată, acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil?
35. Și adormi Iiú cu părinții lui și-l îngropară pre el în Samaría. Și împărăți Ioáhaz, fiiul lui, pentru însul.
36. Și dzilele carele au împărățit Iiú preste Israil – 28 ani, în Samaría.

Cap 11

1. [4139]Și Gotholia, maica Ohozíei, vădzu căci au murit fiii ei și să sculă și pierdu toată sămînța împărăției.
2. Și luă Iosaveé, fata împăratului Ioram, sora Ohoziei, pre Ioas, ficiorul fratelui ei, și-l furắ pre el dentru mijlocul fiilor împăratului celor ce să omorîia, pre îns și pre hrana lui, și-l ascunse pre el întru cămara paturilor de către fața Gotholíei, și nu s-au omorît.
3. Și era împreună cu ea ascundzîndu-să în casa Domnului 6 ani, și Gotholía – împărățind preste pămînt.
4. [4140]Și întru anul al șaptelea, trimise Iodaé preutul și luă pre cei preste sută alor horrí și alor rasim și-i aduse pre ei către el, în casa Domnului, și puse lor făgăduința ⌊Domnului⌋[4141] și-i jurắ pre ei înaintea Domnului și le arătă lor ⌊Iodaé⌋[4142] pre ficiorul împăratului,
5. Și porînci lor, dzicînd: „Acesta-i cuvîntul carele veți face: a treia parte dentru voi să între sîmbăta și păziți paza casei împăratului ⌊în poartă⌋[4143],
6. Și a treia parte întru poarta căilor, și a treia, a porții denapoia celor ce aleargă pre aproape. Și păziți paza casei mesaí.
7. Și doao mîini întru voi, tot cel ce iêse sîmbăta, și vor păzi paza casei Domnului către împăratul.
8. Și împregiurați pregiur împăratul împregiur, om și ciniia lui în mîna lui, și cela ce va întra la adiróth va muri”. Și fu[4144] cu împăratul cînd va[4145] întra el și cînd[4146] ieșiia el.
9. Și făcură cei preste sută[4147] după toate cîte au porîncit Iodaé priceputul. Și luă om pre oamenii lui și pre cei ce întră înlontru sîmbăta cu cei ce ies afară sîmbăta, și întrară către Iodaé preutul.
10. Și dêde preutul celor preste sută împletiturile și pre întreiții a împăratului David pre cei den casa Domnului. ⌊Și era în mîinile lor horeth și celor ce alerga pre aproape; și au făcut cei preste sută și cei ce alerga pre aproape după toate cîte au porîncit lor preutul. Și adunắ preutul Domnului tot nărodul pămîntului la casa Domnului⌋[4148].
11. Și stătură ceia ce alerga pre aproape,

om și ciniia

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

ІѠАН В

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

om și ciniia lui întru mîna lui, den umărul casei cel drept pînă la umărul casei cel stîngu a jirtăvnicului și a casei, pre împregiurul împăratului.

12. Și trimise pre fiiul împăratului și dêde preste el și pre ezer și mărturia. Și împărăți pre el și-l unse pre el și bătură cu palma și dziseră: „Trăiască împăratul!”.
13. Și audzi Gotholía glasul celor ce alerga pre aproape a nărodului și întrắ cătră nărod la casa Domnului.
14. Și vădzu și iată, împăratul sta preste stîlpu, după județ, și cîntăreții și trîmbițile – cătră împăratul, și tot nărodul pămîntului bucurîndu-să și trîmbițînd cu trîmbițe. Și rupse Gotholía hainele ei și strigá: „Legătură, legătu-ră!”.
15. Și porînci Iodaé preutul celor preste sută[4149] și socotitorilor puterii și dzise cătră ei: „Scoateți-o pre ea afară den sadiroth! Și cela ce va întra denapoia ei cu moarte să va omorî cu sabie”. Căci dzise preutul: „⌊Și⌋[4150] să nu moară în casa Domnului!”.
16. Și puseră preste ea mîinile deasupra și întrắ cu scopiții calea a întrării cailor casei împăratului și muri acoló.
17. Și puse Iodae[4151] făgăduință întru mijlocul Domnului și întru mijlocul împăratului și întru mijlocul nărodului ca să fie întru nărod Domnului.
18. Și întră tot nărodul pămîntului la casa lui Vaal și-l surpară pre el și jirtăvnicile lui și chipurile le-au sfărîmat bine și pre Mathan, preutul lui Vaal, l-au omorît înaintea fêții jirtăvnicilor. Și puse preutul socotitori la casa Domnului.
19. Și luă pre cei preste sută și pre horrí și pre rasim și pre tot nărodul pămîntului și pogorî pre împăratul den casa Domnului. Și întră calea porții celor ce aleargă pre aproape casei împăratului[4152] și-l ședzură pre el preste scaunul împăraților.
20. Și să bucurá tot nărodul pămîntului și cetatea să potoli. Și pre Gotholía au omorîtu-o cu sabie în casa împăra-tului.
21. Fiiu de 7 ani – Ioas cînd împărăți el.

Cap 12

1. [4153]Întru anul al șaptelea lui Iiú împărăți Ioas; și 40 de ani au împărățit în Ierusalim. Și numele maicii lui – Savia, de la Virsaveé.
2. Și făcu Ioas cel dreptu înaintea Domnului toate dzilele carele l-au luminat pre el Iodaé, preutul Domnului.
3. Afară den cêle înalte nu s-au înmutat, ⌊și acolo⌋[4154] încă nărodul jirtvuia și tămîia întru cêle înalte.
4. Și dzise Ioas cătră preuți: „Tot argintul svintelor cel ci să bagă întru casa Domnului, argint de prețuire, om argint luîndu a prețuirei, tot argintul carele să va sui preste inima omului ca să aducă întru casa Domnului,
5. Să ia șie preuții om de la vîndzarea lor[4155], și ei vor ținea vedec a casei la toate unde s-ar afla acoló vedec”.
6. Și fu întru 23 ani a împăratului Ioas, n-au întărit preuții vedec a casei.
7. Și chemă împăratul Ioas pre Iodaé preutul și pre preuți și dzise cătră ei: „Ce căci nu întăriiați vedec a casei? Și acum nu luați argintu de la vîndzările voastre, căci la vedec al casei îl veți da pre el!”.
8. Și să tocmiră preuții ca să nu ia argintu de la nărod, ca să nu întărească vedec a casei.
9. Și luă Iodaé un săcriiu și găurí gaură preste scîndura lui și-l dêde pre el la amaziví întru casa omului casei Domnului. Și dêderă preuții ceia ce păziia pragul tot argintul carele s-au aflat în casa Domnului.
10. Și fu daca vădzură că-i mult argintul în săcriiu, și să sui logofătul împăratului și preutul cel mare ⌊și zlătarii⌋[4156] și strînseră și numărară argintul cel ce s-au aflat în casa Domnului.
11. Și dêderă argintul cel ce s-au gătit pre mîinile celor ce fac lucrurile celor preste unêltele casei Domnului. Și au dat teslarilor lêmnelor și clăditorilor de casă, celor ce fac în casa Domnului,
12. Și zidarilor și ⌊meșterilor⌋[4157] și cioplitorilor pietrilor, ca să cîștige lêmne și pietri cioplite, ca să ție vedec casei Domnului la toate cîte s-au chieltuit la casă, ca să întărească.
13. Însă nu să vor face casei Domnului uși de argint, cuie, păhară, trîmbițe, tot vasul de aur și vas de argint, dentru argintul carele s-au băgat[4158] în casa Domnului,
14. Căci celor ce fac lucrurile le vor da pre el și întăriră cu el casa Domnului.
15. Și nu lua sama oamenilor cărora da argintul pre mîinile lor ca să dea celora ce făcea lucrurile, căci întru credința lor fac.
16. Argint pentru păcat și argint pentru greșală nu s-au băgat în casa Domnului, a preuților s-au făcut.
17. Atuncea s-au suit Azail, împăratul Siríei, și dêde război asupra i Gheth; și o luă pre ea ⌊Azail și o lovi pre ea⌋[4159]. Și rîndui Azail fața lui ca să să suie

asupra

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

ΚΕΦ. ΙΓ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

asupra Ierusalimului.

18. Și luă Ioas împăratul toate sfintele cîte au sfințit Iosafat[4160] și Ohozía, părinții lui ⌊și⌋[4161] împărații Iúdei, și sfintele a lui și tot aurul carele s-au aflat întru vistiêrile casei Domnului și casei împăratului; și trimise lui Azail, împăratului Siríei, și să sui de la Ierusalim.
19. Și rămășițele cuvintelor lui Ioas și toate cîte au făcut, nu-s, iată, acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
20. Și să sculară robii lui și au legat toată legătura și loviră pre Ioas în casa Mallon, cel de la Saalá.
21. Și Iezehar, ficiorul Iemuath, și Iezevuth, fiiul lui Somir, robii lui, l-au lovit pre el și muri. Și-l astrucară pre el cu părinții lui în cetatea David. Și împărăți Amasías, ficiorul lui, pentru el.

Cap 13

1. Întru anul[4162] 23 de ani a lui Ioas, ficiorul Ohozíei, împăratului Iúdei, împărăți Ioáhaz, fiiul lui Iiú, preste Israil, în Samaría, 17 ani.
2. Și făcu răul înaintea Domnului și mêrse după păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, nu s-au ferit de la iale.
3. Și să urgisi cu mînie Domnul preste Israil și-i dêde pre ei în mîna lui Azail, împăratul Siríei, și în mîna ficiorului Áder, ficiorului Azail, toate dzilele.
4. Și să rugă Ioáhaz fêței Domnului și-l ascultă pre el Domnul, căci au vădzut năcazul lui Israil căci i-au năcăjit pre ei împăratul Siríei.
5. Și dêde Domnul mîntuire lui Israil și ieși de desuptul mîinii Siríei și ședzură fiii lui Israil întru lăcașurile lor ca și ieri și alaltaieri.
6. Însă nu s-au ferit de către greșalele casei lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil; întru iale au mersu, și-ncă desișul au stătut în Samaría.
7. Căci n-au rămas lui Ioáhaz nărod, fără numai 50 de călărași și 10 cară și 10000 de pedestri, căci i-au pierdut pre ei împăratul Siríei și-i puse pre ei ca pre niște țărnă la călcare.
8. Și rămășițele cuvintelor Ioáhaz și toate cîte au făcut și silele lui, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil?
9. Și adormi Ioáhaz cu părinții lui și-l astrucară pre el cu părinții lui în Samaría. Și împărăți Ioas, fiiul lui, pentru însul.
10. Întru 39 ani a lui Ioas, împăratul Iúdei, au împărățit Ioas, ficiorul lui Ioáhaz, preste Israil, în Samaría, 16 ani.
11. Și făcu răul întru ochii Domnului, nu să feri de către toate păcatele lui Ierovoam, fiiul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil; întru iale au mersu.
12. Și rămășițele cuvintelor lui Ioas și toate cîte au făcut și silele lui carele au făcut cu Amesíia, împăratul Iúdei, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil?
13. Și adormi Ioas cu părinții lui, și Ierovoam ședzu pre scaunul lui. Și să îngropă Ioas în Samaría, cu împărații Israil.
14. Și Eliseé bolnăvi boala lui, pren carea ⌊și⌋[4163] muri. Și să pogorî către el Ioas, împăratul Israil, și plînse preste fața lui și dzise: „Părinte, părinte, carul Israil și călărețul lui!".
15. Și-i dzise Eliseé: „Ia arcu și săgeți!". Și luă către el arcu și săgeți.
16. Și dzise împăratului Israil: „Suie mîna ta preste arc!". Și întinse mîna lui ⌊Ioas preste arc⌋[4164] și puse Eliseé mîinile lui preste mînile împăratului,
17. Și dzise: „Dășchide fereastra despre răsărit!". Și deșchise. Și dzise Eliseé: „Săgeată!". Și săgetă. Și dzise ⌊Eliseé⌋[4165]: „Săgeată mîntuirei Domnului și săgeată mîntuirei în Siría; și vei lovi Siría în Afec pînă în săvîrșit!".
18. Și dzise lui Eliseé: „Ia arcu!". Și luă. Și dzise împăratului Israil: „Lovêște în pămînt!". Și lovi împăratul de trei ori și stătu.
19. Și să mîhni preste el omul lui Dumnedzău și dzise: „De ai fi lovit de 5 ori sau de 6, atuncea ai fi lovit Siríia pînă în sfîrșit[4166]; și acum, de 3 ori vei lovi Siríia".
20. Și muri Eliseé și-l astrucară pre el. Și tîlharii Moav veniră în pămînt, venind anul.
21. Și fu ei îngropînd pre om și iată, vădzură pre tîlhariu; [4167]și aruncară pre om în gropnița lui Eliseé. Și mêrse omul și să atinse de oasele lui Eliseé și trăi și să sculă pre picioarele lui.
22. Și Azail, împăratul Siríei, năcăji pre Israil toate dzilele lui Ioáhaz.
23. Și-i milui Domnul pre ei și-i îndură pre ei și privi către ei pentru făgăduința lui cêea cu Avraam și cu Isaac și cu Iacov, și n-au vrut Domnul să-i strice pre ei și nu i-au lăpădat pre ei de către fața lui pînă acum.
24. Și muri Azail, împăratul Siríei, și împărăți ficior lui Áder, fiiul lui, pentru el.
25. Și să întoarse Ioas, ficiorul lui Ioáhaz, și luă cetățile den mîna fiiului Áder, fiiului Azail, carele au luat den mîna lui Ioáhaz, tătîne-său, la război. De 3 ori l-au lovit pre el Ioas

și întoar-

[illegible]

КАП·ДІ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]

КАП·ЕІ

[illegible]

și întoarse cetățile în Israil.

Cap 14

1. Întru anul al doilea lui Ioas, fiiul lui Ioáhaz, împăratului Israil, și au împărățit Amesías, ficiorul Ioas, împăratului Iúdei.
2. [4168]Fiiu de 25 ani era cînd împărăți el, și 29 de ani împărăți în Ierusalim. Și numele maicii lui – Ioadim, den Ierusalim.
3. Și făcu ce-i dreptu întru ochii Domnului, însă nu ca David, tatăl lui; după toate cîte au făcut Ioas, tatăl lui, au făcut.
4. Însă cêle înalte nu le-au rădicat, încă nărodul jirtvuia și tămîia întru cêle înalte.
5. Și fu daca să întări împărățiia întru mîna lui, și lovi pre robii lui, pre ceia ce au lovit pre tatăl lui.
6. Și pre fiii acelor ce au lovit nu i-au omorît, în ce chip iaste scris în Cartea Legii lui Moisí, în ce chip porînci Domnul dzicînd: [4169]„Nu vor muri părinții pentru fii și fiii nu vor muri pentru părinți; fără numai fieștecarele întru păcatele lui va muri".
7. Acesta au lovit pre Edom în Ghemelá, 10000, și luă Piatra cu războiul și-i chemă numele ei Iecthoil pînă în dzua aceasta.
8. Atuncea au trimis Amesías soli către Ioas, ficiorul lui Ioáhaz, ficiorul lui Iiú, împăratul Israil, dzicînd: „Ia vino să ne ivim la obraze!".
9. Și trimise Ioas, împăratul Israil, către Amesía, împăratul Iúdei, dzicînd: „Ácan cel den Livan au trimis către chedrul cel den Livan, dzicînd: «Dă fata ta fiiului mieu întru fămêie!». Și trecură jiganiile țarenii cêle den Livan și călcară pre ácaná.
10. Bătînd ai lovit Iduméa și te-au rădicat inima ta. Slăvêște-te ședzînd întru casa ta. Pentru căci pricești întru răul tău? Și vei cădea tu, și Iúda cu tine!".
11. Și nu ascultắ Amesías, împăratul Israil, și să iviră la obraze întru ei, și Amesías, împăratul Iúdei, la Vethsamis a Iúdei.
12. Și greși Iúda de către fața Israil și fugi om la lăcașul lui.
13. Și pre Amesía, ficiorul lui Ioas, ficiorul Ohozíei, împăratul Iúdei, îl prinse Ioas, ⌊fiiul Ahaz⌋[4170], împăratul Israil, în Vethsamis. Și veni la Ierusalim și surpắ întru zidul Ierusalim întru poarta Efraim pînă în poarta unghiurilor[4171], 400 coți.
14. Și luă aurul și argintul și toate unêltele ce s-au aflat în casa Domnului și în vistiêrile casei împăratului, și fiii amestecăturilor, și s-au întorsu la Samaría.
15. Și rămășițele cuvintelor Ioas și toate cîte au făcut cu sila lui și carele s-au bătut cu Amesía, împăratul Iúdei, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil?
16. Și adormi Ioas cu părinții lui și să astrucắ în Samaría, cu împărații Israil. Și împărăți Ierovoam, fiiul lui, pentru însul.
17. Și trăi Amesía, fiiul lui Ioas, împăratul Iúda, după ce au murit Ioas, ficiorul lui Ioáhaz, împăratul Israil, 15 ani.
18. Și rămășițele cuvintelor Amesíei și toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
19. Și să rocoșiră preste el rocoș în Ierusalim și fugi la Lahis; și trimiseră denapoia lui ⌊la Lahis⌋[4172] și-l omorîră pre el acoló.
20. Și-l rădicară pre îns pre cal și să astrucắ în Ierusalim, cu părinții lui, în cetatea David.
21. [4173]Și luă tot nărodul Iúda pre Azaría, și acesta – fiiu de 16 ani, și-l împărăți pre el pentru tată-său, Amesía.
22. Acesta au zidit Eloth și o întoarse pre însă Iúdei după ce au adormit împăratul cu părinții lui.
23. Întru anul al 15 a Amesíei, ficiorul lui Ioas, împăratului Iúdei, au împărățit Ierovoam, fiiul lui Ioas, preste Israil, în Samaría, 41 de ani.
24. Și făcu răul înaintea Domnului, nu s-au ferit de toate păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.
25. Acesta au mutat hotarul Israil de la întrarea Imath pînă la Maarea a i Aravá, după cuvîntul Domnului Dumnedzăului Israil carele au grăit cu mîna robului său Ioná, ficiorul lui Amathí prorocului cel den Ghethah Hover[4174].
26. Căci au vădzut Domnul smereniia lui Israil amară foarte, și puțini țiindu-să, și lipsiți și părăsiți, și nu era cine să ajute lui Israil,
27. Și n-au grăit Domnul ca să stingă semințiia lui Israil de desuptul ceriului și-i mîntui pre ei pren mîna lui Ierovoam, ficiorul lui Ioas.
28. Și rămășițele cuvintelor Ierovoam și toate cîte au făcut și silele lui, cîte au dat războí și cîte au întorsu Damascul și Emath Iúdei în Israil, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil?
29. Și adormi Ierovoam cu părinții lui, cu împărații Israil. Și împărăți Zaharíia, fiiul lui, pentru însul.

Cap 15

întru anul

[illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

1. [4175]Întru anul 27 lui Ierovoam, împăratul Israil, au împărățit Azaría, ficiorul Amesíei, împăratul Iúdei.
2. Fiiu de 16 ani era cînd împărățiia el, și 52 ani[4176] au împărățit în Ierusalim. Și numele maicii lui – Iehelía, den Ierusalim.
3. Și făcu ce-i dreptu ⌊bine⌋[4177] înaintea Domnului, după toate cîte au făcut Amesía, tatăl lui,
4. Afară dentru cêle înalte n-au scos, încă nărodul jirtvuia și tămîia întru cêle înalte.
5. Și să atinse Domnul de împăratul [4178]și veni[4179] stricat pînă întru dzua morții lui. Și împărăți în casa apfusoth. Și Ioatham, fiiul împăratului, preste casă, judecînd nărodul pămîntului.
6. Și rămășițele cuvintelor Azaríei și toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
7. Și adormi Azaría cu părinții lui în cetatea David. Și împărăți Ioatham, fiiul lui, pentru însul.
8. Și întru anul 38 a Azaríei, împăratul Iúdei, au împărățit Azaría[4180], ficiorul lui Ierovoam, preste Israil, în Samaríia, 6 luni.
9. Și făcu răul întru ochii Domnului, în ce chip au făcut părinții lui, nu s-au ferit de cătră ⌊toate⌋[4181] păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.
10. Și să rădicară preste el Sellum, ficiorul lui Iavis, ⌊și Chevdaam și Sellum, tatăl lui⌋[4182], și loviră pre îns și-l omorîră pre el. Și Sellum împărăți pentru însul.
11. Și rămășițele cuvintelor Azaríei, iată, sînt acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil.
12. Acesta-i cuvîntul Domnului carele au grăit cătră Iiú dzicînd: [4183]„Fii a patra vor ședea ție preste scaunul Israil!”. Și să făcu așa.
13. Și Sellum, ficiorul lui Iasví, au împărățit ⌊întru Israil⌋[4184] întru anul 39 a Azaríei, împăratului Iúdei. Și împărăți Sellum o lună de dzile în Samaría.
14. Și să sui Manaim, ficiorul lui Gaddí, den Thersilá, și veni la Samaría și lovi pre Sellum, ficiorul lui Iasví, în Samaría, și-l omorî pre el,
15. Și împărăți pentru însul. Și rămășița cuvintelor lui Sellum și rocoșul lui carele s-au rădicat, iată, sînt scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil.
16. Atuncea lovi Manaim pre Thersá și toate cîte era întru însă și hotarăle ei de la Thersilá, căci n-au dășchis lui. Și o lovi ⌊pre ea și pre toți dentru însă⌋[4185] și pre cêle grecioase le spintecắ.
17. Întru anul 39 a Azaríei, împăratului Iúdei, au împărățit Manaim, ficiorul lui Gaddí, preste Israil, în Samaría, 10 ani.
18. Și făcu răul înaintea Domnului, nu s-au ferit de cătră ⌊toate⌋[4186] păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.
19. Întru dzilele lui să sui Fúla[4187], împăratul Siríei, asupra pămîntului. Și Manaim au dat lui Fúla 1000 de talandzi de argint, ca să fie mîna lui împreună cu el, ca să întărească împărățiia întru mîna lui[4188].
20. Și scoase Manaim argintul preste Israil, preste tot cel tare în vîrtute, să dea împăratului asiriênilor 50 de sicli la un om. Și să întoarse împăratul asirienilor și n-au stătut acoló în pămînt.
21. Și rămășițele cuvintelor Manaim și toate cîte au făcut, nu-s, ⌊iată⌋[4189], acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil?
22. Și adormi Manaim cu părinții lui. Și împărăți Fachías[4190], fiiul lui, pentru însul.
23. Întru anul 50 a Azaríei, împăratului Iúdei, au împărățit Facheías, ficiorul Manaim, preste Israil, în Samaría, ⌊doi⌋sprădzêce[4191] ani.
24. Și făcu răul înaintea Domnului, nu s-au ferit de cătră greșêlele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.
25. Și să rădicắ preste îns Facheé, ficiorul lui Romelíu, cel al treilea după el, și-l lovi pre el în Samaría, înaintea casei împăratului, cu Argov și cu Arif, și cu el – 50 de oameni den galaaditêni. Și-l omorî pre el și împărăți pentru el.
26. Și rămășițele cuvintelor[4192] Fachesíei și toate cîte au făcut, iată, sînt scrise pre cartea cuvintelor ⌊dzilelor⌋[4193] împăraților Israil.
27. Întru anul 52 a Azaríei, împăratului Iúdei, au împărățit Facheé, ficiorul lui Romeliu, preste Israil, în Samaría[4194], 20 de ani.
28. Și au făcut răul întru ochii Domnului, nu s-au ferit de cătră toate păcatele lui Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil.
29. Întru dzilele Facheé, împăratul Israil, au venit Thegláfallasar, împăratul asiriênilor, și au luat pre Aía și pre Avelvethá ⌊și pre Thá⌋[4195] Maahá și pre Aoh[4196] și pre Chenez și pre Asor și pre Galaad și pre Galiléa, tot Pămîntul Nefthalim, și-i mutắ pre înșii la Asiríia.
30. Și să rocoși rocoș Osíia, ficiorul lui Ilá, preste Facheé, ficiorul lui Romelíu, și-l lovi pre el și-l omorî pre el și împărăți pentru însul, întru anul 20 lui Iotham, ficiorul Ohozíei.
31. Și rămășițele cuvintelor Facheé și toate cîte au făcut, iată,

acêstea-s

[illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

ΚΑΠ. ϚΙ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

ΚΑΠ. ΖΙ.

[illegible]

acêstea-s scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Israil.
32. [4197]Întru anul al doilea lui Facheé, ficiorul lui Romelíu, împăratului Israil, au împărățit Iotham, ficiorul Ohozíei, împăratului Iúdei.
33. Fiiu de 25 ani[4198] era cînd împărăți el, și 16 ani au împărățit în Ierusalim. Și numele maicei lui – Ierusá, fata i[4199] Sadoc.
34. Și au făcut ce-i dreptu întru ochii Domnului, după toate cîte a făcut Azaría, tată-său,
35. Fără cêle înalte nu le-au rădicat, încă nărodul jirtvuia și tămîia întru cêle înalte. Acesta au zidit cetatea[4200] casei Domnului cea den sus.
36. Și rămășițele cuvintelor Iotham și toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
37. Întru dzilele acêlea au început Domnul a trimite în Iúda pre Raasson, împăratul Siríei, și pre Facheé, ficiorul Romelíu.
38. Și adormi Ioatham cu părinții lui și să îngropă cu părinții lui întru cetatea lui David, tătîne-său. Și împărăți Áhaz, ficiorul lui, pentru însul.

Cap 16

1. [4201]Întru anul al 17 lui Facheé, ficiorul lui Romelíu, au împărățit Áhaz, ficiorul lui Iotham, împăratului Iúdei.
2. Fiiu de 20 de ani era Áhaz cînd împărățiia el, și 16 ani au împărățit întru Ierusalim. Și n-au făcut ce-i dreptu întru ochii Domnului Dumnedzăului lui, ⌊cu credință,⌋[4202] ca David, tată-său.
3. Și mêrse întru calea ⌊lui Ierovoam, ficiorul lui Navat⌋[4203], împăraților lui Israil, și-ncă pre fiiul lui îl petrecea pren foc, după urîciunile limbilor cărora au rădicat Domnul de cătră fața fiilor Israil,
4. Și jirtvuia și tămîia întru cêle înalte și pre dealuri și dedesupt a tot lemnul tufos.
5. [4204]Atuncea să sui Raasson, împăratul Siríei, și Facheé, ficiorul Romelíu, împăratul Israil, la Ierusalim, la război asupra lui, și bătea cetatea asupra lui Áhaz și nu putea să dea război.
6. Întru vrêmea acêea întoarse Raason, împăratul Siríei, pre Elam[4205] Siríei și scoase pre jidovi den Elad și idumei au venit la Elath și lăcuiră acoló pînă în dzua aceasta.
7. Și trimise Áhaz soli cătră Theglafalassar, împăratul asiriênilor, dzicînd: „Robul ⌊tău⌋[4206] și fiiul tău – eu; suie-te și mîntuiêște-mă den mîna împăratului Siríei și den mîna împăratului Israil, celor ce s-au sculat asupra mea".
8. Și luă Áhaz argintul și aurul ce s-au aflat întru vistiêrele casei Domnului și întru vistiêrile casei împăratului și trimise împăratului asiriênilor daruri.
9. Și ascultắ lui împăratul asiriênilor. Și să sui împăratul asiriênilor la Damascu și-l luă pre el și-l mută pre el[4207], și pre Raasson ⌊împăratul⌋[4208] au omorît.
10. Și mêrse împăratul Áhaz întru tîmpinarea lui Thegláfalasar, împăratul asiriênilor, la Damascu. Și vădzu jirtăvnicul în Damascu și trimise împăratul Áhaz cătră Uría preutul pilda jirtăvnicului și tocmala lui și toată făptura lui.
11. Și clădi Uría preutul jirtăvnicul după toate cîte au trimis împăratul Áhaz den Damascu. Așa au făcut Uría preutul pînă a veni împăratul de la Damasc. Și veni împăratul Áhaz den Damasc,
12. Și vădzu împăratul jirtăvnicul; și să apropié[4209] cătră jirtăvnic împăratul și să sui preste el
13. Și tămîie[4210] arderea lui cea de tot și jirtva lui și turnarea lui; și turnă lui și vărsă sîngele celor de împăcăciune ale lor lui preste jirtăvnic
14. Cel de aramă, cel den preajma Domnului, și-l aduse de cătră fața casei Domnului ⌊și⌋[4211] de la întru mijlocul jirtăvnicului și de la întru mijlocul casei, și-i arătă lui pre stînghea[4212] jirtăvnicului despre miazănoapte[4213].
15. Și porînci împăratul Áhaz Uríei preutului, dzicînd: „Preste jirtăvnicul cel mare adu cea de dimineață ardere de tot și jirtva cea de sară și arderea cea de tot a împăratului și jirtva lui și arderea cea de tot a tot nărodul și jirtva lor și turnarea lor și tot sîngele arderii de tot și tot sîngele jirtvei preste el vei turna; și jirtăvnicul cel de aramă fi-mi-va la dimineață".
16. Și făcu Uría preutul după toate cîte i-au porîncit lui împăratul Áhaz.
17. Și tăie[4214] împăratul Áhaz închiderile alor mehonóth și mutắ de la el scăldătoriul și maarea o surpắ dupre boii cei de aramă celor de desuptul ei și o dêde pre ea pre fund de piatră.
18. Și temelia șederii au zidit în casa Domnului și întrarea împăratului cea den afară o întoarse în casa Domnului, de cătră fața împăratului asiriênilor.
19. Și rămășițele cuvintelor Áhaz, cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
20. Și adormi Áhaz cu părinții lui și să astrucắ cu părinții lui în cetatea lui David. Și împărăți Ezechía, ficiorul lui, pentru însul.

Cap 17

întru anul

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]

1. Întru anul al 12 lui Áhaz, împăratul Iúdei, împărăți Osiiá, fiiul lui[4215] Ilá, în Samaría, preste Israil, 9 ani.
2. Și făcu răul întru ochii Domnului, însă nu ca împărații Israil carii era înaintea lui.
3. [4216]Preste acesta s-au suit Salamanásar, împăratul asiriilor[4217], și i să făcu lui Ósiiá rob și-i întoarse lui manaá.
4. Și află împăratul asiriênilor întru Osiiá strîmbătate, căci au trimis soli cătră Sigor, împăratul Eghíptului, și n-au adus manaá împăratului asiriênilor întru anul acela. Și-l împregiură pre el împăratul asiriilor și-l legă pre el în casă de pază.
5. Și să sui împăratul asiriilor întru tot pămîntul și să sui la[4218] Samaría și o bătu pre ea 3 ani.
6. [4219]Întru anul al noălea lui Osiiá au luat împăratul asiriênilor Samaría și mută pre Israil la asiriêni și-i lăcui pre ei în Alaé și în Avor, rîurile Gozan, și Munții Midilor.
7. Și să făcu căci au greșit fiii lui Israil Domnului Dumnedzăului lor[4220], celui ce i-au scos pre ei[4221] den Pămîntul Eghíptului, de desuptul lui Farao, împăratul Eghíptului, și să temură de alți dumnedzăi,
8. Și mêrseră întru dreptățile limbilor cărora au scos Domnul de cătră fața fiilor Israil; și împărații Israil cîți au făcut
9. Și ⌊cîți⌋[4222] s-au îmbrăcat fiii lui Israil cuvinte nu așa asupra Domnului Dumnedzăului lui, și clădiră șie înalte întru toate cetățile lor, de la turnul păzitorilor pînă la cetate tare,
10. Și stîlpiră șie stîlpi și desișuri preste tot dealul înalt și pre supt tot lemnul tufos,
11. Și tămîiară acoló întru toate înaltele, în ce chip limbile carele le-au mutat Dumnedzău de cătră fața lor, și făcură împreunători și crestară a urgisi pre Domnul,
12. Și slujiră chipurilor cărora au dzis Domnul lor să nu facă cuvîntul acesta ⌊Domnului⌋[4223].
13. Și mărturisi Domnul întru Israil și întru Iúda ⌊și⌋[4224] în mîna a tuturor prorocilor lui, a tot văzătoriul, dzicînd: [4225]„Întoarceți-vă de cătră căile voastre cêle rêle și cruțați învățăturile mêle și dreptățile mêle și toată lêgea carea am porîncit părinților voștri, cîte am trimis lor cu mîna robilor miei, prorocilor".
14. Și n-au ascultat, și au năsîlnicit umărul lor mai tare decît umărul părinților lor carii n-au crezut Domnului Dumnedzăului lor și goniră făgăduința Domnului și dreptățile carele au pus părinților lor,
15. Și mărturiile lui, cîte au mărturisit lor, [4226]⌊n-au cruțat, și au mersu denapoia celor deșêrte și s-au îndeșertat, și denapoia limbilor celor prenpregiurul lor cărora au porîncit Domnul lor ca să nu facă ca acêstea.
16. Și au părăsit porîncele Domnului Dumnedzăului lor și au făcut șie topitură, doao junce, și au făcut desișuri și s-au închinat[4227] la toată putêrea ceriului și au slujit lui Vaal
17. Și petrecea pre fiii lor și pre fêtele lor pren foc și vrăjiia vrăji și dăscînta; și să ispitiră a face răul întru ochii Domnului, să-l scîrbască pre el.
18. Și să mîníé Domnul foarte întru Israil și-i dăpărtă pre ei de cătră fața lui, ⌊și⌋[4228] n-au rămas, fără dă fêliul Iúdei însuși.
19. Și-ncă Iúda n-au cruțat porîncele[4229] Domnului Dumnedzăului lui și au mersu întru dreptățile Israil carele au făcut și lepădară pre Domnul;
20. Și să mînie[4230] Domnul întru toată seminția lui Israil și-i clăti pre ei și-i dêde pre ei întru mîna celor ce năcăjescu[4231] pre înșii, pînă unde i-au lăpădat pre înșii de cătră fața lui.
21. Căci însă Israil asupra casei lui David au împărățit pre Ierovoam, ficiorul lui Navat, și scoase Ierovoam pre Israil de denapoia Domnului și-i păcătui pre înșii, [4232]păcat mare.
22. Și mêrseră fiii lui Israil întru tot păcatul lui Ierovoam carele au făcut, nu s-au ferit de cătră el,
23. Pînă unde au mutat Domnul pre Israil de cătră fața lui, [4233]în ce chip au grăit Domnul întru mîna[4234] robilor lui, prorocilor, și să mută Israil de asupra pămîntului lui la asiriêni pînă în dzua aceasta.
24. Și aduse împăratul asiriênilor den Vavilon, de la Huthá și de la Aiá și de la Emath și de la Sefaruaim, și să lăcuiră întru cetățile Samariei, pentru fiii lui Israil, și moștneniră Samaría și să lăcuiră întru cetățile ei.
25. Și fu la începutul șederii lor, nu s-au temut de Domnul; și trimise Domnul întru înșii pre lei, și era omorînd întru înșii.
26. Și dziseră împăratului asiriênilor dzicînd: „Limbile carele le-ai mutat și le-ai aședzat întru cetățile Samaríei n-au cunoscut județul Dumnedzăului pămîntului, și au trimis la înșii lei și iată, sînt omorînd pre ei, pentru căci n-au știut județul Dumnedzăului

pămîntului

27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]

КАП. НІ.

[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]

pămîntului”.
27. Şi porînci împăratul asiriênilor, dzicînd: „Duceţi de acoló şi margă şi lăcuiască acoló şi-i vor lumina pre ei judeţul Dumnedzăului pămîntului”.
28. [4235]Şi aduseră unul dentru preuţi dentru carii au adus de la Samaría şi au şedzut în Vethil; şi era luminînd preutul pre înşii pentru ca să să teamă de Domnul.
29. [4236]Şi era făcînd limbile[4237] dumnedzăilor, şi au pus în casa celor înalte cărora au făcut samaritênii, limbi ⌊limbi⌋[4238] întru cetăţile lor întru carele lăcuia.
30. Şi oamenii Vavilónului au făcut pre Sochoth-Venith şi oamenii Huth au făcut pre Ghighel[4239] şi oamenii Emath au făcut pre Asimath,
31. Şi eveii au făcut pre Avlazer şi pre Tharah şi pre sepfurim, ⌊cînd⌋[4240] ardea pre fiii lor cu foc de tot lui Andrameec[4241] şi Anemeleh, dumnedzăii lui Sefaruem[4242].
32. Şi era temîndu-să de Domnul, şi lăcuiră urîciuni⌊le⌋[4243] lor întru casele celor înalte carele au făcut în Samaría, limbă, limbă întru cetatea carea lăcuia întru ea. Şi era temîndu-să de Domnul, şi făcură şie preuţi a celor înalte şi făcură şie întru casa celor înalte.
33. Şi de Domnul să temea, şi chipurilor să închina[4244], după judeţul limbilor de unde i-au mutat pre înşii de acoló.
34. Pînă întru dzua aceasta ei făcea după judeţul lor cel de-nceput; ei nu[4245] să tem şi ei nu[4246] fac după dreptăţile lor şi după judecata lor şi după lêgea şi după porînca carea au porîncit Domnul fiilor Iacov, [4247]căruia au pus numele lui Israil,
35. Şi puse Domnul cu dînşii făgăduinţă şi porînci lor, dzicînd: „Să nu vă têmeţi de dumnedzăi alţii, să nu vă închinaţi lor şi să nu slujiţi lor şi să nu jirtvuiţi lor,
36. Căci fără numai Domnului carele v-au scos pre voi den Pămîntul Eghíptului cu vîrtute mare şi cu braţ înalt, dă el vă têmeţi şi lui să vă închinaţi şi lui să jirtvuiţi,
37. Şi dreptăţile lui şi judêţele ⌊lui⌋[4248] şi lêgea ⌊lui⌋[4249] şi porîncele carele au scris voao cruţaţi a face toate dzilele, şi să nu vă têmeţi de dumnedzăi alţii.
38. Şi făgăduinţa carea am pusu-o cu voi să nu uitaţi şi să nu vă têmeţi de alţi dumnedzăi,
39. Căci fără numai pre Domnul Dumnedzăul vostru să vă têmeţi, şi el va scoate pre voi den mîna a tuturor[4250] nepriêtenilor voştri.
40. Şi să nu audziţi pre judêţele lor carele ei fac”.
41. Şi era limbile acêstea temîndu-să de Domnul, şi cioplitelor lor era slujind; şi-ncă fiii lor şi fiii fiilor lor, în ce chip au făcut părinţii lor, aşa fac pînă în dzua aceasta.

Cap 18

1. Şi fu întru anul al treilea lui Osiiá, ficiorul lui Ilá, împăratului Israil, [4251]au împărăţit Ezechía, ficiorul lui Áhaz, împăratului Iúdei.
2. Fiiu de 25 ani era cînd împărăţi el, şi 29 ani au împărăţit în Ierusalim. Şi numele maicii lui – Avuthá[4252], fata Zaharíei.
3. Şi făcu ce-i dreptu întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut David, tatăl lui.
4. ⌊Şi⌋[4253] acesta rădică cêle înalte şi sfărîmắ ⌊toţi⌋[4254] stîlpii şi surpắ desişurile şi şarpele cel de aramă [4255]carele au făcut Moisi, pentru că pînă întru dzilele acêlea era fiii lui Israil tămîind lui, şi-i chemă pre ei Neesthan.
5. Întru Domnul Dumnedzăul Israil[4256] nădăjdui; şi după el nu s-au făcut asêmenea lui întru împăraţii Iúdei şi întru cei ce s-au făcut înaintea lui.
6. Şi să lipi Domnului, nu să feri denapoia lui, şi cruţắ porîncele lui cîte au porîncit Moisi.
7. Şi era Domnul cu el, întru toate carele făcea, pricepea. Şi vicleni întru împăratul asiriênilor şi nu-i sluji lui.
8. Acesta au lovit pre cei striini de fêl pînă la Gáza şi pînă la hotarăle ei, den turnul păzitorilor şi pînă la cetate tare.
9. Şi fu întru anul al patrulea împăratului Ezechíei, acesta-i anul al şaptelea lui Osiiá, fiiul lui Ilá, împăratului Israil, să sui Salmasar, împăratul asiriênilor, pre Samaría şi o bătea pre ea.
10. [4257]Şi o luă pre ea la săvîrşitul a trei ani, în al şaselea an a Ezechíei, acesta-i an al noaălea[4258] lui Osiiá, împăratul Israil, ⌊şi⌋[4259] să luă Samaría.
11. Şi mutắ împăratul asiriênilor pre Samaría la asiriêni şi-i puse pre ei la Alaé şi la Avor, Rîul Gozan şi Munţii Midilor,
12. Pentru căci n-au ascultat glasul Domnului Dumnedzăului lor şi au călcat făgăduinţa lui, toate cîte au porîncit Moisi, robul Domnului, şi n-au ascultat şi n-au făcut.
13. [4260]Şi întru al 14 an a împăratului Ezechíei, să sui Senahirim, împăratul asiriênilor, pre cetăţile Iúdei cêle tari şi le luă pre iale.
14. Şi trimise Ezechía, împăratul Iúdei, soli cătră împăratul asiriilor, la Lahis, dzicînd: „Greşit-am! Întoarce-te de asupră-mi. Care vei pune preste mine, purta-voi!”. Şi puse împăratul asiriilor preste Ezechía, împă-

ratul Iúdei

Кап. иі

[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ѲІ

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ratul Iúda[4261], 300 de talanţi[4262] de argint şi 30 talandzi de aur.
15. Şi dêde Ezechía tot argintul carele s-au aflat în casa Domnului şi în vistiêrele casei împăratului.
16. Întru vrêmea acêea tăie Ezechía, împăratul Iúdei, uşile bisêrecii Domnului şi cêle răzămate carele au poleit Ezechía, împăratul Iúdei, şi le-au dat pre iale împăratului asiriênilor.
17. Şi trimise împăratul asiriênilor şi pre Tharthan şi pre Ravosan[4263] şi pre Rapsáchin de la Lahis la Ierusalim, cătră împăratul Ezechía, cu putêre grea ⌊foarte⌋[4264]. Şi să suiră şi veniră la Ierusalim şi stătură la budăiul[4265] scăldătorii cei de sus, carea iaste întru calea Ţarenii Bilitoriului.
18. Şi strigară cătră Ezechía, şi ieşiră cătră el Eliachim a lui Helchíu, dregătoriul casei, şi Somnas logofătul şi Ioas, ficiorul lui Safat, aducătoriul aminte.
19. Şi dzise cătră înşii Rapsachis: „Dziceţi dară cătră Ezechía: «Acêstea dzice împăratul cel mare a asiriênilor: 'Ce iaste nădêjdea ta aceasta carea nădăjduieşti?
20. Dzis-ai însă: Cuvintele budzelor – sfat şi putêre la război. Acum, dară, în ce nădăjduind ai viclenit la mine?
21. Acum, iată, [4266]nădăjduiêşte ţie pre toiagul cel de trestie cel frînt acesta, pre Éghiptu, carele să va răzăma om preste el, şi va întra în mîna lui şi o va găuri pre ea. Aşa-i Faraó, împăratul Eghíptului, la toţi ceia ce nădăjduiescu pre el.
22. Şi cînd ai dzis cătră mine: Pre Domnul Dumnedzăul nostru nădăjduim!, nu însuşi acesta Ezechía au depărtat cêle înalte a lui şi jirtăvnicile lui şi au dzis Iúdei şi Ierusalim: Înaintea jirtăvnicului acestuia veţi închina în Ierusalim!
23. Şi acum amestecaţi-vă, dară, cu domnul mieu, cu împăratul asiriênilor, şi-ţi voi da ţie 2000 de cai, dă vei putea să dai ţie călăreţi preste ei.
24. Şi cum vei întoarce faţa a unui oblăduitor de loc den robii domnului mieu dentru cei mai mici? Şi ai nădăjduit şie întru Eghiptu[4267] la car şi călăreţi.
25. ⌊Şi⌋[4268] acum, dară, au fără de Domnul ne-am suit pre locul acesta ca să-l stricăm pre el? Domnul au dzis cătră mine: Suie-te pre pămîntul acesta şi-l strică pre el!'»".
26. Şi dzise Eliachim, ficiorul lui Helchíu, şi Somnas şi Ioas cătră Rapsáchin: „Grăiêşte, dară, cătră slugile tale sirienêşte, căci înţelegem noi, şi nu vei grăi cătră noi jidovêşte; ⌊şi pentru căci grăieşti⌋[4269] întru urechile nărodului celui de pre zid?".
27. Şi dzise cătră ei Rapsáchis: „Au doară cătră domnul tău[4270] şi cătră tine m-au trimis domnul mieu să grăiescu cuvintele acêstea? Nu la oamenii ceia ce şed pre zid ca să mănince balega lor şi să bea udul lor împreună cu voi odată?."
28. Şi stătu Rapsáchis şi strigắ cu glas mare jidovêşte şi grăi şi dzise: „Ascultaţi cuvintele împăratului celui mare, împăratului asiriilor!
29. Acêstea dzice împăratul: «Nu vă semeţească pre voi Ezechía, căci nu va putea pre voi ca să vă scoaţă dentru mîna mea!
30. Şi nu vă nădăjduiască pre voi Ezechías pre Domnul, dzicînd: 'Scoţînd ne va scoate pre noi Domnul şi nu să va da cetatea aceasta întru mîna împăratului asiriênilor'.
31. Nu ascultaţi pre Ezechía, căci acêstea dzice împăratul asiriênilor: 'Faceţi cu mine cuvîntare bună şi ieşiţi cătră mine! Şi va bea om viia sa şi om zmochinul lui va mînca şi va bea apă a lacului său,
32. Pînă voi veni şi voi lua pre voi la pămînt ca pămîntul vostru, pămînt a grîului şi a vinului şi a pîinilor şi a viilor, pămîntu maslinii untdălemnului şi mierii; şi veţi trăi şi nu veţi muri. Şi să nu ascultaţi pre Ezechía, căci vă înşală pre voi, dzicînd: Domnul va mîntui pre voi,
33. Au mîntuind au mîntuit bodzii limbilor careleşi ţara sa dentru mîna împăratului asiriênilor?
34. Unde iaste Dumnedzăul Emath şi Arfad? Unde iaste dumnedzăul Sepfuruaim, Aná şi Avá? Au doară au scos Samáriia dentru mîna mea?
35. Cine întru toţi bodzii pămînturilor carii au scos pămînturile lor dentru mîna mea, căci a scoate Domnul pre Ierusalim dentru mîna mea?'»".
36. Şi au amuţit şi nu i-au răspunsu lui cuvîntu, căci porînca împăratului dzicînd: „Să nu-i răspundeţi lui!".
37. Şi întră Eliachim, ficiorul lui Helchíu, dregătoriul[4271] casei, şi Somnas logofătul şi Ioas, ficiorul lui Iosafat, aducătoriul aminte, cătră Ezechía, cu hainele rupte, şi-i povestiră lui cuvintele lui Rapsáchi.

Cap 19

1. [4272]Şi fu dacă audzi împăratul Ezechía, şi-şi rupse hainele lui şi să învăli cu sac şi întrắ în casa Domnului.
2. Şi trimise pre Eliachim, diregătoriul casei, şi pre Somná logofătul şi pre bătrînii preuţilor, îmbrăcaţi cu saci, cătră Isaía, fiiul lui Amos prorocul,
3. Şi dziseră cătră el: „Acêstea dzice Ezechía: «Dzi a năcazului şi a scîrbei şi a mustrării – dzua[4273] aceasta, căci au venit fii

pîna la chinuri

[illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

pînă la chinuri şi vîrtute nu iaste la cêea ce naşte.

4. Cîndai va audzi Domnul Dumnedzăul tău toate cuvintele lui Rapsáchi[4274], pre carele l-au trimis pre el împăratul asiriênilor, domnul lui, a ocărî pre Dumnedzăul viu şi a blăstăma cu cuvinte carele au audzit Domnul Dumnedzăul tău, şi vei lua rugă pentru rămăşiţa ce să află»”.

5. Şi veniră slugile împăratului Ezechíei cătră Isaía,

6. Şi dzise lor Isaía[4275]: „Acêstea dzice-veţi[4276] cătră domnul vostru: «Acêstea dzice Domnul: ‘Să nu te sparii[4277] de cuvintele carele ai audzit, carele au blăstămat la mine copilaşii împăratului asiriilor!

7. Iată, eu dau întru el duh şi va audzi vêste şi să va întoarce la pămîntul lui şi-l voi oborî pre el cu sabie întru pămîntul lui’»”.

8. Şi să întoarse Rapsáchis şi aflắ pre împăratul asiriênilor dînd război asupra i Lovna, căci au audzit că s-au sculat de la Lahis.

9. [4278]Şi audzi pentru Tharacá, împăratul ethiopilor, dzicînd: „Iată, au ieşit a da război cu tine”. Şi să întoarse şi trimise soli cătră Ezechía, dzicînd:

10. „Aşa să dziceţi Ezichiei[4279], împăratului Iúdei: «Nu te semeţască Dumnedzăul tău, pre carele tu nădăjduieşti pre îns, dzicînd: ‘Nu să va da Ierusalim în mîinile împăratului asiriênilor’.

11. Iată, tu ai audzit toate cîte au făcut împăraţii asiriênilor la toate pămînturile ca să le procleţască pre iale. Şi tu vei hălădui?

12. ⌊Au scoţînd⌋[4280] au scos pre ei bodzii limbilor pre carii au stricat părinţii miei, pre Gozan şi pre Harran şi pre Fares[4281] şi pre fiii Adem[4282], pre cei de la Sarim[4283]?

13. Unde iaste împăratul Emath şi împăratul Arfaxad? Şi ⌊unde iaste⌋[4284] împăratul cetăţii Safaruim, Aná şi Avá?»”.

14. Şi luă Ezechía cărţile den mîna solilor şi le citi pre iale. Şi să sui în casa Domnului şi le deşchise pre iale Ezichia înaintea[4285] Domnului.

15. Şi dzise: „Doamne, Dumnedzăul Israil, cela ce şedzi preste heruvimi, tu eşti Dumnedzău sîngur întru toate împărăţiile pămîntului, tu ai făcut ceriul şi pămîntul!

16. Pleacă, Doamne, urêchea ta şi ascultă pre mine! Dăşchide, Doamne, ochii tăi şi vezi, şi audzi cuvintele lui Senahirim carele au trimis a ocărî pre Dumnedzău viu.

17. Căci cu adevăr, Doamne, au pustiit[4286] împăraţiii asiriilor limbile şi tot pămîntul lor[4287]

18. Şi au dat pre dumnedzăii lor la foc, căci nu-s dumnedzăi, fără numai fapte de mîini omeneşti, lêmne şi pietri, şi-i pierdură pre înşii.

19. Şi acum, Doamne, Dumnedzăul nostru, mîntuiêşte-ne pre noi den mîna lui, şi vor cunoaşte toate împărăţiile pămîntului căci tu eşti Domnul Dumnedzău sîngur!”.

20. Şi trimise Isaía, fiiul Ammos, cătră Ezechía, dzicînd: „Acêstea dzice Domnul ⌊Dumnedzăul puterilor⌋[4288], Dumnedzăul Israil: «Audzit-am carele te-ai rugat cătră mine pentru Senahirim, împăratul asiriênilor».

21. Aşa iaste cuvîntul carele au grăit Domnul pentru însul: «Dăfăimatu-te-au şi te măscări, ficioară, fată Sion; pre tine capul ⌊ei⌋[4289] clăti, fată Ierusalim.

22. Pre cine ai dăfăimat şi pre ⌊cine⌋[4290] ai blăstămat şi pre cine ai înălţat[4291] glas şi ai rădicat întru înălţime ochii tăi? La Sfîntul lui Israil!

23. Întru mîna solilor tăi ai dăfăimat pre Domnul şi ai dzis: ‘Întru mulţimea carălor mêle eu mă voi sui întru înălţimea munţilor, partea Livánului! Şi am tăiat mărimea chedrilor lui şi ⌊cel⌋[4292] ales a chiparisilor lui şi am venit la partea săvîrşitului, dumbrava Carmílului lui.

24. Eu am păzit şi am băut ape streine şi am pustiit cu urma piciorului mieu toate rîurile îngrădirii’.

25. Au n-ai audzit, la de departe pre însa am făcut, de la dzile de-nceput am ziditu-o pre ea? Şi am adus pre ea şi să făcu la rădicări a nemernicii războinice, cetăţi tari.

26. Şi ceia ce lăcuiescu întru însele slăbiră cu mîna, spămîntară-să şi să ruşinară, să făcură iarbă a ţarenii vêrde buruian, pajeşte a argêle şi călcări denaintea celuia ce stă.

27. Şi şedêrea ta şi ieşirea ta şi întrarea ta am cunoscut, şi mîniia ta[4293].

28. Pentru căci te-ai mîniat preste mine şi trufa ta s-au suit întru urechile mêle, şi voi pune undeţile mêle întru nările tale şi frîu întru budzele tale şi te voi întoarce întru calea carea ai venit întru ea.

29. Şi acesta-i ţie semnul: Vei mînca într-acesta an nemerite şi întru anul al doilea cêle ce crescu; şi la anul al treilea – sămînţă şi sêcere şi răsad de vie, şi veţi mînca roada lor.

30. Şi va adaoge cea hălăduită ⌊casa⌋[4294] casei Iúdei cêea ce au rămas rădăcină jos şi va face roadă sus.

31. Căci dentru Ierusalim va ieşi rămăşiţe şi mîntuindu-să den Muntele Siónului». Rîvnirea Domnului puterilor va face aceasta[4295].

32. Nu aşa; acêstea dzice Domnul cătră împăratul asiriilor: «Nu va întra întru cetatea aceasta, ⌊dzice Domnul,⌋[4296] şi nu va săgeta acoló săgeată

şi nu va a-

33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]

КАП. К

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

КАП. КА

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

și nu va apuca ⌊preste⌋[4297] ea pavăță și nu va turna preste ea movilă.

33. Pre calea carea au venit, întru ea să va întoarce, și întru cetatea aceasta nu va întra, dzice Domnul.
34. Și voi scuti pentru cetatea aceasta, ca să o mîntuiescu pre însă, pentru mine și pentru David, robul mieu»".
35. [4298]Și fu ⌊pînă⌋[4299] în noapte, și ieși îngerul Domnului și lovi întru tabăra asiriênilor 185000. Și să mînecară dimineață și iată, toți – trupuri moarte.
36. Și să rădicắ și mêrse și să întoarse Senahirim, împăratul asiriênilor, și lăcui în Neneví.
37. Și fu el închinîndu-să în casa lui Neserah, dumnedzăului lui; și Adraméleh și Sarasar, fiiul lui, l-au lovit pre îns cu sabie și scăpară la Pămîntul Ararat. Și împărăți Asordan, fiiul lui, pentru însul.

Cap 20

1. [4300]Întru dzilele acêlea bolnăvi Ezechía de moarte. Și întră către el Isaía, ficiorul lui Ammos prorocul, și dzise către el: „Acêstea dzice Domnul: «Porîncêște casei tale, căci mori tu și nu vei trăi!»".
2. Și întoarse Ezechía fața lui către părête și să rugă către Domnul, dzicînd:
3. „O, dară, Doamne, adu-ți aminte de mine, dară, cîte am îmblat înaintea ta cu adevăr și cu inimă plină, și bunul întru ochii tăi am făcut!". Și plînse Ezechía cu plîngere mare.
4. Și era Isaía întru ograda cea den mijloc și cuvîntu al Domnului să făcu către el, dzicîndu:
5. „Întoarce-te și vei dzice către Ezechía, povățitoriul nărodului mieu: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul David, tătîne-tău: 'Audzit-am ruga ta și am vădzut lacrămile tale. Iată, eu vindeca-te-voi pre tine și întru dzua a treia te vei sui la casa Domnului.
6. Și voi adaoge preste anii tăi 15 ani și dentru mîna împăratului asiriênilor te voi mîntui, și cetatea aceasta, și voi scuti pentru cetatea aceasta, pentru mine și pentru David, robul mieu'»".
7. Și dzise Isaía să ia o păpușe de zmochine și să puie preste rană și să va însănătoșa.
8. Și dzise Ezechía către Isaía: „Ce-i semnul că mă va mîntui Domnul și mă voi sui la casa Domnului în dzua a treia?".
9. Și dzise Isaía: „Acesta ție[4301] semnul de la Domnul că va face Domnul cuvîntul carele au grăit: mêrge-va umbra 10 stêpene, de să va întoarce 10 stepene".
10. Și dzise Ezechía: „Iușor umbra a pleca 10 stêpene. Nu, ce să întoarcă umbra ⌊întru stêpene⌋[4302] 10 stêpene înapoi".
11. Și strigắ Isaía prorocul către Domnul și să întoarse umbra la umbre înapoi 10 stêpene.
12. [4303]Întru vrêmea acêea au trimis Marodah Valadan, fiiul lui Valadan, împăratul Vavilónului, și manaa către Ezechía, căci au audzit că au bolnăvit Ezechía.
13. Și să bucurắ pentru înșii Ezechía și le arătă lor toată casa lui nehothá, argintul și aurul și unsorile și untudelemnul cel bun și casa unêltelor lui și cîte s-au aflat întru vistiêrile lui. Nu era loc[4304] carele nu au arătat lor Ezechía întru casa lui și întru toată oblăduirea lui.
14. Și întră Isaía prorocul către împăratul Ezechía și dzise către el: „Ce au grăit oamenii aceștia? Și de unde au venit către tine?". Și dzise Ezechía: „Dentru pămînt de departe au venit către mine, de la Vavilon".
15. Și dzise: „Ce au vădzut întru casa ta?". Și dzise Ezechía: „Toate cîte-s în casa mea au vădzut. Nu era întru casa mea care n-am arătat lor, ce încă și cêle dentru vistiêrele mêle au vădzut".
16. Și dzise Isaía către Ezechía: „Ascultă cuvîntul Domnului:
17. «Iată, dzile vin, ⌊dzice Domnul,⌋[4305] și să vor lua toate cîte-s în casa ta și cîte au cîștigat părinții tăi pînă în dzua aceasta la Vavilon ⌊va întra». Și⌋[4306] nu va rămînea cuvîntu carele au dzis Domnul:
18. «Și fiii tăi carii vor ieși de la tine, pre carii vei naște, să vor lua și vor fi hadîmbi întru casa împăratului Vavilónului»".
19. Și dzise Ezechía către Isaía: „Bun cuvîntul Domnului carele au grăit. Fie pace întru dzilele mêle".
20. Și rămășițele cuvintelor Ezechíei și toată sila lui și toate cîte au făcut, șipotul și budăiul, și băgă apa în cetate, nu-s, iată, acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
21. Și adormi Ezechía cu părinții lui și să îngropă în cetatea lui[4307] David. Și împărăți Manasí, fiiul lui, pentru însul.

Cap 21

1. [4308]Fiiu de 12 ani Manasí cînd împărăți el și 55 ani împărăți în Ierusalim. Și numele maicii lui – Ofovía[4309].
2. Și făcu răul întru ochii Domnului și mêrse după urîciunile limbilor cărora au scos Domnul de către fața fiilor Israil.
3. Și să întoarse și zidi cêle înalte carele surpắ Ezechía, tatăl lui, și

rădicắ

[illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 35

[illegible] 36

ΚΑΠ. ΚΒ

[illegible]

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

rădică jirtăvnic ii Vaal și au făcut desișurile, în ce chip au făcut Ahaav, împăratul Israil, și să închină la toată putêrea ceriului și sluji lor.
4. [4310]Și clădi jirtăvnic în casa Domnului, în ce chip dzise Domnul: „În Ierusalim voi pune numele mieu!".
5. Și clădi jirtăvnic la toată putêrea ceriului întru amîndoao ogrăzile casei Domnului
6. Și petrecea fiii lui pren foc și să dăscînta și vrăjiia și făcu voitori și gîcitori; înmulți a face răul întru ochii Domnului, ca să-l scîrbască pre el
7. Și puse cioplitul desișului întru casă întru carea dzise Domnul către David și către Solomon, fiiul lui: „Întru casa aceasta și întru Ierusalim, întru carea am ales dentru toate fêliurile lui Israil, ⌊și⌋[4311] voi pune numele mieu ⌊acoló⌋[4312] în vac.
8. Și nu voi mai adaoge ⌊a⌋[4313] clăti încă piciorul lui Israil de la pămîntul carele am dat părinților lor, carii vor cruța toate cîte am porîncit, după toată[4314] porînca carea au porîncit lor Moisi, robul mieu".
9. Și n-au ascultat; și i-au înșelat pre înșii Manasis a face răul întru ochii Domnului mai mult decît limbile carele au stinsu Domnul dentru fața fiilor Israil.
10. Și grăi Domnul cu mîna robilor lui, prorocilor, dzicînd:
11. [4315]„Pentru carele cîte au făcut Manasis, împăratul Iúda, urîciunile acêste rêle dentru toate cîte au făcut amorreul înaintea lui, și au scos[4316] ⌊și-ncă⌋[4317] pre Iúda întru chipurile lor,
12. Nu așa, acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Iată, eu aduc rêle preste Ierusalim și Iúda, cît fieștecarele, audzind, vor dzănîi[4318] amîndoao urechile lui;
13. Și voi întinde preste Ierusalim măsura Samaríei și cîntariul casei Ahaav și voi stinge pre Ierusalim, în ce chip să stinge ca urciorul cel ci să unge și să întoarce de către fața lui;
14. Și voi goni rămășița moștnenirei mêle și-i voi da pre ei întru mîinile nepriêtenilor lor și vor fi întru jaf și pradă la toți nepriêtenii lor,
15. Pentru căci au făcut răul întru ochii miei și era urgisindu-mă dentru dzua carea am scos pre părinții lor de la[4319] Éghiptu, pînă întru dzua aceasta!»".
16. Și-ncă sînge nevinovat au vărsat Manassí mult foarte, pînă unde au împlut Ierusalimul gură la gură, afară dentru păcatele lui carele au păcătuit pre Iúda ca să facă răul întru ochii Domnului.
17. Și rămășițele cuvintelor lui Manassí și toate cîte au făcut și păcatele lui carele au păcătuit, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
18. Și adormi Manassi împreună cu[4320] părinții lui și să îngropă în grădina casei lui, întru grădina Oza. Și împărăți Ammos, fiiul lui, pentru îns.
19. Fiiu de 22 ani Ammos cînd împărăți el, și 2 ani au împărățit în Ierusalim. Și numele maicii lui – Mesolaam, fata i Arus den Itevaá.
20. Și făcu răul întru ochii Domnului, în ce chip au făcut Manassí, tatăl lui,
21. Și mêrse întru toată calea carea au mersu ⌊Manassi⌋[4321], tatăl lui, și sluji chipurilor cărora au slujit tatăl lui și să închină lor.
22. Și părăsi pre Domnul Dumnedzăul părinților lui și n-au mersu întru calea Domnului.
23. Și să rădicară slugile lui Ammos către îns și omorîră pre împăratul întru casa lui.
24.[4322] Și lovi ⌊tot⌋[4323] nărodul pămîntului, pre toți ceia ce s-au răcoșit preste împăratul Ammos, și împărăți nărodul ⌊pămîntului⌋[4324] pre Iosia, ficiorul lui, pentru însul.
25.[4325] Și rămășițele cuvintelor lui Ammos cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?
26.[4326] Și-l astrucară pre îns întru gropnița lui, întru grădina lui Ozá. Și împărăți Iosía, fiiul lui, pentru însul.

Cap 22

1. [4327]Fiiu de 8 ani Iosía cînd împărăți el și 31 ani au împărățit în Ierusalim. Și numele maicii lui – Iethdía, fata Edía, den Vasuroth.
2. Și făcu ce-i dreptu întru ochii Domnului și mêrse întru toată calea lui David, tătîne-său, nu s-au ferit în dreapta au în stînga.
3. Și fu întru 18 ani a împăratului Iosíei, ⌊întru luna a șêpte,⌋[4328] trimise împăratul pre Sapfan, ficiorul lui Eselíu, ficiorul lui Mosolam, pre logofătul casei Domnului, dzicînd:
4. [4329]„Suie-te către Helchía, preutul cel mare, și pecetluiêște argintul cel ce s-au băgat în casa Domnului, carele au băgat cei ce păzescu pragul de la nărod,
5. Și să-l dea pre el pre mîinile celor ce fac lucrurile celor ce stau în casa Domnului". Și-l dêde pre el celor ce fac lucrurile în casa Domnului ca să întărească vedec a casei,
6. Teslarilor și clăditorilor și zidarilor, și ca să cîștige lêmne și pietri cioplite, ca să întăriți vedec a casei.
7. Însă nu lua samă lor argintul lui cel ce da lor, căci întru credință ei fac."
8. Și dzise Helchías, preutul cel mare, către

[illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

[illegible]

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible]

Sapfan diacul[4330]: „Carte a Legii am aflat în casa Domnului”. Și dêde Helchía lui Sepfan cartea și o citi pre ea.
9. Și o aduse cătră împăratul Iosia[4331] și întoarse împăratului cuvînt și dzise: „Topit-au robii tăi argintul carele s-au aflat în casa Domnului și l-au dat pre el preste mîna celor ce fac lucrurile cêlea ce stau în casa Domnului”.
10. Și dzise Sapfan logofătul cătră împăratul dzicînd: „Carte ⌊a Legii⌋[4332] mi-au dat mie Helchía preutul”. Și o citi pre ea Sapfan înaintea împăratului.
11. Și fu daca audzi împăratul cuvintele Cărții Legii, și-și rupse hainele lui.
12. Și porînci împăratul lui Helchía preutul și lui Ahicam, ficiorul lui Sapfan ⌊logofătul⌋[4333], și lui Ahovor, ficiorul lui Mihéu, și lui Sapfan logofătul și ⌊lui⌋[4334] Asaíe, robului împăratului, dzicînd:
13. „Veniți, cercați pre Domnul pentru mine și pentru tot nărodul ⌊mieu⌋[4335] și pentru tot Iúda ⌊și⌋[4336] pentru cuvintele cărții ce s-au aflat aceștiia, căci mare-i urgiia Domnului ațîțată întru noi, pentru care lucru n-au ascultat părinții noștri cuvintele cărții aceștiia, ca să facă după toate cêle scrise asupra noastră”.
14. Și mêrse Helchía preutul și Ahicam și Ahovar și Sapfan și Asaías cătră Olda prorocița, fămêia[4337] lui Sellim, ficiorul Thecuê, ficiorul lui Aras, a păzitoriului de haine; și aceasta lăcuia în Ierusalim, în masená, și grăiră cătră ea ⌊după acêstea⌋[4338].
15. Și dzise lor: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Dziceți omului celuia ce v-au trimis pre voi cătră mine:
16. ‘Acêstea dzice Domnul: Iată, eu aduc rêle preste locul acesta și preste ceia ce lăcuiescu preste el, toate cuvintele cărții carele au citit împăratul Iúda,
17. Pentru care lucru m-au părăsit pre mine și tămîia la dumnedzăi alții, pentru[4339] ca să mă mînie întru toate[4340] faptele mîinilor lor, și să va ațîța mînie întru locul acesta și nu să va stinge’.
18. Și cătră împăratul Iúda, pre cela ce au trimis pre voi să cercați pre Domnul, acêstea să dziceți cătră el: ‘Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: Cuvintele carele ai audzit,
19. Pentru care lucru căci s-au muiat inima ta și te-ai stidit de cătră fața Domnului, în ce chip ai audzit cîte am grăit preste locul acesta și pre cei ce lăcuiescu întru el, ca să fie întru stingere și întru osîndă, și ți-ai ruptu hainele tale și ai plînsu înaintea mea, și-ncă eu am audzit, dzice Domnul,
20. Nu așa, eu te adaog cătră părinții tăi și te vei astruca întru gropnița ta întru pace și nu să vor ivi întru ochii tăi întru toate răutățile carele eu ⌊sîntu⌋[4341] aduc preste locul acesta și pre ceia ce lăcuiescu pre el’»”. [4342]Și întoarseră împăratului cuvîntul.

Cap 23

1. Și trimise împăratul și adunắ cătră el pre toți bătrînii Iúda și Ierusalim.
2. Și să sui împăratul la casa Domnului, și tot omul Iúda și toți ceia ce lăcuiescu ⌊în⌋[4343] Ierusalim – împreună cu el, și preuții și prorocii și tot nărodul, de la mic pînă la mare, și citi întru urechile lor toate cuvintele Cărții Făgăduinții ce s-au aflat în casa Domnului.
3. Și să sculă împăratul cătră stîlpu și puse făgăduință înaintea Domnului ca să margă denapoia Domnului și a păzi porîncele lui și mărturiile lui și dreptățile lui, cu toată inima și cu tot sufletul, ca să rădice cuvintele făgăduinței aceștiia cêle scrise preste cartea aceasta. Și stătu tot nărodul întru făgăduință.
4. Și porînci împăratul lui Helchía, preutului celui mare, și preuților a îndoirei, celor ce păzescu [4344]pragul, și să scoață den birsêreca Domnului toate unêltele cêle făcute lui Vaal și desimei și la toată putêrea ceriului, și le arse pre iale afară den Ierusalim, în Sadimoth a Chedrilor, și puse țărna aceasta la Vethil.
5. Și au arsu homarímii carii au dat împărații Iúdei și tămîiá întru cêle înalte și întru cetățile[4345] Iúdei și întru împregiururile Ierusalimului și pre cei ce tămîiá lui Vaal și soarelui și lunei și lui mazuroth și la toată putêrea ceriului.
6. Și scoase desișul den casa Domnului afară den Ierusalim, la Pîrîul Chedrilor, și-l arse pre el la Pîrîul Chedrilor și-l sfărîmắ întru țărnă și aruncắ țărna lui la gropnița fiilor nărodului.
7. Și surpắ casa cadisimilor celor dentru casa Domnului, unde acoló muierile țesea hetteim desișului.
8. Și aduse pre toți preuții den cetățile Iúdei și pîngări cêle înalte unde au tămîiat acoló preuții, de la Dan și pînă la Virsaveé. Și surpă casa porților celor[4346] de la ușa porții Iisú, boiêrinul cetății, cel[4347] dentru stînga omului, întru poarta cetății.
9. Însă nu s-au suit preuții

[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]

[illegible]

celor înalte cătră jirtăvnicul Domnului în Ierusalim, căci fără numai a mînca azime întru mijlocul fraților lor.

10. Și pîngări pre Tofeth, pre cel den rîpa fiiului Enom, [4348]ca să petreacă om pre ficiorul lui și ⌊om⌋[4349] pre fata lui lui Moloh pren foc.

11. Și au arsu caii carii au dat împărații Iúda soarelui întru întrarea casei Domnului, la cămara lui Nathan ⌊împăratul⌋[4350] scopitul, în Farurim, și carul soarelui l-au arsu în foc.

12. Și jirtăvnicile cêlea pre argeaoa cea înaltă a lui Áhaz, carele au făcut împărații Iúdei, și jirtăvnicile carele au făcut Manassis întru amîndoao ogrăzile casei Domnului le surpắ împăratul și le rupse de acoló și aruncă țărna lor la Pîrîul Chedrilor.

13. Și casa cea de cătră fața Ierusalimului, cea den a dreapta Muntelui Mostháth, [4351]carele au zidit Solomon, împăratul Israil, ii Asal[4352], pricăjirei sidonênilor, și lui Hamos, pricăjirea Moav[4353], și lui Melhol, urîciunii fiilor Ammon, au pîngărit împăratul.

14. Și surpắ stîlpii și sfărîmắ desișurile și împlú locurile lor de oase de oameni.

15. [4354]Și-ncă jirtăvnicul cel den Vethil, cel înaltu, carele au făcut Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit pre Israil, și-ncă jirtăvnicul acela ⌊și⌋[4355] cel înalt l-au sfărîmat și zdrobi pietrile lui și-i fărîmắ întru țắrînă și arse desișul.

16. Și să abătu Iosías și văzu gropnițile cêlea ce sîntu acoló în cetate și trimise [4356]și luă oasele den mormînturi și le arse[4357] preste jirtăvnic și-l pîngări pre el, după cuvîntul Domnului carele au grăit omul lui Dumnedzău, ⌊cînd sta Ierovoam întru praznic preste jirtăvnic. Și întorcîndu-să Iosía, rădicắ ochii lui pre gropnița omului lui Dumnedzău,⌋[4358] celui ce au grăit cuvintele acêstea,

17. Și dzise: „Ce-i movila acêea carea eu văzu?". Și dziseră lui oamenii cetății: „Omul lui Dumnedzău iaste, cel ce au ieșit de la Iúda și au chemat cuvintele acêstea carele au chemat preste jirtăvnicul Vethil".

18. Și dzise: „Lăsați pre el, om să nu clătească oasele lui!". Și să aflară oasele lui cu oasele prorocului celui ce au venit de la Samaría.

19. Și-ncă toate casele celor înalte, cêle den cetățile Samaríei, carele le-au făcut împărații Israil ca să urgisască pre Domnul, și le mutắ Iosías și făcu lor toate[4359] lucrurile carele au făcut în Vethil.

20. Și au junghiat pre toți preuții celor înalte pre cei ce era acoló, pre jirtăvnicile ⌊lor⌋[4360], și arse oasele oamenilor preste iale; și să întoarse la Ierusalim.

21. [4361]Și porînci împăratul la tot nărodul[4362], dzicînd: „Faceți Paștele Domnului Dumnedzăului vostru[4363] în ce chip iaste scris preste Cartea Făgăduinței aceștiia!".

22. Căci nu s-au făcut Paștile acêstea den dzilele judecătorilor carii judeca pre Israil și în toate dzilele împăraților Israil și împăraților Iúda,

23. Căci fără numai întru 18 ani a Iosíei, împăratului Iúdei, s-au făcut Paștile acêstea Domnului în Ierusalim.

24. Și-ncă pre voitori și pre gîcitori și therafin și chipurile și toate pricăjirile ce s-au făcut, cêle den Pămîntul Iúda și în Ierusalim, le-au scos ⌊împăratul⌋[4364] Iosía, pentru ca să întărească cuvintele Legii cêle scrise pre cartea carea au aflat Helchía preutul în casa Domnului.

25. De potrivă nu s-au făcut lui înaintea lui împărat carele s-au întors cătră Domnul cu toată inima lui și cu tot sufletul lui și cu toată vîrtutea lui, după toată lêgea lui Moisí, și după el nu s-au sculat de potriva lui.

26. Însă nu s-au întors Domnul de mîniia urgiei lui cei mari care s-au mîniat cu urgiia lui întru Iúda, preste toate urgisirile carele l-au urgisit pre el Manasí.

27. Și dzise Domnul: „Și-ncă pre Iúda îl voi depărta de cătră fața mea, în ce chip am depărtat pre Israil, și voi părăsi cetatea aceasta carea am ales Ierusalimul și casa carea am dzis: «Va fi numele mieu acoló»".

28. Și rămășițele cuvintelor Iosíei și toate cîte au făcut, nu-s acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda?

29. [4365]Și întru acêstea dzile să sui Faraó[4366] Nehaó, împăratul Eghíptului, preste împăratul asiriênilor, la Rîul Efráthului. Și mêrse Iosía împăratul întru tîmpinarea lui; și-l omorî pre el Nehaó în Maggheddó, cînd l-au văzdut pre el.

30. Și-l suiră pre el slugile lui mortu în Maggheddó și-l aduseră pre el la Ierusalim și-l astrucară pre el întru gropnița lui, ⌊în cetatea David⌋[4367]. Și luară nărodul pămîntului pre Ioáhaz, fiiul Iosíei, și-l unseră pre el și-l împărățiră pre el pentru tatăl lui.

31. Fiiu de 23 ani era Ioáhaz cînd împărăți el și 3 luni împărăți în Ierusalim. Și numele maicii lui – Amitan, den Lovna, fată Ieremíei.

32. Și[4368] făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut părinții lui.

33. Și-l mutắ pre el Faraó Nehaó în Revlaá, în Pămîntul Emath,

[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΔ

[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ca să nu împărăţască în Ierusalim; şi dêde pagubă preste pămînt 100 talandzi de argintu ⌊şi 100⌋[4369] talandzi de aur.
34. Şi împărăţi Faraó Nehaó preste înşii pre Eliachim, ficiorul Iosíei, ⌊împăratului Iúdei,⌋[4370] pentru Iosíia, tatăl lui; şi întoarse numele lui: Ioachim[4371]. Şi pre Ioáhaz au luat şi l-au dus la Éghiptu şi au murit acoló.
35. Şi argintul şi aurul au dat Ioachim[4372] lui Farao. Însă au preţuit scriind pămîntul ca să dea argintul, pre rostul lui Faraó; om după preţuirea lui au dat argintul şi aurul de la nărodul[4373] pămîntului ca să dea lui Faraó Nehaó.
36. Fiiu de 25 ani Ioachim cînd împărăţi el şi 11 ani au împărăţit întru Ierusalim. Şi numele maicii lui – Ieldaf, fata lui Vadel, den Rumá.
37. Şi făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut părinţii lui.

Cap 24

1. Întru dzilele lui, să sui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi să făcu lui Ioachim rob 3 ani; şi să întoarse şi vicleni întru îns.
2. Şi trimise Domnul lui tîlharii haldeilor şi tîlharii Siriii şi tîlharii Moav şi tîlharii fiilor Ammon; şi-i trimise pre ei în Pămîntul Iúda ca să să întărească, după cuvîntul Domnului carele au grăit cu mîna robilor lui, prorocilor.
3. Însă pre mîniia Domnului era întru Iúda, să să lêpede el de cătră faţa lui, întru păcatele lui Manasí, după toate cîte au făcut.
4. Şi-ncă sîngele nevinovat au vărsat şi împlu Ierusalimul de sînge nevinovat. Şi nu vru Domnul să să oteşască[4374].
5. [4375]Şi rămăşiţele cuvintelor Ioachim şi toate cîte au făcut, nu-s, iată, acêstea scrise pre cartea cuvintelor dzilelor împăraţilor Iúda?
6. Şi adormi Ioachim cu părinţii lui şi împărăţi Iehonía, fiiul lui, pentru însul.
7. Şi nu mai adaose încă împăratul Eghíptului să iasă den pămîntul lui, căci au luat împăratul Vavilónului, de la Pîrîul Eghíptului pînă la Rîul Efráthului, toate cîte era a împăratului Eghiptului.
8. Fiiu de 18 ani Ioachim cînd împărăţi el şi 3 luni împărăţi în Ierusalim. Şi numele maicii lui – Nestha, fata Ellanastha, den Ierusalim.
9. Şi făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut tatăl lui.
10. ⌊Şi⌋[4376] întru vrêmea acêea să sui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, preste Ierusalim şi veni cetatea întru împregiurare.
11. Şi întră Navohodonósor, împăratul Vavilónului, la cetate la Ierusalim, şi slugile lui bătea preste ea.
12. Şi ieşi Ioachim, împăratul Iúdei, la împăratul Vavilónului, el şi slugile lui şi maica lui şi boiêrii lui şi hadîmbii lui, şi-i luă pre ei împăratul Vavilónului întru al 8 an a împărăţiei lui.
13. Şi scoase toate vistiêrile de acoló, cêle den casa Domnului, şi vistiêrile casei împăratului, şi tăie toate vasele cêle de aur carele au făcut Solomon, împăratul Israil, întru bisêrica Domnului, după cuvîntul Domnului,
14. Şi înmută Ierusalimul şi pre toţi boiêrii şi pre cei tari la vîrtute, robime 10000, şi tot teslariul şi încheietoriul; ⌊şi⌋[4377] n-au rămas, afară den săracii pămîntului.
15. [4378]Şi mutắ pre Iehonía la Vavilon şi pre maica împăratului şi pre muierile împăratului şi pre scopiţii lui. Şi pre cei tari ai pămîntului i-au dus la streinătate, den Ierusalim la Vavilon,
16. Şi pre toţi oamenii puterii, 7000, şi pre teslari şi pre încheietori, 1000, toţi tari, făcînd război, şi-i aduse pre ei împăratul Vavilónului în streinare la Vavilon.
17. Şi împărăţi împăratul Vavilónului pre Vaththanía, fiiul lui, pentru el, şi-i puse numele lui Sedechía.
18. Fiiu de 21 de ani Sedechía cînd împărăţi el şi 11 ani împărăţi în Ierusalim. Şi numele maicei lui – Amitaa, fata Ieremíei, de la Lovna.
19. Şi făcu răul întru ochii Domnului, după toate cîte au făcut Ioachim.
20. Căci pre mîniia Domnului era preste Ierusalim şi întru Iúda, pînă i-au lepădat pre ei de cătră faţa lui. Şi vicleni Sedechía întru împăratul Vavilónului.[4379]
21. [4380]Şi fu întru anul al 9 a împărăţiei lui, întru luna a 10, în 11 a lunei, au venit Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui preste Ierusalim; şi să tăbărî preste el şi clădi preste el[4381] prenpregiur pregiur el zid.
22. Şi[4382] veni cetatea întru încungiurare pînă întru al 11 an a împăratului Sedechíei, întru 9 a lunii,
23. Şi să întări foametea în cetate; şi nu era pîini nărodului pămîntului.
24. Şi să dăspicắ cetatea, şi toţi oamenii războiului ieşiră noaptea calea porţii cei întru mijlocul zidurilor, aceasta iaste a grădinii împăratului, şi haldeii – pregiur cetate împregiur. Şi

mêrseră

25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 45
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 46
[illegible]
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 48
[illegible]
[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible]
[illegible]

[illegible] КАП. А

1-2-3 [illegible]
4-5 [illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]

mêrseră calea cea arăpască.
25. Și goni putêrea haldeilor denapoia împăratului și-l ajunseră pre el în Aravoth Ierihó, și toată putêrea lui să rășchiră de asupra lui.
26. Și prinseră pre împăratul și-l aduseră pre el cătră împăratul Vavilónului, la Devlathá, și grăi cu el județ.
27. Și pre fiii Sedechíei ii junghe întru ochii lui; și ochii Sedechíei – orbi; și-l legă pre el cu obedzi și-l aduse pre el la Vavilon.
28. Iară întru luna a cincea, în 7 a lunei, acesta-i an al 19 lui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, veni Navuzardan, cel mai mare preste bucătari, cela ce sta înaintea împăratului Vavilónului, în Ierusalim.
29. [4383]Și arse casa Domnului și casa împăratului și toate casele Ierusalim; și toată casa mare au arsu-o cel mai mare preste bucătari.
30. Și zidul Ierusalimului de prenprejur îl surpắ putêrea haldeilor ⌊prenpregiur⌋[4384].
31. Și prisosirea nărodului ⌊și⌋[4385] ce au rămas în cetate și pre cei căzuți, carii au cădzut la împăratul Vavilónului, și rămășița întăriturei rădicắ Navuzardan, cel mai mare preste bucătari.
32. Și dentru săracii pămîntului lăsă cel mai mare preste bucătari, de viêri și de gavini.
33. [4386]Și stîlpii cei de aramă, cei den casa Domnului, și pre mehonoth și maarea cea de aramă, cea den casa[4387] Domnului, sfărîmară haldeii și rădicară arama lor la Vavilon.
34. Și căldările și iamin și potirile și cățiile și toate vasele cêle de aramă, cu carele slujescu cu iale, au luat.
35. Și cădelnițile și păharăle cêle de aur și cêle de argint au luat bucătariul cel mare,
36. Stîlpi 2 și maare 1 și mehonoth carele au făcut Solomon casei Domnului, și nu era trasul arămii a toate vasele.
37. [4388]De 18 coți înălțimea a unui stîlpu; și hothar preste el cel de aramă, și înălțimea lui hothar, de 3 coți; savahá și roidii preste hothar prenprejur – toate de aramă. Și ca acêstea – la stîlpul al doilea, ⌊și roidii 100,⌋[4389] preste savathar împregiur.
38. Și luă stolnicul cel mare pre Saraía[4390], pre preutul cel mare, și pre Sofonía, ficiorul[4391] a îndoirei, și pre cei 3 ce păzescu pragul.
39. Și den cetate au luat un hadîmbu, carele era pristav preste oamenii cei de război, și 5 oameni den cei ce vădu fața împăratului, cei ce s-au aflat în cetate, și pre logofătul a boiêrinului puterii, pre cel ce tocmêște nărodul pămîntului, și 60 de oameni dentru nărodul pămîntului, cei ce s-au aflat în cetate.
40. Și-i luă pre înșii Navuzardan, cel mai mare preste bucătari, și-i aduse pre ei cătră împăratul Vavilónului, la Devlathá[4396],
41. Și-i lovi pre ei împăratul Vavilónului și-i omorî pre ei la Devlathá[4397], în Pămîntul Emath. Și să dăpărtă Iúda cu lăcașul lui de asupra pămîntului lui.
42. [4398]Și nărodul carele au rămas în Pămîntul Iúda, pre carii au lăsat Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, și puse preste ei pre Godolía[4399], ficiorul lui Safan[4400].
43. Și audziră toți boiêrii puterii, ei și oamenii lor, că au pus împăratul Vavilónului pre Godolía și veniră cătră Godolía la Massifá: și Ismail, ficiorul Nathaníei, și Ionan, ficiorul Cariia, și Saraías, ficiorul Thanamath netofathineanul, și Iezonías, ficiorul lui Hathí, ei și oamenii lor.
44. Și să jurắ Godolía lor[4401] și oamenilor lor și dzise lor: [4402]„Nu vă têmeți de trêcerea haldeilor! Ședeți pre pămînt și slujiți împăratului Vavilónului și bine va fi voao!”.
45. Și fu întru luna a 7, veni Ismail, fiiu Nathaníei, fiiul Elisamá, dentru seminția împăraților, și 10 oameni cu el; și lovi pre Godolía, și muri, și pre jidovi și pre haldei carii era împreună cu dînsul la Masifá.
46. Și să sculă tot nărodul, dentru mic pînă în mare, și boiêrii puterii și întrară la Éghiptu, căci s-au spăriiat de cătră fața haldeilor.
47. [4403]Și fu întru 37 ani striinătății lui Ioachim, împăratului Iúdei, întru a 12 lună, în 27 a lunei, înălță Evimerodah[4404], împăratul Vavilónului, întru anul împărăției lui, capul lui Ioachim, împăratul Iúdei, și l-au scos pre el dentru casa păzii ⌊lui⌋[4405],
48. Și grăi cu el bune și dêde scaunul lui deasupra scaunelor împăraților celor împreună cu el în Vavilon.
49. Și primeni hainele păzii lui și mînca pîine pururea înaintea lui, toate dzilele vieții lui.
50. Și ospățul lui – ospăț pururea, s-au dat lui dentru casa împăratului, cuvînt a dzilei, întru dzua lui, toate dzilele vieții lui.

A celor lăsate cea dentîi[4392]

Cap 1

1. [4393]Adam, Síth, Enos,
2. Cainan, Maleleil, Iared,
3. Enoh, Mathusála, Lámeh,
4. Nóe[4394], Sim, Ham, Iáfeth.
5. [4395]Fiii lui Iáfeth: Gomer și Magog și Madaí și Ioián[4406], ⌊Elisá⌋[4407], Thovev și Mosoh și Thíras, 8.
6. Și ficiorii lui Go-

mer. Ashanaz

7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25–26 [illegible]
27 [illegible]
28–29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible]
[illegible]
[illegible] 47
[illegible] 48
[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible]
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible] 52
[illegible] 53
[illegible] 54
[illegible]

КАП. В

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]

mer[4408]: Ashanaz şi Rafath şi Thorgamá, 3.
7. Şi fiii Ioian: Elidá şi Tharsig şi Hetteim şi Dodanin, 4.
8. Şi fiii lui Ham: Hus şi Mesrem, Fud şi Hanaan, 4.
9. Şi fiii lui Hus: Savá şi Evilat şi Savatá şi Regmon şi Sevehathá, 5, şi fiii lui Regmá: Savá şi Dedan.
10. [4409]Şi Hus au născut pre Nevrod. Acesta au început a fi uriiaş vînător pre pămînt.
11. Şi Mestrem au născut pre Ludiim şi pre Enomiim şi pre Laviim şi pre Nefthoseim.
12. Şi pre Fatheroim şi pre Fetrosoniim şi pre Hasloim de unde au ieşit de acoló Filistiim şi Cafthoriim.
13. Şi Hanaan au născut pre Sidóna, cel dentîi născut al lui,
14. Şi pre Hetteu şi pre Ievuseu şi pre Amorreu şi pre Ghergheseu,
15. Şi pre Eveu şi pre Arucheu şi pre Esenneu,
16. Şi pre Arudeu şi pre Samareu şi pre Amathí.
17. [4410]Şi fiii lui Sim: Elam şi Asur şi Arfaxad şi Lud şi Aram şi Uz şi Eul şi Ghether şi Mosoh.
18. Şi Arfaxad au născut pre Cainan şi Cainan au născut pre[4411] Salá şi Salá au născut pre Éver.
19. Şi lui Éver i s-au născut 2 fii: numele unuia – Falec, căci întru dzilele lui s-au împărţit pămîntul, şi numele fratelui lui – Iectan.
20. Şi Iectan au născut pre Elmodad şi pre Salef şi pre Asermoth şi pre Iader,
21. Şi pre Adoram şi pre Uzal şi pre Decla,
22. Şi pre Gamaal şi pre Avimeil şi pre Sáva,
23. Şi pre Ufir şi pre Evilat şi pre Ioav; toţi aceştia – ficiori lui Iectan.
24. [4412]⌊Fiii⌋ lui Sim: Arfaxad,
25. Cainan, Salá, [4413]Éver, Fálec, Ragáu[4414],
26. [4415]Seruh, Nahor, Thára,
27. Avraam; acesta-i Avraam. Fiiul lui Avraam, Isaac[4416], Ismail.
28. ⌊Şi⌋[4417] acêstea-s naşterile lor:
29. [4418]Întîi născut Ismail, Naveoth şi Chidar şi Avdiil[4419] şi Mavsam,
30. Şi Masemmá şi Dumá şi Massá şi Adad şi Theman şi Ietur şi Nafis şi Chedmá; aceştia sînt fiii lui Ismail, ⌊12⌋[4420].
31. [4421]Şi fiii Hettúrei, ţiitoarei Avraam; şi-i născu ⌊lui⌋[4422] pre Zemvrá şi pre Iexan şi Madam şi Madiam şi pre Esvoc pre Súe, ⌊6⌋[4423].
32. Şi fiii Iexan: Sáva şi Dedan ⌊doi; şi fiii lui[4424] Dedan: Raguil şi Nevdeil şi Assuelim şi Lateseim şi Loomim, 5⌋[4425].
33. [4426]Şi fiii lu Madiam: Ghifar şi Ofer şi Enoh şi Avida şi Eldá; toţi aceştia – ficiori Hettúrei.
34. [4427]Şi născu Avraam pre Isaac; fiii lui Isaac – Isav şi Israil.
35. [4428]Fiii lui Isav: Elifaz şi Raguil şi Ievul şi Ieglom şi Coré.
36. ⌊Toţi⌋[4429] fiii Elifaz: Theman şi Omar, Sofar şi Gotham şi Chenéz, ⌊5⌋[4430]. Iară Thamná, ţiitoare lui Elifáz, au născut pre Amalic.
37. Şi fiii Raguil: Nahéth şi Zaré şi Samme şi Mazé, ⌊4⌋[4431].
38. Şi fiii lui Siir: Lotan şi Suvan şi Sevegon şi Aná şi Dison şi Asar şi Rison, ⌊7⌋[4432].
39. Şi fiii lui Lotan: Horrí şi Iman şi sora lui Lotan: Thammná, ⌊3⌋[4433].
40. Fiii lui Suvan: Aduar şi Manaath şi Uval şi Sapfí şi Onan, ⌊5⌋[4434], şi fiii lui Sevegon: Aiá şi Anan, ⌊doi⌋[4435].
41. Şi fiii lui Anan: Dison ⌊şi Elivamá, fata Anan, doi⌋[4436], şi fiii lui Dison: Amadam şi Esevan şi Iehthran şi Harran, ⌊4⌋[4437].
42. Şi fiii lui Asar: Valaam şi Zanan şi Ilacan, ⌊3⌋[4438], şi fiii lui Degon: Us şi Aran, doi.
43. Şi aceştia-s împăraţii ⌊lor⌋[4439] carii au împărăţit întru Pămîntul Edom, mainte de ce au împărăţit împărat întru fiii lui Israil: Valá, ficiorul lui Sepfor, şi numele cetăţii – Dennava.
44. Şi muri Valac şi împărăţi pentru el Iovav, ficiorul lui Zará, den Vossíras.
45. Şi muri Iovav şi împărăţi pentru el Assom, den Pămîntul Themanon.
46. Şi muri Assom şi împărăţi pentru el Adad, feciorul lui Vadad[4440], cela ce au lovit Madiámul, întru ţarina Moav, şi numele cetăţii lui – Evith.
47. Şi muri Adad şi împărăţi pentru el Samaá den Mesericá.
48. Şi muri Samaá şi împărăţi pentru el Saul den Rovoth, ce-i lîngă rîu.
49. Şi muri Saul şi împărăţi pentru el Valenon, ficiorul lui Ahovor.
50. Şi muri Valenon şi împărăţi pentru el Adad ⌊Varath⌋[4441] şi numele[4442] cetăţii lui – Faul; şi numele muierii lui – Metavel, fata lui Mezaad.
51. Şi muri Adad şi să făcură domnii Edom: domnu Theman, domnu Aluá, domnu Iethar,
52. Domnu Elivamá, domnu Ilá, domnu Finon,
53. Domnu Criez, domnu Theman, domnu Vamail,
54. Domnu Gamesil, domnu Areraman; aceştia-s domnii Edom.

Cap 2

1. [4443]Şi aceştia-s fiii lui Israil: Ruvim, Simeon, Leví, Iúda, Issáhar, Zavulon,
2. Dan, Iosif, Veniamin[4444], Nefthalim, Gad şi Asir.
3. [4445]Fiii Iúdei: Ir şi Avnan şi Silom, 3. Aceştia s-au născut lui dentru fata lui Sur, Sánas hananiteanca; şi să făcu Ir, cel dentîi născut al Iúdei, rău înaintea Domnului, şi-l omorî pre el.
4. [4446]Şi Thámar, noru-sa, născu lui pre Fares şi pre Zará; toţi aceştia, fiii Iúda, 5.
5. Fii Fares: Esrom şi Amuil.
6. Şi fiii lui Zará: Zamvrí şi Itham şi Ethan şi Calhad şi Darále; toţi aceştia, 5.
7. Şi fiii lui Harmí: Áhar, cel ce au tulburat pre Israil, carele au făcut pricăjirea la procle-

ţenie. Şi

[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]

[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]
[illegible] 48
[illegible] 49
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible]
[illegible] 53
[illegible]
[illegible]
[illegible] 54
[illegible]
[illegible] 55
[illegible]
[illegible]

Кап. Г.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]

[illegible]

țenie.
8. Și fiii lui Itham: Azaría.
9. Și fiii lui Esrom, carei s-au născut lui: Ieremeil și Aram și Ahaloví.
10. [4447]Și Aram au născut pre Aminadav și Aminadav au născut pre Naáson, boiêrin casei Iuda.
11. Și Naason au născut pre Salmon și Salmon au născut pre Vooz.
12[4448]. Și Vooz au născut pre Ovid și Ovid au născut pre Iesé,
13. Și Iesé au născut pre cel dentîi născut al lui, Eliav, și Aminadav, al doilea, și Samaá, al treilea,
14. Și Nathanail, al patrulea și Reilá, al cincilea,
15. Și Asac, al șaselea, [4449]și David, al șaptelea.
16. Și surorile lui, Saruía și Avighéa. Și fiii Saruíei: Avessaí și Ioav și Asail, 3 aceștia.
17. Și Avighéa au născut pre Amesê și tatăl lui Amessé, Iereth izmailteanul.
18. Și Ahaloví, ficiorul lui Esrom, au luat pre Azuvá muiêre și pre Ierioth, și aceștia-s fiii ei: Iassar și Suvav și Avdom.
19. Și muri Azuvá și luă șie Halev pre Efrath și-i născu lui pre Ur.
20. Și Ur au născut pre Urí și Urí au născut pre Veseleil.
21. Și după aceasta întră Esrom cătră fata lui Mahir, tatăl Galaad, și el o luă pre ea și el de 65 ani era și-i născu lui pre Ghesuv.
22. Și Ghesuv au născut pre Iair și era lui 23 cetăți în Pămîntul Galaad.
23. Și luă Ghesuv și Aram orașele Iair de la ei, pre Canath și satele ei, 60 de cetăți; toate acêstea – a fiilor Mahir, tatăl lui Galaad.
24. După ce au murit Esrom, au venit Halev Efathá și muiêrea lui Esrom, Aviá, și-i născu lui pre Asdom, tatăl Thecoé.
25. Și era fiii Ierameil, celui dentîi născut a lui Esrom, cel dentîi născut, Ram și Vaaná și Aram și Asom, fratele lui.
26. Și era muiêre alta lui Ierameil, și numele ei – Atará; aceasta ⌊iaste⌋[4450] maica Unam.
27. Și era fiii Aram, celui dentîi născut Ierameil: Maas și Iamin și Acor.
28. Și era fiii Unam: Samme și Ieddae; și ficiorii Sammé – Nadav și Avisur.
29. Și numele muierii Avisur – Avighéa; și născu lui pre Ozvá și pre Moddí.
30. Și ficiorii lui[4451] Nadav: Salad și Affain; și muri Salad neavînd fii.
31. Și fiiul Affain – Iessí; și fiiul Iessí – Sosan; și fiii lui Sosan – Dadé.
32. Și fiii lu Dadé: Ahisamme, Iether și Ionáthan. Și muri Iether neavînd ficiori.
33. Și fiii lui Ionáthan: Faleth și Zazá; aceștia era ficiorii Ieramail.
34. Și nu era lui Sosan ficiori, fără numai fête.
35. Și la Sosan slugă era un eghiptean și numele lui – Ieraá. Și dêde Sosan pre fata lui lui Ierá, sluga lui[4452], întru muiêre și-i născu lui pre Ieththí.
36. Și Ieththí născu pre Nathan și Nathan născu pre Zavad.
37. Și Zavad născu pre Oflad și Oflad născu pre Ovid.
38. Și O-
vid născu pre Iú și Iú au născut pre Azaría,
39. Și Azaría au născut pre Hellim și Hellí născu pre Eleasá,
40. Și Eliasá născu pre Sosomaí și Sosomaí născu pre Salum,
41. Și Salum născu pre Iecomían și Iecomías născu pre Elisamá.
42. Și fiii lui Halev, fratelui Ierameil: Masá, cel dentîi născut a lui; acesta-i tată lui Zif; și fiii: Marissá, tată lui Hevron.
43. Și fiii lui Hevron: Coré și Thaffu și Recom și Samá.
44. Și Samá au născut pre Raem, tatăl lui Iercaan, și Iercaan au născut pre Sammaí.
45. Și fiiul Sammaí: Maon; și Maon – tatăl lui Vethsur.
46. Și Ghefá, posadnică lui Halev, au născut pre Araam și pre Mosá și pre Gazer. Și Aran au născut pre Gazaz.
47. Și fiii Iadde: Regmá și Ioatham și Ghirsom și Falet și Ghefá și Segáf.
48. Și țiitoarea Halev, Mohá, au născut pre Siver și pre Tharhaná.
49. Și născu Sef, tatăl Madminá, pre Saul, tatăl Madeviná și tatăl Aghevdá. Și fata lui Halev – Ashá.
50. Aceștia era fiii lui Halev: fiii lui[4453] Or, celui dentîi născut, Efrathá, Soval, tatăl Cariáthiarim,
51. ⌊Și⌋[4454] Solomon, tatăl Vithlêem, ⌊și⌋[4455] Marí, tatăl Vethghedor.
52. Și era fiii lui Soval, tatăl Cariathiarim: Araá și Esí și Ammaníth și Umasfaé,
53. Și Cariathiarim și Mifithim și Isamathim și Isamartiim. Dentru aceștia au ieșit sarathéii și esthaoleii.
54. Și fiii Salamó: Vithlêem și Netófati ⌊și⌋[4456] Ataróth, casei Ioav, și jumătate a i Manathisaarí.
55. Și semințiii a cărturarilor ce lăcuia în Iavis: thargathiim și sohathim. Aceștia-s chinéii, ce au ieșit[4457] de la Emath, tatăl casei Rihav.

Cap 3

1. [4458]Și aceștia era fiii lui David, ceia ce i s-au născut lui în Hevron: cel dentîi născut, Amnon, cu Ahinaam israilteanca; al doilea, Daluía, cu Avighéa carmileanca;
2. Al treilea, Avessalom, ficiorul Mahá, fêtei Tholmaí, împăratului Ghessur; al patrulea, Adonía, ficiorul Anghith;
3. Al cincilea, Savatía, cu Avital; al șaselea, Iethraam cu Aglaá, muiêrea lui.
4. 6 i s-au născut lui în Hevron. Și împărăți acoló 7 ani și 6 luni; și 33 ani au împărățit în Ierusalim.
5. [4459]Și aceștia i s-au născut lui în Ierusalim: Samaá și Sovav și Nathan și Solomon, 4, cu Virsavée, fata lui Amiil.
6. Și Evar și Elisam și Elifalet și Naghis și Nafeth și Iafié,

și Elisamá

Κεφ. α

7 [illegible]
8 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

Κεφ. Δ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34

7. Și Elisamá și Eliadá și Elifalet, noaă,
8. Toți fiii lui David, afară dentru fiii țiitorilor.
9. [4460]Și Thímar, sora lor.
10. [4461]Și fiii lui Solomon: Rovoam, Aviá, fiiul lui Asá, fiiul lui[4462], Iosafat, fiiul lui, Ioram, fiiul lui,
11. Ohozía, fiiul lui, Ioas[4463], fiiul lui,
12[4464]. Amasía, fiiul lui, Ozía, fiiul lui[4465], [4466]Ioatham, fiiul lui,
13. Áhaz, fiiul lui, Ezechía, fiiul lui, Manassi, fiiul lui,
14. Amó, fiiul lui, Iosia, fiiul lui.
15. Și fiii[4467] Iosíei: cel dentîi născut, Iohanan, al doilea, Ioachim, al treilea, Sedechía, al patrulea, Sellum.
16. [4468]Și fiii Ioachim[4469]: Iehonía, fiiul lui, Sedechía, fiiul lui.
17. Și fiii Iehoníei: Asir, Salathiil, fiiul lui,
18. Și Melhiram și Fadéa și Anesar și Iezechía și Osamó și Savadías.
19. Și fiii lui[4470] Fadéa: Zorovável și Semei, și fiii Zorovável[4471], Mosolam și la[4472]Ananía și Sallimim, sora lor,
20. Și Asuvé și Oel și Varahía și Asadía și Asoved, 5.
21. Și fiii Ananíei: Faltías și Iesías, fiiul lui, Rafá, fiiul lui, Órna, fiiul lui, Avdía, fiiul lui, Sehenia, fiiul lui.
22. Și fiiul Seheníei: Samiá, și fiii Samia[4473], Lattus și Ioil și Verrí și Noadí și Saf, 6. Și fiii[4474] Noadíei: Elioné și Ezechía și Eszdricam, trei.
23. Și fiii Elioné: Uadía și Eliasevon și Fadéa și Acaum și Ionan și Daleá și Anan, șapte.

Cap 4

1. Și fiii Iúdei: [4475]Fares, Esrom și Harmí și Or și Suvá,
2. Și Sadéas, fiiul lui; ⌊și Suvá⌋[4476] au născut pre Ieth, și Ieth au născut pre Ahimai și pre Lad. Și acêstea-s nașterile lui Arathí.
3. Și aceștia-s fiii Etan: Iezrail și Iesman și Ievdan; și numele surorii lor – Esiadesfon[4477].
4. Și Fanuil, tatăl Gadór, și Ezer, tatăl Osá; aceștia-s fiii lui Or, celui dentîi născut Efrathá, tatăl Vithlêem.
5. Și Assur, tatăl Thecué, era doao muieri: Hallá și Maará.
6. Și născu lui Maará pre Áhaz și pre Áfer și pre Theman și pre Aasthir; toți aceștia – fiii Nooras.
7. Și fiii Halaá: Seréth și Soor și Esthanam.
8. Și Coz au născut pre Enov și pre Sovivá; și nașterile fratelui Rihav, fiii Iarin.
9. Și era Iavis mai slăvit decît frații lui și maica lui i-au chemat numele lui Iavis, dzicînd: „Căci am născut cu durêre".
10. Și au chemat[4478] Iavis pre Dumnedzăul Israil, dzicîndu: „Dă blagoslovind mă vei blagoslovi și vei înmulți hotarăle mêle și mîna ta va fi cu mine și vei face cunoștință ca să nu mă smerești". Și-i aduse ⌊lui⌋[4479] Dumnedzău toate cîte au cerșut.
11. Și Halev, tatăl Áha, au născut pre Mahir. Acesta-i tatăl Asathon.
12. Și Asathon au născut pre Sathrefá și Fessí și pre Thaná, tatăl cetății Naas, ⌊fratele lui Selom, Chenezí și Áhaz⌋[4480]; acește – oamenii[4481] Rifá.
13. Și fiii lui[4482] Chenez – Gothoniil și Saraía; și fiii Gothoniil – Athath.
14. Și Manathí au născut pre Gofra și Saraía au născut pre Ioram, tatăl Ghisasarim, căci teslari era.
15. Și fii lui Halev, fiiul Iefoni: Irú, Ila și Naam. Și fiii Iralaá: Chenéz.
16. Și fiii Amelim: Zif și Zifá și Thiriá și Eseril.
17. Și fiii Evrí: Iether, Morad și Ófer și Iamon. Și născu Iethir pre Maron și pre Semé și pre Esvá, ⌊tatăl Ghedor, și⌋[4483] tatăl Esthamon.
18. Și fămêia lui aceasta, Aidía, au născut lui pre Iared, tatăl Ghedor, și pre Aver, tatăl Sohó, și pre Iehthiil, tatăl Zanó. Și aceștia-s fiii Veththiá, fêtei lui Faraó, carea au luat Morili.
19. Și fiii muierii idumêncii, surorii Hanêm, ⌊și Daliá, tatăl Cheila, și Simeon, tatăl Iomam, și fiii Nêm⌋[4484], tatăl Cheila, a lui Garmí și a lui Esthemói[4485], Maahathí.
20. [4486]Și fiii Simeon: Ammnon și Ramnon, fiiul Anan, și Thimnom; și fiii Eszohath și fiii Zohath.
21. Fiii Ellom, fiiului Iúdei: Ir, tatăl Livac, și Laádá, tatăl Marisá; și naștere[4487] a rudelor Evdathavvus, casei lui Esová.
22. Și Iochim și oamenii Hozivá și Ioas și Saraf[4488], carii au lăcuit în Moav; și-i întoarse pre înșii Aveddir la Mathuchiim.
23. Aceștia-s cărămidari, carii lăcuiescu în Atem; și Gadirá cu împăratul și întru împărățiia lui să întăriră și lăcuiră acoló.
24. Fiii lui Simeon: Namuil și Iamin ⌊și⌋[4489] Iariv, Zaré.
25. Și Salem, ficiorul lui, Masan, fiiul lui, Masmá, fiiul lui.
26. Și fiii Masmá: Savud, fiiul lui, Samad, fiiul lui, Zachur, Semeei, fiiul lui.
27. Și la Semeeí – fii 16 și fête 6; și la frații lor nu era fii mulți și toate semințiile lor nu s-au înmulțit ca fiii Iúdei.
28. Și lăcuiră în Virsaveé ⌊și Savadá⌋[4490] și Monadá și în Esersual,
29. Și în Valaá și în Asem și în Tholad,
30. Și în Vathuil și în Ermá și în Sechelac,
31. Și în Vethmarhavood și Imisúseosin și casei Varuseórim. Acêstea-s cetățile lor, pînă la împăratul David.
32. Și satele lor: Itam și In Rammnon și Thohhan și Isan – cetăți 5.
33. Și toate satele lor – prenpregiurul cetăților acestora, pînă la Vaal; aceasta-i ținêrea lor și socoteala lor.
34. Și Mosovav și Amalic și Iosias, ficiorul

35 [illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΕΦ. Ε.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Amasía,
35. Şi Ioil şi Iíu, fiiul Asavía, şi fiiul Saréa, fiiul Asiil.
36. Şi Elionê şi Iacová şi Iesuiá şi Eséas şi Iediil şi Ismail şi Vanéas,
37. Şi Zuzá, fiiul Safe, fiiul lui Alom, fiiul lui Iediá, fiiului Semrí, fiiului Sameú.
38. Aceştia-s carii au trecut întru numerile boiêrinilor, întru naşterile lor, şi ⌊întru⌋[4491] casele moşiilor lor să înmulţiră întru mulţime.
39. Şi mêrseră pînă a veni Ierará, pînă la răsăriturile Ghê, ca să cêrce păşciuni dobitoacelor lor.
40. Şi aflară păşciuni multe şi bune şi pămîntul largu înaintea lor şi pace[4492] şi linişte, căci dentru fiii lui Ham, celor ce lăcuia acoló mai denainte.
41. Şi veniră aceşti scrişi pre anume întru dzilele Ezechíei, împăratului Iúdei, şi loviră pre lăcuitorii lor şi pre minei, pre carii au aflat acoló, şi-i procleţiră pre ei pînă întru dzua aceasta şi au lăcuit pentru înşii, căci păşciune dobitoacelor lor – acoló.
42. Şi dentru înşii, dentru fiii lui Simeon, au mersu la Muntele Siir oameni 500; şi Faltías şi Noadías şi Raféas şi Oziil, fii sîntu boiêrii lor.
43. Şi au lovit pre rămăşiţe, pre cei ce au rămas a lui Amalic, şi au lăcuit acoló pînă în dzua aceasta.

Cap 5

1. Şi fiii lui Ruvim, celui dentîi născut al lui Israil, căci acesta-i cel dentîi născut. [4493]Şi daca[4494] să sui el pre patul părintelui său, au dat blagoslovenia lui fiiului Iosif, fiiului Israil, şi nu s-au rudit naşterii dentîi.
2. [4495]Căci Iúda – tare cu vîrtute ⌊şi⌋[4496] întru fraţii lui şi întru povăţuitor dentru el şi blagoslovenia lui Iosif.
3. [4497]Fiii lui Ruvim, celui dentîi născut a lui Israil: Enoh şi Fallú, Esrom şi Harmí.
4. Fiii lui Ioil: Semeí şi Vanéas, fiiul lui, şi fiii lui Gog, fiiul lui Semeí, fiiul lui,
5. Mihá, fiiul lui, Risin al lui,
6. Vecrá, fiiul lui, pre carele l-au mutat Thaglafalasar, împăratul Assur; acesta-i boiêrinul alor Ruvim.
7. Şi fraţii lui, moşiei lui, întru socotêlele lor, după naşterile lor: boiêrinul Ioil şi Zaharía.
8. Şi Valé, fiiul Azuz, ficiorul Samá, ficiorul Ioil; acesta au lăcuit în Aroir şi la Navan şi Veelmaon,
9. Şi cătră răsărit au lăcuit, pînă venind a pustiiului de la Rîul Efráthului, căci dobitoace a lor – multe întru Galaad.
10. Şi întru dzilele Saul au făcut război cătră nemêrnici; şi au căzut întru mîinile lor, lăcuind întru şatrele lor, toţi despre[4498] răsărit Galaad.
11. Fiii Gad den preajma lor au lăcuit întru Pămîntul Vasan, pînă la Selha.
12. Ioil, cel dentîi născut, şi Safan, al doilea, şi Ianí, logofătul Vasan,
13. Şi fraţii lor, după casele moşiei lor – Mihail şi Mosollam şi Soveé şi Iorá şi Ioahan şi Oviá şi Ovid, 7.
14. Aceştia-s fiii Avihail, fiii Ruvim Iaadí, fiii Galaad, fiii Mihail, fiii Iesé, fiii Iedê, fiiului[4499] Vuz,
15. Fratelui ficiorului Avdiil, fiiului Guní, boiêrin casei moşiilor.
16. Lăcuia în Galaad, în Vasan şi întru oraşele lor şi toate prenprejururile Sorom, pînă la ieşire.
17. A tuturor socotinţa întru dzilele Ioatham, împăratul Iúda, şi întru dzilele lui Ierovoam, împăratu lui[4500] Israil.
18. Fiii lui Ruvim şi Gad şi jumătate de fêli Manasí, dentru fiii puterii, oameni rădicînd scuturi şi sabie şi împlînd arcul şi învăţaţi război, 44000 şi 700 şi 60, ieşind la rînduială
19. Cu agarênii şi făcea război şi Itur[4501] şi Nafis Navvavdion şi să întăriră preste înşii.
20. Şi să dêderă întru mîinile lor agareii[4502] şi toate lăcaşurile lor, căci cătră Dumnedzău au strigat întru război şi le ascultắ lor, căci au nădăjduit preste el.
21. Şi au robit marfa lor, cămile 5000 şi oi 250000 şi măgari 2000, şi suflete de oameni 100000.
22. Căci răniţi mulţi au cădzut, căci de la Dumnedzău – războiul, şi lăcuiră pentru ei pînă la înmutare în streinătate.
23. Şi jumătate de fêliul lui Manasí au lăcuit întru pămînt de la Vasan pînă la Vaal Ermon şi Sanir şi Muntele Aermon; şi ei întru Livan s-au înmulţit.
24. Şi aceştia-s nacealnicii caselor lor: Gofer şi Iessí şi Eliil şi Ierimías şi Ioduia şi Iediil, oameni vîrtucioşi întru putêre, oameni numiţi boiêri, după casele moşiilor lor.
25. Şi au dăfăimat întru Dumnedzăul părinţilor lor şi au curvit denapoia dumnedzăilor năroadelor pămîntului, pre carii i-au rădicat Dumnedzău de cătră faţa lor.
26. Şi rădicắ Dumnedzău[4503] duhul lui Ful, împăratul assiriênilor, şi duhul Theglathfalasar, împăratul assiriênilor, şi înmutară[4504] pre Ruvin şi pre Gad şi pre jumătate de fêl a lui Manassí şi-i duseră pre înşii la Allan şi Iovor şi Aran şi la Rîul Gozan, pînă în dzua aceasta.

Cap 6

ΚΑΠ. ς.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible] 47
[illegible] 48
[illegible]
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible] 53
[illegible] 54
[illegible]
[illegible] 55
[illegible] 56
[illegible]
[illegible] 57
[illegible]
[illegible]
[illegible] 58
[illegible]
[illegible] 59
[illegible]
[illegible]
[illegible] 60
[illegible]
[illegible]

Cap 6

1. Fiii lui Leví:[4505] Ghedson, Caath şi Merarí.
2. Şi fiii lui Caath: Amvram şi Isaar, Hevron şi Oziil.
3. Şi fiii Amvram: Aaron şi Moisis şi Mariam. Şi fiii lui Aaron: Nadav şi Aviud şi Eliázar[4506] şi Ithámar.
4. ⌊Şi⌋[4507] Eleázar au născut[4508] pre Finees ⌊şi⌋[4509] Finees au născut pre Aviud,
5. Şi Aviud au născut pre Vokhé, şi Vokhé[4510], au născut pre[4511] Ozí,
6. Şi Ozí au născut pre Sarrean şi Sarreas au născut pre Marioth,
7. Şi Marioth au născut pre Amárian şi Amária au născut pre Ahitov,
8. Şi Ahitov au născut pre Sadoc şi Sadoc au născut pre Ahimaas,
9. Şi Ahimaas au născut pre Azarían şi Azarías au născut pre Ionan,
10. Şi Ionas au născut pre Azarían. Acesta iaste Azariá, carele au preuţit întru casa carea au zidit Solomon în Ierusalim.
11. Şi au născut Azarías pre Amárian şi Amárias au născut pre Ahitov,
12. Şi Ahitov au născut pre Sadoc şi Sadoc au născut pre Sellum,
13. Şi Sellum au născut pre Elchían şi Elchías au născut pre Azarían,
14. Şi Azarías au născut pre Saréan şi Saréas au născut pre Iosedec.
15. Şi Iosedec au mersu cînd au mutat Domnul pre Iúda şi pre Ierusalim întru mîna lui Navuhodonósor la Vavilon.
16. [4512]Fiii Leví: Ghedson, Caath şi Merarí.
17. Şi acêstea-s numerile fiilor Ghedson: Luveni şi Semeí.
18. Şi fiii Caath: Amvram şi Isaar, Hevron şi Oziil.
19. ⌊Şi⌋[4513] fiii Merarí: Moolí şi Musí. Şi acêstea-s rudeniile lui Leví, după moşiile lor:
20. Lui Ghedson: Lovani, fiiul lui, Iath, fiiul lui, Semná, fiiul lui,
21. Iolá, fiiul lui, Addó, fiiul lui, Zará, fiiul lui, Iethrí, fiiul lui.
22. Fiii Caath: ⌊Isaar, fiiul lui⌋[4514], Aminadav, fiiul lui, Coré, fiiul lui, Asir, fiiul lui,
23. Elcaná, fiiul lui, Ivisaf, fiiul lui, Asir, fiiul lui, Caath, fiiul lui,
24. Oriil, fiiul lui, Ozías, fiiul lui, Saul, fiiul lui.
25. Şi ficiorul Elcaná: Amasi, fiiul lui, Amioth, fiiul lui,
26. Elcaná, fiiul lui, Sufí, fiiul lui, şi Naath, fiiul lui,
27. Eliav, fiiul lui, Ieremeil, fiiul lui, Elcaná, fiiul lui[4515], Samuil, fiiul lui.
28. Şi fiii lui Samuil: cel dentîi născut al lui – Ioil, şi al doilea al lui – Aviá.
29. Fiii Merarí: Moolí, ⌊fiiul lui⌋[4516], Lovenní, fiiul lui, Semeí, fiiul lui, Ozía, fiiul lui,
30. Samaá, fiiul lui, Ananí, fiiul lui, Aseá, fiiul lui.
31. Şi aceştia-s pre carii au pus David preste mîna celor ce cîntă în casa Domnului, întru aşezarea săcriiului, de unde s-au aşezat.
32. Şi era slujind înainte ⌊în preajma⌋[4517] cortului casei mărturiei, cu cîntare, pînă a zidi Solomon casa Domnului în Ierusalim, şi au stătut după judecata lor la slujbele lor.
33. Şi aceştia-s ceia ce stau şi fiii lor: dentru fiii Caath – Aman cîntăreţul, fiiul Ioil, fiiul lui Samuil,
34. Fiiul lui Elcaná, fiiul lui Ieremil, fiiul lui Eliav, fiiul lui Naath,
35. Fiiul lui Sufí, fiiul lui Elcaná, fiiul lui Amioth, fiiul lui Amasí,
36. Fiiul lui Elcaná, fiiul lui Ioil, fiiul lui Azaría, fiiul lui Safanía,
37. Fiiu lui Maath, fiiul lui Asser, fiiul lui Aviasaf, ⌊fiiul lui Elcaná, fiiul lui Asir⌋[4518], fiiul lui Coré, ⌊fiiul lui Aminadav⌋[4519],
38. Fiiul lui Isaar, fiiul lui Caath, fiiul lui Leví, fiiul lui Israil.
39. Şi fratele lui Asaf, cel ce sta den dreapta lui Asaf, fiiul Varahía, fiiul lui Samaá,
40. Fiiul lui Mihail, fiiul lui Masil, fiiul lui Melhía,
41. Fiiul lui Ithanía, fiiul lui Zará, fiiul lui Adail,
42. Fiiul lui[4520] Itham, fiiul lui Zemmá, fiiul lui Semeí,
43. Fiiul lui Iaath, fiiul lui Ghedson, fiiul lui Leví.
44. Şi fiii Merarí, fraţii lor, spre den a stînga: Etham, ficiorul Husí, fiiul lui Avdiá, fiiul lui Mahoh,
45. Fiiul lui Saviá, fiiul lui Amasia, fiiul lui Helchía,
46. Fiiul lui Amasía, fiiul lui Vaní, fiiul lui Sammir,
47. Fiiul lui Moolí, fiiul lui Musí, fiiul lui Merarí, fiiul lui Leví.
48. Şi fraţii lor, ⌊după casele moşiilor lor⌋[4521], dînd leviţii la toată slujba ⌊posluşeniei⌋[4522] cortului casei Domnului[4523].
49. Şi Aaron şi fiii lui, tămîind preste jirtăvnicul a arderilor de tot şi preste jirtăvnicul tămîierii, la tot lucrul sfînt a sfintelor şi a să ruga pentru Israil, după toate cîte au porîncit Moisi, robul lui Dumnedzău.
50. Şi aceştia-s fiii lui Aaron: Eliázar, ficiorul lui, Finees, ficiorul lui, Aviud, ficiorul lui,
51. Vokhí, ficiorul lui, Ozí, ficiorul lui, Saréa, ficiorul lui,
52. Marioth, ficiorul lui, Amaría, ficiorul lui, Ahitov, ficiorul lui,
53. Sadoc, ficiorul lui, Ahimaas, ficiorul lui.
54. Şi acêstea-s lăcaşurile lor întru oraşele lor ⌊şi⌋[4524] întru hotarăle lor, fiilor Aaron, rudeniei lui Caath, căci lor li s-au făcut sorţii.
55. Şi dêde lor pre Hevron în Pămîntul Iúdei,
56. Şi prenprejururile ei prejur ea, iară[4525] ţarinile cetăţii şi satele ei au dat lui Halev, fiiul lui Iefonne[4526].
57. Şi fiilor Aaron au dat cetăţile pribêgilor: pre Hevron ⌊şi prenprejururile ei⌋[4527] şi pre Lovná şi[4528] prenprejururile lor,
58. Şi Elom şi prenprejururile[4529] ei şi pre Chelom şi prenprejururile[4530] ei şi pre Davir şi prenprejururile ei,
59. Şi pre Asan şi prenprejururile ei şi pre Vethsámis şi prenprejururile ei ⌊şi pre Vethsur şi prenprejururile ei⌋[4531].
60. Şi dentru[4532] fêliul Veniamin: pre Gavaon şi prenprejururile ei şi pre Elamoth şi prenprejururile ei

⌊şi pre

[illegible]

61 [illegible]

62 [illegible]

63 [illegible]

64 [illegible]

65 [illegible]

66 [illegible]

67 [illegible]

68 [illegible]

69 [illegible]

70 [illegible]

71 [illegible]

72 [illegible]

73 [illegible]

74 [illegible]

75 [illegible]

76 [illegible]

77 [illegible]

78 [illegible]

[illegible] 79

[illegible] 80

[illegible] 81

KAП · [illegible]

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

⌊şi pre Elamvé şi prenprejururile ei⌋[4533] şi pre Anathoth şi prenprejururile ei, toate cetăţile lor, 13 cetăţi întru rudeniile lor.

61. Şi fiilor Caath celor rămaşi dentru rudenia fêliului, den jumătate a fêliului Manasí, cu sorţi, cetăţi 10.
62. Şi fiilor Ghedson, după rudenia lor, dentru fêliul Assir şi[4534] dentru fêliul Nefthalim şi dentru fêliul Manassí, întru Vasan, cetăţi 13.
63. ⌊Şi⌋[4535] fiilor[4536] Merarí, după rudeniile lor, dentru fêliul Ruvin şi dentru fêliul Gad şi dentru fêliul Zavulon, cu sorţu, cetăţi 12.
64. Şi au dat fiii lui Israil leviţilor cetăţile şi prenprejururile lor.
65. Şi au dat ⌊pre iale⌋[4537] cu sorţu, dentru fêliul fiilor Iúda şi dentru fêliul fiilor Veniamin, cetăţile acêstea, carele le vor chema pre iale pre numere.
66. Şi celor de la năroadele[4538] fiilor Caath s-au făcut cetăţi a hotarălor lor den fêliul Efraim.
67. [4539]Şi le-au dat lor cetăţile pribegiei: pre Sihem şi prenprejururile ei, întru Muntele Efraim, şi pre Gazer şi prenprejururile ei,
68. Şi pre Iecmaan şi prenprejururile ei, şi pre Vethoron şi prenprejururile ei,
69. Şi pre Elom şi prenpregiururile[4540] ei, şi pre Ghethremmon şi prenprejururile ei,
70. Şi de la jumătate de fêl a lui Manasí şi prenprejururile ei, pre Enir şi pre Ievlaam[4541] şi prenpregiururile ei, rudeniei fiilor Caath celor rămaşi.
71. Fiilor Ghedson, den rudeniei a jumătate de fêl a lui Manassí, pre Gavlon, dentru Vasan, şi prenpregiururile ei, şi pre Astharóth şi prenpregiururile ei.
72. Şi dentru fêliul lui Issáhar, pre Chedes şi prenpregiururile ei, şi pre Nadar şi prenprejururile ei,
73. Şi pre Ramóth ⌊şi prenprejururile ei⌋[4542], şi pre Enan şi prenprejururile ei.
74. Şi de la fêliul[4543] Assir, Masía şi prenprejururile ei, şi pre Ravóth şi prenprejururile ei,
75. Şi pre Acoac şi prenprejururile ei, şi pre Roov şi prenpregiururile ei.
76. Şi de la fêliul lui Nefthalim, pre Cádis, întru Galiléa, şi prenprejururile ei, şi pre Hamoth şi prenprejururile ei, şi pre Cariathaim şi prenprejururile ei.
77. ⌊Şi⌋[4544] fiilor Merarí, celor rămaşi, de la fêliul Zavulon, pre Remmon şi prenprejururile ei, şi pre Cádis şi prenprejururile ei.
78. Şi dentru decinde de Iordan, Ierihó, despre[4545] răsăritul a Iordánului, dentru fêliul Ruvin: pre Vosor şi prenprejururile ei, întru pustiiu, şi pre Essá[4546] şi prenprejururile ei,
79. Şi pre Cadimoth şi prenprejururile ei, şi pre Moapsath şi prenprejururile ei.
80. Şi dentru fêliul Gad, pre Ramáth ⌊în⌋[4547] Galaad şi prenprejururile ei, şi pre Naim şi prenpregiururile ei,
81. Şi pre Esevon şi prenpregiururile ei, şi pre Iazir şi prenpregiururile ei.

Cap 7

1. [4548]Şi aceştia-s fiii lui Issáhar: Tholá şi Fúa, Iasuv şi Somvran, 4.
2. Şi fiii Tholá: Ozí ⌊şi⌋[4549] Rafeas şi Iaruil şi Amin şi Iafthan şi Samuil, boiêri după casele moşiilor lor, lui Tholá, vîrtucioşi la putêre, după naşterile lor, numărul lor întru dzilele lui David, 22000 şi 600.
3. Şi fiii Ozí – Iezrí. Şi fiii Iezrí – Mihail şi Avdías şi Ioil şi Iosias – 5, boiêri toţi aceştia.
4. Şi împreună cu ei, după naşterile lor, după casele moşiilor lor, tîlhari la putêre, să rînduiască la război 36000, căci au înmulţit muieri şi ficiori.
5. Şi fraţii lor la toată rudenia lui Isáhar, tari la putêre, 87000 rudenia lor toată.
6. [4550]Şi ficiorii lui Veniamin: Vlaé şi Hovor şi Iedeil, 3.[4551]
7. Şi fiii Vlaé,[4552] Essevon şi Ozías şi Oziil şi Ierimuth şi Urias, 5, boiêri caselor moşiilor lor, tari la putêre; şi rudenia lor, 22000 şi 34.
8. Şi fiii Hovor – Samaría şi Ioav şi Eliézer şi Elianá şi Amaría şi Ierimuth şi Aviá şi Anathoth şi Elmethem; toţi aceştia – fiii lui Hovor.
9. Şi rudenia lor, după naşterile lor, boiêri caselor moşiilor lor, tari la putêre 20000 şi 200.
10. Şi fiii Iedeil – Valaam. Şi fiii Valaam – Iieos şi Veniamin şi Aód şi Ahanaan şi Zithan şi Tharsis şi Asair.
11. Toţi aceştia – fiii lui Iediil, boiêri a moşiilor, tari la vîrtute 17000 şi 200, ieşind cu putêre a bate război.
12. Şi Safan şi Ifan ⌊şi⌋[4553] fiii lui Ierimuth, Essud, fiiul lui,
13. Nefthalim, fiiul lui, Iessiil şi Goiní şi Iesser şi Selaim, fiii lui Valaam, ⌊fiiul lui⌋[4554].
14. Fiii lui Manassí: Esriil, pre carele au născut posadnica lui, siriianca, şi au născut pre Mahir, tatăl lui Galaad.
15. Şi Mahir au luat muiêre lui Ofir şi lui Safin, şi numele surorii lor – Maahá şi numele al doilea – Salpaad. Şi să născură lui Salpaad fête.
16. Şi născu Maahá[4555], muiêrea lui Mahir, fiiu şi chemă numele lui Fares şi numele fratelui lui Sooror. Şi fiii lui – Ilam şi Racam.
17. Şi

fiii Ilam

[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 Ши [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 Ши [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 Ши [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 Ши [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 Ши [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. И

1 Ши Бениамин [illegible]
[illegible]
2 Ши [illegible]

Ши [illegible] Бала [illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] Ши [illegible] 7
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 8
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 9
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 10
[illegible]
Ши [illegible] 11
Ши [illegible] 12
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 14
Ши [illegible] Ши [illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] Ши [illegible] 17
[illegible] Ши [illegible] 18
[illegible] Ши [illegible] 19
[illegible] Ши [illegible] 20
[illegible] Ши [illegible] 21
[illegible] Ши [illegible] 22
Ши [illegible] Ши [illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] Ши [illegible] 25
Ши [illegible] 26
Ши [illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] Ши [illegible] 29
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 30
[illegible] Ши [illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] Ши [illegible]
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 35
[illegible] Ши [illegible] 36
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 37
[illegible]
[illegible]

fiii Ilam – Valaam. Aceştia-s fiii Galaad, fiii lui Mahir, fiiului Manassí.
18. Şi sora lui, Melhed, au născut pre Iesud şi pre Aviézer şi pre Maalá.
19. Şi să făcură fiii Samirá: Iim şi Sihem şi Dochiim şi Eniam. Şi fiii Efraim – Thusalam şi Raam, fiiul lui, şi Thaam, fiiul lui,
20. Şi Elaad, fiiul lui, şi Thaá, fiiul lui,
21. Şi Zavad, fiiul lui, şi Suthelá, fiiul lui, şi Ézer şi Esladá. Şi uciseră pre ei oamenii Gheth, cei ce s-au născut în pămînt, căci s-au pogorît să ia dobitoacele lor.
22. Şi plînse Efraim, tatăl lor, dzile multe şi veniră fraţii lui să-l mîngîie pre el.
23. Şi întră cătră fămêia lui şi în pîntece luă şi născu ficior şi-i chemă numele lui Varié, căci întru rêle s-au făcut întru casa lui.
24. Şi fata lui, Saraá – ⌊întru cei rămaşi⌋[4556]; şi zidi pre Vetheron ⌊şi⌋[4557] pre cea de jos şi pre cea de sus şi pre Sadrá.
25. Şi Rafá, fiiul lui, şi Rasef şi Thalá, fiiul lui, şi Thaan, fiiul lui,
26. ⌊Şi⌋[4558] Ladan, fiiul lui, şi Amiud, fiiul lui, Elisamá, fiiul lui,
27. Run, fiiul lui, Iosié, fiiul lui.
28[4559]. Şi ţinêrea lor şi lăcaşul lor, Vethil şi oraşele ei; şi despre răsărituri[4560] – Noaran, cătră apusuri – Gázer şi oraşele ei, şi Sihem şi fêtele ei, pînă la Gáza, şi oraşele ei
29. Şi pînă la hotarăle fiilor Manassí – Véthsan şi fêtele ei, Thanaac şi fêtele ei, Magheddon şi fêtele ei, Dor şi oraşele ei. Întru acêstea au lăcuit fiii lui Iosif, ⌊fiiului Manassi⌋[4561], fiiului Israil.
30. [4562]Fiii lui Assir – Iamna şi Esud şi Iesué şi Variá şi Sárre, sora lor.
31. Şi fiii Varíei – Hover şi Melhiil, acesta-i tată Gaveth.
32. Şi Hover au născut pre Iaflet şi pre Somir şi pre Hotham şi pre Sul[4563], sora lor.
33. Şi fiii Iaflet – Faseh şi Amamaáth şi Asoath; aceştia-s fiii Iaflet.
34. Şi fiii Somir: Ihiur, Ravgoé şi Iová şi Aram.
35[4564]. Şi fiii lui Asud, fratelui lui – Sufá şi Iamná şi Elim şi Alam.
36. Fiii lui Soifá – Suê, Ariafer şi Suan şi Vorin, Ienvrá,
37. Vasar şi Iiud şi Sammá şi Sellimvá şi Iethran şi Veerá.
38. Şi fiii Iether: Iefonné[4565] şi Fasfa şi Aré.
39. Şi fiii Ola: Ahar şi Aniil şi Rasía.
40. Toţi aceştia – fiii Asir, ⌊toţi⌋[4566] boiêri casei moşiilor, aleşi, tari la putêre, povăţitori boiêrinilor, celor ce s-au rudit cu socoteala[4567] întru starea războiului, numărul lor întru rînduiala războiului – oameni 26000.

Cap 8

1. Şi[4568] Veniamin au născut pre Valá, cel dentîi născut al lui, şi Aviil – pre[4569] al doilea, şi Dierá – pre al treilea,
2. Şi Nauil – pre al patrulea, şi Rafá – pre al cincilea.
3. Şi să făcură fiii lui Valá: Aod, Ghirá şi Aviud,
4. Şi Avisué şi Nameí şi Aod,
5. Ghiram şi Sapfan şi Aruram.
6. Aceştia sînt boiêri moşiilor celor ce lăcuiescu Gavaá şi-i mutară pre ei la Manuath.
7. Şi Naam şi Ahiá şi Ghirá, acesta-i Iglaal; şi născu ⌊Ghirá⌋[4570] pre Nazan, pre Núa.
8. Şi Seorim au născut întru ţarina Moav, după ce ei l-au trimis pre el, şi Osim şi Vaará, muierile lui.
9. Şi născu dentru Valá muiêrea lui pre Iovav şi pre Samiá şi pre Misá şi pre Melhom,
10. Şi pre Ioas şi pre Sehiá şi pre Marmiá; aceştia-s fiii lui, boiêrii a neamurilor.
11. Şi dentru Osim au născut pre Amitov şi pre Elifaad.
12. Şi fiii Elifaad – Éver şi Misoam şi Samiil. Acesta au zidit pre Anon şi pre Aodon şi fêtele ei ⌊şi pre Aod şi fêtele ei⌋[4571].
13. Şi Variá şi Samá. Aceştia-s boiêrii neamurilor celor ce lăcuiescu Ailam; ⌊şi⌋[4572] aceştia-s carii au gonit pre ceia ce lăcuiescu Gheth.
14. Şi fraţii lor – Sosil şi Ierimoth
15. Şi Zavadía şi Arad
16. Şi Avad şi Misollam şi Iesfá şi Iezia, fiii Varíei.
17. Şi Zavadías şi Messomma şi Ezechí şi Aver
18. Şi Iassí şi Merarí şi Iezelía şi Iovav, fiii lui Ielfaal.
19. Şi Iachim şi Hezrí şi Zevdí
20. Şi Elioné şi Salathí şi Eliil
21. Şi Adeá şi Vareá şi Samarath, fiii lui Semeí.
22. Şi Iesfan şi Aver şi Eliil ⌊şi Adriá⌋[4573]
23. Şi Avdon şi Zehrí şi Anan
24. Şi Ananías şi Illam şi Anathathías
25. Şi Iefathía şi Fanuil, fiii Isaac.
26. Şi Saméas şi Saréas şi Éthnia
27. Şi Irsail şi Ilías şi Zehrías, fiii Ieromoim.
28. Aceştia-s boiêrii neamurilor, după naşterile lor, începători. Aceştia au lăcuit în Ierusalim.
29. [4574]Şi în Gavaon au lăcuit ⌊Iiil⌋[4575], tatăl Gavaon, şi numele muierii lui – Maahá.
30. Şi fiiul lui cel dentîi născut, Avdon, şi Sur şi Chis şi Váel şi Nadav ⌊şi Nir⌋[4576]
31. Şi Gheddor şi Aiú şi fraţii lui şi Zaur şi Mahaelod,
32. Cela ce au născut pre Samaá; şi aceştia – pre denaintea fraţilor lor au lăcuit în Ierusalim cu fraţii lor[4577].
33. [4578]Şi Nir au născut pre Chis şi Chis au născut pre Saul şi Saul au născut pre Ionáthan şi pre Melhisúe şi pre Aminadav şi pre Esvaal.
34. Şi fiiul Ionáthan, Memfivaal, ⌊Memfivosthe⌋[4579]; şi Memfivaal au născut pre Mihá.
35. Şi fiii Mihá – Fithoth şi Maloh şi Thares şi Heas.
36. Şi Haas au născut pre Iodá şi Iodá au născut pre Alemeth şi pre Asmoth şi pre Zamvrí şi Zamvrí au născut pre Mosá,
37. Şi Mosá au născut pre Maána, Arahá, fiiul lui, Eleasá, fiiul lui,

38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Asail, fiiul lui.

38. Şi lui Asail – 6 fii. Şi acêstea-s numerile lor: Esricam, cel dentîi născut al lui, şi Ismail şi Azarías şi Avdiá ⌊şi Saaría⌋[4580] şi Anan; toţi aceştia – fiii Asail.
39. Şi fiii Asic, fratelui lui: Ulam, cel dentîi născut al lui, şi Iesus, al doilea şi Elifas, al treilea.
40. Şi să făcură fiii Ulam tari la vîrtute, împlînd arcul şi înmulţind fiii şi fiii fiilor, 150; toţi aceştia – dentru fiii Veniamin.

Cap 9

1. Şi tot Israil s-au socotit după seminţiile lor şi iată, sîntu scrişi întru cartea împăraţilor Israil şi Iúda cu cei ce s-au înstreinat la Vavilon, pentru netocmala lor, carea au strîmbat.
2. Şi ceia ce lăcuia mainte întru ţinérile lor, întru cetăţile lor, Israil, şi preuţii şi leviţii şi daţii.
3. Şi în Ierusalim au lăcuit dentru fiii Iúdei şi dentru fiii Veniamin şi dentru fiii Efraim şi Manassí.
4. Uthí, fiiul Amiud, fiiului Amvrí, fiiului Vaní, dentru fiii lui Fares, fiiului Iúdei.
5. Şi de la Silom, Asaía, cel dentîi născut al lui, şi fiii lui.
6. Şi dentru fiii lui Zará, Iil şi fraţii lor, 690.
7. Şi dentru fiii lui Veniamin, Sahom, fiiul Vosolam, fiiului Oduía, fiiului Sanuá.
8. Şi Evnaá, fiiul Ierovoam, şi Elav. Şi aceştia-s fiii Ozíei, fiiului Maher, şi Mosollam, fiiul Safatiá, fiiului Raguil, fiiului Iavané.
9. Şi fraţii lor, după naşterile lor, 956, toţi oameni boiêri a neamurilor, începători de părinţi, după casele neamurilor lor.
10. Şi dentru preuţi – Iodáe şi Ioarim şi Ioachim.
11. Şi Azaría, fiiul Helchíu, fiiul Mosolam, fiiului Sadduc, fiiului Merarioth, fiiului Ahitov, igumen[4581] casei lui Dumnedzău.
12. Şi Adiam, fiiul Ierovoam, fiiului Pashur, fiiului Melhíu; şi Maasí, fiiul Adiil, fiiului Azerá, fiiului Mosollam, fiiului Maselimoth, fiiului Emmar.
13. Şi fraţii lor, povăţitori, după casele neamurilor lor – 1760, tari la vîrtute, la lucrul slujbei casei lui Dumnedzău.
14. Şi[4582] dentru leviţi – Saméas, fiiul Asuv, fiiului Azricam, fiiului[4583] Saviú, fiiu fiilor Merarí.
15. Şi Vacvacar şi Áris şi Garéa şi Mathanías, fiiul Mihá, fiiu Zehrí, fiiu Asaf.
16. Şi Avdiá, fiiul Saméa, fiiu Golil, fiiu Iduthun; şi Varahía, fiiul Asá, fiiu Elcaná, cela ce lăcuia întru curţile lui Netofathí.
17. Şi portarii – Selum şi Acum şi Telmon şi Eman şi fraţii lor, Sellum, boiêriul.
18. Şi pînă în Dadanim, întru poarta împăratului, despre răsărituri. Aceştia-s portarii la taberile fiilor Leví.
19. Şi Sellum, fiiul lui Coré, ficiorul Aviasaf, ficiorul Coré, şi fraţii lui, după casa neamurilor lor, coritênii, preste faptele slujbei, păzind pazele cortului; şi părinţii lor – la tabăra Domnului, păzind întrarea.
20. Şi Finees, fiiul Eliázar, povăţuitor era preste înşii înaintea Domnului.
21. Şi după aceasta Zacarias, ficiorul Mosolomí, portariul uşii cortului mărturiei.
22. Toţi aleşii întru portari la praguri, 212. Aceştia – întru satele lor, socotinţa rudeniei lor şi luarea de samă lor.
23. Pre aceştia ⌊au numărat şi⌋[4584] au pus David şi Samuil, cela ce vedea, întru credinţa lor; şi aceştia şi fiii lor, [4585]la porţile casei Domnului, întru casa cortului, ca să păzască întru pază de dzile.
24. Acêste – 4 vînturi ⌊şi⌋[4586] era portari despre răsărituri, ⌊despre⌋[4587] maare şi amiadzădzi şi crivăţ.
25. Şi fraţii lor, întru satele lor, să vie la al şaptelea vremilor, ca să între preste 7 dzile den vrême în vrême, împreună cu înşii.
26. Căci întru credinţă sînt cei patru tari a portarilor; aceştia-s leviţii. Şi era preste cămările şi preste vistiêrile casei Domnului[4588].

27[4589]. Şi prenprejurul casei lui Dumnedzău vor sălăşlui, căci preste înşii – paza lor şi preste chei, dimineaţa, a deşchide porţile svîntului.

28[4590]. Şi dentru ei, preste unêltele slujbei, căci cu număr le vor băga pre iale şi cu număr le vor scoate pre iale.

29. Şi dentru ei – puşi preste unêlte şi preste toate veşmintele sfinte şi preste făina cea de grîu şi preste vin şi preste untdelemnu[4591] şi preste tămîie şi preste mirosituri.
30. Şi dentru fiii preuţilor era mirori mirului cu mirosituríle.
31. Şi Mattathías, dentru leviţi, acesta-i cel dentîi născut lui Sallum coriteanului, cu credinţa preste lucrurile jirtvei tigăii ⌊tigăitorilor a marelui preut⌋[4592].
32. Şi Vanéas caathiteanul, dentru fraţii lor, preste pîinele punerii înainte, ca să gătească den sîmbătă în sîmbătă.
33. Şi aceştia-s cîntători[4593], boiêri neamurilor leviţilor, întru cămară rînduiţi întru preste dzile, căci dzua şi noaptea – preste ei întru lucruri.
34. Aceştia-s boiêrii a neamurilor leviţilor, după naşterile lor,

boiêrii a-

35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. І

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]

КАП. АІ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]

boiêrii; aceştia au lăcuit[4594] în Ierusalim.
35. Şi în Gavaó au lăcuit[4595] tatăl Gavaó, Ieil, şi numele muierii lui – Maahá.
36. Şi fiiul lui cel dentîi născut – Avdon; şi Sur şi Chis şi Váel şi Nir şi Nadav,
37. Şi Gheddor şi fraţii lor, Aiun şi Zehrí şi Machelod,
38. Cela ce au născut pre Samaá; şi aceştia întru mijlocul fraţilor lor au lăcuit în Ierusalim, împreună cu fraţii lor.
39. [4596]Şi Nir au născut pre Chis şi Chis au născut pre Saul şi Saul au născut pre Ionáthan şi pre Melhisué şi pre Amminadav şi pre Iezvael.
40. Şi fiii lui Ionáthan – Memfivaal. Şi Memfivaal au născut pre Mihá.
41. Şi fiii Mihá – Filoth şi Melhiil şi Tharaá şi Azáer.
42. Şi Azáer au născut pre Iodá şi Iodá au născut pre Alef şi pre Asmoth şi pre Zamvrí şi Zamvrí au născut pre Meosá,
43. Şi Meosá au născut pre Vaaná; Raféas, fiiul lui, Eleasá, fiiul lui, Asail, fiiul lui, şi lui Asail – 6 fii. Şi acêstea-s numerile lor: Esricam – cel dentîi născut al lui, şi Ismail şi Azarías şi Avdía şi Anan; aceştia-s fiii lui Asail.

Cap 10

1. [4597]Şi striinii de fêl au dat război cătră Israil şi fugi om Israil de cătră faţa celor striini de fêli şi cădzură răniţi întru Muntele Ghelvue.
2. Şi goniră cei striini de fêl denapoia lui Saul şi denapoia fiilor lui şi loviră cei striini de fêl pre Ionáthan şi pre Aminadav şi pre Melhisúe, ficiorii lui Saul.
3. Şi să îngreuie războiul preste Saul şi-l aflară pre el arcaşii cu arcele şi întru durori şi durú de arce.
4. Şi dzise Saul celui ce rădica unêltele lui: „Zmulge sabiia ta şi mă împunge cu ea, ca nu doară să vie aceşti neobrăzuiţi şi mă[4598] vor batjocuri". Şi nu vrea cela ce rădica unêltele, căci să temea foarte. Şi luă Saul sabiia şi cădzu preste ea.
5. Şi vădzu cela ce rădica unêltele lui cum au murit Saul şi cădzu şi-ncă el preste sabiia lui şi muri.
6. Şi muri Saul şi cîte 3 fiii lui ⌊întru dzua acêea⌋[4599] şi toată casa lui deodată au murit.
7. Şi vădzu tot omul Israil întru zăpodie că au fugit Israil şi că au murit Saul şi fiii lui; şi lăsară cetăţile lor şi fugiră şi veniră cei striini de fêl şi lăcuiră întru iale.
8. Şi fu în a doao dzi şi veniră cei striini de fêl ca să prade pre cei răniţi şi aflară pre Saul şi pre fiii lui căzuţi întru Muntele Ghelvué.
9. Şi-l dăzbrăcară pre el şi rădicară capul lui şi unêltele lui şi trimiseră cei striini de fêl împrejur ca să binevestuiască idolilor lor şi nărodului lor.
10. Şi au pus unêltele lui întru casa dumnedzăului lor şi capul lui au pus întru casa lui[4600] Dagon.
11. Şi audziră toţi ceia ce lăcuiescu în Iavis Galaad toate cîte au făcut cei striini de fêl lui Saul ⌊şi fiilor lui şi lui Israil⌋[4601].
12. Şi să sculară den Galaad tot omul tare ⌊şi veniră⌋[4602] şi luară trupul lui Saul şi trupurile fiilor lui şi le-au adus la Iavis[4603] şi astrucară oasele lor suptu stejariul în Iavis[4604] şi postiră 7 dzile.
13. [4605]Şi muri Saul întru fărădelegile lui carele au fărălegiuit Domnului, după cuvîntul Domnului, căci n-au păzit ⌊pre el⌋[4606] şi căci l-au întrebat[4607] ⌊Saul pre el⌋[4608] întru cêea ce grăia den pîntece ca să cêrce ⌊şi-i răspunse lui Samuil prorocul⌋[4609].
14. Şi nu cercă pre Domnul şi-l omorî pre el şi întoarse împărăţiia ⌊lui⌋[4610] lui David, fiiului Iesse.

Cap 11

1. Şi[4611] să adunară tot ⌊omul⌋[4612] Israil cătră David, în Hevron, dzicînd: „Iată, oasele tale şi pielíţele taale – noi.
2. Şi-ncă ieri şi alaltăieri, fiind Saul împărat, tu erai cel ce băgai şi scoteai pre Israil. Şi dzise Domnul Dumnedzăul tău ţie: «Tu vei paşte pre nărodul mieu, pre Israil, şi tu vei fi întru povăţitor preste nărodul mieu, preste Israil»".
3. Şi veniră toţi bătrînii Israil cătră împăratul la Hevron şi puse lor împăratul David făgăduinţă în Hevron înaintea Domnului şi unseră pre David întru împărat preste Israil, după cuvîntul Domnului, pren mîna lui Samuil.
4. Şi mêrse împăratul David şi tot Israil la Ierusalim, acesta-i Ievus, şi acoló – ievuseii, ceia ce lăcuia pămîntul.
5. Şi dziseră ceia ce lăcuia Ievus lui David: „Nu vei întra aicea". Şi luă David îngrădirea Sion, aceasta-i cetatea David, şi dzise David:
6. „Tot cela ce va lovi ievuséul dentîi ⌊şi⌋[4613] va fi întru boiêrin şi întru voivod". Şi să sui preste ea întîi Ioav, ficiorul Saruíei, şi să făcu întru boiêrin.
7. Şi au şedzut David întru îngrădire; pentru acêea au chemat pre ea cetatea David.
8. Şi zidi cetatea împregiur de la maaló şi pînă la ţarcu. Şi Ioav au cruţat rămăşiţa cetăţii şi au dat război şi au luat

cetatea

9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]

КАП. ВІ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]

cetatea.
9. Şi mergea David mergînd şi mărindu-să şi Domnul întrutotţiitor – împreună cu el.
10. Şi [4614]aceştia-s boiêrii tarilor, cei ce era lui David, ce-i întăriia cu el întru împărăţiia lui, cu tot Israilul, ca să-l împărăţască pre el după cuvîntul Domnului, preste Israil.
11. Şi aceasta-i sama[4615] a tarilor lui David: Iosvaal, ficiorul Ahaman, întîiul celor 30. Acesta a zmult sabiia lui o dată preste 300 dă răniţi întru o dată[4616].
12. Şi după el, Eliázar, ficiorul Dodê a lui Ahohí. Acesta era întru cei 3 tari.
13. Acesta era cu David la Fasodamin; şi cei striini de fêl s-au adunat acoló spre război şi era o parte de ţarină plină[4617] de ordzu şi nărodul fugi de cătră faţa celor striini de fêl.
14. Şi [4618]stătu în mijlocul părţii şi o mîntui pre ea şi lovi pre cei striini de fêl şi făcu Domnul mîntuire mare.
15. Şi să pogorîră cei trei dentru cei 30 de boiêri la piatră cătră David, la peşterea Odollam, şi tabăra celor striini de fêl să tăbărîse la Zăpodiia Uriiaşilor.
16. Şi David atuncea – întru îngrădire, şi aceasta strînsoare a celor striini de fêl atuncea – în Vithlêem.
17. Şi pofti David şi dzise: „Cine mă va adăpa apă dentru lacul Vithlêem cel den poartă?".
18. Şi rupseră cei 3 tabăra celor striini de fêl şi scoaseră apă dentru lacul ⌊cel den⌋[4619] Vithlêem, carele era întru poartă, şi luară şi veniră cătră David. Şi nu vru David ca să o bea pre ea şi o vărsă pre ea Domnului şi dzise:
19. „Blînd mie Dumnedzău, ca să facă cuvîntul acesta. Dă sîngele oamenilor acestora voi bea întru sufletile lor? Cu sufletile lor au adus pre ea". Şi nu vrea să bea. Aceasta au făcut cei trei tari.
20.[4620] Şi Avessá, fratele lui Ioav, acesta era căpetenie a celor 3; acesta au zmultu sabiia lui preste 600 de răniţi întru o vrême; şi acesta era numit întru cei 3,
21. Dentru cei 3, decît cei doi mai slăvit; şi era lor întru boiêrin şi pînă la cei 3 nu veniia.
22. Şi Vanéas, fiiul Iodaé, fiiu a om tare. Multe – faptele lui pentru Vavasail; acesta au lovit pre cei 2 Ariil Moav; şi acesta s-au pogorît şi au lovit pre leu întru groapă în dzi de omăt[4621].
23. Şi acesta au lovit pre omul eghiptean, om vederos de 5 coţi, şi întru mîna eghipteanului – suliţă ca sulul pîndzariului. Şi pogorî asupra lui Vanéas cu toiag şi luă den mîna eghipteanului suliţa şi-l ucise pre el cu suliţa lui.
24. Acêstea au făcut Vanéas, fiiul Iodáe; şi acestuia – numele întru cei 3 tari.
25. Decît cei 30 era slăvit acesta şi cătră cei 3 nu veniia; şi-l puse pre el David preste părinteasca lui.
26. Şi tarii puterilor: Asail, fratele Ioav, Eleanán, ficiorul Dodoé, den Vithlêem,
27. Samoth al lui Addí, Helchis Afelloní,
28. Orê, ficior den Chis a lui Thecoí, Afiézer al lui Anathothí,
29. Sovohhaí al lui Asothí, Ilí al lui Ahoí,
30. Voraí a lui Netofathí,
31. Ithaí, ficiorul Revê, den Muntele Veniamin, Vanéas a lui Farathoni,
32. Urí de la Nealí, Galsaviil a lui Aravethí,
33. Azmoth a lui Varsomí, Eliavá a lui Salavoni,
34. Oiras a lui Goiní, Ionáthan, ficiorul Saghí Ararí,
35. Ahiam, ficiorul Sahar a lui Ararí, Zifaal, ficiorul Or,
36. Afer al lui Mahurathí, Ahiá a lui Feloní,
37. Asraí al lui Marmeli, Nooraí, ficior Avdí,
38. Ioil, fratele Náthan, Mavar, ficiorul lui Taraí,
39. Sellic, al lui Ammoní, Naarê, a lui Virothí, rădicînd unêltele lui Ioav, fiiul Saruíei,
40. Irá, al lui Ietherí, Gariv, al lui Therní,
41. Urías al lui Heththí, Vazath, fiiul Oolí,
42. Adiná, ficiorul Sahá a lui Ruvim, boiêrin, şi preste el[4622] 30,
43. Anan, ficiorul Maahá şi lui Safat al lui Fathaní,
44. Oziá a lui Astarothí, Samá şi Iiil, fiii lui Hotan a lui Ararí,
45. Iediil, ficiorul Sameri, şi Iozáe, fratele lui, a lui Thosaí,
46. Eliil a lui Maoní şi Arivá şi Osoía, ficiorul lui, Enaam şi Iethemá Moaviteanul,
47. Eliil şi Ovid şi Ieseil a lui Mosovía.

Cap 12

1. Şi aceştia-s carii au venit cătră David la Sichelag, încă ferindu-să de cătră faţa lui Saul, ficiorul Chis, şi aceştia întru cei tari, ajutorind la război,
2. Şi cu arcul den dreapta şi den stînga şi prăştiaşi cu pietri şi cu arce. Şi dentru fraţii lui Saul, den Veniamin:
3. Boiêrin Ahiézer şi Ioas, fiiul lui Samaá gavathoneanului, şi Ieziil şi Falith, fiii Zamoth, şi Varahía şi Iuá a lui Anathothí,
4. Şi Saméas Gavaoniteanul, tare întru cei 30 şi preste cei 30 şi Ieremía şi Iezechiil şi Ionan şi Iozavath a lui Gadirothí,
5. Eliozí şi Ierimuth şi Vaalía şi Samaría şi Safatias a lui Arufí,
6. Elcaná şi Iesía şi Eliil şi Iezaar şi Iezvaá, coritênii,
7. Şi Ioilá şi Zavadía, fiii Ioram, fiii lui Gheddor.
8. Şi de la Gaddí s-au despărţit cătră David, la

pustiiu

[illegible]
9 [illegible]
10 11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 27 28 [illegible]

[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible]

КАП. ГІ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]

pustiiu, tari[4623], vîrtucioşi, oameni rînduielii războiului, rădicînd paveţe şi suliţe. Şi obraz de leu – obrazele lor şi sprinteni ca căprioarele preste munţi la iuţime:
9. Ázer, căpetenie, Aldiá, al doilea, Aliad, al treilea,
10. Masman, al patrulea, Ieremía, al cincilea,
11. Ieththiá, al şaselea, Eliil, al şaptelea,
12. Ionan, al optulea, Elzavel, al noaolea,
13. Ierimiá, al dzêcelea, Mahvanê, al 11.
14. Aceştia dentru fiii lui Gad, boiêrii oştii, unul la 100, mic şi mare, la 1000.
15. Aceştia era carii au trecut Iordánul întru luna cea dentîi şi acesta plin preste toată matca lui şi au gonit pre toţi ceia ce lăcuia văile, de la răsărituri[4624] pînă la apusuri[4625].
16. Şi veniră dentru fiii lui Veniamin şi a Iúdei întru ajutoriul lui David.
17. Şi David ieşi întru tîmpinarea lor şi răspunse şi dzise lor: „Dă întru pace aţi venit către mine, ca să-mi ajutaţi mie, fie mie inimă după ea asupra noastră; şi dă iaste ca să mă dai la nepriêtenii miei, nu cu adevărul mîinii să vadză Dumnedzăul părinţilor noştri şi să mustre".
18. Şi duh au împlut[4626] pre Amesê, pre boiêrinul celor 30, şi dzise: „Pasă, David, fiiul Iesé, şi nărodul tău – pace! Pace ţie şi pace ajutorilor tăi, căci au ajutat ţie Dumnedzăul tău". Şi-i priimi pre înşii David şi au pus pre înşii boiêri a puterilor.
19. Şi de la Manassi s-au lipit[4627] către David, [4628]cînd au venit cei striini de fêl asupra lui Saul spre război, şi nu le-au ajutat lor ⌊David⌋[4629], [4630]căci cu sfatul s-au făcut de la căpeteniile celor striini de fêl, dzicînd: „Întru capetile oamenilor acelora să va întoarce către Domnul lui Saul"; ⌊şi-l goniră pre el⌋[4631].
20. Şi mergînd David la Sichelag, să lipiră lîngă el de la Manasí: Edna şi Iozavad şi Iediil şi Mihail şi Iosafath şi Ielíu şi Salathí, căpetenii a miilor sînt, a lui Manassí.
21. Şi aceştia au ajutorit lui David preste Gheddur, căci tari la vîrtute – toţi şi era ⌊tari⌋[4632] povăţînd întru oaste, întru putêre.
22. Căci dentru dzi în dzi veniia către David ca să-i ajute lui la putêre, mare ca putêrea lui[4633] Dumnedzău.
23. Şi acêstea-s numerile boiêrilor oştii cei ce au venit către David la Hevron ca să întoarcă împărăţiia lui David către însul, după cuvîntul Domnului:
24. Fiii Iúdei, purtători de páveţe şi purtători de suleţe, 6800, tari a rînduielii;
25. A fiilor Simeon, tari la vîrtute la rînduială, 7100;
26. Dentru fiii Leví, 4600;
27. Şi Iodad, povăţitoriul Aaron, şi cu el 3700;
28. Şi Sadoc, tînăr, tare la vîrtute şi a casei tatălui lui, boiêri 22;
29. Şi dentru fiii Veniamin, fraţilor Saul, 3000, şi încă mai multu a lor socotiia paza casei lui Saul;
30. Şi dentru fiii lui Efraim, 20800 tari la vîrtute şi oameni numiţi după casele neamurilor lor;
31. Şi de la jumătate de fêl Manassí, 18000; şi aceştia s-au numit cu numele ca să împărăţască pre David;
32. Şi dentru fiii lui Isáhar, cunoscînd pricêpere la vremi, cunoscînd ce va face Israil la căpeteniile lor, 800 şi toţi fraţii lor împreună cu înşii;
33. Şi de la Zavulon ieşind la rînduiala războiului întru toate unêltele războiului, 50000, să ajute lui David nu cu mîinile deşarte;
34. Şi de la Nefthalim boiêri 1000 şi cu ei împreună, cu paveţe şi cu suleţe, 37000;
35. Şi de la dănêni, rînduindu-să la război, 28800;
36. Şi de la Assir, ceia ce ieşiia să ajute la război, 40000;
37. Şi decinde de Iordan, de la Ruvin şi de la Gaddí şi de la jumătate de fêl a lui Manassi, cu toate unêltele de război, la război, 120000.
38. Toţi aceştia – oameni războinici, rînduindu-să rînduiêle cu suflet de pace, ⌊şi⌋[4634] veniră la Hevron ca să împărăţască pre David preste tot Israil. Şi cel ce au rămas Israil, un suflet ⌊au venit⌋[4635] ca să împărăţască pre David.
39. Şi era acoló cu David dzile 3, mîncînd şi bînd, căci au gătit lor fraţii lor.
40. Şi megiaşii lor, pînă la Issáhar şi Zavulon şi Nefthalim, au adus lor preste măgari şi pre cămile şi pre asini şi pre viţăi mîncări, fănine, păpuşi, stafide, vin şi untdelemnu[4636] şi viţăi şi oi întru mulţime, căci bucurie-i întru Israil.

Cap 13

1. Şi să svătui David cu ⌊boiêrii şi⌋[4637] cei preste mii şi cei preste sute, tot povăţitoriul.
2. Şi dzise David la toată adunarea Israil: „Dă iaste preste voi bine şi de la Domnul Dumnedzăul nostru[4638] să va spori, să trimitem către fraţii noştri cei rămaşi întru tot Pămîntul Israil şi, împreună cu înşii, preuţii şi leviţii întru cetăţile ţinérii lor şi să vor aduna către noi.
3. Şi să înmutăm săcriiul Domnului către noi, căci n-au cercatu-o pre ea dentru dzilele lui Saul".
4. Şi dzise toată adunarea[4639] ca să facă aşa, căci dreptu-i cuvîntul întru ochii a tot nărodul.
5. Şi[4640] adună David pre tot Israil de la hotarăle

Eghiptului

[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΔ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 6 [illegible]
7 8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]

[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΕ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]

Eghíptului pînă la întrarea Imath, ca să bage chivótul lui Dumnedzău den cetatea Iarim.

6. Şi o sui pre ea David şi tot Israílul s-au suit la cetatea David carea era a Iúdei, ca să suie de acoló chivótul lui Dumnedzău Domnului celuia ce şade preste heruvimi unde s-au chemat numele lui[4641].
7. Şi au pus săcriiul lui Dumnedzău preste car nou[4642] dentru casa lui Aminadav; şi Ozá şi fraţii lui aducea carul[4643].
8. Şi David şi tot Israílul jucînd înaintea lui Dumnedzău cu toată putêrea şi cu cîntăreţi şi cu copuze şi cu alăute şi cu tîmpene şi cu ţimbale şi cu trîmbiţe.
9. Şi au venit[4644] pînă la ariia Chidon şi au întinsu Oza mîna lui ca să ţie săcriiul, căci au abătut pre ea viţălul.
10. Şi să mînié Domnul cu urgie pre Ozá [4645]şi-l lovi pre el acoló, pentru căci au întinsu mîna lui preste săcriiu; şi au murit acoló, înaintea lui Dumnedzău.
11. Şi să mîhni David căci au tăiat Domnul tăiêre în Oza. Şi numi locul acela Tăiêrea lui Ozá, pînă întru dzua aceasta.
12. Şi să temu David de Dumnedzău întru dzua acêea, dzicînd: „Cum voi băga cătră mine chivótul lui Dumnedzău?". Şi n-au întorsu David săcriiul cătră sine la cetatea David şi o abătu pre ea la casa lui Aveddará hetteului.
13. Şi au şedzut săcriiul lui Dumnedzău în casa lui Aveddará, întru casa lui, 3 luni. Şi au blagoslovit Dumnedzău pre Aveddará şi toate ale lui.

Cap 14

1. Şi [4646]trimise Hiram, împăratul Tírului, soli cătră David şi lêmne de chedri şi ziditori de păreţi şi teslari de lêmne, ca să-i zidească casă.
2. Şi cunoscu David că l-au gătit pre el Domnul întru împărat preste Israil, căci s-au crescut spre înălţime împărăţia lui, pentru nărodul lui, pentru Israil.
3. Şi au luat încă David muieri în Ierusalim şi i să născură lui încă fii şi fête.
4. Şi acêstea-s numerile lor, ⌊a celor ce s-au născut⌋[4647], carii era în Ierusalim: Samuá şi Sovav, Náthan şi Solomon,
5. Şi Ievaal şi Elisú şi Elifaath
6. Şi Nefag
7. Şi Lisamá şi Vaalgadá şi Elfalet.
8. [4648]Şi audziră cei striini de fêl că s-au unsu David întru împărat preste tot Israil şi să suiră toţi cei striini de fêl[4649] a cerca pre David şi audzí David şi ieşi întru timpinarea lor.
9. Şi cei striini de fêli au venit şi au cădzut întru Valea Uriiaşilor.
10. Şi întrebă David pren Dumnedzău dzicînd: „Au sui-mă-voi asupra celor striini de fêl şi-i vei da pre înşii la mîinele mêle?". Şi-i dzise lui Dumnedzău: „Suie-te şi-i voi da pre înşii la mîinile tale".
11. Şi să sui la Vaal Farasin şi-i lovi pre înşii acoló David. Şi dzise David: „Tăiat-au Dumnedzău pre nepriêtenii miei întru mîna mea ca tăiêrea apei". Pentru acêea au chemat numele locului aceluia Tăiêrea Farasin.
12. Şi lăsară acoló pre dumnedzăii lor cei striini de fêli şi dzise David să-i ardză de tot cu foc pre înşii.
13. Şi adaosără încă cei striini de fêl şi căzdură întru Valea Uriaşilor.
14. Şi întrebă David încă pren Dumnedzău şi-i dzise lui Dumnedzău: „Să nu mergi denapoia lor! Întoarce-te de la înşii şi vei fi lîngă ei aproape de peri.
15. Şi va fi cînd vei audzi tu glasul sunetului marginilor perilor, atuncea vei întra la război, căci au ieşit Dumnedzău înaintea ta ca să lovască tabăra celor striini de fêl".
16. Şi făcu David în ce chip i-au poruncit lui Dumnedzău şi au lovit tabăra celor striini de fêl, de la Gavaon pînă la Gazirá.
17. Şi să făcu numele David întru tot pămîntul şi Domnul au dat frica lui preste toate limbile.

Cap 15

1. Şi făcu şie casă în cetatea David şi găti locul săcriiului lui Dumnedzău şi-i făcu lui cortu.
2. Atuncea dzise David: [4650]„Nu iaste ca să rădice săcriiul lui Dumnedzău[4651], fără numai leviţii, că pre dînşii au ales Domnul să rădice săcriiul Domnului şi ca să-i slujască lui pînă în vac".
3. Şi adunắ David pre tot Israil în Ierusalim ca să suie săcriiul Domnului la locul carele au gătit lui[4652].
4. Şi adunắ David pre fiii lui Aaron şi pre leviţi.
5. Dentru fiii lui Caath: Uriil boiêrinul şi fraţii lui, 120.
6. Dentru fiii lui Merarí: Asaías boiêrinul şi fraţii lui, 250.
7. Dentru fiii lui Ghedson: Ioil boiêrinul şi fraţii lui, 130.
8. Dentru fiii Elisafan: Sameí boiêrinul şi fraţii lui, 200.
9. Dentru fiii Hevron: Eliil boiêrinul şi fraţii lui, 80.
10. Dentru fiii lui Oziil: Aminadav boiêrinul şi fraţii lui, 112.
11. Şi chemă David pre Sadoc şi pre Aviáthar preutul şi pre leviţi: pre Uriil, Aghéan şi Ioil şi Semían şi Eliil şi Aminadav.
12. Şi dzise lor: „Voi, boiêrii neamurilor levi-

ţilor

[illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

[illegible]

ΚΑΠ. ΞΙ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible]

ților, curățiți-vă voi și frații voștri și veți aduce săcriiul Domnului Dumnedzăului Israil unde am gătit lui[4653] gătirea ei.

13. Căci pentru că mainte nefiind voi ⌊gata⌋[4654] au tăiat Domnul Dumnedzăul nostru întru noi, căci nu am cercat cu județ".
14. Și s-au curățit preuții și leviții ca să suie săcriiul a Domnului Dumnedzăului Israil.
15. Și luară fiii leviților chivótul lui Dumnedzău, [4655]în ce chip au porîncit Moisi cu cuvîntul lui Dumnedzău, după scrisoare, întru părîngi, preste înșii.
16. Și dzise David căpeteniilor leviților: „Puneți pre frații lor, pre cîntăreți, cu cinii de cîntări, cu copuze și cu alăute și cu țimbale, ca să glăsuiască întru înălțime cu glas de bucurie".
17. Și puseră leviții pre Eman, ficiorul lui Ioil; dentru frații lui – Asaf, ficiorul Varahíei, și dentru fiii Merarí, frații lui, Ethan, ficiorul lui Chiseu.
18. Și cu ei, frații lor ai doilea: Zaharía și Ieiil și Semirámoth și Ieiil și Ananía și Eliav și Vanaías și Maasías și Mathathías și Elifaliú și Machenías și Avdedom și Ieiil portarii.
19. Și cîntăreții Eman, Asaf și Ethan, cu țimbale de arame[4656], ca să facă să să audză.
20. Și Zaharías și Oziil și Semiramoth și Ieiil și Anani și Eliav și Amasías și Vanéas – cu copuze preste alimóth.
21. Și Mathathías și Elifaléas și Machenías și Avdidom și Ieiil și Ozías – cu alăute amassenith, ca să întărească.
22. Și Honeni, boiêrinul leviților, boiêrinul cîntărilor, căci priceput era.
23. Și Varahía și Elcalá – portari ai săcriiului.
24. Și Sovenía și Iosafat și Nathanail și Amasia și Zaharías și Vanê și Eliezár, preuții, trîmbițînd cu trîmbițile înaintea chivótului lui Dumnedzău. Și Avvedom[4657] și Iiá – portarii săcriiului ⌊lui Dumnedzău⌋[4658].
25. Și era David și bătrînii Israil și cei preste mii, ceia ce mergea ca să suie săcriiul făgăduinței Domnului dentru casa Avdedom, cu bucurie.
26. Și fu dacă întări Dumnedzău pre leviți rădicînd săcriiul făgăduinței Domnului și junghiară 7 vițăi și 7 berbeci.
27. Și David – încinsu cu vășmînt vișin și toți leviții rădicînd săcriiul făgăduinței Domnului și cîntăreții și Honenías, boiêrinul cîntărilor celor ce cînta; și pre David – vășmînt vișin.
28. Și tot Israil suind săcriiul făgăduinței Domnului cu semnu și cu glas sofer și cu trîmbițe și cu țimbale glăsuind și alăute și copuze.
29. Și veni săcriiul făgăduinței Domnului pînă la cetatea David; și Melhol, fata lui Saul, s-au plecat pre fereastră și au vădzut pre împăratul David săltînd și jucînd și-l dăfăimă pre el întru sufletul ei.

Cap 16

1. Și[4659] băgară săcriiul lui Dumnedzău și-l răzămară pre el în mijlocul cortului carele au întinsu lui David și aduseră arderi de tot și mîntuitoare înaintea lui Dumnedzău.
2. Și[4660] săvîrși David aducînd arderile cêle de tot și cêle a mîntuirei și blagoslovi pre nărod întru numele Domnului.
3. Și împărți la tot omul Israil, de la bărbat și pînă la fămêie, o pîine frămîntată și și o bucată de carne.
4. Și au pus despre fața săcriiului făgăduinței Domnului dentru leviți, slujind și glăsuind, și a mărturisi și a lăuda pre Domnul Dumnedzăul Israil:
5. Asaf, povățitoriul, și al doilea lui Zaharías, Ieiil și Samiramoth și Ieiil și Mathathías și Eliav și Vanaías și Avdedom și Ieíil cu cinii[4661], alăute și copuze, și Asaf cu țimbale răsunînd.
6. Și Vanaías și Oziil, preuții, cu trîmbițile[4662] pururea înaintea săcriiului făgăduinței lui Dumnedzău, întru dzua acêea.
7. Atuncea au rînduit David de-nceput a lăuda pre Domnul cu mîna lui Asaf și a fraților lui:
8. [4663]„Mărturisiți Domnului, chemați numele lui, cunoașteți întru nároade isprăvirile lui!
9. Cîntați lui și făliți pre el, povestiți la toți minunile lui carele au făcut Domnul!
10. Lăudați întru numele sfîntul a lui! Veseli-să-va inima cercînd binevrêrea lui.
11. Cercați pre Domnul și vă întăriți, cercați fața lui pururea!
12. Pomeniți minunele lui carele au făcut, sêmnele lui și judêțe a rostului lui.
13. Sămințe Israil – slugele lui, fiii Iacov – aleșii lui.
14. Acesta-i Domnul Dumnedzăul nostru; tot pămîntul – judêțele lui.
15. Să pomenim întru vac făgăduința lui, cuvîntul lui carele au porîncit întru o mie de rude,
16. Carele au pus lui Avraam și jurămîntul lui lui Isaac.
17. Și-l puse pre el lui Iacov întru porîncă și lui Israil întru făgăduință vêcinică,
18. Zicînd: «Ție voi da Pămîntul Hanaan, funiire moștnenirei voastre».
19. Cînd s-au făcut[4664] ei împuținați întru număr, pînă s-au împuținat și au nemernicit întru el,
20. Și au mersu de la limbă la limbă și de la împărăție la nărod altul,
21. N-au lăsat om ca să-i silească pre înși și au mustrat pentru înșii împărați:
22. [4665]«Să nu vă atingeți de unșii miei și întru prorocii miei nu vicleniți!»
23. [4666]Cîntați Domnului, tot

pămîntul

[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· КЅ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]

pămîntul, spuneți dentru dzi în dzi mîntuitoriul lui[4667],
24. [4668]Tîlcuiți întru limbi mărirea lui, întru toate năroadele – minunile lui.
25. Căci mare-i Domnul și lăudat foarte, înfricoșat iaste preste toți dumnedzăii.
26. Căci toți dumnedzăii limbilor – chipuri și Domnul ceruri au făcut.
27. Mărire și laudă despre fața lui, vîrtute și falǎ în locul sfîntu al lui.
28. Dați Domnului, neamurile limbilor, dați Domnului mărire și vîrtute.
29. Dați Domnului slavă numelui lui, luați daruri și aduceți către fața lui și vă închinați Domnului întru ogrăzi sfinte ale lui.
30. Teamă-să[4669] de către fața lui[4670] pămîntul, isprăvască-să[4671] pămîntul și nu să clătească.
31. Veselească-să[4672] ceriul și bucure-să pămîntul și [4673]dzică întru limbi: «Domnul împărățind!».
32. Urla-va maarea cu plinirea ei și lemnul țarenii și toate cîte-s în el.
33. Atuncea să vor bucura lêmnele dumbrăvii de către fața Domnului, căci au venit a judeca pămîntul.
34. Mărturisiți Domnului, căci iaste bun, căci întru vac – mila lui.
35. Și dziceți: «Mîntuiêște-ne pre noi, Dumnedzăul mîntuirei noastre, și ne adună pre noi și ne scoate pre noi dentru limbi, ca să lăudăm numele cel sfînt al tău și a ne făli întru laudele tale!
36. Blagoslovit Domnul Dumnedzăul Israil dentru vac și pînă în vac!». Și va dzice[4674] tot nărodul: «Amin!»". Și lăudară Domnului.
37. Și lăsară acoló, înaintea săcriiului făgăduinței Domnului, pre Asaf și pre frații lui, ca să slujască înaintea săcriiului pururea, den dzi la dzua lui.
38. Și Avdedom și frații lui, 68. Și Avdedom, fiiul Iathom, și Ossá – la portari.
39. Și pre Sadoc preutul și pre frații lui, preuții, – înaintea cortului Domnului în Valá cea den Gavaon,
40. Ca să aducă arderi de tot Domnului preste jirtăvnicul arderilor de tot, pururea, dimineața și sara, și după toate cêle scrise întru lêgea Domnului, cîte au porîncit preste fiii Israil ⌊cu mîna lui Moisei, robul lui Dumnedzău⌋[4675].
41. Și cu înșii – Eman și Idithum și ceialalți, cei aleși pre numere ca să laude pre Domnul, căci în vac mila lui.
42. Și cu înșii trîmbițe și țimbale a răsuna și cinii a cîntărilor lui Dumnedzău. Iară fiii lui Idithum – la poartă.
43. Și mêrse tot nărodul fieștecarele la casa lui și să întoarse David ca să blagoslovască casa lui.

Cap 17[4676]

1. [4677]Și fu dacă lăcui David întru casa lui și dzise David către Náthan prorocul: „Iată, eu lăcuiescu întru casă de chedru și chivótul făgăduinței Domnului – dedesuptul pieilor".
2. Și dzise Náthan către David: „Tot ce-i întru sufletul tău, fă, căci Dumnedzău – cu tine!".
3. Și fu întru noaptea acêea și să făcu cuvîntul Domnului către Náthan, dzicînd:
4. „Pasă și dzi către David, sluga mea: «Așa au dzis Domnul: 'Nu tu îmi vei zidi mie casă, ca să lăcuiescu întru însă,
5. Căci n-am lăcuit întru casă dentru dzua carea am suit pre Israil și pînă în dzua aceasta și eram în cortu la acoperemînt și întru popas întru toate carele am petrecut întru tot Israil.
6. Dă grăind am grăit către un fêl Israil, cărora am porîncit ca să pască pre nărodul mieu, dzicînd: Căci nu mi-ați făcut casă de chedru?'».
7. Și acum, așa vei dzice robului mieu, David: «Acêstea dzice Domnul cel întrutotțiitor: 'Eu am luat pre tine de la stînă, denapoia turmelor, ca să fii întru povățitor preste nărodul mieu, preste Israil.
8. Și am fost cu tine întru toate carele ai mersu și am surpat pre toți nepriêtenii tăi de către fața ta și am făcut ție nume după numele celor mari ce era preste pămînt.
9[4678]. Și voi pune loc nărodului mieu, Israil, și-l voi răsădi pre îns și va lăcui însuși și nu va mai griji încă și nu va mai adaoge fiiu a strîmbătății ca să-l smerească pre îns în ce chip dentîi.
10. Și dentru dzilele carele am pus judecători preste nărodul mieu, Israil, și am smerit pre toți nepriêtenii tăi și te voi crêște și casă îți va zidi ție Domnul.
11. Și va fi daca ți să vor împlea dzilele ție și vei adormi cu părinții tăi și voi rădica sămînța ta după tine, carea va fi întru pîntecile tău, și voi găti împărățiia lui.
12. Acesta îmi va zidi mie casă și voi îndrepta scaunul lui pînă în vac.
13. [4679]Eu voi fi lui întru părinte și el îmi va fi mie întru fiiu și mila mea nu o voi depărta de la îns, în ce chip am depărtat de către ceia ce au fostu înaintea ta.
14. Și-l voi încredința pre îns întru casa mea și întru împărăția lui pînă în vac și scaunul lui va fi îndreptat pînă în vac'»".
15. După toate cuvintele acêstea și după toată vedêrea aceasta, așa au grăit Náthan către David.
16. Și veni împăratul și ședzu

în preajma

[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

КАП. НІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]

КАП. ѲІ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]

în preajma Domnului şi dzise: „Cine sînt eu, Domnul Dumnedzău, şi carea-i casa mea, că m-ai iubit pre mine pînă în vac?

17. Şi să împuţinară acêstea înaintea ta, Dumnedzăule, şi ai grăit preste casa slugei[4680] tale de departe şi m-ai socotit ca o vedenie a omului şi m-ai înălţat, Domnul Dumnedzău!
18. Ce va mai adaoge încă David cătră tine ca să mărească? Şi tu pre robul tău ştii.
19. Domnul, pentru robul tău ai făcut toată mărimea aceasta şi după inima ta, ca să cunoască toate măririle tale.
20. Doamne, nu iaste de potriva ta[4681] şi nu iaste Dumnedzău afară den tine, după toate cîte am audzit întru urechile noastre[4682].
21. Şi nu iaste ca nărodul tău, Israil, limbă încă pre pămînt, în ce chip l-ai povăţuit pre el, Dumnedzău, ca să mîntuieşti nărod ţie, ca să pui ţie nume mare şi strălucit, ca să iêi de cătră faţa nărodului tău pre carii ai mîntuit de la Éghiptu limbi.
22. Şi ai dat pre nărodul tău, Israil, ţie nărod pînă în vac şi tu, Domnul, te-ai făcut lor întru Dumnedzău.
23. Şi acum, Doamne, cuvîntul tău carele ai grăit cătră sluga ta şi pre casa lui încredinţeadză-se[4683] pînă în vac şi fă în ce chip ai grăit.
24. Şi încredinţască-să[4684] şi să mărească numele tău pînă în vac, dzicînd: Doamne, Doamne cel întrutotţiitor, Dumnedzăul lui Israil! Şi casa lui David, slugei tale, va fi îndreptat înaintea ta.
25. Căci tu, Domnul Dumnedzăul mieu, ai deşchis urêchea slugii tale, ca să-i zidească lui casă, pentru acêea au aflat sluga ta a să ruga înaintea fêţii tale.
26. Şi acum, Doamne, tu eşti acela Dumnedzău şi ai grăit preste robul tău bunătăţile acêstea.
27. Şi acum ai început a blagoslovi casa slugii tale ca să fie întru vac înaintea ta, căci tu, Doamne, ai blagoslovit şi blagoslovêşte în vac".

Cap 18

1. Şi[4685] fu după aceasta şi lovi David pre cei striini de fêl şi-i înfrînse pre ei şi luă pre Gheth şi satele ei dentru mîna celor striini de fêl.
2. Şi lovi ⌊David⌋[4686] pre Moav şi era moavitênii slugi lui David, aducînd daruri.
3. Şi lovi David pre Adrazar, împăratul Súva, în Emath, mergînd el să puie mîna lui preste Rîul Efrath.
4. Luat-au de la el David 1000 de cară şi 7000 de cai şi 20000 de oameni pedestri şi sfărîmắ David toate carăle şi au lăsat dentru iale 100 de cară.
5. Şi veni sirul de la Damascu să ajute lui Adrazar, împăratul Suvá, şi lovi David a sirului 22000 de oameni.
6. Şi puse David straje în Siria cea despre Damascu şi era lui David întru slugi, aducînd daruri, şi mîntui Domnul pre David întru toate carele mergea.
7. Şi luă David berbecii cei de aur carii era preste slugile lui Adrazar şi aduse pre ei la Ierusalim.
8. Şi dentru Matavith şi dentru cetăţile alêse a lui Adrazar au luat David aramă multă foarte; dentru însă au făcut Solomon maárea cea de aramă şi stîlpii şi unêltele[4687] cêle de aramă.
9. Şi audzí Theú, împăratul Emath, că au lovit David toată putêrea lui Adrazar, împăratul Suvá.
10. Şi au trimis pre Aduram, fiiul lui, cătră împăratul David ca să-l întrêbe pre el cêle de pace şi ca să-l bincuvintească pre el pentru căci au bătut pre Adrazar, şi-l lovi pre el, căci om nepriêten Theú era lui Adrazar.
11. Şi toate unêltele de aur şi de argint[4688] şi de aramă şi acêstea le-au sfinţit împăratul David Domnului, împreună cu argintul şi cu aurul carele au luat dentru toate limbile, dentru Iduméa şi Moav, şi dentru fiii lui Ammon şi dentru cei striini de fêl şi dentru Amalic.
12. Şi Avisà, fiiul Saruíe, au lovit Iduméa întru Valea Sărilor, 18000.
13. Şi puse întru vale straje şi era toţi idumeii slugi lui David şi mîntui Domnul pre David întru toate carele mergea.
14. Şi împărăţi David preste tot Israil şi era făcînd judeţ şi dreptate la tot nărodul.
15. Şi Ioav, ficiorul Saruíe, – preste oaste şi Iosafat, ficiorul Ahilud cel scriitor, aducător[4689] aminte.
16. Şi Sadoc, fiiul Ahitov, şi Aviméleh, fiiul Eleázar, preuţii, şi Susá logofăt.
17. Şi Vaneas, ficiorul lui Iodaé, preste herethí şi ⌊preste⌋[4690] felethí, şi fiii lui David, cei dentîi, următori împăratului.

Cap 19

1. Şi[4691] fu după aceasta, [4692]muri Naas, împăratul fiilor Ammon, şi împărăţi Anan, ficiorul lui, pentru însul.
2. Şi dzise David: „Face-voi milă cu Anan, ficiorul lui Naas, în ce chip au făcut tatăl lui cu mine milă". Şi trimise soli David ca să-l mîngîie pre el pentru tată-său. Şi veniră slugile lui David la pămîntul

fiilor Ammon

3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
14 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19

ΚΑΠ. Κ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6

ΚΑΠ. ΚΑ

[illegible] 1
[illegible] 2

fiilor Ammon, către Anan, ca să-l mîngîie pre el.

3. Și dziseră boiêrii fiilor Ammon către Anan: „Au cinstind David pre tată-tău înaintea ta ți-au trimis ție mîngîitori? Nu, ce numai pentru ca să cêrce cetatea și a iscodi pămîntul au venit slugile lui către tine”.

4. Și luă Anan pre slugile lui David și-i rase pre înși și luă dentru mintêiele lor jumătate pînă la înduplecare și au trimis pre ei.

5. Și veniră să spuie lui David pentru oameni și au trimis întru tîmpinarea lor, căci era oamenii ocărîți foarte. Și dzise împăratul: „Ședeți în Ierihó pînă vor răsări barbele voastre și vă întoarceți”.

6. Și văzdură fiii lui Ammon căci să rușină nărodul David și trimise Anan și fiii lui Ammon 1000 de talandzi de argint ca să năiemască lor den Siría Dentre Rîuri și dentru Siría Maahá și den Suvá cară și călăreți.

7. Și năimiră șie 32000 de cară și pre împăratul Maahá și pre nărodul lui și veniră și să tăbărîră denpotriva Midavá. Și fiii lui Ammon s-au adunat dentru cetățile lor și au venit ca să să bată.

8. Și audzi David și au trimis pre Ioav și toată oastea celor tari.

9. Și ieșiră fiii lui Ammon și să rînduiescu la războiu lîngă poarta cetății și împărații carii au venit s-au tăbărît deusebi la cîmpu.

10. Și văzdu Ioav că s-au făcut de către față unii cu alții ca să dea război către el de către față și denapoi și alêse dentru tot voinicul dentru Israil și s-au rînduit împotriva sirului.

11. Și rămășița nărodului au dat în mîna lui[4693] Avessê, fratele lui, și s-au rînduit împotriva fiilor Ammon.

12.[4694] Și dzise: „De să va mai întări decît mine sirul și vei fi mie întru mîntuire. Și de vor fiii Ammon vor mai birui decît tine și te voi mîntui.

13. Îmbărbăteadză-te și să ne întărim pentru nărodul nostru și pentru cetățile Dumnedzăului nostru și Domnul binele întru ochii lui va face”.

14. Și să rîndui Ioav și ⌊tot⌋[4695] nărodul împreună cu el împotriva sirilor spre război și fugiră de către ei.

15. Și fiii Ammon văzdură că au fugit sirii și fugiră și ei de către fața Avesê ⌊și de către fața Ioav⌋[4696], fratelui lui, și veniră la cetate. Și veni Ioav la Ierusalim.

16. Și văzdu sirul că l-au înfrînt pre el Israil și trimise soli și scoase pre sirul pre cel decinde de rîu; și Sofac, hatmanul puterii Adrazar, înaintea[4697] lor.

17. Și spuse lui David și adună pre tot Israil și trecu Iordánul și veni asupra lor și să rîndui către ei⌋[4698]; și să rîndui David den preajma sirului spre război și-l bătu pre el.

18. Și fugi sirul de către fața Israil și ucise David de-ai sirului 7000 de cară și 40000 de oameni pedestri. Și pre Sofac, voivodul puterii ⌊lui⌋[4699], ucise.

19. Și văzdură slugile lui Adrazar că au cădzut de către fața lui Israil și puseră cu David pace și-i slujiră lui și n-au vrut sirul să ajute fiilor Ammon încă.

Cap 20

1. Și[4700] fu întru anul ce veni, întru ieșirea împăraților, și aduse Ioav toată putêrea oștii și stricară țara fiilor Ammon; și veniră și ședzură pregiur Rammá și David au ședzut în Ierusalim și lovi Ioav pre Rammá și o săpă pre ea[4701].

2. Și luă David cununa lui Melhom, împăratului lor, den capul lui și să află trasul lui[4702] un taland de aur; și întru ea – piatră cinstită, și era pre capul lui David.

3. Și prăzile cetății scoase multe foarte și nărodul ce era întru însă îl scoase[4703] și herestrui cu herestrêie și cu tesle de her și cu spintecători. Și așa au făcut David slugilor fiilor Ammon și să întoarse David și tot nărodul lui la Ierusalim.

4. [4704]Și fu după aceasta și să făcu încă război în Gazer cu cei striini de fêl. Atuncea au lovit Sovahé Usathí pre Safú, dentru fiii uriiașilor, și-l smeri pre îns.

5. Și să făcu încă război cu cei striini de fêl și lovi Eleanan, ficiorul Iair, pre Laomí, fratele lui Goliath ghetheului și lemnul sulețeі lui – ca sulul pîndzariului. Și să făcu război încă în Gheth și era om preste samă de mare și dêgetile lui, 6 și 6, 24. Și acesta era strenepot a uriiașilor.

6. Și dăfăimă pre Israil și-l lovi pre îns Ionathan, ficiorul Samaá, fratelui David; aceștia s-au făcut lui Rafá în Gheth; toți era 4 uriași și cădzură cu mîna David și cu mîna slugilor lui.

Cap 21

1. Și[4705] să sculă diavol întru Israil și clăti pre David ca să numere pre Israil.

2. Și dzise împă-

părat

[illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

ratul David către Ioav şi către boiêrii puterii: „Păsaţi ⌊şi⌋[4706] număraţi pre Israil, de la Virsaveé pînă la Dan, şi aduceţi către mine şi voi cunoaşte numărul lor”.

3. Şi dzise Ioav: „Să adaogă[4707] Domnul preste nărodul lui, cum sînt aceştia, cu 100 de părţi. Şi ochii domnului mieu, împăratului, vădzîndu, nu-s, domnul mieu, împărate, toţi domnului mieu slugi? Pentru căci va aceasta domnul mieu? Pentru ca să nu să facă întru păcat nărodului Israil?”.

4. Şi cuvîntul împăratului să întări preste Ioav şi ieşi Ioav şi petrecu pren tot Israil şi veni la Ierusalim.

5. Şi dêde Ioav numărul socotêlii lui David şi era tot Israil o mie de mii şi 100000 de oameni zmulgînd sabie şi fiii Iúda 470000 de oameni zmulgînd sabie.

6. Şi pre Leví şi pre Veniamin nu l-au numărat întru mijlocul lor, căci împută cuvîntul împăratului pre[4708] Ioav.

7. Şi rău să ivi înaintea lui Dumnedzău pentru lucrul acesta şi lovi pre Israil.

8. Şi dzise David către Dumnedzău: „Greşit-am foarte căci am făcut lucrul acesta şi acum ia răutatea slugii tale, căci m-am deşertat foarte”.

9. Şi grăi Domnul către Gad, cel ce vedea David, dzicînd:

10. „Pasă şi grăiêşte către David dzicînd: «Aşa dzice Domnul: ‘3 eu voi dzice preste tine. Alêge ţie una dentru iale şi-ţi voi face ţie’»”.

11. Şi veni Gad către David şi-i dzise lui:

12. „Acêstea dzice Domnul: «Alêge ţie: sau 3 ani de foamete, sau 3 luni a fugi tu de către faţa nepriêtenilor tăi, sabiia neprietenilor tăi[4709] să te apuce pre tine, sau 3 dzile sabiia Domnului şi moarte întru pămînt şi înger al Domnului pierdzînd întru toată moştnenirea Israil». Şi acum vedzi ce voi răspunde celuia ce m-au trimis pre mine cuvînt”.

13. Şi dzise David către Gad: „Strîmptu mie ⌊şi cîtetrêle⌋[4710] foarte. Cădea-voi, dară, întru mîinile Domnului, căci multe – îndurările lui foarte, şi întru mîinile oamenilor nu voi cădea”.

14. Şi au dat Domnul moarte în Israil şi au cădzut dentru Israil 70000 de oameni.

15. Şi au trimis Dumnedzău înger la Ierusalim ca să-l piardză pre el. Şi dacă pierdu, vădzu Domnul şi să căi pentru rău şi dzise îngerului celui ce pierdea: „Dăstulu ţi-i, lasă mîna ta!”. Şi îngerul Domnului stînd întru ariia lui Orna ievuseului.

16. Şi rădicắ David ochii lui şi vădzu pre îngerul Domnului stînd între pămînt şi între cer, şi sabiia lui zmultă întru mîna lui, întinsă preste Ierusalim. Şi cădzu David şi cei bătrîni ⌊a lui Israil⌋[4711], îmbrăcaţi cu saci, preste faţa lor.

17. Şi dzise David către Dumnedzău: „Nu eu am dzis ca să numere întru nărod? Eu sînt cela ce am greşit, făcînd rău am făcut, şi acêstea oi ce au făcut? Domnul Dumnedzău, facă-să mîna ta întru mine şi întru casa tătîne-mieu, şi nu întru nărodul tău la pierire, ⌊Doamne⌋[4712]”.

18. Şi îngerul Domnului[4713] dzise lui Gad ca să dzică către David [4714]pentru ca să să suie ca să puie jirtăvnic Domnului întru ariia lui Orna ievuseului.

19. Şi să sui David după cuvîntul lui Gad, carele au grăit întru numele Domnului.

20. Şi să întoarse Orna şi vădzu pre împăratul şi 4 fii ai lui cu însul ascundzîndu-să; şi Orna era trierînd grîu.

21. Şi veni David către Orna şi să întoarse Orna şi vădzu pre David şi ieşi den arie şi să închină Orna lui David cu faţa la pămînt.

22. Şi dzise David către Orna: „Dă-mi locul ⌊tău⌋[4715] a ariei ⌊tale⌋[4716] şi voi zidi preste el jirtăvnic Domnului; cu argint vrêdnic mi-l dă mie şi să va potoli rana dentru nărod”.

23. Şi dzise Orna către David: „Ia ţie şi să facă domnul mieu împăratul bunul înaintea lui. Iată, am dat viţăii spre ardere de tot şi plugul spre lêmne şi grîul spre jirtvă; toate le-am dat”.

24. Şi dzise împăratul David lui Orna: „Nu, căci cumpărînd voi cumpăra cu argint vrêdnic, căci nu voi lua carele sînt ţie Domnului ca să aduc ardere de tot în dar Domnului”.

25. Şi dêde David lui Orna pentru locul lui sicli de aur la tras 600.

26. Şi clădi acoló David jirtăvnic Domnului şi au adus ardere de tot a mîntuirei. Şi strigắ către Domnul şi-l ascultắ pre el cu foc den cer preste jirtăvnicul arderii de tot ⌊şi au topit arderea de tot⌋[4717].

27. Şi dzise Domnul către înger şi slobodzi sabiia întru teaca ei întru vrêmea acêea. ⌊Şi⌋[4718] dacă vădzu David că au ascultat lui Domnul întru ariia lui Orna ievuseului, şi au jirtvuit acoló.

28. Şi cortul Domnului carele au făcut Moisí întru pustiiu şi jirtăvnicul arderilor de tot întru vrêmea acêea era în Vamá cea den Gavaon.

29. Şi nu putea

David ca

[illegible]

КАП· КБ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

КАП· КГ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

David ca să margă înaintea lui să cêrce pre Dumnedzău, căci sîrgui de către faţa sabiei îngerului Domnului.

Cap 22

1. Şi dzise David: „Aceasta iaste casa Domnului Dumnedzeu şi acesta-i jirtăvnicul spre ardere de tot lui Israil".
2. Şi dzise David să adune pre toţi nemêrnicii cei dentru Pămîntul Israil, şi-i puse cioplitori ca să cioplească pietri netedzite, ca să zidească casă Domnului.
3. Şi hier mult la cuiele uşilor şi porţilor şi ţîţînile au gătit, şi aramă întru mulţime, şi nu era cumpănitură.
4. Şi lêmne de chedru nu era numărul, căci aducea sidonênii şi tirii lêmne de chedru întru mulţime lui David.
5. Şi dzise David: „Solomon, fiiul mieu, copilaş moale, şi casa a să zidi Domnului spre mărire în sus, spre nume şi spre mărire întru tot pămîntul voi găti lui". Şi găti David întru mulţime înaintea morţii[4719] lui.
6. Şi chemă pre Solomon, fiiul lui, şi-i porînci lui ca să zidească casa numelui Domnului Israil.
7. Şi dzise David: „Solomon, fiiul mieu, mie mi s-au făcut preste suflet ca să zidescu casă numelui Domnului Dumnedzăului mieu.
8. Şi fu preste mine cuvîntul Domnului, dzicînd: [4720]«Sînge întru mulţime ai vărsat şi războaie mari ai făcut. Să nu zideşti casă numelui mieu, căci sîngiuri multe ai vărsat preste pămînt înaintea mea.
9. Iată, fiiu să naşte ţie; acesta va fi om a odihnirei şi-l voi odihni pre el de către toţi nepriêtenii lui de prenpregiur; căci Solomon – numele lui, şi pace şi linişte voi da ⌊lui şi⌋[4721] preste Israil întru dzilele lui.
10. [4722]Acesta îmi va zidi casă numelui mieu şi acesta îmi va fi mie întru fiiu şi eu lui voi fi întru părinte şi voi îndrepta scaunul împărăţiei lui întru Israil pînă în vac».
11. Şi acum, fiiul mieu, fi-va împreună cu tine Domnul şi te va spori şi vei zidi casă Domnului Dumnedzăului tău, în ce chip au grăit pentru tine.
12. Fără numai dea-ţi învăţătură şi pricêpere Domnul şi să te întărească preste Israil, ca să păzeşti şi ca să faci lêgea Domnului Dumnedzăului tău.
13. Atuncea bine te vei spori dă vei cruţa a face porîncele şi judêţele carele au porîncit Domnul lui Moisi preste Israil. Îmbărbăteadză-te şi te întărêşte, nu te tême, nici să te sparii.
14. Şi iată, eu, după sărăciia mea, am gătit la casa Domnului talandzi de aur 100000 şi de argint 1000 de mii şi aramă şi hier căruia nu era tras, căci întru mulţime iaste, şi lêmne şi pietri am gătit şi către acêstea adaoge.
15. Şi cu tine – ⌊Domnul şi adaoge⌋[4723] întru mulţime celor ce fac lucruri, meşteri şi clăditori de pietri şi teslari de lêmne.
16. Şi tot înţeleptul la tot lucrul, la aur şi argint şi la fier şi la aramă, nu iaste număr. Scoală-te şi fă şi Domnul – împreună cu tine".
17. Şi porînci David la toţi boiêrii Israil să ajutorească lui Solomon, fiiului lui, dzicîndu:
18. „Nu-i Domnul cu voi şi v-au odihnit pre voi de prenpregiur, căci au dat întru mîna voastră pre ceia ce lăcuiescu pămîntul şi să supuse pămîntul înaintea Domnului şi înaintea nărodului lui?
19. Acum daţi inimile voastre şi sufletile voastre ca să cercaţi Domnului Dumnedzăului vostru şi vă sculaţi şi clădiţi sfinţeniia Domnului Dumnedzăului vostru; şi să băgaţi săcriiul făgăduinţei Domnului şi unêltele cêle sfinte a lui Dumnedzău la casa cêea ce să zidêşte la numele Domnului".

Cap 23

1. Şi David – bătrîn şi plin de dzile, şi au împărăţit pre Solomon, fiiul lui, pentru însul preste Israil.
2. Şi adunắ pre toţi boiêrii Israil şi pre preuţi şi pre leviţi.
3. Şi numărară leviţii de 30 de ani şi în sus şi li să făcu numărul lor după capul lor întru oameni, 38000.
4. Dentru aceştia, pristavi la lucrurile Domnului 24000 şi logofeţi şi judecători, 6000.
5. Şi 4000 de portari şi 4000 lăudînd pre Domnul cu cinii care au făcut ca să laude Domnului.
6. Şi împărţi pre înşii David rînduiêle fiilor Leví, [4724]lui Ghethsom, Caath şi Merarí,
7. Lui Ghethson, lui Leadan şi lui Semeí.
8. Fiiului Leadan: boiêrin Iiil şi Zevoth şi Ioil, 3.
9. Şi fiiul Semeí: Salomith şi Azail şi Aram, 3; aceştia-s boiêrii neamurilor Leadan.
10. Şi fiilor Semeí: Ieth şi Zizá şi Ioas şi Vería; aceştia-s fiii Semeí, 4.
11. Şi era Ieth boiêrinul şi Zizá al doilea şi Ioas. Şi Veriá n-au înmulţit fiii şi s-au făcut la o casă de neam, la o socotinţă.
12. Fiii lui Caath: Amvram ⌊şi⌋[4725] Iassar, Hevron, Oziil, 4.
13. [4726]Fiii Amvram: Aaron şi Moisí.

şi să usăbi

[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]

Кап. кв

1 Ши [illegible]
2 Ши [illegible]

[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30

[4727]Și să usăbi Aaron a să sfinți sfinte sfintelor, el și fiii lui, pînă în vêci, ca să tămîiêdze înaintea Domnului, să slujască lui și să să roage pre numele lui pînă în vac.
14. Și Moisi – omul lui Dumnedzău; fiii lui s-au chemat la fêliul lui Leví.
15. [4728]Fiii lui Moisí: Ghirsam și Eliézer.
16. Fiii lui Ghirsam: Suvail boiêrinul.
17. Și era fiii lui Eliézer: Raviá boiêrinul; și nu era lui[4729] Eliezer fiii alții. Și fiii Ravviá crescură întru înălțime.
18. Fiii lui Issaar: Sallamuth boiêrinul.
19. Fiii lui Hevron: Ieriá boiêrinul, Amariá, al doilea, Iezeziil, al treilea[4730], Iezechía, al patrulea.
20. Fiii lui Oziil: Mihá boiêrinul și Isiá, al doilea.
21. Fiii Merarí: Moolí și Musí. Fiii Mooli: Eliázar și Chis.
22. Și muri Eliázar și nu era lui fii, fără numai fête, și luară pre iale ficiorii lui Chis, frații lor.
23. Fiii lui Musí: Moolí și Éder și Iarimoth, 3.
24. Aceștia-s fiii Leví, după casele neamurilor lor, boiêrii neamurilor lor, după socoteala lor, după numărul numelor lor, după capul lor, făcînd faptele slujbei casei Domnului, den 20 ani și în sus.
25. Căci dzise David: „Odihni Domnul Dumnedzăul Israil nărodului lui și lăcui în Ierusalim pînă în vac".
26. Și leviții nu era rădicînd cortul și toate unêltele lui – la slujba lui.
27. Căci întru cuvintele lui David cêle de apoi iaste numărul fiilor Leví, den 20 ani și în sus.
28. Căci au pus pre ei cu mîna lui Aaron, ca să slujască la casa Domnului, la ogrăzi și la cămări și la numărul la toate sfintele și la lucrurile slujbei casei lui Dumnedzău,
29. Și la pîinele punerii înainte și la fănina jirtvei și la plăcinte ⌊și la⌋[4731] azime și la prăjite și la cea frămîntată și la tot marele.
30. Și a pune dimineața, a lăuda și a mărturisi Domnului, și așa sara.
31. Și preste toate cêle ce să aduc arderi de tot Domnului, întru sîmbete și întru lunile noaă și întru praznice, după număr, după județul preste ei pururea Domnului.
32. Și vor păzi păzile cortului mărturiei și paza celui sfînt și pazele fiilor Aaron, fraților lor, ca să slujască în casa Domnului.

Cap 24

1. Și fiilor Aaron și usăbirile [4732]fiilor Aaron: Nadav și Aviud ⌊și⌋[4733] Eliázar și Ithámar.
2. [4734]Și muri Nadav și Aviud înaintea tatălui lor și fii nu era la înșii și preuțiră Eliázar și Ithámar, fiii lui Aaron.
3. Și-i împărți pre înșii David și Sadoc, dentru fiii lui Eliázar, și Ahiméleh, dentru fiii lui Ithámar, după socoteala lor, după slujba lor ⌊și după casele neamurilor lor⌋[4735].
4. Și să aflară fiii lui Eliázar mai mulți întru boiêri a puterilor decît fiii lui Ithámar și-i împărți pre înși fiilor Eliázar ⌊spre⌋[4736] boiêri la casele neamurilor, 16, și fiilor Ithámar, după casele neamurilor, 18.
5. Și-i împărți pre înși după sorți, pre aceștia cătră aceștia, căci era boiêri a sfintelor și boiêri a lui Dumnedzău, întru fiii lui Eleázar și întru fiii lui Ithámar.
6. Și i-au scris pre înși Samaías, ficiorul Nathanail, logofătul dentru Leví, denaintea împăratului și boiêrilor, și Sadoc preutul, și Aviméleh, ficiorul lui Aviáthar, și boiêri a neamurilor a preuților și a leviților casei neamului, unul, unul lui Eleázar și unul, unul lui Ithámar.
7. Și ieși sorțul cel dentîi lui Ioarim, lui Iediá[4737], al doilea,
8. Lui Harim, al treilea, lui Seorim, al patrulea,
9. Lui Melhía, al cincilea, lui Veniamin, al șaselea,
10. Lui Accos, al șaptelea, lui Avía, al optulea,
11. Lui Iisú, al noaălea, lui Sehenía, al dzêcelea,
12. Lui Elisuv, al 11, lui Ioachim, al 12,
13. Lui Ofá, al 13, lui Iesvaal, al 14,
14. Lui Velgá, al 15, lui Emir, al 16,
15. Lui Ieththí, al 17[4738], lui Afesí, al 18,
16. Lui Fetía, al 19, lui Iezechiil, al 20,
17. Lui Ahin, al 21, lui Gamul, al 22,
18. Lui Daléa, al 23, lui Ieilí, al 24.
19. Aceasta-i socoteala lor, după slujba lor, a întra în casa Domnului, după județul lor, pren mîna lui Aaron tatăl lor, în ce chip au porîncit Domnul Dumnedzăul lui Israil.
20. Și fiilor Leví celor rămași, fiilor Amvram: Sovail; fiilor Sovail: Iadéa;
21. Lui Aravía boiêrinul;
22. Și lui Iosarí: Salomoth; fiilor Salomoth: Iaath;
23. Fiii Ediú: Amadía, al doilea, Aziil, al treilea, Iecmoam, al patrulea;
24. Fiilor Oziil: Mihá; fiii Mihá: Samir;
25. Fratele Mihá: Isía; fiii Isíei, Zaharía;
26. Fiii Merarí: Moolí și Musí; fiii Ozía, fiii Vonni;
27. Fiii lui Merarí lui Ozía, fiii lui: Iessomá[4739] și Zachur și Iovthí.
28. Lui Moolí: Eleázar; și ⌊Ithámar⌋[4740], nu era la el ficiori.
29. Lui Chis, fiii lui Chis: Ierameil.
30. Și fiii lui Musí: Moolí și Éder

[illegible]
35 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΕ.

1 Καὶ ἔστησε Δαυῒδ [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ τρίτος Ζακχούρ.
11 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ τέταρτος Ἰεσρί.
12 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ πέμπτος Ναθανίας.
13 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ἕκτος Βουκίας.
14 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ἕβδομος Ἰσεριήλ.
15 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ὄγδοος Ἰωσία.
16 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ἔνατος Ματθανίας.
17 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ δέκατος Σεμεΐας.
18 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ια΄ Ἀζαρία.
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ιβ΄ Ἀσεβία. 19
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ιγ΄ Σουβαήλ. 20
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ιδ΄ Ματθαθίας. 21
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ιε΄ Ἰεριμώθ. 22
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ιϛ΄ Ἀνανίας. 23
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ιζ΄ Ἰεσβά. 24
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ιη΄ Ἀνανία. 25
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ ιθ΄ Μελληθί. 26
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ κ΄ Ἐλιαθά. 27
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ κα΄ Ὠθί. 28
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ κβ΄ Γεδδελθί. 29
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ κγ΄ Μαζώθ. 30
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄. Ὁ κδ΄ Ῥωμεμθιέζερ. 31
υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ιβ΄.

ΚΑΠ. ΚϚ.

Καὶ [illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]

și Erímoth. Aceștia-s fiii leviților după casele neamurilor lor.

31[4741]. Și luară și ei sorți, ca și frații lor, fiii lui Aaron, înaintea lui David împăratului, și Sadoc și Ahiméleh și boiêrii neamurilor, preuților și leviților, începători de părinți, Aaron, ca și frații lui cei mai tîneri.

Cap 25[4742]

1. Și puse David împăratul și boiêrii puterii la lucruri pre fiii lui Asaf și Eman și Edithun, pre cei ce răspund, cu copuze și cu alăute și cu tîmpene, și să făcu numărul lor după capul oamenilor ce lucreadză întru lucrurile lor.
2. Fiii Asaf: Zachur și Iosif și Nathanías și Asiila, fiii lui Asaf lipiți fiind de Asaf prorocul, lipit de împăratul.
3. Lui Idithun, fiii Idithun: Godolías și Surí, și Iséas și Asevias și Mathathías, 6, după[4743] tatăl lor, Idithun, cu copuzul răsunînd mărturisire și laudă Domnului.
4. Lui Eman, fiii Eman: Vohchías ⌊și⌋[4744] Matthanías ⌊și⌋[4745] Oziil ⌊și⌋[4746] Suvaal ⌊și⌋[4747] Erimuth ⌊și⌋[4748] Ananías ⌊și⌋[4749] Ananí ⌊și⌋[4750] Eliathá ⌊și⌋[4751] Godollathí și Romeththí, Iezer și Savah a lui Amalithí și Othir și Meazoth.
5. Toți aceștia – fiii lui Eman, celui ce răspundea împăratului cu cuvinte, a înălța cornu; și au dat Dumnedzău lui Eman fii 14 și fête 3.
6. Toți aceștia[4752] cu tatăl lor lăudînd[4753] în casa Domnului, cu țimbale și cu alăute și copuze, la lucrul casei Domnului[4754], lipiți de împăratul Asaf și Idithun și Eman[4755].
7. Și să făcu numărul lor cu frații lor învățați a cînta și tot precepătoriul, 888.
8. Și luară șie sorțu de rînduială, după cel mic și după cel mare, de cei desăvîrșit și de cei ce învăța.
9. Și ieși sorțul dentîi ⌊fiilor lui și fraților lui⌋[4756] lui Asaf, al lui[4757] Iosif, Godolías al doilea, ⌊Inia⌋[4758], fiii lui și frații lui, 12.
10. Al treilea, Zachur, fiii lui și frații lui, 12.
11. Al patrulea, Iesrí, fiii lui și frații lui, 12.
12. Al cincilea, Náthan, fiii lui și frații lui, 12.
13. Al șaselea, Vokhí, fiii lui și frații lui, 12.
14. Al șaptelea, Iereil, fiii lui și frații lui, 12.
15. Al optulea, Iosía, fiii lui și frații lui, 12.
16. Al noaolea, Matthaniam, fiii lui și frații lui, 12.
17. Al zêcelea, Meía, fiii lui și frații lui, 12.
18. Al 11, Asriíl, fiii lui și frații lui, 12.
19. Al 12, Asevía, fiii lui și frații lui, 12.
20. Al 13, Suvail, fiii lui și frații lui, 12.
21. Al 14, Matthithía, fiii lui și frații lui, 12.
22. Al 15, Ierimuth, fiii lui și frații lui, 12.
23. Al 16, Ananía, fiii lui și frații lui, 12.
24. Al 17, Iesvac, fiii lui și frații lui, 12.
25. Al 18, Ananía, fiii lui și frații lui, 12.
26. Al 19, Mellithí, fiii lui și frații lui, 12.
27. Al 20, Elthiatha[4759], fiii lui și frații lui, 12.
28. Al 21, Ithir, fiii lui și frații lui, 12.
29. Al 22, Ghedelthí, fiii lui și frații lui, 12.
30. Al 23, Mazimoth, fiii lui și frații lui, 12.
31. Al 24, Romemiézer, fiii lui și frații lui, 12.

Cap 26

1. Și împărțirile porților: fiii Corí, Masellemí, fiii Coré, dentru fiii lui Asaf.
2. Și lui Mosellemía fii: Zaharía, cel dentîi născut, Iadiil, al doilea, Zavadía, al treilea, Nathanail, al patrulea,
3. Olam, al cincilea, Ionáthan[4760], al șaselea, Elionía, al șaptelea, ⌊Avdedom, al optulea[4761]⌋[4762].
4. Și lui Avdedom fii: Sameías, cel dentîi născut, Iozadav, al doilea, Ioá, al treilea, Zahalá, al patrulea, Rothanuil, al cincilea,
5. Amiil, al șaselea, Issáhar, al șaptelea, Falothí, al optulea, căci l-au blagoslovit pre el Dumnedzău.
6. Și lui Semía, fiului lui, s-au născut ficiori a celui dentîi născut al lui: Rosê, la casa cea părintească a lui, căci tari era la vîrtute.
7. Fiii Semeii: Othní și Rafail și Ovid și Elzavad și Ahiá, fii tari, Elíu și Savhía ⌊[4763]și Isváhom.
8. Toți aceștia – dentru fiii lui Avdedom, aceștia și fiii lor și frații lor făcînd[4764] tare la lucru, 62 lui Avdedom.
9. Și lui Mosolamía fii și frații 18, tari.
10. Și lui Asá, fiilor Merarí, fii păzind începătura, căci nu era ⌊la îns cel⌋[4765] dentîi născut; și-l făcu pre el tatăl lui boiêrin ⌊a împărțirei a doao⌋[4766].
11. Helchías, al doilea, Tavlê, al treilea, Zaharías, al patrulea, toți aceștia – fii și frați lui Asá, 13.
12. La aceștia-s împărțêlele porților, la boiêrii celor tari, săptămînári, ca și frații lor, a sluji în casa Domnului.
13. Și luară sorți după cel mic și după cel mare, după casele neamurilor[4767] lor

la poartă

14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Кап. кє

1 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]

la poartă şi la poartă.

14. Şi cădzu sorţul cel despre răsărit Selemíei şi Zaharíei; şi fiii lui Ioas, lui Melhía, luară sorţi şi ieşi sorţul cel despre crivăţ;
15. Lui Avdedom, şi cel despre amiazădzi denaintea casei;
16. Sefim, al doilea lui Asá, către apus, după poarta cămării suirei, straje în preajma străjii.
17. Către răsărit, leviţii, 6 ⌊dzilei şi⌋[4768] crivăţului dzua, 4, amiazădzi a dzilei, 4, la esefim, 2.
18. La cei ci să schimbă către apus, 4, şi la al treilea, doi schimbîndu-să.
19. Acêstea-s împărţirile porţilor fiilor Coré şi fiilor Merarí.
20. Şi leviţii, fraţii lor, prestă vistiêrile casei Domnului şi preste vistiêrele celor sfinţite.
21. Fiii lui Dan, fiii lui Gherson, lui Dedan, boiêri a neamurilor lui Ladan, şi lui Ghirson, Ieilí.
22[4769]. Şi fiii Ieilí[4770]: Zemeth şi Ioil, fraţii, prestă vistiêrile casei Domnului.
23. Lui Avramí şi Issaarí, Hevron şi Oziil;
24. Şi Suvail al lui Ghirsam, al lui Moiseu, povăţitor preste vistiêre.
25. Şi fratelui lui Eliézer, Savía fiiul[4771] şi Iosía şi Ioram şi Zehrí şi Salomoth.
26. Aceştia, Salamoth şi fraţii lor, preste toate vistiêrele svintelor carele au sfinţit David împăratul şi boiêrii neamurilor preste mii şi preste sute şi căpetenii a puterii,
27. Carele au luat den cetăţi şi dentru prăzi şi au sfinţit dentru înse, ca să nu să întîrziêdze zidirea casei Domnului ⌊Dumnedzăului⌋[4772].
28. Şi preste toate sfintele lui Dumnedzău, lui Samuil prorocului, şi[4773] lui Saul[4774] a lui Chis şi lui Avennir a lui Nir şi lui Ioav a Saruíei, tot carele au sfinţit, pren mîna lui Salomoth şi a fraţilor lui.
29. Lui Issaarí: Honenía şi fiii lui, a lucrului cel den afară preste Israil, a logofeţí şi a alêge.
30. Lui Hevron: Asavias şi fraţii lui, fii tari, 1700, preste socotinţa lui Israil decinde de Iordan, către apusuri, la toată slujba Domnului şi lucrul împăratului.
31. Lui Hevron: Urías, boiêrinul Hevroni, după naşterile lor, după neamuri, întru anul al 40 a împărăţiei lui s-au socotit şi s-au aflat om tare întru ei, întru Iazer a Galaadítei.
32. Şi fraţii lui, fii tari, 2700, boiêrini a neamurilor; şi-i puse pre ei David împăratul preste Ruvin şi Gaddí şi jumătate de fêl Manassí, la toată porînca Domnului şi cuvîntul împăratului.

Cap 27

1. Şi fiii lui Israil, după numărul lor, boiêri a neamurilor, preste mii şi preste sute, şi logofeţi carii slujescu nărodului la tot cuvîntul împăratului, după împărţiri ⌊şi la tot cuvîntul⌋[4775], cela ce întră şi cela ce iêse, lună den lună, la toate lunile anului, o împărţală, 24000.
2. Şi preste împărţala cea dentîi a lunei dentîi, Isvoaz a lui Zavdiil, preste împărţala lui, 24000;
3. Dentru fiii lui Fares, boiêrin a tuturor boiêrilor puterii, a lunei dentîi.
4. Şi preste împărţala a lunei a doao, Dodê al lui Ehoh, şi preste împărţala lui şi Machelloth povăţuitoriul şi preste împărţala lui, 24000.
5. Boiêri a puterii al treilea, luna al treilea: Vanêas a lui Iodaé preutul, boiêrinul, şi la împărţala lui, 24000.
6. Acesta-i Vaneas, cel mai tare decît cei 30 şi preste cei 30, şi preste împărţala lui – Zavad, fiiul lui.
7. Al patrulea – la luna a patra: Asail, fratele lui Ioav, şi Zavadía, ficiorul lui, şi fraţii lui, preste împărţala lui, 24000.
8. Al cincilea, în luna a cincea, povăţuitoriul Samaoth al lui Iezraé, şi preste împărţala lui, 24000.
9. Al şaselea, în luna a şasea, Aduías al lui Ecchis thicoiteanul, şi preste împărţala lui, 24000.
10. Al şaptelea, în luna a şaptea, Hellis cel de la Fallus, dentru fiii lui Efraim, şi preste împărţala lui, 24000.
11. Al optulea, în luna a opta, Sovvahê al lui Usathasá a lui Zarê, şi preste împărţala lui, 24000.
12. Al noaolea, în luna a noao, Aviézer de la Anathoth, den Pămîntul Veniamin, şi preste împărţala lui, 24000.
13. Al dzêcelea, în luna a dzêce, Neirá cel de la Nethofathí a lui Zarea, şi preste împărţala lui, 24000.
14. Al 11, în luna a 11, Vanéas cel de la Farathon, dentru fiii Efraim, şi preste împărţala lui, 24000.
15. Al 12, la luna a 12, Holdiê, cel de la Netofathí, a lui Gothoniil, şi preste împărţala lui, 24000.
16. Şi preste fêliurile Israil alor Ruvin, povăţuitor Eliézer al lui Zehrí. Lui Simeon, Safatías a lui Maáha.
17. Lui Leví, Asavías al lui Camuil; lui Aaron, Sadoc.
18. Iúdei, Eliá, dentru fraţii David. Lui Issáhar, Amrí al lui Mihail.
19. Lui Zavulon, Saméas a lui Avdíu. Lui Nefthalim, Ierimoth a lui Ziil.
20. Lui Efraim, Osié a lui Azaríia. La jumătate de fêl Manassí, Ioil, fiiul Fradeu.
21. La jumătate de fêl Manasí, cea den Pămîntul Galaad, Iaddê al lui Zavadeu. Fiilor Veniamin, Iasiil a lui Avenir.
22. Lui Dan, Azariil a lui Ioram. Aceştia-s căpeteniile părinţilor

a fêliurilor

23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· КИ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

a fêliurilor Israil.
23. Şi n-au luat David numărul lor den 20 ani şi[4776] în jos, căci au dzis Domnul să înmulţască pre Israil ca stêlele ceriului.
24. Şi Ioav a Saruíei au început a număra întru nărod şi n-au săvîrşit şi[4777] s-au făcut întru aceştia urgiia preste Israil şi nu s-au usăbit numărul în cartea cuvintelor dzilelor împăratului David.
25. Şi preste vistiêrele împăratului, Asmoth a lui Odiil, şi preste vistiêrile cêle den ţarină şi în cetăţi şi în sate şi în odăi şi întru turnuri, Ionathan a lui Ozía.
26. Şi preste plugarii ceia ce lucreadză pămîntul, Ezrê a lui Heluv.
27. Şi preste locuri, Semeí armatheánul, şi preste vistiêrile cêle den locurile casei, Zavdí a lui Sefamí.
28. Şi preste maslineturi şi preste dudele cêle de la şes, Vallanan a lui Ghedorí, iar preste vistiêrile untului de lemnu, Ioas.
29. Şi preste boii cei păscători, cei de la Saron, Satrê al lui Saromí, şi preste boii cei de la văi, Sofat a lui Adê.
30. Iar preste cămile, Uvías ismailiteanul, iară preste măgari, Iadías cel de la Marathom.
31. Şi preste oi, Ioas agariniteanul. Toţi aceştia – ispravnici a unêltelor lui David împăratul.
32. Şi Ionathan, frate tatălui David, sfêtnic, om priceput şi logofăt acesta. Şi Iiil al lui Ahamani, cu fiii împăratului.
33. Şi Ahitófel – sfêtnic împăratului, şi Husí – întîi priêten împăratului.
34. Şi după însul – Ahitófel; lîngă el – Iodaé al lui Vanéa şi Aviáthar şi Ioav, hatman al împăratului.

Cap 28

1. Şi adunắ David pre toţi boiêrii Israil, boiêrii a ⌊judecătorilor şi⌋[4778] fêliurilor şi ⌊pre toţi⌋[4779] boiêrii împărţêlelor, a rînduiêlelor celor de pregiur[4780] trupul împăratului, şi boiêrii a miilor şi a sutelor şi pre cămăraşi şi pre cei preste unêltele lui şi toată avêrea împăratului şi fiii lui cu scopiţii şi pre cei [4781]sîlnici şi pre boinicii oştii în Ierusalim.
2. Şi stătu David împăratul în mijlocul adunării şi dzise: „Ascultaţi-mă, fraţii miei şi nărodul mieu! Mie mi s-au făcut preste inimă să zidescu casă de odihnă săcriiului făgăduinţei Domnului şi starea picioarelor Domnului. Şi am gătit cêlea ce-s de treaba lăcaşului.
3. Şi Dumnedzău au dzis: [4782]«Nu vei zidi mie casă, ca să nu să[4783] numască numele mieu preste însă, căci om războinic eşti tu şi sîngiuri ai vărsat».
4. [4784]Şi au ales[4785] Domnul Dumnedzăul Israil întru mine dentru toată casa tătîne-mieu să fiu împărat preste Israil în vac şi întru Iúda au ales împărăţimea şi dentru casa Iúdei, casa tătîne-mieu, şi întru fiii tătîne-mieu, întru mine vruse să mă fac eu întru împărat preste tot Israílul.
5. Şi dentru toţi fiii miei, căci mulţi ficiori au dat mie Domnul, au ales întru Solomon, fiiul mieu, să-l şadză ⌊pre el⌋[4786] preste scaunul împărăţiei Domnului, preste Israil.
6. Şi dzise mie Dumnedzău: «Solomon, fiiul tău, va zidi casa mea[4787] şi ograda mea, căci am ales întru însul, să-mi fie mie ficior şi eu voi fi lui spre părinte.
7. Şi voi isprăvi împărăţiia lui pînă în vac, de să va întări a păzi porîncele mêle şi judêţele mêle, ca în dzua aceasta».
8. Şi acum, despre faţa a toată adunarea Domnului şi întru urechile Dumnedzăului nostru, cruţaţi şi cercaţi toate porîncele Domnului Dumnedzăului nostru, pentru ca să moştneniţi pămîntul cel bun şi să moştneniţi de tot fiilor[4788] voştri după voi pînă în vac.
9. Şi acum, Solomon, fiiule, cunoaşte pre Dumnedzăul părinţilor tăi şi-i slujaşte lui cu inimă dreaptă şi cu suflet voitor, [4789]căci toate inimile cearcă Domnul şi toată gîndirea ştie. Dă-l vei cerca pre el, afla-să-va ţie, şi de-l vei lăsa pre el, te va lăsa pînă la săvîrşit.
10. Vedzi acum că Domnul te-au ales pre tine să zideşti lui casă întru sfinţenie. Întărêşte-te şi fă!".
11. Şi dêde David lui Solomon, fiiului lui, pilda lui elam şi caselor lui şi zakhilor lui şi ceardacurilor şi cămărilor celor mai denlontru şi a casei a iertării.
12. Şi pilda carea au avut întru duhul lui, a ogrăzilor casei Domnului şi a tuturor cămărilor celor de prenpregiur, celor la cămările casei Domnului[4790] şi cămărilor sfintelor.
13. Şi ⌊popasurilor⌋[4791] a rînduiêlelor preuţilor şi a leviţilor şi la tot lucrul slujbei casei Domnului şi a cămărilor, a unêltelor de slujbă, a slujbei casei Domnului.
14. Şi la aur, trasul cumpăniturei lui, la toate unêltele trebii şi lucrului şi la toate unêltele argintului, cu cumpănă la toată unealta lucrului şi lucrului.
15. Şi cumpănitură luminătorilor celor de aur şi fufêdzelor lor de aur cu cumpăna luminătoriului şi luminătoriului şi fufêdzelor lor şi luminătorilor de argint cu cumpăna luminătoriului şi fufêdze-

lor lui du-

[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КѲ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18

арраа

lor lui, după lucrul luminătoriului şi luminătoriului.
16. La aur i-au dat lui aşijdirilea cumpăna mêselor a punerii înainte a fieştecare masă de aur şi aşijdirilea celor de argint.
17. Şi a cîrligelor şi a căuşelor şi a păharălor celor de aur, cumpănitura ⌊a celor de aur şi a celor de argint⌋[4792] şi cădêlniţe, chefuré, a fieştecăruia trasul.
18. Şi cela a jirtăvnicului tămîierilor dentru aur lamură, trasul i-au arătat lui şi pilda carului heruvim celor întinşi cu aripile şi umbrind prestă săcriiul făgăduinţei Domnului.
19. Toate cu scrisoarea mîinii Domnului au dat David lui Solomon, după pricêperea lui ce i s-au făcut, a lucrului pildei.
20. Şi dzise David lui Solomon, fiiului său: „Întărêşte-te şi te vitejêşte şi fă! Nu te spăriia, nici să te temi, căci Domnul Dumnedzău, Dumnedzăul mieu – cu tine. Nu te va lăsa şi nu te va părăsi pînă unde vei săvîrşi tu tot lucrul slujbei casei Domnului. ⌊Şi, iată, pilda bisêrecii şi casei ei şi zakhó a ei şi ceardacurile şi cămările celor mai denlontru şi casa rugii şi pilda casei Domnului⌋[4793].
21. Şi, iată, rînduiêlele preuţilor şi leviţilor la toată slujba casei Domnului Dumnedzău şi cu tine întru tot lucrul, tot nevoitor cu înţelepciunea după tot[4794] meşterşugul şi boiêrii şi tot nărodul – la toate cuvintele tale".

Cap 29

1. Şi dzise David împăratul la toată adunarea: „Solomon, fiiul mieu unul, carele au ales întru el Domnul, tînăr şi moale, şi lucrul – mare, căci nu-i la om zidirea, ce numai Domnului Dumnedzău.
2. După toată putêrea, am gătit la casa Dumnedzăului mieu aur, argint, aramă, fier, lêmne, pietri soam şi a împlérii, pietri scumpe şi de multe fêliuri, şi toată piatra cinstită şi parion mult.
3. Şi încă, întru bunăvrêrea mea în casa Dumnedzăului mieu iaste mie, carele am făcut, aur şi argint şi, iată, am dat la casa Dumnedzăului mieu, la înălţime, afară dentru carele am gătit la casa sfintelor:
4. 3000 de talanzi de aur de la Sofir şi 7000 talandzi argint lamură, ca să să ungă cu acêstea păreţii sfintului,
5. La aur – aurul, şi la argint – argintul; şi la tot lucrul – pren mîna lucrătorilor; şi cine-i cela ce nevoiêşte să-şi împle mîinile lui astădzi Domnului?".
6. Şi să îndemnară boiêrii neamurilor şi boiêrii fiilor Israil şi cei preste mii şi cei preste sute şi pristavii lucrurilor ⌊şi dregătorii casei⌋[4795] împăratului.
7. Şi au dat la lucrurile casei Domnului 5000 tálandzi de aur şi auri dzêce mii[4796] şi argint tálandzi 10000 şi de aramă tálandzi 18000 şi fier talandzi 100000.
8. Şi la care s-au aflat la înşii piatră au dat la lucrurile casei Domnului pren mîna lui Iiil a lui Ghedsoní.
9. Şi s-au bucurat nărodul pentru căci au nevoit, căci cu inima plină s-au nevoit Domnului.
10. Şi David împăratul s-au[4797] veselit tare şi binecuvîntắ împăratul David pre Domnul înaintea adunării, dzicînd: „Blagoslovit eşti, Doamne Dumnedzăul Israil, părintele nostru, dentru vac şi pînă în vac.
11. Ţie, Doamne, mărirea şi putêrea şi fala şi biruinţa şi mărturisirea ⌊şi vîrtutea⌋[4798], căci tu a toate cêle den cer şi pre pămînt despuieşti ⌊de către faţa ta cutremură-să tot împăratul şi limba⌋[4799]; ţie, Doamne, împărăţiia şi înălţarea la toate şi la toată domniia.
12. De la tine – avuţiia şi mărirea – dentru faţa ta, tuturor domneşti, Doamne, Domnul a toată domniia, şi întru mîna ta vîrtutea şi sila şi în mînă-ţi ⌊milă, Cel Întrutotţiitor⌋[4800] să măreşti şi să întăreşti toate.
13. Şi acum, Doamne, mărturisimu-ne ţie şi lăudăm numele pofălii tale.
14. Şi cine-s eu şi cine-i nărodul tău că am putut să ne nevoim ţie ca acêstea? Căci a tale sînt toate şi dentru ale tale am dat ţie.
15. Căci nemêrnici sîntem[4801] înaintea ta şi nemernicind ca toţi părinţii noştri[4802], ca umbra dzilele noastre preste pămînt şi nu iaste îngăduinţă.
16. Doamne Dumnedzăul nostru, către toată mulţimea aceasta carea am gătit ca să să zidească numelui celui sfînt al tău dentru mîna ta iaste şi ţie – toate.
17. Şi am cunoscut, Doamne, că tu eşti cel ce cerceteadză inime şi dreptatea iubeşti. Cu proştimea inimei mêle m-am nevoit toate acêstea şi acum, pre nărodul tău carele s-au aflat aicea, am vădzut cu veselie nevoindu-să ţie.
18. Doamne Dumnedzăul

Avraam

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]

[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

КАП Г҃

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12

[illegible]

Avraam şi Isaac şi a lui Israil, părinţilor noştri, cruţă acêstea întru cugetul inimii nărodului tău în vac şi îndrepteadză inimile lor cătră tine.
19. Şi lui Solomon, fiiului mieu, dă-i inimă bună, ca să facă porîncele tale şi mărturiile tale şi învăţăturile tale şi ca să aducă la săvîrşit facerea casei ⌊tale⌋[4803] carea[4804] am gătit".
20. Şi dzise David la toată adunarea: „Blagosloviţi, dară, pre Domnul Dumnedzăul nostru!". Şi blagoslovi toată adunarea pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lor şi plecînd genunchele s-au închinat Domnului şi împăratului.
21. Şi jirtvui David Domnului jirtvă şi aduse arderi de tot Domnului[4805] a doao dzi de dzua dentîi, viţăi 1000, berbeci 1000, miei 1000 şi turnările lor şi jirtve de mulţime la tot Israil.
22. Şi mîncară şi băură înaintea Domnului întru dzua acêea cu bucurie mare. Şi împărăţiră de al doilea rîndu pre Solomon, fiiu lui David, şi-l unseră pre el Domnului spre împărat şi Sadoc spre preuţie.
23. Şi şedzu Solomon pre scaunul domnului spre împărat pentru David, tatăl lui, şi să binevru şi ascultară lui tot Israil.
24. Şi boiêrii şi năsîlnicii şi toţi fiii împăratului David, ⌊tătîne-său⌋[4811], să supuseră lui.
25. Şi-l mări Domnul pre Solomon deasupra, înaintea a tot Israil şi i-au dat lui mărire a împărat, care lucru nu s-au făcut la tot împăratul înaintea lui, deasupra lui Israil.
26. [4812]Şi David, fiiul Iesé, au împărăţit preste tot Israil.
27. Şi dzilele carele au împărăţit preste Israil 40 ani; în Hevron au împărăţit 7 ani şi în Ierusalim 33.
28. Şi s-au săvîrşit cu bătrînêţe bune, plin de dzile, cu avuţie şi mărire, şi împărăţi Solomon, fiiul lui, pentru însul.
29. Iară cêlealalte cuvinte a împăratului David, cêle dentîi şi cêle mai de apoi, scrise sîntu întru cuvintele lui Samuil, celuia ce vedea, şi pre cuvintele lui Náthan prorocului, şi la cuvintele lui Gad, celuia ce vêde, pentru toată împărăţiia lui şi sila lui şi vremile carele s-au făcut preste el şi preste Israil şi preste[4813] toate împărăţiile pămîntului.

A celor lăsate a doao

Cap 1

1. [4806]Şi să întări Solomon, fiiul lui David, pre împărăţiia lui şi Domnul Dumnedzăul lui – cu însul şi-l mări pre însul întru înălţime.
2. Şi dzise Solomon cătră tot Israil, celor preste mii şi celor preste sute şi judecătorilor şi tuturor boiêrilor înainte ⌊a tot⌋[4807] Israil, a boiêrilor neamurilor.
3. Şi mêrse Solomon şi toată adunarea[4808] era cu însul la Cea Înaltă de la Gavaon, unde acoló era cortul mărturiei lui Dumnedzău carele au făcut Moisi, sluga Domnului, întru pustiiu.
4. Însă săcriiul lui Dumnedzău l-au suit David dentru cetatea Cariathiarim, căci au gătit lui David, căci au întinsu lui cortu în Ierusalim.
5. [4809]Şi jirtăvnicul cel de aramă carele au făcut Veseleil, ficiorul Uríei, fiiului Or, acoló era, înaintea cortului Domnului, şi cercetare lui Solomon şi adunarea ⌊toată⌋[4810].
6. Şi aduse Solomon acolo, preste jirtăvnicul cel de aramă înaintea Domnului, ce era în cortul mărturiei, şi au adus preste el ardere de tot 1000.
7. [4814]Întru noaptea acêea să arătă Domnul lui Solomon şi dzise lui: „Cêre ce-ţi voi da".
8. Şi dzise Solomon cătră Dumnedzău: „Tu ai făcut cu David, tată-mieu, milă mare şi m-ai împărăţit pentru însul.
9. Şi acum, Domnul Dumnedzău, încredinţască-să dară[4815] numele tău preste David, tatăl mieu, [4816]căci tu m-ai împărăţit pre mine preste nărod mult ca ţărna pămîntului.
10. Acum, înţelepciune şi pricêpere dă-mi mie şi voi ieşi înaintea nărodului acestuia şi voi întra; căci cine va judeca pre nărodul tău acestu mare?".
11. Şi dzise Dumnedzău cătră Solomon: „Pentru căci s-au făcut aceasta întru inima ta şi n-ai cerut avuţie de bani, nici mărire, nici sufletul nepriêtenilor; şi dzile multe n-ai cerut, ce ai cerut ţie înţelepciune şi pricêpere pentru ca să judeci pre nărodul mieu preste carele te-am împărăţit preste el,
12. Înţelepciu-

nea şi pri-

[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

ΚΑΠ. Β

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18

ΚΑΠ. Γ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3

nea şi pricêperea dau ţie şi avuţie şi bani şi mărire da-ţi-voi ţie, în ce chip nu s-au făcut întru împăraţii cei denaintea ta[4817] şi după tine nu va fi aşa".

13. Şi veni Solomon în Ramá cea den Gavaon, la Ierusalim, înaintea fêţii cortului mărturiei, şi împărăţi preste Israil.

14. [4818]Şi adună Solomon cară şi călăreţi şi să făcură lui 1400 de cară şi 12000 de călăreţi. Şi lăsă pre iale întru cetatea armelor şi ⌊nărodul⌋[4819] – cu împăratul, în Ierusalim.

15. [4820]Şi puse împăratul argintul şi aurul în Ierusalim ca pietrile şi chedrii au dat întru Iudéa ca diudele cêle de pre şes întru mulţime.

16. Și ieșirea călăreților Solomon[4821] den Éghipt şi preţul neguţătorilor împăratului,

17. Ca să iasă; şi cumpăra şi să suia şi scotea de la Éghiptu un car într-o mie de arginţi şi calul 150 ⌊de argint⌋[4822]; şi aşa la toţi împăraţii hetteilor şi împăraţii Siríei în mîinile lor aducea.

Cap 2

1. Şi dzise Solomon ca să zidească casă numelui Domnului şi casă împărăţiei lui.

2. Şi adunắ ⌊împăratul⌋[4823] Solomon 70000 de oameni purtători în umăr şi 80000 de cioplaşi în munte şi pristavii dentru înşii, 3600.

3. [4824]Şi trimise Solomon cătră Hiram, împăratul Tírului, dzicînd: „În ce chip ai făcut cu David, tată-mieu, şi ai trimis lui chedri ca să zidească şie casă, ca să lăcuiască întru însă,

4. Şi iată, eu, fiiul lui, zidescu casă numelui Domnului Dumnedzăului mieu, să o sfinţescu pre însă lui, ca să tămîiedz denaintea lui tămîie de mirosituri şi aducere înainte pururea, şi a aduce arderi de tot pururea, dimineaţa şi îndesara şi întru sîmbete şi la lune noao şi la praznicile Domnului Dumnedzăului nostru, în vac aceasta preste [4825]Israil.

5. Şi casa carea eu zidescu mare-i, căci mare-i Dumnedzăul nostru decît toţi dumnedzăii.

6. Şi cine va putea ca să zidească lui casă? Căci ceriul şi ceriul ceriului nu are putea purta mărirea lui. Şi cine-s eu, carele-i zidescu lui casă, fără numai a tămîia înaintea lui?

7. Şi acum, trimite-mi mie om înţeleptu şi ştiindu a face întru aur şi întru argint şi întru aramă şi întru fier şi întru mohorît şi întru roşiu şi întru vînăt şi ştiind a săpa săpătură, cu înţelepţii cei ce-s cu mine întru Iúda şi în Ierusalim, carii au gătit David, tată-mieu.

8. Şi trimite-mi lêmne de chedru şi de archeth şi de pevcu[4826] den Livan, căci eu ştiu că robii tăi ştiu tăia lêmne den Livan; şi iată, slugele tale cu slugile mêle vor mêrge

9. Ca să-mi gătească lêmne întru mulţime, căci casa carea eu zidescu mare-i şi slăvită.

10. Şi iată, celora ce lucreadză, celor ce taie lêmne, de mîncat[4827] am dat grîu în daruri slugilor tale, cori de grîu 20000 şi de ordzu cori 20000 şi vin măsuri 20000 şi untdelemnu măsuri 20000".

11. Şi dzise Hiram, împăratul Tírului, cu scrisoare, şi au trimis cătră Solomon ⌊dzicînd⌋[4828]: „Pentru căci au iubit Domnul pre nărodul lui, au dat pre tine preste înşii ⌊întru⌋[4829] împărat".

12. Şi dzise Hiram: „Blagoslovit Domnul Dumnedzăul Israil, carele au făcut ceriul şi pămîntul, carele au dat lui David, împăratului, fiiu înţeleptu şi ştiind ştiinţă şi pricêpere, carele va zidi casă Domnului şi casă împărăţiei lui.

13. Şi acum am trimis ţie om înţeleptu şi ştiind pricêpere, pre Hiram, sluga mea.

14. Maica lui – dentru fêtele lui Dan şi tatăl lui – om tiran, ştiind a face cu aur şi cu argint, cu aramă şi cu fier, cu pietri şi cu lêmne şi a ţêse cu mohorît şi cu vînăt şi cu vişinul şi cu roşiul şi a ciopli cioplituri şi a cugeta tot cugetul şi cîte-i vei da lui cu înţelepţii tăi şi cu înţelepţii domnului mieu, lui David, tătîne-tău.

15. Şi acum, grîul şi ordzul şi vinul şi untul de lemnul carele au dzis domnul mieu, trimiţă slugilor lui.

16. Şi noi vom tăia lêmne den Livan după toată treaba ta şi le vom aduce pre iale plută pre Maarea Ióppii şi tu le vei aduce pre iale la Ierusalim".

17. Şi adunắ Solomon pre toţi oamenii nemêrnici, pre cei den Pămîntul Israil, după numărul carele i-au numărat pre înşii David, tatăl lui, şi s-au aflat 153600.

18. Şi au făcut dentru înşii 70000 purtători cu umărul şi 80000 de cioplaşi în munte şi 3600 pristavi[4830] preste nărod.

Cap 3

1. [4831]Şi începu Solomon a zidi casa Domnului în Ierusalim întru Muntele lui Amoriá, unde s-au arătat Domnul lui David, tătîne-său, întru locul carele au gătit David [4832]întru aria lui Orna ievuseului.

2. Şi începu a zidi întru luna a doao, întru anul al patrulea a împărăţiei lui.

3. Şi acêstea au

început

[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20

[illegible]

început Solomon a clădi casa lui Dumnedzău; de lungă, coţi măsura cea dentîi, coţi 60, şi de lată, coţi 20.

4. Şi elam den faţa casei, lungimea pre faţa lăţimei casei de coţi 20 şi de înălţime coţi 120 şi-l ferecắ[4833] pre el pre denlăuntru[4834] cu aur curat.
5. Şi casa cea mare au clădit cu lêmne de chedru şi o ferecă cu aur curat şi ciopli dentru el[4835] finicuri şi pripoite.
6. Şi împodobi casa cu pietri scumpe[4836] întru slavă
7. Şi o ⌊ferecă⌋[4837] cu aur de la Faronim[4838]. Şi au ferecat casa cu aur, păreţii ei şi porţile şi podurile şi uşile ei şi au cioplit heruvimi preste părête.
8. Şi au făcut casa a sfîntului sfintelor, lungimea ei preste faţa lăţimei casei de coţi 20 şi lărgimea de coţi 20, şi o ferecă pre ea cu aur curat, ⌊heruvin⌋[4839] întru talandzi 600.
9. Şi trasul cuielor, ⌊trasul unui cui⌋[4840] – 50 de sicli de aur. Şi casa cea de sus[4841] au ferecat cu aur.
10. Şi au făcut întru casa sfînta sfintelor 2 heruvimi de lêmne neputrede şi-i ferecă pre ei cu aur.
11. Şi aripile heruvimilor – de lungi coţi 20⌊şi⌋[4842] o aripă de 5 coţi atingîndu-să de părêtele casei şi aripa cealaltă de 5 coţi, atingîndu-să de aripa a lui heruvim celuialalt.
12. Şi aripile heruvimilor acelora[4843] – întinse de coţi 20 şi aceştia – stînd pre picioarele lor; şi obradzele lor cătră casă.
13. [4844]Şi făcu acoperemîntul⌊de⌋[4845] vînăt şi mohorît şi róşiu şi vişin şi ţăsu întru el heruvim.
14. [4846]Şi făcu înaintea casei stîlpi doi de coţi 35 înalţi şi căpeţêle de 5 coţi[4847].
15. Şi făcu serseroth întru davir şi puse preste căpeţêlele stîlpilor şi făcu roidioare 100 şi le puse preste prépoite.
16. Şi au pus stîlpii den faţa bisêrecii unul den dreapta şi altul den stînga, şi numi numele celui den dreapta Isprăvire şi numele celui den a stînga Vîrtute.

Cap 4

1. Şi au făcut jirtăvnic de aramă de 20 de coţi de lungu şi 20 de coţi de largu şi 10 coţi de înalt.
2. Şi[4848] au făcut maarea vărsată 10 coţi ⌊măsurarea⌋[4849] den budza ei pînă în budza ei, rătundă împregiur, de 5 coţi de înaltă şi prenprejur de 30 de coţi împrejura pre ea prenprejur.
3. Şi asămănare de viţăi pre dedesuptul ei prenprejur vor împregiura pre ea 10 coţi, ocolind scăldătoriul împregiur, doao fêliuri au vărsat şi pre viţăi la topitură.
4. ⌊În ce chip i-au făcut[4850] pre ei⌋[4851] 12 viţăi, 3 căutînd la miadzănoapte şi 3 căutînd la apus şi 3 căutînd în amiadză şi 3 căutînd la răsărit. Şi maarea preste ei deasupra şi era dosurile lor denlontru.
5. Şi grosimea ei – de un pumnu şi usna ei – ca o usnă de păhar, săpată cu odrasle de crin, încăpîndu măsuri 3000, şi o săvîrşi.
6. Şi făcu scăldători 10 şi puse pre 5 den a dreapta şi pre 5 den a stînga, ca să spêle cu ei[4852] lucrurile arderilor de tot şi să le curăţască cu ei, şi maarea – ca să să spêle preuţii întru însă.
7. Şi au făcut sfêşnicile cêle de aur 5 după judeţul lor şi le-au pus în bisêrecă, 5 den a dreapta şi 5 den a stînga.
8. Şi au făcut mêse 10 şi s-au pus în bisêrecă, 5 den a dreapta şi 5 den a stînga, şi au făcut măstrăpi de aur 5.
9. Şi au făcut ograda preuţilor şi ograda cea mare şi uşile la ogradă; şi uşile lor, ferecate cu aramă.
10. Şi maarea au pus den unghiul casei den a dreapta pînă spre răsărit împotrivă.
11. Şi au făcut Hiram cîrligile şi căţiile şi gratiia jirtăvnicului şi toate ciniile lui. Şi săvîrşi Hiram a face tot lucrul carele au făcut împăratul Solomon întru casa ⌊Domnului⌋[4853] Dumnedzău.
12. Stîlpi 2, şi preste ei goloth cu hothareth, preste căpeţêlele stîlpilor 2, şi mreji doao a acoperi capetile alor hothareth, carele sînt preste capetile stîlpilor.
13. Şi clopoţi de aur 400 – la amîndoao mrejile ⌊şi⌋[4854] doao fêliuri de roidioare întru o mreaje, ca să acopere cêle doao goloth alor hothareth, carele sînt preste stîlpi[4855].
14. Şi mehonóthe au făcut 10 şi scăldătorii au făcut preste mehonoth.
15. Şi maarea – una şi viţăii[4856] cei 12 – dedesuptul ei ⌊şi opritorile şi luătorile⌋[4857]
16. Şi căldările şi cîrligile şi măstrăpile şi toate vasele lor carele au făcut Hiram şi aduse împăratului Solomon în casa Domnului, de aramă curată.
17. Întru împregiur Iordánului au topit pre iale împăratul, întru grosimea pămîntului, în casa lui Sochoth şi în casa Saridathá.
18. Şi făcu Solomon toate unêltele acêstea întru mulţime foarte, căci n-au lipsit trasul arămii.
19. Şi făcu Solomon toate unêltele casei Domnului şi jirtăvnicul cel de aur şi mêsele preste[4858] iale, pîinile a punerii înainte[4859].
20. Şi luminătorii şi fufêdzele lumi-

nei după

[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Σολομῶν [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Ε

1 [illegible] Σολομῶν [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
Σολομῶν [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Ϛ

[illegible] Σολομῶν [illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] Σολομῶν [illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

nei după judeţ ⌊şi⌋[4860] de pre faţa lui davir de aur curat.
21. Şi vergile lor şi fufêdzele lor şi năstrăpile şi cădêlniţile şi căţiile – de aur curat.
22. Şi uşa casei mai denlontru, cea de la sfintele sfinţilor, şi uşile casei bisêrecii – de aur. Şi să săvîrşi tot lucrul carele au făcut Solomon în casa Domnului.
23. [4861]Şi aduse Solomon[4862] sfintele lui [4863]David, tătîne-său, şi argintul şi aurul şi toate unêltele şi le-au dat ⌊pre iale⌋[4864] la vistiêriul casei Domnului.

Cap 5

1. [4865]Atuncea adunắ Solomon pre toţi bătrînii Israil şi pre toţi boiêrii neamurilor, pre povăţuitorii fêliurilor fiilor Israil la Ierusalim, ca să aducă chivótul făgăduinţei Domnului den cetatea David; aceasta-i Siónul.
2. Şi să adunară cătră împăratul tot omul Israil întru praznic; aceasta-i luna a şaptea.
3. Şi veniră toţi bătrînii Israil şi luară ⌊toţi⌋[4866] leviţii sicriiul şu suiră sicriiul[4867] şi cortul mărturiei
4. Şi toate unêltele cêle sfinte, cêle den cortu, şi suiră pre el preuţii şi leviţii.
5. Şi împăratul Solomon şi toată adunarea fiilor Israil ⌊şi cei ci să temea şi⌋[4868] cei adunaţi ai lor înaintea chivótului, jirtvuind viţăi şi oi carele nu să vor număra şi carele nu să vor socoti de mulţime.
6. Şi băgară preuţii săcriiul făgăduinţei Domnului la locul lui, la davir al casei, la sfintele sfinţilor, dedesuptul aripilor heruvim.
7. Şi era heruvimii întinşi, aripile lor preste locul săcriiului, şi acoperiia heruvimii preste săcriiu şi preste părîngele lui deasupra.
8. Şi încungiura părîngile şi să vedea capetile părîngilor dentru sfinte la faţa lui davir şi nu să vedea afară.
9. Şi era acoló pînă în dzua aceasta, nu era în săcriiu afară den cêle doao lêspedzi carele au pus Moisi în Horiv, carele au pus Domnul cu fiii lui Israil cînd au ieşit ei dentru Pămîntul Eghíptului.
10. Şi fu daca ieşiră preuţii dentru sfinte, căci toţi preuţii carii s-au aflat s-au sfinţit ⌊şi⌋[4869] nu era rînduiţi la rînduială.
11. Şi leviţii şi cîntăreţii toţi, fiilor Asaf, lui Eman, lui Edithum şi fiilor lor şi fraţilor lor celor îmbrăcaţi cu văşminte vişine, cu ţîmbale şi cu alăute şi cu copuze, stînd denaintea jirtăvnicului, şi împreună cu înşii – preuţi 120, trîmbiţînd cu trîmbiţile.
12. Şi să făcu un glas trîmbiţîndu şi cîntînd[4870] şi cînd glăsuia cu un glas ca să laude şi să mărturisască Domnului. Şi după ce s-au înălţat glasul cu trîmbiţile şi cu ţimbale şi cu cinii a cîntărilor şi dzicea:
13. „Mărturisiţi Domnului căci bine iaste, căci întru vac – mila lui!". Şi casa să împlu de noăr şi nu putea preuţii a sta a sluji de cătră faţa norului, căci au împlut mărirea Domnului casa lui Dumnedzău.

Cap 6

1. [4871]Atuncea dzise Solomon: „Domnul au dzis ca să lăcuiască în negură.
2. Şi eu am zidit casă numelui tău, sfinţită ţie şi gata a te sălăşlui pre tine întru vac".
3. Şi întoarse împăratul faţa lui şi blagoslovi[4872] şi toată adunarea lui Israil tvoriia şi dzise:
4. „Blagoslovit Domnul Dumnedzăul Israil, carele au grăit cu gura lui cătră David, tată-mieu, şi întru mîinile lui au plinit, dzicînd:
5. «Dentru dzua carea am suit pre nărodul mieu den Pămîntul Eghíptului, n-am ales în cetate dentru toate fêliurile Israil ca să zidescu casă ca să fie numele mieu acolo şi n-am ales[4873] întru om ca să fie întru povăţitor preste nărodul mieu, Israil.
6. Şi am ales Ierusalimul ca să fie numele mieu acoló şi am ales pre David ca să fie preste nărodul mieu, Israil».
7. Şi fu preste inima lui David, tătîne-mieu, ca să zidească casă numelui Domnului Dumnedzăului Israil.
8. Şi dzise Domnul cătră David, tată-mieu: «Pentru căci s-au făcut pre inima ta ca să zideşti casă numelui mieu,
9. Bine ai făcut, căci s-au făcut preste inima ta. Însă tu nu-mi vei zidi casă mie[4874], căci fiiul tău carele va ieşi dentru mijlocul tău, acesta va zidi casă[4875] numelui mieu».
10. Şi au rădicat Domnul cuvîntul ⌊acesta⌋[4876] carele au grăit, şi m-am făcut pentru David, tatăl mieu, şi am şedzut preste scaunul lui în ce chip au grăit Domnul; şi am zidit casa numelui Domnului Dumnedzăului Israil.
11. Şi am pus acoló săcriiul întru carele acoló făgăduinţa Domnului carea au pus-o lui Israil[4877]".
12. Şi stătu înaintea jirtăvnicului Domnului, înaintea a toată adunarea Israil, şi întinse mîinile lui.
13. Căci au făcut Solomon vatră de aramă şi au pus pre ea în mijlocul ogrăzii sfîntului: de 5 coţi lungimea ei şi 5 coţi lărgimea ei[4878] şi de 3 coţi înălţimea ei. Şi stătu preste ea şi cădzu preste genuchele lui

[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]

[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]

înaintea a toată adunarea Israil. Și întinse mîinile lui în cer și dzise:

14. [4879]„Doamne, Dumnedzăul Israil, nu iaste de potriva ta Dumnedzău în cer și preste pămînt, cruțînd făgăduința și mila slugilor tale celor ce mergu înaintea ta cu toată inima lor.

15. Carele ai păzit slugii tale, lui David, tătîne-mieu, carele ai grăit lui ⌊dzicînd⌋[4880] și ai grăit cu rostul tău și cu mîinile tale ai plinit, ca în dzua aceasta.

16. Și acum, Doamne Dumnedzăul Israil, cruță slugii tale, lui David, tătîne-mieu, carele ai grăit lui dzicînd ⌊și ai grăit cu rostul tău și ai plinit ca în dzua aceasta dzicînd⌋[4881]: «Nu va lipsi ție om de către fața mea ședzînd pre scaunul David, însă dă vor cruța fiii tăi calea lor ca să margă întru lêgea mea cum ai mersu înaintea mea».

17. Și acum, Doamne Dumnedzăul Israil, încredințască-să, dară, cuvîntul tău carele ai grăit slugii tale, lui David.

18. Căci să va lăcui adevărat Dumnedzău cu oamenii pre pămînt? Dă ceriul și ceriul ceriului nu vor fi dăstui[4882] ție, și casa aceasta carea am zidit?

19. Și vei căuta pre ruga slugii tale și pre ruga mea, Doamne Dumnedzău, ca să asculți ruga ⌊mea⌋[4883] și făgada carea sluga ta să făgăduiêște înaintea ta astădzi,

20. Ca să fie ochii tăi dășchiși pre casa aceasta, dzua și noaptea, la locul acesta carele ai dzis să să chême numele tău acoló,

21. Ca să asculți ruga carea să roagă sluga ta la locul acesta. Și vei audzi umilinței slugii tale și nărodului tău Israil[4884], carele să va ruga la locul acesta, și tu[4885] vei asculta dentru locul sălășluirei tale, dentru cer, și vei audzi și blînd vei fi.

22. De va greși aproapelui său și va lua preste el blăstăm ca să-l blasteme pre îns și va veni și va blăstăma înaintea jirtăvnicului întru casa aceasta,

23. Și tu vei asculta dentru cer și vei face și vei judeca robii tăi, ca să răsplătești celui fără de lêge și să-i dai căile lui la capul lui și ca să îndreptedzi dreptul, ca să răsplătești fieștecăruia după dreptatea lui.

24. Și de să va înfrînge nărodul tău, Israil, înaintea nepriêtenului, de vor greși ție și să vor întoarce și să vor mărturisi numelui tău și să vor ruga și să vor umili înaintea ta întru casa aceasta,

25. Și tu vei asculta dentru cer și blînd vei fi păcatelor nărodului tău, Israil, și-i vei întoarce pre înșii la pămîntul carele ai dat lor și părinților lor.

26. Cînd să va opri ceriul și nu să va face ploaie[4886], căci vor greși ție și să vor ruga la locul acesta și vor lăuda numele tău și de către păcatele lor să vor întoarce, căci ii vei smeri pre înșii,

27. Și vei asculta dentru cer și blînd vei fi păcatelor slugilor[4887] și nărodului tău[4888], Israil, căci vei arăta lor calea cea bună întru carea vor mêrge întru ea; și vei da ploaie preste pămîntul tău carele ai dat nărodului tău întru moștnenire.

28. [4889]Foamete de să va face pre pămînt, omor de să va face, stricăciune de vînt și gălbănar, lăcuste și cărăbuși de să va face și de-l va năcăji pre el nepriêtenul pre denaintea cetăților lor, după toată rana și după toată durêrea,

29. Și toată ruga și toată umilința de să va face la tot omul și la tot nărodul tău, Israil, de va cunoaște omul atingerea lui și păcatul lui și va întinde mîinile lui la locul acesta,

30. Și vei asculta den cer, dentru gata lăcașul tău, și-l vei vindeca și vei da omului după căile lui, în ce chip vei cunoaște inima lui, căci sîngur cunoști inima fiilor oamenilor,

31. Pentru ca să să teamă de tine, ca să margă întru toate căile tale, toate dzilele carele ei trăiescu preste fața pămîntului carele ai dat părinților noștri.

32. Și tot striinul carele nu dentru nărodul tău, Israil, nu iaste ⌊acesta⌋[4890] și va veni dentru pămînt departe, pentru numele tău cel mare și mîna ta cea vîrtucioasă și brațul tău cel înalt, și vor veni și să vor ruga la locul acesta,

33. Și tu vei asculta dentru cer, den gata lăcașul tău, și vei face după toate oricîte va chema cel striin, pentru ca să cunoască toate năroadele pămîntului numele tău și ca să să teamă de tine ca și nărodul tău, Israil, și a cunoaște că numele tău s-au chemat preste casa aceasta carea am zidit.

34. Iar de va ieși nărodul tău spre război preste nepriêtenii tăi întru calea carea ii vei trimite pre ei și să vor ruga către tine după calea cetății aceștiia carea ai ales întru ea și casei carei am zidit numelui tău.

35. Și vei asculta den cer ruga lor și umilința lor [4891]și vei face îndreptarea lor,

36. Căci vor greși ție, căci nu va fi om carele nu

va greși

[illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

КАП. Ѕ

1 Ш[illegible] Соломо[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

va greși. Și-i vei lovi pre înșii și-i vei da pre înșii întru mîinile nepriêtenilor lor și-i vor robi pre înșii cei ce au robit ⌊la pămîntul nepriêtenilor⌋[4892], la pămînt departe au aproape.

37. Și vor întoarce inima lor la pămîntul lor unde s-au mutat acoló și acoló să vor întoarce și să vor ruga ție întru robiia lor, dzicînd: «Greșit-am, fărălegiuit-am și am strîmbat!».
38. Și să vor întoarce cătră tine cu toată inima lor și cu tot sufletul lor la pămîntul celor ce au robit pre înșii, unde i-au robit pre înșii⌋[4893] și să vor ruga calea pămîntului lor carele ai dat părinților lor și cetății căriia ai ales și casei căriia ai zidit numelui tău.
39. Și vei audzi dentru cer, dentru gata lăcașul tău, ruga lor[4894] și umilința lor și vei face județ și blînd vei fi nărodului ce ți-au greșit ție.
40. Și acum, Doamne, fie ochii tăi deșchiși și urechile tale audzitoare la umileniia locului acestuia!
41. Și acum, scoală-te, Doamne Dumnedzău, la odihna ta, tu și săcriiul vîrtutei tale; preuții tăi, Doamne Dumnedzău, s-au îmbrăcat mîntuire și curații tăi veselească-să întru bune![4895]
42. Doamne Dumnedzău, să nu întorci fața unsului tău! Pomenêște milele lui David, robului tău!".

Cap 7

1. [4896]Și daca săvîrși Solomon rugîndu-să și focul pogorî den cer și mîncă de tot arderile de tot și jirtvele și mărirea Domnului împlu casa.
2. Și nu putea preuții să între în casa Domnului întru vrêmea acêea, căci au împlut mărirea lui Dumnedzău casa Domnului.
3. Și toți fiii lui Israil vedea pogorîndu-să focul și mărirea lui Dumnedzău pre casă; și cădzură preste față pre pămînt ⌊și⌋[4897] preste pardosala pietrii și să închinară și lăudară Domnului căci-i bine, căci întru vac mila lui.
4. [4898]Și împăratul și tot nărodul jirtvuind jirtve înaintea Domnului.
5. Și jirtvui împăratul Solomon jirtva, viței 22000, păscătoare 120000, și înnoi casa lui Dumnedzău împăratul și tot nărodul.
6. Și preuții la străjile lor stînd și leviții cu cinii a cîntărilor Domnului, a lui David împăratului, a mărturisi înaintea Domnului căci întru vac mila lui, cu laudele David pren mîinile lor și preuții trîmbițînd cu trîmbițile înaintea lor și tot Israil stînd.
7. Și au sfințit Solomon mijlocul ogrădzii cei den casa Domnului, căci au făcut acolo[4899] arderile de tot și săurile mîntuirilor, căci jirtăvnicul[4900] cel de aramă carele au făcut Solomon nu încăpea a priimi arderile de tot și manaá și săurile.
8. Și făcu Solomon praznicul întru vrêmea acêea 7 dzile și tot Israil cu însul, adunare mare foarte, de la întrarea Emath și pînă la Rîul Eghíptului.
9. Și au făcut în dzua a opta ieșire, căci înnoirea jirtăvnicului au făcut 7 dzile și praznicul 7 dzile.
10. Și întru 23 a lunei a șaptea au trimis pre nărod la lăcașurile lor veselindu-să și cu inimă bună pentru bunele carele au făcut Domnul lui David și lui Solomon și lui Israil, nărodului lui.
11. [4901]Și săvîrși Solomon casa Domnului și casa împăratului și toate cîte au vrut întru sufletul Solomon a face în casa Domnului și în casa lui s-au isprăvit.
12. Și să ivi Domnul lui Solomon noaptea și dzise lui: „Audzit-am ruga ta [4902]și am ales întru casa aceasta mie, întru casă de jirtvă.
13. De voi opri ceriul și dă nu va face ploaie și dă voi porînci lăcuste să mănince lemnul și dă voi trimite omor întru nărodul mieu,
14. Și de să va înfrunta nărodul mieu preste carii să cheamă numele mieu preste înșii și să vor ruga și vor cerca fața mea și să vor întoarce dentru căile[4903] lor cêle rêle, și eu voi asculta dentru cer și blînd voi fi păcatelor lor și voi vindeca pămîntul vostru.
15. Și acum, ochii miei vor fi dășchiși și urechile mêle ascultătoare la ruga locului acestuia.
16. Și acum am ales și am sfințit casa aceasta ca să fie numele mieu acoló pînă în vac și vor fi ochii miei și inima mea acoló toate dzilele.
17. Și tu dă vei mêrge înaintea mea cum au mersu David, tată-tău, și vei face după toate carele am porîncit ție și porîncele mêle și judêțele mêle vei păzi.
18. Și voi rădica scaunul împărăției tale cum am făgăduit lui David, tatîne-tău, dzicînd: «Nu să va rădica ție povățuitor om întru Israil».
19. Și de veți întoarce voi și veți părăsi porîncele mêle și învățăturile mêle carele am dat înaintea voastră și veți mêrge și veți sluji la dumnedzăi alții și veți închina lor,
20. Și voi rădica pre voi de la pămîntul

carele am dat

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ἀγάπη :·

ΚΑΠ. Η

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]

[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Θ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]

carele am dat lor şi casa aceasta carea am sfinţit numelui mieu, îl voi înturna de către faţa mea şi-l voi da pre el întru pildă şi întru povêste întru toate limbile.

21. Şi casa aceasta carea era înaltă, tot cela ce va trêce pren ea să va întrista şi va grăi: «Pentru care lucru au făcut Domnul aşa pămîntului acestuia şi casei aceştiia?».
22. Şi vor dzice: «Pentru căci au părăsit pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lor, pre cela ce au scos pre înşii dentru Pămîntul Eghíptului, şi s-au apucat de dumnedzăi alţii şi s-au închinat lor şi au slujit lor; ⌊şi⌋[4904] pentru aceasta au adus preste înşii toată răutatea aceasta»".

Cap 8

1. Şi[4905] să făcu după 20 de ani întru carele au zidit Solomon casa Domnului şi casa lui.
2. Şi cetăţile carele au dat Hiram lui Solomon le-au zidit pre iale Solomon şi au lăcuit acoló pre fiii lui Israil.
3. Şi au venit Solomon la Emath Súvaa şi să întări preste ea.
4. Şi zidi pre Thedmor în pustiiu şi toate cetăţile tari carele au clădit în Emath.
5. Şi au zidit Vethorónul cel de jos şi Vethorónul cel de sus[4906], cetăţi tari, ziduri, porţi şi zăvoară.
6. Şi pre Valaath şi toate cetăţile tari, carele era lui Solomon, şi toate cetăţile carălor şi cetăţile călăreţilor şi cîte au poftit Solomon după poftă ca să zidească în Ierusalim şi întru Livan şi întru toată împărăţiia lui.
7. Tot nărodul cela ce au rămas de la ghеththeu şi de la amorreu şi de la ferezeu şi de la eveu şi de la ievuseu, carii nu-s dentru Israil,
8. Ce era dentru fiii lor, ceia ce au rămas cu ei pre pămînt, pre carii n-au pierdut de tot fiii lui Israil, şi i-au adus pre ei Solomon întru dajde pînă întru dzua aceasta.
9. Şi dentru Israil n-au dat Solomon întru slugi împărăţiei lui, căci aceştia – oameni de război şi boiêri tari şi boiêri a carălor şi a călăreţilor.
10. Şi aceştia-s boiêrii a pristavilor împăratului Solomon, 250 pristăvind întru nărod.
11. Şi [4907]pre fata lui Farao o au adusu-o Solomon den cetatea lui David la casa carea au zidit ei[4908], căci au dzis: „Nu va lăcui muiêrea mea în cetatea lui David, împăratului Israil, căci sfîntu iaste unde au întrat săcriiul Domnului!".
12. Atuncea au adus Solomon arderi de tot Domnului preste jirtăvnic carele au zidit Domnului denaintea nărodului.
13. Şi după cuvîntul dzi în dzi, ca să aducă după porîncele lui Moisei întru sîmbete şi întru luni şi întru praznice, 3 vremi ale anului: întru Praznicul Azimilor şi întru Praznicul Săptămînilor şi întru Praznicul Corturilor.
14. Şi au pus, după judeţul lui David, tătîne-său, în porţile preuţilor⌊şi⌋[4909] după slujbele lor; şi leviţii la străjile lor, ca să laude şi să slujască pre denaintea preuţilor[4910], dzi întru dzi. Şi portarii, după împărţêlele lor, la poartă şi poartă, căci aşa-i porînca lui David, omului lui Dumnedzău.
15. N-au trecut porîncele împăratului pentru preuţi şi pentru leviţi la tot cuvîntul şi la vistiêre.
16. Şi să găti tot lucrul dentru care zi s-au pus temeliia pînă unde s-au săvîrşit Solomon casa Domnului.
17. Atuncea s-au dus Solomon la Gasion Gaver şi la Elath, cea pre lîngă maare, la Pămîntul Idumeilor.
18. Şi trimise Hiram cu mîna slugilor lui vase şi slugi ştiind maarea şi mêrseră cu slugile lui Solomon la Sofirá şi au luat[4911] de acoló 450 talandzi de aur şi au venit[4912] către împăratul Solomon.

Cap 9

1. Şi[4913] împărăteasa Sáva au audzit numele lui Solomon şi au venit ca să-l ispitească pre el cu cuvinte întunecoase la Ierusalim, cu putêre grea foarte şi cămile rădicînd mirosituri şi aur cît de mult şi piatră cinstită. Şi veni către Solomon şi grăi lui[4914] toate cîte era întru sufletul ei.
2. Şi-i spuse ei Solomon toate cuvintele ei şi n-au trecut cuvînt de la Solomon carele nu l-au spus ei.
3. Şi vădzu împărăteasa Sáva înţelepciunea lui Solomon şi casa carea au zidit.
4. Şi bucatele mêselor lui şi şedêrea slugilor lui şi dvorba posluşnicilor lui şi îmbrăcămintea lor şi păharnicii lui şi podoaba lor şi arderile cêle de tot carele aducea în casa Domnului. Şi-şi ieşi den fire şi dzise către[4915] împăratul:
5. „Adevărat cuvîntul carele eu am audzit întru pămîntul mieu pentru cuvintele tale şi pentru înţelepciunea ta[4916].
6. Şi n-am crezut cuvintelor lor pînă unde am venit şi au vădzut ochii miei. Şi iată, nu mi s-au spus mie jumătate den[4917]

[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31

КАП. Ї.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]

mulţimea înţelepciunii tale, adaos-ai preste audzul carele am audzit.

7. Fericiţi oamenii tăi şi[4918] fericite slugile tale acêstea, ceia ce dvorescu ţie înainte pururea şi audzind înţelepciunea ta!

8. Fie Domnul Dumnedzăul tău blagoslovit, carele au vrut întru tine, ca să te dea preste scaunul lui întru împărat nărodului tău! Pentru că au iubit Domnul Dumnedzăul tău pre Israil, ca să întărească pre el în vac, şi te-au dat pre tine preste el întru împărat, ca să faci judeţ şi dreptate".

9. Şi au dat împăratului 120 talandzi de argint şi mirosituri întru mulţime foarte şi piatră cinstită. Şi nu era ca unsorile acêlea carele au dat împărăteasa Sáva împăratului Solomon.

10. Şi slugile Hiram şi slugile lui Solomon aducea lui aur de la Sufir şi lêmne de pin şi piatră cinstită.

11. Şi făcu împăratul lêmnele cêle de pin[4919] scări la casa Domnului şi la casa împăratului şi copuze şi alăute cîntăreţilor. Şi nu s-au[4920] ivit ca acêstea mainte în Pămîntul Iúdei.

12. Şi împăratul Solomon au dat împărătêsei Sávei toate voile ei carele au cerut, afară den toate carele au adus împăratului Solomon. Şi să întoarse la pămîntul ei.

13. Şi era trasul aurului carele i s-au adus lui într-un an 666 talandzi de aur,

14. Afară dentru oamenii cei supuşi şi cei ce să neguţătoriia, carele aducea, şi a tuturor împăraţilor, a Arăpimei şi domnii pămîntului, toţi aducea aur şi argint împăratului Solomon.

15. Şi făcu împăratul Solomon 200 de scuturi de aur bătute, 600 de auri curaţi era pre un scut.

16. Şi 300 de paveţe bătute de aur, 300 de auri să chieltuia preste fieştecare pavăţă; şi le-au dat pre iale împăratul întru casa dumbrăvii Livánului.

17. Şi făcu împăratul scaun de elifand, de dinţi mari, şi-l ferecă[4921] pre el cu aur lamură.

18. Şi 6 stêpene la scaun, îmbrăcat cu aur; şi suptu picioare au pus cu aur scaunului şi unghiuri de o parte şi de alta, preste scaunul şederii, şi doi lei stînd lîngă unghiuri.

19. Şi 12 lei stînd acoló, preste cêle 6 stêpene, de o parte şi de alta; nu s-au făcut aşa întru toată împărăţia.

20. Şi toate vasele casei împăratului Solomon – de aur şi toate vasele casei dumbrăvii Livánu-lui – cu aur învălite; nu era argintul socotit în dzilele împăratului Solomon întru nimic.

21. Căci corabie împăratului mergea la Tharsis, cu slugile lui Hiram, o dată pren 3 ani, şi venea vasul de la Tharsis împăratului, plin fiind de argint şi de aur şi de dinţi de elifandu şi moimîţe şi păuni[4922].

22. Şi să mări Solomon mai mult decît toţi împăraţii pămîntului cu avuţie şi cu înţelepciune.

23. Şi toţi împăraţii pămîntului cerca faţa lui Solomon, să audză înţelepciunea lui carea au dat Dumnedzău întru inima lui.

24. Şi ei aducea fieştecarele darurile lui, vase de argint şi vase de aur şi îmbrăcăminte ⌊şi⌋[4923] zmirnă aleasă şi dulceţi ⌊şi⌋[4924] cai şi asini, dentru an în an.

25. [4925]Şi era ⌊împăratu⌋lui[4926] Solomon 4000 de iêpe de cară şi 12000 de călăreţi; şi i-au pus pre înşii întru cetăţile armelor şi cu împăratul în Israil.

26. Şi era povăţuitor a tuturor împăraţilor, de la rîu şi pînă la pămîntul celor striini de fêl şi pînă la hotarul Eghíptului.

27. Şi dêde împăratul aurul şi argintul în Ierusalim, ca pietrile şi chedrii i-au dat, ca dudele cêle de pre şes întru mulţime.

28. Şi ieşirea călăreţilor den Eghiptu lui Solomon dentru tot pămîntul.

29. Şi rămăşiţile cuvintelor Solomon, cei[4927] dentîi şi cei[4928] de apoi, iată, aceştia[4929] scrişi[4930] pre cuvintele lui Náthan prorocului şi pre cuvintele lui Ahía siloniteanul şi întru vedeniile lui Ioil, celui ce vêde pentru Ierovoam, ficiorul lui Navat.

30. Şi împărăţi Solomon preste tot Israil 40 de ani.

31. [4931]Şi adormi Solomon cu părinţii lui şi-l îngropară pre îns întru cetatea lui David, tătîne-său; şi împărăţi Rovoam pentru însul.

Cap 10

1. [4932]Şi veni[4933] împăratul Rovoam la Sihem, căci la Sihem venea tot Israil, ca să-l împărăţască pre îns.

2. Şi fu daca audzi Ierovoam, ficiorul lui Navat, şi el – la Éghiptu cînd au fugit de către faţa lui Solomon împăratul, şi lăcui Ierovoam în Éghiptu; şi să întoarse Ierovoam de la Éghiptu.

3. Şi trimiseră şi-l chemară pre el şi veni[4934] Ierovoam şi toată adunarea Israil către împăratul Rovoam, dzicînd:

4. „Tată-tău au năsîlnicit jugul nostru. Şi acum, slobódzi de către lucrul tătîne-tău cel năsîlnic şi dentru jugul lui

cel greu

5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

КАП· АІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

cel greu carele au dat preste noi, şi vom sluji ţie".

5. Şi dzise lor: „Păsaţi pînă în trei dzile şi veniţi către mine!". Şi să duse nărodul.

6. Şi adună împăratul Rovoam pre bătrînii ceia ce sta înaintea lui Solomon, tătîne-său, cînd trăia el, dzicînd: „Cum voi sfătuiţi ca să răspundem nărodului acestuia cuvîntu?".

7. Şi-i grăiră lui dzicînd: „De va fi întru astădzi spre bine nărodului acestuia şi vei binevrea şi vei grăi lor cuvinte bune şi vor fi ţie slugi toate dzilele".

8. Şi lăsă sfatul celor bătrîni carele au sfătuit pre îns şi s-au sfătuit cu copilaşii carii s-au crescut cu el, cei ce dvoriia înaintea lui.

9. Şi dzise lor: „Ce voi sfătuiţi şi voi răspunde cuvîntu nărodului acestuia carii au grăit către mine dzicînd: «Slobódzi den jug, carele au dat tată-tău preste noi»?".

10. Şi au grăit lui copilaşii ceia ce s-au crescut cu el dzicînd: „Aşa vei grăi nărodului ce au grăit către tine dzicînd: «Tată-tău au îngreuiat jugul nostru şi tu slobódzi deasupra noastră!», aşa vei grăi către ei: «Cel mai mic al meu dêget – mai gros decît mijlocul tătîne-mieu.

11. Şi acum tată-mieu v-au certat pre voi cu jug greu şi eu voi adaoge preste jugul vostru. Tată-mieu v-au certat pre voi cu bice, şi eu voi certa pre voi cu scorpii!»".

12. Şi veni Ierovoam şi tot nărodul către Rovoam întru dzua a treia, în ce chip au grăit împăratul, dzicînd: „Întoarce-ţi-vă către mine în a treia dzi!".

13. Şi răspunse împăratul năsîlnic şi lăsă împăratul Rovoam sfatul bătrînilor

14. Şi au grăit după cuvîntul tinereilor dzicînd: „Tată-mieu au îngreuiat jugul vostru şi eu voi adaoge preste el. Tată-mieu v-au certat pre voi cu bice, şi eu voi certa pre voi cu scorpii!".

15. Şi nu ştiia împăratul Rovoam căci era întoarcere de la Dumnedzău, dzicînd: „Rădicat-au Domnul cuvîntul lui carele au grăit cu mîna lui Ahiá siloniteánul pentru Rovoam, ficiorul lui Navat,

16. Şi a tot Israil, căci n-au ascultat împăratului lor!". Şi răspunse nărodul către împăratul dzicînd: „Carii noao partea întru David şi moştenirea întru fiiul Iesse? Aleargă la lăcaşurile tale, Israil, şi acum caută casa ta, David!". Şi mêrse tot Israil la lăcaşurile lui.

17. Şi oamenii Israil ⌊şi⌋[4935] ceia ce lăcuia în cetăţile Iúdei au împărăţit preste ei pre Róvoam.

18. Şi au trimis ⌊la înşii⌋[4936] Rovoam împăratul pre Adoniram, pre cel preste bir; şi l-au ucis pre el fiii lui Israil cu pietri şi murí[4937]. Şi audzi împăratul Rovoam şi sîrgui a să sui în car ⌊şi⌋[4938] a fugi la Ierusalim.

19. Şi dăfăimă Israil întru casa David pînă în dzua aceasta[4939].

Cap 11

1. Şi veni Rovoam la Ierusalim şi au adunat casa Iúdei şi a lui Veniamin 180000 tinerei făcînd război. Şi da război către Israil ⌊şi către Ierovoam[4940]⌋[4941] ca să întoarcă împărăţiia şie.

2. [4942]Şi să făcu cuvîntul lui Dumnedzău către Samêa, omul lui Dumnedzău, dzicîndu: „Dzi către Rovoam a lui Solomon, împăratul Iúdei, şi către tot Israil întru Iúda şi în Veniamin, dzicînd:

3. «Acêstea dzice Domnul: Nu veţi sui, nici veţi da război către fraţii voştri; întoarcă-să fieştecarele la casa lui, căci de la mine s-au făcut cuvîntul acesta!»". Şi au ascultat cuvîntul Domnului şi să întoarseră ca să nu margă preste Ierovoam.

4. Şi lăcui Ierovoam în Ierusalim şi au zidit cetăţi zidite întru Iudéa.

5. Şi au zidit Vithlêêmul şi Etánul şi Thecuê

6. Şi pre Vethsavran şi pre Sohoth şi Odolam

7. Şi Gheth şi pre Marisar şi pre Zif

8. Şi pre Adurêm şi pre Láhis şi pre Azicá

9. Şi pre Salaá şi pre Elom şi pre Hevron, carea iaste la Iúda şi la Veniamin, cetăţi zidite.

10. Şi le-au întărit pre iale cu ziduri şi le-au dat lor povăţuitori şi punere de bucate, untdălemnu şi vin.

11. Şi pren cetate[4943] – scuturi şi suleţe, şi le întări pre iale întru mulţime foarte, şi era la Iúda şi la Veniamin.

12. Şi preuţii şi leviţii carii era întru tot Israil s-au adunat către el den toate hotarăle,

13. Căci au lăsat leviţii lăcaşurile ţinérii lor şi au mersu către Iúda, la Ierusalim; şi i-au scos pre ei Ierovoam şi fiii lui, ca să nu slujască Domnului.

14. [4944]Şi puse şie preuţi a înălţimelor şi idolilor[4945] şi deşartelor şi viţăilor carele au făcut ⌊Ierovoam⌋[4946].

15. Şi i-au scos pre ei întru fêliurile Israil, carii au dat inima lor a cerca pre Domnul Dumnedzăul Israil şi au venit la Ierusalim a jirtvui Domnului Dumnedzăului părin-ţilor lor.

16. Şi întăriră împărăţia Iúdei şi să întări Rovoam a lui Solomon întru ani trei, căci au mersu întru căile lui David şi lui Solomon, tătîne-său, ani trei.

17. Şi luă[4947] şie Rovoam muiêre pre Moolath, fata Ierimuth, fiiului David, şi pre Avighéa, fata lui Eliav a lui Iesé.

18. Şi-i născu lui fii, pre Ieus şi pre Samaría şi pre Zaam.

19. Şi dupre aceasta au luat şie pre [4948]Maahá, fata lui Avessalom; şi au născut lui pre Aviá şi pre Iethí şi pre Salemoth.

20. Şi

iubi Rovoam

[illegible]
21 [illegible]
[illegible]

Κάπ. ιβ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

Κάπ. ιγ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

iubi Rovoam pre Maahá, fata lui Avessalom, mai mult decît pre toate muierile lui și țiitorile lui, căci muieri 18 avea și țiitori 60 și au născut 28 de fii și fête 60.

21. [4949]Și au pus întru căpetenie Rovoam pre Aviá, ficiorul lui Maahá, ⌊și⌋[4950] întru povățuitori întru frații lui, căci a-l împărăți socotiia pre el. Și crescu decît toți frații lui întru toți fiii Iúdei și Veniamin și întru cetățile cêle tari și au dat întru iale hrane întru mulțime multă și au cerut mulțime de muieri.

Cap 12

1. Și fu daca să găti împărățiia lui Ierovoam și să întări, au părăsit porîncele Domnului și tot Israílul împreună cu însul.
2. Și fu întru anul al cincilea împărăției lui Ierovoam, s-au suit Susachim, împăratul Eghíptului, preste Ierusalim, ⌊căci au greșit înaintea Domnului⌋[4951],
3. Cu o mie și opt[4952] sute de cară și cu 60000 de cai, și nu era număr mulțimei căriia au venit cu însul de la Éghiptu: livii, trogloditêni și arapi.
4. Și au biruit cetăților celor tari carele era întru Iúda și veniră la Ierusalim.
5. Și Saméas prorocul au venit cătră Rovoam și cătră boiêrii Iúdei carii s-au adunat la Ierusalim de cătră fața lui Susachim și dzise lor: „Așa au dzis Domnul: «Voi m-ați lăsat pre mine; și eu voi lăsa pre voi întru mîna lui Susachim!»".
6. Și să rușinară boiêrii Iúdei și împăratul și dziseră: „Dreptu-i Domnul!".
7. Și dacă au vădzut Domnul că s-au înfrînt ⌊și⌋[4953] să făcu cuvîntul Domnului cătră Saméa, dzicînd: „S-au rușinat; nu voi strica pre ei și voi da pre înșii cît de puțin spre mîntuire și nu va pica mîniia mea preste Ierusalim cu mîna lui Susachim.
8. Căci vor fi lui întru slugi și vor cunoaște[4954] slujba mea și slujba împărăției pămîntului".
9. Și să sui Susachim, împăratul Eghíptului, preste Ierusalim și au luat vistiêrile cêle den casa Domnului și vistiêrile cêle den casa împăratului, toate le-au luat, și au luat[4955] scuturile cêle de aur carele au făcut Solomon.
10. Și au făcut împăratul Rovoam scuturi de aramă pentru înse și puse preste el Susachim, împăratul Eghíptului, boiêri alergători lor, pre ceia ce păziia poarta împăratului.
11. Și să făcu[4956] daca întra împăratul în casa Domnului, întra înlontru ⌊cei ce păziia și⌋[4957] cei ce alerga și cei ci să întorcea întru tîmpinarea alergătorilor.
12. Și pentru căci s-au rușinat el, s-au întorsu de la el mînia[4958] Domnului și nu la pieriire de tot; pentru că și întru Iúda era cuvinte bune.
13. [4959]Și să întări împăratul Rovoam în Ierusalim[4960] și împărăți; și de 41 era Rovoam cînd au împărățit el; și 17 ani au împărățit în Ierusalim, întru cetatea carea au ales Domnul ca să numască numele lui acoló dentru toți fiii lui Israil; și numele maicei lui – Nommá amaniteanca.
14. Și au făcut răul, căci n-au îndreptat inima lui ca să cêrce pre Domnul.
15. Și cuvintele Rovoam cêle dentîi și de apoi nu-s, iată, scrise întru cuvintele Saméa, prorocului, și Addó, celui ce vêde, și faptele lui? Și au dat război Rovoam lui Ierovoam toate dzilele.
16. Și muri Rovoam cu părinții lui și să îngropă în cetatea David; și împărăți Aviá, fiiul lui, pentru însul.

Cap 13

1. Întru 18 ani a împărăției lui Ierovoam au împărățit Aviá preste Iúda.
2. ⌊Și⌋[4961] 3 ani au împărățit preste Ierusalim, și numele maicii lui – Maahá, fata lui Uriil de la Gavaon. Și război era întru mijlocul Ierovoam și întru mijlocul Aviá.
3. [4962]Și au rînduit Aviá războiul cu putêre, războinici puterii – 400000 de oameni tari, și Ierovoam rîndui cătră el război cu 800000 de oameni războinici a puterii cu vîrtute.
4. Și să sculă Aviá de la Muntele Somoron, carele iaste întru Muntele Efraim, și dzise: „Ascultă-mă, Ierovoam, și tot Israil!
5. Nu iaste voao a cunoaște căci Domnul Dumnedzăul lui Israil au dat împărat pre David preste Israil în vac și fiii lui întru făgăduință vêcinică?
6. Și[4963] să sculă Ierovoam al lui Navat, sluga lui Solomon al lui David, și să usăbi de la Domnul lui.
7. Și să adunară cătră el oameni ucigași, fii fără de lêge, și stătu împotrivă cătră Rovoam, fiiul lui Solomon. Și Rovoam era mai tînăr și fricos la inimă și n-au stătut împotriva fêței lui.
8. Și acum voi dziceți ca să stați împotriva fêței împărăției Domnului pren mîna fiilor[4964] David; și voi – mulțime multă, și împreună cu voi – vițăi de aur pre carii au făcut voao Ierovoam întru dumnedzăi.
9. [4965]Carii ați scos pre preuții Domnului, pre fiii lui Aaron și pre leviți și ați făcut voao preuți dentru nărodul al pămîntului, tot

[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ДІ.

1 Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЄІ.

Ши [illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

cela ce mergea a împlea mîinile lui cu 6 viţăi den boi şi berbeci 7 şi să făcu întru preut la cela ce nu-i dumnedzău.

10. Şi noi pre Domnul Dumnedzăul nostru nu l-am părăsit şi preuţii ⌊lui⌋[4966] slujescu Domnului, fiii lui Aaron, şi leviţii.
11. Şi întru rînduiêlele lor tămîiadză Domnului arderi de tot, dimineaţă şi îndesară, şi tămîie împreunării şi puneri înainte de pîini preste masa cea curată şi sfêşnicul cel de aur şi luminătorii arderii să să aprindză îndesară, căci păzim noi pazele Domnului Dumnedzăului părinţilor noştri şi voi l-aţi părăsit pre însul.
12. Şi, iată, cu noi de-nceput[4967] Domnul şi preuţii lui şi trîmbiţile însemnării, ca să însemnêdze preste noi. ⌊Şi⌋[4968], fiii lui Israil, să nu daţi războí către Domnul Dumnedzăul părinţilor noştri, căci nu veţi spori!".
13. Şi Ierovoam întoarse aleşul ca să-i vie lui dendrăptu; şi să făcu denaintea[4969] Iúdei şi aleşul dendărăt.
14. Şi să întoarse Iuda şi iată, lui – războiul denainte şi denapoi. Şi strigară către Domnul şi preuţii trîmbiţară cu trîmbiţile.
15. Şi strigară oamenii Iúdei; şi fu cînd striga omul Iúda, şi Domnul au lovit pre Ierovoam şi pre Israil înaintea lui Aviá şi a Iúdei.
16. Şi fugiră fiii lui Israil de către faţa Iúdei şi-i dêde pre înşii Domnul întru mîinile lor.
17. Şi-i lovi pre ei Aviá şi nărodul lui rană mare şi cădzură răniţi de la[4970] Israil 500000, oameni tari.
18. Şi să smeriră fiii lui Israil întru dzua acêea şi să întăriră fiii Iúdei, căci au nădăjduit pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lor.
19. Şi goni Aviá denapoia lui Ierovoam şi au luat de la el cetăţile: pre Vethil şi satele ei şi pre Iesiná şi satele ei şi pre Efron şi satele ei.
20. Şi n-au mai putut Ierovoam încă toate dzilele lui Aviá şi-l lovi pre el Domnul şi muri.
21. Şi să întări Aviá şi luă şie muieri 14 şi născu ficiori 22 şi 62 de fête.
22. Şi rămăşiţile cuvintelor lui Aviá şi lucrurile lui şi cuvintele lui – scrise pre cartea prorocului Addó.

Cap 14

1. Şi[4971] muri Aviá cu părinţii lui şi-l astrucară pre el în cetatea David şi împărăţi Asá, fiiul lui, pentru însul. Întru dzilele lui Asá[4972] au odihnit pămîntul Iúda 10 ani.
2. Şi făcu Asá bunul şi dreptul înaintea Domnului Dumnedzăului lui.
3. Şi dăpărtă jirtăvnicile striinilor şi cêle înalte şi sfărîmắ stîlpii şi tăie[4973] desişurile.
4. Şi dzise Iúdei ca să cercetêdze pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lor şi să facă lêgea ⌊lui⌋[4974] şi porîncele.
5. Şi depărtă de la toate cetăţile Iúdei jirtăvnicile şi chipurile; şi să împăcă împărăţiia înaintea lui.
6. Şi zidi cetăţi cu ziduri în Pămîntul Iúdei, ⌊căci s-au împăcat pămîntul⌋[4975]. Şi nu era lui războí întru anii aceştia, căci au odihnit Domnul lui.
7. Şi dzise Iúdei: „Să zidim cetăţile acêstea şi să facem ziduri şi turnuri şi porţi şi zăvoară întru care pămîntului stăpînim[4976], căci în ce chip am cercetat pre Domnul Dumnedzăul nostru, ne-au cercetat pre noi şi ne-au odihnit pre noi prenpregiur şi ne-au sporit noao".
8. Şi să făcu putêre lui Asá, a purtători de platoşe[4977], rădicînd scuturi şi suleţe în Pămîntul Iúdei 300000 şi în Pămîntul Veniamin păvăţaşi şi arcaşi 280000, toţi aceştia războinici puterii.
9. [4978]Şi ieşi preste înşii Zaraé arapul cu putêre 1000 de mii şi cară 300 şi veni pînă la Marisá[4979].
10. Şi ieşi Asá întru tîmpinarea lui şi rîndui războí în vale, despre crivăţ Marisá.
11. Şi strigắ Asá către Domnul Dumnedzăul lui şi dzise: [4980]„Doamne, nu iaste neputinţă lîngă tine a mîntui întru mulţi şi întru puţini![4981] Întărêşte-ne pre noi, Doamne Dumnedzăul nostru, căci pre tine nădăjduim şi pre numele tău am venit preste mulţimea această multă. Domnul Dumnedzăul nostru tu eşti, să nu să întărească către tine om!".
12. Şi lovi Domnul pre arapi înaintea[4982] lui Asá şi înaintea Iúdei; şi fugiră iethíopii[4983].
13. Şi-i goni pre ei Asá şi nărodul lui pînă la Ghedor şi cădzură arapii cît nu era întru ei scăpare, căci s-au surpat înaintea Domnului şi înaintea puterii lui; şi prădară prăzi multe.
14. Şi tăiară satele lor prenpregiurul Gheddor, căci s-au făcut spaima Domnului preste înşii. Şi au prădat toate cetăţile lor, căci prăzi multe au fost la înşii.
15. Şi-ncă corturi a facerii ⌊şi pre Amazonis⌋[4984] au tăiat şi au luat oi multe şi cămile şi s-au întors la Ierusalim.

Cap 15

1. Şi Azaría, ficiorul Adad, să făcu preste el Duhul Domnului.
2. Şi ieşi întru tîmpinarea lui Asá ⌊şi la tot Iúda şi Veniamin⌋[4985] şi dzise lui: „Ascultaţi mie, Asá şi tot Iúda şi [4986]Veniamin![4987] Domnul – cu voi, pentru căci sînteţi voi cu el,

[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

[illegible] 19

ΚΕΦ. Ϛ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]

și de-l veți cerca pre îns, să va afla voao și, de-l veți lăsa pre îns, va lăsa pre voi.

3. Și dzile multe lui Israil întru cel ce nu-i dumnedzău adevărat și nu preut arătînd și în fărădălêge.

4. [4988]Și-i va întoarce pre înșii la năcaz cătră Domnul Dumnedzăul Israil și-l vor cerca pre el și să va afla lor.

5. Întru vrêmea acêea, nu iaste pace celui ce iêse și celui ce întră, căci spaima Domnului – preste toți ceia ce lăcuiescu țările.

6. Și va da război limbă cătră limbă și cetate cătră cetate, căci Dumnedzău i-au întristat pre înșii cu tot năcazul.

7. Și voi întăriți-vă și să nu să obosască mîinile voastre, căci iaste plată lucrului vostru".

8. Și daca audzi Asá cuvintele acêstea și prorociia Azaríei prorocului, ⌊și⌋[4989] să întări și scoase ⌊toate⌋[4990] urîciunile de la tot Pămîntul Iúda și Veniamin și dentru cetățile carele au ținut ⌊Ierovoam⌋[4991] întru Muntele Efraim și înnoi jirtăvnicul Domnului carele era înaintea bisêrecii Domnului.

9. Și adunắ pre Iúda și pre Veniamin și pre cei nemêrnici ce lăcuia împreună cu el de la Efraim și de la Manassí și de la Simeon, căci s-au lipit cătră el dentru Israil mulți, daca au văzut că Domnul Dumnedzăul lui – împreună cu el.

10. Și să adunară în Ierusalim întru luna a treia, întru anul al 15 a împărăției lui Asá.

11. Și jirtvui Domnului întru dzua acêea dentru prăzile carele au adus, viței 700 și oi 7000.

12. Și petrecură cu făgăduință ca să cêrce pre Domnul Dumnedzăul părinților lor dentru toată inima și dentru tot sufletul lor.

13. Și tot carele nu va cerceta pre Domnul Dumnedzăul Israil va muri, den tînăr pînă la bătrîn, dentru fămêie pînă la bărbat[4992].

14. Și să jurară ⌊întru⌋[4993] Domnul cu glas mare și cu chiot și cu trîmbiți și cu buciuni și să veseliră tot Iúda pentru jurămînt.

15. Căci dentru tot sufletul au jurat și cu toată voia l-au cercat pre el și s-au aflat lor și odihní Domnul prenpregiur.

16. [4994]Și pre Maahá, maica lui, o mutắ, ca să nu fie la Astarta slujnică, și tăie[4995] chipul și-l arse de tot întru pîrîul Chedrului.

17. Afară den cêle înalte nu le-au rădicat, căci era întru Iúda și Israil, ce inima lui Asá să făcu plină toate dzilele lui.

18. Și băgară sfintele lui ⌊David⌋[4996], tătîne-său, și sfintele casei lui Dumnedzău, argint și aur și vase.

19. Și război nu era ⌊împreună cu el⌋[4997] pînă întru 35 de ani a împărăției lui Asá.

Cap 16

1. Și[4998] întru 38 ani a împărăției lui Asá, să sui Vaásá, împăratul Israil, preste Iúda și zidi pre Ramá, ca să nu dea ieșire și întoarcere lui Asá, împăratului Iúdei.

2. Și luă Asá[4999] argintul și aurul[5000] dentru vistiêrele casei Domnului și casei împăratului și trimise cătră ficiorul lui Áder, împăratul Siríei, cel ce lăcuia în Damascu, dzicînd:

3. „Pune făgăduință întru mijlocul mieu și întru mijlocul tău și întru mijlocul tătîne-mieu și întru mijlocul tătîne-tău! Iată, am trimis ție argint și aur. Vino de răsîpêște de asupra mea pre Vaasá, împăratul Israil, și să să ducă de la mine".

4. Și audzi fiiul Áder, împăratului Asá, și trimise pre boiêrii puterii lui preste cetățile Israil. Și lovi pre Enon și pre Dan și pre Avelmain și toate prenpregiururile Nefthalim.

5. Și fu, daca audzi Vaasá, ⌊împăratul Israil⌋[5001], părăsi a mai zidi Ramma și să lăsă lucrul lui.

6. Și Asá împăratul aduse pre tot Iúda și luă toate pietrile ii Ramá și lêmnele ei carele au clădit Vaasá și zidi cu iale pre Gavée și pre Masfá.

7. Și întru vrêmea acêea veni Ananía prorocul cătră Asá, împăratul Iúda, și dzise lui: „Pentru căci ai nădăjduit pre împăratul Siríei și n-ai nădăjduit pre Domnul Dumnedzăul tău, pentru acêea s-au mîntuit putêrea împăratului Siríei de la mîna ta.[5002]

8. [5003]Nu arapii și livii era ⌊ție⌋[5004] întru putêre multă și întru îndrăznire și călăreții întru mulțime foarte. Și pentru căci ai nădăjduit pre Domnul, i-au dat pre înșii pre mîinile tale.

9. [5005]Căci ochii Domnului privescu preste tot pămîntul, ca să întărească toată inima plină cătră însul. ⌊Și acmu⌋[5006] n-ai știut la aceasta, de acum va fi cu tine război".

10. Și să mînié Asá pre proroc și-l puse pre el în temniță, căci s-au scîrbit pentru aceasta, și au stricat Asá întru nărod întru vrêmea acêea.

11. Și iată, cuvintele Asá cêle dentîi și cêle de apoi, scrise pre cartea împăratului Iúdei și Israil.

12. Și bolnăvi Asá întru anul 39 a împărăției lui, picioarele lui ⌊cît de foarte să bolnăvi⌋[5007]. Și întru boala lui n-au cercat pre

Domnul ce

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

ΚΕΦ. ΙϚ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

ΚΕΦ. ΙΗ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

Domnul, ce pre doftori.
13. Și adormi Asá cu părinții lui și să săvîrși întru anul 41 a împărăției lui.
14. Și l-au îngropat pre însul întru mormîntul carele au săpat șie întru cetatea David.
15. Și-l adormiră pre el preste pat și-l împlură de mirosituri și fêliuri de mir a făcătoriului de mir și-i făcură lui pogrebanie mare cît de tare.

Cap 17

1. Și împărăți Iosafat, fiiul lui, pentru îns și să întări Iosafat preste Israil.
2. Și au dat putêre întru toate cetățile Iúda cêle tari și au pus povățuitori întru cetățile Iúdei și în cetățile Efraim, carele au luat mainte Asá[5008], tatăl lui.
3. Și fu Domnul cu Iosafat, căci mêrse întru căile lui David, tătîne-său, cêle dentîi, și n-au cercetat chipurile,
4. Ci pre Domnul Dumnedzăul tătîne-său au cercetat și întru porîncele[5009] ⌊tătîne-său⌋[5010] au mersu și nu ca faptele lui Israil.
5. Și îndreptă Domnul împărățiia în mîna lui și dêderă tot Iúda daruri lui Iosafat și să făcu lui avuție și mărire multă.
6. Și să înălță inima lui întru calea Domnului și încă au rădicat înălțimile și desișurile dentru Pămîntul Iúdei.
7. Și întru anul al treilea a împărăției lui și au trimis pre povățuitorii lui, pre fiii tarilor și pre Avdían și pre Zaharía și pre Nathanail și Mihéa, ca să învêțe în cetățile Iúdei.
8. Și împreună cu ei leviții Samaías și Nathanías și Zavdía și Asiil și Semiramoth și Ionáthan și Adonías și Tovía și Tovadonía leviți și împreună cu ei ⌊și⌋[5011] Elisamá și Ioram, preuții.
9. Și învăța întru Iúda și cu ei cartea legii Domnului și petrecură întru cetățile Iúda și învăța nărodul.
10. Și să făcu spaima Domnului preste toate împărățiile pămîntului cêle împregiurul Iúdei și nu da război cătră Iosafat.
11. Și de la cei striini de fêl aducea lui Iosafat daruri și argint și dări, și arapii[5012] aducea lui berbeci de oi 7700 și țapi 7700.
12. Și era Iosafat mergînd mai mare pînă la înălțime și au zidit întru Iudéa lăcuiri și cetăți tari.
13. Și lucruri multe i s-au făcut lui întru Iudéa și oameni războinici tari putînd în Ierusalim.
14. Și acesta-i numărul lor, după casele neamurilor lor, ⌊și⌋[5013] lui Iúda preste mii – Édna boiêrinul[5014] și cu însu fii tari a puterii – 300000.
15. Și împreună cu el – Ionan povățuitoriul, și cu însul 880000.
16. Și cu el – Amasía al Zaharíei, ceia ce nevoiescu Domnului, și cu el 800000 tari a puterii.
17. Și dentru Veniamin tari a puterii – Eliadá, și cu el arcași și povățași 8000 ⌊tari a tăriei⌋[5015].
18. Și după el – Iozavad, și cu el 180000 tari a războiului.
19. Aceștia-s ceia ce slujiia împăratului, afară dentru ceia ce au dat împăratul întru cetățile tari întru toată Iudéa.

Cap 18

1. Și să făcu lui Iosafat avuție și mărire multă și să îngineri în casa lui Ahaáv.
2. [5016]Și pogorî pren săvîrșitul anilor cătră Ahaav la Samaría; și junghé lui Ahaav oi și vițăi mulți și nărodului ce era împreună cu el și iubiia pre el pentru ca să să suie împreună cu el la Ramoth a Galaadítei.
3. Și dzise Ahaav, împăratul Israil, cătră împăratul Iúdei, Iosafat[5017]: „Au mêrge-vei cu mine la Ramoth a Galaadítei?". Și-i dzise lui: „Cum sînt eu, așa si tu, și în ce chip nărodul tău – și nărodul mieu, și cu tine la război".
4. Și dzise Iosafat cătră împăratul Israil: „Cearcă, dară, astădzi pre Domnul".
5. Și adunắ împăratul Israil pre proroci, 400 de oameni, și dzise lor: „Au mêrge-voi la Ramoth a Galaadítei pre război, au conteni-voi?". Și dziseră: „Suie-te și da-va Dumnedzău întru mîinile împăratului".
6. Și dzise Iosafat: „Nu iaste aicea proroc al Domnului încă și vom cerca de la el?".
7. Și dzise împăratul Israil cătră Iosafat: „Iaste un om oarecarele a cerca pren el pre Domnul; și eu am urît pre el pentru căci nu iaste prorocind pentru mine spre bine, căci toate dzilele lui – spre rêle. Acesta-i Mihéa, ficiorul lui Iemvlá". Și dzise Iosafat: „Nu grăiască împăratul așa".
8. Și chemă împăratul Israil pre un scopit și dzise: „De sîrgu pre Mihéa, ficiorul lui Iemvlá!".
9. Și împăratul Israil și Iosafat, împăratul Iúdei, ședzînd fieștecarele pre scaunul lui ⌊și⌋[5018] îmbrăcați veșminte, ședzînd întru lărgimea porții Samaríei, și toți prorocii prorociia înaintea lor.
10. Și făcu șie Sedechía, ficiorul Hanaan, coarne de fier și dzise: „Acêstea dzice Domnul: «Cu acêstea vei împun-

ge Siríia

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

[illegible] 27

[illegible] 28

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible] 31

[illegible] 32

[illegible] 33

[illegible] 34

Кап. ѕ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible]

ge Siría pînă unde să va săvîrşi»”.
11. Şi toţi prorocii prorociia, aşa dzicînd: „Suie-te la Ramoth Galaad şi-ţi va fi calea bună şi va da Domnul pre mîinile împăratului”.
12. Şi vestitoriul carele au mersu să chême pre Mihéa au grăit lui dzicînd: „Iată, au grăit prorocii într-un rostu bune pentru împăratul. Şi fie, dară, cuvintele tale ca unuia dentru înşii şi vei grăi bune”.
13. Şi dzise Mihéa: „Viu Domnul, carele, orice va dzice Domnul către mine, aceasta voi grăi”. Şi veni către împăratul.
14. Şi dzise lui împăratul: „Mihéa, au mêrge-voi la Ramoth Galaad spre război, au conteni-voi?”. Şi-i dzise: „Suie-te şi vei avea cale bună şi să vor da în mîinile voastre”.
15. Şi-i dzise lui împăratul: „De cîte ori eu te jur pentru ca să nu grăieşti către mine afară dentru adevăr, întru numele Domnului?”.
16. Şi dzise ⌊Mihéa⌋[5019]: „Văzdut-am răşchiraţi pre tot Israílul întru munţi, ca oile la carele nu iaste păstor la iale. Şi dzise Domnul: «N-au povăţitor aceştia; întoarcă-să fieştecarele la locul lui cu pace»”.
17. Şi dzise împăratul Israil către Iosafat: „N-am dzis ţie căci nu prorocêşte pentru mine bune, fără numai rêle?”.
18. Şi dzise ⌊Mihéa⌋[5020]: „Nu aşa; ascultaţi cuvîntul Domnului! Văzdut-am pre Domnul şedzînd pre scaunul lui şi toată putêrea ceriului dvoriia den dreapta şi den stînga lui.
19. Şi dzise Domnul: «Cine va amăgi pre Ahav, împăratul Israil, şi să va sui şi va cădea în Ramoth Galaad?». Şi dzise: «Acesta dzise aşa şi acesta dzise aşa».
20. Şi ieşi duhul şi stătu înaintea Domnului şi dzise: «Eu îl voi amăgi pre îns». Şi dzise Domnul: «Cu ce?».
21. Şi dzise: «Ieşi-voi şi voi fi duh minciunos întru rostul a tuturor prorocilor lui». Şi dzise: «Amăgi-vei şi vei putea; ieşi şi fă aşa».
22. Şi acum, iată, au dat Domnul duh minciunos întru rostul ⌊a tuturor⌋[5021] prorocilor tăi aceştia şi Domnul au grăit pre tine rêle”.
23. Şi să apropié Sedechía, ficiorul Hanaan, şi lovi pre Mihéa preste falcă şi-i dzise lui: „Pre ce care cale au trecut Duhul Domnului de la mine a grăi către tine?”.
24. Şi dzise Mihéa: „Iată, vei vedea întru dzua acêea întru care vei întra cămară den cămară, ca să te ascundzi”.
25. Şi dzise împăratul Israil: „Luaţi pre Mihéa şi-l întoarceţi către Emmir, boiêrinul cetăţii, şi către Ioas ⌊boiêrinul⌋[5022], fiiul împăratului.
26. Şi veţi dzice: «Aşa au dzis împăratul: ‘Puneţi pre acesta la casa de pază şi mănince pîine de năcaz şi apă de năcaz pînă mă voi întoarce cu pace’»”.
27. Şi dzise Mihéa: „Dă întorcînd te vei întoarce cu pace, nu au grăit Domnul mie”. Şi dzise: „Ascultaţi, năroduri, toate!”.
28. Şi să sui împăratul Israil şi Iosafat, împăratul Iúda, la Ramoth Galaad.
29. Şi dzise împăratul Israil către Iosafat: „Şi mă acopere de tot şi voi întra la război; şi tu îmbracă îmbrăcămintea mea”. Şi să acoperi împăratul Israil şi întrắ la război.
30. Şi împăratul Siriei porînci boiêrilor carălor, ⌊cei cu⌋[5023] a lui, dzicînd: „Nu daţi război celui mic au celui mare, fără numai pre[5024] împăratul Israil însuşi!”.
31. Şi fu dacă văzdură boiêrii carălor pre Iosafat, şi ei dziseră: „Împăratul Israil iaste!” şi-l ocoliră pre el a-l bate. Şi strigắ Iosafat ⌊către Domnul⌋[5025] şi Domnul ascultă pre îns[5026] şi-i întoarse pre înşii Dumnedzău de la el.
32. Şi fu dacă audziră boiêrii carălor că nu era împăratul Israil şi să întoarseră de la îns.
33. Şi un om împlu arcul, bine chibzuindu, şi lovi pre împăratul Israil între mijlocul plemînii şi între mijlocul pieptului. Şi dzise vizitiului său: „Întoarce mîna ta şi mă scoate den război, căci am durut”.
34. Şi să înfrînse războiul întru dzua acêea; şi împăratul Israil era stînd pre car împotriva Siríei pînă în sară şi muri, apuind soarele.

Cap 19

1. Şi să întoarse Iosafat, împăratul Iúda, la casa lui cu pace, la Ierusalim.
2. Şi ieşi întru tîmpinarea lui Iiu[5027] al lui Anani prorocul, şi-i dzise lui Iosafat împăratul: „Au păcătosului tu ajuţi, acelui urît de Domnul împrieteneşti?”. ⌊Şi-i dzise lui Iiu⌋[5028]: „Pentru acêea ⌊nu⌋[5029] s-au făcut preste tine urgie ⌊de la Domnul, căci⌋[5030]
3. Fără numai[5031] cuvinte bune s-au aflat întru tine, căci ai rădicat desişurile de la Pămîntul Iúdei şi ai îndreptat inima ta a cerceta[5032] pre Domnul”.
4. Şi lăcui Iosafat la Ierusalim şi iarăşi ieşi la nărod de la Virsavée pînă la Muntele Efraim; şi-i întoarse pre înşii către Domnul Dumnedzăul părinţilor lor.
5. Şi au pus pre judecători în toate cetăţile Iúdei cêle tari, întru cetate şi în cetate.
6. Şi dzise judecătorilor: „Vedeţi ce voi faceţi, căci nu omului voi judecaţi, fără numai Domnului, şi cu voi – cuvintele judecăţii.
7. Şi acum, facă-să frica lui Dumnedzău preste voi şi cruţaţi şi faceţi, [5033]căci nu iaste cu Domnul Dumnedzăul vostru strîmbătate, nici a să mira de obraz, nici

a lua daruri

8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

[illegible]

КАП. К

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23

a lua daruri”.
8. Şi-ncă în Ierusalim au pus Iosafat dentru leviţi şi dentru preuţi şi dentru patriêrşii Israil la judeţul Domnului şi a judeca pre ceia ce lăcuia în Ierusalim.
9. [5034]Şi au porîncit cătră ei, dzicînd: „Aşa să faceţi cu frica Domnului, cu adevăr şi cu inimă plină.
10. Tot omul, judeţul carele va veni cătră voi a fraţilor voştri ce lăcuiescu întru cetăţile lor, întru mijlocul sîngelui – sînge şi între porînca şi învăţătura şi la îndreptări şi judêţe, şi le vei alêge lor şi nu vor greşi Domnului şi nu[5035] va fi urgie preste voi şi preste fraţii voştri. Aşa faceţi şi nu veţi greşi.
11. Şi iată, Amaría, preutul povăţuitor, preste voi la tot cuvîntul Domnului, şi Zavdiá, ficiorul Ismail, povăţuitoriul la casa Iúdei, cătră tot cuvîntul împăratului. Şi cărturarii ⌊şi⌋[5036] leviţii – înaintea fêţii voastre. Întăriţi-vă şi faceţi şi va fi Domnul cu cel bun”.

Cap 20

1. Şi după aceasta veniră fiii lui Moav şi fiii Ammon şi împreună cu ei dentru amanitêni cătră Iosafat spre război.
2. Şi veniră şi arătară împăratului, dzicînd: „Venit-au preste tine mulţime multă de dăcinde de maare, de la Siría; şi, iată, sînt la Asasanthamar, aceasta iaste în Gaddí”.
3. Şi să spămîntắ şi dêde Iosafat faţa lui a cerceta pre Domnul şi strigắ postu întru tot Iúda.
4. Şi să adunắ tot Iúda a cerceta pre Domnul şi veniră de la toate cetăţile Iúda, veniră a cerceta pre Domnul.
5. Şi să sculă[5037] Iosafat în adunarea Iúdei în Ierusalim, casei Domnului, despre faţa curţii cortului, şi dzise:
6. „Doamne, Dumnedzăul părinţilor miei, au nu tu eşti acela Dumnedzău întru ceriu sus şi tu domneşti tuturor împărăţiilor[5038] limbilor; întru mîna ta – vîrtute a silei, şi nu iaste cătră tine a să împotrivi.
7. Au nu tu eşti Domnul, cela ce de tot ai pierdut pre cei ce lăcuia pămîntul acesta de cătră faţa nărodului tău, Israil, şi ai dat pre el seminţiei lui Avraam, celui iubit ţie în vac?
8. Şi au lăcuit întru el şi au zidit ţie întru el sfinţenie numelui tău, dzicînd:
9. [5039]«De vor[5040] veni preste noi rêle, sabie ⌊şi⌋[5041] judeţ, moarte şi foamete, sta-vom înaintea casei aceştiia şi înaintea ta căci[5042] numele tău ⌊să numêşte⌋[5043] întru casa aceasta şi vom striga cătră tine dentru năcazul nostru şi vei audzi şi vei mîntui».
10. Şi acum, iată, fiii lui Ammon şi Moav şi Muntele Siir, la carii n-ai dat lui Israil ca să treacă pren înşii ieşind ei den Pămîntul Eghíptului, căci s-au abătut de la ei şi nu i-au surpat pre înşii.
11. Şi iată, ei să ispitescu preste noi a veni, să ne scoaţă pre noi dentru moşnenirea noastră carea ne-ai dat noaă.
12. Doamne, Dumnedzăul nostru, nu vei judeca întru înşi? Căci nu iaste noao putêre a sta împotrivă cătră mulţimea cea multă aceasta carea au venit preste noi.
13. Şi nu ştim ce vom face ⌊lor⌋[5044], fără numai asupra ta – ochii noştri”.
14. Şi tot Iúda stînd înaintea Domnului şi copiii lor şi muierile lor şi fiii lor.
15. Şi lui Oziil al Zaharíei, dentru fiii[5045] lui Vaneu, den fiii lui Eliil a maththanítului, a levitului, dentru fiii lui Asaf, s-au făcut preste el Duhul Domnului întru adunare şi dzise:[5046]
16. „Ascultaţi, tot Iúda şi cei ce lăcuiescu în Ierusalim şi împăratul Iosafat! Acêstea dzice Domnul voao sînguri: «Nu vă spămîntaţi, nici vă înfricoşaţi de cătră faţa gloţii aceştii multe, căci nu voao iaste rînduiêle, ce numai lui Dumnedzău!
17. Mîine vă pogorîţi preste înşii, iată, să suie după suirea Asis, şi veţi afla pre înşi la începutul rîului, despre faţa Pustiiului Eriil.
18. Nu iaste voao a vă bate; acêstea pricêpeţi şi vedeţi mîntuirea Domnului împreună cu voi! Iúda şi Ierusalim, nu vă têmeţi, nici vă spămîntaţi mîine a ieşi întru tîmpinarea lor, şi Domnul – cu voi!”.
19. Şi plecîndu-să Iosafat preste faţa lui şi tot Iúda şi cei ce lăcuia Ierusalim, au cădzut înaintea Domnului ca să să închine Domnului.
20. Şi să sculară leviţii dentru fiii lui Caath şi dentru fiii lui Coré a lăuda Domnului Dumnedzăului Israil cu glas mare spre înălţime.
21. Şi mînecară dimineaţă şi ieşiră la Pustiiul Thecoé. Şi ieşind ei, stătu Iosafat şi strigắ şi dzise: „Ascultaţi-mă, Iúda şi cei ce lăcuiescu în Ierusalim! Încrêdeţi întru Domnul Dumnedzăul nostru[5047] şi veţi încrêde-vă! Încrêdeţi întru prorocul lui şi bună va fi calea!”.
22. Şi, sfătuindu-să cu nărodul, au pus cîntăreţi şi, lăudînd Domnului, să mărturisască şi să laude sfintele cînd ieşiia înaintea puterii şi dzicea: „Mărturisiţi-vă Domnului, ⌊căci ii bine⌋[5048], căci în vac – mila lui!”.
23. Şi cînd începură ⌊ei⌋[5049] lauda şi mărturisirea, dêde Domnul aleşi a bate pre fiii Ammon ⌊preste⌋[5050]

Moav şi

[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Καπ. ΚΑ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
ιωσαφάτ [illegible] αζαρία [illegible] ζαχαρία
[illegible] αζαρία [illegible] μιχαήλ [illegible] σαφατία [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]

Moav şi Muntele Siir, pre cei ce au ieşit asupra Iúdei şi s-au înfrînt.

24. Şi s-au sculat fiii lui Ammon şi Moav preste cei ce lăcuiescu Muntele Siir, ca să-i piardză de tot şi să-i sfărîme ⌊pre ei⌋[5051]. Şi daca au obîrşit pre ceia ce lăcuiescu Siir, să sculară înde sine a să surpa.

25. Şi Iúda au ieşit la straja pustiiului şi privi şi vădzu mulţimea; şi iată, toţi morţi, căzuţi pre pămînt; nu era mîntuit.

26. Şi ieşi Iosafat şi nărodul lui ca să prade prăzile lor şi aflară dobitoace multe şi marhă şi prăzi şi vase poftite. Şi au prădat întru ei şi să făcură dzile 3 prădînd ei prăzile, căci multe era.

27. Şi întru dzua a patra s-au strînsu la Valea Blagosloveniei, pentru că acoló au blagoslovit pre Domnul, pentru acêea au numit numele locului aceluia Valea Blagosloveniei, pînă în dzua aceasta.

28. Şi să întoarse tot omul Iúda la Ierusalim şi Iosafat, povăţuitor lor, cu veselie mare, căci i-au veselit pre înşii Domnul de către nepriêtenii lor.

29. Şi întrară în Ierusalim cu alăute şi cu copuze şi cu trîmbiţe, la casa Domnului.

30. Şi să făcu groaza Domnului preste toate împărăţiile pămîntului, audzind ei că Domnul au dat război către nepriêtenii Israil.

31. Şi să împăcă împărăţiia lui Iosafat şi-i odihni lui Dumnedzăul lui prenpregiur.

32. Şi împărăţi Iosafat preste Iúda, fiind de ani 35 cînd împărăţi el, şi 25 ani au împărăţit în Ierusalim; şi numele maicii lui – Azuvá, fata Salí.

33. Şi mêrse întru căile tătîne-său Asá, şi nu s-au abătut de către iale, ca să facă ce-i drept înaintea Domnului.

34. Ce şi cêle înalte încă nu mai era, şi încă nărodul n-au îndreptat inima lor către Domnul Dumnedzăul părinţilor lor.

35. Şi cêlealalte cuvinte a lui Iosafat, cei de-ntîi şi cei de apoi, iată-s scrişi în cuvintele lui Iiú a lui Anani, carele au scris carte împăraţilor Israil.

36. Şi după aceasta s-au împreunat Iosafat[5052], împăratul Iúdei, către Ohozía, împăratul Israil. Şi acesta au făcut fărădelêge, căci au făcut şi au mers către el,

37. A face vasă a mêrge la Tharsis[5053]. Şi au făcut vase lucrurilor Gaver.

38. Şi proroci Eliézer a lui Dodía de la Marisis preste Iosafat, dzicînd: „În ce chip te-ai împrietenit cu Ohozía, au surpat Domnul limba ta şi s-au sfărîmat vasele tale”. Şi n-au putut a mêrge la Tharsis.

Cap 21

1. Şi adormi Iosafat cu părinţii lui şi să îngropă lîngă părinţii lui în cetatea lui David; şi împărăţi Ioram, fiiul lui, pentru însul.

2. Şi lui – fraţi, fiii lui Iosafat, ⌊6⌋[5054]: Azaría şi Ieiil şi Zaharía şi Azaría şi Mihail şi Safatía, toţi aceştia – fiii lui Iosafat, împăratului Iúdei. Şi le dêde lor tatăl lor dări multe: argint şi aur şi arme, cu cetăţile cêle zidite în Iúda.

3. Şi au dat împărăţia lui Ioram, căci acesta-i cel dentîi născut.

4. [5055]Şi să sculă Ioram preste împărăţia tătîne-său şi să întări şi ucise pre toţi fraţii lui cu sabie şi dentru boiêrii Israil.

5. Fiind el de 32 de ani au stătut Ioram pre împărăţiia lui şi ⌊1⌋8[5056] ani au împărăţit în Ierusalim.

6. Şi mêrse[5057] întru calea împăraţilor Israil, cum au făcut casa lui Ahaav, căci fata lui Ahaav era lui muiêre; şi făcu răul înaintea Domnului.

7. [5058]Şi nu vrea Domnul să piardză de tot pre casa lui David, pentru făgăduinţa carea au pus lui David şi cum au dzis lui, să dea lui luminătoriu şi fiilor[5059] lui, toate dzilele.

8. Întru dzilele acêlea să usăbi Edom de la Iúda şi împărăţiră preste înşii împărat.

9. Şi mêrse Ioram cu boiêrii lui şi toată călărimea cu el; şi fu şi să sculă noaptea şi lovi Edom pre cel ce împregiura pre el şi boiêrii carălor. ⌊Şi fugi nărodul la lăcaşurile lor.⌋[5060]

10. Şi să usăbi Edom de la mîna Iúdei pînă în dzua aceasta, cînd să usăbi Lovna de la mîinile lui, întru vrêmea acêea,

11. Căci au părăsit pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lui; pentru că şi el au făcut înalte întru toate cetăţile Iúda şi băgă în curvie pre ceia ce lăcuia Ierusalim şi prilăsti pre Iúda.

12. Şi veni la el cu scrisoare de la Ilíe prorocul, dzicînd: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul lui David, tătîne-tău: «Pentru căci n-ai mersu întru calea lui Iosafat, tătîne-tău, şi întru calea lui Asá, împăraţilor Iúda,

13. Şi ai mersu întru calea împăraţilor Israil şi ai curvit pre Iúda şi pre cei ce lăcuiescu Ierusalimul, în ce chip au curvit casa lui Ahaav, şi pre fraţii tăi, fiii tătîne-tău, pre cei mai buni decît tine, i-ai omorît,

14. Iată, Domnul te va lovi pre tine lovire mare întru nărodul tău şi în-

tru fiii tăi

[illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΒ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

ΚΑΠ. ΚΓ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

tru fiii tăi și întru muierile tale și întru toată marfa ta.

15. Și tu cu boală rea și cu neînsănătoșirea pîntecelui, pînă va ieși pîntecile tău cu boala dentru dzile în dzile[5061]»”.
16. Și rădicắ Domnul preste Ioram pre cei striini de fêl și pre arapi[5062] și pre hotarnicii ethiopilor[5063].
17. Și să suiră preste Iúda și-l siliia și întoarseră toată marfa carea s-au aflat în casa împăratului și pre fiii lui și pre fêtele lui; și n-au rămas lui ficior, fără numai Ioáhaz, cel mai mic dentru fiii lui.
18. Și după acêstea toate, l-au lovit pre el Domnul la pîntece cu boală întru carea nu-i leac.
19. Și să făcu dentru dzile în dzile[5064] și dacă veni vrêmea dzilelor, doao dzile, ⌊și⌋[5065] ieși pîntecile lui cu boala; și muri cu boală rea[5066]. Și n-au făcut nărodul lui pogrebanie, ca pogrebaniia părinților lui.
20. Și era de 32 ani cînd împărăți și 8 ani au împărățit în Ierusalim; și mêrse întru nelaudă și să îngropă în cetatea David și nu întru gropnițile împăraților.

Cap 22

1. [5067]Și împărățiră ceia ce lăcuia Ierusalimul pre Ohozía, fiiul lui, pentru însul, pre cel mic, pentru că pre toți pre cei mai mari i-au ucis tîlhăretul ce au venit asupra lor, arapii și alimazonii; și au împărățit Ohozía, ficiorul lui Ioram, împăratul Iúdei,
2. Fiind de ani 22 Ohozía cînd au stătut împărat, și un an au împărățit în Ierusalim. Și numele maicii lui – Gotholía, fata lui Amvrí.
3. Și acesta au mersu întru calea casei Ahaav, căci maica lui era sfêtnică a păcătui.
4. Și făcu răul înaintea Domnului, ca casa lui Ahaav, căci ei era lui sfêtnici după ce au murit tatăl lui, ca să-l piardză pre el.
5. Căci întru sfaturile lor au mersu și mêrse cu Ioram, ficiorul lui Ahav, împăratul Israil, la război asupra lui Azail, împăratul Siriei, la Ramoth Galaad; și loviră arcașii pre Ioram.
6. Și să întoarse a să vindeca la Iezrael de rane, după ce l-au lovit pre îns sirii la Ramoth, cînd da război el către Azail, împăratul Siriei. Și Ohozía, ficiorul Ioram, împăratul Iúdei, să pogorî să vază pre Ioram, ficiorul lui Ahaav, la Iezráel, pentru căci bolnav era.
7. Și de la Dumnedzău s-au făcut pierirea Ohozíei a veni către Ioram. Și ieșind el, ieși împreună cu el Ioram către Iiú, ficiorul Amassí, unsul Domnului, la casa lui Ahaav.
8. Și fu dacă izbîndi Iiu casa lui Ahaav și aflá pre boiêrii Iúdei și pre frații Ohozíei slujind Ohozíei și-i ucise pre înșii. ⌊Și ucise Iiú pre Ioram și fugi Ohozia[5068]⌋[5069].
9. Și dzise Iiu ca să cêrce pre Ohozía; și-l prinseră pre el lecuindu-să la Samaría și-l aduseră pre el către Iiú și-l uciseră pre el și-l astrucară pre el, căci dziseră: „Ficior lui Iosafat iaste, carele au cercat pre Domnul cu toată inima lui”. Și nu era în casa Ohozíei să întărească putêre pentru împărăție.
10. [5070]Și Gotholía, maica Ohozíei, au văzut că au murit ficiorul ei și să sculă și pierdu toată seminția împărăției[5071] în casa Iúda. ⌊Și să sculă⌋[5072]
11. Și luă Iosaveth, fata împăratului, pre Ioas, ficiorul Ohozíei, și-l furá pre el dentru mijlocul fiilor împăraților celor ce să omorîia și au dat pre el și hrana lui la cămara paturilor. Și l-au ascunsu pre îns Iosaveth, fata împăratului Ioram, sora Ohozíei, muiêrea lui Iodaé preutul; și-l ascunse pre el de către fața Gotholíei și nu l-au omorît pre îns.
12. Și era cu ea întru casa lui Dumnedzău ascunsu 6 ani și Gotholía împărăți pre pămînt.

Cap 23

1. [5073]Și întru anul al șaptelea să întări Iodaé și luă pre cei preste sute, pre Azaría ⌊și pre⌋[5074] ficiorul lui Ioram și pre Ismail, ficiorul Ionan, și pre Azaría, ficiorul Ovid, și pre Amasía, ficiorul Adê, și pre Iosafat, ficiorul Zaharíei, împreună cu el, în casa Domnului.
2. Și încungiurară pre Iúda și aduná pre leviți dentru toate cetățile Iúda și pre boiêrii neamurilor Israil și veniră la Ierusalim.
3. Și puseră toată adunarea ⌊Iúdei⌋[5075] făgăduință în casa Dumnedzăului cu împăratul ⌊și le arătă lor pre fiiul împăratului⌋[5076]. Și dzise lor: „Iată fiiul împăratului! Să împărățască în ce chip au dzis[5077] Domnul preste casa lui David!
4. Și acum, cuvîntul iaste acesta carele veți face: a treia dentru voi între ⌊la⌋[5078] sîmbăta ⌊sfintelor⌋[5079] a preuților și a leviților și la porțile întrărilor.
5. Și a treia parte în casa împăratului și a treia parte în poarta cea den mijloc[5080] și tot nărodul – întru ogrăzile casei Domnului.
6. Și nu între în casa Domnului de nu vor întra preuții și leviții și cei ce slujescu, fiii leviților[5081], căci ei sfinți sînt; și tot nărodul păzască pazele Domnului.
7. Și vor încungiura leviții pre împăratul ⌊și⌋[5082] prenpregiur oameni și ciniia lor – în mîna lor; și cela ce va întra în

casă va

[illegible]

ΚΑΠ. ΚΔ:

[illegible]

casă va muri. Şi vor fi cu împăratul, ieşind el şi întrînd el".

8. Şi făcură leviţii şi tot Iúda după toate cîte au porîncit ⌊lor⌋[5083] Iodaé preutul şi luară fieştecarele oamenii lui, dentru-ntîi a sîmbetii pînă la ieşirea sîmbetii, căci n-au slobodzit Iodaé preutul rînduiêlele.
9. Şi au dat Iodaé preutul pre cei preste sute rînduiţi şi sabiile şi scuturile şi armele carele era a împăratului David în casa lui Dumnedzău.
10. Şi au pus nărodul tot, fieştecarele cu armele lui, de la umărul casei cel dreptu pînă la umărul casei cel stîng, pre jirtăvnic şi pre casă, preste împăratul împregiur.
11. Şi scoase pre fiiul împăratului şi au dat preste el împărăţimea şi mărturiile şi-l împărăţiră pre el şi-l unseră pre el Iodaé preutul şi fiii lui şi dziseră: „Custe împăratul!".
12. Şi audzi Gotholía glasul nărodului, celor ce alerga şi celor ce mărturisiia şi lăuda pre împăratul, şi întrắ cătră împăratul la casa Domnului.
13. Şi vădzu şi iată, împăratul stînd la starea lui şi la întrare – boiêrii şi trîmbiţile. Şi boiêrii – pregiur împăratul şi tot nărodul pămîntului s-au veselit şi au trîmbiţat cu trîmbiţile şi cei ce cîntă cu ciniile cîntări şi lăudînd laudă. Şi rumpse Gotholía văşmîntul ei şi strigắ şi dzise: „Rocoşind vă rocoşiţi!".
14. Şi ieşind Iodaé preutul şi porînci ⌊Iodaé preutul⌋[5084] celor preste sute şi căpeteniilor puterii şi dzise lor: „Scoateţi pre ea afară den casă şi ieşiţi denapoia ei şi să moară cu sabie!", căci dzise preutul: „Să nu moară în casa Domnului".
15. Şi-i dêderă ei slobodzire şi trecură pren poarta călăreţilor casei împăratului şi o omorîră pre ea acoló.
16. Şi puse Iodaé făgăduinţă între mijlocul a[5085] tot nărodul şi între mijlocul împăratului ca să fie nărod Domnului.
17. Şi întrắ tot nărodul pămîntului la casa lui Vaal şi-l surpắ pre el şi jirtăvnicile lui şi idolii[5086] lui le-au zdrumicat şi pre Matthan, preutul lui Vaal[5087], l-au omorît înaintea jirtăvnicilor lui.
18. Şi dêde Iodaé ⌊preutul⌋[5088] lucrurile casei Domnului pren mîna preuţilor şi a leviţilor şi n-au rădicat rînduiêlele preuţilor şi leviţilor carele au usăbit David preste casa Domnului. Şi el au adus arderi de tot Domnului, în ce chip iaste scris în lêgea[5089] lui Moisei, cu veselie şi cu cîntări, pren mîna lui David.
19. Şi stătură portarii la porţile casei Domnului şi nu va întra necurat la tot lucrul.
20. Şi au luat pre căpeteniile părinţilor şi pre sîlnici şi pre boiêrii nărodului şi pre tot nărodul pămîntului şi au suit pre împăratul la casa Domnului. Şi au întrat pre poarta cea mai denlăuntru la casa împăratului şi au şedzut pre împăratul pre scaunul împărăţiei.
21. Şi să bucurắ tot nărodul pămîntului şi cetatea să potoli şi pre Gotholía au omorîtu-o cu sabie.

Cap 24

1. [5090]Fiind de 8 ani Ioas cînd împărăţi el şi 40 de ani au împărăţit în Ierusalim; şi numele maicii lui – Saviá de la Virsaveé.
2. Şi au făcut Ioas ce-i drept înaintea Domnului toate dzilele lui Iodaé preutul.
3. Şi luă Iodaé doao muieri lui şi să născură lui feţi şi fête.
4. Şi să făcu după aceasta pre inima lui Ioas ca să tocmască casa Domnului.
5. Şi adunắ pre preuţi şi pre leviţi şi dzise lor: „Ieşiţi la cetăţile Iúda şi strîngeţi de la tot Israil argint, ca să întărim casa Domnului nostru dentru an în an; şi sîrguiţi a grăi". Şi nu sîrguiră leviţii.
6. Şi chemă împăratul pre Iodaé, căpetenia, şi-i dzise lui: „Pentru căci n-ai socotit pentru leviţi, ca să aducă de la Iúda şi de la Ierusalim cel ales graiu[5091] de Moisi, omul lui Dumnedzău, căci au strînsu pre Israil la cortul mărturiei?
7. Căci Gotholía era fără de lêge şi fiii ei au surpat casa Domnului[5092], pentru că sfintele Domnului au făcut la Vaalim".
8. Şi dzise împăratu: „Facă-să chichiţă şi să să puie la poarta casei Domnului afară.
9. Şi să strige în Iúda şi în Ierusalim să aducă Domnului în ce chip au dzis Moisi, sluga lui Dumnedzău, preste Israil, în pustiiu".
10. Şi dêderă toţi boiêrii şi tot nărodul şi aducea şi punea în chichiţă pînă să vrea împlea.
11. Şi fu dacă aducea chichiţa cătră ispravicii împăratului pren mîna leviţilor, şi, dacă au vădzut că s-au înmulţit argintul, şi veni logofătul împăratului şi pristavul a marelui preut şi dăşertară chichiţa şi o rădicară şi o puseră pre ea la locul ei; aşa făcea den dzi în dzi şi adunắ argint mult.
12. Şi-l dêde[5093] pre el împăratul şi Iodaé preutul celor ce fac lucrurile la lucrul casei Domnului şi năimiia pietrari şi teslari ca să tocmască casa Domnului şi fauri de fier şi de aramă, să tocmască casa Domnului.
13. Şi făcea

cei ce făcea

[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]

[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΕ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

cei ce făcea lucrurile şi rădicắ lungimea de lucruri întru mîinile lor şi rădicară casa Domnului pre starea ei şi o întări.

14. Şi daca au săvîrşit, au adus cătră împăratul şi cătră Iodaé rămăşiţa argintului şi au făcut vase în casa Domnului, vase de posluşanie şi a arderilor de tot şi cădelniţe de aur şi de argint. Şi aduse arderi de tot la casa Domnului pururea, toate dzilele lui Iodaé.
15. Şi îmbătrîni Iodaé şi era plin de dzile; şi muri, fiind de 130 de ani cînd s-au săvîrşit el.
16. Şi-l îngropară pre el în cetatea David cu împăraţii, căci au făcut bunătate cu Israil şi cu Dumnedzău şi cu casa lui.
17. Şi fu după moartea lui Iodaé, întrară boiêrii Iúdei şi să închinară împăratului; atuncea ascultá împăratul lor.
18. Şi lăsară casa Domnului Dumnedzăului părinţilor lor şi slujiia astartelor şi chipurilor. Şi să făcu urgie preste Iúda şi pre Ierusalim întru dzua aceasta.
19. Şi trimise cătră înşii proroci ca să-i întoarcă pre ei cătră Domnul ⌊şi n-au ascultat⌋[5094]; şi au mărturisit lor, şi n-au ascultat.
20. Şi Duhul Domnului au îmbrăcat pre Azaría pre al lui Iodaé preutul şi să sculă asupra nărodului şi dzise lor: „Acêstea dzice Domnul: «Ce voi vă abateţi de la porîncele Domnului? Şi nu veţi avea cale bună, căci aţi părăsit pre Domnul, şi va părăsi pre voi»".[5095]
21. Şi să rădicară asupra lui şi-l bătură cu pietri pren porînca lui Ioas, împăratului, întru ograda casei Domnului.
22. Şi nu-şi aduse aminte Ioas împăratul de mila carea au făcut tată-său cu însul [5096]şi i-au omorît pre fiiul lui. Şi cînd muriia, dzise: „Vadză Domnul şi judece!".
23. Şi fu după săvîrşirea anului, să sculă preste el putêrea Siríei şi veni asupra Iúdei şi asupra Ierusalimului şi pierdură pre toţi boiêrii nărodului întru bisêrecă şi toate prăzile lor le-au trimis împăratului a Damascului.
24. Căci cu puţini oameni au venit putêrea Siríei şi Dumnedzău au dat întru mîinile lor putêre multă foarte, pentru căci au lăsat pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lor şi cu Iosía au făcut judêţe.
25. Şi după ce s-au dus ei de la însul, lăsîndu-l pre îns întru zăceri[5097] mari, şi să rădicară preste el slugile lui întru sîngiurile fiiului Iodaé, preutul, şi-l omorîră pre el preste patul lui; şi muri şi-l astrucară pre îns în cetatea David şi nu-l îngropară pre el întru gropniţa împăraţilor.
26. Şi cei ce s-au rădicat preste el Zaved a lui Samaath amaniteanul şi Iozaved al lui Samarith moaviteanul
27. Şi fiii lui toţi; şi veniră la el cîte 5 şi l-au omorît pre el. ⌊Şi cêlealalte a cuvintelor lui⌋[5098] iată-s scrise pre scrisoarea Cărţii Împăraţilor. Şi împărăţi Amasia, fiiul lui, pentru însul.

Cap 25

1. Fiind de [5099]25 ani au împărăţit Amasía şi 29 ani au împărăţit în Ierusalim; şi numele maicii lui – Iodaen, de la Ierusalim.
2. Şi făcu ce-i dreptu înaintea Domnului, ce nu cu inimă plină.
3. Şi fu după ce aşeză împărăţia întru mîna lui, şi omorî pre slugile lui, pre ceia ce au omorît pre împăratul, pre tatăl lui.
4. Şi pre fiii lor nu i-au omorît, după făgăduinţa legii Domnului, precum iaste scris întru lêge, întru cartea lui Moisi, în ce chip au porîncit Domnul, dzicînd: [5100]„Nu vor muri părinţii pentru ficiori şi ficiorii nu vor muri pentru părinţi, fără numai fieştecarele cu păcatul lor vor muri".
5. Şi strînse Amasía casa Iúdei şi-i sculă pre înşii după casele neamurilor lor întru preste mii şi întru preste sute, întru tot Iúda şi în Ierusalim. Şi-i numărắ pre ei den 20 de ani şi în sus şi-i aflá pre înşii 300000 să iasă la războï tari, ţiind suliţă şi pavăţă.
6. Şi năimi de la Israil 100000 tari la vîrtute pentru 100 de talanzi de argint.
7. Şi omul lui Dumnedzău veni cătră el, dzicînd: „Împărate, nu va trêce cu tine putêrea lui Israil, căci nu iaste Domnul cu Israil, a tuturor fiilor Efraim.[5101]
8. Căci de vei cugeta a birui cu aceştia ⌊şi⌋[5102] te va înfrînge Domnul înaintea nepriêtenilor; căci iaste de la Domnul să te întăreşti şi să biruieşti".
9. Şi dzise Amasía omului lui Dumnedzău: „Şi ce voi face cea sută de talandzi carii am dat puterii lui Israil?". Şi dzise omul lui Dumnedzău: „Iaste la Domnul să-ţi dea ţie mai mult decît aceştia".
10. Şi usăbi Amasía putêrea ce au venit cătră el de la Efraim ca să nu margă la locul lor. Şi să mîniară cu urgia lor foarte preste Iúda şi să întoarseră la locul lor cu urgie de mînie.
11. Şi Amasía să întări şi luă pre nărodul lui şi mêrse la Valea Sărilor şi lovi acoló pre fiii lui Siir, 10000.
12. Şi 10000 au prinsu vii fiii Iúdei; şi-i aducea pre ei la marginea rîpei şi-i răsturna pre ei den marginea rîpei şi toţi plesniia.
13. Şi fiii puterii pre carii au întorsu Amasía ca să nu margă cu el la războï şi au lovit preste cetăţile Iúda, de la Samaría pînă la cetăţile Vethoron; şi loviră întru ei 3000 şi prădară prăzi

multe

14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible] 28
[illegible]

Кап. Кѕ.

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]

[illegible marginal notes]

multe.

14. Şi fu dacă veni Amasía lovind Iduméa, şi aduse cătră el pre dumnedzăii fiilor Siir şi-i puse pre ei şie întru dumnedzăi şi înaintea lor să închina şi lor jirtvuia.

15. Şi să făcu urgiia Domnului preste Amasía şi trimise lui proroc şi-i dzise lui: „Pentru căci ai cercat pre dumnedzăii nărodului carii n-au scos pre nărodul lor dentru mîna ta?".

16. Şi fu daca grăi el cătră îns şi-i dzise lui: „Au doară sfêtnic împăratului te-am dat pre tine? Ia aminte pentru ca să nu te baţi". Şi tăcu prorocul şi dzise: „Cunoscu căci vrea asupra ta să te piardză, căci ai făcut aceasta şi n-ai ascultat sfatului mieu".

17. Şi să sfătui Amasía, împăratul Iúda, şi au trimis cătră Ioas, ficiorul lui[5103] Ioáhaz, fiiului Iiú, împăratul Israil, dzicînd: „Vino şi să ne vedem la obraze".

18. Şi trimise Ioas, împăratul Israil, cătră Amasía, împăratul Iúdei, dzicînd: „Achuh cel den Livan[5104] au trimis cătră chedrul cel den Livan, dzicînd: «Dă-ţi fata ficiorului mieu întru muiêre! Şi iată, vor veni[5105] jiganiile ţarenii cêle den Livan». Şi veniră jiganiile şi călcară pre Achuh. Dzis-ai:

19. «Iată, am lovit pre Iduméa» şi te semeţêşte inima ta cea grea. Acum şedzi în casa ta. Pentru căci sileşti întru răutate? Şi vei cădea tu şi Iuda cu tine".

20. Şi n-au ascultat Amasías, căci de la Domnul s-au făcut ca să-l dea pre el în mîinile ⌊Ioas⌋[5106], căci au cercat pre dumnedzăii idumeilor.

21. Şi să sui Ioas, împăratul Israil, şi să iviră înde sine el şi Amasía, împăratul Iúda, în Vethsamis, carea iaste a Iúdei.

22. Şi să înfrînse Iúda înaintea fêţii Israil şi fugí fieştecarele la lăcaşul lui.

23. Şi pre Amasía, împăratul Iúda, pre a lui Ioas, fiiul lui Ioáhaz, l-au prinsu împăratul Ioas, Israil[5107], în Vethsamis, şi-l aduse pre el la Ierusalim. Şi surpắ de la zidul Ierusalim, de la poarta Efraim pînă la poarta unghiului, 400 de coţi,

24. Şi tot aurul şi argintul şi toate unêltele ce s-au aflat în casa Domnului şi la Avdedom şi vistiêrele casei împăratului şi fiii amestecării şi să întoarse la Samaría.

25. Şi trăi Amasía a lui Ioas, împăratul Iúda, după ce au murit Ioas al lui Ioáhaz, împăratul Israil, ani 15.

26. Şi cêlealalte cuvinte ale Amasíei, cêle dentîi şi cêle de apoi, nu-s scrise pre cartea împăraţilor Iúda şi Israil?

27. Şi întru vrêmea carea s-au depărtat Amasía de la Domnul şi să rădicară asupra lui rocoşi şi fugi ⌊de la Ierusalim⌋[5108] la Lahis. Şi au trimis denapoia lui la Lahis şi l-au omorît pre îns acolo.

28. Şi-l luară pre el preste cai şi-l îngropară pre el cu părinţii lui în cetatea David.

Cap 26

1. [5109]Şi luă tot nărodul pămîntului pre Ozía, şi el – fiiu de 16 ani, şi-l împărăţiră pre el pentru tatăl lui, Amasía.

2. Acesta au zidit Eláthul; acesta au întorsu-o pre ea Iúdei după ce au dormit împăratul cu părinţii lui.

3. Fiiu de 16 ani au împărăţit Ozía şi 52 ani au împărăţit în Ierusalim; şi numele maicii lui – Iehelía, de la Ierusalim.

4. Şi făcu ce-i dreptu înaintea Domnului, după toate cîte au făcut Amasía, tată-său.

5. Şi era cercînd pre Domnul întru dzilele Zaharíei, celui ce pricepea, cu frica Domnului; şi întru dzilele lui carele au cercetat pre Domnul şi-i făcu cale bună lui Domnul.

6. Şi ieşi şi dêde război cătră cei striini de fêl şi surpắ zidurile Gheth şi zidurile Iavnir şi zidurile Azótului; şi au zidit cetăţile Azótului şi întru cei striini de fêl.

7. Şi-l întări pre el Domnul preste cei striini de fêl şi preste arapii ceia ce lăcuiescu la pietri şi preste minei.

8. Şi dêderă mineii daruri lui Ozia şi era numele lui pînă la întrarea Eghíptului, căci s-au întărit pînă sus.

9. Şi au zidit Ozía turnuri în Ierusalim şi la poarta unghiului şi la poarta văii şi la unghiuri şi le întări pre înse.

10. Şi zidi turnuri în pustiiu şi ciopli gropi multe, căci dobitoace multe era lui la Efilá şi la şes; plugari şi viêri întru mulţime şi la Carmil, căci ⌊om⌋[5110] iubitor de plug era.

11. Şi să făcu lui Ozía putêre făcînd război şi ieşind la rînduială la război ⌊şi intrînd la rînduială întru număr⌋[5111]; şi ⌊era⌋[5112] numărul socotêlei lor pren mîna lui Iiil logofătul şi Maasíei judecătoriul, pren mîna Ananíei, următoriului împăratului[5113].

12[5114]. Tot numărul[5115] a căpeteniilor părinţilor tari la război, 2600.

13. Şi cu înşii putêre de război – 307500, aceştia făcînd război cu putêre de vîrtute[5116] a ajuta împăratului asupra nepriêtenilor.

14. Şi au gătit lor Ozía, la toată putêrea, scuturi şi suleţe şi miţurce şi dzêle şi arce şi praştii de pietri.

15. Şi făcu în Ierusalim meşterşuguri meşterşuguite a socotitoriului,

[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΖ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΗ

[illegible]
[illegible]
[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ca să fie preste turnuri și preste unghiuri, a lovi cu săgețile și cu pietri mari. Și să audzi meșterșugul lui pînă de departe, căci s-au minunat a să ajuta pînă unde s-au întărit.

16. Și daca s-au întărit, să înălță inima lui ca să piardză; și făcu strîmbătate întru Domnul Dumnedzăul lui și întrắ în bisêreca Domnului, ca să tămîiêdze preste jirtăvnicul[5117] tămîierilor.

17. Și întrắ denapoia lui Zaharía preutul și cu el preuții Domnului, 80 fii tari. Și stătură asupra Ozíei împăratului și dziseră lui:

18. „Nu-i ție, Ozío, a tămîia Domnului, ce preuților, fiilor Aaron, celor sfințiți, să tămîiêdze. Ieși dentru sfințenie, căci te-ai depărtat de Domnul și nu va fi ție aceasta întru mărire de la Domnul Dumnedzău”.

19. Și să mînié Ozía; și întru mîna lui – cădêlnița ca să tămîiêdze în bisêrică. Și cînd să mîniia el preste preuții Domnului, și stricăciunea răsări întru fruntea lui înaintea[5118] preuților, în casa Domnului, deasupra jirtăvnicului tămîierilor.

20. Și să întoarse cătră el Zaharía, preutul cel mare, și preuții și iată, el stricat întru fruntea lui. Și-l goniră pre el de acoló, că și el sîrguia să iasă, căci l-au mustrat pre însul Domnul.

21. [5119]Și Ozía împăratul era stricat pînă la dzua săvîrșirei lui și în casa apfusoth ședea stricat și să rupse de la casa Domnului[5120]. Și Ionathan, fiiul lui – preste împărățiia lui, judecînd nărodul pămîntului.

22. Și cêlealalte cuvintele Ozíei, cêle dentîi și cêle de apoi, scrise de Isaía, fiiul lui Ammos, prorocului.

23. Și adormi Ozía cu părinții lui și ⌊nu-l⌋[5121] îngropară pre el cu părinții lui întru cîmpul astrucării împăraților, căci au dzis: „Stricat iaste”. Și împărăți Iotham, fiiul lui, pentru însul.

Cap 27

1. Fiiu de[5122] 25 ani era Ioatham cînd împărăți el și 16 ani au împărățit în Ierusalim; și numele maicii lui – Ierusá, fata lui Sadoc.

2. Și făcu ce-i drept înaintea Domnului, după toate cîte au făcut Ozía, tatăl lui, ce n-au întrat în bisêrica Domnului și încă nărodul pieriia.

3. Acesta au zidit poarta casei Domnului cea înaltă și întru zidul ei au pus arme.

4. Și au zidit cetăți în Muntele Iúdei și întru dumbrăvi, lăcașuri și turnuri.

5. Și acesta au făcut războі cătră împăratul fiilor Ammon și birui preste el; și-i da lui fiii lui Ammon ⌊și⌋[5123] preste an 100 de talandzi de argint și 10000 de cori de grîu și de ordzu 10000. Acêstea aducea lui împăratul fiilor Ammon preste an, ⌊întru anul dentîi și⌋[5124] întru anul al doilea și al treilea.

6. Și să întări Ioátham, căci au gătit căile lui înaintea Domnului Dumnedzăului lui.

7. Și cêlealalte cuvintele Ioátham și războiul și faptul lui, iată-s scrise pre cartea împăraților Iúda și Israil.

8. Fiiu de 25 ani era împărățind și 16 împărăți în Ierusalim.

9. Și adormi Ioátham cu părinții lui și să astrucá în cetatea David. Și împărăți Ahaz, ficiorul lui, pentru însul.

Cap 28

1. Fiiu de[5125] 20 ⌊și 5⌋[5126] ani era Ahaz cînd au împărățit[5127] el și 16 ani au împărățit în Ierusalim. Și n-au făcut ce-i dreptu înaintea Domnului ca David, tatăl lui,

2. Ce mêrse după căile împăraților Israil, pentru că și cioplite au făcut.

3. Și chipurilor lor le-au jirtvuit în Pămîntul Ennom și au adus fiii lui pren foc după urîciunile limbilor carele au pierdut Domnul de cătră fața fiilor Israil.

4. Și tămîiá preste cêle înalte și preste ceardacuri și dedăsuptul[5128] a tot lemnul des.

5. Și-l dêde pre el Domnul Dumnedzăul lui pren mîna împăratului Siríei și lovi întru el și robí dentru înșii robime multă și aduse la Damasc. Și întru mîinile împăratului Israil l-au dat pre el și lovi întru îns rană mare.

6. Pentru ⌊căci⌋[5129] au ucis Facheé a lui Romelíu, împăratul Israil, întru Iúda, întru o dzi, 120000 de oameni tari la vîrtute, cînd au părăsit ei pre Domnul Dumnedzăul părinților lor.

7. Și ucise Zehrí, tarele lui Efraim, pre Amasía, fiiul împăratului, și pre Esricam, povățuitoriul casei lui, și pre Elcaná, pre următoriul împăratului.

8. Și robiră fiii lui Israil dentru frații lor 800000 de muieri și feți și fête și prăzi multe au prădat dentru ei și au adus prăzile la Samaría.

9. [5130]Și era acoló prorocul Domnului, Odid numele lui. Și ieșí întru tîmpinarea puterii celor ce veniia la Samaría și dzise lor: „Iată urgiia Domnului Dumnedzăului nostru preste Iúda și i-au dat pre înșii întru mîinile voastre și ați ucis întru înșii

cu urgie

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

ΚΕΦ. ΚΘ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

cu urgie şi pînă la cer au ajunsu.

10. Şi acum pre fiii Iúdei şi Ierusalim voi ziceţi să-i dobîndiţi de tot întru robi şi întru roabe. Nu, iată, ⌊sînt⌋[5131] cu voi să mărturisescu Domnului Dumnedzăului vostru.

11. Acum, dară, ascultaţi-mă şi întoarceţi robimea carea aţi robit dentru fraţii[5132] voştri, căci urgiia mîniei Domnului – preste voi!”.

12. Şi să sculară boiêrii dentru fiii lui Efraim: Azaría al lui Ioná şi Varahía al lui Vasalimoth şi Ezechía al lui Sellim şi Amasía al lui Eldê, preste ceia ce veniia de la război.

13. Şi dziseră lor[5133]: „Să nu băgaţi robimea aicea cătră noi, căci pentru[5134] a greşi Domnului preste noi voi dziceţi, să adaogeţi preste păcatele noastre şi preste necunoştinţa noastră, căci mult iaste păcatul nostru şi urgiia Domnului preste Israil”.

14. Şi părăsiră războinicii robimea şi prăzile înaintea boiêrilor şi toată adunarea.

15. Şi să sculară oamenii carii s-au chemat întru numele Domnului şi să apucară de robime; şi pre toţi golii i-au îmbrăcat dentru prăzi şi-i îmbrăcară pre înşii şi-i încălţară pre înşii şi le dêderă a mînca şi a bea lor şi a să unge şi ajutoriră lor cu dobitoc la tot bolnavul. Şi i-au adus[5135] pre ei la Ierihó, cetatea finicilor, cătră fraţii lor, şi să întoarseră la Samária.

16. Întru vrêmea acêea, au trimis împăratul Áhaz cătră împăratul Assur să-i ajute lui.

17. Şi întru aceasta idumeii s-au rădicat şi au lovit întru Iúda şi au robit robime.

18. Şi cei striini de fêl s-au rădicat a robi cetăţile şesului şi despre amiazădzi a Iúdei şi luară pre Vethsamis şi ⌊cêle den casa Domnului şi cêle den casa împăratului şi a boiêrilor şi au dat împăratului⌋[5136] pre Ailon şi pre Gadiron şi pre Sohó şi satele ei şi pre Gamzó şi satele ei şi pre Thamná şi satele ei şi au lăcuit acoló.

19. Căci au smerit Domnul pre Iúda pentru Áhaz, împăratul Iúda, căci s-au depărtat cu dăpărtare de la Domnul.

20. Şi veni cătră el Thagaath Falasar, împăratul Assur, şi-l lovi pre el ⌊şi înmută pre cei de la Damascu la Mídia şi dentru Siría au mutat să lăcuiască Damascul⌋[5137].

21. Şi luă Áhaz cêle den casa Domnului şi cêle den casa împăratului şi ale boiêrilor şi au dat împăratului Assur[5138] şi nu era lui întru ajutor,

22. Fără numai să să năcăjască el, şi adaose a să dăpărta de la Domnul. Şi dzise împăratul Áhaz:

23. „Cerceta-voi pre bodzii Damascului, pre ceia ci mă bat pre mine”. Şi dzise: „Căci dumnedzăii împăratului Siríei, ei vor birui; lor dară voi jirtvui şi-mi vor ajutori mie”. Şi ei i să făcură lui spre piêdică[5139] şi la tot Israil.

24. Şi dăpărtă Ahaz vasele casei Domnului şi le tăia pre iale şi închise uşile casei Domnului. Şi au făcut şie jirtăvnice întru tot unghiul în Ierusalim.

25. Şi întru toată cetatea ⌊şi⌋[5140] Iúda au făcut înalte, ca să tămîiêdze la dumnedzăi striini ⌊întru cêle înalte⌋[5141]. Şi au mîniat pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lor.

26. Şi cêlealalte cuvinte ale lui şi faptele lui cêle dentîi şi cêle de apoi iată-s scrise pre cărţile împăraţilor Iúda şi Israil.

27. [5142]Şi adormi Ahaz cu părinţii lui şi să îngropă în cetatea David, căci nu l-au băgat pre el la gropniţile împăraţilor Israil; şi împărăţi Ezechía, fiiul lui, pentru însul.

Cap 29

1. Şi[5143] Ezechía au împărăţit fiind de 25 ani şi 29 ani au împărăţit în Ierusalim; şi numele maicii lui – Aviá, fata Zaharíei.

2. Şi făcu ce-i drept înaintea Domnului, după toate cîte au făcut David, tatăl lui.

3. Şi fu dacă stătu pre împărăţia lui întru luna dentîi, dăşchise uşile casei Domnului şi le griji pre iale.

4. Şi băgă preuţii şi leviţii şi-i puse pre ei la laturea despre răsărit.

5. Şi dzise lor: „Ascultaţi-mă, leviţii! Acum curăţiţi-vă şi curăţiţi casa Domnului Dumnedzăului părinţilor noştri şi scoateţi necurăţiia dentru sfinte.

6. Căci s-au dăpărtat părinţii noştri şi au făcut răul înaintea Domnului Dumnedzăului nostru şi-l lăsară pre el şi-şi întoarseră faţa lor de cătră cortul Domnului şi dêderă gît.

7. Şi închiseră uşile bisêrecii şi stinsără luminătorii şi tămîie n-au tămîiat şi arderi de tot n-au adus întru sfintul Dumnedzăului Israil.

8. Şi să urgisi cu mînie Domnul preste Iúda şi ⌊preste⌋[5144] Ierusalim şi-i dêde pre înşii întru groază şi întru pierire şi întru şuierare, cum voi vedeţi cu ochii voştri.

9. Şi iată, s-au rănit părinţii noştri cu sabie şi fiii noştri şi fêtele noastre şi fămeile noastre cu robire ⌊întru pămînt nu al lor. Şi acum sînt⌋[5145] preste acêstea.

10. Acum, dară, puneţi pre inima voastră

ca să puneţi

[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible]

КАП. Л.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]

ca să puneţi făgăduinţă cu Domnul Dumnedzăul lui Israil şi va întoarce urgiia mîniei lui de la noi.

11. Şi acum nu părăsiţi, căci întru voi au ales Domnul să staţi înaintea lui, să-i slujiţi lui şi să-i fiţi lui slujind şi tămîind".

12. Şi să sculară leviţii: Maal al lui Amasí[5146] şi Ioil al lui Zaharíei, dentru fiii lui Caath, dentru fiii Merarí, ⌊şi⌋[5147] Chis al lui Avdí şi Azaría[5148] al lui Ilaelil, şi dentru alor Ghedsoni, Ioadad al lui Zemma şi Ioadam,

13. Aceştia-s fiii Ioahá; şi dentru fiii Elisafan, Samarí şi Iiil, şi dentru fiii lui Asaf, Zaharía şi Maththanía,

14. Şi dentru fiii lui Eman, Iiil şi Semeí, şi dentru fiii lui Idithum, Samathía şi Oziil.

15. Şi adunară pre fraţii lor şi să curăţiră după porînca împăratului, pre porînca Domnului, ca să curăţască casa Domnului.

16. Şi întrară preuţii înlontru în casa Domnului, ca să curăţască. Şi scoaseră toată necurăţiia cêea ce s-au aflat întru casa Domnului ⌊şi⌋[5149] întru ograda casei Domnului şi au priimit leviţii să scoaţă la Pîrîul Chedrilor afară.

17. Şi începură întru dzua dentîi, lună noao, a lunei dentîi a să curăţi şi în dzua a opta a lunei au întrat în casa Domnului şi au curăţit casa Domnului în optu dzile şi în dzua a 16 a lunei dentîi au săvîrşit.

18. Şi întrară înlăuntru cătră Ezechía împăratul şi dziseră: „Curăţit-am toate cêle den casa Domnului, jirtăvnicul arderii de tot şi vasele lui şi masa punerii denainte şi toate vasele ei

19. Şi toate vasele carele au pîngărit împăratul Ahaz întru împărăţia lui, întru vicleşugul lui. Şi am gătit şi am curăţit şi iată, sînt înaintea jirtăvnicului Domnului".

20. Şi mînecắ împăratul Ezechía şi adunắ boiêrii cetăţii şi să sui la casa Domnului.

21. Şi aduse viţăi 7 şi berbeci 7 şi miei 7 şi iezi de capre 7, pentru păcat ⌊şi⌋[5150] pentru împărăţie şi pentru sfinte şi pentru Israil. Şi dzise fiilor Aaron, preuţilor, să să suie preste jirtăvnicul Domnului,

22. Să jirtvuiască viţăii. Şi au priimit preuţii sîngele şi au turnat preste jirtăvnic şi au junghiat berbecii şi au turnat sîngele preste jirtăvnic şi au junghiat mieii şi au turnat sîngele la jirtăvnic.

23. Şi au adus iezii cei pentru păcat înaintea împăratului şi a adunării şi au pus mîinile lor preste înşii.

24. Şi-i jirtvuiră pre înşii preuţii şi sprăjiniră sîngele lor cătră jirtăvnic şi să rugară pentru tot Israil, căci dzise împăratul: „Pentru tot Israil – arderea de tot şi cêle pentru păcat".

25. Şi au pus pre leviţi în casa Domnului cu ţîmbale şi cu alăute şi cu copuze, după porînca lui David împăratului şi lui Gad, celui ce vedea împăratului, şi lui Nathan prorocului, căci pren porînca Domnului – învăţătura, cu mîna proroocilor lui.

26. Şi stătură leviţii cu organele David şi preuţii cu trîmbiţile.

27. Şi dzise Ezechía să aducă arderea de tot preste jirtăvnic. Şi cînd începu a aduce arderea de tot, au început a cîntarea Domnului şi trîmbiţile cătră organele David, împăratul Israil.

28. Şi toată adunarea striga şi cîntăreţii cîntînd şi trîmbiţile trîmbiţînd, pînă unde au săvîrşit arderea de tot.

29. Şi dacă au săvîrşit aducînd ⌊şi⌋[5151] să întoarse[5152] împăratul şi toţi cîţi s-au aflat cu el şi să închinară ⌊Domnului⌋[5153].

30. Şi dzise Ezechía împăratul şi boiêrii leviţilor să laude pre Domnul cu cuvintele lui David şi lui Asaf proroocului. Şi lăuda cu veselie şi căzură şi să închinară ⌊Domnului⌋[5154].

31. Şi răspundzînd Ezechía şi dzise: „Acum aţi împlut mîinile voastre Domnului, ⌊şi⌋[5155] aduceţi şi pomeniţi jirtve a laudei la casa Domnului". Şi au adus adunarea jirtve de laudă la casa Domnului şi tot nevoitoriul cu inima – arderi de tot.

32. Şi să făcu numărul arderii de tot carii au adus adunarea, viţăi 70, berbeci 100, miei 800, la ardere de tot Domnului – toate acêstea.

33. Şi cei sfinţiţi, viţăi 600, oi 3000.

34. Ce numai preuţii era puţini şi nu putea să belească arderea de tot. Şi le ajutoriră lor fraţii lor, leviţii, pînă unde au săvîrşit lucrul şi pînă unde s-au curăţit preuţii, căci leviţii mai cu nevoinţă s-au curăţit decît preuţii.

35. Şi arderea cea de tot[5156] – multă întru seurile săvîrşirei mîntuirei şi turnării arderii de tot, şi să isprăvi lucrul în casa Domnului.

36. Şi să veseli Ezechía şi tot nărodul pentru căci au gătit pre Dumnedzău nărodului, pentru că fără de vêste s-au făcut cuvîntul.

Cap 30

1. Şi trimise Ezechía preste tot Israil şi Iúda şi cărţi au scris[5157] la Efraim şi la Manassí, să vie la casa Domnului la Ierusalim, să facă fasec Domnului Dumnedzăului Israil.

2. Şi să sfătui împăratul şi boiêrii şi toată adunarea cea den Ierusalim să facă fasec în luna a doao.

3. Căci n-au putut să-l facă pre el întru vrêmea acêea, căci

preuţii nu

[illegible]

[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΛΑ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

preuţii nu s-au curăţit de ajunsu şi nărodul nu s-au adunat la Ierusalim.

4. Şi plăcu cuvîntul înaintea împăratului şi înaintea a toată adunarea.

5. Şi puseră cuvînt ca să petreacă strigare întru tot Israílul, de la Virsaveé pînă la Dan, viind să facă fasec Domnului Dumnedzăului Israil la Ierusalim, căci mulţimea n-au făcut după scrisoare.

6. Şi mêrseră cei ce aleargă cu scrisorile de la împăratul şi a boiêrilor la tot Israil şi Iúda, după porînca împăratului, dzicînd: „Fiii lui Israil, întoarceţi-vă cătră Domnul Dumnedzăul Avraam şi Isaac şi Iácov şi va întoarce pre cei scăpaţi, ceia ce au rămas den mîna împăratului Asur.

7. Şi nu[5158] vă faceţi ca părinţii voştri şi ca fraţii voştri carii s-au depărtat de la Domnul Dumnedzăul părinţilor lor şi i-au dat pre ei întru pustiitate, în ce chip voi vedeţi.

8. Şi nu vă năsîlniciţi gîturile voastre ca părinţii voştri. Daţi laudă Domnului Dumnedzăului Israil şi întraţi întru sfinţenia lui carea au sfinţit întru vac şi slujiţi Domnului Dumnedzăului vostru şi întoarceţi de la voi mînia urgiei.

9. Căci întorcîndu-vă voi cătră Domnul, fraţii voştri şi fiii voştri vor fi întru îndurări înaintea tuturor celora ce i-au robit pre înşii şi va întoarce pre voi întru pămîntul vostru, căci milostiv şi îndurător – Domnul Dumnedzăul nostru şi nu va întoarce faţa lui de cătră noi dă ne vom întoarce cătră însul".

10. Şi era ceia ce aleargă mergînd den cetate în cetate întru Muntele Efraim şi Manasí şi pînă la Zavulon şi să făcură ca cînd are batjocuri pre ei şi ară măscări.

11. Fără numai oameni de la Asir şi ⌊de la⌋[5159] Manassí şi de la Zavulon s-au ruşinat şi au venit la Ierusalim

12. Şi la Iúda; şi fu mîna lui Dumnedzău să le dea lor inimă una, ⌊să vie⌋[5160] să facă după porînca împăratului şi boiêrilor cu cuvîntul Domnului.

13. Şi să adunară la Ierusalim nărod mult ca să facă Praznicul Azimilor întru luna a doao, săbor mare foarte.

14. Şi să sculară şi surpară jirtăvnicile cêle den Ierusalim şi toate întru carele tămîiá minciunilor le-au surpat şi le-au aruncat întru Pîrîul Chedrilor.

15. Şi au junghiat fasec în 14 a lunei a doao şi preuţii şi leviţii s-au ruşinat şi s-au curăţit şi au adus ardere de tot la casa Domnului.

16. Şi au stătut la starea lor, după judeţul lor, după porînca lui Moisi, omul lui Dumnedzău; şi preuţii priimiia sîngerurile den mîna leviţilor.

17. Căci mai mult dentru stobor nu s-au curăţit şi leviţii era mai mulţi a jirtvui fasec la tot cela ce nu putea a să curăţi Domnului.

18. Căci mai mult den nărod de la Efraim şi de la Manassí şi Isahar şi Zavulon nu s-au curăţit, ce mîncară fasec preste scrisoare. Şi să rugă Ezechía pentru înşii, dzicînd:

19. „Domnul Dumnedzău bun[5161] roage-să pentru toată inima îndreptătoare, ca să cercetêze pre Domnul Dumnedzăul părinţilor lui şi nu după curăţiia sfinţilor".

20. Şi ascultắ Domnul pre Ezechía şi vindecắ pre nărod.

21. Şi făcură fiii Israil cei ce s-au aflat în Ierusalim Praznicul Azimelor 7 dzile cu veselie mare şi lăudînd pre Domnul dentru dzi în dzi şi preuţii şi leviţii cu organe a vîrtutei Domnului.

22. Şi grăi Domnul preste toată inima leviţilor şi celor ce pricep pricêpere bună Domnului şi au săvîrşit Sărbătoarea Azimelor 7 dzile, jirtvuind jirtve de mîntuire şi mărturisindu-să Domnului Dumnedzăului părinţilor lor.

23. Şi să sfătui toată adunarea ⌊odată⌋[5162] să facă alte 7 dzile; şi au făcut alte 7 dzile cu veselie.

24. Căci Ezechía au început Iúdei şi la toată adunarea 1000 de viţăi şi 7000 de oi şi boiêrii au început nărodului viţăi 1000 şi de oi 10000 şi sfintele preuţilor – întru mulţime.

25. Şi să veseli toată adunarea ⌊Iúda⌋[5163] şi preuţii şi leviţii şi toată adunarea ⌊Iúda⌋[5164] şi cei ce s-au aflat den Ierusalim şi cei ce nemerniciiá, ce[5165] au venit de la Pămîntul Israil şi cei ce lăcuiescu în Iúda.

26. Şi să făcu veselie mare în Ierusalim, căci den dzilele lui Solomon, fiiului David, împăratului Israil, nu s-au făcut ca acesta praznic în Ierusalim.

27. Şi să sculară preuţii ⌊şi⌋[5166] leviţii şi binecuvîntară pre Dumnedzău; şi să audzi glasul lor şi veni ruga lor la lăcaşul cel sfînt al lui, la ceriu.

Cap 31

1. Şi daca să săvîrşiră toate acêstea, ieşi tot Israil, cei ce s-au aflat întru cetăţile Iúdei, şi au zdrobit stîlpii şi au tăiat desişurile şi au surpat cêle înalte şi cuptoarele dentru toată Iudéa şi Veniamin şi dentru Efraim şi de la Manassi, pînă la săvîrşit. Şi să întoarse tot Israil,

fieştecarele

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21

ΚΑΠ. ΛΒ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8

fieștecarele la moștnenirea lui și la cetățile lor.

2. Și rîndui Ezechía rînduiêlele preuților și leviților și rînduiêlele fieștecăruia, după slujba lui, preuților și leviților, la arderea cea de tot și la jirtva mîntuirei și a lăuda și a mărturisi și a sluji întru porțile ogrăzii casei Domnului.
3. Și partea împăratului dentru avêrea lui, la arderea cea de tot de dimineață și cea de îndesară și arderile cêle de tot, cêle de la sîmbete și la lunile cêle noao și la praznice, – scrise întru lêgea Domnului.
4. Și dzise nărodului ⌊și⌋[5167] celor ce lăcuiescu Ierusalim să dea partea preuților și leviților, pentru ca să să întărească la slujba casei Domnului.
5. Și dacă au porîncit cuvîntul, au adaos[5168] fiii lui Israil începătura grîului și vinului și untdelemnului și a mierii și toată roada țarenii și a dzêcea, toate au adus întru mulțime.
6. Și fiii lui Israil și a Iúdei și cei ce lăcuia în cetățile Iúdei, și ei aducea dzăciuiêle de vițăi și de oi și dzeciuiêle de capre. Și au sfințit Domnului Dumnedzăului lor și au adus și au pus grămăzi-grămădzi.
7. Întru luna a treia au început grămădzile a să întemeia și întru luna a 7 s-au săvîrșit.
8. Și veniră[5169] Ezechía și boiêrii și vădzură grămădzile și binecuvîntară pre Domnul și pre nărodul lui Israil.
9. Și întreba Eechía de preuți și de leviți pentru grămădzi.
10. Și dzise cătră el Azaría preutul, boiêrinul la casa lui Sadoc: „De cînd s-au început începătura a să aduce la casa Domnului, am mîncat și am băut și am lăsat pînă la mulțime, căci Domnul au blagoslovit nărodul lui și am lăsat încă mulțimea aceasta”.
11. Și dzise Ezechía încă a găti cămări la casa Domnului.
12. Și au gătit și au băgat acolo începăturile și dzeciuiêlele cu credință și prestă iale ispravnici – Honenía levitul și Semeias, fratele lui, luînd rîndul.
13. Și Iiil și Ozazía și Nêth și Asail și Ierimoth și Iozavad și Eliil și Samahía și Maath și Vanéas ⌊și fiii lui⌋[5170], pușí pre Honenía și Semeí, fratele lui, în ce chip porîncí Ezechía împăratul și Azaría, povățuitoriul casei Domnului.
14. Și Cori al lui Iemná levitul, portariul despre răsărit preste poduri, a da începăturile Domnului și sfintele sfinților.
15. Și pren mîna celor ce cînta și Veniamin și Iisu și Semeí și Amaría și Sehonía, pren mîna preuților cu credință a da fraților lor după rînduiêle, după cel mare și după cel mic.
16. Afară den prăsila celor de parte bărbătească de trei ani și în sus, la tot cela ce întra la casa Domnului, la cuvîntul dzilelor, la dzi, la slujba rînduiêlii obicêiului lor.
17. Aceasta-i socoteala preuților după casele moșiilor și leviții întru rînduiêlele lor den 20 de ani și în sus, cu rînduială,
18. Întru socotêle întru toată prăsila lor, muierilor lor, feciorilor lor și fêtelor lor, la toată mulțimea, căci cu credință au curățit sfîntul,
19. Și fiilor Áaron, celor ce prioțescu în țarine, și dentru cetățile lor, întru toată cetatea și cetatea – oameni carii s-au numit pre nume, să dea parte la toată partea bărbătească întru preuți și la tot număratul întru leviți.
20. Și făcu așa Iezechia întru tot Iúda și au făcut bunul și dreptul și adevărul înaintea Domnului Dumnedzăului lui.
21. Și întru tot lucrul ⌊întru⌋[5171] carele au început cu lucrul întru casa Domnului și cu lêgea și cu porîncele, au cercat pre Dumnedzăul lui ⌊și⌋[5172] dentru tot sufletul lui au făcut și să spori.

Cap 32

1. Și[5173] după cuvintele acêstea și adevărul acesta, venit-au Senahirim, împăratul asiriênilor, și veni asupra Iúdei și să tăbărî preste cetățile cêle cu ziduri și dzise ca să le ia pre înse.
2. Și vădzu Ezechía că au venit Senahirim cătră fața lui ca să să bată în Ierusalim.
3. Și să sfătui cu bătrînii lui și cu cei tari să astupe apele izvoarălor carele era afară den cetate și întăriră lui.
4. Și adunắ nărod mult și astupắ apele izvoarălor și rîul cel ce împarte pren cetate, dzicînd: „Să nu vie împăratul Assur și va afla apă multă și va birui”.
5. Și să întări Ezechía și zidi tot zidul cel surpat și turnuri și afară, înainte, alt zid și întări suișul cetății David și meșterșugui arme multe.
6. Și puse boiêri a războiului preste nărod și să strînseră cătră el la ulița porții văii; și grăi după inima lor, dzicînd:
7. „Întăriți-vă și vă îmbărbătați ⌊și⌋[5174] nu vă spăriiați, nici vă înfricoșați de cătră fața împăratului Assur și de cătră fața a toată limba ce iaste cu el, căci cu noi – mai mulți decît cu îns.
8. Cu însul – brațuri de trup, iar cu noi – Domnul Dumnedzăul nostru, a mîntui și a bate războiul

nostru

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]

nostru”. Şi să îndrăzni nărodul pre cuvintele Ezechíei, împăratului Iúdei.

9. Şi după aceasta, trimise Senahirim, împăratul asiriênilor, pre slugile lui asupra Ierusalimului; şi el – la Lahis, şi toată oastea lui – cu el. Şi au trimis cătră Ezechía, împăratul Iúdei, şi cătră tot Iúda cel dentru Ierusalim, dzicînd:
10. „Aşa dzice Senahirim, împăratul asiriênilor: «Pe cine voi nădăjduiţi şi veţi şedea întru îngrădire în Ierusalim?
11. Au nu Ezechía vă înşală pre voi, ca să vă dea pre voi la moarte şi la foamete şi la sête, dzicînd: ‘Domnul Dumnedzăul nostru ne va mîntui pre noi dentru mîna împăratului Assur’?
12. Au nu acesta iaste Ezechía, carele au rădicat jirtăvnicile lui şi înălţimile lui şi dzise Iúdei şi celor ce lăcuiescu Ierusalimul dzicînd: ‘Denaintea jirtăvnicului acestuia să vă închinaţi şi preste el să tămîiaţi’?
13. Nu veţi cunoaşte ce am făcut eu şi părinţii miei la toate limbile ţărilor? Au putînd au putut dumnedzăii limbilor a tot pămîntul să mîntuiască pre nărodul lor dentru mîna mea?
14. Cine-i întru toţi dumnedzăii limbilor acestora pre carii au pierdut părinţii miei? Au putea a mîntui pre nărodul lor dentru mîna mea, ca să poată dumnedzăul vostru a vă mîntui pre voi dentru mîna mea?
15. Acum, dară, ba nu vă amăgească pre voi Ezechía şi nu a nădăjdui să vă facă după acêstea. Şi nu crêdeţi lui, căci nu va putea dumnedzăul a toată limba şi a împărăţiei ca să mîntuiască pre nărodul lui dentru mîna mea şi dentru mîna părinţilor miei. Căci dumnedzăul vostru nu va mîntui pre voi den mîna mea»”.
16. Şi încă au grăit slugile lui preste Domnul Dumnedzău şi preste Ezechía, sluga lui.
17. Şi carte au scris, a dăfăima pre Domnul Dumnedzăul lui Israil. Şi dzise pentru el dzicînd: „Cum dumnedzăii limbilor pămîntului n-au scos pre năroadele lor dentru mîna mea, aşa nu va scoate dumnedzăul Ezechíei pre nărodul lui dentru mîna mea”.
18. Şi strigắ cu glas mare jidovêşte preste Israil şi pre [5175]nărodul cel pre zid pentru ca să ajutorească lor şi să surpe, pentru ca să ia cetatea.
19. Şi au grăit preste Dumnedzăul Ierusalim, ca şi preste dumnedzăii nărodului pămîntului, fapte a mîinilor oamenilor.
20. Şi să rugă Ezechía împăratul şi Isaía, fiiul lui Ammos prorocul, pentru acêstea şi strigară în cer.
21. Şi trimise Domnul înger şi sfărîmắ tot tarele războinic şi boiêrin şi voivod întru tabăra împăratului Assur; şi-şi întoarse obrazul cu ruşine la pămîntul lui şi veni la casa dumnedzăului lui şi cei ce au ieşit den pîntecile lui îl oborîră pre îns cu sabie.
22. Şi mîntui Domnul pre Ezechía şi pre cei ce lăcuia Ierusalim dentru mîna lui Senahirim, împăratul Assur, şi dentru mîna tuturor şi odihni pre ei prenpregiur.
23. Şi mulţi aducea daruri Domnului la Ierusalim şi dări Ezechíei, împăratului Iúdei. Şi să prea rădicắ întru ochii a toate limbile.
24. [5176]Şi după aceastea[5177], întru dzilele acêlea, bolnăvi Ezechía împăratul pînă la moarte şi să rugă cătră Domnul; şi-i ascultắ lui şi semnu i-au dat lui.
25. Şi nu după[5178] răsplătirea ⌊care au dat⌋[5179] lui au răsplătit Ezechía şi să înălţă inima lui şi să făcu preste el urgie şi preste Iúda şi ⌊preste⌋[5180] Ierusalim.
26. Şi să smeri Ezechía dentru înălţimea inimii lui, el şi cei ce lăcuia Ierusalimul, şi n-au venit preste înşii urgiia Domnului întru dzilele Ezechíei.
27. Şi să făcu Ezechíei avuţie şi mărire multă foarte şi vistiêre au făcut şie de argint şi de aur şi de piatră cinstită şi mirosituri şi armării şi vase poftite.
28. Şi cetăţi, roadele a grîului şi a vinului şi untdelemnului ⌊şi sate⌋[5181] şi iêsle a tot dobitocul şi stîne la turme şi cetăţi carele au zidit şie.
29. Şi dobitoc de boi şi de oi[5182] întru mulţime, căci i-au dat lui Domnul marhă multă foarte.
30. Acesta Ezechía au astupat[5183] ieşirea apei Sion cea de sus şi le-au îndreptat pre iale în jos, cătră amiazădzi a cetăţii David; s-au sporit Ezechía întru toate faptele lui.
31. Şi aşa întru bătrînii boiêrilor, cei ce s-au trimis de la Vavilon cătră îns, să întrêbe de îns semnul carele s-au făcut pre pămînt. ⌊Şi⌋[5184] îl lăsă pre însul Domnul ca să-l ispitească pre el, să ştie cêle de la inima lui.
32. Şi rămăşiţile cuvintelor Ezechíei şi mila lui, iată, s-au scris întru prorociia Isaíei, fiiului Ammos prorocului, şi pre cartea împăraţilor Iúda şi Israil.
33. Şi adormi Ezechía cu părinţii lui şi-l îngropară pre el întru suirea gropniţilor fiiului David. Şi mărire şi cinste i-au dat lui întru moartea lui tot Iúda şi cei ce lăcuiescu Ierusalim. Şi împărăţi Manasí, fiiul lui, pentru însul.

Cap 33

КАП. ЛГ

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25

КАП. ЛД

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4

Cap 33

1. Fiind de[5185] 12 ani Manasí cînd împărăți el și 55 ani au împărățit în Ierusalim.
2. Și făcu răul înaintea Domnului dentru toate urîciunile limbilor cărora au pierdut de tot Domnul de către fața fiilor Israil.
3. Și să întoarse și zidi înălțime carele au surpat Ezechía, tatăl lui, și au pus stîlpi Vaalimilor. Și au făcut desișuri și s-au închinat la toată oastea ceriului și au slujit lor.
4. Și au zidit jirtăvnic în casa Domnului, unde au dzis Domnul[5186]: „În Ierusalim va fi numele mieu în vac".
5. Și zidi jirtăvnice la toată oastea ceriului, întru amîndoao ogrăzile casei Domnului.
6. Și el petrecea pren foc fiii lui în Pămîntul Venenom și să dăscînta și să vrăjiia și să fărmăca. Și făcu grăitori den pîntece și vrăjitori și înmulți a face răul înaintea Domnului, a-l mîniia pre îns.
7. Și au pus cioplitul și topitul, chipul care au făcut, în casa Domnului, unde au dzis Domnul către David și către Solomon, fiiul lui: „Întru casa aceasta și în Ierusalim, carele am ales dentru toate fêliurile Israil, voi pune numele mieu întru vac.
8. [5187]Și nu voi mai adaoge a clănti piciorul lui Israil de la pămîntul carele am dat părinților lor, însă de vor păzi a face toate carele am porîncit lor după toată lêgea[5188] și porîncele și judêțele, cu mîna lui Moisi".
9. Și prilăsti Manassis pre Iúda și pre cei ce lăcuiescu în Ierusalim a face răul, mai mult decît toate limbile carele au rădicat Domnul de către fața fiilor Israil.
10. Și grăi Domnul pre Manasí[5189] și pre nărodul lui, și n-au ascultat.
11. Și au adus Domnul preste înșii pre boiêrii puterii împăratului Assur și au prinsu pre Manassí în legături și l-au legat pre el cu obezi și l-au adus la Vavilon.
12. Și daca să năcăji, cercă[5190] fața Domnului Dumnedzăului lui și să smeri foarte de către fața Dumnedzăului părinților lui
13. Și să rugă către el; și ascultắ pre îns și ascultắ strigarea lui și-l întoarse pre el la Ierusalim, pre împărățiia lui. Și cunoscu Manassí că Domnul, el iaste Dumnedzău.
14. Și după aceasta zidi zid afară den cetatea David, despre amiazădzi și despre răsărit a lui Ghion întru pîrîu și despre întrarea cêea pren Poarta a Pêștelui, și au împregiurat cea neîntrată, ⌊ieșind poarta cea prenprejur, și puse la ea arme⌋[5191] și o înălță pre ea foarte. Și au pus boiêri a puterii preste toate cetățile cêle cu zid a Iúdei.
15. Și rădicắ pre dumnedzăii cei striini și cioplitul dentru casa Domnului și toate jirtăvnicile carele au zidit în muntele casei Domnului și în Ierusalim și afară den cetate.
16. Și tocmi jirtăvnicul Domnului și jirtvui preste el jirtve de mîntuire și de laudă. Și dzise Iúdei ca să slujască Domnului Dumnedzăului Israil.
17. Însă încă nărodul preste cêle înalte tămîia, însă în zădar Domnului Dumnedzăului lor.
18. Și rămășițele cuvintelor Manassí și rugăciunea lui către Dumnedzău și cuvintele celor ce vedea ce grăia către însul pre numele Domnului Dumnedzăului Israil, iată pre cuvintele împăraților Israil.
19. Și ruga lui și cum l-au ascultat pre îns și toate păcatele lui și vicleșugurile lui și locurile pre carele au zidit întru iale[5192], cêle înalte, și au pus acoló desiș și cioplite mainte de a să întoarce el, iată, s-au scris pre cuvintele celor ce vădu.
20. Și adormi Manassí cu părinții lui și-l îngropară pre el în grădina casei lui; și împărăți Amon, fiiul lui, pentru îns.
21. Fiind de ani 22 Amon cînd împărăți el și 2 ani au împărățit în Ierusalim.
22. Și făcu răul înaintea Domnului, cum au făcut Manasí, tatăl lui. Și la toate chipurile carele au făcut Manassí, tatăl lui, jirtvuia Amon și sluji lor.
23. Și nu să smeri înaintea lui Dumnedzău cum s-au smerit Manassí, tatăl lui, căci fiiul lui, Amon, au înmulțit păcatul.
24. Și să rădicară preste el slugile lui și-l loviră pre îns în casa lui.
25. Și lovi nărodul pămîntului pre cei ce s-au rădicat preste împăratul Amon. Și împărăți nărodul pămîntului pre Iosía, fiiul lui, pentru însul.

Cap 34

1. Fiind de[5193] 8 ani Iosía cînd împărăți el și 31 ani au împărățit în Ierusalim.
2. Și făcu ce-i drept înaintea Domnului și mêrse întru căile lui David, tătîne-său, și nu să abătu în dreapta și în stînga.
3. Și întru al dzêcelea an a împărăției lui, și el încă copilaș, au început a cerca pre Domnul Dumnedzăul lui David, tătîne-său; și întru al 12 an a împărăției lui, au început a curăți pre Iúda și pre Ierusalim de cêle înalte și ⌊de⌋[5194] desișuri și ⌊de⌋[5195] prejur cuptoare și ⌊de⌋[5196] topite.
4. Și au săpat înaintea fêței lui

jirtăvnicile

[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]

jirtăvnicile Vaalimilor şi cêle înalte de preste iale şi au tăiat desişurile şi cêle cioplite şi cêle topite le-au sfărîmat şi le-au mănuntit şi le-au topit. Şi le-au aruncat spre faţa mormînturilor celor ce jirtvuiescu lor.

5. Şi oase de preuţi au arsu preste jirtăvnicile lor şi au curăţit pre Iúda şi pre Ierusalim

6. Şi în cetăţile Manassí şi Efraim şi Simeon, pînă la Nefthalim şi întru locurile lor, prenprejur.

7. Şi surpắ jirtăvnicile lor şi desişurile şi idolii i-au tăiat mărunt şi toate înaltele şi tăia de la tot Pămîntul Israil şi să întoarse la Ierusalim.

8. Şi întru anul al 18 a împărăţiei lui, cînd porînci a curăţi pămîntul şi casa, trimise pre Sapfan, fiiul Eselíei, şi pre Amasia, boiêrinul cetăţii, şi pre Ioas, fiiul lui Ioáhaz, cel de aduceri aminte scriitor, să întărească casa Domnului Dumnedzăului lui.

9. Şi veniră cătră Helchía, preutul cel mare, şi dêde argintul cel ce s-au băgat în casa Domnului, carele au adunat leviţii, cei ce păzescu paza, dentru mîna Manassi şi Efraim şi de la boiêri, şi de la toţi ceialalţi ⌊dentru⌋[5197] Israil şi fiilor Iúda şi Veniamin şi celor ce lăcuia în Ierusalim.

10. Şi dêderă pre el pre mîna celor ce fac lucruri şi cei ce isprăvăscu în casa Domnului au dat pre el celor ce fac lucrurile, carii făcea în casa Domnului, să tocmască şi să întărească casa.

11. Şi au dat teslarilor şi meşterilor de casă să cumpere pietri cu patru muchi şi lêmne de grinzi, să acopere casele carele au surpat împăraţii Iúda.

12. Şi oamenii făcea cu credinţă preste lucruri şi preste ei socotitori – Iez şi Avdía, leviţii, dentru fiii Merarí şi Zaharía şi Mosollam, dentru fiii lui Caath, a socoti. Şi tot levitul pricepîndu-să cu cinii de cîntări.

13. Şi preste cei ce poartă în umăr şi ispravnici preste toţi ceia ce fac lucrurile, la lucru şi la lucru. Şi dentru leviţi, logofeţi şi judecători şi portari.

14. Şi cînd scotea ei argintul cela ce s-au băgat în casa Domnului, aflat-au Helchía preutul carte a legii Domnului, pren mîna lui Moiseu.

15. Şi răspunse Helchía şi dzise cătră Sapfan logofătul: „Carte a legii am aflat în casa Domnului". Şi au dat Helchía cartea lui Safan.

16. Şi aduse Safan cartea cătră împăratul şi dêde încă împăratului sama[5198], zicînd: „Tot argintul s-au dat întru mîna slugilor tale celor ce fac ⌊lucrurile⌋[5199]".

17. Şi topiră argintul ce s-au aflat întru casa Domnului şi l-au dat pre mîna socotitorilor şi pre mîna celor ce fac lucrul.

18. Şi spuse Safan, logofătul împăratului ⌊cuvînt⌋[5200], dzicînd: „Carte mi-au dat mie Helchía preutul".

19. Şi citi pre ea Safan înaintea împăratului. Şi fu dacă audzi împăratul cuvintele legii, rupse hainele lui.

20. Şi porînci împăratul lui Helchía şi lui Ahicam, fiiului Safan[5201], şi lui Asaía, slugei împăratului, şi lui Avdedom, fiiul Mihéii, şi lui Safan logofătul, dzicînd[5202]:

21. „Păsaţi ⌊şi⌋[5203] cercaţi pre Domnul pentru mine şi pentru tot ce au rămas întru Israil şi Iúda, pentru cuvintele cărţii ce s-au aflat, căci mare-i mîniia Domnului care s-au aţîţat întru noi, pentru căci n-au ascultat părinţii noştri cuvîntul Domnului ca să facă după toate cêle scrise întru cartea aceasta".

22. Şi mêrse Helchía şi cărora au dzis împăratul cătră Olda prorociţa, muiêrea Sellim, fiiului Thecué, fiiului Eserí, păzitoriului de haine, păzind porîncele; şi ea lăcuia în Ierusalim, în Massana. Şi-i grăiră ei după acêstea

23. Şi dzise lor: „Aşa au dzis Domnul Dumnedzăul Israil: «Dziceţi omului celui ce v-au trimis pre voi cătră mine:

24. 'Aşa dzice Domnul: Iată, eu aduc preste locul acesta rêle, şi preste ceia ce lăcuiescu întru el, toate cuvintele ce-s scrise întru cartea cea cetită înaintea împăratului Iúdei.

25. Pentru căci m-au părăsit pre mine şi au tămîiat la dumnedzăi striini, pentru ca să mă mîníe întru toate lucrurile mîinilor lor. Şi să aţîţắ mîniia mea întru locul acesta şi nu să va stinge'.

26. Şi preste împăratul Iúda, ce v-au trimis pre voi ca să cêrce pre Domnul, aşa veţi grăi lui: 'Aşa dzice Domnul Dumnedzăul Israil:

27. Cuvintele carele ai audzit şi s-au înfrînt inima ta şi te-ai smerit de cătră faţa mea dacă ai audzit cuvintele mêle preste locul acesta şi preste ceia ce lăcuiescu pre însul şi te-ai smerit înaintea mea şi ai rupt hainele tale şi ai plînsu înaintea mea şi eu am audzit', dzice Domnul,

28. Iată, te adaog cătră părinţii tăi şi te vei adaoge cătră mormînturile tale cu pace şi nu vor vedea ochii tăi întru toate răutăţile carele aduc preste locul acesta şi preste cei ce lăcuiescu pre îns'»". [5204]Şi duse împăratului cuvîntu.

29. Şi trimise împăratul şi adunắ pre cei bătrîni a Iúdei şi a Ierusalimului.

30. Şi să sui împăratul Iúda la casa Domnului şi tot

[illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

ΚΑΠ. ΛΕ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

[illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

[illegible]

Iúda și cei ce lăcuiescu Ierusalim și preuții și leviții și tot nărodul, den mic pînă la mare. Și citi întru urechile[5205] lor toate cuvintele cărții făgăduinții, cêlea ce s-au aflat în casa Domnului.

31. Și să sculă împăratul prestă stîlpi și puse făgăduință ⌊în casa Domnului⌋[5206] înaintea Domnului, ca să margă înaintea Domnului, ca să păzască porîncele lui și judêțele lui și învățăturile lui cu toată inima și cu tot sufletul, ca să facă cuvintele făgăduinței cêle scrise pre cartea aceasta.
32. Și puse pre toți ceia ce s-au aflat în Ierusalim și în Iúda și Veniamin și au făcut ceia ce lăcuia ⌊în⌋[5207] Ierusalim făgăduință ⌊în casa⌋[5208] Domnului Dumnedzăului părinților lor.
33. Și rădicắ Iosía toate urîciunile dentru tot pămîntul carele era a fiilor Israil și au făcut pre toți ceia[5209] ce s-au aflat ⌊în Ierusalim și⌋[5210] în Israil ca să slujască Domnului Dumnedzăului lor; toate dzilele lui nu s-au abătut de denapoia Domnului Dumnedzăului părinților lui.

Cap 35

1. [5211]Și făcu Iosía fasec în Ierusalim Domnului Dumnedzăului lui și jirtvui fasec întru 14 ⌊dzile⌋[5212] a lunei dentîi.
2. Și puse preuții la străjile lor și-i întări pre înșii la lucrurile casei Domnului.
3. Și dzise leviților celor tari întru tot Israil ca să să sfințască ei Domnului ⌊și a da săcriiul cel sfînt întru casa Domnului⌋[5213]; și puseră săcriiul cel sfînt la casa carea au zidit Solomon, fiiul lui David, împăratul Israil, și dzise împăratul: „Nu iaste voao preste umăr a rădica nimică; acum, dară, slujiți Domnului Dumnedzăului nostru și nărodului său, Israil.
4. Și vă gătiți după casele neamurilor voastre și după rînduiêlele voastre, după scrisoarea lui David, împăratului Israil, și pren mîna lui Solomon, fiiului lui.
5. Și stați în casă după împărțêlele caselor neamurilor voastre ⌊întru⌋[5214] frații voștri, fiii nărodului, și parte a casei neamului ⌊întru⌋[5215] leviți.
6. Și jirtvuiți fasec și ⌊sfintele⌋[5216] gătiți fraților voștri, ca să faceți după cuvîntul Domnului pren mîna lui Moisei".
7. Și începu Iosía fiilor nărodului oi și miei și iezi dentru fiii caprelor toate la fasec și pre toți cîți s-au aflat, la număr 30000 și vițăi 3000, acêstea dentru avêrea împăratului.
8. Și boiêrii lui au dat începătură nărodului și preuților și leviților ⌊și au dat⌋[5217] și Helchía și Zaharía și Iiil, boiêrii casei lui Dumnedzău, și ei au dat preuților la fasec oi și miei și iezi, 2600, și vițăi 300.
9. Și Honenía ⌊și Vanéa⌋[5218] și Seía și Nathanail, fratele lui, și Asavía și Iiil și Iozavad, boiêrii leviților, au dat începătură leviților la fasec, oi 5000 și vițăi 500.
10. Și să îndreptă[5219] slujba și stătură preuții la starea lor și leviții la împărțêlele lor, după porînca împăratului.
11. Și junghiară fasec și turnară preuții sîngele dentru mîna lor și leviții au belit.
12. Și au gătit arderea de tot ca să le dea lor după împărțală, după casele neamurilor fiilor nărodului, ca să apropie ⌊arderile cêle de tot⌋[5220] Domnului, în ce chip iaste scris întru cartea ⌊legii⌋[5221] lui Moisi; și așa la dimineață.
13. Și fripsără fasec cu foc, după județ, și sfintele le-au fiertu întru căldări și întru tingiri și bine să isprăvi și alergară cătră toți fiii nărodului.
14. Și după ce au gătit lor și preuții[5222] lor, căci preuții, fiii lui Aaron, aducînd ei arderile de tot și seurile pînă în noapte, și leviții au gătit lor și fraților lor și fiilor Aaron.
15. Și cîntăreții, fiii lui Asaf, preste starea lor, după învățăturile lui David și Asaf și Eman și Idithum, prorocii împăratului, și boiêrii și portarii a poartă și a poartă; nu era lor a să clăti de la slujba sfintelor, căci frații lor, leviții, au gătit lor. Și s-au isprăvit.
16. Și să găti toată slujba întru dzua acêea ca să facă fasec și aduseră arderi de tot preste jirtăvnicul Domnului, după porînca împăratului Iosiei.
17. Și făcură fiii lui Israil, cei ce s-au aflat, fasec întru vrêmea acêea și Praznicul Azimilor 7 dzile.
18. Și nu s-au făcut fasec de potriva acestuia întru Israil dentru dzilele lui Samuil, prorocului. Și toți împărații Israil n-au făcut fasec carele au făcut Iosía și preuții și leviții și tot Iúda, cei ce s-au aflat și cei ce lăcuia Ierusalim, Domnului.
19. Întru în a 18 an a împărăției Iosíei s-au făcut fasec acesta.
20. [5223]După acêstea toate carele au făcut Iosía în casă ⌊și pre cei ce grăia den pîntece și pre gîcitori și pre therafin și chipurile și caredim carele era întru Pămîntul Iúda și Ierusalim le-au arsu împăratul Iosía pentru ca să întărească cuvintele legii cêle scrise pre cartea[5224]

carea au aflat

[illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

ΚΑΠ. ΛϚ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

carea au aflat Helchía preutul întru casa Domnului; de potriva lui nu s-au făcut înaintea lui, carele s-au întors cătră Domnul cu toată inima lui și cu tot sufletul lui și cu toată vîrtutea lui, după toată lêgea lui Moisi, și după însul nu s-au sculat de asêmenea lui. Însă nu să întoarse Domnul de cătră urgiia mîniei lui cea mare carea s-au mîniiat cu urgie Domnul întru Iúda preste toate scîrbele lui carele au scîrbit Manassí. Și dzise Domnul: „Și-ncă pre Iúda îl voi depărta de cătră fața mea, în ce chip am depărtat casa Israil și am lepădat cetatea carea am ales, Ierusalimul, și casa carea am dzis: «Fi-va numele mieu acolo»". Și⌋[5225] să sui Farao Nehaó, împăratul Eghíptului, asupra împăratului asiriênilor, la Rîul Efrathului, ca să dea războì lui, în Harhamis; și mêrse împăratul Iosía întru tîmpinarea lui.

21. Și trimise cătră el soli dzicînd: „Ce-i mie și ție, împărate Iúdo? Nu asupra ta viu astădzi să fac războì, ce pre locul războiului mieu. Și Dumnedzău au dzis să foarte sîrguiescu eu; ia-te aminte tu de cătră Dumnedzăul ce-i cu mine, pentru ca să nu te strice de tot pre tine".

22. Și nu întoarse Iosía fața lui de cătră însul, ce numai a da războì lui s-au întărit; și n-au audzit[5226] cuvintele lui Nehaó pren rostul lui Dumnedzău [5227]și veni a da războì întru Cîmpul Magheddo.

23. Și segetară arcașii pre împăratul Iosía și dzise împăratul slugilor lui: „Scoateți-mă, căci am durut foarte".

24. Și-l scoaseră pre el slugile lui den car și-l suiră pre el pre carul al doilea, carele era lui, și-l aduseră pre el la Ierusalim; și muri și să îngropă cu părinții lui și tot Iúda și Ierusalim au plînsu pentru Iosía.

25. Și plînse Ierimía pentru Iosía și dziseră toți boiêrii și jupînêsele plîngere pentru Iosía pînă astădzi. Și l-au dat pre el întru porîncă preste Israil și, iată, s-au scris la Plînsuri.

26. Și era cêlealalte cuvinte ale Iosíei și nădêjdea lui scrisă în lêgea Domnului și cuvintele lui cêle dentîi și cêle de apoi iată-s scriși pre cărțile împăraților Israil și Iúda.

Cap 36

1. Și luă nărodul pămîntului pre Ioáhaz, fiiul Iosíei, și-l unseră pre el și-l puseră pre el pentru tatăl lui întru împărat preste [5228]Israil.

2. Fiiu de 23 ani era Ioáhaz cînd împărăți el și 3 luni împărăți preste Ierusalim; ⌊și numele maicii lui – Amital, fata Ieremíei de la Lovna. Și făcu răul înaintea Domnului, după toate cîte au făcut părinții lui. Și legă pre acesta Ioáhaz Faraó Nehaó în Devlathá, în Pămîntul Etham, ca să nu împărățască el în Ierusalim⌋[5229].

3. Și-l înmută împăratul la Éghiptu și puse bir preste pămînt 100 de talandzi de argint și un taland de aur.

4. [5230]Și puse Faraó Nehaó pre Eliachim, fiiul Iosíei, împărat preste Iúda și Ierusalim ⌊pentru Iosía, tatăl lui⌋[5231], și-i întoarse numele lui Ioachim. Și luă Faraó Nehaó pre Ioáhaz, fratele lui Ioachim, și-l aduse pre el la Éghiptu. ⌊Și au murit acoló și argintul și aurul au dat lui Faraó; atuncea au început pămîntul a da bir pre socoteală ca să dea argintul după rostul lui Faraó și fieștecarele, după putêrea, cerea argintul și aurul de la nărodul pămîntului, să-l dea pre el lui Faraó Nehaó⌋[5232].

5. Fiind de 25 ani Ioachim cînd împărăți el și 11 ani împărăți în Ierusalim; ⌊și numele maicii lui – Zehorá, fata lui Niriu, în Ramá⌋[5233]. Și făcu răul înaintea Domnului, după toate cîte au făcut părinții lui. Întru dzilele lui Ioachim veni Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, la pămînt. Și era slujind lui 3 ani și să dăspărți de la el. Și trimise Domnul preste înșii pre haldei și tîlhăreturi a sirilor și tîlhăreturi a moavitênilor și a fiilor Ammon și a Samaríei. Și să dăspărțiră după cuvîntul acesta, după cuvîntul Domnului, cu mîna slugilor lui, prorocilor. Însă mîniia Domnului era preste Iúda, ca să-l dăpărtêdze pre el de cătră fața lui pentru păcatele lui Manassí, întru toate carele au făcut și cu sîngele cel nevinovat[5234] carele au vărsat Ioachim și au împlut Ierusalimul cu sînge nevinovat; și nu vru Domnul să-i piardză pre înșii de tot⌋[5235].

6. Și să sui preste el Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, și-l legă pre el cu obedzi de aramă și l-au adus la Vavilon.

7. Și parte den vasele casei Domnului le-au adus la Vavilon și le-au pus pre înse întru bisêreca lui, în Vavilon.

8. Și rămășițile cuvintelor Ioachim și toate carele au făcut, iată, acêstea-s scrise în cartea cuvintelor dzilelor împăraților Iúda. ⌊Și adormi Ioachim

cu părinții lui

ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν βασιλέων, καὶ ἐκοιμήθη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἐτάφη ἐν γανοζαῆ· μετὰ
τῶν πατέρων αὐτοῦ· καὶ ἐβασίλευσεν Ἰεχονίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.
9 Υἱὸς ιη' ἐτῶν Ἰεχονίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν· καὶ τρίμηνον
καὶ δέκα ἡμέρας ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐναντίον
10 κυρίου. Καὶ ἐν τῷ ἐπιστρέφειν τὸν ἐνιαυτὸν, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς
Ναβουχοδονόσορ καὶ ἤνεγκεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα
μετὰ τῶν σκευῶν τῶν ἐπιθυμητῶν οἴκου κυρίου· καὶ ἐβασίλευσε Σεδεκίαν ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
ἐπὶ Ἰούδαν καὶ Ἱερουσαλήμ.
11 Υἱὸς εἰκοσιενὸς ἐτῶν Σεδεκίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν, καὶ ἕνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλήμ.
12 Καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου θεοῦ αὐτοῦ· οὐκ ἐνετράπη ἀπὸ προσώπου Ἱερεμίου τοῦ προφήτου
καὶ ἐκ στόματος κυρίου.
13 Ἐν τῷ ἀθετῆσαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ναβουχοδονόσορ, ἃ ὥρκισεν αὐτὸν
κατὰ τοῦ θεοῦ· καὶ ἐσκλήρυνε τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ κατίσχυσε τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον θεὸν Ἰσραήλ.
14 Καὶ πάντες οἱ ἔνδοξοι Ἰούδα καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ λαὸς τῆς γῆς ἐπλήθυναν τοῦ ἀθετῆσαι ἀθετήματα βδελυγμάτων
ἐθνῶν, καὶ ἐμίαναν τὸν οἶκον κυρίου τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ.
15 Καὶ ἐξαπέστειλε κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων αὐτῶν ἐν χειρὶ προφητῶν ὀρθρίζων καὶ ἀποστέλλων τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, ὅτι ἦν φειδόμενος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγιάσματος αὐτοῦ.
16 Καὶ ἦσαν μυκτηρίζοντες τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐξουδενοῦντες τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίζοντες ἐν τοῖς προφήταις αὐτοῦ, ἕως ἀνέβη ὁ θυμὸς κυρίου ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἕως οὐκ ἦν ἴαμα.
17 Καὶ ἤγαγεν ἐπ' αὐτοὺς βασιλέα Χαλδαίων, καὶ ἀπέκτεινε τοὺς νεανίσκους αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ ἐν οἴκῳ ἁγιάσματος αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐφείσατο τοῦ Σεδεκίου, καὶ τὰς παρθένους αὐτῶν οὐκ ἠλέησαν, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῶν ἀπήγαγον· τὰ πάντα παρέδωκεν ἐν χερσὶν αὐτῶν.
18 Καὶ πάντα τὰ σκεύη οἴκου θεοῦ, τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ, καὶ τοὺς θησαυροὺς οἴκου κυρίου, καὶ πάντας θησαυροὺς βασιλέως καὶ μεγιστάνων, τὰ πάντα εἰσήνεγκεν εἰς Βαβυλῶνα.
19 Καὶ ἐνέπρησε τὸν οἶκον κυρίου, καὶ κατέσκαψε τὸ τεῖχος Ἱερουσαλήμ, καὶ τὰς βάρεις αὐτῆς ἐνέπρησεν ἐν πυρὶ, καὶ πᾶν σκεῦος ὡραῖον εἰς ἀφανισμόν.
20 Καὶ ἀπῴκισε τοὺς καταλοίπους εἰς Βαβυλῶνα· καὶ ἦσαν αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ εἰς δούλους,
21 ἕως βασιλείας Μήδων, τοῦ πληρωθῆναι λόγον κυρίου διὰ στόματος Ἱερεμίου, ἕως τοῦ προσδέξασθαι τὴν γῆν τὰ σάββατα αὐτῆς· πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς ἐσαββάτισεν, εἰς συμπλήρωσιν ἐτῶν ο'.
22 Ἔτους πρώτου Κύρου βασιλέως Περσῶν μετὰ τὸ πληρωθῆναι ῥῆμα κυρίου διὰ στόματος Ἱερεμίου, ἐξήγειρε κύριος τὸ πνεῦμα Κύρου βασιλέως Περσῶν, καὶ παρήγγειλε κηρύξαι ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἐν γραπτῷ, λέγων·
23 Τάδε λέγει Κύρος βασιλεὺς Περσῶν· πάσας τὰς βασιλείας τῆς γῆς ἔδωκέ μοι κύριος ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αὐτὸς ἐνετείλατό μοι οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ· τίς ἐξ ὑμῶν ἐκ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ; ἔσται ὁ θεὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀναβήτω. ∴

ἜΣΔΡΑΣ:

Καὶ ἤγαγεν Ἰωσίας τὸ πάσχα [illegible] α
Καὶ [illegible] β
Καὶ [illegible] γ
Καὶ [illegible] δ
Καὶ [illegible] ε
Καὶ [illegible] ς
Καὶ [illegible] ζ
Καὶ [illegible] η
Καὶ [illegible] θ
Καὶ [illegible] ι
Καὶ [illegible] ια
Μετὰ [illegible] ιβ
Καὶ [illegible] ιγ
Καὶ [illegible] ιδ
Καὶ [illegible] ιε
Καὶ [illegible] ις
Καὶ [illegible] ιζ
Καὶ [illegible] ιη
Καὶ [illegible] ιθ
Καὶ [illegible] κ
Καὶ [illegible] κα
Καὶ [illegible] Ζοροβάβελ. κβ
Καὶ [illegible] κγ
Τ[illegible] κδ
Ρ[illegible] κε
Καὶ [illegible] κς
Καὶ [illegible] κζ
Καὶ [illegible] Ζαχαρίᾳ. κη
Α[illegible] κθ
Τ[illegible] καὶ

cu părinţii lui şi să îngropă în Ganozaní, cu părinţii lui⌋[5236]. Şi împărăţi Iehonía, fiiul lui, pentru îns.

9. Fiiu de [5237]18 ani Iehonía cînd împărăţi el şi 3 luni şi 10 dzile împărăţi în Ierusalim; şi făcu răul înaintea Domnului.
10. [5238]Şi întorcîndu-să anul, au trimis împăratul Navuhodonósor şi l-au adus pre el la Vavilon, cu unêltele cêle poftite a casei Domnului. Şi împărăţi Sedechía, fratele tătîne-său, prestă Iúda şi Ierusalim.
11. Fiiu de [5239]21 ani Sedechía cînd împărăţi el şi 11 ani au împărăţit în Ierusalim.
12. Şi făcu răul înaintea Domnului Dumnedzăului lui ⌊şi⌋[5240] nu să înfrînse de către faţa[5241] Ieremíei prorocului şi den rostul Domnului.
13. Pentru că cêle de către împăratul Navuhodonosor au viclenit carele au jurat pre îns asupra lui Dumnedzău şi-şi năsîlnici cerbicea lui şi inima lui întări ca să nu să întoarcă către Domnul Dumnedzăul Israil.
14. Şi toţi măriţii Iúda şi preuţii şi nărodul pămîntului înmulţiră a dăfăima dăfăimături după toate urîciunile limbilor şi au pîngărit casa Domnului cea den Ierusalim.
15. Şi au trimis Domnul Dumnedzăul părinţilor lor către ei cu mîna prorocilor lui, mînecînd şi trimiţînd îngerii lui, căci era neîndurîndu-să de nărodul lui şi de sfinţeniia lui.
16. Şi era batjocurind pre îngerii lui şi dăfăimînd cuvintele lui şi măscărind întru prorocii lui, pînă unde s-au suit mîniia Domnului întru nărodul lui, pînă nu era leac[5242].
17. Şi aduse preste înşii pre împăratul haldeilor şi ucise pre tinereii lor cu sabie întru casa sfinţeniei lui şi nu s-au milostivit pre Sedechía şi pre ficioarăle lor nu le-au miluit şi pre bătrînii lor luă[5243]. Toate le-au dat pre mîinile lor.
18. Şi toate unêltele casei lui Dumnedzău, cêle mari şi cêle mici, şi vistiêrele casei Domnului şi toate vistiêrele împăratului şi a mai-marilor, toate le-au adus la Vavilon.
19. Şi arse casa Domnului şi surpắ zidul Ierusalim şi băştile lui arse-le cu foc; tot vasul înfrîmseţat ⌊l-au pus⌋[5244] la pierire.
20. Şi înmută pre cei rămaşi la Vavilon şi era lui şi fiilor lui întru robi, pînă la Împărăţiia Midilor,
21. Ca să plinească cuvîntul Domnului pren rostul Ieremíei, pînă a priimi pămîntul sîmbetile lui a sîmbetí; toate dzilele pustiirii lui au sîmbătit, întru plinirea a 70 de ani.
22. Anul dentîi a lui Chíros, împăratului persilor, după ce s-au plinit cuvîntul Domnului pren rostul Ieremíei, rădicắ Domnul duhul lui Chíros, împăratului persilor, şi porînci a striga întru toată împărăţia lui cu scrisoare, dzicînd:
23. „Acêstea dzice [5245]Chíros, împăratul persilor: «Toate împărăţiile pămîntului au dat mie Domnul Dumnedzăul ceriului şi el au porîncit mie să-i zidescu casă în Ierusalim cea dentru Iudéa. Cine dentru voi, dentru nărodul lui, fi-va Domnul Dumnedzăul lui cu îns şi să suie?»".

Ésdras

1. Şi întru anul dentîi a lui Chir, împăratul persilor.
2. Şi să sculară boiêrii a neamurilor Iúdei.
3. Şi împăratul Chíros au scos vasele a casei Domnului.
4. Şi aceştia-s fiii ţărîi carii s-au suit de la robime.
5. Şi aceştia-s cei ce s-au suit de la Thelmehel[5246].
6. Şi dentru fiii preuţilor.
7. Şi dentru boiêrii neamurilor.
8. Şi şedzură preuţii şi leviţii.
9. Şi sosi luna a şaptea.
10. Şi să adunắ nărodul ca un om.
11. Şi să sculă Iisus al lui Iosedec.
12. Într-una de dzile a lunei a şaptea.
13. Şi casa Domnului nu s-au întemeiat.
14. Şi au dat argintul pietrarilor.
15. Şi întru anul al doilea.
16. Şi stătu Iisus şi fiii lui.
17. Şi stătură preuţii împodobiţi.
18. Şi tot nărodul însemnă cu glas mare.
19. Şi mulţi dentru preuţi şi leviţi.
20. Şi nu era nărodul cunoscut glasul însemnării.
21. Şi glasul să audziia pînă de departe.
22. Şi dzise către înşîi Zorovável.
23. Şi era nărodul pămîntului oprind ca să ia pre Iúda.
24. Întru împărăţia lui Asuir.
25. Ruvaaltam[5247].
26. Şi trimise împăratul către Reum Vaaltam.
27. Şi atuncea birariul al lui Arthasta împăratul.
28. Şi proroci Aggheu prorocul şi Zaharíia.
29. Atuncea s-au sculat Zorovável al lui Salathail şi Iisus.
30. Întru aceasta vrême au venit preste ei Thathanaaí[5248] vezeriul.

ла [illegible]
лв [illegible]
лг [illegible]
лд [illegible]
ле [illegible]
лѕ [illegible]
лз [illegible]
лн [illegible]
лѳ [illegible]
м [illegible]
ма [illegible] Ездра [illegible]
мв [illegible]
мг [illegible]
мд [illegible]
ме [illegible]
мѕ [illegible]
мз [illegible]
мн [illegible]
мѳ [illegible]
[illegible]
н [illegible]
на [illegible]
нв [illegible]
нг [illegible]
нд [illegible]
не [illegible]
нѕ [illegible]
нз [illegible]
нн [illegible]
нѳ [illegible]
ѯ [illegible]
[illegible]
[illegible]
о [illegible]
оа [illegible]
ов [illegible]
ог [illegible]
од [illegible]
[illegible] ое
[illegible] оѕ
[illegible] оз
[illegible] он
[illegible] оѳ
[illegible] п
[illegible]

ЕСДРА. КАП. А.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]

31. Tîlcuire cărții carii au trimis Thaththanaí viziriul.
32. Atuncea Dárie împăratul au pus gînd.
33. Atuncea Thaththanía viziriul.
34. Și au făcut fiii lui Israil preutul și leviții.
35. Și după cuvintele acêstea, întru împărăția lui Arthasastha, împăratul persilor[5249].
36. Și aceasta-i tîlcuirea porîncii.
37. Blagoslovit Domnul Dumnezăul părinților noșri.
38. Eu m-am întărit ca mîna Domnului.
39. Întru vrêmea acêea ceia ce au venit de la robime.
40. Și s-au adunat cătră mine tot cel ce gonêște cuvîntul Domnului[5250].
41. Și dacă[5251] să rugă Esdra.
42. Și să aflară dentru fiii preuților cuvîntu Neémiei.
43. Și să făcu întru luna haseleth anului al doaodzecilea.
44. Și să făcu în luna lui nisan.
45. Și auzi Sanavalat Aron.
46. Și înturnai lor cuvînt.
47. Și să sculă Eliasuv.
48. Și pre mîna fiilor oamenilor Ierihó.
49. Și fu dacă auzi Sanavala[5252] și Tovía și arapii și amanitênii.
50. Să făcu dacă audziră nepriêtenii noștri.
51. Întru vrêmea acêea dzise nărodului.
52. Frații miei și cunoscuții miei.
53. Și am chemat pre preuți.
54. Și fu dacă audzi lui Sanavalat.
55. Și eu am întrat în casa Sameí.
56. Și Tovía și Sanavalat.
57. Și să săvîrși zidul.
58. Și fu cînd să zidi zidul.
59. Și dêde Dumnedzău întru inima mea.
60. Și aceștia s-au suit de la Thrammahel.
61. Și ședzură preuții.
62. Și stătu Esdra preutul pre vatră de lemnu.
63. Și Iisus și Vanéas și Saravía era aducînd la pricêperea nărodului[5253].
64. Și dzise Neemía.
65. Și leviții.
66. Și mêrse nărodul să mănince și să bea.
67. Și întru dzua a doao să adunară boiêrii.
68. Și întru dzua 24 a lunei aceștiia să adunară fiii Israil[5254].
69. Și stătu pre suirea leviților Iisus.
70. Și dzise Esdra: „Tu ești însuți Dumnedzău sîngur".
71. Și ședzură boiêrii țării.
72. Și aceștia-s boiêrii nărodului.
73. Și aceștia-s preuții și leviții.
74. Și întru dzilele Ioachim, frații lor.
75. Și fiii Cadmiil, frații lor.
76. Și dentru fiii preuților.
77. Și stătură întru dzua acêea.
78. Întru dzua acêea să citi întru cartea lui Moisi.
79. Întru dzilele acêlea vădzură în Iúda călcînd teascurile sîmbăta.
80. Și întru dzilele acêlea vădzură pre jidovii carii au ședzut muieri azotênce.

Ésdra

Cap 1

1. **1.**[5255] [5256]Și întru anul dentîi a lui Chíros, împăratului persilor, ca să să săvîrșască cuvîntul Domnului dentru rostul Ieremíei, rădicắ Domnul duhul lui Chíros, împăratului persilor, și porînci glas în toată împărățiia lui și-ncă în scrisoare, dzicînd:
2. „Așa dzise Chíros, împăratul persilor: «Toate împărățiile pămîntului au dat mie Domnul Dumnedzăul ceriului și el au socotit prestă mine ca să-i zidescu casă lui în Ierusalim cea den Iudéa.
3. Cine-i întru voi dentru tot nărodul lui? Și va fi Dumnedzăul lui cu însul și să va sui la Ierusalimul cel de la Iudéa și să zidească casa Domnului Dumnedzăului Israil. Acesta-i Dumnedzău cel den Ierusalim.
4. Și tot cel rămas dentru toate locurile unde el nemernecêște acoló ⌊și⌋[5257] vor lua pre îns oamenii locului lui, cu argint și cu aur și cu marhă și cu dobitoc, cu de bunăvoie la casa lui Dumnedzău celui den Ierusalim»".
5. **2.** Și să sculară boiêrii neamurilor Iúda și Veniamin și preuții și leviții, tuturor cărora au rădicat Dumnedzău duhul lor ca să să suie să zidească casa Domnului cea den Ierusalim.
6. Și toți cei prenpregiurul lor să întăriră cu mîinile lor, cu vase de argint, cu aur ⌊și⌋[5258] cu avêre și cu dobitoace și cu ospêțe, afară dentru cei cu voie.
7. **3.** Și împăratul Chíros au scos vasele casei Domnului carele au luat Navuhodonósor de la Ierusalim și le dêde pre iale întru casa Dumnedzăului lui.
8. Și le scoase pre iale Chíros, împăratul persilor, pre mîna Mithridátului gazvarineanului și le numărară pre iale lui Savvasar, boiêrinul Iudei.
9. Și acesta-i numărul: măstrăpi de aur, 30, și năstrăpi de argint, 1000, cuțîte, 29,
10. ⌊Și⌋[5259] héfuri de aur, 30, și de argint îndoiți, 410, și vase altele, 1000.
11. Toate vasele cu aur și cu argint, 5400, toate suindu-să cu Sassavasar de la striinătate, den Vavilon la Ierusalim.

Cap 2

КАП. В

[illegible]

КАП. Г

[illegible]

Cap 2

1. **4**. [5260]Şi aceştia-s fiii ţării cei ce s-au suit de la robimea striinătăţii carea au înstreinat Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, la Vavilon şi s-au întorsu la Ierusalim şi Iúda, om la cetatea lui.
2. Carii au venit cu Zorovável: Iisus, Neemía, Saréa, Reelía, Mardoheu, Valassan, Masfar, Vagué, Reum, Vaaná,
3. Numărul oamenilor nărodului Israil:
4. Fiii lui Fóros, 2172, fiii Savvatiei, 372,
5. Fiii Ares, 775,
6. Fiii Faath Moav, fiilor Iisué Ioav, 2812,
7. Fiii Elam, 1254,
8. Fiii Zaththuá, 945,
9. Fiii Zahai, 760,
10. Fiii Vanuí, 642,
11. Fiii Vaviá, 623,
12. Fiii Avgad, 1222,
13. Fiii Adonicam, 666,
14. Fiii Vagué, 2056,
15. Fiii Addin, 454,
16. Fiii Attir Ehezíei, 98,
17. Fiii Vassú, 323,
18. Fiii Iorá, 112,
19. Fiii Assum, 223,
20. Fiii Gaver, 95,
21. Fiii Vethlaem, 123,
22. Fiii Netofá, 55,
23. Fiii Anathoth, 128,
24. Fiii Azmoth, 43,
25. Fiii Cariathiarim, Hafirá şi Viróth, 743,
26. Fiii Ramá şi Gavaa, 621,
27. Oamenii Mahmas, 122,
28. Oamenii Vethil şi Aná, 423,
29. Fiii Navá, 52,
30. Fiii Maghevis, 156,
31. Fiii Ilamar, 1254,
32. Fiii Iram, 320,
33. Fiii Lidon, Lodadí şi Onó, 725,
34. Fiii Ierihó, 345,
35. Fiii Senaá, 3630.
36. Şi preuţii: fiii Iédua[5261], casei lui Iisús, 973,
37. Fiii lui Emmir, 1052,
38. Fiii lui Fasur, 1247,
39. Fiii Irem, 1017.
40. Şi leviţii: fiii lui Iisu şi Cadmiil, fiilor Odovia, 74.
41. Cei ce cîntă: fiii lui Asaf, 108.
42. Fiii portarilor: fiii Sellum, fiii Attir[5262], fiii Telmon, fiii Acuv, fiii Atitá, fiii Sová, toţi, 139.
43. Nathanéi: fiii lui Suaá, fiii Sufat, fiii Avvaoth,
44. Fiii Hiraos, fiii Sirsa[5263], fiii Fadon,
45. Fiii Lavanó, fiii Agava, fiii Accuv,
46. Fiii Agav, fiii Salamí, fiii Anan,
47. Fiii Geddil, fiii Gaar, fiii Reá,
48. Fiii Rason, fiii Necodá, fiii Gazam,
49. Fiii Azó, fiii Fasí, fiii Rasí,
50. Fiii Asená, fiii Munni, fiii Nefusim,
51. Fiii Vacvuc, fiii Cufá, fiii Anur,
52. Fiii Vasaloth, fiii Midá, fiii Arsá,
53. Fiii Varcos, fiii Sisára, fiii Themá,
54. Fiii Nathíei, fiii Atifá,
55. Fiii robilor Solomon: fiii Sotê, fiii Sefirá,
56. Fiii Farudá, fiii Iealá, fiii Chercon,
57. Fiii Gheddil, fiii Safatía, fiii Attil, fiii Faherath, Asevoim, fiii Meí,
58. Toţi nathanin împreună şi fiii Avdeselmá, 392.
59. **5**. Şi aceştia-s cei ce s-au suit de la Thelmeleh, Thelarísa, Heruv, Idan, Emmir şi n-au putut să povestească casa neamului lor şi seminţiia lor de sînt dentru Israil:
60. Fiii Daléa, fiii Tovíu, fiii Negodá, 652.
61. **6.** Şi dentru fiii preuţilor şi a lui Ovéa, fiii lui Accus, fiii Merzellê carii au luat den fêtele lui Verzellí galaaditeanul muiêre şi să chemă pre numele lor.
62. Aceştia-s ⌊cărora⌋[5264] au cerut scrisoarea lor, methosímii, şi nu s-au aflat şi s-au ferit de la preuţie.
63. Şi dzise Thersátha lor ca să nu mănince den sfîntul sfinţilor pînă să va rădica preut celor ce lumineadză şi celor deplin.
64. Şi toată adunarea împreună, ca vro 42360,
65. Afară den robii lor şi slujnicile lor, aceştia-s 7337, şi aceştia, cîntînd şi cîntătoare, 200.
66. Caii lor, 736, muşcoii lor, 245,
67. Cămilele lor, 435, măgarii lor, 6720.
68. **7**. Şi dentru boiêrii neamurilor, dacă întrară ei în casa Domnului cea den Ierusalim, să învoiră la casa lui Dumnedzău ca să-l puie pre el preste gătirea lui.
69. Cît era putêrea lor au dat la vistiêriul lucrului, de aur drahmí 61000 şi de argint mnas 5000 şi îmbrăcăminte preuţilor 100.
70. **8**. Şi şedzură preuţii şi leviţii şi cei dentru nărod şi cîntătorii şi portarii şi nathanim întru cetăţile lor şi tot Israil în cetăţile lor.

Cap 3

1. **9.** Şi sosi luna a 7 şi fiii lui Israil – întru cetăţile lor. **10**. Şi să adunắ nărodul ca un om la Ierusalim.
2. **11.** Şi să sculă Iisus al lui Iosedec şi fraţiii lui, preuţii, şi Zorovável al lui Salathiil şi fraţii lor şi zidiră jirtăvnicul Dumnedzăului Israil, [5265]ca să aducă preste el arderi de tot, după cêle scrise în lêgea lui Moisí, omului lui Dumnedzău.
3. Şi gătiră jirtăvnicul prestă gătirea lui, căci întristare prestă înșii, despre nărodurile pămîntului, şi suiră prestă el ardere de tot Domnului, dimineaţa şi sara.
4. [5266]Şi au făcut Praznicul Corturilor după cum iaste scris şi ardere de tot dentru[5267] dzi în dzi, cu număr, după cum iaste judeţul, sama dzilei întru dzua ei.
5. Şi după aceasta, arderi de tot a neîncetării şi la luni noao şi la praznicile cêle sfinte Domnului[5268] şi la tot ce să învoia de bunăvoie Domnului.
6. **12.** Într-una de dzile a lunei a şaptea au început a aduce arderi de tot Domnului. **13**.

şi casa

[illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

КАП. Б

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

Şi casa Domnului nu s-au întemeiat.

7. **14.** Şi au dat argint pietrarilor şi teslarilor şi bucate şi băutură şi untdelemnu la sidonêni şi tirênilor, ca să scoaţă lêmne de chedru de la Livan, cătră Marea Ióppii, pren slobodzirea lui Chíros, împăratului persilor, preste înşii.
8. **15**. Şi întru anul al doilea ce au venit ei la casa Domnului cea den Ierusalim, întru luna a doao, început-au Zorovável al lui Salathiil şi Iisus a lui Iosedec şi ceialalţi dentru fraţii lor, preuţii şi leviţii şi toţi ceia ce veniia de la robime la Ierusalim, şi au pus pre leviţi den 20 ani şi în sus, ca să facă biruinţă preste ceia ce fac lucrurile în casa Domnului.
9. **16**. Şi stătu Iisus şi fiii lui şi fraţii, Cadoil şi fiii lui, fiii Iúda[5269], cu toţi împreună, ca să biruiască[5270] preste ceia ce făcea lucrurile în casa lui Dumnedzău, fiii lui Ínadad, fiii lor şi fraţii lor, leviţii.
10. Şi puseră temeiu a zidi casa Domnului. **17**. Şi stătură preuţii împodobiţi cu trîmbiţe şi leviţii, fiii lui Asaf, cu ţimbale a lăuda pre Domnul pre mîinile lui David, împăratului Israil.
11. Şi răspunseră cu laudă şi mărturisire Domnului, căci ii bun, căci în vac mila lui preste Israil. **18**. Şi tot nărodul făcea semnu cu glas mare, cînd lăuda Domnului pre întemeiêrea casei Domnului.
12. **19**. Şi mulţi dentru preuţi şi leviţi şi boiêri a neamurilor, cei bătrîni, carii ştiia casa cea dentîi întru întemeiêrea ei, şi aceasta casă cu ochii lor plîngea, cu glas mare, şi gloata cu însemnare, cu veselie, ca să înalţe cîntare.
13. **20**. Şi nu era nărodul cunoscînd glasul însemnării veseliei de glasul plînsorii nărodului, căci nărodul strigắ cu glas mare şi glasul mare să audziia pînă de departe.

Cap 4

1. **21**. Şi audziră cei ce năcăjescu pre Iúda şi pre Veniamin că fiii înstreinării zidescu casă Domnului Dumnedzăului Israil.
2. Şi să apropiară cătră Zorovável şi cătră boiêrii neamurilor şi dziseră lor: „Să zidim cu voi, căci ca şi voi cercetăm Dumnedzăului vostru[5271] şi lui noi jirtvuim, dentru dzilele lui Asaradan, împăratul Assur, celui ce ne-au dus pre noi aicea".
3. **22**. Şi dziseră cătră înşii Zorovável şi Iisus şi ceialalţi boiêri a neamurilor Israil: „Nu-i noao şi voao a zidi casă Dumnedzăului nostru. Căci noi sînguri deodată vom zidi Domnului Dumnedzăului nostru, în ce chip ne-au porîncit noao Chíros, împăratul persilor".
4. **23**. Şi era nărodul pămîntului slobonogind mîinile nărodului Iúda şi opriia[5272] lor a zidi.
5. Şi năimind preste înşii, vrînd ca să răsîpască sfatul lor toate dzilele lui Chíros, împăratul persilor, şi pînă la împărăţiia lui Dárie, împăratul persilor.
6. **24**. Şi întru împărăţiia Assur şi întru începutul împărăţiei lui, au scris carte preste ceia ce lăcuiescu Iúda şi Ierusalim.

7[5273]. Şi întru dzilele lui Arthasasthá, ⌊împăratul persilor⌋[5274], scriseră cu pace Mithridátis şi Taveil, denpreună cu ceialalţi robi ai lor, cătră Arthasasthá, împăratul persilor, scris-au birariul carte sirienească şi sirienêşte să tălmăcêşte.[5275]

8. **25**. Reum Valtaam şi Sampsá logofătul scris-au carte una asupra Ierusalimului lui Arthasasthá împăratul. Acêstea au socotit.
9. Reum Valtaam şi Sampsa logofătul şi ceialalţi robi depreună cu noi, dineii, afarsathaheii, tarfaleii, arfaseii[5276], arhineii, vavilonii, susanaheii, saveii, elamiţii
10. Şi ceialalţi dentru limbi, carele au înstreinat Asenafar, marele şi cinstitul, şi i-au lăcuit pre înşii în cetăţile hotarnicilor şi rămăşiţa decinde de rîu.
11. Aceasta-i învăţătura cărţii carii au trimis cătră el: „Cătră Arthasasthá împăratul, slugile tale, oameni decinde de rîu.
12. Ştiut să fie împăratului că jidovii carii s-au suit de la tine cătră noi au venit la Ierusalim, la cetatea cea vicleană şi rea carea o zidescu, şi zidurile ei întemeiate le au şi temeliile ei le-au înălţat.
13. Acum, dară, ştiut să fie împăratului că, dă să va zidi de iznoavă cetatea acêea şi zidurile ei să vor întări, biruri nu vor fi ţie, nici vor da şi aceasta preste împăraţi le făcea[5277] rău.
14. Şi acum, dară, în ce chip sáare a bisêricii am măcinat şi ruşinea împăratului nu iaste slobod noao să vedem, pentru acêea am trimis şi am făcut ştire împăratului.
15. Pentru ca să socoteşti întru cartea pomenirei părinţilor tăi şi vei afla întru Cartea pomenirilor şi vei cunoaşte că cetatea acêea – cetate vicleană şi făcînd

ră[u]

16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

ΚΑΠ. Β

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17

rău împăraților și țării, și fugiri de robi să fac în mijlocul ei dentru anii vacului, pentru acêea cetatea aceasta s-au pustiit.

16. Facem știre, dară, noi împăratului că, de să va cetatea acêea zidi și zidurile ei[5278] să vor obîrși, nu iaste ție pace”.
17. **26**. Și trimise împăratul către Reum Valtaam și către Samsê logofătul și ceialalți robi depreună cu înșii, cei ce lăcuiescu în Samáriia și la ceialalți decinde de rîu, pace, și dzice:
18. „Birariul carele ați trimis către noi s-au chemat înaintea mea.
19. Și de la mine s-au pus socoteală și am socotit și am aflat că cetatea acêea den dzilele vacului preste împărați să rădícă și viclenii și pribegii să fac întru însă.
20. Și împărați tari să fac în Ierusalim și biruind tot apusul rîului și biruri pline și parte li să dă lor.
21. Și acum puneți socoteală să supuneți pre oamenii aceia și cetatea acêea nu să va zidi, nu de acum înainte, de la socoteală,
22. Cruțîndu-vă răpaos a da[5279] pentru aceasta, pentru ca să nu înmulțască pierire spre facere de rău împăraților”.
23. **27**. Atuncea birariul lui Arthasasthá împăratul au citit înaintea lui Reum Valtaam și Samsê logofătul și robilor depreună cu ei și mêrseră de sîrgu la Ierusalim și la Iúda și-i podobiră pre înșii cu cai și cu putêre.
24. Atuncea au postîmpit lucrul casei lui Dumnedzău cel de la Ierusalim și era postîmpit[5280] pînă în al doilea an a împărăției lui Dárie, împăratului persilor.

Cap 5

1. **28**. Și[5281] proroci Agghêu prorocul și Zaharía a lui Addó prorocie preste fiii cei den Iúda și den Ierusalim, cu numele lui Dumnedzău Israil preste înșii.
2. **29**. Atuncea[5282] s-au sculat Zorovável al lui Salathiil și Iisus, fiiul lui Iosedec, și au început a zidi casa lui Dumnedzău[5283] cea den Ierusalim și împreună cu înșii prorocii lui Dumnedzău ajutorindu-le lor.
3. **30.** Întru vrêmea acêea au venit preste înșii Thathanê, domnul decinde de rîu, și Satharvuzanê și cei ce-s robi împreună cu înși, și ca acêstea dzise lor: „Cine au pus voao gînd a zidi casa aceasta și chelșugul acesta să-l isprăviți?”.
4. Atuncea acêstea dziseră lor: „Care-s numele oamenilor celor ce zidescu cetatea aceasta?”.
5. Și ochii lui Dumnedzău s-au făcut preste robirea Iúdei și nu le-au surpat lor pînă știre la împăratul Dárie să aduse și atuncea s-au trimis birariului pentru aceasta.
6. Tîlcuirea scrisorii carii au trimis Thaththanê, domnul decinde de rîu, **31**. și Satharvuzan și cei ce-s robi, împreună cu el, afarsahei, cei decinde de rîu, lui Dárie împăratul,
7. Cu cuvinte au trimis către îns și acêstea-s scrise întru ea: „Lui Dárie împăratul, pacea toată.
8. Știut să fie împăratul căci am mersu într-acea Jidovască Țară la casa lui Dumnedzău celui mare[5284] și acêea să clădêște cu pietri alêse și lêmne să pun întru păreți și lucrul acela iscusit să face și să sporêște întru mîinile lor.
9. Atuncea am întrebat pre acei bătrîni și așa am dzis lor: «Cine au pus voao gînd această casă a o zidi și chelșugul acesta a-l isprăvi?».
10. Și numele lor i-am întrebat pre înșii, ca să facem știre ție, ca să scriem[5285] ție numerile oamenilor boiêrilor lor.
11. Și cuvîntu ca acesta au răspunsu noao, dzicînd: «Noi sîntem robi Dumnedzăului ceriului și a pămîntului și zidim casa carea era zidită mainte de aceasta ani mulți și împăratul Israil mare l-au zidit pre îns și au isprăvit pre înse lor.
12. Iară de cînd au mîniat părinții noștri Dumnedzăului ceriului ⌊și⌋[5286] i-au dat pre înșii pre mîinile lui[5287] Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, haldeului, și casa aceasta au surpat și nărodul l-au înstreinat la Vavilon.
13. Ce întru anul dentîi a lui Chíros, a împăratului Vavilónului, Chíros împăratul au pus gînd casa lui Dumnedzău aceasta să să zidească.
14. Și vasele casei lui Dumnedzău cêle de aur și de argint, carele Navuhodonósor au adus dentru casa de la Ierusalim și le-au adus pre iale la bisêrica împăratului, le-au scos pre iale Chíros împăratul de la bisêreca împăratului și le-au dat lui Saavasar păzitoriului de vistiêre[5288].
15. Și dzise lui: ‘Toate vasele ia și pasă, pune-le pre iale întru casa cea den Ierusalim și casa lui Dumnedzău să să zidească la locul lor’.
16. Atuncea Savasar acela au venit și au dat temelii casei lui Dumnedzău în Ierusalim și de atuncea pînă acum s-au zidit și nu s-au săvîrșit.
17. Și acum, dă iaste la împărăție bun, socotească în casa cămării împăratului Vavilónului, pentru ca să știi că de la împăratul Chir s-au pus gîndu să zidească casa Dumnedzăului aceluia, cea den Ierusalim, și cunos-

cînd împă-

[illegible]

ΚΑΠ. Ϛ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

ΚΑΠ. Ζ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]

cînd împăratul pentru aceasta trimiţă cătră noi»".

Cap 6

1. **32**. Atuncea Dárie împăratul au pus gînd şi au socotit întru punerile scrisorilor, unde vistiêriul dzace în Vavilon.
2. Şi să aflắ în cetatea Amatha, întru lada a midênilor cetate, răvăşel unul şi acesta era scris întru îns pomenire:
3. „Întru anul dentîi a lui Chíros împăratul, Chir împăratul au pus gînd pentru casa lui Dumnedzău în Ierusalim, casă să să zidească[5289] şi loc unde jirtvuiescu jirtvuirile. Şi puse înălţime de coţi 60, lărgimea ei de coţi 60.
4. Şi case de piatră tari 3, şi casă de lemnu una, şi chieltuiala dentru casa împăratului să va da.
5. Şi vasele casei lui Dumnedzău, cêle de argint şi cêle de aur, carele Navuhodonósor le-au adus de la casa cea den Ierusalim şi le-au adus la Vavilon, să să dea şi să margă la bisêrica cea den Ierusalim, la locul unde s-au pus în casa lui Dumnedzău.
6. Acum, dară, să daţi domnii cei decinde de rîu, Zatharvuzanê, şi robii cei împreună cu ei, afarsahei, cei decinde de rîu, departe fiind de acoló.
7. ⌊Şi acum⌋[5290] lăsaţi lucrul casei lui Dumnedzău, aceia să o zidească pre locul ei povăţuitorii iudeilor şi bătrînii ovrêilor, casa lui Dumnedzău[5291].
8. Şi de la mine socoteală s-au pus, ca nu cîndai să nu faceţi ceva cu bătrînii a jidovilor acelora, ca să să zidească casa lui Dumnedzău acêea. Şi[5292] dentru avêrea împăratului, den birurile decinde de rîu, cu nevoinţă chieltuială fie să să dea oamenilor acelora, ca să nu să părăsască.
9. Şi oricare lipsă şi fii a boi şi a berbeci şi miei la arderi de tot Dumnedzăului ceriului, grîne, saáre, vin, untdelemnu, după cuvîntul preuţilor celor den Ierusalim fie dîndu-să lor, dentru dzi în dzi, orice vor cêre.
10. Pentru ca să fie bune mirosiri aducînd Dumnedzăului ceriului şi să vor ruga pentru viaţa împăratului şi a fiilor lui.
11. Şi de la mine s-au pus socoteală că tot omul carele va primeni cuvîntul acesta, să va răsîpi lemnu dentru casa lui şi drept să va înfige întru îns şi casa lui cei spre partea mea să va face.
12. Şi Dumnedzău, căruia lăcuiêşte numele ⌊lui⌋[5293] acoló, să surpe pre tot împăratul şi nărod carele va întinde mîna lui să primenească şi să piardză casa lui Dumnedzău acêea, cea den Ierusalim. Eu, Dárie, am pus gînd, cu nevoinţă să fie!".
13. **33**. Atuncea Thathanê, domnul de decinde de rîu, Satharvuzanê şi cei ce-s robi împreună cu înşii cătră cêlea ce au trimis Darie împăratul aşa au făcut cu nevoinţă.
14. Şi bătrînii ovrêilor au dzidit şi leviţii, cu prorociia lui Aggheu prorocului şi a Zaharíei, fiiului Addo, şi de iznoavă zidiră şi întăriră dentru gîndul Dumnedzăului Israil şi de la socoteala lui, lui Chir şi lui Dárie şi Arthasasthá, împăratului persilor.
15. Şi au săvîrşit casa aceasta pînă întru dzua a treia lunei[5294] ádar, carele iaste an al şaselea a împărăţiei lui Dárie împăratului.
16. **34**. Şi făcură fiii lui Israil, preuţi şi leviţii şi ceialalţi dentru fiii înstreinării, înnoiri casei lui Dumnedzău, cu veselie.
17. Şi au adus la înnoiri casei lui Dumnedzău aceştiia viţăi 100, berbeci 200, miei 400, iezi de capre pentru păcatul a tot Israil 12, spre numărul fêliurilor Israil.
18. Şi puseră pre preuţi întru împărţêlele lor şi pre leviţi întru usăbirile lor preste treaba casei lui Dumnedzău, în Ierusalim, după[5295] scrisoarea cărţii lui Moisí.
19. Şi făcură fiii înstreinării Paştile în 14 a lunei dentîi,
20. Căci s-au curăţit preuţii şi leviţii, pînă într-unul toţi curaţi, şi au junghiat paştile tuturor fiilor înstriinării şi fraţilor lor, preuţilor, şi lor.
21. Şi mîncară fiii lui Israil paştile, cei de la înstreinătate, şi tot cela ce usăbiia de necurăţiia a limbilor pămîntului cătră ei, ca să cercetêdze pre Domnul Dumnedzăul Israil.
22. Şi au făcut Praznicul Azimilor 7 dzile cu veselie, căci au veselit pre înşii Domnul şi ⌊Domnul⌋[5296] au întors inima împăratului Assur preste înşii, să întărească mîinile lor întru lucrurile casei Dumnedzăului[5297] Israil.

Cap 7

1. **35**. Şi[5298] după cuvintele acêstea, întru împărăţia Arthasasthá, împăratului persilor, să sui Ésdra, fiiul lui Sareu, fiiul Azaría, fiiul Helchía,
2. Fiiul Sellum, fiiul Sadduc, fiiul Ashitov,
3. Fiiul Samaría, fiiul Exréa, fiiul Ezvía, fiiul Vocchí,
4. Fiiul Avisué, fiiul Finees, fiiul Eleázar, fiiul Aaron, preutului celui dentîi.
5. Acesta Ésdra s-au suit de la Vavilon şi acesta cărturariu iute-i în lêgea lui Moisi, carele au dat Domnul Dumnedzăul Israil şi-i dêde lui împăratul, căci mîna Domnului Dumnedzăului lui preste îns, întru toate carele cerca el.
6. Şi să suiră dentru

fiii lui Israil

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible] ΛΖ.
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ΛΖ. [illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] ΛΗ. [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Η.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]

fiii lui Israil şi dentru preuţi şi dentru leviţi şi cei ce cîntă şi portarii şi nathinim la Ierusalim, întru anul al şaptelea a lui Arthasasthá împăratul.

7. Şi veniră la Ierusalim în luna a cincea, acesta an al şaptelea împăratului, căci într-una a lunei dentîi el au întărit suirea cea de la Vavilon.

8. Iară într-una a lunei a cincea au venit la Ierusalim, căci mîna lui Dumnedzău al lui era bună preste îns.

9. Căci Ésdra au dat întru inima lui a cerca lêgea şi a face şi a învăţa în Ierusalim porînci şi judêţe.

10. **36**. Şi aceasta-i[5299] înţelêgerea porîncii, carii au dat Arthasasthá împăratul Ésdrii preutului, cărturariului cărţii cuvintelor porîncilor[5300] Domnului şi învăţăturilor lui preste Israil:

11. „Arthasasthá, împărat împăraţilor, Ésdrii, preutului, scriitoriului legii ⌊Domnului⌋[5301] Dumnedzăului ceriului, săvîrşisă cuvîntul şi răspunsul.

12. De la mine s-au pus[5302] gînd ca tot cel de bunăvoie întru împărăţiia mea, den nărodul Israil, den preuţi şi leviţi, ca să margă la Ierusalim, cu tine să margă.

13. De cătră faţa împăratului şi celor 7 sfêtnici ai lui te-ai trimis ca să socoteşti preste Iudéa şi Ierusalim, întru lêgea Dumnedzăului lor cea den mîna ta.

14. Şi să ducă la casa Domnului argint şi aur carele împăratul şi sfêtnicii au voit Dumnedzăului Israil, celui ce în Ierusalim lăcuiêşte.

15. Şi tot argintul şi aurul, orice vei găsi întru toată Ţara Vavilónului, cu bunăvoia nărodului şi preuţilor celor ce binevoiescu la casa lui Dumnedzău cea den Ierusalim.

16. Şi pre[5303] tot carele va mêrge, pre acesta gata îl pune în cartea aceasta: viţăi, berbeci, miei şi jirtvele lor şi turnările lor şi le vei aduce pre iale preste jirtăvnicul casei Dumnedzăului vostru celui den Ierusalim.

17. Şi ce va fi pre tine şi pre fraţii tăi, să va îmbuna cu rămăşiţa argintului şi aurului să faci tu, cum iaste plăcut Dumnedzăului vostru faceţi.

18. Şi vasele cêle date ţie spre slujba casei lui Dumnedzău, dă-le înaintea lui Dumnedzău în Ierusalim.

19. Şi rămăşiţa trebii casei Dumnedzăului tău, ce-ţi va părea ţie să-i dai, da-vei dentru casa vistiêriului împăratului şi de la mine.

20. Eu, Arthasastha împăratul, am pus răspuns la toate vistiêrele cêle decinde de rîu ca «Tot ce va cêre voo[5304] Ésdra, preutul şi scriitor legii Dumnedzăului ceriului, gata să să facă.

21. Pînă la talandzi de argint 100 şi pînă la grîu cori 100 şi pînă la vin vate 100 şi pînă la untdălemnu vati 100» şi sare, carii nu iaste scrisoare.

22. Tot carele iaste întru voia Dumnedzăului ceriului să să facă întru casa Dumnedzăului ceriului. Feriţi-vă ca nu cîndai neştine să să ispitească la casa Dumnedzăului ceriului, pentru ca să nu să facă urgie preste împărăţiia împăratului şi fiilor lui.

23. Şi voao s-au cunoscut întru toţi preuţii şi leviţii cîntători, portari, nathinim şi slujitori casei lui Dumnedzău acestuia[5305] bir să nu fie ţie, să nu stăpîneşti a-i robi pre ei.

24. Şi tu, Ésdra, în ce chip iaste învăţătura lui Dumnedzău întru mîna ta, pune logofeţi şi judecători pentru ca să fie judecînd la tot nărodul cel decinde de rîu, la toţi ceia ce ştiu lêgea Dumnedzăului tău; şi celuia ce nu ştiia veţi cunoaşte-o.

25. Şi tot carele nu va fi făcînd lêgea lui Dumnedzău şi lêgea împăratului, gata va fi judecata făcîndu-să dentru el ori la moarte, ori la certare, ori la pagubă de avuţie, ori la legături".

26. **37**. Blagoslovit Domnul Dumnedzăul părinţilor noştri, carele au dat întru inima împăratului aşa a slăvi casa Domnului cea den Ierusalim.

27. Şi preste mine au plecat milă întru ochii împăratului şi a sfêtnicilor lui şi a tuturor boiêrilor celor sămeţi. **38**. Şi eu mă întăriiu cu mîna lui Dumnedzău cea bună prestă mine şi am adunat de la Israil boiêri a să sui cu mine.

Cap 8

1. Şi aceştia-s boiêrii neamurilor lor, povăţuitorii suindu-să cu mine întru împărăţiia lui Arthasasthá, împăratului Vavilon:
2. Dentru fiii lui Finees, Ghirson, dentru fiii lui Ithámar, Daniil, dentru fiii lui David, Attus,
3. Dentru fiii Sahaníei, dentru fiii lui Fóros, Zaharía şi cu însul ceata, 150.
4. Dentru fiii Faathmoav, Eleaná, fiiul Saréa, şi cu el 200, cei de parte bărbătească.
5. ⌊Şi⌋[5306] dentru fiii Zathoii, Ehenía, fiiul Iaaziil, şi cu el 300, cêle de parte bărbătească.
6. ⌊Şi⌋[5307] dentru fiii lui Addin, Ovin, ficiorul lui Ionáthan, şi cu el 50, cei de parte

bărbăteas-

7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35

ΚΕΦ. ιβ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3

bărbătească.
7. Şi dentru fiii Edam, Isaía, fiiul Athelía, şi cu el 70, cei parte bărbătească.
8. Şi dentru fiii Safatíei, Zavdía, fiiul Mihail, şi cu el 80, cei de partea bărbătească.
9. ⌊Şi⌋[5308] dentru fiii Ioav, Avdía, ficiorul Ieiil, şi cu el 218, cei de partea bărbătească.
10. Şi dentru fiii lui ⌊Vaaní⌋[5309], Selimoth, ficiorul Iosefíei, şi cu el 160, cei de partea bărbătească.
11. Şi dentru fiii Vaví, Zaharía, fiiul lui Vaví, şi cu el 28, cei de parte bărbătească.
12. Şi dentru fiii Azgad, Ionan, fiiul Icatan, şi cu îns 110, cei de parte bărbătească.
13. Şi dentru fiii lui Adonicam, mai de apoi, şi acêstea-s numele lor: Edifalat, Ieil şi Sammêa, şi cu el 60, cei de parte bărbătească.
14. Şi dentru fiii lui Vagué, Uthê şi Zavud, şi cu el 70, cei de parte bărbătească.
15. Şi-i adunai pre înşii cătră rîul cela ce vine cătră Eví şi ne tăbărîm acoló 3 dzile şi pricepui întru nărod şi întru preuţi şi dentru fiii Leví n-am aflat acoló.
16. Şi am trimis lui Eliazár, lui Ariil, lui Siméa şi lui Maonan şi lui Iariv şi lui Eliatham şi lui Zaharía şi lui Mesolam, boiêrii, şi lui Iorim şi lui Eliathan, pricepîndu-să.
17. Şi i-am scos pre ei[5310] la boiêri cu argintul locului şi am pus întru gura lor cuvinte a grăi cătră Adê şi cătră fraţii lui, alor athinim, cu argintul locului, ca să ne aducă noao cîntători în casa Dumnedzăului nostru.
18. Şi veniră noao ca mîna Dumnedzăului nostru, bună la noi, om sahon dentru fiii Mosê, lui Leví, lui Israil, şi întîi veniră fiii lui şi fraţii lui, 18.
19. Şi pre Asevía şi pre Isaía[5311], dentru fiii Merarí, fraţi ai lui şi fiii lui, 20.
20. Şi den nathenim, cărora au dat David şi boiêrii întru slujba leviţilor, nathinim 220, toţi s-au adunat, cu nume.
21. Şi am chemat acoló postu la Rîul Athur, ca să ne smerim înaintea Dumnedzăului nostru, să cêrem de la îns cale dreaptă noao şi coconilor noştri şi la toată agonisita noastră.
22. Căci m-am ruşinat a cêre de la împăratul putêre şi călăreţi să ne mîntuiască pre noi de nepriêteni în cale, căci am dzis împăratului dzicînd: „Mîna Dumnedzăului nostru preste toţi ceia ce-l cearcă pre el spre bine şi tăriia lui şi mîniia lui preste toţi ceia ce-l părăsesc pre el!".
23. Şi am postit şi am cerşut de la Dumnedzăul nostru pentru aceasta şi au ascultat noao.
24. Şi am usăbit dentru boiêri preuţi 12, lui Sarêa[5312], lui Asavía şi cu ei dentru fraţii lor 10.
25. Şi am pus lor argintul şi aurul şi vasele începăturii casei Dumnedzăului nostru, carele au înălţat împăratul şi sfêtnicii lui şi boiêrii lui şi tot Israil, cei ce să afla.
26. Şi am pus preste mîna lor de argint talandzi 650 şi vase de argint 100 şi talandzi de aur 100. Şi[5313] hafurí de aur 20 ⌊la cale⌋[5314] de 1000 de didrahmi şi vase de aramă sclipind bune[5315], de multe fêliuri, poftite cu aur.
27[5316]. Şi dziş cătră ei: „Voi, sfinţi Domnului ⌊Dumnedzău⌋[5317], şi vasele cêle sfinte şi argintul şi aurul, de bunăvoie Domnului Dumnedzăului părinţilor noştri.
28. Bdenuiţi[5318] şi păziţi pînă veţi sta înaintea boiêrilor, preuţilor şi leviţilor şi boiêrilor neamurilor Israil, în Ierusalim, la corturile casei Domnului!".
29. Şi priimiră preuţii şi leviţii trasul argintului şi aurului şi a vaselor ca să le aducă la Ierusalim, la casa Dumnedzăului nostru.
30. Şi ne-am rădicat de la Rîul Daus întru 12 a lunei dentîi ca să venim la Ierusalim şi mîna Dumnedzăului nostru era preste noi şi ne-au mîntuit pre noi dentru mîna nepriêtenului şi vrăjmaşului în cale.
31. Şi am venit la Ierusalim şi am şedzut acoló dzile 3.
32. Şi fu întru dzua a patra, am pus argintul şi aurul şi vasele în casa Dumnedzăului nostru, pre mîna lui Marimoth, fiiului Uríe preutului, şi cu el Eliázar, fiiu lui Finees, şi cu ei Iozavad, fiiul Iisus, şi Noadía, fiiul Vaanía, leviţii,
33. Cu număr şi cu cumpănă toate, şi să scrise toată cumpănitura.
34. **39**. Întru vrêmea acêea, cei ce au venit de la robime, fiii înstreinării, au adus arderi de tot Dumnedzăului Israil viţăi 12, pentru tot Israilul, berbeci 96, miei 77, iedzi pentru greşală 12, toate arderile de tot Domnului.
35. Şi au dat rînduiala împăratului, ispravnicilor împăratului şi domni decinde de rîu şi au mărit nărodul şi casa lui Dumnedzău.

Cap 9

1. Şi daca să săvîrşiră acêstea, să apropiară cătră mine boiêrii dzicînd: „Nu s-au usăbit nărodul Israil şi preuţii şi leviţii de cătră năroadele[5319] pămînturilor, întru dăpărtările lor, lui Hanani, Eththí, Ferezí, Ievusí, Ammoni, Moaví, Mosrí şi Ammorí,
2. Carii au luat dentru fêtele lor şie şi ficiorilor lor şi să aduse sămînţa cea sfîntă întru năroadele pămînturilor şi mîna boiêrilor şi hatmanilor întru netocmirea aceasta de-nceput".
3. Şi dacă am audzit cuvintele acêstea[5320], mi-am spart hainele mêle şi adiam şi zmulgeam perii capului mieu şi dentru

barba mea

[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
8 [illegible]
7 [illegible]
6 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

КАП. І

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

barba mea şi şedeam mîlcomind.

4. **40**. Şi să adunară cătră mine tot cela ce gonêşte cuvîntul Dumnedzăului[5321] Israil pentru netocmirea înstreinării şi eu şedzînd mîlcomind pînă la jirtva cea de sară.

5. Şi întru jirtva cea de sară m-am sculat de la smereniia mea şi cînd am rupt eu hainele mêle şi adiiam şi plec preste genuchele mêle cătră Domnul Dumnedzăul mieu şi întindz mîinele mêle şi am dzis[5322]:

6. „Doamne, roşinatu-m-am şi m-am înfrînt a înălţa, Dumnedzăul mieu, faţa mea cătră tine, căci fărădelegile noastre s-au înmulţit ⌊mai mult decît perii capului[5323]⌋ nostru şi păcatele noastre s-au mărit pînă la cer; dentru dzilele părinţilor noştri sîntem întru păcat mare pînă întru dzua aceasta.

7. Şi întru fărădelegile noastre ne-am dat noi şi împăraţii noştri şi fiii noştri întru mîna împăraţilor limbilor, cu sabie şi cu robime şi întru jac şi întru ruşinea obrazului nostru, ca în dzua aceasta.

8. Şi acum, cît de puţîn îmblînzască-să noao[5324] Domnul Dumnedzăul nostru, ca să ne lase noao spre mîntuire şi să ne dea noao întărire întru locul sfinţeniei lui, ca să luminêdze ochii noştri şi să ne dea facere de viaţă mică întru robiia noastră.

9. Căci robi sîntem şi întru robimea noastră nu ne-au părăsit pre noi Domnul Dumnedzăul nostru şi au plecat preste noi milă înaintea împăraţilor persilor, ca să ne dea noao facere de viaţă, ca să înălţăm noi casa Dumnedzăului nostru şi a rădica pustiirile ei, ca să dăm noao îngrădire în Iúda şi în Ierusalim.

10. Şi acum ce vom dzice, Dumnedzăul nostru, după aceasta, căci am lăsat porîncele tale,

11. Carele ne-ai dat noao cu mîna robilor tăi, prorocilor, dzicînd[5325]: «Pămîntul la carele întraţi ⌊acoló⌋[5326] să-l moştneniţi pre îns, pămînt ce să mută iaste, cu înmutarea năroadelor[5327] limbilor, cu dăpărtările lor, cărora au împlut pre el den gură în gură, întru necurăţiile lor.

12. Şi acum fêtele voastre nu daţi fiilor lor şi dentru fêtele lor nu luaţi fiilor voştri şi să nu cercetaţi pacea lor şi binele lor pînă în vac[5328], pentru ca să vă întăriţi, şi veţi mînca bunătăţile pămîntului şi să va da cu moştnenire fiilor voştri pînă în vac!».

13. Şi după tot ce va veni preste noi[5329], întru faptele noastre cêle rêle şi întru păcatul nostru cel mare, căci nu iaste ca Dumnedzăul nostru, căci ai iuşurat noao fărădelegile şi ai dat noao[5330] mîntuire.

14. Căci ne-am întorsu a răsîpi porîncele tale şi a ne încuscri cu năroadele pămînturilor acestora, să nu te scîrbeşti pre noi pînă în săvîrşit, ca să nu fie rămăşiţă şi mîntuit?

15. Doamne Dumnedzăul Israil, dreptu – tu, cînd am rămas mîntuiţi, ca în dzua aceasta! Iată, noi toţi înaintea ta, întru păcatele noastre, căci nu iaste a sta înaintea ta pentru aceasta”.

Cap 10

1. **41**. Şi dacă făcu[5331] rugă Ésdra şi dacă să mărturisi plîngînd şi rugîndu-să înaintea casei lui Dumnedzău, să adunară cătră el de la Israil adunare multă foarte, bărbaţi şi muieri şi voinicei, căci plînsă nărodul şi înălţă a plînge.

2. Şi răspunse Sehenía, fiiul Ieil, dentru fiii lui Ilam, şi dzise Ézdrii: „Noi am dăfăimat Domnului Dumnedzăului nostru şi am şedzut muieri striine, dentru năroadele pămîntului şi acum iaste îngăduinţă lui Israil pentru aceasta[5332].

3. Şi acum să punem făgăduinţă Dumnedzăului nostru să scoatem toate muierile şi cêle ce au născut dentru iale, în ce chip vei. Scoală-te şi-i înfricoşadză pre înşii cu porîncele Dumnedzăului nostru şi cum iaste lêgea să să facă.

4. Scoală-te, căci pre tine-i cuvîntul şi noi cu tine. Întărêşte-te şi te fă!”.

5. Şi să sculă Ésdra şi jură pre boiêri şi pre preuţi şi pre leviţi şi pre tot Israil ca să facă după cuvîntul acesta, şi a giurat.

6. Şi să sculă Esdra de cătră faţa casei lui Dumnedzău şi să duse la vistiêriul lui Ionan, fiiului Elisuv, şi mase acoló. Pîine n-au mîncat şi apă n-au băut, căci jeluia pentru netocmirea înstreinării.

7. Şi aduseră glas întru Iúda şi în Ierusalim, la toţi fiii înstreinării, ca să să adune la Ierusalim;

8. Tot carele nu va veni la 3 dzile, în ce chip iaste sfatul boiêrilor şi bătrînilor, să va procleţi toată avêrea lui şi el să va despărţi de la adunarea înstreinării.

9. Şi să adunară toţi oamenii Iúda şi Veniamin la Ierusalim, la trei dzile, aceasta-i luna a noao; întru 20 a lunei, au şedzut tot nărodul în uliţa casei lui Dumnedzău, de gîlceava lor pentru cuvîntu[5333] şi de iarnă.

10. Şi să sculă Ésdra preutul şi dzise cătră înşii: „Voi aţi dăfăimat şi aţi şedzut muieri striine, ca să adaogeţi preste greşala Ierusalimului.

11. Şi acum daţi laudă Domnului Dumnedzăului

părinţilor

[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]

НЕЕМЇА:

МГ. КАП. А.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]

părinţilor noştri şi faceţi ce-i plăcut înaintea lui şi vă usăbiţi de la năroadele pămîntului şi de la muierile striine!”.

12. Şi răspunseră toată adunarea cu glas mare şi dziseră: „Maare-i acesta cuvînt al tău preste noi a-l face.
13. Ce nărodul – multu şi vrême-i de iarnă şi nu iaste putêre a sta afară şi lucru nu iaste întru o dzi, nici în doao, căci am înmulţit a face strîmbătate[5334] întru cuvîntul acesta.
14. Şi[5335] să stea boiêrii noştri la toată adunarea şi la toţi ceia ce-s întru cetăţile noastre, carele au şedzut muieri striine, să vie la vremi cu soroc şi cu înşii bătrînii cetăţii şi judecătorii, ca să întoarcă urgiia mîniei Dumnedzăului nostru dentru noi, pentru cuvîntul acesta”.
15. Fără numai Ionathan, fiul Asail, şi Iasía, fiiul Thecué, cu mine, şi Mesollám şi Savvathaí, levitul, ajutînd lor, şi făcură aşa fiii înstreinării.
16. Şi să usăbiră Ésdra preutul şi bărbaţi boiêri a neamurilor, caselor a neamurilor şi toţi pre nume, căci s-au întorsu întru o dzi a lunei a dzêcea a cerceta cuvîntul.
17. Şi au săvîrşit întru toţi oamenii carii au şedzut muieri striine, pînă întru o dzi a lunei dentîi.
18. **42**. Şi să aflară dentru fiii preuţilor, carii au şedzut, muieri striine: dentru fiii lui Iisus, fiiul lui Iosedec, şi fraţii lui, Maasiía şi Eliézer şi Iarim şi Gaddalía.
19. Şi au dat mîna lor ca să scoaţă muierile lor şi a greşalii un berbêce den oi, pentru păcatul lor.
20. Şi dentru fiii Emiar, Ananía şi Zavdia.
21. Şi dentru fiii Iram, Masía şi Elía şi Saméa şi Ioil şi Ozía.
22. Şi dentru fiii lui Fasur, Elioenê, Maasía ⌊şi⌋[5336] Ismail ⌊şi⌋[5337] Nathanail ⌊şi⌋[5338] Iozavad şi[5339] Ilasá.
23. Şi dentru[5340] leviţi, Iozavad şi Thamú şi Colía, acesta-i Colítas, şi Fetía şi Iúda şi Eliézer.
24. Şi dentru cei ce cîntă, Elisaf, şi dentru portari, Solmin şi Telmin şi Odúe.
25. Şi de la Israil, dentru fiii Fóros, Romía şi Azía şi Melhía şi Melmin şi Eliázar şi Asavía şi Vanêa.
26. Şi dentru fiii lui Ilam, Maththanía şi Zaharía şi Eil şi Avdía şi Ierimoth şi Ilía.
27. Şi dentru fiii Zaththúa, Elioinê, Elisuv, Maththanê şi Armoth şi Zavad şi Ozivá.
28. Şi dentru fiii Vaví, Ionan, Ananía ⌊şi⌋[5341] Zavú ⌊şi⌋[5342] Thaí.
29. Şi dentru fiii Vaní, Mosollam şi Luh, Adêas, Iasuv şi Saal şi Rimoth.
30. Şi dentru fiii Faath, Moav, Edné şi Halil ⌊şi⌋[5343] Vanêa, Maasía, Maththanía, Veselil şi Vanuí şi Manasí.
31. Şi dentru fiii lui Iram, Eliézer, Iesía, Melhía, Saméas, Semeon.
32. Veniamin, Maluh, Samaría.
33. Şi dentru fiii Asim, Meththanêa, Maththathá, Zavad, Elifath, Ieramí, Manassí, Semeí.
34. Şi dentru fiii Vaneí, Vudía, Amram şi Uil,
35. Vanêa, Vaddêa, Hellía,
36. Uanía, Merimoth, Eliasiv,
37. Maththaníia, Mathnê.
38. Şi făcură fiii Vanuí[5344] şi fiii Semeí,
39. Şi Selemía şi Nathan şi Adêas,
40. Mahnadá, Avusesei,
41. Aruezriil şi Selemía şi Samaría,
42. Şi Sellum, Amaría, Iosif,
43. Dentru fiii Iavú, Ieiil, Maththathía, Zavad, Zevenná, Iadê şi Ioil şi Vanêa.
44. Toţi aceştia au fost luat muieri striine şi sînt dentru acêstea muieri carele au născut dentru ei fii.

Neemiia

Cap 1

1. **43.**[5345] Cuvintele Neemíei[5346], fiiul Ahalía, şi să făcu în luna lui haselev, anul al doaodzecilea, şi eu eram în Susannavvirá.
2. Şi veni Ananí, unul dentru fraţii miei, el şi oameni de la Iúda, şi am întrebat pre înşii pentru jidovii cei scăpaţi, carii au rămas de la robire, şi pentru Ierusalim.
3. Şi dzise cătră mine: „Cei ce au rămas de la robime acoló, în ţară, – cu răutate mare şi cu ocară; şi zidurile Ierusalim – răsîpite şi porţile lui s-au arsu cu foc”.
4. Şi fu dacă audziiu eu cuvintele acêstea, am şedzut şi am plîns şi am jelit dzile; şi eram postind şi rugîndu-mă înaintea Dumnedzăului ceriului [5347]şi am dzis:
5. „Nu dară, Doamne, Dumnedzăul ceriului cel vîrtos şi mare şi înfricoşat, păzind făgăduinţa şi mila celor ce iubăscu pre îns şi celor ce păzescu învăţăturile lui!
6. Şi fie urêchea ta luînd aminte şi ochii tăi dăşchişi, ca să audzi ruga robului tău carea eu mă rog înaintea ta astădzi, dzua şi noaptea, pentru fiii lui Israil, robii tăi, şi voi mărturisi pentru păcatele fiilor Israil, carele am greşit ţie; şi eu, şi casa tătîne-mieu am greşit.
7. Cu dezlegare am dăzlegat cătră tine şi n-am cruţat învăţăturile şi porîncele şi judêţele carele ai porîncit

lui Moisi

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

ΚΑΠ. Β

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

ΚΑΠ. Γ

1 [illegible]

lui Moisi, sluga ta.
8. Ádu-ţi aminte, dară, cuvîntul carele ai porîncit lui Moisi, sluga ta, dzicînd: «Dă nu veţi împărechea[5348] voi, eu voi răşchira pre voi întru năroade.
9. Şi de veţi întoarce către mine şi veţi cruţa porîncele mêle şi veţi face pre iale şi [5349]de va fi răşchirarea voastră de la marginile ceriului, de acoló voi aduna[5350] pre înşii şi voi băga pre înşii la locul carele am ales ca să lăcuiască numele mieu acoló».
10. Şi aceştia-s slugi ţie şi nărodul tău, pre carii ai mîntuit cu putêrea ta cea mare şi cu mîna ta cea tare.
11. Nu, dară, ce fie urêchea ta luînd aminte la ruga robului tău şi la ruga slugilor tale, celor ce vor a să tême de numele tău! Şi bine călătorêşte robul tău astădzi şi dă pre el întru îndurări înaintea omului acestuia!". Şi eu eram păharnic împăratului.

Cap 2

1. **44.** Şi să făcu în luna lui nisan, anul al doaodzecile lui Arthasasthá împăratul, şi era vinul înaintea mea şi am luat vinul şi am dat împăratului; şi nu era altul înaintea lui.
2. Şi dzise-mi împăratul: „Pentru[5351] căci faţa ta – rea şi nu eşti mijlociu? Şi nu iaste aceasta, fără numai vicleşugul inemei". Şi mă temui tare[5352] foarte.
3. Şi dziş împăratului: „Împăratul în vac trăiască! Pentru căci să nu să facă rea faţa mea, pentru căci cetatea, casa mormînturilor[5353] tătîne-mieu, s-au pustiit şi porţile ei s-au mîncat cu foc?".
4. Şi dzise mie[5354] împăratul: „Pentru cine tu aceasta ceri?". Şi mă rugai către ⌊Domnul⌋[5355] Dumnedzăul ceriului.
5. Şi dziş împăratului: „Dă iaste pentru împăratul bine şi de să va îmbuna sluga ta înaintea ta, ca să-l trimiţi pre el la Iúda, la cetatea mormînturilor părinţilor miei, şi voi zidi-o pre ea".
6. Şi dzise mie împăratul şi posadnica ce şedea lipită de el: „Pînă cînd va fi călătoriia ta? Şi cînd te vei întoarce?". Şi mă îmbunai înaintea împăratului şi m-au trimis şi i-am dat lui soroc.
7. Şi dziş împăratului: „Dă iaste pentru împăratul bine, dea-mi cărţi către domnii ceia decinde de rîu[5356], ca să mă treacă pînă voi veni la Iúda,
8. Şi carte la Asaf, păzitoriul grădinei carea iaste a împăratului, ca să-mi dea lêmne să acopăr porţile a turnului casei şi la zidul cetăţii şi la casa carea voi întra către însă." Şi dêde mie împăratul ca mîna lui Dumnedzău cea bună – preste[5357] mine.
9. Şi veniiu către domnii decinde de rîu şi am dat lor cărţile împăratului şi au trimis cu mine[5358] împăratul căpetenii a puterii şi călăreţi.
10. **45.** Şi audzí Sanavalat a lui Aroni şi Tovía, robul al lui Amoni, şi rău lor li să făcu şi să mîhniră, căci au venit om să cêrce bine fiilor Israil.
11. Şi veniiu la Ierusalim şi eram acoló 3 dzile.
12. Şi mă sculaiu noaptea eu şi oameni puţini – împreună cu mine; şi n-am spus a om ce Dumnedzău dă întru inima mea ca să fac cu Israil şi dobitoc nu iaste cu mine, fără numai dobitocul carele eu încalec preste el.
13. Şi ieşii la Poarta lui Golilá, către gura Şipotului Smochinilor, şi la Poarta Gunoiului şi eram surpînd întru zidul Ierusalim, carele ei curăţăscu, şi porţile lui s-au mîncat cu foc.
14. Şi am trecut la Poarta lui Ain şi la scăldătoarea împăratului şi nu era loc dobitocului mieu a trêce dedesuptul mieu.
15. Şi eram suindu-mă întru zidul pîrîului noaptea şi eram zdrobind întru zid şi fuiu întru Poarta Rîpii şi m-am întorsu.
16. Şi cei ce păziia n-au cunoscut ce am mersu şi ce eu fac; şi jidovilor şi preuţilor şi celor cinstiţi şi voivozilor celor rămaşi, celor ce fac lucrurile, pînă atuncea n-am spus.
17. Şi am dzis către înşii: „Voi vedeţi răutatea aceasta întru carea sîntem întru ea, cum Ierusalimul iaste pustiiu şi porţile lui s-au dat focului. Veniţi şi, dară, să zidim zidul Ierusalim şi nu vom mai fi încă ocară".
18. Şi am spus lor mîna lui Dumnedzău carea iaste bună prestă mine şi cuvintele împăratului carele dzise mie. Şi dziş: „Să ne sculăm şi să zidim!". Şi să întăriră mîinile lor la bine.
19. Şi audzí Sanavalat al lui Aroní şi Tovía, robul al lui Ammoní, şi Ghisam al lui Araví şi ne-au batjocurit pre noi; şi veniră preste noi şi dziseră: „Ce iaste cuvîntul acesta carele voi faceţi? Au asupra împăratului voi vicleniţi?".
20. **46.** Şi le-am întors lor cuvînt şi am dzis lor: „Dumnedzăul ceriului, acela ne va spori noao; şi noi, robii lui, curaţi şi vom zidi; şi voao nu va fi parte şi dreptate şi paminte în Ierusalim".

Cap 3

1. **47.** Şi să sculă Eliasuv, preutul cel mare, şi

fraţii lui

[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 μη· [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· Δ

frații lui, preuții, și zidiră Poarta cea a Oilor. Ei au sfințit pre ea și au pus porțile ei; și pînă la Turnul a Sutei, l-au sfințit pre el, pînă la Turnul Anameil.

2. **48**. Și la mîinile oamenilor Ierihó și pre mîinile fiilor Zachú, fiiului Ammaní.

3. Și[5359] Poarta cea Păscoasă[5360] au ziditu-o fiii Asaná. Aceștia au acoperitu-o pre ea și au acoperit ușile ei și lăcățile ei și zăvoarăle ei.

4. Și preste mîinile[5361] lor au ținut, de la Ramoth, fiiul Uríei, fiiului Accos, și preste mîna lor au ținut Mosolom, fiiul Varahíei, fiiul Mazevil; și pre mîna lor au ținut Sadoc, fiiul Vaaná.

5. Și preste mîna lor au ținut Thecoim; și Adorim n-au băgat cerbicea lor la lucrul domnului lor.

6. Și Poarta lui Iasani au ținut Idá, ficiorul lui Fasec, și Mesulam, ficiorul Vasodíei. Ei au acoperit pre însă și au pus porțile ei și lăcățile ei și zăvoarăle ei.

7. Și preste mîna lor au ținut Maltía gavaoniteanul și Evaron mironotheanul, oameni a i Gavaon și a i Masfa, pînă la scaunul boiêrinului decinde de rîu.

8. Și lîngă el au întemeiat Eziil, fiiul Aharíei, zlătari; și prestă mîna lor au ținut Ananía, pînă la Rocheim și au lăsat Ierusalimul pînă la zidul cel lat.

9. Și preste mîna lor au ținut Raféa, ficiorul Sur, boiêrin a jumătate de prenpregiurul Ierusalimului.

10. Și preste mîna lor au ținut Iedêa, fiiu Eromamáth, și înaintea casei lui și preste mîna lui au ținut Attuth, fiiul Asavanía.

11. Și al doilea au ținut Melhía, fiiul Iram, și Asuv, fiiul Faatmoav, și pînă la Turnul alor Thanarim.

12. Și preste mîna lui au ținut Sallum, fiiul Sallois, boiêrin a jumătate de prenpregiurul Ierusalimului, el și fêtele lui.

13. Poarta Văii au ținut Anun și cei ce lăcuia Zanó. Ei au zidit pre ea și au pus ușile ei și lăcățile ei și zăvoarăle ei și 1000 de coți întru zid, pînă la Poarta Gunoiului.

14. Și Poarta Gunoiului au ținut Melhía, fiiul Rihav, boiêrin a prenpregiurul Vithacran[5362], el și fiii lui, și au acoperit pre ea și au pus porțile ei și lăcățile ei și zăvoarăle ei.

15. Iară Poarta Izvorului au întăritu-o Solomon[5363], fiiul lui Halezé, boiêrinul părții Masfá; acesta au ziditu-o pre însă și au acoperitu-o pre însă și au pus porțile ei și zăvoarăle ei și zidul scăldătorii pieilor, a tunderii împăratului, și pînă la scările cêlea ce să pogoară dentru[5364] cetatea David.

16. Denapoia lui au oprit Neemía, ficiorul Zavuh, boiêrin a jumătate de prenpregiur Vethsur, pînă la grădina gropniței lui David și pînă la scăldătoarea acêea ce s-au făcut și pînă la Víththagavarim.

17. Denapoia lui au ținut leviții, Raum, ficiorul Vanaim, preste mîna lui au ținut Asavía, boiêrin a jumătate de prenpregiurul Cheilá, cu împregiurul lui.

18. Și după el au ținut frații lor, Veneí, ficiorul Idanad, boiêrin[5365] a jumătate de prenpregiurul Cheila.

19. Și au ținut preste mîna lui Azur, ficiorul lui Iisus, boiêrinul lui Masfé, măsură a doao a Turnului Suirei, aceia ci să împreună cu unghiul.

20. Și după el au ținut Varuh, ficiorul lui Zavú, măsură a doao de la unghiu pînă la ușe, Vithelías al lui Suv, a preutului celui mare.

21. După acesta au ținut Merámoth, fiiul Uríei, fiiul lui Accos, măsură a doao de la ușa Vithelisuv pînă la lipsirea Vitheliasú.

22. Și după acesta au ținut preuții, oamenii Ahehar.

23. Și după acesta au ținut Veniamin și Asuv denpotriva casei lui; și după acesta au ținut Azaría, ficiorul lui Maaseu, ficiorul Ananíei, aproape de casa lui.

24. După acesta au ținut Vaní, ficiorul Adad, măsură a doao, de la Vitharía pînă la unghiul și pînă la înduplecare.

25. Falah, ficiorul Uzê, den preajma unghiului, și turnul izbucnit den casa împăratului, mai sus decît îngrădirea păzii; și după acesta Fadéa, ficiorul Fóros.

26. Și nathanim era lăcuind întru Ofal pînă în preajma grădinei Porții Apei, la răsărit, și turnul cel ce izbîcnêște.

27. Și după însul au ținut thecoim, măsură a doao, den preajma turnului celui mare, celui izbîcnit, și pînă la zidul lui Oflá.

28. Mai sus decît Poarta a Cailor au ținut preuții, om denpotriva casei lui.

29. Și după îns au ținut Sadduc, ficiorul lui Emmir, den preajma casei lui; și după el au ținut Samaía, fiiul Sehenía, păzitoriul Porții Răsăritului.

30.[5366] După acesta au ținut Ananía, fiiul Selemía, și Anon, ficiorul Selef al șaselea, măsură a doao; după îns au ținut Mesulam, fiiul Varahíei, denpotriva pazei cămării lui.

31. După acesta au ținut Melhía, fiiul lui Sarefi, pînă la Vithanatheni, și vîndzătorii de unêlte, denpotriva porții Amafecad și pînă la suirea înduplecării.

32. Și între mijlocul suirei Porții a Oilor au ținut căldărarii și neguțătorii.

Cap 4

și fu cînd au

[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

КАП. Е.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

[illegible]

1. Şi fu cînd audzí Sanavalat că noi zidim zidul, şi rău era lui şi să scîrbi foarte; şi batjocuriia pentru[5367] jidovi.
2. Şi dzise înaintea fraţilor lui: „Aceasta-i putêrea Somoron". Şi dzise: „Că jidovii aceştia zidesc cetatea lor[5368], oare jirtvuiesc? Oare putea-vor? Şi astădzi vor vindeca pietrile după lutul pămîntului a să face ardzînd?"
3. Şi Tovía amaniteanul alaturea cu el ⌊veni⌋[5369] şi dziseră către înşii: „Au jirtvuiesc, au mînca-vor preste locul lor? Au nu să va sui o vulpe şi va surpa zidul pietrilor lor?"
4. „Ascultă, Dumnedzăul nostru, căci ne-am făcut întru batjocură, şi întoarce ocara lor în capul lor şi-i dă pre înşii în batjocură în pămîntul robirei.
5. Şi nu acoperí preste fărădălêgea lor; şi păcatul lor[5370] de către faţa ta[5371] să nu să stingă[5372], căci au urgisit înaintea celor ce zidesc".
6. Şi am zidit zidul şi să împreună tot zidul, pînă la jumătatea lui şi să făcu inima nărodului ca să zidească.
7. **49.** Şi fu dacă audzí Sanavalat şi Tovía şi arapii şi amanitênii şi azotii că s-au suit crêşterea zidurilor Ierusalim, că au început răsîpirile a să astupa, şi rău lor li să păru foarte.
8. Şi să adunară toţi deodată să vie şi să să tăbărască în Ierusalim şi să-l facă pre el rătăcire.
9. Şi ne-am rugat către Dumnedzăul nostru şi am pus străjari înainte preste înşii, dzua şi noaptea, de către faţa lor.
10. Şi dzise Iúda: „Sfărîmắ-să vîrtutea nepriêtenilor şi lutul – mult şi noi[5373] nu vom putea[5374] să zidim la zid".
11. Şi dzisără cei ce năcăjiia pre noi: „Nu vor cunoaşte şi nu vor vedea pînă cînd vor veni la mijlocul lor; şi-i vom ucide pre ei şi vom potoli lucrul".
12. Şi fu dacă veniră iudeii cei ce lăcuia alaturea cu înşii şi dziseră noao: „Suie-să dentru toate limbile, căci i-aţi pornit preste noi".
13. Şi am pus la cêle mai de jos a locului denapoia zidului, întru sprăjinêle, şi am pus nărodul după neamuri, cu sabiile lor, fuşturile lor şi arcele lor.
14. Şi văzuiu şi mă sculaiu şi dziş către cei cinstiţi şi către voivozi şi către ceialalţi a nărodului: „Nu vă têmeţi de către faţa lor! Aduceţi-vă aminte de Dumnedzăul nostru cel mare şi înfricoşat şi vă rînduiţi pentru fraţii voştri, fiii voştri şi fêtele voastre şi muierile voastre şi casele voastre!".
15. **50.** Şi fu dacă audziră nepriêtenii noştri că s-au făcut ştire[5375] noao, şi au răsipit Dumnedzău sfatul lor şi ne-am întorsu toţi noi la zid, om la lucrul lui.
16. Şi fu dentru dzua acêea, jumătate de cei rînduiţi făcea lucrul şi jumătate de înşii să ţinea de ei, cu fuşturi şi paveţe şi arce şi dzêle; şi boiêrii – denapoia a tot Iúda[5376], celor ce zidiia întru zid.
17. Şi cei ce rădica la sarcine – întrarmaţi; întru o mînă făcea lucrul lui şi într-una ţinea lovitura.
18. Şi zidarii, om sabiia lui încins pregiur mijlocul lui, şi au zidit; şi cela ce trîmbiţă cu buciunul lui – alaturea cu el.
19. Şi dziş către cei cinstiţi şi către boiêri şi către ceialalţi ai nărodului: „Lucrul – largu şi mult şi noi ne răşchirăm preste zid, departe om de fratele lui.
20. Întru locul unde veţi audzi glasul buciunului, acoló să vă adunaţi către noi.
21. Şi Dumnedzăul nostru să va bate pentru noi, şi noi făcînd lucrul". Şi jumătate de înşii ţiind fuşturile, dentru suirea mînecăţii pînă la ieşirea stêlelor.
22. **51.** Şi întru vrêmea acêea am dzis nărodului: „Fieştecarele cu voinicelul lui mîneţi întru mijlocul Ierusalim; şi fie voao straje noaptea şi dzua lucru[5377]".
23. Şi eram eu şi fraţii miei şi copilaşii şi oamenii a străjui denapoia mea; şi nu era dentru noi ⌊acolo⌋[5378] dăsbrăcîndu-să hainele lui; om şi arma lui – la apă.

Cap 5

1. Şi să făcu strîgarea nărodului şi muierilor lor mare către fraţii lor, jidovii.
2. Şi era unii dzicînd: „Întru fiii noştri şi întru fêtele noastre noi sîntem[5379] mulţi; şi vom lua grîu şi vom mînca şi vom trăi".
3. Şi sînt unii dzicînd: „Ţarinile noastre şi viile noastre şi casele noastre noi chezăşluim; şi vom lua grîu şi vom mînca".
4. Şi sînt unii dzicînd: „Împrumutatu-ne-am argint la birurile împăratului, ţarinile noastre şi viile noastre şi casele noastre.
5. Şi acum, ca trupul fraţilor noştri – trupul nostru; ca fiii lor – fiii noştri; şi iată, noi silim pre fiii[5380] noştri şi pre fêtele noastre la robie şi sînt dentru[5381] fêtele noastre silindu-să şi nu iaste putêre a mîinilor noastre, şi ţarinile noastre şi viile noastre – la cei cinstiţi".
6. Şi m-am mîhnit foarte, cum am audzit strîgarea lor şi cuvintele acêstea.
7. Şi să sfătui inima mea preste[5382] mine şi m-am pricit către cei cinstiţi şi boiêri şi am dzis lor: „Cêre-va om pre

fratelui lui

[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible] КА ѕ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]

fratele lui, carele voi faceţi”. Şi am dat preste înşii adunare mare[5383] şi am dzis lor:

8. „Noi avem[5384] pre fraţii noştri, pre ovrêi, pre cei ci să vînd limbilor, cu voia[5385] noastră; şi voi vindeţi pre fraţii voştri şi să vor da noao”. Şi au tăcut şi n-au aflat cuvînt.

9. Şi am dzis: „Nu-i bun cuvîntul carele voi faceţi. Nu aşa, în frica Dumnedzăului nostru veţi mêrge de cătră ocara limbilor nepriêtenilor noştri.

10. **52.** Şi fraţii miei şi cunoscuţii miei şi eu am pus noao argint şi grîu; lăsat-am, dară, cêrerea aceasta.

11. Întoarceţi, dară, lor ca astădzi ţarinile lor şi viile lor şi maslinetul lor şi casele lor şi dentru argint, grîul şi vinul şi untdălemnul scoateţi lor”.

12. Şi dziseră: „Da-le-vom şi de la înşii nu vom cêre; aşa vom face, după cum tu dzici”. **53.** Şi am chemat preuţii şi am jurat pre înşii ca să facă cuvîntul acesta.

13. Şi îmbrăcămintea mea am scuturat şi am dzis: „Aşa să scuture Dumnedzău tot omul carele nu va întări cuvîntul acesta dentru casa lui şi dentru osteneala lui; şi va fi aşa scuturat şi deşert!”. Şi dzise toată adunarea: „Amin!”. Şi lăudară pre Domnul şi făcu nărodul cuvîntul acesta.

14. Şi încă dentru dzua carea au porîncit mie să fiu întru boiêrin lor, în Pămîntul Iúda, dentru anul al 20 pînă la anul 32 lui Arthasasthá împăratul, ani 12, şi eu şi fraţii miei sila lor nu au mîncat.

15. Şi silele cêle dentîi, carele mainte decît mine au îngreuiat preste înşii şi au luat de la înşii cu pîini şi cu vinuri[5386], cel mai de apoi, argint, dídrahmi 40; şi cei scuturaţi ai lor vor stăpîni prestă nărod. Şi eu n-am făcut aşa de cătră faţa fricei Domnului.

16. Întru lucrul a zidului acestora am ţînut şi ţarină n-am agonisit şi copilaşii miei, toţi cei adunaţi acoló, pentru lucru.

17. Şi ovrêii şi boiêrii – 150 de oameni şi venind cătră noi de la limbile cêlea prenpregiurul nostru, la masa mea.

18. Şi era făcîndu-să întru o dzi 1 viţăl şi oi 6 alêse şi un ied[5387] mi să făcea mie şi întru mijlocul ⌊acestor⌋[5388] 12 dzile – vin la mulţime; şi cu acêstea, pîine a silei n-am cerşut, căci greu – lucrul preste nărodul acesta.

19. Ádu-ţi aminte, Dumnedzăule, spre bine, toate cîte am făcut nărodului acestuia.

Cap 6

1. **54.** Şi fu îndată ce s-au audzit lui Sanavalat şi Tovía şi lui Ghisam arapul şi celoralalţi, a nepriêtenilor noştri, că am zidit zidul şi n-au rămas întru înşii[5389] suflare; şi eu pînă în vrêmea acêea porţi n-am pus la uşi.

2. Şi au trimis Sanavalat şi Ghisam cătră mine, dzicînd: „Vino şi să ne adunăm într-un loc la sate, întru Cîmpul Onom!”. Şi ei socotindu-să mie a-mi face vicleşug.

3. Şi am trimis la înşii soli, dzicînd: „Lucru mare eu fac şi nu voi putea să mă pogor, pentru ca să nu să părăsască lucrul. Dacă-l voi săvîrşi pre el, mă voi pogorî cătră voi.”

4. Şi au trimis cătră mine ca cuvîntul acesta, de patru rînduri; şi le-am trimis lor ca acêstea.

5. Şi au trimis cătră mine Sanavalat, după cuvîntul acesta, a cincea oară coconaşul lui, şi carte dăşchisă – întru mîna lui şi era scris întru ea:

6. „Întru limbi s-au audzit şi Ghisam au dzis cum tu şi jidovii vă socotiţi să vicleniţi, pentru acêea zideşti tu zidul. Şi tu te faci lor întru împărat.

7. Şi cătră aceasta proroci ai întărit ţie, pentru ca să şedzi în Ierusalim întru împărat în Iudéa. Şi acum spune-să-vor împăratului cuvintele acêstea; şi acum vino să ne sfătuim la un loc”.

8. Şi am trimis cătră el, dzicînd: „Nu s-au făcut ca cuvintele acêstea cum tu zici, căci de la inimă tu minţi acoló”.

9. Căci toţi ne înfricoşadză pre noi, dzicînd: „Să vor slobozi mîinile lor de la lucrul acesta şi nu să va face”. Şi acum am întărit mîinile mêle.

10. **55.** Şi eu am întrat în casa Semí, ficiorul Dalêa, ficiorul Metáveil, şi el ferindu-să, şi dzise: „Să ne adunăm în casa lui Dumnedzău, în mijlocul ei, şi să închidem uşile ei, căci vin să te ucigă pre tine; vin noaptea să te ucigă pre tine”.

11. Şi dziş: „Cine iaste om în ce fêl eu, şi va fugi? Sau în ce chip eu, şi va întra în casă şi va trăi?”.

12. Şi cunoscuiu şi, iată, Dumnedzău nu l-au trimis pre însul, căci prorociia lui – cuvînt asupra mea.

13. **56.** Şi Tovía şi Sanavalat au năimit asupra mea gloată, pentru ca să mă înfricoşedz şi să fac aşa şi să greşesc şi să mă fac lor întru nume rău, pentru ca să mă ocărască pre mine.

14. Pomenêşte, Dumnedzăul mieu, lui Tovía şi lui Sanavalat ca facerile lui acêstea şi lui Noadía prorocului

şi la ceia-

[illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

КАП. З

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 11 12 [illegible]

13 [illegible]

14 15 [illegible]

[illegible] 15

[illegible] 16 17

[illegible] 18 19

[illegible] 20 21

[illegible] 22 23

[illegible] 24 25

[illegible] 26 27

[illegible] 28

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible] 31 32

[illegible] 33

[illegible] 34

[illegible] 35 36

[illegible] 37 38

[illegible] 39 40

[illegible] 41

[illegible] 42 43

[illegible] 44 45

[illegible] 46

[illegible] 47

[illegible] 48

[illegible] 49

[illegible] 50

[illegible] 51

[illegible] 52

[illegible] 53

[illegible] 54 55

[illegible] 56

[illegible] 57

[illegible] 58

[illegible] 59

[illegible] 60

[illegible] 61

[illegible] 62

[illegible] 63

[illegible] 64

[illegible]

şi la ceialalţi proroci carii era înfricoşindu-mă.

15. **57.** Şi să săvîrşi zidul în 25 a lui elul lunei, întru 52 de dzile.

16. Şi fu cînd audzîră toţi nepriêtenii noştri şi să spămîntară toate limbile cêle de prenpregiurul nostru; şi cădzu frică mare foarte întru ochii lor şi cunoscură că de la[5390] Dumnedzăul nostru s-au făcut să să săvîrşască lucrul acesta.

17. Şi întru dzilele acêlea, dentru mulţi cinstiţi a Iúdei cărţi mergea cătră Tovía şi ale Tovíei veniia cătră înşii.

18. Căci mulţi întru Iúda juraţi era lui, căci ginere era Seheníei, fiiului Iráe, şi Ionathan, ficiorul lui, au luat pre fata Mesulam, fiiului Varahiei, întru muiêre.

19. Şi cuvintele ei era dzicînd cătră mine şi cuvintele mêle era scoţînd lui; şi cărţi au trimis Tovíei, să mă sparie.

Cap 7

1. **58.**[5391]Şi fu cînd să zidi zidul, şi am pus porţile şi să socotiră portarii şi cei ce cîntă şi leviţii.

2. Şi am porîncit lui Anania, fratelui mieu, şi lui Ananía, boiêrinului a i Víra, în Ierusalim, căci el era ca un om bun şi temîndu-să de Dumnedzău decît mulţi.

3. Şi dziş lor: „Nu să vor dăşchide porţile Ierusalim pînă odată cu soarele; şi încă ei dăşteptaţi fiind, închiză-să porţile şi zăvorască-să şi pune străjêri celor ce lăcuiescu în Ierusalim: om – straja lui şi om – denaintea casei lui.

4. Şi cetatea largă şi mare şi nărod puţîn întru însă; şi nu era case zidite.

5. **59.** Şi au dat Dumnedzău întru inima mea şi am adunat pre cei cinstiţi şi pre boiêri şi pre nărod întru săboară şi aflai carte a călătorilor împreună[5392] carii s-au suit întîi şi am aflat scris întru ea.

6. Şi aceştia-s fiii ţărîi carii s-au suit de la robirea înstreinării carii au înstreinat Navuhodonosor, împăratul Vavilónului; şi să întoarseră la Ierusalim şi la Iúda, om la cetatea lui.

7. Ceia ce au venit cu Zorovável şi Iisus şi Neemía, Azaría şi Veelma, Naeman, Mardoheu, Vaasan, Maasfarath, ⌊Ésdra⌋[5393], Voguía, Inaúm, Vaaná, Masfar, oameni nărodului Israil.

8. Fiii lui Fóros, 2172;

9. Fiii Safatíei, 372;

10. Fiii Irá, 652;

11.[5394] Fiii Faathmoam fiilor Iisus şi Ioav, 2618;

12. Fiii Ilam, 1254;

13. Fiii Sothuía, 845;

14. Fiii Zac-hú, 760;

15. Fiii Vanuí, 648;

16. Fiii Vereí, 628;

17. Fiii Ghetad, 2322;

18. Fiii Adonicam, 667;

19. Fiii[5395] Gavuí, 2067;

20. Fiii Idin, 654;

21. Fiii Atir, Ezechíei, 98;

22. Fiii Samí, 328;

23. Fiii Vaseí, 324;

24. Fiii Arif, 112; fiii Asen, 223;

25. Fiii Gavaon, 95;

26. Fiii Vethalim, 123; fiii Atofá[5396], 56;

27. Fiii Anathoth, 128;

28. Fiii Azamoth, oamenii Vith, 42;

29. Oamenii Cariathiarim, Chifíra[5397] şi Viroth, 743;

30. Oamenii Aramá şi Gavaá, 621;

31. Oamenii Mahimá, 122;

32. Oamenii Vethil şi Ain, 123;

33. Oamenii Anavía, 152; fiii Maghevos, 156;

34. Oamenii Ilamaê, 1252;

35. Fiii Iram, 320;

36. Fiii Ierihó, 345;

37. Fiii Ladavid şi Onó, 721;

38. Fiii Ananá, 3930;

39. Preuţii, fiii[5398] Iodaé, la casa lui Iisus, 973;

40. Fiii Emmir, 1052;

41. Fiii Faseur, 1247;

42. Fiii Iram, 1017.

43. Leviţii: fiii lui Iisus, a lui Cadmiil;

44. La fiii lui Uduil, 74.

45. Cei ce cîntă, fiii lui Asaf, 128;

46. Portarii: fiii lui Sellum, fiii lui Atir, fiii Telmon, fiii Acuv, fiii Atitá, fiii Saví, 138.

47. Nathanímii: fiii Ilá, fiii Asefá, fiii Zavaoth;

48. Fiii Chíros, fiii Sisaía, fiii Faddon;

49. Fiii Lavána, fiii Agavá, ⌊fiii Acuv, fiii Uta, fiii Chitar, fiii Gav⌋[5399], fiii Selmeí;

50. Fiii Anan, fiii Sadeiá, fiii Gaar;

51. Fiii Raaía, fiii Rasson, fiii Nicodá;

52. Fiii Ghezam, fiii Ozí, fiii Fesí;

53. Fiii Visí, fiii Meinon, fiii Nefosaí;

54. Fiii Vacvuc, fiii Ahifá, fiii Arur;

55. Fiii Vasaloth, fiii Midá, fiii Adasan;

56. Fiii Varcuv, fiii Sisará, fiii Thimá;

57. Fiii Nesiá, fiii Atifá;

58. Fiii robilor Solomon, fiii Suteí, fiii Safarat, fiii Feridá;

59. Fiii Lelil, fiii Darcon, fiii Gadail, fiii Farahas, fiii Savain, fiii Immim.

60. Toţi nathanim şi fiii a robilor Solomon, 392.

61. **60.** Şi aceştia s-au suit de la Hermeleh, Thelasar, Heruv, Irón[5400], Iemmir şi n-au putut să spuie casele neamurilor lor şi seminţia lor, de sînt de la Ierusalim.

62. Fiii Dalêa, ⌊fiii Vuná⌋[5401], fiii Tovía, fiii Necodá, 642;

63. Şi dentru preuţi: fiii Avía, fiii Accos, fiii Verzelê, căci au luat dentru fêtele lui Verzele galaaditeanul muieri şi să chemară pre numele lor.

64. Aceştia au cercat scrisoarea venirei lor împreună şi nu s-au aflat; şi să împăr-

ţiră de

65 [illegible]
[illegible]
66 [illegible]
67 [illegible]
[illegible]
[illegible]
68 [illegible]
69 70 [illegible]
[illegible]
[illegible]
71 [illegible]
[illegible]
72 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. И.

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]

[illegible]

țiră de la preuție.
65. Și dzise Athersasthá lor pentru ca să mănînce dentru sfîntul sfinților, pînă unde să va scula preut să luminêdze.
66. Și să făcu toată adunarea într-un loc la 42360,
67. Afară den robii lor și slugile lor, ⌊cai 237⌋[5402], aceștia 7337; și cîntători și cîntătoare, 236;
68. Cai, 736; mușcoi, 245;
69. Cămile, 435; măgari, 6720.
70. Și despre partea căpeteniilor neamurilor, au dat la lucrul Arthasastha[5403], au dat la vistiêre aur 1000, măstrăpi 50 și hothonoth a preuților 30.
71. Și de la căpeteniile neamurilor au dat la vistiêrile lucrului bani de aur 20000 și de argint mnas 2300.
72. Și au dat ceialalți a nărodului 20000 de drahme de aur și argint mnas 2⌊200⌋[5404] și hothonóth a preuților 67.

Cap 8

1. **61.** Și au șezut preuții și leviții și portarii și cîntătorii și cei de la nărod și nathinim și tot Israil întru cetățile lor.
2. Și sosi luna a șaptea și fiii Israil — întru cetățile lor.
3. Și să adunară tot nărodul ca un om la lărgimea cea denainte a Porții Apei și dziș lui Ézdra scriitoriul să aducă cartea legii lui Moisi, care au porîncit Domnul lui Israil.
4. Și aduse Ésdra preutul lêgea înaintea adunării, dentru bărbat pînă la muiêre, și tot cela ce să pricêpe a audzi, într-una de dzile[5405] a lunei a șaptea.
5. Și citi întru ea în preajma uliții cei denaintea Porții Apelor, den ceasul ce au luminat soarele pînă la amiazădzi, denaintea bărbaților și muierilor, și ei pricepîndu-să și urechile a tot nărodul — la cartea legii.
6. **62.** Și stătu Ésdra scriitoriul preste o vatră de lemnu carea au făcut pentru ca să învêțe; și au stătut alaturea cu el Maththathía și Saméa și Ananía și Uría și Helchía și Maasía, den dreapta lui, și den stînga — Fadaías și Misail și Melhía și Osam și Asavadmá ⌊și⌋[5406] Zaharía ⌊și⌋[5407] Mesollam.
7. Și dășchise Ésdra cartea înaintea a tot nărodul, căci el era deasupra nărodului, și fu, cînd dășchise pre ea, stătu tot nărodul.
8. Și binecuvîntă Ésdra pre Domnul Dumnedzăul cel mare și răspunse tot nărodul și dzise „Amin!", rădicînd mîinele lor, și să plecară și să închinară Domnului preste față la pămînt.
9. **63.** Și Isus și Vanéa și Saravía ⌊era înțelegîndu-le⌋[5408], Acan, Savathéos, Camptas, Azaría, Iozavadan[5409], Anifanes și leviții învăța nărodul la lêge și nărodul — întru starea lui.
10. Și au citit întru cartea legii lui Dumnedzău și învăța Ésdra și alegea întru știința Domnului și pricepea nărodul întru citire.
11. **64.** Și dzise Neemía, carele iaste Thersasthá, și Ésdra, preutul și cărturariul, și leviții ⌊și⌋[5410] cei ce îndrepta nărodul ⌊și dzise⌋[5411] la tot nărodul: „Dzi sfîntă iaste Domnului Dumnedzăului nostru, nu jeliți, nici plîngeți!"; căci plîngea tot nărodul dacă au audzit cuvintele legii.
12. Și dzise lor: „Păsați și mîncați grăsimi și bêți[5412] îndulciri și trimiteți[5413] părți celora ce n-au, căci sfîntă iaste dzua ⌊Domnului⌋[5414] Dumnedzăului nostru! Și nu vă mîhniți, căci bucuriia Domnului, aceasta-i[5415] vîrtutea noastră!".
13. **65.** Și leviții mîlcomiia[5416] pre tot nărodul, dzicînd: „Tăceți, căci dzi sfîntă, și nu vă mîhniți!".
14. **66.** Și mêrse tot nărodul să mănince și să bea și a trimite părți și a face veselie mare, căci au priceput întru cuvintele carele au arătat lor.
15. **67.** Și întru dzua a doao s-au adunat boiêrii neamurilor la tot nărodul[5417], preuții și leviții, cătră Ésdra scriitoriul, să însemnêdze preste toate cuvintele legii.
16. Și aflară scris întru lêgea carea au porîncit Domnul lui Moisi pentru ca să lăcuiască fiii lui Israil în colibi întru praznic, în luna a șaptea,
17. Și cum să trîmbițêze[5418] cu trîmbițe întru toate cetățile lor și în Ierusalim; și dzise Ésdra: „Ieșiți la munte și aduceți frunze de maslini și frundze de lêmne de chiparis și frundze de mirsin și frundze de finic și frundze de lêmne frunzoase, să faceți colibi, după cum iaste scris".
18. Și ieși nărodul și aduseră și făcură lor colibi, om preste podul casei lui, și întru curțile lor și întru ogrăzile casei Domnului[5419] și întru ulițile cetății și pînă la casa Efraim.
19. Și au făcut toată adunarea, cei ce s-au întors de la robire, colibi, și au șezut în colibi, căci n-au făcut dentru dzilele lui Iisus, fiiul Naví, așa fiii lui Israil, pînă în dzua acêea; și să făcu veselie mare foarte.
20. Și citi cartea legii lui Dumnedzău den dzi în dzi, dentru dzua cea dentîi pînă în dzua cea d-apoi; și

făcură

[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Ζ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]

12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]

făcură praznic 7 dzile şi în dzua a opta ieşiră după judeţ.

Cap 9

1. **68.** Şi întru dzua a 24 a lunei aceştiia, să adunară fiii lui Israil, cu postu şi cu saci şi cu cenuşe preste capul lor.
2. Şi să usăbiră fiii lui Israil de către tot fiiul striin şi stătură şi mărturisiră păcatele lor şi fărădălegile părinţilor lor.
3. Şi stătură la starea lor şi citiră în cartea legii Domnului Dumnedzăului lor, a patra parte a zilei. **69.** Şi era mărturisindu-să Domnului şi închinîndu-să Domnului Dumnedzăului lor.
4. Şi stătu la scara leviţilor Iisus şi fiii Cadmiil, Sahanía, fiiu Saravía, fiii Hananí şi strigară cu glas mare către Domnul Dumnedzăul lor.
5. Şi dziseră leviţii, Iisus şi Cadmiil, Vaní, Asavnia, Saravía, Odía, Savanía, Fatéa: „Sculaţi-vă ⌊şi⌋[5420] blagosloviţi pre Domnul Dumnedzăul nostru, den vac şi pînă în vac! Şi vor blagoslovi numele mărirei tale şi vor înălţa preste toată blagoslovenia şi lauda".
6. **70.** Şi dzise Ésdra: „Tu eşti acela, Domnul însuţi! Tu ai făcut ceriul şi ceriul ceriului şi toată starea lor, pămîntul şi toate cîte sînt întru el, mările şi toate cîte-s întru însă. Şi tu faci vii toate şi ţie ţi să închină oştile ceriurilor.
7. [5421]Tu eşti, Doamne, Dumnedzău, tu ai ales pre Avraam şi l-ai scos pre îns den Ţara Haldeilor şi i-ai pus numele lui Avraam.
8. Şi ai aflat inima lui credincioasă înaintea ta şi ai pus către el făgăduinţă să-i dai lui pămîntul hananeilor şi hetteilor şi amorreilor şi ferezeilor şi ievuseilor şi ghergheseilor ⌊şi⌋[5422] să-l dai pre îns seminţiei lui; şi ai întărit cuvintele tale, căci dreptu — tu.
9. [5423]Şi ai văzut smereniia părinţilor noştri în Éghiptu şi strigarea lor ai audzit la Marea Roşie.
10. Şi ai dat sêmne şi minuni în Éghiptu, întru Faraó şi întru toate slugile lui şi întru tot nărodul pămîntului lui, căci au cunoscut că s-au semeţit[5424] preste înşii şi ai făcut ţie nume ca în dzua aceasta.
11. [5425]Şi maarea ai spartu-o înaintea lor şi au trecut în mijlocul mării cu uscăciune[5426]; şi pre cei ce goniia pre înşii i-ai aruncat în lac, ca o piatră întru apă mare.
12. [5427]Şi cu stîlp[5428] de nuăr i-ai îndreptat pre ei dzua şi cu stîlpu de foc noaptea, ca să luminêdze lor calea întru carea vor mêrge întru însă.
13. [5429]Şi preste Muntele Sináii te-ai pogorît şi ai grăit către înşii den cer şi le-ai dat lor judêţe drêpte şi lêge a adevărului, porînci şi învăţături bune.
14. Şi sîmbăta ta cea sfîntă le-ai cunoscut lor, învăţături şi porînci şi lêge ai porîncit lor, cu mîna lui Moisi, robului tău.
15. [5430]Şi pîine den cer ai dat lor la împărţirea de pîine a lor şi apă den piatră ai scos lor la sêtea lor şi ai dzis lor să între să moştenească pămîntul la carele ai întins mîna ta să le dai lor.
16. Şi ei şi părinţii noştri s-au semeţit şi năsîlniciră cerbicea lor; şi n-au ascultat porîncelor tale.
17. Şi nebăgară în samă a asculta şi nu şi-au adus aminte de minunile tale[5431] carele ai făcut întru ei şi ai năsîlnicit cerbicea lor şi au dat căpetenie să să întoarcă la robiia lor, la Éghiptu. Şi tu, Dumnedzău, lăsînd păcatele, milostiv şi îndurător, mult îngăduitor şi mult milostiv, şi-i părăsişi pre ei.
18. [5432]Şi încă şi-au făcut şie viţăl vărsat şi dzisără: «Aceştia-s dumnedzăii ce ne-au scos pre noi dentru Pămîntul Eghíptului!». Şi au făcut urgisiri mari.
19. Şi tu, cu îndurările tale cêle mari, nu i-ai părăsit pre înşii în pustiiu; [5433]stîlpul norului nu l-ai abătut de către înşii, dzua ii va îndrepta pre înşii întru cale, şi stîlpul focului noaptea să luminêze pre ei calea[5434] întru carea vor mêrge întru ea.
20. Şi duhul tău cel bun ai dat să-i înţelepţeşti pre înşii şi mana ta n-ai lipsitu-o dentru gura lor şi apă le-ai dat lor întru sêtea lor.
21. Şi 40 de ani i-ai hrănit pre înşii întru pustiiu, nu li s-au lipsit lor nimic, hainele lor nu s-au învechit şi cizmele lor nu s-au spart.
22. Şi ai dat lor împărăţia[5435] şi năroduri ai împărţit lor [5436]şi au moştenit pămîntu i Sion, împăratul ii Ésevon, şi pămîntul lui Og, împăratul Vasan.
23. Şi pre fiii lor i-ai înmulţit ca pre stêlele ceriului şi i-ai băgat pre înşii la pămîntul carele ai dzis părinţilor lor şi au moştnenit pre îns.
24. Şi întrară fiii lor şi moşteniră pămîntul; şi ai surpat înaintea lor pre cei ce lăcuiescu Pămîntul[5437] Hananeilor şi ai dat pre înşii la mîi-

nile lor

[illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

КАП. І.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 6 7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 16 17 [illegible]

18 19 20 21 [illegible]

22 23 24 25 [illegible]

26 27 28 [illegible]

nile lor şi pre împăraţii lor şi pre năroadele pămîntului, să le facă lor după cum le va plăcea înaintea lor.

25. Şi luară cetăţi înalte şi pămînt gras şi au moştenit case pline de toate[5438] bunătăţile, gropi cioplite, vii şi maslinet, şi tot lemnul de mîncat întru înmulţime; şi mîncară şi să săturară şi să îngrăşară şi să dăsfătară întru bunătatea ta cea mare.

26. Şi să premeniră şi să depărtară de cătră tine şi au aruncat lêgea ta denapoia trupului lor şi pre prorocii tăi au ucis, carii să mărturisiia întru înşii ca să-i întoarcă pre înşii cătră tine; şi au făcut urgisiri mari.

27. Şi ai dat pre înşii întru mîna celor ce năcăjesc pre înşii şi au năcăjit pre înşii[5439] şi au strigat cătră tine întru vrêmea primejdiilor şi tu, dentru ceriul[5440] tău, ai audzit şi cu îndurările tale cêle mari ai dat lor mîntuire şi ai mîntuit pre înşii den mîna celor ce năcăjesc pre înşii.

28. Şi dacă s-au odihnit, s-au întorsu a face răul înaintea ta; şi ai părăsit pre înşii pre mîinile nepriêtenilor lor şi stăpîniră întru înşii; şi iarăşi strigară cătră tine şi tu den cer ai ascultat şi ai mîntuit pre înşii cu îndurările tale şi în vremi multe.

29. Şi ai mărturisit lor să-i întorci pre ei la lêgea ta, iară ei s-au simeţit şi n-au ascultat, ce întru porîncele tale şi judêţele au greşit, [5441]carele, făcîndu-le pre înse, omul va trăi întru înse; şi au dat umăr neascultător şi cerbicea lor au năsîlnicit şi n-au ascultat.

30. Şi ai tras preste înşii ani mulţi şi ai mărturisit preste ei cu Duhul tău, cu mîna prorocilor tăi; şi n-au ascultat, şi ai dat pre înşii în mîna năroadelor pămîntului.

31. Şi tu, cu îndurările tale cêle multe, n-ai făcut pre înşii la săvîrşire şi n-ai lăsat pre înşii, căci tare eşti şi milostiv şi îndurător.

32. [5442]Şi acum, Dumnedzăul nostru cel tare, cel mare, cel vîrtos şi cel straşnic, păzind făgăduinţa şi mila ta, să nu să împuţinêdze înaintea ta toată osteneala carea ne-au aflat pre noi şi pre împăraţii noştri şi pre boiêrii noştri şi pre preuţii noştri şi pre prorocii noştri şi pre părinţii noştri şi întru tot nărodul tău, dentru dzilele împăraţilor Assur şi pînă în dzua aceasta.

33. Şi tu drept ⌊eşti⌋[5443] preste toate cêlea ce vin preste noi, căci adevăr ai făcut, şi noi am greşit.

34. Şi împăraţii noştri şi boiêrii noştri şi preuţii noştri şi părinţii noştri n-au făcut lêgea ta şi n-au luat aminte porîncele tale şi mărturiile tale carele ai mărturisit lor.

35. Şi ei, întru împărăţia ta şi întru bunătatea ta cea multă carea ai dat lor şi întru pămînt largu şi gras carele ai dat înaintea lor, n-au slujit ţie şi nu s-au întorsu den dăprindirile lor cêle rêle.

36. Iată, astăzi sîntem robi, şi pămîntul carele ai dat părinţilor noştri să mănince roada lui şi bunătăţile lui, iată, sîntem robi preste îns.

37. Şi roadele lui cêle multe s-au făcut împăraţilor cărora ai dat preste noi întru păcatele noastre şi preste trupurile noastre stăpînesc[5444] şi întru dobitoacele noastre, cum le iaste plăcut lor, şi întru primejdie mare sîntem.

38. Şi întru acêstea toate noi punem credinţă şi scriem şi pecetluiesc ⌊toţi⌋[5445] boiêrii noştri, leviţii noştri, preuţii noştri".

Cap 10

1. Şi preste cei ce pecetluiesc: Neemía, Arthasasthá, fiiul Ahalía, şi Sedechía;
2. Fiiul Araía ⌊şi⌋[5446] Azaría ⌊şi⌋[5447] Ieremía;
3. Fasur, Amaría, Melhía;
4. Attus, Savaní, Maluh;
5. Iram, Meramoth[5448], Avdía;
6. Daniil, Ganathon, Varuh;
7. Mesullam, Avdía, Daniil, Ganathon, Varuh, Mesullam, Avía, Miamim;
8. Maazía, Melgaí, Saméa, aceştia-s preuţi.
9. Şi leviţii: Iisus, fiiul Azaría a lui Vaneu, dentru fiii Inalad, Cadmiil.
10. Şi fraţii lui: Savanía, Oduía, Calitan, Feliá, Anan;
11. Mihá, Roóv, Asevía;
12. Cachor, Saravía, Sevanía;
13. Oduía, fiii Vanunê;
14. Boiêrii nărodului: Fóros, Faathmoav, Ilam, Zaththuía;
15. Fiii Vaní, Asgag, Vivaí;
16. Ananía, Vaghí, Idinatir;
17. Ezechía, Azzur;
18. Oduía, Isam, Visiarif;
19. Anathóth, Novaí;
20. Megafis, Mesulam, Izirmesó;
21. Zevil, Saduc, Ieddua;
22. Faltía, Anan, Anea;
23. Osíe, Ananía, Asuv;
24. Adó, Falê, Sovic;
25. Raum, Essavaná, Masía;
26. Şi Aía, Enan, Inam;
27. Laluh, Reum, Vaana.
28. Şi ceialalţi ai nărodului, preuţii şi leviţii şi portarii cei ce cînta, nathanímii şi tot cela ce mergea dintru[5449] nărodul pămîntului

cătră

[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· ΛΙ·

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16

[illegible]

către lêgea lui Dumnedzău, muierile lor, fiii lor, fêtele lor.

29. Tot cela ce ştiia şi pricepea să întăriia preste fraţii lor şi au blăstămat pre înşii şi întrară întru blăstăm şi întru giurămînt, ca să margă în lêgea lui Dumnedzău carea s-au dat în mîna lui Moisí, robu lui Dumnedzău[5450], să păzască şi să facă toate porîncele Domnului Dumnedzăului nostru şi judêţele lui şi porîncele lui.
30. Şi ca să nu dea fêtele noastre nărodurilor pămîntului şi fêtele lor nu vom lua fiilor noştri.
31. Şi năroadele pămîntului, ceia ce aduc cumpărăturile şi toată vînzarea întru dzua sîmbetii ca să vînză, să nu cumpărăm de la înşii sîmbăta şi întru dzi sfîntă; şi ne vom sui întru anul al şaptelea şi cêrerea — a toată mîna.
32. Şi să întărim[5451] preste noi porînci, a da preste noi a treia de didrahmu preste an la lucrul casei Domnului[5452] Dumnedzăului nostru.
33. La pîinile obrazului şi jirtva a neîncetării şi la ardere de tot a neîncetării sîmbetelor, lunilor noaă, la praznice şi la sfinte şi cêle pentru păcate, să să roage pentru Israil, şi la lucrurile casei Dumnedzăului nostru.
34. Şi sorţi am pus pentru sorţul aducerii de lêmne, preuţii şi leviţii, şi nărodul, să aducă la casa Dumnedzăului nostru, la casa neamurilor noastre, la vremi dentru ani, den an în an, să aţiţe pre jirtăvnicul Domnului Dumnedzăului nostru, în ce chip iaste scris întru lêge.
35. Şi a aduce cêle dentîi roade a pămîntului nostru şi cêle dentîi născute a roadei a tot lemnului, den an în an, la casa Domnului.
36. Şi cêle dentîi născute fiilor noştri[5453] şi a dobitoacelor noastre, în ce chip iaste scris la lêge, şi cêle dentîi născute a boilor noştri şi a turmelor noastre să aducem la casa Dumnedzăului nostru, preuţilor, celor ce slujesc în casa Dumnedzăului nostru.
37. Şi începătura grînelor noastre şi începăturile noastre şi roada a tot lemnul, vinului şi untdălemnului vom aduce preuţilor la cămara casei[5454] Dumnedzăului nostru şi a dzêcea pămîntului nostru, leviţilor, şi aceştia, leviţii, dzeciuind întru toate cetăţile robirei noastre.
38. Şi va fi preutul, fiiul lui Aaron, cu levitul întru a zêcea levitului şi leviţii vor aduce a dzêcea dzecii la casa Dumnedzăului nostru, la vistiêre, la casa lui Dumnedzău.
39. Căci la vistiêre vor băga[5455] fiii lui Israil şi fiii lui Leví începăturile grîului şi a vinului şi untdălemnului; şi acoló — vasele cêle sfinte şi preuţii, slujitorii şi portarii şi cei ce cîntă; şi nu vom părăsi casa Dumnedzăului nostru.

Cap 11

1. **71.** Şi au şezut boiêrii nărodului în Ierusalim; şi rămăşiţe nărodului au pus sorţi să aducă unul den dzêce să şadză în Ierusalim, cetatea cea sfîntă, şi 9 părţi în cetăţi.
2. Şi blagoslovi nărodul pre toţi oamenii, pre cei ce voia a şedea în Ierusalim.
3. **72.** Şi aceştia-s boiêrii ţării carii au şezut în Ierusalim; şi în cetăţile Iúdei au şezut om întru ţinêrea lui; întru cetăţile lor Israil, preuţii şi leviţii şi nathineii şi fiii robilor Solomon.
4. Şi întru Ierusalim au şezut dentru fiii Iúdei şi dentru fiii Veniamin; dentru fiii Iúda: Athêa, ficiorul Aziá, ficiorul Zaharíei, ficiorul Samaríei, ficiorul Safatía, ficiorul Maseil, ⌊şi⌋[5456] dentru fiii lui Fares.
5. Şi Malía, fiiul Varuh, fiiul Halazá, fiiul Ozía, fiiul Adaía, fiiul Ioarim, fiiul Zaharíei, fiiul Siloní.
6. Toţi fiii Fares, cei ce şed în Ierusalim, 468, oameni ai puterii.
7. Şi aceştia-s fiii Veniamin: Siló, ficiorul lui Mesulá, ficiorul Ioad, ficiorul Fadaía, ficiorul Colía, ficiorul Maasíei, ficiorul Ethiil, ficiorul Iosê.
8. Şi denapoia lui: Ghiveilí, 928.
9. Şi Ioil, fiiul Zehrí, socotitor preste înşii, şi Iúda, fiiul Asaná, de la cetate al doilea.
10. Dentru preuţi ⌊şi⌋[5457] Iadía, ficiorul Ioarim, Iahin;
11. Saréa, ficiorul Elhíei, ficiorul Mesulam, ficiorul Aduc, ficiorul Marioth, ficiorul Aitov, den preajma casei lui Dumnedzău;
12. Şi fraţii lor făcînd lucrul casei, 822; şi Adêa, ficiorul Ieroam, fiiului Falalía, fiiului Namási, fiiului Zaharía, fiiului Fasethur, fiiului Melhía;
13. Şi fraţii lor, boiêrii neamurilor, 242, şi Mesê, fiiul Esriil, fiiului Ahazé, fiiului Mesarimith, fiiului Ammir;
14. Şi fraţii lui, tari a rînduiêlei, 128; şi socotitor preste îns: Socriil, fiiul acelor mari.
15. Şi dentru leviţi: Saméa, fiiul Asuv, fiiul Esrí, fiiul Asavía, fiiul Vuni;
16. Şi Savvatêos şi Iozavath — preste

lucruri-

[illegible]
17 [illegible] Ματθανίας υἱὸς Μιχὰ [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 Ἀνανία [illegible]
34
35 [illegible] Ναβαλλὰτ [illegible]
36 [illegible] Λευϊτῶν [illegible]

ΚΕΦ. ΙΒ.

1 Καὶ οὗτοι [illegible] Ζοροβάβελ υἱοῦ Σαλαθιὴλ καὶ Ἰησοῦ· Σαραΐα, Ἱερε-
2 μίας, Ἔσδρας, Ἀμαρία, Μαλοὺχ, [illegible]· Σεχενία,
3
4 Ῥεοὺμ, Μεριμώθ· Ἀδδὼ, Γινναθὼ, Ἀβιά· Μια-
5
6 μὶν, Μααδία, Βελγά· Σεμαΐα, Ἰωιαρίβ, Ἰεδ-
7 Σαλοὺ, Ἀμοὺκ, Χελκία, Ἰεδαΐα· [illegible]
8 [illegible] Καὶ οἱ Λευῗται

[illegible] Ματθα-
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]

lucrurile casei lui Dumnedzău cei den afară, dentru boiêrii leviţii.
17. Şi Maththanía, ficiorul Mihá, fiiul Zavdí, fiiul Asaf, boiêrin a énului; şi Iúda — a rugii şi Vacvucchía, al doilea dentru fraţii lui, şi Avdá, fiiul Sammúa, fiiul Galal, fiiul Iedudun.
18. Toţi leviţii întru cetatea cea sfîntă, 284[5458].
19. Şi portarii Acuv, Telamin, şi fraţii lor cei ce păzescu întru porţi, 172.
20. Iară cêealaltă rămăşiţă a lui Israil şi preuţii şi leviţii întru toate cetăţile Jidovimei, om întru moştenirea lui.
21. Şi nathinéii carii au lăcuit în Ófla; şi Sía şi Ghisfá — preste nathinei.
22. Şi socotitor a leviţilor în Ierusalim: Ozí, ficiorul Vani, ficiorul Asavíei, ficiorul Maththaníei; şi socotitor a leviţilor: Ozí, ficiorul Vani, ficiorul Savía, ficiorul Mihá, dentru fiii lui Asaf, celor ce cîntă den preajma casei lui Dumnedzău.
23. Căci porînca împăratului preste înşi şi rămînea cu credinţă pre cîntăreţi cuvîntul a fieştecare zi, întru dzua lui.
24. Şi Fatéa, ficiorul Vasizá, dentru fiii Zára, fiiului Iúda — cătră mîna împăratului, la tot cuvîntul a nărodului.
25. Şi cătră odăile întru ţarina lor şi dentru fiii Iúdei au şezut în Cariatharvée şi întru fêtele ei[5459], şi în Divon şi întru fêtele ei, şi în Cavzeil şi întru ogrăzile ei.
26. Şi în Iisú şi în Molodá şi în Vithfalet;
27. Şi în Asarsual şi-n Virsavée şi-n fêtele ei;
28. Şi în Siclag şi în Maconá şi întru fêtele ei;
29. Şi în Inremmon şi în Saraá şi în Iarmuth;
30. Şi în Zanoá şi Odollam şi odăile lor şi în Lahis şi ţarinile ei şi în Azecá şi întru fêtele ei; şi să tăbărîră în Virsaveé, pînă la rîpa Ennom.
31. Şi fiii Veniamin: de la Gavaá şi Mahmas şi Ghê şi Vethil şi fêtelor ei;
32. Şi în Anathóth, Nov, Ananía;
33. Asor, Rama, Gheththáim;
34. Adid, Sevoim, Navallat, Lod;
35. Şi Onó, Ghíarasim;
36. Şi dentru leviţi: părţi Iúdei, lui Veniamin.

Cap 12

1. **73.** Şi aceştia-s preuţii şi leviţii ceia ce s-au suit cu Zorovável, fiiul Salathiil, şi Iisus, Sarêa, Ieremía, Ésdra;
2. Amaría, Maluh, Attus;
3. Sehenía, Reum, Meremoth;
4. Addó, Ghenithon, Avía;
5. Miamin, Maadía, Velgá;
6. Samaía, Ioiariv, Iedéa;
7. Sallú, Amoc, Helchía, Iedêa. Aceştia-s boiêrii preuţilor şi fraţii lor în dzilele Iisus.
8. Şi leviţii: Iisus, Vanuí, Cadmiil, Saravía, Iodaé, Maththania, preste mîini, el şi fraţii lui;
9. Şi Vacvuchía şi Unní, fraţii, în preajma lor, la rînduiêle.
10. Şi Iisus au născut pre Ioachim şi Ioachim au născut pre Eliasiv şi Eliasiv pre Iodaé;
11. Şi Iodaé au născut pre Ionáthan şi Ionáthan au născut pre Adú;
12. **74.** Şi întru dzilele Ioachim, ⌊fraţii lor⌋[5460] era preuţii ⌊şi⌋[5461] boiêrii a neamurilor: lui Saraía, Amaría, lui Ieremía, Ananía;
13. Lui Ésdra, Mesulam, lui Amaría, Ionan;
14. Lui Amaluh, Ionáthan, lui Selheníei, Iosif;
15. Lui Área, Mannas, lui Marioth, Elché;
16. Lui Adadaí, Zaharía, lui Ganathóth, Mesolam;
17. Lui Aviá, Zehrí, lui Veniamin, Chéros, lui Felletí;
18. Lui Valgas, Mamú, Semenía, Ionáthan;
19. Lui Iarim, Mathanaí, lui Edío, Ozí;
20. Lui Salaí, Callaí, lui Amon, Cáved;
21. Lui Elchía, Asavía, Ionáthan, Sáel.
22. Leviţii, întru dzilele Eliasiv, Ioadá şi Ioá şi Ioanan şi Idúa, scrişi boiêri a neamurilor şi preuţi întru împărăţiia lui Dárie persului.
23. Şi fiii Leví, boiêrii neamurilor, scrişi pre cartea cuvintelor dzilelor şi pînă în dzilele Ionan, fiiului Elisué.
24. Şi boiêrii leviţilor: Aravía şi Saravía şi Iisus. **75.** Şi fiii Cadmiil şi fraţii lor denpotriva lor, ca să laude şi să fălească întru porînca lui David, omului Dumnedzău, rînduiêle cătră rînduiêle.
25. Maththanía şi Vacvuchía, Avdía, Mesollam, Talmon, Accuv, păzind portari a păzii, dacă am adunat eu pre portari.
26. Aceştia — întru dzilele lui Ioachim, fiiului Iisus, fiiu lui Iosedec, şi în dzilele Neemíei şi Ésdra, preutului şi scriitoriului.
27. Şi întru înnoirile zidului Ierusalim, au cercat pre leviţi întru locurile lor, ca să-i aducă pre înşii la Ierusalim, să facă înnoiri şi veselie, la dodathá, şi cu cîntări în ţimbale şi canoane şi copuze.
28. Şi să adunară fiii acelor ce cînta şi prenprejur, de pren ţară, ⌊la⌋[5462] Ierusalim, şi de la odăile alor Netofathi;
29. Şi de la Vethgalgal şi dentru ţarinile Gáva şi Azmóth;
30. Căci odăi au zidit lor cei ce cîntă în Ierusalim; şi s-au curăţit preuţii şi leviţii şi curăţiră nărodul şi pre portari şi zidul.
31. Şi aduseră boiêrii a Iúdei asupra zidului şi au pus doi pentru laudă mari şi trecură den a dreapta, deasupra zidului Porţii

gunoiului

32 [illegible]· καὶ [illegible]
33 καὶ [illegible] · καὶ ζαχαρία·
[illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]·
34 καὶ [illegible] · καὶ ἱερεμίας· ος· καὶ [illegible]
[illegible] · ζαχαρία · [illegible]
[illegible] · [illegible] ἰαμαΐα · [illegible] ματθανία·
[illegible] μαχαΐα · [illegible] ζακχου · [illegible] ἀσάφ·
35 καὶ [illegible] · καὶ [illegible] · ἰαμια·
[illegible] · καὶ [illegible] · ανανι · [illegible]
[illegible] · [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]
36 [illegible]· καὶ [illegible]
[illegible] · [illegible] · καὶ [illegible]
37 [illegible]· καὶ [illegible]
[illegible] · [illegible] · καὶ [illegible]
καὶ [illegible] · [illegible]·
[illegible] · [illegible] · καὶ [illegible]
38 [illegible]· καὶ [illegible]
καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
καὶ [illegible] ἀνανιὴλ · καὶ [illegible]·
καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
39 [illegible]· καὶ [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
40 [illegible]· καὶ [illegible]·
[illegible] · μιχία · ἐλιωηνάϊ · ζαχαρία · ανα
41 νία · [illegible]· καὶ μαασία · καὶ [illegible]·
καὶ [illegible] · καὶ ὀζί · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]·
καὶ [illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
καὶ [illegible] · καὶ [illegible]·
42 καὶ [illegible] · [illegible]
καὶ [illegible] · [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]·
καὶ [illegible]·
43 ος· καὶ [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]
καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · [illegible] · καὶ [illegible]
44 [illegible]· καὶ [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible] · [illegible]
45 [illegible] · καὶ [illegible]· [illegible]
[illegible] · [illegible] · καὶ
46 [illegible]· καὶ [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible]

[illegible] · καὶ [illegible] · [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible]·

ΚΕΦ. ΙΓ·

[illegible] · [illegible] 1
[illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible]
[illegible]· [illegible] 2
[illegible] · [illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible] · [illegible]
[illegible]· καὶ [illegible] 3
[illegible] · [illegible]· καὶ 4
[illegible] · ἐλιασίβ · [illegible]
[illegible]
[illegible]· καὶ [illegible] 5
καὶ [illegible] · καὶ [illegible]·
καὶ [illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]·
καὶ [illegible] 6
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · καὶ
[illegible] · [illegible]
[illegible]· καὶ [illegible] · καὶ [illegible] 7
[illegible] · ἐλιασίβ · [illegible]·
[illegible] · [illegible]·
καὶ [illegible] · καὶ [illegible] 8
[illegible] · [illegible]·
καὶ [illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible] 9
[illegible] · [illegible] · καὶ
[illegible]· καὶ [illegible] 10
[illegible] · καὶ [illegible] · καὶ
[illegible]· καὶ [illegible] 11
[illegible] · [illegible]·
καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible]· καὶ [illegible] 12
[illegible] · καὶ [illegible] · [illegible]· καὶ 13
[illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · ζακχοὺρ · [illegible] ματθανία·
[illegible] · [illegible]
[illegible]· [illegible] 14
[illegible] · καὶ [illegible]
[illegible] · καὶ [illegible]
[illegible]

Gunoiului.
32. Și mêrseră denapoia lor Osaía și jumătate den boiêrii Iúdei;
33. Și Azaría ⌊și⌋[5463] Ésdra și Mesolam, Iúda și Veniamin și Saméas și Ierimía;
34. **76.** Și dentru fiii preuților cu trîmbițe, Zaharía, ficiorul lui Náthan, ficiorul Sammaía, ficiorul Maththanía, ficiorul Mahaía, ficiorul Zachur, ficiorul Asaf;
35. Și frații lui: Samaía și Oziil, Ghelon, Iaméa, Nathanail și Iúda, Ananí, a lăuda cu cîntările[5464] David, omului lui Dumnedzău; și Ésdra scriitoriul înaintea lor, pre poartă, a lăuda pren preajma lor.
36. Și să suiră pre scările cetății David, întru suirea zidului, deasupra casei David și pînă la Poarta Apei despre răsărit.
37. Și pentru laudă a doao ieșiia tîmpinînd lor, și eu — denapoia ei, și jumătate de nărod — asupra zidului, deasupra turnului alor Thannurim și pînă la zidul cel largu.
38. Și deasupra zidului Efraim și la Poartă la Ianá și la Poarta cea Păscoasă și Turnul Anameil și de la Turnul lui Méa și pînă la Poarta Oilor și au stătut la Poarta Păzii.
39. Și au stătut amîndoao ale laudei în casa lui Dumnedzău; și eu și jumătate de voivozi — cu mine.
40. Și preuții, Eliachim, Maasía, Veniamin, Mihéa, Elioinê, Zaharía, Ananía, cu trîmbițe;
41. Și Maasiia și Semía și Eliázar și Ozí și Ioanan și Melhía și Eliamía și Ezur, și să audziră cei ce cînta și Iezría, și să socotiră ⌊și pofăliră[5465].
42. Și junghiară întru dzua acêea jungheri mari și să veseliră, căci Dumnedzău i-au veselit pre înși tare; și muierile lor și fiii lor s-au veselit și să audzi veselie în Ierusalim de departe.
43. **77.** Și au pus întru dzua acêea oameni preste cămările păzii vistiêrelor începăturilor și dzeciuiêlelor și celor adunați întru înșii, boiêri a cetăților, părți preuților și leviților, căci veselie era în Iúda și pre preuți și pre leviții cei ce stau.
44. Și au păzit păzile casei lui Dumnedzău a lor și pắzi a curățirei și pre cei ce cîntă și pre portari, cum sînt porîncele lui David și lui Solomon, fiiului lui.
45. Căci în dzile și Asaf di-nceput[5466], dentîiul celor ce cîntă spre laudă și spre fală lui Dumnedzău.
46. Și tot Israil, întru dzilele Zorovável și întru dzilele Neemíei, dînd părți celor ce cîntă și portarilor, cuvînt a dzilei, întru dzua lui; și sfințind leviților și leviții sfințind fiilor Aaron.

Cap 13

1. **78.** Întru dzua acêea să citi în cartea lui Moisi întru urechile nărodului și să aflắ scris întru ea cum să nu între amanitêni și moavitêni întru adunarea lui Dumnedzău pînă în vac.
2. Căci n-au tîmpinat fiilor Israil cu pîini și cu apă și au năimit preste înșii pre Vaalam ca să-i blasteme pre înșii; și întoarse Dumnedzăul nostru blăstămul întru blagoslovenie.
3. Și fu dacă audziră lêgea, și să usăbiră tot amestecatul întru Israil.
4. Și mainte decît aceasta, Eliasiv, preutul, cel[5467] ce lăcuia întru vistiêriul casei Domnului[5468] nostru, sfîntă Tovíei.
5. Și au făcut șie vistiêr mare și acoló era mainte dînd manaá și tămîia și vasele și a dzêcea a vinului și a grîului și a untdălemnului, porîncă a leviților și a cîntătorilor și a portarilor și începături a preuților.
6. Și întru toată aceasta n-am fost în Ierusalim, căci întru anul 32 a lui Arthasasthá, împăratul Vavilónului, am venit cătră împăratul și, după săvîrșitul dzilelor, m-am cerut de la împăratul,
7. Și veniiu la Ierusalim; și am priceput întru răutatea carea au făcut Eliasiv lui Tovía, să-i facă lui vistiêr în curtea casei lui Dumnedzău.
8. Și rău mi-au părut foarte și am aruncat toate unêltele casei Tovíei afară dentru vistiêr.
9. Și am dzis și au curățit vistiêrele și am întorsu acoló unêlte a casei lui Dumnedzău, manaá și tămîie.
10. Și am cunoscut că părți a leviților nu s-au dat și au fugit om la țarina lui, leviții și cîntătorii făcînd lucrul.
11. Și m-am pricit cu hatmanii și dziș[5469]: „Pentru căci s-au părăsit casa lui Dumnedzău?". Și adunai pre înși și au stătut pre înși la starea lor.
12. Și tot Iúda au adus a dzêcea a grîului și a vinului și a untdălemnului la vistiêre.
13. Și am porîncit pre mîna lui Selemía preutul și Sadoc scriitoriului și Fadéa, dentru leviți, și pre mîna lor — Anan, ficiorul Zahur, ficiorul Maththaneu, căci credincioși s-au socotit preste înși, să împarță fraților lor.
14. Adu-ți aminte, Dumnedzău, de mine întru aceasta și nu să stingă mila mea carea am făcut în casa[5470] Domnului Dumnedzăului mieu și întru stră-

jile lui

15 [illegible] оѳ. Ши [illegible]
[illegible]
16 Ши [illegible]
[illegible]
17 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
20 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
21 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
22 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
23 [illegible] Кап. п
[illegible]
23 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
24 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
25 Ши [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]

[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]

а [illegible]
б Ши [illegible]
в Ши [illegible]
г Ши [illegible]
д Ши [illegible]
е Ши [illegible]
ѕ Ши [illegible]
з Ши [illegible]
и Ши [illegible]
ѳ [illegible]
і [illegible]
Ши [illegible] аі
[illegible] ві
Ши [illegible] гі
Ши [illegible] ді
Ши [illegible] еі
Ши [illegible] ѕі
Ши [illegible] зі
Ши [illegible] иі
Ши [illegible] ѳі
Ши [illegible] к
Ши [illegible] ка
Ши [illegible] кв
Ши [illegible] кг
[illegible]
Ши [illegible] кд
[illegible] ке
Ши [illegible] кѕ
Ши [illegible] кз
Ши [illegible] ки
Ши [illegible] кѳ

jile lui.
15. **79.** Și întru dzilele acêlea văzut-am în Iúda călcînd teascuri în sîmbătă și aducînd znopi și încărcînd preste măgari și vin și struguri și smochine și toată sarcina și aducînd la Ierusalim întru dzua sîmbetii și am mărturisit întru dzua vîndzării lor, căci vindea de mîncat.
16. Și tirênii ⌊și⌋[5471] au ședzut întru ea aducînd pêște și toată vîndzarea vîndzînd sîmbăta fiilor Iúda și în Ierusalim.
17. Și m-am pricit cu fiii Iúda cei volnici și am dzis lor: „Ce iaste cuvîntul acesta cel rău carele voi făceați[5472] și spurcați dzua sîmbetei?
18. Nu așa au făcut părinții noștri și au adus preste înșii Dumnedzăul nostru și preste noi toate rêlele acêstea și preste cetatea aceasta? Și voi adaogeți urgie preste Israil, să spurcați sîmbăta".
19. Și fu cînd să puseră porți în Ierusalim mainte de sîmbătă și dziși și au închis porțile; și am dzis ca să nu le dășchidză pre înse pînă denapoia sîmbetii; și dentru copilașii miei am pus la porți ca să nu rădice sarcine întru dzua sîmbetei.
20. Și au mas toți și au făcut vîndzare afară den Ierusalim, o dată și de doao ori.
21. Și m-am mărturisit lor și am dzis cătră ei: „Pentru căci voi mîneți în preajma zidului? Dă va fi al doilea rînd, voi întinde mîna mea preste[5473] voi!". Dentru vrêmea acêea n-au venit întru sîmbătă.
22. Și am dzis leviților carii era curățindu-să și viitori a păzi porțile să sfințască dzua sîmbetii. **80.** [5474]Cătră acêstea, adu-ți aminte de mine, Dumnedzăul mieu, și nu te îndura de mine după mulțimea milei tale.
23. Și întru dzilele acêlea am văzut jidovii carii au șezut muieri azotênce, ammanitênce, moavitênce.
24. Și fiii lor, jumătate grăiesc azotinêște și nu sînt știind a grăi jidovêște, ce după limbă a nărod și a nărod.
25. Și m-am pricit cu înșii și am blăstămat întru înșii și am lovit întru înșii oameni și am depărtat pre înși și am jurat pre înși întru Dumnedzău: „Dă veți da fêtele voastre fiilor lor și de veți lua dentru fêtele lor fiilor voștri și voao.
26. Au nu așa au greșit Solomon, împăratul Israil? Și întru limbi multe nu era împărat de potriva lui; și iubit lui Dumnedzău era și au dat pre însul Dumnedzău întru împărat preste tot Israílul; și pre acesta l-au abătut muierile cêle striine.
27. Și voao să nu audzim a face toată răutatea aceasta, să dăfăimați întru Dumnedzăul nostru, să ședeți muieri striine".
28. Și dentru fiii lui Iodaé a lui Eltuv, preutului celui mare, ginere a lui Sanavalat auraniteanului; și-l goni pre îns de la mine.
29. Pomenêște lor, Dumnedzăul mieu, pentru spurcăciunea preuției, și pre leviți!
30. Și am curățit pre ei de toată striinătatea și am pus rînduiêle preuților și leviților, om după lucrul lui, și la darul purtătorilor de lêmne întru vremi dentru ani și întru vachurii. Pomenêște-mă, Dumnedzăul nostru, spre bunătate!

[**Preambul la cartea Ester**][5475]

1. Anul al doilea împărățind Artaxerxu.
2. Și fu după cuvintele acêstea.
3. Și om era jidov în Susis cetatea, și numele lui – Mardoheu.
4. Și întră Esthir cătră Artaxerxu împăratul
5. Și să mîhniră cei 2 scopiți ai împăratului, cei mai mari
6. Și după aceasta au mărit împăratul Artaxerxu pre Amman.
7. Și le arătă lor Mardoheu că jidov iaste
8. Și grăi cătră împăratul Artaxerxu dzicînd:
9. „Împărat mare Artaxerxu celor de la Indía pînă la Arăpime".
10. Iară Mardoheu, cunoscîndu ce să săvîrșaște.
11. Și întrară roabele și scopiții împărătêsei și-i spuseră ei.
12. Iară Esthir, chemînd pre[5476] Ahratheu, hadîmbul ei.
13. Și intrînd Ahratheu, au grăit ei.
14. Și dzise Esthir cătră Ahratheu.
15. Și spuse Ahratheu lui Mardoheu.
16. Și dzise Mardoheu cătră Ahratheu.
17. Și au trimis Esthir pre cela ce au venit la însă.
18. Și mergînd Mardoheu, au făcut cîte au porîncit lui Esthir.
19. Și Esthir împărăteasa au fugit la Domnul.
20. Și fu întru dzua a treia.
21. Și el ședea pre scaun.
22. Și cădzu împărăteasa.
23. Și au primenit Dumnedzău duhul împăratului, spre îmblîndzire.
24. Și dzise lui: „Văzutu-te-am, doamne, ca îngerul lui Dumnedzău!".
25. Cînd voroviia ea.
26. Și dzise împăratul: „Ce vei, Esthir?".
27. Și dzise Esthir: „Dzuă vestită astădzi îmi iaste".
28. Și dzise împăratul: „Sîrguiți pre Amman!".
29. Și ieși Amman de la împăratul prea vêsel.

[illegible]

ЕСѲИР: КАП: А:

КАП. А.

[illegible]

1

[illegible]

2

[illegible]

3

[illegible]

30. Și dzise cătră el Zosára, muiêrea lui.
31. Și plăcu cuvîntul lui Amman.
32. Iară Domnul[5477] au depărtat somnul de la împăratul.
33. Și cînd întreba împăratul pentru bună voia lui Mardoheu.
34. Și dzise împăratul lui Aman: „Ce voi face omului carele eu voi să-l măresc?".
35. Și dzise împăratul lui Aman: „Bine ai făcut!".
36. Și luă Amman vășmîntul și calul și au împodobit pre Mardoheu.
37. Iară Amman s-au întorsu la casă-și.
38. Încă ei grăind.
39. Și dzise împăratul ii Esthir: „A doao dzi întru locul!".
40. Și răspundzînd dzise.
41. Și dzise împăratul: „Ce iaste acesta?".
42. Și dzise Esthir: „Omul nepriêten – Amman!".
43. Și împăratul s-au sculat de la ospăț la grădină.
44. Și s-au întorsu împăratul de la grădină.
45. Și dzise Vuhathan, unul dentru hadîmbi, cătră împăratul.
46. Și dzise împăratul: „Răstignească-să pre el!".
47. Și dzise împăratul ii Esthir împărăteasa.
48. Și să chemară scriitorii întru luna dentîi.
49. Împăratul marele[5478] Artaxerxu, de la Indía pînă la Arapim.
50. Iară călăreții au ieșit sîrguind.
51. Și dzise Esthir împăratului: „Dea-să jidovilor să să tribuiască așa și a doao dzi".
52. Și au scris Mardoheu cuvintele acêstea la carte.
53. Și au scris Esthir împărăteasa, fata Aminadav.
54. Și au scris împăratul pre împărățiia pămîntului.
55. Anul al[5479] patrulea împărățind Potolomei și Cleopátra.

Esthír

Cap 1

1.[5480] Anul al doilea împărățind Artaxerxu cel mare, întru-una a lui nisan, vis au văzut Mardoheu al lui Iair, a lui Semeíu, a lui Chiséu, den neamul lui Veniamin, om ovrêi, lăcuind în Súsis cetatea, om mare, slujitor fiind întru curtea împăratului. Și era dentru robimea carea au robit Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, de la Ierusalim, împreună cu Iehonía, împăratul Iúdei, și acesta era visul lui: și iată, glas de gîlceavă, trăsnete și cutremur, și gîlceavă[5481] pre pămînt și, iată, 2 zmei[5482] mari, gata, ieșiră înainte amîndoi să să lupte. Și li să făcu lor glas mare și cu glasul lor să găti toată limba de război, ca să bată limba drepților și, iată, dzi de întunêrec și de negură, strîmptoare și îngustare și chin, turburare mare pre pămînt. Și să turburắ toată limba[5483] dreaptă, temîndu-să de rêlele lor, și să gătiră a pieri. Și strigară cătră Dumnedzău și dentru strigarea lor să făcu ca cum are fi dentru izvor mic, rîu mare, apă multă și lumină și soarele au răsărit și cei smeriți s-au înălțat și mîncară pre cei slăviți. Și dășteptîndu-să Mardoheu, ce au văzut acesta vis și ce Dumnedzău au sfătuit să facă, avea visul acesta întru inimă[5484] și întru tot cuvîntul vrea să cunoască pre el pînă la noapte. Și să așeză Mardoheu în curte, cu Gavathá și Thárra, celor 2 hadîmbi ai împăratului, celor ce păzescu curtea. Și au audzit lor gîndurile și grijile lor au cercat și au înțeles că găteadză mîinile ca să puie preste Artaxerxu împăratul și au arătat împăratului pentru înșii. Și au cercetat împăratul[5485] și porînci împăratul lui Mardoheu pre cei 2 scopiți ai lui și, mărturisindu-să, s-au adus și au scris împăratul cuvintele acêstea întru pomenire și Mardoheu au scris pentru cuvintele acêstea, să slujască întru curte[5486]. Și-i dêde lui dări, pentru aceasta și era Amman Amadáthu, vugheu, slăvit înaintea împăratului și cercă a face rău lui Mardoheu și pre nărodul lui, pentru cei 2 hadîmbi ai împăratului.

Cap 1[5487]

1. **2**. Și să făcu ⌊după cuvintele acêstea⌋[5488] întru dzilele lui Artaxerxu. Acesta-i Artaxerxu, de la Indía, 127 de țări au biruit.
2. Iară întru acêstea dzile, cînd să puse în scaun împăratul Artaxerxu întru Súsis cetatea,
3. Întru în al treilea an împărățind el, ospăț făcu priêtenilor și celoralalte limbi și la cei cinstiți a persilor

și a mi-

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

КАП. В.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

şi a midilor şi la boiêrii domnilor.

4. Şi după aceasta, dacă au arătat lor avuţiia împărăţiei lui şi mărirea veseliei lui, pren dzile 180.
5. Şi cînd să pliniră dzilele nuntei, au făcut împăratul ospăţ limbilor celor ce s-au aflat la cetate în 6 dzile, întru curtea casei împăratului,
6. Împodobită cu vişine şi mohorîte şi verzi, întinse pre funi vişine, pre belciugi[5489] ⌊de aur şi⌋[5490] de argint, pre stîlpi de parin ⌊şi de piatră⌋[5491].
7. Paturi de aur şi de argint, pre aşternut cu pietri, piatră de zmaragd şi de pinin şi parin piatră, şi aşternuturi luminoase, împistrite, înflorite ⌊împregiur, trandafiri înfloriţi⌋[5492].
8. Păhară de aur şi de argint ⌊şi de anthrax, păhar[5493] pus înainte, de 30000 de talandzi⌋[5494], vin mult şi dulce, carele sîngur împăratul bea, iară băutura aceasta nu după lêgea cea obiciuită să făcea, ce aşa au vrut împăratul şi au porîncit dregătorilor casei, să facă voia lui şi a oamenilor.
9. Şi Astin, împărăteasa, au făcut ospăţ muierilor, întru curţile împărăteşti – împăratul Artaxerx.
10. Iară în dzua a 7, vêsel fiind împăratul, dzise lui Amman şi Vazan şi Thárra şi Varazí şi Zatholthá şi Avatáza şi Tharavá, celor 7 scopiţi a împăratului Artaxerxu,
11. Să aducă pre împărăteasa cătră îns, să împărăţască pre ea şi să-i puie ei diadema şi să o arate pre ea la toţi boiêrii şi la limbi frîmseţile ei, căci frumoasă era.
12. Şi n-au ascultat lui Astin împărăteasa, să vie cu hadîmbii.
13. Şi să mîhni împăratul şi să scîrbi şi dzise priêtenilor lui: „Ca acêstea au grăit Astin[5495]. Faceţi, dară, pentru aceasta, lêge şi judecată".
14. Şi să apropiară[5496] la el Archeséos şi Sarsothéos şi Maliséar, boiêrii persilor şi a midilor, cei de aproape a împăratului, cei dentîi şezînd aproape de împăratul.
15. Şi spuseră lui, după pravile[5497], cum să cuvine a face ii Astin, împărătêsei, căci n-au făcut cêlea ce au porîncit împăratul pren scopiţi.
16. Şi dzise Muhéu cătră împăratul şi cătră boiêri: „Nu împăratului numai au făcut strîmbătate Astin împărăteasa, ce şi pre toţi boiêrii şi pre povăţuitorii împăratului,
17. Pentru că au povestit lor cuvintele împărătêsei şi cum au grăit împotriva împăratului.

Deci, dacă au grăit împotriva împăratului Artaxerx,

18. Aşa, astădzi, tiraniile cêealalte a boiêrilor persilor şi midilor, audzînd cêlea ce s-au grăit împăratului de cătră însă, vor cuteza[5498], aşijdirile, a necinsti pre bărbaţii lor.
19. Deci, dă să pare împăratului, porîncească împărătească şi să scrie după pravile[5499] midilor şi persilor şi nu într-alt chip să să tribuiască, nici să mai între încă împărăteasa cătră îns şi împărăţiia ei să o dea împăratul la o muiêre mai bună decît însă.
20. Şi să să audză lêgea cea de împăratul carea va face întru împărăţiia lui şi, aşa, toate muierile vor pune cinste bărbaţilor lor, den sărac pînă la bogat".
21. Şi plăcu cuvîntul împăratului şi boiêrilor şi făcu împăratul în ce chip au grăit Muhéu.
22. Şi au trimis la toată împărăţiia preste ţară după graiul lor, ca să le fie frică lor, întru casele lor.

Cap 2

1. Şi, după cuvintele acêstea, încetă împăratul de mînie şi ⌊n-au mai⌋[5500] pomenit[5501] de Astin, aducîndu-şi aminte cîte au grăit şi o au judecat pre ea[5502].
2. Şi dziseră slugile împăratului:
3. „Cêrce-să împăratului fetişoare nestricate, bune la chip, şi va pune împăratul preste sate, întru toate ţările împărăţiei lui. Şi să aleagă fetişoare ficioare, frumoase la chip, la Súsa cetatea, la casa muierilor, şi să să dea la hadîmbul împăratului, la păzitoriul muierilor, şi să dea săpun şi cêealaltă socotinţă,
4. Şi muiêrea carea va plăcea împăratului va împărăţi pentru Astin". Şi plăcu împăratului lucrul şi făcu aşa.
5. **3**. Şi om era, jidov, în Súsis cetatea, şi numele lui Mardoheu al lui Iair, a lui Semeíu, al lui Chiseu, dentru fêliul Veniamin,
6. Carele era robit [5503]den Ierusalim, carele au robit Navuhodonósor, împăratul Vavilónului.
7. Şi era la el copilă crescută ⌊a lui Aminadav⌋[5504], fratelui tătîne-său, şi numele ei – Esthir. Şi, dacă au murit[5505] părinţii ei, o certă pre ea şie întru fămêie. Şi era fetişoara frumoasă la chip.
8. Şi cînd s-au audzit a împăratului porîncă, s-au adunat multe fetişoare la Súsa cetate, supt mîna Igaí, şi să aduse Esthir cătră Íghê, păzitoriul muierilor.
9. Şi-i plăcu lui fetişoara şi au aflat har înaintea lui

şi sîrguia

10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

[illegible]

ΚΑΠ. Γ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]

și sîrguia a-i darea ei săpunul și partea și cêle 7 fête, cêle alêse ei, dentru a împărăției, și-i isprăviia[5506] ei bine și roabelor ei, la casa muierilor.

10. Și n-au arătat Esthir neamul ei, nice[5507] moșiia, căci Mardoheu porînci ei ca să nu spuie.

11. Și preste toate dzilele îmbla Mardoheu pren curtea muierilor, socotind ce i să va tîmpla ii Esthir,

12. Pentru că aceasta era vrêmea a fêtei a întra cătră împăratul, cînd va plini luni 12. Pentru că așa să plinesc dzilele socotinței: 6 luni cu mirositurile și cu unsori[5508] muierilor și luni 6 ungîndu-să cu untdelemnu de mirsin.

13. Și atuncea întră cătră împăratul și, cui va zice să o dea pre ea, să între cu el, den casa muierilor pînă la casele împărătești.

14. De cătră sară întră și de cătră dzuă aleargă la casa muierilor cêea a doao, unde-i Ighê, scopitul împăratului, păzitoriul muierilor, și nu mai întră cătră împăratul, de nu să va chema pre nume[5509].

15. Și cînd să împlea vrêmea i Esthir, fêtei Aminadav, fratelui tatălui Mardoheu, a întra la împăratul, nimic n-au dăfăimat dentru carele au porîncit ⌊ei⌋[5510] hadîmbul, păzitoriul muierilor.

16. Pentru că Esthir era[5511] aflînd har de la toți ceia ce o vedea pre ea. **4**. Și întră Esthir cătră Artaxerxu împăratul într-a 12 luni, care iaste ádar, în al șaptelea an a împărăției lui.

17. Și îndrăgi împăratul pre Esthir și aflắ har mai mult decît toate feciurêlele și au pus preste ea diádema[5512] cea fămeiască.

18. Și au făcut împăratul băutură la toți priêtenii lui și puterilor în dzile 7 și înălță nuntele Esthir. Și slobodzenie au făcut celor de supt împărăția lui.

19. Iară Mardoheu slujiia întru curte.

20. Iară Esthir n-au arătat moșiia ei, pentru că așa au porîncit ei Mardoheu, să să teamă de Domnul[5513] și să facă porîncele lui, în ce chip era cu el; și Esthir n-au primenit petrêcerea ei.

21. **5**. Și să mîhniră cei 2 scopiți ai împăratului, cei preste ceia ce păziia trupul[5514], ⌊căci s-au adus înainte Mardoheu⌋[5515], și cerca a ucide pre Artaxerxu împăratul.

22. Și să arătă lui Mardoheu cuvîntul și au arătat ii Esthir și ea arătă împăratului a vicleniei, iară împăratul au cercat pre cei doi scopiți și i-au spînzurat pre ei și au porîncit împăratul să usăbască întru pomenire, întru cea împărătească de cărți adunare, pentru bună vrêrea lui Mardoheu, întru laudă.

Cap 3

1. **6**. După[5516] aceasta au mărit[5517] împăratul Artaxerxu pre Amman a lui Amadáthu, vugheul, și-l înălță pre el și ședea mai sus decît toți priêtenii lui.

2. Și toți cei den curte i să închina lui, pentru că așa au porîncit împăratul să facă, iară Mardoheu nu i să închina lui.

3. Și grăiră cei den curtea împăratului lui Mardoheu: „Mardohée, ce nu asculți cêlea ce să grăiesc de împăratul?”.

4. În toate dzilele grăia lui și nu asculta lor și arătară lui Amman pre Mardoheu, stînd împotriva cuvintelor împăratului, și le arătă lor Mardoheu cum jidov iaste.

5. **7**. Și cunoscînd Aman[5518] că nu i să închínă lui Mardoheu, să mîniia foarte.

6. Și să sfătui să stingă pre toți cîți sînt supt împărățiia lui Artaxerxu jidovi.

7. Și au făcut răspuns deplin întru anul al doisprădzêcele împărăției lui Artaxerxu și au pus sorți den dzi în dzi și den lună în lună ca să piardză întru o dzi neamul lui Mardoheu și au cădzut sorțul întru 14 a lunei carea iaste ádar.

8. **8**. Și au grăit cătră împăratul Artaxerxu dzicînd: „Iaste limbă răsîpită întru toată împărățiia ta întru limbi, și legile lor striine[5519] decît a tuturor limbilor și de legile împăratului nu ascultă și nu folosêște împăratului a-i lăsa pre înși.

9. Dă să pare împăratului, răspundză să-i piardză pre ei, iară eu voi scrie la vistiêriul împăratului de argint talandzi 10000”.

10. Și luînd împăratul inelul, au dat în mîinile lui Aman, să pecetluiască după cum iaste scris asupra ovrêilor.

11. Și dzise împăratul lui Aman: „Argintul aibi-l, iară cu limba fă cum vei”.

12. Și s-au chemat scriitorii împăratului în luna dentîi, în a 13, și au scris cum au porîncit Aman, voivozilor și boiêrilor, preste toată țara: de la Indíia pînă la Țara Arăpască, la cêle 127 de țări, boiêrilor limbilor, după graiul lor, pren Artaxerxu împăratul.

13. Și s-au trimis pren scriitori de cărți la împărățiia lui Artaxerxu, să piardză neamul iudeilor într-una de dzile a lunei a 12, carea iaste ádar, și să jefuiască unêltele lor. **9**. ⌊Iară a cărții izvodul iaste acesta: „Împărat mare Artaxerxu, celor de la Indía pînă la Arăpime, a 127 de țări, boiêri

și biruitori

[illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

КАП. Д

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

și biruitori locurilor, supuși, acêstea scrie: «A multe limbi domnind și fiind biruit toată lumea, vream, nu cu obrăznicia a cinstei semețindu-mă, ce mai cu liniște și cu blîndêțe pururea petrecînd pre cei supuși, neclintite preste toată vrêmea a așeza viețile și împărăția lină și îmblată pînă la margine vrînd să dau și ca să înnoiesc de iznoavă cea poftită la toți oamenii pace. Și întrebînd eu de sfêtnici cum s-are aduce aceasta la săvîrșit, cel ce cu întregăciunea firei lîngă noi au strălucit și întru bună vrêrea neprimenit și cu adeverită credință dovedit și a doao de împărățime cinste fiind luat Aman, au arătat noao întru toate cêle den lume fêliuri să fie amestecat un nărod năsîlnic oarecarele, cu legile împotrivnic cătră toată limba și ale împăraților izgonind pururea porînci, ca să nu să așêdze ceia ce de cătră voi să îndrepteadză, fără prihană, împreună domnie. Socotind, dară, aceasta limbă însuși împotriva petrêcerii la tot omul pururea aflîndu-să, petrêcere a legii înstreinată și premenind și negîndind bine la ale noastre lucruri, cêle mai rêle săvîrșind rêlele și cătră să nu nemerească împărăția întemeiêre bună, porîncit-am dară, pre cei ci să însemneadză voao întru cêle scrise de Aman, cela ce-i rînduit preste lucruri și al doilea părinte al nostru, toți cu muieri și cu ficiori să piară, cu toată rădăcina, cu sabiile nepriêtenilor, fără nice o jale sau îndurare, în 14 a lunei a 12 ádar acestui an ce stă. Pentru ca cei de mainte și acum nepriêteni, întru o dzi cu sila la iad pogorîndu-să, la cea viitoare vrême întărite și neclăntite vor da noao pren săvîrșit lucrurile»”⌋[5520].

14. Iară izvoadele cărților să punea după țară și să porînci la toate limbile gata să fie la dzua aceasta.

15. Și sîrguia lucrul și la Súsa, iară împăratul și Aman să dăsfăta și cetatea să tulbura.

Cap 4

1. **10**. Iară Mardoheu, cunoscînd ce să isprăvêște, rupse hainele lui și să îmbrăcă cu sac și să presără cu cenușe și, sărind pren ulița cetății, striga cu glas mare: „Rădîcă-să limbă, nimic strîmbătate făcînd!”.

2. Și veni pînă la poarta împăratului și stătu, căci nu era lui slobod să între în curte avînd sac și cenușe.

3. Și întru toată țara unde să punea cărțile, strigare și bocet[5521] și jale mare jidovilor, sac și cenușe așternură șie.

4. **11**. Și intrară slujnicile și scopiții împărătêsei[5522] și-i spuseră ei și să întristă audzind ce s-au făcut. Și trimise să împodobască pre Mardoheu și să-i ia lui sacul și el nu ascultă.

5. **12**. Și Esthir chemă pre Ahratheu, scopitul ei, carele dvoriia la ea, și trimise ca să știe de la Mardoheu adevărul.

6. Și Mardoheu i-au arătat lui ce s-au făcut și făgăduința carea au făgăduit Aman împăratului la vistiêr, de 10000 de talandzi, pentru ca să piardză pre jidovi.

7. Și izvodul carele în Súsi s-au pus pentru ca să piardză pre înși au dat lui să arate ii Esthir și-i dzise lui să porîncească ei să între să să roage împăratului și să-l cêrce pre el pentru nărod. „Pomenind dzilele smereniei tale, cum te-ai hrănit întru mîinile mêle, pentru căci Aman, cel al doilea după împăratul, au grăit asupra noastră spre moarte, cheamă pre Domnul și grăiêște împăratului pentru noi ⌊și⌋[5523] ne mîntuiêște pre noi den moarte!”.

8. **13**. Și intrînd Ahratheu, grăi ii Esthir toate cuvintele acêstea.

9. **14**. Și dzise Esthir cătră Ahratheu: „Pasă cătră Mardoheu și dzi:

10. „Cum toate limbile a împărăției știu că tot omul au muiêrea carele va întra cătră împăratul la curtea cea mai denlontru, nechemat, nu iaste lui mîntuire, afară dentru cela căruia va întinde împăratul toiagul cel de aur, acela să va mîntui. Și eu nu m-am chemat a întra cătră împăratul, sînt acêstea dzile 30”.

11. **15**. Și spuse Ahratheu lui Mardoheu toate cuvintele i Esthir.

12. **16**. Și dzise Mardoheu cătră Ahratheu: „Pasă și dzi ei Esthir: «Să nu dzici întru tine[5524] că te vei mîntui sîngur întru împărăție, afară den toți jidovii.

13. Că, de vei neasculta întru aceasta vrême, de aiurilea ajutor și acoperemînt va fi jidovilor, iară tu și casa tătîne-tău veți pieri. Și cine știe dă vei fi împărățit întru vrêmea aceasta?»”.

14. **17**. Și trimise Esthir pre cel ce veni cătră ea, cătră Mardoheu, dzicînd:

15. „Mergînd, adună[5525] pre jidovi cei den Súsa și postiți pentru mine și să nu mîncați, nici să bêți întru 3 dzile, ⌊și⌋[5526] noaptea, și dzua.

și eu și

ΚΑΠ. Ε

Şi eu şi roabele mêle nu vom mînca şi atuncea voi[5527]
întra cătră împăratul, afară den lêge, măcar de va trebui
să şi piei”.
16. **18**. Şi mergînd Mardoheu, făcu cîte i-au porîncit lui
Esthir şi să rugă Domnului, pomenind toate lucrurile
Domnului, şi dzise: „Doamne, Doamne, împărate cel
întrutotţiitor, căci întru despuirea ta aceasta toată iaste;
cine să gîndească împotriva ta, vrînd tu[5528] a mîntui pre
Israil? Căci tu ai făcut ceriul şi pămîntul şi tot ce iaste
minunat întru suptcer şi domneşti tuturor şi nu iaste
carele să va împotrivi ţie, Domnului! Tu toate le ştii, tu
ştii, Doamne, că nu cu sudalmă, nici cu semeţie, nici cu
iubire de cinste am făcut aceasta, ca să nu mă închin
celui mîndru Amman, căci binevrea a săruta talpele
picioarelor lui, cătră mîntuirea Israil, ce am făcut aceasta
pentru ca să nu puiu mărirea omului deasupra mărirei
lui Dumnedzău şi să nu mă închin nimăruia, afară den
tine, Domnul mieu; şi nu voi face acêstea cu semeţie.
Şi acum, Doamne Dumnedzău, împărate, nu te îndura
de nărodul tău, căci caută noao întru pierire şi poftiră
a pierde cea dentîi moştenirea ta. Nu trêce cu vedêrea
partea ta, carea ţie ai mîntuit den Pămîntul Eghíptului!
Ascultă rugii mêle şi iartă sorţului tău! Întoarnă jalea
noastră întru bună petrêcere, pentru ca, vii fiind, vom
lăuda numele tău, Doamne, şi să nu stingi rostul celor ce
te laudă, Doamne!”. **19**. Şi tot Israil strigắ den vîrtutea lor,
căci moartea lor – întru ochii lor, şi Esthir, împărăteasa,
au fugit spre Domnul, întru cumpăt de moarte fiind
cuprinsă şi, luînd hainele mărirei ei, să îmbrăcă cu haine
de îngustare şi jale şi, dentru cêle sămêţe unsori, cu
cenuşe şi cu gunoi împlu capul ei şi trupul ei îl smeri
foarte şi tot locul podoabei veseliei ei au împlut de sucit
părul ei şi să ruga Domnului Dumnedzăului Israil şi
dzise: „Domnul mieu, împăratul nostru, tu eşti sîngur;
ajută-mi, ceii sîngure şi ce n-are ajutor, fără numai
pre tine, căci cumpăna primejdiei – în mîna mea. Eu
audziiam dentru naşterea mea întru fêliul neamului mieu
că tu, Doamne, ai luat pre Israil dentru toate limbile şi
pre părinţii noştri dentru toţi strămoşii
lor, întru moştenire vêcinică şi ai făcut lor cîte ai grăit. Şi
acum am greşit înaintea ta şi ne-ai dat pre noi în mîinile
nepriêtenilor noştri, pentru căci am slăvit dumnedzăii
lor. Drept eşti, Doamne, şi acum nu să dăstuliră întru
amărăciunea robiei noastre, ce ai pus mîinile lor pre
mîinile chipurilor lor, să rădice porînca rostului tău şi
să stingă moştenirea ta şi a astupa rostul celor ce te
laudă şi a stinge mărirea casei tale şi a jirtăvnicului tău
şi a deşchide rost a limbilor spre bunătăţile celor ce-s
întru deşert şi a să minuna împărat de trup în vac. Nu
da, Doamne, buzduganul tău celor ce nu-s şi să nu
batjocurească întru cădêrea noastră, ce întoarce sfatul
lor preste înşi, iară pre cela ce au început preste noi,
îl dovedêşte! Adu-ţi aminte, Doamne, cunoaşte-te întru
vrêmea primejdiei noastre şi pre mine mă îndrăznêşte,
împărate a dumnedzăilor şi a toată domniia biruind, dă
cuvînt bine rînduit întru rostul mieu înaintea leului şi
înmută inima lui spre ură, celui ce ne bate pre noi spre
concenirea lui şi celor ce sînt într-un gînd cu îns, iară
pre noi ne mîntuiêşte cu mîna ta; şi ajută-mi, cei sîngure
şi ce nu are fără numai pre tine, Doamne. A tuturor
cunoştinţa ai şi ştii că am urît mărirea celor fără de lêge
şi urăscu patul celor neobrăzuiţi şi a tot striinul. Tu ştii
nevoia mea, că urăscu sămnul mîndriei mêle carele iaste
preste capul mieu, întru dzilele vederii mêle. Urăsc pre
el ca o cîrpă[5529] a unii ce are pre sine şi nu-l portu pre el
întru dzilele lineştii mêle. Şi n-au mîncat roaba ta masa
lui Aman şi n-am slăvit ospăţul împăratului şi n-am băut
vin a turnării şi nu s-au veselit roaba ta dentru dzilele
primenirei mêle pînă acum. Însă preste tine, Doamne
Dumnedzăul Avraam, Dumnedzăul cela ce poate preste
toţi, ascultă glasul celor fără dă nădêjde şi mîntuiêşte
pre noi den mîna celor ce să viclenescu şi mă mîntuiêşte
dentru frica mea”.

Cap 5

1. **20**. Şi fu întru dzua a treia, ⌊după ce au tăcut
rugîndu-să⌋[5530], s-au dezbrăcat hainele slujbei şi să

îmbrăcă

[illegible]

2 [illegible]

[illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible]

КАП. Ѕ.

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible]

îmbrăcă cu mărirea ei şi, făcîndu-să strălucită, chemînd pre cel atotvăzător Dumnedzău şi mîntuitor, luă pre cêle doao roabe, şi pre una să răzăma, ca cînd are gingăşí, iară cêealaltă urma, iuşurînd îmbrăcarea ei, şi ea, rumănînd întru vrêmea frîmseţilor ei, şi faţa ei – blîndă, foarte mîngîioasă, iară inima ei îngustată de frică şi întrînd toate uşile şi stătu înaintea împăratului. **21**. Şi el şedea pre scaunul împărăţiei lui şi toată podoaba a arătării lui să îmbrăcase tot pren aur şi pietri scumpe şi era înfricoşat foarte.

2. Şi rădicînd obrazul lui, înfocat cu mărire, cu vrêmea mîniei căută. **22**. Şi căzu împărăteasa şi primeni fêliul ei întru leşinare şi să plecă pre capul roabei ceii ce mergea. **23**. Şi primeni Dumnedzău duhul împăratului spre linişte şi, îngrijindu-să, sări dentru scaunul lui şi o puse pre ea pre braţele lui pînă unde să trezvi. Şi o mîngîia pre ea cu cuvinte de pace şi-i dzise ei: „Ce iaste, Esthir? Eu – fratele tău. Îndrăznêşte, nu vei muri, căci de obşte porînca noastră iaste. Apropie-te". Şi, rădicîndu-şi toiagul cel de aur, l-au pus preste grumazul ei şi o trase pre ea şi dzise: „Grăiêşte-mi". **24**. Şi-i dzise lui: „Vădzuiu-te, doamne, ca pre îngerul lui Dumnedzău, şi să întristă inima mea de cătră frica mărirei tale, căci minunat eşti, doamne, şi faţa ta – de daruri plină". **25**. Iară grăind ea, cădzu de leşinarea ei, şi împăratul să întrista şi toată curtea lui dăzmierda[5531] pre ea.
3. **26**. Şi dzise împăratul: „Ce vei, Esthir? Şi ce iaste ruga ta? Pînă la jumătate de împărăţiia mea şi va fi ţie".
4. **27**. Şi dzise Esthir: „Dzi mie însemnată iaste astădzi. Deci, dă să pare împăratului, să vie şi împăratul, şi Aman la ospăţul carele voi face astădzi".
5. **28**. Şi dzise împăratul: „Sîrguiţi, Aman, pentru ca să facem cuvîntul Esthir[5532]". Şi mêrseră amîndoi la ospăţul carele au făcut Esthir.
6. Iară întru băutură dzise împăratul ii Esthir: „Ce iaste ţie, împărăteasă Esthir? Şi va fi ţie cîte te rogi".
7. Şi dzise: „Cêrerea mea şi ruga mea, dă am aflat har înaintea împăratului,
8. Vie împăratul şi Aman pre mîine la ospăţul carele voi face lor şi mîine voi face ca acêstea".
9. **29**. Şi ieşi Aman de la împăratul prea vêsel şi bucurîndu-să. Iară daca vădzu Aman pre Mardoheu jidovul în curte, s-au mîniat foarte.
10. Şi întrînd acasă-şi, au chemat pre priêteni şi pre Zosára, muiêrea lui,
11. Şi au arătat lor avuţiia lui şi mărirea carea împăratul lui au datu-o[5533] şi cum l-au făcut pre el a fi dentîi şi a povăţi împărăţiia.
12. Şi dzise Aman: „N-au chemat împărăteasa cu împăratul pre nimeni la ospăţ, fără numai pre mine, şi la mîine m-au chemat.
13. Şi acêstea mie nu mi să plac, cînd vắdzu pre Mardoheu jidovul în curte".
14. **30**. Şi zise cătră el Zosára, muiêrea lui, şi priêtenii: „Taie-ţi-să ţie lemnu de coţi 50, iară la mînecate dzi împăratului şi să să spîndzure Mardoheu pre lemnu. Iară tu întră la ospăţ cu împăratul şi te veselêşte". **31**. Şi plăcu cuvîntul lui Aman şi găti lemnul.

Cap 6

32. 1. Iară Domnul dăpărtă somnul împăratului în noaptea acêea şi dzise posluşnicului lui să aducă scrisori, pomeniri a dzilelor,
2. Să-i citească lui; [5534]şi aflắ scrisorile cêlea ce s-au scris pentru Mardoheu, cum au spus împăratului pentru cei 2 hadîmbi ai împăratului, cînd păziia ei şi cerca a pune mîinile lor preste Artaxerxu.
3. Şi dzise împăratul: „Ce cinste au dar am făcut lui Mardoheu?". Şi dziseră slugile împăratului: „N-ai făcut lui nimic".
4. **33**. Iară cînd întreba împăratul pentru bunăvrêrea lui Mardoheu, iată, Aman la curte, şi dzise împăratul: „Cine-i întru curte?", iară Aman întră a dzice împăratului să spîndzure pre Mardoheu întru lemnul carele au gătit.
5. Şi dziseră posluşnicii împăratului: „Iată, Aman stă în curte". Şi dzise împăratul: „Chemaţi-l pre însul".
6. **34**. Şi dzise împăratul lui Aman: „Ce voi face omului pre carele eu voi să-l cinstesc?".
7. Şi dzise lui Aman: „Pre cine va împăratul să cinstească, fără numai pre mine?".
8. Şi dzise cătră împăratul: „Pre om pre carele va să-l cinstească împăratul, să aducă slugile împăratului văşmînt[5535] vişin, carele împăratul să învêşte[5536], şi cal preste carele împăratul încalecă,
9. Şi să dea unuia dentru priêtenii împăratului cei slăviţi şi să împodobască pre om pre carele împăratul iubêşte şi să-l încalece[5537] pre el preste cal şi să strige pren uliţa cetăţii, dzicînd: «Aşa va fi[5538]

la tot omul

[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

КАП. Ѕ.

1 Ши [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 Ши [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 Ши [illegible]

[illegible]
10 [illegible]

КАП. Н.

1 Ши [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 Ши [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
Ши [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

la tot omul carele împăratul va mări!»”.
10. **35**. Și dzise împăratul lui Aman: „Bine ai grăit! Așa fă lui Mardoheu jidovului, celuia ce slujaște în curte și să nu să smintească cuvînt carele ai grăit!”.
11. **36**. Și luă Aman podoaba și calul și împodobi pre Mardoheu și-l sui pre el pre cal și trecu pren ulița cetății și strigă, dzicînd: „Așa va fi la tot omul pre carele împăratul va să-l cinstească!”.
12. Și să întoarse Mardoheu la curte și Aman să întoarse acasă-și, voierîndu-să asupra capului-și.
13. **37**. Și povesti Aman cêle ce i s-au tîmplat lui Zosárăi, muierii lui, și priêtenilor, și dziseră către el priêtenii și muiêrea: „Dă iaste den neamul jidovilor Mardoheu și ai început a te smeri înaintea lui, căzînd vei cădea. Nu vei putea preste îns să izbîndești[5539], căci Dumnedzău viu cu el”.
14. **38**. Încă ei grăind, sosiră scopiții, sîrguind pre Amman la ospățul unde au gătit Esthir.

Cap 7

1. Și întŕă împăratul și Aman să bea împreună cu împărăteasa. **39**. Și dzise împăratul ii Esthir, în dzua a doao, la băutură:
2. „Ce iaste, Esthir împărăteasă? Și ce-i cêrerea ta? Și ce-i ruga ta? Și va fi ție pînă la jumătate de împărățiia mea”.
3. **40**. Și răspundzînd, dzise: „Dă am aflat har înaintea împăratului, dea-să sufletul cêrerii mêle și nărodul mieu rugii mêle.
4. Pentru că ne-am vîndut, eu și nărodul mieu, spre pieire și jac și robime, și noi și copiii noștri – întru robi și roabe, și ai părăsit, pentru că nu-i vrêdnic pîrîșul curții împăratului”.
5. **41**. Și dzise împăratul: „Cine-i acesta carele au îndrăznit a face lucrul acesta?”.
6. **42**. Și dzise Esthir: „Om nepriêtenul, Aman cel rău acesta”. Iară Aman să întristă de către împăratul și de către împărăteasa.
7. **43**. Iară împăratul să sculă de la masă[5540] la grădină. Iară Aman să ruga și cerea pre împărăteasa pentru că vedea pre sine întru rêle fiind.
8. **44**. Și să întoarse împăratul den grădină, iară Aman cădzuse pre pat, rugînd pre împărăteasa; și dzise împăratul: „Și pre muiêre silișii întru casa mea?”. Iară Aman, audzind, să înfrînse la obraz.
9. **45**. Și dzise Vugathan, unul dentru hadîmbi, ⌊și acesta știia acesta lemnu, văzînd, a crucii întru casa lui Aman, cînd îl chema pre îns la cina împăraților. Și pentru acela, întrebînd, știu dentru unul de copii ce să gătêște⌋[5541] și dzise către împăratul: „Iată, lemnu au gătit Aman lui Mardoheu, celuia ce au grăit pentru împăratul, și s-au înfipt la de Aman de coți 50”. **46**. Și dzise împăratul:
10. „Răstignească-să preste îns!”. Și să spîndzură Aman pre lemnul carele au gătit lui Mardoheu și atuncea împăratul să potoli de mînie.

Cap 8

1. Și întru aceasta dzi împăratul Artaxerxu au dăruit ii Esthir cîte sînt lui[5542] Aman, pîrîșului, și Mardoheu să chemă de împăratul, căci i-au arătat Esthir că iaste rudenie cu el[5543].
2. Și luă împăratul inelul carele au luat de la Aman și l-au dat pre îns lui Mardoheu.
3. Și puse Esthir pre Mardoheu preste toate ale lui Aman și, adăogînd, au grăit către împăratul și au cădzut la picioarele lui și să ruga să rădice a lui Aman răutate și cîte au făcut jidovilor.
4. Și au întinsu împăratul ii Esthir varga cea de aur.
5. Și să sculă Esthir de a starea lîngă împăratul și dzise Esthir: „De ți să pare și am aflat har, trimiță-să să să întoarcă cărțile cêle trimise de către Aman, cêlea ce s-au scris să să piardză jidovii carii sînt întru împărățiia ta.
6. Că cum voi putea vedea chinuirea nărodului mieu și cum voi putea să mă mîntuiesc întru pierirea moșiei mêle?”.
7. **47**. Și dzise împăratul către Esthir: „În vrême ce toate unêltele lui Aman am dat și ți-am dăruit ție și pre el l-am spînzurat pre lemnu căci au rădicat mîinile preste jidovi, ce încă mai ceri?
8. Scrieți și voi dentru numele mieu, după cum vă pare voao, și pecetluiți cu inelul mieu,
9. Pentru cîte să scriu porîncind împăratul și să vor pecetlui cu inelul mieu, nu iaste lor a sta împotrivă”. **48**. Și să chemară scriitorii întru luna dentîi, carea iaste nisan, în 23 a cestui an, și s-au scris jidovilor cîte au porîncit diregătorilor casei și boiêrilor a domnilor de la Indíia pînă la Țara Arăpască[5544], 127 de domni, după țară și țară, după graiul lor.
10. Și scrise pren împăratul și să pecetlui cu inelul lui și au trimis scrisorile pren purtătorii de cărți,
11. În ce chip au porîncit lor să-și facă legile lor întru toată cetatea și să ajute lor și să trebuiască nepriêtenilor lor și nepriêtenilor lor, cum le iaste voia,
12. Întru o dzi întru toată împărățiia

[illegible]

…παρατ μαρε ἀρταξέρξη·

[illegible]

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible]

Κάπ. [illegible]

Π η· [illegible] 1

[illegible]

lui Artaxerxu, în 13 a lunei a 12, carea iaste ádar, ⌊cărora iaste izvodul cărţii cêle scrise:

Împărat mare Artaxerx,

49. Celor de la Indíia pînă la Arăpime, 127 de domni, boiêrini a ţări şi celor ce ale noastre gîndesc, să să bucure. Mulţi cu cea prea multă a făcătorilor de bine bunătate, mai adêse cinstindu-să, mai mare au gîndit şi nu numai pre cei supuşi noao cearcă a face rău, şi saţiul neputînd suferi, şi la ai lor făcători de bine să ispitesc a meşterşugui şi mulţămita nu numai dentru oameni stricîndu-o, ce şi cu semeţiile nenumăratelor bunătăţi văznesindu-să, a celui ce toate socotêşte, pururea Dumnedzău, cea urîtoare de rêle socotesc a fugi certare şi de multe ori[5545] şi pre mulţi dentru cei pre cinsti rînduiţi, celor încrezuţi a da pre mînă priêteni lucrurile, mîngîiêrea, părtaşi de sînge nevinovat puindu-i, i-au pus la primejdii nesuferite, cu a fêliului rău minciună, cu prilăstire prilăstind a celor ce biruiesc întreagă bunăvrêre. Şi a socoti primejdie iaste, nu atîta dentru cêle mai vechi, în ce chip am arătat, istorii, cîte sînt înaintea picioarelor noastre, cercînd fără de curăţie săvîrşite celor ce puternicesc cu nevrêdnica omorîre[5546] şi a socoti la cêle den urmă ca împărăţiia neclintită la toţi oamenii cu pace vom da-o. Trebuindu-ne cu primeniri şi cêlea ce supt vedêre vin cercetîndu-le pururea cu mai blîndă tîmpinare, ca în ce chip Aman Amadáthu, machedon, cu adevărurile strein a sîngelui persesc şi mult fiind usăbit a noastră bunătate, împrietenindu-să noao, aflat-au carea aveam către toată limba iubire de oameni întru atîta cît a să dzice noao părinte şi închinîndu-să de către toţi, al doilea a împărătescului scaun, obraz obîrşind şi nesuferind mîndriia meşterşugui de domnii, să ne lipsască pre noi şi de duh şi pre al nostru mîntuitoriu şi pren toate făcătoriu de bine Mardohéu şi pre cea fără prihană a împărăţiei obştuitoare Esthir, cu toată a lor limbă, cu mult încîlcite meşterşuguri de prelestiri, cerşîndu-i la pierzare. Pentru că cu meşterşugurile acêstea gîndi, luînd pre noi pustii, a persilor biruinţă la machidonêni să o mute. Iară noi cei de trei ori fu lăudaţi la stingere jidovi aflăm nu făcători de rêle fiind, ce cu prea drêpte vieţuindu-să legi şi fiind fii a celui preaînalt mai mare viu Dumnedzău, celui ce îndrepteadză noao şi strămoşilor noştri împărăţiia, întru cea prea bună vrêre. Bine, dară, veţi face netrebuind voao cu cêlea de Aman Amadathú trimise cărţi, pentru că el acêstea făcîndu-le către porţile Súsilor, s-au răstignit cu toată casa cea vrêdnică a celui ce toate ţine Dumnedzău, pren sîrguiêle dînd lui judecată. Iară izvodul cărţii aceştiia puindu întru tot locul, cu îndrăznire să lăsaţi jidovii să să trebuiască cu pravilele lor şi a le întări lor, pentru ca pre cei den vrême de primejdie[5547] s-au rădicat preste înşii să să izbîndească în a 13 dzi a lunei a 12 ádar, întru aceasta dzi, pentru că pre aceasta cela ce pre toate puternicêşte Dumnedzău pentru pierirea a alesului neam au făcut lor veselie. Şi voi, dară, întru cêle numite ale voastre sărbători, însemnată dzi cu toată dăsfătăciunea faceţi, pentru ca şi acum, după aceasta, mîntuire să fie voao şi celor ce bine vor persilor, iară celor ce viclenesc noao, pomenire pierirei. Iară toată cetatea sau ţară preste tot carea ca acêstea nu va face, cu suliţă şi cu foc să va topi, cu urgie. Nu numai la oameni necălcată, ce şi la jiganii şi la pasări, întru toată vrêmea, prea urîtă va fi.⌋.[5548]

13. Iară izvoadele să să puie înaintea ochilor întru toată împărăţiia şi gata să fie toţi jidovii întru aceasta dzi să bată pre nepriêtenii lor".
14. Şi călăreţii ieşiră sîrguind cêle de împăratul dzise să le facă şi să puse porînca şi în Súsa.
15. Iară Mardoheu ieşi împodobit cu văşmîntul cel împărătesc şi cunună avînd de aur şi diádima vişină mohorîtă şi, vădzînd cei den Súsa, s-au veselit.
16. Iară jidovilor li să făcu lumină şi veselie
17. După cetate şi ţară, oriunde s-au pus porînca, bucurie şi veselie ovrêilor, dăsfătare şi veselie, şi mulţi dentru limbi să obrăzuia şi să jidoviia pentru frica iudeilor.

Cap 9

1. **50**. Pentru că în doaosprădzêcea lună, în 13 a lunei

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32

КАП. Г.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4

carea iaste ádar, veniră cărţile cêle scrise de către împăratul.
2. ⌊Şi⌋[5549] întru acêea dzi au pierit ceia ce era împotriva jidovilor, pentru că nime n-au stătut împotrivă, temîndu-să de înşii[5550],
3. Pentru că boiêrii domnilor şi tiranii şi scriitorii împărăteşti cinstiia pre jidovi,
4. Pentru că frica lui Mardoheu dzăcea preste înşii,
5. Pentru că au căzut porînca împăratului să să numască întru toată împărăţia
6. Şi în Súsis cetatea au ucis jidovii oameni 500
7. Şi pre Farsan Nestain şi Delfon şi Fasgá
8. Şi Fardathá şi Varéa şi Sarvacá
9. Şi Marmasim şi Arufeu şi Arseu şi Zavuthethan,
10. Pre cei 10 fii ai lui Aman Amadáthu, vugheului, nepriêtenul iudeilor, şi jefuiră întru acêea dzi.
11. Şi să dêde numărul împăratului celor pieriţi în Súsa.
12. Şi dzise împăratul către Esthir: „Pierdut-au jidovii în Súsa oameni 500, în cetate; dară prenprejur cum socoteşti că or fi făcut? Dară ce te mai rogi încă? Şi va fi ţie!”.
13. **51**. Şi dzise Esthir împăratului: „Dea-să jidovilor să facă aşa şi mîine, ca să spîndzure pre cei 10 ficiori ai lui Aman”.
14. Şi au porîncit împăratul aşa să să facă şi au pus jidovilor cetăţii trupurile fiilor Aman, să le spîndzure.
15. Şi să adunară jidovii la Súsa în 14 a lui ádar şi uciseră oameni 300 şi nimic n-au jefuit.
16. Iară ceialalţi jidovi, cei dentru împărăţie, să adunară şi şie ajuta. Şi să odihniră de către războaie, pentru că au pierdut dentru ei 15000 în 13 a lui ádar şi nimic n-au jefuit.
17.[5551] Şi odihniră în 14 a ceştiia luni
18. Şi o ţinea pre însă dzi de odihnă, cu bucurie şi veselie. Iară jidovii cei den cetatea Súsei să adunară şi întru 14 să odihniră.
19. Şi ţinea[5552] şi cea a 15 cu bucurie şi veselie. Pentru acêea, ovrêii cei răşchiraţi pren toată ţara denafară petrec a 14 a lui ádar, dzi bună cu veselie, trimiţînd părţi cineşi la aproapele-şi. Iară cei ce lăcuiescu la scaunele cetăţilor şi a 15 dzi a lui ádar fac veselie, trimiţînd părţi celor de aproape.
20. **52**. Şi scrise Mardoheu cuvintele acêstea într-o carte şi trimise jidovilor cîţi era întru a lui Artaxerxu împărăţie, celor de aproape şi celor de departe,
21. Să întărească dzilele acêste bune şi să petreacă a 14 şi a 15 a lui ádar,
22. Pentru că într-acêstea dzile s-au odihnit jidovii de către nepriêtenii lor şi luna întru carea s-au întorsu lor, carea iaste ádar, dentru jale întru bucurie şi de la durêre la dzi bună să o petreacă şi ⌊la⌋[5553] dzile bune de nuntă şi de veselie, trimiţînd părţi priêtenilor şi săracilor.
23. Şi priimiră jidovii în ce chip au scris lor Mardoheu,
24. Cum Aman Amadathú, machedoneanul, vrăjbiia lor, în ce chip au pus răspunsu şi sorţu să-i piardză pre înşii,
25. Şi cum au întrat către împăratul, dzicînd: „Spîndzură pre Mardoheu” şi cîte s-au ispitit să aducă preste jidovi rêle, preste el s-au făcut şi s-au spîndzurat, el şi ficiorii lui.
26. Pentru acêea s-au chemat dzilele acêstea „Frurê”, pentru sorţi, căci cu limba lor să cheamă „Frurê”, pentru cuvintele cărţii aceştiia şi că au păţit pentru acêstea şi cîte lor li s-au făcut şi le-au întărit.
27.[5554] Şi priimiia jidovii preste ei[5555] şi pre seminţiia lor şi pre cei ce să pun înaintea lor, nici într-alt chip să vor trebui dzilele acêstea, pomenire făcîndu-să, după rudă şi rudă şi cetate şi neam şi ţară.
28. Iară dzilele acêstea ⌊alor Frurê⌋[5556] să vor petrêce întru toată vrêmea şi pomenirea lor nu va lipsi pînă în rude.
29. **53**. Şi au scris Esthir împărăteasa, fata lui Aminadav, şi Mardoheu jidovul cîte au făcut atuncea,
30. Întăritură a scrisoarei lor Frúrê. Şi Mardoheu şi Esthir împărăteasa au pus şie asupra lor.
31. Şi atuncea puindu după sănătatea lor şi sfatul lor.
32. Şi Esthir cu cuvîntul au întărit întru vac şi să scrise întru pomenire.

Cap 10

1. **54**. Şi scrise împăratul preste împărăţiia a pămîntului şi a mării.
2. Şi vîrtutea lui şi vitejiia şi avuţiia şi mărirea împărăţiei lui, iată, s-au scris în cartea împăraţilor persilor şi a midilor.
3. Întru pomenire, căci Mardoheu era al doilea după împăratul Artaxerxu şi mare era întru împărăţie şi slăvit de jidovi şi iubindu-să, povestiia petrêcerea la toată limba a lor.
4. ⌊[5557]Şi dzise Mardoheu: „De la Dumnedzău s-au făcut acêstea.

pentru

5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

ІОЕЛЬ КАП. А.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

5. Pentru că mi-am adus aminte pentru visul carele am visat[5558], pentru cuvintele acêstea, pentru că n-au trecut dentru însele cuvînt.
6. Șipotul cel mic carele s-au făcut rîu și era lumină și soare și apă multă, Esthir iaste rîul, carea au luat împăratul și au făcutu-o împărătească.
7. Iară cei 2 bălauri, eu sînt și Aman.
8. Iară limbile cêlea ce s-au adunat să piardză numele jidovilor,
9. Limba mea aceasta iaste Israil, cei ce au strigat cătră Dumnedzău și s-au mîntuit. Și mîntui Domnul pre nărodul lui și ne izbăvi Domnul pre noi dentru toate rêlele acêstea și făcu Dumnedzău sêmnele și minunile cêle mari carele nu s-au făcut întru limbi. Pentru acêea au făcut sorți 2: unul nărodului lui Dumnedzău și unul la toate limbile. Și veniră acești doi sorți la ceas și la vrême și la dzua județului, înaintea lui Dumnedzău, întru toate limbile. Și pomeni Dumnedzău nărodului său și îndreptă moștenirea lui.
10. Și vor fi lor dzilele acêstea întru luna lui ádar, întru 14 și întru 15 a ceștiia luni, cu adunare și bucurie, cu veselie înaintea lui Dumnedzău, după rudă, în vac, întru nărodul lui.
11. **55**. Întru anul al patrulea împărățind Potolomei și Cleopátra, au adus Dosítheos, carele au dzis că iaste preut și levit, și Potolomeu, ficiorul lui, cea mai denainte pusă carte, alor Frúrê, carea au dzis că iaste, și au tălmăcitu-o Lisimah a lui Potolomeu, cel dentru Ierusalim.

Iov

Cap 1

1. Om oarecare[5559] era în Țara Avsítidei[5560], căruia numele Iov, și era omul acela fără prihană, drept ⌊adevărat⌋[5561] cinstitor de Dumnedzău, ferindu-să de tot răul lucru.
2. Și să făcură lui fii 7 și fête 3.
3. Și era dobitoacele lui oi 7000, cămile 3000, părechi de boi 500, măgărițe păscătoare[5562] 500 și slujbă multă foarte și lucruri mari era lui pre pămînt; și era omul acela de bun neam, despre cei despre răsărita soarelui.
4. Și mergînd împreună fiii lui înde sine, făcea ospăț întru toată dzua, luînd împreună cu înșii și pre cêle 3 surori ale lor, să mănince și să bea cu înșii.
5. [5563]Și după ce să vrea săvîrși dzilele băuturii trimitea Iov și curățea pre înși, sculîndu-să dimineață și aducînd pentru înșii jirtve după numărul lor ⌊și un vițăl pentru greșeală, pentru sufletile lor⌋[5564], pentru că dzicea Iov: „Ca nu cîndai fiii miei întru cugetile lor rêle au gîndit cătră Dumnedzău".
6. Așa făcea Iov toate dzilele. Și să făcu dzua aceasta, și iată, veniră îngerii lui Dumnedzău să stea înaintea Domnului, și diavolul veni cu înșii.
7. Și dzise Domnul diavolului: „De unde ai venit?". Și răspundzînd diavolul Domnului, dzise: „Împregiurînd pămîntul și îmblînd cea[5565] pre supt cer, sînt de față".
8. Și-i dzise lui Domnul: „Apropiat-ai cugetul tău asupra robului mieu Iov? Căci nu iaste dentru cei de pre pămînt ca însul om fără prihană, drept ⌊adevărat⌋[5566] temător de Dumnedzău, ferindu-să de tot rău lucrul".
9. Răspundzînd diavolul și dzise înaintea Domnului: „Au în dar să tême Iov de Dumnedzău?
10. Nu tu ai îngrădit cêle denafara lui și cêle denlontru a casei lui și tuturor cîte-s a lui împregiur și faptele mîinilor lui ai blagoslovit și dobitoacele lui multe le-ai făcut pre pămînt?
11. Ce trimite mîna ta și te atinge de toate carele are, au doară la față te va blagoslovi".
12. [5567]Atuncea dzise Domnul diavolului: „Iată, toate cîte sînt lui dau întru mîna ta, ci de el să nu te atingi!". Și ieși diavolul de cătră fața Domnului.
13. Și era ca în dzua aceasta, feții lui Iov și fêtele lui bea vin întru casa fratelui lor cel mai bătrîn.
14. Și iată, vestitor veni cătră Iov și-i dzise lui: „Jugurile boilor ara și măgărițile să păștea lipite de înse;
15. Și venind cei ce robesc robiră pre iale și pre slugi i-au ucis cu gură de sabie și hălăduind eu sîngur veniiu să-ți povestesc ție".
16. Încă acesta grăind, și veni alt ⌊vestitor cătră Iov⌋[5568] și dzise: „Foc de la Dumnedzău au căzut den cer ⌊pre pămînt⌋[5569] și mîncă oile și păstorii arse așijdirilea, și scăpînd eu sîngur venii să-ți spui ție".
17. Încă acesta grăind, veni ⌊alt vestitor cătră Iov⌋[5570] și-i dzise lui: „Călăreții au făcut noao 3 începături și au încungiurat cămilele și le-au robit pre înse și pre slugi i-au omorît cu sabii; și am scăpat eu sîngur și

veniiu

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

КАП. В.

1 Ши [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

[illegible]

КАП. Г.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

veniiu ca să-ți povestesc ție".

18. Încă acesta grăind, alt vestitor veni cătră Iov, dzicînd: „Ficiorii tăi și fêtele tale mîncînd și bînd la ficiorul tău, la fratele lor cel mai bătrîn,

19. Fără vêste au venit vînt mare de la pustiiu și s-au atinsu de cêle 4 unghiuri ale casei și au căzut casa preste ficiorii tăi și au murit, și scăpai eu sîngur și veniiu ca să-ți povestesc".

20. Așa ⌊audzînd⌋[5571] Iov, sculîndu-să, rumpse hainele lui și au tunsu chica capului lui ⌊și au spulbărat pămînt preste capul lui⌋[5572] și căzînd jos să închină ⌊Domnului⌋[5573] și dzise:

21. [5574]„Eu gol am ieșit dentru pîntecile maicii mêle, gol voi și întra acoló. [5575]Domnul au dat, Domnul au luat, în ce chip Domnului s-au făcut, așa s-au și făcut. Fie numele Domnului blagoslovit ⌊întru vêci⌋[5576]!".

22. Întru acêstea toate ce i s-au tîmplat lui n-au greșit Iov ⌊nici cu budzele lui⌋[5577] și n-au dat nebunie lui Dumnedzău.

Cap 2

1. Și fu ca dzua aceasta și veniră îngerii lui Dumnedzău a dvori înaintea Domnului, și diavolul veni în mijlocul lor să stea înaintea Domnului.
2. Și dzise Domnul diavolului: „De unde tu vii?". Și dzise diavolul înaintea Domnului: „Îmblînd cel de supt cer și călătorind cea preste tot, sînt de față".
3. Zise Domnul cătră diavolul: „Luat-ai aminte pre robul mieu Iov, căci nu iaste ca îns dentru cei de pre pămînt om ⌊asêmenea lui⌋[5578] nerău, adevărat, fără prihană, temător de Dumnedzău, ferindu-să de tot răul? Și încă să ține de neråutate, și tu ai dzis unêltele lui în zădar să le pierdzi".
4. Și răspundzînd diavolul, dzise Domnului: „Piêle preste piêle și toate cîte-s la om pentru sufletul lui va plăti.
5. Însă nu, ce trimițînd mîna ta atinge de oasele lui și de pielițele lui; au nu în față te va blagoslovi".
6. Și dzise Domnul diavolului: „Iată, îl dau ție pre îns, numai sufletul lui cruță!".
7. Și ieși diavolul de cătră fața Domnului și lovi pre Iov cu rană rea, de la picioare pînă la cap.
8. Și luă șie strachină pentru ca să rază puroile, și el ședea pre gunoi, afară den cetate.
9. ⌊Și trecînd vrême multă⌋[5579], [5580]dzise lui muiêrea lui: „Pînă cînd vei îngădui ⌊dzicînd: «Iată, aștept vrême încă puțină, agăduind nădêjdea mîntuirii mêle»? Căci iată, s-au stinsu pomana ta de pre pămînt, feți și fête, a pîntecelui mieu chinuri și durori, pre carii în zădar am ostenit cu trude. Și tu sîngur întru putrejune a viermilor ședzi, mîind descoperit, și eu – rătăcită și slujnică, loc den loc împregiurînd și den casă în casă, așteptînd soarele cînd va apune, pentru ca să mă odihnesc de ostenêlele mêle și de durori carele astădzi[5581] pre mine mă țin⌋[5582]. Ce dzi ceva cuvînt cătră Domnul și te săvîrșaște!".
10. Și el, căutînd, dzise ei: „Pentru căci ca una de cêle fără minte muieri ai grăit? Dă am priimit cêle bune dentru mîna Domnului, cêle rêle să nu suferim?". Întru toate acêstea ce i s-au întîmplat lui nimic n-au greșit Iov cu budzele înaintea lui Dumnedzău.
11. Și audzind cei[5583] 3 priêteni ai lui rêlele toate cêlea ce au venit preste îns, au venit fieștecarele dentru a sa țară [5584]⌊cătră el: Elifaz, a themanilor împărat, și Valdad, a safheilor tiran, Sofar, al mineilor împărat. Și veniră cătră el toți odată, ca să-l mîngîie și să-l socotească pre el.
12. Și văzîndu-l pre el de departe, nu l-au cunoscut, și strigînd cu glas mare au plîns, rumpînd fieștecarele podoaba lui și spulbărînd pămînt pre capetile-și în cer,
13. Au ședzut lîngă el 7 dzile și 7 nopți și nice unul dentru înșii au grăit cuvînt cătră el, pentru că vedea rana groaznică fiind și mare foarte.

Cătră priêteni vorbă
Cap 3

1. După aceasta, dășchise Iov rostul lui și blăstămă dzua lui,
2. Zicînd:
3. [5585]„Piară zua întru carea am născut și noaptea acêea întru carea au dzis: «Iată făt!».
4. Noaptea acêea fie întunêrec și să nu o cêrce pre ea Domnul de sus, nici să vie la ea lumină,
5. Ce să o ia pre însă întunêrec și umbră de moarte, să vie preste însă negură, blasteme-să dzua acêea.
6. Și noaptea acêea să o ia pre însă întunêrec, să nu fie întru dzilele anului, nici să să numere întru dzilele lunilor,
7. Ce noaptea acêea fie durêre și nu vie preste însă veselie, nice bucurie,
8. Ce blasteme pre ea cel ce blastămă dzua acêea, cela ce va să prindză chítosul cel mare.
9. Întúneci-se stêlele nopții aceia ⌊și⌋[5586]

nu îngăduias-

[illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

КАП. Д

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

КАП. Е

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

nu îngăduiască, şi la lumină nu vie şi să nu vază luceafărul luminînd.
10. Căci n-au închis porţile pîntecelui maicei mêle, că are fi mîntuit durêrea de cătră ochii miei?
11. Pentru căci dară în pîntece n-am murit şi den pîntece am ieşit şi nu îndată am pierit?
12. Şi pentru căci au tîmpinat mie genuchele? Şi pentru ce ţiţele am supt?
13. Acum adormind aş fi odihnit şi culcîndu-mă m-aş fi oteşit,
14. Cu împăraţii sfêtnicii pămîntului, carii să semeţiia pentru sabii,
15. Sau cu boiêrii cărora multu iaste aurul, carii au împlut casele lor de argint,
16. Sau ca o lepădătură ieşind den zgăul mîne-sa, sau ca pruncii carii n-au văzut lumină.
17. Acoló cei fără credinţă s-au aţîţat mîniia urgiei, acoló au odihnit cei obosiţi cu trupul,
18. Şi toţi odată cei vêcinici n-au audzit glas de birariu.
19. Mic şi mare acoló iaste şi slugă netemîndu-să de domnul lui.
20. Că pentru căci s-au dat celor dentru amărăciune lumină şi viaţă sufletelor ce-s în durori?
21. Carii poftesc moartea şi nu o nemeresc, scurmîndu-o ca nişte vistiêre,
22. Şi vêseli s-au făcut dă o vor nemeri.
23. Moartea omului – odihnă, pentru că au închis Dumnedzău asupra lui.
24. Pentru că mainte de bucatele mêle suspinu mie vine şi lăcrămăz eu cuprinsu fiind de frică.
25. Pentru că frica carea am grijit venit-au mie şi de carele m-am temut tîmpinat-au mie.
26. Nice m-am împăcat, nici m-am mîlcomişat, nici m-am odihnit, ce au venit mie urgie".

Cap 4

1. Şi răspundzînd Elifaz themaniteanul, dzise:
2. „Au doară de multe ori ţi s-au grăit ţie cu osteneală, şi vîrtutea cuvintelor tale cine va suferi?
3. Că în vrême ce tu ai învăţat pre mulţi şi mîini slabe ai mîngîiat,
4. Şi pre cei bolnavi ai sculat cu cuvintele şi la genuchile neputincioase îndrăznire ai pus,
5. Şi acum au venit preste tine durêre şi au atinsu de tine, şi tu ai sîrguit.
6. Care dentr-amîndoao, nu frica ta iaste întru nebunie? Şi nădêjdea ta şi răutatea căii tale?
7. Adu-ţi aminte, dară, cine, curat fiind, au pierit? Sau cînd adevăraţii cu toată rădăcina au pierit?
8. În ce chip avînd pre cei ce ară cêlea fără de cale şi cei ce samănă pre înse durêre vor secera şie.
9. Den porînca Domnului vor pieri şi den duhul urgiei lui să vor stinge.
10. Tăriia leului şi glasul leoaiei şi semeţiia bălaurilor să stinse.
11. Furnicoleul au pierit neavînd mîncare şi ţîncii leilor s-au părăsit înde sine.
12. ⌊Iară de s-au făcut vreun cuvînt adevărat întru cuvintele tale, nimic dentru acêstea rău te are fi întîmpinat.⌋[5587] Carea dentr-amîndoao, nu va priimi urêchea mea minunate de la îns?
13. Şi frica şi răsunarea de noapte, cădea frică preste oameni.
14. Frică m-au tîmpinat şi cutremur şi tare oasele mêle le-au clătinat.
15. Şi duh preste faţa mea au venit şi s-au încreţit mie perii şi pielíţele.
16. Sculaiu-mă şi nu cunoscuiu şi nu era închipuire înaintea ochilor miei, fără numai abur şi glas audziiam.
17. Dară au ce? Au doară curat va fi pămînteanul înaintea Domnului, au dentru faptele lui fără prihană om?
18. [5588]De nu să încrêde spre slugile lui şi asupra îngerilor lui strîmb ceva au gîndit.
19. Şi pre cei ce lăcuiesc case de lut, dentru carii şi noi dentru acelaşi lut sîntem, lovi pre ei ca în chip de care,
20 Şi de dimineaţă pînă în sară nu mai sînt, pentru că nu pot ei şie să-şi ajute, au pierit.
21. Pentru că au suflat lor şi s-au uscat, pieriră pentru căci n-au avut ei învăţătură.

Cap 5

1. Şi cheamă, dă te va asculta cineva sau de vei vedea pre vreun înger den cei sfinţi!
2. Pentru că pre cel fără de minte îl ucide urgiia, iară pre cel rătăcit îl omoară rîvnirea.
3. Iară eu am văzut pre cei fără minte rădăcină puind, ce îndată li să mîncắ lor petrêcerea.
4. Departe facă-să fiii lor de la mîntuire şi să zdrumíce pre la uşile celor mai mici, şi nu va fi cel ce hălăduiêşte.
5. Pentru că cêle ce aceia au secerat drepţii vor mînca; şi ei dentru răutăţi scoşi vor fi, slăbască-să lor vîrtutea.
6. Pentru că nu va ieşi dentru pămîntu osteneală, nici dentru munţi va odresli osteneală;
7. Ce omul să naşte cu osteneală şi puii ghipei la înălţimi zboară.
8. Însă nu, ce eu mă voi ruga ⌊Domnului⌋[5589] Dumnezău, pre a tuturor Despuitor voi chema,
9. Pre cela ce face mari şi pri-

[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]

КАП. Ѕ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]

[5590]cepute şi slăvite şi minunate, cărora nu iaste număr,
10. Pre cela ce dă ploaie pre pămînt, ce trimite apă preste cel de supt cer,
11. Pre cela ce face pre cei smêrini la înălţime şi pre cei pierduţi sculîndu,
12. [5591]Primenind sfaturi a celor marghioli, şi nu vor face mîinile lor adevăr.
13. [5592]Cel ce prinde pre cei învăţaţi cu înţelepciunea sfatul celor mult încîlciţi au mutatu-l:
14. Dzua va tîmpina lor întunêrec, iară în amiazădzi vor pipăi atocma cu noaptea,
15. Şi piară în războiu, şi cel neputincios să iasă den mîna sîlnecului.
16. Şi fie celui neputincios nădêjde, şi a celui năpastnic rost să să astupe.
17. [5593]Şi fericit omul pre carele au mustrat Domnul! Şi dojenirea Celui Întrutotţiitor nu te tăgădui,
18. Pentru că el face a durea şi iarăşi aduce la loc; lovit-au, şi mîinele lui au vindecat.
19. De 6 ori dentru răotăţi te va scoate, iară în a şaptea nu să va atinge de tine rău.
20. În foamete te va izbăvi dentru moarte şi în războiu den mîna hierului te va dezlega.
21. De biciul limbii te va ascunde şi nu te vei tême pentru răutăţi viitoare ⌊de către omul ce grăiêşte nici un bine⌋[5594].
22. Celor strîmbi şi fără dă legi vei batjocuri şi de jiganiile cêle sălbatece nu te vei tême,
23. Căci cu pietrile cîmpului[5595] – făgăduinţa ta, şi jiganiile ţarenii vor împăca ţie, pentru că hiarăle cêle sălbatece vor împăca ţie.
24. După acêea vei cunoaşte că ţi să va împăca casa şi petrêcerea cortului tău nu va greşi.
25. Şi vei cunoaşte că-i multă seminţiia ta şi fiii tăi vor fi ca toată iarba ţarenii.
26. Şi vei veni la groapă ca un grîu copt la vrême secerîndu-să sau ca un stog a ariei la vrême aducîndu-să.
27. Iată, acêstea aşa le-am cercetat, acêstea sînt carele am audzit. Şi tu cunoaşte şie ⌊ce ai făcut⌋[5596]".

Cap 6

1. Şi răspundzînd Iov, dzise:
2. „Că de are şti ne[5597] stînd să[5598] stea urgiia mea şi durorile mêle să le rădice cu jugul odată,
3. Şi dară decît năsîpul de pre lîngă mare mai greu va fi, ce după cum să pare cuvintele mêle sînt defăimate,
4. Pentru că săgeţi de la Domnul în trupul mieu sînt, cărora mîniia lor îmi stocêşte sîngele; cînd voi încêpe a grăi mă împung pre mine.
5. Pentru căce?
Au în zădar va striga măgariul sălbatec, fără numai mîncarea cercînd, şi de va rumpe glas bou la iêsle avînd mîncările?
6. De să va mînca pîine fără de sare? Sau de iaste gustare întru cuvinte dăşarte?
7. Pentru că nu poate sufletul mieu a să potoli, că putoare văz mîncările mêle, ca mirosirea leului.
8. Pentru că, de va da, şi-mi va veni mie cêrerea, şi nădêjdea mea va da Domnul.
9. Încêpînd Domnul, rănească-mă şi la săvîrşit să nu mă omoară.
10. Şi fie mie cetatea gropniţă, preste carea prestă ziduri săriiam prestă ea; nu mă voi scumpi, pentru că nu am minţit cuvintele sfinte ale Dumnedzăului mieu.
11. Pentru că ce putêre mie, căci sufăr? Sau carea mi-i vrêmea, că îngăduiêşte sufletul mieu?
12. Au vîrtute de piatră – vîrtutea mea? Au pielíţele mêle sînt de aramă?
13. Au nu pre el nădăjduiam? Ajutoriul de la mine iaste dăpărtat.
14. Ferească-mă mila, şi socotinţa Domnului m-au trecut cu vedêrea.
15. Nu m-au văzut cei mai de aproape mie; ca un pîrîu lipsindu-mă sau ca un val m-au trecut pre mine.
16. Carii să stidiia de mine acum au căzut preste mine ca nişte zăpadă sau gheaţă îngheţată.
17. În ce chip topindu-să, făcîndu-să căldură, nu s-au cunoscut unde iaste,
18. Aşa şi eu m-am părăsit de către toţi şi am pierit şi înstreinat de casă m-am făcut.
19. Vedeţi căile Themanon, drumurile Savon, cei ce vedeţi.
20. Şi ruşine vor plăti cei ce să nădăjduiesc pre cetăţi şi bani.
21. Şi de aciia şi voi m-aţi asuprit pre mine fără de milă; deci, văzînd a mea rană, têmeţi-vă!
22. Pentru căce? Au doară ceva am cerut de la voi? Au cei de la voi puteri sînt lipsit,
23. Ca să mă mîntuiţi dentru nepriêteni sau dentru mîinile sîlnicilor să mă mîntuiţi pre mine?
24. Învăţa-m-eţi şi eu voi asurdzi; dă m-am înşelat întru ceva, spuneţi-mi mie!
25. Ce, după cum să pare, rêle-s a adevăratului cuvinte!
26. Pentru că nu de la voi vîrtute cer, nice certarea[5599] voastră cuvintele mêle vor înceta; pentru că nu voi suferi răspunsul graiului vostru.
27. Fără numai că pre sărăimani cădeţi şi[5600] vă săltaţi preste priêtenul vostru.
28. Şi acum căutînd întru faţa voastră, nu voi minţi.
29. Şedeţi, dară, şi să nu fie strîmbu; şi iarăşi cu cel drept veţi uni, pentru că nu iaste întru limba mea strîmbătate; dară nu guşterul

mieu

[illegible]

КАП. З

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]

[illegible]

КАП. И

[illegible]
[illegible] 1
[illegible] 2 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѳ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]

mieu, dară nu cu pricêpere cerceteadză?

Cap 7

1. Carea dentr-amîndoao, nu ispitire iaste viaţa omului preste pămînt şi ca unui năimit de o dzi – viaţa lui?
2. Sau ca o slugă temîndu-să de domnul lui şi nemerind umbră? Sau ca un năimit aşteptînd plata lui?
3. Aşa şi eu am răbdat luni seci şi nopţile durerilor date mie sînt.
4. Dă voi dormi, dzic: Cîndu-i dzua? Şi dacă mă voi scula, iarăşi: Cîndu-i sara? Şi plin mă fac de durori de cu sară pînă dimineaţă.
5. Şi să frămîntă trupul mieu întru putrejunea viermilor şi topăsc grundzii pămîntului de punoi răzînd.
6. Şi viaţa mea iaste mai iuşoară decît graiul şi am pierit întru dăşartă nădêjde.
7. Adu-ţi aminte, dară, că duhul mieu iaste[5601] viaţa şi nu să va mai întoarce ochiul mieu să vază bine.
8. Nu mă va mai vedea ochiul celui ce mă vêde; ochii tăi – întru mine, şi nu încă mai sînt[5602],
9. Ca un nor ce s-au curăţit dentru cer. Pentru că, de să va pogorî om la iad, nu încă nu să va mai sui,
10. Nici să va mai întoarce la a sa[5603] casă, nici îl va mai cunoaşte pre el încă locul lui.
11. Şi după aceasta nici eu voi scumpi gura mea, grăi-voi întru nevoie fiind a duhului mieu, dăşchide-voi, cu amărăciunea sufletului mieu cuprindzîndu-mă.
12. Carea dentr-amîndoao: marea sînt, au bălaur? Căci ai pus preste mine straje?
13. Dzis-am că: Mă va mîngîia patul mieu şi voi căra cătră mine usăbi cuvîntu dzăcerii mêle.
14. Înspăimedzi-me cu visuri şi cu năzărituri mă întristedzi.
15. Mîntui-vei de la duhul mieu sufletul mieu şi de la moarte oasele mêle.
16. Pentru că nu voi trăi întru vac, pentru ca să îndălungăz la mînie; dăpărtează-te de la mine, că dăşartă îmi iaste viaţa.
17. Pentru că ce iaste omul, că l-ai mărit pre îns au căci iêi aminte la el?
18. Socoteala lui va face pînă la dimineaţă, şi la odihnă pre el vei judeca? Pînă cînd nu laşi pre mine, nici mă slobodzi, pînă voi înghiţi scuipitul mieu ⌊cu durêre⌋[5604]?
19. Dă am greşit eu, ce voi putea a face? Cela ce ştii gîndul oamenilor, pentru căci m-ai pus pre mine rugător ţie şi sînt preste tine sarcină?
20. Pentru căci n-ai făcut fărădelegii mêle uitare şi curăţie păcatului mieu? Şi acum[5605] la pămînt voi mêrge şi mînecînd nu mai sînt".

Cap 8

1. Şi răspunzînd Valdad safhítul, dzise:
2. „Pînă cînd vei grăi acêstea? Duhul cu multe cuvinte a rostului tău.
3. Au nu Domnul va strîmba judecînd? Sau cela ce au făcut toate va turbura ce-i drept?
4. De au greşit fiii tăi înaintea lui, au trimis întru mîna fărădelegii lor.
5. Şi tu mînecă cătră Domnul cel întrutotţiitor rugîndu-te.
6. Să vei fi curat şi adevărat, rugii va asculta ţie şi va aşeza ţie petrêcerea dreptăţii.
7. Şi fi-vor, dară, cêle dentîi ale tale puţîne, iară cêle de apoi nepovestite.
8. Căci întreabă ruda dentîi şi ia urma după ruda părinţilor.
9. Pentru că de ieri sîntem şi nu ştim, [5606]pentru că umbră iaste pre pămînt noao viaţa.
10. Au nu aceştia vor învăţa pre tine şi vor povesti ţie şi de la inimă vor scoate cuvinte?
11. Au odreslêşte papora fără de apă, au înălţa-să-va trestiia fără de băutură?
12. Încă fiind pre rădăcină, şi nu să va secera? Mainte de a bea toată iarba nu să va usca?
13. Aşa dară vor fi cêle de apoi a tuturor celor ce uită pre Domnul, pentru că nădêjdea celui necurat piêre.
14. Pentru că nelăcuită a lui va fi casa şi păiajin a lui să va nemeri cortul.
15. Dă va răzîma casa lui, nu va sta, şi apucîndu-să el, nu va îngădui.
16. Pentru că umăd iaste de soare şi dentru putrejunea lui tulpina lui va ieşi.
17. Pre adunare de pietri doarme şi întru mijlocul halicilor va trăi.
18. ⌊Iară⌋[5607] de va înghiţi, locul îl va înşela pre îns.
19. Nu ai văzut ca acêstea, că surparea necuratului ca aceasta? Şi dentru pămîntul altora va odresli.
20. Pentru că Domnul nu va dăpărta pre cel prost şi tot darul a necuratului nu va priimi.
21. Iară a adevăraţilor rost va împlea de rîs şi budzele lor de mărturisire.
22. Iară nepriêtenii lor să vor îmbrăca ruşinea şi petrêcerea necuratului nu va fi".

Cap 9

1. Şi răspundzînd Iov, zice:
2. „Cu adevărat ştiu că aşa iaste, căci cum va fi drept pămînteanul[5608] lîngă Domnul?
3. Pentru că dă va vrea să să judece cu el, însă nu va asculta lui, pentru să nu grăiască împotrivă cătră un cuvînt al lui dentru buze.
4. Pentru că

înţelept iaste

[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]

КАП. І.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]

înțelept iaste la cuget, tare și mare; cine, vîrtos făcîndu-să, înaintea lui au răbdat?
5. Cela ce vecheşte munții și nu știu; cel ce-i surpă pre înși cu mînie[5609],
6. Cel ce clătêște cel de supt cer den temelii și stîlpii lui să clatină,
7. Cela ce dzice soarelui și nu răsare și asupra stêlelor pecetluiêște,
8. Cela ce întinde ceriul sîngur și îmblînd ca pre fața pămîntului pre mare,
9. Cela ce face Găinușa și Luceafăr de sară și Ralița despre miazănoapte și pre țiitoriul răsăritului,
10. Cela ce face mari și neadulmicate, slăvite și minunate, cărora nu iaste număr.
11. Dă mă va covîrși, nu voi vedea, și de mă va trêce, nici așa am știut.
12. De va mîntui, cine va întoarce? Cine va zice lui: «Ce ai făcut?»?
13. Pentru că el au întурnat mînie, dă el s-au înduplecat chitoasele cêle de supt cer.
14. Iară de mă va asculta, au usăbi-va cuvintele mêle?
15. Că dă voi fi drept, nu-mi va asculta mie; județului lui mă voi ruga.
16. Și de voi chema și nu va asculta, nu crez că au ascultat glasul mieu.
17. Au cu negura mă va sfărîma? Și multe sfărîmările mi-au făcut în zadar.
18. Pentru că nu mă lasă să răsuflu, ci mă împlú de amărăciune.
19. Căci poate cu tărie. Cine, dară, județului lui să va împotrivi?
20. Că dă voi fi drept, rostul mieu va fi necredincios; și dă voi fi fără prihană, strîmbu mă voi alêge.
21. Că de am păgînit, nu știu cu sufletul, însă mi să ia viața.
22. Pentru acêea am dzis: Pre cel mare și sîlnic piêrde-l urgiia,
23. Căci răii – întru moarte minunată, iară cei drepți să batjocuresc,
24. Pentru că s-au dat la mîinele necuratului[5610]; obrazele judecătorilor ei acopere. Iară de nu iaste el, cine iaste?
25. Iară viața mea iaste mai iușoară decît un alergători; fugit-au și n-au știut.
26. Și dă iaste la corăbii urmă de cale au a vultúrului zburînd, cercînd mîncare?
27. Că dă voi dzice, voi uita grăind, plecînd cu obrazul voi suspina.
28. Clătescu-mă cu toate părțile, pentru că știu că nevinovat nu mă vei lăsa.
29. Și de vrême ce-s păgîn, pentru căci n-am murit?
30. Că de mă voi scălda cu omăt și de mă vei curăți cu mîini curate,
31. Destul cu smîrdă m-ai muiat și m-au urît pre mine vășmîntul mieu.
32. Pentru că nu ești om ca și mine, căruia voi sta împotrivă,
pentru ca să venim deodată la județ, măcar de are fi cel la mijlocul nostru,
33. Și mustrînd, și ascultînd între mijlocul amînduror.
34. Iușurează de la mine varga, și frica lui nu mă stropșască!
35. Și nu mă voi tême, ce voi grăi; pentru că nu așa știu împreună.

Cap 10

1. Ostenind cu sufletul mieu, slobodzî[5611]-voi cătră el cuvintele mêle; grăi-voi, amărăciunea sufletului mieu cuprinzîndu-mă.
2. Și voi grăi cătră Domnul: Nu mă învăța a păgîni! Și pentru căci așa m-ai judecat?
3. Au bine-ți iaste de voi face strîmbătate, căci voi tăgădui faptele mîinelor tale, și la sfatul necuraților ai luat aminte?
4. Au ca un pămîntean vezi, privezi? Au cum vêde omul vei căuta?
5. Au viața ta omenească iaste? Au anii tăi – de bărbat?
6. Căci ai cercetat fărădelêgea mea și păcatele mêle le-ai urmat.
7. Pentru că știi că n-am păgînit; dară cine iaste cela ce den mîinele tale scoate?
8. [5612]Mîinele tale m-au zidit pre mine și m-au făcut; după aceasta primenindu-mă m-ai lovit.
9. Pomenêște, dară, căci lut m-ai zidit și la pămînt pre mine iarăși mă întorci.
10. Au nu ca niște lapte m-ai mulsu și m-ai închegat pre mine atocma cu brînza?
11. ⌊Și⌋[5613] piêle și carne m-ai îmbrăcat și cu oase și vine m-ai încleștat.
12. Și viața și mila ai pus lîngă mine, și socoteala ta au păzit mie duhul.
13. Acêstea avînd întru tine, știu că toate le poți și nimic nu ți-s prestă putință.
14. Că de voi greși, păzești-mă și de fărădelegile nu nevinovat m-ai făcut.
15. Că de voi păgîní, vai de mine! Și de voi fi dreptu, nu poci să mă plec; [5614]pentru că plin de necinste sînt.
16. Pentru că mă vînez ca un leu la junghiêre, pentru că, iarăși primenind, greu mă pierzi,
17. De iznoavă înnoind asupra mea cercetarea mea. Și cu urgie mare mie ai trebuit și ai adus prestă mine dodăiêle.
18. Pentru căci, dară, den pîntece m-ai scos și n-am murit? Și ochiul pre mine nu m-au văzut,
19. Ca cînd n-ași fi fost m-am făcut? Pentru căci, dară, den pîntece în mormînt nu m-am mîntuit?
20. Au nu-i puțînă vrêmea vieții mêle? Lasă-mă să odihnesc

puțîn

21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]

КАП. ДI

1 Ш[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible] 6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЕI

Ш[illegible] 1
[illegible] 2 3
[illegible]
[illegible] 4 [illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11 [illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14 [illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16 [illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]

КАП. ЅI

Н[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3

[illegible]

puţîn,
21. Mai nainte de ce a mêrge de unde nu mă voi întoarce, la pămînt întunecos şi neguros,
22. La pămînt a întunêrec vêcinic, unde nu iaste lumină, nici a vedea viaţa pămîntênilor”.

Cap 11

1. Şi răspundzînd Sofar mineul, dzice:
2. „Cela ce grăiêşte cêle multe şi răspunsul va audzi. Au şi cela ce grăiêşte bine gîndêşte că drept iaste?
3. Blagoslovit născutul muierii, cel cu puţînă viaţă. Nu te face mult întru cuvinte, pentru că nu iaste cel ci să va prigoni cu tine.
4. Pentru că nu zice că: «Drept sînt cu faptele şi fără prihană înaintea lui!».
5. Ce cum oare Domnul va grăi cătră tine şi va dăşchide budzele lui cu[5615] tine?
6. După acêea va povesti ţie putêrea înţelepciunei, pentru că îndoit va fi celor ce-s ca tine. Şi atuncea vei cunoaşte că vrêdnice ţie ţi-au nemerit de la Domnul, de carele ai greşit.
7. Au urma Domnului vei afla? Au la margini ai sosit, carele au făcut Cel Întrutotţiitor?
8. Înaltu-i ceriul, şi ce vei face? Şi mai adînci decît cêle den iad ce ştii?
9. Sau mai lungi decît măsura pămîntului sau lărgimea mării?
10. Şi de va surpa toate, cine va grăi lui: «Ce ai făcut?».
11. Pentru că el ştie lucrurile celor fără dă lêge şi, văzînd afară den cale, nu le va trêce cu vedêrea.
12. Şi omul într-alt chip înoată cu cuvintele, şi pămînteanul născut a muierii atocma cu măgariul pustiiuos.
13. Pentru că tu, dă ai fi pus curată inima ta şi să verşi mîinile ⌊tale⌋[5616] cătră el,
14. Dă iaste ceva fărădelêge în mîinile tale, departe fă pre el de la tine; şi strîmbătatea întru petrêcerea ta să nu mîie.
15. Pentru că aşa va străluci obrazul tău ca nişte apă curată şi te vei dăzbrăca de smîrdă şi nu te vei tême.
16. Şi truda o vei uita, ca un val ce va trêce, şi nu te vei tême.
17. Şi ruga ta – ca luceafărul, şi dentru în amiadzădzi va răsări ţie viaţă.
18. Şi nădăjduind vei fi, căci iaste ţie nădêjde, şi dentru griji şi cercetare să va ivi ţie pace.
19. [5617]Pentru că vei linişti şi nu va fi cel ce să-ţi dea război. Şi primenindu-să, mulţi îţi vor ajuta.
20. Şi mîntuirea pre ei va părăsi, pentru că nădêjdea lor – pierzarea, şi ochii necuraţilor să vor topi”.

Cătră priêteni voroavă

Cap 12

1. Şi răspundzînd Iov, dzise:
2. „Şi[5618] apoi voi sînteţi oameni, au cu voi va muri învăţătura?
3. Că şi mie inima ca şi voao iaste.
4. [5619]Pentru că dreptul om şi fără prihană s-au făcut întru batjocură.
5. Pentru că întru vrême norocită au fost gătit să cază supt alţii şi casele lui să să prade de cei fără de lêge.
6. Însă nici unul să nu să nădăjduiască, rău fiind, nevinovat ca să fie; carii urgisesc pre Domnul, cum nu şi certare a lor va fi?
7. Ce dară întreabă cêle cu patru picioare, dă vor spune ţie, şi pasările ceriului, dă vor povesti ţie.
8. Povestêşte pămîntul, de-ţi va spune ţie; şi-ţi vor tîlcui ţie peştii mării.
9. Cine ⌊dară⌋[5620] n-au cunoscut întru toate acêstea că mîna Domnului au făcut acêstea?
10. Dă nu întru mîna lui – sufletul a tuturor viilor şi duhul a tot omul?
11. [5621]Pentru că urêchea cuvintele împarte, iară gîltanul cîte gustă.
12. Întru multă vrême – învăţătura, iară întru multă viaţă – ştiinţă.
13. Lîngă el – învăţătură şi putêre, lui – sfat şi pricêpere.
14. [5622]De va surpa, cine va zidi?
15. Dă va închide asupra oamenilor, cine va dăşchide?
16. Dă va opri apa, va usca pămîntul; iar de o va slobodzi, au pierdut pre el[5623], zdrobindu-l.
17. Lîngă el – tărie şi vîrtute, lui – ştiinţă şi pricêpere. Aducînd sfêtnici robiţi, şi judecătorii pămîntului i-au întristat.
18. Aşezînd pre împăraţi preste scaune şi legă cu brîu mijloacele lor;
19. Tremiţînd pre preuţi robiţi şi sîlnicii pămîntului i-au surpat;
20. Primenind budzele credincioşilor şi pricêperea celor mai bătrîni cunoscu;
21. Turnînd necinste pre boiêri şi pre cei smêrini i-au vindecat;
22. Dăscoperind adînci den întunêrec şi scoase la lumină umbra morţii;
23. Rătăcind limbi şi stricînd pre iale; aşternînd limbi şi poveţînd pre înse;
24. Primenind inimile a boiêrilor pămîntului, şi au rătăcit pre înşi întru cale carea n-au ştiut,
25. Apipăiască întunêrec şi nu lumină şi rătăcească-să ca şi cel bat.

Cap 13

1. Iată, acêstea le-au văzut ochiul mieu şi au audzit urêchea mea.
2. Şi ştiu cîte şi voi ştiţi şi nu-s mai nepriceput decît voi.
3. Însă nu, ce eu cătră Domnul

[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΔ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΕ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5

voi grăi şi voi mustra înaintea lui de va vrea.
4. Iară voi sînteţi doftori strîmbi şi vraci a rêle toţi.
5. Fie, dară, voao a asurzi şi să va nemeri voao întru înţelepciune.
6. Şi ascultaţi mustrarea rostului mieu şi judeţul budzelor mêle luaţi aminte.
7. Au doară nu înaintea Domnului grăiţi şi înaintea lui răspundeţi arătat?
8. Au veţi îndoi? Voi şi voi[5624] judecători vă faceţi.
9. Pentru că binele va urma pre voi; că, dă veţi face toate, veţi lipi lîngă îns.
10. Nimic mai puţîn va mustra pre voi. Iară şi pre ascuns obraze veţi mira,
11. Carea dentr-amîndoao, nu sorbul lui va stropşi pre voi, frica şi de la el va cădea preste voi?
12. Şi să va istovi trufa voastră atocma cu cenuşa; trupul – de lut.
13. Asurziţi, pentru ca să grăiesc şi să mă odihnesc de mînie,
14. Luînd pielíţele mêle cu dinţii, şi sufletul mieu voi pune întru mîna mea.
15. Dă mă va prinde Sîlnicul, în vrême ce s-au şi început, au doară grăi-voi şi voi înmustra înaintea lui.
16. Şi acesta mi să va istovi mie întru mîntuire, pentru că înaintea lui vicleşug nu va întra.
17. Ascultaţi cuvintele mêle, pentru că voi povesti, voi ascultînd.
18. Iată, eu aproape sînt de judeţul mieu, ştiu eu că drept mă voi arăta.
19. Pentru că cine iaste cel ce să va judeca cu mine? Căci acum voi asurzi şi voi lipsi.
20. Şi doao să-mi isprăveşti, atuncea de către faţa ta nu mă voi ascunde:
21. Mîna de către mine dăpărtează şi frica ta să nu mă întristêze.
22. Şi apoi vei chema, şi eu voi asculta ţie, au vei grăi, şi eu îţi voi da răspuns.
23. Cîte sînt păcatele mêle şi fărădălêgele mêle? Învaţă-mă carele sînt.
24. Pentru căci de către mine ascunzi şi-mi povăţeşti[5625] mie pre nepriêtenul tău?
25. Au ca o frundză ce să clătêşte de vînt te vei spăriia sau ca un buruian ce să pornêşte de vînt stai împotriva mea?
26. Căci ai scris preste mine rêle şi ai pus mie ale tinerêţelor greşale?
27. Ai pus, dară, mie piciorul întru oprêlişte şi ai păzit mie toate faptele şi la rădăcinele picioarelor mêle ai sosit,
28. Carele mă vechesc atocma cu un foale sau ca o haină mîncată de molii.

Cap 14

1. Pentru că pămînteanul născut de muiêre – cu puţînă viaţă şi plin de urgie,
2. [5626]Sau ca o floare înflorind au căzut şi au fugit ca o umbră şi nu va sta.
3. Au nu şi acestuia socoteală ai făcut şi pre acesta ai făcut ca să între cu judeţ înaintea ta?
4. Pentru că cine curat va fi de smîrdă? Ce nu-i nime.
5. Măcară şi o zi ⌊va fi⌋[5627] viaţa omului pre pămînt, şi cêle nenumărate luni lîngă însu la vrême le-ai pus şi nu va covîrşi.
6. Dăpărtează-te de la îns, pentru ca să să aşêdze, şi va binevrea viaţa ca şi năimitul.
7. Pentru că iaste copaciului nădêjde că, de să va tăia, încă va înflori şi tulpina lui nu va lipsi
8. Pentru că, de va îmbătrîni în pămînt rădăcina lui şi în piatră să va săvîrşi buciunul lui,
9. De mirosirea apei va odresli şi va face sêcerea ca şi un tînăr răsad.
10. Iară omul murind s-au dus şi, căzînd pămînteanul, nu mai iaste încă.
11. Că cu vrêmea să împuţîneadză maarea, şi rîul, pustiindu-să, s-au uscat.
12. Şi omul, adormind, nu să va mai scula, pînă unde ceriul nu să va mai coase; şi nu să vor mai dăştepta dentru somnul lor.
13. Pentru că măcar de m-ai fi păzit în iad şi m-ai fi ascuns pre mine pînă ţi s-ar fi potolit mîniia şi-mi vei rîndui vrême întru carea pomenire-mi vei face!
14. Pentru că, de va muri omul, va trăi săvîrşind dzilele vieţii lui. Îngădui-voi pînă iarăşi mă voi face,
15. Şi apoi mă vei chema şi eu-ţi voi asculta şi faptele mîinelor tale nu le dăpărta.
16. Şi mi-ai numărat isprăvirile şi nu te va trêce nimic dentru păcatele mêle.
17. Şi mi-ai pecetluit fărădelegile întru o pungă şi ai însemnat ce fără voie am ieşit den cale.
18. Şi însă muntele căzînd va cădea şi piatra învechi-să-va dentru locul ei.
19. Pietri au dimicat apele şi au închegat apele întinsele pămîntului, lutului, şi[5628] îngăduinţa omului ai pierdut.
20. Împingînd pre îns la săvîrşit, şi să duse; pus-ai pre el faţa şi l-ai trimis.
21. Şi mulţi făcîndu-să fiii lui, nu ştie; şi de să vor face puţîni, nu i-i în ştire.
22. Fără numai pielíţele lui au durut şi sufletul lui au plîns”.

Cap 15

1. Şi răspundzînd Elifaaz themaniteanul, dzise:
2. „Carea-i, învăţatul răspunsul va da au pricêperii duh, şi au împlut durêrea pîntecelui,
3. Mustrînd cuvintele carele nu să cuvin şi cu cuvinte cu carele nu-i nice un folos!
4. Nu şi tu ai dăpărtat frica şi ai săvîrşit cuvinte ca acêstea înaintea Domnului?
5. Vinovat cu cuvintele rostului tău,

nici ai ales

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]

КАП. ЅІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

nice ai ales cuvintele sîlnecilor.
6. Mustre-te gura ta, și nu eu; și budzele tale să mărturisască asupra ta.
7. Pentru căce? Au nu dentîi dentru oameni ai născut? Au mai nainte de dobitoace te-ai închegat?
8. Au rînduiala Domnului ai audzit? ⌊Au sfêtnic pre tine au trebuit Dumnedzău⌋[5629] și la tine au sosit învățătura?
9. Pentru că ce știi, carea nu o știm? Sau ce pricepi tu, carea nu și noi?
10. Și-ncă bătrîn și-ncă vechiu întru noi, mai greu decît tată-tău cu dzilele.
11. Puțîne dentru carele ai greșit[5630] de ai bătut, mare preste samă ai grăit.
12. Ce au îndrăznit inima ta, au ce au adus ochii tăi?
13. Că mînie ai spartu înaintea Domnului și ai scos den gură cuvinte ca acêstea.
14. Pentru că cine, fiind om, va fi fără prihană, sau ca cînd va să fie drept născutul muierii?
15. [5631]În vrême ce asupra sfinților nu crêde, și ceriul nu-i curat înaintea lui.
16. Și iaste urît, necurat om bînd strîmbătăți, atocma cu băutura.
17. Și voi spune ție, ascultă-mă! Carele, dară, ai văzut voi povesti ție,
18. Carele înțelepții vor grăi și n-au ascuns părinții lor.
19. Numai lor înșuși s-au dat pămîntul și n-au venit striin de neam preste ei.
20. Toată viața celui necurat – cu grije, și anii numărați dați sîlnecului,
21. Și frica lui – întru urechile lui, cînd i să pare că atuncea-i în pace va veni lui pieirea.
22. Nu crează să să întoarcă de la întunêrec. Pentru că ai dat amú în mîinile fierului,
23. Și s-au rînduit la mîncări brăhnacelor. Și văzu întru sine că rămîne întru cădêre. Și dzua cea întunecoasă pre el va stropși,
24. Și nevoia, și năcaz pre el va ținea ca un voivod înainte stătător căzînd,
25. Căci au rădicat mîini înaintea Domnului și înaintea ⌊lui Dumnedzău⌋[5632] cel întrutotțiitor au năsîlnicit.
26. Și alergă înaintea lui cu sudalmă, întru grăsimea umărului scutul lui,
27. Căci au acoperit fața lui cu seul lui și au făcut răzor preste stînghi. ⌊Și lauda lui – sudalma⌋[5633].
28. Să mîie întru cetăți pustii și să între în case nelăcuite. Și carele aceia au gătit, alții vor căra.
29. Nici să va îmbogăți, nici vor rămînea lui unêltele; nu va pune pre pămînt umbră,
30. Nice va scăpa întunêrecul; stîlpariul lui să-l veștejască vîntul și să-i cază floarea.
31. Nu crează că va răbda, pentru că dășarte să vor istovi lui.
32. Tăiêrea lui mai nainte de ceas să va strica și trupina lui nu va coace.
33. Și să culeagă ca o aguridă, mainte de vrême, și cază ca floarea maslinului.
34. Pentru că mărturiia necuratului – moartea, și foc va arde ⌊asupra⌋[5634] caselor celor ce priimăsc daruri.
35. [5635]Și în zgău va lua daruri și să vor istovi lui dășarte și pîntecile lui va suferi vicleșug".

Cap 16

1. Și răspunzînd Iov, zise:
2. „Audzit-am ca acêstea multe. Mîngîitori de rêle – toți.
3. Pentru căce? Au rînduială iaste graiurilor duhului? Sau ce va dodăi pre tine, că vei răspunde? Și eu ca și voi voi grăi, dă are fi supus sufletul vostru pentru al mieu.
4. Și apoi voi sări întru voi cu graiuri și voi clăti asupra voastră capul mieu.
5. Și fie vîrtute întru rostul mieu și pornirea budzelor nu o voi pregeta.
6. Că să voi grăi, nu voi durea rana. Iară dă voi și tăcea, ce mai puțîn mă voi răni?
7. Iară acum prea obosit m-au făcut, năuc, putred. Și te-ai apucat de mine,
8. Întru mărturie m-am făcut; și să sculă întru mine minciuna mea, în fața mea au dat răspuns.
9. Cu urgie isprăvind, mă oborî, scîrșcá asupra mea dinții, săgețile tîlharilor lui pre mine căzură.
10. Cu lancele ochilor au sărit, cu oțăl, căzu-mă în genuchi și cu toți odată prea alergară asupra mea.
11. Pentru că mă dêde Domnul întru mîinile năpastnicilor și preste cei necurați lăpădă-mă.
12. Fiind în pace, mă răsîpi; luîndu-mă de chică, mă zmulse.
13. Puseră-mă ca un străjar[5636], încungiurară-mă cu fușturi, lovind întru mușchii miei, nepregetînd au vărsat la pămînt hiêrea mea.
14. Oborîră-mă stîrv preste stîrv, alergară cătră mine cei ce putea.
15. Sac cusură prestă piêlea mea și tăriia mea în pămînt să stinse.
16. Pîntecile mieu s-au opărit de plînsoare și prestă gênele mêle – umbră.
17. Și strîmb nimic era întru mîinele mêle și ruga a mea – curată.
18. Cu pămîntul să nu acoperi sîngele trupului mieu, nici să fie loc strigării mêle.
19. Și acum, iată, întru ceriuri – mărturiia mea și știutoriul mieu – întru cêle înalte.
20. ⌊Și⌋[5637] să sosască ruga mea cătră Domnul și înaintea lui pícă mie ochiul.
21. Și fie mustrare omului înaintea

Domnului

[illegible]
22 [illegible]
[illegible]

КАП. ЗІ.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ИІ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]

КАП. ѲІ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]

Domnului și fiiului omului la aproapele lui!
22. Și ani nenumărați au venit și pre calea carea nu mă voi mai întoarce voi mêrge.

Cap 17

1. Pier, cu duhul purtîndu-mă, și mă rog de îngropare, și nu nimeresc.
2. Mă rog ostenind, și ce voi face? Și mi-au furat mie unêltele striinii.
3. Cine iaste acesta, cu mîna mea să să lêge?
4. Căci inima lor ai ascuns de cătră minte, pentru acêea nu-i vei înălța pre ei.
5. Cu partea povestêște răutății și ochii pentru fii s-au topit.
6. Și m-ai pus povêste întru limbi și rîs lor mă suii.
7. Pentru că să orbiră de urgie ochii miei, încungiuraiu-mă tare de cătră toți.
8. Minune coprinse pre cei adevărați pentru acêstea. Și dreptul prestă cel fără de lêge să să rădice.
9. Și să ție credinciosul calea lui și cel curat la mîini ca să ia îndrăznire.
10. Însă nu, ce toți răzămați; și veniți dară, căci nu aflu întru voi adevărat.
11. Zilele mêle trecură cu alergare și să rumpseră mădulările[5638] inimii mêle.
12. Noaptea întru dzi am pus; lumina aproape de cătră fața întunêrecului.
13. Că dă voi îngădui, iadul mi-i casa, și întru negură așternutu-mi-s-au așternutul.
14. Moartea am chemat tată să-mi fie; și maică mie și sor – putrejunea.
15. Unde dară încă iaste mie nădêjdea? Au bunătățile mêle voi vedea?
16. Au cu mine la iad să vor pogorî? Au cu tot odată preste lut ne vom pogorî?”.

Cap 18

1. Și răspunzînd Valdad[5639] safhitul, dzise:
2. „Pînă cînd nu vei părăsi? Oprêște, pentru ca și noi să grăim!
3. Pentru căci ⌊dară⌋[5640] ca niște cu patru picioare am tăcut înaintea ta?
4. Trebuiêște-să ție urgiia! Pentru căce? Dă vei muri tu, nelăcuit iaste cel supt cer? Au surpa-să-vor munții dentru temelii?
5. Și lumina celor păgîni să va stinge și nu să va istovi lor para?
6. Lumina lui – întunêrec întru petrêcere, și luminătoriul preste îns să va stinge.
7. Venêdze cei mai puțini unêltele lui și greșască a lui sfat.
8. Și puie-să piciorul lui întru laț, întru mreaje să să încîlcească.
9. Și să vie preste însă mreji[5641]; va întări prestă el pre cei însătați.
10. Ascunsă iaste în pămînt funiia lui, și sîlța lui – pre cărări.
11. Împregiur să-l piardză pre el durori și mulți prejur picioarele lui, ca să vie întru foamete strîmptă.
12. Și cădêrea lui s-au gătit minunată.
13. Și să mănince lui ramurile picioarelor.
14. Și va mînca lui înfrîmsețatele lui moartea.
15. Ca să-l ție den petrêcerea lui[5642] vindecarea și să-l oprească pre el nevoie cu vină împărătească.
16. Să lăcuiască întru cortul lui, întru noaptea lui, să vor rășchira cêle bine cuvioase ale lui cu iarbă pucioasă.
17. Dedesupt rădăcinile lui să vor usca și deasupra va cădea sêcerea lui.
18. [5643]Pamintea lui să piară de pre pămînt și va fi numele lui preste fața cea mai denafară.
19. Împingă-l pre el dentru lumină la întunêrec și dentru cea lăcuită l-au mutat pre el.
20. Nu va fi cunoscut întru nărodul lui, nice mîntuit întru cel de supt cer casa lui, ce întru ale lui vor trăi alții.
21. Preste îns au suspinat cei de apoi, iară pre[5644] cei dentîi ii cuprinse minune.
22. Acêstea-s casele strîmbilor și acesta-i locul celor ce nu știu pre Domnul”.

Cap 19

1. Și răspunzînd Iov, dzice:
2. „Pînă cînd obosit veți face sufletul mieu și mă veți surpa cu cuvinte? Cunoașteți numai că Domnul m-au făcut așa.
3. Grăiți asupra mea și nerușinîndu-vă de mine mă asupriți.
4. Și, dară, cu adevărat eu mă înșelaiu, lîngă mine mîne înșelăciunea, a grăi cuvintele mêle carele nu să cuveniia, graiurile mêle să înșală, și nu asupra vremii.
5. Lasă, dară, că pre mine vă măriți și-mi săriți mie ocări.
6. Cunoașteți, dară, că Domnul iaste cel ce au tulburat și tăriia lui preste mine înălță.
7. Iată, rîzu, ocări nu voi grăi. Striga-voi, și nicăiuri județ.
8. Împrejur sînt zidit, și nu voi trêce; preste fața mea întunêrec au pus
9. Și mărirea mea de la mine au dăzbrăcat și luă cununa dentru capul mieu.
10. Rumpse-mă împregiur și mă duși, și tăie ca un copaci nădêjdea mea.
11. Și greu cu urgie mie au isprăvit și mă socoti pre mine ca pre un nepriêten.
12. Și totodată au venit bîntuiêlele lui preste mine, întru căile mêle m-au împregiurat cei șezători.
13. De la mine frații miei s-au depărtat, au cunoscut pre cei striini decît pre mine.
14. Și priêtenii miei nemilostivi mi s-au făcut; nu s-au lipit lîngă mine, ce mai aproape de mine,
15. Și ceia ce știia numele mieu m-au uitat.

[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· К·

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]

[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]

КАП· КА·

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]

Vecinii casei şi slujnicile mêle, striin de neam eram înaintea lor.
16. Sluga mea am strigat, şi n-au ascultat, şi rostul mieu să ruga.
17. Şi rugam pre muiêrea mea şi chemam lingărind fiii ţiitorilor mêle,
18. Iară ei în vac m-au părăsit. Cînd mă voi scula, asupra mea grăiesc.
19. Urîtu-m-au ceia ce ştiia pre mine; pre carii, dară, îndrăgisem mă asupriră.
20. Cu piêlea mea au putrezit pielíţele mêle şi oasele mêle întru dinţi să ţin.
21. Miluiţi-mă, miluiţi-mă, o, priêtenilor, pentru că mîna Domnului cêea ce s-au atinsu de mine iaste!
22. Şi pentru căci mă goniţi, ca şi Domnul, şi den trupul mieu nu vă săturaţi?
23. Pentru că cine va da să să scrie graiurile mêle şi să să puie iale întru carte în vac?
24. Cu condêiu de fier şi cu plumbu sau în pietri a să săpa?
25. Pentru că ştiu că vêcinic iaste cela ce mă va slobozi pre pămînt. Scula-să-va piêlea mea ce sufere acêstea.
26. Pentru că de la Domnul acêstea mi s-au săvîrşit, carele eu mie mi le ştiu,
27. Carele ochiul mieu le-au văzut, şi nu altul. Şi toate mie mi s-au săvîrşit în sîn.
28. Iară dă veţi grăi: «Ce vom grăi înaintea lui, şi rădăcina cuvîntului vom afla întru el?».
29. Têmeţi-vă, dară, şi voi de asuprêle, pentru că mînie preste cei fără de lêge va veni, şi atuncea vor cunoaşte unde le iaste lor avêrea".

Cap 20

1. Şi răspunzînd Sofar mineul, dzise:
2. „Nu aşa gîndiiam să le răspunzi acêstea împotrivă şi nu pricêpeţi mai mult decît şi eu.
3. Învăţătura ruşinei mêle voi audzi şi duh dentru pricêpere răspunde mie.
4. Nu acêstea ai cunoscut de la aceasta, de cînd s-au pus omul preste pămînt?
5. Şi veseliia celor necuraţi – cădêre minunată, şi veseliia celor fără dă lêge – ⌊cădêre şi⌋[5645] pierire,
6. De să vor sui în cer ale lui daruri şi jirtva lui de nori să va atinge.
7. Pentru că, cînd i să pare cum amú iaste întemeiat, atuncea dăsăvîrşit piêre. Şi ceia ce l-au ştiut pre el vor grăi: «Unde iaste?».
8. Ca un vis ce va zbura nu să va afla, şi zbură ca o năzăritură de noapte.
9. Ochiul au tăcut cu vedêrea, şi nu va mai adaoge şi nu-l va mai socoti pre el locul lui.
10. Pre fiii lui ca să-i piarză cei mai de jos şi mîinele lui aţîţe durori.
11. Oasele lor s-au împlut de tinerêţele lui şi cu însul preste lut va dormi.
12. Dă să va îndulci întru rostul lui răutatea, ascunde-va pre ea supt limba lui.
13. Nu să va scumpi de însă şi nu va părăsi pre ea şi va aduna pre ea întru mijlocul gîltanului,
14. Şi nu va putea să ajute şie; hiêrea aspidei – întru pîntecile lui.
15. Avuţiia strîmbă adunîndu-să, să va[5646] oborî dentru casa lui; îl va trage pre el înger,
16. Şi mîniia bălaurilor să sugă şi-l ucigă pre el limba şarpelui.
17. Să nu vază mulgere de păscătoare, nice păşciunele mierii şi untului.
18. Întru dăşêrte şi întru dă nimic au ostenit avuţiia dentru carea nu va gusta, ca o papură neamestecată, neînghiţită.
19. Pentru că a mulţi tari case au frînt şi petrêcerea au jecuit, şi n-au întăritu-o.
20. [5647]Nu iaste lui mîntuire la unêlte, întru pofta lui nu să va mîntui.
21. Nu iaste lăsare bucatelor lui, pentru acêea nu vor înflori lui bunătăţile.
22. Şi cînd să pare a lui că-i plin, să va năcăji şi toată nevoia preste însul va veni.
23. Cîndai iaste să împle pîntecile lui, trimite-va preste el mîniia urgiei, să spêle pre el[5648] durori.
24. Şi să nu scape dentru mîna hierului, rănească-l pre el arc de aramă,
25. Şi să petreacă pren gura lui săgeată şi stêle întru petrecirile lui să îmble. Prestă el – frici.
26. Şi tot întunêrecul lui să îngăduiască. Mînca-l-va pre însu foc nears şi să-i chinuiască lui nemêrnici casa,
27. Şi să-i dăscopere lui ceriul fărădălegile şi pămîntul să să scoale prestă el.
28. Să tragă casa lui pierirea la săvîrşit, dzua urgiei să vie prestă el.
29. Aceasta-i partea omului necurat de la Domnul şi agonisita unêltelor lui de la Socotitor".

Cap 21

1. Şi răspunzînd Iov, dzise:
2. „Ascultaţi, ascultaţi-mi cuvintele, pentru ca să ⌊nu⌋[5649] fie mie de la voi aceasta mîngîêre.
3. Rădicaţi-mă, şi eu voi grăi, şi apoi nu veţi batjocuri mie.
4. Pentru căce? Au a omului mieu mustrarea? Au pentru ce nu mă voi mîniia?
5. Căutînd la mine, vă mieraţi, mîna puind preste falcă.
6. Pentru că, de voi pomeni, am sîrguit, ce au durori pielíţele mêle.
7. [5650]Pentru căci necuraţii custă şi s-au învechit, şi cu avuţie?
8. Sămînţa lor – după suflet şi ficiorii lor – întru ochi.
9. Casele lor sporesc, şi frică nicăiuri, şi bici de la Domnul nu iaste preste înşi.
10. Vaca lor n-au născut crud, şi scăpă lor cêea ce avea în pîntece

şi n-au greşit

11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]

КАП. КВ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]

КАП. КГ

1 [illegible]
2 [illegible]

şi n-au greşit.
11. Şi rămîn ca nişte oi vêcinice, şi copiii lor pre aproape joacă,
12. Luînd canon şi copuz, şi să veselesc cu glas de cîntare.
13. Şi săvîrşiră întru bunătăţi viaţa lor şi întru odihna iadului au dormit.
14. Şi dzice Domnului: «Dăpărtează-te de la mine! Căile tale a le şti nu voi!
15. [5651]Ce-i dăstul ca să slujim lui? Şi ce folos căci vom tîmpina lui?».
16. Pentru că întru mîinele lor era bune, şi faptele necuraţilor nu le vêde.
17. Însă nu, ce şi acelor necredincioşi luminătoriul să va stinge şi va veni preste ei de tot surparea şi chinuri pre ei ii vor ţinea de la urgie.
18. Şi vor fi ca nişte paie de vînt sau ca nişte prah pre carele au luat volbura.
19. Să lipsască pre fii unêltele lui. Va răscumpăra cătră el şi va cunoaşte.
20. Vază ochii lui junghêrea lui, şi de la Domnul să nu să mîntuiască!
21. Căci voia lui întru casa lui împreună cu el? Şi numerile lunilor lui s-au împărţit.
22. Carea-i, nu-i Domnul cela ce învaţă pricêpere şi ştiinţă? Şi el pre cei învăţaţi alêge.
23. Acesta va muri întru tăriia vîrtutei lui, şi tot bine păţind şi bine petrecînd,
24. Şi nepoţii lui – plini de seu, şi mădúha lui să va vărsa.
25. Şi cela moare de amărăciunea sufletului, nemîncînd nice un bine.
26. Şi toţi odată pre pămînt dormu şi putrejune pre înşii au acoperit.
27. Deci ştiu pre voi că cu îndrăznire vă aflaţi asupră-mi.
28. Căci veţi grăi: «Unde-i casa boiêrinului? Şi unde iaste acoperemîntul lăcaşurilor celor fără credinţă?».
29. Întrebaţi pre cei ce merg pe lîngă cale şi sêmnele lor nu le va înstreina.
30. Căci la dzua pierirei să iuşurează cel rău, la dzua urgiei lui să va aduce.
31. Cine va spune preste faţa lui calea lui? Şi carea el au făcut, cine va răscumpăra lui?
32. Încailea el la gropniţă s-au adus şi preste mormînt au bdenuit.
33. Să îndulciră lui gonţii pîrîului, şi denapoia lui tot omul va mêrge, şi înaintea lui nenumăraţi.
34. Şi cum mă rugaţi deşarte? Iară eu să mă părăsesc preste voi nu-i nimic".

Cap 22

1. Şi răspunzînd Elifaz themaniteanul, dzise:
2. „Carea-i, nu Domnul iaste carele învaţă pricêperea şi ştiinţa?
3. [5652]Pentru că ce grije-i Domnului, de tu ai fost la lucruri fără prihană? Sau folos, căci vei întinde calea ta?
4. Sau băgîndu-te în samă, mustra-te-va şi va veni cu tine la judeţ?
5. Carea-i, nu răutatea ta iaste multă şi nenumărate ţie sînt păcatele?
6. Şi zălogiiai pre fraţii tăi în zădar şi îmbrăcămintea golilor luai.
7. Nice apă pre cei sătoşi n-ai adăpat, ce flămîndzilor ai lipsit pîinea.
8. Şi ai minunat unora fêţele şi ai lăcuit săraci pre pămînt
9. Şi văduile le-ai trimis deşarte şi pre sirmani i-ai chinuit[5653].
10. Pentru acêea încungiuratu-te-au laţuri şi te-au sîrguit război minunat.
11. Lumina ţie întunêrec să nemeri; şi, adormind, apă te-au acoperit.
12. Au nu cela ce lăcuieşte[5654] cêle înalte privêşte şi pre cei ci să purta cu sudalmă i-au smerit?
13. Şi dziseşi[5655]: «Ce au cunoscut Cel Tare? Au asupra negurii judecă?
14. Nuăr a ascunderii lui şi nu să va vedea, şi ţîrcălamul ceriului mêrge».
15. Au calea vêcinică vei păzi, carea au călcat oameni strîmbi,
16. Carii s-au prins fără de vrême? Rîu curător – temeliile lor.
17. Ceia ce dzic: «Domnul ce va face noao?». Sau: «Ce va aduce noao Cel Întrutotţiitor?».
18. Şi el au împlut casele lor de bunătăţi şi sfatul necuraţilor de la mine dăparte.
19. [5656]Văzînd, drepţii au rîs; şi cel fără prihană batjocurí pre înşi.
20. Dă nu au pierit starea lor şi rămăşiţa lor va mînca foc.
21. Şi te fă năsîlnic, de vei răbda. Şi[5657] după acêea roada ta va fi întru bunătăţi.
22. Şi scoate dentru gura lui ieşire de graiu şi ia graiurile lui întru inima ta.
23. Iară dă te vei întoarce şi vei smeri pre tine înaintea Domnului, şi dăparte ai făcut de la petrêcerea ta pre cel strîmb,
24. Va pune preste lut întru piatră şi ca piatra Pîrîului Sofir.
25. Fi-va, dară, ţie Cel Întrutotţiitor agiutor de cătră nepriêteni şi curat te va da ca argintul cel cu foc lămurit.
26. După acêea te vei îndrăznici înaintea Domnului, căutînd la cer lin.
27. Şi rugîndu-te tu cătră el, va asculta pre tine; şi va da ţie ca să-ţi dai rugile.
28. Şi va aşeza ţie petrêcerea dreptăţii şi pre căile tale va fi lumină.
29. [5658]Căci au smerit pre tine el, şi va grăi: «Semeţitu-s-au!». Şi pre cel gubav cu ochii va mîntui.
30. Mîntui-va pre cel nevinovat şi te mîntuiêşte cu curate mîinele tale".

Cap 23

1. Şi răspunzînd Iov, zise:
2. „Şi dară ştiu că den-

tru mîna

[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. К҃Д

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]

КАП. К҃Е

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]

tru mîna mea mustrarea mea iaste şi mîna lui grea să făcu preste suspinul mieu.

3. Şi cine oare are şti că aş afla pre îns şi aş veni la săvîrşit?
4. Zicere-aş şi mie judeţ şi gura mea voi împlea de mustrări.
5. Ş-aş[5659] cunoaşte leacurile carele-mi va grăi şi de aş simţi pre cine-mi va spune.
6. Şi de va veni asupră-mi cu multă vîrtute şi apoi cu înfricoşirea nu-mi va isprăvi.
7. Pentru că adevărul şi mustrarea – de la el, şi să scoaţă la săvîrşit judeţul mieu.
8. Pentru că la cêle dentîi voi mêrge şi încă nu voi mai fi; dară cêle de apoi ce ştiu?
9. În stînga făcînd el, şi n-am ţinut; mă va cuprinde cu dreapta, şi nu voi vedea.
10. Pentru că ştiu acum calea mea, alesu-m-au ca aurul.
11. Şi voi ieşi întru porîncele lui, pentru că căile lui am păzit şi nu mă voi abate dentru porîncele lui.
12. Şi nu voi trêce, şi în sînul mieu am ascuns graiurile lui.
13. Iară de au judecat şi el aşea, cine iaste cela ce au grăit împotriva lui? Pentru că carea au vrut el, ⌊acêea⌋[5660] au şi făcut.
14. Pentru acêea preste el am sîrguit, şi dojenindu-mă, am grijit lui spre aceasta.
15. De către faţa lui să mă prea sîrguiesc, să socotesc, şi mă voi înfricoşa de către el.
16. Şi Domnul au muiat inima mea şi Cel Întrutotţiitor au sîrguit pre mine.
17. Pentru că n-am ştiut că-mi va veni mie întunêrec, şi faţa mea au acoperitu-o negură.

Cap 24

1. Şi pentru căci[5661] Domnul nu l-au scăpat ceasurile,
2. Iară cei necredincioşi hotarul au covîrşit, turma cu păstoriul jecuind?
3. Jugul sărăimanilor au luat şi vaca văduii pre carea au văduit.
4. Abătură pre cei neputincioşi dentru calea cea dreaptă ⌊şi⌋[5662] cu totul s-au ascunsu cei blîndzi ai pămîntului.
5. Şi să istoviră ca nişte măgari întru ţarină ⌊pentru mine⌋[5663] ieşind a lor faptă; îndulci-să lor pîinea la cei mai tineri.
6. Ţarină mai nainte de vrême nefiind a lor l-au[5664] secerat; şi cei neputincioşi viile necuraţilor fără simbrie şi nemîncaţi au lucrat.
7. Şi pre mulţi goli au adormit fără de haine şi îmbrăcămintea sufletului lor au luat.
8. De către ruăriturile munţilor să umegesc, pentru că nu au ei acoperemînt, cu piatră s-au îmbrăcat.
9. Au jefuit pre cel sărăiman de către ţîţă, şi pre cel căzut l-au smerit,
10. Şi pre cei goli i-au adormit cu strîmbătate, şi a celor flămîndzi pîinea au luatu-o.
11. În strîmbături cu strîmbul au leşuit, şi calea drepţilor n-au ştiut.
12. Carii dentru cetate şi casele lor s-au izgonit şi sufletul pruncilor au suspinat tare, şi el pentru căci acestora socoteală n-au făcut?
13. Pre pămînt fiind ei, şi n-au cunoscut; şi calea dreptăţii n-au fost ştiind, nici cărările lor au îmblat.
14. Şi cunoscînd lucrurile lor, i-au dat pre înşi la întunêrec; şi noaptea va fi ca un fur.
15. Şi ochii preacurvariului au păzit întunêrecul, dzicînd: «Nu mă va lua aminte mai nainte ochiul, şi ascundere fêţii am pus».
16. Săpat-au întru întunêrec casă; dzua au pecetluit pre sine şi[5665] n-au cunoscut lumină.
17. Căci totodată dimineaţa – lor umbră de moarte, căci va cunoaşte turburările umbrii morţii.
18. Mai iuşor iaste preste faţa apei; blasteme-să partea lor pre pămînt şi să ivască oasele lor pre pămînt uscate.
19. Şi îmbrăţişarea sărăimanilor au jefuit. După acêea să pomeni a lor păcatul,
20. Şi ca o ceaţă a roaăi nevăzută s-au făcut. Şi să dêde lui carele au poftit[5666], şi să să zdrobască tot strîmbul, atocma cu un lemnu nevindecat.
21. Şi pre stearpă nu bine au făcut, şi muiêrea n-au miluit,
22. Şi cu mînie au surpat pre cei neputincioşi şi, sculîndu-să dară, nu va crêde asupra vieţii lui.
23. Bolnăvind, nu nădăjduiască să să însănătoşêdze, ce va cădea cu boală,
24. Pentru că pre mulţi i-au rănit înălţarea lui, să veştejі ca o negură întru căldură sau ca un spic de la trestie de sine fiind căzut.
25. Iară de nu, cine iaste cela ce dzise că minciuni dzic şi va pune întru nimic cuvintele mêle?".

Cap 25

1. Şi răspunzînd Valdad safhitul, dzise:
2. „Ce-i dară? Pocinoc au frică de la el, cela ce face toată ⌊lumea⌋[5667] cu cel înalt.
3. Pentru că au neştine va socoti că va fi dălungare la tîlhari? Pre carii nu vor veni aleşurile de la el?
4. Pentru că cum va fi drept pămîntean înaintea Domnului? Sau cine oare ară curăţi pre sine, născutul muierii?
5. Dă va porînci lunei, nu va lumina; şi stêlele nu-s curate înaintea lui.
6. Şi lasă, omul iaste putrejune, şi fiiul omului – viêrme!".

Cap 26

[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΖ

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΗ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]

Cap 26[5668]

1. Şi răspundzînd Iov, dzise:
2. „Cui te alături, au cui vei să ajuţi? Carea-i, nu la carele iaste multă vîrtute şi la carele braţ tare iaste?
3. Cu carele te-ai sfătuit împreună? Nu la carele-i toată învăţătura? Cui va urma? Nu la carele-i mai mare putêre?
4. Cui ai spus cuvinte? Şi suflarea a cui iaste, cêea ce au ieşit dentru tine?
5. Au doară uriiaşi să vor apleca dedesuptul apei şi vecinilor ei?
6. Gol – iadul de[5669] înaintea lui şi nu iaste învălitură pierirei ⌊lui⌋[5670].
7. Întindzînd crivăţul preste nimic, spîndzurînd pămîntul preste nimic;
8. Legînd apa întru norii lui, şi n-au răurat norul dedesuptul lui.
9. Cela ce ţine obrazul scaunului, întinzînd preste el norul lui.
10. Porînca au golitu-o preste faţa apei pînă la săvîrşirea luminei cu întunêrecul
11. Şi stîlpii ceriului s-au întinsu şi să întristară de cătră striştea lui.
12. Cu vîrtute au potolit maarea şi cu ştiinţă au aşternut chitosul[5671].
13. Şi încuieturile ceriului temú-să de el şi cu porînca au omorît pre bălaurul cel viclean.
14. Iată, acêstea părţi ale căii lui şi pre umăzala cuvîntului vom audzi întru el. Şi tăriia trăsnetului lui, cine ştie cînd o va face?".

Cap 27

1. Şi încă adăogînd Iov, dzise cu înaintea cuvîntului:
2. „Viu Dumnedzău carele aşa mă judecă şi Cel Întrutotţiitor ce mi-au amărît sufletul mieu,
3. Cum încă suflarea mea fiind înlontru şi Duhul dumnedzăiesc cel ci să află mie în nasuri,
4. Ca să nu grăiască budzele mêle fărădălêge, nici sufletul mieu va cerceta strîmbe.
5. Nu-mi fie mie[5672] drepţi pre voi a răspunde, pînă cînd voi muri, pentru că nu-mi voi dăscărca neräutatea mea.
6. Şi la dreptate luînd aminte, însă nu mă împingu înainte, pentru că nu ştiu întru mine fără de cale a face.
7. Însă nu, ce fie nepriêtenii miei ca surparea celor necuraţi[5673] şi cei ce să rădică asupra mea ca pierirea celor fără de lêge.
8. Şi carea iaste nădêjdea la cel necurat, căci să ţine? Nădăjduind pre Domnul, oare mîntui-să-va?
9. Au ruga lui va asculta Dumnedzău? Au venind lui nevoie,
10. Au are vreo îndrăznire înaintea lui ? Au ca cînd are chema el, va asculta lui?
11. Ce, dară, voi povesti voao ce iaste în mîna Domnului; carele sînt de la Cel Întrutotţiitor nu voi minţi.
12. Iată, toţi ştiţi că dăşarte preste dăşarte puneţi.
13. Aceasta-i partea omului necredincios de la Domnul; agonisita sîlnicilor va veni de la Cel Întrutotţiitor preste ei.
14. Iară de să vor face mulţi fiii lor, la junghêre vor fi. Iară de să vor ⌊şi⌋[5674] îmbărbăta, vor cêre.
15. Iară ceia ce custă lui cu moarte vor muri; şi văduile lor nimeni nu le va milui.
16. Dă vor aduna ca pămîntul argintul şi atocma cu lutul va găti aurul,
17. Acêstea toate drepţii le vor cruţa şi banii lui cei adevăraţi vor ţinea.
18. Nu să istovi casa lui ca nişte molii [5675]şi ca nişte păianjini carele au păzit[5676].
19. Bogatul adormi-va şi nu va mai adaoge; ochii lui au dăşchis, şi nu iaste.
20. Tîmpinară lui ca apa durorile şi cu noaptea l-au luat pre el negura.
21. Şi-l va lua pre el arşiţa şi să va duce şi-l va vîntura pre el dentru locul lui.
22. Şi va arunca preste el şi nu să va îndura; dentru mîna lui cu fuga va fugi.
23. Bate-va preste el mîinele lui şi va şuiera pre el dentru locul lui.

Cap 28

1. Pentru că iaste argintului loc de unde să face şi aurul de unde să strécură.
2. Pentru că hierul den pămînt să face şi arama ca piatra să ciopleşte.
3. Rînduială au pus întunêrecului şi tot istovul el îl prea amănuntează. Piatră, întunêrec şi umbra morţii,
4. Rumpere pîrîului[5677] de cătră prăvuiêle. Iară cei ce uitară calea cea dreaptă slăbiră dentru pămîntêni.
5. Clăti-să pămîntul, dentru el va ieşi pîine, dedesupt el s-au întors ca focul.
6. Locul samfirului – pietrile lui; şi lutul – aurului lui[5678].
7. Carea n-au cunoscutu-o pre ea pasăre şi n-au căutat pre ea ochiu de ghipă.
8. ⌊Şi⌋[5679] n-au călcat pre el fiii mîndrilor, n-au trecut preste însă leu.
9. Întru cea cu colţuri au întins mîna lui şi strícă dăzrădăcinînd munţi.
10. Gropîlele apelor, iezuniile şi ţărmurii rîurilor au spart şi tot cinstitul au văzut ochiul mieu.
11. Şi adîncurile rîurilor au acoperit şi arătă a lui putêre la lumină.
12. Şi înţelepţiia[5680] de unde s-au aflat? Şi carele-i locul ştiinţei?
13. N-au văzut pămîntean calea ei, nici s-au aflat între oameni.
14. Bezna zise: «Nu iaste întru mine!». Şi maarea dzise: «Nu iaste împreună cu mine!».
15. Nu va da încuiêre pentru însă şi nu va sta argint premenirea ei.
16. [5681]Şi nu să va ţinea ca aur Sofir, cu ónih cinstit şi[5682]

17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КА̃.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]

КАП. П̃.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 14

[illegible]

zamfir.
17. Nu să va potrivi cu ea aurul şi sticla şi schimbarea ei – vase de aur.
18. Cêle înalte şi gávis nu să vor pomeni şi trage înţelepciunea decît cêle prea de înlontru.
19. Nu să va alătura cu ea topázion al Arăpimei[5683], cu aur curat nu să va ţinea împreună.
20.Şi învăţătura de unde s-au aflat? Carele iaste locul a pricêperii?
21. Uitá pre tot omul şi de către pasările ceriului să ascunse.
22. Pierirea şi moartea dziseră şi am audzit a ei cinstea.
23. Dumnedzău bine întări a ei calea şi el ştie locul ei.
24. Pentru că el tot cel de supt cer vêde,
25. Ştiind cêle den pămînt toate carele au făcut: a vînturilor cumpănă,
26. A apei măsuri. Cînd au făcut, aşa văzînd, au numărat; şi calea întru scuturare, glasuri.
27. Atuncea au văzut pre ea şi au tîlcuit pre ea, gătindu au urmat.
28. Şi dzise omului: [5684]«Iată, cinstea dumnedzăiască iaste învăţătură, iară a să feri de rêle iaste ştiinţă!»".

Lui Iov către priêteni vorbă a 11
Cap 29

1. Şi încă adăogînd Iov dzise cu cuvîntul înainte:
2. „Cine m-are[5685] pune pre lună înaintea dzilelor cărora Dumnedzău m-au cruţat,
3. Ca cînd luciia luminătoriul lui preste capul lui, cînd cu lumina lui mergeam la întunêrec.
4[5686]. Cînd eram dendăstul cu căi, cînd Dumnedzău socoteală facea casei mêle,
5. Cînd eram băhuros foarte şi împregiurul mieu – copiii miei,
6. Cînd să vărsa căile mêle cu unt şi munţii miei să vărsa[5687] cu lapte,
7. Cînd ieşiiam mînecat la cetate şi întru uliţă mi să punea mie jeţ.
8. Văzîndu-mă, tinereii să ascunsără, iară cei bătrîni toţi stătură.
9. Şi gingáşii părăsiră a grăi, dêgetul puind preste gură.
10. Şi cei ce au audzit m-au ferecit, şi limba lor gîltanului lor s-au lipit.
11. Căci urêchea au audzit şi m-au ferecit; şi ochiul văzînd s-au abătut.
12. Pentru că am mîntuit pre sărac dentru mîna sîlnecului şi sărăimanului căruia nu era ajutor am ajutorit.
13. Blagosloveniia celui pierdut preste mine să vie şi rostul văduii m-au blagoslovit.
14. ⌊Şi⌋[5688] dreptatea mă îmbrăcase şi mă învăscuse cu judeţul, tocma cu văşmîntul.
15. Ochiu eram orbilor şi picior şchiopilor.
16. Eu eram părinte celor neputincioşi şi jude-cata carea n-am ştiut am cercetatu-o.
17. Şi am zdrobit măsêlele strîmbilor, den mijlocul dinţilor lor jefuirea am tras.
18. Şi dziş: Vîrsta mea va îmbătrîni, ca un bucium de finic multă vrême voi trăi.
19. Rădăcina mea s-au dăşchis pre apă şi roao va mînea întru sêcerea mea.
20 Slava mea dăşartă cu mine şi arcul mieu întru mîna lui mêrge.
21. De mine audzînd, au luat aminte; şi au tăcut pre sfatul mieu.
22. Preste al mieu cuvînt n-au adaos şi vêseli să făcea cînd lor grăiam.
23. Ca un pămînt însătat aşteptînd ploaia, aşa aceştia pre al mieu graiu.
24. Dă voi rîde către ei, nu vor crêde; şi lumina obrazului mieu nu cădea.
25. Ales-am calea lor şi am stătut boiêrin; şi lăcuiam ca un împărat întru tîlhari, în ce chip pre cei smeriţi rugam.

Cap 30

1. Iară acum batjocuriră-mă cei mai mici, acum mă dojenesc pre o parte cărora dăfăima pre părinţii lor, pre carii n-am socotit vrêdnici ciinilor alor miei[5689] păstori.
2. Şi-ncă vîrtutea mîinilor lor – pentru ce mie? Preste ei pieri săvîrşirea,
3. Cu lipsă şi cu foamete trăgîndu-mă. Cei ce fugiia fără de apă ieri, cu prindere şi chinuire.
4. Cei încungiură fără foameţi preste răsunător şi ceia ce neflămînde sînt a lor bucatele,
5. Şi necinstiţi, şi dăfăimaţi, lipsiţi de tot binele, carii şi rădăcinile lêmnelor amesteca de foamete mare; sculatu-s-au asupră-mi furi,
6. Cărora casele lor era gauri de pietri,
7. ⌊Şi⌋[5690] între mijlocul celor cu glas bun vor striga carii supt ogrinji sălbateci petrecea,
8. Celor fără minte fii şi necinstiţi lor, nume şi cinste să stinse de pre pămînt.
9. Iară acum copuz eu sînt lor şi pre mine povêste mă au.
10. Şi mă urîră, depărtîndu-să departe, şi de către faţa mea nu scumpiră scuipitul.
11. Pentru că dăşchizînd tulba lui m-au chinuit şi frîu fêţii mêle au trimis.
12. Preste dreptul odraslii[5691] s-au rădicat asupra, piciorul lui au întinsu şi au făcut cale preste mine cărările pierirei lor.
13. Frecatu-s-au cărările mêle pentru că au dăzbrăcat văşmîntul mieu.
14. Cu săgeţile lui m-au împroşcat şi să tribuiêşte cu mine cum ii iaste voia, întru

durori

15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

ΚΕΦ. ΙΔ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]

durori m-am frămîntat.
15. Întorcu-mi-să durorile, dusu-mi-s-au nădêjdea ca un vînt şi ca un nor mîntuirea mea.
16. Şi acum preste mine să va turna sufletul mieu şi mă au pre mine dzilele durorilor.
17. Şi cu noaptea oasele mêle s-au arsu şi vinele mêle s-au dăzlegat.
18. Cu multă vîrtute s-au apucat de văşmîntul mieu, ca gulerul cămeşii mêle m-au cuprins pre mine.
19. Şi mă socoteşti pre mine atocma cu lut, în pămînt şi în cenuşe – partea mea.
20. Şi am strigat cătră tine, şi nu mă asculţi; şi stătut-au şi m-au socotit.
21. Şi s-au suit preste mine fără de milostenie, cu mîna tare m-ai bătut,
22. Şi m-ai rînduit pre mine întru dureri şi m-ai lăpădat de la mîntuire.
23. Pentru căci ştiu că moartea mă surpă, pentru că casa la tot pămînteanul – pămîntul.[5692]
24. Pentru că măcar de aş putea pre mine să mă omor sau să mă rog altuia, şi-mi va face mie aceasta.
25. Şi eu preste tot neputinciosul am plîns, suspinat-am văzînd om întru nevoi.
26. ⌊Şi⌋[5693] eu ţiind la bunătăţi, iată, mi-au tîmpinat mie mai mult dzile[5694] rêle.
27. Inima mea au fiert şi nu va tăcea, apucatu-m-au dzile a sărăciei.
28. Suspinînd, am mersu fără de zăbală şi stau întru adunare strigînd.
29. ⌊Şi⌋[5695] frate m-am făcut a sirinilor şi priêten struţilor.
30. ⌊Şi⌋[5696] piêlea mea s-au ucis tare şi oasele mêle să ojojiră de arşiţă[5697].
31. Şi să istovi la plîngere[5698] copuzul mieu, şi cîntarea mea – la plîngere mie.

Cap 31

1. Făgăduinţă am pus ochilor miei şi nu voi pricêpe preste ficioară.
2. Şi ce au împărţit Dumnedzău să murim? Şi moştenirea Celui Dăstul dentru cêle înalte?
3. Vai, pierire celui strîmbu şi înstreinare celor ce fac fărădelêge!
4. Au nu el va vedea calea mea şi toate cărările mêle va număra?
5. Iar dă aş fi mers cu batjocuritori şi de ar fi sîrguit piciorul mieu la vicleşug,
6. Pentru că stau cu cumpănă dreaptă, văzut-au Domnul nerăutatea mea.
7. Dă s-au abătut piciorul mieu dentru cale şi de au urmat ochiul lui inima mea şi de am atins cu[5699] mîinele mêle de daruri,
8. Să samăn dară, şi alţii să mănince, şi fără de rădăcină să mă fac pre pămînt.
9. Sau de au ⌊şi⌋[5700] urmat inima mea la muiêrea a om altuia sau şi aşezat m-am făcut la uşele ei,
10. Să placă dară şi muiêrea mea ⌊la om⌋[5701] altul, iară pruncii miei să să smerească.
11. Pentru că mînie a urgiei neoprită a pîngări a omului muiêre.
12. Pentru că foc iaste arzător preste toate dzilele şi, căruia va veni, den rădăcină l-au pierdut.
13. Sau de am dăfăimat judeţul slugii mêle sau a slujnicii, judecîndu-să ei cătră mine,
14. Pentru că ce voi face de-mi va face cercetare Domnul? Iară ⌊de va fi⌋[5702] şi socoteală, ce răspuns voi face?
15. Carea-i, au nu cum şi eu am fost în pîntece, şi aceia au fost? Şi ne-am făcut într-un pîntece.
16. Şi cei neputincioşi treaba carea odinioară avea n-au greşit, şi al văduii ochiu n-am topit.
17. Şi de am mîncat şi pîinea mea sîngur şi nu şi celui sărăiman am dat dentru însă?
18. Căci dentru tinerêţele mêle hrăniiam ca un părinte şi dentru zgăul maicii mêle am poveţit.
19. Sau de am trecut gol pierind şi nu l-am îmbrăcat,
20. Şi cei neputincioşi de nu m-au blagoslovit, şi de tunderea mieilor miei s-au încălzit umerile lor.
21. De am rădicat pre cel sărăiman mîna, nădăjduind căci mult ajutor mie îmi iaste,
22. Să să dăsparţă, dară, umărul mieu dentru încheietură şi braţul mieu din cot[5703] să să surpe.
23. Pentru că frica Domnului m-au ţinut pre mine şi de la luarea lui nu voi suferi.
24. De am rînduit aurul vîrtutea mea, sau de am nădăjduit la piatra scumpă,
25. Sau de m-am veselit făcîndu-mi-să avuţie multă, sau de am pus[5704] mîna mea şi preste cei nenumăraţi;
26. Sau nu vedem pre soarele ce lumineadză că să lipsêşte şi luna că să strică?
27. Pentru că nu iaste preste înşii. Sau de s-au înşelat pre ascuns inima mea şi de am pus mîna mea preste rostul mieu, am sărutat.
28. Şi aceasta poate să fie fărădelêgea mea cea mai mare, să va socoti, căci am minţit înaintea Domnului celui înalt.
29. Şi de m-am veselit preste cădêrea nepriêtenilor miei şi dzise inima mea:
30. «Bine-i», să audză, dară, urêchea blăstămul mieu şi să mă povestesc, dară, de cătră nărodul[5705] mieu chinuindu-mă.
31. Şi de au dzis de multe ori slujnicile mêle: «Cine ne are da noao dentru pielíţele lui să ne săturăm?»,
32. Fiind eu foarte bun, şi afară nu mînea striin, şi uşa mea la tot cel ce veniia să dăşchidea.
33. Şi de am greşit fără de voie, am ascuns păcatul mieu,
34. Pentru

că nu m-am

[illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

КАП. ЛВ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

7 [illegible]

[illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible]

КАП. ЛГ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible]

că nu m-am înfruntat de către înmulţimea gloatei mulţime, ca să nu mărturisesc înaintea lor,
35. Şi de am lăsat pre cel neputincios să iasă uşa mea cu sînul deşert, ⌊de nu mă temeam⌋[5706],
36. Cine va da pre cel ce va audzi pre mine? Şi mîna Domnului mieu, de nu mă vrea tême? Şi scrisoare de aveam asupra cuiva, pre umeri puind cunună, o vrea citi.
37. Şi de nu rumpîndu-o o vrea da, nimic luînd pentru datornic.
38. De au suspinat pămîntul vreodinioară asupră-mi sau de rozoarele ei[5707] au plînsu toate odată,
39. Şi[5708] sau de am mîncat vîrtutea ei[5709] sîngur, fără de preţ, sau şi sufletul Domnului pămîntului luînd am voierat,
40. Pentru grîu, dară, să-mi iasă urzică, şi pentru orz, rug!". Şi tăcu Iov cu graiurile.

Cap 32

1. Şi încetară şi cei 3 priêteni ai lui încă a mai grăi împotriva lui Iov, pentru că era Iov drept înaintea lui.
2. Şi să mînié Elius al lui Varahiil vuzanul, dentru rudenia lui Ram, a ţării Avsitídei; şi să mîniia pre Iov foarte, pentru căci dovedea pre sine drept înaintea Domnului.
3. Şi asupra celor 3 priêteni să mînié foarte, pentru căci n-au putut să răspundză împotrivă graiuri lui Iov, şi-l puseră pre îns a fi necredincios.
4. Şi Elius îngădui a da răspuns lui Iov, căci mai bătrîni decît el sînt cu zilele.
5. Şi văzu Elius că nu iaste răspuns întru rostul celor 3 oameni şi să mîniia cu urgiia lui.

⌊A lui Eliú către priêteni şi către Iov împotrivă răspuns⌋[5710]

6. Şi răspunzînd Elius a lui Varahiil vuziteanul, dzise: „Mai tînăr sînt cu anul, iară voi sînteţi mai bătrîni. Pentru acêea am tăcut, temîndu-mă ca voao să vă povestesc a mea ştiinţă.
7. Şi am dzis că: «Nu iaste vrêmea ceiia ce grăiêşte şi întru mulţi[5711] ani nu ştiu învăţătura.
8. Ce duh iaste întru pămînteni şi suflare a Celui Întrutotţiitor iaste ceea ce învaţă».
9. Nu cei cu ai mulţi sînt cei înţelepţi, nici cei bătrîni ştiu judeţul.
10. Pentru acêea am dzis: Ascultaţi pre mine, şi voi povesti voao carele ştiu. Băgaţi în urechi graiurile mêle, pentru că voi grăi, voi ascultînd.
11. Iată, am audzit cuvintele voastre, băgat-am în urechi pînă la pri-
cêperea voastră,
12. Pînă unde veţi certa cuvintele şi pînă la voi voi pricêpe. Şi iată, nu era lui Iov mustrîndu-l, răspundzînd graiurile lui dentru voi,
13. Pentru ca să nu ziceţi: «Aflat-am înţelepciunea Domnului, adăogîndu-ne».
14. Şi la om v-aţi întorsu a grăi cuvinte ca acêstea.
15. S-au spămîntat, n-au mai răspuns încă, au vechit dentru însele cuvinte.
16. Răbdat-am, pentru că nu am grăit; căci au stătut şi n-au răspuns.
17. Căci voi răspunde şi eu o parte". Şi răspundzînd Elius, iarăşi dzise: „Iarăşi voi grăi,
18. Pentru că plin sînt de cuvinte, pentru că mă piêrde pre mine duhul pîntecelui.
19. Şi pîntecile mieu ca un foale de must fierbînd legat, au ca o foaie a unui căldărar spartă.
20. Grăi-voi, pentru ca să mă odihnesc dăşchidzînd budzele[5712].
21. Pentru că de om nu mă voi ruşina şi încă nici de pămîntean nu mă voi stidi.
22. Pentru că nu ştiu a mă miera de faţă. Iară de nu, şi pre mine moliile mă vor mînca.

Cap 33

1. Şi nu ⌊aşa⌋[5713] însă, ce ascultă, Iov, graiurile mêle şi viersul bagă-l în urechi!
2. Pentru că, iată, am dăşchis gura mea şi au grăit limba mea întru guşterul mieu.
3. Curată mi-e inima cu graiurile şi pricêperea budzelor mêle curat va gîndi.
4. Duhul cel dumnedzăiesc – ce m-au făcut pre mine şi suflarea Celui Întrutotţiitor ce mă învaţă pre mine.
5. Dă poţi, dă-mi răspuns mie către acêstea. Îngăduiêşte, stă către mine şi eu către tine.
6. Den tină te-ai întregit tu, ca şi eu; dentru unul ne-am săvîrşit.
7. Nu frica mea te va strînciuna, nice mîna mea grea va fi preste tine.
8. Ce numai ai dzis întru urechile mêle, glasul cuvintelor tale am audzit. Pentru căci dzici:
9. «Curat sînt, nefiind greşit; şi fără hulă eram, n-am fărălegiuit,
10. Şi hulă asupra mea au aflat şi mă socoteşte ca pre un nepriêten,
11. Şi au pus întru lemnul mieu piciorul ⌊tău⌋[5714] şi au păzit toate căile mêle!».
12. Pentru că cum dzici: «Drept sînt şi nu m-au ascultat»? Pentru că vêcinic iaste cel de asupra pămîntênilor.
13. Şi dzici: «Pentru căci dreptăţiile mêle n-au ascultat mie tot cuvîntul?».
14. Pentru că grăind o dată Domnul, iar în a doao – vis,
15. Au întru cercetare de noapte, sau ca cînd cade straşnică frică preste oameni, preste adormituri, preste pat.

atuncea

16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΔ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29

16. Atuncea descopere mintea omului întru chipuri de frică, ca unele ca acêstea pre ei au înfricoșat,
17. Să întoarcă om de la strîmbătate și trupul lui de la cădêre au mîntuit.
18. Și nu s-au îndurat sufletul lui de la moarte și ca să nu cază el întru război.
19. Și iarăși mustrắ pre el pentru boală pre pat[5715] și mulțimea oaselor lui au amorțit.
20. Și toată mîncarea grîului nu va putea să priimască, și sufletul lui mîncare poftêște,
21. Pînă unde să vor putrezi lui pielíțele și va dovedi oasele[5716] lui deșarte,
22. Și să apropiia la moarte sufletul lui și viața lui în iad.
23. Dă vor fi 1000 de îngeri purtători de moarte, unul dentru înșii nu-l va răni pre el, de va gîndi cu inima să să întoarcă cătră Domnul, și va povesti omului hula lui și fărădelêgea lui va arăta.
24. Opri-l-va ca să nu cază el la moarte și va întineri lui trupul ca o unsoare pre părête și oasele lui le va împlea de mădúhă
25. Și va muia lui pielíțele ca unui prunc și-l va așeza pre el îmbărbătîndu-să întru oameni.
26. Și rugîndu-să cătră Domnul, și priimite lui vor fi și va întra cu față lină; cu mărturisire va da oamenilor dreptate.
27. Și apoi, atuncea va trimite om, el șie dzicînd: «În ce fêl făcea[5717], și nu vrêdnice m-au certat de carele am greșit!
28. Mîntuiêște sufletul mieu, ca să nu viu la pierire[5718], și viața mea lumină va vedea.
29. Iată, acêstea toate le lucrează Cel Vîrtos, căi trei, cu omul.
30. Ce mîntui sufletul mieu den moarte, pentru ca viața mea întru mine va lăuda pre el».
31. Bagă în urechi, Iov, și ascultă-mă! Asurzêște, și eu voi fi grăind.
32. Dă sînt ție cuvinte, răspunde mie! Grăiêște, pentru că voi să te îndreptedzi tu!
33. Iară de nu, tu ascultă-mă; asurzêște, și te voi învăța înțelepciunea!".

Cap 34

1. Și răspundzînd Elius, dzise:
2. „Ascultați-mă, înțelepți, știind a băga în urechi ⌊binele⌋[5719],
3. [5720]Căci urêchea cuvinte ispitêște și gușterul gustă mîncare.
4. Județ să luăm noao, să cunoaștem întru mijlocul nostru ce iaste bun.
5. Căci au dzis Iov: «Drept sînt, Domnul mi-au mîntuit județul.
6. Și au mințit cu județul mieu, sîlnică-i săgeata mea fără de strîmbătate!
7. Cine-i om ca și Iov? Bînd batjocuríia ca apa,
8. Nefiind păcătuit, nici necredincios, nici întru tot neîmpreunîndu-să cu cei ce fac cêle fără de lêge, ca să margă cu cei fără de credință».
9. Pentru că să nu zici că: «Nu va fi socotința omului!». Și socoteala lui – de la Domnul.
10. Pentru acêea, cei pricepuți la inimă, ascultați-mă! Să nu-mi fie mie înaintea Domnului a păgîni și înaintea Celui Întrutotțiitor a turbura ce-i drept.
11. Ce dă omului în ce chip fieștecarele dentru ei și întru cărarea omului afla-va pre îns.
12. Au socotești pre Domnul fără de cale a face? Acel Întrutotțiitor va turbura județul, carele au făcut pămîntul?
13. Și cine iaste cela ce face cel de supt cer și cêle ce-s într-însă toate?
14. [5721]Că dă va vrea să oprească și duhul lîngă el să socotească,
15. Muri-va tot trupul deodată, pentru că tot pămînteanul la pămînt va mêrge, de unde s-au și zidit.
16. Iară de nu te înveți, ascultă acêstea, bagă în urechi glasul cuvintelor!
17. Vezi tu pre cel ce face fărădelegi și pre cel ce piêrde pre cei răi, fiind vêcinic drept.
18. Necredincios cela ce dzice împăratului: «Fără lêge faci!»; «Prea necredincios!» boiêrilor;
19. Carele nu s-au stidit de cătră fața celui cinstit, [5722]nici știe cinste a pune celor gingași, să să laude[5723] fêțele lor.
20. Și dășarte lor să vor istovi a striga și a să ruga omului, pentru că s-au trebuit fărădelêge, încuindu-să cei fără putință.
21. Pentru că el iaste văzător faptelor oamenilor și-l uită pre el nici una dentru carele fac,
22. Nice iaste loc a să ascunde cei ce fac cêle fără de lêge.
23. Căci nu preste om va pune încă, [5724]pentru că Domnul pre toți privêște,
24. Cela ce pricêpe cêle nepricepute, slăvite și minunate, cărora nu iaste număr,
25. Cela ce cunoaște lor lucrurile și va întoarce noapte și să vor smeri;
26. Și au stinsu pre cei necurați și văzuți înaintea lui ⌊sînt⌋[5725],
27. Căci s-au abătut dentru lêgea lui Dumnedzău și dreptățile lui nu le-au cunoscut,
28. Ca să aducă preste el strigare de mêser, și strigarea săracilor va audzi,
29. Și el linește va da. Și cine

va vino-

[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]

КАП. ЛЕ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

КАП. ЛS.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

va vinovăţi şi va ascunde faţa şi cine-l va vedea pre îns? Şi asupra limbei şi asupra omului deodată
30. Împărăţind om făţarnic de către greotatea nărodului,
31. Căci către Cel Tare, cela ce dzice: «Luat-am, nu voi zăloji!
32. Fără de mine voi vedea. Tu îmi arată mie dă am făcut strîmbătate, nu voi adaoge.
33. Nu de la mine să o plăteşti pre însă? Căci tu vei împinge-o? Căci tu vei alege, şi nu eu? Şi ce ai cunoscut? Grăiêşte!».
34. Pentru acêea înţelepţii la inimă vor grăi acêstea şi omul înţelept mi-au ascultat cuvîntul.
35. Şi Iov nu întru pricêpere au grăit şi graiurile lui nu-s întru ştiinţă.
36. Însă nu, ci te învaţă, Iov, să nu dai încă răspunsul ca şi cei fără minte,
37. Pentru ca să nu adaogem preste păcatele noastre şi fărădelêge preste noi să va socoti, multe grăind graiuri înaintea Domnului".

Cap 35

1. Şi răspundzînd încă Elius, dzise:
2. „Ce aceasta ai socotit întru judeţ? Tu cine eşti, căci ai dzis: «Drept sînt înaintea Domnului»?
3. Sau vei grăi: «Ce voi face, greşind?».
4. Şi eu îţi voi da ţie răspuns şi la cîte 3 priêtenii tăi.
5. Privêşte în cer şi vezi, prea învaţă norii cum sînt sus de la tine. Dă ai greşit, ce vei face?
6. Iară de ai fărălegiuit şi multe, ce poţi să faci?
7. [5726]În vrême dară ce eşti drept, ce vei da lui sau ce dentru mîna ta va lua?
8. La omul ce-i asêmene ţie – necurăţiia ta; şi la fiiul omului – dreptatea ta.
9. De către mulţime asuprindu-să, vor striga; vor ţipa de braţul a mulţi.
10. Şi n-au dzis: «Unde iaste Dumnedzău, cela ce m-au făcut, cela ce rînduiêşte păzi de noapte,
11. Cela ce mă hotăraşte de către dobitoacele pămîntului şi de către pasările ceriului?».
12. Acoló vor striga şi însă nu va audzi, de sudalma celor răi.
13. Pentru că fără de cale a vedea nu va Domnul. Pentru că acela, Cel Întrutotţiitor, văzător iaste celor ce săvîrşesc fărădelegile şi mă va mîntui.
14. Şi te[5727] judecă înaintea lui, de poţi pre el să-l laudzi, cum iaste şi acum.
15. Pentru că nu iaste socotind urgiia lui, n-au cunoscut la greşêle foarte.
16. Şi Iov întru dăşert dăşchide gura lui, cu neştiinţa cuvintele îngreuiază".

A lui Iliú vorbă a cincea[5728]
Cap 36

1. Şi adăogînd Eliú încă, dzice:
2. „Îngăduiêşte-mă puţin încă, pentru ca să te învăţ, pentru că încă întru mine iaste cuvînt.
3. Luînd ştiinţa mea mică, şi cu faptele mêle drêpte voi grăi cu adevărat,
4. Şi nu strîmbe graiuri pre strîmbul vei pricêpe.
5. Şi să ştii că Domnul nu va izgoni pre cel fără răutate; tarele în vîrtute,
6. Însă nu va învíe inimile necredincioşilor şi judêţele săracilor va da.
7. Nu va lua de la cel drept ochii lui şi cu împăraţi în scaun va şedea pre înşi întru biruinţă; şi să va înălţa,
8. Şi cei obeziţi întru cătuşi să vor opri cu funie de meseretate.
9. Şi va povesti lor faptele lor şi greşalele lor, căci vor întări-să.
10. Ce celui drept va asculta şi dzise că să vor întoarce de către strîmbătate.
11. Dă vor asculta şi vor sluji, vor isprăvi dzilele lor întru bune şi anii lor întru bune faceri.
12. Iară pre cei necredincioşi nu-i mîntuiêşte, pentru ca nevrînd ei să ştie pre Domnul,
13. Şi pentru căci, învăţîndu-să, neascultători era. Şi cei făţarnici la inimă rîndui-vor mînie, nu vor striga, căci au legat pre ei.
14. Moară, dară, întru tinerêţe sufletul lor, iară viaţa lor rănindu-să de îngeri,
15. Pentru care au năcăjit pre cel slab şi neputincios. Şi judeţul linilor îl va pune.
16. Şi încă te-au înşelat pre tine dentru rostul nepriêtenului. Beznă, vărsarea – dedesuptul ei, şi să pogorî masa ta plină de grăsime.
17. Şi nu să va lipsi de către drepţi judeţul şi mîniia preste cei necredincioşi va fi, pentru necurăţiia darurilor cărora priimiia pre strîmbătăţi.
18. Să nu te abată de bunăvoie mintea,
19. De rugă, în nevoie fiind neputincioşi, şi pre toţi ceia ce ţin vîrtute.
20. Să nu tragi noaptea ca să suie alţii pentru înşii,
21. Ce păzêşte să nu faci fără de cale, pentru că dentru acêstea vei scoate den sărăcie.
22. Iată, Vîrtosul va întări cu vîrtutea lui, pentru că cine iaste ca el sîlnec?
23. Şi cine iaste cel ce cercetează ale lui lucruri? Sau cine-i cela ce au dzis: «Făcut-au strîmbe»?
24. Adu-ţi aminte că mari lucrurile lui sînt, cărora au biruit oameni.
25. Tot omul au văzut întru sine, căci rănindu-să sînt pămîntêni.
26. Iată, Cel Vîrtos mult, şi nu ne vom cunoaşte numărul anilor lui, şi-i nesăvîrşit!
27. Şi numărate-i sînt lui picăturile ploii,

28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛЗ

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]

[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛИ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]

[illegible]

și să vor vărsa ploii întru nori.
28. Cură-vor vechituri și umbrí nori preste nepovestiți pămîntêni; ⌊[5729]ceas puse dobitoacelor, și știu a zăcerii rînd. Întru toate acêstea nu s-au cercetat ție cugetul, nici să primenește inima ta de către trup?
29. ⌊[5730]Și de vei pricêpe întinderea norului, de-atocma cortului lui,
30. Iată, întinde preste ea rază, și rădăcinările mării au acoperit.
31. Pentru că întru ei va judeca năroadele, da-va hrană celui vîrtucios.
32. Preste mîini au acoperit lumină și au porîncit pentru[5731] ea întru cel ce tîmpină.
33. Povesti-va pentru îns priêtenului lui; agonisită și pentru strîmbătate.

Cap 37

1. Și de[5732] aceasta s-au scuturat inima mea și au cursu dentru locul ei.
2. Ascultă audzu întru urgiia mîniei Domnului, și cercetare dentru rostul lui va ieși!
3. Dedesuptul a tot ceriul – începătura lui, și lumina lui – pre aripile pămîntului.
4. Denapoia lui va striga cu[5733] glasul sudălmii lui și nu va primeni pre înși, căci va audzi glasul lui.
5. Tuna-va Tarele cu glasul lui minunat, ⌊ceas puse dobitoacelor și știu a adormirei rînduială; pren acêstea toate nu ți s-au cercat cugetul, nici să schimbă inima ta de la trup⌋[5734] pentru că au făcut mari carele nu le-am știut,
6. Porîncind omătului: «Fă-te pre pămînt!». Și iarna – ploaie și iarnă a ploilor silei lui.
7. Întru mîna a tot omul pecetluiêște, pentru ca să cunoască tot omul a lui slăbiciune.
8. Și întrắ hiară supt acoperemînt și mîlcomișiră pre zăcêre.
9. Dentru cămări vin durori și dentru vîrfuri – frig,
10. Și dentru suflarea Tarelui va da gheața și cîrmuiêște apa cum și-i iaste voia.
11. Și pre cel ales îl întristeadză norul, rășchira-va noru lumina lui.
12. Și el țîrcălamuri va strica, unde va vrea, la lucrurile lor. Toate oricîte va porînci lor, acêstea sînt rînduite de la el pre pămînt,
13. Ori la învățătură, ori la pămîntul lui, ori la milă va afla pre el.
14. Bagă în urechi acêstea, Iov! Stă, învață putêrea Domnului!
15. Știm că Domnul au pus lucrurile lui, lumină făcînd întru de-ntunêrec[5735].
16. Și știe dăspărțirea norilor și cêle înfricoșate căderi a răilor.
17. Și ție vășmîntul fierbinte și să potolêște preste pămînt de la nótos.
18. Întări-vei cu el la vechituri, tari ca vedêrea răvărsării.
19. Pentru căci învață-mă, ce vom grăi lui? Și vom potoli multe dzicînd.
20. Au carte, au scriitor îmi stă aproape, pentru ca om stînd să-l tacă?
21. Și la toți nu văzută – lumina, curată iaste întru vechituri, ca și cea de la el întru nori.
22. De la miazănoapte – nuări cu fêțe[5736] de aur; pre aceștia mare-i slava
23. Și cinste de la Cel Întrutotțiitor. Și nu aflăm pre altul asêmenea cu vîrtutea lui, cela ce judecă cêle drêpte; nu gîndești că-l aude pre el?
24[5737]. Pentru acêea să vor tême de el oamenii[5738] și să vor tême de iale ⌊și⌋[5739] cei înțelepți la inimă".

Cap 38

1. Și după ce părăsi Elius de voroavă, dzise Domnul lui Iov pren volbură și nori:
2. „Cine-i acesta ce-mi ascunde mie sfatul și țiind graiurile întru inimă pre mine socotêște să ascundză?
3. Încinge ca un om mijlocul tău și te voi întreba pre tine, și tu să-mi răspundzi:
4. [5740]Unde ai fost cînd puneam temeiul pămîntului? Și-mi spune mie, de știi pricêperea.
5. Cine au pus măsurile ei, de știi? Sau cine-i cela ce au adus funie preste însă?
6. Pre ce stîlpii lui sînt întăriți? Și cine iaste cela ce au pus piatră încolțurată preste îns?
7. Cînd s-au făcut stêlele, m-au lăudat cu glas mare toți îngerii miei.
8. Și am îngrădit maarea cu porți, cînd să pornea den pîntecile maicii ei ieșind.
9. Și am pus ei nor îmbrăcarea și cu negură pre ea am înfășat.
10. Și am pus ei hotară, puind împregiur lăcăți și porți.
11. Și am dzis ei: «Pînă aicea să vii și să nu covîrșești; ce întru tine să să surpe valurile tale!».
12. Sau asupra ta au rînduit lumina cea de dimineață? Și luceafărul știe șiragul său,
13. Să să apuce de aripile pămîntului să scuture pre cei necurați dentru el.
14. Și tu, luînd de la pămînt tină, ai zidit vită și grăitor pre îns l-ai pus pre pămînt?
15. Și ai luat de la cei necurați lumina și brațul mîndrilor ai surpat?
16. Venit-ai la pămîntul mării și întru urmele beznii ai îmblat?
17. Și dășchidu-ți-să ție cu frică porțile morții și portarii iadului, văzîndu-te, să întrestară?

și învă-

18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛѲ.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]

18. Și învățatu-te-ai lățimea cei de supt cer? Spune-mi, dară, mie cîte carea iaste.
19. Și întru ce pămînt mîne lumina? Și a întunêrecului carele-i locul?
20. De mă vei aduce la hotarăle lor? Au dă și știi cărările lor?
21. Știi poate că atuncea te-ai născut, și numărul anilor tăi – mult!
22. Și ai venit la vistiêrile zăpăzii și vistiêrele smidei ai văzut.
23. Și să află ție la vrêmea nepriêtenilor și ceasul războiului și bătăii.
24. Și de unde iêse bruma sau să dășchide austrul la cel de supt cer?
25. Și cine au gătit ploaie buhoioasă curăre și calea huietilor,
26. Ca să ploaie pre pămînt unde nu iaste om, pustiiu unde nu iaste om întru el,
27. Ca să sature necălcat și nelăcuit și a răsări ieșire de pajiște?
28. Cine-i a ploaiei tată? Și cine iaste cela ce au născut bulguri de roao?
29. Și den pîntecile cui iêse gheața? Și bruma în cer cine au născutu-o?
30. Au pogoară ca o apă curînd? Fața beznii cine au rînduit?
31. Și ai priceput legătura Găinușii și îngrădirea lui Orion ai dezlegat?
32. Au dășchide-vei Mazuroth întru vrêmea lui și pre Luceafărul decusară la satul lui vei aduce pre el?
33. Și știi primenirele ceriului sau cêle de supt cer totodată făcîndu-să?
34. Și vei chema norul cu glas și cutremurul apei pornitoare va asculta ție?
35. Și vei trimite trăsnete și vor mêrge? Și vor grăi ție: «Ce iaste?»?
36. Și cine au dat muierilor a țăsăturii învățătură sau împistritoare știință?
37. Și cine-i cel ce numără norii cu învățătura și ceriul la pămînt l-au plecat?
38. Și iaste răvărsat ca pămîntul cu pulberea, și l-am lipit pre el ca pre o piatră cu patru muchi ⌊de piatră⌋[5741].
39. Și vei vîna leilor mîncare? Și vei sătura sufletile bălaurilor?
40. Pentru că să tem întru zăcerile lor, șed întru păduri aleșuind.
41. [5742]Și cine au gătit corbului mîncare? Pentru că puii lui cătră Domnul strigă rătăcind, mîncările cercînd.

Cap 39

1. Dă ai cunoscut vrêmea nașterii pietrii țapcerbilor[5743]? Și ai păzit chinurile cerbilor?
2. Și ai numărat lunile lor pline a nașterii lui? Și chi-nurile lor ai dăzlegat?
3. Și ai hrănit lor ficiorii afară den frică? Și chinurile lor le vei trimite?
4. Vor lepăda fiii lor, înmulți-să-vor întru naștere, ieși-vor și nu să vor mai întoarce la ei.
5. Și cine iaste cela ce au lăsat pre măgariul sălbatec volnic, și legăturile lui cine le-au dăzlegat?
6. Și am pus petrêcerea lui pustiiul și lăcașurile lui sărătura.
7. Batjocurind mulțimea gloții cetății și hula birariului nu audzind,
8. Socoti-va munții pășciunea lui și denapoia a tot vêrdele cearcă.
9. Și va vrea ție inorodul să-ți slujască sau să doarmă pre iêslea ta?
10. Și vei lega cu curêle jugul lui, sau trage-va ție răzoare în cîmp?
11. Și nădăjduiești preste îns, că multă-i vîrtutea lui? Și vei lăsa preste el faptele tale?
12. Și vei crêde că-ți va da ție sămînța și va aduce ție ariia?
13. Aripa celor ce să veselesc neélassa, să[5744] va zemisli asída și nessa?
14. Căci va lăsa la pămînt oaăle ei și preste țărnă va cloci,
15. Și au uitat că piciorul va răsîpi și jiganiile cîmpului vor[5745] călca.
16.Năsîlnicí fiii ei, ca și nu pre sine, întru dășert au ostenit fără de frică.
17. Căci au tăcut ei Dumnedzău înțelepciunea și n-au făcut ei parte întru pricêpere.
18. După vrême întru înălțime va înălța ⌊și⌋[5746] va batjocuri pre cal și pre călărețul lui.
19. Au tu ai pus calului putêre și ai pus[5747] grumadzului lui frică?
20. Și ai pus preste el armele toate și mărirea piepturilor îndrăznirea?
21. Săpînd cu piciorul, să întîrneadză, și iêse la cîmp cu vîrtute; tîmpinînd săgeți,
22. Batjocurêște, și nu să va întoarce de la hier.
23. Preste el să semețêște arcul și sabiia,
24. Și urgie va stinge pămîntul, însă nu va crêde, pînă nu va da sămnu trîmbița.
25. Și făcînd semnu trîmbița, dzice: «Bine!». Și de departe adulmăcắ[5748] războiul cu chiot și strigare.
26. Sau dentru a ta știință stă șoimul, întindzînd aripile neclătit, căutînd cêle despre áustru?
27. Și pre porînca ta să înalță vultúrul,
28. Și grípsosul pre cuibul lui ședzînd mîne, pre pisc de piatră și ascuns?
29. Acoló fiind, cearcă mîncările, de departe ochii lui străjuiesc,
30. Și puii lui să frămîntă în sînge, și oriunde vor fi morți, îndată să află".
31. Și răspunse Domnul ⌊Dumnedzău⌋[5749] lui Iov

și dzise

32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]

КАП. М.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]

КАП. МА.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]

şi dzise:
32. „Nu judeţ cu Cel Dăstul judeci? Mustrînd pre Dumnedzău va răspunde pre îns”.
33. Şi răspundzînd Iov, dzise Domnului:
34. „Ce încă eu mă judec, învăţîndu-mă şi dovedind pre Domnul, audzind ca acêstea, nimică fiind? Şi eu care răspuns voi da cătră acêstea? Mîna voi pune preste gura mea.
35. O dată am grăit, iară la al doilea nu voi adaoge”.

Cap 40

1. Şi încă răspundzînd Domnul, dzise lui Iov dentru nor:
2. „Nu, ce încinge ca un om mijlocul tău, şi te voi întreba pre tine, şi tu îmi răspunde!
3. Au dăpărtedzi-mi judeţul? Şi socoteşti cum nu într-alt chip eu ţie să fiu[5750] isprăvit, fără numai pentru ca să te arăţi drept?
4. Au braţul tău iaste asupra Domnului, au cu glas ca el tuni?
5. Ia înălţime şi tărie şi mărire şi cinste te îmbracă.
6. Şi trimite îngeri cu urgie şi pre tot sămeţul smerêşte,
7. Şi pre cel mîndru stinge şi pre necuraţi îndată putredzêşte-i.
8. Şi ascunde totdeodată în pămînt afară şi obrazele lor de necinste le împle.
9. Şi voi povesti, dară, că poate dreapta ta să mîntuiască.
10. Ce iată, dară, iată hiară lîngă tine; iarbă ca boii atocma mănîncă.
11. Iată, dară, vîrtutea lui pre mijloc şi tăriia lui pre buricul pîntecelui.
12. Pus-au ceriul ca un chiparis şi vinele lui sînt împletite.
13. Coastele lui – coaste de aramă şi spinarea lui – hier vărsat.
14. Acêstea sînt începătura zidirei Domnului, făcut ca să să batjocurească de cătră îngerii lui.
15. Şi venind la munte încolţurat, au făcut veselie celor cu 4 picioare întru tartar.
16. Suptu multe fêluri de copaci doarme, lîngă paporă şi trestie şi rogoz,
17. Şi să umbresc lui copaci mari cu arodámne şi cu stîlpări de ágnu.
18. De să va face înecăciune, nu va simţi; nădăjduiêşte căci va izbi Iordánul întru gura lui.
19. Întru ochiul lui va sprăjini pre el; înfăşurîndu-să, găuri-va nasul.
20. [5751]Şi vei aduce bălaurul cu undiţa şi vei pune căpăstru pregiur nasul lui?
21. Au lega-vei belciug întru narea lui şi cu brăţare vei găuri buza lui?
22. Şi va grăi ţie cu rugă, rugătorêşte, moale?
23. Şi va pune cu tine făgăduinţă? Şi-l vei lua pre îns rob vêcinic?
24. Şi vei juca cu el ca cu o pasăre? Sau lega-l-vei pre el ca pre o vrabie unui copil?
25. Şi să hrănesc întru îns limbi ⌊şi-l⌋[5752] împart pre el limbile finicilor.
26. Şi tot cît îmblă pre apă, adunîndu-să, nu vor putea aduce o piêle a coadei lui, şi întru cinurile păscarilor capul lui.
27. Şi vei pune preste el mîinile, aducîndu-ţi aminte de războiu întru trupul lui, şi să nu să mai facă încă.

Cap 41

1. Nu l-ai văzut pre îns, nici pentru cêlea ce să grăiesc te-ai mirat?
2. Nu te temi căci mi s-au gătit mie? [5753]Pentru că cine iaste cela ce au stătut împotrivă mie?
3. Sau cine va sta împotrivă-mi şi va îngădui, dă iaste toată cea de supt cer a mea?
4. Nu voi tăcea pentru el şi cu cuvîntul puterii voi milui pre cel atocma cu el.
5. Cine va dăscoperi faţa îmbrăcării lui şi la încuiêrea dzêlii lui cine are întra?
6. Porţile obrazului lui cine va dăşchide? Prenpregiurul dinţilor lui – frică.
7. Hicaţii lui – scuturi de aramă şi legătura lui – ca piatra smiritului.
8. Unul de alalt să lipesc şi duh nu-l va petrêce pre el. ⌊Ca⌋[5754] omul cu fratele lui să va lipi,
9. Împreunắ-să şi nu să vor dăspărţi.
10. Întru stărnutarea lui va luci lumină şi ochii lui – chip de luceafăr.
11. Dentru gura lui ies ⌊ca nişte⌋[5755] făclii arzînd[5756] şi scapără ca nişte gratii de foc.
12. Den nările lui ies ca nişte fum a cuptoriului ce arde cu foc de cărbuni.
13. Sufletul lui ⌊ca⌋[5757] cărbunii; şi ⌊ca⌋[5758] para dentru gura lui iêse.
14. Şi întru cerbicea lui mîne putêre, înaintea lui cură pierire.
15. Şi pielîţele trupului lui sînt lipite; toarnă preste el, nu să va clăti.
16. Inima lui iaste[5759] înfiptă ca o piatră şi stă ca un ilău[5760] nerăsărit.
17. Şi întorcîndu-să el, frică la hiarăle cu patru picioare pre pămînt săltînd.
18. Dă vor tîmpina lui fuşturi, nimică nu-l vor înfricoşa, suliţă rădicată şi dzea,
19. Pentru că socotêşte hierul paie şi arama ca un lemnu putred.
20. Nu-l va vătăma pre el arc de aramă, şi socotêşte ⌊şi⌋[5761] lovitura de piatră – iarbă.
21. Ca trestiia s-au socotit ciocanele; şi batjocurêşte

cutre-

22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]

КАП. ЛВ.

1 Ши Иаков [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]

cutremurul lui celui purtător de foc.

22. Aşternutul lui – ţăpuşi ascuţiţi; şi tot aurul mării supt însul – ca nişte tină nepovestită.
23. Undează bezna ca o căldare şi socotêşte marea ca o ştêrgere
24. Şi pre tartárul beznii ca pre un rob. Socoti bezna întru primblare.
25. Nu iaste nimic pre pămînt asêmenea lui, făcut să să batjocurească de îngerii miei.
26. Tot ce-i înalt vêde; şi pre el – împăratul a tuturor celor dentru ape".

Cap 42

1. Şi răspundzînd Iov Domnului, dzise:
2. „Ştiu că toate poţi şi ţie nu-i neputincios nimic.
3. Pentru că cine iaste cela ce ascunde de la tine sfatul, şi scumpindu-şi cuvintele şi pre tine socotêşte să te ascundză? Şi cine îmi va povesti mie carele n-am ştiut, mari şi minunate?
4. Şi ascultă, Doamne, pentru ca şi eu să grăiesc! Şi te voi întreba pre tine, şi tu pre mine mă învaţă.
5. Audzul urechii te auziiam mai nainte, iară acum ochiul mieu te-au văzut pre tine.
6. Pentru acêea m-am dăfăimat pre mine şi m-am topit, şi socotesc pre mine pămînt şi cenuşe".
7. Şi fu după ce au grăit Domnul toate cuvintele acêstea lui Iov, zise Domnul lui Elifaz themaniteanul: „Greşit-ai tu şi cei 2 priêteni ai tăi pentru că n-aţi grăit înaintea mea nimic adevărat, ca robul mieu Iov.
8. Şi acum luaţi 7 viţăi şi 7 berbeci şi păsaţi cătră robul mieu Iov, şi va face ardere pentru voi. Şi Iov, sluga mea, să va ruga pentru voi, că dă nu aş fi luat faţa lui, că dă nu are fi pentru el, v-aş fi pierdut pre voi, pentru că nu aţi grăit adevărat asupra şerbului mieu, Iov".
9. Şi mêrse Elifaz themaniteanul şi Valdad safhitul şi Sofar mineul şi au făcut în ce chip le-au rînduit lor Domnul. Şi dăzlegă păcatul lor pentru Iov.
10. Şi Domnul adaose pre Iov. Şi rugîndu-să el şi pentru priêtenii lui, ⌊şi⌋[5762] le lăsă lor păcatul. Şi dêde Domnul îndoite cîte era mainte lui Iov întru îndoire.
11. Şi audziră toţi fraţii lui şi surorile lui toate cîte i s-au tîmplat lui şi veniră cătră el şi toţi cîţi îl ştiia pre el dentru întîi, şi mîncînd şi bînd lîngă el, îl mîngîia pre el şi să mirară pentru toate cîte aduse lui Domnul.
12. Şi-i dêde lui fieştecarele cîte o mieluşiţă şi de patru drahme aur unul nepecetluit. Şi Domnul blagoslovi cêle de apoi a lui Iov decît cêle dentîi. Şi era dobitoacele lui, oi 14000, cămile 6000, părechi de boi 1000, măgăriţe păscătoare 1000.
13. Şi să născură lui fii 7 şi fête 3. Şi numi pre cea dentîi Dzuă şi pre a doao Casíia şi a treia Cornul Amalthíei.
14. Şi nu s-au aflat ca fêtele lui Iov mai bune decît iale întru cea de supt cer; şi le dêde lor tată-său moştenire întru fraţi.
15. Şi trăi Iov după rană ani 170, ⌊iară preste tot au trăit ani 248⌋[5763]. Şi văzu Iov pre fiii lui şi pre fiii fiilor lui, a patra rudă.
16. Şi să săvîrşi Iov bătrîn[5764] şi plin de dzile. ⌊Şi iaste scris cum el iarăşi să să fie învis cu carii Domnul au învis; acesta să tîlcuiêşte dentru cartea cea sirienească; întru pămîntul lăcuind a Avsítidei, la hotarăle Iduméii şi Aravíei. Şi era mai nainte numele lui Ioval. Şi luînd muiêre arapcă, născu fiiu căruia numele Enon. Şi era acesta den tată-său Zaré, ficior a ficiorilor lui Isaf, şi maică-sa-i era Vosóra, deci iaste el al cincelea de la Avram. Şi aceştia-s împăraţii carii au împărăţit în Edom, carii ţări au stăpînit şi el: întîi Valac a lui Veor; şi numele cetăţii lui: Dennavá; iară după Valac, Iovav, ce să chema Iov; după acesta, Asomí, cela ce era domnu dentru Ţara Themanítidei; iară după acesta, Adad, ficiorul Vadad, cel ce[5765] au tăiat Madiam întru Cîmpul Moav, şi numele cetăţii lui – Ghethêm. Iară ceia ce au venit cătră el priêteni: Elifaz, dentru fiii lui Isav, a themanilor împărat; Valdad, tiranul safheilor; Sofar, împăratul mineilor⌋[5766].

Psaltir-

Ѱалми

Ѱалтирѣ рꙋмѫнѣскъ [illegible]

Ѱаламꙋлꙋи Двдъ. нескрисъ деасꙋпра ѡ еврѣи. а

1 Ферічит бърбатꙋл [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible] Ѱаламꙋ лꙋи Двдъ. в

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Ѱаламꙋ лꙋи Двдъ [illegible]
[illegible] г

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] слава

[illegible] Ѱаламꙋ [illegible] д

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] Ѱаламꙋ [illegible] е

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4

[illegible]

Psaltirea a lui David prorocul şi împăratul cîntare

Psalmu lui David nescris deasupra la ovrêi. 1

1. Fericit omul carele n-au mers în sfatul necuraţilor[5767] şi întru calea păcătoşilor n-au stătut şi pre şedêrea[5768] ucigaşilor[5769] n-au şezut,
2. [5770]Ce întru lêgea Domnului – voia lui şi întru lêgea lui va cugeta dzua şi noaptea.
3. [5771]Şi va fi ca lemnul cel răsădit lîngă trecătorile apelor, care roada lui va da întru vrêmea lui şi frunza lui nu să va scură şi toate oricîte va face să vor îndrepta.
4. Nu aşa necredincioşii, nu aşa, ci ca nişte prah carele aruncă vîntul de pre faţa pămîntului.
5. Pentru acêea nu vor învíe necredincioşii la judeţ, nici păcătoşii întru sfatul drepţilor.
6. Căci cunoaşte Domnul calea drepţilor, şi calea necredincioşilor va pieri.

Psalmu a lui David 2

1. [5772]Pentru ce s-au înhierbînzat limbile şi năroadele s-au învăţat[5773] deşarte?
2. Stătut-au aproape împăraţii pămîntului şi boiêrii s-au adunat într-un loc asupra Domnului şi asupra unsului lui:
3. „Să rumpem legăturile lor şi să lepădăm de la noi jugul lor”.
4. Cel ce lăcuiêşte în cer va batjocuri pre înşii şi Domnul va huli pre ei.
5. Atuncea va grăi către înşi cu urgiia lui şi cu mîniia lui va turbura pre înşii.
6. Şi eu mă puş împărat de însul preste Sion, muntele cel sfînt al lui, povestind porînca Domnului.
7. [5774]Domnul dzise cătră mine: [5775]„Fiiul mieu eşti tu, eu astădzi te-am născut.
8. Cêre de la mine şi-ţi voi da ţie[5776] limbile moştenirea ta şi ţinêrea ta – marginile pămîntului.
9. [5777]Paşte-vei pre înşi cu toiag de fier, ca nişte vase a olariului zdrobi-i-vei pre înşi.
10. Şi acum, împăraţilor, pricêpeţi, certaţi-vă, toţi ceia ce judecă pămîntul!
11. Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi lui cu cutremur.
12. Apucaţi învăţătura, ca nu cîndai să va urgisi Domnul, şi veţi pieri dentru calea cea dreaptă,
13. Cînd să va aţîţa de sîrg mîniia lui. Fericiţi toţi ceia ce nădăjduiesc întru îns”.

Psalmu a lui David, cînd fugiia de cătră faţa lui[5778] Avesalom, fiiul lui, 3

1. Doamne, ce să înmulţiră ceia ce năcăjesc pre mine! Mulţi să scoală asupră-mi.
2. Mulţi dzic sufletului mieu: „Nu iaste mîntuire lui întru Dumnedzăul lui!”. **Strigare.**
3. Şi tu, Doamne, ajutoriul mieu eşti, slava mea, şi înălţînd capul mieu.
4. Cu glasul mieu cătră Domnul am strigat, şi mă ascultă den muntele cel sfînt al lui. **Strigare.**
5. Şi eu mă culcai şi adormii, sculaiu-mă, căci Domnul îmi va ajuta.
6. Nu mă voi tême de zeci de mii de nărod, celor ce împregiur mă împrésură. Scoală, Doamne, mîntuiêşte-mă, Dumnedzăul mieu!
7. Căci tu ai lovit pre toţi ceia ce-mi neprietenesc mie întru dăşert; dinţii păcătoşilor ai zdrobit.
8. A Domnului – mîntuirea şi preste nărodul tău blagosloveniia ta. **Slava**.

La săvîrşit, întru laude. Psalmu a lui David 4

1. Cînd aş striga eu, ascultatu-m-ai, Dumnedzăul dreptăţii mêle! Întru primejdie lărgit-ai pre mine!
2. Îndură-te pre mine şi ascultă ruga mea.
3. Fiii a oamenilor, pînă cînd grei la inimă? Pentru căci iubiţi întru dăşertul şi cercaţi minciuna? **Strigare.**
4. Şi cunoaşteţi că au minunat Domnul[5779] pre curatul lui. Domnul va asculta pre mine, cînd voi striga cătră el.
5. [5780]Mîniaţi-vă, şi nu greşiţi; carele dziceţi întru inimile voastre, preste aşternuturile voastre vă umiliţi. **Strigare.**
6. Jirtvuiţi jirtvă a dreptăţii şi nădăjduiţi pre Domnul. Mulţi zic: „Cine ne va arăta noao bunătăţile?”.
7. Însemnă-să preste noi lumina fêţii tale, Doamne! Dat-ai veselie la inima mea.
8. De roada grîului, vinului şi untdălemnului lor s-au înmulţit.
9. Cu pace deodată mă voi culca şi voi adormi.
10. Căci tu, Doamne, dăusebi pre nădêjde m-ai lăcuit.

La săvîrşit, pentru moştenitoare. Psalmu lui David 5

1. Graiurile mêle bagă-le în urechi, Doamne, pricêpe strigării mêle!
2. Ia aminte glasului rugii mêle, Împăratul mieu şi Dumnedzăul mieu!
3. Căci cătră tine mă voi ruga, Doamne! Dimineaţa asculta-vei glasului mieu.
4. Dimineaţa dvori-voi ţie,

şi mă vei

[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

1 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]

[illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7

[illegible]

şi mă vei vedea. Căci nu Dumnedzău vrînd fărădălêgea tu eşti.
5. Nu va nemerneci lîngă tine cel ce viclenêşte, nici vor rămînea cei fără de lêge în preajma ochilor tăi.
6. Urîşi pre toţi ceia ce fac fărădelêgea. Piêrde-vei pre toţi ceia ce grăiesc minciuna.
7. Bărbatul sîngerilor şi viclean uraşte Domnul.
8. Şi eu, întru mulţimea milei tale, întra-voi în casa ta, închina-mă-voi cătră bisêreca cea sfîntă a ta, cu frica ta.
9. Doamne, povăţêşte-mă întru dreptatea ta, pentru nepriêtenii miei! Îndrepteadză înaintea ta calea mea.
10. Căci nu iaste întru rostul lor adevăr, inima lor întru dăşarte.
11. [5781]Gropniţă dăşchisă – guşterul lor, cu limbile lor vicleniiá. Judecă-i pre ei, Dumnedzăul.
12. Să cază dentru sfaturile lor, după mulţimea necredinţelor lor scoate-i pre înşi, căci te-au amărît, Doamne.
13. Şi să să veselească toţi ceia ce nădăjduiesc pre tine, în vac să vor bucura, şi vei sălăşlui întru ei.
14. Şi să vor făli întru tine ⌊toţi⌋[5782] cei ce iubăsc numele tău. Căci tu vei blagoslovi pre cel drept,
15. Doamne, ca cu o armă de bună voie ne-ai încununat pre noi.

La săvîrşit, întru laude, pentru a opta. Psalmu lui David 6

1. Doamne, nu cu mîniia ta să mustri pre mine, nici cu urgiia ta să mă cerţi pre mine.
2. Miluiêşte-mă, Doamne, căci slab sînt, vindecă-mă, Doamne, căci să turburară oasele mêle.
3. Şi sufletul mieu să turburắ foarte, şi tu, Doamne, pînă cînd? Întoarce-te, Doamne[5783], ⌊şi⌋[5784] mîntuiêşte sufletul mieu.
4. Mîntuiêşte-mă pentru mila ta.
5. Căci nu iaste întru moarte cela ce pomenêşte pre tine, şi întru iad cine să va mărturisi ţie?
6. Ostenit-am întru suspinul mieu, scălda-voi preste fieştecare noapte patul mieu, cu lacrămile mêle aşternutul mieu voi uda.
7. Turburắ-să de mînie ochiul mieu, învechiiu-mă întru toţi nepriêtenii miei.
8. [5785]Dăpărtaţi-vă de la mine, toţi ceia ce faceţi fărădelêgea, căci au ascultat Domnul glasului plînsorii mêle.
9. Audzit-au Domnul rugii mêle, Domnul ruga mea au priimit.
10. Ruşinêdze-se şi turbure-se foarte toţi nepriêtenii miei, întoarcă-să şi ruşinêdze-se foarte pren sîrguială. **Slava**.

Psalmu a lui David, carele l-au cîntat Domnului pentru cuvintele lui Husí, ficiorul Iemení, 7

1. Doamne, Dumnedzăul mieu, pre tine nădăjduii! Mîntuiêşte-mă dentru toţi cei ci mă gonesc, şi mă mîntuiêşte[5786],
2. Ca nu cîndai va apuca ca leul sufletul mieu, nefiind cel ce mîntuiêşte, nice cel ce scapă.
3. Doamne Dumnedzăul mieu, dă am făcut aceasta, dă iaste strîmbătate întru mîinele mêle,
4. Dă am răsplătit celor ce-mi dau mie rêle, să cadză dară[5787], de la nepriêtenii miei dăşert.
5. Să gonească dară nepriêtenul sufletul mieu şi să apuce şi să calce la pămînt viaţa mea şi mărirea mea la ţărnă să o sălăşluiască. **Strigare.**
6. Scoală-te, Doamne, cu urgiia ta, înalţă-te întru marginile nepriêtenilor tăi.
7. Şi scoală-te, Doamne Dumnedzăul mieu, cu porînca carea ai porîncit, şi adunarea năroadelor te va încungiura.
8. Şi pentr-aceasta întru înălţime întoarce-te. Domnul va judeca năroadele.
9. Judecă mie, Doamne, după dreptatea mea şi după nerăutatea mea preste mine.
10. Săvîrşască-să dară vicleşugul celor păcătoşi şi vei îndrepta pre cel drept, [5788]cercetînd inimile şi muşchii Dumnedzău.
11. Dreptu-i ajutoriul mieu de la Dumnedzău, cela ce mîntuiêşte pre cei drepţi la inimă.
12. Dumnedzău, judecător drept şi vîrtos şi mult îngăduitor, şi nu urgie aducînd pren fieştecare dzi.
13. Dă nu veţi întoarce, sabiia lui o va luci, arcul lui l-au încordat şi l-au gătit pre el.
14. Şi întru el au gătit cinii de moarte, săgeţile lui celor ce ard le-au făcut.
15. [5789]Iată, chinuí strîmbătate, zemisli durêre şi născu fărădelêge.
16. Groapă săpă, şi o adîncă pre ea, şi va cădea întru borta carea au făcut.
17. Întoarce-va durêrea lui la capul lui şi pre crêştetul lui strîmbătatea lui să va pogorî.
18. Mărturisi-mă-voi Domnului după dreptatea lui şi voi cînta numele Domnului celui înalt.

La săvîrşit, pentru teascuri. Psalmu a lui David 8

1. Doamne, Domnul nostru, foarte-i minunat numele tău întru tot pămîntul!
2. Căci s-au rădicat mare cuviinţa ta mai sus de ceriuri.
3. [5790]Den rostul pruncilor şi sugătorilor ai întărit laudă pentru nepriêtenii tăi ca să surpi pre nepriêten şi izbînditor.
4. Căci voi vedea ceriurile, lucrurile dêgetilor tale, luna şi stêlele, carele tu ai întemeiat.
5. [5791]Ce iaste omul, căci pomeneşti pre el? Sau fiiul omului, căci socoteşti pre el?
6. Împuţinatu-l-ai pre el puţin oarece de înger, cu mărire şi cu cinste l-ai încununat pre îns. [5792]Şi l-ai pus pre îns preste faptele mîinelor tale.
7. Toate le-ai pus dedesuptul piciorului lui,

oi şi

[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]

[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

oi şi vacile toate şi încă şi dobitoacele cîmpului,

8. Pasările ceriului şi peştii mării, cêlea ce merg cărările mărilor.

9. Doamne, Domnul nostru, foarte iaste minunat numele tău întru tot pămîntul! **Slava**.

Cáthisma 1. La săvîrşit, pentru cêle ascunse ale fiiului. Psalmu lui David 9

1. Mărturisi-mă-voi ţie, Doamne, cu toată inima mea, povesti-voi toate minunile tale.
2. Veseli-mă-voi şi mă voi bucura întru tine, cînta-voi numelui tău, Înalte!
3. Cînd să întoarnă nepriêtenul mieu înapoi, slăbi-vor şi vor pieri de cătră faţa ta.
4. Căci ai făcut judeţul mieu şi legiuirea mea, şezut-ai pre scaun, cel ce judeci pre dreptate.
5. Împărţişi limbilor, şi pierí necredinciosul; numele lor l-ai stinsu întru vac şi întru vacul vacului[5793].
6. A nepriêtenului lipsiră sabii desăvîrşit şi cetăţi surpaşi.
7. Pierí pomenirea lui cu sunet. Şi Domnul în vac rămîne.
8. Gătit-ai cu judeţ scaunul lui. Şi el va judeca lumea cu dreptate, judeca-va năroadele cu dreptate.
9. Şi să făcu Domnul scăpare mêserului, ajutor întru bune vremi, întru năcazuri.
10. Şi nădăjduiască pre tine cei ce cunosc numele tău, căci n-ai părăsit pre cei ci te cerceteadză pre tine, Doamne!
11. Cîntaţi Domnului celuia ce lăcuiêşte în Sion, povestiţi întru limbi tocmêlele lui.
12. Căci cel ce cerceteadză sîngiurile lor şi-au adus aminte, nu au uitat strigarea mêserilor.
13. Miluiêşte-mă, Doamne, vezi smereniia mea, dentru nepriêtenii miei.
14. Cela ci mă înalţi pre mine dentru porţile morţii, pentru ca să povestesc toate laudele tale întru porţile fêtei Sion.
15. Veseli-ne-vom pre mîntuirea ta. Înfipseră-să limbile întru stricarea carea au făcut.
16. Întru laţul acesta carele au ascuns prinse-să piciorul lor.
17. Cunoaște-să Domnul judeţul făcînd, întru faptele mîinilor lor să prinse păcătosul. **Cîntare a strigării.**
18. Întoarcă-să păcătoşii la iad, toate limbile cêlea ce uită pre Dumnedzău.
19. Căci nu pînă la săvîrşit să va uita săracul, răbdarea mêserilor nu va pieri desăvîrşit.
20. Scoală-te, Doamne, nu să întărească omul; judeci-să limbile înaintea ta.
21. Pune, Doamne, tocmitor de lêge preste ei, cunoască limbile că oameni sînt. **Strigare.**
22. Pentru căci, Doamne, stai de departe, treci cu vedêrea întru bune vremi întru năcazuri?
23. Cînd să simeţêşte necredinciosul, aţîţắ-să săracul, prindu-să întru sfaturile carele socotesc.
24. Căci să laudă păcătosul întru poftele sufletului lui şi cel ce face strîmbătate să binecuvinteadză.
25. Întắrîtă pre Domnul păcătosul, după mulţimea urgiei lui nu va cerceta.
26. Nu iaste Dumnedzău înaintea lui. Spurcă-să căile lui întru toată vrêmea.
27. Strică-să judêţele tale de cătră faţa lui, a tuturor nepriêtenilor lui va stăpîni de tot.
28. Pentru căci dzise întru inima lui: „Nu mă voi clăti dentru rudă întru rudă fără de rău”.
29. [5794]Căruia de blăstăm rostul lui iaste plin, şi de amărăciune, şi de vicleşug, supt limba lui – osteneală şi durêre.
30. Șade întru alej cu cei avuţi întru ascunsuri, ca să ucigă pre cel nevinovat.
31. Ochii lui la cel mêser caută. Aleşuiêşte întru ascuns, ca leul la stîna lui.
32. Aleşuiêşte ca să apuce pre sărac, să apuce pre sărac, daca-l va trage pre el.
33. Întru laţul lui va smeri pre el, pleca-să-va şi va cădea, daca va stăpîni el pre mêseri.
34. Pentru că au dzis întru inima lui: „Uitat-au Dumnedzău, întors-au faţa lui, ca să nu vază desăvîrşit!”.
35. Scoală-te, Doamne, Dumnedzăul ⌊mieu⌋[5795], înalţe-se mîna ta, nu uita pre cei mêseri ⌊ai tăi desăvîrşit!⌋.[5796]
36. Pentru care lucru au întărîtat necredinciosul pre Dumnedzău? Pentru că au dzis întru inima lui: „Nu va cerceta!”.
37. Vezi că tu durêre şi osteneală socoteşti, ca să-l dai pre el la mîinile tale.
38. Ţie s-au lăsat săracul, săracului tu ai fost ajutor.
39. Zdrobêşte braţul celui păcătos şi rău, cerca-să-va păcatul lui şi nu să va afla.
40. Domnul împărat întru vac şi întru vacul vacului; pieriţi, limbi, dentru pămîntul lui.
41. Pofta mêserilor ascultat-ai, Doamne, la gătirea inemei lor luă aminte urêchea ta.
42. Júdecă săracului şi smêrenului, pentru ca să nu mai adaogă încă a să mări omul pre pămînt.

La săvîrşit. Psalmu a lui David 10

Pre Domnul

1 П[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible] Слава

[illegible]

1 М[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]

[illegible]

1 П[illegible]
2 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

З[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] Слава

[illegible]

Д[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]

[illegible]

К[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7

[illegible]

1. Pre Domnul nădăjduiesc, cum va grăi sufletului mieu: „Mută-te pre munţi ca o vrabie”?
2. Căci iată, păcătoşii au întins arcul, gătiră săgeţi la tulbă, ca să săgête întru ceaţă pre cei drepţi la inimă.
3. Căci carele tu ai întărit, ei le-au surpat; şi dreptul ce-au făcut?
4. Domnul întru bisêreca cea sfîntă a lui, [5797]Domnul în cer scaunul lui.
5. Ochii lui la cel mêser privăsc, gênele lui cerceteadză pre fiii oamenilor.
6. Domnul cercetează pre cel drept şi pre cel necredincios, iară cel ce iubêşte strîmbătatea uraşte sufletul lui.
7. Ploa-va preste cei păcătoşi laţuri, foc şi iarbă pucioasă, şi duh cu vihor[5798] – partea păharului lor.
8. Căci dreptu-i Domnul şi dreptăţi au iubit, îndreptări au văzut faţa lui. **Slava**.

La săvîrşit, pentru a opta. Psalmu lui David 11

1. Mîntuiêşte-mă, Doamne, căci au lipsit curatul, împuţinatu-s-au adevêrele de către fiii oamenilor.
2. Întru dăşert au grăit fieştecarele către aproapele său, budze viclêne întru inimă, şi întru inimă au grăit rêle.
3. Piarză de tot Domnul toate budzele cêle viclêne şi limbă grăitoare mare.
4. Pre ceia ce au dzis: „Limba noastră vom mări, buzele noastre lîngă noi sînt; cine noao Domnul iaste?”.
5. „Pentru năcazul săracilor şi suspinul mêserilor acum mă voi scula”, dzice Domnul.
6. „Pune-voi întru mîntuire, mă voi îndrăznici întru el”.
7. Cuvintele Domnului – cuvinte curate, argint cu foc lămurit, ispitit pămîntului, curăţit de 7 ori.
8. Tu, Doamne, să ne cruţi pre noi şi să ne păzeşti pre noi de către neamul acesta şi întru vac.
9. Împregiur necredincioşii îmblă; după înălţimea ta ai înmulţit fiii oamenilor.

La săvîrşit. Psalmu lui David 12

1. Pînă cînd, Doamne, mă vei uita pînă în săvîrşit? Pînă cînd voi pune sfaturi întru sufletul mieu? Pînă cînd întorci faţa ta de către mine?
2. Durori întru inima mea, dzua şi noaptea?[5799]
3. Pînă cînd să va înălţa nepriêtenul mieu pre mine? Caută şi ascultă-mă, Domnul Dumnedzăul mieu.
4. Lumineadză ochii miei, ca nu cîndai să adormu de moarte, ca nu cîndai să dzică nepriêtenul mieu: „Întăriiu-mă către îns”.
5. Cei ci mă năcăjesc bucura-să-vor de mă voi clăti. Şi eu pre mila ta nădăjduii.
6. Bucura-să-va inima mea pre mîntuirea ta; cînta-voi Domnului, celui ce au făcut bine mie, şi voi cînta numelui Domnului celui înalt.

La săvîrşit. Psalmu a lui David 13

1. Zise cel fără minte întru inima lui: „Nu iaste Dumnedzău”.
2. Stricară-să şi să urîră întru tocmêle. Nu iaste făcînd bunătate, nu iaste pînă într-unul.
3. Domnul dentru cer să plecă preste fiii oamenilor, ca să vază dă iaste pricepînd sau cercetînd pre Dumnedzău.
4. Toţi s-au abătut, odată s-au ticăit; [5800]nu iaste făcînd bunătate, nu iaste pînă într-unul.
5. Nu vor cunoaşte toţi ceia ce făcea fărădelêge, cei ce mănîncă pre nărodul mieu cu mîncare de pîine.
6. Pre Domnul nu l-au chemat. Acoló s-au ameţit cu frică, căriia nu era frică,
7. Căci Domnul – întru ruda dreaptă. Sfatul săracului l-aţi ruşinat, căci Domnul nădêjdea lui iaste.
8. Cine va da dentru Sion mîntuirea lui Israil? Cînd au întors Domnul robimea nărodului lui, bucura-să-va Iacov şi să va veseli Israil. **Slava**.

La săvîrşit. Psalmu a lui David 14

1. Doamne, cine va nemernici întru sălaşul tău, sau cine va sălăşlui întru muntele cel sfînt al tău?
2. Mergînd fără prihană şi făcînd dreptate,
3. Grăind adevăr întru inima lui, carele n-au viclenit întru limba lui
4. Şi n-au făcut vecinului lui rău şi ocară n-au luat pre cei aproape lui.
5. Dăfăimă-să înaintea lui cel ce viclenêşte, iară pre cei ci să tem de Domnul va slăvi.
6. Cela ce jură aproapelui lui, şi nu dăfaimă; argintul lui n-au dat pre camătă şi daruri pentru cei nevinovaţi n-au luat.
7. Cela ce face acêstea nu să va clăti întru vac.

Scrisoare pre stîlpu lui David. 15

1. Cruţă-mă, Doamne, căci pre tine am nădăjduit. Dzis-am Domnului: „Domnul mieu eşti tu, căci de bunătăţile mêle n-ai treabă”.
2. Sfinţilor celor den pămîntul lui au minunat ⌊Domnul⌋[5801], toate voile lui întru înşi.
3. Înmulţi-să-vor slăbiciunile lor, după aceasta au sîrguit.
4. Nu voi aduna adunările lor dentru sîngiuri, nici voi pomeni numelor lor pren buzele mêle.
5. Domnul – parte moştnenirei mêle şi păharului mieu. Tu eşti cela ce aşezi moştnenirea mea mie.
6. Funi au căzut preste mine întru cei mai tari, pentru că moştnenirea mea mai tare iaste mie.
7. Binecuvînta-voi pre Domnul,

cela ce m-au

[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ιϛ'

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Κάθισμα β'

[illegible]

[illegible] ιζ'

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]

cela ce m-au înţelepţit pre mine, şi încă pînă în noapte m-au certat muşchii miei.
8. Vedeam pre Domnul înaintea mea pururea[5802], căci den dreapta mea iaste, pentru ca să nu mă clintesc.
9. Pentru acêea veseli-să inima mea şi să bucurắ limba mea şi încă şi trupul mieu să va sălăşlui pre nădêjde.
10. Căci nu vei părăsi sufletul mieu la iad, nici vei da pre curatul tău să vază stricăciune.
11. Cunoscut-ai mie căile vieţii, împlea-mă-vei de veselie cu faţa ta, înfrîmsăţări întru dreapta ta desăvîrşit.

Ruga lui David 16

1. Ascultă, Doamne, dreptăţii mêle, ia aminte la ruga mea,
2. Bagă în urechi ruga mea, nu cu budze viclêne.
3. Dentru faţa ta judeţul[5803] mieu să iasă, ochii miei vază dreptăţi.
4. Ispitit-ai inima mea, socotit-ai noaptea, ispititu-m-ai, şi nu s-au aflat întru mine nedreptate.
5. Ca să nu grăiască rostul mieu lucrurile oamenilor, pentru cuvintele budzelor tale eu am păzit căi năsîlnice.
6. Întărêşte paşii miei întru cărările tale, pentru ca să nu să clintească paşii miei.
7. Eu am strigat, căci ai ascultat mie, Dumnedzău; pleacă urêchea ta mie şi ascultă cuvintele mêle.
8 Minuneadză milele tale, cela ce mîntuieşti pre cei ci nădăjduiesc preste tine
9. Dentru ceia ce stau împotriva dreptăţii tale păzêşte-mă, Doamne, ca lumina ochiului.
10. Întru acoperirea aripilor tale mă vei acoperi de către faţa necredincioşilor celor ce m-au năcăjit pre mine.
11. Nepriêtenii miei sufletul mieu au cuprins. Seul lor au închis, gura lor au grăit mîndrie.
12. Scoţîndu-mă acum m-au încungiurat, ochii lor puseră ca să abată la pămînt.
13. Luară-mă ca un leu gata la vînat şi ca un puiu de leu lăcuind întru ascunderi.
14. Scoală-te, Doamne, apucă-i pre ei şi-i împiêdecă pre înşi, mîntuiêşte sufletul mieu de către cel necurat, sabiia ta de la nepriêtenii mîinii tale.
15. Doamne, de la puţin de la pămînt împarţi-i pre ei întru viaţa lor şi de cêle ascunse ale tale să împlú pîntecile lor;
16. Săturatu-s-au de fii, şi au lăsat rămăşiţele pruncilor lor.
17. Şi eu întru dreptate ivi-mă-voi fêţii tale, sătura-mă-voi arătîndu-mi-să mărirea ta. ⌊**Slava.**⌋[5804]

Cáthisma 2. La săvîrşit copilului Domnului, David, carele au grăit Domnului cuvintele cîntării aceştiia, întru dzua carea l-au mîntuit pre el Domnul dentru mîna a tuturor nepriêtenilor lui şi dentru mîna lui Saul, şi dzise. 17

1. Îndrăgi-te-voi, Doamne, vîrtutea mea. Domnul – întăritura mea şi scăparea mea şi mîntuitoriul mieu[5805].
2. Dumnedzăul mieu – ajutoriul mieu, [5806]şi voi nădăjdui pre îns.
3. Scutitoriul mieu şi cornul mîntuirei mêle şi sprăjinitoriul mieu.
4. Lăudînd voi chema pre Domnul şi dentru nepriêtenii miei mă voi mîntui.
5. Cuprinsu-m-au chinuri de moarte şi pîraie a fărălegii m-au scuturat.
6. Chinuri a iadului m-au încungiurat, apucatu-m-au laţurile morţii.
7. Şi năcăjindu-mă am strigat[5807] pre Domnul şi cătră Dumnedzăul mieu am strigat.
8. Audzit-au dentru bisêreca cea sfîntă a lui glasul mieu şi strigarea mea înaintea lui va întra la urechile lui.
9. Şi să clătină şi plin de cutremur[5808] să făcu pămîntul şi temeliile munţilor s-au turburat şi s-au clintit[5809], căci s-au urgisit lor Dumnedzău.
10. Sui-să fum întru urgiia lui şi foc de către faţa lui să va aprinde, cărbuni s-au aţîţat de cătră însul.
11. Şi plecă ceriurile şi pogorî, şi nor[5810] suptu picioarele lui.
12. Şi să sui preste heruvimi şi zbură, zbură pre aripile vînturilor.
13. Şi puse întunêrec ascunderea lui, împregiurul lui cortul lui, întunecoasă apă întru norii văzduhurilor.
14. De lucire înaintea lui norii au trecut, smidă şi cărbuni de foc.
15. Şi tunắ den cer Domnul şi Cel Înalt au dat glasul lui.
16. Trimise săgeţi şi răşchirắ pre ei, şi fulgere au înmulţit şi-i turburắ pre ei.
17. Şi să iviră izvoarăle apelor şi să dăscoperi temeliile lumii
18. De dojenitura ta, Doamne, de suflarea duhului urgiei tale.
19. Trimise dentru înălţime şi mă luă pre mine, apucắ-mă dentru ape multe.
20. Mîntui-mă-va dentru nepriêtenii miei tari şi dentru cei ci urăsc pre mine, căci să mai întăriră decît mine.
21. Apucatu-m-au întru dzua răutăţii mêle şi să făcu Domnul întăritura mea.
22. Şi mă scoase întru lărgime; mîntui-mă-va, căci m-au vrut.
23. Şi-mi va da Domnul după dreptatea mea şi după curăţe-

niia mîini-

24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
49 [illegible]
[illegible]
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible]
[illegible]
[illegible] 52
[illegible]
[illegible] 53 [illegible]
[illegible]
[illegible] 54
[illegible]
[illegible]

Слава

[illegible]

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3 [illegible]
[illegible] 4 [illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] [illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] 1

[illegible]

niia mîinilor mêle îmi va da,
24. Căci am păzit căile Domnului şi n-am necrezut de la Dumnedzăul mieu.
25. Căci toate judêţele lui – înaintea mea şi dreptăţile lui nu s-au depărtat de la mine.
26. Şi voi fi fără prihană cu însul şi mă voi păzi de către fărălêgea mea.
27. Şi-mi va da Domnul după dreptatea mea şi după curăţeniia mîinilor mêle înaintea ochilor lui.
28. Cu cel sfînt, sfînt vei fi, şi cu omul nevinovat, nevinovat vei fi.
29. Şi cu cel ales, ales vei fi, şi cu cel strîmbu vei strîmba.
30. Căci tu nărodul smêren vei mîntui şi ochii mîndrilor vei smeri.
31. Căci tu vei lumina luminătoriul mieu, Doamne, Dumnedzăul mieu, lumina-vei întunêrecul mieu.
32. Căci întru tine mă voi mîntui de către dodăiêle şi cu Dumnedzăul mieu voi sări zidiu.
33. Dumnedzău mieu – fără prihană calea lui, cuvintele Domnului – lămurite; scutitor iaste tuturor celor ce nădăjduiesc pre însul.
34. Căci cine-i Dumnedzău afară dentru Domnul? Sau carele-i Dumnedzău afară den Dumnedzăul nostru?
35. Dumnedzăul cel ci mă încinge putêre şi au pus fără prihană calea mea;
36. Întărind picioarele mêle ca unui cerbu şi pre cêle înalte stîndu-mă.
37. Învăţînd mîinile mêle la război şi ai pus arc de aramă braţele mêle.
38. Şi ai dat mie scuteală de mîntuire şi dreapta ta m-au sprăjinit.
39. Şi învăţătura ta m-au îndreptat desăvîrşit ⌊şi învăţătura ta aceasta mă va învăţa⌋[5811].
40. Lărgişi paşii miei dedesuptul mieu şi n-au slăbit urmele mêle.
41. Goni-voi pre neprêtenii miei şi voi apuca pre înşii şi nu mă voi întoarce pînă unde vor lipsi.
42. Năcăji-i-voi pre înşi şi nu vor putea să stea, cădea-vor supt talpele mêle.
43. Şi mă încinseşi putêre la război, împiedecaşi ⌊pre toţi⌋[5812] pre cei ci să scula asupra mea dedesuptul mieu.
44. Şi pre nepriêtenii miei datu-mi-ai umăr şi pre cei ce urăsc pre mine i-ai pierdut de tot.
45. Strigară, şi nu era cel ce mîntuiêşte, către Domnul, şi n-au ascultat pre înşi.
46. Şi-i voi dimica pre ei ca ţărna în faţa vîntului, ca tina uliţilor voi mănunţi pre înşi.
47. Mîntui-mă-vei dentru pricea nărodului, pune-mă-vei întru cap de limbi.
48. Nărod pre carele n-am cunoscut mi-au slujit mie, la audzirea urechii mi-au ascultat mie.
49. Fiii striini au minţit mie, fiii striini s-au vechit şi s-au şchiopat de către căile lor.
50. Viu Domnul şi blagoslovit Dumnedzăul mieu şi să să înalţe Dumnedzăul mîntuirei mêle.
51. Dumnedzăul cela ce dai izbîndire mie şi ai supus năroade supt mine, mîntuitoriul mieu dentru neprêtenii miei, scîrbêlnic.
52. Dentru cei ci să scoală preste mine înălţa-mă-vei, de către omul strîmbu mîntuiêşte-mă.
53. [5813]Pentru acêea mărturisi-mă-voi ţie întru limbi, Doamne, şi numelui tău cînta-voi,
54. Mărind mîntuirele împăratului şi făcînd milă unsului lui, lui David, şi seminţiei lui pînă în vac. ⌊**Slava.**⌋[5814]

La săvîrşit. Psalmu lui David 18

1. Ceriurile povestesc mărirea lui Dumnedzău şi facerea mîinelor lui povestêşte întăritura.
2. Dzi a dzi izbîcnêşte cuvînt şi noapte a noapte arată[5815] minte.
3. Nu-s graiuri, nice cuvinte cărora nu să aud glasurile lor.
4. [5816]La tot pămîntul ieşí răspunsul lor şi la marginile lumei cuvintele lor.
5. Întru soare au pus sălaşul lui; şi el, ca un mire ieşind dentru cămara lui,
6. Bucura-să-va ca un uriiaş să alêrge cale. Dentru marginea ceriului – ieşirea lui,
7. Şi istovul lui – pînă în marginea ceriului, şi nu iaste carele să va ascunde de căldura lui.
8. Lêgea Domnului – fără prihană, întorcînd suflete; mărturiia Domnului – credincioasă, înţelepţind pruncii.
9. Dreptăţile Domnului – drêpte, veselind inima; porînca Domnului lúciia, luminînd ochii.
10. Frica Domnului – curată, rămîind întru vacul vacului; judêţele Domnului – drêpte[5817], îndreptate deodată.
11. Poftite mai mult decît aurul şi piatră cinstită multă, şi mai dulce decît miêrea şi fagurul.
12. Pentru că şi robul tău păzêşte pre acêstea, şi păzind pre iale – răsplătire multă.
13. Greşalele cine le va pricêpe? Dentru cêle ascunse ale mêle curăţêşte-mă. Şi dentru cei striini scumpêşte-te de robul tău.
14. De nu mă vor stăpîni, atuncea fără prihană voi fi şi mă voi curăţi de către păcat mare.
15. Şi vor fi la bună vrêre cuvintele[5818] rostului mieu şi cercetarea inimei mêle înaintea ta pururea; Doamne, ajutoriul mieu şi mîntuitoriul mieu.

La săvîrşit. Psalmu lui David 19

1. Asculte pre tine Domnul întru dzua năcazului,

scutească

[illegible] пре тине ... [illegible] •
Т[illegible] [illegible] •
2 [illegible] пре тине • П[illegible]
3 [illegible]
[illegible] • (red: [illegible]) Д[illegible]
4 [illegible]
[illegible] • [illegible]
5 [illegible]
6 П[illegible]
7 [illegible] • [illegible]
[illegible]
8 [illegible] •
[illegible]
9 [illegible] • [illegible]
[illegible]
10 [illegible] •
[illegible] :·

ѱалмꙋл [illegible]

1 Д[illegible]
[illegible]
2 [illegible] • П[illegible]
[illegible] (red: [illegible])
3 К[illegible]
[illegible]
4 [illegible] • [illegible]
[illegible] •
5 [illegible]
[illegible] •
6 К[illegible]
[illegible]
7 [illegible] • К[illegible]
8 [illegible] • [illegible]
[illegible]
[illegible] •
9 [illegible]
10 [illegible] • [illegible]
[illegible]
11 [illegible] • [illegible]
[illegible]
12 К[illegible]
13 [illegible] • К[illegible]
[illegible]
14 [illegible] • [illegible]
[illegible]
[illegible] :· (red: [illegible])

(red: [illegible] ѱалмꙋл [illegible])

Д[illegible] • [illegible] 1
[illegible]
[illegible] • [illegible] 2
[illegible]
[illegible] • Ш[illegible] 3
[illegible] • П[illegible] 4
[illegible]
[illegible] • К[illegible] 5
[illegible]
[illegible] • Ш[illegible] 6
[illegible] •
П[illegible] 7
[illegible] •
Н[illegible] 8
[illegible] • К[illegible] 9
[illegible]
[illegible] • [illegible] 10
[illegible]
[illegible] • К[illegible] 11
[illegible] • [illegible] 12
[illegible]
[illegible] • [illegible] 13
[illegible] • К[illegible] 14
[illegible]
[illegible] • [illegible] 15
[illegible] • [illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] • К[illegible] 17
[illegible]
[illegible] • [illegible] 18
[illegible] • Ш[illegible] 19
[illegible]
[illegible] • Ш[illegible] 20
[illegible]
[illegible] • [illegible] 21
[illegible]
[illegible] • [illegible] 22
[illegible]
[illegible] •
П[illegible] 23
[illegible] • [illegible] 24
[illegible]

scutească pre tine numele Dumnedzăului Iacov.
2. Trimiţă ţie ajutor dentru sfîntu şi den Sion sprăjinească pre tine.
3. Pomenească pre toată jirtva ta şi arderea ta cea de tot să o îngraşe. **Strigare.**
4. Dea ţie ⌊Domnul⌋[5819] după inima ta şi tot sfatul tău să-l plinească.
5. Bucura-ne-vom pre mîntuirea ta şi întru numele ⌊Domnului⌋[5820] Dumnedzăului nostru ne vom mări.
6. Plinească Domnul toate cerşeturile tale. Acum cunoscuiu că au mîntuit Domnul pre unsul lui.
7. Asculta-va pre însu dentru ceriul cel sfînt a lui, întru sile a drêptei lui mîntuire.
8. Aceştia cu cară, şi aceştia cu cai, şi noi întru numele Domnului Dumnedzăului nostru ne vom mări[5821].
9. Ei s-au împiedecat şi au căzut, şi noi ne-am sculat şi ne-am îndreptat.
10. Doamne, mîntuiêşte pre împăratul şi ascultă pre noi, ori întru care dzi te vom chema.

Psalmu lui David 20

1. [5822]Doamne, întru putêrea ta veseli-să-va împăratul şi pre mîntuirea ta să va bucura foarte.
2. Pofta inimei lui ai dat lui şi voia budzelor lui nu l-ai lipsit pre îns. **Strigare.**
3. Căci l-ai apucat pre el cu blagosloveniile binelui, pus-ai pre capul lui cunună de piatră cinstită.
4. Viaţă au cerşut ţie, şi ai dat lui îndălungare de dzile întru vacul vacului.
5. Mare-i slava lui întru mîntuirea ta, mărire şi mare cuviinţă vei pune preste însul.
6. Căci da-vei pre însu blagoslovenie întru vac de vac, veseli-l-vei pre îns cu bucurie cu faţa ta.
7. Căci împăratul nădăjduiêşte pre Domnul şi cu mila Celui Înalt nu să va clinti[5823].
8. Afle-se mîna ta la toţi nepriêtenii tăi, dreapta ta afle pre toţi cei ci te urăsc pre tine.
9. ⌊Căci⌋[5824] pune-vei pre înşi ca un cuptor a focului la vrêmea fêţii tale.
10. Domnul cu urgiia lui vei[5825] turbura pre înşi şi va mînca[5826] de tot pre ei focul.
11. Rodul lor dupre pămînt piêrde-l-vei şi sămînţa lor de la fiii oamenilor.
12. Căci plecară spre tine rêle, cugetară sfaturi cu carele nu vor putea să stea.
13. Căci vei pune pre înşi umăr, întru cei rămaşi ai tăi găti-vei faţa lor.
14. Înalţă-te, Doamne, întru putêrea ta, cînta-vom şi vom peveţi puterniciile tale. ⌊**Slava.**⌋[5827]

La săvîrşit, pentru sprăjenêle de zi la zori. Psalmu lui David 21

1. [5828]Dumnedzău, Dumnedzăul mieu, ia aminte, pentru căci părăsişi pre mine? Departe de la mîntuirea mea cuvintele smintêlelor mêle.
2. Dumnedzăul mieu, striga-voi dzua, şi nu vei asculta, şi noaptea, şi nu la cunoştinţa mea.
3. Şi tu întru sfîntu lăcuieşti, lauda lui Israil.
4. Pre tine au nădăjduit părinţii noştri, nădăjduiră şi ai mîntuit pre înşi.
5. Cătră tine strigară şi să mîntuiră[5829], pre tine nădăjduiră şi nu să ruşinară.
6. Şi eu sînt viêrme, şi nu om, ocara oamenilor şi dăfăimarea nărodului.
7. [5830]Toţi ceia ci mă văd pre mine batjocuritu-m-au, grăiră întru budzele-şi, clătiră capul:
8. [5831]„Nădăjduit-au pre Domnul, mîntuiască-l pre el, spăsască-l pre el, că-l va pre el".
9. [5832]Căci tu eşti cel ce m-ai zmult pre mine den zgău, nădêjdea mea de la ţiţele mîne-mea. Pre tine mă aruncai den zgău,
10. Dentru pîntecile maicii mêle, Dumnedzăul mieu eşti tu. Să nu te dăpărtezi de la mine.
11. Căci năcazul aproape-i, căci nu iaste cel ce să-mi ajute mie.
12. Împregiurară-mă viţăi mulţi, tauri graşi mă îngrădiră.
13. Dăşchiseră asupra mea gura lor, ca un leu apucînd şi răcnind.
14. Ca o apă mă vărsaiu şi să răşchirară toate oasele mêle.
15. Făcu-să inima mea ca o ceară topindu-să întru mijlocul pîntecelui mieu.
16. Uscă-să ca o strachină vîrtutea mea şi limba mea s-au lipit de guşterul mieu şi la ţărna morţii m-ai pogorît.
17. Căci m-au încungiurat cîini mulţi, adunare a celor ce viclenesc mă cuprinse.
18. [5833]Săpară mîinile mêle şi picioarele mêle. Numărară toate oasele mêle,
19. Şi ei socotiră, şi mă văzură. [5834]Împărţiră hainele mêle şie şi pre îmbrăcămintea mea pus-au sorţu.
20. Şi tu, Doamne, să nu dăpărtezi ajutoriul tău de la mine, spre sprăjineala mea ia aminte.
21. Izbăvêşte de la sabie sufletul mieu şi dentru mîna cîinelui pre cea sîngură născută a mea.
22. Mîntuiêşte-mă dentru rostul leului şi de la coarnele inorogilor pre smereniia mea.
23. [5835]Povesti-voi numele tău fraţilor miei, întru mijlocul adunării lăuda-te-voi.
24. Cei ci să

tem de

[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]

Катисма

[illegible]

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]

tem de Domnul, lăudaţi pre însul, toată seminţiia lui Iacov, măriţi pre însul.
25. Teamă-să dară de îns toată sămînţa lui Israil. Căci n-au ocărît, nici au dăfăimat rugii săracului,
26. Nici au întorsu faţa lui de la mine; şi cînd voi striga cătră el, ascultă-mă.
27. De la tine – lauda mea întru adunare mare, ⌊mărturisi-mă-voi ţie⌋[5836], rugele mêle voi da înaintea celor ci să tem de însul.
28. Mînca-vor mêserii şi să vor sătura şi vor lăuda pre Domnul, cei ce cerceteadză pre însul trăi-vor inimile lor la vacul vacului.
29. Pomeni-vor şi să vor întoarce cătră Domnul toate marginile pămîntului
30. Şi să vor închina înaintea lui toate neamurile limbilor.
31. Căci a Domnului împărăţiia, şi el despuiêşte limbilor.
32. Mîncară şi să închinară toţi graşii pămîntului, înaintea lui vor cădea toţi ceia ce să pogoară la pămînt.
33. Şi sufletul mieu lui trăiêşte şi seminţiia mea va sluji lui.
34. Spune-să-va Domnului ruda cêea ce vine şi vor vestui dreptatea lui la nărodul cel ce să va naşte, pre carele au făcut Domnul.

Psalmu a lui David 22

1. Domnul paşte-mă, şi nimic nu mă va scădea. La locul otăvii, acoló m-au sălăşluit,
2. Pre ape de răpaos hrăni pre mine; sufletul mieu întoarse.
3. Povăţui-mă pre cărările dreptăţii, pentru numele lui.
4. Că dă voi mêrge întru mijlocul umbrei morţii, nu mă voi tême de rêle, căci tu cu mine eşti.
5. Toiagul tău şi varga ta, şi acêstea m-au mîngîiat.
6. Gătit-ai înaintea mea masă, den preajma celor ce năcăjesc pre mine.
7. Muiaşi cu untdălemnu capul mieu, şi păharul tău îmbătînd ca un prea tare.
8. Şi mila ta mă va goni toate dzilele vieţii mêle.
9. Şi a lăcui eu întru casa Domnului, la îndălungare[5837] de dzile.

Psalmu lui David, a unei a sîmbetelor, 23

1. [5838]Al Domnului pămîntul şi împlêrea lui, lumea şi toţi cei ce lăcuiesc întru însă.
2. Acesta pre mări au întemeiat pre el, şi pre rîuri l-au gătit pre el.
3. Cine să va sui la muntele Domnului, au cine va sta întru locul cel sfînt al lui?
4. Nevinovat la mîini şi curat la inimă, carele n-au luat pre dăşert sufletul lui şi n-au jurat pre vicleşug aproapelui tău.
5. Acesta va lua blagoslovenie de la Domnul şi milostenie de la Dumnedzău, mîntuitoriul lui.
6. Aceasta-i ruda celor ce cearcă pre Domnul, celor ce cearcă faţa Dumnedzăului Iacov. **Strigare.**
7. Rădicaţi porţile, boiêrii voştri, şi să vor rădica porţi vêcinice şi va întra împăratul mărirei.
8. Cine iaste acesta, împăratul mărirei? Domnul vîrtucios şi tare, Domnul tare în războiu.
9. Rădicaţi porţile, boiêrii voştri, şi vă rădicaţi porţi vêcinice, şi va întra împăratul mărirei.
10. Cine-i acesta, împăratul mărirei? Domnul puterilor, acesta iaste împăratul mărirei. **Slava**.

Cáthisma 3. Psalmu a lui David 24

1. Cătră tine, Doamne, rădicaiu sufletul mieu, Dumnedzăul mieu. Pre tine nădăjduii, să nu mă ruşinez în vac,
2. Nici să mă batjocurească nepriêtenii miei.
3. Pentru că toţi ceia ci mă îngăduiesc pre mine nu să vor ruşina. Ruşinêdze-se cei ce fărălegiuiesc în zadar.
4. Căile tale, Doamne, cunoaşte-mi mie şi cărările tale învaţă-mă.
5. Poveţêşte-mă pre adevărul tău şi mă învaţă, căci tu eşti Dumnedzău, mîntuitoriul mieu, şi pre tine te-am îngăduit preste toată dzua.
6. Adu-ţi aminte de îndurările tale, Doamne, şi milele tale, căci den vac sînt.
7. Păcatele tinerêţelor mêle şi necunoştinţei mêle să nu-ţi aduci aminte.
8. După mila ta adu-ţi aminte[5839] tu, pentru bunătatea ta, Doamne.
9. Bun şi drept Domnul, pentru acêea va pune lêge celor greşiţi întru cale.
10. Povăţui-va pre cei blîndzi întru judeţ, învăţa-va pre cei blîndzi căile lui.
11. Toate căile Domnului – milă şi adevăr celor ce cearcă făgăduinţa lui şi mărturiile lui.
12. Pentru numele tău, Doamne, şi iartă păcatului mieu, pentru că mult iaste.
13. Cine iaste omul cel ci să tême de Domnul? Pune-va lêgea lui întru calea carea au ales.
14. Sufletul lui întru bunătăţi va mînea şi sămînţa lui va moştneni pămîntul.
15. Întăritura Domnului celor ci să tem de îns şi făgăduinţa lui va arăta lor.
16. Ochii miei pururea cătră Domnul şi el va scoate dentru laţ picioarele mêle.
17. Privêşte preste mine şi mă miluiêşte, căci sîngur născut şi sărac sînt eu.
18. Năcazurile inemei mêle s-au înmulţit; dentru nevoile mêle scoate-mă.
19. Vezi smereniia mea şi osteneala mea şi lasă toate păcatele mêle.
20. Vezi pre nepri-

а҆ тинирии, нечи съ а҆ ръщиꙋ, ши ꙋ҆ръ нентре дерептате мѣ ꙋ
ръ. Пъзѣще сꙋфлетꙋл мїеꙋ. ши мъ избъвѣще-
21 съ нꙋ мъ рꙋшинеѕꙋ, къ а҆м ꙋпъвъит спре тине.
Нерꙋꙋтатеа шѝ дерептатеа сꙋ лїпиꙗ̀ де ми-
22 не, къ а҆штептаи пре тине Доамне. Избъ-
23 вѣще Дꙁеꙋле пре Ісраил де тоате нъкаѕꙋ-
рилѡр:

Ѱалмꙋл лꙋи Двд КЕ.

1 Жꙋдекъ-мъ Доамне, къ еꙋ ꙟ нерꙋꙋтатеа мѣ а҆м ꙋ҆м-
блат, ши ꙟ Домнꙋл ꙋпъвъинд нꙋ мъ воиꙋ слъби.
2 Испитѣще-мъ Доамне, ши чѣркъ-мъ, а҆рде ꙋ҆-
рикїи мїеи, ши инима мѣ. Къ милостивѣ
3 та ꙟнаинтѣ окилѡр мїеи ѥсте, ши плъкꙋи ꙟ а҆деве-
ръ тѣ. Нꙋ шеꙁꙋи ꙟ съборꙋл дешертъчꙋнїеи, ши кꙋ
4 челе фъръ де лѣџе нꙋ воиꙋ ꙟтра. Ꙋрѫтꙋ-
5 рꙋ. Ꙋрѫтꙋ а҆дꙋнареа хитлѣнилѡр, ши кꙋ нечи-
6 нстиции нꙋ воиꙋ шеꙁѣ. Спъла-воиꙋ
ꙟтрꙋ челе кꙋрате мѫнилє меле, ши ꙟкꙋнџꙋра-воиꙋ
7 а҆лтарюл тъꙋ Доамне. Ка съ а҆ꙋꙁ гласꙋл лꙋ-
диреи тале, ши съ спꙋи тоате минꙋниле та-
8 ле. Доамне, ꙗ҆бит-а҆м фрꙋмꙋсецѣ каселеи та-
ле, ши лѡкꙋл ꙋ҆нде лъкꙋѣще слава та. Нꙋ пиерде
9 кꙋ нечинстиции сꙋфлетꙋл мїеꙋ, ши кꙋ бърбации
ръи, вїаца мїеа. Ꙟ а҆ле кърора мѫини сѫнт фъръ-
дѣлеџи, ши дѣреапта лор се ꙋмплꙋ де дарꙋри.
12 Пичоареле меле а҆ꙋ стътꙋт ꙟтрꙋ дерептате, ꙟтрꙋ
а҆дꙋнъри благослови-те-воиꙋ Доамне:

Ѱалмꙋл лꙋи Двд, маи ꙟнаинте де помаѕꙋ

КЅ.

1 Домнꙋл лꙋминареа мѣ, ши мънтꙋиторюл мїеꙋ,
2 де чине мъ воиꙋ теме. Домнꙋл а҆пърторюл
виецїи меле, де чине мъ воиꙋ спъимѫнта.
3 Кѫнд се а҆пропиꙗ спре мине чеи ръи, съ мъ-
4 нѫнче карнеа мѣ. Чеи че мъ скѫрбеск
пре мине, ши ѕрꙋмашии мїеи, ачеиа слъбиръ ши къ-
5 ѕꙋръ. Ши де с'а҆р рѣдика а҆сꙋпра мѣ оасте,
нꙋ се ва теме инима мѣ.
6 Мъкар де с'а҆р ридика а҆сꙋпра мѣ ръѕбою, ꙟ
7 тр'а҆часта ꙋпъвъиꙋ. Ꙋна черꙋꙋ де ла Дом-
нꙋл, а҆часта воиꙋ чере, а҆ лъкꙋи ꙟ каса Домнꙋ-
8 лꙋи тоате ѕилеле виецїи меле. Ка съ вѣд
фрꙋмꙋсѣцеа Домнꙋлꙋи, ши съ черчетеѕ бесѣрика сфѫ-
9 нтъ а҆ лꙋи. Къ мъ а҆скꙋнсе ꙟ кортꙋл лꙋи ꙟ ѕиоа
рꙋтъцилѡр, а҆скꙋнсꙋ-мъ ꙟ а҆скꙋнсꙋл кортꙋлꙋи сꙋ.

лостꙋлꙋи. Ꙟ пїатръ мъ ꙟнълцъ. Ши а҆кꙋм 10
иатъ а҆ ꙟнълца капꙋл мїеꙋ преспре ѕрꙋмашии мїеи.
Ꙟкꙋнџꙋраиꙋ ши џертфиꙋ ꙟ кортꙋл лꙋи џертфъ 11
де лꙋдъ, кѫнта-воиꙋ ши воиꙋ лꙋда пре Домнꙋл.
Аꙋѕи Доамне гласꙋл мїеꙋ. Кꙋ каре 12
стригаиꙋ, милꙋиѣще-мъ ши мъ а҆ꙋѕи. Тїе ѕисе
инима мѣ. Пре Домнꙋл воиꙋ кꙋта. Кꙋта 13
фаца та, фаца та Доамне воиꙋ кꙋта. Сѫ нꙋ-ць ꙟторчи фаца 14
та де кътре мине, ши сѫ нꙋ те а҆баци кꙋ мѫнїе де кътре
шербꙋл тъꙋ. Агюторюл мїеꙋ фїи, сѫ нꙋ мъ лъ-
саи, ши сѫ нꙋ мъ презри Дꙁеꙋле мѫнтꙋиторюл мїеꙋ.
Къ тата мїеꙋ ши маика мѣ мъ лъсаръ, ши Дом- 16
нꙋл мъ лꙋа а҆ сꙋ. Лѣџе пꙋне мїе Доамне 17
ꙟ калеа та, ши мъ повъцꙋѣще ꙟ кале
дерептъ, пентрꙋ ѕрꙋмашии мїеи. Сѫ 18
нꙋ мъ даи ꙟ сꙋфлетꙋл челѡр че мъ скѫрбеск. Къ
сколаръсе а҆сꙋпра мѣ мартꙋри стрѫмбї, ши минци- пре мине
нѣ нѣдерептатеа ꙟсꙋшї. Креѕꙋ 19
съ вѣд бꙋнътъциле Домнꙋлꙋи ꙟ пъмѫнтꙋл вїи-
лѡр. Аштѣптъ пре Домнꙋл, ꙟбърбътѣѕѣ-те. 20
Ши сѫ се ꙟтърѣскъ инима та, ши аштѣптъ пре Дом-
нꙋл:
Слава. Ѱалмꙋл лꙋи Двд КЗ.

Кътре тине Доамне стригаиꙋ, Дꙁеꙋл мїеꙋ, 1
сѫ нꙋ тачи де кътре мине, ка нꙋ кѫндва тачи
де кътре мине, ши мъ вою а҆семѣна челѡр че погоръ ꙟ гроапъ. 2
Аꙋѕи Доамне гласꙋл рꙋгъчꙋнїеи мѣле, кѫнд мъ рог кътре тине,
кѫнд ридик мѫинилє меле кътре бесѣрика сфѫнтъ а҆ та. Сѫ 3
нꙋ мъ траџи кꙋ пъкътошии, ши кꙋ чеи че лꙋкрѣѕъ
фъръдѣлеџи сѫ нꙋ мъ пиерѕи, чеи че гръеск паче 4 грѣ. б.
кꙋ а҆проапеле лор, ши ръле ꙟ инимиле лор. Да-ле лор 5
Доамне дꙋпъ лꙋкрꙋриле лор, ши дꙋпъ рꙋтатеа фъптеи лор.
Дꙋпъ фаптеле мѫинилѡр лор, дъ-ле лор, ръсплътѣще-ле 6
ръсплътиреа лор. Къ нꙋ прічепꙋръ ла лꙋкрꙋриле 7
Домнꙋлꙋи, ши ла фаптеле мѫинилѡр лꙋи, сѫ ле сꙋ-
пере, ши сѫ нꙋ ле ѕидѣскъ. Благословит 8
е Домнꙋл, къ а҆ꙋѕи гласꙋл рꙋгъчꙋнїеи меле. Дом- 9
нꙋл агюторюл мїеꙋ, ши а҆пърторюл мїеꙋ, ꙟ
ѧ҆л ꙋпъвъи инима мѣ, ши мъ агютаи ши ꙟфлори
Ши а҆ꙋ трꙋпꙋл мїеꙋ, ши де воꙗ мѣ мъ воиꙋ мърꙋ- 10
ри лꙋи. Домнꙋл търиа оаменилѡр 11
сꙋи ѥсте, ши а҆пърторюл мѫнтꙋирилѡр
хрїстосꙋлꙋи сꙋ ѥсте. Мѫнтꙋѣще Доамне 12
пре оаменїи тъи, ши благословѣще мощенїа та.

ши пасте

êtenii miei, căci s-au înmulţit, şi ură strîmbă m-au urît.

21. Păzêşte sufletul mieu şi mă mîntuiêşte, să nu mă ruşinedzu, căci am nădăjduit pre tine.
22. Cei fără răutate şi cei drepţi să lipiia de mine, căci te-am îngăduit pre tine, Doamne.
23. Mîntuiêşte, Dumnedzău, pre Israil dentru toate năcazurile lui.

Psalmu lui David 25

1. Judecă mie, Doamne, căci eu întru fărărăutatea mea am mersu şi, pre Domnul nădăjduind, nu voi slăbi.
2. Ispitêşte-mă, Doamne, şi mă cearcă; lămurêşte rărunchii miei şi inima mea.
3. Căci mila ta înaintea ochilor miei iaste şi am bine plăcut întru adevărul tău.
4. N-am şezut cu adunarea a dăşertării şi cu cei ce fărălegiuiesc nu voi întra înlontru.
5. Urît-am sfatul[5840] celor ci să viclenesc şi cu cei necredincioşi nu voi şedea.
6. Spăla-voi întru cei nevinovaţi mîinile mêle şi voi încungiura jirtăvnicul tău, Doamne,
7. Ca să audzu eu glasul laudei ⌊tale⌋[5841] şi a povesti toate minunele tale.
8. Doamne, iubit-am bună-cuviinţa casei tale şi locul lăcaşului mărirei tale.
9. Nu piêrde cu cei necredincioşi sufletul mieu şi cu oamenii sîngiurilor viaţa mea,
10. Cărora le-s întru mîinile fărădălegile; dreapta lor s-au împlut de daruri.
11. Şi eu întru nerăutatea mea am mers; mîntuiêşte-mă, ⌊Doamne⌋[5842], şi mă miluiêşte.
12. Piciorul mieu au stătut întru dreptate; întru adunări binecuvînta-te-voi, Doamne.

Psalmu lui David, mai nainte decît a să unge, 26

1. Domnul – lumina mea şi mîntuitoriul mieu; dă cine mă voi tême?
2. Domnul – scutitoriul vieţii mêle; de către cine mă voi spămînta?
3. Cînd s-ar apropiia asupra mea cei ce chinuiesc, ca să mănince pielíţele mêle.
4. Cei ce năcăjesc pre mine şi nepriêtenii miei, ei au slăbit şi au căzut.
5. Şi măcar de să va rîndui asupra mea tabără, nu să va înfricoşa inima mea.
6. Măcar de să va rădica asupra mea război, întru aceasta eu nădăjduiesc.
7. Una am cerut de la Domnul, aceasta voi cêre: a lăcui eu[5843] în casa Domnului toate dzilele vieţii mêle,
8. A vedea frîmsêţea Domnului şi a socoti bisêreca cea sfîntă lui.
9. Căci m-au ascuns întru cortul lui întru dzua răutăţilor ⌊mêle⌋[5844], acoperitu-m-au întru ascunsul cortului lui.
10. Întru piatră m-au înălţat; şi acum, iată, au înălţat capul mieu preste nepriêtenii miei.
11. Încungiurat-am şi am jirtvuit întru cortul lui jirtvă ⌊de mîntuire şi⌋[5845] de clic, cînta-voi şi voi peveţî Domnului.
12. Ascultă, Doamne, glasului mieu carele am strigat; miluiêşte-mă şi ascultă-mă.
13. Ţie au dzis inima mea: „⌊Pre Domnul voi cerca⌋[5846]”. Cearcă-te faţa mea; faţa ta, Doamne, cerca-voi.
14. Să nu-ţi întorci faţa ta de cătră mine şi să nu te abaţi cu urgie de la robul tău.
15. Ajutor mie te fă, să nu mă dăpărtezi şi să nu mă laşi, Dumnedzău, mîntuitoriul mieu!
16. Căci tată-mieu şi maică-mea m-au părăsit şi Domnul m-au luat pre mine.
17. Legiuitor pune-mă, Doamne, întru calea ta şi mă poveţêşte întru cărare dreaptă, pentru nepriêtenii miei.
18. Să nu mă dai pre mine la sufletile celor ci mă năcăjesc pre mine[5847], căci s-au sculat asupra mea mărturii strîmbe şi minţî strîmbătatea şie.
19. Crez ca să văz bunătăţile Domnului întru pămîntul viilor.
20. Îngăduiêşte pre Domnul, îmbărbăteadză-te şi să întărească inima ta şi îngădui pre Domnul. **Slava**.

Psalmu lui David 27

1. Cătră tine, Doamne, striga-voi, Dumnedzăul mieu, să nu taci de mine, şi mă voi asămăna celor ce pogoară la groapă.
2. Ascultă, ⌊Doamne⌋[5848], glasul rugii mêle, cînd mă rog cătră tine, cînd rădic mîinile mêle cătră bisêrica cea sfîntă a ta.
3. Să nu mă tragi împreună cu cei păcătoşi şi cu cei ce fac strîmbătatea să nu mă pierdzi pre mine.
4. [5849]Celor ce grăiesc pace cu cei aproape lor, şi rêle întru inimile lor.
5. Dă-le lor, ⌊Doamne⌋[5850], după faptele lor şi după vicleşugul a tocmêlelor lor,
6. După faptele mîinilor lor dă-le lor; dă-le lor răsplătirea lor.
7. Căci n-au priceput la faptele Domnului şi la faptele mîinilor lui; surpa-i-vei pre înşi, şi nu-i vei clădi pre înşi.
8. Blagoslovit Domnul, căci au ascultat glasul rugii mêle.
9. Domnul ajutoriul mieu şi scutitoriul mieu, pre el au nădăjduit inima mea, şi mă ajutaiu.
10. Şi odresli trupul mieu, şi dentru voia mea mă voi mărturisi lui.
11. Domnul întăritura nărodului lui şi scutitor a mîntuirilor unsului lui iaste.
12. Mîntuiêşte pre nărodul tău şi blagoslovêşte moştenirea ta

şi paaşte-i

ши пасъ-и ши рѫдикъ-и пѫнъ ꙟ вѣкъ.

Ѱалмꙋл лꙋ Двдъ, ꙟ ешитꙋл кортꙋлꙋи. КИ

1 Адꙋчецї Домнꙋлꙋи фїи лꙋ Дмнзеꙋ, адꙋчецї Домнꙋлꙋи

2 фїи бербечилор. Адꙋчецї Домнꙋлꙋи мъріре

ши чинсте. Адꙋчецї Домнꙋлꙋи мъріре нꙋмелꙋи лꙋ,

ꙟкинаци-въ Домнꙋлꙋи ꙟ кꙋртеа свѫнтѫ а лꙋ.

3 Гласꙋл Домнꙋлꙋи престе апе, Дмнзеꙋл мърирѣ тꙋ-

4 на, Домнꙋл престе апе мꙋлте. Гласꙋл Домнꙋлꙋи

ꙟ вѫртꙋте, гласꙋл Домнꙋлꙋи ꙟ марѣ кꙋвиинцъ.

5 Гласꙋл Домнꙋлꙋи зъфрѫнџе кедрїи, ши ва зфрѫнџе

6 Домнꙋл кедрїи Ливанꙋлꙋи. Ши ва мъчꙋра пре

ей ка вицелꙋл Ливанꙋлꙋи, ши ꙗꙋбитꙋл ка

7 фїꙋл инорогꙋлꙋи. Гласꙋл Домнꙋлꙋи тѣе пара

фокꙋлꙋи, гласꙋл Домнꙋлꙋи кꙋтремꙋръ пꙋстїꙋ,

8 ши ва кꙋтремꙋра Домнꙋл пꙋстїꙋ Кадис. Гласꙋл Дом-

нꙋлꙋи ꙟтрꙋ кърпирѣ черби, ши ва дескопери дꙋмбръвеле,

ши ꙟ бесѣрека лꙋи тоцї ꙟ зикꙋ

9 мърире. Домнꙋл потопꙋл сълъшꙋѣще, ши ва

10 шедѣ Домнꙋл ꙟпърат ꙟ вѣкъ. Домнꙋл вѫртꙋте

ва оаменилор лꙋи ва да, Домнꙋл блгслови-ва пре

оамении лꙋи ꙟ пачѣ. Ѱалом а лꙋ Двдъ, кѫнтаре

Прѣ-

кась лꙋ Двдъ. КѲ

1 ꙟнълцате-воиꙋ Дѡамне, къ мѫ лꙋаши, ши

нꙋ веселиши пре врѫжмашїи мїеи спре ми-

2 не. Дѡамне Дмнзеꙋл мїеꙋ, стригат-ам кътръ

3 тине, ши мѫ вѝндекаши. Дѡамне, скоасеши ден

ꙗдъ сꙋфлетꙋл мїеꙋ, мѫнтꙋиши-мѫ ден чеи че погоарѫ

4 ꙟ гроапъ. Кѫнтаци Домнꙋлꙋи чеи

преподобнїи лꙋи, ши мѫртꙋрисици помѣна

5 свинцїеи лꙋи. Кѫ мѫнїе ꙟтрꙋ мѫнїа лꙋи ши

6 вїаца ꙟтрꙋ воꙗ лꙋи. Сара вꙋ мѫнѣ плѫн-

7 џере, ши дїминѣцъ бꙋкꙋрїе. Ши еꙋ

зиш ꙟтрꙋ ꙋшꙋрїнца мѣ: нꙋ мѫ воиꙋ клѫти ꙟ вѣ-

8 кꙋ. Дѡамне ꙟтрꙋ воꙗ та, дѣдеши фрꙋмсецїи

9 мѣле пꙋтѣре. Ши ꙟтоарсеши фаца та, ши

10 мѫ тꙋлбꙋраи. Кѫтрѫ тине Дѡамне стри-

га-воиꙋ, ши кѫтръ Дмнзеꙋл мїеꙋ мѫ воиꙋ ꙋ-

11 мили. Че фолос ꙟтрꙋ сѫнџеле мїеꙋ, кѫнд по-

12 гоариꙋ ꙟтрꙋ стрикъчꙋне. Аꙋ мѫртꙋри-

си-те-ва цѫрѫна, аꙋ спꙋне-ва адевѫрꙋл тѫꙋ.

13 Аꙋзи Домнꙋл ши мѫ милꙋи. Домнꙋл фꙋ агю-

14 торюл мїеꙋ. Ꙟторсеши плѫнџерѣ мїеа спре бꙋкꙋ-

рїе мїе, рꙋпши сакꙋл мїеꙋ, ши мѫ ꙟчинсеши кꙋ бꙋ-

15 кꙋрїе. Ка съ кѫнте цие мѫрирѣ мїеа, ши съ

нꙋ мѫ ꙟтристез. Дѡамне Дмнзеꙋл мїеꙋ, ꙟ вѣ-

вѣк мѫртꙋриси-мѫ-воиꙋ цие. Слава.

Ла сфѫршит ѱалмꙋл лꙋ Двдъ,

ꙟ ꙋимирѣ. Л

Пре тине Дѡамне нѫдѫждꙋиꙋ, съ нꙋ мѫ рꙋши- 1

нез ꙟ вѣкъ. Ꙟтрꙋ дрептатѣ та избѫвѣще-

мѫ ши скоате-мѫ. Плѣкѫ кѫтрѫ мине 2

ꙋрекѣ та, сꙋпꙋнѣ скоате-мѫ. Фїи мие

Дмнзеꙋ апѫрѫториꙋ [illegible], ши мѫ

[illegible] 3

[illegible]

[illegible] 4

[illegible]

[illegible]

Скоате-мѫ [illegible] 5

[illegible]

[illegible] 6

[illegible]

[illegible] 7

[illegible]

[illegible] 8

[illegible]

[illegible] 9

[illegible]

Ши [illegible] 10

[illegible] 11

[illegible]

[illegible]

[illegible] 12

[illegible]

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible]

[illegible] 15

[illegible]

[illegible] 16

[illegible]

[illegible] 17

[illegible]

Ши [illegible] 18

[illegible]

[illegible] 19

[illegible]

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible]

[illegible]

[illegible] 23

[illegible]

şi paşte-i pre ei şi-i înalţă pre ei pînă în vac.

Psalmu lui David, spre scosul cortului, 28

1. Aduceţi Domnului, fiii lui Dumnedzău, aduceţi Domnului fii de berbeci.
2. Aduceţi Domnului mărire şi cinste, aduceţi Domnului mărire numelui lui, închinaţi-vă Domnului întru ograda sfîntă a lui.
3. Glasul Domnului spre ape; Dumnedzăul mărirei au tunat, Domnul preste ape multe.
4. Glasul Domnului cu putêre, glasul Domnului cu mare cuviinţă.
5. Glasul Domnului zdrobind chedrii, şi va zdrobi Domnul chedrii Livánului.
6. Şi-i va mărunţi pre înşii ca viţălul Livánului, şi cel iubit ca fiiul inorogilor.
7. Glasul Domnului tăind văpaia focului, glasul Domnului clătinînd pustiiul, şi va clăti Domnul Pustiiul Caddis.
8. Glasul Domnului întărind cerbii, şi va dăscoperi dumbrăvile; şi întru bisêreca lui tot fieştecarele dzice mărire.
9. Domnul potopul va lăcui şi va şedea Domnul împărat în vac.
10. Domnul vîrtute nărodului lui va da, Domnul va[5851] blagoslovi pre nărodul lui cu pace.

Psalmu a cîntării înnoirei casei lui David, 29

1. Înălţa-te-voi, Doamne, căci m-ai luat pre mine şi n-ai veselit pre nepriêtenii miei prestă mine.
2. Doamne Dumnedzăul mieu, strigat-am cătră tine, şi m-ai vindecat.
3. Doamne, scos-ai den iad sufletul mieu, mîntuitu-m-ai dentru cei ce pogoară în groapă.
4. Cîntaţi Domnului, curaţii lui, şi vă mărturisiţi cu pomana sfinţeniei lui.
5. Căci urgie întru mîniia lui şi viaţa lui întru voia lui;
6. Sara va mînea plîngere şi la dimineaţă bucurie.
7. Şi eu am dzis întru bunăvoia mea: „Nu mă voi clăti în vac”.
8. Doamne, întru voia ta dă frîmseţii mêle putêre,
9. Şi-ţi întorseşi faţa ta şi mă făcui turburat.
10. Cătră tine, Doamne, voi striga şi cătră Dumnedzăul mieu mă voi umili[5852].
11. Ce-i folos întru sîngele mieu, cînd mă pogor eu întru stricăciune[5853]?
12. Au mărturisi-să-va ţie ţărnă, au vestui-va adevărul tău?
13. Audzí Domnul şi mă milui; Domnul s-au făcut ajutor mie.
14. Întors-ai vaietul mieu spre bucurie mie, rumpseşi sacul mieu şi mă încinseşi cu bucurie,
15. Pentru ca să-ţi cînte mărirea mea şi nu mă voi umili; Doamne, Dumnedzăul mieu, întru vac mărturisi-mă-voi ţie! **Slava**.

La săvîrşit. Psalmu lui David, a ieşirei den fire, 30

1. Pre tine, Doamne, nădăjduii, să nu mă ruşinez în vac. Întru dreptatea mea mîntuiêşte-mă şi mă izbăvêşte.
2. Pleacă cătră mine urêchea ta, sîrguiêşte a mă scoate pre mine.
3. Fă-te mie întru Dumnedzău scutitor şi spre casă a scăpării, ca să mă mîntuieşti pre mine.
4. Căci întăritura mea şi scăparea mea eşti tu, şi pentru numele tău mă vei povăţui şi mă vei hrăni.
5. Scoate-mă-vei dentru laţul acesta carele au ascuns mie, căci tu eşti scutitoriul mieu, ⌊Doamne⌋[5854].
6. Întru mîinile tale pune-voi duhul mieu; [5855]mîntuiêşte-mă, Doamne, Dumnedzăul adevărului.
7. Urît-ai pre cei ci păzesc deşertăciuni în zădar,
8. Şi eu pre Domnul am nădăjduit. Bucura-mă-voi şi mă voi veseli pre mila ta.
9. Căci ai căutat pre smereniia mea, mîntuit-ai dentru nevoi sufletul mieu.
10. Şi nu m-ai încuiat întru mîinile nepriêtenilor; pus-ai întru loc largu picioarele mêle.
11. Miluiêşte-mă, Doamne, căci mă năcăjesc; turburắ-să cu mînie ochiul mieu, sufletul mieu şi pîntecile mieu.
12. Căci au lipsit cu durêre viaţa mea, şi anii miei întru suspini.
13. Slăbi cu sărăcie vîrtutea mea şi oasele mêle s-au turburat.
14. Lîngă toţi nepriêtenii mă făcuiu ocară şi vecinilor miei foarte şi frică cunoscuţilor miei.
15. Cei ci mă vedea afară fugiră de la mine. Mă uitai ca un mort de la inimă,
16. Făcuiu-mă ca un vas pierdut. Căci am audzit ura a mulţi ce nemernicesc împregiur.
17. Cînd să adunară ei într-un loc asupra mea, ca să ia sufletul mieu au sfătuit.
18. Şi eu pre tine, Doamne, nădăjduii; dziş: „Tu eşti Dumnedzăul mieu!”. Întru mîinile tale sorţii miei,
19. Mîntuiêşte-mă dentru mîna nepriêtenilor miei şi dentru cei ce gonesc pre mine.
20. Lucêşte[5856] faţa ta preste robul tău, mîntuiêşte-mă cu mila ta.
21. Doamne, să nu mă ruşinedz, căci te-am chemat pre tine.
22. Ruşinêdze-se păcătoşii şi să să pogoare în iad. Mute să să facă budzele minciunoase,
23. Cêlea ce grăiescu asupra dreptului fărădelêge,

24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]

Псаломъ лѹи Давидъ [illegible] ла.

1 Ф[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible] стихъ [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible] стихъ
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible] стихъ [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]

[illegible] Слава.

Кафисма е.

Псаломъ лѹи Давидъ [illegible] лв.

Б[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] Псаломъ лѹи Давидъ [illegible]
[illegible] лг.

Б[illegible] 1
[illegible]
[illegible]

cu mîndrie și dăfăimare.
24. Foarte ii multă mulțimea bunătății tale, Doamne, carea ai ascuns celora ci să tem de tine.
25. Ai făcut celora ce nădăjduiesc pre tine înaintea fiilor oaminilor.
26. Ascunde-vei pre înși întru ascunderea obrazului tău de gîlceava oamenilor.
27. Acoperi-vei pre înși întru cort de pricea limbilor.
28. Blagoslovit Domnul, căci au minunat mila lui în cetatea îngrădirei.
29. Și eu dzîș întru dezmetecirea mea: „Lăpădatu-m-am de cătră fața ochilor tăi".
30. Pentru acêea ai ascultat glasului rugii mêle, cînd strig cătră tine.
31. Iubiți pre Domnul, toți curații lui, căci adevăruri cearcă Domnul și răsplătêște celor ce dă prisosit fac mîndrie.
32. Îmbărbătați-vă și întărească inima voastră, toți cei ce nădăjduiți pre Domnul.

Psalmu lui David, a pricêperii, 31

1. [5857]Fericiți cărora să iertară fărălegile și cărora să acoperiră păcatele.
2. Fericit bărbatul căruia nu va socoti Domnul păcat, nice iaste întru rostul lui vicleșug.
3. Căci am tăcut, vechiră-să oasele mêle, strigînd eu toată dzua.
4. Căci dzua și noaptea să îngreuia preste mine mîna ta, întorșu-mă întru chin, înfigîndu-să mie ghimpu. **Strigare.**
5. Fărădelêgea mea am cunoscut și păcatul mieu n-am acoperit.
6. Zis-am: „Mărturisi-voi asupra mea fărădelêgea mea Domnului", și tu ai lăsat păgînătatea inimei mêle. **Strigare.**
7. Pentru aceasta ruga-să-va cătră tine tot curatul, întru vrême bine tocmită,
8. Însă întru acoperemîntul a ape multe, cătră el nu să vor apropiia.
9. Tu îmi ești scăpare dentru îngustarea cêea ce mă cuprinde, bucuriia mea, mîntuiêște-mă de cătră cei ce m-au încungiurat. **Strigare.**
10. Înțelepți-te-voi și îndrepta-te-voi pre tine întru calea aceasta carea vei mêrge, întări-voi asupra ta ochii miei.
11. Nu vă faceți ca calul și catîrul, la carii nu iaste pricêpere.
12. Cu zăbală și cu frîu fălcele lor să le sugrumi, celor ce nu să apropie cătră tine.
13. Multe-s bătăile păcătosului, iară pre cel ce nădăjduiêște pre Domnul milă îl va încungiura.
14. Bucurați-vă pre Domnul și vă veseliți, drepților, și vă făliți, toți cei drepți la inimă. ⌊**Slava**. **Cáthisma 4.**⌋[5858]

Psalmu lui David nescris deasupra la jidovi, 32

1. Bucurați-vă, drepților, întru Domnul; celor drepți cuvine-să lauda.
2. Mărturisiți-vă Domnului cu copuzu, cu canon cu 10 strune cîntați lui.
3. Cîntați lui cîntare noao, bine cîntați lui cu clic.
4. Căci dreptu-i cuvîntul Domnului și toate faptele lui cu credință.
5. Iubêște milosteniia și județul ⌊Domnul⌋[5859]; de mila Domnului plin ii pămîntul.
6. [5860]Cu cuvîntul Domnului ceriurile s-au întărit și cu duhul gurii lui toată putêrea lor.
7. Adunînd ca un foale apele mării, puind întru vistiêre beznele.
8. Teamă-să de Domnul tot pămîntul și de îns cutremure-se toți ceia ce lăcuiesc lumea.
9. [5861]Căci el au dzis, și s-au făcut, el au porîncit, și s-au zidit.
10. Domnul răsîpêște sfaturile limbilor și dăfaimă socotêlele nărodurilor și dăfaimă sfaturile boiêrilor.
11. Iară sfatul Domnului în vac rămîne, gîndurile inemii lui întru rudă și rudă.
12. Fericit nărodul[5862] căruia iaste Domnul Dumnedzăul lui, nărod pre carele au ales spre moștenire șie.
13. Dentru cer căută[5863] Domnul, văzú pre toți fiii oamenilor.
14. Dentru gata lăcașul lui privi preste toți ceia ce lăcuiesc pămîntul.
15. Cela ce au zidit deusébi inimile lor, cela ce pricêpe toate lucrurile lor.
16. Nu să mîntuiêște împărat pentru multă putêre și uriiaș nu să va mîntui cu mulțimea vîrtutei lui.
17. Minciunos ii calul spre mîntuire și cu mulțimea tăriei lui nu să va mîntui.
18. Iată, ochii Domnului spre ceia ci să tem de însul, ceia ce nădăjduiesc spre mila lui,
19. Ca să mîntuiască dentru moarte sufletile lor și să-i hrănească pre înși întru foamete.
20. Și sufletul nostru va îngădui Domnului, căci ajutor și scutitor noao iaste.
21. Căci întru îns să va veseli inima noastră și întru numele cel sfînt al lui am nădăjduit.
22. Facă-să, Doamne, mila ta preste noi, în ce chip am nădăjduit pre tine.

Psalmu lui David, cînd premeni fața lui înaintea lui Aviméleh și-l slobodzi pre îns și să duse, 33

1. Binecuvînta-voi pre Domnul întru toată vrêmea; pururea lauda lui întru gura mea.

întru

2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]

[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]

[illegible]

2. Întru Domnul să va lăuda sufletul mieu, audză blîndzii şi să veselească.
3. Măriţi pre Domnul împreună cu mine şi să înălţăm numele lui depreună.
4. Cercai pre Domnul şi mă ascultắ şi dentru toate năcazurile mêle ⌊mă⌋[5864] mîntui pre mine.
5. Apropiaţi-vă cătră îns şi vă luminaţi şi fêţele voastre nu să vor ruşina.
6. Acesta săracul au strigat, şi Domnul au ascultat pre însul şi dentru toate îngustările lui mîntui-l pre el.
7. Tăbărî-va îngerul Domnului împregiurul celor ci să tem de îns şi va izbăvi pre ei.
8. Gustaţi şi vedeţi că-i bun Domnul; fericit bărbatul carele nădăjduiêşte pre el.
9. Têmeţi-vă de Domnul, toţi sfinţii lui, căci nu iaste lipsă celor ci să tem de însul.
10. Bogaţii au sărăcit şi au flămîndzit, iară cei ci cearcă pre Domnul nu să vor împuţina de tot binele.
11. Veniţi, fii, ascultaţi-mă, frica Domnului voi învăţa pre voi.
12. [5865]Cine-i omul cela ce va viaţă, iubind dzile să vadză bune?
13. Potoli limba ta de rău şi budzele-ţi ca să nu grăiască vicleşug.
14. Abate-te de rău şi fă bine, cearcă pacea şi o gonêşte pre ea.
15. [5866]Ochii Domnului – preste drepţi şi urechile lui – la gura lor.
16. Faţa Domnului – preste cei ce fac rău[5867], ca să piardză de tot den pămînt pamintea lor.
17. Strigară drepţii şi Domnul ascultắ pre ei şi dentru toate nevoile lor mîntui pre înşi.
18. Aproape-i Domnul de cei înfrînţi la inimă şi pre cei smêrini la duh va mîntui.
19. Multe-s scîrbele drepţilor şi dentru toate iale va mîntui pre ei Domnul.
20. Păzêşte Domnul toate oasele lor, unul dentru iale nu să va zdrobi.
21. Moartea păcătoşilor rea-i şi cei ce urăsc pre dreptul vor greşi.
22. Mîntui-va Domnul sufletile robilor lui şi nu vor greşi toţi ceia ci nădăjduiesc pre el. **Slava**.

Psalmu lui David 34

1. Judecă[5868], Doamne, pre cei ce-mi fac strîmbătate mie, dă război celora ce dau război mie.
2. Apucă-te de armă şi de pavăţă şi te scoală la ajutoriul mieu.
3. Toarnă sabie şi închide den preajma celor ci mă gonesc pre mine; dziş sufletului mieu: „Mîntuirea ta eu sînt!".
4. Ruşinêdze-se şi să sfiască cei ce cearcă sufletul mieu;
5. Întoarcă-să îndărăt şi să stidească cei ce gîndesc mie rêle[5869].
6. Facă-să ca ţărna spre faţa vîntului,
şi îngerul Domnului năcăjind pre ei.
7. Facă-să calea lor întunêrec şi lunecare, şi îngerul Domnului gonind pre înşii.
8. Căci în dar au ascuns mie stricarea laţului lor, întru dăşert au ponosluit sufletul mieu.
9. Vie lui laţ carele nu-l ştie, şi vînatul carele ascunse să-l prindză pre el, şi întru laţ va cădea întru el.
10. Iară sufletul mieu să va bucura pre Domnul, înfrîmsăţa-să-va spre mîntuirea lui.
11. Toate oasele mêle vor dzice: „Doamne, ⌊Doamne⌋[5870], cine asêmenea ţie?
12. Mîntuind pre sărac dentru mîna mai tarilor lui şi sărac şi mêser dentru ceia ce jecuiesc pre îns".
13. Sculîndu-mi-să mie mărturii strîmbe, cêlea ce nu ştiia mă întreba.
14. Răsplătiia-mi rêle pentru bune şi stîrpiciune sufletului mieu.
15. Şi eu, cînd ei mă bîntuia, mă îmbrăcam cu sac.
16. Şi[5871] smeriiam cu post sufletul mieu, şi ruga mea la sînul mieu să va întoarce.
17. Ca un de aproape, ca la un frate al nostru, aşa bine-i plăceam; ca cînd aş jeli şi aş mîhni, aşa mă smeriiam.
18. Şi asupra mea s-au veselit şi s-au adunat; adunatu-s-au pre mine vînătăi, şi n-am ştiut.
19. Dăspicară-să, şi nu să umiliră. Ispitiră-mă, batjocuriră-mă cu batjocuríe, scrîşcară asupra mea dinţii lor.
20. Doamne, cînd vei vedea? Dăpărteadză sufletul mieu de cătră faptul lor cel rău, de la lei, pre cea sîngură născută mie[5872].
21. Mărturisi-mă-voi ţie întru adunare multă, întru nărod greu lăuda-te-voi.
22. Să nu să bucure pre mine cei ce-mi vrăjmăşuiesc mie pre strîmbul, [5873]cei ci mă urăsc în dar şi clipind cu ochii,
23. Căci mie de pace grăiia, şi pre urgie vicleşuguri gîndiia.
24. Şi lărgiră asupra mea gura lor; dziseră: „Bine-i, bine-i, văzură ochii noştri".
25. Văzuşi, Doamne, să nu taci; Doamne, să nu te dăpărtezi de la mine!
26. Scoală-te, Doamne, şi ia aminte la judeţul mieu, Dumnedzăul mieu şi Domnul mieu, la legiuirea mea.
27. Judecă-mă, Doamne, după dreptatea ta, Doamne Dumnedzăul mieu, şi să nu să bucure pre mine.
28. Să nu dzică întru inimile[5874] lor: „Bine-i, bine-i sufletului nostru", nici să dzică: „Băutu-l-am pre îns".
29. Ruşinêdze-să şi să sfiască deodată cei ci să bucură spre rêlele[5875] mêle.
30. Îmbrace-să ruşine şi înfruntare cei ci grăiesc mare asupra mea.
31. Bucure-să şi să veselească cei ce vor dreptatea mea şi zică pururea: „Mărească-să Domnul" cei ce vor

pacea

32 [illegible] · Ши лимба мѣ [illegible] ·
дрептатѣ та · тоатѫ зѹа лаѹда та.:

Ла съвършитѹл ла робѹл домнѹлѹи лѹи Давид
лє·

1 Зисе [illegible] ꙟн сине ·
нѹ [illegible] фрика [illegible] ꙟнаинтѣ окилор лѹи ·
2 Кѫ [illegible] ꙟнаинтѣ лѹи · ка сѫ афле [illegible]
3 лѹ · ши [illegible] · Грѫиреа гѹрїи лѹи [illegible]
[illegible] · нѹ [illegible] ка сѫ [illegible]
4 [illegible] · [illegible] · а
[illegible] · ши
5 [illegible] · [illegible]
6 [illegible] · [illegible]
7 [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
8 [illegible] · Ши [illegible]
9 [illegible] · [illegible]
[illegible] · ши [illegible]
10 [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
11 [illegible] · [illegible]
[illegible] · ши [illegible]
12 [illegible] · [illegible] · ши [illegible]
13 [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · ши [illegible] · Слава ·

Ѱалмѹ лѹи Давид · лѕ·

1 Нѹ [illegible]
2 [illegible] · Кѫ [illegible]
[illegible] · ши [illegible]
3 [illegible] · [illegible]
[illegible] · ши [illegible]
4 [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
5 [illegible] · [illegible]
6 [illegible] · Ши [illegible]
[illegible] · ши [illegible]
7 [illegible] · [illegible] · ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
9 [illegible] · [illegible]
[illegible]
10 [illegible] · Ши [illegible]

[illegible] · ши [illegible] · [illegible]
[illegible] · ши [illegible] · [illegible] 11
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] · [illegible] · ши 12
[illegible] · [illegible] 13
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] 14
[illegible] · Ка [illegible] · [illegible] 15
[illegible] · [illegible] 16
[illegible] · ши [illegible]
Маи [illegible] · [illegible] 17
[illegible] · Кѫ [illegible] 18
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] 19
[illegible] · Нѹ [illegible] 20
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] · [illegible] · Кѫ 21
[illegible] · [illegible]
[illegible] · ши [illegible] · [illegible]
[illegible] · ши [illegible] 22
[illegible] · ши [illegible] · Кѫ [illegible] 23
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] · Кѫ 24
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] · Кѫ [illegible] 25
[illegible] · [illegible]
[illegible] · ши [illegible] 26
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] 27
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] · [illegible] · ши 28
[illegible] · ши [illegible] · Кѫ 29
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible] 30
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] · [illegible] 31
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] · [illegible] 32
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] · ши [illegible] 33
[illegible] · ши [illegible]
[illegible] · ши [illegible] 34
[illegible] · Ши [illegible] 35
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] 36
[illegible]

pacea robului lui.

32. Şi limba mea cerceta dreptatea ta, toată dzua lauda ta.

La săvîrşit, la copilul Domnului, la David, 35

1. Dzice cel fără dă lêge, ca să greşască întru sine: „Nu iaste frica lui Dumnedzău în preajma ochilor lui”.
2. Căci au viclenit înaintea lui, ca să afle fărădălêgea lui şi să urască.
3. Graiurile[5876] gurii lui, fărădălêge şi vicleşug; nu vru să priceapă ca să îmbunêdze.
4. Fărădălêge gîndi pre aşternutul lui; aproape stătu lîngă toată calea nu bună, şi rău lui n-au împutat.
5. Doamne, în cer mila ta, adevărul tău pînă la nori.
6. Dreptatea ta ca munţii lui Dumnedzău, judêţele tale – beznă multă.
7. Oameni şi dobitoace mîntui-vei, Doamne. Foarte înmulţişi mila ta, Dumnedzăule.
8. Şi fiii oamenilor întru umbra[5877] aripilor vor nădăjdui.
9. Îmbăta-să-vor de îngrăşarea casei tale şi pîrîul dăsfătăciunei tale vei adăpa pre înşii.
10. Căci lîngă tine izvor de viaţă, întru lumina ta vom vedea lumină.
11. Întinde mila ta celor ci te cunosc pre tine şi dreptatea ta celor drepţi la inimă.
12. Să nu vie mie picior a mîndriei şi mîna păcătosului să nu mă clintească.
13. Acoló căzură toţi ceia ce fac fărădelêgea; împinseră-să[5878] afară, şi nu vor putea să stea. **Slava**.

Psalmu lui David 36

1. [5879]Nu te apropiia cu rîvnirea întru cei ce viclenesc, nici rîvni pre ceia ce fac fărădelêge.
2. Căci ca iarba curînd să vor usca şi ca legumile pajeştii de sîrg vor cădea.
3. Nădăjduiêşte pre Domnul, şi fă bunătate, şi lăcuiêşte pămîntul, şi te vei paşte pre avuţiia ei[5880].
4. Răsfaţă-te în Domnul, şi da-ţi-va ţie cererile inemei tale.
5. Dăscopere cătră Domnul calea ta şi nădăjduiêşte pre el, şi el va face.
6. Şi va scoate ca lumina dreptatea ta şi judeţul tău ca amiadzădzi.
7. Supune-te Domnului şi roagă pre îns; nu te apropiia cu rîvnirea la cela ci să bine călătorêşte întru calea lui, la omul ce face fărădălêgea.
8. Potoli-te de urgie şi părăsêşte mîniia; nu te apropia cu rîvnirea ca să vicleneşti.
9. Căci ceia ce viclenesc de tot vor pieri [5881]şi cei ce îngăduiesc pre Domnul, ei vor moşteni pămîntul.
10. Şi în-că puţîn, şi nu va fi păcătosul, şi vei cerca locul lui, şi nu-l vei afla.
11. Iară cei blîndzi vor moşteni pămîntul şi să vor dăsfăta pre mulţimea păcii.
12. Pîndi-va păcătosul pre cel drept şi va şcîrşca pre el dinţii lui.
13. Iară Domnul va batjocuri pre el, căci înainte vêde, căci va veni dzua lui.
14. Sabie au zmult păcătoşii, întinsără arcul lor,
15. Ca să oboare pre sărac şi pre mêser, ca să junghe pre cei drepţi la inimă.
16. Sabiia lor între în inimele lor şi arcele lor să să zdrobască.
17. Mai bine-i puţîn celui drept decît avuţie a celor păcătoşi multă.
18. Căci braţele păcătoşilor să vor zdrobi şi întărêşte pre cei drepţi Domnul.
19. Cunoaşte Domnul căile celor fără prihană şi moştnenirea lor în vac va fi.
20. Nu să vor ruşina întru vrême rea şi întru dzilele foameţii să vor sătura.
21. [5882]Căci păcătoşii vor pieri, iară nepriêtenii Domnului, îndată ce să măriră ei şi să înălţară, lipsind ca fumul lipsiră.
22. Împrumuteadză-să păcătosul şi nu va plăti, iară dreptul îndură-să şi dă.
23. Căci ceia ce blagoslovăsc pre el va moşteni pămîntul, iară cei ce blastămă pre el de tot vor pieri.
24. De la Domnul paşii omului să îndrepteadză, şi calea lui vrea-va foarte.
25. Cînd va cădea, nu să va struncina, căci Domnul sprăjinêşte mîna lui.
26. Tînăr fuiu, şi-ncă îmbătrîniiu, [5883]şi nu văzuiu dreptu părăsit, nici sămînţa lui cercînd pîini.
27. Toată dzua miluiêşte şi împrumuteadză ⌊dreptul⌋[5884], şi sămînţa lui la blagoslovenie va fi.
28. Abate-te de la rău şi fă binele şi lăcuiêşte în vacul vacului.
29. Căci Domnul iubêşte judeţ şi nu va părăsi pre cei curaţi ai lui; întru vac să vor păzi.
30. ⌊Şi cei fără de lêge să vor goni⌋[5885] şi sămînţa celor necredincioşi să va piêrde de tot.
31. Iară drepţii vor moşteni pămîntul şi vor sălăşlui în vacul vacului preste el.
32. Gura dreptului va dăprinde învăţătură şi limba lui va grăi judeţ.
33. Lêgea Dumnedzăului lui – întru inima lui şi nu să vor poticni paşii lui.
34. Socotêşte păcătosul pre cel drept şi cearcă a-l omorî pre însul;
35. Şi Domnul nu-l va părăsi pre el în mîinile lui, nice va osîndi de tot pre el cînd să va judeca cu el.
36. Îngăduiêşte

pre Domnul

[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Слава. Кафісма. Е.

Ѱаломꙋ лꙋ Дв҃д ꙟтрꙋ поменіре [illegible]
сѫботеи. ЛЗ.

1 Доамне нꙋ кꙋ мꙋніа та съ мъ обличешти пре мі-
не, ничі кꙋ ꙋргіа та съ мъ чѣрци пре міне.
2 Къ [illegible] ꙟтрꙋ міне, ши [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]

[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]

Ѱаломꙋ лꙋ Дв҃д [illegible] ЛИ.

Зис-ам: пъзі-воі кѫіле меле ка съ нꙋ грешескꙋ [illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]

pre Domnul și păzêște calea lui, și te va înălța ca să moștnenești[5886] pămîntul; cînd pier de tot păcătoșii, vei vedea[5887].
37. Văzuiu pre cel necurat prea înălțîndu-să și în sus rădicîndu-să ca chedrii Livánului.
38. Și trecui, și iată, nu fu, și-l cercai pre îns, și nu să aflá locul lui.
39. Păzêște nerăutatea și vezi dreptatea, căci iaste rămășiță la omul împăcăcios.
40. Iară cei fără dă lêge vor pieri de tot deodată, rămășițele celor necurați vor pieri de tot.
41. Și mîntuire drepților de la Domnul și scutitor lor iaste întru vrêmea năcazului.
42. Și le va ajuta lor Domnul și va mîntui pre înși și-i va scoate pre ei dentru cei păcătoși și va mîntui pre înși, căci au nădăjduit pre îns. ⌊**Slava**.

Cáthisma 5.⌋[5888] **Psalmu lui David, întru pomenire pentru sîmbăta, 37**

1. Doamne, nu cu mîniia ta să mă mustri pre mine, nice cu urgiia ta să mă cerți pre mine.
2. Căci săgețile tale s-au înfipt întru mine și ai întărit preste mine mîna ta.
3. Nu iaste vindecare întru trupul mieu de cătră fața urgiei tale; nu iaste pace întru oasele mêle de cătră fața păcatelor mêle.
4. Căci fărădălegile mêle covîrșiră capul mieu, ca o sarcină grea să îngreuiară preste mine.
5. Împuțiră-să și putreziră ranele mêle de cătră fața nebuniei mêle.
6. Tînguitu-m-am și m-am gîrbovit pînă în săvîrșit, toată dzua mîhnit mergeam.
7. Că vintrele mêle s-au împlut de ocări și nu iaste leac întru trupul mieu.
8. Chinuiiu-mă și mă smeriiu pînă foarte, răcniiam de la suspinarea inemei mêle.
9. Doamne, înaintea ta – toată pofta mea, și suspinul mieu de la tine nu s-au ascunsu.
10. Inima mea s-au turburat, părăsi-mă vîrtutea mea, și lumina ochilor miei – și aceasta nu iaste cu mine.
11. Priêtenii miei și cei de aproape mie den preajma mea să apropiiară ⌊și stătură⌋[5889].
12. Și cei alaturea mie de departe stătură și mă siliia cei ce cearcă sufletul mieu.
13. Și cei ce cearcă răutățile[5890] mie grăiră dășertăciuni și vicleșuguri toată dzua să învățară.
14. Și eu ca un surd nu audziiam și ca un fărăgraiu nu dășchizînd gura lui.
15. Și mă făcui ca un om ce nu aude[5891] și nu avînd întru gura lui

certări.
16. Căci pre tine, Doamne, nădăjduii; tu vei asculta, Doamne, Dumnedzăul mieu.
17. Căci am dzis: „Ca nu cîndai să vor bucura nepriêtenii miei mie”, și clătindu-să picioarele mêle, pre mine mare grăiră.
18. Căci eu spre vînătăi gata-s și durêrea mea înaintea mea iaste pururea.
19. Căci fărădelêgea mea eu voi vestui și voi griji pentru păcatul mieu;
20. Și nepriêtenii miei trăiesc și să mai întăresc decît mine și să înmulțiră cei ci mă urăsc pre mine pre strîmbul.
21. Cei ce-mi răsplătesc ⌊mie⌋[5892] rêle pentru bune mă pîrîia, în vrême ce goniiam bunătatea.
22. Să nu mă părăsești, Doamne, Dumnedzăul mieu, să nu te dăpărtezi de la mine.
23. Ia aminte la ajutoriul mieu, Doamne a mîntuirei mêle.

La săvîrșit, lui Idithum. Cîntare lui David 38

1. Ziș: „Păzi-voi căile mêle, ca să nu greșesc cu limba.
2. Puș gurii mêle pază, cînd să așeză păcătosul înaintea mea”.
3. Asurdziiu-mă[5893] și mă smeriiu, și tăcui den bunătăți, și durêrea mea[5894] să înnoi.
4. Încăldzi-se inima mea înlontrul mieu și întru dăprinderea mea ațîțá-să foc.
5. Grăii cu limba mea: „Cunoaște-mi, Doamne, săvîrșitul mieu
6. Și numărul dzilelor mêle carele iaste, pentru ca să cunosc ce lipsesc eu.
7. Iată pumni ai pus dzilele mêle, și statul mieu ca o nimică înaintea ta.
8. Însă toate-s deșarte, tot omul viu. **Strigare.**
9. Pentru acêea într-un chip mêrge omul, însă în zădar să turbură.
10. Vistiêr strînge, și nu știe cui va aduna pre iale.
11. Și acum, carea-i îngăduința mea, nu-i Domnul? Și statul mieu de la tine iaste. **Strigare.**
12. De cătră toate fărădelegile mêle mîntuiêște-mă; ocară celui fără minte dideși pre mine.
13. Asurdziiu și n-am dășchis gura mea, căci tu ai făcut. Dăpărteadză de la mine bicele tale.
14. ⌊Pentru⌋[5895] că de la vîrtutea mîinii tale eu m-am sfîrșit, întru mustrări pentru fărădălêge certași omul.
15. Și topiși ca o păiajine sufletul lui; însă întru dășertu tot omul. **Strigare.**
16. Ascultă rugii mêle, Doamne, și omilinței mêle; bagă în urechi lacrămile mêle.
17. Să nu taci, căci nemêrnic sînt eu la[5896] tine și vinetic, ca și toți părinții miei.
18. Slobódzi mie, pentru ca să răsuflu mai nainte de a mă duce, și nu încă

nu voi mai

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

nu voi fi”.

La săvîrşit. Psalmu lui David 39

1. Suferind suferiiu pre Domnul, şi luă aminte mie.
2. Și ascultă rugii mêle, şi mă scoase den groapa ticăloşiei şi dentru tina lutului.
3. Şi puse preste piatră picioarele mêle şi îndreptă paşii miei.
4. Şi puse întru gura mea cîntare noao, laudă Dumnedzăului nostru.
5. Vedea-vor mulţi şi să vor spăriia şi vor nădăjdui pre Domnul.
6. Fericit bărbatul caruia iaste numele Domnului nădêjdea lui şi n-au privit la dăşertăciuni şi mîniei cei minciunoase.
7. Multe ai făcut tu, Doamne Dumnedzăul mieu, minunile tale şi gîndurilor tale nu iaste cine să să asemenêdze ţie.
8. Vestuii şi grăii, înmulţiră-să preste număr.
9. [5897]Jirtvă şi aducere nu vruseşi, şi trupul mi-ai închegat.
10. Ardere de tot şi pentru păcat n-ai cercat. Atuncea am dzis: „Iată, viu,
11. Întru căpetinioară de carte scrisu-s-au pentru mine. Ca să fac voia ta, Dumnedzăul mieu, vrut-am, şi lêgea ta în mijlocul pîntecelui mieu”.
12. Binevestuii dreptate întru adunare mare; iată budzele mêle nu voi lipi, Doamne, tu[5898] cunoscuşi.
13. Dreptatea ta n-am ascunsu întru inima mea, adevărul tău şi mîntuitoriul tău dzis-am.
14. N-am ascuns mila ta şi adevărul tău de către adunare multă[5899].
15. Şi tu, Doamne, să nu dăpărtezi îndurările tale de către mine, mila ta şi adevărul tău pururea să-mi sprăjinească mie.
16. Căci mă cuprinseră rêle cărora nu iaste număr; apucară-mă fărădelegile mêle şi nu putui a vedea.
17. Mai înmulţiră-să decît perii capului mieu şi inima mea părăsi pre mine.
18. Binevei, Doamne, ca să mă mîntuieşti pre mine; Doamne, a ajuta mie apropie-te.
19. Ruşinêdze-se şi să înfruntêdze deodată cei ce cearcă sufletul mieu ca să-l rădice pre îns.
20. Întoarcă-să îndărăt şi să ruşinêdze cei ce vor mie rêle.
21. Poarte-şi îndată ruşinea lor cei ce dzic mie: „Bine-i, bine-i!”.
22. Bucure-se şi să veselească pre tine toţi ceia ci te cearcă, Doamne, şi dzic pururea: „Mărească-să Domnul”, cei ce iubesc mîntuitoriul tău.
23. Şi eu sărac sînt şi mêser; Domnul purta-mi-va grija mea.
24. Ajutoriul mieu şi scutitoriul mieu eşti tu, Dumnedzăul mieu, să nu te zăbăveşti. **Slava**.

La săvîrşit. Psalmu lui David 40

1. Fericit de cel[5900] ce înţelêge pre sărac ⌊şi mêser⌋[5901]; întru dzua rea mîntui-l-va pre însul Domnul.
2. Domnul să-l păzască pre el şi să-l trăiască pre el şi să-l fericească pre el în pămînt şi să nu-l dea pre el la mîinile nepriêtenilor lui.
3. Domnul ajuta-i-va lui pre patul durerii lui; tot aşternutul lui ai întorsu întru boala lui.
4. Eu dziş: „Doamne, miluiêşte-mă; vindecă sufleul mieu, căci am greşit ţie”.
5. Vrăjmaşii miei dziseră rêle mie: „Cînd va muri şi va pieri numele lui?”.
6. Şi dă va întra a vedea, întru dăşert grăia; inima lui adunắ fărădălêge şie.
7. Ieşiia afară şi grăia împreună.
8. Asupra mea şoptiia toţi nepriêtenii miei; asupra mea gîndiia rêle mie.
9. Cuvînt fără de lêge puseră asupra mea: „Au cela ce doarme nu va adaoge a să deştepta?”.
10. Pentru că omul păcii mêle, pre carele am nădăjduit, [5902]cel ce mănîncă pîinile mêle, mărí preste mine înşelăciune.
11. Şi tu, Doamne, miluiêşte-mă şi mă scoală, şi voi răsplăti lor.
12. Întru aceasta cunoscuiu căci ai vrut pre mine, căci nu să va bucura nepriêtenul mieu pre mine.
13. Şi mie pentru nerăutatea[5903] mi-ai ajutorit[5904] şi mă adeverişi înaintea ta în vac.
14. Blagoslovit[5905] Domnul Dumnedzăul lui Israil dentru vac şi în vac. Facă-să, facă-să.

La săvîrşit, spre pricêpere fiilor Coré. 41

1. În ce chip poftêşte cerbul spre izvoarăle apelor, aşa poftêşte sufletul mieu către tine, Dumnedzău.
2. Însătă sufletul mieu către Dumnedzău cel vîrtos, cel viu; cînd voi veni şi mă voi ivi fêţei lui Dumnedzău?
3. Făcură-să lacrămile mêle mie pîine dzua şi noaptea, cînd mi să dzicea mie preste toată dzua: „Unde iaste Dumnedzăul tău?”.
4. Acêstea mi-am adus aminte, şi am răvărsat preste mine duhul[5906] mieu, căci voi trêce în mijlocul a cort minunat, pînă la casa lui Dumnedzău.
5. Cu glas de bucurie şi dă mărturisire a glasului ce prăznuiêşte.
6. Pentru căci mîhnit eşti, sufletul mieu, şi pentru căci mă turburezi?
7. Nădăjduiêşte pre Dumnedzău, căci mă voi mărturisi lui, mîntuitoriul fêţii mêle ⌊şi⌋[5907] Dumnedzăul mieu.
8. Către mine sufletul mieu să turbură; pentru acêea pomeni-te-voi dentru Pămîntul Iordánului şi

9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] мв

1 Ж[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible] Слава

[illegible] мг

1 Д[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]

[illegible] мд

[illegible]

Ermoniim, de la munte mic.
9. Cel fără-dă-fund pre cea fără-dă-fund cheamă, la glasul jghiaburilor tale.
10. Toate rădicările tale şi valurile tale preste mine veniră.
11. Zua porînci-va Domnul mila lui şi noaptea cîntare lui[5908] lîngă mine,
12. Rugă Dumnedzăului vieţii mêle. Zice-voi lui Dumnedzău: „Sprăjinitor îmi eşti, pentru căci m-ai uitat?
13. Şi pentru căci mîhnind merg, cînd mă năcăjaşte nepriêtenul?".
14. Cînd să frîngea de tot oasele mêle, ocărîia-mă nepriêtenii miei.
15. Cînd dzicea ei mie preste toată zua: „Unde iaste Dumnedzăul tău?". Pentru ce mîhnit eşti, sufletul mieu, şi pentru căci mă turburi?
16. Nădăjduiêşte pre Dumnedzău, căci mă voi mărturisi lui, mîntuitoriul fêţii mêle şi Dumnedzăul mieu.

Psalmu lui David, nescris deasupra la jídovi, 42

1. Júdecă mie, Dumnedzău, şi legiuiêşte judeţul mieu dentru limbă nu curată; de cătră om strîmbu şi viclean izbăvêşte-mă.
2. Căci tu eşti, Dumnedzău, întăritura mea, pentru căci ai împinsu pre mine? Şi pentru căci mîhnind merg, cînd mă năcăjaşte nepriêtenul?
3. Trimite lumina ta şi adevărul tău; acêstea m-au poveţit şi m-au adus la muntele sfîntul tău şi la lăcaşurile tale.
4. Şi voi întra cătră jirtăvnicul lui Dumnedzău, cătră Dumnedzău cel ce veselêşte tinerêţele mêle.
5. Mărturisi-mă-voi ţie întru alăută, Dumnedzău, Dumnedzăul mieu. Pentru ce mîhnit eşti, sufletul mieu, şi pentru ce mă turburi?
6. Nădăjduiêşte pre Dumnedzău, căci mă voi mărturisi lui, mîntuitoriul fêţii mêle şi Dumnedzăul mieu. ⌊**Slava.**⌋[5909]

La săvîrşit, fiilor[5910] Coré, spre pricêpere. 43

1. Dumnedzău, cu urechile noastre am audzit, părinţii noştri vestit-au noao
2. Lucrul carele ai făcut întru dzilele lor, în dzile de-nceput.
3. Mîna ta limbi pierdu de tot şi-i sădişi de tot pre înşi; chinuişi năroade şi-i scoseşi pre înşi.
4. Pentru că nu cu sabiia lor au moştenit pămîntul şi braţul lor n-au mîntuit pre înşii.
5. Ce dreapta ta şi braţul tău şi lumina fêţii tale, căci bine ai vrut întru înşi.
6. Tu eşti acela, Împăratul mieu şi Dumnedzăul mieu, cel ce porîncêşte mîntuirile lui Iacov.
7. Cu tine pre nepriêtenii noştri vom împunge şi cu numele tău vom dăfăima pre ceia ci să scoală asupra noastră.
8. Pentru că nu pre arcul mieu voi nădăjdui şi sabiia mea nu mă va mîntui.
9. Pentru că ne-ai mîntuit pre noi dentru cei ce năcăjesc pre noi şi pre cei ce urăsc pre noi ai ruşinat.
10. Întru Dumnedzău ne vom lăuda toată dzua şi întru numele tău ne vom mărturisi în vac. **Strigare.**
11. Şi acum ne-ai împins şi ne-ai ruşinat pre noi şi nu va ieşi ⌊Dumnedzău⌋[5911] întru puterile noastre.
12. Întors-ai pre noi mai îndărăt decît pre nepriêtenii noştri şi cei ce urîia pre noi jefuia şie.
13. Dat-ai pre noi ca oile mîncării şi întru limbi ne-ai sămănat pre noi.
14. Vîndut-ai pre nărodul tă[5912] fără de preţ şi nu era mulţime întru clicotile lor[5913].
15. Pus-ai pre noi ocară vecinilor noştri, batjocură şi ocară celor prenprejurul nostru.
16. Pus-ai pre noi întru pildă întru limbi, clătire de cap întru năroade.
17. Toată dzua ruşinea mea den preajma mea iaste şi stidinţa obrazului mieu mă acoperi.
18. De glasul celui ce ocăraşte şi clevetêşte, de cătră faţa vrăjmaşului şi celuia ce gonêşte.
19. Acêstea toate venit-au preste noi, şi nu am uitat pre tine, şi n-am strîmbat întru făgăduinţa ta.
20. Şi nu să mută înapoi inima noastră, şi abătuşi cărările noastre de cătră calea ta.
21. Căci ne-ai smerit pre noi în loc de chinuire şi ne acoperi pre noi umbră de moarte.
22. De am uitat numelui Dumnedzăului nostru şi de am întins mîinile noastre cătră dumnedzău striin,
23. Nu Dumnedzău va cerca acêstea? Pentru că el ştie ascunsele inemii.
24. [5914]Căci pentru tine ne omorîm toată dzua; socotitu-ne-am[5915] ca nişte oi a jungherii.
25. Scoală-te, pentru căci dormi, Doamne? Rădică-te, şi să nu împingi desăvîrşit.
26. Pentru ce faţa ta întorci? Uiţi sărăciei noastre şi năcazul nostru?
27. [5916]Căci să smeri sufletul nostru la ţărnă, lipi-să la pămînt pîntecile nostru.
28. Învíe, Doamne, ajută noao şi mîntuiêşte pre noi pentru numele tău.

La săvîrşit, pentru cei ci să vor premeni, fiilor Coré spre pricêpere.
Cîntare pentru cel iubit 44

Izbîcni i-

Ꙁвонише инима мѣ кѹвѫнтѹ бѹн, зик еѹ фаптеле
1 Имѣле ꙟпъратѹлѹи. Лимба мѣ трестїе
2 а скриторюлѹи скрїе ꙟрепеде. Фрѹмос ꙟ
3 фрѹмсеце де фїй ωаменилѡр, върсѫсе хар
ꙟ бѹзеле тале. пентрѹ ачѣѧ бласлови пре
тине дѹмнезеѹ ꙟ вѣк. Ꙟчинџе сабїа та пре
4 коапса та, пѹтѣрниче. Кѹ фрѹмсецѣ та
5 ши кѹ ꙟфрѹмсецѣриле тале, ши ꙟтинде ши
спорѣще ши ꙟпъръцѣще. Пентрѹ
6 адевър, ши блѫндѣце, ши дрептате, ши те
ва повъцѹи минѹнат дрѣпта та. Сѫџе
7 цѣле аскѹцѝте але тале, путѣрниче, норѡадѣ
съ кадѫ супт тине. ꙟ инима ... пъратѹлѹ
лѹи ꙟпъратѹлѹи. Скаѹнѹл тъѹ дѹмнезеѹ ꙟ
вѣкъ ꙟ вѣкѹ, тоѧѧ дрептъций, тоѧѧ
ꙟпъръцїей тале. Иꙋбит-ай дрептате ши ѹ
9 рѫт-ай фъръ лѣџе. пентрѹ ачѣѧ те ѹнсе
дѹмнезеѹ, дѹмнезеѹл тъѹ кѹ ѹнтѹ де бѹкѹрїе, ма
10 и мѹлт декѫт соций тъй. Змирнъ ши стак
ти ши касїе дин хаинеле тале, дин каселе
де фил ... ... дин каре те веселиръ. Фетеле
ꙟпъраци[лѡр] ... ꙟ чинстѣ та
11 Стътѹ ꙟпъръгѣса де а дрѣпта та, ꙟ хаи
не ... ꙟвъскѹтъ, ꙟфрѹмсецатъ.
12 Аскѹлтъ фатъ, ши веꙁи, ши плѣкѫ ѹрѣкѣ
та, ши ѹйтѫ норѡдѹл тъѹ, ши каса тѣтѫ
13 лѹй. Шi ва пофти ꙟпъратѹл фрѹмсецѣ та,
къ ел ѥсте домнѹл тъѹ, ши ꙟкинѫ-те лѹй.
14 Ши фетеле Тирѹлѹй кѹ дарѹри, фаца та
15 ꙟ ворѹгѫ богации норѡдѹлѹй. Тоатъ сла
ва фетей ꙟпъратѹлѹй динлъѹнтрѹ, кѹ
хаине кѹ ... ꙟвъскѹтъ [и ꙟфрѹмсецатъ].
16 Адѹче-се-вор ꙟпъратѹлѹй фечоаре дѹпъ ѧ
соцїиле ѥй априоапе де ѧ адѹче-се-вор ціе.
17 Адѹче-се-вор кѹ веселїе ши кѹ бѹкѹрїе, адѹче
18 се-вор ꙟ бесѣрека ꙟпъратѹлѹй. Пентрѹ
пъринций тъй ... фечорїй тъй, пѹне-й-вей пре
19 ѥй домни престе тоатъ пъмѫнтѹл. Помени
ва нѹмеле тъѹ ꙟ тот нѣмѹл ши ꙟ неам
20 ... Пентрѹ ачѣѧ норѡаде се ворь мѫрѹри
ціе ꙟ вѣк ши ꙟ вѣкѹл вѣкѹлѹй.

Ла сфършит, пентрѹ фїий лѹи Кореи, пентрѹ
тайне, ѱалмѹл. ме.

1 Дѹмнезеѹл ностръ скѫпаре ши пѹтѣре,
ажѹторю ꙟ скѫрбеле чѣле че не афлѫ фоарте. Пентрѹ ачѣѧ нѹ не вом теме 2
кѫнд се ва тѹлбѹра пъмѫнтѹл, ши се вор мѹта мѹнций ꙟ
инима мѫрилор. Сѹнарѫ ши се тѹлбѹрарѫ 3
апеле лѡр, кѹтремѹрарѫ-се мѹнций ꙟ
тѫрїа лѹи. Препитаре. Рѫѹлѹй порнирїле весе 4
лескѹ четатѣ лѹи дѹмнезеѹ, сфинцишѫ лъкашѹл
съѹ чел пре ꙟналт. Дѹмнезеѹ ꙟ мижлокѹл ѥй ши нѹ 5
се ва клъти, ажѹта-ва ѥй дѹмнезеѹ дими
нѣца де диминѣцѫ. Тѹлбѹраръ-се 6
лимбиле, плекаръ-се ꙟпъръцїиле, дат-а гласѹл
съѹ [вишнїйл], клъти-се пъмѫнтѹл. Домнѹл 7
пѹтѣрилор кѹ ной, сприѧ[ни]торѹл ностръ дѹмне
зеѹл лѹи Иаков. Препитаре. Венйци ши веꙁи 8
фаптеле лѹи дѹмнезеѹ, каре а пѹс минѹ
ни пре пъмѫнт, ропїнд ръзбоаеле пѫнъ ла мар
џиниле пъмѫнтѹлѹй. Арк ва ꙁдробї ши 9
ва фрѫнџе армеле, ши щиѹтѹриле ва арде кѹ
фок. Ѹитаци-въ ши ꙟцѣлеџеци къ еѹ 10
сѫнт дѹмнезеѹ. Ꙟнѫлца-мъ-вой ꙟтрѹ лимби, ꙟ
нѫлца-мъ-вой пре пъмѫнт. Домнѹл пѹтерилѡр 11
кѹ ной, сприѧнитор ноѡ дѹмнезеѹл лѹи Иаков.

[Слава. Кафисма. ѕ҃.]
Ла сфършит, пентрѹ фїий лѹи Кореи. Ѱалмѹ. мѵ. мѕ.

1 Тоате лимбиле плескаци кѹ мѫнйле, стригаци лѹи
дѹмнезеѹ кѹ гласѹ де бѹкѹрїе. Къ домнѹл пре ꙟналт 2
ꙟфрикошат, ꙟпъратъ маре пре тоатъ пъмѫн
тѹл. Сѹпѹсе ноаѡ норѡаде, ши лимби сѹб 3
пичоареле ноастре. Алѣсе ноаѡ моштенирѣ 4
са, фрѹмсецѣ лѹи Иаков пре каре о ѹбй. Препитаре.
Съи дѹмнезеѹ кѹ стрѣгаре, домнѹл ꙟ гласѹл трѫмби 5
цей. Кѫнтаци дѹмнезеѹлѹи ностръ, кѫнтаци. Кѫн 6
таци ꙟпъратѹлѹи ностръ, кѫнтаци. Къ ꙟпъра 7
тѹл а тот пъмѫнтѹл дѹмнезеѹ, кѫнтаци ꙟцелеп
ціе. ꙟпъръци дѹмнезеѹ престе лимби, дѹмне
зеѹ шаде пре скаѹнѹл сфѫнт ал съѹ. Боѧрїй ли 8
мбилор се адѹнаръ кѹ дѹмнезеѹл лѹи Аврам,
къ а лѹи дѹмнезеѹ тарїй а пъмѫнтѹлѹй фоарте
се ꙟнѫлцаръ. Ѱалм ал кѫнтарїй фїи
лор лѹи Кореи, ꙟ а доѹа сѫмбѫтъ. мз.

1 Маре домнѹл ши лѫѹдат фоарте, ꙟ четатѣ
дѹмнезеѹлѹи ностръ, ꙟ мѹнтеле
сфѫнт ал лѹи. Кѹ бѹнъ ръдъчинъ вѹкѹрїе а тот 2
пъмѫнтѹл, мѹнций Сїонѹлѹи, коастеле кривѫцѹлѹи,
четатѣ ꙟпъратѹлѹи челѹи маре. Дѹмнезеѹ 3
ꙟтрѹ

1. Izbucni inima mea cuvînt bun; dzic eu faptele mêle împăratului.
2. Limba mea – trestie a scriitoriului, de sîrg scriitor.
3. Frumos cu frîmsêţe decît fiii oamenilor; răvărsă-să har întru budzele tale, pentru acêea au blagoslovit pre tine Dumnedzău întru vac.
4. Încinge sabiia ta pre stinghea[5917] ta, putêrnice,
5. Cu frîmsêţea ta şi cu ghizdăviia ta, şi întinde-te, şi bine călătorêşte-te, şi împărăţêşte
6. Pentru adevăr şi lineşte şi dreptate; şi te va povăţui minunat dreapta ta.
7. Săgeţile tale – ascuţite, vîrtucioase[5918], năroadele supt tine vor cădea, întru inima nepriêtenilor împăratului.
8. [5919]Scaunul tău, Dumnedzău, întru vacul vacului, toiagul dreptăţii, toiagul împărăţiei tale.
9. Iubişi dreptatea şi urîşi fărădălêgea; pentru acêea unse pre tine Dumnedzău, Dumnedzăul tău, untdălemnu a bucuriei, afară[5920] den părtaşii tăi.
10. Zmirnă şi stacti şi casie de la hainele tale, dentru lăzi de pil, dentru carele te-au bucurat; fêtele împăraţilor[5921] – întru cinstea ta.
11. Dvori împărăteasa den dreapta ta, cu îmbrăcăminte cu aur îmbrăcată împistrită.
12. Ascultă, fiică, şi vezi, şi pleacă urêchea ta, şi uită nărodului tău şi casei tătîne-tău.
13. Şi va pofti împăratul frîmsêţii tale, căci acesta iaste domnul tău. Şi te vei închina lui.
14. Şi fata Tírului cu daruri; faţa ta o vor ruga bogaţii nărodului.
15. Toată mărirea fêtei împăratului pre denlontru, cu lanţuri de aur înfăşurată, ⌊împodobită⌋[5922].
16. Aduce-să-vor împăratului ficioare denapoia ei, cêle de aproapele-a ei aduce-să-vor ţie.
17. Aduce-să-vor cu veselie şi bucurie. Aduce-să-vor la bisêrica împăratului.
18. Pentru părinţii tăi s-au născut fiii tăi; pune-i-vei pre înşii boiêri preste tot pămîntul.
19. Pomeni-voi numelui tău întru toată ruda şi ruda.
20. Pentru acêea năroadele să vor mărturisi ţie în vac şi în vacul vacului.

La săvîrşit, pentru fiii lui Coré, pentru cêle ascunse. Psalmu 45

1. Dumnedzăul nostru scăpare şi putêre, ajutor întru năcazuri ce ne-au aflat pre noi foarte.
2. Pentru acêea nu ne vom tême, cînd să va clăti pămîntul şi a să premeni munţi întru inime de mări.
3. Sunară şi să turburară apele lor, turburară-să munţii cu tăriia lui. **Strigare.**
4. A rîului porniri veselesc cetatea lui Dumnedzău; sfinţi lăcaşul lui cel înalt.
5. Dumnedzău întru mijlocul ei, şi nu să va clăti; ajuta-i-va ei Dumnedzău de cătră dimineaţă, dimineaţă.
6. Turburară-să limbile, plecară împărăţii; dat-au glasul lui ⌊Cel Înalt⌋[5923], clătină-să pămîntul.
7. Domnul puterilor – cu noi, sprăjenitor noao – Dumnedzăul Iacov. **Strigare.**
8. Veniţi şi vedeţi faptele lui Dumnedzău, carele au pus sêmne pre pămînt. Rădicînd, rădicînd războaie, pînă la marginile pămîntului,
9. Arcul va sfărîma şi va frînge arma şi scuturile le va arde cu foc.
10. Lăsaţi lucrul şi cunoaşteţi că eu sînt Dumnedzău; înălţa-mă-voi întru limbi, înălţa-mă-voi pre pămînt.
11. Domnul puterilor cu noi, ajutor noao – Dumnedzăul Iacov. ⌊**Slava**. **Cáthisma 6.**⌋[5924]

La săvîrşit, pentru fiii lui Coré. Psalmu 46

1. Toate limbile, bateţi mîinile, clicuiţi lui Dumnedzău cu glas de bucurie.
2. Căci Domnul preaînalt – straşnic, împărat mare preste tot pămîntul.
3. Supuse năroade noao şi limbi supt picioarele noastre.
4. Alêse noao moştenirea şie, frîmsêţea lui Iacov, carea au iubit. **Strigare.**
5. Suie-să Dumnedzău cu clic, Domnul cu glas de trîmbiţă.
6. Cîntaţi Dumnedzăului nostru, cîntaţi; cîntaţi împăratului nostru, cîntaţi.
7. Căci împărat a tot pămîntul – Dumnedzău; cîntaţi înţelepţêşte. Împărăţi Dumnedzău preste limbi, Dumnedzău şade pre scaunul cel sfînt al lui.
8. Boiêrii năroadelor s-au adunat cu Dumnedzăul lui Avraam, căci a lui Dumnedzău – cei tari ai pămîntului, foarte să rădicară.

Psalmu a cîntării fiilor Coré, ⌊a doao sîmbetei⌋[5925], 47

1. Mare-i Domnul şi lăudat foarte întru cetatea Dumnedzăului nostru, întru muntele sfînt a lui,
2. Cu bună rădăcină, bucurie a tot pămîntul, măgurile Sion, coastele crivăţului, cetatea împăratului celui mare.
3. Dumnedzău

întru

[illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

întru curţele ei să cunoaşte, cînd sprăjineşte ei[5926].
4. Căci iată, împărăţii ⌊pămîntului⌋[5927] să adunară, trecură împreună.
5. Aceştia, văzînd aşa, să mirară, să turburară, să scuturară. Cutremur să apucá de ei,
6. Acoló chinuri ca la cêea ce naşte. Cu vînt sîlnic sfărîma-vei vasele Tharsis.
7. În ce chip am audzit, aşa am şi văzut întru cetatea Domnului puterilor, întru cetatea Dumnedzăului nostru.
8. Dumnedzău întemeie pre ea întru vac. **Strigare.** Apucá-mă, Dumnedzău, mila ta în mijlocul nărodului tău.
9. După numele tău, Dumnedzău, aşa şi lauda ta preste marginile pămîntului; de dreptate plină-i dreapta ta.
10. Veselească-să Muntele Sion ⌊şi⌋[5928] să bucure fêtele Jidovimei pentru judeţele tale, Doamne.
11. Încungiuraţi Sionul şi împregiuraţi pre el, povestiţi întru turnurile lui.
12. Puneţi inimile voastre la putêrea ei şi împărţiţi curţele ei, pentru ca să povestiţi la rudă alta.
13. Căci acesta-i Dumnedzăul nostru în vac şi în vacul vacului, acesta ne va paşte pre noi întru vêci.

La săvîrşit, fiilor Coré. Psalmu 48

1. Audziţi acêstea, toate limbile, băgaţi în urechi, toţi ceia ce lăcuiescu lumea.
2. Şi cei de pămînt[5929] născuţi, şi fiii oamenilor, depreună bogatul şi mêserul.
3. Gura mea grăi-va învăţătură şi deprinderea inimii mêle pricêpere.
4. [5930]Pleca-voi la pildă urêchea mea, dăşchide-voi în psaltire gîcitoriul mieu.
5. Pentru ce mă tem întru dzua rea? Fărădălêgea călcîiului[5931] mieu mă va încungiura[5932].
6. Cei ce nădăjduiesc pre putêrea lor şi pre mulţimea avuţiei lor să fălesc.
7. Fratele nu mîntuiêşte; mîntui-va omul? Nu va da lui Dumnedzău răscumpărarea iertării lui
8. Şi preţul mîntuirei sufletului lui. Şi osteni în vac şi va custa la săvîrşit.
9. Nu va vedea stricăciune de tot, cînd va vedea pre cei înţelepţi murind. Deodată cel fără crieri şi cel fără minte pieri-vor.
10. Şi vor lăsa de tot la striini avuţiia lor. Şi mormînturile lor – casele lor în vac,
11. Lăcaşurile lor în rudă şi rudă. Numiră[5933] numele[5934] lor preste pămînturile lor.
12. Şi omul, întru cinste fiind, nu pricepusă; [5935]cu dobitoacele cêle fără minte aproape împreună[5936] puse şi să asămănă lor.
13. Aceasta-i calea lor, piêdecă lor, şi după aceasta întru gura lor vor binevrea. **Strigare.**
14. Ca nişte oi în iad s-au pus, moartea paşte-i-va pre înşi.
15. Şi-i vor stăpîni de tot pre ei cei drepţi dimineaţă, şi ajutoriul lor să va vechi întru iad, dentru cinstea[5937] lor afară s-au scos.
16. Însă Dumnedzău va mîntui sufletul mieu den mîna iadului, căci mă prinde. **Strigare.**
17. Nu te tême cînd va îmbogăţi omul sau cînd să va înmulţi mărirea casei lui.
18. [5938]Căci nu cînd va muri el va lua toate, nici să va pogorî cu el mărirea lui.
19. Căci sufletul lui întru viaţa lui blagoslovi-să-va, mărturisi-va ţie, cînd vei face bine lui.
20. Întra-va pînă la ruda părinţilor lui, pînă la vac nu va vedea lumină.
21. ⌊Şi⌋[5939] omul, întru cinste fiind, nu pricepu; să alătură dobitoacelor celor fără minte şi să asămănă lor. ⌊**Slava.**⌋[5940]

Psalmu lui Asaf 49

1. Dumnedzăul dumnezăilor, Domnul grăi şi chemă pămîntul
2. De la răsăriturile soarelui pînă la apusuri; den Sion bună-cuviinţa frîmsêţii lui.
3. Dumnedzău la arătări va veni, Dumnedzăul nostru, şi nu va tăcea.
4. Foc înaintea lui să va arde, şi împregiurul lui – vihor foarte.
5. Chema-va ceriul sus şi pămîntul, ca să usăbască pre nărodul lui.
6. Strîngeţi lui pre curaţii lui, pre cei ce pun făgăduinţa lui pre jirtve.
7. Şi vor vestui ceriurile dreptatea lui, căci Dumnedzău judecător iaste. **Strigare.**
8. „Ascultă, nărodul mieu, carele voi grăi ţie, Israil, şi voi mărturisi ţie: Dumnedzău, Dumnedzăul tău sînt eu.
9. Nu preste jirtvele tale mustra-te-voi, şi arderile tale cêle de tot înaintea mea sînt pururea.
10. Nu voi priimi dentru casa ta viţăi, nici dentru turmele tale ţapi.
11. Căci ale mêle sînt toate hiarăle ţarenii, dobitoace întru munţi şi boi.
12. Cunoscut-am toate pasările ceriului, şi frîmsêţea ţarenii cu mine iaste.
13. Dă voi flămîndzi, nu ţie voi dzice, pentru [5941]că a mea iaste lumea şi împlêrea ei.
14. Au mînca-voi carnea taurilor, au sîngele ţapilor voi bea?
15. Jirvuiêşte Dumnedzăului jirtvă de laudă şi dă Celui Preaînalt rugele[5942] tale.
16. Şi mă cheamă pre mine în dzua năcazului tău, şi voi ieşi[5943], şi mări-mă-vei".
17. Şi păcătosului

dzise-i Dumnedzău

зисе Дꙋмнезеꙋ. Пентрꙋ че тꙋ спꙋи дрептѫциле меле,
ши ѧи лѣџеа меа прин гꙋра та? Ши
18 тꙋ ꙋрѫши ѫнвѫцѫтꙋра, ши лепѫдаши кꙋвинтеле меле ѫн
19 напои. Де ведеаи фꙋрꙋл, алергаи кꙋ ел, ши кꙋ
20 прѣкꙋрвари партѣ та пꙋнеаи. Гꙋра та
ѫмꙋлци рѫꙋтате, ши лимба та ѫмпледїа ѫншелѫ-
21 чꙋни. Шезѫнд асꙋпра фрателꙋи тѫꙋ
грѫиаи, ши асꙋпра фечорꙋлꙋи мꙋмѫне-та пꙋнеаи
22 сминтелѫ. Ачѣстеа фѫкꙋши, ши тѫкꙋи. Гѫнди-
ши фѫрѫлеџе, кѫ воиꙋ фи цие асѣмене. Мꙋстра-
те-воиꙋ, ши воиꙋ пꙋне ѫнаинтѣ фецеи тале пѫкателе
23 тале. Прічепеци дарѫ ачѣстеа чеи че ꙋитаци пре Дꙋм-
незеꙋ, ка нꙋ кѫндва сѫ рѫпѣскѫ, ши нꙋ ва фи чине сѫ
24 мѫнтꙋиаскѫ. Жертва лаꙋдеи мѫ ва слѫви, ши аколо
е калеа ѫн каре воиꙋ арѫта лꙋи мѫнтꙋирѣ мѣ.

Ла свършит, ѱалмꙋл лꙋи Давід, кѫнд а венит кѫтрѫ ꙋнсꙋл
Натан пророкꙋл, кѫнд а интрат ла Вирсавіа мꙋ-
ѧрѣ лꙋи Оуріе. Н.

1 Милꙋеще-мѫ Дꙋмнезеꙋле дꙋпѫ маре мила та,
2 ши дꙋпѫ мꙋлцимѣ ѫндꙋрѫрилор тале щерџе
3 фѫрѫделеџеа меа. Маи мꙋлт мѫ спалѫ де фѫрѫ-
делеџеа меа, ши де пѫкатꙋл мїеꙋ мѫ кꙋрѫце-
4 мѫ. Кѫ фѫрѫделеџеа меа еꙋ о щиꙋ, ши пѫкатꙋл
5 мїеꙋ ѫнаинтѣ мѣ есте пꙋрꙋреа. Цие ꙋ-
нꙋиа гришиꙋ, ши рѫꙋ ѫнаинтѣ та фѫкꙋи,
ка сѫ те ѫндрептези ѫнтрꙋ кꙋвинтеле тале, ши сѫ бирꙋеши
6 кѫнд вей џꙋдека тꙋ. Кѫ ѧтѫ ѫн фѫрѫделеџи
мѫ зѫмислиꙋ, ши ѫн пѫкате мѫ нѫскꙋ мꙋма мѣ.
7 Кѫ ѧтѫ адевѫрꙋл ꙋбиши, челе некꙋноскꙋте ши челе
8 аскꙋнсе але ѫнцелепчꙋнеи тале арѫташи миє. Стро-
пи-мѫ-веи кꙋ исоп, ши мѫ вои кꙋрѫци; спѫла-мѫ-
9 веи, ши маи вꙋрто де кѫт омѫтꙋл мѫ вои ѫлби. Аꙋзꙋлꙋи
миеꙋ вей да бꙋкꙋріе ши весеаліе, бꙋкꙋра-се-вор оасе-
10 ле смерите. Ѫнтоарче фаца та де кѫтрѫ
пѫкателе меле, ши тоате фѫрѫделеџиле меле
11 щерџе. Инимѫ кꙋратѫ зидѣще ѫнтрꙋ мине Дꙋм-
незеꙋле, ши дꙋх дрепт ѫнноѣще ѫнтрꙋ
12 мѣрꙋнтаеле меле. Нꙋ мѫ лепѫда де кѫтрѫ
фаца та, ши дꙋхꙋл тѫꙋ чел сфѫнт нꙋ-л лꙋа де ла
13 мине. Дѫ-мие бꙋкꙋріа мѫнтꙋирїи тале, ши кꙋ
14 дꙋх стѫпѫнитор мѫ ѫнтѫреще. Ѫнвѫца-воиꙋ
пре чеи фѫрѫделеџе кѫиле тале, ши чеи некꙋрати
15 кѫтрѫ тине се вор ѫнтоарче. Избѫвеще-
мѫ де сѫнџиꙋри Дꙋмнезеꙋле, Дꙋмнезеꙋл мѫнтꙋирїи меле,
бꙋкꙋра-се-ва лимба мѣ де дрептатѣ та.
16 Доамне бꙋзеле меле ва дещиде, ши гꙋра мѣ
17 ва вести лаꙋда та. Кѫ де ай фи врꙋт жертвѫ
18 даꙋ аш фи дат, ардерѣ де тот нꙋ ѫци ва плѫчѣ. Жертва
лꙋи Дꙋмнезеꙋ дꙋх ꙋмилит, инимѫ ꙋмилитѫ ши
19 смеритѫ Дꙋмнезеꙋ нꙋ о ва ꙋрѫ. Фѫ би-
не Доамне ѫнтрꙋ бꙋнѫвоинца та Сионꙋлꙋи, ши сѫ се
зидѣскѫ зидꙋриле Іерꙋсалимꙋлꙋи. Атꙋнче 20
ва бинеплѫчѣ жертва дрептѫции, адꙋчереа ши
ардериле де тот. Атꙋнче вор пꙋне пре олтарꙋл
тѫꙋ вицеи. Слава.

Ла свършит, ѡ прічѫ а лꙋи Давід, кѫнд а ве-
нит Доик Идꙋмеанꙋл, ши а спꙋс лꙋи Саꙋл, ши и-а зис лꙋи:
А венит Давід ла каса лꙋи Ахимелех.
НА.

1 Че те лаꙋзи ѫн рѫꙋтате, пꙋтернице? Фѫ-
2 рѫделеџе тоатѫ зиꙋа. Недрептате кꙋџетѫ
лимба та, ка бричиꙋл аскꙋцит фѫкꙋши ѫншелѫчи-
3 ꙋне. Иꙋбиши рѫꙋтатѣ маи мꙋлт де кѫт бꙋнѫтатѣ, не-
дрептате маи мꙋлт де кѫт а грѫи дрептате. 4
Иꙋбиши тоате кꙋвинтеле потопꙋлꙋи, лимбѫ ѫншелѫтоа-
5 ре. Пентрꙋ ачѣа Дꙋмнезеꙋ те ва сѫрпа ла 5
сфѫршит; сꙋрпа-те-ва ши те ва мꙋта ден лѫкаш,
ши рѫдѫчина та ден пѫмѫнтꙋл челор вии. 6
Ведѣ-вор дрепции ши се вор теме, ши де ел вор
рѫде, ши вор зиче: Ѧтѫ омꙋл каре нꙋ пꙋсе пре Дꙋмнезеꙋ 7
ажꙋторꙋл сѫꙋ, че нѫдѫждꙋи спре мꙋлцимѣ бога- 8
цїеи сале, ши се ѫнтѫри ѫнтрꙋ дешертѫчꙋнѣ са. Іарѫ
еꙋ ка ꙋн маслин родитор ѫн каса лꙋи Дꙋмнезеꙋ, нѫдѫж-
дꙋиꙋ ѫнтрꙋ мила лꙋи Дꙋмнезеꙋ. Мѫртꙋриси-те-воиꙋ 9
ѫн век, кѫ ай фѫкꙋт, ши воиꙋ аштепта нꙋмеле тѫꙋ,
кѫ есте бꙋн ѫнаинтѣ кꙋвиошилор тѫи.

Ла свършит, пентрꙋ маелеѳ, прічѫ
а лꙋи Давід. НВ.

1 Зисе небꙋнꙋл ѫн инима са: нꙋ есте
2 Дꙋмнезеꙋ. Стрикарѫ-се ши се ꙋрѫрѫ 2
ѫн фѫрѫделеџи, нꙋ есте чине сѫ фачѫ бине. Дꙋм- 3
незеꙋ ден чер прївї спре фїи оаменилор,
сѫ вазѫ де есте чине прічепе, сѫꙋ каꙋтѫ
пре Дꙋмнезеꙋ. Тоци сѫ абѫтꙋрѫ, ѫмпрєꙋнѫ нетре- 4
бнічи сѫ фѫкꙋрѫ, нꙋ есте чине сѫ фачѫ бине, нꙋ есте
пѫнѫ ла ꙋнꙋл. Аꙋ нꙋ вор прічепе тоци чеи че лꙋ- 5
крѣзѫ

dzise-i Dumnedzău: „Pentru căci tu povestești dreptățile mêle și iêi făgăduința mea pren gura ta?
18. Și tu urîși învățătura și scoseși cuvintele mêle denapoi.
19. De vedeai fur, alergai împreună cu el, și cu cel preacurvari partea ta puneai.
20. Gura ta înmulți răutate și limba ta împletiia vicleșuguri.
21. Șezînd, asupra fratelui tău clevetiiai și asupra fiiului maicii tale puneai poticneală. Acêstea ai făcut, și am tăcut.
22. Gîndiși ⌊fărădelêge⌋[5944], că voi fi cu tine asêmenea; mustra-te-voi și voi pune aproape înaintea fêții tale păcatele tale.
23. Pricêpeți dară acêstea, cei ce uitați pre Dumnedzău, ca nu cîndai va răpi, și nu va fi cel ce mîntuiêște.
24. Jirtva laudei mă va mări, și acoló-i calea cu carea voi arăta lui mîntuitoriul mieu".

La săvîrșit. Psalmu lui David, cînd au întrat către îns Nathan prorocul, cînd întrắ către Virsavée, ⌊muiêrea lui Uríu⌋[5945], 50

1. Miluiêște-mă, Dumnedzău, după mare mila ta
2. Și după mulțimea îndurărilor tale stinge fărădălêgea mea.
3. Mai mult spală-mă dă fărădelêgea mea și de păcatul mieu curățêște-mă.
4. Căci fărădelêgea mea eu cunosc și păcatul mieu înaintea mea iaste pururea.
5. Ție unuia greșiiu și răul înaintea ta am făcut, [5946]pentru ca să te îndreptedzi întru cuvintele tale și ca să biruiești cînd vei judeca tu.
6. Pentru că, iată, întru fărădălegi mă zemisliiu și întru păcate născu-mă maică-mea.
7. Pentru că, iată, adevărul iubiși; cêle neivite și cêle ascunse a înțelepciunii tale arătași mie.
8. Stropi-mă-vei cu isop, și mă vei curăți; spăla-mă-vei, și decît omătul mă voi mai înălbi.
9. Audzi-vei mie bucurie și veselie, bucura-se-vor oase smerite.
10. Întoarce fața ta de către păcatele mêle și toate fărădălegile mêle stinge.
11. Inimă curată zidêște întru mine, Dumnedzău, și duh drept înnoiêște întru măruntăile mêle.
12. Nu mă lepăda de către fața ta și Duhul tău cel sfînt ca să nu-l iêi de la mine.
13. Dă-mi bucuriia mîntuirei tale și cu Duh povățuitor întărêște-mă.
14. Învăța-voi pre cei fără de lêge căile tale și cei necredincioși către tine să vor întoarce.
15. Mîntuiêște-mă den sîngiuri, Dumnedzău, Dumnedzăul mîntuirei mêle
; bucura-să-va limba mea dreptatea ta.
16. Doamne, budzele mêle dășchide-vei și gura mea vestui-va lauda ta.
17. Căci dă ai fi vrut jirtvă, datu-aș; arderi de tot nu vei binevrea.
18. Jirtvă lui Dumnedzău, duh înfrînt; inimă înfrîntă și smerită Dumnedzău nu va dăfăima-o.
19. Îmbuneadză, Doamne, cu binevrêrea ta Sionul și zidească-să zidurile Ierusalimului.
20. Atuncea vei binevrea jirtva dreptății, aducere în sus și arderi de tot; atuncea vor căra către jirtăvnicul tău vițăi. ⌊**Slava.**⌋[5947]

La săvîrșit, pricêperii lui David. Cînd venise Doic idumeul și vestui lui Saul și-i dzise lui: Veni David la casa lui Avimeleh. 51

1. Ce te fălești întru răutate, cel tare, fărădălêge toată dzua?
2. Strîmbătate au gîndit limba ta, ca un brici ascuțit ai făcut vicleșug.
3. Iubit-ai răutatea mai mult decît bunătate, strîmbătatea mai mult decît a grăi dreptate. **Strigare.**
4. Iubit-ai toate cuvintele prăpădirei, limbă vicleană.
5. Pentru acêea Dumnedzău să te surpe desăvîrșit, zmulgă-te și te rădice de la lăcașul tău și înrădăcinarea ta de la pămîntul viilor. **Strigare.**
6. Vedea-vor drepții și să vor spăminta, și pre el vor rîde și vor dzice: „Iată om carele n-au pus pre Dumnedzău ajutoriul lui,
7. Ce nădăjdui pre mulțimea avuției lui și să întări spre dășertăciunea lui".
8. Și eu, ca un măslin prea rodit întru casa lui Dumnedzău, nădăjduii pre mila lui Dumnedzău în vac și în vacul vacului.
9. Mărturisi-mă-voi ție întru vac, căci ai făcut, și voi îngădui numele tău, căci iaste bun înaintea curaților tăi.

La săvîrșit, pentru maeléth, pricêperii lui David. 52

1. Zise cela fără minte întru inima lui: „Nu iaste Dumnedzău".
2. Stricară-să și să urîră întru fărădălegi, nu iaste făcînd binele.
3. Dumnedzău dentru cer plecă spre fiii oamenilor, ca să vază dă iaste pricepător sau cercetînd pre Dumnedzău.
4. Toți s-au abătut, împreună să ticăițiră, nu iaste făcînd binele, nu iaste pînă într-unul.
5. Au nu vor cunoaște toți ceia ce fac fărădă-

lêgea

[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]

[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]

Слава. Кафисма. [illegible]

[illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]

lêgea, cei ce mănîncă pre nărodul mieu întru mîncare de pîine?

6. Pre Domnul n-au chemat. Acoló s-au temut têmere, unde nu era têmere,
7. Căci Dumnedzău răşchirắ oasele plecătorilor de oameni; ruşinară-să, căci Dumnedzău dăfăimă-i pre înşii.
8. Cine va da den Sion mîntuitoriul lui Israil? Cînd va întoarce Dumnedzău[5948] robimea nărodului său, bucura-să-va Iacov şi să va veseli Israil.

La săvîrşit, întru laudele pricêperii lui David. Cînd veniră zifeii şi ziseră lui Saul: „Nu, iată David s-au ascuns la noi". 53

1. Dumnedzău, întru numele tău mîntuiêşte-mă şi cu putêrea ta judecă-mă.
2. Dumnedzău, ascultă rugii mêle, bagă în urechi graiurile gurii mêle.
3. Căci striinii s-au rădicat asupra mea şi tarii au cerut sufletul mieu ⌊şi⌋[5949] nu puseră pre Dumnedzău înaintea lor. **Strigare.**
4. Pentru că, iată, Dumnedzău ajútă mie şi Domnul sprăjenitor sufletului mieu.
5. Înturna-va rêlele nepriêtenilor miei; cu adevărul tău piêrde-i pre înşii.
6. De bunăvoie jirtvui-voi ţie; mărturisi-mă-voi numelui tău, Doamne, căci ii bun.
7. Căci dentru tot năcazul mîntuitu-m-ai şi întru nepriêtenii miei privi ochiul mieu.

La săvîrşit, întru laude, pricêperii lui Asaf. 54

1. În urechi bagă, Dumnedzău, ruga mea şi nu trêce cu vedêrea rugăciunea mea. Ia aminte mie şi ascultă-mă.
2. Mîhniiu-mă întru rularea[5950] mea şi mă turburaiu de către glasul nepriêtenului şi de năcazul păcătosului.
3. Căci abătură preste mine fărădelêge şi cu urgie vrăjbiia mie.
4. Inima mea să turburắ întru mine şi spaimă de moarte căzu preste mine.
5. Frică şi cutremur veni asupra mea şi mă acoperi întunêrec.
6. Şi dziş: „Cine-mi va da mie aripi ca porîmbului, şi voi zbura, şi voi odihni?".
7. Iată, îndălungaiu pribegind şi maş întru pustiiu. **Strigare.**
8. Nădăjduiam[5951] ⌊pre Dumnedzău⌋[5952], pre cela ci mă mîntuiêşte de împuţinarea sufletului şi den vivor.
9. Prăpădêşte, Doamne, şi împarţi limbile lor, căci văzuiu fărădelêge şi price în cetate.
10. Dzua şi noaptea încungiura-va pre ea preste zidurile ei şi fărădălêge şi osteneală întru mijlocul ei şi strîmbătate.
11. Şi nu lipsi dentru uliţile ei camătă şi vicleşug.
12. Că de m-ar fi ocărît nepriêtenul, aş fi răbdat,
13. Şi dă au grăit mare asupra mea cela ci mă uraşte, m-aş fi ascuns de el.
14. Şi tu, oame, atocma la suflet, povaţa mea şi cunoscutul mie,
15. Care împreună îndulcişi-mi mîncări, întru casa lui Dumnedzău mêrsem cu un gînd.
16. Vie ⌊dară⌋[5953] moarte preste ei şi să pogoare la iad viii.
17. Căci vicleşug întru nemerniciile lor, în mijlocul lor.
18. Eu către Dumnedzău strigai, şi Domnul ascultắ pre mine.
19. Sara şi dimineaţa şi a miazădzi povesti-voi şi voi vestui, şi va asculta glasului mieu.
20. Mîntui-va cu pace sufletul mieu de la cei ci să apropie mie, căci întru mulţi era cu mine.
21. Audzi-va Dumnedzău şi va smeri pre înşi, cel ce iaste mainte de vêci. **Strigare.**
22. Pentru că nu iaste lor primenire, căci nu s-au temut de Dumnedzău. Întinse mîna lui cînd răsplătiia.
23. Spurcară făgăduinţa lui. Împărţiră-să de urgiia fêţei lui şi să apropiară inimile lor.
24. Muiară-să cuvintele lor mai mult decît untdălemnul, şi iale sînt împroşcături.
25. [5954]Aruncă pre Domnul grija ta, şi el te va hrăni; nu va da în vac clătire dreptului.
26. Şi tu, Dumnedzău, pogorî-i-vei pre înşi la puţul stricăciunii.
27. Bărbaţii sîngiurilor şi vicleşiugului nu vor înjumătăţa dzilele lor; iară eu, Doamne, nădăjdui-voi pre tine. ⌊**Slava**. **Cáthisma 7.**⌋[5955]

La săvîrşit, pentru nărodul cel de la sfinte depărtat. Lui David la scrisoare de stîlpu, cînd îl opriră pre el cei striini de fêl în Gheth. 55

1. Miluiêşte-mă, Dumnedzău, căci m-au călcat omul; toată dzua dînd război, năcăjii-mă.
2. Călcară-mă[5956] de tot nepriêtenii miei toată dzua, căci mulţi cei ce-mi dă război de la înălţime.
3. Dzua nu mă voi tême, şi eu voi nădăjdui pre tine.
4. Întru Dumnedzău lăuda-voi cuvintele mêle, pre Dumnedzău nădăjduii, nu mă voi tême ce-mi va face mie trup.
5. Toată dzua cuvintele mêle urîia[5957], asupra mea toate gîndurile lor spre rău.
6. Nemernici-vor şi vor ascunde ei, călcîiul

mieu vor pă-

[illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

mieu vor păzi,
7. În ce chip au răbdat sufletul mieu. Pentru nimică împinge-i-vei pre înşi, cu urgie năroade vei pogorî.
8. Dumnedzău, viaţa mea vestuit-am ţie; pus-ai lacrămile mêle înaintea ta,
9. Ca şi întru făgăduinţa ta. Întoarce-să-vor nepriêtenii miei îndărăt,
10. Întru careşi dzi voi chema pre tine. Iată, cunoscuiu că Dumnedzăul mieu eşti tu.
11. Preste Dumnedzău lăuda-voi cuvinte, pre Domnul lăuda-voi cuvîntul; pre Dumnedzău nădăjduii, nu mă voi tême ce-mi va face mie omul.
12. Întru mine, Dumnedzău, rugi carele voi răsplăti laudei tale,
13. Căci ai mîntuit sufletul mieu dentru moarte, ⌊ochii miei de la lacrămi⌋[5958] şi picioarele mêle de la lunecare; bine plăcea-voi înaintea Domnului, întru lumina viilor.

La săvîrşit. Nu strica. Lui David, spre scrisoare de stîlpu, cînd el fugiia de către faţa lui Saul la peştere. 56

1. Miluiêşte-mă, Dumnedzău, miluiêşte-mă, căci către tine nădăjduiêşte sufletul mieu.
2. Și întru umbra aripilor tale voi nădăjdui, pînă unde va trêce fărădălêgea.
3. Striga-voi către Dumnedzăul cel preaînalt, Dumnedzăul cela ce mi-au făcut bine.
4. Trimise den cer, şi mă mîntui; dêde la ocară pre cei ci mă calcă de tot pre mine.
5. Trimise Dumnedzău mila lui şi adevărul lui şi mîntui sufletul mieu dentru mijlocul ţîncilor de lei. Culcaiu-mă turburat.
6. Fiii oamenilor, dinţii lor – arme şi săgeţi şi limba lor – sabie ascuţită.
7. Înalţă-te preste ceriuri, Dumnedzău, şi preste tot pămîntul – mărirea ta.
8. Laţ gătiră picioarelor mêle şi gubăviră[5959] sufletul mieu;
9. Săpară înaintea fêţii mêle groapă şi căzură într-însă. **Strigare.**
10. [5960]Gata-i inima mea, Dumnedzău, gata-i inima mea. Cînta-voi şi voi peveţi ⌊întru mărirea mea⌋[5961].
11. Dăşteaptă-te, mărirea mea; dăşteaptă-te, canonul şi alăuta; dăştepta-mă-voi la mînecat.
12. Mărturisi-mă-voi ţie întru năroade, Doamne, cînta-voi ţie întru limbi.
13. Căci să mări pînă la ceriuri mila ta şi pînă la nori adevărul tău.
14. Înalţă-te pre ceriuri, Dumnedzău, şi preste[5962] tot pămîntul – mărirea ta.

La săvîrşit. Să nu strici. Lui David, la scrisoarea stîlpului. 57

1. Oare dă grăiţi adevărat dreptate, drêptele judecaţi, fiii oamenilor?
2. Pentru că şi întru inimă fără dă lêge lucraţi în pămînt, strîmbătate mîinile voastre împletesc.
3. Înstreinară-să păcătoşii den zgău, rătăcit-au den pîntece, grăit-au minciunoasă.
4. Mîniia lor după asămănarea şarpelui, ca unii aspide surde, şi-şi astupă urechile ei.
5. Carea nu va audzi glasul celor ce cîntă, otrăvêşte-să otrăvindu-să de măiestru.
6. Dumnedzău zdrobi-va dinţii lor întru gura lor, măsêlele leilor sfărîmắ Domnul.
7. Dăfăima-să-vor ca nişte apă curătoare; întinde-va arcul lui, pînă unde vor slăbi.
8. Ca o ceară topindu-să să vor rădica; căzu foc preste înşii, şi nu văzură soarele.
9. Mai nainte de a pricêpe mărăcinii voştri păducelul, ca pre nişte vii, ca întru urgie va înghiţi de tot pre înşii.
10. Veseli-să-va dreptul cînd va vedea izbîndă; mîinile lui va spăla întru sîngele păcătosului.
11. Şi va dzice omul: „Dă iaste oare roadă la drept, oare iaste Dumnedzău judecînd pre înşi pre pămînt”. ⌊**Slava.**⌋[5963]

La săvîrşit. Să nu strici. Lui David, la scrisoarea stîlpului, cînd trimise Saul şi păzi casa lui, ca să-l omoară pre el. 58

1. Scoate-mă dentru vrăjmaşii miei, Dumnedzău, şi dentru cei ci să scoală asupra mea mîntuiêşte-mă.
2. Izbăvêşte-mă dentru cei ce fac fărădălêgea şi dentru oamenii sîngiurilor mîntuiêşte-mă.
3. Căci iată, au vînat sufletul mieu, puseră-să preste mine tarii.
4. Nici fărădălêgea mea, nici păcatul mieu, Doamne. Fără de fărădălêge am alergat, şi am îndreptat.
5. Dăşteaptă-te spre tîmpinarea mea şi vezi. Și tu, Doamne Dumnedzăul puterilor, Dumnedzăul lui Israil,
6. Ia aminte a socoti toate limbile; să nu înduri pre toţi ceia ce fac fărădălêgea. **Strigare.**
7. Întoarce-să-vor la sară şi vor muri de foame[5964] ca un cîine şi vor încungiura cetatea.
8. Iată, ei vor răspunde cu gura lor, şi sabie întru budzele lor; căci „Cine au audzit?”.
9. Şi tu, Doamne, batjocuri-i-vei pre înşi, dăfăima-vei toate limbile.
10. Tăriia mea către tine voi păzi, căci tu, Dumnedzău, sprăjenitoriul mieu eşti! Dumnedzăul mieu, mila lui mă va apuca.
11. Dumnedzăul mieu arăta-mi-

-va mie întru

[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible] стихарь. [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] нѳ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible] стихарь. [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]

[illegible] ѯ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] стихарь.
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] Слава.

[illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] стихарь. [illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
стихарь. [illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]

-va mie întru nepriêtenii miei. Să nu-i omori pre înşi, ca nu cîndai vor uita lêgea ta.
12. Răşchiră-i pre înşi cu putêrea ta şi pogoară-i pre înşi, scutitoriul mieu, Doamne.
13. Păcatul gurii lor – cuvîntul budzelor lor, şi să să prindză întru mîndriia lor.
14. Şi dentru osîndă şi minciună să vor vestui cu săvîrşire, cu urgie a concenirei; şi nu vor fi.
15. Şi vor cunoaşte că Dumnedzău stăpînêşte lui Iacov şi marginilor pămîntului. **Strigare.**
16. Întoarce-să-vor la sară şi vor muri[5965] de foame ca cîinele şi vor ocoli cetatea.
17. Ei să vor răşchira a mînca; iar de nu să vor sătura, şi vor răpşti.
18. Şi eu voi cînta puterii tale şi mă voi bucura dimineaţa mila ta.
19. Căci te-ai făcut sprăjenitor mie şi scăpare mie întru dzua năcazului mieu.
20. Ajutoriul mieu eşti, ţie voi cînta, căci tu, Dumnedzău, sprăjenitoriul mieu eşti, Dumnedzăul mieu, mila mea.

La săvîrşit, celor ci să vor primeni, spre scrisoarea stîlpului lui David, spre învăţătură. Cînd au ars pre Mijlocul Rîurilor a Siríei şi Siríia Sova, şi să întoarse Ioav şi lovi pre Edom întru Valea Sărilor, doaosprădzêce mii. 59

1. Dumnedzău, împinsu-ne-ai pre noi şi ne surpaşi pre noi; urgisişi-te şi ne înduraşi pre noi.
2. Clătişi pămîntul şi-l turburaşi pre îns; vindecă sfărîmările lui, căci s-au clătit.
3. Arătat-ai nărodului tău năsîlnice şi ne adăpaşi pre noi vin a umilinţei.
4. Dat-ai celor ci să tem de tine semnu ca să fugă de către faţa arcului. **Strigare.**
5. [5966]Pentru ca doară s-ară mîntui cei iubiţi ai tăi. Mîntuiêşte cu dreapta ta şi ascultă-mă.
6. Dumnedzău au grăit întru sfîntul lui: „Bucura-mă-voi şi voi împărţi Síchima, şi Zăpódiia Corturilor voi măsura.
7. Al mieu iaste Galaad şi al mieu iaste Manasí şi Efraim – întăritură capului mieu.
8. Iuda – împăratul mieu, Moav – căldarea nădejdii mêle.
9. Preste Iduméa întinde-voi încălţămintea mea; mie cei striini de neam[5967] mi să supuseră".
10. Cine mă va aduce la cetatea îngrădirei? Sau cine mă va poveţi pînă la Iduméa?
11. Au nu tu, Dumnedzău, cel[5968] ce ne-ai împins pre noi? Şi nu vei ieşi, Dumnedzău, întru puterile noastre!
12. Dă-ne noao ajutor dentru năcaz, şi întru dăşert – mîntuirea omului.
13. Întru Dumnedzău face-vom putêre şi el va dăfăima pre cei ci năcăjesc pre noi.

La săvîrşit, întru laude lui David. Psalmu 60

1. Ascultă, Dumnedzău, rugăciunea mea, ia aminte la ruga mea.
2. De la marginile pămîntului către tine am strigat; cînd să mîhni inima mea, întru piatră înălţaşi-mă.
3. Povăţuitu-m-ai, căci te-ai făcut nădêjdea mea, turnu a vîrtutei de către faţa nepriêtenului.
4. Nemernici-voi întru lăcaşul tău întru vêci, acoperi-mă-voi întru acoperemîntul aripilor tale. **Strigare.**
5. Căci tu, Dumnedzău, ascultat-ai rugilor mêle; dat-ai moştnenire celor ci să tem de numele tău.
6. Zile preste dzile a împăratului adaoge-vei, anii lui pînă la dzi, la rudă şi rudă.
7. Rămînea-va în vac înaintea lui Dumnedzău; mila şi adevărul lui cine va cerceta?
8. Aşa voi cînta numelui tău întru vêci, ca să dau eu rugile mêle den dzi în dzi. ⌊**Slava**.⌋[5969]

La săvîrşit, pentru Idithum. Psalmu lui David 61

1. Au nu lui Dumnedzău să va supune sufletul mieu? Pentru că lîngă el mîntuitoriul mieu.
2. Pentru că el – Dumnedzăul mieu şi mîntuitoriul mieu, sprăjenitor mie, nu mă voi clăti cît de mult.
3. Pînă cînd vă puneţi preste om? Ucideţi toţi voi ca la un părête plecat şi ca la un gard împins.
4. Fără numai cinstea mea au sfătuit să o izgonească, alergară cu sête; cu gura lor binecuvînta şi cu inima lor blăstăma. **Strigare.**
5. Fără numai lui Dumnedzău supune-te, sufletul mieu, căci lîngă el – îngăduinţa mea.
6. Căci el – Dumnedzăul mieu şi mîntuitoriul mieu, sprăjenitor mie; şi nu mă voi mai muta cu scularea.
7. Pre Dumnedzău mîntuitoriul mieu şi mărirea mea; Dumnedzăul ajutoriului mieu, şi nădêjdea mea pre Dumnedzău.
8. Nădăjduiţi pre el, toată adunarea năroadelor; vărsaţi înaintea lui inimile voastre, căci Dumnedzău – ajutoriul nostru. **Strigare.**
9. Însă dă nimic fiii oamenilor, minciunoşi fiii oamenilor întru cumpene, a face strîmbătate ei dentru dăşertăciune împreună.
10. Nu nădăjduiţi pre strîmbătate şi pre jac nu poftiţi; avuţie dă va cură, nu vă puneţi aproape

inima

11 [illegible]

Ѱалмꙋл лꙋй Давид ... ѯв.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

Ла сфершит Ѱалм ... ѯг.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

[illegible]

Слава. Каѳисма ... Ла сфершит Ѱалм ... ѯд.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

Ла сфершит ... ѯе.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]

inima.

11. O dată au grăit Dumnedzău, doao acêstea am audzit, căci tăriia-i a lui Dumnedzău, și a ta-i, Doamne, mila; [5970]căci tu vei răsplăti fieștecăruia după faptele lui.

Psalmu lui David, cînd era el întru Pustiiul Iudeii, 62

1. Dumnedzău, Dumnedzăul mieu, cătră tine mînec.
2. Însătă sufletul mieu; cu cîte ori trupul mieu,
3. Întru pămînt pustiiu și necălcat și fără apă; așa întru sfîntu arătaiu-mă ție, ca să văz putêrea ta și mărirea ta.
4. Căci mai bună-i mila ta decît vieți; budzele mêle lăuda-te-vor pre tine.
5. Așa te voi binecuvînta întru viața mea, întru numele tău rădica-voi mîinile mêle.
6. Ca dentru seu și grăsime să să sature sufletul mieu și cu budze de bucurie lăuda-va gura mea.
7. Dă-mi aduceam aminte de tine[5971] pre stratul mieu, întru mînecături cugetam cătră tine, căci te făcuși ajutoriul mieu.
8. Și întru acoperemîntul aripilor tale bucura-mă-voi. Lipi-să sufletul mieu denapoia ta ⌊și⌋[5972] mie sprăjini-mi dreapta ta.
9. Și ei întru dășert cercetară sufletul mieu; întra-vor în cêle prea de gios a pămîntului. Da-să-vor în mîinile sabiei, părți a vulpilor vor fi.
10. Și împăratul să va veseli pre Dumnedzău; lăuda-să-va tot cel ce jură întru el, căci să astupá gura celora ce grăiesc pre strîmbul.

La săvîrșit. Psalmu lui David 63

1. Ascultă, Dumnedzău, glasului mieu, cînd mă voi ruga cătră tine; de cătră frica nepriêtenului scoate sufletul mieu.
2. Acoperii-mă de cătră înturnarea celor ce viclenesc, de mulțimea celor ce fac strîmbătatea,
3. Carii au ascuțit ca sabiia limbile lor, întinsără arcul lor lucrul amar, ca să săgête de tot[5973] întru cêle ascunse pre cel curat.
4. Fără de vêste îl va săgeta de tot pre el, și nu să vor spămînta[5974]. Întăriră șie cuvînt viclean.
5. Povestiră a ascunde laț; dziseră: „Cine-i va vedea pre înși?".
6. Cercetară fărădălêgea; părăsiră cercetînd cercetări.
7. Apropia-să-va omul și inima adîncă și să va înălța Dumnedzău.
8. Săgeată a pruncilor să făcură ranele lor și slăbiră preste înși limbile lor.
9. Întristară-să toți carii vădu pre înși și să temu tot omul și vestuiră faptele lui Dumnedzău și lucrurile lui au priceput. Veseli-să-va dreptul întru Domnul și va nădăjdui pre el, și să vor lăuda toți cei drepți la inimă. ⌊**Slava**. **Cáthisma 8**⌋[5975]**.**

La săvîrșit. Psalmu cîntării lui David, ⌊cîntare a Ieremiei și a lui Iezechiil, a nărodului nemernicirei, cînd vrea să iasă⌋[5976], 64

1. Ție ți să cuvine laudă, Dumnedzău, în Sion, și ție ți să va răsplăti rugăciune ⌊în Ierusalim⌋[5977].
2. Ascultă ruga mea, cătră tine tot trupul va veni.
3. Cuvintele acelor fără del êge învinciră[5978] preste noi și necurățiilor noastre tu vei ierta.
4. Fericit pre carele ai ales și l-ai luat; lăcui-va întru ogrăzile tale.
5. Sătura-ne-vom întru bunătățile casii tale; sfîntă-i bisêreca ta minunată cu dreptate.
6. Ascultă pre noi, Dumnedzău, mîntuitoriul nostru, nădêjdea a tuturor marginilor pămîntului și a celor den mare departe.
7. Gătind munții cu vîrtutea lui, încins cu silă; cela ce turburi chítosul mării; sunetile valurilor ei ⌊cine le va suferi!⌋[5979]
8. Turbura-să-vor limbile și să vor spămînta ceia ce lăcuiesc marginile[5980] de cătră sêmnele tale; ieșirile de dimineață și de sară vei înfrîmsăța.
9. Socotiși pămîntul și-l îmbătași pre îns, înmulțiși a îmbogăți pre el;
10. Rîul lui Dumnedzău să împlu de ape; gătiși hrana lor, căci așa-i gătirea.
11. Brazdele lui îmbată, înmulțêște nașterile lui, cu picăturile lui veseli-să-va răsărind.
12. Blagoslovi-vei cununa anului bunătății tale și cîmpii tăi împlea-se-vor de grăsime.
13. Îngrășa-să-vor frumoasele pustiiului și bucurie dealurile să vor încinge.
14. Îmbrăcară-să berbecii oilor și văile vor înmulți grîul; striga-vor, pentru că vor laudă.

La săvîrșit. Cîntarea psalmului învierilor 65

1. Clicuiți Domnului, tot pămîntul! Cîntați dară numelui lui, dați mărire laudei lui!
2. Dziceți lui Dumnedzău: Cît sînt înfricoșate faptele tale! Cu mulțimea tăriei tale minți-vor vrăjmașii tăi.
3. Tot pămîntul închine-se ție și cînte ție, cînte ⌊dară⌋[5981] numelui tău, Preaînalte. **Strigare.**
4. Veniți și să vedeți faptele lui

Dumnedzău

[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23

[illegible]

Dumnedzău, ⌊cîtu-i⌋[5982] înfricoșat întru sfaturi mai mult decît fiii oamenilor.

5. Cel ce întoarce maarea spre uscat; întru rîu vor trêce cu piciorul[5983]. Acoló ne vom veseli preste el,
6. Celui ce biruiêşte cu putêrea lui vacului; ochii lui preste limbi privăsc, cei ce amărăsc nu să înalțe întru sine. **Strigare.**
7. Binecuvîntaţi, limbilor, pre Dumnedzăul nostru şi ascultaţi glasul laudei lui.
8. Celui ce au pus sufletul mieu la viață și ce n-au dat spre clătire picioarele mêle.
9. Căci ne-ai ispitit pre noi, Dumnedzău, lămuritu-ne-ai pre noi cum să lămurêşte argintul.
10. Băgași-ne pre noi la laț, pus-ai năcazuri pre umărul nostru, încălecat-ai oameni preste capetile noastre.
11. Trecum pren foc şi apă şi ne-ai scos pre noi la răpaos.
12. Întra-voi în casa ta cu arderi de tot, da-ți-voi rugile mêle carele au usăbit budzele mêle
13. Și au grăit gura mea întru năcazul mieu.
14. Arderi de tot înmăduhate aduce-ți-voi ție, cu tămîie și berbeci, aduce-ți-voi boi cu țapi. **Strigare.**
15. Veniți de ascultați, și voi povesti ⌊voao⌋[5984], toți ceia ci să tem de Dumnedzău, cîte au făcut sufletului mieu.
16. Către îns cu gura mea am strigat și am înălțat supt limba mea.
17. Strîmbătate dă vedeam întru inima mea, să nu asculte ⌊mie⌋[5985] Domnul.
18. Pentru acêea ascultá-mă Dumnedzău, luă aminte glasului rugăciunei mêle.
19. Blagoslovit Dumnedzău, carele n-au dăpărtat rugăciunea mea și mila lui de către mine.

La săvîrşit, întru laude. Psalmu cîntării ⌊lui David⌋[5986] 66

1. Dumnedzău să să îndure spre noi și să ne blagoslovască pre noi, luminêdze fața lui spre noi și ne miluiască pre noi,
2. Ca să să cunoască pre pămînt calea ta, întru toate limbile mîntuitoriul tău.
3. Mărturisască-să ție năroadele, Dumnedzău![5987] Mărturisască-să ție năroadele toate[5988]!
4. Veselească-să și să bucure limbile, căci vei judeca năroadele cu dreptate și limbi întru pămînt vei povățui. **Strigare.**
5. Mărturisască-să ție năroadele, Dumnedzău, mărturisască-să ție năroadele toate. Pămîntul au dat roada lui.
6. Blagoslovască pre noi Dumnedzău, Dumnedzăul nostru. Blagoslovască pre noi Dumnedzău și să să spămîntêdze de el toate marginile pămîntului. ⌊**Slava.**⌋[5989]

La săvîrşitul cîntării. Psalmu lui David 67

1. [5990]Scoale-să Dumnedzău şi să răşchire nepriêtenii lui şi fugă de către fața lui cei ce-l urăsc pre însul.
2. Cum lipsêşte fumul, să lipsască; cum să topêşte ceara de către fața focului, așa vor pieri păcătoşii de către fața lui Dumnedzău.
3. Şi drepţii să să veselească, bucure-se înaintea lui Dumnedzău, înfrîmsăţăşadze-se cu veselie.
4. Cîntaţi lui Dumnedzău, peveţuiţi numelui lui, faceţi cale celui ce-i încălecat pre apusuri, Domnul numele lui,
5. Şi vă bucuraţi înaintea lui. ⌊Turbure-se de către faţa lui⌋[5991] părintelui sărăimanilor şi judecătoriului văduilor.
6. Dumnedzău în locul cel sfînt al lui; Dumnedzău lăcuiêşte pre cei ce-s de un nărav în casă,
7. Scoţînd pre cei den obezi cu vitejie, aşijderea pre[5992] cei ce amărăsc, pre cei ce lăcuiesc în mormînturi.
8. Dumnedzău, cînd ieşiiai tu înaintea nărodului tău, cînd treceai în pustiiu. **Strigare.**
9. Pămîntul să cutremurá, pentru că şi ceriurile picară de către faţa lui Dumnezău al Sináei, de către faţa lui Dumnedzău Israil.
10. Ploaie de bunăvoie vei usăbi, Dumnedzău, moştnenirei tale, şi au slăbit, şi tu vei întări pre însă.
11. Dobitoacele tale lăcuiesc întru ea, gătişi cu bunătatea ta săracului, Dumnedzău.
12. Domnul va da cuvîntu celor ce bine vestuiesc, cu putêre multă,
13. „Împăratul puterilor acelui iubit", cu înfrîmsăţarea casei să împarţă prăzi.
14. Dă veţi dormi întru mijlocul sorţilor, aripi de porîmb ferecate cu argint, şi cêle denapoia crierilor[5993] lui cu gălbănare de aur.
15. Cînd usăbêşte Cel Ceresc împăraţi preste el, zăpăzi-să-vor în Selmon. Măgura lui Dumnedzău, măgură grasă,
16. Măgură îmbrîndzită, măgură grasă. Pentru ce socotiţi măguri îmbrîndzite?
17. Măgura carea au binevrut Dumnedzău să lăcuiască întru însă, şi Domnul va lăcui desăvîrşit.
18. Carul lui Dumnedzău cu 10000 de părţi, mii de cei ce îndrepteadză Domnul întru ei, în Sinain, întru cel sfînt.
19. Suişi-te întru înălţime, robişi robime, luaşi daruri întru oameni,
20. Pentru că şi pre cei neascultători să lăcuieşti. Domnul Dumnedzău, blagoslovit.
21. Blagoslovit Domnul dentru dzi în toată dzua; bine să-l[5994] sporească noao, Dumnedzău mîntuirilor noastre. **Strigare.**
22. Dumnedzăul nostru, Dumnedzău a mîntui şi a Domnului Domnului ieşirile morţii.
23. Însă

Dumnedzău va

[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible] ὁ θεὸς Ἰσραήλ [illegible]
[illegible] εὐλογη-
τὸς ὁ θεός·:· [illegible]

[illegible] ψαλμὸς [illegible]
1 Μ[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]

[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]

Dumnedzău va frînge capetile vrăjmașilor lui, crêștetul părului celor ce merg întru greșalele lor.
24. Dzise Domnul: „Den Vasan întoarce-mă-voi, întoarce-mă-voi întru fundurile[5995] mării.
25. Pentru ca doară s-ară văpsi piciorul tău cu sînge, limba cîinilor tăi dentru vrăjmași de la îns".
26. Văzură-să îmbletile tale, Dumnedzău, îmbletile Dumnedzăului mieu, Împăratului celui dentru cel sfînt.
27. Apucară boiêrii țiindu-să de cei ce cînta întru mijlocul fetișoarelor[5996] tîmpănărițe.
28. Întru adunări binecuvîntați pre Dumnedzău, pre Domnul dentru izvoarăle lui Israil.
29. Acoló Veniamin mai tînăr întru ieșire den sine,
30. Boiêrii Iudei, povățuitorii lor, boiêrii Zavulon, boiêrii Nefthalim.
31. Porîncêște, Dumnedzău, puterii tale; întărêște, Dumnedzău, aceasta carea ai făcut întru noi.
32. De la bisêrica ta preste Ierusalim ție vor aduce împărații daruri.
33. Ceartă hiarălor trestiei, adunarea taurilor întru juncele năroadelor, ca să să închiză cei ispitiți cu argintul.
34. Răsîpêște limbile cêlea ce vor războaiele. Veni-vor soli de la Éghiptu; Ethiopía va apuca înainte mîna ei lui Dumnedzău.
35. Împărățiile pămîntului, cîntați lui Dumnedzău, pevețuiți Domnului. **Strigare.**
36. Celuia ce s-au suit preste ceriul ceriului, despre răsărituri,
37. Iată, va da glasului lui glas de putêre. Dați mărire lui Dumnedzău, preste Israil mare cuviința lui și putêrea lui întru nori.
38. Minunat Dumnedzău întru sfinții lui, Dumnedzăul Israil; acesta va da putêre și întăritură närodului lui. Blagoslovit Dumnedzău.

La săvîrșit, pentru cei ci să vor primeni. Psalmu lui David 68

1. Mîntuiêște-mă, Doamne[5997], căci întrară apele pînă la sufletul mieu.
2. Înfipșu-mă întru glodul[5998] adîncului, și nu iaste stare;
3. Veniiu la adîncările mării și vihor mă prăpădi.
4. Osteniiu strigînd, amorțit-au gîltanul mieu, slăbiră-să ochii miei nădăjduind pre Dumnedzăul mieu.
5. Înmulțiră-să mai mult decît perii capului mieu cei ci mă urăsc în dar.
6. Întăriră-să vrăjmașii miei, cei ci mă goniia pre mine cu strîmbul; carele nu jefuia, atuncea plătiia.
7. Dumnedzău, tu ai cunoscut fără-mintea mea și greșalele mêle de la tine nu s-au ascuns.
8. Să nu să rușinêdze pre mine cei ci te îngăduiesc, Doamne, Doamne a puterilor,
9. Nice să să rușinêdze preste mine cei ce cerceteadză pre tine, Dumnedzăul lui Israil.
10. Căci pentru tine am suferit ocară, acoperit-au rușine obrazul mieu.
11. Înstreinat fuiu fraților miei și striin fiilor maicii mêle.
12. [5999]Căci rîvnirea casei tale m-au mîncat pre mine și ocara celor ce ocărăsc pre tine căzură preste mine.
13. Și acoperii cu post sufletul mieu și fu întru ocară mie.
14. Și puș îmbrăcămintea mea sac și fuiu lor întru pildă.
15. Asupra mea rula[6000] cei ci ședea în porți și la mine cînta cei ce bea vin.
16. Și eu cu ruga mea cătră tine, Doamne, vrême-i de bunăvoință.
17. Dumnedzău, cu mulțimea milei tale ascultă-mă, cu adevărul mîntuirei tale.
18. Mîntuiêște-mă de la tină, pentru ca să nu mă înfig; mîntui-m-aș dentru cei ci urăsc pre mine și dentru adîncările a apelor.
19. Să nu mă prăpădească vivorul apei, nice să mă înghiță pre mine adîncul, nice să cuprindză pre mine fîntîna gura sa.
20. Ascultă-mă, Doamne, că bună-i mila ta, după mulțimea îndurărilor tale privêște spre mine.
21. Să nu întorci fața ta de la sluga ta, căci mă supăr. De sîrg ascultă-mă.
22. Ia aminte sufletului mieu și mîntuiêște pre el; pentru nepriêtenii miei mîntuiêște-mă.
23. Pentru că tu cunoști ocara mea și rușinea mea și înfruntarea mea.
24. Înaintea ta toți ceia ce năcăjesc pre mine. Ocară aștептă sufletul mieu și ticăloșime.
25. Și îngăduii pre cel ci să mîhniia împreună, și nu fu, și pre cei ci ruga, și n-am aflat.
26. [6001]Și dêderă la mîncarea mea fiêre și la sêtea mea adăpară-mă oțăt.
27. [6002]Facă-să masa lor înaintea lor întru laț și întru răsplătire și întru poticnire.
28. Întuneci-să ochii lor ca să nu vază și umărul lor pururea-l gubăvêște.
29. Varsă spre ei urgiia ta și mîniia urgiei tale să-i cuprindză pre ei.
30. [6003]Facă-să curtea lor pustie și întru lăcașurile lor să nu fie cel ce lăcuiêște.
31. Căci pre carele tu ai bătut, ei l-au gonit, și pre durêrea ranelor mêle l-au pus.
32. Adaoge fărădălêge preste fărădălêgea lor și să nu între întru dreptatea ta.
33. Șteargă-să den cartea viilor și cu drepții să nu să scrie.
34. Sărac și duiiuos sînt eu; mîntuirea ta, Dumnedzău, să mă sprăjinească.
35. Lăuda-voi numele Dumnedzăului mieu cu cîntare, mări-l-voi pre el cu lau-

36 Въсхвалю имѧ бж҃ие съ пѣснию, възвеличю его въ хваленіи.
37 И оугодно будетъ бг҃ови паче тельца юна, рогы износѧща и копыта.
38 Да видѧтъ нищии и възвеселѧтсѧ, възыщѣте бг҃а и жива будетъ душа ваша.
39 Ꙗко оуслыша оубогыѧ гь, и окованыхъ своихъ не оуничижи.
40 Да въсхвалѧтъ его небеса и землѧ, море и всѧ пресмыкающаѧсѧ въ немъ. Ꙗко бг҃ъ сп҃сетъ сиѡна, и съзиждютсѧ гради іюдейстіи,
41 и вселѧтсѧ тамо, и наслѣдѧтъ ю.
42 И сѣмѧ рабъ твоихъ ѡдержатъ ю, и любѧщии имѧ твое вселѧтсѧ въ ню.

Въ конецъ, давидꙋ, въ воспоминаніе, ѩко сп҃се мѧ гь. ѯѳ.

1 Бж҃е въ помощь мою вонми, гд҃и помощи ми потщисѧ.
2 Да постыдѧтсѧ и посрамѧтсѧ ищущіи душу мою.
3 Да възвратѧтсѧ въспѧть и постыдѧтсѧ хотѧщіи ми злаѧ.
4 Да възвратѧтсѧ абіе стыдѧщесѧ, глаголющіи ми: благоже, благоже.
5 Да възрадуютсѧ и възвеселѧтсѧ ѡ тебѣ вси ищущіи тебе, и да глаголютъ выну: да възвеличитсѧ гь, любѧщіи сп҃сеніе твое.
6 Азъ же нищь есмь и оубогъ, бж҃е помози ми.
7 Помощникъ мой и избавитель мой еси ты, гд҃и не закосни.

Слава.

Каѳисма .і.

Ѱалѡмъ давидꙋ, сынови іѡнадавли и первіи плѣненіи. о.

1 На тѧ гд҃и оуповахъ, да не постыжюсѧ въ вѣкъ.
2 Правдою твоею избави мѧ и изми мѧ, приклони ко мнѣ оухо твое и сп҃си мѧ.
3 Буди ми въ бг҃а защитителѧ и въ мѣсто крѣпко сп҃сти мѧ, ѩко оутвержение мое и прибѣжище мое еси ты.
4 Бж҃е мой избави мѧ изъ рукы грѣшнича, изъ рукы законопрѣступнича и ѡбидѧщаго.
5 Ꙗко ты еси трьпѣніе мое гд҃и, гд҃и оупованіе мое ѿ юности моеѧ.
6 Тебѣ оутвердихсѧ ѿ оутробы, ѿ чрева матере моеѧ ты еси мой покровитель, ѡ тебѣ пѣніе мое выну.
7 Ꙗко чюдо быхъ мнозѣмъ, и ты помощникъ крѣпокъ.
8 Да исполнѧтсѧ оуста моѧ хваленіѧ, ѩко да въспою славу твою, весь день великолѣпіе твое.
9 Не ѿвръзи мене въ врѣмѧ старости, егда ѡскудѣвати крѣпости моей, не ѡстави мене.
10 Ꙗко рѣша врази мои мнѣ, и стрегущіи душу мою съвѣщаша въкупѣ,
11 глаголюще: бг҃ъ ѡстави его, поженѣте и имѣте его, ѩко нѣсть избавлѧѧй.
12 Бж҃е мой не оудалисѧ ѿ мене, бж҃е мой въ помощь мою вонми.
13 Да постыдѧтсѧ и исчезнутъ клевещущіи душу мою, да ѡблекутсѧ въ студъ и срамъ ищущіи злаѧ мнѣ.
14 Азъ же выну оуповаю на тѧ, и приложу на всѧку похвалу твою.
15 Оуста моѧ възвѣстѧтъ правду твою, весь день сп҃сеніе твое, ѩко не познахъ кънижности.
16 Вниду въ силѣ гн҃и, гд҃и помѧну правду твою единаго.
17 Бж҃е иже наоучилъ мѧ еси ѿ юности моеѧ, и до нынѣ възвѣщу чюдеса твоѧ.
18 И до старости и престарѣніѧ,
19 бж҃е не ѡстави мене,
20 дондеже възвѣщу мышцу твою роду всему грѧдущему,
21 силу твою и правду твою бж҃е до вышнихъ, ѩже сътворилъ еси величіѧ:
22 бж҃е, кто подобенъ тебѣ?
23 Елико ѩвилъ еси мнѣ скорби многи и злы, и ѡбращьсѧ ѡживилъ мѧ еси, и ѿ безднъ землѧ паки възвелъ мѧ еси.
24 Оумножилъ еси на мнѣ величьствіе твое, и ѡбращьсѧ оутѣшилъ мѧ еси.
25 Ибо азъ исповѣмсѧ тебѣ въ съсудѣхъ ѱаломскихъ истину твою, бж҃е, пою тебѣ въ гуслехъ, ст҃ый ісраилевъ.
26 Възрадуютсѧ оустнѣ мои, егда въспою тебѣ, и душа моѧ, юже избавилъ еси. Еще же и ѩзыкъ мой весь день поучитсѧ правдѣ твоей, егда постыдѧтсѧ и посрамѧтсѧ ищущіи злаѧ мнѣ.

Ѱалѡмъ давидꙋ ѡ соломони. оа.

Бж҃е, судъ твой цр҃еви даждь, и правду твою сн҃ви цр҃еву. 1
Судити людемъ твоимъ въ правдѣ, и нищимъ твоимъ въ судѣ. 2
Да въсприимутъ горы миръ людемъ, и хълми правду. 3
Судити иматъ нищимъ людьскымъ, и сп҃сетъ сн҃ы оубогыхъ, 4

[illegible]

pre el cu laudă.
36. Și va plăcea lui Dumnedzău mai mult decît vițăl tînăr, coarne scoțînd și unghi.
37. Vadză săracii și să veselească; cercetați pre Dumnedzău, și va trăi sufletul vostru.
38. Căci au ascultat săracilor Dumnedzău[6004] și pre cei legați ai lui nu-i dăfăimă.
39. Laude-l pre îns ceriurile și pămîntul, maarea și toate cîte să tîrîiesc întru însă.
40. Căci Dumnedzău va mîntui Siónul și să vor zidi cetățile Iudei.
41. Și vor lăcui acoló și vor moșteni pre însă.
42. Și semințiia robilor tăi vor ținea pre ea și cei ce iubăsc numele tău vor lăcui întru însă.

La săvîrșit. Lui David spre pomenire, ca să mă mîntuiască Domnul, 69

1. Dumnedzău, la ajutorul mieu ia aminte; Doamne, ca să-mi ajutorești mie sîrguiêște.
2. Rușinêdze-se și să să înfruntêdze cei ce cearcă sufletul mieu.
3. Întoarcă-să îndărăt și să să rușinêdze cei ce vor mie rêlele.
4. Întoarne-să îndată rușinîndu-să cei ce dzicea mie: „Bine-i, bine-i".
5. Bucure-să și să veselească spre tine toți ceia ci te cearcă, Dumnedzău, și dzică pururea: „Mărească-să Domnul", cei ce iubăsc mîntuitoriul tău.
6. Și eu sărac sînt și mêser; Dumnedzău, ajută-mă.
7. Ajutoriul mieu și mîntuitoriul mieu ești tu, Doamne, nu zăbăvi. ⌊**Slava**. **Cáthisma 9.**⌋[6005]

Lui David, psalmu a fiilor Ionadav și a celor dentîi ce s-au robit, fără de scrisoare deasupra la jidovi, 70

1. Spre tine, Doamne, nădăjduii, să nu mă rușinez în vac. Întru dreptatea ta mîntuiêște-mă și mă scoate,
2. Pleacă cătră mine urêchea ta și mă mîntuiêște.
3. Fă-te mie întru Dumnedzău scutitor și întru loc tare ca să mă mîntuiești,
4. Căci întăritura mea și scăparea mea ești tu.
5. Dumnedzăul mieu, mîntuiêște-mă dentru mîna păcătosului, den mîna celui ce fărălegiuiêște și strîmbadză.
6. Căci tu ești îngăduința mea, Doamne; Doamne, nădêjdea mea den tinerêțele mêle.
7. Pre tine m-am răzămat den zgău; den pîntecile maicii mêle tu îmi ești acoperitoriu.
8. Întru tine – lauda mea pururea, ca o minune fuiu la cei mulți, și tu – ajutoriul mieu tare.
9. Împle-să gura mea de laudă, pentru ca să laud mărirea ta,
toată dzua mare cuviința ta.
10. Să nu mă lêpezi la vrême de bătrînêțe; cînd va lipsi vîrtutea mea, să nu mă părăsești.
11. Căci dziseră nepriêtenii miei mie și cei ce păzesc sufletul mieu sfătuiră împreună,
12. Dzicînd: „Dumnedzău l-au părăsit pre îns, goniți ⌊pre îns⌋[6006] și-l prindeți pre îns, căci nu iaste cel ce mîntuêște".
13. Dumnedzăul ⌊mieu⌋[6007], să nu te dăpărtezi de la mine; Dumnedzăul mieu, la ajutoriul mieu ia aminte.
14. Rușinêdze-să și lipsască cei ce pîrăsc sufletul mieu, îmbrace-să stideală și rușine cei ce cearcă rêlele mêle.
15. Și eu pururea voi nădăjdui ⌊pre tine⌋[6008] și voi adaoge preste toată lauda ta.
16. Gura mea va vestui dreptatea ta, toată dzua mîntuirea ta.
17. Căci n-am cunoscut tocmêle. Întra-voi cu puterniciia Domnului; Doamne, aduce-mi-voi aminte dreptății tale ⌊ție⌋[6009] sîngur.
18. Dumnedzăul mieu, carele m-ai învățat den tinerêțele mêle, și pînă acum voi vesti minunele tale,
19. Și pînă la bătrînêțe și căruntêțe.
20. Dumnedzăul mieu, să nu mă lipsești[6010], pînă voi vesti brațul tău la tot neamul carele iaste viitor.
21. Sila ta și dreptatea ta, Dumnedzău, pînă la cêle înalte, carele ai făcut mie mărimi. Dumnedzău, cine-i asêmenea ție?
22. Cîte ai arătat mie năcazuri multe și rêle, și întorcîndu-te m-ai înviat, și dentru beznele pămîntului scoseși-mă.
23. Înmulțit-ai ⌊asupra mea⌋[6011] mărimea ta ș întorcîndu-te, m-ai mîngîiat și dentru fără-fundurile pămîntului iarăși scoseși-mă.
24. Pentru că și eu mă voi mărturisi ție ⌊întru năroade, Doamne⌋[6012], cu cinii de cîntare adevărul tău, Dumnedzău, cînta-voi ție cu alăută, Cel Sfînt a lu Israil.
25. Bucura-să-vor budzele mêle cînd cînt ție și sufletul mieu carele ai mîntuit.
26. Și încă și limba mea toată dzua va cugeta dreptatea ta, cînd să vor rușina și să vor înfrunta cei ci cearcă sufletul mieu.

La săvîrșit. Psalmu lui David 71

1. Dumnedzău, județul tău împăratului dă și dreptatea ta fiiului împăratului,
2. Să judece pre nărodul tău cu dreptate și pre săracii tăi cu județ.
3. Să ia munții pace nărodului și dealurile dreptate.
4. Judeca-va pre săracii nărodului și va mîntui pre fiii mêserilor și va smeri pre cel supărător.

5 ши ва рѫмѫнѣ кꙋ соарєлє, ши май наинтє
6 дє лꙋнъ ѫн нѣмꙋл нѣмꙋрилѡр. Ши ва погорѫ ка
плоаѧ пре лѫнъ, ши ка пикѫтꙋра че пикѫ
7 пре пѫмѫнт. Ръсъри-ва ѫн зилєлє лꙋй дрептатѣ
ши мꙋлцимѣ пъчий пѫнъ се ва лꙋа лꙋна.
8 Ши ва домни дє ла маре пѫнъ ла маре, ши
дє ла рѫꙋри пѫнъ ла марӂинилє лꙋмий. Ѫнаинтѣ
єфиопі. 9 лꙋй вор кѫдѣ єфиопий, ши врѫжмашїй лꙋй цѫрѫна
10 вор линӂе. Ѫмпъраций Тарсисꙋлꙋй ши остроавелє
арапилѡр дарꙋри вор адꙋче, ѫмпъраций арапилѡр ши а Сава
11 дарꙋри вор адꙋче. Ши се вор ѫкина лꙋй то-
ций ѫмпъраций пѫмѫнтꙋлꙋй, тоатє лимбилє
12 слꙋжи-вор лꙋй. Кѫ мѫнтꙋи пре мишел дє сїлник,
ши пре мишел кꙋй нꙋ ѣра ажꙋториꙋ.
13 Ни се ва ѫндꙋра дє мишел ши дє сърак, ши сꙋфлє-
14 тєлє мишєилѡр мѫнтꙋи-ва. Дє камътъ
ши дє стрѫмбътатє избъви-ва сꙋфлєтєлє лѡр,
15 ши чинстит нꙋмєлє лꙋй ѫнаинтѣ лѡр. Ши ва
трѫи, ши се ва да лꙋй дин аꙋрꙋл Арапиєй, ши
се вор рꙋга пєнтрꙋ ѫнсꙋл пꙋрꙋрѣ, тоатъ зиꙋа
16 благослови-л-вор. Фи-ва ѫнтърирѣ ѫн пѫ-
мѫнт пре врѫфꙋрилє мꙋнцилѡр, ꙋскъ-ва
май сꙋс дєкѫт ливанꙋл родꙋл лꙋй, ши ѡдрѫсли-
17 вор дин четатє ка ѣрба пѫмѫнтꙋлꙋй. Фи-ва
нꙋмєлє лꙋй [благословит] ѫн вѣчи, май
18 наинтє дє соарє рѫмѫнє нꙋмєлє лꙋй. Ши се вор
благослови ѫнтрꙋ ѫнсꙋл тоатє флєменилє пѫмѫн-
тꙋлꙋй, тоатє лимбилє вор фєричи пре ѫнсꙋл.
19 Благословит Домнꙋл Дꙋмнєзєꙋл лꙋй Исраил, чєл чє фачє
20 минꙋни сꙋнгꙋр. Ши благословит нꙋмєлє славий
21 лꙋй ѫн вѣк, ши ѫн вѣкꙋл вѣкꙋлꙋй. Ши се
ва ѫмплѣ дє слава лꙋй тот пѫмѫнтꙋл.

[Слава.] Сфърширъсе лаꙋдєлє лꙋй Давид
фїюлꙋ лꙋй Єссє. Псаломꙋ лꙋ Асаф. ОВ.

1 Кѫт дє бꙋн Дꙋмнєзєꙋ лꙋ Исраил, чєлѡр дрєпций
ѫнимъ 2 ла инимъ. Ши ай мїєй пꙋцин нꙋ се клѫтинарѫ
3 пичоарєлє, пꙋцин се върсарѫ пашїй мїй. Къ
рѫвних прє чєй фъръ лєӂє, пачѣ пъкътошилѡр
4 вѫзѫнд. Къ нꙋ єстє скѫрбѫ ла моартѣ
5 лѡр, ши ѫнтърирѣ ѫн рана лѡр. Ѫн
остѣнєлє ѡамєнилѡр нꙋ сѫнт, ши кꙋ ѡамєний
6 нꙋ се вор бѫтє. Пєнтрꙋ ачѣа цинꙋ прє єй
мѫндриѧ пѫнъ ла сфѫрший, ѫмбръкарѫсе ѫн нє-
7 дрєптатѣ ши нєчєстиѧ лѡр. Єши-ва
ка дин грѫсимє нєдрєптатѣ лѡр, трєкꙋрѫ ѫн

гѫндꙋл инимий. Гѫндирѫ, ши грѫирѫ ѫн вик- 8
лєшꙋг, нєдрєптатє ѫн ѫналт грѫирѫ. Пꙋ- 9
серѫ ѫн чєр гꙋра лѡр, ши лимба лѡр трєкꙋ прє пѫмѫн-
т. Пєнтрꙋ ачѣа се ва ѫнтоарчє ѡамєний мїєй 10
ачи, ши зилє плинє афла-се-вор ѫнтрꙋ єй.
Ши зисєрѫ: Кꙋм аꙋ кꙋноскꙋт Дꙋмнєзєꙋ, ши єстє ра- 11
зꙋм ѫн чєл дє сꙋс? Ѫтѫта ачѣщиѧ 12
пъкътошїй ши ѫндєстꙋлаций ѫн вѣк, цинꙋрѫ бо-
гѫциє. Ши зиш: Оаре ѫн дєшерт ам ѫндрєптат 13
инима мѣ, ши ам спѫлат ѫнтрꙋ нєвиноваци-
ѣ мѫнилє мѣлє. Ши фꙋиꙋ бѫтꙋт тоатъ зиꙋа, 14
ши мꙋстрарѣ мѣ ла диминѣцъ. Дє зичѣм 15
съ повєдєск аша, ѫтѫ нѣмꙋл фїилѡр тъй
ам лєпѫдат. Ши кꙋӂєтай ка съ кꙋноскꙋ ачѣстѣ, 16
ачѣаста мꙋнкъ єстє ѫнаинтѣ мѣ. Пѫнъ ѫнтрꙋ 17
сфинцꙗ лꙋй Дꙋмнєзєꙋ [ши] съ ѫнцєлєг ла сфѫршитꙋл
лѡр. [illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ѫнцєлєӂєрє лꙋ Асаф. ОГ.

П[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]

5. Şi va rămînea împreună cu soarele şi mai nainte de lună, roduri de roduri.
6. Şi pogorî-să-va ca ploaia pre lînă şi ca o picătură ce pică pre pămînt.
7. Răsări-va întru dzilele lui dreptate şi mulţimea păcii, pînă unde să va rădica luna.
8. Şi va domni de tot de la maare pînă la maare şi de la rîuri pînă la[6013] marginile lumii.
9. Înaintea lui vor cădea arapi[6014] şi vrăjmaşii lui ţărnă vor linge.
10. Împăraţi a Tharsísului şi ostroave daruri vor aduce, împăraţi a arapilor[6015] şi Sava daruri vor aduce.
11. Şi să vor închina lui toate împărăţiile ⌊pămîntului⌋[6016], toate limbile sluji-vor lui.
12. Căci au mîntuit pre sărac dentru sîlnic şi pre cel mêser căruia n-au fost ajutor.
13. Nu să va îndura de cel sărac şi mêser şi sufletile mêserilor le va mîntui.
14. Den camătă şi den strîmbătate mîntui-va sufletile lor şi cinstit – numele lui înaintea lor.
15. Şi va trăi şi i să va da lui dentru aurul Aravíei, şi să vor ruga pentru însul pururea; toată dzua îl vor binecuvînta pre îns.
16. Fi-va razăm în pămînt preste vîrfurile munţilor; să va rădica mai sus decît Livánul roada lui şi vor înflori den cetate ca iarba pămîntului.
17. Fi-va numele lui ⌊binecuvîntat⌋[6017] întru vêci; mai nainte de soare rămîne numele lui.
18. Şi să vor blagoslovi întru el toate fêliurile pămîntului, toate limbile vor ferici pre el.
19. Blagoslovit Domnul Dumnedzăul lui Israil, cel ce face minuni sîngur,
20. Şi blagoslovit numele mărirei lui în vac şi în vacul vacului.
21. Şi să va împlea de mărirea lui tot pămîntul. ⌊**Slava.**⌋[6018]

Sfîrşiră-să laudele lui David, fiiului lui Iese. Psalmu lui Asaf 72

1. Cîtu-i de bun Dumnedzău lui Israil celor drepţi la inimă.
2. Şi mie puţin mi să lunecară[6019] picioarele, puţin să răvărsară paşii miei.
3. Căci am rîvnit pre cei fără dă lêge, pacea păcătoşilor văzînd.
4. Căci nu iaste pesteală întru moartea lor şi întăritură întru bătaia lor.
5. Întru ostenêlele oamenilor nu sînt şi cu oamenii nu să vor răni.
6. Pentru acêea prinse pre ei mîndriia lor desăvîrşit, îmbrăcară-să strîmbătatea şi necurăţiia lor.
7. Ieşi-va ca den rost strîmbătatea lor; trecură la plăcêrea inemei.
8. Gîndiră-să şi grăiră cu vicleşug, strîmbătate la înălţime grăiră.
9. Puseră la cer gura lor şi limba lor trecu preste pămînt.
10. Pentru acêea întoarce-să-va nărodul mieu aicea şi dzile pline să vor afla întru înşii.
11. Şi dzisără cum au cunoscut Dumnedzău şi dă iaste cunoştinţă întru Cel Înalt.
12. Iată, aceştia păcătoşii şi îndreptînd în vêci cuprinsără avuţie.
13. Şi dziş: Oare în dăşert am îndreptat inima mea şi am spălat întru cei nevinovaţi mîinile mêle.
14. Şi fuiu cu vînătăi toată dzua şi mustrarea mea la dimineţi.
15. Dă vrea dzice: „Povesti-voi aşa", iată, rudei fiilor tăi stricaşi.
16. Şi gîndii a şti; aceasta trudă iaste înaintea mea.
17. Pînă unde voi întra la sfinţenia lui Dumnedzău ⌊şi⌋[6020] voi fi împreună la cêle mai denapoi a lor.
18. Însă pentru vicleşugurile ⌊lor⌋[6021] puseşi lor ⌊rêle⌋[6022], oborîşi-i pre ei cînd să simeţiră.
19. Cum să făcură întru pustiire, îndată sfîrşiră-să, pieriră pentru fărădălêgea lor.
20. Ca un vis a celui ce să scoală, Doamne, întru cetatea ta chipul lor vei dăfăima.
21. Căci să aţîţắ inima mea şi rărunchii miei să primeniră. Şi eu ocărît, şi n-am ştiut.
22. Dobitocos mă făcuiu lîngă tine, şi eu pururea cu tine.
23. Ţînuşi mîinii drêpţii mêle ⌊şi⌋[6023] întru sfatul tău povăţuitu-m-ai şi cu mărire m-ai luat.
24. Pentru că ce iaste mie în ceriu? Şi de la tine ce am vrut pre pămînt?
25. Sfîrşi-să inima mea şi trupul mieu, Dumnedzău a inemei mêle, şi partea mea, Dumnedzăul mieu, întru vac.
26. [6024]Căci, iată, cei ce îndălungază pre sine de la tine pier; pierduşi de tot pre cel ce curvêşte de la tine.
27. Şi mie a mă lipi de Dumnedzău bine-mi iaste, a pune întru Domnul nădêjdea mea, ca să povestesc eu toate laudele tale întru porţile fêtei Sion.

A pricêperii lui Asaf, 73

1. Pentru ce, Dumnedzău, ne lăpădaşi desăvîrşit? Urgisi-să mîniia ta preste oile păşunii tale.
2. Adu-ţi aminte de adunarea ta carea au agonisit de-nceput.
3. Mîntuit-ai toiagul moştenirei tale, Muntele Sion, acesta carele ai lăcuit întru el.
4. Rădică mîinile tale preste mîndriile lor la săvîrşit, cîte au viclenit nepriêtenul întru sfîntul tău.
5. Şi s-au fălit cei ci te urăsc

pre tine

6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible] 8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible] 16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]

[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]

[illegible]

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]

pre tine în mijlocul praznicului tău.
6. Puseră sêmnele lor sêmne, şi n-au ştiut. Ca la ieşire mai pre sus,
7. Ca într-o dumbravă de lêmne, cu topoară au tăiat uşile ei deodată, cu săcure şi cu bardă surpară pre ea.
8. [6025]Arsără cu foc sfinţeniia ta la pămînt, spurcară lăcaşul numelui tău.
9. Dziseră întru inima lor rudeniile lor depreună: „Veniţi şi să potolim toate praznicile lui Dumnedzău de la pămînt".
10. Sêmnele lor n-am văzut, nu iaste încă proroc, şi pre noi nu va cunoaşte încă.
11. Pînă cînd, Dumnedzău, va ocărî nepriêtenul, întărîta-va pizmaşul numele tău la săvîrşit?
12. Pentru căci întorci mîna ta şi dreapta ta den mijlocul sînului tău la săvîrşit?
13. Şi Dumnedzău, împăratul nostru, mai nainte de vac făcu mîntuire în mijlocul pămîntului.
14. Tu ai întărit cu putêrea ta maarea, tu zdrobişi capetile bălaurilor într-apă.
15. Tu sfărîmaşi capul bălaurului, datu-l-ai pre el mîncare năroadelor arapilor[6026].
16. Tu ai ruptu izvoară şi pîraie, tu uscaşi rîurile Itham.
17. Aceasta iaste dzua, şi aceasta iaste noaptea. Tu săvîrşişi lumina şi soarele.
18. Tu ai făcut toate înfrîmseţările pămîntului, vară şi primăvară – tu ai zidit pre iale.
19. Adu-ţi aminte de aceasta; vrăjmaşul ocărî pre Domnul şi nărod fără de minte dăfăimă numele tău.
20. Să nu dai la fiară sufletul ce să ispoveduiêşte ţie; sufletilor mêserilor tăi să nu uiţi la săvîrşit.
21. Caută la făgăduinţa ta, căci s-au plinit cei întunecaţi ai pămîntului de casele fărădălegilor.
22. Să nu să întoarcă smerit înfruntat; săracul şi mêserul vor lăuda numele tău.
23. Scoală-te, Dumnedzău, judecă judeţul tău, pomenêşte ocării tale cea de către cel fără minte toată dzua.
24. Nu uita glasul posluşnicilor tăi; mîndriia celor ci te urăsc pre tine să sui pururea. ⌊**Slava.**⌋[6027]

La săvîrşit. Să nu strici. Psalmu cîntării lui Asaf 74

1. Mărturisi-ne-vom ţie, Dumnedzău, mărturisi-ne-vom ⌊ţie⌋[6028] şi vom chema numele tău.
2. Povesti-voi toate minunile tale. „Cînd voi lua vrême, eu dreptate voi judeca".
3. Topi-să pămîntul şi toţi ceia ce lăcuiesc întru îns. **Strigare.** Eu am întărit stîlpii lui.
4. Dziş celor ce fărălegiuiesc: „Nu fărălegiuiţi", şi celor ce greşesc: „Nu înălţaţi cornul.
5. Nu rădicaţi la înălţime cornul vostru ⌊şi⌋[6029] nu grăiţi asupra lui Dumnedzău strîmbătate".
6. Căci nici de la ieşituri, nici de la apusuri, nici de la pustii munţi. Căci Dumnedzău judecător iaste.
7. Pre acesta smerêşte şi pre acesta înalţă. Căci păharu-i în mîna Domnului de vin chiar plin de amestecături.
8. Şi plecă den cesta în cesta, însă drojdiile lui nu s-au dăşertat, bea-vor toţi păcătoşii pămîntului.
9. Şi eu mă voi bucura în vac, cînta-voi lui Dumnedzău Iacov.
10. Şi toate coarnele păcătoşilor voi zdrobi[6030] şi să va înălţa cornul dreptului.

La săvîrşit, întru laude. Psalmu lui Asaf, cîntare ⌊către asiriêni⌋[6031], 75

1. Cunoscut întru Iudéa Dumnedzău, întru Israil mare-i numele lui.
2. Şi să făcu întru pace locul lui şi lăcaşul lui în Sion.
3. Acoló zdrobi tăriile arcelor, arma şi sabiia şi războiul. **Strigare.**
4. Luminedzi tu minunat de la munţi vêcinici. Turburară-să toţi cei nepricepuţi la inimă.
5. Adormiră somnul lor şi nu aflară nimic toţi oamenii avuţiei cu mîinile lor.
6. De certarea ta, Dumnedzăul lui Iacov, adormit-au cei călări preste cai.
7. Tu groaznic eşti, şi cine va sta împotriva ta? De atuncea urgiia ta.
8. Dentru cer ai ascultat judeţ; pămîntul s-au temut şi au odihnit.
9. Cînd să sculă Dumnedzău la judeţ, ca să mîntuiască[6032] pre toţi blîndzii pămîntului. **Strigare.**
10. Căci gîndirea omului va mărturisi ţie şi rămăşiţa gîndirei va prăznui ţie.
11. Rugaţi-vă şi răsplătiţi Domnului Dumnedzăului nostru, toţi cei prenpregiurul lui aduce-vor daruri
12. Celui groaznic şi luător duhurilor boiêrilor, groaznic lîngă împăraţii pămîntului.

La săvîrşit, pentru Idithum. Psalmu lui Asaf 76

1. Cu glasul mieu către Domnul am strigat, cu glasul mieu către Dumnedzău, şi luă aminte mie.
2. Întru dzua năcazului mieu pre Dumnedzău am cercetat cu mîinile mêle noaptea înaintea lui, şi nu mă înşelaiu.
3. Tîntăví a să mîngîia sufletul mieu. Aduşu-mi aminte de Dumnedzău, şi mă veseliiu; rulaiu, şi să leşină duhul[6033] mieu. **Strigare.**
4. Apucară înainte străji ochii miei, turburaiu-mă, şi n-am grăit.
5. Luai sama dzilelor vechi şi anii vêcinici pomeniiu.
6. Şi cugetai. No-

дꙋхꙋл мїеꙋ [illegible] ши ꙟтрꙋ [illegible]
Адꙋсꙋмиꙗм аминте [illegible] ши анїи де вѣкь
7 аминте адꙋсꙋмиꙗм. Ши ꙟвъцаꙋ ноаптѣ кꙋ ини
8 ма мѣ грълм [illegible]. Аꙋ доарь ꙟ
9 вѣчи лепъда ва Дмнꙋл [illegible]
10 [illegible] ꙟ сфършит. Ши дзиш акꙋм ꙟчепꙋ.
11 аꙗста е мꙋтарѣ дерептеи челꙋи де сꙋс. По
мениюл лꙋкрꙋрилор Дмнꙋлꙋи [illegible]
12 [illegible] ꙟчепꙋтꙋл минꙋнилор тале. Ши ꙟвъца вꙋи
пре тоате лꙋкрꙋриле тале ши ꙟ фаптеле
13 тале [illegible]. Дмнезеꙋ ꙟ
сфънт е калѣ та. чине е дмнезеꙋ маре ка дмнезеꙋл
ностꙋ. тꙋ ешти дмнезеꙋ че фачи минꙋни.
14 Кꙋноскꙋтъ фъкꙋши ꙟ оамени въртꙋтѣ та. Избъ
вишї кꙋ мъна та оамении тъи. фечорїи лꙋи Їакѡв
15 ши аи лꙋи Їѡсиф. Въдзꙋрьте апеле
дмнезеꙋ. въдзꙋрьте апеле ши се теморь. ши
16 се тꙋлбꙋрарь адъкꙋрїле. Мꙋлциме де сꙋнет
17 де апе. глас дедерь норїи. Ши сьӂециле тале
трек. Гласꙋл тꙋнетꙋлꙋи тъꙋ ꙟ роатъ.
18 Стрълꙋчиръ фꙋлӂереле тале лꙋмѣ. клъти сь ши
19 [illegible] пъмънтꙋл. Ꙟ маре калѣ та ши
кърриле тале ꙟ апе мꙋлте. ши [illegible]
20 нꙋ се вор кꙋноаще. Повъцꙋиши ка оиле
оаменїи тъи. ꙟ мъна лꙋи Мѡисѣ ши а лꙋи Аарѡн.

СТИХОВНИ. [illegible]

[illegible] лаꙋдъ [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

ꙞНВЪЦЪТꙊРЪ СФИНТЕ. КА
[illegible]
[illegible] Асаф. оз.
[Слава. катисма. ї.]

П[illegible] ꙟвъцътꙋра мѣ [illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]

aptea cu inima mea rulam[6034], şi cerca sufletul mieu[6035]:
7. „Au doară în vêci va lepăda Domnul, şi nu va mai adaoge a binevrea încă?
8. Au la săvîrşit mila lui o va tăia, conceni cuvînt de la rudă la rudă?
9. Au uita-va a ⌊să⌋[6036] îndura Dumnedzău? Au opri-va întru urgiia lui îndurările lui?”. **Strigare.**
10. Şi dziş: „Acum începuiu, aceasta-i primenirea drêptei Înaltului”.
11. Pomeniiu lucrurilor Domnului, căci îmi voi aduce aminte de începătura minunilor tale.
12. Şi voi cugeta întru toate lucrurile tale[6037] şi întru toate tocmêlele tale voi glumi.
13. Dumnedzău, întru cel sfînt calea ta. Cine-i Dumnedzău mare ca Dumnedzăul nostru? Tu eşti Dumnedzău, cel ce face minuni.
14. Cunoscuşi întru năroade putêrea ta. Mîntuişi cu braţul tău pre nărodul tău, pre fiii lui Iacov şi Iosif. **Strigare.**
15. Văzură-te apele, Dumnedzău, văzură-te apele şi să spămîntară, turburară-să beznele.
16. Mulţimea sunetului apelor, glas dêderă norii.
17. Pentru că şi săgeţile tale trec, glasul tunetului tău întru roată.
18. Strălucîră fulgerile tale lumei, clătină-să şi să îngrozi[6038] pămîntul.
19. Întru maare – căile tale, şi cărările tale întru ape multe, şi urmele tale nu să vor cunoaşte.
20. [6039]Povăţuişi ca pre nişte oi nărodul tău, cu mîna lui Moisi şi Aaron. [6040]**Slava**. **Cáthisma 10.**

[6041]Stihuri la dumnedzăiescul David
Taci, Orfev, lapădă, Ermí, alăuta
Cu trei picioare de la Delfi, a pune[6042] la uitare încă.
Că David noao, a duhului lovind alăuta,
Ivêşte ascunsele de a lui Dumnedzău taine.
Mulţime a vechi istorêşte minuni,
Porneşte spre laudă celui ce au zidit lumea[6043],
Mîntuind pre toţi; tăinuiêşti şi scriia.
Pre păcătoşi cătră-ntoarcere aduce.
Cu multe şi-alte şi a judeţ zicînd lêge,
A curăţi învaţă ce-s sufleteşti greşale.

Lui Dumnedzău mărire.

A armoniei sfinte, ca miêrea de dulce. Cîntările lui David pricêperii lui Asáf 77

1. Luaţi aminte, nărodul mieu, la lêgea mea, plecaţi urêchea voastră la graiurile gurei mêle.
2. [6044]Dăşchide-voi în pilde rostul mieu, răspunde-voi întrebări de-nceput,
3. Cîte am audzit şi am cunoscut pre iale, şi părinţii noştri au povestit noao.
4. Nu s-au ascuns de la fiii lor la rudă alta,
5. Vestind laudele Domnului şi silele lui carele au făcut şi minunile lui.
6. Şi rădicắ[6045] mărturie întru Iacov şi lêge puse în Israil
7. [6046]Cîte au porîncit părinţilor noştri, ca să le cunoască pre iale fiilor lor, pentru ca să cunoască rudă alta,
8. Fiii cei ci să vor naşte, şi să vor scula, şi vor vesti pre iale fiilor lor,
9. Pentru ca să puie pre Dumnedzău nădêjdea lor şi să nu uite lucrurilor lui Dumnedzău şi porîncele lui vor cerceta.
10. Pentru ca să nu să facă ca părinţii lor, rudă strîmbă şi amărîtoare,
11. Rudă carea n-au îndreptat inima ei şi nu să încredinţă cu Dumnedzău[6047] duhul ei.
12. Fiii Efrem, încordînd şi lovind cu arcele, întoarseră-să în dzua războiului.
13. N-au păzit făgăduinţa lui Dumnedzău şi întru lêgea lui n-au vrut să margă.
14. Şi au uitat facerile cêle de bine a lui şi a minunilor lui carele au arătat lor[6048]
15. Înaintea părinţilor lor, carele au făcut minuni întru Pămîntul Eghíptului, în Cîmpul Tanéos.
16. [6049]Rumpse maarea şi trecu pre ei, opri apele ca un foale.
17. [6050]Şi-i povăţui pre înşi cu nor dzua şi toată noaptea cu luminătură de foc.
18. [6051]Rumpse piatra în pustiiu şi-i adăpă pre ei ca într-o beznă multă.
19. Şi scoase apă den piatră şi pogorî ca rîurile apele.
20. Şi adaoseră încă a greşi lui, amărîră pre Cel Preaînalt întru fără-de-apă[6052].
21. [6053]Şi ispitiră pre Dumnedzău întru inimile lor, a cêre mîncări sufletilor lor.
22. Şi ponosluiră asupra lui Dumnedzău şi dziseră: „Au putea-va Dumnedzău să gătească masă în pustiiu?
23 [6054]În vrême ce au lovit piatra şi curseră ape, şi pîraiele să înecară.
24. Au şi pîine poate da, au să gătească masă nărodului lui?”.
25. Pentru acêea audzi Domnul şi să învăscu, şi foc să aţîţắ întru Iacov şi urgie să sui preste Israil.
26. Căci n-au crezut întru Dumnedzău, nici au nădăjduit pre mîntuitoriul lui.
27. Şi porînci norilor de asupra şi uşa ceriului dăşchise.
28. [6055]Şi plouắ lor manna să mănince şi pîinea ceriului dêde lor.
29. Pîinea îngerilor mîncă omul; hrană trimise lor

[illegible]

30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]

[illegible] 57
[illegible] 58
[illegible] 59
[illegible] 60
[illegible] 61
[illegible] 62
[illegible] 63
[illegible] 64
[illegible] 65
[illegible] 66
[illegible] 67
[illegible] 68
[illegible] 69
[illegible] 70
[illegible] 71
[illegible] 72
[illegible] 73
[illegible] 74
[illegible] 75
[illegible] 76
[illegible] 77
[illegible] 78

[illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4

de sațiu.

30. [6056]Rădică austrul den cer și aduse cu putêrea lui líva.
31. Și plouă preste înși ca țărna trupuri și ca arina mării pasări zburătoare.
32. Și căzură în mijlocul taberii lor, împregiurul lăcașurilor lor.
33. Și mîncară și să săturară foarte, și pofta lor aduse lor, nu să lipsiră de către pofta lor.
34. Încă mîncarea fiind întru gura lor, și urgiia lui Dumnedzău să sui preste înși.
35. Și ucise întru cei mai mulți ai lor și pre cei aleși ai lui Israil împiedecă.
36. Cu toate acêstea, mai greșit-au încă și n-au crezut întru minunile lui.
37. Și să sfîrșiră cu dășertăciune dzilele lor și anii lor cu sîrguială.
38. Cînd îi omorîia pre înși, atuncea cerca pre el și să întorcea și mîneca cătră Dumnedzău.
39. Și-și aduseră aminte că Dumnedzău ajutor lor iaste și Dumnedzău cel preaînalt mîntuitor lor iaste.
40. Și-l iubiră pre îns cu gura lor și cu limba lor au mințit lui.
41. Și inima lor nu-i dreaptă cu însul, nice s-au încrezut întru făgăduința lui.
42. Și el iaste îndurător și iartă păcatele lor și nu va strica.
43. Și va înmulți a înturna mîniia lui și nu va ațîța toată mîniia lui.
44. Și-și aduse aminte că trup sînt, duh mergînd, și nu întorcîndu-să.
45. De cîte ori amărîră pre însul în pustiiu, urgisiră pre îns în pămînt fără de apă.
46. Și să întoarseră și ispitiră pre Dumnedzău și pre Cel Sfînt a lui Israil întărîtară.
47. Și pomeniră mîinii lui, dzilei cariia au mîntuit pre ei den mîna celui ce-i supăra,
48. Cum au pus în Éghiptu sêmnele lui și minunile lui întru Cîmpul Tanéos.
49. [6057]Și primeni în sînge rîurile lor și șipotile lor, pentru ca să nu bea.
50. [6058]Trimise la ei muscă cîinească, și-i mîncă pre ei, și broască, și pierdu pre înșii.
51. [6059]Și dêde gîndacilor roadele lor și ostenêlele lor lăcustei.
52. [6060]Ucise cu smidă viia lor și dudele lor cu bruma.
53. Și dêde la smidă dobitoacele lor și avêrea lor focului.
54. Trimise la ei urgiia mîniei lui, mînie și urgie și năcaz, trimitere pren îngeri răi.
55. Cale făcu drumul[6061] urgiei lui ⌊și⌋[6062] nu[6063] să îndură de moartea sufletelor lor și dobitoacele lor la moarte le închise.
56. [6064]Și lovi tot dentîi născutul în Pămîntul Eghíptului, începătura a toa-

tă truda lor, întru lăcașurile Ham.

57. [6065]Și rădică ca oile pre nărodul lui și-i sui pre ei ca o turmă în pustiiu.
58. Și-i povățui pre înși pre nădêjde, și nu s-au sfiit, și pre vrăjmașii lor acoperitu-i-au maarea.
59. Și-i băgă pre înși la muntele sfințeniei lui, muntele acesta carele au cîștigat dreapta lui.
60. [6066]Și izgoni de către fața lor limbi și le dêde cu sorți lor, cu funie[6067] a dării sorților.
61. Și sălășlui întru sălașele lor fêliurile lui Israil.
62. Și ispitiră și amărîră pre Dumnedzău cel preaînalt și mărturiile lui nu le-au păzit.
63. Și să întoarseră și viclenirǎ, ca și părinții lor, înturnară-să la arc strîmb.
64. Și-l urgisiră pre îns întru dealurile lor și cu cioplitele lor rîvniră pre el.
65. Audzi Dumnedzău și trecu cu vedêrea și dăfăimă foarte pre Israil.
66. [6068]Și lăpădă cortul Silom, lăcaș carele au lăcuit întru oameni.
67. Și dêde la robime vîrtutea lor și frîmsêțele lor la mîinile vrăjmașilor.
68. Și închise cu sabie pre nărodul lui și moștenirea lui trecu cu vedêrea.
69. Pre tinereii lor mîncatu-i-au focul[6069] și ficioarele lor nu să jeliră.
70. Preuții lor cu sabie căzură și văduilor nu să vor plînge.
71. Și să sculă ca cel adormit Domnul, ca un tare ⌊și⌋[6070] amețit de vin,
72. Și lovi pre nepriêtenii lui dendărăt; ocară vêcinică dêde lor.
73. Și lepădă lăcașul lui Iosif și fêliul Efraim n-au ales.
74. Și alêse fêliul Iúdei, măgura Sion, carea[6071] au iubitu-o.
75. Și zidi ca a inorogului sfințeniia lui, în pămînt întemeia pre însă în vac.
76. [6072]Și alêse pre David robul lui și-l luă pre el dentru turmele oilor. Denapoia celor ci să mîrlesc luă pre îns,
77. Să pască pre Iacov, robul lui, și pre Israil, moștnenirea lui.
78. Și păscu pre înșii cu întregăciunea[6073] inemei sale și cu pricêperile mîinilor lui povățui pre ei. ⌊**Slava**.⌋[6074]

Psalmu lui Asaf 78

1. Dumnedzău, veniră limbi la moștenirea ta, spurcară bisêreca cea sfîntă a ta.
2. Puseră Ierusalímul ca o cramă. Puseră trupurile[6075] robilor tăi mîncări la pasările ceriului, pielițele sfinților tăi fiarălor pămîntului.
3. Vărsară sîngele lor ca apa împregiurul Ierusalim, și nu era cine să-i îngroape.
4. Făcutu-ne-am ocară veci-

nilor no-

[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
ов

1 Ч[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]

[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Б[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] 7
[illegible] [illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10 [illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] слава

ѱалми

nilor noştri, batjocură şi rîs celor denpregiurul nostru.

5. Pînă cînd, Doamne, te vei urgisi desăvîrşit, aţîţa-să-va ca focul rîvnirea ta?
6. Varsă urgiia ta preste limbile carele nu te ştiu şi preste împărăţii carele numele tău nu l-au chemat.
7. Căci au mîncat pre Iacov şi locul lui l-au pustiit.
8. Să nu-ţi aduci aminte ale noastre fărădălegi vechi; de sîrg să ne apuce pre noi îndurările tale, Doamne, căci am sărăcit foarte.
9. Ajută noao, Dumnedzău, mîntuitoriul nostru; pentru mărirea numelui tău, Doamne, mîntuiêşte-ne pre noi şi iartă păcatele noastre, pentru numele tău.
10. Pentru ca nu cîndai vor dzice limbile: „Unde iaste Dumnedzăul lor?”. Şi să să cunoască întru limbi, înaintea ochilor noştri,
11. Izbînda sîngelui robilor tăi celui vărsat; între înaintea ta suspinul celor legaţi.
12. După mărimea braţului tău, ocrotêşte pre fiii celor omorîţi.
13. Răsplătêşte vecinilor noştri cu şapte părţi în sînul lor ocara lor care au ocărît pre tine, Doamne.
14. Şi noi, nărodul tău şi oile păşunei tale, iară ne vom mărturisi ţie, Dumnedzău, în vac,
15. La rudă şi la rudă vom vesti lauda ta.

La săvîrşit, pentru ceia ci vor primeni, mărturie lui Asaf. Psalmu ⌊pentru asiriianu⌋[6076] 79

1. Cela ce paşti pre Israil, ia aminte, cela ce povăţuieşti ca pre o oaie pre Iosif,
2. Cela ce şezi preste heruvimi, ivêşte-te înaintea lui Efraim şi Veniamin şi Manassi.
3. Scoală sila ta şi vino ca să ne mîntuieşti pre noi.
4. Dumnedzău, întoarnă pre noi şi ivêşte faţa ta, şi ne vom mîntui.
5. Doamne Dumnedzăul puterilor, pînă cînd te vei scîrbi pre ruga robilor tăi?
6. Hrăni-ne-vei pre noi pîine de lacrămi şi ne vei adăpa pre noi cu lacrămi cu măsură.
7. Pus-ai pre noi întru price vecinilor noştri şi vrăjmaşii noştri batjocuriră pre noi.
8. Doamne Dumnedzăul puterilor, întoarce pre noi şi ivêşte faţa ta, şi ne vom mîntui.
9. Vie de la Éghiptu ai rădicat; scoseşi limbi şi răsădişi pre ea.
10. Făcut-ai cale înaintea ei şi răsădişi rădăcinile ei, şi împlu pămîntul.
11. Acoperí munţii umbra ei, şi jancurile ei – chedrii lui Dumnedzău.
12. Întinse víţele ei pînă la maare şi pînă la rîuri odraslele ei.
13. Pentru ce răsîpişi gardul ei şi culeg pre ea toţi ceia ce mergu pre cale?
14. Stricắ-o pre ea gliganul den dumbravă şi sîngurul sălbatec păscu pre ea.
15. Dumnedzăul puterilor, întoarce-te, dară, şi caută den cer şi vezi şi socotêşte viia aceasta
16. Şi o săvîrşaşte pre ea, carea au răsădit dreapta ta, şi preste fiiul omului pre carele ai întărit ţie.
17. Arsă cu foc şi săpată; de cătră certarea fêţii tale pieri-vor.
18. Facă-să mîna ta preste omul a drêptii tale şi preste fiiul omului pre carele ai întărit ţie.
19. Şi nu ne vom dăpărta de cătră tine; înviia-ne-vei pre noi şi numele tău îl vom chema.
20. Doamne Dumnedzăul puterilor, întoarce-ne pre noi şi ivêşte faţa ta, şi ne vom mîntui.

La săvîrşit, pentru teascuri. Psalmu a cîntării⌋[6077] lui Asaf 80

1. Bucuraţi-vă lui Dumnedzău, ajutoriului nostru; clicuiţi Dumnedzăului Iacov.
2. Luaţi psalmu şi daţi tîmpînă, canon înfrîmsăţat cu alăută.
3. Trîmbiţaţi în lună noao cu trîmbiţă, întru bine rînduită dzi a sărbătorii voastre.
4. Căci porînca lui Israil iaste şi judeţ Dumnedzăului Iacov. Mărturie întru Iosif puse pre însă, cînd ieşi el den Pămîntul Eghíptului; limba carea n-au ştiut au audzit.
5. Dăpărtă de la rădicări umărul lui, mîinele lui întru coşciug au lucrat.
6. Întru năcaz m-ai chemat, şi te-am mîntuit pre tine, ascultatu-te-am întru ascundere de vihor, [6078]ispititu-te-am la apa pricei. **Strigare.**
7. Ascultă, nărodul mieu, şi voi mărturisi ţie, Israil, dă mă vei audzi. [6079]Nu va fi întru tine dumnedzău proaspăt, nici te vei închina la dumnedzăi striini.
8. Pentru că eu sînt Domnul Dumnedzăul tău, cela ce te-au scos pre tine den Pămîntul Eghíptului; lărgêşte gura ta, şi voi împlea pre ea.
9. Şi n-au ascultat nărodul mieu glasului mieu, şi Israil nu luă aminte mie.
10. Şi trimişi pre înşii după tocmêlele inimilor lor, [6080]mêrge-vor întru tocmêlele lor.
11. Dă nărodul mieu m-ar fi ascultat, Israil, în căile mêle dă ar fi mers,
12. Întru nimic nu aş fi smerit pre nepriêtenii lor şi pre cei ce năcăjiia pre înşi aş fi pus mîna mea.
13. Vrăjmaşii Domnului minţiră lui, şi va fi vrêmea lor în vac.
14. Şi-i hrăni pre ei dentru seul grîului şi den piatră miêre au săturat pre înşii. ⌊**Slava.**⌋[6081]

Psalmu

Ѱалм лꙋй Асаф. пв

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
1 [illegible]

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]

Psalmu lui Asaf 81

1. Dumnedzău stătu întru adunarea dumnedzăilor şi întru mijloc pre dumnedzăi va usăbi.
2. Pînă cînd judecaţi strîmbătate şi fêţile păcătoşilor luaţi? **Strigare.**
3. Judecaţi sărăimanului şi săracului, pre cel smerit şi pre cel mêser îndreptaţi.
4. [6082]Scoateţi pre cel mêser şi sărac, dentru mîna păcătosului izbăviţi-l ⌊pre îns⌋.[6083]
5. N-au cunoscut, nici au priceput, întru întunêrec merg; clătească-să toate temeiurile pămîntului.
6. Eu dziş: „Dumnedzăi sînteţi şi fiii Celui Preaînalt toţi”.
7. Şi voi ca nişte oameni muriţi şi ca unul dentru boiêri cădeţi.
8. Scoală, Dumnedzău, judecă pămîntul, căci tu vei moştneni de tot întru toate limbile.

Cîntare. Psalmu lui Asaf 82

1. Dumnedzău, cine să va asămăna ţie? Să nu taci, nici să te potoli, Dumnedzău.
2. Căci, iată, nepriêtenii tăi răsunară şi cei ce urăsc pre tine rădicară capul.
3. Pre nărodul tău a meşterşugui gînd şi sfătuiră asupra sfinţilor tăi.
4. Ziseră: „Veniţi şi să-i piêrdem de tot pre înşi den limbi şi să nu să pomenească numele lui Israil încă”.
5. Căci să sfătuiră întru împreunare depreună, asupra ta făgăduinţă puseră, lăcaşurile idumeilor, şi ismailtênii,
6. Moav, şi agarênii, Gheval, şi Ammon, şi Amalic, cei striini de fêli, cu cei ce lăcuiesc Tírul.
7. Pentru că şi Assur veni împreună cu înşii, făcură-să spre sprăjineală fiilor Lot. **Strigare.**
8. Fă lor [6084]ca lui Madiam şi [6085]Sisarei, ca lui Iavim întru Pîrîul Chisson.
9. Pieriră de tot în Aendor, făcură-să ca balegă pămîntului.
10. Pune pre boiêrii lor ca pre Oriv şi Ziv şi Zeveé şi Salmanan,
11. Toţi boiêrii lor, carii au dzis: „Să moştnenim noao sfinţenia lui Dumnedzău”.
12. Dumnedzăul mieu, pune-i pre ei ca pre o roată, ca trestiia despre faţa vîntului.
13. Ca focul carele va arde[6086] dumbrava, ca para carea va arde munţii,
14. Aşa vei goni pre înşii cu vihorul tău şi cu urgiia ta vei turbura pre înşii.
15. Împle obrazele lor de necinste şi vor cerca numele tău, Doamne.
16. Ruşinêdze-se şi să turbure întru vacul vacului şi să înfruntêdze şi piară.
17. Şi cunoască că numele ţi-i Domnul, tu sîngur preaînalt preste tot pămîntul.

La săvîrşit, ⌊pentru teascuri⌋[6087], fiilor Coré. Psalmu 83

1. Cîtu-s de îndrăgite sălaşele tale, Doamne a puterilor.
2. Poftêşte şi să sfîrşaşte sufletul mieu la ogrăzile Domnului. Inima mea şi trupul mieu bucurară-să pre Dumnedzău cel viu.
3. Pentru că şi vrabiia află-şi şie casă, şi turtureaoa cúiub şie, unde va pune golaşii săi,
4. Jirtăvnicile tale, Doamne a puterilor, împăratul mieu şi Dumnedzăul mieu.
5. Fericiţi ceia ce lăcuiesc în casa ta; întru vêcii vêcilor lăuda-te-vor pre tine. **Strigare.**
6. Fericit omul căruia iaste ajutoriul lui lîngă tine, suiri întru inima lui au pus. La valea plîngerii, la locul carele au pus.
7. Pentru că blagoslovenii va da cel ce pune lêgea. Mêrge-vor dentru putêre la[6088] putêre, ivi-să-va Dumnedzăul dumnedzăilor în Sion.
8. Domnul Dumnedzăul puterilor, ascultă ruga mea, bagă în urechi, Dumnedzăul lui Iacov. **Strigare.**
9. Scutitoriul nostru, vezi, Dumnedzău, şi caută la faţa unsului tău.
10. Căci mai bună-i o zi întru ogrăzile tale decît mii.
11. Aleş a mă lepăda întru casa Dumnedzăului mieu, mai vîrtos decît a lăcui la sălaşele păcătoşilor.
12. Căci milă şi adevăr iubêşte Domnul Dumnedzău; har şi mărire da-va Domnul.
13. Nu va împuţina bunătăţile celor ce merg cu nerăutate. Doamne Dumnedzăul puterilor, fericit omul cel ce nădăjduiêşte pre tine[6089].

La săvîrşit, fiilor Coré. Psalmu 84

1. Binevruşi, Doamne, pămîntul tău, întorseşi robimea lui Iácov.
2. Lăsat-ai fărădălegile nărodului tău, acoperit-ai toate păcatele lor. **Strigare.**
3. Potolişi toată mîniia ta, întorsu-te-ai de cătră urgiia mîniei tale.
4. Întoarnă pre noi, Dumnedzău a mîntuirelor noastre, şi întoarce mîniia ta despre noi.
5. Au întru vêci vei urgisi pre noi, au întinde-vei urgiia ta den rudă în rudă?
6. Dumnedzău, tu, întorcîndu-te, vei înviia pre noi, şi nărodul tău să va veseli preste tine.
7. Arată-ne noao, Doamne, mila ta, şi mîntuitoriul tău da-ne-vei noao.
8. Audzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnedzău, căci va grăi pace preste nărodul lui
9. Şi preste cei curaţi ai lui şi preste cei ce întorc inima preste el.
10. Însă aproape de ceia ci să tem mîntuitoriul lui, ca să sălăşluiască mărire întru pămîntul nostru.
11. Milă şi adevăr au tîmpinat, dreptate şi pace

au sărutat

12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible] Σλάβα.

Κάθισμα ιβ'.

[illegible] πε'.

1 Π[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] πς'.

1 Τ[illegible]
[illegible]

[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]

[illegible] πζ'.

Δ[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]

[illegible]

au sărutat.
12. Adevărul dentru pămînt au răsărit şi dreptatea den cer să plecă.
13. Pentru că şi Domnul da-va bunătate şi pămîntul nostru da-va roada lui.
14. Dreptate înaintea lui mêrge-va şi va pune la cale paşii lor. ⌊**Slava**.

Cáthisma 11.⌋[6090] Ruga lui David, 85

1. Pleacă, Doamne, urêchea ta şi ascultă-mă, căci sărac şi mêser sînt eu.
2. Păzêşte sufletul mieu, căci curat sînt; mîntuiêşte pre robul tău, Dumnedzăul mieu, pre cel ce nădăjduiêşte pre tine.
3. Miluiêşte-mă, Doamne, căci către tine voi striga toată dzua. Veselêşte sufletul robului tău, căci către tine rădicai sufletul mieu.
4. [6091]Căci tu, Doamne, bun şi blînd şi mult milostiv la toţi ceia ci te cheamă pre tine.
5. Bagă în urechi, Doamne, rugăciunea mea şi ia aminte glasului rugii mêle.
6. Întru dzua năcazului mieu strigaiu către tine, căci ai ascultat mie.
7. Nu iaste asêmenea ţie întru dumnedzăi, Doamne, şi nu iaste după faptele tale.
8. Toate limbile cîte ai făcut veni-vor şi să vor închina înaintea ta, Doamne, şi vor mări numele tău.
9. Căci mare eşti tu, şi făcînd minuni; tu eşti Dumnedzău sîngur.
10. Povăţuiêşte-mă, Doamne, întru calea ta, şi voi mêrge întru adevărul tău; veselească-să inima mea, ca să să teamă de numele tău.
11. Mărturisi-mă-voi ţie, Doamne Dumnedzăul mieu, cu toată inima mea şi voi mări numele tău întru vac.
12. Căci mila ta mare-i preste mine şi mîntuişi sufletul mieu dentru iadu prea de gios.
13. Dumnedzău, cei fără dă lêge[6092] s-au rădicat asupra mea şi adunarea tarilor au cercat sufletul mieu, şi n-au pus înainte pre tine înaintea lor.
14. [6093]Şi tu, Doamne Dumnedzăul mieu, – îndurător şi milostiv şi mult îngăduitor şi mult milostiv şi adevărat.
15. Privêşte preste mine şi mă miluiêşte, dă tăriia ta slugei tale şi mîntuiêşte pre fiiul slujnicii tale.
16. Fă cu mine semn spre bine şi vază cei ci mă urăscu pre mine şi să să ruşinêdze, căci tu, Doamne, mi-ai ajutat mie şi m-ai mîngîiat pre mine.

Fiilor Coré. Psalmu a cîntării, 86

1. Temeliile lui întru măgurile cêle sfinte. Iubêşte Domnul porţile Siónului, mai vîrtos decît toate sălaşile lui Iácov.
2. Mărite să grăiră pentru tine, cetatea lui Dumnedzău. **Strigare.**
3. Aduce-mi-voi aminte de Raav şi Vavilónul celor ci mă cunosc pre mine.
4. Şi iată cei striini de fêli şi Tíros şi nărodul arapilor[6094], acêştia au născut acoló.
5. Maică Sion grăi-va om, şi om s-au născut întru ea, şi sîngur au întemeiat pre însă Cel Preaînalt.
6. Domnul va povesti întru scrisoarea năroadelor boiêrilor acestora, celor ce s-au născut întru ea. **Strigare.**
7. Ca acelora ce să veselesc tuturor lăcaşul întru tine.

Cîntare a psalmului fiilor Coré, la săvîrşit, pentru maeléth, ca să răspundză pricêperii Etham israilteanul, 87

1. Doamne Dumnedzăul mîntuirei mêle, dzua am strigat şi noaptea înaintea ta.
2. Între înaintea ta ruga mea, pleacă urêchea ta la rugăciunea mea.
3. Căci să împlú de rêle sufletul mieu şi viaţa mea la iad s-au apropiat.
4. Socotiiu-mă cu cei ce pogoară la groapă; făcuiu-mă ca un om neajutorit, întru morţi volnic,
5. Ca nişte răniţi ce dorm în mormînt, cărora n-ai mai pomenit încă, şi ei dentru mîna ta împinsu-s-au.
6. Pusu-m-au întru groapă prea de jos, întru întunêrece şi întru umbra morţii.
7. Asupra mea să întări mîniia ta şi pre toate înălţările tale aduseşi prestă mine. **Strigare.**
8. Dăpărtaşi cunoscuţii miei de la mine, puseră-mă urîciune lor.
9. Dediu-mă, şi nu ieşiiam; ochii miei slăbiră dă sărăcie.
10. Strigai către tine, Doamne, toată dzua, întinş către tine mîinile mêle.
11. Au morţilor vei face minuni, au doftorii să vor scula şi vor mărturisi ţie?
12. Au povesti-va cineva în gropniţă mila ta şi adevărul tău întru pierzare?
13. Au cunoaşte-să-vor întru întunêrec minunile tale şi dreptatea ta întru pămînt uitat?
14. Şi eu către tine, Doamne, strigaiu, şi dimineaţă ruga mea să te apuce.
15. Pentru ce, Doamne, lêpezi sufletul mieu, întorni faţa ta de către mine?
16. Sărac sînt eu şi întru ostenêle den tinerêţele mêle; şi înălţîndu-mă, mă smeriiu şi mă ticăiţii.
17. Preste mine veniră urgiile tale, înfricoşerile tale m-au turburat.
18. Încungiurară-mă ca apa, toată dzua[6095] mă cuprinsără depreună.
19. Dăpărtaşi de către mine priêtenul şi aproapele,

şi pre cu-

[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]

[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible]
[illegible] 46
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]
[illegible] 48
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible]

[illegible]

și pre cei cunoscuți ai miei de ticăloșie. ⌊**Slava**.⌋[6096]

Pricêperii Etham israilteanului, 88

1. Milele tale, Doamne, în vac voi cînta.
2. La rudă și rudă vesti-voi adevărul tău întru rostul mieu.
3. Căci ai dzis: „Întru vac milă să va zidi. În cer găti-să-va adevărul tău.
4. Pus-am făgăduință celor aleși mie, juraiu-mă lui David, robului mieu. Pînă în vac găti-voi sămînța ta
5. Și voi zidi la rudă și rudă scaunul tău”. **Strigare.**
6. Mărturisi-vor ceriurile minunele tale, Doamne, pentru că și pre adevărul tău întru adunarea sfinților.
7. Căci cine întru nori să va asămăna cu Domnul, potrivi-să-va Domnului întru fiii lui Dumnedzău?
8. Dumnedzău[6097] slăvindu-să întru sfatul sfinților, mare și înfricoșat iaste preste toți cei prenpregiurul lui.
9. Doamne Dumnedzăul puterilor, cine-i asêmene ție? Tare ești, Doamne, și adevărul tău împregiurul tău.
10. Tu stăpînești tăriei mării și pornirea valurilor ei tu potoli.
11. Tu smeriși ca pre un rănit pre cel mîndru; cu brațul puterii tale rășchirat-ai nepriêtenii tăi.
12. Ale tale sînt ceriurile și al tău iaste pămîntul; [6098]lumea și împlêrea ei tu ai întemeiat. Miadzănoaptea și maarea tu ai zidit.
13. Thavor și Ermon întru numele tău să vor veseli. Al tău – braț cu silă.
14. Întărească-să mîna ta, înalțe-se dreapta ta. Dreptatea și județ – gătirea scaunului tău.
15. Milă și adevăr mêrge-vor înaintea fêții tale. Fericit nărodul carele știe clicul;
16. Doamne, întru lumina fêții tale vor mêrge și întru numele tău să vor bucura toată dzua și întru dreptatea ta înălța-să-vor.
17. Căci lauda a puterilor tu ești și întru binevrêrea ta înălța-să-va cornul nostru.
18. Căci a Domnului – sprăjineala și a Sfîntului Israil, împăratului nostru.
19. Atuncea ai grăit întru vedêrile fiilor tăi și ai dzis: „Pus-am ajutor pre cel tare, înălțai ales dentru nărodul mieu.
20. [6099]Aflai pre David robul mieu; cu untdălemnu sfînt al mieu unșu pre el.
21. Pentru că mîna mea sprăjini-i-va lui și brațul mieu întări-l-va pre îns.
22. Nu va folosi vrăjmaș întru el și fiiu a fărădălêge nu va adaoge a face rău lui.
23. Și voi zdrobi de cătră fața lui pre vrăjmașii lui și pre cei ce urăsc pre el înfrînge-i-voi.
24. Și adevărul mieu și mila mea cu însul și întru numele mieu înălța-să-va cornul lui.
25. Și voi pune întru maare mîna lui și întru rîuri dreapta lui.
26. El mă va chema pre mine: «Tată-mi ești tu, Dumnedzăul mieu, și sprăjenitor mîntuirei mêle».
27. Și eu dentîi născut pune-l-voi pre el, înalt lîngă împărații pămîntului.
28. În vac păzi-voi lui mila mea și făgăduința mea – credincioasă lui.
29. Și voi pune în vacul vacului sămînța lui și scaunul lui ca dzilele ceriului.
30. Dă vor lăsa fiii lui lêgea mea și după judêțele mêle nu vor mêrge,
31. Dă vor spurca dreptățile mêle și porîncele mêle nu le vor păzi,
32. Socoti-voi cu toiag fărădălegile lor și cu bice strîmbătățile lor.
33. Iară mila mea nu o voi rășchira de la ei, nici voi strîmba întru adevărul mieu,
34. Nici voi spurca făgăduința mea, și cêle ce ies pren budzele mêle nu le voi dăfăima.
35. O dată am jurat întru sfîntul mieu: «Să voi minți lui David». Sămînța lui în vac va rămînea.
36. Și scaunul lui ca soarele înaintea mea și ca luna întărită în vac [6100]și mărturie în cer credincioasă”. **Strigare.**
37. Și tu ai lepădat și ai ocărît, sfiiși pre unsul tău.
38. Surpași făgăduința robului tău, spurcași la pămînt sfințeniia lui.
39. Stricași toate gardurile lui, pus-ai tăriile lui sfiială.
40. Jehui-l pre el toți ceia ce călătoriia cale, făcu-să ocară vecinilor lui.
41. Înălțași dreapta celor ce năcăjesc lor[6101], veseliși pre toți nepriêtenii lui.
42. Înturnași ajutoriul sabiei lui și nu-i sprăjiniși lui întru război.
43. Stricași de la curățeniia lui, scaunul lui la pămînt l-ai surpat.
44. Înmicșorași dzilele anului lui, turnași preste el rușine. **Strigare.**
45. Pînă cînd, Doamne, te întorci la săvîrșit, ațîța-să-va ca focul urgiia ta?
46. Adu-ți aminte ce-i statul mieu; au doară întru dășert ai zidit pre toți fiii oamenilor?
47. Cine iaste omul carele va trăi și nu-l va vedea moarte, mîntui-va sufletul lui den mîna iadului? **Strigare.**
48. Unde sînt milele tale cêle de-nceput, Doamne, [6102]carele ai jurat lui David întru adevărul tău?
49. Adu-ți aminte, Doamne, ocắrîi robilor tăi carii au sprăjinit întru sînul mieu, a multe limbi,
50. Care ocărîse pizmașii tăi, Doamne, cu carea au ocărît schimbarea unsului tău.
51. Blagoslovit Domnul în vac. Facă-să, facă-să. ⌊**Slava**.⌋[6103]

Ruga lui Moisi, omul lui Dumnedzău, 89

Doamne

[illegible]

Хвала пѣсни Давыду, не надписанъ надъ нимъ у еврей. ч.

[illegible]

Слава. Каѳисма. ві.

Ѱаломъ пѣсни въ день суботный. ча.

Благо есть исповѣдатися Господеви, и пѣти имени твоему Вышнїй. 1

2

[illegible]

1. Doamne, scăpare te făcuşi noao întru rudă şi rudă.
2. Mainte de ce a să face munţii şi a să urdzi pămîntul şi lumea, şi den vac şi pînă în vac tu eşti.
3. Să nu întorci om la smerenie. Şi dzişi: „Întoarceţi-vă, fiii oamenilor”.
4. [6104]Căci 1000 de ani întru ochii tăi, Doamne, ca dzua de ieri, carea au trecut,
5. Şi straja în noapte. Póretul[6105] lor ani vor fi, dimineaţa ca pajiştea va trêce,
6. Dimineaţa înflori-va şi va trêce, sara să cază, învîrtoaşe-se şi să usuce.
7. Căci ne-am sfîrşit întru urgiia ta şi întru mîniia ta ne-am turburat.
8. Pus-ai fărădălegile noastre înaintea ta, vacul nostru la luminarea fêţii tale.
9. Căci toate dzilele noastre s-au sfîrşit şi întru urgiia ta ne-am sfîrşit.
10. [6106]Anii noştri ca păiajinea socotea, dzilele anilor noştri întru înşii 70 de ani.
11. Şi de vor fi întru putere 80 de ani, şi mai mult dentru ei osteneală şi durêre.
12. Căci au venit linişte preste noi, şi ne vom certa.
13. Cine ştie tăriia urgiei tale şi de frica ta mîniia ta să numere?
14. Dreapta ta aşa cunoaşte⌊mie⌋[6107], şi legaţii cu inima întru învăţătură.
15. Întoarce-te, Doamne! Pînă cînd? Şi te mîngîie pre robii tăi.
16. Împlutu-ne-am dimineaţa de mila ta, Doamne, şi ne-am bucurat, şi ne-am veselit întru toate dzilele noastre.
17. Să ne veselim pentru care dzile ne-ai smerit pre noi, anii carii am văzut rêle.
18. Şi vezi preste robii tăi şi preste faptele tale şi povăţêşte pre fiii lor.
19. Şi fie lumina Domnului Dumnedzăului nostru preste noi şi faptele mîinilor noastre îndrepteadză preste noi, şi faptul mîinilor noastre îndrepteadză.

Lauda cîntării lui David, nescrisă deasupra la jidovi, 90

1. Cel ce lăcuiêşte întru ajutoriul Celui Înalt, întru acoperemîntul Dumnedzăului ceriului va petrêce.
2. Zice-va Domnului: „Sprăjenitoriul mieu eşti, şi scăparea mea, Dumnedzăul mieu, şi voi nădăjdui pre el”.
3. Căci el va izbăvi den laţul vînătorilor şi de cuvîntul cel gîlcevitor. Întru cêfele lui va umbri ţie şi supt aripile vei nădăjdui.
5. Cu armă te va încungiura adevărul lui. De frică de noapte nu te vei tême,
6. De săgeată ce zboară dzua, de lucru ce în întunêrec mêrge, de tîmplare[6108] şi diavol de amiazădzi.
7. Cădea-va den laturea[6109] ta miia şi dzêce de mii den dreapta ta, şi către tine nu să va apropiia.
8. Fără numai cu ochii tăi vei socoti şi răsplătirea păcătoşilor vei vedea.
9. Căci tu, Doamne – nădêjdea mea, pre Cel Preaînalt ai pus scăpare ţie.
10. Nu să vor apropiia[6110] către tine rêle şi biciu nu să va apropia întru sălaşul tău.
11. [6111]Căci îngerilor lui va porînci pentru tine ca să te păzască întru toate căile tale.
12. Pre mîini rădica-vor pre tine, ca să nu împiêdeci către piatră piciorul tău.
13. Preste aspidă şi vasilisc vei încăleca şi vei călca de tot pre leu şi pre bălaur.
14. „Căci pre mine nădăjdui, şi voi izbăvi pre el; acoperi-voi pre el, căci au cunoscut numele mieu.
15. Striga-va către mine, şi voi asculta pre el; cu însul sînt întru năcaz, scoate-l-voi pre îns şi cinsti-l-voi[6112] pre el.
16. Delungare de dzile împlea-voi pre el şi voi arăta lui mîntuitoriul mieu”. ⌊**Slava**. **Cáthisma 12.**⌋[6113]

Psalmu a cîntării, la dzua sîmbetei, 91

1. Bine-i a să mărturisi Domnului şi a cînta numelui tău, Preaînalte,
2. A vesti dimineaţa mila ta şi adevărul tău preste noapte,
3. În psaltire cu 10 strune, cu cîntare în alăută.
4. Căci m-ai veselit, Doamne, cu facerea ta şi întru faptele mîinilor tale bucura-mă-voi.
5. Foarte să măriră faptele tale, Doamne, foarte să adîncară socotinţele tale.
6. Om fără minte nu va cunoaşte şi cel nepriceput nu va pricêpe acêstea,
7. Cînd vor răsări păcătoşii ca iarba şi să plecară toţi ceia ce fac fărădălêgea,
8. Pentru ca să piară de tot întru vacul vacului. Şi tu – preaînalt în vac, Doamne.
9. Căci iată, vrăjmaşii tăi, Doamne, căci iată, vrăjmaşii tăi pier şi să vor răşchira toţi ceia ce fac fărădălêgea.
10. Şi să va înălţa ca a inorogului cornul mieu, şi bătrînêţele mêle cu untdălemn gras.
11. Şi privi ochiul mieu întru vrăjmaşii miei, şi întru cei ci să scoală preste mine, ce viclenesc, audzi-va urêchea mea.
12. Dreptul ca finicul va înflori, ca chedrul cel den Livan să va înmulţi.
13. Răsădiţi întru casa Domnului, întru ogrăzile Dumnedzăului nostru vor înflori.
14. Încă să vor înmulţi cu bătrînêţe grase şi bine pătimind

vor fi

15 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23

[illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12

[illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8

vor fi, ca să povestească.
15. Căci drept – Domnul Dumnedzăul nostru, şi nu iaste strîmbătate întru el.

La dzua a mai nainte de sîmbătă, cînd să lăcui pămîntul. Laudă cîntării lui David 92

1. Domnul împărăţi, bună cuviinţă să îmbrăcă; îmbrăcă-să Domnul putêre şi să încinse.
2. Pentru că şi întări lumea, carea nu să va clăti.
3. Gata-i scaunul tău de atuncea, den vac tu eşti.
4. Rădicară rîurile, Doamne, rădicară rîurile glasurile lor,
5. Rădica-vor rîurile sfărîmăturile lor, de glasul a ape multe.
6. Minunate rădicările mării, minunat întru cêle înalte Domnul.
7. Mărturiile tale să încredzură foarte; casei tale să cuvine sfinţeniia, Doamne, la îndălungare de dzile.

Psalmu lui David, a patra sîmbetei, 93

1. Dumnedzăul izbîndelor Domnul, Dumnedzăul izbîndelor să arătă.
2. Înalţă-te, cel ce judeci pămîntul, răsplătêşte răsplătire celor mîndri.
3. Pînă cînd păcătoşii, Doamne, pînă cînd păcătoşii să vor făli,
4. Răspunde-vor şi vor grăi strîmbătate, grăi-vor toţi ceia ce fac fărădălêgea?
5. Pre nărodul tău, Doamne, au smerit şi pre moştenirea ta au chinuit.
6. Văduă şi sărăiman omorîră şi pre nemêrnic uciseră.
7. Şi dziseră: „Nu va vedea Domnul, nici va pricêpe Dumnedzăul lui Iacov”.
8. Pricêpeţi, dară, cei fără minte întru nărod şi nebuni, vreodată gîndiţi.
9. Cela ce au răsădit urêche nu aude? Au cela ce au zidit ochiul nu socotêşte?
10. Cel ce ceartă limbi nu va mustra? Cel ce învaţă pre om minte?
11. [6114]Domnul[6115] cunoaşte socotêlele oamenilor că sînt întru dăşert.
12. Fericit omul pre carele ori vei certa, Doamne[6116], şi den lêgea ta învăţa-l-vei pre el,
13. Ca să-l îmblîndzeşti pre el dentru dzile rêle, pînă unde să va săpa păcătosului groapă.
14. Căci nu va lăpăda Domnul pre nărodul lui şi moştenirea lui nu va părăsi,
15. Pînă unde dreptatea să va întoarce la judeţ şi ţiindu-să de ea toţi cei drepţi la inimă. **Strigare.**
16. Cine să va scula mie preste cei ce viclenesc sau cine va sta împreună cu mine preste ceia ce fac fărădelêgea?
17. Dă nu Domnul mi-ară fi ajutat mie, cît de aproape ară fi lăcuit lîngă iad sufletul mieu.
18. Dă dziceam: „Clăti-să piciorul mieu”, mila ta, Doamne, ajuta-mi mie.
19. După mulţimea durorilor mêle întru inima mea, mîngîierile tale au veselit sufletul mieu.
20. Nu fie împreună cu tine scaun a fărădălegii, cel ce zidêşte ostenêle preste porîncă!
21. Vîna-vor preste sufletul dreptului şi sînge nevinovat vor judeca vinovat.
22. Şi mi să făcu mie Domnul întru scăpare şi Dumnedzăul mieu spre ajutor nădejdii mêle.
23. Şi va răsplăti lor Domnul fărădălêgea lor şi după răutatea lor stinge-i-va pre înşi Domnul Dumnedzău. ⌊**Slava.**⌋[6117]

Laudă cîntării lui David, nescrisă deasupra la jidovi, 94

1. Veniţi să ne bucurăm Domnului, să clicuim lui Dumnedzău, mîntuitoriului nostru.
2. Să apucăm faţa lui cu mărturisire şi cu cîntări să clicuim lui.
3. Căci Dumnedzău mare – Domnul şi împărat mare preste tot pămîntul.
4. Căci întru mîna lui – marginile pămîntului şi înălţimile pămîntului[6118] a lui sînt.
5. Căci a lui iaste maarea, şi el au făcut pre ea, şi uscatul mîinile lui au zidit.
6. Veniţi să ne închinăm şi să cădem lui şi să plîngem înaintea Domnului, celui ce ne-au făcut pre noi.
7. Căci acesta iaste Dumnedzăul nostru, şi noi – nărodul păşunei lui şi oile mîinii lui.
8. Astădzi dă veţi audzi glasul lui: „Nu învîrtoşaţi inimile voastre,
9. Ca întru amărăciune, la dzua ispitirei întru pustiiu,
10. Unde m-au ispitit pre mine părinţii voştri; ispitiră-mă şi văzură faptele mêle.
11. 40 de ani am surpat neamului aceluia, şi dziş: Pururea să înşală cu inima-i.
12. Şi ei n-au cunoscut căile mêle; că am jurat întru urgiia mea, dă vor întra la odihna mea”.

Lauda cîntării lui David, cînd casa să zidise, după robime, nescrisă deasupra la jidovi, 95

1. Cîntaţi Domnului cîntare noao, cîntaţi Domnului, tot pămîntul.
2. Cîntaţi Domnului, blagosloviţi numele lui, binevestiţi den dzi în dzi mîntuitoriul lui.
3. Vestiţi întru limbi mărirea lui, întru toate năroadele minunile lui.
4. [6119]Căci mare-i Domnul şi lăudat foarte, groaznic iaste mai mult decît toţi dumnedzăii.
5. Căci toţi dumnedzăii limbilor – diavoli, iară Domnul ceriurile au făcut.
6. Mărturisire şi frîmsêţe înaintea lui, sfinţenie şi mare cuviinţă întru sfinţeniia lui.
7. Aduceţi Domnului, neamurile limbilor, aduceţi Domnului mărire şi cinste; aduceţi Domnului mărire numelui lui.
8. Rădicaţi jirtve

[illegible]

şi mêrgeţi înlontru întru ogrăzile lui; închinaţi-vă Domnului întru ograda cea sfîntă a lui.
9. Cutremure-să de cătră faţa lui tot pămîntul. Dziceţi întru limbi că Domnul au împărăţit,
10. Pentru că au îndreptat lumea, carea nu să va clăti; judeca-va năroadele cu dreptate.
11. Veselească-să ceriurile şi să bucure pămîntul, clătească-să[6120] maarea şi plinirea ei; bucura-să-vor cîmpii şi toate cîte-s întru ei.
12. Atuncea să vor bucura toate lêmnele dumbrăvii de cătră faţa Domnului, căci vine, căci vine a judeca pămîntul.
13. Judeca-va lumea cu dreptate şi năroadele cu adevărul lui.

Psalmu lui David, cînd pămîntu lui să aşeza, nescris deasupra la jidovi, 96

1. Domnul au împărăţit, bucure-să pămîntul, veselească-să ostroave multe.
2. Nor şi negură – împregiurul lui, dreptate şi judeţ – îndreptare scaunului lui.
3. Foc înaintea lui mêrge-va şi va pîrjoli împregiur pre nepriêtenii lui.
4. Strălucіră fulgerile lui lumei, văzu şi să clăti pămîntul.
5. Şi munţii ca ceara să topiră de cătră faţa Domnului, de cătră faţa Domnului a tot pămîntul.
6. Vestiră ceriurile dreptatea lui şi văzură toate năroadele mărirea lui.
7. [6121]Ruşinêdze-se toţi ceia ci să închină la cioplite, cei ce să fălesc întru idolii lor[6122].
8. Închinaţi-vă lui, toţi îngerii lui; audzí şi să veseli Sionul.
9. Şi să bucurară fêtele Jidovimei pentru judêţele tale, Doamne.
10. Pentru căci tu – Domnul preaînalt preste tot pămîntul, foarte te prea înălţaşi mai mult decît toţi dumnedzăii.
11. [6123]Cei ce iubiţi pre Domnul, urîţi rêlele; păzêşte Domnul sufletile curaţilor lui, den mîna păcătosului mîntui-va pre înşi.
12. Lumină răsări dreptului, şi la cei drepţi la inimă – veselie.
13. Veseliţi-vă, drepţi, întru Domnul şi vă mărturisiţi cu pomenirea sfinţeniei lui. ⌊**Slava.**⌋[6124]

Psalmu lui David 97

1. Cîntaţi Domnului cîntare noao, căci minunate au făcut Domnul.
2. Mîntui-l pre el dreapta lui şi braţul cel sfînt a lui.
3. [6125]Cunoscu Domnul mîntuitoriul lui, înaintea limbilor descoperi dreptatea lui.
4. Pomeni milei lui Iacov şi adevărului lui lui Israil;
5. Văzut-au toate marginile pămîntului mîntuitoriul Dumnedzăului nostru.
6. Clicuiţi Dumnedzăului, tot pămîntul; cîntaţi şi vă bucuraţi şi cîntaţi.
7. Peveţuiţi Domnului cu alăută, cu alăută şi cu glas de psalmu[6126] cu trîmbiţe ciocănite şi cu glas de trîmbiţă de corn.
8. Clicuiţi înaintea Împăratului, Domnului. Clătească-să maarea şi plinirea ei, lumea şi toţi ceia ce lăcuiesc întru ea.
9. Rîurile bate-vor cu mîna deodată, munţii să vor veseli de cătră faţa Domnului, căci vine, căci apropie a judeca pămîntul.
10. Judeca-va lumea cu dreptate şi năroadele cu îndreptăciune.

Psalmu lui David 98

1. Domnul împărăţi, urgisască-să năroadele, cela ce şade preste heruvimi, clatine-să pămîntul.
2. Domnul în Sion – mare, şi înalt iaste preste toate năroadele.
3. Mărturisască-să numelui tău celui mare, căci groaznic şi sfînt iaste. Şi cinstea împăratului judeţ iubêşte.
4. Tu ai gătit dreptăţi, judeţ şi dreptate întru Iacov tu ai făcut.
5. Înălţaţi pre Domnul Dumnedzăul nostru şi vă închinaţi supunerii picioarelor lui, căci sfînt iaste.
6. Moisi şi Aaron întru sfinţii lui, şi Samuil întru cei ce chiamă numele lui.
7. Chema pre Domnul, şi el asculta pre înşi, cu stîlp de nor grăia cătră înşi.
8. Căci păziia mărturiile lui şi porîncele lui carele au dat lor.
9. Domnul Dumnedzăul nostru, tu audziiai lor, Dumnedzău[6127] tu bine iertător te făceai lor şi izbîndind preste toate tocmêlele lor.
10. Înălţaţi pre Domnul Dumnedzăul nostru şi vă închinaţi la măgura cea sfîntă a lui, căci sfînt – Domnul Dumnedzăul nostru.

Psalmu lui David spre mărturisire 99

1. Clicuiţi Dumnedzăului, tot pămîntul, slujiţi Domnului cu veselie,
2. Întraţi înaintea lui cu bucurie. Cunoaşteţi că Domnul, acesta iaste Dumnedzăul nostru; el ne-au făcut pre noi, şi nu noi.
3. Şi noi – nărodul lui şi oile păşunii lui. Întraţi la porţile lui cu ispovedanie, la curţele lui cu laude; mărturisiţi-vă lui.
4. Lăudaţi numele lui, căci bun ii Domnul şi în vac – mila lui şi pînă la rudă şi la rudă adevărul lui.

Psalmu lui David 100

1. Milă şi judeţ cînta-voi ţie, Doamne.
2. Cînta-voi şi voi pricêpe întru cale fără prihană. Când vei veni cătră mine?
3. Mergeam întru nerăutatea inemei mêle în mijlocul casei mêle.
4. Nu puneam înaintea ochilor miei lucru fără dă lêge, pre cei ce făcea vinile am urît.
5. Nu să lipi de mine inimă îndărăpnică; abătîndu-să de la mine, cel rău nu cu-

nosteam

6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible] Слава. Ка
фісма. ГІ.) Рꙋга сѫрачꙋлꙋи, кѫ
съ ва сꙋпѫра. Ши ӑнаинтеа домнꙋлꙋи ва
рѣвърса рꙋгаꙋ. РА.

1 Доамне [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]

[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] Ѱалом [illegible] РВ.

Б[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]

noşteam.
6. Pre cel ce clevetiia pre ascuns pre aproapele său, pre acesta îl goniiam.
7. Cu mîndrul ochiu şi cu nesăţioasă inimă, cu acesta nu mîncam împreună.
8. Ochii miei preste credincioşii pămîntului, ca să şază ei împreună cu mine; mergînd întru cale fără prihană, acela-mi slujiia.
9. Nu lăcuia în mijlocul casei mêle făcînd mîndrie; grăind strîmb nu să îndrepta înaintea ochilor miei.
10. La dimineţi am ucis pre toţi păcătoşii pămîntului, ca să pierdz de tot den cetatea Domnului pre toţi ceia ce fac fărădelêgea. ⌊**Slava**. **Cáthisma 13.**⌋[6128]

Ruga săracului, cînd să va supăra şi înaintea Domnului va răvărsa ruga lui, 101

1. Doamne, ascultă ruga mea şi strigarea mea cătră tine să vie.
2. Să nu întorni faţa ta de cătră mine; ori întru care dzi mă năcăjesc, pleacă cătră mine urêchea ta.
3. Ori întru care dzi voi chema pre tine, degrabă ascultă-mă.
4. Căci să sfîrşiră ca fumul dzilele mêle şi oasele mêle ca o uscăciune să uscară[6129].
5. Bătut fui ca iarba şi să uscă inima mea, căci am uitat a mînca pîinea mea.
6. De glasul suspinului mieu lipi-să osul mieu de trupul mieu.
7. Asămănaiu-mă cu pelecan pustiinic, făcuiu-mă ca corbul de noapte întru loc de casă.
8. Bdenuii[6130] şi mă făcuiu ca pasărea ce sîngurêşte pre pod.
9. Toată dzua ocărîia-mă nepriêtenii miei şi cei ce lăuda pre mine asupra mea jura.
10. Căci cenușe ca pîinea mîncam şi băutura mea cu plînsoare amestecam
11. De cătră faţa urgiei tale și mîniei tale; căci, rădicînd, m-ai surpat.
12. Zilele mêle ca umbra plecară şi eu ca iarba mă uscaiu.
13. Şi tu, Doamne, în vac rămîi şi pomenirea ta în vac şi vac.
14. Şi tu, sculîndu-te, vei milui Siónul; căci vrêmea-i a te îndura spre ea[6131], căci au venit vrêmea.
15. Căci au binevrut robii tăi pietrele lui şi ţărna lui vor îndura-să.
16. Şi să vor tême limbile numele Domnului şi toţi împăraţii pămîntului mărirea ta.
17. Căci va zidi Domnul Siónul şi să va ivi întru mărirea lui.
18. Căutắ spre ruga celor smeriţi, şi n-au dăfăimat ruga lor.
19. Scrie-să aceasta la rudă alta şi nărodul cel ce să zidêşte va lăuda pre Domnul.
20. Căci să plecă dentru înălţimea sfîntă a lui, Domnul den cer preste pămînt privi,
21. Ca să audză suspinul celor obeduiţi, ca să dăzlêge fiii celor omorîţi,
22. Ca să vestuiască în Sion numele Domnului şi lauda lui în Ierusalim,
23. Cînd să vor aduna năroade depreună şi împăraţi a sluji Domnului.
24. Răspunse lui întru calea vîrtutei lui: „Puţînătatea dzilelor mêle vestuiêşte-mi.
25. Nu mă aduce întru jumătăţarea dzilelor mêle, întru neam de neam anii tăi”.
26. [6132]De-nceput tu, Doamne, pămîntul ai întemeiat, şi faptele mîinilor tale sînt ceriurile.
27. Iale pier, şi tu rămîi, şi toţi ca haina să vor vechi, şi ca o învălitoare învăli-vei pre ei, şi să vor primeni.
28. Iară tu acelaşi eşti şi anii tăi nu vor lipsi.
29. Fiii robilor tăi vor sălăşlui şi sămînţa lor în vac să va îndrepta.

Psalmu lui David 102

1. Binecuvînteadză, sufletul mieu, pre Domnul şi toate cêle denlontrul mieu numelui cel sfînt al lui.
2. Blagoslovêşte, sufletul mieu, pre Domnul şi nu uita toate răsplătirile lui.
3. Pre cela ce bine iartă toate fărădălegile tale, pre cela ce vindecă toate boalele tale.
4. Pre cela ce izbăvêşte de stricăciune viaţa ta, pre cela ci te încununeadză cu milă şi îndurări.
5. Pre cela ce saturi întru bunătăţi pofta ta; înnoi-să-va ca vultúrului tinerêţele tale.
6. [6133]Făcînd mile Domnul şi judeţ la toţi ceia ce li să face strîmbătate.
7. Cunoscu[6134] căile lui Moisi, fiilor Israil[6135] voile lui.
8. Îndurător şi milostiv – Domnul, mult îngăduitor şi mult[6136] milostiv.
9. Nu la săvîrşit să va urgisi, nici în vac va ţinea mînie.
10. Nu după fărădălegile noastre făcu noao, nici după greşalele noastre ne răsplăti noao.
11. Căci după înmulţimea ceriului de la pămînt au întărit Domnul mila lui preste ceia ci să tem de el.
12. Pre cît sînt depărtate răsăriturile de apusuri, depărtă de cătră noi fărădălegile noastre.
13. În ce chip îndúră părintele fiii, îndură-să Domnul pre cei ci să tem de el. Căci el au cunoscut zĭditura noastră,
14. Aduse-şi aminte că ţărnă sîntem. Omul – ca iarba dzilele lui, ca floarea ţarenii, aşa va înflori.
15. Căci duh să petrecu întru el, şi nu va fi; şi nu va mai cunoaşte încă locul lui.
16. Iară mila Domnului den vac şi pînă în vac, preste ceia ci să tem de dînsul,
17. Şi dreptatea[6137] lui preste fiii fiilor, la ceia ce păzesc făgăduinţa lui
18. Şi pomenesc porîncele lui, ca să le facă pre iale.
19. Domnul în cer găti scaunul lui şi

împărăţia lui

[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
1 Β[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]

[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]

Ἀλληλούια. ρη

1 Μ[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]

împărăția lui tuturor despuiêște[6138].
20. Binecuvîntați pre Domnul, toți îngerii lui, tari la vîrtute făcînd cuvîntul lui, ca să audziți glasul cuvintelor lui.
21. Binecuvîntați pre Domnul, toate puterile lui, slujitorii lui, făcînd voia lui.
22. Binecuvîntați pre Domnul, toate faptele lui, întru tot locul despuirei lui; binecuvînteadză, sufletul mieu, pre Domnul. ⌊**Slava**.⌋[6139]

⌊Psalmu lui David, pentru închegarea lumei,⌋[6140] 103

1. Binecuvinteadză, sufletul mieu, pre Domnul. Doamne Dumnedzăul mieu, măriși-te foarte.
2. Mărturisință și mare cuviință îmbrăcași-te, îmbrăcîndu-te lumină ca o haină,
3. Întindzînd ceriul ca o piêle; cel ce străşinează cu ape ceardacurile lui,
4. Cela ce pune nori încălecarea lui, cela ce îmblă preste aripile vînturilor.
5. Cela ce face îngerii lui duhuri şi pre slugile lui a focului pară,
6. Cela ce întemeiadză pămîntul pre întăritura lui, nu să va clăti în vacul vacului.
7. Bezna ca o haină îmbrăcămintea lui, preste munți sta-vor ape.
8. De către certarea ta fugi-vor, de către glasul tunetului tău vor sfii-să.
9. Suie-să măgurile și pogoară-să cîmpii la locul carele ai întemeiat pre iale[6141].
10. Hotar ai pus lor, carele nu-l vor trêce, nici să vor înturna a acoperi pămîntul.
11. Cela ce trimite izvoară în văi; între mijlocul măgurilor trêce-vor ape.
12. Adăpa-vor toate hiarăle țarenii, priimi-vor măgarii sălbateci la sêtea lor.
13. Preste iale pasările ceriului vor sălăşlui, den mijlocul pietrilor da-vor glas.
14. Adăpînd munți dentru ceardacurile lui, de către roada faptelor tale sătura-să-va pămîntul.
15. Cela ce răsare iarbă dobitoacelor şi pajişte la lucrul oamenilor,
16. Ca să scoață pîine den pămînt, [6142]şi vinul veselêște inima omului,
17. Ca să netezască fața cu untdălemnu, şi pîinea inima omului întărêște.
18. Sătura-să-vor lêmnele cîmpului, chedrii Livánului carele ai răsădit; acoló pasări vor încuibi.
19. A erodiului lăcaşul povățuiêşte lor; munții înalți cerbilor, piatra scăpare iepurilor.
20. Făcu luna la vremi, soarele cunoscu apusul lui.
21. Puseşi întunêrec, şi să făcu noapte, întru ea vor trêce toate fiarăle dumbrăvii,
22. Puii leului răcnind ca să apuce şi să ceară de la Dumnedzău mîncare lor.
23. Răsări soarele şi să adunară, şi la bîrloagele lor vor zăcea.
24. Ieşi-va omul la lucrul lui şi la lucrarea lui pînă în sară.
25. Foarte să măriră lucrurile tale, Doamne! Toate cu înțelepciune le-ai făcut; împlu-să pămîntul de zidirea ta.
26. Aceasta maarea cea mare şi largă la loc, acoló jiganii cărora nu iaste număr,
27. Vite mici şi mari. Acoló vase merg.
28. [6143]Bălaurul acesta carele ai zidit ca să să batjocurească cu el. [6144]Toate către tine aşteaptă să le dai hrană lor la vrême bună[6145].
29. Dînd tu lor, aduna-vor, dăşchidzînd tu mîna, toate să vor împlea de bunătate.
30. Şi întorcînd tu fața ta, să vor turbura; lua-le-vei duhul lor, şi să vor sfîrşi, şi la țărna lor să vor întoarce.
31. Trimite-vei Duhul tău, şi să vor zidi, şi vei înnoi fața pămîntului.
32. Fie mărirea Domnului în vêci; veseli-să-va Domnul pre faptele lui.
33. Cela ce privindu[6146] pre pămînt şi făcînd pre el a tremura; cel ci să atinge de măguri şi să înfumază.
34. Cînta-voi Domnului întru viața mea, peveți-voi Dumnedzăului mieu pînă voi fi.
35. Îndulcească-să lui socoteala mea, şi eu mă voi veseli pre Domnul.
36. Sfîrşască-să păcătoşii de la pămînt şi cei fără dă lêge, cît să nu fie ei. Binecuvinteadză, sufletul mieu, pre Domnul. ⌊**Slava.**⌋[6147]

Alliluía. 104

1. [6148]Mărturisiți Domnului şi chemați numele lui, vestiți întru limbi faptele lui.
2. Cîntați lui şi pevețuiți lui[6149], povestiți toate minunile lui.
3. Lăudați-vă întru numele cel sfînt al lui, veselească-să inima celor ce cearcă pre Domnul.
4. Cercați pre Domnul şi vă întăriți, cercați fața lui pururea.
5. Pomeniți minunile lui carele au făcut, ciudêsele lui şi judêțele rostului lui.
6. Sămînța lui Avraam – robii lui, fiii lui Iacov – aleşii lui.
7. Acesta-i Domnul Dumnedzăul nostru, întru tot pămîntul judêțele lui.
8. Pomeni în vac făgăduința lui, cuvînt care au porîncit întru o mie de neamuri,
9. [6150]Carele au pus lui Avraam şi jurămîntului lui lui Isaac.
10. Şi puse pre el lui Iácov spre porîncă şi lui Israil spre făgăduință vêcinică,
11. Zicînd: „Ție voi da Pămîntul Hanaan, funiire moştneniirei voastre”.
12. Fiind ei la număr puțini, împuținați şi nemêrnici întru îns.
13. Şi petrecú dentru limbă în limbă şi de la împărăție la nărod altul.
14. Nu lăsă om ca să le facă lor strîmbătate şi mus-

15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]

[illegible] :: Аллилуіа :: Глава а.

Кафисма. ді. | аллилуіа. ре.

[illegible]
[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]

trắ pentru înși[6151] împărați:
15. [6152]„Nu vă atingeți de unșii miei și întru prorocii miei nu vicleniți”.
16. Și chemă foamete pre pămînt, toată întăritura pîinii o zdrobi.
17. Trimise înaintea lor om; [6153]întru rob să vîndu Iosif.
18. [6154]Smeriră cu obezi picioarele lui, hier petrecu sufletul lui, pînă a veni cuvîntul lui.
19. Cuvîntătoriul Domnului lămuri pre el; [6155]trimise împăratul și-l dăzlegă pre el.
20. [6156]Puse-l pre el domn casei lui și boiêrin a toată cîștigarea lui,
21. Ca să cêrte pre boiêrii lui ca pre sine și pre cei bătrîni ai lui să-i înțelepțască.
22. [6157]Și întră Israil la Éghiptu, și Iacov nemernicí în Pămîntul Ham.
23. [6158]Și crescu pre nărodul lui foarte și-l întări pre el mai mult decît nepriêtenii lui.
24. Întoarse inima lui ca să urască pre nărodul lui, ca să-i robască întru robii lui.
25. [6159]Trimise pre Moisi, robul lui, pre Aaron, carele au ales șie.
26. [6160]Puse întru înșii cuvintele sêmnelor lui și minunelor ⌊lui⌋[6161] în Pămîntul Ham.
27. [6162]Trimise întunêrec și întunecắ, căci amărîră cuvintele lui.
28. [6163]Întoarse apele lor spre sînge și omorî peștii lor.
29. [6164]Izbîcni pămîntul lor broaște și întru cămările împărățiilor lor.
30. [6165]Dzise, și veni muscă cîinească, și mușiță întru toate hotarăle lor.
31. [6166]Puse ploile lor piatră; foc ardzător întru pămîntul lor.
32. Și lovi viile lor și smochinii lor și zdrobi tot lemnul hotarului lor.
33. [6167]Zise, și veni lăcustă și cărăbuși căruia nu era număr
34. [6168]Și mîncă toată iarba întru pămîntul lor și mîncă toată[6169] roada pămîntului lor.
35. [6170]Și lovi tot dentîi născutul întru pămîntul lor, începătura a toată osteneala lor.
36. Și-i scoase pre ei cu argint și cu aur, și nu era întru neamurile lor cel ce bolêște.
37. Veseli-să Eghiptul întru ieșirea lor, căci căzu frica lor preste ei.
38. [6171]Întinse nor spre acoperire lor și foc ca să luminêdze lor noaptea.
39. [6172]Cerșură și veniră cîrstei, și cu pîinea ceriului sătură pre ei.
40. [6173]Rumpse piatra și curseră ape, mêrseră întru fără de ape rîuri.
41. Căci pomeni cuvîntul cel sfînt al lui, [6174]cel către Avraam, robul lui.
42. [6175]Și scoase nărodul lui cu bucurie și pre cei aleși ai lui cu veselie.
43. Și le dêde lor țări a limbilor, și ostenêle a năroadelor moștenиră,
44. Pentru ca să păzască dreptățile lui și lêgea lui vor cerceta. Alliluía. ⌊**Slava**. **Cáthisma 14.**⌋[6176]

Alliluia. 105

1. Mărturisiți-vă Domnului, căci ii bun, căci în vac – mila lui.
2. Cine va grăi puterniciile Domnului, auzite va face toate laudele lui?
3. Fericiți ceia ce păzesc județul și fac dreptate întru toată vrêmea.
4. Pomenêște noao, Doamne, întru bună-vrêrea nărodului tău, socotêște pre noi întru mîntuitoriul tău,
5. Ca să vedem întru bunătatea aleșilor tăi, ca să ne veselim întru veseliia limbei tale, ca să ne lăudăm cu moștnenirea ta.
6. Greșit-am cu părinții noștri, fărălegiuit-am, strîmbat-am.
7. Părinții noștri în Eghipt n-au priceput minunile tale, nu și-au adus aminte de mulțimea milei tale
8. Și amărîră suindu-să întru Maarea Roșie.
9. Și mîntui pre înși pentru numele lui, ca să cunoască puterniciia lui.
10. [6177]Și certă Maarea Roșie, și secă, și povățui pre înși întru fără-fund ca în pustiiu.
11. Și mîntui pre ei den mîna vrăjmașilor, și-i mîntui pre înșii den mîna celuia ce urăște.
12. [6178]Acoperí apă[6179] pre cei ci[6180] năcăjiia pre ei, unul dentru înșii n-au rămas.
13. Și crezură cuvîntului lui și cîntară lauda lui.
14. Sîrguiră, uitară lucrurile lui, nu îngăduiră sfatul lui.
15. [6181]Și poftiră poftă în pustiiu și ispitiră pre Dumnedzău întru fără-de-apă.
16. Și dêde lor cêrerea lor, trimise sațiul la sufletile lor.
17. Și scîrbiră pre Moisi întru tabără, pre Aaron, pre sfîntul Domnului.
18. [6182]Dășchise pămîntul și înghiți pre Dathan și acoperi preste adunarea Aviron.
19. Și să ațîțắ foc întru adunarea lor, pară au mistuit pre păcătoși.
20. [6183]Și au făcut vițăl în Horiv și să închinară la cel cioplit.
21. Și primeniră mărirea lui întru asămănare de vițăl mîncînd iarbă.
22. Și uitară pre Dumnedzău, cel ce mîntuiêște pre înșii[6184], pre cela ce au făcut mari în Éghipt, minunate în Pămîntul Ham, strașnice la Maarea Roșie.
23. [6185]Și dzise ca să-i piardză de tot pre înși, dă nu Moisi, cel ales al lui, stătu întru pierire înaintea lui,
24. Ca să întoarcă mîniia lui, ca să nu-i piardză de tot pre ei. Și dăfăimară pămînt poftit.
25. Nu crezură cuvîntului lui. Și răpștiră întru sălașile lor, nu ascultară glasul Domnului.
26. [6186]Și rădică mîna lui preste înșii, ca să-i oboare pre ei în pustiiu,
27. Și ca să le oboară sămînța lor în-

tru limbi

[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible] αλληλυια ρς
1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]

[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]

tru limbi şi să-i răşchire pre înşii întru ţări.
28. Şi să lipiră de Velfegor şi mîncară jirtvele morţilor.
29. Şi-l întărîtară pre el întru tocmêlele lor şi să înmulţi întru înşii cădêrea.
30. [6187]Şi stătu[6188] Finees, şi izbîndi, şi încetă zdrobirea.
31. Şi să socoti lui întru dreptate, întru neam de neam pînă la vac.
32. [6189]Şi-l mîniară pre el la Apa Prigoanei şi fu în rău Moisi pentru ei, căci amărîră duhul lui,
33. Şi usăbi cu budzele lui; [6190]n-au pierdut de tot limbile carele au dzis Domnul lor.
34. Şi să amestecară întru limbi şi învăţară faptele lor. Şi slujiră cioplitelor lor, şi li să făcu lor întru piêdică.
35. Şi jirtvuiră pre fiii lor şi pre fêtele lor dracilor.
36. Şi vărsară sînge nevinovat, sînge a fiilor lor şi a fêtelor, cărora au jirtvuit cioplitilor lui Hanaan.
37. Şi să omorîră cu ucidere pămîntul întru sînge şi să spurcắ cu faptele lor şi curviră cu tocmêlele lor.
38. Şi să urgisi cu mînie Domnul preste nărodul lui şi urî[6191] moştenirea lui.
39. Şi-i dêde pre înşi la mîinele nepriêtenilor şi domniră lor ceia ce urîia pre înşi.
40. Şi năcăjiră pre ei vrăjmaşii lor şi să smeriră supt mîinele lor. De multe ori au mîntuit pre înşii.
41. Iară ei l-au amărît pre el cu sfatul lor, şi s-au smerit cu fărădălegile lor.
42. Şi văzu Domnul cînd să năcăjiia ei, cînd el audzi rugăciunea lor,
43. [6192]Şi-şi aduse aminte de făgăduinţa lui şi să căi după mulţimea milei lui.
44. Şi-i dêde pre ei la îndurări înaintea tuturor cărora au robit pre înşi.
45. Mîntuiêşte-ne pre noi, Doamne Dumnedzăul nostru, şi ne adună pre noi dentru limbi,
46. Ca să ne mărturisim numelui tău celui sfînt, ca să ne fălim întru lauda ta.
47. Binecuvîntat Domnul Dumnedzăul Israil den vac şi pînă în vac. Şi va grăi tot nărodul: „Facă-să, facă-să". ⌊**Slava**.⌋[6193]

Alliluia. 106

1. [6194]Mărturisiţi-vă Domnului, căci ii bun, căci în vac mila lui.
2. Dzică cei mîntuiţi de Domnul, pre carii au mîntuit den mîna vrăjmaşului, şi dentru ţări ai adunat pre înşi.
3. De la răsărituri şi apusuri şi crivăţ şi maarea.
4. Rătăciră întru pustiiul fără apă, calea cetăţii lăcaşului n-au aflat.
5. Flămîndzind şi însătînd, sufletul lor întru înşii să sfîrşi.
6. Şi strigară cătră Domnul, năcăjindu-să ei, şi den nevoile lor mîntui pre ei.
7. Şi poveţi pre ei la cale dreaptă, ca să margă la cetate de lăcaş.
8. Mărturisască-să Domnului milele lui şi minunile lui fiilor oamenilor,
9. Căci au săturat suflet dăşert şi suflet flămînd împlú de bunătăţi,
10. Pre cei ce şedea în întunêrec şi umbra morţii, legaţi cu sărăcie şi cu fier,
11. Căci au amărît cuvintele lui Dumnedzău şi sfatul Celui Preaînalt întărîtară.
12. Şi să smeri întru ostenêle inima lor; slăbiră, şi nu era cine ajuta.
13. Şi strigară cătră Domnul cînd să năcăjiia ei, şi den nevoile lor mîntui pre înşii.
14. Şi-i scoase pre ei den întunêrec şi umbra morţii şi legăturile lor au rumpt.
15. Mărturisască-să Domnului milele lui şi minunile lui fiilor oamenilor,
16. Căci au sfărîmat porţi de aramă şi zăvoară de fier frînse.
17. Sprăjini-i pre înşi dentru calea fărădălegii lor, că pentru fărădălegile lor s-au smerit.
18. Toată mîncarea urî sufletul lor şi apropiară pînă la porţile morţii.
19. Şi strigară cătră Domnul cînd să năcăjiia ei, şi den nevoile lor mîntui pre ei.
20. Trimise cuvîntul lui şi vindecă pre ei şi mîntui pre ei dentru pieririle lor.
21. Mărturisască-să Domnului milele lui şi minunele lui fiilor oamenilor
22. Şi jirtvuiască lui jirtvă de mîntuire şi vestească faptele lui cu bucurie.
23. Cei ce pogoară la maare cu vase, făcînd lucrare întru ape multe.
24. Aceştia au văzut faptele Domnului şi minunile lui întru adînc.
25. Zise, şi stătu duh de vihor, şi să înălţară valurile ei.
26. Suie-să[6195] pînă la ceruri şi să pogoară pînă la cêle fără-de-funduri, sufletul lor întru răutăţi să topiia.
27. Turburară-să, clătiră-să ca cel ci să îmbată, şi toată învăţătura lor să obicni
28. Şi strigară cătră Domnul cînd să năcăjiia ei, şi den nevoile lor scoase-i pre înşi.
29. Şi porînci vivorului, şi stătu spre abur, şi încetară[6196] valurile ei.
30. Şi să veseliră căci s-au aşezat, şi povăţui pre înşii la locul voiei lor.
31. Mărturisască-să Domnului milele lui şi minunile lui fiilor oamenilor.
32. Înalţe-l pre îns întru adunarea nărodului şi întru şedêrea bătrînilor laude-l pre el.
33. Puse rîuri spre pustiiu şi cursorile apelor la sête,
34. Pămîntul roditor la sărătură, de răutatea celor ce lăcuiesc întru însul.
35. Puse

pustiiul

36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29

pustiiul la iêzere de ape şi pămînt fără de apă la cursori de ape.
36. Lăcui acoló flămîndzi şi au aşezat cetăţi a lăcuinţei.
37. Şi sămănară ţarine, şi răsădiră vii, şi au făcut roadă dă naştere.
38. Şi-i blagoslovi pre ei, şi să înmulţiră foarte, şi dobitoacele lor nu le-au împuţinat.
39. Şi să împuţinară şi căzură la rău de către năcazul rêlelor şi durerii.
40. Răvărsă-să ocară preste boiêrii lor şi-i rătăci pre înşi în neîmblată, şi nu cale.
41. Şi ajutá mêserului den sărăcie şi puse ca oile neamului.
42. [6197]Vedea-vor drepţii şi să vor veseli, şi toată fărădălêgea va astupa gura ei.
43. Cine-i înţelept, şi va păzi acêstea, şi va pricêpe milele Domnului. ⌊**Slava.**⌋[6198]

Cîntare a psalmului[6199] David, 107

1. [6200]Gata-i inima mea, Dumnedzău, gata-i inima mea; cînta-voi şi voi peveţi întru mărirea mea.
2. ⌊Scoală-te, mărirea mea⌋[6201], dăşteaptă-te, psaltire şi alăută, dăştepta-mă-voi la mînecat.
3. Mărturisi-mă-voi ţie întru năroade, Doamne, cînta-voi ţie întru limbi.
4. Căci mare deasupra ceriurilor – mila ta şi pînă la nori – adevărul tău.
5. Înalţă-te preste ceriuri, Dumnedzău, şi preste tot pămîntul mărirea ta, [6202]pentru ca să să mîntuiască iubiţii tăi.
6. Mîntuiêşte cu dreapta ta şi mă ascultă. Dumnedzău au grăit întru sfîntul lui:
7. „Înălţa-mă-voi şi voi împărţi Síchima, şi Valea Corturilor voi măsura.
8. Al mieu iaste Galaad, şi al mieu iaste Manasis, şi Efraim – sprăjinire capului mieu,
9. Iuda – împăratul mieu, Moav – căldarea nădejdii mêle.
10. Preste Iduméa voi pune încălţămintea mea, mie cei striini de fêl să supuseră”.
11. Cine mă va aduce la cetatea îngrădirei, au cine mă va povăţui pînă la Iduméa?
12. Au nu tu, Dumnedzău, cel ce ne-ai lăpădat pre noi, şi nu vei ieşi, Dumnedzău, întru puterile noastre?
13. Dă-ne noao ajutor den supărare, şi în dăşert mîntuirea omului.
14. Întru Dumnedzău vom face putêre, şi acesta va ticăloşi pre nepriêtenii noştri.

La săvîrşit. Psalmu lui David 108

1. Dumnedzău, lauda mea să nu o taci, căci gură a păcătosului şi gură a vicleanului preste mine să dăşchise.
2. Grăit-au asupra mea cu limbă vicleană şi cu cuvinte de urîciune m-au încungiurat şi-mi dêderă războí în zădar.
3. Pentru a mă iubi, mă pîrîia, şi eu mă rugam.
4. Şi puseră asupra mea rêle pentru bune şi ură pentru îndrăgirea mea.
5. Pune preste îns greşit, şi diavol să stea den dreapta lui.
6. Cînd să va judeca el, să iasă prea vinovat, şi ruga lui facă-să[6203] întru păcat.
7. Facă-să dzilele lui puţine[6204] şi[6205] socoteala lui să o ia altul.
8. Facă-să fiii lui sărăimani şi muiêrea lui văduă.
9. Legănîndu-să, să să scoale fiii lui şi să ceară; scoaţă-să dentru jiriştile caselor lor.
10. Cercetêdze împrumutătoriul toate cîte sînt la el şi apuce striinii ostenêlele lui.
11. Să nu fie lui sprăjenitor, nice să să facă îndurător sărăimanilor lui.
12. Facă-să fiii lui întru pierire, întru un neam stingă-să numele lui.
13. Pomenească-să dă iznoavă fărădălêgea părinţilor lui înaintea Domnului şi păcatul maicei lui să nu să stingă.
14. Facă-să înaintea Domnului pururea şi piară de tot den pămînt pamintea lor, pentru căci nu şi-au adus aminte a face milă.
15. Şi goni pre omul cel mêser şi sărac şi umilit la inimă a-l omorî.
16. Şi iubi blăstămul, şi va veni la îns; şi nu vru blagosloveniia, şi să va dăpărta de la el.
17. Şi să îmbrăcă cu blăstămul ca cu o haină şi întră ca o apă la maţele lui şi ca untdălemnul întru oasele lui.
18. Facă-să lui ca haina carea să îmbracă şi ca brîul carele pururea să încinge.
19. Acesta-i lucrul celor ce mă pîrăsc pre mine[6206] de la Domnul şi celor ce grăiesc rêle asupra sufletului mieu.
20. Şi tu, Doamne, Doamne, fă cu mine pentru numele tău, căci bună-i mila ta.
21. Mîntuiêşte-mă, căci sărac şi mêser sînt eu şi inima mea să turburá înlontrul mieu.
22. Ca umbra cînd să abate mă răsîpii, scuturaiu-mă ca lăcustele.
23. Genuchele mêle slăbiră de post şi trupul mieu să primeni pentru untdălemn.
24. Şi eu mă făcui ocară lor; văzură-mă, clătiră capetile lor.
25. Ajută-mi, Doamne Dumnedzăul mieu, şi mîntuiêşte-mă după mila ta,
26. Şi cunoască că-i mîna ta aceasta, şi tu, Doamne, ai făcut pre însă.
27. Blăstăma-vor ei, şi tu vei blagoslovi. Cei ci să rădică asupră-mi ruşinêdze-se, iară robul tău să va veseli.
28. Îmbraci-să cei ci mă pîrăsc pre mine ruşine şi să învălească ca un văşmînt ruşinea lor.
29. Mărturisi-mă-voi Domnului foarte întru

[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible] Слава. Кафисма. ЅІ.
Ѱалмꙋл лꙋи Двдъ. РѲ.
1 З[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible] Аллилꙋїа. РІ.
1 М[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible] Аллилꙋїа. РАІ.
1 Ф[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] Слава.
Аллилꙋїа. РВІ.
Л[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] Аллилꙋїа. РГІ.
Т[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]

rostul mieu și întru mijlocul a mulți voi lăuda pre el,
30. Căci stătu den dreapta săracului, ca să mîntuiască dentru cei ci gonesc sufletul mieu. ⌊**Slava**. **Cáthisma 15.**⌋[6207]

Psalmu lui David 109

1. [6208]Dzise Domnul domnului mieu: „Ședzi den dreapta mea,
2. Pînă voi pune pre nepriêtenii tăi supt picioare[6209] picioarelor tale.
3. Toiagul puterii va trimite ție Domnul den Sion. ⌊[6210]Și domnêște în mijlocul vrăjmașilor tăi.
4. Cu tine începătura întru dzua puterii tale, întru luminile sfinților tăi, den pîntece mai nainte de luceafăr am născut pre tine”.
5. [6211]Jurắ-să Domnul, și nu să va căi: „Tu preut în vac, după cinul lui Melhiesedec”.
6. Domnul den dreapta ta; înfrînse în dzua urgiei lui împărați.
7. Judeca-va întru limbi; plini-va căderi, zdrobi-va capete pre pămînt a mulți.
8. Den pîrîu pre cale va bea; pentru acêea va înălța capul.

Alliluía. 110

1. Mărturisi-mă-voi ție, Doamne, cu toată inima ⌊mea⌋[6212], întru sfatul drepților și adunare.
2. Mari-s lucrurile Domnului, cercate la toate voile lui.
3. Mărturisire și mare cuviință lucrul lui și dreptatea lui rămîne în vacul vacului.
4. Pomenire făcu minunilor lui; milostiv și îndurător – Domnul. Hrană au dat celor ci să tem de el.
5. Pomeni-va în vac făgăduința lui. Vîrtutea lucrurilor lui vestit-au nărodului său,
6. Ca să le dea lor moștenirea limbilor. Faptele mîinilor lui – adevărul și județ,
7. Crezute toate porîncele lui, întărite în vacul vacului, făcute cu adevăr și dreptate.
8. Mîntuire trimise nărodului său, porînci în vac făgăduința lui.
9. Sfînt și strașnic numele lui. [6213]Începătura înțelepciunei – frica Domnului
10. Și pricêpere bună la toți ceia ce fac pre ea. Lauda lui rămîne în vacul vacului.

Alliluía. 111

1. Fericit omul cela ce să tême de Domnul, întru porîncele lui vrea-va foarte.
2. Tare întru pămînt va fi sămînța lui; neamul drepților să va blagoslovi.
3. Mărire și avuție întru casa lui și dreptatea lui rămîne întru vacul vacului.
4. Răsări în întunêrec lumină drepților; milostiv și îndurător și drept.
5. Bun om cela ce să îndură și împrumuteadză; zidi-va cuvintele lui cu județ, căci în vac nu să va clăti.
6. Întru[6214] pomenire vêcinică va fi dreptul; de audz rău nu să va tême.
7. Gata-i inima lui să nădăjduiască pre Domnul; întăritu-s-au inima lui, nu să va tême, pînă unde va căuta pre nepriêtenii lui.
8. [6215]Rășchirắ, dêde mêserilor; dreptatea lui rămîne în vacul vacului,
9. Cornul lui să va înălța cu mărire.
10. Păcătosul va vedea și să va urgisi, dinții lui va șcîrșca, și să va topi. Pofta păcătosului va pieri. ⌊**Slava**.⌋[6216]

Alliluía. 112

1. Lăudați, copii, pre Domnul, lăudați numele Domnului.
2. [6217]Fie numele Domnului blagoslovit, de acum și pînă în vac.
3. [6218]De la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, lăudat – numele Domnului.
4. Înalt preste toate limbile – Domnul, preste ceriuri – mărirea lui.
5. Cine-i ca Domnul Dumnedzăul nostru, cel ce lăcuiêște întru cêle înalte și cêle smerite privind, în cer și în pămînt?
6. Cel ce rădică de la pămînt pre sărac și de la gunoi rădicînd pre mêser,
7. Ca să-l șază pre el cu boiêrii, cu boiêrii nărodului lui.
8. Cel ce lăcuiêște pre stearpă în casă, maică preste ficiori veselindu-să.

⌊Alliluía.⌋[6219] **113**

1. În ieșirea lui Israil de la Éghiptu, casei lui Iacov, den nărod varvar,
2. Făcu-să Iudéa sfințeniia lui, Israil stăpîniia lui.
3. [6220]Maarea văzu, și fugi, [6221]Iordánul să întoarse îndărăt.
4. Măgurile săltară ca berbecii și dealurile ca mieii oilor.
5. Ce-ți iaste, ție, maare, de ai fugit, și tu, Iordáne, că te-ai întors îndărăt?
6. Munții, că ați săltat ca berbecii, și dealurile ca mieii oilor?
7. De către fața Domnului să clătină pămîntul, de către fața Dumnedzăului Iacov.
8. Celuia ce au întors piatra în iêzere de ape și cea în colțuri cioplită în izvoară de ape.
9. Nu noao, Doamne, nu noao, ce numai numele tău dă mărire,
10. Pre mila ta, și pre adevărul tău, ca nu cîndai să zică limbile: „Unde iaste Dumnedzăul lor?”.
11. Și Dumnedzăul nostru întru cer ⌊și în pămînt⌋[6222] toate cîte au vrut au făcut.
12. [6223]Idolii limbilor – argint și aur, fapte a mîinilor oamenilor.
13. Gură au, și nu vor grăi, ochi au, și nu vor vedea.
14. Urechi au, și nu vor audzi, nasuri au, și nu vor mirosi.
15. Mîini au, și nu vor pipăi, picioare au, și nu vor îmbla;

nu vor glăsui

16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible] ἀλληλούϊα.

ἀλληλούϊα. [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible] ἀλληλούϊα. ἀλληλούϊα. [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ἀλληλούϊα. ἀλληλούϊα. [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]

ἀλληλούϊα. ἀλληλούϊα. [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]

nu vor glăsui cu gîltanul lor.
16. Asêmenea lor să să facă cei ce fac acêstea şi toţi cei ce[6224] nădăjduiesc preste ei.
17. Casa lui Israil nădăjduiră pre Domnul, ajutor şi scutitor lor iaste.
18. Casa Aaron nădăjdui pre Domnul, ajutor şi scutitor lor iaste.
19. Ceia ci să tem de Domnul nădăjduiră pre Domnul, ajutor şi scutitor lor iaste.
20. Domnul pomenind pre noi, blagoslovi pre noi.
21. Blagoslovi casa lui Israil, blagoslovi casa lui Aaron.
22. Blagoslovi pre cei ci să tem de Domnul, pre cei mici cu cei mari.
23. Adaogă Domnul preste voi, preste voi şi preste fiii voştri.
24. Blagosloviţi voi Domnului, celui ce au făcut ceriul şi pămîntul.
25. Ceriul ceriului Domnului, şi pre pămînt l-au dat fiilor oamenilor.
26. [6225]Nu cei morţi lăuda-te-vor, Doamne, nice toţi ceia ce lăcuiescu în iad,
27. [6226]Ce noi, cei vii, vom blagoslovi pre Domnul, de acum şi pînă în vac. **Alliluía.**

⌊**Alliluía. 114**⌋[6227]

1. Îndrăgiiu, căci va asculta Domnul glasul rugii mêle.
2. Căci au plecat urêchea lui mie şi întru dzilele mêle îl voi chema.
3. Cuprinseră-mă dureri de moarte, premejdii a iadului aflatu-m-au.
4. Năcaz şi durêre aflaiu. Şi numele Domnului am chemat:
5. „O, Doamne, mîntuiêşte sufletul mieu". Milostiv Domnul şi drept, şi Dumnedzăul nostru miluiêşte.
6. Păzind pruncii Domnul; smeriiu-mă, şi mă mîntuí.
7. Întoarce-te, sufletul mieu, la odihna ta, căci Domnul au făcut bine ţie,
8. Căci au scos sufletul mieu den moarte, ochii miei den lacrămi şi picioarele mêle de la lunecare.
9. Bine voi plăcea înaintea Domnului întru ţara viilor. ⌊**Slava**.⌋[6228]

⌊**Alliluía. 115**⌋[6229]

1. [6230]Crezut-am, pentru acêea am grăit, [6231]şi eu mă smeriiu foarte.
2. Şi eu dziş întru năucirea mea: „Tot omul – minciunos".
3. Ce voi răsplăti Domnului pentru toate cîte au dat mie?
4. Păhar a mîntuirei voi lua şi numele Domnului voi chema.
5. Rugile mêle Domnului voi da înaintea a tot nărodul lui. Cinstit înaintea Domnului, moartea curaţilor lui.
6. O, Doamne, eu – robul tău, [6232]eu – robul tău şi fiu a roabei tale.
7. Rumpseşi legăturile mêle. Ţie voi jirtvui jirtvă de mîntuire şi întru numele Domnului voi chema.
8. Rugele mêle Domnului le voi da înaintea a tot nărodul lui; întru ogrăzile casei Domnului, în mijlocul tău, Ierusalim. **Alliluía.**

⌊**Alliluía.**⌋[6233] **116**

1. [6234]Lăudaţi pre Domnul, toate limbile, făliţi pre el, toate nărodurile,
2. Căci să întări mila lui preste noi, şi adevărul Domnului rămîne în vac. **Alliluía.**

⌊**Alliluía.**⌋[6235] **117**

1. Mărturisiţi-vă Domnului, căci ii bun, căci întru vac – mila lui.
2. Dzică dară casa lui Israil căci ii bun, căci în vac – mila lui.
3. Zică dară casa lui Aaron căci ii bun, căci în vac – mila lui.
4. Zică dară toţi ceia ci să tem de Domnul căci ii bun, căci în vac – mila lui.
5. Den năcaz chemai pre Domnul şi ascultắ mie spre lărgime.
6. Domnul mie ajutor, şi nu mă voi tême ce-mi va face mie omul.
7. [6236]Domnul mie ajutor, şi eu voi vedea pre vrăjmaşii miei.
8. Bine-i a nădăjdui pre Domnul decît a nădăjdui pre om.
9. Bine-i a nădăjdui pre Domnul decît a nădăjdui pre boiêri.
10. Toate limbile încungiurară-mă, şi numele Domnului izbîndii pre ei.
11. Încungiurînd mă încungiurară, şi cu numele Domnului izbîndiiu pre ei.
12. Încungiurară-mă ca albinele fagurul şi să aţîţară ca focul întru spini, şi cu numele Domnului izbîndiiu pre ei.
13. Împins fiind, mă înturnai a cădea, şi Domnul mi-au sprăjinit mie.
14. [6237]Vîrtutea mea şi lauda mea – Domnul, şi fu mie întru mîntuire.
15. Glas de bucurie şi de mîntuire întru corturile drepţilor: „Dreapta Domnului făcu putêre,
16. Dreapta Domnului mă înălţă, dreapta Domnului făcu putêre".
17. Nu voi muri, ce voi trăi şi voi povesti lucrurile Domnului.
18. Certînd mă certă Domnul, şi morţii nu mă dêde.
19. Dăşchideţi mie porţile dreptăţii, întrînd întru iale mărturisi-mă-voi Domnului. Aceasta-i poarta Domnului, drepţi vor întra întru ea.
20. Mărturisi-mă-voi[6238] ţie, căci ai ascultat mie şi te făcuşi mie întru mîntuire.
21. [6239]Piatra carea au dăpărtatu-o ziditorii, aceasta[6240] să făcu la cap de unghiu.
22. De la Domnul s-au făcut aceasta, şi iaste minunată întru ochii noştri.
23. Aceasta-i dzua carea au făcut Domnul, să ne bucurăm şi să ne veselim întru însă.
24. O, [6241]Doamne, mîntuiêşte dară! O, Doamne, bine călătorêşte dară! Blagoslovit cela ce vine întru numele Domnului.
25. Blagoslovit-am pre voi dentru casa Domnului. Dumnedzău Domnul, şi să ivi noao.
26. Adunaţi sărbătoare întru cei ce înfloresc, pînă la cornurile jirtăvnicului.
27. Dumnedzăul mieu eşti tu, şi mă voi ispovedi ţie; Dumnedzăul

28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]

Κάθισμα [illegible] Ἀλληλούϊα [illegible]

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]

[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible]
[illegible] 47
[illegible] 48
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible]
[illegible] 53
[illegible] 54
[illegible]
[illegible] 55
[illegible] 56
[illegible] 57
[illegible] 58
[illegible]
[illegible]

mieu eşti tu, şi te voi înălţa.
28. ⌊Mărturisi-mă-voi ţie, căci ai ascultat pre mine şi te făcuşi mie întru mîntuire.⌋[6242]
29. Mărturisiţi Domnului, căci ii bun,
30. Căci întru vac mila lui. **Slava**.

Cáthisma 16. ⌊Alliluía.⌋[6243] 118

1. Fericiţi cei fără prihană[6244] în cale, cei ce merg în lêgea Domnului.
2. Fericiţi ceia ce cearcă mărturiile lui, cu toată inima vor cerceta pre el.
3. Pentru că nu ceia ce fac fărădălêgea întru căile lui au mers.
4. Tu ai porîncit porîncele tale ca să le păzim foarte.
5. Măcar de s-ar îndrepta căile mêle, ca să păzesc dreptăţile tale.
6. Atuncea nu mă voi ruşina, cînd voi vedea eu preste toate porîncele tale.
7. Mărturisi-mă-voi ţie cu dreptatea inemei, învăţînd eu judecările dreptăţii tale.
8. Îndreptările tale păzi-le-voi, nu mă părăsi pînă foarte.
9. Întru ce va îndrepta tinerelul calea lui? Întru cruţarea cuvintelor tale.
10. Cu toată inima am cercat pre tine, să nu mă lapezi de către porîncele tale.
11. Întru inima mea am ascuns cuvintele tale, pentru ca să nu greşesc ţie.
12. Blagoslovit eşti, Doamne, învaţă-mă dreptăţile tale.
13. Cu budzele mêle vestuii toate judêţele rostului tău.
14. Întru calea mărturiilor tale mă sămărîiu, ca spre toată avuţiia.
15. Întru porîncele tale voi zăbovi şi voi socoti căile tale.
16. Întru dreptăţile tale voi cugeta, nu voi uita cuvintele tale.
17. Răsplătêşte robului tău, trăiêşte-mă, şi voi păzi căile tale.
18. Dăscopere ochii miei, şi voi socoti minunile dentru lêgea ta.
19. Nemêrnic sînt eu în pămînt, să nu ascundzi de la mine porîncele tale.
20. Pofti sufletul mieu ca să poftească judêţele tale întru toată vrêmea.
21. Certaşi pre cei mîndri; blăstămaţi ceia ci să abat de către porîncele tale.
22. Ia de prenpregiurul mieu ocara şi dăfăimarea, căci mărturiile tale am cercetat.
23. Pentru că au şezut boiêri şi asupra mea grăiia, iară robul tău zăbovêşte-să întru dreptăţile tale.
24. Pentru că mărturiile tale cugetul mieu sînt, şi sfaturile mêle – dreptăţile tale.
25. Lipi-să de pulbere sufletul mieu, trăiêşte-mă după cuvîntul tău.
26. Căile mêle vestii, şi m-ai ascultat, învaţă-mă dreptăţile tale.
27. Calea îndireptărilor tale înţelepţêşte-mă, şi voi zăbăvi întru minunile tale.
28. Somnoroşa[6245] sufletul mieu de trîndăvie, adeverêşte-mă întru cuvintele tale.
29. Calea strîmbătăţii dăpărtează de la mine şi cu lêgea ta miluiêşte-mă.
30. Calea adevărului am ales ⌊şi⌋[6246] judêţele tale nu am uitat.
31. Lipiiu-mă de mărturiile tale, Doamne, nu mă ruşina.
32. Calea porîncilor tale am alergat, cînd ai lărgit inima mea.
33. Lêge pune mie, Doamne, în calea dreptăţilor tale, şi voi cerceta-o pre ea pururea.
34. Înţelepţêşte-mă, şi voi cerceta[6247] lêgea ta şi voi păzi pre ea cu toată inima mea.
35. Povăţuiêşte-mă întru calea porîncilor tale, căci pre însă vruiu.
36. Pleacă inima mea la mărturiile tale, şi nu la lăcomie.
37. Întoarnă ochii miei, ca să nu văz dăşertăciune; întru calea ta trăiêşte-mă.
38. Pune robului tău cuvîntul tău, la frica ta.
39. Ia de pregiur mine ocara mea carea am prepus, căci judêţele tale – bune.
40. Iată, poftiiu porîncele tale; întru dreptatea ta trăiêşte-mă.
41. Şi să vie preste mine mila ta, Doamne, mîntuitoriul tău după cuvîntul tău.
42. Şi voi răspunde celor ce ocărăsc pre mine cuvînt, căci am nădăjduit pre cuvintele tale.
43. Şi să nu iêi dentru rostul mieu cuvîntul adevărului pînă foarte, căci pre judecăţile tale nădăjduii.
44. Şi voi cruţa lêgea ta pururea, în vac şi în vacul vacului.
45. Şi mergeam întru lărgimea, căci porîncele tale cercetai.
46. Şi grăiam întru mărturiile tale înaintea a împăraţi, şi nu mă ruşinam.
47. Şi cugetam întru porîncele tale carele am iubit foarte.
48. Şi am rădicat mîinele mêle către porîncele tale carele am iubit şi zăbăviiam întru porîncele tale.
49. Pomenêşte cuvintelor tale robului tău, cărora m-ai nădăjduit.
50. Aceasta m-au rugat întru smereniia mea, căci cuvîntătoriul tău m-au trăit.
51. Mîndrii fărălegiuiră pînă foarte, iară de la lêgea ta nu m-am abătut.
52. Pomenit-am judêţele tale den vac, Doamne, şi mă mîngîiu
53. Mîhnire mă cuprinse de la cei păcătoşi, ceia ce părăsesc lêgea ta.
54. Cîntate era mie dreptăţile tale întru locul nemerniciei mêle.
55. Pomeniiu noaptea numele tău, Doamne, şi păziiu lêgea ta.
56. Aceasta mi să făcu mie căci dreptăţile tale am cercetat.
57. Partea mea eşti, Doamne, dziş a păzi lêgea ta.
58. Rugaiu-mă fêţii tale cu toată inima, miluiêşte-mă după

cuvîntăto-

59 [illegible]
60 [illegible]
61 [illegible]
62 [illegible]
63 [illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]
66 [illegible]
67 [illegible]
68 [illegible]
69 [illegible]
70 [illegible]
71 [illegible]
72 [illegible] Слава.

Старѣ. а.

73 [illegible]
74 [illegible]
75 [illegible]
76 [illegible]
77 [illegible]
78 [illegible]
79 [illegible]
80 [illegible]
81 [illegible]
82 [illegible]
83 [illegible]
84 [illegible]
85 [illegible]
[illegible] 86
[illegible] 87
[illegible] 88
[illegible] 89
[illegible] 90
[illegible] 91
[illegible] 92
[illegible] 93

Старѣ. а доа.

[illegible] 94
[illegible] 95
[illegible] 96
[illegible] 97
[illegible] 98
[illegible] 99
[illegible] 100
[illegible] 101
[illegible] 102
[illegible] 103
[illegible] 104
[illegible] 105
[illegible] 106
[illegible] 107
[illegible] 108
[illegible] 109
[illegible] 110
[illegible] 111
[illegible] 112
[illegible] 113

cuvîntătoriul tău.
59. Socotii căile tale și am întors picioarele mêle la mărturiile tale.
60. Gătiiu-mă şi nu mă turburaiu a păzi porîncele tale.
61. Funi a păcătoşilor să încîlciră la mine şi lêgii tale nu am uitat.
62. La miazănoapte m-am sculat ca să mă mărturisesc ţie, preste judecățile dreptății tale.
63. Părtaş eu sînt a tuturor celor ci să tem de tine şi celor ce păzesc porîncele[6248] tale.
64. De mila ta, Doamne, plinu-i pămîntul; dreptăţile tale învaţă-mă.
65. Bunătate ai făcut cu robul tău, Doamne, după cuvîntul tău.
66. Bunătate şi învăţătură şi cunoştinţă învaţă-mă, căci porîncele tale am crezut.
67. Mai nainte de ce a mă smeri, eu am păcătuit; pentru acêea cuvîntătoriul tău am păzit.
68. Bun ești, Doamne, şi cu bunătatea ta învață-mă dreptățile tale.
69. Înmulţi-să preste mine strîmbătatea mîndrilor, şi eu cu toată inima mea voi cerceta porîncele tale.
70. Îmbrîndzi-să ca laptele inima lor, şi eu lêgea ta am cercetat.
71. Bine-i mie, căci m-ai smerit, pentru ca să învăţ dreptăţile tale.
72. Bună mie lêgea gurii tale decît mii de aur şi argint. ⌊**Slava**.

Starea 1⌋[6249]

73. Mîinele tale făcură-mă şi mă zidiră, înţelepţêşte-mă, şi voi învăţa porîncele tale.
74. Ceia ci să tem de tine vedea-mă-vor şi să vor veseli, căci la cuvintele tale am nădăjduit.
75. Cunoscut-am, Doamne, căci dreptate – judeţele tale, şi cu adevăr m-ai smerit pre mine.
76. Facă-să dară mila ta, ca să mă mîngîie, după cuvîntătoriul tău.
77. Vie mie îndurările tale, şi voi trăi, căci lêgea ta cugetul mieu iaste.
78. Ruşinêdze-se mîndrii, căci cu strîmbul au fărălegiuit la mine; şi eu voi zăbăvi întru porîncele tale.
79. Întoarcă-să pre mine ceia ci să tem de tine şi ceia ce cunosc mărturiile tale.
80. Facă-să inima mea nevinovată întru dreptăţile tale, pentru ca să nu mă ruşinez.
81. Sfîrşaşte-să la mîntuitoriul tău sufletul mieu; la cuvintele tale nădăjduii.
82. Sfîrşiră-să ochii miei la cuvîntătoriul tău, dzicînd: „Cînd mă vei mîngîia?".
83. Căci m-am făcut ca un foale la brumă, dreptăţile tale n-am uitat.
84. Cîte sînt dzilele robului tău, cînd îmi vei face mie dentru cei ci mă gonesc judecată?
85. Povestiră mie cei fără dă lêge zăbave, ce nu-i ca lêgea ta, Doamne.
86. Toate porîncele tale – adevăr. Pre strîmbul au gonit pre mine. Ajută mie!
87. Cît de puţin mă concenire la pămînt, şi eu n-am părăsit porîncele tale.
88. După mila ta trăiêşte-mă, şi voi păzi mărturiile gurei tale.
89. În vac, Doamne, cuvîntul tău rămîne în cer.
90. În rudă şi rudă adevărul tău. Întemeiaşi pămîntul, şi rămîne.
91. Cu rînduiala ta rămîne dzua, căci toate – roabe ţie.
92. Căci dă nu iaste lêgea ta cugetul mieu, atuncea aş pieri întru smereniia mea.
93. În vac nu voi uita îndreptărilor tale, căci întru iale m-ai trăit.

⌊**Starea a doao.**⌋[6250]

94. Al tău sînt eu, mîntuiêşte-mă, căci dreptăţile tale am cercetat.
95. Pre mine îngăduiră păcătoşii ca să mă piardză. Mărturiile tale pricepuiu.
96. A toată concenirea văzuiu săvîrşit, largă porînca ta foarte.
97. Cît iubiiu lêgea ta, Doamne, toată dzua cugetul mieu iaste.
98. Mai mult decît pre nepriêtenii miei m-ai învăţat porînca ta, căci întru vac a mea iaste.
99. Mai mult decît toţi ceia ci mă învaţă pre mine pricep, căci mărturiile tale cugetare mie iaste.
100. Mai mult decît cei bătrîni pricep, căci porîncele tale cercetai.
101. Dentru toată calea rea am oprit picioarele mêle, pentru ca să păzesc cuvintele tale.
102. De la judêţele tale nu m-am abătut, căci tu ai pus lêge mie. Cîtu-s de dulci gîltanului mieu cuvintele tale, mai mult decît miêrea rostului mieu.
103. De la porîncele tale pricep; pentru acêea am urît toată calea strîmbătăţii.
104. Luminător picioarelor mêle – lêgea ta, şi lumină cărărilor mêle.
105. Jurai, şi puş ca să păzesc judêţele dreptăţii tale.
106. Smeriiu-mă pînă foarte; Doamne, trăiêşte-mă după cuvîntul tău.
107. Cêle de bunăvoie a gurii mêle binevoiêşte dară, Doamne, şi judecăţile tale învaţă-mă.
108. Sufletul mieu întru mîinele tale pururea, şi lêgea ta n-am uitat.
109. Puseră păcătoşii laţ mie, şi dentru porîncele tale nu mă rătăciiu.
110. Moştneniiu mărturiile tale în vac, căci bucuriia inemei mêle sînt.
111. Plecaiu inima mea ca să fac dreptăţile tale în vac, pentru răsplătire.
112. Pre cei fără de lêge urîi, şi pre lêgea ta îndrăgiiu.
113. Ajutor mie şi sprăjenitor mie eşti tu, la cuvintele tale

nădăjduiiu

114 [illegible]
115 [illegible]
116 [illegible]
117 [illegible]
118 [illegible]
119 [illegible]
120 [illegible]
121 [illegible]
122 [illegible]
123 [illegible]
124 [illegible]
125 [illegible]
126 [illegible]
127 [illegible]
128 [illegible]
129 [illegible]
130 [illegible]

Глава· старѣ· г·

131 [illegible]
132 [illegible]
133 [illegible]
134 [illegible]
135 [illegible]
136 [illegible]
137 [illegible]
138 [illegible]
139 [illegible]
140 [illegible]
141 [illegible]
142 [illegible]

[illegible] 143
[illegible] 144
[illegible] 145
[illegible] 146
[illegible] 147
[illegible] 148
[illegible] 149
[illegible] 150
[illegible] 151
[illegible] 152
[illegible] 153
[illegible] 154
[illegible] 155
[illegible] 156
[illegible] 157
[illegible] 158
[illegible] 159
[illegible] 160
[illegible] 161
[illegible] 162
[illegible] 163
[illegible] 164
[illegible] 165
[illegible] 166
[illegible] 167
[illegible] 168
[illegible] 169
[illegible] 170
[illegible] 171

nădăjduiiu.
114. Abateţi-vă de la mine, cei ce vicleniţi, şi voi cerceta porîncele Dumnedzăului mieu.
115. Sprăjinêşte-mă după cuvîntătoriul tău şi mă trăiêşte şi nu mă ruşina[6251] de la aşteptarea mea.
116. Ajută-mi, şi mă voi mîntui, şi voi cugeta întru dreptăţile tale pururea.
117. Dăfăimaşi pre toţi ceia ce viclenesc de la dreptăţile tale, căci strîmbă-i gîndirea lor.
118. Smintiţi am socotit pre toţi păcătoşii pămîntului; pentru acêea am iubit mărturiile tale.
119. Găvozdêşte dentru frica ta pielîţele mêle, pentru că de judêţele tale mă spămîntaiu.
120. Făcut-am judeţ şi dreptate; să nu mă dai pre mine la ceia ci mă năpăstuiesc.
121. Priimêşte pre robul tău spre bine, să nu mă năpăstuiască mîndrii.
122. Ochii miei să sfîrşiră la mîntuirea ta şi la cuvîntătoriul dreptăţii tale.
123. Fă cu robul tău după mila ta şi dreptăţile tale învaţă-mă.
124. Robul tău sînt eu; înţelepţêşte-mă, şi voi cunoaşte mărturiile tale.
125. Vrêmea-i a face Domnului; răsîpiră lêgea ta.
126. Pentru acêea am iubit porîncele tale mai mult decît aurul şi topázion.
127. Pentru acêea cătră toate porîncele tale mă îndreptam, toată calea strîmbă am urît.
128. Minunate-s mărturiile tale, pentru acêea le-au cercetat pre iale sufletul mieu.
129. Arătarea cuvintelor tale lumina-va şi va înţelepţi pruncii.
130. Gura mea am dăşchis şi am tras duh, căci porîncele tale poftiiam. ⌊**Slava**. **Starea 3**.⌋[6252]
131. Privêşte preste mine şi mă miluiêşte, după judeţul celor ce iubăsc numele tău.
132. Paşii miei îndrepteadză după cuvîntătoriul tău şi să nu mă stăpînească toată fărădălêgea.
133. Mîntuiêşte-mă de năpastea oamenilor, şi voi păzi porîncele tale.
134. Faţa ta ivêşte cătră robul tău şi mă învaţă dreptăţile tale.
135. Cursori de apă afundară ochii miei, în vrême ce n-am păzit lêgea ta.
136. Drept eşti, Doamne, şi drêpte-s judêţele tale.
137. Porîncişi dreptate mărturiile tale şi adevăr foarte.
138. Topi-mă rîvnirea ta, căci uitară cuvintelor tale vrăjmaşii miei.
139. Lămurit cuvîntătoriul tău foarte, şi robul tău iubi pre el.
140. Tînăr sînt eu şi ocărît, dreptăţile tale nu le-am uitat.
141. Dreptatea ta – dreptate în vac şi lêgea ta – adevăr.
142. Năcazuri şi nevoi aflară-mă, porîncele tale – cugetul mieu.
143. Dreptate mărturiile tale în vac; înţelepţêşte-mă, şi voi trăi.
144. Strigaiu cu toată inima mea: ascultă-mă, Doamne; dreptăţile tale voi cerceta.
145. Strigaiu ţie: mîntuiêşte-mă, şi voi păzi mărturiile tale.
146. Apucai într-un ceas şi strigaiu; la cuvintele tale nădăjduii.
147. Apucară ochii miei cătră mînecate, ca să dăprindză cuvintele tale.
148. Glasului mieu ascultă, Doamne, după mila ta; după judeţul tău trăiêşte-mă.
149. Apropiară-să cei ce goniia pre mine cu fărădălêge şi de la lêgea ta s-au depărtat.
150. Aproape eşti, Doamne, şi toate căile tale – adevăr.
151. De-nceput cunoscuiu dentru mărturiile tale, căci în vac întemeiaşi pre iale.
152. Vezi smereniia mea şi mă scoate, căci lêgea ta n-am uitat.
153. Judecă judeţul mieu şi mă mîntuiêşte; pentru cuvîntul tău trăiêşte-mă.
154. Dăparte dă la cei păcătoşi[6253] mîntuirea, căci dreptăţile tale n-au cercetat.
155. Îndurările tale – multe, Doamne; după judeţul tău trăiêşte-mă.
156. Mulţi ceia ci mă gonesc şi mă năcăjesc, dentru mărturiile tale nu m-am abătut.
157. Văzuiu nepricepuţi şi mă topiiam, căci cuvintele tale n-au păzit.
158. Caută că porîncele tale am iubit, Doamne; întru mila ta trăiêşte-mă.
159. Începătura cuvintelor tale – adevărul, şi în vac toate judêţele dreptăţii tale.
160. Boiêri goniră-mă în zadar, şi de cuvintele tale să sfii inima mea.
161. Bucura-mă-voi eu pre cuvintele tale, ca cela ce află jafuri multe.
162. Strîmbătatea am urît şi am oţărît[6254], şi lêgea ta îndrăgiiu.
163. De şapte ori dzua lăudaiu-te[6255] pre judêţele dreptăţii tale.
164. Pace multă la cei ce vor iubi lêgea ta, şi nu iaste lor piêdecă.
165. Aştepta mîntuitoriul tău, Doamne, şi porîncele tale îndrăgiiu.
166. Păzi sufletul mieu mărturiile tale şi le iubi foarte.
167. Păziiu porîncele tale şi mărturiile tale, căci toate căile mêle – înaintea ta, Doamne.
168. Apropiia-să ruga mea înaintea ta, Doamne; după cuvîntătoriul tău înţelepţêşte-mă.
169. Între rugăciunea mea înaintea ta, Doamne, după cuvîntătoriul tău mîntuiêşte-mă.
170. Izbucnească budzele mêle laudă, cînd mă vei învăţa dreptăţile tale.
171. Răspundză limba mea cuvintele tale,

căci toate

172 [illegible]
173 [illegible]
[illegible]
174 [illegible]
175 [illegible]
[illegible]
[illegible] Слава

Кафисма ЗІ — Кътаръ степенна ρѳі

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]

Кътаръ степенна ρк

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]

Кътаръ степенна ρка

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]

[illegible] 9
[illegible]

Кътаръ степенна ρкв

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]

Кътаръ степенна ρкг

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] Слава

Кътаръ степенна ρкд

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]

Кътаръ степенна ρке

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]

апропіѧ

аѡпері

căci toate porîncele tale – dreptate.
172. Facă-să mîna ta a mă mîntui, căci porîncele tale am ales.
173. Poftii mîntuitoriul tău, Doamne, şi lêgea ta deprindere mie iaste.
174. Trăi-va sufletul mie şi te va lăuda, şi judêţele tale ajuta-vor mie.
175. Rătăciiu ca o oaie pierdută; cearcă pre robul tău, căci porîncele tale n-am uitat. ⌊**Slava.**⌋[6256]

Cáthisma 17. Cîntarea stepénilor, 119.
1. Către Domnul, cînd mă năcăjiiu, strigaiu, şi mă ascultắ.
2. Doamne, mîntuiêşte sufletul mieu de budze strîmbe şi de limbă vicleană.
3. Ce să va da ţie şi ce să va adaoge ţie către limba vicleană?
4. Săgeţile celui tare – ascuţite, cu cărbunii cei pustiinici.
5. Vai, că nemerniciia mea s-au îndelungat; sălăşluiiu-mă ca sălaşile[6257] Chidar. Mult nemernicí sufletul mieu.
6. Cu cei ce uriia pacea eram împăcat; cînd grăiam lor, îmi da război în zădar.

Cîntarea stêpenilor, 120
1. Rădicaiu ochii miei la măguri, de unde va veni ajutoriul mieu.
2. Ajutoriul mieu – de la Domnul, cela ce au făcut ceriul şi pămîntul.
3. Să nu dai la clătire piciorul tău, nici să adoarmă cela ce te păzêşte pre tine.
4. Iată, nu va somnoroşa[6258], nici va adormi cela ce păzêşte pre Israil.
5. Domnul păzi-te-va; Domnul să te păzască[6259] pre tine, pre mîna dreapta ta.
6. Zua soarele nu te va dogorî, nici luna noaptea.
7. Domnul te va păzi pre tine de către tot răul; păzi-va sufletul tău Domnul.
8. Domnul va păzi întrarea ta şi ieşirea ta, de acum şi pînă în vac.

Cîntarea stepénilor, 121
1. Veseliiu-mă pre cêlea ce mi s-au dzis mie: „La casa Domnului mêrge-vom".
2. Stînd era picioarele noastre întru curţele tale, Ierusalim. Ierusalim zidindu-să ca o cetate cariia partea ei depreună.
3. Pentru că acoló s-au suit neamurile, fêliurile Domnului, mărturiia lui Israil,
4. Ca să mărturisască numelui Domnului.
5. Căci acoló au şezut scaune la judeţ, scaune la casa lui David.
6. Întrebaţi dară cêle pentru paace Ierusalimul, şi bivşugul celor ci te iubăsc pre tine.
7. Facă-să dară pace întru putêrea ta şi bivşiug întru băştile turnului tău.
8. Pentru fraţii miei şi pentru vecinii miei, grăiam dară pace pentru tine.
9. Pentru casa Domnului Dumnedzăului nostru, am cercetat bunătăţile ţie.

Cîntarea stepénilor, 122
1. Cătră tine rădicaiu ochii miei, cela ce lăcuiêşte în cer.
2. Iată, ca ochii robilor la mîinile stăpînilor lor,
3. Ca ochii slujnicii la mîinile stăpînii ei, aşa ochii noştri cătră Domnul Dumnedzăul nostru, pînă unde[6260] ne va îndura pre noi.
4. Miluiêşte-ne pre noi, Doamne, miluiêşte-ne pre noi, căci întru mult ne-am împlut de hulă.
5. Întru mult să împlú sufletul nostru ocara celor ce-s în bivşug şi hula celor mîndri.

Cîntarea stepénilor, 123
1. Căci de nu are fi Domnul întru noi, dzică dară Israil, căci de nu ar fi Domnul întru noi,
2. Cînd s-ar rădica oameni preste noi? Oare vii ne-ar fi înghiţit pre noi,
3. Cînd s-au urgisit mîniia lui preste noi. Oare apa ne-ar fi prăpădit pre noi.
4. Pîrîu au trecut sufletul nostru. Oare trecut-au sufletul nostru apa cea neaşezată.
5. Blagoslovit Domnul, carele n-au dat pre noi la vînarea dinţilor lor.
6. Sufletul nostru ca o pasăre hălădui den laţul vînătorilor.
7. Laţul să sfărîmắ, şi noi ne-am mîntuit.
8. Ajutoriul nostru întru numele Domnului, celui ce au făcut ceriul şi pămîntul. ⌊**Slava.**⌋[6261]

Cîntarea stepénilor, 124
1. Ceia ci nădăjduiesc pre Domnul, ca măgura Siónului; nu să va clăti în vac cela ce lăcuiêşte Ierusalimul.
2. Măguri – împregiurul lui şi Domnul – împregiurul nărodului lui, de acum şi pînă în vac.
3. Căci nu va lăsa Domnul toiagul păcătoşilor preste sorţul drepţilor, pentru ca să nu întindză drepţii întru fărădălegi mîinile lor.
4. Fă bine, Doamne, bunilor şi celor drepţi la inimă;
5. Iară pre cei ce pleacă la îndrăpnicii duce-i-va Domnul cu ceia ce fac fărădălêgea. Pace preste Israil!

Cîntarea stêpenilor, 125
1. Cînd întoarse Domnul robirea Siónului, făcutu-ne-am ca nişte mîngîiaţi.
2. Atuncea să împlú de bucurie gura noastră şi limba noastră de bucurie.
3. Atuncea vor grăi întru limbi: „Mărí Domnul a face cu înşii".
4. Mărí Domnul a face cu noi; făcutu-ne-am veselindu-ne.
5. Întoarce, Doamne, robimea noastră ca pîraiele în austru.

cei ci samăn-

[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

Кънтарѣ степеннаѡ. рк҃ѕ

1 Де нꙋ Домнꙋл зиди каса, ꙟ деширт [illegible]
2 [illegible] Де нꙋ ва Домнꙋл пъзи четатѣ, [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]

Кънтарѣ степеннаѡ. рк҃з

1 Ферици тоцї чеи чѣ се тем де Домнꙋл, [illegible]
2 [illegible] Ѡстенелї [illegible] фаптелор тале
3 мъна [illegible] ферицит [illegible] ва фи. Мꙋ[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

Кънтарѣ степеннаѡ. рк҃и

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

(слава) Кънтарѣ степеннаѡ. рк҃ѳ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]

[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8

Кънтарѣ степеннаѡ. рл҃

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

Кънтарѣ степеннаѡ. рл҃а

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

Кънтарѣ степеннаѡ. рл҃в

6. Cei ce samănă cu lacrămi, cu bucurie vor secera.
7. Mergînd mergea și plîngea puind semințele lor,
8. Și venind vor veni cu bucurie, rădicînd mănunchii lor.

Cîntarea stêpenilor, 126

1. Dă nu va Domnul zidi casa, întru dășert osteniră cei ce zidesc.
2. De nu va Domnul păzi cetatea, întru dășert priveghé cel ce zidêște. Întru dășert voao iaste a mîneca.
3. Sculați-vă după ce ați șezut, ceia ce mîncați pîinea durerii,
4. Cînd va da iubiților lui somnu. Iată, moștenirea Domnului, fii, plata rodului pîntecelui.
5. Ca niște săgeți în mîna tarelui, așa-s fiii scuturaților.
6. Fericit cine va plini pofta lui dentru înși; nu să vor rușina cînd grăiesc vrăjmașilor lui în porți.

Cîntarea stepénilor, 127

1. Fericiți toți ceia ci să tem de Domnul, ceia ce mergu întru căile lui.
2. Ostenêlele roadelor tale vei mînca, fericit ești, și bine-ți va fi.
3. Muiêrea ta ca o vie rodită întru laturile casei tale;
4. Fiii tăi ca răsădituri tinere de maslin pregiur masa ta.
5. Iată, așa să va blagoslovi omul cela ci să tême de Domnul.
6. Blagoslovască-te Domnul den Sion și să vezi bunătățile Ierusalim toate dzilele vieții tale,
7. Și să vezi fiii fiilor tăi. Pace preste Israil!

Cîntarea stepénilor, 128

1. „De multe ori dêderă mie război den tinerêțele mêle", dzică dară Israil.
2. „De multe ori dêderă mie război den tinerêțele mêle, și încă nu putură spre mine.
3. Pre umărul mieu teslăriiá păcătoșii, îndălungară fărădălêgea lor".
4. Domnul drept tăia grumadzii[6262] păcătoșilor. Rușinêdze-se[6263] și întoarcă-să îndărăt toți ceia ce urăsc Siónul.
5. Facă-să ca iarba podurilor carea mainte de a să zmulge să uscă,
6. De carele n-au împlut mîna lui secerătoriul și sînul lui cel ce adună mănunchile.
7. Și nu dziseră cei ce trec pre aproape: „Blagosloveniia Domnului preste voi,
8. Blagoslovim pre voi întru numele Domnului". ⌊**Slava**.⌋[6264]

Cîntarea stepénilor, 129

1. Den adîncuri strigaiu ție, Doamne; Doamne, ascultă glasului mieu.
2. Facă-să urechile tale păzind la glasul rugii mêle.
3. Dă vei lua aminte fărădălegile, Doamne, Doamne, cine va suferi?
4. Căci lîngă tine uitare iaste. Pentru numele tău îngăduiiu-te, Doamne.
5. Îngăduí sufletul mieu la cuvîntul tău, nădăjdui sufletul mieu pre Domnul.
6. De la straja de dimineață pînă în noapte, de la straja de dimineață nădăjduiască Israil pre Domnul.
7. Căci lîngă Domnul – mila și multă lîngă el mîntuire.
8. Și el va mîntui pre Israil dentru toate fărădălegile lui.

Cîntarea stepenilor, 130

1. Doamne, nu să înălță inima mea, nici să simețiră ochii miei,
2. Nici merș întru mari, nice întru minunate mai multe preste mine.
3. Dă nu mă[6265] smeriiam, ce înălțaiu sufletul mieu,
4. Ca ințărcatul spre maica lui, așa să răsplătêște sufletului mieu.
5. Nădăjduiască Israil pre Domnul, den vac și pînă în vac.

Cîntarea stepénilor, 131

1. Pomenêște, Doamne, pre David și toate blîndêțele lui.
2. Cum s-au jurat Domnului, rugatu-s-au Dumnedzăului lui Iacov:
3. „Dă voi întra în sălașul casei mêle, dă mă voi sui preste patul așternutului mieu,
4. Dă voi da somn ochilor miei și gênelor mêle adormitare,
5. Și odihnă tîmplelor mêle, pînă unde voi afla loc Domnului, sălaș Dumnedzăului Iacov".
6. Iată, am audzit pre ea în Efrathá, aflăm pre ea întru cîmpii dumbrăvii:
7. „Întra-vom la lăcașurile lui, închina-ne-vom la locul unde au stătut picioarele lui".
8. [6266]Scoală-te, Doamne, la odihna ta, tu și chivotul[6267] sfinței tale.
9. Preuții tăi îmbrăca-să-vor dreptate și curații tăi bucura-să-vor.
10. Pentru David, robul tău, să nu întorni fața unsului tău.
11. Jură Domnul lui David adevăr, și nu va dăfăima pre el: [6268]„Den roada pîntecelui[6269] tău pune-voi preste scaunul tău,
12. Dă vor păzi fiii tăi făgăduința mea și mărturiile mêle acêstea carele voi învăța pre ei.
13. Și fiii lor pînă în vac vor ședea pre scaunul tău".
14. Căci au ales Domnul Siónul, usăbí pre îns spre lăcaș șie.
15. „Aceasta-i odihna mea în vacul vacului. Aicea voi lăcui, căci am ales pre el.
16. Vînatul lui blagoslovind voi blagoslovi, pre săracii lui sătura-i-voi de pîini.
17. Pre preuții lui îmbrăca-i-voi mîntuire și curații lui cu bucurie să vor bucura.
18. Acoló [6270]voi răsări cornul lui David, gătit-am luminător unsului mieu.
19. Pre vrăjmașii lui îmbrăca-i-voi rușine și preste însul va înflori sfințeniia mea".

Cîntarea stepénilor, 132

1 Се что добро или что красно, нъ еже жити братїи вкꙋпѣ.
2 Ꙗко миро на главѣ, сходѧщее на брадꙋ, брадꙋ аароню, сходѧщее на ѡметы ѡдежди его.
3 Ꙗко роса аермонскаа, сходѧщаа на горы сионскыѧ.
4 Ꙗко тамо заповѣда Господь благословенїе и животъ до вѣка.

Пѣснь степенна. рлг.

1 Се нынѣ благословите Господа вси раби Господни,
2 стоѧщеи въ храмѣ Господни, въ дворѣхъ домꙋ Бога нашего.
3 Въ нощехъ въздѣжите рꙋкы ваша въ свѧтаа, и благословите Господа.
4 Благословитъ тѧ Господь ѿ Сиона, сътворивыи небо и землю.

Слава. Каѳисма. ѳі. Аллилꙋїа. рлд.

1 Похвалите имѧ Господне, хвалите раби Господа,
2 стоѧщеи въ храмѣ Господни, въ дворѣхъ домꙋ Бога нашего.
3 Хвалите Господа, ꙗко благъ Господь; поите имени его, ꙗко добро.
4 Ꙗко Иакова избра себѣ Господь, Израилѧ въ достоѧнїе себѣ.
5 Ꙗко азъ разꙋмѣхъ, ꙗко великъ Господь, и Господь нашъ паче всѣхъ богъ.
6 Всѧ елика въсхотѣ Господь сътвори на небеси и на земли, въ морꙗхъ и въ всѣхъ безднахъ.
7 Възводѧ облакы ѿ послѣднихъ земли, мльнїѧ въ дъждь сътвори; изводѧи вѣтры ѿ съкровищь своихъ.
8 Иже изби прьвенцѧ егѵпетскыѧ, ѿ человѣка до скота.
9 Посла знаменїа и чꙋдеса посредѣ тебе, Егѵпте, на фараѡна и на всѧ рабы его.
10 Иже порази ѧзыкы многы, и изби царѧ крѣпкы:
11 Сиѡна царѧ аморрейска, и Ѡга царѧ васанска, и всѧ царствїа ханаанска.
12 И дасть землю ихъ достоѧнїе, достоѧнїе Израилю людемъ своимъ.
13 Господи, имѧ твое въ вѣкъ, и памѧть твоꙗ въ родъ и родъ.
14 Ꙗко сꙋдитъ Господь людемъ своимъ, и ѡ рабѣхъ своихъ оутѣшитсѧ.
15 Идоли ѧзыкъ сребро и злато, дѣла рꙋкъ человѣческъ.
16 Оуста имꙋть, и не глаголютъ; ѡчи имꙋть, и не оузрѧтъ.
17 Оуши имꙋть, и не оуслышать, нѣсть бо дꙋха въ оустѣхъ ихъ.
18 Подобни имъ да бꙋдꙋтъ творѧщеи ѧ, и вси надѣющеисѧ на нѧ.
19 Доме Израилевъ, благословите Господа; доме аароновъ, благословите Господа.
20 Доме левгинъ, благословите Господа; боѧщеисѧ Господа, благословите Господа.
21 Благословенъ Господь ѿ Сиона, живꙋщїи въ Иерꙋсалимѣ.

Аллилꙋїа. Аллилꙋїа. рле.

1 Исповѣдаитесѧ Господеви ꙗко благъ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
2 Исповѣдаитесѧ Богꙋ богомъ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
3 Исповѣдаитесѧ Господꙋ господемъ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
4 Сътворшемꙋ чꙋдеса велика единомꙋ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
5 Сътворшемꙋ небеса разꙋмомъ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
6 Оутвръдившемꙋ землю на водахъ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
7 Сътворшемꙋ свѣтила велика единомꙋ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
8 Слънце въ ѡбласть дне, ꙗко въ вѣкъ милость его.
9 Лꙋнꙋ и звѣзды въ ѡбласть нощи, ꙗко въ вѣкъ милость его.
10 Поразившемꙋ Егѵпта съ прьвенци ихъ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
11 И изведшемꙋ Израилѧ ѿ срѣды ихъ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
12 Рꙋкою крѣпкою и мышцею высокою, ꙗко въ вѣкъ милость его.
13 Раздѣлившемꙋ Чрьмное море въ раздѣленїа, ꙗко въ вѣкъ милость его.
14 И проведшемꙋ Израилѧ посредѣ его, ꙗко въ вѣкъ милость его.
15 И истрѧсшемꙋ фараѡна и силꙋ его въ море Чрьмное, ꙗко въ вѣкъ милость его.
16 Проведшемꙋ люди своѧ въ пꙋстыни, ꙗко въ вѣкъ милость его.
17 Поразившемꙋ царѧ велика, ꙗко въ вѣкъ милость его.
18 И оубившемꙋ царѧ крѣпкы, ꙗко въ вѣкъ милость его.
19 Сиѡна царѧ аморрейска, ꙗко въ вѣкъ милость его.
20 И Ѡга царѧ васанска, ꙗко въ вѣкъ милость его.
21 И давшемꙋ землю ихъ достоѧнїе, ꙗко въ вѣкъ милость его.
22 Достоѧнїе Израилю рабꙋ своемꙋ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
23 Ꙗко въ смѣренїи нашемъ помѧнꙋ ны Господь, ꙗко въ вѣкъ милость его.
24 И избави ны ѿ врагъ нашихъ, ꙗко въ вѣкъ милость его.
25 Даѧи пищꙋ всѧкои плъти, ꙗко въ вѣкъ милость его.
26 Исповѣдаитесѧ Богꙋ небесномꙋ, ꙗко въ вѣкъ милость его.

Аллилꙋїа.

Двдꙋ. при Иеремїи. рлѕ.

1 При рѣкахъ вавилонскыхъ, тꙋ сѣдохомъ и плакахомъ, внегда помѧнꙋти намъ Сиона.
2 На врьбїихъ посредѣ его ѡбѣсихомъ ѡрганы нашѧ.
3 Ꙗко тꙋ въпрашахꙋ ны плѣнившеи насъ ѡ словесѣхъ пѣсньныхъ, и ведшеи ны ѡ пѣнїи: въспоите намъ ѿ пѣснїи сионскыхъ.
4 Како въспоемъ пѣснь Господню на земли чюждеи?
5 Аще забꙋдꙋ тебе, Иерꙋсалиме, забвена бꙋди десница моꙗ.
6 Прильпни ѧзыкъ мои гортани моемꙋ, аще не помѧнꙋ тебе,
7 аще не предложꙋ Иерꙋсалима, ꙗко въ началѣ веселїа моего.
8 Помѧни Господи сыны едомскыѧ…

1. Iată, dară, cîtu-i bun sau cîtu-i de înfrîmsățat, fără numai a lăcui frații depreună.
2. Ca mirul preste cap, cel ce pogoară preste barba, barba lui Aaron,
3. Ce pogoară pre prohrabul îmbrăcămintei lui. Ca roao Aermon, cêea ci să pogoară pre munții Siónului.
4. Căci acoló au porîncit Domnul blagosloveniia, viață pînă în vac.

Cîntare stepénilor, 133

1. Iată, dară, binecuvîntați pre Domnul, toți robii Domnului,
2. Ceia ce stați în casa Domnului, ⌊întru ogrăzile casei Dumnedzăului nostru⌋[6271].
3. Întru nopți rădicați mîinile voastre la sfinte, blagosloviți pre Domnul.
4. Blagoslovască-te Domnul den Sion, cela ce au făcut ceriul și pămîntul. ⌊**Slava. Cáthisma 18.**⌋[6272]

Alliluía. 134

1. Lăudați numele Domnului, lăudați, robi, pre Domnul,
2. Cei ce stați în casa Domnului, întru ogrăzile casei Dumnedzăului nostru.
3. Lăudați pre Domnul, căci ii bun Domnul, cîntați numelui lui, căci ii bun.
4. Căci pre Iacov au ales șie Domnul, Israil spre avêre șieși.
5. Căci eu am cunoscut că-i mare Domnul, și Domnul nostru – mai mare[6273] decît toți dumnezăii.
6. Toate cîte au vrut Domnul au făcut, întru cer și întru pămînt, întru mări și întru toate beznele.
7. [6274]Suind nori de la sfîrșitul pămîntului, fulgere la ploaie au făcut.
8. Cela ce scoate vînturi dentru vistiêrele lui, [6275]carele au lovit cei dentîi născuți a Eghíptului, den om pînă la dobitoc.
9. Trimise sêmne și minuni în mijlocul tău, Éghipte, întru Faraon și întru toți robii lui.
10. [6276]Carele au lovit limbi multe și au ucis împărați tari,
11. Pre Sion, împăratul amorreilor, și pre Og, împăratul pămîntului ii Vasan, și toate împărățiile Hanaan,
12. Și dêde pămîntul lor moștenire lui Israil, nărodul lui.
13. Doamne, numele tău în vac și pamintea ta în rudă și rudă.
14. Căci va judeca Domnul pre nărodul lui, și preste robii lui să va mîngîia.
15. [6277]Chipurile limbilor – argint și aur, fapte a mîinilor oamenilor.
16. [6278]Gura au, și nu vor grăi, ochi au, și nu vor vedea,
17. Urechi au, și nu vor audzi, pentru că nu iaste duh întru gura lor.
18. Asêmene cu înșii facă-să ceia ce fac acêstea și toți ceia ce nădăjduiesc preste ei.
19. Casa lui Israil, binecuvîntați pre Domnul; casa lui Aaron, binecuvîntați pre Domnul;
20. Casa lui Leví, binecuvîntați pre Domnul; cei ci vă têmeți de Domnul, binecuvîntați pre Domnul.
21. Bine-i cuvîntat Domnul den Sion, cela ce lăcuiêște Ierusalimul.

Alliluía. Alliluía. 135

1. Binecuvîntați Domnului, căci iaste bun, căci întru vac – mila lui.
2. Mărturisiți-vă Dumnedzăului dumnedzăilor, căci în vac – mila lui.
3. Mărturisiți-vă Domnului domnilor, căci în vac – mila lui.
4. [6279]Cela ce au făcut minunate mari sîngur, căci în vac – mila lui.
5. [6280]Cela ce au făcut ceriurile cu pricêpere, căci în vac – mila lui.
6. [6281]Celui ce au întărit pămîntul preste ape, căci în vac – mila lui.
7. Celui ce au făcut luminători mari sîngur, căci în vac – mila lui.
8. Soarele spre stăpînirea dzilei, căci în vac – mila lui.
9. Luna și stêlele spre stăpînirea[6282] nopții, căci în vac – mila lui.
10. [6283]Cela ce au lovit Eghiptul cu cei dentîi născuți ai lor, căci în vac – mila lui.
11. [6284]Și au scos pre Israil den mijlocul lor, căci în vac – mila lui.
12. Cu mînă tare și cu braț înalt, căci în vac – mila lui.
13. Cela ce au împărțit Maarea Roșie spre împărțêle, căci în vac – mila lui.
14. Și au petrecut pre Israil pren mijlocul ei, căci în vac –mila lui.
15. [6285]Și au scuturat pre Faraon și putêrea lui în Maarea Roșie, căci în vac – mila lui.
16. Celui ce au petrecut nărodul lui întru pustiiu, căci în vac – mila lui.
17. Celui ce au lovit împărați mari, căci în vac – mila lui.
18. Și au omorît împărați tari, căci în vac – mila lui.
19. Pre Sion, împăratul amorreilor, căci în vac – mila lui.
20. [6286]Pre Og, împăratul Vasánului, căci în vac – mila lui.
21. Și au dat pămîntul lor moștenire, căci în vac – mila lui.
22. Moștenire lui Israil, robului lui, căci în vac – mila lui.
23. Căci întru smereniia noastră pomení spre noi Domnul, căci în vac – mila lui.
24. Și ne mîntui pre noi dentru nepriêtenii noștri, căci în vac – mila lui.
25. Cela ce dă hrană la tot trupul, căci în vac – mila lui.
26. Mărturisiți-vă Dumnedzăului ceriului, căci în vac – mila lui.

Lui David, pren Ieremía, 136

1. La rîurile Vavilónului, acoló am șezut și am plîns, pomenind noi Siónul.
2. La sălci, în mijlocul ei, am spîndzurat ciniile[6287] noastre.
3. Căci acoló ne-au întrebat pre noi cei ce ne-au robit pre noi cuvinte de cîntare
4. Și cei ce ne-au adus pre noi laudă: „Cîntați noao den cîntările Sion”.
5. Cum vom cînta cîntarea Domnului pre pămînt striin?
6. Dă te voi uita, Ierusalime, să să uite dreapta mea!
7. Să să lipască limba mea gîltanului mieu, de nu-mi voi aduce aminte de tine,
8. Dă nu voi rîndui întîi Ierusalimul ca la începătura veseliei

mêle

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible heading in red]
[illegible heading in red]
1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible heading in red]
[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible heading in red]
[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]

mêle.
9. Adu-ţi aminte, Doamne, de fiii lui Edom, dzua Ierusalimului,
10. Ceia[6288] ce dzicea: „Dăşertaţi, dăşertaţi, pînă la temeliile lui”.
11. Fata Vavilónului cea ticăloasă, fericit carele va răsplăti ţie răsplătirea ta carea ai răsplătit noao.
12. Fericit carele[6289] va prinde şi va trînti pruncii tăi cătră piatră. ⌊**Slava**.⌋[6290]

Cîntarea lui David, a lui Agghéu şi a Zaharíei, 137

1. Mărturisi-mă-voi ţie, Doamne, cu toată inima mea şi înaintea îngerilor cînta-voi ţie, ⌊căci ai audzit toate graiurile rostului mieu⌋[6291].
2. Închina-mă-voi cătră bisêrica cea sfîntă a ta şi mă voi mărturisi numelui tău,
3. Pre mila ta și adevărul tău, căci ai mărit preste tot numele cel sfînt al tău.
4. Ori[6292] întru care dzi te voi chema, de sîrg ascultă-mă; înmulţi-vei pre mine întru sufletul mieu cu putêrea ta.
5. Mărturisască-să ţie, Doamne, toţi împăraţii pămîntului, căci au audzit toate graiurile gurei tale.
6. Şi cînte întru cîntările Domnului, căci mare-i mărirea Domnului.
7. Căci înaltu-i Domnul, şi cêle smerite privêde, şi cêle înalte de departe cunoaşte.
8. Dă voi mêrge întru mijlocul năcazului, trăi-mă-vei; preste urgiia vrăjmaşilor miei întinseşi mîna ta şi mă mîntui dreapta ta.
9. Domnul va răsplăti pentru mine. Doamne, mila ta în vac; faptele mîinilor tale să nu le treci cu vedêrea.

La săvîrşit. Lui David, ⌊psalmu Zaharíei întru răşchirare⌋[6293], 138

1. Doamne, ispitişi-mă, şi mă cunoscuşi. Tu cunoscuşi şedêrea mea şi scularea mea.
2. Tu pricepi gîndurile mêle de departe. Cărarea mea şi funiia mea tu ai iscoditu-o.
3. Şi toate căile mêle le-ai văzut înainte. Căci nu iaste vicleşug întru limba mea.
4. Iată, Doamne, tu cunoscuşi toate cêle de apoi şi cêle dentîi; tu m-ai zidit şi ai pus preste mine mîna ta.
5. Minună-să ştiinţa ta de cătră mine; să întări, nu voi putea cătră ea.
6. Unde voi mêrge de cătră Duhul tău şi de cătră faţa ta unde voi fugi?
7. [6294]Dă mă voi sui în cer, tu acoló eşti; dă mă voi pogorî la iad, eşti de faţă.
8. Dă-mi voi lua aripile mêle la mînecate şi voi lăcui la marginile mării.
9. Pentru că şi acoló mîna ta mă va povăţui şi mă va ţinea dreapta ta.
10. Şi dziş: Oare întunêrec călca-mă-va, şi noapte luminătură întru dăsfătăciunea mea.
11. Căci întunêrec nu să va întuneca de la tine şi noaptea ca dzua să va lumina. Cum iaste întunêrecul ei, aşa şi lumina ei.
12. Căci tu ai cîştigat rărunchii miei, sprăjinitu-m-ai den pîntecile maicii mêle.
13. Mărturisi-mă-voi ţie, căci groaznic te-ai minunat; minunate-s lucrurile tale, şi sufletul mieu cunoaşte foarte.
14. Nu s-au ascuns ochiul mieu de la tine, carele ai făcut întru ascuns, şi statul mieu întru cêle prea de jos a pămîntului.
15. Cel nefăcut al mieu au cunoscut ochii tăi şi pre cartea ta toţi să vor scrie; dzua să vor zidi, şi nime întru înşi.
16. Şi mie foarte să cinstiră priêtenii tăi, Dumnedzău, foarte să întăriră începăturile lor.
17. Număra-i-voi pre înşii şi mai mult decît năsîpul să vor înmulţi. Sculaiu-mă, şi încă sînt cu tine.
18. Dă vei omorî pre păcătoşi, Dumnedzău; oamenii sîngelor, abateţi-vă de la mine.
19. Căci priceavi sînteţi la socotêle. Lua-vor dăşertăciune cetăţile tale.
20. Au nu pre cei ce te-au urît, Doamne, am urît, şi pre nepriêtenii tăi mă topiiam?
21. Deplină ură urîiam pre ei; în loc de nepriêtini mi să făcură.
22. Ispitêşte-mă, Dumnedzău, şi cunoaşte inima mea; cearcă-mă, şi cunoaşte cărările mêle.
23. Şi vezi dă iaste cale a fărălêgii întru mine, şi mă poveţêşte întru cale vêcinică.

La săvîrşit. Psalmu lui David 139

1. Scoate-mă, Doamne, dentru omul viclean, den om nedrept izbăvêşte-mă,
2. Carii au socotit strîmbătate întru inimă, toată dzua rînduia războaie.
3. [6295]Ascuţiră limba[6296] lor ca a şarpelui; otrava aspidelor supt budzele lor. **Strigare.**
4. Păzêşte-mă, Doamne, den mîna păcătosului; de oameni strîmbi scoate-mă,
5. Carii au socotit ca să împiêdice paşii miei. Ascunseră mîndrii laţ mie
6. Şi cu funi au întins laţ picioarelor mêle; ţiindu-să de cărare, piêdică[6297] puseră mie. **Strigare.**
7. Ziş Domnului: „Dumnedzăul mieu eşti tu, bagă în urechi, Doamne, glasul rugii mêle”.
8. Doamne, Doamne, putêrea mîntuirei mêle, umbrişi preste capul mieu[6298] întru dzua războiului.
9. Să nu mă dai, Doamne, de la pofta mea păcătosului; socotiră asupra mea; să nu mă părăseşti, pentru ca să nu să înalţă. **Strigare.**
10. Capul încungiurării lor, truda

budzelor lor

11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]

Слава. и. Псалмꙋл лꙋи Давид. рм.

1 Д[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]

[illegible] Давид [illegible] рма.

1 К[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]

[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]

Псалмꙋл лꙋи Давид. [illegible] Авесалом фїюл лꙋи. рмв.

Д[illegible]
[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]

Слава. Кафисма. к.
Псалмꙋл лꙋи Давид, кътрѫ Голиад. рмг.

Б[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4 [illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]

budzelor lor va acoperi pre înşi.
11. Cădea-vor preste înşi cărbuni, cu foc vei oborî pre înşi cu ticăloşie, ⌊şi⌋[6299] nu vor suferi.
12. Om limbut nu să va îndrepta pre pămînt; bărbatul strîmb rêlele-l vor vîna spre stricare.
13. Cunoscuiu că va face Domnul judeţul săracilor şi dreptatea mêserilor.
14. Însă drepţii vor mărturisi numelui tău ⌊şi⌋[6300] vor lăcui drepţi împreună cu faţa ta. ⌊**Slava.**⌋[6301]

Psalmu lui David 140

1. Doamne, strigaiu către tine, ascultă-mă; ia aminte la glasul rugii mêle, cînd strig cătră tine.
2. Îndreptêdze-se ruga mea ca tămîia înaintea ta; rădicarea mîinelor mêle – jirtvă de sară.
3. Pune, Doamne, straje gurii mêle şi uşe a îngrădirei pregiur budzele mêle.
4. Să nu abaţi inima mea la cuvinte de vicleşug, ca să vinuiesc vini întru păcate
5. Cu oamenii ce lucrează fărădălêgea şi nu mă voi însoţi cu aleşii lor.
6. Certa-mă-va dreptul cu milă şi mă va mustra, şi untdălemnul păcătosului să nu ungă[6302] capul mieu.
7. Căci încă şi ruga mea întru bune-vrerile lor. Să înghiţiră lîngă piatră judecătorii lor.
8. Audzi-vor graiurile gurii mêle, căci să îndulciră. Ca grăsimea pămîntului să rumpse preste pămînt,
9. Răsîpiră-să oasele lor lîngă iad. Căci cătră tine, Doamne, Doamne, ochii miei; pre tine nădăjduiră; să nu iêi sufletul mieu.
10. Păzêşte-mă de la laţul carele mi-au întins mie şi dentru piêdecile cêle ce fac fărădelêgea.
11. Cădea-vor întru mreaja lor păcătoşii; în sîngurătate sînt eu pînă voi trêce.

Pricêperii lui David, fiind el în peştere rugîndu-să, 141

1. Cu glasul mieu cătră Domnul strigaiu, cu glasul mieu cătră Domnul mă rugaiu.
2. Vărsa-voi înaintea lui ruga mea, năcazul mieu înaintea lui voi vesti.
3. Cînd lipsiia dentru mine duhul mieu, şi tu cunoscuşi cărările mêle.
4. Întru calea aceasta carea mergeam ascunseră laţ mie.
5. Socotiiam în a dreapta şi priviiam, şi nu era cela ce mă cunoaşte pre mine.
6. Pieri fuga de la mine, şi nu iaste cela ce cearcă sufletul mieu.
7. Strigaiu cătră tine, Doamne; dziş: „Tu eşti nădêjdea mea, partea mea eşti întru pămîntul viilor”.
8. Ia aminte cătră ruga mea, căci mă smeriiu foarte.
9. Izbăvêşte-mă dentru cei ce mă gonescu pre mine, căci să întăriră preste mine.
10. Scoate den temniţă sufletul mieu, ca să mărturisască numelui tău.
11. Pre mine mă vor îngădui drepţii pînă unde îmi vei răsplăti.

Psalmu lui David, ⌊cînd goniia pre îns Avesalom, fiiul lui⌋[6303], 142

1. Doamne, ascultă ruga mea, bagă în urechi rugăciunea mea întru adevărul tău, ascultă-mă întru dreptatea ta.
2. Şi să nu între la judeţ cu robul tău, căci nu să va îndrepta înaintea ta tot viul.
3. Căci au gonit vrăjmaşul sufletul mieu, smeri la pămînt viaţa mea.
4. Şedzú-mă întru întunecări, ca morţii vacului. Şi să obidi întru mine duhul mieu, întru mine să turburắ inima mea.
5. Pomeniiu dzilelor de-nceput; învăţăiu-mă întru toate lucrurile tale, întru faptele mîinilor tale mă învăţam.
6. Întinşu cătră tine mîinele mêle, sufletul mieu ca pămîntul fără de apă ţie. **Strigare.**
7. De sîrg ascultă-mă, Doamne, sfîrşi-să duhul mieu.
8. Să nu întorci faţa ta de la mine, şi mă voi asămăna celor ce pogoară la groapă.
9. Audzit fă mie dimineaţa mila ta, căci pre tine nădăjduii.
10. Arată-mi, Doamne, calea întru carea voi mêrge, căci cătră tine rădicaiu sufletul mieu.
11. Scoate-mă dentru vrăjmaşii miei, Doamne, cătră tine fugii. Învaţă-mă ca să fac voia ta, căci tu eşti Dumnedzăul mieu.
12. Duhul tău cel bun povăţi-mă-va întru pămînt drept. Pentru numele tău, Doamne, trăi-mă-vei întru dreptatea ta.
13. Scoate-vei den năcaz sufletul mieu şi întru mila ta vei piêrde de tot pre pizmaşii miei.
14. Şi vei piêrde pre toţi ceia ce năcăjesc sufletul mieu, căci eu robul tău sînt. ⌊**Slava**. **Cáthisma 19.**⌋[6304]

Psalmu lui David cătră Goliath, 143

1. Binecuvîntat – Domnul Dumnedzăul mieu, cel ce învaţă mîinele mêle la şirag, dêgetile mêle la războiu.
2. Mila mea şi scăparea mea, sprăjenitoriul mieu şi izbăvitoriul mieu.
3. Scutitoriul mieu, şi preste el am nădăjduit, cela ce supune nărodul mieu supt mine.
4. [6305]Doamne, ce iaste omul, că te-ai cunoscut lui, sau fiiul omului, căci socoteşti lui?
5. Omul întru dăşertăciune să asămănă; dzilele lui ca umbra trec.
6. Doamne, pleacă ceriurile şi te pogoară, atinge munţii, şi să vor afuma.
7. Fulgeră fulger, şi vei răşchira pre înşi, trimite săgeţile tale, şi-i vei turbura pre ei.
8. Trimite

[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Λαυδα λυι Δαβιδ. ρμδ.

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]

[illegible] 16 [illegible]
[illegible]
[illegible] 17 [illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]

Слава. Аллилуια. Аллилуια [illegible] ρια. ρμε.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]

Аллилуια. ρμς.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]

mîna ta dentru înălţime, scoate-mă şi mă mîntuiêşte dentru ape multe, dentru mîna fiilor striini.
9. Cărora gura au grăit întru dăşert, şi dreapta lor – dreaptă de strîmbătate.
10. Dumnedzău, cîntare noao cînta-voi ţie; cu psaltire cu 10 strune cînta-voi ţie.
11. Celui ce dă mîntuirea împăraţilor, celui ce mîntuiêşte pre David, robul său, dentru sabie rea.
12. Izbăvêşte-mă şi mă scoate den mîna fiilor striini, cărora gura au grăit dăşertăciune, şi dreapta lor – dreapta strîmbătăţii.
13. Cărora fiii lor – ca nişte tinere răsădituri întărite întru tinerêţele lor.
14. Fêtele lor – înfrîmsăţate, împodobite, ca asămănarea bisêrecii.
15. Cămările lor – pline, vărsîndu-să den ceasta în cêea.
16. Oile lor – multe fătătoare, înmulţind întru ieşirile lor; boii lor – graşi.
17. Nu iaste căzătură de gard, nice trecătoare, nici strigare întru uliţile lor.
18. Am fericit nărodul la carele acêstea sînt. Fericit nărodul căruia Domnul – Dumnedzăul lui.

Laudei lui David 144

1. Înălţa-te-voi, Dumnedzăul mieu, împăratul mieu, şi voi binecuvînta numele tău în vac şi în vacul vacului.
2. Preste toată dzua blagoslovi-te-voi şi voi lăuda numele tău întru vac şi întru vacul vacului.
3. Mare-i Domnul şi lăudat foarte şi mărimei lui nu iaste margine.
4. Rudă şi rudă va lăuda lucrurile tale şi putêrea ta vor vestui.
5. Mare cuviinţa mărirei sfinţeniei tale vor grăi şi minunile tale vor povesti.
6. Şi putêrea celor groaznice ale tale vor grăi şi mărimea ta vor povesti.
7. Pomenire a mulţimei bunătăţii tale vor izbucni şi cu dreptatea ta să vor bucura.
8. Îndurător şi milostiv – Domnul, mult îngăduitor şi mult milostiv.
9. Bun Domnul la toţi odată, şi îndurările lui preste toate lucrurile lui.
10. Mărturisască-să ţie, Doamne, toate faptele tale, şi curaţii tăi blagoslovască-te pre tine.
11. Mărirea împărăţiei tale vor grăi[6306] şi puterniciia ta vor grăi,
12. Ca să cunosc fiilor oamenilor puterniciia ta şi mărirea a marei cuviinţei a împărăţiei tale.
13. Împărăţiia ta – împărăţie a tuturor vacurilor şi despuirea ta – întru toată ruda şi ruda.
14. ⌊Credincios Domnul întru toate cuvintele lui şi curat întru toate lucrurile lui.⌋[6307]
15. Întărêşte Domnul pre toţi ceia ce cad şi îndreptează pre toţi ceia ce-s dărîmaţi.
16. [6308]Ochii tuturor la tine nădăjduiesc şi tu dai hrana lor întru vrême bună.
17. Dăşchizi tu mîna ta şi împli[6309] tot viul de bună voie.
18. Drept Domnul întru toate căile lui şi curat întru toate lucrurile lui.
19. Aproape-i Domnul la toţi ceia ce cheamă pre el, la toţi ceia ce cheamă pre el cu adevăr.
20. Voia acelor ci să tem de el va face şi rugii lor va asculta şi va mîntui pre înşi.
21. Păzêşte Domnul pre toţi ceia ce iubăsc pre el şi pre toţi păcătoşii va piêrde de tot.
22. Lauda Domnului va grăi gura mea şi blagoslovască tot trupul numele cel sfînt al lui, în vac şi întru vacul vacului. ⌊**Slava.**⌋[6310]

Alliluía. ⌊A lui Agghéu şi Zaharía⌋[6311], 145

1. Laudă, sufletul mieu, pre Domnul. Lăuda-voi pre Domnul întru viaţa mea, cînta-voi Dumnedzăului mieu pînă voi fi.
2. Nu nădăjduiţi pre boiêri, pre fiii oamenilor, la carii nu iaste mîntuire.
3. Ieşi-va duhul lui şi să va întoarce la pămîntul lui; întru acêea dzi vor pieri toate gîndurile lui.
4. Fericit căruia Dumnedzăul Iacov – ajutor lui, nădêjdea lui pre[6312] Dumnedzăul lui. [6313]Pre cela ce au făcut ceriul şi pămîntul, maarea şi toate ce-s întru însă.
5. Pre cela ce cruţă adevărul în vac, făcînd judeţ celor ce au strîmbătate, dînd hrană celor ce-s flămînzi.
6. Domnul dăzleagă cei obeziţi, Domnul înţelepţêşte orbii.
7. Domnul îndrepteadză pre cei dărîmaţi, Domnul iubêşte pre drepţi.
8. Domnul cruţă pre cei nemêrnici; pre sărăiman şi văduă va ajutori şi calea păcătoşilor va stinge.
9. Împărăţi-va Domnul în vac, Dumnedzăul tău, Sion, în neam şi neam.

Alliluía. 146

1. Lăudaţi pre Domnul, căci ii bine psalmu; Dumnedzăului nostru îndulcească-să lauda.
2. Zidind Ierusalimul Domnul, răşchirările lui Israil va aduna.
3. Cela ce vindecă pre cei ce-s surpaţi la inimă şi legînd strînciunăturile lor,
4. Cel ce númără mulţimea stêlelor şi la toate iale nume chemînd.
5. Mare-i Domnul nostru şi mare-i vîrtutea lui şi pricêperii lui nu iaste număr.
6. Luînd la sine pre cei blînzi Domnul şi smerind pre cei păcătoşi pînă la pămînt.
7. Încêpeţi Domnului cu mărturisire, cîntaţi Dumnedzăului nostru cu alăută.
8. Celuia ce învălêşte ceriul cu nori, celui ce găteadză pămîntului

ploaie

9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]

Αλληλουια. Αγγαιου και Ζαχαριου. ρμζ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]

[Δοξα.] Αλληλουια. Αγγαιου και Ζαχαριου. ρμη.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible] **Αλληλουια.**

Αλληλουια. ρμθ.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible] 4
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]

Αλληλουια. ρν.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible] [Δοξα]

[Καθισμα. Κ.]

ploaie,
9. Celui ce răsare întru munţi iarbă ⌊şi pajişte la lucrul oamenilor.⌋[6314]
10. Dînd dobitoacelor hrana lor [6315]şi puilor corbilor celor ce cheamă pre el.
11. Nu întru puterniciia[6316] calului va vrea, nici întru pulpele omului binevoiêşte.
12. Binevoiêşte Domnul întru cei ci să tem de el şi întru cei ci nădăjduiesc pre mila lui.

Alliluia[6317]. A lui Agghéu şi Zaharía, 147

1. Laude Ierusalimul pre Domnul, fălêşte pre Dumnedzăul tău, Sion.
2. Căci au întărit zăvoarăle porţilor tale, blagoslovit-au fii tăi întru tine.
3. Cel ce au pus hotarăle tale pace şi său de grîu săturîndu-te.
4. Căci trimiţînd cuvîntătoriul lui pămîntului, cît de sîrg va alerga cuvîntul lui.
5. Dînd zăpada lui ca părul, negura ca cenuşa celui ce presară.
6. Puind gheaţa lui ca pîinile, în faţa gerului lui cine va suferi?
7. Trimite-va cuvîntul lui, şi le va topi pre iale; sufla-va vîntul lui, şi vor cură apele.
8. Cel ce vestuiêşte cuvîntul lui lui Iacov, dreptăţi şi judêţele lui lui Israil.
9. N-au făcut aşa la toată limba şi judêţele lui nu le-au arătat lor. ⌊**Slava**.⌋[6318]

Alliluia[6319]. A lui Agghéu şi Zaharíei, 148

1. Lăudaţi pre Domnul den ceruri, lăudaţi pre îns întru cêle înalte.
2. Lăudaţi pre îns, toţi îngerii lui, lăudaţi pre el, toate puterile lui.
3. Lăudaţi pre el, soarele şi luna, lăudaţi pre el, toate stêlele şi lumina.
4. Lăudaţi pre el, ceriurile ceriurilor [6320]şi apa cea pre deasupra ceriurilor. Laude numele Domnului,
5. Căci el au dzis, şi s-au făcut, el au porîncit, şi s-au zidit.
6. Pus-au pre iale în vac şi în vacul vacului; porîncă au pus, şi nu va trêce.
7. Lăudaţi pre Domnul, den pămînt bălauri şi toate beznele,
8. Foc şi smidă, zăpadă, gheaţă, vînt de volbură[6321], cêlea ce fac cuvîntul lui,
9. Măgurile şi toate dealurile, lêmne roditoare şi toţi chedrii,
10. Jiganiile şi toate dobitoacele tîrîitoare şi pasări zburătoare,
11. Împăraţi a pămîntului şi toate năroadele, boiêrii şi toţi judecătorii pămîntului,
12. Tinerei şi ficioare, bătrîni cu cei mai tineri, laude numele Domnului, căci să înălţă numele lui sîngur.
13. Mărturisirea lui pre pămînt şi-n cer. Şi va înălţa cornul nărodului lui.
14. Laudă la toţi curaţii lui, la fiii lui Israil, nărod ce să apropie de el. Alliluia.

Alliluia. 149

1. Cîntaţi Domnului cîntare noao, lauda lui întru bisêrica curaţilor.
2. Veselească-să Israil pre cel ce l-au făcut pre îns şi fiii Sion bucure-să pre împăratul lor.
3. Laude numele lui cu danţ, cu tîmpănă şi cu psaltire cînte lui.
4. Căci binevá Domnul întru nărodul lui şi va înălţa pre blîndzi cu mîntuire.
5. Făli-să-vor curaţii cu mărire şi să vor bucura pre aşternuturile lor.
6. Înălţirile Dumnedzăului întru guşterul lor şi sabii cu doao guri întru mîinele lor,
7. Ca să facă izbîndă întru limbi, mustrări întru năroade,
8. Ca să lêge pre împăraţii lor cu obezi şi pre slăviţii lor cu cătuşi de fier,
9. Ca să facă întru ei judeţ scris. Mărirea aceasta va fi la toţi curaţii lui.

Allilúia. 150

1. Lăudaţi pre Dumnedzău întru sfinţii lui, lăudaţi pre îns întru întăritura puterii lui.
2. Lăudaţi pre el pre puterniciile lui, lăudaţi pre el după mulţimea mărimei lui.
3. Lăudaţi pre îns cu glas de trîmbiţă, lăudaţi pre el cu psaltire şi alăută.
4. Lăudaţi pre el cu tîmpănă şi danţ, lăudaţi pre el cu strune şi organe.
5. Lăudaţi pre el cu ţîmbale bine răsunătoare, lăudaţi pre el cu ţîmbale de clic.
6. Toată suflarea laude pre Domnul! ⌊**Slava**[6322]. **Cáthisma 20.** ⌋

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ ΚΕΦ. Α

1 Παροιμίαι Σολομῶντος υἱοῦ Δαυίδ, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραήλ·
2 γνῶναι σοφίαν καὶ παιδείαν, νοῆσαί τε λόγους φρονήσεως·
3 δέξασθαί τε στροφὰς λόγων, νοῆσαί τε δικαιοσύνην ἀληθῆ, καὶ κρίμα κατευθύνειν·
4 ἵνα δῷ ἀκάκοις πανουργίαν, παιδὶ δὲ νέῳ αἴσθησίν τε καὶ ἔννοιαν.
5 Τῶνδε γὰρ ἀκούσας σοφὸς, σοφώτερος ἔσται· ὁ δὲ νοήμων κυβέρνησιν κτήσεται.
6 Νοήσει τε παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον, ῥήσεις τε σοφῶν καὶ αἰνίγματα.
7 Ἀρχὴ σοφίας φόβος Θεοῦ· σύνεσις δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν. Εὐσέβεια δὲ εἰς Θεὸν ἀρχὴ αἰσθήσεως· σοφίαν δὲ καὶ παιδείαν ἀσεβεῖς ἐξουθενήσουσιν.
8 Ἄκουε υἱὲ παιδείαν πατρός σου, καὶ μὴ ἀπώσῃ θεσμοὺς μητρός σου.
9 Στέφανον γὰρ χαρίτων δέξῃ σῇ κορυφῇ, καὶ κλοιὸν χρύσεον περὶ σῷ τραχήλῳ.
10 Υἱὲ, μή σε πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς, μηδὲ βουληθῇς, ἐὰν παρακαλέσωσί σε λέγοντες·
11 Ἐλθὲ μεθ' ἡμῶν, κοινώνησον αἵματος, κρύψωμεν δὲ εἰς γῆν ἄνδρα δίκαιον ἀδίκως.
12 Καταπίωμεν δὲ αὐτὸν ὥσπερ ᾅδης ζῶντα, καὶ ἄρωμεν αὐτοῦ τὴν μνήμην ἐκ γῆς.
13 Τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τὴν πολυτελῆ καταλαβώμεθα, πλήσωμεν δὲ οἴκους ἡμετέρους σκύλων.
14 Τὸν δὲ σὸν κλῆρον βάλε ἐν ἡμῖν, κοινὸν δὲ βαλάντιον κτησώμεθα πάντες, καὶ μαρσίππιον ἓν γενηθήτω ἡμῖν.
15 Μὴ πορευθῇς ἐν ὁδῷ μετ' αὐτῶν, ἔκκλινον δὲ τὸν πόδα σου ἐκ τῶν τρίβων αὐτῶν.
16 Οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσι, καὶ ταχινοὶ τοῦ ἐκχέαι αἷμα.
17 Οὐ γὰρ ἀδίκως ἐκτείνεται δίκτυα πτερωτοῖς.
18 Αὐτοὶ γὰρ οἱ φόνου μετέχοντες, θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς κακά· ἡ δὲ καταστροφὴ ἀνδρῶν παρανόμων κακή.
19 Αὗται αἱ ὁδοί εἰσι πάντων τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα· τῇ γὰρ ἀσεβείᾳ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται.
20 Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, ἐν δὲ πλατείαις παρρησίαν ἄγει.
21 Ἐπ' ἄκρων δὲ τειχέων κηρύσσεται, ἐπὶ δὲ πύλαις δυναστῶν παρεδρεύει, ἐπὶ δὲ πύλαις πόλεως θαρροῦσα λέγει·
22 Ὅσον ἂν χρόνον ἄκακοι ἔχωνται τῆς δικαιοσύνης, οὐκ αἰσχυνθήσονται· οἱ δὲ ἄφρονες, τῆς ὕβρεως ὄντες ἐπιθυμηταὶ, ἀσεβεῖς γενόμενοι ἐμίσησαν αἴσθησιν,
23 καὶ ὑπεύθυνοι ἐγένοντο ἐλέγχοις. Ἰδοὺ προήσομαι ὑμῖν ἐμῆς πνοῆς ῥῆσιν, διδάξω δὲ ὑμᾶς τὸν ἐμὸν λόγον.
24 Ἐπειδὴ ἐκάλουν, καὶ οὐχ ὑπηκούσατε, καὶ ἐξέτεινον λόγους, καὶ οὐ προσείχετε,
25 ἀλλὰ ἀκύρους ἐποιεῖτε ἐμὰς βουλάς, τοῖς δὲ ἐμοῖς ἐλέγχοις ἠπειθήσατε·
26 τοιγαροῦν κἀγὼ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπωλείᾳ ἐπιγελάσομαι, καταχαροῦμαι δὲ ἡνίκα ἂν ἔρχηται ὑμῖν ὄλεθρος.
27 Καὶ ὡς ἂν ἀφίκηται ὑμῖν ἄφνω θόρυβος, ἡ δὲ καταστροφὴ ὁμοίως καταιγίδι παρῇ, καὶ ὅταν ἔρχηται ὑμῖν θλῖψις καὶ πολιορκία, ἢ ὅταν ἔρχηται ὑμῖν ὄλεθρος.
28 Ἔσται γὰρ ὅταν ἐπικαλέσησθέ με, ἐγὼ δὲ οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν· ζητήσουσί με κακοὶ, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν.
29 Ἐμίσησαν γὰρ σοφίαν, τὸν δὲ λόγον τοῦ Κυρίου οὐ προείλαντο,
30 οὐδὲ ἤθελον ἐμαῖς προσέχειν βουλαῖς, ἐμυκτήριζον δὲ ἐμοὺς ἐλέγχους.
31 Τοιγαροῦν ἔδονται τῆς ἑαυτῶν ὁδοῦ τοὺς καρπούς, καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀσεβείας πλησθήσονται.
32 Ἀνθ' ὧν γὰρ ἠδίκουν νηπίους, φονευθήσονται, καὶ ἐξετασμὸς ἀσεβεῖς ὀλεῖ.
33 Ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι, καὶ ἡσυχάσει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

ΚΕΦ. Β

1 Υἱὲ, ἐὰν δεξάμενος ῥῆσιν ἐμῆς ἐντολῆς, κρύψῃς παρὰ σεαυτῷ,
2 ὑπακούσεται σοφίας τὸ οὖς σου, καὶ παραβαλεῖς καρδίαν σου εἰς σύνεσιν, παραβαλεῖς δὲ αὐτὴν ἐπὶ νουθέτησιν τῷ υἱῷ σου.
3 Ἐὰν γὰρ τὴν σοφίαν ἐπικαλέσῃ, καὶ τῇ συνέσει δῷς φωνήν σου, τὴν δὲ αἴσθησιν ζητήσῃς μεγάλῃ τῇ φωνῇ,
4 καὶ ἐὰν ζητήσῃς αὐτὴν ὡς ἀργύριον, καὶ ὡς θησαυροὺς ἐξερευνήσῃς αὐτήν,
5 τότε συνήσεις φόβον Κυρίου, καὶ ἐπίγνωσιν Θεοῦ εὑρήσεις.
6 Ὅτι Κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνῶσις καὶ σύνεσις.
7 Καὶ θησαυρίζει τοῖς κατορθοῦσι σωτηρίαν, ὑπερασπιεῖ τὴν πορείαν αὐτῶν,
8 τοῦ φυλάξαι ὁδοὺς δικαιωμάτων, καὶ ὁδὸν εὐλαβουμένων αὐτὸν διαφυλάξει.
9 Τότε συνήσεις δικαιοσύνην καὶ κρίμα, καὶ κατορθώσεις πάντας ἄξονας ἀγαθούς.

Parimiile lui Solomón

Cap 1

1. Parimiile lui Solomon, fiiul lui David, carele au împărăţit întru Israil.
2. Ca să cunoască înţelepciunea şi învăţătura şi să socotească cuvintele înţelepciunei
3. Şi să priimască întorsurile cuvintelor ⌊şi dăzlegările cuvintelor întunecoase⌋[6323] şi să socotească dreptatea adevărată şi judecata a o îndrepta.
4. Pentru ca să dea la cei nerăi măiestrie şi la copilaşul tînăr pricêpere[6324] şi cugetare.
5. Pentru că, audzind acêstea, înţeleptul mai înţelept va fi şi cel socotitor cîrmuire va cîştiga.
6. Şi să priceapă pilda şi întunecosul cuvînt şi graiurile înţelepţilor şi ciumiliturile.
7. [6325]Începătura înţelepciunei – frica lui Dumnedzău ⌊şi pricêpere bună la toţi ceia ce fac pre ea. Bunăcredinţă la Dumnedzău – începătura simţirei⌋[6326] şi înţelepciunea şi învăţătura necuraţii o vor dăfăima.
8. Ascultă, fiiule, legile tătîne-tău şi nu lepăda obicêiele mîne-ta,
9. Pentru că cununa a darurilor vei priimi la crêştetul tău şi lanţuh de aur pregiur gîtul tău.
10. Fiiule, să nu te rătăcească necuraţi oameni, nici să voieşti,
11. Măcar dă te vor ruga, zicînd: „Vino cu noi, împreună sîngele şi să ascundem la pămînt omul drept pre strîmbul
12. Şi să-l înghiţim pre el ca iadul, viu, şi să rădicăm a lui pomenirea den pămînt.
13. Cîştigarea lui cea de mult preţ să o apucăm şi să împlem casele noastre de prăzi.
14. Şi sorţul tău pune între noi ⌊şi pungă de obşte să cîştigăm toţi⌋[6327] şi o cămară să să facă noao”.
15. Să nu mergi căi cu înşii; scapătă piciorul tău den cărările lor,
16. [6328]Pentru că picioarele lor la răutate aleargă şi grabnice sînt a vărsa sînge.
17. Pentru că nu cu strîmbul să întind mrejile la pasări,
18. Pentru că aceşti ce-s părtaşi la ucidere cîştigă şie rêle şi surparea oamenilor fără dă lêge rea-i.
19. Acêstea căi sînt a tuturor celor ce isprăvesc cêle fără lêge, pentru că cu necurăţia al lor suflet rădică.
20. Înţelepciunea întru ieşiri să laudă şi în uliţe cinste poartă
21. Şi pregiur marginile zidurilor să mărturisêşte şi la porţile sîlnicilor dvorêşte şi, la porţile cetăţii îndrăznind, dzice:
22. „Cîtă vrême cei nerăi să vor ţinea de dreptate, nu să vor ruşina, iară cei fără minte, a sudălmii fiind poftitori, necuraţi făcîndu-să, urîră pricêperea[6329]
23. Şi nevinovaţi să făcură mustrărilor. Iată, voi izbîcni voao ai mêle suflare graiu şi voi învăţa pre voi al mieu cuvînt.
24. [6330]În vrême ce vă chemam, şi nu m-aţi ascultat, şi am întins cuvinte, şi nu luaţi aminte,
25. Ce nerumpte făceaţi sfaturile mêle şi la ale mêle mustrări nu luaţi aminte.
26. Pentru acêea şi eu la pierirea voastră voi rîde şi mă voi veseli cînd va veni voao pierderea.
27. Şi daca va veni voao fără vêste gîlceavă şi surparea de potriva volburei va fi de faţă, sau cînd va veni voao năcaz şi încungiurare.
28. Pentru că va fi cînd mă veţi chema, eu nu voi asculta voao. Cerca-mă-vor răii, şi nu mă vor afla,
29. Pentru că au urît învăţătura şi frica Domnului n-au alesu-o,
30. Nici vrea la ale mêle sfaturi să ia aminte şi batjocuriia ale mêle mustrări.
31. Pentru acêea vor mînca a căilor lor roade şi de a lor necurăţii să vor sătura.
32. Că, pentru căci făcea strîmbătate pruncilor, să vor omorî şi cercetarea pre necuraţi pierde.
33. Iară cela ce pre mine ascultă să va sălăşlui pre nădêjde şi va odihni fără frică de cătră tot răul.

Cap 2

1. Fiiule, dă priimind graiul ai mêle porînci vei ascunde lîngă sine[6331],
2. Asculta-va înţelepciunei urêchea ta şi vei alătura inima ta la pricêpere şi o vei apropiia pre ea spre punere de minte fiiului tău.
3. Pentru că, dă vei chema înţelepciunea şi la pricêpere vei da glasul tău, ⌊şi simţirea vei cerca cu glas mare⌋[6332].
4. Şi dă vei cerca pre ea, ca argintul şi ca comorile vei cerca-o pre ea.
5. Atuncea vei pricêpe frica Domnului şi cunoştinţa lui Dumnedzău vei[6333] afla.
6. Căci Domnul dă înţelepciune şi de la faţa lui – mintea şi pricepêrea.
7. Şi adúnă vistiêr celor ce isprăvăsc mîntuirea şi scutêşte călătoriia lor.
8. Ca să păzească calea dreptăţilor şi calea celor ce să sfiesc dă el va păzi.
9. Atuncea vei pricêpe dreptatea şi judecata şi

vei isprăvi

10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Γ̄

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]

[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]

vei isprăvi toate osiile bune.
10. Pentru că, dă va veni înțelepciunea la cugetul tău, și simțirea la sufletul tău bună să va părea.
11. Sfatul cel bun te va păzi și socoteala cea dreaptă te va păzi,
12. Pentru ca să te[6334] izbăvască de la cale rea și de cătră om ce grăiêște nimic adevăr.
13. O, ceia ce părăsesc căile drêpte ca să margă întru căile întunêrecului!
14. O, ceia ce să bucură pre rêle și să veselesc spre înturnarea rea
15. Cărora cărările-s strîmbe și[6335] șuvăite roatele lor!
16. Ca să te dăpărtêdze de la calea dreaptă și striin dă dreptul gînd, ⌊fiiule, să nu te apuce sfatul rău⌋[6336].
17. Cela ce lasă învățătura[6337] tinerêțelor, făgăduința lui Dumnedzău fiind uitată,
18. Pentru că au pus lîngă moarte casa ei și lîngă iad, cu pămîntênii, osiile ei.
19. Toți cîți merg întru ea nu să vor mai întoarce, nici vor apuca cărări drêpte,[6338] pentru că nu să apucă de cătră anii vieții.
20. Pentru că, de ar mêrge căi[6339] bune, aflar-ar cărările dreptății nêtede[6340];⌊bunii vor fi lăcuitorii pămîntului și cei nerăi vor rămînea întru el⌋[6341].
21. Căci drepții vor sălășlui pămîntul și curați vor rămînea întru el.
22. Și [6342]căile necuraților den pămînt pier și cei fără dă lêge să vor scoate de la ei.

Cap 3

1. [6343]Fiiule, alor mêle legiuituri nu uita și graiurile mêle cruțe a ta inimă,
2. Pentru că îndălungare dă viață și anii vieții și pace va adaoge ție.
3. Milele și credințele nu lipsască pre tine și le atinge pre iale preste grumadzi. Scrie pre iale pre lêspedea inemei tale
4. Și vei afla la har. Și gîndêște înainte[6344] bune înaintea Domnului și a oamenilor.
5. Fii nădăjduind cu toată inima pre Dumnedzău și pre a ta învățătură nu te semeți.
6. Întru toate căile tale cunoaște-o pre ea, pentru ca să îndreptêdze căile tale.
7. [6345]Nu fii înțelept tu întru tine și te tême de Dumnedzău și te abate de tot răul.
8. Atuncea va fi vindecare trupului tău și socoteală oaselor tale.
9. [6346]Cinstêște pre Domnul de ale tale drêpte ostenêle și dă începătură lui de ale tale roade a dreptății,
10. Pentru ca să să împle cămările tale de sațiu de grîu și cu vin teascurile tale să vor răvărsa.
11. [6347]Fiiule, nu dăfăima învățătura Domnului, nici te muia, dă el mustrîndu-te,
12. Pentru că pre cela ce iubêște, Domnul ceartă[6348] și bate pre tot fiiul carele priimêște.
13. Fericit omul carele au aflat înțelepciunea și pămîntean[6349] carele știe înțelepciunea,
14. Pentru că mai bine pre ea a neguțătorí ⌊neștine[6350]⌋ decît de aur și de argint odoară[6351].
15. Și mai cinstită iaste decît pietrile cêle de mult preț, ⌊nu să împoncișadză ei nice un rău. Binecunoscută iaste la toți ceia ce să apropie de ea⌋[6352] și tot cinstitul nu iaste vrêdnic ei.
16. Pentru că lungimea traiului și anii vieții – întru dreapta ei, iară întru stînga ei – cinste[6353] și mărire. ⌊Dentru rostul ei iêse dreptate și lêgea și mila pre limbă poartă.⌋[6354]
17. Căile ei – căi bune și toate cărările ei – cu pace.
18. Lemn de viață iaste la toți ceia ci să țin de însă și celor ci să razămă preste ea, ca pre Domnul, întemeiat.
19. Dumnedzău cu înțelepciunea întemeie pămîntul și găti ceriurile cu mintea.
20. Cu simțirea lui beznele să rumpseră și norii curseră roao.
21. Fiiule, să nu preacuri și păzêște al mieu sfat cu socoteală,
22. Pentru ca să trăiască sufletul tău și har să fie pregiur grumadzul tău. ⌊Și va fi vindecare trupului tău și socotința oaselor tale⌋[6355].
23. Pentru ca să mergi nădăjduind cu pace toate căile tale, și piciorul tău nu să va împiedeca.
24. Pentru că, dă vei ședea, fără frică vei fi, iară dă vei adormi, dulce vei dormi.
25. Și nu te vei tême frica ce au venit, nici pornirele necuraților carele vin.
26. Pentru că Domnul va fi preste toate căile tale și va răzăma pre al tău picior pentru ca să nu te clătești.
27. Nu te dăpărta a face bine celui lipsit. Cînd va avea mîna ta ajuta[6356].
28. Să nu dzici: „Înturnîndu-te mai întoarce-te, și mîine voi da”, tare tu fiind bine a face, pentru că nu știi ce va naște cêea ce vine.
29. Nu meșterșugui asupra priêtenului tău rêle, carele nemernicêște și nădăjduiêște pre tine.
30. Nu iubi a face vrajbă cătră om întru dășert, pentru ca să nu să facă vrun rău la tine.
31. [6357]Să nu cîștigi a răilor oameni ocări, nici să rîvnești căile lor.
32. Pentru că necurat înaintea Domnului – tot cel fără lêge și întru drepți nu să adúnă.
33. Blăstămul Domnului – în casele necuraților

și odăile drep-

34 [illegible]
35 [illegible]

КАП. Д

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

КАП. Е

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

și odăile drepților să blagoslovăsc.
34. Domnul celor[6358] mîndri stă ponciș și celor smêreni dă har.
39. Mărirea[6359] învățații o vor moșteni și cei necredincioși înălțară necinstea.

Cap 4

1. Ascultați, copii, învățătura tatălui și luați aminte a cunoaște socoteala,
2. Pentru că dar bun hărăzesc voao; cuvîntul mieu să nu-l părăsiți.
3. Pentru că și eu am fost fiiu tătîne-mieu ascultător și iubindu-mă întru fața maicei,
4. Carii învăța pre mine și dzicea: „Razeme-să al nostru cuvînt la a ta inimă! Păzêște porîncele, nu uita.
5. Cîștigă înțelepciunea, cîștigă pricêperea. Să nu uiți, nici să treci cu vedêrea graiul gurii mêle, nici să te abați de cătră graiurile gurii mêle.
6. Să nu părăsești pre ea, și să va ținea de tine; iubêște pre ea, și cruța-te-va.
7. Începătura înțelepciunei – a agonesi înțelepciunea și cu toată agonisita ta cîștigă pricêpere.
8. Îngrădêște-o pre ea și te va înălța; cinstêște-o pre ea, pentru ca să te cuprinză.
9. Pentru ca să dea capului tău cunună de haruri și cu cununa desfătăciunei va scuti pre tine".
10. Audzi, fiiule, și priimêște ale mêle cuvinte și să vor înmulți ție anii vieții tale, pentru ca să ți să facă ție căi multe a vieții.
11. Pentru că căile înțelepciunii te învăț și te puiu pre tine la alergături drêpte.
12. Pentru că, dă vei mêrge, nu să vor închide ție pașii și, dă vei alerga, nu vei osteni.
13. Apucă-te de a mea învățătură, nu te lăsa, ce păzêște pre ea ție spre viața ta.
14. Căile necuraților să nu mergi, nici să rîvnești căile celor fără dă lêge.
15. Întru care loc să vor tăbărî, să nu mergi acoló. Abate-te de la ei și scapătă.
16. Pentru că nu vor adormi de nu vor face rău. Luatu-s-au somnul de la ei și nu dormu,
17. Pentru că aceștia mănîncă bucatele necurăției și cu vin fără dă lêge să îmbată.
18. Și căile drepților de potriva luminei strălucesc. Merg și lumineadză pînă unde să isprăvêște dzua.
19. Și căile necuraților – întunecoase, nu știu cum să împiêdică.
20. Fiiule, la[6360] ale mêle cuvinte ia aminte și la ale mêle cuvinte[6361] alătură a ta urêche.
21. Pentru ca să nu te părăsască izvoarăle tale, păzêște-le pre iale întru a ta inimă.
22. Pentru că viață iaste ⌊la toți⌋[6362] ceia ce află pre iale și la tot trupul lor – vindecare.
23. Cu toată paza păzêște a ta inimă, pentru că dentru acêstea-s ieșiri de viață.
24. Ia de pregiur sine cea îndrăpnică gură și buze[6363] strîmbe departe de la tine împinge.
25. Ochii tăi drept să caute și gênele tale să să plêce drept.
26. Drêpte alergături fă cu picioarele tale și căile tale îndrepteadză.
27. Să nu te abați în a dreapta, nici în a stînga, și întoarce al tău picior de către calea cea rea.
28. Pentru că căile cêle den a dreapta le știe Dumnedzău și răsfățate sînt cêle den a stînga.
29. Și el drêpte va face alergăturile tale și mergăturile tale cu pace le va aduce înainte.

Cap 5

1. Fiiule, la ale mêle înțelepciuni ia aminte și la cuvintele mêle alătură a ta urêche.
2. Pentru ca să păzești socotința bună și simțirea budzelor mêle porîncesc ție.
3. ⌊Nu lua aminte la muiêre rea⌋[6364], pentru că miêre cură den budzele muierii curve, carea pînă la o vrême unge gîltanul tău.
4. Însă mai apoi mai amar vei afla decît fiêrea și ascuțit mai mult decît sabiia cu doao ascuțite.
5. Pentru că a nebuniei picioare pogoară pre ceia ci să dăprind cu ea, cu moarte la iad.
6. Și urmele ei nu să razămă, pentru că căile vieții nu le mêrge și greșite-s alergăturile ei și nu bine[6365] cunoscute.
7. Acum, dară, fiiule, ascultă-mă și nu nedovădite fă[6366] cuvintele mêle.
8. Dăparte fă de la ea calea ta, să nu te apropii către ușile casei ei,
9. Pentru ca să nu întinză la alții viața ta și al tău trai la cei nemilostivi;
10. Pentru ca să nu să sature striinii de vîrtutea ta și ale tale ostenêle la case striine vor întra.
11. Și te vei căi la mai-apoile tale, cînd să vor roade pielițele trupului tău.
12. Și vei grăi: „Cum urîi învățătura și mustrările abătu inima mea?
13. Nu ascultai glasul celui ce mă certa și mă învăța, nici mi-am alăturat urêchea.
14. Preste puțîn mă făcui întru tot răul, întru mijlocul adunării și împreunării".
15. Fiiule, bea ape dentru ale tale vase și dentru ale tale fîntîni izvoru.
16. Să ți să prea vêrse apele dentru al tău izvor și la ale tale ulețe îmble ale tale ape.
17. Fie ție sîngur avute

și nimini

18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]

ΚΕΦ. Ϛ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]

şi nimeni[6367] striin să fie părtaş cu tine.

18. Izvorul tău al apei fie ţie usăbit şi te veselêşte împreună cu muiêrea cea den tinerêţele tale.
19. Cerbul priinţei şi mîndzul alor tale haruri să-şi petreacă cu tine şi aceasta a ta să să socotească şi fie împreună cu tine întru toată vrêmea.
20. Pentru că întru a ceştiia priinţă împregiurîndu-te, înmulţit vei fi. Nu fii mult cătră cea striină, nice te ţinea întru braţele ce nu-s ale tale.
21. Pentru că înaintea ochilor lui Dumnedzău sînt căile omului şi la toate alergăturile lui socotêşte.
22. Fărădălegile pre om vînează şi cu şiragurile a păcatelor sale fieştecarele să strînge.
23. Acesta moare cu cei ne-nvăţaţi[6368] şi dentru mulţimea avuţiei lui să lepădă şi pierí dentru fără-mintea.

Cap 6

1. Fiiule, dă vei închezăşui pre al tău priêten, da-vei mîna ta la vrăjmaş,
2. Pentru că laţ tare la om – ale lui budze şi să prinde cu budzele gurii lui.
3. Fă, fiiule, carele eu ţie porîncesc şi te mîntuiêşte, pentru că vei veni la mîinile rêlelor pentru al tău priêten. Nu fii slăbindu-te şi învitează şi pre priêtenul tău carele l-ai chezăşuit.
4. Să nu dai somnu la ochii tăi, nici să durmitezi cu gênele tale,
5. Pentru ca să te mîntuieşti ca căprioara den laţuri şi ca pasărea den cursă.
6. Pasă cătră furnică, o, lêneşule, şi rîvnêşte vădzînd căile lui şi fii decît acela mai înţelept!
7. Pentru că, la acela arătură nefiind, nici pre cel ci să-l îndêmne avînd, nici supt stăpîn fiind,
8. Gătează vara hrana şi multă la sêcere face punerea. [Sau pasă cătră albină şi învaţă cum lucrătoare iaste şi lucrul foarte cuvios face, căriia ostenêlele şi împăraţii, şi proştii cătră sănătate le mănîncă, şi poftită iaste la toţi şi slăvită, măcar fiind la tărie slabă, înţelepciunea cinstind să aduse înainte.⌋[6369]
9. Pînă cînd, lêneşule, zaci? Şi cînd den somn te vei scula?
10. [6370]Puţin dormi şi puţin şezi şi puţin dormitezi şi puţin îmbrăţăşezi cu mîinile pieptul.
11. După acêea vine ţie ca răul călătoriul meseretatea şi încă şi lipsa, ca un bun alergător.
12. ⌊Iară dă vei fi fără de lêne, veni-va ca izvorul sêcerea ta şi lipsa ca un rău alergător va fugi den viine.⌋[6371]
13. Omul fără minte şi fără dă lêge mêrge-va căi nu bune. Şi acesta face semn cu ochiul şi însemneadză cu piciorul şi învaţă cu înduplecăturile dêgetilor.
14. ⌊Şi⌋[6372] inima îndrăpnică meşterşuguiêşte rêle întru toată vrêmea. Acesta gîlcevi întărêşte la cetate.
15. Pentru acêea, fără vêste vine pierirea lui, tăiêre şi sfărîmare nevindecată.
16. Pentru că să bucură la toate carele uraşte Domnul şi să va zdrobi pentru necurăţiia sufletului.
17. Ochiul sămăţului, limba strîmbă, mîinele ce varsă sînge drept
18. Şi inima ce meşterşuguiêşte gînduri rêle şi picioarele ce sîrguiesc a face rău ⌊vor pieri de tot⌋[6373].
19. Aţîţa-va minciuni mărturiia strîmbă şi trimitea judêţe între mijlocul fraţilor.
20. Fiiule, păzêşte legile tătîne-tău şi nu lepăda obicêiele mîne-ta.
21. Şi-i lipêşte pre iale preste sufletul tău pururea şi le lanţujaşte prejur grumazul tău.
22. Cînd îmbli, ia-o cu tine pre ea şi cu tine fie; şi dacă dormi, păzească-te, pentru ca, sculîndu-te, să vorovască cu tine.
23. Căci luminător – porînca legii şi lumină şi calea vieţii şi mustrare şi învăţătură,
24. Ca să te păzească de fămêie măritată şi de pîră a limbă striină.
25. ⌊[6374]Fiiule, să nu te biruiască pofta frîmseţilor, nici să te vînezi cu ai tăi ochi, nici să te apuci de cătră ale ei gêne.
26. Pentru că preţul curvei – cîtu-i şi a unii pîini şi fămêia bărbaţilor cinstite suflete vîneadză.
27. Lega-va cineva foc în sîn şi hainele nu-şi va arde?
28. Au va umbla neştine pre cărbuni aprinşi de foc şi picioarele nu-şi va arde?
29. Aşa, cela ce au întrat cătră fămêie cu bărbat nu să va dăzvinovăţi, nici tot cela ci să va atinge de însă.
30. Nu-i minunat de să va prinde neştine furînd, pentru că fură ca să sature suflet flămînd;
31. Iară de să va prinde, plăti-va cu şapte părţi şi, toate agonisitele lui dînd, va mîntui pre sine.
32. Iară preacurvariul, pentru lipsa minţilor, pierire sufletului lui cîştigă.
33. Chinuri şi necinste sufere şi ocara lui nu să va stinge în vac.
34. Pentru că plin ii dă rîvnirea mîniei

bărbatului

[illegible]
[illegible]
35 [illegible]

КАП. Ꙁ

1 Ф[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27

КАП. И

П[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]

[illegible]

bărbatul[6375] ei, nu să va conteni întru dzua judeţului.
35. Nu va primeni pentru nici o răscumpărare vrajba, nici să va slobodzi pren multe daruri.

Cap 7

1. Fiiule, păzêşte ale mêle cuvinte şi porîncele mêle ascunde lîngă tine.
2. ⌊Fiiule, cinstêşte pre Domnul şi te vei întări şi afară den el nu te tême de altul⌋[6376].
3. Păzêşte ale mêle porînci, şi vei trăi, şi ale mêle cuvinte ca luminile ochilor. Pune-le pre iale pregiur ale tale dêgete şi le scrie preste lăţimea inemei tale.
4. Zi înţelepciunei ca soru-ta să fie şi mintea cunoscută cîştigă ţie.
5. Pentru ca să te cruţe de cătră muiêre striină şi rea, dă te va cu cuvinte cêle spre dar pune.
6. Pentru că, de pre fereastră, dentru casa ei, la uliţe privind,
7. Pre carele va vedea dentru cei fără minte ficiori tinerel lipsit de crieri,
8. Mergînd în unghiu întru potecile casei ei şi grăind,
9. Întru întunêrec de sară, cînd linişte de noapte va fi şi neguroasă[6377],
10. Şi muiêrea îl timpină pre el, chip avînd curvăsc, carea face a tinereilor a zbura inimile,
11. Şi răsfăţată iaste şi neoprită şi în casă să nu să aşaze picioarele ei.
12. Pentru că oareşicîtă vrême afară să dăzmiardă şi oarecîtă vrême în uliţă pren tot unghiul leşuiêşte.
13. După acêea, apucîndu-să, îl sărută pre el şi cu faţă fără de obraz ii dzise lui:
14. „Jirtvă de pace iaste mie. Astădzi dau rugile mêle,
15. Pentru acêea am ieşit întru tîmpinarea ta. Poftind a ta faţă, aflatu-te-am.
16. Cu mirosuri topii patul mieu, cu aşternuturi am aşternut de cêle de la Éghiptu.
17. Rîurai stratul mieu cu şofran şi casa mea cu scorţişoară.
18. Vino şi să ne dăsfătăm cu priinţa pînă la mînecat. Vino şi să ne tăvălim cu dragoste.
19. Pentru că nu iaste bărbatu-mieu acasă, mers-au cale îndălungată.
20. Legătură de argint luînd în mîinele lui, pren dzile multe să va întoarce la casa lui".
21. Şi-l rătăci pre el cu multă vorbă şi cu laţurile cêle de la budze îl scăpătă pre el.
22. Şi el urmă ei zburîndu-să şi ca un bou la junghêre să aduce şi ca un cîine la legături
23. Sau ca un cerb cu săgeata rănindu-să la plemînă, şi grăbêşte ca pasărea la laţ, neştiind cum pentru suflet aleargă.
24. Acum, dară, fiiule, ascultă-mă şi ia aminte cuvintelor gurii mêle.
25. Să nu să abată la căile ei inima ta şi să nu te rătăceşti întru drumurile ei, pentru că pre mulţi rănind i-au oborît
26. Şi nenumăraţi sînt pre carii i-au omorît.
27. Căile iadului – casa ei, pogorînd la cămările morţii.

Cap 8

1. Pentru acêea tu înţelepciunea mărturisêşte, pentru ca mintea să te asculte.
2. Pentru că pre cêle înalte vîrvuri iaste şi întru mijlocul cărărilor stă.
3. Şi[6378] lîngă porţile sîlnicilor[6379] apropie cu şedêrea şi la întrări să laudă:
4. „Pre voi, o, oamenilor, vă rog şi slóboz al mieu glas fiilor oamenilor.
5. Gîndiţi, nerăii, ştiinţa de toate, şi cei ne-nvăţaţi, însemnaţi la inimă!
6. Ascultaţi-mă, pentru că cuvioase voi grăi şi voi scoate den budze drêpte.
7. Căci adevăr va cerceta guşterul mieu şi urîte-s înaintea mea budzele minciunoase.
8. Cu dreptate-s toate graiurile gurii mêle, nimic întru iale strîmb, nici încîlcit.
9. Toate-s înaintea celor ce pricep şi drêpte celora ce află har.
10. [6380]Luaţi învăţătură, şi nu argint, şi minte mai mult decît aur lămurit. ⌊Şi luaţi mai bine simţiri, decît aur curat,⌋[6381]
11. Pentru că mai bună-i înţelepciunea decît pietrile scumpe şi tot cinstitul nu iaste vrêdnic de însă.
12. Eu, înţelepciunea, sălăşluii sfatul, şi mintea şi gîndul eu l-am chemat.
13. Frica Domnului uraşte strîmbătatea, semeţiia şi mîndriia şi căile viclênilor, şi urîi eu cêle încîlcite căile răilor.
14. Al mieu ii sfatul şi întăritura şi a mea iaste înţelepciunea[6382] şi a mea iaste[6383] vîrtutea.
15. Pren mine împăraţi împărăţesc şi sîlnicii scriu dreptate.
16. Pren mine marii să măresc şi tiranii pren mine biruiesc pămîntului.
17. Eu pre cei ce pre mine iubăsc îndrăgescu-i şi cei ce cearcă pre mine afla-vor har.
18. Avuţiia şi mărirea la mine iaste şi agonisita a multe şi dreptatea.
19. Mai bine-i pre mine să mă culeagă decît aur şi piatră scumpă şi ale mêle naşteri mai bune-s decît argint ales.
20. Întru căile dreptăţii îmblu şi între mijlocul cărărilor adevărului mă întorc,
21. Pentru ca să împarţ celor ce mă iubesc avêre şi vistiêrele lor să le împlu de bunătăţi. Dă voi spune voao cêle ce să fac întru toate dzilele[6384],

voi pomeni

22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Г̃

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. I

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]

voi pomeni cêle den vac, să le număr.
22. [6385]Domnul zidi pre mine începătura căilor lui la lucrurile lui.
23. [6386]Mai nainte de vac mă întemelié de-nceput, mai nainte de ce a face pămîntul
24. Şi mainte de ce a face beznele, mainte de ce a ieşi[6387] înainte izvoarăle apelor.
25. Mai nainte de ce a să întări[6388] munţii şi mai nainte de dealuri mă naşte.
26. Domnul au făcut ţări şi nelăcuite şi margini lăcuite acelui de supt ceriu.
27. Cînd gătiiam[6389] ceriul, eram de faţă cu el, cînd usăbiia al său scaun preste vînturi,
28. Cînd tari făcea cei de sus nori şi cum tari punea şipotile acelui de supt cer,
29. Cînd punea mării cercetarea lui şi apele nu vor trêce gura lui şi tari făcea temeliile pămîntului,
30. Eram lîngă el tocmind; eu eram cu carea să bucura şi în toate dzilele mă veseliiam întru faţa lui întru toată vrêmea,
31. Cînd să veseliia, lumea săvîrşindu-o, şi să veseliia întru fiii oamenilor.
32. Acum, dară, fiiule, ascultă-mă, şi fericiţi carii căile mêle vor păzi.
33. Auziţi înţelepciunea şi vă înţelepţiţi şi să nu vă astupaţi.
34. Fericit omul carele va asculta pre mine şi om carele ale mêle căi va păzi, priveghind la ale mêle porţi pururea, păzind pragurile alor mêle întrări.
35. Pentru că ieşirile mêle ieşiri-s a vieţii şi să gătêşte voia de la Domnul.
36. Iară cei ci greşesc la mine păgînesc la ale lor suflete şi cei ce urăsc pre mine iubăsc moartea.

Cap 9

1. Înţelepciunea clădi şie casă şi o întări cu stîlpi 7.
2. Junghiat-au ale ei jungheri ⌊şi⌋[6390] turnă la crondir al său vin şi găti ei masă.
3. Trimise pre ai ei robi chemînd cu înaltă strigare preste clondiri, dzicînd:
4. „Carele iaste ⌊dentru voi⌋[6391] fără minte, abată-să cătră mine!". Şi celor lipsiţi de minte dzise:
5. „Veniţi, mîncaţi a mea pîine şi bêţi vin carele am turnat voao.
6. Părăsiţi fără-mintea şi veţi trăi, ⌊întru vac veţi împărăţi. Şi cercaţi înţelepciunea, pentru ca să trăiţi⌋[6392], şi isprăviţi pricêperea cu mintea".
7. Cela ce ceartă pre cei răi va lua şie necinste şi mustrînd pre cel necurat va huli pre sine, ⌊şi mustrările celui necurat – rane şie⌋[6393].
8. Nu mustra pre cei răi, pentru ca să nu te urască. Mustră pre cel înţelept şi te va iubi.
9. Dă celui înţelept pricină şi mai înţelept va fi; cunoaşte dreptului şi va adaoge a priimi.
10. [6394]Începătura înţelepciunei – frica Domnului şi sfatul sfinţilor – pricêpere. ⌊Iară a cunoaşte lêgea iaste a cugetului bun.⌋[6395]
11. Pentru că cu acesta chip multă vrême vei trăi şi să vor adaoge ţie anii vieţii tale.
12. Fiiule, dă vei fi înţelept, ţie înţelept vei fi ⌊şi celor de aproapele tău⌋[6396]. Iar dă vei petrêce rău, sîngur vei petrêce rêlele. ⌊Fiiul[6397] certat[6398] înţelept va fi şi pre cel nebun slugă îl va avea. Carele să razămă pre minciuni, acesta va paşte vînturi şi acesta va goni pasări zburătoare, pentru că au lăsat căile a viei lui şi osiile arăturei lui[6399] au rătăcit şi mêrge pren fără apă pustiiu şi pămînt rînduit întru sătăciuni şi adună cu mîinele neroada⌋[6400].
13. Fămêie fără minte şi obraznică lipsită de pîini să face, carea nu ştie ruşinea.
14. Şezut-au la uşile a casei ei, preste jeţ la ivală în uliţe,
15. Chemînd pre ceia ce trecea pre cale, pre cei ce mergea drept întru căile lor: „Carele iaste dentru voi prea fără minte, abată-să cătră mine.
16. Şi celor lipsiţi de minte porîncesc dzicînd:
17. «Den pîini ascunse cu dulceaţă să vă atingeţi şi den apă de furtişag dulce ⌊să bêţi⌋[6401]»".
18. Şi el nu ştie că pămîntênii lîngă ea pier şi la fundul iadului să tîmpină.
19. ⌊Ce sai, să nu zăbăveşti întru locul ei, nici să pui ochiul tău preste ea, pentru că aşa vei trêce, ca apa striină, şi vei trêce rîul striin. Şi de apa striină te dăpărteadză şi de la izvor striin să nu bêi, pentru ca multă vrême să trăieşti şi[6402] să să înmulţască ţie anii vieţii.⌋[6403]

Cap 10

1. Fiiul înţelept veselêşte pre părintele, şi fiiul nebun – voie rea maicei.
2. Nu vor folosi vistiêrele pre cei fără lêge, şi dreptatea mîntuiêşte den moarte.
3. Nu va omorî cu foame Domnul sufletul drepţilor, şi viaţa celor necuraţi o va surpa.
4. Meseretatea pre om smêreşte şi mîinile acelor vitêji îmbogăţesc.
5. ⌊Fiiul certat înţelept va fi şi pre cel nebun slugă îl va avea.⌋[6404]
6. Scăpă de căldură fiiul înţelept şi stricat de vînt să face la sêcere fiiul fără dă lêge.
7. Blagosloveniia Domnului – pre capul dreptului, şi gura celor necredincioşi o acopere plîngere fără vrême.
8. Pomenirea drepţilor – cu laude, şi numele celor necuraţi să stinge.

cel înţelept

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

ΚΑΠ. [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

9. Cel înțelept la inimă va priimi porîncele, iară cel fără strașină la budze îndrăpnicind să va împiedeca.
10. Cine mêrge prost, mêrge nădăjduind, și cel ce îndrăpnicêște căile lui să va cunoaște.
11. [6405]Cela ce face semn cu ochiul, cu vicleșug adună oamenilor voi rêle, iară cel ce mustră cu îndrăznire face pace.
12. [6406]Izvorul vieții – în mîna dreptului, și gura păgînului o va acoperi pierirea.
13. Ura rădică pricea, și pre toți ceia ce nu să pricesc ii va acoperi prieteșug.
14. Carele den budzele lui scoate înțelepciune, cu toiag bate pre omul greu la inimă.
15. Înțelepții vor ascunde simțirea și gura obraznicului apropie-să la sfărîmare.
16. Cîștigarea avuților – cetate tare și sfărîmarea celor necurați – meseretatea.
17. Faptele drepților viață fac și roadele celor necurați sînt[6407] păcatele.
18. Căile vieții păzêște învățătura și învățătura nemustrată rătăcêște.
19. Acopere vrajba budzele drêpte și cei ce scot sudălmi prea fără minte sînt.
20. Dentru cuvinte multe nu vei scăpa de păcat și, scumpindu-ți cuvintele, înțelept vei fi.
21. Argint lămurit – limba dreptului, și inima celui necurat să va sfîrși.
22. Budzele drepților știu înalte, iară cei fără minte cu lipsă mor.
23. Blagoslovenia Domnului – pre capul dreptului. Aceasta îmbogățêște și nu să va adaoge ei mîhnire întru inimă.
24. Cu rîsul nebunul face rêle, iară învățătura la om naște înțelepciune.
25. Cu pierirea cel necurat să poartă, și pofta dreptului – priimită.
26. Mergînd vivorul, piêre cel necurat, și dreptul, abătîndu-să, să mîntuiêște în vac.[6408]
27. În ce chip agurida la dinți – stricătoare și fumul la ochi, așa fărădălêgea celor ci să poartă cu ea.
28. Frica Domnului adaoge dzilele și anii necuraților să vor împuțina.
29. Zăbăvêște la drepți veseliia și nădêjdea necuraților piêre.
30. Întăritura săracului – frica Domnului și sfărîmare celor ce fac rêle.
31. Dreptul în vac nu să va slăbi și necurații nu vor lăcui pămîntul.
32. Gura dreptului pică înțelepciune și limba strîmbului piêre.
33. Budzele oamenilor drepți pică[6409] daruri și gura celor necurați să întoarnă.

Cap 11

1. Cumpenile viclêne – urîciune înaintea Domnului și cîntariul drept priimit la însuși.
2. Oriunde va întra sudalmă, acoló și necinste, și gura smeriților cerceteadză învățătura.
3. Săvîrșirea drêptelor va povățui pre înșii și împiedecătura nebăgăturilor în samă va prăda pre ei.
4. [6410]Nu vor folosi averile în dzua mîniei, și dreptatea va mîntui de la moarte. Murind dreptul, lăsă sămînță. Gata să face și bucuroasă pierirea necuraților.
5. ⌊Dreptatea nevinovatului îndrepteadză căile, și necurățiia cade asupra necurăției[6411]⌋[6412].
6. Dreptatea oamenilor drepți va mîntui pre ei și cu nesocotința să prind cei fără dă lêge.
7. [6413]Murind omul drept, n-au pierit nădêjdea, și fala necuraților au pierit.
8. Dreptul den vînat iêse, și pentru el să dă cel necurat.
9. Cu gura celor necurați – laț la cetățêni, și simțirea drepților – cu bună cale.
10. Întru bunătățile drepților să isprăvi cetatea, și întru pierirea necuraților – bucurie.
11. Cu blagosloveniia drepților să va înălța cetatea, și cu gura necuraților s-au săpat.
12. Batjocurêște pre citățêni cel lipsit de minte, și omul înțelept liniște poartă.
13. Omul îndoit la limbă dăscopere sfaturile întru adunare, și cel credincios la suflare ascunde lucrurile.
14. La carii nu iaste cîrmuire cad ca frundzele, și mîntuire iaste întru mult sfat.
15. Răul face rău cînd să va împreuna cu dreptul, și urăște sunetul întăriturei.
16. Muiêrea de bună treabă rădică bărbatului mărire, și scaunul necinstei iaste muiêrea urînd drêptele. De avuție lênișii lipsiți să fac, iară vitêjii razămă-să pre avuție.
17. La sufletul lui bine face omul milostiv și piêrde al său trup cel nemilostiv.
18. Necuratul face fapte strîmbe, și sămînța drepților – plata adevărului.
19. Fiiul drept să naște spre viață, și gonirea necuratului – spre moarte.
20. Urîte-s Domnului încîlcitele căi[6414] și priimiți sînt la el toți nevinovații în cale.
21. Asupra mîinii puind mîinile cu strîmbătate nu necinstit va fi de răotăți, și cel ce samănă dreptate lua-va plată credincioasă.
22. În ce chip iaste cercelul de aur în nasul scroafei, așa-i la fămêia îndrăpnică frîmsêțele.
23. Pofta drepților toată-i bună, și nădêjdea necuraților piêre.
24. Sînt carii ale lor samănă, ⌊carii⌋[6415]

mai multe

[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

ΚΕΦ. ΙΒ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

ΚΕΦ. ΙΓ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

mai mult fac, şi sînt cei ce adună ⌊cêle striine, carii⌋[6416] să împuţinează.
25. Sufletul ce să cuvintează tot iaste prost, şi omul mînios nu-i cu chip bun.
26. Cela ce ţine grîul, să-l lase pre el limbilor, şi blagosloveniia – în capul celuia ce dă.
27. Meşterşuguind bune, cearcă har bun, şi cercînd rêlele, îl vor apuca pre el.
28. [6417]Cela ce nădăjduiêşte pre avuţiia lui, acela va cădea, iară cela ce să apucă de drepţi, acela va răsări.
29. Cela ce nu să poartă împreună cu casa lui va moşteni vînturile, şi va sluji cel fără minte la cel înţelept.
30. Den roada dreptăţii odrăslêşte copaciul vieţii, şi să omorî fără vrême sufletile celor fără de lêge.
31. [6418]În vrême ce şi dreptul abiia să spăsêşte, cel necurat şi păcătos unde să va ivi?

Cap 12

1. Cela ce iubêşte învăţătura iubêşte simţirea, şi cel ce uraşte mustrările nebunu-i.
2. Mai bunu-i cel ce áflă har de la Domnul ⌊Dumnedzău⌋[6419] şi omul fără dă lêge dă va tăcea.
3. Nu va isprăvi omul dentru cel fără dă lêge, şi rădăcinile drepţilor nu să vor scoate.
4. Muiêrea bărbată – cunună bărbatului ei. În ce chip în lemn viêrmele, aşa pre[6420] bărbat piêrde muiêrea făcătoare de rêle.
5. Socotêlele drepţilor – judêţe şi necuraţii – vicleşuguri.
6. Cuvintele necuraţilor – vicleni[6421] la sînge, şi gura drepţilor va mîntui pre înşii.
7. Oriunde să va întoarce cel necurat să stinge, şi casele drepţilor vor rămînea.
8. Gura înţeleptului să laudă de bărbat, şi cel greu la inimă să batjocurêşte.
9. [6422]Mai bine-i omul întru necinste slujind şie, decît cinste pre sine puind şi lipsit fiind de pîine.[6423]
10. Dreptu îndură-să sufletilor dobitoacelor lui, iară ficaţii necuraţilor nemilostivi sînt.
11. [6424]Cela ce lucrează al său pămînt să va sătura de pîini, şi cei ce gonesc întru dăşert sînt nebuni.
12. ⌊Carele iaste dulce întru petrêcerile vinurilor, întru ale lui tării lăsa-va necinste⌋[6425].
13. Poftele necuraţilor rêle sînt, şi rădăcinile drepţilor – întru tării.
14. Pentru păcatul budzelor cade în laţuri păcătosul, şi alunecă dentru iale dreptul. ⌊Cela ce caută lin milui-să-va, şi cel ce va tîmpina întru porţi va năcăji sufletile⌋[6426].
15. Den roadele gurii sufletul omului să va sătura de bunătăţi şi răscumpărarea budzelor lui să va da lui.
16. Căile celor fără minte drêpte-s înaintea lor, şi ascultă sfaturile înţeleptul.
17. Nebunul întru acêeaşi dzi vestuiêşte urgiia lui, şi ascunde a lui necinste ⌊omul⌋[6427] viclean.
18. [6428]Dovedita credinţă vestui-va dreptul, şi mărturiia strîmbilor vicleană-i.
19. Sînt ceia ce dzic şi rănesc ca cu sabiia, şi limbile înţelepţilor vindecă.
20. Budzele adevărate isprăvăsc mărturiia, şi marturul iute limbă are strîmbă.
21. Vicleşugul – întru inima celui ce meşterşuguiêşte rêle, şi cei ce vor pacea să vor veseli.
22. Nu va plăcea dreptului nimic strîmbu, şi necuraţii să vor împlea de rêle.
23. Urîte-s Domnului budzele minciunoase, şi cel ce face credinţă crezut[6429] ii lîngă el.
24. Omul priceput – scaunul simţirei, şi inima celor fără minte va tîmpina la blăstămuri.
25. Mîna aleşilor birui-va pre lesne şi viclêni vor fi la pradă.
26. Groaznecul cuvînt inima omului turbură ⌊a dreptului⌋[6430], şi vêstea bună veselêşte pre îns.
27. Cunuscătoriul de sine drept al lui priêten va fi, ⌊iară gîndurile necuraţilor nesuferite-s. Pre cei ci greşesc ii vor goni rêlele⌋[6431], şi calea necuraţilor rătăci-va pre înşi.
28. Nu va nemeri vicleanul vînat, şi cîştigare cinstită – omul curat.
29. Întru căile dreptăţii – viaţă, şi căile pomenitorilor de rêle sînt spre moarte.

Cap 13

1. Fiiul isteţ – ascultător la tată-său, şi fiiul neascultător – întru pierire.
2. Den roadele dreptăţii mînca-va cel bun, şi sufletile celor fără de lêge pieri-vor fără vrême.
3. Cine păzêşte a sa gură păzêşte al său suflet, şi cel îndrăzneţ la budze înfricoşa-va pre sine.
4. Întru pofte iaste tot cela ce-i fără lucru, şi mîinile bărbaţilor – întru nevoinţă.
5. Cuvîntul strîmbu uraşte-l dreptul, şi necuratul ruşineadză-să şi nu va avea îndrăznire.
6. Dreptatea păzêşte pre cei nerăi, şi pre cei necuraţi răi-i face păcatul.
7. Sînt ceia ce îmbogăţesc pre sine neavînd nimic, şi sînt ceia ce smeresc pre sine cu multă avuţie.
8. Răscumpărarea a sufletului omului – avuţiia sa, şi săracul nu îngăduiêşte înfricoşarea.
9. [6432]Lumina la drepţi – pururea, şi lumina necuraţilor stinge-să. ⌊Sufletile viclêne rătăcescu-să întru păcate, şi drep-

ţii îndură-să

10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΕΦ. ΙΔ

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]

[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]

ții îndură-să și miluiesc.⌋[6433]
10. Răul cu sudalmă face rêle, și cei ce-s cunuscători de sine-s înțelepți.
11. [6434]Avêrea sîrguindu-să cu fărădălêgea mai puțînă să face, iară cela ce strînge șie cu bună credință să va înmulți.
12. Dreptul îndură-să și împrumutează. ⌊Mai bunu-i începînd a ajutori inimei decît cela ce să făgăduiêște și la nădêjde aduce.⌋[6435] Pentru că copaciul vieții – pofta bună.
13. Cine nu bagă în samă lucrul nebaga-să-va[6436] în samă de el, și cel ci să tême de porîncă, acela-i sănătos.
14. ⌊La fiiul viclean nimic nu iaste bun, iar la sluga înțeleaptă sporite lucruri vor fi și să va îndrepta calea lui⌋[6437].
15. Lêgea înțeleptului – izvorul vieții, și cel fără de minte de laț va muri.
16. Pricêperea bună dă har, ⌊iară a cunoaște lêgea iaste a cugetu bun⌋[6438], și căile celor nebăgători în samă – întru pierire.
17. Tot vicleanul face cu minte, iară cel fără minte[6439] întinse a sa răutate.
18. Împăratul dîrz cădea-va la rêle, și îngeru[6440] înțelept mîntui-va pre el.
19. Meseretatea și necinstea rădică-le învățătura, și cela ce păzêște mustrările să va mări.
20. Poftele necuraților îndulcesc sufletul și faptele necuraților dăparte-s de minte.
21. Cela ce mêrge împreună cu cei învățați învățat va fi, iară cela ce mêrge împreună cu cei fără minte cunoaște-să-va.
22. Pre cei ci greșesc goni-i-va rêlele, și pre cei drepți ii vor apuca bunele.
23. Omul bun va moșteni fiii fiilor și să agonisêște drepților avuțiia necuraților.
24. Drepții face-vor cu avuție ani mulți, și cei strîmbi pier degrabă.
25. [6441]Carele să scumpêște de toiag urаște pre fiiul lui, iară cela ce-l iubêște cu nevoință-l ceartă.
26. Dreptul, mîncînd, satură sufletul lui, și sufletile necuraților lipsite-s.

Cap 14

1. Înțelêptele muieri zidiră case, iară cêle nebune au săpat cu mîinile ei.
2. [6442]Cela ce mêrge drept tême-se de Domnul, iară cela ce șovăiêște în căile lui rușina-să-va[6443].
3. Den gura celor fără minte – toiag de sudalmă, și budzele înțelepților[6444] păzêște-i pre ei.
4. Unde nu-s boi, iêslele-s curate, și unde-s multe pîini, arătată-i vîrtutea boului.
5. Mărturiia credincioasă nu minte, [6445]și ațîță[6446] minciuni mărturiia minciunoasă.[6447]
6. Cerca-vei înțelepciunea la cei răi și nu o vei afla, și simți-rea lîngă cei înțelepți-i iușoară.
7. Toate-s împotrivă omului fără de minte. Armele simțirei – buzele înțelêpte.
8. Înțelepciunea isteților cunoaște-va căile lor, și gîndul celor fără minte – întru rătăcire.
9. Casele celor fără dă lêge datoare vor fi la curăție, și casele drepților priimite-s.
10. Inima omului – simțitoare, mîhnitoare[6448] sufletului său, cînd să veselêște, nu să amêstică cu sudalmă.
11. Casele necuraților stinge-să-vor și corturile celor ce isprăvăscu sta-vor.
12. [6449]Iaste cale carea să pare a fi dreaptă lîngă oameni, iară sfîrșiturile ei vin la fundul iadului.
13. Întru veselii nu să amêstică mîhnire, și săvîrșiturile bucuriei la plînsoare vin.
14. Dă căile lui împlea-să-va dîrzul la inimă, și dentru cugetile lui – omul bun.
15. Prostul crêde la tot cuvîntul, și vicleanul vine la căință.[6450]
16. Înțeleptul spămîntîndu-să abătutu-s-au de la rău, iar cel[6451] fără dă minte, nădăjduind șie, amestecắ -să cu cel fără dă lêge.
17. Iutele la mînie face fără de sfat, iară omul înțelept mult sufere.
18. Împărți-vor cei fără minte răutatea, și cei știutori vor birui simțirei.
19. Aluneca-vor răii înaintea celor buni, și necurații vor sluji porțile drepților.
20. Priêtenii vor urî pre priêtenii săraci, și priêtenii bogaților – mulți.
21. Cel ce necinstêște mêserul greșaște, și cela ce miluiêște pre săraci iaste fericit.
22. Rătăcindu-să ⌊strîmbii⌋[6452], meșterșuguiesc rêle, și mila și adevărul meșterșuguiescu-l bunii.
23. ⌊Nu știu mila și[6453] credința meșterii rêlelor,
24. Și milele și credințele – lîngă meșterii cei buni⌋[6454].
25. La tot cela ce grijaște iaste mult, iară cel dulce și fără durêre întru lipsă va fi.
26. Cununa înțelepților – avuția lor, iară zăbava celor fără dă minte rea-i.
27. Izbăvi-va den rêle sufletul mărturiia credincioasă, și ațîță minciuni vicleanul.
28. Întru frica Domnului – nădêjdea vîrtuții, și la fiii lui va părăsi razăm ⌊de pace⌋[6455].
29. Frica Domnului – izvorul vieții, și face a te abate den lațul morții.
30. Întru multă limbă – mărirea împăratului, și întru lipsirea nărodului – surparea sîlnicului.
31. Bărbatul mult îngăduitor multu-i la înțelepciune, iar cel puțîn la suflet tare-i fără minte.
32. Îmblîndzîtoriul[6456] mîniei bărbat

[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ГІ

1 Ф[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]

КАП. ДІ

Н[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]

– a inemei vraciu, şi cariul[6457] oaselor – inima simţitoare.
33. [6458]Cel ce năpăstuiêşte pre cel mêser întărîtă pre cel ce l-au făcut pre el, iară cela ce cinstêşte pre el miluiêşte pre sărac.
34. Întru răul lui să va împinge necredinciosul, şi cel ce nădăjduiêşte pre Domnul cu a lui curăţie dreptu-i.
35. Întru inimă bună a bărbatului odihni-să-va înţelepciunea, şi întru inima celor fără minte nu să pricêpe.
36. Dreptatea înalţă limba, şi împuţineadză[6459] fêliurile păcatele.
37. Priimit la împăratul sluga înţeleaptă şi cu a lui bună învîrtire rădícă-şi necinstea.

Cap 15

1. Urgiia piêrde şi pre cei înţelepţi, şi răspunsul supuindu-să întoarce mîniia, şi cuvîntul ce face voia rea rădícă urgii.
2. [6460]Limba înţelepţilor bune ştie, şi gura celor fără minte vestuiêşte rêle.
3. Întru tot locul ochii Domnului privescu pre cei răi şi pre cei buni.
4. Vindecarea limbei – copaciul vieţii, şi cela ce păzêşte pre ea împlea-să-va de duh.
5. Cel fără de minte batjocurêşte învăţătura părintelui şi cela ce păzêşte porîncele mai meşteru-i.
6. Întru dreptatea ce prisosêşte – vîrtute multă, şi cei necuraţi den toată rădăcina de pre pămînt vor pieri.
7. La casele drepţilor – vîrtute multă, şi roadele necuraţilor vor pieri.
8. Budzele înţelepţilor legate-s cu simţirea, şi inimile celor fără minte nu-s întemeiate.
9. [6461]Jirtva necuraţilor urîtă-i Domnului, şi rugile celor ci să îndrepteadză priimite-s lîngă el.
10. Urîciune-i Domnului căile necuratului, pre cei ce gonesc dreptatea-i iubêşte.
11. Învăţătura celui prost să cunoaşte de cei ci trec pre cale, şi cei ce urăsc mustrările mor grozav.
12. Iadul şi pierirea ivite-s lîngă Domnul; cum nu şi inimile oamenilor?
13. Nu va îndrăgi cel ne-nvăţat[6462] pre cel ce mustră pre el şi cu înţelepţii nu să va amesteca.
14. [6463]A inimii ce veselêşte faţa înflorêşte, şi fiind în voi rêle posomoraşte-să.
15. [6464]Inima dreaptă cearcă simţirea, şi gura acelor necertaţi va cunoaşte rêlele.
16. Toată vrêmea ochii răilor aşteaptă rêle, iar cei buni încetează pururea.
17. Mai bună-i parte mică cu frica Domnului decît vistiêre mari cu fără de frică.
18. Mai bunu-i ospăţul de legumi spre prieteşug şi har decît punere înainte de viţăl cu vrajbă.[6465]
19. Bărbatul mînios gătêşte războaie, iar cel îndălungat la mînie şi cea viitoare potoale. Mult îngăduitoriul om va stinge judeţe, şi cel necurat le rădică mai mult.
20. Căile celor ce şed fără de lucru sînt aşternute cu spini, iar a celor bărbaţi – bătute.
21. Fiiul înţelept veselêşte pre tată, şi fiiul fără minte batjocurêşte maica lui.
22. Cărările nebunului sînt lipsite de minte, şi omul înţelept îndreptînd va mêrge.
23. Covîrşesc cu gîndurile ceia ce necinstesc adunările, şi în inimile celor ce să sfătuiesc rămîne sfatul.
24. Şi nu va asculta cel rău ei, nici va zice desăvîrşit ceva bun la obşte.
25. Căile vieţii – socotêlele priceputului, pentru că, abătîndu-să dentru iad, să va mîntui.
26. Casele semeţilor le surpă Domnul, şi întări hotarul văduii.
27. Urîciune Domnului – gîndul strîmbu, şi graiurile curaţilor – cuvioase.
28. Piêrde pre sine cela ce ia dureri[6466], iar cela ce uraşte luările darurilor să mîntuiêşte.
29. ⌊Cu milele şi cu credinţele să curăţăsc păcatele, şi cu frica Domnului să abate tot de la rău.⌋[6467]
30. Inima drepţilor va cerceta credinţă, şi gura necuraţilor răspunde rêle.
31. ⌊Priimite de la Domnul – căile oamenilor drepţi, şi pren mijlocul lor şi vrăjmaşii priêteni să fac⌋[6468].
32. Dăparte lipsêşte Dumnedzău[6469] de la cei necuraţi, şi la rugile drepţilor ascultă.
33. ⌊Mai bună-i puţînă luare cu dreptate decît multe roduri cu strîmbătate.

Cap 16

1. Inima omului să gîndească drêpte, pentru ca de Dumnedzău să să tocmască paşii lui⌋[6470].
2. Văzînd ochiul, veselêşte inima, şi vêstea bună îngraşe oasele. ⌊Cela ce ascultă mustrările vieţii, întru mijlocul înţelepţilor vor petrêce⌋[6471].
3. Cela ce gonêşte învăţătura uraşte pre sine, şi cela ce păzêşte mustrările iubêşte sufletul lui.
4. Frica Domnului – învăţătura şi înţelepciunea, şi începătura mărirei va răspunde ei. ⌊Şi mêrge înainte la cei smeriţi mărirea⌋[6472].
5. Toate lucrurile smeritului ivite-s lîngă Dumnedzău, iară necuraţii întru dzua rea pier.[6473]
6. Necurat lîngă Dumnedzău – tot înaltul la inimă, şi asupra mîinii mîinile

puind pre

ΚΑΠ. ΖΙ.

puind pre strîmbul nu va fi nevinovat[6474].

7. Începături a căi bune – a face drêptele, şi priimite-s lîngă Dumnedzău mai vîrtos decît a jirtvui jirtve.
8. Cela ce cearcă pre Domnul afla-va minte cu dreptate,
9. Şi ceia ce drept îl cearcă pre el afla-vor pace.
10. Toate lucrurile Domnului – cu dreptate, şi să păzêşte păgînul la dzua rea.
11. Vraje-i pre budzele împăratului şi în judeţ nu va rătăci gura lui.
12. Pornire a cumpenii – dreptate lîngă Dumnedzău, şi faptele lui – cîntare drêpte.
13. Urîciune împăratului – cel ce face rêle, pentru că cu dreptate să gătêşte scaunul domniei.
14. Priimite-s la împăratul budzele drêpte şi cuvintele drêpte iubêşte ⌊Domnul⌋[6475].
15. Mîniia împăratului – îngerul morţii, şi omul înţelept va îmblîndzi pre el.
16. Întru lumina vieţii – fiiul împăratului, şi cei priimiţi lui – ca norul tîrdziu.
17. Cuiburile înţelepciunei – mai alese[6476] decît aurul şi cuiburile minţii mai alêse-s decît argintul.
18. Cărările vieţii abătu-să de la rêle şi îndălungarea vieţii – căile dreptăţii. ⌊Cel ce priimêşte învăţătura întru bune va fi şi cel ce păzêşte mustrările înţelepţi-să-va. Cine păzêşte ale sale căi păzêşte al său suflet şi iubind viaţa lui va opri gura lui.⌋[6477]
19. Mai nainte de surpare povăţuiêşte semeţiia şi înaintea căderii – gîndirea cea rea.
20. Mai bun iaste cel lin la mînie cu smerenie decît carele împarte prăzi cu dosăditorii. Priceputul întru lucruri aflători de bunătăţi şi nădăjduind pre Domnul fericitu-i.
21. Pre cei înţelepţi şi pricepuţi răi ii număsc, şi cei dulci la cuvînt mai mult vor audzi.
22. Izvorul vieţii – gîndire la cei ce o au, şi învăţătura celor fără minte rea iaste.
23. Inima înţeleptului gîndi-va cêlea dentru rostul lui, şi pre budze purta-va a cunoaşte pre sine.
24. Faguri de miêre – cuvintele bune, şi îndulcirea lor – leacul sufletului.
25. [6478]Sînt căi părîndu-să[6479] drêpte a fi la om, iară cêle de apoi a lor caută la fundul iadului.
26. Bărbatul întru ostenêle ostenêşte şie şi sîrguiêşte a lui[6480] pierire, însă cel îndrăpnic pre gura lui poartă pierirea.
27. Bărbatul fără minte sapă şie rêle şi pre budzele lui adună şie[6481] foc.
28. Bărbatul îndrăpnic trimite rêle şi luminători de vicleşug aţîţă răilor şi usăbêşte priêtenii.
29. Bărbatul fără dă lêge ispitêşte priêtenii şi-i poartă pre ei la căi nu bune.
30. Întărind ochii lui gîndêşte îndrăpniciuni şi muşcînd budzele lui alêge toate rêlele. ⌊Acesta-i cuptoriul răutăţii.⌋[6482]
31. Cununa fălii – bătrînêţele şi întru căile dreptăţii să află.
32. Mai bun iaste omul cel îndălungat de mînie decît cel vîrtucios ⌊şi bărbat înţelepciune avînd decît o arătură mare⌋[6483] şi cel ce biruiêşte urgiia decît cela ce ia cetate.
33. În sînuri vin toate la cei strîmbi, şi de la Domnul – toate drêptele.

Cap 17

1. Mai bine pîine cu bucurie[6484] cu[6485] pace, decît casă plină de multe bunătăţi şi strîmbe jirtve cu vrajbă.
2. Sluga înţeleaptă birui-va stăpînilor fără minte şi întru fraţi va împărţi părţi.
3. [6486]În ce chip să ispitêşte întru cuptor argintul şi aurul, aşa alêsele inimile lîngă Domnul.
4. Răul ascultă limba celor fără dă lêge, şi dreptul nu ia aminte la budzele minciunoase.
5. [6487]Cela ce batjocurêşte mêserul întărî́tă pre cel ce l-au făcut pre el, şi cel ci să bucură pre cel ce piêre nu să va dăzvinovăţi ⌊şi cel ce i să face milă milui-să-va⌋[6488].
6. Cununa bătrînilor – fiii fiilor şi fala fiilor – părinţii lor. ⌊Acelui credincios toată-i lumea cu bani, iar celui necredincios – nici un ban⌋[6489].
7. Nu să vor tocmi la cel fără minte budzele credincioase, nici la cel drept budze minciunoase.
8. Plata harurilor – învăţătura la cei ci să tribuiesc cu însă, şi, unde să va înturna, bună i să face calea.
9. Carele ascunde strîmbătăţile cearcă prieteşugul, şi carele uraşte a ascunde împarte pre priêteni şi pre rudenii.
10. Sfărî́mă înfricoşarea inima înţeleptului, şi cel fără dă minte, bătîndu-să, nu simte.
11. Prici va rădica tot răul, şi Domnul înger nemilostiv trimite lui.
12. Cădea-va grije la omul înţelept, şi cei fără minte socoti-vor rêle[6490].
13. [6491]Carele dă rêle pentru bune, nu să vor clăti rêlele dentru casa lui.
14. Volnicie dă cuvintelor începătura dreptăţii şi povăţuiêşte înaintea lipsei price şi vrajbă.
15. Carele drept judecă pre cel strîmb şi strîmbu pre cel drept – necurat şi urît lîngă Dumnedzău.
16. Pentru căci fură banii la cel fără minte? Pentru că a dobîndi înţelepciunea cel rău la inimă[6492] nu va putea.
17. ⌊Carele înaltă face casa lui cearcă surpare, iar cel ce şovăiêşte

18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

КАП. ГІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25

КАП. ДІ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6

a ştirea cădea-va la rêle⌋[6493].
18. La toată vrêmea priêteni să-ţi fie ţie, fraţii întru nevoi de folos să fie, pentru că pentru acêea să nasc.
19. Bărbatul fără minte bate în palme şi să veselêşte şie, ca şi cel ce să chezăşluiêşte cu chezăşie pre al său priêten, ⌊şi pre budzele lui foc agonisêşte⌋[6494].
20. Cel iubitor de păcat bucură-să la războaie; carele înaltă face a sa casă cearcă surpare.
21. ⌊Şi⌋[6495] cel vîrtos la inimă nu va tîmpina la bunătăţi, şi bărbatul ce pre lesne îşi primenêşte[6496] limba va cădea la rêle.
22. ⌊Şi inima celui fără minte – durêre la cel ce o are pre ea.⌋[6497] Nu să veselêşte părintele pre fiiul necertat, şi fiiul înţelept veselêşte pre maica lui.
23. [6498]Inima ce să veselêşte a fi sănătos face, şi a omului voieros usucă-i-să oasele.
24. Celuia[6499] ce ia daruri pre strîmbul în sînuri nu i să sporesc căile, şi necuratul abate-să căile dreptăţii.
25. Faţa-i pricepută a omului învăţat, şi ochii celui fără minte – pre marginile pămîntului.
26. Urgie părintelui – fiiul fără de minte şi durêre la cêea ce l-au născut pre el.[6500]
27. A păgubi pre omul drept nu iaste bun, nici curat a vicleni pre sîlnicii drepţii.
28. [6501]Carele să scumpêşte a scoate cuvîntu năsîlnic cunoaşte pre sine, şi mult îngăduitoriul[6502] bărbatul înţelept – ⌊mai bun decît cela ce nu cearcă a şti.⌋[6503]
29. Celui fără de minte întrebînd înţelepciunea, înţelepciune să va socoti; şi năuc pre sine făcînd părea-i-să-va înţelept să fie.

Cap 18

1. Bine cearcă bărbatul vrînd a să usăbi de priêteni, şi întru toată vrêmea ocărît iaste.
2. Nu-i dă treabă înţelepciunea la cel fără minte, pentru că mai vîrtos să trage de fără minte.
3. Cînd vine necuratul la adîncul rêlelor, dosădêşte şi vine lui necinstea şi ocara.
4. Apă adîncă – cuvîntul întru inima omului şi rîu săltînd[6504] şi izvorul vieţii.
5. A lăuda[6505] faţa necuratului nu iaste bine, nici curat a abate ce-i drept la judeţ.
6. Budzele celui fără minte aducu-l pre însul la rêle şi gura lui cea dîrză moarte chiamă.
7. Gura nebunului[6506] – surpare lui, şi budzele lui – laţ la sufletul lui.
8. Pre cei lêneşi ii biruiêşte frica şi sufletile celor ce-s bărbaţi şi fămei vor flămîndzi. Cela ce vindecă pre sine întru faptele lui frate iaste celui ce pre sine strică.
10. Dentru mărimea vîrtutei – numele Domnului; şi, la el alergînd, drepţii să înalţă.
11. Avêrea a omului bogat – cetate tare, şi mărirea ei mult umbrêşte.
12. Mai nainte de surpare să înalţă inima omului şi mai nainte de mărire să smerêşte.
13. Carele răspunde cuvîntu mai nainte de ce va audzi, fără minte iaste lui şi ocară.
14. Mîniia omului îmblîndzêşte sluga înţeleaptă; pre omul puţîn la suflet cine-l va suferi?
15. Inima înţeleptului cîştigă simţirea şi urechile înţelepţilor cearcă gîndirea.
16. Darea omului îl lărgêşte pre el şi lîngă sîlnici îl aşadză pre el.
17. Dreptul şie pîrîş întru dîntîiaşi graiu şi, daca-l va asupri pîrîşul, să mustră,
18. Şi pricele potolêşte a sorţului şi întru domni hotăraşte.
19. Frate de către frate ajutorindu-să, ca o cetate tare şi înaltă, şi toate ca o întemeiată împărăţime.
20. Den roadele gurii omului împle pîntecele lui şi de roadele budzelor lui sătura-să-va.
21. Moartea şi viaţa – în mîna limbei, şi cei ce opresc pre ea mînca-vor roadele ei.
22. [6507]Carele au aflat muiêre ⌊bună⌋[6508] aflat-au haruri şi luă de la Domnul îmblîndzire.
23. [6509]⌊Carele scoate pre muiêrea bună scoate cêle bune, şi cela ce ţine pre cea curvă fără minte-i şi necurat. Fără-mintea omului strică căile lui şi pre Dumnedzău vinuiêşte cu inima lui.
24. Rugi răspunde mêserul, şi cel bogat răspunde năsîlnic.
25. La bărbat a tovarăşilor – către tovărăşie şi iaste priêten lipindu-să mai presus decît fratele.

Cap 19

1. [6510]Mai bun iaste săracul mergînd întru prostimea lui decît strîmbul la budzele lui, şi acesta – fără de minte.
2. Şi-ncă fără dă ştiinţă sufletul nu iaste bun, şi cela ce sîrguiêşte cu picioarele greşaşte.
3. Fără-mintea omului strică căile lui şi pre Dumnedzău vinuiêşte cu inima lui.
4. Avuţiia adaoge priêteni mulţi, iar cel sărac şi de priêtenul ce-l are să părăsêşte.
5. [6511]Mărturiia minciunoasă nu va fi fără certare şi cel ce pîraşte pre strîmbul nu va scăpa.
6. Mulţi

slujesc

[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]

[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]

ΚΑΠ. Κ

Η [illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]

slujesc fêţele împăratului, şi tot răul face-să ocară omului.

7. Tot carele pre fratele sărac uraşte şi de priinţă dăparte va fi. ⌊Gîndirea bună la ceia ce o ştiu pre ea să va apropiia şi omul înţelept o va afla pre ea. Cela ce multe rêle face isprăvêşte răutatea.
8. Şi carele întărîtă cuvinte nu să va mîntui.⌋[6512] Cel ce cîştigă înţelepciune iubêşte pre sine şi carele păzêşte înţelepciunea afla-va cêle bune.
9. Mărturiia minciunoasă nu va fi necertată şi cine va aţîţa răutate piêre de ea.
10. Nu-i dă folos celui fără dă minte dăsfătăciunea şi dă va începe sluga cu semeţie a domni.
11. Milostivul bărbat mult[6513] îngăduiêşte şi fala lui vine asupra celor fără dă lêge.
12. A împăratului înfricoşare asêmenea-i cu răcnirea leului, şi ca roao pre iarbă, aşa-i îmblîndzirea lui.
13. Ruşine-i tatălui fiiul fără minte, şi nu-s curate rugile de la simbriia curvei.
14. Casă şi avêre împart părinţii la ficiori şi [6514]de la Domnul să lipêşte muiêrea la bărbat.
15. Sfiala oprêşte pre cel ce-i bărbat şi fămêie, şi sufletul celui fără de lucrul va flămîndzi.
16. Carele păzêşte porînca păzêşte al său suflet, iară cela ce hulêşte ale sale căi piêre.
17. Împrumuteadză lui Dumnedzău cel ce miluiêşte pre sărac şi după darea lui ii va răsplăti lui.
18. Ceartă pre fiiul tău pentru că aşa va fi cu bună nădêjde şi la semeţie nu te rădica cu sufletul tău.
19. Rău gînditoriul bărbat multe va păgubi şi, de va fi şi lacom, sufletul lui va adaoge.
20. Ascultă, fiiule, învăţătura tătîne-tău, pentru ca înţelept să te faci la cêle de apoi ale tale.
21. Multe gînduri-s întru inima omului şi sfatul Domnului întru vac rămîne[6515].
22. Roada la om – milosteniia. Mai bunu-i săracul drept decît bogatul minciunos.[6516]
23. Frica Domnului – la viaţa omului, iară cel fără frică petrêce-va întru locuri unde nu să socotêşte mintea.
24. [6517]Cela ce ascunde întru sînurile lui mîinile pre strîmbul, nici la gură nice într-un chip nu le va aduce pre iale.
25. [6518]Cel ucigaş bătîndu-să, cel fără de minte mai cuprindzător va fi şi, de vei mustra pre omul înţelept, socoti-va simţirea.
26. Cela ce necinstêşte pre tată şi leapădă pre maica lui ruşina-să-va şi ocărît va fi.
27. Fiiul părăsindu-să a păzi învăţătura tătîne-său dăprinde-va graiuri rêle.
28. Cela ce chezăşluiêşte copilul fără minte ruşina-va dreptatea şi gura celor necuraţi înghiţi-o-va judeţul.
29. Gătează-să celor nestîmpăraţi biciuri şi cazne de potriva celor fără de minte.

Cap 20

1. Nestîmpăratu-i vinul şi sămaţă-i beţiia şi tot stricătoriul nu va fi înţelept.
2. Nu să usăbêşte înfricoşarea împăratului dă mîniia leului, iar cel ce-l întărî́tă pre el ⌊şi să amêstică⌋[6519] greşaşte la al său suflet.
3. Mărire-i omului a urî sudălmile şi tot cel fără minte ca cu aceştia să împletêşte.
4. Ocărîndu-să lênevul, nu să va ruşina; aşa-i şi cel ci să împrumutează grîu la sêcere.
5. Apă adîncă – sfatul întru inima omului, şi omul înţelept o va stoci pre ea.
6. Mare ⌊lucru-i[6520]⌋[6521] omul şi cinstit bărbatul milostiv şi om credincios lucru-i a-l afla.
7. Carele petrêce nevinovat întru dreptate ferici̦ţi pre ficiorii lui va lăsa.[6522]
8. Cînd împărat drept va şedea pre scaun, nu să împotrivêşte întru ochii lui tot răul.
9. [6523]Cine să va făli curată să aibă inima? Au cine să va îndrăzni curat să fie de păcat?
10. [6524]⌊Celui ce grăiêşte rău pre[6525] tată au pre maică stinge-să-va luminătoriul şi luminele ochilor lui vedea-vor întunêrec.
11. Partea ce să sîrguiêşte dentru-ntîi întru cêle de apoi nu să va binecuvînta.
12. [6526]Să nu dzici „Plăti-voi nepriêtenului", ce îngăduiêşte pre Domnul pentru ca să ajute ţie.⌋[6527]
13. Cîntariul mare şi mic şi măsurile îndoite necurate-s înaintea Domnului; şi amîndoao, ⌊şi cela ce le face pre iale⌋[6528].
14. Întru tocmêlele lui împiedeca-să-va tinerelul cu cel curat şi dreaptă-i calea lui.
15. Urêchea aude şi ochiul vêde a Domnului lucruri şi amîndoao.
16. Nu iubi a cleveti, pentru ca să nu te rădici, ce dăşchide ochii tăi şi te satură de pîini.
17. „Rău, rău!" dzice cela ce cumpără şi, dacă să va duce, atunce să va făli.
18. Iaste de aur şi mulţime de pietri scumpe şi vase cinstite – budzele pricêperii.
19. Ia haina celui ce să chezăşluiêşte pentru cel striin şi striină ia zălog de la el.
20. Dulce-i la om pîinea minciunei şi apoi să va împlea gura lui de gonţi.
21. Gîndurile cu sfatul să întemeiază şi cu cîrmuiri

să face

22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΑ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΒ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]

să face războiul.

22. Cela ce dăscopere sfatul întru adunare mêrge cu doao limbi, şi cu cela ce lărgêşte budzele lui nu te amesteca.
23. Urîciune Domnului îndoit cîntariu şi cumpăna vicleană nu-i bine înaintea lui.
24. De la Domnul să îndrepteadză paşii la bărbat, şi pămînteanul cum ară putea socoti căile lui?
25. Laţ la omu curînd de ale sale ceva a sfinţi, pentru că după ce să va făgădui a să căi să face.
26. Vînturătoriul celor necuraţi – împăratul înţelept şi va pune preste ei roată.
27. Lumina Domnului – suflarea oamenilor, carele cearcă[6529] cămările pîntecelui.
28. Milosteniia şi adevărul pază-i împăratului şi vor împregiura cu dreptate scaunul lui.
29. Podoabă la tineri – înţelepciunea, şi mărirea bătrînilor – căruntêţele. Struncinături şi sfărîmături tîmpinắ-să la rêle şi rane la cămările pîntecelui.

Cap 21

1. În ce chip ii pornirea apei, aşa-i inima împăratului în mîna lui Dumnedzău. Oriunde va vrea să o plêce, acoló au plecatu-o pre ea.
2. Tot omul i să pare întru sine că-i drept şi îndrepteadză inimile Domnul.
3. [6530]A face drêpte şi a grăi adevăr mai plăcute-s lîngă Dumnedzău mai mult decît a jirtvelor sînge.
4. Mare-i la sudalmă cu gîndul cel dîrz la inimă, şi luminătoriul necuraţilor – păcatele.
5. Gîndurile celui ce săvîrşaşte numai sînt la prisosire, şi tot cela ce nu sîrguiêşte – numai la lipsă.
6. Cela ce isprăvêşte vistiêre cu limbă minciunoasă, deşarte gonêşte la laţurile morţii.
7. Pierirea la cei necuraţi să va priimi, pentru că nu vor a face cêle drêpte.
8. Cătră cei îndrăpnici, îndrăpnice căi trimite Dumnedzău, pentru că curate şi drêpte-s[6531] lucrurile lui.
9. [6532]Mai bine-i a lăcui la un unghiu descoperit decît în cêle văruite cu strîmbătate şi în casă de obşte.
10. Sufletul celui necurat poftêşte cêle rêle, nu să va milui nici unul dentru oameni.
11. Păgubindu-să cel nestîmpărat, mai ştiutor să face cel nerău şi, pricepînd, înţeleptul va priimi mintea.
12. [6533]Pricêpe-va dreptul inimile necuraţilor şi dăfaimă pre cei necuraţi întru rêle.
13. Carele astupă urechile lui ca să nu asculte pre cel bolnav, şi el va striga, şi nu va fi cel ce să-l asculte.
14. Darea pre ascuns întoarnă urgiile şi cel ci să scumpêşte de daruri mînie rădică mare.
15. Veseliia drepţilor – a face judêţe, şi cel curat necurat iaste lîngă făcătoriu de rău.
16. Bărbatul rătăcindu-să dentru calea dreptăţii întru adunarea uriiaşilor să va odihni.
17. Bărbatul lipsit iubêşte veseliia, iubind vinul şi untdălemnul spre avuţie.
18. ⌊Şi⌋[6534] curăţitura dreptului – cel fără lêge şi pentru cei drepţi – cel fără lêge.
19. [6535]Mai bine-i a lăcui în pămînt pustiiu decît cu muiêre sfadnică şi limbută şi vrăjmaşe.
20. Vistiêriul cel poftit odihni-să-va pre podul celui înţelept şi oamenii fără minte îl vor înghiţi pre el.
21. Calea dreptăţii şi a milosteniei afla-va viaţă şi mărire.
22. Cetăţi tari călcă înţeleptul şi surpắ tăriia preste carea nădăjduia necuraţii.
23. Cine păzêşte gura lui şi limba păzêşte den năcaz sufletul lui.
24. Dîrzul şi obraznicul şi mîndrul ciumă să cheamă, iar carele ţine minte răul fără lêge-i.
25. Poftele pre cel rău[6536] îl omoară, pentru că nu vor mîinile lui a face ceva.
26. Necuratul poftêşte toată dzua pofte rêle, şi dreptul miluiêşte şi să îndură fără scumpête.
27. [6537]Jirtvele necuraţilor urîciune-i Domnului, pentru fărădălêge le aduc pre iale.
28. Mărturiia minciunoasă piêre, şi bărbatul ascultător păzindu-să va grăi.
29. Necuratul bărbat cu obrăznicie stă înaintea fêţei, iar cel drept, acela va pricêpe căile lui.
30. Nu iaste înţelepciune, nu iaste vitejie, nu iaste sfat cătră cel necurat.
31. [6538]Calul să gătêşte la dzua războiului şi de la Domnu – lui ajutoriul.

Cap 22

1. [6539]Mai ales iaste numele bun decît avuţiia multă şi decît argintul şi aurul – harul bun.
2. Săracul şi bogatul s-au tîmpinat înde sine şi pre amîndoi Domnul i-au făcut.
3. Cel ce-i făcător de rêle, văzînd pre cel rău certîndu-să tare, să ceartă şi el, iar cei fără minte trecînd să păgubiră.
4. Neamul înţelepciunei – frica Domnului şi avuţiia şi mărirea şi viaţa.
5. Ciuline şi laţuri – întru căile cêle strîmbe, iar la cela ce păzêşte sufletul lui să va feri de la iale.
6. Înnoiêşte copilul după calea lui şi-ncă, de va şi îmbătrîni, nu să va depărta

de la ea

7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

[illegible] 28
[illegible] 29

КАП. КГ

Д[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22

de la ea.
7. Bogaţii vor stăpîni celor săraci, şi slugile la stăpînii lor vor împrumuta.
8. Cel ce samănă rêle va secera nu bune şi rana faptelor lui va săvîrşi. ⌊Pre omul blînd şi dătător iubêşte-l Dumnedzău şi dăşertarea lucrurilor lui va săvîrşi.⌋[6540]
9. Cela ce miluiêşte pre sărac, el să va hrăni; pentru că dentru[6541] pîinele lui au dat săracului. ⌊Biruinţă şi cinste cîştigă cela ce daruri dă, însă sufletul ia a celor ce le au.⌋[6542]
10. Scoate dentru adunare[6543] pre ucigaş şi va ieşi cu însul pricea, pentru că, cînd va şedea întru adunare, pre toţi necinstêşte.
11. Iubêşte Domnul curatele inimi şi priimiţi lui – toţi curaţii întru căile lor. Cu budzele va paşte împăratul.
12. ⌊Şi⌋[6544] ochii Domnului păzesc simţirea şi dăfaimă cuvintele cêle fără dă lêge.
13. Vinuiêşte [6545]şi dzice cel lênеş: „Leu iaste[6546] întru căi şi întru uliţe ucigaş.
14. Lac adînc – gura celui fără dă lêge, şi cela ce s-au urît de cătră Domnul va cădea la el. ⌊Sînt căi rêle înaintea omului şi nu iubêşte ca să să întoarcă de la iale, şi a să întoarce tribuie dentru calea şuvăită şi rea.⌋[6547]
15. Negîndirea zboară inima tînărului şi toiagul a învăţăturei departe-i de la el.
16. Cela ce năpăstuiêşte pre sărac multe face ale sale⌊rêle⌋[6548] şi dă bogatului pre mai puţîn.
17. La cuvintele înţelepţilor apropie a ta urêche şi ascultă alor mêle cuvinte şi a ta inimă aşază-o, pentru ca să cunoşti
18. Căci buni sînt şi, dă vei pune pre ei[6549] la inima ta, veseli-te-vor odată pre budzele tale,
19. Pentru ca să ţi să facă ţie pre Domnul nădêjdea şi vei cunoaşte ţie calea lui.
20. Şi tu scrii[6550]-le pre iale ţie întreit la sfat⌊şi la gînd⌋[6551] şi la ştiinţă,⌊pre lărgimea inemei tale⌋[6552].
21. Învăţu-te, dară, adevărat cuvînt şi minte bună a asculta, ca să răspundzi tu cuvînt a adevărului celor ce pre tine întreabă.
22. Nu sili pre mêser pentru că sărac iaste şi să nu necinsteşti pre cel slab întru porţi.
23. Pentru că Domnul va judeca al lui judeţ şi va izbăvi al tău fără facere suflet.
24. Nu fii priêten[6553] la omul mînios şi cu priêten mînios nu te amesteca,
25. Pentru ca să nu înveţi dentru căile lui şi vei lua laţuri la al tău suflet.
26. Nu da pre tine la chezăşie ruşinîndu-te de faţă,
27. Pentru că, de nu vei avea de unde să plăteşti, lua-vor aşternutul cel de supt coastele tale.
28. [6554]Nu rădica hotarăle vêcinice carele au pus părinţii tăi.
29. Vederosul om şi iute întru lucrurile lui la împăraţi trebuie a dvori şi să nu dvorească la oameni lênеşi.

Cap 23

1. De vei şedea a cina pre masa sîlnicului[6555], cu gîndul gîndêşte cêle ce să pun înainte-ţi,
2. Şi pune mîna ta, ştiind cum ca acêstea trebuie tu să găteşti. Iar dă eşti mai nesăţios,
3. Nu pofti bucatelor lui, pentru că acêstea să ţin de viaţă minciunoasă.
4. Nu te întinde, fiind mêser, cu cel avut, şi cu al tău gînd lipsêşte-te.
5. Dă vei pune al tău ochiu cătră el, nicăiuri nu să va ivi, pentru că s-au făcut lui áripi ca unui vultur şi să întoarce la casa celui ce stă înaintea lui.
6. Nu cina împreună cu omul zavistnic, nici pofti de bucatele lui.
7. Pentru că, în ce chip cine va înghiţi păr, aşa mănîncă şi bea. Nici cătră tine să-l bagi pre el
8. Şi să mănînci pîinea ta cu el, pentru că va borî pre ea şi va strica pre cuvintele tale cêle bune.
9. La urêchile celui fără minte nimic să nu zici, pentru ca să nu[6556] batjocurească pre cêle înţelêpte cuvinte ale tale.
10. [6557]Să nu muţi hotarăle vêcinice şi la agonisita sărăimanilor să nu întri,
11. Pentru că cela ce mîntuiêşte pre ei tare iaste şi va judeca judeţul lor împreună cu tine.
12. Dă la învăţătură inima ta şi urêchile tale le gătêşte la cuvintele simţirei.
13. [6558]Nu lipsi a certa pruncul, căci dă-l vei lovi pre el cu toiag, nu va muri.
14. Pentru că tu îl vei lovi pre el cu toiag şi sufletul lui den moarte vei mîntui.
15. Fiiule, dă ţi să va face inima ta înţeleaptă, veseli-vei şi pre a mea inimă.
16. Şi întru dăprinderea cuvintelor ale tale budze cătră ale mêle budze, dă vor fi drêpte.
17. [6559]Nu rîvnească inima ta păcătoşilor, ce întru frica Domnului fii toată dzua.
18. Pentru că, de le vei păzi pre acêstea, fi-ţi-vor ţie nepoţi, şi nădêjdea ta nu să va depărta.
19. Ascultă, fiiule, şi fă-te înţelept şi îndrepteadză gîndurile a inemei tale.
20. Nu fii beţiv, nici te întinde la sfaturi şi la cumpărăturile cărnii;
21. Pentru că tot curvariul şi beţivul va sărăci şi să va îmbrăca rumpte şi dăzmăţat tot somnorosul.
22. Ascultă, fiiule, de

[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КД.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]

părintele cela ce te-au născut şi nu huli căci au îmbătrînit maică-ta.
23. Adevărul cîştigă şi nu lepăda înţelepciunea şi învăţătura şi pricêperea.
24. Bine hrănêşte tatăl drept şi pre fiiul înţelept veselêşte-să sufletul lui.
25. Veselească-să tatăl şi maica pre tine şi bucure-se cêea ce te-au născut.
26. Dă-mi, fiiule, a ta inimă şi ai tăi ochi ale mêle căi să le păzească,
27. Pentru că cadă surpată iaste casa striină şi fîntînă strîmptă striină.
28. Pentru că acesta degrabă piêre şi tot cel fără dă lêge va pieri.
29. La cine-i vai? La cine-i gîlceavă? La cine-s judêţe? La cine-s voi rêle şi rule? La cine-s înfrînturile în zadar? Ai cui sînt ochii urduroşi?
30. Au nu celor ce zăbăvăsc întru vinuri? Au nu celor ce urmadză unde băuturi să fac? Nu vă îmbătaţi cu vin, ce vă vorbiţi cu oameni drepţi şi voroviţi întru primblări.
31. Pentru că, dă vei da la păhară şi la potire ochii tăi, mai apoi vei îmbla mai gol decît un pilug.
32. Şi mai apoi ca de şarpe rănit să întinde şi ca de la cherast să varsă lui veninul.
33. Ochii tăi cînd vor vedea striină, atuncea gura ta va grăi strîmbe.
34. Şi vei zăcea ca în inima mării şi ca un cîrmaci la multă furtună
35. Şi vei grăi: „Bătea-mă şi nu am durut şi mă batjocuriră. Şi eu nu ştiiam cînd mînecatul va fi pentru ca, venind, voi cerca cu carii voi mêrge împreună".

Cap 24

1. [6560]Fiiule, să nu te potriveşti la oamenii răi, nici să pofteşti a fi cu înşii.
2. Pentru că minciunoase cugetă inima lor şi ostenêle budzele lor grăiesc.
3. Cu înţelepciunea să zidêşte casă şi cu pricêperea să îndrepteadză.
4. Cu simţirea să împlu cămările de toată avuţiia cinstită şi bună.
5. Mai bunu-i înţeleptul decît vîrtuciosul şi omul ce are minte decît o arătură mare.
6. Cu cîrmuirea să face războiul şi ajutoriul iaste cu inima cea sfătuitoare.
7. Înţelepciunea şi gîndul bun – întru porţile înţelepţilor. Înţelepţii nu să abat den lêgea Domnului,
8. Ce socotesc întru adunări. La cei necertaţi tîmpină moartea
9. Şi moare cel fără minte întru păcate. Necurăţiia iaste[6561] la omul pierdzător.
10. Pîngări-să-va întru dzua rea şi întru dzua năcazului pînă unde să va sfîrşi.
11. [6562]A izbăvi pre ceia ci să aduc la moarte şi a răscumpăra pre cei ci să întind nu te scumpi.
12. Şi de vei zice: „Nu ştiu pre acesta", să ştii că Domnul inimile tuturor cunoaşte şi cela ce au zidit suflare la toţi, acela ştie toate, carele va răsplăti la fieştecarele după faptele lui.
13. Mănîncă miêre, fiiule, pentru că-i bun fagurul, pentru ca să ţi să îndulcească gîltanul,
14. Pentru că aşa vei simţi înţelepciunea la al tău suflet. Pentru că, dă vei afla, fi-va bună săvîrşirea ta şi nădêjdea nu te va părăsi.
15. Să nu apropii la necurat păşunea drepţilor, nici să te amăgeşti cu saţiul pîntecelui,
16. Pentru că de 7 ori va cădea dreptul şi să va scula, iară cei necuraţi vor slăbi întru rêle.
17. De va cădea nepriêtenul tău, să nu te bucuri pre el şi întru împiedecarea lui nu te înălţa,
18. Căci va vedea Domnul şi nu-i va plăcea lui şi va întoarce mîniia lui de la însul. [6563]Nu te bucura pre ceia ce fac rău,
19. [6564]Nici rîvni pre cei păcătoşi,
20. Pentru că nu să vor face nepoţi la cei răi şi lumina celor necuraţi stinge-să-va.
21. Tême-te de Dumnedzău, fiiule, şi de împăratul, şi nici unuia dentru ei să nu neasculţi.
22. Pentru că fără vêste vor plăti spre cei necuraţi, şi caznele amînduróra cine le ştie? Acêstea dzic voao, înţelepţilor:
23. [6565]A cunoaşte faţa la judeţ nu iaste bine.
24. [6566]Cela ce au dzis necuratului: „Drept iaste", blăstămat năroadelor va fi şi urît la limbi.
25. Şi cei ce mustră mai buni să vor arăta, şi preste ei va veni blagoslovenia bună.
26. Şi budzele vor iubi carele vor răspunde cuvinte bune.
27. Găteadză la ieşire faptele tale şi te gătêşte la ţarină şi pasă denapoia mea şi vei de iznoavă zidi casa ta.
28. Nu fii minciunoasă mărturie pre al tău citâţean, nici te lărgi cu ale tale budze.
29. [6567]Să nu dzici: „În ce chip au făcut mie, face-i-voi lui şi-i voi plăti lui carele m-au năpăstuit".
30. Ca o arătură – omul fără minte şi ca viia – omul lipsit de minte.
31. Dă-l vei lăsa pre el, ţălăni-să-va şi va îmburuiena tot şi să face părăsit şi îngrădirile pietrilor lui să sapă de tot.
32. Apoi eu m-am căit. Căutat-am ca să aleg învăţătura.
33. [6568]Puţin în somnu şedzu, puţin adormitedzu şi puţin îmbrăţăşedzu cu mîinile pieptul. Şi de vei face aceasta,
34. Veni-va mergînd

înainte

ΚΑΠ. ΚΕ

Αὗται αἱ παιδεῖαι Σολομῶντος αἱ ἀδιάκριτοι,
1 ἃς ἐξεγράψαντο οἱ φίλοι Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας.
2 Δόξα θεοῦ κρύπτει λόγον· δόξα δὲ βασιλέως τιμᾷ πράγματα.
3 Οὐρανὸς ὑψηλός, γῆ δὲ βαθεῖα, καρδία δὲ βασιλέως ἀνεξέλεγκτος.
4 Τύπτε ἀδόκιμον ἀργύριον, καὶ καθαρισθήσεται καθαρὸν ἅπαν.
5 Κτεῖνε ἀσεβεῖς ἐκ προσώπου βασιλέως, καὶ κατορθώσει ἐν δικαιοσύνῃ ὁ θρόνος αὐτοῦ.
6 Μὴ ἀλαζονεύου ἐνώπιον βασιλέως, μηδὲ ἐν τόποις δυναστῶν ὑφίστασο·
7 κρεῖσσον γάρ σοι τὸ ῥηθῆναι, ἀνάβαινε πρός με, ἢ ταπεινῶσαί σε ἐν προσώπῳ δυνάστου. ἃ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου, λέγε.
8 Μὴ πρόσπιπτε εἰς μάχην ταχέως, ἵνα μὴ μεταμεληθῇς ἐπ' ἐσχάτων· ἡνίκα ἄν σε ὀνειδίσῃ ὁ σὸς φίλος,
9 ἀναχώρει εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ καταφρόνει,
10 μή σε ὀνειδίσῃ μὲν ὁ φίλος· ἡ δὲ μάχη σου καὶ ἡ ἔχθρα οὐκ ἀπέσται, ἀλλ' ἔσται σοι ἴση θανάτῳ. Χάρις καὶ φιλία ἐλευθεροῖ, ἃς τήρησον σεαυτῷ, ἵνα μὴ ἐπονείδιστος γένῃ· ἀλλὰ φύλαξον τὰς ὁδούς σου εὐσυναλλάκτως.
11 Μῆλον χρυσοῦν ἐν ὁρμίσκῳ σαρδίου, οὕτως εἰπεῖν λόγον.
12 Εἰς ἐνώτιον χρυσοῦν σάρδιον πολυτελὲς δέδεται, λόγος σοφὸς εἰς εὐήκοον οὖς.
13 Ὥσπερ ἔξοδος χιόνος ἐν ἀμήτῳ κατὰ καῦμα ὠφελεῖ, οὕτως ἄγγελος πιστὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτόν· ψυχὰς γὰρ τῶν αὐτῷ χρωμένων ὠφελεῖ.
14 Ὥσπερ ἄνεμοι καὶ νέφη καὶ ὑετοὶ ἐπιφανέστατοι, οὕτως οἱ καυχώμενοι ἐπὶ δόσει ψευδεῖ.
15 Ἐν μακροθυμίᾳ εὐοδία βασιλεῦσι, γλῶσσα δὲ μαλακὴ συντρίβει ὀστᾶ.
16 Μέλι εὑρὼν φάγε τὸ ἱκανόν, μήποτε
17 πλησθεὶς ἐξεμέσῃς. Σπάνιον εἴσαγε σὸν πόδα πρὸς τὸν σεαυτοῦ φίλον, μήποτε πλησθείς σου
18 μισήσῃ σε. Ῥόπαλον καὶ μάχαιρα καὶ τόξευμα ἀκιδωτόν, οὕτως καὶ ἀνὴρ ὁ καταμαρτυρῶν τοῦ φίλου αὐτοῦ μαρτυρίαν ψευδῆ.
19 Ὁδὸς κακοῦ καὶ ποὺς παρανόμου ὀλεῖται
20 ἐν ἡμέρᾳ κακῇ. Ὥσπερ ὄξος ἕλκει ἀσύμφορον, οὕτως προσπεσὸν πάθος ἐν σώματι καρδίαν λυπεῖ. Ὥσπερ σὴς ἱματίῳ καὶ σκώληξ ξύλῳ, οὕτως λύπη ἀνδρὸς βλάπτει καρδίαν.
21 Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν·
τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, 22
ὁ δὲ κύριος ἀνταποδώσει σοι ἀγαθά. Ἄνεμος βορέας ἐξεγείρει νέφη, 23
πρόσωπον δὲ ἀναιδὲς γλῶσσαν ἐρεθίζει. Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐπὶ γωνίας δώματος, 24
ἢ μετὰ γυναικὸς λοιδόρου ἐν οἰκίᾳ κοινῇ.
Ὥσπερ ὕδωρ ψυχρὸν ψυχῇ διψώσῃ προσηνές, 25
οὕτως ἀγγελία ἀγαθὴ ἐκ γῆς μακρόθεν. Ὥσπερ εἴ τις 26
πηγὴν φράσσοι καὶ ὕδατος ἔξοδον λυμαίνοιτο, οὕτως ἄκοσμον δίκαιον πεπτωκέναι ἐνώπιον ἀσεβοῦς. 27
Ἐσθίειν μέλι πολὺ οὐ καλόν, τιμᾶν δὲ χρὴ λόγους ἐνδόξους. 28
Ὥσπερ πόλις τὰ τείχη καταβεβλημένη καὶ ἀτείχιστος, 29
οὕτως ἀνὴρ ὃς οὐ μετὰ βουλῆς τι πράσσει ∴

ΚΑΠ. ΚϚ

Ὥσπερ δρόσος ἐν ἀμήτῳ καὶ ὥσπερ ὑετὸς ἐν θέρει, 1
οὕτως οὐκ ἔστιν ἄφρονι τιμή. Ὥσπερ ὄρνεα πέταται καὶ στρουθοί, 2
οὕτως ἀρὰ ματαία οὐκ ἐπελεύσεται οὐδενί. Ὥσπερ μάστιξ 3
ἵππῳ καὶ κέντρον ὄνῳ, οὕτως ῥάβδος ἔθνει παρανόμῳ. Μὴ ἀποκρίνου 4
ἄφρονι πρὸς τὴν ἐκείνου ἀφροσύνην, ἵνα μὴ ὅμοιος γένῃ αὐτῷ. Ἀλλὰ ἀποκρίνου 5
ἄφρονι κατὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ φαίνηται σοφὸς παρ' ἑαυτῷ.
Ἐκ τῶν ἑαυτοῦ ποδῶν ὄνειδος πίεται 6
ὁ ἀποστείλας δι' ἀγγέλου ἄφρονος λόγον. Ἀφελοῦ 7
πορείαν σκελῶν, καὶ παροιμίαν ἐκ στόματος ἀφρόνων. Ὃς ἀποδεσμεύει 8
λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν.
Ἄκανθαι φύονται ἐν χειρὶ τοῦ μεθύσου, 9
δουλεία δὲ ἐν χειρὶ τῶν ἀφρόνων. Πολλὰ χειμάζεται 10
πᾶσα σὰρξ ἀφρόνων, συντρίβεται γὰρ ἡ ἔκστασις αὐτῶν.
Ὥσπερ κύων ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἔμετον 11
καὶ μισητὸς γένηται, οὕτως ἄφρων τῇ ἑαυτοῦ κακίᾳ ἀναστρέψας ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν. Ἔστιν αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχύνη δόξα καὶ χάρις.
Εἶδον ἄνδρα δόξαντα παρ' ἑαυτῷ σοφὸν εἶναι, 12
ἐλπίδα μέντοι ἔσχε μᾶλλον ἄφρων αὐτοῦ. Λέγει ὀκνηρὸς ἀποστελλόμενος εἰς ὁδόν, 13
λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν δὲ ταῖς πλατείαις φονευταί. Ὥσπερ θύρα 14

στρέφεται

înainte meseretatea ta şi lipsa ca un bun alergător.

Cap 25

1. Acêstea-s pildele lui Solomon, cêle nealêse, carele au scris priêtenii Ezechíei, împăratului Iúdei.
2. Mărirea lui Dumnedzău ascunde cuvîntu şi mărirea împăratului cinstêşte porînca lui.
3. Ceriul ii înalt şi pămîntul adîncu şi inima împăratului – neoblicită.
4. Bate argintul nelămurit şi să va curăţi curat de tot.
5. Ucide pre necuraţi dentru faţa împăratului şi să va isprăvi întru dreptate scaunul lui,
6. Nu te mîndri înaintea împăratului, nici în locurile silnicilor sta.
7. Pentru că [6569]mai bine-i ţie a să zice a te sui decît a te smeri întru faţa sîlnicului. Carele au văzut ochii tăi ⌊dzi⌋[6570].
8. Nu cădea la sfadă de sîrg, pentru ca să nu te căieşti mai apoi. Cînd te va ocărî al tău priêten,
9. Ferêşte-te înapoi, nu huli, ca să nu te ocărască priêtenul,
10. Şi sfada ta şi vrajba ta nu să va depărta, ce va fi ţie atocma cu moartea. Harul şi prieteşugul mîntuiêşte pre carele întăreşte-l ţie, pentru ca nu ocărît să fii, ce păzêşte căile tale bine primenindu-le.
11. Măr de aur întru şirag de sardion, aşa-i a dzice cuvîntu la cêle ce să cuvin lui.
12. La cercel de aur sardion de mult preţ iaste legat; cuvîntu înţelept – la bună ascultătoare urêche.
13. În ce chip ieşirea omătului la sêcere pre arşîţă folosêşte, aşa-i vestitoriul credincios pre cei ce l-au trimis pre el, pentru că[6571] sufletile celor ci să tribuiesc cu el folosêşte.
14. Cumu-s vînturile şi norii şi ploi prea lucii, aşa-s cei ci să fălesc pre dare minciunoasă.
15. [6572]Întru îndălungarea mîniei – sporiul împăratului şi limba moale zdrobêşte oase.
16. Miêre aflînd, mănîncă cîtu-i destul, pentru ca nu cîndai, împlîndu-te, vei borî.
17. Rar bagă al tău picior către al tău priêten, ca nu cînd săturîndu-se de tine urî-te-va.
18. Băţu şi sabiia şi săgeata fără de smîrdă, aşa-i omul carele mărturisêşte asupra priêtenului lui mărturie minciunoasă.
19. Calea răului şi piciorul celui fără dă lêge pieri-va întru dzua rea.
20. În ce chip oţătul la rană-i nefolositor⌊şi fumul la ochi⌋[6573], aşa cădzînd vătămare[6574] în trup, inima voierează.
21. ⌊În ce chip carea întru haină şi viêrmele la lemn, aşa voia rea a omului strică inima⌋[6575].
22. [6576]De-i flămînd vrăjmaşul tău, hrănêşte-l pre el, de-i e sête, adapă-l pre el.
23 Pentru că, făcînd aceasta, cărbuni de foc vei grămădi preste capul lui şi Domnul îţi va răsplăti ţie bune.
24. Vîntul crivăţ rădică norii şi obrazul obraznic limba întărîtă.
25. [6577]Mai bine-i a lăcui într-un unghiu de pod decît cu muiêre suduitoare întru casă de obşte.
26. În ce chip apa rêce la sufletul însătat iaste dulce, aşa-i vêstea bună den pămînt departe.
27. În ce chip neştine de va astupa izvor şi a apei ieşire va strica, aşa-i nepodobit a cădea dreptul înaintea necuratului.
28. [6578]A mînca miêre multă nu iaste bine. Tribuie a cinsti cuvintele slăvite.
29. În ce chip cetatea la ziduri surpată şi nezidită, aşa-i bărbatul carele nu cu sfat ceva face.

Cap 26

1. În ce chip roao la sêcere şi în ce chip ploaia vara, aşa nu iaste la cel fără minte cinste.
2. În ce chip pasările zboară şi vrabiile, aşa blăstăm întru dăşert nu va veni asupra nimărui.
3. În ce chip biciul la cal şi boldul la măgar, aşa-i toiagul la limba fără dă lêge.
4. Nu răspunde la cel fără de minte după nebuniia lui, pentru ca să nu te faci asêmenea lui,
5. Ce răspunde celui nebun către nebuniia lui, pentru ca să nu să pară înţelept lîngă sine.
6. Dentru căile lui ocară face cela ce au trimis pren vestitor fără minte cuvînt.
7. Ia mêrgerea vinelor şi fărădălêgea den rostul celor fără de minte.
8. Cela ce leagă piatră în praştie asamănă-să[6579] celuia ce dă celui fără minte mărire.
9. Ghimpi crescú întru mîna beţivului şi robimea[6580] întru mîna celui fără de minte.
10. Mult să învăluiêşte tot trupul acelor fără minte, pentru că să va surpa întristarea lor[6581].
11. [6582]În ce chip cîinele cînd va veni pre a sa borîtură şi urît va fi, aşa cel fără de minte, cu răul său întorcîndu-să la al lui păcat. ⌊Iaste ruşine aducînd păcat şi iaste ruşine – mărire şi har⌋[6583].
12. Văzui bărbat ce i să păru a fi lîngă sine înţelept, însă nădêjde avu mai mult cel fără minte decît el.
13. [6584]Dzice lênешul, trimiţîndu-să la cale: „Leu ii[6585] întru căi şi întru uliţe ucigaşi".
14. În ce chip uşa

să întoarce

[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΖ.

1 Η [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΗ.

să întoarce la ţîţînă, aşa – lêneşul pre patul lui.

15. [6586]Ascundzînd lêneşul mîna întru sînul lui, nu poate să o aducă la gură.

16. Mai înţelept şie lêneşul i să pare decît cel ce întru săturare duce vêste.

17. În ce chip cela ce ţine de coadă cîinelui, aşa-i cela ce stă înainte pentru judecată striină.

18. În ce chip cei ce ispitesc pun înainte cuvinte la oameni şi cela ce va tîmpina cuvîntului întîi să va împiedeca,

19. Aşa toţi cei ce îmbărbăteadză pre ai lor priêteni şi cînd să vor să vedea dzic că „Jucînd am făcut".

20. Întru multe lêmne odrăslêşte focul şi unde nu iaste iute la mînie, potoală-să sfada.

21. [6587]Grătar la cărbuni şi lêmne la foc, şi omul suduitor – spre gîlceava sfădii.

22. [6588]Cuvintele oteşitorilor[6589] moi-s şi aceştia bat la cămările ficaţilor.

23. Argintul dîndu-să cu vicleşug ca hîrbul să să socotească. Budzele viclêne inima acopere[6590] rea.

24. Cu budzele toate le priimêşte jeluindu-să vrăjmaşul şi întru inimă meşterşuguiêşte vicleşuguri.

25. Măcar de ţi s-ar ruga vrăjmaşul cu glas mare, să nu-l asculţi, pentru că 7 vicleşuguri sînt întru sufletul lui.

26. Cine ascunde vrajba încheagă vicleşug şi descopere ale sale greşale cel binecunoscut întru adunare.

27. [6591]Cela ce sapă groapă aproapelui său va cădea întru ea şi cel ce tăvălêşte piatră, preste el să va tăvăli.

28. Limba minciunoasă uraşte adevărul şi gura cea fără straşină face neaşezări.

Cap 27

1. Nu te făli spre cêle de mîine, pentru că nu ştii ce va naşte cêea ce vine.
2. Laude-te aproapele-ţi, şi nu a ta gură; striin, şi nu ale tale budze.
3. [6592]Greu ii piiatra şi cu nevoia purtată arina, şi urgiia celui fără minte mai grea-i decît amîndoao.
4. Nemilostiva mînie şi iutea urgie, ce nimic nu rabdă rîvnirea.
5. Mai bune-s mustrările descoperindu-să decît priinţa ascunsă.
6. Mai vrêdnice ⌊sînt⌋[6593] de credinţă ranele priêtenului decît sărutările cêle de bunăvoie a vrăjmaşului.
7. Suflet întru săturare fiind batjocurêşte fagurii, şi sufletul ce-i la lipsă şi cêle amară dulci să par.
8. În ce chip cînd pasărea va zbura dentru al său cuibu al lui, aşa omul să robêşte cînd să înstreineadză de la ale sale locuri.
9. Cu miruri şi cu vinuri şi cu tămîi să veselêşte inima[6594] şi să sparge de primejdii sufletul.
10. Pre priêtenul tău sau pre priêten părintesc să nu-l părăseşti şi la casa fraţine-tău să nu întri nenorocind. Mai bunu-i priêtenul aproape decît frate lăcuind dăparte.
11. Înţelept fă-te, fiiule, pentru ca să ţi să veselească inima ta şi întorcînd de la tine ocărîtele cuvinte.
12. Marghiolul, rêlele viind, să ascunse, iar cei fără minte, mergînd, pagubă vor plăti.
13. [6595]Ia haina lui, pentru că au trecut mătalnicul, carele cêle striine strică.
14. Carele binecuvinteadză pre priêten dimineaţă cu glas mare decît cel ce blastămă nimic nu să va părea că iaste usăbit.
15. Picăturile scot pre om întru dzua de iarnă den casa lui, aşijdirea şi muiêrea suduitoare de la casa ei.
16. Crivăţul – năsîlnic vînt, iar pre nume „Iscusit" să cheamă.
17. Fier pre fier ascute şi omul întărîtă faţa tovarăşului.
18. Cine răsădêşte smochin mînca-va roadele lui şi cine păzêşte pre al său domnu să va cinsti.
19. [6596]În ce chip nu samănă fêţele la fêţe, aşa nici inimile oamenilor ⌊sînt de potrivă⌋[6597].
20. Iadul şi pierirea nu să satură, [6598]aşijdirilea şi ochii oamenilor sînt nesăţioşi. Urîciune-i Domnului cel ce împoncişază ochiul şi cei ne-nvăţaţi – neopriţi la limbă⌋[6599].
21. [6600]Ispitire la argint şi la aur – lămurirea, şi bărbatul să ispitêşte pren rostul celora ce laudă pre el. ⌊Inima celui fără dă lêge va cerca rêle şi inima dreaptă cearcă mintea.⌋[6601]
22. Dă vei bate pre cel fără minte, în mijlocul adunării necinstindu-l, însă nu vei lua nebuniia lui.
23. Cunoscut vei cunoaşte sufletile turmei tale şi vei întări inima ta la ale tale cirezi.
24. Căci nu întru vac la om – putêre şi vîrtute, nici dă dentru neam la neam.
25. Poartă grija acelor den cîmpu verzi, şi vei tunde iarbă, şi adună buruian de munte
26. [6602]Pentru ca să aibi oi de îmbrăcăminte. Cinstêşte cîmpul, pentru ca să-ţi fie ţie miei.
27. Fiiule, de la mine ai graiuri cuvioase la viaţa ta şi la viaţa a slugilor tale.

Cap 28

fuge

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΘ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

1. Fuge necuratul, nimerile gonindu-l, iar dreptul ca leu nădăjduiêşte.
2. Pentru păcatele necuraţilor judêţele să scoală, şi omul isteţ le va stinge pre iale.
3. Viteazul întru cei fără credinţă năpăstuiêşte pre săraci. Ca o ploaie puhoioasă şi nefolositoare,
4. Aşa ceia ce au lăsat lêgea laudă necurăţiia şi cei ce iubăsc lêgea împregiură şie zid.
5. Oamenii răi nu vor gîndi judeţul, iară ceia ce cearcă pre Domnul înţelêge-vor întru tot.
6. [6603]Mai bunu-i săracul mergînd cu adevăr decît bogatul minciunos.
7. Păzêşte lêgea fiiul înţelegător, iar cela ce paşte neîntregăciunea necinstêşte pre tatăl lui.
8. Cela ce înmulţêşte avuţiia lui cu camete şi lăcomii, celui ce miluiêşte pre săraci adună pre ea.
9. Cela ce abate urêchea lui ca să nu audză lêgea, şi el ruga lui şi-au urît.
10. Carele rătăcêşte pre cei drepţi întru cale rea, la stricare el va cădea, iar cei fără dă lêge vor petrêce[6604] bune ⌊şi nu vor intra la iale⌋[6605].
11. Înţelept lîngă sine – omul avut, şi tot înţeleptul va dăfăima pre el.
12. Pre ajutoriul drepţilor mult să face mărire, şi în locurile necuraţilor prindu-să oamenii.
13. Cel ce acopere necurăţiia lui nu să va spori, iar cel ce tălmăcêşte mustrările iubi-să-va.
14. Fericit omul carele să sfiêşte de toate[6606] pentru sfiinţa, iar cel năsîlnic la inimă cădea-va la rêle.
15. Leu flămînd fiind şi lup sătos fiind carele tirănêşte, sărac fiind, a limbă mêseră.
16. Împărat lipsit de vechituri – mare asupritor, şi cel ce uraşte strîmbătatea[6607] îndălungată vrême va trăi.
17. Pre bărbatul ce-i întru vina de ucidere cel ce-l ia în chezăşie fugit va fi, şi nu întru întemeiêre. ⌊Ceartă pre fiiu, şi te va iubi şi va da podoabă la al tău suflet şi nu va asculta la limbă fără dă lêge⌋[6608].
18. Cel ce mêrge drept ajutoritu-s-au, iar cela ce mêrge întru căi strîmbe să va încleşta.
19. [6609]Cela ce lucrează al său pămînt să va sătura de pîini, iar cel ce gonêşte zăbavă împlea-să-va de meseretate.
20. Omul ce-i vrêdnic de credinţă mult să va blagoslovi, [6610]iară cel rău nu necertat va fi.
21. Cine nu să ruşineadză de fêţele drepţilor nu iaste bun; acesta pentru o bucată de pîine va vinde pre om.
22. Sîrguiêşte a să îmbogăţi omul zavistnic şi nu ştie cum milostivul va birui lui.
23. Cel ce dovădêşte ale omului căi, haruri va avea mai mult de-
cît cel ci să îmbuneadză cu limba lui.
24. Cel ce leapădă pre tată sau pre maică şi i să pare cum nu greşaşte, acesta împreunător iaste a omului necurat.
25. Nesăţiosul om va judeca întru deşert, iar carele nădăjduiêşte pre Domnul întru socotinţă va fi.
26. Carele nădăjduiêşte la inimă dîrză, acesta-i nebun; iar carele mêrge la înţelepciune mîntui-să-va.
27. Carele dă săracilor nu să va lipsi; iar carele întoarce ochiul lui întru multă lipsă va fi.
28. Întru locurile necuraţilor suspină drepţii şi întru a acelora pieire înmulţi-să-vor drepţii.

Cap 29

1. Mai bunu-i omul ce mustră decît omul cel năsîlnic la cerbice, pentru că, fără dă vêste arzîndu-să el, nu iaste vindecare.
2. Lăudîndu-să drepţii, veseli-să-vor năroadele şi a boiêrilor ce-s fără dă lêge[6611] suspină bărbaţii.
3. A bărbatului ce iubêşte învăţătura veselêşte-să tatăl lui, iar carele va paşte curve va piêrde avuţiia.
4. Împăratul drept rădică ţară, iar bărbatul fără dă lêge – de tot ocară.[6612]
5. Carele găteadză de către[6613] faţa a priêtenului său mreaje împregiúră pre ea la ale lui picioare.
6. La omul ce păcătuiêşte mare-i laţul, iară dreptul întru bucurie şi întru veselie va fi.
7. Ştie dreptul a judeca la mêseri, şi cel necurat nu gîndêşte mintea, şi la sărac nu iaste minte a să cunoaşte pre sine.
8. Oamenii fără dă lêge au aţîţat cetatea, şi înţelepţii întoarseră urgiia.
9. Bărbatul învăţat judecă limbi, iar omul rău, urgisindu-să, să batjocurêşte şi nu să spăminteadză.
10. Bărbaţii a sîngelui părtaşi urî-vor pre cel curat, iar cei drepţi cerca-vor sufletul lui.
11. Toată mîniia lui ivêşte cel fără de minte, şi înţeleptul adună pre amăruntul.
12. Împăratul ascultînd cuvînt strîmb, toţi cei de supt însul îs fără lêge.
13. Împrumutătoriul şi datornicul între sine împreunîndu-să, socotinţă face amînduróra Domnul.
14. Împăratul cu adevăr judecînd pre săraci, scaunul lui întru mărturie să va pune.
15. Ranele şi mustrările dau învăţătura, şi copilul rătăcind ruşineadză părinţii lui.
16. Mulţi fiind cei necuraţi, multe să fac păcatele, şi drepţii, aceia căzînd, plini de frică să fac.
17. Ceartă pre fiiul tău, şi te va odihni şi va da

18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Л

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]

podoabă sufletului tău.
18. Să nu fii tîlcuitor la limbă fără dă lêge, şi cel ce păzêşte lêgea-i fericit.
19. Cu cuvintele nu să va certa sluga năsîlnică, că măcar că va înţelêge, ce nu va asculta.
20. Dă vei vedea bărbat sîrguitor la cuvinte, să ştii că nădêjde are mai multă cel fără minte decît el.
21. Carele să dăsfrîneadză den copil slugă va fi şi mai tîrziu să va durea spre sine.
22. Omul mînios rădică price, şi bărbatul urgisîtor au săpat păcatul.
23. [6614]Sudalma pre om smerêşte, şi pre cei ce gîndesc smêren razămă-i cu mărire Domnul.
24. Cine împarte cu furul uraşte al său suflet, şi de să va pune jurămînt şi audzind, nu vor spune,
25. Temîndu-să şi ruşinîndu-să de oameni s-au împiedecat, iar cela ce nădăjduiêşte pre Domnul veseli-să-va.
26. Necurăţiia la om dă greşală, şi carele nădăjduiêşte pre Despuitoriul mîntui-să-va.
27. Mulţi slujesc fêţele povăţuitorilor, iar de la Domnul să face dreptul la om.
28. Urîciune-i dreptului omul strîmb şi urîciune-i celui fără dă lêge calea ce îndrepteadză.

Cap 30

1. Acêstea dzice bărbatul celor ce cred lui Dumnedzău; şi încetedz.
2. Pentru că mai fără de minte sînt decît toţi oamenii şi înţelepciunea omului nu iaste întru mine.
3. Şi Dumnedzău mă învăţă învăţătură şi mintea sfinţilor am cunoscut.
4. Cine s-au suit în cer şi s-au pogorît? Cine au adunat vînturile în sîn? Cine au înturnat ⌊toată⌋[6615] apa întru haină? Cine au biruit tuturor marginilor pămîntului? Ce-i numele lui? Sau ce-i numele fiilor lui? Pentru ca să cunoască.
5. Pentru că toate-s cuvintele lui Dumnedzău lămurite şi ajută el celor ci să sfiesc de însul.
6. [6616]Nu adaoge la cuvintele lui, pentru ca să nu te dovedească şi minciunos vei fi.
7. Doao cer de la tine: să nu iêi harul mieu mai nainte de ce voi muri eu.
8. Dăşert cuvîntul şi minciunos dăparte de la mine-l fă şi avuţie şi meseretate nu-mi da mie,
9. Ce-mi rînduiêşte cêle ce-mi tribuie şi ce-s de ajunsu.
10. Pentru ca nu, săturîndu-mă, minciunos mă voi face şi voi dzice: „Cine mă vêde?", au mêser făcîndu-mă, voi fura şi voi jura numele lui Dumnedzău.
11. Să nu dai pre rob la mîinile stăpînului, pentru ca să nu te blasteme şi te vei stinge. [6617]Nepotul rău pre tatăl blastămă şi pre maică nu binecuvinteadză.
12. Nepotul rău drept pre sine judecă şi ieşirea lui n-au spălatu-o.
13. Nepotul rău înalţi ochi are, cu gênele lui să înalţă.
14. Nepotul rău de sabie are dinţii şi măsêlele bărzi, ca să ⌊mistuiască şi⌋[6618] să mănince de tot pre cei slabi de la pămînt şi pre mêserii lor dentru oameni.
15. La lipitoare trei fête era cu iubire iubindu-să ⌊şi⌋[6619] acêste trei nu le sătura pre iale şi a patra nu-i fu destul a dzice: „De ajunsu-i".
16. Iadul şi dragostea muierii şi pămîntul neîmplîndu-să de apă şi apa şi focul nu vor dzice: „Destulu-i".
17. Ochiul ce batjocurêşte tatăl şi necinstêşte bătrînêţele maicei, să-l taie pre el corbii den rîpi şi să-l mănince de tot pre el puii vulturilor.
18. Şi trei îmi sînt preste putinţă a le gîndi şi al patrulea nu-l cunoscu:[6620]
19. Urmele vulturului ce zboară şi căile şarpelui preste piatră şi cărările corabiei ce mêrge pre maare şi căile omului la tinerêţe.
20. Ca aceasta-i calea muierii preacurve carea, cînd va face, spălîndu-să, nimic dzice că n-au făcut preste cale.
21. Pren trei să clătêşte pămîntul, şi al patrulea nu-l poate să-l poarte:
22. De va împărăţi slugă şi cel fără minte să va împlea de bucate.
23. Şi slujnica de va scoate pre a ei stăpînă, şi urîta muiêre de va nemeri pre bărbat bun.
24. Şi patru sînt mai puţine pre pămînt, şi acêstea sînt mai înţelêpte decît cêle înţelêpte:
25. Furnicile, la care nu iaste vîrtute, şi găteadză vara hrană;
26. Şi aricii, limbă nu tare, carii au făcut în pietri ale lor case;
27. Neîmpărăţită iaste lăcusta şi ostêşte dentru o porîncă cu bun obicêi;
28. Şi nevăstuica, pre mîini răzămîndu-să şi pre lesne fiind a să prinde, lăcuiêşte întru tăriile împăraţilor.
29. Şi trei sînt carele cu sporiu merg şi a patra carea bine trêce:
30. Ţîncul leului, mai vîrtos decît dobitoace, carele nu să întoarnă, nici să tême de dobitoc;
31. Şi cocoşul îmblînd întru găini cu bun suflet, şi ţap povăţind turma, şi împăratul povestind întru limbă.
32. Şi de te vei da pre sine la veselie şi vei întinde mîna ta cu vrajbă, necinsti-te-vei.
33. Mulge lapte, şi va fi unt, şi de vei stoarce nările, va ieşi sînge. Şi de vei trage cuvinte, vor ieşi judêţe şi vrajbe.

Кап. ЛА

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31

Сфършитꙋ паримиилор луи Соломон.

Кап. А

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14

Cap 31

1. Ale mêle cuvinte grăitu-s-au de Dumnedzău împăratul lucrare, pre[6621] carele au certat maica lui.
2. Ce-i, fiiule, vei păzi? Graiurile lui Dumnedzău. Dentîi născut, ţie dzic, fiiule. Ce-i, fiiule alui mieu pîntece? Ce-i, fiiule alor mêle rugi?
3. Nu da muiêrilor a ta avuţie şi al tău gînd şi viaţă la sfat de apoi.
4. Cu sfat toate fă, cu sfat bea vin. Sîlnicii mînioşi sînt; vin să nu bea,
5. Pentru ca nu, bînd, vor uita învăţătura şi drept a judeca nu vor putea cei slabi.
6. Daţi beţie celor den mîhniri şi vin a bea celor den durori,
7. Pentru ca să uite meseretatea şi ostenêle lor să nu mai pomenească încă.
8. ⌊Fiiule⌋[6622], dăşchide a ta gură cu cuvîntul lui Dumnedzău şi judecă toate sănătos.
9. Dăşchide a ta gură şi judecă drept şi osăbêşte pre mêser şi pre slab.
10. Muiêre bărbată cine va afla? Mai cinstită iaste decît pietri scumpe aceasta.
11. Nădăjduiêşte pre[6623] ea inima bărbatului ei; ca aceasta de bune prăzi nu să va lipsi,
12. Pentru că lucrează bărbatului spre bine toată viaţa,
13. Depănînd păr şi in, făcînd bună treabă cu mîinele ei.
14. Făcutu-s-au ca o corabie ce să neguţătorêşte pre departe şi adună aceasta viaţa.
15. Şi să scoală den nopţi şi au dat mîncări la casă şi lucrul la slujnice.
16. Văzînd arătură, au cumpăratu-o şi den roadele mîinilor ei răsădi avêre.
17. Încingînd vîrtos mijlocul ei, răzămă braţele ei la lucru.
18. Gustắ că-i bine a lucra şi nu să stinge luminătoriul ei toată noaptea.
19. Coatele ei le întinde la cêle de folos şi mîinele ei le razămă la fus.
20. Şi mîinele ei dăşchise-le la mêser şi roada întinse la sărac.
21. Nu grijaşte de cêle den casă bărbatul ei cînd zăbăvêşte undeva, pentru că toţi cei lîngă ea să îmbracă.
22. Îndoite cămeşi au făcut bărbatului ei, şi den vişin şi mohorît – şie îmbrăcăminte.
23. Şi socotit să face bărbatul ei întru porţi cînd va şedea întru adunare cu bătrînii cei ce lăcuiesc pămîntul.
24. Prostiri au făcut şi le-au vîndut ⌊finicênilor⌋[6624] şi cingători hananeilor.
25. Vîrtute şi bunăcuviinţă s-au îmbrăcat şi să veseli întru dzilele de apoi.
26. Gura ei o dăşchise cu socotinţă şi cu lêge şi rînd[6625] porînci limbei ei.
27. Strîmpte cărările caselor ei, şi mîncări lêneşe n-au mîncat.
28. Rădicắ fiii ei şi să îmbogăţiră şi bărbatul ei lăudă pre ea:
29. „Multe fête au făcut putêre, multe au făcut tari, iar tu mai sus eşti şi le-ai covîrşit pre toate”.
30. Mincinoasele plăceri şi dăşarta frîmsêţe ⌊a muierii nu iaste întru tine⌋[6626], pentru că muiêrea de înţeles să binecuvintează ⌊şi frica Domnului aceasta laudă⌋[6627].
31. Daţi ei dentru roadele budzelor ei şi să laude întru porţi bărbatul ei.

Săvîrşitul parimiilor lui Solomon[6628]

Cap 1

1. Graiurile a Adunătoriului, fiiului David, împăratului Israil, în Ierusalim.
2. Dăşertare a dăşartelor, dzise Adunătoriul, dăşertare a dăşartelor, toate-s deşarte!
3. Carea-i prisosirea omului întru toată truda lui carea trudêşte supt soare?
4. Neam mêrge şi neam vine şi pămîntul în vac stă.
5. Şi răsare soarele şi apune soarele şi la locul lui trage, el răsărind, iêse cătră austru şi încungiură cătră crivăţ.
6. Împregiur împregiurînd mêrge duhul şi la ţîrcălamurile lui întoarce-să duhul.
7. [6629]Toate pîraiele merg la mare şi maarea nu să împle. La locul unde pîraiele mergu, acoló ei să vor întoarce a mêrge[6630].
8. Toate cuvintele – în trudă; nu va putea bărbat a grăi şi nu să va sătura ochiul a vedea şi nu să va împlea urêchea de cătră audz.
9. Ce-i ce s-au facut[6631]? Acêea ce va să să facă[6632]. Şi ce-i ce s-au făcut? Acêea ce va să să facă.
10. Şi nu iaste tot proaspăt supt soare carele va grăi şi va zice: „Vezi, aceasta nou iaste!”, acum s-au făcut întru vêcii carii s-au făcut de înaintea noastră.
11. Nu iaste pomenire la cei dentîi şi-ncă la cêle de apoi făcîndu-se, nu va fi la iale[6633] pomenire[6634] cu cêlea ce să vor face la cea de apoi.
12. Eu, Adunătoriul, am fost împărat preste Israil, în Ierusalim.
13. Şi am dat inima mea a cerceta şi a socoti cu înţelepciunea pentru toate cîte s-au făcut supt cer, căci migăială rea au dat Dumnedzău fiilor oamenilor[6635], ca să migăiască întru el.
14. [6636]Văzuiu toate faptele

cêle făcute

[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

КАП. В

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]

cêle făcute supt soare, şi iată, toate – dăşertare şi voie de duh.

15. Cel răşchirat nu să poate podobi şi lipsa nu să va putea să să numere.
16. Grăit-am eu întru inima mea a dzice: „Iată, eu mă măriiu şi adaoş înţelepciune preste toţi carii fură înaintea mea în Ierusalim. Şi inima mea văzú multe, înţelepciunea şi mintea.
17. Şi dediu inima mea a şti înţelepciunea şi mintea, pildele şi ştiinţa; cunoscuiu eu că încă şi aceasta iaste voie a duhului.
18. Căci întru mulţimea învăţăturei – mulţime de minte, şi cela ce adaoge înţelêgerea[6637] adaoge durêre".

Cap 2

1. Ziş eu întru inima mea: „Vino, dară, ispiti-te-voi întru veselie şi vezi întru bine". Şi iată, să făcu aceasta întru dăşert.
2. Rîsului dziş: „Împregiurare!", şi veseliei: „Ce aceasta faci?".
3. Şi socotii dă va slobonogi inima mea ca nişte vin trupul mieu şi inima mea povăţui⌊-mă⌋[6638] cu învăţătură şi a birui cu veselie, pînă unde voi vedea carele-i binele fiilor oamenilor carele fac supt soare, numărul dzilelor vieţii lor.
4. Mărit-am faptul mieu, ziditu-mi-am case, răsăditu-mi-am mie vii.
5. Făcutu-mi-am grădini şi levezi şi răsădii întru iale tot lemnul a roadei.
6. Făcutu-mi-am scăldători de ape, ca să adape dentru iale dumbravă ce odreslêşte lêmne.
7. Cîştigat-am slugi şi slujnice şi de casă născuţi făcură-să mie şi-ncă cîştig de cereadă şi de turmă multă să făcu mie, mai multă decît toţi ceia ce s-au făcut înaintea mea în Ierusalim.
8. Adunai mie şi-ncă argint şi-ncă aur şi averi a împăraţilor şi a ţărilor, făcut-am mie cîntători şi cîntărêţe şi dăsfătăciuni a fiilor omului, turnători de vin şi turnătoare de vin.
9. Şi mă măriiu şi adaoş ⌊înţelepciune⌋[6639] mai multă decît toţi ceia ce s-au făcut înaintea mea în Ierusalim, şi-ncă învăţătura mea au stătut mie.
10. Şi tot ce au cerut ochii miei n-au fost dăpărtat de către înşii, n-am oprit inima mea de către toată veselia, căci inima mea să veseli întru toată osteneala mea şi aceasta să făcu împărţală de către toată truda mea.
11. Şi căutaiu eu întru toate faptele mêle carele au făcut mîinile mêle şi întru truda carea am ostenit a face şi iată, toate – întru dăşert şi voia duhului, şi nu iaste prisosire supt soare.
12. Şi căutaiu eu ca să văz învăţătura şi împregiurarea şi fără-mintea, căci carele-i omul carele va veni denapoia sfatului, toate cîte au făcut întru el?
13. Şi văzuiu eu că iaste prisosire la înţelepciune mai mult decît nebuniia, cîtu-i prisosirea luminei mai mult decît întunêrecul.
14. A înţeleptului ochii lui – întru capul lui, şi cel fără minte întru întunêrec mêrge. Şi cunoscuiu şi-ncă eu că o timpinare va tîmpina la toate acêstea.
15. Şi dziş eu întru inima mea: „Cum tîmpinarea celui fără minte şi-ncă mie îmi va tîmpina[6640]; şi pentru căci m-am măiestrit eu, prisositul?". Grăii întru inima mea ⌊pentru căci cel fără minte dentru prisosire grăiêşte⌋[6641], căci şi-ncă aceasta-i dăşertăciune.
16. Căci nu iaste pomenirea celui înţelept cu a celui fără minte întru vac, în ce chip dară dzilele la cêle viitoare toate s-au uitat; şi cum va muri înţeleptul cu cel fără minte?
17. Şi am urît viaţa, căci vicleană iaste asupra mea faptul cel făcut supt soare, căci toate-s în dăşert şi voia duhului.
18. Şi urîi eu pre toată ⌊lumea şi pre⌋[6642] osteneala mea carea eu am ostenit supt soare, căci las pre ea omului ce s-au făcut cu mine.
19. Şi cine au văzut de va fi înţelept au fără minte? Şi să stăpînêşte[6643] întru toată osteneala carea am[6644] ostenit şi am măiestrit supt soare, şi-ncă aceasta-i întru dăşert.
20. Şi m-am întors eu ca să aşez inimii mêle, întru toată truda carea am trudit supt soare.
21. Căci iaste omul căci truda lui întru înţelepciune şi întru minte şi întru vitejie, şi omul la carele n-au ostenit da-va lui partea lui; şi-ncă aceasta-i întru dăşert şi viclenie mare.
22. Căci să face întru om întru toată truda lui şi întru voia inemei lui, în ce chip el ostenêşte supt soare?
23. Căci toate dzilele lui – ale durerilor şi a mîniei migăială la el, şi-ncă în noapte nu doarme inima lui; şi-ncă aceasta întru dăşert iaste.
24. Nu iaste bine omului, fără numai ce va mînca şi ce va bea şi va arăta sufletului său bine întru osteneala lui. Şi-ncă aceasta am văzut eu că de la mîna lui Dumnedzău iaste.
25. Căci cine va mînca şi cine va bea afară de el?
26. Căci la omul cel bun înaintea fêţii lui dat-au înţelepciunea şi mintea şi ve-

seliia

[illegible]

КАП. Г

[illegible]
1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]

КАП. Д

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]

seliia; şi celui ce greşaşte dat-au migăială, ca să margă şi să adune, ca să dea celui bun înaintea fêţei lui Dumnedzău. Căci şi-ncă şi aceasta-i întru dăşert şi voia duhului.

Cap 3

1. La toate-i vrêmea şi vrêmea-i la tot lucrul supt soare:
2. Vrêmea-i a naşte şi vrêmea-i a muri, vrêmea-i a răsădi şi vrêmea-i a zmulge cel răsădit.
3. Vrêmea-i a omorî şi vrêmea-i a vindeca, vrêmea-i a răsîpi şi vrêmea-i a zidi.
4. Vrêmea-i a plînge şi vrêmea-i a rîde, vrêmea-i a să văieta şi vrêmea-i a juca.
5. Vrêmea-i a zvîrli pietri şi vrêmea-i a strînge pietri; vrêmea-i a coprinde şi vrêmea-i a să dăpărta de către împregiurare.
6. Vrêmea-i a cerca şi vrêmea-i a piêrde; vrêmea-i a păzi şi vrêmea-i a scoate.
7. Vrêmea-i a rumpe şi vrêmea-i a coase; vrêmea-i a tăcea şi vrêmea-i a grăi.
8. Vrêmea-i a iubi şi vrêmea-i a urî; vrêmea războiului şi vrêmea păcii.
9. Ce iaste prisosire acelui ce face întru carele el trudêşte?
10. Văzuiu împreună ⌊toată[6645]⌋ migăială carele au dat Dumnedzău fiilor oamenilor ca să migăiască întru el.
11. Toate carele au făcut – bune întru vrêmea lui; şi-ncă tot vacul au dat întru inima lor, pentru ca să nu afle omul faptul carele au făcut Dumnedzău de-nceput şi pînă la săvîrşit.
12. Cunoscuiu[6646] căci nu iaste bun întru[6647] înşii, fără numai a să veseli şi a face bunătate întru viaţa lui.
13. Şi-ncă tot omul carele va mînca şi va bea şi va vedea bun întru toată osteneala lui, aceasta dare a lui Dumnedzău iaste.
14. Cunoscuiu că toate cîte au făcut Dumnedzău acêstea vor fi întru vac; asupra lor nu iaste a adaoge şi de la iale nu iaste a lua şi Dumnedzău au făcut pentru ca să să teamă de către faţa lui.
15. Cêea ce să face acum[6648] iaste şi cîte-s a să face acum s-au făcut; şi Dumnedzău va cerca pre cela ce gonêşte.
16. Şi încă am văzut supt soare locul judecăţii şi[6649] acolo-i cel necurat, şi locul dreptului şi[6650] acolo-i necuratul[6651].
17. ⌊Şi⌋[6652] dziş eu întru inima mea: „Împreună cu cel drept şi împreună cu cel necurat va judeca Dumnedzău, căci vrêmea-i la tot lucrul şi la tot faptul acoló".
18. Ziş eu întru inima mea, pentru graiul fiilor omului: „Căci va usăbi pre ei Dumnedzău şi ca să arăt că ei dobitoace sînt.
19. Şi-ncă la ei ⌊ca⌋[6653] întîmpinarea fiilor omului şi întîmpinarea dobitocului, întîmpinare una la ei; în ce chip iaste moartea acestuia, aşa-i ⌊şi⌋[6654] moartea acestuia, şi duhul – unul la toate. Şi ce au prisosit omul decît dobitocul? Nimic, căci toate-s dăşertare.
20. Toate merg la un loc, toate s-au făcut de ţărnă şi toate să vor întoarce la ţărnă.
21. [6655]Şi cine au văzut duhul fiilor omului, de să suie la sus? Şi duhul dobitocului, de să pogoară el jos, la pămînt?".
22. Şi vădzuiu căci nu iaste bine, fără numai carele să va veseli omul întru faptele lui, căci acêea-i partea lui; căci cine-l va aduce pre el, ca să vază întru care va fi după el?

Cap 4

1. Şi mă întorşu eu şi văzuiu toate năpăştile cêlea ci să fac supt soare. Şi iată lacrăma acelor ci să năpăstuiesc, şi nu iaste lor cel ce să-i mîngîie; şi de la mîna celor ce năpăstuiesc – vîrtute, şi nu iaste lor mîngîitor.
2. Şi am făcut[6656] eu pre toţi ceia ce au murit, pre cei ce acum au murit, mai buni[6657] decît pre cei vii, cîţi ei sînt vii pînă acum.
3. Şi mai bun decît amîndoi aceştia, carele încă nu s-au făcut, carele nu ştie tot faptul cel rău carele iaste făcut supt soare.
4. Şi văzuiu eu toată osteneala şi împreună toată vitejiia faptului, că-i aceasta rîvnirea omului de la tovarăşul lui. Şi-ncă aceasta-i întru dăşert şi voia duhului.
5. Cel fără minte îmbrăţăşa mîinele lui şi mîncá pielíţele lui.
6. Mai bună iaste o împlêre de mînă[6658] de odihnă, decît doao împléri de mîni[6659] de trudă şi voie a duhului[6660].
7. Şi mă întorşu eu şi văzuiu dăşertăciune supt soare.
8. Iaste unul şi nu iaste al doilea; şi-ncă ficior şi-ncă frate nu iaste la el. Şi nu iaste dodeială la toată truda lui, şi-ncă ochiul lui nu să satură de avuţie. „Şi cui eu trudesc şi lipsesc sufletul mieu de către bunătate?". Şi-ncă aceasta-i întru dăşert şi migăială rea iaste.
9. Mai buni sînt doi decît unul, cărora iaste lor plată bună întru truda lor.
10. Căci, de va cădea unul, celalalt rădícă pre părtaşul lui; şi vai la cela unul cînd va cădea şi nu va fi al doilea să-l rădice pre însul.
11. Şi-ncă dă vor dormi amîndoi şi căldură la ei; şi unul cum să va încălzi?
12. Şi măcar de să va întări cel unul şi cei doi vor sta

împotriva

13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

ΚΑΠ. Δ

1 Η [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

ΚΑΠ. Ε

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]

împotriva lui; şi funiia cea întreită au nu curînd să va rumpe.

13. [6661]Mai bunu-i copil mêser şi înţelept[6662] decît împărat bătrîn şi fără minte, carele n-au mai cunoscut a mai lua aminte încă.
14. Căci dentru casa legăturilor ieşi-va a împărăţi, căci şi-ncă în[6663] împărăţiia lui s-au făcut mêser.
15. Vădzut-am pre toţi viii, pre cei ce îmblă supt soare, cu tinerelul cel al doilea, carele va sta pentru el.
16. Nu iaste ispitire la tot nărodul, la toţi cîţi s-au făcut înaintea lui, şi-ncă cei mai de apoi nu să vor veseli întru el, căci şi-ncă aceasta-i dăşertare şi voia duhului.
17. Păzêşte piciorul tău cu carele vei mêrge la casa lui Dumnedzău şi aproape a audzi. Decît darea celor fără de minte – jirtva ta, căci nu sînt ştiind ca să facă bine.

Cap 5[6664]

1. Nu sîrgui cu rostul tău şi inima ta nu grăbască ca să scoaţă cuvînt înaintea lui Dumnedzău, căci Dumnedzău – întru cer sus, şi tu – pre pămînt ⌊jos⌋[6665]; spre aceasta fie ţie cuvintele tale puţîne.
2. Căci vine visul întru mulţimea învăluiêlii şi glasul celui fără minte întru mulţime de cuvinte.
3. În ce chip vei făgădui făgăduinţă lui Dumnedzău, nu zăbăvi a o da pre ea, căci nu iaste întru fără de minte voie. Deci tu, dă te vei ruga, dă!
4. [6666]Mai bine-i a nu te făgădui decît[6667] făgăduindu-te să nu dai.
5. Nu da gura ta ca să greşască trupul tău şi să nu dzici înaintea fêţei lui Dumnedzău că: „Neştiinţă iaste", pentru ca să nu să urgisască Dumnedzău pre glasul tău şi va strica faptele mîinilor tale.
6. Căci întru mulţimea visurilor şi dăşertăciunilor şi a cuvintelor multe, tu de Dumnedzău te tême!
7. Măcar năpaste de mêser şi jaful judeţului şi dreptăţii vei vedea întru ţară, nu te mira pre lucrul, căci cel înalt asupra celui înalt va păzi-să.
8. Şi înalţi preste ei şi prisosirea pămîntului; preste tot iaste împărat, ţarina fiind lucrată.
9. Iubind argintul, nu să va sătura de argint; şi cine au iubit întru mulţimea lor naşteri, şi-ncă aceasta-i de nimică.
10. Întru mulţimea bunătăţii să înmulţiră ceia ce mănîncă pre ea. Şi ce-i vitejie celui de lîngă ea? Căci începătură a vedea ochilor lui.
11. Dulce-i somnu robului, măcar puţîn, măcar mult va mînca; şi celui ce s-au săturat a să îmbogăţi, ⌊căci⌋[6668] nu iaste lăsînd pre el să doarmă.
12. [6669]Iaste boală carea am văzutu-o supt soare: avuţie păzindu-să la cel ce-i a lui, spre răul lui;
13. Şi piêre avuţiia acêea întru migăială rea şi au născut fiiu şi nu iaste întru mîna lui nimic;
14. [6670]În ce chip au ieşit dentru pîntecile maicei lui gol, întoarce-să-va ca să margă cum vine; şi nimic nu va lua cu truda lui pentru ca să margă întru mîna lui.
15. Şi-ncă aceasta-i rea boală, pentru că în ce chip au venit, aşa va şi mêrge. Şi carea-i prisosirea lui carea trudêşte la vînt?
16. Şi-ncă toate dzilele lui – întru întunêrec şi întru jale şi[6671] mînie multă şi boală şi scîrbă.
17. Iată carea am văzut eu bine carele iaste bun: a mînca şi a bea şi a vedea bunătate întru toată truda lui carea va trudi supt soare, numărul dzilelor vieţii lui cărora au dat lui Dumnedzău, căci aceasta-i partea lui.
18. Şi-ncă tot omul căruia au dat lui Dumnedzău avuţie şi unêlte şi-l stăpîni pre el ca să mănince dentru iale şi să ia partea lui şi ca să să veselească întru osteneala lui, aceasta dare a lui Dumnedzău iaste.
19. Căci nu mult va pomeni dzilele vieţii lui, căci Dumnedzău migăiêşte pre el întru veseliia inemei lui.

Cap 6

1. Iaste răutate care am văzut supt soare şi multă iaste supt om.
2. [6672]Om căruia va da lui Dumnedzău avuţie şi avêre şi slavă, şi nu iaste lipsindu-să cu sufletul lui de toate carele va pofti, şi nu va stăpîni lui Dumnedzău ca să mănince dentru iale, căci om striin va mînca de tot pre el; ⌊şi-ncă⌋[6673] aceasta dăşertare şi boală rea iaste.
3. Dă te vei face bărbat 100 de ani şi mult va trăi şi cît de mult vor fi dzilele anilor lui şi sufletul lui nu să va sătura de către bunătate şi-ncă îngropare nu s-au făcut lui, dzis-am: „Mai bunu-i decît el ⌊pruncul ce-l leapădă muiêrea nesăvîrşit⌋[6674]".
4. Căci întru dăşertăciune au venit şi întru întunêrec va mêrge şi întru întunêrec numele lui să va acoperi.
5. Şi-ncă soare n-au văzut şi nu am odihnă aceasta mai mult decît[6675] acela.
6. Şi de au trăit

trecător

[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]

КАП. З.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. И.

[illegible] 1
[illegible]

trecător de 1000 de ani şi bunătate n-au văzut, au nu la un loc vor mêrge toate?

7. Toată osteneala omului – la gura lui şi-ncă sufletul nu să va împlea.
8. Căci ce prisosire-i înţeleptului mai mult decît cel fără minte? Pentru căci mêserul ştie a mêrge în preajma vieţii.
9. Mai bună-i vedêrea ochilor decît cel ce mêrge cu sufletul. Şi-ncă aceasta-i dăşertăciune şi voie a duhului.
10. Ce s-au făcut acum s-au chemat numele lui şi să cunoscú carea iaste omul şi nu va putea să să judece cu cel mai tare decît el.
11. Căci sînt cuvinte multe înmulţind deşertăciune.

Cap 7

1. [6676]Căci multu-i omului? Căci cine ştie bine omului întru viaţă, numărul dzilelor vieţii dăşertăciunei lui? Şi au făcut pre iale întru umbră, căci cine va povesti omului ce va fi denapoia lui supt soare?
2. Mai bun iaste [6677]numele decît untdălemnul bun şi dzua morţii decît dzua naşterii.
3. Mai bine-i a mêrge la casa plîngerii decît a mêrge la casă de băutură, după cum aceasta-i săvîrşit la tot omul şi cel ce-i viu da-va bun la inima lui.
4. Mai bună-i mîniia decît rîsul, căci întru răotatea fêţei să va îmbuna inima.
5. Inima înţelepţilor – în casa plîngerii, şi inima celor fără dă minte – în casa veseliei.
6. Mai bine-i a audzi certare a înţeleptului decît[6678] omul ce aude cîntări a celor fără dă minte.
7. În ce chip iaste glasul spinilor supt căldare, aşa-i rîsul acelor fără minte. Şi-ncă aceasta-i dăşertăciune.
8. Căci năpastea împregiur poartă pre înţelept şi strică inima a bună-naşterea lui.
9. Mai bună-i săvîrşeniia[6679] cuvintelor decît începătura lui, mai bunu-i cel mult îngăduitor decît cel înalt la duh.
10. Să nu sîrguieşti duhul tău a te mîniia, căci mîniia în sînul celor fără minte să va odihni.
11. Să nu dzici: „Ce s-au făcut căci dzilele cêle de mai nainte era mai bune decît acêstea?”, căci nu întru înţelepciune ai întrebat pentru aceasta.
12. Mai bună-i învăţătura cu dare de sorţu şi prisosire a celor ce văd soarele.
13. Căci întru umbra ei înţelepciunea – ca umbra argintului şi prisosirea minţii ⌊a înţelepciune⌋[6680] înţelepciunea va înviia pre cel de la ea.
14. Vezi faptele lui Dumnedzău, căci cine va putea ⌊a⌋[6681] împodobi pre carele Dumnedzău va înfrînge?
15. Întru dzua bunătăţii lui trăiêşte întru bine şi vezi întru dzua răutăţii, vezi şi-ncă tu cu aceasta atocma acestora care au făcut Dumnedzău, pentru graiu, pentru ca să nu afle omul denapoia ei nimic.
16. Toate le-am văzut întru dzilele deşertăciunei mêle: iaste drept pierind întru dreptatea lui şi iaste necuratul rămîind întru răotatea lui.
17. Nu te face drept pren mult, nici te înţelepţi de prisosit, pentru ca nu cîndai te vei spăriia,
18. ⌊Şi⌋[6682] nu păgíní pre mult şi nu te face năsîlnic, pentru ca nu cîndai vei muri întru nu vrêmea ta.
19. Bine-i a te ţinea întru acesta şi-ncă de aceasta să nu pîngăreşti mîna ta, căci temîndu-se de Dumnedzău ieşi-vor toate.
20. Înţelepciunea va ajuta înţeleptului mai mult decît 10 cinstiţi ce vor fi la cetate.
21. [6683]Căci om nu iaste drept pre pămînt carele va face bine şi nu va greşi.
22. Şi-ncă la[6684] toate cuvintele carele vor grăi ⌊cei necuraţi⌋[6685] să nu pui inima ta, pentru ca să nu audzi pre robul tău blăstămîndu-te.
23. Căci de multe ori te va vicleni pre tine şi pogorîri multe va face rău inemei tale, pentru că încă şi tu ai blăstămat pre alţii ⌊mulţi⌋[6686].
24. Toate le-am ispitit cu înţelepciunea.
25. Dziş: „Înţelepţi-mă-voi”, şi ea să dăpărtă de la mine mai departe decît era, şi adîncă adîncătură, cine o va afla pre ea?
26. Încungiuraiu eu şi inima mea a cunoaşte şi a cerceta şi a cerca înţelepciunea şi sorţul şi a cunoaşte celui necredincios fără-mintea şi năsîlniciia şi învăluiala.
27. Şi aflu eu pre însă mai amară decît moartea, cu muiêrea carea iaste vînare, şi să mrejască inima ei, legătură în mîinile ei. Bunul înaintea fêţei lui Dumnedzău să va rădica de la ea şi cel ce păcătuiêşte prinde-să-va întru ea.
28. Bezna aceasta aflaiu, dzise Adunătoriul, una la una a afla gîndul.
29. Carele au cercat sufletul mieu şi n-am aflat şi om unul dentru o mie am aflat şi muiêre întru toate acêstea n-am aflat.
30. Însă, vezi, aceasta am aflat carea au făcut Dumnedzău împreună cu omul drept, şi ei au cercat gînduri multe. Cine ştie înţelepciunea şi cine ştie dezlegarea cuvîntului?

Cap 8

1. Înţelepciunea omului lumina-va faţa lui şi

cel fără ru-

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible] 18

[illegible] ΚΑΠ. [illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11

cel fără ruşine la faţa lui să va urî.

2. Gura împăratului păzêşte şi pregiur cuvintele jurămîntului lui Dumnedzău
3. Să nu sîrguieşti! De către faţa lui mêrge-vei, să nu stai întru cuvînt rău, căci care va vrea, face-va.
4. În ce chip cuvîntul împăratului stăpînind, şi cine va grăi lui: „Ce vei face?".
5. Cela ce păzêşte porînca nu va cunoaşte cuvîntul rău, şi vrêmea judeţului cunoaşte-va inima înţeleptului.
6. Căci ⌊întru⌋[6687] tot lucrul iaste vrêmea judeţului, căci mintea omului ⌊iaste⌋[6688] multă preste el.
7. Căci nu iaste cunoscînd ce-i ceea ce va să fie, căci în ce chip va fi cine îl va spune pre acesta?
8. Nu iaste om stăpînind întru duh, ca să oprească împreună cu duhul, şi nu iaste stăpînind întru dzua morţii şi nu iaste trimitere întru dzi de războiu, şi nu va mîntui necurăţie pre cel de la ea.
9. Şi împreună tot văzuiu şi am dat inima mea la tot faptul carele s-au făcut supt soare, toate cîte au stăpînit omul întru om ca să-i facă rău lui.
10. Şi atunci văzuiu necuraţi în gropniţă băgaţi, şi dentru svîntu şi mêrseră şi să lăudară în cetate că aşa au făcut. Şi-ncă aceasta–i deşertăciune.
11. Căci nu iaste făcîndu-să price dentru ceia ce fac rău de sîrg, pentru acêea să dăplini inima fiilor omului întru înşii ca să facă răul.
12. Carele au greşit au făcut răul de atuncea şi de la îndălungimea lor, căci şi ştiu eu că iaste bine celor ci să tem de Dumnedzău, pentru ca să să teamă de către faţa lui.
13. Şi bine nu va fi necuratului şi nu va îndelunga dzilele întru umbră carele nu iaste temîndu-să de către faţa lui Dumnedzău.
14. Iaste dăşertare carea s-au făcut pre pămînt, căci sînt drepţi căci ajunge preste ei ca faptul necuraţilor, şi sînt necuraţi căci ajunge preste ei ca faptul drepţilor; dzis-am că încă şi aceasta-i în dăşert.
15. Şi am lăudat eu împreună pre veselie, căci nu iaste bine omului supt soare fără numai a mînca şi a bea şi a să veseli, şi acesta mêrge împreună cu el în truda lui ⌊întru[6689]⌋ dzilele[6690] vieţii lui carele au dat lui Dumnedzău supt soare.
16. Întru carii am dat inima mea a cunoaşte înţelepciunea şi a vedea migăiala făcută pre pămînt, căci şi în dzuă şi în noapte somnu la ochii lui nu iaste văzînd.
17. Şi văzuiu toate faptele lui Dumnedzău, că nu va putea omul a afla împreună cu faptul cel făcut supt soare; cît va trudi omul a afla, şi nu va afla, şi-ncă cîteşi va zice înţeleptul a cunoaşte, nu va putea a afla.
18. Căci tot acesta am dat la inima mea şi inima mea tot au văzut acesta,

Cap 9

1. În ce chip drepţii şi înţelepţii şi faptele lor în mîna lui Dumnedzău, şi-ncă dragoste şi-ncă ură nu iaste omul ştiind.
2. Toate-s înaintea fêţii lor; dăşertare întru toate, întîmpinare una dreptului şi celui necredincios, răului şi bunului şi curatului şi necuratului şi celui ce jirtvuiêşte şi celui ce nu jirtvuiêşte, şi în ce chip iaste cel bun, în ce chip iaste cel ce greşaşte, în ce chip cel ce jură după cum cel ci să tême de jurămînt.
3. Aceasta-i rea întru tot făcutul supt soare, căci tîmpinare – una la toate. Şi-ncă inima fiilor omului să împlú de rău şi învăluială – întru inima lor şi întru viaţa lor şi denapoia lor, către morţi.
4. Căci cine-i cel ci să împreună către toţi cei vii? Iaste nădêjde, căci cîinele cel viu acesta mai bunu-i decît leul cel mort.
5. Căci cei vii cunoaşte-vor că vor muri şi cei morţi nu sînt cunoscînd nimic şi nu iaste lor încă plată, căci s-au uitat pomenirea lor.
6. Şi-ncă iubirea lor şi-ncă ura lor şi-ncă rîvnirea lor acum au pierit şi-ncă parte nu iaste lor încă în vac întru tot ce-i făcut supt soare.
7. Vino, mănîncă cu veselie pîinea ta şi bea cu inimă bună vinul tău, căci acum au binevrut Dumnedzău faptele tale.
8. Întru toată vrêmea fie hainele tale albe şi untdălemnul pre capul tău[6691] nu lipsască.
9. Şi vezi viaţă cu fămêia carea ai îndrăgit toate dzilele vieţii tinerêţelor tale cêle ce ţi s-au dat ţie supt soare, toate dzilele dăşertării tale, căci aceasta-i partea ta întru viaţa ta şi întru truda ta carea tu trudeşti supt soare.
10. Toate oricîte va afla mîna ta a face, în ce chip iaste putêrea ta, fă, căci nu iaste fapt şi gînd şi minte şi înţelepciune în iad unde tu mergi acoló.
11. Întorşu-mă şi văzuiu supt soare că nu-i celor sprinteni alergătura şi nu celor tari războiul şi-ncă sîngurului înţeleptul nu-i niscare pîine şi-ncă nu celor de-nţeles – avuţiia şi-ncă nu celor ce[6692]

cunosc

[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. І

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. АІ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]

cunosc harul că-i vrême şi tîmpinare va întîmpina la toţi aceia.

12. Căci şi încă ⌊şi⌋[6693] nu cunoscú omul vrêmea lui, ca peştii cei ci să vîneadză întru mreaje rea şi ca pasările cêlea ce să vînează în laţ, ca acêstea să leţuiesc fiii omului la vrêmea rea, cînd va cădea preste înşi fără de vêste.
13. Şi-ncă aceasta văzuiu înţelepciune supt soare şi mare iaste cătră mine.
14. Cetate mică, şi oamenii ei – puţîni, şi va veni preste ea împărat mare şi o va încungiura pre ea şi va clădi preste ea şanţuri mari.
15. Şi va afla întru ea om mêser înţelept şi va mîntui lor cetatea întru înţelepciunea lui şi omul n-au pomenit împreună cu omul cel sărac acela.
16. Şi dziş eu: „Mai bună-i înţelepciunea decît putêrea şi învăţătura mêserului – dăfăimată şi cuvintele lui nu sînt ascultîndu-să".
17. [6694]Cuvintele înţelepţilor întru odihnă să audu decît strigările celor ce biruiesc cu nebunie. Mai bună-i înţelepciunea decît ciniile războiului şi, păcătuind unul, va piêrde bunătate multă.

Cap 10

1. Muşte omorînd, putrezesc tocmirea untdălemnului îndulcirei; mai cinstitu-i puţin a înţelepciunei decît mărirea fără-minţii mare.
2. Inima înţeleptului – la dreptul lui şi inima celui fără minte – la stîngul lui.
3. Şi-ncă în cale cînd cel fără minte mêrge, inima lui să va scădea şi carele va socoti tot nebunie sînt.
4. Dă să va sui duh a celui ce biruiêşte preste tine, locul tău să nu laşi, căci vindecarea va potoli greşale mari.
5. Iaste răotate care am văzut supt soare, că fără de voie au ieşit de cătră faţa acelui ce biruiêşte:
6. Dêde-să cel fără minte în înălţări mari şi avúţii întru smerit vor şedea.
7. Văzuiu robi preste cai şi boiêri mergînd ca nişte robi pre pămînt.
8. Cel ce sapă groapă întru ea va cădea, şi pre cel ce curăţêşte gardul, muşca-l-va pre el şarpe.
9. Scoţînd pietri, osteni-să-va întru iale, dăspicînd lêmne, premejdui-va întru iale.
10. Măcar de va cădea fierul, şi el faţa au întristat, şi puteri va întări, şi prisosirea omului – înţelepciunea.
11. Dă va muşca şarpele în nu şoaptă, şi nu iaste prisosire celui ce vrăjaşte.
12. Cuvintele gurii înţelepte – harul, şi budzele celui fără minte îl vor prăpădi pre însul.
13. Începătura cuvintelor gurei lui – nebuniia şi denapoia gurii lui – învăluiala rea.
14. Cel fără minte înmulţêşte cuvinte, n-au cunoscut omul ce-i cêea ce să face şi ce-i cêea ce va să fie, ce-i denapoia lui, şi cine va povesti lui?
15. Osteneala celor fără minte va trudi pre el, carele n-au cunoscut ca să margă la cetate.
16. Vai ţie, cetate cariia împăratul tău iaste tînăr şi boiêrii tăi dimineaţă mănîncă!
17. Fericit tu, pămînt căruia împăratul tău – fiiu a volnicilor[6695], şi boiêrii tăi la vrême vor mînca întru putêre şi nu să vor ruşina.
18. Întru lenevie smeri-să-va grinzirea şi întru zăbava mîinilor pica-va casa.
19. Spre rîs fac pîinea şi vinul şi untdălemnul, ca să să veselească cei vii şi argintului vor audzi toate.
20. Şi-ncă întru socotinţa ta să nu blastămi ⌊bogat, nici⌋[6696] împărat, şi întru cămările aşternuturilor tale să nu blastemi pre cel bogat, căci pasăre a ceriului va căra glasul tău şi cel ce are áripile tale[6697] spune-va cuvîntul tău.

Cap 11

1. Trimite[6698] pîinea ta preste faţa apei, căci întru mulţimea dzilelor vei afla pre ea.
2. Dă parte celor 7 şi-ncă la cei opt, căci nu cunoşti ce va fi rău pre[6699] pămînt.
3. De să vor plini norii de ploaie, preste pămînt vor turna. Şi de va cădea lemnul întru austru şi măcar întru crivăţ, la locul unde va cădea lemnul, acoló va fi.
4. Păzind vîntul, nu va sămăna, şi căutînd la nori, nu va secera.
5. Întru carele nu iaste cunoscînd carea-i calea duhului ca oasele în pîntecile cei ce poartă naştere, aşa nu vei cunoaşte faptele lui Dumnedzău cîte va face toate.
6. Întru dimineaţă samănă sămînţa ta şi întru dzi nu lase mîna ta, căci nu cunoşti care va rîndui, ceasta au cêea, şi măcar amîndoao – bune.
7. Şi dulce-i lumina şi bun la ochi a vedea împreună cu soarele.
8. Că măcar ani mulţi va trăi omul, întru toate acêstea să va veseli şi vor pomeni dzilele întunêrecului, că multe vor fi. Tot ce vine-i dăşertăciune.
9. Veselêşte-te, tinerêle, întru tinerêţele tale şi te îmbunêdze inima ta preste tine întru dzilele tinerêţelor tale

[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ВI

1 Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]

КАП. В

[illegible], [illegible]

КЪНТАРЕ КЪНТАРИЛОР

КАП. А

[illegible]
[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]

și îmblă întru căile inemei tale nevinuit și ⌊nu⌋[6700] întru vedêrea ochilor tăi și cunoaște că preste toate acêstea aduce-te-va Dumnedzău la județ.
10. Și dăpărteadză mîniia de la inima ta și ferêște răul de la[6701] trupul tău, căci tinerêțele și fără-gîndirea-i dășertare.

Cap 12

1. Și adu-ți aminte de cel ce te-au zidit pre tine întru dzilele tinerêțelor tale, pînă unde nu vor veni dzilele răotățile ⌊tale⌋[6702] și vor ajunge întru carele vei grăi: „Nu iaste mie întru îns voie".
2. Pînă unde nu să va întuneca soarele și lumina și luna și stelele și să vor întoarce norii denapoia ploii.
3. Întru dzua carea să vor clăti paznicii casei și să vor înturna oamenii puterii și au sărbat cêlea ce macină, căci s-au împuținat, și să vor întuneca cêlea ce văd întru gauri.
4. Și să vor închide ușile în tîrgu, întru slăbiciunea glasului cei ce măcina, și să vor scula la[6703] glasul vrabiei și să vor smeri toate fêtele cîntării.
5. Și-ncă de la înălțare vor vedea și spămîntare în cale, și va înflori migdalul și să va îngroșa lăcusta și să va răsîpi capparis, căci au mersu omul la casa vacului său și au încungiurat în tîrg cei ci să bocesc.
6. Pînă unde să va înturna funiia argintului și să va zdrobi înflorirea aurului și să va zdrobi ciutora la izvor și să va învîrti roata la groapă.
7. Și să va întoarce țărna la pămînt în ce chip era și duhul să va întoarce către Dumnedzău carele au dat pre el.
8. De nimic a de nimicilor[6704], dzise Adunătoriul, toate-s de nimic.
9. Și adaose căci s-au făcut Adunătoriul înțelept și căci au învățat minte împreună pre om, și urêchea au urmat podoaba pildelor multe.
10. Cercă Adunătoriul a afla cuvinte a voiei și scris a dreptății, cuvintele adevărului.
11. Cuvintele înțelepților – ca strămurările și ca cuiele înfocate, carii de la tocmêle s-au dat dentru un păstor.
12. Și prisosit ii dentru iale, fiiul[6705] mieu: păzêște a face cărți multe, nu iaste săvîrșit, și cercetare multă – trudă trupului.
13. Săvîrșitul cuvîntului tot aúzi: de Dumnedzău te tême și porîncele lui păzêște, căci aceasta-i tot omul.
14. Căci tot faptul împreună Dumnedzău aduce-l-va întru județ, întru tot trecut cu vedêrea, măcar rău și măcar bun.

Cap
Întru Adunător desăvîrșit, ca la niște mari și desăvîrșit pune învățătura[6706]

Cîntarea cîntărilor

Cap 1

1. Sărute-mă de la sărutările gurii lui, căci mai bune-s țițele tale decît vinul.
2. Și mirosul mirurilor tale – mai mult[6707] decît toate miroasele; mir deșertat – numele tău; pentru acêea ficioare iubiră-te,
3. Traseră-te. Denapoia ta, la mirosul mirurilor tale vom alerga. Băgă-mă împăratul la cămara lui. Bucura-ne-vom și ne vom veseli întru tine, iubi-vom țițele tale mai mult decît vinul. Dreptatea iubitu-te-au.
4. Neagră sînt eu și frumoasă, fêtele Ierusalim, ca sălașele Chidar, ca gherdanele Solomon.
5. Nu mă vedeți că eu sînt negrindu-mă, căci m-au privit soarele. Fiii maicii mêle s-au sfădit întru mine; puseră-mă păzitoare întru vii; vie nu a mea am păzit!
6. Povestêște-mi, pre carele au iubit sufletul mieu, unde paști? Unde zaci în amiazădzi[6708]? Pentru ca nu doară să mă fac ca ceiia ci să învăluiêște pre cirezile tovarășilor tăi.
7. Dă nu vei cunoaște pre sine, cea frumoasă întru fămei, ieși tu întru călcîiele turmelor și paște iadele tale pre sălașurile păstorilor!
8. Cu călărimea mea întru carăle lui Farao asămănatu-te-am cêea[6709] ce-i aproape de mine!
9. Ce s-au înfrîmsețat fălcile tale ca a turturêlei, cerbicea ta – ca niște șireaguri!
10. Asămănări de aur face-vom ție, cu cărări de argint.
11. Pînă unde împăratul – întru înduplecarea lui, nardul mieu dat-au mirosul lui,
12. Legătura stactii – nepotul mieu, între mijlocul țițelor mêle va petrêce.
13. Strugul al chiprului – fratele mieu mie, întru vie în Gaddí.
14. Iată, iaste frumoasă cea de aproapele mieu; iată, ești frumoasă, ochii tăi – porîmbi!
15. Iată, ești bun, fratele mieu, și-ncă înfrîmsețat! Patul nostru – umbros.
16. Grinzile noastre – chedri, podurile noastre – chiparisi.

Cap 2

ΚΑΠ. Β

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

ΚΑΠ. Γ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

ΚΑΠ. Δ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

[illegible]

Cap 2

1. Eu – floare a cîmpului, crin a văilor.
2. Ca crinul în mijlocul spinilor, aşa cea aproape de mine întru mijlocul fêtelor.
3. Ca mărul întru lêmnele dumbrăvii, aşa fratele mieu între mijlocul fiilor. Întru umbra lui am poftit şi am şezut, şi roada lui – dulce întru guşterul mieu.
4. Băgaţi-mă la casa vinului, rînduiţi preste mine dragoste.
5. Întăriţi-mă întru miri[6710], clădiţi-mă întru meri, căci rănită-s a dragostei eu.
6. Stîngul lui – supt capul mieu şi dreapta lui mă va cuprinde.
7. Jurat-am pre voi, fêtele Ierusalim, întru puterile şi vîrtuţile ţarinei, dă veţi rădica şi veţi scula dragostea pînă[6711] unde va vrea.
8. Glasul fratelui mieu. Iată, aşa vine, sărind preste munţi, săltînd preste dealuri.
9. De asêmenea iaste frăţiorul mieu cu căprioara sau cu puiu de cerbi ⌊preste munţii Vethil⌋[6712]. Iată, acesta stă denapoia părêtelui nostru, privind pren ferestrii, plecîndu-să pren[6713] mreji.
10. Răspunde frăţiorul mieu şi dzice mie: „Scoală, vino, cea aproape de mine, frumoasa mea, porîmbiţa mea!
11. Căci, iată, iarna au trecut, ploaia să duse, mêrse şie.
12. Florile să iviră pre pămînt, vrêmea tăierii au sosit, glasul turturêlei audzí-să în pămîntul nostru.
13. Smochinul scoase bubusliile ei şi viile înfloresc, dêderă miros. Scoală, vino, cea de aproapele mieu, frumoasa mea, ⌊porîmbiţa mea, ia-mblă⌋[6714] şi vino tu!
14. Porîmbiţa mea, întru acoperemîntul pietri, ţiindu-să de zidul denainte, arată-mi mie faţa ta şi voi audzi glasului tău. Căci glasul tău – dulce şi faţa ta – frumoasă.
15. Prindeţi noao vulpi mici, stingînd viile, şi viile noastre înfloresc".
16. Frăţiorul mieu mie şi eu lui, cel ce paşte întru crini.
17. Pînă unde va sufla dzua şi să vor clăti umbrele, întoarce-te, asamănă-te tu, frăţiorul mieu, cu căpriorul sau ca puiul cerbilor preste munţii încungiurărilor.

Cap 3

1. Preste aşternutul mieu, întru nopţi am cercat pre carele au iubit sufletul mieu; cercatu-l-am pre el, şi nu l-am aflat pre el; chemat-am pre el, şi n-au ascultat pre mine.
2. Scula-mă-voi dară şi voi încungiura întru cetate, întru tîrguri şi întru uliţe, şi voi cerca pre carele au iubit sufletul mieu. Cercatu-l-am, şi n-am aflat pre el; ⌊chemat-am pre el, şi n-au ascultat mie⌋[6715].
3. Aflatu-m-au cei ce păzesc, cei ce încungiură în cetate. „Au doară pre carele au iubit sufletul mieu aţi văzut?".
4. Cît de puţîn dacă trecuiu de la ei, pînă unde aflaiu pe carele au iubit sufletul mieu. Ţînutu-l-am pre el şi n-am lăsat pre el, pînă unde l-am băgat pre el în casa mîne-mea şi la cămara ceia[6716] ce m-au zemeslit.
5. Jurat-am pre voi, fêtele Ierusalim, întru puteri şi întru vîrtuţile ţarinei, de veţi rădica şi veţi rădica dragostea pînă unde va vrea!
6. Carea-i aceasta ci să suie den pustiiu, ca buciumi de fum, tămîiată cu zmirnă şi tămîie, de la toate pravurile făcătoriului de mir?
7. Iată patul lui Solomon; 60 tari împregiurul lui, dentru tarii lui Israil,
8. Toţi ţiind sabie, învăţaţi a războiului, om – sabiia lui la coapsa lui, de spaimă întru nopţi.
9. Năsílie şi-au făcut şie împăratul Solomon de lêmnele Livánului.
10. Stîlpii lui au făcut de argint şi plecătoriul lui – de aur şi primblarea lui – mohorîtă; înlontrul lui cu pietri aşternut, dragoste de la fêtele Ierusalim.
11. Fêtele Sion, ieşiţi şi vedeţi întru împăratul Solomon, întru cununa carea l-au încununat pre îns maica lui, întru dzua gineriii lui şi întru dzua veseliei inemei lui.

Cap 4

1. Iată, eşti frumoasă, cea de aproapele mieu, iată, eşti frumoasă! Ochii tăi – porîmbiţe, afară den tăcêrea ta; părul tău – ca cerezile caprelor carele s-au dăscoperit de la Galaad.
2. Dinţii tăi – ca cerezile celor tunse carele s-au suit de la baie, toate cu gêmeni, şi fără fiiu nu iaste întru iale.
3. Ca funiia cea roşie – budzele tale, şi graiul tău – frumos; ca coaja rudiei – mărul tău, afară den tăcêrea ta.
4. Ca turnul David – grumazul tău, cel clădit la Thalpioth, 1000 de scuturi spînzuraţi sînt pre el; toate sfîrlitúrile[6717] tarilor.
5. Doao ţîţele tale – ca doi pui gêmeni a căprioarei, cei ce pasc în crini.
6. Pînă unde va sufla dzua şi să vor porni umbrele, mêrge-mi-voi mie cătră măgura zmirnei şi cătră dealul livanului.
7. Toată-i frumoasă cea de aproa-

pe mie

8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

ΚΑΠ· Ε

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

ΚΑΠ· Ϛ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

pe mie și hulă nu iaste întru tine.

8. Vino de la Livan, mireasă, vino de la Livan! [6718]Veni-vei și vei trêce de-ncepătura credinței, de la capul Saniir și Aermon, de la stînele leilor, de la munții a pardoșilor.
9. Inimitu-ne-ai pre noi, sora noastră, mireasă, inimitu-ne-ai pre noi cu unul dentru ochii tăi, într-una în punere cu grumazul tău.
10. Ce să îmbunїră țițele tale, soru-mea, mireaso! Ce să îmbunїră țițele tale de vin! Și mirosul hainelor tale – mai mult decît toate mirosurile!
11. Fagur pică budzele tale, mireasă, miêre și lapte – supt limba ta și mirosul hainelor tale – ca mirosul[6719] Livánului! Grădină închisă – soru-mea, mireaso!
12. Grădină închisă, izvor pecetluit!
13. Trimiterile tale – grădini cu rodii, cu roadă de muguri, chipri cu nardi:
14. Nardu și șofran, trestie și scorțișoară, de toate lêmnele Livánului, zmirnă, aloi – cu toate de frunte mirosuri.
15. Izvor a grădinei și fîntînă apei vie și duduind de la Livan.
16. Scoală-te, crivăț, și vino, austre, ⌊și⌋[6720] suflă grădina mea și cure mirosurile tale!

Cap 5

1. Pogoare-să frățiorul mieu la grădina lui și să mănince roada mugurilor lui.
2. Întraiu în grădina mea, soru-mea, mireasă, cules-am smirna mea, cu mirosurile mêle, mîncat-am pîinea mea cu miêrea mea, băut-am vinul mieu cu laptele mieu. Mîncați, cei aproape, și bêți și vă îmbătați, fraților!
3. Eu dormu și inima mea bdenuiêște, glasul frățiorului mieu lovêște la poartă: „Dășchide-mi mie, soru-mea, cea aproape mie, porîmbița mea, deplina mea, căci capul mieu să împlú de roao și cosițele mêle – de rîurări de noapte".
4. Dăzbrăcat-am cămașa mea, cum o voi îmbrăca pre ea? Spălat-am picioarele mêle, cum voi pîngări pre înși?
5. Frățiorul mieu trimis-au mîna lui pren gaură și pîntecile mieu să întristă preste el.
6. Sculaiu-mă eu să dășchiz fratelui mieu; mîinile mêle picară zmirnă, dêgetile mêle – zmirnă deplin pre mîinile încuietorii.
7. Dășchiș eu frățiorului mieu, frățiorul mieu trecu; sufletul mieu ieși, cu cuvîntul lui cercaiu-l pre el, și n-am aflat pre el; chemaiu-l pre el, și n-au ascultat pre mine.
8. Aflatu-m-au păzitorii cei ce încungiură în cetate, lovїră-mă ⌊și⌋[6721] rănїră-mă, luară-mi nemetețul mieu de la mine păzitorii zidurilor[6722].
9. Jurat-am pre voi, fêtele Ierusalim, întru tăriile și întru vîrtuțile țarenei, dă veți afla pre frățiorul mieu, vestiți lui că rănita dragostei[6723] sînt eu!
10. Ce frățiorul tău de la frățior, cea frumoasă întru muieri? Ce frățiorul tău de la frățior, căci așa ne-ai jurat pre noi?
11. Frățiorul mieu – albu și rumăn[6724], socotit dentru dzeci de mii.
12. Capul lui – aur cap, cosițele lui – brazi negri ca corbul.
13. Ochii lui – ca porîmbițele preste împlerile apelor spălate[6725] cu lapte, șezînd la împlerile ⌊apelor⌋[6726].
14. Fălcile lui – ca măstrăpile a mirosului odreslind mirosituri, budzele lui – crin picînd zmirnă deplin.
15. Mîinele lui – oable de aur pline de tharsis; pîntecile lui – tablă de elifand preste piatră zamfir.
16. Pulpele lui – de marmure stîlpi întemeiați[6727] pre vêtre de aur; chipul lui – ca Livánul, ales ca chedri; gîltanul lui – îndulcire și tot poftă; acesta-i frățiorul mieu și acesta-i aproapele mieu, fêtele Ierusalim! Unde să duse frățiorul tău, cea frumoasă întru muieri? Unde au privit frățiorul tău? Și-l vom cerca pre el cu tine-mpreună.

Cap 6

1. Frățiorul mieu pogorî-să[6728] la grădina lui, la măstrăpile mirosului, să pască în grădini și să adune crini.
2. Eu – frățiorului mieu și frățiorul mieu – mie, cel ce paște întru crini.
3. Frumoasă ești, cea de aproapele mieu, ca o bună părêre, frumoasă ca Ierusalimul, spaimă ca rînduitele.
4. Întoarnă ochii tăi denpotriva mea! Căci ei m-au zburat. Părul tău – ca cerezile caprelor carele s-au suit de la Galaad.
5. Dinții tăi – ca cerezile celor tunse carele s-au suit de la baie, toate cu gêmeni; și fără ficior nu iaste întru iale.
6. Ca o ață roșie – budzele tale și graiul tău – frumos; ca coaja roidiei – mărul tău, afară den tăcêrea ta.
7. Șasedzeci sînt împărătêse și 80 țiitori și ficioare cărora nu iaste număr.

una iaste

8 Шѣсезечи сѫнт ꙟпѫрѫтѣселе, ши ѻптзечи цїиторї-
ле, ши тинерѣле кѫрорѣ нꙋ ѣсте нꙋмѫр. Ꙋ҆на ѣ-
сте порꙋмбица мѣ, десѫвѫршита мѣ, ꙋна ѣсте
а мꙋмѫниса(?) ꙋна, алѣасѫ ѣсте чѣи чѣ(?) ѡ҆ ꙟнѫскꙋ. Кѫ ѡ вѫзꙋрѫ
9 фѣтеле ши ѡ феричирѫ, ꙟпѫрѫтѣселе ши цїитоарѣле,
ши ѡ лѫꙋдарѫ. Чине ѣсте ачѣаста чѣ прївѣще
10 ка ѡ змичире(?), фрꙋмоасѫ ка лꙋна, алѣасѫ ка соаре-
ле, ꙟфрикошатѫ ка чѣле рѫнъдꙋите; Ла грѫди-
на нꙋкꙋлꙋї ам погорѫт, сѫ вѫд ꙟнтрꙋ ферѣ-
11 ꙟꙋл(?) пѫрѫꙋлꙋї, сѫ вѫд де ꙟфлорїт вица, де а
12 ꙟфлорит родїїле. Ѡ҆коло воꙋ да цїие цѫцеле мѣле.
Нꙋ кꙋноскꙋ, сꙋфлетꙋл мїеꙋ мѣ пꙋсе ка каре(?) ...

КАП. З.

1 Ч(е) вецї вѣдѣа ꙟн Сꙋламитїс, чѣ ꙟнтоарче-те ꙟнтоарче-
те Сꙋламитїсо: ꙟнтоарче-те, ꙟнтоарче-те, ши вом
вѣдѣа ꙟнтрꙋ тине: Че вецї вѣдѣа ꙟн Сꙋламитис? Чѣ
веѣ(?) вѣнинд(?) ка ѡ҆ чѣатѫ(?) а тѫбѫрелор(?) ...
2 ...
3 ...
4 ...
5 ...
6 ...
7 ...
8 ...
9 ...
10 ...
11 ...
12 ...
13 ...

КАП. Н.

Чине те ва да пре тине фрѫцїоръл мїеꙋ сꙋгѫнд цицеле 1
мꙋмѫнїи мѣле; афлѫндꙋ-те афарѫ ...
... 2
...
...
... 3
... 4
...
...
... 5
...
...
... 6
...
...
...
... 7
...
...
... 8
...
...
... 9
... 10
... 11
...
...
... 12
...
... 13
...
... 14
...
...

ИСАІА КАП. А.

Вѣдѣнїа каре ау вѫзꙋт Исаїа фечорꙋл лꙋи Амос, каре ѡ ау 1
вѫзꙋт спре Їꙋдеа ши спре Їерꙋсалим ...
...

8. Una iaste porîmbiţa mea, deplina mea; una iaste maicii ei, aleasă iaste, cêea ce au născut pre ea; văzutu-au pre ea fête şi au fericit pre ea; împărătêse şi-ncă ţiitori şi vor lăuda pre ea.
9. Carea-i aceasta carea să ivêşte ca zorile, frumoasă ca luna, aleasă ca soarele, spaimă ca rînduitelor?
10. La grădina nucului am pogorît să văz întru naşterea pîrîului, să văz de au înflorit viia, lepădat-au florile rudiii[6729]. ⌊Acoló voi da ţiţele mêle ţie.⌋[6730]
11. N-au cunoscut sufletul mieu, pusu-m-au carăle Aminadav.
12. Întoarce-te, întoarce-te, sulamiteanco! Întoarnă-te şi vom vedea întru tine.

Cap 7

1. Ce veţi vedea întru sulamiteancă, cêea ce vine ca horile taberilor? Ce s-au înfrîmseţat paşii tăi cu încălţămintele ⌊tale⌋[6731], fêtele[6732] Nadav! Rîndurile coapselor tale – asêmenea cu şiraguri, lucru a mîini meşterului.
2. Buricul tău – crondir oblu, nu lipsindu-să amestecătură; pîntecile tău – stog de grîu, îngrădită cu crini.
3. Doao ţiţele tale – ca doi pui gêmeni a căprioarei[6733].
4. Cerbicea ta – ca un turnu de elifand; ochii tăi – ca iêzere în Esevon, în porţile a fêtei a mulţi; narea[6734] ta[6735] – ca turnul Livánului, socotind faţa Damascului.
5. Capul tău preste tine – ca Carmílul şi împletitura capului tău – ca mohorîtul, împărat legat întru pre lîngă alergături.
6. Ce te-ai înfrîmseţat şi ce te-ai îndulcit, dragoste, întru dăsfătăciunile tale?
7. Aceasta-i mărimea ta. Asămănaşi-te finicului şi ţiţele tale – cu strugurii.
8. Ziş: „Sui-mă-voi preste finic, ţinea-voi înălţimilor lui". Şi vor fi dară ţiţele tale ca strugurii viii şi mirosul nasului[6736] tău[6737] – ca mêrele.
9. Şi gîltanul tău – ca vinul cel bun, mergînd la fräţiorul mieu la îndreptări, destulindu-mă cu budzele mêle şi cu dinţii.
10. Eu – frăţiorului mieu şi preste mine înturnarea lui.
11. Vino, frăţiorul mieu, să ieşim la ţarină, să mînem în sate!
12. Să mînecăm la vii, să vedem de au înflorit viia, înflorit-au coacerea, înflorit-au roidiile; acoló voi da ţiţele mêle ţie.
13. Mătrăgunii au dat mirosul şi la uşile noastre – toţi mugurii tîneri cătră vii, frăţiorul mieu, păzit-am ţie.

Cap 8

1. Cine va da ţie, frăţiorul mieu, sugînd ţiţele maicii mêle? Aflîndu-te afară, săruta-te-voi şi-ncă nu mă vor defăima.
2. Lua-te-voi, băga-te-voi în casa maicei mêle ⌊şi la cămara cei ce m-au zemeslit⌋[6738]; învăţa-mă-vei; adăpa-te-voi de vinul cel mirositor de la cursoarea roidiilor mêle.
3. Stînga lui – supt capul mieu şi dreapta lui mă va lua pre mine.
4. Jurat-am pre voi, fêtele Ierusalim, ⌊întru puteri şi întru vîrtuţile ţarenii⌋[6739], ce rădicaţi şi ce dă rădicaţi dragostea pînă unde va vrea!
5. Cine-i aceasta ce să suie albită, înflorită, răzîmîndu-să pre frăţiorul ei? Supt măr am sculat pre tine; acoló te-au chinuit maică-ta; acoló te-au chinuit cêea ce te-au născut.
6. Pune-mă ca o pecête pre inima ta, ca o pecête pre braţul tău. Căci tare-i ca moartea dragostea; năsîlnică ca iadul – rîvnirea. Pregiur pênele ei – ca pregiur pênele focului, ⌊cărbuni de foc⌋[6740] – pările[6741] ei.
7. Apă multă nu va putea să stingă dragostea şi rîuri nu vor vărsa pre ea. Dă va da bărbatul toată viaţa lui întru dragoste, cu dăfăimare îl vor dăfăima pre el.
8. Sora noastră – mică şi ţiţe nu are; ce vom face surorii noastre întru dzua întru carea să va grăi întru ea?
9. Dă iaste zid[6742], să clădim preste ea băşti de argint; şi dă iaste uşe, să scriem preste ea scîndură de chedru.
10. Eu – zid şi ţiţele mêle – ca turnurile; eu eram întru ochii lui aflînd pace.
11. Vie s-au făcut lui Solomon în Veelamon. Dat-au viia lui celor ce păzesc; omul va aduce întru roada lui 1000 de arginţi.
12. Viia a mea – înaintea mea; cea mie – lui Solomon şi cêle 200 – celor ce păzesc roada lui.
13. Cela ce şade întru grădini, tovarăşi luînd aminte glasului tău; audzit îl fă mie.
14. Fúgi, frăţiorul mieu, şi te asamănă cu căprioara sau cu puiul cerbilor preste munţii mirositurilor.

Isaía

Cap 1

1. Vedêrea carea au văzut Isaía, ficiorul lui Amos, carea au văzut despre Iudéa şi despre Ierusalim, întru împărăţiia lui Ozie şi lui Iotham

КАП. В

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31

КАП. В

1 [illegible]
2 [illegible]

și Áhaz și Ezechía, carii au împărățit Iudéii.

2. Ascultă, cer, și bagă în urechi, pămînte, căci Domnul au grăit: „Fii am născut și am înălțat, și ei pre mine m-au dăfăimat.

3. Cunoscut-au bou pre cel ce l-au cîștigat și măgariul iêslea Domnului lui, și Israil pre mine nu cunoscu și nărodul mieu n-au priceput".

4. Vai, limbă păcătoasă, nărod plin de păcate, sămînță rea, fii fără dă lêge, părăsit-ați pre Domnul și ați urgisit pre Cel Sfînt a lui Israil, înstriinară-să îndărăt.

5. Ce încă veți răni adăogînd fărădălêge? Tot capul – la durêre și toată inima – la voie rea.

6. De la picioare pînă la cap nu iaste întru el întregăciune, nici rană, nici strîmciunare, nici zgaibă înflată, nu iaste unsoare a pune, nici untdălemn, nici legături.

7. Pămîntul vostru – pustiiu, cetățile voastre – arse cu foc, țara voastră, înaintea voastră, cei striini o mănîncă de tot pre ea și s-au pustiit, surpate fiind de năroade streine.

8. Părăsi-să-va fata Sion ca un cort într-o vie și ca o cramă întru o grădină cu pêpeni, ca o cetate ce să încungiură.

9. [6743]Și de nu Domnul Savvaoth ar fi lăsat noao sămînță, [6744]ca Sodómul cîndai ne-am fi făcut și ca Gomórul ne-am fi asămănat.

10. Ascultați cuvîntul Domnului, boiêrii Sodómului, luați aminte lêgea lui Dumnedzău, nărodul Gomórrei!

11. [6745]„Ce mi-i mulțimea jirtvelor voastre?", dzice Domnul. „Plin sînt de arderi de tot ⌊și⌋[6746] de berbeci; și seu de miei și sînge de tauri și de țapi nu voi,

12. Nice de ați veni să vă arătați mie; pentru că cine au cercetat acêstea dentru mîinile voastre? Ca să călcați ograda mea

13. Nu veți adaoge. [6747]Dă veți aduce fănină de grîu – dășartă; tămîie – urîciune mie iaste.

14. Lunile cêle noao ale voastre și sîmbetile și dzi mare nu sufăr; post și nelucrare ⌊și⌋[6748] lunile cêle noao ale voastre și sărbătorile voastre uraște sufletul mieu; făcutu-v-ați mie spre săturare, nu voi mai părăsi păcatele voastre.

15. [6749]Cînd veți întinde mîinele, întoarce-voi ochii miei de către voi și, de veți înmulți ruga, nu voi asculta voao, [6750]pentru că mîinele voastre de sînge pline-s.

16. [6751]Scăldați-vă, curați faceți-vă, luați răutățile[6752] de la sufletile voastre denaintea ochilor miei, părăsiți[6753] de răutățile voastre.

17. Învățați bine a face, cercetați județ, mîntuiți pre cel ci să strîmbadză, judecați celui sărăiman și îndreptați văduа.

18. Și veniți și vom vorovi", dzice Domnul. „Și dă vor fi păcatele voastre ca róșiul, ca zăpada le voi înălbi; și de vor fi ca róșiul, ca lîna le voi albi.

19. Și de veți vrea și veți asculta mie, bunele pămîntului veți mînca.

20. Iar de nu veți vrea, nici veți asculta mie, sabiia pre voi va mînca", pentru că gura Domnului au grăit acêstea.

21. Cum s-au făcut curvă cetatea credincioasă Sion, plină de judêțe, întru carea dreptate dormí întru ea, și acum ucigași!

22. Argintul vostru – nelămurit, cîrciumarii tăi amêstică vinul cu apă.

23. Boiêrii tăi nu ascultă, împreunători a furi, iubind daruri, gonind răsplătire, [6754]sărăimanilor nu judecînd și județul văduilor neluînd aminte.

24. Pentru acêea, acêstea dzice[6755] Despuitoriul, Domnul Savvaoth: „Vai, cei vîrtucioși Israil, nu să va potoli mîniia dară a mea întru nepriêteni și județ dentru nepriêtenii miei face-voi.

25. Și voi aduce mîna mea preste tine și voi lămuri la curatu; și pre cei neascultoiu voi piêrde; și voi lua pre toți cei fără lêge de la tine ⌊și pre toți sămeții⌋[6756].

26. Și voi pune pre[6757] judecătorii tăi ca de mai nainte și pre sfêtnicii tăi ca de-nceput; și după aceasta te vei chema Cetatea dreptății, Mitropolie credincioasă.

27. Sion – cu județ să va mîntui robimea ei[6758] și cu milostenie.

28. Și să vor zdrobi cei fără dă lêge și cei păcătoși deodată și cei ce au părăsit pre Domnul conceni-să-vor.

29. Pentru căci să va rușina de către idolii lor carele ei vrea și să rușinară la grădini carele au poftit.

30. Pentru că vor fi ca un terevinthu ce au lepădat frundzele lui și ca o grădină apă neavînd.

31. Și va fi vîrtutea lor ca trestiia cîlților și lucrările lor împreună ca niște scîntei și vor arde de tot cei fără de lêge și nu va fi cine să stingă".

Cap 2

1. Cuvîntul carele s-au făcut către Isaía, fiiul Amos, pentru Iudéa și pentru Ierusalim.

2. [6759]Că va fi întru cêle de apoi dzile ivit muntele Domnului și casa lui Dumnedzău pre vîrfurile măgurilor și să va înălța mai sus decît dealurile și vor veni întru ea

toate

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

ΚΑΠ. Γ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

toate limbile.
3. Și vor mêrge limbi multe și vor grăi: „Veniți și să ne suim la muntele Domnului și la casa Dumnedzăului lui[6760] Iacov și va vesti noao calea lui și vom mêrge întru însă”. Pentru că dentru Sion va ieși lêge și cuvîntul Domnului – dentru Ierusalim.
4. Și va judeca între mijlocul limbilor și va dovedi nărod mult și vor tăia sabiile lor la pluguri și lancele lor spre sêceri, și nu va lua limbă pre limbă sabie și nu să vor mai învăța încă a să bate.
5. Și acum, casa Iacov, veniți și să mêrgem întru lumina Domnului!
6. Pentru că lăsă nărodul lui, casa lui Iacov, căci s-au împlut ca de-nceput[6761] țara lor de vrăji, ca ceea a celor striini de fêl, și fii mulți de fêl striini s-au făcut lor.
7. Pentru că să împlú țara lor de argint și de aur și nu era număr vistiêrelor lor;
8. Și să împlú pămîntul de cai, și nu era număr carălor lor; și să împlú pămîntul de urîciunile fapturilor mîinilor lor și să închinară la carele au făcut dêgetile lor.
9. Și să plecă omul și să smeri bărbatul, și nu voi părăsi pre ei.
10. Și acum întrați la pietri și vă ascundeți la pămînt de către fața fricei Domnului și de mărirea vîrtuței lui, cînd să va scula să piardză pămîntul.
11. Pentru că ochii Domnului – înalți, și omul – smerit; și să va smeri înălțimea oamenilor și să va înălța Domnul însuși întru dzua acêea.
12. Pentru că dzua Domnului Savvaoth – preste tot dosăditoriul și mîndrul și preste tot înaltul și rădicatul, și să vor smeri;
13. Și preste tot chedrul al Livánului, a celor înalte și rădicate, și preste tot copaciul ghindei Vasan,
14. Și preste înaltă măgură și preste tot dealul înalt,
15. Și preste tot turnul înalt[6762] și preste tot zidul înalt,
16. Și preste tot vasul mării și pre toată privirea frîmsêțelor vaselor.
17. Și să va smeri tot omul și va cădea înălțimea oamenilor și să va înălța Domnul síngur întru dzua acêea.
18. Și cêle făcute de mîini toate le va ascunde,
19. Băgîndu-le la peșteri și la spintecăturile pietrilor și la bortele pămîntului, de către fața fricei Domnului și de slava vîrtuței lui, cînd să va scula să surpe pămîntul.
20. Pentru că întru dzua acêea va scoate omul urîciunile lui cêle de argint și de aur, carele au făcut a să închina celor deșarte și liliêcilor,
21. Ca să între la gaurile cei tari pietri [6763]și la spintecăturile pietrilor, de către fața têmerii Domnului și de mărirea vîrtuții lui, cînd să va scula să piardză pămîntul.
22. Părăsiți voaă de la omul carele răsuflă întru narea lui, căci întru cine s-au socotit?

Cap 3

1. Iată, Despuitoriul, Domnul Savvaoth lua-va de la Israil și de la Iudéa vîrtuciosul și vîrtucioasa, vîrtutea pîinei și vîrtutea apei,
2. Uriiaș, și vîrtucios, om războinic, ⌊și⌋[6764] judecător, și proroc, și pînditor, și bătrîn, ⌊și⌋[6765] preste 50, și minunat sfêtnic, și înțelept mai mare preste teslari, și priceput ascultător,
3. Și voi pune tinerei boiêrii lor și batjocuroșii vor domni pre ei.
4. Și va cădea nărodul, om către om și om către aproapele lor; împiedeca-să-va copilul către cel bătrîn, cel necinstit către cel cinstit.
5. Căci va uita om pre fratele său și rudei tatălui lui, dzicînd: „Haină ai, căpetenie fii noao și mîncarea mea supt tine să fie”.
6. Și fățărnicind întru dzua acêea, va grăi: „Nu voi fi ție căpetenie, pentru că nici întru casa mea iaste pîine, nici haină; nu voi fi căpetenie a nărodului acestuia”.
7. Căci să părăsêște Ierusalimul și Iudéa au căzut și limbile lor cu fărădălegile, cêle spre Domnul neascultînd, pentru căci acum să smeri mărirea lor.
8. Și rușinea fêței lor împotrivi-să lor și păcatul lor ca a sodomilor au vestitu-o și au ivitu-o. Vai sufletul lor, pentru căci au sfătuit sfat rău asupra lor,
9. Zicînd: „Să legăm pre dreptul, căci de rea treabă noao iaste”. Deci nașterile mîinilor lor vor mînca.
10. Vai celui fără dă lêge, rêle după faptele mîinilor lui întîmpla-să-va lui!
11. Nărodul mieu, pristavii voștri meșterșuguiesc pre voi și cei ce cer vor stăpîni voao. Nărodul mieu, cei ce fericesc pre voi înșală pre voi și cărarea picioarelor voastre o scutură.
12. Ce acum va sta la județ Domnul și va pune la județ nărodul lui.
13. Acesta Domnul la județ va veni cu cei mai bătrîni

a nărodului

[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· Д·

1 Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· Е·

К[illegible]
1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]

[illegible]

a nărodului şi cu boiêrii lui: „Şi voi căci aţi ars viia mea şi jahul săracului – întru casele voastre?

14. Ce voi năpăstuiţi nărodul mieu şi faţa săracilor ruşinaţi?", dzice Domnul, Domnul oştilor.
15. Acêstea dzice Domnul: „Pentru căci s-au înălţat fêtele Sion şi au mers cu grumaz înalt şi întru clipêle de ochi şi cu mersul picioarelor împreună tîrîind hainele şi cu picioarele împreună jucînd,
16. Şi va smeri Dumnedzău stăpînele, fêtele Sion, şi Domnul va descoperi chipul lor
17. Întru dzua acêea, şi lua-va Domnul mărirea îmbrăcăminţii lor, şi cêpsele,
18. Şi lunişoarele, şi leftul, şi podoaba fêţei lor, şi împreunarea podoabei mărirei,
19. Şi zgărzile, şi brăţările, şi inêlele, şi cêle den a dreapta, şi cei împletiţi cercei,
20. Şi cêle prenpregiur mohorîte, şi cêle mijlocii mohorîte ,şi acoperiturile cêle ce-s în casă,
21. Şi cêle lucii laconeşti, şi cêle vişine, şi cêle vinete,
22. Şi roşii, şi vişinul, cu aur şi cu vînăt împreună ţăsut, şi nemetêţe închise.
23. Şi va fi pentru mirosenie frumoasă prah şi pentru brîu cu funie te vei încinge şi pentru podoaba capului cea de aur pleşuvire vei avea, pentru faptele tale, şi pentru haina cea mijlocie mohorîtă te vei încinge cu sac.
24. Şi fiiul tău cel prea frumos, pre carele iubeşti, cu sabie va cădea şi cei vîrtucioşi ai voştri cu sabie vor cădea şi să vor smeri.
25. Şi vor plînge raclele podoabei voastre şi vei rămînea sîngură şi la pămînt te vei înţărîna".

Cap 4

1. Şi să vor apuca 7 muieri de un om întru acêea dzi, dzicînd: „Pîinea noastră vom mînca şi hainele noastre vom îmbrăca; fără numai numele tău să să chême preste noi, ia ocara noastră!".
2. [6766]Întru dzua acêea lumina-va Dumnedzău cu sfat cu mărire pre pămînt, ca să înalţe şi să mărească ce au rămas a lui Israil.
3. Şi va fi ce au rămas în Sion şi ce au prisosit în Ierusalim sfinţi să vor chema, toţi cei ce s-au scris la viaţă în Ierusalim.
4. Căci va spăla Domnul smîrda fiilor şi fêtelor Sion şi sîngele Ierusalim va curăţi den mijlocul lui, cu duh de judeţ şi cu duh de arşíţă.
5. Şi va veni, şi va fi tot locul Muntelui Sion şi toate prenpregiurile lui va umbri norul dzua şi ca a fumului şi lumina focului ce arde noaptea.
6. Cu toată mărirea să va acoperi şi va fi la umbră de la arşíţă şi întru acoperemînt şi întru ascunsu de năsîlnicie şi ploaie.

Cap 5

1. Cînta-voi, dară, celui iubit cîntare, iubitului mieu, viei mêle. [6767]Vie s-au făcut la cel iubit întru corn, în loc gras.
2. Şi gardu am pus împregiur şi am şenţuit şi am răsădit viia Sorih; şi am zidit turn în mijlocul ei şi înainte teascului am săpat întru ea şi aşteptai să facă poamă[6768], şi făcu mărăcini.
3. Şi acum, cei ce lăcuiesc ⌊în⌋[6769] Ierusalim şi omul Iúdei, judecaţi, dară, întru mine şi între mijlocul viii mêle.
4. Ce voi face încă viei mêle şi n-am făcut ei? Pentru căci am aşteptat ca să facă strugur, şi au făcut spini.
5. Acum, dară, voi vesti voao ce eu voi face viei mêle. Lua-voi gardul ei şi va fi la jac; şi voi răsîpi zidul ei şi va fi spre călcare de tot.
6. Şi voi lăsa viia mea şi nu să va tăia, nici să va săpa, şi să va sui la ea ca la ţêlină mărăcinele; şi norilor voi porînci ca să nu ploaie la ea ploaie.
7. Pentru că viia Domnului Savvaoth casa lui Israil iaste, şi omul Iúdei – tînără odraslă iubită. Aşteptai ca să facă judeţ, şi făcu fărădălêge; şi nu dreptate, ce strigare.
8. Vai, ceia ce împreună casă către casă şi ţarină lîngă ţarină apropie pentru ca a vecinului să ia cevaşi; au lăcui-veţi sînguri pre pămînt?
9. Pentru că s-au audzit la urechile Domnului Savvaoth acêstea; pentru că, de să vor face case multe, spre pustii vor fi mari şi bune şi nu vor fi cei ce lăcuiesc întru iale.
10. Pentru că unde lucrează 10 părechi de boi va face un urcior şi cel ce samănă artáve 6 face-va măsuri 3.
11. Vai, ceia ci să scoală dimineaţă şi síchera gonesc, cei ce îngăduiesc tîrziul, pentru că vinul ⌊lui⌋[6770] opări-i-va pre ei![6771]
12. Pentru că cu alăute şi canon şi tîmpene şi fluiere beau vinul, şi faptele Domnului nu le văd şi faptele mîinilor lui nu le socotesc.
13. Deci robit nărodul mieu s-au făcut, pentru căci nu ştiia ei pre Domnul, şi mulţime s-au făcut

de morţi

14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]

КАП Ѕ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13

de morți, pentru foamete și însătare de apă.

14. Și lărgi iadul sufletul lui și dășchise gura lui ca să nu lase; și să vor pogorî cei slăviți și cei mari și avuții și lacomii ei și cel ci să bucura întru el.

15. Și să va smeri om și să va necinsti bărbat și ochii cei rădicați smeri-să-vor.

16. Și să va înălța Domnul Savvaoth întru județ și Dumnedzău cel sfînt mări-să-va întru dreptate.

17. Și să vor paște cei jefuiți ca taurii și pustiile acelor apucați miei vor mînca.

18. Vai, ceia ce tîrîiesc păcatele lor ca cu o funie lungă și ca a unui jug cu o curea de juncă fărădălegile ⌊lor⌋[6772]!

19. Ceia ce dzic: „De sîrg apropie-să carele va face, pentru ca să vedem, și vie sfatul Sfîntului Israil, pentru ca să cunoaștem".

20. Vai, ceia ce dzic cel rău bun și cel bun rău, ceia ce pun întunêrecul lumină și lumina întunêrec, ceia ce pun cel amar dulce și cel dulce amar![6773]

21. [6774]Vai, cei pricepuți întru sine și înaintea lor științiori!

22. Vai, ceia ce pot voao, cei ce beau vinul și sîlnicii ⌊și⌋[6775] ceia ce amêstică síchera,

23. Ceia ce îndrepteadză pre cel necurat pentru daruri și cel drept de la cel drept rădicînd!

24. Pentru acêea, în ce chip va arde trestiia de cărbunele focului și va arde de pară slobodă, rădăcina lor ca țărna va fi și floarea lor ca pravul să va sui, pentru că n-au vrut lêgea Domnului Savvaoth, ce cuvîntătoriul[6776] Sfîntului Israil întărîtară.

25. Și să mînie cu urgie Domnul Savvaoth preste nărodul lui; și puse mîna lui preste ei și-i lovi pre ei, și să întărîtară munții și să făcură mortăciunele lor ca gunoiul întru mijlocul căii. Și întru toate acêstea nu s-au întors mîniia lui, ce încă mîna lui – înaltă.

26. Pentru acêea, rădica-va semnu întru limbile cêle de departe și va șuiera de la marginea pămîntului și iată, de sîrg sprinten vine.

27. Nu vor flămîndzi, nici vor osteni, nici vor durmita, nici vor dormi, nici vor dezlega brînele lor de la mijlocul lor, nici să vor rumpe curêlele încălțămintelor.

28. Cărora săgețile ascuțite sînt și arcele lor încordate, picioarele cailor lor ca o piatră tare s-au socotit, roatele carălor lor – ca o volbură[6777].

29. Urgisi-să-vor ca leii și au stătut ca puii leului.

30. Și să va apuca și va striga ca o hiară și va scoate, și nu iaste cel ce mîntuiêște pre ei. Și va striga pentru ei întru dzua acêea ca glasul[6778] mării ce văluiêște. Și vor căuta la cer sus și jos și iată, întunêrec năsîlnic întru lipsa lor.

Cap 6

1. Și fu întru anul carele au murit Ozía împăratul, văzut-am pre Domnul șezînd pre scaun înalt și rădicat și plină casa de mărirea lui.

2. Și sta serafimi împregiurul[6779] lui, 6 áripi la unul și 6 áripi la unul[6780], și cu doao acoperiia fața și cu doao acoperiia picioarele și cu doao zbura.

3. Și striga unul cătră alalt și dzicea: [6781]„Sfînt, sfînt, sfînt Domnul Savvaoth, plin tot pămîntul de mărirea lui!".

4. Și să rădicắ pragul de sus a ușii de glasul carele striga și casa să împlu de fum.

5. Și dziș: „O, săracul eu, căci m-am umilit, căci om fiind și necurate buze avînd, întru mijlocul a nărod ce are budze necurate eu lăcuiesc și pre Împăratul, Domnul Savvaoth, văzuiu cu ochii miei!"

6. Și să trimise cătră mine unul den serafimi și întru mînă avea cărbune carele cu lingura[6782] l-au luat de la jirtăvnic.

7. Și atinse de gura mea și dzise: „Iată, au atins acesta de budzele tale și va lua fărădălegile tale și păcatele tale le va curăți". Și audziiu glasul Domnului dzicînd:

8. „Pre cine voi trimite? Și cine va mêrge cătră nărodul acesta?". Și dziș: „Iată, eu sînt, trimite-mă!".

9. Și dzise: „Pasă și dzi nărodului acestuia: [6783]«Cu audzul să audziți și să nu pricêpeți și văzînd să vedeți și să nu căutați».

10. Pentru că s-au îngrășat inima nărodului acestuia și cu urechile lor greu au audzit și ochii lor i-au închis, ca nu cîndai să vază cu ochii și cu urechile să audză și cu inima să priceapă; și să vor întoarce și voi vindeca pre înși".

11. Și dziș: „Pînă cînd, Doamne?". Și dzise: „Pînă unde să vor pustii cetăți, nelăcuindu-să, și case, nefiind oameni, și pămîntul va rămînea pustiiu.

12. Și după aceasta îndălunga-va Dumnedzău oamenii și să vor înmulți cei ce au rămas pre pămînt.

13. Și încă preste el iaste al dzêcelea și iarăși va fi la pradă, ca terivinthul și ca ghinda cînd va cădea dentru ghioacea ei; sămînță sfîntă – stîlpirea ei".

Cap 7

КАП. З

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible] 11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. И

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]

Cap 7

1. Şi să făcu întru dzilele Áhaz şi Ioatham, fiiului Ozía, împăratului Iúdei, să sculă Rasin, împăratul Aram, şi Faché, fiiul Romelíei, împăratul Israil, preste Ierusalim, ca să-l bată pre el; şi nu putură ca să-l bată pre el.
2. Şi să vesti întru casa lui David, dzicînd: „Tocmi-să Aram cătră Efraim". Şi să spămîntă sufletul lui şi sufletul nărodului lui, în ce chip în dumbravă lemnul de vînt să va clăti.
3. Şi dzise Domnul cătră Isaía: „Ieşi în timpinarea lui Áhaz, tu şi cela ce au rămas Iasur, ficiorul tău, cătră scăldătoarea acei de sus căii Ţarenii Bilitoriului.
4. Şi vei grăi lui: «Păzêşte a te mîncomişi şi nu te tême, nici sufletul tău slăbască de cêle doao lêmne tăciunilor celor ce fumăgă acelora; pentru că, cînd urgiia mîniei să va face, iarăşi voi vindeca şi fiiul lui Aram, şi fiiul Romelíu.
5. Căci au sfătuit sfat rău Efraim şi fiiul Romelíu pentru tine, dzicînd:
6. 'Sui-ne-vom la Iudéa şi, grăind împreună cu ei, înturna-vom pre înşi cătră noi şi vom împărăţi ei pre fiiul Taveil'.
7. Acêstea dzice Domnul Savvaoth: 'Nu va rămînea sfatul acesta, nici va fi.
8. Ce capul Aram – Damascul şi capul Damascului – Raasim; ce preste 65 ani va lipsi împărăţiia Efraim preste nărod.
9. Şi capul Efraim – Somoron şi capul Somoron – fiiul lui Romelíu. Şi, de nu veţi crêde, nici veţi înţelêge'»".
10. Şi adaose Domnul a grăi lui Áhaz, dzicînd:
11. „Cêre ţie semn de la Domnul[6784] Dumnedzăul tău întru adîncare au întru înălţime".
12. Şi dzise Áhaz: „Nu voi cêre, nici voi ispiti pre Domnul".
13. Şi dzise: „Ascultaţi, dară, casa David: au mică voao nevoinţă a da oamenilor? Şi cum Domnului daţi nevoinţă?
14. Pentru acêea da-va Domnul el[6785] voao semnu: [6786]iată, ficioară în pîntece va lua şi va naşte fiiu şi-i vei chema numele lui Emmanuil.[6787]
15. Unt şi miêre va mînca ⌊şi⌋[6788] mai nainte decît a cunoaşte el au alêge rêlele şi alêge-va binele.
16. Pentru căci, mai nainte de ce a cunoaşte copilul bine au rău, neascultă răului ca să aleagă binele şi va rămînea pămîntul carele tu te temi de la faţa celor 2 împăraţi.
17. Ce va aduce Dumnedzău preste tine şi preste nărodul tău şi preste casa părintelui tău dzile carele încă n-au venit, dentru care dzi au luat Efraim de la Iúda pre împăratul asiriênilor.
18. Şi va fi întru dzua acêea, şuiera-va Dumnedzău la muşte carele domnesc o parte a Rîului Eghíptului şi albinei carea iaste întru Ţara Asiriênilor.
19. Şi vor ieşi şi să vor odihni toţi întru văile ţării şi întru bortele pietrilor şi la peşteri şi la toată spărtura şi întru tot lemnul.
20. [6789]Întru dzua acêea, rade-va Domnul cu briciul cel îmbătat, decinde de rîu, împăratului asiriênilor capul şi perii picioarelor şi barba va lua.
21. Şi va fi întru dzua acêea, hrăni-va omul juncă de boi şi doao oi.
22. Şi va fi, de la prea mult ostenind lapte, mînca-va unt, căci unt şi lapte va mînca tot cel ce au rămas pre pămînt.
23. Şi va fi întru dzua acêea, fi-va tot locul unde vor fi 1000 de vii de 1000 de sicli, spre ţêlină vor fi şi spre spini.
24. Cu săgeată şi cu săgetături vor întra acoló, căci ţêlină şi ghimpu fi-va tot pămîntul.
25. Şi tot muntele arat ara-să-va, însă nu va veni acoló frică, pentru că va fi de la ţêlină şi mărăcinele păşciune a oii şi călcătură a boului".

Cap 8

1. Şi dzise Domnul cătră mine: „Ia ţie o bucată noao mare, scrie întru ea cu condêiu omului: «Ca iute pradă a face jacurilor».
2. Pentru că de faţă iaste», şi mărturii mie fă credincioşi oameni, pre Uría preutul şi pre Zaharía, ficiorul Varahíei".
3. Şi veniiu cătră prorociţă şi luă în pîntece şi născu fiiu. Şi dzise Domnul mie: „Cheamă numele lui De sîrgu pradă, Iute jefuiêşte.
4. Pentru căci mainte decît a cunoaşte copilul a chema pre tată au pre maică, lua-va putêrea Damascului şi prăzile Samaríei înaintea împăratului assiriênilor".
5. Şi adaose Domnul a grăi mie încă dzicînd:
6. „Pentru căci nu va nărodul acesta Apa lui Siloam, carea mêrge încet, ce vor să aibă pre Rasin şi pre fiiul Romelíu[6790] împărat preste voi,
7. Pentru acêea, iată, Domnul aduce preste voi apa rîului cea tare şi multă, pre împăratul asiriênilor şi pre mărirea lui, şi să va sui preste toată valea voastră şi va îmbla preste tot zidul vostru.
8. Şi va lua de la Iudéa om carele va putea capul

să rădice

[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Α

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16

să rădice au putincios a săvîrşi ceva şi va fi tabăra lui ca să împle lăţimea ţării tale". Cu noi – Dumnedzău.

9. Cunoaşteţi, limbi, şi vă biruiţi şi ascultaţi pînă la marginea pămîntului; întărindu-vă, biruiţi-vă; că, dă veţi iarăşi învîrtoşa, iarăşi veţi birui-vă.

10. Şi care sfat veţi vrea, răsîpi-l-va Domnul, şi cuvîntul carele veţi grăi nu va rămînea întru voi, căci cu noi – Dumnedzău.

11. Aşa dzice Domnul: „La mîna cea tare neascultắ, la mêrgerea căii a nărodului acestuia, dzicînd

12. Pentru ca nu cîndai să zică «Năsîlnic», pentru că tot care va zice nărodul acesta, năsîlnic iaste, şi frica lui să nu vă têmeţi, nici să vă întristaţi.

13. Pre Domnul puterilor, pre însul sfinţiţi şi el va fi ţie frică, măcar dă vei fi preste el nădăjduind.

14. Fi-va ţie întru sfinţenie, [6791]nu ca la a pietrii împiedecare veţi tîmpina, nici ca a pietrii căzătură, şi casele Iacov – întru laţ şi întru gropílă şezînd în Ierusalim.

15. Pentru acêea vor slăbi întru ei mulţi şi vor cădea şi să vor zdrobi şi să vor apropiia şi să vor prinde oameni, întru întemeiêre fiind".

16. Atuncea iviţi vor fi cei ce pecetluiesc lêgea, ca să nu învêţe.

17. Şi va grăi: „Îngădui-voi pre Dumnedzău, pre cel ce au întors faţa lui de la casa lui Iacov şi nădăjduind voi fi preste el.

18. [6792]Iată, eu şi copiii carii mi-au dat Dumnedzău şi vor fi sêmne şi minuni întru casa Israil de la Domnul Savvaoth, cum lăcuiêşte întru Muntele Sion".

19. Dă vor zice cătră voi: „Cercaţi pre cei ci grăiesc den pîntece şi pre cei ce de la pămînt strigă, pre cei ce grăiesc întru dăşert, carii dentru pîntece vor glăsui!". Nu limbă cătră Dumnedzăul lor vor cerceta, ce vor cerceta pentru cei vii pre cei morţi?

20. Pentru[6793] că lêge la ajutor au dat, pentru ca să dzică: „Nu iaste ca cuvîntul acesta, pentru carele nu iaste daruri a da pentru el".

21. Şi vor avea preste voi rêle, foamete, şi va fi, dacă veţi flămîndzi, veţi mîhni şi rău veţi grăi pre boiêrin şi cêle părinteşti şi vor căuta la cer, sus,

22. Şi la pămînt, jos, vor căuta şi iată, ⌊lipsă strîmptă şi întunêrec⌋[6794], năcaz şi strîmptoare de loc şi întunêrec cît ca să nu[6795] vază; şi nu să va tîngui cel ce-i întru îngustare pînă la vrême, aceasta întîi de sîrg

bea.

Cap 9

1. De sîrg, [6796]Ţara Zavulon, Pămîntul Nefthalim şi ceialalţi, cei de pre marginea mării şi decinde de Iordan, Galiléa limbilor.

2. [6797]Nărodul cel ce mêrge întru întunêrec văzu lumină mare; şi ceia ce lăcuiesc în locul şi umbra morţii, lumină va lumina pre voi.

3. Mai mult a nărodului ai pogorît cu veselie şi să vor veseli înaintea ta, ca cei ci să veselesc la sêcere şi în ce chip cei ce pradu prăzi.

4. Pentru căci s-au luat jugul cela ce preste ei zace şi toiagul cel preste grumazul lor, pentru că toiagul celor ce cer l-au răsîpit, ca în dzua cêea ce era pre Madiam.

5. Căci toată podoaba – adunată cu vicleşug şi haina cu împăcăciune vor plăti şi vor vrea, de s-ar fi făcut arsă de foc.

6. Căci copil ni s-au născut noao, fiiu, ⌊şi⌋[6798] să dêde noao, căruia domniia să făcu preste umărul lui; şi să chemă numele lui ⌊A marelui sfat înger⌋[6799], Minunat sfêtnic, Dumnedzău vîrtucios, Biruitor, Boiêrin a păcii, Părinte a viitoriului vac, ⌊pentru că voi aduce pace preste boiêri şi sănătatea lui⌋.[6800]

7. Şi mare-i boieriia lui şi păcii ⌊lui⌋[6801] nu iaste săvîrşit preste scaunul lui David şi împărăţia lui[6802] să o isprăvască pre ea şi să să sprăjinească cu judeţ şi cu dreptate, de acum şi în vac. Rîvnirea Domnului Savvaoth va face acêstea.

8. Moarte au trimis Domnul pre Iacov şi veni prestă Israil.

9. Şi vor cunoaşte tot nărodul lui Efraim şi cei ce şed în Samaríia, cu semeţie şi cu înaltă inimă, dzicînd:

10. „Cărămidzile căzură; ce veniţi să cioplim pietri şi să tăiem dudi şi chedri şi să zidim preste iale turnuri".

11. Şi va dărîma Dumnedzău pre cei ci să scoală pre Măgura Sionului preste el[6803] şi pre vrăjmaşii lui va surpa[6804]:

12. Siríia despre a soarelui răsărituri şi pre elini de la apusurile soarelui[6805], pre cei ci mănîncă pre Israil cu toată gura; preste toate acêstea nu s-au întorsu mîniia, ce încă-i mîna înaltă.

13. Şi nărodul ⌊mieu⌋[6806] nu s-au întorsu pînă s-au rănit şi pre Domnul puterilor nu l-au cercat.

14. Şi au luat Domnul de la Israil cap şi coadă, mare şi mic, întru o dzi.

15. Bătrîn şi ceia ce fêţele laudă[6807], aceasta-i începătura, şi proroc învăţînd fărădălêge, aceasta-i coada.

16. Şi vor fi cei ce fericesc nărodul acesta ră-

tăcînd

[illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

Кап. І.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

tăcind şi înşela-vor, pentru ca să-i înghiţă pre ei.

17. ⌊Şi⌋[6808] pentru acêea pre tinereii lor nu să va veseli Domnul şi pre sărăimanii[6809] lor şi pre văduvile lor nu le va milui, căci toţi-s fără dă lêge şi răi şi toată gura grăiêşte strîmbe. Preste toate acêstea nu s-au întors mîniia lui, ce încă mîna lui – înaltă.

18. Şi va arde ca focul fărădălêgea şi ca troscotul uscat să va mînca de foc şi va arde desişurile dumbrăvii şi va mînca împreună cêle prenpregiurul dealurilor toate.

19. Pentru [6810]urgiia mîniei Domnului ars-au pămîntul tot şi va fi nărodul ca cînd are fi ars de foc; om pre fratele lui nu va milui,

20. Ce va abate în a dreapta, căci va flămîndzi, şi va mînca dentru cêle den stînga şi nu să va sătura omul mîncînd pielíţele braţului lui.

21. Pentru că va mînca Manassis a lui Efraim şi Efraim a lui Manassí, căci împreună vor încungiura pre Iúda; preste toate acêstea nu s-au întorsu mîniia, ce încă mîna lui – înaltă.

Cap 10

1. Vai celor ce scriu vicleşug, pentru că, scriind, vicleşug scriu,

2. Abătîndu-să, judecă săracilor, jehuind judeţul mêserilor nărodului mieu, ca să le fie lor văduа întru jaf şi sărăimanul spre pradă.

3. Şi ce vor face întru dzua socotêlii? Pentru că năcazul vostru de departe va veni. Şi cătră cine veţi fugi ca să vă ajutoriţi? Şi unde veţi lăsa mărirea voastră?

4. Ca să nu cădeţi la aducere; şi dedesuptul celor ucişi vor cădea. Şi preste toate acêstea nu s-au întors urgiia lui, ce încă mîna lui – înaltă.

5. Vai, asiriênilor, toiagul mîniei mêle şi urgie iaste întru mîinele lor!

6. Urgiia mea la limbă fără dă lêge o voi trimite şi alui mieu nărod voi rîndui să facă prăzi şi jahuri şi a stropşi cetăţile şi a le pune pre iale întru pulbere.

7. Şi el nu aşa să înmîniia şi sufletului nu aşa să socoti, ce va mîntui gîndul lui şi a piêrde limbi nu puţine.

8. Şi dă vor dzice lui: „Tu sîngur eşti boiêrin!",

9. Şi vei[6811] grăi: „N-am luat ţara cêea[6812] de asupra Vavilónului şi Halánului, unde turnul s-au zidit? Şi am luat Arăpimea[6813] şi Damascul şi Samaríia?

10. În ce chip acêstea am luat, toate boieriile voi lua. Văietaţi-vă, cêle cioplite, [6814]în Ierusalim şi în Samaría!

11. Pentru că, în ce chip am făcut Samaríei şi celor făcute de mîini a ei, aşa voi face şi Ierusalimului şi chipurilor lui".

12. Şi va fi cînd va istovi Domnul toate[6815] făcînd întru Măgura Sion şi[6816] Ierusalim, [6817]aduce-va preste gîndul cel mare, preste boiêrinul asiriênilor, şi pre înălţimea mărirei ochilor lui.

13. Pentru că au dzis: „Cu putêrea voi face şi cu înţelepciunea pricêperii lua-voi hotarăle limbilor şi vîrtutea lor voi prăda şi voi clăti cetăţi lăcuite.

14. Şi lumea toată o voi lua cu mîna[6818] ca un cuiubu şi ca nişte părăsite oaă voi rădica şi nu iaste carele mă va scăpa pre mine sau îmi va grăi împotrivă şi dăşchizînd gura şi păsărind[6819]".

15[6820]. Au mări-să-va săcurea fără de cel ce taie cu ea? Au înălţa-să-va herestrău fără dă cela ce-l trage pre el? Aşijdirilea, de va neştine rădica toiag sau lemnu, înălţa-să-va lemnul? Şi nu aşa,

16[6821]. Ce va trimite Domnul Savvaoth la a ta cinste necinste şi la a ta mărire foc arzînd va arde.

17. Şi va fi lumina lui Israil spre foc şi-l va sfinţi pre el cu foc arzător şi va mînca ca iarba lucrul.

18. Întru dzua acêea stinge-să-vor munţii şi dealurile şi dumbrăvile şi va mînca de la suflet pînă la pielíţe. Şi va fi cela ce fuge ca cela ce fuge de pară ardzătoare.

19. Şi cei ce au rămas de la ei număr vor fi şi copil ⌊mic⌋[6822] va scrie pre ei.

20. Şi va fi întru dzua acêea, nu să va mai adaoge ce au rămas Israil şi cei ce s-au mîntuit a lui Iacov nu încă nădăjduind vor fi preste cei ce i-au năpăstuit pre ei, ce vor fi nădăjduind pre Dumnedzău, Cel Sfînt a lui Israil, cu adevărul.

21. Şi va fi ce au rămas a lui Iacov preste Dumnedzău ce-i vîrtucios.

22. Şi de să va face nărodul Israil ca arina mării, [6823]rămăşiţa lor să va mîntui, pentru că cuvînt săvîrşind şi împuţinînd întru dreptate.

23. Căci cuvîntul pre scurt Domnul Domnul puterilor face-va întru lumea toată.

24. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Savvaoth: „Nu te tême, nărodul mieu, cei ce lăcuiesc în Sion, de asiriêni, căci toiagul lovi-te-va, pentru că rană aduce preste tine, ca să vază calea Eghíptului.

25. Pentru că încă puţin să va potoli urgiia, şi mîniia mea – preste sfatul lor".

26. Şi va rădica Domnul ⌊Dumnedzăul⌋[6824] puterilor preste ei [6825]după rana

Madiam

[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]

КАП. АІ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16

КАП. ВІ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 5
[illegible] 6

КАП. ГІ.

[illegible] 1
[illegible] 2

Madiam întru loc de năcaz şi mîniia lui la calea cea despre mare, la calea cea despre Éghiptu.

27. Şi va fi întru dzua acêea, lua-să-va jugul de la umărul tău şi frica lui de la tine şi să va strica jugul de la umerile voastre.
28. Pentru că va veni la cetatea Agghê şi va trêce la Magghedó şi în Mahmas va pune unêltele lui.
29. Şi va trêce valea şi va veni la Agghê, frică va apuca pre Ramá, cetatea lui Saul va fugi.
30. Nechează glasul tău, fată Gallim, asculta-va Laisá, asculta-va în Anathoth.
31. ⌊Şi⌋[6826] să întristă Mademína şi cei ce lăcuiesc Ghivvim mîngîiaţi
32. Astăzi în cale a rămînea, rugaţi[6827] cu mîna, muntele, fata Sion, şi dealurile cêle den Ierusalim.
33. Iată, Despuitoriul, Domnul Savvaoth, scuturắ pre cei slăviţi cu vîrtute şi cei înalţi cu semeţie sfărîma-să-vor şi cei înalţi ⌊cădea-vor şi⌋[6828] să vor smeri.
34. Şi vor cădea cei înalţi cu sabie şi Livánul împreună cu cei înalţi va cădea.

Cap 11

1. [6829]Şi va ieşi toiag den rădăcina lui Esé şi floare dentru rădăcina lui sui-să-va.[6830]
2. Odihni-să-va prestă el duhul Domnului, duhul înţelepciunei şi pricêperii, duh a sfatului şi a puterii, duh a minţii şi a binecredinţei.
3. Împlea-va pre el duh a fricei lui Dumnedzău. Nu după mărire va judeca, nici după graiu va dovedi,
4. Ce va judeca smeritului judeţ şi va mustra pre smeriţii pămîntului şi va lovi pămîntul cu cuvîntul gurei lui [6831]şi cu duhul pre budze va omorî pre cel necurat.
5. Şi va fi cu dreptate încins mijlocul lui şi cu adevăr învălit coastele lui.
6. [6832]Şi va paşte împreună lupul cu mielul şi pardosul va odihni împreună cu iedul şi viţălul şi leul şi taurul împreună să vor paşte şi copilul mic va aduce pre ei.
7. Şi bou şi ursu împreună să vor paşte şi împreună copiii lor vor fi şi leul şi boul mînca-va paie.
8. Şi copil[6833] pruncu pre bortele aspidelor şi pre zăcêrea fiilor aspidelor mîna va pune,
9. Şi nu va face rău, nici vor putea să piardză pre nici unul pre muntele cel sfînt al mieu, pentru[6834] că s-au împlut tot pămîntul împreună a cunoaşte pre Domnul, ca apă multă a acoperi a mării.
10. Şi fi-va întru dzua acêea rădăcina lui Iesé, cel ci să scoală a stăpîni limbilor, preste el limbi vor nădăjdui şi va fi odihna lui cinste.[6835]
11. Şi va fi întru dzua acêea, adaoge-va Domnul ⌊a arăta⌋[6836] mîna lui, ca să rîvnească ce au rămas rămăşiţa nărodului carele să[6837] va rămînea de la asiriêni şi de la Éghiptu şi de la Vavilon şi de la Ethiopía şi de la elamitêni şi de la a soarelui răsărituri şi de la Arăpime[6838].
12. Şi va rădica semnu la limbi şi va aduna pre cei pieriţi Israil şi pre cei răşchiraţi a Iúdei va aduna dentru cêle 4 áripi a pămîntului.[6839]
13. Şi să va rădica rîvnirea Efraim şi vrăjmaşii Iúdei vor pieri; Efraim nu va asămăna[6840] Iúdei şi Iúda nu va năcăji pre Efraim.
14. Şi vor zbura întru vasele celor striini de fêl, maarea împreună o vor prăda şi pre cei de la a soarelui răsărituri şi Iduméa; şi pre Moav mîinile întîi vor pune şi fiii Ammon ⌊întîi⌋[6841] vor audzi.
15. Şi va pustii Domnul Maarea Eghíptului şi va pune mîna lui preste rîu cu vînt sîlnic şi va lovi 7 văi, cît să treacă pre el cu ciobotele.
16. Şi va fi trêcere celui ce au rămas nărod al mieu întru Éghiptu [6842]şi va fi lui Israil ca în dzua cînd au ieşit den Pămîntul Eghiptului.

Cap 12

1. Şi va grăi întru dzua acêea: „Binecuvînta-te-voi, Doamne, pentru căci te-ai urgisit mie şi ai întorsu mîniia ta şi m-ai miluit pre mine.
2. Iată, Dumnedzăul mieu – mîntuitoriul mieu, nădăjduind[6843] fi-voi pre el, ⌊împreună tocmi-mă-voi întru el⌋[6844] şi nu mă voi tême, [6845]pentru căci mărirea mea şi lauda mea – Domnul, şi fu mie întru mîntuire".
3. Şi scoateţi apă cu veselie dentru izvoarăle mîntuitoriului.
4. [6846]Şi vei grăi întru dzua acêea: „Lăudaţi pre Domnul, strigaţi numelui lui, vestiţi întru limbi[6847] cêle slăvite a lui, pomeniţi, că s-au înălţat numele lui.
5. Lăudaţi numele Domnului, căci înalte au făcut, vestuiţi acêstea întru tot pămîntul.
6. ⌊Şi⌋[6848] vă bucuraţi şi vă veseliţi, cei ce lăcuiţi Siónul, căci să înălţă Cel Sfînt a lui Israil în mijlocul ei!".

Cap 13

1. Vedêre asupra Vavilónului carea au văzut Isaía, ficiorul lui Ammos.
2. Pre munte nêted

rădicaţi

[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]

КАП. ДІ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]

rădicaţi semnu, înălţaţi glasul lor, ⌊nu vă têmeţi⌋[6849], rugaţi-vă cu mîna, dăşchideţi, boiêrii.

3. Eu mă tocmăsc şi eu aduc pre înşii, uriiaşi vin să plinească urgiia[6850] mea, bucurîndu-să împreună şi suduind.

4. Glas a limbi multe preste munţi, asêmenea a limbi multe, glas a împăraţi şi a limbi adunate; Domnul Savvaoth porîncit-au la limbă ce să bate cu arme.

5. Veniţi den pămînt departe, de la marginea temeiului ceriului, Domnul şi cei războinici cu arme ai lui, să strice toată lumea.

6. Văietaţi-vă, pentru că aproape-i dzua Domnului şi surparea de la Domnul va veni.

7. Pentru acêea, toată mîna să va slobonogi şi tot sufletul omului va leşina.

8. Întrista-să-vor solii şi chinuri pre ei va apuca, ca unii muieri ce naşte, şi să vor împărechea unul cătră altul şi să vor întrista şi faţa lor ca para vor primeni.

9. Pentru că, iată, dzua Domnului vine nevindecată şi a pizmei mîniei şi urgiei, ca să puie lumea pustie şi pre păcătoşi ca să-i piardză dentru ea.

10. Pentru că stêlele ceriului şi Raliţa şi toată podoaba ceriului lumina lor nu o[6851] vor da [6852]şi să va întuneca soarele răsărind şi luna nu va da lumina ei.

11. Şi voi porînci lumei toată rêle[6853] şi celor necuraţi păcatele lor. Şi voi piêrde sudalma celor fără dă lêge şi semeţiia mîndrilor voi smeri.

12. Şi vor fi cei rămaşi cinstiţi mai vîrtos decît aurul cel nelămurit şi omul mai mult cinstit va fi decît piatra de la Sapfir.

13. Pentru că ceriul să va mîniia şi pămîntul să va clăti dentru temeliile lui pentru mîniia urgiei Domnului Savvaoth, întru dzua carea va veni mîniia lui.

14. Şi vor fi cei rămaşi ca o căprioară ce fuge şi ca o oaie ce rătăcêşte şi nu iaste cine să o adune, ca om la nărodul lui să să întoarcă şi omul la ţara lui va goni.

15. Pentru că cine să va prinde birui-să-va şi carii adunaţi sînt cădea-vor cu sabie.

16. [6854]Şi fiii lor sparge-i-vor înaintea lor şi casele lor prăda-le-vor şi pre fămeile lor vor avea.

17. Iată, rădic asupra voastră pre midii, carii argintul nu socotesc, nici de aur lipsă au.

18. Săgetăturile tinerilor vor sfărîma şi fiii voştri nu vor milui, nici pre fiii tăi să vor scumpi ochii lor.

19. Şi va fi Vavilónul, carele să cheamă slăvit de la împăratul haldeilor, [6855]în ce chip au prăpădit Domnul Sodómul şi Gomórrul.

20. Nu să va lăcui întru vacul ⌊vremii⌋[6856], nici va întra la îns pren multe neamuri, nici vor trêce pre el arapii, nici păstorii, nici să vor odihni întru el.

21. Şi oare întoarce-să[6857]-vor acoló hiarăle şi să vor împlea casele de sunet; şi să vor odihni acoló sirinele şi diavoli acoló vor juca.

22. Şi măgarotauri acoló vor lăcui şi vor face pui aricii întru casele lor.

Cap 14

1. Curînd vine şi nu zăbăvêşte, şi dzilele lor nu să vor trage. Şi va milui Domnul pre Iacov şi va alêge încă pre Israil şi să vor odihni pre pămîntul lor şi cel pămîntean să va lipi cătră ei şi să va lipi cătră[6858] casa lui Iacov.

2. Şi-i vor lua pre înşi limbi şi-i vor băga la locul lor; şi vor moşteni de tot şi să vor înmulţi pre pămîntul lui Dumnedzău spre robi şi roabe; şi vor fi robi[6859] cei ce i-au robit pre ei şi vor domni ceia ce au domnit pre înşii.

3. Şi va fi întru dzua acêea, odihni-te-va Domnul de durêrea şi de mîniia ta şi robimei tale cei năsîlnice carea ai slujit lor.

4. Şi vei lua plîngerea aceasta preste împăratul Vavilónului şi vei grăi ⌊întru dzua acêea⌋[6860]: „Cum s-au odihnit cel ce cêre şi s-au odihnit sîrguitoriul!".

5. Zdrobi Domnul jugul păcătoşilor, jugul boiêrilor, lovind limba cu mînie, cu rană nevindecată,

6. Lovind limba cu rana mîniei, cu carea nu s-au scumpit.

7. Odihni-să nădăjduind, tot pămîntul strígă cu veselie.

8. Şi lêmnele Livánului s-au veselit pre tine, şi chedrul Livánului: „De cînd tu ai adormit, nu s-au suit cel ci să taie pre noi".

9. Iadul de jos amărî-să întimpinînd ţie, sculară-să cu tine împreună toţi uriiaşii cei ce au biruit pămîntul, cei ce s-au sculat dentru scaunele lor, toţi împăraţi a limbilor.

10. Toţi vor răspunde şi vor grăi ţie: „Şi tu te-ai prinsu ca şi noi şi întru noi te-ai socotit".

11. Pogorîtu-s-au la iad mărirea ta, cea multă veseliia ta, şi dedesuptul tău aştêrne-vor putrejune, şi rămăşiţa ta – viêrme.

12. Cum au căzut den cer Luceafărul cel ce dimineaţă răsare! Zdrobască-să la pămînt cel ce trimite la toate limbile.

13. Şi tu ai dzis întru

cugetul tău

[illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

[illegible] 31

[illegible] 32

[illegible]

КАП. ЕІ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible]

КАП. ЅІ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible]

cugetul tău: „În cer mă voi sui, deasupra stêlelor ceriului pune-voi scaunul mieu, şedea-voi întru măgură înaltă, preste munţii cei înalţi, cei despre miazănoapte.

14. Sui-mă-voi deasupra norilor, fi-voi de potriva Celui Înalt”.
15. Şi acum la iad te vei pogorî şi la temeliile pămîntului.
16. Cei ce vor vedea pre tine mira-să-vor pentru tine şi vor grăi: „Acesta-i omul ce întărîtă pămîntul, ce clătêşte împăraţi?
17. Cel ce au pus lumea ⌊toată⌋[6861] pustie şi cetăţile lui au surpat, pre cei den aduceri n-au slobodzit”.
18. Toţi împăraţii limbilor au durmit întru cinste, om întru casa lui.
19. Şi tu te vei lepăda întru munţi, ca un mort urît, cu mulţi morţi împunşi cu sabiia, ce pogoară la iad. În ce chip haina întru sînge stropşită nu va fi curată,
20. Aşa nici tu vei fi curat, [6862]pentru căci pămîntul mieu ai pierdut şi nărodul mieu ai omorît; nu vei rămînea întru vacul vremii, sămînţă vicleană!
21. Găteadză copiii tăi să să junghe cu păcatele tătîne-său[6863], pentru ca să nu să scoale şi vor moşteni pămîntul şi vor împlea pămîntul de nepriêteni.
22. „Şi mă voi scula asupra lor”, dzice Domnul Savvaoth, „şi voi piêrde lor numele şi rămăşiţa şi sămînţa”, acêstea dzice Domnul.
23. „Şi voi pune Vaviloníia pustie, ca să lăcuiască arici, şi va fi întru nimic, şi voi pune pre ea groapă de tină spre pierzare”.
24. Acêstea dzice Domnul Savvaoth: „În ce chip am grăit, aşa va fi, şi în ce chip am sfătuit, aşa va rămînea,
25. Ca să pierz pre asiriêni pre pămîntul mieu şi pre munţii miei, şi vor fi spre călcare; şi să va lua de la ei jugul lor şi cinstea lor de la umerile lor să va lua”.
26. Acesta-i sfatul carele au sfătuit Domnul preste toată lumea şi aceasta-i mîna cea înaltă preste toate limbile.
27. Pentru că carele Dumnedzău cel sfînt au sfătuit, cine va răsîpi? Şi mîna lui cea înaltă cine o va întoarce?
28. [6864]În anul carele au murit împăratul Áhaz s-au făcut cuvîntul acesta:
29. „Să nu vă veseliţi, cei striini de fêli toţi, pentru că s-au zdrobit jugul celui ce loviia pre voi, pentru că dentru sămînţa şarpelui ieşi-vor pui de aspide şi puii lor vor ieşi şerpi zburători.
30. Şi să vor paşte săracii pre însul şi săracii oameni pre pace să vor odihni;

şi va omorî cu foamete sămînţa ta şi rămăşiţa ta va omorî.

31. Văietaţi-vă, porţile cetăţilor, strige cetăţi turburate, cei striini de fêl toţi, căci de la crivăţ fum vine şi nu iaste a fi”.
32. Şi ce vor răspunde împăraţii limbilor? Că Domnul au întemeiat Siónul şi pre el să vor mîntui cei smeriţi a nărodului.

Cap 15

1. Graiul cel asupra Moavítidei. Noaptea va pieri Moavítis, pentru că noaptea va pieri zidul Moavítidei. Mîhniţi-vă pentru sine.
2. Pentru că piêre şi Nevon, unde-i cuptoriul vostru; acoló veţi sui a plînge pre Navaton a Moavítidei. [6865]Văietaţi-vă, preste tot capul – pleşuvire, toate braţurile – tăiate.
3. Întru uliţile lor încingeţi-vă saci şi bociţi-vă pre podurile ei. ⌊Şi întru uliţile ei⌋[6866] şi întru uliţile lor toţi vă văietaţi cu plînsori.
4. Căci strigắ Esevon şi Eleali, pînă la Iasá să audzí glasul lor; pentru acêea mijlocul Moavítidei strígă, sufletul ei va cunoaşte.
5. Inima Moavítidei strígă întru ea pînă la Sigor, pentru că juncă iaste de 3 ani. Şi la suirea Luíth cătră tine plîngînd să vor sui, pre calea Aroniim strígă: „Zdrobitură şi cutremur”.
6. Apa a i Nemrim pustie va fi şi iarba ei va lipsi, pentru că iarbă vêrde nu va fi.
7. Au şi aşa să va mîntui? Pentru că voi aduce preste vale arapi[6867] şi o vor lua pre ea.
8. Pentru că împreună strigarea hotarul Moavítidei a i Agalim, şi vaietul ei – pînă la fîntîna a lui Elim, vaietul ei.
9. Pentru că Apa Devon împlea-să-va de sînge, pentru că voi aduce preste Devon arapi[6868] şi voi rădica sămînţa Moav şi Ariil şi rămăşiţa Ádama.

Cap 16

1. Trimite-voi ca jiganiile preste pămînt. Au piatra pustie va fi măgura fêtei Sion?
2. Pentru că vei fi ca paserile ce zboară puiu luat, fată Moav, şi mai apoi Arnon,
3. Mai multe te sfătuiêşte şi fă acoperemînt jêlii ei pururea; întru den amiazădzi întunêrec fug, întristară-să, să nu te aduci.
4. Lăcui-vor lîngă tine pribêgii Moav, fi-vor acoperemînt voao de cătră faţa celui ce gonêşte, pentru că s-au

rădicat

[illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

КАП. ЗІ.

Граю че ѧсъпра Дамаскулуи.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

КАП. ИІ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

rădicat ajutoriul tău şi boiêrinul au pierit cela ce călca de tot pre pămînt.

5. Şi să va isprăvi cu milă scaun şi va şedea preste el cu adevăr întru cortul David, judecînd şi cercetînd judeţ şi sîrguind dreptate.

6. Audzit-am semeţiia Moav, sămăţ foarte; mîndriia şi semeţiia lui şi pizma lui – nu-i aşa vraja ta,

7. Nu aşa. [6869]Văieta-să-va Moav, pentru că întru Moavítida toţi să vor văieta; celor ce lăcuiesc Deseth cerceta-le-vei şi nu te vei înfrunta.

8. Cîmpurile Esevon jeli-vor, viile Sevamá; înghiţind limbile, călcaţi de tot viile ei pînă la Iazir; să nu vă împreunaţi, rătăcind în pustie. Cei trimişi de la ea s-au părăsit, pentru că au trecut maarea.

9. Pentru acêea voi plînge ca plîngerea Iazir viia Sevamá; copacii tăi oborî, Esevon, şi au grăit, căci pre sêcere şi pre culesul tău voi stropşi şi toate vor cădea.

10. [6870]Şi să va rădica veselie şi bucurie dentru vii şi întru viile tale nu să va veseli şi nu vor călca vin supt cel de supt teascuri, pentru că s-au părăsit.[6871]

11. Pentru acêea, pîntecile mieu pre Moav ca o alăută va răsuna şi cêle denlontrul mieu ca un zid le-ai înnoit.

12. Şi fi-va spre ca să te ruşinezi tu, căci au ostenit Moav pre cuptoare şi va întra la cêle făcute cu mîna a lui ca să să roage şi nu va putea ca să scoaţă pre ea.

13. Acesta-i graiul carele au grăit Domnul pre Moav, cînd şi grăi.

14. Şi acum grăi Domnul, dzicînd: „Întru trei ani a anilor a năimitului să va ruşina cinstea Moav, cu toată avuţiia cea multă, şi va rămînea pre puţin şi nu cinstit”.

Cap 17
Graiul cel asupra Damáscului[6872]

1. Iată, Damascul rădica-să-va de la cetăţi şi va fi la cădêre.

2. Părăsită în vac, spre zăcêrea turmelor şi odihnă, şi nu va fi cel ce gonêşte.

3. Şi nu va mai fi încă tare, ca să scape ⌊acoló⌋[6873] Efraim, şi nu-i încă împărăţie în Damascu şi rămăşiţa sirilor, pentru că nu tu eşti mai bun decît fiii lui Israil ⌊şi⌋[6874] mărirei lor”. Acêstea dzice Domnul Savvaoth.

4. „Fi-va întru dzua acêea lipsă mărirei lui Iacov şi cêle mai multe a mărirei lui[6875] cutremura-să-vor.

5. Şi va fi în ce chip neştine dă va aduna secerătură stînd şi sămînţa spicelor va secera; şi fi-va în ce chip va aduna neştine spic în vale tare,

6. Şi va rămînea întru ea trestie, sau ca bobiţe de masline doao sau trei pre vîrvul înaltului, au patru, au cinci preste stîlpările lor vor rămînea”. Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul lui Israil.

7. „Întru dzua acêea, nădăjduind va fi omul pre cel ce l-au făcut pre el şi ochii lui la Sfîntul lui Israil vor căuta.

8. Şi nu vor fi nădăjduindu-să pre cuptoare, nici pre faptele mîinilor lor carele au făcut dêgetile lor, şi nu vor vedea copacii, nici urîciunile lor.

9. Întru dzua acêea fi-vor cetăţile tale părăsite, în ce chip au părăsit amorreii şi eveii de cătră faţa fiilor Israil, şi vor fi pustii.

10. Pentru căci ai lăsat pre Dumnedzău, mîntuitoriul tău, şi Domnul ajutoriului tău n-ai pomenit, pentru acêea vei răsădi răsad necredincios şi sămînţă necredincioasă.

11. Şi întru dzua carea vei răsădi, vei rătăci; şi dimineaţa de vei sămăna, înflori-va spre sêcere, întru care dzi să va însorţi, şi ca tatăl omului va însorţi pre fiii tăi.

12. Vai, mulţime de limbi multe, ca marea văluindu-să, aşa veţi turbura, şi umărul a limbi multe ca apa va răsuna, ca apă multă.

13. Limbi multe, ca apă multă cu silă pornindu-să, şi-i va izgoni pre ei şi dăparte pre ei va goni, ca ţărna paielor ce vîntură în preajma vîntului şi ca pravul roatei, volbura[6876] purtîndu-l.

14. Cătră sară fi-va jale, mainte decît a fi dimineaţă, şi nu va fi. Aceasta-i partea celor ce au jehuit pre voi şi moştenire celor ce pre voi au moştenit.

Cap 18

1. Vai pămîntului vaselor áripi decinde de rîurile Ethiopíei, cela ce trimite în maare zăloage şi cărţi de hîrtie asupra apei!

2. Pentru că vor mêrge vestitori sprinteni cătră înălţime rădicată şi striin nărod şi năsîlnic. Cine-i de acela decinde? Limbă nenădăjduită şi stropşită. Acum rîurile pămîntului

3. Toţi ca o ţară lăcuită să va lăcui ţara lor, ca un semnu de la munte să va rădica, ca a trîmbiţei glas audzit va fi.

4. Pentru căci aşa au dzis Domnul mie: „Întăritură va fi întru a mea cetate, ca lumine arşíţei de amiazădzi şi ca norul roaăi dzilei sêcerei va fi.

5. Mai nainte de sêcere, cînd

să va săvîrşi

[illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

ΚΑΠ. ΙΘ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

ΚΑΠ. Κ

[illegible] 1

să va săvîrşi floarea şi agurida va înflori, floare agurizid[6877]; şi va lua strugurașii cei mici cu sêcerile şi viţişoarele le va lua şi le va tăia.

6. Şi va lăsa împreună pasărilor ceriului şi hiarălor pămîntului şi să vor aduna preste ei[6878] pasările ceriului şi toate hiarăle pămîntului preste ea vor veni".

7. Întru vrêmea acêea aduce-să-vor daruri Domnului Savvaoth de la nărod chinuit şi zmult şi de la nărod mare, de acum şi pînă la vacul vremii, limbă nădăjduitoare şi călcată de tot, carea iaste întru parte a rîului a ţării lui, la locul unde-i numele[6879] Domnului Savvaoth, la muntele sfînt.

Cap 19
Vedenia Eghípetului

1. Iată, Domnul şade pre nor iuşor şi va veni la Éghiptu. Şi să vor[6880] clăti cêle făcute de mîini[6881] a Eghíptului de către faţa lui şi inima lor înfrînge-să-va întru ei.

2. „Şi să vor rădica eghiptênii asupra eghiptênilor şi va bate om pre fratele lui şi om pre aproapele său, cetate asupra cetăţii şi lêge asupra legii.

3. Şi să va turbura duhul eghiptênilor întru ei şi sfatul lor îl voi răsîpi; şi vor întreba pre dumnedzăii lor şi chipurile lor şi pre cei ce den pămînt glăsuia şi pre cei ci den pîntece grăiesc.

4. Şi voi da Éghiptul pre mîna oamenilor, domni năsîlnici şi împăraţi năsîlnici vor stăpîni lor". Acêstea dzice Domnul Savvaoth.

5. Şi vor bea eghiptênii apa cea de la maare şi rîul va seca şi să va usca.

6. Şi vor seca rîurile şi zăgaşurile rîului şi să va usca toată adunarea apei

7. Şi întru tot bîhnişul a trestiei şi a paporei. Şi ahí cel vêrde tot ce-i prenpregiurul rîului şi tot ce să samănă pren rîu usca-să-va, pălit de vînt.

8. Şi vor suspina păscarii şi vor suspina toţi ceia ce pun undiţe la rîu şi ceia ce pun năvoade şi mrejarii vor jeli.

9. Şi ruşinea va apuca[6882] pre cei ce lucrează inul dăspicat şi pre cei ce lucrează vişinul.

10. Şi vor fi ceia ce lucrează acêstea întru durêre şi toţi ceia ce fac bêrea[6883] să vor mîhni şi sufletile vor durea.

11. Şi nebuni vor fi boiêrii Táneos; cei înţelepţi svêtnici ai împăratului, sfatul lor să va nebuni. Cum veţi grăi împăratului: „Fiii pricepuţilor – noi, fiii împăraţilor celor de-nceput"?

12. Unde sînt acum înţelepţii tăi? Şi vestuiască ţie şi dzică ce au sfătuit Domnul Savvaoth preste Éghiptu.

13. Sfîrşiră-să boiêrii Táneos şi să înălţară boiêrii Memfeos şi vor înşela Éghiptul şi fêliurile.

14. Pentru că Domnul au turnat[6884] lor duh de înşelăciune şi au înşelat Éghiptul întru toate faptele lor, în ce chip rătăcêşte cel ci să îmbată şi cel ce boraşte împreună.

15. Şi nu va fi la eghiptêni lucru carele va face cap şi coadă ⌊şi⌋[6885] începătură şi săvîrşit.

16. ⌊Şi⌋[6886] întru dzua acêea fi-vor eghiptênii ca muierile întru frică şi groază de către faţa mîinii Domnului Savvaoth carea el va pune preste ei.

17. Şi va fi Ţara Iudeilor eghiptênilor întru spămîntare; tot carele va numi pre ea lor înfricoşa-să-vor, pentru sfatul carele au sfătuit Domnul Savvaoth preste ea.

18. Întru dzua acêea face-vor 5 cetăţi în Éghiptu grăind cu limbă hananiteancă şi jurîndu-să numelui Domnului Savvaoth. Cetate Asedec să va chema o cetate.

19. Întru dzua acêea fi-va jirtăvnicul Domnului întru Ţara Eghiptênilor şi stîlpi către hotarul ei Domnului.

20. Şi va fi întru semnu întru vac Domnului în Ţara Eghíptului, căci vor striga către Domnul pentru ceia ce năcăjesc pre ei; şi va trimite lor om carele va mîntui pre înşii, judecînd va mîntui pre ei.

21. Şi cunoscut va fi Domnul eghiptênilor şi vor cunoaşte eghiptênii pre Domnul întru dzua acêea şi vor face jirtve şi dar şi vor făgădui făgade Domnului şi le vor da.

22. Şi va lovi Domnul pre eghiptêni cu rană şi-i va vindeca pre ei. Şi să vor înturna către Domnul şi va asculta lor şi-i va vindeca pre ei cu vindecare.

23. Întru dzua acêea fi-va calea Eghiptului către asiriêni şi vor întra assiriii la Éghiptu şi eghiptênii vor mêrge către assiriêni şi vor sluji eghiptênii assiriênilor.

24. Întru dzua acêea fi-va Israil al treilea întru eghiptêni şi întru assiriêni blagoslovit pre pămînt.

25. Carele au blagoslovit Domnul Savvaoth, dzicînd:

26. „Blagoslovit nărodul mieu cel de la Éghiptu şi cel dentru assiriêni şi moştnenirea mea, Israil!".

Cap 20

1. Întru anul carele au întrat Náthan la Ázot, cînd să

trimise

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]

КАП. КА.

Гра́дꙋ ѡ҆пꙋстѣнїю ѡ҆лѵви́

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

Видѣнїа идꙋмеи

[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16

КАП. КВ.

Видѣнїа [illegible]

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 12

[illegible]

trimise de Arna, împăratul assiriênilor, și bătu Ázotul și îl luă pre el,

2. Atuncea grăi Domnul cătră Isaía, ficiorul lui Ammos, dzicînd: „Pasă și ia sacul de la mijlocul tău și papucii tăi dăsculță de la picioarele tale și fă așa, mergînd gol și dăsculț".
3. Și dzise Domnul: „În ce chip au mers sluga mea, Isaía, gol și dăscultu, 3 ani vor fi întru sêmne și minuni eghiptênilor și ethiopilor.
4. Căci așa va aduce împăratul assiriênilor robimea Eghíptului și a ethiopilor, tinerei și bătrîni, goli și dăsculți, împreună acoperiți rușinea Eghíptului.
5. Și să vor rușina, biruindu-să, spre ethiopi, pre carii era nădăjduind eghiptênii, pentru că era lor mărire.
6. Și vor grăi cei ce lăcuiescu întru ostrovul acesta, întru dzua acêea: «Iată, noi eram nădăjduind a fugi la înșii la ajutori, ⌊nu putea⌋[6887] să să mîntuiască de la împăratul asiriênilor; și cum noi ne vom mîntui?»".

Cap 21
Graiul pustiiului

1. Ca o volbură[6888] pren pustii petreacă den pustiiu[6889] venind den pămînt strașnic.
2. Vedeniia ⌊și⌋[6890] năsîlnic mi s-au vestit. Cel ce nu ascultă, nu ascultă, și cel ce fărălegiuiêște, fărălegiuiêște. Asupra mea – elamitênii, și solii persilor asupra mea vin. Acum voi suspina și voi ruga pre mine.
3. Pentru acêea împlú-să mijlocul mieu de slobonogire și chinuri au luat pre mine ca pre cêea ce naște; strîmbătate am făcut ca să nu audzu, sîrguii ca să nu văz.
4. Inima mea rătăcêște și fărădălêgea mea mă afundă; sufletul mieu stă la frică.
5. Gătiți masa, mîncați, bêți, sculîndu-vă, boiêrii, zmulgeți scuturile!
6. Că așa au dzis cătră mine Domnul: „Mergînd, ție pune strajnic și ce vei vedea vestuiêște".
7. Și am văzut călărași călare doi ⌊și⌋[6891] călăraș de măgar și călăraș de cămilă, [6892]ca să asculte ascultare multă.
8. Și cheamă pre Uría la straja Domnului. Și dzise: „Stătui preste toată dzua și la tabără eu am stătut toată noaptea.
9. Și iată, el vine, călăreț pre 2 oameni". Și răspundzînd, dzise: [6893]„Căzu Vavilónul și toate chipurile lui și cêle făcute cu mîna a lui să zdrobiră la pămînt".
10. Ascultați, cei rămași și cei chinuiți, audziți carele am audzit de la Domnul Savvaoth, Dumnedzăul lui Israil ne-au vestit noao.

Vedenia Iduméii

11. Cătră mine cheamă de la Siir: „Păziți zăbrêlele!". „Păzesc dimineața și noaptea.
12. Dă vei cerca, cearcă și lîngă mine lăcuiêște".
13. Graiul cel den Aravía. Întru dumbravă, sara, vei dormi, au întru calea Dedan.
14. Întru întîmpinarea celui ce-i sătos apă aduceți, cei ce lăcuiesc în Țara Theman, cu pîini tîmpinați celor ce fug pentru mulțimea celor omorîți și pentru mulțimea celor ce rătăcesc.
15. Și pentru mulțimea sabiei și pentru mulțimea săgetăturilor celor întinse și pentru mulțimea celor ce au căzut întru război. Pentru căci așa au dzis mie Domnul: „Încă an, ca un an al năimitului, lipsi-va mărirea ⌊fiilor⌋[6894] Chidar
16. Și rămășița săgetăturilor celor tari, fiilor Chidar, fi-va puțînă", pentru căci Domnul au grăit, Dumnedzăul Israil.

Cap 22
Vedenia Văii Sion

1. Ce s-au făcut ție, că acum v-ați suit toți la poduri?
2. Întru dășert să împlú cetatea de cei ce strigă. Răniții tăi nu-s răniți cu sabii, nici morții tăi morți a războaielor.
3. Toți boiêrii tăi au fugit și cei ce s-au prinsu vîrtos legați sînt și cei ce-s vîrtoși întru tine departe au fugit.
4. Pentru acêea, am dzis: „Lăsați-mă, amar plînge-voi, nu întăriți să rugați pre mine spre surparea fêtei[6895] rudii[6896] mêle!
5. Căci dzi a turburării[6897] și a pierirei și a bătăturei și rătăcire de la Domnul Savvaoth întru Valea Sion. Să rătăcesc den mic pînă la mare, să rătăcesc pre munți.
6. Și elamitênii au luat tulbe și călărași, oameni pre cai și adunare de șirag.
7. Și vor fi cêle alêse văi ale tale împlea-să-vor de cară și călăreții vor astupa porțile tale.
8. Și vor dăscoperi porțile Iúdei și vor privi întru dzua acêea la casele cêle alêse ale cetății.
9. Și vor dăscoperi ascunsele caselor margenii lui David. Și au văzut că sînt mai mulți și s-au întorsu apa a scăldăturii cei de-nceput la cetate.
10. Și că au surpat casele Ierusalim spre tării ale zidului cetății.
11[6898]. Și ați făcut voao apă întru mijlocul a doao ziduri, mai înlontru decît scăldătoarea cea vêche, și n-ați căutat la cela ce[6899] de-nceput au făcut pre însă și pre cel ce au zidit pre ea n-ați văzut.

și au chemat

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]

КАП. КГ

Бедѣ тирѹ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

КАП. КД

1 [illegible]

12. Şi au chemat Domnul Savvaoth întru dzua acêea spre plîngere şi bocet şi radere şi încingere de saci,
13. [6900]Şi ei au făcut veselie şi bucurie, junghind viţăi şi jirtvuind oi, ca să mănince cărnuri şi să bea vin, [6901]dzicînd: «Să mîncăm şi să bem, pentru[6902] că mîine murim».
14. Şi descoperite acêstea sînt întru urechile Domnului Savvaoth, că nu să va lăsa voao acesta păcat, pînă unde veţi muri".
15. Acêstea dzice Domnul Savvaoth: „Pasă la cămară cătră Somná, cămăraşul, şi dzi lui:
16. «Ce iaste ţie aicea? Şi ce ţie aicea iaste? Că ai cioplit aicea ţie gropniţă şi ai făcut ţie înaltă gropniţă şi ai scris ţie întru piatră cort?
17. Iată, Domnul Savvaoth scoate şi va surpa om şi va lua văşmîntul tău
18. Şi cununa ta cea slăvită şi te va lepăda la ţară mare şi nenumărată şi acoló vei muri. Şi va pune carul tău cel bun la necinste şi casa boiêrinului tău spre bătătură.
19. Şi te vei lua dentru deregătoriia casei tale şi dentru starea ta.
20. Şi va fi întru dzua acêea şi voi chema pre sluga mea, Eliachim a lui Helchiu,
21. Şi-l voi îmbrăca pre el văşmîntul tău şi cununa ta da-o-voi lui şi tăriia şi deregătoria casei tale da-voi la mîinile lui şi va fi ca un părinte celor ce lăcuiesc în Ierusalim şi celor ce lăcuiesc în Iúda.
22. Şi voi da lui chêia casei lui David preste umărul lui; [6903]şi va dăşchide, şi nu va fi cela ce închide, şi va închide, şi nu va fi cel ce dăşchide; ⌊şi voi da mărirea[6904] lui David lui şi va domni şi nu va fi cine să pricească⌋[6905].
23.[6906] Şi-l voi pune pre el boiêrin întru loc credincios şi va fi la scaunul mărirei casei tătîne-său.
24. Şi va fi nădăjduind pre el tot slăvitul întru casa tătîne-său, de la mic pînă la mare, tot vasul cel mic de la vasul[6907] alor aganoth, şi vor fi spîndzurîndu-să lui.
25. Întru dzua acêea, acêstea dzice Domnul Savvaoth, clăti-să-va omul cel întemeiat în loc credincios şi să va lua şi va cădea şi să va pieri de tot mărirea cea de pre el, căci Domnul au grăit»".

Cap 23
Vedêrea Tírului

1. Văietaţi-vă, vasele Carhidónului, căci au pierit şi nu încă vor mai veni dentru Pămîntul Chiteilor; adusu-s-au robi.
2. Cu cine asêmenea s-au făcut cei ce lăcuiesc în ostrov? Schimbători a Finíchii, trecînd maarea
3. Întru apă multă, sămînţă de schimbători, ca sêcerea băgîndu-să înlontru, schimbătorii limbilor.
4. „Ruşineadză-te, Sidon", dzise maarea; şi vîrtutea mării dzise: „N-am chinuit, nici am născut, nici am hrănit tinerei, nici am înălţat ficioare".
5. Şi cînd audzit să va face la Éghiptu, apuca-i-va pre ei durêre pentru Tíru.
6. Păsaţi la Carhidon, văietaţi-vă, cei ce lăcuiesc întru ostrovul acesta.
7. Nu aceasta era voao sudalma de-nceput, mainte de ce s-au dat ea?
8. Cine acêstea au sfătuit asupra Tírului? Au mai mică iaste, au nu poate? Neguţătorii ei – slăviţi ai pămîntului.
9. Domnul Savvaoth s-au sfătuit să strice toată semeţiia celor slăviţi şi să necinstească pre tot slăvitul pre pămînt.
10. Lucrează pămîntul tău, pentru că corabii nu mai vin încă de la Carhidon.
11. Şi mîna ta nu mai poate pre maare, cêea ce întărîtă împăraţi; Domnul Savvaoth au porîncit pentru Hanaan să piardză ei vîrtutea. Şi vor grăi:
12. „Nu încă să nu mai adaogeţi a sudui şi a năpăstui pre fata Sion; şi măcar de vei mêrge la chitiêni, nici acoló odihnă va fi ţie.
13. Şi la Pămîntul Haldeilor, şi aceasta s-au pustiit de asiriêni, nici acoló ţie odihnă va fi, căci părêtele ei au căzut".
14. Văietaţi-vă, vasele Carhidónului, căci au pierit tăriia voastră.
15. Şi va fi întru dzua acêea, rămînea-va Tíros ani 70, ca vrêmea unui împărat, ⌊ca vrêmea omului, şi va fi⌋[6908] după 70 ani, Tírul va fi ca cîntarea curvei:
16. „Ia alăută, dăsfrînează-te iarăşi, curvă uitată, bine alăută[6909], multe cînte, pentru ca să ţi să facă ţie pomenire".
17. Şi va fi după cei 70 de ani, socoteală va face Dumnedzău Tírului şi iarăşi să va aşeza la cea dentîi şi va fi scală la toate împărăţiile lumei preste faţa pămîntului.
18. Şi va fi ei neguţătoriia şi plata sfîntă Domnului; nu lor să va aduna, ce celor ce lăcuiesc înaintea Domnului ⌊în Ierusalim⌋[6910], toată neguţătoriia ei, a mînca şi a bea şi a să sătura, şi la tocmală paminte înaintea Domnului.

Cap 24

1. Iată, Domnul strícă toată lumea[6911] şi

va pustii

[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КЕ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]

va pustii pre însă şi va descoperi faţa ei şi va răşchira pre cei ce lăcuiesc întru ea.

2. [6912]Şi va fi nărodul ca preutul şi sluga ca domnul şi slujnica ca doamna, fi-va cela ce cumpără ca cela ce vinde, cel ce împrumutează ca cela ce să împrumutează şi cel ce-i dator în ce chip iaste caruia-i dator.

3. Cu stricare să va strica[6913] pămîntul şi cu plenuire să va plenui pămîntul,

4. Pentru că gura Domnului au grăit acêstea. Plînse pămîntul şi să stricắ lumea, plînseră cei înalţi ai pămîntului.

5. Şi pămîntul fărălegiui pentru cei ce lăcuiesc pre el, pentru căci lêgea au călcat ⌊Domnului şi⌋[6914] au răsipit, premenit-au porîncele, făgăduinţă vêcinică.

6. Pentru acêea poate fi va mînca pămîntul, căci au greşit ceia ce lăcuiesc pre el; pentru acêea, săraci vor fi ceia ce lăcuiesc întru pămînt, rămînea-vor oameni puţîni.

7. Plînge-va vinul, plînge-va viia, suspina-vor toţi ceia ce să veselesc la suflet.

8. Părăsitu-s-au veseliia tîmpenelor, părăsitu-s-au obrăzniciia şi avuţiia necuraţilor, părăsitu-s-au glasul alăutei.

9. Ruşinatu-s-au, n-au băut vin, amară să făcu síchera celor ce beau.

10. Pustiitu-s-au toată cetatea, închide-va casa, ca să nu între.

11. Văietaţi-vă pentru vin pretutindirile. Părăsitu-s-au toată veseliia ⌊pămîntului⌋[6915], duse-să toată veselia pămîntului.

12. Şi vor rămînea cetăţi pustii şi case părăsite vor pieri.

13. Acêstea toate vor fi întru pămînt, întru mijlocul limbilor, în ce chip să va neştine culêge maslin, aşa vor culêge pre ei, şi de să va părăsi culesul.

14. Şi aceştia cu glas vor striga şi ceia ce au rămas pre pămînt să vor veseli împreună cu mărirea Domnului. Turbura-să-va apa mării.

15. Pentru acêea mărirea Domnului întru ostroavele va fi ale mării, numele Domnului slăvit va fi.

16. Doamne, Dumnedzăul Israil! De la aripile pămîntului minuni am audzit, nădêjde celui binecredincios.

17. Şi vor grăi: „Vai celor neascultoi, cei ce nu ascultă lêgea!".

18. Frică şi groapă şi laţ preste voi, ceia ce lăcuiesc pre pămînt! [6916]Şi va fi cela ce fuge frica[6917] va cădea la groapă şi cela ce va ieşi den groapă prinde-să-va de laţ, căci ferestri dentru cer s-au dăşchis şi să vor clăti temeliile pămîntului.

19. Cu turburare să va turbura pămîntul şi cu lipsă să va lipsi pămîntul

20. Şi cu clătire să va clăti pămîntul, plecắ-să şi să va clăti ca o cramă pămîntul, ca cel ce e bat şi ameţit, şi va cădea şi nu va putea să să scoale, pentru că birui preste el fărădălêgea.

21. Şi va fi întru dzua acêea, aduce-va Dumnedzău preste podoaba ceriului mîna şi preste împăraţii pămîntului.

22. Şi vor aduna adunarea lui şi vor închide la tărie şi la legătură; pren multe neamuri socoteală va fi lor. Şi să va topi cărămida şi va cădea zidul.

23. Şi să va înfrunta luna şi să va ruşina soarele, căci va împărăţi Domnul în Sion şi în Ierusalim şi înaintea celor bătrîni să va slăvi.

Cap 25

1. Doamne Dumnedzăul mieu, mări-te-voi, lăuda-voi numele tău căci ai făcut minunate lucruri; sfat de-nceput adevărat. Facă-să, [6918]⌊Doamne.

2. Căci ai pus cetăţi la ţărnă, cetăţi tari, ca să ⌊nu⌋[6919] cază ale lor temeliile; a celor necuraţi cetate în vac nu să va zidi.

3. ⌊Şi⌋[6920] pentru acêea te va binecuvînta nărodul cel sărac şi cetăţi a oameni strîmbătate avînd binecuvînta-te-vor pre tine.

4. Pentru căci te-ai făcut la toată cetatea smêrină ajutor ⌊şi⌋[6921] celor ce au necinstit pentru lipsa acoperemînt, de la oameni răi mîntui-vei pre ei. Acoperemînt celor însetoşaţi şi duhul oamenilor ce au strîmbătate [6922]⌊binecuvînta-te-vor pre tine,

5. Ca nişte oameni cu puţin suflet însătoşind în Sion, căci vei mîntui pre înşii de cătră oameni viclêni la carii pre noi ne-ai dat.

6. Şi va face Domnul Savvaoth la toate limbile pre măgura aceasta. Bea-vor veselie, bea-vor vin,

7. Unge-să-vor cu mir întru măgura aceasta. Dă acêstea la toate limbile, pentru că sfatul acesta – preste toate limbile.

8. [6923]Înghiţí moartea puternicind şi iarăşi luă Domnul Dumnedzău toată lacrăma de cătră faţa. Ocara nărodului luă de la tot pămîntul, pentru că gura Domnului au grăit.

9. Şi vor grăi întru dzua acêea: „Iată Dumnedzăul nostru, pre carele nădăjduiam[6924], şi ne va mîntui pre noi; acesta-i Domnul, îngăduit-am lui şi

ne vom bucu-

[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]

КАП. КS

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible] [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]

[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КЗ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10

[illegible]

ne vom bucura şi ne vom veseli pre mîntuirea noastră”.
10. Odihnă va da Dumnedzău preste muntele acesta şi să va bate Moavítida, în ce chip calcă ariia cu cară.
11. Şi va părăsi mîinile lui în ce chip şi el au smerit a pierde, şi va smeri semeţiia lui, preste carele mîinile au pus.
12. Şi înălţimea pribegirei casei tale va smeri şi să va pogorî pînă la ţărnă.

Cap 26

1. Întru acêea dzi cînta-vor cîntarea aceasta pre Pămîntul Iúdei, dzicînd: „Iată cetate tare; şi mîntuitor noao pune-va zidul şi pregiur zid.
2. Dăşchideţi porţi, între nărod păzind dreptate şi păzind adevărul,
3. Sprăjinind adevărul şi păzind pace, căci pre tine cu nădêjde au nădăjduit,
4. Domnul pînă în vac, Dumnedzău cel mare, vêcinic,
5. Carele smerind ai pogorît pre cei ce lăcuiesc întru cêle înalte. Cetăţi tari vei surpa şi[6925] le vei aduce pînă la faţa pămîntului.
6. Şi vor călca pre ei picioarele blîndzilor şi a smeriţilor paşi.
7. Calea celor binecredincioşi dreaptă s-au făcut şi gătită – calea celor binecredincioşi.
8. Pentru că calea Domnului – judeţ. Nădăjduit-am pre numele tău şi pre pomenirea pre carea poftêşte sufletul mieu.
9. Den noapte mînecă duhul mieu cătră[6926] tine, Dumnedzău, pentru că lumină – porîncele tale pre pămînt. Dreptate să învăţaţi, cei ce lăcuiţi pre pămînt!
10. Pentru că s-au părăsit cel necurat, ⌊tot carele⌋[6927] nu va învăţa dreptate pre pămînt adevăr nu va face; rădice-să cel necurat, pentru ca să nu vază mărirea Domnului!
11. Doamne, înaltu-i braţul tău, şi nu ştiia; cunoscînd, să vor ruşina. Rîvnire va lua pre nărodul neînvăţat şi acum foc pre cei nepriêteni va mînca.
12. Doamne, Dumnedzăul nostru, pace dă noao, pentru că toate ne-ai dat noao.
13. Doamne, Dumnedzăul nostru, cîştigă-ne pre noi! Doamne, afară den tine pre altul n-am ştiut[6928], numele tău numim.
14. Şi morţii viaţă nu vor vedea şi doftorii nu vor învia, pentru acêea ai adus şi ai pierdut şi ai rădicat toată partea bărbătească a lor.
15. Adaoge lor rêle, Doamne, adaoge rêle celor slăviţi ai pămîntului; dăparte ai făcut toate hotarăle pămîntului.
16. Doamne, întru năcaz ne-am adus aminte, întru năcaz mic certarea ta – noao.
17. Şi în ce chip cea ce chinuiêşte apropie-să a naşte şi pen chinul ei au strigat, aşa ne-am făcut cu cel iubit al tău pentru frica ta, Doamne.
18. Întru pîntece am luat şi am chinuit şi am născut duhul mîntuirei tale, carele ai făcut preste pămînt; nu vom cădea, ce vor cădea ⌊toţi⌋[6929] cei ce lăcuiesc preste pămînt.
19. Scula-să-vor cei morţi şi să vor rădica cei den mormînturi şi să vor veseli cei de pre pămînt; pentru că roao cea de la tine vindecare lor iaste şi pămîntul necuraţilor va cădea.
20. Pasă, nărodul mieu, întră la cămara ta, încuie uşa ta, ascunde-te puţin cît cît, pînă va trêce urgiia Domnului.
21. [6930]Pentru că, iată, Domnul de la cel sfînt aduce urgiia preste ceia ce lăcuiesc preste pămînt şi va dăscoperi pămîntul sîngele lui şi va acoperi de tot pre cei omorîţi încă”.

Cap 27

1. Întru dzua acêea aduce-va Dumnedzău sabiia cea sfîntă şi cea mare şi cea tare preste bălaurul, şarpele fugind, preste bălaurul, şarpele strîmbu, şi va omorî pre bălaurul cel den maare.
2. Întru dzua acêea vie bună poftă biruiêşte asupra ei.
3. Eu – cetate tare, cetate încungiurîndu-mă, în dăşert voi adăpa pre ea, pentru că să va lua noaptea şi dzua va cădea zidul ei.
4. Nu iaste carea nu s-au apucat de ea. Cine mă va pune să păzesc trestie în ţarină? Pentru vrăjmaşa aceasta am dăfăimatu-o pre ea.
5. Deci pentru acêea au făcut Domnul toate cîte au rînduit: „Arsu-m-am”, striga-vor toţi ceia ce lăcuiescu întru însă. „Să facem pace lui, să facem pace”.
6. Cei ce vin – fiii lui Iacov; răsări-va şi va înflori Israil şi să va sătura lumea de roada lui.
7. Au în ce chip el au lovit, şi el aşa să va răni? Şi cum el au omorît, şi el aşa să va omorî?
8. Sfădindu-să şi ocărînd va trimite pre ei; nu tu ai fost cel ce cugetai cu duhul cel năsîlnic să-i omori pre ei cu duhul mîniei?
9. Pentru acêea să va lua fărădălêgea lui Iacov. Şi aceasta iaste blagosloveniia lui, cînd voi lua păcatul lui, cînd vor pune toate pietrile cuptoarelor tăiaţi[6931] de tot, ca ţărna măruntă, şi nu vor rămînea copacii lor şi chipurile lor – tăiate, ca o dumbravă departe.
10. Cêea turmă ce să lăcu-

iêşte

[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КИ.

1 В[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]

ieşte lăsată va fi ca o turmă părăsită; şi va fi multă vrême la păşciune şi acoló vor odihni [6932]⌊turme.

11. Şi după vrême nu va fi întru ea vêrde, pentru căci s-au uscat. Muieri venind de la vedêre, veniţi! Pentru că nu iaste nărod avînd pricêpere, pentru acêea nu-i va îndura cel ce au făcut pre ei, nici cel ce au miluit pre ei nu-i va milui.

12. Şi va fi întru dzua acêea, astupa-va Domnul de la zăgaşul rîului pînă la păzitorii de nasuri şi voi adunaţi cîte unul pre fiii lui Israil.

13. Şi va fi întru dzua acêea, vor trîmbiţa cu trîmbiţa cea mare şi vor veni cei pieriţi întru Ţara Asiriênilor şi cei pieriţi în Éghiptu şi să vor închina Domnului pre muntele cel sfînt, în Ierusalim.

Cap 28

1. Vai cununei sudălmii, năiemiţii Efraim, floarea ce au căzut den mărire preste vîrful muntelui celui gras, cei ci să îmbată fără de vin.
2. Iată, vîrtos şi năsîlnic – mîniia Domnului ⌊şi⌋[6933] ca smida ce să pogoară, neavînd acoperemînt, cu silă pogorîndu-să; ca de apă multă, mulţime tîrîind ţară, ⌊întru⌋[6934] pămînt va face odihnă; şi cu mîinile
3. Şi cu picioarele să va călca cununa semeţiei, năimiţii lui Efraim.
4. Şi va fi floarea ce au căzut a nădăjdui mărirei pre vîrvul măgurii ceii înalte ca cel ce aleargă înainte la smochin; văzînd pre el, mai nainte de ce la mîna lui va lua, vrea-va să înghiţă pre ea.
5. Întru dzua acêea fi-va Domnul Savvaoth cununa nădejdii, cel împletit a mărirei, la nărodul mieu ce au rămas [6935]⌊la Éghiptu.
6. Şi va rămînea cu duhu de judeţ la judeţ şi vîrtute a celor ce opresc a omorî.
7. Pentru că aceştia cu vin rătăciţi sînt, rătăciră întru síchera preot şi proroc, întristară-să pentru síchera, băură-să pentru vinu, cutremurară-să de îmbătarea lui síchera, rătăciră.
8. Aceasta iaste vedêrea. Oare mînca-va acesta sfat, pentru că acesta sfat – pentru lăcomiia.
9. Cui am vestit rêle şi cui am vestit vêste? Cei înţărcaţi de lapte, cei zmulţi de la ţîţă?
10. Năcaz preste năcaz aşteaptă, nădêjde preste nădêjde, încă puţîn, încă puţîn,
11. Pentru dăfăimarea budzelor pren limbă alta, căci vor grăi nărodului acestuia,
12. Zicînd lor: „Aceasta-i odihna celui ce-i flămînd şi aceasta-i surparea". Şi n-au vrut să asculte.
13. Şi va fi lor cuvîntătoriul lui Dumnedzău năcaz preste năcaz, nădêjde preste nădêjde, [6936]încă puţîn, încă puţîn, pentru ca să margă şi vor cădea îndrăptu şi să vor surpa şi vor sta la cumpănă şi să vor prinde.
14. Pentru acêea, ascultaţi cuvîntul Domnului, bărbaţi chinuiţi şi boiêrii a nărodului acestuia den Ierusalim,
15. Căci aţi dzis: „Am făcut făgăduinţă cu iadul şi cu moartea tocmêle; volbură venind, dă va trêce, nu va veni preste noi, pus-am minciuna nădêjdea noastră şi cu minciuna ne vom acoperi".
16. Pentru acêea, aşa dzice Domnul: [6937]„Iată, eu voi pune la temeliile Siónului piatră de mult preţ aleasă, încolţurată, cinstită, la temeliile[6938] lor şi cela ce va crêde preste el nu să va ruşina.[6939]
17. Şi voi pune judecata spre nădêjde şi milosteniia mea spre cumpene şi cei ce nădăjduiesc în zădar pre minciună, că nu va trêce pre voi volbura,
18. Au şi lua-va făgăduinţa morţii voao. Şi nădêjdea voastră cea cătră iad nu va rămînea! Volbură învăluindu-să de va veni, urmaţi ei spre călcare de tot.
19. Cînd va trêce, lua-va pre voi, dimineaţă-dimineaţă va trêce pre voi şi întru noapte fi-va nădêjde rea; învăţaţi a audzi".
20. Îngustîndu-ne, nu putem să ne batem şi noi slăbim, ca noi să ne adunăm[6940].
21. Ca un munte a necuraţilor scula-să-va Domnul şi va fi întru Valea Gavaon, cu mînie va face lucrurile lui, a amărăciunei fapt; şi mîniia lui înstreinată să tribui şi putrejunea lui – striină.
22. Şi voi să nu vă veseliţi, nici să să întărească ale voastre legături, pentru căci săvîrşite-mpreună şi rînduite lucruri am audzit de la Domnul Savvaoth, carele va face preste tot pămîntul.
23. Băgaţi în urechi şi audziţi, audziţi glasului mieu, luaţi aminte şi ascultaţi cuvintele mêle.
24. Au doară toată dzua va cela ce ară a ara? Au sămînţă a găti mai nainte, mainte decît a lucra pămîntul?
25. Nu cînd va netezi faţa ei, atuncea va sămăna puţînă neghiniţă au chimen? Şi iarăşi va sămăna grîu şi orzu şi mei şi grişcă întru hotarăle tale?
26. Şi te vei certa cu judeţul Dumnedzăului tău şi te vei veseli.
27. Pentru că cu greutate să curăţêşte neghiniţa, nici roată de car va aduce la chimen, ce cu toiag scútu-

ră neghi-

[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΕΦ. ΚΘ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΕΦ. Λ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]

ră neghinița și chimenul cu pîine să va mînca.
28. Pentru că întru vac eu voao mă voi urgisi, nici glasul amărăciunei mêle va călca de tot pre voi.
29. Și acêstea de la Domnul Savvaoth au ieșit minunile; svătuiți, înălțați dășartă mîngîiêre.

Cap 29

1. Vai, cetate Ariil, carea au bătutu-o David! Adunați roade den an în an, pentru că veți mînca cu Moav.
2. Pentru că voi năcăji pre Ariil și va fi a ei vîrtutea și avuțiia mie.
3. Și voi încungiura ca David preste tine și voi pune pregiur tine șanțu și voi zidi și voi pune pregiur tine turnuri.
4. Și să vor smeri la pămînt cuvintele tale și la pămînt cuvintele tale să vor afunda; și va fi ca cei ce strigă den pămînt glasul tău și către fața pămîntului glasul tău va slăbi.
5. Și va fi ca pravul de la roată avuțiia celor necurați și ca țărna ce să poartă mulțimea celor ce te asupresc și va fi ca o minută[6941] îndată
6. De la Domnul Savvaoth, pentru că socoteală va fi cu tunet[6942] și cutremur și glas mare, volbură învăluindu-să și pară de foc amistuind.
7. Și va fi ca cel ce visează în somnu avuțiia a tuturor limbilor, cîți au oștit preste Israil și toți cei ce oștesc preste Ierusalim și toți cei adunați asupra ei și cei ce năcăjesc pre îns.
8. Și vor fi ca cei ce întru somnu beau și mănîncă și sculîndu-să întru dășert și vis și în ce chip visază cel ce i-i sête, ca și cel ce bea și, sculîndu-să, încă-i e sête și sufletul lui la dășert au nădăjduit, așa va fi avuțiia a limbilor toate, cîți au oștit preste Muntele Sion.
9. Slăbănogiți-vă și ieșiți în laturi și amețiți-vă nu de síchera, nici de vin.
10. Căci au adăpat pre voi Domnul cu duh de umilință și va clipi ochii lor și a prorocilor lor și a boiêrilor lor, cei ce văd cêle ascunse.
11. Și va fi voao toate cuvintele acêstea ca cuvintele cărții cei pecetluite aceștiia carea o veți da-o pre ea la om ce știe carte, dzicînd: „Citêște acêstea!", și va grăi: „Nu poci să citesc, pentru că pecetluită iaste".
12. Și să va da cartea aceasta la mînă de om ce nu știe carte și va grăi lui: „Citêște aceasta!", și va grăi: „Nu știu carte".
13. [6943]Și dzise Domnul: „Apropie-să mie nărodul acesta cu gura lui și cu budzele lui cinstescu-mă și inima lor dăparte-i dăpărtată de la mine și în zădar cred pre mine învățînd porînci omenești și dăscălii.
14. [6944]Pentru acêea, iată, eu voi adaoge ca să mut pre nărodul acesta și voi muta pre ei și voi piêrde înțelepciunea înțelepților și pricêperea celor pricepuți voi ascunde". Vai de cei ce adîncu sfat fac și nu pren Domnul!
15. [6945]Vai de cei ce în taină sfat fac și vor fi întru întunêrec faptele lor și vor grăi: „Cine ne-au văzut pre noi? Și cine pre noi ne va cunoaște sau carele noi facem?".
16. Au nu ca lutul olariului veți socoti-vă? Au zice-va ziditura[6946] celui ce au zidit pre ea: „Nu tu m-ai zidit?", au faptul celui ce l-au făcut: „Nu înțelepțêște m-ai făcut?"?
17. Nu încă puțîn și să va muta Livánul ca Muntele Hermel și Hermel spre dumbravă să va socoti?
18. Și vor audzi întru dzua acêea surzii cuvintele cărții și cei den întunêrec și cei den negură ochii orbilor vor vedea.[6947]
19. Și să vor bucura săracii pentru Domnul cu veselie și cei fără nădêjde a oamenilor să vor sătura de veselie.
20. Sfîrșitu-s-au cel fără de lêge și pieri cel mîndru și pieriră de tot cei ce fărălegiuiesc pre răutate.
21. Și cei ce fac a greși oamenii cu cuvîntul și pre toți ceia ce mustră întru porți piêdică vor pune, pentru că au încurmedzișat preste cei strîmbi pre cel drept.
22. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul preste casa lui Iacov carea au osăbit dentru Avraam: „Nu acum să va rușina Iacov, nici acum fața va primeni Israil.
23. Ce cînd vor vedea fiii lor faptele mêle, pren mine vor sfinți numele mieu și vor sfinți pre Sfîntul Iacov și de Dumnedzăul Israil tême-să-vor.
24. Și vor cunoaște cei ce rătăcesc cu duhul pricêpere și cei ce răpștesc învăța-să-vor a asculta și limbile cêlea ce fiicăvăsc învăța-să-vor a grăi pace".

Cap 30

1. Vai, coconi viclêni,⌊acêstea⌋[6948] dzice Domnul: „Făcut-ați sfat nu prin mine și tocmêlele nu[6949] pren duhul mieu, ca să adaogeți păcate preste păcate.
2. Cei ce merg a să pogorî la Éghipt și pre mine nu m-au întrebat, ca să să ajutorească de Farao și să să acopere de eghiptêni.
3. Pentru că va fi voao acoperemîntul Farao spre rușine și celor ce nădăjduiesc pre Éghipt ocară.

căci sînt în

[illegible] [illegible]

4 [illegible]
5 [illegible]

[illegible]

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31

4. Căci sînt în Tani boiêri, începători îngeri răi,
5. Întru dăşert vor osteni cătră nărod, carele nu le va folosi lor spre ajutor, ce la ruşine şi ocară”.

Vedêrea acelor cu patru picioare celor dentru pustiiu

6. Întru năcaz şi întru strîmptoare, leu şi puiu de leu de acoló şi aspide zburătoare şi pui de aspide, carii[6950] aducea pre măgari şi cămile avuţiia lor cătră limbă carea nu va folosi[6951] pre ei ⌊spre ajutor, ce la ruşine şi ocară⌋[6952].
7. Eghiptênii întru dăşert şi în zădar vor folosi voao, vestêşte lor că de nimic – mîngîiêrea voastră aceasta.
8. Acum, dară, şezînd scrie pe lêspede[6953] acêstea şi pre carte, că vor fi la dzile a vremilor acêstea şi pînă la vac.
9. Căci nărodul neascultător sînt, fii minciunoşi, carii nu vrea să asculte lêgea lui Dumnedzău,
10. Cei ce dzic prorocilor: „Nu vestiţi noao!” şi celor ce vedeniile văd: „Nu grăiţi noao, ce noao grăiţi şi spuneţi noao altă rătăcire.
11. Şi înturnaţi pre noi de la calea aceasta, luaţi de la noi cărarea aceasta şi luaţi de la noi cuvîntătoriul lui Israil!”.
12. Pentru acêea, ⌊acêstea⌋[6954] zice Domnul, Cel Sfînt a lui Israil: „Căci aţi neascultat cuvintelor acestora şi aţi nădăjduit pre minciună[6955] şi căci ai răpştit şi nădăjduit ai fost pre cuvîntul acesta,
13. Pentru acêea fi-va voao păcatul acesta ca un zid căzînd îndată a unii cetăţi tari ce s-au luat, carie îndată de faţă i-i cădêrea.
14. Şi cădêrea ei va fi ca o zdrobitură a unui vas de strachină de cărămidă supţire, cît să nu să afle întru ei strachină cu carea foc să rădici şi cu carea vei turna apă puţină”.
15. Aşa dzice Domnul, Domnul, Sfîntul lui Israil: „Cînd te vei întoarce suspina-vei, atuncea te vei mîntui şi vei cunoaşte unde ai fost cînd nădăjduiai pre cêle dăşarte; întru dăşert vîrtutea voastră s-au făcut”. Şi nu vreaţi să ascultaţi, ce aţi dzis:
16. „Pre cai vom fugi!”; pentru acêea veţi fugi. Şi aţi dzis: „Preste sprinteni încălecări ne vom sui!”; pentru acêea sprinteni vor fi cei ce vor goni pre voi.
17. 1000 pen glasul unuia vor fugi şi pentru glasul a cinci fugi-vor mulţi, pînă unde veţi rămînea ca un catartu pre munte şi ca un steag purtînd pre măgură.
18. Şi iarăşi va îngădui Dumnedzău ca să vă îndure pre voi, pentru acêea înălţa-să-va ca să vă miluiască pre voi, pentru căci judecător – Domnul Dumnedzăul nostru.
19. [6956]Fericiţi cei ce rămîn întru el. [20.][6957] Pentru căci nărod sfînt în Sion va lăcui şi Ierusalim şi cu plîngere au plîns: „Miluiêşte-mă!”. Milui-te-va, glasul strigării tale, cînd l-au văzut, ascultatu-te-au.
20. Şi va da Domnul voao pîine de năcaz şi apă îngustă şi nu încă să vor apropiia ţie ceia ci te rătăcesc pre tine, căci ochii tăi vor vedea pre cei ci te rătăcesc.
21. Şi urechile tale vor audzi cuvintele celor ce mai denapoi pre tine au rătăcit, cei ce dzic: „Aceasta-i calea, să mêrgem întru ea, veri în dreapta, veri în stînga”.
22. Şi vei pîngări chipurile cêle ferecate cu argint şi cêle poliite cu aur, mărunte le vei face şi le vei vîntura ca apa ceii ce are pre sine şi ca nişte balegă le vei împinge pre iale.
23. Atuncea va fi ploaie la sămînţa pămîntului ⌊tău⌋[6958], fi-va săturare şi gras şi să vor paşte ţie dobitoacele întru dzua acêea loc gras şi largu.
24. Taurii voştri şi boii voştri cei ce lucrează pămîntul mînca-vor paie amestecate cu orzu, vînturate.
25. Şi va fi preste tot muntele înalt şi preste tot dealul rădicat apă mergînd întru dzua acêea, cînd vor pieri mulţi şi cînd vor cădea turnuri.
26. Şi va fi lumina lunei ca lumina soarelui şi lumina soarelui cu 7 părţi întru dzua cînd va vindeca Domnul zdrobirea nărodului lui şi durêrea ranei tale va vindeca.
27. Iată, numele Domnului vine pren vrême multă, arzătoare mînie, cu mărire cuvîntătoriul budzelor lui, cuvîntătoriul de urgie plin, şi urgiia mîniei lui ca focul va mînca.
28. Şi vîntul lui[6959], ca apa în vale tîrîindu-să, va veni pînă la grumaz şi să va împărţi ca să turbure limbi spre rătăcire deşartă şi-i va goni pre ei rătăcire şi-i va prinde pre ei înaintea fêţii lor.
29.[6960] Au pururea trebuie voi să vă veseliţi şi să întraţi la sfintele mêle pururea, ca cînd ai prăznui şi cînd[6961] veţi veseli să întraţi cu fluier la muntele Domnului, cătră Dumnedzăul lui Israil?
30. Şi audzite va face Domnul mărirea glasului lui şi mîniia braţului lui să-l arate: cu mînie şi urgie şi pară mîncînd de tot tuna-va cu silă şi ca apa şi smida pornindu-să împreună cu silă.
31. Pentru că pren glasul Domnului birui-să-vor assiriênii, ca rana

cu carea

32 [illegible]
33 [illegible]

КАП. ЛА.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

КАП. ЛВ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

cu carea va lovi pre ei.

32. Și va fi lui prenpregiur de unde era lor ajutoriului nădêjde, preste carea el nădăjduia, ei cu tîmpene și cu alăută da-vor războì cu el den primenire.
33. Pentru că nu mai nainte de dzile te vei rocoși; au și ție s-au gătit să împărățești? Vale adîncă, lêmne zăcînd, foc și lêmne multe, mîniia Domnului, ca valea de iarbă pucioasă arzînd.

Cap 31

1. Vai, cei ce pogoară la Éghipt pentru ajutor, cei ce pre cai nădăjduiesc și pre cară, pentru că sînt multe și preste cai mulțime foarte, și n-au audzit nădăjduind preste Sfîntul lui Israil și pre Dumnedzău nu l-au cercat!
2. Și el înțelepțêște aducea preste ei rêle și cuvîntul lui nu să va neasculta și să va scula preste casele oamenilor răi și pre nădêjdea lor cea întru dășert.
3. Eghiptean, om și nu Dumnedzău, cal al trupului, și nu iaste ajutor. Și Domnul va aduce mîna lui preste înșii și vor osteni cei ce ajută și împreună toți vor pieri ⌊cu sabie⌋[6962].
4. Căci așa au dzis mie Domnul: „În ce chip cînd va striga leul sau puiul leului pre vînatul carele au prinsu și strigắ preste ea pînă unde s-ar împlea munții de glasul lui și s-au biruit și mulțimea glasului lui s-au spămîntat, așa va pogorî Domnul Savvaoth să oștească preste Muntele Sion, preste măgurile ei.
5. Ca pasările ce zboară, așa va scuti Domnul Savvaoth, pentru Ierusalim va scuti și va scoate și va ocroti și va mîntui".
6. [6963]Întoarceți-vă, ceia ce sfatul cel adînc sfătuiți și fără dă lêge, fiii lui Israil!
7. Căci întru dzua acêea tăgădui-să-vor oamenii cêle făcute cu mîna ale lor cêle de argint și cêle făcute cu mîna de aur, carele au făcut mîinile lor.
8. Și va cădea Assur nu cu sabiia omului, nici sabiia omului îl va mînca de tot pre el și va fugi nu de cătră față de sabie și tinereii fi-vor la biruință.
9. Pentru că cu piatra să vor prinde împregiur ca cu șanțu și să vor birui și cela ce fuge să va prinde. Acêstea dzice Domnul: „⌊Fericit⌋[6964] carele are în Sion sămînță și rude în Ierusalim!".

Cap 32

1. Pentru că, iată, împărat drept va împărăți și boiêri cu județu vor stăpîni.
2. Și va fi omul ascunzînd cuvintele lui și să va ascunde ca de la apa ce mêrge și să va arăta în Sion ca un rîu mergînd slăvit întru pămînt sătos.
3. Și nu încă vor mai fi nădăjduind pre oameni, ce urechile a audzi vor da.
4. Și inima celor slabi va lua aminte a audzi și limbile cêlea ce fiicăvăsc curînd vor învăța a grăi pace.
5. Și nu încă vor mai dzice celui nebun a stăpîni și nu încă vor mai dzice slugele tale: „Taci!"
6. Pentru că cel nebun nebune va grăi și inima lui dășarte va gîndi, a săvîrși fărădălêge și a grăi cătră Domnul înșelăciune, ca să samene sufletele flămînde și sufletile cêle însătate dășarte să le facă.
7. Pentru că sufletul celor răi fărădălêge va sfătui, ca să strice pre cei smêrini cu cuvinte strîmbe și să răsîpască cuvintele smeriților cu județ.
8. Și cei binecredincioși înțelêpte au sfătuit și acesta sfat rămîne.
9. Muieri înțelêpte, sculați-vă și auziți glasului mieu; fête, audziți întru nădêjde cuvintele mêle!
10. Zilele anului pomenire faceți cu nădêjde, cu durêre, cheltui-să culesul, părăsitu-s-au sămînța și nu încă va mai veni!
11. Stați în laturi, mîhniți-vă, cêle ce nădăjduiți, dăzbrăcați-vă, goale vă faceți, încingeți-vă ⌊cu saci⌋[6965] mijloacele!
12. Și preste țîțe vă tăiați de la pofta țarenii și de la roada viei.
13. Pămîntul nărodului mieu – spini și iarbă să va sui și dintru toată casa veseliia să va rădica, cetate avută.
14. Case părăsite avuțiia cetății vor lăsa, case poftite; și vor fi satele peșteri pînă în vac, veseliia a măgari sălbateci, pășciuni a păstori.
15. Pînă unde va[6966] veni preste noi duh de la înălțime și va fi pustii Hermel și Hermel în loc de dumbravă să va socoti.
16. Și să va odihni întru pustiiu județ și dreptate întru Carmil va lăcui.
17. Și vor fi faptele dreptății pace și va ținea dreptatea odihnă și nădăjduiți vor fi pînă în vac.
18. Și va lăcui nărodul lui în cetatea păcii și va lăcui nădăjduind și să vor odihni cu avuție.
19. Și smida de să va pogorî, nu preste noi va veni și vor fi cei ce lăcuiesc întru dumbrăvi nădăjduind ca și cei den cîmpie.
20. Fericiți cei ce samănă preste toată apa, unde bou și măgar calcă.

ΚΑΠ. ΛΓ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

ΚΑΠ. ΛΔ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

Cap 33

1. Vai celor ce chinuiesc pre voi şi pre voi nime nu face chinuiţi; şi cel ce dăfaimă, pre voi nu dăfaimă; prinde-să-vor dăfăimătorii şi să vor da şi ca carea preste haină, aşa să vor birui.
2. Doamne, miluiêşte-ne pre noi, pentru că pre tine nădăjduim. Făcutu-s-au sămînţa celor neascultători spre pieire şi mîntuirea voastră în vrêmea primejdiei.
3. Pentru glasul fricei tale s-au întristat năroadele de frica ta şi să răşchirară limbile.
4. Şi acum să vor aduna prăzile voastre, a mic şi a mare; în ce chip va aduna neştine lăcuste, aşa vor batjocuri voao.
5. Sfîntu Dumnedzău, cel ce lăcuieşti în ⌊ceruri⌋[6967] înalte, împlu-să Siónul de judeţ şi de dreptate.
6. Cu lêge să vor da; întru odoară[6968] – mîntuirea noastră, acoló înţelepciune şi ştiinţă şi bună-credinţă cătră Domnul, acêstea sînt vistiêrele dreptăţii.
7. Iată, dară, întru frica voastră aceştia să vor tême, pre carii vă têmeţi, ajutori-să-vor de cătră voi, pentru că vestitori să vor trimite poftind[6969] pace, amar plîngînd.
8. Pentru că să vor pustii ale lor[6970] căi, potolitu-s-au frica limbilor şi cea ⌊cătră ei⌋[6971] făgăduinţă să rădícă şi nu va socoti pre ei oameni.
9. Plînse pămîntul, ruşină-să Livánul, făcu-să ca un pustiiu Saron, ivite vor fi Galiléa şi Carmílul.
10. „Acum mă voi scula, dzice Domnul, acum mă voi slăvi, acum mă voi înălţa.
11. Acum veţi vedea, acum veţi simţi, dăşartă va fi vîrtutea duhului vostru, foc va mînca pre voi.
12. Şi vor fi limbi arse de tot, ca spinul în ţarină aruncat şi arsu de tot.
13. Audzi-vor cei de departe carele am făcut şi vor cunoaşte cei ce să apropie vîrtutea mea".
14. Depărtară-să cei den Sion fără de lêge, apuca-va cutremur pre cei necuraţi. Cine va vestui voao că foc arde? Cine va vestui voao locul cel vêcinic?
15. [6972]Mergînd întru dreptate, grăind dreaptă cale, urînd fărădălêgea şi strîmbătatea[6973] şi mîinile ferindu-le de cătră daruri, îngreuind urechile pentru ca să nu audză judeţ al sîngelui, clipind ochii lui pentru ca să nu vadză dreptatea.
16. Acesta va lăcui întru peştere înaltă a piatră tare, pîine lui să va da şi apa lui – credincioasă.
17. Împărat cu mărire veţi vedea şi ochii voştri vor vedea pămîntu de departe.
18. Sufletul vostru va cerceta frică: [6974]unde sînt cărturarii? Unde sînt cei ce sfătuiesc? Unde iaste cela ce numără pre cei ci să hrănesc împreună, mic şi mare nărod?
19. Cu[6975] carele n-au sfătuit împreună, nici ştiia pre cel adîncu la glas, ca să nu audză nărod defăimat şi nu iaste la cela ce aude pricêpere.
20. Iată Sion, cetatea, mîntuitoriul nostru; ochii tăi vor vedea Ierusalim, cetate avută, colibi carele nu să vor clăti, nici să vor clăti ţăruşii cortului ei întru vacul anului[6976], nici aţele ei nu să vor rumpe.
21. Căci numele Domnului mare-i voao, locul voao fi-va rîurile şi zăgaşurile late şi largi; nu vei mêrge aceasta cale, nici va mêrge vase mîind, pentru că Dumnedzăul mieu mare iaste, nu mă covîrşi pre mine.
22. Domnul – judecător noao, Domnul – boiêrin noao, Domnul – împărat noao, Domnul acesta ne va mîntui pre noi.
23. Rumpseră funiile tale, căci n-au întăritu-să, stîlpul tău s-au plecat, nu va slobozi vêtrelele, nu va rădica semnu, pînă unde să va da la pradă, deci mulţi şchiopi pradă vor face.
24. Şi nu va[6977] dzice nărodul ce lăcuiêşte întru însă: „Osteni-voi", pentru că s-au lăsat lor păcatul.

Cap 34

1. Apropiaţi-vă, limbi, şi auziţi, boiêri! Audză pămîntul şi cei dentru însă, lumea şi nărodul ce-i întru însă.
2. Pentru căci mîniia Domnului – preste toate limbile şi urgie – preste numărul lor, ca să-i piardză pre ei şi să-i dea pre ei la junghêre.
3. Şi răniţii lor să vor lepăda şi cei morţi şi să va sui lor mirosul şi să vor uda măgurile de sîngele lor.
4. Şi să vor topi toate puterile ceriurilor şi să va învăli ceriurile ca o carte şi toate stêlele vor cădea ca frundzele den vie şi în ce chip cad frundzele de la zmochin.
5. Îmbătă-să sabiia mea întru cer; iată, preste Iduméa să va pogorî şi pre nărodul pierirei cu judeţ.
6. Sabiia Domnului s-au împlut de sînge, să îngrăşé de seu, de sînge a ţapi şi miei şi de seu a ţapi şi a[6978] berbeci, căci jirtvă Domnului – în Vosor şi junghêre mare întru Iduméa.
7. Şi vor cădea cei gingaşi cu ei împreună şi berbecii şi

taurii şi

[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΛΕ.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΛΣ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]

taurii şi să va îmbăta pămîntul de sînge şi lutul lui şi de seul[6979] lor să va sătura.

8. [6980]Pentru că dzua judeţului Domnului şi an al izbîndirei judeţului Sion.

9. Şi să vor întoarce văile ei spre zmoală şi pămîntul ei spre iarbă pucioasă şi va fi pămîntul ei ca zmoala arzătoare,

10. Noaptea şi dzua ⌊şi⌋[6981] nu să va stinge întru vacul anului şi să va sui fumul ei în sus, spre neamurile ⌊ei⌋[6982] să va pustii şi întru an mult să va pustii.

11. [6983]Şi vor lăcui întru ea pasări şi arici şi stîrci şi corbi şi să va pune preste el aţă a măsurii pămîntului pustii şi măgarotaurii vor lăcui întru el.

12. Boiêrii lui nu vor fi, pentru că împăraţii lui şi măriţii lui vor fi la pierire.

13. Şi odreslesc întru cetăţile lor mărăcinoase lêmne şi la tăriile ei şi vor fi odăi a sirinelor şi ogradă a pasărilor.

14. Şi vor tîmpina diavoli pre măgarotaurii şi vor striga unul către alalt; acolo să vor odihni măgarotaurii, pentru că aflară şie odihnă.

15. Acoló încuibắ ariciul şi mîntui pămîntul copiii ei cu întăritură, acoló au tîmpinat cerbii şi au văzut fêţele înde sine.

16. Cu număr au trecut [6984]şi una dentru iale n-au pierit, una pre alaltă n-au cercat, căci Domnul lor au porîncit şi duhul lui le-au adunat pre iale.

17. Şi el va pune preste[6985] înşii sorţi şi mîna lui împărţí a să paşte, întru vacul anului veţi moşteni, la neamurile neamurilor să vor odihni preste ea.

Cap 35

1. Veselêşte-te[6986], pustiiul ce eşti însătoşat, şi să bucure pustiiul şi înflorească ca un crin.

2. Şi vor înflori şi să vor bucura cêle pustii ale Iordánului, mărirea Livánului datu-s-au ei şi cinstea Carmílului şi nărodul mieu va vedea mărirea Domnului şi înălţimea Dumnedzăului vostru.

3. Învîrtoşaţi-vă, mîini părăsite, şi genuchi slăbănoage, rugaţi-vă!

4. Cei puţini la suflet, la cuget întăriţi-vă, nu vă têmereţi! Iată, Dumnedzăul nostru judeţ răsplătêşte, şi va răsplăti, acesta va veni şi va mîntui pre noi.

5. [6987]Atuncea să vor dăşchide ochii orbilor şi urechile surzilor vor audzi.

6. Atuncea va sări ca cerbul şchiopul şi dăsfătată[6988] va fi limba gîngávilor, căci să rumpse întru pustii apă şi vale în pămînt sătos.

7. Şi va fi cel fără de apă spre băhniş şi la sătosul pămînt izvorul apei va fi, acolo-i veseliia pasărilor, odăi a turmei a trestiei şi băhniş.

8. Fi-va acoló cale curată şi cale sfîntă să va chema şi nu va trêce acoló necurat, nici va fi acoló cale necurată[6989], şi cei răsîpiţi mêrge-vor întru ei şi nu vor rătăci.

9. Şi nu va fi acoló leu, nici den cêle rêle hiară nu să vor sui la însă, nici să va afla acoló, ce vor mêrge întru însă mîntuiţi

10. Şi adunaţi pren Domnul ⌊şi⌋[6990] să vor întoarce şi vor veni la Sion cu veselie şi veselie vêcinică preste capul lor, pentru că pre capul lor – laudă şi bucurie[6991] şi veselie va apuca pre ei, fugit-au durêrea şi mîhnirea şi suspinul.

Cap 36

1. [6992]Şi fu în al 14 an, împărăţind Ezechía, să sui Senahirim, împăratul assiriênilor, preste cetăţile Iudéii cêle tari şi le-au luat pre iale.

2. Şi trimise împăratul assiriênilor pre Rapsáchi de la Láhis la Ierusalim, către împăratul Ezechía, cu putêre multă, şi stătu la budăiul a scăldătorii cei de sus în calea Ţarenii Bilitoriului.

3. Şi ieşi către el Eliachim a lui Helchía, deregătoriul casei, şi Somnas scriitoriul şi Ioah al lui Asaf, cel scriitor de pomeniri.

4. Şi dzise lor Rapsáchis: „Ziceţi, dară, către Ezechía: «Acêstea dzice împăratul cel mare, împăratul asiriênilor:

5. 'Pre cine nădăjduind eşti? Au doară în sfat, au cuvinte de budze rînduială să face? Şi acum, pre cine nădăjduieşti, că nu asculţi mie?

6. Iată, nădăjduind eşti preste toiagul cel de trestie cel frînt acesta, preste Éghiptu; după ce să va răzîma omul preste el, întra-va în mîna lui şi o va găuri pre ea; aşa iaste Faraó, împăratul Eghíptului, şi toţi cei ce nădăjduiesc preste însul.

7. Iară dă ziceţi către mine: Pre Domnul Dumnedzău nădăjduim, au nu el iaste căruia au luat Ezechía cêle înalte a lui şi jirtăvnicile lui?'»". Şi dzise Iúdei şi Ierusalim: „Asupra fêţei jirtăvnicului acestuia să vă închinaţi!

8. Acum amestecaţi-vă, dară, cu domnul mieu, cu împăratul asiriênilor, şi voi da voao 2000 de cai, de veţi putea să daţi încălecători preste ei.

9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· ΛΓ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15

[illegible]

9. Și cum veți putea să vă întoarceți la fața biruitorilor locurilor? Slugi sînt ceia ce nădăjduiesc pre eghiptêni la cal și la călăreț.

10. Și acum, nu fără de Domnul ne-am suit asupra țării aceștiia a o bate pre ea? Domnul dzise către mine: «Suie-te preste pămîntul acesta și-l strică pre el»".

11. Și dzise ⌊către el⌋[6993] Eliachim și Somná și Ioah, către Rapsáchi: „Grăiêște, dară, către slugile tale sirienêște, pentru că vom audzi noi, și nu grăi către noi jidovêște; și pentru căci grăiești la urechile oamenilor celor ce stau preste zid?".

12. Și zise către ei Rapsachis: „Au către domnul vostru, au către voi au trimis pre mine domnul mieu să grăiesc cuvintele acêstea? Au nu către oamenii ce șed pre zid, pentru ca să mănince balegă și să bea pișat cu voi împreună?".

13. Și stătu Rapsáchi și strigắ cu glas mare jidovêște și dzise: „Ascultați cuvintele a împăratului celui mare, împăratului asiriênilor!

14. Acêstea dzice împăratul: «Nu vă înșale pre voi Ezechía cu cuvinte, nu va putea să vă izbăvască pre voi.

15. Și nu dzică voao Ezechía că va mîntui pre voi Dumnedzău și nu să va da cetatea aceasta întru mîna împăratului asiriênilor.

16. Să nu ascultați de Ezechía». Acêstea dzice împăratul asiriênilor: «Dă veți să vă grăiți de bine, ieșiți către mine și veți mînca fieștecarele viia lui și zmochinii și veți bea apă den lacul vostru,

17. Pînă voi veni și voi lua pre voi la pămînt ca pămîntul vostru, pămînt a grîului și a vinului și a pîinelor și a viilor.

18. Să nu vă înșale pre voi Ezechía zicînd: 'Dumnedzău va mîntui pre voi'. Au doară au izbăvit dumnedzăii limbilor fieștecarele pre a sa țară dentru mîna împăratului assiriênilor?

19. Unde iaste dumnedzăul Emath și Arfath? Și unde iaste dumnedzăul cetății Semfaruem? Au putea a mîntui Samaríia dentru mîna mea?

20. Cine-i dentru dumnedzăii toți[6994] a limbilor acestora carele au izbăvit pămîntul lui dentru mîna mea, că va mîntui Dumnedzău pre Ierusalim dentru mîna mea?»".

21. Și au tăcut și nime nu i-au răspunsu lui[6995] cuvînt, pentru că au porîncit împăratul nimic să nu răspundză.

22. Și întrắ Eliachim a lui Helchíu, diregătoriul casei, și Somnas, scriitoriul ⌊puterii⌋[6996], și Ioah al lui Asaf, cel scriitor de pomeniri, către Ezechía, spintecați prenpregiur hainele, și spuseră lui cuvintele lui Rapsácu.

Cap 37

1. [6997]Și fu dacă audzi împăratul Ezechía, spintecắ hainele lui și să învăli cu sac și să sui la casa Domnului.

2. Și trimise Eliachim pre dregătoriul casei și pre Somná scriitoriul și pre cei mai bătrîni ai preuților, îmbrăcați cu saci, către Isaía, fiiul Ammos prorocul, și dziseră lui:

3. „Acêstea dzice Ezechía: «Dzi a năcazului și a ocării și a mustrării și a urgiei – dzua de astăzi, căci vine chinul ceia ce naște și vîrtute nu are a naște.

4. Cîndai va asculta Domnul Dumnedzăul tău cuvintele lui Rapsac, carele au trimis împăratul assiriênilor, domnul lui, a ocărî pre Dumnedzău viu și a ocărî cuvinte carele au audzit Domnul Dumnedzăul tău și te vei ruga către Domnul Dumnedzăul tău pentru cei rămași aceștia»".

5. Și veniră slugile împăratului Ezechíei către Isaía.

6. Și dzise lor Isaía: „Așa veți grăi către Domnul vostru: «Acêstea dzice Domnul: 'Nu te tême de cuvintele carele ai audzit, carele au ocărît pre mine solii împăratului asiriênilor.

7. Iată, eu voi pune la el duh și, audzind vêste, să va întoarce la țara lui și va cădea cu sabie întru pămîntul lui'»".

8. Și să întoarse Rapsáchi și apucắ pre împăratul asiriênilor dînd război la Lovna.

9. [6998]Și audzi cum s-au sculat de la Lahis și ieșí Tharacá, împăratul ethiopilor[6999], ca să-l încungiure pre el, și audzind s-au întorsu și trimise vestitori către Ezichía, dzicînd:

10. „Așa veți grăi Ezechiei[7000], împăratul Iúdei: «Nu te înșale Dumnedzăul tău, preste carele nădăjduiești preste el, dzicînd: 'Nu să va da Ierusalimul întru mîna împăratului assiriênilor'.

11. Tu n-au audzit carele au făcut împărații assiriênilor, tot pămîntul cum l-au pierdut, și tu vei scăpa?[7001]

12. Au doară mîntuit-au[7002] pre ei dumnedzăii limbilor, pre carii au pierdut părinții miei, pre Gozan și pre Harran și pre Rasem, carii sînt în Țara Theemath?

13. Unde sînt împărații Emath? Și unde Arfath? Și unde cetății Epfaruem, Ána și Áva?»".

14. Și luă Ezichía cartea de la vestitori și citi pre însă; și să sui la casa Domnului și o dășchise pre însă înaintea Domnului.

15. Și să rugă Ezechía către

Domnul

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

КАП. ЛИ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

Domnul[7003], dzicînd:
16. „Domnul Savvaoth, Dumnedzăul Israil, cela ce șezi preste heruvimi, tu ești Dumnedzăul sîngur a toată împărăției lumei, tu ai făcut ceriul și pămîntul.
17. Pleacă, Doamne, urêchea ta, ascultă, Doamne, dășchide, Doamne, ochii tăi, caută, Doamne, și vezi și audzi toate cuvintele Senahirim carele au trimis a ocărî pre Dumnedzău viu.
18. Pentru că pre adevăr, Doamne, pustiit-au împărații asiriênilor lumea toată și țara lor.
19. Și au pus chipurile lor în foc, pentru că nu dumnedzăi era, ce fapte a mîini omenești, lêmne și pietri, și au pierdut pre ei.
20. Și acum, Doamne, Dumnedzăul nostru, mîntuiêște-ne pre noi dentru mîna lor, pentru ca să cunoască toată împărăției pămîntului că tu ești Dumnedzăul sîngur".
21. Și să trimise Isaía, fiiul lui Ammos, cătră Ezechía, și dzise lui: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Audzit-am carele te-ai rugat cătră mine pentru Senahirim, împăratul asiriênilor.
22. Acesta-i cuvîntul carele au grăit pentru însul Dumnedzău: Dăfăimatu-te-au și batjocuritu-te-au, ficioară fată Sion, preste tine capul au clătit, fată Ierusalim.
23. Pre cine ai ocărît și ai întărîtat? Sau cătră cine ai înălțat glasul tău? Și ⌊n-ai⌋[7004] rădicat la înălțime ochii tăi, la Sfîntul lui Israil!
24. Că pren vestitori ai ocărît pre Domnul, pentru că tu ai dzis că 'Cu mulțimea carălor eu m-am suit la vîrvul munților și la cêle de apoi a Livánului și am tăiat înălțimea chedrului lui și frîmsêțele chiparísului și am întrat la înălțime de o parte de dumbravă.
25. Și am pus pod și am pustiit ape și toată adunarea apei'.
26. Nu acêstea ai audzit demult, carele eu am făcut? Den dzilele de-nceput am rînduit și acum am arătat a pustii limbi întru tari și pre cei ce lăcuiesc în cetăți tari.
27. Slobodzii mîinile și să uscară și să făcură ca iarba uscată pre poduri și ca troscotul.
28. Și acum odihna ta și ieșirea ta și întrarea ta eu știu.
29. Și mîniia ta carea te-ai mîniat și amărăciunea ta s-au suit cătră mine și voi pune zăbală în nasul tău și frîu la budzele tale și te voi întoarce pre calea carea ai venit întru însă.
30. Și acesta ție semnul: mănîncă acest an carele ai sămănat și într-anul al doilea rămășița și în al treilea, sămănînd, secerați și răsădiți vii și veți mînca roada lor.
31. Și vor fi cei rămași întru Iudéa, odresli-vor rădăcină în jos și vor face sămînță în sus.
32. Căci den Ierusalim vor fi cei rămași și cei ci să mîntuiesc – den Muntele Sion. Rîvnirea Domnului Savvaoth va face acêstea.
33. Pentru acêea, așa dzice Domnul preste împăratul asiriênilor: Nu va întra la cetatea aceasta, nici va zvîrli[7005] preste ea zvîrlitură[7006], nici va pune preste ea scut, nici va împregiura pregiur însă șanțu.
34. Ce pre calea carea au venit, întru ea să va întoarce și la cetatea aceasta nu va întra! Acêstea dzice Domnul:
35. «Scuti-voi pentru cetatea aceasta ca să o mîntuiesc pre însă, pentru mine și pentru David, sluga mea»".
36. Și ieși îngerul Domnului și omorî den tabăra assiriênilor 185000. [7007]Și sculîndu-să dimineață, aflară toate trupurile moarte.
37. Și să duse întorcîndu-să și să întoarse Senahirim, împăratul asiriênilor, și lăcui în Neneví.
38. Și cînd el să închina întru casa lui Assarah, dumnedzăului lui, ⌊începătoriul părinților lui⌋[7008], Adraméleh și Sarasar, fiii lui, l-au lovit pre îns cu sabii și ei scăpară la Armenía; și împărăți Asordan, fiiul lui, pentru însul.

Cap 38

1. Și fu întru vrêmea acêea, [7009]bolnăvi Ezechía pînă la moarte. Și veni cătră el Isaía, fiiul lui Amos prorocul, și dzise cătră el: „Acêstea dzice Domnul: «Rînduiêște pentru casa ta, pentru că vei muri tu, și nu vei trăi»".
2. [7010]Și întoarse Ezechía fața lui cătră părête și să ruga cătră Domnul, dzicînd:
3. „Adu-ți aminte, Doamne, căci am mersu înaintea ta cu adevăr, cu inimă adevărată, și cêle plăcute înaintea ta am făcut". Și au plîns Ezechía cu plîngere mare.
4. Și fu cuvîntul Domnului cătră Isaía, dzicînd:
5. „Mergi și dzi Ezechíei: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul lui[7011] David, tătîne-tău: 'Audzit-am rugii tale și văzuiu lacrămile tale; iată, adaog cătră vrêmea ta 15 ani.
6. Și dentru mîna împăratului assiriênilor izbăvi-te-voi, și cetatea aceasta, și voi scuti pentru cetatea aceasta'.
7. Și a-

cesta

[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible] [illegible, red heading]
[illegible, red heading]
[illegible, red heading]
10 Е [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Л҃Ѳ.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. М.

М [illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]

cesta – ţie semnul de la Domnul că va face Dumnedzău cuvîntul acesta în ce chip au grăit:

8. ‘Iată, eu voi întoarce umbra stêpenelor carele au pogorît cêle 10 stepénii a casei tătîne-tău, soarele, întoarce-voi pre soare cêle 10 stêpene ⌊pre carele au pogorît umbra⌋[7012]’»”. Şi să sui soarele cêle 10 stêpene carele să pogorî umbra.

Ruga Ezechíei, împăratului Iúdei, cînd să bolnăvi şi să sculă dentru boala lui

10. Eu am dzis: „Întru înălţimea dzilelor mêle mêrge-voi întru porţile iadului, părăsi-voi anii cei rămaşi”.
11. Zis-am: „Nu încă nu voi mai vedea mîntuitoriul lui Dumnedzău preste pămîntul viilor? ⌊Nu încă nu voi mai vedea mîntuitoriul lui Israil preste pămînt?⌋[7013] Nu încă voi mai vedea om cu cei ce lăcuiesc?
12. Sfîrşitu-s-au dentru rudeniia mea, părăsit-am rămăşiţa vieţii mêle, ieşi şi să duse de la mine, ca şi cel ce surpă cortul întinzîndu-l, duhul mieu de la mine s-au făcut ca pînza pînzariului apropiindu-să să o taie. Întru dzua acêea
13. [7014]Dedéiu-mă pînă demineaţă ca un leu, aşa au zdrobit toate oasele mêle, ⌊pentru⌋[7015] că de la zi m-am dat pînă la noapte.
14. Ca o rîndurea, aşa voi glăsui, şi ca porîmbiţa, aşa voi cugeta.
15. Pentru că să sfirşiră ochii miei, căutînd la înălţimea ceriului, către Domnul carele m-au scos şi mi-au luat durêrea sufletului.
16. Doamne, ⌊pentru⌋[7016] că pen[7017] ea vestui-să ţie şi-mi sculaşi răsuflarea şi, mîngîindu-mă, trăiiu.
17. Iată în pace amărăciunea mea, pentru că ai luat sufletul mieu pentru ca să nu piară şi ai lăpădat denapoia mea păcatele.
18. [7018]Pentru că nu cei den iad vor lăuda pre tine, nici ceia ce au murit vor blagoslovi pre tine, nici vor nădăjdui cei den iad milosteniia ta.
19. Cei vii te vor blagoslovi pre tine în ce chip şi eu, pentru că de astăzi copii voi face, carii vor vestui dreptatea ta.
20. Doamne a mîntuirei mêle, şi nu voi părăsi blagoslovindu-te cu psaltire toate dzilele vieţii mêle denaintea casei lui Dumnedzău”.
21. Şi dzise Isaía către Ezechía: „Ia o păpuşe de zmochine şi freacă şi fă în blastru deasupra şi sănătos vei fi”.
22. Şi dzise Ezechía: „Acesta-i semnu ⌊către Ezechía⌋[7019] că mă voi sui la casa lui Dumnedzău”.

Cap 39

1. [7020]Întru vrêmea acêea, trimis-au Meodah Valadan, ⌊ficiorul lui Valadan⌋[7021], împăratul Vavilónului, cărţi şi soli şi daruri Ezechíei, pentru că au audzit că au bolnăvit pînă la moarte şi s-au sculat.
2. Şi să bucurắ pren ei Ezechía ⌊[7022]bucurie mare şi le arătă lor casa lui nehothá şi a argintului şi a aurului şi a zmirnei cei alêse şi a tămîietúrilor şi a mirului şi toate casele a unêltelor vistiêriului şi toate cîte era întru vistiêrele lor, şi nu era nimic carea n-au arătat lor Ezechía întru casa lui şi întru toată vlastiia lui.
3. Şi veni Isaía prorocul către împăratul Ezechía şi dzise către el: „Ce dzic oamenii aceştia şi de unde au venit către tine?”. Şi dzise Ezechía: „Den pămînt departe au venit către mine, de la Vavilon”.
4. Şi dzise Isaía: „Ce au văzut întru casa ta?”. Şi dzise Ezechía: „Toate cêle den casa mea le-au văzut şi nu iaste întru casa mea carele n-au văzut, şi încă şi cêle dentru vistiêrele mêle”.
5. Şi dzise Isaía lui: „Ascultă cuvîntul Domnului Savvaoth:
6. «Iată, dzile vin, zice Domnul, şi vor lua toate cêle den casa ta, şi cîte au adunat părinţii tăi pînă în dzua aceasta la Vavilon vor veni, şi nimic nu vor lăsa».
7. ⌊Şi dzise Dumnedzău că⌋[7023] «Şi dentru fiii tăi, carii ai născut, lua-vor şi-i vor face scopi întru casa împăratului vavilonênilor»”.
8. Şi dzise Ezechía către Isaía: „Bun iaste cuvîntul Domnului carele au grăit, facă-să, dară, pace şi dreptate întru dzilele mêle”.

Cap 40

1. „Mîngîiaţi, mîngîiaţi pre nărodul mieu”, dzice Dumnedzăul vostru.
2. Preuţii, grăiţi la inima Ierusalim, mîngîiaţi pre ea[7024], căci să împlu smereniia ei[7025], dăzleagă-să al ei[7026] păcatul, căci au priimit den mîna Domnului îndoite păcatele ei[7027].
3. [7028]Glasul acelui ce striga[7029] întru pustiiu: „Gătiţi calea Domnului, drêpte faceţi cărările Dumnedzăului nostru”.[7030]
4. Toată rîpa să va împlea şi toată măgura şi dealul să va smeri şi vor[7031] fi ⌊toate⌋[7032] încîlcitele spre dreaptă şi cea clinciuroasă spre căi nêtede.
5. Şi să va ivi mărirea Domnului şi va vedea tot trupul mîntuitoriul lui Dumnedzău, căci Domnul au grăit.

glas

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

ΚΑΠ. ΜΑ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

6. Glas a celui ce dzicea: „Strigă!”. Și dziș: „Ce voi striga?”.
7. [7033]Tot trupul – iarbă și toată mărirea omului – ca floarea ierbii.
8. Uscă-să iarba și floarea au căzut, iară cuvîntul Dumnedzăului nostru rămîne în vac.
9. Pre măgură înaltă suie-te, cel ce binevestuiêşte Siónul, înalță cu vîrtute glasul tău, cel ce binevestuia Ierusalimul; înălțați-vă, nu vă têmereți, dzi cetăților Iúda:
10. „Iată Dumnedzăul vostru!”. [7034]Iată, Domnu Domnu cu vîrtute vine și brațul lui cu domnie, iată plata lui cu el și faptul înaintea lui.
11. [7035]Ca păstoriul paște-va turma lui și cu brațul lui aduna-va miei și pre cêle ce au în pîntece va mîngîia.
12. Cine au măsurat cu mîna apa și ceriul cu palma și tot pămîntul cu pumnul? Cine au pus munții cu cîntariul și codrii cu cumpăna?
13. [7036]Cine au cunoscut gîndul Domnului și cine lui sfêtnic s-au făcut, carele va îndrepta pre el?
14. Sau către cine s-au sfătuit și au îndreptat pre el? Sau cine au arătat lui județ? Sau calea pricêperii cine au arătat lui? ⌊Sau cine au dat mainte lui și să va răscumpăra lui?⌋[7037]
15. De sînt toate limbile ca o picătură de la cadă și ca o plecare de cumpănă s-au socotit, și ca știopitul să vor socoti.
16. Și Livánul nu-i dăstul spre ardere[7038] și toate cêle cu patru picioare nu-s dăstule spre ardere de tot.
17. ⌊Și⌋[7039] toate limbile ca o nimică sînt și întru nimic s-au socotit lui.
18. [7040]Cu cine ați asămănat pre Domnul și cu ce asămănare l-ați asămănat pre el? Au chip au făcut teslariul,
19. Au zlătariul, topind aur, l-au ferecat pre el? Asămănare l-au făcut pre însul?
20. Pentru că teslariul lemnu neputred alêge și înțelepțêşte va cerca cum va pune pilda lui[7041] ⌊și⌋[7042] pentru ca să nu să clătească.
21. Nu veți cunoaște? Nu veți audzi? Nu s-au vestit de-nceput voao? N-ați cunoscut temeliile pămîntului?
22. Cela ce ține țîrcălamul pămîntului și cei ce lăcuiesc întru el ca lăcustele, cela ce au întins[7043] ca o cămară ceriul și au întinsu-l ca un cort a lăcui.
23. Cela ce au dat boiêri ca nimic să boierească și pămîntul ca nimic l-au făcut.
24. Pentru că nu vor răsădi, nici vor sămăna, nici să va înrădăcina la pămînt rădăcina lor, suflá preste ei și s-au uscat și volbura ca hreascurile va lua pre ei.
25. „Acum, dară, cu cine m-ați asămănat și mă voi înălța?”, dzise Cel Sfînt.
26. Căutați la înălțime ochii voștri și vedeți cine au arătat acêstea toate. Cela ce scoate după număr podoaba lui, pre toți pre nume va chema de la multă slavă și întru tăriia vîrtutei ⌊lui⌋[7044] nimic nu te-au amăgit.
27. Pentru că au dzice-vei[7045], Iacov, și ce ai grăit, Israil: „Ascunsu-s-au calea mea de la Dumnedzău și Dumnedzăul mieu județul l-au luat și s-au depărtat”?
28. Și acum n-ai cunoscut, dă nu ai fi audzit, Dumnedzău vêcinic, Dumnedzăul cela ce au meșterșuguit marginile pămîntului, nu va flămîndzi, nici va osteni, nici iaste aflare a înțelepciunei lui.
29. Dînd celor flămîndzi vîrtute și celor ce n-au durêre, mîhnire.
30. Pentru că vor flămîndzi tinerii și vor trudi tinereii și cei aleși fără vîrtute vor fi.
31. Și cei ci vor îngădui pre Dumnedzău primeni-vor vîrtutea, face-vor pêne ca vultúrii, alerga-vor și nu vor osteni, mêrge-vor și nu vor flămîndzi.

Cap 41

1. Înnoiți-vă cătră mine, ostroave, pentru că boiêrii vor primeni vîrtutea; apropie-să și grăiască împreună; atuncea județul vestuiască.
2. Cine au rădicat de la răsărituri dreptate[7046], chemă pre ea dendărătul lui și mêrge-va? Da-va înaintea limbilor și împărați va întrista și va da la pămînt sabiile lor și ca niște hreascuri lepădate – arcele lor.
3. Și va goni pre ei, petrêce-va cu pace calea picioarelor lui.
4. Cine au tocmit și au făcut acêstea? Chemă pre ea cela ce cheamă pre ea de la începătura neamurilor. [7047]Eu – Dumnedzăul dentîi și la cêle ce vin pre urmă eu sînt.
5. Văzut-au limbi și s-au spămîntat, marginile pămîntului s-au întristat, apropiară-să și veniră împreună.
6. Judecînd fieștecarele aproapelui său și fratelui să ajutorească și va grăi: „Întăritu-s-au”.
7. Om teslar și faur bătînd cu ciocanul, împreună mîind, atuncea va grăi: „Punere bună iaste”, întăritu-le-au pre iale cu cuie, pune-vor pre iale și nu să vor clăti.
8. Și tu, Israil, fiiul mieu, Iacov, ⌊și⌋[7048] pre carele am ales, sămînța lui Avraam, carea am iubit,
9. Pre carele am sprăjinit

de la margi-

[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29

ΚΕΦ· ΛΒ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10

de la marginile pămîntului şi den piscurile ei am chematu-te şi am dzis ţie: „Fiiul mieu eşti, alesu-te-am şi nu te-am părăsit pre tine.

10. Nu te tême, pentru că cu tine sînt, nu te înşela, pentru că eu sînt Dumnedzăul tău cela ce am întărit pre tine şi am ajutorit pre tine şi te-am întemeiat cu dreapta cea dreaptă a mea.
11. Iată, să vor înfrunta şi să vor ruşina toţi ceia ce-s împotriva ta, pentru că vor fi ca cînd nu are fi şi vor pieri toţi împotrivnicii tăi.
12. Cerca-vei pre ei şi nu-i vei afla pe oamenii carii vor fărălegiui spre tine, pentru că vor fi ca cum nu sînt şi nu vor fi ceia ce împotrivă războiesc ţie.
13. Pentru[7049] că eu – Dumnedzăul tău, cel ce ţiiu drêptei tale, cela ce dzic ţie: „Nu te tême, eu – ajutoriul tău.
14. Nu te tême, Iacov, împuţinat Israil, eu am ajutorit ţie", dzice Dumnedzăul tău, cela ce mîntuiêşte pre tine, Sfîntul ⌊lui[7050]⌋ Israil.
15. Iată, am făcut pre tine ca roatele carului trierînd noao în chip de detunătură şi vei triera măguri şi vei mărunţi dealuri şi ca ţărna le vei pune.
16. Şi vei vîntura şi vîntul va lua pre ei şi volbura va răşchira pre ei şi tu te vei veseli întru sfinţii Israil şi să vor bucura
17. Cei săraci şi cei lipsiţi, pentru că vor cerca apă şi nu va fi. Limba lor de sête s-au uscat. Eu – Domnul ⌊Dumnedzău, eu⌋[7051] voi asculta lor, Dumnedzăul Israil, ⌊şi⌋[7052] nu voi părăsi pre ei.
18. Şi voi dăşchide pre munţi rîuri şi în mijlocul cîmpilor izvoară, face-voi pustiiul spre bahne de ape şi cel însătoşat pămînt întru aducători de apă.
19. Pune-voi la pămîntul fără apă chedrul şi tisă şi mirsină şi chiparis şi plop.
20. Pentru ca să vază şi să cunoască şi să gîndească şi să ştie împreună că mîna Domnului au făcut acêstea ⌊toate⌋[7053] şi Sfîntul lui Israil le-au arătat.
21. Apropie-să judeţul vostru, dzice Domnul Dumnedzău. Apropiatu-s-au sfaturile voastre, dzice Împăratul Iacov.
22. Apropie-să şi vestuiască voao carele să vor întîmpla sau cêle de mai nainte carele dă aţi dzis şi să luăm aminte şi vom cunoaşte ce-s cêle de apoi şi cêle ce vin. Dziceţi voao.
23. Spuneţi ⌊noao⌋[7054] cêlea ce vin mai apoi şi vom cunoaşte că dumnedzăi sînteţi, faceţi bine şi faceţi rău şi ne vom mira şi vom vedea împreună.
24. Că de unde sînteţi voi? Şi de unde – lucrarea voastră? Den pămînt urîciune au ales pre voi.
25. Şi eu am rădicat pre cel de la miazănoapte şi pre cei de la răsăriturile soarelui; chema-să-vor cu numele mieu. Vie boiêri, şi ca lutul olariului, şi ca olariul călcînd de tot lutul, aşa veţi călca de tot.
26. Pentru că cine[7055] va vesti cêle de-nceput, pentru ca să cunoaştem, şi pre cêle denainte, şi vom dzice că adevărate sînt? Nu iaste cela ce mainte zice, nici cela ce va audzi voao cuvintele.
27. Începătura Siónului voi da şi pre Ierusalim voi ruga spre cale.
28. Pentru că de la limbi, ⌊iată⌋[7056], nimic, şi de la chipurile lor nu era cine să vestuiască, şi voi întreba pre ei: „De unde iaste?"; nu-mi vor răspunde mie.
29. Pentru că sînt ceia ce fac pre voi şi întru dăşert ceia ce înşală pre voi.

Cap 42

1. [7057]⌊Iácov⌋, sluga mea, sprăjini-voi lui, ⌊Israil⌋[7058], cel ales al mieu, priimit-au pre el sufletul mieu, dat-am Duhul mieu preste el, judeţ la limbi va scoate.
2. Nu va striga, nici va părăsi, nici să va audzi afară glasul lui.
3. Trestie frîntă nu va frînge şi inul afumîndu-să nu-l va stinge, ce la adevărat va scoate judeţ.
4. Străluci-va şi nu să va frînge, pînă unde va pune preste pămînt judeţ şi pre numele lui limbi vor nădăjdui.
5. Aşa dzice Domnul Dumnedzău, cela ce au făcut ceriul şi l-au întărit[7059] pre el, cel ce au întărit pămîntul şi cêlea dentru el şi dînd răsuflare nărodului ce-i preste îns şi duh celor ce calcă preste însul:
6. „Eu, Domnul Dumnedzău, chematu-te-am cu dreptate şi voi ţinea mîinei tale şi te voi întări [7060]şi te-am dat pre tine spre făgăduială rudeniei mêle, spre lumina limbilor,
7. Să dăşchizi ochii orbilor, să scoţi den legături legaţi şi den casa temniţii pre cei şezuţi în întunêrec.
8. [7061]Eu – Domnul Dumnedzău, acesta iaste numele mieu, mărirea mea altuia nu voi da, nici bunătăţile mêle celor cioplite".
9. Cêle dentîi, iată, au venit, şi noao carele eu voi vestui şi mai nainte de ce a vestui s-au arătat voao.
10. Lăudaţi Domnului laudă noao, începătura lui,

măriţi

[illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

ΚΑΠ· ΜΓ·

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

măriți numele lui de la marginea pămîntului, cei ce pogoară la maare și înoată pre ea și ostroave și cei ce lăcuiesc pre iale.

11. Veselêște-te, pustiiu și satele ei, odăi și cei ce lăcuiesc Chidar! Veseli-să-vor ceia ce lăcuiesc Piatră, de la marginea munților striga-vor.
12. Da-vor lui Dumnedzău mărire, bunătățile lui întru ostroave vor vesti.
13. Domnul Dumnedzăul puterilor va ieși și va surpa războiul, rădica-va rîvnire și va striga preste neprièteni el cu vîrtute:
14. „Tăcut-am den vac; au și pururea voi tăcea și voi suferi? Ca cêea ce naște am îngăduit, scoate-voi și voi usca împreună.
15. Pustii-voi măguri și dealuri și toată iarba lor voi usca-o și voi pune rîuri spre ostroave și băhnișuri voi usca.
16. Și voi aduce pre orbi întru calea carea n-au știut și cărările carele nu le-au știut a le călca[7062] voi face pre înșii; face-voi lor întunêrecul spre lumină și cêle strîmbe spre dreaptă, acêstea graiuri voi face lor și nu voi părăsi pre ei".
17. Și ei s-au întorsu îndărăt; rușinați-vă rușine, cei ce nădăjduiți pre cêle cioplite, ceia ce dzic topitorilor: „Voi sînteți dumnedzăii noștri!".
18. Cei surzi, auziți, și cei orbi, căutați a vedea!
19. Și cine-i orbu, fără numai slugile mêle, și surzi, fără numai cei ce domnesc lor? Cine-i orbu ca cel depărtat? Și s-au orbit robii lui Dumnedzău.
20. Văzut-ați de multe ori și n-ați păzit, dășchise urechile și n-ați auzit.
21. Domnul Dumnedzău vrea pentru ca să să îndreptêdze și să mărească lauda. Și văzuiu.
22. Și să făcu nărodul prădat și jehuit pentru că lațuri – întru cămări pretutindirilea[7063] și în case împreună unde au ascunsu pre înși, făcură-să spre jaf și nu era cela ce să scoață jaful și nu era cela ce să dzică: „Plătêște!".
23. Cine-i întru voi carele va băga în urechi acêstea? Carele va asculta la cêle viitoare?
24. Cine au dat la jaf pre Iacov și pre Israil la cei ce pradă ⌊pre el?⌋[7064] Au nu Dumnedzău, căruia au greșit lui și nu vrea întru căile lui a mêrge, nici a audzi legii lui?
25. Și aduse preste ei urgiia mîniei lui și întări pre ei războiu și cei ce ardu pre ei împregiur și n-au cunoscut fieștecarele den ei, nici au pus la suflet.

Cap 43

1. Și acum, așa dzice Domnul Dumnedzău, cela ce au făcut pre tine, Iacov, și cela ce te-au zidit pre tine, Israil: „Nu te tême, căci te-am mîntuit pre tine, chemat-am numele tău, al mieu ești tu.
2. Și de vei trêce pren apă, [7065]împreună cu tine sînt și rîurile nu te vor închide pre tine și, de vei trêce pren foc, nu vei arde de tot, pară nu te va arde de tot.
3. Căci eu – Domnul Dumnedzăul tău, Sfîntul Israil, cel ce mîntuiesc pre tine. Făcut-am schimbarea ta Eghíptul și Ethiopía și a ta era mai sus de tine.
4. De cînd cinstit te-ai făcut înaintea mea, mărişi-te și eu te-am îndrăgit și voi da oameni pentru tine și boiêri pentru capul tău.
5. Nu te tême, că cu tine sînt, căci de la răsărituri voi aduce sămînța ta și de la apusuri te voi aduna.
6. Zice-voi crivățului: «Vino» și lívei: «Nu opri, du pre fiii miei dentru cea de departe și fêtele mêle de la marginile pămîntului».
7. Pre toți cîți sînt chemați pre numele mieu, pentru că cu mărirea mea l-am tocmit pre el și l-am zidit pre el și l-am făcut pre el.
8. Și am scos nărod orbu și ochii sînt așijdirile orbi și surde urechile avînd.
9. Toate limbile s-au adunat împreună și să vor aduna boiêri dentru ei; cine va vesti acêstea sau cêle de-nceput cine le va vesti noao? Aducă mărturiile lor și să îndreptêdze ⌊și să asculte⌋[7066] și dzică adevêre.
10. Faceți-vă mie[7067] marturi, și eu – martur, dzice[7068] Domnul Dumnedzău și sluga carea am ales, pentru ca să cunoașteți și să crêdeți și să pricêpeți că eu sînt, înaintea mea nu s-au făcut alt Dumnedzău și după mine nu va fi.
11. [7069]Eu – Dumnedzău și nu va fi afară den mine mîntuind.
12. Eu vestii și mîntuii, ponosluii și nu era între voi striin, voi mie – marturi și eu – Domnul,
13. Dumnedzău încă de-nceput și nu iaste cela ce den mîinele mêle, cela ce scoate ⌊pre mine⌋[7070]; face-voi, și cine va întoarce aceasta?".
14. Așa dzice Domnul Dumnedzău, cela ce mîntuiêște pre voi, Cel Sfînt al lui Israil: „Pentru voi trimite-voi la Vavilon și voi scula fugind pre toți și haldeii cu vasele să vor[7071] slăvi.
15. Eu – Domnul Dumnedzău, Sfîntul vostru, cela ce au arătat pre Israil, împăratul vostru".
16. Căci acêstea dzice Domnul, cela ce dă în maare cale și întru

17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. МД:

1 Ш[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]

apă vîrtoasă cărare,

17. Cela ce au scos cară și călărime și gloată tare ce au adormit și nu să vor scula, stinsără-să ca inul stinsu:
18. „Nu pomeniți cêle de-ntîi și cêle de-nceput nu gîndiți.
19. [7072]Iată, eu fac noao carele[7073] acum vor răsări și veți cunoaște pre iale; și voi face întru pustiiu cale și întru fără de apă rîuri.
20. Binecuvînta-mă-vor hiarăle țarenii, sirinele și fêtele pasărilor, căci am dat întru pustii apă și rîuri întru cea fără de apă, ca să adăp neamul mieu cel ales,
21. Nărodul mieu, pre carele am ocrotit bunătățile mêle a povesti.
22. Nu acum am chemat pre tine, Iacov, nici ostenind pre tine am făcut, Israil.
23. N-ai adus mie oile ⌊tale⌋[7074] a jirtvei tale, nici întru jirtvele tale mărit-ai pre mine; n-ai robit cu jirtvele, nici cu trudă ai făcut cu tămîia.
24. Nici ai cîștigat mie tămîie ⌊fără⌋[7075] de argint, nici grăsimea jirtvelor tale am poftit, ce întru păcatele tale ai stătut înaintea mea și întru strîmbătățile tale.
25. Eu sînt acela ce stîngu[7076] fădădălegile tale pentru mine și păcatele tale [7077]⌊și nu voi pomeni.
26. Și tu pomenești și să ne judecăm împreună; dzi tu [7078]fărădălegile tale întîi, pentru ca să te îndreptezi.
27. Părinții voștri întîi au greșit și boiêrii voștri au fărălegiuit la mine.
28. Și au pîngărit boiêrii sfintele mêle și am dat a piêrde pre Iacov și Israil la ocară.

Cap 44

1. Și acum, ascultă, Iacov, sluga mea, și Israil, pre carele l-am ales.
2. Așa dzice Domnul Dumnedzău, cela ce au zidit pre tine și ce au urzit pre tine den pîntece: Încă vei ajuta. [7079]Nu te tême, sluga mea[7080] Iacov și cel iubit a lui Israil, pre carele am ales.
3. [7081]Eu voi da apă întru sête celor ce merg întru fără de apă, pune-voi duhul mieu preste sămînța ta și blagosloveniile mêle preste fiii tăi.
4. Și vor răsări ca întru mijlocul apei iarba și ca salciia preste toată apa ce cură.
5. Acesta va grăi: «A lui Dumnedzău sînt» și acesta va striga pre numele lui Iacov și altul va scrie cu mîna lui: «Al lui Dumnedzău sînt» și pre numele lui Israil va striga”.
6. Așa dzice Dumnedzău, Împăratul Israil și cela ce au izbăvit pre el, Dumnedzău Savvaoth: [7082]„Eu întîi și eu după acêea, afară den mine nu iaste Dumnedzău.
7. Cine-i cum sînt eu? Stea și chême și vestuiască și gătească mie de cînd am făcut om în vac și cêle viitoare mai nainte de ce a veni vestească voao.
8. Nu vă dăscoperiți, nici vă rătăciți; nu de-nceput ați băgat în urechi și am vestuit voao? Mărturii voi sînteți.
9. Dă iaste Dumnedzău afară den mine și nu era atuncea ceia ce zidesc și cei ce scriu, toți întru dășert, făcînd poftele lor carele nu vor folosi lor și marturi lor sînt; nu vor vedea și nu vor cunoaște, pentru ca să să rușinêdze.
10. Cine zidêște pre vîrtucios și cioplitul va topi spre nefolos.
11. Iată toți ceia ci să împreună cu el, ⌊ce⌋[7083] să vor rușina, ⌊ceia ce frămîntă dumnedzău și cioplesc nefolositoare⌋[7084] și toți, de unde s-au făcut, s-au uscat și surzi dentru oameni; adune-să toți și stea împreună și să înfruntêdze și să rușinêdze împreună.
12. [7085]Căci au ascuțit teslariul hierul, cu tesla au lucrat pre el întru cărbuni și cu dalta au stătut pre el și au făcut pre el cu brațul vîrtutei lui și va flămîndzi și va slăbi și nu va bea apă.
13. Alegînd teslariul lêmnelor, au pus pre el cu măsură și au închipuit pre el cu condêiu; făcut-au pre el întru unghiurêle și cu clei au asămănat pre el și au făcut pre el ca chipul de bărbat și ca frîmsêțele omului, să-l puie pre el întru cășcioară.
14. De carele au tăiat șie chedri și au luat ghindă sălbatecă și ștejar și au întărit pre el lemnu den dumbravă, carele au răsădit Domnul, fistîc, și ploaia au lungitu-o,
15. Pentru ca să fie oamenilor spre ardere. Și luînd dentru el, să încălzi și, ardzînd, au copt pîini preste el și rămășița au făcut dumnedzăi și să închiná lor; făcut-au pre îns cioplit și îngenúche la ei,
16. Căruia jumătatea lui au arsu-o cu foc și preste jumătatea lui ⌊au copt întru cărbuni pîini și preste el⌋[7086] carne au mîncat, frigînd au fript friptură și să sătură; și încălzindu-să, zise: «Dulce mie, căci mă încălzii și văzuiu foc».
17. Și cel rămas au făcut spre dumnedzău cioplit, îngenúche lui și să poclonêște și să roagă lui, zicînd: «Scoate-mă, că dumnedzăul mieu ești tu!».
18. N-au cunoscut a gîndi, căci s-au întunecat a vedea cu ochii lor și a socoti cu inima lor.
19. Și n-au socotit cu sufletul lui, nici au cunoscut

cu înțelepciu-

20 ... τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· ἴδετε, οὐκ ἐρεῖτε ὅτι ψεῦδος ἐν τῇ δεξιᾷ μου.

21 Μνήσθητι ταῦτα, Ἰακὼβ καὶ Ἰσραήλ, ὅτι παῖς μου εἶ σύ· ἔπλασά σε παῖδά μου, καὶ σύ, Ἰσραήλ, μὴ ἐπιλανθάνου μου.

22 ἰδοὺ γὰρ ἀπήλειψα ὡς νεφέλην τὰς ἀνομίας σου καὶ ὡς γνόφον τὰς ἁμαρτίας σου· ἐπιστράφηθι πρός με, καὶ λυτρώσομαί σε.

23 εὐφράνθητε, οὐρανοί, ὅτι ἠλέησεν ὁ θεὸς τὸν Ἰσραήλ· σαλπίσατε, θεμέλια τῆς γῆς, βοήσατε, ὄρη, εὐφροσύνην, οἱ βουνοὶ καὶ πάντα τὰ ξύλα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐλυτρώσατο ὁ θεὸς τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰσραὴλ δοξασθήσεται.

24 Οὕτως λέγει κύριος ὁ λυτρούμενός σε καὶ ὁ πλάσσων σε ἐκ κοιλίας Ἐγὼ κύριος ὁ συντελῶν πάντα· ἐξέτεινα τὸν οὐρανὸν μόνος καὶ ἐστερέωσα τὴν γῆν.

25 τίς ἕτερος διασκεδάσει σημεῖα ἐγγαστριμύθων καὶ μαντείας ἀπὸ καρδίας, ἀποστρέφων φρονίμους εἰς τὰ ὀπίσω καὶ τὴν βουλὴν αὐτῶν μωρεύων

26 καὶ ἱστῶν ῥήματα παιδὸς αὐτοῦ καὶ τὴν βουλὴν τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἀληθεύων; ὁ λέγων Ἰερουσαλήμ Κατοικηθήσῃ, καὶ ταῖς πόλεσιν τῆς Ἰουδαίας Οἰκοδομηθήσεσθε, καὶ τὰ ἔρημα αὐτῆς ἀνατελεῖ·

27 ὁ λέγων τῇ ἀβύσσῳ Ἐρημωθήσῃ, καὶ τοὺς ποταμούς σου ξηρανῶ·

28 ὁ λέγων Κύρῳ φρονεῖν, καὶ Πάντα τὰ θελήματά μου ποιήσει· ὁ λέγων Ἰερουσαλήμ Οἰκοδομηθήσῃ, καὶ τὸν οἶκον τὸν ἅγιόν μου θεμελιώσω.

ΚΑΠ ΜΕ

1 Οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς ἐπακοῦσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχὺν βασιλέων διαρρήξω, ἀνοίξω ἔμπροσθεν αὐτοῦ θύρας, καὶ πόλεις οὐ συγκλεισθήσονται·

2 Ἐγὼ ἔμπροσθέν σου πορεύσομαι καὶ ὄρη ὁμαλιῶ, θύρας χαλκᾶς συντρίψω καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συγκλάσω

3 καὶ δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινούς, ἀποκρύφους ἀοράτους ἀνοίξω σοι, ἵνα γνῷς ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὁ καλῶν τὸ ὄνομά σου, ὁ θεὸς Ἰσραήλ.

4 ἕνεκεν Ἰακὼβ τοῦ παιδός μου καὶ Ἰσραὴλ τοῦ ἐκλεκτοῦ μου ἐγὼ καλέσω σε τῷ ὀνόματί σου καὶ προσδέξομαί σε, σὺ δὲ οὐκ ἔγνως με.

5 ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν ἐμοῦ θεός, καὶ οὐκ ᾔδεις με,

6 ἵνα γνῶσιν οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ οἱ ἀπὸ δυσμῶν ὅτι οὐκ ἔστιν πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ κύριος ὁ θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι.

7 ἐγὼ ὁ κατασκευάσας φῶς καὶ ποιήσας σκότος, ὁ ποιῶν εἰρήνην καὶ κτίζων κακά· ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα.

8 εὐφρανθήτω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, καὶ αἱ νεφέλαι ῥανάτωσαν δικαιοσύνην· ἀνατειλάτω ἡ γῆ ἔλεος καὶ δικαιοσύνην ἀνατειλάτω ἅμα· ἐγώ εἰμι κύριος ὁ κτίσας σε.

9 Ποῖον βέλτιον κατεσκεύασα ὡς πηλὸν κεραμέως; μὴ ὁ ἀροτριῶν ἀροτριάσει τὴν γῆν ὅλην τὴν ἡμέραν; μὴ ἐρεῖ ὁ πηλὸς τῷ κεραμεῖ Τί ποιεῖς, ὅτι οὐκ ἐργάζῃ οὐδὲ ἔχεις χεῖρας;

10 ὁ λέγων τῷ πατρί Τί γεννήσεις; καὶ τῇ μητρί Τί ὠδινήσεις;

11 ὅτι οὕτως λέγει κύριος ὁ θεός, ὁ ἅγιος Ἰσραὴλ ὁ ποιήσας τὰ ἐπερχόμενα Ἐρωτήσατέ με περὶ τῶν υἱῶν μου καὶ περὶ τῶν θυγατέρων μου, καὶ περὶ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν μου ἐντείλασθέ μοι.

12 ἐγὼ ἐποίησα γῆν καὶ ἄνθρωπον ἐπ' αὐτῆς, ἐγὼ τῇ χειρί μου ἐστερέωσα τὸν οὐρανόν, ἐγὼ πᾶσι τοῖς ἄστροις ἐνετειλάμην.

13 ἐγὼ ἤγειρα αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης βασιλέα, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εὐθεῖαι· οὗτος οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει οὐ μετὰ λύτρων οὐδὲ μετὰ δώρων, εἶπεν κύριος σαβαωθ.

14 Οὕτως λέγει κύριος σαβαωθ Ἐκοπίασεν Αἴγυπτος, καὶ ἐμπορία Αἰθιόπων, καὶ οἱ Σεβωιν ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ σὲ διαβήσονται καὶ σοὶ ἔσονται δοῦλοι καὶ ὀπίσω σου ἀκολουθήσουσιν δεδεμένοι χειροπέδαις καὶ προσκυνήσουσίν σοι καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται, ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεός ἐστιν, καὶ ἐροῦσιν Οὐκ ἔστιν θεὸς πλὴν σοῦ.

15 σὺ γὰρ εἶ θεός, καὶ οὐκ ᾔδειμεν, ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ σωτήρ.

16 αἰσχυνθήσονται καὶ ἐντραπήσονται πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ καὶ πορεύσονται ἐν αἰσχύνῃ. ἐγκαινίζεσθε πρός με, νῆσοι.

17 Ἰσραὴλ σῴζεται ὑπὸ κυρίου σωτηρίαν αἰώνιον· οὐκ αἰσχυνθήσονται οὐδὲ μὴ ἐντραπῶσιν ἕως τοῦ αἰῶνος ἔτι.

cu înțelepciunea, că jumătatea lui au arsu cu foc și au copt pre cărbunii lui pîini și, frigînd carne, au mîncat și rămășița lui spre urîciune au făcut și să închínă lui.

20. Cunoaște că cenușe – inima lor și să înșală și nimeni poate să scoață sufletul lui. Vedeți să nu grăiți căci «Minciună – întru dreapta mea».

21. Adu-ți aminte acêstea, Iacov și Israil, căci slugă-mi ești tu; frămîntatu-te-am, sluga mea, și tu, Israil, nu uita pre mine.

22. Pentru că, iată, am ștersu ca un nor fărădălegile tale și ca un întunêrec păcatele tale. Întoarce-te cătră mine și te voi mîntui pre tine".

23. Veseliți-vă, ceriuri, căci au miluit Dumnedzău pre Israil, trîmbițați, temeliile pămîntului, strigați, munții, veselie, dealurile și toate lêmnele ce-s întru iale, că au mîntuit pre Iacov Dumnedzău și Israil să va mări!

24. Așa dzice Domnul, cel[7087] ce mîntuiêște pre tine și te frămîntă den pîntece: „Eu, Domnul, cela ce săvîrșaște toate, întins-am ceriul sîngur și am întărit pămîntul.

25. Cine altul va răsîpi sêmnele a grăitorilor den pîntece și vrăjile de la inimă, înturnînd pre cei înțelepți îndărăt și sfatul lor nebunind?

26. Și puind graiul slugii lui și sfatul îngerilor lui adeverind? Cela ce zice Ierusalimului: «Lăcui-te-vei» și cetăților Iudéii: «Zidi-veți» și pustiile ei voi rădica?

27. Cela ce zice beznii: «Pustii-te-vei și rîurile tale voi usca»?

28. Cela ce zice lui Chir să socotească și toate voile mêle va face, cela ce zice Ierusalimului: «Zidi-te-vei și casa cea sfîntă a mea voi întemelia-o»".

Cap 45

1. Așa zice Domnul Dumnedzău: „Unsului mieu, lui Chir, căruia am ținut dreapta să asculte înaintea lui limbi și vîrtutea împăraților voi rumpe; dășchide-voi înaintea lui porți și cetăți nu să vor închide.

2. Eu înaintea ta voi mêrge și munții voi netezi, ușile de aramă voi zdrobi și zăvoarăle de hier voi frînge.

3. Și voi da ție odoară[7088] întunecoase, nevăzute, ascunse, dășchide-voi[7089] ție, pentru ca să cunoști că eu – Domnul Dumnedzăul tău, cela ce chem numele tău, Dumnedzăul Israil.

4. Pentru sluga mea, Iacov, și Israil, cel ales al mieu, eu chema-te-voi cu numele tău[7090] și te voi priimi pre tine, și tu nu m-ai cunoscut pre mine.

5. Căci eu – Domnul Dumnedzăul tău și nu iaste încă afară den mine Dumnedzău; întăritu-te-am, și nu ai știut pre mine.

6. Pentru ca să cunoască cei de la răsătirurile soarelui și de la apusuri[7091] că nu iaste ⌊Dumnedzău⌋[7092] afară den mine.

7. Eu – Domnul Dumnedzău și nu iaste încă; eu – cela ce am dires lumina și am făcut întunêrec, cela ce face pace și zidesc rêle. Eu – Dumnedzău, cela ce fac toate acêstea.

8. Veselească-să ceriul deasupra și norii rîurêze dreptate; răsaie pămîntul și odreslească milă și dreptate răsaie împreună. Eu sînt Dumnedzău, cela ce au zidit pre tine.

9. Făcînd mai bine, am dires ca lutul[7093] olariului; au doară cela ce ară va ara pămîntul toată dzua? [7094]Au dzice-va lutul olariului: «Ce faci, căci nu lucrezi, nici ai mîini?»? Au răspunde-va zidītura cătră cel ce l-au[7095] frămîntat pre ea,

10. Cela ce zice părintelui: «Ce vei naște?» și maicii: «Ce chinuiești?»?".

11. Căci așa dzice Domnul Dumnedzău, Sfîntul lui Israil, cela ce au făcut cêle viitoare: „Întrebați-mă pentru fiii miei și pentru faptele mîinilor mêle porînciți mie.

12. Eu am făcut pămîntul și om preste el, eu cu mîna mea am întărit ceriul, eu la toate stêlele am porîncit.

13. Eu l-am sculat pre el cu dreptate împărat și toate căile lui – drêpte; acesta va zidi cetatea mea și robimea nărodului mieu va întoarce, nu cu răscumpărări, nici cu daruri", dzise Domnul Savváoth.

14. Așa zice Domnul Savvaoth: „Ostenit-au Éghiptul și neguțătoriia ethiopilor. Și savaim, oameni înalți, la tine vor trêce și ție vor fi robi și denapoia ta vor urma legați cu obezi de mîini și vor trêce cătră tine și să vor închina ție și întru tine să vor ruga, căci întru tine Dumnedzău iaste și nu iaste Dumnedzău afară den tine.

15. Pentru că tu ești Dumnedzău și n-am știut, Dumnedzăul lui Israil mîntuitor.

16. Rușina-să-vor și să vor înfrunta toți ceia ci să împotrivesc lui și vor mêrge cu rușine. Înnoiți-vă cătră mine, ostroave! Israil mîntuiêște-să de Domnul mîntuire vêcinică; nu să vor rușina și nu să vor înfrunta pînă în vac încă,

17. ⌊Pentru că nu încă nu să vor rușina, măcar că pentru rătăcirea bodzilor

s-au înfruntat

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

ΚΑΠ. ΜϚ

1 Κ[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

ΚΑΠ. ΜΖ

Π[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

s-au înfruntat mai nainte⌋[7096]".

18. Căci aşa zice Domnul, cela ce au făcut ceriul; acesta-i Dumnedzău ce au arătat pămîntul şi au făcut pre el, acesta au rînduit pre el, nu întru dăşert au făcut pre el, ce a să lăcui au frămîntat pre el: „Eu sînt Domnu, şi nu iaste încă!
19. Nu întru ascunsu am grăit, nici în loc a pămîntului întunecos, n-am dzis seminții lui Iacov: «Întru dăşert să cercați!». Eu sînt Domnul, cela ce grăiesc dreptate ⌊şi⌋[7097] vestesc adevărul.
20. Adunaţi-vă şi veniţi, sfătuiţi-vă împreună, ceia ci vă mîntuiţi de la limbi. N-au cunoscut ceia ce rădică lemnul cioplitura lor şi ceia ce să roagă către dumnedzăii carii nu mîntuiesc.
21. Carii vestesc, apropie-să pentru ca să cunoască împreună cine audzite au făcut acêstea[7098] de-nceput. Atuncea va vesti voao. Nu eu – Domnul? Dumnedzău ⌊şi⌋[7099] nu iaste ⌊altul⌋[7100] afară den mine, drept şi mîntuitor nu iaste afară den mine.
22. Întoarceţi-vă cătră mine şi veţi mîntui, cei de la marginea pămîntului; eu sînt Dumnedzău şi nu iaste altul.
23. Asupra mea mă jur dă nu va ieşi dentru gura mea dreptate, cuvintele mêle nu să vor înturna, [7101]căci mie va pleca tot genuchiul şi va jura toată limba
24. Pre Dumnezău, zicînd: «Dreptate şi mărire cătră el va veni şi să vor ruşina toţi ceia ce împart pre ei, de la Domnul să vor îndrepta.
25. Și întru Dumnedzău să va slăvi toată sămînța fiilor Israil»".

Cap 46

1. Căzu Vil, zdrobi-să Dagon, făcură-să cioplitele lor spre hiară şi dobitoace; rădicaţi pre iale legate ca sarcina celui ostenit,
2. Slăbănog şi flămînd, neputînd împreună, carii nu vor putea să să mîntuiască de la război, şi ei robiţi s-au adus.
3. „Ascultaţi mie, casa lui Iacov, toată rămăşiţa lui Israil, ceia ce să rădică den pîntece şi să ceartă den copil:
4. Pînă la bătrînêţe eu sînt şi pînă unde vei îmbătrîni de tot eu sînt, eu[7102] sufăr pre voi, eu am făcut şi eu voi părăsi, eu voi apuca şi voi mîntui pre voi.
5. Cu cine m-aţi asămănat? Vedeţi, meşterşuguiţi-vă, ceia ce vă rătăciţi.
6. ⌊Şi⌋[7103] ceia ce puneţi împreună aur den sac şi argint cu cumpăna ⌊şi⌋[7104] năimind aur au făcut făcute de mîini şi plecîndu-să să închínă lui.
7. Rădícă pre el pre umăr şi mergu şi dă vor pune pre el pre locul lui, rămîne, nu să va clăti şi carele va striga cătră el nu va asculta, de la rêle nu-l va mîntui pre el.
8. Pomeniţi acêstea şi suspinaţi, pocăiţi-vă, cei rătăciţi, întoarceţi-vă cu[7105] inima.
9. ⌊Şi⌋[7106] pomeniţi cêle de mai nainte den vac, că eu sînt Dumnedzău şi nu iaste altul afară den mine,
10. Vestuind mai nainte cêle de mai[7107] apoi, mai nainte ⌊de ce iale⌋[7108] s-au făcut şi ⌊împreună⌋[7109] s-au săvîrşit şi dziş[7110]: tot sfatul mieu va sta şi toate cîte am sfătuit face-voi.
11. Chemînd de la răsărit pasăre şi de la pămînt de departe, pentru carele am sfătuit. Am grăit şi-ncă am adus, zidit-am şi am făcut, ⌊adusu-l-am pre el şi am sporit calea lui⌋[7111].
12. Audziţi-mă, ceia[7112] ce aţi pierdut inima, cei departe de la dreptate.
13. Apropiat-am dreptatea mea, ⌊nu să va depărta⌋[7113] şi mîntuirea celor de lîngă mine nu voi întîrzia; dat-am în Sion mîntuire lui Israil ⌊spre⌋[7114] mărire".

Cap 47

1. Pogoară-te, şedzi preste pămînt, ficioară, fata Vavilónului, şezi, ⌊întră⌋[7115] la pămînt, nu iaste scaun, fata haldeilor, căci nu încă vei adaoge a te chema moale şi gingaşe.
2. Ia moară, macină făină, [7116]dăscopere rămăşiţa ta, suflă căruntêţele, dăscopere pulpele, treci rîurile.
3. Dăscoperi-să-va[7117] ruşinea ta, arăta-să-vor ocările tale, ce-i drept de la tine voi lua, nu încă nu vei da la oameni.
4. Cela ce te-au mîntuit pre tine, Domnul Savvaoth – numele lui, Sfîntul lui Israil:
5. „Şedzi umilită, întră la întunêrec, fata haldeilor, nu încă nu te vei mai[7118] chema vîrtutea împărăţiei.
6. Întăritu-m-am pre nărodul mieu, pîngărit-am moştnenirea mea. Eu am dat pre ei la mîna ta şi tu nu le-ai dat lor milă, celui mai bătrîn ai îngreuiat jugul foarte.
7. [7119]Şi ai dzis: «În vac voi fi stăpînă». Nu ai gîndit acêstea întru inima ta, nici ai pomenit cêle de apoi.
8. Şi acum, ascultă acêstea, gingăşo, cêea ce şezi, ce nădăjduieşti, cêea ce dzice întru inima ei: «Eu sînt şi nu iaste altă, nu voi şedea văduă, nici voi cunoaşte

9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

КАП. ЛИ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

КАП. [ЛѲ]

1 [illegible]

sărăimăniia».

9. [7120]Și acum, vor veni preste tine acêste doao fără vêste întru o dzi, fără-ficiorie și văduvie veni-vor fără vêste preste tine, întru fărmăcătoriia ta, întru vîrtutea celor ce-s cu cîntece, vrăjitori ai tăi foarte,
10. Cu nădêjdea vicleniei tale, și tu ai dzis: «Eu sînt și nu iaste alta». Cunoaște că pricêperea acestora va fi și curviia ta ție – rușine. Și ai dzis cu inima ta: «Eu sînt și nu iaste alta».
11. Și va fi asupra ta pierire și nu vei cunoaște și vei cădea la el și va veni la tine chinuire; nu vei putea curată să te faci. Și va veni asupra ta fără vêste pierire și nu vei cunoaște.
12. Stă acum întru cîntărêțele tale și întru multă fărmăcătoriia[7121] ta, carele învățai dentru tinerêțele tale, dă vei putea să te folosești, dă vei putea cîndai să te întărești.
13. Ostenit-ai întru sfaturile tale; stea, dară, și te mîntuiască pre tine cuvîntătorii de stêle a ceriului, ceia ce văd stêlele vestuiască ție ce va asupra ta să vie.
14. Iată, toți ca hreascurile preste foc să vor arde de tot și nu vor scoate sufletul lor den pară; căci ai cărbuni de foc, arde-va preste ei.
15. Aceștiia vor fi ție ajutor, ostenit-ai întru primenire den tinerêțe; omul dentru sine au rătăcit și ție nu iaste mîntuire".

Cap 48

1. Ascultați acêstea, casa Iacov, cei chemați pre numele Israil și den apa Iúdei ați ieșit[7122], ceia ce vă jurați pre numele Domnului Dumnedzăului Israil, pomenindu-să nu[7123] cu adevărăciune, nici cu dreptate.
2. Și sprăjinindu-vă cu numele cetății cei sfinte și pre Dumnedzăul Israil vă răzîmați[7124], Domnul Savvaoth – numele lui:
3. „Cêle de mai nainte încă le-am vestit și dentru rostul mieu au ieșit și auzit să făcu, fără vêste au făcut și au venit.
4. Cunosc că năsîlnic ești și vînă de hier – gîtul tău și fruntea ta de aramă.
5. Și am vestuit ție demult carele mainte de a veni preste tine audzit ție am făcut, pentru ca nu cîndai să zici că «Chipurile mêle au făcut» și ⌊vei zice că⌋[7125] «Cêle cioplite și cêle vărsate mi-au porîncit mie».
6. Audzit-ați toate și voi n-ați cunoscut, ⌊ce încă și acum⌋[7126] audzite ție ți-am făcut cêle noao de acum, care sînt să să facă, și n-ai dzis.
7. Acum să să facă și nu mai demult și nu la mainte dzile și ai audzit pre iale, să nu zici: «Așa știu pre iale».
8. Nici ai cunoscut, nici ai știut, nici de-nceput am dășchis ție urechile, pentru că am cunoscut că dăfăimînd vei dăfăima și fărălêge[7127] încă den pîntece vei chema.
9. Pentru al mieu nume arăta-voi ție mîniia mea și cêle mărite ale mêle aduce-le-voi pre tine, pentru ca să nu te pierz de tot.
10. Iată, am vîndut pre tine nu pentru argint ⌊și⌋[7128] te-am curățit pre tine den cuptoriul sărăciei.
11. Pentru mine face-voi ⌊ție⌋[7129], căci al mieu nume să spurcă [7130]și mărirea mea altuia nu voi da.
12. Ascultă pre mine, Iacov și Israil, pre carele eu chem: [7131]eu sînt întîiul și eu sînt în vac.
13. Și mîna mea au temeliat pămîntul și dreapta mea au întărit ceriul. Chema-voi pre ei și vor sta împreună.
14. Și să vor aduna toți și vor audzi cine lor au vestit acêstea. Iubindu-te, am făcut voia ta preste Vávilon, ca să rădic sămînța haldeilor.
15. Eu am grăit, eu am chemat, adus-am pre el și am sporit calea lui.
16. Apropiați-vă cătră mine și ascultați acêstea: Nu de-nceput întru ascunsu am grăit, cînd s-au făcut acoló, eram". Și acum, Domnul Domnul au trimis pre mine și duhul lui.
17. Așa dzice Domnul, cela ce au izbăvit pre tine, Sfîntul lui Israil: „Eu – Domnul Dumnedzăul tău, am arătat ție, ca să afli tu calea întru carea vei mêrge întru ea.
18. Și de ai audzit porîncelor[7132] mêle, făcutu-s-are fi ca un rîu pacea ta și dreptatea ta – ca valul mării.
19. Și de s-ar fi făcut ca arina sămînța ta și fiii pîntecelui tău ca țărna pămîntului, nici acum nu vei pieri de tot, nici va pieri numele tău înaintea mea.
20. [7133]Ieși den Vavilon, fugind de la haldei; glasul veseliei vestuiți și audzit să să facă acesta; vestiți pînă la marginea pămîntului, dziceți: «Izbăvit-au Domnul pre robul lui, pre Iacov.
21. Și[7134] dă vor însăta întru pustiiu, aduce-va pre ei, apă den piatră scoate-le-va lor», sparge-să-va piatra și cúră-va apă și va bea nărodul mieu.
22. Căci nu iaste a să bucura", dzice Domnul, „celor necurați".

Cap 49

1. Ascultați-mă, ostroave, și luați aminte, limbi! Pren vrême multă sta-va, zice Domnul. Den

pîntecile

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26

ΚΑΠ. Η

pîntecile maicei mêle au chemat numele mieu.

2. Şi au pus gura ta ca o sabie ascuţită şi supt acoperemîntul mîinii lui ascunse pre mine; pusu-m-au ca o săgeată aleasă şi întru tulba lui ascuns-au pre mine.

3. Şi dzise mie: [7135]„Robul mieu eşti tu, Israil, şi întru tine mă voi proslăvi".

4. Şi eu dziş: „Întru dăşertu osteniiu, la dăşertăciune şi la nimic am dat vîrtutea mea; pentru acêea, lêgea mea – lîngă Domnul şi durêrea mea – înaintea lui Dumnedzău al mieu".

5. Şi acum, aşa zice Domnul, cela ce m-au zidit pre mine den pîntece rob şie, ca să adune pre Iacov cătră el şi Israil, mă voi aduna şi mă voi slăvi înaintea Domnului şi Dumnedzăul mieu, fi-mi-va mie vîrtute.

6. Şi dzise ⌊mie⌋[7136]: „Mare ţie iaste a te chema tu fiiul mieu, ca să întăreşti fêliurile Iacov şi răşchirarea lui Israil a întoarce; [7137]iată, am dat pre tine spre făgăduinţă a neam spre lumină limbilor, ca să fii tu spre mîntuire, pînă la marginea pămîntului".

7. Aşa zice Domnul, cela ce au izbăvit pre tine, Dumnedzăul Israil: „Sfinţiţi pre cela ce dăfaimă sufletul lui, pre cela ce să uraşte de limbi, robul boiêrilor. Împăraţi vor vedea pre el şi să vor scula boiêri şi să vor închina lui pentru Domnul, căci credincios iaste Sfîntul lui Israil, şi am ales pre tine".

8. Aşa zice Domnul: [7138]„În vrême priimită am ascultat pre tine şi întru dzi de mîntuire am ajutat ţie şi te-am zidit şi te-am dat spre făgăduinţă limbilor, ca să aşezi pămîntul ⌊şi⌋[7139] să moşteneşti moştneniri pustii,

9. Zicînd celor den legături: «Ieşiţi!» şi celor den întunêrec a să acoperi. Întru toate căile să vor paşte şi întru toate cărările – păşciunea lor.

10. [7140]Nu vor flămîndzi, nici vor însăta, nici va lovi pre ei căldura, nici soarele, cela ce miluiêşte pre ei îi va mîngîia şi pren izvoarele apelor aduce-i-va pre ei.

11. Şi voi pune toată măgura spre cale şi toată cărarea spre păşciune lor.

12. Iată, aceştia de departe vor veni, aceştia de la miazănoapte şi maarea şi alţii dentru pămîntul persilor".

13. Veseliţi-vă, ceriurile, şi bucure-să pămîntul, spargă măgurile veselie ⌊şi dealurile dreptate⌋[7141], căci au miluit Dumnedzău pre nărodul lui şi pre cei smeriţi a nărodului său i-au mîngîiat.

14. Şi dzise Sion: „Părăsitu-m-au Domnul şi Domnul au uitat pre mine".

15. „Au uita-va muiêrea copilului ei? Fiii pîntecelui ei au a nu milui? Iară[7142] de va uita şi acêstea muiêrea, iară eu nu voi uita pre tine", dzice Domnul.

16. „Iată, pre mîinele mêle am zugrăvit zidurile tale şi înaintea mea eşti pururea.

17. Şi curînd te vei zidi de carii te-ai surpat şi ceia ce au pustiit pre tine ieşi-vor dentru tine.

18. [7143]Rădică împregiur ochii tăi şi vezi pre toţi, iată, s-au adunat şi au venit cătră tine. Viu eu", dzice Domnul, „că pre toţi pre ei ca o podoabă îi vei îmbrăca şi vei pune prenpregiurul tău pre ei ca o podoabă mireasa.

19. Căci pustiile tale şi cêle surpate şi cêle căzute, că acum te vei strîmpta de cei ce lăcuiesc şi să vor dăpărta de la tine[7144] ceia ci te înghite pre tine.

20. Pentru că vor zice la urechile tale fiii tăi, pre carii ai pierdut: «Strîmptu mi-i locul, fă-mi mie loc pentru ca să lăcuiesc».

21. Şi vei grăi întru inima ta: «Cine au născut mie pre aceştia? Şi eu fără ficiori-s şi văduă, nemêrnică şi închisă; şi pre aceştia[7145] cine i-au hrănit mie? Şi eu am rămas sîngură şi aceştia ⌊mie⌋[7146] unde au fost?»".

22. Aşa dzice Domnul Domnul: „Iată, rădic la limbi mîna mea şi la ostroave rădica-voi semnul mieu şi vor aduce pre fiii tăi în sîn şi pre fêtele tale preste umăr le vor rădica.

23. Şi vor fi împăraţi crescători ţie şi jupînêsele lor – mance[7147] ţie, preste faţa pămîntului închina-ţi-să-vor ţie şi ţărna picioarelor tale vor linge; şi vei cunoaşte că eu – Domnul ⌊Dumnedzău⌋[7148] şi nu să vor ruşina ceia ce îngăduiesc pre mine".

24. Au lua-va cineva de la uriiaşi prăzi? Şi de va robi neştine pre strîmbul, hălădui-vor?

25. Căci aşa zice Domnul: „Că dă va robi cineva uriiaş, lua-va prăzi şi, luînd de la cela ce poate, să va mîntui; şi eu judeţul tău voi judeca şi eu pre fiii miei voi mîntui.

26. Şi vor mînca ceia ce au năcăjit pre tine trupurile lor şi vor bea ca vinul nou sîngele lor şi să va îmbăta tot trupul, căci eu – Domnul, cela ce am mîntuit pre tine şi sprăjinind vîrtutea lui Iacov".

Cap 50

aşa dzice

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

КАП. НА

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

1. Aşa zice Domnul: „Carea-i aceasta cartea slobozirei maicei voastre cu carea am slobozit[7149] pre ea? Sau cu ce datornic ⌊celor ce mă vînd pre mine, cu carele⌋[7150] am vîndut pre voi ⌊lui?⌋[7151] Iată, cu[7152] păcatele voastre v-aţi vîndut şi cu fărădălegile voastre am trimis maica voastră.
2. ⌊Cu trup⌋[7153] pentru căci am venit şi nu era om? Chemat-am şi nu era cel ce să asculte? [7154]Au nu poate mîna mea a izbăvi, au nu poci a scoate? Iată, cu dovada mea pustii-voi maarea şi voi pune rîurile pustii şi să vor usca peştii lor, pentru ca nefiind apă, şi vor muri cu sête.
3. Îmbrăca-voi ceriul în întunêrec şi ca un sac voi pune învălitura lui".
4. Domnul Domnul dă mie limba învăţăturei, ca să cunoscu cînd trebuie a dzice cuvîntu. [7155]Puse-mă dimineaţă-dimineaţă, puse mie urêche a audzi.
5. Şi învăţătura Domnului Domnului dăşchide-mi mie urechile şi eu nu mă împoncişezu, nici pricesc.
6. [7156]Umărul mieu l-am dat spre bătăi şi fălcile mêle spre palme şi obrazul mieu nu l-am întoarnat de cătră ruşinea scuipitorilor.[7157]
7. Şi Domnul Domnul ajutor mie s-au făcut; pentru acêea nu m-am înfruntat, ce am pus obrazul mieu ca o piatră tare şi cunoscuiu că nu mă voi ruşina.
8. [7158]Căci să apropie cela ce au îndreptat pre mine; cine-i cel ci să judecă cu mine? Stă împotriva mea împreună. Şi cine-i cel ci să judecă cu mine? Apropie-să de mine.
9. Iată, Domnul Domnul va ajuta mie; cine-mi va face rău mie? Iată, toţi voi ca o haină veţi vechi şi ca o carea va mînca pre voi.
10. Cine-i întru voi cela ci să tême de Domnul? Asculte glasului slugei lui. Cei ce mergu întru întunêrec şi nu iaste lor lumină, nădăjduind pre numele Domnului şi vă răzîmaţi pre Dumnedzău.
11. Iată, toţi voi foc ardeţi şi întăriţi para; mêrgeţi cu lumina focului vostru şi cu para carea aţi aţîţat. Pren mine s-au făcut acêstea voao, cu mîhnire veţi adormi.

Cap 51

1. Auziţi mie, ceia ce goniţi dreptul, şi cercaţi pre Domnul! Priviţi la piatra cea întărită carea aţi cioplit şi la gaura gropii carea aţi săpat.
2. Priviţi la Avraam, tatăl vostru, şi la Sárra, cêea ce chinuiêşte pre voi, [7159]căci unul era şi am chemat pre el şi l-am blagoslovit pre el şi l-am îndrăgit pre el şi l-am înmulţit pre el.
3. Şi pre tine acum te voi ruga, Sion, şi am mîngîiat toate pustiile lui şi voi pune pustiile lui ca raiul şi cêle de cătră apusurile ei – ca raiul Domnului; veselie şi bucurie afla-vor întru ea, ispovedanie şi glas de laudă.
4. Ascultaţi mie, ascultaţi mie, nărodul mieu, şi împăraţii, cătră mine băgaţi în urechi, căci lêge de la mine va ieşi şi judecata mea – spre lumina limbilor.
5. Apropie-să curînd dreptatea mea şi va ieşi ca o lumină mîntuitoriul mieu şi la braţul mieu ⌊limbi⌋[7160] vor nădăjdui; pre mine ostroavele mă îngăduiesc şi pre braţul mieu vor nădăjdui.
6. Rădicaţi la cer ochii voştri şi priviţi la pămînt, jos, căci ceriul ca fumul s-au întărit şi pămîntul ca o haină să va vechi; [7161]şi ceia ce lăcuiesc ca acêstea vor muri şi mîntuitoriul mieu în vac va fi şi dreptatea mea nu va lipsi.
7. Auziţi mie, ceia ce ştiţi judeţul, nărod căruia lêgea mea – întru inima voastră; nu vă têmeţi ocara oamenilor şi cu dăfăimarea lor[7162] nu vă biruiţi.
8. Pentru ca cu o haină să va mînca de vrême şi ca lîna să va mînca de care, iară dreptatea mea în vac fi-va şi mîntuitoriul mieu spre rude de rude.
9. Scoală-te, scoală-te, Ierusalim, şi îmbrăcă vîrtutea braţului tău; scoală-te ca de-nceputul dzilei, ca neamul vacului; au nu tu eşti cêea ce ai cioplit lăţimea rumpînd pre bălaur,
10. [7163]Nu eşti tu cêea ce pustieşti maarea, apa, mulţimea beznii, cêea ce ai pus adîncurile mării, cale a trêcerii celor ce să mîntuiesc şi hălăduiesc?
11. Pentru că de Domnul să vor întoarce şi vor veni la Sion cu veselie şi bucurie vêcinică, pentru că pre capul lor – răpaos şi veselie apuca-i-va pre ei; fugit-au durêrea şi mîhnirea şi suspinul.
12. Eu sînt, eu sînt acela ce te mîngîiu; cunoaşte carea fiind te-ai spămîntat de om pămîntean şi de fiiul omului, carii ca iarba s-au uscat.
13. Şi ai uitat pre Dumnedzău carele te-au făcut pre tine, pre cela ce au făcut ceriul şi au întemeiat pămîntul şi te tême pururea toate dzilele,

obrazul mî-

[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 Пентрꙋ ачѣа [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible] Пентрꙋ ачѣа [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. НВ.

1 Рѣдикъ-те, рѣдикъ-те Сиѡане [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible] Пентрꙋ ачѣа [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. НГ.

Доамне, чине аꙋ кредзꙋт аꙋзꙋлꙋй нострꙋ? [illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]

obrazul mîniei ceia ce năcăjaşte pre tine, pentru că, în ce chip au sfătuit ca să te rădice pre tine, şi acum unde-i mîniia acelui ce năcăjaşte pre tine?

14. Pentru că, mîntuindu-te tu, nu va sta, nici va zăbăvi, şi nu va omorî spre stricare şi nu va lipsi pîinea lui.
15. Căci eu – Dumnedzăul tău, cela ce turbură maarea şi sunînd valurile ei, Domnul Savvaoth.
16. Pune-voi cuvintele mêle întru rostul tău şi supt umbra mîinii mêle te voi acoperi, întru carea am întărit ceriul şi am întemeiat pămîntul; şi va dzice Sion: [7164]„Domnul eşti tu!".
17. Scoală-te, scoală-te, învie, Ierusalimule, cela ce ai băut den mîna Domnului păharul mîniei lui, pentru că păharul căderii, cupa mîniei ai băut şi ai dăşertat.
18. Şi nu era cela ce să te mîngîie dentru toţi fiii tăi, carea ai născut, şi nu era cela ce să sprăjinească de mîna ta, nici dentru toţi fiii tăi carii ai înălţat.
19. [7165]Pentru acêea, acêstea-s împotrivă ţie; cine să va mîhni pre tine? Cădêre şi zdrobire, foamete şi cuţît, cine te va mîngîia?
20. Fiii tăi, ceia ce-s lipsiţi, ceia ce dormu pre[7166] marginea a toată ieşirea, ca o sfeclă jumătate fiartă, cei plini de mîniia Domnului, slăbănogiţi pren mîniia Domnului Dumnedzău.
21. Pentru acêea, ascultă, smerită şi îmbătată nu de vin.
22. Aşa dzice Domnul Dumnedzău, cela ce judecă pre nărodul lui: „Iată, am luat den mîna ta păharul căderii, cupa mîniei mêle, şi nu vei mai adaoge încă a bea pre el.
23. Şi voi da pre el la mîinile celor ce au năpăstuit pre tine şi celor ce te-au smerit pre tine, carii au dzis sufletului tău: «Pleacă-te, pentru ca să trêcem». Şi ai pus atocma cu pămîntul cêle denlontru ale tale, afară, la cei ce merg alaturea".

Cap 52

1. Rădică-te, rădică-te, [7167]⌊Siónule, îmbracă vîrtutea ta, Siónule, şi tu îmbracă mărirea ta, Ierusalime, cetatea cea sfîntă! Nu va mai adaoge a trêce pren tine neobrăzuit şi necurat.
2. Scutură ţărna şi te scoală, şedzi, Ierusalíme, dăzbracă legătura gîtului tău cea robită, fata Sion!
3. Căci aşa dzice Domnul: „În dar v-aţi vîndut şi nu cu argint veţi răscumpăra!".
4. [7168]Căci aşa zice Domnul Domnul ⌊Dumnedzău⌋[7169]: „La Éghiptu au pogorît nărodul mieu mainte, ca să nemernicească acoló, şi la assiriêni cu sila s-au adus.
5. Şi acum ce va fi aicea?". Acêstea dzice Domnul: „Căci s-au luat nărodul mieu în dar; miraţi-vă şi văietaţi-vă". Acêstea dzice Domnul: [7170]„Pren voi pururea numele mieu să blastăme întru limbi.
6. Pentru acêea, va cunoaşte nărodul mieu numele mieu[7171], pentru acêea întru dzua acêea, căci eu sînt acela ce grăiesc: sînt de faţă".
7. Ca ceasul preste munţi, [7172]cîtu-s de înfrîmseţate picioarele celor ce binevestesc audzire de pace, ca cel ce binevestêşte bune, căci audzite va face mîntuirea ta, dzicînd Sion: „Împărăţi-va ţie Dumnedzău!".
8. ⌊Căci⌋[7173] glasul celor ce păzesc pre tine s-au înălţat şi cu glasul împreună să va veseli, căci ochi cătră ochi vor vedea cînd va milui Domnul pre Sion.
9. Spargă veselie împreună pustiile Ierusalim, căci au miluit Domnul pre el şi au izbăvit Ierusalimul.
10. ⌊Şi⌋[7174] va dăscoperi Domnul pre[7175] braţul cel înalt al lui înaintea tuturor limbilor [7176]şi vor vedea toate marginile pămîntului mîntuirea cea de la Dumnedzăul nostru.
11. Dăpărtaţi-vă, dăpărtaţi-vă, ieşiţi de acoló şi de necurat să nu vă atingeţi, ieşiţi den mijlocul ei, usăbiţi-vă, ceia ce purtaţi unêltele Domnului!
12. Căci nu cu turburare veţi ieşi, nici cu fugă veţi mêrge, pentru că va mêrge înaintea voastră Domnul, ⌊cela⌋[7177] ce şi vă adună pre voi, Dumnedzăul Israil.
13. Iată, va pricêpe fiiul mieu şi să va înălţa şi să va mări şi să va rădica foarte.
14. În ce chip să vor întrista preste tine mulţi, aşa să va necinsti-să de cătră oameni chipul tău şi dreapta ta de fiii oamenilor.
15. Aşa să vor mira limbi multe preste el şi vor ţinea împăraţi gura lor, [7178]căci cărora nu s-au vestuit[7179] pentru îns vor vedea şi carii n-au audzit vor pricêpe.

Cap 53

1. Doamne, [7180]cine au crezut audzului nostru? Şi braţul Domnului la cine s-au dăscoperit?
2. Vestit-am ca un copil înaintea lui, ca rădăcina în

pămîntul

[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

КАП. НД

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

КАП. НЕ

[illegible]

pămîntul sătos; nu iaste chip la el, nici mărire şi văzum pre el şi nu avea chip, nici frîmsêţe.

3. Ce chipul lui – necinstit [7181]şi lipsit mai mult ⌊decît toţi⌋[7182] fiii oamenilor, om întru rană fiind şi ştiind a purta boală, căci au întorsu faţa lui, necinsti-să şi nu să socoti.
4. [7183]Acesta păcatele noastre poartă şi pentru noi doare şi noi am gîndit pre el a fi în durêre şi întru rană de Dumnedzău şi întru chinuire.[7184]
5. [7185]Şi el să răni pentru păcatele noastre şi să bolnăvi pentru fărădălegile noastre; învăţătura păcii noao preste el, cu rana lui noi ne-am vindecat.
6. Toţi ca nişte oi ne-am rătăcit, om pre calea lui rătăci şi Domnul l-au dat pre el păcatelor noastre.
7. Şi el, pentru căci ii chinuit, nu dăşchide gura lui; [7186]ca oaia spre junghêre să aduse şi ca mielul înaintea celui ce tunde fără de glas, aşa nu dăşchide gura lui.
8. [7187]Cu smereniia judeţul lui s-au rădicat, rudeniia lui cine o va povesti? Căci să rădîcă de la pămînt viaţa lui, de la fărădălegile nărodului mieu adusu-s-au la moarte.
9. Şi voi da pre cei răi pentru moartea lui şi pre cei avuţi pentru moartea lui[7188], [7189]căci fărădălêge n-au făcut, nici vicleşug întru gura lui.
10. Şi Domnul va să-l curăţască pre el pentru rană, de să va da pentru păcat sufletul vostru, vedea-va sămînţă îndălungată la viaţă.
11. Şi va Domnul cu mîna lui ca să ia de la durêrea sufletului lui, să arate lui lumină şi să zidească cu înţelêgerea, să îndreptêdze pre cel dreptu, ce bine lucrează la mulţi, şi păcatele lor acesta le va purta.
12. Pentru acêea, acesta va moşteni pre mulţi şi a vîrtoşilor va împărţi prăzi pentru carii s-au dat la moarte sufletul lui [7190]şi întru cei fără de lêge să socoti şi acesta păcate a mulţi[7191] au suferit şi pentru fărădălegile lor s-au dat.

Cap 54

1. [7192]Veselêşte-te, stearpo, cêea ce nu naşti, rumpe şi strigă, cêea ce nu chinuieşti, căci mai mulţi-s fiii pustiiului, mai mult decît a ceia ce are pre bărbat; pentru că zise Domnul:
2. „Lărgêşte locul cortului tău şi pieile gardurilor tale înfige-le; nu te scumpi, lungêşte funiile tale şi ţăruşii tăi întărêşte.
3. Încă în a dreapta şi în a[7193] stînga întinde şi sămînţa ta limbi va moşteni şi cetăţi pustiite vei lăcui.
4. Nu te tême[7194] căci te-ai ruşinat, nici să te înfruntedzi căci te-ai ocărît, căci ruşine vêcinică vei uita şi ocara văduviei tale să nu mai pomeneşti[7195] încă.
5. Căci Domnul cela ce te face pre tine, Domnul Savvaoth numele lui, şi cel ce au izbăvit pre tine, [7196]acesta Dumnedzăul Israil, la tot pămîntul să va chema.
6. Nu ca o muiêre părăsită şi cu puţîn suflet chemat-au pre tine Domnul, nici ca o muiêre den tinerêţe urîtă”, dzise Dumnedzăul tău.
7. „Vrême puţînă lăsai pre tine şi[7197] milă mare te voi milui.
8. Cu mînie puţînă am întorsu faţa mea de cătră tine şi cu milă vêcinică te voi milui”, dzise cela ce au mîntuit pre tine, Domnul.
9. „De la apa cea de la Noe, [7198]aceasta mie iaste, pentru căci am jurat lui întru vrêmea acêea pămîntului să nu să mînie pre tine încă, nici cu înfricoşarea ta
10. Măgurile să să primenească, nici dealurile tale să vor mai clăti, aşa nici cea de la mine milă ţie va lipsi, nici făgăduinţa păcii mêle nu să va muta, pentru că au dzis blînd ţie Domnul.
11. Smerită şi neaşezată, nu te mîngîiaşi; iată, eu gătesc ţie cărbune piatra ta şi temeliile tale – zamfir.
12. Şi voi pune zăbrêlele tale ghesmi şi porţile tale pietri, cristaluri pietri şi curtea ta – pietri alêse.
13. [7199]Şi pre toţi fiii tăi învăţaţi a lui Dumnedzău şi întru multă pace fiii tăi.
14. Şi cu dreptate te vei zidi, ferindu-te de ce-i strîmbu, şi nu te vei tême şi groaza[7200] nu să va apropiia ţie.
15. Iată, nemêrnici vor veni pren mine şi vor lăcui lîngă tine şi pre tine vor pribegi.
16. Iată, eu te-am zidit pre tine, nu ca faurul suflînd cu căţiia cărbunii şi scoţînd vase la lucru; şi eu te-am zidit, la pierire să te stric.
17. Tot vasul făcut spre tine nu bine să va spori şi tot glasul să va scula spre tine la judeţ; pre toţi pre ei vei birui ⌊şi cei vinovaţi ai tăi fi-vor întru ea⌋[7201], iaste moştenire celor ce slujesc Domnului şi voi veţi fi mie drepţi”, dzice Domnul.

Cap 55

ceia ce-s însă-

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

КАП. Н҃S.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]

КАП. Н҃З

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]

1. „Ceia ce-s însătoșați, păsați la apă, și cîți nu aveți argint, mergînd cumpărați și mîncați și mêrgiți și cumpărați fără de argint și cinste vin și seu.
2. Pentru căci cinstiți argintul nu întru pîini și truda voastră nu întru săturare?
3. Ascultați mie și veți mînca bune și să va dăsfăta întru bunătăți sufletul vostru. Luați aminte cu urechile voastre și urmați căilor mêle. Ascultați mie și va trăi întru bunătăți sufletul vostru și voi pune voao făgăduință vêcinică, [7202]cêle curate a lui David, cêle credincioase.
4. Iată, mărturie ⌊întru⌋[7203] limbi am dat pre el, boiêrin și porîncitor limbilor.
5. Iată, limbi carele n-au știut pre tine chema-te-vor pre tine și năroadele carele nu știu pre tine spre tine vor pribegi, pentru Domnul Dumnedzăul tău și Sfîntului Israil, căci au mărit pre tine.
6. Cercați pre Domnul și, aflîndu pre el, chemați-l[7204]; și cînd să apropie voao,
7. Să lase cel necurat căile lui și omul fără dă lêge sfaturile lui și să să întoarcă către Domnul și să va milui și către Dumnedzăul vostru, căci întru mult va lăsa păcatele voastre.
8. Pentru că nu-s sfaturile mêle[7205] ca sfaturile voastre, nici ca căile voastre – căile mêle”, dzice Domnul.
9. „Ce, în ce chip dăpărtat iaste ceriul de pămînt, așa-i dăpărtată calea mea de către căile voastre și cugetile voastre de la cugetul mieu.
10. Pentru că, în ce chip s-are pogorî ploaia au zăpadă dentru cer și nu să va întoarce pînă unde va îmbăta pămîntul și să va topi și va răsări și va da sămînță celui ce samănă și pîine la mîncare,
11. Așa va fi cuvîntul mieu carele va ieși dentru gura mea, nu să va întoarce către mine dășert, pînă unde să vor săvîrși oricîte am vrut și voi spori căile tale și porîncele mêle.
12. Pentru că cu veselie veți ieși și cu bucurie veți învăța-vă, pentru că munții și dealurile vor sălta așteptînd pre voi cu bucurie și toate lêmnele țarenii vor lovi-să cu stîlpările.
13. Și pentru papura va ieși chiparísul și pentru măcêși să va sui mirsína și va fi Domnul întru nume și întru semnu vêcinic și nu va lipsi”.

Cap 56

1. [7206]Acêstea dzice Domnul: „Păziți judecata și faceți dreptate, pentru că au apropiat păharul mieu a veni și mila mea a să dăscoperi”.
2. Fericit omul carele face acêstea și om carele să ține dă iale și păzind sîmbetile a nu le spurca și păzind mîinile lui ca să nu facă strîmbe.
3. Nu zică cel striin de neam, cela ce aproape iaste către Domnul, dzicînd: „Cu osăbire mă va osăbi poate fi pre mine Domnul de la nărodul lui”, și nu zică hadîmbul că: „Lemnu eu sînt sec”.
4. Căci acêstea dzice Domnul hadîmbilor: „Că dă vor păzi sămbetile mêle și vor alêge carele eu voiu și să vor ținea de făgăduința mea, da-voi lor întru casa mea și întru zidul mieu loc numit, mai bun decît fiii și fête.
5. Nume vêcinic voi da lor și nu va lipsi.
6. Și celor ⌊aleși⌋[7207], striini de fêli, ceia ce sînt lîngă Domnul a slujirea lui și a iubi numele Domnului ca să fie lui spre slugi ⌊și slujnice⌋[7208] și pre toți ceia ce să[7209] păzescu sîmbetile mêle să nu le spurce și să țin de făgăduința mea,
7. Băga-i-voi pre înși la muntele cel sfînt al mieu și voi veseli pre ei întru casa rugii mêle; arderile de tot ale lor și jirtvele lor fi-vor priimite pre jirtăvnicul mieu, [7210]pentru că casa mea casă de rugă să va chema la toate limbile”.
8. Zise Domnul Domnul, cela ce adúnă pre cei rășchirați a lui Israil: „Căci voi aduna preste el adunare”.
9. Toate fiarăle cêle sălbatece, veniți, mîncați, toate fiarăle dumbrăvii.
10. Vedeți că au orbit toți, n-au cunoscut, toți cîinii, năuci, nu vor putea a lătra, visînd așternutul, iubind a însomnoșa.
11. Și cîinii – fără rușine la suflet, neștiind sațiu, și sînt viclêni, neștiind înțelêgere, toți la căile lor au urmat, [7211]fieștecarele după a lui ⌊prisosire, pre marginile lui:
12. [7212]„Veniți[7213] să luăm vin și[7214] să ne îmbătăm beție și va fi ca aceasta dzi mîine mare prejur tine!”.

Cap 57

1. „Cît de tare⌋[7215] vedeți cum dreptul au pierit și nime om priimêște la inimă și bărbați drepți să rădică și nime nu pricêpe, pentru

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible] 17
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

КАП· НИ·

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

că de cătră fața strîmbătății rădicắ-să dreptul.
2. Fi-va întru pace îngroparea lui, rădicatu-s-au dentru mijloc.
3. Și voi vă apropiați aicea, fii fără dă lêge, sămînță a celor preacurvari și a curvei.
4. Întru cine v-ați dăsfătat? Și pre cine ați dășchis gura voastră? Și pre cine ați slobozit limba voastră? Nu voi sînteți fii a pierirei, sămînță necinstită?
5. Ceia ci să roagă la chipuri supt copaci deși, junghind fiii lor întru văi, întru mijlocul pietrilor?
6. Acêea – ție partea, acesta-i al tău sorțu și acelora ai vărsat turnări și acestora ai adus jirtve; pre acêstea, dară, nu mă voi scîrbi?", dzice Domnul.
7. „Pre munte înalt și rădicat, acolo-i așternutul tău și acoló ai suit jirtvele tale.
8. Și denapoia umșorilor ușii tale pus-ai pomeniri; gîndiiai că dă te vei dăpărta de la mine, mai mult ce vei avea; iubiși pre ceia ce dormu cu tine.
9. Și ai înmulțit curviia ta cu ei și pre mulți ai făcut, pre cei departe de la tine, și ai trimis soli preste hotarele tale ⌊și te întorseși⌋[7216] și te-ai smerit pînă la iad.
10. Cu multe căile tale ai ostenit și n-ai dzis: «Părăsi-voi puternicind», că ai făcut acêstea; pentru acêea nu te-ai rugat mie.
11. Tu de pre carele temîndu-te te-ai înspăimat și mi-ai mințit mie și n-ai pomenit mie, nici m-ai luat pre mine la cuget, nici la inima ta; și eu, văzîndu pre tine, te trecui cu vedêrea, și de mine nu te-ai temut.
12. Și eu voi vesti dreptatea ta și rêlele tale carele nu vor folosi pre tine.
13. Cînd vei striga, scoață-te den năcazul tău! Pentru că pre aceștia toți vîntul ii va lua și-i va duce volbura, iară ceia ce să țin de mine agonisi-vor pămîntu și vor moștneni măgura cea sfîntă a mea.
14. [7217]Și vor grăi: «Curățiți de cătră fața lui căi și rădicați împiedecări de la calea nărodului mieu»".
15. Acêstea dzice Cel Preaînalt, cela ce întru nălțime lăcuiêște vacul, Sfînt întru sfinți – numele lui, ⌊Domnu⌋[7218] preaînaltu, întru sfinți odihnindu-să și la cei cu puțin suflet dînd multă îngăduință și dînd viață la cei înfrînți la inimă:
16. „Nu în vac voi izbîndi pre voi, nice pururea mă voi urgisi spre voi, pentru că duhul de la mine[7219] va ieși și suflarea toată eu am făcutu-o.
17. Pentru păcat puțîn am mîhnit pre el și l-am lovit pre el și mi-am întorsu fața mea de la el și să mîhni și mêrse tristu întru căile lui.
18. Căile lui am văzut și am vindecat pre el și l-am mîngîiat pre el și am dat lui mîngîiêre adevărată,
19. Pace preste pace celor departe și celor aproape fiind". Și dzise Domnul: „Vindeca-voi pre ei.
20. Și cei strîmbi așa să vor învălui și a să odihni nu vor putea.
21. [7220]Nu iaste a să bucura celor necurați", dzise Dumnedzău.

Cap 58

1. „Strigă cu putêre și nu te scumpi, ca o trîmbiță înalță glasul tău și vestêște nărodului mieu păcatele lor și casei lui Iacov fărădălegile lor.
2. Pre mine den dzi în dzi mă cearcă și a cunoaște căile mêle poftesc, ca un nărod făcînd dreptate și județul Dumnedzăului lui nefiind părăsit, cer mie acum judecată dreaptă și a să apropiia de Dumnedzău poftesc,
3. Zicînd: „Ce căci am postit și n-ai văzut? Smerit-am sufletile noastre și n-ai cunoscut?". Pentru că întru dzilele posturilor voastre aflá-să voile voastre și pre toți cei de supt mîinile voastre ii împungeți.
4. Spre judecate și sfăzi postiți și bateți cu pumni pre cel smerit; pentru ce mie postiți, ca astăzi a să audzi întru strigare glasul vostru?
5. [7221]Nu acesta post eu am ales și dzi a smeri omul[7222] sufletul lui, nici dă vei îngîrjobi ca un belciug grumadzul tău și sac și cenușe vei aștêrne supt tine, nici așa vei chema post priimit.
6. Nu ca acesta post am ales", dzice Domnul. „Ci dăzleagă toată legătura strîmbătății, dăzleagă îndrăpniciile a sîlnicilor, schimbări trimite pre cei surpați întru slobodzire și toată ⌊a ta⌋[7223] adunare de scrisoare strîmbă sfărîmá-o.
7. [7224]Dimică la cel flămînd pîinea ta și pre săracii fără de strașină bagă-i în casa ta; dă vei vedea gol, îmbracă-l, și dentru rudele semințiiei tale să nu-i treci cu vedêrea.
8. Atuncea să va ivi de timpuriu lumina ta și cursurile tale de sîrgu vor răsări și vor mêrge înaintea ta dreptatea ta[7225] și mărirea lui Dumnedzău te va cuprinde pre tine.
9. Atuncea vei striga și Dumne-

dzău va ascul-

[illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

КЄФ. НѲ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

dzău va asculta pre tine; încă grăind tu, va zice: «Iată-s de faţă». Dă vei lua de la tine legătura şi hirotoniia[7226] şi graiul răpştirei

10. Şi vei da celui flămînd pîinea[7227] sufletului tău şi sufletul smerit vei sătura, atuncea va răsări întru întunêrec lumina ta şi întunêrecul tău – ca amiazăză.
11. Şi va fi Dumnedzăul tău cu tine împreună pururea şi te vei sătura în ce chip poftêşte sufletul tău şi oasele tale să vor îngrăşa şi vor fi ca o grădină îmbătîndu-să şi ca un izvor pre carele nu l-au părăsit apa; ⌊şi oasele tale ca iarba vor răsări şi să vor îngrăşa şi vor moşteni neamuri de neamuri⌋[7228].
12. [7229]Şi să vor zidi ţie cêle pustii vêcinice şi vor fi temeliile tale vêcinice în neamurile neamurilor şi te vei chema ziditoriul de îngrădiri şi cărările tale cêle pren mijloc le vei părăsi.
13. Dă vei întoarce piciorul tău de la sîmbete ca să nu faci voile tale întru dzua cea sfîntă şi vei chema sîmbetile gingaşe sfinte Dumnedzăului ⌊tău⌋[7230], nu vei rădica piciorul tău spre lucru, nici vei grăi cuvînt cu urgie dentru gura ta.
14. Şi vei fi nădăjduind pre Domnul şi te va sui pre tine preste bunătăţile pămîntului şi te va hrăni moştnenirea lui Iacov, tătîne-tău, pentru că gura Domnului au grăit ⌊acêstea⌋[7231].

Cap 59

1. [7232]Au nu poate mîna Domnului a mîntui? Au au îngreuiat urêchea lui ca să nu asculte?
2. Ce păcatele voastre usăbăsc între mijlocul vostru şi între mijlocul lui Dumnedzău şi pentru păcatele voastre au întorsu faţa despre voi, ca să nu vă miluiască.
3. [7233]Pentru că mîinile voastre pîngărite-s cu sînge şi dêgetile voastre – ⌊întru⌋[7234] păcate şi budzele voastre au grăit fărădălêgea şi limba voastră strîmbătate cugetă.
4. Nime grăiêşte drêpte, nici iaste judecată adevărată, nădăjduiesc pre cêle dăşarte şi grăiesc întru dăşert, [7235]căci nascu durêre şi fată fără dă lêge.
5. Oaă a aspidilor au spart şi pîndza păiajinului ţăs şi cela ce vrea den oaăle lor a mînca, zdrobindu-i vîrful, aflắ şi întru el vasiliscu.
6. Pîndza lor nu va fi ca haina, nici să vor îmbrăca întru faptele lor, pentru că faptele lor – fapte a fărălegii.
7. [7236]Şi picioarele lor spre vicleşug aleargă, sîrguitori a vărsa sînge, şi gîndurile lor – gînduri de la ucideri, zdrobire şi chinuire întru căile lor.
8. Şi calea păcii nu o ştiu şi nu iaste judecată întru căile lor, pentru că cărările lor stricate-s, carele urdină şi nu ştiu pace.
9. Pentru acêea dăpărtă-să judecata de la ei şi nu-i va apuca pre ei dreptatea; îngăduind ei lumina, li să făcu lor întunêrec, aşteptînd zori, întru fără hotar au îmblat.
10. Pipăi-vor ca orbii părêtele şi ca cînd n-are fi ochi vor pipăi ⌊şi⌋[7237] vor cădea întru amiazădzi ca întru miazănoapte, ca cînd ar muri.
11. Suspina-vor ca ursul şi ca porîmbiţa împreună vor mêrge; îngăduit-am judecată şi nu iaste mîntuire, dăparte s-au dăpărtat de la noi.
12. Pentru că multă-i a noastră fărădălêge înaintea ta şi păcatele noastre s-au împoncişat noao, pentru că fărădălegile noastre – întru noi şi strîmbătăţile noastre am cunoscut.
13. Păgîni ne-am făcut şi am minţit şi ne-am dăpărtat denapoia Dumnedzăului nostru; grăit-am strîmbe şi am neascultat, năşteam şi am cugetat de la inima noastră cuvinte strîmbe.
14. Şi am dăpărtat îndărăt judecata şi dreptatea dăparte-i dăpărtată.
15. Căci să cheltui întru căile lor adevărul şi pren cale dreaptă nu putea ca să treacă şi adevărul s-au rădicat şi au mutat cugetul ⌊lor⌋[7238] a înţelêge.
16. Şi văzu Domnul şi nu-i plăcu lui căci nu era judecată şi văzu şi nu era om şi socoti şi nu era cel ci să sprăjinească şi-i apărắ pre ei cu braţul lui şi cu milosteniia i-au întărit.
17. [7239]Şi îmbrăcă dreptatea ca dzeaoa şi puse miţurcă a mîntuirei preste cap şi să îmbrăcă haină de izbîndire şi văşmîntul lui,
18. Ca să răsplătească răsplătire, ocară nepriêtenilor.
19. Şi să vor tême cei de la apusuri numele Domnului şi cei de la răsăriturile soarelui numele cel slăvit, pentru că va veni ca un rîu sîlnic urgiia ⌊de la⌋[7240] Domnul, veni-va cu mînie.
20. [7241]Şi va veni pentru Sion cela ce mîntuiêşte şi va înturna necurăţiile de la Iacov.
21. Şi aceasta-i lor de cătră mine făgăduinţă”,

dzise

[illegible]

ΚΑΠ. Λ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22

ΚΑΠ. ΛΑ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]

dzise Domnul. „Duhul mieu carele iaste preste tine şi graiurile mêle carele am dat în gura ta nu vor lipsi dentru gura ta şi dentru gura seminţiei tale", ⌊pentru că⌋[7242] dzise Domnul, „de acum şi în vac.

Cap 60

1. Lumineadză-te, lumineadză-te, Ierusalime, pentru că vine lumina ta şi mărirea Domnului preste tine au răsărit.
2. Iată, întunêrec va acoperi pămîntul şi ceaţă preste limbi şi preste tine să va arăta Domnul şi mărirea lui preste tine să va ivi.
3. Şi vor mêrge împăraţi cu lumina ta şi limbi cu lucirea ta.
4. [7243]Rădică împregiur ochii tăi şi vezi adunaţi toţi fiii tăi, venit-au toţi fiii tăi de departe şi fêtele tale preste umere să vor rădica.
5. Atuncea vei vedea şi te vei veseli şi te vei spăminta şi te vei întrista cu inima, căci să va primeni la tine avuţiia mării şi a limbi şi năroade.
6. Şi vor veni ţie[7244] cerezi de cămile şi te vor acoperi pre tine cămilele Madiam şi Ghifar, toţi de la Sáva vor veni aducînd aur şi tămîie vor aduce ⌊şi piatră cinstită⌋[7245] şi mîntuitoriul Domnului vor binevesti.
7. ⌊Şi⌋[7246] toate oile Chidar să vor aduna ţie şi berbecii Naveoth veni-vor ţie şi să vor aduce priimite preste jirtăvnicul mieu şi casa rugii mêle să va mări.
8. ⌊Şi⌋[7247] cine-s aceştia, ca norii zboară şi ca porîmbiţele cu puii?
9. Pre mine ostroavele mă aşteptară şi vasele Tharsis dentîi, să aducă fiii tăi de departe şi argintul şi aurul lor împreună cu ei ⌊şi⌋[7248] pentru numele Domnului cel sfînt şi pentru că Sfîntul lui Israil mărit iaste.
10. Şi vor zidi cei striini de rudă zidurile tale şi împăraţii lor vor dvori ţie, pentru că pen mîniia mea te-am lovit pre tine şi pen milă te-am iubit pre tine.
11. [7249]Şi să vor dăşchide porţile tale pururea, dzua şi noaptea nu să vor închide, ca să să aducă cătră tine putêrea limbilor şi împăraţii lor aducîndu-să.
12. Pentru că limbile şi împăraţii carii nu vor sluji ţie vor pieri şi limbile cu pustiire să vor[7250] pustii.
13. ⌊Şi⌋[7251] mărirea Livánului cătră tine va veni, cu chiparis şi cu molidvu şi cu chedru împreună, să cinstească locul cel sfînt al mieu şi locul picioarelor mêle voi mări.
14. Şi vor mêrge cătră tine temîndu-să fiii celor ce au smerit pre tine şi te-au întărîtat pre tine şi te vei chema Cetatea Domnului, Siónul sfinţilor Israil.
15. Pentru căci te-ai făcut tu părăsită şi urîtă şi nu era cel ce ajută, şi te voi pune bucurie vêcinică a veseliei întru neamurile neamurilor.
16. Şi vei suge laptele limbilor şi avuţiia împăraţilor vei mînca şi vei cunoaşte că eu – Domnul, cel ce mîntuiesc pre tine şi cel ci te scoţ pre tine, Dumnedzăul Israil.
17. Şi pentru aramă aduce-ţi-voi aur şi pentru hier aduce-ţi-voi argint şi pentru lêmne aduce-ţi-voi aramă şi pentru pietri – fier şi voi da pre boiêrii tăi întru pace şi pre socotitorii tăi întru dreptate.
18. Şi nu să va audzi încă strîmbătate întru pămîntul tău, nici sfărîmare, nici chinuire întru hotarele tale, ce să va chema Mîntuitoriul zidurile tale şi porţile tale – Cioplitură.
19. [7252]Şi nu va mai fi ţie încă soarele spre lumina dzilei, nici răsăritul lunei va lumina noaptea ta, ce va fi ţie Domnul lumină vêcinică şi Dumnedzău – mărirea ta.
20. Pentru că nu va apune soarele ţie şi luna ţie[7253] nu va lipsi, pentru că va fi ţie Domnul lumină vêcinică şi să vor împlea dzilele plîngerii tale.
21. Şi nărodul tău tot dreptu şi pren vac vor moştneni pămîntul, păzind răsăditura, faptele mîinilor oamenilor lui spre mărire.
22. Cel împuţinat fi-va întru mii şi cel mai mic întru limbă mare; eu, Domnul, după vrême aduna-i-voi pre ei".

Cap 61

1. Duhul[7254] Domnului preste mine, pentru care lucru m-au unsu pre mine a binevestui săracilor; trimis-au pre mine a vindeca pre cei înfrînţi la inimă, a striga celor robiţi iertare şi celor orbi vedêre,[7255]
2. A chema an Domnului priimit şi dzi de răsplătire, [7256]a mîngîia pre toţi ceia ce plîngu.
3. Să dea la ceia ce plîngu Siónul, să dea lor mărire pentru cenuşe, unsoare de veselie celor ce plîngu, înfrîmseţare mărirei pentru duhul trîndăviei; şi să vor chema neamuri a dreptăţii, răsăditura Domnului spre mărire.
4. [7257]Şi vor zidi pustiile

vêcinice

[illegible]
[illegible]
5 Ши [illegible]
6 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible] Пентрꙋ [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible] Ши
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible] Пентрꙋ [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

П Кап. ѯв.

1 Пентрꙋ [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
4 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
[illegible] Пентрꙋ [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible] Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] Пентрꙋ [illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] Пентрꙋ [illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 12
[illegible]
[illegible]

Ч Кап. ѯг.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Пентрꙋ [illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] Ши [illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]

vêcinice, pustiite fiind mainte le vor rădica şi vor înnoi cetăţi pustii, pustiile la neamuri.

5. Şi vor veni striini de neam păscînd oile tale şi striini de fêl plugari şi viêri.

6. Şi voi preuţii Domnului veţi chema, slujitori Dumnedzăului nostru grăi-să-va voao, vîrtutea limbilor veţi mînca de tot şi cu avuţiia lor veţi minuna.

7. Aşa de-al doilea vor moşteni pămîntul şi veselie vêcinică – preste capul lor.

8. „Pentru că eu sînt Domnul, cela ce iubăsc dreptatea şi urăsc jahul den strîmbătate şi voi da truda lor drepţilor şi făgăduinţă vêcinică voi pune lor".

9. Şi să va cunoaşte întru limbi sămînţa lor şi fiii lor în mijlocul năroadelor; tot carele va vedea pre ei va cunoaşte pre înşi, căci aceştia-s sămînţă blagoslovită de Dumnedzău.

10. ⌊Şi⌋[7258] cu veselie să vor veseli pre Domnul. Bucure-să sufletul mieu pre Domnul, pentru că îmbrăcă pre mine haină de mîntuire şi cămaşe de veselie; [7259]ca unui mire puse mie mitră şi ca pre o mireasă mă podobi cu podoabă.

11. Şi ca un pămînt crescînd floarea ei şi ca o grădină săminţele lui răsar, aşa va răsări Domnul Domnul dreptate şi bucurie înaintea a toate limbile.

Cap 62

1. Pentru Sion nu voi tăcea şi pentru Ierusalim nu voi părăsi, pînă unde va ieşi ca o lumină dreptatea mea şi mîntuitoriul mieu ca o făclie va arde.

2. Şi vor vedea limbile dreptatea ta şi toţi împăraţii mărirea ta şi va chema pre tine numele tău cel nou, carele Domnul va numi pre el.

3. Şi vei fi cunună a frîmsêţei întru mîna Domnului şi diademă a împărăţiei întru mîna Dumnedzăului tău.

4. Şi nu încă te vei chema Părăsită şi pămîntul tău nu să va chema încă Pustiiu, pentru că ţie să va chema Voia mea şi pămîntul tău, Lăcuit, căci va binevrea Domnul întru tine, căci pămîntul tău să va lăcui împreună.

5. Şi ca cînd ar lăcui tinerel cu ficioară, aşa vor lăcui fiii tăi împreună cu tine, şi va fi în ce chip să va veseli mirele pen mireasă, aşa să va veseli Domnul spre tine.

6. Şi preste zidurile tale, Ierusalim, pus-am străjari toată dzua şi toată noaptea, carii pînă la săvîrşit nu vor tăcea pomenind pre Domnul, pentru că nu iaste cu voi de potrivă.

7. Dă te vei otprăvui, Ierusalime, şi vei face înălţare pre pămînt,

8. Jurắ-să Domnul asupra drêptei lui şi asupra vîrtutei braţului lui: „⌊Şi⌋[7260] dă voi da încă grîul tău şi mîncările tale vrăjmaşilor tăi şi dă vor bea încă fiii striini vinul tău, preste carele ai ostenit,

9. Ce numai ceia ce le-au adunat vor mînca pre iale şi vor lăuda pre Domnul şi ceia ce le-au adunat bea-vor pre iale întru odăile cêle sfinte ale mêle".

10. [7261]Mêrgeţi pren porţile mêle şi cale faceţi nărodului mieu şi pietrile ⌊cêle⌋[7262] den cale lepădaţi-le, rădicaţi semnu la limbi!

11. Pentru că, iată, Domnul au făcut audzit pînă la marginea pămîntului: [7263]„Dziceţi fêtei Sion: «Iată, mîntuitoriul ţie vine, avînd a sa plată cu el, şi lucrul lui – înaintea fêţei lui»".[7264]

12. Şi va chema pre el Nărod sfînt mîntuit de Domnul şi tu te vei chema Cercată cetate şi nu Părăsită.

Cap 63

1. Cine-i acesta carele au venit de la Edom, roşaţa hainelor de la Vosor? Acesta înfrîmsăţat întru podoaba lui, cu silă cu vîrtute: „Eu vorbăscu dreptate şi judeţul mîntuirei".

2. [7265]Pentru căci hainele tale îs roşii şi îmbrăcăminţele tale – ca de la un teasc călcat?

3. „Plin de călcată şi dentru limbi nu iaste om cu mine şi i-am călcat pre ei cu mîniia mea şi-i zdrobii pre ei ca pămîntul şi aduş ⌊pre ei⌋[7266] sîngele lor la pămînt [7267]şi toate îmbrăcămintele mêle am pîngărit.

4. Pentru că zi de răsplătire le veni asupra lor şi anul răscumpărării iaste de faţă.

5. Şi căutaiu, şi nu era ajutor, şi socotiiu, şi nime nu sprăjiniia, şi i-au izbăvit pre ei braţul mieu şi mîniia mea sosi.

6. Şi aduş sîngele lor la pămînt şi-i stropşii pre ei cu mîniia mea".

7. Mila[7268] Domnului pomeniiu, bunătăţile Domnului, întru toate carele noao răsplăteşte; Domnul – judecător bun casei lui Israil, aduce noao după mila lui şi după[7269] mulţimea dreptăţii lui.

8. Şi dzise: „Nu – nărodul mieu? Fii nu vor nebăga în samă". Şi să făcu lor spre mîntuire.

9. Dentru tot năcazul lor nu sol, nici înger,

ce sîngur

[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΞΔ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΞΕ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]

ce sîngur ⌊Domnul⌋[7270] au mîntuit pre ei, pentru că iubêşte pre ei şi să scumpêşte de ei; el au răscumpărat pre ei şi i-au luat pre ei[7271] şi înălţă pre ei toate dzilele vacului.

10. Şi ei nu ascultară şi întărîtară Duhul cel sfînt al lui; şi să înturnắ lor Domnul spre vrajbă ⌊şi⌋[7272] el au bătut pre ei.
11. Şi au pomenit dzilele vêcinice: [7273]unde-i cela ce au suit den pămînt pre păstoriul oilor? Unde-i cela ce au pus întru ei Duhul cel sfînt?
12. Cela ce au adus cu dreapta pre Moisí, braţul mărirei lui? ⌊Aşa au adus nărodul tău⌋[7274]; întări-să apa de către faţa lui, să facă lui nume vêcinic.
13. Adusu-i-au pre ei pren beznă ca pre un cal pren pustiiu, şi n-au ostenit,
14. Şi ca dobitoacele pren cîmpu; pogorî-să Duh de la Domnul şi-i poveţi pre ei; aşa ai adus pre nărodul tău, ca să faci ţie nume de slavă.
15. [7275]Întoarce-te dentru cer şi vezi dentru casa cea sfîntă a ta şi mărirea ta; unde iaste rîvnirea ta şi vîrtutea ta? Unde iaste mulţimea milei tale şi îndurările tale, că ai suferit pre noi?
16. Pentru că tu eşti părinte noao, căci Avraam n-au cunoscut pre noi şi Israil nu ne-au ştiut pre noi; ce tu, Doamne, părintele nostru, mîntuiêşte-ne pre noi; de-nceput numele tău preste noi iaste.
17. Ce ne-ai rătăcit pre noi, Doamne, dentru calea ta? Învîrtoşat-ai inimile noastre ca să nu ne têmem de tine? Întoarnă-te pentru robii tăi şi pentru fêliurile moştnenirei tale.
18. Pentru ca puţin să moştenim măgura cea sfîntă a ta, nepriêtenii noştri călcară sfinţeniia ta.
19. Făcutu-ne-am ca de-nceput, cînd n-ai stăpînit noao, nici s-au chemat numele tău preste noi.

Cap 64

1. Dă vei dăşchide ceriul, cutremur va apuca de către tine munţii ⌊şi⌋[7276] să vor topi,
2. În ce chip ceara de către ⌊faţa⌋[7277] focului să topêşte şi va arde de tot foc pre vrăjmaşi şi arătat va fi numele Domnului întru vrăjmaşi, de către faţa ta limbile să vor turbura.
3. Cînd faci cêle[7278] slăvite, cutremur va apuca de către tine munţii.
4. [7279]Den vac n-am audzit, nici ochii noştri au văzut Dumnedzău afară den tine şi faptele tale carele vei face celor ce îngăduiesc pre tine milă.
5. Pentru că va întîmpina la cei ce îngăduiesc şi la cei ce fac ce-i dreptu şi căilor tale vor pomeni. Iată, tu te-ai mîniiat, şi noi am greşit, pentru acêea am rătăcit.
6. Şi ne-am făcut ca nişte necuraţi toţi noi, ca o cîrpă a ceia ce are pre sine – toată dreptatea noastră şi am cursu ca frundzele pentru fărădălegile noastre; aşa vîntul ne va duce pre noi.
7. Şi nu iaste cela ce va chema numele tău şi cel ce au pomenit să să ţie de tine, că ai întorsu faţa ta de către noi şi ne-ai dat pre noi pentru păcatele noastre.
8. Şi acum, Domnul, părinte noao – tu, şi noi – tină, faptu mîinilor tale toţi.
9. [7280]Nu te urgisi noao foarte şi nu în vrême să pomeneşti păcatelor noastre. Şi acum caută, Doamne, că nărodul tău – toţi noi.
10. Cetatea sfîntului tău făcutu-s-au pustie, Siónul ca un pustii s-au făcut, Ierusalim spre blăstăm.
11. Casa sfinţeniia noastră şi mărirea carea au blagoslovit părinţii noştri s-au făcut arsă de foc şi toate cêle slăvite a noastre au căzut.
12. Şi preste toate acêstea suferit-ai, Doamne, şi ai tăcut şi ne-ai smerit pre noi foarte.

Cap 65

1. [7281]„Arătat fuiu la ceia ce pre mine nu cearcă, aflaiu-mă la ceia ce pre mine nu mă întreba, dziş: «Iată, sînt» la limbă carii n-au chemat numele mieu.
2. Întins-am mîinele mêle toată dzua către nărod neascultător şi priceav, carii n-au mersu pre cale adevărată, ce denapoia păcatelor lor.
3. Nărodul acesta ce mă întărîtă pre mine înaintea mea pururea, aceştia tămîiadză[7282] întru grădini şi tămîiadză preste lêspedzi ⌊demonilor carii nu sînt⌋[7283];
4. Şi întru mormînturi şi întru peşteri dormu pentru visuri, ceia ce mănîncă carne de porcu şi zama jirtvelor, pîngărite – toate vasele lor,
5. Ceia ce zic: «Departe de la mine, nu te apropiia la mine, căci curat sînt»; acesta-i fumul mîniei mêle, foc arde întru îns toate dzilele.
6. Iată,

iaste

[illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

КАП. КS

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

iaste scris înaintea mea: nu voi tăcea pînă unde voi răsplăti și voi răsplăti la sînul lor păcatele lor și a părinților lor”, dzice Domnul, „carii au tămîiat preste[7284] măguri și preste munți m-au ocărît pre mine; da-voi înapoi lucrurile lor la sînul lor”.

7. Așa dzice Domnul: „În ce chip să va afla bobița[7285] întru strugur și vor grăi să nu strice pre ea, căci blagoslovenie iaste întru el, așa voi face pentru cela ce-mi slujêște mie, pentru acêea nu voi piêrde pre toți.

8. Și voi scoate cea den Iacov sămînță și cea den Iúda și va moștneni muntele cel sfînt al mieu și vor moșteni aleșii miei și robii miei ⌊și⌋[7286] vor lăcui acoló.

9. Și vor fi întru dumbravă odăi de turme și Valea Ahor spre odihna cirezilor nărodului mieu, carii au cercat pre mine.

10. Și voi, ceia ce m-ați lăsat pre mine și ați uitat muntele cel sfînt al mieu și gătiți diavolului masă și împleți nărocului turnare,

11. Eu voi da pre voi spre sabie, toți cu junghêre veți cădea, [7287]căci am chemat pre voi și n-ați ascultat, grăit-am și ați trecut cu auzul și ați făcut răul înaintea mea și carele nu vream ați ales”.

12. [7288]Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Iată, ceia ce slujesc mie vor mînca, și voi veți flămîndzi; iată, ceia ce slujesc mie vor bea, și voi veți însăta.

13. Iată, ceia ce slujesc mie să vor bucura[7289] cu veselie, și voi veți rușina.

14. Iată, ceia ce slujesc mie să vor bucura cu veselie, și voi veți striga pentru durêrea inimii voastre și de zdrobirea duhului vostru veți văieta-vă.

15. Pentru că veți părăsi numele vostru spre săturare celor aleși mie și pre voi va omorî Domnul și celor ce slujesc mie să va chema nume nou,

16. Carele să va blagoslovi preste pămînt, pentru că vor binecuvînta pre Dumnedzău cel adevărat și cei ce jură preste pămînt jură pre Dumnedzău cel adevărat; pentru că vor uita năcazul cel dentîi și nu să va sui preste inima lor.

17. [7290]Pentru că va fi ceriul nou și pămîntul nou și nu vor meni celor de mainte, nici va veni preste inima lor,

18. Ce veselie și bucurie vor afla întru ea căci, iată, eu fac bucurie Ierusalímului și pre nărodul mieu[7291] veselie.

19. Și mă voi bucura preste Ierusalim și mă voi veseli preste nărodul mieu și nu încă să va audzi întru îns glas de plîngere, nici glas de strigare,

20. Nici să va face încă acoló făr ă de vrême și bătrîn carele nu va împlea vrêmea lui, pentru că va fi cel tînăr de 100 de ai și cel ce va muri, păcătosul, de 100 de ani ⌊și⌋[7292] blăstămat va fi.

21. Și vor zidi case și ei vor lăcui înlontru și vor prea răsădi vii și ei vor mînca roadele lor ⌊și vinul vor bea⌋[7293].

22. Și nu vor zidi și alții vor lăcui și nu vor răsădi și alții vor mînca, pentru că după zilele lemnului vieții fi-vor zilele nărodului mieu, pentru că lucrurile ostenêlelor lor vor[7294] vechí.

23. Iară cei aleși ai miei nu vor osteni întru dășert, nici vor face ficiori spre osîndă[7295], căci sămînță blagoslovită de Dumnedzău iaste și fiii lor împreună cu ei ⌊vor fi⌋[7296].

24. [7297]Și va fi mai nainte decît a strigarea ei, eu voi asculta lor; încă grăind ei, voi dzice: «Ce iaste?».

25. [7298]Atuncea lupii și mieii să vor paște împreună și leul ca boul va mînca paie și șarpele – pămînt, ca pîinea; nu vor face strîmbătate, nici vor strica preste măgura cea sfîntă a mea”, dzice Domnul.

Cap 66

1. [7299]Așa dzice Domnul: „Ceriul mie – scaun și pămîntul – supt-picioare picioarelor mêle; care casă veți să-mi zidiți mie[7300]? Și carele-i locul odihnirei mêle?

2. Pentru că toate acêstea le-au făcut mîna mea și sînt ale mêle toate acêstea”, dzice Domnul. „Și preste carele voi privi, fără numai prespre cel smêrin și lin și ce să tremură de[7301] cuvintele mêle.

3. Iar cel fără lêge, cela ce-mi junghe mie vițăl – ca cela ce bate om, și cela ce jirtvuiêște den turmă – ca cela ce ucide cîine; și cela ce aduce fănină de grîu – ca sînge de porcu, cela ce dă tămîie spre pomenire – ca cel ce blastămă; și ei au ales căile lor și urîciunile lor ⌊carele⌋[7302] sufletul lor au voit.

4. Și eu voi alêge batjocuriile lor și păcatele lor voi răsplăti lor, [7303]căci am chemat pre ei și n-au ascultat pre mine, grăit-am și n-au ascultat[7304] și au făcut răul înaintea mea și carele n-am vrut au ales”.

5. Ascultați cuvintele Domnului, ceia ce tremură cuvîntul lui, dziceți „frații noștri” celor ce urăscu pre voi și să oțărăsc de voi[7305], pentru ca[7306] numele să să mărească și să va arăta întru veseliia lor și aceia să

vor rușina

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24

ІЕРЕМІА

КАП. А̃

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8

vor ruşina.

6. Glasul strigării den cetate – glas den bisêrică, glasul Domnului răsplătind răsplătire, ce-s împoncişi.
7. Mai nainte de a naşte cêea ce chinuiêşte, mainte de ce a veni durêrea chinurilor, fugí şi născu făt.
8. Cine au audzit ca aceasta? Şi cine au vădzut aşa? [7307]Dă au chinuit pămîntul întru o dzi sau de au născut limbă deodată, căci au chinuit şi au născut Sion copiii ei?
9. „Şi eu am dat aşteptarea aceasta şi n-au pomenit pre mine", dzise Domnul. „Şi, iată, eu născătoare şi stearpă te-am făcut", dzise ⌊mie⌋[7308] Dumnedzăul tău.
10. Veselêşte-te, Ierusalim, şi faceţi nedêie[7309] întru ea toţi ceia ce iubiţi pre însă şi cei ce lăcuiţi pre însă; bucuraţi-vă împreună cu ea toţi cu bucurie cîţi plîngeţi preste el.
11. Pentru ca să sugeţi şi să vă săturaţi de ţîţa mîngîierii ei[7310], pentru ca sugînd să vă dăsfătaţi de la întrarea mărirei ei[7311].
12. Căci acêstea dzice Domnul: „Iată, eu voi pleca spre ei ca un rîu al păcii şi ca un pîrîu înecînd mărirea limbilor; copiii lor preste umăr să vor rădica şi preste genunchi să vor mîngîia.
13. Ca cînd pre neştine maica are mîngîia, aşa şi eu voi mîngîia pre voi şi în Ierusalim veţi mîngîia.
14. Şi veţi vedea şi să va veseli inima voastră şi oasele voastre ca iarba vor crêşte şi cunoscută va fi mîna Domnului celor ci să tem de el şi va înfricoşa pre cei ce-s neascultători.
15. Pentru că, iată, Domnul ca focul va veni şi ca volbura – carăle lui, ca să dea cu mînie izbîndire şi dăpărtarea lui cu pară de foc.
16. Pentru că cu focul Domnului să va judeca tot pămîntul şi cu sabiia lui – tot trupul; mulţi răniţi vor fi de Domnul.
17. Ceia ci să sfinţesc şi să curăţesc la grădini şi în tinzi[7312], mîncînd carne de porcu şi urîciunile şi şoarecile deodată să vor mistui", dzise Domnul.
18. „Şi eu faptele lor şi gîndul lor ⌊ştiu şi eu⌋[7313] viu a aduna toate limbile şi fêliurile[7314] şi vor veni şi vor vedea mărirea mea.[7315]
19. Şi voi lăsa preste ei semnu şi voi trimite dentru înşii mîntuiţi la striini ⌊la⌋[7316] Tharsis şi Fud şi Lud şi Mosoh şi la Thóvel şi în Ţara Grecească şi la ostroavele cêle departe, carii n-au audzit numele mieu, nici au văzut mie mărirea.
20. Şi vor vesti mărirea mea întru limbi şi vor aduce pre fraţii voştri dentru toate limbile dar Domnului, cu cai şi cară, cu năsílii de muşcoi cu umbrare, la sfînta cetate a Ierusalimului", ⌊şi⌋[7317] dzise Domnul, „ca cînd are aduce fiii lui Israil jirtvele lor mie cu veselie, cu cîntări la casa Domnului.
21. Şi dentru ei voi lua preuţi şi leviţi", dzise Domnul.
22. [7318]„Pentru că, în ce chip iaste ceriul nou şi pămîntul nou, carele eu fac, rămîne înaintea mea", zice Domnul, „aşa va sta sămînţa voastră şi numele vostru.
23. Şi va fi, lună de lună şi sîmbătă de sîmbătă va veni toată limba a să închina înaintea mea în Ierusalim", dzise Domnul.
24. „Şi vor ieşi şi vor vedea ciolanile oamenilor celor ce au ieşit den porînca mea, [7319]pentru că viêrmele lor nu va muri şi focul lor nu să va stinge şi vor fi spre vedêre la tot trupul".

Ieremía

Cap 1

1. Cuvîntul lui Dumnedzău, carele s-au făcut pre Ieremía cel al lui Helchía, den preuţi, carele lăcuia în Anathóth, în Pămîntul lui Veniamin.
2. Cum să făcu cuvîntul lui Dumnedzău către însul, întru dzilele Iosíei, ficiorul Ammon, împăratul Iúdei, an al treisprăzêcelea întru împărăţiia lui.
3. Şi fu întru dzilele lui Ioachim, fiiului Iosíei, împăratului Iúdei, pînă la 11 an a lui Sedechía, fiiului Iosíei, împăratului Iúdei, pînă la robimea Ierusalimului, întru în al cincilea lună.
4. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
5. „Mai nainte de a te frămînta[7320] în pîntece ştiu pre tine; şi mainte de ce ai ieşit den zgău te-am sfinţit pre tine, proroc spre limbi te-am pus pre tine".
6. Şi dziseş: „Cela ce eşti, Despuitoare Doamne, iată, nu ştiu a grăi, căci tînăr eu sînt".
7. Şi dzise Domnul către mine: „Nu zice că «Tînăr eu sînt», căci către toţi carii te voi trimite mêrge-vei şi după toate cîte voi porînci[7321] ţie vei grăi.
8. Să nu te temi de către

фацалѡ, къ пре нꙋмꙋ тине сѫнт ка съ те
9 скоⷮ пре тине, зиⷭ Дмнꙋлъ. Ши тинсе Дмнꙋлъ мѫ
на лꙋи ши сѫ атинсе де гꙋра мѣ.
10 Ши зисе Дмнꙋлъ кѫтрѫ мине: Ꙗтѫ дат-ам
кꙋвинтеле меле ла тине ꙟ гꙋра та. Ꙗтѫ пꙋсꙋ-те-ам
астъзи пре тине престе лимби ши престе ꙟпърѫцїи,
ка съ дезрѫдъчинезь ши съ сѫпи ши съ перзи
ши съ стрици, ши съ зидеши ши съ ръсъдеши.
11 Ши фꙋ кꙋвѫнтꙋл Дмнꙋлꙋи кѫтрѫ
мине зикѫнд: Че вези тꙋ Иеремие? Ши зиш: Тоⷪ
12 ꙗг де нꙋк. Ши зисе Дмнꙋлъ кѫтрѫ мине: Бине
аи възꙋт, пентрꙋ къ вѫрегхѣ-вои престе кꙋвин-
13 теле меле ка съ ле фак пре еле. Ши фꙋ кꙋвѫнтꙋл
Дмнꙋлꙋи а доаꙋа ѡарѫ кѫтрѫ мине зикѫнд: Че
вези тꙋ? Ши зиш: Ꙋн кꙋптор ардзѫнд ши фаца лꙋи
ден фаца кривецꙋлꙋи.
(Ши зисе Дмнꙋлъ кѫтрѫ мине: Де кѫтрѫ
а дзи де фаца кривецꙋлꙋи.)
14 Ши зисе кѫтрѫ мине: Де кѫтрѫ фаца кри-
вецꙋлꙋи се ва ꙟцеңде ръꙋл престе тоци кѫци лъ-
15 кꙋеск пѫмѫнтꙋл. Пентрꙋ къ ꙗтѫ еꙋ
кием тоате ꙟпърѫцїиле (пъмѫнтꙋлꙋи) де-
ла кривѣц, зиⷭ Дмнꙋлъ, ши вор вени ши вор пꙋне
фиеще кареле скаꙋнꙋл сѣꙋ престе ꙟтраре порци-
лор Иерꙋсалимꙋлꙋи, ши престе тоате
зидꙋриле лꙋи пре ꙟпрецюрꙋл, ши престе тоате
16 четѫциле Иꙋдеи. Ши вои грѫи кѫтрѫ ꙟнши
кꙋ жꙋдецꙋ престе тоатъ рѫꙋтатѣ лор,
кѫчи м-аꙋ пърѫсит пре мине, ши аꙋ тѫмѫꙗт
дꙋмнезѣи стреини, ши с-аꙋ ꙟкинат лꙋкрꙋри-
17 лор мѫинилор лор. Ши тꙋ ꙟнчинџе мижлоꙋл тъꙋ
ши те скоалъ, ши зи кѫтрѫ ей тоате кѫте еꙋ
воꙋ порѫнчи ţie. Нꙋ те теме де фаца лор
нечи съ те ꙟнфрикошезь ꙟнаинтѣ ло-
(р, къ кꙋ тине сѫнт ка съ те скоⷮ пре тине, зи-
18 се Дмнꙋлъ). Ꙗтѫ пꙋсꙋ-те-ам пре тине астъзи ка
о четате тари ши ка ꙋн стѫлп де фер, ши ка
ꙋн зид де арамъ таре, ла тоци ꙟпъраци Иꙋ-
деи ши ла боꙗрии лꙋи, ши ла преѡцїи лꙋи, ши
19 ниѡдатѫ пѫмѫнтꙋлꙋи. Ши вор да рѫзбоꙋ
пре тине, ши нꙋ вор пꙋтѣ ꙟпротива та,
пентрꙋ къ кꙋ тине сѫнт еꙋ ка съ те скоⷮ пре тине,
зисе Дмнꙋлъ.

КАП. В.

1 Ши зисе: Аша зиче Дмнꙋлъ.

Помениꙋ-м-ам де мила тинерецелор тале, ши де дра-
гостѣ де ꙟпреѫнъ, ка съ мерӂи тꙋ дꙋпъ Сфѫнтꙋл 2
Ісраил, зисе Дмнꙋлъ. Сфѫнт Ісраил Дмнꙋлꙋи,
ꙟнчепътꙋра родꙋрилор лꙋи. Тоци кѫци мѫнѫнкѫ 3
пре ел вор грешѝ, рѫле вор вени престе ей, зи-
се Дмнꙋлъ. Аскꙋлтаци кꙋвѫнтꙋл Дмнꙋлꙋи касѫ лꙋи 4
Ꙗкѡв, ши тоате семинцїиле касей лꙋи Ісраил.
Аша зиче Дмнꙋлъ: Че аꙋ афлат пъринций воштри 5
ꙟ мине грешалъ, кѫ с-аꙋ депъртат де
престе мине, ши аꙋ мерс дꙋпъ деşартеле
лор ши с-аꙋ фѫкꙋт деşарци? Ши 6
нꙋ зисерѫ: Ꙋнде ѥсте Дмнꙋлъ карѣ не-аꙋ скоⷭ
пре ной дин пѫмѫнтꙋл Ѥӂиптꙋлꙋи, карѣ не-аꙋ
поварѫцꙋит пре ной ꙟ пꙋстиѥ, ꙟ пѫмѫнт
неꙋмблат ши нелꙋкрат, ꙟ пѫмѫнт фѫрѫ
де апъ ши фѫрѫ роадъ, ꙟ пѫмѫнт пре карѣ
нꙋ ꙋмбла (пре дѫнсꙋл) ниме, ши нꙋ лъкꙋ-
ѧ ѡм аколо. Ши ам адꙋс пре вой 7
ла Кармил, ка съ мѫнкаци родꙋриле лꙋи, ши
бꙋнѫтѫциле лꙋи, ши аци интрат, ши аци спꙋркат
пѫмѫнтꙋл меꙋ, ши моштенирѣ мѣ аци пꙋс
спре ꙋрѫчꙋне. Преѡцїи нꙋ зисерѫ: Ꙋнде ѥсте 8
Дмнꙋлъ? Ши чеи че ціннѣꙋ лѣџѣ нꙋ м-аꙋ щиꙋт
пре мине, ши пъсторїи нелеӂꙋиеск асꙋпра
мѣ, ши пророчїи пророчиѣꙋ ꙟ Ваал, ши
дꙋпъ непотрива фолосꙋ мерсѣрѫ. Пентрꙋ 9
ачѣя ꙟкъ вои ӂꙋдека кꙋ вой, зисе Дмнꙋ-
лъ, ши кꙋ фечорїи фечорилор воштри вои жꙋдека.
Кѫ трѣчеци ла ѡстроаѣле Хетїим 10
ши вѣдеци, ши ла Кедар тримитеци, ши ꙟ-
целеӂеци фоарте, ши ведеци де с-аꙋ фѫкꙋт аша
чѣва. Де-шꙋ скимба нѣмꙋрили дꙋмнезеи лор, 11
ши ачеиа нꙋ сѫнт дꙋмнезеи. Ꙗр нѣмꙋл меꙋ ші-аꙋ скимбат
мѫрирѣ лꙋи, де чѣ че нꙋ ле ва фолоси.
Спѫимѫнтатꙋ-с-аꙋ черюл прѣ ачаста, ши с-аꙋ ꙟфриошат 12
(пѫмѫнтꙋл) фоарте, зисе Дмнꙋлъ.
Кѫ доаꙋѫ рѫле аꙋ фѫкꙋт нѣмꙋл меꙋ: пре 13
мине м-аꙋ пърѫсит, извѡрꙋл апеи вии, ши
с-аꙋ сѫпат лор пꙋцꙋри съпате, каре нꙋ вор
пꙋтѣ апъ цинѣ. Аꙋ дꙋ ѥсте Ісраил? 14
Аꙋ нѫскꙋт ѥсте? Пентрꙋ че с-аꙋ фѫкꙋт прадъ?
Престе ел рѣкнеаꙋ леꙋ, ши дедерѫ 15
гласꙋл лор, ши аꙋ пꙋс пѫмѫнтꙋл лꙋи
ꙟ пꙋстии, ши четѫциле лꙋи съ рѫсипирѫ
нефинд лъкꙋиторї. Ши фечорїи Мемфїи ши Тафни 16
ачонтїи

fața lor, căci împreună cu tine eu sînt, ca să te scoț pre tine“, dzice Domnul.

9. Și întinse mîna lui cătră mine și să atinse de gura mea; și dzise Domnul cătră mine:

10. [7322]„Iată, am dat cuvintele mêle la gura ta; iată, pusu-te-am astăzi preste limbi și preste împărății a dăzrădăcina și de tot a săpa și a răsîpi și de iznoavă a zidi și de tot a răsădi”.

11. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd: „Ce tu vezi, Ieremío?”. Și dziș: „Toiag[7323] de nuc”.

12. Și dzise Domnul cătră mine: „Bine ai văzut, pentru căci am privegheat eu preste cuvintele mêle, ca să le fac pre iale”.

13. Și să făcu cuvîntul Domnului de-al doilea cătră mine, dzicînd: „Ce tu vezi?”. Și dziș: „Căldare dedesupt arzînd eu văz și fața lui — de cătră fața crivățului”. ⌊Și dzise Domnul cătră mine: „Pentru că să vor ațîța rêlele de cătră fața crivățului”.⌋[7324]

14. Și dzise cătră mine: „[7325]De cătră fața crivățului să vor ațîța rêlele preste toți ceia ce lăcuiesc pămîntul.

15. Pentru căci, iată, eu chem într-un loc toate împărățiile ⌊pămîntului⌋[7326] de la crivăț”, dzice Domnul, „și vor veni și vor pune fieștecarele scaunul lui preste înaintea ușilor porților Ierusalímului și preste toate zidurile cêle împrejurul lui și preste toate cetățile Iudei[7327].

16. Și voi grăi cătră înșii cu județ preste toată răotatea lor, în ce chip m-au părăsit pre mine și au jirtvuit la dumnedzăi striini și s-au închinat la faptele mîinelor lor.

17. Și tu încinge mijlocul tău și te scoală și dzi cătră ei toate cîte voi porînci ție. Să nu te temi de cătră fața lor, nici să te înfricoșezi înaintea lor, ⌊căci cu tine sînt, ca să te scoț pre tine“, dzice Domnul.⌋[7328]

18. [7329]„Iată, te-am pus pre tine întru dzua de astăzi ca o cetate tare și ca un zid de aramă tare la toți împărații Iúdei și la boiêrii lui și la preuții lui și la nărodul pămîntului.

19. Și vor da război spre tine și nu vor putea cătră tine, pentru căci cu tine eu sînt, ca să te scoț pre tine“, dzice Domnul.

Cap 2

1. Și dzise: „Acêstea dzice Domnul:

2. Pomenii mila tinerêțelor tale și dragostei săvîrșirei tale, ca să urmezi tu la sfîntul Israil”, dzice Domnul.

3. Sfînt Israil, Domnului — începătura roadelor lui! Toți ceia ce mănîncă pre el vor greși, rêle vor veni preste înșii“, dzice Domnul.

4. Audziți cuvîntul Domnului, casa lui Iacov și toată seminția casei lui Israil!

5. Acêstea dzice Domnul ⌊Domnul[7330]⌋[7331]: „Ce au aflat părinții voștri întru mine greșală, că s-au dăpărtat departe de la mine și au mersu denapoia celor întru dășert și să dășertară?

6. Și nu dziseră: «Unde iaste Domnul, cela ce ne-au scos pre noi den Pămîntul Eghíptului, cela ce ne-au povățuit pre noi întru pustiiu, întru pămînt neispitit și necălcat, întru pămînt fără de apă și fără de roadă, întru pămînt carele n-au îmblat întru el bărbat ⌊nimic⌋[7332] și n-au lăcuit om acoló?»

7. Și v-am băgat pre voi la Carmil ca să mîncați voi roadele lui și bunătățile lui; și ați întrat și ați pîngărit pămîntul mieu și moștnenirea mea ați pus spre urîciune.

8. Preuții nu dziseră: «Unde iaste Domnul?» Și cei ci să ținea de lêge nu mă știia pre mine și păstorii necurați era cătră mine și prorocii prorociia ii Vaal și denapoia a fără de folos au mersu.

9. Pentru acêea încă mă voi judeca cătră voi”, dzice Domnul, „și cătră fiii fiilor noștri mă voi judeca.

10. Căci trêceți la ostroavele[7333] hettiim și vedeți. Și la Chidar trimiteți și socotiți foarte și vedeți de s-au făcut ca acêstea,

11. Să[7334] vor primeni limbile dumnedzăii lor și aceștia nu-s dumnedzăi; iar nărodul mieu primeni mărirea lui, dentru carea nu să vor folosi.

12. Întristă-să ceriul pre aceasta și să îngrozi ⌊pămîntul⌋[7335] cît de mult foarte”, dzice Domnul.

13. „Căci doao ⌊și⌋[7336] viclêne făcu nărodul mieu: pre mine mă părăsiră, izvorul apei vieții, și săpară șie gropi surpate, carele nu vor putea apă a ținea.

14. Au rob iaste Israil, au născut den casă iaste? Pentru căci spre pradă să făcu?

15. Preste el răcniia leii și au dat glasul lor, carii au rînduit pămîntul lor[7337] spre pieiri și cetăți lui s-au săpat de tot, pentru că nu să lăcuiesc.

16. Și fiii Memfii și Tafnei

au cunoscut

[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]

[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]

КАП. Г.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]

au cunoscut pre tine şi batjocuriia pre tine.

17. Au nu acêstea au făcut ţie pentru că ai părăsit tu pre mine?", dzice Domnul Dumnedzăul tău.

18. „Şi acum ce-i ţie şi căii Eghíptului, ca să bêi apa Ghion? Şi ce-i ţie şi căii assiriênilor, ca să bêi apa rîurilor?

19. Certa-te-va vicleniia ta şi răotatea ta mustra-te-va; şi cunoaşte şi vedzi că amar ţie a părăsi tu pre mine", dzice Domnul Dumnedzăul tău; „şi n-am binevrut întru tine", dzice Domnul Dumnedzăul tău.

20. „Căci den vac am zdrobit jugul tău şi ai rupt legăturile tale şi ai dzis: «Nu voi sluji ⌊ţie⌋[7338], [7339]ce voi mêrge preste tot dealul înalt şi dedesuptul a tot lemnul umbros; acoló mă voi răsfăţa întru curviia mea.»

21. Şi [7340]eu te-am răsădit vie roditoare, toată adevărată; cum te-ai întorsu spre amărăciune, viia cea striină?

22. ⌊Şi⌋[7341] dă te vei spăla cu silitră şi vei înmulţi ţie iarbă[7342], tăvălitu-te-ai întru strîmbătăţile tale înaintea mea", dzice Domnul.

23. „Cum vei grăi: «Nu m-am pîngărit şi denapoia i Vaal nu am mersu»? Vezi căile tale întru mulţimea bărbaţilor şi cunoaşte ce ai făcut. Tîrziu glasul ei s-au văietat căile ei.

24. Lărgit-au spre Apa Pustiiului, întru poftele sufletului ei să purta de vînturi. Cine va întoarce pre ea? Toţi ceia ce cearcă pre ea nu vor osteni, întru smereniia ei vor afla pre ea.

25. Întoarnă piciorul tău den cale clinciuroasă şi gîltanul tău de la sête. Şi ea dzise: «⌊Căci⌋[7343] mă voi viteji», căci au fost iubit striini şi denapoia lor mergea.

26. Ca ruşinea furului, cînd să va prinde, aşa să vor ruşina fiii lui Israil, ei şi împăraţii lor şi boiêrii lor şi preuţii lor şi prorocii lor.

27. Lemnului au dzis: «Că tată îmi eşti tu» şi pietrii: «Tu ai născut pre mine»; şi au întorsu spre mine umerile şi nu fêţele lor şi întru vrêmea rêlelor lor vor grăi: «Scoală-te şi ne mîntuiêşte pre noi!»

28. Şi unde sînt dumnedzăii tăi, carii au făcut şie? Dă să vor scula şi vor mîntui pre tine în vrêmea răotăţii tale? [7344]Căci după numărul cetăţilor tale era dumnedzăii tăi, Iúdo, şi după numărul húdiţilor Ierusalim jirtvuiai ii Vaal.

29. Pentru căci grăiţi către mine? Toţi voi aţi pă-gînitu-vă şi toţi voi aţi fărălegiuit la mine", zice Domnul.

30. „Întru dăşert am lovit fiii voştri, învăţătură n-aţi priimit; sabie au mîncat pre prorocii voştri, ca leul ce piêrde tot, şi nu v-aţi spăriiat".

31. Auziţi cuvîntul Domnului, acêstea zice Domnul: „Au pustiiu m-am făcut lui Israil? Au pămînt ţelenit? Pentru căci au dzis nărodul mieu: «Nu ne vom stăpîni şi nu vom veni către tine încă»?

32. Au uita-va mireasa podoaba ei şi ficioara legătura pieptului ei? Iară nărodul mieu uitară pre mine dzile cărora nu iaste număr.

33. Ce încă bun vei isprăvi întru căile tale, ca să cerci iubire Nu aşa, ce şi tu ai viclenit a pîngări căile tale.

34. Şi întru mîinele tale s-au aflat sîngiúri a suflete nevinovate. Nu în borte am aflat pre ei, ce întru tot stejariul.

35. Şi dziseşi: «Nevinovat sînt, ce întoarcă-să mîniia lui de la mine!»

36. Iată, eu mă judec către tine, zicînd tu: «Nu am greşit!», căci ai dăfăimat foarte a îndoi căile tale şi de la Éghiptu te vei ruşina în ce chip te-ai ruşinat de la Assur.

37. Căci şi de aicea vei ieşi şi mîinele tale – preste capul tău, căci au împinsu Domnul nădêjdea ta şi nu te vei spori întru însă.

Cap 3

1. Dă va slobodzi bărbatul muiêrea lui şi să va duce de la el şi să va face la alt bărbat, au întorcîndu-să să va întoarce către el încă? Nu pîngărindu-să să va pîngări muiêrea acêea? Şi tu ai curvit întru păstori mulţi şi te întoarce către mine", dzice Domnul.

2. „Rădică ochii tăi spre dreapta şi vezi unde te-ai frămîntat. Pren căi ai şezut lor ca o cioară pustiită şi pîngărişi pămîntul întru curviile tale şi întru răutăţile tale.

3. Şi avuseşi păstori mulţi spre piêdecă ţie, faţă de curvă făcusă ţie; obrăznicişi către toţi.

4. Nu ca o casă m-ai chemat şi părinte şi începător ficioriei tale?

5. Au rămînea-vei în vac? Au cruţa-să-va spre price? Iată, ai grăit şi ai făcut cêle rêle acêstea şi ai putut".

6. Şi dzise Domnul către mine întru dzilele Iosíei, împăratului: „[7345]Văzut-ai carele au făcut mie lăcaşul lui Israil? Mers-au preste tot muntele î-

nalt

[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible] 12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]

[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6 [illegible]
[illegible]

nalt și dedesuptul a tot lemnul frundzos și au curvit acoló.

7. Și am dzis, după ce au curvit ea acêstea toate: «Cătră mine te întoarce!». Și nu s-au întorsu.

8. Și văzú netocmala ei cea netocmită a Iúdei. Și văzuiu că pentru toate carele să părăsi, întru carele să preacurviia lăcașul lui Israil. Și am slobodzit pre ea și am dat carte de dășpărțire la mîinele ei; și nu să temu cea netocmită a Iúdei și mergea și curvi și ea.

9. Și să făcu întru nimic curviia ei; și au preacurvit lemnul și piatra.

10. Și întru toate acêstea nu să întoarse cătră mine cea fără tocmală a Iúdei dentru toată inima ei, ce pre minciuni".

11. Și dzise Domnul cătră mine: „Îndreptă sufletul ei Israil de la cea netocmită a Iúdei.

12. [7346]Mergi și citêște cuvintele acêstea cătră crivăț; și vei grăi: «Întoarce-te cătră mine, lăcașul lui Israil», dzice Domnul, «și nu voi întări fața mea cătră voi, căci milostiv eu sînt», dzice Domnul, «și nu voi ținea voao mînie în vac.

13. Însă cunoaște strîmbătatea ta, căci la Domnul Dumnedzăul tău ai necredințat și ai răvărsat căile tale spre striini, dedesuptul a tot lemnul frundzos, și glasului mieu n-ai ascultat", dzice Domnul.

14. Întoarceți-vă, fii dăpărtați", dzice Domnul, „pentru că eu voi stăpîni de tot pre voi și voi lua pre voi unul den cetate și 2 den neam și voi aduce pre voi la Sion.

15. Și voi da voao păstori după inima mea și vor paște pre voi, păscînd cu știință.

16. Și va fi de veți înmulți și veți crêște preste pămînt», dzice Domnul; «întru dzilele acêlea nu vor mai grăi încă: 'Săcriiul făgăduinței sfîntului Israil nu să va sui prestă inimă, nu să va numi, nici să va socoti și nu să va mai[7347] face încă.'»

17. Întru dzilele acêlea și întru vrêmea acêea numi-vor Ierusalimul «Scaunul Domnului» și să vor aduna toate limbile la însul și nu vor mai mêrge încă după poftele inimei lor cei rêle.

18. Întru dzilele acêlea vor veni împreună casa lui Israil preste casa Iúdei; și vor veni depreună de la pămîntul miedzii-nopți și de la toate țările, pre pămîntul carele am moștnenit pre părinții lor.

19. Și eu dziș: «Facă-să, Doamne! Încă, rîndui-te-voi spre fii și voi da ție pămînt ales, moștenire a Dumnedzăului, Sîngur-Țiitoriului limbilor.» Și dziș: «Părinte mă chemați pre mine și de la mine să nu vă întoarceți.»

20. Însă, cum nu bagă în samă muiêrea pre cela ci să împreună cu ea, așa au dăfăimat la mine casa Israil", dzice Domnul.

21. „Glas den budze să audzi, a plîngerii și a rugii fiilor Israil, căci strîmbară întru căile lor, uitară pre Dumnedzău cel sfînt a lor.

22. Întoarceți-vă, fii, întorcîndu-vă, și voi vindeca zdrobiturile voastre!". „Iată, robi noi vom fi ție, căci tu Domnul Dumnedzăul nostru ești.

23. Cu adevărat, întru minciuni era munții și putêrea măgurilor, însă pren Domnul Dumnedzăul nostru — mîntuirea lui Israil.

24. Și rușinea topi trudele părinților noștri den tinerêțele lor, oile lor și vițăii lor ⌊și⌋[7348] pre fiii lor și pre fêtele lor.

25. Adormim întru rușinea noastră și acoperi pre noi necinstea noastră, pentru căci înaintea Dumnedzăului nostru am greșit noi și părinții noștri, den tinerêțele noastre pînă în dzua aceasta, și n-am ascultat glasul Domnului Dumnedzăului nostru".

Cap 4

1. „De să va întoarce Israil", dzice Domnul cătră mine, „⌊și⌋[7349] să va întoarce și dă vei lua de pregiur tine urîciunile lui dentru gura lui și de cătră fața mea să va spămînta.

2. Și va jura: «Viu — Domnul cu adevărat, cu județ și cu dreptate!» și vor binecuvînta întru el limbi și întru el vor lăuda Dumnedzăului în Ierusalim".

3. Căci acêstea dzice Domnul bărbaților Iúda și celor ce lăcuiesc Ierusalímul:

4. „Înnoiți voao înnoituri [7350]și să nu sămănați preste ghimpi; obrăzuiți-vă Dumnedzăului vostru și obrăzuiți năsîlniciia inemei voastre, bărbați Iúda și cei ce lăcuiesc Ierusalimul, să nu iasă ca focul mîniia mea; și să va ațîța și nu va fi cela ce stinge de cătră fața vicleșugului tocmêlelor noastre.

5. Vestiți întru Iúda și să audzí în Ierusalim! Dziceți, semnu faceți cu trîmbița pre pămînt ⌊și⌋[7351] strigați tare! Dziceți: «Adunați-vă și să întrăm la cetățile cêle cu ziduri!» Luînd, fugiți la Sion!

6. Sîrguiți, să nu stați, [7352]căci rêle eu aduc de la miază-

noapte

[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]

ΚΑΠ. Ε

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]

noapte şi surpare mare.

7. Sui-să leul dentru bîrlogul lui şi pierzînd de tot limbile le rădic á; şi ieşi den locul lui, ca să puie pămîntul tău spre pustiire şi cetăţile tale să vor surpa, pentru căci nu să lăcuiesc iale.

8. Spre acêstea încingeţi-vă saci şi bociţi-vă şi văietaţi-vă, pentru căci nu s-au înturnat mîniia[7353] urgiei Domnului de la voi.

9. Şi va fi întru dzua acêea", dzice Domnul, „piêrde-va inema împăratului şi inima boiêrilor; şi preuţii să vor întrista şi prorocii să vor miera".

10. Şi dziş: „O, despuitoare Doamne, oare înşelînd ai înşelat pre nărodul acesta şi Ierusalim, dzicînd: «Pace va fi voao!»? Şi să va atinge sabiia pînă la sufletul lor?"

11. „Întru vrêmea acêea, dzice-vor nărodului acestuia şi Ierusalímului: «Duh a rătăcirei întru pustiiu, cale a fêtei nărodului mieu — nu spre curat, nici spre sfîntu!»

12. Duh a plinirei veni-va mie şi acum eu voi grăi judêţele mêle cătră ei.

13. Iată, ca norul să vor sui, şi ca volbura — carăle lor; mai sprinteni decît vulturii — caii lor.» Vai noao, căci muncim!"

14. „Spală de rău inima ta, Ierusalime, pentru ca să te mîntuieşti! Pînă cînd sînt întru tine gîndurile trudelor tale?

15. Pentru căci glasul suind de la Dan veni-va ⌊mie⌋[7354] şi să va audzi durêrea den Muntele Efraim.

16. Pomeniţi, limbi: «Iată, ⌊au venit⌋[7355]!». Vestiţi în Ierusalim: «Înturnări vin den pămînt departe şi au dat spre cetăţile Iúdei glasul lor.»

17. Ca cei ci păzesc ţarină s-au făcut spre ea împregiur, căci de mine te-ai lenevit", dzice Domnul.

18. „[7356]Căile tale şi tocmêlele tale au făcut acêstea ţie; aceasta-i răotatea ta, că-i amară, căci s-au atinsu pînă la inima ta!"

19. Pîntecile mieu dor şi simţitorile inemei mêle! Pre mine mestecá-mă sufletul mieu, scútură-să inima mea; nu voi tăcea, căci glas de trîmbiţă audzi sufletul mieu, strigare de războí.

20. Şi a chinuirei zdrobire cheamă, căci au chinuit tot pămîntul, fără dă vêste au chinuit cortul. Rumpsără-să pieile mêle.

21. Pînă cînd voi vedea fugind, audzind glasul trîmbiţilor?

22. „Pentru căci povăţuitorii nărodului mieu pre mine n-au ştiut; fii fără de minte sînt şi nu pricepuţi. Măestrii sînt a face rău, iară bine a face n-au cunoscut!"

23. „Căutai spre pămînt şi, iată, nimic; şi la cer şi nu era lumi-
nele lui.

24. Văzuiu munţii şi era tremurînd şi toate dealurile turburîndu-să.

25. Căutai şi, iată, nu era om; şi toate pasările ceriului să spămîntase.

26. Văzuiu şi, iată, Carmilul — pustiiu şi toate cetăţile aprinse cu foc de cătră faţa Domnului; şi de cătră faţa urgiei mîniei lui s-au stinsu".

27. Acêstea dzice Domnul: „Pustii va fi tot pămîntul şi concenire nu voi face.

28. ⌊Şi⌋[7357] pre acêstea jelească pămîntul şi întunece soarele[7358] de sus, pentru căci am grăit şi nu mă voi căi; pornitu-m-am şi nu m-am înturnat de la ea".

29. „De glas a călăreţi şi arcu întinsu să feri toată ţara; întrară la peşteri şi la desişuri să ascunseră şi pre pietri s-au suit; toată cetatea s-au părăsit, nu lăcuiêşte întru iale om".

30. „Şi tu ce vei face, dă te vei învêşte róşiu şi te vei împodobi cu podoabă de aur, dă vei spoi cu rastic ochii tăi? Întru dăşert — înfrîmsăţarea ta; împinsu-te-au ibobnicii tăi, sufletul tău cearcă.

31. Căci glas ca a ceia ce chinuiêşte am audzit, suspinului tău — ca cei ci dentîi naşte; glasul fêtei Sion să va slobonogi şi va slobodzi mîinele ei: «Vai eu, căci să sfîrşaşte sufletul mieu pre cei omorîţi!»

Cap 5

1. Prenpregiur alergaţi întru căile Ierusalim şi vedeţi şi cunoaşteţi şi cercaţi întru uleţile ei, dă veţi afla bărbat dă iaste făcînd judeţ şi cercînd credinţă; şi blînd voi fi lor", dzice Domnul.

2. „«Viu — Domnul», dzic; pentru acêea nu întru minciuni să jură".

3. „Doamne, ochii tăi — spre credinţă! Bătut-ai pre ei şi n-au durut; concenit-ai pre ei şi n-au vrut să priimască învăţătură; întăriră fêţele lor mai mult decît piatra şi n-au vrut să să întoarcă.

4. Şi eu dziş: «Poate fi săraci sînt, pentru căci n-au putut, căci n-au cunoscut calea Domnului şi judeţul lui Dumnedzău.

5. Mêrge-voi cătră cei[7359] gingaşi şi voi grăi lor, căci ei[7360] au cunoscut calea Domnului şi judeţul lui Dumnedzău.» Şi, iată, cu toţi depreună surpară jug, rumpseră legături.

6. Pentru acêea lovi pre ei leu den dumbravă şi lup pînă la case pierdu pre ei şi pardos priveghé spre cetăţile lor; toţi ceia ce ies de la ei vor vîna, căci au înmulţit necurăţiile lor; întăritu-s-au în-

[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible]

ΚΑΠ. Ϛ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]

tru urîle lor”.
7. „Carele dentru acêstea blînd voi fi ţie? Fiii tăi au părăsit pre mine şi să jura întru ceia ce nu-s dumnedzăi; şi-i săturai pre ei şi preacurviia şi întru casele curvelor poposiia.
8. [7361]Cai nebuni spre partea muierească să făcură, fieştecarele spre fămêia aproapelui său necheza.
9. Au asupra acestora nu voi socoti?”, dzice Domnul. „Au întru limbă ca aceasta nu va izbîndi sufletul mieu?
10. Suiţi-vă pre băştile ei şi săpaţi de tot şi concenire să nu faceţi. Lăsaţi poprêlele lor, căci a Domnului sînt.
11. Căci împutînd, împută spre mine”, dzice Domnul, „casa Israil şi casa Iúdei.
12. Minţiră Domnului lor şi dziseră: «Nu sînt acêstea, nu vor veni preste noi rêle şi sabie şi foamete nu vom vedea.
13. Prorocii noştri era spre vînt şi cuvîntul Domnului nu era la ei. Aşa va fi lor.»“
14. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Pentru care lucru aţi grăit cuvîntul acesta, iată, eu am dat cuvintele mêle în rostul tău, foc, şi pre nărodul acesta — lêmne şi va mistui pre ei.
15. ⌊Şi⌋[7362], iată, eu aduc preste voi limbă de departe, casa lui Israil”, dzice Domnul, „limbă cariia nu vei audzi glasului limbei ei.
16. Toţi – tari[7363].
17. Şi vor mînca seciărătura voastră şi pîinele voastre; şi vor mînca de tot pre fiii voştri şi pre fêtele voastre; şi vor mînca de tot oile voastre şi viţăii voştri; şi vor mînca viile voastre şi zmochinăturile voastre şi maslineturile voastre; şi vor triera cetăţile cêle tari ale voastre preste carele voi nădăjduiţi preste iale cu sabie.
18. Şi va fi întru dzilele acêlea”, dzice Domnul Dumnedzăul tău, „nu voi face pre voi spre concenire.
19. [7364]Şi va fi cînd veţi dzice: «Pentru care lucru au dat Domnul Dumnedzău noao toate acêstea?». Şi vei dzice lor: «Pentru căci aţi părăsit pre mine şi aţi slujit la dumnedzăi striini întru pămîntul vostru, aşa veţi sluji la striini întru pămînt nu al vostru.»
20. Vestiţi acêstea la casa lui Iacov şi să să audză întru ⌊casa⌋[7365] Iúdei:
21. Auziţi, dară, acêstea, nărod nebun şi fără inimă! [7366]Ochii lor, şi nu văd; urechile lor, şi nu aud.
22. Au de mine nu veţi tême?”, dzice Domnul. „Au de cătră faţa mea nu veţi sfii-vă? Cela ce au pus arina hotar mării, porîncă vêcinică, şi nu va covîrşi pre acêea; şi să va turbura şi nu va putea; şi vor suna valurile ei şi nu va covîrşi pre el.
23. Şi la nărodul acesta să făcu inimă neascultătoare şi nebăgătoare în samă. ⌊Şi⌋[7367] să abătură şi să duseră.
24. Şi n-au dzis întru inima lor: «Să ne têmem, dară, de Domnul Dumnedzăul nostru, cela ce dă voao ploaie timpurie şi tîrzie, după vrême plinirei porîncii sêcerii, şi au păzit noao.»
25. Fărădălegile voastre au abătut acêstea şi păcatele voastre au dăpărtat bunătăţile de cătră voi.
26. Căci s-au aflat întru nărodul mieu necredincioşi şi laţuri au întinsu ca să strice oameni şi prindea.
27. Ca laţul întinsu, plin de pasări, aşa casele lor — pline de vicleşug; pentru acêea s-au mărit şi au îmbogăţit.
28. S-au îngrăşat şi au călcat judecata; [7368]n-au judecat judecata sărăimanului şi judecata văduii n-au judecat.
29. Au pre acêstea nu voi socoti?”, dzice Domnul. „Au în limbă ca acêea nu va izbîndi sufletul mieu?
30. Întristare şi înfricoşate să făcură preste pămînt.
31. Prorocii prorocesc strîmbe şi preuţii bătură cu palmele lor şi nărodul mieu îndrăgi aşa. Şi ce veţi face la cêle după acêstea?“

Cap 6

1. Întăriţi-vă, fiii Veniiamin, dentru mijlocul Ierusalimului, şi în Thecué trîmbiţaţi cu trîmbiţă[7369] şi preste Vitháharma rădicaţi sămnu, căci rêle să iviră de la miazănoapte şi zdrobire mare să face.
2. Şi să va lua înălţimea ta, fată Sion!
3. La ea vor veni păstori şi turmele lor şi vor înfige pregiur ea colibi împregiur şi vor paşte fieştecarele cu mîna lui.
4. Rînduiţi-vă asupra ei spre război[7370]! Sculaţi-vă şi să ne suim asupra ei în amiazădzi! Vai noao, căci s-au plecat dzua, căci să sfîrşesc umbrele sării.
5. Sculaţi-vă şi să ne suim ⌊preste ea⌋[7371] noaptea şi să stricăm temeliile ei!
6. Căci acêstea dzice Domnul puterilor: „Tăiaţi lêmnele ei! Varsă preste Ierusalim putêre! O, cetate minciunoasă! Toată sila-i întru însă!
7. În ce chip răcêşte groapa apa ei, aşa răcêşte răotatea ei. Necurăţie şi tecăloşie să va audzi întru ea preste

8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]

ΚΑΠ. ς

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]

[illegible]

fața ei pururea, cu durêre și bătaie.
8. Certa-te-vei, Ierusalime, să nu să dăpărtêdze sufletul mieu de la tine, să nu te fac necălcat pămînt, carele nu să va lăcui”.
9. Căci acêstea dzice Domnul puterilor: „Culêgeți, culêgeți ca o vie rămășițile lui Israil! Întoarceți-vă, ca cel ce culêge spre coșnița lui!“
10. „Cătră cine voi grăi și mă voi mărturisi și va audzi? [7372]Iată, neobrăzuite — urechile lor și nu pot să audză. Iată, cuvîntul Domnului să făcu lor spre ocară, nu vor vrea pre el ⌊să asculte⌋[7373]”.
11. „Și mîniia mea am plinit și am oprit și am concenit pre ei. Turna-voi preste prunci den afară și spre adunarea tinerilor împreună, căci bărbat și muiêre să vor prinde, bătrîn cu cel plin de dzile.
12. Și să vor înturna casele lor la alții, țarini și muierile lor deodată, căci voi întinde mîna mea preste cei ce lăcuiesc pămîntul acesta”, dzice Domnul.
13. „[7374]Căci de la micul lor pînă la mare, toți au făcut fărădălêge; de la preot pînă la proroc minciunos, toți au făcut minciunoase.
14. Și vindeca zdrobirea nărodului mieu, dăfăimînd și zicînd: «Pace!». Și unde-i pace?
15. Rușinară-să, căci s-au sfîrșit, și nu ca cei ci să rușineadză să rușinară și necinstea lor n-au cunoscutu-o. Pentru acêea vor cădea întru cădêrea lor și întru vrêmea socotêlii lor pieri-vor“, dzise Domnul.
16. Acêstea[7375] dzice Domnul: „Stați pre căi și vedeți și întrebați cărările Domnului vêcinice și vedeți carea iaste calea cea bună; și mêrgeți întru ea [7376]și veți afla curățire sufletelor voastre”. Și dziseră: „Nu ne vom duce!”.
17. „Pus-am preste voi străjari; ascultați glasul trîmbiței!”. Și dziseră: „Nu vom audzi!”.
18. „Pentru acêea audzit-au limbile și ceia ce pascu turmele lor.
19. Ascultă, pămînte! Iată, eu aduc preste nărodul acesta rêle, roada urîrei lor, căci la cuvîntul mieu nu luară aminte și lêgea mea o lepădară.
20. [7377]Pentru căci mie tămîie de la Sáva îmi aduceți și scorțișoară den pămînt departe? ⌊Și⌋[7378] arderile cêle de tot ale voastre nu-s priimite și jirtvele voastre nu m-au îndulcit pre mine”.
21. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Iată, eu dau preste nărodul acesta boală și vor boli întru ea părinți și fii împreună, vecinul și cel de aproapele lui vor pieri”.
22. Acêstea dzice Domnul: „Iată, nărod vine de la crivăț; și limbi să vor rădica de la marginile pămîntului.
23. Arcu și fuște vor ținea, năsîlnic iaste și nu va milui; glasul lui[7379] — ca maarea văluindu-să; preste[7380] cai și cară să va rîndui, ca focul, spre război cătră tine, fată Sion”.
24. „Audzit-am audzul lor, slăbănogiră-să mîinile voastre; năcaz cuprinse pre voi, chinuri ca cêea ce naște.
25. Nu ieșiți afară la țarină și întru căi nu îmblați, căci sabiia nepriêtenilor lăcuiêște prenpregiur!
26. Fata nărodului mieu! Încinge-te cu sac și preásără cenușe! Jale a ibovnicului fă ție, bocet voierat, căci fără vêste va veni chinul preste voi”.
27. „[7381]Ispititor am dat pre tine întru năroade[7382] ispitite; și vei cunoaște cînd ispitiiu eu calea lor. Toți neascultători, mergînd încîlcit, aramă și fier.
28. Toți stricați sînt!
29. Sfîrși-să foaia de la foc, sfîrși-să plumbul, întru dășert zlătariul bate argintul, vicleșugurile ⌊lor⌋[7383] nu s-au topit.
30. Argint lăpădat chemați pre ei, căci i-au izgonit pre ei Domnul”.

Cap 7

1. Ascultați cuvîntul Domnului, toată jidovimea!
2. Acêstea dzice Domnul puterilor, Dumnedzăul lui Israil: „[7384]Dă veți îndrepta căile voastre și tocmêlele voastre și voi lăcui pre voi întru locul acesta.
3. Nu vă nădăjduiți ⌊spre⌋[7385] voi spre cuvinte minciunoase, căci întru nimic nu vor folosi voao, dzicînd: «Bisêreca Domnului[7386], bisêrica Domnului iaste.»
4. Căci, dă veți îndreptînd veți îndrepta căile voastre și tocmêlele voastre și făcînd veți face județ întru mijlocul[7387] aproapelui său.
5. Și nemêrnicul și sărăimanul și văduа să nu asupriți și sînge nevinovat să nu vărsați întru locul acesta și denapoia altor dumnedzăi să nu mêrgeți spre răul vostru.
6. Și voi lăcui pre voi întru locul vostru, întru pămîntu, care loc am dat părinților voștri den vac și pînă în vac.
7. Iară, dă nădăjduiți voi pre cuvinte minciunoase, de unde nu veți folosi,
8. Și ucideți și preacurviți și furați și jurați pre strîmbu și tămîiați ii Vaal și mêrgeți denapoia a dumnedzăi

striini

9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Η

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]

striini, cărora nu ştiţi, ca rău să fie voao.

9. Şi aţi venit şi aţi stătut înaintea mea în casă, unde să numêşte numele mieu preste ea, şi aţi dzis: «Feritu-ne-am ca să ⌊nu⌋[7388] facem toate urîciunile acêstea.»
10. [7389]Au peştere a tîlharilor — casa mea, unde să numêşte numele mieu preste ea ⌊acoló⌋[7390], înaintea voastră? Şi, iată, eu văzuiu,“ dzice Domnul.
11. „Căci mêrgeţi la locul mieu cel de la Silom, unde am sălăşluit numele mieu preste el acoló înainte, şi vedeţi carele am făcut lui de către faţa răotăţii nărodului mieu, Israil.
12. Şi acum pentru care lucru aţi făcut toate acêstea lucruri [7391]şi am grăit către voi şi nu m-aţi ascultat ⌊pre mine⌋[7392] şi v-am chemat pre voi şi nu aţi răspunsu?
13. ⌊Deci⌋[7393] face-voi şi eu casei aceştiia, unde să cheamă numele mieu preste ea, preste carea voi nădăjduiţi preste ea, şi locului carele am dat voao şi părinţilor voştri, în ce chip am[7394] făcut Silómului.
14. Şi voi lepăda pre voi de către faţa mea, în ce chip am lepădat pre fraţii voştri, toată sămînţa lui Efraim!
15. [7395]Şi tu nu te ruga pentru nărodul acesta şi nu te ruga ca să să miluiască aceştia şi nu te ruga şi să nu te apropii mie pentru ei, căci nu voi asculta.
16. Au nu vezi ce ei fac întru cetăţile Iúdei şi întru căile Ierusalim?
17. [7396]Fiii lor adună lêmne şi părinţii lor ardu foc şi muierile lor fărîmă aluat, ca să facă hamoni oştii ceriului; şi au turnat turnări la dumnedzăi striini, pentru ca să mă urgisască pre mine.
18. Au pre mine ei scîrbăscu?“, dzice Domnul, „au nu pre sine, pentru ca să să ruşinêdze obrazele lor?“
19. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Iată, urgie şi mîniia mea varsă-să preste locul acesta şi preste oameni şi preste dobitoace şi preste tot lemnul ţarenei ⌊lor⌋[7397] şi preste roadele pămîntului; şi va arde şi nu să va stinge”.
20. Acêstea dzice Domnul: „Arderile cêle de tot ale voastre adunaţi cu jirtvele voastre şi mîncaţi carne.
21. Căci n-am grăit către părinţii voştri şi n-am porîncit lor, întru dzua carea am scos pre ei den Pămîntul Eghíptului, pentru arderi de tot şi jirtve.
22. Fără numai graiul acesta porîncit-am lor, dzicînd: «Ascultaţi glasul mieu şi voi fi voao întru Dumnedzău şi voi veţi fi mie întru nărod; şi mêrgeţi întru toate căile mêle, oricarele voi porînci voao, pentru ca bine să fie voao.»
23. [7398]Şi n-au ascultat pre mine, nici au apropiat urêchea lor, ce au mersu întru gîndurile inemei lor cei rêle şi să făcură la cêle dendărăt[7399], şi nu la cêle denainte, dentru care dzi au ieşit părinţii lor den Pămîntul Eghíptului şi pînă în dzua aceasta.
24. Şi am trimis către ei pre toţi robii miei, prorocii, dzua şi la mînecat, şi am trimis.
25. Şi n-au ascultat pre mine şi nu s-au apropiat urêchea lor şi au învîrtoşat cerbicea lor mai mult decît părinţii lor.
26. Şi vei grăi lor cuvîntul acesta şi nu vor asculta pre tine; şi vei chema pre ei şi nu vor răspunde ţie.
27. Şi vei grăi către ei: «Aceasta limbă, carea n-au audzit glasul Domnului lor, nici au priimit învăţătură, sfîrşi-să credinţa dentru rostul lor.»
28. Tunde capul tău şi leapădă! Şi ia preste buzele-ţi plîngere, căci au izgonit Domnul şi au lepădat ruda carea face acêstea, căci au făcut fiii Iúda răul înaintea mea“, dzice Domnul.
29. „Rînduit-au urîciunile lor în casă unde s-au chemat numele mieu[7400] preste ea, ca să o pîngărească pre ea. [7401]Şi au zidit cuptoriul lui Tafeth, carele iaste întru Valea fiiului Ennom, ca să arză de tot pre fiii lor şi fêtele lor cu foc, care n-am porîncit lor şi n-am socotit întru inima mea.
30. Pentru acêea, iată, dzile vin”, dzice Domnul, „şi nu vor mai grăi încă Cuptoriul lui Tafeth şi Valea fiilor Ennom, ce Valea celor Omorîţi; şi-i vor îngropa în Tafeth, nefiind loc.
31. Şi vor fi morţii nărodului acestuia spre mîncare pasărilor ceriului şi hiarălor pămîntului; nu va fi cine să-i apere.
32. [7402]Şi voi surpa den cetăţile Iúdei şi den húdeţile Ierusalim glasul celor ci să veselesc şi glasul celor ci să bucură, glasul mirelui şi glasul mirêsei, căci spre pustiire fi-va tot pămîntul”.

Cap 8

1. „Întru vrêmea acêea”, dzice Domnul, „dăşchide-vor oasele împăraţilor Iúda şi oasele boiêrilor lor şi oasele preuţilor şi oasele prorocilor lor şi oasele celor ce lăcuiesc ⌊în⌋[7403] Ierusalim dentru gropniţile lor.
2. Şi le vor zbici pre iale către soare şi către lună şi către toate

stêlele

[illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

КАП. Д

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

stêlele şi cătră toată oastea ceriului, carele au iubit şi cărora au slujit şi cărora au mersu denapoia lor şi de carii să ţinea şi cărora s-au închinat lor. Nu să vor tăia, nici să vor îngropa, ⌊şi⌋[7404] vor fi spre pildă, preste faţa a tot pămîntul.
3. Căci au mai ales moartea decît viaţa; şi la toţi ceialalţi ce au rămas de la rudeniia acêea, întru tot locul unde voi scoate pre înşi acoló”.
4. Căci acêstea dzice Domnul: „Au cela ce cade nu să scoală? Au cel ci să întoarnă nu să întoarce?
5. Pentru căci să întoarse nărodul acesta înturnare fără ruşine şi să biruiră de tot[7405] întru voia lor şi nu vrură a să întoarce?
6. Băgaţi în urechi, dară, şi audziţi! Nu aşa vor grăi, nu iaste om cela ce să să căiască de la răotatea lui, dzicînd: «Ce am făcut?» Rămase cela ce aleargă de la alergătura lui, ca calul şezător întru nechezarea lui.
7. Şi asída în cer cunoscu vrêmea ei, turtureao şi rîndureao, a ţarinei pasări, păziră vremile întrării lor; iară nărodul mieu ⌊acesta⌋[7406] n-au cunoscut judecăţile Domnului.
8. Cum veţi grăi că: «Înţelepţi sîntem noi şi lêgea Domnului împreună cu noi iaste»? Întru dăşert să făcu trestiia minciunoasă la scriitori!
9. Ruşinară-să înţelepţii, ⌊acoperiră capul lor; şi⌋[7407] să spămîntară şi să prinseră, căci cuvîntul Domnului l-au izgonit. Înţelepciunea carea-i întru înşii?
10. Pentru acêea voi da muierile lor altora şi ţarinile lor moştnenitorilor, [7408]căci de la mic pînă la mare, toţi iubirea argintului gonesc şi de la proroc pînă la preut, toţi fac minciună,
11. Şi vindecă surparea nărodului mieu cătră necinste, dzicînd: «Pace, pace!». Şi nu era pace!
12. Ruşinară-să, că urîciune au făcut, şi cu ruşine nu s-au ruşinat şi a să ruşina nu ştiu. Pentru acêea vor cădea între mijloc căzînd, întru vrêmea socotêlii lor vor cădea“, dzice Domnul.
13. „Şi vor aduna roadele lor”, dzice Domnul, „nu iaste struguri întru vii şi nu iaste smochine întru zmochini şi frunzele au cursu de tot”.
14. „⌊Şi⌋[7409] pre ce noi şedem?”. „Strîngeţi-vă şi să întrăm la cetăţile cêle tari şi să ne lăpădăm acoló, căci Dumnedzău ne-au lăpădat pre noi şi ne-au adăpat[7410] pre noi apă de fiêre, căci am greşit înaintea lui.
15. [7411]Adunatu-ne-am spre pace şi nu era bune la vrêmea vindecării şi nu era sîrguială”.
16. „De la Dan vom audzi glasul iuţimei cailor lui, de glasul nechezării călărimei cailor lui să clăti tot pămîntul; şi va veni şi va mînca de tot pămîntul şi plinirea lui, cetatea şi pre cei ce lăcuiesc întru însă.
17. [7412]Pentru căci, iată, eu trimiţ la voi şerpi omorîtori, la carii nu iaste a cîntarea.
18. Şi vor muşca pre voi fără vindecare cu durêrea inemei voastre cei izmenite!
19. Iată, ⌊strigare⌋[7413], glasul strigării fêtei nărodului mieu, de la pămînt departe: «Au Domnul nu iaste în Sion? Au împărat nu iaste acoló?»“ „Pentru căci m-au urgisit cu cioplitele lor întru dăşarte striine?“
20. Petrecu-să vara, trecu sêcerea, şi noi nu ne-am mîntuit.
21. „Spre surparea fêtei nărodului mieu mă întunecai; întru izmenire mă întăriră durori ca cêea ce naşte.
22. ⌊Şi⌋[7414] au răşină nu iaste în Galaad? Au doftor nu iaste acolo? Pentru căci nu să sui vindecarea fêtei nărodului mieu?“

Cap 9

1. Cine va da capului mieu apă şi ochilor miei izvor de lacrămi şi voi plînge pre nărodul mieu acesta, dzua şi noaptea, pre cei răniţi a fêtei nărodului mieu?
2. Cine-mi va da întru pustiiu stînă[7415] mai de margine şi voi părăsi pre nărodul mieu şi mă voi duce de la ei? Căci toţi să preacurvăscu, adunare celor împutători!
3. Şi întinseră limba lor ca un arcu minciunos şi nu credinţa putu pre pămînt, căci de la rêle la rêle au ieşit şi pre mine nu m-au cunoscut!“, dzice Domnul.
4. „[7416]Fieştecarele de cătră aproapele său păziţi-vă şi pre fraţii lor nu nădăjduiţi, căci tot fratele cu amăgitură va amăgi şi tot priêtenul cu vicleşug mêrge.
5. Fieştecarele asupra priêtenului lui va batjocuri, adevăr nu vor grăi; învăţă-să limba lor a grăi minciuni; năpăstuiră şi nu părăsiră a să întoarce.
6. Camătă preste camătă, vicleşug preste vicleşug, n-au vrut să ştie pre mine“, dzice Domnul.
7. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul puterilor: „Iată, eu voi lămuri pre ei şi voi is-

piti

[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. І.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]

[illegible]

piti[7417] pre ei, căci voi face de către fața ⌊vicleşugului⌋[7418] fêtei nărodului mieu.

8. Zvîrlituri rănitoare — limba lor; viclêne — graiurile gurei lor; cu aproapele lui grăiêşte împăcătoare şi întru sine are vrajba.

9. Au întru acêstea nu voi socoti?”, dzice Domnul. „Au întru nărod ca acesta nu va izbîndi sufletul mieu?

10. Preste măguri luați bocet și pre cărările pustiiului plîngere, căci s-au sfîrșit, pentru căci nu sînt oameni, n-au audzit glasul avêrii; den pasările ceriului și pînă la dobitoace întristară-să, duseră-să.

11. Și voi da Ierusalimul spre înstrăinare, spre lăcuință bălaurilor, și cetățile Iúdei spre stingere le voi pune, pentru căci nu să lăcuiêşte”. Cine-i omul înțelegător și înțeleagă aceasta? Și la care-i cuvîntul gurei Domnului către el, vestuiască voao: Pentru care lucru pieri pămîntul? Aprinsă-să ca pustiiul, pentru că nu să îmblă ea?

12. Și dzise Domnul către mine: „Pentru căci au părăsit ei lêgea mea, carea am dat înaintea fêții lor, și n-au ascultat glasul mieu,

13. Ce au mersu denapoia celor alêse a inemei lor cei rêle și denapoia chipurilor carele au învățat pre ei părinții lor”.

14. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul puterilor, Dumnedzăul Israil: „Iată, eu hrănesc pre ei nevoi [7419]și voi adăpa pre ei apă de fiêre.

15. Și voi răşchira pre înșii întru limbi la carii nu cunoştea ei și părinții lor și voi trimite la înșii sabiia, pînă ii voi topi pre ei cu însă”.

16. Acêstea dzice Domnul puterilor: „Chemați pre cêlea ce plîngu și să vie; și către cêle măiêstre trimiteți.

17. Și răspundză; și ia preste noi plîngere și pogoare ochii noştri lacrămi și gênele noastre cure apă.

18. Căci glas a celui jalnic să audzí în Sion: «Cum am chinuit! Ne-am rușinat foarte, căci am părăsit pămîntul și am lăpădat sălăşluințele noastre.»”

19. „Ascultați, dară, muieri, cuvîntul lui Dumnedzău și priimască urechile voastre cuvintele gurii lui; și învățați fêtele voastre jale și muiêre pre aproapea ei — plîngere.

20. Căci să sui moarte pren ferestrile voastre, întrắ la pămîntul vostru, ca să surpe pruncii pre denafară și tinerei de pren uliță.

21. Și vor fi morții oamenilor spre pildă, preste fața cîmpului pămîntului nostru și ca iarba denapoia celui ce cosêşte. Și nu va fi cela ce să adune”.

22. Acêstea dzice Domnul: „[7420]Nu să laude înțeleptul întru înțelepciunea lui și nu să laude cel vîrtucios întru vîrtutea lui și nu să laude cel bogat întru bogățiia lui.

23. Ce întru aceasta să să laude cel ci să laudă a mă înțelêge și a mă cunoaşte că eu sînt Domnul, cela ce fac milă și județ și dreptate preste pămînt, căci întru acêstea — voia mea”, dzice Domnul.

24. „Iată, dzile vin”, dzice Domnul, „și voi socoti preste toți cei obrăzuiți marginea acoperirei lor.

25. Prestă Éghiptu și prestă Iduméa și prestă Edom și prestă fiii Ammon și prestă fiii Moav și preste tot cela ce tunde împregiur cêlea de la fața lui, ceia ce lăcuiesc întru pustiiu, căci toate limbile neobrăzuite-s la trup [7421]și toată casa lui Israil — neobrăzuiți la inima lor”.

Cap 10

1. Ascultați cuvîntul Domnului carele au grăit către voi, casa Israil!

2. Acêstea dzice Domnul: «După căile limbilor nu învățați și de către sêmnele ceriului nu vă têmereți, căci să tem de iale cu fața lor.

3. Căci legiuirile limbilor dăşarte-s; lemnu iaste, den dumbravă tăiat, [7422]lucru a teslariului și topitură.

4. Cu argint și cu aur înfrîmsețate sînt, cu ciocane și cu cuie le-au întărit pre iale, pune-le-vor pre iale și nu să vor clăti.

5. Argint bătut iaste, nu vor mêrge; rădicîndu-să rădica-să-vor, căci nu vor păşi. Nu vă têmeți de iale, căci nu vor face rău, și bine nu iaste întru ei.»

6. [7423]„Nu iaste asêmenea cu tine, Doamne! Mare ești tu și mare-i numele tău, cu vîrtutea!

7. Cine nu să va tême de tine, Împărate al limbilor? Pentru că ție să cuvine, căci întru toți înțelepții limbilor și întru toate împărățiile lor nu iaste asêmenea ție.

8. Împreună cei fără minte și cei[7424] nesocotitori sînt dăscălie dăşertăciunilor lor, lemnu iaste!

9. Argint lipit iaste, de la Tharsis veni-va; aurul — Mofaz; și mîna zlătarilor, lucruri a meșterilor; toate

10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

ΚΑΠ· ΛΓ·

1 Κ[illegible]
2 [illegible]

3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

cu vînăt şi mohorît îmbrăca pre iale.

10. Aşa să ziceţi lor: «Dumnedzăi carii ceriul şi pămîntul n-au făcut, să piară de pre pămînt şi dedesuptul ceriului acestuia!»

11. ⌊Dumnedzău⌋[7425], [7426]cela ce au făcut pămîntul cu vîrtutea lui, cela ce au îndreptat lumea cu înţelepciunea lui şi cu mintea lui au întinsu ceriul,

12. Şi mulţime de ape — în cer şi sui nori de la marginea pămîntului; [7427]fulgere spre ploaie au făcut şi scoase vînturi ⌊lumină⌋[7428] den vistiêrele lor.

13. Nebuni-să tot omul de minte; ruşină-să tot zlătariul pre cêle săpate a lui, căci minciunoase s-au topit; nu iaste duh întru iale.

14. Dăşarte sînt lucruri, batjocurite; întru vrêmea socotirii lor vor pieri.

15. Nu iaste ca aceasta parte la Iacov, căci cela ce au zidit toate, acela-i moştenirea lui; Domnul – numele lui[7429].

16. Adúnă den afară statul tău lăcuind întru cei aleşi, căci acêstea dzice Domnul:

17. „Iată, eu împiêdec pre ceia ce lăcuiesc pămîntul acesta cu năcaz şi voi năcăji pre ei, pentru ca să să afle ⌊rana ta⌋[7430]”.

18. „Vai, preste zdrobitura ta, duiioasă-i rana ta!”. Şi eu dziş: „Aşa-i aceasta rana ta şi te apucắ pre tine.

19. Cortul tău au chinuit, pierí, şi toate pieile mêle să spintecară; fiii miei şi oile mêle nu sînt; nu iaste încă loc cortului mieu, loc a pieilor mêle.

20. Căci păstorii au ieşit den minte şi pre Domnul n-au cercat; pentru acêea n-au socotit toată păşciunea; şi să răşchirară.

21. Glasul[7431] auzirei[7432], iată, vine! Şi cutremur mare den pămîntu miedzii-noapte, ca să rînduiască cetăţile Iúdei spre stingere şi zăcêrea pasărilor.

22. Ştiu, Doamne, că nu-i a omului calea lui, nici bărbat va mêrge şi va isprăvi călătoriia lui.

23. [7433]Ceartă-ne pre noi, Doamne, însă cu judeţ, şi nu cu mînie, pentru ca nu puţîni pre noi să faci!

24. [7434]Varsă mîniia ta prestă limbi cêle ce nu ştiu pre tine şi prestă împărăţii carele numele tău nu l-au chemat, căci au mîncat pre Iacov şi au topit pre Israil!”

Cap 11

1. Cuvîntul carele s-au făcut de către Domnul către Ieremía, dzicînd:

2. „Audzi cuvintele făgăduinţei aceştiia şi vei grăi către oamenii Iúda şi către cei ce lăcuiesc în Ierusalim şi vei grăi

către ei.

3. Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Blăstămat omul carele nu va asculta cuvintele făgăduinţei aceştiia carea am porîncit părinţilor voştri întru dzi carea am scos pre ei den Pămîntul Eghíptului, den cuptoriul cel de fier[7435], dzicînd:

4. Ascultaţi glasul mieu şi faceţi toate, oricîte voi porînci voao, şi veţi fi mie spre nărod şi eu voi fi voao spre Dumnedzău.

5. Pentru ca să întăresc jurămîntul mieu, carele am jurat părinţilor voştri ca să le dau lor pămîntu ce cură miêre şi lapte, în ce chip dzua aceasta!”. Şi răspunşu şi dziş: „Facă-să, Doamne!”.

6. Şi dzise Domnul către mine: „Citêşte toate cuvintele acêstea în cetăţile Iúdei şi den afara Ierusalímului, dzicînd:

7. «Auziţi cuvintele făgăduinţei aceştiia şi le faceţi pre iale, căci mărturisind mărturisiiam împreună părinţilor voştri, întru dzua carea am scos pre ei den Pămîntul Eghíptului pînă în dzua aceasta, mînecînd mărturisiiam împreună[7436], dzicînd:

8. ‘Ascultaţi glasului mieu!’ Şi n-au ascultat, nici plecară urêchea lor, ci mergea fieştecarele întru încîlcirea inemei lor cei viclêne. Şi aduş către ei toate cuvintele făgăduinţei aceştiia carea am porîncit ca să facă, şi n-au făcut.»“

9. Şi dzise Domnul către mine: „Află-să legătură întru bărbaţii Iúda şi întru ceia ce lăcuiesc ⌊în⌋[7437] Ierusalim.

10. Înturnară-să spre strîmbătăţile părinţilor lor celor de mai nainte, carii n-au vrut să asculte cuvintelor mêle şi, iată, ei mergu denapoia a dumnedzăi striini, ca să slujască lor. ⌊Şi⌋[7438] răsîpi casa lui Israil şi casa Iúdei făgăduinţa mea carea am pus către părinţii lor”.

11. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Iată, eu aduc preste nărodul acesta rêle dentru carele nu vor putea ca să iasă dentru iale; şi vor striga către mine şi nu voi asculta lor.

12. Şi vor mêrge cetăţile Iúda şi cei ce lăcuiesc Ierusalimul şi vor striga către dumnedzăii ⌊lor⌋[7439], cărora ei tămîiadză lor, carii nu vor mîntui pre ei întru vrêmea chinuirei lor.

13. [7440]Căci pre numărul cetăţilor tale era dumnedzăii tăi, Iúdo, şi pre numărul ieşirilor a Ierusalimului au rînduit cuptoare a tămîia ii Vaal.

14. [7441]Şi tu nu te ruga pentru nărodul acesta şi nu te ruga pentru ei întru rugă şi rugăciune,

căci nu voi

[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ВІ.

1 Д[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]

КАП. ГІ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]

căci nu voi asculta întru vrêmea întru carea mă cheamă pre mine, întru vrêmea chinuirei lor.

15. Ce cea iubită întru casa mea au făcut urîciune? Au rugăciuni şi cărnuri sfinte vor lua de la tine răotăţile tale? Au de aceasta vei scăpa?
16. «Maslin cu bună umbră, frumos la chip» au chemat[7442] Domnul numele tău. La glasul tăierii lui au răsădit; denemiciră-să ramurile lui.
17. Şi Domnul puterilor, cela ce de tot te-au răsădit pre tine, grăit-au asupra ta rêle, pentru răotatea casei lui Israil şi casei Iúdei, că, ce au făcut şie, a urgisi pre mine, tămîind ei ii Vaal".
18. Doamne, cunoaşte mie şi voi cunoaşte; atuncea văzuiu tocmêlele lor.
19. Şi eu, ca un miel nerău aducîndu-să să să jirtvuiască[7443], n-am cunoscut asupra mea au gîndit gînd ⌊rău⌋[7444], dzicînd: „Veniţi şi să punem lemnu la pîinea lui şi să-l surpăm pre el de la pămîntul viilor şi numele lui nu să va mai pomeni[7445] încă".[7446]
20. Doamne a puterilor, judecînd dreptu, [7447]ispitind rărunchii şi inimile, dă aş vedea cea de la tine izbîndă dentru ei, căci cătră tine dăscoperii îndreptarea mea.
21. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul preste oamenii Anathoth, ceia ce cearcă sufletul mieu, ceia ce dzic: „Nu vei proroci pre numele Domnului! Şi de nu, vei muri întru mîinile[7448] noastre!".
22. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul puterilor: „Iată, eu socoti-voi preste ei; tinerii lor cu sabie vor muri ⌊şi⌋[7449] fiii lor şi fêtele lor muri-vor cu foamete.
23. Şi rămăşiţă nu va fi lor, căci voi aduce rêle preste ceia ce lăcuiesc în Anathoth, întru anul socotirei lor".

Cap 12

1. Drept eşti, Doamne, căci voi răspunde cătră tine, însă judecăţi voi grăi cătră tine: [7450]Ce-i, că calea necuraţilor să sporêşte, îndrepteadză-să toţi cei ce împută împutăciuni.
2. Răsădişi pre ei şi să înrădăcinară; făcură fii şi făcură roadă. Aproape eşti tu de gura lor şi departe de la rărunchii lor!
3. Şi tu, Doamne, [7451]ştii pre mine; ispitit-ai inima mea înaintea ta. Adună-i pre ei ca oile spre junghêre. Curăţêşte-i pre ei la dzua junghierii ⌊lor⌋[7452].
4. Pînă cînd va plînge pămîntul şi toată iarba ţarinei să va usca de răotatea celor ce lăcuiesc întru ea? Stinsără-să dobitoace şi pasări, căci au dzis: „Nu va vedea Dumnedzău căile noastre".
5. „Ale tale picioare aleargă şi te neslujesc pre tine; cum te vei găti preste cai? Şi întru pămîntul păcii tale te nădăjduieşti tot; cum vei face întru înhierbîndzarea Iordánului?
6. Căci şi fraţii tăi, şi casa tătîne-tău, şi aceştia să lepădară de tine, şi aceştia au strigat, dendărătul tău adunară-să. Să nu te încrezi întru ei, cînd vor grăi cătră tine cu pace!
7. Părăsit-am casa mea, lăsat-am moştenirea mea, dat-am cel iubit suflet al mieu[7453] pre mîinile vrăjmaşilor ei.
8. Făcu-să moştenirea mea mie ca un leu întru dumbravă, dêde preste mine glasul ei; pentru acêea am urît pre ea.
9. Au peşterea leoaiei — moştenirea mea mie[7454]? Au peştere — împregiurul ei preste ea? Păsaţi! Adunaţi toate hiarăle ţarenii şi să vie ca să mănince pre ea!
10. Păstori mulţi stricară viia mea, pîngăriră partea mea, dêderă partea cea poftită a mea spre pustiiu necălcat.
11. Făcură-să spre pieirea pierzării pren mine; stingere să stinse tot pămîntul, căci nu iaste om puind la inimă.
12. Preste toată ieşirea întru pustiiu au venit, chinuind, căci sabiia Domnului va mînca de la marginea pămîntului şi pînă la marginea pămîntului; nu iaste pace la tot trupul.
13. Sămănat-aţi grîne şi mărăcini aţi secerat; sorţii lor nu vor folosi pre ei. Ruşinaţi-vă de fala voastră, de ocară înaintea Domnului!".
14. Căci acêstea dzice Domnul pentru toţi vecinii cei răi: „Ceia ci să atingu de moştenirea mea carea am împărţit nărodului mieu, Israil, iată, eu zmulgu pre ei de la pămîntul lor şi pre Iúda voi scoate den mijlocul lor.
15. Şi va fi, după ce voi scoate eu pre ei, mă voi întoarce şi voi milui pre ei. Şi voi lăcui pre ei, pre fieştecarele la moştnenirea lui şi pre fieştecarele la locul lui.
16. Şi va fi, dă vor învăţînd învăţa calea nărodului mieu a să jura numelui mieu: «Viu — Domnul!», în ce chip au învăţat pre nărodul mieu a să jura ii Vaal şi să va zidi în mijlocul nărodului mieu.
17. Iar de nu să vor întoarce, şi voi rădica limba acêea cu rădicare şi pierire", dzice Domnul.

Cap 13

1. Acêstea dzice Domnul: „Pasă şi cîştigă ţie cingătoare de in şi pune pregiur mijlocul

tău şi

2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΔ

Κ[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]

tău; şi într-apă să nu treacă".
2. Şi cîştigai cingătoarea, după cuvîntul Domnului, şi puş pregiur mijlocul mieu.
3. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
4. „Ia cingătoarea cea de pregiur mijlocul tău şi scoală-te şi pasă la Efrath şi ascunde pre ea acoló, întru gaura pietrii".
5. Şi merşu şi-l ascunşu la Efrath, în ce chip au porîncit mie Domnul.
6. Şi fu după dzile multe şi dzise Domnul cătră mine: „Scoală-te⌊şi⌋[7455] pasă la Efrath şi ia de acoló brîul carele am porîncit ţie ca să ascundzi de tot acoló".
7. Şi merşu la Efrath,⌊rîul⌋[7456], şi săpaiu şi luaiu cingătoarea den locul unde am îngropat pre ea acoló. Şi, iată, stricată era, carea să nu fie de treabă la nimic.
8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
9. „Acêstea dzice Domnul: Aşa voi strica semeţiia Iúdei şi semeţiia Ierusalimului, cea multă aceasta semeţie.
10. Pre cei ce nu vrea să asculte cuvintelor mêle, ce-au mersu întru încîlcirea inemei lor cei viclêne şi ce au mersu după dumnedzăi striini ca să slujască lor şi să să închine lor şi vor fi ca cingătoarea aceasta, carea nu să va tribui la nimic.
11. Că, în ce chip să lipêşte cingătoarea pregiur mijlocul omului, aşa am lipit cătră mine casa lui Israil şi toată casa Iúdei, ca să să facă mie spre nărod numit şi spre falǎ şi spre mărire; şi n-au ascultat de mine.
12. Şi vei grăi cătră nărodul acesta: «Tot foalele să va împlea de vin.» Şi va fi dă vor dzice cătră tine: «Au nu conoscînd[7457], nu vom cunoaşte că tot foalele să va împlea de vin?»
13. Şi vei grăi cătră ei: «Acêstea dzice Domnul: 'Iată, eu voi împlea pre toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul acesta şi pre împăraţii lor, pre ceia ci şed, fiii lui David, pre scaunul lui, şi pre preuţi şi pre proroci şi pre Iúda şi pre toţi ceia ce lăcuiesc⌊în⌋[7458] Ierusalim cu îmbătare.
14. Şi voi răşchira pre ei, bărbat şi pre fratele lui şi pre părinţii lor şi pre fiii lor deodată; ⌊şi⌋[7459] nu voi pofti", zice Domnul, „şi nu mă voi scumpi şi nu mă voi îndura de cătră stricarea lor.'»"
15. Auziţi şi băgaţi în urechi şi nu vă rădicaţi, căci Domnul au grăit!
16. Daţi Domnului Dumnedzăului vostru mărire mai nainte de ce a întuneca şi mai nainte de ce a să împiedeca picioarele voastre preste munţi întunecoşi; şi veţi aştepta la lumină şi acoló — umbra morţii şi să vor pune la întunêrec.
17. Iar de nu veţi audzi, pre ascunsu [7460]plînge-va sufletul mieu de cătră faţa semeţiei; şi vor pogorî ochii voştri lacrămi, căci să surpắ turma Domnului.
18. Ziceţi împăratului şi sîlnicilor: „Smeriţi-vă şi şedeţi, căci s-au surpat de la capul vostru cununa mărirei voastre!"
19. Cetăţile cêle despre austru să închiseră împreună şi nu era cel ce să dăşchiză; să înstreină Iúda, săvîrşiră înstreinare deplin.
20. Rădică ochii tăi, Ierusalime, şi vezi pre cei ce vin de la crivăţ! Unde iaste turma carea s-au dat ţie, oile mărirei tale?
21. Ce vei grăi, cînd te vor socoti pre tine? Şi tu ai învăţat pre ei prestă tine învăţături la începătură. Durori te vor apuca, ca pre muiêrea ce naşte.
22. Şi de vei dzice întru inima ta: «Pentru căci întimpinắ mie acêstea?». Pentru mulţimea strîmbătăţii tale dăscoperi-să denapoile tale, să să ivască călcîiele tale.
23. Dă va primeni arapul[7461] piêlea lui şi pardosul împistriturile lui şi voi veţi putea bine a face, învăţîndu-vă rêle.
24. Şi-i sămănaţi pre ei ca hreascurile ce să duc de vînt spre pustiiu.
25. Acesta-i sorţul tău ⌊şi⌋[7462] parte, a neasculta voi mie", dzice Domnul, „cum ai uitat pre mine şi ai nădăjduit pre minciuni.
26. Şi eu voi dăscoperi cêle denapoi ale tale preste[7463] faţa ta.
27. Şi să va ivi necinstea ta; ⌊şi⌋[7464] preacurviile tale şi nechezarea ta şi înstreinarea curviei tale preste dealuri şi întru ţarini am văzut urîciunile tale. Vai ţie, Ierusalime, căci nu te-ai surpat denapoia mea! Pînă cînd vei fi?"

Cap 14

1. Cuvîntul Domnului carele s-au făcut cătră Ieremía, pentru neploaie.
2. Plînse jidovimea şi porţile ei să dăşertară şi să întunecară preste pămînt şi strigarea Ierusalimului să sui.
3. Şi măriţii ei trimiseră pre cei mai tîneri a lor la apă; venit-au la fîntîni, şi n-au aflat apă şi au întorsu vasele lor dăşarte.
4. Şi faptele pămîntului s-au sfîrşit, căci nu-i ploaie. S-au ruşinat plugarii, acoperiră capetile lor.
5. Şi cerbii în ţarină fătară şi părăsiră, căci nu era

iarbă

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

КАП. [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

iarbă[7465].»
6. Măgarii sălbateci stătură pre codrii ⌊şi⌋[7466] traseră vînt; sfîrşiră-să ochii lor, că nu era[7467] iarbă.
7. ⌊De nărodul strîmbătăţii⌋[7468], păcatele noastre împoncişară-să noao. Doamne, fă noao pentru numele tău, căci multe-s păcatele noastre înaintea ta, ⌊căci⌋[7469] ţie am greşit.
8. Îngăduiala Ierusalim, Doamne, şi mîntuiêşte întru vrêmea rêlelor.
9. Pentru căci te-ai făcut ca un nemêrnic preste pămînt? Şi ca un pămîntean abătîndu-să spre popas? Să nu fii ca un om adurmit fiind au ca un om ce nu poate a mîntui. Şi tu întru noi eşti, Doamne, şi numele tău s-au chemat preste noi, să nu uiţi pre noi!
10. Aşa dzice Domnul nărodului acestuia: „Îndrăgiră a clăti picioarele lor şi nu s-au scumpit; şi Dumnedzău n-au binevrut întru ei. Acum va pomeni strîmbătăţii lor”.
11. Şi dzise Domnul către mine: „Nu te ruga pentru nărodul acesta spre bine.
12. Căci, dă vor posti, nu voi audzi rugii lor; şi, de vor aduce arderi de tot şi jirtve, nu voi binevrea întru ei, căci cu cuţît şi cu foamete şi cu moarte eu voi conceni pre ei”.
13. Şi dziş: „Cela ce eşti, Doamne, iată, prorocii lor vor proroci şi dzic: «Nu veţi vedea sabie, nici foamete va fi întru voi, căci adevăr şi pace voi da pre pămînt şi întru locul acesta»”.
14. Şi dzise Domnul către mine: „Minciuni prorocii prorocesc pre numele mieu! [7470]N-am trimis pre ei şi n-am porîncit lor şi n-am grăit către ei, căci vederi minciunoase şi vrăji şi dăscîntece cu pasări[7471] şi voile inemei lor prorocesc voao”.
15. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul pentru prorócii: „Ceia ce prorocesc pre numele mieu minciuni şi eu n-am trimis pre ei, carii dzic: «Sabie şi foamete nu va fi preste pămîntul acesta»; cu moarte, cu boală vor muri şi cu foamete să vor conceni prorocii
16. Şi nărodul la carii prorocesc lor şi vor fi lepădaţi întru hudiţile[7472] Ierusalim de către faţa sabiei şi foameţii; şi nu va fi cel ce să-i îngroape pre ei şi fămeile lor şi fiii lor şi fêtele lor. Şi voi răvărsa preste ei rêlele lor.
17. Şi vei grăi către ei cuvîntul acesta: «[7473]Pogorîţi preste ochii voştri lacrămi, dzua şi noaptea, şi să nu să sfirşască, căci cu zdrobitură mare să zdrobi fata nărodului mieu[7474] şi cu rană duiioasă foarte.»
18. Dă voi ieşi la cîmpu şi, iată, răniţi a sabiei; şi dă voi întra la cetate şi, iată, durêre de foamete, căci preot şi proroc mêrseră la pămîntul carele n-au ştiut”.
19. „Au izgonind ai izgonit pre Iúda? Şi de la Sion s-au dăpărtat sufletul tău? Pentru căci ne-ai lovit pre noi şi nu iaste noao vindecare? [7475]Îngăduim spre paace şi nu era bunătăţi; la vrême de vindecare[7476] şi, iată, turburare.
20. Cunoscut-am, Doamne, păcatele noastre, strîmbătăţile părinţilor noştri, căci am greşit înaintea ta!
21. Încetează, pentru numele tău! Să nu pierdzi scaunul mărirei tale! Adu-ţi aminte să nu răsîpeşti făgăduinţa ta cea împreună cu noi!
22. Au nu iaste întru chipurile limbilor ploînd? Şi ceriul dă va da saţiul lui? Au nu tu – sîngur şi te vom îngădui pre tine, ⌊Doamne⌋[7477], căci tu ai făcut toate acêstea!”.

Cap 15

1. Şi dzise Domnul către mine: „Dă va sta Moisi şi Samuil înaintea mea[7478], nu iaste sufletul mieu către ei! Slobódzi nărodul acesta şi să iasă!
2. Şi va fi, dă vor dzice către tine: «Unde vom ieşi?» şi vei grăi către ei: «Acêstea dzice Domnul ⌊Dumnedzău⌋[7479]: [7480]Cîţi la moarte, la moarte; şi cîţi la sabie, la sabie; şi cîţi la foamete, la foamete; şi cîţi la robime, la robime.'»
3. Şi voi izbîndi preste ei în patru chipuri”, dzice Domnul. „Sabiia, spre junghêre; şi cîinii, spre spargire; şi fiarăle pămîntului şi pasările ceriului, spre mîncare şi stricare.
4. Şi voi da pre ei la nevoi la toate împărăţiile pămîntului, [7481]pentru Manasía, ficiorul Ezechíei, împăratul Iúda, pentru toate cîte au făcut în Ierusalim.
5. Cine să va scumpi asupra ta, Ierusalim? Au cine să va sfii asupra ta? Au cine să va înturna spre pace ţie?
6. Tu m-ai urît”, dzice Domnul, „denapoi vei mêrge. Şi voi întinde mîna mea şi te voi strica pre tine! Şi nu încă voi părăsi pre ei.
7. Şi voi sămăna pre ei cu sămănare. Întru porţile nărodului mieu s-au fărăficiorit, pierdură nărodul mieu, pentru răotăţile lor.
8. Înmulţiră-să văduile lor mai mult decît năsîpul mării. Aduseră preste maica tînărului chin întru amiazădzi, lepădară prestă ea fără dă vêste cutremur şi sîrguială.
9. Dăşertă-să

cêea ce nă-

[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

ΚΕΦ. ΙϚ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

cêea ci năştea şapte, înrăi-să sufletul ei, [7482]apuse soarele preste ea, căci, fiind dzua în amiazădzi, să ruşină şi să ocărî; pre cei rămaşi ai lor spre sabie voi da înaintea vrăjmaşilor lor“, dzice Domnul.

10. Vai, eu, ca pre cine, maică, m-ai născut, bărbat judecîndu-să şi usăbindu-să cu tot pămîntul? Nici am folosit, nici mi-au folosit mie niminirile, vîrtutea mea s-au sfîrşit întru ceia ce blăstăma pre mine.

11. Facă-să, Doamne[7483], îndreptîndu-să ei, dă nu am stătut întru vrêmea rêlelor lor şi întru vrêmea[7484] năcazului lor ⌊spre bunătăţi⌋[7485] cătră nepriêten!“

12. „Dă să va cunoaşte hier şi învălitură de aramă vîrtutea ta.

13. Şi odoarăle tale spre pradă le voi da, primenire pentru toate păcatele tale şi întru toate hotarăle tale.

14. [7486]Robi-te-voi de tot împregiur vrăjmaşilor tăi, întru pămîntul carele n-ai ştiut, căci foc s-au aţîţat dentru mîniia mea, preste voi să va arde!“

15. „Doamne, pomenêşte pre mine şi mă socotêşte şi mă dăzvinovăţêşte dentru ceia ci mă gonesc pre mine nu spre multă îngăduire. Cunoaşte că am luat pentru tine ocară.

16. Pentru ceia ci dăfaimă cuvintele tale, concenêşte pre ei şi va fi cuvîntul tău mie spre veselie şi bucurie inimii[7487] mêle, căci s-au chemat numele tău prestă mine, Doamne întrutotţiitor!

17. N-am şezut întru adunarea ⌊lor⌋[7488], jucînd, ce numai mă temeam de cătră faţa mîinii tale; şi deusebi şedeam, căci de amărăciune m-am săturat.

18. [7489]Pentru căci nu mîhnind pre mine biruiesc asupră-mi? Rana mea ii tare; de unde mă voi vindeca? Făcîndu-să să făcu mie ca o apă minciunoasă, neavînd credinţă”.

19. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Dă te vei întoarce şi te voi aşeza ⌊şi⌋[7490] înaintea fêţii mêle vei sta şi de vei scoate cinste den nevrêdnic[7491], ca gura mea vei fi; şi să vor înturna ei cătră tine şi tu te[7492] vei înturna cătră ei.

20. Şi te voi da la nărodul acesta ca un zid de aramă tare şi vor da război cătră tine şi nu vor putea cătră tine, pentru căci cu tine sînt a te mîntui pre tine

21. Şi a te scoate pre tine”, dzice Domnul. „Şi te voi mîntui pre tine den mîna[7493] răilor şi te voi mîntui[7494] pre tine den mîna viclênilor”..

Cap 16

1. „Şi tu să nu iêi muiêre”, ⌊dzice Domnul Dumnedzăul Israil⌋[7495], „şi nu ţi să va naşte ţie ficior, nici fată întru locul acesta”.

2. Căci acêstea dzice Domnul ⌊Dumnedzău⌋[7496] pentru fiii şi fête carele s-au făcut întru locul acesta şi pentru maicele lor, cêle ce au născut pre ei, şi pentru taţii lor, ceia ce au plămădit pre ei întru pămîntul acesta:

3. „Cu moarte bolnăvicioasă vor muri, nu să vor tăia, nici să vor îngropa, spre pildă pre[7497] faţa pămîntului vor fi, cu sabie şi cu foamete să vor conceni; şi vor fi stîrvurile lor spre mîncare fiarălor pămîntului şi pasărilor ceriului”.

4. Acêstea dzice Domnul: „Să nu întri la soţietatea lor şi să nu mergi să te boceşti şi să nu plîngi pre ei, căci am depărtat pacea mea de la nărodul acesta”, dzice Domnul, „milă şi milostenie.

5. Şi vor muri mari şi mici întru pămîntul acesta, nu să vor îngropa şi nu să vor plînge; nici vor boci pre ei şi ⌊nici⌋[7498] pleşuvituri nu vor face şi nu să vor rade.

6. Şi nu să va frînge pîine întru plîngerea lor spre mîngîiêre spre cel mort; nu-l vor adăpa pre el păhar spre mîngîiêre, spre tatăl şi spre maica lui. La casa ospăţului să nu întri tu să şezi împreună cu ei şi să măninci şi să bêi”.

7. Pentru căci acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: „Iată, eu voi strica den locul acesta înaintea ochilor voştri.

8. Şi întru dzilele voastre – glas de bucurie şi glas de veselie, glas a mirelui[7499] şi glas a mirêsei.

9. Şi va fi cînd vei vestui nărodului acestuia toate cuvintele acêstea şi vor dzice cătră tine: «[7500]Pentru căci au grăit Domnul preste[7501] noi toate rêlele acêstea? Carea-i strîmbătatea noastră? Şi carele-i păcatul nostru, carele am greşit înaintea Domnului Dumnedzăului nostru?»

10. Şi vei grăi cătră ei: Pentru căci m-au părăsit pre mine părinţii voştri”, dzice Domnul, „şi au mersu denapoia a dumnedzăi striini şi au slujit lor şi s-au închinat lor şi pre mine au lăsat şi lêgea mea n-au păzitu-o.

11. [7502]Şi voi mai mult aţi viclenit decît părinţii voştri. Şi, iată, voi mêrgeţi fieştecarele după plăcutele i-

nimei

[illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

ΚΑΠ. ΞΙ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 14

[illegible] 19

[illegible]

nimei voastre cei viclêne, ca să nu ascultaţi pre mine.

12. Şi voi lăpăda pre voi de la pămîntul acesta la pămîntul carele n-aţi ştiut voi şi părinţii voştri; şi veţi sluji acoló la dumnedzăi alţii, carii nu vor da voao milă.
13. [7503]Pentru acêea, iată, zile vin", dzice Domnul, „nu vor mai dzice încă «Viu – Domnul, cela ce au scos pre fiii lui Israil den Pămîntul Eghíptului.»
14. Ce «Viu – Domnul, carele au suit pre casa lui Israil de la pămîntul miedzii-noapte şi de la toate ţările unde s-au scos afară acoló.» Şi-i voi aşeza pre ei la pămîntul lor, carele am dat părinţilor lor.
15. Iată, eu trimiţ pre cei mulţi păscari", dzice Domnul, „şi vor păscui pre ei. Şi după acêea trimite-voi pre cei mulţi vînători şi vor vîna pre ei deasupra a tot muntele şi deasupra a tot dealul şi den boartele pietrilor.
16. Căci ochii miei – preste toate căile lor şi nu s-au ascunsu strîmbătăţile lor denaintea ochilor miei.
17. Şi voi răsplăti îndoite răotăţile lor şi păcatele lor prespre carele au pîngărit pămîntul mieu întru mortăciunile urîciunilor lor şi întru fărădălegile lor, întru carele au păcătuit moştenirea mea".
18. „Doamne, tu, vîrtutea mea şi ajutoriul mieu şi scăparea mea întru dzilele răotăţilor! Cătră tine limbi vor veni de la marginea pămîntului şi vor grăi cum pre minciuni au cîştigat părinţii voştri chipuri şi nu iaste întru iale folositoare.
19. Dă va face şie omul dumnedzău? Şi aceştia nu-s dumnedzăi!
20. [7504]Pentru acêea, iată, eu voi arăta lor întru vrêmea aceasta mîna mea şi voi cunoaşte lor putêrea mea şi vor cunoaşte că numele ţie[7505] – Domnul!"

Cap 17

1. Păcatul Iúdei scris iaste cu condêiu de hier, întru unghe de diamant săpată preste lêspedea inemei lor şi pre coarnele cuptoarelor lor.
2. Cînd pomeniia pre fiii lor cuptoarelor lor şi a desişurilor lor, preste lemnu des, preste munţii cei înalţi.
3. O, muntêne! La cîmpu – avuţiia ta şi toate vistiêrile tale prăzii voi da; cêle înalte ale tale întru păcat, întru toate hotarăle tale.
4. Şi vei rămînea de moştenirea ta, carea am dat ţie, şi a sluji te voi face nepriêtenilor tăi, întru pămîntul carele nu-l ştii, căci[7506] foc aţi aţîţat întru mîniia mea, pînă în vac va arde".
5. Acêstea dzice Domnul: „Blăstămat omul carele nădêjdea are pre om şi va răzăma trupul braţului lui preste el şi de la Domnul să va dăpărta inima lui.[7507]
6. [7508]Şi va fi ca mirsinul[7509] sălbatec ce-i în pustiiu; nu va vedea cînd vor veni bunătăţile şi să va sălăşlui[7510] întru fără adăposturi de ape ⌊şi⌋[7511] în pustiiu, ⌊întru⌋[7512] pămînt sătos, carele nu să va lăcui.
7. Şi blagoslovit omul cela ce nădăjduiêşte pre Domnul şi va fi Domnul nădêjdea lui.[7513]
8. [7514]Şi va fi ca lemnul cel odreslit lîngă ape şi pre umedzală va pune rădăcinile lui şi nu să va tême cînd va veni arsură şi va fi preste el buciumi frundzoşi; întru anul nepluării nu să va tême şi nu va părăsi făcînd roadă.
9. Adîncă-i inima decît toate şi om iaste; şi cine-l va cunoaşte pre el?
10. [7515]Eu — Domnul, cercetînd inime ⌊şi⌋[7516] ispitind rărunchii, ca să dau fieştecăruia după[7517] căile lui şi după roadele tocmêlelor lor".
11. Glăsi potîrnichea, adunắ carele n-au născut, făcînd avuţiia lui nu cu judeţ; întru jumătate de dzilele lui vor părăsi pre el şi, la cêle de apoi a lui, va fi fără minte.
12. „Scaun mărirei înălţat — sfinţenia noastră[7518].
13. Îngăduirea lui Israil, Doamne! Toţi ceia ce părăsesc pre tine ruşinêdze-se! Cei dăpărtaţi preste pămînt scrie-să, căci au părăsit izvorul vieţii, pre Domnul.
14. Vindecă-mă, Doamne, şi mă voi vindeca; mîntuiêşte-mă şi mă voi mîntui, căci fala mea tu eşti!
15. Iată, ei dzic cătră mine: «Unde iaste cuvîntul Domnului? Vie!»
16. Şi eu n-am ostenit urmînd denapoia ta şi dzua omului n-am poftitu-o. Tu ştii: cêle ce-s pren budzele mêle, înaintea fêţei tale sînt.
17. Să nu te faci mie spre înstreinare, scumpindu-te de mine întru dzua rea.
18. ⌊Şi⌋[7519] să să ruşinêdze ceia ci gonesc pre mine şi să nu mă ruşinedzu eu; spărie-să ei şi să nu mă spariiu eu. Adu preste ei dzi rea, îndoită zdrobire zdrobêşte pre ei!"
19. Acêstea dzice Domnul cătră mine: „Pasă şi stă întru porţile fiilor[7520] nărodului ⌊tău⌋[7521], întru carele întră întru iale împăraţii Iúda şi întru

carele

[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

ΚΑΠ· ΗΙ·

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]

[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

carele ies întru iale şi întru toate porţile Ierusalim. Şi vei grăi cătră ei:

20. «Auziţi cuvîntul Domnului, împăraţi Iúda şi toată Iudéa şi tot Ierusalimul, ceia ce întraţi întru porţile acêstea!
21. [7522]Acêstea dzice Domnul: 'Păziţi sufletile voastre şi nu rădicaţi sarcine întru dzua sîmbetilor şi să nu aduceţi[7523] pren porţile Ierusalimului.
22. Şi să nu scoateţi sarcine dentru casele voastre întru dzua sîmbetelor şi tot lucrul să nu faceţi; sfinţiţi dzua sîmbetelor, în ce chip am porîncit părinţilor voştri.'»
23. Şi n-au audzit şi n-au plecat urêchea lor şi au mai învîrtoşat cerbicea lor decît părinţii lor, ca să nu asculte pre mine şi să nu priimască învăţătură.
24. Şi va fi, de veţi asculta pre mine", dzice Domnul, „ca să nu băgaţi sarcini pren porţile cetăţii aceştiia în dzua sîmbetilor şi să sfinţiţi dzua sîmbetelor ca să nu faceţi întru însă tot lucrul,
25. Şi vor întra pren porţile cetăţii aceştiia împăraţi şi boiêri, şezînd pre scaunul lui David, şi călări fiind pre carăle şi caii lor, ei şi boiêrii lor, oamenii Iúdei şi cei ce lăcuiesc în Ierusalim; şi să va lăcui cetatea aceasta în vac.
26. Şi vor veni den cetăţile Iúdei şi de prenpregiurul Ierusalim şi den Pămîntul Veniamin şi de la cîmpie şi den munte şi dentru cei despre áustru, aducînd arderi de tot şi jirtve şi tămîieturi şi manna şi tămîie, aducînd laudă la casa Domnului.
27. Şi va fi dă nu mă veţi asculta pre mine, ca să sfinţiţi dzua sîmbetilor, ca să nu rădicaţi sarcine şi să nu întraţi în porţile Ierusalim în dzua sîmbetilor şi voi aprinde foc întru porţile ei şi va mistui prenprejururile căii Ierusalímului şi nu să va stinge".

Cap 18

1. Cuvîntul carele s-au făcut de la Domnul cătră Ieremía, dzicînd:
2. „Scoală-te şi te pogoară la casa olariului şi acoló vei audzi cuvintele mêle!"
3. Şi pogorîi la casa olariului şi, iată, el făcea lucru pre pietri.
4. Şi căzu vasul care el făcea întru mîinile lui; şi iarăşi el făcu acêea alt vas, în ce chip au plăcut înaintea lui a face.
5. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
6. „[7524]Au în ce chip olariul acesta nu voi putea să vă fac pre voi, casa Israil? Iată, ca tina olariului voi sînteţi întru mîinile mêle.
7. [7525]Desăvîrşit voi grăi preste limbă au prestă împărăţie, ca să-i rădic pre înşii şi să-i pierzu.
8. Şi să va întoarce[7526] limba acêea ⌊dentru toate⌋[7527] răotăţile lor şi mă voi căi pentru rêlele carele am socotit ca să le fac lor.
9. [7528]Şi desăvîrşit voi grăi prestă limbă au împărăţii, ca să să zidească de iznoavă şi să să răsădească de tot.
10. Şi vor face rêlele înaintea mea, ca să nu audză glasului mieu, şi mă voi căi pentru bunătăţile carele am grăit ca să le fac lor.
11. Şi acum dzi cătră oamenii Iúda şi cătră ceia ce lăcuiesc Ierusalimul: «Iată, eu urzesc asupra voastră rêle şi gîndesc asupra voastră gînd. [7529]Întoarcă-să, dară, fieştecarele de la calea lui cea vicleană şi mai bune faceţi tocmêlele voastre!»
12. Şi dziseră: «Viteji-ne-vom, că după urîciunile noastre vom mêrge; şi fieştecarele cêle plăcute inemei lui cei viclêne vom face.»"
13. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Întrebaţi, dară, întru limbi: Cine au audzit ca acêstea înfricoşate, carele au făcut foarte ficioara Israil?
14. Au lipsi-vor de la piatră ţîţe, au omăt de la Livan? Au abate-să apa cu sila, în sus ducîndu-să?
15. Căci au uitat pre mine nărodul mieu. Întru dăşert au tămîiat şi vor slăbi întru căile lor poteci vêcinice, ca să să roază cărările, neavînd cale spre mêrgere.
16. [7530]Ca să rînduiască pămîntul lor spre stingere şi şuierare vêcinică; toţi ceia ce mergu pren ea să vor întrista şi vor clăti capul lor.
17. Ca vînt pălitori sămăna-i-voi pre ei spre faţa vrăjmaşilor lor; arăta-voi lor dzua pierirei lor".
18. Şi dziseră: „Veniţi să socotim prestă Ieremíia gînd, căci nu piêre lêge de la preut şi sfatul de la cel priceput şi cuvîntul de la proroc. Veniţi şi să-l lovim pre el în limbă şi nu vom audzi toate cuvintele lui".
19. Ascultă-mă, Doamne, şi ascultă glasul îndreptării mêle.
20. De să răsplătesc pentru bune, rêle? Căci au vorbit împreună graiuri asupra sufletului mieu ⌊şi certarea lor au ascunsu mie⌋[7531]. Pomenêşte, ⌊Doamne⌋[7532], stînd eu spre faţa ta, ca să grăiesc pentru ei bune, ca să întorci mîniia ta de cătră ei.
21. Pentru acêea, dă pre fiii lor spre foamete şi adună-i pre ei la mîinile sabiei. Facă-să muierile lor

22 [illegible]

23 [illegible]

КАП. ѲІ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

КАП. К

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible]

fără fii și văduе și bărbații lor fie omorîți cu moarte și tinerii lor căzuți cu sabie la războiu!

22. Facă-să strigare întru casele lor, adu asupra lor tîlhari fără dă vêste, căci au început cuvinte spre prinderea mea și lațuri au ascunsu asupra mea.

23. Și tu, Doamne, ai cunoscut tot sfatul lor asupra mea, spre moarte; să nu dăzvinovățești strîmbătățile lor și păcatele lor de către fața ta să nu le stingi. Facă-să slăbiciunea lor înaintea ta; întru vrêmea mîniei[7533] tale fă întru înșii!"

Cap 19

1. Atuncea dzise Domnul către mine: „Pasă și cîștigă ție cană zidită de lut și vei aduce dentru cei mai bătrîni a nărodului și dentru cei mai bătrîni a preuților.
2. Și vei ieși la mormîntul fiilor a fiilor lor, carele iaste înaintea ușilor a porților cetății Tharsis, și citêște acoló toate cuvintele acêstea carele voi grăi către tine.
3. Și vei grăi lor: «Auziți cuvîntul Domnului, împărați Iúda ⌊și bărbați Iúda⌋[7534] și ceia ce lăcuiesc ⌊la⌋[7535] Ierusalim ⌊și ceia ce întrați întru porțile acêstea⌋[7536]! Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: 'Iată, eu aduc preste locul acesta rêle, cît tot cela ce va audzi pre iale vor dzănui[7537] urechile lui.
4. Pentru care lucru au lăsat pre mine și au înstreinat locul acesta și au tămîiat întru el la dumnedzăi striini, carii nu-i știia ei și părinții lor; și împărații Iúdei au împlut locul acesta de sîngiuri nevinovate.
5. Și au zidit înalte ii Vaal, ca să mistuiască pre fiii lor cu foc, carele n-am porîncit, nici am cugetat întru inima mea.
6. Pentru acêea, iată, dzile vin", dzice Domnul, „și nu să va mai chema locului acestuia, căci Cădêre și Mormîntu fiiului Ennom, fără numai Mormînt a Îngropării.
7. Și voi junghia sfatul Iúdei și Ierusalimul întru locul acesta și voi oborî pre ei cu sabie înaintea vrăjmașilor lor și întru mîinile celora ce cearcă sufletele lor și voi da pre morții lor la mîncare pasărilor ceriului și fiarălor pămîntului.
8. [7538]Și voi pogorî cetatea aceasta spre stingere și spre șuierare; tot cela ce va mêrge pre aproape de ea să va mîhni și va șuiera pentru toată rana aceasta.
9. Și vor mînca trupurile fiilor lor și trupurile fêtelor lor; și fieștecarele trupurile aproapelui său vor mînca întru îngrădirea și întru încungiurarea cetății ce-i vor încungiura vrăjmașii lor.
10. Și vei zdrobi cana înaintea ochilor oamenilor celor ce vor ieși împreună cu tine și vei grăi către ei:
11. «Acêstea dzice Domnul: 'Așa voi sfărîma nărodul acesta și cetatea aceasta, în ce chip să zdrobêște vas de lut carele nu să va mai[7539] putea să să vindece încă; și în Tofeth vor îngropa[7540], căci nu iaste loc a să îngropa.
12. Așa voi face", dzice Domnul, „locului acestuia și celor ce lăcuiesc întru el, ca să să dea cetatea aceasta ca pămînt căzător.
13. Și casele Ierusalim și casele împăraților Iúda vor fi în ce chip ii locul cela ce cade de necurățiile lor, întru toate casele întru carele au tămîiat preste podurile lor la toată oastea ceriului și au turnat turnări la dumnedzăi striini.'»"
14. Și veni Ieremía de la cădêrea locului Tafeth, unde l-au trimis pre el Domnul acoló ca să prorocească, și stătu întru ograda casei Domnului și dzise către tot nărodul:
15. „Acêstea dzice Domnul: «Iată, eu aduc preste cetatea aceasta și preste toate cetățile ei și prestă satele ei toate rêlele carele am grăit preste însă și prestă cetățile ei, căci au învîrtoșat cerbicea lor a nu asculta porîncelor mêle.»"

Cap 20

1. Și audzi Pashor, fiiul al lui Memmir, preutul, și acesta era pus povățuitor casei Domnului, pre Ieremía, prorocind cuvintele acêstea.
2. Și-l lovi pre el și-l puse pre îns întru hruba carea era întru poarta casei rînduite cei de la tată-său, carea era în casa Domnului.
3. Și scoase Pashor pre Ieremía den hrubă și dzise lui, Ieremía: „Nu Pashor au chemat Domnul numele tău, ce numai Înstreinat.
4. Pentru[7541] căci acêstea dzice Domnul: «Iată, eu dau pre tine la înstreinare, împreună cu toți priêtenii tăi; și vor cădea cu sabiia vrăjmașilor lor și ochii tăi vor vedea și pre tine și pre tot Iúda voi da

la mîinile

[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]

[illegible] 18
[illegible]
[illegible]

КАП. КА.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]

la mîinile Vavilónului şi vor înstreina pre ei şi vor tăia de tot pre ei cu sabii.

5. Şi voi da toată vîrtutea cetăţii aceştiia şi toate trudele ei şi toate vistiêrile împăraţilor Iúdei la mîinile vrăjmaşilor lor; şi-i vor aduce pre ei la Vavilon.

6. Şi tu, Pashor, şi toţi ceia ce lăcuiesc întru casa ta, mêrge-veţi întru robire şi în Vavilon veţi muri; şi acoló te vei îngropa, tu şi toţi priêtenii tăi, cărora au prorocit lor minciuni.»“

7. Amăgişi-mă, Doamne, şi mă amăgiiu; biruişi şi te întărişi, făcuiu-mă spre rîs, preste toată dzua fuiu batjocurindu-mă.

8. Căci cu amar cuvîntul mieu voi rîde: împutare şi becisniciia voi chema, căci să făcu cuvîntul Domnului spre ocară mie şi spre batjocură toată dzua ⌊mea⌋[7542].

9. Şi dziş: Nu voi numi numele Domnului şi nu voi mai grăi încă pre numele lui[7543]; şi să făcu ca focul[7544] ce arde pîrjolind întru oasele mêle; şi mă părăsiiu de pretutindinirile şi nu poci să sufăr.

10. Căci am audzit răpştire a mulţi adunîndu-să de prenpregiur: „Rocoşiţi-vă şi să ne rocoşim asupra lui toţi oamenii, priêtenii lui; păziţi gîndirea lui, de să va înşela, şi vom putea lui şi vom lua izbînda noastră dentru el”.

11. Şi Domnul — cu mine, ca un războinic putînd; [7545]pentru acêea au gonit şi a socoti nu putea; ruşinară-să foarte, căci n-au socotit necinstele lor carele pren vac nu să vor uita.

12. Doamne, [7546]ispitind drêpte, ispitind[7547] rărunchii şi inimile, să văz cea de la tine izbîndă la ei, căci cătră tine am dăscoperit răspunsurile mêle.

13. Cîntaţi Domnului, lăudaţi lui, căci au scos sufletul mêserului dentru mîna celor mai tari.

14. [7548]Blăstămată dzua întru carea am născut întru ea, dzua întru carea m-au născut maică-mea; să nu fie rugată.

15. Blăstămat omul cela ce au binevestit tătîne-mieu, dzicînd ⌊că⌋[7549]: „Născu-să ţie parte bărbătească, veselindu-să iaste”.

16. Fie omul acela ca cetăţile carele au prăpădit Domnul cu mînie şi nu s-au căit; audză strigare dimineaţă şi clic în amiazădzi.

17. Căci nu m-au ucis întru zgăul ⌊maicei mêle⌋[7550] şi să făcu maica mea gropniţă mie şi zgăul — a zemeslirei vêcinice.

18. Pentru căci aceasta am ieşit den zgău, ca să văz trudă şi dureri? Şi să isprăvîră întru ruşine dzilele mêle.

Cap 21

1. Cuvîntul carele s-au făcut de la Domnul cătră Ieremía, cînd trimise cătră el împăratul Sedechía pre Pashor, fiiul Melhíei, şi Sofonía, fiiul lui Vaseu preutul, dzicînd:

2. „Întreabă pentru noi pre Domnul, că împăratul Vavilónului stă asupra noastră, dă va face Domnul după toate minunile lui şi să va duce de asupra noastră”.

3. Şi dzise cătră ei Ieremía: „Aşa veţi grăi cătră Sedechía, împăratul Iúda:

4. «Acêstea dzice Domnul: ‘Iată, eu întornu armele cêle de războiu, cu carele voi daţi războiu cu iale, cătră haldeii ceia ce au închis pre voi denafara zidului şi voi aduna pre ei la mijlocul cetăţii aceştiia.

5. Şi voi bate eu pre voi cu mîna întinsă şi cu braţ tare, cu mînie şi cu urgie mare.

6. Şi voi lovi pre toţi ceia ce lăcuiesc în cetatea aceasta, pre oameni şi pre dobitoace, cu moarte mare, şi vor muri.’

7. Şi după acêea, aşa dzice Domnul: ‘Da-voi pre Sedechía, împăratul Iúda, şi[7551] pre fiii lui şi pre nărodul carele au rămas întru cetatea aceasta, de moarte şi de ciumă şi de sabie la mîna vrăjmaşilor lor, celor ce cearcă sufletile lor; şi vor dămica pre ei cu gură de sabie; nu mă voi scumpi preste ei şi nu voi îndura pre înşi.’»

8. Şi cătră nărodul acesta vei grăi: «Acêstea dzice Domnul: ‘[7552]Iată, eu am dat înaintea fêţei voastre calea vieţii şi calea morţii.

9. Cela ce şade întru cetatea aceasta va muri cu sabie şi cu foamete; şi cela ce iêse a să duce la haldeii, ceia ce au închis pre voi, trăi-va şi va fi sufletul lui spre prăzi ⌊şi va trăi⌋[7553].

10. Pentru căci am răzămat faţa mea preste cetatea aceasta spre rêle, şi nu spre bune.’ Dzice Domnul: ‘La mîinile împăratului Vavilónului să va da şi va arde de tot pre ea cu foc.’

11. Casa împăratului Iúdei, audziţi cuvîntul Domnului! Casa lui David, acêstea dzice Domnul:

12. [7554]‘Judecaţi dimineaţa judeţ şi îndreptaţi şi scoateţi pre cel jehuit dentru mîna celui ce năpăs-

[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КВ.

1 А[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] 9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]

[illegible]

tuiêşte pre el, pentru ca să nu să dăscopere ca focul urgiia mea şi va arde şi nu va fi cel ci să stingă.

13. Iată, eu — cătră tine, cela ce lăcuieşti Valea Sor, cîmpoasa, pre ceia ce dzic: 'Cine ne va înfricoşa pre noi?' sau 'Cine va întra cătră lăcuinţa noastră?'

14. Şi voi aprinde foc întru dumbrava ei şi va mînca toate prenpregiururile ei.'»"

Cap 22

1. Acêstea dzice Domnul: „Pasă şi te pogoară la casa împăratului Iúdei şi vei grăi acoló cuvîntul acesta şi vei dzice:

2. «Ascultă cuvîntul Domnului, împărate a Iúdei, cela ce şezi pre scaunul lui David, tu şi casa ta, [7555]nărodul tău şi cei ce între porţile acêstea!

3. [7556]Acêstea dzice Domnul: 'Faceţi judecată şi dreptate şi scoateţi pre cel jefuit den mîna celui ce năpăstuiêşte pre el; şi nemêrnicul şi sărăimanul şi văduа să nu asupriţi; şi nu păgîniţi şi sînge nevinovat să nu vărsaţi întru locul acesta.

4. Pentru căci dă veţi făcînd face cuvîntul acesta şi vor întra întru porţile casei aceştiia împăraţi şezînd preste scaunul David şi călări fiind preste cară şi[7557] cai, ei şi ficiorii lor şi nărodul lor.

5. Iar dă nu veţi face cuvintele acêstea, asupra mea m-am jurat', dzice Domnul, 'că spre pustiire va fi casa aceasta.'

6. Căci acêstea dzice Domnul asupra casei împăratului Iúdei: 'Galaad, tu mie — începătura Livánului, de nu voi pune pre tine ⌊la⌋[7558] pustiiu, cetăţi carele nu să vor lăcui.

7. Şi voi aduce[7559] asupra ta om pierzător[7560] şi săcurea lui; şi vor tăia cei aleşi chedri ai tăi şi-i vor pune în foc.

8. Şi vor trêce limbi multe pren cetatea aceasta şi vor grăi fieştecarele cătră aproapele lui: [7561]'Pentru ce au făcut Domnul aşa cetăţii aceştii mari?'

9. Şi vor grăi: 'Pentru căci au părăsit făgăduinţa Domnului Dumnedzăului lor şi s-au închinat la dumnedzăi striini şi au slujit lor.'

10. Nu plîngeţi pre cel mort, nici bociţi pre el! Plîngeţi cu plîngere pre cel ce iêse, căci nu să va mai întoarce încă, nici va vedea pămîntul moşiei lui'.

11. Pentru căci acêstea dzice Domnul preste Sellim, fiiul Iosíei, cela ce împărăţêşte pentru Iosía, tatăl lui, carele au ieşit dentru locul acesta:

12. 'Nu să va mai întoarce acoló încă, ce numai întru locul acesta unde l-am mutat pre el, acoló va muri, şi pămîntul acesta nu-l va vedea încă.

13. Ca cela ce zidêşte casa lui nu cu dreptate şi ceardacurile lui nu cu judeţ, lîngă aproapele lui lucrează în dar şi plata lui nu o va da lui.[7562]

14. Clădit-ai ţie casă cu măsură, ceardacuri iubite şi usăbite, cu ferestri şi îngroşate cu chedru şi văruite cu mináu.

15. Să nu împărăţeşti, că tu te-ai întărîtat întru Áhaz, tatăl tău. Nu vor mînca şi nu vor bea; mai bine tu să faci judeţ şi dreptate bună.

16. N-au cunoscut, n-au judecat judeţul smeriţilor, nici judecata mêserului. Nu aceasta iaste a cunoaşte tu pre mine?' dzice Domnul.

17. 'Iată, nu sînt ochii tăi drepţi, nici inima ta bună, ce la lăcomiia ta şi la sîngele cel nevinovat, ca să-l verşi pre el, şi la strîmbătăţi şi la ucideri, ca să le faci pre iale.'

18. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul preste Ioachim, ficiorul Iosíei, împăratului Iúdei: ⌊'Şi preste omul acesta⌋[7563], nu-l bociţi pre el: 'O, frate!', nici îl vor plînge pre el: 'Vai, Doamne!'

19. Îngropare nu să va îngropa, putrezind să va lepăda decinde de poarta Ierusalímului.'

20. Suie-te la Livan şi strigă; şi la Vasan dă glasul tău şi chiuiêşte la decinde de maare, căci să sfărîmară toţi ibovnicii tăi!

21. Grăit-am cătră tine întru scădêrea ta şi ai dzis: 'Nu voi asculta.' Aceasta-i calea ta; den tinerêţele tale n-ai ascultat glasul mieu.

22. Pre toţi păstorii tăi va paşte vîntul şi ibovnicii tăi întru robire vor ieşi, că atuncea te vei ruşina de cătră toţi ceia ci te iubesc pre tine.

23. Lăcuindu întru Livan, încuibind întru chedri, prea suspina-vei cînd vor veni ţie durori ca ceia ce naşte.

24. Viu – eu", dzice Domnul, „de să va face făcînd Iehonía, fiiul Ioachim, împăratului Iúda, pecetluire pre mîna cea dreaptă a mea, de acoló te[7564] voi zmulge.

25. Şi te voi da pre mîna celor ce cearcă sufletul tău, de carii tu te sfieşti de cătră faţa lor, la mîna[7565] haldeilor.

26. Şi te voi lepăda şi pre maica ta, cêea ce te-au născut, la pămînt ⌊carele⌋[7566] unde n-ai născut acoló; şi acoló veţi muri.

27. Şi la pămîntul carele ei roagă cu sufletile lor nu să vor înturna.

necinstitu-s-au

28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΓ

1 Ὦ [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]

[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]

γρ.

28. Necinstitu-s-au Iehonía ca un vas căruia nu iaste treaba lui, căci să lepădă și să scoase la pămîntul carele nu știia.
29. Pămînte, pămînte, audzi cuvîntul Domnului!
30. Scrie pre omul acesta: izgonit om, căci nu va crêște dentru sămînța lui bărbat șezînd pre scaunul lui David, boiêrin încă întru Iúda".

Cap 23

1. [7567]O, păstori, ceia ce rășchirați și stricați[7568] oile pășunei lor!
2. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul preste ceia ce pascu nărodul mieu: „Voi ați rășchirat oile mêle și le-ați întinsu pre iale afară și nu le-ați socotit pre iale. Iată, eu voi izbîndi asupra voastră după cêle rêle tocmêle ale voastre.
3. Și eu voi priimi pre cei rămași a nărodului mieu preste tot pămîntul unde am scos pre ei acoló și voi așeza pre ei la pășciunea lor și să vor crêște și să vor înmulți.
4. Și voi scula lor păstori carii vor paște pre ei și nu să vor mai tême încă, nici să vor înfricoșa", dzice Domnul.
5. „[7569]Iată, dzile vin", dzice Domnul, „și voi rădica lui David răsăritură dreaptă și va împărăți împărat ⌊dreptu⌋[7570] și va înțelêge și va face judecată și dreptate preste pămînt.[7571]
6. Întru dzilele lui să va mîntui Iúda și Israil va sălășlui nădăjduind; și acesta-i numele lui, carele va chema pre el: Domnul Iosedec.
7. Pentru acêea, iată, dzile vin", dzice Domnul, „și nu vor mai grăi încă «Viu – Domnul, carele au scos casa lui Israil den Pămîntul Eghíptului.»
8. Ce «Viu – Domnul, cela ce au scos și au adunat toată sămînța lui Israil de la pămîntul miedzii-noapte și de la toate țările unde să împinseră acoló afară și au așezat pre ei la locul lor.»"
9. Întru proroci: „Să zdrobi inema mea întru mine; clătiră-să toate oasele mêle; făcuiu-mă ca un om zdrobit și ca un om cuprinsu fiind de vin de către fața Domnului și de către fața a bunăcuviinței mărirei lui.
10. Căci de către fața acestora plînse pămîntul; uscară-să pășunile pustiiului și să făcu dumbrava lor rea și vîrtutea lor așa".
11. „Căci preot și proroc s-au pîngărit și întru casa mea văzuiu răotățile lor.
12. Pentru acêea, facă-să lor calea lor spre lunecare întru negură și să vor împiedeca și vor cădea întru ea, pentru căci voi aduce preste ei rêle întru anul socotirei lor", dzice Domnul.
13. „Și întru prorocii Samaríei vădzut-am fărădălegi: prorociră, ⌊întru numele mieu⌋[7572], pren Vaal și au rătăcit pre nărodul mieu, Israil.
14. Și întru prorocii Ierusalim am văzut groaznice: preacurvindu-să și mergînd întru minciuni și sprăjinind mîini multe, ca să nu să întoarcă fieștecarele de la calea lui cea rea; făcutu-s-au mie toți[7573] ca Sodómul și ceia ce lăcuiesc pre ea — ca Gomórra!"
15. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul puterilor: „[7574]Iată, eu hrănesc pre ei durêre și voi adăpa pre ei apă amară, căci de la prorocii Ierusalímului ieși spurcăciune la tot pămîntul".
16. Așa dzice Domnul cel întrutotțiitor: „Nu ascultați cuvintele prorocilor, căci prilostesc șie vederi; ⌊și⌋[7575] de la inima lor grăiesc, ⌊și⌋[7576] nu de la gura Domnului.
17. Zic celora ce leapădă cuvîntul Domnului «Pace va fi voao»; și la toți ceia ce merg la voile lor și la tot cela ce mêrge întru înșelăciunea inemei lui: «Nu vor veni preste tine rêle.»"
18. „Căci cine au stătut întru suptstarea Domnului și au văzut cuvîntul lui? Cine au băgat în urechi și au audzit?
19. Iată, cutremur de la Domnul și urgie iêse; spre clătire înturnîndu-să ⌊veni-va⌋[7577]? Preste cei necurați veni-va.
20. Și nu încă să va înturna mîniia Domnului, pînă unde va face pre acesta și pînă unde va întări pre el de la izdăritura inemei lui; la săvîrșitul dzilelor, socoti-vor pre iale".
21. „[7578]N-am trimis prorocii și ei alerga; nici am grăit către ei și ei prorociia.
22. Și de au stătut întru suptstarea mea și dă au audzit cuvintelor mêle și pre nărodul mieu înturna de la cêle rêle tocmêle a lor.
23. Dumnedzău apropiind eu sînt", dzice Domnul, „și nu Dumnedzău de departe.
24. De să va ascunde neștine întru cêle ascunse și eu nu-l voi vedea pre el? Au nu ceriul și pămîntul eu plinesc?", dzice Domnul.
25. „Audzit-am carele grăiesc prorocii carele prorocesc pre numele mieu minciuni, dzicînd: «Visat-am vis.»
26. Pînă cînd va fi întru inima prorocilor celor ce prorocesc minciuni, prorocind ei voile inemei lor?
27. Celor ce socotesc ca să uite lêgea mea întru visele lor, carele povestiia careleși aproapelui său, în ce chip au uitat părinții lor numelui mieu întru Vaal.
28. Prorocul întru carele visul iaste, povestească visul lui! Și întru carele — cuvîntul mieu către el, povestească cuvîntul mieu pre adevăr! Ce-s paiele către

grîu

29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]

КАП. КД

1 [illegible]
2 [illegible]

[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10

КАП. КЕ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

grîu? ⌊Aşa-s cuvintele mêle⌋[7579]", dzice Domnul.

29. „Nu, ⌊iată⌋[7580], cuvintele mêle — ca nişte foc ⌊ardzător⌋[7581]", dzice Domnul, „şi ca un ciocan tăind piatră? Iată, eu pentru acêea — către proroci", dzice Domnul Dumnedzău, „ceia ce fură cuvintele mêle, careleşi de la aproapele său.
30. Iată, eu — către prorocii ceia ce scot prorocii a limbii şi dormiteadză adormirea lor.
31. Iată, eu — către prorocii ceia ce prorocesc minciunoase visuri[7582].
32. Şi ⌊nu⌋[7583] povestiia pre iale şi au rătăcit pre nărodul mieu întru minciunile lor şi întru înşelăturile lor; şi eu n-am trimis pre ei şi n-am porîncit lor şi folos nu vor folosi nărodului acestuia.
33. Şi dă te vor întreba nărodul acesta, au preut, au proroc, dzicînd: «Ce-i luarea Domnului?» şi vei grăi lor: «Voi sînteţi luarea!»; şi voi sparge pre voi", dzice Domnul,
34. „⌊Şi⌋[7584] prorocul şi preuţii şi nărodul carii vor dzice: «Luarea Domnului!» şi voi izbîndi pre omul acela şi pre casa lui.
35. Aşa veţi grăi fieştecarele către aproapele lui şi fieştecarele către fratele lui: «Ce au răspuns Domnul?» şi «Ce au grăit Domnul?»
36. Şi «Luarea Domnului» să[7585] nu mai numiţi încă, căci «Luarea omului» fi-va cuvîntul lui; ⌊şi pentru acêea au grăit Domnul Dumnedzăul nostru⌋[7586] şi aţi înturnat cuvintele Dumnedzăului viu.
37. Aşa veţi grăi către proroc: «Ce au răspunsu ţie Domnul?» şi «Ce au grăit Domnul?».
38. Şi dă veţi dzice «Luarea Domnului», pentru acêea, acêstea dzice Domnul ⌊Dumnedzăul nostru⌋[7587]: Pentru care lucru aţi dzis cuvîntul acesta «Luarea Domnului» şi am trimis către voi, dzicînd: «Nu veţi dzice 'Luarea Domnului'!»,
39. Pentru acêea, iată, eu iau şi spargu pre voi şi cetatea carea am dat voao şi părinţilor voştri.
40. [7588]Şi voi da preste voi ocară vêcinică şi necinste vêcinică, carea nu să va uita".

Cap 24

1. Arătatu-mi-au Domnul doao coşciuge de zmochine zăcînd despre faţa biserêcii Domnului, după ce au înstreinat Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, pre Iehonía, ficiorul lui Ioachim, împăratul Iúda, şi pre boiêri şi pre meşteri şi pre cei legaţi ⌊şi pre cei bogaţi⌋[7589] den Ierusalim şi-i aduse pre ei la Vavilon.
2. Un coşciug de zmochine bune foarte, ca zmochinile cêle timpurie, şi coşciugul al doilea de zmochine — rêle foarte, carele nu să vor mînca, de răotatea lor.
3. Şi dzise Domnul către mine: „Ce vezi, Ieremía?". Şi dziş: „Zmochine! Smochinele cêle bune, bune foarte, şi cêle rêle, rêle foarte, carele nu să vor mînca, de răotatea lor".
4. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
5. „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Ca zmochinile cêle bune acêstea, aşa[7590] voi cunoaşte pre cei înstreinaţi a Iúdei, pre carii am trimis dentru locul acesta la Pămîntul Haldeilor, spre bunătăţi.
6. Şi voi întări ochii miei spre ei, spre bunătăţi, şi voi aşeza pre ei la pămîntul acesta spre bunătăţi şi voi zidi de iznoavă pre ei şi nu voi surpa ⌊pre ei⌋[7591]; şi voi răsădi de tot pre ei şi nu-i voi zmulge.
7. Şi voi da lor inimă ca să ştie ei pre mine, căci eu sînt Domnul. [7592]Şi vor fi mie spre nărod şi eu voi fi lor spre Dumnedzău şi căci să vor întoarce către mine dentru toată inima lor.
8. [7593]Şi ca smochinile cêle rêle, carele nu să vor mînca, de răotatea lor, acêstea dzice Domnul, aşa voi da pre Sedechía, împăratul Iúdei, şi pre măriţii lui şi rămăşiţa Ierusalímului, pre cei rămaşi întru pămîntul acesta şi pre cei ce lăcuiesc[7594] în Éghiptu.
9. Şi voi da pre ei spre răşchirări la toate împărăţiile pămîntului şi vor fi spre ocară şi spre pildă şi spre ură şi spre blăstăm, întru tot locul unde voi scoate pre ei acoló.
10. Şi voi trimite la ei foametea şi moartea şi sabiia, pînă să vor săvîrşi de la pămîntul carele am dat lor»".

Cap 25

1. Cuvîntul carele s-au făcut către Ieremía preste tot nărodul Iúda, întru anul al patrulea lui Ioachim, fiiul Iosíei, împăratului Iúdei; acesta-i anul dentîi lui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului.
2. Carele au grăit către tot[7595] nărodul Iúda şi către ceia ce lăcuiesc Ierusalim, dzicînd:
3. „Întru în al treisprădzêcelea an Iosíei, fiiului Ammos, împăratul Iúdei, şi pînă în dzua aceasta, 23 ani, şi am grăit către voi, mînecînd şi dzicînd.
4. Şi trimeteam către voi pre robii miei, prorocii, la mînecat, trimiţîndu-i, şi n-aţi ascultat şi n-aţi luat aminte cu urechile voastre.
5. [7596]Înturnaţi-vă fieştecarele de către calea lui cea rea

şi de la

[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible]

și de la cêle rêle tocmêle ale voastre și veți lăcui pre pămîntul carele am dat voao și părinților voștri den vac și pînă la vac.

6. Nu mêrgeți denapoia a dumnedzăi striini ca să slujiți lor și ca să vă închinați lor, pentru ca să nu urgisiți pre mine cu faptele mîinelor voastre, ca să vă facă rău voao.

7. Și n-ați ascultat pre mine".

8. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „În vrême ce n-ați crezut cuvintelor[7597] mêle,

9. Iată, eu voi trimite și voi lua moștenirea de la crivăț și voi aduce pre ei preste pămîntul acesta și pre cei ce lăcuiesc pre el și preste toate limbile cêle de prenpregiurul lor și voi pustii pre ei și voi da pre ei spre stingere și spre șuierat și spre ocară vêcinică.

10. Și voi piêrde de la ei glas de bucurie și glas de veselie, glas de mire și glas de mireasă, miros de mir și lumină a luminătoriului.

11. Și va fi tot pămîntul spre stingere și vor sluji întru limbi 70 de ani.

12. [7598]Și dacă să vor împlea cei 70 de ani, izbîndi-voi limbii[7599] aceia", dzice Domnul, „și voi pune pre ei spre stingere vêcinică.

13. Și voi aduce preste pămîntul acela toate cuvintele mêle carele am grăit asupra ei, toate cîte-s scrise întru cartea aceasta, carele au prorocit Ieremía prespre toate limbile.

14. Căci au slujit lor cînd era limbi multe și împărați mari și voi răsplăti lor după faptele lor și după lucrurile mîinilor lor".

15. Așa dzise Domnul Dumnedzăul Israil: „Ia păharul a vinului acestui chiar dentru mîna mea și vei adăpa toate limbile cătră carele eu te trimiț cătră iale.

16. Și vor bea și vor borî și vor nebuni de cătră fața sabiei carea eu voi trimite între mijlocul lor".

17. Și luai păharul dentru mîna Domnului și am adăpat toate limbile cătră carele au trimis pre mine Domnul cătră iale:

18. Ierusalimul și cetățile Iúdei și împărații Iúda și boiêrii lui, ca să-i puie[7600] pre ei spre pustiire și spre călcare[7601] și spre șuierare.

19. Și pre Faraó, împăratul Eghíptului, și pre slugile lui și pre măreții lui și pre tot nărodul lui,

20. Și pre toți amestecații lui și pre toți împărații a celor striini de fêl și[7602] Ascalónul și Gáza și Accarónul și rămășița Azótului,

21. Și pre Iduméa și pre Moavítida și pre fiii lui Ammon,

22. Și împărații Tírului și împărații Sidónului și împărații cei de decinde de máare,

23. Și pre Dedan și pre Theman și pre Ros și pre tot tunsul despre fața lui,

24. Și pre toți amestecații, ceia ce descalecă în pustiiu,

25. Și pre toți împărații Dedan și pre toți împărații persilor,

26. Și pre toți împărații de la Apiliot, cei departe și cei de aproape, fieștecarele cătră fratele său, și toate împărățiile cêle preste fața pămîntului.

27. „Și vei grăi lor: «Așa dzise Domnul Dumnedzău cel întrutotțiitor, Dumnedzăul Israil: 'Bêți, îmbătați-vă și borîți și veți cădea și nu veți scula de cătră fața sabiei carea voi trimite între mijlocul vostru!'»

28. Și va fi cînd nu vor vrea să priimască păharul den mîna ta ca să bea și vei grăi: «Așa dzise Domnul: 'Bînd veți bea!

29. Căci întru cetatea întru carea s-au numit numele mieu preste ea, eu viu a chinui; și voi cu curățenie nu veți curăți, căci sabie eu chem preste toți ceia ce șed pre pămînt!'»

30. Și tu vei proroci preste ei toate cuvintele acêstea și vei dzice: «[7603] Domnul va lucra; de la înaltu, de la lăcașul cel sfînt al lui[7604], da-va glasul lui; cuvînt va isprăvi preste locul lui; și aceștia ca ceia ce culeg vor răspunde ⌊și⌋[7605] șezînd toți preste pămînt.

31. Vine pierire pre o parte de pămînt, căci județ – Domnului întru limbi; júdecă-să el cătră tot trupul[7606], și cei necredincioși dêderă-să la sabie», dzice Domnul.

32. Așa dzise Domnul: «Iată, rêle vine de la limbă prestă limbă și volbură mare iêse de la marginea pămîntului.

33. Și vor fi răniți de Domnul, întru dzua Domnului, den partea pămîntului și pînă la partea pămîntului; nu să vor îngropa; la baligă preste fața pămîntului fi-vor.

34. Clicuiți, păstori, și strigați și vă bociți, berbecii oilor, căci s-au plinit dzilele voastre spre junghiêre și veți cădea ca berbecii cei aleși.

35. Și va pieri fuga de la păstori și mîntuirea de la berbecii oilor.

36. Glasul strigării păstorilor și clicul oilor și berbecilor, căci pierdu Domnul pășunile lor.

37. Și vor înceta rămășițile păcii de cătră fața urgiei

mînie mêle

38 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КS

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]

КАП. КЗ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]

mîniei[7607] mêle.»
38. Lăsă ca leul popasul lui, căci să făcu pămîntul lor spre călcare[7608] de cătră fața sabiei cei mari".

Cap 26

1. Întru începutul împăratului Ioachim, fiiului Ioachim[7609], fiiul lui Iosíia, făcu-să cuvîntul acesta de la Domnul.
2. Așa dzise Domnul: „Stă întru curtea casei Domnului și vei isprăvi la toți jidovii ⌊și la toți⌋[7610] ceia ce vin a să închina întru casa Domnului toate cuvintele carele am rînduit ție ca să le răspundzi lor; să nu iêi cuvîntu,
3. Cîndai vor audzi și să vor[7611] întoarce fieștecarele de la calea lui cea rea și mă voi potoli de rêle care eu socotescu ca să le fac lor pentru cêle rêle tocmêle a lor.
4. Și vei grăi: «Așa dzisă Domnul: 'De nu veți asculta pre mine ca să mêrgeți întru[7612] legile mêle carele am dat spre fața voastră,
5. Să ascultați cuvintelor slugilor mêle, prorocilor, pre carii eu trimiț cătră voi la mînecate; și am trimis și n-ați ascultat pre mine.
6. Și voi da casa aceasta ca Silómul și cetatea aceasta voi da-o spre blăstăm la toate limbile ⌊a tot⌋[7613] pămîntul.'»"
7. Și audziră preuții și prorocii cei minciunoși și tot nărodul pre Ieremía grăind cuvintele acêstea, în casa Domnului.
8. Și să făcu Ieremía potolind a grăirea toate carele au rînduit Domnul lui a grăi la tot nărodul și l-au prinsu pre el preuții și prorocii cei minciunoși și tot nărodul, dzicînd: „Cu moarte vei muri!
9. Căci ai prorocit pre numele Domnului, dzicînd: «Ca Silom va fi casa aceasta și cetatea aceasta să va pustii de ceia ce lăcuiesc»?". Și să adunắ tot nărodul asupra Ieremíei întru casa Domnului.
10. Și audziră boiêrii Iúdei cuvintele acêstea și să suiră den casa împăratului la casa Domnului. Și au stătut[7614] înaintea ușilor porții Domnului cei noao.
11. Și dziseră preuții și prorocii cei minciunoși cătră boiêri și cătră tot nărodul: „Județ de moarte — la omul acesta, căci au prorocit asupra cetății aceștiia în ce chip ați audzît întru urechile voastre!".
12. Și dzise Ieremía cătră toți boiêrii și cătră tot nărodul, dzicînd: „Domnul au trimis pre mine să prorocesc preste casa aceasta și preste cetatea aceasta toate cuvintele carele ați audzit.
13. [7615]Și acum, mai bune faceți căile voastre și faptele voastre și audziți glasul Domnului lui Dumnedzău și să va potoli Domnul de răotățile carele au grăit preste voi.
14. Și iată, eu — întru mîinile voastre; faceți[7616] mie cum iaste de folos și cum ii mai bine voao!
15. Ce numai cunoscînd să cunoașteți, căci, dă mă veți omorî pre mine, sînge nevinovat voi dați preste voi și preste cetatea aceasta și pre cei ce lăcuiesc întru ea, căci cu adevăr m-au trimis pre mine Domnul preste voi să grăiesc la urechile voastre toate cuvintele acêstea".
16. Și dziseră boiêrii și tot nărodul cătră preuți și cătră prorocii minciunoși: „Nu iaste omului acestuia judecată de moarte, căci pre numele Domnului Dumnedzăului nostru au grăit cătră noi".
17. Și să sculară oameni dentru cei mai bătrîni ai pămîntului și dziseră la toată adunarea nărodului:
18. „[7617]Mihéa[7618], morastit, era întru dzilele împăratului Iezechíei Iúdei[7619]; și dzise la tot nărodul Iúdei, dzicînd: «Așa dzise Domnul: 'Siónul ca o țarină să va ara și Ierusalimul ca o cramă va să fie și Muntele Casei spre desiș de dumbravă.'»
19. Au ucigînd l-au ucis pre el Iezechía și tot Iúda? Nu căci s-au temut de Domnul și căci s-au rugat fêței Domnului? Și părăsi Domnul de rêlele carele au grăit preste ei. Noi am făcut răotăți mari preste sufletile noastre".
20. Și om era prorocind pre numele Domnului: Uría, ficiorul Saméii de la Cariáthiarim, și au prorocit pentru pămîntul[7620] acesta după toate cuvintele a Ieremíei.
21. Și audzi împăratul Ioachim și toți boiêrii toate cuvintele lui și cerca să-l omoare pre el. Și audzi Uría și întŕă la Éghiptu.
22. Și trimise împăratul oameni la Éghiptu.
23. Și-l scoaseră pre el de acoló și-l aduseră pre el cătră împăratul; și-l omorî pre el cu sabie și-l lepădă pre el la mormîntul fiilor nărodului lui.
24. Însă mîna lui Ahicam, fiiul lui Safan, era cu Ieremía, ca să nu-l dea pre el la mîinele nărodului, să nu-l ucigă pre el.

Cap 27

1. Așa dzise Domnul: „Fă ție legături și lanțuri și pune pregiur grumadzii tăi.
2. Și vei trimite pre iale cătră împăratul Idumeii și

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]

[illegible]
[illegible]

КАП. КИ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]

către împăratul Moav şi către împăratul fiilor Ammon şi către împăratul Tírului şi către împăratul Sidónului, întru mîinele vestitorilor, celora ce vin ⌊spre tîmpinarea lor⌋[7621] la Ierusalim[7622], către Iezechía[7623], împăratul Iúdei.

3. Şi vei aduna pre ei către domnii lor a[7624] dzice: «Aşa au dzis Domnul Dumnedzăul Israil: 'Aşa veţi grăi către domnii voştri,

4. ⌊Căci⌋[7625] eu am făcut pămîntul cu vîrtutea mea cea mare şi cu braţul mieu cel înalt şi voi da pre el căruia-mi va părea întru ochii miei.

5. Dat-am pămîntul lui Navuhodonósor, împăratului[7626] Vavilónului, ca să slujască lui, şi[7627] fiarăle ţarenei să lucrêdze lui.

6. Şi limba şi împărăţia, cîţi nu vor pune grumazul lor suptu jugul împăratului Vavilónului, cu sabie şi cu cuţît voi socoti pre ei", dzise Domnul, „pînă unde să vor săvîrşi întru mîna lui.

7. Şi voi nu ascultaţi prorocilor celor minciunoşi ai voştri şi celor ce vrăjesc voao şi celor ce viseadză voao şi celor ce dăscîntă cu pasările voastre şi fărmăcătorilor voastre, celora ce zic: 'Nu veţi lucra împăratului Vavilónului',

8. Căci minciuni ei prorocesc voao, ca să vă dăpărtêdze pre voi de la pămîntul lui.

9. Şi limba carea va băga grumadzu ei supt jugul împăratului Vavilónului şi va lucra lui şi voi lăsa pre ea preste pămîntul lui şi va lucra întru el[7628] şi va lăcui întru el.'»"

10. Şi către Sedechía, împăratul Iúda, am grăit după toate cuvintele acêstea, dzicînd: „Băgaţi cerbicea voastră,

11. [7629]Şi lucraţi împăratului Vavilónului, căci strîmbe ei prorocesc voao".

12. „[7630]Căci n-am trimis pre ei", dzice Domnul, „şi prorocesc cu numele mieu pre strîmbul, ca să vă piardză pre voi, şi veţi pieri voi şi prorocii voştri, ceia ce prorocesc voao pre strîmbul minciunoase.»"

13. Şi preuţilor şi la tot nărodul acesta am grăit, dzicînd: „Aşa dzise Domnul:

14. Nu audziţi cuvintelor prorocilor celora ce prorocesc voao, dzicînd: «Iată, vasele casei Domnului — la Vavilon», căci strîmbe ei prorocesc voao;

15. ⌊N-am trimis pre ei.⌋[7631]" Şi apoi, proroci sînt şi, dă iaste cuvîntul Domnului întru ei, întîmpine-să mie, căci aşa dzise Domnul:

16. „Şi cêealalte vase, carele n-au luat împăratul Vavilónului cînd mută pre Iehonía de la Ierusalim la Vavilon vor întra", dzice Domnul.

Cap 28

1. Şi fu în al patrulea an împărăţind Sedechía, împăratul Iúdei, întru luna a cincea, dzise mie Ananía, fiiul Azor, prorocul cel minciunos de la Gavaon, în casa Domnului, între ochii preuţilor şi a tot nărodul, dzicînd:

2. „Aşa dzise Domnul: «Sfărîmat-am jugul împăratului Vavilónului.

3. Încă doi ani de dzile, eu voi întoarce la locul acesta toate vasele casei Domnului

4. Şi pre Iehonía şi înstreinarea Iúdei, căci voi sfărîma jugul împăratului Vavilónului»".

5. Şi dzise Ieremía către Ananía, înaintea ochilor preuţilor şi între ochii a tot nărodul, celor ce sta în casa Domnului.

6. Şi dzise Ieremía: „Adevărat, aşa să facă Domnul! Şi să întărească cuvîntul tău carele tu proroceşti, ca să întoarcă vasele casei Domnului şi toată înstreinarea de la Vavilon la locul acesta.

7. Însă audziţi cuvîntul Domnului, carele eu zic la urechile voastre şi la urechile a tot nărodul:

8. Prorocii ceia ce s-au făcut mainte de mine şi mainte de voi den vêci şi au prorocit preste pămînt multu şi preste împărăţie maare[7632] spre război;

9. Prorocul cela ce au prorocit spre pace, venind cuvîntul, cunoaşte-vor pre proroc pre carele au trimis lor Domnul cu credinţă".

10. Şi luă Ananía ⌊între ochii a tot nărodul⌋[7633] lanţurile den gîtul Ieremíei şi le zdrobi pre iale.

11. Şi dzise Ananía între ochii a tot nărodul, dzicînd: „Aşa dzise Domnul: «Aşa voi sfărîma jugul împăratului Vavilónului de la grumazii a tuturor limbilor!»"

12. Şi să duse Ieremía la calea lui; şi să făcu cuvîntul Domnului către Ieremía, după ce au sfărîmat Ananía lanţujele de la grumadzul lui, dzicînd:

13. „Pasă şi dzi către[7634] Ananía, dzicînd:

14. «Aşa au dzis Domnul: 'Lanţuri de lemnu ai sfărîmat şi voi face pentru iale[7635] lanţuri de fier!', căci aşa au dzis Domnul: 'Jug de fier am pus preste cerbicea tuturor limbilor, să lucrêze împăratului Vavilónului.'»"

15. Şi dzise Ieremía Ananíei: „Nu te-au trimis pre tine Domnul şi tu a[7636] nădăjdui ai făcut pre

nărodul

14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΘ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

ΚΑΠ. Λ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]

nărodul acesta spre strîmbu.
16. Pentru acêea, aşa dzise Domnul: «Iată, eu trimiţ pre tine de cătră faţa pămîntului, întru acest an vei muri.»“
17. Şi muri întru luna a şaptea.

Cap 29

1. Şi acêstea-s cuvintele cărţii carele au trimis Ieremía den Ierusalim cătră cei bătrîni ai lui a înstreinării şi cătră preuţi şi cătră prorocii cei minciunoşi, ⌊carte la Vavilon înstreinării⌋[7637] şi cătră tot nărodul.
2. Mai apoi ieşind Iehonía, împăratul, şi împărăteasa şi scopiţii şi tot volnicul şi meşterul şi legatul, den Ierusalim,
3. Cu mîna lui Eliasan, fiiul lui Safan, şi Gamaríei, fiiul lui Helchíei, carele au trimis Sedechía, împăratul Iúdei, cătră împăratul Vavilónului, la Vavilon, dzicînd:
4. „Aşa dzise Domnul Dumnedzăul Israil spre înstreinarea carea au înstreinat de la Ierusalim:
5. «Zidiţi case şi lăcuiţi şi răsădiţi de tot grădini şi mîncaţi roadele lor.
6. Şi luaţi muieri şi faceţi ficiori şi fête şi luaţi la fiii voştri muieri şi fêtele voastre daţi la bărbaţi şi vă înmulţiţi şi nu vă împuţinaţi!
7. Şi cercaţi pacea pămîntului la carele v-am înstreinat pre voi acoló; şi veţi ruga pentru ei cătră Domnul, căci întru pacea lor fi-va pace voao.»
8. Căci aşa dzise Domnul: «[7638]Să nu vă prilăstească pre voi prorocii cei minciunoşi ce-s întru voi şi nu vă prilăstească pre voi vrăjitorii dentru voi; şi nu auziţi la visurile voastre carele voi visaţi.
9. Căci pre strîmbul ei prorocesc voao pre numele mieu şi n-am trimis pre ei.»
10. [7639]Căci aşa au dzis Domnul: «Cînd să va împlea Vavilónul de 70 ani, socoti-voi pre voi şi pune-voi cuvintele mêle preste voi, ca să întoarceţi nărodul vostru la locul acesta.
11. Şi voi gîndi preste voi gînd de pace, şi nu rêle, ca să vă dau voao acêstea.
12. Şi vă rugaţi cătră mine şi voi asculta voao.
13. Şi mă cercaţi pre mine şi veţi afla pre mine, căci veţi cerca pre mine cu toată inima voastră.
14. Şi mă voi ivi voao.
15. Căci aţi dzis: ‘Pus-au noao Domnul proroci în Vavilon.’
16. Aşa dzise Domnul preste Ahiav şi preste Sedechía: «Iată, eu dau pre ei pre mîinile împăratului Vavilónului şi va lovi pre ei între ochii voştri.»
17. Şi vor lua de la ei blăstăm întru toată înstreinarea Iúdei întru Vavilon, dzicînd: «Facă-te Domnul cum pre Sedechía au făcut şi ca Ahiav, pre carii prăji împăratul Vavilónului cu foc.»,
18. Pentru care fărădălêge au făcut în Ierusalim şi preacurviiá muierile cităţênilor şi cuvînt au răspunsu întru numele mieu, carele n-am rînduit lor. Şi eu — martur”, dzice Domnul.
19. „Şi cătră Saméa elamiteanul vei grăi:
20. «Nu te-am trimis cu numele mieu!». Şi cătră Sofonía preutul, fiiul lui Manaseu, dzise:
21. «Domnul dêde pre tine preot pentru Iodisé preutul, să te fac pristav întru casa Domnului, la tot omul ce prorocêşte şi la tot omul ce nebunêşte, şi vei da pre el la închisoare şi la hrubă.
22. Şi acum pentru căci aţi suduit împreună pre Ieremía cel de la Anathoth, pre cela ce au prorocit voao?
23. Căci pren luna aceasta au trimis cătră voi la Vavilon, dzicînd: ‘Departe iaste: zidiţi case şi lăcuiţi şi răsădiţi grădini şi mîncaţi roada lor.’»“
24. Şi citi Sofonía cuvintele acêstea la urechile Ieremíei.
25. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremía, dzicînd: „Trimite cătră înstreinare, dzicînd:
26. «Aşa dzise Domnul preste Saméa alamiteanul: ‘În vrême ce au prorocit voao Saméa şi eu nu l-am trimis pre el şi a nădăjdui au făcut pre voi pre strîmbul’,
27. Pentru acêea, aşa dzise Domnul: ‘Iată, eu voi socoti preste Saméa şi preste ruda lui şi nu va fi lui om întru mijlocul vostru, ca să vază bunătăţile carele eu voi face voao, ⌊nu le vor vedea⌋[7640].’»”

Cap 30

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremía de la Domnul, să dzică:
2. „Aşa dzise Domnul Dumnedzăul Israil, dzicînd: Scrie toate cuvintele carele am răspuns cătră tine pre carte.
3. Căci, iată, dzile vin”, dzice Domnul ⌊cel întrutotţiitor⌋[7641], „şi voi întoarce înstreinarea nărodului mieu, Israil, şi Iúda[7642]”, dzise Domnul ⌊cel întrutotţiitor⌋[7643], „şi voi întoarce pre ei la pămîntul carele am dat părinţilor lor şi vor domni lui”.
4. Şi acêstea-s cuvintele carele au grăit Domnul preste[7644] Israil şi Iúda:
5. „Aşa dzise Domnul: Glasul fricei auziţi; frică, şi nu iaste pace.
6. Întrebaţi şi vedeţi de au născut parte bărbătească? ⌊Şi pentru frica întru carea vor ţi-

nea mijlo-

[illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

[illegible] 20

[illegible]

ΚΕΦ. ΛΑ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible]

nea mijlocul şi mîntuirea⌋[7645], pentru căci am văzut tot omul şi mîinele lui preste mijlocul lui, întoarseră-să obrazele spre gălbănar.

7. [7646]Făcu-să căci mare-i dzua acêea şi nu iaste ca aceasta; şi vrême strîmptă iaste lui Iacov şi dentru aceasta să va mîntui.

8. Întru dzua acêea", dzise Domnul, „sfărîma-voi jugul de la grumadzul lor şi legăturile lor voi rumpe. Şi nu vor mai lucra ei încă la striini.

9. Şi vor lucra la Domnul Dumnedzăul lor şi pre David, împăratul lor, voi învia lor".

10. Aşa dzise Domnul: „Rădicat-am zdrobire; duiioasă-i rana ta.

11. Nu iaste rădicînd judeţul tău, spre duiios vindecaşi-te, folos ţie nu iaste.

12. Toţi priêtenii tăi au uitat pre tine; pre tine nu te vor întreba cêle spre pacea ta, căci rană a nepriêtenului lovitu-te-am, certare întărită preste toată strîmbătatea ta, înmulţiră-să păcatele tale.

13. Pentru acêea, toţi ceia ce mănîncă pre tine mînca-să-vor; şi toţi vrăjmaşii[7647] tăi carnea lor toată vor mînca-o. ⌊Preste mulţimea strîmbătăţilor tale înmulţiră-să păcatele tale, făcut-au acêstea ţie.⌋[7648] Şi vor fi ceia ce înfricoşadză pre tine, spre înfricoşare; şi pre toţi ceia ce au prădat pre tine da-i-voi la pradă.

14. Căci voi aduce vindecarea ta, de cătră rană duiioasă vindeca-te-voi", dzice Domnul, „căci sămănată dentru uitare, vînatul nostru iaste, căci cercînd nu iaste pre ea".

15. Aşa dzise Domnul: „Iată, eu voi întoarce înstreinarea lui Iacov şi robimea lui voi milui. Şi să va zidi cetatea pre înălţimea ei şi nărodul după judeţul lui va dormi.

16. Şi vor ieşi de la ei cîntînd şi glas a celor ce joacă; şi voi înmulţi pre ei şi nu să vor împuţina.

17. Şi vor întra fiii lor ca mai nainte; şi mărturiile lor despre faţa mea să vor porni. Şi vor socoti preste toţi ceia ce năcăjesc pre ei.

18. Şi vor fi mai tari decît el preste înşii şi boiêrinul lui dentru el va ieşi. Şi voi aduna pre ei şi să vor înturna cătră mine, căci cine iaste acesta carele au dat inima lui să să întoarne cătră mine?", dzice Domnul.

19. „Căci urgiia Domnului ⌊ieşi⌋[7649] mînioasă[7650], ieşi urgie hrănindu-să, preste necuraţi va veni.

20. Nu să va întoarce urgiia mîniei Domnului, pînă va face şi pînă va aşeza izdăritura inimei lui. Preste cêle de apoi dzile vei cunoaşte acêstea.

Cap 31

1. „Întru vrêmea acêea", dzise Domnul, „fi-voi întru Dumnedzău rudei lui Israil şi ei vor fi mie spre nărod".

2. Aşa dzise Domnul: „Aflaiu fierbinte întru pustiiu cu cei pieriţi cu sabie. Mêrgeţi şi să nu piêrdeţi pre Israil".

3. Domnul de departe să va ivi lui: „Dragoste vêcinică iubii pre tine, pentru acêea traşi pre tine spre îndurare.

4. Căci zidi-te -voi şi te vei zidi, ficioară Ierusalim. Încă vei lua tîmpăna ta şi vei ieşi cu adunarea celor ce joacă.

5. Căci ai răsădit vii, întru măgurile Samaríei răsădind; răsădiţi ⌊întru măgurile Efraim⌋[7651] şi lăudaţi.

6. Căci iaste dzi de chemare celor ce răspund întru măgurile Efraim: «Sculaţi-vă şi vă suiţi la Sion, cătră Domnul Dumnedzăul vostru!»

7. Căci aşa dzise Domnul lui Iacov: «Veseliţi-vă şi nechezaţi preste capul limbilor! Audzite faceţi şi lăudaţi; dziceţi: 'Mîntuit-au Domnul nărodul lui, rămăşiţa lui Israil!'

8. Iată, eu aduc pre ei de la crivăţ şi voi aduna pre ei de la marginea pămîntului întru praznicul Fasec. Şi vei face fii gloată multă şi să vor înturna aicea.

9. Cu plîngere au ieşit şi cu mîngîiêre voi scoate pre ei, mîindu-i pre zăgaşuri de ape în cale dreaptă; şi nu să vor rătăci întru ea, [7652]căci m-am făcut lui Israil spre tată şi Efraim dentîi născut al mieu iaste.»

10. Audziţi cuvintele Domnului, limbi, şi vestiţi la ostroavele cêle departe. Dziceţi: «Cela ce au vînturat pre Israil ⌊şi-l⌋[7653] va aduna pre el şi va păzi pre el ca cela ce paşte turma lui.»

11. Căci au mîntuit Domnul pre Iacov. Scosu-l-au pre el den mîna celor mai tari ai lui.

12. Şi vor veni şi să vor veseli întru măgura Sion şi vor veni preste bunătăţile[7654] Domnului, pre pămînt a grîului şi a vinului şi a roadelor şi a dobitoacelor şi a oilor şi va fi sufletul lor ca un lemnu cu roadă şi nu vor mai flămîndzi încă.

13. Atuncea să vor bucura ficioare întru adunare de tinerei şi cei bătrîni

să vor bucu-

[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40

КАП. ЛВ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]

să vor bucura şi voi înturna plîngerea lor spre bucurie şi voi face pre ei vêseli.

14. Mări-i-voi şi voi îmbăta sufletul preuţilor, fiilor Leví, şi nărodul mieu de bunătăţile mêle sătura-să-va".

15. [7655]Aşa dzise Domnul: „Glas în Ramá să audzí, de plîngere şi bocet şi jale, Rahil plîngîndu-să pre fiii ei şi n-au vrut să să mîngîie, căci nu sînt". Aşa dzise Domnul:[7656]

16. „Sfîrşască-să glasul tău de plînsu şi ochii tăi de la lacrămile ⌊tale⌋[7657], căci iaste plată la ale tale lucruri şi să vor înturna dentru pămîntul vrăjmaşilor.

17. De lêge, la ai tăi fii.

18. Audzind audzii pre Efraim plîngîndu-să: «Certaşi-mă şi mă certaiu; [7658]eu, ca un viţăl, nu mă învăţaiu. Întoarce-mă şi mă voi întoarce, căci tu — Domnul Dumnedzăul mieu!

19. Căci mai apoi, după robimea mea, m-am căit; şi mai apoi, de ce am cunoscut[7659], eu am suspinat preste dzilele ruşinei; şi arătaiu ţie că am luat ocară den tinerêţele mêle.»

20. Fiiu iubit, Efraim — mie, copil dăsfătîndu-să, căci pentru care lucru cuvintele mêle întru el, pomenire voi pomeni pre el. Pentru acêea am sîrguit preste el, miluind voi milui pre el", dzice Domnul.

21. „Întărêşte pre sine, Sioáne! Fă certare, dă inima ta la umerile tale, calea carea ai mersu! Întoarce-te, ficioară Israil, întoarce-te la cetăţile tale plîngînd!

22. Pînă cînd te vei înturna, fată necinstită?". Căci au zidit Domnul mîntuire spre răsăditură noaă, întru mîntuire vor încugiura oamenii.

23. [7660]⌊Căci aşa dzise Domnul: „Încă vor grăi cuvîntul acesta în Pămîntul Iúdei şi întru cetăţile lor, cînd voi înturna[7661] înstreinarea lui: «Binecuvîntat – Domnul preste dreaptă măgura lui cea sfîntă a lui[7662]!»

24. Şi[7663] lăcuind înlontru, întru cetăţile Iúdei şi întru tot pămîntul lui, împreună cu plugariul, şi să va lua întru turmă.

25. Căci am îmbătat ⌊tot⌋[7664] sufletul sătos şi tot sufletul flămînd l-am săturat!"

26. Pentru acêea, mă sculaiu şi văzuiu; şi somnul mieu dulce mi să făcu.

27. „⌊Pentru acêea⌋[7665], iată, zile vin", zice Domnul, „şi voi sămăna pre Israil şi pre Iúda sămînţă de om şi sămînţă de dobitoc.

28. Şi va fi în ce chip priveghea prestă ei a-i surpa şi a-i chinui, aşa voi priveghea prestă ei a-i zidi şi a-i răsădi de tot", dzice Domnul.

29. „[7666]Întru dzilele acêlea nu vor mai zice încă: «Părinţii au mîncat agu-
rida[7667], şi dinţii fiilor au strepezit.»

30. Ce numai fieştecarele întru al său păcat va muri şi acelui ce au mîncat agurida vor strepezi dinţii lui.

31. [7668]Iată, dzile vin", dzice Domnul, „şi voi pune casei Israil şi casei Iúdei făgăduinţă noao,[7669]

32. Nu după făgăduinţa carea am pus părinţilor lor întru dzi cînd m-am apucat de mîna lor ca să-i scoţ pre ei den Pămîntul Eghíptului, căci ei n-au rămas întru făgăduinţa mea şi eu nesocotii pre ei", dzice Domnul.

33. „Că aceasta-i făgăduinţa ⌊mea⌋[7670] carea voi pune casei lui Israil, după dzilele acêlea", dzise Domnul: „[7671]Dînd da-voi legile mêle la cugetul lor şi preste inima lor voi scrie pre ei; ⌊şi voi vedea pre ei⌋[7672] şi voi fi lor întru Dumnedzău şi ei vor fi mie spre nărod.

34. [7673]Şi nu vor învăţa fieştecarele pre cităţanul lui şi fieştecarele pre fratele lui, dzicînd: «Cunoaşte pre Domnul», căci toţi mă vor şti pre mine, de la micul lor pînă la marele lor, [7674]căci blînd voi fi strîmbătăţilor lor şi păcatelor lor nu voi mai pomeni încă.

35. De să va înălţa ceriul în slavă", ⌊dzice Domnul⌋[7675], „şi dă să va smeri faţa pămîntului jos,

36. Şi eu nu voi izgoni ruda lui Israil", dzice Domnul, „pentru toate carele au făcut".

37. ⌊Aşa dzise Domnul, cela ce au dat soarele spre lumina dzilei, luna şi stêlele spre lumina nopţii şi strigare întru maáre şi sună valurile ei; Domnul întrutotţiitor — numele lui:

38. „Dă vor potoli-să legile[7676] acêstea de către faţa mea", dzice Domnul, „şi ruda întru Israil să va potoli, să să facă limbă înaintea fêţei mêle toate dzilele⌋[7677].

39. Iată, dzile vin", dzice Domnul, „şi să va zidi cetatea Domnului, de la turnurile Anameil pînă la Poarta Unghiului şi va ieşi măsurarea ei împotriva lui, pînă la dealurile Gariv; şi să va încungiura împregiur dentru alêse pietri.

40. Şi toţi asirimoth, pînă la pîrîul Ahelchédro, pînă la unghiul a răsăritului, — sfinţenie Domnului, şi nu încă nu va mai zmulge şi nu să va surpa pînă în vac".

Cap 32

1. Cuvîntul carele s-au făcut de la Domnul către Ieremía întru anul al dzêcelea împăratului Sedechíei, acesta-i anul al optsprădzêce ⌊împăratului⌋[7678] Navuhodonósor, ⌊împăratului Vavilónului⌋[7679].

2. Şi putêrea împăratului Vavilónului şenţui asupra Ierusalímului; şi Ieremía să păziia întru curtea

temniţii

[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]

temniții carea iaste în casa împăratului,

3. Întru carea l-au închis pre el împăratul Sedechía, dzicînd: „Pentru că ci tu proroceşti, dzicînd: «Aşa dzise Domnul: ʻIată, eu dau cetatea aceasta în mîinile împăratului Vavilónului şi va lua pre ea.

4. Şi Sedechía, împăratul Iúda, nu va scăpa den mîna haldeilor, căci cu dare să va da pre mîinile împăratului Vavilónului şi va grăi gura lui cătră gura lui şi ochii lui pre ochii lui vor vedea.

5. Şi va întra Sedechía la Vavilon şi acoló va muri.ʼ»"

6. Şi cuvîntul Domnului s-au făcut cătră Ieremía, dzicînd:

7. „Iată, Anameil, fiiul Salom, fratelui tătîne-tău, vine cătră tine, dzicînd: «Cîştígă ţie ţarina mea ceea de la Anathoth, căci ţie — judeţul rudeniei, ca să iêi spre cîştigare.»"

8. Şi veni cătră mine Anameil, ficiorul lui Salom, fratelui tătîne-mieu, după cuvîntul Domnului, la curtea temniţii, şi dzise: „Cîştígă ţie ţarina mea cea de la Anathoth, cea den Pămîntul lui Veniamin, căci ţie — judeţul a cîştiga ⌊pre el⌋[7680]. Şi tu ⌊eşti[7681]⌋ bătrîn". Şi cunoscuiu că[7682] cuvîntul Domnului iaste.

9. Şi am cîştigat ţarina lui Anameil, fiiului fratelui tătîne-mieu. Şi am pus lui 7 sicli şi 10 arginţi.

10. Şi am scris la carte şi am pecetluit şi am pus mărturii marturi şi am pus argintul cu cumpănă.

11. Şi luai cartea cîştigării, cea cetită şi pecetluită.

12. Şi am dat pre ea lui Varuh, ficiorul Niríei, fiiului Maseu, între ochii lui Anameil, fiiului fratelui tătîne-mieu, şi între ochii a ⌊oamenilor celor ce sta⌋[7683] mărturie; ⌊şi⌋[7684] scriia întru cartea cîştigării şi între ochii a jidovilor celor ce şedea întru curtea temniţii.

13. Şi rînduii lui Varuh între ochii lor, dzicînd:

14. „Aşa dzise Domnul cel întrutotţiitor, Dumnedzăul Israil: «Ia cartea cîştigării aceştiia şi cartea cea citită şi vei pune pre ea întru vas de strachină, pentru ca să rămîie dzile multe.»

15. Căci aşa dzise Domnul: «Încă să vor mai cîştiga case şi ţarine şi vii întru pămîntul acesta.»"

16. Şi mă rugai cătră Domnul, după ce am dat cartea cîştigării cătră Varuh, fiiul lui Niríu, dzicînd:

17. „Cela ce eşti, Doamne! Tu ai făcut ceriul şi pămîntul cu vîrtutea ta cea maáre şi cu braţul tău cel înalt şi rădicat! Nu va ascunde de la tine nimic.

18. [7685]Făcînd milă la mii şi răsplătind păcatele părinţilor în sînul fiilor lor după ei, Dumnedzău cel mare şi vîrtucios,

19. Domnu a marelui sfat şi tare la lucruri, ⌊Dumnedzău cel mare, cel întrutotţiitor, şi cu nume mare Dumnedzău⌋[7686], ochii tăi dăşchişi la căile toate a fiilor oamenilor, să dai fieştecăruia după calea lui.

20. Carele ai făcut sêmne şi minuni în Pămîntul Eghíptului şi pînă întru dzua aceasta şi în Israil şi întru pămîntêni şi făcuşi ţie nume ca în dzua aceasta.

21. Şi scoseşi pre nărodul tău, pre Israil, den Pămîntul Eghiptului cu sêmne şi cu minuni, cu mînă tare şi cu braţ înalt şi cu vederi mari.

22. Şi ai dat lor pămîntul acesta carele ai jurat părinţilor lor, pămînt ce cúră lapte şi miêre.

23. Şi întrară şi luară pre el şi n-au ascultat glasul tău şi întru porîncele tale n-au îmblat; toate carele ai porîncit lor a le face nu le-au făcut şi au făcut a li să tîmpla lor toate rêlele acêstea.

24. Iată, gloată au venit la cetate ca să o ia pre însă şi cetatea să dêde la mîinile haldeilor celor ce bat pre însă de cătră faţa sabiei şi foameţii; în ce chip ai grăit, aşa s-au făcut.

25. Şi tu dzici cătră mine: «Pune pre tine ţarină pen argint»; ⌊şi am scris carte şi am pecetluitu-o⌋[7687] şi am pus mărturii şi cetatea s-au dat la mîna haldeilor".

26. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

27. „Eu – Domnul Dumnedzău a tot trupul! Au de la mine ascunde-să-va ceva?@.

28. Pentru acêea, aşa dzise Domnul ⌊Dumnedzăul Israil⌋[7688]: „Dîndu-să da-să-va cetatea aceasta pre mîinile Vavilónului şi o va lua pre însă.

29. Şi vor veni haldeii, dînd războiu asupra cetăţii aceştiia, şi vor arde cetatea cu foc, aceasta, şi vor arde de[7689] tot[7690] casele întru carele au întămîiat ⌊întru iale⌋[7691] pre podurile lor ii Vaal şi turna turnări la dumnedzăi alţii, ca să mă amărască pre mine.

30. Căci era fiii lui Israil şi fiii Iúdei sînguri făcînd răul între ochii miei den tinerêţele lor.

31. Căci pre urgiia mea şi pre mîniia mea era cetatea aceasta dentru care zi au dziditu-o pre ea şi pînă în dzua aceasta, ca să o mut pre ea de cătră faţa mea,

32. Pentru toate răotăţile a fiilor lui Israil şi Iúdei, căci au făcut a mă amărî aceştia şi împăraţii lor şi boiêrii lor şi

măriţilor

[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]

КАП. ЛГ.

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

mărițîi lor și preuții lor și prorocii lor, bărbați Iúda și ceia ce lăcuiesc ⌊în⌋[7692] Ierusalim.
33. Și înturnară cătră mine umărul și nu fața lor. Și-i învățai pre ei la mînecat și n-au audzit încă a lua învățătură.
34. [7693]Și au pus spurcăciunile lor în casă unde s-au chemat numele mieu prestă ea, întru necurățiile lor.
35. Și clădiră cuptoare ii Vaal, cêle den Valea fiiului Ennom, [7694]ca să aducă pre fiii lor și pre fêtele lor lui Moloh împăratul, carele n-am rînduit lor, și nu s-au suit preste inima mea a face urîciunea aceasta, ca să greșască Iúda".
36. Și acum așa dzise Domnul Dumnedzău Israil pre cetatea carea tu zici: „Da-să-va la mîinile împăratului Vavilónului, cu sabie și cu foamete și cu trimitere".
37. „Iată, eu adun pre ei dentru tot pămîntul unde i-am sămănat pre ei acoló cu urgiia mea și cu mîniia și cu întărîtare mare; și voi înturna pre ei la locul lor și voi așeza pre ei cu nădêjde.
38. Și vor fi mie întru nărod și eu voi fi lor întru Dumnedzău.
39. [7695]Și voi da lor cale alta și inemă alta[7696], să să teamă de mine toate dzilele, spre binele lor și fiilor lor după ei.
40. Și voi pune lor făgăduință vêcinică, carea nu voi întoarce-o de la denapoia lor; și frica mea da-o-voi la inima lor, ca să nu să dăpărtêze ei de la mine.
41. Și voi socoti a-i îmbuna pre ei și voi răsădi pre ei întru pămîntul acesta, cu credință și cu toată inima mea și cu tot sufletul".
42. Căci așa dzise Domnul: „În ce chip am adus preste nărodul acesta toate răotățile cêle mari acêstea, așa eu voi aduce preste ei toate bunătățile carele am grăit preste ei.
43. Și dă[7697] vor cîștiga încă țarini întru pămîntul carele tu zici: «Necălcat va fi de cătră oameni și dobitoace și s-au dat întru mîinile haldeilor.»
44. Și vor cîștiga țarini cu argint și vei scrie întru carte și vei pecetlui și vei pune mărturie marturi în Pămîntul Veniamin și împregiurul Ierusalimului și în cetățile Iúdei și în cetățile muntelui[7698] și în cetățile ii[7699] Sefilá și în cetățile ii Naghev, căci voi înturna înstreinările lor".

Cap 33

1. Și să făcu[7700] cuvîntul Domnului cătră Ieremía al doilea rîndu și el era încă legat întru curtea temniții, zicînd:
2. „Așa zise Domnul, făcînd pămîntul și urzind pre el ca să-l îndreptêdze pre el, Domnu — numele lui.
3. Și strígă cătră mine și voi răspunde ție și voi spune ție mari și vîrtoase, carele n-ai cunoscut pre iale".
4. Căci așa au dzis Domnul Dumnedzăul Israil pentru casele cetății aceștiia și pentru casele împăratului Iúdei, cêlea ce ședu la șanțu,
5. Și bâști, ca să să bată cătră haldei: „Și voi împlea pre ea de morții oamenilor pre carii am lovit cu urgiia mea și cu mîniia mea și am înturnat fața mea de cătră ei, pentru toate răotățile lor.
6. Iată, eu aduc ei închegare de rană și leac și voi vindeca pre ea și voi arăta lor a asculta ⌊și voi preoți pre ei și voi face⌋[7701] pace și credință.
7. Și voi înturna[7702] înstreinarea Iúdei și înstreinarea lui Israil și voi zidi pre ei ca și mai nainte.
8. Și voi curăți pre ei de cătră toate strîmbătățile lor carele au greșit mie și nu voi pomeni de greșalele lor[7703] carele au greșit mie și s-au depărtat de la mine.
9. Și va fi spre veselie și spre laudă și spre mărire la tot nărodul pămîntului, carii vor audzi toate bunătățile carele eu voi face și să vor tême și să vor amărî pentru toate bunătățile și pentru toată pacea carea eu voi face lor".
10. Așa dzise Domnul: „Încă să vor mai audzi întru locul acesta carele voi dziceți: «Pustii iaste de oameni și dobitoace», întru cetățile Iúdei și denafara[7704] Ierusalimului, cêle pustiite, pentru nefiind oameni și dobitoace, glas de veselie și glas de bucurie, glas de mire și glas de mireasă, glas a celor ce zic:
11. «Mărturisiți-vă Domnului cel întrutotțiitor, căci bun — Domnul, că în vac mila lui.» Și vor băga daruri la casa Domnului, căci voi înturna toată înstreinarea pămîntului aceluia ca și[7705] mainte", dzise Domnul.
12. Așa dzise Domnul puterilor: „Încă va fi întru locul acesta pustiiul, pentru nefiind oameni[7706] și dobitoc, întru toate cetățile lui, popasuri de păstori adăpostînd oile.
13. Întru cetățile muntelui și în cetățile ii Sefilá și în cetățile ii Naghev și în Pămîntul Veniiamin și întru cêle de prenpregiurul Ierusalim și în cetățile Iúdei încă vor trêce oile pre mîna celui ce numără", dzise Domnul.

Cap 34

ΚΑΠ. ΛΔ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]

ΚΑΠ. ΛΕ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

Cap 34

1. Cuvîntul carele s-au făcut către Ieremía de la Domnul şi Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi toată tabăra lui şi tot pămîntul domniei lui da războiu asupra Ierusalimului şi preste toate cetăţile Iúdei, dzicînd:
2. „Aşa dzise Domnul: Pasă către Sedechía, împăratul Iúda, şi vei dzice lui: «Aşa zise Domnul: Cu dare să va da cetatea aceasta la mîinile împăratului Vavilónului şi o va lua pre ea şi o va arde pre ea cu foc.
3. Şi tu nu vei scăpa dentru mîna lui şi cu prindere te vei prinde şi pre mîinile lui te vei da şi ochii tăi pre ochii lui vor vedea şi gura lui cu gura ta va grăi şi la Vavilon vei să întri.»
4. Ce ascultă cuvîntul Domnului, Sedechía, împăratul Iúda! Aşa dzice Domnul: «Nu vei muri cu sabie,
5. Cu pace vei muri. Şi în ce chip au plînsu pre părinţii tăi, pre cei ce au împărăţit mai nainte de tine, plînge-te-vor şi pre tine: Vai, doamne! Şi pînă la iad vor boci pre tine, căci cuvînt am grăit»", dzice Domnul.
6. Şi grăi Ieremía către împăratul Sedechía toate cuvintele acêstea în Ierusalim.
7. Şi putêrea împăratului Vavilónului da războiu prestă Ierusalim şi prestă cetăţile Iúda şi pre Lahis şi pre Azicá, căci acêstea au rămas, în cetăţile Iúdei, cetăţi tari.
8. Cuvîntul carele s-au făcut către Ieremía de la Domnul, după ce au sfîrşit împăratul Sedechía făgăduinţa către nărod, [7707]ca să chême slobodzire,
9. Ca să sloboază fieştecarele sluga lui şi fieştecarele slujnica lui, pre jidov şi pre jidovcă, slóbozi, ca să nu robască bărbat dentru Israil.
10. Şi să întoarseră toţi măriţii şi tot nărodul, ceia ce au întrat la făgăduinţă,
11. Ca să sloboadze fieştecarele sluga lui şi fieştecarele slujnica lui. Şi lăsară pre ei spre slugi şi spre[7708] slujnice.
12. Şi să făcu cuvîntul Domnului către Ieremía, dzicînd:
13. „Aşa dzise Domnul Dumnedzăul Israil: Eu am pus făgăduinţă către părinţii voştri întru dzua carea am scos pre ei den Pămîntul Eghíptului, dentru casa robirei, dzicînd:
14. Cînd să vor plini 6 ani, vei slobodzi pre fratele tău, pre jidov, carele să va pune lîngă tine şi lucrêze ţie 6 ani si să-l slobodzi pre el volnic; şi n-au ascultat pre mine şi n-au plecat urêchea lor.
15. Şi au întorsu astăzi a face ce-i drept înaintea ochilor miei, ca să chême slobodzire fieştecarele a aproapelui său. Şi făcură[7709] făgăduinţă înaintea fêţii mêle, întru casă carea s-au chemat numele mieu preste ea.
16. Şi v-aţi înturnat şi aţi spurcat numele mieu, ca să întoarne fieştecarele sluga lui şi fieştecarele slujnica lui, pre carii aţi slobozit volnici cu sufletul lor, ca să vă fie voao spre slugi şi slujnice.
17. Pentru acêea, dzise Domnul, voi n-aţi ascultat pre mine, ca să chemaţi fieştecarele slobodzenie către fratele său şi fieştecarele către aproapele său; iată, eu chem slobodzire voao la sabie şi la moarte şi la foamete. Şi voi da pre voi spre răşchirare la toate împărăţiile pămîntului.
18. Şi voi da pre oamenii ceia ce au petrecut făgăduinţa mea, [7710]carea au făcut înaintea fêţii mêle, pre ceia ce n-au întărit făgăduinţa mea, viţălul[7711] carele au făcut înaintea fêţii mêle, ca să-i lucreze lui,
19. Şi pre boiêrii Iúda şi pre sîlnici şi pre preuţi şi pre nărod,
20. Şi voi da pre ei vrăjmaşilor lor şi va fi mortăciunile lor mîncare pasărilor ceriului şi fiarălor pămîntului.
21. Şi pre Sedechía, împăratul Iúdei, şi pre boiêrii lor da-i-voi la mîinile vrăjmaşilor lor şi puterile împăratului Vavilónului, celor ce să duc de la ei.
22. Iată, eu tocmesc", dzice Domnul, „şi voi întoarce pre ei la pămîntul acesta şi vor bate asupra lui şi vor lua pre el şi vor arde pre el cu foc şi pre cetăţile Iúdei ⌊şi⌋[7712] le voi da pre iale pustii de cei ce lăcuiesc".

Cap 35

1. Cuvîntul ce s-au făcut către Ieremía de la Domnul, întru dzilele Ioachim, împăratului Iúda, zicînd:
2. „Pasă la casa Arhavin şi vei aduce pre ei la casa Domnului, la una den curţi, şi vei adăpa pre ei vin".
3. Şi scoş pre Iehonía, fiiul Ieremíei, fiiului Havasin, şi pre fraţii lui şi pre fiii lui şi toată casa Rahavin,
4. Şi băgai pre ei la casa Domnului, la cămara fiilor Ananíei, fiiului Godolíei, omului[7713] Dumnedzău, care iaste aproape de casele boiêrilor, deasupra casei lui Maaseu, fiiului Selom, celuia ce păzêşte calea.
5. Şi dediu înaintea[7714]

fêţii lor

[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

[illegible]

КАП. ЛЅ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13

[illegible]

fêţii lor urcior de vin şi păhară şi dziş[7715]: „Bêţi vin!”.
6. Şi dziseră: „Nu vom bea vin, căci Ioanadav, fiiul Rihav, tată nostru, porînci noao, dzicînd: «Să nu bêţi vin voi şi fiii voştri pînă în vac.
7. Şi casă să nu zidiţi şi sămînţă să nu sămănaţi şi vie nu va fi voao, căci întru corturi să lăcuiţi toate dzilele ⌊vieţii⌋[7716] voastre, pentru ca să trăiţi dzile multe preste pămîntu preste carele zăbăviţi voi preste el.»
8. Şi am ascultat glasul lui Ioanadav, tatălui nostru, ca să nu bem vin toate zilele vieţii noastre, noi şi muierile noastre şi fiii noştri şi fêtele noastre,
9. Şi ca să nu zidim case a lăcui acoló.
10. Şi vie şi ţarină şi sămînţă nu s-au făcut noao; şi am lăcuit în corturi şi am audzit şi am făcut după toate cîte au porîncit noao Ioanadav, părintele nostru. Şi s-au făcut
11. Cînd s-au suit Navuhodonósor preste pămînt[7717] şi am dzis: Suindu-ne, să întrăm la Ierusalim de către faţa haldeilor şi de către faţa puterii asiriênilor! Şi am lăcuit acoló”.
12. Şi fu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
13. „Aşa zice Domnul: Pasă şi dzi omului Iúda şi celor ce lăcuiesc Ierusalimul: «Nu veţi lua învăţătură ca să ascultaţi cuvintele mêle?
14. Puseră cuvinte fiii lui Ioanadav, fiiului Rihav, în ce chip au porîncit fiilor lui ca să nu bea vin şi n-au băut; şi eu am grăit către voi den zori şi am grăit şi n-aţi ascultat pre mine.
15. Şi am[7718] trimis către voi pre slugile mêle, pre[7719] proroci, dzicînd: ‘[7720]Înturnaţi-vă fieştecarele de la calea lui cea rea şi mai bune faceţi tocmêlele voastre şi nu mêrgeţi denapoia a dumnedzăi alţii ca să slujiţi lor şi lăcuiţi pre pămîntul carele am dat voao şi părinţilor voştri.’ Şi n-aţi plecat urechile voastre şi n-aţi ascultat.
16. Şi întăriră fiii lui Ioanadav, fiiului Rihav, porînca părintelui lor şi nărodul acesta n-au ascultat pre mine.»“
17. Pentru acêea, aşa dzise Domnul: „Iată, eu aduc preste Iúda şi preste ceia ce lăcuiesc Ierusalimul toate răotăţile carele am grăit prestă ei”.
18. Pentru acêea, aşa dzise Domnul: „De vrême ce au audzit fiii lui Ioanadav, fiiului Rihav, porînca părintelui lor, ca să facă cîte au porîncit lor părintele lor,
19. Nu va lipsi ficior[7721] den fiii lui Ioanadav, fiiului Rihav, stînd înaintea mea toate zilele ⌊pămîntului.⌋[7722]“

Cap 36

1. Întru anul al patrulea lui Ioachim, fiiului Iosíei, împăratului Iúdei, făcutu-s-au cuvîntul Domnului către mine, zicînd:
2. „Ia ţie hîrtie de carte şi scrie prestă ea toate cuvintele carele am grăit către tine prestă Ierusalim şi prestă Iúda şi preste toate limbile, dentru care dzi am grăit eu către tine, dentru dzilele Iosíei, împăratului Iúdei, şi pînă în dzua aceasta,
3. Cîndai va audzi casa Iúdei toate rêlele carele eu socotesc să le fac lor, pentru ca să să întoarne fieştecarele dentru calea cea rea a lor şi blînd voi fi strîmbătăţilor lor şi păcatelor lor”.
4. Şi au chemat Ieremía pre Varuh, ficiorul lui Niriu, şi au scris den gura Ieremíei toate cuvintele Domnului carele au răspuns către el, întru o hîrtie de carte.
5. Şi porînci Ieremía lui Varuh, dzicînd: „Eu mă păzesc şi nu poci să întru la casa Domnului.
6. Şi vei citi întru hîrtiia aceasta la urechile nărodului, întru casa Domnului, întru zi de post şi întru urechile a tot Iúda, celor ce vin den cetăţile lor, vei citi lor,
7. Cîndai va cădea mila lor înaintea fêţei Domnului şi să vor întoarce de la calea lor cea rea, căci mare-i mîniia şi urgiia Domnului, carele au grăit prestă nărodul acesta”.
8. Şi făcu Varuh după toate cîte au porîncit lui Ieremía, a citi în carte cuvintele Domnului în casa Domnului.
9. Şi fu întru anul al optulea a împăratului Ioachim, întru luna a noaă, adunară post înaintea fêţei Domnului tot nărodul, în Ierusalim şi casa Iúdei.
10. Şi citiia Varuh în carte cuvintele Ieremíei, în casa Domnului, în casa lui Gamariu, fiiului Safan, logofătului, întru ograda cea de sus, înaintea uşilor porţii casei Domnului cei noaă, întru urechile a tot nărodul.
11. Şi audzi Mihéas, fiiul Gamaríei, fiiului Safan, toate cuvintele Domnului dentru carte.
12. Şi pogorî la casa împăratului, la casa scriitoriului şi, iată, acoló toţi boiêrii şedea: Elisamá, scriitoriul, şi Daléas, ficiorul lui Selemía, şi Ionáthan, fiiul Achovor, şi Gamaría, ficiorul lui Safan, şi Sedechía, ficiorul Ananíei, şi toţi boiêrii.
13. Şi vesti lor Mihéa toate cuvintele

[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΛΣ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]

ναρι

vintele carele au auzit citind Varuh la urechile nărodului.

14. Și trimiseră toți[7723] boiêrii cătră Varuh, ficiorul lui Niriu, pre Iudin, ficiorul lui Nathaneu, fiiul lui Selemíu, fiiului Husí, dzicînd: „Hîrtiia întru carea tu citești în ea întru urechile oamenilor[7724], ia-o[7725] pre ea la mîna ta și vino!”. Și luă Varuh hîrtiia și să pogorî cătră ei.
15. Și dziseră lui: „Iarăși citêște la urechile noastre!”. Și citi Varuh.
16. Și fu dacă audziră toate cuvintele, sfătuiră careleși cătră aproapele său și dziseră:
17. „Vestuind să vestuim împăratului toate cuvintele acêstea”. Și pre Varuh întrebară, dzicînd: „De unde ai scris toate cuvintele acêstea?”.
18. Și dzise Varuh: „Den gura lui vesti mie Ieremía toate cuvintele acêstea și scriiam întru carte”.
19. Și dziseră lui Varuh: „Pasă și te ascunde, tu și Ieremía, și om să nu știe unde sînteți voi!“
20. Și întrară cătră împăratul la curte și hîrtiia au datu-o să o păzască în casa lui Elisamá. Și vestiră împăratului toate cuvintele acêstea.
21. Și trimise împăratul pre Iudin să ia hîrtiia. Și luă[7726] pre ea den casa Elisamá. Și citi Iudí la urechile împăratului și la urechile a tuturor boiêrilor celor ce sta pregiur împăratul.
22. Și împăratul ședea în casă de iarnă și gratie de foc — înaintea fêței lui.
23. Și fu citind Iudí trei foi au patru, le tăia pre iale cu briciul scriitoriului și le arunca în focul ce era pre gratie, pînă să sfîrși toată hîrtiia în focul cel de pre gratie.
24. Și nu să întristară și nici rumpsără hainele lor împăratul și slugile lui, cei ce audziia toate cuvintele acêstea.
25. Și Ionáthan ⌊și Godolía⌋[7727] și Daléa și Gamaría arătară împăratului ca să nu arză de tot cartea; și nu le ascultă lor.
26. Și porînci împăratul lui Ieremeil, fiiului împăratului, și lui Saréa, fiiului Edriil, să prindză pre Varuh și pre Ieremía; și să foarte ascunseră.
27. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremía, după ce au arsu de tot împăratul hîrtiia, toate cuvintele carele au scris Varuh den gura Ieremíei, dzicînd:
28. „Iarăși ia tu hîrtie alta și scrie toate cuvintele cêle ce era pre hîrtiia carele au arsu împăratul Ioachim.
29. Și vei dzice: «Așa au dzis Domnul: Tu ai arsu hîrtiia aceasta, dzicînd: ‘Pentru căci ai scris preste ea, dzicînd: Întrînd va întra împăratul Vavilónului și va piêrde de tot pămîntul acesta și va lipsi preste el om și dobitoc?’
30. Pentru acêea, așa dzise Domnul preste Ioachim[7728], împăratul Iúda: ‘Nu va fi lui șezînd preste scaunul David; și stîrvul lui va fi lepădat întru arșița dzilei și întru cețișul nopții.
31. Și voi socoti preste el și preste rudenia lui și preste fiii lui și voi aduce prestă el și prestă ceia ce lăcuiesc Ierusalimul și preste Pămîntul Iúdei toate răotățile și carele au grăit cătră ei și n-au ascultat.’»”
32. Și luă Varuh hîrtie alta și scrise prestă ea dentru rostul Ierimíei toate cuvintele cărții carele au arsu Ioachim; și încă mai adaosără lui cuvinte mai multe decît acêstea.

Cap 37

1. [7729]Și împărăți Sedechía, fiiul Iosíei, pentru Ioachim, pre carele l-au împărățit împăratul Vavilónului, Navuhodonósor, a împărăți Iúdei.
2. Și n-au audzit el și slugele lui și nărodul pămîntului cuvintele Domnului carele au grăit cu mîna Ieremíei.
3. Și trimise împăratul Sedechía pre Ioáhas, fiiul lui Selemía, și pre Sofonía, fiiul lui Maaseu, preutul, cătră Ieremía, zicînd: „Roagă-te, dară, pentru noi cătră Domnul!”
4. Și Ieremía veni și trecu pren mijlocul cetății și nu-l dêderă pre el la casa temniții. Și putêrea lui Faraon[7730] ieșiră de la Éghiptu și audziră haldeii audzul lor și să suiră de la Ierusalim.
5. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremía, dzicînd:
6. „Așa dzise Domnul: Așa vei grăi cătră împăratul Iúda, cela ce te-au trimis pre tine ca să cerci pre mine:
7. «Iată, putêrea lui Faraon[7731], cêea ce au ieșit voao spre ajutor, să vor întoarce la Pămîntul Eghíptului; și să vor înturna haldeii și vor da război preste pămîntul acesta și vor lua pre el și-l vor arde pre el cu foc.»
8. Căci așa dzise Domnul: «Să nu gîndiți cu sufletile voastre, dzicînd: ‘Ducîndu-să să vor duce de la noi haldeii’, că nu să vor duce.
9. Și, dă veți bate toată putêrea haldeilor, pre ceia ce dau război voao, și vor rămînea oare-

[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛИ.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]

васꙋ

carii împunşi, fieştecarele întru locul lui, aceştia să vor scula şi vor arde cetatea aceasta cu foc.»”

10. Şi fu cînd să sui putêrea haldeilor de la Ierusalim de către faţa puterii lui Faraó,

11. Ieşí Ieremía de la Ierusalim, ca să margă la Pămîntul Veniamin, ca să grăiască de acoló, în mijlocul nărodului.

12. Şi fu el întru poarta Veniamin şi acoló — om la carele mînea Saruía, ficiorul Salamiu, ficiorul Ananii; şi prinse pre Ieremía, dzicînd: „Către haldei tu fugi!”

13. Şi dzise: „Minciună-i! Nu către haldei eu fug!”. Şi nu ascultắ pre el şi prinse Saruía pre Ieremía şi-l aduse pre el către boiêri.

14. Şi să scîrbiră boiêrii pre Ieremía şi-l bătură pre el şi-l trimiseră pre el la casa lui Ionáthan, scriitoriului, căci aceasta au făcut spre casă de pază.

15. Şi veni Ieremía la casa groapei şi la Hereth şi şezu acoló dzile multe.

16. Şi trimise Sedechía împăratul şi-l chemă pre el; şi-l întreba pre el împăratul pre ascunsu şi-i dzise lui dă iaste cuvîntul de la Domnul. Şi dzise: „Iaste! Pre mîna împăratului Vavilónului te vei da!”

17. Şi dzise Ieremía către împăratul: „Ce strîmbătate am făcut ţie şi slugilor tale şi nărodului acestuia, că tu mă dai la casa păzii?

18. Şi unde sînt prorocii voştri, ceia ce prorociia voao, dzicînd ⌊că⌋[7732]: «Nu va veni împăratul Vavilónului preste pămîntul acesta»?

19. Şi acum, domnul mieu, împărate, cază mila mea înaintea fêţii tale şi nu mă înturna la casa lui Ionáthan, scriitoriului, şi nu voi muri acoló”.

20. Şi porînci împăratul şi-l puseră pre el la casa păzii şi-i da lui o pîine pre dzi den afară unde frămîntă, pînă s-au sfîrşit pîinile den cetate. Şi şezu Ieremía întru curtea temniţii.

Cap 38

1. Şi audzi Safanía, ficiorul lui Ionáthan, şi Godolía, ficiorul lui Pashor, şi Ioáhal, ficiorul lui Seliu[7733], cuvintele carele Ieremía grăiia către nărod, dzicînd:

2. „[7734]Aşa au dzis Domnul: «Cela ce lăcuiêşte întru cetatea aceasta va muri cu sabie şi cu foamete; şi cela ce va ieşi către haldei va trăi şi va fi sufletul lui spre aflare şi va trăi.» Căci aşa dzise Domnul:

3. «Dînd să va da cetatea aceasta la mîinile puterii împăratului Vavilónului şi va lua pre ea.»”

4. Şi dziseră împăratului: „Omoare-să, dară, omul acela, căci el slăbêşte mîinile oamenilor ce dau război, celor ce au rămas întru cetate, şi mîinile a tot nărodul, grăind către ei după cuvintele acêstea[7735], căci omul acesta nu de folos grăiêşte, pace nărodului acestuia, ce numai rêle”.

5. Şi dzise împăratul: „Iată, el — întru mîinile voastre!”, căci nu putea împăratul către ei.

6. Şi-l aruncară pre el în groapa lui Melhíu, ficiorului împăratului, carele era întru ograda temniţii, şi-l sloboziră pre el în groapă; şi în groapă nu era apă, ce numai noroi; şi era în noroi.

7. Şi audzi Avdiméleh, arapul, şi el în casa împăratului, că au dat pre Ieremía la groapă; şi împăratul era la poarta Veniamin.

8. Şi ieşi către el şi grăi către împăratul şi dzise:

9. „Rău ai făcut carele ai făcut, a ucide pre omul acesta de către faţa foametii, căci nu mai sînt încă pîini în cetate”.

10. Şi porînci împăratul lui Avdemeleh, dzicînd: „Ia la mîinile tale de aicea 30 de oameni şi-l scoate pre el den groapă, pentru ca să nu moară”.

11. Şi luă Avdeméleh pre oameni şi întrắ la casa împăratului cea de supt pămînt; şi luă de acolo vechi obiêle şi vechi funi şi le aruncă pre iale către Ieremía în groapă.

12. Şi dzise către el: „Acêstea pune dedesuptul funiilor!” şi făcu Ieremía aşa.

13. Şi-l traseră pre el cu funiile şi-l scoaseră pre el dentru groapă şi şezu Ieremía întru curtea temniţii.

14. Şi trimise împăratul şi chemă pre îns către el, la casa Asalísail, cea den casa Domnului; şi dzise lui împăratul: „Întreba-te-voi cuvînt şi să nu ascunzi, dară, de la mine cuvînt!”

15.[7736] Şi dzise Ieremía împăratului: „Dă-ţi voi vesti[7737], nu cu moarte mă vei omorî? Şi, dă voi sfătui ţie, nu vei asculta pre mine!”

16. Şi să jurắ lui împăratul, dzicînd: „Viu – Domnul carele au făcut noao sufletul acesta, dă te voi ucide pre tine şi dă te voi da pre tine pre mîna oamenilor acestora”.

17. Şi dzise lui Ieremía: „Aşa dzise Domnul: «Dă vei ieşind ieşi către domnii împăratului Vavilónului; trăi-

[illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

КАП. ЛѲ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

КАП. М.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

va sufletul tău şi cetatea aceasta nu va arde de tot cu foc şi vei trăi, tu şi casa ta.

18. Şi, de nu vei ieşi, da-să-va cetatea aceasta pre mîinile haldeilor şi vor arde pre ea cu foc şi tu nu vei scăpa.»"

19. Şi dzise împăratul Ieremíei: „Eu cuvînt am al jidovilor ce sînt fugiţi cătră haldei, ca să nu mă dea la mîinile lor şi mă vor batjocuri pre mine".

20. Şi dzise Ieremía: „Nu te va da! Audzi cuvîntul Domnului carele eu dzic cătră tine şi mai bine va fi ţie şi va trăi sufletul tău.

21. Şi dă nu vei tu a ieşi, acesta-i cuvîntul carele au arătat mie Domnul:

22. «Iată, toate muierile ce au rămas întru casa împăratului Iúdei scoate-să cătră boiêrii împăratului Vavilónului; şi iale dzicea: 'Înşelară-te şi vor putea ţie oameni împăcători ai tăi şi vor strica întru alunecări piciorul tău, înturnară-să de la tine!'

23. Şi pre muierile tale şi pre fiii tăi scoate-i-vor cătră haldei şi tu nu vei scăpa, că întru mîna împăratului Vavilónului te vei prinde; şi cetatea aceasta va arde de tot.»"

24. Şi dzise lui împăratul: „Să nu ştie dentru cuvintele acêstea şi tu nu vei muri!

25. Şi boiêrii dă vor audzi că am grăit ţie şi vor veni cătră tine şi vor dzice ţie: «Vesteşte-ne noao ce au grăit ţie împăratul; nu ascunde de cătră noi şi nu te vom omorî pre tine. Şi ce au grăit cătră tine împăratul?»

26. Şi vei grăi lor: «Aruncu eu mila mea între ochii împăratului, ca să nu mă întoarcă la casa[7738] lui Ionáthan, să mor ⌊eu⌋[7739] acoló.»"

27. Şi veniră toţi boiêrii cătră Ieremía şi-l întrebară pre el; şi vesti lor după toate cuvintele acêstea carele au porîncit lui împăratul; şi tăcură, căci nu s-au audzit cuvîntul ⌊Domnului⌋[7740].

28. Şi şezu Ieremía întru curtea temniţii pînă la vrêmea carea s-au luat Ierusalimul.

Cap 39

1. [7741]Şi fu la lună la al noaălea an a Sedechíei, împăratului Iúdei, mêrse Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui asupra Ierusalimului şi-l bătea pre el.

2. Şi în al dzêcelea an[7742], în dzilele Sedechíei, întru luna a pa-
tra, în 9 a lunei, sparse-să cetatea.

3. Şi întrară toţi domnii împăratului Vavilónului; şi şezură întru poarta cea den mijloc: Nígher, Sarasar şi Samagoth şi Navusáhar şi Navusares, Nagargas şi Ravamath şi ceialalţi domni a împăratului Vavilónului.

4. Şi trimiseră şi luară pre Ieremíia dentru curtea acei ⌊împărăteşti⌋[7743] temniţă şi-l dêderă pre el cătră Godolía, ficiorul lui Ahicam, fiiul lui Safan; şi-l scoaseră pre el şi şezu în mijlocul nărodului.

5. Şi cătră Ieremía să făcu cuvîntul Domnului întru curtea temniţii, dzicînd:

6. „Pasă şi dzi cătră Avdiméleh, arapul[7744]: «Aşa au dzis Domnul Dumnedzăul Israil: 'Iată, eu aduc cuvintele mêle preste cetatea aceasta spre rêle, şi nu spre bune.

7. Şi te voi mîntui întru dzua acêea şi nu te voi da pre tine la mîna oamenilor cărora tu te temi de cătră faţa lor.

8. Căci mîntuind mîntui-te-voi, şi cu sabie nu vei cădea şi va fi sufletul tău la aflare, căci nădăjduiai pre mine', dzice Domnul.»"

Cap 40

1. Cuvîntul ce s-au făcut de la Domnul cătră Ieremía, după ce l-au trimis pre el Navuzardan, cel mai mare preste bucătari, den Radanman[7745], cînd luă pre el cu cătuşi în mijlocul înstreinării Iúdei, celor ce să ducea la Vavilon.

2. Şi-l luă pre el cel mai mare preste bucătari şi-i dzise lui: „Domnul Dumnedzăul tău au grăit rêlele acêstea preste locul acesta.

3. Şi au făcut Domnul, căci aţi greşit lui şi n-aţi audzit glasul lui.

4. Iată, am dăzlegat pre tine den cătuşile cêlea ce-s prestă mîinile tale; dă iaste bun înaintea ta să vii împreună cu mine la Vavilon, vino, şi voi pune ochii miei prestă tine; iară de nu, purcêde

5. [7746]Şi te întoarnă cătră Godolía, ficiorul lui Safan, ficiorul lui Ahicam, pre carele l-au pus împăratul Vavilónului[7747] întru Pămîntul Iúda şi lăcuiêşte cu el în mijlocul nărodului, ⌊în Pămîntul Iúdei⌋[7748]. Toate bunătăţile — între ochii tăi a mêrge acoló. ⌊Şi⌋[7749] pasă!". Şi dêde lui bucătariul cel mare daruri şi-l trimise pre el.

6. Şi veni cătră Godolía, la Massifá, şi şezu în mijlocul nărodului ⌊lui⌋[7750], celuia ce au rămas întru pămînt.

şi audzíră

7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. МА.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]

КАП. МВ.

[illegible]

7. Şi audziră toţi povăţuitorii cei den ţarină, ei şi putêrea lor, că au pus împăratul Vavilónului pre Godolía pre pămînt şi că i-au dat pre sama lui bărbaţi şi muieri lui, pre carii n-au înstreinat la Vavilon.
8. Şi veniră către Godolía, către Masifá: Ismail, ficiorul Mathaníei, şi Ioanan, ficiorul Caríia, şi Saréa, ficiorul Nathaemeth, şi fiii Afeth a lui Netofathí şi Iezonía, ficiorul lui Mahathí, ei şi bărbaţii lor.
9. Şi să jurắ lor Godolía şi oamenilor lor, dzicînd: „[7751]Să nu vă têmeţi de către faţa slugilor haldeilor! Lăcuiţi pre pămînt şi lucraţi împăratului Vavilónului şi mai bine va fi voao!
10. Şi, iată, eu şez ⌊înaintea voastră⌋[7752], la Massifá, să stau înaintea haldeilor, cînd vor veni asupra voastră; şi voi adunaţi vin şi poame şi untdălemnu luaţi la vasele voastre şi lăcuiţi întru cetăţile carele aţi biruit".
11. Şi toţi jidovii cei den Pămîntul Moav şi dentru fiii Ammon şi cei dentru[7753] Iduméa şi cei dentru tot pămîntul au audzit că au dat împăratul Vavilónului rămăşiţă Iúdei şi că au pus preste ei pre Godolía, ficiorul lui Ahicam.
12. Şi veniră către Godolía la Pămîntul Iúdei la Masifa[7754] şi adunară vin şi poame multe foarte şi untdelemnu.
13. Şi Ioanan, ficiorul Caría, şi toţi povăţuitorii puterii, cei de la ţarini, veniră către Godolía, la Massifá, şi dziseră lui: „Dă vei cu cunoştinţă cunoaşte că Velisá, împăratul fiilor Ammon, au trimis către tine pre Ismail, ca să lovască sufletul tău?"
14. Şi n-au crezut lor Godolía.
15. Şi dzise Ioanan lui Godolía pre ascuns: „În Masifá mêrge-voi, dară, şi voi lovi pre Ismail şi nime să nu ştie, pentru ca să nu lovască sufletul tău; şi să vor răşchira toţi jidovii ce-s adunaţi către tine şi vor pieri cei rămaşi a Iúdei".
16. Şi dzise Godolía către Ioanan: „Să nu faci după graiul tău, căci minciuni tu zici asupra lui Ismail!"

Cap 41

1. Şi fu întru luna a şaptea, veni Ismail, fiiul Náthaníei, fiiului Elisá, den ruda împărătească, şi 10 oameni împreună cu el, către Godolía la Massifá şi mîncară acoló pîine împreună.
2. Şi să sculă Ismail şi cei 10 oameni ce era cu el şi loviră pre Godolía, pre carele au pus împăratul Va-
vilónului preste pămînt,
3. Şi pre toţi jidovii ceia ce era cu el la Masifá şi pre toţi haldeii carii s-au aflat acoló.
4. Şi fu în dzua a doao, lovind el pre Godolía, şi om nu ştiu.
5. Şi veniră oamenii de la Sihem şi de la Salim şi de la Samaría, 80 de oameni raşi la barbe şi rumpte hainele ⌊lor⌋[7755] şi bocindu-să şi masané şi tămîie — întru mîinile lor, ca să aducă la casa Domnului.
6. Şi ieşi întru tîmpinarea lor Ismail şi ei mergea şi plîngea; şi dzise lor: „Întraţi către Godolía!"
7. Şi fu întrînd ei în mijlocul cetăţii, ii junghiară pre ei şi-i puseră în fîntînă[7756].
8. Şi 10 oameni să aflară acoló şi dziseră lui Ismail: „Să nu ne ucizi pre noi, căci sînt noao jicniţe[7757] în ţarină, grîne şi oardze, miêre şi untdelemnu". Şi trecu şi nu-i ucise pre ei în mijlocul fraţilor lor.
9. Şi puţul întru carele aruncắ acoló Ismail pre toţi pre carii lovi — fîntînă mare; aceasta iaste carea au făcut împăratul Asá de către faţa Vaasá, împăratul Israil; aceasta o împlu Ismail de ⌊trupuri[7758]⌋ rănite.
10. Şi întoarse Ismail tot nărodul cela ce au rămas la Massifá şi pre fêtele împăratului, pre carele au pus mai marele preste bucătari lui Godolía, fiiului Ahicam.
11. Şi să duse de decindea a fiilor Ammon. Şi audzi Ioanan, ficiorul Carié, şi toţi povăţuitorii puterii cei împreună cu el, toate rêlele carele au făcut Ismail.
12. Şi aduseră toată tabăra lor şi mêrseră să dea război lui; şi aflară pre el la apă multă, la Gavaon.
13. Şi fu dacă văzu tot nărodul cel cu Ismail pre Ionan şi pre povăţuitorii puterii ⌊lui⌋[7759] cei cu însul,
14. Şi să înturnară către Ioanan.
15. Şi Ismail scăpă cu 8 oameni şi să duse către fiii lui Ammon.
16. Şi luă Ionan şi toţi povăţuitorii puterii cei cu el pre toţi cei rămaşi ai nărodului, pre carii au înturnat de la Ismail, tari oameni la război, şi pre muieri şi cêlealalte şi pre hadîmbi, pre carii au întorsu de la Gavaon,
17. Şi să duseră şi şezură întru Pămîntul Virothoam, cea despre Vithlêem[7760], ca să margă la Éghiptu de către faţa haldeilor,
18. Căci să spămîntară de către faţa lor, căci au lovit Ismail pre Godolía, pre carele au pus împăratul Vavilónului pre pămînt.

Cap 42

1 Ши веніръ тоці повъцѫіторії путерії ші
іωнан ші Захаріа фіюл лѫі Маасіе, ші тот
2 норѡдѫл дела міч пѫнъ ла маре ал лор. Кътръ
Іеремиа пророкѫл, ші зісеръ лѫі: пає дзаръ акѫм
ла фаца та рѫгъчѫнеа ноастръ, ші те ро-
агъ кътръ Домнѫл Дѫмнезеѫл тъѫ пентрѫ
ачѣстъ ръмъшіцъ, къ ам ръмас пѫціні дін мѫлці,
прекѫм окії тъі вѣд. Ші съ не спѫе нѡаѡ
3 Домнѫл Дѫмнезеѫл тъѫ, калеа пре каре съ мергем
пре еа, ші лѫкрѫл каре вом фа-
4 че. Ші зісе лор Іеремиа: ам аѫзіт. Іатъ
еѫ воѫ рѫга пре Домнѫл Дѫмнезеѫл востру,
дѫпъ кѫвінтеле воастре, ші ва фі кѫвѫнтѫл
каре ва ръспѫнде Домнѫл, воѫ спѫне во-
5 аѡ, нѫ воѫ аскѫнде де воі кѫвѫнт. Ші зісе-
ръ ей кътръ Іеремиа: фіе Домнѫл кътръ ноі
спре мъртѫріе дрѣптъ ші крединчоасъ, де
нѫ вом фаче дѫпъ тот кѫвѫнтѫл каре ва
6 трімете Домнѫл кътръ ноі, аша вом фаче. Ші
де біне, ші де ръѫ, гласѫл Домнѫлѫі Дѫмнезеѫ-
лѫі ностру, ла каре ноі тріміцем пре тіне,
вом аскѫлта, пентрѫ ка съ не фіе
нѡаѡ біне, къ вом аскѫлта гласѫл Домнѫлѫі
7 Дѫмнезеѫлѫі ностру. Ші фѫ дѫпъ зече зіле,
ші фѫ кѫвѫнтѫл Домнѫлѫі кътръ Іеремиа.
8 Ші кемъ пре Іωнан, ші пре повъцѫіторії
путерії, ші пре тот норѡдѫл дела міч пѫнъ ла
9 маре. Ші зісе лор: аша зіче Домнѫл Дѫмне-
10 зеѫ. Де веці шѣде шедѣнд ѫн пъмѫнтѫл
ачеста, зіді-вѡ воѫ пре воі, ші нѫ воѫ сѫрпа, ші
воѫ съді пре воі, ші нѫ воѫ смѫлџе, къ м-ам
молковіт пентрѫ ръѫтатеа каре ам фъкѫт воаѡ.
11 Нѫ въ теметзі де фаца ѫмпъратѫлѫі Вавілонѫлѫі, де каре воі въ те-
меці де ел; нѫ въ теметзі, зіче Домнѫл,
къ кѫ воі сѫнт еѫ, ка съ въ скоцѫ пре воі,
ші съ въ мѫнтѫеск дін мѫна лор.
12 Ші воѫ да воаѡ мілъ, ші воѫ мілѫі пре
воі, ші воѫ ѫнтоарче пре воі ѫн пъмѫн-
13 тѫл востру. Ші де веці
зіче воі: нѫ вом шѣде ѫн пъмѫнтѫл ачеста,
14 ка съ нѫ аѫзім гласѫл Домнѫлѫі. Къ ла
пъмѫнтѫл Егѵптѫлѫі вом мерџе, ші нѫ
вом ведѣ ръзбоѫ, ші гласѫл трѫмбіцеі нѫ вом
аѫзі, ші де пѫіне нѫ вом фламѫнзі, ші
15 аколо вом лъкѫі. Пентрѫ ачеаста аѫзіці кѫві-
нтѫл Домнѫлѫі: аша зіче Домнѫл. Де веці да
фаца воастръ спре а мерџе ла Егѵпет, ші веці ѫнтра 16
аколо а лъкѫі. Ші сабіа де каре воі въ ва фа.
теметзі, ва афла пре воі ѫн пъмѫнтѫл
Егѵптѫлѫі, ші фоаметеа де каре воі
въ тѣмеці, ва прінде пре воі ѫн
Егѵпет, ші аколо веці мѫрі. Ші вор фі тоці ѡа- 17
мені, ші тоці стреіні каре ѫшѣ пѫсеръ фаца
лор спре а мерџе ѫн пъмѫнтѫл Егѵптѫлѫі а лъ-
кѫі аколо, вор мѫрі де сабіе ші де фоамете, ші
нѫ ва фі дін еі мѫнтѫіт дінтре релеле
каре ле воі адѫче пре еі.
Къ аша зіче Домнѫл: кѫм ам пікат мѫнїа 18
мѣ пре чеі че лъкѫеск ѫн Іерѫсалім, аша ва
пікаре мѫнїа мѣ пре воі, ѫнтрѫ воі ла
Егѵпет. Ші веці фі ѫн пѫстіре ші ѫн
ѫнгроѕіре, ші ѫн блъстем, ші ѫн окаръ, ші нѫ
веці маі ведѣ локѫл ачеста. Каре 19
а грьіт Домнѫл пре воі ръмъшіца лѫі Іѫда:
ка съ нѫ ѫнтраці ла Егѵпет. Ші аѫ-
зінд аѫзіці. Къ аці віклені 20
ѫн сѫфлетеле воастре, тріміцѫнд
пре міне кътръ Домнѫл, зікѫнд: роагъ-те пентрѫ
ноі, ші дѫпъ тоате кѫте ва зіче Домнѫл Дѫмнезеѫл
ностру, аша спѫне нѡаѡ, ші вом фаче. Ші н-аці 21
аскѫлтат гласѫл Домнѫлѫі, каре ам трімес кътръ
воі. Ші акѫм кѫ сабіе, ші кѫ фоамете 22
веці мѫрі ѫн локѫл ѫн каре воіці
съ ѫнтраці съ лъкѫіці аколо.

КАП. МГ.

Ши фѫ даче ѫнчетъ Іеремиа грьінд кътръ 1
норѡд тоате кѫвінтеле Домнѫлѫі, каре
а трімес Домнѫл кътръ ей, тоате кѫвінтеле
ачестеа. Ші зісе Азаріа фечорѫл 2
лѫі Маасі, ші Іωнан фечорѫл лѫі Карїе,
ші тоці ѡамені трѫфаші, зікѫнд лѫі Іеремиа: мінці
сѫнт ачеста. Нѫ те-а трімес Домнѫл Дѫмнезеѫл
ностру ла ноі, зікѫнд: съ нѫ ѫнтраці ла Егѵ-
пет а лъкѫі аколо. Чі Варѫх фечорѫл 3
лѫі Нірїе те ѫндеамнъ пре тіне асѫпра
ноастръ, пентрѫ ка съ не деа ѫн мѫніле Халдеілор,
ка съ не оморе пре ноі, ші съ не ѫнтоаркъ
ѫн робіе ла Вавілон. Ші нѫ аскѫлтъ 4
іωанан

1. Și veniră toți povățuitorii puterii și Ionan și Zaharía, fiiul lui Maseu, și tot nărodul de la mic pînă la marele ⌊lor⌋[7761],
2. Cătră Ieremia prorocul și-i dzisără lui: „Cază, dară, mila noastră înaintea fêții tale și te roagă cătră Domnul Dumnedzăul tău pentru cești rămași aceștia, căci am rămas puțini de la mulți, în ce chip ochii tăi văd.
3. Și vestească noao Domnul Dumnedzăul tău calea întru carea vom mêrge întru ea și cuvîntul carele vom face".
4. Și dzise lor Ierimía: „Audzit-am! Iată, eu mă voi ruga cătră Domnul Dumnedzăul vostru după cuvintele voastre și va fi cuvîntul carele va răspunde Domnul Dumnedzău, voi vesti voao; nu voi ascunde de la voi cuvînt!"
5. Și ei dziseră cătră Ieremía: „Fie Domnul întru noi[7762] spre mărturie dreaptă și credincioasă, de nu, după tot cuvîntul carele va trimite Domnul cătră noi, așa vom face!
6. Și măcar bine și măcar rău, glasul Domnului Dumnedzăului nostru, căruia noi trimitem pre tine cătră el, audzi-vom, pentru ca mai bine noao să ni să facă, că vom audzi glasul Domnului Dumnedzăului nostru".
7. Și fu preste dzile 10, să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremía.
8. Și chemă pre Ioanan și pre povățuitorii puterii și pre tot nărodul de la mic pînă la mare.
9. Și dzise lor: „Așa dzise Domnul Dumnedzău:
10. «Dă veți șezînd ședea întru pămîntul acesta, zidi-voi pre voi și nu voi răsîpi; și voi răsădi pre voi și nu voi zmulge, căci mă odihnii întru rêlele carele am făcut voao.
11. Să nu vă têmeți de cătră fața împăratului Vavilónului, de carele voi vă têmeți de cătră fața lui, să nu vă têmeți, dzice Domnul, căci cu voi sînt, ca să vă scoț pre voi și să mîntuiesc pre voi den mîna lui.
12. Și voi da voao milă și voi milui pre voi și voi întoarce pre voi la pămîntul vostru.»
13. Și dă ziceți voi: «Nu vom ședea întru pămîntul acesta», ca să nu auziți cuvîntul Domnului.
14. «Că la Pămîntul Eghíptului vom întra și nu vom vedea război și glas de trîmbiță nu vom audzi și întru pîini nu vom flămîndzi și acoló vom lăcui.»
15. Pentru acêea, audziți cuvîntul Domnului: Așa dzise Domnul: «Dă veți da voi fața voastră la Éghíptu și veți întra acoló a lăcui,
16. Și va fi[7763] sabiia de carea voi vă[7764] têmeți de cătră fața ei, afla-va pre voi în Pămîntul Eghíptului; și foametea carea voi cuvîntați de cătră fața lui apuca-va pre voi denapoia voastră la Éghiptu și acoló veți muri.
17. Și vor fi toți oameni[7765] ⌊și toți cei striini de rudă⌋[7766], ceia ce au pus fața lor la Pămîntul Eghíptului să lăcuiască acoló, sfîrși-să-vor cu sabiia și cu foametea. Și nu va fi lui nime mîntuindu-să de răotăți carele eu aduc prestă ei.»
18. Căci așa dzise Domnul: «În ce chip au picat mînia mea prestă[7767] ceia ce lăcuia Ierusalimul, așa va pica mîniia mea prestă voi întrînd voi la Éghiptu și veți fi spre călcare și supuși și la blăstăm și la ocară și nu veți mai vedea nu încă locul acesta.»
19. Carele au grăit Domnul ⌊Dumnedzău⌋[7768] preste voi, cei rămași a Iúdei: «Să nu întrați la Éghiptu!». Și acum, cunoscînd veți cunoaște,
20. Căci ați viclenit întru sufletile voastre trimițîndu-mă, dzicînd: «Roagă-te pentru noi cătră Domnul și după toate oricîte va grăi Domnul[7769] ție, face-vom».
21. Și n-ați ascultat glasul Domnului carele au trimis cătră voi.
22. Și acum, cu sabie și cu foamete veți sfîrși-vă întru locul carele voi vă rugați să întrați să lăcuiți acoló".

Cap 43

1. Și fu dacă părăsi Ieremía dzicînd cătră nărod toate cuvintele Domnului carele au trimis Domnul cătră ei, toate cuvintele acêstea,
2. Și zise Azaría, ficiorul lui Maaseu, și Ioánan, ficiorul lui Cárie, și toți oamenii sămeți, dzicînd Ierimíei: „Răspunzînd, minți! Nu te-au trimis Domnul pre tine cătră noi, dzicînd: «Să nu întrați la Éghiptu a lăcui acoló!»
3. Ce numai Varuh, ficiorul lui Niriu, îndeamnă-te cătră noi, pentru ca să ne dai pre noi[7770] pre mîinile haldeilor, ca să ne omoară pre noi și ca să ne înstreinêdze pre noi la Vavilon".
4. Și n-au ascultat

[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. МД.

1 К[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ioánan şi toţi povăţuitorii puterii ⌊cei împreună cu el⌋[7771] şi tot nărodul glasul Domnului, să lăcuiască în Pămîntul Iúda.

5. Şi luă Ioánan şi toţi povăţuitorii puterei pre toţi rămaşii Iúda, pre cei ce s-au întorsu a lăcui în pămînt,
6. Pre cei tari oameni şi pre muieri şi pre prunci ⌊şi cêealalte⌋[7772] şi pre fêtele împăratului şi sufletile carele au lăsat Navuzardan cu Godolía, fiiul Ahicam, şi pre Ieremía, prorocul, şi pre Varuh, ficiorul lui Niriu,
7. Şi au întrat la Éghíptu, căci n-au audzit[7773] glasul Domnului; şi au întrat la Tafnas.
8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremía la Tafnês, dzicînd:
9. „Ia ţie pietri mari şi le ascunde pre iale înaintea uşei, întru poarta casei lui Faraó, în Tafnês, înaintea ochilor bărbaţilor Iúda.
10. Şi vei grăi: «Aşa dzise Domnul: Iată, eu trimiţ şi voi aduce pre Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi va pune al lui scaun deasupra pietrilor acestora carele ai ascuns şi va rădica armele prestă iale.
11. Şi va întra şi va lovi Pămîntul Eghíptului, pre carii la moarte, la moarte; pre carii la înstreinare, la înstreinare; şi pre carii la sabie, la sabie.
12. Şi va arde foc întru casele dumnedzăilor lor şi le va pîrjoli pre iale şi-i va înstreina pre ei şi va păduchea Pămîntul Eghíptului în ce chip pădúche păstoriul haina lui şi va ieşi cu pace.
13. Şi va zdrobi stîlpii cetăţii soarelui, cei de la Enom, şi casele lor le va arde de tot cu foc.»"

Cap 44

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremía la toţi jidovii ceia ce lăcuiesc în Pămîntul Eghíptului şi celor ce şed în Magdol şi în Tafnes şi în Pămîntul Pathuris, dzicînd:
2. „Aşa dzise Domnul puterilor, Dumnedzăul Israil: «Voi aţi văzut toate răotăţile carele am adus prestă Ierusalim şi prestă cetăţile Iúdei! Şi, iată, sînt pustii de cei ce lăcuiesc întru iale[7774],
3. De cătră faţa răotăţilor cariia au făcut să mă amărască, să mêrgeţi a tămîia la dumnedzăi alţii, carii n-aţi cunoscut.
4. Şi am trimis cătră voi pre slugile mêle, pre proroci, la mînecate şi am trimis ⌊cătră voi⌋[7775], dzicînd: 'Să nu faceţi lucrul pîngăriciunei aceştiia carii am urît!'
5. Şi n-au ascultat pre mine şi n-au plecat urêchea lor, să să întoarcă de la răotăţile lor, celor ca să nu jirtvuiască la dumnedzăi alţii.
6. Şi picắ mîniia mea şi urgiia mea şi să aţîţară în porţile Iúda şi den afara Ierusalímului şi să făcură spre pustiire şi spre necălcare, ca în dzua aceasta.»
7. Şi acum aşa dzise Domnul cel întrutotţiitor: «Pentru căci voi faceţi răotăţi mari preste sufletile voastre, a tăia al vostru bărbat şi muiêre, prunc[7776] şi sugar den mijlocul Iúda, ca să nu rămîie dentru voi nime,
8. Să mă amărîţi pre mine întru faptele mîinilor voastre, a tămîia la dumnedzăi alţii în Pămîntul Eghíptului la carele aţi întrat a lăcui acoló, pentru ca să vă tăiaţi şi să vă faceţi spre blăstăm şi spre ocară întru toate limbile pămîntului?
9. Au uitat-aţi voi rêlele părinţilor voştri şi rêlele împăraţilor Iúda şi rêlele boiêrilor voştri şi rêlele muierilor voastre carele au făcut în Pămîntul Iúda şi afară de Ierusalim?
10. Şi n-au părăsit[7777] pînă în dzua aceasta; şi nu să ţinea de porîncele mêle carele am dat întru faţa părinţilor lor.»
11. [7778]Pentru acêea, aşa dzise Domnul: «Iată, eu dăpărtez faţa mea,
12. Ca să pierdzu pre toţi cei rămaşi de la Éghiptu şi căzuţi cu sabie şi cu foamete. Şi să vor sfirşi de la mic pînă la marele lor; şi vor fi spre ocară şi spre pieire şi spre blăstăm.
13. Şi voi socoti preste ceia ce lăcuiesc în Pămîntul Eghíptului, în ce chip am socotit în Ierusalim, cu sabie şi cu foamete şi cu moarte.
14. Şi nu va fi scăpat nimirile dentru cei rămaşi a Iúdei, celor ce nemernicesc în Pămîntul Eghíptului, ca să să întoarcă la Pămîntul Iúda, preste carele ei nădăjduiesc cu sufletile lor să să întoarcă acoló; nu să vor întoarce, fără numai cei scăpaţi.»"
15. Şi au răspuns Ieremíei toţi bărbaţii ceia ce ştiia că tămîiadză muierile lor la dumnedzăi striini şi toate muierile — adunare mare şi tot nărodul, ceia ce şedea în Pămîntul Eghíptului, în

pămîntul

16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. МЄ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. МЅ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Pămîntul Pathúrei, dzicînd:
16. „Cuvîntul carele ai grăit cătră noi cu numele Domnului, nu vom asculta pre tine.
17. Căci făcînd vom face tot cuvîntul carele va ieşi dentru gura noastră: a tămîia împărătêsei ceriului şi a turna ei turnări, în ce chip am făcut noi şi părinţii noştri şi împăraţii noştri şi boiêrii noştri, întru cetăţile Iúdei şi den afara Ierusalimului, şi ne-am săturat de pîine şi ne-am făcut buni şi rêle n-am văzut.
18. Şi dacă am părăsit a tămîia împărătêsei ceriului, ne împuţînăm de pîine toţi şi cu sabie şi cu foamete ne sfîrşim.
19. [7779]Şi căci noi tămîiam împărătêsei ceriului şi am turnat ei turnări, au fără de bărbaţii noştri am făcut ei havoane şi am turnat ei turnări?"
20. Şi dzise Ieremía la tot nărodul, celor tari şi muierilor şi la tot nărodul, celor ce au răspunsu lui[7780] cuvîntu, dzicînd:
21. „Au nu den tămîia carea aţi tămîiat întru cetăţile Iúdei şi den afara Ierusalímului[7781], voi şi împăraţii voştri şi boiêrii voştri şi nărodul pămîntului, pomeni Domnul şi să sui pre inima lui?
22. Şi nu mai putea Domnul încă suferi de cătră faţa vicleşugului lucrurilor voastre şi dentru urîciunile carele aţi făcut şi să făcu pămîntul vostru spre pustiire şi spre necălcare şi spre blăstăm ca întru dzua aceasta:
23. De cătră faţa cărora tămîiaţi şi cărora aţi greşit Domnului şi n-aţi audzit glasului Domnului şi întru porîncele lui şi întru lêgea lui şi întru mărturiile lui nu aţi mersu şi s-au apucat de voi răotăţile acêstea".
24. Şi dzise Ieremía nărodului şi muierilor: „Auziţi cuvîntul Domnului!
25. Aşa au dzis Domnul Dumnedzăul lui Israil: «Voi, muierilor, cu gura voastră aţi grăit şi cu mîinile voastre aţi plinit, dzicînd: 'Făcînd să facem mărturiile carele am mărturisit, a tămîia împărătêsei ceriului, să-i turnăm ei turnări.' Stînd aţi stătut întru mărturiile voastre şi făcînd aţi făcut.»
26. Pentru acêea, auziţi cuvîntul Domnului, tot Iúda, ceia ce şedeţi în Pămîntul Eghíptului: «Iată, am mărturisit numelui mieu celui mare», dzise Domnul; «de să va face încă numele mieu întru gura a tot Iúda a zice 'Viu – Domnul!' preste tot Pămîntul Eghíptului.
27. Căci iată, eu am privegheat prestă ei a le face rău lor şi nu a le face bine; şi să vor sfîrşi tot Iúda, cei ce lăcuiesc în Pămîntul Eghíptului, cu sabie şi cu foamete, pînă unde să vor sfîrşi.
28. Şi cei mîntuiţi de sabie înturna-să-vor în Pămîntul Iúdei şi împuţînaţi cu numărul şi vor cunoaşte cei rămaşi ai Iúdei, carii s-au aşezat în Pămîntul Eghíptului a lăcui acoló, cuvîntul a cui va rămînea.
29. Şi acesta-i semnu voao că voi socoti eu preste voi spre rêle.»
30. Aşa dzise Domnul: «Iată, eu dau pre Uafrí, împăratul Eghíptului, pre mîinile nepriêtenului lui şi pre mîna celui ce cearcă sufletul lui, în ce chip am dat pre Sedechía, împăratul Iúdei, pre mîinile lui Navuhodonósor, împăratului Vavilónului, vrăjmaşului său şi cercător sufletului lui.»"

Cap 45

1. Cuvîntul carele au grăit Ierimía prorocul cătră Varuh, fiiul Niríu, căci au scris cuvintele acêstea întru carte, dentru gura Ierimíei, întru anul al patrulea lui Ioachim, fiiului Iosíei, împăratului Iúdei:
2. „Aşa dzise Domnul prestă tine, Varuh!
3. Căci ai dzis: «Vai, vai, căci adaose Domnul trudă cu durêre mie; adormii cu suspinuri, odihnă nu aflaiu.»"
4. Ziş lui: „Aşa au dzis Domnul: «Iată, pre carii eu am zidit, eu voi răsîpi; şi pre carii eu am răsădit, eu voi zmulge.
5. Şi tu vei cêre ţie mari? Să nu ceri, căci, iată, eu aduc rêle preste tot trupul», dzice Domnul, «şi voi da sufletul tău spre aflare întru tot locul, oriunde vei mêrge acoló.»"

Cap 46

1. De-nceput, împărăţind Sedechía împăratul, făcutu-s-au cuvîntul acesta.
2. Pentru Elam a Eghiptului, preste putêrea Faraó Nehaó, împăratul Eghíptului, carele era la Rîul Efráthului, la Harmis, pre carele l-au lovit Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, întru anul al patrulea lui Ioachim, împăratul Iúda:
3. „Luaţi arme şi paveţe şi vă apropiaţi la război!
4. ⌊Şi⌋[7782] înşelaţi caii, încălecaţi călăreţii şi tocmiţi cu miţurcile voastre, puneţi înainte suliţile

şi îmbrăcaţi

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

КАП. МЅ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

şi îmbrăcaţi dzêlele voastre!
5. Pentru acêea, aceştia fac şi să feresc înapoi, pentru căci cei tari ai lor să vor tăia; cu fugă au fugit şi nu s-au înturnat, încungiuraţi prenpregiur», dzice Domnul.
6. «Să nu fugă cel sprinten şi să nu scape cel vîrtucios; spre crivăţ, cêle de lîngă Efrath slăbiră şi căzură.
7. Cine-i acesta, ca un rîu să va sui şi ca rîurile văluiesc apa?
8. Apele Eghíptului, ca un rîu să vor sui şi dzise: «Sui-mă-voi şi voi acoperi de tot pămîntul şi cetate, pre cei ce lăcuiesc întru ea!»
9. Încălecaţi prestă cai, gătiţi carăle, ieşiţi, cei boinici ai ethiopilor şi lívii, întrarmaţi cu arme; şi lídii, suiţi-vă, împleţi arcul!"
10. Şi dzua acêea Domnului Dumnedzăului nostru — dzi a izbîndirei, ca să izbîndească pre nepriêtenii lui; şi-i va mînca de tot sabiia ⌊Domnului⌋[7783] şi să va sătura şi să va îmbăta de sîngele lor, căci jirtvă — Domnului de la pămîntul miedzii-noapte la Rîul Efráthului.
11. „Suie-te, Galaad, şi ia răşină ficioarei fêtei Eghíptului; întru dăşert să înmulţiră vindecările tale, folos nu iaste ţie.
12. Audziră limbile glasului tău şi de strigarea ta s-au împlut pămîntul, căci boinic cătră boinic slăbi, deodată căzură amîndoi".
13. Carele au grăit Domnul cu mîna Ieremíei, ca să vie împăratul Vavilónului ca să taie Pămîntul Eghíptului:
14. „Vestiţi la Magdolon şi porînciţi la Memfi! Dziceţi: «Stă şi te[7784] gătêşte, pentru căci au mîncat sabiia razul tău.
15. Pentru căci au mîncat Ápis. Viţălul tău cel ales n-au rămas, căci Domnul l-au dăznodat pre el.»
16. Şi mulţimea ta slăbi şi căzu; şi fieştecarele cătră aproapele lui grăiia: «Să ne sculăm şi să ne înturnăm cătră nărodul nostru, la moşiia noastră, de cătră faţa sabiei elineşti!»
17. Şi chemaţi numele lui Faraó Nehao, împăratul Eghíptului, Saó-Neesviemoíd[7785]!
18. «Viu – eu», zice Domnul Dumnedzău, «căci ca Itavirion întru munţi şi ca Carmílul cel dentru mare va veni.
19. Vase de înstreinare fă ţie, lăcuind fata Eghiptului, căci Memfis spre stingere va fi şi să va chema: Vai!, pentru ca nefiind lăcuitori întru ea.
20. Juncă împodobită — Eghíptul, zmultură de la vorra[7786] veni preste ea.
21. Şi năimiţii ei întru ea — ca viţăii cei hrăniţi, ce să hrănesc spre junghêre şi pentru căci şi ei să înturnară şi fugiră toţi depreună, n-au stătut, căci dzua pierirei au venit prestă ei şi vrêmea izbîndirei lor.
22. Glasul lor — ca a şarpelui ce şuieră, căci întru arină vor mêrge, cu topoară vor veni prestă ea ca ceia ce taie lêmne.
23. Tăia-vor dumbrava ei», dzice Domnul, «căci nu să va închipui Dumnedzău, căci să va înmulţi mai mult decît lăcusta; şi nu iaste lor număr.
24. Ruşinatu-s-au fata Eghíptului; dêde-să pre mîinele nărodului de la miazănoapte.
25. Iată, eu izbîndesc pre Ammon, pre fiiu ei, prestă Éghiptu şi prestă dumnedzăii ei şi prestă împăraţii ei şi prestă Faraó şi prestă ceia ci nădăjduiesc prestă el.
26. Şi tu să nu te temi, robul mieu Iacov, nici să te spari, Israil, pentru căci, iată, eu mîntuiescu-te de dăparte şi sămînţa ta — dentru robirea lor; şi să va înturna Iacov şi va înceta; şi va adormi şi nu va fi cel ci să-l dodăiască pre el.
27. [7787]Nu te tême, sluga mea, Iacov», dzice Domnul, «căci cu tine eu sînt! ⌊Cea neînfricoşată şi gingaşe să dêde⌋[7788], căci voi face concenire întru toată limba la carii te voi scoate pre tine acoló, iar pre tine nu te voi face să te sfîrşeşti şi te voi certa spre judeţ şi nevinovat nu te voi dăzvinovăţi".

Cap 47

1. Acêstea dzice Domnul:
2. „Iată, ape suie-să de la miazănoapte şi vor fi întru pîrîu ce potopêşte şi va potopi pămîntul şi plinirea lui, cetate şi pre cei ce lăcuiesc întru ea; şi vor striga oamenii,
3. Şi vor clicui toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul de glasul[7789] pornirei lui, de armele picioarelor lui şi de cutremurul carălor lui ⌊şi⌋[7790] sunetul roatelor lui.
4. Nu s-au întorsu părinţii preste fiii lor de cătră slobonogirea mîinilor lor întru dzua acêea ce vine ca să piarză pre toţi cei striini de fêl; şi voi stinge Tírul şi Sidónul şi pre toţi cei rămaşi a ajutoriului lor, căci va pièrde de tot Domnul pre cei rămaşi den ostroave.
5. Veni pleşuvire preste Gáza, lepădîndu-să[7791] Ascalon şi cei rămaşi Enachim. «Pînă cînd va tăia
6. Sabiia

Domnului

[illegible]

17 [illegible]

ΚΑΠ. ΜΗ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

[illegible] 28

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible] 31

[illegible] 32

[illegible] 33

[illegible] 34

[illegible] 35

[illegible]

Domnului? Pînă cînd nu vei înceta? Așază-te la teaca ta ⌊și⌋[7792] te odihnêște și te rădícă!»
7[7793]. Cum va înceta și Domnul au porîncit ei preste Ascalon și preste cêle de pre lîngă maare[7794] și preste cêle rămase a mă rădica!"

Cap 48

1. Ii Moav, așa zise Domnul: „Vai pre Navan, căci au pierit; luatu-s-au Cariathem, rușină-să Misigath și să birui.
2. Nu iaste încă vindecarea Moav! Semeție — în Esevon, gîndiră asupra ei rêle: «Veniți să o tăiem pre ea de la limbi!» Și potolire să va potoli, denapoia ta va îmbla sabiia.
3. Căci glasul celor ce au strigat de la Oronaim – pierire și zdrobitură mare.
4. Zdrobi-să Moav, vestiți la Zogóra!
5. Căci să împlu Aoth cu plîngere, sui-să-va plîngînd întru calea Oronaim, strigare de sfărîmare audzit-ați:
6. «[7795]Fugiți și mîntuiți sufletile voastre și veți fi ca un măgari sălbatec întru pustiiu!»
7. Întru vrême ce nădăjduiai prestă tăriia ta și te vei prinde și va ieși Hamos întru înstreinare și preuții lui și boiêrii lui împreună,
8. Și va veni pieire preste toată cetatea, nu va scăpa, și va pieri zăpódia și va pieri de tot cîmpia, în ce chip dzise Domnul.
9. Dați sêmne ii Moav, căci cu aprindere să va aprinde și toate cetățile ei spre necălcare vor fi. De unde-i lăcuitoriul ei?
10. Blăstămat cela ce face faptele Domnului cu lêne, scoțînd sabiia lui den sînge!
11. Odihni-să Moav den copilași și nădăjduind era prestă mărirea lui, n-au turnat dentr-un vas în vas și la înstreinare n-au mersu; pentru acêea, stătu gustarea lui întru el și mirosul lui n-au părăsit.
12. Pentru acêea, iată, dzile vin", dzice Domnul, „și voi trimite lui pre cei ce pleacă și-l vor pleca pre el și vasele lui [7796]le vor mănunti și canele[7797] lui le vor zdrobi.
13. Și să va rușina Moav de la Hamos, [7798]în ce chip s-au rușinat casa lui Israil de la Vethil, nădêjdea lor, nădăjduind prestă ea.
14. [7799]Cum veți grăi: «Tari sîntem și om puternicind la cêle de război?»
15. Pieri Moav cetatea lui și cei aleși tinereii lui pogorî-să spre junghêre.
16. Aproape-i dzua lui Moav a veni și vicleșugul lui de sîrgu foarte.
17. Porniți lui toți prenpregiurul lui, toți dați numele lui, dziceți: «Cum să sfărîmă toiag[7800] cu bună cinste, vargă[7801] cu ochi mari?»
18. Pogoară-te de la mărire și șezi întru umezală[7802], cêea ce șade Dedan; ⌊frînge-să-va⌋[7803], că pieri Moav, sui-să la tine cel ce strică mărirea[7804] ta.
19. Pre cale șezi și privêște cêea ce șezi[7805] în Aroir și întreabă pre cela ce fuge și cel mîntuit și dzi: «Ce s-au făcut?»
20. Rușină-să Moav, căci să înfrînse. Vaietă-te și chiuiêște[7806], vestêște în Arnon că au pierit Moav!
21. Și județ vine la Pămîntul Misor asupra Helon și asupra Refas și asupra Mofas.
22. Și preste Devon și preste Dedan și preste casa Devlathaim,
23. Și preste Cariathaim și preste casa Ghemol și preste casa Maon,
24. Și preste Carioth și preste Vosor și preste toate cetățile Moav, cêle departe și cêle aproape.
25. Sparse-să cornul Moav și mănunchiul lor să frînse.
26. Îmbătați-l pre el, căci pre Domnul s-au mărit; și va bate Moav cu mîna lui și va fi întru rîs și el.
27. Și însă întru rîs era ție Israil? Și întru furtișagurile tale să aflắ, căci dai război lui?
28. Lăsară cetățile și lăcuiră pietri ceia ce lăcuiesc Moav, făcură-să ca niște porîmbițe ce încuibăscu în pietrile gurei borții.
29. Și audzii semețiia lui Moav și să semeți foarte semeția lui și mîndriia lui, înălțatu-s-au inima lui.
30. Și eu am cunoscut faptele lui: Au nu dăstul[7807] lui, nu așa au făcut?
31. Pentru acêea, preste Moav văietați-vă, de toate părțile strigați preste oameni tunși a pravului.
32. Ca plînsul Iazir plînge-te-voi, vie Aserimá! Vițele tale petrecură maarea; prestă culesurile tale, pierire au căzut deasupra[7808]!
33. [7809]Împreună fiarsă-să bucurie și veselie de la Moavítida și vin era prestă teascurile tale; dimineață n-au călcat, nici îndesară n-au făcut.
34. Și cêle de la strigarea Esevon pînă la Eliálí și pînă la Iása, ⌊pînă la Etath, cetățile lor⌋[7810], dêderă glasul lor, de la Zogorá pînă la Oronaim; și vêste Salisía, căci și Apa Nevremis de tot arsă va fi.
35. «Și voi piêrde pre Moav», dzice Domnul, «suindu-să pres-

te cuptor

36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]

ΚΑΠ. ΜΑ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

te cuptor și tămîind la dumnedzăii lui.»
36. Pentru acêea, inima lui Moav ca niște fluiere vor suna, inima mea preste oamenii tunși ca un fluier va suna; pentru acêea carele au ocrotit pierit-au de la om.
37. [7811]Tot capul întru tot locul vor rade[7812] și toată barba să va rade și toate mîinile să vor boci și preste tot mijlocul — sac.
38. «Și preste toate podurile Moav și preste toate ulițile[7813] ei toate — bocet, căci am înfrînt pre Moav», dzice Domnul, «⌊și⌋[7814] ca un vas care nu iaste treabă de el.»
39. Cum s-au împăcat? Cum întoarse umărul Moav? Rușinắ-să și s-au făcut Moav întru rîs și zavistuia la toți cei prenprejurul ei.
40. Căci așa zise Domnul: «Iată, ca un vultur va porni și va întinde mîinile lui preste Moav.»
41. Luă-să Carioth și tăriile să luară împreună; și va fi inima Moav întru dzua acêea ca inima muierii ce chinuiêște.
42. Și va pieri Moav de la gloată, căci pre Domnul s-au mărit.
43. Laț și frică și bortă prestă tine, șezînd ⌊preste⌋[7815] Moav!
44. «[7816]Cela ce fuge de către fața fricei cădea-va la bortă; și cela ci să va sui dentru bortă prinde-să-va întru laț, căci voi aduce acêstea preste Moav, ⌊ca⌋[7817] întru anul socotirei ei!»"

Cap 49

1. Fiilor Ammon așa zise Domnul: „Au fii nu sînt întru Israil? Au luător nu iaste la ei? Pentru ce au luat Melhol pre Galaad și nărodul lor întru cetățile lor lăcuiêște?
2. Pentru acêea, iată, dzile vin», zice Domnul, «și voi audzi prestă Ravath gîlceavă de război și vor fi spre necălcare și spre pieire. Și cuptoarele ei cu foc vor arde de tot și va lua Israil biruința lui.
3. Vaietă-te, Esevon, căci au pierit Gaí! Strigați, fêtele Ravvath, încingeți-vă împregiur, căci Melhol va mêrge întru streinătate, preuții lui și boiêrii lui împreună!
4. Ce vă bucurați, cîmpilor ⌊Enachim⌋[7818], fata Itamíei, cêea ce nădăjduiêște pre vistiêrile ei, cêea ce dzice: «Cine va întra asupra mea?»
5. Iată, eu aduc frică prestă tine», dzise Domnul, «de către tot prenpregiurul tău și veți rășchira fieștecarele la fața lui și nu iaste cel ce să adune".
6. Idumeii acêstea dzice Domnul: „Nu iaste încă înțelepciune în Theman?
Pieri svatul dentru cei pricepuți, duse-să înțelepciunea lor,
7. Amăgitu-s-au locul lor. Afundați pre voi spre ședêre, ceia ce lăcuiți în Dedan, căci grele au făcut. Adus-au prestă el întru vrêmea carea am socotit prestă el.
8. Căci cu legături au venit ție, nu vor lăsa ție lăsare, ca furii întru noapte vor pune mîinile lor.
9. Căci eu am tras pre Isav, dăscoperit-am pre cêle ascunse a lor, a să ascunde nu vor putea, pieriră pren mîna fratelui lui și vecinului mieu și nu iaste
10. Să lase pre sărăimanul tău pentru ca să trăiască. Și eu voi trăi și văduile preste mine nădăjduiesc". Căci acêstea dzice Domnul:
11. „Cărora nu era lêge a bea păharul, au băut. Și tu, curățită? Nu te vei curăți, că bînd vei bea.
12. Căci asupra mea am jurat", dzice Domnul, „că la necălcat și la ocară și la blăstăm vei fi în mijlocul ei. Și toate cetățile ei vor fi pustii întru vac".
13. [7819]Auz am audzit de la Domnul și vestitori la limbi au trimis: „Adunați-vă și păsați la ea; și să sculă la război!
14. Mic dediu pre tine întru limbi ⌊[7820]și⌋[7821] pre lesne hulit între oameni.
15. Jucărêea ta dêde în mîna ta, năsîlniciia inimei tale surpắ bortele pietrilor, zemisli vîrtutea a măgurii înalte; [7822]căci ai înălțat ca vulturul cuibul lui, de acoló te voi oborî.
16. Și va fi Iduméa spre necălcare; tot cela ce va mêrge prestă ea să va întresta și va șuiera preste toată rana ei.
17. [7823]În ce chip s-au surpat Sodómul și Gomórrul și vecinele lor", dzise Domnul ⌊cel întrutotțiitor⌋[7824], „nu va ședea acoló om și nu va lăcui acoló fiiu al omului.
18. [7825]Iată, ca un leu să va sui dentru mijlocul Iordánului la locul Emath, căci de sîrgu voi goni pre ei de la însă. Și tinerei prestă ea puneți! Căci cine-i în ce chip eu? Și cine-mi va sta mie împotrivă? Și cine-i acesta păstoriul carele va sta înaintea fêții mêle?"
19. Pentru acêea, audziți sfatul Domnului carele au sfătuit preste Iduméa și gîndul carele au gîndit preste ceia ce lăcuiescu Theman: „Dă nu să vor înalța împreună cêle mai mici ale oilor, de nu să va surpa prestă ei surparea lor,
20. Căci de către glasul strigării lor

cutremu-

[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Н.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18

cutremuratu-s-au pămîntul și strigarea mării nu s-au audzit.

21. Iată, ca vultúrul să va atinge și va întinde aripile lui prestă tăriile ei. Și va fi inima acelor tari a Iduméii întru dzua acêea ca inima muierii ce chinuiêște.

22. Cu Damascul să rușină Imath și Arfath, căci au audzit audzu rău; întristară-să, mîniară-să, a să odihni nu pot.

23. Slăbi Damascul, să înturnă spre fugă, cutremur s-au apucat de ea.

24. Cum n-au lăsat cetatea mea? Satul au îndrăgit?

25. Pentru acêea, vor cădea tinereii întru ulițile tale și toți oamenii cei războinici ai tăi cădea[7826]-vor", dzice Domnul.

26. „Și voi arde foc întru zidul Damascului și va mînca de tot cêle pre lîngă căile[7827] a fiiului Áder".

27. Pămîntul Chidar, împărătêsei curții, pre carea au lovit Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, așa dzise Domnul: „Sculați-vă și vă suiți preste Chidar și împleți pre fiii Chedem!

28. Corturile lor și oile lor vor lua ⌊șie⌋[7828], haine și toate vasele lor și cămilele lor lua-vor șie. Și chemați preste ei pierire de prenpregiur.

29. Fugiți foarte, afundați la ședêre, șezînd întru curte, căci au sfătuit preste noi împăratul Vavilónului sfat și gîndi gînd.

30. Scoală-te ⌊și⌋[7829] te suie prestă limbă ce bine-i așezată, șezînd spre răsuflare, la carii nu-s uși, nu-s zăvoară, nu-s încuietori, sînguri poposesc.

31. Și vor fi cămilele lor spre pradă și mulțimea dobitoacelor lor la pieire; și voi vîntura pre ei cu tot vîntul, tunși înaintea fêței lor, dentru tot decinde a lor aduce-voi înfrîngerea lor", dzise Domnul.

32. „Și va fi curtea zăbava pasărilor și necălcată pînă în vac; nu va lăcui acoló om și nu va ședea acoló fiiul celui pămîntean".

Cap 50

1. Cuvîntul Domnului, carele au grăit preste Vavilon:

2. „Vestiți întru limbi și audzite faceți și nu ascundeți! Dziceți: Luat-au Vavilónul, rușinatu-s-au Vilós cea ne-nfricoșată, cea gingașe să dêde Merodah,

3. Căci s-au suit prestă ea limbă de la crivăț. Acesta va pune pămîntul ei spre stingere și nu va fi cel ce să lăcuiască întru el, de la om pînă la dobitoc.

4. Întru dzilele acêlea și întru vrêmea acêea, veni-vor fiii lui Israil, ei și fiii Iúda, depreună mergînd; și plîngînd vor mêrge, pre Domnul Dumnedzăul lor cercînd.

5. Pînă la Sion întreba-vor calea, pentru că aicea fața lor vor da și vor veni și vor prebegi la Domnul ⌊Dumnedzăul lor⌋[7830], pentru că făgăduința vêcinică nu să va uita.

6. Oile pierite s-au făcut nărodul mieu, păstorii lor au scos pre ei, preste măguri au rătăcit pre ei[7831], dentru măgură preste munte[7832] au mersu, uitară așternutul lor.

7. Împărțire a dreptății — celui ce au adunat pre părinții lor.

8. Înstreinați-vă dentru mijlocul Vavilónului și de la Pămîntul Haldeilor și ieșiți și vă faceți ca bălaurii den fața oilor.

9. Căci, iată, eu rădic preste Vavilon adunări de limbi dentru pămîntul miedzii-nopți și să vor rîndui de război spre ea; de acoló să vor lua, ca zvîrlitura boinicului priceput nu să va întoarce deșartă.

10. Și va fi Țara Haldeiască întru pradă, toți ceia ce pradă pre ea sătura-să-vor, căci vă veseliiați și[7833] vă prealăudați[7834] jehuind moștenirea mea.

11. Pentru căci v-ați jucat ca boi în[7835] pajiște și împungeați[7836] ca taurii. Rușinatu-s-au maica voastră foarte.

12. Înfruntă-să cêea ce vă născu pre voi maică spre bunătăți, cea de apoi a limbilor pustie.

13. De la urgiia Domnului nu să va lăcui și va fi spre stingere toată; și tot cela ce va trêce pren Vavilon va mîhni-să și vor suiera preste toată rana ei.

14. Rînduiți-vă asupra Vavilónului împregiur, toți încordînd arcul; săgetați asupra ei, nu vă scumpiți preste săgeturile voastre cêle de mainte.

15. Și o biruiți de tot pre ea; slăbiră mîinile ei, căzut-au băștile ei ⌊și⌋[7837] să săpăm[7838] de tot zidul ei; căci izbîndirea de la Dumnedzău iaste, izbîndiți preste ea; în ce chip au făcut, faceți ei.

16. Pierzînd de tot sămînță dentru Vavilon, ⌊toți ceia ce afla pre ei topiia de tot pre ei; vrăjmașii lor dziseră: «Nu vom părăsi pre ei, pentru căci au greșit Domnului⌋[7839], țiind sêcere întru vrêmea secerăturii; de cătră fața sabiei elinești, fieștecarele la nărodul lui să vor întoarce și fieștecarele la pămîntul lor vor fugi.»

17. Oaia rătăcindu-să, Israil, leii l-au scos pre el. Cel dentîi l-au mîncat pre el împăratul Assur și acesta apoi, oasele lui, împăratul Vavilónului".

18. Pentru acêea, acêstea

dzice Dom-

зиче домнꙋл. iатъ еꙋ воiꙋ черта пре ꙟпъратꙋл ва-
вилонꙋлꙋи, ши пре пъмꙟнтꙋл лꙋи, ꙟ кипꙋл ꙟ каре
19 ам чертат пре ꙟпъратꙋл асꙋр. Ши воiꙋ ꙟторна
пре iсраил ла пъшꙋнеа лꙋи, ши се ва паще ꙟ кармил,
ши ꙟ мꙋнтеле ефраiм, ши ꙟ мꙋнтеле галаад, ши се ва
20 сътꙋра сꙋфлетꙋл лꙋи. ꙟ зилеле ачелеа ши
ꙟ времеа ачеа, зиче домнꙋл, кꙋта вор пре
пъкатꙋл лꙋи iсраил, ши нꙋ ва фи, ши пъкателе лꙋи
21 iꙋда, ши нꙋ се вор афла. къ [illegible] Пре
пъмꙟнтꙋл (зиче домнꙋл) амар сꙋи пре дꙟнсꙋл, ши
пре чеи че лъкꙋеск ꙟтрꙋ дꙟнсꙋл [illegible]
сꙋл. ши [illegible] зиче домнꙋл, ши фъ ꙟ кипꙋл
22 каре ць ам порꙋнчит цие. Глас де ръзбоi ши ꙟ
23 фрꙟнџере маре ꙟ пъмꙟнтꙋл халдеилор. Кꙋм
с'ꙋ фрꙟнт ши с'ꙋ сфъръмат чоканꙋл а тот пъмꙟнтꙋл;
кꙋм с'ꙋ фъкꙋт ꙟ пꙋстиiре вавилонꙋл ꙟтрꙋ
24 нѣмꙋри. Ръзбоi ва фи асꙋпра та, ши ꙟ лацꙋл каде-
вей вавилоане. ши нꙋ веi ꙟцелеџе, афлатꙋ те аи,
ши те аи принс, къ домнꙋлꙋi ꙟ [illegible] те аи протиивит.
25 Дескис аꙋ домнꙋл вистиерꙋл сѣꙋ, ши ау скос ва-
селе мꙟниiei сале, къ лꙋкрꙋ домнꙋлꙋi дꙋмнезеꙋ есте ꙟ пъ-
26 мꙟнтꙋл халдеилор. Къчи аꙋ венит времеа ей, дескидеци
джитницеле ей, ченꙋшаци о пре iа ка пре ꙋн ꙟнвълитꙋр
ши о пꙋстиiци пре iа, съ нꙋ се афле ꙟ iа ръмъ-
27 шицъ. Ꙋскаци тоате роаделе ей, ши съ по-
гоаре ла ꙟнџꙋнгиере. ваи лор, къ аꙋ венит зиоа лор, ши
28 времеа чертърii лор. Глас де чей че фꙋг, ши
де чей че скапъ ден пъмꙟнтꙋл вавилонꙋлꙋи,
ка съ весеаскъ ꙟ сион чертаре дела домнꙋл дꙋм-
29 незеꙋл ностру. Порꙋнчици пре ла вавилон ла
мꙋлци, ла тоцꙋ чеи че ꙟтинд аркꙋл, тъбъръци
пре iа ꙟпрежꙋр, съ нꙋ фие скъпаре, ръсплъ-
тици еи дꙋпъ фаптеле ей, дꙋпъ тоате кꙟте аꙋ
фъкꙋт, фачеци ей. Къ ꙟпротива домнꙋлꙋi с'аꙋ ръдикат
30 дꙋмнезеꙋлꙋi сфꙟнтꙋлꙋi iсраил. Пентрꙋ ачеа вор къ-
деа тинерii ей ꙟ ꙋлициле ей, ши тоць о-
ꙟ зиоа ачеа, зиче домнꙋл.
31 Iатъ еꙋ пре тине чѣ семецъ, зиче домнꙋл.
къ аꙋ венит зиоа та, ши времеа чертърii тале.
32 Ши ва слъби семеция та, ши ва каде, ши нꙋ
ва фи чине съ о ръдиче пре iа, ши воiꙋ апринде фок
ꙟ четъциле ей. Ачеаста зиче домнꙋл
лор. асꙋпреци съ сꙋнт фiii лꙋи iсраил ши фiii
лꙋи iꙋда ꙟпрeꙋнъ. тоцi чеи че i аꙋ робит пре ei, ши аꙋ
34 ꙟпрeꙋнъ нꙋ ꙋ врꙋт съ i слобоазъ пре ei. Ши ачел

че i ва мꙟнтꙋи пре ei тарe есте, домнꙋл атотцитори
есте нꙋмеле лꙋи, ши ва џꙋдека џꙋдеката
ꙟпротивничилор сѣi. пентрꙋ ка съ пеардъ пъмꙟнтꙋл, ши
съ тꙋлбꙋре пре чеи че лъкꙋеск ꙟ вавилон. Сабiе 35
асꙋпра халдеилор, ши асꙋпра челор че лъкꙋеск ꙟ ва-
вилон, ши асꙋпра боерилор лꙋи, ши асꙋпра
ꙟцелепцилор лꙋи. Сабiе асꙋпра пророчилор лꙋи, ши 36
се вор слъби. Сабiе асꙋпра каилор лꙋи, ши асꙋпра 37
карелор, ши асꙋпра амѣстекътꙋрii челор дин мiж-
локꙋл лꙋи, ши вор фи ка мꙋерiле. сабiе асꙋпра ви-
стиерилор лꙋи, ши се вор рѣсипи. Пре апа 38
еи [illegible] ши се вор рꙋшина. къ
пъмꙟнтꙋл чиоплитꙋрилор есте, ши ꙟтрꙋ
остроаве се лъꙋдаꙋ. Пентрꙋ ачеа вор лъкꙋи ꙟ 39
остроаве ꙟтрꙋ остроаве, ши вор лъкꙋи ꙟтрꙋ
фетеле струцилор. ши нꙋ се ва лъкꙋи ꙟкъ ꙟ
вѣчiе. ка кꙋм аꙋ сꙋрпат дꙋмнезеꙋ содома ши гомора, 40
ши вечинии лор, зиче домнꙋл.
нꙋ ва лъкꙋи аколо ом, ши нꙋ ва мꙋта ꙟтрꙋ
iатъ норoд вине дела мiазъ ноапте, ши нѣм маре, 41
ши ꙟпъраци мꙋлцi се вор скꙋла дела марџиниле
пъмꙟнтꙋлꙋi. Арк ши сꙋлицъ вор цинѣ, ꙟ 42
дръзнеаць сꙋнт, ши нꙋ вор авѣ милъ. гласꙋл лор ка марѣ ва
сꙋна. пре каi ꙟкълека-вор. гата ка
ꙋн фок спре ръзбоi асꙋпра та фата вави-
лонꙋлꙋi. Аꙋзит аꙋ ꙟпъратꙋл вавилонꙋлꙋi 43
аꙋзꙋл лор, ши аꙋ слъбит мꙟинiле лꙋи. нꙟка-
зꙋл л'аꙋ принс, дꙋрери ка а чеi че наще. Iатъ 44
ка ꙋн лѣꙋ ва еши дела iорданꙋл ла лока
дела ꙋн локꙋл ... ши претꙋтинере лꙋи пре
ден ꙟ [illegible] ши чине есте ка мине
ши чине ва ста ꙟнаинтѣ фецеi меле. Пен- 45
трꙋ ачеа аꙋзици сфатꙋл домнꙋлꙋi, каре аꙋ сфъ-
тꙋит асꙋпра вавилонꙋлꙋi, ши гꙟндꙋрiле каре аꙋ
сокотит асꙋпра челор че лъкꙋеск ꙟ халдеi. де нꙋ
се вор трꙟнти мieii оилор, де нꙋ се ва пꙋсти
пъшꙋнеа лор. Къ де гласꙋл лꙋърii ва- 46
вилонꙋлꙋi се ва кꙋтꙋрꙋмба пъмꙟнтꙋл, ши
стрiгаре ꙟтрꙋ нѣмꙋри се ва аꙋзi.

КАП. НА.

Ши аша зиче домнꙋл. iатъ еꙋ воiꙋ ръдика пре вави- 1
лон, ши пре чеи че лъкꙋеск ꙟ халдеi, вꙟнт
арзътор стрiкътор. Ши воiꙋ тримите ꙟ 2
вавилон

dzice Domnul: „Iată, eu izbîndesc prestă împăratul Vavilonului şi prestă pămîntul lui, în ce chip am izbîndit preste împăratul Assur.
19. Şi voi aşeza pre Israil la păşciunea lui şi să va paşte la Carmil şi în măgura Efraim şi întru Galaad şi să va sătura sufletul lui.
20. Întru dzilele acêlea şi întru vrêmea acêea", dzice Domnul, „vor[7840] cerca strîmbătatea Israil, şi nu va fi; şi păcatele Iúdei, şi nu să vor afla, căci blînd va fi celor rămaşi
21. Preste pămînt", ⌊dzice Domnul⌋[7841]. „Amar te sui preste ea şi preste ceia ce lăcuiesc prestă ea. Izbîndêşte cu sabiia[7842] şi stinge", zice Domnul, „şi fă după toate cîte porîncesc ţie".
22. Glas de război şi înfrîngere mare întru Pămîntul Haldeilor!
23. Cum să înfrînse şi să surpă ciocanul a tot pămîntul! Cum să făcu întru stingere Vavilónul întru limbi?
24. Rădica-să-vor asupră-ţi şi nu[7843] vei cunoaşte în ce chip te vei şi lua, Vaviloáne! Aflaşi-te şi te luaşi, căci Domnului stătuşi împotrivă.
25. Dăşchis-au Domnul vistiêriul lui şi scoase vasele urgiei lui, căci lucru-i Domnului Dumnedzău întru Pămîntul Haldeilor.
26. Căci au venit vremile ei: „Dăşchideţi strînsurile ei, cercaţi-o pre ea ca o peştere şi o piêrdeţi de tot pre ea, să nu să facă ei rămăşiţă!
27. Uscaţi a ei toate roadele şi să să pogoare la junghiêre! Vai lor, căci vine dzua lor şi vrêmea izbîndirei lor!"
28. Glasul celor ce fug şi celor ce scapă dentru Pămîntul Vavilónului, ca să vestească în Sion izbîndirea de la Domnul Dumnedzăul nostru.
29. „Porînciţi preste Vavilon la mulţi, la tot cela ce încoardă arcul. Tăbărîţi-vă prestă ea împregiur, să nu fie a ei scăpat! Răsplătiţi ei după faptele ei! După toate cîte au făcut, faceţi ei, căci către Domnul să împotrivi, Dumnedzăul sfîntul lui Israil.
30. Pentru acêea, cădea-vor tinerii ei[7844] întru uliţile ei şi toţi bărbaţii boinicii ei[7845] să vor lepăda", dzise Domnul.
31. Iată, eu — către tine, sămaţa", dzice Domnul, „căci au venit dzua ta şi vrêmea izbîndirei tale!
32. Şi va slăbi semeţiia ta şi va cădea; şi nime va fi cel ce să rădice pre ea; şi voi aprinde foc întru dumbrava ei".
33. Acêstea dzice Domnul puterilor: „Asupritu-s-au de tot fiii lui Israil şi fiii Iúdei împreună; toţi ceia ce au robit pre ei şi au silit pre ei, căci n-au vrut să-i sloboadză pre ei.
34. Şi cel ce mîntuiêşte pre ei tare-i, Domnul întrutotţiitor numele lui. Judeţ va judeca către nepriêtenii lui, pentru ca să rădice pămîntul şi să întărîte celor ce lăcuiesc Vavilónul.
35. Sabie preste haldei şi preste ceia ce lăcuiesc Vavilónul şi prestă măriţii ei şi preste priceputii ei!
36. Sabie preste boinicii ei şi să vor slăbi!
37. Sabie preste caii lor şi preste carăle lor şi preste amestecătura cea den mijlocul ei şi vor fi ca muierile! Sabie prestă vistiêrile ei şi să vor răşchira!
38. Preste apa ei, ⌊carea nădăjduia⌋[7846], şi să vor ruşina, căci pămîntul celor cioplite iaste şi întru ostroave să prea făliia.
39. Pentru acêea, lăcuiesc năluciri întru ostroave şi vor lăcui întru ea fêtele sirinelor, nu să va lăcui, nu încă în vac.
40. [7847]În ce chip au surpat Dumnedzău Sodómul şi Gomórrul şi cêlea ce era întru hotarul lor", dzise Domnul, „nu va nemernici[7848] acoló fiiul omului[7849].
41. Iată, nărod vine de la crivăţ şi limbă mare şi împăraţi mulţi să vor rădica de la marginea pămîntului,
42. Arcu şi cuţit avînd. Năsîlnic iaste şi nu va milui. Glasul lui ca maarea va suna; preste cai vor încăleca, gătiţi ca focul spre război către tine, fata Vavilónului!
43. Audzit-au împăratul Vavilónului audzul lor şi s-au slobonogit mîinile lui. Năcazul biruia lui durori ca ceia ce naşte.
44. [7850]Iată, ca un leu să va sui de la Iordan la Ghemath, căci curînd voi goni pre ei de la ea şi[7851] tot tinerelul preste ea voi pune. Căci cine-i ca eu? [7852]Şi cine va sta împotriva mea şi cine-i acesta păstoriul carele va sta înaintea fêţii mêle?"
45. Pentru acêea, auziţi sfatul Domnului carele au sfătuit preste Vavilon şi gîndurile lui carele au gîndit preste ceia ce lăcuiesc haldei! Dă nu să vor strica mieii oilor lor, dă nu să va stinge păşciunea lor.
46. Căci de la glasul luării Vavilónului să va clătina pămîntul şi strigare întru limbi să va audzi.

Cap 51[7853]

1. Acêstea dzice Domnul: „Iată, rădic preste Vavilon şi preste ceia ce lăcuiesc haldeii vînt ⌊şi⌋[7854] arşiţă stricătoare.
2. Şi voi trimite

[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]

la Vavilon suduitori şi vor sudui pre ea şi vor strica pămîntul ei. Vai preste Vavilon împregiur, întru dzua răotăţii ei!

3. Preste ea încoarde cela ce încoardă arcul lui şi preste ea să puie carele sînt[7855] armele lui şi să nu vă scumpiţi preste tinerii ei şi stingeţi toată putêrea ei.

4. Şi vor cădea răniţi întru Pămîntul Haldeilor şi împunşi denafara ei.

5. Pentru căci n-au văduit Israil şi Iúda de la Domnul Dumnedzăul lor, de la Domnul cel întrutotţiitor, căci pămîntul lor[7856] s-au împlut de strîmbătate dentru sfinţii lui Israil.

6. Fugiţi den mijlocul Vavilónului şi mîntuiască fieştecarele sufletul lui; ⌊şi⌋[7857] să nu vă lepădaţi întru strîmbătatea ei, căci vrêmea[7858] izbîndirei ei iaste de la Domnul, răsplătire el răsplătêşte ei.

7. Păhar de aur – Vavilon întru mîna Domnului, îmbătînd tot pămîntul. Dentru vinul ei au băut limbi, pentru acêea s-au clătit.

8. [7859]Şi fără vêste au căzut Vavilon şi să zdrobi. Plîngeţi pre ea, luaţi răşină la stricarea ei, dă să va vindeca.

9. Vindecat-am[7860] Vavilónul şi nu s-au vindecat; părăsit-am pre ea şi să mêrgem fieştecarele la pămîntul lui, căci s-au apropiat la cer judeţul ei, rădicatu-s-au pînă la stêle.

10. Scoase Domnul judeţul lui; veniţi şi să vestim la Sion lucrurile Domnului Dumnedzăului nostru!

11. Gătiţi săgeţile, împleţi tulbele. Rădică Domnul duhul împăratului midilor, căci la Vavilon[7861] — urgiia lui, ca să o piarză de tot pre ea, căci izbînda Domnului iaste, izbînda nărodului lui ⌊iaste⌋[7862].

12. Preste zidurile Vavilónului rădicaţi semnu, tocmiţi tulbele, rădicaţi păzi, gătiţi armele, căci s-au apucat şi va face Domnul carele au grăit preste ceia ce lăcuiesc Vavilónul.

13. Lăcuind preste ape multe şi pre mulţimea vistiêrelor ei. Venit-au săvîrşitul tău adevărat la ficaţii tăi,

14. [7863]Căci s-au jurat Domnul asupra braţului său pentru căci „Împlea-te-voi de oameni ca de nişte lăcuste şi răspund asupra ta ceia ce pogoară!"

15. Domnul [7864]făcînd pămîntu cu vîrtutea lui, gătind lumea cu înţelepciunea lui, cu pricêperea lui au întinsu ceriul.

16. Spre glas au pus mulţime de răsunarea apei în cer şi au scos nori de la marginea pămîntului, fulgere spre ploaie le-au făcut şi au scos lumină dentru vistiêrile lui.

17. Nebuni-să tot omul de minte, ruşinatu-s-au tot zlătariul de la cêle cioplite a lui, căci minciuni au topit şi nu iaste duh întru ei.

18. Întru dăşertu iaste, faptele hulite; întru vrêmea socotinţei lor vor pieri.

19. Nu-i ca aceasta partea lui Iacov, căci cela ce au zidit toate, el iaste moştenirea lui, Domnul – numele lui.

20. «Răsîpeşti tu mie vase de război şi voi răşchira întru tine limbi şi voi rădica dentru tine împăraţi.

21. Şi voi răşchira întru tine cal şi călăreţul lui şi voi răşchira întru tine cară şi călăreţii lor.

22. Şi voi răşchira întru tine tînăr şi ficioară.

23. Şi voi răşchira întru tine păstoriul şi turma lui şi voi răşchira întru tine plugar şi arătura lui şi voi răşchira întru tine povăţuitori şi voivozii tăi.

24. Şi voi răsplăti Vavilónului şi la toţi ceia ce lăcuiesc haldeii toate răotăţile lor carele au făcut preste Sion, înaintea ochilor voştri", dzice Domnul.

25. Iată, eu către tine, măgura cea stricată, cêea ce strícă tot pămîntul, şi voi întinde mîna mea asupra ta şi te voi răstogoli de la pietri şi voi da pre tine ca o măgură pîrjolită.

26. Şi nu vor lua de la tine piatră la unghiu şi piatră la temelie, căci spre stingere vei fi întru vac", dzice Domnul.

27. Rădicaţi semnu prestă pămînt, trîmbiţaţi întru limbi cu trîmbiţă, sfinţiţi preste ea limbi, vestiţi asupra ei împăraţi rădicaţi de la mine şi ahanazeilor, puneţi asupra ei puneri de zvîrlituri, suiţi prestă ea călărime ca a lăcustelor mulţime.

28. Suiţi prestă ea limbi, pre împăratul midilor şi a tot pămîntul, pre povăţuitorii lui şi pre toţi hatmanii lui!»

29. Clătină-să pămîntul şi duru, pentru căci s-au rădicat preste Vavilon gîndul Domnului ca să puie pămîntul Vavilónului spre stingere şi să nu să lăcuiască el.

30. Sfîrşi-să boinicul Vavilónului a da război, şedea-vor acoló întru încungiurare, înfrînse-să puterniciia lor, făcutu-s-au ca nişte muieri; ars-au lăcaşurile ei, zdrobiră-să zăvoarăle ei.

31. Gonitoriul spre tîmpi-

narea ce-

[illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

36 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

47 [illegible]

[illegible] 48

[illegible] 49

[illegible] 50

[illegible] 51

[illegible] 52

[illegible] 53

[illegible] 54

[illegible] 55

[illegible] 56

[illegible] 57

[illegible] 58

[illegible] 59

[illegible]

КАП· НВ·

[illegible]

narea celui ce gonêşte va goni, şi cel ce vestêşte — spre tîmpinarea celui ce vestêşte, ca să vestească împăratului Vavilonului[7865] că s-au luat cetatea lui.

32. La cea de apoi a trêcerii lor lui luatu-s-au şi adunările lui le-au arsu cu foc şi bărbaţii lui cei războinici ies.

33. Pentru căci acêstea dzice Domnul: «Casa împăratului Vavilónului ca ariia cea coaptă să va triera; încă puţîn şi va veni sêcerea ei.»

34. «Mîncatu-m-au de tot, împărţitu-m-au Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, apucatu-m-au întunêrec supţire, înghiţitu-m-au ca un bălaur, împlut-au pîntecile ei, de la dăsfătăciunea mea scosu-m-au afară.

35. Trudele mêle şi chinurile mêle — la Vavilon! grăi-va cêea ce lăcuiêşte Sionul; şi sîngele mieu – preste ceia ce lăcuiesc haldeii! grăi-va Ierusalim.»

36. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: «Iată, eu voi judeca cea împotriva ta şi voi izbîndi izbînda ta şi voi pustii maarea ei şi voi usca izvorul ei.

37.[7866] Şi va fi Vavilónul spre stingere şi nu să va lăcui,

38. ⌊Căci⌋[7867] ca leii s-au sculat împreună ⌊şi⌋[7868] ca puii leilor.

39. Întru fierbinteala lor da-voi adăpare lor şi voi îmbăta pre ei pentru ca să să ameţască şi să doarmă somnu vêcinic şi nu să vor scula», dzice Domnul.

40. Şi pogoară pre ei ca miei la junghêre ⌊şi⌋[7869] ca berbecii cu iezii.

41. Cum s-au prinsu şi s-au vînat fala a tot pămîntul? Cum s-au făcut Vavilónul spre stingere întru limbi?

42. Suitu-s-au prestă Vavilon maarea cu sunetul valurilor ei ⌊şi⌋[7870] să acoperi.

43. Făcutu-s-au cetăţile ei ca pămîntul fără de apă şi necălcat. Nu va lăcui întru îns[7871] ⌊fiiul omului⌋[7872] niciunul, nici poposêşte întru însă fiiul omului.

44. «Şi voi izbîndi asupra Vavilónului şi voi scoate carele au înghiţit dentru rostul ei; şi nu să vor aduna către însă încă limbile [7873]⌊şi întru Vavilon vor cădea rănîţii a tot pămîntul.

45. Cei ce scapă de pre pămînt, mêrgeţi şi nu staţi: cei de departe, pomeniţi pre Domnul şi Ierusalimul să să suie preste inima voastră!»

46. «Ruşinatu-ne-am, căci am audzit ocara noastră, acoperit-au necinstea obrazul nostru, că au venit striini de neam la sfintele noastre, la casa Domnului!»

47. «Pentru acêea, iată, dzile vin, dzice Domnul, şi voi izbîndi preste cêle cioplite ale ei şi întru tot pămîntul ei cădea-vor rănîţi.

48. Căci de să va sui Vavilónul ca ceriul şi orice va întări înălţimea vîrtutei ei, de la mine vor veni, pierdzînd de tot pre ea», dzice Domnul.

49. Glasul strigării — în Vavilon şi zdrobire mare întru Pămîntul Haldeilor,

50. Căci au pierdut de tot Domnul Vavilónul şi au pierdut de la ea glas mare, răsunînd ca apele multe; dêde la pierire glasul ei.

51. Căci au venit asupra Vavilónului chinuire; prinsu-s-au războinicii ei, înfricoşatu-s-au arcul lor, căci Dumnedzău răsplătind lor, Domnul răsplătêşte lor răsplătirea.

52. Şi va îmbăta cu îmbătare pre povăţuitorii ei şi pre înţelepţii ei şi pre hatmanii ei. Dzice împăratul, Domnul întrutotţiitor numele lui,

53. Acêstea dzice Domnul: «Zidul ⌊împăratului⌋[7874] Vavilónului s-au lăţit; săpîndu-să de tot săpa-să-va; şi porţile ei cêle înalte arde-să-vor; ostenesc năroadele întru dăşert şi limbi întru-nceput să vor sfîrşi.»

54.[7875] Cuvîntul carele au porîncit Domnul Ieremíei prorocului să dzică Saraíei, ficiorului lui Niriu, ficiorului[7876] Maaseu, cînd mergea de la Sedechía, împăratul Iúda, la Vavilon, întru anul al patrulea a împărăţiei lui; şi Saraía — boiêriul darurilor.

55.[7877] Şi au scris Ieremía toate rêlele carele vor veni preste Vavilon întru o carte, toate cuvintele acêstea carele-s scrise asupra Vavilónului.

56. Şi dzise Ieremía către Saraía: „Cînd vei veni la Vavilon şi vei vedea şi vei citi toate cuvintele acêstea.

57. Şi vei grăi: «⌊Doamne⌋[7878], Doamne! Tu ai grăit preste locul acesta, ca să-l pierzi de tot pre el şi ca să nu fie întru el lăcuitori, dentru om pînă la dobitoc, căci stingere întru vac va fi!»

58. Şi va fi cînd vei tăcea[7879] a citi cartea aceasta şi vei lega preste ea piatră şi vei arunca pre ea la mijlocul Efráthului şi vei grăi:

59. «Aşa să va surpa Vavilónul şi nu să va scula de către faţa haldeilor, cărora eu aduc prestă ea ⌊prestă cei striini de fêl⌋[7880]!»".

Cap 52

1. [7881]Fiiu de 21 de ani era Sedechía cînd împărăţi el şi 11 ani au împărăţit în Ierusalim; şi numele maicii lui —

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

Amitaal, fata Ieremíei, de la Lovna.

2. [7882]Şi fu întru anul al noaolea a împărăţiei lui, întru luna a noao, în 10 a lunei, veni Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui, asupra Ierusalímului şi o şenţui împregiur pre ea şi o zidi pre ea împrejur cu pietri, de patru picioare.

3. Şi veni cetatea întru opreală pînă în al 11 an a împăratului Sedechíei,

4. Întru luna a patra, întru noao a lunei; şi să întări foametea întru cetate; şi nu era pîini la nărodul pămîntului.

5. Şi să rumpse cetatea şi toţi oamenii cei de război ieşiră noaptea despre calea porţii, între mijlocul zidului şi celui denaintea zidului carele era despre grădina împăratului şi haldeii — preste cetate împregiur. Şi mêrseră la calea cea de la Áravá.

6. Şi goni putêrea haldeilor denapoia împăratului şi-l ajunseră pre el decinde de Ierihó; şi toate slugile lui să răşchirară de la el.

7. Şi prinseră pre împăratul şi-l aduseră pre el cătră împăratul Vavilónului la Devlathá şi grăi lui cu judeţ.

8. Şi junghé împăratul Vavilónului pre fiii lui Sedechía între ochii lui şi pre toţi boiêrii Iúda junghe-i în Devlathá.

9. Şi ochii Sedechíei i-au orbit şi-l legă pre el cu obezi şi-l aduse pre el împăratul Vavilónului la Vavilon şi-l dêde pre el la casa morii pînă la dzua carea au murit.

10. Şi întru luna a cincea, în 10 a lunei, veni Navuzardan, cel mai mare prestă bucătari, stînd înaintea fêţii împăratului Vavilónului la Ierusalim.

11. Şi arse casa Domnului şi casa împăratului şi toate casele cetăţii şi toată casa mare au arsu-o cu foc.

12. Şi tot zidul Ierusalímului de prenpregiur îl surpắ putêrea haldeilor, cêea cu bucătariul cel mare.

13. Şi pre cei rămaşi ai nărodului lăsatu-i-au mai-marele bucătarilor spre viêri şi spre plugari.

14. Şi stîlpii cei de aramă, cei dentru casa Domnului, ⌊ii zdrobiră⌋[7883]; şi fundurile şi maarea cea de aramă, cea dentru casa Domnului, au zdrobitu-o haldeii şi au luat arama lor ⌊şi o aduse-o⌋[7884] la Vavilon şi cununa,

15. Şi păharăle şi toate vasele cêle de aramă cu carele slujiia cu iale,

16. Şi amfóthurile şi masmaroth şi turnările cêle dedesupt şi luminătorile şi căţiile şi căuşile carele era de aur, de aur, şi carele era de argint[7885], de argint au luat mai-marele bucătarilor.

17. Şi stîlpii 2 şi maarea una şi viţăii 12 de aramă dedesuptul mării, carele au făcut împăratul Solomon la casa Domnului, ⌊căruia⌋[7886] nu era cumpănirea arămii lui.

18. [7887]Şi stîlpii, de 35 coţi înălţimea unuia, şi funie de 12 coţi prenpregiurul lui şi grosimea lui de 4 dêgete împregiur.

19. Şi boldu prestă ei de aramă şi de 5 coţi de înalt covîrşirea a unui boldu şi mrêje şi roidii preste boldu prenprejur, toate de aramă.

20. Şi aşijdirea la stîlpul al doilea, 8 roidii ⌊la cot la cei 12 coţi⌋[7888]; şi era roidiile 96 o parte şi era toate roidiile 100 preste mrêje împregiur.

21. Şi luă cel mai mare prestă bucătari pre preutul cel mare, pre Sofonía, şi pre preutul al doilea şi pre cei 3, carii păzescu calea.

22. Şi den cetate au luat pre un scopit carele era pristav a oamenilor celor războinici şi 7 oameni numiţi, pre cei dentru faţa împăratului, pre cei ce s-au aflat întru cetate şi pre scriitoriul puterilor şi pre scriitoriul nărodului ⌊a tot⌋[7889] pămîntul şi 60 de oameni dentru nărodul pămîntului, pre cei ce s-au aflat în mijlocul cetăţii.

23. Şi-i luă pre ei Navuzardan, cel mai mare preste bucătari; şi-i aduse pre ei cătră împăratul Vavilónului, la Devlathá, întru Pămîntul Emáth.

24. Şi-i omorî pre ei împăratul Vavilónului în Devlathá, în Pămîntul Emáth.

25. [7890]Şi fu întru 37 de ani ce s-au înstreinat împăratul Iúdei, Ioachim, întru a 12 lună; întru 24 a lunei, luă Ualevardah, împăratul Vavilónului, întru anul carele au împărăţit, capul lui Ioachim, împăratului Iúdei, ⌊întru a zêcea lună, în 24 a lunei⌋[7891] şi-l scoase pre el dentru casa carea să păziia.

26. Şi-i grăi lui bune şi-i dêde scaunul lui asupra împăraţilor ce-s împreună cu el la Vavilon.

27. Şi premeni îmbrăcămintea temniţii lui şi mînca pîine pururea înaintea fêţii lui toate dzilele carele au trăit şi rînduială la el să dêde pururea de la împăratul Vavilónului dentru

dzi în dzi

[illegible]

Пророчїе Ієремїе

Кап. А҃

1 Ш[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

dzi în dzi, pînă la dzua carea au murit.

Plînsurile Ieremíei

Cap 1

1. Și să făcu după ce să robi Israil și Ierusalimul să pustii, șezu Ieremía plîngînd și plînse plîngerea aceasta preste Ierusalim și zise:

2. א[7892] „Cum au șezut sîngură cetatea cea înmulțită a năroadelor! Făcutu-s-au ca o văduă înmulțită cu limbi; domnind întru țări, făcutu-s-au spre bir.

3. ב [7893]Plîngînd au plîns noaptea, și lacrămile ei — prestă fălcile ei, și nu era cel ce să o mîngĭíe pre ea, dentru toți cei ce iubiia pre ea; dăfăimară pre ea, făcură-să ei spre nepriêteni.

4. ג Înstreină-să Iudéa dentru smereniia ei și dentru mulțimea robirei ei; au șezut întru limbi, nu au aflat odihnă. Toți ceia ce gonesc pre ea prinsără pre ea întru mijlocul celor ce năcăjescu.

5. ד Căile Sion plîngu, pentru că nu-s viitori la praznic; toate porțile ei – stinse; preuții ei suspină, ficioarele ei — ducîndu-să și ea — amărîndu-să întru ea.

6. ה Făcură-să cei ce năcăjescu pre ea spre cap și vrăjmașii ei – spre sporitoare, căci Domnul au smerit pre ea preste mulțimea păgînătăților ei; pruncii ei mers-au întru robie între fața celui ce năcăjaște.

7. ו Și să rădicắ dentru fata Sion toată podoaba[7894] ei; făcură-să boiêrii ei ca berbecii carii nu află pășciune și mergea nu întru vîrtute spre fața celui ce gonêște.

8. ז Pomeni Ierusalimul dzilele smereniei lui[7895] și împingerilor ei, toate poftele ei, cîte era dentru dzilele de-nceput, căzînd nărodul ei la mîinile celui ce năcăjaște; și nu-i cel ce să ajute ei. Vădzînd vrăjmașii ei, rîseră spre înstreinarea ei.

9. ח Greșale greși Ierusalimul; pentru acêea, spre clîntire să făcu. Toți ceia ce măriia pre însă smeriră pre ea, pentru că văzură rușinarea ei; și-ncă ea suspinînd și să întoarse îndărăt.

10. ט Necurățiia ei — înaintea porților ei; n-au pomenit cêle de apoi ale ei. Pogorî preaînălțate, nu iaste cel ci să mîngĭíe pre ea! «Vezi, Doamne[7896], smereniia mea, căci să mări vrăjmașul!»

11. י Mîna lui întinse cel ce năcăjaște preste toate poftele ei, pentru că știe limbi ce au întrat la sfințeniia ei, carele ai porîncit: «Să nu între iale la adunarea ta!»

12. כ Tot nărodul ei prea suspinînd, cercînd pîine, dêderă poftele ei întru mîncare, ca să întoarcă suflet. Vedzi, Doamne, și privêște, căci să făcu necinstită!

13. ל Cei ce, cătră voi toți, ce mergu pre lîngă cale, întoarceți-vă și vedeți dă iaste durêre după durêrea mea carea s-au făcut! Răspunzînd întru mine, smeri-mă Domnul întru dzua urgiei a mîniei lui.

14. מ Dentru înălțimea lui trimis-au foc, întru oasele mêle pogorî-l pre el; întinse mrêje picioarelor mêle, înturnatu-m-au îndărăt, dêde-mă Domnul stinsă, toată dzua cu durêre.

15. נ Priveghé-să pre necurățiile mêle; întru mîinile mêle să încleștară, suiră-să preste cerbicea mea, slăbi vîrtutea mea, căci dêde Domnul întru mîna mea durori, nu voi putea să stau[7897].

16. ס Rădică-i pre toți tarii miei Domnul dentru mijlocul mieu, chemă prestă mine vrême ca să zdrobască pre cei aleși ai miei; teascu[7898] călcă Domnul ficioarei, fêtei Iúda; pre aceștia eu plîngu.

17. ע Ochiul mieu pogorî apă, căci să dăpărtă de către mine cela ce mă mîngĭíe pre mine, cel ce întoarce sufletul mieu; făcutu-s-au fiii miei stinși, căci să întări vrăjmașul.

18. פ Întinse Sion – mîna ei, nu iaste cel ce să o mîngîie pre ea. Porînci Domnul lui Iacov, împregiurul lui – cei ce-l năcăjesc pre el; făcutu-s-au Ierusalimul ca cêea ce are pre sine întru mijlocul lor.

19. צ Dreptu iaste Domnul și rostul lui l-am amărît. Auziți, dară, toate năroadele, și vedeți durêrea mea! Ficioarele mêle și tinereii miei mêrseră întru robie.

20. ק Pentru că am chemat pre ibomnicii miei și ei m-au prilestit; preuții miei și bătrînii miei întru cetate sfîrșiră-să, căci cerură mîncare lor, pentru ca să întoarcă sufletele lor; ⌊și n-au aflat⌋[7899].

21. ר Vezi, Doamne, că mă năcăjesc! Pîntecile mieu să turburắ și inima mea să întoarse

întru

[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

ΚΑΠ. Β

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

întru mine, căci amărînd m-am amărît. Den afară m-au făcut fără fii sabiia, ca moartea în casă.

22. ש Auziţi, dară, că suspin eu, nu iaste cel ce să mîngíie pre mine. Toţi vrăjmaşii miei au audzit răotăţile mêle şi s-au bucurat, căci tu ai făcut. Aduseşi dzi, numişi vrême; făcură-să mie, vai, vai!

23. ת Între toată inima lor înaintea fêţii tale şi greşaşte lor în ce chip au făcut greş pentru toate păcatele mêle, căci multe-s suspinele mêle şi inima mea să mîhnêşte.

Cap 2

1. א Cum întunecă[7900] cu urgiia lui Domnul pre fata Sion! Aruncắ den cer la pămînt mărirea lui Israil şi nu pomeni celui de supt picioare a picioarelor lui, întru dzua urgiei lui.

2. ב Prăpădi Domnul, nescumpindu-să toate frumoasele Iacov, surpă cu mîniia lui tăriile fêtei Iúda; lipiiu-mă la pămînt, spurcắ împărăţiia ⌊ei⌋[7901] şi boiêriul ei.

3. ג Înfrînse întru urgiia mîniei lui tot cornul Israil, întoarse îndărăt dreapta lui de către faţa vrăjmaşului; şi aţîţắ întru Iacov ca focul para; şi mîncắ de tot ⌊ale ei toate⌋[7902] cêle den-pregiur.

4. ד Întinse arcul lui carele-i vrăjmaş, întări dreapta lui ca un nepriêten şi omorî toate poftele ochilor miei întru cortul fêtei Sion, vărsă ca nişte foc mîniia lui.

5. ה Făcutu-s-au Domnul ca vrăjmaşul, prăpădind pre Israil, prăpădi toate băştile lui; stricắ tăriile lui şi înmulţi fêtei Iúda smeritele şi smerita.

6. ו Şi întinse[7903] sălaşul lui, stricắ sărbătoarea lui, uitắ Domnul carele au făcut întru Sion praznicului şi a sîmbetei şi întărîtắ cu pornirea mîniei lui pre împărat şi preot şi boiêri.

7. ז Împinse Domnul jirtvănicul lui, scuturắ sfinţenia lui, sfărîmắ întru mîinile vrăjmaşului zidul băştilor ei, glas dêderă ⌊de război⌋[7904] în casa Domnului, ca în dzua sărbătorii.

8. ח Gîndi Domnul a strica zidul fêtei Sion, întinse măsúră, nu întoarse mîna lui de la călcare de tot; şi plînse cel înaintea zidului şi zidul tot deodată slăbi.

9. ט Înfipsără-să la pămînt porţile ei, pierdu şi zdrobi ei zăvoarăle; pre împăratul ei, pre boiêriul ei – întru limbi; nu iaste lêge şi-ncă proroc n-au văzut vedêre de la Domnul.

10. י Şezut-au la pămînt, tăcut-au bătrînii fêtei Sion, suiră ţărnă preste capul lor, încinseră-să cu saci; pogorîră la pămînt căpeteniile ficioare în Ierusalim.

11. כ Sfîrşiră-să cu lacrămile ochii miei, turburắ-să inima mea, răvărsă-să la pămînt mărirea mea prestă înfrîngerea fêtei nărodului mieu, cînd să sfîrşa brudiu şi sugător întru uliţile cetăţii.

12. ל Maicilor lor am dzis: «Unde-i grîu şi vin?», cînd leşina ei ca rănițîi întru uliţile cetăţii, răvărsîndu-să sufletile lor la sînul maicelor lor.

13. מ Ce voi mărturisi ţie sau ce voi asămăna ţie, fată Ierusalim? Cine te va mîntui şi cine te va mîngîia, ficioară fată Sion? Căci să mări păharul zdrobirei tale! Cine va vindeca-te?

14. נ Prorocii tăi văzut-au ţie întru dăşert şi nebunie; şi n-au dăscoperit prestă strîmbătatea ta, ca să întoarne robiia ta; şi au vădzut ţie luări dăşarte şi scoatere afară.

15. ס Bătură asupra ta mîinile toţi ceia ce mergu pre lîngă cale, şuierară şi clătiră capul lor preste fata Ierusalim: «Dă-i aceasta cetatea», grăi-vor, «cununa mărirei, veseliia a tot pămîntul?»

16. ע Dăşchiseră pre tine gura lor toţi vrăjmaşii tăi, şuierară şi scrîşnară dinţii şi dziseră: «Să o înghiţim pre ea! Însă aceasta-i dzua carea am aşteptat, aflat-am pre ea, văzutu-am.»

17. פ [7905]Făcut-au Domnul carele au gîndit, săvîrşi graiul lui care au porîncit dentru dzilele de-nceput; surpắ şi nu să îndură şi veseli preste tine vrăjmaşi, înălţă cornul celor ci te năcăjescu.

18. צ [7906]Strigắ inima lor către Domnul: «Zidurile Sion pogoare ca pîraiele lacrămi, dzua şi noaptea; şi dă trezvie şie, nici să tacă lumina ochilor tăi!»

19. ק Scoală-te, buiguiêşte noaptea la începăturile străjii ⌊tale⌋[7907], toarnă ca apa inima ta pre denaintea fêţii Domnului, rădícă către el

mîinile tale

[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Г.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible] 47
[illegible]
[illegible]
[illegible] 48
[illegible] 49
[illegible]

mîinile tale pentru sufletile pruncilor tăi celor ce lêşină de foame de-nceputul a tuturor ieşirilor.

20. ר Vezi, Doamne, şi privêşte la cine ai ciuciulit aşa! Dă vor mînca muierile roada pîntecelui lor? Greş făcu bucătariul⌋[7908]. Omorî-să-vor pruncii ce sug ţîţă? Dă vei ucide întru sfinţeniia Domnului preot şi proroc?

21. ש Adormiră la pămîntul ieşirilor copilaş şi bătrîn; fecioarăle mêle şi tinerii miei mêrseră întru robire; cu sabie şi cu foamete ucis-ai, întru dzua urgiei tale fiert-ai, nu te-ai scumpit.

22. ת Chemaşi ca la dzua sărbătorii nemerniciile mêle de prenprejur; şi nu s-au făcut întru dzua urgiei Domnului mîntuit şi rămas, în ce chip am biruit şi am înmulţit vrăjmaşii miei toţi.

Cap 3

1. א Eu – bărbat văzînd săräciia cu toiagul mîniei lui ⌊preste mine⌋[7909].
2. א Luatu-m-au şi m-a dus ⌊pre mine⌋[7910] la întunêrec şi nu lumină.
3. א Însă întru mine înturnắ mîna lui preste toată dzua.
4. ב Învechit-au trupul mieu şi piêlea mea, oasele mêle le-au zdrobit.
5. ב Zidi asupră-mi şi încungiurắ capul mieu şi osteniră întru întunecoase.
6. ב Şezutu-m-au întru morţii cei de vac.
7. ג Zidi asupră-mi şi nu voi ieşi, îngreuia arama mea.
8. ג Şi-ncă căci voi striga şi voi chiui; astupat-au ruga mea.
9. ג Zidit-au de iznoavă căile mêle, astupatu-le-au, căile mêle le-au turburat.
10. ד Ursul aleşuind, acesta mi-i ⌊ca⌋[7911] leul întru ascunsu.
11. ד Goni pre cel dăpărtat şi mă potoli, puse-mă stinsă.
12. ד Întinse arcul lui şi mă instîlpi ca ţînta în săgeată.
13. ה Băgă întru rărunchii miei tulbele lui.
14. ה Făcutu-m-am cuvînt la tot nărodul mieu, cîntare lor toată dzua.
15. ה Săturatu-m-au de[7912] amărăciune, îmbătatu-m-au de fiêre.
16. ו Şi scoase cu gonţu dinţii miei, hrăni-mă cu cenuşe.
17. ו Şi lepădă dentru pace sufletul mieu, uitai bunătăţile.
18. ו Şi dziş: «Pierí pricea mea şi nădêjdea de la Domnul.»
19. ז Pomeniiu de la sărăciia mea şi den goana amărăciunei mêle şi hiêrei.
20. ז Cu pomenire voi pomeni şi va buigui asupra mea sufletul mieu.
21. ז Pre acesta voi pune la inima mea, pentru acêea voi răbda.
22. ח Milele Domnului, căci m-au părăsit pre mine, căci nu s-au sfîrşit îndurările lui!
23. ח ⌊Luni la dimineaţă, miluiêşte, Doamne, căci ne-am concenit; căci s-au concenit îndurările lui⌋[7913] noaă la dimineţi[7914]; multă-i credinţa ta.
24. ח «Partea mea — Domnul!» ⌊Şi⌋[7915] dzise sufletul mieu: «Pentru acêea voi îngădui lui.»
25. ט Bun Domnul celor ce îngăduiesc pre el, sufletul carele va cerca pre el.
26. ט Bun; şi va îngădui şi va odihni la Mîntuitoriul lui, Dumnedzău.
27. ט Bun la om, cînd va rădica jugul den tinerêţele lui.
28. י Şedea-va sîngur şi va tăcea, căci au rădicat prestă sine.[7916]
29. י Da-va celui ce lovêşte pre el falca, sătura-să-va de ocări.
30. כ Căci la vac nu să va depărta Domnul.
31. כ Căci cela ce au smerit îndura-să-va [7917]⌊şi după mulţimea milei lui.
32. כ Şi nu răspunse de la inima lui şi smeri pre fiii oamenilor.
33. ל A smeri suptu picioarele lui pre toţi legaţii pămîntului,
34. ל A abate lêgea omului pre denaintea fêţei[7918] celui Înalt,
35. ל A osîndi pre om cînd să judecă el, Domnul nu au dzis.
36. מ Cine aşa au dzis şi s-au făcut? Domnul n-au porîncit.
37. מ [7919]Den rostul celui Înalt nu vor ieşi rêlele şi cêle bune?
38. מ Au răpşti-va omul viu, om pentru păcatul lui?
39. נ Cercetatu-s-au calea noastră şi s-au cercat şi ne vom întoarce pînă la Domnul.
40. נ Să luăm inimele noastre preste mîinile ⌊noastre⌋[7920] în cer:
41. נ «Greşit-am, păgînit-am şi n-ai curăţit!»
42. ס Acoperit-ai cu mînie şi ne-ai gonit pre noi, omorîtu-ne-ai şi nu te-ai scumpit.
43. ס Acoperit-ai nuăr ţie pentru rugăciune;
44. ס A clipi pre mine şi a ne dăpărta ai pus pre noi în mijlocul năroadelor.
45. ע Dăşchis-au asupra noastră gura lor toţi vrăjmaşii noştri.
46. ע Frică şi spaimă s-au făcut noao, rădicare şi supărare[7921].
47. ע Slobodzirile apelor – înaintea ochilor miei, preste zdrobitura fêtei nărodului mieu.
48. פ Ochiul mieu să bău şi nu voi tăcea ca să nu fie trezvire,
49. פ Pînă unde va pleca şi va vedea

Domnul

50 [illegible]
[illegible]
51 [illegible]
52 [illegible]
53 [illegible]
[illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
56 [illegible]
[illegible]
[illegible]
57 [illegible]
58 [illegible]
[illegible]
59 [illegible]
[illegible]
60 [illegible]
61 [illegible]
[illegible]
62 [illegible]
[illegible]
63 [illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д.

Алеф.

1 К[illegible]
[illegible]
[illegible]

Бит.

2 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Гимл.

3 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Далет.

4 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Хе.

5 [illegible]
[illegible]

Вав.

[illegible] 6
[illegible]
[illegible]

Заин.

[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Хет.

[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Тет.

[illegible] 9
[illegible]

Іод.

[illegible] 10
[illegible]
[illegible]

Каф.

[illegible] 11
[illegible]
[illegible]

Ламед.

[illegible] 12
[illegible]
[illegible]

Мем.

[illegible] 13
[illegible]
[illegible]

Нун.

[illegible] 14
[illegible]
[illegible]

Самех.

[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Аин.

[illegible] 16
[illegible]

Domnul dentru cer.
50. פ Ochiul mieu va tînji prestă sufletul mieu decît toate fêtele cetăţii.
51. צ Vînînd mă vînară ca pre o pasăre ⌊toţi⌋[7922] vrăjmaşii miei, în zădar.
52. צ Omorîră în lac viaţa mea şi puseră piatră prestă mine.
53. צ Vărsă-să apă preste capul mieu; dziş: «Lepădaiu-mă.»
54. ק Chemat-am numele tău, Doamne, den groapa cea prea adîncă[7923].
55. ק Glasului mieu ai ascultat; să nu ascundzi urechile tale la ruga mea.
56. ק ⌊La ajutoriul mieu⌋[7924] apropiatu-te-ai întru dzua carea am chemat pre tine; dzis-ai mie: «Nu te tême!»
57. ר Judecat-ai, Doamne, ⌊toate⌋[7925] judêţele sufletului mieu, mîntuit-ai viaţa mea.
58. ר Vădzut-ai, Doamne, turburările mêle, judecat-ai judecata mea.
59. ר Văzut-ai toată izbînda lor ⌊şi⌋[7926] pre toate gîndurile întru mine.
60. ש Audzit-ai ocara lor, toate gîndurile lor asupra mea,
61. ש Budzele celor ce[7927] să rădică asupra mea şi deprinderile lor asupra mea prestă toată dzua.
62. ש Şedêrea lor şi scularea lor. Privêşte prestă ochii lor.
63. ת Răsplăti-vei lor răsplătire, Doamne, după faptele mîinilor lor.
64. ת Da-vei lor scuteala inimei mêle, osteneala.
65. ת Tu pre ei goni-i-vei cu urgie şi vei topi pre ei dedăsuptul ceriului, Doamne.

Cap 4

Alef[7928]

1. Cum să va negri aurul? Primeni-să-va argintul cel bun? Răvărsară-să pietri svinte[7929] preste începăturile la toate ieşirile?

Vith

2. Fiii Sion cei cinstiţi, cei rădicaţi ca aurul, cum să socotiră întru vase de lut, fapte a mîinilor olariului?

Ghimel

3. Şi-ncă bălauri dezbrăcară ţiţe, aplecară puii[7930] lor; fêtele nărodului mieu – spre nevindecare, ca pasărea în pustiiu.

Daleth

4. Lipitu-s-au limba sugariului cătră gîltanul lui cu sête; prunci au cerut pîine[7931], cîrmuitor nu iaste la ei.

I.

5. Cei ce mănîncă dăsfătăciunile stinsu-s-au la ieşiri, cei ci să apleacă prestă făşi îmbrăcară-să gunoaie.

Uai.

6. Şi să mări fărădelêgea fêtei nărodului mieu mai multu[7932] [7933]decît fărădelêgea Sodómului celui surpat ca o sîrguială; şi n-au durut întru ea mîini.

Zain

7. Curăţitu-s-au nazireii ei mai mult decît omătul[7934], luminară mai mult decît laptele, închegară-să decît piatra zamfirul zmulgerea lor.

Ith.

8. Întunecá-să mai mult decît spuza chipul[7935] lor, nu s-au cunoscut întru ieşiri; închegatu-s-au piêlea lor preste oasele lor, uscatu-s-au, făcutu-s-au ca un lemnu.

Tith.

9. Buni era răniţii sabiei decît răniţii foametii; mêrseră împunşi de la roadele ţarinilor.

Iod

10. Mîini a muieri îndurătoare fiêrseră copiii lor, făcură[7936] spre mîncare lor întru surparea fêtei nărodului mieu.

Kaf

11. Sfîrşi Domnul mîniia lui, răvărsă mîniia urgiei lui şi aprinse foc în Sion şi mîncă de tot temeliile ei.

Laméd

12. N-au crezut împăraţii pămîntului, toţi cei ce lăcuiesc lumea, că va întra vrăjmaş şi năcăjitor pren porţile Ierusalim.

Mim

13. Dentru păcatele prorocilor ei – strîmbătăţile preuţilor ei celor ce varsă sînge drept întru mijlocul ei.

Nun

14. Clătiră-să priveghetorii ei întru ieşiri, pîngăritu-s-au cu sînge; neputînd ei atins-au îmbrăcămintele lor.

Saméh

15. «Feriţi-vă de la cêle necurate», chemaţi pre ei «feriţi-vă, feriţi-vă, nu vă atingeţi, căci s-au aţîţat şi-ncă s-au clătit.» Dziceţi întru limbi, ⌊căci⌋[7937] nu vor mai adaoge a nemernicí.

Áin

16. Faţa Domnului – partea lor; nu va adaoge a

privi cătră ei

[illegible]

[illegible]

Фи.

17 [illegible]

[illegible]

[illegible]

Садї.

18 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Кѡф.

19 [illegible]

[illegible]

[illegible]

Рис.

20 [illegible]

[illegible]

[illegible]

Хсен.

21 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Тав.

22 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

КАП. Є

Рꙋгаꙗ луи Иеремїа пророкъ.

1 [illegible]

2 [illegible]

[illegible]

3 [illegible]

[illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

[illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

[illegible]

9 [illegible]

[illegible]

[illegible]

10 [illegible]

[illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

[illegible]

15 [illegible]

[illegible]

[illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

[illegible]

18 [illegible]

[illegible]

[illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

[illegible]

21 [illegible]

[illegible]

[illegible]

22 [illegible]

[illegible]

[illegible]

ІЕЗЕКІИЛЬ

КАП. А

1 [illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible]

[illegible]

3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

4 [illegible]

[illegible]

[illegible]

5 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

6 [illegible]

[illegible]

privi cătră ei. Faţa preuţilor n-au luat, proroci n-au miluit.

Fi

17. Încă fiind noi, sfîrşiră-să ochii noştri la ajutoriul nostru dăşert; privind noi, privim la limbile ce nu mîntuiêşte.

Sadí

18. Vînat-am pre cei mici ai noştri, ca să nu margă întru uliţile noastre. Apropiatu-s-au vrêmea noastră, plinitu-s-au dzilele noastre, sosit-au săvîrşitul nostru.

Cof

19. Sprinteni să făcură cei ce goniia pre noi mai mult decît vultúrii ceriului; preste munţi s-au aţîţat, întru pustiiu aleşuiră pre noi.

Ris

20. Duhul obrazului nostru, unsul Domnu, prinse-să întru stricăciunile noastre, căruia am dzis: «Întru umbra lui trăi-vom întru limbi.»

Hsen

21. Bucură-te şi te veselêşte, fata Idumeii, cêea ce lăcuieşti pre pămînt; şi-ncă preste tine va trêce păharul Domnului, îmbăta-te-vei şi vei vărsa.

Thav

22. Sfîrşitu-s-au fărădălêgea ta, fată Sion; nu va mai adaoge încă a te înstreina: socoti fărădălegile tale, fată Sion, dăscoperí prestă necurăţiile tale.

Cap 5
Ruga lui Ieremía proroc

1. Pomenêşte, Doamne, căci s-au făcut noao! Privêşte şi vedzi ocara noastră!
2. Moştenirea noastră mutatu-s-au la striini, casele noastre la striini.
3. Sărăimani ne-am făcut; nu iaste tată, maicele noastre – ca văduile.
4. Apa noastră cu argint am băut, lêmnele noastre spre schimbare au venit.
5. Prestă cerbicea noastră ne-am gonit, ostenit-am, nu ne-am odihnit.
6. Eghiptul dêde mîna, Assur – spre săturarea lor.
7. Părinţii noştri au greşit şi nu-şi sînt, noi fărădălegile lor[7938] le-am suferit.
8. Robi ne-au stăpînit noao, mîntuitor nu iaste dentru mîinile[7939] lor.
9. Cu sufletile noastre vom aduce pîinea noastră de cătră faţa sabiei pustiiului.
10. Piêlea noastră ca un cuptor să afúmă[7940], zmulseră-să de cătră faţa volburilor foameţii.
11. Muierile în Sion au smerit, ficioarăle întru cetăţile Iúdei.
12. Boiêri întru mîinile lor s-au spînzurat, bătrînii nu s-au cinstit.
13. Aleşii plîns au luat şi tinerei cu lemnu slăbiră.
14. ⌊Şi⌋[7941] bătrînii de la poartă s-au părăsit, cei aleşi de cîntările lor ⌊au încetat⌋[7942].
15. Stricắ-să bucuriia inemei noastre, întoarse-să spre plîngere jocul nostru.
16. Căzut-au cununa capului nostru şi vai noao, căci am greşit.
17. Pentru aceasta s-au făcut ⌊durêre⌋[7943] duiuoasă inima ei[7944], pentru aceasta au întunecat ochii noştri.
18. Preste măgura Sion, căci s-au stins, vulpi au petrecut întru însă.
19. Şi tu, Doamne, în vac vei lăcui, scaunul tău spre rudă şi rudă.
20. Pentru căci în prici vei uita pre noi, părăsi-vei pre noi spre îndălungare de dzile?
21. Întoarnă pre noi, Doamne, cătră tine şi ne vom întoarce; şi înnoiêşte dzilele noastre ca şi mai nainte!
22. Căci lepădînd ne-ai lepădat pre noi, urgisitu-te-ai preste noi cît de foarte".

Iezechiíl

Cap 1

1. Şi fu în al treidzecilea an, în al patrulea lună, în 5 a lunei şi eu eram în mijlocul robirei la Rîul lui Hovar şi să dăşchiseră ceriurile şi am văzut vederi a lui Dumnedzău.
2. În 5 a lunei, acesta-i anul al cincelea a robirei împăratului Ioachim.
3. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Iezecheil, fiiul lui Vuzí preutul, întru Pămîntul Haldeilor, pre Rîul lui Hovar. Şi să făcu asupra mea mîna Domnului.
4. Şi văzui şi, iată, vînt rădicîndu-să ieşiia de la miazănoapte şi nori mari întru el şi lucire prenpregiurul lui şi foc fulgerînd.
5. Şi întru mijlocul lui – ca vedêrea chehribariului întru mijlocul focului şi lucire întru el. Şi întru mijloc – ca o asămănare de patru vite. Şi aceasta-i vedêrea lor: asămănare omului preste înşii,
6. Şi patru obraze[7945] la unul

şi patru

7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]

ΚΑΠ· Β

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

şi patru aripi la unul.

7. Şi vinele lor – drêpte şi cu aripi – picioarele lor şi scîntei ca arama ce fulgeră[7946] ⌊şi iuşoare – aripile lor⌋[7947].

8. [7948]Şi mîna omului – dedesuptul aripilor lor, preste cêle patru părţi ale lor şi fêţele lor şi aripile lor celor 4

9. Ţiindu-să una de altă şi obrazele lor acelor 4 nu să întorcea cînd îmbla acêstea, fieştecarele în preajma fêţii lor mergea.

10. Şi asămănarea fêţii lor[7949] – obraz de om şi obraz de leu den a dreapta acelor patru şi faţă de viţăl den stînga celor 4 şi obraz de vultur la cei 4.

11. Şi aripile lor – întinse deasupra acelor patru, la fieştecare dentre amîndoi doao încleştate între ialeşi şi doao acoperiia deasupra trupului lor.

12. Şi fieştecarele dentr-amîndoi[7950] în preajma fêţii lui mergea. Unde vrea fi vîntu mergînd mergea şi nu să înturna.

13. Şi întru mijlocul vitelor – vederi de cărbuni de foc arzător ca vedêrea făclielor ce să întoarnă între mijlocul dobitoacelor şi lucire a focului şi den foc ieşiia fulgeru.

14. Şi vitele alerga [7951]şi să înturna ca vedêrea lui vezec.

15. Şi văzuiu şi, iată, roată una prestă pămînt, ţiindu-să de vitele cîtepatru.

16. Şi vedêrea roatelor – ca vedêrea tharsis şi asămănare – întru cêle patru şi lucrul lor era în ce chip are fi roată în roată.

17. Preste 4 părţi ale lor mergea, nu să înturna cînd mergea iale,

18. Nice umerile lor, şi înălţime era la iale. Şi văzuiu pre iale şi umerile lor pline de ochi împregiur la cei patru.

19. Şi cînd mergea vitele, mergea roatele ţiindu-să de iale[7952]. Şi cînd să rădica vitele de la pămînt, să rădica roatele.

20. Unde vrea fi norul, acoló vîntul a merge[7953], mergea vitele şi roatele să rădica împreună cu ei, pentru căci duh de viaţă – întru roate.

21. Mergînd[7954] iale, mergea, şi, cînd sta iale, sta; şi cînd să rădica acêstea de pre pămînt, rădica-să împreună cu iale, căci duh de viaţă era întru roate.

22. Şi asămănare preste capetile vitelor ca o întăritură, ca vedêrea cristalului, întinsă prestă aripile lor deasupra.

23. Şi dedesuptul întăriturei – aripile lor întinse aripindu-să una la alta, la fieştecarele doao ⌊încleştate⌋[7955], acoperind trupurile lor.

24. Şi audziia glasul aripilor lor [7956]⌊cînd zbura iale – ca glas de apă cîtăşva, cînd mergea iale, glasul cuvîntului – ca glasul taberii; şi cînd sta iale, înceta aripile lor.

25. Şi, iată, glas deasupra întăriturei cei deasupra capului lor; cînd sta acêstea, lăsa aripile lor.

26. Şi deasupra întăriturei cei deasupra capului lor – ca vedêrea pietrii[7957] zamfirului, asămănare de scaun prestă[7958] el, şi preste asămănarea scaunului – asămănare ca un chip de om deasupra.

27. Şi văzuiu ca vedêrea chehribariului, ca vedêrea focului denlontrul lui împregiur, de la vedêrea mijlocului şi în sus şi de la vedêrea mijlocului şi în jos, văzuiu vedêre de foc şi lucirea lui prenpregiur.

28. Ca vederea[7959] curcubăului cînd va fi întru nor întru dzua ploii, aşa – vedêrea lucirei prenpregiur.

Cap 2

1. Aceasta-i vedêrea asămănării măririei Domnului. Şi văzuiu şi căzuiu prestă faţa mea şi audziiu glas ce grăiia.

2. Şi dzise către mine: „Fiiul omului, stă pre picioarele tale şi voi grăi către tine”.

3. Şi veni asupra mea duh şi mă rădicắ şi mă sculă şi mă puse pre picioarele mêle. Şi auziiam pre el grăind către mine şi dzise către mine: „Fiiul omului, trimite-voi eu pre tine la casa lui Israil, la cei ce au amărît pre mine, carii au amărît pre mine[7960]; ei şi părinţii lor au împutat întru mine, pînă în dzua de astăzi.

4. Şi fii tari la faţă şi năsîlnici la inimă; eu te voi trimite pre tine la ei şi vei grăi către ei:

5. «Acêstea dzice Domnul[7961]». De vor doară audzí, au să vor spămînta, pentru căci casă amărîtoare iaste, şi vor cunoaşte că proroc eşti tu întru mijlocul lor.

6. Şi tu, fiiul omului, să nu te temi de ei, nici să te sparii de către faţa lor, pentru căci vor strechea şi să vor rădica asupra ta împregiur şi întru mijlocul scorpiilor tu lăcuieşti. De cuvintele lor să nu te sparii şi de către faţa lor să nu te întristezi, pentru căci casă amărîtoare iaste.

7. Şi vei grăi cuvintele mêle către ei, dă vor, doară, audzí au s-or spămînta, căci casă amărîtoare iaste.

8. Şi tu, fiiul omului, audzi celui ce grăiêşte către tine ⌊şi⌋[7962] nu te face amărîtor, în ce chip casa acêea ce amăraşte. Cască

gura ta

9 [illegible]

10 [illegible]

ΚΑΠ. Γ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

gura ta şi mănîncă carele eu dau ţie”.
9. Şi văzuiu şi, iată, mînă întinsă cătră mine şi întru ea – răvăşel de carte.
10. Şi o dăzvăli pre ea înaintea mea şi era întru ea scrisă cêle denainte şi cêle denapoi. Şi era scris întru ea plîngere şi viersu şi vai.

Cap 3

1. Şi zise cătră mine: „Fiiul omului, mănîncă răvăşelul acesta şi pasă şi grăiêşte fiilor Israil”.
2. Şi dăşchise gura mea şi mă hrăni cu răvăşelul acela. Şi zise cătră mine: „Fiiul omului, gura ta va mînca şi pîntecile tău să va sătura de răvăşelul acesta carele să dă la tine”.
3. Şi-l mîncaiu pre el şi să făcu întru gura mea ca miêrea ce îndulcêşte.
4. Şi dzise cătră mine: „Fiiul omului, pasă şi întră la casa lui Israil şi grăiêşte cuvintele mêle cătră ei.
5. Pentru căci nu cătră nărod adîncu la buză şi greu la limbă nu te trimiţi, ce cătră casa lui Israil.
6. Nici cătră năroade multe de alte glasuri sau de alte limbi, nici grei la cuvinte fiind, cărora nu vei auzi cuvintele lor; şi dă te-aş fi trimis cătră aceia, aceia doar te-ar fi ascultat.
7. Iară casa lui Israil nu vor vrea să te audză pre tine, pentru căci nu vor să asculte pre mine. Căci toată casa lui Israil pricêvi sînt şi năsîlnici la inimă.
8. Iată, am dat faţa ta tare pre denaintea obrazelor lor şi biruinţa ta voi întări în preajma biruinţei lor.
9. Şi va fi pururea mai tare decît piatra. Dat-am biruinţa ta, să nu te temi de ei, nici să te spai de cătră faţa lor, căci casă amărîtoare iaste”.
10. Şi dzise cătră mine: „Fiiul omului, toate cuvintele carele am grăit împreună cu tine ia la inima ta şi cu urechile tale audzi.
11. Şi pasă, întră la robime cătrе fiii nărodului tău, şi vei zice cătră ei: «Acêstea zice Domnul[7963]». Dă vor doară[7964] audzí, dă să vor oare muia”.
12. Şi mă luă duh şi audzii denapoia mea glas de cutremur mare, ⌊dzicînd⌋[7965]: „Binecuvîntată mărirea Domnului dentru locul lui”.
13. Şi văzuiu glasul aripilor vitelor zburînd una cătră alaltă şi glasul roatelor ţiindu-să de iale şi glasul cutremurului.
14. Şi Duhul Domnului mă rădică pre mine şi mă luă şi merşu rădicat întru pornirea duhului mieu şi mîna Domnului să făcu asupra mea tare.
15. Şi întrai la robime rădicat şi împregiuraiu pre cei ce lăcuiesc la Rîul lui Hovar, pre ceia ce sînt acoló. Şi am şezut acoló 7 dzile amestecîndu-mă pren mijlocul lor.
16. Şi fu după cêle 7 dzile şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
17. [7966]„Fiiu omului, străjari te-am dat casei lui Israil. Şi vei audzi dentru gura mea cuvîntu şi vei înfricoşa lor de la mine.
18. Cînd voi zice eu celui fără dă lêge: «Cu moarte te vei omorî» şi n-ai usăbit, nici ai grăit ca să usăbeşti celui fără dă lêge, ca să să întoarcă[7967] de la căile lui, ca să trăiască el, cel fără lêge acela cu strîmbătatea lui va muri şi sîngele lui dentru mîna ta voi cerceta-l.
19. Şi tu dă vei usăbi celui fără de lêge şi nu să va întoarce de cătră fărădălêgea lui şi de la calea lui, cel fără dă lêge acela cu strîmbătatea lui[7968] va muri şi tu sufletul tău vei mîntui.
20. Şi cînd vei înturna pre cel dreptu de la dreptăţile lui şi va face greşeală şi voi da certarea la faţa lui, el va muri, căci n-ai usăbit lui; şi întru păcatele lui va muri, pentru căci nu să vor pomeni dreptăţile lui carele au făcut şi sîngele lui dentru mîna ta voi cerceta-l.
21. Şi tu, de vei usăbi dreptului ca să nu greşască şi el nu va greşi, cel dreptu cu trai va trăi, căci ai osăbit lui şi tu sufletul tău vei mîntui”.
22. Şi să făcu asupră-mi mîna Domnului şi dzise cătră mine: „Scoală-te şi ieşi la[7969] cîmpu şi acoló să va grăi cătră tine”.
23. Şi mă sculaiu şi veniiu la[7970] cîmpu şi, iată, acoló mărirea[7971] Domnului sta, ⌊în ce chip vedêrea şi⌋[7972] [7973]în ce chip mărirea carea am văzut la Rîul lui Hovar; şi caz preste faţa mea.
24. Şi veni asupră-mi duh şi mă puse pre picioarele mêle şi grăi cătră mine şi dzise mie: „Întră şi te încuie în mijlocul casei tale.
25. Şi tu, fiiul omului, iată, dêderă-să preste tine legături şi te vor lega cu iale şi nu vei ieşi dentru mijlocul lor.
26. Şi limba ta voi lega-o şi te vei asurzi şi nu vei fi lor spre om mustrător, pentru căci casă amărîtoare iaste.
27. Şi cînd voi grăi cătră tine,

dăşchide-voi

[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Е

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]

[illegible]

deşchide-voi rostul tău şi vei grăi cătră ei: «Acêstea dzice Domnul: 'Cel ce aude să audză şi cel ce néascultă, néasculte, pentru căci casă amărîtoare iaste'».

Cap 4

1. Şi tu, fiiul omului, ia ţie plinthu[7974] şi vei pune pre ea înaintea fêţii tale şi vei scrie prestă ea cetatea Ierusalim.
2. Şi vei da prestă ea îngrădire şi vei zidi prestă ea băşti şi vei împregiura preste ea şanţu şi vei da prestă ea tabere şi vei rîndui cêle de pus săgeţile împregiur.
3. Şi tu ia ţie tigaie de fier şi vei pune pre ea zid de fier între mijlocul tău şi între mijlocul cetăţii şi vei găti faţa ta prestă ea şi va fi întru încuiere şi vei închide pre ea, semnu va fi, ⌊şi vei pune⌋[7975] fiilor Israil.
4. Şi tu vei dormi preste coasta ta cea stîngă şi vei pune strîmbătăţile casei lui Israil prestă el, după numărul dzilelor carele ⌊şi⌋[7976] vei dormi prestă el, şi vei lua strîmbătăţile lor.
5. Şi eu am dat ţie cêle doao strîmbătăţi ale lor, spre număru de dzile 90 şi 300 de dzile, şi vei lua păcatele casei lui Israil.
6. Şi vei săvîrşi acêstea ⌊toate⌋[7977] şi vei dormi preste coasta cea dreaptă şi vei lua strîmbătăţile casei Iúdei 40 de dzile, dzi la un an pus-am ţie.
7. Şi la încuiêrea Ierusalímului găti-vei faţa ta şi braţul tău vei întări şi vei proroci prestă ea.
8. Şi eu, iată, am dat prestă tine legături. Şi să nu te întorni de la coasta ta la coasta ta, pînă unde să vor săvîrşi dzilele închiderii.
9. Şi tu ia ţie grîne şi oarze şi bob şi linte şi mălaiu[7978] şi ovăs şi vei pune pre iale ţie de pîini şi după numărul dzilelor cărora tu dormi preste coasta ta, 390 de dzile vei mînca pre iale.
10. Şi mîncarea ta care vei mînca, cu cumpănă 20 de sicli pre zi, de la vrême pînă la vrême vei mînca pre iale.
11. Şi apa cu măsură vei bea ⌊şi⌋[7979] al şaselea den vin, dentru vrême pînă la vrême bea-vei.
12. Şi turtă de orzu vei mînca pre iale, întru balegă de scîrnă omenească le vei vîrî pre iale între ochii lor.
13. Şi vei zice: «Acêstea zice Domnul Dumnedzăul lui Israil: 'Aşa vor mînca fiii lui Israil necurate întru limbi, unde-i voi răsîpi pre ei acoló'»".
14. Şi dziş: „Nici într-un chip, Doamne, Dumnedzăul lui Israil, dă sufletul mieu nu s-au pîngărit întru necurăţie şi mortăciune şi prins de jiganie n-am mîncat den naşterea mea pînă acum, nici au întrat întru gura mea toată carnea spurcată".
15. Şi zise cătră mine: „Iată, am dat ţie balegi de boi pentru balegile cêle de om şi vei face pîinele tale prestă iale".
16. Şi dzise ⌊Domnul⌋[7980] cătră mine: „Fiiul omului, [7981]iată, eu zdrobesc întăritura pîinii în Ierusalim şi vor mînca pîinea cu cumpăna şi cu lipsă şi apă cu măsură şi cu stingere vor bea.
17. Pentru ca lipsiţi să să facă de pîine şi de apă; şi să va stinge omul şi fratele lui şi să vor topi întru strîmbătăţile lor.

Cap 5

1. Şi tu, fiiul omului, ia ţie sabie ascuţită; mai mult decît briciul bărbiêriului cîştiga-vei pre ea ţie şi vei aduce pre ea preste capul tău şi preste barba ta. Şi vei lua cumpănă de dramuri şi vei usăbi pre ei.
2. A patra parte cu foc vei arde[7982] în mijlocul cetăţii, după împlêrea dzilelor închiderii, şi vei lua a patra parte ⌊şi vei arde de tot pre el în mijlocul ei⌋[7983] şi a patra parte vei tăia de tot cu sabie prenpregiurul ei şi a patra parte vei răşchira cu duhul şi sabiia voi dăşerta denapoia lor.
3. Şi vei lua de acoló puţîni întru număr şi vei lua împreună cu învălitura ta pre ei[7984].
4. Şi dentru aceştia lua-vei încă şi vei arunca pre ei în mijlocul focului şi vei arde de tot pre ei cu foc. Dentru aceasta va ieşi foc la toată casa Israil.
5. ⌊Şi vei dzice la toată casa Israil:⌋[7985] «Acêstea zice Adonaí Domnul: 'Acesta Ierusalimul, în mijlocul limbilor pusu-l-am pre el şi ⌊cêle⌋[7986] de prenprejurul lui ţări'». Şi vei grăi dreptăţile mêle ceii fără dă lêge dentru limbi şi legiuirile tale dentru ţările cêle de prenpregiurul lui.
6. Pentru căci dreptăţile mêle le-au lăpădat şi întru legile mêle n-au mersu întru iale.
7. Pentru acêea, acêstea zice Domnul Adonaí[7987]: «Pentru căci îndemnarea voastră – dentru limbile cêle de prenprejurul vostru şi întru legiuirile mêle n-aţi mersu şi dreptăţile mêle nu aţi făcut, ce nici încă după dreptăţile limbilor celor denprejurul vostru nu aţi făcut,
8. Pentru acêea, acêstea zice Adonaí Domnul: Iată, eu – asupra ta

şi voi face

[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѕ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. З.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]

şi voi face în mijlocul tău judeţ înaintea limbilor.

9. Şi voi face întru tine carele n-am făcut şi nu voi face încă de potriva lor, după toate urîciunile tale.

10. Pentru acêea, părinţi mînca-vor ficiori în mijlocul tău şi ficiori vor mînca pre părinţi. Şi voi face întru tine judêţe şi voi răsipi pre toţi cei rămaşi ai tăi la tot vîntul.

11. Pentru acêea, viu – eu, dzice Adonaí Domnul, de nu adevărat, pentru căci sfintele mêle ai spurcat întru toate împutările tale şi întru toate urîciunile tale, şi eu te voi lepăda pre tine, nu să va scumpi ochiul mieu, şi eu nu voi milui ⌊pre tine⌋[7988]. A patra parte a ta cu moarte să va topi

12. Şi ⌊a patra parte a ta⌋[7989] cu foamete să va conceni întru mijlocul tău şi a patra parte a ta la tot vîntul voi răsîpi pre ei şi a patra parte a ta cu sabie vor cădea împregiurul tău şi sabiia voi dăşerta denapoia lor.

13. Şi să va conceni mîniia mea şi urgiia mea prestă ei şi mă voi oteşi[7990] şi vor cunoaşte pentru căci eu, Domnul, am grăit cu rîvnirea mea, după ce am săvîrşit eu urgiia mea prestă ei.

14. Şi voi pune pre tine întru pustii şi la ocară la limbile cêle de prenpregiurul tău ⌊şi pre⌋[7991] fêtele tale împregiurul tău, înaintea a tot trecătoriului.

15. Şi vei fi suspinată şi ticăită întru limbile cêle de prenpregiurul tău, făcînd eu întru tine judêţe, cu urgie şi cu mînie şi cu izbîndirea mîniei ⌊mêle⌋[7992]; eu, Domnul, am grăit[7993].

16. Cînd am trimis eu zvîrliturile mêle a foameţii prestă ei şi vor fi la sfîrşire şi voi zdrobi întăriturile pîinei tale.

17. [7994]Şi voi trimite prestă tine foamete şi fiară viclêne şi te voi certa pre tine şi moarte şi sînge va trêce pren tine şi sabie voi aduce prestă tine ⌊de prenpregiur⌋[7995]; eu, Domnul, am grăit»".

Cap 6

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
2. [7996]„Fiiul omului, întărêşte faţa ta preste măgurile Israil şi prorocêşte prestă iale.
3. Şi vei dzice: «Măgurile Israil, audziţi cuvîntul lui Adonaí Domnul! Acêstea dzice Adonaí Domnul munţilor şi dealurilor şi văilor şi codrilor: Iată, eu aduc preste voi sabie şi să vor pieri de tot cêle înalte ale voastre
4. Şi să vor zdrobi jirtăvnicile voastre şi besêricile voastre şi voi oborî răniţii voştri înaintea chipurilor voastre.
5. Şi voi da stîrvurile fiilor Israil înaintea fêţii chipurilor lor şi voi răsîpi oasele voastre împregiurul jirtăvnicilor voastre.
6. ⌊Şi⌋[7997] întru toată lăcuinţa voastră cetăţile să vor pustii şi cêle înalte stinge-să-vor, pentru ca să să piarză de tot jirtăvnicile voastre; şi să vor sfărîma idolii voştri şi să vor rădica capiştile voastre şi să vor stinge faptele voastre.
7. Şi vor cădea răniţi întru mijlocul vostru şi veţi cunoaşte că eu-s Domnul.
8. Şi făcîndu-să dentru voi scăpaţi den sabie întru limbi şi întru răsîpirea voastră întru ţări,
9. Şi vor pomeni de mine cei scăpaţi dentru voi întru limbi unde s-au robit acoló. Giurat-am cu inima lor cu cêea ce curvêşte de la mine şi ochilor lor celor ce curvăsc denapoia tocmêlelor lor, şi să vor boci obrazele lor pentru răotăţile carele au făcut întru toate urîciunile lor.
10. Şi vor cunoaşte pentru că eu, Domnul, nu în zădar am grăit ca să le fac lor toate rêlele acêstea.
11. Acêstea dzice Adonaí Domnul: Bate cu mîna şi lovêşte cu piciorul şi dzi: 'Bine-i, bine-i!'. Preste toate urîciunile casei lui Israil, cu sabie şi cu foamete şi cu moarte vor cădea.
12. Cel de aproape cu sabie va cădea, iar cel departe cu moarte va muri şi cel ce-i cuprinsu cu foamete să va conceni; şi voi săvîrşi urgiia mea prestă ei.
13. Şi veţi cunoaşte că eu-s Domnul, fiind răniţii voştri în mijlocul chipurilor voastre şi împregiurul jîrtăvnicilor voastre[7998], prestă toată măgura înaltă şi întru toate vîrvurile măgurilor şi dedesuptul copaciului umbros şi dedesuptul ştejariului tufos, unde au dat acoló miros de bună mirosire la toate chipurile lor.
14. Şi voi întinde mîna mea prestă ei şi voi pune pămîntul spre stingere şi spre pierire de la Pustiiul Devlathá, dentru toată lăcuinţa lor, şi veţi cunoaşte că eu sînt Domnul'»".

Cap 7

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
2. „Şi tu, fiiul omului, ⌊zi⌋[7999]: «Acêstea dzice

[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· И

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Adonaí Domnul Pămîntului Israil: 'Săvîrşitul vine, săvîrşitul vine preste cêle 4 aripi ale pămîntului.

3. Vine săvîrşitul, acum săvîrşitul cătră tine, şi voi trimite eu cătră tine şi voi izbîndi pre tine întru căile tale şi voi da pre tine toate urîciunile tale.

4. Nu să va scumpi ochiul mieu spre tine, nici nu voi milui, pentru căci calea ta preste tine voi da şi urîciunile tale în mijlocul tău vor fi şi vei cunoaşte pentru căci eu – Domnul'.

5. Pentru căci acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Răotate, o[8000] răotate, iată, iaste de faţă.

6. Săvîrşitul vine, vine săvîrşitul, rădicắ-să cătră tine, iată, vine.

7. Vine împletitura preste tine, celor ce lăcuiesc pămîntul. Venit-au vrêmea, apropiatu-s-au dzua, nu cu gîlcevi, nici cu chinuri.

8. Acum, de aproape, voi răvărsa[8001] urgiia mea preste tine şi voi săvîrşi mîniia mea întru tine şi voi judeca pre tine întru căile tale şi voi da preste tine toate urîciunile tale.

9. Nu să va scumpi ochiul mieu, nici voi milui, pentru căci calea ta asupra ta voi da şi urîciunile tale în mijlocul tău vor fi şi vei cunoaşte pentru căci eu, Domnul, sînt cel ce bate.

10. Iată, dzua Domnului vine, iată, săvîrşitul vine. Ieşí împletirea şi înflori toiagul. Sculă-să ocara.

11. Şi va surpa întăritura celui fără dă lêge şi nu cu gîlceavă, nici cu sîrguială, şi nu dentru ei sînt, nici înfrîmseţare-i întru ei.

12. Venit-au vrêmea, iată dzua! Cel ce cîştigă[8002] nu să bucure şi cel ce vinde nu plîngă, căci urgie – la toată mulţimea ei.

13. Pentru căci cela ce cîştigă cătră cela ce vinde ⌊nu încă⌋[8003] nu să va mai întoarce şi nu încă întru viaţă a vieţui lui, căci vedêre la toată mulţimea ei nu să va înturna şi om între ochii vieţii lui nu va birui.

14. Trîmbiţaţi cu trîmbiţă şi judecaţi toate împreună şi nu va fi mergători la război, căci urgiia mea – preste toată mulţimea ei.

15. Războiul cu sabiia denafară şi foametea şi moartea pre denlontru. Cei de la cîmpu cu sabie vor muri, iară cei den cetate foametea şi moartea va conceni.

16. Şi vor scăpa cei ce scapă dentru ei şi vor fi preste măguri porîmbiţe cercetătoare şi pre toţi voi omorî, pre fieştecarele întru strîmbătăţile lui.

17. Toate[8004] mîinile să vor slăbonogi şi toate coapsele să vor spurca cu umezală.

18. [8005]Şi să vor încinge cu saci şi-i va acoperi pre ei spaimă şi preste tot obrazul ruşine prestă ei şi preste tot capul pleşuvire.

19. Argintul lor lepăda-să-va întru uliţă şi aurul lor să va trêce cu vedêrea. [8006]Argintul lor şi aurul lor nu va putea să-i scoaţă pre ei întru dzua urgiei Domnului. Sufletile lor nu să vor sătura şi pîntecile lor nu să vor împlea, pentru căci certare a[8007] strîmbătăţilor lor s-au făcut.

20. Alêsele lumii spre mîndrie au pus pre iale şi chipurile[8008] urîciunilor şi împutările lor au făcut dentru ei. Pentru aceasta da-voi acêstea lor spre necurăţie.

21. Şi le voi da pre iale la mîinile striinilor ⌊lor⌋[8009], ca să le apuce pre iale, şi omorîtoarelor pămîntului întru prăzi şi le vor spurca pre iale.

22. Şi voi înturna faţa mea de cătră ei şi vor pîngări socoteala mea şi vor întra prestă iale fără de zăbavă şi vor pîngări pre iale.

23. Şi vor face frămîntare, pentru căci pămîntu plinu-i de năroade şi cetatea plină-i de fărădălêge.

24. Şi voi aduce pre cei viclêni a limbilor şi vor moşteni casele lor şi voi înturna înhierbînzarea vîrtuţii lor şi să vor[8010] spurca sfintele lor.

25. ⌊Şi⌋[8011] curăţenie va veni şi va cerca pacea şi nu va fi.

26. Vai preste vai şi făgăduinţă preste vestire va fi şi să va cerca vedêrea den[8012] proroc şi lêgea va pieri dentru preut şi sfatul dentru cei bătrîni.

27. Împăratul va plînge şi boiêriul să va îmbrăca stingere şi mîinile nărodului pămîntului să vor slobonogi. După căile lor face-voi lor şi întru giudêţele lor izbîndi-voi pre ei[8013] şi vor cunoaşte că eu – Domnul'»".

Cap 8

1. Şi să făcu în al şaselea an întru luna a cincea, în cinci a lunei, eu şedeam întru casa mea şi cei bătrîni a Iúdei şedea înaintea mea. Şi să făcu prestă mine mîna Adonaí Domnului.

2. Şi văzuiu şi, iată, asămănare ca chipul omului, dentru mijlocul lui şi pînă jos foc şi de la mijlocul lui cêle den sus a lui, ca vedêrea aburului, ca chipul chehribariului.

3. [8014]Şi întinse asămănare de mînă şi mă luă de poala crêştetului mieu şi mă luă Duh întru mijlo-

cul

[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]

КАП. Д.

Ші не пре [illegible]
[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

cul pămîntul[ui] și întru mijlocul ceriului și mă aduse la Ierusalim, cu vedêrea lui Dumnedzău, la tinda porții cei mai denlontru, cêea ce caută cătră crivăț, unde era stîlpul celui ce cîștigă.

4. Și, iată, era acoló mărirea Domnului Dumnedzăului Israil, după vedêrea carea-am văzut la cîmpu.
5. Și dzise cătră mine: „Fiiul omului, caută ochii tăi cătră crivăț". Și căutai ochii mie spre crivăț[8015], și, iată, de la crivăț preste poarta cea de cătră răsărit a jirtăvnicului, chipul rîvnirei aceștiia, cînd întra ea.
6. Și dzise cătră mine: „Fiiul omului, văzut-ai ce aceștia fac, fărădălegi mari carele casa lui Israil fac aicea, ca să să ferească de la sfintele mêle? Și încă vei vedea fărădălegi mai mari".
7. Și m-au băgat la tinzele curții și văzuiu și, iată, gaură una întru părête.
8. Și zise cătră mine: „Fiiul omului, sapă, dară, întru părête". Și săpai întru părête și, iată, ușe una.
9. Și dzise cătră mine: „Întră și vezi fărădălegile cêle rêle carele aceștiia fac aicea ⌊astăzi⌋[8016]".
10. Și întraiu și văzuiu și, iată, toată asămănarea jiganiei și a dobitocului – dășarte urîciuni și ⌊văzuiu⌋[8017] toate chipurile casei lui Israil scrise preste ei împregiur.
11. Și 70 de bărbați dentru cei bătrîni casei Israil și Iezonía a lui Safan în mijlocul lor sta, înaintea fêții lor, și fieștecare dentru ei cădelniță avea întru mîna lui și dogoreala tămîiei să suia.
12. Și dzise cătră mine: „Fiiul omului, văzut-ai carele cei mai bătrîni casei Israil fac aicea, fieștecarele întru cămara cea ascunsă a lor, pentru căci au dzis: «Dă au lăsat Domnul, nu caută Domnul pămîntul»".
13. Și zise cătră mine: „Încă vei vedea fărădălegi mai[8018] mari carele ⌊și⌋[8019] aceștia fac".
14. Băgatu-m-au la tinzile porții casei Domnului cei ce caută cătră crivăț și, iată, acoló muieri șezînd și plîngînd pre Thamus.
15. Și zise cătră mine: „Văzut-ai, fiiul omului? Încă vei vedea tocmêle mai mari decît acêstea".
16. Și m-au băgat în curtea casei Domnului cea mai denlontru și, iată, la tinzele bisêrecii Domnului, întru mijlocul elamilor și între mijlocul jirtăvnicului, ca vro 25 bărbați, dosurile lor ⌊fiind dați⌋[8020] cătră bisêrica Domnului și obrazele lor den preajmă; și aceștia să închínă spre răsărit soarelui.
17. Și zise cătră mine: „Văzut-ai, fiiul omului? Au puțînă-i casei lui Israil a face fărădălegile carele au făcut aicea? Pentru căci au împlut pămîntul de fărădălêge și înturnară a mă urgisi pre mine și, iată, ei întind vița ca cînd ară batjocuri.
18. Și eu voi face lor cu mîniia; nu să va scumpi ochiul mieu, nici voi milui, și vor chema întru urechile mêle cu glas mare și nu voi asculta lor".

Cap 9

1. Și strigắ la urechile mêle glas mare, dzicînd: „Apropiatu-s-au izbînda[8021] cetății și fieștecarele avea ciniile pierderii de tot întru mîna lui".
2. Și, iată, 6 oameni veniia de cătră calea porții cei ce caută cătră răsărit și la fieștecare săcure întru mîna lui; și un om întru mijlocul lor îmbrăcat podir[8022] și cu brîu de zamfir preste mijlocul lui. Și întrară și stătură alaturea cu jirtăvnicul cel de aramă.
3. Și mărirea Dumnedzăului Israil suitu-s-au prestă heruvim, ceia ce era prestă el la dăscoperitul casei. Și chemă pre bărbatul cel îmbrăcat cu haina pînă în pămînt, carele avea pre mijlocul lui brîul,
4. Și dzise Domnul cătră el: „Petreci pren mijlocul Ierusalimul [8023]și dă semnul preste frunțile oamenilor celor ce suspină și celor ce-s chinuiți preste toate fărădălegile cêlea ce să fac întru mijlocul lor".
5. Și acestora dzise, audzind eu: „Păsați la cetate denapoia lui și tăiați și nu vă scumpiți cu ochii voștri și să nu miluiți.
6. Bătrîn și tinerel și ficioară și prunci și muieri omorîți spre stingere, iară preste semnul să nu-i atingeți ⌊și⌋[8024] de la sfinții miei încêpeți". Și începură de la oamenii cei bătrîni carii era înlontru, în casă.
7. Și dzise cătră ei: „Pîngăriți casa și împleți căile de morți, ieșind, și tăiați".
8. Și fu, amú tăind, ei și căzui preste fața mea și strigai și ziș: „Vai, Adonaí Doamne, stingi tu pre cei rămași ai lui Israil, răvărsînd tu mîniia ta preste Ierusalim?"
9. Și zise cătră mine: „Strîmbătatea casei lui Israil și a Iúdei măritu-s-au foarte foarte, căci să împlu pămîntul de năroade multe și cetatea să împlu de strîmbătate și necurăție, căci dziseră: «Lăsat-au Domnul pămîntul,

nu soco-

10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. І

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. АІ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]

[illegible]

nu socotêşte Domnul».
10. Şi eu sînt; nu să va scumpi ochiul mieu, nici voi milui. Căile lor la păcatele[8025] lor le-am dat".
11. Şi, iată, bărbatul cel îmbrăcat cu haina pînă în pămînt şi încinsu cu brîul mijlocul lui, şi răspunse, dzicînd: „Făcut-am în ce chip mi-ai porîncit mie".

Cap 10

1. Şi văzuiu şi, iată, deasupra întăriturei cei de preste capul heruvimilor, ca piatra zamfirului, asămănare a scaunului preste el.
2. Şi dzise cătră bărbatul cel îmbrăcat cu văşmîntul: „Întră dedesuptul roatelor celor dedesuptul heruvimilor şi împle mîinile tale de cărbuni de foc dentru mijlocul heruvimilor şi răşchiră preste cetate!". Şi întră înaintea mea.
3. Şi heruvimii sta den dreapta casei, cînd întra bărbatul, şi norul împlu curtea cea mai denlontru.
4. Şi să rădică mărirea Domnului de la heruvimi la dăscoperitura casei; şi împlu casa norul şi curtea să împlu de lucirea mărirei Domnului.
5. Şi glasul aripilor heruvimilor să audziia mai înaintea curţii cei denafară ca glasul Dumnedzăului Saddaí grăind.
6. Şi fu prorocind[8026] el bărbatului celui îmbrăcat văşmîntul cel sfînt, dzicînd: „Ia foc dentru mijlocul roatelor ⌊şi⌋[8027] dentru mijlocul heruvimilor!". Şi întră şi stătu ţiindu-să de roate.
7. Şi întinse heruvimul mîna lui întru mijlocul focului ce era întru mijlocul heruvimilor şi luă şi dêde la mîinile celui îmbrăcat cu văşmîntul cel sfînt; şi luă şi ieşi.
8. Şi văzuiu heruvimii – asămănare de mîini omeneşti dedesuptul aripilor lor.
9. Şi văzuiu şi, iată, roate 4 sta ţiindu-să heruvimii, o roată ţiindu-să de heruvim unul, şi vedêrea roatelor ca vedêrea pietrii anthrácului.
10. Şi vedêrea lor în cîte 4, în ce chip cînd va fi roată în mijlocul roatei.
11. Şi mergînd iale, la 4 părţi a lor mergea, nu să înturna cînd mergea iale, căci la care loc are fi socotit[8028], o începătură denapoia lui mergea şi nu să înturna cînd mergea iale.
12. [8029]Şi umerile lor şi mîinile lor şi aripile lor şi roatele pline de ochi prenpregiur, la cêle patru roate a lor.
13. Şi roatele acestora chemă-să Ghelghel, audzind eu.
14. Şi patru obraze la unul, obrazul unuia – obrazul heruvimului şi obrazul a al doilea – obrazul omului şi al treilea – obrazul leului şi al patrulea – obrazul vulturului.
15. Şi să rădicară heruvimii. Aceasta vită carea am văzut la Rîul lui Hovar.
16. Şi mergînd heruvimii, mergea roatele, şi aceştia ţiindu-să de ei; şi cînd rădica heruvimii aripile lor, ca să să înalţe de la pămînt, ⌊şi⌋[8030] nu să înturna roatele lor, şi-ncă acêstea de la înse ţiindu-să de iale.
17. Cînd sta iale, sta, şi cînd să rădica iale, să rădica împreună cu iale, pentru căci duh de viaţă – întru iale.
18. Şi ieşi mărirea Domnului den descoperemîntul casei şi stătu prestă heruvim.
19. Şi pîlpiră heruvimii aripile lor şi să înălţară de la pămînt înaintea mea şi ieşind ei[8031] şi roatele ţiindu-să de ei; şi stătură la tinda porţii casei Domnului cei în preajmă şi mărirea Dumnedzăului Israil era preste ei, deasupra.
20. [8032]Aceasta vită iaste carea am văzut dedesuptul Dumnedzăului Israil, la Rîul lui Hovar, şi cunoscui că heruvim iaste.
21. Patru obraze la unul şi patru aripi la unul; şi asămănare de mîini omeneşti dedesuptul aripilor lor.
22. Acêstea obraze sînt carele am văzut la Rîul lui Hovar, ⌊dedesuptul mărirei Dumnedzăului Ierusalim⌋[8033] vedêrea lor[8034] şi pre iale fieştecarele dentru iale[8035] după faţa lor mergea.

Cap 11

1. Şi mă luă duh şi mă duse la poarta casei Domnului cei den preajmă, cêea ce caută cătră răsărit. Şi, iată, la tinda porţii – ca vro 25 de oameni; şi văzuiu în mijlocul lor pre Iezonía al lui Ázer şi pre Faltía al lui Vaneu, cei ce povăţuiesc nărodul.
2. Şi zise ⌊Domnul⌋[8036] cătră mine: „Fiiul omului, aceştia oameni ce socotesc dăşarte şi sfătuiesc sfat rău întru cetatea aceasta,
3. Ceia ce zic: «Nu dă curînd s-au clădit casele? Aceasta iaste căldarea, şi noi – cărnurile».
4. Pentru acêea, prorocêşte prestă ei, prorocêşte, fiiul omului".
5. Şi căzu asupră-mi Duhul Domnului şi zise cătră mine: „Zi: «Acêstea dzice ⌊Adonaí⌋[8037] Domnul: 'Aşa dziceţi casei lui Israil şi

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

[illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible]

КАП. ВІ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible]

sfaturile duhului vostru eu știu.
6. Înmulțit-ați morții voștri întru cetatea aceasta și ați împlut căile voastre de rane'.
7. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Pre morții voștri carii ați lovit în mijlocul ei, aceștia sînt cărnurile și ea căldarea iaste, și pre voi voi scoate den mijlocul ei.
8. De sabie vă têmeți și sabie voi aduce preste voi', dzice Adonaí Domnul.
9. 'Și voi scoate pre voi den mijlocul ei și voi da pre voi pre mîinile a striini și voi face întru voi judêțe.
10. Cu sabie veți cădea ⌊și⌋[8038] prestă măgurile lui Israil voi judeca pre voi și veți cunoaște că eu – Domnul.
11. Aceasta voao nu va fi întru căldare și voi nu veți face întru[8039] mijlocul ei în loc de cărnuri; preste munții lui Israil judeca-voi pre voi.
12. Și veți cunoaște pentru căci eu sînt Domnul'»".
13. Și fu amú prorocind eu și Faltía al lui Vaneu au murit. Și căzuiu preste fața mea și strigai cu glas mare și dziș: „Vai, vai, Adonaí Doamne, spre concenire faci tu pre cei rămași a lui Israil?"
14. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
15. „Fiiul omului, frații tăi și bărbații robiei tale și toată casa lui Israil săvîrșitu-s-au, cărora au dzis lor ceia ce lăcuiesc Ierusalimul: «Dăparte sînteți, dăpărtați de la Domnul; voao s-au dat pămîntul spre moștenire.
16. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Că voi lepăda pre ei la limbi și voi răsîpi pre ei preste tot pămîntul și voi fi lor spre sfințenie mică întru țări unde vor întra acoló'».
17. Pentru acêea dziș: «Acêstea dzice Domnul: 'Și voi priimi pre ei dentru limbi și voi aduna pre ei dentru țări unde i-am sămănat pre ei întru iale și voi da lor pămîntul lui Israil.
18. Și vor întra acoló și vor rădica toate urîciunile ei și toate fărădălegile ei dentru ea.
19. [8040]Și voi da lor inimă alta și duh nou da-voi lor și voi zmulge inima ⌊lor⌋[8041] cea de piatră den trupul lor și voi da lor inimă de trup.
20. Pentru ca întru porîncile mêle să margă și dreptățile mêle să păzască și să facă pre iale, și vor fi mie întru nărod și eu voi fi lor întru Dumnedzău', ⌊dzice Domnul⌋[8042].
21. 'Și după inimile urîciunilor lor și fărădălegilor lor ⌊cărora au făcut⌋[8043], în ce chip inima lor mergea, căile lor la capetile lor datu-le-am', dzice Domnul»".
22. Și rădicară heruvimii aripile lor și roatele țiindu-să de ei și mărirea Dumnedzăului Israil preste iale, deasupra lor.
23. Și să sui mărirea Domnului dentru mijlocul cetății și stătu preste măgura carea era în preajma cetății.
24. Și mă luă duh și mă duse la Pămîntul Haldeilor, la robime, cu vedêrea, cu Duhul lui Dumnedzău. Și mă suii de la vedêrea carea am văzut.
25. Și am grăit cătră robime toate cuvintele Domnului carele au arătat mie.

Cap 12

1. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, întru mijlocul strîmbătăților lor tu lăcuiești, carii au ochi a vedea, și nu văd, și urechi au ca să audză, și nu audu, pentru căci casă amărîtoare iaste.
3. Și tu, fiiul omului, fă ție vase de robire și te robêște dzile înaintea lor și te robêște dentru locul tău într-alt loc înaintea lor, pentru ca să vază, pentru căci casă ce amărăște iaste.
4. Și vei scoate vasele tale vase de robie, dzile între ochii lor, tu vei ieși sara înaintea lor, cum mêrge cel robit.
5. Sapă ție în părête și ieși pren el.
6. Înaintea lor preste umere te vei lua și ascunsu vei ieși. Fața ta să acoperi și să nu vezi pămîntul, pentru căci minune te-am[8044] dat pre tine casei lui Israil".
7. Și am făcut așa după toate cîte au porîncit mie și am scos ca niște vase[8045] a robirei dzua și sara am săpat mie părêtele cu mîna și ascunsu am ieșit, preste umere mă luai înaintea lor.
8. Și să făcu cuvîntul Domnului dimineață cătră mine, dzicînd:
9. „Fiiul omului, n-au dzis cătră tine casa lui Israil, cêea ce amărăște: «Ce tu faci?»? Dzi cătră ei:
10. «Acêstea zice Domnul boiêrinului celui ce povățuiêște în Ierusalim și la toată casa lui Israil, carii sînt întru mijlocul lor».
11. Zi că eu minuni fac ⌊întru mijlocul lui⌋[8046]; în ce chip am făcut, așa va fi lui, întru înstreinare și robire

vor mêrge

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28

ΚΑΠ. ΙΓ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13

vor mêrge.

12. Şi boiêrinul ⌊lor⌋[8047] în mijlocul lor preste umere să va rădica şi ascunsu va ieşi pren părête, săpa-va ca să iasă el pren însul. Faţa lui va acoperi pentru ca să nu să vază cu ochiu şi el pămîntul nu va vedea.
13. [8048]Şi voi întinde mreaja mea prestă el şi să va prinde întru îngrădirea mea şi voi aduce pre el la Vavilon, la Pămîntul[8049] Haldeilor, şi pre el nu-l va vedea şi acoló va muri.
14. Şi pre toţi cei prenpregiurul lui, pre ajutorii lui şi pre toţi ceia ci să sprăjinesc de el, sămăna-i-voi la tot vîntul şi sabie voi turna denapoia lor.
15. Şi vor cunoaşte că eu-s Domnul, cînd voi răşchira pre ei întru limbi şi voi sămăna pre ei întru ţări.
16. Şi voi lăsa dentru ei bărbaţi cu număr den sabie şi den foamete şi den moarte, pentru ca să povestească toate fărădălegile lor întru limbi unde vor fi merşi acoló, şi vor cunoaşte că eu-s Domnul".
17. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
18. „Fiiul omului, pîinea ta cu lipsă o vei mînca şi apa ta cu caznă şi năcaz vei bea.
19. Şi vei grăi cătră nărodul pămîntului: «Acêstea dzice Adonaí Domnul celor ce lăcuiesc Ierusalimul, preste pămîntul lui Israil: 'Pîinele lor cu lipsă vor mînca şi apa lor cu stingere vor bea, pentru ca să să stingă pămîntul cu împlêrea lui, pentru că întru necurăţie-s toţi ceia ce lăcuiesc întru el.
20. Şi cetăţile lor, cêlea ce lăcuiesc, să vor pustii şi pămîntul lor spre stingere va fi şi veţi cunoaşte pentru că eu-s Domnul'»".
21. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
22. „Fiiul omului, carea[8050] iaste voao pilda aceasta preste pămîntul lui Israil, dzicînd: «Îndălungate-s dzilele, pierit-au toată vedêrea»?
23. Pentru acêea, dzi cătră ei: «Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Întoarce-voi pilda aceasta şi nu încă vor mai dzice pilda aceasta casa lui Israil'», căci vei grăi cătră ei: «Apropiatu-s-au dzilele şi cuvîntul a toată vedêrea».
24. Căci nu va mai fi încă toată vedêrea minciunoasă şi vrăjind cêle pre dar în mijlocul fiilor Israil.
25. Pentru căci eu, Domnul, grăi-voi cuvintele mêle[8051], grăi-voi şi voi face şi nu voi îndălunga încă, căci întru dzilele voastre – casa cea ce amărăşte, grăi-voi cuvînt şi voi face", dzice Adonaí Domnul.
26. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
27. „Fiiul omului, iată casa lui Israil, cea ce amărăşte, dzicînd, dzic: «Vedêrea carea acesta vêde, întru dzile multe şi întru vremi îndălungate acesta va proroci».
28. Pentru acêea, dzi cătră ei: «Acêstea dzice Domnul: 'Nu să vor îndălunga nu încă toate cuvintele mêle oricarele voi grăi, căci voi grăi cuvînt şi voi face', dzice Adonaí Domnul»".

Cap 13

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, prorocêşte preste prorocii lui Israil ceia ce prorocesc ⌊ale lui Israil⌋[8052], şi vei grăi prorocilor celor ce prorocesc de la inima lor ⌊şi vei proroci şi vei grăi cătră ei⌋[8053]: «Auziţi cuvîntul Domnului.
3. Acêstea dzice Adonaí Domnul: [8054]'Vai celor ce prorocesc de la inima lor şi nimic nu văd'.
4. Prorocii tăi, Israil, – ca vulpile întru pustii.
5. N-au stătut întru întăritură şi adunară turme preste casa lui Israil, nu s-au rădicat la războí ceia ce dzic: 'Întru dzua Domnului'.
6. Văzînd minciunoasă, vrăjind dăşarte, ceia ce dzic: 'Dzice Domnul', şi eu nu am trimis pre ei şi au început a scula cuvînt.
7. Au nu vedêre minciunoasă aţi văzut şi vrăji dăşarte aţi văzut? Şi ziceaţi: 'Dzice Domnul', şi eu n-am grăit'.
8. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí[8055] Domnul: Pentru căci cuvintele voastre – minciunoase şi vrăjile voastre – dăşarte, pentru acêea, iată, eu – preste voi, dzice Adonaí Domnul.
9. Întinde-voi mîna mea preste prorocii ceia ce văd minciunoase şi ceia ce răspund dăşarte, întru certarea nărodului mieu nu vor fi, nici întru scrisoarea casei lui Israil nu să vor scrie şi la pămîntul lui Israil nu vor[8056] întra şi vor cunoaşte pentru că eu – Adonaí Domnul.
10. Pentru care lucru au înşelat pre nărodul mieu, dzicînd: 'Pace, pace', şi nu iaste pace, şi acesta zidêşte zidul[8057] şi ei îl ungu pre el, ⌊dă⌋[8058] va cădea».
11. Zi cătră cei ce-l ungu pre el: «Cădea-va!». Şi va fi ploaia înnecînd şi voi da pietri zvîrlite, pietri la legăturile lor, şi vor cădea şi vînt rădicînd sparge-să-va.
12. Şi, iată, au căzut părêtele şi nu vor dzice cătră voi: «Unde iaste unsoarea voastră carea aţi unsu?».
13. Pentru aceasta, acêstea dzice Adonaí

Domnul

[illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

[illegible]

КАП. И

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]

Domnul: „Și voi sparge suflarea ce să rădícă cu mînie și ploaie înnecînd cu urgiia mea va fi și pietrile cêle ca pietrile zvîrlite cu mînie voi aduce la concenire.

14. Și voi săpa de tot părêtele carele ați unsu și va cădea și-l voi pune pre el preste pămînt și să vor descoperi temeliile lui și va cădea și veți conceni cu mustrări și veți cunoaște pentru că eu – Domnul.
15. Și voi obîrși mîniia mea prestă părête și preste ceia ce-l ungu pre el și va cădea. Și am dzis cătră voi: «Nu iaste părêtele, nici ceia ce-l ungu pre el.
16. Prorocii lui Israil ceia ce prorocesc preste Ierusalim și ceia ce văd lui pace și[8059] nu iaste pace»", dzice Adonaí Domnul".
17. „Și tu, fiiu omului, întărêște obrazul tău prestă fêtele nărodului tău cêlea ce prorocesc de la inima lor și prorocêște prestă iale
18. Și vei grăi: «Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Vai celor ce cos perini preste tot cotul mîinii și fac acoperituri preste tot capul, a toată vîrsta, ca să surpe suflete. Sufletile s-au strămutat a nărodului mieu și suflete ocrotiia.
19. Și mă spurca pre mine cătră nărodul mieu pentru o brîncă de orzu și pentru bucăți de pîine, ca să omoară suflete carele nu să cădea a muri și cruța suflete carele nu să cădea să trăiască, cînd răspundeați voi la nărod ce ascultă dășarte răspunsuri'.
20. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Domnul: 'Iată, eu – prestă perinile voastre preste carele voi acoló strămutați sufletele, rumpe-le-voi pre iale de la brațul vostru și voi slobodzi sufletile pre carele voi le strămutați, sufletile lor spre rășchirare.
21. Și voi rumpe acoperemînturile voastre și voi mîntui pre nărodul mieu dentru mîna voastră și nu încă vor mai fi întru mîinile voastre spre strămutare, și veți cunoaște pentru că eu – Domnul.
22. Pentru căci înturnați inima dreptului pre strîmbul și eu nu-l strămutam pre el și a întări mîinile celui fără dă lêge, ca întru tot să nu să întoarcă el de la ⌊fărădălêgea lui și⌋[8060] calea lui cea rea și să trăiască el.
23. Pentru acêea, minciuni nu veți mai[8061] ști și vrăji nu veți mai vrăji încă și voi mîntui pre nărodul mieu dentru mîna voastră și veți cunoaște pentru că eu – Domnul'»".

Cap 14

1. Și veniră cătră mine bărbați dentru cei mai bătrîni a nărodului Israil și șezură înaintea fêții mêle.
2. Și să făcu cătră mine cuvîntul Domnului, dzicînd:
3. „Fiiul omului, bărbații aceștia au pus socotêlele lor prestă inimile lor și certarea strîmbătăților lor au pus înaintea fêții lor. Au răspunzînd răspunde-voi lor?
4. Pentru acêea, grăiêște cătră ei și vei grăi cătră ei: «Acêstea zice Adonaí Domnul: 'Om om dentru casa Israil carele va pune socotêlele lui prestă inima lui și certarea strîmbătății lui va rîndui înaintea fêții lui și va veni cătră proroc, eu, Domnul, răspunde-voi lui întru ei întru carele să ține cugetul lui.
5. Pentru ca să plêce casa Israil după inimile lor cêle înstreinate de la mine, întru gîndurile lor'».
6. Pentru acêea, dzi cătră casa lui Israil: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzău: 'Întoarceți-vă și vă înturnați de cătră tocmêlele voastre și de cătră toate necurățiile voastre și întoarceți fêțele voastre ⌊cătră mine⌋[8062].
7. Pentru căci om om dentru casa Israil și dentru nemêrnicii ceia ce să află aproape întru Israil[8063], oricarele să va înstreina de la mine și va pune gîndurile preste inima lui și certarea inimei lui rîndui-va înaintea fêții lui și va veni cătră proroc ca să-l întrêbe pre el întru mine; eu, Domnul, voi răspunde lui întru carea să ține întru el.
8. Și voi întări fața mea preste omul acela și-l voi pune pre el întru semnu și întru stingere și-l voi rădica pre el dentru mijlocul nărodului mieu și vei cunoaște că eu – Domnul.
9. [8064]Și prorocul de va rătăci și va grăi cuvîntu, eu, Domnul, am rătăcit pre prorocul acela. Și voi întinde mîna mea prestă el și voi stinge pre el dentru mijlocul nărodului mieu, Israil.
10. Și vor lua strîmbătatea lor după strîmbătatea celui ce întreabă și ⌊după⌋[8065] strîmbătatea așijdirea prorocului va fi.
11. Pentru ca să nu să rătăcească încă casa lui Israil de la mine și pentru ca

să nu să pîngă-

[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΕ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙϚ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]

să nu să pîngărească întru toate greşalele lor şi vor fi mie întru nărod şi voi fi lor spre Dumnedzău eu'», dzice Adonaí Domnul".

12. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
13. „Fiiul omului, pămîntul de-mi va greşi mie ca să-mi greşască greşale şi voi întinde mîna mea prestă el [8066]şi voi sfărîma lui întăritura lui şi voi trimite prestă el foamete şi voi rădica de prestă el om şi dobitoc[8067].
14. Şi dă vor fi aceşti 3 bărbaţi în mijlocul ei, Nóe şi Daniil şi Iov, aceştia întru dreptatea lor să vor mîntui", dzice Adonaí Domnul.
15. „Iară ⌊şi⌋[8068] fiară rêle voi aduce prestă pămînt şi voi certa pre îns şi va fi întru stingere şi nu va fi călător de cătră faţa fiarălor.
16. Şi aceşti 3 oameni întru mijlocul ei vor fi, viu – eu, dzice Adonaí Domnul, de fii au fête să vor mîntui[8069], fără numai ei sînguri să vor mîntui, iară pămîntul fi-va la pieire.
17. Iară şi sabie de voi aduce prestă pămîntul acela şi voi dzice: «Sabie să treacă pren pămînt» şi voi rădica dentru el om şi dobitoc.
18. Şi aceşti 3 bărbaţi în mijlocul lui[8070] vor fi, viu – eu", dzice Adonaí Domnul, „nu să vor mîntui fii şi fête, fără numai ei sînguri să vor mîntui.
19.[8071] Iară măcar şi moarte dă voi trimite preste pămîntul acela şi voi turna mîniia mea prestă el, cu sînge să pierdz dentru el om şi dobitoc.
20. Şi Nóe şi Daniil şi Iov întru mijlocul lui vor fi, viu – eu", dzice Adonaí Domnul, „de vor rămînea fii au fête, ei întru dreptatea lor izbăvi-vor sufletile lor".
21. Acêstea dzice Adonaí Domnul: „Iară dă şi acêste 4 izbîndiri ale mêle, cêste rêle: sabiia şi foametea şi fiară rêle şi moartea voi trimite prestă Ierusalim, ca să pierdz de tot dentru el om şi dobitoc.
22. Şi, iată, cei rămaşi întru el, cei scăpaţi dentru el, aceştia vor scoate pre fiii şi pre fête; iată, aceştia vor ieşi cătră voi şi veţi vedea căile lor şi veţi căi preste rêlele carele am adus prestă Ierusalim, toate rêlele carele am adus prestă ea.
23. Şi vor mîngîia pre voi, pentru căci veţi vedea căile[8072] lor şi gîndurile lor şi veţi cunoaşte pentru căci nu întru dăşert am făcut toate cîte am făcut întru el", dzice Adonaí Domnul.

Cap 15

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Şi tu, fiiul omului, ce oare[8073] s-ar face lemnul viii, dentru toate lêmnele viţelor celora ce sînt întru lêmnele dumbrăvii,
3. Au lua-vor dentru el lemnu ca să facă spre lucru? Dă vor lua dentru el cuiu să spîndzure prestă el vas?
4. Afară dentru care focului s-au dat spre topire: cea preste tot anul a ei curăţie mistuiêşte focul şi să săvîrşaşte desăvîrşit, au de folos va fi spre lucru?
5. Nici încă ea fiind întreagă, nu va fi spre lucru, nu că măcar şi focul pre ea va topi desăvîrşit, de încă va fi spre lucrare.
6. Pentru acêea, ⌊dzi⌋[8074]: «Acêstea dzice Adonaí[8075] Domnul: 'În ce chip lemnul viii întru lêmnele dumbrăvii, carele am dat pre el focului spre topire, aşa am dat pre cei ce lăcuiesc Ierusalimul.
7. Şi voi întări obrazul mieu prestă ei, dentru foc vor ieşi şi foc pre ei va mistui.
8. Şi vor cunoaşte că eu – Domnul, întărind eu obrazul mieu prestă ei. Şi voi da pămîntul spre stingere, pentru căci au căzut la greşală', dzice Adonaí Domnul»".

Cap 16

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, mărturisêşte Ierusalímului fărădălegile lui.
3. Şi vei grăi: «Acêstea dzice Adonaí Domnul Ierusalímului: 'Rădăcina ta şi naşterea ta den Pămîntul Hanaan, tată-tău – amorreu şi maică-ta hettéa.
4. Şi naşterea ta – întru care dzi te-ai născut; buricul tău nu s-au tăiat împregiur şi n-au legat ţiţele tale şi cu apă nu te-ai scăldat, nici cu sare te-ai sărat şi cu făşi nu te-ai înfăşat.
5. Nici s-au scumpit ochiul tău asupra ta, ca să fac ţie unul dentru toate acêstea, a păţi ceva pen tine, şi te aruncaşi preste faţa cîmpului, cu îndrăpnicirea sufletului tău, întru dzua carea te-ai născut.
6. Şi petrecuiu asupra ta şi te-am văzut pre tine stropşită întru sîngele tău şi dziş ţie: Dentru sîngele tău trăi-vei.
7. Înmulţêşte-te în ce chip răsăritul ţarenii am dat pre tine şi te-ai înmulţit şi te-ai mărit

şi ai întrat

[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

și ai întrat la cetățile cetăților, țîțele tale s-au îndreptat și părul tău au răsărit și tu erai goală și grozavă.

8. Și trecui pren tine și văzuiu pre tine și, iată, vrêmea ta și vrême de cei ce strică. Și întinșu aripile mêle asupră-ți și am acoperit grozăvia ta și am jurat ție și am întrat întru făgăduință cu tine' dzice Adonaí Domnul 'și te-ai făcut mie.

9. Și te-am scăldat pre tine cu apă și am spălat sîngele tău de la tine și te-am unsu cu untdălemnu.

10. Și te-am îmbrăcat împistrite și te-am încălțat cu vînăt; încins-am pre tine cu vișin și te-am îmbrăcat cu de păr țăsută.

11. Și te-am podobit cu podoabă și am pus brățări prejur mîinele tale și zgardă pregiur grumadzul tău.

12. Și am dat cercel pregiur narea ta și rotițe pregiur urechile tale și cunună de fală prejur capul tău.

13. Și te-ai podobit cu podoabă de aur și de argint și vășmintele tale vișine de păr țăsute și împistrite; făină de grîu și miêre și untdelemnu ai mîncat și te făcuși frumoasă foarte.

14. Și ieșí numele tău întru limbi, întru frîmsețile tale, pentru căci celor săvîrșiți era întru bunăcuviință întru frîmsêțele carele am pus prestă tine', dzice Adonaí Domnul.

15. Și te nădăjduiai pre frîmsêțele tale și ai curvit pre numele tău și ai turnat curviia ta preste toată trecătoarea unde nu va fi.

16. Și ai luat dentru hainele tale și ai făcut ție chipuri cusute și ai curvit prestă iale și nu vei întra și nu să va face.

17. Și ai luat vasele laudei tale ⌊și⌋[8076] dentru aurul mieu și dentru argintul mieu dentru carele am dat ție și ai făcut ție chipuri de parte bărbătească și ai curvit întru iale.

18. Și ai luat îmbrăcămintea cea împistrită a ta și le-ai îmbrăcat pre iale și untudelemnul mieu și tămîia mea ai pus înaintea fêții lor.

19. Și pîinile mêle carele am dat ție, făină de grîu și untdelemnu și miêre am hrănit pre tine și ai pus înaintea fêții lor spre miros de bună mirosire. Și să făcu după aceasta', dzice Adonaí Domnul,

20. 'Și ai luat fiii tăi și fêtele tale carele ai născut și le-ai junghiat pre iale lor; cît de mici ai greșit[8077].

21. Și ai junghiat fiii tăi și ai dat pre ei cînd te dăscîntai întru iale.

22. Aceasta-i mai mult decît toată curviia ta și urîciunile tale și n-ai pomenit dzilele prunciei tale cînd erai goală și grozavă; stropșită întru sîngele tău ai trăit.

23. Și să făcu după toate răotățile tale, vai, vai ție' dzice Adonaí Domnul 'și ai clădit ție casă curvască și ai făcut[8078] ție punere întru toată ulița.

24. Și întru începătura a toată calea ai zidit curvăriiile tale și ai stricat frîmsețile tale și ai petrecut vinele tale la toată abătătura și ai înmulțit curviia ta.

25. Și ai curvit preste fiii Eghíptului, cei ci să otărăsc împreună[8079] cu tine, cei mari la trup; și în multe fêliuri ai curvit, ca să mă mînii pre mine.

26. Iară de voi întinde mîna mea asupra ta și voi rădica legiuirile tale și te voi da la sufletile celor ce te urăscu pre tine, fêtele celor striini de fêl, cêlea ce abat pre tine de la calea ta, carea ai păgînit.

27. Și ai curvit preste fêtele Assur și nici așa nu te-ai săturat.

28. Și ai curvit și nu te împleai și ai înmuțit făgăduința ta cătră Pămîntul Hanaan și a haldeilor și nici cu acêstea nu te-ai săturat.

29. Ce voi pune fêtele tale', dzice Adonaí Domnul 'făcînd acêstea fapte de muiêre curvă? Și ai curvit întreit

30. Întru fêtele tale și curvia ta ai ziditu-o preste toată începătura drumului și vatra ta ai făcut întru toată ulița. Și te-ai făcut ca o curvă adunînd năimiri.

31. Muiêrea ce preacurvêște asêmenea-i ție, cêea ce de la bărbatul ei ia năimiri.

32. ⌊Și⌋[8080] la toți ceia ce au curvit le da năimiri și tu ai dat năimiri la toți ibovnicii tăi și încărcai pre ei ca să vie cătră tine împregiur întru curvia ta.

33. Și să făcu întru tine îndrăpnicesc mai mult decît la muieri, întru curviia ta, și după tine n-au curvit, dînd tu năimiri, și ție năimiri nu s-au dat; și să făcu întru tine îndrăpnicit.

34. Pentru acêea, curvă, audzí cuvîntul Domnul.'»

35. Acêstea dzice Adonaí Domnul: «Pentru care ai vărsat arama ta și să va dăscoperi grozăviia ta întru curviia ta, cătră ibomnicii tăi, și la toate gîndurile fărălegilor tale și întru sîngiurile fiilor tăi,

cărora

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

47 [illegible]

48 [illegible]

49 [illegible]

50 [illegible]

51 [illegible]

52 [illegible]

53 [illegible]

54 [illegible]

55 [illegible]

56 [illegible]

57 [illegible]

58 [illegible]

59 [illegible]

60 [illegible]

61 [illegible]

62 [illegible]

cărora ai dat lor,

36. Pentru acêea, iată, eu adun asupră-ți pre toți ibovnicii tăi, întru carii te-ai amestecat întru ei, și pre toți pre carii ai iubit, împreună cu toți carii urîiai; și voi aduna pre ei asupră-ți de prenprejur și voi dăscoperi răotățile tale cătră ei și vor vedea toată grozăviia ta.
37. [8081]Și voi izbîndi pre tine izbîndă a preacurvei și ce varsă sînge și voi pune pre tine cu sînge de mînie și de rîvnire.
38. Și te voi da la mîinile lor și vor săpa de tot curvia ta și vor surpa vatra ta și vor dăzbrăca pre tine îmbrăcămintea ta și vor lua vase a laudei tale și te vor lăsa goală și grozavă.
39. Și vor aduce asupră-ți gloate și te vor ucide cu pietri și de tot te vor junghia cu sabiile lor.
40. [8082]Și vor aprinde casele tale cu foc și vor face întru tine izbîndiri înaintea a muieri multe. Și voi înturna dentru curviia ta și năimiri nu voi da, nu încă.
41. Și voi slobodzi mîniia mea asupră-ți și să va rădica rîvnirea mea dentru tine și voi odihni și nu voi griji, nu încă.
42. Pentru carele nu ți-ai adus aminte de dzua pruncіеі tale și mă mîhniiai cu toate acêstea și, iată, eu căile tale la capul tău datu-le-am', dzice Adonaí Domnul, 'și așa ai făcut bună-credința întru toate fărădălegile tale.
43. Acêstea sînt toate cîte-au dzis asupra ta cu pildă, dzicînd: 'În ce chip maica, și fata.'
44. Fata maicii tale ⌊și⌋[8083] tu ești, cêea ce au lepădat pre bărbatul ei și pre coconii ei și surori fraților tăi și lepădînd bărbații lor și coconii lor și maica voastră hettéa și tatăl amorreu.
45. Sora voastră cea mai bătrînă, Samaríia, ea și fêtele ei, cêea ce lăcuiêște den stînga ta, și soru-ta cea mai tînără de tine, lăcuind den dreapta ta, Sodómul, și fêtele ei.
46. Și nici așa întru căile ei ai mersu, nici după fărădălegile lor ai făcut, pre puțin: covîrșești pre iale întru toate căile tale.
47. Viu – eu', dzice Adonaí Domnul, 'dă au făcut Sodómul soru-ta aceasta și fêtele ei, în ce chip ai făcut tu și fêtele tale.
48. [8084]Însă această fărădălêge Sodómului, surorii tale, mîndrie întru săturare de pîini și întru ieftinătate ⌊de vin să răsfăța ea și fêtele ei, aceasta⌋[8085] covîrșiia ei și fêtelor ei și mîna săracului și mêserului nu o sprăjiniia.
49. Și să făliia și au făcut fărădălegi înaintea mea și le-am rădicat pre iale în ce chip am văzut.
50. Și Samaríia, pre jumătate de păcatele tale n-au greșit. Înmulțit-ai fărădelegile tale mai mult decît iale și ai îndreptat pre surorile tale întru toate fărădălegile tale carele ai făcut.
51. Și tu poartă certare întru carea ai stricat pre surorile tale întru păcatele tale ⌊și întru toate fărădelegile tale⌋[8086] carele ai fărălegiuit mai mult decît iale; și ai îndreptat pre iale mai mult decît pre tine și tu rușinează-te și ia fărădălêgea ta, îndreptînd tu surorile tale.
52. Și voi înturna înturnările lor, înturnarea Sodómului și a fêtelor ei, și ⌊voi înturna⌋[8087] înturnarea Samaríei și a fêtelor ei și voi înturna înturnarea ta în mijlocul lor.
53. Pentru ca să iêi cazna ta și te vei necinsti dentru toate carele ai făcut, urgisind tu pre mine.
54. Și soru-ta, Sodóma, și fêtele ei să vor așeza în ce chip era de-nceput; și Samaría și fêtele ei să vor așeza în ce chip era de-nceput; și tu și fêtele tale veți așeza în ce chip de-nceput erați.
55. Și de are fi Sodómul soru-ta întru audzu întru gura ta, întru dzilele mîndriei tale,
56. Mai nainte de ce s-au dăscoperit răotățile tale, în ce chip acum ocară ești fêtelor Siríei și a toate prenpregiururile ei, fêtele celor striini de fêl, celor ci te-au împregiurat împrejur.
57. Cu necurățiile tale și cu fărădălegile tale tu le-ai adus pre iale', dzice Adonaí Domnul.»"
58. Acêstea dzice Adonaí Domnul: „Și voi face întru tine în ce chip ai făcut, cum ai necinstit blăstămul, acêstea a călca făgăduința mea.
59. Și voi pomeni eu făgăduința mea cei împreună cu tine, întru dzilele prunciei tale, și voi scula mie făgăduință vêcinică.
60. Și vei pomeni calea ta și te vei necinsti cînd vei lua tu surorile tale cêle mai tînere decît tine, împreună cêle mai[8088] bătrîne decît tine și voi da pre iale ție spre ispită și nu dentru făgăduința ta.
61. Și voi scula eu făgăduința mea împreună cu tine și vei cunoaște că eu-s Domnul.
62. Pentru ca să pomenești și să te rușinezi[8089] și să nu știi

încă a dăș-

КАП. ЗІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

încă a dăşchide gura ⌊ta⌋[8090] de către faţa necinstei tale, cînd voi curăţi eu ţie după toate cîte ai făcut", dzice Adonaí Domnul.

Cap 17

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, povestêşte povêste şi dzi pildă cătră casa lui Israil.
3. Şi vei dzice: «Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Vulturul cel mare, cel cu aripi mari, cel lung la întindere, plin de unghi, carele are povăţuirea a întra la Livan şi au luat cêle alêse a chedrului.
4. Marginile a moiciunei au scărpinat şi le-au adus pre iale la Pămîntul Hanaan, la cetate zidită pusu-le-au pre iale.
5. Şi au luat dentru sămînţa pămîntului şi au dat pre ea la cîmpu răsad spre apă multă ⌊şi rădăcinile lui supt el vor fi⌋[8091], socotitor rîndui pre el.
6. Şi răsări şi să făcu vie, slăbită fiind şi mică la mărime, ca să să vază viţele ei prestă ea şi rădăcinile ei dedesuptul ei era şi să făcu întru vie ⌊mare⌋[8092] şi au făcut săpături şi au întinsu jancul ei.
7. Şi să făcu vultur altul mare la aripi, mult la unghi şi, iată, viia aceasta – împletită pregiur el şi rădăcinile ei cătră el şi viţele ei ⌊dedesuptul ei⌋[8093] trimis-au lui ca să adêpe pre ea împreună cu bulgărul răsăditurei ei.
8. La cîmpu bun prestă apă multă, aceasta să îngraşi, ca să facă odrasle şi să scoaţă roadă, ca să fie întru vie mare.'»
9. Pentru acêea, dzi: «Acêstea dzice Adonaí[8094] Domnul: 'De să va îndrepta? Au nu rădăcinile moliciunei ei şi roada va putredi şi să vor usca toate cêle ce răsar mainte ale ei? Şi nu[8095] cu braţ mare, nici cu nărod multu, ca să o zmulgă pre ea den rădăcinile ei.
10. Şi, iată, îngraşe-să. Au îndrepta-să-va? Au nu îndată ce să va atinge de ea vîntul cel ardzător să va usca cu uscăciune? Împreună cu bulgărul răsăritului ei să va usca.'»"
11. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine dzicînd:
12. „Fiiul omului, dzi, dară, cătră casa lui Israil, cêea ce amăraşte ⌊pre mine⌋[8096]: «Nu ştiţi ce sînt acêstea carele am dzis? Cînd va veni împăratul Vavilónului asupra Ierusalímului şi-l va lua ⌊pre el şi⌋[8097] pre împăratul ei şi pre boiêrii lui şi va scoate pre ei cătră el la Vavilon.
13. Şi va lua den sămînţa împărăţiei şi va pune cătră el făgăduinţă şi va băga pre el întru osîndă şi pre povăţuitorii pămîntului va lua,
14. Ca să să facă ⌊spre⌋[8098] împărăţie slabă, întru tot să nu să înalţe, ca să păzască făgăduinţa lui şi să întărească pre ea.
15. Şi să va depărta[8099] de la el a trimiterea vestitori la Éghiptu, ca să-i dea lui cai şi nărod mult. Au îndrepta-să-va? Au mîntui-să-va cela ce face împotrivă şi calcă făgăduinţa, au mîntui-să-va?
16. Viu eu», dzice Adonaí Domnul, «de nu întru locul cel ce au împărăţit pre el, carele au necinstit osînda mea şi carele au călcat făgăduinţa mea, împreună cu el în mijlocul Vavilónului va muri.
17. Şi nu cu putêre mare, nici cu gloată multă va face cătră el Faraó război, întru lovitură de şanţu şi întru zidirea punerilor de săgeţi, ca să rădice suflete multe.
18. Şi necinstí jurămîntul a călca făgăduinţa şi, iată, dêde mîna lui şi toate acêstea au făcut lui. Au scăpa-va?»
19. Pentru acêea, dzi: «Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Viu – eu, de nu făgăduinţa mea, carea au călcat, şi jurămîntul mieu, carele au necinstit, şi voi da pre iale la capul lui.
20. [8100]Şi voi întinde prestă el mreaja mea şi să va prinde întru îngrădirea lui şi voi aduce pre el la Vavilon şi voi judeca-mă acoló cu el strîmbătatea lui, carea au strîmbat preste mine.
21. Şi toate fugile lui cu sabie vor cădea întru toată[8101] rînduiala lui şi[8102] pre cei rămaşi ⌊ai lui⌋[8103] la tot vîntul voi sămăna şi veţi cunoaşte pentru căci eu, Domnul, am grăit.»
22. ⌊Pentru acêea⌋[8104], acêstea dzice Adonaí Domnul: «Şi voi lua eu dentru cêle alêse a chedrului celui înalt, den crêştet, şi voi da preste capul odraslelor ei, inimile lor voi scărpina şi voi răsădi de tot eu preste măgură înaltă şi voi spîndzura pre el
23. Întru măgură rădicată a lui Israil. Şi voi răsădi de tot pre el şi va scoate odraslă şi va face roadă şi va fi întru chedru mare. Şi să va odihni dedesuptul lui toată fiara şi toată pasărea supt umbra ramurilor lui să va odihni. Şi viţele lui să vor aşeza.
24. Şi vor cunoaşte toate lêmnele cîmpului pentru că eu – Domnul, cela ce smeresc lemnul[8105] înalt şi înalţu lemnul smerit şi usuc lemnul vêrde şi înverzesc lemnul uscat[8106]. Eu, Domnul, grăit-am

și voi face

КАП. КГ.

1 Ши фу кувѫнтул Домнулуй кътръ мине, зикѫнд:
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

și voi face.»"

Cap 18

1. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, ce-i voao pilda aceasta întru fiii lui Israil, dzicînd: «Părinții au mîncat aguridă și dinții fiilor au strepezit»?
3. [8107]Viu – eu", dzice Adonai Domnul, „de să va face încă pilda aceasta, dzicîndu-să întru Israil[8108].
4. Căci toate sufletile ale mêle sînt; în ce chip sufletul tatălui, așa și sufletul fiiului[8109], ale mêle sînt. Sufletul cel ce greșaște, acela va muri.
5. Iară omul carele iaste drept, cela ce face județ și dreptate,
6. Prestă măguri nu va mînca și ochii lui nu-i va rădica cătră chipurile casei lui Israil; și pre muiêrea aproapelui său nu o va pîngări și cătră muiêre avînd pre sine nu să va apropia.
7. Și om nu va asupri, zălogul celui dator va da înapoi și jac nu jecuiêște [8110]și pîinea lui celui ce-i flămînd da-va și pre cel gol îmbrăca-l-va cu haină.
8. ⌊Și⌋[8111] argintul lui cu camătă nu-l va da și adaos nu va lua, dentru strîmbătate întoarce-va mîna lui. Județ drept va face întru mijlocul bărbatului și ⌊întru mijlocul⌋[8112] aproapelui lui.
9. Și cu porîncele mêle au mersu și dreptățile mêle au păzit, ca să le facă pre iale. Drept acesta iaste, cu viață va trăi" dzice Adonaí Domnul.
10. „Și de va naște fiiul omorîtor, vărsător fiind de sînge și făcător fiind de păcate, calea tatălui lui celui drept n-au mersu,
11. Ce și preste munți au mîncat și muiêrea aproapelui său au spurcat,
12. Și pre sărac și pre mêser au asuprit și jac au jecuit și zălogul nu l-au dat înapoi; fărădălêge au făcut și la chipuri au pus ochii lui;
13. Cu camătă au dat[8113] și adaos au luat. Acesta cu trai nu va trăi, toate fărădălegile acêstea au făcut, cu moarte să va omorî, sîngele lui prestă el va fi.
14. Iară de va naște fiiu și va vedea toate păcatele tatălui lui, carele au făcut, și să va tême și nu va face după iale,
15. Preste măguri n-au mîncat și ochii lui n-au pus la poftele casei lui Israil și pre muiêrea aproapelui lui n-au spurcat,
16. Și pre om n-au asuprit și zălog n-au zălojit și jaf n-au jefuit; pîinea lui celui flămînd au dat și pre cel gol l-au îmbrăcat cu haină,
17. Și de la strîmbătate au înturnat mîna lui, camătă și adaos n-au luat; dreptate au făcut și întru porîncele mêle au mersu, nu va muri întru strîmbătățile tatălui lui, cu viață va trăi.
18. Iară tatăl lui, de va năcăji cu năcaz și va jehui jaf, împotrivă au făcut în mijlocul nărodului mieu și va muri întru strîmbătățile lui.
19. Și veți dzice: «Ce-i, că n-au luat ficiorul strîmbătatea tatălui său?» Căci ficiorul dreptate și milă au făcut, toate legiuirile mêle le-au păzit și le-au făcut pre iale; cu viață va trăi.
20. [8114]Iară sufletul cel ce greșaște, acela va muri, iară fiiul nu va lua strîmbătatea părintelui său și tatăl nu va lua strîmbătatea fiiului lui; dreptatea dreptului prestă el va fi și fărădălêgea celui fără dă lêge prestă el va fi.[8115]
21. Și cel fără dă lêge, de să va întoarce dentru toate fărădălegile lui carele au făcut și va păzi toate porîncele mêle și va face dreptate și milă, cu trai va trăi și nu va muri.
22. Toate strîmbătăți lui, carele au făcut, nu să vor pomeni, ce întru dreptatea lui, carea au făcut, trăi-va.
23. [8116]Au cu voia[8117] voi vrea moartea celui fără dă lêge", dzice Adonaí Domnul, „ca a să întoarce el dentru calea lui cea rea și să trăiască el?
24. Și cînd să va întoarce dreptul dentru dreptatea lui și face strîmbătate după toate strîmbătățile carele au făcut cel fără dă lêge, toate dreptățile lui carele au făcut nu să vor pomeni întru greșala lui carea au greșit și întru păcatele lui carele au păcătuit, întru iale va muri.[8118]
25. [8119]Și ați dzis: «Nu să va isprăvi calea Domnului.» Ascultați, dară, ⌊toată⌋[8120] casa Israil: Au calea mea nu isprăvêște? Au calea voastră nu[8121] isprăvêște?
26. Întorcîndu-să dreptul dentru dreptatea lui și va face greșală și va muri întru ea; întru greșala carea au făcut, întru însă va muri.
27. Și întorcîndu-să cel fără dă lêge despre fărădălêgea lui carea au făcut și va face județ și dreptate, acesta sufletul lui au păzit,
28. Și văzu și să întoarse dentru toate necurățiile lui carele au făcut; cu viață va viețui ⌊și⌋[8122] nu va muri.
29. Și dzic casa lui Israil: «Nu isprăvêște calea Domnului.» Au nu calea mea

isprăvê-

[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]

ΚΑΠ. ΙΘ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

[illegible]

ΚΑΠ. Κ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]

isprăvêşte, casa Israil? Au nu calea voastră nu isprăvêşte?

30. Pre fieştecarele după calea lui judeca-voi pre voi, casa Israil”, dzice Adonaí Domnul. [8123]„Întoarceţi-vă şi vă înturnaţi de cătră toate necurăţiile voastre şi nu vor fi voao spre certare de strîmbătate.
31. Lepădaţi de la voi toate necurăţiile voastre, carele aţi făcut la mine, şi faceţi voao inimă noao şi duh nou ⌊şi faceţi toate porîncele mêle⌋[8124] şi pentru căci muriţi, casa Israil?”
32. ⌊Dzice Domnul⌋[8125]: „Pentru căci nu voi moartea celui ce moare”, dzice Adonaí Domnul, „şi întoarceţi-vă şi veţi trăi.

Cap 19

1. Şi tu, fiiul omului, ia plîngere preste boiêriul lui Israil.
2. Şi vei dzice: «Ce maica ta? Pui de leu; întru mijlocul leilor să născu; întru mijlocul leilor înmulţi ţîncii ei!
3. Şi sări unul dentru ţîncii ei, leu să făcu şi să învăţă a apuca apucături, oameni au mîncat.
4. Şi audzii asupra lui limbi, întru stricarea lor prinsu-s-au şi-l aduseră pre el cu căpăstru în Pămîntul Eghíptului.
5. Şi văzu că s-au lepădat de la ea ⌊şi⌋[8126] pieri statul ei şi luă altul dentru ţîncii ei, leu îl rîndui pre el.
6. Şi să amestecắ pren mijlocul leilor, leu s-au făcut şi să învăţă[8127] a apuca apucări, oameni au mîncat.
7. Şi păştea cu dîrjiia lui şi cetăţile lor au pustiit şi au stinsu pămîntul şi plinirea lui, de glasul răcnirei lui.
8. Şi au dat prestă el limbi dentru ţări prenpregiur şi au întinsu prestă el mreaja lor, întru stricarea lor s-au prinsu.
9. Şi l-au pus pre el întru căpăstru ⌊şi⌋[8128] întru teasc au venit cătră împăratul Vavilónului şi-l băgară pre el la temniţă, pentru ca să nu să audză glasul lui prestă măgurile lui Israil.
10. Maica ta – ca o vie, ca o floare întru roidiu, într-apă răsădită[8129]; roada ei[8130] şi odrasla ei[8131] s-au făcut dentru apă multă.
11. Şi să făcu ei toiag de vîrtute prestă fêliul povăţuitorilor şi să înălţă cu mărimea lui[8132] în mijlocul rădăcinilor. Şi au văzut mărimea ei[8133] întru mulţimea viţelor ei.
12. Şi să frînse cu mînie, preste pămînt s-au lepădat, [8134]şi vîntul cel arzător uscă viţele ei. Izbînditu-s-au şi să uscắ[8135] toiagul vîrtutei lui, foc topi pre ea.
13. Şi acum răsădiră pre ea întru pustiiu, întru pămînt fără de apă şi sătos.
14. Şi ieşi foc den toiagul aleşilor ei şi mîncă de tot pre ea şi nu era întru ea toiag a vîrtutei; fêl spre pildă de plîns iaste şi va fi spre plîns.»”

Cap 20

1. Şi s-au făcut întru anul al şaptelea întru al cincilea lună, în 10 a lunei, venit-au bărbaţi dentru cei mai bătrîni a casei lui Israil să întrêbe pre Domnul şi au şezut înaintea fêţii mêle.
2. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
3. „Fiiul omului, grăiêşte cătră cei mai bătrîni a casei lui Israil şi vei grăi cătră înşi: «[8136]Acêstea dzice Adonaí Domnul: ‘Au a întreba pre mine voi veniţi? Viu – eu dă voi răspunde voao’», dzice Adonaí Domnul.
4. Dă voi izbîndi pre ei cu izbîndire, fiiul omului? Păcatele părinţilor lor mărturisêşte lor.
5. Şi vei grăi cătră ei: «Acêstea dzice Domnul: ‘Dentru care dzi am ales casa lui Israil şi m-am cunoscut seminţiei casei[8137] lui Iacov şi m-am cunoscut lor întru Pămîntul Eghíptului şi am sprăjinit[8138] cu mîna lor, dzicînd: Eu – Domnul Dumnedzăul vostru.
6. Întru acêea dzi sprăjiniiam cu mîna mea[8139] pre ei, ca să scoaţă pre ei den Pămîntul Eghíptului cătră pămîntul carele am gătit lor, pămînt ce cură miêre şi lapte, fagur iaste decît tot pămîntul.
7. [8140]Şi am dzis cătră ei: Fieştecarele urîciunile ochilor lui să lêpede şi întru tocmêlele Eghiptului nu vă pîngăriţi; eu – Domnul Dumnedzăul vostru.
8. Şi s-au depărtat de la mine şi n-au vrut să asculte mie; fieştecarele urîciunile ochilor lui n-au lepădat şi tocmêlele Eghíptului n-au părăsit şi dziş a vărsa mîniia mea prestă ei ⌊şi⌋[8141] ca să obîrşesc urgiia mea întru ei, în mijlocul Eghíptului.
9. Şi voi face pentru ca numele mieu întru nimic să nu să pîngărească înaintea limbilor cărora ei sînt întru mijlocul lor, întru carii m-am cunoscut cătră ei înaintea lor, ca să-i scoţ pre ei dentru Pămîntul Eghíptului.
10. Şi am scos pre ei dentru pămîntul Eghiptului[8142] şi am adus pre ei la pustiiu.
11. Şi am dat lor porîncele mêle şi dreptăţile mêle am cunoscut lor, [8143]cîte va face pre iale om şi va trăi întru iale.
12. [8144]Şi sîmbetile mêle am dat lor, ca să fie spre semnu întru mijlocul mieu şi întru mijlocul lor, ca să cunoască ei pentru că eu-s Domnul cel ce sfinţesc pre ei; ⌊şi am dzis cătră casa lui Israil: La pustiiu întru porîncile mêle mêrgeţi şi dreptăţile mêle păziţi, ca să le faceţi

pre iale

13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]

26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]

pre iale omul și va trăi întru iale⌋[8145].

13. Și m-au amărît pre mine casa lui[8146] Israil întru pustiiu, întru porîncele mêle n-au mers și dreptățile mêle le-au lepădat, carele va face pre iale omul[8147] și va trăi întru iale; [8148]și sîmbetile mêle le-au spurcat foarte și dziș ca să vărsu mîniia mea prestă ei întru pustiiu, ca să-i topăscu pre ei.

14. Și am făcut pentru ca numele mieu întru nimic să nu să spurce înaintea limbilor cărora am scos pre ei între ochii lor.

15. Și eu am rădicat mîna mea prestă ei întru pustiiu, ca întru nimic, ca să nu-i bag pre ei la pămîntul carele am dat lor, pămînt ce cură lapte și miêre, faguri iaste decît tot pămîntul.

16. Pentru carele dreptățile mêle au lepădat și întru porîncele mêle n-au mersu întru iale și sîmbetile mêle le-au spurcat și denapoia gîndurilor inimelor lor mergea.

17. Și să scumpi ochiul mieu prestă ei ca să-i stingu pre ei și n-am făcut lor spre concenire întru pustiiu.

18. Și am dzis către fiii lor întru pustiiu: Întru legiuirile părinților voștri nu mêrgeți și dreptățile lor nu păziți și întru tocmêlele Eghíptului nu vă amestecați împreună și nu vă pîngăriți.

19. Eu – Domnul Dumnedzăul vostru ⌊și⌋[8149] întru porîncele mêle păsați și dreptățile mêle păziți și le faceți pre iale.

20. Și sîmbetile mêle sfințiți și fie întru semnu întru mijlocul mieu și al vostru, ca să cunoașteți pentru că eu – Domnul Dumnedzăul vostru.

21. Și amărîră-mă; și ficiorii lor întru porîncele mêle n-au mersu și dreptățile mêle n-au păzit ca să le facă pre iale, carele va face pre iale om și va trăi întru iale; și sîmbetile mêle le spurca foarte și dziș ca să vărsu mîniia mea prestă ei, ca să săvîrșescu urgiia mea prestă ei întru pustiiu.

22. Și am făcut pentru ca numele mieu întru nimic nu să va spurca înaintea limbilor cărora am scos pre ei între ochii lor.

23. Și eu am rădicat mîna mea prestă ei întru pustiiu, ca să-i rășchir pre ei întru limbi și să-i împraștii pre ei întru țări,

24. Pentru carele dreptățile mêle n-au făcut și porîncele mêle au lepădat ⌊și întru porîncele mele n-au mersu întru iale⌋[8150] și sîmbetile mêle le spurca și denapoia gîndurilor părinților lor era ochii lor.

25. Și am dat lor porînci bune[8151] și dreptăți întru carele nu vor trăi întru iale.

26. Și voi pîngări pre ei întru obicêiele lor, mergînd eu tot cel ce dășchide zgăul, pentru ca să-i stingu pre ei, ca să cunoască că eu – Domnul.'»

27. Pentru acêea, grăiêște către casa lui Israil, fiiul omului, și vei grăi către ei: «Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Pînă într-aceasta m-au urgisit pre mine părinții voștri întru greșalele lor întru carele s-au smintit la mine.

28. Și am băgat pre ei la pămîntul carele am rădicat mîna mea ca să-l dau pre el lor și am văzut toată măgura înaltă și tot lemnul umbros și au[8152] jertvuit acoló dumnedzăilor lor și au rînduit acoló mirosul a bună mirositura lor și au făcut acoló turnările lor.

29. Și am dzis către ei: Ce iaste Avaná, că voi întrați acoló? Și au numit numele lui „Avaná" pînă în dzua de astăzi.'»

30. Pentru acêea, dzi către casa lui Israil: «Acêstea dzice Adonaí[8153] Domnul Dumnedzău: 'De întru fărădălegile părinților voștri voi vă pîngăriți și denapoia urîciunilor voastre voi curviți.

31. Și întru începăturile dărilor voastre, întru usăbirea fiilor voștri cu foc voi vă pîngăriți întru toate gîndurile voastre, pînă în dzua de astăzi, și eu voi răspunde voao, casa lui Israil. Viu – eu', dzice Adonaí Domnul, 'de voi răspunde voao.

32. Și de să va sui preste duhul vostru acesta și nu va fi în ce chip voi dziceți: Fi-vom ca limbile și ca fêliurile pămîntului, să slujască la lêmne și la pietri.

33. ⌊Și⌋[8154] pentru acêea, viu – eu', dzice Domnul Adonaí, 'de nu[8155] adevărat[8156] cu mînă tare și cu braț înalt și cu mînie răvărsată voi împărăți prestă voi.

34. Și voi scoate pre voi dentru năroade și voi priimi pre voi dentru țări, unde v-ați rășchirat întru iale, cu mînă tare și cu braț înalt, întru mînie vărsată.

35. Și voi aduce pre voi la pustiiul năroadelor și mă voi judeca către voi acoló, față către față.

36. În ce chip m-am judecat către părinții voștri întru pustiiu, ⌊cînd am scos pre ei den⌋[8157] Pămîntul Eghiptului, așa voi judeca pre voi', dzice Domnul Dumnedzău.

37. 'Și voi scoate pre voi preste toiagul mieu și voi băga pre voi cu număr.

38. Și voi alêge dentru voi pre cei necurați și

pre cei

[illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
[illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
49 [illegible]
[illegible]

КАП. КА.

Ши [illegible]
[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]

pre cei dăpărtați, pentru căci dentru nemernicirea lor voi scoate pre ei și la Pămîntul lui Israil nu vor întra și veți cunoaște pentru că eu – Domnul ⌊Dumnedzău⌋'.

39. Și voi, casa lui Israil, acêstea dzice Domnul Domnul Dumnedzău: 'Fieștecarele tocmêlele lui rădicați și după aceasta, dă nu voi veți asculta și numele mieu cel sfînt nu-l veți mai spurca, nu încă, cu darurile voastre și tocmêlele voastre.

40. Pentru căci prestă măgura cea sfîntă a mea, preste măgura înaltă Israil', dzice Domnul Domnul, 'acoló vor sluji mie toată casa Israil desăvîrșit și acoló voi priimi pre ei și acoló voi socoti începăturile voastre și începăturile usăbirelor voastre, întru toate sfințeniile voastre.

41. Cu miros de bună mirosire priimi-voi pre voi, cînd voi scoate eu pre voi dentru năroade și a vă priimi pre voi dentru țări, întru carele v-ați rășchirat întru iale, și mă voi sfinți întru voi, între ochii năroadelor.

42. Și veți cunoaște pentru că eu – Domnul, băgînd eu pre voi la Pămîntul Israil, la pămîntul la carele am rădicat mîna mea ca să-l dau pre el părinților voștri.

43. Și veți[8158] pomeni acoló căile voastre, ⌊întru⌋[8159] carele v-ați pîngărit întru iale, și veți tăia obrazele voastre întru toate strîmbătățile voastre.

44. Și veți cunoaște pentru că eu – Domnul, făcînd eu așa voao, pentru ca numele mieu să nu să spurce, după căile voastre cêle rêle și după tocmêlele voastre cêle stricate, casa Israil'»", dzice Adonaí Domnul.

45. Și să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:

46. „Fiiul omului, întărêște obrazul tău preste Theman și privêște preste Dagon și privêște preste dumbravă igumenul[8160] Naghev.

47. Și vei grăi dumbrăvii Naghev: „Auzi cuvîntul Domnului, acêstea dzice Domnul Domnul ⌊Dumnedzău⌋[8161]: «Iată, eu aprinzu întru tine foc și va mînca întru tine tot lemnul[8162] vêrde și tot lemnul uscat; nu să va stinge para cêea ce s-au ațîțat și va arde de tot întru ea toată fața de la áustru pînă la crivăț.

48. Și va cunoaște tot trupul că eu, Domnul, am ațîțat pre el ⌊și⌋[8163] nu să va stinge.»"

49. Și dziș: „Nici într-un chip, Doamne, Doamne, ei dzic către mine, nu, pildă iaste, dzicîndu-să aceasta".[8164]

Cap 21

1. Și să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:

2. „Fiiul omului, întărêște obrazul tău prestă Ierusalim și privêște prestă sfintele lor și vei proroci prestă Pămîntul lui Israil.

3. Acêstea dzice Domnul Dumnedzău: «Iată, eu către tine și voi scoate cuțîtoiul mieu den teaca lui și voi piêrde de tot dentru tine pre cel fără dă lêge și pre cel strîmbu.

4. Pentru care voi piêrde de tot dentru tine pre cel strîmbu și pre cel fără dă lêge. Așa va ieși cuțîtoiul mieu dentru teaca lui, preste tot trupul, de la apiliot pînă la crivăț.

5. Și va cunoaște tot trupul, pentru că eu, Domnul, zmult-am cuțîtoiul mieu dentru teaca lui ⌊și⌋[8165] nu să va întoarce, nu încă.»

6. Și tu, fiiul omului, suspină întru zdrobirea mijlocului tău și întru suspinuri vei suspina între ochii lor.

7. Și[8166] va fi de vor dzice către tine: «Pentru care lucru tu suspini?». Și vei dzice: «Pentru vêste, pentru căci vine și să va înfrînge toată inima și toate mîinile să vor slobonogí și va țepení tot trupul și tot duhul și toate coapsele să vor pîngări de umezală. Iată, vine și va fi»", dzice Domnul ⌊Dumnedzău⌋[8167].

8. Și să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:

9. „Fiiul omului, prorocêște și vei grăi: «Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Dzi: sabie, sabie ascuți-te și te mîníe.

10. Pentru ca să junghi jungheri ascuți-te, pentru ca să te faci spre sclipire, gata spre dăznodare, junghe, ocărăște, pune tot lemnul.'»

11. Și au dat pre ea gata a ținea la mîinile lui, ascuțitu-s-au sabiia, iaste gata a să da ea la mîinile celui ce împunge.

12. Strigă și te vaietă, fiiul omului, căci aceasta s-au făcut întru nărodul mieu, aceasta întru toți[8168] ceia ce povățuiesc a lui Israil vor nemernicí, prestă sabie s-au făcut nărodul mieu. Pentru acêea bate prestă mîna ta.

13. Căci s-au îndreptat și încă de să va și fêl lepăda, nu iaste", dzice Domnul Domnul.

14. „Și tu, fiiul omului, prorocêște și bate mîna[8169] prestă mînă și îndoiêște sabiia, a treia sabie a ranelor

iaste

[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]

[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КВ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

iaste, sabiia ranelor cea mare, și vei întrista pre ei.

15. Pentru ca să să înfrîngă inima și să vor înmulți cei ce slăbăsc preste toată poarta lor, dau-să spre jungheri a sabiei, bine s-au făcut spre scripire, bine să făcu spre junghêre. Și treci.

16. Ascuță-te den a dreapta și den a stînga, oriunde fața ta să va rădica.

17. Și eu încă voi ținea mîna mea către mîna mea și voi slobozi mînia mea; eu, Domnul, am grăit".

18. Și să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:

19. „Și tu, fiiul omului, rînduiêște ție doao căi a întra sabiia împăratului Vavilónului. Dentru o țară ieși-vor începături doao și mîna vor găti la începătura căii cetății, la începutul căii vei rîndui.

20. ⌊Și tu gătêște și⌋[8170] rînduiêște cale, ca să între sabie preste Ravvaath, ⌊prestă⌋[8171] fiii Ammon și preste Iudéa și prestă Ierusalim, în mijlocul ei.

21. Pentru căci sta-va împăratul Vavilónului la cea vêche cale, la începutul acelor doao căi, ca să vrăjască vraje, ca să undêze toiag și a întreba întru cêle cioplite și a prea socoti

22. Dentru dreapta lui. ⌊Și⌋[8172] să făcu vrăjitorie preste Ierusalim, ca să puie șanțu ⌊și⌋[8173] a deșchide gura cu strigare[8174] a înălța glas cu strigare, a pune șanțu preste porțile ei ⌊și⌋[8175] a pune lut ⌊și⌋[8176] a zidi stări de săgeți.

23. Și el – lor ca cînd are vrăji vraje înaintea lor și el pomenind strîmbătățile lui a le pomeni".

24. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Domnul ⌊Dumnedzău⌋[8177]: „Pentru care ați pomenit strîmbătățile voastre, dăscoperind necurățiile voastre, ca să să vază păcatele voastre întru toate necurățiile voastre, întru tocmêlele voastre, pentru care ați pomenit, întru acêlea veți prinde.

25. Și tu, pîngărite, fără dă lêge povățuitoriule lui Israil, căruia vine dzua întru vrêmea strîmbătății săvîrșit[8178], acêstea dzice Domnul Domnul: «Ia chivăra și leapădă cununa, la ea nu ca aceasta va fi; smerit-ai pre cel înalt și ai înălțat pre cel smerit.

26. Strîmbătate, strîmbătate pune-voi pre ea, nici ea ca aceasta va fi, pînă unde va veni la carele să cade și voi da lui.»

27. Și tu, fiiul omului, prorocêște și vei dzice:

28. «Acêstea[8179] zice Domnul Domnul Dumnedzău către fiii lui Ammon și către ocara lor.» Și vei dzice: «'Sabie, sabie zmultă spre junghêri[8180] și zmultă spre concenire, rădică-te pentru ca să sclipești,

29. Întru vedêrea ta cea dășartă și vrăjind tu minciuni, ca să dea pre tine preste grumazii ranelor celor fără dă lêge, cărora au venit dzua întru vrêmea strîmbătății săvîrșit.

30. Întoarnă-te ⌊nu⌋[8181] la teaca ta și să nu poposești întru locul acesta carele te-ai născut; întru pămîntul cela al tău judeca-voi pre tine.

31. Și voi vărsa prestă tine urgiia mea, cu focul urgiei mêle sufla-voi prestă tine și voi da pre mîinile bărbaților varvari ce meșterșuguiesc strigare.

32. Întru foc vei fi mîncare, sîngele tău va fi întru mijlocul pămîntului tău, nu să va face ție pomenire, pentru căci eu, Domnul, am grăit.'»"

Cap 22

1. Și să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:

2. „Și tu, fiiul omului, nu vei judeca cetatea sîngiurilor și arată ei toată fărădălegile[8182] ei și vei grăi:

3. «Acêstea dzice Domnul Domnul ⌊Dumnedzău⌋[8183]: 'O, cetate, verși sîngere[8184] în mijlocul ei, ca să vie vrêmea ei, și făcînd gînduri asupra ei, ca să pîngărească pre ea.

4. Cu sîngele lor carele ai vărsat ai căzut și întru gîndurile tale carele făceai te pîngăriiai și ai apropiat dzilele tale și ai adus vrêmea anilor tăi. Pentru acêea, dat-am pre tine întru ocară limbilor și spre batjocură la toate țările,

5. Cêle ce să apropie către tine și cêlea ce departe-s depărtate de la tine, și vor batjocuri întru tine: Necurată cea numită și multă întru fărădălegi.

6. Iată povățuitorii casei Israil, fieștecarele către rudeniile lor să frămîntă într-un loc ție, pentru ca să vêrse sînge.

7. Pre tată și pre maică grăiia de rău întru tine și către cel vinetic să purta cu strîmbătăți întru tine; sărăimanul și văduva asupriia întru tine[8185].

8. ⌊Și⌋[8186] sfintele mêle defăima și

sîmbetile

9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КГ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]

sîmbetile mêle spurca întru tine.

9. Bărbați tîlhari era întru tine, pentru ca să vêrse întru tine sînge, și preste măguri mînca întru tine, necurate făcea întru tine.

10. Rușinea tatălui dăscoperiră întru tine și întru necurății, pre cea ce are pre sine smeriia întru tine.

11. [8187]Și fieștecarele pre muiêrea aproapelui lui au fărădelegiuit și fieștecarele pre noru-sa pîngăriia cu necurăție și fieștecarele pre sora lui ⌊și⌋[8188] fata tatălui lui smeriia întru tine.

12. Daruri lua întru tine, pentru ca să vêrse sînge, camătă și adaos lua întru tine și ai concenit concenirea răutății tale, cêea dentru asupreală, și pre mine m-ai uitat', dzice Domnul Domnul.

13. 'Iară dă voi lovi mîna mea cătră mîna mea, prestă carele să isprăvêște carele ai făcut și prestă sîngiurile tale cêle făcute în mijlocul tău,

14. Au suferi-va inima ta? Au ținea-vor mîinile tale întru dzilele carele eu fac întru tine? Eu, Domnul, am grăit și voi face!

15. Și te voi rășchira pre tine întru limbi și te voi împrăștiia întru țări și va lipsi necurățiia ta dentru tine.

16. Și voi moșteni de tot întru tine între ochii limbilor și veți cunoaște pentru că eu – Domnul.'»"

17. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

18. „Fiiul omului, iată, făcutu-s-au mie casa lui Israil, amestecați toți cu aramă și cu cositor și cu fier și cu plumbu, în mijlocul cuptoriului argintului amestecat iaste.

19. Pentru acêea, dzi: «Acêstea dzice Domnul Domnul:

20. 'Pentru care v-ați făcut toți întru o amestecătură, pentru acêea, iată, eu priimăsc pre voi[8189] la mijlocul Ierusalímului, în ce chip priimêște argintul și arama și hierul și cositoriul și plumbul la mijlocul cuptoriului, a sufla la el foc a să topi, așa voi priimi cu urgiia mea și voi aduna,

21. Și voi topi pre voi și voi sufla preste voi cu focul urgiei mêle și veți topi întru mijlocul ei.

22. În ce chip să topêște argintul în mijlocul cuptoriului, așa veți topi în mijlocul ei și veți cunoaște pentru căci eu, Domnul, vărsat-am mîniia mea preste voi.'»"

23. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

24. „Fiiul omului, dzi ei: «Tu ești pămîntul cel ce nu să udă, nici ploaie să va pogorî prestă tine întru dzua urgiei.

25. [8190]Cariia povățuitorii în mijlocul ei, ca leii cei ce răcnesc apucînd apucături, sufletile mistuind cu asupreală, cinste luînd ⌊cu strîmbătate⌋[8191]. Și văduile tale înmulțitu-s-au în mijlocul tău.

26. Și preuții ei au dăfăimat lêgea mea și spurca sfintele mêle; între mijlocul sfîntului și spurcatului nu dăspărțiia și întru mijlocul necuratului și curatului nu dăspărțiia și de la sîmbetile mêle acoperiia ochii lor și sîmbetile mêle le spurca întru mijlocul lor.

27. Boiêrii ei în mijlocul ei – ca lupii ce-s apucători, apucături ca să vêrse sînge, pentru ca cu lăcomie a lăcomi.

28. Și prorocii ei ungînd pre ei cădea-vor, văzînd dășarte, vrăjind minciunoase, dzicînd: 'Acêstea dzice Adonaí Domnul'; și Domnul n-au grăit.

29. Nărod al pămîntului storcînd strîmbătate și[8192] apucînd apucări, pre sărac și pre mêser asuprindu-l și cătră cel nemêrnic neîntorcîndu-să cu județ.

30. Și cercam dentru ei bărbat întorcîndu-să drept și ca să stea între fața mea cu tot denadinsul, întru vrêmea urgiei, ca nu desăvîrșit să o stingă pre ea; și n-am aflat.

31. Și am vărsat prestă el[8193] mîniia mea, întru focul urgiei mêle, ca să-i concenesc pre ei; căile lor la capetile lor datu-le-am», dzice Domnul Domnul".

Cap 23

1. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

2. „Fiiul omului, doao muieri era fête a unii maice.

3. Și au curvit la Eghiptu, întru tinerêțele lor curvit-au. Acoló au căzut țîțele lor și acoló ș-au stricat ficioriia.

4. Și numele lor – Úla[8194], cea mai bătrînă, și Oolivá, sora ei. Și s-au făcut mie și născuiu fii și fête și numele lor: Samaría – Oolá și Ierusalímul – Oolivá.

5. Și curvi Oolá de la mine și au pus prestă ibovnicii ei, preste asiriêni, ceia ce să apropie de ea.

6. Îmbrăcați vinete, povățuitori și voivozi, voinici aleși toți, călăreți încălecînd preste cai.

7. Și au dat curviia ei prestă ei, aleșii ai asiriênilor toți și preste[8195] toți preste carii au pus prestă ei, cu

gîndurile

8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]

gîndurile ei să pîngăriia.
8. Şi curviia ei cea de la Éghipt n-au părăsit, căci cu ea dormiia întru tinerêţele ei şi ei i-au stricat fetiia ei şi au vărsat curviia lor prestă ea;
9. Pentru acêea am dat pre ea[8196] la mîinile ibomnicilor ei, la mîinile ficiorilor asiriênilor, preste carii să puniia deasupra.
10. Aceştia au dăscoperit ruşinea ei, fiii şi fêtele ei au luat şi pre ea cu sabiia au omorît [8197]şi s-au făcut graiu întru muieri şi au făcut izbîndiri întru ea ⌊la fêtele ei⌋[8198].
11. Și au văzut sora ei Oolivá și au stricat punerea ei deasupra mai mult decît ea.
12. Şi curviia ei – mai mult decît curviia surorii ei ⌊şi⌋[8199] preste fiii asiriênilor s-au pus deasupra povăţuitori şi hatmani aproape de însă, îmbrăcaţi cu bune ţăsute, călăreţi încălecînd preste cai, tinerei aleşi toţi.
13. Şi văzuiu că s-au pîngărit cale una a amînduróra.
14. Şi adaose cătră curviia ei şi văzuiu bărbaţi zugrăviţi prestă părête, chipuri a haldeilor zugrăviţi cu condêiul,
15. Încinşi împistrituri prestă mijloacele lor ⌊şi⌋[8200] chivere văpsite prestă capetile lor. Vedêre întreită a tuturor, asămănare fiilor Vavilónului, haldeilor, pămîntului moşiei lor.
16. Şi să puse prestă ei cu vedêrea ochilor ei şi au trimis soli către ei la Pămîntul Haldeilor.
17. Şi au venit cătră ea fiii Vavilónului, la aşternutul popositorilor, şi pîngăriia pre ea întru curviia ei; şi să pîngări întru ei[8201] şi să dăpărtă sufletul ei de la înşii.
18. Şi dăscoperi curviia ei[8202] şi să dăscoperi ruşinea ei şi să dăpărtă sufletul mieu de la ea, în ce chip s-au dăpărtat sufletul mieu de la sora ei.
19. Şi ai înmulţit curviia ta a pomeni dzilele tinerêţelor tale, întru carele ai curvit la Éghiptu.
20. Şi te-ai pus preste haldei, cărora era ca a măgarilor trupurile lor şi boaşe de cai, boaşele lor.
21. Şi ai socotit fărădălêgea tinerêţelor tale carele ai făcut la Éghiptu, la poposirea ta, unde ţîţele tale au căzut, a tinerêţii tale.
22. Pentru acêea, Oolivá, acêstea dzice Domnul Domnul: «Iată, eu rădic ibovnicii tăi asupra ta, de la carii s-au depărtat sufletul tău de la ei, şi voi aduce pre ei asupra ta împregiur.
23. Fiii Vavilónului şi pre toţi haldeii, Facuth şi Sié şi Cuth şi pre toţi fiii asiriênilor împreună cu ei, tinerei aleşi, povăţuitori şi hatmani, pre toţi întreiţi şi numiţi, călăreţi preste cai toţi.
24. Veni-vor asupra ta de la crivăţ cară şi roate cu gloată de năroade, scuturi şi paveţe, şi vor pune ⌊pază⌋[8203] pregiur tine împregiur şi voi da înaintea fêţii lor judeţ şi vor izbîndi pre tine întru judêţele lor.
25. Şi voi da rîvnirea mea întru tine şi vor face împreună cu tine cu urgie de mînie, narea ta şi urechile tale le vor lua şi pre cei rămaşi ai tăi cu sabie ii vor lovi. Aceştia fiii tăi şi fêtele tale vor lua şi pre cei rămaşi ai tăi cu foc ii vor topi.
26. Şi vor dăzbrăca pre tine îmbrăcămintea ta şi vor lua vasele laudei tale.
27. Şi voi înturna păgînătăţile tale dentru tine şi curviia ta den Pămîntul Eghíptului şi nu vei rădica ochii tăi prestă ei şi de Éghiptu nu va mai pomeni încă.»
28. Pentru căci acêstea dzice Domnul Domnul: «Iată, dau pre tine la mîinile celora ce urăşti, de la carii s-au depărtat sufletul tău de la ei.
29. Şi vor face întru tine cu ură şi vor lua toate trudele tale şi ostenêlele tale şi vei fi goală şi grozăvatecă şi să va dăscoperi ruşinea curviei tale întru necurăţiia ta şi curviia ta.
30. Făcut-au acêstea ţie, curvind tu denapoia limbilor şi te pîngăriiai întru gîndurile lor.
31. Întru calea surorii tale ai mersu şi voi da păharul ei la mîinele tale», acêstea dzice Domnul Domnul.
32. «Păharul surorii tale bea-vei, cel adînc şi cel larg, fi-va întru rîs şi batjocură, ce prisosêşte a să săvîrşi.
33. De beţie şi de leşinare te vei împlea, păharul stingerii şi a pustiirei, păharul surorii tale Samaríei.
34. Şi vei bea pre el şi-l vei scură şi sărbătorile şi lunile cêle noao ale ei voi întoarce, pentru căci eu am grăit», dzice Adonaí Domnul.
35. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí Domnul: «Pentru care ai uitat[8204] pre mine şi ai lepădat pre mine denapoia trupului tău şi tu ia necu-

răţiia ta

36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΔ

1 [illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16

rățiia ta și curviia ta.»”

36. Și dzise Domnul către mine: „Fiiul omului, judeca-vei pre Oolan și pre Oolivan și vei vesti lor fărădălegile lor!
37. Căci preacurviiá și sînge – întru mîinile lor, gîndurile lor să curviia și coconii lor carii au născut mie petrecea lor pren lămurire.
38. Și acêstea au făcut mie, sfintele mêle pîngăriia întru dzua acêea și sîmbetile mêle spurca.
39. Și junghind ei coconii lor idolilor lor și întra la sfintele mêle întru dzilele acêlea ca să le spurce pre iale și, iată, așa făcea întru mijlocul casei mêle.
40. Și, iată, bărbaților celor ce vin de departe, la carii vestitori trimetea către ei și îndată ce veniia ei, îndată te scăldai și diregeai ochii tăi și te împodobiiai cu podoabă.
41. Și ședeai preste pat așternut și masă împodobită – înaintea fêții ei și tămîia mea și untdălemnul mieu să veseliia întru iale.
42. Și glas de asămănare răspundiia și către bărbați dentru mulțimea oamenilor veniți fiind de vin plini dentru pustiiu și da brățări la mîinile lor și cunună de fală preste capetile lor.
43. Și am dzis: «Nu întru acêstea preacurvăsc și faptele curvei și ea au curvit.»
44. Și mergea către ea, în ce chip merg către muiêre curvă, așa întra către Oolan și către Oolivan, ca să facă fărădălêge.
45. Și bărbați drepți, ei vor izbîndi pre iale cu izbînda celor preacurve și cu izbîndirea sîngelui, căci preacurve sînt și sînge – întru mîinile lor”.
46. Căci acêstea dzice Domnul Domnul: „Scoate preste ei gloată și dă prestă iale turburare și jefuire.
47. Și bate cu pietri prestă iale, cu pietri de arme, și vor prea împunge pre iale cu sabiile lor, pre fiii lor și fêtele lor vor omorî și casele lor cu foc vor arde.
48. Și voi înturna necurățiia dentru pămînt și să vor certa toate muierile și nu vor face după necurățiile lor.
49. Și să va da necurățiia voastră prestă voi și păcatele gîndurilor voastre veți lua și veți cunoaște că eu-s Domnul Domnul.»”

Cap 24

1. Și să făcu cuvîntul Domnului către mine întru anul al noălea, întru luna a dzêcea, în dzêce a lunei, dzicînd:
2. „Fiiul omului, scrie ție la dzi dentru dzua aceasta dentru carea au răzămat împăratul Vavilónului prestă Ierusalim, de[8205] la dzua de astăzi.
3. Și dzi către casa cêea ce amărăște pildă și vei grăi către ei: «Acêstea dzice Domnul Domnul:
4. ‘Pune căldarea și toarnă întru ea apă și pune întru ea dăspicăturile în doao ale ei, toată dăspicătura în doao[8206] bună, vîna și umărul dăzcărnate de la oase.’
5. Dentru alêse dobitoace fiind luate și arde oasele dedesuptul lor, undară și să fiêrseră oasele ei întru mijlocul ei.»
6. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí Domnul: «O, cetate a sîngiurilor, căldare întru carea iaste rugină întru ea și rugina n-au ieșit dentru însă, după mădulariul ei au scos și n-au căzut prestă ea sorțu.
7. Căci sîngele ei întru mijlocul ei iaste, prestă piatră măruntă am vărsat pre el, n-am vărsat pre el preste pămînt, ca să acopere el pămîntul.
8. Ca să să suie mînie spre izbîndire a să izbîndi, dat-am sîngele ei spre piatră măruntă, ca să nu acopere pre el.»
9. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí Domnul: «[8207]Vai, cetatea a sîngiurilor, și eu voi mări tăciunele,
10. Și voi înmulți lêmnele și voi ațîța focul, pentru ca să să topască cărnurile și să va împuțina zama și oasele să vor sfărîma.
11. Și va sta prestă cărbunii ei, fiarsă-să pentru ca să să arză și să să înfierbinte, pentru ca să să prăjască arama ei și să va topi întru mijlocul ei necurăția ei[8208] și să va sfîrși rugina ei.
12. Și nu va ieși dentru ea multă rugina ei ⌊și⌋[8209] să va rușina rugina ei.
13. Întru necurățiia ta undare, pentru care te pîngăriiai tu și nu te-ai curățit de către necurățiia ta și ce de nu te vei curăți pînă unde voi împlea mîniia mea întru tine.
14. Eu, Domnul, am grăit. Și va veni și voi face. Nu voi împărți, nici voi milui după căile tale și după tocmêlele tale judeca-te-voi”, dzice Adonaí Domnul. „⌊Pentru acêea, eu judeca-voi pre tine după sîngiurile tale și după gîndurile tale judeca-voi pre tine cea necurată, cea numită și multă a amărîrea⌋[8210]”.
15. Și să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
16. „Fiiul omului, iată, eu iau de la tine poftele ochilor,

întru rîn-

[illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

ΚΕΦ. ΚΕ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

[illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

βερριῶ

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

întru rînduiala războiului nu te vei tăia, nici te vei plînge.

17. Suspinul sîngelui a mijlocului plîns iaste, ⌊nu⌋[8211] va fi părul tău împletit preste tine și ciobotele tale întru picioarele tale, nu te vei mîngîia cu budzele lor și pîinea oamenilor nu vei mînca".
18. Grăit-am cătră nărod dimineață, în ce chip au porîncit mie și au murit muiêrea mea, Sára, și am făcut dimineața în ce chip mi s-au porîncit mie.
19. Și dzise cătră mine nărodul: „Nu vei vesti noao, ce iaste acêstea carele tu faci?"
20. Și dziș cătră ei: „Cuvîntul Domnului făcutu-s-au cătră mine, dzicînd:
21. «Zi cătră casa lui Israil: 'Acêstea dzice Adonaí Domnul: Iată, eu spurcu svintele mêle, înhierbîndzarea vîrtuţii voastre, poftele ochilor voștri și pentru carele să scumpesc sufletile voastre și fiii voștri și fêtele voastre, pre carele ați părăsit, cu sabie vor cădea.
22. Și faceți[8212] în ce chip am făcut, de cătră rostul lor nu veți mîngîia și pîinea bărbaților nu o veți mînca.
23. Și chicele voastre – preste capul vostru și cizmele voastre – întru picioarele voastre, nice veți boci, nici veți plînge, și veți topi întru strîmbătățile voastre și nu veți mîngîia fieștecarele pre fratele său.
24. Și va fi Iezechéil voao întru minune și toate cîte au făcut faceți, cînd vor veni acêstea, și veți cunoaște pentru căci eu – Adonaí Domnul.'»
25. Și tu, fiiul omului, nu întru dzua cînd iau vîrtutea lor de la ei, rădicarea laudei lor, poftele ochilor lor și semeţiia sufletului lor, fiii lor și fêtele lor.
26. Întru dzua acêea veni-va cel ce să mîntuiêște cătră tine, ca să spuie ție la urechi.
27. Întru dzua acêea dășchide-ți-să-va gura ta cătră cel ce hălăduiêște și vei grăi și nu te vei asurzi, nu încă. Și vei fi lor întru minune și vor cunoaște pentru că eu-s Domnul".

Cap 25

1. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, întărêște obrazul tău preste fiii Ammon și prorocêște prestă ei[8213]:
3. Și vei zice fiilor Ammon[8214]: «Auziți cuvîntul Adonaí Domnului, acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Pentru care v-ați bucurat preste sfintele mêle căci s-au pîngărit și preste Pămîntul lui Israil căci s-au stinsu și preste casa Iúdei căci au mersu întru robire,
4. Pentru acêea, iată, eu dau pre voi fiilor Chedem spre moștenire și vor sălășlui cu deplinirea lor întru tine și vor da întru tine lăcașurile lor; ei vor mînca roadele tale și ei vor bea grăsimea ta.
5. Și voi da cetatea lui Ammon spre pășciuni de cămile și pre fiii Ammon spre pășciuni de oi. Și veți cunoaște că eu – Adonaí Domnul.'
6. Pentru căci acêstea dzice Domnul Domnul: 'Pentru care ai bătut cu mîna ta și ai buhnit cu piciorul tău și te-ai veselit den sufletul tău preste pămîntul Israil,
7. Pentru acêea, întinde-voi mîna mea prestă tine și te voi da întru jac[8215] întru limbi și te voi piêrde de tot dentru năroade și te voi piêrde dentru țări cu pierire și vei cunoaște pentru că eu – Domnul.'
8. Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Pentru care au dzis Moav și Siir, iată, în ce chip toate limbile, casa ⌊Israil și⌋[8216] Iúda,
9. Pentru acêea, iată, eu dăznod umărul Moav de la cetățile în vîrfurile[8217] lui ales pămînt, casa Veth-Iásimúth, deasupra izvorului și cetate pre lîngă mare.
10. Pre fiii Chedem, preste fiii Ammon, dat-am lui întru moștenire, pentru ca nu pomenire să să facă fiilor Ammon întru limbi.
11. Și întru Moav voi face izbîndire și vor cunoaște pentru că eu – Domnul.'
12. Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Pentru care au făcut Iduméa izbîndind ei izbîndire la casa Iúdei și ținură minte răul și izbîndiră certare de la ei.'
13. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Și voi întinde mîna mea asupra Iduméii și voi piêrde de tot dentru ea om și dobitoc și voi pune pre ea pustie; de la Theman gonindu-să cu sabie vor cădea.
14. Și voi da izbînda mea preste Iduméa întru mîna nărodului mieu, Israil, și vor face asupra Iduméii după urgiia mea și după mîniia mea și vor cunoaște izbîndirea mea', dzice Adonaí Domnul.
15. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Pentru care au făcut cei striini de fêl cu izbîndă și au sculat izbîndă, bucurîndu-să de suflet, ca să stingă pînă în vac.'
16. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí

Domnul

[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КЅ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]

КАП. КЗ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]

Кр

Domnul: 'Iată eu întinz mîna mea prestă cei striini de fêli şi voi piêrde critênii şi voi piêrde pre cei rămaşi, pre ceia ce lăcuiesc pre lîngă maáre.

17. Şi voi face întru ei izbîndiri mari şi vor cunoaşte pentru că eu – Adonaí Domnul, dînd izbînda mea prestă ei.'»"

Cap 26

1. Şi să făcu întru a 11 an, într-una a lunei, făcutu-s-au cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, pentru care au dzis Sor prestă Ierusalim: «Bine sfărîmắ-să, pieriră limbile, înturnă-să către mine, cea plină pustiitu-s-au.»
3. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí Domnul: «Iată, eu asupra ta, Sor, şi voi aduce prestă tine limbi multe, în ce chip să suie maárea ⌊întru⌋[8218] valurile ei.
4. Şi vor oborî zidurile Sor şi vor oborî turnurile tale şi voi vîntura ţărna ei de la ea şi voi da pre ea spre piatră măruntă.
5. Zbicire a mrejilor va fi întru mijlocul mării, căci eu, ⌊Domnul⌋[8219], am grăit», dzice Domnul Domnul. «Şi va fi întru pradă limbilor.
6. Şi fêtele ei la cîmpu cu sabie să vor omorî şi vor cunoaşte că eu – Domnul.»
7. Căci acêstea dzice Adonaí Domnul «Iată, eu aduc prestă tine, Sor, pre Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, de la crivăţ. Împărat împăraţilor iaste, cu cai şi cu cară şi călăreţi şi adunare de limbi foarte multă.
8. Acesta fêtele tale cêle de la cîmpu cu sabiia le va omorî şi va da asupra ta străjuire şi va zidi împregiur şi va face asupră-ţi şanţu şi stare prenpregiur a armelor.
9. Şi fuşturile lui în preajma ta da-va prestă zidurile tale şi turnurile tale le va oborî cu sabiele lui.
10. De mulţimea cailor lui acoperi-te-va pravul lor, de glasul călăreţilor şi de roatele carălor lui clăti-să-vor zidurile tale, ieşind el porţile tale, ca cînd ară întra în cetate de la cîmpu.
11. Cu copitele cailor lui călca-vor de tot toate uliţile tale, pre nărodul tău cu sabie îl va omorî şi statul vîrtutei tale preste pămînt va aduce.
12. Şi va prăda putêrea ta şi va jehui unêltele tale şi va oborî zidurile tale şi casele tale cêle poftite le va surpa şi pietrile tale şi lêmnele tale şi ţărna ta în mijlocul mării va băga.
13. Şi va afunda mulţimea cîntătorilor tăi, [8220]şi glasul canoanelor tale nu să va audzi ⌊întru tine⌋ încă.
14. Şi te voi da la piatră măruntă, zbicire mrejilor vei fi, nu te vei mai zidi încă, căci eu am grăit», dzice Adonaí Domnul.
15. Pentru căci acêstea dzice Domnul Domnul ii Sor: «Au nu dentru glasul căderii tale zmulgînd sabie în mijlocul tău, clăti-să-vor ostroavele?
16. Şi să vor pogorî dentru scaunele lor toţi boiêrii, ⌊dentru limbi⌋[8221] a mării, şi vor lua mitrele ⌊dentru capetile⌋[8222] lor şi îmbrăcămintea cea împistrită a lor dăzbrăca-să-vor, cu întristare să vor întrista, preste pămînt vor dormi şi să vor tême pierire lor şi vor suspina pentru tine.
17. Şi vor lua asupra ta plîns şi vor dzice ţie: 'Cum ai pierit şi te-ai surpat dentru maáre, cetatea cea lăudată, carea s-au făcut, vîrtoasă în maáre ea şi cei ce lăcuiesc pre însă, cêea ce au dat frica[8223] la toţi ceia ce lăcuiesc pre ea!'
18. Şi să vor tême ostroavele dentru dzua căderii tale şi să vor turbura ostroavele întru maáre de ieşirea ta.»
19. Căci acêstea dzice Domnul Domnul: «Cînd voi da pre tine, cetate pustiită, ca cetăţíle cêlea ce nu să vor lăcui, să aduc eu asupra ta cea fără de fund şi te va de tot răcori, apă multă.
20. Şi te voi pogorî către ceia ce pogoară în groapă către nărodul vacului şi te voi lăcui la adîncurile pămîntului, ca un pustii vêcinic, cu cei ce pogoară la lac, pentru ca să nu te lăcuieşti, nici să te scoli preste pămîntul vieţii.
21. Pierire te voi da şi nu vei fi încă şi te vei cerca şi nu te vei afla în vac», dzice Domnul Domnul".

Cap 27

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
2. „Şi tu, fiiul omului, ia preste Sor plîngere.
3. Şi vei zice ii Sor, ceii ce lăcuiêşte la întrarea mării, scălii năroadelor de la ostroave multe: «Acêstea dzice Domnul Domnul ii Sor: 'Dzis-ai: 'Eu am pus mie frîmsêţele mêle.'
4. Întru inima mării lui Veelim, fiului tău, pusu-i-au frîmsêţe.

Chedru

5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]

[illegible]

[illegible]

5. Chedru de la Anir ziditu-s-au ţie, făşuri de scînduri, chiparişi de la Livan s-au luat, ca să facă catarguri.
6. De brazi de la Vasanítida au făcut vîslele tale, bisêricile tale făcutu-le-au dentru elefand, case frundzoase de la ostroavele alor Hettiim.
7. Vişin cu împistritură de la Éghiptu făcutu-s-au ţie aşternut, ca să puie prejur tine mărire şi să te îmbrace vînăt şi mohorît, bătute s-au făcut văşminte ţie.
8. Şi boiêrii tăi ceia ce lăcuiesc Sidónul şi aradiii s-au făcut vîslari ţie; măiestrii tăi, Sor, carii era întru tine, aceştia-s cîrmacii tăi.
9. Bătrînii cărţilor şi învăţaţii lor, carii era întru tine, aceştia întăriia sfatul tău, şi toate vasele mării şi vîslarii lor fură ţie spre apusurile apusurilor.
10. Persii şi lidii şi liviii era întru putêrea ta, bărbaţi războinici ai tăi, scuturi şi misurci au spîndzurat întru tine, aceştia au dat mărirea ta.
11. Fiii aradiilor şi putêrea ta prestă zidurile tale împregiur, paznici întru turnurile tale era, sahaidacele lor le-au spîndzurat preste zăbrêlele tale împregiur; aceştia au săvîrşit frîmsêţele tale.
12. Carhidonênii, neguţătorii tăi, de mulţimea a toată vîrtutea ta, argint şi aur şi aramă şi cositor şi hier[8224] şi plumbu au dat cumpărătura[8225] ta.
13. Ţara Grecească şi toată lumea şi cêle alaturea, aceştia[8226] neguţătoriiá ţie, cu suflete de oameni şi vase de aramă au dat neguţătoriia ta.
14. Den casa Thorgavá, cai şi călăreţi şi muşcoi au dat cumpărătura ta.
15. Fiii rodênilor, neguţătorii tăi de la ostroave, au înmulţit neguţătoriia ta, dinţi de elifand şi celor ci să aducea înlontru da plăţile tale.
16. Oameni neguţătoriia ta, de mulţimea amestecatului tău în afec, zmirnă aleasă şi împistrituri de la Tharsis şi Ramoth şi Hor au dat cumpărătura ta.
17. Iúda şi fiii lui Israil, aceştia-s neguţătorii tăi, cu vindere de grîu şi miruri şi cassíe; şi frunte miêre şi untdelemnu şi răşină au dat la cel amestecat al tău.
18. Damascul, neguţătorii tăi dentru mulţimea a toată putêrea ⌊ta⌋[8227]; vin de la Helvon şi lîni scripicioase de la Mílit.
19. Şi ⌊vin de⌋[8228] Dan şi Ioian şi Meozel la cumpărătura ta au dat; ⌊de la Asiil⌋[8229] fier lucrat şi roată întru cel amestecat al tău iaste.
20. Dedan, neguţătorii tăi, cu dobitoace alêse spre cară.
21. Aravía şi toţi boiêrii Chidar, aceştia-s neguţătorii pren mîinele tale, cămile şi miei şi berbeci cu carii să neguţătoriiá pre tine.
22. Neguţătorii Savvá şi Rammá, aceştia-s neguţătorii tăi. Cu dulceţile de frunte şi pietri scumpe şi aur au dat tîrguirea ta.
23. Harran şi Hannan şi Dedan, aceştia-s neguţătorii ⌊tăi şi⌋[8230] Savvá şi Assur şi Halman – neguţătorii tăi.
24. Aducînd neguţătorie vînăt şi mohorît şi odoară alêse, legate cu funi şi de chiparis.
25. Vase, întru ei carhidonênii, neguţătorii tăi, întru mulţime, întru amestecatul tău, şi te săturaşi şi te îngreuiaşi foarte, întru inima mării.
26. Întru apă multă aducea pre tine vîslarii tăi, vîntul austrului te zdrobi întru inima mării.
27. Era putêrile[8231] tale şi plata ta şi amestecătorii[8232] tăi şi vîslarii tăi şi cîrmacii tăi şi sfêtnicii tăi şi cei amestecaţi ai tăi dentru cei amestecaţi ai tăi, vîslarii tăi[8233] şi toţi oamenii cei războinici ai tăi întru tine şi toată adunarea ta în mijlocul tău vor cădea întru inima mării, întru dzua căderii tale.
28. Cătră glasul strigării tale, cîrmacii tăi cu frică să vor spămînta.
29. Şi să vor pogorî de cătră vasele lor toţi vîslarii tăi şi corăbiêrii şi piscarii mării preste pămînt vor sta.
30. Şi vor clicui prestă tine cu glasul lor şi vor striga amar şi vor pune pămînt preste capul lor şi cenuşe vor aştêrne.
31. Şi vor pleşuvi pren tine pleşuviri şi să vor încinge sac[8234] şi vor plînge pentru tine cu amărăciunea sufletului şi bocet amar.
32. Lua-vor fiii lor pen tine plîngere şi vor plînge plîngere ţie: 'Carea-i ca Tirul s-au mîlcomişit în mijlocul mării?'
33. Cît oarecarea ai aflat plată de la maáre? Împlut-ai limbi de mulţimea ta şi dentru amestecatul tău ai îmbogăţit pre toţi împăraţii pămîntului.
34. Acum te-ai zdrobit întru maáre, întru adîncul

apei

[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]

КАП. КИ.

1 Ш[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25

apei amestecatul tău şi toată adunarea ta în mijlocul tău au căzut.

35. Toţi vîslarii tăi, toţi ceia ce lăcuiesc ostroavele mîhniia-să pren tine şi împăraţii lor cu întristare s-au întristat şi au lăcrămat faţa lor ⌊preste tine⌋[8235].

36. Neguţătorii limbilor au şuierat pre tine, pierire te-ai făcut şi nu încă vei mai fi în vac', ⌊dzice Domnul Dumnedzău⌋[8236].»"

Cap 28

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

2. „Şi tu, fiiul omului, dzi boiêrinului Tirului: «Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Pentru care s-au înălţat inima ta şi ai dzis:'Dumnedzău sîntu eu, lăcuinţa lui Dumnedzău am lăcuit întru inima mării'? Şi tu eşti om, şi nu Dumnedzău şi ai dat inima ta ca inima lui Dumnedzău.

3. Au mai înţelept eşti tu decît Daniil? ⌊Au⌋[8237] înţelepţii nu te-au învăţat pre tine cu ştiinţa lor?

4. Au întru ştiinţa ta, au întru mintea ta ai făcut ţie putêre şi ai făcut aur şi argintu întru vistiêrile tale?

5. ⌊Au⌋[8238] întru multă ştiinţa ta şi neguţătoriia ta ai înmulţit putêrea ta[8239], întru putêrea ta înălţatu-s-au inima ta[8240]?'

6. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Domnul: 'În vrême ce ai dat inima ta ca inima lui Dumnedzău,

7. Pentru acêea, iată, eu aduc preste tine striini omorîtori de la limbi şi vor dăşerta sabiile lor ⌊asupra ta şi⌋[8241] preste frîmsêţele ştiinţei tale şi vor aştêrne frîmsêţele tale

8. Spre pieire ⌊şi⌋[8242] te vor pogorî pre tine şi vei muri cu moartea ranelor întru inima mării.

9. Nu dzicînd vei dzice: 'Dumnedzău sînt eu înaintea celora ci te ucig pre tine'? Şi tu eşti om şi nu Dumnedzău, întru mulţimea celor ce rănesc pre tine.

10. Întru moartea celor neobrăzuiţi vei muri, întru mîinile striinilor, căci eu am grăit', dzice Adonaí Domnul.»"

11. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

12. „Fiiul omului, ia plînsoare prestă boiêrinul Tírului şi-i dzi lui: «Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Tu, pecetluirea asămănării, plin de înţelepciune, şi cununa frîmsêţelor.

13. Întru dăsfătăciunea raiului lui Dumnedzău te-ai născut, toată piatra bună te-ai îmbrăcat: sardíu şi topaz şi smáragdu şi anthrac şi zamfir şi íaspin[8243] şi argint şi aur şi lighíriu şi ahat şi améthistu şi hrisólith şi viriliu şi oníhion şi aur. Împlut-ai vistiêrile tale şi raclele tale întru tine, dentru carea dzi te-ai zidit.

14. Cu heruvim am dat pre tine, întru măgura sfîntă a lui Dumnedzău te-ai născut tu, întru mijlocul pietrilor de foc te-ai născut.

15. Tu – nevinovat întru dzilele tale, dentru care zi te-ai[8244] zidit, pînă s-au aflat strîmbătăţile întru tine.

16. De mulţimea neguţătoriei tale împlut-ai cămările tale de fărădălêgea ⌊ta⌋[8245] şi greşişi şi te-ai rănit de la măgura lui Dumnedzău şi te-au adus pre tine heruvimul dentru mijlocul pietrilor de foc.

17. Înălţatu-s-au inima ta pre frîmsêţele tale, stricatu-s-au ştiinţa ta împreună[8246] cu frîmsêţele tale ⌊pentru mulţimea păcatelor tale;⌋[8247] preste pămînt lepădat-am pre tine, înaintea împăraţilor am dat pre tine a te arăta.

18. Pentru mulţimea păcatelor tale şi strîmbătăţile neguţătoriei tale ai spurcat sfintele tale. Şi voi scoate foc dentru mijlocul tău. Acesta te va mînca de tot pre tine şi te voi da pre tine întru cenuşe preste pămîntul[8248] ⌊tău⌋[8249], înaintea tuturor celor ce vădu pre tine.

19. Şi toţi ceia ce ştiu pre tine întru limbi să vor mîhni pre tine. Pierire te-ai făcut şi nu vei mai fi încă în vac.»"

20. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

21. „Fiiul omului, întărêşte faţa ta asupra Sidónului şi proroceşte prestă el şi dzi:

22. «Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Iată, eu asupra ta, Sidoáne, şi mă voi mări întru tine şi vei cunoaşte că eu sînt Domnul ⌊şi⌋ făcînd întru tine judêţe şi mă voi sfinţi întru tine.

23. Şi voi trimite asupra ta moarte şi sînge întru uliţile tale va fi, cădea-vor răniţi cu sabii întru tine, împregiurul tău, şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul.

24. Şi nu vor mai fi încă casei lui Israil piêdică de amărăciune şi ghimpu de durêre de cătră toţi cei de prenpregiurul lor, celor ce s-au necinstit pre ei, şi vor cunoaşte că eu sînt Adonaí Domnul.'

25. Acêstea dzice Adonaí Dom-

nul

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΚΘ.

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Λ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]

nul: 'Şi voi aduna casa Israil dentru limbi, unde s-au răşchirat acoló, şi mă voi sfinţi întru ei înaintea ⌊năroadelor şi⌋[8250] limbilor şi vor lăcui preste pămîntul lor carele am dat robului mieu, Iacov.

26. Şi vor lăcui preste ea cu nădêjde şi vor clădi case şi vor răsădi vii şi vor lăcui cu nădêjde cînd voi face judecată întru toţi ceia ce au necinstit pre ei, întru cei prenpregiurul lor, şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul Dumnedzăul lor ⌊şi Dumnedzăul părinţilor lor⌋[8251]'»".

Cap 29

1. Întru anul al dzêcelea, întru luna a zêcea, într-una a lunei, făcutu-s-au cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, întărêşte faţa ta prestă Farao, împăratul Eghíptului, şi prorocêşte prestă el şi preste Éghiptul tot, grăiêşte şi dzi:
3. «Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Iată, eu asupra ta, Farao, împăratul Eghíptului, pre bălaurul cel mare, cela ce şade în mijlocul rîurilor Eghíptului, pre cela ce zice: 'Ale mêle-s rîurile şi eu am făcut pre iale.'
4. Şi eu voi da laţ la fălcile tale şi voi lipi peştii rîului tău ⌊şi⌋[8252] cătră aripile tale şi te voi scoate pre tine dentru mijlocul rîului tău şi pre toţi peştii rîului,
5. Şi te voi oborî pre tine dă pripă şi pre toţi peştii rîului tău. Preste faţa cîmpului vei cădea şi nu te vei aduna şi nu te vei ocroti. Fiarălor pămîntului şi pasărilor ceriului dat-am pre tine spre mîncare.
6. Şi vor cunoaşte toţi ceia ce lăcuiesc la Éghiptu că eu sînt Domnul, pentru care te-ai făcut toiag de trestie casei lui Israil.
7. Cînd să apuca de tine cu mîna lor te-ai frînt şi cînd au ţînut prestă ei toată mîna şi cînd au odihnit asupra ta sfărîmatu-te-ai şi ai înfrînt lor toată încingerea.'»
8. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Domnul: «Iată, eu aduc asupra ta sabie şi voi piêrde de la tine om şi dobitoace.
9. Şi va fi Pămîntul Eghíptului pierire şi pustie şi vor cunoaşte că eu-s Domnul, pentru a zice tu: 'Rîurile ale mêle sînt şi eu am făcut pre iale.'
10. Pentru acêea, iată, eu – asupra ta şi preste toate rîurile[8253] tale şi voi da pămîntul spre pustiiu şi sabie şi pierire de la Magdol şi Siini şi pînă la hotarăle arapilor[8254].
11. Nu va trêce pren ea piciorul omului şi picior de dobitoc nu va trêce pren ea şi nu să va lăcui 40 de ani.
12. Şi voi da pămîntul ei spre pieire întru mijlocul pămîntului pustiit şi cetăţile lor în mijlocul cetăţilor pustiite fi-vor 40 de ani stingere; şi voi sămăna Éghiptul întru limbi şi voi vîntura pre ei la ţări.»
13. Căci acêstea dzice Domnul Domnul: «După 40 de ani aduna-voi pre eghiptêni de la limbi,unde s-au răşchirat acoló.
14. Şi voi înturna robirea eghiptênilor şi voi lăcui pre ei în Pămîntul Pathúrii, întru pămîntul de unde s-au luat. Şi va fi începătura smerită.
15. Decît toate începăturile fi-va mai smerită şi nu să va mai înălţa încă prestă limbi şi împuţinaţi pre ei voi face, ca să nu fie ei mai mulţi întru limbi.
16. Şi nu încă vor mai fi întru Israil întru nădêjde ce pomenêşte fărădălêgea, urmînd ei denapoia ⌊inemelor⌋[8255] lor. Şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul Adonaí[8256]»".
17. Şi s-au făcut întru al şaptelea şi doadzeci de ai, într-una a lunei dentîi, făcutu-s-au cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
18. „Fiiul omului, Navuhodonósor, împăratul Vavilónului robit-au putêrea lui robime mare asupra Tírului; tot capul – pleşuvire şi tot umărul zmulgînd şi plată nu s-au făcut lui şi puterii lui preste Tir şi slujbei carii au slujit prestă ea.
19. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Domnul: «Iată, dau lui Navuhodonósor, împăratului Vavilónului, Pămîntul Eghiptului; şi va lua mulţimea ei şi va prăda prăzile ei şi va plenui[8257] plenuirea[8258] ei şi va fi plată puterii lui.
20. Pentru slujba lui, carea au slujit la Tir, dat-am lui Pămîntul Eghiptului, cîte au făcut mie», ⌊acêstea⌋[8259] dzice Domnul Domnul.
21. «Întru dzua acêea, răsări-va cornu la toată casa Israil şi ţie voi da gură dăşchisă întru mijlocul lor şi vor cunoaşte că eu-s Domnul.»"

Cap 30

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, prorocêşte şi dzi: «Acêstea dzice Adonaí Domnul: 'Văietaţi-vă: O, o,

dzi

3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
Εθιωπία [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
Ζαχα. [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΛΑ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]

dzi!
3. Căci aproape-i dzua şi aproape-i dzua Domnului, dzi de nor, săvîrşit a limbilor va fi.
4. Şi va veni sabiia prestă eghíptêni şi va fi turburare întru Arăpime[8260] şi vor cădea răniţi întru Éghiptu şi vor lua mulţimea ei şi vor cădea temeliile ei.
5. Persi şi critêni şi lídi şi lívii şi spani amestecaţi şi dentru fiii a făgăduinţei mêle întru ea cu sabie vor cădea.'»
6. «Acêstea dzice Domnul: 'Şi vor cădea poprêlele Eghíptului şi să va pogorî semeţiia ei de la Magdol pînă la Siini, cu sabie vor cădea întru ea', dzice Adonaí Domnul.
7. 'Şi să va pustii întru mijlocul a ţări stinse şi cetăţile lor întru mijlocul cetăţilor pustiite vor fi.
8. Şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul, cînd voi da foc prestă Éghiptu şi să vor sfărîma toţi ceia ce ajutoresc ei.
9. Întru dzua acêea ieşi-vor vestitori dentru faţa mea sîrguind a stinge pre Ethiopía şi va fi turburare întru ei întru dzua Eghíptului, căci iată că vine.'»
10. «Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Şi voi piêrde mulţimea eghiptênilor pren mîna lui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului,
11. Lui şi nărodului lui împreună cu el, omorîtori de la limbi trimişi ca să piardză tot pămîntul şi vor dăşerta toţi sabiele lor preste Éghiptu şi să va împlea pămîntul de răniţi.
12. Şi voi da rîurile lor pustiite şi voi da pămîntul întru mîna celor răi şi voi piêrde pămîntul[8261] şi plinirea lor împreună cu plinirea ei, întru mîinile celor striini, ⌊căci⌋[8262] eu, Domnul, am grăit.'»
13. «Căci acêstea dzice Domnul Domnul: 'Şi voi piêrde urîciunile [8263]şi voi potoli pre cei măriţi de la Memfis şi boiêri dentru Pămîntul Eghíptului şi nu vor mai fi încă şi voi da frică întru Pămîntul Eghíptului.
14. Şi voi piêrde Pămîntul Pathúrii şi voi da foc preste Tánin şi voi face izbîndă întru Diospólis.
15. Şi voi vărsa mîniia mea preste Sain, vîrtutea Eghíptului, şi voi piêrde mulţimea Memfei.
16. Şi voi da foc prestă Éghiptu şi cu turburare să va turbura Sáis şi întru Diospólis va fi spărtură şi să vor[8264] vărsa apele.
17. Tinereii Cetăţii Soarelui şi Vuvastei cu sabie vor cădea şi muierile întru robire vor mêrge.
18. Şi în Tafnes va întuneca dzua, zdrobind eu acoló buzduganele Eghíptului, şi va pieri acoló semeţiia vîrtuţii ei şi pre ea nor va acoperi şi fêtele ei roabe să vor rădica.
19. Şi voi face judeţ în Éghiptu şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul.'»"
20. Şi să făcu în a 11 an, întru luna dentîi, întru şapte a lunei, făcutu-s-au cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
21. „Fiiul omului, braţele lui Farao, împăratului Eghíptului, le-am sfărîmat[8265] şi, iată, nu să rugắ ca să să dea leac, ca să să puie prestă ⌊el⌋[8266] unsoare, ca să-i dea vîrtute să să apuce de sabie.
22. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Domnul: «Iată, eu – preste Farao, împăratul Eghiptului, şi voi zdrobi braţele lui cêle tari şi pre cei ci să bat şi pre cei ci să zdrobesc şi voi oborî sabiia lui dentru mîna lui.
23. Şi voi răşchira Éghiptul la limbi şi voi vîntura pre ei la ţări.
24. Şi voi întări braţele împăratului Vavilónului şi voi da sabiia mea la mîinele lui şi o va aduce pre ea prestă Éghiptu şi va prăda prada ei şi va plenui pleanurile ei.
25. Şi voi întări braţele împăratului Vavilónului, iară braţele lui Farao cădea-vor. Şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul, dînd sabiia mea la mîinile împăratului Vavilónului, şi va întinde pre ea preste Pămîntul Eghíptului.
26. Şi voi răsîpi Éghiptul la limbi şi voi vîntura pre ei la ţări şi vor cunoaşte ⌊toţi eghiptênii⌋[8267] că eu sînt Domnul.»"

Cap 31

1. Şi fu în a 11 an, întru a treia lună, într-una a lunei, făcutu-s-au cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, dzi cătră Farao, împăratul Eghiptului, şi mulţimei lui: «Cu cine te-ai asămănat pre tine cu înălţimea ta?
3. Iată, Assur – chiparis la Levan, bun la odrasle şi des întru acoperemînt şi înalt la mărime şi la mijlocul norilor făcutu-s-au începătura lui.
4. Apa l-au hrănit pre el, cel fără fund l-au înălţat pre el, rîurile lui le-au adus împrejurul răsădirurilor lui şi strînsorile ei au trimis la toate lêmnele cîmpului.
5. Pentru aceasta s-au înălţat mărimea lui decît toate lêmnele cîmpului şi să înmulţiră crîn-

gele lui

[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΕΦ. ΛΒ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

gele lui şi să înălţară odraslele lui preste apă multă întindzîndu-să lor.
6. Întru odraslele lui au încuibit toate pasările ceriului şi dedesuptul crîngelor lui năştea toate fiarăle cîmpului şi întru umbra lui au lăcuit toată mulţimea limbilor.
7. Şi s-au făcut frîmsêţe întru înălţimea lui pentru înălţimea crîngelor lui, căci s-au făcut rădăcinile lui întru apă multă.
8. Chiparişi au ca aceştia întru grădina lui Dumnedzău şi fistîci nu a asêmenea cu odraslele lui şi brazi nu s-au făcut asêmenea cu crîngele lui, tot lemnul întru grădina lui Dumnedzău nu s-au asămănat lui întru frîmsêţele lui.
9. Frumos l-am făcut pre el pentru mulţimea crîngelor lui şi l-au rîvnit pre el lêmnele grădinei[8268] a dăsfătăciunei lui Dumnedzău.»
10. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Domnul: «Pentru care te-ai făcut mare la mărime şi ai dat începătura ta în mijlocul norilor şi am văzut cînd amú[8269] să înălţase el.
11. Şi l-am dat pre el la mîinile boiêrilor limbilor şi au făcut pierirea lui.
12. Şi l-am pierdut de tot pre el, striini omorîtori de la limbi, şi l-au oborît pre el preste[8270] munţi, întru toate văile au căzut crîngele lui şi să zdrobiră buciumii lui întru tot cîmpul al pămîntului şi s-au pogorît de la acoperirea lor toate gloatele limbilor şi l-au stropşit pre el.
13. Şi s-au odihnit toate pasările ceriului şi la buciumii lui s-au făcut toate fiarăle ţarenii,
14. Pentru ca să nu să înalţe întru măriia lor toate lêmnele cêle dentru apă şi n-au dat începătura lor la mijlocul norilor şi n-au stătut întru înălţimea lor către el toţi ceia ce beau apă, toţi s-au dat la moarte, la a pămîntului adîncare, în mijlocul fiilor oamenilor, către cei ce pogoară la groapă.»
15. Acêstea dzice Domnul Domnul: «Întru care dzi s-au pogorît la iad, l-au plîns pre el fără-fundul şi am oprit rîurile ei şi am contenit mulţimea apei şi au întunecat preste el Lívanul, toate lêmnele cîmpului preste el să slăbiră.
16. De glasul căderii lui s-au clătit limbile cînd pogorîia pre el la iad cu cei ce pogoară la lac şi-l mîngîia pre el la pămînt jos toate lêmnele dăsfătăciunei şi cêle alêse şi cêle mai frumoase a Livánului, toate cêlea ce beau apă.
17. Pentru că şi ei s-au pogorît cu el la iad, întru cei răniţi de sabie, şi sămînţa lui, cei ce lăcuiesc supt acoperemîntul lui, întru mijlocul vieţii lor au pierit.
18. Cu cine te-ai asămănat întru mărire şi întru putêre şi întru mărime, întru lêmnele dăsfătăciunei? Pogoară-te şi să te pogoară cu lêmnele dăsfătăciunei la adîncul pămîntului. Întru mijlocul celor neobrăzuiţi vei dormi, cu cei răniţi a sabiei. Aşa Farao şi toată mulţimea vîrtuţii lui»", dzice Domnul Domnul.

Cap 32

1. Şi fu întru al doisprădzêcele an, întru luna a doaosprăzêce, într-una a lunei, fu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, ia plîngere preste Farao, împăratul Eghíptului, şi vei zice lui: «Cu leul limbilor te-ai asămănat tu şi ca bălaurul cel dentru maáre şi împungeai cu cornul întru rîurile tale şi turburai apă cu picioarele tale şi călcai de tot rîurile tale[8271].»
3. Acêstea dzice Domnul Domnul: [8272]«Şi voi învăli preste tine mrejile mêle ⌊şi⌋ întru adunare a limbi multe şi te voi scoate pre tine cu undiţa mea.
4. Şi te voi întinde preste pămînt, cîmpii împlea-să-vor de tine şi voi aşeza[8273] preste tine toate pasările ceriului şi voi sătura dentru tine ⌊toate⌋[8274] fiarăle a tot pămîntul.
5. Şi voi da pielíţele tale prestă măguri[8275] şi voi sătura de sîngele tău tot pămîntul.
6. Şi să va adăpa pămîntul de gunoaiele[8276] tale de către mulţimea ta; preste măguri, văi voi împlea de la tine.
7. [8277]Şi voi acoperi, stingîndu-te, ceriul şi voi întuneca stêlele lui, soarele cu nor îl voi acoperi şi luna nu va luminá lumína ei.
8. Pre toate stêlele ceriului, pre tot ce lumineadză lumină dentru cer vor întuneca prestă tine şi voi da întunêrec prestă tine», dzice Domnul Domnul.
9. «Şi voi urgisi inima a năroade multe, cînd va scoate robirea ta la limbi, la pămîntul carele nu l-ai ştiut.
10. Şi să vor mîhni asupra ta limbi multe şi împăraţii lor cu întristare să vor întrista, zburînd sabiia mea preste fêţele lor, aşteptînd cădêrea lor de la

dzua că-

11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛГ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

dzua căderii tale.»
11. Căci acêstea dzice Domnul Domnul: «Sabiia împăratului Vavilónului veni-va ţie.
12. Cu sabiile uriiaşilor voi oborî vîrtutea ta, omorîtori de la limbi toţi, şi vor strica[8278] semeţiia Eghíptului şi să va sfărîma toată vîrtutea.
13. Şi voi piêrde toate dobitoacele ei de la apă multă şi nu o va turbura pre ea picior al omului încă şi urmă de dobitoc nu va călca de tot pre el.
14. Aşa atuncea vor înceta[8279] apele lor şi rîurile lor ca untul de lemnu vor mêrge», dzice Adonaí Domnul.
15. «Cînd voi da Éghiptul la pieire şi să va pustii pămîntul împreună cu plinirea lui, cînd voi răşchira pre toţi ceia ce lăcuiesc întru el şi vor cunoaşte că eu-s Domnul.
16. Plîngere iaste şi vei plînge pre el, fêtele limbilor plîngere-vor pre el, preste Éghiptu şi preste toată vîrtutea ei plîngere-vor pre el»", dzice Domnul Domnul.
17. Şi să făcu în al doisprăzêcelea an, ⌊în luna dentîi⌋[8280], în 15 a lunei ⌊dentîi⌋[8281], făcutu-s-au cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
18. «Fiiul omului, plînge prestă vîrtutea Eghíptului şi vor pogorî a ei fêtele limbile moarte la adîncul pămîntului, către ceia ci să pogoară la groapă.
19. Dentru ape cu bunăcuviinţă pogoară-te şi dormi cu cei năobrăzuiţi.
20. Întru mijlocul răniţilor cu sabie cădea-vor cu el şi va dormi toată vîrtutea lui.
21. Şi vor dzice uriaşii: «Întru adîncul gropii te fă, de cine mai bun eşti! Pogoară-te şi dormi cu cei neobrăzuiţi, întru mijlocul răniţilor sabiei.»
22. Acoló – Assur şi toată adunarea lui, toţi răniţi.
23. Acoló s-au dat îngroparea lor întru adîncul gropii şi să făcu adunarea lui prenpregiurul mormîntului lui, toţi răniţii cei căzuţi cu sabie, ⌊carii au[8282] dat îngropările ei întru coastele lacului şi s-au făcut adunare prenprejurul îngropării lui, toţi aceştia răniţi, cei ce cad cu sabie⌋[8283], ceia ce au dat frica lor prestă pămîntul vieţii.
24. Acoló Elam şi toată putêrea lui prenpregiurul mormîntului lui, toţi răniţii cei căzuţi cu sabii ⌊şi⌋[8284] cei ce pogoară neobrăzuiţi la adîncul pămîntului, ceia ce au dat a lor frică preste pămîntul vieţii şi au luat certarea lor împreună cu ceia ce pogoară la groapă.
25. În mijlocul răniţilor, acoló ⌊s-au dat⌋[8285] Mosoh şi Thovil şi toată vîrtutea lui prenpregiurul mormîntului lui, toţi neobrăzuiţi, răniţi de sabie, cei ce au dat frica lor prestă pămîntul vieţii.
26. Şi n-au durmit cu uriaşii ceia ce au căzut den vac, carii s-au pogorît la iad cu arme de război a lor şi au pus sabiile lor supt capetile lor şi s-au făcut fărădălegile lor preste oasele lor, căci au înfricoşat uriaşi întru viaţa lor.
27. Şi tu în mijlocul celor neobrăzuiţi te vei sfărîma şi vei dormi cu cei răniţi cu sabie.
28. Acoló Edom şi împăraţii ei şi toţi boiêrii ei, ceia ce au dat vîrtutea lor la rană de sabie, aceştia cu răniţii au adormit, cu ceia ci să pogoară la lac.
29. Acoló boiêrii crivăţului, toţi aceştia, toţi hatmanii Assus, cei ce pogoară răniţi, împreună cu frica lor şi cu vîrtutea lor au dormit neobrăzuiţi, cu răniţii sabiei, şi au luat certarea lor cu cei ci să pogoară la lac.
30. Pre aceia va vedea Farao şi să va mîngîia preste toată vîrtutea lor, răniţii sabiii Farao şi toată putêrea lui», dzice Domnul Domnul,
31. «Căci am dat frica lui prestă pămîntul vieţii şi vor dormi în mijlocul celor neobrăzuiţi, cu răniţii sabiei Farao şi toată mulţimea lui»", dzice Domnul Domnul.

Cap 33

1. Şi s-au făcut cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, grăiêşte fiilor nărodului tău şi vei grăi către ei: «Pămîntu preste carele voi aduce sabie şi va lua nărodul pămîntului pre un om dentru ei şi-l va da pre sine întru straje lor.
3. Şi va vedea sabie venind preste pămînt şi va trîmbiţa cu trîmbiţa şi va însemna nărodului.
4. Şi va audzi cel ce aude glasului trîmbiţii şi nu să va păzi şi va veni sabiia şi-l va apuca pre el, sîngele lui preste capul lui va fi.
5. Căci glasul trîmbiţei audzind n-au păzit, sîngele lui preste dînsul va fi şi acesta, căci au păzit, sufletul lui au scos. »
6. Şi străjáriul, de va vedea sabie venind, şi nu va trîmbiţa cu trîmbiţa, şi nărodul nu să va păzi şi, venind sabie, va lua dentru ei suflet, el pentru fărădălêgea lui[8286] s-au prins şi sîngele

dentru mî-

7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]

dentru mîna străjáriului voi cêre.

7. Şi tu, fiiul omului, străjari te-am dat casei lui Israil şi vei audzi dentru rostul mieu cuvîntu şi le vei vesti lor de la mine.

8. Zicînd eu celui păcătos: 'Cu moarte te vei omorî' şi nu vei grăi, ca să să păzască cel necurat de la calea lui, acel fără dă lêge cu fărădălêgea lui va muri, iară sîngele lui dentru mîna ta îl voi cerceta.

9. Şi tu, dă vei vesti mai nainte celui necurat calea lui, ca să să întoarcă de la ea, şi nu să va întoarce de la calea lui, el cu necurăţiia lui va muri şi tu sufletul tău l-ai scos.

10. Şi tu, fiiul omului, dzi casei lui Israil: «Aşa aţi grăit, dzicînd: 'Înşelăciunile noastre şi fărădelegile noastre preste noi sînt şi întru iale noi ne topim şi cum vom trăi?'»

11. Zi lor: «[8287]Viu – eu», dzice Adonaí Domnul, «nu voi moartea păcătosului, ca să să întoarcă cel necurat de la calea lui şi să trăiască el; cu înturnare întoarce-ţi-vă de la calea voastră cea rea şi pentru căci muriţi, casa Israil?»

12. Şi tu, fiiul omului, dzi cătră fiii nărodului tău: «Dreptatea dreptului nu-l va scoate pre el, ori întru care dzi va rătăci, şi fărădălêgea celui fără dă lêge nu-i va face rău lui, ori întru care dzi să va înturna de la fărădălêgea lui, şi dreptul nu va putea să scape întru dzua păcatului lui.

13. Zicînd eu dreptului 'Cu traiu vei trăi', şi acesta nădăjduiêşte pre dreptatea lui şi va face fărădălêge ⌊şi⌋[8288] toate dreptăţile lui nu să vor pomeni; întru strîmbătatea lui carea au făcut, întru însă va muri.

14. Zicînd eu celui necurat: 'Cu moarte vei muri', şi să va întoarce de la păcatul lui şi va face judeţ şi dreptate,

15. Şi zălogul va da înapoi şi jacul va plăti, întru porîncele vieţii va mêrge, ca să nu facă strîmbătate, cu viaţă va trăi şi nu va muri.

16. Toate păcatele lui carele au greşit nu să vor pomeni, căci judeţ şi dreptate au făcut; întru iale va trăi.

17. Şi vor grăi fiii nărodului tău: 'Nu-i dreaptă calea Domnului şi aceasta calea lui nu-i dreaptă.

18. Întorcîndu-să cel drept de la dreptatea lui şi va face fărădălegi şi va muri întru iale,

19. Şi întorcîndu-să cel păcătos de la fărădălêgea lui şi va face judeţ şi drepta-te, întru iale[8289] acesta va trăi.'

20. Şi aceasta iaste carea aţi dzis: [8290]'Nu-i dreaptă calea Domnului.' Pre fieştecarele întru căile voastre voi judeca pre voi, casa Israil.»"

21. Şi să făcu întru al 12 ani, întru a zêcea lună, în 5 a lunei, a robirei noastre, venit-au cătră mine cel ce au scăpat de la Ierusalim, dzicînd: „Luatu-s-au cetatea".

22. Şi mîna Domnului s-au făcut asupră-mi, sara mainte de ce au venit el, şi au dăşchis gura mea pînă au venit cătră mine dimineaţă şi dăşchidzîndu-să gura mea, nu s-au mai oprit încă.

23. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

24. „Fiiul omului, ceia ce lăcuiesc cêle pustiite preste pămîntul Israil zic: «Unul era Avraam şi au ţinut pămîntul, şi noi mai mulţi sîntem, noao s-au dat pămîntul spre ţinêre.»

25. Pentru acêea, dzi cătră ei: «Aşa au dzis Adonaí Domnul: 'Preste sînge veţi mînca şi ochii voştri veţi lua cătră chipurile voastre şi sînge vărsa-veţi şi pămîntul moşteni-l-veţi?

26. Stătut-aţi prestă sabiia voastră, făcut-aţi urîciune şi fieştecarele pre aproapele lui aţi pîngărit şi pămîntul veţi moşteni aşa?'»

27. ⌊Pentru acêea⌋[8291] dzi lor: «Acêstea zice Domnul Domnul: 'Viu – eu, dă nu ceia dentru cêle pustiite cu sabie vor cădea şi cei pre faţa cîmpului fiarălor ţarinei să vor da spre mîncare de tot şi pre cei dentru cêle zidite şi pre cei dentru peşteri cu moarte voi omorî.

28. Şi voi da pămîntul pustii şi va pieri semeţiia vîrtutei ei şi să vor pustii măgurile lui[8292] Israil, pentru ca nefiind călătoriu.

29. Şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul, face-voi pămîntul lor pustii şi să va pustii pentru toate urîciunile lor carele au făcut.»

30. Şi tu, fiiul omului, fiii nărodului tău, ceia ce grăiesc pentru tine pre lîngă ziduri şi la porţile caselor, şi grăia om fratelui lui dzicînd: «Să ne adunăm şi să auzim cêlea ce ies de la Domnul.»

31. Şi vor veni cătră tine în ce chip mêrge împreună nărod şi şed înaintea ta, nărodul mieu, şi aud graiurile tale şi acêstea nu le vor face, căci minciună – întru gura lor şi denapoia pîngăriciunilor lor inima lor mêrge.

32. Şi te vei face acoló ca glasul canonului cel cu dulce glas, bine

asămănat

[illegible]
33 [illegible]

Кап. ЛД

1 Ши [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]

asămănat, și vor audzi cuvintele tale și nu le vor face pre iale.

33. Cînd va veni, vor grăi: «Iată, vine» și vor cunoaște că proroc era în mijlocul lor”.

Cap 34

1. Și s-au făcut cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, [8293]prorocêște și dzi păstorilor, prestă păstorii lui Israil: «Acêstea[8294] dzice Domnul Domnul: [8295]‘O, păstorii lui Israil, au pascu păstorii pre sine? Nu oile ⌊mêle⌋[8296] pascu păstorii?
3. Iată, laptele mîncați de tot și lîna vă îmbrăcați și ce-i gras junghiați și oile mêle nu pașteți.
4. Cea bolnavă n-ați întăritu-o și cêea ce rău să află n-ați făcut cu trup și cea struncinată n-ați legatu-o și cea rătăcită n-ați înturnatu-o și cea pierită n-ați cercatu-o și cea tare ați supusu-o cu trudă.
5. Și să rășchira oile mêle pentru nefiind păstor și s-au făcut spre mîncare de tot la toate fiarăle țarinei.
6. Și să răsipi oile mêle întru toată măgura și preste tot muntele înalt și preste fața a tot pămîntul s-au răsipit și nu era cela ce cercetează, nici cela ce întoarce.’
7. Pentru acêea, păstori, auziți cuvîntul Domnului:
8. ‘Viu – eu’, dzice Domnul Domnul, ‘de nu adevărat decît să fie ⌊și⌋[8297] oile mêle spre pradă și să să facă oile mêle spre mîncare de tot la toate fiarăle cîmpului, nefiind păstor, și n-au cercetat păstorii oile mêle și au păscut păstorii pre sine, iar oile mêle nu le-au păscut.’
9. Pentru aceasta, păstori, audziți cuvîntul Domnului.
10. Acêstea dzice Domnul Domnul: ‘Iată, eu – asupra păstorilor și voi cêre oile mêle dentru mîinile lor și voi înturna pre ei ca să nu pască oile mêle și nu le vor paște încă păstorii pre iale. Scoate-voi oile mêle dentru rostul lor și nu vor fi lor[8298] încă spre mîncare de tot.’
11. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Domnul: ‘Iată, eu voi cerca oile mêle și le voi socoti pre iale.
12. În ce chip cearcă păstoriul turma lui, întru dzua rătăcirei, negură-i[8299] și nor în mijlocul oilor lui, osăbite fiind, așa voi cerca oile mêle și le voi mîna pre iale de la tot locul unde s-au răsipit acoló, întru dzi de nor și de negură.
13. Și voi scoate pre ei de la limbi și voi aduna pre ei de la țări și voi scoate pre ei la pămîntul lor și voi paște pre ei preste măgurile lui Israil și întru rîpi și întru toată lăcuința pămîntului.
14. ⌊Și⌋[8300] întru pășciune bună voi paște pre ei întru măgura cea înaltă Israil, și vor fi stînele lor acoló și vor dormi și să vor odihni întru dăsfătăciune bună și întru pășciune grasă să vor paște preste măgurile Israil.
15. Eu voi paște oile mêle și eu le voi odihni pre iale ⌊și vor cunoaște că eu sînt Domnul’, acêstea⌋[8301] dzice Domnul.
16. ‘Cea pierdută voi cerca și cea rătăcită voi înturna și cea zdrobită voi lega și cea leșinată voi întări și cea tare voi păzi și le voi paște pre iale cu județ.
17. Și voi, oile mêle’, acêstea dzice Domnul Domnul: ‘Iată, eu voi usăbi între mijlocul oii și oii, a berbeci și a țapi.
18. Și nu-i dăstul voao căci cea bună pășciune pășteați și cêle rămase a pășciunei le călcați de tot cu picioarele voastre? Și cea așezată apă beați și cea rămasă cu picioarele voastre turburați?
19. Și oile mêle călcăturile picioarelor voastre să păștea și cea turburată apă de picioarele voastre bea?’
20. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Domnul[8302]: ‘Iată, eu voi usăbi întru mijlocul a oi tare și întru mijlocul a oi slabă.
21. Preste coaste și cu umerile voastre împingeți și cu coarnele voastre împungeați tot ce era slab.
22. Și voi mîntui oile mêle și nu vor fi încă spre pradă și voi judeca întru mijlocul berbêcelui cătră berbêce.
23. [8303]Și voi scula prestă ei pre un păstor și va paște pre ei robul mieu, David, și va fi lor păstor.[8304]
24. Și eu, Domnul, fi-voi lor Dumnedzău și David – boiêrin întru mijlocul lor; eu, Domnul, am grăit.
25. Și voi pune cu el David făgăduință de pace și voi stinge fiarăle rêle de la pămînt și vor lăcui întru pustiiu și vor dormi întru dumbrăvi.
26. Și voi da lor blagoslovenie prenpregiurul măgurii mêle și voi da ploaie voao, ploaie de blagoslovenie.
27. Și lêmnele cîmpului da-vor[8305] roada lor și pămîntul va da vîrtutea lui și vor lăcui preste pămîntul lor cu nădêjde de pace și vor cunoaște că eu-s Domnul, zdrobind eu jugul lanțului lor, și voi scoate pre ei dentru mîna celor ce urăsc pre ei.
28. Și nu vor mai fi încă întru pradă la limbi și fiarăle pămîntului nu încă nu vor mînca pre ei

și vor lăcui

καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν αὐτούς. καὶ ἀναστήσω αὐτοῖς
29 φυτὸν εἰρήνης, καὶ οὐκέτι ἔσονται ἀπολλύμενοι λιμῷ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ οὐ μὴ ἐνέγκωσιν ἔτι ὀνειδισμὸν ἐθνῶν.
30 καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαός μου οἶκος Ἰσραήλ, λέγει κύριος θεός.
31 πρόβατά μου καὶ πρόβατα ποιμνίου μού ἐστε, καὶ ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, λέγει κύριος θεός.

ΚΕΦ. ΛΕ.

1 Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων·
2 υἱὲ ἀνθρώπου, στήρισον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ ὄρος Σηεὶρ καὶ προφήτευσον ἐπ᾿ αὐτὸ
3 καὶ εἰπόν· τάδε λέγει κύριος κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ, ὄρος Σηείρ, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σὲ καὶ δώσω σε ἔρημον, καὶ ἐρημωθήσῃ,
4 καὶ ταῖς πόλεσί σου ἐρημίαν ποιήσω, καὶ σὺ ἔρημος ἔσῃ καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος.
5 ἀνθ᾿ ὧν ἐγένου ἐχθρὰ αἰωνία καὶ ἐνεκάθισας τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ δόλῳ ἐν χερσὶν ἐχθρῶν μαχαίρας ἐν καιρῷ ἀδικίας ἐπ᾿ ἐσχάτῳ·
6 διὰ τοῦτο ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος κύριος, εἰ μὴν εἰς αἷμα ἥμαρτες, καὶ αἷμά σε διώξεται.
7 καὶ δώσω τὸ ὄρος Σηεὶρ εἰς ἔρημον καὶ ἠρημωμένον καὶ ἀπολῶ ἀπ᾿ αὐτοῦ ἀνθρώπους καὶ κτήνη·
8 καὶ ἐμπλήσω τῶν τραυματιῶν σου τοὺς βουνοὺς καὶ τὰς φάραγγάς σου, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς πεδίοις σου τετραυματισμένοι μαχαίρᾳ πεσοῦνται ἐν σοί.
9 ἐρημίαν αἰώνιον θήσομαί σε, καὶ αἱ πόλεις σου οὐ μὴ κατοικηθῶσιν ἔτι· καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος.
10 διὰ τὸ εἰπεῖν σε· τὰ δύο ἔθνη καὶ αἱ δύο χῶραι ἐμαὶ ἔσονται, καὶ κληρονομήσω αὐτάς, καὶ κύριος ἐκεῖ ἐστι,
11 διὰ τοῦτο ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος κύριος, καὶ ποιήσω κατὰ τὴν ἔχθραν σου καὶ γνωσθήσομαί σοι, ἡνίκα ἂν κρίνω σε·
12 καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος. ἤκουσα τῆς φωνῆς τῶν βλασφημιῶν σου, ὅτι εἶπας· τὰ ὄρη Ἰσραὴλ ἔρημα, ἡμῖν δέδοται εἰς κατάβρωμα·
13 καὶ ἐμεγαλορρημόνησας ἐπ᾿ ἐμὲ τῷ στόματί σου·
14 ἐγὼ ἤκουσα. τάδε λέγει κύριος· ἐν τῇ εὐφροσύνῃ πάσης τῆς γῆς ἔρημον ποιήσω σε.
15 ἔρημος ἔσῃ, ὄρος Σηεὶρ καὶ πᾶσα ἡ Ἰδουμαία, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν.

ΚΕΦ. ΛΣ.

1 Καὶ σύ, υἱὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραὴλ καὶ εἰπόν· τὰ ὄρη Ἰσραήλ, ἀκούσατε λόγον κυρίου·
2 τάδε λέγει κύριος κύριος· ἀνθ᾿ ὧν εἶπεν ὁ ἐχθρὸς ἐφ᾿ ὑμᾶς· εὖγε, ἔρημα αἰώνια εἰς κατάσχεσιν ἡμῖν ἐγενήθη,
3 διὰ τοῦτο προφήτευσον καὶ εἰπόν· τάδε λέγει κύριος κύριος· ἀντὶ τοῦ ἀτιμασθῆναι ὑμᾶς καὶ μισηθῆναι ὑμᾶς ὑπὸ τῶν κύκλῳ ὑμῶν τοῦ εἶναι ὑμᾶς εἰς κατάσχεσιν τοῖς καταλοίποις ἔθνεσι καὶ ἀνέβητε λάλημα γλώσσῃ καὶ εἰς ὀνείδισμα ἔθνεσι,
4 διὰ τοῦτο, ὄρη Ἰσραήλ, ἀκούσατε λόγον κυρίου· τάδε λέγει κύριος τοῖς ὄρεσι καὶ τοῖς βουνοῖς καὶ ταῖς φάραγξι καὶ τοῖς χειμάρροις καὶ τοῖς ἐξηρημωμένοις καὶ ἠφανισμένοις καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς ἐγκαταλελειμμέναις, αἳ ἐγένοντο εἰς προνομὴν καὶ εἰς καταπάτημα τοῖς καταλειφθεῖσιν ἔθνεσι περικύκλῳ·
5 διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος κύριος· εἰ μὴν ἐν πυρὶ θυμοῦ μου ἐλάλησα ἐπὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη καὶ ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν πᾶσαν, ὅτι ἔδωκαν τὴν γῆν μου ἑαυτοῖς εἰς κατάσχεσιν μετ᾿ εὐφροσύνης, ἀτιμάσαντες ψυχάς, τοῦ ἀφανίσαι ἐν προνομῇ,
6 διὰ τοῦτο προφήτευσον ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ εἰπὸν τοῖς ὄρεσι καὶ τοῖς βουνοῖς καὶ ταῖς φάραγξι καὶ ταῖς νάπαις· τάδε λέγει κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐν τῷ ζήλῳ μου καὶ ἐν τῷ θυμῷ μου ἐλάλησα ἀντὶ τοῦ ὀνειδισμοὺς ἐθνῶν ἐνέγκαι ὑμᾶς.
7 διὰ τοῦτο ἐγὼ ἀρῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ περὶ ὑμᾶς κύκλῳ· οὗτοι τὴν ἀτιμίαν αὐτῶν λήψονται.
8 ὑμῶν δέ, ὄρη Ἰσραήλ, τὴν σταφυλὴν καὶ τὸν καρπὸν ὑμῶν καταφάγεται ὁ λαός μου· ὅτι ἐγγίζουσι τοῦ ἐλθεῖν.
9 ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἐφ᾿ ὑμᾶς καὶ ἐπιβλέψω ἐφ᾿ ὑμᾶς, καὶ κατεργασθήσεσθε καὶ σπαρήσεσθε·
10 καὶ πληθυνῶ ἐφ᾿ ὑμᾶς ἀνθρώπους, πᾶν οἶκον Ἰσραὴλ εἰς τέλος, καὶ κατοικηθήσονται αἱ πόλεις, καὶ ἡ ἠρημωμένη οἰκοδομηθήσεται.
11 καὶ πληθυνῶ ἐφ᾿ ὑμᾶς ἀνθρώπους καὶ

şi vor lăcui pre nădêjde şi nu va fi cel ce să-i sparie pre ei.

29. Şi voi rădica lor răsăditură de pace ⌊şi nu încă vor fi puţîni cu numărul prestă pămînt⌋[8306] şi nu încă vor mai fi pieriţi cu foametea prestă pămînt şi ocara limbilor nu vor mai suferi încă.

30. Şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul Dumnedzăul lor şi ei – nărodul mieu, casa Israil', dzice Domnul Domnul.

31. 'Şi voi oile mêle şi oi a turmei sînteţi şi eu – Domnul Dumnedzăul vostru', dzice Domnul Domnul.»"

Cap 35

1. Şi s-au făcut cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiu omului, întoace faţa ta prestă măgura Siir şi prorocêşte prestă ea.
3. Şi dzi ei: «Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Iată, eu – prestă tine, măgură Siir, şi voi întinde mîna mea prestă tine şi te voi da pustii şi te vei pustii.
4. Şi ⌊întru⌋[8307] cetăţile tale pustietate voi face şi tu pustie[8308] vei fi şi vei cunoaşte că eu-s Domnul.
5. Pentru a te face tu vrăjmaşe[8309] vêcinică[8310] şi ai şezut la casa lui Israil cu vicleşug, întru mîna vrăjmaşilor sabiei, în vrêmea strîmbătăţii, la cêle mai de apoi.
6. Pentru acêea, viu – eu', dzice Domnul Domnul, 'de nu adevărat la sînge ai greşit şi sîngele te va goni pre tine.
7. Şi voi da măgura Siir spre pustiiu şi pustiit şi voi piêrde de la el oameni şi dobitoace.
8. Şi voi împlea de răniţii tăi dealurile tale[8311] şi văile tale şi întru toate cîmpurile tale răniţi cu sabiia vor cădea întru tine.
9. Pustietate vêche pune-voi pre tine, cetăţile tale nu să vor mai lăcui încă şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul.
10. Pentru că ai dzis tu: 'Cêle doao limbi şi cêle doao ţări ale mêle vor fi şi voi moşteni pre iale şi Domnul acoló iaste.'
11. Pentru acêea, viu – eu', dzice Domnul Domnul, 'şi voi face ţie după vrajba ta şi mă voi cunoaşte ţie cînd te voi judeca.
12. Şi vei cunoaşte că eu-s Domnul, audzit-am glasul blăstămelor tale, căci ai dzis: 'Măgurile Israil pustiite noao s-au dat spre mîncare de tot.'
13. Şi ai grăit mare asupra mea cu gura ta şi eu am audzit.
14. ⌊Pentru acêea⌋[8312], acêstea dzice Domnul Domnul: 'Întru veseliia pămîntului pustii voi face pre tine.
15. În ce chip te-ai veselit la moştenirea casei Israil, căci s-au stinsu, aşa voi face pre tine; pustie vei fi, măgura Siir, şi toată Iduméa va pieri de tot şi vor cunoaşte că eu-s Domnul ⌊Dumnedzăul lor⌋[8313].'»"

Cap 36

1. „Şi tu, fiiul omului, prorocêşte prestă măgurile lui Israil şi dzi munţilor lui Israil: «Audziţi cuvîntul Domnului.
2. [8314]Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Pentru care lucru au dzis prestă voi vrăjmaşul: Bine-i, pustii vêcinice spre ţinêre noao ni s-au făcut.'»,
3. Pentru acêea, prorocêşte şi zi: «Acêstea zice Domnul Domnul: 'Pentru a ne ruşina noi şi a ne urî noi de cătră limbile cêle de prenpregiurul nostru, ca să fiţi voi spre ţinêre celoralalte limbi, şi v-aţi suit şi v-aţi făcut graiu la limbă şi ocară la limbi.'
4. Pentru acêea, măgurile Israil, audziţi cuvîntul Domnului. Acêstea zice Domnul Domnul măgurilor şi dealurilor şi pîraielor şi văielor şi celor pustiite şi stinse şi cetăţilor celor părăsite, carele s-au făcut spre pradă şi spre călcare de tot la cêle ce au rămas limbi prenpregiur.
5. Pentru acêea, acêstea zice Domnul Domnul: 'De nu întru focul mîniei mêle am grăit, preste cêlealalte limbi şi preste Iduméa toată, căci au dat pămîntul mieu şie întru ţinêre cu veselie, necinstind sufletile, ca să le stingă întru pradă.'»
6. Pentru acêea, prorocêşte preste Pămîntul lui Israil şi zi munţilor şi dealurilor şi văilor şi codrilor: «Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Iată, eu cu rîvnirea mea şi cu mîniia mea am grăit, pentru că aţi suferit voi ocărîle limbilor.
7. Pentru acêea, iată, eu rădica-voi mîna mea preste limbile cêle împregiurul vostru, aceştia necinstea lor vor lua.
8. Iară voi, măgurile Israil, strugurul şi roada voastră mînca-va nărodul mieu, căci nădăjduiesc a venirea.
9. Căci iată, eu, căuta-voi spre voi şi veţi omorî-vă şi veţi răsipi-vă.
10. Şi voi înmulţi preste voi oameni ⌊şi⌋[8315] toată casa Israil desăvîrşit şi să vor lăcui cetăţile ⌊voastre⌋[8316] şi cêle pustiite să vor zidi.
11. Şi voi înmulţi

preste

[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34 [illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. [illegible]

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]

preste voi oameni și dobitoace și voi lăcui pre voi ca cel de-nceput al vostru și bine voi face voao, ca acel dentîi al vostru, și veți cunoaște că eu-s Domnul.
12. Și voi naște preste voi oameni pre nărodul mieu, Israil, și vor moșteni pre voi și veți fi lor spre ținêre și nu veți mai adaoge încă a vă face fără[8317] ficiori dentru ei.'
13. Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Pentru care au dzis ție: 'Mistuind oameni ești tu și fără ficiori de la limba ta te-ai făcut.',
14. Pentru acêea, oameni nu încă vei mai mînca și limba ta nu o vei mai face fără ficiori încă', dzice Domnul Domnul.
15. Și nu să va audzi, nu încă, preste voi necinstea limbilor și ocara năroadelor nu veți suferi, nu încă', dzice Domnul Domnul.»"
16. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
17. „Fiiul omului, casa Israil au lăcuit prestă pămîntul lor și au pîngărit pre ea cu calea lor ⌊și cu chipurile lor⌋[8318] și cu necurățiile lor. [8319]După necurățiia ceia ce are pre sine s-au făcut calea lor înaintea fêții mêle.
18. Și am vărsat mîniia mea prestă înșii pentru sîngele carele au vărsat prestă pămînt și cu chipurile lor au pîngărit pre ea.
19. Și i-am răsipit pre ei la limbi și i-am vînturat pre ei în țări, după calea lor și după păcatul lor judecat-am pre ei.
20. [8320]Și au întrat la limbi unde au întrat acoló și au spurcat numele cel sfînt, dzicîndu-să ei: «Nărod al Domnului – aceștia și dentru pămîntul lui au ieșit.»
21. Și m-am scumpit pentru ei, pentru numele mieu cel sfînt carele au spurcat casa Israil întru limbi unde au întrat acoló.
22. Pentru acêea, dzi casei lui Israil: «Acêstea zice Domnul Domnul: 'Nu voao eu fac, casa Israil, ce pentru numele mieu cel sfînt carele ați spurcat întru limbi unde ați întrat acoló.
23. Și voi sfinți numele mieu cel mare, cela ce s-au pîngărit întru limbi, carele ați pîngărit în mijlocul lor, și vor cunoaște limbile că eu-s Domnul', dzice Adonaí Domnul, 'sfințindu-mă întru voi între ochii lor.
24. Și voi lua pre voi dentru limbi și voi aduna pre voi dentru toate pămînturile și voi băga pre voi la pămîntul vostru.
25. Și voi stropi prestă voi curată apă și veți curăți de la toate necurățiile voastre și de toate chipurile voastre voi curăți pre voi.
26. [8321]Și voi da voao inimă noao și duh nou voi da întru voi și voi lua inima cea dă piatră dentru trupul vostru și voi da voao inimă de carne[8322].
27. Și duhul mieu da-l-voi întru voi și voi face pentru ca întru dreptățile mêle să mêrgeți și judêțele mêle să păziți și să faceți.
28. Și lăcuiți preste pămîntul carele am dat părinților voștri și veți fi mie întru nărod și eu voi fi voao întru Dumnedzău.
29. Și voi mîntui pre voi dentru toate necurățiile voastre și voi chema grîul și voi înmulți pre el și nu voi da preste voi foamete.
30. Și voi înmulți roada lemnului și roadele țarenii, pentru ca să nu luați ocară de foamete întru limbi.
31. Și veți pomeni căile voastre cêle rêle și tocmêlele voastre cêle bune și veți împuta între fața lor, întru fărădălegile voastre și întru urîciunile voastre.
32. Nu pentru voi eu fac', dzice Domnul Domnul, 'cunoscut fie voao, rușinați-vă și vă înfruntați dentru căile voastre, casa Israil.'
33. Acêstea zice Domnul Domnul: 'Întru dzua carea voi curăți pre voi dentru toate fărădălegile voastre și voi lăcui cetățile și să vor zidi pustiile.
34. Și pămîntul cel stricat să va lucra, pentru[8323] căci stricat s-au făcut între ochii a tot călătoriului.
35. Și vor zice: 'Pămîntul acela ce-i stricat s-au făcut ca o grădină a desfătăciunei și cetățile cêle pustii și stricate și săpate tari s-au așezat.'
36. Și vor cunoaște limbile oricîte vor rămînea prenpregiurul vostru că eu, Domnul, am zidit cêle surpate, răsădit-am cêle stricate; eu, Domnul, am grăit și am făcut.'
37. Acêstea zice Domnul Domnul: 'Încă aceasta cêrere pune-voi casei Israil, ca să le fac lor. Înmulți-voi pre ei ca oile oamenii[8324].
38. Ca oile sfinte, ca oile Ierusalímului, întru sărbătorile ei, așa vor fi cetățile pustii, pline de oi, oameni, și vor cunoaște că eu – Domnul.'»"

Cap 37

1. Și s-au făcut preste mine mîna Domnului și au scos pre mine cu Duhul Domnului și au

pus pre mi-

[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]

[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]

pus pre mine în mijlocul cîmpului. Acesta era plin de oase omenești.

2. Și mă apropiia cătră iale prenpregiur împregiur și, iată, multe foarte preste fața cîmpului și, iată, uscate foarte.

3. Și zise cătră mine: „Fiiul omului, au trăi-vor oasele acêstea?". Și dziș: „Doamne, Doamne, tu știi acêstea".

4. Și dzise cătră mine: „⌊Fiiul omului⌋[8325], prorocêște preste oasele acêstea și vei zice lor: «Oasele cêle uscate, auziți cuvîntul Domnului.

5. Acêstea zice Domnul oaselor acêstea: 'Iată eu aduc prestă voi duh de viață.

6. Și voi da prestă voi vine și voi scoate prestă voi trup și voi întinde preste voi piêle și voi da duhul mieu preste voi și veți trăi și veți cunoaște că eu-s Domnul.'»"

7. Și prorocii în ce chip au porîncit mie ⌊Domnul⌋[8326] și să făcu glas cînd eu prorocii și, iată, cutremur; și apropiia oasele, os cătră încheietura lui.

8. Și văzuiu și, iată, prestă iale vine și pielițele creștea și să suia prestă iale, piêle deasupra; și duh nu era prestă iale.

9. Și zise cătră mine: „Prorocêște prestă duh, prorocêște, fiiul omului, și zi duhului: «Acêstea zice Domnul Domnul: 'Den 4 vînturi vino, duh, și suflă la morții aceștia și să trăiască!'»"

10. Și am prorocit după ce au porîncit mie și au întrat întru ei duhul și au trăit și au stătut pre picioarele lor ⌊și⌋[8327] adunare – multă foarte.

11. Și grăi Domnul cătră mine, dzicînd: „Fiiul omului, oasele acêstea toată casa Israil iaste. Ei zic: «Uscate[8328] s-au făcut oasele noastre, pierit-au nădêjdea noastră, pieritu-ne-au glasul.»

12. Pentru acêea, prorocêște și zi cătră ei: «Acêstea dzice Domnul: 'Iată, eu dășchiz mormînturile voastre și voi scoate pre voi dentru mormînturile voastre, nărodul mieu, și voi băga pre voi la Pămîntul Israil.

13. Și veți cunoaște că eu-s Domnul, dășchizînd eu gropnițile voastre, ca să scoț eu pre voi dentru gropile voastre, nărodul mieu.

14. Și voi da duhul mieu la voi și veți trăi și voi pune pre voi prestă pămîntul[8329] vostru și veți cunoaște că Domnul am grăit și voi face', zice Domnul Domnul.»"

15. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

16. „Fiiul omului, ia ție toiag și scrie prestă el pre Iúda și pre fiii Israil, ceia ce șed lîngă el, și toiag al doilea vei lua și vei scrie prestă el pre Iosif, toiagul Efraim, și pre toți fiii Israil ceia ci s-au adaos cătră el.

17. Și le vei împreuna pre iale între sine ție, întru o vargă, ca să le legi pre iale, și vor fi întru mîna ta.

18. Și va fi cînd zic cătră tine fiii nărodului tău: «Nu vei vesti noao ce iaste acêstea ție?»

19. Și vei grăi cătră ei: «Acêstea zice Domnul Domnul: 'Iată, eu voi lua fêliul Iosif, cea pren mîna Efraim, și fêliurile Israil, cêlea ce șed pre lîngă el. Și voi da pre ei prestă fêliul Iúdei și vor fi într-un toiag în mîna Iúdei. Și vor fi în mîna Iúdei.'»

20. Și vor fi toiêgele preste carele tu ai scris prestă iale întru mîna ta înaintea lor.

21. Și vei grăi cătră ei: «Acêstea zice Domnul Domnul: 'Iată, eu iau toată casa[8330] Israil, dentru mijlocul limbilor unde au întrat acoló și voi aduna pre ei dentru toți cei prenpregiurul lor și-i voi băga pre ei la Pămîntul Israil.

22.[8331] Și voi da pre ei întru limbă, întru pămîntul mieu ⌊și⌋[8332] întru munții Israil [8333]și boiêrin unul va fi lor și nu vor mai fi încă întru doao limbi, nici să vor mai împărți încă la doao împărății.

23.[8334] Pentru ca să nu să pîngărească încă întru chipurile lor și întru împutările lor și întru toate necurățiile lor. Și voi izbăvi pre ei dentru toate fărădălegile lor cărora au greșit întru iale și voi curăți pre ei și vor fi mie întru nărod și eu voi fi lor întru Dumnedzău.

24. [8335]Și robul mieu, David, boiêrin întru mijlocul lor și păstor unul va fi tuturor, căci întru porîncele mêle vor mêrge și judêțele mêle vor păzi și vor face pre iale[8336].

25. Și vor lăcui prestă pămîntul lor carele am dat robului mieu, lui Iacov, unde au lăcuit acoló părinții lor. Lăcui-vor prestă el, ei și fiii lor și fiii fiilor lor pînă în vac și David, robul mieu, boiêrin lor ⌊va fi⌋[8337] în vac.

26. Și voi pune lor făgăduință de pace ⌊și⌋[8338] făgăduință vêcinică va fi cu ei împreună și voi pune sfintele mêle în mijlocul lor întru vac.

27. Și va fi sălășluirea mea

întru el

Домнꙋлꙋй. ши вор кꙋноаще нѣмꙋриле, кѫ еꙋ сѫнт Домнꙋл
28 [illegible]. Ши ꙋнде ва фи сфинцениа мѣ [illegible]
[illegible]
[illegible] Домнꙋлꙋй [illegible]:

Кап. ЛИ.

1 Ши фꙋ кꙋвѫнтꙋл Домнꙋлꙋй кѫтрѫ мине
2 зикѫнд. Фиюл омꙋлꙋй, ѫнтѫреще фацꙗ та
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]. Ши зи [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]. Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]. Пер[illegible]
6 [illegible]. Гомер, [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]. Гѫтеще-те,
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]. Дꙋпѫ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]. Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]. Ачѣстѣ зиче Домнꙋл Домнꙋл. Ши
[illegible]
11 [illegible]. Ши
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]. Сава, ши [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. [illegible]
14 [illegible]. Ачѣстѣ зиче
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]. Ши вей вени [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]. Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]. Ачѣстѣ
зиче Домнꙋл Домнꙋл [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]. Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]. [illegible]
19 Ши [illegible]
[illegible]
20 [illegible]. Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 Ши [illegible]
[illegible]
22 [illegible]. Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]. Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Домнꙋл.

întru ei şi voi fi lor Dumnedzău şi ei vor fi mie nărod.

28. Şi vor cunoaşte limbile că eu sînt Domnul, cela ce-i sfinţesc pre ei, fiind sfintele mêle întru mijlocul lor întru vac.'»"

Cap 38

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
2. „Fiiul omului, [8339]întărêşte faţa ta preste Gog şi preste Pămîntul lui Magog, boiêrinul Ros, Mosoh şi Thóvel, şi prorocêşte prestă el.
3. Şi zi ⌊lui⌋[8340]: «Acêstea zice Domnul Domnul: 'Iată, eu prestă tine, Magog, ⌊şi prestă Pămîntul Magog⌋[8341], boiêriul Ros, Mosoh şi Thóvel.
4. Şi voi aduna pre tine şi toată putêrea ta; cai şi călăreţi, îmbrăcaţi dzêle toţi, adunare multă, scuturi şi coifuri şi sabii.
5. Persi şi arapi şi lívii ⌊şi lídi⌋[8342], toţi cu coifuri şi scuturi.
6. Gomer şi toţi cei pregiur el, casa lui Thogarmá de la marginea crivăţului şi toţi cei pregiur el şi limbi multe împreună cu tine.
7. Gătează-te, gătêşte pre tine, tu şi toată adunarea ta cea adunată cu tine şi vei fi mie întru straje denainte.
8. Dentru dzile multe găti-să-va şi de la săvîrşitul anilor va veni, şi va veni la pămîntul cel stricat de sabie, adunaţi de la limbi multe, preste Pămîntul Israil, carele s-au făcut pustii întru tot, şi acesta dentru limbi au ieşit şi vor lăcui pre pace toţi.
9. Şi te vei sui ca ploaia şi vei veni ca norul şi vei acoperi pămîntul şi vei cădea, tu şi toţi cei prejur tine, şi limbi multe împreună cu tine.'
10. Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Şi va fi întru dzua acêea, sui-să-va cuvîntul preste inima ta şi vei gîndi gînduri rêle.
11. Şi vei grăi: Sui-mă-voi prestă pămînt lepădat, veni-voi preste cei ce odihnesc cu linişte şi lăcuiesc pre pace, toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul întru carele nu iaste zid, nici zăvoară şi uşi nu sînt ⌊în⌋[8343]tru ei,
12. Să prade pradă şi pleanuri a plenui ⌊lor⌋[8344], a întoarce mîinile mêle la cea pustiită carea s-au lăcuit şi prestă limbi adunate de la limbi multe, ce au făcut moşii şi ce lăcuiesc preste buricul pămîntului.
13. Sáva şi Dedan şi neguţători carhidonêni şi toate satele lor grăi-vor ţie: Spre pradă a prăda tu vii şi a plenui pleanuri? ⌊Şi⌋[8345] ai adunat adunarea ta să iêi argint şi aur, a lua moşie, a jehui jafuri mari.'»
14. Pentru acêea, prorocêşte, fiiul omului, şi zi lui Gog: «Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Au nu întru zua acêea, după ce să va lăcui nărodul mieu, Israil, pre pace, te vei rădica.
15. Şi vei veni de la locul tău de la săvîrşitul crivăţului şi limbi multe împreună cu tine, călăreţi de cai toţi, adunare mare şi putêre multă.
16. Şi te vei sui preste nărodul mieu, Israil, ca un nor a acoperi pămîntul. La săvîrşitul dzilelor va fi şi te voi aduce pre tine preste pămîntul mieu, pentru ca să cunoască toate limbile pre mine, sfinţindu-mă eu întru tine înaintea lor.'
17. Acêstea dzice Domnul Domnul ⌊lui Gog⌋[8346]: 'Tu eşti pentru carele am grăit, mai nainte de dzilele cêle denainte, pren mîna şerbilor miei, prorocilor lui Israil, întru dzilele acêlea şi ani, ca să te aduc pre tine prestă ei.
18. Şi va fi întru dzua acêea, întru dzua carea va veni Gog preste Pămîntul Israil', dzice Domnul Domnul, 'sui-să-va mîniia mea
19. Şi rîvnirea mea. Cu focul mîniei mêle am grăit: Să nu adevărat[8347] întru dzua acêea va fi cutremur mare preste Pămîntul Israil.
20. Şi să vor clăti de cătră faţa Domnului peştii mării şi pasările ceriului şi fiarăle cîmpului şi toate tîrîitoarele ce să tîrîiesc pre pămînt şi toţi oamenii cei de pre faţa pămîntului; şi să vor sparge munţii şi vor cădea văile şi tot zidul preste pămînt va cădea.
21. Şi voi chema prestă el toată frica sabiei', dzice Domnul Domnul, 'sabiia omului preste fratele lui va fi.
22. Şi voi judeca pre el cu moarte şi sînge şi cu ploaia ce îneacă şi cu pietri de smidă şi foc şi pucioasă voi ploa prestă el şi preste toţi cei împreună cu el şi preste limbi multe împreună cu el.
23. Şi mă voi mări şi mă voi sfinţi şi mă voi slăvi şi mă voi cunoaşte înaintea a limbi multe şi vor cunoaşte că eu sînt Domnul.'»"

Cap 39

КАП. ЛД.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

[illegible] 25

[illegible] 26

[illegible] 27

Cap 39

1. „Și tu, fiiul omului, prorocêște preste Gog și zi: «Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Iată, eu[8348] preste tine, Gog, boiêrinul Ros, Mosoh și Thovel.
2. Și te voi aduna pre tine [8349]și te voi poveți pre tine și te voi sui pre tine de la marginea crivățului și te voi aduce pre tine preste măgurile Israil.
3. Și voi piêrde arcul tău de la mîna cea stîngă a ta și săgețile tale de la mîna cea dreaptă a ta.
4. Și te voi oborî preste măgurile Israil și vei cădea tu și toți cei de pregiur tine și limbile cêle cu tine mări-să-vor la mulțime de pasări ⌊și⌋[8350] la toată pasărea și la toate fiarăle cîmpului dat-am pre tine să te mănince de tot.
5. Preste fața cîmpului vei cădea, căci eu am grăit', zice Domnul Domnul.
6. Și voi trimite foc preste Magog și să vor lăcui ostroavele pre pace și vor cunoaște că eu-s Domnul. [8351]Și numele mieu cel sfînt cunoaște-să-va în mijlocul nărodului mieu, Israil, și nu să va mai pîngări numele mieu cel sfînt, nu încă
7.[8352] Și vor cunoaște toate limbile că eu sînt Domnul cel sfînt întru Israil.
8. Iată, vine și vei cunoaște că va fi', dzice Domnul Domnul. 'Aceasta iaste dzua întru carea am grăit.
9. Și vor ieși ceia ce lăcuiesc[8353] cetățile Israil și vor arde întru arme, scuturi și sulețe și arce[8354] și săgête și toiêge de mînă și fușturi și vor arde cu iale foc în șapte ani.
10. Și nu vor lua lemnu de la cîmpu, nici vor tăia dentru dumbrăvi, ce armele vor arde cu foc și vor prăda pre ceia ce au prădat pre ei și vor jefui pre ceia ce au jefuit pre ei', dzice Domnul Domnul.
11. Și va fi întru dzua acêea, da-voi pre Gog loc numit Mormînt întru Israil, îngroparea celor ce au venit de cătră maáre, și vor zidi împregiur usnele văii și vor astruca acoló pre Gog și toată mulțimea lui și să va chema atuncea Îngroparea lui Gog.
12. Și vor astruca pre ei casa Israil, pentru ca să să curățască pămîntul la a șaptea luni.
13. Și vor astruca pre ei tot nărodul pămîntului și va fi lor întru numire', dzice Domnul Domnul.
14. 'Și oameni pururea vor trimite mergînd ⌊tot⌋[8355] pămîntul, îngropa pre cei rămași preste fața pămîntului și să curățască pre ea. După cêle 7 luni vor cerca.
15. Tot cela ce trêce pămîntul, văzîndu os de om, va clădi lîngă el semnu, pînă unde va îngropa pre el ceia ce îngroapă la Gaí Îngroparea lui Gog.
16. Pentru că și numele cetății – Mulțime de bărbați[8356] și să va curăți pămîntul.'»
17. Și tu, fiiul omului, acêstea zice Domnul Domnul: «Zi cătră toată pasărea zburătoare și cătră toate hiarăle cîmpului: 'Adunați-vă și veniți, adunați-vă de cătră toate cêle de prenprejur la jirtva mea, carea am jirtvuit voao, jirtvă mare preste măgurile Israil, și vei mînca carne și veți bea sînge.
18. Cărnuri a uriașilor veți mînca și sînge a boiêrilor pămîntului veți bea, berbeci și vițăi și țapi și vițăi îngrășați toți.
19. Și veți mînca seu de sațiu și veți bea sînge spre îmbătare de cătră jirtva mea carea am junghiat voao.
20. Și veți sătura preste masa mea calul și suitoriul, uriiaș și pre tot bărbatul războinic», dzice Domnul Domnul.
21. «Și voi da mărirea mea întru voi și vor vedea toate limbile judecata mea carea am făcut și mîna mea carea am adus prestă ei.
22. Și vor cunoaște casa Israil că eu sînt Domnul Dumnedzăul lor dentru dzua aceasta și înainte.
23. Și vor cunoaște toate limbile că pentru păcatele lor s-au robit casa Israil, pentru care au împoncișat la mine și am întorsu fața mea de la ei și am dat pre ei la mîinile vrăjmașilor lor și au căzut toți cu sabie.
24. După necurățiile lor și după fărădălegile lor am făcut pre ei și am întorsu fața mea de la ei.»
25. Pentru acêea, acêstea zice Domnul Domnul: «Acum voi întoarce robirea Iacov și voi milui casa Israil și voi rîvni ⌊pentru⌋[8357] numele cel sfînt al mieu.
26[8358]. Și vor lua necinstea lor și strîmbătatea carea au strîmbat cînd să lăcuiră ei pre pămîntul lor pre pace și nu va fi cel ci să sparie.
27. Cînd întorșu eu pre ei dentru limbi și adunai pre ei dentru mîinile limbilor și

mă voi sfin-

28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]

КАП. ЛИ.

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]

mă voi sfinți întru ei înaintea limbilor.

28. Şi vor cunoaşte că eu-s Domnul Dumnedzăul lor, cînd mă arătaiu eu întru limbi, şi voi aduna pre ei prestă pămîntul lor şi nu voi lăsa dentru ei, nu încă.

29. Şi nu voi întoarce, nu încă, faţa mea de către ei, pentru care am turnat mîniia mea preste casa Israil», dzice Domnul Domnul".

Cap 40

1. Şi fu întru în al cincilea şi 20 ani a robirei noastre, întru luna dentîi, în 10 a lunei, întru 14 ani după ce s-au luat cetatea, în dzua acêea făcutu-s-au prestă mine mîna Domnului şi mă aduse acoló.

2. Întru vedêrea lui Dumnedzău au adus pre mine la Pămîntul lui Israil şi m-au pus la o măgură înaltă foarte, şi prestă ea – ca o zidire de cetate în preajmă.

3. Şi mă băgă acoló şi, iată, om şi vedêrea lui era ca vedêrea aramei ce scripêşte şi întru mîna lui era[8359] aţă de ziditor şi trestie de măsură şi el sta la poartă.

4. Şi zise către mine bărbatul: „Văzut-ai, fiiul omului, vezi cu ochii tăi şi cu urechile tale audzi şi rînduiêşte întru inima ta toate cîte eu arăt ţie, pentru căci pentru ca să arăt ţie ai întrat[8360] aicea; şi vei arăta toate cîte tu vezi casei Israil".

5. Şi, iată, îngrădire afară den casă prenprejur şi întru mîna bărbatului trestie, măsură de 6 coţi cu cotul şi un pumnu şi au măsurat zidul denainte de lat atocma cu trestiia şi înălţimea lui atocma cu trestiia.

6. Şi întrắ la poarta cêea ce caută către răsărit, întru 7 stêpene, şi măsurắ ⌊theé 6 6⌋[8361] élam a porţii atocma cu trestiia[8362].

7. Şi theé – atocma cu trestiia de lung şi atocma cu trestiia lăţimea şi ⌊elam⌋[8363] întru mijlocul lui theilat de coţi 6.

8. Şi theé al doilea – atocma cu trestiia lăţimea şi atocma cu trestiia lungimea şi éli de coţi 5.

9. Şi theé al treilea – atocma cu trestiia lungimea şi atocma cu trestiia lăţimea.

10. Şi él[8364] al porţii, aproape de élam a porţii, de coţi 8, şi elef de coţi 2 şi élam a porţii denlăuntru.

11. Şi theé a porţii ⌊theé⌋[8365] dentru preajmă, 3 dencoace şi 3 dencoace, şi măsúră una la cîtetrêle şi măsúră una la élam de o parte şi de altă.

12. Şi au măsurat lărgimea uşei porţii de coţi 10 şi lărgimea porţii de coţi 13.

13. Şi cot adunîndu-să ⌊şi⌋[8366] despre faţa lor navin de un cot şi de un cot hotărîre dencoace şi dencoleá şi thav de coţi 6 dencoace şi de coţi 6 dencoleá.

14. Şi măsurắ poarta de la zidul theé preste zidul theé, lărgimea de coţi 25: aceasta-i poartă pre poartă.

15. Şi descoperemîntu a elam a porţii de 60 coţi denafară şi 25 coţi theé a porţii prenpregiur.

16. Şi dăscoperemîntul a îngrădire[8367] denafară la dăscoperemîntul[8368] élam a porţii denlontru de 50 de coţi.

17. Şi ferestrii ascunse la theim şi la elam pre denlontru a porţii îngrădirei[8369] prenpregiur şi aşijdirile la elammóth, ferestri împrejur[8370] pre denlontru, şi preste elam finici dencoace şi dencoleá.

18. Şi mă băgă pre mine la curtea cea mai denlontru şi, iată, cămări şi pregiur stîlpiri şi împrejurul îngrădirei 30 de cămări întru pregiur stîlpiri.

19. Şi sclipurile den dosul stîlpilor – în lungul stîlpilor cel pregiur stîlpu dedesupt.

20. Şi măsurắ lărgimea îngrădirei de la descoperemîntul porţii cei ce caută către răsărit şi mă băgă spre crivăţ.

21. Şi, iată, poartă ce caută[8371] către crivăţ la îngrădirea cea mai denafară, şi măsurắ pre ea lungimea ei şi lărgimea.

22. Şi theé 3 dencoace şi 3 dencoleá şi elev şi elammóth şi finicii ei şi s-au făcut după măsurile porţii ce caută[8372] către răsărit de 50 de coţi lungimea ei şi de 25 coţi lărgimea ei.

23. Şi ferestrile ei şi elammoth şi finicii ei – în ce chip poarta cêea ce caută către răsărit şi cu 7 scări să suia prestă ea şi elammoth pre denlăuntru.

24. Şi poarta la curtea cea mai denlontru, căutînd spre poarta crivăţului, în ce chip a porţii ce caută către răsărit, şi măsurắ ograda de la poartă pînă la poartă, coţi 100.

25. Şi mă aduse despre áustru şi, iată, poartă căutînd că-

tră au-

26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
51 [illegible]

КАП. МА

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]

tră áustru și măsură pre ea și theé și elef și elammoth, după măsurile acêstea.

26. Și ferestrile ei și elammoth împregiur, în ce chip ferestrele elam – de coți 50 lungimea ei și de coți 25 lărgimea ei.

27. Și 7 scări la ea și elammoth pre denlontru și finici la ea, unul dencoace, altul dencoleá, prestă elef.

28. Și poartă – ⌊în preajma porții⌋[8373] acei mai denlontru ogrăzii, cătră áustru[8374], și măsură curtea de la poartă pînă la poartă, lărgimea – coți 100, cătră áustru.

29. Și au băgat pre mine la curtea cea mai denlontru a porții de cătră áustru și măsură poarta după măsurile ei.

30. Și theé și elef și élammoth, după măsurile acêstea, și ferestrile ei și elammoth – împregiur, coți 50 lungimea ei și lărgimea – coți 25.

31. Și elammoth împregiur de lung – coți 25 și lățime 5 coți.

32. Și elammoth – la ușa cea mai denafară și finici elef și 8 scări.

33. Și mă băgă la poarta cêea ce caută cătră răsărit și au măsuratu-o pre ea după măsurile acêstea.

34. Și theé și elef și elammoth, după măsurile acêstea, elammoth și ferestrile ei și-i elammoth, împregiur, coți 50 – lungimea ⌊ei⌋[8375] și lărgimea ⌊ei⌋[8376] – coți 25.

35. Și elammoth – la curtea cea mai denafară și finici prestă elef, dencoace și dencoleá, și 8 scări la ea.

36. Și mă băgă cătră poarta cea de cătră crivăț și măsură după măsurile acêstea.

37. Și theé – ale ei și elef și elammoth și ferestri la ea împrejur – coți 50 lungimea ⌊ei⌋[8377] și lățimea – coți 25.

38. Și elammoth – la curtea cea mai denafară și finici la elef, dencoace și dencoleá, și 8 scări la ea.

39. Și cămările ei și ușile ei ⌊și⌋[8378] preste elammoth ale ei, preste poartă a doao currăre, acoló spală arderea de tot.

40. Și la elam a porții, 2 mêse dencoace, pentru ca să să junghe întru ea arderea de tot și cêle pentru păcate și cêle pentru neștiință,

41. Și denapoia cúrării a arderilor de tot cei ce caută cătră[8379] crivăț, doao mêse ⌊cătră răsărituri⌋[8380] den dosul aceia a doao și elam a porții ⌊despre răsărit⌋[8381], 8 mêse.

42. 4 mêse de o parte și 4 mêse de alta, den dosul porții, prestă ea junghe jungheturile ⌊și arderile de tot în preajma celor 8 mêse a jungherilor⌋[8382].

43. Și 4 mêse a arderilor de tot, de piatră cioplite, lungimea de un cot și jumătate și de un cot de înaltă.

44. Prestă iale vor pune ciniile cu carele junghe acoló[8383] jirtvele de tot și jirtvele.

45. Și de un pumnu vor avea usnă cioplită pre denlontru împregiur și preste mêse deasupra strașini ca să acopere de ploaie și de uscăciune.

46. Și mă băgă pre mine la curtea cea mai denlontru și, iată, doao sclipuri întru curtea cea mai denlontru, una den dosul porții cei ⌊ce caută⌋[8384] cătră crivăț și aduce cătră austru și una den dosul porții cei de cătră austru și caută cătră crivăț.

47. Și zise cătră mine: „Sclipul acesta carele caută cătră austru, preuților celor ce păzesc paza casei.

48. Și sclipul ce caută cătră[8385] crivăț, celor ce păzesc paza jirtăvnicului, aceia sînt fiii Saduc, ceia ci să apropie de la Leví, cătră Domnul, ca să-i slujască lui".

49. Și măsură poarta, lungimea – coți 100 și lărgimea – coți 100[8386] preste cêle 4 părți ale ei și jirtăvnicul în preajma casei.

50. Și mă băgă pre mine la elam a casei și măsură elam de coți 5 lărgimea de o parte și 5 coți de altă parte și lărgimea ușei ⌊de coți 14 și țîțîni ușei lui elam⌋[8387] de 3 coți dencoace și de 3 coți dencoleá.

51. Și lungimea elam – de coți 20 și lărgimea de coți 10 și preste 10 stêpene să suia prestă el și stîlpi era ⌊și⌋[8388] preste elam unul dencoace și unul dencolea.

Cap 41

1. Și mă băgă la bisêrică cu care au măsurat elam de 6 coți lățimea dencoace și 6 coți lărgimea lui elam dencoleá.

2. Și lărgimea porții – coți 10 și țîțînile porții – de 5 coți de o parte și de 5 coți dencoleá și măsură lungimea lui de coți 40 și lărgimea – coți 20.

3. Și întră la curtea cea mai denlontru și măsură elam a ușii de coți 2 și ușa de coți 6 și țîțînile ușii de coți 7 ⌊dencoace și de coți 7 dencolea⌋[8389].

4. Și au măsurat lungimea ușilor de coți 40

și lărgi-

[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]

[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]

КАП. МВ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]

şi lărgimea de coţi 20 despre faţa bisêricii şi zise către mine: „Acest – sfînt”.

5. Şi măsură părêtele casei de 6 coţi şi ⌊măsură⌋[8390] lărgimea coastei de coţi 4 împregiur.
6. Şi coastele, pînă la coastă, 33 de doao ori; şi împărţire întru părêtele casei, întru coaste împregiur, ca să fie celor ce prind a căuta pentru ca întru nimic să nu să atingă de păreţii casei.
7. Şi lărgimea ceii mai de sus coaste după adaogere den părête către cea mai de sus împregiurul casei, pentru ca să să lărgească mai de sus şi den jos să vor sui la cêle de sus ⌊şi⌋[8391] dentru cêle den mijloc preste cêle cu trei poduri.
8. Şi ⌊thrael⌋[8392] a casei, înălţimea împregiur, usăbirea a coastelor atocma cu trestiia, de coţi 6 usăbirea.
9. Şi lărgimea a coastei părêtelui denafară de 5 coţi şi cêle rămase între mijlocul coastei casei
10. Şi între mijlocul sclipurilor – lărgime coţi 20, împrejurul la casă prenpregiur.
11. Şi uşile sclipurilor spre rămăşiţa uşei uniia ceii de către crivăţ şi uşe una către áustru şi lărgimea luminei ceii rămase – de coţi 5, lărgimea împrejur.
12. Şi ce împarte de către faţa celui ce au rămas, ca către máare, de coţi 70 lăţimea zidului[8393] celui ce împarte de coţi 5 lărgimea împregiur şi lungimea lui – de coţi 90.
13. Şi au măsurat ⌊în preajma⌋[8394] casei lungimea coţi 100 şi cêle rămase şi cêle ce împart şi păreţii lor – lungimea coţi 100.
14. Şi lărgimea de către faţa casei şi cêle rămase în preajmă de coţi 100.
15. Şi măsură lungimea celui ce împarte şi faţa celui rămas, celor denapoia a casei[8395] aceia şi cêle rămase dencoace şi dencoace de coţi 100 lungimea, şi bisêrica şi unghiurile şi elam cel mai denafară, podite.
16. Şi ferestrile împrejíte şi pre dedesupt lumină împregiur la cîtetrêle, ca a privi, şi casa şi cêle de aproape căptuşite cu lemnu ⌊toate⌋[8396] împregiur şi faţa, de jos de la faţă pînă la ferestri şi ferestri dăşchizîndu-să în 3 fêliuri.
17. Spre plecare şi pînă la casa cea mai denlontru şi pînă la cea mai denafară şi preste toată casa împrejur întru cea denafară şi întru cea denlontru măsura[8397].
18. Şi săpaţi heruvim şi finici, finic între mijlocul heruv şi heruv, doao fêţe la heruv.
19. Faţă de om către finic şi faţă de leu către finic, de o parte şi de alta săpată toată casa prenpregiur.
20. ⌊Şi⌋[8398] dentru faţa casei pînă la podit, heruvimii şi finicii săpate şi sfîntul.
21. Şi bisêrica dăşchizîndu-să în 4 unghiuri despre faţa sfinţilor[8399], ca vedêrea
22. A unui[8400] jirtăvnic de lemnu, de 3 coţi înălţimea lui şi lungimea de coţi 2 şi lărgimea de coţi 2 şi coarne avea şi vatra lui şi roatele lui – de lemnu[8401]. Şi dzise către mine: „Aceasta-i masa cêea ce-i denaintea fêţei Domnului”.
23. Şi doao uşi – bisêrecii şi sfîntului.
24. Şi doao uşi la cêle doao uşi ce să învîrtesc, doao uşi la unul şi doao uşi la uşa a doao.
25. Şi săpătură prestă iale şi prestă uşile bisêricii heruvim şi finici spre săpătura sfintelor şi de stavăr lêmne despre faţa lui elam pre[8402] denafară.
26. Şi ferestri ascunse şi măsură dencoace şi dencoleá, spre acoperemîntul lui elam şi coastele casei cumpănite.

Cap 42

1. Şi au băgat pre mine la ograda cea mai denafară, despre răsărit, în preajma porţii cei de către crivăţ. Şi mă băgă şi, iată, sclipuri 5 ţiindu-să dă cel rămas şi ţiindu-să de cel ce împarte către crivăţ.
2. Despre faţă, pre coţi 100 lungimea către crivăţ şi lăţimea de 50 de coţi, scrise în ce chip – porţile ogrăzii cei mai denlontru şi în ce chip – stîlpii cei prenpregiur a ogrăzii cei mai denafară rînduiţi, cu faţa împotriviţi, sclipuri întreite.
3. Şi în preajma sclipurilor – loc de primblare de 10 coţi de lat, preste 100 de coţi de lung, nici de un cot, şi uşile lor către crivăţ.
4. Şi locurile cêle de primblat – de sus aşijdirea, căci prisosiia cel împregiur cu stîlpi dentru sine, dentru cel dedesupt – împregiur cu stîlpi.
5. Şi împărţeala – aşa

⌊prenpregiur

ἐκ τοῦ ὑποκάτωθεν περιστύλου καὶ τὸ διάστημα· οὕτως περίστυλον καὶ διάστημα, καὶ οὕτως στοαί.
6 Διότι τρίστεγοι ἦσαν, καὶ στύλους οὐκ εἶχον καθὼς οἱ στῦλοι τῶν ἐξωτέρων· διὰ τοῦτο ἐξείχοντο τῶν ὑποκάτωθεν καὶ τῶν μέσων ἀπὸ τῆς γῆς.
7 Καὶ φῶς ἔξωθεν ὃν τρόπον αἱ ἐξέδραι τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας αἱ βλέπουσαι ἀπέναντι τῶν ἐξεδρῶν τῶν πρὸς βορρᾶν, μῆκος πηχῶν ν'.
8 Ὅτι τὸ μῆκος τῶν ἐξεδρῶν τῶν βλεπουσῶν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, πηχῶν ν'· καὶ αὗταί εἰσιν ἀντιπρόσωποι ταύταις· τὸ πᾶν πηχῶν ρ'.
9 Καὶ αἱ θύραι τῶν ἐξεδρῶν τούτων τῆς εἰσόδου τῆς πρὸς ἀνατολάς, τοῦ εἰσπορεύεσθαι δι' αὐτῶν ἐκ τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας,
10 κατὰ τὸ φῶς τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ περιπάτου. Καὶ τὰ πρὸς νότον κατὰ πρόσωπον τοῦ νότου κατέναντι τοῦ ἀπολοίπου, καὶ κατέναντι τοῦ διορίσματος ἐξέδραι.
11 Καὶ ὁ περίπατος κατὰ πρόσωπον αὐτῶν κατὰ τὰ μέτρα τῶν ἐξεδρῶν τῶν πρὸς βορρᾶν, κατά τε τὸ μῆκος αὐτῶν καὶ κατὰ τὸ εὖρος αὐτῶν, καὶ κατὰ πάσας τὰς ἐξόδους αὐτῶν, καὶ κατὰ πάσας τὰς ἐπιστροφὰς αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰ φῶτα αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰς θύρας αὐτῶν
12 τῶν ἐξεδρῶν τῶν πρὸς νότον· καὶ κατὰ τὰς θύρας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ περιπάτου ὡς ἐπὶ φῶς διαστήματος καλάμου, καὶ κατὰ ἀνατολὰς τοῦ εἰσπορεύεσθαι δι' αὐτῶν.
13 Καὶ εἶπε πρός με· Αἱ ἐξέδραι αἱ πρὸς βορρᾶν, καὶ αἱ ἐξέδραι αἱ πρὸς νότον, αἱ οὖσαι κατὰ πρόσωπον τῶν διαστημάτων, αὗταί εἰσιν αἱ ἐξέδραι τοῦ ἁγίου, ἐν αἷς φάγονται ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς οἱ υἱοὶ Σαδδοὺκ οἱ ἐγγίζοντες πρὸς κύριον τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· καὶ ἐκεῖ θήσουσι τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ τὴν θυσίαν, καὶ τὰ περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὰ περὶ ἀγνοίας, διότι ὁ τόπος ἅγιος.
14 Οὐκ εἰσελεύσονται ἐκεῖ πλὴν τῶν ἱερέων, καὶ οὐκ ἐξελεύσονται ἐκ τοῦ ἁγίου εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, ὅπως διὰ παντὸς ἅγιοι ὦσιν οἱ προσάγοντες, καὶ μὴ χρωτίζωνται τὴν στολὴν αὐτῶν ἐν αἷς λειτουργοῦσιν ἐν αὐταῖς, ὅτι ἅγιά ἐστι· καὶ ἐνδύσονται ἱμάτια ἕτερα, ὅταν ἅπτωνται τοῦ λαοῦ.
15 Καὶ συνετελέσθη ἡ διαμέτρησις τοῦ οἴκου ἔσωθεν· καὶ ἐξήγαγέ με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλεπούσης πρὸς ἀνατολάς, καὶ διεμέτρησε τὸ ὑπόδειγμα τοῦ οἴκου κύκλῳ ἐν διατάξει.
16 Καὶ ἔστη κατὰ νώτου τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς, καὶ διεμέτρησε πήχεις φ' ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου.
17 Καὶ ἐπέστρεψε πρὸς βορρᾶν, καὶ διεμέτρησε τὸ κατὰ πρόσωπον τοῦ βορρᾶ πήχεις φ' ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου.
18 Καὶ ἐπέστρεψε πρὸς θάλασσαν, καὶ διεμέτρησε τὸ κατὰ πρόσωπον τῆς θαλάσσης πήχεις φ' ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου.
19 Καὶ ἐπέστρεψε πρὸς νότον, καὶ διεμέτρησε κατέναντι τοῦ νότου πήχεις φ' ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου.
20 Τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ αὐτοῦ καλάμου· καὶ διέταξεν αὐτὸν καὶ περίβολον αὐτῶν κύκλῳ, φ' πρὸς ἀνατολάς, καὶ φ' πηχῶν εὖρος, τοῦ διαστέλλειν ἀνὰ μέσον τῶν ἁγίων καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ προτειχίσματος τοῦ ἐν διατάξει τοῦ οἴκου.

ΚΑΠ. ΜΓ.

1 Καὶ ἤγαγέ με ἐπὶ τὴν πύλην τὴν βλέπουσαν κατὰ ἀνατολάς.
2 Καὶ ἰδοὺ δόξα θεοῦ Ἰσραὴλ ἤρχετο κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλεπούσης πρὸς ἀνατολάς, καὶ φωνὴ τῆς παρεμβολῆς ὡς φωνὴ διπλασιαζόντων πολλῶν, καὶ ἡ γῆ ἐξέλαμπεν ὡς φέγγος ἀπὸ τῆς δόξης κυκλόθεν.
3 Καὶ ἡ ὅρασις ἣν εἶδον, κατὰ τὴν ὅρασιν ἣν εἶδον ὅτε εἰσεπορευόμην τοῦ χρῖσαι τὴν πόλιν· καὶ ἡ ὅρασις τοῦ ἅρματος οὗ εἶδον, κατὰ τὴν ὅρασιν ἣν εἶδον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Χοβάρ· καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου.
4 Καὶ δόξα κυρίου εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς.
5 Καὶ ἀνέλαβέ με πνεῦμα, καὶ εἰσήγαγέ με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν· καὶ ἰδοὺ πλήρης δόξης κυρίου ὁ οἶκος.
6 Καὶ ἔστην, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οἴκου λαλοῦντος πρός με, καὶ ὁ ἀνὴρ εἱστήκει ἐχόμενός μου.
7 Καὶ εἶπε πρός με· Ἑώρακας, υἱὲ ἀνθρώπου, τὸν τόπον τοῦ θρόνου μου, καὶ τὸν τόπον τοῦ ἴχνους τῶν ποδῶν μου, ἐν οἷς κατασκηνώσει τὸ ὄνομά μου ἐν μέσῳ οἴκου Ἰσραὴλ τὸν αἰῶνα· καὶ οὐ βεβηλώσουσιν οὐκέτι οἶκος Ἰσραὴλ τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν μου, αὐτοὶ καὶ οἱ ἡγούμενοι αὐτῶν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς φόνοις τῶν ἡγουμένων ἐν μέσῳ αὐτῶν,
8 Ἐν τῷ τιθέναι αὐτοὺς τὸ πρόθυρόν μου ἐν τοῖς προθύροις αὐτῶν, καὶ τὰς φλιάς μου ἐχομένας

πορείων

⌊prenprejur cu stîlpi[8403] şi usăbire; şi aşa sclipuri⌋[8404], pentru căci întreite era şi stîlpi nu avea, în ce chip stîlpii sclipurilor.

6. Pentru acêea, prisosiia de cei dedesupt şi celor den mijloc, de la pămînt.

7. Şi lumínă denafară, în ce chip sclipurile ogrăzii ceii mai denafară, cêlea ce caută în preajma sclipurilor celor de către crivăţ, de lungi coţi 50.

8. Căci lungimea sclipurilor celor ce caută la ograda cea mai denafară ⌊era⌋[8405] de coţi 50 şi acêstea-s cêle în preajmă fêţe cu iale ⌊preste tot⌋[8406], de coţi 100.

9. Şi uşile sclipurilor acestora, a întrării cei de către[8407] răsărit a întra pren ei, dentru ograda cea mai denafară.

10. După lumina a locului primblării celui dentîi ⌊şi spre áustru de către faţa áustrului şi⌋[8408] de către faţa celui rămas şi de către faţa celui ce împarte.

11. ⌊Şi⌋ sclipuri şi loc de primblat ⌊şi⌋[8409] despre faţa lor, după măsurile sclipurilor celor de către crivăţ, după lungimea lor şi ⌊după⌋[8410] lărgimea lor şi după toate ieşirile lor şi după toate întoarcerile lor şi după luminile lor.

12. Şi după uşile lor, a sclipurilor celor de către austru ⌊şi după⌋[8411] uşile cêle de-nceput a locului primblării, ⌊ca⌋[8412] lumina a unii dăspărţituri a trestiei ⌊şi⌋[8413] despre răsărit, ca să între pren iale.

13. Şi dzise către mine: „Sclipurile cêle de către miazănoapte şi sclipurile cêle de către áustru, cêlea ce sînt de către faţa împărţirilor, acêstea sînt sclipurile sfîntului, întru carele vor mînca acoló preuţii, fiii Saduc, cei ci să apropie către Domnul, sfintele sfintelor, şi acolo vor pune sfintele sfintelor şi jirtva şi cêle pentru păcat şi cêle pentru neştiinţă, căci locul sfîntu-i.

14. Nu vor întra acoló afară dentru preuţi şi nu vor ieşi dentru sfîntu în curtea cea mai denafară, pentru ca pururea sfinţi să fie ceia ci să apropie şi să nu să atingă de podoaba lor, cu carele slujesc întru iale, pentru căci sfinte sînt şi să vor îmbrăca haine altele cînd să ating de nărod".

15. Şi să săvîrşi măsurarea casei denlăuntru şi mă scoase pre mine pre calea porţii cei ce caută către răsărit şi măsurắ pilda casei împregiur, cu rînduiêle

16. Şi stătu de către dosul porţii cei ce caută către răsărit şi au măsurat 500 cu trestiia măsurei.

17. Şi să înturnă către vorrá[8414] şi au măsurat cea de către faţa vorrá[8415] coţi 500 cu trestiia măsurei.

18. Şi să întoarse către maáre şi măsurắ cea de către faţa mării coţi 500 cu trestiia măsurei.

19. Şi să înturnă către áustru şi măsurắ cel de către faţa austrului 500 cu trestiia măsurei.

20. 4 părţi a aceştiia şi ⌊trestie şi rîndui pre el şi⌋[8416] îngrăditura lor prenpregiur, 500 de către răsărit şi de 500 de coţi lărgimea a împărţi între mijlocul sfintelor şi între mijlocul zidului celui denainte, celui den rînduiala casei.

Cap 43

1. Şi aduse pre mine la poarta cêea ce caută către răsărit şi mă scoase afară.

2. Şi, iată, mărirea lui Dumnedzău Israil[8417] veniia despre calea porţii ce caută către răsărituri şi glasul taberii – ca glasul celor ce îndoiesc, mulţi, şi pămîntul străluciia ca o lucire de mărire prenpregiur.

3. Şi vedêrea carea am văzut după vedêrea carea am văzut cînd întram a unge cetatea şi vedêrea carului căruia am văzut după vedêrea [8418]carea am văzut preste Rîul Hovar şi caz preste faţa mea.

4. Şi mărirea Domnului au întrat în casă despre calea porţii ce caută către răsărituri.

5. Şi luă pre mine Duh şi mă băgă la ograda cea mai denlontru şi, iată, plină de mărirea Domnului – casa.

6. Şi stătuiu şi, iată, glas dentru casă grăind către mine şi bărbatul sta alaturea cu mine.

7. Şi zise către mine: „Fiiul omului, văzuta-ai locul scaunului mieu şi locul urmei picioarelor mêle întru carele va lăcui numele mieu în mijlocul casei Israil, întru vac. Şi nu vor spurca, nu încă, casa Israil, numele cel sfînt al mieu, ei şi povăţuitorii lor, întru curviia lor şi întru uciderile povăţuitorilor lor, în mijlocul lor.

8. Puind ei tinda mea întru tinzile lor şi pragurile mêle ala-

turea cu

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

КАП. МД

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

turea cu pragurile lor şi au dat părêtele mieu ca cînd s-are ţinea împreună al mieu şi al lor şi au spurcat numele cel sfînt al mieu cu păcatele[8419] lor carele făcea şi am zdrobit pre ei cu mîniia mea şi cu uciderea.

9. Şi acum lêpede curviia lor şi uciderile povăţuitorilor lor de la mine şi voi lăcui întru mijlocul lor întru vac.
10. Şi tu, fiiul omului, arată casei Israil casa, şi vor înceta de cătră păcatele lor şi vedêrea lui şi rînduiala lui.
11. Şi aceştia vor lua certarea lor, pentru toate carele au făcut şi vei scrie casa şi gătirea ei şi ieşirile lui şi starea lui şi toate porîncele lui şi toate legiuirile lui vei cunoaşte lor şi vor păzi toate dreptăţile mêle şi vei scrie înaintea lor şi le vor face pre iale[8420].
12. Şi scrisoarea casei – preste vîrful muntelui, toate hotarăle lui prenpregiur sfinte sfintelor ⌊sînt⌋, aceasta-i legiuirea casei.
13. Şi acêstea-s măsurile jirtăvnicului, cu cotul cotului şi pumnu sîn adîncare preste cot şi cot de lărgime.
14. Şi usnă pre budzele lui împregiur de o palmă şi aceasta-i înălţimea jirtăvnicului.
15. Şi adîncarea începătúrei gropilei lui cătră curăţitoriul cel ⌊mare⌋[8421], dedesupt de coţi 2 şi lărgimea de un cot şi cel de la curăţitoriul cel mic prestă curăţitoriul cel mare, de coţi 4 şi lărgimea de un cot.
16. Şi ariil de coţi 4 şi de la ariil şi deasupra coarnelor – un cot.
17. Şi ariil de coţi 12 în lung, preste coţi 12 lărgimea[8422] în 4 muchi, preste cêle 4 părţi ale lui şi curăţitoriul de coţi 14 de lung, preste coţi 14 de larg, ⌊în 4 muchi⌋[8423], preste 4 părţi a lui, şi usnele lui împregiur împregiurîndu-să lui, de jumătate de cot şi împrejurul lui un cot împrejur, şi scările lui – căutînd cătră răsărit.
18. Şi dzise cătră mine: „Fiiul omului, acêstea zice Adonaí Domnul Dumnedzău ⌊a lui Israil⌋[8424]: «Acêstea porînci ale jirtăvnicului, întru dzua facerii lui, ca să aducă prestă el ardere de tot şi a vărsa cătră el sînge.
19. Şi vei da preuţilor leviţilor celor dentru seminţiia Saduc, celor ce să apropie cătră mine', dzice Domnul Domnul, 'a sluji mie, viţăl dentru boi pentru păcat.
20. Şi vor lua dentru sîngele lui şi vor pune preste cêle 4 cornuri ale jirtăvnicului şi preste cêle 4 unghiuri ale curăţitoriului şi preste vatră împregiur vei stropi pre el şi vor curăţi pre el.
21. Şi vor lua viţălul cel pentru păcat şi să va arde întru cea usăbită a casei denafara sfintelor.
22. Şi în dzua a doao vor lua iezi doi de capre, curaţi pentru păcat, şi vor curăţi jirtăvnicul în ce chip au curăţit cu viţălul.
23. Şi după ce să va săvîrşi curăţirea, aduce-vor viţăl den boi fără prihană şi berbêce dentru oi fără prihană.
24. Şi veţi aduce înaintea Domnului şi vor arunca prestă el preuţii sare şi vor aduce pre iale arderi de tot Domnului.
25. 7 dzile vei face iedu pentru păcat întru toate dzilele şi viţăl dentru boi şi berbêce dentru oi fără prihană vei face
26. Cêle 7 dzile. Şi vor curăţi jirtăvnicul şi vor lămuri pre el şi vor împlea mîinile lor.
27. Şi vor obîrşi dzilele şi va fi dentru dzua a opta şi înainte, vor face preuţii preste jirtăvnic, arderile cêle de tot ale voastre şi cêle a mîntuirei voastre şi vor priimi pre voi'»", dzice Domnul Domnul.

Cap 44

1. Şi înturnă pre mine despre calea porţii sfintelor, cei mai denafară, cei ce caută cătră răsărituri, şi aceasta era închisă.
2. Şi dzise Domnul cătră mine: „Poarta aceasta închisă va fi, nu să va dăşchide şi nime nu va trêce pren ea.
3. Căci Domnul Dumnedzăul Israil va întra pren ea şi va fi închisă, pentru căci povăţuitoriul acesta şade întru ea, ca să mănince pîine înaintea Domnului. După calea elam a porţii va întra şi după calea lui va ieşi".
4. Şi mă băgă înlontru după calea porţii cei despre crivăţ, în preajma casei, şi am văzut şi, iată, plină de mărire casa Domnului şi caz preste faţa mea.
5. Şi dzice Domnul cătră mine: „Fiiul omului, rînduiêşte la inima ta şi vezi cu ochii tăi şi cu urechile tale audzi toate cîte eu grăiesc cu tine, după toate porîncele casei Domnului şi toate legiuirile lui. Şi vei rîndui inima ta

la întra-

[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]

[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]

la întrarea casei, după toate ieşirile lui ⌊şi⌋ întru toate sfintele.
6. Şi vei grăi cătră ⌊casa⌋[8425] cea amărîtoare, cătră casa Israil: «Acêstea dzice Domnul Domnul: 'Dăstulească-să voao de cătră toate fărădălegile voastre, casa Israil,
7. [8426]A aduce înlontru voi fii de alt neam, neobrăzuiţi la inimă şi neobrăzuiţi la trup, ca să să facă întru sfintele mêle, ca să le pîngărească pre iale, aducînd voi pîini, seu şi sînge, şi călcaţi făgăduinţa mea întru toate fărădălegile voastre.
8. Şi n-aţi păzit ca să păziţi paze întru sfintele mêle.
9. Pentru acêea, acêstea dzice Adonaí Domnul Dumnedzău: Tot fiiul de alt neam[8427] şi neobrăzuit la trup nu va întra înlăuntru[8428] la sfintele mêle, întru toţi fiii celor de alt neam[8429], celora ce sînt în mijlocul casei Israil,
10. Fără numai leviţii, carii au luat de la mine cînd rătăcea Israil, carii au rătăcit de la mine denapoia gîndurilor lor. Şi vor lua strîmbătatea lor.
11. Şi vor fi întru sfintele mêle slujind portari la porţile casei şi slujind ⌊întru⌋[8430] casă; aceştia vor junghia jirtvele şi arderile cêle de tot nărodului şi aceştia vor sta înaintea nărodului ca să slujască lor.
12. Pentru care slujiia lor înaintea fêţei chipurilor lor şi s-au făcut casei lui Israil spre certare de strîmbătate; pentru aceasta am rădicat mîna mea prestă ei', dzice Domnul Dumnedzău, 'şi vor lua păcatul[8431] lor.
13. Şi nu să vor apropiia cătră mine, ca să-mi preoţească mie, nici a să apropiia cătră cêle sfinte fiilor lui Israil, nici cătră sfintele sfintelor mêle, şi vor lua necinstea lor întru rătăcirea carea au rătăcit.
14. Şi vor rîndui pre ei a păzi pazele casei la toate lucrurile lui şi la toate[8432], oricîte vor face.
15. Preuţii leviţi, fiii Sadduc, carii au păzit pazele sfintelor mêle, cînd rătăciia casa Israil de la mine, aşa vor apropiia cătră mine a sluji mie şi vor sta înaintea fêţii mêle, a aduce ⌊jirtvă⌋[8433] şi seu şi sînge', dzice Domnul Dumnedzău.
16. 'Aceştia vor întra la sfintele mêle şi aceştia să vor apropiia[8434] cătră masa mea a slujirea mie şi vor păzi păzile mêle.
17. Şi va fi cînd vor întra ei la porţile ogrăzii ceii mai denlontru, veşminte de in să vor îmbrăca, şi nu să vor îmbrăca lînă cînd vor sluji ei de la poarta curţii cei mai denlontru.
18. Şi chivere de in vor avea preste capetile lor şi nădragi de in vor avea preste mijloacele lor şi nu să vor încinge cu silă.
19. Şi cînd vor ieşi ei la ograda cea mai denafară cătră nărod, dăzbrăca-vor văşmintele lor cu carele ei slujesc cu iale şi le vor pune pre iale întru chipurile sfintelor şi să vor îmbrăca veşminte altele şi nu vor sfinţi nărodul cu veşmintele lor.
20. Şi capetile lor nu vor rade şi chicele lor nu le vor goli, acoperind vor acoperi capetile lor.
21. Şi vin nu vor bea tot preutul cînd vor întra ei la ograda cea mai denlontru.
22. [8435]Şi văduva şi cea izgonită nu vor lua şie spre fămêie, fără numai ficioară dentru sămînţa casei Israil; şi văduă, de să va face den preut, vor lua.
23. Şi nărodul mieu îl vor învăţa întru mijlocul a sfînt şi a spurcat şi întru mijlocul a celui necurat şi a celui curat vor cunoaşte lor.
24. Şi pentru judecata de sînge, aceştia să vor pune a alêge şi dreptăţile mêle vor îndrepta şi judêţele mêle vor judeca şi legiuirile mêle şi porîncele mêle întru toate sărbătorile mêle păzi-vor şi sîmbetile mêle vor sfinţi.
25. [8436]Şi preste sufletul omului nu vor întra ca să să pîngărească, fără numai la părinte şi la maică şi la ficior şi la fată şi la frate şi la sora lui, carea nu s-au făcut[8437] la bărbat, pîngări-să-va.
26. Şi după ce să va curăţi el, 7 dzile va număra lui.
27. Şi întru care zi merg înlontru la poarta cea mai denlontru, ca să slujască întru cel sfînt, aduce-vor curăţenie', dzice Domnul Dumnedzău.
28. 'Şi vor fi lor spre moştnenire, [8438]eu – moştnenire lor şi ţinêre lor nu să va da întru fiii Israil, ⌊căci⌋[8439] eu – ţinêre lor.
29. Şi jirtvele şi cêle pentru păcate şi cêle pentru neştiinţă aceştia[8440] vor mînca [8441]şi toată usăbirea întru Israil vor fi.
30. Începăturile tuturor şi dentîi născute tuturor şi luările

toate

[illegible]

ΚΑΠ. ΛΕ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]

toate, dentru toate începăturile voastre, preuţilor vor fi şi cêle dentîi născute ale voastre da-veţi preutului a pune blagoslovenia ⌊voastră⌋[8442] preste casele voastre.

31. [8443]Şi toată mortăciunea şi prinsă de fiară den pasări şi den dobitoace nu vor mînca preuţii.'»"

Cap 45

1. Şi cînd veţi măsura pămîntul întru moştenire, usăbiţi începătură Domnului sfînt de la pămînt, 25000 la[8444] lungime şi lărgime 10000, sfînt va fi întru toate hotarele lui împregiur.
2. Şi va fi dentru aceasta sfinţenie, 500 preste 500 în patru muchi împregiur şi 50 coţi usăbirea lor prenpregiur.
3. Şi dentru aceasta, măsurare vei măsura, lungime 25000, lărgimea 20000, şi întru ea va fi sfinţeniia, sfîntu a sfintelor.
4. De la pămînt va fi preuţilor ce slujesc la cel sfînt şi va fi la cei ci să apropie a sluji Domnului şi va fi lor loc de case, usăbiţi la sfinţenia lor.
5. 25000 lungimea şi lărgimea 20000 va fi şi liviţilor celor ce slujesc casei lor – spre ţinêre cetăţi a lăcuirea.
6. Şi ţinêrea cetăţii, vei da 5000 lărgimea şi lungimea 25000, în ce chip era începătura sfintelor, la toată casa Israil vor fi.
7. Şi celui povăţuitor dentru acesta şi de la acesta la începăturile[8445] sfintelor spre ţinêrea cetăţii despre faţa începăturilor sfintelor şi despre faţa ţinerii cetăţii cêle despre maáre şi despre cêle despre maáre, cêle despre răsărituri şi lungimea ca una dentru părţi, de la hotarele cêle de cătră maáre ⌊şi lungimea⌋[8446] spre hotarăle cêle cătră răsăriturile pămîntului.
8. Şi va fi lui spre ţinêrea lui Israil şi nu vor asupri, nu încă, cei ce povăţuiesc lui Israil pre nărodul mieu şi pămîntul îl vor moşteni de tot, casa Israil, după fêliurile lor.
9. Acêstea dzice Adonaí Domnul: „Dăstul fie voao, cei ce povăţuiţi lui Israil, strîmbătatea şi dosada rădicaţi-o şi judeţ şi dreptate faceţi; rădicaţi asupreala de la nărodul mieu", dzice Domnul Dumnedzău.
10. Cumpănă dreaptă şi măsură dreaptă şi şinic drêpte fie voao ale măsurei.
11. Şi şinicul aşijderea şi va fi a luarea a zêcea a lui gomor şinic şi a zêcea a lui gomor măsura, cătră gomor va fi atocma.
12. Şi[8447] cîntariul 20 de bani, 25 de sicli, 15 sicli talerul va fi voao.
13. Şi aceasta-i începătura carea veţi usăbi: dentru ale lui ífi de la córul grîului şi a şasea a lui ífi de la córul orzului[8448].
14. Şi porînca untdelemnului: pahar de untdălemnu de la 10 păhară, căci 10 păhară sînt gomor.
15. Şi o oaie den 10 oi – luare, dentru toate neamurile Israil, spre jirtve şi spre ardere de tot şi spre mîntuitoriu, ca să să roage pentru voi", dzice Domnul Dumnedzău.
16. „Şi tot nărodul va da începătura aceasta celui ce povăţuiêşte a lui Israil.
17. Şi pren povăţuitori vor fi arderile cêle de tot şi jirtvele şi turnările ⌊fi-vor⌋[8449] întru sărbători şi întru lunile noao şi întru sîmbete şi întru toate sărbătorile casei Israil. Acesta va face cêle pentru păcat şi jirtva şi arderile de tot şi cêlea ale mîntuirei, ca să să roage pentru casa Israil".
18. Acêstea dzice Adonai Domnul Dumnedzău: „Întru luna dentîi, într-una a lunei, lua-veţi viţăl dentru boi fără prihană, ca să să curăţască cel sfînt.
19. Şi va lua preutul den sîngele a curăţeniei şi va da preste umşorii casei şi preste cêle 4 unghiuri a sfîntului şi preste jirtăvnic şi preste umşorii porţii cei mai denlontru.
20. Şi aşa vei face întru luna a şaptea, într-una a lunei, ⌊lua-vei⌋[8450] de la fieştecarele ce nu ştie şi de la brudiu şi curăţiţi casa.
21. Şi întru luna dentîi, în 14 a lunei, fi-va voao Paştele sărbătoare; 7 dzile azime veţi mînca.
22. Şi va face cel ce povăţuiêşte întru acêea dzi pentru el ⌊şi pentru casă⌋[8451] şi pentru tot nărodul pămîntului, viţăl ⌊dentru boi⌋[8452], pentru greşală.
23. Cêle[8453] 7 dzile a praznicului va face arderi de tot Domnului, 7 viţăi şi 7 berbeci fără prihană, în toate dzile, 7 dzile şi, pentru păcat, iedu a caprelor, întru toate dzilele.
24. Şi frămîntături viţălului şi frămîntături berbêcelui vei face şi untdălemnului in frămîntăturei.
25. Şi în a 7[8454] lună, în 15 a lunei, la sărbătoare,

face-vei

[illegible]

КАП. МS

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21

[illegible]

face-vei ca acêstea 7 dzile, în ce chip cêle pentru păcat şi în ce chip arderile de tot şi în ce chip manaá şi în ce chip untul de lemnu".

Cap 46

1. Acêstea zice Domnul Dumnedzău: „Poarta cea dentru ograda cea mai denlontru, cêea ce caută cătră răsărituri, va fi închisă 6 dzile, cêle de lucru, iară întru dzua sîmbetilor să va dăşchide.
2. Şi întru dzua a lunei noao să va dăşchide şi va întra povăţuitoriul despre calea lui elam porţii ceii de denafară şi va sta denaintea uşilor porţii şi vor face preuţii arderile cêle de tot a lui şi cêle a mîntuirei lui.
3. Şi să va închina pre denaintea uşii porţii şi va ieşi şi poarta nu să va închide pînă în sară.
4. Şi să va închina nărodul pămîntului despre denaintea uşii porţii aceia, întru sîmbete şi întru lunile noao, înaintea Domnului.
5. Şi arderile cêle de tot le va aduce povăţuitoriul Domnului întru dzua sîmbetilor: 6 miei fără prihană şi un berbêce fără prihană.
6. Şi manaá ⌊şi⌋[8455] frămîntătură berbêcelui şi mieilor jirtvă darea mîinii lui şi de untdălemnu in la frămîntătură.
7. Şi întru dzua lunei noao, viţăl fiiu a cirezii fără prihană şi 6 miei şi berbêce fără prihană va fi.
8. Şi frămîntătură berbêcelui şi frămîntătură viţălului va fi manaá şi mieilor, în ce chip va ajunge mîna lui, şi de untălemnu in la frămîntătură.
9. Şi cînd mergea povăţuitoriul, despre calea elam a porţii va întra şi despre calea ei va ieşi.
10. Şi cînd mergea înlontru nărodul pămîntului celui denaintea Domnului la praznice, cela ce mêrge înlontru despre calea porţii cei despre crivăţ să să închine, va ieşi despre calea porţii cei de cătră áustru, şi cela ce mêrge înlontru despre calea porţii cei de cătră áustru, va ieşi despre calea porţii cei despre crivăţ, nu să va înturna despre calea porţii carea au întrat, ce numai în dreptul ei va ieşi.
11. Şi povăţuitoriul – în mijlocul lor, cînd vor mêrge ei înlontru, va întra ⌊împreună cu ei⌋[8456], şi cînd vor mêrge ei înlontru, ieşi-va.
12. Şi întru sărbători şi întru nedeie[8457] va fi manaá, frămîntătură viţălului şi frămîntătură berbêcelui şi mieilor, în ce chip va ajunge mîna lui, şi untdălemnu in la frămîntătură.
13. Iară de va face povăţuitoriul a mărturisirei ardere de tot a mîntuirei Domnului şi va dăşchide şie poartea cêea ce caută cătră răsărit şi va face arderea cea de tot a lui şi ale mîntuitoriului său, în ce chip va face întru dzua sîmbetelor, şi va ieşi şi va închide uşile după ce va ieşi el.
14. Şi miel de un an fără prihană ⌊şi⌋[8458] va face întru ardere de tot întru toate dzilele Domnului dimineaţă, dimineaţă va face pre el.
15. Şi manaá va face prestă el dimineaţă, dimineaţă, a şasea a măsurei şi a untdălemnului al treilea lui in, ca să amêstice făina cea de grîu, manaá Domnului, porîncă vêcinică pururea.
16. Face-va mielul şi manaá şi untdălemnul ⌊va face⌋[8459] dimineaţa, ardere de tot pururea".
17. Acêstea zice Domnul: „Dă va da povăţuitoriul dare unuia dentru fiii lui, dentru moştenirea lui aceasta, fiilor lui va fi ţinêrea lor aceasta întru moştenire.
18. Iară de va da dare dentru moştenirea lui unuia dentru slugile lui şi va fi lui pînă la anul slobodzirei şi să va da înapoi povăţuitoriului afară den moştenirea fiilor lui, lor va fi.
19. Şi nu va lua povăţuitoriul dentru moştenirea nărodului ca să-i asuprească pre ei dentru ţinêrea lui, dentru moştenirea lui să moştenească fiilor lui, pentru ca să nu să răsîpască nărodul mieu, fieştecarele de la ţinêrea lui".
20. Şi m-au băgat la calea cea despre austru a porţii, la sclipul sfintelor preuţilor, cêea ce caută cătră crivăţ şi, iată, acoló – loc usăbit.
21. Şi dzise cătră mine: „Acesta loc iaste unde vor fiêrbe acoló preuţii cêle pentru fărădălêge şi cêle pentru păcat; acoló vor frămînta manaá întru tot, ca să nu scoaţă la curtea cea mai denafară, ca să sfin-

22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛЅ

1 Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]

țască nărodul”.
22. Și mă scoase la curtea cea mai denafară și mă purtă împregiur, preste cêle 4 părți a curții și, iată, curte despre laturile curții.
23. Curte mică, de lungă coți 40 și de largă coți 30, o măsúră la cîte 4.
24. Și sclipuri împregiur la iale, împregiur la cêle 4, și cuhnii făcute dedesuptul sclipurilor împregiur.
25. Și dzise cătră mine: „Acêstea-s casele bucătarilor, unde vor fiêrbe acoló ceia ce slujesc casei jirtvuirile nărodului”.

Cap 47

1. Și m-au băgat la denaintea ușei casei și, iată, apă ieșiia dedesuptul acoperemîntului[8460] casei despre răsărit, căci fața casei căuta cătră răsărit, și apa pogorîia de la laturea cea dreaptă despre áustru, preste jirtăvnic.
2. Și m-au scos despre calea porții cei despre miazănoapte și mă încungiură calea ⌊porții⌋[8461] denafară, cătră poarta curții cei ce caută cătră răsărituri și, iată, apa să pogorîia de la laturea cea dreaptă,
3. În ce chip[8462] ieșirea omului den preajmă și măsúră întru mîna lui și au măsurat 1000 cu măsura și au trecut pren apă, apă de iertare.
4. Și au măsurat 1000 ⌊cu măsura⌋[8463] și veni întru apă, apă pînă la coapse, și măsură 1000 și trecu apa pînă la brîu[8464].
5. Și măsură 1000 și nu putea să treacă, căci să simețiiasă apa ca un pohoiu de pîrîu carele nu să va trêce.
6. Și dzise cătră mine: „Au văzut-ai, fiiul omului?”
7. Și mă aduse și mă întoarse pre marginea apei[8465],
8. Întru întoarcerea mea și, iată, pre marginea rîului – copaci mulți foarte dencoace și dencoleá.
9. Și dzise cătră mine: „Apa aceasta carea iêse la Galiléa cătră răsărituri și pogorîia preste Aravía și veniia pînă la maáre, la apa ieșirei, și va[8466] însănătoșa apele.
10. Și va fi tot sufletul viilor undezați lor; preste toate preste carele va veni rîul acoló vor[8467] trăi și va fi acoló pêște mult foarte; căci vine acoló apa aceasta și va însănătoșa și va trăi tot preste carele va veni rîul acoló.
11. Și va fi și vor sta prestă ei acoló păscarii[8468] de la Gaddin pînă la Anagalim, zbicire la năvod va fi, usăbite va fi, și peștii ei – ca peștii mării cei mari, mulțime multă foarte.
12. Și întru trêcerea lui și întru înturnarea lui și întru trêcerea cu vedêrea lui ⌊mălurile lui⌋[8469] nu să vor însănătoșa, spre sare să dêderă.
13. Și prestă rîu să va sui ⌊și⌋[8470] preste marginea[8471] lui dencoace și dencolea, tot lemnul de mîncat nu să va vechi prestă el, nici va sfîrși-să roada lui, de înnoirea lui va întimpurí, pentru căci apele lor dentru sfinte acêstea iêse și va fi roada lor spre mîncare și suirea lor spre sănătate”.
14. Acêstea dzice Domnul Dumnedzău: „Acêstea hotară veți moșteni de tot a pămîntului celor 12 fêliuri fiilor Israil, adaogere de funíre.
15. Și veți moșteni de tot pre el, fieștecarele ca și fratele lui, [8472]la carele am rădicat mîna mea, ca să le dau pre iale părinților lor, și va cădea voao pămîntul acesta întru moștenire.
16. Și acêstea-s hotarăle pămîntului: cătră crivăț, de la maárea cea mare, cêea ce pogorîia și împregiur spinteca întrarea Seddadá,
17. Emath, Virothá, Savarim, cêle între mijlocul hotarălor Damascului și între mijlocul hotarălor Emath, curțile Savnan, carele sînt deasupra hotarălor Avranítidei.
18. Acêstea-s hotarăle de la maáre: de la curtea lui Avnan, hotarăle Damascului și cêle despre crivăț, despre crivăț și hotarul Emath și hotarul crivățului.
19. Despre fața răsăriturilor, între mijlocul Avranítidei și între mijlocul Damascului și între mijlocul Galaáditidei și între mijlocul Pămîntului Israil, Iordánul hotărăște spre maáre cêea despre răsăritul Finicítului; acêstea-s cêle cătră răsărituri.
20. Și cêle despre áustru și líva de la Theman și Finicétul, pînă la Apa Marimoth a Cádei, lățindu-să la maárea cea mare, aceasta-i partea a austrului și lips.
21. Aceasta-i partea mării cei mari, hotărăște pînă în preajma întrării Emath, pînă la întrarea lui; acêstea-s cêle despre mare; și veți împărți pămîntul acesta lor, fêliurilor Israil.
22. Puneți pre ea cu sorțu voao și celor nemêrnici,

ce nemerni-

[illegible]

23 [illegible]

КАП. МИ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

12 [illegible]

12 [illegible]

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible] 19

[illegible] 20

[illegible] 21

[illegible] 22

[illegible] 23

[illegible] 24

ce nemernicesc în mijlocul vostru, carii au născut fii în mijlocul vostru; şi vor fi voao ca cei pămîntêni întru fiii Israil, împreună cu voi vor mînca întru moştenire, întru mijlocul fêliurilor Israil.

23. Şi vor fi întru fêliul nemêrnicilor, întru nemêrnicii cei împreună cu ei, acoló veţi da moştenire lor", dzice Domnul Dumnedzău.

Cap 48

1. Şi acêstea-s hotarăle fêliurilor, de la începătura cea despre crivăţ şi partea pogorîrei ceia ce spintecă împregiur, la întrarea Emath, îngrădirea Elam, hotarul Damascului către crivăţ, de pre partea Emath ⌊a curţii⌋[8473], şi va fi lor cêle despre răsărit pînă la maáre, Dan una.
2. Şi de la hotarăle lui Dan, cêle către răsărituri, pînă la maárea, Assir, una.
3. Şi de la hotarăle Asir, de la cêle despre răsărituri, pînă la cêle despre maáre, Nefthalim, una.
4. Şi de la hotarăle Nefthalim, celor despre răsărit, pînă la cêle despre maáre, Manassí, una.
5. Şi de la hotarăle Manassí, celor despre răsărituri, pînă la cêle despre mare, Efraim, una.
6. Şi de la hotarăle Efraim, de la cêle despre răsărituri pînă la cêle despre maáre, Ruvin, una.
7. Şi de la hotarăle Ruvin, de la cêle despre răsărituri, pînă la cêle despre maáre ,Iúda, una.
8. Şi de la hotarăle Iúdei, de la cêle despre răsărituri, pînă la cêle despre maáre va fi începătura usăbirei 25000 lărgimea şi lungimea, în ce chip úniia dentru părţile cêle de către răsărituri şi pînă la cêle despre maáre, şi va fi sfinţimea în mijlocul lor.
9. Începătura carea vor usăbi Domnului, lungime 25000 şi lărgimea 25000.
10. Acestora va fi începătura sfintelor preuţilor, către crivăţ 25000 şi către maáre lărgimea 10000 şi către răsărituri lăţimea 10000 şi către austru lungime 25000 şi măgura sfintelor fi-va întru mijlocul lui.

11[8474]. Preuţilor celor sfinţiţi, fiilor Sadduc, celor ce păzesc pazele casei, carii nu s-au rătăcit cu rătăcirea fiilor Israil, în ce chip au rătăcit leviţii.

12. Şi va fi lor începătura dată dentru începăturile pămîntului, sfintu a sfintelor dentru hotarăle leviţilor.
13. Iară leviţilor – cêle alaturea cu hotarăle preuţilor, lungime 25000 şi lărgime 10000, toată lungimea 25000 şi lărgimea 10000.
14. Nu să va vinde dentru iale, nici să va măsura, nici să vor lua cêle dentîi născute ale pămîntului, căci sfînt va fi Domnului.
15. Iară cêle 5000, cêle ce prisosesc pre lăţime pre cêle 25000, înaintea zidului va fi, cetăţii spre lăcuinţă şi spre împărţală lui şi va fi cetatea în mijlocul lui.
16. Şi acêstea-s măsurile ei: de către cêle despre crivăţ 3500 şi de la cei despre áustru 4500 şi de la cei despre răsărituri 4500 şi de la cei despre maáre 4500.
17. Şi va fi împărţală cetăţii, către crivăţ 250 şi către áustru 250 şi către răsărituri 250 şi către maáre 250.
18. Şi prisosimea lungimei ceia ce iaste alaturea, a începăturilor sfintelor, 10000 către răsărituri şi 10000 către maáre; şi vor fi începăturile celui sfînt şi vor fi roadele lui spre pîini celor ce lucrează cetatea.
19. Iară cei ce lucrează cetatea, lucrează pre ea dentru toate fêliurile lui Israil.
20. Toată începătura – 25000 preste 25000 în 4 muchi veţi împărţi lui, începătura sfîntului de la ţinêrea cetăţii.
21. Iar cel prisositor povăţuitoriului dentru acesta şi dentru acela, de la începăturile sfîntului şi la ţinêrea cetăţii despre faţă, preste 25000 lungimea pînă la hotarăle cêle de către răsărit şi către maáre despre faţă, 25000 pînă la hotarăle cêle despre maáre, alaturea cu porţile povăţuitoriului. Şi va fi începătura sfintelor şi sfinţeniia casei în mijlocul ei.
22. Şi de la ţinêrea leviţilor, de la ţinêrea cetăţii, între mijlocul povăţuitorilor va fi, între mijlocul hotarălor Iúda şi între mijlocul hotarălor Veniamin, povăţuitoriului va fi.
23. Şi prisositul fêliurilor – de la cei despre răsărit pînă la cei despre maáre, Veniamin una.
24. Şi de la

hotarăle

хотарѣ веніамин. де ла партѣ де спре рѣсърит
пънъ ла партѣ де спре маре, симеѡн уна.
25 Ши де ла хотарѣле луй симеѡн, уна. ши де ла
хотарѣле луй симеѡн, де ла партѣ де спре рѣсърит
пънъ ла партѣ де спре маре, исахар уна.
26 Ши де ла хотарѣ луй исахар, де ла партѣ де спре
рѣсърит пънъ ла партѣ де спре маре, завулон уна.
27 Ши де ла хотарѣ луй завулон, де ла партѣ де спре
рѣсърит пънъ ла партѣ де спре маре, гад уна.
28 Ши де ла хотарѣле гад, де ла партѣ де спре
рѣсърит, и пънъ ла ліва. ши вор фи хотарѣле луй
де ла ѳеман, ши апа марівеѳ кадис, а мо-
щенирей пънъ ла марѣ чѣ маре. Ачаста
29 пъмънтул каре вецй поне ѹн сорці фалкорилѡ
луй израил. ши ачесте вор фи ымпърцѣлеле лор, зйче
30 домнѹл дмнзеѹ. Ши ачестѣ сънт еширеле
четъцій. де ла партѣ де спре мѣзъноапте. мі
31 ї мъсура. Ши порцій четъцій. пре ну-
меле фалкорилор луй израил. порцій г. де спре
мѣзъноапте. поарта луй рувим уна. поарта луй иуда
32 уна. поарта луй леві уна. Ши де ла партѣ де спре
рѣсърит. д҃ мій. ши порцій г. поарта луй иосиф
уна, поарта луй веніамин уна, поарта луй дан
33 уна. Ши де ла партѣ де спре аѹстру. д҃ мій
мъсура. порцій г. поарта луй симеѡн уна.
поарта луй исахар уна. поарта луй завулон уна.
34 Ши де ла партѣ де спре маре. д҃ мій мъсура.
порцій г. поарта луй гад. уна. поарта луй а-
35 сир уна, поарта луй нефѳалим уна. Ѹн пре-
жур, ѳі. мій мъсура, четъцій, де ла каре зи
се ва кема, нумеле еи а ѹна ѹнъ домнул ѹ ѡ.

ДАНІИЛ. КАП. А.

лѣт ѯѕ 1 Ѹн прѣ анул а трѣиле а ѹмпърѫцій луй иоа-
ким ѹмпъратул иудей. а венит навуходо-
носор ѹмпъратул вавилонулуй ла иерусалим,
2 ши ѹнкунжура пре ѹ. Ши а дат домнул ѹн
мъна луй пре иоаким ѹмпъратул иудей. ши
дин партѣ васелор касей домнулуй, ши ле-а
адус пре еле ла пъмънтул сенаар ѹн каса домне-
зеулуй. ши васеле ле-ау бъгат ѹн каса висте-
3 рией дмнезеулуй. Ши а зис ѹмпъратул

кътръ асфанез майкул пре каменій сълъй, ка-
се аѹкъ дин фічорій робій луй израил. ши дин
семінца ѹмпъръцій, ши де ла фортоми
тин пре. ла каре нѹ есте ѹнтру ей ни-
фрумоси ла вѣдере, ши ѹнцелепці ѹнтру тоатъ 4
ѹнцелепчюнѣ. ши щиинд кънощинца, ши пу-
цинд ѹнцелепчюне, ши ла каре ѣсте путере,
ка съ стѣ ѹн каса ѹмпъратулуй, ши а ѹнвъца пре
ей карте ши лимба халдеилор. Ши ле-а рѫндуит лор ѹмпъратул 5
ѹн тоате зилеле дин масѣ ѹмпъратулуй, ши дин ві-
нул дин каре бѣ ел. ши ка съ-й хрънѣаскъ пре ей ан(й) т(рей).
ши дупъ ачѣа съ стѣа ѹнаинтѣ ѹмпъратулуй.
Ши ау фост ѹнтре ей дин фічорій иудей. данил, 6
ананіа, мисаил, ши азарія.
Ши ле-а пус лор майкул нумѣ. луй даниил 7
валтасар. ши луй ананіа седрах. ши луй
мисаил мисах. ши луй азарія авденаго.
Ши а пус даниил ѹн инима са, ка съ нѹ се 8
спуркѣ ѹн масѣ ѹмпъратулуй, ши ѹн
вінул бѣутурій. ши ругъ пре майкул
ка съ нѹ се спуркѣ.
Ши а дат дмнзеѹ пре даниил ѹнтру милъ ши 9
ѹндурарѣ ѹнаинтѣ майкулуй халдеилор.
Ши зисе майкул халдеилор луй даниил. ми 10
мъ тем еѹ де домнул мие ѹмпъратул. каре
а рѫндуит мѫнкарѣ воаcтръ. ши бѣутура во-
астрѫ. пентру ка ну кумва съ ва вѣдѣ
фѣцеле воастре маи слабе декѫт а копіи-
лор чѣлор дупъ вѫрста воастръ. ши ве вѣт(и)
винова ѹн капул меѹ ла ѹмпъратул. Ши зисе 11
даниил кътръ амелсад. пре каре л-а пус
майкул пре даниил, ананіа, ши
ананіа, мисаил ши азарія. Ѹнчѣар- 12
кѣ пре робій тей зиле і. ши съ ни се
дѣ ноаъ дин легумеле пъмѫнтулуй, ши съ мѫнкъм, ши
апъ съ бѣм. Ши съ се аратѣ ѹнаинтѣ та 13
фѣцеле ноастре. ши фѣцеле копіилор
челор че мѫнѫнкъ дин масѣ ѹмпъратулуй.
ши пре кум вѣй вѣдѣ, фъ ку робій тей.
Ши а аскултат пре ей, ши ай черкат пре ей зиле і. 14
Ши дупъ сфѫршитул зилелор і. с-ау арътат 15
фѣцеле лор бѹне, ши маи граши ла трупуре.
декѫт копіий чѣй че мѫнкау дин маса ѹм-
пъратулуй. Ши а фост амелсад лѹѫнд мѫнка- 16
рѣ лор,

hotarăle Veniamin de la cêle despre răsărituri, pînă la cêle despre maáre, Simeon una.

25. Și de la hotarăle Simeon, una, și de la hotarăle lui Simeon de la cêle de cătră răsărit pînă la cêle de cătră maáre, Issáhar, una.

26. Și de la hotarăle alor Issáhar de la cei despre răsărit pînă la cêle despre maáre, Zavulon, una.

27. Și de la hotarăle alor Zavulon de la cêle de cătră răsărit pînă la cêle despre maáre, Gad, una.

28. Și de la hotarăle Gad ⌊de la cêle de cătră răsărit⌋[8475] pînă la Líva. Și vor fi hotarăle lui de la Theman și Apa Marimoth Cadis moștenire pînă la maárea cea mare.

29. Acesta-i pămîntul carele îl veți pune cu sorțu fêliurilor lui Israil și acêstea-s împărțêlele lor", dzice Domnul Dumnedzău.

30. „Și acêstea-s trecătorile cetății cêle de cătră miazănoapte, 4500 cu măsura.

31. Și porțile cetății, pre numele fêliurilor lui Israil, porți 3 cătră crivăț: poarta Ruvin una, poarta Iúda una, poarta Leví una.

32. Și cêle de cătră răsărit, 4500, și porți 3: poarta Iosif una, poarta Veniamin una, poarta Dan una.

33. Și cêle de cătră áustru, 4500 cu măsura, porți 3: poarta Simeon una, poarta Issáhar una, poarta Zavulon una.

34. Și cêle de cătră maáre, 4500 cu măsura, porți 3: poarta Gad una, poarta Asir una, poarta Nefthalim una.

35. Împregiurare 18000 și numele cetății, dentru care dzi să va face, «Domnul acoló» va fi numele ei".

Daniíl

Cap 1

1. [8476]Întru anul al treilea a împărăției lui Ioachim, împăratul Iúdei, au venit Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, la Ierusalim și-l încungiurắ pre el.

2. Și dêde Domnul în mîna lui pre Ioachim, împăratul Iúdei, și den partea vaselor casei Domnului, și le-au adus pre iale la Pămîntul Senaar, casa dumnedzăului lui, și vasele le-au băgat în casa vistiêriului dumnedzăului lui.

3. Și dzise împăratul lui Asfanez, mai marelui preste scopiți ai lui, să bage dentru fiii robiei Ierusalim și de la sămînța împărăției și de la Forthomin,

4. Tinerei la carii nu iaste întru ei prihană, frumoși la chip și pricepători la toată înțelepciunea și ce cunoscu minte și cugetînd înțelepciune și la carii iaste vîrtute întru ei, a sta în casă înaintea împăratului și a învăța pre ei carte și limba haldeilor.

5. Și au rînduit lor împăratul den dzi în dzi, de la masa împăratului și de la vinul băuturii lui și să-i hrănească pre ei ani 3 și după acêea să stea înaintea împăratului.

6. Și s-au făcut întru ei dentru fiii Iúdei: Daniil și Ananía și Misail și Azaría.

7. Și au pus lor mai marele scopilor nume: lui Daniil – Valtásar și lui Ananía – Sidrah și lui Misail – Misac și lui Azaría – Avdenagó.

8. Și au pus Daniil întru inima lui ca să nu să pîngărească cu masa împăratului și cu vinul băuturii lui și rugắ pre cel mai mare preste scopi[8477] ca să nu să pîngărească.

9. Și au dat Dumnedzău pre Daniil întru milă și îndurări înaintea mai marelui hadîmbilor.

10. Și dzise mai marele hadîmbilor lui Daniil: „Temu-mă eu de domnul mieu, de împăratul, pre cela ce au rînduit mîncarea voastră și băutura voastră, pentru ca nu cîndai va vedea fêțele voastre mai scăzute decît a copilașilor celor de o vîrstă cu voi și veți vinovăți capul mieu la împăratul".

11. Și dzise Daniil cătră Amelsal, pre carele l-au pus cel mai mare preste scopi, preste Daniil și Ananía și Misail și Azaría:

12. „Ispitêște, dară, pre ficiorii tăi dzile 10 și dea-ne noao den sămințele pămîntului și să mîncăm și apă să bem.

13. Și să să ivească înaintea ta chipurile noastre și chipurile copilașilor celor ce mănîncă masa împăratului și în ce chip vei vedea, fă cu slugile tale".

14. Și au ascultat lor și au ispitit pre ei dzile 10.

15. Și după săvîrșitul celor 10 dzile văzutu-s-au chipurile lor bune și vîrtoase la trupuri, mai vîrtos decît copilașii ce mînca masa împăratului.

16. Și fu Amelsad luîndu cina lor

și vinul

ши винꙋл бѣꙋтꙋрей лор. ши ле да лор сѣминцѣ.
17 Ши ачестор [illegible] патрꙋ ле-аꙋ дат лор Дꙋмнезеꙋ [illegible] ши
[illegible], ꙟтрꙋ тоатъ [illegible] скрїптꙋрїа. ши
[illegible]. ши Данїил [illegible] ꙟтрꙋ тоатъ
18 ведѣрѣ, ши ꙟ висꙋри. Ши дꙋпъ сфѫршитꙋл
зилелор, каре аꙋ зис ꙟпъратꙋл ка съ-й адꙋкъ
пре ей. ши й-аꙋ адꙋс пре ей маймарѣле фамени-
19 лор ꙟнаинтѣ лꙋй Навꙋходоносор. Ши
аꙋ грꙋит кꙋ ей ꙟпъратꙋл. ши нꙋ с-аꙋ афлат
дин тоцї асѣмене ка Данїил. ши А-
нанїа. ши Мисаил. ши Азарїа. ши аꙋ стат
20 ꙟнаинтѣ ꙟпъратꙋлꙋй. Ши ꙟтрꙋ тоатъ
[illegible] ꙟцелепчꙋнїй. ши а ꙟцелеӂерїй. каре ꙟтрѣба
пре ей ꙟпъратꙋл, аꙋ афлат пре ей [illegible]
[illegible], маи де зече орї [illegible] декѫт тоцї [illegible], ши
[illegible] фермекъторїй, каре ера ꙟ тоатъ
21 ꙟпъръцїа лꙋй. Ши ера Данїил пѫнъ ꙟ анꙋл ꙟтѫй а
лꙋй Кир ꙟпъратꙋл.

КАП. В.

1 Ꙟтрꙋ анꙋл ал доилѣ а ꙟпъръцїей лꙋй Навꙋхо-
доносор, висъ Навꙋходоносор вис.
ши с-аꙋ ꙟспъимѫнтат дꙋхꙋл лꙋй. ши сомнꙋл лꙋй с-аꙋ дꙋс
2 де ла ел. Ши аꙋ зис ꙟпъратꙋл съ кїеме
пре [illegible], ши пре врѫжиторї. ши
пре фермекъторї, ши пре халдеи. ка съ спꙋе
ꙟпъратꙋлꙋй висꙋл лꙋй. Ши аꙋ венит ши аꙋ стат
3 ꙟнаинтѣ ꙟпъратꙋлꙋй. Ши ле-аꙋ зис лор ꙟпъратꙋл
[illegible] висаи вис. ши с-аꙋ ꙟспъимѫнтат
4 дꙋхꙋл меꙋ. ка съ щиꙋ висꙋл. Ши аꙋ грꙋит халдеий
ꙟпъратꙋлꙋй сирїенеще. ꙟпъратꙋле,
ꙟ вѣчи съ трѣещи. спꙋне висꙋл слꙋгилор тале,
5 ши асѣмънарѣ лꙋй вом спꙋне. Ръспꙋнсе
ꙟпъратꙋл, ши зисе халдеилор: кꙋвѫнтꙋл де ла
мине с-аꙋ депъртат. де нꙋ-мй вецй спꙋне
мие висꙋл, ши асѣмънарѣ лꙋй, ла перире вецй
6 фи, ши каселе воастре се вор префаче. Ꙗрꙋ
де ꙟмй вецй спꙋне висꙋл ши асѣмънарѣ лꙋй, да-
рꙋри. ши [illegible] ши чинсте мꙋлтъ вецй лꙋа дела
мине. висꙋл ши асѣмънарѣ лꙋй вестицй-
7 мй. Ръспꙋнсерꙋ а доа оаръ, ши зисерꙋ: ꙟпъра-
тꙋл съ зикъ висꙋл слꙋгилор сале, ши асѣмънарѣ
8 лꙋй вом вести. Ши аꙋ ръспꙋнс ꙟпъратꙋл
ши аꙋ зис: [illegible] щиꙋ еꙋ, къ врѣме
[illegible] ши [illegible] с-аꙋ депъртат
9 [illegible] дела мине [illegible] висꙋл [illegible]

[illegible] ши кꙋвѫнт минчинос ши стрикат [illegible]
[illegible] ꙟнаинтѣ мѣ. пѫнъ че врѣ-
мѣа ва трѣче. висꙋл меꙋ спꙋнецимй, ши вой
щи къ асѣмънарѣ лꙋй [illegible] вецй вести
10 мие. Ръспꙋнсерꙋ халдеии ꙟна-
интѣ ꙟпъратꙋлꙋй, ши зисерꙋ: нꙋ есте ом пре
пъмѫнт, каре кꙋвѫнтꙋл ꙟпъратꙋлꙋй ва пꙋтѣ
спꙋне. [illegible] ꙟпъратꙋл маре
ши [illegible] кꙋвѫнт ка ачеста нꙋ ꙟтрѣбъ
11 пре врꙋн [illegible] халдеꙋ. Къ кꙋвѫнтꙋл каре
ꙟпъратꙋл ꙟтрѣбъ, грꙋ есте. ши алтꙋл нꙋ есте
каре ва спꙋне ачѣста ꙟнаинтѣ ꙟпърате-
лꙋй. [illegible] фъръ нꙋмай [illegible]
[illegible] нꙋ [illegible]. Атꙋнчѣ ꙟпъратꙋл 12
[illegible]
[illegible] Вавилонꙋлꙋй.
Ши порꙋнка [illegible] ши [illegible] съ-й омоаре. 13
ши [illegible] пре Данїил. ши пре [illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] Вавилонꙋлꙋй. Ши 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] Ши [illegible] Данї- 16
ил. ши Данїил [illegible]
[illegible]
[illegible] ꙟпъратꙋлꙋй. Ши [illegible] 17
Данїил [illegible], ши лꙋй Ананїа, ши лꙋй Ми-
саил, ши лꙋй Азарїа, [illegible]
[illegible]. Ши [illegible] 18
[illegible]
[illegible] Данїил. [illegible]
[illegible] Вавилонꙋ-
лꙋй. Атꙋнчѣ лꙋй Данїил [illegible] 19
[illegible]
[illegible] Данїил. Ши [illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Ши [illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Ши [illegible] 22
[illegible]
[illegible]

și vinul băuturei[8478] lor și le da lor sămînță.

17. Și le dêde lor Dumnedzău[8479] înțelêgere și înțelepciune întru toată cărturăriia și măiestriia. [8480]Și Daniil pricepea întru toată vedêrea și visurile.

18. Și după săvîrșitul dzilelor cărora[8481] au dzis împăratul să-i bage pre ei, și-i băgă pre ei cel mai mare preste scopiți înaintea Navuhodonósor.

19. Și grăi împreună cu ei împăratul și nu s-au aflat dentru toți ei asêmenea ca Daniil și Ananía și Misail și Azaría. Și au stătut înaintea împăratului.

20 Și întru tot graiul a măiestriei și a științei, cîte au cercat de la ei împăratul, aflat-au pre ei cu dzêce părți mai vîrtos decît toți vrăjitorii și decît toți[8482] dăscîntătorii ceia ce era întru toată împărăția lui.

21. [8483]Și fu Daniil pînă într-un an a lui Chir împăratul.

Cap 2

1. Întru anul al doilea a împărăției lui Navuhodonósor, visat-au Navuhodonósor vis și s-au întristat duhul lui și somnul lui s-au făcut departe de la el.

2. Și dzise împăratul: „Chemați pre dăscîntători și pre vrăjitori și pre fărmăcători și pre haldei ca să vestească împăratului visul lui". Și veniră și stătură înaintea împăratului.

3. Și dzise lor împăratul: „Visat-am și s-au întristat duhul mieu ca să știu visul".

4. Și grăiră haldeii împăratului sirienêște: „Împărate, în vêci trăiêște! Tu dzi visul slugilor tale și asămănarea lui vom spune".

5. Răspunse împăratul și dzise haldeilor: „Cuvîntul de la mine s-au depărtat. ⌊Deci⌋[8484], de nu-mi veți arăta mie visul și asămănarea lui, la pierire veți fi și casele voastre să vor jefui.

6. Iar dă-mi veți arăta visul și asămănarea lui, dări și daruri și cinste multă veți lua de la mine. Însă visul și alăturarea lui vestiți mie!"

7. Răspuns-au al doilea rînd și au dzis: „Împăratul să dzică visul slugilor lui și asămănarea ⌊lui⌋[8485] vom vesti".

8. Și răspunse împăratul și dzise: „Cu adevărat știu eu că vrême voi răscumpărați și căci ați văzut că s-au depărtat de la mine graiul.

9. Deci, de nu-mi veți vesti visul, știu că cuvînt minciunos și stricat ați tocmit ca să ziceți înaintea mea pînă unde vrêmea va trêce. Visul mieu spuneți mie și voi cunoaște, că asămănarea lui îmi veți vesti mie".

10. ⌊Și⌋[8486] răspunseră iarăși haldeii înaintea împăratului și zic: „Nu iaste om preste uscat, carele graiul împăratului va putea să-l cunoască, în vrême ce tot împăratul mare și boiêrin graiu ca acesta nu întreabă pre vrăjitor[8487] haldeu.

11. Căci cuvîntul carele împăratul întreabă – greu, și altul nu iaste carele va vesti pre el înaintea împăratului, fără numai dumnedzăii cărora nu iaste lăcașul cu tot trupul".

12. Atuncea împăratul cu mînie și cu urgie multă dzise să piardză pre toți măiestrii Vavilonului.

13. Și porînca ieși și măiestrii să omorîia. Și cercară pre Daniil și pre priêtenii lui să-i omoare.

14. Atuncea Daniil au răspuns sfat și gînd lui Arioh, celui mai mare preste bucătarii împăratului, carele au ieșit a omorî pre măiestrii Vavilónului.

15. Și întreba de el, dzicînd: „Boiêrinul împăratului, pentru care lucru au ieșit părêrea aceasta nerușinată dentru fața împăratului?"

16. Și arătă Arioh graiul lui Daniil. Și Daniil întrắ și rugá́ pre împăratul pentru ca vrême lui să-i dea și asămănarea lui va vesti împăratului.

17. Și întrắ Daniil la casa lui și lui Ananía și lui Misail și lui Azaría, priêtenilor lui, graiul au arătat.

18. Și îndurări cerea de la Dumnedzăul ceriului pentru taina aceasta, pentru ca să nu piară Daniil și priêtenii lui împreună cu ceialalți măiestri a Vavilónului.

19. Atuncea lui Daniil, întru vedêrea nopții, taina s-au dăscoperit. Și au blagoslovit pre Dumnedzăul ceriului Daniil.

20. Și dzise: „Fie numele lui Dumnedzău binecuvîntat de la vac și pînă la vac, căci măiestriia și înțelêgerea a lui iaste.

21. Și el primenêște vremi și ani, așază împărați și mută, dînd măiestrie celor măiestrii și înțelepciune celor ce știu înțelêgerea.

22. Și el dăscopere adînci și ascunse, cunoscînd cêle den întunêrec și lumi-

na împreună

[illegible]

23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 45
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

na împreună cu el iaste.

23. Ţie, Dumnedzăul părinţilor noştri, mă[8488] mărturisesc şi laud, că măiestrie şi putêre ai dat mie şi ai cunoscut mie, carele am rugat de la tine şi cuvîntul[8489] împăratului ai arătat mie".
24. Şi veni Daniil către Arioh, pre carele au pus împăratul să piarză pre măiestrii Vavilónului, şi-i dzise lui: „Pre măiestrii Vavilínului să nu-i pierzi, ci mă bagă pre mine înaintea împăratului şi asămănarea împăratului voi vesti!"
25. Atuncea Arioh cu sîrguială băgă pre Daniil înaintea împăratului şi dzise lui: „Aflat-am om dentru fiii robirei, a jidovimei, carele asămănarea împăratului va vesti".
26. Şi răspunse împăratul[8490] şi dzise lui Daniil, căruia numele – Valtásar: „Au poţi să-mi vestuieşti mie visul carele am văzut şi asămănarea lui?"
27. Şi răspunse Daniil înaintea împăratului şi dzise: „Taina carea împăratul întreabă nu iaste a măiestri vrăjitori, dăscîntători gazarêni, să vestească împăratului.
28. Ce iaste Dumnedzău în cer cel ce dăscopere taine. Şi au cunoscut împăratului Navuhodonósor carele trebuie să să facă la săvîrşitul dzilelor. Visul tău şi vedêrea capului tău preste aşternutul tău, aceasta iaste:
29. Tu, împărate, gîndurile tale preste aşternutul tău s-au suit. Ce tribuie să să facă după aceasta şi cel ce descopere taine, au arătat ţie carele trebuie să să facă.
30. Şi mie nu întru măiestriia carea iaste întru mine mai vîrtos decît toţi viii, taina aceasta s-au descoperit, ce pentru ca să să cunoască împăratului asămănarea pentru ca gîndurile inimei tale să cunoşti.
31. Tu, împărate, vedeai şi, iată – chip, unul maare, şi chipul acela şi vedêrea lui prea decovîrşit – stînd înaintea fêţii tale şi vedêrea lui – straşnică.
32. Chip căruia capul – de aur curat, mîinile şi pieptul şi braţele ei – de argint şi[8491] pîntecile şi coapsele – de aramă.
33. Pulpele – de fier, picioarele – o parte oarecare de fier şi o parte oarecarea de lut.
34. [8492]Vedeai pînă unde s-au tăiat piatră[8493] dentru măgură fără de mîini şi lovi chipul preste picioarele cêle de fier şi cêle de lut şi-i măruntí pre ei desăvîrşit.
35. Atuncea s-au mărunţit deodată strachina, fierul, arama, argintul, aurul, şi s-au făcut ca pravul de la arie de vară şi le rădicară pre iale mulţimea duhului şi loc nu s-au aflat lor. Şi piatra cêea ce au lovit chipul să făcu măgură maare şi împlu tot pămîntul.
36. Acesta iaste visul şi asămănarea lui vom grăi înaintea împăratului.
37. Tu, împărate, împărat împăraţilor, căruia Dumnedzău împărăţia tare şi vîrtoasă şi cinstită au dat.
38. Întru tot locul unde lăcuiesc fiii oamenilor şi hiarăle ţarinei şi pasările ceriului ⌊şi peştii mării⌋[8494] au dat întru mîna ta şi te puse pre tine domnu a tuturora, tu, capul cel de aur.
39. Şi denapoia ta să va scula împărăţie alta, mai mică de tine, şi împărăţie a treia, carea iaste ca arama, carea va domni tot pămîntul.
40. Şi împărăţiia a patra, carea va fi vîrtoasă ca fierul, în ce chip hierul mărunţêşte şi supune toate, ⌊aşa⌋[8495] toate le va mărunţi şi le va supune.
41. Şi căci ai vădzut picioarele şi dêgetile – o parte oarecarea de strachină şi o parte oarecarea de fier, împărăţie împărţită va fi şi den rădăcină de fier va fi întru ea, în ce chip ai văzut fierul amestecat cu strachina.
42. Şi dêgetile picioarelor – o parte oarecarea de fier ⌊şi⌋[8496] o parte oarecarea de strachină ⌊şi⌋[8497] o parte oarecarea de împărăţie va fi tare şi dentru ea va fi sfărîmîndu-să.
43. Căci ai văzut fierul amestecat cu strachina, amestecaţi vor fi întru sămînţa oamenilor şi nu vor fi lipindu-să într-acesta chip[8498] cu acesta, în ce chip fierul nu să amêstică cu strachina.
44. Şi întru dzilele împărăţiilor acelora rădica-va Dumnedzăul ceriului împărăţie carea întru vêci nu să va strica şi împărăţiia lui la nărod altul nu va rămînea. Mărunţi-va şi va vîntura toate împărăţiile şi aceasta[8499] să va rădica în vêci.
45. În ce chip ai vădzut că de la măgură s-au tăiat piatră fără de mîini şi au mărunţit strachina, fierul, arama, argintul, aurul, Dumnedzău cel mare au cunoscut

ꙟпъратꙋлꙋй наинте чѣ ва фи дꙋпъ ачѣ
ста. ши адевърат висꙋл, ши крединчоасъ а
46 ꙟсемнарѣ лꙋй. Атꙋнче ꙟпъратꙋл Навꙋ
ходоносор аꙋ кѫзꙋт пре фаца са, ши лꙋй
Данїил с'аꙋ ꙟкинат, ши мана ши тъмѫе
47 зисе съ-й жертфеаскъ. Ши рѫспꙋнзѫнд ꙟпъра
тꙋл, зисе лꙋй Данїил: ꙟ адевър Дꙋмнезеꙋл
востꙋ, ачела есте Дꙋмнезеꙋл дꙋмнезеилор, ши
Домнꙋл ꙟпъраꙋилор, чел че дескопере тайне. кѫ а
48 пꙋтꙋт а дескопери тайна ачаста. Ши аꙋ
ꙟпъратꙋл пре Данїил. ши дарꙋри мари
ꙟлꙋй аꙋ дат. ши л'аꙋ пꙋс пре дѫнсꙋл пре тоатѣ цара
Вавилонꙋлꙋй, ши домн пре тоцй сатрапїй, пре тоцй
ꙟцелепцїй Вавилонꙋлꙋй. Ши Данїил аꙋ
49 черꙋт дела ꙟпъратꙋл. ши аꙋ пꙋс пре лꙋкрꙋриле
цѣрїй Вавилонꙋлꙋй пре Седрах. Мисах. Авдена
го. ши Данїил ера ꙟ поарта ꙟпърате
лꙋй.

КАП. Г.

1 Ꙟ ан(ꙋл ал оптꙋспрезечелѣ) Навꙋходоносор ꙟпърат
ꙋл аꙋ фъкꙋт кип де аꙋр, ꙟналтꙋл лꙋй де
коцй ѯ. латꙋл лꙋй коцй ѕ. ши л'аꙋ пꙋ
с ꙟ кѫмпꙋл Деира ꙟ цара Вавилонꙋлꙋй.
2 Ши аꙋ тримис съ адꙋне пре ꙋпаций, ши пре
стратигй, ши пре топархїй, ши пре ꙟдърептъторй
битей(?) маре, ши пре тиранй, ши пре чей че
ꙟтру стѣпѫнїй, ши пре тоцй боерїй цѣрилор, съ
вие ла сфинцирѣ кипꙋлꙋй, пре каре аꙋ пꙋс Навꙋхо
3 доносор ꙟпъратꙋл. Ши аꙋ адꙋнат ꙋпа
царїй, стратигїй, топархїй, ꙟдърептъторїй, по
вѫцꙋиторїй, тиранїй, марїй кѫрмꙋиторй
цѣ, ши тоцй боерїй цѣрилор, ла сфинцирѣ кипꙋ
лꙋй пре каре л'аꙋ пꙋс Навꙋходоносор ꙟ
пъратꙋл. ши аꙋ стат ꙟнаинтѣ кипꙋлꙋй
пре каре л'аꙋ пꙋс Навꙋходоносор ꙟпъра
4 тꙋл. Ши кроитꙋл стригъ кꙋ тъ
рїе: воао зиче се, нѣмꙋрилор, ши семинций
5 ши лимбилор. ꙟ часа че вецй авзи
гласꙋл трѫмбицей, ши ал флꙋерꙋлꙋй, ши ал ѫлтꙋ
рꙋлꙋй, ши ал самбꙋкей, ши ал псалтирїей, ши ал симфонїей, ши ал тꙋтꙋрор
фелꙋрилор де мꙋсикїй, кѫзѫнд съ вѫ ꙟкинацй кипꙋлꙋй де аꙋр чел пꙋс
6 де Навꙋходоносор ꙟпъратꙋл. Ши каре
нꙋ ва кѫдѣ сѫ се ꙟкине, ꙟтрꙋ ачѣ часъ ва
фи арꙋнкат ꙟ кꙋпторꙋл фокꙋлꙋй чел ардѫторю.
7 Ши фꙋ кѫнд аꙋзирѫ тоате нѣмꙋриле гласꙋл трѫмбицей
ши флꙋерꙋлꙋй, ши ѫлтꙋтꙋрор ꙟпаристрꙋменте
ши ал самбꙋкей, ши ал псалтирїей, ши ал симфонїей ши ал тꙋтꙋрор
фелꙋрилор де мꙋсикїй, кѫзѫнд тоате нѣмꙋриле, фалꙋрїле, лимбиле,
се ꙟкинарѫ кипꙋлꙋй де аꙋр, пре каре л'аꙋ пꙋс На
вꙋходоносор ꙟпъратꙋл. Атꙋнчѣ аꙋ вѣ 8
нит оаре карїй бѫрбацй халдеи. ши аꙋ пѫрѫт пре Иꙋдей.
Ши рѫспꙋнзѫнд зисерѫ лꙋй Навꙋходоносор ꙟ 9
пъратꙋлꙋй. ꙟпъратꙋле ꙟ вѣчй сѫ трѣецй.
Тꙋ ꙟпъратꙋле ай порончит, ка тот омꙋл каре 10
ва аꙋзи гласꙋл трѫмбицей, ши ал флꙋерꙋлꙋй, ши
ал ѫлтꙋтꙋй, ши ал самбꙋкей, ши ал псалтирїей, ши
ал симфонїей, ши ал тꙋтꙋрор фелꙋрилор де мꙋсикїй,
сѫ. Ши каре нꙋ ва кѫдѣ съ се ꙟкине кипꙋлꙋй 11
де аꙋр, ачела ва фи арꙋнкат ꙟ кꙋпторꙋл фокꙋлꙋй
чел ардѣтор. Сѫнт бѫрбацй Иꙋдей пре карїй 12
ꙟ ай пꙋс пре лꙋкрꙋриле цѣрїй
Вавилонꙋлꙋй, Седрах, Мисах, Авденаго.
ачей бѫрбацй н'аꙋ аскꙋлтат порꙋнка та ꙟпърате
ꙋ, ши дꙋмнезеилор тѫй нꙋ ле слꙋжескꙋ, ши ла ки
пꙋл де аꙋр чел пꙋс де тине нꙋ се ꙟки
нѫ. Атꙋнчѣ Навꙋходоносор кꙋ мѫ 13
нїе ши кꙋ мѫрїе зисе сѫ адꙋкъ пре Седрах,
Мисах, Авденаго. ши ꙗꙋ адꙋс ꙟнаинтѣ
ꙟпъратꙋлꙋй. Ши рѫспꙋнзѫнд Навꙋхо 14
доносор, ши зисе лор: Адевърат Седрах, Ми
сах, Авденаго, дꙋмнезеилор мей нꙋ слꙋжицй,
ши кипꙋлꙋй де аꙋр каре л'ам пꙋс нꙋ вѫ ꙟ
кинацй. Акꙋм дарѫ де сѫнтецй гата, 15
ꙟ часа кѫнд вецй аꙋзи гласꙋл трѫмбицей,
ши ал флꙋерꙋлꙋй, ши ал ѫлтꙋтꙋй, ши ал самбꙋкей,
ши ал псалтирїей, ши ал симфонїей, ши ал тꙋтꙋрор фелꙋ
рилор де мꙋсикїй, кѫзѫнд сѫ вѫ ꙟкинацй кипꙋ
лꙋй де аꙋр чел фъкꙋт. Ꙗр де нꙋ вѫ вецй ꙟ
кина, ꙟтрꙋ ачѣ часъ вецй фи арꙋнкацй ꙟ кꙋпторꙋл фо
кꙋлꙋй чел ардѫтор. ши каре есте дꙋмнезеꙋ карел вѫ ва скоате пре вой дин мѫинеле мѣле; Ши 16
рѫспꙋнзѫнд Седрах, Мисах, Авденаго, зисерѫ
ꙟпъратꙋлꙋй Навꙋходоносор: нꙋ не трѣбꙋе
ноао пентрꙋ грайꙋл ачеста а-ць рѫспꙋнде. •
Пентрꙋ кѫ есте Дꙋмнезеꙋл ностꙋ ꙟ черюри, 17
пре каре ноѝ ꙟй слꙋжим, путѣрник есте сѫ не скоацъ
пре ной дин кꙋпторꙋл фокꙋлꙋй чел ардѫтор,
ши дин мѫинеле тале ꙟпърате не ва изба
ви пре ной. Ши де нꙋ, кꙋноскꙋт сѫ фїе цїе ꙟпърате 18
кѫ дꙋмнезеилор

împăratului carele tribuie a să face după acêstea; şi adevărat – visul şi crezută – asămănarea lui”.

46. Atuncea împăratul Navuhodonósor au căzut preste faţă şi lui Daniil s-au închinat şi manaa şi bunu miros dzise să-i toarne lui.

47. Şi răspundzînd împăratul, dzise lui Daniil: „Cu adevărat Dumnedzăul vostru, acesta-i Dumnedzăul dumnedzăilor şi Domnul împăraţilor, cel ce descopere taine, căci ai putut a dăscoperi taina aceasta”.

48. Şi au mărit împăratul pre Daniil şi dări mari şi multe au dat lui. Şi l-au pus pre el preste toată Ţara Vavilónului şi boiêrin a sarailor preste toţi măiestrii Vavilónului.

49. Şi Daniil au cerut de la împăratul şi au pus prestă lucrurile[8500] ţărîi Vavilónului pre Sidrah, Misah, Avdenagó. Şi Daniil era întru curtea împăratului.

Cap 3

1. Într-anul al 18 Navuhodonósor împăratul au făcut chip de aur, înălţimea lui – de coţi 60; lărgimea lui – de 6 coţi, şi au pus pre el în Cîmpul Deirá, în Ţara Vavilónului.

2. Şi au trimis să adune pre veziri şi pre hatmani şi pre biruitorii locurilor[8501], povăţuitori şi tirani şi pre cei preste biruinţe şi pre toţi boiêrii ţării lor să vie la înnoirea chipului căruia au pus Navuhodonósor împăratul.

3. Şi s-au adunat biruitorii locurilor, viziri, voivozi, povăţuitori, tirani, mari cei preste biruinţă şi toţi boiêrii ţărilor la înnoirea icoanei căriia au pus Navuhodonósor împăratul, şi au stătut înaintea icoanei căriia au pusu-o Navuhodonósor ⌊împăratul⌋[8502].

4. Şi strigătoriul striga cu vîrtute: „Voao să zice, ⌊limbi⌋[8503], năroade, fêliuri, limbi!

5. Întru care ceas veţi audzi glasul trîmbiţei, muscalului şi alăutei, samvíchei şi canonului, tocmala glasului şi tot neamul de cîntăreţi, căzînd închinaţi-vă chipului celui de aur căruia au pus Navuhodonósor împăratul.

6. Şi carele nu să va căzînd închina[8504], într-acela ceas să va băga la cuptoriul focului celui ce arde”.

7. Şi fu cînd audziră toate năroadele glasul trîmbiţei, muscalului şi alăutei, samvíchei şi canonului şi a tot neamul de cîntăreţi, căzînd toate năroadele, fêliuri, limbi să închina icoanei cei de aur carea au pus Navuhodonósor împăratul.

8. Atuncea au venit bărbaţi haldei şi au pîrît pre jidovi.

9. Şi răspundzînd ziseră lui Navuhodonósor împăratului: „Împărate, în vêci trăiêşte!

10. Tu, împărate, ai pus porîncă tot omul carele va audzi glasul trîmbiţei şi muscalul şi[8505] alăuta şi samvíchi şi canonul şi tocmirea glasului şi tot neamul de cîntăreţi,

11. Şi nu căzînd să va închina la chipul cel de aur, băga-să-va la cuptoriul focului cel arzător.

12. Sînt, dară, bărbaţi jidovi pre carii ai pus prestă[8506] lucrurile ţării Vavilónului – Sidrah, Misah, Avdenagó, bărbaţii aceia n-au ascultat, împărate, porîncele tale şi dumnedzăilor tăi nu slujesc şi chipului celui de aur ce ai pus nu să închină”.

13. Atuncea Navuhodonósor, cu mînie şi cu urgie, dzise să aducă pre Sidrah, Misah, Avdenagó[8507]; şi să aduseră înaintea împăratului.

14. Şi răspunse Navuhodonósor şi dzise lor: „Au adevărat, Sidrah, Misah, Avdenagó, dumnedzăilor miei nu slujiţi şi chipului celui de aur carele am pus nu vă închinaţi?

15. Acum, dară, dă sînteţi gata pentru că, daca veţi audzi glasul trîmbiţii şi alăutei şi samvíchii şi canonului şi tocmala glasului şi a tot neamul de cîntăreţi, căzînd să vă închinaţi chipului ⌊celui de aur⌋[8508] căruia am pus, iar de nu veţi închina într-acesta ceas, băga-vă-veţi în cuptoriul focului cel ce arde. Şi carele iaste dumnedzău carele să scoaţă pre voi dentru mîinile mêle?”

16. Şi răspunseră Sidrah, Misah, Avdenagó, dzicînd împăratului Navuhodonósor: „N-avem treabă noi pentru graiul acesta a răspunde ţie.

17. Pentru că iaste Dumnedzău nostru în ceriuri[8509], căruia noi slujim, putêrnic a ne scoate pre noi den cuptoriul focului cel ce arde şi dentru mîinile tale, împărate, mîntui-ne-va pre noi.

18. Şi dă nu, ştiut să fie ţie, împărate,

că dumnedzăi-

[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]

КАП. Д.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]

că dumnedzăilor tăi nu slujim şi chipului celui de aur ce ai pus nu ne închinăm”.

19. Atuncea[8510] Navuhodonósor s-au împlut de mînie şi vedêrea fêţii lui s-au primenit[8511] preste Sidrah, Misah şi Avdenagó, şi dzisă să arză cuptoriul cu 7 părţi mai mult pînă unde desăvîrşit va arde.

20. Şi bărbaţi vîrtoşi la vîrtute dzise, legînd pre Sidrah, Misah şi Avdenagó, să-i bage la cuptoriul focului cel ce arde.

21. Atuncea bărbaţii aceia s-au legat cu saravarile lor şi chivere şi nădragi şi îmbrăcămintele lor şi s-au băgat la mijlocul focului ce ardea,

22. În vrême ce graiul împăratului să prea întări,

23. Şi cuptoriul[8512] să arse prea de prisosit, de 7 părţi mai mult.

24. Şi aceşti trei, Sidrah, Misah şi Avdenagó, au căzut în mijlocul cuptoriului focului ce ardea legaţi ⌊şi îmbla în mijlocul pării, lăudînd pre Dumnedzău⌋[8513].

25. Şi Navuhodonósor audzi lăudînd ei şi să mieră şi să sculă cu sîrguială şi dzise măriţilor lui: „Au nu oameni 3 am pus în mijlocul ⌊cuptoriului⌋[8514] focului legaţi?”.

26. Şi dziseră împăratului: „Cu adevărat, împărate!”. Şi dzise împăratul: „Aicea eu văz bărbaţi 4 dăzlegaţi şi îmblînd în mijlocul focului şi vătămare nu iaste întru ei şi vedêrea acelui al patrulea – asêmenea cu fiiul lui Dumnedzău”.

27. Atuncea să apropiia Navuhodonósor cătră uşa cuptoriului focului ce ardea şi dzise: „Sidrah, Misah şi Avdenagó, robii Dumnedzăului celui preaînalt, ieşiţi şi veniţi!”. Şi ieşi Sidrah, Misah şi Avdenagó den mijlocul focului.

28. Şi să strînseră craii şi hatmanii şi biruitorii locurilor şi tarii împăratului şi vedea pre bărbaţi că nu le-au domnit focul trupului lor şi părul capului lor nu s-au pîrjolit şi saravárele lor nu s-au primenit şi miros de foc nu era întru ei. ⌊Şi să închină înaintea lor împăratul Domnului⌋[8515].

29. Şi răspunse Navuhodonósor împăratul şi dzise: „Cuvîntat Dumnedzăul lui Sidrah, Misah şi Avdenagó, carele au trimis pre îngerul său şi au scos pre slugile lui, căci nădăjduia pre el şi graiul împăratului au primenit şi au dat trupurile lor la foc, pentru ca să nu slujască, nici să să închine la tot dumnedzăul, fără numai la Dumnedzăul lor.

30. Şi eu puiu porîncă: tot nărodul, fêl, limbă, carea va dzice blăstăm asupra Dumnedzăului Sidrah, Misah şi Avdenagó, la pierire vor fi şi casele lor – la jaf, în vrême ce nu iaste Dumnedzău altu carele va putea să mîntuiască aşa”.

31. Atuncea împăratul au îndreptat pre Sidrah, Misah şi Avdenagó întru Ţara Vavilónului ⌊şi crescu pre ei şi vrednicí pre ei a povăţui tuturor jidovilor celor ce era întru împărăţiia lui⌋[8516].

32. Navuhodonósor împăratul la toate năroadele, fêliuri, limbi, celor ce lăcuiesc întru tot pămîntul: „Pace voao. Să să înmulţască.

33. Sêmnele şi minunile carele au făcut cu mine Dumnedzăul cel preaînalt plăcut-au înaintea mea să vestuiesc voao

34. Cîtu-s de mari şi vîrtoase! Împărăţiia lui – împărăţie vêcinică [8517]şi stăpîniia lui – în rudă şi rudă.

Cap 4

1. Eu, Navuhodonósor, binepetrecînd eram întru casa mea şi bineodreslind pre scaunul mieu.

2. Vis am văzut şi au spăriat pre mine şi m-am întristat preste aşternutul mieu şi vederile capului mieu m-au turburat pre mine.

3. Şi pren mine s-au pus porîncă ca să aducă înaintea mea pre toţi măiestrii Vavilónului, pentru ca asămănarea visului vor cunoaşte mie.

4. Şi întra dăscîntătorii, vrăjitorii, gazarinêni, haldei şi visul eu am dzis înaintea lor şi asămănarea lui n-au cunoscut mie.

5. Pînă au venit Daniil, căruia numele Valtásar, după numele dumnedzăului mieu, carele Duh a lui Dumnedzău sfînt întru sine are; şi visul înaintea lui am dzis:

6. «Valtásar, boiêrinul dăscîntătorilor, pre carele am cunoscut că Duh a lui Dumnedzău sfînt întru tine şi taina nu te neputinţază, audzi vedêrea visului mieu carele am văzut şi asămănarea lui spune-mi mie!

7. Şi vedêrea capului mieu preste aşternutul mieu

vedea şi

[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

vedeam. Şi, iată, copaciu în mijlocul pămîntului şi înălţimea lui – multă.

8. ⌊Şi⌋[8518] să mări copaciul şi să întări şi înălţimea lui au ajunsu pînă la cer şi tulpina lui – la marginile a tot pămîntul.

9. Frundzile lui – frumoase şi roada lui – multă şi hrana tuturor – întru el; şi dedesuptul lui sălăşluia fiarăle cêle sălbatice. Şi întru crăngele lui lăcuia pasările ceriului; dentru el să hrăniia tot trupul.

10. Vedeam întru vedêrea nopţii pre patul mieu şi, iată, ir şi sfîntu dentru cer să pogorî.

11. Şi strigắ cu vîrtute şi aşa dzise: 'Tăiaţi copaciul şi zmulgeţi crăngele lui şi scuturaţi frunzele lui şi răsîpiţi roada lui! Clătească-să fiarăle dedăsuptul lui şi pasările de la crăngele lui.

12. Fără numai odrasla rădăcinelor lui în pămînt lăsaţi întru legătură de fier şi de aramă şi întru pajiştea cea denafară şi întru roa ceriului va mînea şi cu fiarăle partea lui, întru buruianul pămîntului.

13. Inima lui de la oameni să va primeni şi inimă de fiară să va da lui şi 7 vremi să vor primeni prestă el.'

14. Pren asămănarea ir – cuvîntul şi graiu a sfinţilor – întrebarea, pentru ca să cunoască cei ce trăiesc căci Domnul iaste cel preaînalt a împărăţiei oamenilor şi cărui i să va părea va da pre ea şi ocara oamenilor va rădica prestă ea.

15. Acesta-i visul carele am văzut eu, împăratul Navuhodonósor, şi tu, Valtásar, asămănarea-i dzi, căci toţi măiestrii împărăţiei mêle nu pot asămănarea lui a arăta; şi tu, Daniil, poţi, căci Duhul lui Dumnedzău cel sfînt – întru tine.»"

16. Atuncea Daniil, căruia numele – Valtásar, să năuci ca un ceas şi gîndurile lui turbura pre el. Şi răspunse împăratul şi dzise: „Valtásar, visul şi asămănarea să nu te sîrguiască!"

17. Răspunse Valtásar şi dzise: „Doamne, facă-să[8519] visul acesta celor ce urăsc pre tine şi asămănarea lui – vrăjmaşilor tăi!

18. Copaciul carele ai văzut, cel ce s-au mărit şi s-au întărit, căruia înălţimea au ajunsu la cer şi trupina lui – la tot pămîntul şi frundzele lui – bine înverzite şi roada lui – multă şi hrană a tuturor – întru el; dedăsuptul lui lăcuia fiarăle cêle sălbatice şi întru crăngele lui lăcuia pasările ceriului,

19. Tu eşti, împărate, căci te-ai mărit şi te-ai întărit şi mărimea ta să mări şi ajunse la cer şi domniia ta – la marginile pămîntului.

20. Şi că au văzut împăratul Ir pre Cel Sfînt pogorîndu-să[8520] den cer şi dzise: «Zmulgeţi copaciul şi stricaţi pre el, fără numai odrasla rădăcinilor lui întru pămînt lăsaţi întru[8521] legătură de fier şi de aramă şi cu pajiştea cea denafară şi întru roao ceriului va petrêce şi cu fiarăle sălbatece – partea lui, pînă unde 7 vremi să vor primeni prestă el.»

21. Aceasta-i asămănarea lui, împărate, şi asămănarea Celui Preaînalt aceasta iaste, carele au ajunsu preste domnul mieu, preste împăratul.

22. Şi pre tine te vor goni de la oameni şi cu fiarăle sălbatice va fi lăcaşul tău [8522]şi iarbă ca pre un bou te vor hrăni şi de la roa ceriului vei petrêce şi 7 vremi să vor primeni prestă tine, pînă unde vei cunoaşte că domnêşte Cel Preaînalt împărăţiei oamenilor şi căruia i să va părea-i da-va pre ea.

23. Şi căci au dzis: «Lăsaţi[8523] odrasla rădăcinilor copaciului ⌊în pămînt⌋[8524], împărăţiia ta ţie rămîne, dentru carea ai putea cunoaşte biruinţa cea cerească.

24. Pentru acêea, împărate, sfatul mieu[8525] placă ţie [8526]şi păcatele tale cu milostenii le răscumpără şi strîmbătăţile tale întru îndurările mêserilor, cîndai va fi mult îngăduitor greşalelor tale ⌊Dumnedzău⌋[8527].»"

25. Acêstea toate s-au stricat preste Navuhodonósor împăratul.

26. După 12 luni preste bisêrica împărăţiei lui în Vavilon îmblînd.

27. Răspunse împăratul şi dzise: „Nu aceasta iaste Vavilónul cel mare, carele eu am clădit spre casă a împărăţiei, întru tăriia vîrtuţei mêle, spre cinstea mărirei mêle?"

28. Încă cuvîntul în gura împăratului fiind, glas den cer să făcu: „Ţie să zice Navuhodonósor împărat, împărăţiia ta trecut-au de la tine.

29. Şi de la oameni pre tine vor goni şi cu fiarăle sălbatece – lăcuinţa ta şi iarbă ca pre un bou hrăni-te-vor şi 7 vremi să vor

primeni

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

КАП. Ḃ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible]

primeni prestă tine, pînă unde vei cunoaşte că domnêşte cel Înalt împărăţiei oamenilor şi la care-i va părea, da-va pre ea".

30. Într-acesta ceas cuvîntul s-au plinit preste Navuhodonósor[8528] şi de la oameni s-au gonit şi iarbă ca un bou mînca şi de roa ceriului trupul lui s-au văpsit, pînă unde perii lui ca a leilor s-au mărit şi unghile lui – ca a pasărilor.
31. „Şi după săvîrşitul dzilelor eu, Navuhodonósor, ochii la cer rădicai şi crierii miei pre mine să înturnară şi Celui Preaînalt binecuvîntaiu şi pre cel viu în vêci lăudai şi am mărit, [8529]căci biruinţa lui – biruinţă vêcinică şi împărăţiia lui – la rudă şi rudă.
32. Şi toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul întru nimic s-au socotit şi după voia lui face întru sila ceriului şi întru lăcaşul pămîntului şi nu iaste cine va sta împotrivă mîinii lui şi va grăi lui: «Ce ai făcut?»
33. Întru aceasta vrême crierii miei s-au înturnat asupră-mi şi la cinstea împărăţiei mêle am venit şi chipul mieu s-au întorsu prestă mine şi tiranii miei şi măriţii miei cerca pre mine şi preste împărăţiia mea m-am întărit şi mărire mai multă să adaose mie.
34. Acum dară, eu, Navuhodonósor, laudu şi prea înalţu şi măresc pre împăratul ceriului, căci toate lucrurile lui – adevărate şi cărările lui – judecate şi pre toţi ceia ce mergu cu mîndrie poate să-i smerească".

Cap 5

1. Valtásar împăratul făcu cină mare măriţilor lui – ⌊oameni⌋[8530] 1000[8531] şi în preajma cei[8532] mii – vinul.
2. Şi bînd Valtásar, dzise întru gustarea vinului ca să aducă vasele cêle de aur şi cêle de argint carele au scos Navuhodonosor, tatăl lui, dentru bisêrica cea den Ierusalim şi să bea cu iale împăratul şi măriţii lui şi ţiitorile lui şi cêlea ce să culca lîngă el.
3. Şi să aduseră vasele cêle de aur şi cêle de argint carele au scos dentru bisêrica lui Dumnedzău în Ierusalim şi bea cu iale împăratul şi măriţii lui şi ţiitorile lui şi cêle ci să culca lîngă el,
4. Bea vin şi lăuda pre dumnedzăii cei de aur şi de argint şi de aramă şi de fier şi de lemnu şi de piatră; ⌊şi pre Dumnedzăul cel vêcinic nu l-au binecuvîntat, cela ce are biruinţa duhului lor⌋[8533].
5. [8534]Întru acesta ceas ieşiră dêgete a mînă omenească şi scriia în preajma făcliei preste tencuiala părêtelui casei împăratului şi împăratul vedea încheieturile mîinii cei ce scriia.
6. Atuncea a împăratului faţă să primeni şi gîndurile lui turbura pre el şi legăturile mijlocului lui dezlegase şi genunchile lui să izbiia.
7. Şi strigắ împăratul cu vîrtute ca să aducă vrăjitori haldei, gazarêni şi răspunse împăratul şi dzise măiestrilor Vavilónului: „Oricarele va citi scrisoarea aceasta şi asămănarea ei cunoaşte-mi-va mie, mohorît să va îmbrăca şi lanţuhul cel de aur – preste grumadzul lui şi al treilea întru împărăţiia mea va domni".
8. Şi întra toţi măiestrii împăratului şi nu putea scrisoarea să o citească, nici asămănarea să o arate împăratului.
9. Şi împăratul Valtásar s-au turburat şi chipul lui s-au primenit preste el şi mărîţii lui să turbura.
10. Şi au întrat împărăteasa la casa băuturei şi dzise[8535]: „Împărate, în vac trăiêşte! Nu turbure pre tine gîndurile tale şi chipul tău să nu să primenească!
11. Iaste om întru împărăţiia ta întru carele-i Duhul lui Dumnedzău.
12. Şi întru dzilele tătîne-tău dăşteptare şi înţelêgere s-au aflat întru el şi împăratul Navuhodonósor, tată-tău, boiêrin dăscîntătorilor, vrăjitorilor, haldeilor, gazarênilor l-au pus pre el.
13. Căci duh mult – întru el şi înţelepciune şi înţelêgere, asămănînd visuri şi vestind cêle oprite şi dăzlegînd legăturile împreună, Daniil, şi împăratul i-au pus lui nume – Valtásar. Acum, dară, chême-să şi asămănarea lui vesti-va ţie".
14. Atuncea Daniil să băgă înaintea împăratului şi dzise împăratul lui Daniil: „Tu eşti Daniil, cel dentru fiii robirei, a jidovimei, căriia au adus împăratul, tată-mieu?
15. Audzit-am pentru tine că Duh a lui Dumnedzău – întru tine şi dăşteptare şi înţelêgere şi măiestrie multă aflatu-s-au întru tine.

16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]

[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѕ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

16. Şi acum au întrat înaintea mea cei înţelepţi, vrăjitori, gazarêni, pentru ca scrisoarea aceasta să o citească mie şi n-au putut să-mi vestească mie.
17. Şi eu am audzit pentru tine că poţi judecăţi a asămăna.
18. Acum, dară, dă vei putea scrisoarea aceasta a citi şi asămănarea ei să-mi arăţi mie, mohorît te vei îmbrăca şi lanţuhul cel de aur va fi preste grumadzul tău şi al treilea întru împărăţiia mea vei domni".
19. Şi dzise Daniil înaintea împăratului: „Dările tale ţie fie şi darul casei tale altuia dă.
20. Iară eu scrisoarea citi-o-voi împăratului şi asămănarea ei cunoaşte-voi ţie. Împărate, Dumnezeu cel preaînalt[8536] împărăţiia şi mărirea[8537] şi cinstea şi slava au dat lui Navuhodonósor, tătîne-tău.
21. Şi de mărimea carea au dat lui toate năroadele, fêliuri, limbi, era tremurînd şi temîndu-să de cătră faţa lui; pre carii el vrea, el omorîia şi pre carii vrea, el bătea şi pre carii vrea, el înălţa şi pre carii vrea, el smeriia.
22. Şi cînd să înălţă inima lui şi duhul lui s-au întărit a să mîndri, pogorîtu-s-au de la scaunul împărăţiei şi cinstea s-au luat de la el.
23. Şi de la oameni s-au izgonit şi inima lui cu fiarăle s-au dat şi cu măgarii sălbateci – lăcuinţa lui [8538]şi iarbă ca pre un bou hrăniia pre el şi de roa ceriului trupul lui s-au văpsit, pînă unde a cunoaşte că domnêşte ⌊Domnul⌋[8539] Dumnedzăul cel preaînalt împărăţiei oamenilor şi, căruia i să va părea, da-va pre ea.
24. Şi tu, dară, fiiul lui, Valtásar, n-ai smerit inima ta înaintea lui Dumnedzău; nu toate acêstea ai ştiut?
25. Şi preste Domnul Dumnedzăul ceriului te-ai înălţat şi vasele casei lui ai adus înaintea ta şi tu şi măriţii tăi şi ţiitoarele tale şi cêlea ce să culcă lîngă tine vin bêţi cu iale şi pre dumnedzăii cei de aur şi de argint şi de fier şi de lemnu şi de piatră carii nu văd, nici aud şi nu cunoscu ai lăudat, şi pre Dumnedzău, carele-i suflarea ta întru mîna lui şi toate căile tale, pre el nu l-ai mărit.
26. Pentru acêea, dentru faţa lui s-au trimis o încheietură de mînă şi scrisoarea aceasta au înlontru pus[8540].
27. Şi aceasta-i scrisoarea cea rînduită: «Maní Thechel Fares».
28. Aceasta-i asămănarea graiului: «Maní» – măsurat-au Dumnedzău împărăţiia ta şi o plini pre ea.
29. «Thechel» – stătu întru cumpănă şi să află lipsindu-să.
30. «Fares» – despărţi-să împărăţiia ta şi să dêde midilor şi persilor".
31. Şi dzise Valtásar şi îmbrăcară pre Daniil mohorît şi lanţuhul cel de aur îl puseră pregiur grumadzul lui şi strigắ pentru el să fie el boiêrin al treilea întru împărăţiia.
32. Întru aceasta noapte s-au omorît Valtásar, împăratul haldeilor.
33. Şi Dárie mideanul au luat împărăţiia, fiind de ani 62.

Cap 6

1. Şi plăcu înaintea lui Dárie şi au pus prestă împărăţie domni 120, ca să fie ei întru toată împărăţiia lui.
2. Şi preste înşii 3 rînduitori, dentru carii era Daniil unul dentru ei, ca să dea lor domnii cuvînt, pentru ca împăratul să nu să dodăiască.
3. [8541]Şi era Daniil prestă ei, căci duh de prisosit – întru el şi împăratul l-au pus pre el preste toată împărăţia lui.
4. Şi rînduitorii şi domnii cerca vină să afle asupra lui Daniil şi toată vina şi greşala şi păcat nu s-au aflat asupra lui, căci credincios era.
5. Şi dziseră rînduitorii: „Nu vom afla asupra lui Daniil vină, făr ă numai întru legile Dumnedzăului lui".
6. Atuncea rînduitorii şi domnii stătură înaintea împăratului şi dziseră lui: „Dárie, împărate, în vêci trăiêşte!
7. Sfătuitu-s-au toţi ceia ce-s preste împărăţiia ta, hatmani şi domni, ispravnici şi biruitorii locurilor, ca să întărească cu întăritură împărătească şi să întărească porîncă cum carele va cêre[8542] cêrere de la tot dumnedzău şi de la oameni pînă în dzile 30, fără numai de la tine, împărate, băga-să-va în lacul leilor.
8. Acum, dară, împărate, întărêşte porînca, pentru ca să nu să primească[8543] porînca persilor şi a midilor".
9. Atuncea împăratul Dárie porînci a scrie porînca.
10. Şi Daniil, cînd au cunoscut că s-au rînduit porînca, au întrat la casa lui; şi ferestrile – dăşchise lui la ceardacuri, în preajma Ierusalímului, şi vremi 3 a dzilei era plecîn-

du-să pre

[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· Ζ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

du-să pre genunchele lui şi rugîndu-să şi mărturisindu-să înaintea Dumnedzăului lui, în ce chip era făcînd şi mainte.

11. Atuncea bărbaţii aceia au păzit şi au aflat pre Daniil rugîndu-să şi umilindu-să Dumnedzăului lui.

12. Şi mergînd dziseră împăratului: „Împărate, nu porîncă ai pus cum tot omul carele va cêre de la tot dumnedzăul au om cêrere pînă[8544] la dzile 30, fără numai de la tine, împărate, să va băga la lacul leilor?”. Şi dzise împăratul: „Adevărat – cuvîntul, şi porînca midilor şi persilor nu va trêce”.

13. ⌊Şi⌋[8545] atuncea răspunseră şi dziseră înaintea împăratului: „Daniil, cel dentru fiii robirei a Iudéii, nu s-au supus porîncei tale şi în trei vremi dzua cêre de la Dumnedzăul lui cêrerile lui”.

14. Atuncea împăratul dacă graiul audzi, mult s-au mîhnit prestă el şi pentru Daniil s-au nevoit ca să-l scoaţă pre el şi pînă în sară era nevoindu-să ca să-l scoaţă pre el.

15. Atuncea bărbaţii aceia dziseră împăratului: „Cunoaşte, împărate, căci porînca – la midi şi la persi, ca toată porînca, şi starea era carea împăratul va pune, nu trebuie a să premeni”.

16. Atuncea împăratul dzise şi aduseră pre Daniil şi-l băgară pre el la lacul leilor şi dzise împăratul lui Daniil: „Dumnedzăul tău, căruia tu slujeşti neîncetat, acesta te va scoate pre tine!”

17. Şi au adus o piatră şi au pus preste gura lacului şi au pecetluit împăratul cu inelul lui şi cu inelul măriţilor lui, pentru ca să nu să primenească vrun lucru întru Daniil.

18. Şi s-au dus împăratul la casa lui şi au durmit necinat şi bucate n-au adus lui şi somnul s-au depărtat de la el. ⌊Şi astupắ[8546] Dumnedzău gurile leilor şi n-au dodeit pre Daniil.⌋[8547]

19. Atuncea împăratul s-au sculat dimineaţa cu lumina şi cu sîrguială au venit la lacul leilor.

20. Şi apropiindu-să el de groapă, pre Daniil cu glas tare au strigat: „Daniil, şerbul lui Dumnedzău celui viu, Dumnedzău căruia tu slujeşti ne-ncetat, dă au putut să te scoaţă dentru gura leilor”.

21. Şi dzise Daniil împăratului: „Împărate, în vêci trăiêşte!

22. [8548]Dumnedzăul mieu au trimis pre [8549]îngerul lui şi au astupat gurile leilor şi n-au stricat pre mine, căci înaintea lui dreptate să aflắ întru mine şi înaintea ta, împărate, greşală n-am făcut”.

23. Atuncea împăratul mult să îmbunắ pre el şi pre Daniil dzise să-l scoaţă pre el den groapă; şi să scoase Daniil den lac şi toată stricarea nu s-au aflat întru el, căci au crezut Dumnedzăului lui.

24. Şi dzise împăratul şi aduse pre bărbaţii ceia ce au pîrît pre Daniil şi la lacul leilor s-au băgat ei şi fiii lor şi fămeile lor şi n-au ajunsu la fundul lacului, pînă unde au domnit lor leii şi toate oasele lor le-au mănuntit.

25. Atuncea Dárie împăratul au scris la toate[8550] năroadele, fêliurile, limbile celor ce lăcuiesc întru tot pămîntul: „Pacea voao să să înmulţască.

26. De către faţa mea s-au pus porîncă ca întru toată domniia împărăţiei mêle să fie cutremurîndu-să şi temîndu-să de către faţa Dumnedzăului lui Daniil, căci acesta-i Dumnedzău viu şi rămîne în vêci şi împăratul lui nu să va strica şi domniia lui – pînă la săvîrşit.

27. Sprăjinêşte şi mîntuiêşte şi face sêmne şi minuni întru ceriu şi preste pămînt, carele au scos pre Daniil dentru gura leilor”.

28. Şi Daniil să îndrepta întru împărăţiia lui Dárie şi întru împărăţiia lui Chir, persului.

Cap 7

1. Întru anul dentîi a lui Valtásar, împăratul haldeilor, Daniil vis văzu şi vederile capului lui – preste aşternutul lui şi visul lui au scris, începătura cuvîntului lui:

2. „Eu, Daniil, vedeam întru vidêrea nopţii şi, iată, 4 vînturi a[8551] ceriului loviră la Maarea cea Mare.

3. Şi 4 fiară mari să suia den maare, usăbite fiind între sine.

4. Cea dentîi – ca o leoaie şi aripile ei – ca a vultúrului, vedeam pînă unde s-au zmultu aripile ei şi să rădicắ de la pămînt şi pre picioare de om au stătut şi inimă de om s-au dat ei.

5. Şi, iată, fiară alta asêmenea cu ursoaie şi în vremi au stătut şi 3 coaste întru gura ei, între mijlocul dinţilor ei, şi aşa zicea ei: «Scoală-te, mănîncă trupuri

multe

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28

ΚΑΠ. Η

[illegible] 1

multe!».

6. Denapoia lui vedeam şi, iată, fiară alta, ca pardosul, şi la ea – aripi 4, de pasăre, deasupra lui, şi 4 capete la fiară şi volnicie să dêde lui.
7. Denapoia acestuia vedeam şi, iată, fiară a patra ⌊şi⌋[8552] groaznică şi spăimoasă şi vîrtucioasă de prisosit şi dinţii lui de fier mari mîncînd şi mănuntind şi cêle rămase cu picioarele ei stropşiia; şi aceasta usăbiia-să de prisosit decît toate fiarăle cêle denaintea lui; şi coarne – 10 la el.
8. Socotiiam la[8553] coarnele lui şi, iată, cornul altul mic să sui în mijlocul lor şi 3 coarne de cêle denaintea lui s-au dăzrădăcinat de cătră faţa lui şi, iată, ochii – ca ochii omului întru cornul acesta şi gură grăind mari ⌊şi făcu război cătră sfinţi⌋[8554].
9. Vedeam pînă unde scaunile s-au pus şi vechiul dzilelor au şezut şi îmbrăcămintea lui – albă ca zăpada şi părul capului lui – ca o lînă curată, scaunul lui – pară de foc, roatele lui – foc arzător. [8555]
10. Rîu de foc să tîriia ieşind denaintea lui. Mii de mii îi slujiia lui şi întunêrece de zeci de mii stătură înaintea lui, judeţ au şezut şi cărţi s-au dăşchis.
11. Vedeam atuncea de cătră glasul cuvintelor celor mari, cărora cornul acela grăiia, pînă unde s-au omorît fiara şi au pierit şi trupul lui s-au dat la ardere de foc.
12. Şi a celoralalte fiară s-au mutat domnia şi îndălungare de viaţă s-au dat lor pînă la an şi vrême.
13. Vedeam întru vedêrea nopţii şi, iată, cu norii ceriului ⌊şi⌋[8556] ca un fiiu a omului viind era. Şi pînă la cel vechiu a dzilelor au sosit şi înaintea lui să aduse.
14. Şi lui să dêde domniia şi cinstea şi împărăţiia şi toate năroadele, fêliuri şi limbi, lui vor sluji; [8557]biruinţa lui – biruinţă vêcinică, carea nu va trêce, şi împărăţiia lui nu să va strica.
15. Îngrozitu-s-au duhul mieu. Eu, Daniil, întru[8558] vrêmea şi vederile capului mieu împreună mă turbura.
16. Şi m-am apropiat la unul dentru ceia ce sta şi cercetarea cercam de la el pentru toate acêstea şi dzise-mi: «Cercetarea şi asămănarea cuvintelor arată-mi mie.
17. Acêstea fiară cêle mari, cêle 4, 4 împărăţii să vor rădica preste pămînt, carele să vor rădica.
18. Şi vor lua împărăţiia sfinţii celui Înalt şi vor ţinea pre ea pînă în vacul vacurilor.
19. Şi cercam pre amăruntul pentru fiara cêia a patra, căci era usăbită decît toată fiara, fiară groaznică foarte. Dinţii ei – de fier şi unghile ei – de aramă, mîncînd şi măruntind şi rămăşiţile cu picioarele ei călca.
20. Şi pentru coarnele ei cêle 10 întru capul lui şi celuialalt ce să suia[8559] şi au scuturat de cêle de mainte 3 cornul acela, la carele ochii şi gura grăind mari şi vedêrea lui[8560] – mai mare decît a celoralalte.
21. Vedeam, şi cornul acela făcú război cu sfinţii şi să întări preste ei.
22. Pînă unde au venit cel vechiu de dzile şi judeţul au dat sfinţilor celui Înalt şi vrêmea au sosit şi împărăţiia o ţinură sfinţii.
23. Şi dzise: «Fiara a patra – împărăţie a patra va fi pre pămînt, carea va covîrşi toate împărăţiile şi va mînca tot pămîntul şi va stropşi pre el şi-l va preatăia.
24. Şi cêle 10 coarne a lui – 10 împăraţi să vor rădica şi denapoia lor să va rădica altul, carele va covîrşi ⌊pre răii⌋[8561] pre toţi cei denainte şi 3 împăraţi va smeri.
25. Şi cuvinte cătră cel Înalt va grăi şi pre cei sfinţi a celui Înalt va înşela şi va cugeta a primeni vremile şi lêgea şi să va da în mîna lui pînă la vrême şi vremi şi jumătate de vrême.
26. Şi judeţul va şedea şi domniia vor muta a stinge şi a piêrde pînă la săvîrşit.
27. Şi împărăţiia şi biruinţa şi mărimea împăraţilor celor dedesuptul a tot ceriul datu-s-au sfinţilor celui Înalt şi împărăţiia lui – împărăţie vêcinică şi toate începăturile lui vor sluji şi vor asculta.»28. Pînă aicea – săvîrşitul cuvîntului. Eu, Daniil, gîndurile mêle turbura pre mine şi faţa mea să primeni preste mine şi graiul întru inima mea am păzit".

Cap 8

1. Întru anul al treilea împărăţiei lui Valtásar împăratul, vedêre s-au ivit cătră mine.

eu Daniil

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 29
[illegible]

КАП. А

[illegible]

Eu, Daniil, după cêea ce s-au ivit mie la început.

2. Şi eram în Súsa, la Vári carea iaste Ţara Elam, şi văzui întru vedêre şi eram la Uval.
3. Şi rădicai ochii miei şi vădzui şi, iată, berbêce unul stînd înaintea lui Uval şi la el – coarne şi coarnele – înalte şi unul mai înalt decît altul şi cel mai înalt să suia de margine.
4. Şi văzui berbêcele împungînd spre maare şi crivăţ şi austru şi toate fiarăle nu vor[8562] sta înaintea lui şi nu era cel ce să scoaţă dentru mîna lui şi făcu după voia lui şi să mări.
5. Şi eu eram înţelegînd şi, iată, ţap a caprelor veniia de la Líva preste faţa a tot pămîntul şi la ţap – cornu văzut între mijlocul ochilor lui.
6. Şi au venit pînă la berbêcele cela ce avea coarnele unde am văzut stînd înaintea Uval. Şi au alergat cătră el cu pornirea vîrtutei lui.
7. Şi am văzut pre el ajungînd pînă la berbêce şi să sălbătăci cătră el şi lovi pre berbêce şi zdrobi amîndoao coarnele lui şi nu era vîrtute la berbêce ca să stea înaintea lui şi aruncá pre el preste pămînt şi călcă pre el şi nu era cine să-l scoaţă pre berbêce dentru mîna lui.
8. Şi ţapul caprelor să mări pînă foarte şi întărindu-să el, să zdrobi cornul lui cel mare şi să suiră alte cornuri 4 dedesuptul lui, la cêle 4 vînturi ale ceriului.
9. Şi dentru unul a lor ieşi cornu, unul vîrtos, şi să mări de prisosit cătră nótos[8563] şi cătră răsărit.
10. Şi să mări pînă la putêrea ceriului şi au căzut pre pămînt de la putêrea ceriului şi de la stêle şi le călcă pre iale împreună.
11. Şi pînă unde[8564] voivodul va mîntui robiia şi pentru el jirtva s-au turburat ⌊şi să făcú şi să spori la el⌋[8565] şi sfîntul să va pustii.
12. Şi să dêde preste jirtvă păcat şi să lepădă jos dreptatea şi făcú şi să spori.
13. Şi am audzit unui sfînt grăind şi dzise un sfînt lui felmoní, celui ce grăiia deasupra: „Pînă cînd vedêrea va sta, jirtva cêea ce s-au rădicat şi păcatul pustiirei, cela ce s-au dat şi cel sfînt, şi putêrea să va călca împreună?"
14. Şi dzise lui: „Pînă în sară şi dimineaţă – dzile 2300, şi să va curăţi cel sfînt".
15. Şi să făcu dacă am văzut eu, Daniil, vedêrea şi cerca înţelêgerea şi, iată, stătu înaintea mea ca o vedêre de bărbat.
16. Şi am audzit glas de bărbat între mijlocul lui Uval [8566]şi chemă şi dzise: „Gavriil, înţelêge pre acela vedêrea!"
17. Şi veni şi stătu alaturea cu starea mea şi, venind el, m-am spămîntat şi căzui preste faţa mea şi dzise cătră mine: „Înţelêge, fiiul omului, pentru că încă[8567] la săvîrşit de vrême-i vedêrea".
18. Şi grăind el cu mine, caz preste faţa mea preste pămînt şi să atinse de mine şi m-au stătut pre picioare.
19. Şi dzise: „Iată, eu cunoscu ţie cêlea ce vor să fie la cêle de margine a urgiei, pentru că – încă la săvîrşit de vrême.
20. Berbêcele carele ai văzut, cela ce are coarnele – împăratul midilor şi a persilor.
21. Ţapul caprelor – împăratu grecilor; şi cornul cel mare, carele era între mijlocul ochilor lui, acesta iaste împăratul cel dentîi.
22. Şi celui ce s-au zdrobit, căruia au stătut 4 coarne dedesupt – 4 împăraţi dentru limba lui să vor rădica şi nu ca întru vîrtutea lui.
23. Şi la cêle de apoi a împărăţiei lor, plinindu-să păcatele lor, scula-să-va împărat fără ruşine la obraz şi înţelegînd pildele.
24. Şi vîrtoasă-i vîrtutea lui şi nu întru vîrtutea lui şi minunate va strica şi va îndrepta şi va face şi va strica pre cei vîrtoşi şi nărodul cel sfînt.
25. Jugul[8568] sarcenei lui va îndrepta vicleşug întru mîna lui şi întru inima lui mări-să-va şi cu vicleşugul va strica pre mulţi şi preste pierire cu mulţi va sta ⌊şi preste boiêrinul boiêrilor va sta⌋[8569] şi ca oaăle ⌊întru⌋[8570] mînă va zdrobi.
26. Şi vedêrea sării şi dimineţii cei ce s-au grăit adevărată iaste; şi tu pecetluiêşte vedêrea, căci – întru dzile multe".
27. Şi eu, Daniil, adormii şi am bolit dzile şi mă sculaiu şi făceam faptele împăratului şi mă minunam de vedêre şi nu era cel ce pricêpe.

Cap 9

1. [8571]Întru dentîiul an al lui Dárie, fiiului Asuiru

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

dentru seminţiia midilor, carele au împărăţit preste împărăţiia[8572] haldeilor,

2. Într-un an a împărăţiei lui, eu, Daniil, am priceput întru cărţi: numărul anilor carele s-au făcut cuvîntul Domnului cătră Ieremía prorocul, spre plinirea pustiirei Ierusalim – 70 de ani.

3. Şi am dat faţa mea cătră Domnul Dumnedzău a cerca rugă şi umilire, cu posturi şi sac şi spudză.

4. Rugatu-m-am cătră Domnul Dumnedzăul mieu şi m-am ispoveduit şi dziş: „[8573]Doamne, Dumnedzăul cel mare şi minunat, cel ce păzeşti făgăduinţa ta şi mila celor ce iubesc pre tine şi celor ce păzesc porîncele tale,

5. [8574]Păcătuit-am, strîmbat-am, păgînit-am de la porîncele tale şi de la judêţele tale.

6. Şi nu am audzit robilor tăi, prorocilor, carii grăia întru numele tău cătră împăraţii noştri şi boiêrii noştri şi părinţii noştri şi cătră tot nărodul pămîntului.

7. [8575]Ţie, Doamne – dreptatea ⌊ta⌋[8576] şi noao – ruşinea obrazului, ca în dzua aceasta la bărbatul Iúda şi celor ce lăcuiesc în Ierusalim şi la tot Israílul, celor de aproape şi celor departe, întru tot pămîntul unde i-ai sămănat pre ei acoló, întru dăfăimarea lor, carea au dăfăimat pre tine.

8. Doamne, noao – ruşinea fêţei şi împăraţilor noştri şi boiêrilor noştri şi părinţilor noştri, carii am greşit ţie.

9. Domnului Dumnedzăului nostru – îndurările şi curăţiile, căci ne-am dăpărtat de la Domnul,

10. Şi nu am ascultat glasului Domnului Dumnedzăului nostru, a mêrge întru legile lui, carele au dat cătră faţa noastră întru mîinile robilor lui, prorocilor.

11. Şi tot Israílul au călcat lêgea ta şi s-au abătut ca să nu audză glasul tău. Şi veni preste noi osînda [8577]şi jurămîntul cel scris întru lêgea lui Moisei, robu lui Dumnedzău, căci am greşit lui.

12. Şi au întărit cuvintele lui, carele au grăit preste noi şi preste judecătorii noştri, carii au judecat pre noi, a aduce preste noi răotăţi mari, ca carele nu s-au făcut dedesuptul a tot ceriul, ca acêlea ce s-au făcut în Ierusalim.

13. În ce chip iaste scris în lêgea lui Moisi, toate răutăţile acêstea au venit preste noi şi nu ne-am umilit fêţii Domnului Dumnedzăului nostru, să ne întoarcem de la strîmbătăţile noastre şi a înţelêge întru tot adevărul.

14. Şi au preveghiat Domnul ⌊Dumnedzăul nostru⌋[8578] preste răotatea ⌊noastră⌋[8579] şi au adusu-o pre ea preste noi, căci drept – Domnul Dumnedzăul nostru preste toată facerea lui, carea au făcut şi nu am ascultat glasului lui.

15. [8580]Şi acum, Doamne Dumnedzăul nostru, care ai scos pre nărodul tău dentru Pămîntul Eghíptului cu mînă tare şi ai făcut ţie nume ca în dzua aceasta, păcătuit-am, fărălegiuit-am, strîmbat-am.

16. Doamne, întru toată milostenia ta întoarcă-să, dară, mîniia ta şi urgia ta de la cetatea Ierusalimului, măgura cea sfîntă a ta, căci ⌊am greşit⌋[8581] întru strîmbătăţile noastre şi a părinţilor noştri – Ierusalim şi nărodul tău la ocară s-au făcut ⌊şi⌋[8582] întru toţi cei prenpregiurul nostru.

17. Şi acum ascultă, Doamne Dumnedzăul nostru, rugii robului tău şi rugăciunelor lui şi lucêşte faţa ta preste sfinţeniia ta cea pustie, pentru tine.

18. Pleacă, Dumnedzăul mieu, urêchea ta şi ascultă[8583], dăşchide ochii tăi şi vezi stingerea noastră şi a cetăţii tale preste carea s-au chemat numele tău prestă ea; căci nu pre dreptăţile noastre noi aruncăm îndurarea noastră înaintea ta, ci preste îndurările tale cêle multe.

19. Doamne, ascultă! Doamne, curăţêşte! Doamne, ia aminte! Doamne, fă şi[8584] nu zăbăvi! Pentru tine, ⌊Doamne⌋[8585] Dumnedzăul mieu, căci numele tău s-au chemat preste cetatea ta şi preste nărodul tău".

20. Şi încă eu grăind şi rugîndu-mă şi mărturisind păcatele mêle şi păcatele nărodului mieu, Israil, şi aruncînd mila mea înaintea Domnului Dumnedzăului mieu, de la măgura cea sfîntă a Dumnedzăului mieu.

21. Şi încă eu grăind întru rugă şi, iată, [8586]bărbatul Gavriil, pre carele am văzut întru vedêre, întru începătură zburînd, şi să atinse de mine, ca în ceasul jirtvei de sară.

22. Şi mă înţelêse şi grăi cu mine şi dzise: „Daniil, acum am ieşit să te îndreptez pre tine.

23. La începu-

tul rugii

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

КАП· Ї

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

tul rugii tale ieşí cuvîntul şi eu am venit să vestesc ţie, căci bărbat a poftelor eşti tu, şi gîndêşte întru grai şi pricêpe întru vedêre!

24. [8587]70 de săptămîni s-au tăiat preste nărodul tău şi preste cetatea cea sfîntă, ca să să sfîrşască[8588] păcatul [8589]şi a pecetlui păcatele şi a stinge fărădălegile şi a curăţi strîmbătăţile şi a aduce dreptate[8590] vêcinică şi a pecetlui vidêre şi proroc şi a unge pre sfîntul sfinţilor.

25. Şi vei cunoaşte şi vei pricêpe de la ieşirea cuvîntului a răspunde şi a zidi Ierusalimul, pînă la unsul povăţuitoriul săptămîni 7 şi săptămîni 62; şi să va întoarce şi să va zidi larg şi cu zid împregiur şi să vor dăşerta vremile.

26. Şi după săptămînile cêle 62 va pieri de tot unsoarea şi judeţ nu va fi întru el, iară cetatea şi cel sfînt va strica cu povăţuitoriul cel viitor şi să vor tăia întru potop şi pînă la săvîrşitul războiului celui tăiat ⌊rîndui-va⌋[8591] la stingeri ⌊şi va întări făgăduinţa la mulţi – săptămînă una, şi jumătate a săptămînii va înceta jirtăvnic şi jirtve şi aripioara de la stingere şi pînă la săvîrşire şi sîrguire rîndui-va spre stingere⌋[8592].

27. Şi va întări făgăduinţă la mulţi – săptămînă una şi întru cea jumătate de săptămînă să va rădica jirtva şi turnarea şi preste sfinţenie [8593]urîciunea pustiirelor ⌊va fi⌋[8594] şi pînă la săvîrşitul vremii, săvîrşit să va da spre pustiire".

Cap 10

1. Întru anul al treilea lui Chir, împăratul persilor, cuvînt s-au dăscoperit lui Daniil, căruia numele s-au chemat Valtăsar şi adevărat cuvîntul şi putêre mare şi înţelêgere s-au dat lui întru vedêre.
2. Întru dzilele acêlea, eu, Daniil, eram plîngînd[8595] 3 săptămîni de dzile.
3. Pîine de pofte n-am mîncat, carne şi vin nu au întrat în gura mea şi unsoare nu m-am unsu, pînă la plinirea a trei săptămîni de dzile.
4. Întru dzua 24 a lunei dentîi şi eu eram rugîndu-mă apei[8596] cei mari, aceasta-i în Dechel.
5. Şi rădicai ochii miei şi văzuiu şi, iată, bărbat unul, îmbrăcat vaddin şi mijlocul lui – încinsu cu aur ofaz.
6. Şi trupul lui – ca tharsis şi faţa lui – ca vedêrea fulgerului şi ochii lui – ca făcliile focului şi braţele lui şi coapsele lui – ca vedêrea aramei ce sclipêşte şi glasul cuvintelor lui – ca glasul gloatei.
7. Şi văzuiu eu, Daniil, sîngur vedêrea, şi bărbaţii cei împreună cu mine n-au văzut vedêrea, ce numai întristare mare au căzut prestă ei şi au fugit cu frică.
8. Şi eu rămaş sîngur şi văzuiu vedêrea cea mare aceasta şi nu rămase întru mine vîrtute şi mărirea mea să primeni spre stricăciune şi nu am ţinut vîrtos.
9. Şi audziiu glasul cuvintelor lui şi cînd audzii eu glasul graiurilor lui eram umilit, faţa mea – preste pămînt.
10. Şi iată, mînă atingîndu-să de mine, rădicatu-m-au pre genuchile mêle şi palmele mîinilor mêle.
11. Şi dzise cătră mine: „Daniil, bărbat a poftelor, înţelêge întru cuvintele carele eu grăiesc cătră tine şi stă preste starea ta, că acum m-au trimis cătră tine!". Şi grăind el cătră mine cuvîntul acesta, sculaiu-mă întristat.
12. Şi dzise cătră mine: „Nu te tême, Daniil, căci dentru dzua dentîi carea ai dat inima ta a înţelêge şi a te chinui înaintea Domnului Dumnedzăului tău, audzitu-s-au cuvintele tale şi eu am venit întru cuvintele tale.
13. Şi boiêrinul împărăţiei[8597] persilor sta den preajma mea 21 de dzile şi, iată, Mihail – unul den boiêrii cei de frunte, veni să-mi ajute mie şi pre el am lăsat acoló cu boiêriul împărăţiei persilor.
14. Şi am venit să tîmpin ţie cîte vor tîmpina nărodului tău la cêle de apoi[8598] a dzilelor, că încă vedêre la dzile".
15. Şi grăind el cu mine după cuvintele acêstea, dat-am faţa mea preste pămînt şi m-am umilit.
16. [8599]Şi, iată, ca asămănarea fiiului omului s-au atinsu de budzele mêle şi dăşchiş gura mea şi grăii şi dziş cătră cela ce sta înaintea mea: „Doamne, întru vedêrea ta înturnară-să cêle denlontrul mieu întru mine şi nu am avut vîrtute.
17. Şi cum va putea sluga ta,

[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

КАП. АІ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]

[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible] ва – і
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

Doamne, a grăi cu domnul mieu acesta? Și de acum nu va sta întru mine vîrtute și suflare nu au rămas întru mine".

18. Și adaose și să atinse de mine ca o vedêre de om și întări pre mine.
19. Și dzise mie: „Nu te tême, bărbatul poftelor, pace ție! Îmbărbătează-te și te întărêște!".
20. Și grăind el cu mine, m-am întărit și am zis: „Grăiască Domnul mieu, căci ai întărit pre mine".
21. Și dzise: „Dă știi pentru căci veniiu cătră tine? Și acum mă voi întoarce a da război cu boiêrinul persilor; și eu ieșiiam și boiêrinul grecilor veniia.
21. Ce nu mai vesti-voi ție cei rînduiți cu scrisoare de adevericiune și nu iaste unul sprăjinind împreună cu mine pentru acêstea, fără numai Mihail, boiêriul nostru.

Cap 11

1. Și eu, întru anul cel dentîi al lui Chir, stătui la vîrtute și tărie.
2. Și acum adevărăciune voi vesti ție. Iată, încă 3 împărați să vor scula la Persída și al patrulea va îmbogăți avuție mare mai multă de toți și, după ce va birui el avuției lui, să va rădica asupra a toate împărățiile grecilor[8600].
3. Și să va scula împărat tare și va domni domnie multă și va face după voia lui.
4. Și după ce va sta împărățiia lui, sfărîma-se-va și să va împărți la cêle 4 vînturi a ceriului și nu la cêle de mai apoi ale lui, nici după domniia lui carea au domnit, căci să va zmulge împărăția lui și altora, afară dentru aceștia, să va da.
5. Și să va întări împăratul austrului și unul dentru boiêrii lui[8601] să va întări prestă el și va domni domnie multă prestă oblăduirea lui.
6. Și după anii lui amesteca-să-vor și fata împăratului austrului va întra cătră împăratul crivățului, ca să facă tocmêle cu el; și nu va birui vîrtutea brațului și nu va sta sămînța lui și să va da ea și ceia ce aduc pre ea și ficioara și cel ce întărêște pre ea.
7. Și întru vremi scula-să-va dentru floarea rădăcinei ei asupra gătirei lui și va veni cătră putêre și va întra cătră întăriturile împăratului crivățului și va face întru ei și să va întări.
8. Și-ncă pre dumnedzăii lor, cu topitorii lor, tot vasul poftit a lor, de argint și de aur, cu robire aduce-l-va la Eghiptu și el va sta mai mult decît împăratul crivățului.
9. Și va întra la împărățiia împăratului austrului și să va înturna la pămîntul lui.
10. Și fiii lui vor aduna gloată a puteri multe și va veni venind înecînd și va trêce și va ședea și împreună înainte să va încleșta pînă la vîrtutea lui.
11. Și să va sălbătăci împăratul austrului și va ieși și să va bate cu împăratul crivățului și va pune gloată multă și să va da gloata întru mîna lui.
12. Și va lua gloata și să va înălța inima lui și va oborî dzeci de mii și nu să va întări.
13. Și să va înturna împăratul crivățului și va aduce gloată mai multă decît întîi și la săvîrșitul vremilor veni-vor[8602] întrări[8603] cu putêre mare și cu avêre multă.
14. Și întru vremile acêlea mulți să vor rădica pre împăratul austrului și fiii omorîtorilor nărodului tău rădica-să-vor a întări vedêre și vor slăbi.
15. Și va întra împăratul crivățului și va vărsa turnare de lut și va lua cetăți tari și brațele împăratului austrului nu vor sta și să vor scula aleșii lui și nu va fi vîrtute a starea.
16. Și va face cel ce întră cătră el după voia lui și nu va fi să stea înaintea fêței lui și va sta întru Pămîntul Savir și să va săvîrși întru mîna lui.
17. Și va pune fața lui să între cu vîrtutea a toată împărățiia lui și drêpte toate împreună cu el va face și fata a muierilor da-va lui să o strice pre ea și nu va rămînea și nu lui va fi.
18. Și va întoarce fața lui la ostroave și va lua multe și va înceta boiêri de ocara lor, însă ocara lui înturna-să-va lui.
19. Și va întoarce fața lui la vîrtutea pămîntului și va slăbi și va cădea

și nu să

20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44

și nu să va afla.

20. Și să va scula dentru rădăcina lui răsad de împărăție preste gătirea lui, îndreptînd, făcînd mărirea împărăție, și întru dzilele acêlea surpa[8604]-să-va și nu întru obraze, căci cu războí.

21. Sta-va prestă gătirea lui, ocărîtu-s-au și n-au dat preste el mărire de împărăție; și va veni cu bună tocmală și va întări împărățiile cu alunecările.

22. Și brațurile celuia ce îneacă să vor îneca de către fața lui și să vor zdrobi; și povățuitoriul făgăduinței.

23. Și dentru împreună amestecărilor părintelui lui va face meșteșug[8605] și să va sui și să va întări prestă el cu puțină limbă.

24. Și cu bună tocmală și întru cêle de aproape țări va veni și va face carele n-au făcut părinții lui și părinții părinților lui, pradă și pleanuri; și avêrea lor va rășchira și preste Éghipt va gîndi gîndurile pînă la vrême.

25. Și să va rădica vîrtutea lui și inima lui preste împăratul austrului cu tărie mare și împăratul austrului va împreuna războí și cu putêre mare și tare foarte; și nu va sta, căci vor gîndi prestă el gînduri.

26. Și vor mînca cêle ce tribuiesc ale lui și vor sfărîma pre el și puteri va acoperi și vor cădea răniți mulți.

27. Și amîndoi împărații – inimile lor spre viclenie și la o masă minciunoasă vor grăi și nu să va îndrepta, căci săvîrșirea-i la vrême.

28. Și să va întoarce la pămîntul lui cu avêre multă și inima lui – preste făgăduința sfîntă și va face și să va înturna la pămîntul lui.

29. La vrême să va înturna și va veni la austru și nu va fi ca cea dentîi și ca cea de apoi.

30. Și vor întra întru el cei ce ies chítii și să va smeri și să va întoarce și să va mîniia preste făgăduința sfîntă și va face și să va întoarce și va înțelêge preste ceia ce părăsesc făgăduința sfîntă.

31. Și brațuri și sămințe dentru el să vor scula și vor spurca sfințenia puterniciei și vor muta neîncetarea și vor da urîciunile celor stinși.

32. Și cei ce fărălegiuiesc făgăduința vor aduce întru alunecări și năroade ce cunoscu pre Dumnedzăul lui să vor întări și vor face.

33. Și cei pricepuți a nărodului pricêpe-vor la multe și vor slăbi cu sabie și cu pară și cu robime și cu jaf al dzilelor.

34. Și slăbind ei, vor ajuta ajutor mic și să vor adaoge prestă ei mulți întru lunecări.

35. Și dentru cei ce înțeleg slăbi-vor a-i lămuri pre ei și a-i alêge și a-i înălbi pînă la a vremii săvîrșit, căci – la vrême.

36. Și va face după voia lui și împăratul să va înălța și să va mări preste tot dumnedzăul și preste Dumnedzăul dumnedzăilor⌊și⌋[8606] va grăi sămêțe[8607] și va bineîndrepta, pînă unde să va săvîrși urgiia, pentru că la săvîrșire și sîrguiêle face-să.

37. Și preste toți dumnedzăii părinților lui nu va înțelêge și pofta muierilor și preste tot dumnedzăul nu va înțelêge, căci preste toți să va mări.

38. Și pre dumnedzăul Maozin pre locul lui va mări și pre dumnedzăul carele nu l-au cunoscut părinții lui mări-l-va cu aur și cu argint și cu piatră scumpă și cu pofte.

39. Și va face săpături lor, scăpări lor cu dumnedzău striinu, căruia va cunoaște și va înmulți mărirea și va supune lor mulți și pămîntul va împărți cu daruri.

40. Și întru a vremii săvîrșire să va împunge cu împăratul austrului și să va aduna către el împăratul crivățului cu cară și cu călăreți și cu corăbii multe și va întra la pămînt și va sfărîma și va trêce.

41. Și va întra la Pămîntul Savvain și mulți vor slăbi și aceștia vor scăpa dentru mîna lui: Edom și Moav și începătura fiilor Ammon.

42. Și va întinde mîna lui preste pămînt și Pămîntul Eghíptului nu va fi spre mîntuire.

43. Și va domni întru cêle ascunse a aurului și a argintului și întru toate poftele a Eghíptului și a livilor și a ethiopilor, întru tăriile lor.

44. Și audzuri și sîrguiêle turbura-vor

pre el

[illegible]
45 [illegible]
[illegible]

Кап. ВI

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

Осiа

Кап. А

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

pre el de la răsărituri şi de la crivăţ şi va veni cu mînie multă, ca să stingă şi să procleţască pre mulţi.

45. Şi va înfige cortul lui Afadanon între mijlocul mărilor la măgura savain cea sfîntă şi va veni pînă la partea lui şi nu va fi cel ce izbăvêşte pre el.

Cap 12

1. Şi întru vrêmea acêea scula-să-va Mihail, boiêrinul cel mare, cela ce stă preste fiii nărodului tău, şi va fi vrême de năcaz, ca carea nu s-au făcut de cînd s-au făcut limbă pre pămînt pînă la vrêmea acêea; şi întru vrêmea acêea mîntui-să-va nărodul tău tot, cel ce s-au aflat scris întru carte.
2. Şi mulţi dentru ceia ce dormu întru ţărna pămîntului să vor scula, [8608]unii la viaţă vêcinică şi unii la ocară şi la ruşine vêcinică.
3. [8609]Şi cei ce înţeleg lumina-vor ca lumina întăriturei şi dentru drepţii cei mulţi – ca stêlele în vac şi încă.
4. Şi tu, Daniil, astupă cuvintele şi pecetluiêşte cartea pînă la a vremii săvîrşire, pînă să vor învăţa mulţi şi să va înmulţi mintea".
5. Şi văzuiu eu, Daniil, şi, iată, alţi doi sta, unul dencoace de marginea rîului şi unul dencoleá de marginea rîului.
6. Şi dziş bărbatului celui îmbrăcat vaddin, carele era deasupra apei rîului: „Pînă cînd săvîrşitul cărora ai spus minuni?"
7. [8610]Şi audzii omului celui îmbrăcat cêle vaddin, carele era deasupra apei rîului, şi înălţă dreapta lui şi stînga lui în cer şi să jură întru cel ce custă în vac, că „În vrême şi vremi şi jumătate de vrême, cînd să va[8611] săvîrşi răsîpirea a mîniei nărodului sfinţit, cunoaşte-vor toate".
8. Şi eu audzii şi nu înţeleş şi dziş: „Doamne, ce-s cêle de apoi a cestora?".
9. Şi dzise[8612]: „Ia vino, Daniil, căce astupate şi pecetluite-s cuvintele pînă la a vremii săvîrşire.
10. Alêge-să-vor, înălbi-să-vor şi să vor lămuri şi să vor sfinţi⌋[8613] mulţi şi vor fărălegiui cei fără de lêge şi nu vor înţelêge toţi cei fără lêge şi cei înţelepţi vor înţelêge.
11. Şi de la vrêmea primenirei neîncetării şi a să darea urîciunea pustiirei – dzile 1290.
12. Fericit cela ce îngăduiêşte şi au ajunsu la dzile 1335.
13. Şi tu pasă şi te odihnêşte, ⌊pentru că încă dzile şi ceasuri⌋[8614] – spre plinirea săvîrşirei şi te vei odihni şi te vei scula la sorţul tău, la săvîrşirea dzilelor".

Ósiia

Cap 1

1. Cuvîntul Domnului, carele s-au făcut către Osiia a lui Veirí, întru dzilele Ozíei şi Ioatham şi Áhaz şi Ezechía, împăraţii Iúdei, şi în dzilele lui Ierovoam, fiiul Ioas, împăratului Israil.
2. Începătura cuvîntului[8615] Domnului în Osíia. Şi dzise Domnul către Iosiia[8616]: „Pasă, ia ţie muiêre a curviei şi fiii a curviei, pentru că curvind va curvi tot pămîntul dendărătul Domnului".
3. Şi mêrse şi luă pre Gomir, fata Devilaim, şi zemesli şi născu lui fiiu[8617].
4. Şi dzise Domnul către el: „Cheamă numele lui Iezráel, pentru căci încă puţîn şi voi izbîndi sîngele Iezráel preste casa Iúdei şi voi potoli de tot împărăţia casei lui Israil.
5. Şi va fi întru dzua acêea, şi voi zdrobi arcul lui Israil întru Valea lui Iezráel".
6. Şi zemisli încă şi născu fată şi dzise lui[8618]: „Cheamă numele ei Nemiluita, pentru căci nu voi mai adaoge încă a milui casa lui Israil, ce numai împotrivindu-mă împotrivi-mă-voi lor.
7. Şi pre fiii Iúdei voi milui şi voi mîntui pre ei întru Domnul Dumnedzăul lor. Şi nu voi mîntui pre ei cu arcu, nici cu sabie[8619], nici cu războiu, ⌊nici cu cară⌋[8620] nici cu cai, nici cu călăreţi".
8. Şi înţărcă pre cea Nemiluită şi zemisli ⌊încă⌋[8621] şi născu fiu.
9. Şi dzise: „Cheamă numele lui Nărodul mieu şi voi – nu nărodul mieu şi eu nu-s Dumnedzău voao".
10. Şi era numărul fiilor Israil ca năsîpul mării, carea nu să va măsura, nici să va număra; [8622]şi va fi întru locul unde s-au grăit lor „Nu nărodu mie voi", chema-să-vor ⌊şi ei⌋[8623] „Fiii lui Dumnedzău celui viu".
11. Şi să vor aduna fiii Iúdei şi fiii lui Israil deodată şi

vor pune

[illegible]

КАП. В.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23

КАП. Г.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3

[illegible]

vor pune întru ei domnie una şi să vor sui dupre pămînt, căci mare-i dzua lui Iezráel.

Cap 2

1. Ziceţi fratelui vostru[8624] „Nărodul mieu" şi surorii voastre „Miluita".
2. Judecaţi-vă către maica voastră, judecaţi-vă! Căci ea – nu muiêre mie, şi eu – nu bărbat ei; şi voi rădica curvia ei de cătră faţa mea şi preacurvia ei den mijlocul ţîţelor ei.
3. Pentru ca să dăzbrac pre însă goală şi să o fac pre ea în ce chip dzua naşterii ei şi voi pune pre ea ca un pustiiu şi voi rîndui pre ea ca pămîntul fără de apă şi voi omorî pre ea cu sêtea.
4. Şi fiii ei nu voi milui, căci fii a curviei sînt, căci au curvit maica lor.
5. Ruşinatu-i-a cêea ce i-au născut pre ei, căci au dzis: „Mêrge-voi denapoia ibovnicilor miei, celora ce dau mie pîinile mêle şi apa mea şi hainele mêle şi prostirile mêle, untdălemnul mieu şi toate cîte mi să cuvin".
6. Pentru acea, iată, eu astup calea ei cu cursă şi voi zidi căile ei şi cărarea ei nu o va afla.
7. Şi va goni pre ibomnicii ei şi nu-i va ajunge pre ei; şi va cerca pre ei şi nu-i va afla ⌊pre ei⌋[8625]; şi va grăi: „Mêrge-voi şi mă voi înturna cătră bărbatul mieu cel de mai nainte, căci mai bun mie era atuncea decît acum".
8. Şi ea nu cunoscu că eu am dat ei grîul şi vinul şi untdălemnul; şi argint am înmulţit ei şi ea de argint şi de aur au făcut ii Vaal.
9. Pentru acêea, mă voi întoarce şi voi căra grîul la vrêmea[8626] lui şi vinul mieu la timpul[8627] lui; şi voi lua hainele mêle şi prostirile mêle, ca să nu acopere ruşinea ei.
10. Şi acum voi dăscoperi necurăţiia[8628] ei înaintea ibomnicilor ei şi nimini nu va scoate pre ea dentru mîna mea.
11. Şi voi înturna toate veseliile ei, praznicile ei şi lunile cêle noao ale ei şi sîmbetile şi toate nedêiele ei.
12. Şi voi stinge viia ei şi zmochinii ei, cîte au dzis: „Năimirile mêle acêstea sînt, carele au dat ibomnicii miei". Şi voi pune pre iale spre mărturie şi vor mînca de tot pre iale jiganiile ţarenii şi ⌊pasările ceriului şi tîrîitoarele pămîntului⌋[8629].
13. Şi voi izbîndi prestă ea dzilele alor Vaalim, întru carele au jirtvuit lor, şi punea pregiur ea cerceii ei şi lefturile ei şi mergea denapoia ibovnicilor ei[8630] şi pre mine m-au uitat", dzice Domnul.
14. Pentru acêea, iată, eu rătăcesc pre ea şi voi aduce pre ea la pustiiu şi voi grăi după inima ei.
15. Şi voi da ei cîştigările ei de acoló şi Valea Ahor ca să dăşchiză înţelêgerea ei; şi să va smeri acoló după dzilele brudiérii ei şi după dzilele suirei den Pămîntul Eghíptului.
16. Şi va fi întru dzua acêea, dzice Domnul, mă va chema „Bărbatul mieu" şi nu mă va mai chema încă „Vaalim".
17. Şi voi scoate numerile[8631] a Vaalimilor den rostul ei şi nu vor mai pomeni nu încă numerile[8632] lor.
18. Şi voi pune lor făgăduinţă întru dzua acêea cu fiarăle ţarenii şi cu pasările ceriului şi ⌊cu⌋[8633] tîrîitoarele pămîntului; şi arcul şi sabiia voi surpa de la pămînt şi voi lăcui[8634] pre nădêjde.
19. Şi voi arvoni pre tine mie în vac şi te voi arvoni pre tine mie cu dreptate şi cu judecată şi cu milă şi cu îndurări.
20. Şi te voi arvoni pre tine mie cu credinţă şi vei cunoaşte pre Domnul.
21. Şi va fi întru dzua acêea, dzice Domnul, audzi-voi ceriului şi ceriul va audzi pămîntului.
22. Şi pămîntul va audzi grîului şi vinului şi untdălemnului şi acêstea vor audzi lui Iezráel.
23. Şi voi sămăna pre ea mie preste pămînt [8635]şi voi milui pre cea Nemiluită şi voi grăi: „Nenărodul mieu eşti tu!", şi el va grăi: „Domnul Dumnedzăul mieu eşti tu".

Cap 3

1. Şi dzise Domnul cătră mine: „Încă pasă şi iubêşte muiêre ce iubêşte rêle şi preacurvă, în ce chip iubêşte Dumnedzău pre fiii lui Israil, şi ei caută cătră dumnedzăi streini şi iubesc frămîntături cu stafide".
2. Şi am năimit mie cu 15 arginţi şi gomor de orzu şi nével de vin.
3. Şi dziş cătră ea: „Dzile multe vei şedea [8636]⌊asupră-mi şi să nu curveşti, nici să te afli[8637] la bărbat ⌊altul⌋[8638] şi eu

asupra ta

4 [illegible]
5 [illegible]

КАП. Д

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20

КАП. Е

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9

asupra ta".
4. Pentru că dzile multe vor şedea fiii lui Israil, nefiind împărat, nici fiind boiêrin, nici fiind jirtvă, nici fiind jirtăvnic, nici preoţie, nici arătători.
5. Şi după aceasta înturna-să-vor fiii lui Israil şi vor cerca pre Domnul Dumnedzăul lor şi pre David, împăratul lor, şi să vor întrista preste Domnul şi preste bunătăţile lui la cêle de apoi dzile.[8639]

Cap 4

1. Ascultaţi cuvîntul Domnului, fiii lui Israil, căci judeţ Domnului cătră ceia ce lăcuiesc pămîntul, pentru căci nu iaste adevăr, nici milă, nici cunoaşterea[8640] lui Dumnedzău pre pămînt.
2. Blastăm şi minciună, ucidere şi furtişag şi preacurvie s-au răvărsat preste pămînt şi sîngiuri preste sîngiuri amestecắ-să.
3. Pentru acêea, plînge-vă pămîntul şi să va împuţina cu toţi ceia ce lăcuiesc pre el, cu fiarăle ţarenii şi cu tîrîitoarele pămîntului şi împreună cu pasările ceriului; şi peştii mării să vor sfirşi.
4. Pentru ca nime nici să judece, nici să mustre nime, şi nărodul mieu ca un preot pricit.
5. Şi va lîngezi[8641] dzile, va slăbi şi prorocul împreună cu el, noaptea asămănat-am pre maica ta.
6. Asămănă-să nărodul mieu ca cînd nu are avea minte; căci cunoştinţa ai lepădat tu, lepăda-te-voi şi eu, ca să nu preuţeşti mie; şi ai uitat lêgea Dumnedzăului tău, uita-voi fiii tăi şi eu.
7. După mulţimea lor, aşa au greşit mie; mărirea lor spre necinste pune-o-voi.
8. Păcatele nărodului mieu vor mînca şi întru strîmbătăţile lor lua-vor ⌊alţii⌋[8642] sufletile lor.
9. [8643]Şi va fi în ce chip nărodul, aşa şi preutul, şi vor izbîndi pre ei căile lor. Şi[8644] sfaturile lui[8645] voi răsplăti lui.
10. Şi vor mînca şi nu să vor sătura, curvit-au şi nu să vor îndrepta, pentru căci pre Domnul au părăsit a-l păzirea.
11. Curvie şi vin şi îmbătare priimit-au inima nărodului mieu.
12. Cu sêmne întreba şi cu toiêgile lui vestuia lui, căci cu duhul curviei rătăciră şi au curvit de la Dumnedzăul lor.
13. Preste vîrfurile munţilor jirtvuia şi preste dealuri junghia, dedesuptul ştejariului şi plopului şi copaciului ce umbriia, căci bunu-i acoperemîntul.
14. Pentru acêea, curvi-vor fêtele voastre şi nurorile voastre vor preacurvi.
15. Şi nu voi socoti preste fêtele voastre cînd vor curvi şi preste nurorile voastre cînd vor preacurvi, căci ei cu curve să frămînta şi cu cei săvîrşiţi jirtvuia şi nărodul, pricepîndu-să, să îngîrluia cu curva.
16. Şi tu, Israil, nu ne ştim, şi, Iúda, nu întraţi la Galgála şi nu vă suiţi la Casa Strîmbătăţii şi nu juraţi pre viul Domnu.
17. Căci ca junca strechind streché Israil; acum va paşte pre ei Domnul ca mielul întru lărgime.
18. Părtaş chipurilor Efraim puse şie piêdeci.
19. Alêse pre hananei, curvind au curvit, iubit-au necinstea den astuparea ei.
20. Volbura a vîntului tu eşti întru aripile ei şi să vor ruşina dentru jirtvele lor.

Cap 5

1. Auziţi acêstea, preuţii, şi luaţi aminte, casa lui Israil, şi casa împăratului, băgaţi în urechi, pentru căci cătră voi iaste judeţul, pentru căci laţ v-aţi făcut piscului şi ca o mreaje întinsă preste Itavírion.
2. Căci ceia ce vînează vînatul au întinsu şi eu – certătoriul vostru.
3. Eu cunoscuiu pre Efraim şi Israil nu s-au depărtat de la mine, pentru căci acum curvi Efraim, pîngărí-să Israil.
4. ⌊Şi⌋[8646] n-au dat sfaturile lor ca să să întoarcă cătră Dumnedzăul lor, căci duh de curvie întru înşii iaste şi pre Domnul nu l-au cunoscut.
5. Şi să va smeri semeţia lui Israil la faţa lui; şi Israil şi Efraim slăbi-vor întru strîmbătăţile lor şi va slăbi Iúda cu înşii.
6. Cu oile şi cu viţăii vor mêrge ca să cêrce pre Domnul, şi nu-l vor afla pre el; abătu-să de la el.
7. Căci pre Domnul au părăsit, căci fii striini să născură lor; şi acum va mînca pre ei de tot cărăbuşii şi sorţii lor.
8. Trîmbiţaţi cu trîmbiţă preste munţi[8647], răsunaţi preste cêle înalte, mărturisiţi întru casa strîmbătăţii, ⌊cariia⌋[8648] s-au întristat Veniamin.
9. Efraim spre stingere s-au făcut întru dzilele mustrării;

întru fê-

[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѕ.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
лави ва. [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]

КАП. З.

[illegible]
[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6 ик.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]

[illegible]

întru fêliurile[8649] Israil am arătat credincioase.

10. Făcutu-s-au boiêrii Iúdei ca cei ce mută hotară; prestă ei voi vărsa ca apa pornirea mea.

11. Asupri Efraim pre pizmaşul lui, călcă judeţul, căci au început a mêrge denapoia celor dăşarte.

12. Şi eu – ca turburarea lui Efraim şi ca un bold casei Iúda.

13. Şi văzu Efraim boala lui şi Iúda durêrea lui; şi mêrse Efraim cătră assiriêni şi trimise ⌊soli⌋[8650] cătră împăratul Iarim; şi el nu au putut izbăvi şi nu va potoli dentru voi durêre, ⌊pentru căci s-au făcut Efraim ca o porîmbiţă fără de minte, neavînd inimă; Eghiptul chema şi la assiriêni mergea⌋[8651].

14. Pentru căci eu sînt ca un panthir lui Efraim şi ca un leu întru Iúda; şi eu voi apuca şi voi mêrge şi voi lua, şi nu iaste cela ce scoate.

15. Mêrge-voi şi mă voi înturna la locul mieu pînă unde să vor stinge şi vor cerca faţa mea.

Cap 6

1. Întru îngustarea lor mîneca-vor cătră mine dzicînd: „Să mêrgem şi să ne întoarcem cătră Domnul Dumnedzăul nostru, căci acesta ne-au lovit şi va vindeca pre noi; lovi-va[8652] şi ne va obloji pre noi.

2. Însătoşa-ne-va pre noi după doao dzile; întru dzua a treia înviia-ne-vom şi vom trăi înaintea lui.

3. Şi vom cunoaşte ⌊şi⌋[8653] vom goni a cunoaşte pre Domnul; ca neşte zori gata vom afla pre el şi va veni noao ca ploaia timpuriia şi târziia pămîntului".

4. Ce voi face ţie, Efraim?[8654] Şi ce voi face ţie, Iúdo? Şi mila voastră ca norul de dimineaţă şi ca roa den zori mergînd.

5. Pentru acêea am secerat pre prorocii voştri, ucis-am pre ei cu graiul gurii mêle şi judeţul tău ca o lumină va ieşi.

6. [8655]Pentru că milă voi şi nu jirtvă, cunoştinţa lui Dumnedzău decît arderi de tot.

7. Şi ei sînt ca omul ce calcă făgăduinţa, acoló au hulit pre mine.

8. Galaad – cetate lucrînd deşarte, turburînd apă.

9. Şi vîrtutea ta, a om ispititor, ascunseră preuţii calea ⌊Domnului⌋[8656], au omorît Síchima, căci fărădălêge au făcut.

10. Întru casa lui Israil văzuiu groaznice; acoló curviia lui Efraim, pîngări-să Israil.

11. Şi Iúda lăsă secerătura lui, încêpe culegînd ţie, întorcînd eu robirea nărodului mieu.

Cap 7

1. Vindecînd eu pre Israil, şi să va dăscoperi strîmbătatea Efraim şi răotatea Samaríei, căci au lucrat minciunoasă; şi fur cătră el va întra, dăzbrăcînd furul în calea lui.

2. Pentru ca să cînte împreună ca cei ce cîntă ⌊întru⌋[8657] inima lor, a toate răotăţile lor aduşu-mi aminte; acum au încungiurat pre ei sfaturile lor, în preajma fêţii mêle să făcură.

3. Cu răotăţile lor veseliră pre împăratul şi cu minciunile lor pre boiêri.

4. Toţi preacurvind, ca cuptoriul arzînd spre mistuire, ardere de tot de pară, de la frămîntarea aluatului pînă să va frămînta el ⌊tot⌋[8658].

5. Dzilele împăraţilor voştri, început-au boiêrii a să mîniia dentru vin, întinse mîna lui cu cei[8659] ucigaşi.

6. Pentru căci s-au arsu ca un cuptor inimile lor, blăstămînd ei, toată noaptea de somnu Efraim să sătură, dimineaţă [8660]⌊să făcu, aţîţắ-să ca a focului lucire.

7. Toţi s-au înfierbîntat ca un cuptor ⌊ardzînd⌋[8661] şi foc au mîncat de tot pre judecătorii lor. Toţi împăraţii lor au căzut, nu era întru ei cel ci să chême cătră[8662] mine.

8. Efraim cu năroadele lui să amesteca, Efraim făcusă turtă ne-ntoarsă.

9. ⌊Şi⌋[8663] mîncară cei striini vîrtutea lui, şi el nu cunoscu; şi căruntêţe înfloriră lui, şi el nu cunoscu.

10. Şi să va smeri semeţiia lui Israil la faţa lui, şi nu s-au înturnat cătră Domnul Dumnedzăul lor şi nu au cercetat pre el întru toate acêstea.

11. Şi era Efraim ca o porîmbiţă fără de minte, neavînd inimă; pre Eghiptu chema şi la assiriêni au mersu.

12. În ce chip vor mêrge, pune-voi prestă ei mreaja mea; în ce chip păsările ceriului, voi pogorî pre ei, certa-voi pre ei cu audzul năcazului lor.

13. Vai lor, căci au sărit de la mine! Ticăiţi sînt, căci au păgînit la mine! Şi eu am mîntuit pre ei, şi ei au grăit asupra mea minciuni.

14. Şi nu au strigat cătră mine inimile lor, ce numai să văeta preste aşternuturile lor;

[illegible]
15 [illegible]
[illegible]

КАП. И

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
14 [illegible]

КАП. Ѳ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

preste grîu și vin, și să tăia de tot, certară-să întru mine.

15. Și eu am tărit brațurile lor, și spre mine socotiră rêle. Înturnară-să la nimic, făcutu-s-au ca arcul întins; cădea-vor în sabie boiêrii lor pentru necertarea limbii lor; așa-i dăfăimarea lor în Pămîntul Eghíptului!

Cap 8

1. Întru sînul lor, ⌊ca pămîntul necălcat, ca vulpea,⌋[8664] ca vulturul preste casa Domnului, pentru căci călcară făgăduința mea și asupra legii mêle păgîniră.
2. Pre mine mă vor striga: „Dumnedzău, cunoscut-am pre tine!"
3. Căci Israil au întorsu bunele, pre nepriêten au gonit.
4. Și au împărățit, și nu pren mine au împărățit[8665], nu au cunoscut mie; argintul lor și aurul lor făcut-au șie chipuri, pentru ⌊ca⌋[8666] să piară de tot.
5. Zdrobêște vițălul tău, Samário, întărîtắ-să mîniia mea prestă ei. Pînă cînd nu vor putea să să curățască
6. Întru Israil? Și aceasta teslariul au făcut, și nu Dumnedzău iaste; pentru căci înșelînd era vițălul tău, Samário!
7. Pentru că stricat de vînt au sămănat și surparea lor va sprăjini pre iale, mănunchiu neavînd putêre a face făină; iară de va[8667] și face, striinii vor mînca pre ea.
8. Înghiți-să Israil, acum s-au făcut întru limbi ca un vas netrebuit.
9. Căci ei s-au suit la asiriêni, puse pentru aceastași Efraim, daruri iubi.
10. Pentru acêea, da-să-vor întru limbi; acum voi priimi pre ei și vor înceta puținel a unge împărat și boiêri.
11. Căci înmulți Efraim jirtăvnice spre păcate, făcură-să lui jirtăvnice iubite.
12. Scrie-voi asupra lui mulțime și legiuirile lui spre striine să socotiră
13. Jîrtăvnice, pentru căci, dă vor jirtvui jirtvă și vor mînca cărnuri, Domnul nu va priimi pre iale.
14. Acum va pomeni strîmbătăților lor și va izbîndi fărădălegile lor; ⌊și⌋[8668] ei la Eghipt să înturnară.
15.[8669] Și uitắ Israil pre cel ce au făcut pre el și zidi biserici și Iúda înmulți cetăți zidite; și voi trimite foc la cetăți lui și va mînca de tot[8670] temeliile lui.

Cap 9

1. Nu te bucura, Israil, nici te veseli în ce chip năroadele! Căci ai curvit de la Domnul Dumnedzăul tău, iubit-ai dări preste toată ariia grîului.
2. Arie și teascu nu au cunoscut pre ei și vinul i-au mințit pre ei.
3. Nu au lăcuit întru pămîntul Domnului; lăcuit-au Efraim Eghíptul și întru assiriêni necurate vor mînca.
4. Nu au sămănat Domnului vin și nu au îndulcit lui. Jirtvele lor – ca pîinea plîngerilor ei; toți ceia ce mănîncă pre iale pîngări-să-vor, pentru căci pîinele lor la sufletile lor nu vor întra la casa Domnului.
5. Ce veți face întru dzi de nedêie[8671] și întru dzua sărbătorii Domnului?
6. Pentru acêea, iată, vor mêrge dentru chinuirea Eghíptului și va priimi pre ei Memfis și-i va îngropa pre ei Mahmas.
7. Argintul lor – pierzare, va moștneni pre el, ghimpi întru sălașurile lor.
8. Venit-au dzilele izbîndirei, venit-au dzilele răsplătirei tale, și să va chinui Israil ca prorocul cel zănatec, omul cel purtător de duh.
9. De mulțimea strîmbătăților tale înmulți-să nebuniia ⌊ta⌋[8672].
10. Străjari Efraim cu Dumnedzău, proroc – laț încîlcit preste toate căile lui; nebunie în casa lui Dumnedzău au înspăimat.
11. Stricară-să după dzilele dealului, pomeni-va strîmbătăților lor, izbîndi-va păcatelor lor.
12. Ca strugurul întru pustiiu aflai pre Israil și ca zmochina în smochin timpuriu pre părinții lor am văzut. Ei au întrat către Veelfegor și să înstreinară spre rușine și să făcură cei oțărîți ca cei îndrăgiți.
13. Efraim ca pasărea să zbură; mărirele lor den nașteri și den chinuri și den zemisliri.
14. Pentru căci, ⌊și⌋[8673] de vor hrăni fiii lor, dăzfeciori-să-vor dentru oameni; pentru căci și vai lor iaste trupul mieu dentru ei!
15. Efraim, în ce chip am văzut, spre vînat sînt ficiorii lor; și Efraim a scoate spre împungere fiii lui.
16. Dă lor, Doamne, ce le vei da lor!
17. Dă lor zgău nenăscător și țițe uscate!
18. [8674]Toate răotățile lor în Galgal, căci acoló ai urît pre ei. Pentru răotățile tocmêlelor lor, dentru vinul mieu voi scoate pre ei; nu voi adaoge a îndrăgi pre ei, toți boiêrii lor neascultînd.
19. Duru Efraim, rădăcinile lui uscắ-să, roadă nu încă nu va suferi, pentru

[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Ї

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]

КАП. АЇ

[illegible]
[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]

căci, și de să vor naște, voi ucide poftele[8675] pîntecelui lor.

20. Lepăda-va pre ei Dumnedzău, căci nu au ascultat lui; și vor fi rătăcind întru limbi.

Cap 10

1. Vie cu viță bună – Israil, roada rodind ei. După mulțimea roadelor lui înmulți jirtăvnice[8676], după bunătățile pămîntului lui zidi stîlpi.
2. Împărțiră inimile lor; acum să vor stinge. El va săpa de tot jirtăvnicile lor, chinui-vor stîlpii lor.
3. Pentru căci acum vor grăi: „Nu iaste împărat noao, căci nu ne-am temut de Domnul! Și împăratul ce va face noao?"
4. Grăind cuvinte, vini minciunoase, pune-va făgăduință, răsări-va ca troscotul județ pre fața țarenii.
5. Vițălului casei cărora strîmbătățile, vor nemernici ceia ce lăcuiesc Samaría, căci plînse nărodul lui prestă el; și, în ce chip au amărît pre el, să vor veseli preste mărirea lui, căci să înstreinắ de la el.
6. Și pre el la assiriêni legîndu-l, adus-au ospêțe împăratului Iarim întru darea, Efraim priimi-va rușine, rușina-să-va Israil întru sfatul lui.
7. Lepădă Samaría pre împăratul ei ca hreascurile preste fața apei.
8. Și să vor rădica cuptoare cărora strîmbătățile, păcatele lui Israil; spini și ciulini să vor sui preste jirtăvnicile lor. [8677]Și vor grăi munților: „Acoperiți pre noi!"; și dealurilor: „Cădeți preste noi!"
9. [8678]De cînd munții, au greșit Israil. Acoló au stătut. Nu va apuca pre ei întru deal războiul, preste fiii strîmbătății.
10. Venit-au a certa pre ei după pohta mea și să vor aduna prestă ei năroade cînd să vor certa ei întru amîndoao strîmbătățile lor.
11. Efraim – juncă învățată[8679] a îndrăgi pricea; și eu voi veni preste cei mai buni a grumadzii ei. Încăleca-voi pre Efraim, mîlcomiși-voi pre Iúda, întări-va șie pre Iacov.
12. [8680]Sămănați șie întru dreptate, culêgeți spre roade de viață.
13. Luminați voao lumină de minte, pînă încă iaste vrême! Cercați pre Domnul, pînă a veni roadele dreptății voastre!
14. Pentru căci ați mîlcomișit necurățiia ⌊și⌋[8681] strîmbătățile ei ați cules; mîncat-ați roadă minciunoasă, căci ai nădăjduit întru carăle[8682] tale, întru mulțimea tăriei tale.
15. Și să va scula pierire întru nărodul tău [8683]și toate cêle zidite ale tale să vor duce[8684], ca boiêrinul Salamá den casa lui Ierovoam, întru dzilele războiului, maica preste fii au trîntitu-o.
16. Așa voi face voao, casa lui Israil, de către fața răotăților voastre!

Cap 11

1. La mînecate s-au lepădat, lepădatu-s-au împăratul Israil.
2. Pentru căci brudiu – Israil, și eu am iubit pre el [8685]și den Eghiptu am chemat pre fiii lui.
3. În ce chip am[8686] chemat pre ei, așa s-au dus dentru fața mea; ei Vaalimilor jirtvuia și celor săpate tămîia.
4. Și eu am împiedecat pre[8687] Efraim, luatu-l-am pre el preste brațul ⌊mieu⌋[8688], și nu au cunoscut că voi vindeca pre ei.
5. Întru stricarea oamenilor întins-am pre ei cu legăturile îndrăgirei mêle; și voi fi lor dînd palme om preste fălcile[8689] lui; căuta-voi către el și voi putea lui.
6. Lăcui Efraim în Eghiptu și Assur – el împărat al lui, căci nu au vrut să să întoarne.
7. Și au slăbit cu sabie întru cetățile lui și s-au odihnit întru mîinile lui și vor mînca dentru sfaturile lor.
8. Și nărodul lui spîndzurînd deasupra, dentru nemerniciia lui, și Dumnedzău preste cêle cinstite ale lui mînia-să-va și nu-l va înălța pre el.
9. Ce te voi pune, Efraim? Scuti-voi ție, Israil? Ce te voi pune pre tine? Ca pre Adamá pune-te-voi pre tine și ca Sevoim? Înturnatu-s-au inima mea întru aceasta, turburắ-să împreună căința mea!
10. Nu voi face după urgiia mîniei mêle, nu voi părăsi a stinge pre Efraim, pentru căci Dumnedzău eu sînt, și nu om; întru tine sfînt și nu voi întra la cetate.
11. Denapoia Domnului mêrge-voi; ca leul va răcni și el va răcni și să vor întrista fiii apelor.
12. Zbura-vor ca pasărea de la Eghiptu și ca porîmbul de la assiriêni; și voi așeza pre ei la casele lor, dzice Domnul.
13. Încungiuratu-m-au cu minciună Efraim și cu păgînătăți casa Israil

și a Iúdei

[illegible]

КАП. ВІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

КАП. ГІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

КАП. ДІ

1 [illegible]

şi a Iúdei. Acum au cunoscut pre ei Dumnedzău şi nărod sfînt să va chema a lui Dumnedzău.

Cap 12

1. Şi Efraim rău duh au gonit, zăduh a toată dzua; dăşarte şi întru nimic au înmulţit şi făgăduinţă cu assiriênii au pus şi untudelemnu la Eghiptu mergea.
2. Şi judeţ Domnului cătră Iúda, ca să izbîndească pre el Iacov; după căile lui şi după tocmêlele lui răsplăti-va lui.
3. Întru pîntece au amăgit pre fratele lui şi ostenêlele lui s-au întărit cătră Dumnedzău.
4. Şi să întări cu înger şi slăbi; plînseră şi să rugară mie, întru casa cărora au aflat pre mine, acoló să grăi cătră înşii.
5. Şi Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor fi-va pomenire lui.
6. Şi tu întru Dumnedzăul tău te vei întoarce. Mila şi judeţul păzêşte şi te apropie cătră Dumnedzăul tău pururea!
7. Hanaan – întru mîna lui cumpăna strîmbătăţii, a asupri îndrăgi.
8. Şi dzise Efraim: „Însă am îmbogăţit, aflaiu răpaos mie". Toate trudele lui nu să vor afla lui, strîmbătăţile carele au greşit.
9. Şi eu, Domnul Dumnedzăul tău, scos-am pre tine den Pămîntul Eghíptului. Încă te voi lăcui întru corturi, în ce chip întru dzilele sărbătorii.
10. Şi voi grăi cătră proroci; şi eu vederi am înmulţit şi întru mîinile prorocilor mă asămănaiu.
11. Dă nu iaste Galaad, oare minciunoşi era în Galgal boiêrii jîrtvuind şi jirtăvnicile lor – ca ţăstoasele[8690] pre ţêlina ţarenii.
12. [8691]Şi să feri[8692] Iacov la Cîmpul Siríei şi sluji Israil întru muiêre şi întru muiêre să păzi.
13. [8693]Şi cu proroc scoase Domnul pre Israil den Pămîntul Eghíptului şi cu proroc să păzi.
14. Mîniié[8694]-să Efraim şi urgisi; şi sîngele lui prestă el să va vărsa şi ocara lui va răsplăti Domnul lui.

Cap 13

1. După cuvîntul lui Efraim, dreptăţi au luat el întru Israil şi puse ii Vaal şi muri.
2. Şi acum adaose ⌊încă⌋[8695] a greşi; şi au făcut şie topire dentru ⌊aur şi⌋[8696] argint lor, după pilda chipurilor, fapte a teslarilor săvîrşite lor. Aceştia dzic: „Junghiaţi oameni, ⌊pentru⌋[8697] că viţăii s-au sfîrşit!".
3. Pentru acêea, vor fi ca norul de dimineaţă şi ca roaă de zori mergînd, ca ţărna suflîndu-să de cătră faţa ariei şi ca aburul de la lacrămi frumos.
4. Şi eu, Domnul Dumnedzăul tău, ⌊cel ce întăresc ceriul şi zidesc pămîntu, căruia mîinile au zidit oastea lui; şi nu am arătat ţie acêstea ca să mergi tu denapoia lor.
5. [8698]Şi eu am scos pre tine⌋[8699] dentru Pămîntul Eghíptului şi Dumnedzău afară den mine nu iaste şi mîntuind nu iaste afară de mine; eu păşteam pre tine întru pustiiu, în pămînt nelăcuit,
6. După păşunile lor, şi să săturară spre saţiu şi să înălţară inimile lor; pentru acêea, uitară pre mine.
7. Şi voi fi lor ca pánthir şi ca un pardos despre calea asiriênilor.
8. Întîmpina-voi lor ca ursoaia cea lipsită şi voi rumpe încuiêrea inemei lor; şi vor mînca de tot pre ei acoló puii de leu ai dumbrăvii şi jiganiile ţarinei vor sparge pre ei.
9. Stricării tale, Israil, cine va ajutori?
10. Unde e împăratul tău acesta şi te mîntuiască pre tine întru toate cetăţile tale? Judeci-te carele ai dzis: „[8700]Dă-mi împărat şi boiêri!".
11. Şi dediu ţie împărat întru urgiia mea şi suferiiu întru mîniia mea volbură a strîmbătăţii. Efraim, ascunsu păcatul lui.
12. Dureri ca cêea ce naşte veni-vor lui; acesta – fiiul, nu cel înţelept, pentru căci acum nu va suferi întru zdrobirea fiilor.
13. [8701]Dentru mîna iadului[8702] mîntui-voi pre ei ⌊şi⌋[8703] den moarte răscumpăra-voi pre ei.
14. Unde-i judeţul tău, moarte? Unde-i boldul tău, iade? Mîngîiêrea ascunsu-s-au de la ochii miei.[8704]
15. Pentru căci acesta între mijlocul fraţilor ⌊tăi⌋[8705] va usăbi; aduce-va pălitor vînt Domnul dentru pustiiu preste el şi va usca vinele lui şi va pustii izvoarăle lui; acêstea vor[8706] usca[8707] pămîntul lui şi toate vasele cêle poftite ⌊ale lui⌋[8708].

Cap 14

1. Stinge-să-va Samaría căci stătu împotrivă cătră Dumnedzăul ei! Cu sabie vor cădea; şi cei de supt ţiţele lor să vor trînti ⌊de pămînt[8709]⌋[8710] şi cêle ce au în pîntece a lor plesni-vor.

2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ІѠИЛЬ КАП. А.

1 К [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. В.

1 Ш [illegible]

2. [8711]Întoarce-te, Ierusalim, cătră Domnul Dumnedzăul tău, pentru căci ai slăbit întru strîmbătăţile tale!
3. Luaţi cu voi împreună cuvinte şi vă înturnaţi cătră Domnul! Dziceţi lui, pentru ca să nu luaţi strîmbătate şi să luaţi bune şi să răsplătim roada budzelor noastre.
4. Assur nu ne va mîntui pre noi, preste cal nu ne vom sui, nu încă nu vom dzice „dumnedzăii noştri" faptelor mîinilor noastre; cel întru tine milui-va sărăimanul.
5. Lecui-voi lăcaşurile lor, îndrăgi-voi pre ei mărturisit, pentru căci să înturnắ urgiia mea de cătră ei.
6. Şi voi fi ca roa lui Israil, înflori-va ca crinul şi va pune rădăcinile lui ca tămîia.
7. Mêrge-vor stîlpările lui şi vor fi ca maslinul prea rodit şi mirosul lui ca a tămîiei.
8. Întoarce-să-vor şi vor şedea supt umbra lui, trăi-vor şi vor întări cu grîu; şi va înflori ca viia pamintea lui, ca vinul Livánului.
9. Lui Efraim, ce-i lui încă şi chipurilor? Eu am smerit pre el şi voi întări pre el. Eu ca un archethu coptu; dentru mine roada ta s-au aflat.
10. Cine-i înţelept şi nu va înţelêge acêstea? Înţelegător şi va cunoaşte pre iale? Căci drêpte-s căile Domnului şi drepţii vor mêrge întru iale, iară cei necuraţi slăbi-vor întru iale.

Ioíl

Cap 1

1. Cuvîntul Domnului carele s-au făcut cătră Ioil al lui Vathuil.
2. Ascultaţi acêstea, cei bătrîni, şi băgaţi în urechi, toţi ceia ce lăcuiţi pămîntul! Dă s-au făcut ca acêstea întru dzilele voastre, sau întru dzilele părinţilor voştri?
3. Pentru ei fiilor voştri povestiţi şi fiii voştri fiilor lor şi fiii lor la alt neam.
4. Rămăşiţile a moliei au mîncat lăcusta şi rămăşiţa lăcustei mîncat-au omida şi rămăşiţa omidei mîncat-au cărăbuşul.
5. Trezviţi-vă, cei îmbătaţi ⌊dentru vinul lor⌋[8712] şi plîngeţi! Şi jeliţi, toţi ceia ce bêţi vin spre beţie, căci să rădicắ dentru gura voastră ⌊veselie şi bucurie⌋[8713]!
6. Căci limbă s-au suit preste pămîntul mieu, tare şi nenumărată; dinţii ei[8714] – dinţii leului şi măsêlele ⌊ca⌋[8715] puiului leului.
7. Pus-au viia mea spre stingere şi smochinii miei spre îndulcire; cercînd au cercat pre ea şi au lepădat, înălbit-au viţele ei.
8. Plînge cătră mine mai mult decît mireasa îmbrăcată cu sac preste bărbatul ei cel dă fetie!
9. Rădicắ-să jirtva şi turnare den casa Domnului. Plîngeţi, preuţii ceia ce slujiţi jirtăvnicului Domnului!
10. Căci s-au chinuit cîmpurile. Plîngă pămîntul, căci să chinui grîul; uscắ-să vinul, împuţinắ-să untudălemnul.
11. Uscară-să plugarii. Plîngeţi, ocine, pentru grîu şi ordzu, căci pieri culesul den ţarină.
12. Viia să uscắ şi zmochinii să împuţinară, roidiul şi finicul şi mărul şi toate lêmnele ţarinei să uscară, căci ruşinară bucuriia fiii oamenilor.
13. Încinge-ţi-vă şi vă bociţi, preuţi, plîngeţi, cei ce slujiţi jirtăvnicului! Întraţi, dormiţi cu saci, slujind lui Dumnedzău, căci să dăpărtă dentru casa Dumnedzăului nostru jirtvă şi turnare.
14. [8716]Sfinţiţi post, strigaţi slujbă, adunaţi pre bătrînii toţi ce lăcuiesc pămîntul, la casa Domnului Dumnedzăului vostru, şi strigaţi cătră Domnul întins:
15. „La dzî! Căci aproape-i dzua Domnului şi chinuire dentru chinuire va veni".
16. Căci pre denaintea ochilor voştri bucatele pieriră de tot, dentru casa Dumnedzăului vostru, veselie şi bucurie.
17. Săltară juncele pren iêslele lor, stinsără-să buhaii, săpară-să teascurile, căci să uscắ grîul.
18. Ce vom aduna noao? Plînseră cirezile boilor, căci nu era păşciune lor şi turmele oilor să stinsără.
19. Cătră tine, Doamne, striga-voi, căci foc au topit cêle frumoase a pustiiului şi pară au aprinsu toate lêmnile ţarenii.
20. Şi dobitoacele cîmpului căutară cătră tine, căci să uscară slobodzirele apelor şi foc au mîncat de tot cêle înfrîmseţate ale pustiiului".

Cap 2

1. Şi trîmbiţaţi cu trîmbiţe în Sion, strigaţi

în muntele

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]

[illegible]

în muntele cel sfînt al mieu și să să turbure toți ceia ce lăcuiesc pămîntul! Căci au sosit dzua Domnului, căci aproape-i.

2. Zi de-ntunêric și de negură[8717], dzi de nor și de negură; ca zorile să va vărsa preste munți nărod mult și tare; asêmenea lui nu s-au făcut dentru vac și după el nu să va oști pînă la ani, spre rudele rudelor.

3. Cêle denainte ale lui – foc ce topêște, și cêle denapoi ale lui ațîțîndu-să pară; ca grădina dăsfătăciunei – pămîntul de către fața lui, și cêle denapoi ale lui – cîmpul stingerii; și mîntuit nu va fi lui.

4. Ca vedêrea cailor – vedêrea lor; și ca călăreții, așa vor goni.

5. Ca glasul carălor preste vîrvurile munților vor sări și ca glasul pắrii ce mistuiêște trestiia și ca nărodul mult și tare ce să rînduiêște la război.

6. De către fața lui zdrobi-să-vor năroade, toată fața – ca arsura oalei.

7. Ca boinicii vor alerga și ca niște oameni războinici sui-să-vor prestă ziduri; și fieștecárele întru calea lui mêrge-va și nu vor abate cărările lor.

8. Și fieștecárele de către aproapele său nu să va dăspărți; îngreuindu-să cu armele lor mêrge-vor și întru zvîrliturile lor vor cădea și nu vor săvîrși.

9. De cetate să vor apuca ⌊și⌋[8718] preste ziduri vor alerga, preste case să vor sui și pren ferestrii vor întra ca furii.

10. [8719]Înaintea fêței lui să va turbura pămîntul și să va clăti ceriul. Soarele și luna vor întuneca și stêlele vor apune lucirea lor.

11. Și Domnul va da glasul lui a fêței puterii lui, căci multă iaste foarte tabăra lui, căci vîrtoase-s faptele cuvintelor lui; [8720]pentru căci mare-i dzua Domnului, luminată foarte; și cine va fi dăstul ei?

12. Și acum, dzice Domnul ⌊Dumnedzăul nostru⌋[8721], [8722]întoarceți-vă către mine dentru toată inima voastră și cu postu ⌊și cu sac⌋[8723] și cu plîngere.

13. Și spargeți inimile voastre, și nu hainele voastre, și vă înturnați către Domnul Dumnedzăul vostru, [8724]căci milostiv și îndurător iaste, mult îngăduitor și mult milostiv și căindu-să spre răotăți.

14. [8725]Cine știe dă să va[8726] întoarce și să va căi și va lua denapoia lui blagoslovenia și jirtvă și turnare Domnului Dumnedzăului nostru?

15. [8727]Trîmbițați cu trîmbiță întru Sion, sfințiți postu, strigați slujbă!

16. Adunați nărod, sfințiți adunare, alêgeți bătrîni, adunați prunci sugători de țițe; iasă mirele dentru așternutul lui și mireasa dentru cămara ei.

17. Între mijlocul vetrii jirtăvnicului plînge-vor preoții cei ce slujesc Domnului și vor grăi: „Scumpêște-te, Doamne, de nărodul tău și nu da moștnenirea ta ocară, ca să le stăpînească lor limbi!”. Pentru ca să nu dzică întru limbi: „Unde iaste Dumnedzăul lor?”.

18. Și rîvni Domnul pămîntul lui și să scumpi[8728] de nărodul lui.

19. Și răspunse Domnul și dzise nărodului său: „Iată, eu voi trimite voao grîul și vinul și untdălemnul și veți sătura de însele și nu voi mai da pre voi nu încă ⌊spre⌋[8729] ocară întru limbi!

20. Și pre cel de la miazănoapte goni l voi de către voi și l voi scoate pre el la pămînt fără de apă; și voi stinge fața lui la marea cea dentîi; și cêle denapoi ale lui la maarea cea de apoi; și să va sui mușchiul lui și să va sui putrejunea lui, căci[8730] să mărîră faptele lui”.

21. Îndrăznêște, pămînte, bucură-te și te veselêște, căci mări Domnul a face!

22. Îndrăzniți, dobitoace ale cîmpului, căci au odreslit cîmpii pustiiului; căci lemnu au adus roada lui, zmochinul și viia au dat vîrtutea lor!

23. Și, fiii Sion, bucurați-vă și vă veseliți preste Domnul Dumnedzăul vostru, căci au dat noao bucate spre dreptate; și va ploa noao ploaie timpurie și tîrzie în ce chip și mainte.

24. Și să vor împlea ariile de grîu; și să vor prea vărsa teascurile de vin și de untdălemnu.

25. Și voi răsplăti voao pentru anii[8731] carii au mîncat cărăbușul și omida și[8732] lăcusta și moliile, putêrea mea cea mare, carea am trimisu-o la voi.

26. Și veți mînca mîncînd și veți sătura și veți lăuda numele Dumnedzăului nostru, carele au făcut împreună cu voi spre minuni; și nu să va rușina nărodul mieu în vac.

27. Și veți cunoaște că în mijlocul lui Israil eu sînt

[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]

Амѡсъ кап. а

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]

şi eu– Domnul Dumnedzăul vostru şi nu iaste încă afară den mine şi nu să vor ruşina încă nărodul mieu în vac.

28. [8733]Şi va fi după aceasta ⌊şi⌋[8734] voi turna dentru Duhul mieu preste tot trupul şi vor proroci fiii voştri şi fêtele voastre; şi bătrînii voştri visuri vor visa şi tinerii voştri vederi vor vedea.
29. Şi preste slugile ⌊mêle⌋[8735] şi preste slujnicile ⌊mêle⌋[8736] întru dzilele acêlea vărsa-voi dentru Duhul mieu ⌊şi vor proroci⌋[8737].
30. Şi vor da sêmne întru cer şi pre pămînt: sînge şi foc şi abur de fum.
31. [8738]Soarele să va primeni spre întunêrec şi luna spre sînge, mai nainte de a veni dzua Domnului cea mare şi luminoasă.
32. [8739]Şi va fi: carele va chema numele Domnului să va mîntui; căci în măgura Sion şi Ierusalim va fi mîntuit, după cum au dzis Domnul; şi binevestind spre carii Domnul au chemat.

Cap 3

1. Căci, iată, eu întru dzilele acêlea şi întru vrêmea acêea, cînd voi înturna robirea Iúdei şi a Ierusalímului.
2. Şi voi aduna toate limbile şi le voi pogorî pre iale la Valea Iosafat şi mă voi prigoni cătră ei acoló pentru nărodul mieu şi pentru moştnenirea mea Israil, carii s-au sămănat întru limbi şi pămîntul mieu îl împărţiră.
3. Şi preste nărodul mieu puseră sorţi şi au dat copilaşii la curve şi fetişoarele vindea pentru vin şi bea.
4. Şi ce-i voao şi noao, Tírule şi Sidon şi toată Galila acelor striini de fêl? Au răsplătire voi răsplătiţi mie, au ţineţi mînie voi mie? Iute şi de sîrg voi răsplăti răsplătirea voastră la capetile voastre.
5. Pentru căci argintul mieu şi aurul mieu aţi luat şi cêle alêse ale mêle, cêle bune le-aţi băgat în casele voastre.
6. Şi pre fiii Iúda şi pre fiii Ierusalim i-aţi vîndut fiilor elinilor, pentru ca să-i dăpărtaţi pre ei dentru hotarăle lor.
7. ⌊Şi⌋[8740], iată, eu scula-i-voi pre ei dentru locul unde i-aţi vîndut pre ei acoló şi voi răsplăti răsplătirea lor la capetile voastre.
8. Şi voi da pre fiii voştri şi pre fêtele voastre pre mîinile fiilor Iúda şi vor vinde pre ei la robie la limbă dăparte dăpărtată, căci Domnul au grăit.
9. Strigaţi acêstea întru limbi: „Sfinţiţi războiu, sculaţi pre boinici! Apropiaţi-vă şi vă suiţi, toţi bărbaţi războinici!"
10. Tăiaţi plugurile voastre spre sabii şi sêcerile voastre spre darde! Cel neputincios dzică: „⌊Că⌋[8741] poci eu!"
11. Adunaţi-vă şi întraţi, toate limbile de prenpregiur; şi vă adunaţi; acoló cel blînd fie războinic!
12. Rădice-să şi să suie ⌊toate⌋[8742] limbile la Valea lui Iosafat, pentru căci acoló voi şedea a osăbi toate limbile de prenpregiur.
13. [8743]Trimiteţi sêceri, că au sosit culesul; întraţi, călcaţi, pentru căci ii plin teascul, vărsắ-să deasupra cêle de supt teasc; căci să înmulţiră răotăţile lor.
14. Răsunări au răsunat întru Valea Judecăţii, căci aproape-i dzua Domnului întru Valea Judecăţii.
15. [8744]Soarele şi luna vor întuneca şi stêlele vor apune lucirea lor.
16. [8745]Şi Domnul den Sion va striga şi den Ierusalim da-va glasul lui; şi să va clăti ceriul şi pămîntul şi Domnul să va scumpi[8746] pre nărodul lui şi va întări pre fiii lui Israil.
17. Şi veţi cunoaşte că eu – Domnul, Dumnedzăul vostru, cel ce[8747] sălăşluieşte[8748] în Sion, măgura cea sfîntă a mea; şi va fi Ierusalimul sfînt şi striinii de neam nu vor mai întra pren ea.
18. [8749]Şi va fi întru dzua acêea, pica-vor munţii dulceaţă şi măgurile[8750] cúră-vor[8751] lapte şi toate slobodzirile Iúda cúră-vor ape şi izvor den casa Domnului ieşi-va şi va adăpa Pîrîul Shinilor.
19. Eghíptul spre stingere va fi şi Iduméa spre cîmpul stingerii fi-va dentru strîmbătăţile fiilor Iúda, pentru căci au vărsat sînge dreptu întru pămîntul lor.
20. Şi Iudéa în vac să va lăcui şi Ierusalimul spre neamuri de neamuri.
21. Şi voi cerceta sîngele lor şi nu voi dezvinovăţi; şi Domnul va sălăşlui-să întru Sion.

Amós

Cap 1

1. Cuvintele Ammos, carii s-au făcut în Cariáthiarim den Thecué, carele au dzis pentru Ierusalim întru dzilele Oziei, împăratului Iúdei, şi

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible] 15

КАП. В

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10

Ierovoam al lui Ioas, împăratul Israil, [8752]mai nainte cu 2 ani de cutremur.

2. Și dzise: „[8753]Domnul den Sion au răspuns și den Ierusalím au dat glasul lui și au plîns pășciunile păstorilor și să uscắ vîrful Carmilului.
3. Și dzise Domnul: «Preste cêle 3 păgînătăți a Damascului și pentru cêle 4 nu-i voi urî pre ei, pentru căci herestruia cu herăstraie de fier cêle ce avea în pîntece lui Galaad.
4. Și voi trimite foc la casa Azail și va mînca de tot temeliile fiiului Áder.
5. Și voi zdrobi zăvoarăle ale Damascului și voi piêrde de tot pre cei ce lăcuiesc în Cîmpul On, și voi tăia de tot neam den bărbații Harran, și să va robi nărodul Siríei cel ales», dzice Domnul.
6. Acêstea dzice Domnul preste cêle 3 păgînătăți ale Gázei și preste cêle 4, pentru ca să-i robască pre ei robirea lui Solomon, ca să-i încuie la Iduméa.
7. «Și voi trimite foc preste zidurile Gázei și va mînca de tot temeliile ei.
8. Și voi piêrde de tot pre toți ceia ce lăcuia de la Azor și să va rădica fêl de la Ascalon și voi aduce mîna mea preste Accaron și vor pieri cei rămași a celor striini de fêl», dzice Domnul Domnul.
9. Acêstea dzice Domnul: «Preste cêle 3 păgînătăți ale Tírului și preste cêle 4 nu voi urî pre ei, pentru căci au închis robimea lui Solomon la Iudéa și nu au pomenit făgăduința fraților.
10. Și voi trimite foc preste zidurile Tírului și va mînca de tot temeliile ei.»
11. Acêstea dzice Domnul: «Preste cêle 3 păgînătăți a Idumeii și preste cêle 4 nu voi urî pre ei, pentru căci au gonit ei cu sabie pre frații lor și stricară maică pre pămînt și au gătit spre mărturie groaza lui și pornirea lui au gătitu-o spre price.
12. Și voi trimite foc la Theman și va mînca de tot temeliile zidurilor ei.»
13. Acêstea dzice Domnul: Preste cêle 3 păgînătăți fiilor Ammon și preste cêle 4 nu voi urî pre ei, pen căci spintecа pre cêle ce avea în pîntece a galaaditênilor, pentru ca să lărgească hotarăle lor.
14. Și voi aprinde foc preste zidurile Ravváth și va mînca de tot temeliile ei cu strigare întru dzua războiului și să va clăti întru dzua săvîrșirei ei.
15. [8754]Și vor mêrge împărații ei întru robire, preuții lor și boiêrii lor depreună», dzice Domnul.

Cap 2

1. Acêstea dzice Domnul: «Preste cêle 3 păgînătăți a lui Moav și preste cêle 4 nu voi urî pre ei, pentru căci au arsu oasele împăratului Iduméii în muruială[8755].
2. Și voi trimte foc la Moav și va mînca de tot temelia cetăților ⌊lui⌋[8756] și va muri întru neputință Moav cu glas, cu strigare de trîmbiță.
3. Și voi piêrde judecătoriul de la el și pre toți boiêrii lui voi omorî împreună cu el», dzice Domnul.
4. Acêstea dzice Domnul: «Preste cêle 3 păgînătăți a fiilor Iúda și preste cêle 4 nu voi urî pre ei, pentru căci au lepădat lêgea ⌊cea de fire⌋[8757] a Domnului și porîncele lui nu le-au păzit și au rătăcit pre ei dășertăciunile lor cărora au urmat părinții lor denapoia lor.
5. Și voi trimite foc prestă Iúda și va mînca de tot temeliile Ierusalímului.
6. Acêstea dzice Domnul: «Prestă cêle 3 păgînătăți a Ierusalímului și preste cêle 4 nu voi urî pre ei, pentru căci au vîndut pen argint pre cel drept și pre cel mêser pentru cizme.
7. Celor ce calcă preste țărna pămîntului ⌊și da palme⌋[8758] la capetile săracilor și calea smeriților au abătut și fiu și tatăl lui mergea cătră unași slujnică, pentru ca să pîngărească numele Dumnedzăului lor,
8. Și hainele lor legînd cu funi, acoperiri făcea alaturea cu jirtăvnicul și vin dentru năpăști bea întru casa Dumnedzăului lor.
9. [8759]Și eu am scos pre amorreu dentru fața lor, căruia era în ce chip înălțimea chedrului – înălțimea lui și vîrtucios era ca ștejariul și am uscat roada lui deasupra și rădăcinile lui dedesupt.
10. [8760]Și eu am scos pre voi den Pămîntul Eghíptului și am primblat pre voi întru pustiiu 40 de ani, ca să moșteniți de tot Pămîntul Amorreilor.
11. Și luai dentru fiii voștri spre proroci și dentru tinerii voștri spre sfințenie. Au nu-s acêstea, fiii Israil?», dzice

Domnul

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

ΚΑΠ. Γ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15

ΚΑΠ. Δ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9

Domnul.
12. «Și adăpați pre cei sfințiți vin[8761] și prorocilor porînciiați dzicînd să nu prorocească.
13. Pentru acêea, iată, eu răstornu dedesuptul vostru în ce chip să răstoarnă căruța[8762] cea plină de trestie.
14. Și piêre fuga de la alergător și cel tare nu va birui vîrtuțile lui și cel războinic nu va mîntui sufletul lui.
15. Și arcașul nu va îngădui și cel iute cu picioarele lui nu va scăpa și călărețul nu va scăpa sufletul lui.
16. Și să va afla inima lui întru sîlnici, cel gol va goni întru acêea dzi!» dzice Domnul.

Cap 3

1. «Ascultați cuvîntul acesta carele au grăit Domnul preste voi, casa lui Israil, și asupra a tot fêliul, carea am scos den Pămîntul Eghíptului, dzicînd:
2. Numai pre voi am cunoscut dentru toate fêliurile pămîntului, pentru acêea izbîndi-voi asupra voastră toate răotățile voastre.
3. Au mêrge-vor doi depreună pre cale de nu vor cunoaște pre sine?
4. Au răcni-va leul dentru dumbrava lui vînat neavînd? Au da-va puiul leului glasul lui den bîrlogul lui întru ceva de nu va apuca cevași?
5. Au cădea-va pasăre pre pămînt fără de păsărar? Au căsca-va laț preste pămînt fără de a prinde ceva?
6. [8763]Au striga-va trîmbiță în cetate și nărodul nu să va spămînta? Au fi-va răotate în cetate carea Domnul nu au făcut?
7. Pentu căci nu va face Domnul Dumnedzău lucru, de nu va dăscoperi certarea lui către slugile lui, către proroci.
8. Leul va răcni și cine nu să va spămînta? Domnul Dumnedzău au grăit și cine nu va proroci?
9. Vestiți la țări întru asiriêni și preste țări în Pămîntul Eghíptului, și au dzis: Adunați-vă preste Muntele Samaríei și vedeți minunate multe în mijlocul ei și asupreala cei întru ea.
10. Și n-au cunoscut carele vor fi înaintea ei, dzice Domnul, cei ce agonesesc strîmbătate și chinuire întru țările lor.»
11. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Dumnedzău: «Pustii-să-va Tírul, prenpregiur pămîntul tău stinge-să-va și va pogorî dentru tine vîrtutea ta și să vor jefui țările tale.»
12. Acêstea dzice Domnul: «În ce chip cînd va scoate păcurariul den gura leului doao armuri au margine de urêche, așa să vor scoate fiii lui Israil ceia ce șed în Samaría denaintea fêliului și în Damasc va pleca preuți.
13. Auziți și mărturisiți casei lui Iacov, dzice Domnul Dumnedzău cel întrutotțiitor.
14. Pentru căci întru dzua cînd voi izbîndi păgînătățile lui Israil prestă el și voi izbîndi preste jirtăvnicile Vethil și să vor săpa de tot coarnele jirtăvnicului și vor cădea preste pămînt,
15. Și voi zdrobi casa cea împănată preste casa cea de vară și vor pieri case de elifand și să vor adaoge case altele multe», dzice Domnul.

Cap 4

1. «Audziți cuvîntul acesta, juncele Vasan, cêle den Muntele Samaríei, cêle ce asupriți pre săraci și călcați de tot pre mêseri, cêle ce dziceți domnilor lor: 'Dați-ne noao pentru ca să bem.'
2. Jurắ-să Domnul asupra sfinților lui, pentru căci, iată, dzile vin preste voi și vor lua pre voi cu arme și pre cei cu voi în căldări ardzînd dedăsupt vor băga înlontru pustii ucigași.
3. Și veți scoate goale în preajmă înde voi și veți lepăda la Muntele Armaná, dzice Domnul.
4. ⌊Și⌋[8764] ați întrat la Vethil și la Galgála ați înmulțit a păgîni și ați adus diminêțe jirtvele voastre la a treia dzi cêle preste zecile voastre.
5. Și citiră afară lêgea și numiră mărturisiri; vestiți că acêstea au iubit fiii lui Israil», zice Domnul Domnul.
6. «Și eu voi da voao strepezire dinților întru toate cetățile voastre și lipsă de pîini întru toate locurile voastre și nu v-ați întorsu către mine, dzice Domnul.
7. Și eu am oprit dentru voi ploaia mainte cu 3 luni de sêcere și voi ploa pre o cetate și pre o cetate nu voi ploa; o parte să va ploa[8765] și partea preste carea nu voi ploa[8766] usca-să-va.
8. Și să vor aduna doao și 3 cetăți la o cetate să bea apă și nu să vor sătura; și nu v-ați întorsu către mine, dzice Domnul.
9. Lovit-am pre voi cu pîr-

[illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

ΚΕΦ. Ε

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

[illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

jol şi cu gălbănare[8767]; înmulţit-aţi grădinile voastre, viile voastre şi zmochinetul vostru şi măslinetul vostru au mîncat moliile; şi nici aşa nu v-aţi întorsu cătră mine, dzice Domnul.

10. Trimis-am spre voi moarte întru calea Eghíptului[8768] şi am omorît cu sabie tinereii voştri, cu robirea cailor[8769] tăi, şi am adus în foc taberile voastre cu urgiia mea; şi nici aşa nu v-aţi întorsu cătră mine, dzice Domnul.
11. Prăpădit-am pre voi [8770]în ce chip au prăpădit Dumnedzău Sodómul şi Gomorrul şi v-aţi făcut ca tăciunele zmult den foc, şi nici aşa v-aţi întorsu cătră mine, dzice Domnul.
12. Pentru acêea, aşa voi face ţie, Israil, însă căci aşa voi face ţie, gătează a chema pre Dumnedzăul tău, Israil.
13. Pentru căci, iată, eu întărind tunet şi zidind duh şi vestind la oameni pre unsul lui, făcînd zori şi negură şi suindu-te pre înălţimile pămîntului, Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor – numele lui.

Cap 5

1. Auziţi[8771] cuvîntul Domnului acesta carele eu iau preste voi plîngere, casa Israil.
2. Căzut-au, nu încă nu va adaoge a să scula ficioara Israil; greşit-au preste pămîntul ei, nu iaste cel ci să scoale pre ea.
3. Pentru căci acêstea dzice Domnul: Cetatea dentru carea ieşiia 1000 vor rămînea 100, şi dentru carea ieşiia 100 rămînea-vor 10 la casa lui Israil.
4. Pentru căci acêstea dzice Domnul cătră casa Israil: Cercaţi-mă şi veţi trăi!
5. Şi nu cercetaţi Vethílul şi la Galgála nu întraţi şi la Fîntîna Jurămîntului nu trêceţi, căci Galgála robindu-să să va robi şi Vethil va fi ca cînd nu ar fi.
6. Cercetaţi pre Domnul şi trăiţi, pentru ca să nu strălucească ca focul casa Iosif, şi o[8772] va mînca de tot pre ea[8773], şi nu va fi cel ce să stingă pre casa Israil.
7. Cel ce face la înălţime judecată şi dreptate la pămînt au pus,
8. Cel ce face toate şi de iznoavă tocmêşte şi întoarnă la dimineaţă umbra morţii şi dzua spre noapte întunecînd, [8774]cel ce cheamă apa mării şi varsă pre ea preste faţa pămîntului, Domnul⌊Dumndzăul cel întrutoţiitor⌋[8775] numele lui.
9. Cel ce împarte sfărîmare preste vîrtute şi dosadă prestă tărie aduce.
10. Urîră în porţi pre cel ce mustră şi cuvîntul cel curat l-au urît.
11. Pentru acêea, ⌊aşa dzice Domnul⌋[8776]: Pentru care daţi palme celor săraci şi daruri alêse aţi priimit de la ei, [8777]case cioplite aţi zidit şi nu veţi lăcui întru iale, vii poftite aţi răsădit şi nu veţi bea vinul lor.
12. Căci am cunoscut multe necurăţii ale voastre şi tari păcatele voastre, stropşind pre cel drept, luînd schimbări şi de mêseri întru porţi abătîndu-vă.
13. Pentru acêea, cela ce înţelêge întru vrêmea acêea tăcea-va, căci vrême rea iaste.
14. [8778]Cercetaţi binele şi răul, pentru ca să trăţi şi va fi Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor cu voi, în ce chip aţi dzis:
15. 'Urît-am cêle rêle şi am îndrăgit cêle bune'; şi aşezaţi întru porţi judeţul, pentru ca să miluiască Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor pre cei rămaşi a lui Iosif.
16. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor: întru toate uliţile bocet şi întru toate căile să va grăi: 'Vai, vai!' Chema-să-va plugariul la plîngere şi la bocet şi la cei ce ştiu plîngere.
17. Şi întru toate căile – bocet, căci voi trêce pren mijlocul tău, dzise Domnul.
18. [8779]Vai de ceia ce poftesc dzua Domnului! Pentru că aceasta voao dzua Domnului? Şi aceasta iaste întunêrec şi nu lumină.
19. În ce chip, dă va scăpa[8780] om de cătră faţa leului, şi va cădea lui ursul[8781], şi va sări în casă şi va răzîma mîinile lui preste zid, şi-l va muşca pre el şarpe.
20. Au nu-i întunêrec dzua Domnului şi nu lumină? Şi negură, neavînd lumină aceasta?
21. [8782]Urît-am, lepădat-am sărbătorile voastre şi nu voi mirosi întru nedêiele voastre.
22. [8783]Pentru căci dă-mi veţi aduce mie arderi de tot şi jirtvele voastre nu le voi priimi şi mîntuitoriului ivirei voastre nu voi căuta[8784].
23. Mută de la mine sunetul cîntărilor tale şi cîntarea organelor tale nu o voi audzi.
24. Şi să va răstogoli ca apa judecata şi dreptatea ca pîrîul

necălcat

25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]

КАП. Ѕ.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. З.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]

necălcat.

25. [8785]Au jungheturi şi jirtve aţi adus mie, casa Israil, 40 de ani întru pustiiu?

26. Şi aţi luat cortul Moloh şi steaoa Dumnedzăului vostru Refan, pildele carele aţi făcut voao.

27. Şi voi muta pre voi decinde de Damasc», dzice Domnul Dumnedzău cel Întrutoţiitor – numele lui.

Cap 6

1. [8786]Vai de cei ci dăfaimă Sionul şi celor ce nădăjduiesc pre măgura Samaríei; cules-au începăturile limbilor şi întrară lor casa Israil.

2. Trêceţi toţi şi vedeţi la Calani şi trêceţi de acoló la Emat Ravá şi vă pogorîţi la Gheth a celor striini de fêl cêle mai tari dentru ⌊toate⌋[8787] împărăţiile acêstea, au mai multe hotară lor sînt decît ale voastre hotară.

3. Cei ce vin la dzi rea, cei ci să apropie şi să ating de sîmbete minciunoase,

4. Cei ce dormu pre paturi de elifand şi să dăsfetează pre aşternuturile lor şi mănîncă iezi den turmă şi viţăi den mijlocul cirezii sugari,

5. Cei ce bat în palme cătră glasul organelor ca cînd are sta au socotit şi nu ca cînd are fugi,

6. Cei ce beau cel strecurat vin şi cêle de frunte miruri ungîndu-vă şi nu păţiia nimic cu înfrîngerea Iosif.

7. Pentru acêea, acum robi vor fi de la începutul putêrnicilor şi să va rădica nechezarea cailor dentru Efraim.

8. [8788]Căci să jurắ Domnul asupra lui – dzice Domnul Dumnedzăul puterilor: Pentru căci oţărăscu-mă eu toată semeţia Iacov şi locurile lui am urît şi voi rădica cetatea împreună cu toţi ceia ce lăcuiesc pre ea.

9. Şi va fi de vor rămînea 10 bărbaţi întru o casă şi vor muri,

10. Şi vor lua rudele lor şi vor sili a scoate oasele ⌊lor⌋[8789] dentru casă şi va grăi celor ce pristăvesc casei: 'Au încă iaste lîngă tine?' Şi va grăi: 'Nu încă!' Şi va grăi: 'Taci, pentru ca să nu numeşti numele Domnului!'

11. Pentru căci, iată, Domnul porînceşte şi va lovi casa cea mare cu înfrîngeri şi casa cea mică cu spărturi.

12. Dă vor goni în pietri cai? Dă vor tăcea întru iêpe? Căci aţi înturnat întru mînie judeţul şi roada dreptă-
ţii[8790] spre amărăciune.

13. Cei ci vă veseliţi pre nici un cuvînt ⌊bun⌋[8791], cei ce zic: 'Nu cu vîrtutea noastră[8792] am avut coarne?'

14. Pentru că, iată, eu rădica-voi preste voi casa Israil, dzice Domnul Dumnedzău, de oşti limbă şi vor năcăji pre voi ca să nu întraţi la Emath şi pînă la pîrîul apusurilor.»

Cap 7

1. Aşa au arătat mie Domnul Domnul, şi iată naştere de lăcuste viind a dimineţii şi iată cărăbuş, unul Gog împăratul.

2. Şi va fi de va săvîrşi de tot a mînca iarba pămîntului. Şi dziş: Doamne, Doamne, blînd te fă! Cine va scula pre Iacov? Căci împuţinat iaste.

3. Căiêşte-te, Doamne, preste aceasta! Şi aceasta nu va fi! dzice Domnul.

4. Aşa au arătat mie Domnul Domnul şi, iată, au chemat judecata cu foc Domnul Domnul şi au mîncat fără-fundul cel mult şi au mîncat de tot partea.

5. Şi dziş: Doamne, Doamne, înceteadză dară! Cine va scula pre Iacov? Căci împuţinat iaste.

6. Căiêşte-te, Doamne, spre aceasta! Şi aceasta nu să va face, dzice Domnul.

7. Aşa au arătat mie Domnul, şi iată bărbat stînd preste zid de diamant, şi întru mîna lui – diamant.

8. Şi dzise Domnul cătră mine: «Ce tu vezi, Amos?». Şi dziş: «Diamant!» Şi dzise Domnul cătră mine: «Iată, eu pui diamant în mijlocul nărodului mieu Israil; nu încă voi adaoge a-l petrêce pre el.

9. Şi să vor stinge cuptoarele rîsului şi praznicile lui Israil pustii-să-vor şi mă voi scula preste casa lui Ierovoam cu sabie.»

10. Şi trimise Amasía preutul Vethil cătră Ierovoam[8793], împăratul Israil, dzicînd: «Rădicări face asupra ta Amos întru mijlocul casei Israil. Nu va putea pămîntul să sufere toate cuvintele lui.

11. Pentru căci acêstea dzice ⌊Domnul⌋[8794] Amos: «Cu sabie va muri Ierovoam şi Israil rob să va duce de la pămîntul lui.»

12. Şi dzise Amasía cătră Amos: «Cela ce vezi, îmblă, dăsparţi-te tu la pămîntul Iúdei şi acoló petrêce[8795] şi acoló vei proroci!

13. Iară la Vethil nu încă vei mai adaoge a proroci, căci sfinţenie a împăratului iaste şi casa împăratului iaste.»

14. Şi răspunse Amos şi

dzise

[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

Καπ. η

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

Καπ. θ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

dzise către Amasía: «Nu eram proroc eu, nici ficior de proroc, ce căprariu eram frecînd dude.

15. Şi m-au luat Domnul de la oi şi dzise Domnul către mine: Pasă şi prorocêşte preste nărodul mieu Israil!

16. Şi acum audzi cuvîntul Domnului. Tu dzici: Nu proroci prestă Israil şi să nu dodăieşti preste casa Iacov.

17. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: Muiêrea ta întru cetate va curvi şi fiii tăi şi fêtele tale cu sabie vor cădea şi pămîntul tău cu funiia să va măsura de tot şi tu întru pămînt necurat vei săvîrşi-te, iară Israil robit să va aduce de la pămîntul lui.

Cap 8

1. Aşa au arătat mie Domnul, Domnul: Şi iată vas a păsărariului.

2. Şi dzise: Ce tu vezi, Ammos? Şi dziş: Vas de păsărar! Şi dzise Domnul către mine: Venit-au săvîrşitul preste nărodul mieu Israil, nu voi mai adaoge încă a trêce pre el.

3. Şi vor văieta-să podurile bisêricii întru dzua acêea, dzice Domnul Domnul, multu-i cela ce au căzut întru tot locul, voi lepăda tăcêre.

4. Auziţi, dară, acêstea, cei ce zdrobiţi ⌊dimineaţa⌋[8796] mêserul şi asupriţi pre săraci de la pămînt,

5. Zicînd: Cînd va trêce luna şi vom vinde? Şi sîmbetile şi vom dăşchide vistiêr? Ca să facem măsură mică şi a mări cumpăna şi am face cumpănă strîmbă.

6. A cîştiga cu argint săraci şi pre mêseri pentru ciobote şi de către toată vînzarea vom neguţători?

7. Júră-să Domnul asupra seminţiei Iacov: De să vor[8797] uita spre price toate lucrurile voastre!

8. Şi preste acêstea nu să va clăti pămîntul? Şi va plînge tot cela ce lăcuiêşte întru el şi să va sui ca un rîu concenirea ⌊lui[8798]⌋[8799] şi să va pogorî ca Rîul Eghíptului.

9. Şi va fi întru dzua acêea, dzice Domnul Domnul, soarele va apune amiazădzí şi va întuneca preste pămînt dzua lumína.[8800]

10. [8801]Şi voi primeni sărbătorile voastre spre plîngere şi toate cîntările voastre spre jeli şi voi sui preste tot mijlocul sac şi preste tot capul pleşuvire şi voi pune pre el ca plîngerea celui iubit şi pre cei cu el ca dzua durerii.

11. Iată, dzile vin, dzice Domnul Domnul, şi voi trimite foamete preste pămînt, nu foamete de pîine, nici foamete de apă, ce foamete a audzi cuvîntul Domnului.

12. Şi să vor clăti apele de la maare pînă la maare şi de la crivăţ pînă la răsărituri; alerga-vor împregiur cercînd cuvîntul Domnului şi nu-l vor afla.

13. Întru dzua acêea lipsi-vor fecioarele ⌊acêle⌋[8802] frumoase şi tinereii cu sête,

14. Ceia ce să jură asupra curăţirei Samaríei şi ceia ce zic: Viu – Dumnedzăul[8803] tău, Dan, şi viu Dumnedzăul tău, Versaveé, şi vor cădea şi nu să vor scula încă.

Cap 9

1. Văzut-am pre Domnul stînd asupra jirtăvnicului şi dzise: „Lovêşte ⌊prestă⌋[8804] curăţitor şi să vor clăti cêle denaintea porţii şi taie spre capetile tuturor şi pre cei rămaşi ai lor cu sabie voi omorî, nu va scăpa dentru ei fugind şi nu va scăpa[8805] dentru ei cel ce scapă.

2. [8806]De să vor îngropa în iadu, de acoló mîna mea va zmulge pre ei; şi de să vor sui în cer, de acoló voi pogorî pre ei.

3. De să vor prea ascunde la vîrvul Carmilului, de acoló voi cerceta şi voi lua pre ei; şi de să vor afunda dentre ochii miei la adîncurile mării, acoló voi porînci bălaurului şi va muşca pre ei.

4. Şi de vor mêrge întru robie înaintea fêţei vrăjmaşilor lor, acoló voi porînci sabiei şi va omorî pre ei [8807]şi voi pune ochii miei prestă ei spre rêle şi nu spre bune.

5. Şi Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor, cel ci să atinge de pămînt şi-l clătêşte pre el şi vor plînge toţi ceia ce lăcuiesc pre el; şi să va sui ca un rîu concenirea lui şi să va pogorî ca Rîul Eghíptului.

6. Cela ce zidêşte la cer suirea lui şi făgăduinţa lui preste pămînt întemeind, [8808]cela ce cheamă apa mării şi toarnă pre ea preste faţa pămîntului, Domnul ⌊întrutotţiitor⌋[8809] – numele lui.

7. Nu ca fiii arapilor[8810] voi sînteţi mie, fiii Israil? dzice Domnul. Au nu pre Israil am suit den Pămîntul Eghiptului şi pre cei striini de fêl den Cappadochía şi pre siri den groapă?

8. Iată ochii Domnului Dumnedzău preste împărăţiia păcătoşilor şi voi scoate pre ea de la faţa pămîntului; însă că nu desăvîrşit voi rădi-

ca pre

9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

СѪДЦѠ· КАП· А·

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ca casa lui Iacov, dzice Domnul.
9. Pentru căci, iată, eu porîncesc şi voi vîntura întru toate limbile casa Israil, în ce chip să vîntură întru vînturare, şi nu va cădea zdrobitură preste pămînt.
10. Cu sabiia vor cădea toţi păcătoşii nărodului mieu, ceia ce zic: Nu să va apropiia, nici vor veni preste noi răotăţile.
11. [8811]Întru dzua acêea rădica-voi cortul lui David, cădzut fiind, şi voi zidi de iznoavă cêle căzute ale lui[8812], şi cêle săpate ale lui[8813] le voi rădica şi voi zidi de iznoavă pre el[8814] în ce chip dzilele vacului,
12. Pentru ca să cercetêdze ⌊pre mine⌋[8815] cei rămaşi a oamenilor şi toate limbile preste carele să cheamă numele mieu! dzice Domnul, cela ce face ⌊toate⌋[8816] acêstea.
13. Iată, dzile vin, dzice Domnul, şi va apuca trierişul pre cules şi să va coace strugurul întru sămînţă; [8817]şi vor pica măgurile dulceaţă şi toate dealurile împreună odreslite vor fi.
14. Şi voi întoarce robimea nărodului mieu Israil şi voi zidi cetăţile cêle surpate şi vor lăcui şi vor răsădi vii şi vor bea vinul lor şi vor face grădini şi vor mînca roadele lor.
15. Şi vor prea răsădi pre ei preste pămîntul lor şi nu să vor zmulge nu încă preste pămîntul lor", carele s-au dat lor, dzice Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor.

Avdíu

Cap 1

1. Vedêrea lui Avdíu. Acêstea dzice Domnul Dumnedzău Iduméii: „[8818]Audzu am audzit de la Domnul şi coprindere la limbi au trimis. Sculaţi-vă, şi să ne sculăm asupra ei cu războì.
2. Iată, împuţinat te-am dat pre tine întru limbi, necinstit tu foarte.
3. Semeţiia[8819] inemei tale te-au rădicat pre tine lăcuind în gaurile pietrilor, înălţînd lăcaşul lui, dzicînd întru inima lui: «Cine mă va aduce pre pămînt?»
4. [8820]Dă te vei înălţa ca un vultur şi dă vei pune în mijlocul stêlelor cuibul tău, de acoló te voi pogorî, dzice Domnul.
5. Dă au întrat la[8821] tine furi au tîlhari noaptea, unde te-ai fi lepădat? Au nu are fi furat destule lor? Şi culegători de ar fi venit cătră tine, au nu ar fi lăsat greş?
6. Cum s-au cercetat Isav şi să apucară cêle ascunse a lui?
7. Pînă la hotară te-au trimis pre tine, toţi oamenii făgăduinţei tale stătură împotrivă ţie, neputinţară cătră tine oamenii păciuitori ţie, puseră vicleşug supt tine, nu iaste minte întru însul.
8. [8822]Întru dzua acêea, dzice Domnul, piêrde-voi înţelepţii den Iduméa şi mintea den Muntele Isav.
9. Şi să vor spămînta războinicii tăi de la Theman, pentru ca să să rădice om den Muntele Isav. Pentru junghêrea
10. Şi pentru[8823] necurăţiia fratelui Iacov [8824]acoperi-te-va ruşine şi te va rădica în vêci.
11. Dentru dzua acêea[8825] ce ai stătut împotrivă den preajmă, întru dzua robind cei striini de neam putêrea lui şi striinii au întrat în porţile lui şi pre Ierusalim au pus sorţi, şi voi veţi fi ca unul dentru înşii.
12. Şi să nu vezi dzua fratelui tău întru dzua striinilor şi să nu te veseleşti pre fiii Iúdei întru dzua pierdzării lor şi să nu grăieşti mare întru dzua primejdiei.
13. Nici să nu întri în porţile nărodurilor în dzua durerilor lor şi să nu priveşti şi tu adunarea lor întru dzua pierirei lor şi să nu te pui şi tu împreună prestă putêrea lor întru dzua pierirei lor.
14. Nice să stai pre marginile lor[8826], ca să pierzi pre cei ce hălăduiesc dentru ei, nice să opreşti pre cei ce fug dentru ei întru dzua primejdiei.
15. Pentru căci aproape ⌊iaste⌋[8827] dzua Domnului preste toate limbile, în ce chip ai făcut, aşa va fi ţie, răsplătirea ta ţi să va răsplăti preste capul tău.
16. Pentru că în ce chip ai băut pre muntele cel sfînt al mieu, bea-vor toate limbile vin, bea-vor şi vor înghiţi şi vor fi ca cînd n-ar fi fost.
17. Iară în Muntele Sion va fi mîntuirea şi va fi sfînt; şi vor moşteni de tot casa lui Iacov pre ceia ce au mîntuit de tot pre ei.
18. Şi va fi casa lui Iacov foc şi casa lui Iosif pară, iară casa lui Isav în loc de trestie şi vor arde întru ei şi vor mînca de tot pre ei şi nu va fi purtător de foc la casa lui Isav, căci Domnul au grăit.
19. Şi vor moşteni de tot cei den Naghev Muntele lui Isav şi cei den Sefilá pre cei de alt fêl, şi vor moşteni Muntele lui Efraim şi Cîmpul Samaríei şi

20 [illegible]

21 [illegible]

ІѠНА. КАП. А҃

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

КАП. В҃

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

Veniamin şi Galaadíta.

20. Şi a primenirei den casă aceasta-i începătura fiilor lui Israil şi a hananeilor pînă la Arefthon şi primenirea caselor Ierusalim pînă la Afarath, şi vor moşteni cetăţile lui Naghev.

21. Şi să vor sui mîntuindu-să den Muntele Sion ca să izbîndească pre Muntele lui Isav şi va fi Domnului împărăţia".

Ioná

Cap 1

1. Şi s-au făcut cuvîntul Domnului cătră Ioná al lui Amathí, dzicînd:
2. „Scoală-te şi pasă la Neneví, cetatea cea mare, şi strigă întru ea, căci să sui strigarea răotăţii ei cătră mine".
3. Şi să sculă Ioná a fugi la Tharsis, den faţa Domnului; şi pogorî la Ioppí şi afắl vas mergînd la Tharsis şi au dat navlonul lui[8828] şi să sui întru însul ca să margă cu ei la Tharsis den faţa Domnului.
4. Şi Domnul au rădicat vîntu mare în maare şi să făcu firtună mare în maare şi vasul să cumpăniia să să sfărîme.
5. Şi să spămîntară corăbiêrii şi striga cineşi la Dumnedzăul lui şi scoatere au făcut vaselor dentru vas în maare, ca să să iuşurêze de înse, iară Ioná s-au pogorît la pîntecile vasului şi dormiia şi horăia.
6. Şi veni la el cel den fundul vasului şi dzise lui: „Ce horăieşti tu? Scoală-te şi cheamă pre Dumnedzăul tău, cîndai ne va mîntui Dumnedzău pre noi şi nu vom pieri!"
7. Şi dzise careleşi cătră aproapele său: „Veniţi să punem sorţi şi să cunoaştem pentru care lucru răotatea aceasta iaste preste noi!". Şi puseră sorţi şi căzu sorţul pre Ioná.
8. Şi dziseră cătră el: „Spune-ne, dară, noao pentru care lucru – răul acesta întru noi? Ce iaste lucrul tău şi de unde tu[8829] vii ⌊şi unde mergi⌋[8830] şi den ce ţară şi den ce nărod eşti tu?".
9. Şi dzise cătră ei: „Rob Domnului sînt eu şi pre Domnul Dumnedzăul ceriului eu crez, carele au făcut maarea şi uscatul".
10. Şi s-au spămîntat oamenii cu frică mare şi dziseră cătră el: „Ce ai făcut aceasta?".
11. Pentru căci au cunoscut oamenii căci den faţă acum era fugind, căci le-au spus lor. Şi dziseră cătră el: „Ce vom face ţie şi va înceta maarea deasupra noastră?". Pentru căci maarea mergea şi tot rădica mai mare furtună.
12. Şi dzise Ioná cătră ei: „Rădicaţi-mă şi mă puneţi în maare şi va înceta maarea deasupra voastră, pentru că am cunoscut eu căci pentru mine iaste firtuna aceasta mare asupra voastră".
13. Şi siliia oamenii să să întoarcă cătră pămînt şi nu putea, căci maarea mergea şi să rădica mai mult pre ei.
14. Şi strigară cătră Domnul şi dziseră: „Nici într-un chip, Doamne, să nu pierim pentru sufletul omului acestuia şi nu da pre noi sînge dreptu, pentru căci tu, Doamne, cum ai vrut ai făcut".
15. Şi-l luară pre Ioná şi-l puseră în maare şi stătu maarea dentru valul ei. Şi să spămîntară oamenii cu frică maare de Domnul şi jirtvuiră jirtvă Domnului şi să rugară rugile.

Cap 2

1. Şi porînci Domnul un chitos mare să înghiţă pre Ioná; [8831]şi era Ioná în pîntecile chitosului 3 dzile şi 3 nopţi.
2. Şi să rugă Ioná cătră Domnul Dumnedzăul lui den pîntecile chitosului
3. Şi dzise: [8832]„Strigat-am în primejdia mea cătră Domnul Dumnedzăul mieu şi mi-au ascultat; den pîntecile iadului strigării mêle audzit-au glasului mieu.
4. Aruncatu-m-au în afunduri inimii mării şi rîurile m-au încungiurat; toate rădicările tale şi valurile tale pre mine au venit.
5. Şi eu dziş: «M-am înpinsu den ochii tăi! Oare mai adaoge-voi ca să privescu ⌊eu⌋ cătră bisêrica ta cea sfîntă?»
6. [8833]Turnắ-să mie apă pînă în sufletul ⌊mieu⌋[8834], beznă m-au încungiurat, cea den fundu, afundatu-s-au capul mieu.
7. Întru spintecări de munţi pogorîi în pămînt, căruia zăvoarăle lui – ţineri vêcinice; şi să să suie den stricăciune viaţa mea ⌊cătră tine⌋[8835], Doamne, Dumnedzăul mieu!
8. Cînd lipseşte de la mine sufletul mieu, de Domnul am pomenit şi să vie cătră tine ruga mea, cătră bisêrica cea sfîntă a ta.
9. Păzind dăşarte şi minciunoase,

10 [illegible]
11 [illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

КАП. Д

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

МИХЕА КАП. А

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

milă lor[8836] au lăsat.

10. Iară eu cu glas de laudă și mărturisire voi jertvui ție, cîte m-am rugat da-ți-voi ție, întru mîntuirea ⌊mea⌋[8837] Domnului”.

11. Și să porînci de la Domnul chitósului și scoase pre Ioná pre uscat.

Cap 3

1. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră Iona, de al doilea rînd, dzicînd:

2. „Scoală-te ⌊și⌋[8838] pasă la Neneví, la cetatea cea mare, și strigă întru ea strigarea cea dentîi carea eu am grăit cătră tine!”.

3. Și să sculă Ioná și mêrse la Neneví, după cum au grăit Domnul; iară Neneví era cetate mare Dumnedzăului, ca cale de 3 dzile.

4. Și începu Ioná a întra în cetate, ca cale de o dzi, și strigắ și dzise: „Încă trei dzile și Neneví să va prăpădi!”.

5. [8839]Și crezură oamenii de la Neneví Domnului și strigară postu și să îmbrăcară cu saci, den mare al lor pînă în mic al lor.

6. Și să apropié[8840] cuvîntul cătră împăratul Neneví; și să sculă den scaunul lui și să dăzbrăcă de îmbrăcămintea lui de la sine și să îmbrăcă cu sac și șezu pre cenușe.

7. Și să strigắ și să grăi întru Neneví de la împăratul și de la mai marii lui dzicînd: „Oamenii și dobitoacele și boii și oile să nu guste, nici să pască și apă să nu bea!”.

8. Și să îmbrăcară cu saci oamenii și dobitoacele și strigară cătră Dumnedzău întins; și să întoarse fieștecarele den calea lor cea rea și den strîmbătatea ce era în mîinile lor,

9. Zicînd: [8841]„Cine știe de să va întoarce Dumnedzău și să va mîngîia și să va întoarce den urgiia mîniei lui și nu vom pieri?”.

10. Și văzu Dumnedzău faptele lor, cum s-au întorsu den căile lor cêle rêle, și să căi Dumnedzău pentru răul carele au grăit ca să le facă lor și nu au făcut.

Cap 4

1. Și să mîhni Ioná mîhnire mare și să turbắr

2. Și să rugă cătră Domnul și dzise: „O, dară, Doamne, nu-s acêstea cuvintele mêle, încă fiind eu întru pămîntul mieu?

3. Pentru acêea am apucat a fugi la Tharsis, [8842]pentru căci am cunoscut căci Dumnedzău milostiv și îndurător, mult îngăduitor și mult milostiv și căindu-te pentru păcate[8843].

4. Și acum, Despuitoare Doamne, ia sufletul mieu de la mine, pentru că mai bun iaste a muri eu decît a trăi”.

5. Și dzise Domnul: „Foarte te-ai mîhnit tu?”.

6. Și ieși Ioná den cetate și șezu în preajma cetății și făcu șie acoló colibă și ședea supt însă, pînă va vedea ce va fi cetății.

7. Și porînci Domnul Dumnedzău o tigvă și să sui pre deasupra capului lui Ioná, ca să-i fie umbră deasupra capului lui, ca să-i umbrească de rêlele lui; și să bucură Ioná pentru tigvă bucurie mare.

8. Și porînci Dumnedzău viêrme de mînecate[8844] a doao dzi, și lovi tigva și secă.

9. Și fu îndată cum răsări soarele, și porînci Dumnedzău la vînt arzător zădufos și lovi soarele pre capul lui Ioná, și leșina și-și dojeniia sufletul lui și dzise: „Mai bine mie iaste a muri decît a trăi!”.

10. Și dzise ⌊Domnul⌋[8845] Dumnedzău cătră Ioná: „Foarte te-ai mîhnit tu pentru tigvă?”. Și dzise: „Foarte m-am mîhnit eu, pînă la moarte!”.

11. Și dzise Domnul: „Tu nu te îndurai pentru tigvă, pentru carea nu ai pățit rău[8846], ⌊nici ai răzluitu-o⌋[8847], nici ai hrănitu-o pre însă, carea s-au făcut supt noapte și supt noapte au pierit.

12. Dară eu să nu mă îndur pentru Neneví, cetatea cea mare, întru carea lăcuiesc întru însă mai mulți decît 120000 de oameni, carii n-au cunoscut dreapta lor au stînga lor, și dobitoace multe?”.

Mihéa

Cap 1

1. [8848]Cuvîntul Domnului carele s-au făcut cătră Mihéa al lui Morastí întru dzilele lui Ioátham și Áhaz și Ezechía, împăraților Iúda, pentru carele au văzut pentru Samaría și pentru Ierusalim.

2. [8849]Auziți, năroade toate, și să ia aminte pămîntul și toți cîți sînt întru el și fie Domnul voao întru mărturie, Domnul dentru casa lui cea sfîntă.

3. [8850]Pentru căci, iată, Domnul mêrge[8851] den locul lui și să va pogorî și vă încăleca preste înălțimile pămîntului.

4. Și să vor cutremura munții dedesuptul lui și văile să vor topi ca ceara de fața focului și ca apa ce pogoară spre pogorîș.

5. Pentru păgînătatea lui Iacov – toate acêstea și pentru păcatul casei lui Israil.

[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Β

1 [illegible]
[illegible]
πρ(ος) αλλ. [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
ι-α [illegible]

[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Γ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Carea-i necurățiia ⌊casei⌋[8852] Iacov? Nu-i Samaría? Și carele-i păcatul casei Iúda? Nu-i Ierusalimul?

6. Ședea-voi Samáriia și la crama țarenii și la răsăditura viei și voi surpa în prăpastie pietrile ei și pietrile ei voi dăscoperi.
7. Și toate cioplitele ei le vor tăia de tot și toate năiemirile ei le vor arde cu foc și toate chipurile ei pune-voi spre stingere, pentru căci dentru plată de curvie le-au adunat și dentru plăți a curviei au întorsu.
8. Pentru aceasta plînge-va și va boci[8853], mêrge-va dăsculță și goală, face-va bocet ca a bălaurilor și plîngere ca a fêtelor sirinelor.
9. Căci birui de tot rana ei, pentru căci veni pînă la Iúda și au atinsu pînă la poarta nărodului mieu, pînă la Ierusalim.
10. Cei den Gheth, să nu vă măriți, cei den Vahim, nu zidiți den casă după rîs, pămînt surpați.
11. Batjocuriia voastră lăcuind bine cetățile ei, nu au ieșit lăcuind Senan. Bociți-vă, casa ce-i lipită de ea. Lua-va dentru voi rana durerii.
12. Cine au început spre bine la cêea ce lăcuiêște durori? Căci pogorîră-să rêle de la Domnul preste porțile Ierusalim.
13. Ropot a carălor și a călăreților ceia ce lăcuiêște Lahis. Începătoriul păcatului preste fata Siónului, căci întru tine s-au aflat necurățiile lui Israil.
14. Pentru acêea va da pre ceia ce să trimit pînă la moștnenirea Gheth, case întru dășert; în zădar să făcură împăraților Ierusalim.
15. Pînă pre moștenitori voi aduce ție, lăcuind Lahis moștenire, pînă la Odolam va veni mărirea ⌊fêtei⌋[8854] Sion.
16. Rade-te și te[8855] tunde pre fiii tăi[8856] cei gingași ai tăi, lățêște rasul tău ca vulturul, căci s-au robit de la tine.

Cap 2

1. Făcură-să socotind ostenêle și lucrîndu rêle întru zăcerile lor și o dată cu zua le săvîrșiia pre iale[8857], pentru căci nu au rădicat cătră Dumnedzău mîinile lor.
2. Și poftiia țarini și jefuia sărăimani și case asupriia și jehuia pre bărbat și pre casa lui, bărbat și pre moștnenirea lui.
3. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Eu gîndesc preste fêliul acesta[8858] rêle, dentru carele nu veți rădica grumazii voștri și nu veți mêrge drepți, căci vrême rea iaste”.
4. Întru vrêmea[8859] acêea, lua-să-va preste voi pilde și să va plînge plîngere cu viers, dzicînd: „Cu chin am chinuit! Partea nărodului mieu măsurắ-să cu funie și nu era cel ce să oprească pre el a să înturna; țarinile noastre să împărțiră”.
5. Pentru acêea nu va fi ție puind funie cu sorțu întru adunarea Domnului.
6. Nu plîngeți cu lacrămi, nici să plîngă pre acêstea, pentru că nici va izgoni ocările.
7. Cela ce zice: „Casa lui Iacov urgisi Duhul Domnului; dă acêstea tocmêlele lui sînt?”. Au nu-s cuvintele lui bune cu el și drêpte au mers?
8. Spre denaintea nărodului mieu spre vrajbă stătu împotrivă; în preajma păcii lui piêlea lui au belitu-o ca să ia nădejdile zdrobiturile războiului.
9. ⌊Pentru acêea⌋[8860], povățuitorii nărodului mieu lepăda-să-vor dentru casele dăsfătăciunii lor, pentru cêle rêle tocmêle ale lor lepădară-să. Apropiiați-vă la măguri vêcinice.
10. Scoală-te și pasă, că nu iaste ție odihnă, pentru necurățiia. V-ați stricat cu stricare,
11. Gonitu-v-ați, nime gonindu-vă, duh stătu minciunos, picắ ție spre vin și îmbătare și va fi dentru picătura nărodului acestuia.
12. Adunîndu-să aduna-să-va Iacov cu toții, așteptînd voi aștepta pre cei rămași a lui Israil, într-un loc pune-voi urîrea lor, ca oile întru îngustare, ca turma în mijlocul tîrlii lor scoate-vor dentru oameni.
13. Suie-te pren ruptură înaintea fêții lor, tăiară și trecură poartă și ieșiră pren ea și ieși împăratul lor înaintea fêții lor și Domnul va poveți pre ei.

Cap 3

1. Și va grăi ⌊acêstea⌋[8861]: „Auziți dară, căpetenii casei lui Iacov și cei rămași casei lui Israil! Nu voao iaste a cunoaște județul?
2. Urînd bunele și cercînd rêlele, jefuind pieile lor de la ei și pelíțele lor de la oasele lor.
3. În ce chip au mîncat trupurile nărodului mieu și pieile lor de la ei le-au belit și oasele lor le-au frînt ca pelíțele la căldare

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

КАП. Д.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

КАП. Є.

1 [illegible]
2 [illegible]

şi ca cărnuri în oală,

4 Aşa vor striga cătră Domnul şi nu va asculta lor şi va întoarce faţa lui de cătră înşi întru dzua acêea, pentru căci au viclenit întru tocmêlele lor.

5. Acêstea dzice Domnul preste prorocii ceia ce rătăcesc pre nărodul mieu, pre ceia ce muşcă cu dinţii lor şi mărturisesc pace preste ei şi nu s-au dat la gura lor, sfinţiră prestă el război.

6. Pentru acêea noapte voao va fi dentru vedêre şi întunêrecul fi-va voao spre vrăji şi va apune soarele preste proroci şi va amurgi preste ei dzua.

7. Şi să vor de tot ruşina ceia ce văd visurile şi să vor batjocuri vrăjitorii şi vor grăi asupra lor toţi aceştia, pentru căci nu iaste cela ce să asculte pre ei.

8. Dă nu eu voi împlea vîrtute cu Duhul Domnului şi judêţe şi puternicii, ca să vestuiesc lui Iacov necurăţiile lui şi lui Israil păcatele lui.

9. Auziţi, dară, acêstea, povăţuitorii casei lui Iacov şi ceialalţi a lui Israil, ceia ce urîţi judêţele[8862] şi toate drêptele înturnaţi,

10. Ceia ce zidiţi Siónul cu sîngiuri şi Ierusalímul cu strîmbătăţi!

11. [8863]Povăţuitorii ei cu daruri au judecat şi preuţii ei cu plată au răspuns şi prorocii ei cu argint vrăjiia şi pre Domnul să odihniia, dzicînd: «Au nu Domnul întru noi iaste? Nu vor veni preste noi rêle!»

12. Pentru acêea, pentru voi Sion [8864]ca o ţarină să va ara şi Israil cramă va fi şi măgura casei întru desiş de dumbravă.

Cap 4

1. [8865]Şi va fi preste cêle de apoi dzile arătat muntele Domnului gata pre vîrfurile munţilor şi să va rădica mai sus de dealuri şi să vor sîrgui preste iale năroade.

2. Şi vor mêrge limbi multe şi vor grăi: [8866]«Veniţi să ne suim la casa Domnului şi la casa Dumnedzăului Iacov, şi vor arăta noao calea lui şi vom mêrge întru cărările lui şi dentru Sion va ieşi lêge şi cuvîntul Domnului den Ierusalim[8867].

3. Şi va judeca întru mijlocul a năroade multe şi va dovedi limbi tari pînă departe şi vor tăia sabiile lor spre pluguri şi suliţile lor spre sêceri şi nu încă va rădica limbă cătră limbă sabie şi nu încă vor învăţa a da război.

4. Şi să va odihni fieştecarele supt viia lui şi fieştecarele supt zmochinul lui şi nu va fi cel ce înfricoşază, pentru căci gura Domnului celui întrutotţiitor au grăit ⌊acêstea⌋.

5. Căci toate năroadele vor mêrge fieştecarele calea sa, iară noi vom mêrge întru numele Domnului Dumnedzăului nostru în vac, şi mai înainte.»

6. Întru dzua acêea, dzice Domnul, aduna-voi pre cea sfărîmată şi pre cea izgonită priimi-o-voi şi pre carii am izgonit,

7. [8868]Şi voi pune pre cea sfărîmată la rămăşiţă şi pre cea izgonită spre limbă tare şi va împărăţi Domnul prestă ei întru Muntele Sion, de acum pînă în vêci.

8. Şi tu, turnu a turmei prăhos, fată Sion, preste tine va veni şi va întra începătura cea dentîi, împărăţiia de la Vavilon fêtei Ierusalim.

9. Şi acum pentru căci cunoscuşi rêle? Au împărat nu era ţie? Au sfatul tău au pierit? Căci te biruiră pre tine dureri ca cêea ce naşte?

10. Chinuiêşte şi te îmbărbătează ⌊şi te apropie⌋[8869], fata Sion, ca cêea ce naşte, pentru căci acum va ieşi den cetate şi va lăcui în cîmpu şi va veni pînă la Vavilon; de acoló izbăvi-te-va şi de acoló răscumpăra-te-va Domnul Dumnedzăul tău dentru mîna vrăjmaşilor tăi.

11. Şi acum să vor aduna prestă tine limbi multe, ceia ce zic: «Bucura-ne-vom şi vor vedea preste Sion ochii noştri[8870].»

12. Şi ei nu au cunoscut gîndul Domnului şi nu au priceput sfatul lui, că au adunat pre ei ca mănuchile ariei.

13. Scoală-te şi trêieră-i pre ei, fată Sion, căci coarnele tale pune-le-voi de fier şi copitele tale pune-le-voi de aramă şi vei topi cu iale limbi şi vei mărunţi năroade multe şi vei pune Domnului mulţimea lor şi vîrtutea lor la Domnul a tot pămîntul.

Cap 5

1. Acum să va astupa fata cu astupare, oprire au rînduit preste noi, cu toiag vor lovi preste falcă fêliurile lui Israil.

2. [8871]Şi tu, Vithlêem, casa lui Efrathá, împuţînat eşti a fi întru miile Iúdei, dentru tine mie va

ieşi ca

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

КАП. Ѕ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

ieşi, ca să fie spre boiêrin lui Israil şi ieşirile lui de-nceput sînt[8872], den dzilele vacului.[8873]

3. Pentru acêea da-i-va pre ei pînă la vrêmea născătoarei naşte-va şi cei rămaşi a fraţilor lor înturna preste fiii lui[8874] Israil.

4. Şi va sta şi va vedea şi va paşte ⌊turma lui⌋[8875] cu vîrtute Domnul şi întru mărirea numelui Domnului[8876] Dumnedzăului lor vor fi, pentru căci acum[8877] să vor mări pînă la marginile pămîntului.

5. Şi va fi ei pace; Assur cînd va veni preste pămîntul vostru şi cînd va călca preste ţara voastră şi să vor scula 7 luni şi 8 muşcări de oameni,

6. Şi să vor paşte preste Assur cu sabie şi Pămîntul Nevroth cu şanţul ei şi să va mîntui dentru Assur, cînd va veni prestă pămîntul nostru[8878] şi cînd va călca preste hotarăle noastre.

7. Şi va fi rămăşiţa lui Iacov întru limbi în mijlocul de năroade multe, ca roa de la Domnul căzînd şi ca mieii preste troscot, pentru ca să să adune nici unul, nici să stea întru fiii oamenilor.

8. Şi va fi rămăşiţa lui Iacov întru limbi, în mijlocul a năroade multe, ca leul întru dobitoace în dumbravă şi ca un puiu de leu întru turme de oi, în ce chip cînd va trêce şi usăbind va apuca şi nu va fi cel ce hălăduiêşte.

9. Înălţa-să-va mîna ta preste ceia ce chinuiesc pre tine şi toţi vrăjmaşii tăi vor pieri.

10. Şi va fi întru dzua acêea, dzice Domnul, şi voi piêrde caii den mijlocul tău şi voi piêrde carăle tale.

11. Şi voi piêrde de tot cetăţile pămîntului tău şi voi rădica toate tăriile tale.

12. Şi voi rădica fărmăcăturile tale den mîinile tale şi răspunzînd nu vor fi ţie.

13. Şi voi piêrde de tot cêle săpate ale tale şi stîlpii tăi dentru mijlocul tău şi nu încă nu te vei închina lucrurilor mîinilor tale.

14. Şi voi tăia desişurile den mijlocul tău şi voi stinge cetăţile tale.

15. Şi voi face cu urgie şi cu mînie izbîndire întru limbi, pentru căci nu au ascultat".

Cap 6

1. Ascultaţi, dară, carele Domnul au dzis: „Scoală-te, judecă-te cătră munţi şi audză dealurile glasul tău.

2. Auziţi, măguri, jude-ţul Domnului, şi ponoarăle[8879], temeliile pămîntului, căci judeţul Domnului cătră nărodul lui şi cu Israil mustra-să-va.

3. Nărodul mieu, ce am făcut ţie, au ce am mîhnit pre tine? Au ce am dodeit ţie? Răspunde-mi!

4. [8880]Pentru căci te-am scos den Pămîntul Eghíptului, den casa robiei te-am mîntuit şi am trimis înaintea fêţii tale pre Moisi şi pre Aaron şi Mariam.

5. Nărodul mieu, adu-ţi, dară, aminte [8881]ce au sfătuit asupra ta Valac, împăratul Moav, şi ce au răspuns lui Valaam ficiorul lui Veor, de la funii pînă la Galgal, pentru ca să să cunoască dreptatea Domnului.

6. Întru ce voi pricêpe pre Domnul? Apuca-mă-voi de Dumnedzăul mieu cel Înalt? Dă-l voi apuca pre el cu arderi de tot, cu viţăi de un an?

7. Au priimi-va Domnul întru mii de berbeci au întru dzeci de[8882] mii de ţapi graşi? Dă va da cêle dentîi născute ale mêle pentru necurăţie, roada pîntecelui mieu pentru păcatul sufletului mieu?

8. Au spusu-ţi-au ţie, omule, ce-i bun au ce Domnul cêre de la tine, fără numai a face judeţ şi a iubi mila şi gata a fi a mêrge cu Domnul Dumnedzăul tău?

9. Glasul Domnului pre cetate să va chema şi va mîntui pre ceia ci să tem de numele lui: Ascultă, fêl, şi cine va împodobi cetatea?

10. Au focul şi casa celui fără dă lêge adunînd odoară fără dă lêge şi cu semeţiia strîmbătăţii?

11. De să va îndrepta întru cumpănă cel fără dă lêge şi chemară cîntarele vicleşugului,

12. Dentru carele avuţiia lor de necurăţiia împlură şi cei ce lăcuiesc înlontru pre ea grăiră strîmbătate şi limba lor să înălţă întru rostul lor.

13. Şi-încă eu am certat asupra ta cu stingere pentru păcatele tale.

14. Tu vei mînca şi nu te vei sătura şi te voi scoate întru tine şi te vei apuca şi nu vei scăpa şi oricîţi vor scăpa la sabie să vor da.

15. [8883]Tu vei sămăna şi nu vei secera, tu vei stoarce maslina şi nu te vei unge cu untdălemnu şi vei face vin şi nu vei bea vin.

16. Şi să vor stinge legiuirile nărodului mieu. Şi păzí dreptăţile mêle Amrí şi toate lu-

crurile

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

В КАП. Ζ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]

НАФУМЪ КАП. А

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]

[illegible]

crurile casei[8884] Áhav și ați mersu întru sfaturile lor, pentru ca să dau pre tine la stingere și pre cei ci lăcuiesc întru ea la șuierare și ocările năroadelor veți lua.

Cap 7

1. Vai, căci m-am făcut ca cela ce adună trestie la sêcere și ca greșul la cules, nefiind strugur a mînca cêle dentîi născute, carele au poftit sufletul mieu. Vai, suflete!
2. ⌊Căci⌋[8885] au pierit cel sfiitor de la pămînt și cel ce isprăvêște între oameni nu iaste; toți la sîngiuri să judecă, fieștecarele pre aproapele său năcăjesc cu năcaz.
3. Preste rău mîinile lor gătează, boiêriul cêre și judecătoriul împăcătoare cuvinte au grăit, pofta sufletului lui⌊cum⌋[8886] iaste; și mă scoate.
4. Bunătățile lui ca o care mîncînd și îmblînd pre îndreptat întru dzilele socotêlelor tale; ⌊vai, vai,⌋[8887] izbîndirile tale au venit, acum vor fi plîngerile lor.
5. Nu vă încrêdeți de tot întru priêteni și nu nădăjduiți preste povățuitori, de la cêea ci să culcă într-un pat cu tine păzêște-te ca să-i pomenești ceva ei.
6. Pentru ce ficior necinstêște pre tată, fata să va scula preste maica ei, nora preste soacra ei. [8888]Vrăjmași – ⌊toți⌋[8889] omului cei dentru casa lui.
7. Iară eu întru Domnul voi socoti, îngădui-voi încă lui Dumnedzău, Mîntuitoriul mieu, Asculta-mă-va Dumnedzăul mieu.
8. Nu te bucura preste mine, vrăjmașa mea, căci am căzut; și mă voi scula, că dă voi ședea întru întunêrec, Domnul ⌊mieu⌋[8890] îmi va lumina mie.
9. Urgiia Domnului voi suferi, căci am greșit lui, pînă va îndrepta el județul mieu și va face județul mieu ⌊și⌋[8891] mă va scoate la lumină ⌊și⌋[8892] voi vedea dreptatea lui.
10. Și va vedea vrăjmașa mea și va învêște rușine cêea ce cătră mine zicea: „Unde-i Domnul Dumnedzăul tău?". Ochii miei vor vedea pre ea, acum va fi spre călcare de tot ca tina întru căi.
11. Zua ungerii cărămizii – stingerea ta; dzua acêea va lepăda legiuirile tale.
12. Zua acêea și cetățile tale vor veni spre năsipire și spre împărțala assiriênilor și cetățile tale cêle tari la împărțală de la Tir pînă la rîu și de la mare și de la munte.
13. Și va fi pămîntul spre stingere împreună cu ceia ce lăcuiesc pre el, de roadele[8893] tocmêlelor lor.
14. Paște nărodul tău cu toiagul tău, oile moștenirei tale, sălășluind deusebi la dumbrăvi în mijlocul Carmílului; paște-vor Vasanítida și Galaaditidá, după dzilele vacului.
15. Și după zilele ieșirei tale den Eghiptu arăta-voi lor minunate.
16. Vedea-vor limbi și să vor rușina dentru toată vîrtutea lor, pune-vor mîinile preste gura lor, urechile lor asurzi-să-vor[8894].
17. Linge-vor țărna ca șarpele tîrîind pămînt, turbura-să-vor întru închiderea lor, pre Domnul Dumnedzăul nostru să vor întrista și să vor tême de tine.
18. [8895]Cine-i Dumnedzău în ce chip tu, scoțînd fărădălegi și covîrșind strîmbătăți celor rămași dentru moștenirea lui? Nu au ținut spre mărturie urgiia lui, căci voitor milei iaste.
19. Întoarce-să-va și ne va îndura pre noi, afunda-va fărădălegile noastre și să vor lepăda la fundurile mării toate păcatele noastre.
20. Da-vei [8896]⌊spre adevărul lui Iacov milă lui Avraam, în ce chip ai jurat părinților noștri după dzilele cêle de mai nainte.

Naúm

Cap 1

1. Luarea i Neneví. Cartea vederii lui Naum Elchiseului.
2. Dumnedzău rîvnitor și izbîndind Domnul, izbîndind Domnul cu mînie, izbîndind Domnul pre vrăjmașii lui și rădicînd el pre pizmașii lui.
3. Domnul – mult îngăduitor și mare-i vîrtutea lui și pre cel nevinovat nu-l va dăzvinovăți Domnul; întru concenire și întru cutremur – calea lui și norii – pravul picioarelor lui.
4. Înfricoșind maarea și uscînd pre ea și pre toate rîurile pustiind, împuțînắ-să Vasanítida și Carmélul și cêle înflorite a Livánului s-au sfîrșit.
5. Măgurile s-au clătit de el și dealurile să clătiră și să zgîrci pămîntul de cătră fața lui[8897], toată împreu-

nă și

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

КАП. Б

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

nă şi toţi cei ce lăcuiesc întru ea.

6. De cătră faţa urgiei lui cine va suferi? Şi cine va sta împotrivă întru urgiia mîniei lui? Mîniia lui topêşte boierii[8898] şi pietrile să dămicară de el!

7. Bun Domnul celor ce îngăduiesc pre el întru dzua năcazului şi cunoscînd pre ceia ci să sfiesc de el.

8. Şi întru potopul mêrgerii concenire va face, pre cei ci să scoală asupră şi pre vrăjmaşii lui goni-i-va întunêrec.

9. Ce socotiţi asupra Domnului? Concenire el va face, nu va izbîndi de doao ori deodată într-un năcaz.

10. Căci pînă la temeliia ei[8899] să va ţeleni şi ca o fasúlă învăluindu-să să va mînca ⌊şi⌋[8900] ca trestiia de uscăciune plină.

11. Dentru tine va ieşi gînd asupra Domnului, rêle sfătuind împotrivă.

12. Acêstea dzice Domnul: „Începînd la apă multă şi aşa să vor usăbi şi audzul tău nu să va mai încă audzi[8901].

13. Şi acum zdrobi-voi toiagul lui de la tine şi legăturile tale rumpe-le-voi”.

14. Şi va porînci pentru tine Domnul: „Nu să va mai sămăna dentru numele tău încă; dentru casa Dumnedzăului tău piêrde-voi de tot cêle săpate şi vărsate ⌊şi⌋[8902] voi pune gropniţa ta, căci sîrguitori”.

15. Iată, preste munţi picioarele celui ce binevestuiêşte şi celui ce vestêşte pace. Prăznuiêşte, Iúdo, praznicile tale, răsplătêşte rugile tale, pentru căci nu vor mai adaoge încă a trêce pren tine spre învechire; conceni-să, cheltui-să.

Cap 2

1. Sui-să suflînd la faţa ta, scoţînd den năcaz; străjuiêşte calea, ţine de mijloc, îmbărbătează-te cu vîrtutea foarte!

2. Pentru căci înturnat-au Domnul sudalma lui Iacov în ce chip sudalma lui[8903] Israil, pentru căci scuturînd au scuturat pre ei şi viţele lor au stricat.

3. Armele puterniciei lui dentru oameni, oameni tari batjocurind întru foc frîiele cailor lor, întru dzua gătirei lui, şi călăreţii să vor gîlcevi.

4. Întru căi să vor răvărsa carăle şi să vor încleşta întru uliţe; vidêrea lor – ca făcliile focului şi ca fulgerile ce aleargă.

5. Şi vor pomeni măriţii lor ⌊şi vor fugi dzua⌋[8904] şi vor slăbi întru mêrgerea lor şi vor sîrgui preste ziduri[8905] şi vor găti străjile cêle de înaintea lor.

6. Porţile cetăţilor s-au deşchis şi împărăţeştile case au căzut şi statul să dăscoperi şi nime nu să suia.

7. Şi roabele ei să aducea, în ce chip porîmbiţile răspunzînd întru inimile lor.

8. Şi Neneví, ca o scăldătoare de apă – apele ei. Şi ei fugind nu au stătut şi nu era cel ci să privască.

9. Jefuia argintul, jehuia aurul şi nu era săvîrşit a podoabei ei; îngreuiară-să mai mult decît toate vasele cêle poftite a lor.

10. Scuturare şi zmucitură şi undare [8906]şi a inimii frîngere şi slăbonogire genunchilor şi dureri preste tot mijlocul şi faţa tuturor – ca arsura oalei.

11. Unde iaste lăcaşul leilor şi păşciunea cêea ce iaste puilor leilor? Unde au mers leu ca să între, acoló puiul leului. Şi nu era cine[8907] să sparie.

12. Leul jefui cêle de ajunsu puilor lui şi sugrumắ leilor lui şi împlú de vînat cuibul lui şi lăcaşul lui – de jaf.

13. „Iată, eu – asupra ta”, dzice Domnul cel întrutotţiitor „şi voi arde cu fum[8908] mulţimea ta şi pre leii tăi mînca-i-va de tot sabiia şi voi piêrde de pre pămînt vînătoarea ta şi nu să vor mai audzi încă faptele tale”.

Cap 3

1. [8909]O, cetate a sîngerurilor, toată minciunoasă, plină de strîmbătate, nu să va pipăi vînatul!

2. Glas a bicelor şi glasu a cutremurului roatelor şi a calului ce gonêşte şi carul ce hurduiêşte.

3. Călăreţului încălecînd şi sabiei ce lucêşte[8910] şi armelor ce fulgeră şi mulţime de răniţi şi grea cădêre! Şi nu era sfîrşit limbilor ei şi vor lîngezi[8911] întru trupurile lor

4. De cătră mulţimea curviei. Curvă frumoasă şi vêselă, povăţuitoare a farmecilor, cêea ce vinzi limbi cu curvia ei şi fêliuri întru fărmăcăturile ei.

5. „Iată[8912], eu – asupra ta, dzice Domnul cel întrutotţiitor, şi voi dăscoperi cêle denapoia ta preste faţa ta şi voi arăta

[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

АВВАКУМЪ КАП. А.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]

la limbi ruşinea ta şi la împărăţii necinstea ta!

6. Şi voi lepăda preste tine urîciune după necurăţiile tale şi voi pune pre tine întru pildă.

7. Şi va fi tot acela ce va vedea pre tine pogorî-să-va de la tine şi va grăi: «Ticăloasa Neneví, cine va suspina pre ea? De unde voi cerca mîngîiêrea ei?»

8. Împreună coardă, gătează partea Ammon, cêea ce lăcuieşti rîuri, apă prenpregiurul ei, căriia începătura-i i-i maarea şi apă – zidurile[8913] ei.

9. [8914]⌊Şi Ethiopía – vîrtutea ei, şi Éghiptul[8915]. Şi nu iaste[8916] sfirşit fugii tale. Şi Fud şi Líviei s-au făcut ajutor ei.

10. Şi aceasta la înstreinare mêrge-va robită şi pruncii ei vor trînti de pămînt de-nceputul a toate căile ei; şi preste toate slăvitele ei pune-vor sorţi şi toţi măriţii ei lega-să-vor cu cătuşi.

11. Şi tu te[8917] vei îmbăta şi vei fi trecut cu vedêrea şi tu vei cerca ţie stare dentru vrăjmaşii ⌊tăi⌋[8918].

12. Toate tăriile tale – ⌊ca⌋[8919] tine şi, roade avînd, de să vor clăti, cădea-vor la gura celuia ce mănîncă.

13. Iată, nărodul tău – ca muierile întru tine. ⌊Şi⌋[8920] vrăjmaşilor tăi dăşchizîndu-să, dăşchide-să-vor porţile pămîntului tău, mînca-va foc zăvoarăle tale.

14. Apă de îngrădire trage ţie, biruiêşte tare tăriilor tale, întră în tină şi te calcă împreună în paie, biruiêşte mai tare decît cărămida.

15. Acoló te va mînca de tot focul, piêrde-te-va sabiia, mînca-te-va de tot, ca lăcusta şi te vei îngreuia ca cărăbuşul.

16. Înmulţişi neguţătoriile tale mai mult decît toate stêlele ceriului, cărăbuşul să porni şi zburắ.

17. Sărí ca gríerul, amestecătura ta – ca lăcusta, suită fiind pre gard în dzua îngheţişului, soarele au răsărit şi au sărit şi nu au cunoscut locul ei, vai lor!

18. Însomnoşat-au păstorii tăi, împăratul assiriênilor adormit-au pre sîlnicii tăi, rădicắ-să nărodul tău preste măguri şi nu era cel ce să-i aştêpte!

19. ⌊Şi⌋[8921] nu iaste vindecare sfărîmîrei tale, înflá́-să rana ta. Toţi ceia ce au audzit făgăduinţa ta bate-vor palmele asupra ta, pentru căci preste cine nu au venit răotatea ta pururea?

Avvacúm

Cap 1

1. Luarea carea au văzut Avvacum[8922], prorocul.

2. Pînă cînd, Doamne, voi striga şi nu vei asculta? Chiuí-voi cătră tine, avînd strîmbătate, şi nu vei mîntui?

3. [8923]Pentru că ai arătat mie dureri şi ostenêle a privi chin şi necurăţie den preajma mea? Făcu-să judeţ şi judecătoriul ia judeţ.

4. Pentru acêea răsîpi-să lêgea şi nu să scoate la săvîrşit judeţ, căci cel necurat biruiêşte asupra dreptului, pentru acêea va ieşi lêge îndrăpnică.

5. [8924]Vedeţi hulitorii şi priviţi şi vă minunaţi minuni şi vă stingeţi, pentru căci lucru eu lucrez întru dzilele voastre carele nu-l veţi crêde, dă-l va neştine povesti.

6. Pentru căci, iată, eu rădic pre haldei, limba cea vicleană şi sîrguitoare, cêea ce mêrge pre lăţimile pămîntului, ca să moştenească de tot sălaşuri nu ale lui.

7. Straşnic şi luminat ⌊iaste⌋ dentru el judeţul lui ⌊iaste⌋[8925] şi luarea lui ⌊dentru ei⌋[8926] va ieşi.

8. Şi vor sări mai tare decît pardóşii caii lor şi mai iuţi decît lupii Arapíei. Încăleca-vor călăreţii lui şi să vor porni de departe şi vor zbura ca vulturul poftitor ca să mănince.

9. Concenirea la necuraţi va veni, stînd împotrivă cu obrazele lor den preajmă, şi va aduna ca năsîpul robimea.

10. Şi el întru împăraţi să va dăsfăta şi tiranii – jucărei lui şi el la toată tăriia[8927] să va[8928] batjocuri şi va pune lut şi va birui lui.

11. Atuncea va primeni duhul şi va trêce şi va ieşi; aceasta-i vîrtutea Dumnedzăului mieu.

12. Nu tu de-nceput – Domnul Dumnedzău cel sfînt al mieu? Şi nu vom muri, Doamne! La judeţ ai pus pre el şi mă zidi pre mine a mustra învăţătura lui.

13. Curat ochiul, ca să nu vază rêle, şi a privi prestă cei răi nu vei putea. Pentru ce priveşti prestă cei hulitori? Tă-

cea-vei cînd

[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Β

1 Π[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]

[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Γ

Ρ[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]

cea-vei cînd înghite cel necurat pre cel drept?

14. Şi vei face pre oameni ca pre peştii mării şi ca jiganiile, neavînd povăţuitor?

15. Concenire cu undiţa au zmult şi-l trase pre el cum mreaja şi-l adună pre el cu năvoadele lui; pentru aceasta veseli-să-va şi să va bucura ⌊inima lui⌋[8929].

16. Pentru aceasta jirtvui-va năvodului său şi va tămîia mrejii lui, căci cu iale îngrăşa partea lui şi mîncările lui – alêse.

17. Pentru acêea pune-va împregiur mreaja lui şi pururea a ucide limbi nu să va scumpi.

Cap 2

1. [8930]Pre straja mea voi sta şi mă voi sui pre piatră şi voi socoti a vedea ce va grăi întru mine şi ce voi răspunde pre mustrarea mea.

2. Şi răspunse cătră mine Domnul şi dzise: „Scrie vedêre şi la arătare pre tablă, pentru ca să gonească cela ce citêşte pre iale.

3. Căci încă vedêre la vrême şi va răsări la săvîrşit şi nu la dăşert. Dă va întîrziia, aşteaptă-l pre el, căci venind va veni şi nu va zăbăvi.

4. De să va feri, nu bineva sufletul mieu întru el[8931], iară cel drept al mieu dentru credinţă va trăi.

5. Iar cel socotitor pre sine şi hulitor om, sămăţ, nimic nu va săvîrşi, carele au lărgit ca şi iadul sufletul lui şi aşa moartea neîmplîndu-să; şi va aduna cătră el toate limbile şi va priimi cătră el toate năroadele.

6. Nu acêstea toate asupra lui pildă vor lua şi întrebare spre povestire lui? Şi vor grăi: «Vai, cela ce înmulţêşte şie cêle ce nu sînt ale lui – pînă cînd? Şi îngreuind lanţul lui îngreuiat.»"

7. Că îndată să vor scula cei ce-l muşcă pre el şi să vor trezvi cei ce viclenesc pre tine şi vei fi întru jah lor.

8. Pentru căci tu ai robit limbi multe, prăda-te-vor toţi cei rămaşi ai nărodului pren sîngiurile oamenilor şi necurăţia pămîntului şi cetăţii şi tuturor celor ce lăcuiesc întru ea.

9. Ca cela ce lăcomêşte lăcomie rea casei lui, ca să puie întru înălţime cuibul său, ca să să acopere den mîinile rêlelor.

10. Sfătuiră ruşine casei tale, săvîrşişi năroade multe şi păcătui sufletul tău.

11. Pentru căci piatră den părête va striga şi gîndac den lemnu răspunde-va acêstea.

12. [8932]Vai, cela ce zidêşte cetate cu sînge şi gătêşte cetate cu strîmbătăţi!

13. Nu acêstea sînt de la Domnul cel întrutotţiitor? Şi sfîrşiră năroade cîteva[8933] cu foc şi limbi multe leşinară.

14. Căci să va împlea pămîntul a cunoaşte mărirea Domnului, ca apă ⌊multă⌋[8934] a acoperi preste maare.

15. Ca cel ce adapă pre aproapele său înturnare vicleană şi-l îmbată ca să privască la peşterile lor.

16. Săturare de necinste den mărire bea şi tu şi te clatină şi te clintêşte; încungiură asupra ta păharul drêptei Domnului şi să adună necinste preste mărirea ta.

17. Pentru căci necurăţiia Livánului va acoperi pre tine şi chinul hiarălor te va înspăima, pren sîngiurile oamenilor şi necurăţiia pămîntului şi a cetăţii şi a tuturor celor ce lăcuiesc întru ea.

18. Ce folosêşte săpatul, că au săpat pre el? Zidiră pre el, topire, nălucire minciunoasă, căci nădăjduiêşte cela ce au zidit prestă zidirea lui, ca să facă chipuri surde.

19. Vai, cela ce zice lemnului: „Trezvêşte-te, scoală-te!" şi pietrii: „Înalţă-te!". Şi aceasta iaste nălucire şi aceasta iaste bătătură a aurului şi argintului şi tot duhul nu iaste întru el.

20. [8935]Iară Domnul – în bisêrica cea sfîntă a lui, sfiască-să de cătră[8936] faţa lui tot pămîntul.

Cap 3

1. [8937]Rúga lui Avvacum, prorocul, împreună cu cîntare: „Doamne, audzii audzul tău şi mă spămîntai. Doamne, socotiiu faptele tale şi mă întristai. În mijlocul a doao vieţuietoare te vei cunoaşte, apropiindu-să anii, te vei mai cunoaşte; sosind vrêmea te vei arăta, turburîndu-să sufletul mieu, cu urgie de milă[8938] vei pomeni.

2. Dumnedzău de la Theman va veni şi cel sfînt den munte de tot umbrindu-să. Strigare[8939]. Acoperí ceriurile bunătatea lui şi de lauda lui plinu-i pămîntul.[8940]

3. Şi lucirea lui ca lumina va fi, coarne întru mîinile lui şi

puse în-

4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]

Конъ

СОФОНІА КАП. А҃

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]

puse îndrăgire inima vîrtutei lui.
4. Înaintea fêţii lui va mêrge cuvîntu şi va ieşi la cîmpi dendrăptul lui.
5. Stătu şi să clăti pămîntul. Privi şi să topiră limbile. Dimicară-să munţii cu sila, topiră-să măguri vêcinice, îmblete vêcinice.
6. Pentru trude văzut-am sălaş a arapilor[8941], înspăima-să-vor şi corturile pămîntului Madiam.
7. Să[8942] nu întru rîuri te urgisişi, Doamne, au întru rîuri mîniia ta? Au în maare pornirea ta? Căci vei sui pre caii tăi ⌊şi⌋[8943] încălecarea ta – mîntuire.
8. Încordînd vei întinde arcul tău preste buzdugane. Dzice Domnul: „Rîurilor sparge-să-va pămîntul”.
9. Vedea-te-vor şi vor durea năroadele, răşchirînd apele mêrgerii; dêde bezna glasul ei, înălţimea nălucirei ei să rădicắ.
9. Soarele şi luna stătu întru şiragul ei, spre lumină zvîrliturile tale vor mêrge, spre lumină a fulgerului armelor tale.
10. Cu înfricoşarea vei împuţina pămîntul şi cu mîniia vei pogorî limbi.
11. Ieşişi spre mîntuirea nărodului tău ca să mîntuieşti pre unşii tăi; pus-ai la capetile celor fără dă lêge moarte, sculaşi legături pînă la grumazi desăvîrşit.
12. Tăiaşi întru întristare capetile celor sîlnici, clăti-să-vor întru ea, dăşchide-vor frînele lor, ca cela ce mănîncă săracul pre ascuns.
13. Şi suişi la maare caii tăi, turburînd ape multe.
14. Păziiu-mă şi să spămîntắ inima mea de către glasul rugii budzelor mêle; şi întrắ cutremur la oasele mêle şi dedăsuptul mieu să turburắ avutul mieu. Odihni-mă-voi, întru dzua năcazului ⌊mieu⌋[8944], ca să mă suiu ⌊eu⌋[8945] la nărodul nemerniciei mêle.
15. Pentru căci zmochinul nu va[8946] rodi şi nu vor fi roade întru vii, minţi-va lucrul maslinei şi cîmpii nu vor face mîncare. Sfîrşiră-să de la mîncare[8947] oi şi nu vor fi boi pre iêsle.
16. Iară eu întru Domnul mă voi bucura; veseli-mă-voi pre Dumnedzău, mîntuitoriul mieu.
17. Domnul Dumnedzăul mieu – tăriia mea; şi va rîndui picioarele mêle spre săvîrşire şi pre cêle înalte suie pre mine, ca să învincesc ⌊eu⌋[8948] cu cîntarea lui.

Sofonía

Cap 1

1. Cuvîntul Domnului carele s-au făcut către Sofoníia, cel al lui Husí, fiiul Godolíei, lui Amariu, lui Ezechiu, întru dzilele Iosíei, fiiului Ammon, împăratul Iúda.
2. „Cu sfîrşire să să sfîrşască toate de către[8949] faţa pămîntului[8950]”, dzice Domnul.
3. „Sfîrşască-să om şi dobitoace[8951], sfîrşască-să pasările ceriului şi peştii mării. Şi vor slăbi necuraţii şi voi dărătica pre cei fără dă lêge de la faţa pămîntului”, dzice Domnul.
4. „Şi voi întinde mîna mea preste Iúda şi pre toţi ceia ce lăcuiesc Ierusalimul şi voi rădica dentru locul acesta numerile[8952] ii Vaal şi numerile[8953] preuţilor cu cêle sfinte,
5. Şi pre cei ci să închină pre poduri oştii ceriului şi pre cei ci să închină ⌊şi⌋ pre cei ci să jură asupra Domnului şi pre cei ci să jură asupra împărăţiei lui,
6. Şi pre cei ci să abat de la Domnul şi pre cei ce nu cearcă pre Domnul şi pre ceia ce nu să ţin de Domnul”.
7. Sfiiţi-vă de către faţa Domnului Dumnedzău, pentru căci aproape-i dzua Domnului.
8. Căci au gătit Domnul jirtva lui ⌊şi⌋[8954] au sfinţit pre cei chemaţi ai lui.
9. Şi va fi întru dzua jirtvei Domnului şi voi izbîndi prestă boiêri şi preste casa împăratului şi preste toţi cei îmbrăcaţi îmbrăcăminte streine.
10. Şi voi izbîndi preste toţi la ivală către cei ce-s înaintea porţilor întru acêea dzi, pre ceia ce împlu casa Domnului de necurăţie şi viclenie.
11. „Şi va fi întru dzua acêea, dzice Domnul, glas de strigare de la poarta celor ce împung şi vaiet de la a doao şi zdrobire mare de la munţi[8955].
12. Plîngeţi, ceia ce lăcuiţi lumea, căci să asămănă tot nărodul cu Hanaan ⌊şi⌋[8956] pieriră de tot toţi cei sămeţi pre argint.
13. Şi va fi întru dzua acêea, cerceta-voi Ierusalímul cu luminător şi voi izbîndi[8957] preste oamenii ceia ce hulesc preste socotêlele lor

⌊şi⌋

[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. В.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Г.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]

⌊și⌋[8958] cei ce zic întru inimile lor: «Nu va face bine Domnul, nici va face rău.»

14. Și va fi putêrea lor spre jaf și casele lor spre stingere [8959]și vor zidi case și nu vor lăcui ⌊întru iale⌋[8960] și vor răsădi vii și nu vor bea vinul lor.

15. Căci aproape-i dzua Domnului cea mare,

16. Aproape și sîrguitoare foarte. Glasul dzilei Domnului amar și vîrtos rînduitu-s-au; vîrtucioasă [8961]dzi a urgiei. Dzua acêea – dzi a năcazului și nevoii, dzi a chinului și a stingerii, dzi a negurii și a întunêrecului, dzi a norului și a cêții,

17. Dzi a trîmbiții și a strigării preste cetățile cêle tari și preste unghiurile cêle înalte.

18. Și voi năcăji pre oameni și vor mêrge ca orbii, căci Domnului au greșit și va vărsa sîngele[8962] lor în țărnă și trupurile lor ca balegile.

19. [8963]Și argintul lor și aurul lor nu va putea să-i scoață pre ei întru dzua a urgiei Domnului [8964]și cu focul rîvnirei lui să va topi tot pămîntul, pentru căci concenire și stîjire[8965] va face preste toți ceia ce lăcuiesc pămîntul".

Cap 2

1. Adunați-vă și vă legați împreună, limba cea necertată.

2. Mai nainte de ce veți face voi ca o floare carea mêrge aláturea cu dzua, mai nainte de ce a veni preste voi urgiia Domnului,

3. Cercați pre Domnul, toți smeriții pămîntului, județ faceți și dreptate cercați și le alêgeți pre iale pentru ca să vă acoperiți întru dzua urgiei[8966] Domnului.

4. Pentru căci Gáza jehuită va fi și Ascalónul – spre stingere și Ázotul în amiazădzi să va lepăda și Accarónul să va dăzrădăcina.

5. Vai, cei ce lăcuiesc funírea mării, nemêrnici a critênilor! Cuvîntul Domnului preste voi, Hanaan, pămîntul celor striini de fêl, și voi piêrde pre voi den lăcaș.

6. Și va fi Crítul pășciune turmelor și stînă oilor.

7. Și va fi funírea mării celor rămași casei Iúda, prestă ei vor paște-să întru casele Ascalónului, înde sară vor poposi de cătră fața fiilor Iúda, căci au socotit pre ei Domnul Dumnedzăul lui și au înturnat robirea lor.

8. „Audzit-am ocările lui Moav și palmele fiilor Ammon, întru carele ocărîia pre nărodul mieu și să măriia prespre hotarăle mêle.

9. Pentru acêea viu – eu, dzice Domnul puterilor, Dumnedzăul lui Israil, pentru că Moav ca Sodómul va fi și fiii a Ammon – ca Gomórra și Damascul, părăsit ca stogul de arie și stins în vac și cei rămași ai nărodului mieu jefui-vor pre ei. Și cei rămași ai limbei mêle moșteni-vor pre ei".

10. Aceasta-i lor pentru semeției lor, pentru căci au ocărît și s-au mărit preste Domnul cel întrutotțiitor.

11. Arăta-să-va Domnul prestă ei, piêrde-va de tot pre toți dumnedzăii limbilor pămîntului; și să vor[8967] închina lui, fieștecarele de la locul lui, toate ostroavele limbilor.

12. „Și voi, arapi[8968], răniți a sabiei mêle sînteți.

13. Și voi întinde mîna mea preste crivăț și voi piêrde pre assiriêni și voi pune pre Neneví spre stingere, fără de apă, ca o pustie.

14. [8969]Și vor paște în mijlocul ei turme și toate fiarăle pămîntului și hamélei și arici întru podurile lor vor zăcea și fiară vor striga întru bortele ei și corbi întru porțile ei, pentru căci chedru-i rădicarea ei".

Cap 3

1. Această cetate dăfăimătoare, ce lăcuiêște pre nădêjde, carea dzice întru inima ei: „Eu sînt și nu iaste după mine încă!". Cum să făcu spre stingere pășunea fiarălor!

2. Cum tot[8970] cela ce va trêce pren ea va șuiera și va clăti mîinile lui!

3. Fiind ivită și răscumpărată cetatea, porîmbița, nu au ascultat glasul tău, nu au priimit învățătură, pre Domnul nu au nădăjduit și cătră Dumnedzăul ei nu au apropiat.

4. [8971]Boiêrii ei întru ea – ca leii răcnind, judecătorii ei – ca lupii Aravíei, nu au lăsat pre dimineață.

5. Prorocii ei – purtători de duh, oameni hulitori, preuții ei spurcă la cêle sfinte și păgînesc la lêge.

6. Iară Domnul – drept în mijlocul ei și nu

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

АГГЕУ КАП. А

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9

[illegible]

va face strîmbătate, dimineaţă-dimineaţă[8972] da-va judeţul lui spre lumină şi nu s-au ascunsu şi n-au cunoscut strîmbătate întru cêrere ⌊şi nu spre price strîmbătatea⌋[8973].

7. Zmulşu pre cei mîndri, stinsără-să unghiurile lor, pustiii căile lor de tot, ca să nu îmble, sfîrşiră-să cetăţile lor, pentru că nimirile nu era, nici a lăcui.

8. Zişi, însă: „Têmeţi-vă de mine şi priimiţi certare şi nu va pieri de tot dentre ochii[8974] ei toate cîte am izbîndit prestă ea, gătează-te, mînecă-te[8975], pierí de tot greşul lor".

9. „Pentru acêea îngăduiêşte-mă, zice Domnul, la dzua sculării mêle spre mărturie. Pentru căci judeţul mieu spre adunări de limbi, a priimi împăraţi, a vărsa prestă ei urgiia mea, toată urgiia mîniei mêle, [8976]pentru că întru focul rîvnirei mêle topi-să-va de tot pămîntul.

10. Căci atuncea voi înturna preste năroade limba la ruda ei, ca să chême toţi numele Domnului, ca să-i slujască lui supt un jug.

11. Den marginile rîurilor Arapíei[8977] priimi-voi întru răşchiraţi, aduce-vor jirtvă mie.

12. Întru dzua acêea nu te vei ruşina dentru toate tocmêlele tale carele ai păgînit la mine, căci atuncea voi rădica de la tine dăfăimările semeţiei tale şi nu încă vei adaoge a te mîndri preste măgura cea sfîntă a mea.

13. Şi voi lăsa întru tine nărod mult şi smerit şi să vor sfii de către numele Domnului

14. Cei rămaşi a lui Israil ⌊şi⌋[8978] nu vor face strîmbătate şi nu vor grăi dăşarte şi nu să va[8979] afla întru gura lor limbă vicleană, pentru căci ei vor împărţi[8980] şi vor zăcea şi nu va fi cel ce să-i sparie pre ei".

15. Bucură-te ⌊foarte[8981]⌋[8982], fată Sion, mărturisêşte, fată Ierusalim, veselêşte-te şi te înfrîmsăţază de tot, dentru toată inima ta, fată Ierusalim.

16. Luat-au Domnul strîmbătăţile tale, mîntuit-au[8983] pre tine dentru mîna vrăjmaşilor tăi. Împărat Israil, Domnul, în mijlocul tău, nu va vedea rêle, nu iaste.

17. Întru vrêmea acêea grăi-va Domnul Ierusalímului: „Îndrăznêşte, Sion, nu să lase mîinile tale".

18. Domnul Dumnedzăul tău – întru tine, mîntui-te-va, aduce-va preste tine veselie şi te va înnoi cu dragostea lui şi să va veseli prestă tine cu înfrîmseţare.

19. Întru dzua praznicului ⌊şi⌋[8984] voi aduna pre cei robiţi ai tăi. Vai, cine au lăsat prestă ea ocară!

20. „Iată, eu fac întru tine, pentru tine, întru vrêmea acêea, ⌊dzice Domnul⌋[8985], şi voi mîntui pre cea stoarsă şi pre cea izgonită priimi-voi[8986] şi voi pune pre ei în laudă şi numiţi întru tot pămîntul şi nu să vor ruşina.

21. Întru vrêmea acêea, cînd voi priimi pre voi, întru vrêmea acêea, cînd bine voao voi face, pentru căci da-voi pre voi numiţi[8987] şi spre laudă întru toate năroadele pămîntului, cînd mă voi întoarce înaintea voastră[8988], dzice Domnul, robirea voastră".

Agghéu

Cap 1

1. [8989]Întru în al[8990] doilea an, pre vrêmea lui Dárie împăratul, întru luna a şasea, întru 1 a lunii[8991], făcutu-s-au cuvîntul Domnului cu mîna lui Agghéu, prorocului, dzicînd: „Dzi către Zorovável a lui Salathiil, dentru fêliul[8992] Iudei, şi către Iisus a lui Iosedec, preutul cel mare, dzicînd:

2. «Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor dzicînd: 'Nărodul acesta zic: 'Nu au venit vrêmea a zidi casa Domnului.'»"

3. Şi să fêce cuvîntul Domnului în mîna lui Aggheu, prorocului, dzicînd:

4. „Dă iaste vrême voao a zidi întru casele voastre înfundate, iară casa ⌊mea⌋[8993] aceasta s-au pustiit".

5. Şi acum acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Rînduiţi inimile[8994] voastre la căile voastre.

6. [8995]Sămănat-aţi multe şi aţi cărat puţine; mîncat-aţi şi nu la săturare; băut-aţi şi nu spre beţie; îmbrăcatu-v-aţi şi nu v-aţi încălzit întru iale; şi cel ce adună năimirile le-au adunat întru o legătură spartă".

7. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Puneţi inimile voastre la căile voastre.

8. Suiţi-vă pre măgură şi tăiaţi lêmne şi veţi căra şi veţi clădi casa şi voi binevrea întru ea şi mă voi proslăvi", dzise Domnul.

9. „Priviţi la multe şi

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Β.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

să făcură spre[8996] puține. Și s-au adus în casă și le-am suflat pre iale”. Pentru acêea, ⌊acêstea⌋[8997] dzice Domnul cel întrutotțiitor: „Pentru căci casa mea iaste pustie și voi goniți fieştecarele la casa lui,

10. Pentru acêea, va opri-să ceriul de roao și pămîntul să supune a da odraslele lui[8998].

11. Și voi aduce sabie preste pămînt și preste munți și preste grîu și prestă vin și preste untdălemnu și cîte scoate pămîntul și preste oameni și prestă dobitoace și preste toate trudele mîinilor lor”.

12. Și audzí Zorovável al lui Salathiil ⌊den capul Iúdei⌋[8999] și Iisus al lui Iosedec, preutul cel mare, și toți ceialalți ai nărodului, glasul Domnului Dumnedzăului lor și cuvintelor lui Aggheu, prorocului, în ce chip l-au trimis pre el Domnul Dumnedzăul lor cătră ei și să spămîntắ nărodul de cătră fața Domnului.

13. Și dzise Aggheu, vestitoriul Domnului, întru vestuitoriul Domnului, nărodului[9000], dzicînd: „«Eu sînt cu voi», zice Domnul”.

14. Și rădicắ Domnul duhul lui Zorovável al lui Salathail, den fêliul Iúda, și duhul lui Iisus a lui Iosedec, preutului celui mare, și duhul rămășițelor nărodului. Și întrară și făcea lucrurile întru casa Domnului celui întrutotțiitor, Dumnedzăului lor.

Cap 2

1. Întru 24 a lunei a şasea, în al[9001] doilea an, în dzilele lui Dárie împăratul,

2. În a[9002] şasea lună, întru[9003] 21 a lunei, și grăi Domnul cu mîna lui Agghei, prorocului, dzicînd:

3. „Zi, dară, cătră Zorovável al lui Salathiil, den fêliul Iúdei, și cătră Iisus al lui Iosedec, preutul cel mare, și cătră toți ceialalți ai nărodului, dzicînd:

4. «Cine-i dentru voi carele au văzut casa aceasta întru mărirea ei cea de mai nainte și cum acum[9004] voi vedeți pre ea acum? În ce chip sînteți înaintea voastră?

5. Și acum întărêște-te, Zorovável», dzice Domnul, «și te întărêște, Iisus al lui Iosedec, preutul cel mare, și să să întărească tot nărodul pămîntului», dzice Domnul, «și faceţi, pentru căci eu împreună cu voi sînt», dzice Domnul cel întrutotțiitor.

6. «Cuvîntul carele am pus voao cînd ați ieșit voi den Éghiptu și duhul mieu stă în mijlocul vostru. Îndrăzniți!»

7. Pentru căci acêstea dzice Domnul cel întrutotțiitor: „[9005]Încă o dată eu voi clăti ceriul și pămîntul și maarea și uscatul.

8. [9006]Și voi scutura toate limbile și vor[9007] veni cêle alêse a tuturor limbilor și voi împlea casa mărirei”, dzice Domnul cel întrutotțiitor.

9. „Al mieu – argintul și al mieu – aurul”, dzice Domnul cel întrutotțiitor.

10. „Pentru căci mare va fi mărirea casei aceştiia, cea de apoi mai mare decît cea dentîi”, dzice Domnul cel întrutotțiitor; „și întru locul acesta da-voi pace”, dzice Domnul cel întrutotțiitor, „⌊și pace a sufletului spre ocrotire la tot cel ce zidêște a rădica pre nărodul acesta⌋[9008]”.

11. Întru 24 a lunei a noao, anul al doilea, în dzilele lui Dárie, făcutu-s-au cuvîntul Domnului cătră Aggheu, prorocul, dzicînd:

12. „Acêstea dzice Domnul cel întrutotțiitor: «Întreabă, dară, pre preuții legii, dzicînd:

13. «Dă va lua om carne sfîntă cu marginea hainei lui și să va atinge marginea[9009] hainei lui de pîine, au de fiertură, au de vin, au de untdălemnu, au de toată mîncarea, au sfinți-să-va?»”. Și răspunseră preuții și dziseră: „Ba”.

14. Și dzise Aggheu: „De să va atinge pîngărit la suflet de toate acêstea, de să va pîngări?”. Și răspunseră preuții și dziseră: „Pîngări-să-va!”

15. Și răspunse Agghéu și dzise: „«Aşa-i nărodul acesta și aşa-i limba aceasta înaintea mea», dzice Domnul, «și aşa-i toate lucrurile mîinilor lor; și carele să va[9010] atinge[9011] acoló, pîngări-să-va, ⌊pentru luările lor și prentru cêle de la mînecate, durea-să-vor de cătră fața răotăților lor. Și urîiați pre cel ce mustră întru porți⌋[9012].

16. Și acum puneți, dară, prestă inimile voastre, den dzua aceasta și înainte, mainte de ce a să pune piatră preste piatră întru bisêrica Domnului.

cine au fost

17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ЗАХАРІА · КАП · А҃ ·

1 Ѿ наѡпта лꙋнъ [illegible] · прі врѣма
лꙋ Дарїе · [illegible]
Захарїа алꙋ Варахїе · фечорꙋл лꙋ [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]

17. Cine aţi fost[9013] cînd aţi pus în[9014] ştiubeiu 20 de sáta şi s-au făcut 10 sáta ⌊de orzu⌋[9015]. Şi întraţi la cea de supt teasc să scoateţi 50 de vêdre. Şi să făcură ⌊spre⌋[9016] doaodzeci.

18. Lovit-am pre voi cu[9017] nerodire şi cu stricăciune de vînt şi cu smidă toate lucrurile mîinilor voastre şi nu v-aţi întorsu cătră mine», dzice Domnul.

19. «⌊Şi acum⌋[9018] rînduiţi, dară, inimile voastre, den dzua aceasta şi înainte, den 24 a lunei a noao şi dentru dzua carea s-au întemeliat bisêrica Domnului, puneţi întru inimile voastre.

20. De să va încă cunoaşte pre arie şi încă viia şi zmochinul şi roidiul şi lêmnele maslinei, carele nu aduc roadă, dentru dzua aceasta le voi blagoslovi.»"

21. Şi să făcu cuvîntul Domnului de al doilea rînd cătră Agghéu, prorocul, în 24 a lunei, dzicînd:

22. „Dzi cătră Zorovável al lui Salathiil, dentru fêliul Iúda, dzicînd: «Eu cutremur ceriul şi pămîntul ⌊şi maarea şi uscatul⌋[9019].

23. Şi voi prăpădi scaune a împăraţilor şi voi piêrde de tot putêrea împăraţilor limbilor şi voi sfărîma carăle şi călăreţii şi să vor pogorî caii şi călăreţii lor, fieştecarele cu sabie cătră fratele lui.

24. Întru dzua acêea, dzice Domnul cel întrutotţiitor, [9020]lua-voi pre Zorovável cel al lui Salathiil, pre robul mieu, dzice Domnul, şi te voi pune pre tine ca pre o pecête, pentru căci pre tine am ales»", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

Zaharía

Cap 1

1. În a opta lună, an al doilea, pre vrêmea lui Dárie, să făcu cuvîntul Domnului cătră Zaharía al lui Varahíu, ficiorul lui Addó prorocul, dzicînd:

2. „Scîrbi-să Domnul pre părinţii voştri urgie mare.

3. Şi vei grăi cătră ei: «Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: '[9021]Întoarceţi-vă cătră mine, dzice Domnul pute-rilor.

4. Şi nu vă faceţi în ce chip părinţii voştri, [9022]cărora chemară lor prorocii cei de mainte, dzicînd: Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: Întoarceţi-vă de la căile voastre cêle rêle şi de la tocmêlele voastre cêle rêle! Şi nu au ascultat şi nu au luat aminte ca să mă ascultaţi', dzice Domnul.

5. Părinţii voştri unde sînt? Şi prorocii au vacul vor trăi?

6. Însă cuvintele mêle şi legiuirile mêle priimiţi-le, cîte eu porîncesc cu duhul mieu robilor miei, prorocilor, carii au apucat pre părinţii voştri.'»". Şi răspunseră şi dziseră: „În ce chip s-au rînduit Domnul cel întrutotţiitor ca să facă noao după căile noastre şi după tocmêlele noastre, aşa au făcut noao".

7. În 24 a lunei a 11, aceasta ⌊iaste⌋[9023] luna savat, întru în al[9024] doilea an, pre vrêmea lui Dárie, făcutu-s-au cuvîntul Domnului cătră Zaharía al lui Varahía, fiiul Addó prorocul, dzicînd:

8. „[9025]Văzuiu în noapte şi, iată, om călare fiind pre cal roşiu; şi acesta sta între mijlocul ⌊doao⌋[9026] măgurilor celor umbroase şi denapoia lui – cai roşii [9027]⌊şi suri şi pristiţi şi albi.

9. Şi dziş: «Ce-s aceştia, Doamne?» Şi dzise cătră mine îngerul cela ce grăiêşte întru mine: «Eu voi arăta ţie ce sînt acêstea.»

10. Şi răspunse bărbatul cela ce sta între mijlocul măgurilor şi dzise cătră mine: «Aceştia sînt pre carii au trimis Domnul ca să îmble împregiur ⌊tot⌋[9028] pămîntul.»

11. Şi au răspuns îngerul Domnului celui ce sta între mijlocul măgurilor şi dziseră: «Îmblat-am împregiur ⌊tot⌋[9029] pămîntul şi, iată, tot pămîntul lăcuiêşte şi lin iaste.»

12. Şi răspunse îngerul Domnului şi dzise[9030]: «Doamne cel întrutotţiitor, pînă cînd nu vei milui Ierusalímul şi cetăţile Iúdei, pre carele ai trecut cu vedêrea? Acesta-i al 70-lea an.»

13. Şi răspunse Domnul ⌊cel întrutotţiitor⌋[9031] îngerului celui ce grăia întru mine cuvinte bune ⌊şi⌋[9032] graiuri mîngîitoare.

14. Şi dzise cătră mine îngerul, cel ce[9033] grăia întru mine: [9034]«Strigă dzicînd: 'Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: Rîvnit-am Ierusalímul şi Siónul rîvnire mare.'

15. Şi urgie mare urgisesc[9035] preste limbile

cêle ce să

[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

ΚΑΠ. Β.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13

ΚΑΠ. Γ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]

cêle ci să rădică deasupra ta, pentru care eu m-am urgisit puţin, iară ei să rădica împreună spre rêle.»

16. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: «Întoarce-mă-voi preste Ierusalim cu îndurare şi casa mea să va zidi de iznoavă», [9036]dzice Domnul întru el, cel întrutotţiitor, «şi măsură să va întinde prestă Ierusalim!»

17. ⌊Şi zise cătră mine îngerul cela ce grăiêşte întru mine⌋[9037]: «Încă strigă dzicînd: 'Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: Încă să vor răsfăţa cetăţile întru bunătăţi şi va milui Domnul încă pre Sion şi va alêge încă Ierusalimul.'»

18. Şi rădicai încă ochii miei şi văzuiu şi, iată, 4 coarne.

19. Şi dziş cătră îngerul cela ce grăia întru mine: «Ce-s acêstea, ⌊Doamne?⌋[9038]» Şi dzise cătră mine: «Acêstea coarne – cêlea ce au răşchirat pre Iúda şi pre Israil şi Ierusalimul.»

20. Şi au arătat mie Domnul 4 teslari.

21. Şi dziş: «Ce aceştia vin să facă?». Şi dzise: «Acêstea coarne ce au răşchirat pre Iúda şi pre Israil le-au dăzbinat şi nime dentru ei[9039] au rădicat cap. Şi au ieşit[9040] aceştia să ascuţă pre iale în mîinile lor, cêle 4 coarne – limbile cêlea ce au rădicat cornu preste pămîntul Domnului ca să-l răsîpească pre el».

Cap 2

1. Şi rădicai ochii miei şi văzuiu şi, iată, bărbat şi întru mîna lui – funie de măsurat pămîntul.
2. Şi dziş cătră el: «Unde tu mergi?» Şi dzise cătră mine: «Să măsur Ierusalímul, ca să văz cît lărgimea[9041] lui iaste şi cît lungimea».
3. [9042]Şi, iată, îngerul cel ce grăiêşte întru mine sta şi înger altul ieşiia în timpinarea lui.
4. Şi dzise cătră el, ⌊dzicînd⌋[9043]: «Aleargă şi grăiêşte cătră tinerelul acela dzicînd: 'Plin de roadă lăcui-să-va Ierusalímul de cătră mulţimea oamenilor şi dobitoace cêle den mijlocul lui.
5. Şi eu voi fi lui, dzice Domnul, zid de foc împregiur şi întru mărire voi fi întru mijlocul lui[9044].
6. O, o, fugiţi de la pămîntul crivăţului, dzice Domnul, pentru căci dentru cêle 4 vînturi ale ceriului aduna-voi pre voi, dzice Domnul.
7. La Sion să scăpaţi, ceia ce lăcuiţi fata Vavilónului.'
8. Pentru căci acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: 'Denapoia mărirei au trimis pre mine, prestă limbile cêlea ce au prădat pre voi; cela ci să atinge de voi – ca cela ci să atinge de lumina ochiului lui. '
9. Pentru căci, iată, eu aduc mîna mea prestă ei şi vor fi prăzi la cei ce vor sluji lor şi veţi cunoaşte că Domnul cel întrutotţiitor au trimis pre mine.
10. [9045]Înfrîmsăţază-te şi te veselêşte, fată Sion, pentru căci, iată, eu viu şi voi sălăşlui în mijlocul tău», dzice Domnul.
11. Şi vor fugi limbi multe preste Domnul întru dzua acêea şi vor fi lui spre nărod şi vor sălăşlui în mijlocul tău şi vei cunoaşte că Domnul cel întrutotţiitor m-au[9046] trimis cătră tine.
12. Şi va moşteni de tot Domnul pre Iúda şi partea lui prestă pămîntul cel sfînt şi va alêge încă Ierusalímul.
13. Sfiască-să tot trupul de cătră faţa Domnului, pentru căci s-au sculat dentru norii cei sfinţi ai lui.»

Cap 3

1. Şi au arătat mie Domnul pre Iisus, preutul cel mare, stînd înaintea fêţei[9047] îngerului Domnului[9048] şi diavolul sta den dreapta lui, ca să stea împotriva lui.
2. Şi dzise Domnul cătră diavolul: «Cêrte Domnul întru tine, diavole, şi cêrte Domnul întru tine[9049], cela ce au ales Ierusalímul. Nu, iată, acesta ca un tăciune zmult dentru foc?»
3. Şi Iisus era îmbrăcat haine zmîrde şi sta înaintea fêţei îngerului.
4. Şi răspunse şi dzise cătră ceia ce sta înaintea lui, dzicînd: «Luaţi hainele cêle de smîrdă de la el.» Şi dzise cătră el: «Iată, am luat de la tine fărădălegile tale ⌊şi păcatele tale le voi curăţi împregiur⌋[9050]. Şi-l îmbrăcaţi pre el haină pînă în pămînt[9051].
5. Şi puneţi mitră şi chivără curată preste capul lui.» Şi-i puseră mitră şi chivără curată preste capul lui şi-l îmbrăcară pre el haine.
6. Şi îngerul Domnului sta.
7. Şi să mărturisea îngerul Domnului cătră Iisus, dzicînd: «Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: 'Dă vei întru căile mêle mêrge şi întru porîncele mêle vei păzi şi tu vei judeca casa mea şi dă

vei păzi

[illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

КАП. Д

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

КАП. Є

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible] 6

[illegible] 7

[illegible] 8

[illegible] 9

[illegible]

vei păzi curtea mea şi voi da ţie întorcîndu-să între mijlocul acestora ce stau.

8. [9052]Audzi dară, Iisus, preutul cel mare, tu şi cei aproape de tine, ceia ce şed înaintea fêţii tale, pentru căci bărbaţi socotitori sînt[9053] de minuni[9054], [9055]pentru căci, iată, eu aduc pre robul mieu, răsăritul.

9. Pentru căci piatra carea am dat înaintea fêţei[9056] lui Iisus, preste o piatră 7 ochi sînt. Iată, eu sap groapă, dzice Domnul cel întrutotţiitor, ‘şi voi pipăi toată strîmbătatea pămîntului întru o dzi.

10. Întru dzua acêea’, dzice Domnul cel întrutotţiitor, ‘chemaţi împreună fieştecarele pre aproapele lui dedesuptul viei şi dedesuptul zmochinului.’»

Cap 4

1. Şi s-au înturnat îngerul cela ce grăiêşte mie şi mă sculă pre mine în ce chip cînd să va scula om dentru somnul lui.
2. Şi dzise către mine, „Ce tu vezi?”. Şi dziş: „Văzut-am şi, iată, sfêşnic de aur tot şi făcliia deasupra lui şi 7 luminători deasupra lui[9057] şi 7 clêşte luminătorilor celor deasupra lui[9058].
3. Şi doi maslini deasupra lui, unul den dreapta făcliei lui şi unul den stînga”.
4. Şi întrebaiu şi dziş către îngerul cela ce grăiia întru mine, dzicînd: „Ce sînt acêstea, Doamne?”.
5. Şi răspunse îngerul cela ce grăiia întru mine şi dzise către mine, ⌊dzicînd⌋[9059]: „Nu ştii ce sînt acêstea?”. Dzis-am: „Nu, Doamne!”.
6. Şi răspunse şi dzise către mine, dzicînd: „Aşa-i cuvîntul Domnului către Zoravável, dzicînd: «Nu cu putêre mare, nici cu vîrtute [9060]⌊mare, ce întru Duhul mieu», dzice Domnul cel întrutotţiitor.
7. «Ce eşti tu, măgura cea mare, înaintea fêţei lui Zoravável a isprăvi? Şi voi scoate piatra a moştenirei, tocmirea harului, harul ei”.
8. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine dzicînd:
9. „Mîinile lui Zorovável au întemeiat casa aceasta şi mîinile lui vor săvîrşi pre el; şi vei cunoaşte pentru că Domnul cel întrutotţiitor trimise pre mine către tine.
10. Pentru căci cine au dăfăimat la dzile mici? Şi să vor bucura şi vor vedea piatra cea de cositor întru mîna lui Zorovável. Şapte aceştia – ochii Domnului sînt cei ce privesc preste tot pămîntul”.
11. Şi am răspuns şi am dzis către el: „Ce-s aceşti doi măslini, cei den dreapta luminătoriului şi den stînga?”
12. Şi întrebai de al doilea rînd şi dziş către el: „Ce-s acêle doao stîlpări de maslini, cêle dentru mîna celor doao mucări de aur, cêlea ce varsă şi aduc iarăşi clêştele cêle de aur?”
13. Şi dzise către mine, dzicînd: „Nu ştii[9061] ce va fi acêstea?”. Şi dziş: „Nu, Doamne!”.
14. Şi dzise: „Aceştia, cei doi fii ai grăsimei, dvoresc la Domnul a tot pămîntul”.

Cap 5

1. Şi mă înturnaiu şi rădicai ochii miei şi văzuiu şi, iată, sêcere zburînd.
2. Şi dzise către mine: „Ce tu vezi?”. Şi dziş: „Eu vădzu sêcere zburînd de lungă coţi 20 şi de lată coţi 10”.
3. Şi dzise către mine: „Acesta-i blăstămul cela ce iêse preste faţa a tot pămîntul, pentru căci tot furul dentru aceasta pînă la moarte să va izbîndi şi tot călcătoriul de jurămînt de aceasta pînă la moarte să va izbîndi.
4. Şi voi scoate pre ea”, dzice Domnul cel întrutotţiitor, „şi vor întra la casa furului şi la casa celui ce jură pre numele mieu pre minciuni şi va poposi în mijlocul casei lui şi va conceni pre el şi lêmnele lui şi pietrile lui”.
5. Şi ieşí îngerul cela ce grăiêşte întru mine şi dzise către mine: „Caută cu ochii tăi şi vedzi cêea ce iêse aceasta”.
6. Şi dziş: „Ce iaste?”. Şi dzise: „Aceasta-i măsura cêea ce iêse[9062]”. Şi dzise: „Aceasta-i strîmbătatea lor întru tot pămîntul”.
7. Şi, iată, taland de plumbu ce iêse şi, iată, muiêre una şedea întru mijlocul măsurei.
8. Şi dzise: „Aceasta-i fărădălêgea”. Şi aruncă pre ea la mijlocul măsurei şi aruncă piatra plumbului la gura ei.
9. Şi rădicai ochii miei şi văzui şi, iată, doao muieri ieşind şi duh întru áripile lor şi acêstea avea áripile ca áripile cucului. Şi luai[9063] măsura între

mij[lo]cul

[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Βαβυλῶνος [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ς.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] Σοφονίου [illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ζ.

[illegible] 1
[illegible]
Ζαχαρία [illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] 4 [illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6 [illegible]
[illegible] 7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

mijlocul pămîntului şi între mijlocul ceriului.

10. Şi dziş către îngerul cel ce grăiêşte întru mine: „Unde acêstea duc măsura?”. Şi dzise către mine: „Să zidească lui casă întru Pămîntul Vavilónului şi să gătească şi vor pune pre el acoló gătirea lui”.

Cap 6

1. Şi m-am întorsu şi rădicai ochii miei şi văzuiu şi, iată, 4 cară ieşind den mijlocul a doao măguri şi măgurile – de aramă.
2. Întru carul cel dentîi – cai roşii şi întru carul al doilea – cai negri.
3. Şi întru carul al treilea – cai albi şi întru carul al patrulea – cai împistriţi ⌊şi⌋[9064] suri.
4. Şi am răspuns şi am dzis către îngerul cela ce grăiêşte întru mine: „Ce sînt acêstea, Doamne?”.
5. Şi răspunse îngerul cela ce grăiêşte întru mine şi dzise: „Acêstea sînt cêle 4 vînturi ale ceriului şi mergea să dvorească Domnului a tot pămîntul.
6. Întru carele era caii cei negri ieşiia la Pămîntul Crivăţului şi cei albi mergea pre denapoia lor şi cei pistriţi mergea la Pămîntul Austrului.
7. Şi cei suri ieşiia şi căuta ca să îmble împregiur pămîntul. Şi dzise: „Mêrgeţi şi îmblaţi împregiur pămîntul”. Şi împregiur îmblară pămîntul.
8. Şi strigắ şi grăi către mine, dzicînd: „Iată, ceia ce ies la Pămîntul Crivăţului odihniră mîniia mea în Pămîntul Crivăţului”.
9. Şi fu cuvîntul Domnului către mine dzicînd: „Ia cêle den robie de la boiêri şi de la cei de folos a ei şi de la cei ce au cunoscut pre ea.
10. Şi vei întra tu întru dzua acêea la casa Iosíei al Sofoníei, celui ce au venit de la Vavilon.
11[9065]. Şi vei lua argint şi aur şi vei face cunună şi vei pune preste capul lui Iisus al lui Iosedec, preutului celui mare
12. [9066]Şi vei grăi către el: „Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Iată bărbat; Răsăritul – numele lui şi dedăsuptul lui va răsări şi va zidi casa Domnului.
13. Şi acesta va lua bunătatea şi va şedea şi va stăpîni de tot preste scaunul lui şi va fi preutul den dreapta lui şi sfat de pace va fi între mijlocul amînduror.
14. Iară cununa va fi celor[9067] ce îngăduiesc şi celor ce folosesc lor şi celor ce au cunoscut pre ea şi spre har fiiului Sofoníei şi spre cîntare în casa Domnului.
15. Şi cei ce-s departe[9068] de la ei vor veni şi vor zidi în casa Domnului şi veţi cunoaşte pentru căci Domnul cel întrutotţiitor au trimis pre mine către voi. Şi va fi, dă veţi audzind auziţi glasului Domnului Dumnedzăului vostru!»”.

Cap 7

1. Şi fu întru al patrulea an, în dzilele lui Dárie împăratul, fu cuvîntul Domnului către Zaharía, în patru a lunei a şeasea, carea iaste haselef.
2. Şi au trimis la Vethil Sarasar şi Arvath-Sagher împăratul şi bărbaţii lui a ruga pre Domnul,
3. Zicînd către preuţii ceia dentru casa Domnului acelui întrutotţiitor şi către proroci, dzicînd: „Întrat-au aicea [9069]întru luna a cincea sfinţeniia, în vrême ce au făcut amu cîţiva ani”.
4. Şi fu[9070] cuvîntul[9071] Domnului puterilor către mine, dzicînd:
5. „Zi către tot nărodul pămîntului şi către preuţi, dzicînd: «Dă veţi posti au veţi boci întru joi, au întru sîmbete şi, iată, 70 de ani au post aţi postit mie?
6. Şi dă veţi mînca au veţi bea, au nu voi mîncaţi şi bêţi[9072]?
7. Au nu acêstea-s cuvintele carele au grăit Domnul întru mîna prorocilor celor de mai nainte, cînd şi Israil lăcuit era şi veselit şi cetăţile lui prenpregiur şi muntele şi cîmpiia să lăcuia?”
8. Şi fu cuvîntul Domnului către Zaharíia, dzicînd:
9. [9073]„Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Judeţ drept judecaţi şi mila şi îndurare faceţi fieştecarele către fratele lui.
10. [9074]Şi văduа şi sărăimanul şi nemêrnicul şi mêserul nu-l asupriţi şi răotatea fieştecarele a fratelui lui nu vă aduceţi aminte răul întru inimile voastre.»
11. Şi nu ascultară a lua aminte şi dêderă dos neînţelept şi urechile lor au îngreuiat, ca să nu audză.
12. Şi inima lor am rînduit[9075] neascultare, ca să nu asculte lêgii[9076] ⌊mêle⌋[9077] şi cuvintele ⌊mêle⌋[9078], pre carele au trimis Domnul cel întrutotţiitor cu Duhul lui, pren mîna prorocilor celor

de mainte

[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Н.

1 Ш[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]

de mainte. Şi s-au făcut urgie mare de la Domnul cel întrutotţiitor".

13. Şi va fi în ce chip au dzis şi nu au ascultat lui: „Aşa vor[9079] striga şi nu voi asculta", dzice Domnul cel întrutotţiitor.
14. „Şi voi scoate pre ei la toate limbile carele n-au cunoscut. Şi pămîntul să va stinge denapoia lor, dentru cela ce-şi trêce calea şi să întoarnă de iznoavă, şi au rînduit pămîntul cel ales spre stingere".

Cap 8

1. Şi s-au făcut cuvîntul Domnului celui întrutotţiitor, dzicînd:
2. „[9080]Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Rîvnit-am Ierusalímul şi Siónul rîvnire mare şi cu mînie mare[9081] am rîvnit pre el".
3. Acêstea dzice Domnul: „Înturna-mă-voi preste Sion şi voi sălăşlui în mijlocul Ierusalímului; şi să va chema Ierusalímul 'cetate adevărată' şi măgura Domnului celui întrutotţiitor – 'măgură sfîntă'".
4. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Încă vor şedea bătrîni şi bătrîne întru uliţile Ierusalím, fieştecarele avînd toiagul lui întru mîna lui, de mulţimea dzilelor.
5. Şi uliţile cetăţii împlea-să-vor de copilaşi şi de fetişoare jucînd întru uliţile lui".
6. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Dă va neputinţa înaintea acelor rămaşi a nărodului acestuia întru dzilele acêlea au înaintea mea va neputinţă?", dzice Domnul cel întrutotţiitor.
7. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Iată, eu mîntuiesc pre nărodul mieu de la Pămîntul Răsăriturilor şi de la Pămîntul Apusurilor.
8. Şi voi băga pre ei şi voi sălăşlui întru mijlocul Ierusalim; şi vor fi mie întru nărod şi eu voi fi lor întru Dumnedzău, cu adevericiune şi dreptate".
9. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Întărească-să mîinile voastre, celor ce audu întru dzilele acêstea cuvintele acêstea dentru gura prorocilor, dentru care dzi s-au întemeliiat casa Domnului celui întrutotţiitor şi bisêrica de cînd s-au zidit.
10. Pentru căci mainte de dzilele acêlea plata oamenilor nu va fi spre folos şi plata dobitoacelor nu va fi şi celui ce au întrat şi celui ce au ieşit nu va fi pace de la năcaz şi voi trimite pre toţi oamenii, pre fieştecarele preste aproapele lui.
11. Şi acum nu după dzilele cêle de mai nainte eu fac la cei rămaşi a nărodului acestuia", dzice Domnul cel întrutotţiitor.
12. „Ce numai voi arăta pace! Viia va da roada ei şi pămîntul va da naşterile lui şi ceriul va da roa lui şi voi moşteni de tot celor rămaşi a nărodului mieu toate acêstea.
13. Şi va fi în ce chip eraţi blăstăm întru limbi, casa Iúdei şi casa Israil, aşa voi mîntui pre voi şi veţi fi întru blagoslovenie. Îndrăzniţi şi vă întăriţi întru mîinile voastre!"
14. Pentru căci acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „În ce chip am gîndit ca să vă chinuiesc pre voi, urgisind eu pre părinţii voştri", dzice Domnul cel întrutotţiitor, „şi nu m-am căit,
15. Aşa m-am socotit şi am gîndit, întru dzilele acêstea, ca bine să fac Ierusalímului şi casa Iúdei. Îndrăzniţi!
16. Acêstea-s cuvintele carele veţi face: [9082]Grăiţi adevărat fieştecarele cătră aproapele lui adevericiune şi judeţ împăcător ⌊şi pre drept⌋[9083] judecaţi întru porţile voastre.
17. Şi fieştecarele răotatea aproapelui nu gîndiţi întru dzilele voastre şi jurămîntul minciunos nu-l iubiţi, pentru căci toate acêstea le-am urît", dzice Domnul cel întrutotţiitor.
18. [9084]Şi s-au făcut cuvîntul Domnului celui întrutotţiitor cătră mine, dzicînd:
19. „Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: «Postul al patrulea şi postul al cincilea şi postul al şaptelea şi postul al dzêcelea fi-or casei Iúdei spre bucurie şi spre veselie şi spre sărbători bune şi veţi veseli-vă. Şi adevărul şi pacea îndrăgiţi.»"
20. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Încă vor veni năroade multe şi lăcuind cetăţi multe.
21. Şi să vor aduna la un loc cei ce lăcuiesc una la o cetate, dzicînd: «Să mêrgem mergînd fêţei

Domnului

[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѳ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]

[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. І

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Domnului să ne rugăm şi a cerca[9085] faţa Dumnedzăului celui întrutotţiitor. Mêrge-voi şi eu». [9086]

22. Şi vor veni năroade multe şi limbi multe şi vor cerceta faţa Domnului celui întrutotţiitor în Ierusalim, a îmblîndzi faţa Domnului".

23. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Întru dzilele acêlea, de să vor apuca 10 bărbaţi dentru toate limbile fêliurilor[9087] şi să vor apuca de pohrabul[9088] a bărbatului jidov, dzicînd: «Să mêrgem cu tine, pentru căci am audzit că Dumnedzău cu voi iaste ⌊desăvîrşit⌋[9089]»".

Cap 9

1. Luarea cuvîntului Domnului întru Pămîntul Adrah şi Damascu – jirtva lui, pentru căci Domnul privêşte pre oameni şi toate fêliurile lui Israil.
2. Şi au învăţat întru hotarăle lor Tírul şi Sidónul, pentru căci au gîndit foarte.
3. Şi zidi Tírul tăriia lui[9090] şi cîştigă argint ca lutul şi au adunat aurul ca tina drumurilor.
4. Pentru acêea Domnul va moşteni pre ea şi va lovi la maare tăriia ei şi aceasta cu foc să va topi de tot.
5. Vedea-va Ascalónul şi să va tême[9091] şi Gáza şi să va durea foarte şi Accarónul, căci s-au ruşinat pre greşala ei şi va pieri împărat de la Gáza şi Ascalónul nu să va lăcui.
6. Şi vor lăcui cei striini de neam întru Azot şi voi surpa seminţiia celor striini de fêl[9092].
7. Şi voi rădica sîngele lor dentru rostul lor şi uriciunile lor den mijlocul dinţilor lor şi vor rămînea şi acêşte Dumnedzăului nostru şi vor fi ca unul prestă mie întru Iúda şi Accaron – ca ievuseul.
8. Şi voi pune dedesuptu casei mêle rădicare ca să nu margă, nici să să întoarne, şi nu va mai veni preste ei nu încă gonind, pentru căci acum am văzut cu ochii miei.
9. [9093]Bucură-te foarte, fată Sion, strigă, fată Ierusalim, [9094]iată, împăratul tău vine ţie, drept şi mîntuind el, blînd şi călare fiind preste jugător şi mînz tînăr.
10. Şi va piêrde de tot carăle de la Efraim şi calul de la Ierusalim. Piêrde-să-va de tot arcul războinic şi mulţime şi pace dentru limbi şi va birui de la ape pînă la maare şi de la rîuri pren loviturile pămîntului.
11. Şi tu cu sîngele făgăduinţei tale ai slobozit legaţii tăi den lac neavînd apă.
12. Şădea-veţi întru tării legaţi ai adunării. Şi pentru o zi a nemerniciei tale, îndoite voi da ţie.
13. Pentru căci am întins pre tine mie, Iúdo, arcu am împlut pre Efraim şi voi rădica fiii tăi, Sion, prestă fiii elinilor şi te voi pipăi ca sabiia războinicului.
14. Şi Domnul va fi prestă înşii şi va ieşi ca fulgerul lovitura lui. Şi Domnul Dumnedzău cel întrutotţiitor cu trîmbiţă va trîmbiţa şi va mêrge cu cutremurul groazei lui.
15. Domnul cel întrutotţiitor va scuti lor şi vor topi pre ei şi vor astruca pre ei cu pietri de praştie şi vor bea sîngele lor ca vinul şi vor împlea măstrăpile ca jirtăvnicul.
16. Şi va mîntui pre ei Domnul Dumnedzăul lor întru dzua acêea, ca oile, nărodul lui, pentru căci pietri sfinte să tăvălesc prestă pămîntul lui.
17. Căci ce-i bun de la[9095] elu-i[9096] şi ce-i ales[9097] ⌊de la⌋[9098] elu-i, grîu la tinerei şi vin ce bine mirosêşte la ficioare.

Cap 10

1. Cêreţi de la Domnul ploaia la ceas, timpurie şi tîrzie. Domnul au făcut năluciri şi ploaie de iarnă da-va lor la fieştecarele iarbă în ţarină.
2. Pentru căci ceia ce răspund grăiră trude şi vrăjitórii vederi minciunoase şi visurile, minciuni grăiia, dăşarte să ruga. Pentru acêea s-au uscat ca oile şi s-au chinuit, căci nu era leac[9099].
3. Preste păstori s-au întărîtat mîniia mea şi preste miei voi socoti. Şi va socoti Domnul ⌊Dumnedzău⌋[9100] cel întrutotţiitor turma lui, casa Iúdei, şi va rîndui pre ei ca un cal binecuvios al lui întru război.
4. Şi dentru sine au privit şi dentru el au rînduit şi dentru el – arcul, duhul mîniei, ⌊şi⌋[9101] dentru el va ieşi tot cela ce cercetează întru aceastaşi[9102].
5. Şi vor fi ca nişte[9103] războinici călcînd tină întru drumuri la război şi să vor rîndui de război[9104], căci Domnul – împreună cu ei şi să vor de tot ruşina călăreţii cailor.
6. Şi voi întări casa Iúdei şi casa lui Iosif voi mîntui şi voi lăcui pre ei căci am îndrăgit pre ei şi vor fi în ce chip cînd nu am înturnat pre ei, pentru căci eu –

Domnul Dum-

7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. АІ.

1 Д[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ВІ.

Л[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Domnul Dumnedzăul lor şi voi asculta lor.
7. Şi vor fi ca nişte războinici a lui Efraim şi să va bucura inima lor ca întru vin şi fiii lor vor vedea şi să vor veseli şi să va bucura inima lor pre Domnul.
8. Însemna-voi lor şi voi priimi pre ei, pentru căci voi răscumpăra pre ei şi să vor înmulţi în vrême ce[9105] era mulţi.
9. Şi voi sămăna pre ei întru năroade şi cei departe ⌊de ei⌋[9106] pomeni-vor pre mine şi vor hrăni fiii lor şi să vor înturna.
10. Şi voi întoarce pre ei dentru Pămîntul Eghíptului şi de la assiriêni voi priimi pre ei şi la pămîntul Galaad şi la Livan voi băga pre ei şi nu va rămînea dentru ei nici unul.
11. Şi vor trêce în mare îngustă şi vor lovi întru maare valuri şi să vor usca toate adîncurile apelor şi să va lua toată semeţiia assiriênilor şi buzduganul Eghiptului să va lua de acoló.
12. Şi voi întări pre ei întru Domnul Dumnedzăul lor şi întru numele lui vor arde de tot", dzice Domnul.

Cap 11

1. Dăşchide, Livánul, uşile tale şi să mănince de tot foc chedrii tăi!
2. Vaiete-să fistîcul, pentru căci au căzut chedrul, căci ⌊mare⌋[9107] măriţii au dosădit! Văietaţi-vă, ştejari a Vasanítidei, căci să zmulse dumbrava cea împreună rodită!
3. Glas a păstorilor celor ce plîng, pentru căci dosăditu-s-au mărimea lor. Glas a celor ce răcnesc lei, pentu căci s-au dosădit înhierbînzările Iordánului.
4. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Paşte oile jungherii!".
5. Carele ceia ce le-au cîştigat le prea junghia şi nu să căia şi cel ce le vindea pre iale dzicea: „Binecuvîntat – Domnul şi ne-am îmbogăţit"; şi păstorii lor nu chinuia[9108] nimic prestă iale.
6. „Pentru acêea nu mă voi scumpi nu încă prestă ceia ce lăcuiesc pămîntul", dzice Domnul. „Şi, iată, eu dau pre oameni, pre fieştecarele la mîna aproapelui lui şi la mîna împăratului lui; şi vor tăia de tot pămîntul şi nu voi scoate dentru mîna lor.
7. Şi voi paşte oile jungherii la Hanaanitída şi voi lua mie doao toiêge, unul l-am numit 'Frîmsêţe' şi celalalt l-am chemat 'Fúnere'; şi voi paşte oile[9109].
8. Şi voi rădica pre cei 3 păstori întru o lună şi să va îngreuia sufletul mieu prestă ei, pentru că şi sufletile lor mergea spre mine.
9. Şi dziş: «Nu voi paşte pre voi.[9110] Ceea ce moare, móară, şi cela ce lipsêşte, lipsască şi cêlealalte mănince de tot, fieştecarele pielíţele aproapelui său.»
10. Şi voi lua toiagul mieu cel înfrîmseţat şi voi arunca pre el ca să răsîpesc făgăduinţa mea carea am pus cătră toate năroadele.
11. Şi să va răsîpí întru dzua acêea şi vor cunoaşte hananeii oile cêle ci să păzesc mie, pentru căci cuvîntul Domnului iaste.
12. [9111]Şi voi grăi cătră ei: «Dă iaste bun înaintea voastră, [9112]daţi-mi simbria mea sau vă tăgăduiţi!». Şi au pus pre cel ci să năimêşte 30 de arginţi.
13. Şi dzise Domnul cătră mine: „Pune-i pre ei la topitor şi socotêşte dă iaste lămurit în ce chip m-am ispitit pentru ei". Şi am luat pre cei 30 de argint şi i-am pus la casa Domnului, la topitor.
14. Şi am lepădat toiagul mieu cel al doilea, 'funírea', ca să răsîpăsc făgăduinţa între mijlocul Iúda şi între mijlocul Israil.
15. Şi dzise Domnul cătră mine: „Încă ia ţie cinii păstoreşti a păstor nechitit.
16. Pentru căci, iată, eu[9113] voi rădica păstor preste pămînt; cel ce lipsêşte nu-l va socoti şi cel răşchirat nu-l va cerca şi cel struncinat nu-l va vindeca şi cel întreg nu-l va îndrepta şi cărnurile celor alêse va mînca şi încheieturile lor le va sfărîma.
17. Pentru căci sufăr cêle dăşarte ⌊şi⌋[9114] au lăsat oile, sabie preste braţul lui şi preste ochiul cel drept al lui. Braţul lui uscîndu-să să va usca şi ochiul cel dreptul al lui orbindu-să va orbi".

Cap 12

1. Luarea cuvîntului Domnului[9115] preste Israil. Dzice Domnul, întinzînd ceriul şi întemeind pămîntul şi zidind duhul omului întru el:
2. „Iată, eu[9116] puiu în Ierusalim, ca nişte tindzi clătindu-să, la toate năroadele împregiur şi întru Iudéa ⌊şi⌋[9117] va fi îngrădire preste Ierusalím.
3. [9118]Şi va fi întru dzua acêea, pune-voi Ierusalimul piatră călcîndu-să de tot, la toate limbile. Tot cela ci

calcă

[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]

КАП. ГІ

1 [illegible]

[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ДІ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]

calcă de tot pre el batjocurind batjocurêşte-să şi să vor aduna prestă el toate limbile pămîntului.

4. Întru dzua acêea, dzice Domnul[9119] cel întrutotţiitor, lovi-voi tot calul cu întristare şi pre călăreţul lui cu nebunie, iară preste casa Iúdei dăşchide-voi ochii miei şi pre toţi caii nărodului lovi-voi cu orbire.
5. Şi vor grăi cei preste miile Iúdei ⌊toţi⌋[9120] întru inimile lor: «Afla-vom întru noi pre cei ce lăcuiesc Ierusalímul, întru Domnul cel întrutotţiitor, Dumnedzăul lor.»
6. Întru dzua acêea pune-voi pre cei preste mii a Iudei ca tăciunele focului întru lêmne şi ca făcliia focului întru trestie şi vor mînca de tot den dreapta şi den stînga pre toate năroadele împregiur şi va lăcui Ierusalímul încă de sineşi în Ierusalim".
7. Şi va mîntui Domnul lăcaşurile Iúdei, ca şi de-nceput, pentru ca să nu să mărească fala casei David şi rădicare celor ce lăcuiesc Ierusalímul preste Iúda.
8. Şi va fi întru dzua acêea, scuti-va Domnul pentru ceia ce lăcuiesc Ierusalímul; şi va fi cel ce-i slab întru ei întru dzua acêea ca David, iară casa David – ca casa lui Dumnedzău, ca îngerul Domnului înaintea lor.
9. „Şi va fi întru dzua acêea, cerca-voi a rădica toate limbile cêle ce vin preste Ierusalim.
10. Şi voi turna preste casa David şi preste cei ce lăcuiesc Ierusalímul duh de har şi de îndurare [9121]şi vor căuta cătră mine la carele au împuns, pentru care au jucat, şi să vor boci preste el bocet ca preste un iubit şi să vor durea durêre ca pre un dentîi născut".
11. Întru dzua acêea mări-să-va bocetul preste Ierusalim [9122]ca o tăiêre de a roidiului întru cîmpu tăindu-să.
12. Şi să va boci pămîntul după fêliuri, fêliuri: fêliul casei David de sineşi şi muierile lor de sineşi; fêliul casei Náthan de sineşi şi muierile lor de sineşi; fêliul casei Leví de sineşi şi muierile lor de sineşi; fêliul casei Simeon de sineşi şi muierile lor de sineşi.
14. Toate cêle rămase fêliuri, fêl de sineşi şi muierile lor de sineşi.

Cap 13

1. Întru dzua acêea fi-va tot locul dăşchidzîndu-să casei David şi celor ce lăcuiesc Ierusalímul, la mutare şi la stropire.
2. „[9123]Şi va fi întru dzua acêea, dzice Domnul Savvaoth, piêrde-voi de tot numele chipurilor de la pămînt şi nu încă lor va fi pomenire şi pre prorocii cei minciunoşi şi duhul cel necurat voi rădica[9124] de pre pămînt.
3. Şi va fi de va proroci om încă şi va grăi cătră el tatăl lui şi maica lui, ceia ce l-au născut pre el: «Nu vei trăi, căci minciuni ai grăit pre numele Domnului.» Şi vor împiedica pre el tatăl lui şi maica lui, ceea ce l-au născut pre el, cînd prorociia el.
4. Şi va fi întru dzua acêea, ruşina-să-vor prorocii, fieştecarele întru vedêrea lui prorocind el şi să vor îmbrăca piêle de păr, pentru căci au minţit.
5. Şi va grăi: «Nu-s proroc eu, pentru căci om ce lucrez pămîntul eu sînt, căci om au născut pre mine, den tinerêţele mêle.»
6. Şi voi grăi cătră el: «Ce-s ranele acêstea între mijlocul mîinilor tale?». Şi va grăi: «Carele m-am rănit la casa cea iubită a mea».
7. [9125]«Sabie, scoală-te preste păstorii miei şi preste bărbat cităţean al lui, dzice Domnul cel întrutotţiitor. [9126]Lovêşte pre păstori şi să să răşichire oile-i şi voi aduce mîna mea preste păstori.»
8. Şi va fi întru dzua acêea", dzice Domnul, „doao părţi întru ea pieri-vor de tot şi vor năcăji, iară a treia va[9127] rămînea întru ea.
9. Şi voi petrêce a treia parte pren foc şi voi lămuri pre ei cum să lămurêşte argintul şi voi ispiti pre ei în ce chip să ispitêşte aurul. El va chema numele mieu şi eu voi asculta lui; şi voi dzice: «Nărodul mieu acesta iaste.» Şi el va grăi: «Domnul – Dumnedzăul mieu.»

Cap 14

1. Iată, dzile vin ale Domnului şi să vor împărţi pleanurile tale întru tine.
2. Şi voi aduna toate[9128] limbile preste Ierusalím la război şi să va lua cetatea şi să vor răşchira[9129] casele şi muierile să vor pîngări. Şi va ieşi jumătate de cetate în robie, iară cei rămaşi ai nărodului mieu nu vor pieri de tot dentru cetate.
3. Şi va ieşi Domnul şi să va rîndui de război întru limbile acêlea, în ce chip dzua rînduiêlei lui întru dzua războiului.
4. Şi vor sta picioarele lui întru dzua acêea preste

[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]

МАЛАХІА КѠП

А̃

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]

Măgura Eleon[9130] cea den preajma Ierusalímului, despre răsărit, şi să va dăsface măgura Eleónului: jumătate a ei de către răsărituri[9131] şi maare, prăpastie maare foarte; şi va pleca jumătate de măgură către crivăţ şi jumătate de ea către austru.

5. Şi să va astupa valea măgurilor mêle şi să va lipi rîpa măgurilor pînă la Asail. Şi să va astupa în ce chip s-au astupat de către faţa cutremurului, [9132]întru dzilele Óziei, împăratului Iúdei, şi va fi de faţă Domnul Dumnedzăul mieu şi toţi sfinţii împreună cu el.
6. Şi va fi întru acêea dzi nu va fi lumină şi frig şi gheaţă.
7. Fi-va o dzi şi dzua acêea să va cunoaşte Domnului şi nu dzuă şi nu noapte şi de către sară va fi lumină.
8. [9133]Şi întru dzua acêea ieşi-va apă vie den Ierusalim: jumătate de ea la maarea cea dentîi şi jumătate de ea la maarea cea de apoi, vara şi primăvara va fi aşa.
9. Şi va fi Domnul în loc de împărat preste tot pămîntul; întru dzua acêea fi-va Domnu unul, numele Domnului – unul.
10. Încungiurînd tot pămîntul şi pustiiul de la Galaad pînă la Remmon, despre austru a Ierusalímului. Iară Rammá preste loc va rămînea, de la poarta lui Veniamin pînă la locul porţii cei denainte, la poarta unghiurilor şi pînă la turnul Anameil, pînă la cêle de supt teascuri a împăratului.
11. Lăcui-vor întru el şi procleţire nu va mai fi încă şi va lăcui Ierusalímul cu nădêjde.
12. Şi aceasta va fi cădêrea carea va tăia Domnul toate năroadele cîte[9134] au oştit preste Ierusalim; topi-să-vor trupurile lor stînd pre picioarele lor şi ochii lor cúră-vor dentru gaurile lor şi limba lor topi-să-va întru gura lor.
13. Şi va fi întru dzua acêea întristare[9135] a Domnului mare preste ei şi să va apuca fieştecarele de mîna aproapelui său şi să va încleşta mîna lui către mîna aproapelui lui.
14. Şi Iúda să va rîndui în Ierusalim şi va aduna vîrtutea a toate năroadele prenpregiur, aur şi argint şi îmbrăcăminte spre mulţime foarte.
15. Şi aceasta va fi cădêrea cailor şi a muşcoilor şi a cămilelor şi a măgarilor şi toate dobitoacele cêlea ce sînt întru taberile acêlea, după cădêrea aceasta.
16. Şi va fi oricîţi vor rămînea dentru toate limbile cêlea ce au venit preste Ierusalím şi să vor sui pre an a să închina împăratului Domnului celui întrutotţiitor şi a sărba praznicul facerii colibilor.
17. Şi va fi oricîţi nu să vor sui dentru toate fêliurile pămîntului la Ierusalím, ca să să închine împăratului Domnului celui întrutotţiitor, şi aceştia lîngă aceia să vor adaoge, nu va fi preste ei ploaie.
18. Iară de nu să va sui fêliul Eghíptului, nici va veni, şi preste înşii va fi cădêrea carea va lovi Domnul toate limbile, oricîte nu să vor sui a prăznui Praznicul Facerii Colibilor[9136].
19. Acesta va fi păcatul Eghíptului şi păcatul a tuturor[9137] limbilor, oricîţi nu să vor sui a prăznui praznicul facerii colibilor.
20. [9138]Întru dzua acêea va fi cel preste frîul calului tău «Sfînt Domnului» şi vor fi căldările în casa Domnului ca măstrăpi înaintea fêţei jirtăvnicului.
21. Şi va fi toată căldarea în Ierusalím şi întru Iúda «Sfîntă Domnului celui întrutotţiitor». Şi vor veni toţi ceia ce jirtvuiesc şi vor lua dentru iale şi vor fiêrbe întru iale şi nu va fi hananeu încă întru casa Domnului puterilor întru dzua acêea”.

Malahía

Cap 1

1. Luarea cuvîntului Domnului preste Israil, întru mîna îngerului lui. ⌊Şi puneţi preste inimile voastre.⌋[9139]
2. „Iubit-am pre voi, dzice Domnul. Şi dziceaţi: «Întru ce ai iubit pre noi?». [9140]Nu frate era Isav lui Iacov? dzice Domnul. Şi iubii pre Iacov.
3. Şi pre Isav am urît şi am rînduit hotarăle lui spre stingere şi moştenirea lui spre dări a pustiiului?
4. Pentru căci va dzice: «Iduméa s-au surpat şi ne vom înturna şi vom zidi[9141] de iznoavă cêle pustiite ale ei»”. Acêstea dzice Domnul cel întrutotţiitor: „Ei vor de iznoavă zidi şi eu voi surpa şi să vor che-

ma lor ho-

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

ΚΑΠ. Β

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

ma lor hotară a fărădelegii şi nărod preste carele s-au rînduit Domnul, pînă în vac.

5. Şi ochii voştri vor vedea şi voi veţi grăi: «Măritu-s-au Domnul mai presus decît hotarăle lui Israil.»

6. [9142]Fiiul mărêşte pre tată şi robul pre domnul lui ⌊să va înspăima⌋[9143] şi dă sînt tată eu, unde iaste mărirea mea şi de sînt eu Domnu, unde iaste frica mea?". Zice Domnul cel întrutotţiitor: „Voi, preoţii ceia ce dăfăimaţi numele mieu şi ziceaţi: «Întru ce am dăfăimat numele tău?»

7. Aducînd cătră jirtăvnicul[9144] mieu pîini spurcate şi dziceţi: «Întru ce am spurcat pre iale?», dzicînd voi: «Masa Domnului dăfăimată iaste şi cêle ce să pun deasupra dăfăimatu-s-au.»

8. Pentru căci, dă veţi apropiia orbul la jirtvă nu-i rău? Şi dă vei apropiia pre şchiop au pre bolnav, nu-i rău? Ádu, dară, pre ea povăţuitoriului tău, au priimi-va au lua-va obrazul tău", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

9. „Şi acum rugaţi faţa Dumnedzăului vostru şi vă rugaţi lui. Întru mîinile voastre s-au făcut acêstea. Au lua-voi dentru voi faţa voastră?", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

10. „Pentru căci şi între voi să vor încuia uşile şi nu veţi aprinde jirtăvnicul mieu în dar, nu iaste mie voia întru voi", dzice Domnul cel întrutotţiitor. „Şi jirtvă nu voi priimi dentru mîinile voastre.

11.[9145] [9146]Pentru căci de la răsăriturile soarelui şi pînă la apusuri numele mieu s-au proslăvit întru limbi şi întru tot locul tămîie să aduce numelui mieu şi jirtvă curată, pentru căci mare-i numele mieu întru limbi, dzice Domnul cel întrutotţiitor[9147].

12. Şi voi spurcaţi pre el dzicînd voi: «Masă a Domnului spurcată iaste şi cêle ce să pun deasupra dăfăimatu-s-au, mîncările lui.»

13. Şi aţi dzis: «Acêstea dentru patima cea rea sînt» şi le-am înflat pre iale", dzice Domnul cel întrutotţiitor. „Şi aduceţi jacurile şi cêle şchioape şi cêle ci să dodăiesc şi aduceţi jirtva. Dă voi priimi[9148] acêstea dentru mîinile voastre?", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

14. „Şi blăstămat carele era tare şi au fost întru turma lui parte bărbătească şi ruga lui – preste el şi jirtvuiêşte stricat Domnului, pentru căci împărat mare eu sînt, dzice Domnul cel întrutotţiitor, şi numele mieu – luminat întru limbi.

Cap 2

1. Şi acum porînca aceasta cătră voi, preuţii:

2. [9149]Dă nu veţi audzi şi dă nu veţi pune la inima[9150] voastră ca să daţi mărire numelui mieu", dzice Domnul cel întrutotţiitor. „Şi voi trimite preste voi blăstămul şi voi blăstăma blagoslovenia voastră şi voi blăstăma pre ea şi nu va fi voao.

3. ⌊Căci⌋[9151], iată, eu usăbăsc voao umărul şi voi răsîpi bărdan preste fêţele voastre, bărdan a sărbătorilor voastre, şi voi lua pre voi la un loc.

4. Şi veţi cunoaşte pentru căci eu am trimis cătră voi porînca aceasta, ca să fie făgăduinţa mea cătră leviţi[9152]", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

5. „Făgăduinţa mea era cu el, a vieţii şi a păcii, şi am dat lui cu frică a să tême de mine şi de cătră faţa numelui mieu să să ferească el.

6. Lêgea adevărului era întru rostul lui şi strîmbătate nu s-au aflat întru budzele lui. Cu pace îndreptînd au mers cu mine şi pre mulţi au înturnat de la strîmbătate.

7. Căci buzele preuţilor vor păzi minte şi lêgea vor cerca dentru rostul lui, căci îngerul al Domnului celui întrutotţiitor iaste.

8. Şi voi v-aţi abătut dentru cale şi aţi slăbit pre mulţi întru lêge. Stricat-aţi făgăduinţa lui Leví", dzice Domnul cel întrutotţiitor.

9. „Şi eu am dat pre voi dăfăimaţi şi lepădaţi la toate limbile, pentru care voi n-aţi păzit căile mêle, ce luaţi fêţe cu lêge.

10. [9153]Au nu tată unul a tuturor voao? Au nu un Dumnedzău v-au zidit pre voi? Ce căci aţi lăsat fieştecarele pre fratele lui, ca să spurcaţi făgăduinţa părinţilor voştri?

11. Părăsitu-s-au Iúda şi urîciune s-au făcut întru Israil şi în Ierusalim, pentru căci au spurcat Iúda sfintele Domnului, cu carele au iubit, şi s-au meşterşuguit la dumnedzăi striini.

12. Piêrde-va de tot[9154] Domnul[9155] pre omul cela ce face acêstea, pînă unde să va şi smeri întru lăcaşurile Iacov şi dentru ceia ce aduc jirtvă Domnului celui întru-

totţiitor

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

ΚΑΠ. Γ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

totțiitor.
13. Și acêstea carele urîiam ați făcut, acoperiiați cu lacrămi jirtăvnicul Domnului ⌊și⌋[9156] cu plîns și cu suspin tăiați ⌊și⌋ [9157]încă vrêdnic iaste a căuta la jirtvă au a lua priimit dentru mîinile voastre?
14. Și ați dzis: «Pentru căci?». Căci Domnul au mărturisit între mijlocul tău și între mijlocul muierii[9158] tinerêțelor tale pre carea ai lăsat și aceasta-i împreunată cu tine și muiêre făgăduinței tale.
15. Și nu bine au făcut și rămășiță duhului lui? Și dziceați: «Ce altă, fără numai sămînță cerceteadză Dumnedzău?». Și păziți cu duhul vostru și muiêrea tinerêțelor tale să nu o părăsești.
16. Ci, de ai urîtu-o, ai gonitu-o", dzice Domnul, Dumnedzăul Israil, „Și va acoperi necurăție preste gîndurile tale", dzice Domnul Dumnedzău cel întrutotțiitor. „Și păziți cu duhul vostru și să nu părăsiți.
17. Ceia ce ați întărîtat pre Domnul cu cuvintele voastre și dziceați: «Întru ce am întărîtat ⌊pre tine?⌋[9159]» Cînd dziceați voi: «Tot cela ce face răul – bun înaintea Domnului și întru ei el au binevrut», și «Unde iaste Dumnedzăul dreptății?».

Cap 3

1. [9160]Iată, voi trimite pre îngerul mieu și va căuta cale înaintea fêței mêle și fără vêste va veni la bisêrica lui Domnul, pre carele voi cercați, și îngerul făgăduinței, pre carele voi voiți. Iată, vine", dzice Domnul cel întrutotțiitor.
2. Și cine va suferi dzua întrării lui? Sau cine va sta împotrivă întru vedêrea lui? Pentru căci el întră ca focul topitoriului și ca iarba celor ce spală.
3. Și va ședea topind și curățind ca argintul ⌊și ca aurul⌋[9161] și va curăți pre fiii Leví și va[9162] turna pre ei ca aurul și ca argint[9163] și vor fi Domnului aducînd jirtvă întru dreptate.
4. Și va plăcea Domnului jirtva Iúdei și Ierusalímului, în ce chip dzilele vacului și după anii denainte.
5. Și voi apropiia cătră voi cu județ și voi fi mărturie iute[9164] preste fărmăcători[9165] și preste preacurve și preste ceia ci să jură pre numele mieu pre minciuni și preste ceia ce scad simbriia năimitului și asupresc văduile și dau palme sărăimanilor și ceia ce abat judecata[9166] nemêrnicului și pre cei ce nu să tem de mine", dzice Domnul cel întrutotțiitor.
6. „Pentru căci eu, Domnul Dumnedzăul vostru, nu m-am primenit, și voi, fiii Iacov, nu vă feriți
7. De la păcatele părinților voștri, abătut-ați legiuirile mêle și nu le-ați păzit; [9167]întoarceți-vă cătră mine și mă voi întoarce cătră voi", dzice Domnul cel întrutotțiitor.
8. Și ați dzis: «Întru carea ne vom întoarce?» Au amăgi-va om pre Dumnedzău? Pentru căci voi amăgiți pre mine și ați dzis: «Întru carea am amăgit?». Căci cêle preste dzeci și începăturile cu voi sînt.
9. Și căutînd voi căutați și pre mine voi înșelați. Anul s-au sfîrșit.
10. Și ați băgat toate[9168] veniturile la vistiêre și va fi jahul la casele voastre. Întoarceți-vă, dară, întru aceasta, dzice Domnul cel întrutotțiitor, dă nu voi dășchide voao[9169] zghiaburile ceriului și voi vărsa blagosloveniia mea voao pînă va fi dăstul.
11. Și voi usăbi voao spre mîncare și nu voi strica voao roada pămîntului și nu va slăbi a voastră viia rea den țarină", dzice Domnul cel întrutotțiitor.
12. „Și vor ferici pre voi toate limbile, pentru căci veți fi voi pămînt voit", dzice Domnul cel întrutotțiitor.
13. „Îngreuiat-ați preste mine cuvintele voastre", dzice Domnul. „Și ați dzis: «Întru ce am grăit rău[9170] asupra ta?»
14. [9171]Zis-ați: «Dășert cela ce slujaște lui Dumnedzău și ce mai mult, căci am păzit păzile lui și căci am mers rugători înaintea fêței Domnului celui întrutotțiitor?
15. [9172]Și acum noi fericim pre cei striini și de iznoavă să zidesc toți ceia ce fac fărădălegile și s-au împoncișat lui Dumnedzău și s-au mîntuit.»
16. Acêstea au grăit împotrivă ceia ci să tem de Domnul, fieștecarele cătră aproapele[9173] său, și luá aminte Domnul și ascultá și scrise carte de pomenire înaintea lui celor ci să tem de Domnul și ce să sfiesc de numele lui.
17. Și vor fi mie", dzice Domnul cel întrutotțiitor, „la dzua carea eu fac spre ocrotire și voi alêge pre ei, în ce chip alêge omul pre fiiul lui, cela ce[9174] slujêște lui.
18. Și veți întoarce și veți vedea între mijlocul dreptului și între

mijlocul mieu

[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП· Д҃

1 К[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]

[illegible]

КРЕДИНЦѢ НꙊМѢРЬ СЪ АФЛѢ ШИ ꙖЛЕ:·

[illegible]

1 М[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ТОВИТЬ·

КАП· А҃

К[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

mijlocul celui fără dă lêge şi între mijlocul celui ce slujaşte lui Dumnedzău şi celui ce nu slujaşte lui.

Cap 4

1. Căci, iată, dzi vine arzînd[9175] ca un cuptor şi va arde pre ei şi vor fi toţi cei striini de fêl şi toţi ceia ce fac fărădălegile trestie şi va aprinde pre ei dzua acêea ce vine", dzice Domnul cel întrutotţiitor. „Şi nu va rămînea dentru ei rădăcină, nici viţă.
2. [9176]Şi va răsări voao, celor ci vă têmeţi de numele mieu, soarele dreptăţii şi leac întru áripile lui şi veţi ieşi şi veţi juca ca viţăii dentru legături slobodziţi.
3. Şi veţi călca de tot pre cei fără de lêge şi vor fi cenuşe dedesuptul picioarelor voastre întru dzua carea eu fac", dzice Domnul cel întrutotţiitor.
4. „[9177]Pomeniţi lêgea lui Moisi, robului mieu, în ce chip am porîncit lui în Horiv, către tot ⌊nărodul⌋[9178] Israil, porînci şi dreptăţi.
5. ⌊Şi⌋[9179], [9180]iată, eu voi trimite voao pre Ilía Thezviteanul ⌊şi⌋[9181] mainte de ce a veni dzua Domnului cea mare şi luminoasă,
6. Carele va aşeza inima părintelui către fiiu şi inema omului către aproapele lui, ca nu, venind, voi lovi pămîntul fără vêste".

Ascunsele ce sînt la jidovi den cêle ce-s vrêdnice de credinţă număr să află şi la iale

Acesta psalmu deosebi scris al lui David iaste şi afară dentru numărul celor 150 de psalmi, cînd sîngur să bătu cu Goliath.

1. Mic eram întru fraţii miei şi mai tînăr întru casa tătîne-mieu; păşteam oile tătîne-mieu.
2. Mîinile mêle au făcut organ şi dêgetile mêle au încheiat psaltire; şi cine va vestui Domnului mieu? Acesta-i Domnul, acesta ascultă.
3. Acesta au trimis pre îngerul lui şi au rădicat pre mine dentru oile tătîne-mieu şi uns-au pre mine cu untdălemnul ungerii lui.
4. Fraţii miei – buni şi mari, şi nu au binevrut întru ei Domnul.
5. Ieşii întru timpinarea celui striin de fêl şi mă blăstăma întru idolii lui.
6. Iară eu, zmulgînd de la el sabiia, am tăiat capul lui şi am rădicat ocara dentru fiii lui Israil.

Tovít

Cap 1

1. Cartea cuvintelor Tovit al lui Toviil, al lui Ananiil, al lui Aduil, al lui Gavail dentru seminţiia Asail, dentru fêliul Nefthalim,
2. Carele s-au robit întru dzilele lui Enemessar, împăratului assiriênilor, de la Thesvis, carea iaste den dreapta Chidíos ai Nefthalim, întru Galiléa, deasupra Assir.
3. Eu, Tovit, întru căile adevărului mergeam şi a dreptăţii, toate dzilele vieţii mêle, şi milostenii multe făceam fraţilor miei şi limbii mêle, celor ce au mers împreună cu mine în Ţara Assiriênilor, la Neneví.
4. Şi cînd eram întru ţara mea, în Pămîntul Israil, mai tînăr eu fiind, tot fêliul al lui Nefthalim, a tătîne-mieu, s-au depărtat de la casa Ierusalímului, cei ce s-au ales dentru toate fêliurile Israil, ca să jirtvuiască toate fêliurile.
5. Şi s-au sfinţit bisêrica lăcaşului Celui Înalt şi s-au clădit la toate neamurile veacului şi toate fêliurile cêle ce împreună s-au dăspărţit jirtvuia ii Vaal, juncei, şi casa lui Nefthalim, tătîne-

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

КАП. В̃

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

mieu.

6. Și eu sîngur mergeam de multe ori la Ierusalím, la praznice, în ce chip iaste scris la tot nărodul Israil, întru porîncă vêcinică, începăturile și dzecile naşterilor și cêle dentîi tunderi avînd și le da pre iale preoților, fiilor Aaron, cătră[9182] jirtăvnicul a toate naşterile.

7. Zeciuiala cea dentîi da fiilor Aaron, celor ce slujesc Ierusalímul, iară a doao a dzêce o vindeam. Și mergeam și chieltuiam pre iale la Ierusalím preste tot anul.

8. Și a treia o dam cărora li să cădea, în ce chip au porîncit Devvórra, maica tătîne-mieu, pentru căci sărăiman am rămas de tată-mieu.

9. Și cînd m-am făcut bărbat, am luat pre Anná muiêre dentru seminţiia neamului mieu și am născut dentru ea pre Tovía.

10. Și cînd m-am robit la Neneví, toți frații miei și cei dentru ruda mea mînca dentru pîinile limbilor și eu am păzit sufletul mieu ca să nu mănînc, întrucît îmi aduceam aminte de Dumnedzău cu tot sufletul mieu.

11. Și au dat Cel Preaînalt har și chip înaintea lui[9183] Enemessarú și eram lui cumpărător.

12. Și mergeam la Midía și am pus la Gavailó, la fratele Gavríei întru ţarinile Mídiei, talandzi de argint 10.

13. Și cînd au murit Enemessarí, au împărăţit Senahirim, fiiul lui, pentru el. Și căile lui s-au neaşezat și nu încă am mai putut a mêrge la Mídia.

14. Și întru dzilele lui Enemessáru, milostenii multe făceam fraților miei: pîinile mêle dam celor ce era flămîndzi și hainele mêle celor goli și ori pre carele dentru neamul mieu vedeam mort și aruncat preste zid la Neneví, îngropam pre el.

15. Și ori pre carele omorîia Sennahirim împăratul, cînd am venit fugind dentru Țara Jidovască, am îngropat pre ei furîndu-i, pentru căci pre mulți au pierdut întru mîniia lui. Și s-au cercat de împăratul trupurile și nu s-au aflat.

16. Și mergînd unul dentru nenevitêni, arătă împăratului pentru mine căci am îngropat pre ei și m-am ascunsu. Și cunoscund că mă cercu să mă omoare, temîndu-mă, m-am dat în laturi.

17. Și s-au jăfuit toate unêltele mêle și nu au rămas mie nimic, afară den Anna, muiêrea mea, și Tovía, fiiul mieu.

18. Și nu au trecut dzile 55 pînă unde l-au ucis pre el cei 2 fii ai lui și au fugit la măgurile Ararath și au împărățit Sarhedon, fiiul lui, pentru el.

19. Și au rînduit pre Ahiáhar al lui Anail, fiiul[9184] fratelui mieu, preste toată alêgerea tatălui lui și preste toată deregătoria. Rugatu-s-au Ahiáhar pentru mine și am venit la Neneví.

20. Și Ahiáhar era turnător de vin și preste inel și dregător și alegător[9185].

21. Și l-au pus pre el Sarhedon de al doilea rînd și-mi era văr premare[9186].

Cap 2

1. Și cînd m-am pogorît la casa mea și mi s-au dat mie Anna, muiêrea mea, și Tovía, fiiul mieu, întru a cincidzeci sărbătoare, carea iaste sfîntă a şaptea săptămîni, făcutu-s-au prînz bun mie și am şezut să mănînc.

2. Și am văzut bucate multe și dziș fiiului mieu: „Pasă, adu pre carele vei afla dentru frații noștri lipsit, carele pomenêşte pre Domnul. Și, iată, aștept pre tine”.

3. Și mergînd[9187], dzise: „Tată, unul dentru neamul nostru, sugrumat, aruncatu-s-au întru tîrg”.

4. Și eu, mai nainte de ce a gustarea, sărind, l-am luat pre el la o casă, pînă unde au apus soarele.

5. Și, înturnîndu-mă, m-am scăldat și mîncam pîinea mea cu voie rea.

6. Și pomenii prorociii[9188] Ammos, în ce chip au dzis: „Întoarce-să-vor sărbătorile voastre spre plîngere[9189] și toate veseliile voastre spre lăcrămare[9190]”. Și am plîns. Și cînd au apus soarele, m-am dus și, săpînd, l-am astrucat pre el.

7. Și cei de aproape rîdea, dzicînd: „Nu să mai tême acesta să să omoară pentru lucrul acesta. Și au fugit și, iată, iarăși îngroapă pre cei morți?”

8. Și întru această noapte am ostenit îngropînd și m-am culcat pîngărit lîngă părêtele curții și obrazul mieu dăscoperit era.

9. Și nu am știut că vrabii întru părête sînt. Și ochii miei dăşchişi fiind, s-au găinat vrabiile fierbinte întru ochii miei și s-au făcut albeațe întru ochii miei. Și am mers cătră doftori și nu au folosit mie.

10. Și Ahiáhar hrăniia pre mine pînă unde am mers la Elimaída.

11. Și muiêrea mea, Anná, torcea cu cêle muiêrești și trimitea stăpîni-

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

КАП. Д

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

lor.

12. Şi au dat ei şi ei plata, dîndu-i şi un ied.
13. Şi cînd au venit cătră mine, au început a striga. Şi dziş ei: „De unde-i iedul? Au de furtişag iaste? Dă-l pre el stăpînilor, pentru că nu-i cu cale a mînca de furat".
14. Şi ea dzise: „Dar s-au dat mie pren plată". Şi nu credeam ei şi ziceam să dea înapoi stăpînilor şi mă ruşinam cătră ea.
15. Şi ea, răspundzînd, dzise mie: [9191]„Unde sînt milosteniile tale şi dreptăţile tale? Iată – cunoscute toate cu tine".

Cap 3

1. Şi mîhnindu-mă am plîns şi m-am rugat cu durêre, dzicînd: „Drept eşti, Doamne, şi toate faptele tale şi toate căile tale – milostenie şi adeverire şi judeţ adevărat. Şi drept tu judeci în vac.
2. Pomenêşte pre mine şi socotêşte[9192] preste mine. Să nu mă izbîndeşti păcatelor mêle şi necunoştinţelor mêle şi a părinţilor miei, carii au greşit înaintea ta.
3. Pentru că au trecut cu audzul porîncile tale şi ai dat pre noi la jaf şi robime şi moarte şi pildă de ocară la toţi carii ne-am răsipit.
4. Şi acum, multe judêţele tale sînt adevărate dentru mine a face pentru păcatele mêle şi a părinţilor miei, căci n-am făcut porîncele tale, pentru că nu am mers cu adevărul înaintea ta.
5. Şi acum, după cum iaste plăcut înaintea ta fă cu mine.
6. Porîncêşte să iasă duhul mieu, pentru ca să mă slobodz şi să mă fac pămînt, pentru căci mai de folos iaste mie a muri decît a trăi, căci ocări minciunoase am audzit şi mîhnire iaste[9193] multă întru mine.
7. Porîncêşte a mă slobodzi eu den nevoie amú la vêcinicul loc; să nu întorci faţa ta de cătră mine".
8. Întru aceasta dzi întîmplatu-s-au fêtei Raguil, Sárra, la[9194] Ecvatána[9195] a Mídiei şi ea să fie ocărîtă de slujnicile tatălui ei, căci era dată la bărbaţi 7 şi Asmodeu, diavolul cel viclean, omorî pre ei mai nainte de ce a să împreuna ei cu ea, cum iaste la muieri.
9. Şi-i dziseră ei: „Nu pricepi, sugrumînd bărbaţii tăi? Amu 7 bărbaţi ai avut şi a unuie dentru ei nu te-ai numit.
10. Ce pre noi baţi pentru ei, dă au murit? Pasă împreună cu ei, să nu vedem ţie făt sau fată în vac".
11. Acêstea audzind, mîhnitu-s-au foarte, cît să să sugrume, şi dzise: „Una sînt numai părintelui mieu. Dă voi face aceasta, ocară lui iaste şi bătrînêţele lui le voi pogorî cu durêre la iad".
12. Şi să rugă cătră fereastră şi dzise: „Binecuvîntat eşti, Doamne, Dumnedzăul mieu, şi binecuvîntat – numele mărirei tale cel sfînt şi cinstit întru vêci! Blagoslovască-te toate faptele tale în vac!
13. Şi acum, Doamne, ochii miei şi faţa mea cătră tine am dat. Dzis-am să mă slobodzi pre mine de la pămînt şi ca să nu audzu eu nu încă ocară!
14. Tu cunoşti, Doamne, că curată sînt de tot păcatul bărbatului şi nu am pîngărit numele mieu, nici numele tătîne-mieu, întru pămîntul robirei mêle.
15. Sîngură născută sînt tătîne-mieu şi nu iaste la el copil carele va moşteni pre el, nici frate aproape, nici fiind la el fiiu, pentru ca să păzesc pre mine lui muiêre.
16. Amu, au pierit mie 7; pentru ce mi-i a trăi? Şi dă nu să pare ţie a omorî pre mine, porîncêşte a căuta spre mine şi a milui pre mine şi să nu audzu eu nu încă ocară".
17. Şi să audzi ruga amînduróra înaintea mărirei marelui Dumnedzău. Şi s-au trimis Rafail să-i vindece pre amîndoi: lui Tovit să-i[9196] golească albeaţele şi pre Sárra a lui Raguil să o dea Tovíei, fiiului Tovit, muiêre, şi să lêge pre Asmodeu, cel viclean drac, pentru căci lui Tovía să prindea să moştenească pre ea.
18. Întru acêeaşi vrême, întorcîndu-să Tovit, întrắ în casa lui şi Sárra a lui Raguil pogorî dentru ceardacul ei.

Cap 4

1. Întru dzua acêea adusu-ş-au aminte Tovit pentru argintul carele au pus la Gavail, la Raghis a Mídiei.
2. Şi dzise între sineşi: „Eu am cerut moarte; ce nu chem pre Tovia, fiiul mieu, pentru ca lui să-i arăt mai nainte de ce oi muri eu?".
3. Şi chemîndu-l pre el, dzise: „Copile, [9197]dă voi muri, îngroapă-mă şi nu trêce cu vedêrea pre maică-ta. Cinstêşte pre ea toate dzilele

vieţii

[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30

ΚΕΦ· Ε

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]

vieții și fă ce-i place ei și să nu o mîhnești pre ea.

4. Adu-ți aminte, copile, căci multe nevoi au văzut pren tine în pîntece. Cînd va muri, îngroapă-o pre ea lîngă mine întru o groapă.

5. Toate dzilele, copile, Domnului Dumnedzăului nostru pomenêște și să nu voiești a greși și a călca porîncele lui. Și dreptate fă toate dzilele vieții tale și să nu mergi la căile strîmbătății[9198].

6. Pentru căci, făcînd tu adevărul, bune căi vor fi întru faptele tale și la toți ceia ce fac dreptate.

7. [9199]Dentru cêlea ce ai tu[9200] fă milostenie; și să nu zavistuiască al tău ochiu cînd vei face tu milostenie.

8. Să nu întorci fața ta de către tot săracul și de la tine nu să va înturna fața lui Dumnedzău.

9. [9201]După cum la tine-i avêre, după mulțime fă dentru ea milostenie.

10. Dă iaste puțîn la tine, după acel puțîn nu te tême a face milostenie.

11. Pentru că punere bună agonisești ție la dzilele nevoii, [9202]pentru căci milosteniia den moarte mîntuiêște și nu lasă a întra la întunêrec.

12. Pentru că dar bun iaste milosteniia la toți ceia ce fac pre ea înaintea Celui Înalt.

13. Ferêște-te pre tine, copile, de toată curviia! Și muiêre întîi ia dentru sămînța părinților tăi și să nu iêi muiêre striină, carea nu iaste dentru fêliul părintelui tău.

14. Pentru căci fii a prorocilor sîntem: lui Nóe, lui Avraam, Isaac, Iacov, părinții noștri den vac.

15. Adu-ți aminte, copile, că aceștia toți au luat muieri dentru frații lor și s-au blagoslovit întru fiii lor și semințiia lor va moșteni pămîntul.

16. Și acum, copile, iubêște pre frații tăi și nu te semeți[9203] întru inima ta de către frații tăi și fiii și fêtele nărodului tău să iêi ție dentru ei fămêie.

17. Pentru căci întru mîndrie – pierire și neașezare multă și întru sălbătăcime – scădêre și lipsă mare.

18. Pentru căci necuviința maică iaste a foameții, [9204]plata a tot omul carele va lucra ție lîngă tine să nu mîie, ce o dă lui[9205] îndată. Și, dă vei sluji lui Dumnedzău, răsplăti-să-va ție.

19. [9206]Ia aminte ție, copile, întru toate faptele tale și fii învățat întru toată pe-trêcerea ta! Și carea urăști, nimărui să nu faci.

20. Vin spre beție să nu bêi și să nu margă împreună cu tine bețiia întru calea ta.

21. Dentru pîinea ta dă celui flămînd și dentru hainele tale celor goli.

22. Tot carele va prisosi ție, fă milostenie și să nu zavistuiască ochiul tău cînd vei face tu milostenie.

23. Toarnă pîinele tale preste mormîntul drepților și nu da celor păcătoși.

24. Sfat de la tot înțeleptul cêre și să nu hulești preste tot sfatul de folos.

25. Și întru toată vrêmea binecuvînteadză pre Domnul Dumnedzăul tău și de la el cêre, pentru ca căile tale drêpte să să facă și toate cărările tale și sfaturile tale să vor spori.

26. Pentru căci toată limba nu are sfat, ce acesta, Domnul, dă toate bunătățile și, pre carele va, smerêște-l după cum va.

27. Și acum, copile, pomenește porîncelor mêle și să nu să stingă dentru inima ta.

28. Și acum arăt ție cei 10 talanzi ai argintului, carii am pus la Gavailu a lui Gavría, la Raghis a Midiei.

29. Și nu te tême, copile, căci am sărăcit.

30. Sînt ție multe dă te vei tême de Dumnedzău și te vei depărta de către tot păcatul și vei face ce-i plăcut înaintea lui".

Cap 5

1. Și răspundzînd Tovía, dzise: „Părinte, face-voi toate cîte ai porîncit mie!

2. Ce cum voi putea a lua argintul și nu-l știu pre el?".

3. Și-i dêde lui scrisoarea mîinii și-i dzise lui: „Cearcă ție om carele va mêrge împreună cu tine și voi da lui simbrie pînă unde-s viu. Și ia, mergînd, argintul".

4. Și mêrse să cêrce om și aflâ pre Rafail, carele era înger. Și nu știia și-i dzise lui: „Au pociu a mêrge cu tine împreună la țarinile Mídiei? Și au știutor ești locurilor?"

5. Și dzise lui îngerul: „Mêrge-voi împreună cu tine și la Gavail, fratele nostru, am mas".

6. Și-i dzise lui Tovía: „Îngăduiêște-mă și voi grăi tătîne-mieu". Și-i dzise lui: „Pasă și să nu zăbăvești".

7. Și întrînd, dzise tătîne-său: „Iată, am aflat carele va mêrge împreună cu mine". Și el dzise: „Strigă-l pre el către mine, pentru ca să cunosc de ce fêl iaste și dă iaste credincios a mêr-

gerea cu

8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѕ.

1 Ши [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

gerea cu tine”.
8. Și-l chemă pre el și întră împreună[9207] și să sărutară împreună.
9. Și-i dzise lui Tovit[9208]: „Frate, dentru care fêl și dentru care neam tu ești? Arată-mi mie”.
10. Și-i dzise lui: „Fêl și neam tu întrebi, au năimit carele va mêrge împreună cu fiiul tău?”
11. Și-i dzise lui, Tovit: „Voi, frate, să-ți cunosc neamul tău și numele”.
12. Și el dzise: „Eu – den neamul Azaría și Ananía și Azaría cel mare și fraților tăi”.
13. Și dzise Tovit: „Sănătos să vii, frate, și să nu te scîrbești pre mine căci am cercat fêliul tău și neamul tău a-l cunoaște.
14. Și tu te afli frate mie dentru cel bun și fericit neam, pentru că cunoșteam pre Ananíia și pre Ionáthan, pre fiii lui Sameu celui mare.
15. Că mergeam împreună la Ierusalim a ne închina, ducînd cêle dentîi născute și zecile roadelor și nu s-au rătăcit cu rătăcirea fraților noștri.
16. Dentru rădăcină mare ești, frate. Ce zi, ce ție voi fi simbrie să-ți dau, drahmă pre dzi și ce-ți va trebui, ca și fiiului mieu.
17. Și încă voi adaoge ție preste simbrie de veți întoarce-vă sănătoși”.
18. Și binevoiră așa și dzisă cătră Tovía: „Gata te fă la cale și să vă bine călătoriți”.
19. Și găti fiiul lui cêle despre cale.
20. Și-i dzise lui tatăl lui: „Pasă cu omul acesta, iară cel ce în ceri lăcuiêște Dumnedzău bine să călătorească calea voastră și îngerul lui Dumnedzău margă împreună cu voi”.
21. Și ieșiră amîndoi să margă, și cîinele copilașului cu ei.
22. Și plînse Anna, maica lui, și dzise cătră Tovit: „Ce ai mînat copilul nostru?
23. Au nu toiagul mîinii noastre iaste cînd iêse înaintea noastră?
24. Argint la argint să nu ajungă, ce pregiur fiêrberea copilului nostru să să facă.
25. Pentru că, dacă ne iaste dat noao a trăi de la Domnul, aceasta dăstul noao iaste”.
26 Și dzise ei Tovit: „Nu avea cuvînt, soro. Sănătos va veni și ochii tăi vor vedea pre el, pentru că înger bun mêrge împreună cu el și să va bine călători calea lui și să va întoarce sănătos”.

Cap 6

1. Și au încetat plîngînd. Și ceia mergînd pre cale, veniră sara la Rîul Tígris și mînea acoló.
2. Și copilașul s-au pogorît să să spêle și sări pêște de la rîu și vru să înghiță pre copilaș.
3. Și îngerul dzise lui: „Apucă-te de pêște!”. Și ținu pêștele copilașul și-l luă pre el la pămînt.
4. Și-i dzise lui îngerul: „Taie pêștele și, luînd inima și ficații și hiêrea, pune-le bine”. Și făcu copilașul în ce chip dzise lui îngerul. Iară pre pêște, frigîndu-l, l-au mîncat.
5. Și mergea amîndoi pînă unde s-au apropiat la Ecvataná.
6. Și dzise copilașul îngerului: „Azaría, frate, ce iaste inima și hicații și hiêrea pêștelui?”.
7. Și-i dzise lui: „Inima și ficații, de va bîntui pre cineva drac sau duh viclean, acêstea trebuie a le afuma înaintea omului sau a fămeii și nu încă să va dodei.
8. Iară hiêrea – a unge pre om carele are albêțe întru ochi și să va vindeca”.
9. Și dacă să apropiară de Raghí, dzise îngerul copilașului: „Frate, astăzi vom mînea la Raguil și acesta rudă ție iaste. Și iaste la el fată singură născută, pre nume Sárra.
10. Grăi-voi pentru ea ca să să dea ție ea întru fămêie, [9209]căci ție să încarcă moștenirea ei și tu sîngur ești dentru ruda ei și fetișoară frumoasă și înțeleaptă iaste.
11. Și acum ascultă-mă și voi grăi tatălui ei și cînd ne vom întoarce de la Ragon, vom face nunta.
12. Pentru căci știu Raguil că nu o va da pre ea la bărbat altul după lêgea lui Moisi sau va fi dator moarte, pentru că moștnenire ție să cuvine să o iêi decît tot omul”.
13. Atuncea dzise copilașul îngerului: „Azaría, frate, audzit-am eu fetișoara să să fie dat la 7 bărbați și toți întru cămară să fie pieriți. Și acum, eu sîngur sînt tătîne-mieu și mă tem ca nu cîndai intrînd voi muri ca și cei de mainte, căci drac iubêște pre ea, carele nu face strîmbătate nimărui, fără numai celor ci să apropiia lîngă ea.
14. Și acum eu mă tem să nu moriu și voi pogorî viața tătîne-mieu și a maicii mêle cu durêre preste mine în groapa lor și fiu altul nu iaste la ei carele va îngropa pre ei”.
15. Și-i dzise lui îngerul: „Nu-ți aduci aminte de cuvintele carele au porîncit ție tată-tău, ca să iêi muiêre dentru neamul tău?

16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. З

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. И

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]

16. Şi acum ascultă, frate, pentru căci ţie va fi întru muiêre. Şi de drac nici un cuvînt nu avea, căci întru noaptea aceasta da-să-va ţie ea întru fămêie.
17. Şi dă vei întra la cămară, vei lua spudză de tămîieturi şi vei pune dentru inima pêştelui şi dentru ficaţi şi vei afuma şi va mirosi dracul şi va fugi şi nu încă să va mai întoarce în vacul vacului.
18. Şi cînd vei mêrge aproape lîngă ea, sculaţi-vă amîndoi şi strigaţi către cel milostiv Dumnedzău şi va mîntui pre voi şi va milui.
19. Nu te tême, căci tu ei gătit eşti den vac şi tu pre ea vei mîntui şi va mêrge cu tine şi gîndesc că ţie vor fi dentru ea copii".
20. Şi dacă audzi Tovía acêstea, au îndrăgit pre ea şi sufletul lui s-au lipit foarte de ea.

Cap 7

1. Şi veniră la Ecvataná şi sosiră la casa Raguil şi Sárra întîmpină lor şi să închiná lor şi ei pre ea şi-i băgă pre ei în casă.
2. Şi dzise Raguil Ednii, muiêrii lui: „Cît de asêmenea tinerelul cu Tovit[9210], nepotul mieu!"
3. Şi-i întrebă pre ei Raguil: „De unde sînteţi, fraţilor?".
4. Şi dziseră lui: „Dentru fiii Nefthalim, celor robiţi la Nenevi".
5. Şi dzise lor: „Cunoaşteţi pre Tovit, fratele nostru?". Şi ei dziseră: „Ştimu-l".
6. Şi dzise[9211] lor: „Sănătosu-i?". Şi ei dziseră: „Şi trăiêşte, şi sănătos ii". Şi dzise Tovía: „Tată-mi iaste".
7. Şi sări Raguil şi-l sărutá pre el şi plînse şi-l binecuvîntă pre el şi-i dzise lui: „Fiiul acelui bun şi fericit om".
8. Şi auzind că Tovit au pierdut ochii lui, să mîhni şi plînse. Şi Édna, muiêrea lui, şi Sárra, fata lui, au plîns.
9. Şi-i priimiră pre ei cu osîrdie şi junghiară berbêce den oi şi puseră înainte mîncări multe.
10. Şi dzise Tovía lui Rafail: „Azaría, frate, grăiêşte pentru carele dziceai pre cale şi să săvîrşască lucrul". Şi arătă cuvîntul lui Raguil.
11. Şi dzise Raguil către Tovía: „Mănîncă şi bea şi vêsel te fă, pentru că ţie ţi să cade copilul mieu a lua.
12. Însă voi arăta ţie adevărat: Dat-am copilul mieu la 7 bărbaţi. Şi cînd mergea ei către ea, murea noaptea. Ce, avîndu-ţi mintea, vêsel fii".
13. Şi dzise Tovía: „Nu voi gusta nimic aicea, pînă veţi pune şi veţi sta către mine".
14. Şi dzise Raguil: „Ia-o pre ea de acum dupre judecată tu ⌊şi⌋[9212] frate eşti ei şi ea ţie, iar cel milostiv Dumnedzău să bine călătorească voao cêle mai frumoase".
15. Şi chemă pre Sárra, fata lui, şi veni către tatăl ei şi luînd de mîna ei, o dêde pre ea Tovíei muiêre şi dzise: „Iată, după lêgea lui Moisi, ia pre ea şi o du către tatăl tău". Şi-i binecuvîntă pre ei.
16. Şi chemă pre Edna, muiêrea lui, şi, luînd carte, au scris scrisoare şi au pecetluit şi au început a mînca.
17. Şi chemă Raguil pre Edna, muiêrea lui, şi-i dzise ei: „Soro, gătêşte cêealaltă cămară şi o bagă pre ea".
18. Şi făcu cum au dzis şi au băgat pre ea acoló. Şi au plîns şi au priimit lacrămile fêtei ei.
19. Şi-i dzise ei: „Îndrăznêşte, cocoană, Domnul ceriului şi al pămîntului da-va ţie bucurie pentru mîhnirea ta aceasta. Îndrăznêşte, fiică!"

Cap 8

1. Şi cînd săvîrşiră a cina, băgară pre Tovía către ea.
2. Şi el mergînd, pomeni cuvintelor lui Rafail şi luă[9213] spuza tămîieturilor şi au pus deasupra inima pêştelui şi hicaţii au afumat. Şi cînd mirosi dracul mirosirea, fugi la cêle prea den sus a Eghíptului şi-l legă pre el îngerul.
3. Şi dacă să închiseră[9214] amîndoi, să sculă Tovía de la pat şi dzise: „Scoală-te, soro, şi să ne rugăm pentru ca să ne miluiască pre noi Domnul".
4. Şi începu Tovía a dzice: „Binecuvîntat eşti, Dumnedzău a părinţilor noştri, şi binecuvîntat numele tău cel sfînt şi mărit în vêci. Binecuvîntêze pre tine ceriurile şi toate cîştigările tale.
5. Tu ai făcut pre Adam şi ai dat lui ajutor pre Éva întăritură, pre muiêrea lui. Dentru aceştia s-au făcut a oamenilor sămînţă.
6. Tu ai dzis: «Nu iaste bine să fie omul sîngur; să facem lui ajutor de potriva lui.»
7. Şi

[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѳ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Ї

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]

КАП. АІ

[illegible]

acum, Doamne, nu pentru curvie eu iau pre soru-mea aceasta, ce cu adevărat; porîncêşte a milui pre mine şi cu ea împreună vom îmbătrîni”.

8. Şi dzise cu el „Amin!” şi dormiră amîndoi noaptea.
9. Şi sculîndu-să Raguil, mêrse şi săpă groapă, dzicînd: „Cîndai şi acesta să nu moară”.
10. Şi veni Raguil la casa lui şi dzise Ednii, muierii lui: „Trimite pre una dentru slujnice şi să vază de trăiêşte; iar de nu, să-l îngrop pre el şi nime să nu ştie”. Şi întră slujnica dăşchizînd uşa şi aflắ pre amîndoi dormind.
11. Şi ieşind, spuse lor că trăiêşte. Şi binecuvîntă Raguil pre Dumnedzău, dzicînd: „Binecuvîntat eşti, Dumnedzău, întru toată bunăcuvîntarea curată şi sfîntă şi binecuvintêdze pre tine sfinţii tăi şi toate cîştigele tale şi toţi îngerii tăi şi cei aleşi ai tăi blagoslovască pre tine întru toţi vêcii.
12. Binecuvîntat eşti căci ai veselit pre mine şi nu s-au făcut mie în ce chip gîndiiam, ci după multă milă ai făcut cu noi. Binecuvîntat eşti că ai miluit pre 2 sînguri născuţi.
13. Fă, lor, Despuitoare, milă, săvîrşaşte viaţa lor cu sănătate, cu veselie şi milă”.
14. Şi porînci slugilor să astupe groapa şi făcu lor nuntă de 14 dzile.
15. Şi dzise lui Raguil mainte de ce a să săvîrşi dzilele nuntei: „Jur ca să nu iasă el pînă unde să vor plini cêle 14 dzile a nuntei.
16. Şi atuncea, luînd jumătate dentru avêrea lui, să margă cu sănătate către părintele-şi şi cêle rămase – cînd voi muri şi muiêrea mea”.

Cap 9

1. Şi chemă Tovía pre Rafail şi-i dzise lui: „Azaría, frate, ia cu tine slugă şi doao cămile şi pasă la Raghis a Midiei către Gavail şi adu[9215] mie argintul şi pre el adu la nuntă, pentru căci s-au jurat Raguil ca să nu ies eu.
2. Şi tată-mieu númără dzilele. Şi dă voi zăbăvi, mult să va durea foarte”.
3. Şi mêrse Rafail şi mase lîngă Gavail şi-i dêde lui scrisoarea mîinii. Şi daca aduse pungile cu peceţile şi le-au dat lui.
4. Şi mînecară împreună şi veniră la nuntă şi binecuvîntă Tovía pre muiêrea lui.

Cap 10

1. Şi Tovit, tatăl lui, socotiia în toate dzilele.
2. Şi dacă să pliniră dzilele călătoriei şi nu veniia, dzise Tovit: „Cîndai să nu să fie ruşinat? Cîndai să nu fie murit Gavail şi nime lui dă argintul?”. Şi să mîhniia foarte.
3. Şi-i dzise lui muiêrea: „Pierit-au copilul ⌊şi⌋[9216] căci au zăbăvit”. Şi au început a-l plînge pre el şi dzise: „Nu mi-i grije mie, fiiule, căci te-am lăsat, lumina ochilor miei!”
4. Şi Tovit dzise ei: „Taci, nu avea cuvînt, sănătos ii”. Şi dzise lui: „Taci, nu mă înşela, pierit-au copilul mieu”.
5. Şi mergea în toate dzilele la cale afară, pre carea au fost[9217] mers. Şi dzua pîine nu mînca şi nopţile toate nu părăsiia plîngînd pre Tovía, fiiul ei, pînă unde s-au sfîrşit cêle 14 dzile a nuntei pre carele au jurat Raguil să facă el acoló.
6. Şi dzise Tovía lui Raguil: „Trimite-mă, căci tată-mieu şi maică-mea nu mai nădăjduiesc ca să mă vază pre mine”.
7. Şi-i dzise lui socrul lui: „Rămîi lîngă mine şi eu voi trimite către tată-tău şi vor arăta lui cêle[9218] pentru tine”.
8. Şi Tovía dzise: „Nu, ce mă trimite către tatăl mieu”.
9. Şi sculîndu-să Raguil, dêde lui pre Sárra, muiêrea lui, şi jumătate dentru unêlte, trupuri şi dobitoace şi argint şi binecuvîntînd pre ei, i-au trimis, dzicînd: „Bine să călătorească pre voi, fiilor, Dumnedzăul ceriului mai nainte de ce a muri eu”.
10. Şi dzise fêtei lui: „Cinstêşte pre socrii tăi, ei acum părinţi ţie sînt. Să audz ţie audz bun”. Şi-i sărutắ pre ei.
11. Şi Edna dzise către Tovía: „Frate iubite, să te aşaze pre tine Domnul ceriului şi să-mi dea mie să văz den tine[9219] copii den Sárra, fata mea, pentru ca să mă veselesc înaintea Domnului. Şi, iată, puiu ţie pre fiică-mea întru punere şi să nu o mîhneşti pre ea”.
12. După acêstea mergea şi Tovía, binecuvîntînd pre Dumnedzău, căci au bine călătorit calea lui. Şi prea binecuvînta pre Raguil şi pre Edna, muiêrea lui.
13. Şi mêrse pînă unde au apropiiat[9220] ei de Nenevi.

Cap 11

şi dzise

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

КАП. ВІ.

1 [illegible]

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

1. Și dzise Rafail: „Știi, frate, cum ai lăsat pre tatăl tău.
2. Să alergăm înaintea muiêrii tale și să gătim casa. Ia, dară, la mînă hiêrea pêștelui”.
3. Și mêrseră și mêrse[9221] împreună cîinele denapoia lor. Și Anná ședea socotind pre copilul ei la cale.
4. Și-l zări pre el venind și dzise tătîne-său: „Iată, fiiul tău vine, și omul cela ce au mers împreună cu el”.
5. Și Rafail dzise: „Știu eu, Tovía, că va dășchide ochii tată-tău. Tu, ⌊dară⌋[9222], unge hiêrea la ochii lui și mușcîndu-să ii va freca și va lepăda albêțele și va vedea pre tine”.
6. Și, alergînd Anná, au cădzut preste grumazul fiiului ei și-i dzise lui: „Văzutu-te-am, fiiule, de acum muri-voi”. Și plînseră amîndoi.
7. Și Tovit ieșiia cătră ușe și să împiedeca. Iară fiiul lui alergă la el și să apucă de tată-său și frecă fiêrea preste ochii tătîne-său, dzicînd: „Aibi nădêjde, tată!”.
8. Și dacă să usturară, frecă ochii lui și să raseră de la ghiocile ochilor lui albêțele[9223]. Și, văzînd pre fiiul lui, au căzut preste grumazii lui și plînse.
9. Și dzise: „Blagoslovit ești, Dumnedzău, și binecuvîntat numele tău în vêci și binecuvîntați toți sfinții tăi îngeri, căci m-ai[9224] bătut și m-ai miluit. Iată, văz pre Tovía, fiiul mieu”.
10. Și întrắ fiiul lui bucurîndu-să și vesti tatălui lui măririle carele s-au făcut în Midía.
11. Și ieși Tovit întru timpinarea nurorei lui, bucurîndu-să și binecuvîntînd pre Dumnedzău cătră poarta Neneví. Și să mira ceia ce-l vedea pre el mergînd, căci au văzut. Și Tovit să mărturisiia înaintea lor, că l-au miluit pre el Dumnedzău.
12. Și dacă să apropie Tovit la Sárra, nora lui, o prea blagoslovi pre ea, dzicînd: „Să vii sănătoasă, fiică! Binecuvîntat Dumnedzău, carele au adus pre tine cătră noi, și tată-tău și maică-ta”.
13. Și să făcu bucurie la toți cei den Neneví, frații lui.
14. Și au mers Ahiáhar și Nasvas, vărul lui, și s-au purtat nunta Tovíei cu veselie, dzile șapte.

Cap 12

1. Și chemă Tovit pre Tovía, fiiul lui, și-i dzise lui: „Caută, fiiule, simbriia omului celui ce au venit împreună cu tine și a adaoge lui trebuie”.
2. Și-i dzise lui: „Tată, nu mi să strică dîndu-i lui jumătate dentru carele am adus. Căci pre mine au adus sănătos și pre muiêrea mea au lecuit. Și argintul mieu au adus și pre tine, așijdirea, te-au[9225] vindecat!”.
3. Și dzise bătrînul: „Cu dreptul să cade lui!”. Și chemă pre înger și-i dzise lui: „Ia jumătate dentru toate carele ați adus și pasă, sănătos fiind”.
4. Atuncea, chemînd pre amîndoi ascuns[9226], dzise lor: „Binecuvîntați pre Dumnedzău și lui vă mărturisiți înaintea a tuturor viilor, pentru carele au făcut cu voi.
5. Bine-i a binecuvînta pre Dumnedzău și a înălța numele lui, cuvintele faptelor lui Dumnedzău cu cinste arătînd. Și nu vă leniți a vă[9227] mărturisi[9228] lui.
6. Taina împăratului bine-i a o ascunde și faptele lui Dumnedzău a le dăscoperi cu mărire.
7. Bine faceți și rău nu va afla pre voi.
8. Bună-i ruga cu postu și milostenie și dreptate. Bunu-i cel puțîn cu dreptate, decît mult cu[9229] strîmbătate.
9. Mai bine-i a face milostenie decît a cîștiga aur, pentru că milosteniia dentru moarte izbăvêște și aceasta va curăți tot păcatul.
10. Ceia ce fac milostenii și dreptăți, împlea-să-vor de viață. Iară ceia ce greșesc, nepriêteni sînt a vieții lor.
11. Nu voi ascunde de la voi tot cuvîntul.
12. Și dziș: «Taina împăratului a o ascunde bine-i, iară faptele lui Dumnedzău a le dăscoperi cu mărire.»
13. Și acum, cînd te-ai rugat tu și noru-ta, Sárra, eu am adus[9230] pomenirea rugii voastre înaintea Sfîntului. Și cînd îngropai pre morți, așijderea eram de față cu tine.
14. Și cînd nu te-ai lenit a lăsa prînzul tău și a te scula[9231], pentru ca mergînd să astruci pre cel mort, nu ai uitat pre mine făcînd bine, ce împreună cu ei nu[9232] eram.
15. Și acum au trimis pre mine Dumnedzău să te vindec pre tine și pre noru-ta, Sárra.
16. Eu sînt Rafail, unul dentru cei 7 îngeri sfinți carii aduc rugile sfinților și ies înaintea mărirei Celui Sfînt”.
17. Și s-au turburat amîndoi și au căzut preste față, căci s-au temut.
18. Și dzise lor: „Nu vă têmeți, căci pace voao va fi. Iară pre Dumnedzău blagosloviți, căci nu cu al mieu

dar

[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]

КАП. ГІ

1 Ш[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]

[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]

КАП. ДІ

Ш[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]

dar, ce cu voia Dumnedzăului nostru am venit. Pentru acêea, binecuvîntaţi pre el întru vêci!

19. Toate dzilele mă iviiam voao şi n-am mîncat, nici am băut, ci vidêre voi vedeaţi. Şi acum mărturisiţi-vă lui Dumnedzău, căci mă sui cătră cela ce au trimis pre mine. Şi scrieţi toate cîte s-au săvîrşit la carte!"
20. Şi să sculară şi nu încă îl mai văzură pre el. Şi mărturisiia faptele cêle mari şi minunate a lui Dumnedzău şi cum s-au ivit lor îngerul Domnului.

Cap 13

1. Şi Tovit au scris rugă cătră bucurie şi dzise:
2. „Binecuvîntat Dumnedzău cel viu întru vêci şi împărăţia lui! [9233]Căci el bate şi miluiêşte, coboară la iad şi suie şi nu iaste carele va scăpa mîna lui.
3. Mărturisiţi-vă lui, fiii lui Israil, înaintea limbilor, căci el ne-au răsipit pre noi întru ei. Acoló arătaţi mărimea lui şi înălţaţi pre el înaintea a tot viul.
4. Întrucît acesta-i Domnul nostru şi Dumnedzău, acesta – părintele nostru întru toţi vêcii. Şi va bate pre noi întru strîmbătăţile noastre şi iarăşi ne va milui şi ne va aduna pre noi dentru toate limbile unde v-aţi răşchirat întru iale.
5. Dă vă veţi întoarce cătră el cu toată inima voastră şi cu tot sufletul vostru să faceţi înaintea lui adevăr, atuncea să va întoarce cătră voi şi nu va ascunde faţa lui de cătră voi şi veţi vedea carele va face cu voi.
6. Şi vă mărturisiţi lui cu toată gura voastră. Şi binecuvîntaţi pre Domnul dreptăţii şi înălţaţi pre împăratul vêcilor.
7. Eu întru pămîntul robirei mêle mărturisescu-mă lui şi arăt vîrtutea şi mărimea lui la limba păcătoşilor.
8. Înturnaţi-vă, păcătoşilor, şi faceţi dreptate înaintea lui. Cine ştie dă va vrea pre voi şi va face milostenie voao?
9. Pre Dumnedzăul mieu înalţu şi sufletul mieu pre împăratul ceriului. Şi să va bucura mărirea lui să o dzică toţi şi să mărturisască lui cu dreptate.
10. Ierusalim, cetate sfîntă, bate-va preste faptele fiilor tăi şi şi iarăşi va milui pre fiii drepţilor.
11. Mărturisêşte-te Domnului bine şi binecuvîntează pre împăratul vêcilor, pentru ca iarăşi cortul lui să să clădească întru tine cu bucurie şi va veseli întru tine pre robii[9234] de acoló şi ca să îndrăgească întru tine pre cei dosădiţi la toate neamurile vacului.
12. Limbi multe de departe vor veni cătră numele Domnului Dumnedzău, daruri întru mîini avînd, daruri împăratului ceriului. Rudele rudelor lăuda-vor pre tine şi vor da bucurie[9235].
13. Blăstămaţi toţi ceia ce urăsc pre tine! Binecuvîntaţi vor fi toţi ceia ci te iubesc pre tine întru vac!
14. Bucură-te şi te veselêşte pre fiii drepţilor, căci să vor aduna şi bine vor[9236] cuvînta pre Domnul drepţilor.
15. O, fericiţi ceia ce îndrăgesc pre[9237] tine, bucura-să-vor pre pacea ta, şi fericiţi cîţi s-au mîhnit preste toate bătăile tale, căci pre tine să vor bucura, văzînd toată mărirea ta, şi să vor veseli întru vac.
16. Sufletul mieu binecuvîntêze pre Dumnedzău, pre Împăratul cel mare, căci să va zidi Ierusalímul cu zamfir şi zmaragdu şi piatră cinstită. Zidurile tale şi băştile şi turnurile – cu aur curat[9238]. Şi uliţile Ierusalím cu virili şi anthrax[9239] şi piatră de la Sufir, mărunt, să vor aştêrne.
17. Şi vor zice toate hudiţile lui «Alliluia!». şi vor lăuda dzicînd: «Binecuvîntat Dumnedzău carele au înălţat toţi vêcii».

Cap 14

1. Şi părăsi mărturisindu-să Tovit şi era de ani 58 cînd au pierdut vederile[9240] şi după ani 8 au văzut.
2. Şi făcea milostenii şi adaose a să tême de Domnul Dumnedzău şi a să mărturisi lui.
3. Şi prea îmbătrîni şi chemă pre fiiul lui şi pre cei 6 fii ai fiiului lui.
4. Şi-i dzise lui: „Fiiule, ia pre fiii tăi. Iată, am îmbătrînit şi cătră a alerga de la a trăi sînt. Pasă la Mídia, fiiule, căci le-am adeverit cîte au grăit Ioná prorocul pentru Neneví, că să va surpa. Iară la Midía mai mult va fi pace pînă la o vrême.
5. Şi că fraţii noştri în-

tru

[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible] 19
[illegible]

ІОУДИѲЬ КАП. А

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

tru pămînt să vor răsîpi de la cel bun pămînt şi Ierusalimul va fi pustiu[9241] şi casa lui Dumnedzău întru el arde-va de tot şi pustie va fi pînă la o vrême.

6. Şi iarăşi va milui pre ei Dumnedzău şi-i va întoarce pre ei la pămînt şi vor zidi casa, nu ca acêea[9242] dentîi, pînă să vor plini vremi a vacului.

7. Şi după aceasta înturna-să-vor dentru robiri şi vor zidi Ierusalímul cu cinste şi casa lui Dumnedzău întru el să va zidi, la toate rudile vacului, cu zidire slăvită, în[9243] ce chip au grăit pentru el[9244] prorocii.

8. Şi toate limbile să vor întoarce cu adevărat a să tême de Domnul Dumndzău şi vor astupa chipurile lor şi vor binecuvînta pre Domnul toate[9245] limbile.[9246]

9. Şi nărodul lui să va mărturisi lui Dumnedzău şi va înălţa Domnul pre nărodul lui.

10. Şi să vor bucura toţi ceia ce iubăsc pre Domnul Dumnedzău cu adevăr şi dreptate, făcînd milă fraţilor noştri.

11. Şi acum, fiiul mieu, du-te de la Neneví, căci cu adevărat vor fi carele au grăit prorocul Ioná. Şi tu păzêşte lêgea şi porîncele şi te fă iubitor de milă şi drept, pentru ca ţie bine să fie. Şi mă îngroapă bine şi pre maică-ta cu mine şi să nu mai mîneţi[9247] la Neneví.

12. Fiiule, caută ce au făcut Amman lui Ahiáhar, ce l-au hrănit pre el, că dentru lumină l-au adus pre el la întunêrec şi cîte au răsplătit lui şi Ahiáhar s-au mîntuit. Iară aceluia răsplătirea s-au dat şi el s-au pogorît la întunêrec.

13. Manassí au făcut milostenie şi s-au mîntuit den laţul morţii carele au întins lui. Iară Aman au căzut în laţ şi au pierit.

14. Şi acum, fiiule, vezi ce face milosteniia şi dreptatea mîntuiêşte".

15. Şi acêstea el dzicînd, sfîrşi-să sufletul lui preste pat. Şi era de ani 158.

16. Şi l-au îngropat pre el cu mărire. Şi cînd au murit Anna, maica lui, au îngropat pre ea cu tatăl lui.

17. Şi să duse Tovía cu muiêrea lui şi cu fiii lui la Ecvataná, către Raguil, socrul lui, şi îmbătrîni cu cinste.

18. Şi îngropă pre socrii lui cu mărire şi au moştenit avêrea lor şi a lui Tovit, tatăl lui, şi au murit de ani 127, la Ecvata-ná a Mídiei.

19. Şi audzi, mai nainte de ce a muri el, pierirea i Neneví, pre carea au robit Navuhodonósor şi Assuir, şi să bucură, mainte de ce muri, pentru Neneví.

Iudíth

Cap 1

1. Anul al 12 a împărăţiei lui Navuhodonósor, carele au împărăţit la Neneví, cetatea cea mare, întru dzilele Arfaxad, carele au împărăţit midilor la Ecvataná.

2. Şi au zidit preste Ecvataná împregiur ziduri den pietri cioplite, în lărgime de coţi 3 şi în lung coţi 6 şi au făcut înălţimea zidului de coţi 70 şi lărgimea[9248] lui de coţi 50.

3. Şi turnurile lui au pus preste porţile ei coţi 100 şi lărgimea[9249] ei au întemeiat spre coţi 60.

4. Şi au făcut porţile ei porţi rădicîndu-să spre înălţime de coţi 70 şi lărgimea lor coţi 40, spre ieşirile puterilor[9250] tarilor lui şi spre şireagurile pedestrilor lui.

5. Şi au făcut război întru dzilele acêlea împăratul Navuhodonósor către împăratul Arfaxad întru cîmpul cel mare. Acesta iaste cîmpul întru hotarăle Ragav.

6. Şi întimpinară către el toţi ceia ce lăcuiesc muntele şi toţi ceia ce lăcuiesc pre Efrafth şi pre Tígris şi pre Idaspis şi Cîmpul Arioh, împăratul elímiilor, şi să adunară[9251] [9252]limbi multe foarte la rînduiala fiilor Helod.

7. Şi au trimis Navuhodonósor, împăratul assiriênilor, preste toţi ceia ce lăcuiesc Persída şi către toţi ceia ce lăcuiesc către apusuri; ⌊şi⌋[9253] ceia ce lăcuiesc Chilichía şi Damascul şi Livánul şi în preajma Livánului şi pre toţi ceia ce lăcuiesc despre faţa margenii mării;

8. Şi pre cei dentru limbile Carmílului şi Galaad şi Galiléa cea de sus şi cel mare cîmpu Ezdrilom şi pre toţi ceia[9254] den Samaría şi cetăţile ei şi decinde de Iordan, pînă la Ierusalim şi Vetáni şi Hellus şi

Cadis

9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

КАП. В.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]

[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

Cádis și Rîul Eghíptului;

9. Și Tafna și Ramessí și tot Pămîntul Ghesem, pînă a veni deasupra Táneos și Memfeos și pre toți ceia ce lăcuiesc Eghíptul, pînă a veni preste hotarăle Ethiopíei.
10. Și au dăfăimat toți ceia ce lăcuia pămîntul graiul lui Navuhodonósor, împăratului assiriênilor, și nu au venit împreună cu el la război, căci nu s-au temut de el, ci era împotriva lor ca un om. Și au întors pre vestitorii lui dășerți, cu necinste, de cătră fața lor.
11. Și să mîniế Navuhodonósor preste tot pămîntul acesta foarte și s-au jurat asupra scaunului și a împărăției[9255] lui de nu adevărat să izbîndească el toate hotarăle Chilichíei și a Damascului și a Siríei,
12. Să omoară cu sabiia lui și pre toți ceia ce lăcuiesc în Pămîntul Moav și pre fiii Ammon și toată jidovimea și pre toți cei dentru Eghiptu pînă a veni la hotarăle acelor doao mări.
13. Și să rîndui cu putêrea lui cătră Arfaxad împăratul, întru anul al 17-lea, și să întări întru războiul lui.
14. Și întoarse toată putêrea lui Arfaxad și toată călărimea lui și toate carăle lui și au domnit cetăților lui.
15. Și au venit pînă la Ecvataná și au biruit turnurile și au prădat ulițile ei și podoaba ei au dat spre ocara ei și au prins pre Arfaxad întru măgurile Ragav și l-au împroșcat pre el cu fușturile lui și l-au pierdut de tot pre el pînă în dzua acêea.
16. Și să întoarse împreună cu ei la Neneví, el și toată amestecătura lui, mulțime de oameni războinici, multă foarte. Și era acoló dăsfătîndu-să și binepetrecînd, el și putêrea lui, întru dzile 120.

Cap 2

1. Și întru anul al 18, în 22 a lunei dentîi, făcutu-s-au cuvînt în casa lui Navuhodonósor, împăratul assiriênilor, să izbîndească tot[9256] pămîntul, în ce chip au dzis[9257].
2. Și au chemat pre toate slugile și pre toți mărițiii lui și au pus împreună cu ei taina sfatului lui.
3. Și numi toată răota-

tea pămîntului dentru gura lui și ei au ales să piarză tot trupul carii nu au urmat cuvîntului gurei lui.

4. Și fu dacă săvîrși sfatul lui, au chemat Navuhodonósor, împăratul assiriênilor, pre Oloferni, hatmanul puterii lui, al doilea fiind după el și zise cătră el[9258]: „Acêstea dzice împăratul cel mare, domnul a tot pămîntul:
5. «Iată, tu vei ieși dentru fața mea și vei lua împreună cu tine bărbați ce nădăjduiesc cu vîrtutea lor, pedestri mii 120 și mulțime de cai cu călăreți, mii 12, și vei ieși la tîmpinarea a tot pămîntul spre apus, căci au neascultat întru graiul meu.
6. Și vei vesti lor să-mi gătêze mie pămînt și apă, căci voi ieși cu mînia mea preste ei și voi acoperi toată fața pămîntului cu picioarele puterii mêle și voi da pre ei spre jaf lor.
7. Și răniții lor vor plini văile lor și pîraiele și rîu înecînd cu morții lor să va împlea și voi aduce robimea lor preste marginile a tot pămîntul.
8. Și tu, ieșind, vei apuca mie tot[9259] hotarul lor și vor da ție pre sine și vei păzi mie pre ei întru dzua mustrării lor.
9. Iară preste ceia ce nu[9260] ascultă să nu să scumpască ochiul tău, ca să-i dai pre ei spre ucidere și jah întru tot pămîntul tău, căci viu eu și tăriia împărăției mêle cîte am grăit și voi face acêstea întru mîna mea.
10. ⌊Și⌋[9261] tu încă să nu calci unul ceva dentru cuvintele Domnului tău, ce săvîrșind să săvîrșești, întru cît am porîncit ție, și să nu îndălungești a le face acêstea.»”
11. Și ieși Oloferni dentru fața domnului lui și au chemat pre toți sîlnicii și hatmanii[9262] și pristavii[9263] puterii Assur.
12. Și au numărat aleși oameni spre rînduială, în ce chip au porîncit lui[9264] domnul lui, spre zeci de mii 12 și călăreți arcași 12000 și înșirắ pre ei în ce chip mulțimea războiului să rînduiêște.
13. Și au luat cămile și măgari la marfa lor, mulțime multă foarte, și oi și boi și capre la gătirea lor, cărora nu era număr, și hrană la tot bărbatul întru mulțime și aur și argint den casa împăratului, mult foarte.
14. Și ieși el și toată putêrea lui în cale ca să margă înaintea împăratului Navuhodo-

nósor

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

nósor şi să acopere toată faţa pămîntului cătră apusuri cu cară şi călăreţi şi pedestri aleşi ai lor; şi multă amestecătură, ca lăcusta, au ieşit împreună cu ei şi ca arina pămîntului, pentru că nu era număr de cătră mulţimea lor.

15. Şi ieşiră de la Neneví cale de trei dzile preste faţa Cîmpului Vectileth şi au tăbărît de la Victileth aproape[9265] de măgura celui den stînga a Chilichíei ceii de sus.

16. Şi au luat toată putêrea lui, pre pedestri şi pre călăreţi şi carăle lui, şi să duse de acoló la munte.

17. Şi tăia Fud şi Lud şi au robit pre fiii toţi Rasis şi pre fiii Ismail, cei de cătră faţa pustiiului, cătră austrul ii Helleon.

18. Şi trecu Efráthul şi trecu Mijlocul Rîurilor şi au săpat de tot toate cetăţile cêle înalte, cêle de la pîrîul Arvonaí pînă a veni la maare, şi au cuprins hotarăle Chilichíei şi au tăiat pre toţi ceia ce au stătut împotriva lui.

19. Şi au venit pînă la hotarăle Iaféth cêle despre austru şi faţa Aravíei şi au încungiurat pre toţi[9266] fiii Madiam şi au ars lăcaşele lor şi au prădat stînele lor.

20. Şi au coborît la Cîmpul Damascului întru dzilele sêcerii grîului şi au ars toate ţarinile lor şi turmele şi cirezile le-au dat spre stingere.

21. Şi cetăţile lor le-au prădat şi cîmpii lor i-au vînturat şi au lovit pre toţi tinereii lor întru gură de sabie.

Cap 3

1. Şi au căzut frica şi groaza lui preste ceia ce lăcuiesc pre lîngă maare, ceia ce sînt în Sidon şi în Tir şi ceia ce lăcuiesc Sur şi Ochiná şi pre toţi ceia ce lăcuiesc Iemnaan.

2. Şi ceia ce lăcuiesc întru Azot şi Ascalon să temură de el foarte şi au trimis cătră el vestitori cu cuvinte de pace, dzicînd:

3. „Iată, noi, slugile Navuhodonósor, împăratului celui mare, aproape zăcem înaintea ta. Trebuiêşte cu noi în ce chip plăcut iaste fêţei tale.

4. Iată odăile noastre şi tot locul nostru şi tot cîmpul grînelor şi turmele şi cerezile şi toate stînele a sălaşelor noastre aproape să află înaintea fêţii tale. Tribuiêşte în ce chip îţi va plăcea ţie.

5. Iată şi cetăţile noastre şi ceia ce lăcuiesc întru iale robi ai tăi sînt. Mergînd[9267], tîmpină la iale cum iaste bine între ochii tăi".

6. Şi mêrseră bărbaţii cătră Oloferni şi vestiră lui după toate cuvintele acêstea.

7. Şi să pogorî preste marginea mării el şi putêrea lui şi dêde în pază cetăţile cêle înalte.

8. Şi au luat dentru ei spre ajutori bărbaţi aleşi şi au priimit pre el ei şi tot împregiurul ţării lor, cu cununi şi hore şi tîmpene.

9. Şi au săpat de tot toate hotarăle lor şi desişurile lor le-au tăiat.

10. Şi era dat lui să piarză de tot pre toţi dumnedzăii pămîntului, pentru ca lui sîngur, lui Navuhodonósor, să să închine[9268] toate limbile, şi toate limbile şi fêliurile lor să-l chême pre el dumnedzău.

11. Şi veni despre faţa israililor aproape de jidovime, carea iaste în preajma herăstrăului celui mare a jidovimei, şi au tăbărît între mijlocul Ghevá[9269] şi a tătarîlor cetate şi era acoló lună de dzile, ca să adune toată plenuirea puterii lui.

Cap 4

1. Şi audziră fiii lui Israil, ceia ce lăcuia întru Ţara Jidovască, toate cîte au făcut Olofern limbilor, hatmanul lui Navuhodonósor, împăratul assiriênilor, şi în ce chip au prădat toate bisêricile lor şi le-au dat pre iale spre stingere,

2. Şi să temură foarte de cătră faţa lui şi pentru Ierusalim şi pentru bisêrica Domnului Dumnedzăului lor s-au turburat.

3. Căci de proaspăt era suiţi dentru robime şi de curînd tot nărodul să adunase dentru Iudéa şi vasele şi jirtăvnicul şi casa de pîngăriciune sfinţită era.

4. Şi au trimis la tot hotarul Samaríei şi satele şi Vethoró şi Velmen şi Ierihó şi la Hová şi Esorá şi Valea Salim, şi au apucat înainte toate vîrvurile măgurilor celor înalte şi au zidit satele ce era pren iale şi au pus de hrană spre gătire de război, căci de curînd[9270]

era

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

КАП. Є

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

era preste cîmpii lor secerate.

5. Şi au scris Ioachim, preutul cel mare carele era întru dzilele acêlea în Ierusalím, celor ce lăcuia Vetuluá şi Vetomestham, carea iaste den preajma israililor, despre faţa cîmpului celui de aproape Dothaim, dzicînd să apuce suişurile munţilor, căci pren iale era întrarea la Iudéa şi era pre lesne a-i opri pre ei suindu-să înainte, fiind strîmptă trecătoarea, pre oameni de toţi 2[9271].

6. Şi au făcut fiii lui Israil în ce chip au rînduit lor Ioachim, preutul cel mare, şi bătrînimea a tot nărodul Israil, carii şedea în Ierusalím.

7. Şi strigară tot bărbatul Israil cu neîncetare mare şi au smerit sufletile lor cu neîncetare mare, ei şi fămeile lor,

8. Şi pruncii lor şi dobitoacele lor şi tot nemêrnicul şi năimitul şi cumpărat pre argint al lor au pus saci preste mijloacele lor, şi tot bărbatul[9272] şi muiêrea,

9. Şi copiii şi cei ce lăcuiesc Ierusalímul au căzut de către faţa bisêricii şi au încenuşat capetile lor şi au întins sacii lor despre faţa Domnului şi jirtăvnicul cu sac l-au învălit.

10. Şi au strigat către Dumnedzăul Israil cu tot odată, neîncetat, ca să nu dea spre jaf pruncii lor şi muierile spre plenuire şi cetăţile moştenirei lor spre stingere şi sfintele spre spurcăciune[9273] şi spre[9274] ocară, bucurie limbilor.

11. Şi au ascultat[9275] Dumnedzău rugii lor şi văzu năcazul lor. Şi era nărodul postind dzile multe întru toată Iudéa şi Ierusalím, despre faţa svintelor Domnului celui întrutotţiitor.

12. Şi Ioachim, preutul cel mare, şi toţi ceia ce stau înaintea Domnului, preuţii şi ceia ce slujesc Domnului, saci încinşi mijloacele lor, aducea arderea de tot a neîncetării şi rugele şi cêle de bunăvoie dări a nărodului şi era cenuşe preste pălăriile lor, şi striga către Domnul dentru toată putêrea, spre bine să socotească toată casa Israil.

Cap 5

1. Şi să vestui lui Olofernu, hatmanului[9276] puterii[9277] Assur, pentru că fiii lui Israil s-au gătit de război şi trecătorile munţilor le-au închis şi au zidit tot vîrvul măgurii înalte şi au pus întru cîmpi piêdeci.

2. Şi s-au mîniiat cu mînie foarte şi au chemat pre toţi boiêrii Moav şi pre[9278] hatmanii[9279] Ammon şi pre toţi domnii marginii mării şi dzise lor:

3. „Vestiţi, dară, mie, fiii Hanaan, cine-i nărodul acesta carele şade întru munte? Şi carele-s cetăţile carele lăcuiesc? Şi ce-i mulţimea puterii lor? Şi întru ce-i putêrea[9280] lor şi vîrtutea lor? Şi cine s-au sculat preste ei împărat au povăţuitor hătmăniei lor? Şi pentru căci au hulit a nu veni întru timpinarea[9281] mea decît toţi ceia ce lăcuiesc către apus?"

4. Şi dzise către el Ahior, povăţuitoriul a toţi fiii[9282] Ammon:

5. „Asculte, dară, domnul mieu cuvînt dentru gura şerbului[9283] tău şi voi vesti ţie adevărul pentru nărodul acesta carele lăcuiêşte muntele acesta, aproape tu lăcuind, şi nu va ieşi minciună dentru gura robului tău.

6. Nărodul acesta sînt den neamul haldeilor.

7. Şi au nemernicit mai nainte întru Mijlocul Rîurilor, căci nu au vrut să urmêdze dumnedzăilor părinţilor lor, carii s-au făcut întru Pămîntul Haldeilor.

8. Şi au ieşit den calea părinţilor lor şi s-au închinat Dumnedzăului ceriului, la Dumnedzău carele au cunoscut, şi scoaseră pre ei de către faţa dumnedzăilor lor şi au fugit la Mijlocul Rîurilor şi au nemernicit acoló dzile multe.

9. Şi au dzis Dumnedzăul lor să iasă den nemerniciia lor şi să margă la Pămîntul Hanaan, şi au lăcuit acoló şi s-au înmulţit cu aur şi cu argint şi cu dobitoace multe foarte.

10. Şi au acoperit faţa Pămîntului Hanaan[9284] foamete şi au pogorît la Eghipt şi au nemernicit acoló pînă unde s-au înturnat şi s-au făcut acoló întru mulţime multă, şi nu era număr a rudei lor.

11. Şi s-au sculat asupra lor împăratul Eghíptului şi i-au meşterşuguit pre ei. Cu trudă şi cu cărămidă i-au smerit pre ei şi i-au pus pre ei spre robi; şi au strigat către Dumnă-

dzăul lor

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

КАП. Ѕ.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

dzăul lor, şi au lovit tot Pămîntul Eghiptului cu rane întru carele nu era vindecare.

12. Şi au scos pre ei eghiptênii de către faţa lor şi au uscat Dumnedzău Maarea Roşie înaintea lor şi au adus pre ei la măgura Sináei şi Cadis Varni.

13. Şi au scos pre toţi ceia ce lăcuia în pustiiu şi au lăcuit în Pămîntul Amorreilor şi pre toţi Esevon i-au pierdut de tot cu vîrtutea lor.

14. Şi trecînd Iordánul, au moştenit tot[9285] muntele.

15. Şi au scos de către faţa lor pre hananeu şi pre ferezeu şi pre ievuseu şi pre Sihem şi pre toţi ghergheseii şi au lăcuit întru ea dzile multe.

16. Şi pînă nu au greşit înaintea Dumnedzăului lor era bunătăţile împreună cu ei, căci Dumnedzău urînd strîmbătate împreună cu ei iaste.

17. Iar cînd s-au dăpărtat de la calea carea au pus lor, au pierit întru multe războaie, cît de mult foarte, şi s-au robit la pămînt nu al lor şi bisêrica lor s-au făcut şes şi cetăţile lor s-au biruit de către neprièteni.

18. Şi acum, întorcîndu-să către Dumnedzăul lor, s-au suit de la răsipire, unde s-au fost răsîpit acoló, şi au luat Ierusalímul, unde-i svinţeniia lor, şi s-au lăcuit întru munte, căci era pustiiu.

19. Şi acum, despuitoare doamne, de nu cu adevărat iaste necunoştinţă[9286] întru nărodul acesta şi greşesc la Dumnedzăul lor, să socotim căci iaste întru ei piêdica aceasta şi să ne suim şi să-i batem pre ei.

20. Iară de nu iaste fărădălêge întru limba lor, să treacă, dară, domnul mieu, pentru ca nu cîndai va scuti Domnul lor şi Dumnedzăul lor pentru ei şi vom fi întru ocară înaintea a tot pămîntul".

Cap 6

1. Şi fu dacă tăcu[9287] Ahior grăind cuvintele acêstea, răpşti tot nărodul cel ce sta[9288] prenpregiurul cortului.

2. Şi dziseră măriţii lui Olofernu şi toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul[9289] pre lîngă marginea mării şi pre Moav să-l taie pre el, „Pentru că nu ne vom tême de către faţa fiilor Israil, pentru că iată[9290] nărodu întru carele nu iaste putêre, nice tărie, spre rînduială tare.

3. Pentru acêea, dară, sui-ne-vom şi vor fi spre mîncare de tot, la toată oastea ta, despuitoare Oloferni".

4. Şi dacă încetă[9291] gîlceava bărbaţilor celor de prenpregiurul şederii împreună şi dzise Olofern, hatmanul puterii Assur, către Ahior, înaintea a tot nărodul cel striin de fêl, şi către toţi fiii lui Moav:

5. „Şi cine eşti tu, Ahior, şi năimiţii lui Efraim, căci ai prorocit întru noi astăzi şi ai dzis neamul Ierusalím să nu-l batem, căci Dumnedzăul lor scutêşte-le lor?

6. Şi cine-i Dumnedzău, fără numai Navuhodonósor? Acesta va trimite tăriia lui şi va piêrde de tot pre ei de către faţa pămîntului, şi nu-i va izbăvi pre ei Dumnedzăul lor;

7. Ce noi, robii lui, vom piêrde de tot pre ei ca pre un om şi nu vor suferi tăriia cailor noştri. ⌊Şi-i⌋[9292] vom stropşi, dară, pre înşii cu ei şi măgurile lor să vor îmbăta cu sîngele lor şi cîmpii lor să vor împlea de morţii lor.

8. Şi nu va sta împotrivă urma picioarelor lor despre faţa noastră, ce cu pierire vor pieri, dzice împăratul Navuhodonósor, domnul a tot pămîntul, pentru că au dzis: «Nu să vor dăşărta graiurile cuvintelor mêle.»

9. Şi tu, Ahior, năimite a lui Ammon, carele ai grăit cuvintele acêstea întru dzua strîmbătăţii tale, nu vei mai vedea încă faţa mea dentru dzua aceasta pînă unde voi izbîndi neamul celor de la Eghiptu.

10. Şi atuncea va trêce fierul oştii mêle şi nărodul slugilor mêle coastele tale şi vei cădea întru răniţii lor cînd mă voi înturna. Şi te vor pune robii miei la măgură şi te vor pune la una den cetăţile suirelor, pînă unde de tot vei pieri cu ei.

11. Şi în vrême ce nădăjduieşti cu inima ta cum nu să vor prinde, să nu ţi să strice faţa[9293], grăit-am şi nimic nu va cădea dentru graiurile mêle".

12. Şi rîndui Oloferni robii lui, carii era dvorind întru cortul lui, să prinză pre Ahior şi să-l puie pre el la Vetuluá şi să-l dea pre mîna fiilor Israil.

13. Şi-l prinseră pre el şerbii lui şi-l aduseră pre el afară den

tabără

[illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

КАП· Е

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

tabără la cîmpu şi să rădicară den mijlocul cîmpului la munte şi mêrseră la izvoarăle carele era dedesuptul Vetuluá.

14. Şi dacă au văzut pre ei bărbaţii cetăţii preste vîrful muntelui, luară armele lor şi ieşiră afară den cetate pre vîrful muntelui şi tot bărbatul praştiiaş ⌊şi⌋[9294] a opri suirea lor şi loviia cu pietri preste ei.
15. Şi supuindu-să dedesuptul măgurii, au legat pre Ahior şi l-au lăsat lepădat supt rădăcina măgurei şi s-au dus către domnul lor.
16. Şi pogorîndu-să fiii Israil dentru cetatea lor, au mers preste el şi, dezlegînd pre el, l-au adus la Vetuluá.
17. Şi l-au adus[9295] pre el la boiêrii cetăţii lor, carii era întru dzilele acêlea, Ozía al lui Mihá, dentru fêliul Simeon, şi Havris al lui Gothoniil şi Harmis al lui Melhiil.
18. Şi au chemat împreună pre toţi bătrînii cetăţii şi alergară tot tinerelul lor şi muierile la adunare şi au pus pre Ahior întru mijlocul a tot nărodul lor.
19. Şi-l întrebă pre el Ozía ce i s-au tîmplat şi, răspundzînd, vesti lor graiurile a împreună şederii lui Olofernu şi toate cuvintele cîte au grăit în mijlocul boiêrilor Assur şi cîte au grăit mari Olofern la casa Israil.
20. Şi căzînd nărodul, să închinară lui Dumnedzău şi strigară către Dumnedzău, dzicînd: „Doamne, Dumnedzăul ceriului, caută mîndriile lor şi miluiêşte smereniia rodului nostru şi caută preste faţa celor sfinţiţi ţie întru dzua aceasta".
21. Şi mîngîiară pre Ahior şi-l lăudară pre el foarte.
22. Şi-l luă pre el Ozía de la adunare la casa lui şi au făcut ospăţ celor mai bătrîni şi au chemat pre Dumnedzăul Israil spre ajutor toată noaptea acêea.

Cap 7

1. Şi a doao dzi porînci Olofernu la toată oastea lui şi la tot nărodul lui, cei ce mergea la împreunarea războiului lui, să purcează asupra i Vetuluá şi suişurile muntenimei să apuce înainte şi să facă război către fiii lui Israil.
2. Şi purcêseră întru dzua acêea bărbatul tare a lor şi putêrea lor – bărbaţi de război, mii de pedestri 170 şi călăreţi mii 12, afară den poret şi den bărbaţii carii era pedestri întru ei, mulţime multă foarte.
3. Şi să tăbărî întru vale aproape de Vetulúa, la izvor, şi s-au întins în lăţime pînă la Dothaim, pînă la Velvem, şi în lungime de la Vetuluá pînă la Chíamon, carea iaste în preajma Ezdrailom.
4. Iară fiii lui Israil, dacă au văzut a lor mulţime, să turburară foarte şi dzise fieştecarele către aproapele lui: „Acum vor linge aceştia faţa a tot pămîntul şi nici măgurile cêle înalte, nici văile, nici dealurile vor suferi greutatea lor".
5. Şi luînd fieştecarele ciniile cêle de război ale lor şi aţiţînd foc preste turnurile lor, aştepta păzind toată noaptea acêea.
6. Iară a doao dzi scoase Olofernu toată călărimea lui despre faţa fiilor Israil, carii era în Vetuluá şi au socotit suişurile cetăţii lor şi izvoarăle apelor lor au cercat şi le-au apucat pre iale şi au pus pre iale cête de bărbaţi războinici şi el s-au întorsu la nărodul lui.
7. Şi apropiindu-să la el toţi boiêrii fiilor Isaf şi toţi povăţuitorii nărodului Moav şi hatmanii de pre lîngă maare, dziseră: „Audză cuvîntu despuitoriul nostru, pentru ca să nu să facă stricare întru putêrea ta.
8. Pentru că nărodul[9296] acesta a fiilor Israil nu nădăjduiesc pre suliţile lor, ci pre înălţimea măgurilor întru carele ei nădăjduiesc [9297]întru iale, pentru că nu iaste pre lesne a te sui la vîrvurile munţilor lor.
9. Şi acum, despuitoare, nu da război către ei, în ce chip să face războiul rînduiêlei, şi nu va cădea dentru nărodul tău ⌊cît⌋[9298] un bărbat.
10. Rămîi la tabăra ta păzind tot bărbatul dentru putêrea ta şi să oprească slugile tale pămîntul apei care iêse den rădăcina măgurii, pentru că de acoló iau apă toţi ceia ce lăcuiesc Vetuluá,
11. Şi-i va omorî pre ei sêtea şi vor da cetatea lor.
12. Şi noi şi nărodul nostru ne vom sui la cêle de aproape vîrfuri a munţilor şi ne vom

tăbărî

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Η

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]

tăbărî preste iale spre straje înainte, ca să nu iasă den cetate bărbat unul. Și să vor topi cu foamete ei și fiii lor și muiêrile lor și, mai nainte de ce a venirea[9299] sabiia preste ei, pieri-vor întru ulițile lăcuinței lor.

13. Și vei da lor răsplătire[9300] rea pentru carea au viclenit și nu au ascultat fêței tale cu pace".

14. Și au plăcut cuvintele lor înaintea lui Olofernu și înaintea tuturor[9301] slugilor lui și au rînduit să facă în ce chip au grăit.

15. Și s-au rădicat tabăra fiilor Ammon și împreună cu ei mii 5 de fiii Assur și s-au tăbărît în vale și au apucat înainte apele și izvoarăle apelor a fiilor Israil, și s-au suit fiii Isaf și fiii Ammon și s-au tăbărît în munte în preajma Dothaim,

16. Și au trimis dentru ei către austru și vîntul de amiazădzi în preajma Ecrevil, carea iaste aproape de Husí, carea iaste la pîrîul Mohmur, și cêealaltă oaste a asiriênilor s-au tăbărît la cîmpu și au acoperit toată fața pămîntului, și corturile și povările lor s-au tăbărît întru mulțime multă foarte.

17. Și fiii Israil au strigat către Domnul Dumnedzăul lor, căci au leșinat duhul lor că i-au încungiurat toți vrăjmașii lor și nu era a scăparea den mijlocul lor.

18. Și aștepta împregiurul lor toată adunarea Assur, pedestrii și carăle și călăreții lor, dzile 34.

19. Și să sfîrșiră la toți ceia ce lăcuia Vetuluá ⌊și⌋[9302] toate vasele apelor lor și gropile să dășerta și nu avea să bea de sațiu apă dzi una, căci cu măsură le da lor a bea.

20. Și leșinară pruncii lor și muierile și tinereii s-au sfîrșit de sête și cădea întru ulițile cetății și întru trecătorile porților și nu era încă întăritură întru ei.

21. Și să adunară tot nărodul asupra Ozíei și a boiêrilor cetății, tinerii și muierile și copiii, și au strigat cu glas mare și dziseră înaintea tuturor bătrînilor:

22. „Judece Dumnedzău între mijlocul nostru și al vostru, căci ați făcut întru noi strîmbătate mare, negrăind de pace cu fiii Assur. Și acum nu iaste ajutor noao Dumnedzău[9303], ci ne-au vîndut pre noi Dumnedzău la mîinile lor ca să ne aștêrnem de tot înaintea lor cu sête și cu pierire mare.

23. Și acum chemați pre înșii și dați cetatea toată în pradă la nărodul lui Olofernu și la toată putêrea lui, pentru că mai bine noi să ne facem lor întru jaf decît să murim cu sête.

24. Pentru că vom fi întru robi și va trăi sufletul nostru și nu vom vedea moartea pruncilor noștri între ochii noștri și muierile și coconii noștri părăsind sufletile lor.

25. Mărturisim voao ceriul[9304] și pămîntul[9305] și pre Dumnedzăul nostru și[9306] Domnul părinților noștri, carele izbîndêște pre noi[9307], după păcatele noastre și păcatele părinților noștri, pentru ca să nu facă după cuvintele acêstea întru dzua cea de astădzi".

26. Și s-au făcut plîngere mare în mijlocul adunării a tuturor depreună și au strigat către Domnul Dumnedzău cu glas mare.

27. Și dzise către ei Ozía: „Trageți nădêjde, fraților, să îngăduim încă dzile 5 întru carele va întoarce Domnul Dumnedzăul nostru mila lui preste noi, pentru că nu va părăsi pre noi desăvîrșit.

28. Iară dă vor trêce acêstea și nu va veni preste noi ajutor, voi face după cuvîntul vostru".

29. Și au răsîpit nărodul la a lui tabără și preste ziduri și turnurile cetății lor s-au dus, și muierile și copiii la casele lor i-au trimis, și era cu smerenie multă la cetate.

Cap 8

1. Și audzi întru acêle dzile Iudith, fata Merarí, fiiului Ox, fiului Iosif, fiului Oziil, fiului Elchía, fiului Ananía, fiului Ghedeon, fiului Rafain, fiiului Achithó, fiului Eliú, fiului Eliav, fiului Nathaniil, fiului Samail, fiului Salasadaí, fiului Israil.

2. Și bărbatul ei – Manassi, dentru fêliul ei și den neamul ei, și muri întru dzilele sêcerii oardzelor.

3. Pentru că au stătut asupra celor ce leagă mănunchile la cîmpu și arșița au venit

preste

[illegible]

4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]

[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23

preste capul lui și au cădzut preste patul lui și s-au săvîrșit în Vetuluá cetatea și l-au îngropat pre el cu părinții lui întru țarina cea dentru mijlocul Dothaim și Valamó.

4. Și era Iudith întru casa ei văduindu ani 3 și luni 4.

5. Și au făcut șie cort preste șopronul casei ei și au pus preste mijlocul[9308] ei sac și era preste ea hainele văduimei ei.

6. Și au postit toate dzilele văduimei ei, afară de mainte de sîmbete și sîmbetile și mainte de luni noao și luni noao și sărbători și bucurători casei Israil.

7. Și era frumoasă la chip și înfrîmsețată la față foarte. Și au lăsat ei Manassí, bărbatul ei, aur și argint și slugi și slujnice și dobitoace și țarini și rămînea preste iale.

8. Și nu era carele să fie adus preste ea cuvînt viclean, căci să temea de Dumnedzău foarte.

9. Și audzi cuvintele nărodului cêle rêle asupra boiêriului, căci au leșinat pen împuținarea apei[9309] lor. Și audzi toate cuvintele Iudíth, carele au grăit către ei[9310] Ozía, cum au jurat lor să le dea cetatea pre mînă[9311] după dzile 5, assiriênilor.

10. Și trimițînd pre roaba ei cêea ce era deregătoare la[9312] toată avêrea ei, au chemat pre Ozía și pre Havrin și pre Harmin, pre cei mai[9313] bătrîni a cetății ei. Și veniră către ea și dzise către ei:

11. „Auziți, dară, mie, boiêri, celor ce lăcuiesc Vetuluá, căci nu-i drept cuvîntul vostru, carele ați grăit înaintea nărodului întru dzua aceasta. Și ați întărit jurămîntul acesta carele ați grăit între mijlocul lui Dumnedzău și al vostru[9314] și ați dzis să dați cetatea vrăjmașilor voștri dă nu întru acêstea să va întoarce Domnul să ajute voao.

12. Și acum cine sînteți voi, carii ați ispitit pre Dumnedzău întru dzua de astăzi și puneți[9315] pentru Dumnedzău întru mijlocul fiilor oamenilor?

13. Și acum pre Domnul cel întrutotțiitor cercetați și nimic nu[9316] veți cunoaște pînă în vac, căci adîncul inimei omului nu veți afla și cuvintele cugetului lui nu veți pricêpe; și cum pre Dumnedzău, carele au făcut toate acêstea, îl veți cerceta și gîndul lui veți cunoaște și gîndirea lui veți pricêpe?

14. Nici într-un chip, fraților, nu urgisiți pre Domnul Dumnedzăul nostru, că dă nu va vrea întru cêle 5 dzile să ajute noao, el are biruință întru carele va vrea să acopere ⌊și-n toate⌋ dzilele au să ne și piardză pre noi înaintea fêței vrăjmașilor noștri.

15. Și voi zălojiți sfaturile Domnului Dumnedzăului nostru, căci nu-i ca omul Dumnedzău, să să înfricoșaze, nici ca un fiiu a omului, să petreacă.

16. Pentru acêea, așteptînd cea de la el mîntuire, să chemăm pre el spre ajutoriul nostru și va asculta glasului nostru, dă va fi lui plăcut.

17. Căci nu s-au sculat întru rodurile noastre, nici iaste întru dzua de astădzi, nici fêli, nici neam, nici nărod, nici cetate dentru noi, carii să să închine la dumnedzăi făcuți de mîini, în ce chip s-au făcut întru dzilele de mai nainte, pentru care lucru s-au dat la sabie și la jah părinții noștri și au căzut cădêre mare înaintea vrăjmașilor noștri.

18. Iară noi pre alt Dumnedzău nu am cunoscut, pentru acêea nădăjduim că nu va trêce cu vedêrea pre noi.

19. Nici dentru ruda noastră, nici cînd ne vom lua noi, așa să va chema jidovimea și să vor prăda sfintele noastre și va[9317] cerceta spurcarea lui dentru rostul nostru și frica fraților noștri și robiia pămîntului și pustiirea moștenirei noastre va întoarce la capul nostru[9318] întru limbi, oriunde vom sluji acoló și vom fi întru piêdică și spre ocară înaintea celor ci ne cîștigă pre noi.

20. Căci nu să va îndrepta treaba noastră către har, ci la necinste o va pune pre ea Domnul Dumnedzăul nostru.

21. Și acum, fraților, să arătăm fraților noștri căci dentru noi iaste spîndzurat sufletul lor și sfintele și casa și jirtăvnicul iaste răzămat preste noi.

22. Afară dentru toate acêstea, să mulțămim Domnului Dumnedzăului nostru, carele ispitêște pre noi ca și pre părinții noștri.

23. Pomeniți cîte au făcut

cu Avraam

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѳ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

cu Avráam și cîte au ispitit pre Isaac și cîte s-au făcut lui Iacov întru Mijlocul Rîurilor Siríei, păscînd oile lui Lavan, fratelui maicei lui, căci nu în ce chip pre aceia au lămurit, spre cercetarea inimilor lor și pre noi nu ne-au izbîndit, ci întru mustrare bate Domnul pre ceia ci să apropie lîngă el".

24. Și dzise către ea Ozía: „Toate cîte ai dzis, cu inimă bună ai grăit și nu este carele să stea împotriva cuvintelor tale.
25. Căci nu dentru astădzi înțelepciunea ta arătată iaste, ci dentru începutul dzilelor tale cunoscut-au tot nărodul înțelepciunea ta, întru cît bună iaste zidirea inimei tale.
26. Ci nărodul au însătat foarte și ne-au îndemnat pre noi în ce chip am grăit să facem lor și să aducem jurămîntul preste noi, carele nu-l vom călca.
27. Și acum roagă-te tu pentru noi, căci muiêre binecredincioasă ești, și va trimite Domnul ploaia spre plinirea lacurilor noastre și nu ne vom sfîrși încă".
28. Și dzise către ei Iudíth: „Audziți-mă și voi face lucru carele va mêrge la neamurile neamurilor, fiii nărodului nostru.
29. Voi veți sta la poartă în noaptea aceasta și voi ieși eu cu roaba mea și întru dzilele după carele ați dzis să dați cetatea vrăjmașilor noștri va socoti Domnul pre Israil întru mîna mea.
30. Și voi nu veți cerceta faptul mieu, pentru că nu voi vesti voao, pînă să vor săvîrși carele eu fac".
31. Și dzise Ozía și boiêrii către ea: „Pasă în pace și Domnul Dumnedzău înaintea ta, spre izbînda vrăjmașilor noștri". Și întorcîndu-să de la cort, au mers la rînduiêlele lor.

Cap 9

1. Și Iudith au căzut preste fața ei și au pus cenușe preste capul ei și au dăzgolit sacul cel ce era îmbrăcat și era atuncea aducîndu-să la Ierusalim, la casa Domnului, tămîia a sării aceia.
2. Și strigă cu glas mare Iudith și dzise: „Doamne, Dumnedzăul părintelui mieu Simeon, căruia ai dat sabie spre izbîndirea celor striini de[9319] neam[9320], carii au dăzlegat zgăul ficioarei spre pîngăriciune și au golit coapsă spre rușine și au spurcat zgăul spre ocară.
3. Pentru că ai dzis: «Nu așa va fi!» și au făcut pentru care au dat pre boiêrii lui spre ucidere și așternutul lor l-au muiat, fiind înșelat, spre sînge.
4. Și ai lovit robi preste putêrnici și putêrnici preste scaunele lor și ai dat muiêrile lor spre pradă și fêtele lor spre robime și toate prăzile lor spre împărțala ficiorilor celor îndrăgiți de către tine.
5. Și au rîvnit rîvnirea ta și s-au oțărît pre pîngăriciunea sîngelui lor și au chemat pre tine spre ajutor.
6. Dumnedzău, Dumnedzău cel al mieu, ⌊și⌋[9321] ascultă mie, văduvii.
7. Pentru că tu ai făcut cêle de mai nainte decît acêlea și acêlea și cêle de pre urmă și cêle de acum și cêle viitoare ai socotit. Și au stătut cêlea ce ai sfătuit și au dzis: «Iată, sîntem de față.»
8. Pentru că toate căile tale gata-s și judêțele tale întru cunoștință mai nainte.
9. Pentru că, iată, assiriênii s-au înmulțit întru putêrea lor; înălțatu-s-au pre cal și călăreț, semețitu-s-au întru brațul celor pedestri, nădăjduit-au întru pavăță și fuște și arc și praștie și nu au cunoscut că tu ești Domnul zdrobind războaie, Domnul numele tău.
10. Tu surpă lor vîrtutea cu putêrea ta și pogoară tăriia lor cu mîniia ta, pentru că au sfătuit să spurce sfintele tale, să pîngărească sălașul odihnei a numelui mărirei tale și oborî cu fier cornul jirtăvnicului tău.
11. Caută la mîndriia lor, trimite urgiia ta la capetile lor. Dă întru mîna mea, cei vădue, care am socotit tărie. Lovêște pre robu dentru budzele înșelăciunei mêle preste boiêrin și boiêr preste sluga lui. Înfrînge-le lor scularea întru mînă de fămêie.
12. Pentru că nu-i în mulțime tăriia ta, nice cu puterniciia ta să întăresc, ci celor smeriți ești Domnu, celor mai puțini ești ajutor, sprejenitor celor slabi, celor fără așteptare acoperitor, celor fără nădêjde

mîntuitor

[illegible]

КАП. І

[illegible]

mîntuitor.

13. Aşa, aşa, Dumnedzăul părintelui mieu şi Dumnedzăul moştnenirei Israil, Despuitoriul ceriurilor și pămîntului, Ziditoriul apelor, Împărate a toată zidirea ta. Tu ascultă rugii mêle şi-mi dă cuvîntu mie şi înşelăciune, şi rană şi strîncinătura lor care-i asupra făgăduinţei tale şi casa cea sfîntă a ta şi crêştetul Sion şi casa ţinérii fiilor tăi au sfătuit năsîlnice.

14. Şi fă preste toată limba ta şi tot fêliul cunoştinţă a şti că tu eşti Dumnedzăul a toată putêrea şi tăriia şi nu iaste altul scutind limbei Israil, fără numai tu".

Cap 10

1. Şi fu dacă încetă strigînd cătră Dumnedzăul Israil şi săvîrşi toate graiurile acêstea şi să sculă de la cădêre şi chemă pre roaba ei.

2. Şi pogorî la casă întru care petrecea întru ea întru dzilele sîmbetelor şi întru praznicile ei şi luă sacul carele să îmbrăca şi să dăzbrăcă hainele văduirei ei.

3. Şi au scăldat trupul[9322] cu apă şi s-au uns cu mir gros şi au înșirat[9323] părul capului ei şi au pus mitră prestă ea şi au îmbrăcat hainele veseliei ei, cu carele să împodobiia întru dzilele vieţii bărbatului ei, lui Manassí.

4. Şi au luat papuci întru picioarele ei şi au pus pregiur ea zgărzile şi brăţările şi inêlele şi cerceii şi toată podoaba ei şi s-au înfrîmseţat foarte, spre înşelarea ochilor bărbaţilor, cîţi vor vedea pre ea.

5. Şi au dat roabei ei un foale de vin şi un urcior de untdălemnu şi taistră au împlut de făină şi păpuşi şi pîini curate şi au astupat toate vasele ei şi au pus preste ea.

6. Şi au ieşit la poarta cetăţii Vetuluá şi au aflat şezînd pre ea Ozía şi bătrînii cetăţii, Havrin şi Harmin.

7. Şi dacă o văzură pre ea şi era primenită faţa ei şi îmbrăcămintea mutată a ei şi s-au mirat pre[9324] frîmsêţele ei, cît de mult foarte.

8. Şi dziseră ei: „Dumnedzău, Dumnedzău al părinţilor noştri să te dea spre dar şi să sfîrşască tocmêlele tale, spre fala fiilor Israil şi înălţarea Ierusalímului". Şi s-au închinat lui Dumnedzău.

9. Şi dzise cătră ei: „Porînciţi să dăşchiză mie poarta cetăţii şi voi ieşi, spre plinirea cuvintelor cărora aţi grăit cu mine". Şi au rînduit tinereilor să-i dăşchidză ei, întru cît au grăit.

10. Şi au făcut aşa şi ieşi Iudíth, ea şi slujnica ei împreună cu ea.

11. Şi o priviia pre ea bărbaţii cetăţii pînă unde s-au pogorît muntele şi pînă unde au trecut valea şi nu au mai văzutu-o pre ea. Şi mergea pre vale drept.

12. Şi întîmpină pre ea straje înainte a assiriênilor şi o boţiia pre ea şi o întrebară pre ea: „A cărora eşti? Şi de unde vii? Şi unde mergi?"

13. Şi dzise: „Fată sînt a jidovilor şi fug de cătră faţa lor pentru că vor să să dea voao spre mîncare de tot.

14. Şi eu viu la faţa lui Olofernu, hatmanului puterii voastre, ca să vestească graiuri ale adevărului. Şi voi arăta înaintea lui cale pre carea va mêrge şi va domni a tot muntele şi nu să va împărţi[9325] dentru bărbaţii lui trup unul, nici duh de viaţă".

15. Şi daca audziră bărbaţii graiurile ei ⌊şi⌋[9326] socotiră faţa ei şi era înaintea lor minunată la frîmsêţe foarte.

16. Şi dziseră cătră ea: „Mîntuit-ai sufletul tău sîrguindu a te pogorî la faţa domnului nostru. Şi acum pasă la cortul lui şi de la noi te vor petrêce pre tine pînă te vor da pre tine la mîinele lui.

17. Iar dă vei sta înaintea lui, să nu te temi cu inima ta, ci vestêşte după graiurile tale şi bine va face ţie".

18. Şi au ales dentru ei oameni 100 şi au însoţit ei şi roabei ei şi au adus pre ea la cortul lui Olofernu.

19. Şi să făcu alergare întru toată tabăra, pentru că s-au strigat la sălaşe venirea ei. Şi, venind, o încungiura pre ea pînă au stătut afară den cortul lui Olofernu, pînă au spus lui pentru ea.

20. Şi să miera pen frîmsêţele ei şi lăuda[9327] pre fiii lui Israil pen ea,

21. Şi dzise fieştecarele cătră aproapele lui: „Cine va huli nărodul acesta carele are întru el muieri ca acêstea? Căci bine iaste să lase dentru ei un bărbat carii, lăsîndu-să, vor putea

22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]

КАП. АІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]

[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18

să meşterşuguiască tot pămîntul".
22. Şi ieşiră ceia ce dormiia lîngă Olofernu şi toate slugile lui şi o băgară pre ea la cort.
23. Şi era Olofernu odihnind preste patul lui întru polog, carele era de mohorît şi aur şi zmaragdu şi pietri scumpe ţăsute. Şi-i spuseră lui pentru ea.
24. Şi ieşi la cea denaintea şetrii şi făclii de argint mergea înaintea lui. Şi dacă veni despre faţa lui Iudith şi a slugilor lui, s-au mirat toţi pen frîmsêţele fêţei ei.
25. Şi căzînd preste faţă, s-au închinat lui şi o sculară pre ea robii lui.

Cap 11

1. Şi dzise cătră ea Olofernis: „Aibi nădêjde, muiêre, să nu te temi cu inima ta, căci eu nu am băgat om la rău, carele au a sluji împăratului Navuhodonósor a tot pămîntul.
2. Şi acum, nărodul tău, cel ce lăcuiêşte muntele, dă are fi dăfăimat pre mine, nu aş fi rădicat suliţa mea preste înşii, ci ei şie au făcut acêstea.
3. Şi acum dzi mie pentru care lucru ai fugit de la ei şi ai venit cătră noi? Pentru că ai venit la mîntuire, aibi nădêjde.
4. Întru noaptea aceasta tu vei trăi şi înainte, pentru că nu iaste cine să facă strîmbătate ţie, ce bine va face spre tine, în ce chip să face şerbilor domnului mieu, împăratului Navuhodonósor".
5. Şi dzise cătră el Iudíth: „Priimêşte graiurile roabei tale şi grăiască roaba ta despre faţa ta. Şi nu voi vesti minciună domnului mieu întru noaptea aceasta.
6. Şi dă vei urma cuvintele slujniciei tale, desăvîrşit va face lucru împreună cu tine Dumnedzău şi nu să va scădea domnul mieu dentru tocmêlele lui.
7. Pentru că viu ii împăratul Navuhodonósor[9328] a tot pămîntul şi vie-i tăriia lui, carele au trimis pre tine spre isprăvirea a tot sufletul, pentru că[9329] nu numai oameni pren tine sluji-vor lui, ci şi hiarăle ţarenii şi dobitoacele[9330] şi pasările ceriului pren vîrtutea ta trăi-vor preste Navuhodonósor şi preste toată casa lui.
8. Pentru că am audzit înţelepciunea ta şi hîtriile sufletului tău şi să vesti la tot pămîntul că tu însuţi eşti bun întru toată împărăţia şi tare întru ştiinţă şi minunat întru oştile războiului.
9. Şi acum, cuvîntul carele au grăit Ahior întru sfatul[9331] tău, audzit-am graiurile lui, pentru că l-au ocrotit[9332] pre el bărbaţii Vetuluá şi au vestit lor toate cîte au grăit el lîngă tine.
10. Pentru acêea, despuitoare doamne, să nu treci cuvîntul lui, ce-l pune pre el întru inima ta, căci adevărat iaste.
11. Pentru că nu să izbîndêşte rodul nostru, pentru că nu poate sabie preste ei dă nu vor greşi la Dumnedzăul lor.
12. Şi acum, pentru ca să nu să facă domnul mieu afară scos şi fără faptu şi va cădea moarte preste faţa lor şi i-au coprins pre ei greşală cu carea vor urgisi pre Dumnedzăul lor cînd vor face necuviitoriu.
13. În vrême ci s-au sfirşit lor bucatele lor şi să împuţină toată apa, sfătuiră a să învita pre dobitoacele lor şi cîte au usăbit lor Dumnedzău întru legile lui ca să nu mănince, au socotit să le mistuiască[9333].
14. Şi începăturile[9334] grîului şi dzecile vinului şi untdălemnului, carele au păzit sfinţindu preuţilor celor ce stau la Ierusalím, înaintea fêţei Dumnedzăului nostru, au ales să le mistuiască, dentru carele nici cu mîinile nu să cuveniia să să atingă nimirile dentru cei dentru nărod.
15. Şi au trimis la Ierusalím pentru că şi ceia ce acoló lăcuiesc au făcut acêstea pre ceia ce vor aduce de acoló iertarea, de la bătrînime. Şi vor fi pînă vor vesti lor şi vor face, da-să-vor ţie întru pierire întru dzua acêea.
16. Pentru acêea eu, roaba ta, cunoscînd acêstea toate, am fugit de cătră faţa lor şi au trimis pre mine Dumnedzău să fac cu tine lucru pre carele să va întrista tot pămîntul, oricîţi vor audzi acêstea, căci roaba ta de Dumnedzău crezătoare iaste şi slujind dzua[9335] şi noaptea Dumnedzăului[9336] ceriului.
17. Şi acum voi rămînea lîngă tine, domnul mieu, şi va ieşi roaba ta preste noapte la vale şi mă voi ruga cătră Dumnedzău şi-mi va vesti mie cînd au făcut păcatele lor şi, venind, voi cuvînta ţie.
18. Şi vei ieşi

cu toată

[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ВІ.

1 Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

cu toată putêrea ta şi nu iaste carele va sta împotrivă ţie dentru ei şi voi aduce pre tine pren mijlocul jidovimei, pînă vei veni în preajma Ierusalímului.

19. Şi vei pune jeţul tău în mijlocul lui[9337] şi vei aduce pre ei ca oile cărora nu iaste păstor şi nu va mîrîi cîine cu limba lui denaintea ta.
20. Pentru căci mie acêstea s-au grăit despre ştiinţa mea şi s-au vestit mie şi m-am trimis ca să vestuiesc ţie".
21. Şi plăcură cuvintele ei înaintea lui Olofernu şi înaintea tuturor slujitorilor lui şi să mirară pre înţelepciunea[9338] ei şi dziseră: „Nu iaste ca aceasta muiêre de la margine pînă la marginea pămîntului întru frîmsêţele[9339] fêţei şi pricêperea cuvintelor".
22. Şi dzise către ea Olofernu: „Bine au făcut Dumnedzău trimiţînd pre tine înaintea nărodului ca să să facă întru mîinile noastre tărie, iară întru ceia ce au dăfăimat pre domnul mieu[9340] pierire.
23 Şi acum isteaţă eşti tu întru chipul tău şi bună întru cuvintele tale; că, dă vei face în ce chip ai grăit, Dumnedzăul tău va fi mie Dumnedzău şi tu în casa împăratului Navuhodonósor vei şedea şi vei fi numită lîngă tot pămîntul".

Cap 12

1. Şi porînci să o bage pre ea unde să punea arginturile lui şi rîndui să i să aştearnă ei dentru faptele bucatelor lui şi vinul lui să bea.
2. Şi dzise Iudíth: „Nu voi mînca dentru iale, pentru ca să nu să facă întru poticală, ce dentru cêlea ce au urmat mie să va da".
3. Şi dzise către ea Olofern: „Dară[9341] dă să vor sfîrşi cêlea ce sînt cu tine, de unde vom avea ţie să dăm asêmenea acelora? Pentru că nu iaste împreună cu noi dentru rodul tău".
4. Şi dzise Iudíth către el: „Viu sufletul tău, domnul mieu, că nu va cheltui roaba ta cêlea ce-s cu mine, pînă unde va face Domnul întru mîna mea carele au sfătuit".
5. Şi au adusu-o pre ea slujitorii lui Olofernu la cort şi au dormit pînă la miazănoapte.
6. Şi să sculă către straja cea despre zori şi trimise către Olofernu, dzicînd: „Rînduiască, dară, domnul mieu, să lase pre roaba ta la rugă să iasă". Şi rîndui Olofernu păzitorilor trupului să nu o oprească pre ea.
7. Şi rămase întru tabără dzile 3 şi ieşiia preste noapte la Valea Vetuluá şi să afunda la izvor preste apă întru tabără.
8. Şi dacă să suia, să ruga Domnului Dumnezăului Israil să îndreptêdze calea ei spre rădicarea fiilor nărodului ei. Şi întrînd curată, aştepta la cort pînă unde au adus hrana ei către sară.
9. Şi fu întru dzua a patra, au făcut Olofernu ospăţ robilor lui sînguri şi n-au chemat la chemare pre nici unul de cei de la trebi.
10. Şi dzise lui Vagóa, scopitului carele era pristav preste toate ale lui: „Pleacă, dară, mergînd pre muiêrea jidovca carea iaste lîngă tine, ca să vie către noi şi să mănince şi să bea cu noi.
11. Pentru că, iată[9342], înruşinat – înaintea[9343] fêţei noastre-i dă muiêre ca aceasta vom părăsi neîmpreunîndu-ne cu ea, că de nu pre aceasta nu o vom trage către noi, va batjocuri noao".
12. Şi ieşi Vagóa de către faţa lui Olofernu şi întrắ către ea şi dzise: „Să nu să lenească, dară, copiliţa frumoasa aceasta venind către domnul mieu, să să mărească înaintea fêţei lui şi să bea cu noi spre veselie vin şi să să facă întru dzua aceasta ca o fată a fiilor Assur, carele stau în casa lui Navuhodonósor".
13. Şi dzise către el Iudith: „Şi cine sînt eu grăind împotriva domnului mieu? Căci tot ce va fi întru ochii lui plăcut, sîrguind să fac, şi-mi va fi mie aceasta spre bucurie pînă la dzua morţii mêle".
14. Şi sculîndu-să, să împodobi cu îmbrăcămintea şi cu toată podoaba cea muierească şi veni roaba ei şi aşternu ei în preajma lui Olofernu pieile carele au luat de la Vagóu la cea de toate dzilele petrêcere a ei, ca să mănince şezînd pre iale.
15. Şi, venind, şedzu[9344] Iudith şi să întristă inima lui Olofernu preste ea şi să clătină duhul ei şi era întru poftă foarte ca să să împreune cu ea. Şi păziia vrême

ca să o ceară

[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]

КАП. ГІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]

[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21

ca să o ceară pre ea, dentru care dzi au vădzut pre ea.

16. Și dzise cătră ea Olofernu: „Bea, dară, și te fă împreună cu noi spre veselie”.

17. Și dzise Iudith: „Bea-voi, dară, doamne, căci s-au mărit traiul mieu întru mine astăzi decît toate dzilele nașterii mêle”. Și, luînd, au mîncat și au băut împotriva lui carele au gătit roaba ei.

18. Și să veseli Olofernu pren ea și au băut vin mult foarte, cît nu au băut niciodineoară întru o dzi, de cînd s-au născut.

Cap 13

1. Și, dacă tîrziu să făcu, sîrguiră robii lui a să rășchira.

2. Și Vagóas au închis cortul lui pre denafară și slobodziră pre cei ce dvoriia de cătră fața domnului lui și s-au dus la așternuturile lor pentru că era toți trudiți, pentru că îndălungat s-au făcut băutura.

3. Și rămase Iudith sîngură în cortu și Olofernu fiind căzut pre patul lui, pentru că era preste el turnat vinul.

4. Și dzise Iudith roabei ei să stea afară den așternutul ei și să păzească ieșirea ei, în ce chip în toate dzilele, pentru că au dzis că va ieși la ruga ei și lui Vagóa au grăit după cuvintele acêstea.

5. Și să duseră toți de cătră fața ei și nime nu au rămas[9345] întru așternut, de la mic pînă la mare.

6. Și stînd Iudith lîngă patul lui, dzise întru inima ei: „Domnul Dumnedzău a toată putêrea, caută întru ceasul acesta preste faptele mîinilor mêle, spre înălțarea Ierusalímului.

7. Căci acumu-i vrêmea a sprăjeni moștenirei tale și a face tocmêlele mêle spre surparea vrăjmașilor carii s-au rădicat asupra noastră”.

8. Și apropiindu-să la stîlpul patului carele era lîngă capul lui Olofernu, coborî sabiia lui de la el și apropiindu-să de pat, au apucat de chica capului lui.

9. Și dzise: „Întărêște-mă, Doamne, Dumnedzăul Israil, întru dzua aceasta”. Și lovi de doao ori în grumadzul lui cu vîrtutea ei și luă capul lui de la el.

10. Și răsturnă trupul lui de pre așternut și luă pologul de la stîlpi și preste puțîn ieși.

11. Și dêde roabei ei capul lui Olofernu și-l puse pre el în traista bucatelor ei și ieșiră amîndoaă[9346] împreună, după obiceaiul lor, la rugă.

12. Și trecînd tabăra, au încungiurat valea acêea și să suiră la măgura Vetuluá și veniră la porțile ei.

13. Și dzise Iudith de[9347] departe celor ce păziia la porți: „Dășchideți, dășchideți, dară, poarta. Cu noi Dumnedzău, Dumnedzăul nostru, să facă încă vîrtute în Ierusalím și tărie asupra vrăjmașilor, în ce chip și astădzi au făcut”.

14. Și fu dacă audziră bărbații cetății ei glasul ei, sîrguiră a să pogorî la poarta cetății lor și chemară împreună pre cei bătrîni ai cetății și alergară toți, de la mic pînă la mare, căci minunat era lor a venirea ea.

15. Și dășchiseră poarta și le priimiră pre iale și, aprinzînd foc spre lumină, le încungiurară pre iale.

16. Și ea dzise cătră înși cu glas mare: „Lăudați Dumnedzăul, lăudați pre Dumnedzău pentru că nu au dăpărtat mila lui de la casa lui Israil, ce zdrobi pre vrăjmașii noștri pren mîinile mêle întru noaptea aceasta”.

17. Și luînd capul den traistă, îl arătă și dzise lor: „Iată capul lui Olofernu, hatmanul puterii Assur, și iată pologul întru carele zăcea în bețiile lui; și au lovit pre el Domnul cu mînă de fămêie.

18. Și viu Domnul carele au păzit pre mine întru calea mea carea am mers, că l-au înșelat pre el fața mea spre pieirea[9348] lui și nu au făcut greșală cu mine spre pîngăriciune și rușine”.

19. Și să întristă tot nărodul foarte și plecîndu-să să închinară lui Dumnedzău și dziseră cu toții odată: „Binecuvîntat ești, Dumnedzăul nostru, cela ce ai ocărît întru dzua de astădzi pre vrăjmașii nărodului tău”.

20. Și dzise ei Ozía: „Binecuvîntată ești tu, fată Dumnedzăului celui preaînalt, decît toate muierile cêle pre pămînt și binecuvîntat Dumnedzău carele au zidit ceriul și pămîntul, carele au îndreptat pre tine spre rană capului boiêrinului vrăjmașilor noștri.

21. Că nu să va depărta nădêjdea ta de la inima oamenilor ce pomenesc[9349] vîr-

tutea lui

[illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

КАП. ДІ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

[illegible] 10

[illegible] 11

[illegible] 12

[illegible] 13

[illegible] 14

[illegible] 15

[illegible] 16

[illegible] 17

[illegible] 18

[illegible]

КАП. ЕІ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible]

tutea lui Dumnedzău pînă în vac și să facă ție acêstea Dumnedzău, spre înălțime vêcinică, ca să socotească pre tine cu bunătăți.

22. Pentru care nu ai pregetat sufletului tău pentru plecarea rodului nostru, ce ieșiși la cădêrea noastră, spre drept mergînd înaintea Dumnedzăului nostru".

23. Și dziseră tot nărodul: „Facă-să! Facă-să!"

Cap 14

1. Și dzise cătră ei Iudith: „Audziți, dară, pre mine, fraților, și luînd capul acesta spînzurați pre el preste baștea zidului vostru.
2. Și va fi cînd va lumina de zori și va ieși soarele pre pămînt, veți lua fieștecarele ciniile cêle de război ale voastre și va ieși tot bărbatul ce-i[9350] vîrtucios afară den cetate și veți da căpetenie preste ei ca cum ați pogorî la cîmpu, la straja cea denainte a fiilor Assur și nu veți pogorî.
3. Și luînd aceștia armele toate a lor, mêrge-vor la taberile lor și vor rădica pre hatmanii puterii Assur și vor alerga la cortul lui Olofernu și nu-l vor afla pre el; și va cădea preste ei frică și vor fugi de cătră fața voastră.
4. Și urmînd voi și ceia ce lăcuiesc tot hotarul Israil, aștêrneți pre ei întru căile lor.
5. Iară mai nainte de a face acêstea, chemați mie pre Ahior ammaniteanul pentru ca, văzînd, să cunoască pre cela ce au dăfăimat casa Israil și pre îns, ca la moarte trimis fiind cătră noi". Și chemară pre Ahior dentru casa Ozíei.
6. Și daca veni și văzu capul lui Olofernu întru mîna unui bărbat, întru adunarea nărodului, cădzu preste față-și și să leșină duhul lui.
7. Și dacă-l apucară pre el, cădzu la picioarele Iudith și să închinắ fêței ei și dzise: „Binecuvîntată[9351] tu întru tot sălașul Iúda și întru toată limba carii, audzind numele tău, să vor întrista.
8. Și acum vestêște mie cîte ai făcut întru dzilele acêstea". Și vesti lui Iudith în mijlocul nărodului toate cîte au făcut, dentru care dzi au ieșit, pînă cînd grăia cu ei.
9. Și daca au tăcut grăind, au clicuit oamenii[9352] cu glas mare și dêderă glas vêsel întru cetatea lor.
10. Și văzînd Ahior toate cîte au făcut Dumnedzăul lui Israil, credzu lui Dumnedzău foarte și tăia acoperemîntulu, pielița margenii[9353] lui și să adaose cătră casa lui Israil pînă în dzua aceasta.
11. Și cînd să suiră zorile și spîndzurară capul lui Olofernu dentru zid și luă tot bărbatul armele lui și ieșiră după șireag la suișurile măgurii.
12. Și fiii Assur, dacă vădzură pre ei, au trimis la povățuitorii lor și ei veniră la hatmani și cei preste mii și la toată căpeteniia lor.
13. Și mêrseră la cortul lui Olofernu și dziseră[9354] celui ce era preste toate ale lui: „Scoală, dară, pre domnul nostru, căci au cutezat robii a să pogorî asupra noastră spre război, pentru ca să piară de tot, desăvîrșit".
14. Și întrắ Vagóas și lovi gardul[9355] cortului, pentru că socotea el că au[9356] adormit el cu Iudith.
15. Și dacă nime nu ascultă, dășchiind întrắ la așternut și aflá́ pre el preste așternut lepădat mort și capul lui să luase de la el.
16. Și strigá́ cu glas mare, cu plîngere și cu[9357] suspin și strigare vîrtoasă și rumpse hainele lui și întrắ la cortul unde era Iudith mîind și nu aflá́ pre ea.
17. Și sări la nărod și strigă: „Vicleníră robii, făcut-au rușine o muiêre a jidovilor la casa împăratului[9358] Navuhodonósor, căci, iată, Olofernu jos și capul lui nu iaste preste el".
18. Și dacă audziră acêstea graiuri boiêrii puterii Assur, hainele lor rumpseră și să turburá́ sufletul lor foarte și să făcu lor strigare și chiot mare foarte în mijlocul taberii.

Cap 15

1. Și dacă au audzit ceia ce era la sălaș, să întrestară pentru ce s-au făcut și căzu preste ei frică și cutremur.
2. Și nu era om așteptînd despre fața aproapelui încă, ci spărgîndu-să depreună odată, au fugit prespre toată calea cîmpului și

a muntelui

[illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

ΚΑΠ· Ϛ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

a muntelui şi cei ci să tăbărăsc la munte împregiurul Vetuluá să înfrînseră spre fugă.

3. Şi atuncea fiii Israil, tot bărbatul războinic dentru ei, s-au răvărsat preste ei. Şi trimise Ozía la Vetomathem şi Vithê şi Hovê şi Colá şi la tot hotarul Israil pre ceia ci să vestesc pentru cêle săvîrşite şi pentru ca toţi să să răvêrse asupra vrăjmaşilor, spre omorîrea lor.

4. Şi daca au audzit fiii Israil, toţi odată depreună au cădzut preste ei şi tăia pre ei pînă la Hová.

5. Aşijdirile şi cei den Ierusalím au sosit şi dentru tot muntele, pentru că au vestit lor ce s-au făcut întru tabăra vrăjmaşilor lor.

6. Şi cei den Galaad şi dentru Galiléa prea le turnară lor cu rană mare, pînă unde au trecut Damascul şi hotarăle lui.

7. Iară cei rămaşi, ce lăcuia Vetuluá, cădzură preste tabăra Assur şi prădară pre ei şi să îmbogăţiră foarte. Şi fiii Israil, întorcîndu-să de la tăiêre, stăpîniră celor rămase.

8. Şi satele şi cetăţile den munte şi cîmpie au biruit multe pleanuri, pentru că era mulţime multă foarte.

9. Şi Ioachim, preutul cel mare, şi bătrînimea fiilor Israil, ceia ce lăcuia în Ierusalím, veniră a întemeia bunătăţile carele au făcut Dumnedzău lui Israil şi a vedea pre Iudith şi a grăi cu ea pace.

10. Şi dacă întrară cătră ea, binecuvîntară pre ea cu toţi odată şi dziseră cătră ea:

11. „Tu – înălţarea Ierusalím, tu[9359] – trufă mare lui Israil, tu, falá mare rodului nostru, căci ai făcut acêstea toate cu mîna ta. Făcut-ai bunătăţile cu Israil şi binevru preste iale Dumnedzău.

12. Binecuvîntată te fă lîngă cel întrutotţiitor Domnu întru vacul vremii[9360]". Şi dzise tot nărodul: „Facă-să!".

13. Şi prădă tabăra nărodul pren dzile 30 şi dêderă ii Iudith cortul lui Olofernu şi toate arginturile şi paturile şi păharăle şi toate lucrurile lui.

14. Şi luînd ea, au pus preste muşcoaia ei şi au înhămat carăle ei şi le-au grămădit pre iale preste înse.

15. Şi să strînse[9361] toată muiêrea Israil ca să o vază pre ea şi au binecuvîntat pre ea şi au făcut ei danţu dentru iale şi au luat stîlpări întru mîinile ei şi au dat şi muierilor celor ce era cu ea şi s-au încununat cu maslinul, ea şi cêlea[9362] ce era cu ea.

16. Şi veni înaintea a tot nărodul cu danţu, povăţuind tuturor muierilor, şi urmá tot bărbatul Israil întrarmat cu cununi şi laude întru rostul lor.

17. Şi începea Iudith mărturisirea aceasta întru tot Israil şi răspundea tot nărodul lauda aceasta.

Cap 16

1. Şi dzise Iudith: „Încêpeţi Dumnedzăului mieu cu tîmpene, cîntaţi Dumnedzăului mieu cu ţîmbale, împreunaţi lui cîntare şi laudă, înălţaţi şi chemaţi numele lui!

2. [9363]Căci Dumnedzău – surpînd războaie, căci întru taberile lui, întru mijlocul nărodului scoase pre mine dentru mîna celor ce gonesc pre mine.

3. Veni Assur den munţii de la crivăţ, veni cu dzeci de mii a puterii lui, cărora mulţimea lor au astupat pîraie şi călărimea lor au acoperit dealuri.

4. Zise că va arde hotarăle mêle şi pre tinereii miei să-i omoare cu sabie şi cei[9364] sugători[9365] să-i puie la[9366] ţărnă şi pruncii miei să-i puie la pradă şi ficioarele mêle să le prade. Domnul cel întrutotţiitor dăfăimă pre ei cu mînă de fămêie.

5. Pentru că nu căzu tarele de tinerei, nici fii de vîrtucioşi l-au lovit pre el, nici înalţi uriaşi să rădicară pre el, ci Iudith, fata Merarí, cu frîmsêţele fêţei ei slobonogí pre el.

6. Pentru că dăzbrăcă îmbrăcămintea văduviei ei spre înălţarea celor ce durea Israil. Uns-au faţa ei cu miros şi legă părul ei cu mitră şi luă văşmînt de in spre înşelarea lui.

7. Papucul ei jefui ochiul lui şi frîmsêţele ei robi sufletul lui; petrecu sabiia[9367] gîtul lui.

8. Spămîntară-să persii de îndrăzneala ei şi midi de-ndîrjiia[9368] ei să întristară.

9. Atunce clicuiră cei plecaţi[9369] ai miei şi strigară lîngezii[9370] miei şi să spămîntară. Înălţară glasul lor şi să înfrînseră.

10. Fiii a fêtelor i-au împunsu pre ei şi ca pre copiii celor ci de voie mergu răniia pre ei. Pierit-au dentru rînduiala Domnului Dumnedzăului mieu. Lăuda-voi

Domnului

11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]

[illegible]
[illegible]

ВАРОУХЪ КАГЛЬ

А

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Domnului laudă și fală.

11. Doamne, mare ești și mărit, minunat în vîrtute, necovîrșit. Ție să slujască toată zidirea ta.

12. [9371]Căci ai dzis și s-au făcut; [9372]trimis-ai duhul tău și au clădit[9373] și nu iaste carele va sta împotriva glasului tău.

13. Pentru că măguri den temelii cu apele să vor clăti și pietrile de către fața ta ca ceara topi-să-vor. Iar preste ceia ci să tem de tine, tu bine vei curăți lor.

14. Căci micu-i toată jirtva către mirosul a bună mirosenie și prea puțîn tot seul spre arderea de tot a ta. Iar cel ci să tême de Domnul mare-i pururea.

15. Vai limbilor ce să scoală asupra rodului mieu. Domnul cel întrutotțiitor va izbîndi pre ei; întru dzua județului să dea foc și viermi la trupurile lor și vor plînge cu simțirea pînă în vac".

16. Și daca au întrat la Ierusalím, să închinară Domnului. Și cînd să curăți nărodul, au adus arderile cêle de tot a lor și cêle de voie a lor și dările.

17. Și puse Iudith toate unêltele lui Olofernu, cîte au dat nărodul ei, și pologul carele au luat ea de la așternutul lui, spre punere Domnului au dat.

18. Și era nărodul veselindu-să în Ierusalim despre fața sfintelor, preste luni 3 și Iudith cu ei au rămas.

19. Și după dzilele acêstea au purces fieștecarele la moștenirea lui și Iudith mêrse la Vetuluá. Și rămase preste avêrea ei.

20. Și fu pre vrêmea ei slăvită întru tot pămîntul și mulți au poftitu-o pre ea și nu au cunoscutu-o bărbat pre ea toate dzilele vieții ei, dentru care ceas au murit Manassi, bărbatul ei. Și să adaose către nărodul[9374] ei.

21. Și mergînd înainte era mare foarte și îmbătrîni întru casa bărbatului ei 105 ani și lăsă roaba ei slobodă și muri la Vetuluá.

22. Și o îngropară pre ea întru peșterea bărbatului ei, Manassí, și o plînseră pre ea casa Israil dzile 7.

23. Și împărți unêltele ei, mai nainte de ce a muri ea, la toți cei de aproape ai lui[9375] Manassí, bărbatului ei, și celor de aproape a rodului ei.

24. Și nu era încă cel ci să sparie pre fiii Israil întru dzilele Iudith și după ce au murit ea, dzile multe.

Varúh

Cap 1

1. Și acêstea-s cuvintele cărții carele au scris Varuh, ficiorul lui Niriu, fiiului Maaseu, fiiului Sedechía, fiiului Asadiu, fiiului Helchiu, de la Vavilon, întru anul al cincilea, în șapte a lunei, întru vrêmea carea au luat haldeii Ierusalímul și-l arseră pre el cu foc.

2. Și citi Varuh cuvintele cărții aceștiia întru urechile Iehoníia, fiiului Ioahim, împăratului Iúdei, și întru urechile a tot nărodul, celor ce veniia către carte, și întru urechile celor tari și fiilor împăraților și întru urechile celor bătrîni și întru urechile a tot nărodul, de la mic pînă la mare, tuturor celor ce lăcuiesc la Vavilón, pre Rîul Sud.

3. Și plîngea și postiia și să ruga rugi înaintea Domnului. Și adunară argintu pre cît a fieștecăruia putea mîna.

4. Și trimiseră către Ioachim, ficiorul Helchíu, fiiul lui Salom, preutul, și către preuți și către tot nărodul, ceia ce s-au aflat împreună cu el în Ierusalím, cînd au luat el vasele casei Domnului, cêlea ce s-au scos dentru nărod, să să întoarne la Pămîntul Iúdei, la a dzêcea lui siuan, vase de argint carele au făcut Sedechía, fiiul Iosíei, împăratul Iúdei,

5. După ce au înstreinat Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, pre Iehonía și pre boiêri și pre cei legați și pre cei tari și pre nărodul pămîntului de la Ierusalím și au adus pre ei la Vavilon.

6. Și dziseră: „Iată, am trimis către voi argintu, și cumpărați pentru argint arderi de tot și pentru păcat și tămîia și faceți manná și aduceți pre jirtăvnicul Domnului Dumnedzăului nostru.

7. Și veți ruga pentru viața lui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, și spre viața lui Valtasar, fiiului lui, pentru ca

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

КАП. В

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

[9376] să fie zilile lor[9377] ca dzilele ceriului preste pămînt.

8. Și va da Domnul vîrtute noao și va lumina ochii noștri și vom trăi suptu umbra lui Navuhodonósor, împăratului Vavilónului, și supt umbra lui Valtásar, fiiului lui, și vom sluji lor dzile multe, și vom afla har înaintea lor.
9. Și vă rugați pentru noi cătră Domnul Dumnedzăul nostru, căci am greșit la Domnul Dumnedzăul nostru și nu s-au întorsu mîniia Domnului și urgiia lui de la noi și pînă la dzua acêea.
10. Și veți citi cartea aceasta carea am trimis cătră voi, să mărturisiți în casa Domnului, întru dzilele praznicului și în dzilele vremii.
11. [9378]Și veți grăi Domnului Dumnedzăului nostru dreptatea și noao rușine obrazului, ca în dzua aceasta, la omul Iúda și la cei ce lăcuiesc Ierusalímul și împăraților noștri și boiêrilor noștri și preoților noștri și prorocilor noștri și părinților noștri,
12. [9379]Pentru carele am greșit înaintea Domnului și nu am ascultat lui. Și nu am ascultat glasului Domnului Dumnedzăului nostru a mêrge întru porîncele lui, carele au dat despre fața noastră.
13. Dentru dzua carea au scos Domnul pre părinții noștri den Pămîntul Eghíptului și pînă întru dzua aceasta eram neascultînd cătră Domnul Dumnedzăul nostru și ocăzuiam, ca să nu audzim glasului[9380] lui.
14. Și să lipiră la noi răotățile și blăstămul [9381]carele au rînduit Domnul la Moisi, sluga lui, întru dzua carea au scos pre părinții noștri dentru Pămîntul Eghíptului, să dea noao pămîntu carele cură lapte și miêre, ca dzua aceasta.
15. Și nu am ascultat glasului Domnului Dumnedzăului nostru după toate cuvintele prorocilor, carele au trimis cătră noi. Și am mers fieștecarele întru cugetul inemei lui cei rêle, a lucra la dumnedzăi alții, să facă rêlele între ochii Domnului Dumnedzăului nostru".

Cap 2

1. Și întări Domnul cuvîntul lui carele au grăit preste noi și preste judecătorii noștri, ceia ce au judecat pre Israil, și preste împărații noștri și preste boiêrii noștri și preste omul Israil și Iúda,
2. A aduce preste noi răotăți mari, carele nu s-au făcut dedesuptul a tot ceriul, în ce chip s-au făcut în Ierusalím, [9382]după cêle scrise întru lêgea lui Moisi,
3. A mînca noi, omul trupul fiiului lui și omul pielíțele fêtei lui.
4. Și au dat pre ei supuși la toate împărățiile cêle[9383] împregiurul nostru spre ocară și spre necălcare, întru toate năroadele cêle împregiurul nostru, unde i-au sămănat pre ei Domnul acoló. Și s-au făcut dedesupt, și nu deasupra, căci am greșit Domnului Dumnedzăului nostru cătră nu audzí glasului lui.
5. [9384]Domnului Dumnedzăului nostru – dreptatea, și noao și părinților noștri – rușinea obrazelor, ca în dzua aceasta.
6. Carele au grăit Domnul preste noi, toate răutățile acêstea venit-au preste noi[9385] și nu ne-am rugat fêței Domnului a să întoarce fieștecarele de la socotêlele inimei lor cei rêle.
7. Și priveghé Domnul preste cei răi și aduse Domnul preste noi, că dreptu-i Domnul preste toate lucrurile lui carele au porîncit noao. Și nu am audzit glasului lui, a mêrge la porîncele Domnului, carele au dat despre fața noastră.
8. [9386]Și acum, Doamne Dumnedzăul Israil, carele ai scos pre nărodul tău dentru Pămîntul Eghiptului cu mînă tare și cu braț înalt, cu sêmne și cu minuni și cu putêre mare și ai făcut ție nume ca în dzua aceasta,
9. Greșit-am, păgînit-am, strîmbat-am, Doamne Dumnedzăul nostru, preste toate dreptățile tale.
10. Și întoarcă-să mînia ta de la noi, căci am rămas puțini întru limbi, unde ne-ai sămănat pre noi acoló.
11. Ascultă, Doamne, rugii noastre și umilinței noastre și ne scoate pre noi pentru tine și dă noao har cătră fața celor ce ne-au înstreinat pre noi, pentru ca să cunoască tot pămîntul că tu – Domnul Dumnedzăul nostru, căci numele tău s-au chemat deasupra Israil și preste rodul lui.
12. [9387]Și caută dentru casa cea sfîntă a ta și ia aminte la noi și pleacă, Doamne, urêchea ta și audzi. Dășchide ochii tăi și vezi.

căci nu cei

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

КАП. Г.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

13. Căci nu cei morţi întru iadu, cărora s-au luat duhul lor de la ficaţii lor, da-vor mărire şi îndreptare Domnului, ci sufletul cela ci să mîhnêşte preste mărimea care mergea plecîndu-să şi slăbind şi ochii cei ci să sfirşesc şi sufletul cel flămînd da-vor mărire ţie şi dreptate, Doamne.
14. Căci nu pre dreptăţile părinţilor noştri şi a împăraţilor noştri noi oborîm mila înaintea fêţei tale, Doamne Dumnedzăul nostru.
15. Căci ai slobodzit mîniia ta şi urgiia ta la noi, în ce chip ai grăit cu mîna slugilor tale[9388], prorocilor, dzicînd:
16. „Aşa au dzis Domnul: [9389]«Plecaţi umărul vostru, lucraţi împăratului Vavilónului şi şedeţi pre pămîntul carele am dat părinţilor voştri.
17. Şi de nu veţi asculta glasului Domnului să lucraţi împăratului Vavilónului, sfirşire voi face den cetăţile Iúda şi denafară[9390] Ierusalím glas de veselie şi glas de bucurie şi glas de mire şi glas de mireasă şi va fi tot pămîntul spre necălcare de cei ce lăcuiesc întru el»".
18. Şi nu am ascultat glasului tău, a lucra împăratului Vavilónului, şi ai întărit cuvintele tale carele ai grăit cu mîinile slugilor tale, prorocilor, ca să scoaţă oasele împăraţilor[9391] noştri şi oasele părinţilor noştri dentru locul lor.
19. Şi, iată, sînt lepădate arşiţei[9392] dzilei şi îngheţării nopţii şi au murit întru dureri rêle, cu foamete şi cu sabie şi cu trimitere.
20. Şi ai pus casa unde să cheamă numele tău preste ea ca dzua aceasta, pentru răotatea casei Israil şi casei Iúdei.
21. Şi ai făcut la noi, Doamne Dumnedzăul nostru, după toată liniştea ta şi după toată îndurarea ta cea mare, în ce chip ai grăit întru mîna slugei tale, Moisi, întru dzua porîncind lui să scrie lêgea ta înaintea fiilor Israil, dzicînd:
22. [9393]„Dă nu veţi asculta glasului mieu, cu adevărat sunetul cel mare şi mult acesta întoarce-ţi-să-va spre mic întru limbi, unde voi sămăna pre ei acoló, căci am cunoscut că nu vor audzi mie, căci nărod năsîlnic la cerbice iaste.
23. Şi să vor întoarce întru inima lor, întru pămîntul înstreinării lor şi vor cunoaşte că eu – Domnul Dumnedzăul lor. Şi voi da lor inimă şi urechi, audzi-vor şi vor lăuda pre mine întru pămîntul înstreinării lor şi vor pomeni numelui mieu.
24. Şi să vor întoarce den spinarea lor cea vîrtoasă şi de la cêle rêle lucruri a lor, căci vor pomeni calea părinţilor lor celor ce au greşit înaintea Domnului.
25. Şi voi înturna pre ei la pămîntul carele am jurat părinţilor lor, lui Avraam şi lui Isaac şi lui Iacov, şi vor domni lui şi voi înmulţi pre ei şi nu să vor împuţina.
26. Şi voi întări lor făgăduinţă vêcinică, ca să fiu eu lor spre Dumnedzău şi ei vor fi mie întru nărod; şi nu voi clăti încă pre nărodul mieu, Israil, de la pămîntul carele am dat lor".

Cap 3

1. Doamne cel întrutotţiitor, Dumnedzăul Israil, suflet întru strîmptori şi duh a lenirei au strigat cătră tine: „Audzi, Doamne, şi miluiêşte, căci am greşit înaintea ta. Căci tu – şezînd vacul, şi noi – pierind vacul.
2. Doamne cel întrutotţiitor, Dumnedzăul Israil, audzi, dară, rugii celor ce au murit Israil şi fiii ceia ce au greşit înaintea ta, carii nu au audzit glasului tău, Dumnedzăului lor, şi s-au lipit noao rêlele.
3. Să nu pomeneşti strîmbătăţilor părinţilor noştri, ci pomenêşte mîinii tale şi numelui tău întru vrêmea aceasta, căci tu – Domnul Dumnedzăul nostru şi vom lăuda pre tine, Doamne.
4. Căci pentru acêea ai dat frica noastră preste inimile noastre, ca să chemăm numele tău, şi vom lăuda pre tine întru înstreinarea noastră.
5. Căci am întors preste inima noastră toată strîmbătatea părinţilor noştri celor ce au greşit înaintea ta; noi, astădzi, întru înstreinarea noastră, unde ne-ai sămănat pre ei acoló, spre ponoslu şi spre blăstăm şi spre datorie, după toate strîmbătăţile părinţilor noştri carii s-au depărtat de la Domnul Dumnedzăul lor".
6. Audzi, Israil, porîncele vieţii, băgaţi în urechi a cunoaşte înţelepciunea.

ce iaste

[illegible] Вар.

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

КАП. Д.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

7. [9394]Ce iaste, Israil, căci întru pămîntul limbilor te-ai vechit? Întru pămînt striinu te-ai spurcat împreună cu morţii, socotitu-te-ai împreună cu cei de la iad Părăsit-ai izvorul înţelepciunei. Pre calea lui Dumnedzău de ai fi mersu, lăcuit-ai fi cu pace cea în vac vrême.
8. Învaţă unde-i mintea, unde-i vîrtutea, unde-i înţelêgerea a cunoaşte odată, unde-i îndălungarea vieţii şi traiu, unde-i lumina ochilor şi pacea.
9. Cine au aflat locul ei şi cine au întrat la vistiêrele ei? Unde sînt boiêrii limbilor şi cei ce stăpînesc fiarălor celor de pre pămînt?
10. Cei ce cu pasările ceriului batjocuresc şi argintul cîştigîndu-l şi aurul, pre carele nădăjduia oamenii, şi nu iaste săvîrşit averii lor?
11. Căci ceia ce argintul meşterşuguiesc şi grijesc lucrul lor şi nu iaste aflare, stinsu-s-au şi la iad s-au pogorît şi alţii s-au sculat pentru ei.
12. Cei mai tineri vădzură lumină şi au lăcuit preste pămînt şi calea ştiinţei nu au cunoscut, nici au înţeles[9395] cărările ei, nici s-au apucat de ea.
13. Fiii lor de la calea lor dăparte s-au făcut, nici s-au audzit în Hanaan, nici s-au văzut în Theman.
14. Nici fiii Ágar, cercetînd înţelêgerea, cei de pre pămînt, neguţătorii Merran şi Theman şi basnicii şi cercetătorii pricêperii, şi calea înţelepciunei nu au cunoscut, nici au pomenit cărările ei.
15. O, Israil, cîtu-i de mare casa lui[9396] Dumnedzău şi îndălungat locul cîştigului lui! Mare şi nu are săvîrşit, înalt şi nenumărat!
16. Acoló au născut uriaşii cei numiţi de-nceput, făcîndu-să buni de mari, ştiind războiul.
17. Nu pre aceştia au ales Dumnedzău, nici cale de ştiinţă au dat lor, şi au pierit pentru că nu au avut înţelepciune; pierit-au pentru nesfătuirea lor.
18. Cine s-au suit în cer şi au luat pre ea şi au pogorît pre ea dentru nori? Cine au trecut decinde de mare şi au aflat pre ea şi va aduce pre ea pen aur curat?
19. Nu iaste cel ci să ştie calea ei, nici cel ci să pomenească cărarea ei.
20. Ci cela ce ştie toate ştie pre ea şi aflắ pre ea cu înţelêgerea lui, cela ce au lucrat pămîntul în vrêmea vacului împlú pre el de dobitoace cu patru picioare.
21. Cela ce trimite lumina şi va mêrge, chemă-o pre ea şi ascultă lui cu cutremur.
22. Şi stêlele luminară întru păzile lor şi să veseliră. Chematu-le-au pre iale şi dziseră: „Dă faţă sîntem". Luminat-au cu veselie celui ce le-au făcut pre iale. Acesta-i Dumnedzăul nostru, nu să va socoti altul cătră însul.
23. Află toată calea ştiinţei şi dêde pre ea lui Iacov, slugei lui, şi lui Israil celui iubit de cătră el. După aceasta pre pămînt să ivi şi cu oamenii să amestecắ.

Cap 4

1. Aceasta-i cartea porîncilor lui Dumnedzău şi lêgea cêea ce iaste în vac; toţi ceia ce ţin pre ea – spre viaţă, iară ceia ce părăsescu pre ea vor muri.
2. Întoarnă-te, Iacov, şi te apucă de ea, pasă cătră lumină den preajma luminei ei.
3. Să nu dai altuia mărirea ta şi cêlea ce folosesc ţie la limbă striină. Fericiţi sîntem, Israil, căci cêlea plăcute lui Dumnedzău, noao – cunoscute.
4. Îndrăznire aveţi, nărodul mieu, pomenirea lui Israil. Vîndutu-v-aţi limbilor nu spre pieire, ce pentru căci aţi urgisit voi pre Dumnedzău v-aţi dat pizmaşilor.
5. Pentru că aţi întărîtat pre cela ce au făcut pre voi jertvuind la draci şi nu la Dumnedzău. Uitat-aţi voi pre cela ce au făcut pre voi, Dumnedzăul cel vecinic, şi aţi mîhnit pre cel ce au hrănit pre voi, Ierusalím.
6. Văzdut-au şi ceea ce au venit voao urgie de la Dumnedzău şi dzise: „Auziţi cêle nemêrnice Siónului, pentru că au adus mie Dumnedzău plîngere mare.
7. Pentru că am văzut robirea fiilor miei şi a fêtelor[9397], carea au adus lor cel vêcinic, pentru că am hrănit pre ei cu veselie şi i-am trimis cu plîngere şi jale.
8. Nimirile să nu să bucure pre mine, vădua şi cei părăsită[9398] de cătră mulţi. Pustiitu-m-am pentru păcatele fiilor miei.
9. Pentru căci s-au abătut dentru lêgea lui Dumnedzău şi dreptăţile lui nu le-au cunoscut, nici au mers pre căile

porîncilor

[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]

[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Е

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]

porîncelor lui Dumnedzău, nici cărărilor îmvățăturei întru dreptatea lui au călcat.

10. Vie cêle nemêrnice a Siónului și pomeniți robimea fiilor miei și fêtelor, carea au adus lor Vêcinicul.

11. Pentru că au adus prestă ei limbă de departe, limbă fără rușine și de altă limbă. Căci nu s-au rușinat de bătrîn și nici[9399] copil nu au miluit, și au adus pre cei iubiți ai văduii și, dentru fête, pre cea sîngură au pustiit.

12. Și eu ce tare-s a ajuta voao? Pentru că cela ce au adus rêlele scoate-va pre voi dentru mîna vrăjmașilor voștri.

13. Păsați, fiilor, păsați, și eu am rămas pustie. Dăzbrăcat-am vășmîntul păcii și îmbrăcai sac a rugii mêle; striga-voi cătră Vêcinicul întru dzilele mêle.

14. Îndrăzniți, fii, strigați cătră Dumnedzău și va scoate pre voi den silă, den mîna vrăjmașilor.

15. Pentru că eu amú am nădăjduit pre Cel Vêcinic mîntuirea noastră, și veni mie bucurie de[9400] la Sfîntul pren milostenie, carea va veni voao de sîrgu de la Cel Vêcinic, Mîntuitoriul nostru.

16. Pentru că am trimis pre voi cu plîngere și jale; și va da mie Dumnedzău pre voi, cu bucurie și veselie întru vac.

17. Pentru că în ce chip acum au vădzut cêle nemêrnice Sion a noastră robire, așa vor vedea curînd cea de la Dumnedzăul nostru mîntuire, carea va veni preste[9401] voi cu mărire mare și luminare a Vêcinicului.

18. Fiilor, îndălung îngăduiți cea de la Dumnedzău ce au venit voao urgie, pentru că goni pre tine vrăjmașul tău și vei vedea a lor pierirea de sîrg și preste gîtul lor vei încăleca.

19. Gingașii miei au mers căi vîrtoase; rădicatu-s-au ca o turmă jefuită de vrăjmași.

20. Îndrăzniți, fii, și strigați cătră Dumnedzău, pentru că va fi voao de la cel ce aduce pomenire.

21. Pentru că în ce chip s-au făcut cugetul vostru spre rătăcirea voastră de la Dumnedzău, cu dzêce părți adaogeți întorcîndu-vă să-l cercați pre el, pentru că cela ce au adus voao rêlele, aduce-va voao cea vêcinică veselie, împreună cu mîntuirea voastră.

22. Îndrăznêște, Ierusalím, mîngîie-te cel ce au numit pre tine.

23. Mișei cei ce pre tine au chinuit și cei ce s-au bucurat la a ta cădêre. Ticăloase cetățile cărora au slujit fiii tăi! Ticăloasă cêea ce au priimit fiii[9402]!

24. Pentru că în ce chip s-au bucurat pre a ta cădêre și s-au veselit pre trîntitura ta, așa să va mîhni preste a ei pustiire. Și voi lua ei bucuriia mulțimei gloatei și semețiia ei – spre jale.

25. Pentru că foc va veni preste ea de la Cel Vêcinic spre dzile îndălungate și să va lăcui de draci cea mai multă vrême.

26. Caută împregiur cătră răsărituri, Ierusalim, și vezi veseliia cêea ce de la Dumnedzăul tău ii viitoare.

27. Iată, vin fiii tăi pre carii ai trimis, vin adunați de la răsărituri pînă la apusuri, cu graiul celui Sfînt, bucurîndu-să cu a lui Dumnedzău mărire.

Cap 5

1. Dăzbracă, Ierusalíme, vășmîntul jelii și chinuirei tale și te îmbracă bunăcuviința cêea de la mărirea lui Dumnedzău în vac.

2. Îmbracă-te vășmîntul a dreptății cei de la Dumnedzău, pune mitră preste capul tău, a mărirei Vêcinicului.

3. Pentru că Dumnedzău cu mărirea cea de supt cer – toată lucirea ta, pentru că să va chema numele tău de la Dumnedzău în vac „Pace a dreptății" și „Mărirea a cinstei dumnedzăiești".

4. Scoală-te, Ierusalíme, și stă prespre cel[9403] înaltu și caută împregiur cătră răsărituri și vezi adunați fiii tăi de la a soarelui apusuri pînă la răsărituri, cu graiul Sfîntului, bucurîndu-să cu a lui pomenire.

5. Pentru că ieșiră de la tine pedestri aducîndu-să de cătră vrăjmași, iară-i bagă pre ei Dumnedzău cătră tine, însănătoșați cu mărire, ca pre fiii împărăției.

6. Pentru că rîndui Dumnedzău să să smerească toată măgura înaltă și năsîpuri vêcinice și văi să să împle, spre netezirea pămîntului, pentru ca să îmble Israil întemeiat cu a lui Dumnedzău mărire.

7. Și umbriră și dumbrăvile și tot lemnul bine mirositor a lui Israil cu porînca lui Dumnedzău.

pentru

6 [illegible]

ПОСЛАНІЕ ЛѸ ІЕРЕМІЕ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26

8. Pentru că va povățui Dumnedzăul Israil cu veselie, cu lumina mărirei lui, cu milos-teniia și dreptatea cea de la el.

Poslanie a Ieremíei

1. Izvodul cărții cei trimise, ce au trimis Ieremía cătră ceia ce era să să aducă robiți la Vavilon de împăratul vavilonênilor, să le spuie lor după cum i s-au porîncit lui de cătră Dumnedzău.
2. „Pentru păcatele carele ați greșit înaintea lui Dumnedzău, veți aduce la Vavilon robiți de Navuhodonósor, împăratul vavilonênilor.
3. Și intrînd voi în Vavilon, veți fi acoló ani can mulți și vrême multă[9404], pînă în 7 rude, iară după aceasta voi scoate pre voi de acoló cu pace.
4. [9405]Și acum veți vedea la Vavilon dumnedzăi de argint și de aur și de lemnu, preste umăr rădicîndu-să, arătînd frică limbilor. [9406]Têmeți-vă[9407], dară, pentru ca nu și voi asămănîndu-vă cu cei de alt fêliu veți asămăna și frică pre[9408] voi va lua pentru ei, vădzînd gloată denaintea și denapoia lor închinîndu-să lor.
5. Și dziceți în cuget: «Ție trebuie a să închina, Despuitoare»; pentru că îngerul mieu cu voi iaste și el cearcă sufletile voastre.
6. Pentru că limba lor iaste rasă de teslari și ei – cu aur prenpregiur și cu argint prenpregiur și minciunoase sînt și nu pot să grăiască.
7. Și ca la o ficioară iubind podoabă[9409], iau aur, meșterșuguiesc cununi pre capetile bodzilor lor.
8. Și iaste, uniori iau preuții de la bodzii lor aur și argint, la sine vor cheltui și vor da dentru îns și celor pre strașină curve.
9. Și împodobăsc pre înșii ca pre niște oameni cu îmbrăcăminte, dumnedzăi de argint și ⌊dumnedzăi⌋[9410] de aur și de lemnu și aceștia[9411] nu să mîntuiesc de rugină și de mîncări.
10. Îmbrăcați fiind ei îmbrăcăminte mohorîtă, ștergînd obrazul lor pentru praful den casă, carele iaste mai mult preste înșii.
11. Și buzdugan are, ca un om judecător de țară, carele pre cela ci la el greșaște, nu-l va omorî.
12. Și are angear în dreapta și topor, iară pre sine den război și den tîlhari nu va scoate, de unde cunoscuți sînt, nefiind dumnedzăi.
13. Să nu vă spămîntați, dară, de înșii, căci în ce chip vasul omului zdrobindu-să de nimic să face, ca acêstea sînt dumnedzăii lor.
14. Întemeiați întru jurămînturile lor, ochii lor sînt plini de prah den picioarele cêlea ce întră înlontru.
15. Și ca oarecarele ce are fi făcut strîmbătate împăratului sînt închise[9412] curțile, ca la moarte aducîndu-să, casele lor le întăresc popii cu încuieturi și lăcăți și zăvoară, pentru ca de tîlhari să nu să fure.
16. Lumini ardu și mai multe decît pentru ei, dentru carii pre nici unul pot să vază.
17. Iaste, dară, ca o grindă de cêle den casă și inimile lor dzic să să lingă[9413] cêle de pămînt tîrîitoare, mîncîndu-i pre înși și îmbrăcămintea lor, nu sîmptu.
18. Negriți sînt obrazul lor den fumul ce iaste în casă.
19. Pre trupul lor și pre capul lor zboară[9414] liliêci, rîndurêle și pasările, într-acesta chip și dihórii, de unde veți cunoaște că nu-s dumnedzăi.
20. Nu vă têmeți, dară, de înșii, pentru că aurul carele iaste pregiur înși pentru frîmsêțe, de nu va neștine ștêrge rugina, nu vor sclipi, pentru că nici cînd să topiia, simțiia.
21. Den tot prețul cumpărate sînt, întru carii nu iaste duh.
22. [9415]Fără dă picioare, preste umeri să poartă, arătînd necinstea lor oamenilor.
23. Și să rușinêdze și ceia ci le slujescu acêstea, pentru ca nu cîndai pre pămînt să cază, pren ei să să rădice.
24. Nici să va pune neștine pre îns drept, pre însul să va porni, nice de să va îndupleca nu să va îndrepta.
25. Ci, ca de la neşte morți, darurile la ei le pun înainte și jirtvele lor, vînzînd popii lor, le cheltuiesc.
26. Așijdirile și muierile dentru îns murează,

nici unui sărac

[illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible] 47
[illegible] 48
[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52

nici unui sărac, nici neputincios dau de jirtvele lor, avînd pre sine şi fătate apipăiesc.
27. Deci, cunoscînd dentru acêstea cum nu-s dumnedzăi, să nu vă têmeţi de ei. Dară dă unde să vor chema dumnedzăi?
28. Căci muieri pun denaintea a bodzi de argint şi de aur şi de lemnu şi întru casele lor popii şed, avînd hainele lor rumpte şi capetile şi barbele rase, cărora capetile descoperite sînt.
29. Şi mug[9416] strigînd înaintea dumnedzăilor lor, ca oariicarii la pregiur cina mortului.
30. Den îmbrăcămintea lor luînd popii, vor îmbrăca muierile lor şi copiii; nice rău de vor păţi de cineva, nice bine, vor putea să răsplătească; nici să aşaze împărat pot, nici să scoaţă.
31. Aşijdirile, nici avuţie, nici aramă nu vor putea să dea. De să va ruga neştine rugă şi să nu le dea, nu vor mai cêre.
32. Den moarte om nu vor mîntui, nici pre cel mai slab de la cel ⌊mai⌋ tare nu-l vor scoate.
Om orbu la vedêre fiind, nu-l vor îndrepta, întru nevoie omul fiind, nu-l vor scoate.
33. Vădua nu o vor milui, nici sărăimanului bine vor face.
34. Cu pietrile de la munte asămănaţi sînt cêle de lemnu şi cêle ferecate cu aur şi cêle ferecate cu argint. Iară ceia ce slujesc acêstea să vor ruşina.
35. Cum, dară, trebuie a socoti[9417] au a-i chema ca să fie ei dumnedzăi? Şi încă şi aceştia, haldeii, necinstindu-le pre iale.
36. Carii, cînd vor vedea năuc neputînd grăi, aducînd pre Vílos[9418], să roagă să strige ca cînd are putea să simţă. Şi nu pot ei, socotind, să le lase pre iale, pentru că simţire nu au.
37. Iară muierile, puind pregiur însă funi, întru căi şed, tămîind tărîţe. Iară cînd vruna dentru iale, trăgîndu-să de oarecarele den ceia ce trec şi să va culca, pre cea de aproape ocărăşte cum nu s-au vrednicit ca şi ea, nici funiia ei nu[9419] s-au rupt.
38. Toate cîte[9420] să fac întru ei sînt minciunoase. Cum, dară, trebuie să să socotească au să să dzică ca să fie dumnedzăi?
39. De teslari şi zlătari meşterşuguite sînt, altă nemic au doară să să facă care vor meşterii să să facă iale.
40. Şi ceia ce le meşterşuguiesc pre înse să nu să facă de mulţi ani.
Cum, dară, vor cêlea ci să meşteşuguiesc de ei să fie dumnedzăi?
41. Pentru căci au lăsat[9421] minciunoase şi ocară celor ci să vor naşte în urmă. Pentru că, cînd vor veni preste iale războí şi rêle, să sfătuiesc întru sine popii unde să vor ascunde împreună cu înşii.
42. Cum, dară, nu iaste a simţi că nu-s dumnedzăi carii nici mîntuiesc pre înşii[9422] de războí, nici den rêle[9423]?
43. Pentru că, fiind de lemnu şi ferecate cu aur şi cu argint ferecate, să vor cunoaşte mai apoi cum sînt minciunoase[9424] la toate limbile şi la împăraţi ivit va fi cum nu-s dumnedzăi, ci fapt de mîini omeneşti şi nici un lucru a lui Dumnedzău întru înşii iaste.
44. Cui, dară, trebuie cunoscut cum nu-s dumnedzăi? Pentru că împărat a ţării nu vor rădica şi nici[9425] ploaie la oameni nu vor da.
45. Şi judeţul[9426] nu vor alêge a lor, nici vor izbăvi strîmbătate, fiind neputincioşi, pentru că ca nişte cioară – în mijlocul ceriului şi pămîntului.
46. Pentru că cînd va cădea întru casă a bodzilor de lemnu, au ferecat cu aur au cu argint, foc, popii lor vor fugi şi vor scăpa, iară ei, ca nişte grindzi, în mijloc vor arde de tot.
47. Şi împăratului şi nepriêtenilor nu vor sta împotrivă. Cum, dară, să să socotească au să să chême că-s dumnedzăi?
48. Nice de furi, nici de tîlhari nu vor scăpa bodzi de lemnu şi ferecaţi cu argint şi cu aur, dentru carii ceia ce au putêre luînd aurul şi argintul şi îmbrăcămintele lor, cei pregiur înşii, să vor duce avîndu-l, nici şie nu vor ajuta.
49. Căci mai bine iaste împăratul arătîndu-şi vitejiia lui sau vas întru o casă de folos, cu carele să va trebui cela ce-l are, decît cei minciunoşi dumnedzăi.
50. Au şi uşe la o casă, mîntuind cêle ce-s întru însă, decît bodzii cei minciunoşi, şi stîlpu de lemnu la împărăţii decît bodzii cei minciunoşi.
51. Pentru că soarele şi luna şi stêlele fiind luminoase şi trimiţîndu-să la trêbe, bune-s la ascultare; aşijdirile şi fulgerul, cînd să va ivi, bunu-i la vedêre, şi încă un vîntu în toată ţara suflă[9427].
52. Şi norilor, cînd să va po-

rînci

[illegible]
[illegible]
[illegible]
53 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
54 [illegible]
55 [illegible]
[illegible]
[illegible]
56 [illegible]
[illegible]
57 [illegible]
[illegible]

[illegible]
58 [illegible]
[illegible]
59 [illegible]
[illegible]
[illegible]
60 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
61 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
62 [illegible]
[illegible]

Къ нчепере а трѣиа карте а Царствꙋрилѡр [illegible]
Капꙋть а честа ши [illegible]

[illegible]
[illegible]

1 Ши [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

rînci[9428] de la Dumnedzău să margă preste toată lumea, săvîrşesc rînduiala. Şi focul, trimiţîndu-să de sus să topască munţi şi codrii[9429], face rînduiala.

53. Iară acêstea nici cu chipurile[9430], nici cu puterile lor asămănate sînt. Pentru acêea, nici să să socotească, nici să să chême ca să fie ei dumnedzăi, nefiind ei putincioşi nici judeţ a judeca, nici a face bine oamenilor.
54. Cunoscînd, dară, cum nu-s dumnedzăi, nu vă têmeţi de ei.
55. Pentru că nici pre împăraţi vor blestema, nici vor blagoslovi[9431], şi sêmne întru limbi şi întru cer nu vor arăta,
56. Nici ca soarele vor străluci, nici vor lumina ca luna.
57. Jiganiile lor sînt decît înşii mai bune, care pot fugi la acoperemînt să folosască şie[9433].
58. Deci nici într-un chip iaste noao ivit cum sînt dumnedzăi, pentru acêea să nu vă têmeţi de înşii.
59. Pentru că în ce chip la o grădină cu pêpeni – un semnu de deochiu[9434] nimic păzind, aşa bodzii lor sînt de lemnu şi ferecaţi cu aur şi cu argint.
60. Întru acesta chip, şi la cel den grădină spin[9435], preste carele toată pasărea şedea deasupra, aşijderile şi mortul aruncat întru întunêrec să asemeneadză bodzii lor de lemnu şi ferecaţi cu aur şi cu argint.
61. De cel mohorît şi de marmură cêea ce putrezêşte pre înşii, veţi cunoaşte că nu-s dumnedzăi şi iale mai apoi să vor mînca şi va fi ocară în ţară.
62. Deci mai bun iaste om drept, neavînd chipuri, pentru că va fi departe de ocară.

Cîntare a trei sfinţi coconi

după locul la a lui Daniíl, a treia capăt, acesta: „Şi îmbla în mijlocul pării, lăudînd pre Dumnezău şi binecuvîntînd pre Domnul" cêle pre rînd la jidovi nu sînt, ádecă „Şi stînd" pînă la „Şi Navuhodonósor".

1. Şi stînd Azaría să rugă aşa şi, dăşchizînd gura lui în mijlocul focului, dzise:
2. „Binecuvîntat eşti, Doamne Dumnedzăul părinţilor noştri, şi lăudat şi proslăvit numele tău în vêci.
3. Căci drept eşti întru toate cîte ai făcut noao şi toate lucrurile tale adevêre şi căile-ţi drêpte şi toate judêţele tale[9432] – adevêre.
4. Şi judêţele a adevărului ai făcut, după toate carele ai adus pre noi şi pre cetatea cea sfîntă, cêea a părinţilor noştri, Ierusalímul, pentru că cu adevăr şi judeţ ai adus toate acêstea preste noi, pentru păcatele noastre.
5. Pentru căci am greşit şi am făcut fărădelêge usăbindu-ne de tine şi am greşit întru toate şi porîncele tale nu am ascultat, nici am cruţat, nici am făcut după cum ne-ai porîncit noao, pentru ca să ni să facă noao bine.
6. Şi toate cîte ai adus preste noi şi toate cîte ne-ai făcut noao, cu adevărat judeţ ai făcut şi ne-ai dat pre noi în mîinile nepriêtenilor fără dă lêge, vrăjmaşi viclêni şi la împărat strîmbu şi mai rău decît tot pămîntul.
7. Şi acum nu iaste noao a deşchide[9436] gura; ruşine şi ocară ne-am făcut robilor tăi şi celor ci să închină ţie.
8. Să nu ne dai, dară, pre noi în săvîrşit pentru numele tău şi să nu răşchiri făgăduinţa ta şi să nu dăpărtedzi mila ta de cătră noi, pentru Avraam cel iubit de cătră tine şi pentru Isaac, robul tău, şi Israil cel sfînt al tău,
9. Cărora ai grăit cătră înşii, dzicînd să le înmulţeşti sămînţa lor ca stêlele ceriului şi ca arina[9437] cea de la marginea mării.
10. Căci, Despuitoare, ne-am micşorat decît toate limbile şi sîntem smeriţi în tot pămîntul astădzi pentru păcatele noastre.
11. Şi nu iaste întru vrêmea aceasta boiêrin şi proroc şi povăţuitor, nici ardere de tot, nici jirtvă,

nici aducere

[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]

[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible]

nici aducere, nice tămîie, nici loc a aduce înaintea ta şi a afla mila ta.

12. Ci cu suflet înfrînt şi duh de smerenie să ne priimim, ca cu arderi de tot de berbeci şi de buhai şi ca în zeci de mii de miei graşi, aşa să să facă jirtva noastră înaintea ta astădzi şi să să facă denapoia ta, pentru căci nu va fi ruşine celora ce nădăjduiesc pre tine.
13. Şi acum urmăm ţie cu toată inima şi ne têmem de tine şi cercăm faţa ta. Să nu ne ruşinedzi pre noi, ce fă cu noi după blîndêţele tale şi după mulţimea milei tale.
14. Şi ne scoate pre noi după minunile tale şi dă mărire numelui tău, Doamne.
15. Şi să să ruşinêdze toţi ceia ce arată robilor tăi rêle şi să să ruşinêdze de toată putêrea şi domniia şi vîrtutea lor să să zdrobască.
16. Şi să cunoască că tu eşti Domnul Dumnedzăul sîngur şi mărit peste toată lumea".
17. Şi nu părăsiia ceia ce-i punea pre înşi, slugile împăratului, ardzînd cuptoriul cu nafthu, cu zmoală şi cu cîlţi şi cu viţă.
18. Şi să vărsa para deasupra cuptoriului, pre coţi 49 şi îmblắ şi pîrjoli pre carii află prejur cuptoriul haldeilor.
19. Iară îngerul Domnului să pogorî împreună cu cei pregiur Azaría în cuptor şi scuturắ para focului den cuptor.
20. Şi au făcut mijlocul cuptoriului ca un vînt de roao aburind[9438] şi nu s-au atinsu de înşii întru nimic focul şi nici[9439] ii mîhni, nici ii dodei pre ei.
21. Atuncea cîtetrei ca dentru o gură lăuda şi măriia şi binecuvînta pre Dumnedzău întru cuptor, dzicînd:
22. „Binecuvîntat eşti, Doamne Dumnedzăul părinţilor noştri, şi lăudat şi preaînălţat în vêci şi blagoslovit numele mărirei tale cel sfînt şi prealăudat şi preaînălţat în vêci.
23. Blagoslovit eşti întru bisêrica sfintei mărirei tale şi prealăudat şi preamărit în vêci.
24. Blagoslovit eşti, cela ce vezi beznele, şezînd pre heruvimi, şi prealăudat şi preaînălţat întru vêci.
25. Blagoslovit eşti pre scaunul mărirei împărăţiei tale şi prealăudat şi preamărit[9440] întru vêci.
26. Blagoslovit eşti întru întăritura ceriului şi prealăudat şi preamărit întru vêci.
27. Binecuvîntaţi, toate faptele Domnului pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
28. Blagosloviţi, ceriuri, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
29. Blagosloviţi, îngerii Domnului pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul în vêci.
30. Blagosloviţi, apele toate ce-s mai sus de cer, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul în vêci.
31. Blagosloviţi, toate puterile Domnului, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
32. Blagosloviţi, soarele şi luna, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
33. Blagosloviţi, stêlele ceriului, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
34. Blagosloviţi, toată ploaia şi[9441] rooa, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
35. Blagosloviţi, toate duhurile[9442], pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
36. Blagosloviţi, foc şi zăduh, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
37. Blagosloviţi, roao şi ninsori, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre îns întru vêci.
38. Blagosloviţi, nopţi şi dzile, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
39. Blagosloviţi, lumină şi întunêrec, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
40. Blagosloviţi, gheaţă şi ger, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre îns întru vêci.
41. Blagosloviţi, brume şi zăpăzi, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre îns întru vêci.
42. Blagosloviţi, fulgere şi nori, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.
43. Blagoslovască pămîntul pre Domnul, laude-l şi-l preaînalţe pre însul întru vêci.
44. Blagosloviţi, munţi şi dealuri, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre îns întru vêci.
45. Blagosloviţi, toate ce răsar în pămînt, pre Domnul, lăudaţi-l şi-l preaînălţaţi pre îns în vêci.
46. Blagosloviţi, izvoarăle, pre Domnul, lăudaţi-l şi-l preaînălţaţi pre însul

întru vêci

47 ꙟтрꙋ вѣ́ци. Бл҃гословици маре ши рꙋ́рї
прѣ дмн҃ꙋ, лъꙋдаци ши прѣ ꙟналцаци прѣ
48 єл ꙟтрꙋ вѣ́ци. Бл҃гословици кици ши тоате
тоате че се мишкъ ꙟтрꙋ апе прѣ
дмн҃ꙋ, лъꙋдаци ши прѣ ꙟналцаци прѣ єл ꙟтрꙋ
49 вѣ́ци. Бл҃гословици тоате пасерилє
черюлꙋи прѣ дмн҃ꙋ, лъꙋдаци ши прѣ ꙟналцаци
50 прѣ єл ꙟтрꙋ вѣ́ци. Бл҃гословици тоате
добитоачелє ши ѳєрилє сълбатече прѣ дмн҃ꙋ,
51 лъꙋдаци ши прѣ ꙟналцаци прѣ єл ꙟтрꙋ вѣ́ци. Бл҃
гословици фїи ѡамєнилѡр прѣ дмн҃ꙋ, лъꙋда
52 ци ши прѣ ꙟналцаци прѣ єл ꙟтрꙋ вѣ́ци. Бл҃
гословѣскъ Ісраил прѣ дмн҃ꙋ, лъꙋдаци
53 ши прѣ ꙟналцаци прѣ єл ꙟтрꙋ вѣ́ци. Бла
гословици прѣѡцїй дмн҃лꙋи прѣ дмн҃ꙋ, лъꙋда
54 ци ши прѣ ꙟналцаци прѣ єл ꙟтрꙋ вѣ́ци. Бла
гословици робїи дмн҃лꙋи прѣ дмн҃ꙋ, лъ
ꙋдаци ши прѣ ꙟналцаци прѣ єл ꙟтрꙋ вѣ́ци.

Бл҃гословици дꙋхꙋрилє ши сꙋфлєтєлє дрєпцилор
прѣ дмн҃ꙋ, лъꙋдаци ши прѣ ꙟналцаци прѣ 55
єл ꙟтрꙋ вѣ́ци. Бл҃гословици прѣподобници ши смє 56
рици ꙟ инимъ прѣ дмн҃ꙋ, лъꙋдаци ши прѣ ꙟ
налцаци прѣ єл ꙟтрꙋ вѣ́ци. Бл҃гословици 57
Ананїа, Азаріа, Мисаил, прѣ дмн҃ꙋ,
лъꙋдаци ши прѣ ꙟналцаци прѣ єл ꙟтрꙋ вѣ́ци.
Пєнтрꙋ къ нє‑ꙋ скос прѣ нои дин ꙗдꙋ, ши 58
нє‑ꙋ мънтꙋит прѣ нои дин мѫна мѡрцїи. ши
нє‑ꙋ избъвит прѣ нои дин мижлокꙋл кꙋпто
рюлꙋи чєлꙋи ардзътѡрю. ши дин мижлокꙋл
фокꙋлꙋи нє‑ꙋ избъвит прѣ нои. Мъ 59 мъртꙋрисꙋ
ртꙋрисици‑въ дѡмнꙋлꙋи, къ єсте бꙋн. къ
прѣ вѣ́к єсте мила лꙋи. Бл҃гословици 60
тоци чєи чє чинстиц прѣ дмн҃ꙋ, прѣ
Дмн҃зєꙋл дꙋмнєзєилор. лъꙋдаци ши мъртꙋри
мъртꙋрисици, къ ꙟтрꙋ тоци вѣ́ци
мила лꙋи·

КАТАСТИХЪ АЛЬ ЄЗДРИИ:

фазїи а Ѡ̃ нарꙋ́сѣ Іѡсїа пащилє·
в Ѡ̃ нꙋ́рѣрꙋ Іѡсїан Нєхѡрꙋлꙋ·
г Ѡ̃ нꙋ́рѣ Ієхѡнїа ши Захаріа·
д Ѡ̃ нꙋ Ієхѡнїа ши Ананїа
є Ѡ̃ на́тє пафѣи ... бꙋнꙋл вїєцꙋ
ѕ Ѡ̃ фринтꙋрѣ паха
з Ꙗ рꙋѫнѣ затѣ ꙟ пꙋстиело
и Ѡ̃ нєсфинцїи ... торїлѡр аса
ѳ Ѡ̃ на́са ши Захаріа
і Ѡ̃ ꙟ по маре
аі Ѡ̃ нꙋ чѣ вїи ши ал логофєтꙋ
аргꙋри ві Ѡ̃ н фꙋнꙋрѣ фїилꙋи Ієсꙋи на Рїса а Дарїа·
ꙟтрꙋ єрꙋсалим а ... пащилє·
гі С ... ꙟтрꙋ вад нꙋ ... Іѡсїи ꙟтрꙋ а
лєрꙋсалимꙋлꙋ
ді Ѡ̃ ... ꙟтрꙋ лꙋнѣ прѣ Іѡахаз ...
рꙋлꙋи Іѡсїа
єі Ѡ̃ нꙋ ... Єзєкїилꙋ прѣ ...
єдмꙋ Іѡанн фратєлꙋ
ѕі Ѡ̃ н ... ꙟтрꙋ ... фратєлꙋ, Іѡаннꙋ
грїн зі Ѡ̃ н ... ꙟ примꙋцїна Вꙋхѡдонѡсѡ,
фа ... Вавилѡнꙋ ... але
нꙋлꙋ, ши ... прѣ ... ꙟ ...·
иі Ѡ̃ ... ꙟ ... єрꙋлꙋ ши а прѣцꙋ
ѳі Тѣрꙋцїѡнꙋ ... ꙟ ... рѣ
к Ѡ̃ наѡ ... ꙟ ... налꙋлꙋ·
ка Ѡ̃ н ... ꙟ ... Ѳарїѣ ... марї
кв Ѡ̃ ... ꙟ мѣ ... бꙋнѡ опрꙋ...
кг А ... ꙟ мѣ ... ꙟ ... єдꙋ
кд Ꙗр ... ꙟ мѣ ... ꙟ ...
ши а ... рꙋ
ке Ѡ̃ н ... ꙟ ... вꙋ
винꙋлꙋ
кѕ Ѡ̃ н ... ꙟтрꙋ бѣтꙋ
ꙟ ... єдꙋлꙋ
кз Ꙗр ... ꙟ ... ꙟтрꙋ мꙋ
ши ... ꙟтрꙋ ... а ... Зорѡвавєл·
ки Ѡ̃ на ... ꙟ ... єдꙋ, ши ...
... ꙟ ...
кѳ Ѡ̃ н ... ꙟтрꙋ ...
л Ѡ̃ н ... гѡра
ла А ... ꙟ ... ꙟ ... тарїцїї вѡа
лв А ... Арѳамꙋ ... рꙋга·
рꙋта напраптїарїтїи·
лг А ... ꙟ ... єдꙋ
лд Ѡ̃ ... прєлꙋ
ши лꙋари

întru vêci.

47. Blagosloviţi, maarea şi rîurile, pre Domnul, lăudaţi-l şi-l prea înălţaţi pre îns întru vêci.

48. Blagosloviţi, chitoáse şi toate cîte vă clătiţi întru ape, pre Domnul, lăudaţi şi-l preaînălţaţi pre îns întru vêci.

49. Blagosloviţi, toate pasările ceriului, pre Domnul, lăudaţi şi-l preaînălţaţi pre însul întru vêci.

50. Blagosloviţi, toate jiganiile şi dobitoacele, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul în vêci.

51. Blagosloviţi, fiii oamenilor, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.

52. Blagoslovască Israil pre Domnul, laude-l şi-l preaînalţe pre însul întru vêci.

53. Blagosloviţi, preuţii Domnului, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.

54. Blagosloviţi, robii Domnului, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.

55. Blagosloviţi, duhuri şi sufletile drepților, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.

56. Blagosloviţi, curaţi şi smeriţi la inimă, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.

57. Blagosloviţi, Ananía, Azaría, Misail, pre Domnul, lăudaţi şi preaînălţaţi pre însul întru vêci.

58. Pentru căci ne-au scos pre noi den iad şi ne-au mîntuit pre noi den mîna morţii şi ne-au izbăvit pre noi den mijlocul cuptoriului ce ardea pară şi den mijlocul focului ne-au izbăvit pre noi.

59. Ispoveduiţi-vă[9448] Domnului, căci iaste bun, căci întru vac – mila lui.

60. Blagosloviţi, toţi ceia ce crêdeţi pre Domnul, pre Dumnedzăul Dumnedzăilor lăudaţi şi ispoveduiţi[9449], căci întru toţi vêcii – mila lui.

Catastih al Ézdrii

1.[9443] Şi aduse[9444] Iosía paştile,

2. Şi dărui Iosíia nărodului.

3. Şi dêde Helchía şi Zaharía

4. Şi Iehoníia şi Saméa.

5. Şi acêstea făcîndu-să cu bună-cuviinţă.

6. Şi fripsără pasha,

7. Iară după aceasta au gătit lor.

8. Şi sfinţii cîntători, ficiorii lui Asaf,

9. Şi Asaf şi Zaharíia,

10. Şi portarii.

11. Şi să săvîrşi ale jirtvei.

12. Şi făcură[9445] fiii lui Israil carii s-au aflat întru vrêmea acêea paştile,

13. Să isprăvască faptele Iosíei întru ale Domnului lui.

14. Şi luînd cei dentru limbă pre Ioáhas, ficiorul lui Iosíia,

15. Şi puse împăratul Eghiptului pre împăratul Ioachim, fratele lui,

16. Şi împărăţi pentru însul fratele lui, Ioachim[9446].

17. Şi după un an, trimiţînd Navuhodonósor, îl aduse la Vavilon denpreună cu[9447] sfintele vase ale Domnului şi puse pre Sedechía împărat.

18. Şi povăţuitorii nărodului şi a preuţilor,

19. Împărăţind Chir persilor, în anul dentîi.

20. Şi aşedzîndu-să începătorii neamului

21. Şi împăratul Dárie au făcut ospăţ mare.

22. Şi unul au scris: „Mai vîrtos[9450] iaste vinul".

23. Al doilea au scris: „Mai vîrtos iaste împăratul".

24. Iară celalalt au scris: „Mai vîrtoase-s muierile şi adevărul".

25. Şi începu cel dentîi a dzice pentru vîrtutea vinului.

26. Şi începu al doilea a grăi pentru vîrtutea împăratului.

27. Iară cela al treilea, ce au dzis pentru muieri şi pentru adevăr, acesta-i Zorovável.

28. Şi atuncea împăratul şi cei mari căuta unul cătră alalt.

29. Şi începu a grăi pentru adevăr

30. Şi tăcu a grăirea.

31. Atuncea împăratul dzisă lui: „Cêre ce ţi-i voia".

32. Atuncea ii dzise lui: „Adu-ţi aminte de tot ruga carea te-ai făgăduit[9451]".

33. Atuncea, sculîndu-să Dárie împăratul.

34. Şi cînd ieşi tinerelul.

лє [illegible]
лѕ [illegible]
лз [illegible]
ли [illegible]
лѳ [illegible]
м [illegible]
ма [illegible]
мв [illegible]
мг [illegible]
мд [illegible]
мє [illegible]
мѕ [illegible]
мз [illegible]
ми [illegible]
мѳ [illegible]
н [illegible]
на [illegible]
нв [illegible]
нг [illegible]
нд [illegible]
нє [illegible]
нѕ [illegible]
нз [illegible]
ни [illegible]
нѳ [illegible]
ѯ [illegible]
ѯа [illegible]
ѯв [illegible]
ѯг [illegible]
ѯд [illegible]
ѯє [illegible]
ѯѕ [illegible]
ѯз [illegible]
ѯи [illegible]

[illegible] ѯѳ
[illegible] о
[illegible] оа
[illegible] ов
[illegible] ог
[illegible] од
[illegible] оє
[illegible] оѕ
[illegible] оз
[illegible] ои
[illegible] оѳ
[illegible] п
[illegible] па
[illegible] пв
[illegible] пг
[illegible] пд
[illegible] пє
[illegible] пѕ
[illegible] пз
[illegible] пи
[illegible] пѳ
[illegible] ч
[illegible] ча
[illegible] чв
[illegible] чг
[illegible] чд
[illegible] чє
[illegible] чѕ
[illegible] чз
[illegible] чи
[illegible] чѳ
[illegible] р
[illegible] ра
[illegible] рв
[illegible] рг
[illegible] рд
[illegible] рє
[illegible] рѕ

35. Şi luară cărţile cêle de trimis.
36. După aceasta s-au ales să să suie începători caselor după moşie, după fêliurile lor.
37. Şi acêstea-s neamurile celor ci să suie.
38. Şi sînt aceştia de la Iudéa, ce să suie.
39. Fiii lui Foros.
40. Iară leviţii, ficiorii lui Iisus şi Cadminá.
41. Ficiorii slugilor lui Solomon.
42. Toţi a sfinţirii[9452] robi.
43. Şi toţi era Israil den 10 ani, afară den copii.
44. Şi aşezîndu-să Iisus a lui Iosedec.
45. Şi să adunară lor dentru cêlealalte limbi
46. Şi făcură a facerii colibilor praznic.
47. Şi cîţi au început rugă Domnului.
48. Şi în al doilea an, mergînd la bisêrica[9453] lui Dumnedzău
49. Şi audzind nepriêtenii neamului Iúdei.
50. Şi mergînd la Zorovável şi la Iisus.
51. Şi dzise lor Zorovável.
52. Şi limbile pămîntului dormind preste cei den Iudéa.
53. Iară în al doilea an a împărăţiei lui Dárie.
54. Atuncea stînd Zorovável.
55. Întru aceasta vrême au venit cătră înşi Sisinnis.
56. Izvodul cărţii ce au scris lui Dárie şi au trimis Sisinis.
57. Atuncea împăratul Dárie au porîncit.
58. Atuncea Sisinnis, ispravnicul.
59. Şi sporite să făcu lucrurile sfinte.
60. Şi făcură fiii lui Israil şi preuţii şi leviţii.
61. Şi au făcut fiii lui Israil, a celor den robie, paştile.
62. Şi mîncară pre Israil cei dentru robie.
63. Şi mai pre urma acestora, împărăţind Artaxerxu asupra persilor.
64. Şi să suiră den fiii lui Israil împreună[9454].
65. Zise Esdra, cărturariul.
66. „Aceştia-s povăţuitorii înainte după moşiile lor.
67. Am rugat acoló postu.
68. Am usăbit dentru începătorii fêliurilor 12 oameni.
69. Şi purcegînd de la Rîul Therá.
70. Iară ceia ce au venit de la robie.
71. Şi au dat porîncele împăratului.
72. Şi acêstea săvîrşindu-să, au venit povăţuitorii.
73. Şi fu, îndată ce am audzit eu.
74. Şi să adunară cătră mine cîţi oareşcînd să porniia cu cuvîntul Dumnedzăului Israil.
75. Şi întindzînd cătră Dumnedzău mîinile, dzicea.
76. Sculîndu-să Esdra, au jurat pre începătorii fêliurilor.
77. Sculîndu-se Esdra de la poartă.
78. Şi să făcu strigare în toată Iudéa.
79. Şi să adunară toţi.
80. Sculîndu-să Esdra, dzise lor: „Voi aţi făcut fărădelêge”.
81. Şi strigară toată mulţimea.
82. Ionáthan al lui Zoilu.
83. Şi alêse şie Ésdra preutul.
84. Şi să aflară dentru preuţii ce s-au adunat avînd fămei dentru alt neam.
85. Şi dentru fiii lui Emmir.
86. Şi dentru fiii lui Facú.
87. Şi dentru fiii lui Leví.
88. Şi den cîntăreţii sfinţilor.
89. Dentru portari.
90. Dentru fiii lui Foros.
91. Dentru fiii lui Ilá.
92. Dentru fiii lui Zamor.
93. Dentru fiii Vivé.
94. Dentru fiii lui Mané.
95. Dentru fiii lui Addí.
96. Dentru fiii lui Ánar.
97. Dentru fiii lui Asóm.
98. Dentru fiii lui Vanní.
99. Dentru fiii Ezóras.
100. Dentru fiii Othmá.
101. Şi lăcuiră preuţii.
102. Şi să adunară împreună toată mulţimea.
103. Împodobi Ésdra arhiereul lêgea.
104. Şi citi întru cea denainte a porţii sfinte.
105. Şi stătu Ésdra, preutul şi cititoriul.
106. Şi rădicînd în sus mîinile, cădzînd la pămînt, s-au închinat Domnului Iisus şi Anas şi

ЕСДРА: КНИГА А

ρζ [illegible]
[illegible]
ρн [illegible]
ρθ [illegible]

1 а. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]

Saravía.
107. Și dzise Attharátis Ésdrii, preutului și cititoriului.
108. Și leviții porînciia.
109. Și să duseră toți să mănince.

Ésdra

Cap 1

1. **1.**[9455 9456]Și aduse[9457] Iosía Paștile în Ierusalim Domnului lui și junghé pasha în 14 dzile a lunei dentîi, tocmind preuții după rînduiêle împodobiți întru bisêrica Domnului.
2. Și dzise leviților, sfinți robi a lui Israil, să sfințască pre sine[9458] Domnului întru punerea sfîntului sicriiu[9459] al Domnului întru casa carea au zidit Solomon, fiiul lui David împăratul.
3. „Nu va fi voao să o rădicați pre umere pre ea; și acum slujiți Domnului Dumnedzăului vostru și poslușiți limba lui Israil.
4. Și gătiți după neamurile și fêliurile voastre după scrisoarea David, împăratul Israil, și după mărimea lui Solomon, fiiului lui.
5. Și stînd întru bisêrică după începătura părții cea părintească a voastră, a leviților celor denaintea fraților voștri, fiilor Israil.
6. Cu rîndu jirtvuiți Paștele și jirtvele gătiți fraților voștri și faceți Paștele după porînca Domnului, ce s-au dat lui Moisi”.
7. **2.** Și dărui Iosía nărodului celui ce s-au aflat, dă miei și de iezi 30000, vițăi 3000; acêstea dentru cêle împărătești[9460] s-au dat după făgăduință nărodului și preuților și leviților.
8. **3.** Și au dat Helchía și Zaharía și Siílos, pristávii bisêrecii, preuților, de Paști, oi 2600, vițăi 300.
9. **4.** Și Iehonía și Saméa și Nathanail, fratele, și Savía și Ohiil și Ioram, cei preste mii, au dat leviților de Paști oi 6000[9461], vițăi 700.
10. **5.** Și acêstea făcîndu-să cu bunăcuviință, stătut-au preuții și leviții, avînd azimile după fêliuri și după împărțêlele începăturii a părinților, înaintea nărodului, a aduce Domnului, după cêle scrise în cartea lui Moisi; și așa de dimineață.
11. **6.** Și au fript pasha cu foc, în ce chip să cade, și jirtvele le-au fiert în căldări și tingiri cu bun miros și au adus la toți cei dentru nărod.
12. **7.** Și după aceasta au gătit lor și preuților, fraților lor, fiilor Aaron, pentru că preuții aducea seurile pînă la miazănoapte, și leviții au gătit șie și preuților, fraților lor, fiilor Áaron.
13. **8.** Și pêveții bisêrecii, fiii Asaf, era pre rîndul lor, după cêle rînduite de David.
14. **9.** Și Asaf și Azaría și Eddinus, cel de la împăratul,
15. **10.** Și portarii preste fieștecare poartă nu iaste a trêcerea fieștecarele a lui rînduială, pentru că frații lor, leviții, au gătit lor.
16. **11.** Și s-au săvîrșit cêle ale jirtvei Domnului întru acea dzi să să aducă Paștile și să să aducă jirtvele preste jirtăvnicul dumnedzăiesc, după porînca împăratului Iosía.
17. **12.** Și aduseră fiii Israil, cei ci s-au aflat întru vrêmea aceasta, Paștile și praznicul azimilor, dzile 7.
18. Și nu s-au adus Pasha ca aceasta întru Israil, dentru dzilele[9462] lui Samuil, prorocului.
19. Și toți împărații lui Israil nu au adus Paști ca acêstea, în ce chip au adus Iosía și preuții și leviții și jidovii și tot Israil, cei ce s-au aflat întru lăcuința lor în Ierusalim.
20. În 18 ani împărățind Iosía, adusu-s-au Paștile acêstea.
21. **13.** Și să îndreptară faptele Iosíei înaintea Domnului lui, cu inimă plină de bună credință.
22. Și cêle ale lui s-au scris întru cei de mai nainte ani pentru cei ce au greșit și au păgînit către Domnul, mai mult decît toată limba și împărățiia, carele l-au mîhnit pre el întru simțire; și cuvintele Domnului s-au sculat preste Israil.
23. Și după tot lucrul acesta al lui Iosía, să întîmplắ Farao, împăratul Eghíptului, venind războiu a rădica în Carhamis, la Efráth.
24. Și ieși în timpinarea lui Iosía și trimise

25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]

[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible] 47
[illegible] 48
[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible] 53
[illegible] 54
[illegible] 55

cătră el împăratul Eghíptului, dzicînd: „Ce-i mie şi ţie iaste, împăratul a Iudeii? Nu cătră tine m-am trimis de cătră Domnul Dumnedzău.

25. Pentru că asupra Efrathului războiul mieu[9463] iaste. Şi acum Domnul împreună cu mine iaste şi Domnul cu mine sîrguind iaste.

26. Dăpărteadză-te de la mine şi nu sta împotriva Domnului”.

27. Şi nu întoarse de la el Iosía carul lui, ce a-i da război lui să apuca, neluînd aminte graiurilor Ieremíei prorocului pren rostul Domnului, ci împreună puse cătră el războiu întru Cîmpul Magghedaus.

28. Şi să pogorîră boiêrii cătră împăratul Iosía şi dzise împăratul slugilor lui: „Dăpărtaţi pre mine de la războì, pentru că am slăbit foarte”.

29. Şi îndată l-au dăpărtat pre el slugile lui de la şirag şi să sui pre carul cel al doilea al lui şi, ajungînd la Ierusalím, au primenit viaţa lui şi să îngropă întru cea părintească gropniţă.

30. Şi întru toată Iudéa au jelit pre Iosía şi au plîns Ieremía prorocul pentru Iosía şi cei ce şed mai sus l-au plîns pre el cu muieri, pînă în dzua aceasta.

31. Şi să dêde aceasta să să facă pururea la tot rodul Israil.

32. Şi acêstea-s scrise întru cartea ce-s arătate pentru împăraţii Iúdei şi tot cîte un lucru faptului Iosíei şi a mărirei lui şi a înţelêgerii lui întru lêgea Domnului.

33. Iară cêle ce s-au făcut mainte de el şi cêle de acum scrisu-s-au în Cartea împăraţilor a lui Israil şi a Iúdei.

34. **14.** Şi luînd cei dentru limbă pre Ioahaz, fiiul lui Iosía, îl arătară împărat pentru Iosía, tatăl lui, fiind de ani 23.

35. Şi împărăţi în Iúda şi în Ierusalim luni 3.

36. Şi-l mutắ pre el împăratul Eghiptului ca să nu împărăţască în Ierusalím.

37. Şi păgubi limba cu argint talandzi 100 şi cu aur talandu unul.

38. **15.** Şi arătă împăratul Eghiptului împărat pre Ioachim, fratele lui, împărat a Iudéii şi Ierusalímului[9464].

39. Şi legă Ioachim şi pre cei măriţi, şi pre Zaráchi, fratele lui, prinzîndu-l, îl scoase den Éghiptu.

40. Şi de ani 15 era Ioachim cînd împărăţi Iudéii şi Ierusalímului şi făcu răul înaintea Domnului.

41. Şi preste acesta să sui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi legînd pre el cu legătură de aramă, l-au adus la Vavilon.

42. Şi dentru sfintele vase luînd Navuhodonósor şi ducîndu-le, le-au spîndzurat întru bisêrica lui la Vavilon.

43. Şi cêle ce s-au scris pentru el şi pentru necurăţia lui şi blăstămu lui s-au scris întru Cartea anilor împăraţilor.

44. **16.** Şi împărăţi pentru el Ioachim, fiiul lui, pentru că, cînd s-au arătat, era de ani 18.

45. Şi împărăţi luni 3 şi dzile 10 în Ierusalím şi făcu răul înaintea Domnului.

46. **17.** Şi preste un an, trimiţînd Navuhodonósor, îl mutắ pre el la Vavilon, împreună cu cêle sfinte vase ale Domnului.

47. Şi arătă pre Sedechía, împăratul Iúdei şi Ierusalím, fiind de ani 21.

48. Şi împărăţi ani 11 şi făcu răul înaintea Domnului şi nu să înfruntắ de graiurile ce s-au grăit de Ieremía prorocul den rostul Domnului.

49. Şi jurîndu-să de împăratul Navuhodonósor pre numele Domnului, călcînd jurămîntul, s-au depărtat.

50. Şi învîrtoşind a lui cerbice şi inima lor, călcă cêle de lêge Domnului Dumnedzăului Israil.

51. **18.** Şi povăţuitorii nărodului şi preuţilor multe au fărălegiuit şi au călcat decît toate necurăţiile a tuturor limbilor şi au spurcat sfîntul Domnului, cel ce s-au sfinţit în Ierusalím.

52. Şi au trimis Dumnedzăul părinţilor lor pren îngerul lui să-i chême pre înşii, pentru că nu să îndura de ei şi sălaşului lui.

53. Şi ei batjocuriia vestitorii lui şi întru care dzi grăi Domnul, era batjocurind pre prorocii lui pînă unde, mîniindu-să el pre limba lui pentru rêlele credinţe, să porîncească a sui preste ei pre împăraţii haldeilor.

54. Aceştia au omorît pre tinereii lor cu sabie pre împregiurul sfintei lor sfinţenie şi nu să veghează[9465] de tinerel şi ficioară şi bătrîn şi mai tînăr a lor,

55. Ci pre

toţi i-au

[illegible]
[illegible]
56 [illegible]
[illegible]
57 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
58 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Гл҃ КАП. Б҃

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]

toţi i-au dat la mîinile lor şi toate cêle sfinte vase ale Domnului, cêle mari şi cêle mici, şi vasele secriiului lui Dumnedzău.

56. Şi pre cêle împărăteşti[9466] lăzi luîndu-le, le-au adus la Vavilon şi au ars casa Domnului.

57. Şi au surpat zidurile Ierusalímului şi turnurile lor le-au arsu cu foc şi au săvîrşit toate cêle slăvite ale lui a le face de nimic, şi pre cei rămaşi i-au adus de la sabie la Vavilon.

58. Şi era slugi lui şi fiilor lui pînă ce au împărăţit persii, spre plinirea cuvîntului Domnului în rostul Ieremíei, pînă va binevrea pămîntul sîmbetilor toată vrêmea pustiirei ei, va sîmbăta spre plinirea a ani 70.

Cap 2

1. **19.** [9467]Împărăţind Chíros persilor anul dentîi spre săvîrşirea graiului Domnului întru rostul Ieremíei,

2. Rădicắ Domnul duhul lui Chíros, împăratului persilor, şi strigắ întru toată împărăţiia lui şi împreună şi pren scrisori, dzicînd:

3. „Acêstea dzice împăratul persilor, Chiros: «Pre mine au arătat împărat a lumei Domnul lui Israil, Domnu înalt.

4. Şi-mi arătă mie să-i zidesc lui casă în Ierusalímul cel al Iudéii.

5. Carele iaste, dară, dentru voi dentru limba lui, fie Domnul Domnul lui împreună cu el. Şi suindu-să la Ierusalímul cel ce-i întru jidovime, să zidească casa Domnului lui Israil. Acesta-i Domnul cel ce au sălăşluit în Ierusalím.

6. Cîţi, dară, pre alocurea lăcuiesc, ajute lui, cei dentru locul lui,

7. Şi cu aur şi cu argint, cu dări, cu cai şi dobitoace, împreună cu ceialalţi, ceia ce pen rugăciuni sînt puşi înainte la bisêrica Domnului cea den Ierusalím.»”

8. **20.** Şi aşezîndu-să începătorii fêliurilor a neamurilor Iúdei şi a lui Veniamin fêl şi preuţii şi leviţii şi a tuturor cărora au rădicat Domnul Duhul a să sui să zidească casa Domnului cea den Ierusalím şi cei prenprejurul lor.

9. Au ajutat cu toţii cu argint şi cu aur, cu cai şi cu dobitoace şi făgăduinţe cît de multe, cărora mintea s-au rădicat.

10. Şi împăratul Chir au scos cêle sfinte vase ale Domnului carele au adus Navuhodonósor dentru Ierusalím şi le-au spîndzurat pre iale întru a lui capişte.

11. Şi scoţîndu-le pre iale Chir, împăratul persilor, le-au dat pre iale lui Mithridat, păzitoriul cămării lui.

12. Şi pren mijlocul acestuia s-au dat lui Avvasar, pristavului Iúdei.

13. Şi numărul acestora era: păhară de aur 1000 ⌊şi⌋[9468] păhară de argint 1000, căţii de argint 29, măstrăpi de aur 30, de argint 2410 şi alte vase 1000.

14. Şi toate vasele s-au adus, de aur şi de argint, 5469.

15. Şi să aduseră de Sanavasar împreună cu cei dentru robime, de la Vavilon la Ierusalím.

16. Iară întru cei pre vrêmea lui Artaxerxu, al persilor împărat, ani au scris împotrivă la el asupra celor ce lăcuiesc în Ierusalím şi în Iudéa, Vílemos[9469] şi Mithridat şi Tavélios şi Ráthimos şi Veeltethmos şi Mélios, scriitoriul, şi ceialalţi, ceia ce cu aceştia împreună să tocmesc şi lăcuiesc în Samaría şi-ntru cêlealalte locuri, aceasta dedesupt scrisă carte trimisă:

17. „Împăratului Artaxerxu, domnului, slugile tale Ráthimos, cel pre cêle ci să nemeresc, şi Seméllios scriitoriul şi ceialalţi a sfatului lor şi judecătorii cei den Siría cea Gropiloasă şi Finíchi.

18. Şi acum ştiut să fie domnului, împăratului, pentru căci jidovii, suindu-să de către voi către noi venind la Ierusalim, cetatea cea vicleană şi rea, zidesc tîrgurile şi zidurile ei tocmesc şi bisêrică supun.

19. De să va, dară, zidi cetatea aceasta şi zidurile să vor săvîrşi, bir nu vor îngădui a darea, ci şi împăraţilor să vor împoncişa.

20. Şi în vrême ci să fac cêle ale bisêrecii, bine a fi să socotim să nu trêcem cu vedêrea aceasta,

21. Ci să răspundem domnului nostru, împăratul, pentru ca, în ce chip să va părea ţie, să să socotească întru cêle de la părinţii[9470] tăi cărţi.

22. Şi vei afla întru pomeniri scrise pentru acêstea şi vei cunoaşte că cetatea acêea era vicleană şi pre împăraţi şi cetăţi dodeind,

23. Şi jidovii – vicleni şi încungiurări de cetate nădind întru ea

încă den vac

[illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

КАП. Г

1 Ш [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

[illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

încă den vac, pentru care vină şi cetatea aceasta s-au pustiit.

24. Acum, dară, arătăm ţie, doamne împărate, pentru că cetatea aceasta de să va de iznoavă zidi şi ale ei ziduri să vor rădica, pogorîre nu va mai fi ţie la Siríia cea Gropilată şi Finíchi».

25. Atuncea au scris răspuns împăratul lui Rathim, celui ce scrie cêle ci să nemerescu, şi Veeltethmo şi Samelliu, scriitoriul, şi la ceialalţi, împreună să pun şi lăcuiesc în Samaría şi Siria şi Finíchi, acêstea ce dedesupt sînt rînduite:

26. „Citit-am cartea carea aţi trimis către mine. Porîncii, dară, să să socotească, şi să aflắ că cetatea acêea iaste den vac împăraţilor în ponciş făcînd,

27. Şi oamenii, vicleşuguri şi războaie întru ea făcînd[9471] şi împăraţi tari şi vîrtoşi era în Ierusalim domnind şi bir luînd de la Siríia cea Gropiloasă şi Finíchi.

28. Acum, dară, am porîncit să oprească pre oamenii aceia a zidi cetatea şi a socoti mai nainte pentru ca nimic afară dentru acêstea să să facă,

29. Şi să nu margă înainte mai mult ale răotăţii, ca împăraţii să să dodăiască".

30. Atuncea citindu-să cêlea ce de împăratul Artaxerxu să scrisêse, Ráthimos şi Semellios scriitoriul şi cei ce cu aceştia împreună să punea, purcezînd la Ierusalim cu sîrguială, cu cai şi cu rînduială a gloatei, începură a opri pre ceia ce zidiia.

31. Şi postîmpiia zidirea bisêrecii cei den Ierusalim pînă în al doilea an împărăţiei lui Dárie, a împăratului persilor.

Cap 3

1. **21.** Şi împărăţind Dárie, făcu ospăţ mare la toţi ceia de supt însul şi tuturor celor den casă născuţi ai lui,

2. Şi tuturor măriţilor a Mídiei şi a Persídiei şi la toţi domnii şi hatmanii şi biruitori de locuri cei după el, de la Indía pînă la Ethiopía, întru cêle 127 de domnii.

3. Şi cînd mîncară şi băură şi, săturîndu-să, să răşchirară, atuncea Dárie împăratul să duse la aşternutul lui şi dormi şi dăşteptat fu.

4. Atuncea cei trei tinerei, păzitorii trupului, ceia ce păziia trupul împăratului, dzise unul către alaltul:

5. „Să zicem fieştecarele dentru noi un cuvînt carele va birui deasupra şi căruia să va arăta graiul lui mai înţelept decît celalalt, da-va lui Dárie împăratul daruri mari şi pre biruinţe mari.

6. Şi mohorît a să învêşte şi cu vase[9472] de aur a bea şi pre aur a dormi şi car cu frîu de aur şi tichie vişină şi lanţu pregiur grumazi,

7. Şi al doilea va şedea de Dárie pentru înţelepciunea lui şi rudă lui Dárie să va numi".

8. Şi atuncea, scriind fieştecarele al său cuvînt, au pecetluit şi au pus supt perina lui Darie împăratului şi dziseră:

9. „Cînd să va scula împăratul vor da lui cartea, şi pre carele va judeca împăratul şi cei trei măriţi a Persídei că cuvîntul lui ii mai înţelept, lui să va da biruinţa, în ce chip s-au scris".

10. **22.** Unul au scris: „Prea poate vinul".

11. **23.** Celalalt au scris: „Prea poate împăratul".

12. **24.** Celalalt au scris: „Prea pot muierile, iar preste tot biruiêşte adevărul".

13. Şi cînd să sculă împăratul, luînd cărţile, ii dêderă lui şi citi.

14. Şi trimiţînd, au chemat pre toţi măriţii Persídii şi a Mídei şi domni şi hatmani şi căpetenii de locuri şi dregătorii,

15. Şi şezu în divan şi să citi cartea înaintea lor.

16. Şi dzise: „Chemaţi pre tinerei şi ei vor arăta cuvintele lor".

17. Şi să chemară şi întrară înlontru şi dzise lor: „Vestiţi noao pentru cêle scrise".

18. **25.** Şi începu cel dentîi, cela ce au dzis pentru putêrea vinului, şi dzise aşa: „O, bărbaţilor, cum prea poate vinul? Pre toţi oamenii carii beau pre el înşală,

19. Şi cugetul, ş-a împăratului şi a săracului face cugetul unul, şi a robului şi a volnicului, şi a meserului şi a bogatului.

20. Şi tot cugetul primenêşte spre bunăplacere şi veselie şi nu pomenêşte toată mîhnirea şi toată datoriia.

21. Şi toate inemile le face avute şi nu pomêneşte împăratul

sau domnu

[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ІЅ КАП. Д

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible] КЗ
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32

sau domnu şi pre[9473] tot pren talandzi-l face a grăi.
22. Şi nu-şi aduc aminte, cînd beau, a prii priêtenilor şi fraţilor şi nu preste mult zmulgu sabiile.
23. Şi cînd de la vin să trezvescu, nu pomenesc carele au făcut.
24. O, bărbaţilor! Nu prea poate vinul carele aşa îndeamnă a face?". Şi tăcu, aşa dzicînd.

Cap 4

1. **26.** Şi începu cel al doilea a grăi, cela ce au dzis pentru putêrea împăratului:
2. „O, bărbaţilor, nu prea pot oamenii, pămîntul şi maarea biruind şi toate cîte-s întru iale.
3. Iară împăratul prea poate şi domnêşte tuturor şi despuiêşte lor şi tot care va dzice lor fac. Şi de va dzice lor să facă război unul către alalt, fac.
4. Şi de-i va trimite pre înşi către vrăjmaşi, mergu şi surpă munţii şi zidurile şi turnurile,
5. Ucig şi să ucig şi cuvîntul împăratului nu-l trec. Şi dă vor birui, împăratului aduc toate,
6. Şi cîte vor prăda şi cêlealalte toate. Şi cîţi nu oştesc, nici dau război, ce lucrează pămîntul, iarăşi cînd vor sămăna, secerînd, aduc împăratului.
7. Şi unul pre alaltul îndemnînd aduc biturile împăratului şi el unul sîngur iaste.
8. Dă va zice să omoare, omoară. Dă va dzice să lase, lasă. Dzise să lovască, bat.
9. Zise să pustiiască, pustiesc. Dzise să zidească, zidesc. Dzise să taie, taie. Dzise să răsădească, răsădesc.
10. Şi tot nărodul lui şi puterile lui una aud şi către acêstea el şade, mănîncă şi bea şi doarme.
11. Şi aceştia păzesc pregiur el împregiur şi nu poate fieştecarele a mêrge şi a face lucrurile lui, nici trec cu audzul pre el.
12. O, bărbaţilor! Cum nu prea poate împăratul, că aşa ascultat iaste?". Şi tăcu.
13. **27.** Iară al treilea, cela ce au dzis pentru muieri şi adevărul, acesta iaste Zorovável, începu a grăirea:
14. „O, bărbaţilor! Au nu-i mare împăratul şi mulţi oamenii, şi vinul poate?
15. Cine-i, dară, cel ce stăpînêşte lor? Au cine-i cel ce domnêşte lor? Au nu muierile? Muierile născură pre împăratul şi pre tot nărodul carele domnêşte mării şi pămîntului.
16. Şi dentru iale s-au făcut şi acêstea au crescut pre ei, pre cei ce răsădesc viile dentru carele vinul să face.
17. Şi acêstea fac îmbrăcămintile oamenilor şi acêstea fac mărire oamenilor şi nu pot oamenii fără de muieri a fi.
18. Şi de vor aduna aur şi argint şi tot lucrul frumos, au nu iubăsc o muiêre frumoasă la chip şi la frîmsêţe?
19. Şi toate acêstea lăsîndu-le, la dînsa cască şi căscînd gura o privăsc pre ea şi toţi pre ea aleg mai mult decît aurul şi decît argintul şi tot lucrul înfrîmseţat.
20. Omul pre al său tată lasă, carele l-au hrănit pre el, şi a sa ţară şi către a sa muiêre să lipêşte.
21. Şi cu muiêrea-şi lasă sufletul şi nici de tată-său îşi aduce aminte, nici de maică-sa, nici de ţară.
22. Şi de aicea trebuie voi ca să ştiţi că muierile domnesc voao.
23. Au nu trudiţi şi osteniţi şi toate muierilor daţi şi luaţi? Şi ia omul sabiia lui şi iêse la ieşire-şi să tîlhărească şi să fure şi la mare îmbla şi la rîuri,
24. Şi pre leu vêde şi în întunêrec mêrge; şi cînd va fura şi va apuca şi va dezbrăca de haine, la ibovnice aduce.
25. Şi mai mult iubêşte omul pre a sa muiêre, mai mult decît pre tată-său şi pre maică-sa.
26. Şi mulţi s-au fluturat la chipuri pentru muieri şi robi s-au făcut pentru iale.
27. Şi mulţi au pierit şi au greşit şi au păcătuit[9474] pentru muieri.
28. Şi acum nu crêdeţi mie? Au nu-i mare împăratul cu oblăduirea lui? Au nu toate ţările să sfiesc a să atinge de el?
29. Vedeam pre el şi pre Apámi, fata lui Vartac celui minunat, posadnica împăratului, şezînd den dreapta împăratului,
30. Şi luînd cununa den capul împăratului şi puind la ea şi loviia cu palma stîngă pre împăratul.
31. Şi către acêstea, împăratul căscînd gura priviia pre ea. Şi de va rîde lui, rîde, şi de să va amărî preste el, lingărêşte pre ea ca să să împace cu el.
32. O, bărbaţilor! Cum nu-s tari muierile, că aşa fac?".

33 [illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 48
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible] 52
[illegible]
[illegible]
[illegible] 53
[illegible]
[illegible]
[illegible] 54
[illegible]
[illegible] 55
[illegible]
[illegible] 56
[illegible]
[illegible] 57
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 58
[illegible]
[illegible]
[illegible] 59
[illegible]
[illegible] 60
[illegible]

33. **28.** Şi atuncea împăratul şi măriţii căuta unul cătră alaltu.
34. **29.** Şi începu a grăi pentru adevăr: „O, bărbaţilor! Au nu-s tari muierile? Mare-i pămîntul şi înaltu-i ceriul şi iute la alergat soarele, căci să întoarce întru ţîrcălamul ceriului şi iarăşi aleargă la al său loc întru o dzi.
35. Au nu-i mare carele acêstea face? Şi adevărul mare-i şi mai tare decît toate.
36. Tot pămîntul adevărul cheamă şi ceriul[9475] pre ea binecuvinteadză şi toate faptele să clătesc şi tremură şi nu iaste cu ea strîmbu nimic.
37. Nedreptu-i vinul, nedreptu-i împăratul, nedrêpte-s muierile, nedrepţi toţi fiii oamenilor, nedrêpte toate faptele lor, care-s ca acêstea, şi nu iaste întru iale adevăr şi cu nedreptatea lor pier.
38. Iară adevărul rămîne şi poate în vac şi trăiêşte şi biruiêşte întru vacul vacului.
39. Şi nu iaste lîngă el[9476] a lua obraze nici împărechiate, ci cêle drêpte face, de cătră toate nedrêptele şi rêle să ferêşte şi toţi, bine li să pare la lucrurile ei.
40. Şi nu iaste întru judecata ei nimic nedreptu. Şi aceasta-i putêrea şi împărăţimea şi oblăduirea şi mărimea a tuturor vacurilor! Binecuvîntat Dumnedzăul adevăru-lui!".
41. **30.** Şi tăcu a grăirea şi tot nărodul atuncea glăsi.
42. **31.** Şi atuncea dzise: „Mare-i adevărul şi prea poate!". Atuncea împăratul dzise lui: „Cêre ce ţi-i voia, mai mult decît cêle scrise, şi vom da ţie, pentru care te-ai aflat mai înţelept, şi alaturea de mine vei şedea şi rudenia mea te vei chema!".
43. **32.** Atuncea dzise împăratului: „Adu-ţi aminte de făgăduinţa carea ai giuruit, să zideşti Ierusalimul,
44. Întru dzua carea împărăţia ta ai luat şi toate vasele ce s-au luat den Ierusalím să le trimiţi, carele au usăbit Chíros cînd s-au rugat să taie Vavilónul şi s-au făgăduit că le va trimite acoló.
45. Şi tu ai făgăduit să zideşti casa carea au arsu-o idumeii cînd s-au pustiit Iudéa de haldei.
46. Şi acum aceasta iaste carea te rog pre tine, doamne împărate, şi carea cer de la tine! Şi aceasta iaste mărimea de la tine. Rogu-mă, dară, pentru ca să faci giuruita carea ai giuruit împăratului ceriului a face dentru rostul tău!".
47. **33.** Atuncea sculîndu-să Dárie, împăratul, îl sărutắ pre el şi scrise lui cărţile cătră toţi dregătorii şi biruitorii locurilor şi hatmani şi domni, pentru ca să petreacă pre el şi pre cei cu el toţi, suindu-să să zidească Ierusalímul.
48. Şi la toţi biruitorii locurilor în Gropiloasa Siría şi Finíchi şi cei dentru Livan au scris cărţi să aducă lêmne de chedru de la Livan la Ierusalím şi ca să zidească împreună cu el cetatea.
49. Şi scrise la toţi jidovii ce să suie de la împărăţie la Iudea pentru volnicie, tot tarele şi biruitor de loc şi domnu şi dregător de casă să nu margă la uşile lor,
50. Şi toată ţara carea ţin fără bir la ei să fie şi pentru ca idumeii să lase satele care le opresc a jidovilor.
51. Şi la zidirea bisêricii să să dea preste an talandzi 20, pînă să va zidi.
52. Şi preste jirtăvnic arderi de tot să să ia în toate dzilele, în ce chip au porîncă. Alte 17 talandzi să aducă preste ani 10.
53. Şi tuturor celor ce merg de la Vavilonía să zidească cetatea, să aibă volnicie la ei şi la fiii lor şi tuturor preuţilor cărora mergu.
54. Şi au scris şi darea şi podoaba cea preoţască, cu ce slujesc întru ea.
55. Şi leviţilor au scris să le dea darea pînă să va săvîrşi casa şi Ierusalímul să să zidească.
56. Şi la toţi ceia ce păzesc cetatea au scris să dea lor sorţi şi chelşuguri.
57. Şi au trimis toate vasele carele au usăbit Chíros de la Vavilon şi toate cîte au dzis[9477] Chíros să facă şi el au rînduit să facă şi să trimiţă la Ierusalím.
58. **34.** Şi cînd ieşi tinerelul, rădicînd faţa în cer înaintea Ierusalímului, binecuvîntắ împăratului ceriului, dzicînd:
59. „De la tine-i biruinţa şi de la tine-i înţelepciunea şi a ta-i mărirea şi eu – al tău rob.
60. Binecuvîntat eşti, carele ai dat mie înţelepciune, şi ţie mărtu-

risesc

[illegible] · лз·
61 Ши луѫ кърциле · ши єши · ши вени ла Вавилон · [illegible]
62 [illegible] · Ши
[illegible]
[illegible]
63 [illegible]
[illegible]
[illegible] з·

лз: КАП· Є·

1 Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible] · лз · Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible] · ли · Ши [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible] · Ши
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible] · лѳ · Фии [illegible]
11 [illegible]
12-13 [illegible]
14-15 [illegible]
16-17 [illegible]
18-19 [illegible]
20-21 [illegible]

[illegible] 22-23
[illegible] 24-25
[illegible] 26-27
[illegible] 28-29
[illegible] 30-31
[illegible] 32-33
[illegible] 34-35
[illegible] 36
[illegible] 37-38
[illegible] 39
[illegible] 40-41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44-45
[illegible] 46
[illegible] 47
[illegible] 48-49
м · [illegible] 50
[illegible] 51
[illegible] 52
[illegible]
[illegible] 53
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 54
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 55
[illegible]
[illegible] · ма · Фии 56
[illegible]
[illegible]
[illegible] 57
[illegible]
[illegible]
[illegible] · мв · [illegible] 58
[illegible] · А 59
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

risesc, Despuitoare a părinților!”.
61. **35.** Și luă cărțile și ieșí și veni la Vavilon și vesti fraților lui tuturor.
62. Și binecuvîntară pre Dumnedzăul părinților lor, căci au dat lor slobodzire și răpaos,
63. A să sui și a zidi Ierusalímul și bisêrica unde s-au numit numele lui preste el. Și să dăsfăta cu musícuri și cu bucurie dzile 7.

Cap 5

1. **36.** Și după acêstea să alêseră a să sui căpetenii a caselor neamurilor după fêliurile lor și muierile lor și fiii și fêtele lor și slugile lor și slujnicile lor și dobitoacele lor.
2. Și Dárie au trimis împreună cu ei călăreți 1000, pînă a-i așeza pre ei la Ierusalím cu pace și cu tîmpene de peveții și fluiere.
3. Și toți frații lor – jucînd și au făcut pre ei să să suie împreună cu aceia.
4. **37.** Și acêstea-s numerile[9478] bărbaților celor ci să suie după neamurile lor la fêliuri, la împărțala începăturii lor:
5. Preuții, fiii Finees, fiiul[9479] Aaron: Iisus al lui Iosedec al lui Saréu și Ioachim al lui Zorovável, a lui Salathiil, dentru casa David, den seminția Fares și fêliul a Iúdei,
6. Carele au grăit la Dárie, împăratul persilor, cuvinte înțelêpte întru al doilea an a împărăției lui, luna lui Nisan[9480], a lunei[9481] dentîi.
7. **38.** Și sînt aceștia dentru Iudéa, carii s-au suit dentru robimea înstreinării, pre carii i-au înstreinat Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, la Vávilon și s-au înturnat la Ierusalím.
8. Și cêealaltă jidovime, fieștecarele la a sa cetate, carii au venit cu Zorovável și cu Iisus, Neemía, Zaharía, Reiseu, Eninios, Mardoheu, Veelsáru, Asfaras, Reelíu, Roímu, Vaaná, celor ce înainte povățuia lor.
9. Numărul celor de la limbă și cei ce povățuia înaintea lor:
10. **39.** Fiii Fóros, 2172.
11. Fiii Safat, 472.
12. Fiii Ares, 756.
13. Fiii Faath Moav, 2812.
14. Fiii Ilam, 1254.
15.Fiii Zathuí, 945.
16. Fiii Corvé, 705.
17. Fiii Vaní, 648.
18. Fiii Vivê, 623.
19. Fiii Sadas, 3222.
20. Fiii Adonican, 667.
21. Fiii Vagoí, 2066.
22. Fiii Adinú, 454.
23. Fiii Atirezíu, 92.
24. Fiii Chilan și Azitas, 67.
25. Fiii Azuran, 432.
26. Fiii Ananía, 101.
27. Fiii Arom, 32.
28. Fiii Vasá, 323.
29. Fiii Arsifurith, 102.
30. Fiii Metírus, 3005.
31. Fiii den Vethlomón[9482], 123.
32. Cei den Netofas, 55.
33. Cei den Anathoth, 158.
34. Cei Vethsamos, 42.
35. Cei Cariathiorios, 25.
36. Cei den Cafiras și Viroth, 643.
37. Cei den Píras, 600.
38. Cei Hadías și Amídiei, 422.
39. Cei den Chiramá și Gavdis, 621.
40. Cei den Macalon, 122.
41. Cei den Vitolío, 52.
42. Fiii Nifis, 156.
43. Fiii Calamolálu și Onús, 625.
44. Fiii Ierehú, 245.
45. Fiii Ananaas, 3330.
46. Preoții, fiii Idedú, a fiiului Iisú, la fiii Sanasiv, 972.
47. Fiii Ecmiruth, 1052.
48. Fiii Fasaron, 1047.
49. Fiii Carmí, 257.
50. **40.** Iară leviții, fiii Iesué și Cadmiil și Van și Suía, 74.
51. Pêveții bisêrecii, fiii Asaf, 128.
52. Portarii, fiii Salum, fiii Iatal, fiii Tolman, fiii Dacoví, fiii Titá, fiii Samí, preste toți 139.
53. Șerbii bisêrecii: fiii Isaf, fiii Asifá, fiii Tavaoth, fiii Chiras, fiii Sud, fiii Faléu, fiii Lavaná, fiii Agravá, fiii Acuá, fiii Uta, fiii Chitav, fiii Agavá, fiii Sivê,
54. Fiii Anan, fiii Cathuá, fiii Gheddur, fiii Éru, fiii Desan, fiii Nóiva, fiii Hasevá, fiii Gazirá, fiii Azíu, fiii Finees, fiii Asará, fiii Vasthê, fiii Assaná, fiii Meaní, fiii Nefisí, fiii Acuv, fiii Achifá, fiii Assur, fiii Farachim, fiii Vasaloth,
55. Fiii Meedá, fiii Cuthá, fiii Haréa, fiii Harcus, fiii Asirar, fiii Thomí, fiii Nasif, fiii Atifá,
56. **41.** Fiii slugilor Solomon, fiii Asapfion, fiii Farirá, fiii Ieilí, fiii Lozon, fiii Isdail, fiii Safet,
57. Fiii Aghía, fiii Fahareth, fiii Savii, fiii Sarothié, fiii Musías, fiii Gar, fiii Addus, fiii Suvá, fiii Aferrá, fiii Varodis, fiii Savat, fiii Alom.
58. **42.** Toți robii bisêrecii și fiii slugilor lui Solomón, 372.
59. Aceștia-s carii s-au suit de la Thermeleth și Thelersas, povățuitoriul lor, Haraathalar și Aalar, și nu putea să vestească neamurile lor

[illegible]
60 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
61 [illegible]
[illegible]
[illegible]
62 [illegible]
[illegible]
[illegible]
63 [illegible]
[illegible]
[illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]
66-67 [illegible]
68 69 [illegible]
70 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
71 [illegible]
[illegible]
[illegible]
72 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
73 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
74 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
75 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 76
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 77
[illegible]
[illegible] 78
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 79
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 80
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 81
[illegible]
[illegible]
[illegible] 82
[illegible]
[illegible]
[illegible] 83
[illegible]
[illegible] 84
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 85
[illegible]
[illegible] 86

și semințiile, cum să fie den Israil, fiii Ladan, fiiului Van, fiii Nicodan, 652.

60. Și dentru preuți, ceia ci să apuca de preoție, și nu s-au aflat, fiii Ovdía, fiii Accos, fiii Addus, celuia ce au luat Avghía muiêre dentru fêtele Verzeleu și să numi pre numele lui.

61. Și acestora cercîndu-să cea de rod scrisoare întru socoteală și neaflîndu-să, să usăbiră a preoți.

62. Și dzise lor Neemías și Attharías să nu aibă parte de cêle sfinte ei pînă să va scula arhiereu, îmbrăcat arătarea și adevărul.

63. **43.** Și aceștia toți era de la Israil de 12 ani și în sus, afară den slugi și slujnice 40000, afară den slugi și slujnice 2360.

64. Slugi a lor și slujnice, 7347.

65. Cîntători și pêveți, 245.

66. Cămile, 435.

67. Și cai, 736.

68. Mușcoi, 245.

69. Jugători, 5525.

70. Și dentru povățuitorii după neamuri, cînd veniia ei la biserica lui Dumnedzău cea den Ierusalím, s-au făgăduit să rădice casa pre locul lui, după a lor putêre, și să să dea la cea sfîntă cămară a lucrurilor de aur, taleri 1000 și de argint talere 5000[9483], și veșminte preoțești 100.

71. Și să lăcuiră preoții și leviții și cei dentru nărod în Ierusalím și în țară și cîntătorii bisêricii și ușarii și tot Israil întru satele lor.

72. Și sosind a 7 lună și fiind fiii lui Israil fieștecarele pre acasă-și, adunară-să cu toți depreună la limpedêle a porții cei dentîi, cei de către răsărit.

73. **44.** Și stînd Iisus a lui Iosedec și frații lui, preuții, și Zorovável a lui Salathiil și frații lui, au gătit jirtăvnicul Dumnedzăului Israil, [9484]să aducă preste el arderi de tot pre urma celor dentru a lui Moisi carte, a omului lui Dumnedzău, mărturisite.

74. **45.** Și s-au adunat la ei dentru cêealalte limbi a pămîntului și au isprăvit jirtăvnicul preste locul lui, căci cu vrajbă era lor. Și întăriră pre ei toate limbile preste pămînt și aducea jirtvă după vrême și arderi de tot Domnului dimineața și înde sară.

75. **46.** Și au adus a facerii colibilor praznic, în ce chip ii rînduit la lêge, și jirtve în toate dzilele, în ce chip cuvios era, și după acêstea aduceri a neîncetării și jirtve a sîmbetelor și a lunilor noao și a praznicilor tuturor sfințitelor.

76. **47.** Și oricîți s-au giuruit giuruință lui Dumnedzău, de la lună noao a lunei a șaptea au început a aduce jirtve lui Dumnedzău, căci bisêrica lui Dumnedzău încă nu să zidise.

77. Și au dat argint pietrarilor și teslarilor și mîncări și băuturi bucuroși,

78. Și carrasidonênilor și tirênilor, ca să aducă ei de la Livan lêmne de chedru, a aduce plute la vadul Ióppii, după porînca ce li s-au scris lor de la Chir, împăratul persilor.

79. **48.** Și în al doilea an, mergînd la bisêrica lui Dumnedzău la Ierusalím, luna a doao, început-au Zorovável al lui Salathiil și Iisus al lui Iosedec și frații lor și preuții leviții și toți ceia ce au venit den robime la Ierusalím și au întemeliat casa lui Dumnedzău la lună noao a lunei a doao, în al doilea an, venind la Iudéa și la Ierusalím.

80. Și au pus pre leviți den 20 de ani preste lucrurile Domnului și stătu Iisus și fiiul lui și frații și Cadmiil, fratele, și fiii Madiavun și fiii Iodá a lui Iliadun, împreună cu fiii și frații, toți leviții denpreună pristavi preste lucruri, făcînd la lucruri întru casa lui Dumnedzău, și au zidit zidarii bisêrica Domnului.

81. Și au stătut preoții[9485] împodobiți cu musíci și trîmbițe, și leviții, fiii Asaf, avînd tobele[9486], lăudînd Domnului și binecuvîntînd, după ⌊rîndul lui⌋ David, împăratul Israil.

82. Și glăsiră pren laude mărturisind Domnului, căci bunătatea lui și mărirea – în vêci întru tot Israil.

83. Și tot nărodul au trîmbițat și au strigat cu glas mare, lăudînd Domnului pen rădicarea casei Domnului.

84. Și veniră dentru preuții leviți și celor ce șed înainte după neamurile lor, cei bătrîni, carii au văzut casa cea mai denainte de aceasta, către zidirea aceștiia[9487], cu plînsoare și strigare mare. Și mulți pren trîmbițe și bucurie cu glas mare, cît nărodul nu audziia trîmbiților, pentru plînsoarea nărodului.

85. Pentru că

gloata

46 [illegible]

[illegible]

47 [illegible]

48 [illegible]

49 [illegible]

50 [illegible]

КАП. Ѕ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

gloata era carea trîmbița tare, cît de departe să audziia.

86. **49.** Și audzind vrăjmașii fêliului Iúdei și Veniamin, au venit a cunoaște cari-i glasul trîmbiților.

87. [9488]Și au cunoscut că cei den robime clădesc bisêrica Domnului Dumnedzăului Israil.

88. **50.** Și venind la Zorovável și la Iisus și la povățuitorii neamurilor, dzicînd lor: „Să zidim împreună cu voi, pentru că asêmenea cu voi audzim[9489] Domnului vostru și lui jirtvuim dentru dzilele Asvasareth, împăratului assiriênilor, carele ne-au mutat pre noi aicea".

89. **51.** Și dzise lor Zorovável și Iisus și povățuitorii neamurilor Israil: „Nu-i noao și voao a zidi casa Domnului Dumnedzăului nostru, pentru că noi sînguri vom zidi Domnului Israil, pre urmă în ce chip au rînduit voao Chir, împăratul persilor".

90. **52.** Și limbile pămîntului dormind asupra celor dentru Iudéa și bătînd cetatea, opriia a zidirea și vicleșuguri și aduceri de năroade și împreună rocóșe făcînd, au oprit a săvîrși zidirea preste tot anul a vieții împăratului Chíros. Și să opriră de zidire ani 2, pînă la a lui Dárie împărăție.

Cap 6

1. **53.** Și[9490] întru anul al doilea al împărăției lui Dárie proroci Agghéu și Zaharía al lui Addó, prorocul preste iudei și preste cei den Iudéa și Ierusalím, pre numele Domnului Dumnedzăului Israil peste înși.
2. **54.** [9491]Atuncea stînd Zorovável al lui Salathaiil și Iisus al lui Iosedec au început a o zidi casa Domnului cea den Ierusalim, fiind împreună prorocii Domnului, ajutorind lor.
3. **55.** Întru aceasta vrême era cătră ei de față Sisínis, biruitoriul Siríei și Finíchei, și Sathravuzan și cei împreună tovarăși ai lui, și dziseră lor:
4. „Cine voao rînduind casa aceasta zidiți și strașina aceasta și cêlealalte toate săvîrșiți? Și carii sîntu zidarii carii acêstea săvîrșesc?"
5. Și avură har, socotință făcîndu-să la robire de la Domnul, cei bătrîni a iudeilor,
6. Și nu s-au oprit de zidire pînă a să face arătare lui Dárie pentru ei și a să răspunde.
7. Izvodul cărții cariia au scris lui Dárie și au trimis:[9492] **56.** „Sisínis, biruitoriul[9493] Siríei și Finíchii, și Sathravuzánis și cei împreună tovarăși, cei den Siría și Finíchi povățuitori, împăratului Dárie, să să bucure.
8. Toate știute să fie domnului nostru împăratului, căci sosind la Țara Iudéii și mergînd la Ierusalim cetatea, am prinsu pre cei ai robirei jidovilor bătrîni, în Ierusalim cetatea, clădind casă Domnului mare,
9. Noao, pren pietri cioplite de mult preț, lêmne puindu-să întru ziduri,
10. Și lucrurile acêlea pen sîrguială să fac și bine sporindu-să lucrul întru mîinile lor și cu toată mărirea și nevoința săvîrșindu-să.
11. Atuncea am întrebat de acești bătrîni, dzicînd: «Cine voao porîncind zidiți casa aceasta și lucrurile acêstea întemeiați?»
12. Întrebat-am, dară, pre ei pentru ca să cunoaștem ție și să scriem ție pre oameni cei ce povățuiesc și scrisoarea numerelor[9494] ceream de la înși acelor ce înainte povățuia.
13. Și ei răspunseră noao, dzicînd: «Noi sîntem slugi Domnului, celui ce au zidit ceriul și pămîntul.
14. Și era casa aceasta zidită înaintea a mulți ani pren împăratul lui Israil, mare și tare, și să să săvîrși.
15. Și în vrême ce părinții noștri, amărîndu-să, greșiră la Domnul lui Israil cel ceresc, i-au dat pre ei la mîinile lui Navuhodonósor, împăratului Vaviloníei, a haldeilor.
16. Și casa surpîndu-o, au arsu-o și pre nărod l-au robit la Vavilon.
17. Iară întru anul dentîi, împărățind Chir țării Vavilónului, au scris împăratul Chir casa aceasta să să zidească.
18. Și cêle sfinte vase, cêle de aur și de argint, carele au scos Navuhodonósor dentru casa cea den Ierusalím și le-au spîndzurat pre iale întru a lui bisêrică, iarăși le-au scos pre iale Chir împăratul dentru bisêrica cea den Vavilon și s-au dat lui Zorovável și lui Sanavasar, biruitoriului.
19. Și să porînci lui, ducînd acêstea vase, să le puie întru bisêrica cea den Ierusalím și bisêrica Domnului aceasta să să zidească pre loc.
20. Atuncea Sanavasar acela, mergînd, au pus temeliile casei Domnului cei den Ierusalím și de atuncea

pînă acum

21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

ΚΑΠ. Ζ

[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14

pînă acum zidindu-să, n-au luat săvîrşire.»

21. Acum, dară, de să alêge împăratului, socotească-să întru cêle împărăteşti păzitoare de cărţi a lui Chir.

22. Şi de să va afla cu gîndul lui Chir împăratului făcîndu-să zidirea casei Domnului cei den Ierusalím şi de să pare domnului, împăratului nostru, răspundză noao pentru acêstea".

23. **57.** Atuncea împăratul Dárie porînci a socoti întru cêle împărăteşti paze de cărţi, cêle ci să află în Vavilon; şi să afla la Ecvataná, la sclipul cel den Mídia Ţara, loc întru care era pomenit acêstea:

24. [9495]Anul dentîi împărăţind Chir, împăratul Chir porînci casă Domnului, cea den Ierusalim, să să zidească, unde jirtvuiesc pren foc neîncetat.

25. Căruia înălţimea de coţi 60, lăţimea de coţi 60, pren case de pietrii trei durate[9496] şi casă de lemnu de ţară noao una[9497] şi cheltuiala să să dea dentru[9498] casa lui Chíros, împăratului;

26. Şi cêle sfinte vase a casei Domnului, cêle de aur şi de argint, carele au scos Navuhodonósor dentru casa cea den Ierusalím şi le-au adus la Vavilon să le aşaze la casa cea den Ierusalím, unde era zăcînd, pentru ca să să puie acoló".

27. Şi porînci să să nevoiască lui[9499] Sisíni, biruitoriul Siríei şi Finíchii şi lui Sathravuzan şi celor împreună tovarăşi şi celor rînduiţi în Siría şi Finíchi povăţuitori, să să ferească de loc şi să lase pre sluga Domnului, Zorovável, şi biruitoriul Iudeii, şi pre cei bătrîni a iudeilor, casa Domnului acêea a zidi pre loc:

28. „Şi eu am rînduit cu tot adinsul să să zidească şi să ia aminte pentru ca să facă împreună cu cei dentru robimea iudeilor pînă a săvîrşi casa Domnului.

29. Şi dentru birul a Gropilatei Siríei şi Finíchei, cu nevoinţă rînduială, să să dea la[9500] aceşti oameni spre jirtve Domnului, lui Zorovável, biruitoriului, spre tauri şi berbeci şi miei,

30. Şi aşijdirea şi grîu şi sare şi vin şi untdălemnu neîncetat preste an, în ce chip preuţii cei den Ierusalim vor dzice să să cheltuiască preste toată dzua, fără de price,

31. Pentru ca să să aducă turnări lui Dumnedzău celui Înalt pentru împăratul şi slugile lui şi să să roage pentru a lor viaţă.

32. Şi porînci pentru ca, cîţi ară trêce cevaşi dentru acêste dzise mai denainte şi scrise mai nainte, au nu vor plini, să să ia lemnu dentru ale lui şi preste acela să să spîndzure şi unêltele lui să fie împărăteşti.

33. Pentru acêea şi Domnul, căruia numele lui să cheamă acoló, să stingă tot împăratul şi limba carele va întinde mîna lui să încungiure[9501] au să facă rău casei Domnului acêea, cea den Ierusalim. Şi eu, împăratul Dárie, porînciiu cu nevoinţă ca acêstea să să facă".

Cap 7

1. **58.** [9502]Atuncea Sisínis, biruitoriul a Gropilatei Siríei şi a Finíchei, şi Sathravuzánis şi cei împreună tovarăşi, urmînd celor de împăratul Dárie s-au porîncit[9503],

2. Pristăviiá lucrurilor sfinte mai cu nevoinţă ajutorind bătrînilor, preoţilor şi stătători a bisêrecii.

3. **59.** Şi binesporite să fêce lucrurile sfinte, prorocind Aggheu şi Zaharía, prorocii,

4. Şi au săvîrşit acêstea pren porînca Domnului Dumnedzăului Israil şi cu gîndul lui Chir şi Dárie şi Artaxerx, împăraţilor perşilor.

5. Şi să săvîrşi casa cea sfîntă pînă în 23 dzile a lunei ádar, al şaselea an al lui Dárie, împăratului persilor.

6. **60.** Şi au făcut fiii Israil şi preuţii şi leviţii şi ceialalţi, cei den robime, cei ci s-au adaos, pre urma celor dentru a lui Moisi carte.

7. Şi au adus la înnoirea casei Domnului tauri 100, berbeci 200, miei 400,

8. Ţapi pentru păcatul a tot Israilul 12, cătră numărul începătorilor fêliurilor lui Israil.

9. Şi stătură preoţii şi leviţii după fêliuri împodobiţi preste lucrurile Domnului Dumnedzăului Israil, pre urma cărţii lui Moisi, şi uşarii la fieştecare poartă.

10. **61.** Şi au adus fiii lui Israil împreună cu cei den robie Paştile întru 14 a lunei dentîi, cînd s-au curăţit preuţii şi leviţii.

11. Şi toţi fiii robiei nu împreună s-au curăţit,

12. Căci leviţii toţi odată s-au curăţit şi au junghiat paştile la toţi fiii robimei şi fraţilor lor, preuţilor, şi şie.

13. **62.** Şi au mîncat fiii Israil cei den robime, toţi ceia ce s-au usăbit de cătră uriciunile limbilor pămîntului, cercînd pre Domnul.

14. Şi

15 [illegible]

КАП. Н.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]

au adus sărbătoarea azimilor 7 dzile, veselindu-să înaintea Domnului,

15. Căci au întorsu sfatul împăratului assiriênilor preste ei ca să întărească mîinile lor pre lucrurile Domnului Dumnedzăului Israil.

Cap 8

1. **63.** [9504]Şi mai pre urmă de aceştia iaste împărăţind Artaxerxu, al persilor împărat, mêrse Esdras a lui Saráu, lui Ezeríu, lui Helchíu, lui Salum,
2. Lui Saduc, lui Ahítov, lui Amariu, lui Eziu, lui Memeróth, lui Zarêu, lui Sauía, lui Vóca, lui Avisum, lui Finees, lui Eleázar, lui Aaron, preutului celui dentîi.
3. Acesta Esdra s-au suit den Vavilon ca un cărturar de bun fêl, fiind întru a lui Moisei lêge, cea dată de Dumnedzăul lui Israil.
4. Şi-i dêde lui împăratul mărire, aflînd har înaintea lui preste toate rugile lui.
5. **64.** Şi să suiră împreună dentru fiii lui Israil şi preuţi şi leviţi şi cîntători de bisêrică şi portari şi şerbi ai bisêrecii, la Ierusalím,
6. Anul al şaptelea împărăţind Artaxerxu, întru luna a cincea, acesta an al şaptelea împăratului, pentru că, ieşind de la Vavilon în luna noao a lunei dentîi,
7. Au sosit la Ierusalim, după cêea ce s-au dat lor bună călătorie de la Domnul.
8. Pentru că Ésdra multă ştiinţă coprindea, ca nimic să nu lase dentru cêlea den lêgea Domnului şi dentru porînci, a învăţa pre tot Israil toate dreptăţile şi judêţele.
9. Şi căzînd porînca cêea ce s-au scris de Artaxerxu împăratul către Ésdra, preutul şi cititor de lêgea Domnului, căruia iaste izvodul acesta ce dedesupt să află:
10. „Împăratul Artaxerxu, Ésdrii preutului şi cititoriului legii Domnului[9505], să să bucure.
11. Şi cêle de oameni iubitoare eu alegînd, porînciiu ceia ce vor rămînea, dentru limba jidovilor alegînd ei şi den preuţi şi den leviţi şi fiind ei întru a noastră împărăţie, să margă împreună cu tine la Iesrail.
12. Deci cîţi gîndesc, pornească-să împreună, în ce chip dat iaste şi mie şi celor 7 priêteni sfêtnici,
13. Pentru ca să socotească cêle ce-s la Iudéa şi Ierusalim,
14. Pre urmă în ce chip să află întru lêgea Domnului.
15. Şi să aducă daruri Domnului lui Israil, carele am făgăduit şi eu şi priêtenii la Ierusalim şi tot aurul şi argintul carele s-are afla întru Ţara Vaviloníei, Domnului la Ierusalim.
16. Împreună cu cel dăruit de limbă la bisêrica Domnului Dumnedzăului lor, cea den Ierusalím, să să adune[9506] şi argintul şi aurul pentru tauri şi berbeci şi miei şi cêle ce acestora urmadză,
17. Cît să aducă jirtve Domnului la jirtăvnicul Domnului Dumnedzăului lor, cel den Ierusalím.
18. Şi toate oricîte vei vrea împreună cu fraţii tăi să faci cu aur şi cu argint, fă după voia Dumnedzăului tău.
19. Şi cêle sfinte vase ale Domnului, cêlea ce să dau ţie la treaba bisêricii Dumnedzăului tău celui den Ierusalim, pune-le-vei înaintea Dumnedzăului tău celui den Ierusalim.
20. Şi cêealalte, oricîte să vor trebui ţie la treaba bisêricii Dumnedzăului tău, da-vei[9507] dentru cel împărătesc vistiêr.
21. Şi eu, împăratul Artaxerxu, porîncit-am paznicilor vistiêrilor Siríei şi Finíchei pentru ca, cîte va trimite Esdra preutul şi cititoriul legii lui Dumnedzău celui Înalt, cu nevoinţă să-i dea lui.
22. Pînă în argint talandzi 100, aşijdirea şi pînă la grîu cori 100 şi vin vêdre 100 şi alte cît de multe.
23. Toate după a lui Dumnedzău legi să să săvîrşască cu nevoinţă Dumnedzăului celui Înalt, pentru ca să nu să facă urgie preste împărăţiia împăratului şi fiilor lui.
24. Şi voao vă să zice pentru ca tuturor preuţilor şi leviţilor şi cîntători ai bisêrecii şi portarii şi robi ai bisêrecii şi tocmitori bisêrecii aceştiia,
25. Nici un bir, nici alt aleşug să li să facă şi volniciia nimerile să aibă să puie ceva preste aceştia.
26. Şi tu, Ésdra, după înţelepciunea lui Dumnedzău, arată judecători şi legiuitori pentru ca să judece întru toată Siría şi Finíchi pre toţi ceia ce ştiu lêgea Dumnedzăului tău şi pre cei ce nu ştiu, vei învăţa.
27. Şi toţi cîţi ară călca lêgea Dumnedzăului tău şi cea împărătească, cu nevoinţă să vor certa, ori cu moarte, ori cu certare, au cu pagubă de argint, au cu aducere".
28. **65.** Şi dzise Ésdra, scriitoriul: „Binecuvîntat sîngur Domnul Dumnedzăul părinţilor miei, cela ce au dat acêstea la inima împăratului, să să cinstească casa lui cea

den Ierusalim

[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
49 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 52
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 53
[illegible]
[illegible]
[illegible] 54
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 55
[illegible]
[illegible] 56
[illegible]
[illegible]
[illegible] 57
[illegible]
[illegible]
[illegible] 58
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 59
[illegible] 60
[illegible]
[illegible]
[illegible] 61
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 62
[illegible]
[illegible]
[illegible] 63
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

den Ierusalím.

29. Şi pre mine m-au cinstit înaintea împăratului şi celor ce sfătuiesc şi tuturor priêtenilor şi măriţilor lui.

30. Şi eu cu bună îndrăznire mă făcui după sprăjineala Domnului Dumnedzăului mieu şi am adunat bărbaţi dentru Israil ca să să suie cu mine.

31. **66.** [9508]Şi aceştia-s cei înainte povăţuitori după neamurile lor şi împărţêlele începăturii lor, ceia ce să suia cu mine de la Vavilon întru împărăţia lui Artaxerxu, împăratului:

32. Dentru fiii Finees, Ghirson, dentru fiii lui Ithámar, Gamail.

33. Dentru fiii David, Letus al lui Seheníu.

34. Dentru fiii Fares, Zaharía, şi cu el de scrisoare oameni 150.

35. Dentru fiii Salomon, Aveliacnías a Zaharíei, şi cu el bărbaţi 200.

36. Dentru fiii Zathóis, Sehenías Iezílu, şi-mpreună cu el bărbaţi 300.

37. Dentru fiii Adin, Ovid al lui Ionáthu şi-mpreună cu el bărbaţi 250.

38. Dentru fiii Elam, Iesías al lui Gotholíu şi-mpreună cu el bărbaţi 70.

39. Dentru fiii Safatíei: Zareas a lui Mihail şi-mpreună cu el bărbaţi 70.

40. Dentru fiii Ioav: Avadías a lui Iezil şi cu el bărbaţi 212.

41. Dentru fiii Vanid, Assalimoth al lui Iosafíu şi cu el bărbaţi 160.

42. Dentru fiii Vaví: Zaharía al lui Vavaí şi cu el bărbaţi 28.

43. Dentru fiii Astath: Ioánis Acatan şi cu el bărbaţi 110.

44. Dentru fiii Adonicam, cei mai pre urmă, şi acêstea-s neamurile lor: Elifálatos a lui Ieuil şi Seamêas, şi cu ei bărbaţi 70.

45. Dentru fiii Vaguthí al lui Istacor, şi cu el bărbaţi 70.

46. Şi am adunat pre ei la cêle ce să dzice Therá Rîul şi ne-am tăbărît dzile 3 acoló şi-i oblicii pre ei.

47. Şi dentru fiii preuţilor şi dentru leviţi neaflînd acoló, am trimis cătră Eliázar şi, iată, veniră şi Maasman[9509] şi Alnathan şi Maméan şi Iórivon, Náthan, Ennatan, Zaharían, Mosollamon, povăţuitorii şi ştiutorii.

48. Şi am dzis lor să margă cătră Dadéu, povăţuitoriul, cel dentru locul a pazei vistiêriului, porîncind lor să grăiască cu Dadeu şi cu fraţii lui şi cu cei dentru loc păzitori de vistiêr să trimiţă[9510] noao pre cei ci vor sluji întru casa Domnului nostru.

49. Şi am adus noao după mîna cea tare a Domnului nostru bărbaţi ştiutori dentru fiii Molí, a lui Leví, a lui Israil, pre Asevivía şi pre fiii lui şi pre fraţi, fiind 18.

50. Şi Asévian şi Ánuon şi Osêan, frate dentru fiii Hanuneu, şi fiii lor, bărbaţi 20.

51. Şi dentru robii bisêricii, cărora au dat David, şi povăţuitorii lucrurilor leviţilor, robi ai bisêrecii, 220, a tuturor s-au arătat scrisoarea numelui.

52. **67.** Şi am rugat acoló postu tinereilor, înaintea Domnului Dumnedzăului nostru, să cercăm de la el bună călătorie şi noao şi celora ce era împreună cu noi, fiii noştri, şi dobitoace.

53. Pentru că ne-am ruşinat a cêre împăratului şi pedestri şi călări şi petrêcere pentru întemeiêre de cătră ceia ci să împoncişază noao.

54. Pentru că am dzis împăratului că vîrtutea Domnului nostru va fi cu cei ci cearcă pre el la toată îndreptarea.

55. Şi iarăşi ne-am rugat Domnului nostru ca acêstea şi bineblînd l-am nemerit.

56. **68.** Usăbit-am dentru începăturii fêliurilor şi preuţilor bărbaţi 12, Esevría şi Assamía şi, împreună cu ei, dentru fraţii lor, bărbaţi 10.

57. Şi am pus lor argintul şi aurul şi cêle sfinte unêlte a casei Domnului nostru, carele au dăruit împăratul şi sfêtnicii lui şi măriţii şi tot Israil.

58. Şi puind am dat lor de argint talandzi 650 şi vase de argint de talandzi 100 şi de aur talandzi 100 şi lucru de aur 20.

59. [9511]Şi vase de aramă, de aramă bună, sclipind în fêliul aurului, vase 12.

60. Şi dziş lor: «Şi voi sfinţi sînteţi Domnului şi vasele sfinte şi aurul şi argintul, rugă Domnului părinţilor noştri.

61. Privegheaţi şi păziţi pînă a le da pre iale voi[9512] începătorilor fêliului preuţilor şi leviţilor şi povăţuitorilor neamurilor lui Israil în Ierusalim, întru cămările casei Dumnedzăului nostru.»

62. Şi ceia ce au luat preuţii şi leviţii, argintul şi aurul şi vasele cêle den Ierusalim, le-au băgat la bisêrica Domnului.

63. **69.** Şi purcezînd de la Rîul Therá în 12 a lunei dentîi, am întrat la Ierusalím după mîna cea tare a Domnului nostru, cea asupra noastră, şi ne-au mîntuit pre noi de la întrare Domnul

şi de la

[illegible]
64 [illegible]
[illegible]
[illegible]
65 [illegible]
[illegible]
[illegible]
66 [illegible]
[illegible]
67 [illegible]
[illegible]
68 [illegible]
[illegible]
69 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
70 [illegible]
71 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
72 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
73 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
74 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
75 [illegible]
[illegible]
[illegible]
76 [illegible]
77 [illegible]
[illegible]
[illegible]
78 [illegible]

[illegible]
[illegible] 79
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 80
[illegible]
[illegible]
[illegible] 81
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 82
[illegible]
[illegible]
[illegible] 83
[illegible]
[illegible]
[illegible] 84
[illegible]
[illegible]
[illegible] 85
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 86
[illegible]
[illegible] 87
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 88
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 89
[illegible]
[illegible]
[illegible] 90
[illegible]
[illegible]
[illegible] 91
[illegible]
[illegible] 92
[illegible]

şi de la tot nepriêtenul şi am venit la Ierusalim.
64. Şi făcîndu-să acoló dzi a treia, în dzua a patra, stînd arguintul şi aurul, s-au dat întru casa Domnului nostru la Marmoth, fiiului Iurí preutului.
65. Şi împreună cu el – Eliázar al lui Finees şi era împreună cu ei Iosávados al lui Iisú şi Moíth Savvánu leviţii, cătră număr şi cumpănitură, toate.
66. Şi s-au scris tot trasul lor întru acela ceas.
67. **70.** Şi ceia ce au venit de la robime au adus jirtve Dumnedzăului lui Israil, Domnului, tauri 12 pentru tot Israílul, berbeci 96,
68. Miei 72, ţapi pentru mîntuire 12, toate jirtvă Domnului.
69. **71.** Şi au dat porîncele împăratului la cei împărăteşti diregători de case şi biruitorilor a Gropilatei Siríei şi Finíchei şi au slăvit limba şi bisêrica lui Dumnedzău.
70. **72.** Şi acêstea săvîrşindu-să, venit-au la mine povăţuitorii, dzicînd:
71. «Nu au usăbit limba lui Israil şi boiêrii şi preuţii şi leviţii cêle striine de neam limbi a pămîntului şi necurăţiile de la limbile hananeilor şi hetteilor şi ferezeilor şi ievuseilor şi moavitêni şi eghiptêni şi idumei.
72. Pentru că au lăcuit împreună cu fêtele lor şi ei şi fiii lor şi s-au amestecat sămînţa cea sfîntă la cêle striine de rod limbi ale pămîntului şi avea parte cei înainte povăţuitori şi măriţii de fărădălêgea aceasta, de la începutul lucrului.»
73. **73.** Şi s-au făcut îndată ce am audzit eu acêstea, am ruptu hainele şi cel sfînt văşmînt şi m-am zmult de păr şi den cap şi den barbă şi am şezut în gînduri şi mîhnit.
74. **74.** Şi să porniră cătră mine cîţi atuncea să porniia, pre cuvîntul Domnului Dumnedzăului Israil, eu jelind pentru fărădălêge, şi şedeam voie rea pînă la cea de îndesară jirtvă.
75. Şi sculîndu-mă de la post, rumpte avînd hainele şi cel sfînt văşmînt, **75.** plecînd genunchile şi întindzînd mîinile cătră Domnul, dziceam:
76. «Doamne, ruşinaiu-mă şi mă înfruntaiu înaintea fêţei tale.
77. Pentru că păcatele noastre s-au înmulţit preste capetile noastre şi necunoştinţele noastre au prea prisosit pînă la cer,
78. Încă dentru vremile părinţilor noştri şi sîntem întru mare păcat pînă în dzua aceasta.
79. Şi pentru păcatele noastre şi a părinţilor noştri ne-am dat împreună cu fraţii noştri şi împreună cu împăraţii noştri şi împreună cu preoţii noştri, ceia ce au împărăţit pămîntului spre sabie şi robie şi pradă cu ruşine, pînă în dzua aceasta.
80. Şi acum, întru cît s-au făcut noao milă de la tine, Doamne, ca să rămîie noao rădăcină şi nume întru locul sfinţeniei tale,
81. Şi a să dăscoperi noao luminător întru casa Domnului Dumnedzăului nostru, să ne dea noao hrană întru vrêmea lucrului nostru.
82. Şi lucrînd noi, nu ne-am părăsit de cătră Dumnedzăul nostru, ci ne-au făcut pre noi cu har înaintea împăraţilor persilor, să ne dea noao hrană,
83. Şi a mări bisêrica Dumnedzăului nostru şi a rădica pustiiul Sion, a da noao întăritură întru Iudéa şi Ierusalím.
84. Şi acum ce vom dzice, Doamne, avînd acêstea? Pentru că am călcat porîncele tale, carele ai dat întru mîna prorocilor, slugilor tale, dzicînd:
85. 'Că pămîntul la carele întraţi[9513] înlontru să-l moşteniţi iaste pămînt pîngărit cu pîngăriciunea celor striini de rod ai pămîntului şi de necurăţiia lor au împlutu-l pre el.
86. Şi acum fêtele să nu le împreunaţi la lăcaş cu fiii voştri şi fêtele voastre să nu le daţi la fiii lor.
87. Şi să nu cercaţi a împăca cêle de cătră ei preste toată vrêmea pentru ca, întărindu-vă, să mîncaţi cêle bune ale pămîntului şi veţi moşteni de tot fiilor voştri pînă în vac.'
88. Şi cêle ce să întîmplează toate noao să fac pentru lucrurile noastre cêle rêle şi cêle mari păcate ale noastre. Pentru că tu, Doamne, ne-ai iuşurat păcatele noastre.
89. Şi ai dat noao ca aceasta rădăcină, iarăşi ne-am întornat a călca lêgea ta, ca să ne amestecăm la necurăţiia pămîntului limbilor.
90.[9514] Au nu te-ai scîrbit pre noi ca să ne pierzi pre noi pînă să nu rămîie rădăcină şi sămînţă şi numele nostru?
91. Doamne a lui Israil, adevărat eşti, pentru că am rămas rădăcină de astădzi înainte.
92. Iată, acum sîntem înaintea ta întru

fărădălegile

[illegible]
93 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
94 [illegible]
[illegible]
[illegible]
95 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
96 [illegible]
[illegible]
97 [illegible]
[illegible]
98 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѳ.

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]

[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]

fărădălegile noastre, pentru că nu iaste încă a sta înaintea ta[9515] pren acêstea.»"

93. Şi cînd, rugîndu-să Ésdra, să mărturisiia[9516] plîngînd, căzut la pămînt înaintea bisêrecii, s-au adunat cătră el den Ierusalím gloată multă foarte, bărbaţi şi muieri şi tinerei, pentru că plîngere era mare întru mulţime.

94. Şi strigînd Iehonía al lui Ieilú, dentru fiii Israil, dzise: „Ésdra! Noi am greşit la Domnul Dumnedzău, am lăcuit împreună cu muieri dentru limbile pămîntului.

95. Şi acum iaste deasupra tot Israil. Întru aceasta facă-să noao jurămîntu cătră Domnul, să scoaţă toate muierile noastre cêle dentru cei striini de rod, împreună cu fiii lor,

96. În ce chip s-au ales ţie şi cîţi să supun la lêgea Domnului; scoală-te, săvîrşaşte.

97. Pentru că cătră tine – lucrul şi noi cu tine vîrtute a face".

98. **76.** Şi sculîndu-să Ésdra, jurắ pre începătorii fêliului a preuţilor şi a leviţilor a tot Israil şi a face ca acêstea. Şi au jurat.

Cap 9

1. **77.** [9517]Şi sculîndu-să Ésdra de la curtea bisêricii, au mersu la cămara lui Ioanan a lui Eliasiv.

2. Şi mîind acoló, pîine n-au gustat, nici apă au băut, jelind pre fărădălegile cêle mari ale mulţimei.

3. **78.** Şi s-au făcut strigare întru toată Iudéa şi Ierusalim, la toţi ceia dentru robime, să să adune la Ierusalim.

4. Şi cîţi nu s-are tîmpina[9518] întru doao au trei dzile, după judeţul celor ce mai sus şedu bătrîni, omorî-să-vor dobitoacele lor şi el să va înstreina de la mulţimea robirei.

5. **79.** Şi s-au adunat toţi dentru fêliul Iúda şi Veniamin întru trei dzile în Ierusalím, aceasta-i luna a noao, întru 20 a lunei.

6. Şi şedzú împreună toată mulţimea întru argeaoa[9519] bisêricii, tremurînd pentru iarna carea era.

7. **80.** Şi sculîndu-să Ésdra, dzise lor: „Voi aţi fărălegiuit şi aţi lăcuit împreună muieri de fêli striine, ca să adaogeţi păcatele lui Israil.

8. Şi acum daţi mărturisire[9520] şi mărire Domnului Dumnedzăului părinţilor noştri.

9. Şi faceţi voia lui şi vă usăbiţi de limbile pămîntului[9521] şi de la muierile cêlea de alt rod".

10. **81.** Şi strigá tot nărodul[9522] şi dziseră cu glas mare: „Aşa după cum ai dzis vom face!

11. Ce mulţimea-i multă şi vrêmea-i de iarnă şi nu putem să stăm dăscoperiţi. Şi faptul nu iaste noao a unei dzile, nici de doao, pentru că întru multu am greşit întru acêstea.

12. Ce[9523] stea povăţuitorii cei denainte a mulţimei şi toţi ceia dentru lăcuinţele noastre, cîţi au muieri de alt rod.

13. Să vie luînd vrême dentru tot locul cei bătrîni şi judecători pînă a dăzlega urgiia Domnului de la noi, a porîncei aceştiia".

14. **82.** Ionáthas Azail şi Ezechía Thocanú au arătat după acêstea şi Mosollamos şi Levis şi Sauvvateu au îndemnat împreună cu ei,

15. Şi au făcut după toate acêstea cei dentru robie.

16. **83.** Şi au ales şie Ésdra preutul bărbaţi povăţuitori a părinţilor lor pre nume pre toţi şi au şedzut cu luna noao a lunei a dzêcea a cêre lucrul.

17. Şi s-au adus la săvîrşit cêle pentru bărbaţi cei ce ţin împreună muieri de altă rudă, pînă la luna noao a lunei dentîi.

18. **84.** Şi s-au aflat dentru preuţi ceia ce s-au adunat, de altă rudă muieri avînd:

19. Dentru fiii lui Iisú a lui Iosedec şi a fraţilor Mathílas şi Eliázar şi Iorivos şi Ioádanos.

20. Şi au pus mîinile ca să scoaţă pre muierile lor şi spre curăţire berbeci pentru curăţiile lor.

21. **85.** Şi dentru fiii Emir: Ananía şi Zavdeu şi Iánis şi Samíos şi Iereil şi Azários.

22. **86.** Şi dentru fiii Fesú: Ellíonas, Massías, Ismáilos şi Nathanáil şi Ochídil şi Talsas.

23. **87.** Şi dentru leviţi: Iozavádos şi Semís şi Cólios, acesta iaste Calitas, şi Pathéu şi Iúda şi Ioná.

24. **88.** Dentru cîntătorii bisêricii: Eliáxuros, Vachúros.

25. **89.** Dentru portari: Sallúmos şi Tolvánis.

26. **90.** Dentru alor Israil, dentru fiii Fóros: Iermas şi Eddías şi Melhías şi Máilos şi Eliázaros şi Asivías şi Vaanéas.

27. **91.** Dentru fiii Ilá: Matthanías, Zaharías şi Ieriílos şi Ierimoth şi Aidías.

28 Ши дин фечорий луй Замоѳ: Елиадаѳ, Елиасимоѳ, Оѳо-
ниа, Иаримоѳ, ши Сабатоѳ, ши Сардеоѳ.
29 чг. Дин фечорий луй Бибаи: Иоанн, ши Анана-
ниа, ши Иосабадоѳ, ши Аматеи. чд.
30 Дин фечорий луй Мани: Оламоѳ, Мамухоѳ, Ие-
дио, Иасувоѳ, Иасаилоѳ, ши Иеримоѳ. че.
31 Ши дин фечорий луй Адди: Наафоѳ, ши Моосиа, Ла-
кунос, ши Наидос, ши Матѳаниа, ши Есѳил,
32 ши Ваннус, ши Манасиа. чѕ. Ши дин фе-
чорий луй Анана: Елиона, ши Асеа, ши Мелхиа, ши
33 Савеос, ши Симон Хосамей. чз. Ши дин фе-
чорий луй Асом: Алтаней, ши Маѳѳиа, ши Ва-
ннаа, Елифалат, ши Манасиа, ши Семей.
34 чи. Ши дин фечорий луй Маани: Иеремиа, Мо-
ндиос, Омаерос, Иуил, Мавдаи, ши Пелиа, ши
Анос, Карабасион, ши Енасивос, ши Мамни-
таманимос, Елиасис, Ваннус, Елиали, Сами-
35 Селемиа, Наѳаниа. чѳ. Ши дин фечорий
Озорӕ: Сесис, Ерил, Азаилос, Самат, Замвис,
36 Иосиф. р. Ши дин фечорий луй Ефма: Маѳи-
ѳиа, Завадиа, Едис, Иуил, Ваниа. Тоць а-
честиа ау луат муерь стрѣине, ши ле-ау
37 слобозит пре еле, ку фечорий лор. ра. Ши
ау шезут преоцїй, ши левиций, ши чей дин Исраил
ѫн Иерусалим, ѫн луна динтѫю, ѫнтру ѫна а лу-
ней, ши фиий Исраил ѫн лъкашурile лор.
38 рв. Ши с'ау адунат тоатъ мулцимя ѫнтр'ун
глас ѫн локул чел ларг дин наинтя порций сфинте
39 дин ръсърит. Ши зисерь луй Ездра преотулуй ши
четиторюлуй, съ адукъ леџя луй Моисей, чѣ
дать де ла Домнул Думнезеул луй Исраил. рг.
40 Ши адусъ Ездра архиереул леџя кътръ тоатъ
мулцимя дела бърбат пѫнъ ла муере, ши ла тоць
преоций съ аудъ леџя, ѫн луна а шаптя.
41 рд. Ши четѝ ѫн локул чел ларг ... дин-
аинтя порций ... де ла ... пѫнъ ла амязи, ѫна-
интя бърбацилор ши а муерилор, ши аў дат тоатъ
мулцимя минте ла леџе.

ре. Ши стъту Ездра преотул ши четиторюл
42 леџий пре ун амвон де лемн, каре ера фъкут.
Ши стъту лѫнгъ ел: Маттаѳиа, Са-
43 му, Анаиа, Азариа, Уриа, Езекиа, Вала-
сам, де-а дрѣпта луй. Ши де-а стѫнга: Фалдей,
44 Мисаил, Мелхиа, Лотасувоѳ, Навариа.
Ши луѫнд Ездра картя леџий ѫнаинтя а тоатъ мулцимя,
45 къчи ера ѫнаинтя тутурор ѫн мърире,
ши дешкизѫнд леџя, тоць
46 стътурѫ дрепць. Ши благослови Ездра
пре Домнул Думнезеул чел пре ынналт, Думнезеул Саваоѳ
Атотцитоюл. Ши ръспунсе тот
47 попорул, амин.
рѕ. Ши ръдикѫнд ѫн сус мѫниле, ши кѫзѫнд
48 пре пъмѫнт, се ѫнкинаръ Домнулуй. Иисус ши
49 Ануѳ, ши Саравиа, ши Иадин, ши Иа-
кув, Сабатеа, Автеа, Миаиа, ши
Калитан, Азариа, ши Иозавдос, ши А-
нании, Фиала, левиций, ѫнвъцасе леџя
Домнулуй, ши четиа ѫнтру ачѣ мулцимя.
50 рз. Ши зисе Аттарат луй Ездра
архиереулуй, ши четиторюлуй, ши левиций-
лор челор че ѫнвъца мулцимя, ѫнтру тоць
51 зиуа ачаста есте сфѫнтъ Домнулуй; ши
52 тоць плѫнџѣ ѫн аузул леџий. Ши зисе:
мерџѣць ши мѫнкаць ѫнгръшерь, ши бѣць дулчецурь,
ши тримитець дарурь, челор че
53 н'ау. Пентру къ сфѫнтъ есте зиуа
Домнулуй, ши ну въ мѫхниць, пентру
къ Домнул въ ва мъри пре вой.
рн. Ши левиций порунчиръ тоатъ мулцимя
54 зикѫнд: зиуа ачаста сфѫнтъ есте
Домнулуй, ну въ мѫхниць.
55 рѳ. Ши се дусъръ тоць съ мѫнѫнче,
ши съ бѣ ши съ се веселѣскъ, ши съ
тримицъ дарурь челор че н'ау, ши съ се весѣлѣскъ
56 фоарте. Пентру къ ау аузит кувинтеле,
каре ау ѫнвъцат пре ей, ши се адунаръ.

ѪНЦЕЛЕПЧУНѢ ЛУЙ СОЛОМОН.

КАП. А.

Ѡмил. чѕ. 1 Iубиць дрептатѣ чей че жудекаць пъмѫнтул, кугетаць де Домнул ѫнтру бунътате, ши ѫнтру простимѣ инимий кътаць пре ел. 2 Къчи се афлъ де чей че ну'л испитеск пре ел, ши се арать

Дрептатѣ. 2 А лиси... в. пуст.

28. **92.**[9524] Şi dentru fiii Zamóth: Eliádas, Elisímos, Othonía, Iarimoth şi Sávatos şi Sardéos.
29. **93.** Dentru fiii Vivaí: Ioánnis şi Ananía şi Iosávados şi Amathis.
30. **94.** Dentru fiii Maní: Olamos, Mamúhos, Iedéos, Iásuvos, Iasáilos şi Ieremóth.
31. **95.** Şi dentru fiii Addí: Cáathos şi Moosías, Laccunos şi Naídos şi Mathanías şi Sestil şi Valnuos şi Manassías.
32. **96.** Şi dentru fiii Ánnas: Elionás şi Aséas şi Melhías şi Savvéos şi Símon al lui Hosaméu.
33. **97.** Şi dentru fiii Asóm: Altaneu şi Matthías şi Vanêa, Elifalát şi Manassis şi Semeí.
34. **98.** Şi dentru fiii Maaní: Ieremías, Momdis, Omáiros, Iuíl, Mavdaí şi Pelías şi Annos, Caravasíon şi Enásivos şi Mamnitanaímos, Elíasis, Vannus, Elialí, Samis, Selemías, Nathanías.
35. **99.** Şi dentru fiii Ozorá: Sesis, Esril, Azáilos, Samatos, Zamvis, Iósifos.
36. **100.** Şi dentru fiii Ethmá: Mazitías, Zavadéas, Ides, Iuil, Vanéas. Toţi aceştia au lăcuit împreună muieri de alt rodu şi le-au slobodzit pre iale împreună cu fiii.
37. **101.** Şi au lăcuit preuţii şi leviţii şi cei dentru Israil în Ierusalím şi în ţară, în lună noao lunei a şaptea, şi fiii Israil întru lăcaşurile lor.
38. **102.** Şi să adunắ toată mulţimea depreună odată la argeao de cătră răsărit a bisêricii poartă.
39. Şi dzise Ésdrii, preutului şi cititoriului, să aducă lêgea lui Moisi cêea ce s-au dat de la Domnul Dumnedzăul lui Israil.
40. **103.** Şi aduse Ésdra arhiereul lêgea la toată mulţimea, de la om pînă la muiêre, şi la toţi preoţii, să audză lêgea, în luna noao a lunei a şaptea.
41. **104.** Şi citiia întru cea dentîi a porţii sfinte argea den zori pînă amiazădzi, înaintea a bărbaţi şi a muieri, şi adaoseră toată mulţimea la lêge.
42. **105.** Şi stătu Ésdra, preutul şi cititoriul legii, pre scaunul cel de lemnu, ce s-au tocmit.
43. Şi stătură lîngă el Matathías, Sammus, Ananías, Azaría, Uría, Ezechía, Valásam, den dreapta,
44. Şi den stînga Faldéu şi Misaíl, Melhía, Iothásufos, Navaría.
45. Şi luînd Ésdra cartea legii înaintea mulţimei, ⌊pentru⌋[9526] că şedea înainte, cu mărire înaintea tuturor,
46. Şi dăzlegînd lêgea, toţi în picioare stătură şi binecuvîntă Ésdra Domnului Dumnedzăului celui înalt, Dumnedzău Savaot întrutotţiitor.
47. Şi spre aceasta glăsit-au toată mulţimea: „Ámin!"
48. **106.** Şi rădicînd în sus mîinile şi cădzînd la pămînt, să închinară Domnului:
49. Iisus şi Anús şi Saraviá şi Adinos şi Iácuvos, Savattéas, Avtéas, Meanéas şi Calitas, Azarías şi Ioázavdos şi Ananía, Viáta, leviţii învăţa lêgea Domnului, dosluşind împreună cetirea.
50. **107.** Şi dzise Attharátis Ésdrii arhiereului şi cititoriului şi leviţilor celor ce citescu lêgea preste toţi:
51. „Zua aceasta iaste sfîntă Domnului". Şi toţi plîngea cînd audziră legea.
52. „Mergînd dară, mîncaţi moitúri şi bêţi îndulcite şi trimiteţi trimiteri celor ce nu au.
53. Pentru că sfîntă-i dzua Domnului şi nu vă mîhniţi, pentru că Dumnedzău Domnul va mări pre voi".
54. **108.** Şi leviţii porînciia toate nărodului, dzicînd: „Dzua aceasta sfîntă-i Domnului, nu vă mîhnireţi".
55. **109.** Şi să duseră toţi să mănince şi să bea şi să să veselească şi să dea trimiteri celora ce n-au şi să să veselească foarte,
56. Pentru că s-au înflat întru graiurile carele s-au învăţat şi s-au adunat.

Înţelepciunea lui Solomon

Cap 1

1. [9525]Îndrăgiţi dreptatea, ceia ce judecaţi pămîntul, împregiur gîndiţi Domnului, cu bunătate[9527] şi cu prostime de inimă cercaţi pre el.
2. [9528]Căci aflắ-să celor ce nu ispitesc pre el

şi să ivêşte

[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

КАП. Ѕ

1 П[illegible]
2 [illegible]

[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9

și să ivêște celor ce nu neîncredințază lui.

3. Pentru că gîndurile încîlcite usăbesc de Dumnedzău și, ispitindu-să putêrea, mustră pre cei fără de minte.

4. Pentru că la suflet cu rău meșterșug nu va întra înțelepciunea, nici va lăcui întru trupul plin de datoriia păcatului.

5. [9529]Pentru că Sfîntul Duh al învățăturii fugi-va vicleșugul și să va scula de la gînduri fără înțelêgere și să va dovedi venind strîmbătatea.

6. Pentru că iubitor de oameni duhu-i înțelepciunea și nu va nevinovăți pre cel ce blastămă de la budzele lui, pentru că rărunchilor lui martur Dumnedzău și inimei lui socotitor adevărat și limbei auzitor.

7. Căci Duhul Domnului au împlut lumea și ce ține toate cunoaștere are de glas.

8. [9530]Pentru acêea, răspundzînd nedrêpte nu dară nu să va tăgădui, nici îl va petrêce pre el dovădindu-l dreptatea.

9. Pentru că întru sfaturile necuratului cercetare va fi și a cuvintelor lui audzul cătră Domnul va veni, spre dosluşirea fărădălegilor lui.

10. Căci urêchea rîvnirei ascultă toate și chiotul răpștirilor nu să ascunde.

11. Păziți-vă, dară, dă răpștirea nefolositoare și de clevétă cruțați-vă limba, căci răspuns pre ascuns dășert nu va mêrge și gura prea mințind omoară sufletul.

12. [9531]Nu rîvniți moartea întru înșelăciunea vieții voastre, nici trageți cătră voi[9532] pierirea cu faptele mîinilor voastre.

13. [9533]Căci Dumnedzău moarte nu au făcut, nici să búcură întru pierirea viilor.

14. Pentru că au zidit spre ca să fie toate și mîntuite-s facerile[9534] lumii și nu iaste întru iale iarbă[9535] de pierire, nici a iadului împărățime pre pămînt.

15. Pentru că dreptatea fără moarte iaste.

16. Și păgînii cu mîinile și cu cuvintele l-au chemat pre el priêten, gîndind pre el s-au topit și legătură au făcut cătră el, căci vrêdnici sînt a părții aceluia a fi.

Cap 2

1. Pentru că dziseră întru eiși gîndind nu drept: „Puțînă iaste și mîhnită viața noastră[9536], și nu iaste leac întru moartea omului, și nu s-au cunoscut cel ci s-au înturnat de la iad.

2. Căci deodată ne-am făcut[9537] și după aceasta vom fi ca cînd n-am fi fost, căci fum – suflarea întru nasurile noastre și cuvîntul – scîntêie întru pornirea inemei noastre,

3. Carele stingîndu-să, cenușe să va alêge trupul și duhul să va răsfira ca văzduhul moale.

4. Și numele nostru să va uita întru vrême și niminile nu va pomeni lucrurile noastre și va petrêce viața noastră ca urma norului și ca negura să va răsîpi gonindu-să de razile soarelui și de fierbinteala lui îngreuindu-să.

5. [9538]Pentru că a umbrei petrêcere – vrêmea noastră și nu iaste înturnare a săvîrșitului nostru, căci s-au pecetluit și nime nu să întoarce.

6. [9539]Ia-mblați[9540], dară, și să gustăm den cêle ce-s bune și să ne trebuim cu zidirea ca cu tinerêțele, de sîrgu.

7. De vin de mult preț și de miruri să ne săturăm și să nu ne petreacă pre noi floarea văzduhului.

8. Să ne încununăm cu a trandafirului ghioci mai nainte de ce să vor veșteji.

9. Nimerilea dentru noi să nu fie fără de parte de a noastră răsfățare, pretutindirea să lăsăm sêmne de veselie, căci aceasta-i partea noastră și sorțul acesta.

10. Să asuprim pre mêserul drept, să nu cruțăm vădua, nici a bătrînului să ne rușinăm căruntêțele de mulți ani.

11. Și fie noao vîrtutea lêgea dreptății, pentru că slabul fără dă treabă să dovădêște.

12. Să aleșuim pre cel drept, căci rău la treabă noao iaste și să împoncișază lucrurilor noastre și ponosluiêște noao păcatele legii și dovădêște noao păcatele învățăturei noastre.

13. [9541]Făgăduiêște-să cunoștința a avea a lui Dumnedzău și fiu al Domnului pre sine numêște.

14. [9542]Făcutu-s-au noao spre dosluşirea[9543] gîndurilor noastre.

15. [9544]Greu iaste noao și văzîndu-să, căci neasămănată iaste cu ceialalți viața lui și primenite cărările lui.

16. Spre spurcăciune[9545] ne-am socotit la el și să ferêște de căile noastre ca de necurății; fericêște cêle de apoi ale drepților și să dîrjaște părinte pre Dumnedzău.

17. Să vedem de-i sînt cuvintele lui adevărate și să ispitim cêle ce să vor întîmpla lui.

18. [9546]Pentru că dă va fi dreptul fiiul lui Dumnedzău, ajutori-va lui și va izbăvi pre el dentru mîna celor ce stau împotrivă.

19. Cu

[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]

КАП. Д

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]

sudalmă și cu certare să cercăm pre el, pentru ca să cunoaștem îmblîndzirea lui și să judecăm suferirea răului.
20. Cu moarte grozavă să-l vinovățim pre el, pentru că va fi lui socotêle dentru cuvintele lui.
21. Acêstea au gîndit și s-au înșelat, pentru că au orbit pre ei răotatea lor.
22. Și nu au cunoscut tainele lui Dumnedzău, nici plată au nădăjduit a peacuviinței, nici au ales cinstea sufletelor curate.
23. [9547]Căci Dumnedzău au zidit pre om spre nestricare[9548] și chip a a sale ființe au făcut pre el.
24. [9549]Și cu zavistiia diavolului moartea au întrat în lume și ispitescu pre el cei ce de partea lui sînt.

Cap 3

1.[9550]Și a dreptților suflete întru mîna lui Dumnedzău și nu să va atinge de iale muncă.
2. Părutu-s-au întru ochii celui fără minte a muri și să socoti răotate ieșirea lor.
3. Și cea de la noi călătorie – surpare, și ei sînt întru pace.
4. Pentru că întru vedêrea oamenilor de să vor munci, nădêjdea lor – de fără de moarte plină-i.
5. Și puținele certîndu-să[9551], mari să vor de bine face-să, [9552]căci Dumnedzău au ispitit pre ei și aflắ pre ei vrêdnici de sine.
6. [9553]Ca aurul întru topitor au ispitit pre ei și ca o ardere de tot a jirtvei i-au priimit pre ei.
7. [9554]Și întru vrêmea socotêlii lor vor lumina și ca scînteile întru trestie vor alerga.
8. [9555]Judeca-vor limbile și vor birui năroadelor, și va împărăți lor Domnul în vêci.
9. Ceia ce nădăjduiesc pre el înțelêge-vor adevărul și cei credincioși cu dragoste vor rămînea lîngă el, căci har și milă întru preacuvioșii lui și socoteală întru aleșii lui.
10. Iar cei necurați în ce chip au socotit avea-vor certare, cei ce s-au lenit de către cel dreptu și de[9556] Domnul s-au ferit.
11. Pentru că înțelepciunea și învățătura dăfăimînd dosăditul, și dășartă-i nădêjdea lor și trudele nefolosite și fără dă treabă lucrurile[9557] lor.
12. Muierile lor – fără de minte și răi – fiii lor.
13. Blăstămată-i nașterea lor, [9558]căci fericită-i stearpa cea nepîngărită, carea nu au cunoscut așternut întru greșală; avea-va roadă întru socoteala sufletelor.
14. Și scopitul carele nu au făcut cu mîna fărădelêge, nici au gîndit asupra Domnului rêle; pentru că să va da lui a credinței har ales și sorțu întru bisêrica Domnului mai cu poftă.
15. Pentru că a bunelor trude roada-i cu bună cinste și necăzută-i rădăcina înțelepciunei.
16. Și fiii preacurvarilor nesăvîrșiți vor fi și dentru fără dă lêge așternut sămînța să va stinge.
17. Pentru că și îndălungați de viață să vor face, întru nimic să vor socoti și necinste la cêle de apoi bătrînêțele lor.
18. Și măcar de pripă vor săvîrși-să, nu au nădêjde, nici întru dzua cunoștinței mîngîiêre.
19. Pentru că a rudă nedreaptă năsîlnice-s săvîrșiturile.

Cap 4

1. Mai bună-i fărăficioriia cu bunătate, pentru că fără moarte iaste în pomenirea ei, căci și lîngă Dumnedzău să cunoaște și lîngă oameni.
2. Și de față fiind, să asamănă ei, și poftesc, ducîndu-să; și întru vac încununată fiind, petrêce-și a celor nepîngărite biruințe[9559] nevoința biruind.
3. Iar cea cu multă naștere mulțime a necuraților nu să va înfolosi și dentru cópile răsăditurі nu va da rădăcină la adîncime, nici întemeiată vatră va întări.
4. Că măcară că întru stîlpări cătră vrême va odresli smintit fiind covîrșit de vînt să va clăti și de sila vînturilor să va dăzrădăcina.
5. Împregiur să vor frînge crîngele nesăvîrșite și roada lor – fără treabă, necopt la mîncare și la nimic iscusit.
6. Pentru că dentru fără dă lêge somnuri fii făcîndu-să, mărturii sînt a răotății asupra părinților întru cercetarea lor.
7. Și dreptul de va apuca să să săvîrșască, întru odihnă va fi;
8. Pentru că bătrînêțele sînt cinstite, nu cêle de mulți ani, nici cu numărul anilor s-au numărat.
9. Și înțelepciunea iaste la oameni căruntêțe și vîrsta bătrînêțelor viața nepîngărită.
10. [9560]Bineplăcut lui Dumnedzău făcîndu-să, îndrăgit-au[9561] și, trăind între mijlocul păcătoșilor, s-au mutat.
11. Apucarea, ca nu răotatea va premeni înțelêgerea lui sau vicleșugul va înșela sufletul lui.

pentru

12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Е.

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]

КАП. Ѕ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2

[illegible]

12. Pentru că răpştirea răotăţii negrêşte bunele şi înhierbîndzarea poftei izmenêşte gîndul nerău.
13. Săvîrşindu-să întru puţin pliní ani mulţi[9562].
14. Pentru că plăcut era Domnului sufletul lui, pentru acêea pripí den mijlocul răotăţii.
15. Şi gloatele văzînd şi nesocotind, nici puind la cuget aceasta, căci har şi milă întru preacuvioşii lui şi socoteală întru aleşii lui.
16. Şi va cleveti dreptul murind pre cei ci trăiesc necuraţi şi tinerêţe săvîrşindu-să de sîrgu cêle de mulţi ani bătrînêţele a nedreptului.
17. Pentru că vor vedea săvîrşitul înţeleptului şi nu vor socoti, sfătuit-au pentru el şi spre ce l-au întemeiat pe el Domnul.
18. Vedea-vor şi vor defăima şi pre ei Domnul va batjocuri şi vor fi după aceasta spre cădêre necinstită şi la sudalmă întru morţi, pren vac.
19. Căci va dăzbina pre ei fără glas, cu faţa în jos, şi va clăti pre ei den temelii şi pînă la cea d-apoi să vor ţeleni şi vor fi întru durêre şi pomenirea lor va pieri.
20. Veni-vor întru socoteala greşalelor lor fricoşi şi vor[9563] mustra pre ei denpotrivă fărădălegile lor.

Cap 5

1. Atuncea va sta cu îndrăznire multă dreptul de cătră faţa celor ce l-au năcăjit pre el şi celor ce hulesc[9564] trudele lui,
2. Vădzînd să vor turbura cu frică groaznică şi să vor întrista pen prea minunata mîntuire.
3. Zice-vor, între ei căindu-să, şi pen îngustarea duhului vor suspina: „Acesta era pre carele îl aveam oarecînd întru rîs şi spre pildă de ocară.
4. Cei fără minte viaţa[9565] lui am socotit nebunie şi săvîrşitul lui necinstit.
5. Cum s-au socotiti întru fiii lui Dumnedzău şi întru sfinţi sorţul lui iaste!
6. Oare rătăcit-am de la calea adevărului şi cea a dreptăţii lumină nu au luminat noao şi soarele nu au răsărit noao.
7. De a fărădălegii ne-am împlut căi[9566] şi a pierirei şi am călătorit pustii necălcate şi calea Domnului nu am cunoscut.
8. Ce ne-au folosit noao mîndriia? Şi ce avuţiia cu dîrjie ne-au sprăjinit noao?
9. Trecut-au acêlea toate ca umbra şi ca vêstea carea trêce pre aproape.
10. Ca corabiia carea trêce apa cu valuri, căriia trêcerii nu iaste urma a o afla, nici drumul cărarea ei întru valuri.
11. Sau ca a pasării zburat fiind văzduhul nimic nu să află semnu de călătorie.
12. Şi cu lovirea talpelor lovindu-să duhul iuşor şi dăspicîndu-să cu sila pornirei[9567] clătindu-să áripile primblă-să şi după aceasta nu s-au aflat semnu a îmblării întru el.
13. Sau ca săgeata săgetîndu-să la ţîntă, tăindu-să văzduhul îndată întru sine să topi, cît nu să ştie trêcerea lui.
14. Aşa şi noi, născuţi fiind, ne sfîrşim şi a bunătăţii semnu nimic nu avem a arăta, iară întru răotatea noastră ne-am ros[9568].
15. Căci nădêjdea necuratului ca ţărna purtîndu-să de vînt şi ca bruma de vihor gonită fiind supţire şi ca fumul de vînt să răvărsắ şi ca pomenirea popositoriului de o dzi au trecut.
16. Iar drepţii întru vac trăiesc şi întru Domnul plata lor şi grija lor lîngă Cel Preaînalt.
17. Pentru acêea vor lua împărăţimea a bunăcuviinţei şi stema frîmsêţei dentru mîna Domnului, căci cu dreapta va acoperi pre ei şi cu braţul va scuti pre ei.
18. Lua-va într-arme de tot rîvnirea lui şi va întrarma lumea spre izbînda vrăjmaşilor.
19. Îmbrăca-să-va dzeaoa dreptatea şi va pune pregiur el coifu judeţ nefăţarnic.
20. Lua-va pavăţă nebiruită curăţiia şi va ascuţi cea cumplită urgie spre sabie, şi va da război împreună cu el lumea preste cei fără de minte.
21. Mêrge-vor bine nemerite loviturile fulgerilor şi ca dentr-un bun la încordat arcu a norilor la ţîntă vor sări.
22. Şi dentru mînie zvîrlitoare de pietri pline să vor arunca smide.
23. Scîrbi-să-va asupra lor apa mării şi rîurile ii vor îneca[9569] cu năsîlnicie; împoncişa-să-va lor duhul puterii şi ca vivorul va vîntura pre ei.
24. Şi va pustii tot pămîntul fărădălêgea şi becisniciia va surpa scaunile sîlnecilor.

Cap 6

1. Ascultaţi, dară, împăraţi, şi înţelêgeţi, învăţaţi-vă, judecătorii marginilor pămîntului.
2. Băgaţi în urechi, cei ce biruiţi mulţimea

şi sînteţi

3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27

ΚΑΠ. Ζ

[illegible]
[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]

şi sînteţi sămeţi pre gloatele limbilor.
3. [9570]Căci s-au dat de la Domnul biruinţa voao şi puterniciia de la Cel Preaînalt, carele va cerceta voao faptele şi sfaturile va cerca.
4. Căci posluşnici fiind a împărăţiei lui, n-aţi judecat drept, nici aţi păzit lêgea, nici după sfatul lui Dumnedzău aţi mersu.
5. Straşnic şi dă pripă va sta asupra voastră, căci judecată cumplită întru cei ce-s mai presus să face.
6. Pentru că cel mai mic iertat iaste a milei, iară tarii tare să vor certa.
7. Pentru că nu să va ruşina de obraz cel Atotdespuitor, nici să va ruşina mărirea[9571], [9572]căci mic şi mare el au făcut, aşijderea socotêşte mai nainte pentru toţi.
8. Iar celor tari vîrtoasă[9573] cercetare le stă deasupra.
9. Către voi dară, o tírani, cuvintele mêle, pentru ca să învăţaţi înţelepciunea şi să nu scădeţi.
10. Pentru că ceia ce au păzit cu preacuvinţă preacuvioasele să vor preacuvioşi, şi cei ci să vor învăţa pre iale afla-vor răspuns.
11. Poftiţi, dară, cuvintelor mêle, poftiţi şi veţi învăţa.
12. Luminată şi neveştejită iaste înţelepciunea, şi pre lesne să privêşte de către ceia ce iubăsc pre ea şi să află de către cei ci o cearcă pre ea.
13. Apúcă pre cei ce poftesc a să cunoaşte mainte.
14. Cel ce a mîneca pre ea nu va trudi, pentru că dvoritoare o va afla a porţilor lui.
15. Pentru că a gîndi pentru ea a minţii săvîrşire-i, şi cel ci va priveghia pentru ea curînd va fi fără griji.
16. Căci pre cei vrêdnici ai ei aceasta îmblă împregiur cercînd şi întru căi[9574] nălucêşte-să lor cu bună-voie şi cu toată socoteala să întimpină lor.
17. Pentru că începătura ei cea prea adevărată a învăţăturei poftă.
18. Şi grija învăţăturei dragostea-i şi dragostea-i paza legilor ei.
19. Şi luarea aminte legilor – întemeiêrea neputrejunei, şi neputrejunea aproape face a fi lui Dumnedzău.
20. Pofta, dară, înţelepciunei aduce la împărăţie.
21. [9575]Dă vă bucuraţi, dară, pre scaune şi buzdugane, tíranii năroadelor, cinstiţi înţelepciunea, pentru ca în vac să împărăţiţi.
22. Şi ce iaste înţelepciunea[9576] şi cum s-au făcut vesti-voi voao.
23. Şi nu[9577] voi ascunde voao taine, ce de-nceputul facerii voi cerceta.
24. Şi voi pune la ivală cunoştinţa ei şi nu voi trêce adevărul.
25. Nici iară cu[9578] zavistiia cea topită voi îmbla împreună, căci aceasta[9579] nu să va împreuna cu înţelepciunea.
26. Şi mulţimea înţelepţilor – mîntuirea lumei, şi împăratul înţelept – bună întemeiêrea nărodului.
27. Cît vă certaţi cu graiurile mêle şi veţi folosi.

Cap 7

1. Sînt, însă, şi eu putred[9580] om, atocma cu toţi, şi a pămîntean[9581] den roada celui dentîi zidit.
2. [9582]Şi întru pîntecile maicei luatu-s-au trup de dzêce luni, închegîndu-să întru sînge den sămînţa bărbatului şi iúboste cu somnu împreunîndu-să.
3. Şi eu făcînd-mă am tras cel de obşte văzduh şi preste cel de o samă chinuit am căzut pămînt.
4. Dentîiul glas, cel asêmenea cu toţi atocma plîngînd, întru scutece m-am hrănit şi întru griji.
5. Pentru că nici un împărat alta au avut a facerii[9583] începătură,
6. [9584]Ce[9585] una-i a tuturor întrare la viaţă şi ieşirea-i atocma.
7. [9586]Pentru acêea, rugatu-m-am şi minte datu-s-au mie, chemat-am şi au venit mie duh a înţelepciunei.
8. Mai ales-am pre ea decît buzduganile şi scaunile.
9. Şi avuţiia nimic n-am socotitu-o întru asămănarea ei.
10. [9587]Nici am asămănat ei piatră nepreţuită, căci tot aurul întru vedêrea ei arină puţină-i şi ca tina să va socoti argintul înaintea ei.
11. Mai mult decît sănătatea şi frîmsêţele am îndrăgit pre ea şi am luat pre ea mai bine decît lumina a o avea[9588], pentru căci neadormită iaste cea dentru ea zare.
12. [9589]Şi veniră mie cêle bune împreună toate cu ea şi nenumărată avuţiia întru mîinile ei.
13. Şi mă veseliiu preste toate, căci lor povăţuiêşte înţelepciunea şi nu ştiiam pre ea naştere a fi acestora.
14. Şi fără vicleşug am învăţat şi fără de zavistie părtuuiesc, avuţiia ei nu ascundzu.
15. Pentru că nesăvîrşit vistiêr iaste la oameni, carele ceia ce s-au trebuit către Dumnedzău au trimis prietinie, pentru învăţături daruri întemeind.
16. Mie dêde Dumnedzău a dzice după gîndu-mi şi a-mi aduce aminte vrednicêşte a-

[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]

[illegible]
[illegible]

КАП. Н.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]

[illegible]

celor ci să dau, căci acesta şi înţelepciunei povăţuitor iaste şi înţelepţilor isprăvitor.

17. Pentru că întru mina lui şi noi şi cuvintele noastre şi toată mintea şi a lucrurilor[9590] ştiinţa.
18. Pentru că acesta mi-au dat celora ce sînt cunoaştere neminciunoasă, a şti tocmala lumei şi isprăvirea stihiilor,
19. Începătura şi sfîrşitul şi mijlocul anilor, a chipurilor primeniri şi schimbări a vremilor, a anilor cruguri şi a stêlelor puneri,
20. Firile vitelor şi mîniile hiarălor, a vînturilor sile şi gîndurile oamenilor, usăbirile pomilor şi tăriile rădăcinilor.
21. Şi cîte-s ascunse şi ivitele am cunoscut, pentru că cea a tuturor meşterească învăţatu-m-au înţelepciune.
22. Pentru că iaste întru ea duh gîndit, sfînt, sîngur născut, cu multe părţi, supţire, binepornit, fraged, nespurcat, arătat, nevătămat, iubitor de bunătate, ascuţit, neoprit, de bine făcător,
23. Iubitor de oameni, adeverit, întemeiat, fără griji, întru tot putêrnic, întru tot socotitor şi pren toate străbătînd vînturile celor gîndite, curate, prea supţiri.
24. Pentru că decît toată[9591] pornirea mai pornitoare-i înţelepciunea şi pătrunde şi încape pren toate pentru curăţie.
25. Pentru că abur iaste a puterii lui Dumnedzău şi stricurătură a Celui Întrutotţiitor mărire limpede, pentru acêea nimic pîngărit la ea să acaţă[9592].
26. Pentru că zare iaste a luminei vêcinice şi oglindă fără smîrdă a facerii lui Dumnedzău şi chip a bunătăţii lui.
27. Şi una fiind, toate le poate, şi rămîind întru sineşi, toate le înnoiêşte, şi după roduri la suflete curate mutîndu-să, priêteni a lui Dumnedzău şi proroci tocmêşte.
28. Pentru că nimic nu iubêşte Dumnedzău, fără numai pre cela ce cu înţelepciunea înlontru lăcuiêşte.
29. Pentru că iaste aceasta mai binecuvioasă decît soarele şi decît toată a stêlelor punere cu lumină alăturîndu-să află-să mai de frunte.
30. Pentru că aceasta o aşteaptă noaptea, iară înţelepciunei nu-i biruiêşte răotatea.

Cap 8

1. Şi să lăţêşte de la margine la margine cu bună vîrtute şi cîrmuiêşte toate cu folos.
2. Pre aceasta am iubit şi am cercetat den tinerêţele mêle şi am cercat mireasă să să aducă mie şi ibomnic m-am făcut frîmsêţelor ei.
3. Bun dorul mărêşte vieţuirea[9593] lui Dumnedzău avînd şi cel a tuturor Despuitor au îndrăgit pre ea.
4. Pentru că învăţătoare iaste a ştiinţei lui Dumnedzău şi alegătoare lucrurilor lui.
5. Iară dă iaste avuţia poftit lucru întru viaţă, ce iaste mai avut decît înţelepciunea cêea ce toate le lucrează?
6. Şi de minte lucrează, cine-i ei dentru cîte sînt mai mult iaste meşteră?
7. Şi de iubêşte neştine dreptate, trudile aceştiia sînt bunătăţile.
8. Pentru că întrebăciunea minţii şi înţelepţiia învaţă dreptatea şi vitejiia, decît carele mai de folos nimic nu iaste întru viaţa oamenilor.
9. Iar şi a ştirea multe să poftêşte neştine, ştie cêle de-nceput şi cêle viitoare le închipuiêşte, ştie întorsurile cuvintelor şi dăzlegările cuvintelor întunecoase, sêmne şi minuni mainte cunoaşte şi întîmplări a vremi şi a ani.
10. Ales-am, dară, pre aceasta să o aduc[9594] cătră împreună trăire, ştiind că-mi va fi mie sfêtnic de cêle bune şi învăţătură de griji şi mîhnire.
11. Şi să aibi pren ea mărire întru gloate şi cinste lîngă cei bătrîni cel tînăr.
12. Iute mă voi afla la judeţ şi întru vedêrea silnicilor minuna-mă-voi.
13. Tăcînd pre mine vor aştepta şi răspundzînd vor lua aminte şi grăind mai mult mîna vor pune preste rostul lor.
14. Avea-voi pentru ea fără de moarte şi pomenire vêcinică celor după mine voi părăsi.
15. Voi cîrmui năroade şi limbi să vor supune mie.
16. Înfricoşa-să-vor de mine audzind tirani straşnici, întru mulţime arăta-mă-voi bun şi la război viteaz, întrînd întru casa ta mă voi odihni cu ea.
17. Pentru că nu are amărăciune amestecătu-

ra ei

[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

КАП. Ѳ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19

КАП. І

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7

ra ei, nici durêre viețuirea[9595] împreună cu ea, ci veselie și bucurie.

18. Acêstea socotind întru mine și grijind întru inima mea: Că iaste fără de moarte întru rudenia înțelepciunei și întru prieteșugul ei veselie bună și întru ostenêlele mîinilor ei avuție nesfîrșită, și întru împreună petrêcerea voroavei ei înțelepție, și bună-încheietură întru amestecătura cuvintelor ei.
19. Împregiuram cercînd, pentru ca să iau pre ea la mine.
20. Și copil eram de bun fêl și de suflet încă am nemerit bun, și mai vîrtos bun fiind, venit-am la trup nepîngărit.
21. Și cunoscînd că nu într-alt chip voi fi cuprindzător dă nu Dumnedzău va da și aceasta încă-i a înțelepciunei: a știrea a cui i darul, mă rugaiu Domnului și mă umilii lui și dziș dentru toată inima mea:

Cap 9

1. Dumnedzăul părinților și Doamne a milei tale, cela ce ai făcut toate cu cuvîntul tău[9596],
2. Și cu înțelepciunea ta ai meșterșuguit pre om pentru ca să domnească faptelor celor de cătră tine făcute,
3. Și să cîrmuiască lumea cu curăție și dreptate și cu dreptatea sufletului județul să judece,
4. Dă-mi mie cea a scaunilor tale stătătoare înțelepciune și să nu mă izgonești dentru slugile tale.
5. [9597]Căci eu – robul tău și fiiu a roabei tale, om slab și cu puțini ani și mai puțin întru înțelêgerea județului și legilor.
6. Că măcar că va fi neștine desăvîrșit întru fiii oamenilor, cea de la tine înțelepciune lipsindu-să, întru nimic să vor socoti.
7. [9598]Tu pre mine înainte m-ai ales împărat a nărodului tău și judecător fiilor tăi și fêtelor.
8. Zis-ai să zidești bisêrică în măgura cea sfîntă a ta și întru cetatea sălașului tău jirtăvnic, asămănare cortului sfînt carele ai gătit mai nainte de-nceput.
9. [9599]Și împreună cu tine înțelepciunea cêea ce știe faptele tale și era de față cînd făceai lumea și știind ce iaste plăcut înaintea[9600] ochilor tăi și ce-i drept întru porîncele tale.
10. Trimite-o pre ea dentru sfintele ceriuri și de la scaunul mărirei tale trimite pre ea, pentru ca, fiind cu mine, va osteni și va cunoaște ce-i bineplăcut lîngă tine.
11. Pentru că știe acêea toate și va înțelêge și mă va povățui întru lucrurile mêle cu întregăciunea și mă va păzi cu mărirea[9601] ei.
12. Și vor[9602] fi priimite lucrurile mêle și voi judeca pre nărodul tău cu dreptate și voi fi vrêdnic scaunelor tătîne-mieu.
13. [9603]Pentru că care om va cunoaște sfaturile lui Dumnedzău? Sau cine-și va aduce aminte ce va Dumnedzău?
14. Pentru că gîndurile pămîntênilor sînt fricoase și greșite-s socotêlele noastre.
15. Pentru că putredul trup îngreuiază sufletul și îngreuiază cel de pămînt sălaș gîndul cel cu multe griji.
16. Și abiia închipuim cêle de pre pămînt și cêle den mînă le aflăm cu osteneală, iar cêle den ceriuri cine le-au cercat?
17. Și sfatul tău cine l-au cunoscut, fără numai tu ai dat înțelepciunea și ai trimis duhul tău cel sfînt de la cêle înalte?
18. Și așa s-au isprăvit cărările celor de pre pămînt.
19. Și cêle plăcute ale tale s-au învățat oamenii și cu înțelepciunea s-au mîntuit.

Cap 10

1. Aceasta pre cel dentîi zidit Părinte a lumei, singur zidit fiind l-au păzit.
2. Și l-am întinsu pre el dentru sminteala sa [9604]și-i dêde lui vîrtute a birui tuturor.
3. Și ferindu-să de la ea cel nedrept cu urgiia lui, [9605]cu cei de frate ucigători pieri mînii.
4. [9606]Pentru carele pre înecatul pămînt iarăși mîntui înțelepciunea pren prostul lemnu pre cel drept cîrmuindu-l.
5. [9607]Aceasta și întru o gîndire a răotății limbile turburîndu-să, aflắ pre cel drept și-l feri pre el fără prihană lui Dumnedzău și spre a fiiului ficați tare îl păzi.
6. [9608]Aceasta pre cel drept, pierind cei necurați, izbăvitu-l-au, fugit fiind pogorîtul foc a celor 5 cetăți.
7. Căriia încă mărturie răotății cêle afumîndu-să stă țêlină și cu nesăvîrșite vremi rodind pomi

celui ne-

[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

КАП. ДІ.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

celui necredincios suflet gropniță stînd stîlpul sării.

8. Pentru că trecînd alaturea cu înțelepciunea, nu numai să vătămară a nu cunoaște cêle bune, ce și a nebuniei au lăsat vieții pomenire, pentru că întru carele au greșit nice a să ascunde vor putea.

9. Iară înțelepciunea pre ceia ce au slujit ei dentru trude i-au izbăvit.

10. [9609]Aceasta pribagul urgiei fratelui drept povățuitu-l-au întru cărări drêpte, arătat-au lui împărăția lui Dumnedzău și-i dêde lui cunoașterea sfintelor, spori-l pre el întru trude și înmulți ostenêlele lui.

11. Întru lăcomia celor ce biruia pre el stătu de față și-l îmbogăți pre el.

12. Păzi-l pre el dă vrăjmași și de aleșuitori îl întemeia și biruință vîrtoasă ii dêde lui pentru ca să cunoască că mai tare de tot iaste bunăcredința.

13. [9610]Aceasta, vînzîndu-să cel drept, nu-l părăsi, ci dentru păcat l-au izbăvit pre el.

14. Pogorîtu-s-au împreună cu el la lac[9611] și în legături nu l-au lăsat pre el, pînă au adus lui buzdugane a împărăției și stăpînie celor ce-l tirăniia pre el și minciunoși au arătat pre cei ce au hulit pre el și-i dêde lui mărire vêcinică.

15. [9612]Acesta nărodul curat și sămînța fără prihană au mîntuit dentru limba celor ce năcăjiia.

16. [9613]Întŕă la sufletul șerbului Domnului și stătu împotriva a împărați groaznici cu minuni și cu sêmne.

17. Dêde preacuvioșilor plata trudelor lor, povățui pre ei întru cale minunată și să făcu lor întru acoperemînt dzua și întru pară de stêle noaptea.

18. [9614]Trecut-au pre ei Maarea Roșie și-i petrecu pre ei pren apă multă.

19. Iar pre vrăjmașii lui înecắ-i și den adîncul fără-fundului i-au fiert pre ei.

20. [9615]Pentru acêea drepții prădară pre cei necurați [9616]și lăudară, Doamne, numele tău cel sfînt și cea prea războinică mîna ta lăudară toți deodată.

21. Căci înțelepciunea dășchise gura muților[9617] și limbile pruncilor le-au pus mari.

Cap 11

1. [9618]Spori faptele lor cu mîna prorocului sfînt.

2. Îmblară pustiiul nelăcuit și întru necălcate întinsără corturi.

3. Împoncișară-să vrăjmașilor și izbîndiră pre vrăjmași.

4. [9619]Însătară și chemară pre tine și să dêde lor den piatră încolțurată apă și leacul limbei de piatră vîrtoasă.

5. Pentru că pren care s-au muncit vrăjmașii lor,

6. Pentru acêea ei lipsindu-să luară facere de bine.

7. Pentru izvor pururea curător a rîului sînge mîntuitor[9620].

8. Spre dovedirea ceii ucigătoare de prunci porîncă dat-ai lor de ajunsu apă fără de nădêjde,

9. Arătînd pren sêtea de atuncea cum pre cei vrăjmași i-au muncit.

10. Că cînd s-au ispitit, măcar că cu mile să muncea, cunoscură cum cu urgie judecîndu-să necurații să munciia.

11. Pentru că pre aceștia ca[9621] un părinte mustrînd i-ai ispitit, iară pre aceia ca un năsîlnic împărat vinovățîndu-i i-ai cercat.

12. Și fiind de față și lipsind într-un chip să dosădiia.

13. Pentru că îndoit pre ei luat-au mîhnire și suspinul pomenirilor celor ce au trecut.

14. Pentru că cînd au audzit pre a lor certări binefăcîndu-să ei, simțiia de Domnul.

15. Pentru că pre carele întru punere mainte lepădat fiind să ostoiră batjocurindu, la săvîrșitul întîmplărilor lăudară-l, nu asêmenea cu cei drepți însătînd ei[9622].

16. Și pentru gîndurile cêle neînțelêse strîmbătății lor întru carele rătăcindu-să cinstiia fără cuvînt jiganii și gîndaci de nimic ai trimis prestă ei, mulțime de fără cuvîntu vite spre izbîndire.

17. Pentru ca să cunoască cum pren care neștine greșaște, pren acêlea să și[9623] ceartă.

18. [9624]Pentru că nu să lipsiia cea întrutotțiitoare a ta mînă și ce au zidit lumea dentru trunchiu fără de chip să trimiți preste ei mulțime de urși sau dîrji lei,

19. Sau de tineri zidiți de mînie plini fiară necunoscute, sau cu foc suflător suflînd răsuflare, sau urlete vînturîndu-să de fum, sau groaznice de la ochi scîntei strălucind.

20. Cărora nu numai vătămarea ară putea să sfărîme pre ei, ce și vedêrea

21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

КАП. ВІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]

[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

înspăimîndu-i să-i piardză.

21. Şi afară dentru acêstea, cu un duh a cădea putea de dreptate gonindu-să şi vînturîndu-să de cătră vîntul puterii tale, ci toate cu măsură şi cu număr şi cu cumpănă le-ai rînduit.
22. Pentru că tare a putea iaste de faţă pururea; şi la tăriia braţului tău cine să va împoncişa?
23. Căci ca plecarea den cumpene – toată lumea înaintea ta şi ca picătura roaăi de mînecate pogorîndu-să pre pămînt.
24. [9625]Şi miluieşti pre toţi, căci toate poţi, şi treci cu vedêrea păcatele oamenilor spre pocăinţă.
25. Pentru că iubeşti cêlea ce sînt toate şi nimic nu urăşti dentru carele ai făcut, pentru că urînd n-ai fi făcut ceva.
26. Şi cum are fi mas[9626] oareceva dă nu tu ai fi vrut? Sau ceia ce nu s-au chemat de cătră tine s-au păzit.
27. Şi cruţi toate, căci ale tale sînt, Despuitoare, iubitoare de suflete.

Cap 12

1. Pentru că cel nestricat al tău duh iaste întru toate.
2. Pentru acêea, pre cei ce cad cîte puţintel mustri şi întru carele greşesc aducîndu-le aminte ii mustri, pentru ca, mîntuindu-să de răotat,e crêde-vor pre tine, Doamne.
3. [9627]Pentru că pre cei vechi lăcuitori a sfîntului tău pămînt urînd,
4. Pentru că făcea prea vrăjmăşeşti fapte a fărmăcături şi lucruri nesfiite,
5. Şi fiilor ucigaşi nemilostivi,
6. Şi de ficaţi mîncători a trupuri omeneşti mîncare şi a sîngelui den mijloc şi ucinici acei dumnedzăieşti a tale, şi domni părinţi a suflete neajutorite ai vrut a pierde pren mîinile părinţilor noştri.
7. Pentru ca vrêdnică înstreinare să priimască a fiilor lui Dumnedzău pămîntul carele lîngă tine-i mai cinstit de toate.
8. Ci şi acestora ca unor oameni ai iertat şi ai trimis înainte alergător a taberii tale viespi pentru ca pre ei cîte puţîn să-i piardză de tot.
9. Nu neputînd la şirag pre necuraţi drepţilor supuşi supt mînă să-i dai sau cu fieri groaznice au cu cuvînt cumplit deodată[9628] să-i surpi,
10. [9629]Ce[9630], judecînd pre puţinel dai loc de căinţă, nu neştind că rea-i naşterea lor şi înlontru răsădită[9631] răotatea lor şi că nu să va primeni gîndul lor întru vac.
11. Pentru că sămînţă era blăstămată de-nceput; nici sfiindu-să de neştine pren carele greşiia, slobodzie le dai.
12. [9632]Pentru că cine va grăi: „Ce ai făcut?”? Au cine va împoncişa judeţului tău? Au cine va pîrî pre tine asupra a limbi ce au pierit, carele tu ai făcut? Au cine la aşezare ţie va veni izbînditor asupra a strîmbi oameni?
13. [9633]Pentru că nici Dumnedzău iaste afară de tine, căruia să-i fie grije pentru toate, pentru ca să arăţi, pentru că nu pre strîmbul ai judecat,
14. Nici împărat au tiran să caute cu ochii împtriva ta va putea pentru carii ai certat.
15. Şi fiind dreptu pre dreptul, toate le cîrmuieşti, pre acela ce nu-i dator a să munci a-l vinovăţi striin socotind a puterii tale.
16. Pentru că vîrtutea ta a dreptăţii iaste[9634] începătură şi a tuturor tu a domni, a tuturor a cruţa face.
17. Vîrtute arăţi necrezîndu-te pre săvîrşirea puterii şi întru ceia ce ştiu dîrjiia dovedeşti.
18. Şi tu despuind vîrtuţii cu blîndêţe judeci şi cu multă cruţare cîrmuieşti pre noi, pentru că iaste la tine cînd vei putea.
19. Şi ai învăţat pre nărodul tău pren acêstea lucruri că trebuie drept a fi, iubitor de oameni, şi cu bună nedêjde ai făcut pre fiii tăi, că dai pren păcate pocăinţă.
20. Pentru că în vrême ce vrăjmaşii fiilor tăi şi datori la moarte cu atîta ai certat rugă şi umilinţă, dîndu ani şi loc pren carele să vor mîntui de răotate.
21. Cu cîtă cercetare[9635] ai ales pre fiii tăi cărora părinţilor jurămînturi şi tocmêle ai dat a bune făgăduinţe?
22. Deci certînd pre noi, pre vrăjmaşii noştri cu dzeci de mii baţi, pentru că bunătatea ta să o grijim judecînd şi judecîndu-ne aşteptăm milă.
23. Pentru acêea şi pre ceia ce au trăit întru fără-dă-mintea

[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ГІ.

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ДІ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]

[illegible]

a vieţii strîmbi, pentr-ale lui l-au muncit urîciuni.

24. Pentru că de căile rătăcirei mai departe au rătăcit, Dumnedzău socotind cêlea ce şi întru dobitoacele vrăjmaşilor sînt necinstite, ca pruncii cei fără minte minţind.

25. Pentru acêea, ca unor copii nesocotiţi judecata spre batjocurie ai trimis.

26. Iară ceia ce cu jucăreile certării nu să mustrară, vrêdnica lui Dumnedzău judecata vor ispiti.

27. Pentru că preste carele ei pătimesc să scîrbiia preste aceştia carii ii socotiia Dumnedzău, întru ei certîndu-să văzînd pre carele de mult să tăgăduia a-l şti Dumnedzău l-au cunoscut adevărat; pentru acêea şi săvîrşitul[9636] vinovăţiei preste ei au venit.

Cap 13

1. [9637]Pentru că de nimică sînt toţi oamenii den fire, la carii era de faţă a lui Dumnedzău fără-mintea, şi dentru cêlea ci să văd bunătăţi n-au putut să ştie pre cela ce iaste, nici la lucruri luînd aminte au cunoscut pre meşter.

2. Ci sau foc, au vînt, au pripêlnic văzduh, au ţîrcălamul stêlelor, au sîlnică apă, au luminătorii ceriului dregători a lumii dumnedzăi au socotit.

3. De carii să bucura de frîmsêţele, dumnedzăi socotindu-i; cunoască cu cît de aceştia despuitoriul iaste mai bun, pentru că cel a frîmsêţelor începător de facere le-au zidit pre iale.

4. Iar de[9638] putêre şi de facere întristindu-să, gîndească de la iale cu cît cela ce au făcut pre iale mai tare iaste.

5. Pentru că dentru mărimea frîmsêţelor şi ziditurilor după socoteală făcătoriul lor să privêşte.

6. Ce însă pre acêstea iaste hulă puţină, pentru că şi ei poate fi să înşală, pre Dumnedzău cercîndu şi vrînd să-l afle.

7. [9639]Pentru că întru faptele lui amestecîndu-să să cercetează şi să supun vederii; căci bune-s cêle ce să văd.

8. Şi iarăşi nice ei sînt de iertat.

9. Pentru că de au putut atîta a şti pentru ca să poată a socoti vacul, pre al cestora despuitor cum numai curînd l-au aflat?

10. Şi dosădite-s şi întru morţi nădejdile lor carii au numit dumnedzăi faptele a mîinii omeneşti, aur şi argint, a meşterşugului socoteală şi închipuiri de vite, sau piatră fără treabă, a mînă faptă vêche.

11. [9640]Şi deşi vrun tăietor de pădure teslar să porni răsad herăstruind vase cu bună învăţătură toată coaja lui şi meşterşuguind cu bună cuviinţă au lucrat de folos vas spre slujba vieţii.

12. Şi lepădăturile lucrului spre gătirea hranei cheltuind s-au săturat.

13. Şi cel dentru iale lepădat la nimic de folos bun, lemnu strîmbu şi cu odrasle fiind împreună răsădit luînd l-au săpat întru nevoinţa zăbăvii lui şi cu ştiinţa înţelêgerii[9641] l-au tipărit pre el, închipui pre el chipul omului.

14. Au cu vită oareacarea proastă au asămănat pre el, ungînd cu minău şi chinovar, ruşind fêliul lui şi toată pata cea dentru el ungînd de tot.

15. Şi făcînd lui vrêdnică lăcuinţă a lui, în părête au pus pre el, întărindu-l cu fier.

16. Deci pentru ca să nu cază au socotit mainte de el, ştiind că nu poate şie să-şi ajute şi pentru că iaste chip şi lipsă are de ajutor.

17. Iară pentru agonisite şi nuntele lui şi fiii rugîndu-să,

18. Nu să stidêşte cu cel fără suflet vorbind şi pentru sănătate pre cel slab cheamă şi pentru viaţă pre cel mort roagă şi pentru ajutor pre cel ce prea-i prost roagă.

19. Şi pentru călătorie pre cela ce nici a sta poate şi pentru venit şi lucru şi a mîinilor nemereală pre cel prea neprinzător cu mîinile bună prindere cêre.

Cap 14

1. Mergînd iarăşi neştine pre apă şi sălbateci vrînd să călătorească valuri, decît cela ce-l poartă pre el vas mai putred lemnu roagă[9642].

2. Pentru că pre acela pofta agonisitelor l-au socotit şi meştera înţelepciunea l-au meşterşuguit.

3. [9643]Şi aceasta a ta, Părinte, cîrmuiêşte-le socoteală, căci ai dat şi în maare cale şi întru valuri cărare negreşită,

4. Arătînd că poţi dentru tot a mîntui, pentru că măcar şi fără meşteşug neştine va întra.

5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]

КАП· ВІ·

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]

5. Și vei ca nu fără de zăbavă să fie ale înțelepciunei tale lucruri; pentru acêea și la prea mic lemnu încredu-și oamenii sufletile și petrecînd furtuna cu plută au scăpat.
6. [9644]Pentru că și la început pierind cei mîndri uriiași, nădêjdea lumii pre plută scăpînd, au lăsat vacului sămînță facerii cu a ta cîrmuindu-să mînă.
7. Pentru că bine s-au cuvîntat lemnul pren carele să face dreptate.
8. [9645]Iar cel făcut de mînă – blăstămat acela și cel ce au făcut pre el, căci el lucra, iar cel stricat dumnedzău să numi.
9. [9646]Pentru că atocma urîte-s la Dumnedzău și cel ce păgînêște și păgînătatea lui.
10. Și pentru că cel ce s-au făcut cu cel ce au făcut să vor munci.
11. Pentru acêea și întru chipurile limbilor socoteală va fi, căci întru zidirea lui Dumnedzău spre urîciune s-au făcut și spre piêdici sufletelor oamenilor și spre laț la picioarele celor fără minte.
12. Pentru că începătura curviei – socoteala chipurilor, și aflările lor – stricarea vieții.
13. Pentru că nici era de-nceput, nici în vac va fi.
14. Pentru că dășartă mărire a oamenilor au întrat în lume, pentru acêea pre scurt a lor săvîrșit s-au făcut.
15. Pentru că cu fără de vrême jale dosădindu-să tatăl a celui ce de sîrgu să luă fiiu chip făcînd pre cel de atuncea mort om, acum ca pre un Dumnedzău l-au cinstit și au dat celor de supt mîini taine și praznice.
16. După acêea întru vrême țiindu-să cel necurat obicêi ca o lêge s-au păzit și cu a tiranilor porînci să cinstea cêle săpate.
17. Pre carii cu vedêrea neputînd să-i cinstească oamenii penru că dăparte lăcuiesc, cea de departe vedêre întipărindu-o, arătat chip aceluia ce să cinstêște împărat au făcut, pentru ca pre cel ce nu-i de față ca cînd are fi de față să lingărească pren sîrguială.
18. Și spre întindere de credință și pre cei ce cunoscu a meșterului au îndemnat iubirea de cinste.
19. Pentru că cela ce lui biruiêște, ádecă vrînd să placă au silit cu meșterșugul asămănarea la cei mai buni.
20. Iar mulțimea trăgîndu-să pentru iscusenie lucrului pre cel ce mai denainte de puțin cinstit fiind om, acum închinăciune au socotit.
21. Și aceasta s-au făcut vieții spre aleșuire, căci la primejdie sau la o tiranie slujiți fiind oamenii, cel neîmpreunat nume la pietri și la lêmne l-au pus.
22. Și apoi nu fu destul a să înșela pregiur a lui Dumnedzău minte, ce și întru mare trăindu a necunoștinței război atîtea rêle pre acela număscu cu pace.
23. Pentru că sau de fii omorîtoare praznice, sau ascunse taine, sau nebunești dentru alte obicêie beții făcînd,
24. Nici viețile, nici nunțile încă curate le păzescu, ce unul pre altul sau aleșuind omoară, sau făcîndu-să copil face durêre.
25. Și pre toți amestecat ii are sînge și ucidere, furtișag și vicleșug, stricăciune, necredință, turburare, jurămînt strîmbu, gîlceavă a bunătăților,
26. A harului nepomenire, a sufletilor pîngăriciune, a naşterii premenire, a nuntelor nerînduiêle, preacurvie și necurăție.
27. Pentru că acelor fără dă nume chipuri închinăciune, a tot răul începătură și prícină și săvîrșit iaste.
28. Pentru că au veselindu-să nebunesc au prorocesc[9647] minciunoase au trăiesc pre strîmbul au calcă jurămîntul curînd.
29. Pentru că la fără de suflete nădăjduind chipuri, rău jurînd a avea strîmbătate nu priimesc.
30. Și amîndoao pre înși ii vor certa cêle drêpte, căci rău au gîndit pentru Dumnedzău, luînd aminte la chipuri și pre strîmbul au jurat cu vicleșug, nebăgînd în samă curățiia.
31. Pentru că nu a celor ce jură putêre și a celor ce greșesc județ ceartă pururea a celor nedrepți călcare.

Cap 15

1. Și tu, Dumnedzăul nostru bun și adevărat, îndălungat la mînie și cu milă cîrmuind toate,
2. Pentru că să vom greși ție sîntem, știind a ta tărie, și nu vom greși știind că ție ne-am socotit.
3. Pentru că a ști pre tine întreagă-i dreptate și a ști tăriia ta rădăcina-i a nemorții.
4. Că nici ne-au înșelat pre noi a oamenilor cea cu rău meșterșug socoteală, nici a celor scriitori de umbră trudă fără de roadă, chip pătat[9648] cu fêliuri împremenite.
5. Cărora ve-

dêrea la

[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

КАП. ЅІ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

dêrea la cei fără minte la ocară vine şi pofteşte a mortului chip vedêrea fără suflarea.

6. A rêlelor iubitori şi vrêdnici a pofti[9649] ca acêstea şi ceia ce fac şi ceia ce poftesc şi ceia ci să închină.

7. [9650]Pentru că şi olariul moale pămînt zemintind cu trudă zidêşte cătră slujba noastră fieştecarea, ci dentru lut au zidit şi acela a celor curate lucruri roabe vase şi[9651] cêle denpotrivă, toate asêmenea şi acestora fie a fieştecăruia dentru amîndoaă carea a fieştecăruia iaste trebuinţa judecător făcătoriul de lut.

8. Şi cel rău la trudă dumnedzău dăşert dentru acelaşi zidêşte lut carele mainte de puţîn den pămînt căscîndu-să, dentru puţîn mêrge, dentru carea s-au luat a sufletului cerşind datorie.

9. Ci iaste la el grijă nu că va să ostenească[9652], nici că cu puţîn săvîrşit viaţă are, ci să razămă la făcători de aur şi la zlătari şi pre ziditorii aramei închipuiêşte şi mărire socotêşte, că necurate face.

10. Cenuşe-i inima lui şi decît pămîntul mai proastă-i[9653] nădêjdea lui şi decît lutul[9654] mai necinstită-i viaţa lui.

11. Căci n-au cunoscut pre cel ce au zidit pre el şi pre cel ce au suflat lui suflet făcător şi ce au suflat duh de viaţă,

12. Ci socotiră jucărêie a fi viaţa noastră şi traiul – nedeia cu dobîndă, pentru că trebuie, zice, orideunde, măcar dentru rău a agonisi.

13. Pentru că aşa decît toţi mai mult ştie că greşaşte, de trup de pămînt vase pre lesne frînte şi săpate zidind.

14. Şi toţi prea fără minte şi ticăloşi mai mult decît sufletul pruncului, vrăjmaşii nărodului tău asuprindu-l pre el.

15. [9655]Pentru că şi toate chipurile limbilor le-au socotit dumnedzăi, la carii nici a ochilor folos spre vedêre, nici nasuri spre tragere de văzduh, nici urechi a audzi, nici dêgete a mîinilor spre pipăire şi picioarele zăbavnice cătră încălecare.

16. Pentru că om au făcut pre ei şi duhul împrumutat au zidit pre ei, pentru că nime asêmene şie om poate a face dumnedzău.

17. Şi pămîntean fiind mort face cu mîini fără dă lêge, pentru că mai bun iaste decît închinăturile lui, cărora el au trăit, iar acêlea nici dinioară.

18. Şi dobitoacele cêle mai urîte să închină, pentru că cu fără-mintea alăturîndu-să decît cêlealalte sînt mai rêle.

19. Nici cît a pofti ca întru a vitelor vedêre bune să află şi au fugit şi a lui Dumnedzău laudă şi blagoslovenia lui.

Cap 16

1. Pentru acêea, dară, într-un chip s-au muncit vrednicêşte şi pren mulţimea jiganiilor s-au căznit.

2. Pentru care caznă bine făcîndu nărodului tău, spre pofta poftei striină gustare, hrană ai gătit cîrstei.

3. Pentru ca acêea poftind hrană, pentru ceia ci s-au arătat acelor trimişi şi cea de treabă poftă vor urî-o şi ei pre puţîn lipsiţi făcîndu-să[9656] şi de striină vor fi părtaşi gustare.

4. Pentru că cădea acelora necerşută lipsă a le veni tirănind şi acestora numai să li să arate cum vrăjmaşii lor să căzniia.

5. [9657]Pentru că şi cînd lor groaznică venită[9658] a jiganiilor mînie şi cu muşcările acelor strîmbi strica şerpi,

6. Nu pînă la săvîrşit au rămas urgiia ta, ce la învăţătură cîte puţîn s-au turburat, sfêtnic avînd a mîntuirei spre pomenirea porîncei legii tale.

7. Pentru că cel ce s-au întorsu nu pentru ceia ci să vedea să mîntuia, ci pentru tine, Cel Întrutotţiitor mîntuitor.

8. Şi cu aceasta ai făcut pre vrăjmaşii noştri, că tu eşti cel ce izbăvêşte dentru tot răul.

9. [9659]Pentru că pre carii a lăcustelor şi a muştelor i-au omorît muşcări şi nu s-au aflat leac sufletului lor, căci vrêdnici era de unii ca aceştia a să certa.

10. Iară pre fiii tăi nici a otrăviţilor bălauri i-au biruit dinţi, pentru că mila ta în preajmă trecu şi vindecá pre ei.

11. Pentru că spre pomenirea cuvintelor tale să împungea şi iute să mîntuia, pentru ca nu întru adîncă căzînd uitare netraşi vor fi de cătră a ta bună facere.

12. Şi pentru că nici iarbă, nici unsoare i-au vindecat pre ei, ci al tău, Doamne, cuvînt, cel ce toate le vindecă.

pentru

13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· ΖΙ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]

13. [9660]Pentru că tu a vieţii şi a morţii biruinţă ai, şi pogori la porţile iadului şi scoţi.
14. Şi omul ucide cu răotatea lui şi ieşind duhul, nu să întoarce, nici mai întoarnă sufletul carele s-au luat.
15. Iară a ta mînă au om fuge preste neputinţă iaste.
16. [9661]Pentru că tăgăduindu-să pre tine a te şti cei necuraţi, cu vîrtutea braţului tău s-au bătut cu striini ploi şi smide şi cu ploi gonindu-să nepărăsit şi cu foc prelengîndu-să.
17. Pentru că cel prea minunat întru apa cêea ce toate le stinge mai mult isprăviia focul, pentru că ajutoare iaste lumea drepţilor.
18. Pentru că odată[9662] să îmblîndziia para pentru ca să nu mistuiască cêle asupra necuraţilor trimise vite; ci ei văzînd să caute, că cu a lui Dumnedzău judeţ să gonesc.
19. Iară cîteodată şi între mijlocul apei mai mult decît a focului putêre arde, pentru ca a nedreptului pămînt naşteri să strice.
20. [9663]Pentru care a îngerilor hrană ai hrănit pre nărodul tău şi gata pîine lor den cer le-ai trimis neostenit, toată dulceaţa putînd şi către toată plăcută gustare.
21. Pentru că statul tău a ta dulceaţă către fii au ivit, iar la a celui ce o mînca poftă slujind, către carea neştine vrea să primeniia.
22. [9664]Şi omăt[9665] şi ghiaţă îngăduia foc şi nu să topiia, pentru ca să cunoască că pre a vrăjmaşilor roade stricắ focul ardzînd în piatră şi întru ploi strălucind.
23. Şi aceasta iarăşi pentru ca să să întoarne drepţi şi a lor să uite putêre.
24. Pentru că zidirea ţie ce ai făcut slujind întinde-să spre muncă asupra celor nedrepţi şi să sloboade spre facere bine pentru ceia ce la tine nădăjduiesc.
25. Pentru acêea şi atuncea spre toate mutîndu-să la cel de toate hrănitor al tău dar slujaşte către a celor ci să roagă rugă[9666].
26. Pentru ca să să învêţe fiii tăi pre carii ai iubit, Doamne, că nu facerile roadelor hrănescu pre om, ce graiul tău pre cei ci ţie cred ferêşte-i.
27. Pentru că cela ci de foc nu să strică, fieştecum de nimic de rază a soarelui încălzindu-să să topiia.
28. Pentru ca cunoscut să fie că trebuie a ajunge soarele preste mulţămita ta şi către răsăritul luminei să să roage ţie.
29. Pentru că a celui nemulţămitoare nădêjde ca o de iarnă brumă să va topi şi va cură ca o apă nefolositoare.

Cap 17

1. Pentru că mari sînt ale tale judêţe şi cu nevoie povestite. Pentru acêea, necertatele suflete au rătăcit.
2. Pentru că socotind să asuprească limbă sfîntă cei fără de lêge, [9667]legaţii întunêrecului şi a lungă noapte legatu-s-au, închizîndu-să cu straşini, pribêgi[9668] acei vêcinice socoteală zăcea.
3. Pentru că amăgi gîndindu pren cêle de vîrfu păcate, cu neluminos a uitării acoperemînt s-au răsîpit, înspăimîndu-să groaznic şi cu năluciri întristîndu-să.
4. Pentru că nici cela ce ţinea pre ei fund fără frică-i păziia. Ce sunete dărîmînd pre ei împregiur răsuna şi năluciri fără rîs la cêle posomorîte obraze să iviia.
5. Şi a focului nici o putêre biruia să luminêdze, căci a stêlelor strălucitele pări a lumina îngăduia pre cea lîngedă aceea noapte.
6. Ce să vedea la ei numai de pripă înfocare de frică plină. Şi spărindu-să a ceii ce nu să vedea vederi, socotiia mai rêle cêle ci să văd.
7. Şi a vrăjitoriei batjocurii dzăcea meşterşug şi a cei pre înţelepciune semeţie deslușire ocărîtă.
8. Pentru că ceia ci să făgăduiesc frici şi turburări a goni sufletului bolnav, aceştia plini de rîs sfială boliia.
9. Pentru că de nu nimic pre ei turburător înfricoşa, cu a gîndacilor trêceri şi cu a jiganiilor şuierături fiind buhniţi, pieriia plini de frică şi pre cel de nicăiuri văzduh fugit a vedea[9669] tăgăduindu-să.
10. Pentru că fricos sîngură-şi răutatea mărturisêşte vinuindu-să,
11. Şi pururea au luat cêle năsîlnice ţiindu-să de împreună ştiinţa.
12. Pentru că nimic nu iaste frica, fără numai dătătură a ajutoarelor de la gîndire.
13. Şi înlontru fiind mai puţină nădêjdea, mai multă socotêşte necunoştinţa acêea ce dă munca vinei.
14. Iară cei ce cea neputincioasă cu adevărat noapte

[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

ΚΑΠ. ΗΙ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

şi dentru neputincios iad funduri venite fiind, totuşi acela somnu dormind.

15. De o parte cu minunile să goniia a nălucirilor şi de altă parte cu a sufletului să slobonogiia[9670] dătătură, pentru că fără de vêste lor şi fără de nădêjde frică le-au venit.

16. Şi după aceasta orifieştecarele era acoló căzînd de tot, să păziia la cea fără fier temniţă închizîndu-să.

17. Ca un[9671] plugar de era neştine au păstor sau celor de la pustiire lucrător trude, apucîndu-să de mainte cea cu nevoie suferită aştepta nevoie.

18. Pentru că cu un lanţu de întunêrec toţi s-au legat.

19. Ori duh şuierînd au pregiur de amîndoao părţile odrăslite stîlpări a pasărilor glas plin de viersu sau puhoiu de apă mergînd cu silă sau lovitură cumplită a prea zvîrlindu-să pietri sau a celor ce saltă dobitoace alergare nevăzută au acelor ce răcnind prea cumplite fiară glas sau cêea ce să pre sine să-nfrînge den vale a munţilor răsunare, ii dăznodắ pre ei înfricoşind.

20. Pentru că toată lumea cu lumina ta să lumina lumină şi cu neîmpiedecate să ţinea lucruri.

21. Şi numai la acêea să întinsêse grea noapte, chip a celui viitor ce să-i priimască pre ei întunêrec şi şie era mai grei de întunêrecu.

Cap 18

1. [9672]Şi la preacuvioşii tăi prea mare era lumină, cărora glasul audzindu şi chipul nu văzîndu-l.

2. Căci dară şi aceia au păţit fericiia şi căci nu vatămă fiind mai nainte năpăstuiţi mulţămăsc şi pentru a să petrêce să ruga.

3. [9673]Pentru care de foc arzător[9674] stîlp[9675] povăţuitor a necunoscutei călătorii şi soare fără stricăciune a ceii iubitoare de cinste înstreinare ai dat.

4. Pentru că vrêdnici aceia a să lipsi de lumină şi a să păzi în întunêrec, ceia ce pre închişi au păzit pre fiii tăi, pren carii vrea cea nestricată lumină a legii la vac să să dea.

5. [9676]Sfătuindu-să ei acelor preacuvioşi să le omoară pruncii şi unul puindu-să fiiu şi mîntuindu-să spre dovadă a lor ai luat mulţimea fiilor şi totdeodată i-ai pierdut întru apă tare.

6. [9677]Acêea noapte s-au cunoscut mai nainte la părinţii noştri, pentru ca întemeiat ştiind cărora au crezut jurămînturi să vor veseli.

7. Şi să priimí de cătră nărodul tău mîntuirea drepţilor şi a vrăjmaşilor pierire.

8. Pentru că în ce chip ai certat pre cei împotrivnici, cu acêea pre noi chemîndu-ne ne-ai mărit.

9. Pentru că pre ascuns jirtvuia preacuvioşii fiii bunătăţilor, şi cea a dumnedzăirei lêge întru un gînd l-au pus totuşi de unele într-un chip şi bune şi cu primejdii să fie părtaşi sfinţii[9678] părinţii amu cîntînd înainte laude.

10. Şi-n preajmă răsuna netocmitul a vrăjmaşilor chiot şi jalnică să purta plîngîndu-să copiii.

11. [9679]Şi cu o certare şerbul împreună cu stăpînul certîndu-să[9680] şi cel den gloată cu împăratul unele pătimind.

12. Şi cu toţi depreună toţi cu un nume de moarte morţi avea nenumăraţi, pentru că nici a îngroparea[9681] cei vii era destuli, în vrême ce întru o pripă cea mai cinstită facere a lor să stricắ.

13. Pentru că toate necrezîndu-le pentru fărmăcături pre pierirea celor dentîi născuţi mărturisiră a lui Dumnedzău fiu nărod a fi.

14. Pentru că lină tăcêre cuprinse fiind toate, şi noaptea cu a ei sîrguiêle mijlocind,

15. Cel întru tot putêrnic cuvînt al tău preste ceriuri[9682] den scaunele împărăteşti cumplit războinic la mijlocul celui pierdut au răsărit pămînt,

16. Sabie ascuţită cea nefăţarnică porîncă a ta purtînd şi stînd împlu toate de moarte şi de cer să atingea şi sta pre pămînt.

17. Atuncea îndată năluciri a viselor groaznic turburară pre ei şi frici le stătură asupră nenădăjduite.

18. Şi altul aiurile lepădîndu-să jumătate mort, pentru care muriia vină arăta.

19. Pentru că visurile turburînd pre ei aceasta mainte vestire, pentru ca nu neştiind pentru carea rău pat să piară.

20. Şi atinsu-s-au şi de drepţi ispita morţii şi dărîmare s-au făcut întru pustiiu mulţimei; ce nu întru mult rămasă urgiia.

21. [9683]Pentru că apucînd bărbat nevinuit au dat război dena-

inte

[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

inte, a slujbei lui armă rúga și a tămîiei curățitor aducînd, împoncișatu-s-au mîniei și săvîrșit puse primejdie, arătînd că al tău iaste șerbu.

22. Și birui gloata nu cu vîrtutea trupului, nu cu a armelor isprăvire, ci cu cuvîntul pre cel ce munciia supuse-l, jurămînturile părinților și făgăduințele pomenind.
23. Pentru că grămadă amú fiind căzuți preste ei morții, între mijloc stătută fiind tăie urgiia și dăspicắ cea către vii cale.
24. Pentru că întru pînă la picioare vășmînt era toată podoaba și a părinților mărire pre a piatră cu 4 șiraguri săpături și mărimea ta preste stema capului lui.
25. La acêstea să supuse cel ce pierdea și de acêstea s-au spămîntat pentru că era numai sîngur ispita urgiei destulă.

Cap 19

1. Iară celor necurați pînă la săvîrșit[9684] nemilostivă[9685] mînie le stătu deasupra.
2. Pentru că știia mainte a lor și cêle viitoare, căci ei întorcîndu-să ca să-i sloboadze și cu sîrguiêle petrecînd dupre ei, să-i gonească căindu-să.
3. Pentru că încă în mîini avînd plînsurile și plîngînd[9686] la mormînturile morților, altul au tras gînd a nebuniei și pre carii rugîndu-i scoaseră, pre aceștia ca pre niște fugari goniia.
4. Pentru că trăgea pre ei cea vrêdnică către acesta sfîrșit nevoie și a celor ce s-au întîmplat nepomenire le-au pus, pentru ca acêea ce lipsêște la munci să plinească caznă.
5. Și nărodul tău minunată călătorie să ispitească și aceia striină să afle moarte.
6. Pentru că toată zidirea întru al său fêl iarăși de sus să ocăzuia, slujind la ale sale porînci, pentru ca ai tăi fii să-i păzească nevătămați.
7. Cel[9687] ce tabăra umbrá nor și dentru mainte fiind apă a uscat pămîntul izbîcnire să văzu dentru Maare Roșie, cale ne-mpiedecată și purtător de pajiște cîmpu de fortună sîlnică.
8. Pren care toată limba tre-cú, cei ce cu a ta să acopere mînă, văzînd minunate minuni.
9. Pentru că ca caii s-au păscut și ca mieii au săltat lăudînd pre tine, Doamne, pre cel ce ai izbăvit pre ei.
10. Pentru că pomeniia încă celor den nemerniciia lor cum pentru nașterea vitelor scoase pămîntul mușițe și pentru cei den ape izbîcni rîul mulțime de broaște.
11. [9688]Și la cea de apoi văzură și noă naștere de pasări,
12. Căci cu poftă aducîndu-să înainte cerșură mîncări de desfătare, pentru că spre mîngîiêre să sui lor de la maare cîrstei și caznele celor păcătoși veniră.
13. Nu afară dentru cêlea ce s-au făcut sêmne cu sila trăsnetelor, pentru că cu dreptate pățiia cu ale lor răotăți, pentru că și mai grea urîre de striini meșterșuguiră, pentru că ceia pre cei ce nu știia nu-i priimiia fiind de față, iară aceștia făcători de bine robiia.
14. Și nu numai, ci încă și vreaoarecarea[9689] cumva socoteală va fi lor, în vrême ce cu pizmă priimiia pre cei striini.
15. Iară ceia cu praznice priimindu-i, pre ceia ce amú au fost părtași la une rêle drepți au chinuit cu dureri.
16. Rănitu-s-au și cu nevedêre, în ce chip aceia la ușile dreptului nici cu fără sfîrșit coprinzîndu-să întunêrec, fieștecarele a ușelor lui ieșirea cerca.
17. Pentru că pre sine stihiile împreunîndu-să, în ce chip la un canon strunele a cîntecului numele primenesc pururea rămîind cu glas, care lucru iaste a închipui dentru a celor ce s-au făcut videri pre amăruntul.
18. Pentru că pămîntești spre cêle de apă să premeniia și cêle plutite să muta pre pămînt.
19. Foc putu întru apă a sa putêre și apa cea de stinsu putêre uita.
20. Pieri îndărăt a stricatelor vite, nu au veștejit trupuri, ce îmbla înlontru, nici topit în chipul gheții pre lesne topit fêliul acei dumnedzăiești hrane.
21. Pentru că întru toate, Doamne, ai mărit nărodul tău și l-ai slăvit și nu l-ai trecut cu vedêrea întru toată vrêmea și loc stînd lîngă el.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Cuvîntu înainte den afară băgat, nearătat iaste cine l-au făcut

[1][9690] Isus acesta a lui Sirah era ficior şi nepot al lui Iisus, tizului lui. [2] Acesta, dară, întru anii de jos au fost, după robime şi înturnare şi după proroci amu toţi. [3] Deci moşul lui Iisus, în ce chip şi el mărturisêşte, iubitor de osteneală au fost[9691] bărbat întru jidovi şi prea înţelept, carele nu numai cêle ale altora celor mainte de el înţelepţi oameni răspunsuri le-au adunat, şi el ale sale oarecarele au[9692] răspuns, de multă înţelêgere şi înţelepciune fiind pline. [4] Deci, în vrême ce cartea aceasta cel dentîi Iisus amú mai adunată lăsîndu-o dentru oameni să duse, Sirah acesta, după el iarăşi luînd, la al său ficior au lăsat Iisus; şi el după aceasta apucîndu-să, la un loc toată cu bună tocmală rînduială au adunat înţelepciune şi pre al lui şi al tătîne-său şi încă şi pre a moşului său nume numindu-o. [5] Dentru aşa şi numele înţelepciunei mai cu dragoste să să aibă audzitoriul cătră aceştiia cărţi cercetare, trăgîndu cuvinte, dară, de înţelepciune, cimilituri[9693] şi pilde coprinde şi o samă oarecare vechi iubite de Dumnedzău istorii pentru bărbaţi ce bine au plăcut lui Dumnedzău şi rugă şi laudă lui, şi încă cărora Dumnedzău bune-faceri au învrednecit[9694] pre nărodul lui şi de carele au împlut răotăţi pre vrăjmaşii lor. [6] Ucinic lui Solomon acesta Iisus au fost, nimic mai puţin decît acela pregiur înţelepciune şi învăţătură binevrîndu-o, mult învăţat cu adevărat şi fiind şi numindu-să.

Cuvîntu înainte înţelepciunei lui Iisus, fiiu lui Siráh

[1] Multe şi mari voao pren Lêge şi pren Proroci [2] şi a altor carii după ei au urmat fiind date, [3] pentru carele cuvine-să a lăuda pre Israil de învăţătură şi înţelepciune. [4] Şi că nu numai ceia ce ei sînguri citesc cade-să ştiutori a să face, [5] ci şi celor den afară [6] să poate cei ce-s iubitori de învăţătură de folos a fi. Şi dzicînd şi scriind, [7] moşul mieu Iisus, cît de mult pre sine dînd şi [8] la a Legii [9] şi a Prorocilor [10] şi a celoralalte de la părinţi cărţi citire [11] şi întru acêstea destulă cuprindere cîştigînd, [12] înainte să aduse şi el a scrie cevaşi de cêlea ce să rădică la înţelepciune şi la învăţătură, [13] pentru că acei iubitori de învăţătură şi acestora prindzători făcîndu-să, [14] cu mult mai vîrtos vor adaoge pren cea pre lêge trăire. [15] Chemaţi-vă, dară, [16] cu bun gîndu şi luare aminte [17] cititura să faceţi şi iertare a avea, [19] preste carele vom părea [20] la cêle ce la tălmăcire sînt ostenite la oarecarele dentru cuvinte a neputinţă. [21] Pentru că nu atocma pot iale întru ialeşi jidovêşte dzicîndu-să şi [22] cînd să vor înmuta la altă limbă. [23] Şi nu numai acêstea, [24] ce şi altele şi aşa şi Lêgea şi Prorociile [25] şi cêealalte den cărţi [26] nu puţînă au usăbirea întru sineşi dzicîndu-să. [27] Pentru că întru 38 ani, în dzilele celui făcător de bine împărat, mergînd la Eghiptu [28] şi pre o vrême fiind, [29] aflaiu nu a mică învăţătură asămănare. [30] Foarte de folos am prepus eu să aduc oarecarea[9695] învăţătură şi iubire de osteneală ca să tălmăcescu aceasta carte, [31] pentru că multă preveghêre şi ştiinţă [32] aducîndu întru trêcerea vremii, [33] ca, la săvîrşit aducîndu cartea, a o da [34] şi celor ce în nemernicie vor vrea să iubască învăţătura, [35] mai nainte gătindu năravurile în lêge să trăiască.

Înţelepciu-

[illegible]

КАП. ЄІ (?)

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]

[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]

КАП. В (?)

[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]

Înțelepciunea lui Iisus, fiiu lui Siráh

Cap 1

1. Toată înțelepciunea-i de la Domnul și cu el iaste în vac.
2. Arina mărilor și picăturile ploii și dzilele veacului cine le va număra?
3. Înălțimea ceriului și lățimea pămîntului și fără-fundul și înțelepciunea cine va cerceta?
4. Mai nainte de toate s-au zidit înțelepciunea și înțelêgerea minții den vac.
5. Izvorul înțelepciunei – cuvîntul lui Dumnedzău întru cêle prea înalte și călătoriile ei – porînci vêcinice.
6. [9696]Rădăcina înțelepciunei la cine s-au descoperit? Și hîtriile ei cine le-au cunoscut?
7. Unul iaste înțeleptu, strașnic foarte, șezînd pre[9697] scaunul lui.
8. Domnul, el au zidit pre ea și au văzut și[9698] numărat-au pre ea și răvărsă pre ea preste toate lucrurile lui cu tot trupul, după darea lui; și au datu-o pre ea celor ce iubescu pre el.
9. Frica Domnului – mărirea și lauda și veselie și cununa bucuriei.
10. Frica Domnului ghizdăvi-va inima și va da veselie și bucurie și îndălungare vieții.
11. Celui ce să tême de Domnul bine va fi la cea de apoi și întru dzua săvîrșitului lui afla-va har.
12. [9699]Începătura înțelepciunei – a te tême de Domnul și cu cei credincioși cu măsură s-au zidit împreună cu ei; și cu oamenii temelia vacului au încuibit[9700] și cu seminția lor să va încrêde-să.
13. [9701]Sațiul înțelepciunei – a te tême de Domnul și îmbată pre ei dentru roadele ei.
14. Toată casa ei va sătura de pofte și sprăjenitoarele de roadele ei.
15. [9702]Cununa înțelepciunei – frica Domnului, odrăslind pace și sănătate a vindecării.
16. Și văzu și numărắ pre ea; știință și știre a înțelegerii ploao și mărirea celor ce să țin de ea înălțắ.
17. Rădăcina înțelepciunei – a te tême de Domnul și stîlpările ei – îndălungare de dzile.
18. Frica Domnului împinge păcatele și rămîind la el întoarnă urgiia.
19. Nu va putea mîniia nedreaptă a să îndrepta, pentru că pripa mîniei lui – cădêrea lui.
20. Pînă la o vrême îngădui-va cel lung la mînie și apoi la el va răsări veselie.
21. Pînă la o vrême va ascunde cuvintele lui și budzele celor credincioși vor povesti înțelêgerea lui.
22. Întru vistiêrile înțelepciunei – pilda științei; și urîciune-i la cel păcătos a lui Dumnedzău cinstea.
23. Poftind înțelepciunea păzêște porîncele, și Domnul va da ție pre ea.
24. Pentru că înțelepciunea și învățătura-i frica Domnului, și bunăvrêrea lui credință și liniște.
25. Să nu neasculți fricei Domnului și să nu te apropii la el cu inimă îndoită.
26. Să nu fățărnicești întru gurile oamenilor și întru budzele tale ia-te aminte.
27. Și înalță pre tine pentru ca să nu cazi și vei aduce sufletului tău necinste.
28. Și va descoperi Domnul cêle ascunse ale tale și în mijlocul adunării va oborî pre tine,
29. Căci nu te-ai apropiat la frica Domnului și inima ta plină-i de vicleșug.

Cap 2

1. [9703]Fiiule, de vii aproape a robi Domnului Dumnedzău, gătêște sufletul tău spre dodăială[9704].
2. Îndrepteadză inima ta și rabdă și să nu sîrguiești în vrêmea aducerii.
3. Să te lipești de el și să nu te dăpărtedzi, pentru ca să crești la cêle de apoi ale tale.
4. Tot carele va aduce preste tine priimêște și întru schimbările smereniei tale îndălungadză mîniia.
5. [9705]Căci cu focul să ispitêște aurul și oamenii priimiți întru cuptoriul smereniei.
6. Crêde lui și va ajuta spre tine, îndrepteadză căile tale și nădăjduiêște pre el.
7. Ceia ce vă têmeți de Domnul, așteptați mila lui și nu vă abateți, pentru ca să nu cădeți.
8. Ceia ce vă têmeți de Domnul, crêdeți lui, și nu va greși plata voastră.
9. Ceia ce vă têmeți de Domnul, nădăjduiți spre bune și spre veselie a vacului și a milei.
10. Priviți la cêle vechi rude și vedeți: Cine s-au încrezut Domnului și s-au rușinat?
11. [9706]Au cine au îngăduit întru frica lui și s-au părăsit? Sau cine l-au chemat pre el și l-au trecut cu vedêrea pre el?

pentru

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]

КАП. Д

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]

12. Pentru căci îndurător şi milostiv – Domnul, şi lasă păcate şi mîntuiêşte în vrêmea năcazului.
13. Vai inemelor fricoase şi mîinelor slăbănoage [9707]şi păcătosul ce să suie pre doao cărări.
14. Vai la inima tînjalnică, căci nu crêde, pentru acêea nu să va acoperi.
15. Vai voao, celor ce aţi pierdut îngăduinţa! Şi ce veţi face cînd socotêşte Domnul?
16. [9708]Ceia ci să tem de Domnul nu vor tînji graiurilor lui şi cei ce iubesc pre el păzi-vor căile lui.
17. Ceia ci să tem de Domnul cerca-vor bunăvrêrea lui şi cei ce iubesc pre el sătura-să-vor de lêge.
18. Ceia ci să tem de Domnul găti-vor inemele lor şi înaintea lui smeri-vor sufletile lor.
19. [9709]Cădea-vom la mîinele Domnului şi nu la mîinile oamenilor.
20. Pentru că în ce chip mărirea lui, aşa şi mila lui.

Cap 3

1. Judecata părintelui audziţi, fii, şi aşa faceţi, pentru ca să vă mîntuiţi.
2. [9710]Pentru că Domnul a mărit pre părinte spre fii şi judecata maicii au întărit preste fii.
3. Cel ce cinstêşte pre tată va curăţi păcatele şi ca cel ce strînge vistiar – cel ce mărêşte pre maica lui.
4. Cel ce cinstêşte pre tată veseli-să-va de către fii şi întru dzua rugilor asculta-să-va.
5. Cel ce cinstêşte pre tată va îndălunga cu dzilele şi cel ce ascultă Domnului odihni-va pre maica lui.
6. Cel ce să tême de Domnul va cinsti pre tată şi ca un despuitor va sluji ⌊întru⌋[9711] cei ce l-au născut pre el.
7. [9712]Cu fapta şi cu cuvîntul cinstêşte pre tată-tău, pentru ca să vie ţie blagoslovenie de la el.
8. [9713]Pentru că blagosloveniia tatălui întărêşte casele fiilor şi blăstămul maicii dăzrădăcineadză temeliile.
9. Nu te mări întru cinstea tatălui tău, pentru că nu iaste ţie mărire către necinste.
10. Pentru că mărirea omului – dentru cinstea tătîne-său şi ocara fiilor – maica întru necinste.
11. Fiiule, sprăjinêşte la bătrînêţe pre tată-tău şi să nu-l mîhneşti pre el întru viaţa lui.
12. Şi, de-şi va piêrde şi înţelêgerea, aibi iertare şi să nu necinsteşti pre el cu toată vîrtutea ta.
13. Pentru că milosteniia tatălui nu să va uita şi pentru păcate să va lîngă tine zidi.
14. Întru dzua năcazului tău pomeni-va pre tine.
15. Ca seninul preste îngheţat, aşa să vor topi păcatele tale.
16. Cîtu-i de blăstămat cel ce părăsêşte părintele şi osîndit de Domnul cel ce urgisêşte pre maica lui.
17. Fiiule, întru blîndêţe faptele tale petreci şi de către omul priimit te vei îndrăgi.
18. [9714]Cu cît eşti mare, cu atîta smerêşte pre tine şi înaintea Domnului afla-vei har.
19. Căci mare-i puterniciia Domnului şi de către cei smeriţi să mărêşte.
20. [9715]Cêle mai grêle de tine nu le cerca şi şi mai tari decît tine nu le cerceta.
21. Carele s-au porîncit ţie, acêstea cugetă, pentru că nu iaste ţie lipsă de cêle ascunse.
22. Întru cêle mai multe a faptelor tale nu fii isteţ, pentru că mai mult decît înţelêgerea omului arătatu-s-au ţie.
23. Pentru că pre mulţi au înşelat gîndul lor şi socoteala rea au alunecat a cugetului lor.
24. Inima vîrtoasă chinui-să-va de la cêle de apoi,
25. Şi cêla ce iubêşte primejdiia va cădea întru ea.
26. Inima vîrtoasă îngreuia-să-va de ostenêle şi cel păcătos adauge-va păcate preste păcate.
27. Aducerea mîndrului nu iaste vindecare, pentru că răsadul răotăţii s-au rădăcinat întru el.
28. Inima celui de-nţeles socoti-va pilda şi urêchea ascultătoriului – pofta înţeleptului.
29. [9716]Focul pîlpîind stinge-l-va apa şi milostenie va curăţi păcatele.
30. Cela ce răsplătêşte haruri îşi aduce aminte şi de cêle de apoi şi întru vrêmea căderii va afla întăritură.

Cap 4

1. [9717]Fiiule, viaţa săracului să nu o dăpărtedzi şi să nu tragi ochi lipsiţi.
2. Suflet flămînd să nu mîhneşti şi să nu scîrbeşti pre bărbat întru neaverea lui.
3. Inima scîrbită să nu o turburi şi să nu îndălungezi darea celui ci să roagă.
4. Rugătoriul ci să năcăjaşte nu-l tăgădui şi să nu-ţi întorci faţa de către sărac.
5. De la cel ci să roagă să nu întorci ochiul şi să nu dai loc omului să te blas-

6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]

КАП. Е

[illegible]
[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]

КАП. Ѕ

[illegible] 1
[illegible]

teme.
6. Pentru că blăstămînd pre tine întru amăriciunea sufletului tău[9718], rugii lui va asculta cel ce au făcut pre el.
7. Iubit pre tine la adunare te fă şi la cel mărit pleacă capul tău.
8. Pleacă la sărac urêchea ta şi-i răspunde lui de pace cu linişte.
9. Scoate pre cel ce-i năpăstuit den mîna celui ce năpăstuiêşte şi să nu aibi suflet puţîn judecînd tu.
10. Fă-te la cei sărăimani ca tatăl şi în loc de bărbat maicii lor.
11. Şi vei fi ca fiiul Celui Preaînalt şi te va îndrăgi mai vîrtos maică-ta.
12. Înţelepciunea fiii miei au înălţat şi să apucắ de cei ce o cearcă pre ea.
13. Cel ce iubêşte pre ea iubêşte viaţa şi cei ce mînecă cătră viaţă să vor sătura de veselie.
14. Cel ce ţine pre ea moşteni-va mărire şi unde[9719] întră blagoslovi-va ⌊pre el⌋ Domnul.
15. [9720]Cei ce posluşescu ei sluji-vor la cel Sfînt şi pre cei ce iubescu pre ea iubêşte-i Domnul.
16. Cel ce ascultă pre ea judeca-va limbi şi cel ci să va apropiia lîngă ea lăcui-va nădăjduindu-să.
17. Şi dă te vei încrêde, moşteni-vei de tot pre ea şi întru ţînut fi-vor rodurile lui.
18. Căci îndrăpnicêşte mêrge împreună cu el dentîi şi frica şi spaima aduce-va preste el.
19. Şi va certa pre el cu certarea ei pînă unde să va încrêde sufletul lui.
20. Şi va ispiti pre el cu dreptăţile ei şi iarăşi să va înturna drept preste el.
21. Şi va veseli pre el şi va dăscoperi lui cêle ascunse ale ei.
22. Dă să va rătăci, părăsi-l-va pre el şi-l va da pre el la mîinile căderii lui.
23. Păzêşte vrêmea şi te păzêşte de la rău şi pentru sufletul tău să nu te ruşinezi,
24. Pentru că iaste ruşine carea aduce păcat şi iaste ruşine mărire şi har.
25. Să nu iêi obraz asupra sufletului tău şi să nu te înfruntezi la cădêrea ta.
26. Nu opri cuvîntul la vrêmea mîntuirei,
27 Pentru că întru cuvînt cunoaşte-să-va înţelepciunea şi învăţătura în graiul limbei.
28. Nu te prici cu adevărul şi pentru neînvăţătura ta ruşinează-te.
29. Să nu te ruşinezi a mărturisi pren păcatele tale şi nu sili rîul[9721] apei.
30. Şi să nu te aşterni pre tine dedesuptul a omul nebun şi să nu iêi faţa putêrnicului.
31. Pînă la moarte silêşte pentru adevăr şi Domnul Dumnedzău va da război pentru tine.
32. Nu te face clinciuros cu limba ta şi lêneş şi pricăjit întru faptele tale.
33. Nu fii ca un leu întru casa ta şi făcînd năluciri întru slugile tale.
34. Nu fie mîna ta întinsă spre luare şi la dat strînsă.

Cap 5

1. Nu te aşeza pre averile tale şi să nu dzici: „Dăstul mie iaste!”.
2. Nu urma sufletului tău şi vîrtutei tale, ca să mergi întru poftele inimei tale.
3. Şi să nu dzici: „Cine mă va asupri?”. Pentru că Domnul izbîndind va izbîndi pre tine.
4. Să nu zici: „Greşit-am, şi ce mi s-au făcut?”. Pentru că Domnul iaste mult îngăduitor.
5. Pentru curăţie nu fără frică te fă, să adaogi păcat preste păcate.
6. Şi să nu zici: „Îndurarea lui[9722] – multă şi[9723] mulţimea păcatelor mêle va curăţi”.
7. Pentru că milă şi urgie de la el şi preste păcătoşi va odihni–să mîniia lui.
8. Să nu îngăduieşti ca să te întorci cătră Domnul şi nu trêce den dzi în dzi,
9. Pentru că fără dă vêste va ieşi urgiia Domnului şi întru vrêmea izbîndirei vei piêrde–te.
10. [9724]Nu te răvărsa pre averi nedrêpte, pentru că nimic nu vei folosi întru dzua aducerii.
11. Nu vîntura cu tot vîntul şi nu mêrge în toată prihodiştea[9725] – aşa-i păcatul cel îndoit la limbă.
12. Fii întărit [9726]întru înţelêgerea ta şi unul fie al tău cuvîntu.
13. Fă-te iute întru audzul tău şi întru dălungarea mîniei răspunde răspunsul.
14. Dă iaste la tine înţelêgerea, răspunde aproapelui-ţi; iar de nu, mîna ta fie preste gura ta.
15. Mărirea şi necinstea întru vorbă şi limba omului – cădêre lui.
16. Să nu te chemi şoptitor şi cu limba ta nu aleşui,
17. Pentru că pen fur iaste ruşine şi hulă rea pre cel îndoit la limbă.
18. Întru mare şi întru mic nu necunoaşte.

Cap 6

1. Şi pentru priêten nu te face vrăjmaş,

pentru

2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40

ΚΑΠ. Ζ.

Η [illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7

2. Pentru că numele rău ruşine şi ocară va moşteni – aşa-i păcătosul cel îndoit la limbă.
3. Să nu te semeţeşti pre tine întru sfatul sufletului tău, pentru ca să nu să jefuiască ca un taur sufletul tău.
4. Frunzile tale va mînca de tot şi roadele tale vei piêrde şi vei lăsa pre tine ca pe un lemnu uscat.
5. Sufletul rău piêrde pre cela ce au cîştigat pre el şi[9727] bucuria vrăjmaşilor face-l-va pre el.
6. Guşterul dulce înmulţi-va pre priêtenii lui şi limba grăitoare de bine înmulţi-va bunele-nchinăciuni.
7. Cei ce au pace[9728] cu tine fie ţie mulţi, iară sfêtnicii tăi unul dentru 1000.
8. De agoniseşti priêten, întru dodăiêle cîştigă pre el şi nu curînd să te încrezi la el.
9. Pentru că iaste priêten întru vrêmea lui şi nu va îngădui întru zioa[9729] năcazului tău.
10. Şi iaste priêten mutîndu-să la vrajbă şi vrajba ocării tale va dăscoperi.
11. Şi iaste priêten obştitor de mêse şi nu va rămînea lîngă tine întru dzua năcazului tău.
12. Şi întru bunătăţile tale va fi ca tine şi preste slugile tale va buieci-să.
13. Dă te vei smeri, fi-va asupra ta şi de faţa ta să va ascunde.
14. De către vrăjmaşii tăi osăbêşte-te şi de către priêtenii tăi ia-te aminte.
15. Priêtenul credincios – acoperămînt tare şi cel ce au aflat pre el aflat-au comoară.
16. Priêtenului credincios[9730] nu iaste schimbare şi nu iaste cumpănitura frîmsêţelor lui.
17. Priêtenul crezut – iarba[9731] vieţii şi cei ci să tem de Domnul afla-l-vor pre el.
18. Cel ci să tême de Domnul îndrepteadză prieteşugul lui, căci după cum el – aşa şi aproapele lui.
19. Fiiule, dentru tinerêţele tale alêge învăţătura şi pînă la cărunţêţe afla-vei înţelepciunea.
20. Ca cel ce ară şi samănă apropie-te lîngă însă şi aşteaptă cêle bune roade ale ei.
21. Pentru că cu lucrul ei puţin vei osteni şi curînd vei mînca den naşterile ei.
22. Cît iaste de grumbă foarte la cei neînvăţaţi şi nu va rămînea întru ea cel rău la inimă.
23. Ca piatra ispitirei vîrtos va fi preste el şi nu va zăbăvi ca să o lêpede pre ea.
24. Pentru că înţelepciunea după numele ei iaste şi nu la mulţi iaste arătată.
25. Ascultă, fiiul mieu, şi priimêşte gîndul mieu şi nu te lepăda de sfatul mieu.
26. Şi bagă picioarele tale la obezile ei şi la lanţul ei grumazul tău.
27. Supune umărul tău şi ţine pre ea şi să nu te superi legăturilor ei.
28. Cu tot sufletul tău apropie-te la ea şi cu toată putêrea ta păzêşte căile ei.
29. Cercetează şi cearcă şi să va cunoaşte ţie şi, apucîndu-o, să nu o laşi pre ea.
30. Pentru că la cêle de apoi vei afla la odihna ei şi să va înturna ţie spre veselie,
31. Şi vor fi ţie obezile spre acoperemînt a vîrtutei şi lanţurile ei spre podoabă a mărirei.
32. Pentru că podoabă de aur iaste preste ea şi legăturile ei – răsucitură de vînăt.
33. Cu văşmîntu a mărirei îmbrăca-vei pre ea şi cununa bucuriei pune-i-vei lui.
34. Dă vei vrea, fiiule, certa-te-vei şi dă vei da sufletul tău hîtru vei fi.
35. Dă vei îndrăgi[9732] a audzi, priimi-vei, şi dă vei pleca urêchea ta, înţelept vei fi.
36. [9733]Întru mulţimea bătrînilor stăi şi cine-i înţelept la el te lipêşte.
37. Toată povêstea dumnedzăiască[9734] dă vei să audzi şi pildele înţelegerii să nu te fugă pre tine.
38. De vei vedea pre cel de-nţeles, mînecă către el şi stêpenile cărărilor lui roază piciorul tău.
39. Cugetă întru porîncele Domnului şi întru porîncele lui cerceteadză pururea.
40. Acesta va întări inima ta şi pofta înţelepciunei ⌊tale⌋[9735] da-să-va ţie.

Cap 7

1. Nu face rêle şi nu va prinde pre tine rău.
2. Dăpărteadză-te de la cel nedrept şi să va abate de la tine.
3. Fiiule, nu sămăna pre brazdele strîmbătăţii şi nu le vei secera pre iale cu 7 părţi mai mult.
4. Nu cêre de la Domnul domnie, nice de la împărat şedêre de mărire.
5. [9736]Nu te îndrepta înaintea Domnului şi de la împărat nu te înţelepţi.
6. Nu cêre a te face judecător, cîndai nu vei putea să rădici strîmbătăţile,
7. Ca nu cîndai te vei sfii de faţa sîlnecului

şi vei pu-

[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Η

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]

şi vei pune piêdică întru dreptatea ta.
8. Nu greşi la mulţimea cetăţii şi să nu te obori pre tine în gloată.
9. Să nu legi de doao ori păcatul, pentru că într-unul nu nevinovat vei fi.
10. Să nu zici: „Mulţimei darurilor mêle va căuta şi cînd voi aduce eu la Dumnedzău cel preaînalt priimi-va!"
11. Să nu fii cu puţîn suflet la ruga ta şi milostenie a face să nu treci cu vedêrea.
12. Nu batjocuri pre om fiind întru amărăciunea sufletului lui, [9737]pentru că iaste cel ce smerêşte şi cel ce înalţă.
13. Nu ara minciună preste fratele tău, nici la priêtin aşijdirea fă.
14. Nu vrea[9738] să minţi toată minciuna, pentru că desimea lui nu-i spre bine.
15. Nu rula întru mulţimea bătrînilor şi să nu îndoieşti cuvîntul la ruga ta.
16. Să nu urăşti cea cu trude lucrare şi plugărie de Cel Preaînalt zidită.
17. Nu te socoti pre tine întru mulţimea păcătoşilor, adu-ţi aminte că urgiia nu va zăbăvi.
18. Smerêşte foarte sufletul tău, căci izbînda celui necurat – foc şi viêrme.
19. Să nu primeneşti pre priêten pentru cel fără dobîndă, nici pre fratele cel chiar cu aurul Sufir.
20. Nu uita muiêre bună şi înţeleaptă, pentru că harul ei – mai mult decît aurul.
21. [9739]Nu chinui sluga ce lucrează cu adevăr, nici pre năimit dînd sufletul lui.
22. Sluga bună iubască sufletul tău, să nu-l lipseşti pre el de volnicie.
23. [9740]Dobitoace la tine sînt? Socotêşte pre iale şi, de sînt ţie de folos, rămîie la tine.
24. Fii ţie sînt? Ceartă-i pre ei şi-nduplecă den tinerêţe grumazul lor.
25. Fête ţie sînt? Ia aminte trupului lor şi să nu îmblînzeşti către iale faţa ta.
26. Dă denlontru fata-ţi şi vei fi făcut lucru mare; şi la om de-nţeles dăruiêşte pre ea.
27. Fămêie iaste ţie după suflet? Să nu o scoţi pre ea şi la cea urîtă să nu dai pre tine.
28. [9741]Cu toată inima cinstêşte pre tată-tău şi a maicii dureri să nu uiţi.
29. Pomenêşte că pren ei te-ai născut. Şi ce vei răsplăti lor în ce chip ei ţie?
30. Cu tot sufletul tău sfiêşte-te de Domnul şi pre preuţii lui laudă.
31. Cu toată putêrea îndrăgêşte pre cela ce au făcut pre tine şi pre posluşnicii lui să nu-i părăseşti.
32. Tême-te de Domnul şi mărêşte pre preot [9742]şi dă partea lor, în ce chip s-au porîncit ţie,
33. Începătură şi pentru păcat şi darea braţelor şi jirtvele sfinţeniei şi începătura.
34. Şi la sărac întinde mîna ta, pentru ca să să săvîrşască blagosloveniia ta.
35. Harul dării înaintea a tot viul şi pren mort să nu opreşti harul.
36. Nu te întîrziia de la cei ce plîng, şi cu cei ce jelescu jelêşte.
37. Nu te lenevi a socoti pre bolnav, pentru că dentru acêstea te vei îndrăgi.
38. Întru toate cuvintele tale pomenêşte cêle de apoi ale tale şi în vac nu vei greşi.

Cap 8

1. Nu te învrăjbi cu omul sîlnic, ca nu cîndai vei cădea la mînele lui.
2. [9743]Nu te prici cu om bogat, pentru ca nu cîndai va birui cumpăna ta.
3. [9744]Pentru că pre mulţi au pierdut aurul şi inimile împăraţilor au abătut.
4. Nu te prici cu omul limbut şi să nu clădeşti preste focul lui lêmne.
5. Nu şugui cu cel ne-nvăţat, pentru ca să nu să necinstească strămoşii tăi.
6. [9745]Nu ocărî om ci să întoarnă de la păcat, adu-ţi aminte că toţi sîntem întru vine.
7. [9746]Să nu necinsteşti omul întru bătrînêţele lui, pentru că şi dentru noi îmbătrînesc.
8. Nu te bucura pen mort, adu-ţi aminte că toţi murim.
9. [9747]Să nu treci cu vedêrea povêstea înţelepţilor şi întru pildele lor te amêstică.
10. Căci de la ei vei învăţa învăţătura şi a sluji la cei măriţi.
11. Nu uita povêstea celor bătrîni, pentru că şi ei s-au învăţat de la părinţii lor.
12. Căci de la ei vei învăţa înţelêgere şi la vrêmea trebii a da răspuns.
13. Nu aţiţa cărbunii păcătosului, ca să nu arzi cu focul pării lui.
14. Să nu te scoli de către faţa sămăţului, pentru ca să nu şază ca un aleşi la gura ta.
15. [9748]Să nu împrumutezi la om mai tare decît tine, şi de-l vei împrumuta, ca cînd ai fi pierdut te fă.
16. Să nu te chezăşluieşti preste putêrea ta, şi dă te vei chezăşlui, ca cînd

vei să plă-

17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]

КАП. Ѳ.

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]

КАП. І.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]

vei să plătești grijaște.

17. Nu te judeca cu judecător, pentru că după părêrea[9749] lui judeca-vor lui.
18. Cu cel îndrăzneţ să nu mergi în cale, ca să nu să îngreiască asupra ta.
19. Pentru că el după voia lui va face şi cu fără-mintea lui vei pieri împreună.
20. Cu cel mînios să nu faci vrajbă și nu mêrge cu el pre pustiiu.
21. Căci ca o nimică[9750] între ochii lui sîngele și unde nu iaste ajutor oborî-te-va.
22. Cu cel nebun nu sfătui, căci nu va putea cuvînt să priimască.
23. Înaintea striinului să nu faci ascuns, pentru că nu ştii ce să va naşte.
24. La tot omul nu arăta a ta inimă şi să nu[9751] pomenească ţie har.

Cap 9

1. Nu rîvni muiêre a sînului tău, nici să înveţi prespre tine învăţătură rea.
2. Să nu dai muierii sufletul tău, să să suie ea preste vîrtutea ta.
3. Nu tîmpina la muiêrea ce să face tălaniţă ca nu cîndai să cazi întru laţurile ei.
4. Cu cêea ce cîntă nu fii adêse, ca nu cîndai te vei prinde întru îndemînările ei.
5. Ficioară nu o înţelêge bine, ca nu cîndai te vei blăzni întru certările ei.
6. Să nu dai la curve sufletul tău, pentru ca să nu pierzi moştenirea ta.
7. Nu te împregiur vedea întru hudiţile cetăţii şi întru pustiile ei nu te rătăci.
8. Întoarnă ochiul de la muiêre frumoasă şi să nu înţelegi frîmsêţe striină.
9. Cu frîmsêţele muierii mulţi au rătăcit şi dentru aceasta priinţa[9752] ca focul să aţîţă.
10. Cu cea însurată muiêre să nu şezi nici într-un chip şi să nu pildeşti împreună cu ea în casă,
11. Ca nu cîndai să va abate sufletul tău preste ea şi cu duhul tău vei aluneca la pierire.
12. Nu părăsi pre priêtenul de-nceput, pentru că cel proaspăt nu iaste atocma cu el.
13. Vin tînăr[9753] – priêten tînăr[9754]; de ce va vechí, cu veselie bea-l-vei pre el.
14. Să nu rîvneşti mărirea păcătosului, pentru că nu ştii ce va fi surparea lui.
15. Să nu binevei întru bunăvrêrea celor necredincioşi. Adu-ţi aminte că pînă la iad nu să vor îndrepta.
16. Departe ferêşte-te de la omul carele are biruinţă a omorî şi nu vei

prepune frica morţii.

17. Şi dă te vei apropiia, să nu greşeşti, pentru ca să nu ia viaţa ta.
18. Cunoaşte că în mijlocul laţurilor treci şi pre polemariurile cetăţilor îmbli.
19. După vîrtutea ta ia aminte pre cei de aproape şi cu cei înţelepţi te sfătuiêşte.
20. Şi cu cei de-nţeles fie gîndirea ta şi toată povêstea ta întru lêgea celui Înalt.
21. Bărbaţi drepţi fie împreună-cinători[9755] ţie şi întru frica Domnului fie fala ta.
22. Întru mîna meşterilor lucrul să va lăuda şi cela ce povăţuiêşte nărodul – înţeleptu întru cuvîntul lui.
23. Groaznic întru cetatea lui – bărbatul limbut şi cel dîrdzu la cuvîntul lui urî-să-va.

Cap 10

1. Judecătoriul înţelept certa-va pre nărodul lui şi povăţuirea celui de-nţeles rînduită va fi.
2. După judecătoriul nărodului lui, aşa şi slugile lui, şi după povăţuitoriul cetăţii, toţi ceia ce lăcuiesc pre ea.
3. Împăratul ne-nvăţat piêrde nărodul lui şi cetatea va lăcui cu înţelêgerea celor silnici.
4. Întru mîna Domnului – vlastiia pămîntului şi pre cel de folos îl va rădica la vrême preste el.
5. Întru mîna Domnului – bine călătoriia omului şi la faţa cărturariului va pune mărirea lui.
6. [9756]Preste fieştece nedreptate să nu pizmeşti aproapelui[9757] şi nu face nimic cu lucrurile semeţiei.
7. Urîtă-i înaintea Domnului şi a oamenilor mîndriia şi dentru amîndoi greşi-va nedrêpte.
8. Împărăţiia de la limbă la limbă să înmută, pentru strîmbătăţi şi semeţii şi averi.
9. Ce să semeţêşte[9758] pămîntul şi cenuşa? Căci întru viaţă am lepădat mănuntăile lui.
10. Îndelungată boală tăia-o doftorul şi împăratul astăzi şi mîine să va săvîrşi.
11. Pentru că murind omul, moşteni-va tîrîitoare şi hiară şi viermi.
12. Începătura mîndriei omului celuia ce să depărteadză de Domnul şi de la cel ce au făcut pre el îndălungêşte-să inima lui.
13. Căci începătura mîndriei păcatului şi cel ce biruiêşte ei ploa-va scîrnăvie.
14. Pentru acêea trecu cu mărirea Domnul aducerile şi surpắ desăvîrşit pre ei.

anii

15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛЇ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]

15. Anii boiêrilor surpă-i Domnul şi au şezut pre blîndzi pentru ei.
16. Rădăcinile limbilor zmultu-le-au Domnul şi răsădi pre smeriţi pentru ei.
17. Ţări a limbilor prăpădi Domnul şi le-au pierdut pre iale pînă la temeliile pămîntului.
18. Uscat-au dentru ei şi au pierdut pre ei şi au ostoit de la pămînt pámintea lor.
19. Nu s-au zidit la oameni mîndriia, nici urgiia mîniei la naşterile muierilor.
20. Sămînţă cinstită carea-i? Sămînţa omului.
21. Sămînţă cinstită carea-i? Cei ci să tem de Domnul.
22. Sămînţă necinstită carea-i? Sămînţa omului.
23. Sămînţă necinstită carea-i? Cei ce calcă porîncele.
24. Întru mijlocul fraţilor cel ce povăţuiêşte lor cinstitu-i şi cei ci să tem de Domnul – întru ochii lui.
25. Bogatul şi cel mărit şi cel sărac, lauda lor – frica Domnului.
26. Nu drept a necinsti pre săracul de-nţeles şi nu să cade a mări pre omul păcătos.
27. Măritul şi judecătoriul şi putêrnicul mări-să-va şi nu iaste dentru ei neştine mai mare decît cel ci să tême de Domnul.
28. La robul[9759] înţelept volnicii vor sluji şi bărbatul ştiutor nu va răpşti certîndu-să[9760].
29. Nu te măiestri a face faptul tău şi nu te mări întru vrêmea supărării tale.
30. Mai bunu-i cel ce lucrează întru toate decît îmblînd au mărindu-să şi lipsindu-să de iale.
31. Fiiule, întru blîndêţe mărêşte sufletul tău şi dă lui cinste după vredniciia lui.
32. Pre cel ci greşaşte la sufletul lui cine-l va îndrepta? Şi ce va mări pre cel ce necinstêşte viaţa lui?
33. [9761]Săracul să mărêşte pentru ştiinţa lui şi avutul să mărêşte pentru avuţia lui.
34. Iar cel ci să mărêşte întru sărăcie, şi întru avuţie cu cît? Şi cel nemărit întru avuţie, întru sărăcie cu cît?

Cap 11

1. [9762]Înţelepciunea smêritului înălţat-au capul şi întru mijlocul măriţilor va şedea pre el.
2. Să nu lauzi[9763] pre bărbat întru frîmsêţea lui şi să nu te oţărăşti de om întru vedêrea lui.
3. Mică-i între zburătoare albina şi începătura dulceţilor – rodul ei.
4. [9764]Întru îmbrăcarea hainelor să nu te lauzi şi întru dzua mărirei să nu te sămeţeşti, căci minunate-s lucrurile Domnului şi ascunse faptele lui întru oameni.
5. Mulţi tírani au şezut pre ţărnă, iar cel negîndit a purtat stemă.
6. Mulţi putêrnici s-au necinstit foarte şi măriţi s-au dat la mîinile altora.
7. Mainte de ce nu vei cerca, nu huli! Gîndêşte întîi şi atuncea dojenêşte.
8. Mainte de ce nu vei audzi, nu răspunde şi întru mijlocul cuvintelor nu te învălui.
9. Pentru lucrul carele nu iaste ţie de treabă nu te prici şi întru judecata păcătoşilor[9765] nu şedea împreună.
10. Fiiule, nu pregiur multe fie faptele tale, pentru că, dă vei înmulţi, nu te vei fărăvinui.
11. Şi dă vei goni, nu vei prinde şi nu vei scăpa fugind.
12. Iaste trudind şi ostenind şi sîrguind şi cu atîta mai mult să lipsêşte.
13. Iaste slab ⌊şi⌋[9766] trebuindu-să de sprăjineală, lipsindu-să de vîrtute şi cu[9767] sărăciia prisosêşte şi ochii Domnului au căutat lui spre bine şi l-au îndreptat pre el dentru smerenia lui.
14. Şi înălţă capul lui şi să mirară preste el mulţi.
15. [9768]Bunătăţile şi rêlele[9769], viaţa şi moartea, sărăciia şi avuţiia, de la Domnul iaste.
16. Darea Domnului rămîne la cei binecredincioşi şi bunăvrêrea lui întru vac să va bine călători.
17. Iaste îmbogăţit fiind de ferinţa şi strînsoarea lui[9770]; şi aceasta-i partea platei lui, [9771]dzicînd el: „Aflat-am odihnă şi acum voi mînca dentru bunătăţile mêle".
18. Şi nu ştie care vrême va trêce şi va lăsa pre iale altora şi va muri.
19. Stă întru făgăduinţa ta şi vorbêşte întru ea şi întru lucrul tău te vechêşte.
20. Nu te mira întru lucrurile păcătosului, crêde Domnului şi rămîi la truda ta.
21. Căci iuşor întru ochii Domnului, de sîrgu fără vêste a îmbogăţi pre mêser.
22. Blagoslovenia Domnului întru plata a binecrediciosului şi întru ceas sîrguitor odrăslêşte blagoslovenia lui.
23. Să nu zici: „Ce iaste mie treabă? Şi carele de-acum vor fi ale mêle bunătăţi?".
24. Să nu zici: „De ajunsu mie sînt! Şi ce de acum mă voi chinui?
25. Întru dzua bunătăţilor nepomenirea rêlelor şi întru dzua rêlelor nu va pomeni bunele.

26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΕΦ. ΙΒ

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible] 4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible] 8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
βα. [illegible]

[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]

ΚΕΦ. ΙΓ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]

26. Căci iuşor înaintea Domnului întru dzua săvîrşitului să-i dea omului după căile lui.
27. Chinuirea ceasului uitare face desfătăciunei şi la săvîrşitul omului descoperirea lucrurilor lui[9772].
28. Mainte de săvîrşit nu ferici pre nimea şi întru fiii lui cunoaşte-să-va bărbatul.
29. Nu pre tot omul bagă întru casa ta, pentru că multe sînt aleşurile vicleanului.
31. Potîrnichea vînătoare întru coşniţă, aşa-i inima mîndrului, şi ca iscoada privêşte cădêrea.
32. Pentru că cêle bune spre rêle aleşuiêşte primenindu-le şi[9773] întru cêle alêse pune-va ⌊preste tine⌋[9774] hulă.
33. De scîntêie de foc înmulţască-să cărbunii şi omul păcătos la sînge aleşuiêşte.
34. Ia-te aminte de hîtru, pentru că rêle meşterşuguiêşte, ca nu cîndai hulă în vac va da ţie.
35. Înlăcuiêşte pre cel striinu şi te va surpa pre tine întru turburări şi va înstreina pre tine de cêle ale tale.

Cap 12

1. De faci bine, cunoaşte cui faci, şi va fi har bunătăţilor tale.
2. Bine fă celui bine-închinător şi vei afla răsplătire, şi, de nu de la el, ce de la Cel Preaînalt.
3. Nu sînt bune la cel ce stăjêşte la rêle şi la cel ce milostenii nu hărăzêşte.
4. [9775]Dă celui binecredincios şi să nu ajutoreşti celui păcătos. Bine fă celui smerit şi să nu dai la cel necredincios.
5. Contenêşte pîinele lui şi să nu dai lui, pentru ca nu cu iale te va asupri.
6. Pentru că îndoite rêle vei afla întru toate bunătăţile carele vei face lui.
7. Pentru că şi cel Înalt au urît pre păcătoşi şi la cei necredincioşi va răsplăti izbîndire.
8. ⌊Dă celui bun şi să nu ajutoreşti păcătosului[9776].⌋[9777] Nu să va izbîndi întru bunătăţi priêtenul şi nu să va ascunde întru răotăţi vrăjmaşul.
9. Întru bunătăţile bărbatului vrăjmaşii lui întru mîhnire şi întru răutăţile lui şi priêtenul să va dăspărţi.
10. Să nu crezi vrăjmaşului tău în vac.
11. Pentru că în ce chip arama să roginêşte, aşa şi răotatea lui.
12. Şi de să va smeri şi va[9778] mêrge înduplecat, pune asupră sufletul tău şi te ferêşte de el.
13. Şi vei fi la el ca cînd ai fi ştersu oglindă şi vei cunoaşte că nu desăvîrşit.
14. Nu-i pune stare lîngă tine şi întorcîndu-să va sta pre locul tău.
15. Să nu-l şezi pre el den dreapta ta, ca nu cîndai va cerca şedêrea ta, şi la cêle de apoi vei cunoaşte cuvintele mêle şi pre cuvintele mêle te vei umili.
16. Să nu legi de doao ori păcat, pentru că într-unul nu te vei nevinovăţi.
17. Cine va milui dăscîntător muşcat de şarpe şi pre toţi cei ci să apropie la fiară,
18. Aşa pre cela ce pre aproape mêrge la bărbatul păcătos şi să înfrămîntă întru păcatele lui.
19. Un ceas cu tine va aştepta şi, dă te vei abate, nu va răbda.
20. Şi cu budzele lui îndulci-va vrăjmaşul ⌊şi multe va şopti şi va grăi ţie bune dzicînd⌋[9779].
21. Şi întru inemă sfătui-va să te surpe în groapă; întru ochii lui va lăcrăma.
22. Şi de va afla vrême, nu să va sătura de sînge.
23. Rêle de să vor întîmpina ţie, afla-vei pre el acoló mai nainte de tine şi ca cînd are ajutorí va abate călcîiul tău.
24. Clăti-va capul lui şi va bate cu palmele lui şi multe va şopti şi va primeni faţa lui.

Cap 13

1. Cela ce să atinge de zmoală pîngări-să-va şi cel ci să împreună cu mîndrul asămăna-să-va lui.
2. Greutate mai mare de tine să nu rădici şi cu cel mai tare de tine şi mai avut nu te împreuna.
3. Ce să va împreuna oala către căldare? Ea va izbi şi ea să va zdrobi.
4. Bogatul au făcut strîmbătate şi el au împutat.
5. Săracul s-au năpăstuit şi el să va ruga.
6. Dă vei fi de folos, lucrează întru tine, şi dă te vei lipsi, părăsi-te-va.
7. Dă vei avea, trăi-va împreună cu tine şi te va deşarta şi el nu va durea.
8. Treabă are de la tine şi te va înşela şi va rîde ţie şi-ţi va da nădêjde.
9. Grăi-va ţie bune şi va dzice: „Ce-i treaba ta?”. Şi te va ruşina pre tine întru mîncările lui, pînă unde te va deşerta pre tine de doao ori au de trei şi la cea de apoi va prea împuta ţie.
10. După acêea vedea-va pre tine şi te va părăsi şi

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

ΚΑΠ· ΔΙ·

1

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

capul lui clăti-va preste tine.

11. Ia-te aminte ca să nu te rătăceşti şi să nu te smereşti întru veselia ta.
12. Chemîndu-te putêrnicul, dîndu-te în laturi te fă, şi cu atîta mai vîrtos te va chema pre tine.
13. Nu cădea asupră, pentru ca să nu te-mpingi, şi nu departe deosebí, pentru ca să nu te uiţi.
14. Nu îndălunga a vorbi cu el şi nu crêde la mai multe cuvinte ale lui.
15. Pentru că dentru multă vorbă ispiti-te-va şi ca cînd te are batjocuri rîde-te-va. Nemilostiv cel ce nu păzêşte cuvintele şi nu să va cruţa pentru răotate şi legături.
16. Păzêşte şi ia aminte foarte, că cu cădêrea ta îmbli.
17. Toată vita iubêşte asêmenea ei şi tot omul pre aproapele lui.
18. Toată împieliţarea după rodu-şi adună-să şi la cel de potriva lui lipi-să-va bărbatul.
19. [9780]Ce să va împreuna lupul cu mielul? Aşa cel păcătos cu cel binecredincios.
20. Ce pace-i leoaiei către cîine[9781]? Şi ce pace-i celui bogat către cel mêser?
21. Vînaturile leilor – măgari sălbateci întru[9782] pustiiu, aşa păşciunile bogaţilor – săracii.
22. Urîciune-i la cel mîndru plecarea[9783], aşa-i urîciune la cel bogat săracul.
23. Bogatul clătindu-să întărêşte-să de către priêteni, iar cel smerit, căzînd, să împinge de aproape de priêteni.
24. Bogatul smintindu-să, mulţi sprăjenitori grăit-au negrăite şi au îndreptat pre el.
25. Smeritul au greşit şi l-au dojenit pre el; răspuns-au înţelêgere şi nu i s-au dat lui loc.
26. Bogatul au grăit şi toţi au tăcut şi cuvîntul lui[9784] l-au înălţat pînă la nori.
27. Săracul au grăit şi dzisără: „Cine-i acesta?”. Şi de să va împiedeca, îl vor răsturna pre el.
28. Bună-i avuţiia la carea nu iaste păcat şi rea-i sărăciia întru gurile celui necredincios.
29. Inima omului primenêşte faţa lui ori la rêle, ori la bune.
30. Urma inimei întru bune, faţa-i blîndă şi aflare de pilde, gînduri cu osteneală.

Cap 14

1. [9785]Fericit bărbatul carele n-au alunecat cu gura lui şi nu s-au umilit întru mîhnirea greşalei.
2. Fericit căruia n-au clevetit sufletul lui şi carele nu au căzut de la nădêjdea lui.
3. La bărbatul ticăit nu-i bună avuţiia, şi la omul zavistnic pentru ce-s averile?
4. Cel ce adună de la sufletul lui adună altora, şi întru bunătăţile lui dăsfăta-să-vor alţii.
5. Cel rău şie cui bun va fi? Şi nu să va veseli întru averile lui.
6. Decît cel ce zavistuiêşte pre sine nu iaste mai rău şi aceasta-i răsplătirea răutăţii lui.
7. Şi de face bine, cu uitare face şi la cea de apoi arată răotatea lui.
8. Rău cela ce zavistuiêşte ochiului înturnînd faţa şi trecînd cu vedêrea suflete.
9. [9786]Al lacomului ochiu nu să împle de parte, şi nedreptatea răului usucă sufletul.
10. Ochiul rău – zavistnic pre pîine şi lipsit preste masa lui.
11. Fiiule[9787], în ce chip vei putea, bine fă ţie şi aduceri Domnului vrednicêşte apropie.
12. Adu-ţi amine că moartea nu va zăbăvi şi făgăduinţa iadului nu s-au arătat ţie.
13. [9788]Mai nainte de ce vei muri, fă bine priêtenului şi după vîrtutea ta întinde şi dă lui.
14. Să nu întîrziezi de la dzua cea bună, şi partea a poftei bune să nu te treacă.
15. Au nu altuia vei lăsa trudele tale şi ostenêlele tale spre împărţală de sorţu?
16. Dă şi ia şi sfinţêşte sufletul tău, căci nu iaste întru iad a cerca dăsfătăciunea.
17. [9789]Tot trupul ca haina să vechêşte, pentru că făgăduinţa-i den vac, cu moarte vei muri.
18. Ca frunza înverzind preste copaci des, unele oboară
19 Şi altele răsare; aşa-i rodul a trupului şi a sîngelui: una săvîrşaşte-să, alta naşte.
20. Tot lucrul ce putrezêşte să sfirşaşte, şi cel ce lucrează pre el cu el să va duce.
21. Fericit bărbatul carele întru înţelepciune să va săvîrşi şi carele întru înţelêgerea lui va vorbi.
22. Cel ce gîndêşte căile ei întru inima lui şi întru ascunsele lui socoti-să-va.
23. Ieşi afară denapoia ei ca un următor şi întru întrările ei aleşuiêşte.
24. Cel ce să pleacă pren ferestrile ei şi pren uşile ei audzi-va.
25. Cel ce poposêşte aproape de casa ei şi va înfige ţăruş întru păreţii ei întinde-va

cortul ei

[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]

КАП. ЄІ

1 Ѹ[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]

КАП. ЅІ

1 Н[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]

[illegible]

cortul ei după mîinele ei şi va poposi întru popasul bunelor.
26. Pune-va fiii lui întru acoperemîntul ei şi supt crăngele ei poposi-va.
27. Acoperi-să-va dentru ea de arşîţă şi întru mărirea ei va poposi.

Cap 15

1. Cela ci să tême de Domnul face-va bine şi cel ce ţine lêgea apuca-l-va pre el.
2. Şi va întîmpina lui ca maica şi ca muiêrea ficioriei priimi-va pre îns.
3. [9790]Hrăni-l-va pre el pîinea înţelêgerii şi apă a înţelepciunei adăpa-l-va pre el.
4. Răzăma-să-va pre ea şi nu să va clinti; şi pren ea va opri-să şi nu să va ruşina.
5. Și va înălţa pre el mai mult decît pre cei de aproape ai lui şi întru mijlocul adunării dăşchide-va gura lui.
6. Veselie şi cunună a bucuriei şi nume vêcinic va moşteni de tot.
7. Nu vor coprinde pre ea oameni fărădălêgeri şi bărbaţi păcătoşi nu vor vedea pre ea.
8. Departe iaste de mîndrie şi bărbaţi minciunoşi nu-şi vor aduce aminte de însă.
9. Nu-i înfrîmsăţată lauda în gura păcătosului, căci nu de la Domnul s-au trimis.
10. Pentru că întru înţelepciune grăi-să-va laudă şi Domnul va spori pre el.
11. Să nu zici că: „Pentru Domnul m-am depărtat", pentru că carele au urît nu vei face.
12. Să nu zici că: „El m-au înşelat", pentru că nu are treabă de omul păcătos.
13. Toată urîciunea au urîtu-o Domnul şi nu iaste iubită celor ci să tem de însul.
14. [9791]Acesta de-nceput au făcut om şi l-au lăsat pre el întru mîna sfătuirei sale.
15. [9792]Dă vei vrea, păzi-vei porîncele şi credinţa a face bunevreri.
16. Pus-au lîngă tine foc şi apă, oriunde vei vrea întinde-vei mîna ta.
17. [9793]Înaintea oamenilor viaţa şi moartea şi carea va binevrea să va da lui.
18. Căci multă-i înţelepciunea Domnului; vîrtucios întru puternicie şi văzînd toate.
19. [9794]Şi ochii lui preste cei ci să tem de el şi el va cunoaşte tot lucrul omului.
20. ⌊Şi⌋ nu au porîncit nimărui a păgîni şi nu au dat slobodzire nimărui a greşi.

Cap 16

1. Nu pofti de fii mulţime fără folos, nici te bucura pre fii păgîni.
2. Dă să vor înmulţi, nu te veseli preste ei, dă nu iaste frica Domnului împreună cu ei.
3. Să nu te încrezi la viaţa lor şi nu opri preste locul lor.
4. Că mai bunu-i unul decît 1000 şi a muri fără ficiori decît a avea fii păgîni.[9795]
5. Pentru că de la unul de înţăles să va lăcui împreună cetatea, iar fêliul celor fără de lêge să va pustii.
6. Multe ca acêstea am văzut între ochii miei şi mai tari decît acêstea au audzit urêchea mea.
7. Întru adunarea păcătoşilor aţîţa-să-va foc şi întru limba neascultătoare aţîţatu-s-au mînie.
8. [9796]Nu au iertat pentru cei vechi uriiaşi carii s-au depărtat cu vîrtutea lor.
9. [9797]Nu au cruţat pentru nemerniciia lui Lot, pre carii au urît pentru mîndriia lor.
10. Nu au miluit limba pierirei, pre cei rădicaţi întru păcatele lor.
11. Şi aşa 600000 de pedestri, pre cei adunaţi întru vîrtoşirea[9798] inemei lor.
12. Şi dă va fi unul apreg[9799], minunat iaste acesta de să va curăţi.
13. Pentru că milă şi urgie de la el, putêrnic a curăţiire lor şi turnînd urgie.
14. După multă mila lui, aşa-i şi multă mustrarea lui, bărbat după faptele lui judecă.
15. Nu va scăpa întru apucări păcătosul şi nu va întîrdziia îngăduinţa celui binecredincios.
16. La toată milosteniia face-va loc, fieştecarele după faptele lui, aşa[9800] va afla.
17. Să nu dzici că: „De la Domnul mă voi ascunde! Au den nălţime neştine va pomeni pre mine?
18. Întru nărod mai mult nu mă voi pomeni, pentru că care-i sufletul mieu întru nenumărată zidire?"
19. [9801]Iată ceriul şi ceriul ceriului lui Dumnedzău, fără-fundul şi pămîntul să vor clăti întru socoteala lui.
20. Împreună măgurile şi temeliile pămîntului, cînd va[9802] căuta cătră iale, cu cutremur să clatină.
21. Şi preste ei nu va socoti-să inima şi căile lui cine va pomeni?
22. ⌊Şi⌋[9803] vihor carele nu-l va vedea om, iară cele mai multe a lucrurilor lui – întru ascuns.
23. Lucrurile dreptăţii cine va vesti, au cine va îngădui? Pentru că departe-i făgăduinţa.
24. Scăzîndu-să la

inimă

[illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

КАП. ЗІ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

КАП. ИІ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

inimă socotêște acêstea și bărbatul fără minte ⌊și⌋[9804] rătăcindu-să socotêște rêle.
25. Audzi-mă, fiiule, și învață știință și pre cuvintele mêle ia aminte cu inima ta.
26. Arăta-voi cu cumpăna învățătura și cu alêgere voi vesti știința.
27 Întru județul Domnului – lucrurile lui de-nceput și de lucrarea lui usăbiia partea lor.
28. Împodobi în vac lucrurile lui și începăturile lor la rodurile lor,
29. Fieștecarele pre aproapele său nu au năcăjit și pînă la vac nu vor neasculta graiului lui[9805].
30. Și după aceasta Domnul la pămînt au căutat și l-au împlut pre el de bunătățile lui.
31. Sufletul a toată vita au acoperit fața lui[9806] și la el[9807] – înturnarea lor.

Cap 17

1. [9808]Domnul au zidit den pămînt om și iarăși l-au întors pre el la îns.
2. Zilele numărului și vrêmea au dat lui[9809], și au dat lor biruința celor preste el.
3. De sine i-au îmbrăcat pre ei cu vîrtute, [9810]și după chipul lui au făcut pre ei.
4. Și au pus frica lui preste tot trupul și de tot a domni fiarălor și pasărilor.
5. Sfatul și limba și ochii, urechi și inimă au dat să socotească lor.
6. Știința înțelêgerii împlutu-i-au pre ei și bune și rêle arătat-au lor.
7. Pus-au ochiul lui preste inimile lor, a arăta lor mărimea lucrurilor lui.
8. Adaose lor știință și lêgea vieții au dat cu sorțul lor.
9. Făgăduința vacului au întărit cu ei și judêțele lui au arătat lor.
10. Mărime de mărire[9811] vădzut-au ochii lor, și mărirea glasului lor audzi urêchea lor.
11. Și dzise lor: „Feriți-vă de tot nedreptul!”. Și au porîncit lor, fieștecăruia pentru cel de aproape.
12. Căile lor – înaintea lui pururea, nu să vor ascunde de la ochii lui.
13. [9812]Preste fieștecare limbă au pus deasupra povățuitor, [9813]și partea Domnului Israil iaste.
14. Toate lucrurile lor – ca soarele înaintea lui, și ochii lui deși preste căile lor.
15. Nu s-au ascunsu nedreptățile lor de la el[9814] și toate păcatele lor înaintea Domnului.
16. Milosteniia bărbatului – ca pecêtea cu el și harul omului ca lumina ochiului o va păzi.
17. După acêea să va scula și va răsplăti lor, și răsplătirea lor la capul lor va răsplăti.
18. Însă la cei ce să căiesc dat-au întoarceri și mîngîia pre ceia ce lasă îngăduința.
19. Întoarnă-te cătră Domnul și părăsêște păcatele, roagă-te de cătră față și împuținează împiedecarea.
20. Sîrguiêște spre Cel Înalt și te întoarnă de la nedreptate și foarte urаște scîrnăviia.
21. [9815]Pre Cel Preaînalt cine-l va lăuda în iad pentru vii ⌊și vii⌋[9816] și dînd mărturisire?
22. De la cel mort, ca cînd n-are fi, pierit-au mărturisința. Viu și sănătos lăuda-va pre Domnul.
23. Cîtu-i de mare milostenie Domnului și curățire celor ci să întorcu spre el.
24. Pentru că nu pot toate să fie întru oameni, căci nu-i fără de moarte fiiul omului.
25. Ce-i mai luminător decît soarele? Și acesta să lipsêște! Și rău va pomeni trupul și sîngele.
26. Putêrea înălțimei ceriului el socotêște, și oamenii toți – pămînt și cenușe.

Cap 18

1. [9817]Cela ce trăiêște în vac au zidit toate de obște.
2. Domnul sîngur să va îndrepta.
3. Nimărui n-au făcut să vestească faptele lui, și cine va iscodi mărimile lui?
4. Tăriia mărimii lui și[9818] cine o va număra și va adaoge a povesti milele lui?
5. Nu iaste a împuțina, nici a adaoge și nu iaste a iscodi minunile Domnului.
6. Cînd istovêște omul, atuncea încêpe, și cînd va ostoi, atuncea să va lipsi.
7. Ce-i omul și ce-i folosința lui? [9819]Ce-i binele lui și ce-i răul lui?
8. Numărul dzilelor omului ani mulți 100.
9. Ca o picătură de apă den maare și grăunțu de arină, așa-s puțîni ani întru dzua vacului.
10. Pentru acêea au îndălungat cu mîniia Domnul preste ei și au turnat preste ei mila lui.
11. Vădzut-au și au cunoscut prăpădirea lor că-i rea; pentru acêea înmulți curățeniia lui.
12. Mila omului – preste aproapele lui, și mila Domnului preste tot trupul.
13. Mustrînd și certînd și învățînd și întorcînd ca păstoriul tur-

14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КВ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]

ma lui.
14. Pre cei ce priimescu certarea miluiêşte-i şi pre ceia ce prea sîrguiescu spre judecăţile lui.
15. Fiiule, întru bunătăţi să nu dai hulă şi întru toată darea mîhnirea cuvintelor.
16. Au nu arşiţa o va potoli roaoa? Aşa-i mai bun cuvîntul decît darea.
17. Nu-i, iată, cuvîntul decît darea bună? Şi amîndoao – la omul plin de har.
18. Nebunul nemulţămit va ponoslui şi darea zavistnicului soarbe ochii.
19. Mainte de ce vei grăi ştii, şi mai nainte de boală te vindecă.
20. Mai nainte de judecată cercetează pre sine, şi întru vrêmea socotêlei afla-vei curăţire.
21. Mainte de ce vei boli tu smerêşte-te şi întru vrêmea păcatelor arată înturnare.
22. Nu te împiedica a da ruga la vrême bună şi să nu aştepţi pînă la moarte a te îndrepta.
23. Mainte de ce te vei ruga, gătêşte pre tine, şi nu te face ca omul ispitind pre Domnul.
24. Adu-ţi aminte de mînie în dzua săvîrşirei şi vrêmea izbîndirei întru înturnarea fêţei.
25. Adu-ţi aminte vrêmea foameţii în vrêmea săturării, sărăciia şi lipsa întru dzilele avuţiei[9820].
26. De dimineaţă pînă în sară primenêşte-să vrêmea, şi toate sînt iuţi[9821] înaintea Domnului.
27. Omul înţelept întru toate să va sfii şi întru dzilele păcatelor lua-să-va aminte de către greşale.
28. Tot priceputul cunoscu înţelepciunea şi la cel ce au aflat pre ea da-va mărturisire.
29. Cei de-nţeles la cuvinte şi ei s-au înţeleptit şi au ploat pilde chiare; contenirea sufletului.
30. Denapoia poftelor tale nu mêrge şi de către poftele tale te oprêşte.
31. Dă vei da sufletului tău bunăvrêre a pofţii, face-te-va bucurie vrăjmaşilor tăi.
32. Nu te veseli spre multă dăsfătăciune, nici să te legi cu împreunarea ei.
33. Nu te face sărac făcînd sfat de osteneală dentru împrumutare şi nimic iaste ţie în pungă.

Cap 19

1. Lucrătoriul beţiv nu să va îmbogăţi, cel ce defaimă cêle puţine pre puţinel va cădea.
2. Vinul şi muierile dăpărta-vor pre cei de-nţeles, şi cel ci să lipêşte de curve mai îndrăzneţ va fi.
3. Căci şi viermi vor moşteni pre el, şi sufletul îndrăzneţ să va rădica.
4. Cel ce curînd crêde – iuşor la inimă, şi păcătuind la sufletul lui va greşi.
5. Cel ci să veselêşte cu inima huli-să-va, şi cel ce uraşte vorba împuţinează-să cu răotatea.
6. Nicedinioară să nu îndoieşti cuvîntul şi nimic ţie nu să va împuţina.
7. Întru priêten şi întru vrăjmaş nu povesti şi, dă nu iaste ţie păcat, nu dăscoperi.
8. Pentru că au audzit pre tine şi au păzit pre tine şi întru vrême urî-te-va.
9. [9822]Audzit-ai cuvîntu? Moară împreună cu tine. Cutează, nu te va sparge.
10. De către faţa cuvîntului chinui-va nebunul ca de către faţa pruncului cêea ce naşte.
11. Săgeată înfiptă întru stînghea trupului, aşa cuvîntul în pîntecile celui nebun.
12. Mustră pre priêten cîndai n-au făcut, şi încă au făcut, să nu mai cîndai adaogă.
13. Mustră pre priêten ca nu cîndai nu au dzis şi, de au dzis, să nu îndoiască.
14. Mustră pre priêten pentru că de multe ori să face pîră şi nu la tot cuvîntul crêde.
15. [9823]Iaste alunecîndu-să şi nu de la suflet. Şi cine nu au greşit cu limba lui?
16. Mustră pre aproapele tău mainte de ce-l vei înfricoşa şi dă loc la lêgea Celui Înalt.
17. Toată înţelepciunea – frica Domnului, şi întru toată înţelepciunea – facerea legii.
18. Şi nu iaste înţelepciunea a răotăţii ştiinţă; şi nu iaste unde sfatul păcătoşilor – înţelepciune.
19. Iaste răotate, şi aceasta-i urîciune; şi iaste fără-minte împuţinîndu-să cu înţelepciunea.
20. Mai bunu-i cel împuţinat la înţelêgere cu frică decît cel ce prisosêşte cu mintea şi calcă lêgea.
21. Iaste hîtrie chiară, şi aceasta-i nedreaptă, şi iaste îndrăpnicind har pentru ca să arate judecata.
22. Iaste îmblînd rău, plecat cu negreaţă, şi cêle denlontru a lui pline-s de vicleşug.
23. Plecînd obrazul şi într-aiurea audzind unde nu s-au cunoscut mai nainte apuca-te-va.
24. Şi săvai de către împuţinarea[9824] vîrtutea să va opri a păcătui; dă va afla

25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]

КАП. К

1 К[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]

КАП. КА

К[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]

vrême, face-va rău.

25. De cătră vedêre să va cunoaşte omul şi de cătră întimpinarea fêţei să va cunoaşte cel înţelept.
26. Podoaba omului şi rîsul dinţilor şi călcarea omului vestêşte cêle pregiur el.
27. Iaste mustrare carele nu iaste înfrîmsăţată, şi iaste tăcînd şi acesta-i înţeleptu.

Cap 20

1. Cîtu-i mai bine a mustra decît a să mîniia!
2. Şi cel ci să mărturisêşte de cătră scădêre să va opri.
3. Pofta hadîmbului să strice fetiia ficioarei, aşa cel ce face întru viaţă judêţe.
4. Iaste tăcînd aflîndu-să înţelept şi iaste[9825] urît de cătră mult graiul lui.
5. Iaste tăcînd pentru că nu are răspuns, şi iaste tăcînd ştiind vrêmea.
6. Omul înţelept tăcea-va pînă la o vrême, iar cel flearţu şi nebun va petrêce vrême[9826].
7. Cel ce înmulţêşte cuvintele urî-să-va, şi cel ce în sine să biruiêşte urî-să-va.
8. Iaste spor întru rêle la om, şi iaste aflare spre scădêre.
9. Iaste dare carea nu va folosi, şi iaste dare căriia-i răsplătirea-ndoită.
10. Iaste împuţinare pentru mărire şi iaste carele de la plecare[9827] au rădicat capul.
11. Iaste cumpărînd multe pentru puţîn şi plătind pre iale cu 7 părţi.
12. Cel înţelept la cuvînt pre sine iubit va face, iar harul nebunilor să vor vărsa.
13. Darul celui fără minte nu va folosi pentru că ochii lui pentru unul mulţi-s.
14. Puţinel va da şi multu va ponoslui şi va deşchide gura lui ca un strigător.
15. Astădzi va împrumuta şi mîine va cêre, urît om unul ca acesta.
16. Nebunul va dzice: ”Nu iaste mie priêten şi nu iaste har la bunătăţile mêle; cei ce mănîncă pîinea mea răi-s cu limba”.
17. De cîteori şi cîţi vor batjocuri pre el?
18. Alunecarea de la pămînt – mai multă decît de la limbă; aşa cădêrea răotăţilor de sîrgu va veni.
19. Omul fără har – basnă fără vrême, întru gura cea ne-nvăţată îndesi-se-va.
20. De la gura nebunului izgoni-să-va pilda, pentru că nu o va dzice pre ea întru vrêmea ei.
21. Iaste[9828] oprindu-să a păcătui de lipsă, şi întru odihna lui nu să va umili.
22. Iaste pierzînd sufletul lui pentru ruşine, şi de cătră ceia fără de minte faţă piêrde-va pre ea.
23. Iaste har pentru ruşine făgăduind priêtenului şi-l cîştigă pre el vrăjmaş în zadar.
24. Hulă rea întru om minciunos, întru gura necertată să va îndesi.
25. Mai alesu-i furul decît acela ce adesêşte la minciună şi amîndoi pierirea vor moşteni.
26. Năravul omului minciunos – necinstea, şi ruşinea lui împreună cu el neîncetat cuvintele pildelor.
27. Cel înţelept întru cuvinte înainte va aduce pre sine şi omul înţelept plăcea-va măriţilor.
28. [9829]Cel ce lucrează pămîntu înălţa-va stogul lui şi cel ce place măriţilor curăţa-va nedreptatea.
29. Ospêţele şi darurile orbăscu ochii înţelepţilor şi ca zăbava în rost întoarnă mustrările.
30. Înţelepciune ascunsă şi comoară neivită, ce-i folosul întru amîndoao?
31. Mai bunu-i omul ascunzînd nebuniia lui decît om ascunzînd înţelepciunea lui.

Cap 21

1. Cocoane, greşit-ai? Să nu adaogi, nu încă, şi pentru cêle mai denainte ale tale te roagă.
2. Ca de cătră faţa şarpelui fugi de cătră păcat, pentru că, dă te vei apropiia, muşca-te-va.
3. Dinţi a leului – dinţii ei, omorînd sufletile oamenilor.
4. Ca sabiia cu doao ascuţite-i toată fărădălêgea, la rana ei nu iaste vindecare.
5. Lovitura şi semeţie pustii-vor bogăţie; aşa casa trufaşului să va pustii.
6. Ruga săracului den gură pînă la urechile lui şi judeţul lui de sîrgu vine.
7. Cel ce uraşte mustrarea în urma-i păcătosului şi cel ci să tême de Domnul înturna-să-va cu inima.
8. Cunoscutu-i departe cel tare cu limba şi cel înţelept ştie cînd aluneca el.
9. Cel ce clădêşte casa lui cu bani striini – ca cel ce strînge a lui pietri la iarnă.
10. Cîlţi adunaţi – adunarea celor fără dă lêge şi concenirea lor – pară de foc.
11. Calea păcătoşilor netezită de pietri, şi la istovul

12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]

ΚΑΠ. ΚΒ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible] [margin note: illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]

ei – groapa iadului.

12. Cel ce păzêşte lêgea biruiêşte de tot cugetării lui şi săvîrşitul fricii Domnului – înţelepciunea.
13. Nu să va certa carele nu iaste hîtru; iaste hîtrie înmulţind amărăciunea.
14. Mintea înţeleptului ca un potop să va înmulţi şi sfatul lui ca izvorul vieţii.
15. Măruntăile nebunului – ca un vas zdrobit ⌊şi⌋[9830] toată mintea nu o va ţinea.
16. Cuvîntul înţelept de va audzi cel ştiutor, lăuda-va pre el şi preste el va adaoge.
17. Auzí răsfăţatul şi tînjí lui şi-l întoarse pre el denapoia spatelui lui.
18. Tîlcuirea nebunului – ca în cale sarcina, iar pre budzele celui înţelept afla-să-va har.
19. Gura înţeleptului întru adunare şi cuvintele lui cugeta-le-va întru inimă-şi.
20. Ca casa stinsă, aşa-i la cel nebun înţelepciunea, şi mintea celui ne-nţelegut necercetate cuvinte.
21. Obezi în picioare celor fără minte – învăţătura, şi ca cătuşile preste mîna cea dreaptă.
22. Nebunul întru rîs înalţă glasul lui, iar omul hîtru abiia încet va zîmbi-să.
23. Ca podoaba aurului la cel înţelept – învăţătura, şi ca brăţariul pre braţul drept.
24. Piciorul nebunului iute-i la casă şi omul de multe ştiutor ruşina-să-va de către faţă.
25. Nebunul de la uşe-i să pleacă la casă, iar omul învăţat afară va sta.
26. Necertarea omului va asculta la uşe, iar cel înţelept îngreuia-să-va cu necinstea.
27. Budzele striinilor întru acêstea să vor îngreuia, şi cuvintele înţelepţilor în cumpănă vor sta.
28. Întru gura nebunilor – inimile lor, şi în inima înţelepţilor – gura lor.
29. Cînd blastămă cel necredincios pre Sataná, el blastămă pre al său suflet.
30. Pîngărêşte pre al său suflet cel ce şoptêşte şi întru nemernicie să va urî.

Cap 22

1. Cu piatra feştelită asămănắ-să lêneşul, şi tot va şuiera spre necinstea lui.
2. Cu balega scîrnelor să asămănă lêneşul; tot acela ce va lua pre ea scutura-şi-va mîna.
3. Ruşine-i tatălui întru naşterea celui ne-nvăţat şi fata spre scădere să naşte.
4. Fata înţeleaptă moşteni-va bărbatul ei şi cêea ce ruşinează – spre mîhnirea celui ce o naşte.
5. Pre tatăl şi pre bărbat ruşineadză cea dîrză şi de către amîndoi să va ruşina.
6. Cîntarea întru jale – fără vrême povêste; biciurile şi certarea întru toată vrêmea a înţelepciunei.
7. Lipind hîrbul cel ce învaţă pre cel nebun, sculînd pre cel ce doarme dentru adîncu somnu.
8. Povestind celui ce adoarme, cela ce povestêşte nebunului şi la săvîrşit va grăi: „Ce iaste?"
9. Preste mortu plînge, pentru că lăsă lumină, şi pre nebun plînge, pentru[9831] că lăsă înţelêgerea.
10. Mai cu dulceaţă plînge pre mortu, căci au odihnit, iară a celui nebun mai rea viaţa decît moartea.
11. Jalea mortului 7 dzile, iar a celui nebun şi necredincios toate dzilele vieţii lui.
12. Cu cel fără minte nu înmulţi cuvîntul şi către cel ne-nţelept nu mêrge.
13. Ferêşte-te de către el, pentru ca nu trudă să aibi, şi nu te vei spurca întru scuturarea lui.
14. Abate-te de la el şi vei afla odihnă şi nu te vei trîndăvi întru dăpărtarea gîndului lui.
15. Decît plumbul ce să va îngreuia, şi ce-i lui numele fără numai nebun?
16. [9832]Arină şi sare şi boţu[9833] de fier mai lesne-i a suferi decît om neînţeleptu.
17. Legătura de lêmne legată fiind spre clădirea casei întru scuturare nu să va răsfira, aşa inima întemeiată spre cugetile sfatului în vrême nu să va spăriia.
18. Inima aşezată pre cugetul înţelêgerii – ca podoaba arinoasă a părêtelui rasă.
19. Haraci la înălţime stînd în preajma vîntului nu vor îngădui, aşa inima fricoasă pre cuget nebun în preajma a toată frica nu va îngădui.
20. Cel ce împunge ochiul pogorî-va lacrămi, şi împungînd inima arată simţirea.
21. Aruncînd piatră preste zburătoare scornêşte pre iale şi cel ce ocăraşte priêtenul strica-va prie-

22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КГ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]

[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]

teniia.

22. Asupra priêtenului dă vei zmulge sabie, să nu-ţi dăpărtezi nădêjdea, pentru că iaste înturnare.
23. Asupra priêtenului dă vei dăşchide gura, să nu te sfieşti, pentru că iaste împăcăciune,
24. Afară den ocară şi mîndrie şi descoperirea tainei şi rana vicleană, întru acêstea va fugi tot priêtenul.
25. Credinţă agonisêşte întru sărăcie cu cel de aproape, pentru ca întru bunătăţile lui împreună te vei sătura.
26. Întru vrêmea primejdiei rămîi la el, pentru ca întru moştenirea lui împreună să moşteneşti.
27. Înaintea focului – abur de cuptor şi fum, aşa înaintea sîngerilor sudălmi.
28. Pre priêten a-l acoperi nu mă voi ruşina, şi de către faţa lui nu mă voi ascunde.
29. Şi măcar că rêle mi să vor întîmpla pentru el[9834], tot acela ce va audzi feri-să-va de la el.
30. Cine va da mie preste gura mea pază şi preste budzele mêle pecête hîtră? Pentru ca să nu cadzu de la ea şi limba mea va piêrde pre mine.

Cap 23

1. Doamne, Părinte şi Despuitoare vieţii mêle, să nu mă părăseşti pre mine întru sfatul lor, să nu laşi pre mine să caz întru ei.
2. Cine va pune preste cugetul mieu vînătăi şi preste inima mea certarea învăţăturii[9835], pentru ca pre necunoştinţele mêle nu vor cruţa şi nu vor fi de faţă păcatele lor.
3. Pentru ca să nu să înmulţască necunoştinţele mêle şi păcatele mêle să să înmulţască, şi voi cădea înaintea vrăjmaşilor şi să va bucura asupra mea vrăjmaşul mieu.
4. Doamne, Părinte şi Dumnedzăul vieţii mêle, înălţarea ochilor nu da mie şi pofta întoarnă-o de la mine.
5. A pîntecelui poftă şi împreunarea trupului să nu coprinză pre mine şi la suflet neruşinos să nu dai pre mine.
6. Învăţătura gurii[9836] auziţi, fiilor, şi cel ce păzêşte nu să va prinde.
7. Întru budzele lui prinde-să-va păcătosul şi suduitoriul şi mîndrul să vor tînji întru ei.
8. Cu jurămîntul să nu dăprinzi gura ta, şi cu numirea Sfîntului să nu te dă-prinzi împreună.
9. Pentru că în ce chip sluga cercetîndu-să ades de vînătaie nu să va scădea, aşa şi cel ce jură şi numêşte pururea de păcat nu să va curăţi.
10. Bărbatul mult jurător împlea-să-va de fărădălêge şi nu să va depărta de către casa lui bici.
11. De va greşi, păcatul lui preste el, şi de va trêce cu vedêrea[9837], greşit-au îndoit.
12. Şi dă în zădar s-au jurat, nu să va îndrepta, pentru că să va împlea de aduceri casa lui.
13. Iaste graiu atocma împregiur îmbrăcat cu moartea, să nu să afle întru moştenirea Iacov.
14. Pentru că de la cei binecredincioşi toate acêstea să vor depărta şi întru păcatele ⌊tale⌋[9838] nu să vor împreună tăvăli, neînvăţături neobicinuite nu împreună dăprinde gura ta, pentru că iaste întru ea gînd al păcatului.
15. Pomenêşte tătîne-tău şi maică-ta, pentru că întru mijlocul măriţilor vei şedea împreună.
16. Ca nu cîndai vei uita înaintea lor şi cu dăprinderea ta te vei veşteji.
17. Şi vei vrea dă nu te-ai fi născut, şi dzua naşterii tale să nu blastămi.
18. Omul împreună dăprindzîndu-să cu cuvintele ocării întru toate dzilele lui nu să va certa.
19. Doao vederi[9839] înmulţesc păcatele şi al treilea aduce-va urgie.
20. Sufletul fierbinte ca focul arzător nu să va stinge pînă unde să va potoli.
21. Omul curvar întru trupul pelíţei lui nu să va ostoi pînă va aţîţa foc.
22. La omul curvar toată pîinea-i dulce nu va înceta pînă nu să va săvîrşi.
23. Om den afară păşind de patul lui dzicînd întru sufletul lui: „Cine mă vêde?[9840]
24. Întunêrec împregiurul mieu, [9841]şi păreţii mă acopere şi nime nu mă vêde. Ce[9842] mă sfiesc?
25. Păcatele mêle nu va pomeni Cel Înalt şi ochii oamenilor – frica lui".
26. Şi n-au cunoscut că ochii Domnului cu o mie de părţi sînt mai luminoşi decît soarele, căutînd toate căile oamenilor şi socotind la ascunse părţi.
27. Mai nainte de ce a să zidi, toate s-au cunoscut lui, aşa şi după ce s-au săvîrşit.
28. Acesta întru uliţile cetăţii să va izbîndi şi unde n-au cugetat să va prinde.
29. Aşa şi muiêrea ce au lăsat pre bărbat şi împregiur punînd moştenitoriul lui

30 риꙋ тріинь. Пентрꙋ ка ꙟнтрꙋ ...
тѹꙋ ... ... шиа ... лаꙋда
... шиа ... ꙟнтрꙋ ...
... ꙟнтрꙋ ... ...
31 ... Ачастаꙟнтрꙋ ...
... ши ... ...
32 Нꙋ ... ... ши ...
33 ... Шиаша ...
... ши ... ...
34 Шинꙋ ... ...
... ... ши ...
... ...

ЛАꙊДАРЕ ꙟЦЕЛЕПЧЮНЕИ

КАП. КД.

1 Ꙟцелепчюнеа лаꙋда ва ... ши ...
2 ... Ꙟнтрꙋ
... ...
... ши ... лаꙋда ...
3 ... ... ши
4 ... ...
... ...
5 ... Ꙟцелепчюна ...
... ши ꙟнтрꙋ ...
6 ... Ꙟнтрꙋ ...
... ши ꙟнтрꙋ ...
ві ꙟнтрꙋ ... ... ша ...
7 Кꙋ ... ... ши ꙟнтрꙋ
8 ... воꙗ ...
... ... ши
9 ... Шиꙟнтрꙋ
... ... ши ꙟнтрꙋ ...
=пр. з. гл. ч. 10 ... ... Маи ...
ва ... ... ши ...
11 лава ... ... Ꙟнтрꙋ ...
... ... ши ...
12 ꙟнтрꙋ ... Порꙋнка ... ...
... ... ши ꙟнтрꙋ ...
13 Шиа ... ꙟнтрꙋ ... ꙟнтрꙋ
14 ... ... Ка
... ... ꙟнтрꙋ ... ши ...
ѡ.з. лѵ. 15 ... ꙟнтрꙋ ... Ка
... ... ꙟнтрꙋ ... ши ...
16 ... ... Ка
... ... ши ...

... Каꙋ ... ши ... 17
... ...
... ...
ра. Ка 18
ши ... ... Ꙟнтрꙋ ... 19
... ... ши ...
... ... ши ...
Ꙟнтрꙋ 20
... ... ши ...
Ꙟтрꙋ 21
... ...
... Пентрꙋ ... 22
... ... ши ...
... ... 23 ꙇѡа з.
... ... ши ...
... ... 24
... ... ꙟнтрꙋ ...
... ... 25
... ...
... ...
... ... 26
... ... ши ... ꙟнтрꙋ ...
... ... 27
... ... ши ... ꙟнтрꙋ ...
... ... 28
... ... ꙟнтрꙋ ...
... ... 29
... ...
Д... ... ... ши 30
... ... Шиꙗ 31
... ... ши ...
... ... 32
... ... Ши ... 33
... ... ши ...
... Ка ... 34
... ... ши ...
... Ка ... 35
... ши ... ...
... ... 36
... ...

КАП. КЕ.

Ꙟтрꙋ ... ... ши ... 1
... ... ꙟнтрꙋ ... ши ...
... ... 2

прꙋ

den striin.
30. Pentru că întîi întru lêgea Celui Înalt au neascultat şi al doilea la bărbatul ei au greşit şi al treilea întru curvie au preacurvit, dentru striin bărbat coconi au pus aproape.
31. Aceasta întru adunare scoate-să-va şi preste fiii ei socoteală va fi.
32. Nu vor da-să fiii ei spre rădăcină şi crăngele ei nu vor da roadă.
33. Şi va lăsa spre osîndă pamintea ei şi ocara ei nu să va stinge.
34. Şi vor cunoaşte cei rămaşi că nimic nu iaste mai bun decît frica Domnului şi nimică-i mai dulce a lua aminte la porîncele Domnului.

Lauda înţelepciunei
Cap 24

1. Înţelepciunea lăuda-va sufletul ei şi întru mijlocul nărodului ei făli-să-va.
2. Întru adunarea Preaînaltului gura ei va dăşchide şi în preajma puterii lui lăuda-să-va.
3. „Eu de la gura Preaînaltului am ieşit şi ca negura am acoperit pămîntul.
4. Eu întru cêle înalte am sălăşluit şi scaunul mieu în stîlpu de nor.
5. Ţîrcălamul ceriului l-am încungiurat sîngură şi întru adîncul fără-fundurilor am îmblat.
6. Întru valurile mării[9843] şi întru tot pămîntul şi întru tot nărodul şi limbă[9844] am cîştigat.
7. Cu aceştia toţi odihnă am cercat şi întru moştenirea cuiva voi mînia?
8. Atuncea au porîncit mie Ziditoriul tuturor şi carele au odihnit cortul mieu,
9. Şi dzise: «Întru Iácov sălăşluiêşte-te şi întru Israil de tot moştenêşte[9845].
10. [9846]Mai nainte de vac de-nceput m-au zidit pre mine şi pînă la vac nu mă voi sfîrşi.
11. Întru cortul sfînt înaintea lui am slujit şi aşa în Sion m-am întărit.
12. Porînca îndrăgită aşijdirea m-au încetat şi întru Ierusalim – vlastiia mea.
13. Şi am rădăcinat întru nărod slăvit, întru partea Domnului, moştenirea lui.
14. Ca un chedru m-am înălţat întru Livan şi ca un chiparis întru măgurile a Ermon[u]lui[9847].
15. Ca un finic m-am înălţat întru ţărmuri şi ca sadurile trandafirului în Ierihó.
16. Ca un maslin binecuvios în cîmpu şi mă înălţaiu ca un paltin.
17. Ca scorţişoara şi aspaláthul a mirositurilor am dat miros şi ca zmirna cea aleasă am dat bună mirosirea.
18. Ca halváni şi ónix şi stactí şi ca a tămîiei abur în cort.
19. Eu ca terevinthul am întinsu ramurile mêle şi crîngurile mêle – crînguri a mărirei şi a harului.
20. Eu ca o vie ce au odrăslit har şi florile mêle – roadă a mărirei şi avuţiei.
21. Apropiaţi-vă cătră mine, ceia ce poftiţi pre mine, şi de la roadele mêle săturaţi-vă.
22. Pentru că pámintea mea – decît miêrea mai dulce şi moştenirea mea – decît fagurul mierii.
33 [9848]Cei ce mănîncă pre mine încă vor flămîndzi şi cei ce beau încă vor însetoşa.
24. Cel ce ascultă mie nu să va ruşina şi cei ce lucrează întru mine nu vor păcătui.
25. Toate acêstea – cartea făgăduinţei lui Dumnedzău celui preaînalt, legii căriia au porîncit Moisi, moştnenirea la adunările lui Iacov.
26. Cel ce împle ca Fison înţelepciunea şi ca Tigris întru dzilele tinerilor,
27. Cela ce împle ca Efrath înţelêgerea şi ca Iordánul întru dzilele sêcerii,
28. Cel ce arată ca lumina învăţătura, ca Ghinon întru dzilele culesului.
29. Nu au săvîrşit cel dentîi a o cunoaşte pre ea, şi aşa cel de apoi nu au cercetat pre ea.
30. De la maare s-au înmuţit cugetul ei şi sfatul ei de la fără de fund mare.
31. Şi eu – ca o gîlcă de la rîu şi ca un budăiu ieşiră la grădină.
32. Ziş: „Adăpa – voi grădina şi voi îmbăta sadul mieu".
33. Şi iată, să făcu mie zăgaşul spre rîu şi rîul mieu s-au făcut spre maare.
34. Căci învăţătura ca dreptul voi lumina şi voi ivi pre iale pînă dăparte.
35. Încă învăţătura ca prorociia voi turna şi voi lăsa pre ea la neamurile vacurilor.
36. Vedeţi că nu mie sîngur am trudit, ce tuturor celor ce cerceteadză pre ea.

Cap 25

1. Întru 3 m-am înfrîmsăţat şi mă sculai înfrîmseţată înaintea Domnului şi a oamenilor:
2. Unirea într-un gînd a fraţilor şi

prie-

[illegible]

3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29

КАП. КЅ.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]

prieteşugul acelor de-aproape şi muiêrea şi bărbatul împreună împregiur purtîndu-să.

3. Şi 3 vederi au urît sufletul mieu şi m-am supărat foarte la viaţa lor:
4. Pre săracul mîndru şi pre bogatul minciunos şi pre bătrînul preacurvar scăzîndu-să cu înţelêgerea.
5. Întru tinerêţele-ţi n-ai adunat, şi cum vei afla întru bătrînêţele-ţi?
6. Cîtu e de înfrîmseţată a căruntêţelor judecată, şi la cei bătrîni a cunoaşte sfat!
7. Cîtu-i de înfrîmseţată a celor bătrîni înţelepciunea şi la cei măriţi[9849] cugetul şi sfatul!
8. Cununa bătrînilor a mult ispitirea şi lauda lor – frica Domnului.
9. 9 cugetături am fericit întru inimă şi al dzêcelea zice-l-voi pre[9850] limbă.
10. Om veselindu-să pre fii, trăind şi văzînd cădêrea vrăjmaşilor.
11. Fericit cel ce împreună lăcuiêşte cu muiêrea de înţeles şi carele cu limba nu au alunecat şi carele nu au slujit la cel ce-i nevrêdnic lui.
12. Fericit carele au aflat înţelepciunea şi cel ce povestêşte la urechile celor ce aud.
13. Cîtu-i de mare cel ce au aflat înţelepciunea? Ci nu iaste decît cel ci să tême de Domnul.
14. Frica Domnului decît tot au covîrşit, cel ce ţine pre ea[9851] cu cine să va asămăna?
15. Toată rana, şi nu rana a inimei, şi toată răotatea, şi nu răotatea muierii.
16. Toată aducerea, şi nu aducerea acelor ce urăsc, şi toată izbînda, şi nu izbînda vrăjmaşilor.
17. Nu iaste cap decît capul şarpelui şi nu iaste mînie decît mîniia vrăjmaşului.
18. A lăcui împreună cu leul şi cu bălaurul voi binevrea, decît a lăcui cu muiêre rea.
19. Răotatea muierii primenêşte vedêrea ei şi întunecă faţa ei ca un sac.
20. Între mijlocul aproapelui culca-să-va bărbatul ei şi audzind au suspinat amar.
21. Mică-i toată răotatea cătră răotatea muierii; sorţul păcătosului va cădea preste ea.
22. Suişul arinos în picioarele bătrînului, aşa muiêrea limbută la bărbatul lin.
23. Să nu aproape cazi spre frîmsêţele muierii şi muiêre să nu pofteşti.
24. Urgie şi fără ruşine şi stideală ma-re – muiêrea, dă va agonisi bărbatului ei.
25. Inima smêrină şi obrazul posomorît şi rană-i inimei muiêrea rea.
26. Mîini luate şi genuchi slăbănoage carea nu va ferici pre bărbatul ei.
27. De la muiêre – începătura păcatului şi pren ea murim toţi.
28. Nu da apei trecătoare, nici la muiêrea rea biruinţă.
29. De nu va mêrge după mîna ta, de la trupurile tale taie pre ea.

Cap 26

1. Muierii bune fericit bărbatul şi numărul dzilelor lui îndoit.
2. Muiêrea bărbată veselêşte pre bărbatul ei şi anii lui împlea-i-va cu pace.
3. Muiêrea bună – parte bună, întru partea celor ci să tem de Domnul da-să-va.
4. Şi a bogatului şi a săracului inima e bună, întru toată vrêmea faţa-i blîndă.
5. De trei s-au sfiit inima mea şi la al patrulea fêţei m-am rugat.
6. Pîra cetăţii şi adunarea gloatei şi asupreala minciunei, decît moartea toate-s rêle.
7. Durêrea inimii şi jale – muiêre împotrivă rîvnitoare spre muiêre, şi bătaie limbii la toate împreunîndu-să.
8. Jug de boi clătindu-să – muiêrea rea; cel ce ţine pre ea – ca cela ce îmbracă scorpiu.
9. Urgie mare – muiêrea beţivă, şi ruşinarea ei nu va acoperi.
10. Curviia muierii întru înălţimile ochilor, şi întru gênele ei să va cunoaşte.
11. Prespre fată neîncetată întărêşte paza, pentru ca nu, aflînd slobodzire, şie-şi va trebui.
12. Denapoia neruşinosului ochiu păzêşte-te şi să nu te miri de va greşi la tine.
13. Ca cel ce-i însătat călător gura dăşchide şi de la toată apa acelui de aproape va bea.
14. În preajma a tot ţăruşul va şedea şi înaintea săgeţii dăşchide-va tulba.
19. Harul muierii înfrîmseţa-va pre bărbatul ei şi oasele lui va îngrăşa ştiinţa ei.
16. Darea Domnului – muiêrea tăcută şi nu iaste schimbare a celui învăţat suflet.
17. Har preste har – muiêrea ruşinoasă, şi nu iaste cumpănitura toată vrêdnică a opritului suflet.
18. Soarele răsărind întru cêle înalte a Domnului şi frîmsêţea a muierii bune

întru po-

9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КЗ

1 П[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]

[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. КИ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]

întru podoaba casei lui.

19. Luminătoriul luminînd preste sfêşnic sfîntu şi frîmsêţele fêţei preste vîrstă de stătut.

20[9852]. Stîlpi de aur preste funduri de argint şi[9853] picioare frumoase preste piepturile celui bine întărit.

21. Prespre doao mîhnitu-s-au inima mea şi pre al treilea mînie mi-au venit.

22. Bărbatul războinic întîrzind pentru lipsa şi bărbaţi de-nţeles de să vor ocărî.

23. Întorcîndu-să de la dreptate spre păcat, Domnul va găti la sabie pre el.

24. Abiia va scoate neguţătoriul de la greşală[9854] şi nu să va îndrepta cîrciumariul de către greşêle.

Cap 27

1. Pentru nedobînda mulţi au greşit şi cel ce cearcă să înmulţască întoarce-va ochiul.
2. Întru încheieturile pietrilor înfige-să-va şi ţăruş şi între mijlocul vîndzării şi cumpărăturii zdrobi-să-va păcatul.
3. Dă nu va cu frica Domnului ţinea de sîrgu, curînd să va surpa a lui casă.
4. Întru clătinarea ciurului rămîne balega, aşa plêvele omului întru gîndul lui.
5. Vasile olariului ispitêşte-le cuptoriul, şi ispitirea omului întru gîndirea lui.
6. Lucrare de pămînt a lemnului arată roada lui, aşa-i cuvîntul gîndirei inimei omului.
7. Mai nainte de gîndire să nu lauzi pre bărbat, pentru că aceasta-i ispitirea oamenilor.
8. De vei goni ce-i drept, apuca-l-vei şi vei îmbrăca pre el ca haina cea pînă în pămînt a mărirei.
9. Pasările către cêlea ce samănă lor vor poposi, şi adevărul către ceia ce lucrează pre el să va întorna.
10. Leul vînatul aleşuiêşte, aşa păcatele pre ceia ce lucrează nedrêpte.
11. Povêstea celui binecredincios pururea înţelepciune, iar cel fără mine ca luna să primenêşte.
12. Întru mijlocul celor ne-nţelegători păzêşte vrêmea, şi întru mijlocul celor ce cugetă adesêşte.
13. Povêstea nebunilor – supărare, şi rîsul lor întru răsfăţare a păcatului.
14. Vorba celui mult jurător îndrepta-va perii, şi vrajba lor – astupare urechilor.
15. Vărsare de sînge – vrajba mîndrilor, şi pren sudalma lor audzu rău.
16. [9855]Cel ce descopere taine pierdut-au credinţa, şi nu va afla priêten către sufletul lui.
17. Priimêşte priêtenul şi te încrêde cu el, iar dă vei dăscoperi tainele lui, nu vei goni denapoia lui.
18. Pentru că în ce chip au pierdut omul pre vrăjmaşul lui, aşa ai pierdut prieşugul aproapelui.
19. Şi ca o pasăre den mîna ta ai slobodzit, aşa ai lăsat pre aproapele-ţi şi nu-l vei vîna pre el.
20. Să nu-l pre el goneşti, căci departe s-au depărtat şi au fugit ca căprioara den laţ.
21. Căci rana iaste a o lega şi a sudălmii iaste împăcare, iar acela ce au dăscoperit tainele au fărănădăjduit.
22. Climpind cu ochiul meşterşuguiêşte rêle, şi nime pre el va depărta de la însul.
23. [9856]În preajma ochilor tăi îndulci-va gura ta şi spre cuvintele tale să va mira.
24. Şi apoi îşi va întoarce gura lui şi întru cuvintele tale da-va piêdică.
25. Multe am urît şi n-am asămănat cu aceasta, şi Domnul va urî pre el.
26. Aruncînd piatră în sus, preste capul lui aruncă, şi rana vicleană dăspica-va ranele.
27. Cel ce sapă groapă la ea va cădea şi cel ce întinde laţ la el[9857] să va prinde.
28. [9858]Cela ce face rêle la el să vor tăvăli, şi nu va cunoaşte de unde vin lui.
29. Ocara şi ponoslul mîndrilor şi izbînda ca leul aleşui-va pre el.
30. Cu laţul să vor prinde cei ci să veselesc cădêrea celor binecredincioşi, şi durêre va topi pre ei mai nainte de moartea lor.
31. Pomenire de rău şi urgie, şi acêstea – scîrnăvii; şi bărbatul păcătos ţiitor va fi de iale.

Cap 28

1. [9859]Cel ce izbîndêşte de la Domnul afla-va izbîndă şi păcatele lui întărind va întări.
2. [9860]Lasă izbîndirea aproapelui tău şi atuncea, rugîndu-te tu, păcatele tale să vor dăzlega.
3. Omul la om păzêşte mînie[9861] şi de la Domnul cêre-să-va vindecare.
4. Preste om asêmenea cu el nu are milă şi pentru păcatele lui să roagă.
5. El trup fiind, păzêşte pizmă. Cine va curăţi păcatele lui?
6. Adu-ţi aminte de cêle de apoi şi

ostoiêşte-te

[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]

КАП. КД.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]

ostoiêşte învrăjbind prea stricarea şi moartea, şi rămîi la porînci.

7. Adu-ţi aminte de porînci şi să nu pizmeşti aproapelui şi făgăduinţei Celui Înalt, şi treci cu vedêrea necunoştinţa.

8. Dăpărtează-te de la vrajbă şi vei împuţina păcatele, pentru că omul mînios aţîţa-va vrajbă.

9. Şi omul păcătos turbura-va[9862] priêtenii, şi întru mijlocul celor ce-s împăcaţi scoate pîră.

10. După fêliul focului, aşa să va aţîţa, şi după întăritura vrăjbii focul crêşte-să-va.

11. După vîrtutea omului mîniia lui va fi, şi după avuţie înălţa-va urgiia lui.

12. Pricea sîrguindu-să aţîţă foc şi vrajba sîrguindu-să varsă sînge.

13. De vei sufla[9863] scîntêie aţîţa-să-va şi de vei scuipa preste el stinge-să-va, şi amîndoao dentru gura ta ies.

14. Pre şoptitor şi pre îndoit la limbă a-l blăstăma, pentru că pre mulţi, împăcaţi fiind, i-au pierdut.

15. Limba a treia pre mulţi au clătit şi au sculat pre ei de la limbă la limbă şi cetăţi tari au surpat şi case a măriților au surpat[9864].

16. Limba a treia muieri bărbate au scos afară şi le-au lipsit pre iale de ostenêlele lor.

17. Cel ce ia aminte la ea nu va afla odihnă, nici va sălăşlui cu linişte.

18. Lovitura biciului face vînătăi, iar lovitura limbei înfrînge-va oasele.

19. Mulţi au căzut cu gură de sabie, şi nu ca cei ce au căzut pentru limba.

20. Fericit cel ce s-au acoperit de cătră ea, carele nu au petrecut întru mîniia ei,

21. Carele nu au tras jugul ei şi întru legăturile ei nu s-au legat.

22. Pentru că jugul ei – jug de fier şi legăturile ei legături de aramă.

23. Moarte rea – moartea ei, şi mai de folos mai mult iadul decît ea.

24. Nu va birui celor binecredincioşi şi întru para ei nu să vor arde.

25. Cei ce părăsesc pre Domnul cădea-vor întru ea şi întru ei să va aţîţa şi nu să va stinge.

26. Trimite-să-va preste ei ca leul şi ca pardosul strica-i-va pre ei.

27. Vezi, îngrădêşte moşiia[9865] ta cu spini, argintul tău şi aurul tău prea-l leagă.

28. Şi cuvintelor fă jug şi cumpănă, şi la gura ta fă uşe şi zăvor.

29. Ia-te aminte[9866] ca nu cîndai vei aluneca întru ea, să nu cazi în preajma celui ce aleşuiêşte ei.

Cap 29

1. Cela ce face milă împrumuta-va pre aproapele-şi, şi cela ce biruiêşte cu mîna lui păzêşte porîncele.

2. Împrumutează pre aproapele-ţi întru vrêmea trebii lui, şi iarăşi dă aproapelui la vrême.

3. Întărêşte cuvîntu şi te încrêde cu el şi întru toată vrêmea afla-vei treaba ta.

4. [9867]Mulţi ca o aflare au gîndit împrumutarea şi au dat durêre celor ce au ajutat lor.

5. Pînă unde va lua, a prea săruta mîna lui, şi spre banii aproapelui smeri-va glasul.

6. Şi întru vrêmea dării trage-va vrême, şi va da cuvinte de trîndăvie şi vrêmea va vinui.

7. Dă va putea, abiia va lua jumătate şi va socoti pre el ca o aflare.

8. Iară de nu, lipsit-au pre el de banii lui şi cîştigắ pre el vrăjmaş ⌊nu⌋[9868] în dar.

9. Blăstămi şi sudălmi răsplăti-va lui, şi pentru mărire răsplăti-i-va lui necinste.

10. Mulţi pentru răotate au înturnat, să să lipsască în zădar s-au sfiit.

11. Însă prespre cel smerit îndălungu îngăduiêşte şi spre milostenie să-l tragi pre el.

12. Pentru porîncă sprăjinêşte pre mêser şi după lipsa lui să nu-l întorni pre el dăşert.

13. Piêrde argintul pentru fratele şi priêten, şi să nu să ruginească supt piatră spre pieire.

14. Pune vistiêriul tău după porîncele Celui Preaînalt şi va folosi ţie mai mult decît aurul.

15. [9869]Închide milosteniia ta întru cămările tale, şi aceasta te va scoate pre tine dentru toată chinuirea.

16. Mai mult decît pavăţa tăriei şi decît suliţa puterii împotriva vrăjmaşului bate-să-va pentru tine.

17. Bărbatul bun chezăşlui-va pre aproapele-şi, şi cel ce au pierdut ruşinea părăsi-l-va pre el.

18. Harurile chezaşului să nu le uiţi, pentru că au dat sufletul lui pen-

tru ti-

19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Л

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛА

1 [illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]

[illegible]

tru tine.
19. Bunele chezaşului înturna-le-va păcătosul, şi cel nemulţămitor întru cuget părăsi-va pre cel ce l-au mîntuit.
20. Chezăşluirea pre mulţi au pierdut, îndreptaţi fiind, şi au clătit pre ei ca valul mării.
21. Pre bărbaţi tari i-au înstreinat şi au rătăcit întru limbi striine.
22. Păcătosul, căzînd la chezăşluire şi gonind prilejuri, cădea-va la judecată.
23. Sprăjinêşte aproapelui după putêrea ta şi ia aminte ţie ca să nu cazi înlontru.
24. Începătura vieţii – apa şi pîinea şi haina şi casa acoperind grozăviia.
25. Mai bună-i viaţa săracului supt acoperemînt de grinzi decît mîncări luminate întru striini.
26. Spre mic şi spre mare bunăvrêre aibi.
27 Viaţa rea dentru casă în casă şi unde va nemernici nu va dăşchide gura.
28. Ospăta-vei şi vei adăpa la nemulţămite şi pre lîngă acêstea mici vei audzi.
29. Pasă, nemêrnice, gătează masa şi, dă iaste ceva întru mîna ta, hrănêşte-mă.
30. Ieşi, nemêrnice, de către faţa mărirei, ospătatu-s-au mie fratele, treaba casei.
31. Grêle-s acêstea la om ce are minte, certarea casei şi ponoslul datornicului.

Pentru fii
Cap 30

1. [9870]Cela ce iubêşte pre fiiul lui îndesi-va bicele lui, pentru ca să să veselească la cea de apoi a lui.
2. Cela ce ceartă pre fiiul lui folosi-să-va spre el şi între mijlocul cunoscuţilor lăuda-să-va.
3. Cela ce învaţă pre ficioriul lui va întărîta pre vrăjmaş şi înaintea priêtenilor preste el bucura-să-va.
4. Murit-au al lui tată şi cum n-are fi murit, pentru că asêmenea cu el au lăsat după el.
5. Întru vaţa lui văzut-au şi s-au bucurat[9871] şi întru moartea lui nu s-au mîhnit.
6. Înaintea vrăjmaşilor au lăsat izbînditor şi priêtenilor răsplătind har.
7. Pentru sufletile fiilor lega-va ranele lui şi prespre toată strigarea tulbura-să-vor măruntăile[9872] lui.
8. Calul ne-nvăţat alêge-să năsîlnic, şi fiiul slobod alêge-să ticălos[9873].
9. Apleacă fiiul şi te va înspăima, joacă împreună cu el şi te va mîhni.
10. Nu rîde împreună cu el, pentru ca să nu te dori împreună şi la cêa de apoi strepezi-vei la dinţii tăi.
11. Să nu dai lui volnicie la tinerêţe, frînge coastele lui pînă-i prunc, ca nu cîndai, năsîlnicindu-să, neasculta-va ţie.
12. Ceartă pre fiiul tău şi lucrează cu el, pentru ca nu întru ruşinarea ta să va împiedeca.
13. Mai bine sărac sănătos şi putînd cu vîrtutea-şi decît bogat vînătăios la trupul lui.
14. Sănătatea şi bună avêrea mai bună-i decît tot aurul şi trup bine-viteaz decît avêre nenumărată.
15. Nu iaste avuţie mai bună decît sănătatea trupului şi nu iaste veselie mai mult decît bucuriia inimei.
16. Mai bună-i moarte decît viaţă amară sau boală ce stă.
17. Bunătăţi răvărsate preste gură închisă – puneri de bucate aproape dzăcînd de groapă.
18. Ce folos iaste aducerea de roadă la chip? Pentru că nici va mînca, nici va mirosi; aşa cela ce să gonêşte de către Domnul.
19. Văzînd între ochi şi suspinînd – ca scopitul îmbrăţăşind pre ficioară şi suspinînd ⌊aşa cela ce face întru viaţă judêţe⌋.
20. Să nu dai la voie rea sufletul tău şi să nu năcăjeşti pre sine întru sfatul tău.
21. Veseliia inimei – viaţa omului, şi bucuriia bărbatului – îndălungarea vieţii.
22. Îndrăgêşte sufletul tău şi mîngîie inima ta şi voia rea departe dăpărtează de la tine.
23. Pentru că pre mulţi au omorît voia rea şi nu iaste folos întru ea.
24. Rîvnirea şi mîniia împuţinează dzilele, şi mai nainte de[9874] vrême bătrînêţele aduce-le grija.

Cap 31

1. Priveghêrea avuţiei topêşte pelíţele şi grija lui dăosăbêşte somnul.
2. Grija preveghêrei cêre-va adormirea, şi boală grea[9875] trezviia somnului.
3. Trudit-au bogatul întru adunarea banilor şi întru odihnă satură-să de dăsfătăciunile lui.
4. Ostenit-au săracul întru împuţinarea vieţii

şi întru

5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]

ΚΑΠ. ΛΒ

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]

şi întru odihnă lipsit să face.

5. Cel ce iubêşte[9876] aurul nu să va îndrepta şi cel ce gonêşte stricarea ei sătura-să-va.
6. [9877]Mulţi s-au dat la cădêre pentru aur şi s-au făcut pierirea lor de către faţa lor.
7. Lemnu de împiedecare iaste celor ce jirtvuiescu lui şi tot cel fără minte prinde-să-va întru el.
8. Fericit bogatul carele s-au aflat fără prihană şi carele denapoia aurului nu au mersu.
9. Cine iaste? Şi vom ferici pre el, pentru că au făcut minunate întru nărodul lui.
10. Cine s-au ispitit întru el şi s-au întemeiat[9878] şi fie spre laudă.
11. Cine putea a ieşi den porîncă şi nu au ieşit? Şi a face rêle şi nu au făcut?
12. Întări-să-vor bunătăţile lui şi milosteniile lui povesti-le-va adunarea.
13. La masă mare ai şezut, să nu dăşchidzi preste ea gîltanul tău.
14. Şi să nu zici: „Multe-s cêle dentru ea!". Adu-ţi aminte că-i rău ochiul rău.
15. Mai rău decît ochiul ce s-au zidit? Pentru acêea, de către toată faţa lacrămă.
16. Oriunde va căuta, să nu întinzi mîna şi să nu te vîri împreună cu el întru blid.
17. Gîndêşte cêle ale aproapelui dentru tine şi prespre tot lucrul gîndêşte.
18. Mănîncă ca un om cêle ce-ţi zac ţie denainte şi nu clefăi, să nu te urăşti.
19. Încetează întîi, pentru învăţătură, şi nu te nesătura, ca să nu te împiêdici.
20. Şi de între mijlocul a mai mulţi ai şezut, mai nainte de ei să nu întinzi mîna ta.
21. Cîtu-i dăstul la om certat[9879] cel puţin şi preste aşternutul lui nu răsuflă.
22. Somnul sănătăţii prespre maţul cu măsură; sculatu-s-au dimineaţă şi sufletul lui împreună cu el.
23. Truda privegherii şi a holerii şi căpiêrea cu omul nesăţios.
24. Şi dă te-ai silit întru mîncări, scoală-te, mergînd jumătate, şi vei odihni.
25. Auzi-mă, fiiule, şi să nu mă dăfaimi şi acea de apoi afla-vei cuvintele mêle.
26. La toate faptele tale fă-te sîrguitor[9880] şi toată boala nu va tîmpina ţie.
27. Luminatul preste pîini blagoslovi-l-vor[9881] buzele şi mărturiia frîmsêţelor lui credincioasă.
28. [9882]Spre pîinea rea gême-va cetatea şi mărturiia răotăţii lui pre amăruntul.
29. La vin nu te viteji, pentru că pre mulţi au pierdut vinul.
30. Cuptoriul ispitêşte călitura întru stîmpărare, aşa vinul inimile întru vrajba mîndrilor.
31. Atocma-i ca viaţa vinul la om, dă-l vei bea pre el cu măsura lui.
32. Ce viaţă-i la vin împuţinîndu-să? Şi acesta s-au zidit spre veselie oamenilor.
33. Bucurie inimei şi veseliia sufletului – vinul bîndu-să întru vrême de ajunsu.
34. Amărăciune sufletului – vin bîndu-să mult întru izdărîre şi împotrivă cădêre.
35. Înmulţêşte beţiia mîniia celui fără minte spre împiedecare, împuţinînd vîrtutea şi făcînd rane.
36. Întru ospăţul vinului să nu mustri pre aproapele-ţi şi să nu-l dăfaimi pre el întru veseliia lui.
37. Cuvînt de ocară să nu-i dzici lui şi nu pre el să-l năcăjeşti întru cêrere.

Cap 32

1. Povăţuitor pre tine au pus, nu te văznesi, fă-te întru ei ca unul dentru înşi.
2. Grijaşte de ei şi aşa şedzi, şi toată treaba ta făcînd, culcă-te.
3. Pentru ca să te veseleşti pentru ei şi pentru bună podoaba lua-vei cunună.
4. Grăiêşte, bătrîne, pentru că să cade ţie întru chiară ştiinţă, şi să nu conteneşti[9883] musícele.
5. Unde-i ascultare să nu întorni graiul şi fără vrême nu te înţelepţi.
6. Pecête de antrac preste podoabă de aur, împreună potrivirea cîntăreţilor întru ospăţul de vin.
7. Întru lucrarea de aur pecête de smaragdu – viersul de cîntăreţi preste dulce vin.
8. Grăiêşte, tinerêle, dă-i treaba ta, d-abiia de doao ori, dă te vei întreba.
9. Căputează cuvîntul, întru puţine multe, fă-te ca cum ai şti şi împreună tăcînd.
10. Între mijlocul măriţilor nu te face atocma şi altul dzicînd, nu multe rula.
11. Mainte de trăsnet sîrguiêşte fulgerul şi mainte de ruşinos mêrge-va înainte harul.
12. Întru ceas te scoală şi nu te codi, aleargă acasă şi nu te trîntăvi.
13. Acoló joacă şi

fă gîndurile

[illegible]

14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]

КАП· ЛГ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]

[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]

fă gîndurile tale şi să nu greşeşti cu cuvînt mîndru.

14. Şi pre acêstea binecuvintează pre cela ce au făcut pre tine şi ce îmbată pre tine de bunătăţile lui.
15. Cel ci să tême de Domnul alêge-va învăţătura, şi cei ce mînecă afla-vor bunăvrêrea.
16. Cel ce cearcă lêgea sătura-să-va de însă, şi cel ce făţărêşte[9884] scîrbi-să-va întru el.
17. Cei ci să tem de Domnul afla-vor judeţ şi îndireptări ca lumina vor aprinde.
18. Omul păcătos abate-să de la mustrare şi după voia lui afla-va împotrivire.
19. Bărbatul sfatului nu va petrêce cugetarea, şi striinul şi mîndrul nu să va înfricoşa de frică şi după ce va face cu el.
20. Fără de sfat nimic să nu faci, şi făcînd tu, să nu te căieşti.
21. Întru calea împiedecării nu mêrge şi să nu te împiêdici întru pietrişuri.
22. Să nu crezi întru cale celui ne-mpiedecat şi de cătră fiii tăi păzêşte-te.
23. Întru tot lucrul să nu crezi sufletului tău, pentru că şi aceasta iaste paza porîncilor.
24. Cel ce crêde legii ia aminte la porînci şi cel ce nădăjduiêşte pre Domnul nu să va scădea.

Cap 33

1. Celui ci să tême de Domnul nu va întîmpina rău, ce întru dodăiêle şi iarăşi va scoate.
2. Bărbatul înţelept nu va urî lêgea, iar cel ce făţărnicêşte întru el – ca întru vifor vasul.
3. Omul de-nţeles încrêde-să-va legii, şi lêgea lui credincioasă.
4. Ca întrebarea drepţilor gătêşte cuvîntul şi aşa te vei audzi, leagă împreună învăţătură şi răspunde.
5. Roata carului – măruntăile nebunului şi ca osiia întorcîndu-să gîndul lui.
6. Calul la mînzit – ca priêtenul hulitor, de dedesuptul a tot cel ce şade preste el va necheza.
7. Pentru căci dzua decît dzua prisosêşte şi toată lumina anului zilei de la[9885] soare?
8. Cu mintea Domnului s-au usăbit şi au primenit vremile şi praznicile de la ei.
9. Înălţat-au şi au sfinţit şi dentru ei au pus spre numărul dzilelor.
10. Şi oamenii toţi – de la ţărnă [9886]şi den pămînt s-au zidit Adam.
11. Cu mulţimea ştiinţei Domnul[9887] au usăbit pre înşii şi au premenit căile lor.
12. Dentru ei au blagoslovit şi au înălţat şi dentru ei au sfinţit şi cătră el s-au apropiat.
13. De la el au blăstămat şi au smerit şi i-au întumat pre ei de la starea lor.
14. [9888]Ca lutul olariului întru mîna lui, toate căile lui – după bunăvrêrea lui.
15. Aşa-s oamenii întru mîna celui ce au făcut pre ei, să dea lor după judecata lui.
16. Den preajma răului – binele, şi dentru preajma morţii – viaţa.
17. Aşa-i în preajma celui binecredincios păcătosul.
18. Şi aşa privêşte la toate lucrurile Celui Înalt, doao – doao, unu în preajma unuia.
19. Şi eu mai de-apoi am priveghiat ⌊şi am moştenit de tot în ce chip de-nceput⌋[9889].
20. Ca cel ce frundzărêşte denapoia culegătorilor, întru blagoslovenia Domnului ajuns-am şi ca cînd am culêge am împlut teascu.
21. Socotiţi cum nu numai mie am trudit, ci la toţi ceia ce cearcă învăţătură.
22. Ascultaţi-mă, măriţii nărodului! Şi povăţuitorii adunării, băgaţi în urechi!
23. Fiiului şi muierii, fratelui şi priêtenului să nu-i dai biruinţă asupră-ţi întru viaţa ta.
24. Şi să nu dai altuia banii tăi, pentru ca nu, căindu-te, te vei ruga pentru ei.
25. Pînă încă trăieşti şi suflarea-i întru tine, să nu priimeşti pre sine cu tot trupul.
26. Pentru că mai bine-i ficiorii să ţi să roage ţie decît tu a vedea[9890] la mîinele fiilor tăi.
27. Întru toate lucrurile tale fă-te covîrşitor, nu da hulă întru mărirea ta.
28. Întru dzua concenirei dzilelor vieţii tale şi întru vrêmea săvîrşirei tale împarţi moştenire.
29. Săturări şi toiag şi sarcine la măgar, pîine şi certare şi lucrul la rob[9891].
30. Lucrează cu copilul şi vei afla odihnă; slobodzi mîinele[9892] lui şi va cerca volnicie.
31. Jugul şi cureaoa îndupleca-vor cerbicea, şi la robul hîtru – struncinături şi munci.
32. Pune-l pre el la lucru, pentru ca să nu şază fără zăbavă, pentru că multă răotate au învăţat nezăbava.
33. La lucruri îl aşază în ce chip i să cade lui şi, măcar că nu va asculta, îngreuiază obezele lui.
34. Şi să nu prisoseşti întru tot trupul şi fără

jude-

35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]

КАП. КД

1 Д[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29

КАП. КЕ

У[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible] 10
[illegible] 11

judecată să nu faci nimic.
35. Dă iaste ție rob, fie ca tine, căci cu sînge l-ai agonisit pre el.
36. Dă iaste ție rob, poartă-l pre el ca pre tine, căci ca sufletul tău te vei trebui de la el.
37. Dă-l vei chinui pre el și sculîndu-să va fugi, întru care cale îl vei cerca pre el?

Cap 34

1. Deșartele nădejdi și minciunoase la cel neînțelegut bărbat, și visurile zboară pre cei fără minte.
2. Ca cel ce îmbracă umbrele și gonêște vîntul, așa-i cela ce să încrêde la visuri.
3. Aceasta asupra acestuia vedêrea visurilor den preajma fêței închipuire fêței.
4. De la cel necurat cine să va curăți? Și de la minciună cine să va adevăra?
5. Vrăjile și însămnăturile și visurile dășarte sînt și ca cei grecioase nălucêște-i-să inima.
6. De nu să va de la Cel Înalt trimite socoteală, să nu dai preste iale inima ta.
7. Pentru că pre mulți au înșelat visurile și au scăzut nădăjduind preste iale.
8. Fără dă minciună săvîrși-să-va lêgea și înțelepciunea la gură credincioasă săvîrșire.
9. Omul învățat cunoscut-au multe, și cel mult-știutor povesti-va înțelêgere.
10. Cela ce nu s-au ispitit puține știe, iar cel rătăcit înmulți-va hîtrîia.
11. Multe am văzut întru rătăcirea mea, și mai multe decît cuvintele mêle – înțelêgerea mea.
12. De multe ori pînă la moarte am primejdie[9893], și m-am mîntuit pentru acêstea.
13. Duhul acelor ci să tem de Domnul trăi-va, pentru că nădêjdea lor preste cel ce mîntuiêște pre ei.
14. Cela ci să tême de Domnul nu să va sfii și nu să va tême, căci el – nădêjdea lui.
15. Celui ci să tême de Domnul fericitu-i sufletul.
16. Pre cine să razămă? Și cine-i întăritura lui?
17. [9894]Ochii Domnului preste ceia ce-l iubăscu pre el, scuteala puterniciei și întăritura vîrtuții.
18. Acoperemîntu de către zăduh și cortu de către amiazădzí, pază de către împiedecare și ajutor de către scădêre.
19. Înălțînd sufletul și luminînd ochii, vindecare dînd viață și blagoslovenie.
20. [9895]Jertvuind dentru strîmbu, aducere hulită, și nu spre binevrêre – huliturile celor fără de lêge.
21. [9896]Nu bineva Cel Preaînalt întru aducerile celor necurați, nici întru mulțimea jirtvelor curățêște păcatele.
22. Jirtvuind ficior înaintea tatălui lui, cela ce aduce jirtvă dentru banii mêserilor.
23. Pîinea celor lipsiți – viața săracilor, [9897]cel ce scade pre ea – om a sîngerilor.
24. Omorînd pre aproapele-și – cel ce ia traiul împreună și vărsînd sînge – cel ce oprêște simbriia năimitului.
25. Unul clădind și unul surpînd, ce au folosit mai mult decît trudă?
26. Unul rugîndu-să și unul blăstămînd, al cui glas va audzi Despuitoriul?
27. [9898]Cel ci să afundă de la mort și iarăși să atinge de el, ce au folosit cu scăldarea lui?
28. [9899]Așa – omul postindu preste păcatele lui și iarăși mergînd și acêsteași făcînd.
29. Rugii lui cine va asculta? Și ce au folosit smerindu-să el?

Cap 35

1. Cela ce păzêște lêgea înmulțêște primejdiile; jirtvuind mîntuirei cel ce păzêște ia aminte la porînci.
2. [9900]Răsplătind har aducînd făină de grîu, și cela ce face milostenie jirtvuind a laudei.
3. Bunăvrêrea Domnului – a te depărta de la răotate, și curățiia – a te dăpărta de la strîmbătate.
4. [9901]Să nu te ivești întru fața Domnului dășert, pentru că toate acêstea-s pentru porîncă.
5. [9902]Aducerea dreptului moaie jirtăvnicul și bunul mirosul ei – înaintea Înaltului.
6. Jirtva bărbatului drept priimită-i și pomenirea ei nu să va uita.
7. Cu ochiul bun mărêște pre Domnul și să nu împuținezi începătura mîinilor tale.
8. Întru toată darea îmblînzêște-ți fața ta și întru veselie sfințêște a dzêcea.
9. [9903]Dă Celui Înalt după darea lui și cu ochiu bun aflarea mîinii.
10. Căci Domnul răsplătind iaste și cu 7 părți răsplăti[9904]-va ție.
11. Nu cu daruri osteni, pentru că nu va priimi,

[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

КАП. ЛS

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]

КАП. ЛЗ

1 [illegible]
2 [illegible]

şi nu te aşeza spre jirtvă nedreaptă.

12. Căci Domnul judecător iaste şi nu iaste lîngă el mărirea fêţei.

13. [9905]Nu va lua faţă spre sărac şi ruga celui ne-ndreptat asculta-va.

14. Nu va trêce cu vedêrea rugăciunea sărăimanului şi vădua de va turna voroavă.

15. Au nu lacrămile văduvii preste falcă cură? Şi strigarea asupră preste cel ce le-au pogorît pre iale.

16. Oteşindu[9906] întru bunăvrêre priimi-să-va şi ruga lui pînă la cer să va atinge.

17. Ruga smeritului norii au pătrunsu şi pînă va apropiia nu să va mîngîia.

18. Şi nu să va depărta pînă va socoti Cel Înalt şi va judeca cu dreptul şi va face judecată.

19. Şi Domnul nu va zăbăvi, nici va îndălunga mînie preste înşi, pînă unde va zdrobi mijlocul celor nemilostivi.

20. Şi limbilor va răsplăti izbîndire pînă va rădica mulţimea sămeţilor şi buzduganile strîmbilor va zdrobi.

21. Pînă va răsplăti omului după lucrurile lui[9907] şi lucrurile oamenilor după gîndurile lor.

22. Pînă va judeca judeţul nărodului lui şi va veseli pre ei cu mila lui.

23. Înfrîmseţată-i mila întru vrêmea năcazului lui, ca norii ploii întru vrêmea neploării.

Cap 36

1. Miluiêşte-ne pre noi, Despuitoare, Dumnedzăul tuturor, şi caută şi pune frica ta preste toate limbile.

2. [9908]Rădică mîna ta preste limbi striine şi vază puterniciia ta.

3. În ce chip înaintea lor te-ai sfinţit întru noi, aşa înaintea noastră să te măreşti întru ei.

4. Şi să cunoască pre tine în ce chip şi noi am cunoscut, căci nu iaste Dumnedzău afară den tine, Doamne!

5. Înnoiêşte sêmnele şi primenêşte minunile, mărêşte mîna şi braţul cel[9909] drept!

6. Rădică mîniia şi toarnă urgiia, rădică pre nepriêten şi zdrobêşte vrăjmaş!

7. Sîrguiêşte vrêmea şi pomenêşte jurămîntul şi să povestească mărimile tale!

8. Cu urgiia focului să să mistuiască cel ci să mîntuiêşte şi cei ce nedrepteadză pre nărodul tău să afle pierire.

9. Zdrobêşte capetele a boiêrilor limbilor, dzicînd: „Nu iaste afară den noi!"

10. Adună pre toate fêliurile Iacov, ⌊luminata inimă şi bună spre mîncările ei să va nevoi⌋[9910].

11. [9911]Miluiêşte nărodul, Doamne, chemat fiind preste numele tău, şi preste Israil[9912], pre carele cu cel dentîi născut l-ai asămănat.

12. Îndură cetatea sfinţeniei tale, pre[9913] Ierusalim, cetatea odihnirei tale.

13. Plinêşte Sion să rădice cuvintele tale şi de la mărirea ta pre nărodul tău.

14. Dă mărturie celor de-nceput cîştige ale tale şi rădică proorociile cêle pre numele tău.

15. Dă plată celor ce îngăduiescu pre tine şi prorocii tăi să să încrează.

16. [9914]Ascultă, Doamne, rugii rugătorilor tăi, după blagoslovenia lui Aaron, pentru nărodul tău.

17. Şi vor cunoaşte toţi cei de pre pămînt că tu, Domnul, eşti Dumnedzăul vacurilor.

18. Toată mîncarea mînca-va pîntecele şi iaste mîncare de mîncare mai bună.

19. Gîltanul va gusta bucatele[9915] vînatului, aşa inima înţelegută cuvintele minciunoase[9916].

20. Inima îndrăpnică da-va mîhnire şi omul mult-ştiutor răsplăti-va lui.

21. Pre tot bărbatul priimi-va muiêrea, şi iaste fată decît fată mai bună.

22. Frîmsêţele muierii îmblîndzêşte faţa şi decît toate pofta omului covîrşaşte.

23. Dă iaste pre limba ei milă şi blîndêţe, nu iaste bărbatul ei după fiii oamenilor.

24. Cela ce cîştigă muiêre încêpe la agonisită, ajutor după sine şi stîlpu a odihnei.

25. Unde nu iaste gard jefui-să-va moşiia, şi unde nu iaste fămêie suspina-va cel ce rătăcêşte.

26. Pentru că cine va încrêde-să la cel bine-ncinsu tîlhar greşindu-să den cetate în cetate?

27. Aşa la omul ce nu are cuibu şi poposêşte oriunde va întîrziia.

Cap 37

1. Tot priêtenul va grăi: „Împrietenitu-m-am cu el şi eu", ci iaste priêten cu numele numai priêten.

2. Au nu voie rea rămîne pînă la

moarte

[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]

[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]

КАП. ЛИ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]

moarte tovarăşul şi priêtenul înturnîndu-să spre vrajbă?

3. O, rea gîndire, de unde te tăvălişi să acoperi uscatul cu vicleşug?
4. Tovarăşul întru veseliile priêtenului să bucură[9917] şi întru vrêmea năcazului fi-va den preajmă.
5. Tovarăşul la priêten ostenêşte pentru pîntece împreună, înaintea războiului lua-va scut.
6. Să nu uiţi priêten întru sufletul tău şi să nu-l uiţi pre el cu averile tale.
7. Tot sfêtnicul alêge sfat, ci iaste sfătuind la sineşi.
8. De către sfat păzêşte sufletul tău şi cunoaşte mainte carea-i a lui treabă, pentru că şi el şie va sfătui.
9. Ca nu cîndai va pune preste tine sorţu şi va dzice ţie: „Bună-i calea ta!". Şi va sta den preajmă să vază ce să va tîmpla ţie.
10. Nu te sfătui cu cela ci te fură cu vedêrea şi de către ceia ci rîvnescu spre tine ascunde sfatul.
11. Cu muiêre pentru împotrivă rîvnitoarea ei şi cu cel fricos pentru războі,
12. Cu neguţător pentru schimbu[9918] şi cu cel ce cumpără pentru[9919] vînzare,
13. Cu cel vajnic[9920] pentru nemulţămită şi cu cel nemilostiv pentru bun nărav,
14. Cu lêneşul pentru tot lucrul şi cu năimitul de la casă pentru săvîrşire nu iaste la cel fără lucrul pentru multă lucrare.
15. Nu te opri spre aceştia pentru tot sfatul, ci numai cu bărbatul binecredincios îndesêşte, pre carele-l vei cunoaşte că păzêşte porîncele,
16. Carele întru sufletul lui – după sufletul tău şi[9921], dă vei greşi, durea-va împreună cu tine.
17. Şi sfatul inimei întărêşte, pentru că nu iaste ţie mai credincios decît ea.
18. Pentru că sufletul bărbatului a vesti uneori obiciuiêşte decît 7 străjari la înălţime şezînd a socotêlii.
19. Şi preste toate acêstea roagă-te Celui Înalt, ca să îndreptêdze cu adevăr calea ta.
20. Începătura a tot lucrul – cuvîntul, şi mainte de tot faptul – sfatul. Urma primenirei inimei
21. 4 părţi răsar: bun şi rău, viaţă şi moarte; şi domnind ades la el limba iaste.
22. Iaste bărbat hîtru şi de multe certător şi la al său suflet iaste fără folos.
23. Iaste întru cuvinte înţelepţindu-să[9922] urît, acesta de toată hrana să va lipsi.
24. Pentru că nu s-au dat lui de la Domnul har, căci de toată înţelepciunea s-au lipsit.
25. Iaste înţelept cu al său suflet şi roadele înţelêgerii lui – preste gură crezute.
26. Bărbatul înţelept pre al său nărod va învăţa şi rodurile[9923] înţelêgerii lui – credincioase.
27. Bărbatul înţelept împlea-să-va de bunăcuvîntare şi-l vor ferici pre el toţi ceia ce-l vădu.
28. Viaţa bărbatului – întru numărul dzilelor, şi dzilele lui Israil – nenumărate.
29. Cel înţeleptu întru nărodul lui moşteni-va credinţă şi numele lui trăi-va în vac.
30. Fiiule, întru viaţa ta ispitêşte sufletul tău şi vedzi ce-i rău la ea şi să nu dai ei.
31. Pentru că nu toate la toţi folosescu şi nu tot sufletul întru tot bine va.
32. Nu te nesătura întru toată desfătăciunea şi să nu te răsfetedzi spre mîncări.
33. Pentru că întru multe mîncări fi-va durêre şi nesaţiul să va apropiia pînă la holera.
34. Pren nesaţiul mulţi s-au sfîrşit, iar cel ce ia aminte adaoge-va viaţă.

Cap 38

1. Cinstêşte doftorul către trêbe cu cinstele lui, pentru că şi pre el l-au zidit Domnul.
2. Pentru că de la Cel Înalt iaste leac şi de la împărat lua-va dare.
3. Şiinţa doftorului înălţa-va capul lui şi înaintea măriţilor lăuda-să-va.
4. Domnul au zidit den pămînt leacuri şi bărbatul înţelpt nu va împuta lor.
5. [9924]Au nu de către lemnu s-au îndulcit apă ca să să cunoască vîrtutea lui?
6. Şi el au dat la oameni ştiinţă, să să mărească întru minunile lui.
7. Întru ei au oteşit şi au rădicat durêrea lui.
8. Făcătoriul de mir cu acêstea va face amestecătură; şi nu va săvîrşi lucrurile lui şi pace de la el iaste preste faţa pămîntului.
9. [9925]Fiiule, întru boala ta nu trêce cu vedêrea, ci te roagă Domnului, şi el va vindeca pre tine.

dăpărtea-

10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]

[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible] 45
[illegible] 46
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ· ΛΘ·

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9

[illegible]

10. Dăpărtează păcatul şi îndreptează mîinile şi de cătră tot păcatul curăţêşte inima.
11. Dă bun miros şi pomenire de făină de grîu şi moaie aducerea, ca cum nu ai fi.
12. Şi doftorului dă-i loc, pentru că şi pre el l-au zidit Domnul; şi să nu să dăpărtêze de la tine.
13. Pentru că şi lui treabă-i, iaste vrême cînd şi întru mîinile lor ii sporiu.
14. Pentru că şi ei Domnului să vor ruga pentru ca să le sporească lor odihnă şi leac pentru traiu.
15. Cela ce greşaşte înaintea celui ce au făcut pre el cădea-va la mîinile doftorului.
16. [9926]Fiiule, spre mort pogoară lacrămi, şi ca cînd grêle pătimind, începe plîngere.
17. Şi după judeţul lui astrucă trupul lui şi nu trêce cu vedêrea îngroparea lui.
18. Amăraşte plîngere şi înhierbîntă bocet şi fă jalea după vredniciia ei.
19. O dzi şi doao pentru clivăt, [9927]şi te mîngîie pentru voie rea.
20. Pentru că de voie rea iêse[9928] moarte şi voia rea a inimei îndupleca-va vîrtutea.
21. La înturnare iêse şi voia rea, şi viaţa săracului – preste inimă.
22. Să nu dai la voie rea inima ta, dăpărtează pre ea pomenind cêle de apoi.
23. Nu uita, pentru că nu iaste înturnare, şi pre acesta nu-l vei folosi, şi pre tine vei face rău.
24. Adu-ţi aminte de judeţul lui, căci aşa-i ca şi al tău: mie ieri şi ţie astădzi.
25. Întru odihna mortului odihnêşte pomenirea lui şi te mîngîie întru el întru ieşirea duhului lui.
26. Înţelepciunea cărturariului – întru bună vrêmea a zăbăvii şi cela ce să scade la lucrul lui să va înţelepţi.
27. Ce să va înţelepţi cela ce ţine plugul? Şi să fălêşte întru suliţa boldului?
28. Boi mîind şi învîrtindu-să întru lucrurile lor şi povêstea lui – întru fiii taurilor[9929]?
29. Inima lui va da să dea răzoare şi priveghêrea lui spre săturările juncelor.
30. Aşa e tot teslariul şi mai mare preste teslari, carele noaptea ca dzua o petrêce.
31. Cei ce sapă săpături de peceţi, şi îngăduinţa lui – a primeni împistrirea.
32. Inima lui va da ca să asemenêdze zugrăvala, şi priveghêrea lui a săvîrşi fapt.
33. Aşa căldărariul şezînd aproape de ilău şi învăţîndu-să cu zăbavnicul fier.
34. Aburul focului închega-va pelíţele lui şi întru hierbinteala căminului[9930] să va învrăjbi.
35. Glasul ciocanului înnoi-va urêchea lui şi în preajma asămănării vasului – ochii lui.
36. Inima lui da-va spre săvîrşirea lucrurilor, şi priveghêrea lui – a împodobi preste săvîrşire.
37. Aşa olariul şezînd întru lucrul lui şi întorcînd cu picioarele lui roata,
38. Carele cu grije zace pururea preste[9931] lucrul lui, şi întru numere toată lucrarea lui.
39. Cu braţul lui închipui-va lutul şi înaintea picioarelor îndupleca-va vîrtutea lui.
40. Inima va da ca să săvîrşască unsoarea şi priveghêrea lui – a curăţi căminul.
41. Toţi aceştia la mîinile lor s-au încrezut şi fieştecarele întru lucrul lui să înţelepţêşte.
42.Fără dă ei nu să va lăcui cetatea şi nu vor nemernici, nici vor îmbla.
43. Şi întru adunare nu vor mai sus sări. şi făgăduinţa judeţului nu o vor socoti, nici vor arăta dreptatea şi judecata.
44. Şi întru pilde nu să vor afla.
45. Ci ziditura vacului vor păzi, şi ruga lor – în lucrarea meşterşugului.
46. Afară dentru cela ce au dat sufletul lui şi ce au cugetat întru lêgea Celui Înalt.

Cap 39

1. Înţelepciunea a tuturor celor de-nceput va cerceta şi întru prorocii să va zăbovi.
2. Poveştile bărbaţilor numiţi păzi-va şi întru înturnările pildelor împreună va întra.
3. Ascunsele parimiilor va cerceta şi întru ciumiliturile pildelor să va învîrti.
4. Între mijlocul măriţilor va posluşi şi înaintea povăţuitoriului ivi-să-va.
5. Întru pămîntul a striini limbi petrêce-va, pentru că bune şi rêle între oameni au ispitit.
6. Inima lui va adaoge a mîneca cătră Domnul cela ce l-au făcut pre el şi înaintea Înaltului ruga-să-va; şi va dăşchide gura lui cu rugă şi pentru păcatele lui ruga-să-va.
7. Dă va vrea Domnul cel mare cu duhul înţelêgerii sătura-să-va.
8. Acesta va ploa graiurile înţelepciunei şi cu rugă să va mărturisi Domnului.
9. Acesta îndreptează sfatul lui

[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible] 30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]

Н КАП· М

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]

şi ştiinţa şi întru ascunsele lui cugeta-să-va.

10. Acesta arată învăţătura dăscăliei lui şi întru lêgea făgăduinţei Domnului läuda-să-va.
11. Lăuda-vor înţelêgerea lui mulţi, pînă la vac nu să va stinge.
12. Şi nu să va depărta pomenirea lui, şi numele lui trăi-va la rodurile rodurilor.
13. Înţelepciunea lui povesti-vor limbi şi lauda lui vesti-va adunarea.
14. De va rămînea, nume va lăsa decît 1000, şi de va odihni, face-să-va lui.
15. Încă cugetîndu-mă povesti-voi şi ca gemănarea lunei m-am împlut.
16. Ascultaţi mie, fii curaţi, şi crêşteţi ca trandafirul ce crêşte spre cursul ţarinei,
17. Şi ca tămîie binemirosiţi miros şi înfloriţi floare ca crinul.
18. Daţi miros şi lăudaţi cîntare, binecuvîntaţi pre Domnul preste toate lucrurile!
19. Daţi numelui lui mărime şi vă mărturisiţi întru lauda lui întru cîntări de budze şi cu alăute, şi aşa veţi grăi cu mărturisire:
20. [9932]Lucrurile Domnului toate că-s bune foarte, şi toată porînca întru vrêmea lui fi-va.
21. Şi nu iaste a zice: „Ce-i acesta? Spre ce-i acesta?", pentru că toate întru vrêmea lui cêre-să-va.
22. Întru cuvîntul lui stătu ca stogul apa şi întru graiurile gurii lui vasele apelor.
23. Întru porînca lui - toată bunăvrêre, şi nu iaste carele va împuţina mîntuitoriul lui.
24. Lucrurile a tot trupul – înaintea lui, şi nu iaste a să ascunde de către ochii lui.
25. Dentru vac la vac au privit, şi nimic iaste minunat înaintea lui.
26. Nu iaste a dzice: „Ce-i acesta? Spre ce-i acesta?", pentru că toate spre trebile lor s-au zidit.
27. Blagoslovenia lui ca un rîu au acoperit şi ca un potop uscatul l-au îmbătat.
28. Aşa urgiia lui limbile vor moşteni, în ce chip au primenit apele spre sărătură.
29. Căile lui la cei preacuvioşi drêpte, aşa la cei fără dă lêge – împiedecări.
30. [9933]Bunele la cei buni s-au zidit de început, aşa păcătoşilor rêle.
31. Începătura la toată treaba la viaţa omului:
32. Apă, foc şi hier şi sare şi făină de grîu, grîu şi miêre şi lapte, sînge de strugur şi untdălemnu şi haină.
33. Acêstea toate la cei binecredincioşi – spre bunătăţi, aşa păcătoşilor înturna-să-vor spre rêle.
34. Sînt duhuri carele la izbîndă s-au zidit şi întru mîniia lor au întărit bătăile lor.
35. Şi întru vrêmea săvîrşirei vîrtute vor turna, şi mîniia celui ce au făcut pre ei înceta-vor.
36. Foc şi smidă şi foamete şi moarte, toate acêstea spre izbîndire s-au zidit.
37. Şi întru mîniia lor au întărit bătăile lor şi întru vrêmea săvîrşirei vîrtute vor turna şi mîniia celui ce au făcut pre ei înceta-vor.
38. Foc şi smidă şi foamete şi moarte, toate acêstea spre izbîndire s-au zidit.
39. A fiarălor dinţi şi scorpii şi şerpi şi sabie izbîndind spre pierire pre necuraţi.
40. Întru porînca lui veseli-să-vor şi preste pămînt la trebi găti-să-vor şi întru vremile lor nu vor trêce cuvîntu.
41. Pentru acêea de-nceput m-am întărit şi am cugetat şi cu scrisoare am lăsat:
42. Lucrurile Domnului toate-s bune şi toată treaba întru vrêmea ei va da.
43. Şi nu iaste a dzice: „Aceasta decît aceasta – mai rea", pentru că toate întru vrême să vor binevrea.
44. Şi acum cu toată inima şi gura lăudaţi şi blagosloviţi numele Domnului!

Cap 40

1. Neprilej mare s-au zidit la tot omul şi jug greu preste fiii lui Adam,
2. Dentru dzua ieşirei dentru pîntecile maicii lor pînă la dzua întoarcerii la maica tuturor.
3. Gîndurile lor şi frica inimei, gîndul aşteptării, dzua săvîrşirei.
4. De la cel ce şade pre scaun cu mărire şi pînă la cel smerit cu pămîntu şi cenuşe,
5. De la cela ce poartă vînăt şi cunună şi pînă la cela ci să îmbracă cu in crud,
6. Mînie şi rîvnire şi turburare şi tremurare şi frica morţii şi pizma şi pricea; şi în vrêmea odihnei preste patu-şi somnul nopţii primeneşte gîndul lui.
7. Puţîn ca o nimică la odihnă, şi de la acela întru somnuri ca întru dzilele străjuirei,

gîlcevit

8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]

[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]

КАП. МА.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]

[illegible]

8. Gîlcevit întru vedêrea inimei lui ca cînd are fi scăpat de către faţa războiului.
9. Întru vrêmea mîntuirei lui s-au sculat şi minunîndu-să la nice o frică.
10. Cu tot trupul, de la om pînă la dobitoc, şi preste păcătoşi cu 7 părţi.
11. Către acêstea: moarte şi sînge şi price şi sabie, aduceri, foamete şi zdrobire şi bătaie.
12. Preste cei fără de lêge s-au zidit acêstea toate , şi pen ei s-au făcut potopul.
13. [9934]Toate cîte-s de la pămînt la pămînt să întoarnă, şi de la ape la maare să întoarnă.
14. Tot darul şi strîmbătatea stinge-să-va, şi ce întru vac va sta?
15. Banii nedrepţilor ca rîul să vor usca şi ca trăsnetul mare întru ploaie va răsuna.
16. Dăşchizînd el mîinele veseli-să-va, aşa ceia ce ies den porîncă spre concenire să vor sfîrşi.
17. Naşterile celor fără credinţă nu vor înmulţi stîlpări şi rădăcine necurate pre piatră încolţurată.
18. Are prespre toată apa, şi budza rîului mainte de toată buruiana să va zmulge.
19. Harul – ca grădina întru blagoslovenii şi milostenie în vac rămîne.
20. [9935]Viaţa celui dăstul lucrător să va îndulci, şi mai mult decît amîndoao - cela ce află vistiêr.
21. Fii şi zidirea cetăţii întărescu numele, şi decît amîndoao mai mult muiêrea fără prihană să socotêşte.
22. Vinul şi zicăturile veselescu inima şi mai mult decît amîndoao - îndrăgirea înţelepciunei.
23. Fluierul şi canonul îndulcescu viersurile, şi mai mult decît amîndoă-i limba dulce.
24. Har şi frîmsêţe pofti-va ochiul tău, şi decît amîndoă-i pajiştea săminţei.
25. Priêten şi tovarăş la vrême nemerind, şi mai presus de amîndoă-i muiêrea cu bărbat.
26. Fraţii şi ajutoriul la vrêmea strînsorii, şi mai presus de amîndoao milosteniia va mîntui.
27. Aurul şi argintul întări-vor piciorul, şi mai presus decît amîndoă-i sfatul procopsêşte.
28. Banii şi vîrtutea înălţa-vor inima şi mai presus de amîndoao[9936] – frica Domnului.
29. Nu iaste la frica Domnului împuţinare şi nu iaste a cerca întru el ajutor.
30. Frica Domnului – ca grădina blagosloveniei, şi mai presus decît toată mărirea au acoperit pre el.
31. Fiiule, viaţa a cêrerii să nu trăieşti, mai bine-i să mori.
32. Bărbat căutînd la masă streină nu iaste a lui viaţă întru socoteala vieţii.
33. Pîngări-va sufletul lui întru mîncări striine; şi bărbatul ştiutor şi învăţat păzi-să-va.
34. Întru gura celui fără ruşine îndulci-să-va cêrere şi întru pîntecele lui foc va arde.

Cap 41

1. O, moarte, cîtu-i de amară pomenirea ta la om ce-i în pace întru ale lui.
2. La bărbat neînvăluit şi ce să sporêşte întru toate, şi încă ce poate a priimi hrană.
3. O, moarte, bunu-ţi este[9937] judeţul la om scăzut şi împuţinat cu vîrtutea.
4. Adîncu bătrîn şi învăluindu-să pregiur toate şi neascultînd şi ce au pierdut îngăduinţa.
5. Nu te sfii de judecata morţii, adu-ţi aminte de cêle dentîi ale tale şi de cêle de apoi.
6. Acesta-i judeţul de la Domnul la tot trupul.
7. Şi ce te tăgăduieşti întru bunăvrêrea Celui Înalt? Au dzêce, au 100, au 1000 de ani nu iaste în locul iadului mustrare de viaţă?
8. Fii urîţi facu-să fiii păcătoşilor şi împreunîndu-să cu nemerniciile necredincioşilor.
9. A fiilor păcătoşi piêre moştenirea şi cu sămînţa lor îndesi-va ocară.
10. La tatăl necurat huli-vor fiii, căci pentru el să vor ocărî.
11. Vai voao, bărbaţi necuraţi carii aţi părăsit lêgea lui Dumnedzău celui Preînalt.
12. Şi dă vă veţi naşte, la osîndă vă veţi naşte, şi dă veţi muri, la osîndă veţi împărţi.
13. [9938]Toate cîte-s de la pămînt, la pămînt veţi[9939] înturna, aşa cei necredincioşi de la osîndă spre pieire.
14. Jalea oamenilor întru trupurile lor, şi numele păcătoşilor nu bun să va stinge.
15. Grijaşte pentru nume, că acesta îţi va rămînea, decît 1000 mari vistiêre de aur.
16. A bunii vieţi – numărul dzilelor, şi bunul nume în vac rămîne.
17. Învăţătura cu pace o păziţi, fiilor! Şi înţelepciunea ascunsă şi visti-

êriul ne-

[illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

ΚΑΠ. ΜΒ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

êriu neivit, ce folos ii într-amîndoao?

18. Mai bine-i omul ascundzînd nebuniia lui, decît omul ascundzînd înţelepciunea lui.
19. Deci înfruntaţi-vă pentru graiul mieu!
20. Pentru că nu iaste toată ruşinea a opri bine şi nu toate la toţi cu credinţă să binevor.
21. Ruşinaţi-vă de către tată şi maică pentru curvie, şi de la povăţuitor şi putêrnic pentru minciună;
22. De către judecător şi boiêrin pentru greşală, de către adunare şi nărod pentru fărădălêge;
23. De împreunător şi priêten pentru strîmbătate şi de la locul unde nemerniceşti pentru furtişag;
24. Şi de către adevărul lui Dumnedzău şi făgăduinţei şi de la înfigerea cotului spre pîini;
25. De către izgonire a luării şi a dării şi de către cei ci să închină pentru tăcêrea.
26. De către[9940] vedêre a fămêie curvă şi de către întoarcere a fêţei rudei,
27. De către luare a părţii şi dare şi de către socoteală a muieri măritate,
28. De către isteţiia slujnicii lui şi să nu stai preste aşternutul ei;
29. De la priêten pentru a cuvintelor ponoslu şi după ce vei da, nu ocărî.

Cap 42

1. [9941]De către îndoire şi a cuvîntului audzu şi de către dăscoperiri cuvintelor ascunse.
2. Şi vei fi ruşinos adevărat şi aflînd har înaintea a tot omul.
3. Nu pentru acêstea să te ruşinezi şi să nu iêi faţă a greşi.
4. Pentru lêgea Celui Înalt şi făgăduinţa şi pentru judeţ a îndrepta pre cel necredincios.
5. Pentru cuvînt împreunător şi călători şi pentru darea moştenirei tovarăşilor,
6. Pentru alêgerea cumpenii şi cîntarelor, pentru cîştigul a multe şi a puţine,
7. Pentru fără dobîndă vindere şi neguţătorilor[9942], şi pentru certarea a fiilor multă şi a robului rău coasta a o însîngera.
8. Preste muiêrea rea bună-i pecêtea şi unde-s mîini multe încuie.
9. Orice vei da, cu număr şi cum-
pănă şi dare şi luare la tot cu scrisoare.
10. Pentru învăţătura acelui fără minte şi nebuni şi cel de istov bătrîn ce să judecă cătră cei tineri.
11. Şi vei fi certat adevărat şi ispitit înaintea a tot visul.
12. Fata la tatăl – ascunsă priveghêre şi grija ei dăpărteadză somnul,
13. Întru tinerêţele ei, ca nu cîndai să să prea coacă, şi împreună lăcuind, ca nu cîndai să să urască;
14. Întru ficiorie, ca nu cîndai să să pîngărească, şi întru părinteştile ei grecioasă să să facă.
15. Cu bărbatul fiind, ca nu cîndai smintească, şi împreună lăcuită fiind, ca să nu să stîrpască.
16. Spre fată neprimenită întărêşte straje, ca nu cîndai să faci bucurie la vrăjmaşi,
17. Vorbă în cetate şi alesul nărodului şi te va ruşina în mulţime a mulţi.
18. La tot omul nu căuta întru frîmsêţe şi în mijlocul muierilor nu te amesteca la şedêre,
19. Pentru că dentru haine ieşi-va carea[9943] şi de la muiêre răutate.
20. Mai bună-i răotatea bărbatului decît făcătoare de bine muiêre şi muiêrea ruşinînd spre ocară.[9944]
21. Pomeni-voi, dară, lucrurile Domnului şi carele am vădzut povesti-voi; întru cuvintele Domnului – lucrurile lui.
22. Soarele luminînd preste tot au căutat şi de mărirea lui plinu-i lucrul lui.
23. Nu au făcut sfinţilor Domnul a povesti toate minunile lui carele au întărit Domnul cel întrutotţiitor, să să întărească întru mărirea lui tot?
24. Fără-fundul şi inima au cercetat şi întru hîtriile lor au[9945] cugetat.
25. Pentru că au cunoscut Domnul toată ştirea şi au căutat la semnul vacului,
26. Vestind cêle trecute şi cêlea ce vor să fie şi dăscoperind urmele celor ascunse.
27 Nu l-au petrecut pre el toată cugetarea, nu s-au ascuns de la el nici un cuvînt.
28. Mărimile înţelepciunei lui le-au podobit şi pînă iaste mainte de[9946] vac şi în vac.
29. Nici s-au adaos, nici s-au împuţinat şi nici s-au trebuit a nici unui sfêtnic.
30. O, toate lucrurile lui poftite şi ca o scîntêie iaste a o vedea!
31. Toate acêstea trăiescu şi rămîn în vac întru toate trebile şi toate

ascultă

32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. МГ

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]

[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35 [illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible]

[illegible]

КАП. МД

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]

[illegible]

ascultă.
32. Toate îndoite, unul în preajma unuia, şi nu au făcut nimic lipsind.
33. Dentru unul au întărit bunele. Şi cine să va împlea văzînd mărirea lui?

Cap 43

1. Înălţarea înălţimei – întăritura curăţeniei, vedêrea ceriului întru vedêrea mărire.
2. Soarele întru privire vestind întru ieşire, vas minunat – lucrul Înaltului.
3. Întru amiazăza lui[9947] usucă locul şi înaintea arşiţii lui cine va îngădui?
4. Căminul păzind întru lucrurile arderii cu trei părţi soarele arzînd măgurile.
5. Aburi înfocaţi suflînd şi strălucind raze întunecă ochii.
6. Mare-i Domnul cel ce l-au făcut pre el şi întru cuvintele lui au sîrguit mêrgere.
7. Şi luna întru[9948] toate la vrêmea ei – arătarea anului şi semnul vacului.
8. De către lună semnu de sărbătoare, luminător scăzîndu-să spre sfîrşire.
9. Lună după numele ei iaste, crescîndu-să minunat întru pomenire.
10. Vas a taberilor întru înăţime, întru întăritura ceriului strălucind.
11. Frîmsêţele ceriului – mărirea stêlelor, podoabă luminînd întru cêle înalte – Domnul.
12. Întru cuvinte sfinte pune-vor judecată şi nu să vor slăbănogi întru păzile lor.
13. [9949]Vezi curcubăul şi binecuvintează pre cel ce au făcut pre el, foarte frumos întru lucirea[9950] lui.
14. Împregiură ceriul cu încungiurare de mărire, mîinile Celui Preaînalt întins-au acesta.
15. Cu porînca lui au sîrguit omătul şi sîrguiêşte fulgerile judeţului lui.
16. Pentru acêea dăşchisu-s-au vistiêrele şi au zburat norii ca pasările.
17. Întru mărimea lui întări norii şi să zdrobiră pietrile smizii[9951].
18. Şi întru vederile lui clăti-să-vor măguri.
19. Cu voie sufla-va austrul; glasul trăsnetului ocărî urgie.
20. Şi vivorul crivăţului şi volbura vîntului,
21. Ca pasările ce zboară preáseră omătul şi ca lăcusta mîind popasul lui[9952].
22. Frîmsêţele albiciunei lui mira-să-va ochiul şi preste ploaia ei întrista-să-va inima.
23. Şi bruma ca sarea preste pămînt toarnă, şi îngheţînd face-să a ţăpuşilor margini.
24. Rêcele vînt crivăţi va sufla şi va îngheţa gheaţa de apă.
25. Preste toată adunarea apei va poposi şi ca o dzea îmbrăca-să-va apa.
26. Mistui-va măgurile şi pustiiul va aţîţa şi va stinge pajiştea ca focul.
27. Vindecarea tuturor de sîrgu – negură; roaă întîmpinînd de către zăduh va îmblîndzi.
28. Cu gîndul lui au încetat fără-de-fundul şi au răsădit întru ea ostroave.
29. Ceia ce îmblă pre maare povestescu primejdiia ei şi cu audzul urechilor noastre ne mirăm.
30. Şi acolo-s preaslăvitele şi minunatele lucruri, întru împistrirea a tot dobitocul, zidirea chitoaselor.
31. Pren iale – sporiul săvîrşitului şi cu cuvîntul lui împreună să află toate.
32. Multe vom grăi şi nu vom ajunge, şi săvîrşirea cuvîntului preste tot iaste el.
33. Mărind unde vom putea? Pentru că elu-i cel mare decît toate lucrurile lui.
34. Groaznic – Domnul, şi foarte mare, şi minunată-i puterniciia lui.
35. [9953]Mărind pre Domnul înălţaţi-l întru cît veţi putea, pentru că va prisosi şi încă.
36. Şi, înălţînd pre el, înmulţiţi întru vîrtute, nu osteniţi, pentru că nu veţi ajunge.
37. Cine au văzut pre el şi va povesti ? Şi cine-l mărêşte pre el în ce chip iaste?
38. Multe ascunse sînt mai mari decît acêstea, pentru că puţine am văzut dentru lucrurile lui.
39. Pentru că toate au făcut Domnul şi celor binecredincioşi au dat înţelepciune.

Părinţilor laudă
Cap 44

1. Să lăudăm, dară, pre bărbaţii slăviţi şi pre părinţii noştri cu naşterea.
2. Multă mărire au zidit Domnul, mărimea lui – de la vac.
3. Domnind întru împărăţiile lor, şi bărbaţi vestiţi cu putêre.
4. Svătui-vor întru înţelepciunea lor, vestiţi fiind întru prorocii.
5. Povăţuitori nărodului întru sfaturi şi înţe-

lêgerea

6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28

КАП. ЛЄ.

Ш[illegible]
[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]

lêgerea cărturăriei nărodului.
6. Înţelêptele cuvinte întru învăţătura lor, cercetînd viersuri a cîntăreţilor, povestind viersuri cu scrisoare.
7. [9954]Bărbaţi drepţi cu vîrtute, în pace fiind întru nemerniciile lor.
8. Toţi aceştia întru roduri s-au slăvit şi întru dzilele lor – laudă.
9. Sînt dentru ei carii au lăsat nume a mărturisirea laude; şi sînt cărora nu iaste pomenire şi au pierit ca cînd n-are fi fost şi s-au făcut ca cînd n-are fi avut fiinţă şi fiii lor după ei.
10. Ci numai aceştia – bărbaţi a milei, cărora dreptăţile nu s-au uitat.
11. Cu sămînţa lor rămîne bună moştenirea, naşterile lor; întru făgăduinţă stătu sămînţa lor şi fiii lor pre ei.
12. Pînă în vac rămînea-va sămînţa lor şi mărirea lor nu să va stinge.
13. Trupul lor cu pace s-au îngropat şi numele lor trăiêşte în roduri.
14. Înţelepciunea lor povesti-vor năroadele şi lauda vesti-va adunarea.
15. [9955]Enoh au bineplăcut Domnului şi să înmutắ, arătare pocăinţei la rude.
16. [9956]Nóe aflắ-să deplin drept, întru vrêmea urgiei făcutu-s-au schimbare.
17. Pentru acêea s-au făcut lăsare pămîntului, pentru acêea s-au făcut potop.
18. Făgăduinţă a vacului s-au pus cătră el, pentru ca să nu să stingă cu potop tot trupul.
19. [9957]Avraam – mare părinte a limbilor şi nu s-au aflat asêmene întru mărire,
20. Carele au păzit lêgea Celui Înalt şi s-au făcut întru făgăduinţă cu el.
21. Şi întru trupul lui au pus făgăduinţă, şi întru dodăială[9958] să află credincios.
22. Pentru acêea cu jurămînt au întărit lui să să blagoslovască limbi întru seminţiia lui,
23. Să-l înmulţească pre el ca ţărna pămîntului şi ca stêlele să înalţe seminţiia lui,
24. Şi să-i moştenească pre ei de tot de la maare pînă la maare şi de la rîu pînă la marginea pămîntului.
25. [9959]Şi întru Isaac au întărit aşa, pentru Avraam, tatăl lui.
26. Blagosloveniia a tuturor oamenilor şi punerea, [9960]şi au odihnit preste capul lui Iacov.
27. Cunoscu-l pre el întru blagosloveniile lui şi au dat lui întru moştenire.
28. Şi au împărţit părţile lui întru fêluri au împărţit 12.

Cap 45

1. Şi scoase dentru el bărbat a milei aflînd har întru ochii a tot trupul, iubit de Dumndzău şi de oameni, Moisi, căruia-i pomenirea întru blagoslovenii.
2. Asămănatu-l-au pre el cu mărirea sfinţilor şi l-au mărit pre el cu fricile vrăjmaşilor.
3. Întru cuvintele lui sêmne au ostoit, [9961]slăvitu-l-au pre el despre faţa împăraţilor.
4. Porîncí lui cătră nărodul lui şi arătă lui de mărirea lui.
5. Cu credinţa şi liniştea lui l-au sfinţit, ales-au pre el dentru tot trupul, [9962]audzî-l pre el glasului lui şi-l băgă pre el la negură.
6. Şi au dat lui în faţă porînci, lêgea vieţii şi a ştiinţei, să învêţe pre Iacov făgăduinţa şi judêţele lui pre Israil.
7. [9963]Aaron au înălţat sfîntul asêmenea lui, fratele lui den fêliul Leví.
8. Întărit-au lui făgăduinţa vacului şi au dat lui preoţiia nărodului.
9. Fericit-au pre el cu bună podoabă şi l-au încinsu pre el cu podoaba mărirei.
10. Îmbrăcatu-l-au pre el săvîrşire a laudei şi l-au întărit pre el cu vasele vîrtuţii,
11. Nădragi şi haină pînă în pămînt şi umărariu, [9964]şi l-au încungiurat pre el cu roidioare[9965] de aur, cu clópoţi mulţi împregiur, să răsune glas întru paşii lui, auzit să facă sunetul întru Domnul, spre pomenirea fiilor nărodului lui.
12. Văşmînt sfînt cu aur şi cu vînăt şi cu mohorît, lucrul împistritoriului, cuvîntătoriul judecăţii, gîciturile adevărului, împletită cu lucrul meşterului[9966].
13. Cu pietri de mult preţ a săpăturii peceţii întru legătura aurului, lucrul lucrătoriului de piatră întru pomenire întru scrisoare săpată după numărul fêliurilor Israil.
14. Cunună de aur deasupra chiverii, pecetluire peceţii sfinţeniei.
15. Laudă a cinstei, lucrul vîrtutei, pofta ochilor podobindu-să înfrîmseţate.
16. Mainte de el nu s-au făcut ca acêstea; pînă în vac nu s-au

îmbrăcat

[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΜϚ.

Τ[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]

îmbrăcat striin de rod, afară dentru fiii lui sîngur şi nepoţii lui pururea.

17. Jirtva lui cu totul vor lua în toate dzilele ne-ncetat de doao ori.
18. [9967]Împlut-au Mosi mîinile şi l-au unsu pre el cu untudelemnu sfîntu.
19. Făcutu-s-au lui spre făgăduinţă vêcinică şi întru seminţiia lui întru dzilele ceriului,
20. Să slujască lui împreună şi să preuţască şi să blagoslovască nărodul lui cu numele.
21. Ales-au pre el dentru tot viul a aduce luare Domnului, tămîiêre şi bun miros spre pomenire, a să ruga pentru nărodul tău.
22. Datu-l-au pre el porîncilor lui biruinţă întru făgăduinţe a judecăţilor, a învăţa pre Iacov mărturiile şi întru lêgea lui a săglăsi Israil.
23. [9968]Rădicatu-s-au asupra lui striini şi-l rîvniră pre el întru pustii bărbaţi,
24. Cei pregiur Dathan şi Aviron şi adunarea Coré cu mînie şi cu urgie.
25. Văzu Domnul şi nu binevru şi să concenîră cu mîniia urgiei.
26. Făcut-au lor sêmne să-i topască cu focul pării lui.
27. Şi adaose Aaron mărire şi-i dêde lui moştenire.
28. Începăturile roadelor dentîi împărţit-au lor, pîine dentîi gătit-au săturare.
29. Pentru că jirtvele Domnului vor mînca, carele au dat lui şi seminţiei lui.
30. Însă în pămîntul nărodului nu va moşteni şi parte nu iaste lui întru nărod.
31. Pentru că el – partea ta moştenire; şi Finees, fiiul Eleázar – al treilea la mărire, rîvnînd el întru frica Domnului.
32. Şi au întărit pre el întru întoarcerea nărodului întru bunătatea poftei sufletului lui şi s-au rugat pentru Israil.
33. [9969]Pentru acêea au stătut făgăduinţa păcii, înainte stătător a sfinţilor şi nărodului lui, pentru ca lui să fie şi seminţiei lui a preoţiei mărime întru vêci.
34. Şi făgăduinţă lui David, fiului dentru fêliul Iúdei, moştenirea împăratului, fiu dentru fiu sîngur; moştenirea lui Aaron şi seminţiei lui. Dea noao înţelepciunea întru inima noastră să judece nărodul lui cu dreptate, pentru ca să nu să stingă bunătăţile lor şi mărirea lor la rodurile lor.

Cap 46

1. Tare întru războaie – Iisus al lui Naví şi următor lui Moisi întru prorocii,
2. Carele s-au făcut după numele lui mare spre mîntuirea aleşilor lui, să izbîndească pre cei ci să scoală vrăjmaşi, pentru ca să moştenească pre Israil.
3. Cît să mări cînd rădicắ mîinile lui şi cînd abătu sabiia spre cetăţi.
4. Cine mai nainte de el aşa stătu? Pentru că pre vrăjmaşi Domnul sîngur i-au adus.
5. Au nu întru mîna lui [9970]s-au înturnat soarele şi o dzi s-au făcut cătră doao?
6. Chemat-au pre Cel Preaînalt Putêrnic, năcăjindu-l pre el vrăjmaşii de prenprejur.
7. Şi ascultắ pre el marele Domnul cu pietri de smidă a puterii tari.
8. Durăí preste limbă războiu şi întru pogorîre pierdu pre cei potrivnici,
9. Pentru ca să cunoască limbile întrarmarea[9971] lor, că împotriva Domnului – războiul lui, pentru că şi urmắ denapoia Putêrnicului.
10. Şi întru dzilele lui Moiseu au făcut milă el şi Halev, feciorul Iefoni, să să împoncişêze înaintea vrăjmaşului, să oprească nărodul de la păcat şi să încetêze răpştirea răutăţii.
11. [9972]Şi ei doi fiind, au scăpat dentru 600 de pedestri, să-i bage pre ei la moştenire, la pămînt ce cură lapte şi miêre.
12. Şi dêde Domnul lui Halev vîrtute şi pînă la bătrînêţe au rămas lui să să suie el preste înălţimea pămîntului şi seminţiia lui au ţinut moştenire,
13. Pentru ca să vază toţi fiii Israil căci bine-i a mêrge denapoia Domnului.
14. Şi judecătorii fieştecăruia după numele lui, a cîţi n-au curvit inima şi cîţi nu s-au înturnat de la Domnul, fie pomenirea lor întru blagoslovenii.
15. Oasele lor să odreslească dentru locul lor şi numele lor primenindu-să preste fiii slăviţilor lor.
16. Îndrăgit de cătră Domnul lui, Samuil, prorocul Domnului, pus-au împărat şi au unsu boiêri preste nărodul lui.
17. Cu lêgea Domnului au judecat adunarea şi au socotit Domnul pre Iacov.
18. Întru credinţa lui s-au făcut chiar proroc şi s-au cunoscut întru credinţa lui credincios

viderii

19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

КАП. МВ

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29

КАП. МГ

[illegible] 1

viderii.

19. [9973]Şi au chemat pre Domnul Putêrnicul, năcăjindu-l pre el vrăjmaşii lui de prenprejur cu aducere de miel sugar.
20. Şi trăsni de la cer Domnul şi cu sunet mare audzit-au făcut glasul lui.
21. [9974]Şi au surpat povăţuitorii tirênilor şi pre toţi boiêrii filistiim.
22. [9975]Şi mai nainte de vrêmea vacului s-au mărturisit înaintea Domnului şi unsului lui: bani şi pînă la cizme de la tot trupul nu au luat, şi n-au vinuit lui om.
23. Şi, după ce au adormit el, au prorocit şi au arătat împăratului moartea lui şi au înălţat den pămînt glasul lui întru prorocie, să stingă fărădălêgea nărodului.

Cap 47

1. [9976]Şi după acesta s-au sculat Náthan a proroci întru dzilele David.
2. Ca seul usăbit de la mîntuire, aşa David de la fiii lui Israil.
3. [9977]Cu leii juca ca cu iezii şi întru urşi ca întru mieii[9978] oilor.
4. Întru tinerêţele lui [9979]au nu au ucis uriiaşi şi au rădicat ocară dentru nărod rădicînd mîna cu piatra praştiei şi au oborît semeţiia lui Goliath?
5. Pentru că au chemat pre Domnul cel preaînalt şi au dat întru dreapta lui tărie să rădice om tare întru războiu, să înalţe cornul nărodului lui.
6. [9980]Aşa întru dzeci de mii au slăvit pre el şi l-au lăudat pre el întru blagosloveniile Domnului, aducîndu-să lui stemă a mărirei.
7. [9981]Pentru că zdrobi pre vrăjmaşi de prenpregiur şi au dăfăimat pre filistiim cei împotrivnici, pînă astădzi au frînt lor cornul.
8. Întru tot lucrul lui dat-au mărturisinţă Sfîntului preaînalt, graiului mărirei lui.
9. Cu toată inima lui au lăudat şi au îndrăgit pre cela ce l-au făcut pre el.
10. Şi au pus cîntăreţi în preajma jirtăvnicului şi dentru glasul lor îndulcêşte viersuri.
11. Dat-au întru sărbători bunăcuviinţă şi au podobit vremi pînă la săvîrşire, lăudînd ei numele lui, şi de dimineaţă a răsuna sfinţenie.
12. Domnul au luat păcatele lui şi au înălţat întru vac cornul lui şi au dat lui făgăduinţa împăraţilor şi scaun a mărirei întru Israil.
13. După acesta sculatu-s-au fiu ştiutor, şi pren acesta au poposit întru lărgime.
14. [9982]Salomon au împărăţit întru dzilele păcii, în ce chip Dumnedzău au încetat de prenpregiur, pentru ca să întărească ca preste numele lui şi va găti sfinţenie în vac.
15. [9983]Cît te-ai înţelepţit întru tinerêţele tale şi te-ai împlut ca rîul pricêperii.
16. Pămîntu au acoperit sufletul tău[9984] şi ai împlut întru pildele ciumiliturilor.
17. La ostroave, departe, sosit-au numele tău şi te-ai îndrăgit întru pacea ta.
18. Întru cîntări şi parimii şi pilde şi întru tălmăcire mirară-să de tine ţări, întru numele Domnului Dumnedzăului[9985], celui numit Dumnedzăul Israil.
19. Adunat-ai ca cositoriul aurul şi ca plumbul ai înmulţit argintul.
20. Ai aproape vărsat sînurile tale muierilor şi te-ai învolnicit întru trupul tău.
21. Dat-ai hulă întru mărirea ta şi ai pîngărit sămînţa ta să aduci urgie preste fiii tăi, şi m-am umilit preste fără-mintea ta a să face îndoită tiranie, şi dentru Iefraim a împărăţi[9986] împărăţie neascultătoare.
22. Şi Domnul nu va părăsi mila lui şi nu să va strica de la lucrurile lui,
23. Nici va stinge dentru el naştere şi sămînţa celui ce au îndrăgit pre el nu va rădica.
24. Şi lui Iacov au dat rămăşiţă, şi lui David dentru el rădăcină.
25. Şi să odihni Salomon cu părinţii,
26. Şi au lăsat după el dentru sămînţa lui, a nărodului fără minte, şi împuţinat cu înţelêgerea pre[9987] Rovoam, carele au dăpărtat nărodul dentru sfatul lui,
27. Şi pre Ierovoam, ficiorul lui Navat, carele au păcătuit preste Israil şi au dat lui Efraim calea păcatului.
28. Şi s-au înmulţit păcatele lor foarte, să-i depărtêdze pre ei de la pămîntul lor.
29. Şi toată răutatea au cercetatu-o pînă judecata va veni preste ei.

Cap 48[9988]

1. Şi să sculă Ilíe prorocul ca focul,

[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]

[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΜΘ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]

și cuvîntul lui ca făcliia ardea.
2. Carele au adus preste ei foamete și cu rîvnirea lui au împuținat pre ei.
3. [9989]Cu cuvîntul Domnului au oprit ceriul și au adus așa[9990] de trei ori foc.
4. Cît te-ai mărit, Ilíe, întru minunile tale! Și cine-i asêmenea ție a să lăuda?
5. Cela ce ai sculat mortu[9991] dentru moarte și dentru iad cu cuvîntul Celui Înalt;
6. Cela ce ai pogorît împărați la pierire și pre slăviți de la patul lor,
7. Audzind în Siná mustrare și în Horiv judêțe a izbîndirei;
8. Cela ce unge împărați spre răsplătire și proroci următori după el;
9. [9992]Cela ce s-au luat cu viforul[9993] de foc, cu car de cai de foc;
10. Cela ce s-au scris întru mustrări la vrême, să încetêze urgiia mainte de mînie și să întoarne inima tatălui cătră fiiu și să așaze fêliurile Iacov.
11. Fericiți ceia ce au văzut pre tine și cei ce cu dragoste-s podobiți, pentru că și noi cu traiu vom trăi.
12. Ilíe, carele cu vivor[9994] s-au acoperit, și Eliséia s-au împlut de duhul lui.
13. Și întru dzilele lui nu s-au clătit de boiêri și nu au asuprit pre el nimenilea.
14. Tot cuvîntul nu l-au rădicat pre el și întru adormire au prorocit trupul lui.
15. [9995]Și întru viața lui au făcut sêmne, și întru săvîrșire minunate lucrurile lui.
16. Întru toate acêstea nu s-au căit nărodul și nu s-au depărtat de la păcate pînă s-au prădat de la pămîntul lor și s-au răsipit întru tot pămîntul.
17. Și au rămas nărodul împuținat și boiêrin casei David.
18. Unii dentru ei au făcut ce-i plăcut și unii au înmulțit păcate.
19. Ezechía au întărit cetatea lui și au băgat în mijlocul lor pre Gog.
20. Săpat-au cu hier cea încolțurată și au zidit izvoară spre ape.
21. [9996]Întru dzilele lui suitu-s-au Senahirim și au trimis pre Rapsáchi și au rădicat mîna lui preste Sion și s-au semețit cu mîniia lui.
22. Atuncea s-au clătit inimile și mîinile lor și au chinuit ca cêlea ce nasc și au chemat pre Domnul cel Milostiv, întinzînd mîinile lor cătră el.
23. Și cel Sfînt dentru cer degrabă ascultă lor și au mîntuit pre ei pren mîna Isaíei.
24. Lovi-t-au tabăra asiriênilor și au surpat pre ei îngerul lui,
25. Pentru că au făcut Ezechía ce-i plăcut Domnului și s-au întărit întru căile lui David, tatăl lui carele au porîncit Isaíia, prorocul cel mare și credincios întru vedêrea lui.
26. [9997]Întru dzilele lui s-au înturnat soarele și au adaos viață împăratului.
27. Cu duh mare au văzut cêle de apoi și au mîngîiat pre cei ce plîngea în Sion.
28. Pînă la vac au arătat cêlea ce vor să fie și cêle ascunse mainte de ce a veni iale.

Cap 49

1. Pomenirea Iosíei – spre împreunarea tămîiei cu meșterșuguit lucrul făcătoriului de mir.
2. Întru toată gura ca miêrea să va îndulci și ca musícele întru ospățul de vin.
3. [9998]Acesta s-au îndreptat întru înturnarea nărodului și au rădicat scîrnăviile[9999] fărădălegii.
4. Îndreptat-au cătră Domnul inima lui, întru dzilele celor fără dă lêge întărit-au bunăcredința.
5. Afară den David și Ezechía și Iosía, toți greșală au greșit.
6. Pentru că au lăsat lêgea Celui Preaînalt, împărații Iúdei au părăsit, pentru că au dat cornul lor la alții și mărirea lor la limbă striină.
7. [10000]Ars-au aleasa cetate a sfințeniei și au pustiit căile ei cu mîna Ieremíei.
8. [10001]Pentru că au chinuit pre el și acesta întru zgău s-au sfințit proroc să dăzrădăcinêdze[10002] și să facă[10003] rău și să piardză, așijdirile a zidi și a răsădi.
9. [10004]Iezecheil, carele au vădzut vedêrea mărirei carea i-au arătat lui preste carul heruvim.
10. Pentru că-și aduse aminte de vrăjmași cu ploaie și să îmbunêdze pre ceia ce mergu drêpte căi,
11. Și a celor 12 proroci oase odreslească dentru locul lor.
12. Și mîngîia pre Iacov și-i mîntui pre ei cu credința nădejdii.
13. [10005]Cum vom mări pre Zorovável? Și el – ca o pecête preste mîna dreaptă.
14. [10006]Așa – Iisus, fiiul Iosedec, carii întru dzilele lor au zidit casă și au înălțat nărod sfînt Domnului, gătit spre mărirea vacului.
15. Și în parte întru multu pomenirea celui ce rădícă noao ziduri căzute și ce au întărit

porți

[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. И

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]

[illegible]

porți și zăvoară și au rădicat jiriștile caselor noastre.

16. [10007]Nici unul s-au zidit în ce chip Enoh, ca acesta preste pămînt, pentru că și el s-au luat de la pămînt.

17. [10008]Și Iosif s-au făcut bărbat povățuitor fraților, întăritură nărodului, [10009]și oasele lui s-au socotit.

18. Sim și Sith întru oameni s-au slăvit și decît toată vita întru zidirea lui Adam.

Cap 50

1. [10010]Símon al lui Oníe, fiiu preutul cel mare, carele întru viața lui au cusut casă și întru dzilele lui au întărit bisêrica.
2. Și de el s-au întemeiat înălțimea îndoitei, luare înaltă a îngrădirei sfinte.
3. Întru dzilele lui împuținatu-s-au sprăjenitoriul apelor, aramă ca a mării împregiurul.
4. Cela ce grijaște nărodului lui de la cădêre și au întărit cetate a o încungiura.
5. Cît să mări întru împregiurarea nărodului, întru ieșirea a acoperemîntului casei!
6. Ca steaua de mînecate în mijloc de nor, ca luna plină întru dzilele ei,
7. Ca soarele strălucind preste bisêrica Preaînaltului și[10011] ca arcul[10012] luminînd întru norii mărirei,
8. Ca floarea trandafirilor întru dzilele tinerilor, ca crinul spre ieșirile apei,
9. Ca odrasla Livánului întru dzilele sêcerii, ca focul și tămîia preste căție,
10. Ca vasul de aur preste tot[10013] împodobit cu toată[10014] piatra de mult preț,
11. Ca maslinul ce odrăslêște roade, ca chiparisul ce să înalță întru nori.
12. Cînd lua el podoabă de mărire și să îmbrăca el săvîrșirea laudei,
13. Întru suirea jirtăvnicului sfînt au mărit îmbrăcămintea sfințeniei; cînd priimiia viersuri dentru mîinile preuților, și el stînd lîngă focul[10015] cuptoriului,
14. Împregiurul lui – cununa fraților, ca odrasla chedrului întru Livan, și l-au încungiurat pre el ca tulpinile finicilor.
15. Și toți fiii Aaron – întru mărirea lor, și aducere Domnului – întru mîinile lor, înaintea

a toată adunarea Israil.

16. Și săvîrșirea posluşnicilor spre cuptor, să împodobască aducerea Celui Preaînalt întrutotțiitor.
17. Întinse preste căuș mîna lui și trase dentru sînge de strugur,
18. Turnă la temeliile jirtăvnicului miros de bună mirosire Celui Preaînalt Întrutotîmpărat. Atuncea striga fiii Aaron, cu trîmbițe bătute au răsunat.
19. Audzit au făcut glas mare spre pomenire înaintea Celui Preaînalt.
20. Atuncea tot nărodul împreună sîrguiră și căzură preste față preste pămînt să să închine Domnului celui întrutotțiitor, Dumnedzăului celui preaînalt.
21. Și lăudară cîntăreții cu glasurile lor întru mai multă casă, îndulcitu-s-au viersul; și să rugă nărodul Domnului celui preaînalt cu rugăciune împotriva Celui Milostiv pînă să va săvîrși podoaba Domnului, și slujba lui au săvîrșitu-o.
22. Atuncea, pogorîndu-să, rădicat-au mîinile lui preste toată adunarea fiilor Israil să dea bunăcuvîntare Domnului dentru budzele lui și întru numele lui a să făli.
23. Și volnicí întru închinare, ca să arate blagosloveniia de la Cel Preaînalt.
24. Și acum binecuvîntați lui Dumnedzău toți, celui ce mari face pretutindirea,
25. Cela ce înalță dzilele noastre dentru zgău și face cu noi după mila lui,
26. Să dea noao veseliia inimei și să să facă pace întru dzilele noastre întru Israil, după dzilele vacului; să-și încrează cu noi mila lui și întru dzilele lui mîntuiască-ne pre noi.

27 Întru doao limbi supărắ-să sufletul mieu, și al treia nu iaste limbă;

28. Ceia ce șăd în Măgura Samaríei, filistiim și nărodul nebun, cela ce lăcuiêște în Síchima.
29. Învățăturile înțelêgerii și științei am însemnat întru cartea aceasta, Iisus, fiiul lui Sirah, Eleázar, ierosolimitean, carele au ploat înțelepciunea inimei lui.
30. Fericit carele întru aceasta-și va petrêce, și cela ce va pune pre iale preste inima lui înțelepți-să-va.
31. Că, de va face acêstea, cătră toate să va putea, căci lumina Domnului – urma lui.

Rugăciu-

Рꙋгъчюне лꙋи Іисꙋс фіюл лꙋи Сирахь

КАП НА

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]

[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Rugăciunea lui Iisus, fiiul lui Siráh
Cap 51

1. Mărturisi-mă-voi ție, Doamne Împărate, și voi lăuda pre tine[10016] Dumnedzău și Mîntuitoriul mieu.
2. Mărturisescu-mă numelui tău, căci acoperitor și ajutor te-ai făcut mie și ai mîntuit trupul mieu de la pierire
3. Dentru laț a pîrîi limbei, de la budze ce lucrează minciună, și înaintea celor ce dvorescu te-ai făcut ajutor.
4. Și m-am mîntuit după mulțimea milei și numelui tău, dentru scrîșcări gata la mîncare,
5. Dentru mîna celor ce cearcă sufletul mieu, dentru mai multe năcazuri carele am văzut,
6. De năduşirea înfocării de prenpregiur şi dentru mijlocul focului unde n-am ațîțat,
7. Dentru adîncul pentecelui iadului și de la limbă necurată și cuvînt minciunos la împărat cu pîra limbei nedrêpte.
8. Lăudat-au pînă la moarte sufletul mieu,
9. Și viața mea era aproape de iad, jos.
10. Cuprinsu-m-au de toate părțile și nu era cel ce ajută; căutînd la sprăjineala oamenilor, și nu era.
11. Și pomeniiu mila ta, Doamne, și lucrurile tale ceii den vac.
12. Căci scoți pre cei ce îngăduiescu pre tine și mîntuiești pre ei dentru mîna limbilor.
13. Și am înălțat pre pămînt rugăciunea mea și pentru mîntuirea morții m-am rugat.
14. Chemat-am pre Domnul, Tatăl Domnului mieu, ca să nu mă părăsască întru dzilele năcazului[10017], întru dzua mîndriilor a neajutoriului.
15. Lăuda-voi numele tău neîncetat și voi lăuda cu mărturisință, și să ascultắ rugăciunea mea.
16. Pentru că ai mîntuit pre mine dentru pierire și ai scos pre mine dentru vrême rea,
17. Pentru acêea mărturisi-voi și lăuda-te– voi și voi binecuvînta numelui Domnului.
18. Încă fiind mai tînăr, mai nainte de ce a mă zidi eu, am cercat înțelepciunea arătat întru ruga mea.
19. Înaintea bisêrecii ruga-mă pentru ea și pînă la cêle de apoi cerceta-voi pre ea.
20. Înflorêște ca a unui copt strugur, veselitu-s-au inima mea întru ea.
21. Încălecat-au piciorul mieu cu dreptate, dentru tinerêțele mêle am iscodit pre ea.
22. Plecat-am puținel urêchea mea și am priimit și multă aflaiu mie învățătură.
23. Procopsală s-au făcut mie întru însă; celui ce dă mie înțelepciune da-i-voi mărire.
24. Pentru că am socotit ca să o fac pre ea și am rîvnit bunul și nu mă voi rușina.
25. S-au prenevoit sufletul mieu întru ea și întru facerea mea am cercetat.
26. Mîinile mêle le-am întinsu cătră înălțime și necunoștințele ei le-am dăpărtat cu cugetul.
27. Sufletul mieu l-am îndreptat la însă și întru curățenie am aflat pre ea, inimă am cîștigat împreună cu ei de-nceput.
28. Pentru acêea nu mă voi părăsi.
29. Și pîntecile mieu[10018] s-au turburat a o cerceta pre ea, pentru acêea am cîștigat bun cîștig.
30. Dêde Domnul limba mie plata mea, și cu ea lăuda-voi pre el.
31. Apropiați-vă cătră mine, cei neînvățați, și mîneți întru casa învățăturei.
32. Și căci ați întîrziat, ziceți, întru acêstea, și sufletile voastre însătate-s foarte?
33. Dășchis-am gura mea și am grăit: „Cîștigați de ea, fără de argint!”
34. Grumazul vostru puneți-l supt jug și priimască sufletul vostru învățătură; aproape iaste a o afla pre ea.
35. Vedeți întru ochii voștri căci puțin am trudit și aflai mie sîngur multă odihnă.
36. Parte aibi de învățătură cu mult număr al argintului și mult aur agonisiți[10019] cu ea!
37. Veselească-să sufletul vostru întru mila lui și să nu vă rușinați întru lauda lui.
38. Lucrați lucrul vostru mai nainte de vrême și va da plata voastră întru vrêmea lui.

[illegible]

фїинд ꙋ ѡсꙋбит, пентрꙋ юзвꙋнꙋ асте

кашь повѣста чѣ [illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]

[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30

ала

A Sosánei istoríe, de la începătura lui Daniil fiindu osăbită, pentru că nu iaste ea, ca şi povêstea cêea a bălaurul Vil, întru cărțile evreilor

1. Şi era om lăcuind în Vavilon, şi numele lui – Ioachim.
2. Şi luă muiêre căriia numele Sosána, fată lui Helchíu, frumoasă foarte şi temătoare de Domnul.
3. Şi părinţii ei – drepţi, şi au învăţat pre fata lor după lêgea lui Moisi.
4. Şi era Ioachim bogat foarte, şi era la el grădină vecinîndu-să cu casa lui.
5. Şi către el să aduna jidovii, pentru căci era el mai slăvit decît toţi.
6. Şi să arătară doi mai bătrîni dentru nărod judecători întru anul acela, pentru carii au grăit Despuitoriul că au ieşit fărădălêgea de la Vavilon, dentru bătrîni judecători, carii să părea că cîrmuiescu nărodul.
7. Aceştiia îngăduia la casa Ioachim şi veniia către ei toţi ceia ce judeca.
8. Şi făcea cînd să ducea nărodul la mijlocul dzilei, întra Sosána şi îmbla întru grădina bărbatului ei.
9. Şi o vedea pre ea cei doi bătrîni întru toate dzilele întrînd şi îmblînd şi să făcură întru pofta ei.
10. Şi îndrepnicind al lor gînd şi abătură ochii lor ca să nu vază în cer, nici a pomeni judêţelor drêpte.
11. Şi era amîndoi înhierbîntaţi pentru ea şi nu au spus între eişi durêrea lor, căci să ruşina să vestească pofta lor, că vrea să să împreune cu ea.
12. Şi păziia cu iubirea de cinste în toate dzilele a o vedea pre ea. Şi dziseră unul către altul[10020]: "Să mêrgem, dară, acasă, că vrêmea de prînz iaste".
13. Şi ieşind să împărţiră dentre sine şi întumîndu-să veniră la un loc, şi cercetînd între sine, mărturisiră pricina, pofta lor[10021].
14. Atuncea depreună rînduiră vrême cînd pre ea vor putea a o afla sîngură.
15. Şi fu păzind ei[10022] dzi cu bună tocmală, întrắ ca şi ieri şi alaltaieri cu doao fête şi pofti să să scalde întru grădină, că zăduf era.
16. Şi nu era nimeni acoló, afară den cei doi bătrîni ascunşi şi privind[10023] pre ea.
17. Şi dzise fêtelor: „Aduceţi dară mie untdălemnu şi săpun şi porţile grădinei închideţi, pentru ca să mă scald".
18. Şi făcură cum au dzis şi închiseră uşile grădinei şi ieşiră după uşile den coaste, ca să aducă cêle rînduite lor, şi nu au văzut pre cei bătrîni, căci ascunşi era.
19. Şi să făcu după ce ieşiră fêtele şi să sculară cei doi bătrîni şi alergară asupră-i şi dziseră: „Iată, uşile grădinei închise-s şi nime nu ne vêde pre noi, şi întru pofta ta sîntem.
20. Pentru acêea pune-te împreună cu noi şi te fă cu noi! Iară de nu, vom mărturisi asupra ta că era cu tine tinerel şi pentru acêea ai gonit fêtele de la tine".
21. Şi suspinắ Sosánna şi dzise: „Strîmptu mi-i de pretutinderile.
22. Că dă voi face aceasta, moarte mie iaste, şi dă nu voi face nu voi scăpa de la mîinele voastre.
23. Mai ales iaste mie să nu fac şi să caz în mîinile voastre, decît a greşi înaintea Domnului".
24. Şi strigắ glas mare Sosánna şi strigară şi cei doi bătrîni den-potriva ei şi, alergînd unul, dăşchise uşile grădinei.
25. Şi daca audziră strigarea în grădină cei den casă, săriră înlontru pren uşa cea den coaste, să vază ce i s-au întîmplat ei.
26. Şi daca dziseră cei bătrîni cuvintele lor, ruşinară-să slugile foarte, căci nici dinioară nu s-au grăit cuvînt ca acesta pentru Sosanna.
27. Şi fu în a doao dzi, daca să adunắ nărodul către bărbatul ei Ioachim, veniră şi cei doi bătrîni plini de cel fără dă lêge gînd asupra Sosannei, ca să o omoare pre ea.
28. Şi dziseră înaintea nărodului: „Trimiteţi către Sosanna, fata lui Helchíu, carea iaste fămêie lui Ioachim!". Şi ei au trimis.
29.[10024] Şi veni ea şi părinţii ei şi fiii ei şi toate rudeniile ei.
30. Şi

Sosanna

[illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

47 [illegible]

48 [illegible]

49 [illegible]

50 [illegible]

51 [illegible]

[illegible] 52

[illegible] 53

[illegible] 54

[illegible] 55

[illegible] 56

[illegible] 57

[illegible] 58

[illegible] 59

[illegible] 60

[illegible] 61

[illegible] 62

[illegible] 63

[illegible] 64

Sosanna era gingaşe foarte şi frumoasă la chip şi cei fără lêge porînciră ca să să dăscopere[10025] ea,

31. Pentru că era acoperită de tot, pentru ca să să sature de frîmsêţele ei.
32. Şi plîngea cei de pre lîngă dînsă şi toţi ceia ce ştiia pre ea.
33. Şi sculîndu-să cei doi bătrîni în mijlocul nărodului, puseră mîinile pre capul ei,
34. Şi ea plîngînd căutắ în cer, căci era inima ei nădăjduită pre Domnul.
35. Şi dziseră bătrînii: „Îmblînd noi întru grădină sînguri, întrat-au ea cu doao slujnice şi au închis uşile grădinei şi slobodzi slujnicile.
36. Şi veni cătră ea tinerel carele era ascuns şi să culcắ cu ea.
37. Şi noi fiind întru unghiul grădinei, văzînd fărădălêgea, am alergat asupră-le.
38. Şi văzînd împreunîndu-să pre ei, aceluia nu putum opritori să fim, pentru că au mai putut el decît noi, şi dăşchizînd uşile au sărit afară.
39. Şi de aceasta apucîndu-ne, o întrebam cine era tinerelul, şi nu au vrut să ne vestească noao.
40. Acêstea mărturisim".
41. Şi le crezu lor adunarea, ca unor mai bătrîni a nărodului şi judecători, şi o judecară pre ea ca să moară.
42. Şi strigă cu glas mare Sosanna şi dzise: „Dumnedzăul cel vêcinic, cel ştiutor celor ascunse, cela ce ştie toate mai nainte de facerea lor, tu ştii că minciuni asupră-mi au mărturisit.
43. Şi iată, moriu, nefiind făcută nimic dentru carele aceştia au viclenit asupră-mi".
44. Şi ascultắ Dumnedzău glasul ei şi ducîndu-să ea să piară, Dumnedzău rădicắ duhul cel sfînt a unui copilaş tînăr, căruia numele Daniil,
45. Şi strigắ cu glas mare: „Curat eu de la sîngele aceştiia".
46. Şi să întoarse tot nărodul cătră el şi dzise: „Ce-i cuvîntul acesta carele tu ai grăit?"
47. Şi el, stînd în mijlocul lor, dzise: „Aşa sînteţi de nebuni, fiii lui Israil?
48. Necercetînd, nici adeverit cunoscînd, aţi judecat de tot pre fata Israil?
49. Întoarceţi-vă la judecată, pentru că pre minciuni aceştia au mărturisit asupra ei".
50. Şi să înturnă tot nărodul cu sîrguială. Şi dziseră lui cei bătrîni: „Vino, şezi în mijlocul nostru şi vestêşte noao, căci ţie au dat Dumnedzău bătrînimea".
51. Şi dzise cătră ei Daniil: „Împărţiţi[10026] pre ei departe unul de alalt, şi voi iscodi pre ei".
52. Şi daca să împărţiră[10027] unul de la alalt, chemă pre unul dentru ei şi dzise cătră el: „Învechitule a dzilelor rêle, acum au venit păcatele tale carele făceai mai nainte, judecînd strîmbe judêţe şi[10028] pre cei nevinovaţi vinovăţind şi pre cei vinovaţi slobodzind, dzicînd Domnul: «Pre cel nevinovat şi pre cel[10029] drept să nu-l omori.»
53. Acum, dară, pre aceasta de ai vădzutu-o; spune supt ce copaci ai vădzut pre ei împreunîndu-să între sine?". Şi el dzise: „Supt shin!"
54. Şi dzise Daniil: „Drept ai minţit la capul tău,
55. Pentru că acum îngerul lui Dumnedzău, luînd răspunsu de la Dumnedzău, spinteca-te-va în mijloc".
56. Şi mutînd pre acela, porînci să apropie pre celalalt şi-i dzise lui[10030]: „Sămînţa lui Hanaan şi nu a Iúdei, frămsêţele te-au înşelat pre tine şi pofta îndrăpnicí inima ta.
57. Aşa faceţi[10031] fêtelor Israil, şi acêlea, temîndu-să, să[10032] împreuna cu voi; îngădui fărădelêgea voastră, ce nu[10033] fata Iúdei.
58. Acum dară-mi zi mie: Supt ce copaci ai prinsu pre ei împreunîndu-să între sine?". Şi dzise: „Supt prin!".
59. Şi el dzise Daniil: „Drept ai minţit şi tu asupra capului tău.
60. Pentru că aşteaptă îngerul lui Dumnedzău sabiia avînd să te herăstuiască în mijloc, ca să vă piarză de tot pre voi".
61. Şi strigắ toată adunarea cu glas mare şi binecuvîntară pre Dumnedzău, pre cel ce mîntuiêşte pre ceia ce nădăjduiescu preste el.
62.[10034] Şi să sculară preste cei doi bătrîni, că-i dovădi pre ei Daniil dentru gura lor mărturisiţi fiind pre minciuni, şi au făcut lor în ce chip au viclenit aproapelui să facă, după lêgea lui Moisi, şi au omorît pre ei; şi hălădui sînge nevinovat întru dzua acêea.
63. Şi Helchía şi muiêrea lui lăudară pre Dumnedzău pentru fata lor Sosanna, cu Ioachim, bărbatul ei, şi cu toate rudeniile, căci nu s-au aflat întru ea grozav lucru.
64. Şi Daniil să făcu mare înaintea nărodului den dzua acêea şi înainte.

[illegible]

[illegible]

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34

Pentru a bălaurului Vil topire. De la săvîrşitul lui Daniíl rumtă pildă

1. Şi împăratul Astiag să lipi lîngă părinţii lui şi luo Chir persul împărăţiia lui.
2. Şi era Daniil împreună vieţuitor cu împăratul şi mai slăvit decît toţi priêtenii lui.
3. Şi era chip la vavilonêni căruia era numele Vil, şi să cheltuia la el preste toată dzua de fănină de grîu artáve 12 şi oi 40 şi de vin vêdre 6.
4. Şi împăratul cinstiia pre el şi mergea în toate dzilele a să închina lui şi Daniil să închina Dumnedzăului lui.
5. Şi dzise lui împăratul: „Pentru căci nu te închini lui Vil?"
6. Şi el dzise: „Căci nu crez chipuri făcute de mîini, ci pre cel viu Dumnedzău, pre cel ce au zidit ceriul şi pămîntul şi ce are a tot trupul domnie".
7. Şi zise lui împăratul: „Nu-ţi pare ţie Vil să fie viu dumnedzău, nu vezi cîte mănîncă şi bea pren toate dzilele?"
8. Şi dzise Daniil rîzînd: „Nu te înşela, împărate, acesta denlontru iaste lut şi denafară aramă, şi nu au mîncat nici dănioară".
9. Şi mîniindu-să împăratul, chemă preuţii lui şi dzise lor: „Dă nu veţi spune mie cine-i cela ce mănîncă de tot cheltuiala aceasta, muri-veţi.
10. Iară dă veţi dosluşi că Vil mănîncă acêstea, Daniil va muri, căci au blăstămat la Vil".
11. Şi dzise Daniil împăratului: „Facă-să după cuvîntul tău!"
12. Şi era preuţii lui Vil 70, afară den muieri şi fii.
13. Şi veni împăratul cu Daniil la casa lui Vil.
14. Şi dziseră preuţii lui Vil: „Iată, noi ieşim afară şi tu, împărate, pune bucatele şi vinul turnîndu-l pune şi închide uşa şi pecetluiêşte cu inelul tău.
15. Şi venind dimineaţa, de nu vei afla toate mîncate de Vil, să murim, sau Daniil, cel ce au minţit asupra noastră".
16. Şi ei nu băga în samă căci făcuse supt masă ascunsă întrare şi pren ea întra pururea şi le mînca pre iale.
17. Şi fu daca ieşiră aceia şi împăratul puse bucatele lui Vil şi porînci Daniil slugilor lui şi aduseră spuză[10035] şi aşternură toată bisêrica înaintea împăratului sîngur.
18. Şi ieşind închiseră uşa şi pecetluiră cu inelul împăratului şi să duseră.
19. Şi preuţii veniră noaptea, după obicêiul lor, şi muierile lor şi fiii lor, şi le mîncară toate şi băură.
20. Şi mînecắ împăratul dimineaţă şi Daniil împreună cu el.
21. Şi dzise împăratul: „Întregi-s peceţile, Daniil?". Şi el dzise ⌊şi⌋[10036]: „Întregi-s, împărate!"
22. Şi fu îndată ce dăşchise porţile, căutînd preste masă împăratul, strigắ cu glas mare: „Mare eşti, Vil! Şi nu iaste lîngă tine[10037] vicleşug nici unul!"
23. Şi rîse Daniil şi opri pre împăratul ca să nu între el înlontru şi dzise: „Vezi, dară, faţa pămîntului, şi cunoaşte a cui sînt urmele acêstea?
24. Vắzu urmele a bărbaţi şi a muieri şi a copii[10038]!"
25. Şi scîrbindu-să împăratul atuncea, prinse pre preoţi şi pre muieri şi pre fiii lor şi-i arătară lui cêle ascunse uşi, pren carele întra şi mînca cêle den masă.
26. Şi omorî pre ei împăratul şi dêde pre Vil de tot dat lui Daniil şi surpắ pre el şi bisêrica lui.
27. Şi era bălaur mare întru loc şi-l cinstiia pre el vavilonênii.
28. Şi dzise împăratul cătră Daniil: „Au şi acestuia vei dzice că de aramă iaste?
29. Iată, trăiêşte şi mănîncă şi bea, nu vei putea să zici că nu iaste dumnedzău viu! Şi te închină lui!"
30. Şi dzise Daniil: „Domnului Dumnedzăului mieu mă voi închina, căci acesta-i Dumnedzău viu; şi tu, împărate, dă-mi slobodzire şi voi ucide pre bălaur fără dă sabie şi toiag".
31. Şi dzise împăratul: „Dau ţie!". Şi luă Daniil zmoală şi seu şi peri şi le fiêrse într-un loc şi făcu posmagi şi dêde în gura bălaurului şi plesni bălaurul.
32. Şi dzise: „Vezi închinăciunile voastre!"
33. Şi fu daca audziră vavilonênii, să scîrbiră foarte şi să rocoşiră asupra împăratului.
34. Şi dziseră: „Jidov să fă-

cu împăra-

[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]

[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible] 45
[illegible]
[illegible]
[illegible] 46
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]
[illegible] 48
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible]

А МАКАВЕИЛОР КЪРТѢ ДЕНТѪЮ:

КАП. А.

1 Ш [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]

cu împăratul ⌊și⌋[10039] pre Vil surpắ și pre bălaur omorî și pre preuți junghé".

35. Și dziseră mergînd cătră împăratul: „Dă-ne noao pre Daniil!

36. Iară de nu, omorî-vom pre tine și pre casa ta".

37. Și văzu împăratul că-l stejesc pre el foarte și, îndemnîndu-să, dêde lor pre Daniil.

38. Și ei îl puseră pre el la groapa leilor și era acoló dzile 6.

39. Și era în groapă 7 lei și le da lor preste toate dzilele doao trupuri și doao oi. Iară atuncea nu li s-au dat lor, pentru ca să mănince de tot pre Daniil.

40. Și era Avvacum prorocul întru Țara Jidovască și el fiêrse fiertură și dămicắ pîine în scafă și mergea la cîmpu să aducă secerătorilor.

41. Și dzise îngerul Domnului Avvacum: „Du prînzul carele ai la Vavilon lui Daniil la groapa leilor".

42. Și dzise Avvacum: „Doamne, Vavilónul n-am văzut și groapa nu știu unde iaste!"

43. Și-l prinse îngerul de crêștetul[10040] lui și țiindu-l de chica capului lui, puse-l pre el la Vavilon, deasupra groapei, cu iuțimea duhului lui.

44. Și strigắ Avvacum dzicînd: „Daniil, Daniil, ia prîndzul carele au trimis ție Dumnedzău".

45. Și dzise Daniil: Pentru că pomeniși pre mine, Dumnedzău, și nu ai părăsit pre cei ce cearcă pre tine și te iubăscu pre tine".

46. Și sculîndu-să Daniil, mîncă; și îngerul lui Dumnedzău așeză pre Avvacum îndată la locul lui.

47. Și împăratul veni în dzua a șaptea ca să plîngă pre Daniil; și veni la groapă și căută și, iată, Daniil șezînd.

48. Și strigînd cu glas mare împăratul, zise: „Mare ești, Doamne, Dumnedzăul lui Daniil, și nu iaste altul afară de tine".

49. Și-l scoase pre el, iar pre vinovații pierdzării lui ii băgă în groapă și să mîncară de tot îndată, înaintea lui.

A Maccavéilor cuvîntu dentîiu

Cap 1

1. Și fu după ce lovi Aléxandru, cel al lui Fílip Machidoneanul, carele au ieșit dentru pămîntul Hetteim și au lovit pre Dárie, împăratul persilor și a midilor, și împărăți pentru el mai nainte preste Grecime.

2. Și au împreună pus războaie multe și au biruit întărituri și au junghiat împărați ai pămîntului.

3. Și trecu pînă la marginile pămîntului și au luat prăzi a mulțimei limbilor; și încetă pămîntul înaintea lui.

4. Și să înălță și să rădicắ inima lui și adunắ putêre vîrtoasă foarte.

5. Și domni țări și limbi și tiranii și fură lui spre bir.

6. Și după aceasta cădzu preste așternut și cunoscu că va muri.

7. Și chemă slugile lui cêle slăvite, cei împreună hrăniți cu el dentru tinerêțe, și împărți lor împărățiia lui, încă viu fiind el.

8. Și împărăți Aléxandru ani 12 și muri.

9. Și biruiră slugile lui, fieștecarele întru locul lui.

10. Și puseră preste ei toți steme după ce au murit el și fiii lor den-apoia lor, ani mulți, și să înmulți rêlele întru pămînt.

11. Și ieși dentru ei rădăcină păcătoasă, Andioh cel Epifanis, ficiorul lui Antioh împăratul, carele era zălog la Rîm; și împărăți întru anul 137 a împărăției grecilor.

12. Întru dzilele acêlea ieșit-au dentru Israil fii fără dă lêge și au îndemnat pre mulți, dzicînd:

13. „Să mêrgem și să punem făgăduință cu limbile cêle împregiuriul nostru, căci dentru care ⌊dzi⌋[10041] ne-am dășpărțit de la ei, aflat-au pre noi rêle multe".

14. Și să îmbună cuvîntul înaintea ochilor lor.

15. Și s-au îndemnat oariicarii dentru nărod și au mersu cătră împăratul și au dat lor biruință a face dreptățile limbilor.

16. Și zidiră învățătură în Ierusalim după legiuirile limbilor.

17. Și au făcut lor acoperemîntu la margini și s-au depărtat de la făgăduința sfîntă și s-au înjugat întru limbi și să vîndură a face răul.

18. Și să găti împărățiia înaintea lui Antioh și gîndi să împărățească Eghiptului, ca să împărățască preste amîndoao împărățiile.

19. Și întrắ la Éghipt cu gloată grea, cu cară

și pili

[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]

[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]
[illegible] 45
[illegible]
[illegible] 46
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]
[illegible] 48
[illegible] 49
[illegible] 50
[illegible]
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible]
[illegible] 52
[illegible]
[illegible] 53
[illegible]
[illegible]
[illegible] 54
[illegible] 55
[illegible]
[illegible]
[illegible] 56
[illegible] 57
[illegible]
[illegible]

şi pili şi cu călăreţi şi cu stol mare.

20. Şi împreună̆ război cătră Potolomei, împăratul Eghíptului, şi să înfrînse Potolomei de cătră faţa lui şi fugi; şi căzură răniţi mulţi.

21. Şi coprinseră cetăţile cêle tari în Pămîntul Eghíptului şi luă prăzile Pămîntului Eghíptului.

22. Şi să înturnă Antioh după ce au lovit Eghiptul, întru 143 ani,

23. Şi să sui preste Israil şi Ierusalim cu gloată grea şi întră̆ la sfinţenie cu mîndrie şi luă jirtăvnicul cel de aur şi luminătoriul luminei şi toate vasele lui[10042] şi masa punerii înainte şi căuşile şi măstrăpile şi cădêlniţile cêle de aur şi acoperemîntul şi cununile şi podoaba cea de aur, cea de cătră faţa bisêricii, şi le-au măruntit toate.

24. Şi luă argintul şi aurul şi vasele cêle poftite şi au luat vistiêrele cêle ascunse carele au aflat, şi luînd toate, să duse la pămîntul lui.

25. Şi făcu ucidere şi grăi mîndrie mare.

26. Şi să făcu jale preste Israil mare, întru tot locul lor,

27. Şi suspinară boiêri şi bătrîni; ficioare şi tinerei au slăbit şi frîmsêţele muierilor s-au primenit.

28. Tot mirele au luat plîngere, cêea[10043] ci şedea în cămară[10044] făcutu-s-au în jale.

29. Şi să clăti pămîntul preste ceia ce lăcuiescu pre el şi toată casa Iacov îmbrăcatu-s-au ruşine.

30. După doi ani de dzile, trimis-au împăratul boiêrin a birului la cetăţile Iúdei şi veni la Ierusalim cu gloată grea.

31. Şi grăi lor cuvinte de pace cu vicleşug; şi să încredzură lui.

32. Şi căzu preste cetate fără de vêste şi lovi pre ea lovitură mare şi pierdu nărod mult dentru Israil.

33. Şi luă prăzile cetăţii şi o arse pre ea cu foc şi surpă̆ casele ei şi zidurile ei prenpregiur.

34. Şi robiră muierile şi fiii şi dobitoacele le moştenіră ⌊pre ei⌋[10045].

35. Şi zidiră cetatea lui David cu zid mare şi tare, cu turnuri tari, şi să făcu lor spre margine.

36. Şi puseră acoló limbă păcătoasă, bărbaţi fără lêge, şi să întăriră întru ea.

37. Şi puseră arme şi hrană, adunînd prăzile Ierusalimului le-au pus acoló.

38. Şi să făcură întru mare laţ; şi să făcu spre aleşuire sfinţeniei şi spre diavol rău lu Israil pururea.

39. Şi au vărsat sînge nevinovat împrejurul sfinţeniei şi au pîngărit sfinţeniia.

40. Şi au fugit ceia ce lăcuia Ierusalimul pentru ei şi să făcu lăcuinţă a striinilor; şi s-au făcut striină cu roadele ei şi fiii ei părăsiră pre ea.

41. Sfinţeniia ei pustiitu-s-au ca pustiiul, sărbătorile ei înturnatu-s-au spre jale, [10046]sîmbetile ei spre ocară, cinstea ei spre dăfăimare.

42. După mărirea ei s-au înmulţit necinstea ei şi înălţimea ei s-au înturnat spre plîngere.

43. Şi au scris împăratul la toată împărăţiia lui să fie toţi într-un nărod şi să părăsască fieştecarele legiuirele lui.

44. Şi au priimit toate limbile după cuvîntul împăratului.

45. Şi mulţi de la Israil au binevrut la slujba lui şi au jirtvuit chipurilor şi au pîngărit sîmbăta.

46. Şi au trimis împăratul cărţi cu mîna vestitorilor la Ierusalim şi cetăţile Iúdei, ca să margă denapoia a legiuirilor striine a pămîntului

47. Şi să oprească arderile de tot şi jirtva şi turnarea dentru sfinţenie,

48. Şi să pîngărească sîmbetile şi sărbătorile,

49. Şi să pîngărească sfinţenie şi sfinţi,

50. Să clădească cuptoare şi capişte şi casă chipurilor lor şi a jirtvui de porcu şi dobitoace de obşte,

51. Şi să lase pre fiii lor neobrăzuiţi, să spurce sufletile lor întru tot necuratul şi a spurca pre ei, ca să uite lêgea şi să primenească toate îndreptările.

52. Şi carele nu va face după graiul împăratului muri-va.

53. După toate cuvintele acêstea au scris la toată împărăţiia lui şi au făcut socotitor preste tot nărodul,

54. Şi au porîncit cetăţilor Iúda să jirtvuiască după cetate şi cetate.

55. Şi s-au adunat de la nărod cătră ei mulţi, tot cela ce au părăsit lêgea, şi au făcut rêle întru pămînt.

56. Şi au pus pre Israil întru ascunse, întru toată scăparea lor.

57. Şi în 15 dzile a lui haselef, întru 145 ani, zidit-au spurcăciu-

nea pustiirei

[illegible]
58 [illegible]
[illegible]
59 [illegible]
60 [illegible]
[illegible]
[illegible]
61 [illegible]
[illegible]
62 [illegible]
[illegible]
63 [illegible]
64 [illegible]
[illegible]
[illegible]
65 [illegible]
[illegible]
66 [illegible]
[illegible]
67 [illegible]
[illegible]

КАП. Е

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 13
[illegible] 14
[illegible] 15
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] 31

[illegible]

nea pustiirei preste jirtăvnic și întru cetățile Iúdei împregiur au zidit cuptoare,
58. Și preste ușile caselor și întru ulițe tămîia.
59. Și cărțile legii carele au aflat le-au arsu cu foc, spărgîndu-le de tot.
60. Și unde să áflă lîngă neștine Cartea Făgăduinței și cine împreună binevrea cu lêgea, împreună alêgerea împăratului, îl omorîia pre el cu vîrtutea lor.
61. Făcea așa lui Israil, celor ci să afla întru toată luna și luna întru cetăți.
62. Și în 25 a lunii – jirtvuind preste cuptor, carele era preste jirtăvnic.
63. Și pre muierile cêlea ce au obrăzuit pruncii lor au omorît după porînci,
64. Și au spînzurat pruncii de grumadzii lor și casele lor le-au prădat; și pre cei ce au obrezuit pre ei i-au omorît.
65. Și mulți întru Israil s-au întărit și să întemeiară întru eiși, ca să nu mănince de obște.
66. Și priimiră a muri, ca să nu să pîngărească cu mîncările și să nu spurce făgăduința sfîntă; și au murit.
67. Și să făcu urgie mare preste Israil foarte.

Cap 2

1. Întru dzilele acêlea, sculatu-s-au Mattathías al lui Ioan al lui Simeon preutul[10047], dentru fiii Ioariv, de la Ierusalim și șezu în Modin.
2. Și la el fii 5: Ioannan, cel ce porăcliia Gaddis;
3. Símon, cel ci să chema Thassí;
4. Iúda, cel ci să porăcliia Maccaveu;
5. Eleázar, cel ci să chema Annaran; Ionáthan, cel ci să porăcliia Apfus.
6. Și văzu blăstămile cêlea ce s-au făcut în Iúda și în Ierusalim,
7. Și dzise: „Vai, pentru căci aceasta, de mă născuiu a vedea zdrobirea nărodului mieu și zdrobirea cetății svinte și a ședea acolo, dîndu-să ea întru mîna vrăjmașilor,
8. Și sfințeniia întru mîna striinilor? Făcutu-s-au biserica ei ca un bărbat neslăvit.
9. Vasele mărirei ei robite s-au dus; omorîtu-s-au pruncii ei întru uliţe, tinereii ei întru sabiia lui.
10. Care limbă n-au moștenit împărăție și n-au biruit prăzile ei?
11. Toată podoaba ei s-au luat, pentru volnică făcutu-s-au întru roabă.
12. Și iată sfintele noastre și frîmsêțea noastră și mărirea noastră s-au pustiit și le-au spurcat pre iale limbile.
13. Pentru căci noao încă a trăi?".
14. Și rupse Matathías și fiii lui hainele lor și să îmbrăcară cu saci; și plînseră foarte.
15. Și veniră cei de la împăratul, ceia ce îndemna împărăchêrea, la Modin cetatea, pentru ca să facă jirtvă.
16. Și mulți de la Israil cătră ei au mersu și Mattathías și fiii lui s-au adunat.
17. Și răspunseră cei de la împăratul și dziseră lui Mattathías, dzicînd: „Boiêrin și mărit și mare ești întru cetatea aceasta și întărit întru fii și frați.
18. Acum, dară, vino întîi și fă porînca împăratului, în ce chip au făcut toate limbile și bărbații Iúda și ceia ce au rămas în Ierusalim și vei fi tu și casa ta dentru priêtenii împăratului; și tu și fiii tăi mări-veți cu argint și aur și cu trimiteri multe".
19. Și răspunse Mattathías și dzise cu glas mare: „Măcară toate limbile cêle den casa împărăției împăratului vor audzi lui, să să dăpărtêdze fieștecarele de cătră închinăciunea părinților lui și au ales întru porîncele lui,
20. Și eu și ficiorii miei și frații miei mêrge-vom întru făgăduința părinților noștri.
21. Blînd noao ca să lăsăm lêgea și dreptățile.
22. Cuvintelor împăratului nu vom asculta, a trêce slujba noastră în dreapta au în stînga".
23. Și daca tăcu grăind cuvintele acêstea, apropiatu-s-au bărbat jidov întru ochii tuturor să facă jirtvă preste cuptoriul cel den Modin, după porînca împăratului.
24. Și vădzu Mattathías și rîvni și să cutremurară rărunchii lui și scoase mînie după judecată și, alergînd, junghé pre el preste cuptor.
25. Și pre bărbatul împăratului, pre cel ce îndemna a jirtvui, omorîtu-l-au întru vrêmea acêea și cuptoriul surpắ.
26. Și rîvni legii, în ce chip au făcut Finees lui Zamvrí, fiiului Salom.
27. Și strigắ Mattathías întru cetate cu glas mare, dzicînd: „Tot cela ci va rîvni lêgii[10048] și va întări făgăduința iasă denapoia mea!"
28. Și fugiră el și fiii lui la măguri și au lăsat cîte au avut în cetate.
29. Atuncea s-au pogorît mulți, cercînd dreptatea și judecata la pustiiu,
30. Să șază acoló, ei și fiii lor și muierile lor și dobitoacele lor, căci s-au înmulțit preste ei rêlele[10049].
31. Și s-au vestit bărbaților împăratului și pute-

rilor

[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible]
[illegible] 52
[illegible]
[illegible] 53
[illegible] 54
[illegible]
[illegible] 55
[illegible] 56
[illegible]
[illegible] 57
[illegible]
[illegible]
[illegible] 58
[illegible] 59
[illegible] 60
[illegible]
[illegible] 61
[illegible]
[illegible] 62
[illegible]
[illegible] 63
[illegible]
[illegible] 64
[illegible]
[illegible] 65
[illegible]
[illegible]
[illegible] 66
[illegible]
[illegible]
[illegible] 67
[illegible]
[illegible]
[illegible] 68
[illegible] 69
[illegible]
[illegible] 70
[illegible]

rilor carele era în Ierusalim, cetatea David, că s-au pogorît bărbați carii au răsîpit porînca împăratului la ascunzători, în pustiiu.

32. Și alergară denapoia lor mulți și, ajungînd pre ei, să tăbărîră preste ei și întăriră preste ei război întru dzua sîmbetelor.

33. Și dziseră cătră ei: „Pînă acum, dăstul! Ieșiți și faceți după cuvîntul împăratului și veți trăi”.

34. Și dziseră: „Nu vom ieși, nici vom face cuvîntul împăratului, ca să spurcăm dzua sîmbetelor”.

35. Și sîrguiră preste ei războiu.

36. Și n-au răspunsu lor, nici piatră au zvîrlit întru ei, nici au astupat ascunzătorile, dzicînd:

37. „Să murim întru proștimea noastră toți; mărturisêște preste noi ceriul și pămîntul că nejudecat piêrdeți pre noi”.

38. Și să sculară prestă ei sîmbetile cu război[10050] și muriră ei și muierile lor și fiii lor și dobitoacele lor, ca vre 1000 de suflete de oameni.

39. Și cunoscu Mattathías și priêtenii lui și plînseră prestă ei pînă foarte.

40. Și dzise bărbat cătră aproapele lui: „Dă vom face toți în ce chip frații noștri au făcut și nu vom da război cătră limbi pentru sufletile noastre și pentru dreptăți, acum mai curînd pre noi ne vor piêrde de tot de pre pămînt”.

41. Și să sfătuiră întru dzua acêea, dzicînd: „Tot omul carele va veni cătră noi spre război în dzua sîmbetei, să dăm război împotriva lui și să nu murim toți, în ce chip au murit frații noștri întru ascunzători”.

42. Atuncea s-au adunat cătră ei adunare a asideilor vîrtoși la putêre, de la Israil, tot cela ci să volnicêște[10051] legii.

43. Și toți ceia ce pribegea de la rêle să adaosără[10052] la ei și să făcu lor întru întăritură.

44. Și împreună întăriră putêre și loviră pre păcătoși cu urgiia lor și pre bărbații fără lêge cu mîniia lor; și cei rămași fugiră la limbi, să scape.

45. Și încungiură Mattathías și priêtenii lui și surpară cuptoarăle,

46. Și obrăzuiră copilașii cei neîmpregiur tăiați, cîți au aflat întru hotarăle Israil cu vîrtute.

47. Și au gonit pre fiii mîndriei și să spori lucrul întru mîna lor.

48. Și să apucară de lêge dentru mîna limbilor și dentru mîna împăraților și n-au dat cornu păcătosului.

49. Și s-au apropiat dzilele lui Mattathías a muri și zise fiilor lui: „Acum s-au întărit mîndriia și mustrarea[10053] și vrêmea stricării și urgiia mîniei.

50. Și acum, fiilor, rîvniți legii și dați sufletile voastre pentru făgăduința[10054] părinților noștri.

51. Pomeniți a părinților noștri lucruri, carele au făcut întru rodurile lor, și priimiți mărire mare și nume vêcinic.

52. [10055]Avraám au nu cu ispită să află crezut și să socoti lui întru dreptate?

53. [10056]Iosif, întru vrêmea strînsorii lui, păzi porîncă și să făcu domnu Eghíptului.

54. [10057]Finees, tatăl nostru, rîvni rîvnire, au luat făgăduință a preoției vêcinice.

55. [10058]Iisus, plinind cuvîntul, făcutu-s-au judecător întru Israil.

56. [10059]Halef, pentru că au mărturisit întru adunare, au luat a pămîntului moștenire.

57. [10060]David, cu mila lui, au moștenit scaunul împărăției în vacul vacului.

58. [10061]Ilíe, rîvnind rîvnirea legii, să luă în sus pînă în cer.

59. [10062]Ananíia, Azaríia, Misail, crezînd, mîntuitu-s-au dentru pară.

60. [10063]Daniil, cu proștimea lui, să izbăvi dentru gurile leilor.

61. Și așa socotiți, după rod și rod, că toți ceia ci nădăjduiesc pre el nu vor slăbi.

62. Și de cătră cuvintele omului păcătos să nu vă têmeți, căci mărirea lui – spre baligă și spre viermi.

63. Astăzi să va rădica și mîine nu să vor afla, căci s-au înturnat la țărna lui și gîndirea lui au pierit.

64. Și voi, fiilor, întăriți-vă și vă îmbărbătați întru lêge, că întru el mări-veți.

65. Și iată, Simeon, fratele vostru, știu că bărbat de sfat iaste; de el să ascultați toate dzilele, acesta voao va fi în loc de părinte.

66. Și Iúda Maccavéu, acesta-i vîrtos la putêre ⌊și⌋[10064] dentru tinerêțele lui, acesta voao va fi boiêrin oștii și veți bate războiul năroadelor.

67. Și voi apropiați cătră voi pre toți făcătorii legii și izbîndiți izbînda nărodului vostru.

68. Răsplătiți răsplătire limbilor și luați aminte la porîncele legii”.

69. Și blagoslovi pre ei și să adaose cătră părinții lui și muri întru 146 ani.

70. Și-l îngropară pre el fiii lui

[illegible]

КАП. Г

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34

întru gropniţile părinţilor lor, în Modin, şi-l bociră pre el tot Israil bocet mare.

Cap 3

1. Şi să sculă Iúda, cela ci să chema Maccaveu, fiiul lui, pentru el; şi ajotoriia lui toţi fraţii lui
2. Şi toţi cîţi s-au lipit de părintele lui; şi bătea războiul Israil cu veselie.
3. Şi au lărgit mărire nărodului lui şi să îmbrăca dzea ca un uriaş şi să încinse ciniile lui cêle de război şi războaie au întărit, acoperind tabăra cu sabie.
4. Şi să asămănă cu leul întru lucrurile lui şi ca puiul de leu izbîcnind la vînat.
5. Şi au gonit pre cei fără dă lêge, cercetîndu-i, şi pre cei ce turbura pre nărodul lui au pîrjolit.
6. Şi să zgîrciră cei fără dă lêge de frica lor şi toţi lucrătorii fărădălegii împreună s-au turburat; şi să spori mîntuirea întru mîna lui.
7. Şi amărî împăraţi mulţi şi veseli pre Iacov cu faptele lui; şi pînă în vac pomenirea lui spre binecuvîntare.
8. Şi trecu în cetăţile Iúdei şi pierdu de tot pre cei păgîni dentru ea şi înturnă urgie de[10065] la Israil.
9. Şi să numi pînă la marginea pămîntului şi adunắ pre cei pierduţi.
10. Şi adunắ Apolónie limbi şi de la Samaríia putêre mare, ca să dea război către Israil.
11. Şi cunoscu Iúda şi ieşi spre timpinare lui şi-l lovi pre el şi omorî pre el şi căzură răniţi mulţi; şi cei rămaşi au fugit.
12. Şi luă prăzile lor şi sabiia lui Apolónie luă Iúda şi era dînd război cu ea toate dzilele.
13. Şi audzi Síron, boiêrinul puterii Siríei, că au strîns Iúda adunare şi adunarea credincioşilor cu el şi ce ies la război,
14. Şi dzise: „Face-voi mie nume şi mă voi mări întru împărăţie şi voi bate pre Iúda şi pre cei ce-s împreună cu el și pre ceia ce dăfaimă cuvîntul împăratului".
15. Şi adaose a să sui; şi să sui cu el tabără a necuraţilor tare să-i ajute lui şi să facă izbînda întru fiii Israil.
16. Şi să apropiia pînă la suirea Vethoron şi ieşi Iúda întru tîmpinarea lui cu puţini.
17. Şi daca văzură tabăra venind întru tîmpinarea lor, dziseră Iúdei: „Ce vom putea, puţini fiind, să dăm război către atîta mulţime vîrtoasă? Şi noi am leşinat, nemîncaţi fiind astăzi".
18. Şi dzise Iúda: „Lesne a[10066] să închide mulţi întru mîinile a puţini şi nu iaste usăbire înaintea ceriului a mîntui întru mulţi au întru puţini.
19. Căci nu întru mulţimea puterii biruinţa războiului iaste, ce numai dentru ceriu-i vîrtutea.
20. Ei vin către noi cu mulţime a semeţiei şi a fărălegii, ca să ne rădice pre noi și pre muiêrile noastre şi pre fiii noştri, ca să ne prade pre noi.
21. Iar noi ne batem pentru sufletile noastre şi pentru legiuirile noastre.
22. Şi el va zdrobi pre ei de către faţa noastră; şi voi nu vă têmeţi de la ei!"
23. Şi daca au tăcut grăind, sări întru ei fără vêste şi să surpắ Síron şi tabăra lui înaintea lui.
24. Şi goniia pre ei întru pogorîşul Vethoron pînă la cîmpu; şi au căzut dentru ei ca vro 800 de bărbaţi şi ceialalţi au fugit la Pămîntul Filistiim.
25. Şi au început frica Iúdei şi a fraţilor lui şi spaima cădea preste limbile cêle denpregiurul lor.
26. Şi s-au apropiat pînă la împăratul numele lui şi pentru şireagurile Iúdei povestea toată limba.
27. Şi daca audzi Antioh împăratul cuvintele acêstea, să urgisi cu mînie şi trimise şi adunắ puterile toate a împărăţiei lui, tabără tare foarte.
28. Şi dăşchise cămara lui şi au dat chelşuguri puterilor lui într-un an şi porîncí lor într-un an să fie ei gata la toată treaba.
29. Şi văzu că au sfirşit argintul de la vistiêre şi birurile ţării puţine-s, pentru împărechêrea şi rana carea au făcut întru pămînt ca să rădice legiuirile carele era de la dzilele dentîi.
30. Şi să sfii, cîndai nu va avea ca o dată şi a doao la cheltuiêle şi dările carele le da mainte cu săţioasă mînă şi prisosi decît împăraţii cei de mainte, cu săţioasă mînă.
31. Şi să mira cu sufletul lui foarte şi să sfătui a mêrge la Persída şi să ia[10067] birurile ţărîlor şi să adune argint mult.
32. Şi lăsă pre Lisía, om slăvit şi dentru rodul împărăţiei, preste lucrurile împăratului, de la Rîul Efrafthului pînă la hotarăle Eghíptului,
33. Şi a hrăni pre Andioh, ficiorul lui, pînă a să întoarce el.
34. Şi i-au dat

[illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

47 [illegible]

[illegible] 48

[illegible] 49

[illegible] 50

[illegible] 51

[illegible] 52

[illegible] 53

[illegible] 54

[illegible] 55

[illegible] 56

[illegible] 57

[illegible] 58

[illegible] 59

[illegible] 60

[illegible]

КАП. В.

Ш[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible] 4

[illegible] 5

[illegible]

lui jumătate den puteri și pilii; și au porîncit lui pentru toate carele vrea și pentru ceia ce lăcuia Iudéa și Ierusalimul,
35. Să trimiță preste ei putêre ca să surpe și să rădice vîrtutea lui Israil și rămășița Ierusalim și să rădice pomenirea lor de la loc,
36. Și să lăcuiască pre fiii striini de rod întru toate hotarăle lor și să le dea cu sorțu pămîntul lor.
37. Și împăratul au luat jumătate dentru puteri cêlea ce au rămas și s-au sculat de la Antiohía, de la cetatea împărăției lui, an 147.
38. Și au trecut Rîul Efráthului și mergea cêle de sus țări; [10068]și porînci[10069] Lisías lui[10070] Potolomei al lui Doriménus și lui Nicánor și Gorghíei, bărbați tari dentru priêtenii împăratului.
39. Și au trimis împreună cu ei 40000 de bărbați și 7000 de călărime, ca să vie la Pămîntul Iúdei și să-l strice de tot pre el, după cuvîntul împăratului.
40. Și să sculară cu toată putêrea lor și veniră și să tăbărîră aproape de Emmaum, întru pămîntul cîmpiei.
41. Și audziră neguțătorii țării numele lor și luară argint și aur mult foarte și slugi și veniră la tabără ca să ia pre fiii lui Israil întru slugi.
42. Și să făcură cătră ei putêrea Siríei și a pămîntului celor striini de fêl.
43. Și văzu Iúda și frații lui căci s-au înmulțit răutățile și puterile tăbărăscu întru hotarăle lor și au cunoscut cuvintele împăratului, carele au porîncit să facă nărodului spre pieire și concenire.
44. Și dzise fieștecarele cătră aproapele lui: „Să rădicăm surparea nărodului nostru și să dăm război[10071] pentru nărodul nostru și pentru cêle sfinte".
45. Și să adunắ adunarea ca să fie gata la război și ca să să roage și să ceară milă și îndurări.
46. Și Ierusalimul era nelăcuit ca un pustiiu; nu era cel ce iêse și cel ci să între dentru nașterile ei și sfințenie călcîndu-să de tot și fiii acelor de rod striini, întru margine, popas întru limbi; și să rădica frîmsêțea dentru Iacov și să sfîrși fluierul și alăuta.
47. Și s-au adunat și au venit la Massifá, în preajma Ierusalímului, căci loc de rugă la Massifá mainte lui Israil.
48. Și au postit întru dzua acêea și s-au îmbrăcat cu saci și cenușe preste capetile lor și au rumptu hainele lor.
49. Și au întinsu cartea legii, pentru carele cerceta limbile ca să scrie preste iale închipuirile chipurilor lor.
50. Și au adus hainele preoției și cêle dentîi născute și zecile și au rădicat obricițiii, carii au săvîrșit dzilele.
51. Și strigară cu glas în cer, dzicînd: „Ce vom face acestora și unde pre aceștia să-i ducem?
52. Și sfintele tale de tot s-au călcat și s-au spurcat și preuții tăi cu plîngere și smerenie.
53. Și, iată, limbile s-au adunat preste noi ca să ne rădice pre noi; tu știi carele gîndesc preste noi.
54. Cum vom putea a sta împotrivă de cătră fața lor, dă nu tu ne vei ajuta noao?". Și au trîmbițat cu trîmbițile și au strigat cu glas mare.
55. Și după aceasta au pus Iúda povățuitori nărodului, preste mii și preste sute și preste 50 și preste 10.
56. Și dziseră celor ce fac casă și celor ci să logodescu cu muieri și răsădescu vii și fricoși să să întoarcă fiecarele la casa lui, după lêge.
57. Și să sculă tabăra și să tăbărî despre austrul Emmaum.
58. Și dzise Iúda: „Încingeți-vă și vă faceți întru fii tari și vă faceți gata la dimineață, ca să dați război întru limbile acêstea, cêle adunate preste noi să ne rădice pre noi și sfintele noastre.
59. Căci mai bine noi să murim la război decît să privim preste rêlele limbei noastre și a sfintelor.
60. Și, în ce chip va fi voia întru cer, așa va face".

Cap 4

1. Și să tăbărî Gorghíe cu 5000 de oameni și 1000 de călărime aleasă; și să sculă tabăra noaptea,
2. Ca să lovască preste tabăra jidovilor și să-i lovască pre ei fără de vêste; și fiii marginii era lui povățuitori.
3. Și audzi Iúda și să rădică el și cei tari ca să lovască putêrea împăratului cea den Emmaum,
4. Pînă unde puterile rășchirate era de la tabără.
5. Și veni Gorghías la tabăra Iúdei noaptea și pre nime n-au aflat

[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible] 9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]

[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible]

şi cerca pre ei la munţi, căci dzise: „Fug aceştia de la noi!”

6. Şi odată cu[10072] dzua să ivi Iúda la cîmpu cu 3000 de oameni, fără numai acoperemînture şi sabii nu avea, cum vrea.
7. Şi văzură tabără de limbi tare îndzăoată şi călărime încungiurînd pre ea şi aceştia – învăţaţi de războiu.
8. Şi dzise Iúda bărbaţilor celor împreună cu el: „Nu vă têmeţi de mulţimea lor şi pornirea lor nu vă sfiiţi.
9. [10073]Aduceţi-vă aminte cum s-au mîntuit părinţii noştri întru Maarea Róşie, cînd i-au gonit pre ei Farao cu putêre.
10. Şi acum să strigăm la ceriu, cîndai va milui pre noi şi va aduce aminte de făgăduinţa părinţilor şi va zdrobi tabăra aceasta despre faţa noastră astădzi.
11. Şi vor cunoaşte toate limbile că iaste cela ce mîntuiêşte şi mîntuiêşte pre Israil”.
12. Şi rădicară cei striini de fêl ochii lor şi văzură pre ei venind den preajmă şi ieşiră den tabără la războí.
13. Şi trîmbiţară cei cu Iúda şi loviră şi să surpară limbile şi fugiră la cîmpu; şi cei dendărăt toţi cădzură cu sabie.
14. Şi-i goniră pre ei pînă la Assarimoth şi pînă la cîmpii Iduméii şi Azótului şi Imníei.
15. Şi căzură dentru ei ca vro 3000 de bărbaţi.
16. Şi să întoarse Iúda şi putêrea de la gonind fiind, denapoia lor.
17. Şi dzise către nărod: „Să nu poftiţi prăzile, căci războiu-i den preajma noastră şi Gorghíia şi putêrea – întru măguri, aproape de noi.
18. Ci staţi acum împotriva vrăjmaşilor noştri şi le daţi războí lor şi, după aceasta, lua-veţi prăzile cu îndrăznire”.
19. Încă grăind Iúda acêstea, ivi-să o parte oarecarea abătîndu-să den măgură.
20. Şi văzu că s-au înfrînt şi ardu cei cu Iúda tabăra, pentru că fumul, văzîndu-să, arăta ce s-au făcut.
21. Şi ceia, socotind acêstea, s-au înfricoşat foarte şi, vădzînd împreună şi a Iúdei tabără la cîmpu, gata spre şirag,
22. Au fugit toţi la pămîntul celor striini de fêl.
23. Şi s-au întorsu Iúda spre prada taberii şi luă[10074] aur mult şi argint şi vînăt şi mohorît de la mare şi avuţie mare[10075].
24. Şi întorcîndu-să, să lăuda şi binecuvînta la ceriu că-i bine, că-i întru vac mila lui.
25. Şi s-au făcut mîntuire mare lui Israil întru dzua acêea.
26. Şi cîţi dentru cei striini de fêl au scăpat, mergînd, au spus Lisíe toate cîte s-au întîmplat[10076].
27. Şi el audzind, să turbură şi să mîhniia că nu carele-i era voia ca acêlea s-au făcut lui Israil şi nu carele i-au porîncit împăratul lui ca acêlea s-au întîmplat.
28. Şi întru viitor anul, împreună găti Lisía de bărbaţi aleşi 60000 şi 5000 de călărime, ca să dea războí Ierusalímului.
29. Şi au venit la Iduméa şi s-au tăbărît la Vethsúra; şi întîmpină lor Iúda cu 10000 de bărbaţi.
30. Şi văzu[10077] tabăra tare şi să rugă şi dzise: „[10078]Binecuvîntat eşti, mîntuitoriul lui Israil, cela ce ai zdrobit pornirea tarelui întru mîna robului tău, David, şi ai dat tabăra celor striini de fêl pre mîinile lui Ioanathan[10079], fiiul lui Saul[10080], şi celui ce rădica ciniile lui.
31. Închide tabăra aceasta întru mîna nărodului tău Israil şi să să ruşinêdze preste putêrea şi călărimea lor.
32. Dă-le lor spaimă şi topêşte dîrjiia vîrtuţilor şi să clătească cu zdrobirea lor.
33. Oborî-i pre ei cu sabiia celor ce îndrăgescu pre tine şi laudă pre tine[10081], toţi ceia ce ştiu numele tău cu laude”.
34. Şi s-au lovit înde sine şi au căzut dentru tabăra Lisíei ca vro 5000 de oameni; şi căzură den preajma lor.
35. Şi văzînd Lisiia înfrîngerea ce s-au făcut a rînduiêlii lui şi a Iúdei îndrăznirea ce s-au făcut şi cum gata sînt au a trăi au a muri cu vitejie,
36. Să duse la Antiohía şi aduna striini şi, înmulţind oastea ce s-au făcut, socotiia iarăşi, mergînd, să vie la Iudéa.
37. Şi dzise Iúda şi fraţii lui: „Iată, s-au zdrobit vrăjmaşii noştri; să ne suim să curăţim sfintele şi să le înnoim”.
38. Şi să adunắ tabăra toată şi să suiră la măgura Sion[10082] şi vădzură sfinţeniia pustiită şi jirtăvnicul pîngărit[10083] şi porţile arse de tot şi întru ogrăzi copaci răsăriţi ca întru o dumbravă sau ca într-unul den munţi şi cămările surpate.
39. Şi rumpseră hainele lor şi să bociră bocet mare şi puseră cenuşe preste capetile lor.
40. Şi căzură preste faţă preste pămînt şi au trîmbiţat cu trîmbiţile sêmnelor şi au strigat la ceriu.
41. Atuncea au rînduit Iúda[10084] la bărbaţi a bate pre cei den margine pînă unde va

curăţi

42 [illegible]
43 [illegible]
[illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
49 [illegible]
[illegible]
[illegible]
50 [illegible]
[illegible]
[illegible]
51 [illegible]
[illegible]
52 [illegible]
[illegible]
53 [illegible]
[illegible]
54 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
55 [illegible]
[illegible]
56 [illegible]
[illegible]
[illegible]
57 [illegible]
[illegible]
[illegible]
58 [illegible]
[illegible]
59 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
60 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 61
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Ε

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]

curăți sfintele.

42. Și au ales preuți fără prihană, voitori legii.

43. Și au curățit sfintele și au rădicat pietrile pîngăriciunii la loc necurat[10085].

44. Și s-au sfătuit pentru jirtăvnicul arderii de tot cel pîngărit ce lui vor face.

45. Și căzu la ei sfat bun să-l surpe pre el, ca să nu să facă lor spre ocară, căci au pîngărit limbile pre el; și au surpat jirtăvnicul.

46. Și au pus pietrile întru măgura casei, în loc iscusit, pînă a veni proroc ca să răspundză pentru iale.

47. Și au luat pietri întregi, după lêge, și au zidit jirtăvnicul nou ca și cel de mai nainte.

48. Și au zidit sfintele și cêle denlontrul casei și ogrăzile și toate.

49. Și au făcut vasele cêle sfinte noao și au băgat sfêșnicul și jirtăvnicul arderilor de tot și a tămîierilor[10086] și masa la bisêrică.

50. Și au tămîiat preste jirtăvnic și au aprinsu luminătorii cei de pre sfêșnic și luminá în bisêrică.

51. Și au pus preste masă pîini și au întinsu acoperemînturile și au săvîrșit toate lucrurile carele au făcut.

52. Și au mînecat dimineață, în 25 de dzile a lunei a noao, aceasta-i luna haselef, a anului 148.

53. Și au adus jirtvă după lêge preste jirtăvnicul arderilor de tot cel nou carele au făcut.

54. După vrêmea, după dzua întru carea au spurcat pre el limbile, întru acêea s-au înnoit cu cîntări și alăute și cu copuze și cu țîmbale.

55. Și căzură tot nărodul preste față și să închinară și au binecuvîntat la ceriu pre cel ce bine au sporit lor.

56. Și au făcut înnoirea jirtăvnicului dzile 8 și au adus arderi de tot cu veselie și au jirtvuit jirtvă de mîntuire și de laudă.

57. Și au împodobit cea de cătră fața bisêricii cu cununi de aur și cu pevecioáre și au înnoit porțile și cămările și le-au pus uși lor.

58. Și să făcu veselie mare întru nărod foarte și să înturnă ocara limbilor.

59. [10087]Și au pus Iúda și frații lui și toată adunarea Israil pentru ca să să ție dzilele înnoirii jirtăvnicului întru vremile lor, dentru an în an, dzile 8, de la 25 a lunii haselef, cu veselie și bucurie.

60. Și au zidit întru vrêmea acêea măgura Sion penpregiur cu zid înalt și cu turnuri tari, ca nu cîndai, mergînd limbile, vor călca de tot pre iale, în ce chip au făcut mainte.

61. Și au rînduit acoló putêre să păzască pre ea[10088]; și au întărit pre ea să păzască Vethúran, ca să aibă nărodul întăritură de cătră fața Iduméii.

Cap 5

1. Și fu cînd audziră toate limbile denpregiur că s-au zidit jirtăvnicul și s-au înnoit sfințeniia ca și întîi și să urgisiră foarte.

2. Și sfătuiră ca să rădice rodul Iacov pre cei ce era în mijlocul lor și au început a omorî întru nărod și a-i rădica.

3. Și da războî Iúda cătră fiii lui Isaf[10089] întru Iduméa, pre Acraváptin, căci încungiura pre Israil; și i-au lovit pre ei cu rană mare și i-au zgîrcit pre ei și au luat prăzile lor.

4. Și și-au adus aminte de răotatea fiilor Vean, carii era nărodul lui întru laț și întru împiedecare[10090], aleșuind ei întru căi.

5. Și s-au închis de cătră el întru turnuri și s-au tăbărît preste înșii și au procleţit pre ei și au arsu turnurile ei cu foc, împreună cu toți ceia ce era înlontru.

6. Și au trecut preste fiii Ammon și aflắ mînă tare și nărod mult și pre Timotheu, povățuitor lor.

7. Și lovi cătră ei războaie multe și să zdrobiră înaintea fêții lui; și i-au lovit pre ei.

8. Și au luat pre Iazir și pre fêtele ei și s-au înturnat la Iudéa.

9. Și s-au adunat limbile cêle den Galaad preste Israil, ceia ce era întru hotarăle lor, ca să-i rădice pre ei; și au fugit la Dáthema întăritura.

10. Și au trimis cărți cătră Iúda și cătră frații lui, dzicînd:

11. „Adunate sînt preste noi limbile cêlea ce-s împregiurul nostru, ca să ne rădice pre noi; și să gătesc să vie și să apuce mai nainte întăritura la carea am fugit; și Timothei povățuiêște taberii lor.

12. Acum, dară, venind, scoate pre noi dentru mîna lor, căci au căzut dentru noi mulțime.

13. Și toți frații noștri ceia ce era întru a lui Tuvin omorîtu-s-au; și au robit pre muierile lor și fiii lor și marfa și au pierdut acoló

ca o că-

[illegible]

14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43

ca o căpetenie de 1000 de bărbaţi".

14. Încă cărţile să citiia şi, iată, vestitori alţii au venit de la Galiléa, cu hainele rumpte, vestind după graiurile acêstea,

15. Zicînd: „Adunatu-s-au preste ei de la Ptolemaída şi de la Tir şi Sidónul şi toată Galiléa a celor striini de fêl ca să ne topască pre noi".

16. Şi daca audzi Iúda şi nărodul cuvintele acêstea, să adunắ adunare mare să sfătuiască ce vor face fraţilor lor celora ce-s în năcaz şi ce să bat de ei.

17. Şi dzise Iúda lui Símon, fratelui lui: „Alêge ţie bărbaţi şi pasă şi izbăvêşte pre fraţii tăi pre cei de la Galiléa; eu şi Ionáthan, fratele mieu, vom mêrge la Galaadítida".

18. Şi lăsară pre Sífon al Zahariei şi pre Aséa povăţuitori nărodului cu cei rămaşi a puterii, întru Iudéa, spre pază.

19. Şi porînci lor, dzicînd: „Staţi înaintea nărodului acestuia şi să nu daţi război cătră limbi pînă ne vom întoarce noi".

20. Şi să împărţiră: la Símon – bărbaţi 3000, ca să margă la Galiléa, şi la Iúda – bărbaţi 8000, la Galaadítida.

21. Şi mêrse Símon la Galiléa şi împreunắ războaie multe cătră limbi şi să zdrobiră limbile de cătră faţa lui; şi i-au gonit pre ei pînă la cetăţile Ptolemaidei.

22. Şi au căzut dentru limbi ca vro 3000 de bărbaţi şi luă prăzile lor.

23. Şi-i luă pre ei dentru Galiléa şi dentru Arvaţi, cu muierile şi cu fiii lor şi toate cîte era la ei, şi i-au adus la Iudéa cu veselie mare.

24. Şi Iúda Maccavéul şi Ionáthan, fratele lui, au trecut Iordánul şi au mersu cale de trei dzile întru pustiiu.

25. Şi au întîmpinat navateilor şi au tîmpinat lor[10091] cu pace şi au povestit lor toate cîte s-au întîmplat[10092] fraţilor lor întru Galaadítida,

26. Şi că mulţi dentru ei prinşi sînt la Vossora şi Vossor, în Alemis, Hascor, Mached şi Carnain; (toate cetăţile acêstea tari şi mari-s)[10093].

27. Şi întru cêlealalte cetăţi sînt coprinşi a Galaadítei, la mîine să rînduiesc să să tăbărască asupra întăriturelor şi să-i ia şi să-i rădice pre toţi aceştia întru o dzi.

28. Şi să întoarse Iúda şi tabăra lui calea spre pustiiu, la Vossóra, fără vêste; şi luă cetatea şi omorî toată partea bărbătească cu gură de sabie şi luă toate prăzile lor; şi o arse pre ea cu foc.

29. Şi să sculă de acoló noaptea şi mergea ca asupra tăriei.

30. Şi să făcu dimineaţă şi rădicară ochii lor şi, iată, nărod mult, căruia nu era număr, rădicînd loitre şi meşterşuguri ca să ia tăriia; şi da război lor.

31. Şi văzu Iúda că s-au început războiul şi strigarea cetăţii s-au suit pînă la cer, cu trîmbiţe şi cu glas mare; şi dzise bărbaţilor puterii:

32. „Daţi război astădzi pentru fraţii noştri!"

33. Şi ieşi întru trei începături pre denapoia lor şi trîmbiţară cu trîmbiţile şi strigară cu rugă.

34. Şi cunoscu tabăra lui Timotheu că[10094] Maccaveu iaste şi fugiră de cătră faţa lui; şi-i lovi pre ei rană mare şi căzură dentru ei întru dzua acêea vro 8000 de bărbaţi.

35. Şi să abătu la Massifá şi o bătu pre ea; şi o luă pre ea şi omorî toată partea bărbătească a ei şi luă pleanurile ei şi o arse pre ea cu foc.

36. De acoló s-au rădicat şi au luat pre Hasfon, Mached, Vosor şi cêlealalte cetăţi a Galaadítei.

37. Şi după graiurile acêstea, adunat-au Timotheu tabără alta şi s-au tăbărît despre faţa Rafon, decinde de pîrîu.

38. Şi trimise Iúda să iscodească tabăra şi vestiră lui, dzicînd: „Adunate sînt cătră ei toate limbile cêle împrejurul nostru, putêre multă foarte.

39. Şi arapi au năimit spre ajutor lor şi sînt tăbărîţi decinde de pîrîu, gata a veni asupra ta la război". Şi mêrse Iúda întru tîmpinarea lor.

40. Şi dzise Timotheu boiêrilor puterii lui: „Apropiindu-să Iúda şi tabăra lui preste rîul apei, de va trêce cătră noi mai nainte, nu vom putea să-l suferim pre el, căci, putînd va putea cătră noi.

41. Iar de să va spăminta şi va tăbărî decinde de rîu, să trêcem cătră el şi vom putea cătră îns".

42. Şi dacă să apropiia Iúda la pîrîul apei, au pus pre cărturarii nărodului la pîrîu şi porînci lor, dzicînd: „Să nu lăsaţi tot omul să să tăbărască, ci să vie toţi la război".

43. Şi trecu asupra lor mai nainte şi tot nărodul lui denapoia lui; şi să înfrînseră înain-

[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]
[illegible]
[illegible]
51 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
52 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
53 [illegible]
[illegible]
54 [illegible]
[illegible]
[illegible]
55 [illegible]
[illegible]
[illegible]
56 [illegible]
[illegible]
57 [illegible]
[illegible]
[illegible]
58 [illegible]
59 [illegible]

[illegible]
[illegible] 60
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 61
[illegible]
[illegible] 62
[illegible]
[illegible] 63
[illegible]
[illegible]
[illegible] 64
[illegible] 65
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 66
[illegible]
[illegible] 67
[illegible]
[illegible] 68
[illegible]
[illegible] ιο.
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. Ϛ.

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]

tea fêţii lui toate limbile şi lepădară armele lor şi fugiră la capişte, în Acarnain.

44. Şi luară cetatea şi capiştea au arsu cu foc, împreună cu toţi ceia ce era întru ea; şi să înfrînse Carnain şi nu putea să stea încă împotriva fêţei Iúda.

45. Şi adunắ Iuda pre tot Israil, pre cei ce era la Galaadíta, de la mic pînă la mare, şi pre muierile lor şi pre fiii lor şi marha, tabără mare foarte, ca să vie la Pămîntul Iúda.

46. Şi veniră pînă la Efron; şi aceasta-i cetate mare la întrare, tare foarte; nu era a să abate de la ea în dreapta au în stînga, ci numai pren mijlocul ei a mêrgerea.

47. Şi i-au închis pre ei cei den cetate,

48. Şi au astupat porţile cu pietri.

49. Şi au trimis cătră ei Iúda cu cuvinte de pace, dzicînd:

50. „Trêce-voi pren pămîntul tău ca să mêrgem la pămîntul nostru şi nime nu va face rău voao, fără numai cu picioarele vom trêce". Şi nu vrea să-i dăşchiză lui.

51. Şi porînci Iúda să strige în tabără ca să să tăbărască fieştecarele întru care loc iaste; şi s-au tăbărît bărbaţii puterii şi au dat războι cetăţii toată dzua acêea şi toată noaptea şi s-au dat cetatea întru mîinile lui.

52. Şi au pierdut toată partea bărbătească cu gură de sabie şi o dăzrădăcină pre ea şi luă prăzile ei şi trecu pren cetate, deasupra celor omorîţi; şi au trecut Iordánul la cîmpul cel mare despre faţa Vethsan.

53. Şi era Iúda adunînd pre cei ce rămînea şi mîngîind pre nărod preste toată calea, pînă au venit la Pămîntul Iúdei.

54. Şi să suiră la măgura Sion cu veselie şi bucurie şi au adus arderi de tot, căci n-au căzut dentru ei nimerile pînă a să întoarce cu pace.

55. Şi întru dzilele carele Iúda şi Ionathan – la Galaad şi Símon, fratele lui – la Galiléa, de cătră faţa Potolemaídei[10095],

56. Audzi Iosif al lui Zaháríu şi Azaría, boiêrii puterii, vitejiile şi războiul carele au făcut şi dziseră:

57. „Să facem şi noi noao nume şi să mêrgem să dăm războι cătră limbile cêle împregiurul nostru".

58. Şi porînciră celor de la putêrea ce era cu ei şi mêrseră asupra Iamníei.

59. Şi ieşi Gorghías den cetate şi bărbaţii lui întru timpinarea lor la războι.

60. Şi să înfrînse Iósifos şi Azarías şi s-au gonit pînă la hotarăle Iúdeii; şi căzură întru dzua acêea dentru nărodul Israil ca vro 2000 de bărbaţi şi să făcu înfrîngere mare întru nărodul Israil,

61. Căci nu au ascultat pre Iúda şi pre fraţii lui, gîndind să facă vitejie.

62. Iară ei nu era dentru sămînţa bărbaţilor acelora cărora s-au dat mîntuirea Israil pren mîinile lor.

63. Şi bărbatul Iúda şi fraţii lui să măriră foarte înaintea a tot nărodul[10096] Israil şi a limbilor tuturor unde să audziia numele lor.

64. Şi să aduna cătră ei lăudînd.

65. Şi ieşiră Iúda şi fraţii lui şi bătea pe fiii Isav întru pămîntul de cătră austru şi au lovit pre Hevron şi pre fêtele ei şi au surpat tăriia ei şi turnurile ei au arsu împregiur.

66. Şi s-au sculat a mêrge la pămîntul celor striini de fêl; şi mergea la Samaríia.

67. Întru dzua acêea căzură preuţi a cetăţilor, vrîndu ei să facă bărbăţie, ieşind la războι fără de sfat.

68. Şi să abătu Iúda la Azót, pămîntul celor striini de fêl, şi au surpat cuptoarele lor[10097] şi cioplitele bodzilor lor şi au arsu cu foc şi au prădat prăzile cetăţilor şi s-au întorsu la Pămîntul Iúdei.

Cap 6

1. Şi împăratul Antioh mergea cêle de sus ţări şi audzi că iaste la Elimes la Persída cetate slăvită, cu avuţie, cu argint şi aur.

2. Şi bisêrica cea dentru ea – bogată foarte şi acoló – acoperemînturi de aur şi dzêle şi arme carele au lăsat acoló Aléxandru al lui Fílip, împăratul machedon carele au împărăţit întîi întru greci.

3. Şi veni şi cerca să ia cetatea şi să o prade pre ea; şi nu au putut, căci s-au cunoscut cuvîntul celor den cetate.

4. Şi să sculară la el spre războι; şi fugi şi să duse de acoló cu mîhnire mare, întorcîndu-să la Vavilon.

5. Şi veni vestind oarecarele lui la Persída cum s-au înfrînt taberile cêle ce au mersu la Pămîntul Iúdei.

6. Şi au mersu Lisía cu putêre tare întîi şi să înfrînse de

cătră

[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] 22
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

cătră faţa lor; şi s-au întărit cu arme şi cu putêre şi prăzi multe, carele au luat dentru taberile carele au înfrînt.

7. Şi au surpat scîrnăviia cêea ce au zidit asupra jirtăvnicului den Ierusalim şi sfinţenie, în ce chip mai nainte au încungiurat cu ziduri înalte şi pre Vethsúra, cetatea lui.

8. Şi fu daca audzi împăratul cuvintele acêstea, să înspăimă şi să clătină tare[10098] şi căzu preste pat; şi au căzut la boală de voie rea, căci nu i s-au făcut lui în ce chip gîndiia.

9. Şi era acoló dzile multe, căci să înnoi preste el[10099] mîhnire mare şi gîndi că va să moară.

10. Şi chemă pre toţi priêtenii lui şi dzise cătră ei: „Luatu-s-au somnul de la ochii miei şi am scăzut cu inima de grije.

11. Şi dzişi inimei: «Pînă la ce năcaz am venit şi furtună mare întru carea acum sînt? Căci bun şi îndrăgit eram întru biruinţa mea.

12. Şi acum îmi aduc aminte de răotăţile carele am făcut în Ierusalim şi am luat toate vasele cêle de aur şi cêle de argint ce-s la el şi am trimis să rădice pre Iúda întru dăşert.

13. Cunoscuiu că pentru acêstea au aflat pre mine răutăţile acêstea şi, iată, pier cu voie rea mare întru pămînt striin.»"

14. Şi chemă pre Fílip, unul dentru priêtenii lui, şi-l puse pre el preste toată împărăţia lui.

15. Şi-i dêde lui stema şi văşmîntul lui şi inelul, ca să aducă pre Antioh, fiiul lui, şi să-l crească pre el, ca să împărăţască.

16. Şi muri acoló Antioh împăratul, ani 149.

17. Şi cunoscu Lisía că au murit împăratul şi au pus a împărăţi pre Antioh, ficiorul lui, pentru el, pre carele au crescut tinerel; şi au numit numele lui Efpátor.

18. Şi cei dentru margine era încuind pre Israil împrejurul sfintelor şi cercînd răotăţile pren tot şi întăritură limbilor.

19. Şi gîndi Iúda să-i rădice pre ei şi adunắ tot nărodul ca să şază pregiur ei.

20. Şi să adunară împreună şi şezură pregiur ei ani 150 şi au făcut asupra lor şi murí[10100] şi meşterşuguri.

21. Şi ieşiră dentru ei den închisoare şi să lipiră lîngă ei o samă dentru cei necredincioşi dentru Israil[10101] şi mêrseră cătră împăratul şi dziseră:

22. „Pînă cînd nu vei face lêge şi vei izbîndi pre fraţii noştri?

23. Noi binevream să slujim tătîne-tău şi să mêrgem la cêlea ce el zicea şi să urmăm porîncelor lui, căci a nărodului acestuia

24. Pentru aceasta să înstreina de la noi, afară dentru cîţi să afla dentru noi să omorîia şi moştenirile noastre să jefuia.

25. Şi nu preste noi numai întinseră mîna, ci şi preste toate hotarăle lor.

26. Şi iată că s-au tăbărît astădzi[10102] asupra marginei, în Ierusalim, ca să o ia pre ea; şi sfinţeniia şi Vethsúra au întăritu-o.

27. Şi de nu vei apuca mai nainte pre ei cu sîrguială, mai mari decît acêstea vor face şi nu vei putea să-i biruieşti pre ei".

28. Şi să scîrbi împăratul daca audzi şi adunắ pre toţi priêtenii lui, boiêrii puterii lui, şi pre cei preste frîne.

29. Şi de la împăraţi tovarăşi şi de la ostroavele mărilor venit-au cătră el putêre năimite.

30. Şi era numărul puterilor lui 100000 de pedestri şi 20000 de cai şi pili 32, ştiind războiu.

31. Şi au venit pren Iduméa şi s-au tăbărît asupra Vethsúrei şi au bătut în dzile multe; şi au făcut meşteşuguri şi ieşiră şi le arseră pre iale cu foc şi dêderă război bărbătêşte.

32. Şi să sculă Iúda de la margine şi să tăbărî laVeth-Zaharía, în preajma taberii împăratului.

33. Şi mînecá împăratul dimineaţă şi rădicá tabăra întru pornirea ei despre calea Veth-Zaharía; şi s-au răsîpit puterile la război şi au trîmbiţat cu trîmbiţile.

34. Şi pililor au arătat sînge de struguri şi de mure, ca să-i tocmească pre ei la război.

35. Şi au împărţit fiarăle la stoluri şi au pus lîngă fieştecare pil 1000 de bărbaţi înzăoaţi, cu lanţuri şi coifuri de aramă preste capetile lor, şi 500 de călărime, rînduită la toată fiara aleasă.

36. Aceştia[10103], mainte de vrême, oriunde era fiara era şi oriunde mergea, mergea împreună, nu să dăspărţea de la el.

37. Şi turnuri de lemnu preste ei tari, acoperindu-să preste fieştecare fiară, încinşi preste ei cu meşteşuguri, şi preste fieştecarele – bărbaţi 32, cei

ce da război

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

вѣзъ... 47 [illegible]

48 [illegible]

49 [illegible]

50 [illegible]

51 [illegible]

52 [illegible]

53 [illegible]

54 [illegible]

55 [illegible]

56 [illegible]

57 [illegible]

58 [illegible]

59 [illegible]

60 [illegible]

61 [illegible]

62 [illegible]

63 [illegible]

КАП.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

ce da război preste ei şi indianul lui.

38. Şi cêealaltă călărime dencoace şi dencolea au pus preste amîndoao părţile taberii, clătinîndu-să de tot şi astupîndu-să întru văi.

39. Şi cînd luciia soarele preste cêle de aur scuturi, sclipiia măgurile de iale şi străluciia ca făcliile de foc.

40. Şi să întinse o parte oarecarea den tabăra împăratului preste cêle înalte măguri şi unii preste cêle smerite şi veniia întemeiat şi rînduit.

41. Şi să clătina toţi ceia ce audziia glasul mulţimei lor şi călătoriia mulţimei şi izbiturile armelor, pentru că era tabără mare foarte şi vîrtoasă.

42. Şi să apropiia Iúda şi tabăra lui spre rînduială de aproape şi căzură dentru tabăra împăratului 600 de bărbaţi.

43. Şi văzu Eliázar Avaran unul dentru fiară îndzăoat cu dzea împărătească şi era covîrşind toate fiarăle; şi gîndi că întru el iaste împăratul.

44. Şi dêde pre sine ca să mîntuiască pre nărodul lui şi să-şi cîştige şie nume vêcinic.

45. Şi alergă la el cu dîrjie întru mijlocul stolului şi omorîia şi în dreapta şi în stînga şi să dăspica de la el dencoace şi dencoleá.

46. Şi să vîrî supt elefand şi să supuse lui şi-l omorî pre el; şi căzu preste pămînt deasupra lui şi muri acoló.

47. Şi văzură[10104] vîrtutea împărăţiei şi pornirea puterilor şi să abătură de la ei; şi cei dentru tabăra împăratului să suia întru tîmpinarea lor la Ierusalim.

48. Şi să tăbărî împăratul la Iudéa şi la măgura Sion.

49. Şi făcu pace cu cei den Vethsúra şi ieşiră den cetate, căci nu era acoló hrană ca să să închiză întru ea, căci sîmbătă era la pămînt.

50. Şi luă împăratul Vethsúra şi rîndui acoló pază ca să o păzască pre ea.

51. Şi să tăbărî preste sfinţenie dzile multe şi au pus acoló[10105] şi meşterşuguri şi aruncătoare de foc şi aruncătoare de pietri şi scorpídii, ca să să zvîrlească săgeţi şi praştii.

52. Şi au făcut şi ei meşterşuguri către meşterşugurile lor şi au dat război dzile multe.

53. Şi bucate nu era întru vase, pentru că al şaptelea an era şi cei ce scăpa la Iudéa de la limbi au mîncat rămăşiţa punerii.

54. Şi au rămas întru cêle sfinte bărbaţi puţîni, căci au biruit lor foametea şi s-au răsîpit fieştecarele la locul lui.

55. Şi audzi Lisía cum Fílip, pre carele au pus împăratul Antioh, încă fiind viu el, să crească pre[10106] Antioh, fiiul lui, ca să împărăţească pre el[10107].

56. S-au înturnat de la Persída şi Midía şi puterile cêlea ce au mersu a împăratului cu el şi cum cearcă să ia cu lucrurile,

57. Şi sîrguia şi să învita dentru margine ca să margă şi să zică către împăratul şi către povăţuitorii puterii şi bărbaţii: „Ne sfirşim în toate dzilele şi hrana noastră – puţînă şi locul unde noi tăbărîm iaste tare şi să află preste noi cêlea ale împăratului.

58. Acum, dară, să dăm dreapta oamenilor acestora şi să facem cu ei pace şi cu toată limba lor.

59. Şi să întărim lor ca să margă după legile[10108] lor ca şi mai nainte, că pentru legiuitele lor, carele am răsîpit, s-au urgisit şi s-au făcut acêstea toate".

60. Şi plăcu cuvîntul înaintea împăratului şi a boiêrilor şi au trimis către ei să să împace şi au priimit.

61. Şi s-au jurat lor împăratul şi boiêrii, asupra acestora au ieşit dentru tărie.

62. Şi au întrat împăratul la măgura Sion şi au văzut tăriia locului şi au călcat jurămîntul carele au jurat şi au porîncit şi au surpat zidul împregiur.

63. Şi să sculă de sîrgu şi să întoarse la Antiohía; şi aflắ pre Fílip domnind cetăţii şi dêde război către el şi luă cetatea cu sila.

Cap 7

1. Întru anul 151 ieşit-au Dimítrie al lui Selefcu den Rîm şi să sui cu oameni puţîni la o cetate de pre lîngă mare şi împărăţi acoló.

2. Şi fu daca mergea la casa împărăţiei părinţilor lui, prinseră puterile pre Antioh şi pre Lisía, să-i ducă pre ei la el.

3. Şi să arătă lui lucrul şi dzise: „Nu mie arătaţi fêţele lor!"

4. Şi-i omorîră pre ei puterile şi şedzu Dimítrie preste scaunul împărăţiei lui.

5. Şi veniră către el toţi bărbaţii fără dă

lêge şi

[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible]

lêge şi necuraţi dentru Israil; şi Alchimos povăţuia lor, vrînd să preoţască.

6. Şi au pîrît nărodul cătră împăratul, dzicînd: „Pierdut-au Iúda şi fraţii lui pre toţi priêtinii tăi şi pre noi ne-au răsîpit de la pămîntul nostru.

7. Acum, dară, trimite om căruia[10109] crezi şi, mergînd, să vază pierirea de tot aceasta[10110] carea au făcut noao şi ţării împăratului şi să-i cêrte pre ei şi pre toţi ceia ce ajută lor".

8. Şi arătă împăratul pre Vakhid, priêtenul împăratului, domnind întru cea decinde de rîu şi mare întru împărăţie şi crezut împăratului.

9. Şi au trimis pre el şi pre Álchimu păgînul şi au întărit lui[10111] preoţiia şi au porîncit lui să facă izbînda întru fiii Israil.

10. Şi să duseră şi veniră cu putêre multă la Pămîntul Iúda; şi au trimis soli cătră Iúda şi cătră fraţii lui cu cuvinte de pace, cu vicleşug.

11. Şi nu au luat aminte la cuvintele lor, pentru că au văzut că au venit cu putêre multă.

12. Şi să adunară cătră Álchimu şi Vakhid adunare de cărturari să cercetêze drêpte.

13. Şi întîi asidéii era întru fiii Israil şi cerca de la ei pace,

14. Pentru că au dzis: „Om preot dentru seminţiia lui Aaron au venit cu puterile şi nu ne va face strîmbătate noao".

15. Şi grăi cu ei cuvinte de pace şi să jurắ lor, dzicînd: „Nu vom cerceta voao şi priêtenilor voştri".

16. Şi s-au încrezut lui şi au prinsu dentru ei 60 de bărbaţi şi i-au omorît pre ei întru o dzi, după cuvintele carele au scris:

17. „Trupurile curaţilor tăi şi sîngiurile lor au vărsat împregiurul Ierusalimului şi nu era lor cine să-i îngroape".

18. Şi au căzut a lor frica şi cutremurul preste tot nărodul, căci au dzis că nu iaste la ei adevăr şi judecată, pentru că au călcat starea şi jurămîntul carele au jurat.

19. Şi s-au sculat Vakhid de la Ierusalim şi s-au tăbărît la Vizeth; şi au trimis şi au prinsu pre mulţi dentru cei împreună cu el, ce de bunăvoie au venit, bărbaţi şi pre o samă de nărod şi i-au junghiat pre ei la fîntîna cea mare.

20. Şi au aşezat ţara lui Álchim şi au lăsat cu el putêre ca să-i ajute lui; şi să duse Vakhid cătră împăratul.

21. Şi să nevoi Alchim pentru arhieriia.

22. Şi s-au adunat cătră el toţi ceia ce turbură nărodul lor şi au biruit Pămîntul Iúdei şi au făcut rană mare întru Israil.

23. Şi văzu Iúda toată răotatea carea au făcut Álchimu şi cei cu el întru fii, mai mult decît limbile.

24. Şi ieşi la toate hotarăle Iudéii împregiur şi au făcut izbîndă întru bărbaţii cei ce au mersu de bunăvoie şi s-au oprit a mêrge în ţară.

25. Şi daca au văzut Álchimu că s-au întărit Iúda şi cei cu el şi cunoscu că nu va putea să îngăduiască pre ei şi să întoarse cătră împăratul şi grăi asupra lor rêle.

26. Şi au trimis împăratul pre Nicánor, unul dentru boiêrii lui cei slăviţi, şi urînd şi pizmind lui Israil şi porînci lui să rădice nărodul.

27. Şi veni Nicánor la Ierusalim cu putêre multă şi trimise cătră Iúda şi cătră fraţii lui cu vicleşug, cu cuvinte de pace, dzicînd:

28. „Să nu fie vrajbă între mijlocul nostru şi al vostru; veni-voi cu oameni puţini, pentru ca ale voastre să văz fêţele cu pace".

29. Şi veni cătră Iúda şi să sărutară împreună cu pace; şi vrăjmaşii era gata a apuca pre Iúda.

30. Şi să cunoscú cuvîntul la Iúda că cu vicleşug au venit preste el, şi să temu de cătră el şi nu vru încă a vedea faţa lui.

31. Şi cunoscu Nicánor că s-au dăscoperit sfatu lui şi ieşi în timpinarea Iúdei, despre Farsaramá.

32. Şi căzură dentru cei cu Nicánor ca vro 500 de bărbaţi şi au fugit[10112] la cetatea David.

33. Şi după cuvintele acêstea, s-au suit Nicánor la măgura Sion şi au ieşit dentru preuţi de la cêle sfinte şi dentru cei bătrîni a nărodului să să închine lui cu pace şi să-i arate lui arderea cea de tot, cêea ce să aduce pentru împăratul.

34. Şi batjocuri pre ei şi măscări pre ei şi pîngări pre ei şi grăi mîndru.

35. Şi să jurắ cu mînie, dzicînd: „Dă nu să va da Iúda şi tabăra lui întru mîinile mêle acum şi va fi dă mă voi întoarce cu pace, arde-voi casa aceasta!". Şi ieşi cu mînie mare.

36. Şi întrară preuţii şi stătură despre faţa

jirtăv-

[illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]
41 [illegible]
42 [illegible]
43 [illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
46 [illegible]
47 [illegible]
48 [illegible]
49 [illegible]
50 [illegible]

ΚΑΠ. Η.

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]

jirtăvnicului şi bisêricii; şi plînseră şi dziseră:

37. „Tu ai ales casa aceasta să să numască numele tău prestă ea, să fie casă de rugă şi de umilinţă nărodului tău.

38. Fă izbîndă întru omul acesta şi întru tabăra lui şi să cază întru sabie; adu-ţi aminte de blăstămile lor şi nu le da lor îngăduială!"

39. Şi ieşi Nicánor den Ierusalim şi să tăbărî la Vethoron şi să întîmpină lui putêrea Siríei.

40. Şi Iúda să tăbărî în Adasá cu 3000 de oameni şi să rugă Iúda şi dzise:

41. [10113]„Cei de la împăratul, cînd au blăstămat, ieşit-au îngerul tău şi au lovit întru ei 185000.

42. Aşa zdrobêşte tabăra aceasta înaintea noastră astădzi şi să cunoască cei rămaşi că rău au grăit preste sfintele tale; şi judecă-l pre el după răotatea lui!"

43. Şi să loviră taberile spre război în 13 a lunei ádar şi să zdrobi tabăra lui Nicánor şi căzu el întîi la război.

44. Şi daca au văzut[10114] tabăra lui[10115] că au murit Nicánor, lepădînd armele[10116] lor, fugiră.

45. Şi-i goniia pre ei cale de o dzi, de la Adasá pînă a veni la Gásira şi au trîmbiţat denapoia lor cu trîmbiţile însemnărilor.

46. Şi au ieşit dentru toate satele Iudéii de prenpregiur şi-i covîrşiia pre ei; şi să întorcea ceia către ceia şi au căzut toţi cu sabie şi n-au rămas dentru ei nici unul.

47. [10117]Şi au luat prăzile şi pleanul şi capul lui Nicánor au luat şi dreapta lui, carea au întinsu-o cu mîndrie, şi au adusu-o şi au întinsu-o lîngă Ierusalim.

48. Şi s-au veselit nărodul foarte şi au adus dzua acêea dzi de veselie mare.

49. Şi au pus ca să ţie preste tot anul dzua aceasta, a 13 lui ádar.

50. Şi să ostoi Pămîntul Iúdei dzile puţine.

Cap 8

1. Şi audzi Iúda numele rîmlênilor că sînt tari la vîrtute şi ei binevor la toţi ceia ci să lipesc lîngă ei şi cîţi vor veni la ei întăresc lor credinţă şi că sînt tari la vîrtute.

2. Şi au povestit lui războaiele lor şi vitejiile carele au făcut întru franţozi şi cum i-au biruit pre ei şi i-au adus pre ei supt bir,

3. Şi cîte au făcut în Ţara Ispániei a birui rudele cêle de argint şi cêle de aur ce-i acoló.

4. Şi au biruit locul tot cu sfatul lor şi cu îndălungarea mîniei (şi locul era departe fiind de la ei foarte)[10118] şi împăraţii ceia ce au venit asupra lor de la marginea pămîntului pînă au zdrobit pre ei şi au lovit întru ei rană mare; şi ceialalţi dau lor bir preste an.

5. Şi pre Fílip şi pre Perséa, al chitênilor împărat, şi pre cei rădicaţi asupra lor, zdrobit-au pre ei cu război şi au biruit lor.

6. Şi pre Antioh, pre marele împărat a Asíei, cela[10119] au mersu asupra lor spre război, avînd 120 de elefandi şi călărime şi cară şi putêre multă foarte şi să zdrobi de la ei,

7. Şi-l prinseră pre el viu şi au tocmit lor să le dea şi el, şi cei ci vor împărăţi după el, bir mare[10120], să dea zăloage şi usăbire.

8. Şi Ţara Indíei şi Mídia şi Lisídia şi de la cêle mai bune ţări a lor şi, luîndu-le pre iale de la el, le-au dat pre iale lui Evmení împăratul.

9. Şi că cei dentru Grecime s-au sfătuit să margă şi să-i rădice pre ei; şi să cunoscu cuvîntul la ei,

10. Şi au trimis asupra lor pre un hatman şi au dat război către ei şi au căzut dentru ei răniţi mulţi şi au robit pre mulţi, muierile lor şi fiii lor; şi au plenuit pre ei şi au biruit de tot pămîntul lor şi au surpat tăriile lor şi i-au robit pre ei pînă în dzua aceasta.

11. Şi cêealalte împărăţii şi ostroave, oricîţi s-au împoncişat lor, i-au stricat şi i-au[10121] robit pre ei.

12. Iar cu priêtenii lor şi cu cei ci să odihnesc preste ei au păzit lor prieteşug şi au biruit împărăţiilor celor departe şi celor de aproape şi cîţi audziia numele lor să temea de către ei.

13. Şi a cîţi vor vrea[10122] să ajute şi să împărăţască, împărăţesc, şi pre carii vor, ii mută; şi să înălţară foarte.

14. Şi întru toate acêstea nu au pus nime dentru ei stemă şi nu s-au îmbrăcat mohorît ca să să gingăşască întru el.

15. Şi sfătuitor au făcut lor şi întru toate dzilele să sfătuia 320, sfătuindu-să pururea pentru mulţime, ca să-i binepodobască pre ei.

16. Şi cred unui om să le domnească lor preste an el şi a domni tot pămîntul lor şi toţi audu de unul şi nu iaste zavistie, nici rîvnire întru ei.

17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. Д

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]

17. Şi alêse Iúda pre Evpólem, ficiorul lui Ioan lui Accos, şi pre Iason, ficiorul lui Eliázar, şi i-au trimis pre ei la Rîm, să le întărească lor prieteşug şi ajutor
18. Şi ca să rădice jugul de la ei, căci văzură împărăţiia grecilor robind pre Israil cu robime.
19. Şi mêrseră la Rîm şi calea – multă foarte; şi întrară la sfat şi răspunseră şi dziseră:
20. „Iúda Maccavéul şi fraţii lui şi mulţimea jidovilor trimis-au pre noi cătră voi, să întărim împreună cu voi ajutor şi pace şi să ne scriem noi ajutori şi priêteni voao".
21. Şi plăcu cuvîntul înaintea lor.
22. Şi acesta-i izvodul cărţii carele au izvodit preste table de arame şi au trimis la Ierusalim, să fie lîngă ei acoló pomenire de pace:
23. „Şi ajutor cu bine să să facă rîmlênilor şi limbei jidoveşti întru maare şi pre uscat în vac şi sabie şi vrăjmaş să să dăpărtêdze de la înşi.
24. Iar de să va împinge război în Rîm mainte au tuturor ajutorilor lor întru toată domniia lor,
25. Ajutori-va limba jidovilor, în ce chip vrêmea li să va scrie lor, cu inimă plină.
26. Şi celor ci să bat nu le vor da, nici le vor ajutori, grîu, arme, argint, vase, în ce chip s-au pîrît rîmlênilor, şi vor păzi pazele lor, nimic nu luînd.
27. Şi întru acêstea fêliuri, de să va tîmpla la limba jidovilor mainte război, ajutori-vor rîmlênii dentru suflet, ca în ce chip lor vrêmea li să va scrie.
28. Şi celor ce ajutoresc nu să va da grîu, arme, argint, vase, în ce chip să păru Rîmului; şi vor păzi pazele acêstea şi nu cu viclenie".
29. După cuvintele acêstea au întărit rîmlênii nărodului jidovilor,
30. Iar după cuvintele acêstea vrea-vor aceştia şi aceia să adaogă au să scază, face-vor dentru alêgerea lor şi care vor adaoge au vor lua, fi-vor chiară.
31. Şi pentru răotăţile carele împăratul Dimítrie face la ei scris-am lui, dzicînd: „Pentru ce ai îngreuiat jugul tău preste priêtenii noştri, ajutori jidovilor?
32. Deci, de vor mai jelui asupră-ţi, face-vom lor judecată şi vom da război ţie şi pren maare şi pren uscat".

Cap 9

1. Şi audzi Dimítrie că au făcut Nicánor şi puterile lui războiu şi au adaos pre Vakhid şi pre Álchim, de-al doilea rîndu, a-i trimite la Pămîntul Iúda şi cornul cel drept împreună cu ei.
2. Şi mêrseră calea cea la Galgála şi să tăbărî la Mesaloth, cea den Arvíla, şi au luat pre ea şi au pierdut suflete de oameni multe.
3. Şi în luna dentîi, anul 152, să tăbărî asupra Ierusalímului.
4. Şi să sculară şi mêrseră la Veréa cu 20000 de bărbaţi şi 2000 de călăreţi.
5. Şi Iúda era tăbărît în Eleasá şi 3000 de bărbaţi împreună cu el, aleşi[10123].
6. Şi văzură mulţimea puterilor că mulţi sînt şi să temură foarte şi curseră mulţi den tabără; nu au rămas dentru ei făr numai 800 de bărbaţi.
7. Şi văzu Iúda că au cursu tabăra lui şi războiul îl boţiia pre el şi să zdrobi cu inima, căci nu avea vrême să-i adune pre ei, şi să slăbi.
8. Şi dzise celor rămaşi: „Să ne sculăm şi să ne suim asupra împotrivnicilor noştri, dă vom putea doară să-i batem pre ei!"
9. Şi-l întoarseră pre el, dzicînd: „Nu vom putea, ci numai să mîntuim ale noastre suflete; acum te întoarce şi fraţii noştri au cursu şi să dăm război cătră înşi; şi noi – puţîni".
10. Şi dzise Iúda: „Să nu să facă mie să fac lucrul acesta, să fug de la ei; şi s-au apropiat vrêmea noastră şi să murim[10124] vitejaşte pentru fraţii noştri şi să nu lăsăm vină mărirei noastre".
11. Şi să sculă putêrea de la tabără şi stătură la tîmpinarea lor; şi să împărţi călărimea doao părţi şi prăştiêşii şi arcaşii mergea înaintea puterii şi cei de frunte boinici[10125], toţi tarii.
12. Şi Vakhid era întru cornul cel drept şi să apropiia stolul dentru amîndoao părţile şi striga cu trîmbiţile.
13. Şi trîmbiţară cei de la Iúda şi ei cu trîmbiţile. Şi să clăti pămîntul de glasul trîmbiţelor[10126] şi să[10127] făcu războiul împreunat[10128] de dimineaţă pînă în sară.
14. Şi văzu Iúda că Vakhídu şi tăriia taberii – în cêle den dreapta şi veniră împreună cu el toţi cei cu bun suflet la inimă.
15. Şi să zdro-

bi cor-

[illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

[illegible] 36

[illegible] 37

[illegible] 38

[illegible] 39

[illegible] 40

[illegible] 41

[illegible] 42

[illegible] 43

[illegible] 44

[illegible] 45

[illegible] 46

[illegible] 47

[illegible] 48

[illegible] 49

[illegible] 50

[illegible]

[illegible] 51

[illegible] 52

bi cornul cel drept de înşii şi goniia denapoia lor pînă la măgura Azótului.

16. Şi cei den cornul stîngu văzură că s-au zdrobit cornul cel drept şi să înturnară denapoia Iúdei şi celor împreună cu el pre dendărăt.

17. Şi să îngreuia războiul şi căzură mulţi dentru ceia şi dentru ceia.

18. Şi Iúda căzu şi ceialalţi fugiră.

19. Şi rădicară Ionáthan şi Símon pre Iúda, fratele lor, şi-l astrucară pre el întru groapa părinţilor lui, în Modeim.

20. Şi-l plînseră pre el şi-l bociră pre el tot Israil bocet mare şi jeliia dzile multe şi dziseră:

21. „Cum căzu tarele, mîntuind pre Israil!"

22. Şi cêle prisosite a cuvintelor Iúda şi a războaielor şi bărbăţii lor cărora au făcut şi a mărimei lui nu s-au scris, pentru că multe era foarte.

23. Şi fu după moartea Iúdei, plecară-să cei fără dă lêge întru toate hotarăle Israil şi răsăriră toţi ceia ce fac strîmbătatea.

24. Întru dzilele acêlea, făcutu-s-au foamete mare foarte şi de bunăvoie să dêde ţara împreună cu ei.

25. Şi alêse Vakhid pre cei necredincioşi bărbaţi şi puse pre ei domni ţării.

26. Şi cerceta şi iscodiia pre priêtenii Iúdei şi-i aducea pre ei cătră Vakhid şi izbîndiia pre ei şi măscăriia pre ei.

27. Şi să făcu[10129] năcaz mare întru Israil, carele nu s-au făcut dentru care dzi nu s-au ivit proroc întru ei.

28. Şi să adunară toţi priêtenii Iúdei şi dziseră lui Ionáthan:

29. „De cînd fratele tău au murit şi bărbat asêmenea lui nu iaste să iasă cătră vrăjmaşi şi Vakhídu şi întru cei ci pizmescu limbei noastre.

30. Acum, dară, pre tine te-am ales astădzi ca să ne fii pentru el noao în loc de boiêrin şi povăţuitor, ca să bată războiul nostru".

31. Şi priimi Ionáthan întru vrêmea acêea povăţuirea şi să sculă pentru Iúda, fratele lui.

32. Şi cunoscu Vakhid şi cerca pre el să-l omoară.

33. Şi cunoscu Ionáthan şi Símon, fratele lui, şi toţi cei împreună cu el şi fugiră la Pustiiul Thecoé şi să tăbărîră la apa lacului Asfar.

34. Şi cunoscu Vakhid în dzua sîmbetelor şi veni el şi toată oastea lui decinde de Iordan.

35. Şi trimise pre fratele lui povăţuitor gloatei şi au rugat pre navatei, priêtenii lui, să puie la ei marfa lor cea multă.

36. Şi ieşiră fiii Amvrí de la Midavá şi prinseră pre Ioan şi toate cîte avea şi să duseră, avîndu-le.

37. Şi după cuvintele acêstea, vestiră lui Ionáthan şi lui Símon, fratele lui, căci fiii Iamvrí fac nuntă mare şi aduc mireasa de la Nadavath, fată a unuia dentru cei măriţi mari a lui[10130] Hanaan, cu petrecêre mare.

38. Şi-şi aduse aminte de Ioan, fratele lui, şi să suiră şi să ascunseră supt acoperemîntul măgurii.

39. Şi rădicară ochii lor şi văzură şi, iată, gîlceavă şi marfă multă; şi mirele au ieşit şi priêtenii lui şi fraţii lui întru tîmpinarea lor cu tîmpene şi cu musícuri şi cu arme multe.

40. Şi să sculară asupra lor den aleşi cei pregiur Ionáthan şi-i uciseră pre ei şi căzură răniţi mulţi şi cei rămaşi au fugit la măgură; şi luară toate prăzile lor.

41. Şi să mutắ nunta spre plîngere şi glasul musícelor spre jale.

42. Şi au izbîndit izbîndirea a sîngelui fratelui lor şi s-au înturnat la băhnişul Iordánului.

43. Şi audzi Vakhid şi veni în dzua sîmbetelor pînă la mătcile Iordánului cu putêre multă.

44. Şi dzise Ionáthan celor de lîngă el: „Să ne sculăm acum şi să dăm război pentru sufletile noastre, pentru că nu iaste astădzi ca ieri şi ca alaltaieri.

45. Pentru că, iată, războiul – den preajma noastră şi denapoia noastră şi Apa Iordánului dencoace şi dencoleá şi băhniş şi dumbravă; nu iaste loc de a să bate.

46. Acum strigaţi la cer pentru ca să scăpaţi dentru mîna vrăjmaşilor noştri". Şi să împreună războiul.

47. Şi întinse Ionáthan mîna lui[10131] să lovască pre Vakhid şi să abătu de la el înapoi.

48. Şi sări Ionáthan şi cei cu el în Iordan şi înotară decinde; şi nu au trecut asupră-le Iordánul.

49. Şi căzură de la Vakhid întru dzua acêea ca vro 1000 de bărbaţi.

50. Şi să înturná la Ierusalim şi zidi cetăţi tari întru Iudéa, întăritura cea de la Ierihó şi pre Emmaum şi pre Veththoron şi pre Vethil şi pre Thamnathá[10132] şi pre Tharathoni şi pre Tefon, cu ziduri înalte şi porţile şi zăvoară.

51. Şi puse straje întru ei, ca să învrăjbască lui Israil.

52. Şi au întărit ceta-

tea cea

...καὶ τὴν ἄκραν, καὶ ἔθετο ἐν αὐταῖς δυνάμεις καὶ παράθεσιν βρωμάτων.

53 καὶ ἔλαβεν τοὺς υἱοὺς τῶν ἡγουμένων τῆς χώρας ὅμηρα καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐν Ἰερουσαλὴμ ἐν φυλακῇ.

54 Καὶ ἐν ἔτει ρνγ΄ τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἐπέταξεν Ἄλκιμος καθαιρεῖν τὸ τεῖχος τῆς αὐλῆς τῶν ἁγίων τῆς ἐσωτέρας· καὶ καθεῖλεν τὰ ἔργα τῶν προφητῶν καὶ ἐνήρξατο τοῦ καθαιρεῖν.

55 ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπλήγη Ἄλκιμος, καὶ ἐνεποδίσθη τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἀπεφράγη τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ παρελύθη καὶ οὐκ ἐδύνατο ἔτι λαλῆσαι λόγον καὶ ἐντείλασθαι περὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ·

56 καὶ ἀπέθανεν Ἄλκιμος ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ μετὰ βασάνου μεγάλης.

57 καὶ εἶδεν Βακχίδης ὅτι ἀπέθανεν Ἄλκιμος, καὶ ἐπέστρεψεν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ Ἰούδα ἔτη δύο.

58 Καὶ ἐβουλεύσαντο πάντες οἱ ἄνομοι λέγοντες· Ἰδοὺ Ἰωνάθαν καὶ οἱ παρ᾽ αὐτοῦ ἐν ἡσυχίᾳ κατοικοῦσιν πεποιθότες· νῦν οὖν ἀνάξομεν τὸν Βακχίδην, καὶ συλλήψεται αὐτοὺς πάντας ἐν νυκτὶ μιᾷ.

59 καὶ πορευθέντες συνεβουλεύσαντο αὐτῷ.

60 καὶ ἀπῆρεν τοῦ ἐλθεῖν μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ ἀπέστειλεν λάθρᾳ ἐπιστολὰς πᾶσι τοῖς συμμάχοις αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅπως συλλάβωσιν τὸν Ἰωνάθαν καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἠδύναντο, ὅτι ἐγνώσθη αὐτοῖς ἡ βουλὴ αὐτῶν.

61 καὶ συνέλαβον ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς χώρας τῶν ἀρχηγῶν τῆς κακίας εἰς πεντήκοντα ἄνδρας καὶ ἀπέκτειναν αὐτούς.

62 καὶ ἐξεχώρησεν Ἰωνάθαν καὶ Σίμων καὶ οἱ παρ᾽ αὐτοῦ εἰς Βαιθβασὶ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ᾠκοδόμησεν τὰ καθῃρημένα αὐτῆς, καὶ ἐστερέωσαν αὐτήν.

63 καὶ ἔγνω Βακχίδης καὶ συνήγαγεν πᾶν τὸ πλῆθος αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐκ τῆς Ἰουδαίας παρήγγειλεν.

64 καὶ ἐλθὼν παρενέβαλεν ἐπὶ Βαιθβασὶ καὶ ἐπολέμησεν αὐτὴν ἡμέρας πολλὰς καὶ ἐποίησεν μηχανάς.

65 καὶ ἀπέλιπεν Ἰωνάθαν Σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν χώραν καὶ ἦλθεν ἐν ἀριθμῷ.

66 καὶ ἐπάταξεν Ὀδομηρὰ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς Φασιρὼν ἐν τῷ σκηνώματι αὐτῶν, καὶ ἤρξαντο τύπτειν καὶ ἀνέβαινον ἐν ταῖς δυνάμεσιν.

67 καὶ Σίμων καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐνεπύρισαν τὰς μηχανάς.

68 καὶ ἐπολέμησαν πρὸς τὸν Βακχίδην, καὶ συνετρίβη ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἔθλιβον αὐτὸν σφόδρα, ὅτι ἦν ἡ βουλὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτοῦ κενή.

69 καὶ ὠργίσθη θυμῷ τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἀνόμοις τοῖς συμβουλεύσασιν αὐτῷ ἐλθεῖν εἰς τὴν χώραν καὶ ἀπέκτεινεν ἐξ αὐτῶν καὶ ἐβουλεύσατο τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ.

70 καὶ ἐπέγνω Ἰωνάθαν καὶ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τοῦ συνθέσθαι πρὸς αὐτὸν εἰρήνην καὶ ἀποδοῦναι αὐτοῖς τὴν αἰχμαλωσίαν.

71 καὶ ἀπεδέξατο καὶ ἐποίησεν κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ ὤμοσεν αὐτῷ μὴ ἐκζητῆσαι αὐτῷ κακὸν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ·

72 καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἣν ᾐχμαλώτευσεν τὸ πρότερον ἐκ γῆς Ἰούδα, καὶ ἀποστρέψας ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ καὶ οὐ προσέθετο ἔτι ἐλθεῖν εἰς τὰ ὅρια αὐτῶν.

73 καὶ κατέπαυσεν ῥομφαία ἐξ Ἰσραήλ. καὶ ᾤκησεν Ἰωνάθαν ἐν Μαχμάς· καὶ ἤρξατο Ἰωνάθαν κρίνειν τὸν λαὸν καὶ ἠφάνισεν τοὺς ἀσεβεῖς ἐξ Ἰσραήλ.

ΚΑΠ. Ι΄

1 Καὶ ἐν ἔτει ρξ΄ ἀνέβη Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Ἀντιόχου ὁ Ἐπιφανὴς καὶ κατελάβετο Πτολεμαΐδα, καὶ ἐπεδέξαντο αὐτόν, καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ.

2 καὶ ἤκουσεν Δημήτριος ὁ βασιλεὺς καὶ συνήγαγεν δυνάμεις πολλὰς σφόδρα καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ εἰς πόλεμον.

3 καὶ ἀπέστειλεν Δημήτριος πρὸς Ἰωνάθαν ἐπιστολὰς λόγοις εἰρηνικοῖς ὥστε μεγαλῦναι αὐτόν·

4 εἶπεν γάρ· Προφθάσωμεν τοῦ εἰρήνην θεῖναι μετ᾽ αὐτῶν πρὶν ἢ θεῖναι αὐτὸν μετὰ Ἀλεξάνδρου καθ᾽ ἡμῶν·

5 μνησθήσεται γὰρ πάντων τῶν κακῶν, ὧν συνετελέσαμεν πρὸς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ ἔθνος.

6 καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν συναγαγεῖν δυνάμεις καὶ κατασκευάζειν ὅπλα καὶ εἶναι αὐτὸν σύμμαχον αὐτοῦ, καὶ τὰ ὅμηρα τὰ ἐν τῇ ἄκρᾳ εἶπεν παραδοῦναι αὐτῷ.

7 καὶ ἦλθεν Ἰωνάθαν εἰς Ἰερουσαλὴμ καὶ ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς εἰς τὰ ὦτα παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐκ τῆς ἄκρας.

8 καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, ὅτε ἤκουσαν ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐξουσίαν συναγαγεῖν δυνάμεις.

9 καὶ παρέδωκαν οἱ ἐκ τῆς ἄκρας Ἰωνάθαν τὰ ὅμηρα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτοὺς τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν.

10 καὶ ᾤκησεν Ἰωνάθαν ἐν Ἰερουσαλὴμ καὶ ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ καινίζειν τὴν πόλιν.

11 καὶ εἶπεν πρὸς τοὺς ποιοῦντας τὰ ἔργα οἰκοδομεῖν τὰ τείχη καὶ τὸ ὄρος Σιὼν κυκλόθεν ἐκ λίθων τετραπόδων εἰς ὀχύρωσιν, καὶ ἐποίησαν οὕτως.

12 καὶ ἔφυγον οἱ ἀλλογενεῖς οἱ ὄντες ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν, οἷς ᾠκοδόμησεν Βακχίδης,

13 καὶ κατέλιπεν ἕκαστος τὸν τόπον αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ·

14 πλὴν ἐν Βαιθσούροις ὑπελείφθησάν τινες τῶν καταλιπόντων τὸν νόμον καὶ τὰ προστάγματα· ἦν γὰρ αὐτοῖς εἰς φυγαδευτήριον.

15 καὶ ἤκουσεν Ἀλέξανδρος

ὁ βασιλεὺς

tea cea den Vethsúra şi pre Gáza şi marginea şi au pus întru iale puteri şi puneri de mîncări.

53. Şi au luat pre fiii povăţuitorilor[10133] ţării zăloage şi au pus pre ei în margine, în Ierusalim, în pază.

54. Şi întru anul 153, în luna a doao, porînci Álchimu să răsîpască[10134] zidul a curţii sfintelor cei mai denlontru; şi surpắ lucrurile prorocilor şi începu a surpa.

55. Întru vrêmea acêea, rănitu-s-au Álchim şi să conteniră[10135] lucrurile lui şi să astupắ gura lui şi să slăbi şi nu mai putea încă a grăi cuvînt şi a porînci pentru casa lui.

56. Şi muri Álchim întru vrêmea acêea cu muncă mare.

57. Şi văzu Vakhid că au murit Alchim şi să înturnắ către împăratul şi ostoi Pămîntul Iúdei ani 2.

58. Şi să sfătuiră toţi cei fără dă lêge, zicînd: „Iată, Ionáthan şi cei ai lui cu linişte lăcuiesc, nădăjduind; acum, dară, să aducem pre Vakhid şi va prinde pre ei toţi întru o noapte”.

59. Şi, mergînd, au sfătuit cu el.

60. Şi să sculă a veni cu putêre multă şi au trimis cărţi pre ascuns la toţi ajutorii lui cei dentru Iudéa, ca să prinză pre Ionáthan şi pre cei cu el; şi nu putea, căci s-au cunoscut lor sfatul lor.

61. Şi au prinsu den bărbaţii ţării, începătorii răotăţii, ca vro 50 de bărbaţi şi i-au omorît pre ei.

62. Şi să usăbi Ionáthan şi Símon şi cei împreună[10136] cu el la Vethvasí cea den pustii şi zidi cêle surpate ale ei şi au întăritu-o pre ea.

63. Şi cunoscu Vakhid şi adună toată mulţimea lui şi celor den Iudéa porînci.

64. Şi venind, să tăbărî asupra i Vethvasí şi au bătut pre ea dzile multe şi au făcut meşterşuguri.

65. Şi au lăsat Ionáthan pre Símon, fratele lui, în cetate şi ieşi la ţară; şi ieşi cu număr.

66. Şi lovi pre Odomirá şi pre fraţii lui şi pre fiii Fasiron întru sălaşul lor şi începu a bate şi să suia întru puteri.

67. Şi Símon şi cei împreună cu el ieşiră den cetate şi arseră meşterşugurile.

68. Şi dêderă război către Vakhid şi să zdrobi de către ei şi-l năcăjiia pre el foarte, căci era sfatul lui şi venirea lui deşartă.

69. Şi să urgisiră cu mînie bărbaţilor celor fără dă lêge şi celor ce au sfătuit pre el ca să vie în ţară şi au omorît dentru ei mulţi; şi sfătui ca să margă la pămîntul lui.

70. Şi cunoscu Ionáthan şi trimise către el soli, ca să tocmască către el pace şi să le dea lor robimea.

71. Şi au priimit şi au făcut după cuvintele lui; şi au jurat lui să nu-i cêrce lui rău toate zilele vieţii lui.

72. Şi i-au dat lui robimea carea au robit mainte den Pămîntul Iúda şi, înturnîndu-să[10137], să duse la pămîntul lui şi nu au mai adaos încă a veni la hotarăle lor.

73. Şi să ostoi sabiia dentru Israil; şi au lăcuit Ionáthan în Mahmas şi începu Ionáthan[10138] a judeca pre nărod şi au stinsu pre cei necuraţi dentru Israil.

Cap 10

1. Şi întru anul 160, suitu-s-au Aléxandru al lui Antioh Epifanis şi au luat Ptolemaída; şi l-au priimit pre el şi au împărăţit acoló.

2. Şi audzi Dimítrie împăratul şi adunắ putêre multă foarte şi ieşi în tîmpinarea lui spre război.

3. Şi au trimis Dimítrie către Ionáthan cărţi cu cuvinte de pace, ca să-l mărească pre el, pentru că dzise:

4. „Să apucăm a pune pace[10139] împreună cu ei, mainte de[10140] ce a pune el cu Aléxandru asupra noastră.

5. Pentru că va pomeni toate răutăţile carele am făcut către el şi la fraţii lui şi[10141] la limba lui”.

6. Şi-i dêde lui biruinţă să adune puteri şi să lucrêze arme şi să fie el ajutor lui şi zăloagele cêle den margine dzise să i le dea lui.

7. Şi veni Ionáthan la Ierusalím şi au citit cărţile la urechile a tot nărodul şi celor dentru margine.

8. Şi să temură cu frică mare cînd audziră că i-au dat lui împăratul vlastie să adune puteri.

9. Şi au dat cei den margine lui Ionáthan zăloagele şi i-au dat pre ei părinţilor lor.

10. Şi lăcui Ionáthan în Ierusalim şi începu a zidi şi a înnoi cetatea.

11. Şi dzise către ceia ce fac lucrurile[10142] să zidească zidurile şi măgura Sion prenpregiur den pietri, cu patru muchi, întru tărie; şi au făcut aşa.

12. Şi au fugit cei striini de fêli, cei ce era întru tării, la carele au zidit Vakhid,

13. Şi au lăsat fieştecarele locul lui şi s-au dus la pămîntul lui,

14. Fără numai în Vethsúra au rămas oarecarii de ceia ce au lăsat lêgea şi porîncele, pentru că le era lor scăpare.

15. Şi audzi Aléxandru,

împăratul

[illegible]

[illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]

[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible] 43
[illegible] 44
[illegible] 46
[illegible] 47

45 [illegible]

împăratul, făgăduiêlele cîte au trimis Dimítrie lui Ionáthan şi i-au povestit lui războaiele şi bărbăţiile carele au făcut el şi fraţii lui şi trudele carele au avut şi dzise:
16. „Au afla-vom bărbat ca acesta unul? Şi acum, să-l facem pre el priêten şi ajutor noao".
17. Şi au scris cărţi şi au trimis lui după cuvintele acêstea[10143], dzicînd:
18. „Împăratul Aléxandru, fratelui Ionáthan, bucurie!
19. Audzit-am pentru tine că bărbat vîrtos la putêre şi iscusit eşti a fi noao priêten.
20. Şi acum, te-am pus astădzi pre tine arhiereu a limbei tale şi priêten al împăratului să te chemi (şi-i trimise lui mohorît şi cunună de aur)[10144] şi a gîndi ale noastre şi a păzi prieteşug cătră noi".
21. Şi să îmbrăcă Ionáthan văşmîntu cel sfînt în a şaptea lună, anul 160, întru Praznicul Facerii Colibilor; şi au adunat puteri şi au făcut arme multe.
22. Şi audzi Dimítrie cuvintele acêstea şi să mîhni şi dzise:
23. „Ce aceasta am făcut, că au apucat mai nainte pre noi Aléxandru a pune prieteşug jidovilor spre întăritură?
24. Scrie-voi şi eu lor cuvinte de mîngîiêre şi a înălţimei şi a dărilor, în ce chip vor fi împreună cu mine spre ajutor".
25. Şi au trimis lor după cuvintele acêstea: „Împăratul Dimítrie, limbei iudeilor, să să bucure!
26. În vrême ce aţi păzit cêle de cătră noi tocmêle şi aţi stătut întru prieteşugul nostru şi nu v-aţi lipit lîngă vrăjmaşii noştri, audzit-am şi ne-am bucurat.
27. Şi acum, rămîneţi încă a păzi cătră noi credinţă şi vom răsplăti voao bune pentru carele faceţi cu noi.
28. Şi vom lăsa voao lăsări multe şi vom da voao dări.
29. Şi acum, slóboz pre voi şi las voao pre toţi jidovii de biruri şi de preţul sării şi de cunună; şi pentru al treilea de sămînţă,
30. Şi pentru cea jumătate de roada cea de lemnu, ce mi să cuvine mie a lua, las de astădzi şi înainte a luarea de la Pămîntul Iúdei şi de la cêle 3 legi, cêlea ce s-au adaos ei, de la Samarítida şi Galiléa şi de la dzua de astăzi şi în vacul de an.
31. Şi Ierusalímul fie sfînt şi lăsate şi hotarăle ei, zecile şi vămile.
32. Las şi biruinţa marginei cei den Ierusalím şi dau arhiereului, care va pune întru ea bărbaţi pre carii ară alêge el a o păzi pre ea.
33. Şi tot sufletul jidovilor ce s-au robit de la Pămîntul Iúda la toată împărăţia mea lasu-l volnic, în dar; şi toţi să lase biruri le şi dobitoacelor[10145] lor.
34. Şi toate sărbătorile şi sîmbetile şi lunile noao şi dzile dovedite şi 3 dzile mainte de sărbătoare şi dzilelor după sărbătoare, fie toate dzilele a nelucrării şi a lăsării la toţi jidovii ceia ce sînt întru împărăţia mea.
35. Şi nu va volnicie nime să facă şi să dodăiască pre neştine dentru ei pentru tot lucrul.
36. Şi să să scrie dentru jidovi la puterile împăratului la 30000 şi să vor da lor[10146] lefi, cum să cuvine la toate puterile împăratului.
37. Şi să vor pune dentru ei întru tăriile împăratului cêle mari şi dentru aceştia să vor pune preste trebile împăratului celora ce-s la credinţă; şi cei preste ei şi[10147] boiêrii să fie dentru ei şi să margă după legile lor, în ce chip au şi porîncit împăratul întru Pămîntul Iúdei.
38. Şi cêle 3 legi ce s-au pus înainte la Iudéa de la Ţara Samaríei să puie înaintea Iudéii, ca să să socotească să să facă supt unul, ca să nu asculte de altă biruinţă, fără numai arhiereului.
39. Ptolemaida şi cêea ci să alătură lîngă ea dat-am dare celor sfinţi de la Ierusalím la cêea ci să cuvine la cêle sfinte[10148].
40. Şi eu dau preste an 15000 de sicli de argint de la cuvintele împăratului, de la locurile cêle ci să cuvin.
41. Şi tot ce prisosêşte, care nu au fost dînd de la trebi, ca întru cei dentîi ani, de acum vor da la lucrurile casei.
42. Şi preste acêstea, 5000 de sicli de argint carii lua de la trebi, ca întru anii dentîi a Sfîntului de la cuvîntu preste an şi acêstea să lasă, pentru că să cad acêstea preuţilor celor ce slujescu.
43. Şi cîţi ar fugi la besêrica cea den Ierusalím şi întru toate hotarăle lui, fiind datori împărăteşti şi tot lucrul, sloboază-să şi toate cîte sînt lor întru împărăţiia mea.
44. Şi a să zidi şi a să înnoi lucrurile sfintelor şi cheltuiala să va da dentru cuvîntul împăratului.
45. Şi a să zidi zidurile Ierusalimului şi să le întărească prenpregiur şi cheltuiala să va da dentru cuvîntul împăratului[10149]; şi a să zidi zidurile cêle dentru Iudéa".
46. Şi, daca audzi Ionáthan[10150] şi nărodul cuvintele acêstea, nu au crezut lor, nici au priimit, căci ş-au adus aminte de răotatea cea mare carea au făcut în Israil şi au năcăjit pre ei foarte.
47. Şi

ὅτι αὐτὸς ἐγένετο αὐτοῖς ἀρχηγὸς λόγων εἰρηνικῶν· καὶ συνεμάχουν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας.

48 Καὶ συνήγαγεν Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς δυνάμεις μεγάλας καὶ παρενέβαλεν ἐξ ἐναντίας Δημητρίου.

49 καὶ συνῆψαν πόλεμον οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ ἔφυγεν ἡ παρεμβολὴ Δημητρίου, καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἴσχυσεν ἐπ' αὐτούς·

50 καὶ ἐστερέωσε τὸν πόλεμον σφόδρα, ἕως ἔδυ ὁ ἥλιος, καὶ ἔπεσεν ὁ Δημήτριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

51 Καὶ ἀπέστειλεν Ἀλέξανδρος πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα Αἰγύπτου πρέσβεις κατὰ τοὺς λόγους τούτους λέγων·

52 Ἐπεὶ ἀνέστρεψα εἰς γῆν βασιλείας μου καὶ ἐκάθισα ἐπὶ θρόνου πατέρων μου καὶ ἐκράτησα τῆς ἀρχῆς καὶ συνέτριψα τὸν Δημήτριον καὶ ἐπεκράτησα τῆς χώρας ἡμῶν,

53 καὶ συνῆψα πρὸς αὐτὸν μάχην, καὶ συνετρίβη αὐτὸς καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ὑφ' ἡμῶν, καὶ ἐκαθίσαμεν ἐπὶ θρόνου βασιλείας αὐτοῦ·

54 καὶ νῦν στήσωμεν πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν, καὶ νῦν δός μοι τὴν θυγατέρα σου εἰς γυναῖκα, καὶ ἐπιγαμβρεύσω σοι καὶ δώσω σοι δόματα καὶ αὐτῇ ἄξιά σου.

55 Καὶ ἀπεκρίθη Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς λέγων· Ἀγαθὴ ἡμέρα, ἐν ᾗ ἐπέστρεψας εἰς γῆν πατέρων σου καὶ ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου βασιλείας αὐτῶν.

56 καὶ νῦν ποιήσω σοι ἃ ἔγραψας, ἀλλὰ ἀπάντησον εἰς Πτολεμαΐδα, ὅπως ἴδωμεν ἀλλήλους, καὶ ἐπιγαμβρεύσω σοι, καθὼς εἴρηκας.

57 Καὶ ἐξῆλθεν Πτολεμαῖος ἐξ Αἰγύπτου, αὐτὸς καὶ Κλεοπάτρα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς Πτολεμαΐδα ἔτους δευτέρου καὶ ἑξηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ.

58 καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεύς, καὶ ἐξέδοτο αὐτῷ Κλεοπάτραν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καὶ ἐποίησεν τὸν γάμον αὐτῆς ἐν Πτολεμαΐδι καθὼς οἱ βασιλεῖς ἐν δόξῃ μεγάλῃ.

59 Καὶ ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος Ἰωνάθαν ἐλθεῖν εἰς συνάντησιν αὐτῷ.

60 καὶ ἐπορεύθη μετὰ δόξης εἰς Πτολεμαΐδα καὶ ἀπήντησε τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ δόματα πολλὰ καὶ εὗρε χάριν ἐνώπιον αὐτῶν.

61 καὶ ἐπισυνήχθησαν ἐπ' αὐτὸν ἄνδρες λοιμοὶ ἐξ Ἰσραήλ, ἄνδρες παράνομοι, ἐντυχεῖν κατ' αὐτοῦ· καὶ οὐ προσέσχεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς.

62 καὶ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξέδυσαν Ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν πορφύραν, καὶ ἐποίησαν οὕτως.

63 καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτοῦ καὶ εἶπεν τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ· Ἐξέλθετε μετ' αὐτοῦ εἰς μέσον Ἱερουσαλὴμ καὶ κηρύξατε τοῦ μηδένα ἐντυγχάνειν κατ' αὐτοῦ περὶ μηδενὸς πράγματος, καὶ μηδεὶς αὐτῷ παρενοχλείτω περὶ παντὸς λόγου.

64 καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον οἱ ἐντυγχάνοντες τὴν δόξαν αὐτοῦ, καθὼς ἐκήρυξεν, καὶ περιβεβλημένον αὐτὸν πορφύραν, καὶ ἔφυγον πάντες.

65 καὶ ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔγραψεν αὐτὸν τῶν πρώτων φίλων καὶ ἔθετο αὐτὸν στρατηγὸν καὶ μεριδάρχην.

66 καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωνάθαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετ' εἰρήνης καὶ εὐφροσύνης.

67 Καὶ ἐν ἔτει πέμπτῳ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἦλθεν Δημήτριος υἱὸς Δημητρίου ἐκ Κρήτης εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτοῦ.

68 καὶ ἤκουσεν Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς καὶ ἐλυπήθη σφόδρα καὶ ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.

69 Καὶ κατέστησεν Δημήτριος Ἀπολλώνιον τὸν ὄντα ἐπὶ Κοίλης Συρίας, καὶ συνήγαγεν δύναμιν μεγάλην καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ Ἰάμνειαν καὶ ἀπέστειλεν πρὸς Ἰωνάθαν τὸν ἀρχιερέα λέγων·

70 Σὺ μονώτατος ἐπαίρῃ ἐφ' ἡμᾶς, ἐγὼ δὲ ἐγενήθην εἰς καταγέλωτα καὶ εἰς ὀνειδισμὸν διὰ σέ. καὶ διὰ τί σὺ ἐξουσιάζῃ ἐφ' ἡμᾶς ἐν τοῖς ὄρεσι;

71 νῦν οὖν εἰ πέποιθας ἐπὶ ταῖς δυνάμεσί σου, κατάβηθι πρὸς ἡμᾶς εἰς τὸ πεδίον, καὶ συγκριθῶμεν ἑαυτοῖς ἐκεῖ, ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐστι δύναμις τῶν πόλεων.

72 ἐρώτησον καὶ μάθε τίς εἰμι καὶ οἱ λοιποὶ οἱ βοηθοῦντες ἡμῖν, καὶ λέγουσιν· Οὐκ ἔστιν ὑμῖν στάσις ποδὸς κατὰ πρόσωπον ἡμῶν, ὅτι δὶς ἐτροπώθησαν οἱ πατέρες σου ἐν τῇ γῇ αὐτῶν.

73 καὶ νῦν οὐ δυνήσῃ ὑποστῆναι τὴν ἵππον καὶ δύναμιν τοιαύτην ἐν τῷ πεδίῳ, ὅπου οὐκ ἔστιν λίθος οὐδὲ κόχλαξ οὐδὲ τόπος τοῦ φυγεῖν.

74 Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰωνάθαν τῶν λόγων Ἀπολλωνίου, ἐκινήθη τῇ διανοίᾳ καὶ ἐπέλεξεν δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ ἐξῆλθεν ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ συνήντησεν αὐτῷ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐπὶ βοήθειαν αὐτοῦ.

75 καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ Ἰόππην, καὶ ἀπέκλεισαν αὐτὴν οἱ ἐκ τῆς πόλεως, ὅτι φρουρὰ Ἀπολλωνίου ἐν Ἰόππῃ· καὶ ἐπολέμησαν αὐτήν,

76 καὶ φοβηθέντες ἤνοιξαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐκυρίευσεν Ἰωνάθαν Ἰόππης.

77 Καὶ ἤκουσεν Ἀπολλώνιος καὶ παρενέβαλεν τρισχιλίαν ἵππον καὶ δύναμιν πολλὴν καὶ ἐπορεύθη εἰς Ἄζωτον ὡς διοδεύων καὶ ἅμα προῆγεν εἰς τὸ πεδίον διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν πλῆθος ἵππου καὶ πεποιθέναι ἐπ' αὐτῇ.

78 καὶ κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς Ἄζωτον, καὶ συνῆψαν αἱ παρεμβολαὶ εἰς πόλεμον.

79 καὶ ἀπέλιπεν Ἀπολλώνιος χιλίαν ἵππον κρυπτῶς κατόπισθεν αὐτῶν.

80 καὶ ἔγνω

ἰωνάθαν

binevru cu Aléxandru, căci el s-au făcut lor începător de cuvinte de pace şi-i ajutoriia lui toate dzilele.

48. Şi adunắ Alexandru împăratul puteri mari şi să tăbărîsă împotriva lui Dimítrie.

49. Şi loviră război cei doi împăraţi; şi fugi tabăra lui Dimítrie şi goni pre el Aléxandru şi să întări preste ei.

50. Şi întări războiul foarte, pînă au apus soarele; şi căzu Dimítrie întru dzua acêea.

51. Şi au trimis Aléxandru cătră Ptoleméu, împăratul Eghíptului, soli, după cuvintele acêstea, dzicînd:

52. „În vrême ce m-am înturnat la pămîntul împărăţiei mêle şi am şezut preste scaunul părinţilor miei şi am biruit putêrea şi am înfrînt pre Dimítrie şi am biruit ţara noastră,

53. Şi lovii cătră însul război; şi să înfrînse el şi tabăra lui de la noi şi am şezut preste scaunul împărăţiei lui.

54. Şi acum, să întărim cătră noi prieteşug; şi acum, dă-mi pre fata ta spre muiêre şi voi fi ginere ţie şi voi da ţie dări şi ei, vrêdnice ţie”.

55. Şi răspunse Ptoloméu împăratul, dzicînd: „Bună dzua întru carea te-ai întorsu la pămîntul părinţilor tăi şi ai şezut preste scaunul împărăţiei lor.

56. Şi acum, face-voi ţie carele ai scris; ci tîmpină-mă la Ptolemaída, pentru ca să ne vedem împreună, şi mă voi socrí[10151] ţie în ce chip ai dzis”.

57. Şi ieşi Ptoloméu den Éghiptu, el şi Cleopátra, fata lui, şi veniră la Ptolemaída, întru anul 162.

58. Şi întîmpinắ lui Aléxandru, împăratul, şi-i dêde lui pre Cleopátra, fata lui, şi făcu nunta ei la Ptolemaida, în ce chip – împăraţii, cu mărire mare.

59. Şi scrise Aléxandru împăratul lui Ionáthan să vie întru timpinarea lui.

60. Şi mêrse cu mărire la Ptolemaída şi întîmpină cei doi împăraţi şi-i dêde lor argint şi aur şi priêtenilor lor dări multe; şi aflắ har înaintea lor.

61. Şi să adunară cătră el[10152] bărbaţi[10153] ucigaşi dentru Israil, bărbaţi fără dă lêge, să-l pîrască pre el; şi nu luă aminte lor împăratul.

62. Şi porînci împăratul şi desbrăcară pre Ionáthan hainele lui şi-l îmbrăcară pre el mohorît; şi făcu aşa.

63. Şi-l aşeză pre el împăratul împreună cu el şi dzise boiêrilor lui: „Ieşiţi cu el la mijlocul cetăţii şi strigaţi ca nime să nu să roage asupra lui pentru nici un lucru şi nime lui să nu-i dodeiască pentru tot cuvîntul”.

64. Şi fu, dacă văzură cei ce pîrăscu mărirea lui în ce chip au strigat şi îmbrăcat pre el cu mohorît şi fugiră toţi.

65. Şi-l mări pre el împăratul şi-l scrise pre el dentru cei de frunte priêtini şi-l puse pre el hatman[10154] şi împărţitor de părţi.

66. Şi să întoarse[10155] Ionáthas la Ierusalím cu pace şi cu veselie.

67. Şi întru anul al cincelea şi 160, veni Dimítrie[10156], ficiorul lui Dimítrie de la Crit, la pămîntul părinţilor lui.

68. Şi audzi Aléxandru împăratul şi să mîhni foarte şi să întoarse la Antiohía.

69. Şi puse Dimítrie pre Apolónie, pre cela ce era la Cea Afundă Siríe, şi adunắ putêre mare şi s-au tăbărît la Iamnía şi au trimis cătră Ionáthan, arhiereul, dzicînd:

70. „Tu însuţi te rădici preste noi? Şi eu m-am făcut la batjocuríe şi la ocară pentru tine; şi pentru căci biruieşti preste noi întru măguri?

71. Acum, dară, dă te nădăjduieşti preste puterile tale, pogoară-te cătră noi la cîmpu şi să ne ciocnim între noi acoló, căci cu mine iaste putêrea cetăţilor.

72. Întreabă şi ştii cine sînt şi ceialalţi carii ajută noao; şi dzic: nu iaste voao stare de picior de cătră faţa noastră, căci de doao ori s-au înfrînt părinţii tăi întru pămîntul lor.

73. Şi acum, nu vei putea să îngăduieşti călărimea şi putêre ca aceasta la cîmpu, unde nu iaste piatră, nici gonţu, nici loc de-a fugirea”.

74. Şi daca audzi Ionáthan cuvintele lui Apolónie, s-au pornit cu cugetul şi au ales 10000 de bărbaţi; şi ieşi den Ierusalim şi întîmpinắ lui Símon, fratele lui, spre ajutor lui.

75. Şi să tăbărî la Ióppa şi-l închiseră pre el dentru cetate, căci straja lui Apolónie – la Ióppa; şi o bătură pre ea.

76. Şi, temîndu-să, dăşchiseră cei den cetate şi domni Ionáthan Ióppii.

77. Şi audzi Apolónie şi să tăbărî aproape 3000 de călărime şi putêre multă; şi mêrse la Ázot, ca cum are călătorí, şi împreună să apropié la cîmpu, pentru căci avea el mulţime de călărime şi să nădăjduia pre însă.

78. Şi goni Ionáthan denapoia lui la Ázot şi să loviră taberile ⌊denapoiá lui⌋[10157], spre război.

79. Şi lăsă Apolónie 1000 de călărime pre ascunsu, denapoia lor.

80. Şi cunoscu

Ionáthan

ἰωνάθαν ὅτι ἔστιν ἔνεδρον κατόπισθεν αὐτοῦ· καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐξετίναξαν τὰς σχίζας εἰς τὸν λαὸν ἐκ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας.
81 καὶ ὁ λαὸς εἱστήκει καθὼς ἐπέταξεν ἰωνάθαν· καὶ ἐκοπίασαν οἱ ἵπποι αὐτῶν.
82 καὶ εἵλκυσε σίμων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ συνῆψε πρὸς τὴν φάλαγγα· ἡ γὰρ ἵππος ἐξελύθη· καὶ συνετρίβησαν ὑπ᾿ αὐτοῦ καὶ ἔφυγον.
83 καὶ ἡ ἵππος ἐσκορπίσθη ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἔφυγον εἰς ἄζωτον, καὶ εἰσῆλθον εἰς βηθδαγὼν τὸ εἰδώλιον αὐτῶν τοῦ σωθῆναι.
84 καὶ ἐνεπύρισεν ἰωνάθαν τὴν ἄζωτον καὶ τὰς πόλεις τὰς κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ τὸ ἱερὸν δαγὼν καὶ τοὺς συμφυγόντας εἰς αὐτὸ ἐνεπύρισε πυρί.
85 καὶ ἐγένοντο οἱ πεπτωκότες μαχαίρᾳ σὺν τοῖς ἐμπυρισθεῖσιν εἰς ἄνδρας ὀκτακισχιλίους.
86 καὶ ἀπῆρεν ἐκεῖθεν ἰωνάθαν καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ ἀσκάλωνα, καὶ ἐξῆλθον οἱ ἐκ τῆς πόλεως εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἐν δόξῃ μεγάλῃ.
87 καὶ ἐπέστρεψεν ἰωνάθαν εἰς ἱερουσαλὴμ σὺν τοῖς παρ᾿ αὐτοῦ, ἔχοντες σκῦλα πολλά.
88 καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους, καὶ προσέθετο ἔτι δοξάσαι τὸν ἰωνάθαν.
89 καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ πόρπην χρυσῆν, ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς συγγενέσι τῶν βασιλέων· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἀκκάρων καὶ πάντα τὰ ὅρια αὐτῆς εἰς κληροδοσίαν.

ΚΕΦ. ΙΑ.

1 Καὶ ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου ἤθροισε δυνάμεις πολλὰς ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ πλοῖα πολλά· καὶ ἐζήτησε κατακρατῆσαι τῆς βασιλείας ἀλεξάνδρου δόλῳ, καὶ προσθεῖναι αὐτὴν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.
2 καὶ ἐξῆλθεν εἰς συρίαν λόγοις εἰρηνικοῖς, καὶ ἤνοιγον αὐτῷ οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων καὶ συνήντων αὐτῷ, ὅτι ἐντολὴ ἦν ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως συναντᾶν αὐτῷ, διὰ τὸ πενθερὸν αὐτοῦ εἶναι.
3 ὡς δὲ εἰσεπορεύετο εἰς τὰς πόλεις πτολεμαῖος, ἀπέτασσε τὰς δυνάμεις φρουρὰν ἐν ἑκάστῃ πόλει.
4 ὡς δὲ ἤγγισεν ἀζώτου, ἔδειξαν αὐτῷ τὸ ἱερὸν δαγὼν ἐμπεπυρισμένον, καὶ ἄζωτον καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς καθῃρημένα, καὶ τὰ σώματα ἐρριμμένα, καὶ τοὺς ἐμπεπυρισμένους οὓς ἐνεπύρισεν ἐν τῷ πολέμῳ· ἐποίησαν γὰρ θημωνιὰς αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ.
5 καὶ διηγήσαντο τῷ βασιλεῖ ἃ ἐποίησεν ἰωνάθαν, εἰς τὸ ψογίσαι αὐτόν· καὶ ἐσίγησεν ὁ βασιλεύς.
6 καὶ συνήντησεν ἰωνάθαν τῷ βασιλεῖ εἰς ἰόππην μετὰ δόξης, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους καὶ ἐκοιμήθησαν ἐκεῖ.
7 καὶ ἐπορεύθη ἰωνάθαν μετὰ τοῦ βασιλέως ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ καλουμένου ἐλευθέρου, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ.
8 ὁ δὲ βασιλεὺς πτολεμαῖος ἐκυρίευσε τῶν πόλεων τῆς παραλίας ἕως σελευκείας τῆς παραθαλασσίας, καὶ διελογίζετο περὶ ἀλεξάνδρου λογισμοὺς πονηρούς.
9 καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς δημήτριον τὸν βασιλέα, λέγων· δεῦρο συνθώμεθα πρὸς ἑαυτοὺς διαθήκην, καὶ δώσω σοι τὴν θυγατέρα μου ἣν εἶχεν ἀλέξανδρος, καὶ βασιλεύσεις τῆς βασιλείας τοῦ πατρός σου·
10 μεταμεμέλημαι γὰρ δοὺς αὐτῷ τὴν θυγατέρα μου· ἐζήτησε γὰρ ἀποκτεῖναί με.
11 καὶ ἐψόγισεν αὐτὸν χάριν τοῦ ἐπιθυμῆσαι αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ.
12 καὶ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, ἔδωκεν αὐτὴν τῷ δημητρίῳ, καὶ ἠλλοιώθη τῷ ἀλεξάνδρῳ, καὶ ἐφάνη ἡ ἔχθρα αὐτῶν.
13 καὶ εἰσῆλθε πτολεμαῖος εἰς ἀντιόχειαν, καὶ περιέθετο δύο διαδήματα περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τὸ τῆς αἰγύπτου καὶ ἀσίας.
14 ἀλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς ἦν ἐν κιλικίᾳ κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους, ὅτι ἀπεστάτουν οἱ ἀπὸ τῶν τόπων ἐκείνων.
15 καὶ ἤκουσεν ἀλέξανδρος, καὶ ἦλθεν ἐπ᾿ αὐτὸν ἐν πολέμῳ· καὶ ἐξήγαγε πτολεμαῖος καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ ἐν χειρὶ ἰσχυρᾷ, καὶ ἐτροπώσατο αὐτόν.
16 καὶ ἔφυγεν ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἀραβίαν, τοῦ σκεπασθῆναι αὐτὸν ἐκεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς πτολεμαῖος ὑψώθη.
17 καὶ ἀφεῖλε ζαβδιὴλ ὁ ἄραψ τὴν κεφαλὴν ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπέστειλε τῷ πτολεμαίῳ.
18 καὶ ὁ βασιλεὺς πτολεμαῖος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ οἱ ὄντες ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν αὐτοῦ ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι.
19 καὶ ἐβασίλευσε δημήτριος ἔτους ἑβδόμου καὶ ἑξηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ.
20 ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνήγαγεν ἰωνάθαν τοὺς ἐκ τῆς ἰουδαίας, τοῦ ἐκπολεμῆσαι τὴν ἄκραν τὴν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐποίησεν ἐπ᾿ αὐτὴν μηχανὰς πολλάς.
21 καὶ ἐπορεύθησάν τινες μισοῦντες τὸ ἔθνος αὐτῶν, ἄνδρες παράνομοι, πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ ὅτι ἰωνάθαν περικάθηται τὴν ἄκραν.
22 καὶ ἀκούσας ὠργίσθη· ὡς δὲ ἤκουσεν, εὐθέως ἀναζεύξας ἦλθεν εἰς πτολεμαΐδα, καὶ ἔγραψεν ἰωνάθαν τοῦ μὴ περικαθῆσθαι, καὶ τοῦ ἀπαντῆσαι αὐτὸν αὐτῷ συμμίσγειν εἰς πτολεμαΐδα τὴν ταχίστην.
23 ὡς δὲ ἤκουσεν ἰωνάθαν, ἐκέλευσε περικαθῆσθαι, καὶ ἐπέλεξε τῶν πρεσβυτέρων ἰσραὴλ καὶ τῶν ἱερέων, καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν τῷ κινδύνῳ·
24 καὶ λαβὼν ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ ἱματισμὸν καὶ ἕτερα ξένια πλεῖστα, καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν βασιλέα εἰς πτολεμαΐδα, καὶ

Ionáthan că iaste aleş denapoia lui şi au încungiurat lui tabăra şi scuturară dăspicăturile la nărod, de dimineaţă pînă înde sară.

81. Şi nărodul sta în ce chip porînci Ionáthan şi osteniră caii lor.

82. Şi trase Símon putêrea lui şi să lovi cu stolul, pentru că călărimea slăbi; şi să zdrobiră de el şi fugiră.

83. Şi călărimea s-au răsîpit la cîmpu şi au fugit la Ázot şi întrară la Vithdagon, capiştea lor, ca să scape.

84. Şi au arsu Ionáthan Azótul şi cetăţile cêle împregiurul ei şi luă prăzile lor şi bisêrica Dagon şi pre cei ce au fugit întru ea au arsu-o cu foc.

85. Şi să făcură cei ce au căzut cu sabie împreună cu ceia ce s-au arsu, ca bărbaţi 8000.

86. Şi să sculă de acoló Ionáthan şi să tăbărî la Ascalon; şi ieşiră cei den cetate spre tîmpinarea lui cu mărire mare.

87. Şi să înturnắ Ionáthan la Ierusalím, împreună cu cei lîngă el, avînd prăzi multe.

88. Şi fu daca audzi Aléxandru împăratul cuvintele acêstea şi adaose a mări pre Ionáthan.

89. Şi-i trimise lui paloş de aur, în ce chip iaste obicêiul a să da rudelor împăraţilor, şi-i dêde lui pre Accaron şi toate hotarăle ei spre dare de sorţu.

Cap 11

1. Şi împăratul Eghíptului au adunat puteri multe ca arina cea pregiur marginea mării şi corăbii multe şi cercă să biruiască de tot împărăţiei lui Aléxandru, cu vicleşug, şi să adaogă pre ea la împărăţiia lui.

2. Şi ieşiră[10158] la Siría cu cuvinte de pace şi dăşchidea lui cei den cetăţi şi-i întîmpina lui, căci porînca era lui Aléxandru împăratul să-i tîmpine lui, pentru că socru lui era.

3. Şi daca întra la cetăţile Ptolemaídei, rînduia puterile şi straje întru fieştecare cetate.

4. Şi dacă să apropia la Azot, arătară lui bisêrica lui Dagon arsă şi Ázotul şi prenpregiururile ei surpată şi trupurile lepădate şi pre cei arşi, pre carii au arsu la război, pentru că au făcut stoguri de ei întru calea lui.

5. Şi povestiră împăratului carele au făcut Ionáthan, ca să-l dăfaime pre el; şi tăcu împăratul.

6. Şi întîmpinắ Ionáthan împăratului la Ióppa cu mărire[10159] şi să sărutară împreună şi au dormit acoló.

7. Şi mêrse Ionáthan cu împăratul pînă la rîul ce să cheamă[10160] Elefther şi să întoarse la Ierusalím.

8. Şi împăratul Ptoleméu birui[10161] cetăţilor celor de pre lîngă maare pînă la Selevchía cea de pre lîngă maare, şi socotiia pentru Aléxandru gînduri rêle.

9. Şi trimise soli cătră Dimítrie împăratul, dzicînd: „Vino să punem între noi legătură şi voi da ţie pre fata mea carea are Aléxandru şi vei împărăţi împărăţiei tătîne-tău.

10. Pentru că m-am căit dînd lui pre fata mea, pentru că au cercat să mă omoară pre mine”.

11. Şi l-au hulit pre el, pentru că au poftit el împărăţia lui.

12. Şi luîndu-i lui pre fata-şi, o dêde lui Dimítrie; şi să schimbắ a lui Aléxandru şi să ivi vrajba lor.

13. Şi întră Ptoleméu la Antiohía şi puse doao steme pre capul lui, cêea a Asíei şi a Eghiptului.

14. Şi Aléxandru împăratul era în Chilichía în vremile acêlea, cînd vicleniia cei de la locurile acêlea.

15. Şi audzi Aléxandru şi veni preste el cu război; şi ieşi Ptoleméu şi-i întîmpinắ lui cu mînă tare şi-l înfrînse pre el.

16. Şi fugi Alexandru la Aravía ca să să acopere el acoló şi împăratul Ptoleméu s-au înălţat.

17. Şi luă Zavdiil arapul capul lui Aléxandru şi trimise lui Ptoleméu.

18. Şi împăratul Ptoleméu muri în dzua a treia şi cei ce era întru tării pieriră de cei ce era în tării.

19. Şi împărăţi Dimítrie întru anul 168.

20. Întru dzilele acêlea adunắ Ionáthan pre cei dentru Iudéa ca să bată marginea cea den Ierusalim şi făcu preste ea meşterşuguri multe.

21. Şi mêrseră oariicarii ce urîia limba lor, bărbaţi fără dă lêge, cătră împăratul şi vestiră lui că Ionáthan şade prenpregiurul marginei.

22. Şi audzind să mîniia, şi daca audzi[10162], îndată purcegînd, au venit la Ptolemaida şi au scris lui Ionáthan să nu şază împregiur şi ca să-l întîmpine el pre dînsul la Ptolemaída, cît de curînd, să să împreune.

23. Şi, daca audzi Ionáthan, porînci să şază împregiur şi alêse dentru cei mai bătrîni a lui Israil şi dentru preuţi şi dêde pre sine la primejdie.

24. Şi, luînd argintu şi aur şi îmbrăcăminte şi alte daruri mai multe, au mersu cătră împăratul la Ptolemaida

şi află

25 [illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
31 [illegible]
[illegible]
[illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]
[illegible] 45
[illegible]
[illegible]
[illegible] 46
[illegible]
[illegible] 47
[illegible]
[illegible]
[illegible] 48
[illegible]
[illegible]
[illegible] 49
[illegible]
[illegible]
[illegible] 50
[illegible]
[illegible] 51
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 52
[illegible]
[illegible]
[illegible]

și aflá har înaintea lui.

25. Și să ruga asupra lui oarecarii fără dă lêge dentru limbă.

26. Și au făcut lui împăratul în ce chip au făcut lui cei de mainte de el și-l înălță pre el înaintea tuturor priêtenilor[10163] lui.

27. Și-i întări lui vlădiciia și cîte alte avea cinstite mai nainte; și au făcut pre el a celor de frunte priêten a povățui.

28. Și să rugă Ionáthan împăratului să facă Iudéa fără[10164] de bir și cêle trei diregătorii a locurilor și pre Samarítină; și-i făgădui lui talanzi 300.

29. Și binevru împăratul și scrise lui Ionáthan cărți pentru toate acêstea, scriind într-acesta chip:

30. „Împăratul Dimítrie lui Ionáthan, fratelui, bucurie, și limbei jidovilor!

31. Izvodul cărții căriia am scris lui Lasthes, rudeniei noastre, pentru voi, scris-am și cătră voi; care să știți:

32. «Împăratul Dimítrie lui Lasthen, tatălui, să să bucure!

33. Limbei iudeilor, priêtenilor noștri, și ce păzesc cêle ale noastre dreptăți, am ales a le face bine, pentru cea de la ei bunăvoie cătră noi.

34. Și le-am întărit lor și hotarăle Iudéii și cêle trei legi luare și Lidda și Ramathem, carii s-au adaos la Iudéa de la Samarítida și toate cîte să hotărăscu cu iale; tuturor celor ce fac jirtvă la Ierusalím, pentru cêle împărătești, carele lua împăratul de la ei mai nainte preste an, de la roadele pămîntului și de la poame.

35. Și cêlealalte care ni să cad noao de acum înainte, a zecilor și a vămilor celor ce ni să cad noao și iêzerile sării și cêlea ce ni să cad noao cununi, toate le vom ajutori lor.

36. Și nu să va nebăga în samă niciuna dentru acêstea de acum preste toată vrêmea.»

37. Acum, dară, nevoiți ca să faceți acestora[10165] izvod și să să dea lui Ionáthan și să să puie întru măgura cea sfîntă, întru loc însemnat”.

38. Și văzu Dimítrie împăratul că au încetat pămîntul înaintea lui și nimică lui nu să împoncișa și au slobodzit toate puterile lui pre fieștecarele la al său loc, afară dentru cêle striine puteri, carele au adunat de la ostroavele limbilor; și pizmíră lui toate puterile cêle de la părinți.

39. Și Trífon era den cei de la Aléxandru mainte; și văzu că toate puterile răpștescu asupra lui Dimítrie și mêrse cătră Simalcué arapul, carele hrăniia pre Antioh, copilașul cel al lui Aléxandru,

40. Și ședea lîngă el, pentru ca să-l dea pre el lui, ca să împărățască pentru tatăl lui și vesti lui cîte au făcut Dimítrie și vrajba carea învrăjbescu lui puterile lui; și rămase acoló dzile multe.

41. Și trimise Ionáthan cătră Dimítrie împăratul pentru ca să scoață pre cei den margine dentru Ierusalím și pre cei dentru tării, pentru că era dînd război lui Israil.

42. Și trimise Dimítrie cătră Ionáthan, dzicînd: „Nu numai acêstea face-voi ție și limbei tale, ci cu mărire voi mări pre tine și limba ta, dă voi nemeri vrême bună.

43. Acum, dară, drept vei face trimițînd mie bărbați carii îmi vor ajutori, căci mi s-au rocoșit[10166] toate puterile mêle”.

44. Și au trimis Ionáthan bărbați 3000, tari la vîrtute, cu el la Antiohía; și veniră cătră împăratul și să veseli împăratul pentru întrarea lor.

45. Și să adunară cei den cetate în mijlocul cetății, ca vro 120000, și vrea să omoară pre împăratul.

46. Și fugi împăratul la curte; și au apucat cei den cetate pre hódiștile cetății și au început a da război.

47. Și au chemat împăratul pre jidovi spre ajutor și să adunară cătră el toți împreună și s-au răsîpit întru cetate.

48. Și au omorît în cetate întru dzua acêea ca vro 100000 și au arsu cetatea și au luat prăzi multe întru acêea dzi și au mîntuit pre împăratul.

49. Și văzură cei den cetate că au biruit de tot jidovii cetății în ce chip vrea și au slăbit cu cugetile lor și au strigat cătră împăratul cu rugăciune, dzicînd:

50. „Dă-ne noao drêptele și să ostoiască jidovii bătînd pre noi și cetatea”.

51. Și lepădînd armele și făcură pace și să măriră jidovii înaintea împăratului și înaintea tuturor celor de la împărăția lui; și să întoarseră la Ierusalím avînd prăzi multe.

52. Și șădzu Dimítrie împăratul pre scaunul împărăției și încetă pămîntul înaintea lui.

53. Și minți de toate cîte dzise și s-au înstreinat

lui Ionáthan

[illegible]
[illegible]
54 [illegible]
[illegible]
55 [illegible]
[illegible]
[illegible]
56 [illegible]
57 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
58 [illegible]
[illegible]
[illegible]
59 [illegible]
[illegible]
60 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
61 [illegible]
[illegible]
62 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
63 [illegible]
[illegible]
[illegible]
64 [illegible]
65 [illegible]
[illegible]
66 [illegible]
[illegible]
[illegible]
67 [illegible]
[illegible]
[illegible]
68 [illegible]
[illegible]
[illegible]
69 [illegible]
70 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 71
[illegible] 72
[illegible]
[illegible] 73
[illegible]
[illegible]
[illegible] 74
[illegible]
[illegible]

КАП. ВІ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible] 13
[illegible]

lui Ionáthan şi nu au răsplătit după voinţele cêle bune carele au răsplătit lui şi-l năcăjiia pre el foarte.

54. Şi după acêstea să înturnă Tрífon şi Antioh cu el, copilaş tinerel; şi împărăţi şi puse stemă.

55. Şi să adunară cătră el toate puterile carele au răsîpit Dimítrie şi dêderă război cătră el; şi fugi şi să înfrîmse.

56. Şi luă Trífon fiarăle şi birui de tot Antiohíei.

57. Şi scrise Antioh cel mai tînăr lui Ionáthan, dzicînd: „Întărescu ţie vlădiciia şi pui pre tine preste cêle patru legi, ca să fii tu dentru priêtenii împăratului".

58. Şi au trimis lui aururi şi slujbă; şi-i dêde lui biruinţă a bea cu aururi şi a fi cu mohorît şi a avea paloş de aur.

59. Şi pre Símon, fratele lui, l-au pus hatman de la laturea Tírului pînă la hotarăle Eghíptului.

60. Şi ieşi Ionáthan şi mergea decinde de rîu şi întru cetăţi; şi să adunară cătră el toate puterile Siríei spre ajutor; şi veni la Ascalon şi întîmpinară lui cei den cetate cu mărire.

61. Şi să duse de acoló la Gáza şi şezu pregiur ea şi arse prenpregiururile ei cu foc şi le prădă pre iale.

62. Şi rugară cei de la Gáza pre Ionáthan şi dêde lor drêptele; şi luă pre fiii boiêrilor lor spre zăloage şi-i trimise pre ei la Ierusalím şi petrecu ţara pînă la Damasc.

63. Şi audzi Ionáthan că era boiêrii lui Dimítrie la Cadis cea den Galiléa cu putêre multă, vrînd să-l mute pre el den ţară,

64. Şi întîmpinắ lor şi pre fratele lui Símon îl lăsă la loc[10167].

65. Şi să tăbărî Símon preste Vethsúra şi bătea pre ea dzile multe şi o închise pre ea.

66. Şi rugară pre el ca să ia drêpte şi le dêde lor; şi-i scoase pre ei de acoló şi luă cetatea şi puse preste ea pază.

67. Şi Ionáthan şi tabăra lui s-au tăbărît la Apa Ghenisar şi să mînecară dimineaţa la Cîmpul Nasor.

68. Şi, iată, tabără a celor[10168] striini de fêl întîmpina lui la cîmpu şi scoaseră aleş asupra lui întru munţi; şi ei îl tîmpinară den preajmă.

69. Şi aleşurile s-au sculat dentru locurile lor şi au dat războiu.

70. Şi fugiră cei de lîngă Ionáthan toţi; nici unul nu au rămas dentru ei, afară den Mathathías al lui Avesalom şi Iúda al lui Halfí, boiêrii oştii puterilor.

71. Şi rumpse Ionáthan hainele lui şi puse pămînt preste capul lui şi să rugă.

72. Şi să întoarse cătră ei cu război şi înfrînse pre ei şi fugiră.

73. Şi fugiră cei ce fugiia de la el şi să întoarseră cătră el şi goniia cu dînsul pînă la[10169] Cádis, pînă la tabăra lor, şi s-au tăbărît acoló.

74. Şi au căzut dentru cei striini de fêl, întru dzua acêea, ca vro 3000 de bărbaţi; şi să întoarse Ionáthan la Ierusalim.

Cap 12

1. Şi văzu Ionáthan că vrêmea lui pristănêşte şi alêse bărbaţi şi trimise la Rîm să întărească şi să înnoiască cel cătră ei prieteşug.

2. Şi cătră spartêni şi locuri altele au trimis cărţi ca acêstea.

3. Şi mêrseră la Rîm şi întrară la sfat şi dziseră: „Ionáthan, arhiereul, şi limba jidovilor au trimis pre noi să înnoim prieteşugul la ei şi ajutoriul, ca şi mainte".

4. Şi dêderă cărţi lor cătră ei pre alocurea, ca să-i petreacă pre ei la Pămîntul Iúdei cu pace.

5. Şi acesta-i izvodul cărţilor cărora au scris Ionáthan spartênilor:

6. „Ionáthan, arhiereul, şi bătrînimea limbei şi preuţii şi celălalt nărod[10170] a jidovilor la spartêni, fraţii, să să bucure!

7. În vrême ce mainte s-au trimis poslanii cătră Onía, arhiereul, de la Dárie, cel ce împărăţêşte întru voi, că sînteţi fraţii noştri, în ce chip izvodul iaste dedesupt,

8. Şi au priimit Onía bărbatul cel trimis cu mărire, şi au luat cărţile întru carele să arăta pentru ajutor şi pentru[10171] prieteşug,

9. Şi noi, dară, nelipsiţi de acêstea fiind, mîngîiêre avînd cărţile cêle sfinte, cêle dentru mîinile noastre,

10. Am ispitit a trimite cea cătră voi frăţie şi prieteşug a înnoi, ca să nu ne înstreinăm de cătră voi, pentru că multe vremi au trecut de cînd aţi trimis cătră noi.

11. Noi, dară, întru toată vrêmea neîncetat şi întru sărbători şi cêlealalte cuviitoare dzile vă pomenim voao preste carele aducem jirtve şi întru rugi, în ce chip să cade şi să cuvine să pomenim de fraţi.

12. Şi ne veselim spre mărirea voastră.

13. Şi pre noi ne-au încungiu-

[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]

[illegible] 31
[illegible]
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 37
[illegible]
[illegible]
[illegible] 38
[illegible]
[illegible] 39
[illegible]
[illegible] 40
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 41
[illegible]
[illegible] 42
[illegible]
[illegible] 43
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 44
[illegible]
[illegible]
[illegible] 45
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

rat multe scîrbi și războaie multe; și ne-au dat război noao împărații cei împregiurul nostru.
14. Și nu vream, dară, să vă dodăim voao și celoralalți ajutori și priêteni ai noștri întru războaiele acêstea,
15. Pentru că avem cel dentru cer ajutor ajutorind noao și ne-am mîntuit de către vrăjmașii noștri și s-au plecat[10172] vrăjmașii noștri.
16. Ales-am, dară, pre Numinéu al lui Antioh și pe Antípatron al lui Iáson și am trimis către rîmlêni să înnoim cel către noi prieteșug și ajutoriul cel de mainte.
17. Și am porîncit, dară, lor și către voi să margă și să să închine voao și să vă dea voao cêle de la noi cărți, pentru înnoirea și frățiia noastră.
18. Și acum, bine face-veți răspunzînd noao către acêstea".
19. Și acesta-i izvodul cărților carele au trimis Oniáris:
20. „Împăratul spartênilor, lui Onía, preutul mare, să să bucure!
21. Aflatu-s-au întru scrisoare pentru spartêni și pentru jidovi că sînt frați și cum sînt den rodul lui Avraam.
22. Și acum, de cînd am cunoscut acêstea, bine veți face scriind noao pentru pacea voastră.
23. Și noi răspundem cu scrisoarea voao: dobitoacele voastre și avêrea voastră noao iaste și cêlea ale noastre voao sînt; porîncim, dară, ca să vă vestească voao ca acêstea".
24. Și auzi Ionáthan că s-au întorsu boiêrii lui Dimítrie cu putêre multă decît mainte, ca să dea război către el.
25. Și să sculă de la Ierusalim și să întîmpinắ lor la Amathíta țară, pentru că nu au dat lor îngăduială să calce la țara lui.
26. Și au trimis iscoade la tabăra lui și s-au întorsu și au vestit lui că așa să rînduiesc, să cază preste ei noaptea.
27. Și daca apuse soarele, porînci Ionáthan celor de lîngă el a priveghea și să fie spre arme și să să gătească spre război pren toată noaptea; și scoase străji înainte împrejurul taberii.
28. Și auziră nepriêtenii că s-au gătit Ionáthan și cei de lîngă el spre război și să temură și să întristară cu inima lor și au arsu focuri întru tabăra lor.
29. Și Ionáthan și cei de la el nu au știut pînă dimineață, pentru că vedea focurile arzînd.
30. Și goni Ionáthan denapoia lor și nu i-au apucat pre ei, pentru că au fost trecut Rîul Elef-therului.
31. Și să abătu Ionáthan preste arapii ceia ci să cheamă zavedei și lovi pre ei și luă prăzile lor.
32. Și purcegînd, veni la Damasc și îmblắ în toată țara.
33. Și Símon ieși și îmblắ pînă la Ascalon și cêle de aproape întărituri; și să abătu la Ióppa și o apucắ mainte pre ea,
34. Pentru că audzi că vor tăriia să o dea celor de la Dimítrie; și puse acoló pază, ca să o păzască pre ea.
35. Și să întoarse Ionáthan și adunắ pre cei bătrîni a nărodului și să sfătui cu ei ca să zidească întărituri întru Iudéa
36.[10173] Și să înalțe zidurile Ierusalímului și să înalțe înălțime mare între mijlocul marginei și cetății, ca să o usăbască pre ea de către cetate, ca să fie ea însuși, ca nice să cumpere, nice să vînză.
37. Și să adunară a zidi cetatea și căzu zidul[10174] pîrîului celui de către Apiliot; și tocmiră cela ci să cheamă Hafenathá.
38. Și Símon zidi pre Adidá, la Sefíla și au întărit uși și zăvoară.
39. Și cercă Trífon să împărățască Asíei și să puie stema și să-și întinză mîna preste Antioh împăratul.
40. Și să sfii ca nu cîndai[10175] nu-l va lăsa pre el Ionáthan și ca nu cîndai va da război către el și cerca[10176] prilej ca să prinză pre Ionáthan, ca să-l piarză pre el; și, sculîndu-să, veni la Vethsan.
41. Și ieși Ionáthan întru tîmpinarea lui cu 40000 de bărbați alêse spre[10177] rînduială și veni la Vethsan.
42. Și văzu Trífon că au venit cu putêre multă și a întinde mîinile preste el să sfii.
43. Și l-au priimit pre el cu mărire[10178] și l-au împrietenit pre el cu toți priêtenii lui și i-au dat lui dări; și porînci priêtenilor lui și puterilor lui să asculte de el ca și de însul.
44. Și dzise lui Ionáthan: „Pentru căci ai ostenit tot nărodul acesta, război neprilejindu-să noao?
45. Și acum, trimite pre ei la locurile lor și alêge ție bărbați puțîni carii vor fi împreună cu tine și ia-mblă împreună[10179] cu mine la Ptolemaída și voi da ție pre ea și cêlealalte întărituri și puterile cêlealalte și pre toți cei preste trebi și, întorcîn-

[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
48 [illegible]
[illegible]
[illegible]
49 [illegible]
[illegible]
50 [illegible]
[illegible]
[illegible]
51 [illegible]
[illegible]
52 [illegible]
[illegible]
[illegible]
53 [illegible]
[illegible]
54 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΑΠ. ΙΓ.

1 [illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]

[illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

du-mă, mă[10180] voi duce înapoi, pentru că pentru aceasta am venit".

46. Şi încrezîndu-să lui, au făcut cum au dzis şi trimise puterile şi mêrseră la Pămîntul Iúdei.

47. Şi lăsă cu el bărbaţi 3000, dentru carii 2000 au lăsat în Galiléa şi 1000 au mersu împreună cu el.

48. Şi daca au întrat Ionáthan la Ptolemaída, au închis ptolemeiênii porţile şi prinseră pre el şi pre toţi ceia ce au întrat împreună cu el i-au omorît cu sabie.

49. Şi au trimis Trífon la Galiléa şi la cîmpul cel mare, ca să piarză pre toţi ceia de la Ionáthan.

50. Şi cunoscură că s-au prinsu Ionáthan şi au pierit şi cei împreună cu el şi să mîngîiară pre sine şi mergea înturnaţi, gata la război.

51. Şi văzură ceia ce goniia că pentru suflet lor iaste şi să întoarseră.

52. Şi veniră toţi cu pace la Pămîntul Iúdei şi plînseră pre Ionáthan şi pre cei împreună cu el; şi să temură foarte şi jeliră tot Israil jale mare.

53. Şi cercară toate limbile cêle prenpregiurul lor ca să-i surpe pre ei, pentru că ziseră:

54. „Nu au boiêrin şi ajutor; fiind acum, dară, să-i batem pre ei şi să rădicăm dentru oameni pomenirea lor".

Cap 13

1. Şi audzi Símon că au adunat Trífon putêre multă ca să vie la Pămîntul Iudei şi ca[10181] să-l surpe[10182] pre el,

2. Şi văzu nărodul că iaste plin de frică[10183] şi plin de têmere; şi să sui la Ierusalim şi adunắ nărodul.

3. Şi mîngîia pre ei şi dzise lor: „Voi ştiţi cîte eu şi fraţii miei şi casa tătîne-mieu am făcut pentru legi şi pentru sfinte şi războaiele şi nevoile carele am văzut.

4. Pentru aceasta au pierit fraţii miei toţi pentru Israil şi rămaş eu síngur.

5. Şi acum, să nu mi să facă mie ca să-mi cruţ eu sufletul întru toată vrêmea năcazului, pentru că nu sînt eu mai bun decît fraţii miei.

6. Însă voi izbîndi pentru lêgea mea[10184] şi pentru sfinte şi pentru muiêri şi fiii noştri, căci s-au adunat toate limbile să ne surpe pre noi pentru vrajbă".

7. Şi să înviia duhul nărodului, îndată s-au audzit cuvintelor acestora şi răspunseră cu glas mare, dzicînd:

8. „Tu eşti noao povăţuitor pentru Iuda[10185] şi Ionáthan, fratele tău.

9. Bate războiul nostru şi toate oricîte vei zice noo[10186], face-vom".

10. Şi adunắ toţi bărbaţii cei de război şi sîrgui a săvîrşi zidurile Ierusalim; şi-l întări pre el prenpregiur.

11. Şi au trimis pre Ionáthan al lui Avessalom şi cu însul – putêre dăstulă, la Ióppa; şi au scos pre cei ce era acoló şi au rămas acoló, întru ea.

12. Şi s-au sculat Trífon de la Ptolemaída cu putêre multă să între la Pămîntul Iúdei; şi Ionathan – împreună cu el la pază.

13. Şi Símon s-au tăbărît la Adidus, despre faţa cîmpului.

14. Şi cunoscu Trífon că s-au sculat Símon pentru Ionáthan, fratele lui, şi că va să lovască cu el război; şi au trimis cătră el soli, dzicînd:

15. „Pentru argintu ce era dator Ionáthan, fratele tău, la treaba împărătească, pentru care trebi avea, îl ţinem pre el.

16. Şi acum, trimite 100 de talanzi de argint şi doi dentru fiii lui zăloage, ca nu, slobozindu-să, să va usăbi de la noi şi-l vom lăsa pre el".

17. Şi cunoscu Símon că cu vicleşug grăiesc cătră el; şi trimite argintul şi copilaşii şi ca nu cîndai vrajbă să rădice mare cătră nărod, dzicînd:

18. „Că nu i-am trimis lui argintul şi copilaşii şi au pierit".

19. Şi au trimis copilaşii şi cei 100 tálanzi; şi au minţit şi nu au slobodzit pre Ionáthan.

20. Şi după acêea, veni Trífon ca să calce în ţară şi să o surpe pre ea; şi încungiurắ calea cea pre Ádora; şi Símon şi tabăra lui mergea în preajma lui, la tot locul oriunde va mêrge.

21. Iar cei den margine trimitea cătră el soli, sîrguind pre el ca să vie el pren pustiiu şi să trimiţă[10187] lor hrane.

22. Şi găti Trífon toată călărimea lui să vie şi întru noaptea acêea era omăt mult foarte şi nu au venit pentru zăpadă; şi să sculă şi veni la Galaadíta.

23. Şi să îngropă acoló; şi daca să apropie la Vascamá, au omorît pre Ionáthan.

24. Şi[10188] să întoarse[10189] Trífon şi să duse[10190] la pămîntul lui.

25. Şi au trimis Símon şi au luat oasele lui Ionáthan, fratele lui, şi l-au îngropat pre el în Modin, cetatea părinţilor lui.

26. Şi l-au bocit pre el tot Israil bocet mare şi l-au jelit pre el dzile multe.

27. Şi au zidit Símon preste gropniţa tatălui lui şi fraţilor lui şi-l înălţă pre el cu vedêrea, cu

[illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

47 [illegible]

48 [illegible]

49 [illegible]

50 [illegible]

51 [illegible]

52 [illegible]

53 [illegible]

54 [illegible]

КАП. ДІ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

piatră cioplită pre denainte şi pre denapoi.

28. Şi au pus preste iale 7 turnuri, una în preajma uniia, tatălui[10191] şi maicei şi celor 4 fraţi.
29. Şi acestora le-au făcut meşterşuguri, puind împregiur stîlpi mari, şi au făcut preste stîlpi de toate armele spre nume vêcinic şi lîngă arme corăbii cioplite[10192], ca să să vază de cătră toţi ceia ce îmblă pre maare.
30. Aceasta – gropniţă carea au făcut în Modin pînă în dzua[10193] aceasta.
31. Şi Trífon mergea cu vicleşug cu Antioh, împăratul cel tînăr, şi-l omorî pre el.
32. Şi împărăţi pentru însul şi au pus stemă a Asíe şi au făcut rane mari preste pămînt.
33. Şi au zidit Símon întăriturile Iudéii şi au zidit împregiur cu turnuri înalte[10194] şi cu ziduri mari şi turnuri şi porţi[10195] şi zăvoară; şi au pus mîncări întru întărituri.
34. Şi alêse Símon bărbaţi şi trimise cătră Dimítrie împăratul ca să facă iertare ţării, căci toate faptele lui Trífon era jacuri.
35. Şi au trimis lui Dimítrie împăratul după cuvintele acêstea; şi au răspunsu lui şi au trimis lui carte ca aceasta:
36. „Împăratul Dimítrie, la Símon, arhiereul şi priêtenul împăraţilor, şi la cei bătrîni şi la limba jidovască, să să bucure!
37. Cununa cea de aur şi lanţul carele aţi trimis podobitu-ne-am şi gata sîntem a face pace mare şi a scrie celor preste trebi, ca să vă lase voao lăsări.
38. Şi cîte am pus cătră voi stau şi întăriturile carele aţi zidit covîrşască-să voao.
39. Şi lăsăm necunoştinţele şi păcatele pînă în dzua de astăzi şi cununa carea eraţi datori; şi ce alt să vămuia în Ierusalim, să nu să mai vămuiască.
40. Şi carii vor fi iscusiţi dentru voi, să să scrie la cei de pregiur noi; să să scrie şi să să facă între mijlocul nostru pace”.
41. Întru anul 170, să rădicắ jugul limbilor de la Israil.
42. Şi au început nărodul Israil a scrie întru scrisori şi schimbări împreună: „Întru anul dentîi, pre vrêmea lui Símon, arhiereul cel mare şi hatman[10196] şi povăţuitoriul jidovilor,
43. Întru dzilele acêlea, s-au tăbărît asupra Gázei şi au încungiurat pre ea cu tabere şi au făcut luătoare de cetăţi; şi apropiia la cetate şi lovi un turnu şi-l luă.
44. Şi săriră cei den luătoarea cetăţii în cetate şi să făcu pornire mare în cetate.
45. Şi să suiră cei den cetate cu muierile-şi şi cu ficiorii preste zidiu, rumpţi hainele lor, şi strigară cu glas mare, rugînd pre Símon drêptele să le dea lor, şi dziseră:
46. «Nu noao să ne faci după răotăţile noastre, ci după mila ta.»
47. Şi să tocmi Símon cu ei şi nu-i bătu pre ei şi-i scoase pre ei den cetate; şi curăţi casele întru carele era chipurile şi aşa întrắ întru ea, lăudînd şi binecuvîntînd.
48. Şi scoase dentru ea toată necurăţiia şi lăcui acoló bărbaţi carii lêgea fac; şi o întări pre ea şi zidi şie întru ea lăcuinţă.
49. Şi cei dentru margine în Ierusalim să opriia să iasă şi să între în ţară şi să cumpere şi să vînză; şi flămîndziră foarte şi pieriră dentru ei bogaţi de foame.
50. Şi strigară cătră Símon drêpte să ia şi le dêde lor şi scoase pre cei de acoló şi au curăţit marginea de pîngăriciuni.
51. Şi întrắ la ea în 23 a lunei a doao, întru anul 171, cu laudă şi cu stîlpări şi cu copuze şi ţimbale şi cu alăute şi cu laude şi cu cîntări, căci s-au zdrobit vrăjmaş mare dentru Israil.
52. Şi puse pre an ca să ţie dzua aceasta cu veselie.
53. Şi au întărit măgura bisêricii cea de lîngă margine şi lăcuia acoló, el şi cei lîngă el.
54. Şi văzu Símon pre Ioán, ficiorul lui, că bărbat iaste şi l-au pus pre el povăţuitor puterilor tuturor; şi lăcuia în Gazáris”.

Cap 14

1. Şi întru anul 172, adunat-au Dimítrie împăratul puterile lui şi să duse la Mídia, ca să tragă şie ajutor, ca să bată pre Trífon.
2. Şi audzi Arsáchis, împăratul Mídiei şi Persídei, că au venit Dimítrie la hotarăle lui şi au trimis pre unul dentru boiêrii lui să-l prinză pre el viu.
3. Şi mêrse şi lovi tabăra lui Dimítrie şi-l prinse pre el şi-l aduse pre el cătră Arsáchi şi-l puse pre el la pază.
4. Şi încetă pămîntul toate dzilele lui Símon; şi au cercat bune limbei lui şi le plăcu lor biruinţa lui[10197]

şi mărirea

5 [illegible]
[illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible]
[illegible] 33
[illegible]
[illegible]
[illegible] 34
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]

şi mărirea lui, toate dzilele.

5. Şi cu toată mărirea lui luă pre Ióppa în loc de vad şi făcu întrare ostroavelor mării.

6. Şi au lărgit hotarăle limbei lui şi au biruit ţara.

7. Şi au adunat robime multă şi au domnit Gazaron şi Vethsúron şi marginei şi au scos necurăţiile dentru ea şi nu era cel ci să să împoncişêze lui.

8. Şi era arînd pămîntul lor cu pace şi pămîntul da roadele lui[10198] şi lemnoasele cîmpilor[10199] rodul lor.

9. Bătrînii în uliţe şedea, toţi pentru bunătăţi vorbiia[10200] împreună şi tinereii s-au îmbrăcat măriri şi văşminte de război.

10. Cetăţilor le-au dat mîncări şi au rînduit pre iale cu vase de întăritură, pînă unde s-au numit numele mărirei lui pînă la marginea pămîntului.

11. Făcut-au pace preste pămînt şi să veseli Israil cu veselie mare.

12. Şi au şezut fieştecarele supt viia lui şi smochinul lui şi nu era cel ci să sparie pre ei.

13. Şi să sfîrşi cel ce-i bătea pre ei preste pămînt şi împăraţii să surpară întru dzilele acêlea.

14. Şi au întărit pre toţi smeriţii nărodului lui, lêgea cercă şi rădicắ pre tot cel fără dă lêge şi viclean.

15. Sfintele le mări şi înmulţi vasele sfintelor.

16. Şi audzi la Rîm că au murit Ionáthan şi pînă la Spartis s-au audzit; şi să mîhniră foarte.

17. Şi audzi că Símon, fratele lui, s-au făcut pentru el arhiereu şi biruiêşte ţării şi războaielor ce-s întru ea.

18. Scriseră către el cu table de aramă, ca să înnoiască către el prieteşug şi ajutoriul carele au întărit către Iúda şi Ionáthan, fraţii lui,

19. Şi să citiră înaintea adunării, în Ierusalim.

20. Şi acesta-i izvodul cărţilor cărora au trimis spartênii: „A spartênilor boiêri şi cetatea lui Símon, preutul mare, şi bătrînilor şi preuţilor şi la celalalt nărod al jidovilor fraţi, să să bucure!

21. Solii carii s-au trimis către nărodul nostru vestitu-s-au noao pentru mărirea voastră şi cinstea; şi ne-am[10201] veselit spre venirea lor.

22. Şi am scris cêle de către ei grăite întru sfaturile nărodului, aşa: «Numinéu al lui Antioh şi Antipátron al lui Iáson, soli a jidovilor, au venit către noi, înnoind cel de către noi prieteşug.»

23. Şi plăcu nărodului a priimi pre bărbaţi cu mărire şi a pune izvodul cuvintelor lor întru cêle arătate la nărod cărţi, ca să aibă pomenire nărodul spartênilor; şi izvodul acesta au scris la Símon, arhiereul".

24. După acêstea, au trimis Símon pre Numinéu la Rîm, avînd scut de aur mare, trasul tali 1000, ca să întărească către ei ajutoriul.

25. Şi dacă audzi nărodul cuvintelor acestora, dziseră: „Ce har vom răsplăti lui Símon şi fiilor lui?

26. Pentru că întări el şi fraţii lui şi casa tatălui lui şi au bătut pre vrăjmaşii Israil de la ei şi au întărit lui volnicie". Şi au scris pre table de aramă şi au pus în stîlpi întru măgura Siónului.

27. Şi acesta-i izvodul cărţii: „În 18 a lui elul, întru anul 172, şi acesta al treilea an, pre vrêmea lui Símon arhiereul, în Saramel.

28. La[10202] adunare mare a preuţilor şi nărod şi a boiêrilor limbă şi a celor mai bătrîni a ţării[10203] cunoscut-am voao: în vrême ci de multe ori s-au făcut războaie în ţară.

29. Şi Símon, ficiorul lui Mattathéu, ficiorul ficiorilor Iariv, şi fraţii lui dat-au pre sine primejdie şi au stătut împotriva celor vrăjmaşi a limbii lor, pentru ca să stea sfintele lor şi lêgea şi cu mărire mare au mărit limba lor.

30. Şi au adunat Ionáthan limba lor şi să făcu lor arhiereu şi să adaose către nărodul lui.

31. Şi au vrut vrăjmaşii lor să între în ţara lor, ca să le surpe ţara lor şi să întinză mîinile preste cêle sfinte ale lor.

32. Atuncea s-au sculat Símon şi au dat război pentru limba lui şi au cheltuit bani mulţi dentru ai lui şi dêde arme bărbaţilor puterii limbei lui[10204] şi le dêde lor chelşuguri.

33. Şi întări cetăţile Iudéii şi pre Vithsúra, cêea de la hotarăle Iúdeii, unde era armele vrăjmaşilor mainte, şi au pus acoló pază bărbaţi jidovi.

34. Şi pre Ióppa au întărit, cea de la mare, şi pre Gázara, cea de la hotarăle Azótului, întru carea lăcuia vrăjmaşii mainte acoló; şi au lăcuit acoló jidovi şi cîte de treabă le era către isprăvirea acestora au pus întru iale.

35. Şi văzu nărodul credinţa lui Símon şi mărirea carea au sfătuit să facă limbei lui

şi au pus

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
45 [illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
47 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
48 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЕІ

[illegible] 1
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]

şi au pus pre el povăţuitor lor şi arhiereu, pentru că el au făcut toate acêstea şi dreptatea şi credinţa carea au păzit limbii lui şi au cercat cu tot chipul a înălţa pre nărodul lui.

36. Şi întru dzilele lui s-au sporit întru mîinile lui ca să să rădice limbile dentru ţara lor şi pre cei den cetatea David, cei den Ierusalím, carii au făcut şie margine dentru carea ieşiia şi pîngăriia împregiurul sfintelor şi făcea rană mare cu necurăţie.

37. Şi au lăcuit întru ea bărbaţi jidovi şi au întărit pre ea cătră întemeiêrea ţării şi a cetăţii şi au înălţat zidurile Ierusalímului.

38. Şi împăratul Dimítrie au întărit lui vlădiciia

39. După acêstea şi l-au făcut pre el dentru priêtenii lui şi l-au mărit pre el cu mărire[10205] mare,

40. Pentru că s-au auzit căci să cheamă de cătră rîmlêni jidovii priêteni şi ajutori şi că cum au întîmpinat celor bătrîni a lui Símon cu mărire,

41. Şi că au binevrut jidovii şi preuţii ca să fie Símon povăţuitor şi arhiereu în vac, pînă a să rădica proroc credincios,

42. Şi să fie preste ei hatman şi cum va fi grije lui pentru cêle sfinte, să-i puie pre ei spre lucrurile lor şi preste ţară şi preste arme şi preste întărituri.

43. Şi cum să aibă grije el pentru cêle sfinte şi cum să să audză de cătră toţi şi ca să să scrie preste numele lui toate scrisorile întru ţară şi ca să să îmbrace mohorît şi să poarte cu aur.

44. Şi nu va fi slobod nemărui dentru nărod şi den preuţi să calce ceva dentru acêstea şi să stea împotrivă la cêle ce de la el să vor grăi şi ca să rădice adunare în ţară, afară den el, şi a să îmbrăca mohorît şi a să încinge cu armă de aur.

45. Iară carele afară dentru acêstea va face sau va neasculta cevaşi dentru acêstea, vinovat va fi".

46. Şi binevru tot nărodul să să puie lui Símon să facă după cuvintele acêstea.

47. Şi au priimit Símon şi binevru a fi arhiereu şi a fi hatman şi începător limbei jidovilor şi preuţilor şi a purta grija tuturor; şi scrisoarea aceasta au dzis să o puie întru table de aramă,

48. Şi să le puie pre iale întru ograda sfintelor, în loc ales, şi izvoadele lor să le puie la gazofiláchie, pentru ca să aibă Símon şi fiii lui.

Cap 15

1. Şi au trimis Antioh, ficiorul lui Dimítrie, a împăratului, cărţi de la ostroavele mării lui Símon, preutul şi începătoriul limbei jidovilor şi la toată limba.

2. Şi era coprinzîndu-să în chipul acesta: „Împăratul Antioh, lui Símon, preot mare şi începător de limbă, şi limbei jidovilor, să să bucure!

3. În vrême ce bărbaţi pierzători au biruit de tot împărăţiei părinţilor noştri,

4. Şi voi să mă apuc de împărăţie ca să o aşezu pre ea în ce chip era mainte; şi am adunat striini, mulţime de puteri, şi am făcut corăbii de război şi voi ca să ies spre ţară, pentru ca să cert pre ceia ce au stricat ţara noastră şi pre cei ci au pustiit cetăţi mari la[10206] împărăţie.

5. Acum, dară, întăresc ţie toate luările carele au lăsat ţie cei de mai nainte de mine împăraţi şi cîte altele dări au lăsat ţie.

6. Şi am porîncit ţie să faci monítă al tău ban ţării tale,

7. Şi Ierusalímul şi sfintele să fie volnice; şi toate armele cîte ai lucrat şi întăriturile carele ai zidit, cărora biruieşti, rămîie ţie.

8. Şi toată datoriia împărătească şi cêlea ci vor fi împărăteşti, de acum şi întru tot vacul, să să lase ţie.

9. Şi daca vom aşeza împărăţiia noastră, mări-te-vom şi limba ta şi bisêrica cu mărire mare, cît ivită să să facă mărirea voastră întru tot pămîntul".

10. Întru anul 174 au ieşit Antioh la pămîntul părinţilor lui şi să adunară cătră el toate puterile, cît puţîni era ceia ce au rămas cu Trífon.

11. Şi l-au gonit pre el Antioh împăratul şi au venit fugind la Dóra cea de la maare,

12. Pentru că au văzut că s-au adunat preste el răutăţile şi-l lăsară pre el puterile.

13. Şi să tăbărî Antioh asupra i Dóra şi cu el – 120000 de bărbaţi de război şi 8000 de călărime.

14. Şi încungiurắ cetatea şi corăbiile de cătră mare lovîră şi pripiia cetatea de la pămînt şi de la maare şi nu au lăsat pre nime să între sau să iasă.

15. Şi veni Numiníos şi cei de la el, de la Rîm, avînd cărţi

la împăraţi

[illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

[illegible] 32

[illegible] 33

[illegible] 34

[illegible] 35

[illegible] 36

[illegible] 37

[illegible] 38

[illegible] 39

[illegible] 40

[illegible] 41

[illegible]

КАП. ЅІ

[illegible] 1

[illegible] 2

[illegible] 3

[illegible]

la împăraţi şi la ţări, întru carele să să scrie acêstea:

16. „Líchios, ípat a rîmlênilor, lui Ptoleméu împăratul, să să bucure!

17. Bătrînii jidovilor au venit cătră noi, priêtini noao şi ajutori, înnoind cel de-nceput prieteşug şi ajutor, [10207]trimişi de la Símon arhiereul şi nărodul jidovilor.

18. Şi aduseră scut de aur, de tali 1000.

19. Plăcut-au, dară, noao a scrie împăraţilor şi ţărîlor ca să nu cêrce lor răotăţi şi să nu-i bată pre ei şi cetăţile lor şi ţara lor şi ca să nu ajutorească celor ce dau război lor.

20. Şi s-au părut noao a priimi scutul de la ei.

21. Dă niscară pierzători vor fi fugit dentru ţara lor cătră voi, daţi pre ei lui Símon arhiereului, ca să izbîndească pre ei după lêgea lor".

22. Şi acêstea au scris Dimítrie împăratului şi lui Attal şi lui Arath

23. Şi lui Arsác şi la toate ţările şi lui Sampsachi şi la spartêni şi la Dílo şi la Mído şi la Sichionna şi la Caríia şi la Sámo şi la Pamfilía şi la Lichíia şi la Alicarnasó şi la Rodu şi la Vasilída şi la Có şi la Sídi şi la Gortina şi la Cnidon şi la Chípros şi la Chiríni.

24. Şi izvodul lor au scris la Símon arhiereul.

25. Şi Antioh împăratul s-au tăbărît asupra i Dóra întru a doao dzi, apropiind pururea la ea mîinile şi meşterşuguri făcînd; şi închise pre Trífon şi a nu intra şi a nu ieşi.

26. Şi au trimis lui Símon 2000 de bărbaţi aleşi, să-i ajutorească lui şi argint şi aur şi vase dăstule.

27. Şi nu vrea pre iale să le priimască, ci dăfăimă toate cîte au tocmit cu el mai nainte şi să înstreină de cătră el.

28. Şi au trimis cătră el pre Athinóvie, unul dentru priêtenii lui, vorbind cu el, dzicînd: „Voi biruiţi Ióppei şi Gadáron şi marginei cei den Ierusalim, cetate a împărăţiei mêle.

29. Hotarăle lor le-aţi pustiit şi aţi făcut rană mare preste pămînt şi aţi biruit locuri multe întru împărăţiia mea.

30. Acum, dară, daţi cetăţile carele aţi luat şi birurile locurilor cărora aţi domnit afară dentru hotarăle cêle de afară den Iudéa.

31. Iar de nu, daţi pentru iale 500 de talanzi de argint, şi pentru stricarea carea aţi stricat şi birurile locurilor, alţi 500 de talanzi; iar de nu, venind, vom da război voao".

32. Şi veni Athinóvie, priêtenul împăratului, la[10208] Ierusalim şi văzu mărirea lui Símon şi păhar de aur cu aururi şi cu arginturi şi tvorbă destulă şi să întrista; şi vesti lui cuvintele împăratului.

33. Şi, răspundzînd Símon, dzise lui: „Nici pămînt a striinilor am luat, nici striine am biruit, ci moştenirei părinţilor noştri şi de cătră vrăjmaşii noştri, întru o vrême, fără de judecată s-au biruit.

34. Şi noi, vrême avînd, ne ţinem de moştenirea părinţilor noştri.

35. Şi pentru Ióppa şi Gazaron, carele ceri, acêstea făcea întru nărod rană mare, întru ţara noastră; pentru acêstea vom da talandzi 100". Şi nu-i răspunse lui Athinóvie cuvîntu.

36. Şi să întoarse cu mînie cătră împăratul şi-i spuse lui cuvintele acêstea şi mărirea lui Símon şi toate cîte au văzut; şi să scîrbi împăratul cu urgie mare.

37. Şi Trífon, întrînd în corabie, au fugit la Orthosíada.

38. Şi au pus împăratul pre Chendevéi în loc de hatman a marginei mării şi puteri pedestri şi călări i-au dat lui.

39. Şi au porîncit lui să să tăbărască cătră faţa Iúdeii şi porînci lui să zidească Chedrónul şi să întărească porţile[10209], pentru ca să bată pre nărod; şi împăratul goniia pre Trífon.

40. Şi veni Chendevéu la Iamnía şi începu a dodei nărodul şi a călca Iudéa şi a robi pre nărod şi a-l ucide; şi zidi pre Chedron,

41. Şi rîndui acoló călări şi puteri[10210] pentru ca, ieşind, să să închiză căile Iudéii, în ce chip au porîncit lui împăratul.

Cap 16

1. Şi să sui Ioan de la Gázara şi vesti lui Símon, tatălui lui, carele au făcut Chendevéu.

2. Şi chemă Símon pre cei doi fii ai lui mai bătrîni, pre Iúda şi pre Ioan, şi dzise lor: „Eu şi fraţii miei şi casa tătîne-mieu am bătut pre vrăjmaşii Israil dentru tinerêţe pînă în dzua de astăzi şi să spori întru mîinile noastre să mîntuim pre Israil de multe ori.

3. Şi acum îmbătrînii; şi voi, cu mila, destui sînteţi întru ani; faceţi-vă pentru mine şi pentru fratele mieu şi, ieşind, ajutoriţi pentru lêgea[10211]

noastră

[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]

[illegible]

КАП. А.

[illegible]

[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible]

noastră și cel dentru cer ajutor fie împreună cu voi".

4. Și au ales dentru țară 20000 de bărbați războinici și călăreți și au mersu asupra lui Chendeveu și dormiră la Modin.
5. Și, sculîndu-să dimineața, mergea la cîmpu și, iată, putêre multă întru tîmpinarea lor, pedestri și călări; și era pîrîu între mijlocul lor.
6. Și să tăbărî de către fața lui el și nărodul lui, și văzu pre nărod temîndu-să a trêce pîrîul și trecu întîi; și văzură pre el bărbații și trecură pre denapoia lui.
7. Și împărți nărodul și pre călăreți în mijlocul pedestrilor; și călărimea nepriêtenilor – multă foarte.
8. Și trîmbițară cu trîmbițile și să înfrînse Chendeveu și tabăra lui; [10212]și căzură dentru ei răniți mulți și ceia ce au rămas au fugit la întăritură.
9. Atuncea s-au rănit Iúda, fratele lui Ioan, și Ioan goni pre ei pînă au venit la Chedron, carele au zidit.
10. Și au fugit pînă la turnurile dentru țarina Azótului și au arsu pre ea cu foc și căzură dentru ei ca vro 2000 de bărbați; și să înturnă la Pămîntul Iúda cu pace.
11. Și Ptolemeu al lui Avuv era pus hatman la Cîmpul Ierihó și avu argint și aur mult,
12. Pentru că era al arhiereului ginere.
13. Și să înălță inima lui și vru să biruiască de tot țara; și sfătuia cu vicleșug asupra lui Símon și fiilor lui, să-i rădice pre ei.
14. Și Símon era cercînd cetățile cêle den țară[10213] și grijind de socotința lor; și să pogorî la Ierihó, el și Matathías și Iúda și fiii lui, întru anul 177, întru luna a 11, aceasta-i luna savat.
15. Și au priimit pre ei ficiorul lui Avuv la pălăncuță, cêea ci să chema Dócos, cu vicleșug, carele au zidit, și au făcut lor ospăț mare; și ascunse acoló bărbați.
16. Și cînd s-au îmbătat Símon și fiii lui, s-au sculat Ptoloméu și cei de lîngă el și au luat armele lor și întrară asupra lui Símon la ospăți și omorîră pre el și pre cei doi fii ai lui și o samă dentru copilașii lui.
17. Și făcu dăfăimare mare și răsplăti rêle pentru bune.
18. Și au scris acêstea Ptolemeu și au trimis la împăratul, ca să-i trimiță lui puteri spre ajutor și să-i dea lui[10215] țara lor și cetățile.
19. Și au trimis pre alții la Gázara să rădice pre Ióan; și celor preste mii au trimis cărți să margă către el, pentru ca să le dea lor argint și aur și dări.
20. Și pre alții au trimis să apuce Ierusalímul și măgura bisêricii.
21. Și, alergînd[10216] oarecine, vesti lui Ioan la Gázara că au pierit tatăl lui și frații lui și că: „Au trimis pre tine să te omoară".
22. Și, auzind, să spămîntă foarte și prinse pre bărbații ceia ce au venit să-l[10217] piarză pre el și-i omorî pre ei, pentru că au cunoscut că cerca pre el să-l omoară.
23. Și cêlealalte cuvintelor lui Ioan și războaiele lui carele au vitejit și zidirea zidurilor cărora au zidit și lucrurile lui,
24. Iată, acêstea s-au scris pre cartea dzilelor vlădiciei lui, după ce s-au făcut arhiereu după tatăl lui.

A Maccavéilor cuvîntu al doilea

Cap 1

1. „Fraților jidovilor ce sînt la Éghipt[10214], să să bucure! Frații cei den Ierusalim jidovi și cei dentru Țara Iudéii, pace bună!
2. Și să vă facă voao bine Dumnedzău și să pomenească făgăduinței lui cei de către Avraam și Isaac și Iacov, robilor lor celor credincioși.
3. Și să vă dea voao inimă tuturora, ca să vă închinați lui și să faceți lui voile cu inimă mare și cu suflet voitor.
4. Și să dășchiză inima voastră întru lêgea lui și întru porînci și pace să facă.
5. Și să asculte voao rugilor și să să împace cu voi și nu pre voi să vă părăsască întru vrême vicleană.
6. Și acum, aicea sîntem rugîndu-ne pentru voi.
7. Împărățind Dimítrie, întru anul 160, noi, jidovii, scris-am voao cu năcaz și întru prilejul ce au venit asupra noastră întru anii

[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]

[illegible]
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35

aceştia, de cînd s-au depărtat Iason şi cei cu el[10218] de la cel sfînt pămînt şi de la împărăţie,

8. Şi au arsu poarta şi au vărsat sînge nevinovat; şi ne-am rugat Domnului şi ne-au[10219] ascultat şi am adus jirtve şi făină de grîu şi am aprinsu luminătorii şi am pus înainte pîinele.

9. Şi acum – pentru ca să ţineţi dzilele facerii cortului, a lui haselef lunei".

10. Întru anul 188 – „Cei den Ierusalim şi den Iudéa şi bătrînimea şi Iúda la Aristóvul, dascalul lui Ptoleméu împăratul şi fiind de la a celor unşi preuţi rudă şi celor den Éghiptu Iudei, să vă bucuraţi şi să fiţi sănătoşi!

11. Dentru mare nevoi de Dumnedzău fiind mîntuiţi, tare mulţămim lui[10220], cînd cătră împărat rînduindu-ne,

12. Pentru că el fiarse întru cetatea sfîntă.

13. Pentru că la Persída fiind domnul şi cea pregiur însă nesuferită ce să părea să fie putêre, să prea tăiară întru bisêrica Naníei, cu prilostire făcînd preuţii Naníei.

14. Pentru ca cînd are vrea să lăcuiască împreună cu ea, au venit la loc şi Antíoh şi cei împreună cu el priêteni, ca să ia banii în loc de dzêstre.

15. Şi puindu-le înainte pre ei[10221], preuţii Nanéului şi el apropiindu-să cu puţini la ograda bisêricii, închizînd bisêrica,

16. Daca au întrat Antíoh, dăşchizînd a podului ascunsă uşe, lovind cu pietri, dătunară[10222] pre domnu şi, părţi făcînd şi capetile luînd, denafară le-au lepădat.

17. Întru tot binecuvîntat noao Dumnedzău, carele au dat pre ceia ce au păgînit.

18. Vrînd să aducem la haselef, în 15, curăţenie bisêricii, cuviitor am socotit să vă arătăm voao, pentru ca şi voi să ţineţi pînă la Facerea Corturilor şi a Focului, cînd Neemías, zidind şi bisêrica şi jirtăvnicul, aduse jirtvă.

19. Pentru că, cînd la Persída să ducea părinţii noştri, cei de atuncea binecredincioşi preuţi, luînd preste focul jirtăvnicului pre ascunsu, au ascunsu întru o gropílă ca[10223] de puţ, fiind fără de apă, întru carele l-au astupat, cît la toţi neştiut era locul.

20. Şi trecînd ani destui, cînd să păru lui Dumnedzău, trimis fiind Neemías de la împăratul Persídei, pre fiii preuţilor celor ce au ascunsu au trimis la foc, în ce chip au[10224] arătat noao, să nu fie aflat foc, ci apă iute,

21. Porînci ca ei să ia şi să aducă; şi, dacă să aduseră cêlea ale jirtvelor, porînci preuţilor Neemía să stropască cu apa şi lêmnele şi cêle ce-s deasupra.

22. Şi daca fu şi vrêmea trecu şi soarele răsări, mainte supt[10225] nori fiind, să aţîţắ foc mare[10226], cît[10227] toţi s-au mirat.

23. Şi rugă au făcut preuţii, mistuindu-să jirtva, şi preuţii şi toţi, începînd Ionath; şi ceialalţi răspundzînd ca Neémía.

24. Şi era ruga în chipul avînd acesta. Rugă[10228]: «Doamne! Doamne Dumnedzăul cel a tuturor ziditor, cel groaznic şi vîrtucios şi drept şi milostiv,

25. Şi cel sîngur împărat şi bun, cel sîngur dătător, cel sîngur drept şi întrutotţiitor şi vêcinic, cela ce mîntuieşti pre Israil dentru tot răul, cela ce ai făcut pre părinţi aleşi şi ai sfinţit pre ei,

26. Priimêşte jirtva pentru tot nărodul tău, Israil, şi păzêşte partea ta şi o sfinţêşte.

27. Adună răsîpirea noastră, mîntuiêşte pre ceia ce slujesc întru limbi, pre cei ocărîţi şi urîţi socotêşte; şi să cunoască limbile că tu eşti Dumnedzăul nostru.

28. Căznêşte pre ceia ce asupresc şi hulescu cu mîndrie[10229], răsădêşte pre nărodul tău la locul cel sfînt al tău, în ce chip dzise Moisi.»

29. Şi preuţii cînta laudele.

30. Şi îndată ce s-au topit cêlea ale jirtvei şi cea rămasă apă, Neemías porînci pietri mai mari a ţinea.

31. Şi dacă să făcu aceasta, pară să aţîţắ şi cea de la jirtăvnic strălucind împotrivă lumină să mistui.

32. Şi dacă ivit s-au făcut lucru şi s-au vestit la împăratul persilor că, la locul unde au ascunsu focul preuţii ce s-au luat, apa s-au ivit, dentru carele şi cei pregiur Neémía au curăţit cêlea a jirtvei,

33. Şi îngrădind împăratul locul, bisêrică au făcut, ispitind lucrul.

34. Şi cărora dăruia împăratul, multe dobînzi lua şi le da.

35. Şi numiră cei pregiur Néemía pre acesta Efthar, carea să tîlmăcêşte «curăţenie»; şi să cheamă lîngă cei mulţi Nefthar.

Cap 2

Ш КАП. Б

1 Ши [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

Cap 2

1. Şi să află întru scrisori Ieremía prorocul că au prorocit den foc să ia ceia ci să mută, în ce chip am însemnat şi cum au prorocit celor ci să mută
2. Prorocul, dînd lor Lêgea, pentru ca să nu uite porîncilor Domnului şi ca să nu rătăcească cu cugetile văzînd chipuri de aur şi de argint şi cea prenpregiurul lor podoabă.
3. Şi altele ca acêstea dzicînd, să ruga să nu să dăpărtêze lêgea de la inima lor.
4. Şi era întru scrisoare cum cortul şi sicriiul porînci prorocul, porîncă făcîndu-să lui să margă după el. Şi, daca ieşi[10230] la măgură, unde Moisi suindu-să au văzut a lui Dumnedzău moştenire.
5. Şi venind Ieremías, au aflat casă cu peştere şi cortul şi sicriiul şi jirtăvnicul tămîierii au băgat acoló şi uşa au astupat.
6. Şi apropiindu-să oarecarii dentru ceia ci urma împreună ca să însemnêdze calea şi nu au putut să o afle.
7. Şi daca Ieremía cunoscu, hulind pre ei, dzise că: «Şi necunoscut locul va fi, pînă unde va aduna Dumnedzău adunare a nărodului şi blînd să va face.»
8. Şi atuncea Domnul va arăta acêstea şi să va ivi mărirea Domnului şi norul, în ce chip şi la Moisi să arăta, în ce chip şi Solomon s-au rugat, ca locul să să sfinţească foarte.
9. Şi să arăta că, avînd înţelepciune, aduse jirtvă de înnoire şi a săvîrşirei bisêricii,
10. În ce chip şi Moisi s-au rugat către Domnul; şi să pogorî foc dentru cer şi ale jirtvei le-au mistuit, aşa şi Solomon s-au rugat şi, pogorînd foc, au topit arderile de tot.
11. Şi dzise Moisi: 'Pentru căci nu s-au mîncat cel pentru păcat, s-au topit.'
12. Aşijderea şi Salomon cêle 8 dzile au ţînut.»
13. Şi să povestiia şi întru scrisori şi întru pomeniri cêle pentru Neémía, ca şi acêstea şi[10231] cum, adunînd raclă de cărţi, au adunat cêle pentru împăraţi şi proroci şi cêle a lui David şi cărţi a împăraţilor pentru făgăduiêle la bisêrică.
14. Aşijdirile şi Iúdei, cîte s-au întîmplat pentru războiul ce s-au făcut noao, le-au adunat toate[10232] şi sînt[10233] la noi.
15. Dentru carele, dară, să vor trebui, pre ceia ci vor aduce voao trimiteţi.
16. Vrînd, dară, să facem curăţenie, am scris voao: bine, dară, veţi face ţiind dzilele.
17. Şi Dumnedzău, cela ce au mîntuit pre tot nărodul lui şi au dat moştenirea tuturor şi împărăţiia şi preuţiia şi sfinţeniia,
18. În ce chip au făgăduit pre lêge, pentru că nădăjduim pre Dumnedzău că curînd pre noi ne va milui şi ne va aduna dentru cel de supt cer la cel sfînt loc.
19. Pentru că ne-au scos pre noi den mari răotăţi şi locul au curăţit".
20. Iară cêle pentru Iúda Maccavéul şi ai lui fraţi şi a bisêricii cei mari curăţenie şi a cuptoriului înnoire,
21. Şi încă către Antioh cel Epifani şi către al lui fiiu, Efpátor, războaie,
22. Şi cêle ce dentru cer ce s-au făcut iviri, celora ce pentru jidovime cu iubire de cinste s-au îmbărbătat, cît toată ţara, puţini fiind, prăda şi cêle varvare mulţimi goniia,
23. Şi cea vestită preste toată lumea bisêrică să să zidească şi cetatea a o volnici şi cêlea ce era să să surpe legi a să îndrepta, Domnul, cu toată linişte a, blînd fiind lor,
24. Cêle de către Iáson Chirineánul arătate, pren 5 cărţi ispiti-ne-vom pren o adunare tocmită să o scurtăm.
25. Pentru că[10234], socotind turnarea numerelor şi cea nepreiuşurinţă ce iaste la cei ce vor să[10235] împregiúre la poveştile istoríei, pentru înmulţimea lucrului,
26. Grijit-am celor ce vor să citească mîngîiêre sufletească şi celor ce iubăscu a gîndirea ca să-şi aducă aminte iuşurinţă şi la toţi ceia ci vor citi, folos.
27. Şi noao, celor ce rea patimă am priimit[10236] îngustării, nu-i pre lesne, ce a sudorii şi a privegherii lucrul.
28. În ce chip la cela ce gătêşte ospăţu şi cearcă altora folos, nu pre lesne ⌊dară⌋; însă, pentru a celor mulţi mulţămită, cu dulceaţă rea patimă vom suferi-o[10237],
29. A alêge pre amăruntul[10238] pentru fiştecarea, lăsînd loc celui ce au scris, adunarea, iară, ostenind, a mêrge spre pildele îngustării.
30. Pentru că, în ce chip la casa noao teslariului

[illegible]

31 [illegible]

32 [illegible]

33 [illegible]

КАП. Г

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

celui mare iaste a purta grija de toată aşezarea, iar celui ce i-i a săpa au a zugrăvi să apucă cêlea ce i-s de treabă către podoabă, iaste a le cerceta, aşa socotescu şi pentru noi.

31. A cerceta şi pentru toate a face cuvîntu şi a cerca multe, întru cêle pre amăruntul, celui începător a istoríei să să cază.

32. Iar a goni scurtarea zicerii şi cel lucroiu al tocmêlii a părăsi celui ce tălmăcirea va face vom ierta.

33. De aicea, dară, vom începe povêste, la cêle ce mai sus dzisem atîta adăogînd, pentru că prostatec iaste cea mainte de istoríe a înmulţi şi isoríia a o scurta.

Cap 3

1. Sfînta cetate lăcuindu-să cu toată pacea şi legile cît de bine păzindu-să, pentru a lui Oníe, arhiereului, bunăcredinţă şi urîre de rău,

2. Întîmpla-să şi sînguri împăraţii a cinsti locul şi bisêrica cu trimitirile cêle prea bune a o cinsti.

3. Cît şi Selefcu, cel a Asíei împărat, da dentru toate ale lui venituri toate cîte slujbele jirtvelor trebuia cheltuiêle.

4. Şi Símon oarecarele, dentru a lui Veniámin fêl, ispravnic bisêricii fiind pus, să prici cu arhiereul pentru cea de pren cetate fărădălêge.

5. Şi a birui pre Onía neputînd, venit-au cătră Apolónie a lui Thraseu, la cela ce pre acêea vreme – a Ceii Gropiláte Siríei şi a Finíchii hatman.

6. Şi au vestit pentru bani[10239] nepovestiţi să fie plin vistiêriul den Ierusalim, cît mulţimea acelor de multe fêliuri nenumărată să fie; şi nu s-ar cădea acêstea cătră cuvîntul jirtvelor şi a fi cu putinţă supt a împăratului biruinţă a cădea acêstea.

7. Şi împreunînd Apolónie împăratului, pentru cei ci s-au porîncit lui bani au arătat; şi el, apucîndu-să pre Iliódor, pre cel preste bani, l-au trimis dînd porînci ca celor de mainte dzişi bani, aduceri să facă.

8. Şi îndată Iliódor făcea călătoriia cu vêstea ca cêlea den Gropiláte-Siriia şi Finíchi cetate a cerca[10240], iar cu lucrul a împăratului prepunere a face.

9. Şi sosind la Ierusalim şi cu iubirea de socoteală de arhiereul a cetăţii priimindu-să, au arătat pentru arătarea ce s-au făcut mainte şi pentru care lucru au venit au ivit; şi întreba au cu adevărat acêstea aşa fiind să afla.

10. Şi arhiereul arătînd cum punere sînt a vădue şi a sărăimani.

11. Şi o samă a lui Ircan a Tovíei, foarte a om întru cinste ci să afla, nu în ce chip era pîrînd cel rău la credinţă Símon; şi preste tot de argint talanzi 400 şi de aur 200.

12. Şi avea strîmbătate ceia ce s-au încrezut cu a locului sfinţenie şi cu acea mai cinstită prespre[10241] toată lumea[10242] bisêricii sfinţenie; şi nefurare întru tot nefăcut[10243] să fie.

13. Iară Iliódor, pentru carele avea împărăteşti porînci, cu adinsul dzicea la cea împărătească să să ia acêstea să fie.

14. [10244]Şi rînduind zi, întra ca socoteala acestora să o cîrmuiască[10245]; şi era nu mică[10246] preste toată cetatea grije.

15. Şi preuţii înaintea jirtăvnicului cu acêle preoţeşti veşminte aruncînd pre sine, chema dentru cer pre cel ce pentru lăsare au pus lêge celor ce au pus acêstea întregi să le păzască.

16. Şi era văzînd a arhiereului chip a să răni la cuget, pentru că vedêrea şi cea a fêţii primenitură arăta cea de către suflet grije.

17. Pentru că să răvărsase pregiur bărbat têmere oarecarea şi frica a trupului, pren carele au arătat s-au făcut celor ce vedea cea de la inimă durêre ce sta[10247].

18. Şi cei dentru casă ca cirezile săriia spre a tot nărodul rugă, pentru că veniia spre hulire a veni locul.

19. Şi încinse supt ţiţe muierile saci, spre căi înmulţiia, şi cêle închise a fecioarelor, unele alerga la porţi şi unele la ziduri şi unele pren ferestri să pleca.

20. Şi toate, întinzînd mîinile la cer, făcea ruga.

21. Şi era a milui ceia a mulţimei preste tot amestecate căderi înainte ce a celui cea tare să osteni[10248] arhiereului nădêjde.

22. Şi ei, dară, ruga pre cel întrutotţiitor Domnu, cêle încrezute la cei

[illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40

КАП. Д.

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6

ce s-au încrezut întregi să le păzască, cu toată nesminteala.

23. Şi Iliódor cel cunoscut făcea şi aşaşi acoleá împreună cu purtătorii de suliţe spre cămară amú fiind.

24. Cel a părinţilor Domnu şi a toată putêrea putêrnic arătare mare au făcut, cît toţi ceia ce au prea îndrăznit a veni, întristindu-să cea a lui Dumnedzău putêre, spre ameţală şi spre frică să înturnară.

25. Pentru că să ivi oarecare cal lor groaznic avînd pre călăreţ şi cu prea frumoasă acoperire podobit şi, pornindu-să de năprasnă, lovi pre Iliódor cu cêle denainte copite; şi cel ci şedea deasupra[10249] să vedea de aur arme avînd.

26. Şi alţi doi s-au ivit mai nainte lui, tinerei la vitejie, preacuvioşi şi preafrumoşi la mărire şi luminoşi la îmbrăcăminte, carii şi stînd de amîndoao părţile îl bătea pre el neîncetat, multe aruncînd preste el bătăi[10250],

27. Şi fără vêste căzînd cătră pămînt şi cu mult întunêrec împresurîndu-să, apucîndu-l şi întru o năsílie puindu-l,

28. Pre cel ce acum cu atîta petrêcere şi cu toată petrecaniia cu suliţe au întrat la cel ce zisem mai sus vistiêr îl ducea, neajutorit şie cu armele fiind.

29. La ivală cea a lui Dumnedzău puterniciia cunoscut fiind şi cela, pentru cea dumnezăiască facere, fără de glas şi de toate lipsit, nădêjdea şi mîntuirea, zăcea[10251].

30. Şi ceia pre Domnul binecuvînta, pre cel ce mărêşte pre al său loc; şi cea ce cu puţin mai nainte de têmere şi de gîlceavă plină fiind bisêrica, Acel Întrutotţiitor arătîndu-să Domnul, de bucurie şi de veselie s-au fost împlut.

31. Şi curînd oariicarii dentru Iliódor cunoscuţi, să ruga lui Osíia să chême pre Cel Preaînalt şi traiul a hărăzi celui ce zăcea întru tot la cea de apoi răsuflare.

32. Şi în prepus făcîndu-să arhiereul, ca nu cîndai gînd să aibă împăratul vro facere rea oarecarea pregiur Iliódor de cătră jidovi să să fie făcut, au adus jirtvă pentru a omului mîntuire.

33. Şi făcînd arhiereul curăţeniia, aceştia[10252] tinerei iarăşi s-au ivit la Iliódor, cu acêleaşi haine podobiţi şi stînd, ziseră: „Multe Oníei arhiereului haruri să aibi, că pentru el au dăruit ţie a trăi Domnul.

34. Şi tu, dentru cer fiind bătut, vestêşte la toţi cea mărită a lui Dumnedzău tărie”. Şi acêstea dzicînd, nearătaţi s-au făcut.

35. Şi Iliódor, jirtvă aducînd Domnului şi făgăduinţă prea mare făgăduindu-să celui ce a trăi i-au ocrotit şi pre Onía priimindu-l, să înturnắ cătră împăratul,

36. Şi mărturisiia la toţi carele era supt vedêre, văzut fiind lucruri a celui preamare Dumnedzău.

37.[10253] Şi împăratul, întrebînd pe Iliódor carele ară fi încă vrêdnic încă o dată a să trimite la Ierusalim, dzise:

38. „De ai pe vrunul vrăjmaş sau a lucrurilor viclean, trimite pre el acoló şi bătut pre el îl vei priimi, însă de va şi scăpa; pentru că, prejur loc, cu adevărat iaste oarecarea a lui Dumnedzău putêre.

39. Pentru că acela ce lăcaşul ceresc îl are socotitor iaste şi ajutor aceluia loc şi pre cei ce vin spre răotate, bătîndu-i, piêrde-i”.

40. Şi cêle despre Iliódor şi a cămării pază aşa s-au tîmplat.

Cap 4

1. Şi cel de mainte zis Símon, cêle ce-s a banilor şi a moşiei arătător s-au făcut, de rău grăia pre Oníia, cu[10254] el să fie pre Iliódor scuturat şi a rêlelor lucrător să să fie făcut.

2. Şi pre făcătoriul de bine al cetăţii şi pre cîrmuitoriul celor de limbă-şi şi rîvnitor al legilor viclean al lucrurilor îndrăzniia a zice.

3. Şi vrajbă pînă într-atîta adăogîndu-să, cît şi pren oarecarele den cei ce de Símon s-au ispitit ucideri a să face.

4. Socotind Oníia cea cu greu a prícei şi pre Apolónie a să nebuni, că cel a Cei[10255] Gropiloase a Siríei şi a Finíchii hatman[10256] împreună creştea răutatea lui Símon, la împăratul să duse,

5. Nu făcîndu-să a cităţênilor pîrîş, ci folosul de obşte deosebi la toată mulţimea socotind.

6. Pentru că vedea fără de[10257] împărătească socoteală preste neputinţă a fi a a-

fla pace

[illegible]

[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]

fla pace încă lucrurile şi Símon încetare[10258] cum nu va lua a fără-minţii.

7. Şi primenindu-şi viaţa Selevc şi luînd împărăţiia Antioh, cela ce s-au chemat Epifanis, au cópil[10259] făcut vlădiciia Iáson, fratele lui Onía,

8. Făgăduindu-să împăratului, pren rugă, de argint talanzi 360 şi venit altul oarecarele talanzi 80.

9. Şi către acêstea să făgăduia şi altele să scrie, o sută şi cindzeci, de să va da pren biruinţa lui şcoală şi tinerime lui să întărească şi pre cei den Ierusalím antiohiêni să-i scrie.

10. Şi priimind împăratul şi biruind cinstea, îndatăşi pre cea elinească furmă, pre cei de un fêl cu el ii muta.

11. Şi cêlea ce era la jidovi iubitoare de oameni împărăteşti pren Ioan, tatăl lui Evpolem, celuia ce au făcut soliia pentru prieteşug şi ajutor către rîmlêni, au lăpădatu-le şi cêle de legi[10260] surpînd obicêie de cetăţi, fără dă lêge deprinderi înnoia.

12. Pentru că cu veselie supt marginea cetăţii şcoală au întemeiat şi pre cei mai tari dentru tinerei supuindu-i, supt curvărie[10261] aducea.

13. Şi era aşa o pripă a eliníei şi înainte mêrgere de înstreinare de fêl, pentru a celui necinstit şi nu arhiereu Iason de prisosit necurăţie,

14. Cît nu încă la slujbele cêle pre jirtăvnic nevoitori a fi preuţii, ci bisêricii hulind şi jirtvelor părăsire făcînd, sîrguia a fi părtaşi[10262] cei de la luptă fără dă lêge dătătură împreună, cu chemarea înainte a pietrii,

15. Şi cêle părinteşti cinste întru nimic puindu-le şi cêle elineşti măriri prea bune socotindu-le.

16. Pentru carele ii coprinseră pre ei grea primejdie şi cărora rîvniia petrêcerile şi întru tot vrea să să asamene, pre aceştia vrăjmaşi şi căznitori i-au avut.

17. Pentru că a necinsti la dumnedzăieştile legi nu e pre lesne, ci acêstea cea următoare vrême le va arăta.

18. Şi făcîndu-să a cincea anului nevoinţă în Tíros şi împăratul fiind de faţă,

19. Au trimis Iáson[10263] scîrnavul prăvituri ca de la Ierusalim antiohêni fiind, aducînd de argint drahme 300 spre a lui Iracléu jirtvă, carele le-au vrednecit ceia ci le aducea ca să nu le facă spre jirtvă, pentru că nu să cuvine, ci la altă cheltuială să să facă,

20. Trimis-au, dară, acêstea pentru cela ce le-au trimis la a lui Irácleu jirtvă, iar pentru ceia ce le-au adus la a cătărgilor dirêse.

21. Şi trimiţîndu-să la Eghipt Apolónie al lui Menesteu pentru chemările dentîi a lui Ptolemeu Filomítor împăratul, înţelegînd Antioh înstreinat el acestoraşi lucruri a fi făcut, cei pentru eluşi întemeiêre grijiia; pentru acêea, la Ioppa mergînd, au sosit la Ierusalim.

22. Şi prea cu mărime multă de către Iason priimindu-să, cu făclii aprinse şi cu strigări s-au priimit înlontru şi de acii la Finic au purces.

23. Şi după în al treilea an au trimis Iason pre Menélao, cel al lui cel mai denainte dzis Símon frate, aducînd banii împăratului şi pentru lucruri de folos pomenituri avînd să facă.

24. Şi el, tocmindu-să cu împăratul şi mărindu-l pre el cu faţa biruinţei, la sine au tras arhieriia, întrecînd pre Iason talandzi de argint 300.

25. Şi luînd cêle împărăteşti porînci, au venit, de vlădicie nimic vrêdnic aducînd, ce mînii a crud tiran şi a fiară varvar urgii avînd.

26. Şi Iáson, cela ce pre al său frate l-au înstreinat, înstreinîndu-să de altul, pribag la Amanítida ţară s-au împinsu-să[10264].

27. Iar Menélau cinstea o ţinea, iar dentru cei făgăduiţi împăratului bani, nimic nu bune rînduia; şi făcînd cêrerea Sostrat, diregătoriul marginei cetăţii,

28. Pentru că către acesta era lucrul primenêlelor; pentru care pricină amîndoi de către împăratul să chemară.

29. Şi Menélau au lăsat a vlădiciei ispravnic pre Lisimah, al său frate, iară Sostrat pre Cratíta, cel preste Chíprii.

30. Şi ca acêstea întîmplîndu-să, să întîmplắ Tharsis şi Malótas a să rocoşi, pentru că ei Antióhida ţiitoarei împăratului în dar să da.

31. Degrab, dară, împăratul au venit ca să potolească lucrurile, lăsînd pre cel după însul,

Andronic

32 [illegible]

33 [illegible]

34 [illegible]

35 [illegible]

36 [illegible]

37 [illegible]

38 [illegible]

39 [illegible]

40 [illegible]

41 [illegible]

42 [illegible]

43 [illegible]

44 [illegible]

45 [illegible]

46 [illegible]

47 [illegible]

48 [illegible]

49 [illegible]

50 [illegible]

КАП. Е.

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

Andronic, dentru cei ci să aflå în cinste.

32. Şi gîndind Menélau că au aflat vrême cu bun prilej, nişte auri de ai bisêricii furişindu-le, au dăruit lui Andrónic şi altele au fost vîndut la Tir şi la cêle prenpregiur cetăţi.

33. Şi cu adevărat cunoscînd Onía, îl mustra, fiind ferit la loc neluat, la Dafni, cêea ce către Antiohíe iaste.

34. Pentru acêea, Menélau, luîndu usebi pre Andrónic, să ruga să prinză pre Onía; şi cela, mergînd la Onía şi încrezîndu-să cu vicleşug şi drept cu jurămînturi dînd, măcar că întru prepusuri era, îl făcu dentru cea neluată a ieşi, pre carele şi îndată l-au închis, neruşinîndu-să dreptatea.

35. Pentru care vină nu numai jidovii, ce mulţi şi dentru cêlealalte limbi tînjiia şi să mîhniia pentru a bărbatului nedreaptă moarte.

36. Şi împăratul, întorcîndu-să de la locurile[10265] despre Chilichía, să ruga cei den cetate jidovi, urînd împreună răul şi elinii, cum că afară den socoteală Onía s-au omorît.

37. De la suflet, dară, Antioh mîhnindu-să şi înturnîndu-să spre milă şi lăcrămînd pentru a celui ce s-au pristăvit întregăciune la minte şi multă bună rînduială,

38. Şi înfocîndu-să cu mîniile, îndată a lui Andrónic mohorîta haină luînd şi hainile rupîndu-le, încungiurîndu-l toată cetatea, pre acelaşi loc unde pre Onía au păgînit, acoló pre pîngăritul cu ucidere l-au omorît, Domnul cea vrêdnică lui certare dîndu-i.

39. Şi făcîndu-să multe furtişaguri a bisêricii la cetate de către Lisímah, cu a lui Meneláu ştire, şi răspunzîndu-să afară vêstea, s-au adunat mulţimea asupra lui Símah, multe amú aururi fiind cheltuite.

40. Şi rădicîndu-să asupră-i gloatele şi cu urgii fiind plinite, întrarmînd Elisímah ca vro 3000, început-au la mîini nedrêpte, povăţuind înainte oarecare tíran bătrîn la vîrstă[10266] şi nimic mai puţin şi la cuget.

41. Şi văzînd rădicarea asupră-le a lui Lisímah, apucînd unii pietri, alţii de lêmne grosimi şi alţii dentru cenuşa ce era aproape apucînd amestecaţi, zvîrliia în ceia de pregiur Lisímah şi spre cei ci să rădica asupră-le.

42. Pentru care vină pre mulţi dentru ei răniţi i-au făcut şi pre unii au oborît şi pre toţi spre fugă i-au împins; şi pre acesta de bisêrică fur lîngă vistiêr l-au prinsu.

43. Şi pentru acêstea stătu judecată către Menélau.

44. Şi nemerindu-să împăratul la Tir, la dînsul dreptatea cuvintelor au făcut cei trei ce s-au trimis bărbaţi de către bătrînime.

45. Şi acum, prinsu fiind Menélau, au făgăduit lucruri dăstule lui Ptoleméu al lui Doriménus, ca să mute pre împăratul.

46. Pentru acêea, apucînd Ptoleméu la un ceardac pentru odihna, pre împăratul l-au mutat.

47. Şi pre cel a toată răotatea vinovat Menélao l-au slobozit de către cêlea ci să păriia; iară celor ticăloşi, carii măcar de la tătari ară zice s-are fi slobodzit nevinovaţi, acestora moarte le judecắ.

48. Degrab, dară, cea strîmbă pagubă suferiră cei ce pentru cetate şi năroade şi sfintele vase au grăit înainte.

49. Pentru care lucru şi tírii urînd răul[10267], cêle către astrucarea lor cu mare cuviinţă au dat.

50. Iar Menélau, pentru a celor ce biruia lăcomii, rămînea pre cinste, adăogîndu-să spre răotate, mare a cităţênilor stînd.

Cap 5

1. Şi pre vrêmea aceasta, a dooa călătorie Antioh la Éghipt au călătorit.

2. Şi să întîmplắ mai preste toată cetatea, preste dzile 40, a să vedea pren văzduh alergînd călăreţi, pren aururi podoabe avînd şi fuşturi, după şiraguri[10268] întrarmaţi,

3. Şi pîlcuri de cai rînduite şi lovituri făcîndu-să şi alergături de către amîndoao părţile şi de scuturi porniri şi de chilúmuri mulţimi şi de sabii zmulgeri şi de săgeţi lovituri şi de aurite podoabe străluciri şi în toate fêliurile înzuoturi.

4. Pentru acêea, toţi să ruga

spre bine

5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19 [illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 21
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 22
[illegible]
[illegible]
[illegible] 23
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

spre bine arătarea ca să să facă.

5. Și făcîndu-să vêste minciunoasă cum au primenit viața Antioh, luînd Iason nu mai puțin de 1000, fără vêste asupra cetății au făcut lovire; și cei de la zid împingîndu-să și mai apoi amú luîndu-să cetatea,

6. La marginea cetății Menélau au fugit; iar Iason făcea junghere[10269] a citățênilor lui fără de cruțare, nesocotind cel dentru la ai lui bun noroc cel prea mare rău noroc a fi și părîndu-i că a vrăjmași și nu de o limbă biruință le oboară.

7. Și cinstii nu birui, iar săvîrșitul vicleniei rușine luînd, pribag iarăși la Amanítida au mersu.

8. Săvîrșit, dară, a rêlii amestecătură au luat, închizîndu-să către Aréta[10270], tíranul arapilor, cetate den cetate fugînd, gonindu-să către toți și urîndu-să ca a legii viclean și oțărît fiind ca a moșiei și a cetățêniloru-și gîde, la Éghipt să lepădă.

9. Și ca o țărnă de moșie înstreinîndu-să, în streinătate pieri, către lachedemonêni ducîndu-să ca pentru priința să afle acoperemînt.

10. Și cel ce mulțime de neîngropați au lepădat neplîns s-au făcut și de astrucare nici într-un chip, nici a părinteștii gropniță au avut parte; și, înțelegîndu-să la împăratul,

11. Pentru cêlea ce s-au făcut, socoti că au viclenit Iudéa; pentru acêea, purcezînd de la Éghipt, înfiarat la suflet, luă cetatea în pradă.

12. Și porînci ostașilor să taie necruțat pre cei ci să nemerescu și pre cei ci în casă să suie să-i junghe de tot.

13. Și să fêce a tineri[10271] și a bătrîni ucideri și a bărbați și a muieri și a feciori stingere, a ficioarelor și a pruncilor jungheri.

14. Și 80000 întru toate 3 dzile să stricară, 4 întru împărțêlele mîinilor și nu mai puțini de acești junghiați s-au vîndut.

15. Și nefiind dăstul la acêstea, au cutezat la cel decît tot pămîntul prea mai sfîntă bisêrică a întra, povățuitor avînd pre Menélau, pre cel ce și a legilor și a moșiei vînzător s-au făcut.

16. Și cu cêle pîngărite mîini cêle sfinte vase luînd și cêle ci de către alți împărați s-au pus către crêștere și mărire a locului și cinste, și cu cêle pîngărite mîini, trăgîndu-le, le da.

17. Și să semețiia la cuget Antioh, nu socotind că pentru păcatele celor ce cetatea lăcuia s-au urgisit puțin despuitoriul; pentru acêea s-au făcut pregiur loc trêcere de vedêre.

18. Iar să nu să fie întîmplat de mainte a fi cuprinși cu multe păcate, în ce chip Iliódor, cela ce s-au fost trimis de către Selefcu împăratul spre socoteala vistiêriului, acesta înainte năvălind, îndată să înturnă, de dîrjie bătîndu-să

19. Ce nu pentru locul limba[10272], ci[10273] pentru limbă locul Domnul au[10274] ales.

20.[10275] Pentru acêea și așa și locul, avînd parte de a limbei rêle năsîlnicii, făcîndu-să mai apoi bune faceri, avut-au parte de Domnul; și cel ce s-au cuprinsu cu a Celui Întrutotțiitor urgie, iarăși întru a celui mare despuitor împăcăciune cu toată mărirea s-au îndreptat.

21. Și Antioh, 1800 luînd de la bisêrică talanzi, de sîrgu la Antiohía să usăbi, gîndind, de mîndrie, pămîntul înotător și genunea de mersu să facă, pentru semețiia inimei.

22. Și au lăsat și pristavi a face rău rodului în Ierusalim, pre Fílip, de neam fríga, iar chipul mai varvar avînd decît cela ce l-au pus,

23. Și în Gazirin pre Andrónic și către aceștia pre Menélau, carele mai rău decît ceialalți să rădica asupra cetățênilor,

24. Și năsîlnic către citățêni[10276] avînd voie și au trimis pre începătoriul urîciunei, Apolónie, cu oaste 22000, porîncind pre cei den vîrstă pre toți să-i junghe, iar pre muieri și pre cei mai tineri să-i vînză.

25. Și acesta, venind la Ierusalim și de pace chip fățărnicind, au așteptat pînă la[10277] sfînta dzua sîmbetei și, apucînd fără lucru fiind pre jidovi, celor de supt ascultatea lui întrarmare au porîncit.

26. Și pre cei ce au ieșit spre privală i-au împunsu împreună și, în cetate cu armele întrînd, dăstule așternu mulțimi.

27. Iară Iúda Maccavéul, al zêcelea către sine făcîndu-să și dăpărtîndu-să la pustiiu, ca fiarăle întru munți trăia, împreună cu cei cu însul, și cea de bu-

ruieni

[illegible]

ΚΑΠ. Ϛ

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

ruieni hrană mîncînd să afla, ca să nu aibă parte de pîngăriciune.

Cap 6

1. Şi nu după multă vrême, au trimis împăratul pre un bătrîn athineu să îndêmne pre jidovi să să mute dentru cêle[10278] părinteşti legi şi cu a lui Dumnedzău legi să nu petreacă,
2. Şi să pîngărească şi cea den Ierusalím bisêrică şi să-l numască a lui Día[10279] cerescului şi cel den Gazarin, în ce chip era ceia ce lăcuia locul a lui Día striinului.
3. Şi grea şi gloatelor era şi cu greu săvîrşită pristăviia răutăţii.
4. Pentru că bisêrica de curviia şi de beţii să împluse, de limbi mătălnicind cu alţii şi întru sfintele ogrăzi cu muieri împreunîndu-să şi încă cêlea ce nu să cădea înlontru aducînd.
5. Şi jirtăvnicul cu cêle usăbite de cătră legi, necuviitoare, era plinit.
6. Şi era nici a sîmbăta, nici părinteşti sărbători a păzirea, nici aşaşi jidov a să mărturisi a fi.
7. Şi să aducea cu amară nevoie la cea preste toată luna a împăratului zi de naştere, spre mîncări de mănuntăi şi, făcîndu-să a Dionísilor sărbătoare, să siliia jidovii, avînd iêdere, să facă petrecanie lui Dionossu.
8. Şi răspunsu au ieşit la cêle de pren vecini cetăţi elineşti, Ptoleméu[10280] puind aceasta petrêcere asupra jidovilor a face şi a mănunti,
9. Şi pre ceia ce nu vor să să mute spre cêle elineşti să-i junghe de tot; era, dară, a vedea dosada ce să întîmplase.
10. Pentru că doao muieri s-au adus, obrăzuite fiind pre pruncii lor şi acestora, den ţîţe spînzurîndu-le pruncii şi pren gloate purtîndu-le pre iale pren cetate, deasupra zidului le-au repezit[10281].
11. Şi alţii pre aproapele alergînd la peşteri, pre ascunsu ca să facă săptămîna, vestindu-să lui Fílip, arseră împreună, pentru că cu sfială era să le ajute lor, după mărirea cei preacinstite dzile.
12. Rog, dară, pre cei ci vor citi la aceasta carte să nu să îndoiască pentru primejdii, ci să socotească certările nu cătră pierire, ci cătră învăţătură ro-dului nostru a fi.
13. Pentru că şi în multă vrême a să lăsa cei ce rău cinstiia, ce îndată cădea la certări, de mare binefacere semnu iaste.
14. Pentru că nu în ce chip şi la cêlealalte limbi îngăduiêşte mult îngăduind Despuitoriul pînă la ceia ce obîrşind[10282] spre ei cătră plinirea[10283] păcatelor a certa, aşa şi asupra noastră au socotit a fi, pentru ca nu la săvîrşitul venind noi a păcatelor, mai apoi spre noi va izbîndi.
15. Pentru acêea, nici dinioară mila despre noi nu dăpărtează şi, certînd cu primejdie, nu părăsêşte pre nărodul lui.
16. Însă pînă la cît vom pomeni acêstea să să dzică.
17. Şi pre puţin să venim să cade la povêste.
18. Eliázar, neştine dentru cei fruntaşi cărturari bărbat amu trecut fiindu-şi vîrsta şi la chipul obrazului prea frumos fiind, căscîndu-să, să îndemna să mănince carne de porcu.
19. Iară el moartea cea cu bună-cinste mai vîrtos priimind[10284] decît viaţa cu scîrnăvie şi aşaşi de bunăvoie la tîmpănă să apropiia.
20. Şi scuipind mai nainte, în ce chip să cădea să să apropie cei ce îngăduia a să apăra, cărora nu să cade să mănince, pentru iubirea cea mare a vieţii,
21. Şi cei cătră cea[10285] fără dă lêge a măruntăilor rînduiţi[10286], pentru cea dentru vechi ani cătră bărbat cunoştinţă, luîndu-l pre el deosebi, îl ruga să aducă cărnuri carele să cuvin lui, pren el gătindu-să, şi să să făţărească ca cum ară mînca cêle ce de cătră împăratul sînt rînduite dentru cêlea ale jirtvei cărnuri,
22. Pentru ca, făcîndu aceasta, să să sloboadze de moarte şi, pentru cea de-nceput cătră ei priinţă, va afla milă.
23. Şi el, gînd isteţ luînd şi vrêdnic a vîrstei şi a bătrînêţelor prisosire şi a cei cîştigate şi luminate căruntêţe şi cei den copilăriia prea bună crêştere şi mai vîrtos cei[10287] sfinte şi de Dumnedzău zidite puneri de legi, pre urmă au răspunsu de sîrgu zicînd să-l petreacă la iad:
24. „Pentru că nu a vîrstei

noastre

[illegible]

24 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

29 [illegible]

30 [illegible]

31 [illegible]

КАП. [illegible]

1 [illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

4 [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible]

9 [illegible]

10 [illegible]

11 [illegible]

12 [illegible]

13 [illegible]

14 [illegible]

15 [illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

noastre vrêdnic iaste a fățărnici, pentru ca mulți dentru cei tineri, socotind pre Eliázar, cel de 90 de ani, să să fie primenit spre striinătate de fêl,

25. Și ei pentru a mea fățărniciia și pentru ca puțîn și de pripă trăind, rătăci pren mine și scîrnăvie și pîngăriciune bătrînêțelor voi pune.

26. Pentru că măcar că la aceasta vrême voi socoti cea dentru oameni certare, ci mîinile Celui Întrutotțiitor nici trăind, nici murind voi scăpa.

27. Pentru acêea, vitejaște acum primenind viața, bătrînêțelor vrêdnic mă voi arăta,

28. Și celor tineri pildă de vitejie lăsînd ca cu nevoință și bărbătêște pentru cêle cinstite și sfinte legi să moară". Și atîtea dzicînd, spre tîmpănă îndată au venit.

29. Și ceia ce-l aducea către ea, cea mainte cu puțină bună voie la rea voie primenind, pren cuvintele ce mai nainte au grăit, în ce chip ei[10288] socotea fără minte să fie.

30. Și vrînd de rane să moară, suspinînd, dzise: „Domnului, celui ce cea sfîntă minte are, arătat iaste că putînd a mă slobodzi de moarte, năsîlnice sufăr spre trup dureri bătîndu-mă, iar spre suflet cu dulceață pentru a lui frică acêstea pătimescu".

31. Și acesta, dară, într-acesta chip muri, nu numai tinerilor, ci la mai mulți a limbei a sa moarte pildă a vitejiei și pomenire a bunătății părăsindu.

Cap 7

1. Întîmplîndu-să și 7 frați cu maică-sa prinzîndu-să, să îndemna de[10289] către împăratul de cêle fără cuviință cărnuri de porcu să să atingă, cu bice și cu vine căznindu-să.

2. Și unul dentru înșii, făcîndu-să grăitor întîi, așa dzise: „Ce vei să întrebi și să știi de la noi? Pentru că gata sîntem a muri decît a călca cêle părintești legi".

3. Și plin de mînie făcîndu-să împăratul, porînci tigăi și căldări a înfierbînta.

4. Și acêlea înfierbîntîndu-să, îndată pre acela ce s-au făcut dentru ei grăitor înainte porînci a-i tăia limba și, belindu-l prenpregiur, să-i taie marginile trupului, ceialalți frați și maica împreună văzînd.

5. Și olog el cu totul făcîndu-să, porînci la foc să-l aducă viu și să-l prăjască; și sfara preste cîteșiva ajungînd a tigăii, între sine să ruga, împreună cu maica, vitejaște să moară, dzicînd așa:

6. „Domnul Dumnedzău privêște și cu adevărurile preste noi să roagă, [10290]în ce chip pren cea ce pren față în preajmă mărturisêște cîntare Moisi au arătat, dzicînd: «Și prespre robii lui să va mîngîia.»"

7. Și primenindu-să cel dentîi întru acesta chip, pre al doilea aducea către batjocurie; și cea pregiur pieile cu părul belind de tot: „Au mînca-vei mai nainte de ce a-ți certa trupul spre mădulări?"

8. Și el, răspundzînd cu cel de moșie glas, dzise: „Nu".

9. Pentru acêea, și acesta cea pre rînd luă caznă, ca și cel dentîi, și la cea de apoi răsuflare făcîndu-să, dzise: „Tu, dară, o, ticăloase, dentru aceasta pre noi ne slobodzi, iar cel a lumii Împărat, muriți fiind noi pentru ale lui legi, spre vêcinică de iznoavă înviêre a vieții pre noi ne va înviia".

10. Și după, al treilea să batjocuriia și limba cerîndu-o, degrab înainte o întinse[10291] și mîinile cu bună îndrăznire le întinse și vitejaște dzise:

11. „Dentru cer acêstea le agonisescu și pentru ale lui legi le trec cu vedêrea și de la el acêstea iarăși nădăjduiescu să le iau".

12. Cît și sîngur împăratul și cei împreună cu el să întrista a tinerelului suflet, că întru nimic durorile nu le punea.

13. Și acesta primenindu-să, pre al patrulea așijdirile îl munciia, căznindu-l[10292].

14. Și făcîndu-să către a să săvîrși, așa dzise: „Alesu-i primenind cêle de către oameni, cêle de către Dumnedzău a aștepta nădejdi iarăși să să învie de către el, pentru că ție înviêrea spre viață nu va fi".

15. Și îndatăși pre al cincilea aducîndu-l, îl munciia; și el către el căutînd, dzise:

16. „Biruință întru oameni avînd, putred fiind, care ți-i voia faci; și nu ți să pară că rodul nostru de către Dumnedzău să să fie părăsit.

17. Și tu îngăduiêște și vezi cea mărită a lui tărie, că

pre tine

[illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]

[illegible] 29
[illegible] 30
[illegible] 31
[illegible] 32
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible] 35
[illegible] 36
[illegible] 37
[illegible] 38
[illegible] 39
[illegible] 40
[illegible] 41
[illegible] 42
[illegible]

КАП. Н

1 [illegible]

[illegible]

pre tine şi sămînţa ta o va căzni".

18. Şi după acesta aduseră pre cel al şaselea şi, vrînd să moară, dzise: „Nu te înșela în dăşert; noi şi pentru noi acêstea pățim, greşind la al nostru Dumnedzău, vrêdnice şi de mirare s-au făcut;

19. Şi tu să nu gîndeşti nevinovat să fii, a te învrăjbi cu Dumnedzău apucîndu-te".

20. Şi de prisosit maica minunată şi de pomenire bună vrêdnică, carea, pierind pre fii 7, văzînd a unii supt vrême dzile, cu bun suflet suferiia[10293] pentru cêle spre Domnul nădejdi.

21. Pre fieştecarele dentru ei îl mîngîia cu cel de moşie glas, cu vitejie fiind plină de gîndire şi pre cea de parte fămeiască gîndire cu de parte bărbătească mînie rădicîndu-l, dzicînd cătră ei:

22. „Nu ştiu cum la al mieu v-aţi arătat pîntece; nici eu duhul şi viaţa voao v-am dăruit şi a fieştecăruia închegare au nu eu am tocmit.

23. Deci, cel al lumei Ziditor, cel ce au zidit a omului naştere şi a tuturor au aflat facere şi duhul şi viaţa voao iarăşi va da cu milă, în ce chip acum trêceţi cu vedêrea pre voi pentru ale lui legi".

24. Şi Antioh, gîndind că să hulêşte şi de cel ce-i ponosluia ferindu-să glas, încă cel mai tînăr fiind viu, nu numai pren cuvinte făcea mîngîiêrea, ci şi pren jurămînturi încredinţa depreună să-l îmbogăţască şi fericit să-l facă, schimbîndu-să dentru cêle părinteşti, şi priêten să-l aibă şi trêbe să să încrează.

25. Şi tinerelul nici într-un chip luînd aminte, chemînd împăratul pre maică, o învăţa a tinerelului a să face sfêtnică spre mîntuire.

26. Şi multe el învăţînd, priimi să-l domolească pre fiu.

27. Şi plecîndu-să la el, amăgind pre cel crud tíran, aşa dzise cu cel părintescu glas: [10294]„Fiiule, miluiêşte-mă pre cêea ce în pîntece te-am purtat împregiur luni 9 şi te-am aplecat ani 3 şi te-am hrănit şi te-am adus la vîrsta aceasta şi te-am crescut cu purtarea pre tine.

28. Rogu-te, fiiule, căutînd la cer şi la pămînt şi cêle dentru iale toate văzîndu-le, să cunoşti că dentru nefiind le-au făcut pre iale Dumnedzău; şi cel a oamenilor rod,

29. Aşa s-au făcut. Să nu te temi de gîdea acesta, ci a fraţilor vrêdnic făcîndu-te, priimêşte moartea pentru ca întru milă, împreună cu fraţii tăi, lua-te-voi pre tine".

30. Şi încă ea grăind, tinerelul dzise: „Pre cine aşteptaţi? Nu ascult porîncii împăratului şi porîncii auz a legii ceia ce s-au dat părinţilor noştri pren Moiseu.

31. Şi tu, a toată răotatea aflător făcîndu-te spre jidovi, nu vei scăpa mîinile lui Dumnedzău.

32. Pentru că noi ale noastre păcate pătimim,

33. Iar de iaste pentru mustrare şi certare cel viu Domnul spre noi, pre puţîn s-au urgisit şi iarăşi să va împăca cu ai săi robi.

34. Şi tu, o, necurate şi decît toţi oamenii mai scîrnav, nu întru dăşert te semeţi, zburîndu-te pre nearătate nădejdi, preste cêle cereşti rădicînd mîna[10295].

35. Pentru că încă nu a Celui Întrutotţiitor, deasupra văzător Dumnedzău, judecată ai scăpat.

36. Pentru că cei acum ai noştri fraţi puţînă suferind durêre, a vêcinicii vieţi supt făgăduinţa lui Dumnedzău au căzut; şi tu, cu al lui Dumnedzău judeţ drept, cêle de lîngă cinste a mîndriei vei suferi.

37.[10296] Iară eu, în ce chip fraţii, şi trupul[10297] şi sufletul dau înainte pentru cêle părinteşti legi, rugînd pre Dumnedzău blînd curînd limbei să să facă şi pre tine cu certări şi bătăi să te scoaţă de mărturie, pentru căci sîngur acesta Dumnedzău iaste.

38. Iară întru mine şi fraţii miei să stea cea a Celui Întrutotţiitor urgiia, cea preste tot al nostru rod pre dreptate adus".

39. Şi mînios făcîndu-să împăratul, acestuia decît celoralalţi prea rău l-au întîmpinat, amar suferind pentru batjocurie.

40. Şi acesta, dară, curat viaţa ş-au primenit, întru tot pre Domnul[10298] nădăjduind.

41. Şi mai apoi de fii, maica au săvîrşitu-să.

42. Deci acêstea pentru ficaţi şi cêle preste măsură cazne pre atîta să să dovedească.

Cap 8

1. Iară Iúda Maccavéul şi cei împreună cu el, intrînd pre ascunsu la sate, chema

pre ru-

[illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]

[illegible] 15
[illegible] 16
[illegible] 17
[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25

pre rudenii-şi şi pre cei ce au fost rămaşi întru jidovime, luîndu-i lîngă ei, au[10299] adunat ca vro 6000.

2. Şi să ruga Domnului să caute pre cel de către toţi supus nărod fiind[10300] şi să să îndure şi de bisêrică, ceea ce de cei fără cinste oameni s-au spurcat,

3. Şi să miluiască şi pre cea ci de tot să strică cetate şi ce va să să facă atocma cu pămîntul şi cêlea ce prea strigă către el sîngiuri să asculte,

4. Şi să pomenească şi celor fără păcate prunci fără dă lêge pierire şi pentru cêlea ce s-au făcut la numele lui blăstăm şi să urască răotatea.

5. Şi făcîndu-să întru adunare, Maccaveu nerăbdat amú limbilor să fêce, urgiia Domnului spre milă întumîndu-să.

6. Şi cetăţi şi sate fără dă nădêjde venind le ardea şi cêle cu prilejuri locuri apucîndu-le, nu pre puţini den nepriêteni biruia înfrîngîndu-i,

7. Şi mai vîrtos nopţile către acêstea vicleşuguri ajutoare le lua. Şi voroavă oarecarea a bunei vitejiei lui să răvărsa pretutindirilea.

8. Şi vădzînd Fílip spre puţîn spre procopopsală ieşind bărbatul şi mai ades întru bunele dzile înainte ieşind către Ptolemeu[10301], cel a Cei Gropiloase Siríei şi a Finíchei hatman, au scris să ajutorească la ale împăratului lucruri.

9. Şi el de sîrg alergînd, pre Nicánor, al lui Patruclu dentru cei de frunte priêten, l-au trimis supuind de toate fêliurile de limbi nu mai puţini decît 20000, tot al jidovilor să rădice rodu. Şi-i însoţi lui şi pre Gorghíia, bărbat ispravnic[10302] de oaste şi întru ale războiului trêbe ispită avînd.

10. Şi făgădui Nicánor birul împăratului, la rîmlêni fiind talanzi 2000, dentru a jidovilor robime să-l plinească.

11. Şi îndată la cêle de pre lîngă maare cetăţi au trimis chemînd spre cumpărare a trupuri jidoveşti, făgăduind 90 de trupuri pentru un taland să dea, nu aşteptînd cea de la Cel Întrutoţiitor ce era să urmêdze lui certare.

12. Şi Iúdei să făcu ştire pentru a lui Nicánor venire.

13. Şi vestind el celor ce era împreună cu el venirea taberii, cei ce era fricoşi şi nu credea cea a lui Dumnedzău certare fugiia şi scotea pre sine den loc.

14. Şi alţii ce rămăsêse, toate le vindea şi împreună pre Domnul ruga să mîntuiască pre cei de cel rău credincios Nicánor mai nainte de a să împreuna vînduţi.

15. Şi de nu pentru ei, ci pentru cêle către părinţii lor făgăduinţă şi pentru cea preste ei chemare celui cinstit şi preacuvios numelui lui.

16. Şi adunînd Maccavéu pre cei pregiur el, fiind la număr 6000, ii ruga să nu să întristêdze de către nepriêteni, nici a să sfii cea ce pre strîmbul vine asupra lor a limbilor multă mulţime, ci să să nevoiască vitejaşte, înaintea ochilor luînd cea ce fără de lêge la cel sfînt loc făcută de înşii ocară,

17. Şi cea a cei batjocurite cetăţi caznă şi încă a cei den strămoşi petrêcere surpare.

18. „Aceia şi armelor nădăjduiescu împreună şi cutezărilor, dziseră, noi şi pre cel întrutotţiitor Dumnedzău putînd şi pre cei ce vin asupra noastră şi pre toată lumea cu o clipală a oborî nădăjduim".

19. Şi către acêstea alegînd lor şi cêle de la strămoşi ce s-au făcut ajutórii: [10303]şi cea pre vrêmea lui Senahirim celor 185000 cum au pierit,

20. Şi cea den Vavilon, cea către ei franţojii rînduială ce s-au făcut, cum toţi la treabă au venit 8000, cu machedonêni 4000; machedonênii întristîndu-să, cêle 8000 pre cêle 120000 au pierdut pentru cêle ce li s-au făcut lor den cer ajutor şi folos mult au luat ⌊prea întru tot multă⌋[10304].

21. Preste carele cu bună îndrăznire pre ei puindu-i şi gata pentru lêge şi pentru moşie a muri, în patru părţi oastea au făcut,

22. Rînduind şi pre fraţii lui înainte povăţuitori den marginea şiragului, pre Símon şi pre Iósif şi pre Ionáthan, supuind supt fieştecarele cîte 1500,

23. Şi încă şi pre Eliázar, să citească cea sfîntă carte şi dînd haslă a ajutoriului lui Dumnedzău, celui dentîi stol el înainte povăţuind, lovitu-s-au cu Nicánor.

24. Şi făcîndu-să lor Cel Întrutotţiitor ajutor, au junghiat dentru vrăjmaşi mai mult decît 9000, răniţi şi la mădulare ologi cea mai multă parte a oştii lui Nicánor au făcut şi pre toţi a fugi i-au îndemnat.

25. Şi banii celor ce au venit, spre

cumpăra-

26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]

КАП. Д

Ш[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible] 4
[illegible] 5
[illegible] 6
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible] 9

cumpărarea lor au luat; şi gonindu-i pre ei împreună, cîtăşiva părăsiră, de vrême închizîndu-să.

26. Pentru că era cea mai nainte de sîmbătă, pentru care vină n-au îndălungat, cu mîniia gonindu-i pre ei.

27. Şi armele luînd de la ei şi prăzile dăzbrăcînd a nepriêtenilor, pregiur sîmbătă să apuca, mult binecuvîntînd şi mărturisindu-să Domnului, celui ce i-a mîntuit la zua aceasta, începătură de milă rînduind lor.

28. Şi după sîmbătă, celor căzniţi şi văduilor şi sărăimanilor împărţind dentru prăzi, cêlealalte, ei şi copiii au împărţit.

29. Şi acêstea făcîndu-le şi de obşte rugă făcînd, pre cel milostiv Domnu ruga desăvîrşit să să împace cu ai lui robi.

30. Şi pre cei pregiur Timótheu şi Vakhid răzîmîndu-i, împreună mai mult decît 20000 de înşii au ucis şi pleanuri prea multe au împărţit, a tării înalte bine foarte biruitori s-au făcut, atocma părtaşi pre ei şi cu cei căzniţi şi sărăimani şi văduve[10305] şi încă şi cu cei bătrîni făcînd[10306].

31. Şi cercîndu-i de arme pre dînşii, cu socoteală toate le-au pus împreună la locurile cêle de treabă, iar cêlealalte den prăzi le-au adus la Ierusalím.

32. Şi pre cel începător de fêl, celor pregiur Timotheu, l-au omorît prean ecurat bărbat şi multe pre jidovi fiind scîrbit,

33. Şi cêle de biruinţă făcînd în moşiele, pre cel ce au arsu sfintele porţi, Calisten, l-au aţîţat întru o căşcioară, fiind fugit, şi cea vrêdnică a rêlei credinţă au luat plată.

34. Iară cel de trei ori dosădit Nicánor, cel ce pre cea 1000 de neguţători spre vînzarea jidovilor au adus,

35. Smerindu-să de ceia ce după el să gîndiia prea mici să fie, cu al lui Dumnezău ajutor, cea de mărire lepădînd haină, pren mijlocul mării, ca un fugar, pustiiu pre sine făcînd, au venit la Antiohía prea covîrşind cu rêlele dzile pentru a oştii împărechêre.

36. Şi cel ce a rîmlênilor au priimit bir de la cea den Ierusalim robire să otprăvuiască vestiia că ajutor a avea jidovii şi pentru chipul acesta nevătămaţi sînt jidovii, pentru că urmază celor ce de el mai nainte rînduite legi.

Cap 9

1. Şi pre vrêmea acêea să întîmplase Antioh întorsu fără cinste dentru cêle despre Persída locuri.

2. Pentru că au întrat la cêle ce să cheamă Persípólis şi s-au apucat a jefui de la bisêrică şi cetatea a o ţinea; pentru acêea, dară, gloatele, pornindu-să spre a armelor ajutor, să înturnară; şi să întîmplă, înfrîngîndu-să Antioh de cătră cei de pămînt, ruşinată întoarcerea i să făcu.

3. Şi fiind el spre Ecvatáná, au înţeles cêle pentru Nicánor şi pentru cei pregiur Timotheu ce s-au făcut.

4. Şi rădicîndu-să cu mînie, gîndiia şi a celor ce pre el l-au gonit răotate la jidovi să o razeme; pentru acêea porînci pre carîtaş, neîncetat mîind, să săvîrşască mêrgerea, cea den cer judecată fiind împreună cu el, pentru că aşa cu mîndrie dzise: „De mulţi bărbaţi a jidovilor Ierusalímul voi face sosind acoló".

5. Iar Cel Întrutotţiitor, Domnul Dumnedzăul lui Israil, l-au lovit pre el cu nevindecată şi nevăzută rană şi aşaşi el acum, săvîrşind cuvîntul, apucatu-l-au pre el nesuferită a măruntăilor durêre şi amară a celor denlontru munci,

6. Foarte pre dreptate, pre cel ce cu multe şi cu înstreinate primejdii a altora măruntăi au căznit şi el nici într-un chip de semeţie să ostoia.

7. Şi încă şi de mîndrie era plinit, foc suflînd cu mîniile preste jidovi şi porîncind să grăbască mêrgerea; şi să întîmplẚ şi a cădea el den car, mergînd cu pornire; şi cu rea cădêre căzînd, toate mădularele trupului s-au strămutat.

8. Şi cel ce atunceaşi i să părea celor a mării valuri a porînci, pentru cea preste om mîndrie, şi cu cumpăna lărgimile munţilor gîndind înălţări să le puie, pre pămînt fiind, întru o năsẚlie să ducea, arătată a lui Dumnedzău cătră toţi putêrea făcîndu-o,

9. Cît şi den trupul acestui răucredincios viermi a înviia şi, viu fiind, cu dureri şi chinuri pielíţele lui cădea şi de putoarea

lui

[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]

[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]

КАП: І

[illegible] 1
[illegible] 2
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]

lui toată tabăra s-au fostu îngreuind cu putoarea.
10. Şi pre cel ce cu puţîn mai nainte celor cereşti stêle a să atinge i să păriia, a-l aduce nimeni nu putea, pentru a putorii nesuferită greotate.
11. Aicea, dară, au început cea multă a mîndriei şi a lui a să potoli, înfruntat fiind, şi spre cunoştinţă a veni cu dumnedzăiescul bici preste minútă[10307] adăogîndu-să cu durerile.
12. Şi nici putorii lui putîndu-să suferi, acêstea dzise: „Dreptu-i a să supune lui Dumnedzău şi nu, pămîntean fiind, atocma cu Dumnedzău a gîndi cu mîndrie".
13. Şi să ruga cel pîngărit cătră cela ce nu încă pre el va milui Despuitor, aşa dzicînd:
14. „Cea sfîntă cetate, carea sîrguind mergea atocma cu pămîntul şi mulţime de bărbaţi,
15. Să o zidească, volnică să o facă, şi pre jidovi, pre carii au fost socotit nici de îngropare a-i învrednici, ce mîncaţi de pasări, împreună cu pruncii să-i lêpede la fiară, pre toţi aceştia atocma cu a athineii să-i facă.
16. Şi pre cela ce mai nainte au prădat sfîntu hram cu prea bună punere să-l podobască şi cêle sfinte cinii cu multe părţi pre toate să le dea şi cêle ce să cuvin cătră jirtve porînci dentru ale lui venituri să le dea.
17. Şi cătră acêstea şi jidov să fie şi tot locul lăcuit să margă, vestind a lui Dumnedzău tărie.
18. Şi nici într-un chip încetînd durorile pentru că au fost venit preste el drept al lui Dumnedzău judeţ şi cêle pentru el nenădăjduind, scris-au cătră jidovi cea dedăsupt scrisă carte de rugă, rînduială avînd şi cuprinzîndu-să aşa:
19. „Celor buni jidovi cetăţênilor, mult a să bucura şi a fi sănătoşi şi bine a face, împăratul şi hatmanul Antioh.
20. De sînteţi sănătoşi şi fiii-vă şi ale voastre după voie vă sînt voao, rogu-mă, dară, lui Dumnedzău cel prea mare, har, la cer nădêjdea avînd.
21. Şi eu boleac zăceam, a voastră cinstea şi bună gîndirea aş fi pomenindu-o cu prea iubire. Înturnîndu-mă de la cêle de pregiur Persída locuri şi căzînd la boală, greotate avînd, de folos socotiiu a griji pentru cea de obşte a tuturor mîntuire.
22. Nu nenădăjduind pentru mine, ci avînd multă nădêjde a scăpa boala.
23. Şi văzînd că încă şi tată-mieu, la care vremi la cêle de sus locuri au tăbărît, au arătat pre cel ce-i va urma,
24. Pentru că de ceva preamărit să va întîmpla[10308] sau de să va şi vesti ceva cu greu, ştiind cei pren ţară la carele-s lăsate lucrurile, să nu să turbure.
25. Şi cătră acêstea socotind şi pre cei de aproape putêrnici şi vecinînd împărăţiei vremilor aşteptînd, aşteptînd ce s-ar întîmpla, arătat-am pre fiiul Antioh împăratul, pre carele de multe ori, îmblînd la cêle de sus domnii, la mai mulţi dentru voi îl cunoşteam şi-l întăriiam; şi am scris cătră el cêle dedesupt scrise.
26. Rog, dară, pre voi şi poftescu, aducîndu-vă aminte de bune facerile şi de obşte şi de osebi, fieştecarele să păzască cêea ce iaste bunăvoinţa la mine şi la ficior.
27. Pentru că adeverit sînt că el, cu blîndêţe şi cu iubire de oameni urmînd la a mea voie, să petreacă cu voi".
28. Acel, dară, de bărbaţi ucigător şi blăstămător[10309] cêle mai rêle păţind, în ce chip altora au făcut în streinătate, întru munţi, cu prea jalnică moarte îndreptă-şi viaţa.
29. Şi-i aducea trupul Fílip, soţiia lui, carele şi sfiindu-să de fiiul lui Antioh, cătră Ptolemeu Filomítor, la Éghipt, s-au dus.

Cap 10

1. Iară Maccavéu şi cei împreună cu el, Domnul aducînd înainte pre ei, bisêrica au luat şi cetatea,
2. Iară cêle pren tîrgu cuptoare, de cătră cei striini de fêl fiind făcute, şi încă şi capiştile au[10310] surpat.
3. Şi bisêrica curăţind, alt jirtăvnic au făcut şi, înfierbîntînd pietri şi foc dentru iale luînd, au adus jirtvă după al doilea an şi încă şi 6 luni şi tămîie şi luminători şi a pîinilor punere înainte au făcut.
4. Şi acêstea făcînd, rugatu-s-au Domnului, căzînd pre pîntece, să nu mai cază ca la acêstea răotăţi ci, de vor şi greşi vreodinioară, de cătră el cu blîndêţe să să cêrte şi nu la cêle ce blastămă şi varvari limbi să să dea.
5. Şi întru care dzi bisêrica de cătră cei striini de

fêl

6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]

[illegible] 18
[illegible] 19
[illegible] 20
[illegible] 21
[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible] 25
[illegible] 26
[illegible] 27
[illegible] 28
[illegible] 29
[illegible] 30

fêl s-au spurcat, să întîmplă întru acêeaşi dzi curăţeniia a să face a bisêricii, în 25 a aceştiia luni, carele iaste halef.

6. Şi cu veselie au ţinut dzile 8, în chip de colibi, pomenind că mai nainte de puţînă[10311] vrême, cea a Colibilor Sărbătoare întru munţi şi întru peşteri ca fiarăle era păscîndu-să.

7. Pentru acêea, stîlpări şi crăngi frumoase şi încă finici avînd, laudă da celui ce bine au sporit să să curăţască al lui loc,

8. Şi au porîncit cu porîncă de obşte şi răspunsu la toată a jidovilor limbă preste an să le ţie acêstea dzile.

9. Şi cêlea a lui Antioh, celui ce s-au numit Epifanis, a săvîrşirei, aşa era.

10. Şi acum cêle pentru Evpátor Antioh şi fiu a celui necredincios fiind să arătăm, acêstea scurtîndu-le cêle ce coprind a războaielor rêle.

11. Pentru că el, luînd împărăţiia, au arătat ⌊diregător⌋ preste lucruri pre Lisía oarecarele şi a Gropiloasei Siríei şi Finíchii hatman dentîi mai mare.

12. Pentru că Ptoleméu, cel ce să chema Mácron, ce-i drept a păzi socotind la jidovi pentru cêea ce s-au făcut la ei strîmbătate şi ispitiia cêle cătră ei cu pace a le petrêce.

13. Pentru acêea, pîrîndu-să de cătră priêteni cătră Evpátor şi vînzător pentru fieştecarea auzind, pentru că Chíprul, încrezîndu-să de cătră Filomítor, au lăsatu-o şi cătră Antioh cel Epifanis s-au dus, nici de bună naştere biruinţa avînd, de voie rea otrăvind pre sine, părăsi viaţa.

14. Şi Gorghía, făcîndu-să hatman locurilor, striini hrăniia şi pren fieştecarea cătră jidovi războí hrăniia.

15. Şi împreună cu acesta şi idumeii, ţiitori de tari tării fiind, certa pre jidovi şi pre cei ce au fugit de la Ierusalím, luîndu-i cătră ei a hrăni războí să apuca.

16. Iară cei pregiur Maccaveu, făcînd rugă şi rugînd pre Dumnedzău ajutor lor să li să facă, spre cêle a idumeilor tării s-au pornit.

17. La carele şi lovind cu bună vitejie, biruitori să făcură locurilor şi pre toţi ceia ce pre zid[10312] să bătea ii izbîndiră şi junghia pre cei ci să neme-riia, pre toţi, şi uciseră nu mai puţini decît 20000.

18. Şi fugind împreună oarecarii, nu mai puţini de 9000, la 2 turnuri tari, bine foarte, şi toate cêle de închisoare avînd.

19. Maccaveu, la locuri ce era de treabă lăsînd pre Símon şi pre[10313] Iosif şi încă pre Zakheu şi pre cei împreună cu el[10314] dăstui cătră acestora încungiurare, el s-au dăspărţit.

20. Iar cei de pregiur Símon, iubind argintul, de oariicarii dentru cei den turnuri s-au făcut supuşi cu argintul şi, 70000 de didrahme de argint luînd, au lăsat pre oariicarii de au scăpat.

21. Şi vestindu-să lui Maccavéu pentru lucrul ce s-au făcut, adunînd pre povăţuitorii nărodului, i-au hulit, că pen argint au vîndut pre fraţi, pre nepriêteni asupra lor slobozindu-i.

22. Pre aceştia, dară, vînzători fiind, i-au omorît şi îndată pre cêle doao turnuri au luat.

23. Şi cu armele toate întru mînă sporindu-să, pierdu întru amîndoao tăriile mai mulţi de 20000.

24. Iară Timotheu, cel ce mai nainte s-au biruit de jidovi, adunắ striini puteri prea multe şi ai Asíei ce s-au făcut cai adunîndu-i împreună nu puţini, veni ca robită cu suliţa să ia Iudéa.

25. Şi pre cei pregiur Maccavéu, apropiindu-să el, cătră ruga lui Dumnedzău s-au înturnat,

26. Cu pămînt capetile presărînd şi mijloacele cu saci încingîndu-le, pre cea den preajma jirtăvnicului vatră căzînd, să ruga, blînd lor făcîndu-să, să să învrăjbască vrăjmaşilor lor şi să stea împonciş celor ce împoncişază, în ce chip lêgea dovădêşte.

27. Şi înturnîndu-să de la rugă, luînd armele, ieşiră den cetate mai mult şi apropiindu-să de nepriêteni, înde sine era.

28. Şi acum, răsăritul urmînd, loviră amîndoao părţile, cêea chezăşluită avînd a bunei dzile şi biruinţă cu bunătate, cea pre Domnul scăpare, şi ceia povăţuitor a ostenêlelor rînduind mîniia.

29. Şi făcîndu-să tare războiul, arătară-să la cei vrăjmaşi dentru cer, pre cai cu frîne de aur, bărbaţi 5 străluciţi.

30. Şi povăţuind jidovilor cei doi şi pre Maccaveu în mijloc luîndu-l şi acoperindu-l cu ale lor toa-

te arme

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. АІ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]

te armele, nerănit îl păziia, [10315]iar la cei nepriêteni săgetături și trăsnete arunca. Pentru acêea, turburîndu-să cu nevedêre, de tot să tăia, de gîlceavă fiind pliniți.

31.[10316] Și să junghiară 20500 și călăreți 600.

32. Și sîngur Timotheu au fugit la Gáza, ce să chema o tărie, bună foarte pălancă, căpitănind acoló Heréu.

33. Iară cei pregiur Maccavéu cu bucurie au șezut pregiur palangă dzile 4.

34. Iar cei denlontru, întru tăriia locului nădăjduind, prea foarte blăstăma și cuvinte necuviitoare răspundea.

35. Și ivindu-să cea a 25 de dzile, tinerei dentru cei de pregiur Maccaveu înfocîndu-să cu mîniile pentru blăstemuri, lovind la ziduri bărbătêște și cu ca de fiară mînie pre cel ci să nemeriia îl tăia.

36. Și alții așijdirea, suindu-să întru năvală către cei denlontru, aprindea turnurile și, focuri aprinzînd, vii pre cei blăstămitori ardea de tot.

37. Și ceialalți porțile tăia și priimind înlontru și cêealaltă rînduială, luară cetatea și pre Timotheu, ascunsu[10317] întru o groapă, l-au junghiat și pre al acestuia frate, Heréa, și pre Apolofani.

38. Și acêstea făcînd, cu laude și mărturisiri binecuvînta Domnului, celui ce mult bine face lui Israil și biruința lor le da.

Cap 11

1. Și după puțînă de tot vrême, Lisía, epitrop al împăratului și rudenie și preste lucruri, foarte cu greu fiindu-i preste ce s-au făcut,

2. Adunînd aproape de 80000 și călărimea toată, gîndind cetatea elinilor lăcaș să o facă,

3. Și bisêrica – cu bani vîndută[10318], în ce chip cêlealalte ale limbilor capiște, și pregiur această vlădicie pre an să o facă,

4. Nici într-un chip gîndind a lui Dumnedzău tărie, ce semețit cu întunêrecile pedestrilor și cu miile călăreților și cu pilii cei 80,

5. Întrînd la Iudéa și apropiindu-să la Vethsur, fiind într-un loc tare, și de Ierusalim lipsea ca vro 5 văpîrste[10319], acesta o năcăjiia.

6. Și daca înțelêseră cei de prejur Maccavéu, încungiurînd pre el tăriile, cu plîngere și cu lacrămi să ruga împreună cu gloatele pre Domnul, bun înger să trimiță către mîntuirea lui Israil.

7. Și el întîi, Maccaveu, luînd armele, au îndemnat pre ceialalți împreună cu el, primejduind să ajute fraților lor.

8. Și împreună cu osîrdie au pornit. Și acoleá și către Ierusalim fiind, să arătă povățuind lor călărime cu albă haină, toate armele de aur clătind.

9. Și împreună toți au binecuvîntat pre cel milostiv Dumnedzău și să întăriră la suflete, nu numai oameni, ci și tocma[10320] hiară cêle prea sălbatece, și de fier ziduri a răni fiind gata,

10. Apropia-să cu tocmală și pre cel den cer ajutor avînd, miluind pre ei Domnul.

11.[10321] Și ca leii lovind la vrăjmași, așternură de ei 11000 și călăreți 1600.

12. Și pre toți i-au îndemnat a fugi; și mai mulți dentru ei răniți goli au scăpat și sîngur Lisía, grozav fugind, au scăpat.

13. Și nu fără minte fiind, către sine socotind cêea ce s-au făcut pregiur el scădêre și socotind nebiruiți a fi jidovii, celui ce toate poate Dumnedzău ajutorind lor,

14. Trimițînd, siliia-i să să tocmască spre toate dreptățile și că pre împăratul îl va pleca, priêtin lor a-l îndemna să să facă.

15. Și priimi Maccavéu prespre toate carele Lisía să ruga, folosul grijind, pentru că, cîte Maccaveu au dat Lisíei pren scrisori pentru jidovi, au iertat împăratul.

16. Pentru că era cele scrise ale jidovilor cărți de la Lisíia coprinzînd într-acesta chip:

17. „Lisíia, mulțimei jidovilor, să să bucure! Ioan și Avessalom, carii s-au trimis de către voi, dînd cel dedesupt scris[10322] trêbnic, să ruga pentru[10323] cêle ce pren îns sînt arătate.

18. Deci, cîte tribuie și împăratului a să arăta, am arătat, și carele era de întîmplare le-au iertat.

19. Deci, dă veți păzi cea de lucruri bună cugetare și de acum înainte voi ispiti-mă pricínă voao a bunătăților a mă face.

20. Și pentru[10324] acêstea porîncit-am și acestora pre amăruntul și celor de la mine să

vorovască

21 вѣрсѣ ва ынзиуѡ. Фиїн сънътоши. анꙋл а
22 нѡ. рлии. ѯиѡноріѳин ... Іар кар(те)а
ымпаратꙋлꙋй, ноастре ... ымпаратꙋл ...
... фрателꙋй ... ноастре
23 ре. Пре ... тоци ...
... врѣ(м) ...
24 ... сфинцитꙋл ...
...
...
... пентрꙋ ...
25 лор ... Декꙋ ...
а ... а ...
...
...
26 маи ... бине ...
...
пентрꙋ ...
...
27 лор ... Ши ...
... ымпаратꙋл ...
...
28 ... Декꙋ ...
...
29 ... Ши ...
...
30 ... а ...
31 фиꙋ ...
...
...
...
32 ... Тримиса ...
33 ... Сънътоши ... анꙋл ...
34 ... а ... Тримиса ...
...
Кѡинт Меми ...
... кꙋрте.
35 Пентрꙋ ...
36 ... Ши
...
...
...
...
37 ... Пентрꙋ ...
... пентрꙋ ...
38 ... Сънътоши

КАП. ВІ.

Фиїнд ... Лисіа 1
...
... 2
... Аполоние
...
...
...
... Ши ... 3
...
...
...
...
Ши ... 4
...
...
... Ши ... 5
...
... Ши 6
...
...
...
...
... Ши ... 7
...
...
... Ши ... 8
...
... Ши ... 9
...
...
... Ши ... 10
...
...
...
Ши ... 11
...
...
...
...
...
Ши ... 12
...
...

vorovască cu voi.

21. Fiţi sănătoşi! Întru anul 148, Dios Corinthie, 24”.
22. Iară a împăratului carte coprindea într-acesta chip: „Împăratul Antioh, fratelui Lisía, să să bucure!
23. Părintele nostru, la dumnedzăi pristăvindu-să, vrînd carii dentru împărăţie neturburaţi fiind, să fie cătră ale lor socotinţă,
24. Audzindu pre jidovi nu binevrînd cu a tatălui spre elineştile primenire, ci a lor petrêcere alegînd, pentru acêea rugîndu-să să să iêrte lor cêle ce-s de lêge a lor.
25. Alegînd, dară, şi aceasta limba afară den gîlceavă a fi, alêgem şi bisêrica lor să să isprăvască şi să petreacă după cêle spre vrêmea strămoşilor lor obicêie.
26. Bine, dară, vei face trimiţînd cătră ei şi dîndu-le drêpte pentru ca, ştiind a noastră voie, vêseli vor fi şi cu dragoste vor face-să cătră celor ale lor ajutorinţă”.
27. Şi cătră limbă cartea împăratului într-acesta chip era: „Împăratul Antioh, bătrînimei jidovilor şi celoralalţi jidovi, să să bucure!
28. Dă sînteţi sănătoşi, fie în ce chip am vrea, şi noi sîntem sănătoşi.
29. Arătat-au noao Meneláu, vrînd să vă pogorîţi voi să fiţi[10325] la ale noastre.
30. Deci, celor ci vor mêrge pînă la 30 a lui xanthic, fi-va dreaptă cu volnicie,
31. Să petreacă jidovii cu ale lor cheltuiêle şi legi ca şi mai nainte şi nime dentru înşi, nici într-un chip dă va dovedi[10326] pentru cêle greşite.
32. Trimis-am şi pre Menélau să vă mîngîie pre voi.
33. Sănătoşi fiţi! Anul 148 al lui xanthic, 15”.
34. Trimis-au şi rîmlênii cătră înşii carte, scriindu aşa: „Cointu Memmiu, Tit Mániu, bătrîni a rîmlênilor, nărodului jidovilor, să să bucure!
35.[10327] Pentru carele Lisía, ruda împăratului, au iertat voao, şi noi împreună binevom.
36. Şi carele au ales să să aducă la împăratul, trimiteţi pre cineva îndată, socotind pentru acêstea, pentru ca să punem cum să cuvine voao, pentru că noi ne apropiem cătră Antiohía.
37. Pentru acêea, grăbiţi şi trimiteţi pre oariicarii, pentru ca şi noi să cunoaştem de ce gînd sînteţi.
38. Sănătoşi fiţi! Anul 148 al lui xanthícu, 15”.

Cap 12

1. Făcîndu-să şi legăturile acêstea, Lisía s-au dus cătră împăratul, iară jidovii prejur lucrarea pămîntului să afla.
2. Iar cei de pre alocurea hatmani, Timothéu şi Apolónie al lui Ghenêu şi încă Ieronim şi Dimofon şi cătră aceştia Nicánor, mai marele chiprênilor, nu-i lăsa pre ei să să aşaze bine şi a avea linişte.
3. Şi ioppíţii atîta au săvîrşit cea rea credinţă, rugînd pre ceia ce împreună cu ei lăcuia jidovi să între la cêle ci de ei era grijite vase, împreună cu muierile-şi şi fiii, că nici o pizmă nu iaste cătră înşii.
4. Şi cu a toată cetatea de obşte răspuns şi ei priimind, că vrea ca împăcaţi să fie şi nici un prepus nu avea, ieşind ei ii afundară, fiind nu mai puţini decît 200.
5. Şi înţelegînd Iúda cêea ce s-au făcut la cei de o limbă cruzie, porîncind celor de pregiur el bărbaţi,
6. Şi chemînd pre cel drept judecător Dumnedzău, au mersu spre pîngăriţii ucigători a fraţilor şi vadul ⌊cu vasele⌋[10328] noaptea l-au arsu şi vasele le-au arsu şi pre ceia ce acoló au fugit i-au junghiat.
7. Şi oraşul închizîndu-să, să întoarse ca iarăşi să vie şi împreună cu totul a ioppitênilor să dăzrădăcinêze petrêcere.
8. Şi înţelegînd şi pre cei den Iamnía, acestaşi vrînd să facă chip celor ce lîngă ei lăcuia jidovi,
9. Şi la iamnitêni noaptea lovind, aprins-au vadul cu armata cît s-au fost văzîndu zările lumine la Ierusalim, văpîrste[10329] fiind 240.
10. Şi de acolo trăgîndu-să văpîrste 9, făcînd călătorie asupra lui Timótheu, loviră-l arapi pre el nu mai puţini decît 6000 şi călăreţi 500.
11. Şi făcîndu-să tare războiul şi cei de pregiur Iúda pentru cel de la Dumnedzău ajutor norocindu-să, împuţinîndu-să păscătorii, să ruga să le dea Iúda dreaptă lor, făgăduindu-să şi dobitoace să dea şi întru cêlealalte să le folosască lor.
12. Şi Iúda, socotind cu adevărat întru multe pre ei de folos, îngădui pace să fa-

[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]
14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
15 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25
[illegible]
[illegible] 26
[illegible]
[illegible] 27
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 28
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 29
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 31
[illegible]
[illegible]
[illegible] 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible] 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 36
[illegible]
[illegible]
[illegible]

că către ei şi, luînd drêpte, la corturile lor s-au osăbit.
13. Şi au lovit şi la oarecare cetate cu pod tare şi cu ziduri îngrădită şi cu de toate amestecături de limbi lăcuindu-să; şi numele-i Cáspin.
14. Şi cei denlontru, nădăjduindu-să pre a zidurilor tăriei şi cu a bucatelor punere, mai cu denadinsul făcea celor pregiur Iúda, suduindu şi încă blăstămînd[10330] şi grăind carele nu să cuvin.
15. Iară cei pregiur Iúda, chemînd pre mare Putêrnic al lumii, [10331]pre cela şi fără de berbeci şi cu cinii de meşterşuguri au surpat Ierihó pre vremile lui Iisus, lovîră fieraşte la zid.
16. Şi luînd cetatea cu a lui Dumnedzău voie, că povestite au făcut jungheri cît iazerul ce era aproape, de lat fiind de doao văpîrste, curs cu sînge plin să vedea.
17. Şi de acoló trăgîndu-să văpîrste 750, au sosit la Şanţu, către ceia ci să zic tuvíni jidovi.
18. Şi Timótheu la locuri nu l-au apucat şi fără nici o isprăvire de la locuri întorcîndu-să şi lăsînd straje întru oareşcare loc şi foarte tare.
19. Şi[10332] Dosítheu şi Sosípatros, dentru povăţuitorii ce era pregiur Maccavéu, mergînd, au pierdut pre cei de către Timothéu lăsaţi întru tărie, mai mulţi de 10000 de bărbaţi[10333].
20. Şi Maccaveu rînduind a sa oaste cu şiraguri şi-i aşeză pre dînşii preste pîlcuri şi asupra lui Timothéu au pornit, avînd el pregiur sine 120000 pedestri şi călăreţi 1500.
21. Şi venirea înţelegînd a Iúdei, au trimis Timótheu muierile şi copiii şi cêealaltă marfă la cêea ci să cheamă Carnion, pentru că era rău de încungiurat şi rău de apropiat locul pentru a tuturor locurilor strîmtoare.
22. Şi arătîndu-să al Iúdei stol întîi şi făcîndu-să frică asupra nepriêtenilor şi têmeri dentru cela ce toate le vêde, arătare făcîndu-să preste ei, spre fugă să porniră, altul aiurile ducîndu-să, cît de multe ori de către al lor s-au fost vătămînd şi cu a sabiilor ascuţitor s-au fost împungînd.
23. Şi făcea goana mai întinsă bine Iúda, împungînd împreună pre cei păgîni, şi strică ca vro 30000 de bărbaţi.
24. Şi Timótheu, căzînd la cei prejur Dosítheu şi Sosipátron, ruga-să cu multă vrăjitorie să-l lase întreg pre el, pentru că a mai mulţi părinţi şi a unora fraţi avea şi aceştia să va întîmpla a să uita, de va muri.
25. Şi încrezîndu-i pre ei pren mai multă porîncă şi să-i aşaze pre ei nevătămaţi, l-au slobozit pre el, pentru a fraţilor mîntuire.
26. Şi ieşind asupra Carchínului[10334] şi Atargation, Maccavéul au junghiat 25000 de trupuri.
27. Şi după a cestora înfrîngere şi pierire, au oştit Iúda şi asupra Efron, cetate tare întru carea lăcuia Lisía şi de toate fêliurile de mulţime; şi tinerei înaintea zidurilor stînd bărbaţi, să bătea cu bună vitejie; acoló de cinii şi de săgeţi multe puneri era.
28. Şi chemînd pre Cel Putêrnic, pre cel ce cu tărie zdrobêşte ale nepriêtinilor puteri, au luat cetatea supt mîinile şi au aşternut dentru cei denlontru ca vro 25000.
29. Şi purcezînd[10335] de acoló, s-au pornit asupra Schinthonpólin, dăpărtată fiind de la Ierusalim văpîrste 600.
30. Şi mărturisind ceia ce acoló lăcuia[10336] jidovi carea către ei schithopolitênii avea bună cugetare şi întru a nenorocului vremi blîndă întîmpinare li să făcea, mulţămindu-le lor,
31. Şi iarăşi rugîndu-i şi de acei înainte către nărod[10337] bunăvoie a fi, au venit la Ierusalím, a Săptămînilor Sărbătoare fiind aproape.
32. Şi după cêea ci să cheamă pendicostí s-au pornit către Gorghie, cel al Iduméii hatman.
33. Şi ieşi cu pedestri 3000 şi cai 400.
34. Şi, rînduindu-să, să întîmplă de au căzut puţini dentru idumei.
35. Iară Dosítheu, oarecarele de ai lui Vachínor, călăreţ bărbat şi tare, să ţinea de Gorghíia şi, apucîndu-l de văşmînt, îl aducea pre el cu bună vitejie; şi vrînd pre osînditul să-l prinză viu, dentru călăreţii thrachi[10338] oarecarele venind asupră-i şi preste umăr lovindu-l, scăpă Gorghíia la Marissa.
36. Şi cei de pregiur Gorghíia mult bătîndu-să şi osteniţi fiind, chemînd Iúda pre Domnul aju-

tor să să

[illegible]
37 [illegible]
[illegible]
[illegible]
38 [illegible]
[illegible]
[illegible]
39 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
41 [illegible]
[illegible]
42 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
34 [illegible]
[illegible]
[illegible]
35 [illegible]
[illegible]
36 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ГІ.

1 Ш[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible]
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]

tor să să arate şi înainte povăţuitor a războiului,

37. Începînd cu cel de moşie glas, cea cu laudă strigare strigînd şi fără nădêjde celor de pregiur Gorghíia înfrîngere lor le-au făcut.

38. Şi Iúda, luînd oastea, aducea-o la Odolam cetatea. Şi săptămîna sosind, după obicêi curăţindu-să, acoleá sîmbăta au petrecut.

39. Şi a doao dzi veniră la Iúda, în ce chip treaba s-au fost făcut, a celor de mai nainte trupuri să le ia şi cu rudeniile să le aşaze la cêle părinteşti mormînturi.

40. Şi aflară a fieştecăruia dentru aceia morţi supt cămeşi lucruri sfinţite dentru a Iamníei chipuri, de carele lêgea opriia pre jidovi. Şi la toţi arătat s-au făcut pentru aceasta pricină aceştia să fie căzut.

41. Şi toţi binecuvîntînd celui drept judecător Domnu, celui ce cêle ascunse ivite le face,

42. La rugă întorcîndu-să, să rugară[10339] pentru păcatul ce s-au făcut, de tot să să stingă. Şi cel viteaz Iúda rugă mulţimea să păzască pre ei, negreşiţi să fie, supt vedêre văzuţi fiind cêle ce s-au făcut, pentru a celor ce s-au făcut pentru a celor ce au căzut mai nainte păcat.

43. Şi făcînd după numărul bărbaţilor făpturi spre de argint drahme 2000, au trimis la Ierusalim să aducă pentru păcat jirtvă, foarte bine şi iscusit făcînd pentru înviêre socotind[10340].

44. [10341]Pentru că de nu ar fi nădăjduind pre cei ce au căzut mai nainte să să învie, de prisosit ară fi şi rulător lucru pentru morţi a să ruga.

45. Şi apoi, văzînd celor cu bună-credinţă adormind, prea bună aflîndu-să mulţămită,

46. Sfîntă şi binecredincioasă – cugetarea; pentru acêea, pentru cei morţi curăţenie au făcut, pentru păcat să să sloboază.

Cap 13

1. Şi întru 149 anul, căzu celor de pregiur Iúda, Antioh Efpátor venind împreună cu mulţime asupra Iudéii.

2. Şi împreună cu el Lisía epitrópul şi preste lucruri, fieştecarele avînd putêre elinească: pedestrii 110000 şi călăreţi 5300 şi pili 22 şi cară purtătoare de sêceri 300.

3. Şi Menelau s-au împreunat cu ei şi să ruga cu multă lingăriciune pre Antioh nu spre mîntuirea moşiei, ce gîndind pre cinste să să puie.

4. Iară Împăratul împăraţilor rădicắ mîniia lui Antioh asupra păgînului; şi Lisía arătînd că acesta-i vina a tuturor răotăţilor, rîndui, în ce chip obicêi iaste, într-un loc să-l piarză, aducîndu-l pre el la Vériia.

5. Şi iaste în loc turnu de 50 de coţi, plin de cenuşe; şi acesta cinie avea rătundă, de toate părţile, rîpos la cenuşe.

6. Aicea pieri cel ce era vinovat de furtişagul bisêricii, au şi altor răotăţi oarecarele săvîrşire fiind făcut, toţi îl împingu spre pieire.

7. Cu aceasta moarte cel fără dă lêge să întîmplá́ a muri, nici îngropare aflînd, Menélau.

8. Foarte cu dreptul pentru că, în vrême ce au făcut multe pregiur cuptor păcate, căruia focul curat era şi cenuşa, în cenuşe moartea au luat,

9. Şi cu gîndurile împăratul învărvărit veniia, cêle mai rêle ce în dzilele tătîne-său s-au făcut, să facă jidovilor.

10. Şi înţelegînd Iúda acêstea, porînci nărodului pren dzi şi noapte să să roage Domnului, dă şi altă dată, şi acum să ajutorească,

11. Celor ci de lêge şi de moşie şi de bisêrică sfîntă vor să lipsască şi pre cel ce atunceaşi au răsuflat nărod să nu-l lase celor blăstămătoare limbi supuşi să să facă.

12. Şi toţi aceasta făcînd împreună şi rugînd pre cel milostiv Domnu cu plînsoare şi cu posturi şi cu cădêre înainte, preste 3 dzile neîncetat, mîngîindu-i pre ei Iúda, porînci să vie.

13. Şi singur cu cei bătrîni împreună fiind Iúda, au sfătuit mai nainte de ce va întra a împăratului oaste la Iudéa şi să să facă a cetăţii biruitori, ieşind, să aleagă lucrurile cu al Domnului ajutor.

14. Şi dînd diregătoriia Domnului lumei, rugînd pre cei împreună cu el bărbăteşte să să nevoiască pînă la moarte pentru legi, pentru bisêrică, cetate, moşie, petrêcerea cităţinească, făcut-au pregiur Modim tabăra oştii.

15. Şi

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
16 [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18 [illegible]
[illegible]
19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
[illegible]
[illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
24 [illegible]
[illegible]
25 [illegible]
[illegible]
[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ДІ

1 Ш[illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]

dînd celor de pregiur el haslă: „A lui Dumnedzău biruință!”, cu tinerei prea buni aleşi[10342] lovind noaptea[10343] asupra ceii împărăteşti curţi, la tabără omorît-au ca vro 4000 de bărbaţi şi pre cel ce era fruntaş preste pili cu cea de casă gloată l-au pus împreună.

16. Şi la săvîrşit, tabăra de frică şi de gîlceavă au împlutu-o şi să întoarseră norocind.
17. Şi ivindu-să amú dzua, aceasta s-au făcut, pentru cêea ce ajutoriia lui a Domnului acoperire.
18. Şi împăratul, luînd gustare de a jidovilor bună îndrăznire, ispiti pren meşteşuguri locurile.
19. Şi asupra vethsurilor, palancă tare a jidovilor apropiia şi biruia, loviia şi să scădea.
20. Şi celor denlontru Iúda, ce le tribuia le-au trimis.
21. Şi spuse tainile vrăjmaşilor Rădicăi[10344] dentru şiragul jidovilor; şi să cercă şi să prinse şi să închise.
22. Al doilea rînd au cuvîntat împăratul celor în Vethsurá, dreapta dêde, luă, duse-să, lovi-să cu cei pregiur Iúda, scăzut fu.
23. Înţelêse cunoscînd să-şi fie întorsu gîndul Fílip cel de la Antiohía, cel lăsat preste lucruri, să spămîntă, pre jidovi mîngîia; supuse-să şi să jură prespre toate drêptele, împăcă-să şi jirtvă aduse, cinsti[10345] bisêrica şi locul au miluit.
24. Şi pre Maccavéu au priimit, lăsatu-l-au hatman de la Ptolemaida pînă la Gherrinon domnişor.
25. Venit-au la Ptolemaida, cu greu le părea pentru tocmêlele ptolemeiênilor, pentru că tînjiia pentru carele vrea să strice legăturile.
26. Veni la divan Lisía, răspunse cu priimire, aşeză-i, potolitu-i-au, cu bunăvoie i-au făcut, purcêse la Antiohía. Aşa ale împăratului a venirei şi a întoarcerii s-au isprăvit.

Cap 14

1. Şi după al treilea an vrême, întîmplatu-s-au celor pregiur Iúda, Dimítrie al lui Sefcu, pren cel a Trípolii vad trecînd cu mulţime tare şi sto,.
2. Biruind[10346] fu ţării, omorînd pre Antioh şi pre al acestuia epicon, Lisía.
3. Iară Alchim oarecarele, mai nainte fiind arhiereu şi de bunăvoie pîngărindu fiind întru vremile amestecăturei, socotind că nici într-un chip nu iaste lui mîntuire, nici către sfîntul jirtăvnic încă alăturare,
4. Veni către împăratul Dimítrie, întru 151 ani, aducînd lui cunună de aur şi finic şi către acêstea şi de către cêlea ci să socotescu cu flori de-a bisêricii. Şi întru zua acêea tăcêre avu.
5. Şi vrême luînd a ai lui nebunii împreună ajutoare, chemîndu-să la sfat de către Dimítrie şi întrebîndu-să cu ce voie şi[10347] sfat să áflă jidovii, către acêstea dzise:
6. „Ceia ci să zic dentru jidovi asidei, cărora povăţuiêşte Iúda cel şi[10348] Maccavéu, hrănescu război şi să împerechează, nelăsînd împărăţiia la bună aşezare să nemerească.
7. Pentru acêea, luînd cea de strămoşie mărire, zic dară vlădiciia, aicea acum am venit.
8. Întîi, pentru cêlea ce să cuvin împăratului de aproape gîndind şi, al doilea, şi pentru ai miei cetăţêni socotind, pentru că cu a celor de mai nainte dzişi nesocotinţă, tot al nostru rod nu puţîn nenorocêşte.
9. Şi fieştecare dentru acêstea cunoscîndu-le tu, împărate, şi ţării şi celu prenpregiur stă rodului nostru, mai nainte cugetă, după carea ai către toţi bună tîmpinază iubire de oameni.
10. Pentru că, pînă Iúda iaste, preste neputinţă-i[10349] pace a nemeri lucrurile”.
11. Şi ca acêstea zicîndu-să de către el, îndată ceialalţi priêteni, cu rea voie fiind despre Iúda, îl înfocară pre Dimítrie.
12. Şi chemînd pre Nicánor, cela ce au fost mai preste mare preste pili, şi hatman făcîndu-l al Iudéii, l-au trimis,
13. Dîndu-i porînci pre Iúda să-l omoare şi pre cei împreună cu el să-i răsîpască şi să puie pre Alchim arhiereu a bisêricii cei prea mari.
14. Şi cêle ce de la Iudéa au fost scăpat limbi de Iúda să amesteca ca cerezile cu Nicánor, ale jidovilor nenorocuri şi primejdii, ale lor norocuri părîndu-le a fi.
15. Şi auzind cea a lui Nicánor venire şi rădica-

rea lim-

[illegible]

16 [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

22 [illegible]

23 [illegible]

24 [illegible]

25 [illegible]

26 [illegible]

27 [illegible]

28 [illegible]

[illegible] 29

[illegible] 30

[illegible] 31

[illegible] 32

[illegible] 33

[illegible] 34

[illegible] 35

[illegible] 36

[illegible] 37

[illegible] 38

[illegible] 39

[illegible] 40

[illegible] 41

[illegible] 42

[illegible]

rea limbilor presărînd pămînt, ruga pre cel pînă în vac au întemeiat pre al său nărod și pururea cu arătare sprăjinind părții lui.

16. Și porînci povățuitoriul, de acoló îndată au purces și să împreună cu ei la satul Dessau.

17. Și Símon, fratele Iúdei, lovit fusêse cu Nicánor și puțîn pentru cea fără de vêste a vrăjmașilor mîlcomișire[10350] au fost greșit.

18. Însă Nicánor, auzind carea avea cei pregiur Iúda vitejie și întru cêle pentru moșie ostenêle bună sufletare, să sfiia alêgerea pren sîngiuri să facă.

19. Pentru acêea, au trimis pre Posidónie și pre Theodot și pre Mattathía să dea și să ia drêpte.

20. Și mai mult făcîndu-să pentru aceasta socoteală și povățuitoriul gloatelor împreunîndu-să și arătîndu-să împreună de toți răspuns gînd, plecară la tocmêle.

21. Și rînduiră zi întru carea usebi vor veni la un loc. Și au venit înainte și de la fieștecare bogate[10351] puseră jețuri.

22. Rîndui Iúda întrarmați gata întru locurile de treabă, ca nu cîndai dentru vrăjmași, fără de vêste, vreun lucru rău să va face. Cêea ci să cuveniia au făcut împreună voroavă.

23. Zăbăviia Nicánor la Ierusalim și făcea nice un lucru afară den cale și pre cêlea ce s-au adunat ca cerezile gloate le-au slobozit.

24. Și avea pre Iúda pururea în față, sufletêște la bărbat să afla.

25. Rugatu-l-au pre el să să însoare și să facă ficiori. Însuratu-s-au, bine s-au așezat, luat-au împreunare de viață.

26. Și Alchim, văzînd cea dentru ei bună cugetare și cêle ce s-au făcut tocmêle luîndu-le, veni cătră Dimítrie și zicea că Nicánor striine gîndiia cea[10352] de lucruri, pentru că pre cel viclean al împărăției Iúda șie următor l-au arătat.

27. Iară împăratul, mînios făcîndu-să și cu a celui întru tot rău întărîtîndu-să pîră, au scris lui Nicánor, zicînd pentru tocmêle greu ii pare și porîncind pre Maccavéu legat curînd să-l[10353] trimiță la Antiohía.

28. Și nemerindu-să acêstea la Nicánor, mîhnitu-s-au și cu[10354] greu i să părea de va călca cêle usăbite, nimic bărbatul făcînd strîmbătate.

29. Și, în vrême ce împăratului a-i face împotrivă nu era, bună vrême cerca cu meșterșug aceasta să să săvîrșască.

30. Iar Maccavéu, mai iute răspunzînd, văzînd pre Nicánor cătră el și cea obiciuită întîmpinare mai sălbatică avînd, socotind cum nu dentru cel mai bun iuțimea să-i fie, înturnînd nu puțini dentru cei pregiur el, să feriia de[10355] Nicánor.

31. Și cunoscînd celalalt că bărbătêște de cătră bărbat s-au[10356] meșterșuguit, mergînd la cea prea mare și svîntă bisêrică, preuții cêle cuviitoare jirtve aducînd, porînci să dea pre bărbat.

32. Și ceia cu jurămînturi dzicînd că nu știu unde să fie cel ci să cearcă, întinzînd[10357] dreapta la bisêrică, acêstea s-au jurat:

33. „De nu legat mie pre Iúda veți da, aceasta a lui Dumnedzău casă cîmpu voi face și jirtăvnicul[10358] voi săpa și bisêrica lui Dionis vestită voi face".

34. Și atîtea dzicînd, să duse; iar preuții, întinzînd mîinile la cer, chema pre cel pururea ajutor a limbei noastre, acêstea zicînd:

35. „Tu, Doamne, de toate nelipsit fiind, binevruși bisêrică a ai tale sălășluire întru noi să să facă.

36. Și acum, Sfînt a toată sfințeniia Doamne, păzêște în vac nepîngărită aceasta ce de curînd s-au curățit casă și vei astupa toată gura strîmbă".

37. Iară Rázis, oarecarele dentru a Ierusalímului bătrîni, să vesti lui Nicánor, bărbat iubitor de citățêni și foarte bun nume avînd și, după bună cugetare, părinte al iudeilor chemîndu-să,

38. Pentru că era întru cêle de mai nainte vremi a neamestecării judecată purtat fiind de jidovie[10359] și trup și suflet pentru jidovime pus fiind cu toată nepostîmpirea.

39. Și vrînd Nicánor arătate să facă carea avea cătră jidovi rea voință, trimise oștêni mai mulți decît 500 să-l prinză pre el.

40. Pentru că i să păru, pre acêla prinzîndu-l, acestora să le facă primejdie.

41. Și gloatele vrînd ca să ia turnul și ușa ogrăzii silindu-o și porînci foc să aducă și ușile să le aprinză, pregiur sine socotindu-să, supus-au șie sabiia,

42. Cu bună

cinste

[illegible]
[illegible]
43 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
44 [illegible]
45 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
46 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

КАП. ЕІ

1 [illegible]
[illegible]
[illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
3 [illegible]
[illegible]
4 [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible] 11
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] 13
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 14
[illegible]
[illegible]
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16
[illegible]
[illegible] 17
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 18
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 19
[illegible]
[illegible]

cinste vrînd să moară, decît păgînilor supt mînă să să facă şi de cătră a lui cinste nevrednicêşte să să ocărască.

43. Şi cu rana nu drept nemerind pentru a nevoii grabă şi gloatele dînlontru de uşi întrînd, alergînd vitejaşte pre zid, repezí pre sine vitejaşte la gloate.

44. Şi ceia curînd dîndu-să îndrăpt, făcîndu-să loc, căzu tocma la dăşert.

45. Şi încă viu fiind şi înfocat cu mîniile sculîndu-să, curînd ca şipotile sîngiurile şi grêle fiind ranele, cu alergare gloatele petrecînd,

46. Şi stînd pre oarecare piatră despicată întru tot fără sînge amú făcîndu-să, puind înainte maţele şi luînd cu amîndoao mîinile, răşchirắ cătră gloate şi, chemînd pre cel ce stăpînêşte vieţii şi duhului, acêstea iarăşi lui să le dea, într-acesta chip s-au pristăvit.

Cap 15

1. Şi Nicánor, înţelegînd pre cei pregiur Iúda fiind întru cêle prenpregiurul Samaríei locuri, sfătuitu-s-au întru a odihnei zi, cu toată întemeiêrea, pre ei să-i lovască.

2. Şi cei ce de nevoie împreună cu el mergea jidovi zicînd: „Nici într-un chip aşa sălbătăcêşte şi vărvărêşte să-i pierzi; cinste împarte cei cinstite mainte de acela ce toate privêşte cu sfinţenie dzi".

3. Cel de trei ori păgîn au întrebat de iaste în cer putêrnicul, cel ce au porîncit să ţie zua sîmbetelor.

4. Şi ei răspunzînd: „Iaste Domnul viu, el în cer, cel putêrnic, cel ce au porîncit să[10360] nu lucrêze săptămîna".

5. Şi celalalt[10361]: „Şi eu, dzice, – putêrnic pre pămîntu, cel ce porîncescu să rădice armele şi cêle împărăteşti trêbe a le săvîrşi". Însă nu să lipsi a nu[10362] face cea becisnică a lui voie.

6. Şi Nicánor, cu toată înternechêrea zborîndu-să, socotea de obşte cea pregiur Iúda să facă biruinţă.

7. Iară Maccavéu era nepostîmpit, nădăjduind cu toată nădêjdea sprăjineală a avea de cătră Domnul.

8. Şi ruga pre cei împreună cu el să nu să sparie cea a limbilor venire, ce avînd în gînd cêle de mai nainte făcute lor den ceri ajutorii, şi acum să aştêpte cea pentru Cel Întrutot-ţiitor ce va să fie biruinţă şi ajutor.

9. Şi mîngîind pre ei den Lêge şi den Proroci şi pomenind lor şi ostenêlele cêle ce mai nainte au fost făcut, mai cu osîrdie pre ei făcu.

10. Şi cu mîniile rădicînd pre ei, porînci împreună arătînd cea a limbilor neţinêre şi a jurămînturilor călcare.

11. Şi pre fieştecarele dentru înşi întrarmîndu-i, nu ⌊aşaşi una⌋[10363] a paveţilor şi fuşturilor întemeiêre ca cea dentru cêle bune cuvinte mîngîiêre, şi povestindu-le vis vrêdnic de credinţă, năzărire oarecarea, pre toţi au veselit.

12. Şi era cea acestuia vedêre într-acesta fêl: Onía, cela ce au fost arhiereu, bărbat bun şi drăgăstos, sfiitor[10364] la întimpinare, lin la chip, şi graiu răspundea cu cuviinţă şi den copilărie au fost cercetat toate cêlea[10365] ale bunătăţii avute; acesta mîinile întinzînd, s-au fost rugînd pen toată a jidovilor adunare.

13.[10366] După acesta, s-au arătat bărbat cu căruntêţe şi cu mărire usăbit fiind, şi minunată oarecarea şi prea cuvioasă era cea pregiur el covîrşire.

14. Şi răspunzînd Oníia, să fie zis: „Cel iubitor de fraţi acesta iaste, cel ce mult să roagă pentru nărod şi sfînta cetate, Ierimía, cel al lui Dumnedzău proroc".

15. Şi întinzînd înainte Ierimía dreapta, au dat Iúdei sabie de aur şi, dînd, să-i fie răspunsu acêstea:

16. „Ia această sfîntă sabie dar de la Dumnedzău, pren carea vei surpa pre cei nepriêteni".

17.[10367] Şi mîngîindu-să cu ale Iúdei cuvinte foarte bune şi putînd spre bunătate a îndemna şi sufletile tinerilor a le îndrepta, socotiră să nu să tăbărască, ci vitêji să să lovască; şi cu toată bună vitejiia încleştindu-să şi preste ei răsărind[10368], să aleagă lucrurile, pentru că şi cetatea şi sfintele şi bisêrica stă în cumpănă.

18. Pentru că era cel pentru muieri şi fii şi încă şi fraţi şi rudenii la mai mică parte pusă primejdie, ce mai mare şi întîi cea pentru cea sfinţită bisêrică frică.

19. Şi era şi celor den cetate cuprinşi nu afară den lucru grije, turburîndu-să

pentru

20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
32 [illegible]
33 [illegible]
34 [illegible]
35 [illegible]
36 [illegible]
37 [illegible]
38 [illegible]
39 [illegible]
40 [illegible]

[illegible]

pentru cea la cel descoperit lovire.

20. Şi toţi amú aşteptînd ceea ce era să fie judecată şi amú amestecîndu-să vrăjmaşii şi oastea rădicîndu-să şi fiarăle despre o parte cu bună vrême rînduindu-să şi călărimea despre cornuri fiind rînduită,

21. Văzînd împreună Maccaveu a mulţimelor veniri şi a armelor cea de multe fêliuri gătire şi a fiarălor sălbătăciia, întinzînd înainte mîinile la cer, au rugat pre cel de sêmne făcător Domnu, pre cel privigător, cunoscînd că nu iaste pren arme biruinţa ce, în ce chip la el să va judeca, la cei vrêdnici ocrotêşte biruinţa.

22. Şi zicea, rugîndu-să într-acesta chip: „Tu, Despuitoare, ai trimis pre îngerul tău în zilele Ezechiei, împăratului Iúdei şi ucise dentru tabăra lui Senahirim ca vro 185000.

23. Şi acum, Putêrnicul ceriurilor, trimite înger bun înaintea noastră spre frica şi têmerea lor, cu mărirea braţului tău.

24. Întristêdze-se ceia ce cu blăstăm vin asupra acelui sfînt al tău nărod!”. Şi acesta întru acêstea încetă.

25. Iar cei de pregiur Nicánor cu trîmbiţe şi cîntări veniia.

26. Iar cei pregiur Iúda, cu chemare şi rugi s-au amestecat cu vrăjmaşii; şi cu mîinile ostenindu-să,

27. Şi cu inimile cătră Dumnedzău rugîndu-să, au aşternut nu mai puţin decît 35000, cu a lui Dumnedzău tare veselindu-să arătare.

28. Şi lăsîndu-să[10369] de treabă şi cu veselie aşezîndu-să, au cunoscut înainte căzut pre Nicánor, cu toate armele.

29. Şi făcîndu-să chiot şi gîlceavă, binecuvînta pre Cel Putêrnic cu părintescul glas.

30. Şi porînci cel întru tot cu suflet şi trup înainte[10370] ostenitor pentru cităţêni, cela ce a vîrstei binecugetare la cei de o lêge au păzit, al lui Nicánor cap tăindu-l şi mîna cu umărul să o aducă la Ierusalim.

31. Şi sosind acoló şi chemînd împreună pre cei de o lêge şi pre preuţi înaintea jirtăvnicului stîndu-i, au chemat pre cei den margine.

32. Şi arătînd cel al celui pîngărit Nicánor cap şi mîna celui rău blăstămător, carea întinzînd asupra celui sfînt a Celui Întrutotţiitor casă, s-au[10371] semeţit,

33. Şi limba celui rău credincios Nicánor[10372] tăind, zise cum o parte să o dea pasărilor şi cêle înde mîna nebuniei în preajma bisêricii să le spînzure.

34. Şi ceia toţi la cer au binecuvîntat pre cel luminos Domnul, zicînd: „Binecuvîntat cela ce au păzit al lui loc nepîngărit”.

35. Şi legă al lui Nicánor cap den margine, arătat la toţi şi ivit al lui Dumnedzău ajutor semnu.

36. Şi porînciră la toţi cu de obşte porîncă nici într-un chip să lase neînsemnată aceasta zi,

37. Ce să aibă însemnată cea în a treisprăzêcea a al doaosprăzêcea lună, adar să zice cu cel sirienescu glas, cu o zi mai nainte a zilei lui Mardohéu.

38. Deci ceia cu Nicánor tribuindu-să aşa şi dentru acêlea vremi ţiindu-să cetatea de cătră jidovi, şi eu aicea voi înceta cuvîntul; şi dă e bine şi cu bună nemereală la împreună rînduiala aceasta şi eu vream.

39. Iar dă e prostêşte şi mijlocêşte, aceasta ajunsă era mie, pentru că în ce chip vinul însuşi a-l bea, aşijdirea iarăşi şi apă împotrivă.

40. Ce, în ce chip vinul cu apa amestecîndu-să dulce e şi înfrîmseţat harul săvîrşaşte, aşa şi a meşterşuguirei cuvîntului veselêşte[10373] auzirile celor ce citescu cu împreună rînduiala. Şi aicea va fi săvîrşitul.

Al Maccavéilor cuvîntu al treilea[10374]

Cap 1

Ѿ ка́п. а҃.

ма̑рк.

[illegible]

па̑в̑л.

[illegible]

Cap 1

[1.] Şi Filopátor, înţelegînd de la cei ce s-au adus cêea ce s-au făcut a celor de supt el locuri[10375] luare de Antioh, porîncind la toate puterile pedestri şi călări ale lui şi pre soru-sa, Arsinoí, împreună luînd, s-au pornit pînă la locurile despre Rafía, unde era tăbărîţi cei de pregiur Antioh.

[2.] Iar Theodot oarecarele, a plini viclenie vrînd, luînd dentru cêle de mainte rînduite supt el[10376] arme ptolemeieşti cêle mai tari, să duse noaptea la al lui Ptoleméu cort, ca sîngur să-l ucigă pre el şi cu acêstea să să răşchire războiul.

[3.] Şi pre acesta scoţîndu-l Dosítheu, cel al lui Drimil ce să chema, de rod iudeu şi, mai apoi, schimbînd cêlea a legii şi celor părinteşti porînci înstreinat fiind, pre un neştine altul au culcat în cortu, carele s-au întîmplat de au petrecut a aceluia certare.

[4.] Şi făcîndu-să tare război şi lucrurile mai vîrtos fiind tari a lui Antioh, dăstul Arsenoí mergînd, puterile ruga cu jale şi lacrămi, cosiţele fiind dezlegate, să ajute şie şi fiilor şi muierilor cu îndrăznire, făgăduindu-să să le dea, biruind, la fieştecarele, doao mnas[10377] de aur.

[5.] Şi aşa să întîmplắ vrăjmaşii întru amestecăturile mîinilor a pieri şi[10378] mulţi şi cu suliţa luaţi s-au prinsu.

[6.] Şi biruind vicleşugul, socoti cêle de aproape sate, mergînd să le mîngîie.

[7.] Şi făcînd aceasta şi bisêricilor daruri împărţind, cu bună îndrăznire pre cei supuşi i-au făcut.

[8.] Şi pre jidovii trimiţînd către Filopátor, de la bătrînime şi de la cei bătrîni, pre cei ce să să închine lui şi ospêţe să-i aducă şi pre cêle ce s-au întîmplat să-i iêrte, să întîmplắ mai vîrtos el să să îndêmne cît de curînd către ei să margă,

[9.] Mergînd la Ierusalím şi jirtvuind celui prea mare Dumnedzău şi haruri dînd şi dentru carele iaste prilej oarice locului făcînd, şi venind dară la loc[10379]. Şi cu sîrguiêle şi cu bună cuviinţa întristîndu-să, daca mêrse,

[10.] Şi mirîndu-să şi a bisêricii bună rînduială, gîndi să să sfătuiască să între la bisêrică.

[11.] Şi ei, zicînd cum nu să cade a să face aceasta, pentru că nici celor dentru limbi iaste slobod, nici la toţi preuţii, ce numai celui ce povăţuiêşte tuturor, arhiereului, şi acestuia o dată într-un an, nici într-un chip vrea să asculte.

[12.] Şi lêgea citindu-să, nici într-un chip părăsi aducînd pre sine înainte, zicînd că trebuie a întra şi „Măcar că ei sînt lipsiţi de acêea cinste, iară eu nu trebuie”.

[13.] Şi-i întreba pentru care pricină, întrînd el la toată bisêrica, nime nu l-au oprit dentru ceia ce era acoló.

[14.] Şi oarecarele, de mainte gîndite, dzise: „Rău aceasta să face!

[15.] Şi făcîndu-să”, zice, „aceasta, pentru ce pricină, au nu tot voi întra eu şi vrînd ei şi nu?”

[16.] Şi preuţii, cu toate veşmîntele căzuţi fiind înainte şi rugîndu-să celuia prea mare Dumnedzău să ajutorească la cêea nevoie ce să întîmplase şi pornirea celuia ce rău să apuca să o mute şi cu strigare cu lacrămi bisêrica împlîndu-o,

[17.] Cei de pren cetate rămaşi, turburîndu-să, au sărit, neştiut puind cêea ce să face.

[18.] Şi cêle închise ficioare întru cămări cu cêle ci le-au născut s-au pornit şi cu cenuşe şi prah capetile prisărîndu-le, cu bocete şi cu suspine uliţile împlea.

[19.] Şi cêle de curînd adunate, cêle către întîmpinare rînduite cămări şi cêea ce li să cuvine ruşine părăsind, alergătură nerînduită în cetate împreună punea.

[20.] Şi cei prunci den fii şi cêle către aceştia maice şi mance lăsîndu-să într-un chip şi altul, unele pren case şi altele pren uliţe, fără porîncă, la cea prea de covîrşit bisêrică să aduna.

[21.] Şi de multe fêliuri era celor ce la aceasta să aduna ruga, spre cêlea ce fără[10380] cuviinţă de însul să ispitiia.

[22.] Şi împreună cu aceştia, ceia a cităţênilor semeţindu-să, nu îngăduia nicicum, el nevoind şi cêea a voiei lui să plinească cugetînd.

[23.] Şi strigînd pornirea spre arme să o facă şi cu îndrăznire pentru cea părintească lêge să moară, dăstul au făcut într-un loc gîlceavă şi abiia de către preuţi şi de către cei bătrîni înturnîndu-să, la acêeaşi a rugii era stare.

[24.] Şi mulţimea ca mainte întru acêstea să amesteca ru-

gîndu-să

[illegible]

[illegible]

[illegible]

gîndu-să.

[25.] Iar cei pregiur împăratul bătrîni, mult să ispitea cel sămăţ al lui gînd să-l mute de cel gîndit sfat.

[26.] Şi dîrjindu-să şi toate trimiţîndu-le amú şi întrare făcea, săvîrşind să puie gîndindu la ce au dzis mainte.

[27.] Acêstea, dară, şi ceia ce pregiur el era văzînd, să înturnară cu ai noştri să să roage celuia ce toată tăriia are, celor ce era să le ajute, nu trecînd cu vedêrea cea fără lêge şi mîndră facere.

[28.] Şi dentru desime şi plină de durêre ce să aduna strigare neînchipuită era oarecare strigare[10381].

[29.] Pentru că să părea nu numai oamenii, ce şi zidurile şi ţărna toată a răsuna, în ce chip toate[10382] moartea atuncea primenindu-şi pentru a locului spurcare.

Cap 2

[1.] Iară arhiereul Símon, den preajma bisêricii plecînd genunchele şi mîinile întinzîndu-le cu bună rînduială, au făcut ruga într-acesta chip:

[2.] „Doamne, Doamne, Împăratul ceriurilor şi Despuitoare a toată zidirea, Sfinte întru sfinţi, sîngure Începător, Întrutotţiitor, ia aminte noao supuindu-ne de cel necurat şi spurcat cu dîrjie şi putêre fiind zborît.

[3.] Pentru că tu, cela ce ai zidit toate şi tuturora biruind putêrnic, drept eşti şi pre cei ce cu semeţie şi trufă făcînd cevaşi judeţ,

[4.] Tu pre cei dentîi strîmbătate fiind făcuţi, întru carii şi uriaşi era, cu vitejie şi dîrjie nădăjduindu-să, ii stricaşi, aducînd preste ei nemăsurată apă.

[5.] Tu pre cei ce mîndrie au făcut sodomêni, arătaţi cu răotăţile făcîndu-să, cu foc şi cu iarbă pucioasă i-ai arsu, pildă celor ce în urmă să vor face făcîndu-i[10383].

[6.] Tu pre cel dîrzu Faraón, prea robind pre nărodul tău cel sfînt, Israil, cu multe fêliuri şi multe ispitindu-l munci, ai cunoscut puterniciia, preste carele ai cunoscut cea mare a ta tărie.

[7.] Şi gonind el cu cară şi cu a gloatelor mulţime, l-ai acoperit cu fundul mării, iar pre ceia ce s-au încrezut preste tine, cela ce a toată zidirea puterniceşti, întregi i-ai purtat.

[8.] Şi ei împreună ştiind faptele a mîinii tale, lăudat-au pre tine, Cel Întrutotţiitor.

[9.] Tu, Împărate, zidind cel nesăvîrşit şi nemăsurat pămîntul, ales-ai cetatea aceasta şi ai sfinţit locul acesta spre nume ţie, celui de toate nelipsit, şi ai slăvit cu arătare luminată, întăritură făcînd şie către mărirea celui mare şi cinstit numelui tău.

[10.] Şi îndrăgind casa lui Israil, făgăduit-ai[10384], dară, că să va face noao urîre şi ne va apuca pre noi strînsoare şi, venind la locul acesta, ne vom ruga, asculta-vei rugii noastre.

[11.] Şi, dară, crezut eşti şi adevărat.

[12.] Şi, în vrême ci dă multe ori năcăjindu-să părinţii noştri, ajutat-ai lor întru plecare[10385] şi ai mîntuit pre ei dentru mari valuri[10386],

[13.] Iată acum, sfinte împărate, pentru cêle multe şi mari ale noastre păcate ne durem de tot şi ne-am supus vrăjmaşilor noştri şi ne-am părăsit întru neputeri,

[14.] Întru dzua căderii, şi cel dîrzu şi spurcat acesta să meşterşuguiêşte să ocărască pre cel pre pămînt arătat numelui mărirei tale sfîntu loc.

[15.] Pentru că lăcaşul tău, ceriul ceriului, neajunsu la oameni iaste.

[16.] Ce, în vrême ce bine ai vrut mărirea ta întru nărodul tău, Israil, sfinţit-ai locul acesta.

[17.] Să nu ne vinovăţeşti pre noi întru acestora necurăţie, nici să ne îndreptezi pre noi întru spurcare, pentru ca să nu să laude cei fără dă lêge întru mîniia lor, nici să să veselească întru mîndriia limbei lor, zicînd:

[18.] «Noi am călcat casa sfinţeniei în ce chip să stropşescu[10387] casele urîciunilor.»

[19.] Stinge[10388] păcatele noastre şi răsîpêşte smintêlele noastre şi arată mila ta spre ceasul acesta!

[20.] De sîrgu să ne apuce pre noi înainte îndurările tale şi dă laude întru gura celor căzuţi şi înfrînţi la suflete, făcînd pre noi pacea aicea”.

[21.] Iar cel al tuturor prăvitor şi Dum-

nedzău

[illegible]

[illegible]

nedzău, mai nainte decît toate sfînt întru sfinţi, auzind cei pre obicêi rugăciune, pre cel ce cu ocară şi dîrjie tare era rădicat, bătu-l pre el dencoace şi dencolea,

[22.] Scuturîndu-l pre el ca o trestie de către vîntu, cît asupra pămîntului fără de nici o isprăvire zăcea, încă şi la[10389] mădulările slobonogit, cît a striga nu putea, cu dreaptă fiind încleştată judecată[10390].

[23.] Pentru acêea, priêtenii şi păzitorii trupului, degrabă şi ascuţită văzînd cêea ce l-au apucat pre el vinovăţie, temîndu-să ca nu şi a trăi să va lipsi, de sîrgu pre el l-au tras, cu prea de prisosit întristaţi fiind frică.

[24.] Şi cu vrême mai apoi trezvindu-să pre sine, nici într-un chip spre căinţă veni, certat fiind, ce cu înfricoșare amară au purces.

[25.] Şi sosind la Éghipt şi cêle a răotăţii adăogînd şi pre cei ce mai nainte s-au arătat împreună ostenitori şi alţi de toată dreptatea usăbiţi fiind,

[26.] Nu numai cu cêle nenumărate spurcăciuni fu dăstul, ci şi la atîta dîrjie veni, cît blăstămi întru locuri să împreună punea şi mulţi dentru priêteni, căutînd la a împăratului punere înainte, şi ei urma la a lui voie.

[27.] Şi puse înainte împăratul între nărod asupra limbei să dea hulă şi spre cêle despre curte turnuri stîlpu rădicînd, au săpat scrisoare:

[28.] „Nici unul dentru ceia ce nu jirtvuiescu la sfintele lor să între şi pre toţi jidovii spre scrisoare de gloată şi de posluşire voie să să aducă şi pre cei ci să vor împoncişa, cu sila aducîndu-să, dă viaţă să-i primenească.

[29.] Şi pre cei ci să scriu să să însemnêze pren foc la trup cu însemnare a lui Dionis, frunză dă iêderă, pre carii i-au şi dăspărţit la cea ce mai nainte s-au prădat domnie".

[30.] Şi pentru ca nu la toţi supărători să să ivască, dedesupt scrise: „Iar dă vor niscarii dentru ei vrea întru cei de după faceri sînt învăţaţi să-şi petreacă, aceştia de atocma cităţêni cu alexandrênii să fie".

[31.] Unii, dară, pre cetate, ale cetăţii a bune credinţei razăme urîndu-le, pre lesne pre sine da, ca a mare ce va să obştească bună cinste de la ceia ce vor fi cu împăratul, împreună amestecare.

[32.] Şi mai mulţi cu vitejescu suflet s-au întărit şi nu s-au dăspărţit de către bună credinţa şi banii pentru trai schimbînd, fără de frică să ispitiia pre sine să să mîntuiască dentru scrisori.

[33.] Şi cu bună nădêjde era ajutor să nimerească şi pre cei ci să depărta de către ei urîia-i şi ca pre nişte vrăjmaşi a limbei ii judeca şi de cea de obşte amestecare şi bună trebuinţă ii lipsiia.

Cap 3

[1.] Carele înţelegînd cel rău credincios, întru atîta s-au scîrbit, cît nu numai la Alexandríia să scîrbiia, ce şi celor den ţară mai cu greu să împoncişa şi porînci sîrguind să-i adune pre toţi la un loc şi cu prea[10391] rea moarte den a trăi să-i primenească.

[2.] Şi acêstea diregîndu-să, vêste cu rea voie să răsuna asupra rodului la oameni ce împreună gîndiia spre rea facerea, îndemnare dîndu-să spre voie, ca dentru cêle de legi a lor oprindu-i.

[3.] Iară jidovii cea către împăraţi bună cugetare şi credinţă neîndrepnicită[10392] era păzindu-o.

[4.] Ce, cinstind pre Dumnezău şi cu acestuia lêge petrecînd, usăbire făcea preste ei şi surpări, pentru care pricină la unii urîţi să arăta.

[5.] Şi cu a celor drêpte bună facere podobind amestecarea, la toţi oamenii binevruţi să afla.

[6.] Cea, dară, pentru rod întru toţi vestită bună facere, cei striini de fêl nici într-un chip au număratu-o;

[7.] Iar cea pentru închinări şi a mîncărilor usăbire o vestuia, zicînd nici cu împăratul, nici cu puterile împreună la tocmală oamenii a să face, ce cu rea voie sînt şi mult[10393] oarice lucruri lor împotrivindu-să şi cu fieştece i-au aţîţat hulă.

[8.] Iar cei de pren cetate elini nimic fiind avînd strîmbătate,

gîlceavă

[illegible]

ωπε·

σπη

ρα άβα

gîlceavă nenădăjduită prejur oameni văzînd şi alergături împreună neostenite făcîndu-să, a ajuta nu putea, pentru că muncitoare era voia, ce să ruga şi cu greu să avea şi a să schimba acêstea gîndiia.

[9.] Pentru că nu aşa să să tocmască ca aceasta adunarea, nemic greşind.

[10.] Şi amú, oariicarii vecini şi priêteni şi împreună neguţătorind pre taină pre unii trăgîndu-i către ei, credinţă le da să împreună scutească şi tot adinsul să priimască către ajutor.

[11.] Acela, dară, pre cea înfăţăşată bună zilire întărnechiat şi nu văzîndu a celui prea mare Dumnezău tărie, ce gîndind pururea întru acelaşi să rămîie sfat, scris-au asupra lor cartea aceasta:

[12.] „Împăratul Ptoleméu Filopátor, celor de la Éghiptu şi pre alocurea hatmani şi oştêni, să să bucure şi să fie sănătoşi!

[13.] Sănătos sînt şi eu sîngur şi lucrurile noastre.

[14.] Dentru cea ce de la Asía s-au făcut noao oştire, carea, ştiţi şi voi, cu a dumnezăilor către noi necăzută ajutorie şi cu a noastră vitejie, după cuvînt, spre prea bun săvîrşit aducîndu-să,

[15.] Gîndit-am, dară, nu cu sila suliţei, ce cu blîndêţe şi cu multă iubire de oameni să aplecăm cêlea ce lăcuiescu Cea Gropilátă Siríia şi Finíchi limbi şi bine să le facă, bucuros.

[16.] Şi celor de pren cetăţi sfinţenii împărţindu-le venituri multe, mers-am înainte şi la Ierusalím, suindu-ne să cinstim bisêrica celor păgîni şi nici dinioară ce nu încetează de fără minte.

[17.] Şi ei, cu cuvîntul priimind a noastră venire, iar cu lucrul, cu împărechêre, poftind noi să întrăm la bisêrica lor şi cu cêle cuviitoare şi prea frumoase puneri să cinstim,

[18.] Cu trúfe purtîndu-să mai vechi, ne-au oprit pre noi de întrare, rămaşi fiind de către a noastră vîrtute, pentru carea avea către toţi oamenii iubire de oameni.

[19.] Şi cêea a lor către noi rea voie arătată puindu-o, ca numai sînguri dentru limbi împăraţilor şi celor făcute de bine lor mărindu-să, nimic de cunoştinţă vor să sufere.

[20.] Şi noi, cu a cestora fără-minte împregiur purtîndu-ne, cu biruinţă aducîndu-ne şi la Éghiptu, tuturor limbilor cu iubire omenească întîmpinînd, în ce chip să cădea am făcut.

[21.] Şi întru acêştia, către cei de un fêl cu ei neaducere aminte la toţi cunoscîndu-o, pentru ajutor şi cêle încrezute cu proştimea[10394] lor şi cêle de-nceput întunêrece de lucruri îndrăznind a le primeni, am vrut şi de petrêcere pre ei a alexandrênilor să-i învrednicim şi părtaşi celor pururea preuţi să-i facem.

[22.] Iară ei în ponciş priimind şi cu cel[10395] împreună răsădită rău nărod binele lepădîndu-l şi pururea la rău aplecîndu-să,

[23.] Nu numai urîră cea nepreţuită petrêcere, ce încă să oţărăscu şi cu cuvîntul şi cu[10396] faptul pre cei întru ei puţini către noi cu conoştinţă să află lîngă fieştecare, furîndu-i cu ochiul pren cea prea cu rea cinste trăire, pren grabă noao să ne strice isprăvirile.

[24.] Pentru acêea, şi cu sêmne bine adeveriţi fiind, pre aceştia întru tot rău a gîndi noao chip şi mai nainte gîndind ca nu cîndai fără vêste mai apoi stînd, gîlceavă noao pre aceşti rău credincioşi despre dos vînzători şi varvari vom avea nepriêteni.

[25.] Porîncit-am, dară, îndată ce va cădea cartea aceasta, într-acêeaşi zi pre cei însemnaţi, împreună cu muierile şi copiii, cu ocară şi pradă să-i trimiteţi către noi, în legături de her pretutindinea închişi, spre nesuferită primejdie şi cu rea cinste şi cuviitor celor cu rea voie frică.

[26.] Aceştia împreună certîndu-să, gîndim întru cêealaltă vrême desăvîrşit noao lucrurile întru bună stare şi prea bună voie să să aşaze.

[27.] Iar cine va acoperi pre oarecarele dentru jidovi, de la bătrîn pînă[10397] la brudiu, pînă la cei de supt ţiţă, cu prea groazneci[10398] munci să va întîmpeni, cu toată casa.

[28.] Şi cela ce va vrea să vestească pentru ca-

rea avê-

[illegible]

[illegible]

rea avêrea celui ce să va nemeri supt vinovăţie va lua şi dentru cel împărătescu argint[10399], drahme 2000, şi pentru volnicie să va încununa.

[29.] Şi tot locul unde să va simţi acoperindu-să jidov, împreună întru tot necălcat şi arsu de foc să să facă şi la toată pămînteasca firea întru tot fără treabă să va ivi, spre toată vrêmea".

[30.] Şi al cărţii izvod aşa au fost scris.

Cap 4

[1.] Şi pretutindirilea unde să întîmpla aceasta porîncă de nărod făcute să împreună făcea limbilor bună dăsfătăciune cu clicuri şi bucurie, ca cea de la mainte zbîrcită la ei demult întru cuget cu îndrăznire arătîndu-să pizmă.

[2.] Iar jidovilor nesuferită plîngere era şi întru tot jelită cu lacrămi strigare, cu suspine înfocate a lor de pretutindirea inimă, plîngînd cea fără de nădêjde, fără vêste ce s-au judecat lor pierire.

[3.] Care lêge au cetate au care împreună întru tot lăcuit loc sau care húdiţă de bocet şi de plînsori spre ei nu să implea?

[4.] Pentru că aşa, cu amărăciune, a nejeluitului suflet de către cei de pren cetăţi hatmani, toţi depreună să trimetea, cît spre cêle înstreinate certări şi oarecarii dentru vrăjmaşi, luînd înaintea ochilor cea de obşte milă şi socotind cea nearătată a vieţii surpare, lăcrăma a lor cea de trei ori becisnică trimitere.

[5.] Pentru că să aducea a bătrînilor mulţime cu căruntêţe îndesînd cea de la bătrînêţe zăbavă a picioarelor grebănoase cu a înturnării pornire a înfricoşerii silnice, fără ruşine, către iute îndemnîndu-să călătorie.

[6.] Şi cêlea ce acum către a vieţii împreunare cea de nuntă fiind venite[10400] cămară tinerêle, pentru veselie luînd plîngere şi cu prah cêle cu mir ude stropşite fiind cosiţă, şi descoperite aducîndu-să, plîngere pentru cîntări[10401] de nuntă cu toate împreună începea, ca cînd are fi răsfirate de alte[10402] limbi,

[7.] Şi legate de năroade pînă la în corabie punere să trăgea cu sila.

[8.] Şi a acestora bărbaţi, cu laţuri pentru cununi grumazii fiind împletiţi, cu cea în vîrstă a tinerêţelor crêştere, pentru dăsfătăciune şi tinerească răsfăţare, cêle rămase a nuntelor dzile în plîngeri petrecea, lîngă picioare amú pre iad văzîndu-l dzăcînd.

[9.] Şi să pogorî ca jiganiile aducîndu-să cu legate de fier nevoi, unii la cumpenile vaselor găvozdiţi cu grumazii şi alţii picioarele cu nerumpte încheiaţi fiind obezi,

[10.] Încă şi cu cea de asupra deasă podire aflîndu-să, pentru ca de toate părţile întunecaţi fiind la ochi, aducere de viclêni întru toată mêrgerea de pre apă vor lua.

[11.] Şi acêştia pre cêea ce să cheamă Plută aducîndu-să şi mêrgerea[10403] obîrşindu-să, în ce chip era porîncit de împăratul, porînci lor întru cea denaintea cetăţii de cai alergătură să să tăbărască în largu la cea aşezată împregiur măsură şi către arătare foarte cu bună vrême stînd la toţi ceia ce mergu la cetate şi celor ce dentru acêstea la ţară mergu către înstreinare, pentru ca nici către puterile lui să-i împreune, nici împreună de tot nimic de să-i învrednicească la îngrădiri.

[12.] Şi daca aceasta s-au făcut, auzind pre cei den cetate, ce de o limbă era, pre ascunsu ieşind mai ades să plîngă cea fără cinste a fraţilor dosadă,

[13.] Mîniindu-să, porînci şi pre aceştia împreună, într-acelaşi chip cu nevoinţă ca acelora să le facă, necăzîndu-le nici într-un chip de a acelora certare,

[14.] Şi să să scrie tot fêliul pre anume, pentru că nu cea de mai nainte cu puţîn arătată a faptelor după osteneală slujbă, ce, căznindu-să cu porîncite munci, mai apoi a-i stinge a uniia supt vrême zile.

[15.] Făcutu-s-au, dară, acestora scrisoarea cu amară sîrguială şi cu iubire de cinste lîngă ei şedêre, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri nesăvîrşit luînd săvîrşitul preste dzile 40.

[16.] Şi tare şi neîncetat împăratul cu bucurie plinit fiind, ospêţe preste toate chipurile[10404]

făcînd

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

făcînd, cu plinită departe de adevăr minte şi cu spurcată gură, cêle surde şi ce nu pot lor să le grăiască sau să le ajute lăudîndu-le şi, la cel prea mare Dumnedzău cêlea ce nu să cuvin grăind.

[17.] Şi după acesta ce mainte s-au zis a anului petrêceri, au adus scriitorii la împăratul că nu mai pot a jidovilor scrisoare să facă, pentru cea nenumărată a lor mulţime,

[18.] Macar că era pren ţări încă cei mai mulţi, unii încă pren case adunaţi fiind, alţii pre alocurea, ca neputut fiind la toţi ceia despre Éghiptu hatmani.

[19.] Şi înfricoşind lor mai vîrtos, ca cînd are fi luat daruri spre meşterşuguire a scăpării, să întîmplắ cu arătare el pentru aceasta a să adeveri,

[20.] Zicînd cu dovade şi hîrtiia[10405] amú şi cêle de scris trestii să să fie sfîrşit, cu carii făcea treaba.

[21.] Şi aceasta era facere a celui ce ajută jidovilor dentru cer mainte socoteala cea nebiruită.

Cap 5

[1.] Atuncea, chemînd pre Ermóna, pre cel cătră a pililor socoteală, cu grea plinit fiind urgie şi cu scîrbă întru tot neprimenit,

[2.] Porînci supt zua cea viitoare cu de-ajunsu pumni de tămîie şi cu vin mai mult neamestecat pre toţi pilii să-i adêpe, fiind la număr 500, şi, sălbătăcindu-să cu cea a băuturii destulă dătătură, să-i bage înlontru cătră întîmpinarea morţii jidovilor.

[3.] Acesta acêstea porîncind, înturna-să cătră dăsfătare, adunînd pre cei foarte dentru priêteni şi de oastea cei cu pizmă fiind cătră jidovi.

[4.] Iar mai-marele pililor ce i s-au porîncit, cu toată tocmală[10406], Ermon, făcea.

[5.] Că cei de cătră acêstea posluşnici despre sară[10407] ieşind, acelor dosădiţi lega mîinile şi cêealaltă meşterşuguia pregiur ei întăritură, în noapte părîndu-li-să împreună că[10408] a lua fêliul săvîrşitul pierirei.

[6.] Iară ceia[10409] ce de tot acoperemîntul să părea a fi pustii la limbi jidovi, pentru cea ce de pretutindirilea coprinsêse pre ei cu legături nevoie,

[7.] Pre cel întrutotţiitor[10410] Domnu şi a[10411] toată putêrea puternicind milostivul Dumnedzăul lor şi Părinte cu greu încetată strigare cu toţii cu lacrămi l-au chemat,

[8.] Rugîndu-să cea asupra lor să mute svat nedreptu şi să-i izbăvască pre ei cu mare parte de iválă dentru cea de lîngă picioare întru gătire moarte.

[9.] Acestora întinsu rugă să suia cătră cer.

[10.] Iară Ermon, pre cei nemilostivi pili adăpîndu-i, pliniţi fiind de cătră a vinului multă dare şi de tămîie plini fiind, mînecat la curte era pentru acêstea să vestească împăratului.

[11.] Şi aceasta dentru vacul vremii zidire bună întru zi şi în noapte supuindu-să de cătră cela ce hărăzêşte tuturora cărora el va vrea, de somnu parte au trimis cătră împăratul.

[12.] Şi cu prea dulce şi adîncu să cuprinse cu facerea Despuitoriului, dentru cea necuviitoare punere înainte multă fiind greşită şi de cea mutată gîndire multu minţit[10412].

[13.] Şi jidovii cel mai nainte însemnat ceas fugîndu-l, pre cel sfînt lăuda Dumnezăul lor şi iarăşi ruga pre cel bineîmpăcător să arate acei mare la tărie mîini a lui tărie la limbi mîndre.

[14.] Şi, înjumătăţînd mai a zêcea ceas aproape, cel cătră chiemări rînduit, adunaţi pre cei chemaţi văzînd, mişcắ, venind, pre împăratul.

[15.] Şi abiia dăşteptîndu-l, cea a ospăţului vrême, amú trecînd, cel pentru acêstea cuvinte făcînd;

[16.] Carele împăratul gîndind şi înturnîndu-să la băutură, porînci pre cei ce au venit împreună băutura în preajma lui să şază.

[17.] Care lucru făcîndu-să, ii îndemna spre dăsfătare, dînd pre sine cel de faţă fiind a ospăţului, întru multe cinstindu-să, spre veselie să puie parte.

[18.] Şi întru multe înainte mergînd voroava, pre Ermon chemîndu-l împăratul, cu amară înfricoşare îl întreba pentru care pricină s-au lăsat jidovii cea ce vină zi, fiind vii?

[19.] Şi el arătînd că noaptea, ce au porîncit, la săvîrşit să fie aduse

şi priê-

[illegible]

şi priêtenii lor[10413] încă mărturisind,

[20.] Cruziia mai rea decît Falaris avînd, zise: „Acelui de astăzi somnu să aibă har ei şi fără greş la zua cêea ce vine, aşijdirea gătează pilii spre celor fără cuviinţă jidovi pierire".

[21.] Şi zicînd împăratul, cu bucurie toţi bucuroşi cei ce era de faţă împreună lăudînd, la a sa casă fieştecarele s-au dus.

[22.] Şi nu aşa spre somnu să cheltuiră vrêmea nopţii, ca la în tot fêliul a meşterşugui spre cei ci să părea dosădiţi batjocurii.

[23.] Şi amú, cîntînd cocoşul de mînecat şi fiarăle întrarmîndu-le Ermon, întru cel mare prenpregiur cu stîlpi le clătiia.

[24.] Şi cêle de pren cetate mulţime s-au fost adunat cătră cea prea jalnică vedêre, aşteptînd dimineaţa cu sîrguială.

[25.] Iară jidovii, după cea fără de[10414] părţi trăgîndu-şi sufletul vrême, cu multe lacrămi rúgă întru mădulări dă jale, întinzînd mîinile la cer, să ruga celui prea mare Dumnezău iarăşi lor să le ajute de pripă.

[26.] Şi nu încă a soarelui rază să răşchira şi împăratul, pre priêteni aşteptînd, Ermon, stînd aproape, îl chema cătră ieşire, arătîndu osîrdie împăratului întru gătire a fi.

[27.] Şi el priimind şi întristîndu-să spre cea fără dă lêge ieşire[10415], întru tot cu neştiinţă cuprinsu fiind, întrebaţi ce-i lucrul despre carele acêstea la el de sîrgu s-au săvîrşit.

[28.] Şi aceasta era facere celui ce toate despuiêşte Dumnezău, celor de mai nainte lui meşterşuguite uitare spre cuget puindu-i,

[29.] Arăta Ermon şi toţi priêtenii: „Fiarăle şi puterile să să fie gătit, împărate, după a ta întinsă înainte punere".

[30.] Şi el, preste acêstea grăite împlîndu-să cu grea mînie, pentru că pentru acêstea cu a lui Dumnezău mai nainte socoteală să să fie răsîpit toată a lui[10416] cugetarea[10417], căutînd cu înfricoşeri, dzise:

[31.] „Cîţi părinţi ară fi de faţă au a ficiorilor naştere, aceasta la fiară sălbatece are fi gătit de saţiu mîncare pentru cei nevinovaţi mie şi la strămoşii miei, arătaţi întru tot întreagă adeverită credinţă alegînd jidovi.

[32.] Şi încă de nu pentru a împreună crêşterii iubire şi a trebii, a trăi pentru acêstea s-are fi lipsit".

[33.] Aşa Ermon, neaşteptată luă primejdie[10418] şi cu vedêrea şi cu faţa[10419] să sfii.

[34.] Şi fieştecarele dentru priêteni, posomorît furişindu-să, pre cei adunaţi i-au slobozit pre toţi, pre fieştecarele la a sa zăbavă.

[35.] Şi jidovii, cêle de la împăratul auzind, pre cel luminat Dumnedzău Domnu, Împăratul împăraţilor, lăuda şi acesta ajutor de la el nemerind.

[36.] Şi după legile acêstea, împăratul, adunînd iarăşi ospăţul, spre veselie să să întoarne ii îndemna.

[37.] Şi pre Ermon chemîndu-l cu înfricuşeri şi dzise: „De cîte ori ţie ţi să pare pentru acêsteaşi sîngure să-ţi porîncescu, prea ticăite?

[38.] Pre pili încă şi acum ii întrarmază la mîine spre a jidovilor stingere".

[39.] Şi cei ce şedea împreună cu el rudenii, cel neaşezat al lui cuget mirîndu-să, grăiia acêstea:

[40.] „Împărate, pînă cînd ca pre nişte fără de cuvinte pre noi ne vei ispiti, porîncind amú al treia rînd pre ei să-i stingă şi iarăşi asupra lucrurilor dentru primenire stricînd cêlea ce ţie ţi-s porîncite?

[41.] Pentru carele cetatea pentru aşteptare dodăiêşte şi, înmulţindu-să cu adunări, amú şi primejduiêşte de multe ori să să spargă".

[42.] Pentru acêea, cel întru toate Fálaris împăratul, înmulţindu-să de nesocoteală şi cêle ce să făcea cătră socoteala jidovilor întru el schimbări a sufletului întru nimic socotindu-le, nesăvîrşit cu adevărat jurămîntu cu adevărat rînduind pre aceştia fără greş să-i trimiţă la iad, întru genuchele şi picioarele fiarălor căzniţi fiind,

[43.] Şi oştind asupra Iudéii atocma cu pămîntul, să o puie cu focul şi cu suliţa degrabă şi cea necălcată[10420] a lor noao bisêrică cu foc răsturnată, cu sîrguială celor ce fac acoló jirtve la toată

vrêmea

пашеа пре

[illegible]

vrêmea să le puie".

[44.] Atuncea, bucuroşi ducîndu-să priêtenii şi rudeniile, cu credinţă rînduia puterile spre cêle mai bune la vrême locuri a cetăţii către pază.

[45.] Iară cel mai mare preste pili, fiarăle, mai cum am zice, spre aşezare cu nebunie aducîndu-le, cu prea bun miros băuturi cu vin întămîiat groaznic podobite cu tocmêle.

[46.] Pregiur dimineaţă, cetatea amú cu mulţime nenumărate despre a cailor alergătură fiind plinită, întrînd la curte spre cêea ce era înainte, îndemna pre împăratul.

[47.] Şi el, cu urgiia grea împlînd cea rea credincioasă minte, cu toată greotatea împreună cu fiarăle s-au pornit, vrînd cu nevătămată inimă şi cu luminile ochilor să vază cel duios şi dosădit a celor mainte însemnaţi surpare.

[48.] Şi cînd pilii ieşiia pre la poartă şi cea ce veniia în urmă întrarmată putêre şi a mulţime călătorie prahul văzînd şi cu greu sunet gîlceavă auzînd jidovii,

[49.] Cea de apoi a vieţii abatere lor aceia părîndu-li-să a fi, cea desăvîrşit a cei prea ticăloase nădêjde, spre jale şi plîngere înturnîndu-să, să prea săruta adinsu eişi, îmbrăţăşindu-să cu rudeniile, preste grumazi căzînd părinţi la ficiori şi maice la tinerêle; şi altele, brudii, către ţiţă avînd prunci, cel de apoi sugînd lapte,

[50.] Şi încă şi cêle de[10421] mainte a lor ce s-au făcut ajutoriuri den ceriu[10422], împreună văzuţi fiind cu faţa la pămînt, cu toţi odată aruncînd pre sine şi pruncii usăbindu-i de ţîţă,

[51.] Strigară cu glas mare foarte pre cel Atoateputêrnic, rugîndu-l să să îndure cu arătare spre ei, amú către porţile iadului fiind.

Cap 6

[1.] Iară Eliázar oarecarele, bărbat însemnat dentru cei de ţară preuţi, în bătrînêţe vîrsta amú nemerindu-să şi, cu toate cea despre viaţă bunătate podobit fiind, pre cei pregiur pre el potolindu-i bătrîni să să roage celui sfînt Dumnezău, să rugă acêstea:

[2.] „Împărate mare, Ţiitor Preaînalte, întrutotţiitor Dumnezău, toată cîrmuind cu îndurările zidirii,

[3.] Socotêşte preste a lui Avraam sămînţă, preste a celui sfinţit fii, Iacov, partea cea sfinţită a ta nărod în strein pămînt pre nedreptul pierind, Părinte!

[4.] Tu pre Faraó înmulţind fiind cu cară mai nainte, a Eghiptului acestuia putêrnic rădicîndu-să cu nejeluită dîrjie şi cu limbă de mare grăitori, împreună cu cea mîndră oaste, întru luciul udaţi i-ai pierdut, lumina arătînd a milei la Israil rod.

[5.] Tu pre cel cu nenumărate puteri s-au zborît Senahirim, greu al asiriênilor împărat, cu suliţa toată supt mîna lui amú luat fiind pămîntu şi[10423] semeţindu-să asupra cei sfinte ai tale cetate, grêle grăind cu semeţie şi cu dîrjie, Despuitoare, înfrîntu-l-ai, arătat arătînd la limbi multe a ta tărie.

[6.] Tu pre cei de la Vavilon 3 tovarăşi, la foc sufletul de bunăvoie daţi fiind, ca să nu să închine la cêle deşarte, înfocat răcorind cuptor, i-ai mîntuit pînă la păr nestricaţi, pară la toţi trimiţînd nepriêtenii.

[7.] Tu pre cel cu pîri de zavistie la lei întru pămînt lepădat fiind la fiară mîncare Daniil la lumină l-ai adus nevătămat,

[8.] Şi pre cel întru cel adîncu hrănit în pîntecile chitósului Ioaná, topindu-să necruţat, nevătămat[10424] la toţi ai lui l-ai arătat, Părinte!

[9.] Şi acum nu zăbăvi, mult milostive, a tututor acoperitor, de sîrgu te arată celor ce-s dentru a lui Israil rudă şi de urîte fărădălegi limbi ocărîndu-să,

[10.] Iar de necurăţii, la înstreinarea noastră viaţă să ţine, mîntuindu-ne pre noi dentru a vrăjmaşilor mînă[10425], în ce chip vei, despuitoare, ne piêrde pre noi cu moarte.

[11.] Nu cu cêle deşarte cei ce deşert gîndescu să binecuvintêze spre a celor îndrăgiţi ţie pierire, zicînd: «Nici Dumnezăul lor au mîntuit pre ei.»

[12.] Şi tu, cela ce toată putêrea şi puterniciia avînd toată, vêcinice, acum[10426] caută, miluiêşte-ne pre noi, pre cei ce, du-

pă ocara

[illegible]

ιε [illegible]

[illegible]

pă ocara celor fără dă lêge, nesocotit dentru a trăi ne primenim cu chip de viclêni.

[13.] Înfricoşaze-se limbile a ta putêre cea nebiruită astăzi întinde, putêre avînd spre mîntuirea a alui Iacov rodu.

[14.] Roagă-te toată mulţimea pruncilor şi a acestora părinţi, cu lacrămi.

[15.] Arate-să la toate limbile că cu noi eşti, Doamne, şi nu ţi-ai întorsu faţa ta de către noi, ci, în ce chip ai zis că nici în pămîntul vrăjmaşilor lor fiind, i-ai trecut cu vedêrea pre ei, aşa săvîrşaşte, Doamne".

[16.] Şi Eleázar, sfirşind amú ruga, împăratul, împreună cu fiarăle şi cu toată a puterii zborîre, spre alergătoriul de cai veniia.

[17.] Şi văzînd jidovii, tare în cer strigară, cît şi cêle ce era pre aproape văi împreună răsunînd, neoprită plîngere să să fie făcut la toată tabăra.

[18.] Atuncea, cel cu mare mărire întrutotţiitor şi adevărat Dumnezău, arătînd sfîntă a lui faţă, au dăşchis cêle cereşti porţi, dentru carele[10427] măriţi doi groaznici la chip îngeri s-au pogorît, arătaţi la toţi, afară den jidovi,

[19.] Şi stătură împotrivă şi putêrea vrăjmaşilor au împlutu-o de gîlceavă şi de frică şi cu neclătite au legat obezi.

[20.] Şi supt frică şi al împăratului trup s-au făcut şi uitare dîrjiia lui cea cu grea mîniia au apucat.

[21.] Şi să înturnară fiarăle asupra celor ce împreună denapoi veniia întrarmate puteri şi[10428] stropşiia pre iale şi le pierdiia.

[22.] Şi să înturnă a împăratului urgie spre jale şi lacrămi, pentru cêle ce mainte la el s-au fost meşterşuguit.

[23.] Pentru că, auzind strigare şi împreună văzînd pre toţi cu faţa la pămînt la pierire, lăcrămînd, cu urgie priêtenilor înfricoşa, zicînd:

[24.] „Alaturea împărăţiţi şi pre tirani i-aţi covîrşit cu cruziia şi pre mine sîngur, pre al vostru de bine făcător, vă ispitiţi de domnie amú şi de suflet a mă primeni pre ascunsu, meşterşuguind cêlea ce nu folosescu împărăţiei.

[25.] Cine pre ceia ce s-au ţinut noao cu credinţă ale ţării tăriei[10429], de la case-şi dăpărtîndu-l pre fieştecarele, fără socoteală i-au adunat aicea?

[26.] Cine pre cei de-nceput cu bun cuget către noi, întru tot usăbiţi fiind decît toate limbile şi pre cêle mai rêle mai de multe ori decît oamenii au priimit primejdii, aşa fără cuviinţă i-au coprinsu munci?

[27.] Dăzlegaţi, mai dăzlegaţi nedrêpte legături, la ale lor cu pace ii trimiteţi, cêle de mainte făcute lăsîndu-le.

[28.] Sloboziţi pre fiii Celui Întrutotţiitor, cerescul Dumnezău cel viu, carele de la ai noştri pînă acum strămoşi neîmpiedecată, cu mărire, bună aşezare dă la ale noastre lucruri".

[29.] Acesta acêstea, dară, zise. Şi ei, întru[10430] fără parte vrême dăzlegîndu-să, pre sfîntul mîntuitor Dumnezăul lor binecuvînta[10431], atunceaşi moartea fiind scăpaţi.

[30.] După acêea, împăratul, la cetate mergînd, pre cel ce-i preste venituri chemîndu-l, porînci vinuri şi cêlealalte către ospăţ de treabă jidovilor să le dea pre zile 7, judecînd pre ei, întru care loc s-au părut pierirea să ia, întru acela cu veselia toată de mîntuire a face.

[31.] Atuncea, cei mainte ocărîţi şi aproape de iad şi mai vîrtos întru el întraţi fiind, pentru amară şi cu rea jale moarte, răsfăţare de mîntuire întărind, cel de cădêre lor şi gropniţă gătit loc cu şederi l-au împărţit, plini de bucurie.

[32.] Şi istovind a plîngerii cel întru tot lăcrămat viersu, luară cîntare de moşie, pre cel mîntuitor şi făcător de sêmne lăudînd Dumnezău, şi plîngerea toată şi vaietul lepădîndu-l, danţuri au împreunat a veseliei, de pace semnu.

[33.] Aşijdirilea şi împăratul, pentru acêstea ospăţ greu adunînd, neîncetat spre cer să mărturisiia cu mare cuviinţă spre cêea ce afară den părêre s-au făcut mîntuire.

[34.] Şi ceia ce mai nainte la pierire şi mîncaţi de pasări pre ei a fi puindu-i şi cu bucurie scriindu-i, a[10432] suspinat, ruşine asupra lor îmbrăcîndu-să şi cea cu foc suflare îndrăznire fără cinste

stinşi

[illegible]

[illegible]

stinşi fiind.

[35.] Şi jidovii, în ce chip am grăit mai nainte, întemeind cea de mainte vrême cu dăsfătăciune, cu mărturisiri blînde şi cîntări petrecea.

[36.] Şi de obşte rînduind pentru acêstea obicêiu, prespre toată nemerniciia lor spre rudele cêle mainte zise zile a ţinea, au pus de veselie, nu pentru băutură şi lăcomie, ce pentru mîntuire cêea ce pen Dumnezău s-au făcut lor.

[37.] Şi să rugară împăratului, slobozirea lor spre casă-şi cerşind.

[38.] Şi scriu pre ei den 25 a lui pahon pînă în 4 a lui epífi, întru zile 40; şi împreună pun lor pierire den 5 a lui epifi pînă în 7, dzile 3,

[39.] Întru carele şi cu[10433] mare mărire arătînd mila lui preste noi[10434] cel a tuturor Despuitor, negreşiţi pre ei i-au mîntuit totodată.

[40.] Şi să ospăta, toate de către împăratul dîndu-li-să, pînă în 14, întru carea şi rugăciunea au făcut pentru slobozeniia lor.

[41.] Şi împreună lăudîndu-i pre ei împăratul, scris-au lor ceastă dedesuptu scrisă carte către cei de în cetăţi hatmani, cu mare suflet întinsoarea avînd:

Cap 7

[1.] „Împăratul Ptolemeu[10435] Filopátor, celor de la Éghiptu hatmani şi la toţi cei rînduiţi preste lucruri, să să bucure şi sănătoşi să fie!

[2.] Sănătoşi sîntem şi noi şi fiii[10436] noştri, îndreptîndu-ne noao cel mare Dumnezău lucrurile în ce chip vom.

[3.] Dentru priêteni, oarecarei cu rău nărav, mai ades lîngă noi aproape aflîndu-să, împreună îndemnară pre noi ca pre cei de supt împărăţie jidovi, adunîndu-i adunarea, să-i muncim cu înstreinate a viclênilor certări,

[4.] Aducînd înainte ca nu cîndai cu bună aşezare vor fi lucrurile voastre, pentru carea au aceştia către toate limbile rea voie, pînă să va săvîrşi aceasta;

[5.] Carii şi legaţi aducîndu-i pre ei cu prăzi ca pre nişte robi şi mai vîrtos ca pre nişte viclêni, fără dă nici o certare şi iscodire s-au apucat a-i ucide, decît lêgea tătarîlor mai sălbatecă fiind învăscuţi cruzie.

[6.] Şi noi asupra acestora mai vîrtos înfricoşind, după carea avem către toţi oamenii linişte, abiia a trăi lor hărăzindu-le şi pre cel cerescu Dumnezău cunoscuţi fiind, fără greş, scutind jidovilor, ca un tată pentru fii pururea le ajutorêşte.

[7.] Şi pentru a prieteniei, pen carea au către noi adeverită şi către strămoşii noştri cea bună cugetare socotind, pre direptul i-am slobozit de toată ori fie de ce vină chip.

[8.] Şi porîncim la fieştecarele, toţi la ale sale să să întoarcă cu tot mijlocul niminilea pre ei împreună la tot vătămîndu-i, nici ocară pentru cêle ce s-au făcut afară den socoteală.

[9.] Pentru că să ştiţi că asupra acestora de vom ceva rău meşterşugui vicleşug sau ii vom mîhni pre ei întru tot, nu om, ci pre cel ce despuiêşte a toată putêrea Dumnezău cel preaînalt, împotrivitor noao spre izbînda lucrurilor întru tot nescăpat pururea vom avea. Fiţi sănătoşi!"

[10.] Şi luînd cartea aceasta, n-au sîrguit îndatăşi să fie la purces, ci pre împăratul au rugat, pre cei dentru rodul jidovilor, pre cel sfînt Dumnezău de bunăvoie l-au viclenit şi a lui Dumnezău lêge să nemerească pren ei cea ci să cuvine certare,

[11.] Zîcînd ceia ce pentru pîntece cêle dumnezăieşti au călcat porînci, nici dinioară vor binecugeta, nici la ale împăratului porînci.

[12.] Şi el, adevărul pre ei zîcînd, priimind şi împreună lăudînd, dêde lor voie slobodă de toate, pentru ca pre cei ce au călcat a lui Dumnezău lêge să-i piiarză întru tot cel de supt împărăţiia lui loc, cu îndrăznire, fără dă nici o împărătească biruinţă sau socoteală.

[13.] Atuncea, prea lăudîndu-l pre el, în ce chip cuviitor era, ai lor preuţi şi toată mulţimea glăsind deasupra „Alliluia", cu bucurie s-au despărţit.

[14.] Şi aşa, pre cel ce au căzut dentru cei pîngăriţi, fiind de o limbă, pre drum a-i certa şi cu arătări ii omorîia.

[15.] Şi întru acêeaşi zi au ucis mai mulţi decît 300 de bărbaţi şi au făcut veselie cu bucurie, pre cei pîngăriţi fiindu-i prinşi.

[16.] Şi ei, ceia ce pînă la moarte pre Dumnezău au avut, întru tot a mîntuirei gustare fiind luaţi, purcêseră den

cetate

[illegible]

Алѹй Іѡсипп пре Макавеи карте а де кѹгет бѹн ... стъпѫнитоаре гъндѹрилор: кап. а҃.

Прѣ философеск кѹвѫнт воинд а арѫта,
де ѥсте де сине стъпѫнитоаре пътимилор
[illegible], сфѣтѹи-воѩ дрепт
[illegible] пентрѹ ... философіе.

[illegible]

cetate cu toate fêliurile de flori prea bine mirositoare încununaţi cu veselie şi strigare, cu laude şi cu întru tot cu viersuri cîntări mulţămind Dumnezăului părinţilor lor, sfîntu mîntuitoriul lui Israil.

[17.] Şi sosind la Ptolemaida, cêea ci să chiamă, pentru a locului fiinţă, „De trandafir scoţătoare", întru carea au îngăduit pre ei tabăra, după obşte al lor sfat, zile 7,

[18.] Acoló au făcut băutură de mîntuire, împăratul dîndu-le lor cu bun suflet cêle către venire toate, la fieştecarele, pînă la a sa casă.

[19.] Şi sosind cu pace, cu cêle cuviitoare mărturisiri, aşijderilea şi acolo au stătut şi acêstea a le ţinea zile, la cea a nemerniciei lor vrême de veselie.

[20.] Carele şi sfinţindu-le întru stîlpu, la locul cel a ospăţului a rugii întemeind, s-au dus nevătămaţi, volnici, prea vêseli pre pămînt şi pre maáre şi rîu, mîntuindu-să fieştecarele cu a împăratului porîncă, la a sa.

[21.] Şi mai mult decît mai nainte vrăjmaşi biruinţă avînd, cu mărire şi frică întru nimic de nimerilea clătindu-să dentru unêltele.

[22.] Şi toate ale lor toţi le-au luat dentru scrisoare, cît ceia ce au fost avînd cîte ceva, cu frică prea mare le da lor, măririle celui preamare Dumnezău făcînd deplin, spre mîntuirea lor.

[23.] Binecuvîntat Mîntuitoriul Israil întru cei de pururea ani. Amin.

A lui Iosip la Macavéi carte
Adecă pentru sîngură ţiitoare gîndirea[10437]

Cap 1

[1.] Prea filosofăscul cuvîntu a arăta vrînd, dă sîngur despuitor iaste patimilor cel binecredincios gînd, sfătui-v-aş dară voao drept, pentru ca să luaţi aminte cu osîrdie la filosofie. [2.] Pentru că şi de treabă iaste spre ştiinţă la tot cuvîntul şi, într-alt chip, a cei prea mari bunătăţi, zic, dară, înţelepciunei coprinde laudă. [3.] Dă, dară, acelor a întregăciunei opritoare patime gîndul să arată a birui lăcomiei pîntecelui şi poftei, [4.] ci şi acelor a dreptăţii contenitoare patime a birui să arată, în ce chip răului nărav şi celor a vitejiei contenitoare patime[10438], mîniei şi uciderii şi durerii. [5.] Cum, dară, poate fi, ară zice neştine, dă patemilor gîndirea biruiêşte, uitării şi neştiinţei nu despuiêşte? De rîs ispitindu-să a zice. [6.] Pentru că nu a patemilor sale gîndirea biruiêşte, ci celor a dreptăţii şi a vitejiei şi a întregăciunei firei împotrivitoare; şi acestora nu ca doară pre iale să le surpe, ci ca nu la iale să să supuie. [7.] De multe părţi, dară, şi de aiurilea, putea-o-aş voao să vă arăt căci sîngur ţiitor iaste patemilor gîndul; [8.] ce mult mai vîrtos aceasta a dovedi dentru bărbăţiia bună celor ce pentru bunătate au murit, lui Eliázar şi celor 7 fraţi şi a ai lor maică. [9.] Pentru că toţi aceştia, pre cêle pînă la moarte dureri nepregetîndu-le, dovediră că biruiêşte patemilor gîndul. [10.] Pentru bunătăţi, dară, slobod sînt a lăuda pre cei ce pre acêea vrême pentru cea bună bunătate au murit cu maică-sa bărbaţi, iar pentru cinste ferici-i-aş. [11.] Pentru că, minunîndu-să nu numai de către toţi oamenii pren vitejie şi răbdare, ce încă şi de ceia ce i-au căznit, pricini fură a să surpa cea asupra limbei muncă, biruind pre muncitori cu răbdarea, cît a să curăţi fu pren ei moşie. [12.] Ce şi pentru cêea[10439] ce cercăm acumuşi, dară, a zice slobod va fi, începînd povêstea în ce chip avem obicêiu a face, şi aşa, la cel pentru ei învîrteji-m-oi cuvînt, mărire dînd celui întru tot măiestru Dumnezău.

[13.] Cercăm, dară, acum dă sîngur ţiitor iaste a patimilor gîndul. [14.] Şi alêgem ce poate a[10440] fi gîndul şi ce-i patima şi cîte a patimi-

lor sînt

[illegible]

КАП. В.

[illegible]

lor[10441] sînt chipuri și dă tuturor acestora biruiêște gîndul. [15.] Gîndul, dară, iaste minte cu direptu cuvîntu, prea cinstindu a înțelepciunii viață. [16.] Și înțelepciunea iaste cunoaștere a dumnezăieștilor și omeneștilor lucruri și al acestora pricini. [17.] Aceasta, dară, iaste a legii învățătura, pren carea cêle dumnezăiești cu cinste și cêle omenești[10442] cu folos le învățăm. [18.] Iară a înțelepciunei[10443] chipuri sînt: mintea, dreptatea, vitejiia și întregăciunea minții. [19.] Pentru că mai chiară-i decît toate minte, dentru carea, dară, patimilor gîndul biruiêște. [20.] Și a patimilor firi sînt cêle prea cuprinzătoare doao: dulceața și durêrea. Și dentru aceștia, fieștecarea și pentru suflet iaste. [21.] Și multe-s și pregiur dulceață și a durerilor a patimilor sînt următorii. [22.] Mai nainte, dară, de dulceață iaste[10444] pofta și după dulceață bucurie. [23.] Și mai nainte de durêre iaste frica și după durêre, mîhnire; [24.] iar mîniia de obște patimă iaste a dulceții și a durerii, de va cugeta neștine cînd la el au căzut. [25.] Întru dulceață iaste și cea cu rău nărav voie, mai cu multe chipuri fiind decît toate patimile, [26.] la suflet: mîndriia, iubirea de argint, de price iubirea și zavistiia, [27.] iară la trup: a mînca de toate și a mînca sîngur. [28.] În ce chip doao trupuri și sufletul răsăditluri fiind și dulceața și durêrea multe a răsădlturilor acestora sînt odrasle, [29.] dentru carele pre fieștecarea cel întru tot lucrător de pămînt gîndu curățindu-le și răzîndu-le și adăpîndu-le și întru tot chipul mai turnîndu-le, dumesticêște cêle a năravurilor și a patimilor tufe. [30.] Pentru că gîndul bunătăților iaste povățuitor, iar patimilor sîngur țiitor.

Și caută oarece întîi pren el a opritoarelor a întregăciunei minții faptelor, că sîngur țiitor iaste a patimilor gîndul. [31.] Iar întregăciunea minții iaste biruința poftelor; [32.] și dentru pofte, unele sînt sufletești, altele sînt trupești; și acestora amîndurora a birui gîndul să arată. [33.] Eu așa socotescu. [34.] Deci, den cêle de apă poftindu și pasări și de cêle cu patru picioare și de toate fêliurile de mîncări, celor oprite noao după lêge ne ferim și pentru a gîndului biruință?[10445] [35.] Pentru ca să[10446] oprescu ale poftelor patimi, de cea întreagă minte înturnîndu-să și să înzăbălează toate ale trupului porniri de cătră gînd.

Cap 2

[1.] Și ce minunat dă ale sufletului pofte cătră a frîmsêțelor parte să izmenescu? [2.] Cu aceasta, dară, cel întreg la minte Iosif să laudă, că cu gîndul au biruit cei rêle patime. [3.] Pentru că tînăr și coptu fiind cătră împreunare, izmenescu gîndul a patimilor strêchea. [4.] Și nu numai acei dulci patime lovitură de strêche a birui gîndul să arată, ce și toată pofta. [5.] Zice, dară, lêgea: „Să nu poftești pre muiêrea aproapelui tău, nici cîte a aproapelui tău sînt”. [6.] Însă, cînd a nu pofti noi zise lêgea, cu mult mai mult ne-ară adeveri pre noi, că poftelor a birui ară putea gîndul, în ce chip și acelor opritoare a dreptății patime.

[7.] Pentru că în ce chip sîngur mîncător fiind neștine[10447] la nărav și la pîntece lacom, să mutắ cu certarea, fără numai arătat iaste că domnu iaste a patimilor gîndul? [8.] Îndată, dară, cu lêgea petrecînd și iubitoriu oarecarele de argint iaste, silêște chipul lui celor ce le tribuie, împrumutînd fără camete. [9.] Și împrumúta săptămînilor sosind den datorie, macar scumpu neștine va fi, de lêge să biruiêște cu aducerea aminte a gîndurilor, nici de iznoavă cercînd secerăturile, nici viile.

Și la cêlealalte poate a să cunoaște aceasta, că al patimilor iaste gîndul ce le biruiêște; [10.] pentru că

lêgea

[illegible]

Кап. Г.

Ш [illegible]

[illegible]

lêgea şi cei către părinţi bună cugetare biruiêşte, nici vînzînd bunătatea pentru ei. [11.] Şi cei către fămêie-şi priinţă biruiêşte, pren fărălêge pre ea mustrînd. [12.] Şi a fiilor priinţă biruiêşte, pentru răotate pre ei certîndu-i. [13.] Şi a priêtenilor cunoştinţă biruiêşte, pentru viclenie pre ei mustrînd. [14.] Şi să nu gîndiţi prea minunat a fi, unde şi a vrajbei a birui gîndul poate pentru lêge, nici tăind copacii ceia ai noştri, a vrăjmaşilor răsădituri şi cêlea a vrăjmaşilor, celor ce le-au pierdut mîntuindu-le şi cêle căzute împreună rădicîndu-le.

[15.] Şi celor mai sîlnice patimi a birui[10448] gîndul să arată: iubire de cinste, mărirei deşarte şi zavistiei. [16.] Pentru că toate acêstea cêle cu rău nărav patimi cea întreagă minte le leapădă, în ce chip şi mîniia; pentru că şi acestuia despuiêşte.[10449] [19.] În vrême ce pentru ce cel prea înţelept părintele nostru Iacov, pre cei pregiur Simeon şi Leví vinuiêşte, au cu gîndul pre sichimitêni limbi văzînd că au junghiat, zicînd: „Blăstămată – mîniia lor”? [20.] Pentru că, de nu ară putea a gîndurilor mîniia a birui, nu ar fi zis aşa. [21.] Pentru[10450] că cîndu Dumnezău pre om îl tocmiia cu cuvîntu şi cu sîngură biruinţă podobindu-l, atuncea patimile lui şi năravurile împregiur i-au răsădit. [22.] Şi pre povăţuitoarea minte[10451], pren cêle denlontru simţitorii l-au înscăunat [23.] şi pre acesta lêge au dat, după carele petrecînd, împărăţi-va împărăţiia întreagă la minte şi dreaptă şi bună.

[24.] În ce chip ară zice, dară, neştine, dă al patimilor despuitor iaste gîndul, ⌊a⌋ uitării şi ⌊a⌋ necunoştinţei nu biruiêşte?

Cap 3

[1.] Şi iaste foarte de rîs cuvîntul, pentru că nu celor ale lui patime gîndul[10452] a birui să arată, ci celor trupeşti. [2.] În ce chip pofta nu poate neştine să o taie de la noi, ci a nu să robi de poftă[10453] poate gîndul să dea. [3.] Mîniia neştine nu poate să taie de la noi, ci a nu să robi a sufletului, ci mîniei putut iaste gîndul a ajuta. [4.] Pre cel cu rău nărav neştine dentru voi nu poate să-l taie, iară a nu să îndupleca cu răul nărav poate gîndul a ajutori; [5.] pentru că nu dezrădăcinător patemilor gîndul iaste, ce împreună sprăjenitor.

[6.] Spre aceasta pren a lui David împăratului sête mai cu arătare-i a socoti. [7.] Pentru că, în vrême ce preste toată zua lovind pre cei striini de fêl David pre mulţi dentru ei au omorît cu limba oştênilor. [8.] Atuncea, dară, făcîndu-să sară, asudat fiind şi foarte ostenit, la cel împărătescu cortu au venit, pregiur carea toată a strămoşilor[10454] oaste era tăbărîtă. [9.] Deci ceialalţi toţi la cină era. [10.] Iară împăratul, cît de foarte sătos era[10455], macar că nezavistuite avea izvoară, nu putea pren iale să vindece sêtea, [11.] ci oarecarea a lor fără socoteală poftă a ceii de la nepriêteni apă adăogînd, împreună fugi şi, dăznodîndu-l, îl ardea. [12.] Pentru acêea, paicii pentru a împăratului sête mişelindu-să, doi tinerei ruşinîndu-să de a împăratului poftă, toate armele s-au întrarmat şi coifu luînd, trecură ale nepriêtenilor şanţuri. [13.] Şi, ferind pre cei a porţilor de margine paznici, ieşiia, cercînd întru toată a nepriêtenilor tabără. [14.] Şi, cercînd[10456] izvorul, dentru el împăratului au adus. [15.] Şi el, măcar cu sêtea să înfoca, socoti întru tot groaznic cumpăt la suflet a fi, socotindu-să atocma cu sîngele băutura. [16.] Pentru acêea, împotrivă puind poftei gîndul, au turnat băutura lui Dumnezău. [17.] Pentru că putêrnicu-i cel întreg la minte gîndu să biruiască cêlea a patimilor nevoi şi să stingă cea a strêchelor înflături [18.] şi ale trupurilor dureri, prea de prisosit fiind să le lupte

şi cu

[illegible]

КАП. Д

[illegible]

şi, cu cea bună bunătate a gîndului, să ştuipască toate ale patimilor biruinţe.

[19.] Amú, dară, şi vrêmea pre noi cheamă spre dovedinţa vedeniei acelui întreg gînd.

[20.] Că, de vrême ce adîncă pace pentru cea bună lêge părinţii noştri avea şi făcea bine, cît şi cel a Asíei împărat, Selefcu şi Nicánor, lucru la facerea sfîntă lor să le fie osăbit şi petrêcerea la el să[10457] priimiia. [21.] Atuncea, dară, oarecarii cătră cea de obşte înnoituri făcînd petrêcere împreună, cu multe chipuri să tribuiră primejdii.

Cap 4

[1.] Pentru că Símon oarecarele cătră Onía împotrivă petrecînd, cela ce oarecînd vlădiciia avea pren viaţă, bun şi fericit bărbat, în vrême ce întru tot chipul pîrîndu-l pentru limbă nu-i putu să-i facă rău; pribag să duse ca moşiia să vînză. [2.] Pentru acêea, venind la Apolónie cel al Siríe şi al Finíchii hatman, zicea: [3.] „Bine cugetător fiind la ale împăratului lucruri, venit-am să vestescu multe a proştilor de bani dzêci de mii întru a ierusalimitênilor vistiêre să să fie adunat, la bisêrică nefiind împreunate şi să cuvin acêstea lui Selefcu împăratul". [4.] Dentru acêstea pre amăruntul toate cunoscînd Apolónie, pre Símon pentru cea cătră împăratul socoteală îl lăuda şi, cătră Selefcu suindu-să, vesti cel al banilor vistiêr. [5.] Şi luînd cea de la el voie, de sîrgu la moşiia noastră împreună cu cel blăstămat Símon şi prea grea oaste venind, [6.] cu cêle ale împăratului porînci că au venit dzicea, pentru cêle a proştilor, a vistiêriului[10458] să ia bani. [7.] Şi limba cătră cuvînt mişelindu-să şi pricindu-să, întru tot groaznic a fi socotind dă ceia ce averile ş-au încrezut la a bisêricii vistiêr să să lipsască; şi, întrucît putea, opriia. [8.] Şi cu înfricoşeri Apolónie mergea la bisêrică. [9.] Şi preuţii, cu muieri şi copii întru bisêrică rugîndu-să lui Dumnezău să scutească bisêricii şi hălăduindu-să locul, [10.] şi suindu-să cu întrarmată oaste Apolónie cătră a banilor jaf, den cer călări s-au arătat îngeri strălucind împregiur cu armele şi multă lor frică şi cutremur slobozind. [11.] Şi căzînd jumătate mort Apolónie spre cea de tot fêliul a bisêricii îngrădire, mîinile au întinsu la cel cerescu şi cu lacrămi pre jidovi ruga, pentru ca rugîndu-să pentru el, cea cerească vor îmblînzi oaste. [12.][10459] [13.] Cu acêstea îndemnîndu-să cuvinte, Onía arhiereul, măcar că şi aimintrile s-au sfiit, ca nu cîndai va gîndi împăratul Selefcu dentru omenească lovitură să să fie omorît Apolónie, rugatu-s-au pentru el. [14.] Şi el, prea minunat mîntuindu-să, dusu-s-au să arate împăratului cêlea ce i s-au întîmplat lui.

[15.] Şi murind Selefcu împăratul, urmă cinstea fiiul lui, Antioh, bărbat mîndru şi năsîlnic; [16.] carele, scoţînd pre Oníia dentru vlădicie, pre Iason, fratele lui, au pus vlădică, [17.] tocmindu-să să-i dea lui pre an 3660 talanzi. [18.] Şi el porînci lui şi arhiereu a fi şi limbei să povăţuiască. [19.] Carele au şi cercat limba şi au ieşit den petrêcerea cetăţii spre toată fărădălêgea, [20.] cît nu numai la marginea moşiei noastre casă de ispită făcîndu-se[10460], ci încă surpase cea a bisêricii cîrmuire. [21.] Prespre carele mîniindu-să cea dumnezăiască judecată, pre sîngur lor pre Antioh l-a neprietenit. [22.] Pentru că, în vrême ce dînd războí era despre Éghiptu cu Ptoleméu[10461] şi au auzit că vêste înţelegîndu-să pentru cum să fie murit el, cum unii foarte să să fie bucurat, mai vîrtos ierusalimitênii, de sîrgu preste ei purcêse [23.] şi-i prădă pre ei, porîncă puse cum carii dentru ei întru cea părintească vor petrêce lêge să moară. [24.] Şi, în vrême ce aceasta nu putu, ci toate ale lui înfricoşeri şi muncile vedea surpîndu-să, [25.] cît şi pre muieri, căci obrăzuia copiii, cu pruncii den rîpă să răpeziia, ştiind mai nainte că aceasta vor păţi. [26.] În vrême, dară, ce porîncele lui să batjocuriia de nărod, el sîngur, pren munci, pre fieştecarele cîte unul îndemna de pîngărite să guste mîncări, să să lêpede de jidovime.

Cap 5

КАП. Е҃.

[illegible]

[illegible]

Cap 5

[1.] Şezînd, dară, înainte cu sfêtnicii împreună tíranul Antioh la un loc oarecarele înalt şi oştile dvorind la el împregiur cu arme, [2.] porînci lor cîte unul însuşi dentru jidovi a trage cătră însul şi de carne de porcu şi junghiate la chipuri să-i îndêmne să guste. [3.] Iar vreunii, de nu vor vrea a mînca spurcate, pre aceştia în roată învîrtindu-să să să omoară. [4.] Şi mulţi împreună apucîndu-să, unul dentîi, anume Eliázar, de rudă preut, la ştiinţă legiuitor şi de vîrstă îndelungat şi la mulţi de la cei pregiur tiran pentru vîrstă cunoscut, să aduse aproape de el. [5.] Şi văzîndu-l pre el Antioh, zise: [6.] „Eu, mai nainte de ce vei încêpe celor asupra ta munci, o, bătrîne, sfătui-voi ţie ca, gustînd de carne de porcu, să te mîntuieşti. [7.] Pentru că mă sfiescu a ta şi vîrsta şi bătrînêţele, carea, după atîţia ani, nu mie mi să pare a face filosofêşte cu cea a jidovilor petrecînd lêge. [8.] Pentru căci, dară, firea fiind dăruită prea bună aceasta a vitei mîncare de trup te oţărăşti? [9.] Pentru că fără de minte iaste aceasta să nu guşti celor ce-s fără ponoslu dulci şi nedreptu-i a urî cêle ale firii haruri. [10.] Şi tu mie şi mai fără de minte a face mi să pare, de mîndrindu-te pregiur adevăr, încă şi pre mine mă vei huli, spre a ta certare. [11.] Nu te vei dăştepta de la cea rulitoare filosofia voastră şi să răsîpeşti gîndul tău cel mîhnit şi, [12.] închinînd a mea cea nemilostivă[10462] mîngîiêre, să-ţi înduri ale tale bătrînêţe? [13.] Pentru că şi pomenêşte că, dă şi iaste oarecarea aceştiia legi ai voastre văzătoare putêre, va ierta pre tine prespre toată pentru nevoie fărădelêge făcîndu-să”.

[14.] Acesta chip auzind Eliázar, au cerşut cuvîntu [15.] şi, luînd de a zicerea volniciia, început-au a grăi în nărod aşa: [16.] „Noi, Antióhe, cu dumnezăiasca lêge îndemnaţi fiind a petrêce, nici o nevoie mai sîlnică[10463] a fi socotim, decît cea cătră lêgea noastră bună ascultare. [17.] Pentru acêea, dară, nici într-un chip a călca lêgea vom. [18.] Şi ce măcară că nu cu adeverat nu ar fi lêgea noastră în ce chip gîndeşti, dumnezăiasca, ci numai aşa socotim pre ea a fi dumnezăiască, nici aşa slobod are fi noao cea pentru bună credinţa mărire a o izmeni. [19.] Nimic, dară, a fi să socoteşti aceasta, de vom mînca spurcat, păcat. [20.] Pentru că şi la mic şi la mare a călca lêgea atocma la putinţă iaste; [21.] pentru că pren fieştecare lêgea aşijdirea să trêce cu vedêrea. [22.] Şi batjocureşti a noastră filosofiia, ca cînd şi nu cu bună cuvîntare întru ea fiind sănătoşi. [23.] Pentru că întregăciunea minţii pre voi vă învaţă, ca a tuturor dulceţilor şi poftelor a birui, şi bărbăţiia a învăţa, ca toată durêrea de bunăvoie a răbda; [24.] şi dreptatea învaţă cît numai pre cela ce iaste Dumnezău să-l cinstească cu mare cuviinţă. [25.] Pentru acêea nu mîncăm spurcat; pentru că crezînd a lui Dumnezău a fi lêgea ştim cum după fire noao a ne ierta lêgea puind cel al legii ziditor. [26.] Cêlea ce să vor împreuna cu ale noastre suflete au porîncit să le mîncăm, iar cêlea ce vor sta împotrivă au oprit să le mîncăm. [27.] Şi de muncitor lucru e nu numai a ne îndemna pre noi să călcăm lêgea, ce şi să mîncăm; [28.] ci nu vei rîde asupra mea acesta rîs, [29.] nici pre cei sfinţi ai strămoşilor pentru a păzi lêgea jurămînturi nu voi părăsi. [30.] Nici de a-i tăia ale mêle, ochii şi măruntăile, să le topeşti. [31.] Nu aşa sînt eu bătrîn şi nebărbat cît mie pentru bună credinţa să nu-mi întinerească gîndul. [32.] Cătră aceasta roatele gătează şi focul îl suflă mai tare. [33.] Nu aşa mă îndur de ale mêle bătrînêţe cît eu pren mine cea de moşie a strica lêgea[10464]. [34.] Nu te voi amăgi pre tine, învăţătoare lêge, nici te voi lepăda, iubită oprire, [35.] nici te voi stidi, cuvinte filosoafe, nici te voi tăgădui, preoţie cinstită şi a

punerii

[illegible]

КАП. Ѕ.

[illegible]

КАП. З.

[illegible]

punerii legii ştiinţă. [36.] Curat pre mine părinţii vor priimi, netemîndu-mă ale tale cêle pînă la moarte nevoi".[10465]

Cap 6

[1.] Într-acesta chip împotrivă ritorind, spre ale tiranului mîngîieturi stînd purtătorii de suliţe, amar îl trăgea spre cêle ce munciia pre Eliázar. [2.] Şi întîi l-au dăzbrăcat pre el [3.] şi apoi, legîndu-l cu mîinile înapoi de amîndoo părţile[10466], cu bicele îl loviia, [4.] „Supune-te supt ale împăratului porînci!", de altă parte strigătoriul strigînd. [5.] Iar cel mare la minte Eliázar, ca în vis muncindu-să, nici într-un chip să primeniia, [6.] ci înalţi întinzînd la cer ochii, să rodea cu bicele pielíţele bătrînul şi să preacura sîngele şi coastele să răniia; [7.] şi, căzînd la pămînt de nesuferind trupul durerile, drept avea şi neclintit gîndul. [8.] Cu piciorul, dară, dentru cei amară oarecarele paic la dăşerturi sărind îl loviia, ca să să scoale, căzînd. [9.] Şi el îngăduia durerile şi huliia nevoia şi răbda muncile; [10.] bătîndu-să, biruia pre ceia ce munciia bătrînul [11.] şi de către cei ce munciia să mira pentru bunătatea sufletului.

[12.] Pentru acêea, de o parte miluind pentru bătrînêţele lui [13.] şi pre o parte întru împreună pătimire a cunoştinţei fiind, apropiindu-să la el oarecarii dentru ai împăratului, zicea: [14.] „Ce supt răotăţile acêstea pre sine fără socoteală te supui, Eleázar? [15.] Noi, dară, de cêle fripte cărnuri vom pune, şi tu, făţărnicind că de cêle de porcu guşti, scapă".

[16.] Şi Eleázar zise: [17.] „Să nu aşa rău să gîndim, cei ai lui Avraam ficiori, cît, muindu-ne[10467] la suflet, necuviitor noao lucru să făţărnicim; [18.] pentru că fără socoteală iaste către adevăr fiind trăiţi cea pînă la bătrînêţe viaţă şi cea preste el mărire după lêge păzindu-o, de acum să nu primenim [19.] şi noi sînguri să ne facem a necredinţei la tineri pildă, pentru ca arătare să ne facem a mîncării de spurcăciune. [20.] Şi ruşinatu-i de vom mai trăi puţină vrême şi aceasta batjocurindu-ne de către toţi pentru têmere!". [21.] Aşa mare la minte pre el văzîndu-l şi nici către îndurarea lor primenindu-să, la foc pre el aduseră-l.[10468] [25.] Unde, pren cu rău meşterşug, cinii arzîndu-l de tot pre el, îl arunca şi pucioase turnări la nările lui turna[10469]. [26.] Şi el pînă la oase amú fiind arsu şi vrînd să-şi lase sufletul, întinse ochii către Dumnezău şi zise: [27.] „Tu ştii, Dumnezăule, putînd a mă mîntui, cu munci arzătoare moriu pentru lêge. [28.] Deci, blînd fii limbei tale, destul fiind cu a noastră pentru ei certare. [29.] Curăţitor lor făcu al nostru sînge şi pentru al lor suflet ia al mieu suflet". [30.] Şi acêstea zicînd cel sfînt bărbat, cu bună cinste muri.

[31.] Mărturisit, dară, despuitor iaste al patimilor cel binecredincios gînd. [32.] Pentru că, de ară fi biruit patimile pre gînd, acestora, dară, aş da cea a biruinţei mărturiei; [33.] iar acum, gîndul patimile biruind, lui cu biruinţă cea a povăţuirei dăm biruinţă. [34.] Şi pre dreptul iaste a mărturisi noi tăriia a fi a gîndului, unde că şi celor den afară dureri arăt c-au biruit gîndul, [35.] ci şi dulceţilor a birui şi nici la iale să să supuie.

Cap 7

[1.] Pentru că, în ce chip un bun cîrmaci, a părintelui nostru Eliázar gînd, cîrmuind cea a bunei credinţă corabie întru a patimilor genune [2.] şi prea căznindu-să cu ale tiranului înfricoşeri şi strecurîndu-să cu a caznelor valuri, [3.] nici într-un chip au înturnat ale bunei credinţe cîrmuri pînă unde au înotat la a cei fără de moarte biruinţă vad. [4.] Nu că doară cetate la multe şi de multe fêliuri de meşterşuguri au sprejinit vreodinioară bătîndu-să ca cel preasfînt acela! La sfîntul suflet cu cazne şi cu clêşte arzîndu-să au biruit pre cei ce-l încungiura, pentru cela ce scutiia a bunei credinţe gîndu. [5.] Ca o margine înainte răpoosă[10470] al său cuget părintele Eleázar; întinzînd, înfrînse pre cei ci să nebuniia a patimilor firtuni. [6.] O, vrêdnice a preoţiei preote, nu ai spurcat cei sfinţi dinţi, nici pre cel ce de Dumnezău credinţa

au încăput

[illegible]

КАП. И҃.

П[illegible]

[illegible]

au încăput pîntecelui împreunat cu spurcată mîncare. [7.] O, împreunătoare de lêge și filosoafe a dumnezăiescului cuvînt, [8.] ca aceștia trebuie a fi ceia ce preuțescu lêgea cu al său sînge și cu vitejască sudoare, celor pînă la moarte patimi scutind. [9.] Tu, părinte, bună lêge a noastră pren răbdări la mărire ai adeverit și curățiia, cinstindu-o, n-ai stricat și pren fapte încrezut făcînd cei a ceii[10471] dumnezăiești filosofii cuvinte. [10.] O, decît munca mai sîlnice bătrîne și decît focul mai tare unche și mai mare decît patime Eleázare! [11.] Pentru că, în ce chip părintele Aaron, cu cădêlnița întrarmat, pren a limbei mulțime alergînd pre cel arzător au biruit înger, [12.] așa ficiorul lui Aaron, Eleázar, pren foc topindu-să, nu i să înturnắ gîndul; [13.] și, cea prea minunată, bătrîn fiind, dăzlegate amú fiind ale trupului întinsori și slobonogite pielíțele și ostenite vinele, să întineri părintelui pren gînd. [14.][10472] [15.] O, fericite bătrînêțe și cinstite căruntêțe și viață de lêge, pre carele credincioasă a morții pecête l-au sfîrșit!

[16.] Vezi, dară, bătrîn bărbat, pre cea pînă la moarte durêre l-au trecut cu mintea pentru bună credința. Mărturisit povățuitor iaste patemilor cel binecredincios gîndu.[10473] [1.][10474] Pentru acêea, dară, și voinicei cu a bunei credințe gînd filosofind, a mai grêle munci biruiră.

Cap 8

[2.] Pentru că, în vrême ce cu acêea să birui la[10475] arătare împregiur, tíranul, neputînd să îndêmne pre un bătrîn a mînca spurcat, atuncea prea cu patimă porînci pre alții dentru jidovi pradă să aducă și, de vor mînca spurcat, să-i sloboaze mîncînd, iar de să vor prici, mai amar să-i muncească. [3.] Acêstea rînduind tíranul, era aducîndu-să cu bătrînă maică 7 frați buni și vitêji și întru tot cu haruri. [4.] Bucurắ-să prespre ei și de bună cuviința mirîndu-să, li să zimbi lor și, aproape chemîndu-i, zise: [5.] „O, tinereilor, cu iubire de socotință eu frîmsêțele voastre laud și mulțimea a atîta frați preacinstind, nu numai svătuiescu să nu vă nebuniți aceiași cu cel mai nainte[10476] căznit bătrîn nebunie, ci și vă rog, împreună îngăduind și eu, alui mieu să gustați prieteșug; [6.] pentru că putea-aș în ce chip a certa pre ceia ce nu asculta la ale mêle porînci, așa și a face bine pre ceia ce mie bine vor asculta. [7.] Crêdeți, dară, și biruință asupra lucrurilor mêle veți lua, tăgăduindu-vă cel de moșie al vostru a petrêcerii obicêi. [8.] Și luînd viață elinească și primenindu-vă[10477] petrêcerea voastră, dăsfătați-vă întru tinerêțele voastre; [9.] că, în vrême ce cu urgie mă veți face pren neascultare, îndemna-mă-veți pre mine spre groaznice munci, cîte unul fieștecarele den voi pren munci îl voi gusta. [10.] Miluiți, dară, pre voi, pre carii eu, nepriêtenul și de vîrstă și de frîmsêțe nu mă îndur. [11.] Nu socotiți aceasta nimic va fi voao neascultînd, fără numai cu strămutări să muriți iaste gătit!”.

[12.] Și acêstea zicînd, porînci denainte să să puie ciniile muncilor, pentru ca și pren frică va supune pre ei să mănince spurcat. [13.] Și dacă vîrtêje și la încheieturi puneri și dăznodături și roate și pávețe și căldări și tigăi și năpîrstoace și mîini de hier și pêne ⌊de fier⌋ și foile focului purtătorii de sulițe le-au pus înainte, răspunzînd tíranul, zise: [14.] „Voiniceilor, têmeți-vă, și cariia vă închinați cu cinste judecată blînd va fi voao pren nevoie fărălegiuiți”.

[15.] Și ei[10478], auzind cuvioase și văzînd groaznice, nu numai să temură, ci și împotrivă filosofiră tiranului și pren bună cuvîntarea tiraniia lui o surpară. [16.] Și ce vom gîndi? Cu sufletile ca chipurile era și nebărbați întru ei? Cu care cuvinte ară fi trebuindu-să? Au nu cu aceasta?[10479] [17.] „O, mișeii noi și foarte fără minte, împărat pre noi rugînd și spre bună facere chemînd, dă vom asculta a lui, [18.] ci cu vreri dășarte pre noi veselim și purtătoare de moarte neascultare cutezăm? [19.] Nu ne vom tême, bărbați frați, ciniile muncilor și vom socoti ale caznelor[10480] înfricoșeri

[illegible]

ΚΑΠ. Α

[illegible]

şi vom fugi mărirea[10481] cea deşartă aceasta şi de pierire hrănitoare semeţie? [20.] Să miluim pre ale noastre vîrste şi să ne prea îndurăm de a maicii bătrînêţe [21.] şi să ne aducem aminte că, neascultîndu, vom muri. [22.] Şi va ierta noao cea dumnezăiască judecată, pen nevoi de împăratul temîndu-ne. [23.] Ce scoatem pre sine dentru cea prea dulce viaţă şi ne lipsim pre noi de cea dulce lume? [24.] Să nu silim nevoia, nici să iubim cinste spre a noastră strămutare, [25.] nici sîngură lêgea de bunăvoie pre noi ne omoară, temîndu-ne de ciniile muncilor! [26.] De unde noao atîtaşi s-au pus iubire de price şi cea purtătoare de moarte ne place răbdare, putînd, cu volniciia a trăi, împăratului să ne supunem?". [27.] Ci de aceasta nimic nu ziseră tinereii, a să munci vrînd, nici ş-au adus aminte; [28.] pentru că era nebăgători de samă a patimilor şi sînguri ţiitori de dureri, [29.] cît, îndată ce au tăcut tíranul[10482] sfătuind lor ca spurcat să mănince, toţi pren glas împreună, în ce chip de la un[10483] suflet, ziseră cătră el:

Cap 9

[1.] „Ce zăbăveşti, o, tírane? Pentru că gata sîntem să murim decît a călca cêle de moşie ale noastre porînci. [2.] Pentru că ne ruşinăm de cuvintele de înainte pre cale, de nu cu a legii bine ascultare ne vom sfătui şi cu Moisi ne vom trebui? [3.] Nu sfătui, tírane, fărădelegi! Nu pre noi urînd mai mult decît noi pre noi miluiêşte; [4.] pentru că mai greu a fi decît moartea socotim a fi a ta cea spre cea fără dă lêge mîntuire a noastră milă. [5.] Şi spai-ne pre noi, cea pren munci noao moarte înfricoşind, în ce chip nu cu puţîn mai nainte de Eliázar învăţînd. [6.] Şi, în vrême ce bătrînii pentru bună credinţa şi lingăriciune răbdînd au binecrezut, murire-am, dară, mai pre dreptul noi, tinerii, muncile ale alor tale munci trecînd cu vedêrea, pre carele şi certătoriul nostru, bătrînul, au biruit. [7.] Ispitêşte, dară, tírane! Şi cu ale noastre suflete, dă ne vei omorî pentru bună credinţa, nu gîndi pre noi să ne strici muncindu-ne. [8.] Pentru că noi, pren rea patima şi răbdarea, cêle ale bunătăţii biruinţă vom purta, [9.] şi tu, pentru a noastră pîngărită ucidere, destulă vei suferi de cea dumnezăiască certare vêcinică muncă".

[10.] Aceştia aşa zicînd şi[10484] nu numai ca asupra celor neascultători să îngreuia tíranul, ci ca şi asupra celor nemulţămitori să urgisi. [11.] Pentru acêea, pre cel mai bătrîn al lor, porîncindu-să, îl aducea paicii şi, rumpîndu-i haina, legară-i mîinile lui şi braţele cu curêle de altă parte. [12.] Cît, bătîndu-l cu bicile, au ostenit, nimic nu săvîrşind, puseră-l pre el preste roată , [13.] pregiur care întinzîndu-să cel de bun rod născut tinerel, dăznodat să făcea; [14.] şi preste toată încheietura înfrîngîndu-să, grăiia rău, zicînd: [15.] „Tírane preapîngărite[10485] şi a cereştii judecăţi vrăjmaşe şi de un gînd, nu bărbaţi judecînd eu într-acesta chip mă căzneşti, nici păgînind, ci a dumnezăieştii legi mai nainte scutind". [16.] Şi purtătorii de suliţe, zicînd: „Mărturisêşte că vei mînca, ca să te mîntuieşti de munci". [17.] Şi el zise: „Nu aşa, mai tare iaste voao roata, o, spurcaţi posluşnici, cît gîndul mieu a-l năduşi; tăiaţi-mi mădulările şi înfocaţi pielíţele şi strămutaţi încheieturile. [18.] Pentru că pren toate pren voi voi supune muncile, că sînguri ficiori evreilor pentru bunătate sînt nebiruiţi". [19.] Acêstea zicînd, foc dedesuptu-i aşternură şi să împărţiră, roata încă împreună mai întinzînd [20.] şi să imá de toate părţile cu sînge roata şi grămada cărbunilor cu a puroilor să stingea picături şi pregiur osiile ciniei cura pielíţele. [21.] Şi tăiat împregiur amú avînd a oaselor închegare, cel mare la minte tinerel şi avramíeu nu au suspinat, [22.] ci, în ce chip în foc primenindu-să spre nestricare suferiia cu bun rod strămutările, [23.] „Asămănaţi-

[illegible]

КАП. І҃

[illegible]

КАП. АІ҃

[illegible]

vă mie, fraţilor!”, zicînd: „Nu vacul mieu să-i lăsaţi rîndul, nici să vă lepădaţi cêea a frăţiei mêle; [24.] bună sufletare, sfîntă şi de bun rod născută oştire oştiţi pentru necredinţă, pren carea blîndă cea dreaptă şi de moşie a noastră socotinţă la limbă făcîndu-să, va certa pre cel neiertat tíran!”. [25.] Şi acêstea zicînd cel sfînt tinerel, lepădă sufletul.

[26.] Şi mirîndu-să toţi de tăriia sufletului lui, aducea purtătorii de suliţă pre cel ce de vîrstă de cel dentîi, al doilea; şi de fier nădind mîini, cu ascuţite unghi la cinie ca o pavăţă l-au legat pre el. [27.] Cît, de va vrea a mînca porcu, mainte de ce a să munci întrebîndu-l, cel de bun rod gînd au auzit. [28.] De la umere cu cêle de fier mîini trăgînd pînă la barbă pielíţele toate[10486] şi a capului piêle, cêle ca pardóşii fiară au tras. Şi el aceasta cu greu durêrea îngăduind, zicea: [29.] „Cîtu-i de dulce tot a morţii chip, pentru cea de moşie a noastră bună credinţă. [30.] Nu ţi să pare, de toţi mai crude tírane, mai mult decît mine tu a te munci, văzînd biruindu-să cel a tiraniei mîndru gînd pentru cea pentru bună credinţă a noastră răbdare? [31.] Pentru că eu cu cêle pentru bunătate dulceţi de dureri mă iuşurez, [32.] iară tu întru a necredinţei înfricoşeri te munceşti; iar nu vei scăpa, prea pîngărite tírane, cêle a dumnezăiêştii urgii judêţe!”.

Cap 10

[1.] Şi acêstea cu vêcinică pomenire moarte îngăduind, cel al triilea să aducea, rugîndu-să multe de cătră mulţi pentru ca, gustînd[10487], să să mîntuiască. [2.] Şi el, strigînd, zise: „Nu ştiţi că unul pre mine cu cei morţi m-au sămănat tată şi unaşi maică m-au născut şi pre unele ne-am hrănit porînci? [3.] Nu leapădă cea cu bun rod a frăţiei rudenie”.[10488] [5.] Şi ei, cu amărăciune suferind îndrăznirea bărbatului, cu la încheieturi puitoare cinii mîinile lui şi picioarele le dăznoda şi dentru încheieturi, zăvorîndu-le, le dăzbina [6.] şi dêgetile, braţele şi vinele şi coturile le înfrîngea. [7.] Şi nici într-un chip putînd pre el să-l sugrume, împregiur trăgînd piêlea cu marginile a dêgetilor vîrvuri, le beliia; [8.] şi îndată îl aducea pregiur roată, pregiur carea dentru încheieturi dăzmădulărindu-să, vedea ale lui pielíţe împrejur căzînd şi asupra ficaţilor picături de sînge curînd. [9.] Şi vrînd să moară, zise: [10.] „Voi, dară, o, prea pîngărite tirane, pentru învăţătura şi bunătatea lui Dumnezău, acêstea pătimim. [11.] Iară tu, pentru necurăţie[10489] şi pentru spurcată ucidere, nepricepute vei răbda munci”.

[12.] Şi acesta murind, după cum să cade fratelui, pre al patrulea îl trăgea, zicînd: [13.] „Să nu te nebuneşti şi tu cu fraţii tăi nebuniia!”. [14.] Şi el lor zise: „Nu aşa mai arzător aveţi asupra mea focul, cît eu a fi fricos bărbat. [15.] Prea fericita a fraţilor miei moarte şi cea vêcinică a tiranului pierire şi cea pururea[10490] pomenită a celor[10491] binecredincioşi viaţă, nu mă voi tăgădui, cea den bun rod născută fraţie. [16.] Gîndêşte, tírane, munci pentru ca şi pren iale să te înveţi că frate sînt celor mainte munciţi!”. [17.] Acêstea auzind cel de sînge mîncător şi ucigător şi prea pîngărit Antioh, au porîncit limba lui să-i taie. [18.] Şi el zise: „Măcar dă vei lua a glasului cinie şi celor ce tac ascultă Dumnezău. [19.] Iată, înainte s-au slobodzit limba, tăiaţi! Pentru că nu pentru aceasta gîndul nostru vei scurta la limbă. [20.] Cu dulceaţă pentru Dumnezău cêle ale trupului părţi ne ciuntăm. [21.] Iar pre tine, curînd te va certa Dumnezău, pentru că pre cea a dumnezăieştilor laude cîntătoare limbă tai”.

Cap 11

[1.] Şi dacă şi acesta în munci căznindu-să au murit, cel al cincilea au sărit, zicînd: [2.] „Nu zăbovescu, tírane, cătră cea pentru bunătate cazná; [3.] şi eu de la sine am venit, pentru ca şi pre mine omorîndu-mă, a mai multe nedreptăţi vei fi dator la cea cerească judecată certare. [4.] O, urîtoare de oameni şi urîtoare de bunătate, ce făcînd noi, întru acesta chip ne prazi? [5.] Căci pre cel a tu-

turor

[illegible]

КАП. ВІ

[illegible]

turor Ziditor binecrêdem şi după cea în bunătate a lui trăim lêge! [6.] Ci acêstea a cinsti, nu a cazne sînt prícine".[10492] [9.] Ca acêstea zicînd, purtătorii de suliţă legîndu-l, pre el îl trăgea spre pavăţă, [10.] preste carea legîndu-l pre el preste genuchi şi acêstea cu clêşte de picioare de fier împreunîndu-le, mijlocul lui îl înduplecară pregiur o pană a roatei; pregiur carele, cu totul pregiur roată, ca un scorpíu înfrîngîndu-să, să dăznoda. [11.] Întru acestaşi chip şi duhul strîngîndu-i-să şi trupul rugîndu-să, [12.] „Bune, zicea, fără voie„ o, tírane, haruri noao hărăzeşti pren mai tari dureri a arăta dînd cea despre lêgea noastră tărie".

[13.] Şi murind şi acesta, cel al şaselea să aducea tinerel. Carele, întrebînd tiranul dă va vrea, mîncînd, să să sloboaze, zise: [14.] „Eu de vîrstă decît fraţi sînt mai tînăr, iar la cuget, vîrstec; [15.] pentru că la unele şi născînd şi hrănindu-ne, pentru unele şi a muri datori sîntem aşijderea. [16.] Deci, dă ţi să pare ţie a munci, nemîncînd spurcat, muncêşte". [17.] Acêstea el zicînd, îl aducea pre el la roată. [18.] De carea, întindzîndu-să afară den mădulări şi dăzbinîndu-să, ardea dedesupt. [19.] Şi cu frigăruşi ascuţite înfierbîntîndu-le, la spate le aducea şi coastele pătrunzînd a lui şi măruntăile ardea. [20.] Şi el, căznindu-să, „O, de sfîntă[10493] cuvioasă osteneală, zicea, preste carele, pentru buna credinţă, spre dăprindere a dureri fraţi atîţia chemaţi fiind, nu ne-am biruit! [21.] Pentru că nebiruită iaste, o, tírane, cea binecredincioasă ştiinţă. [22.] Cu bunătate întrarmat fiind, muri-voi şi eu cu fraţii miei [23.] mare şi eu al mieu biruind nepriêten. [24.] Înnoitoriule al muncilor şi vrăjmaş celor ce a de bine cred, şase tinerei am surpat a ta tiranie. [25.] Pentru că a nu putea tu să primeneşti gîndul nostru, nici a ne sili către mîncarea spurcăciunei, au nu iaste surpare a ta? [26.] Focul tău rêce-i la noi şi fără dă durêre paveţile, [27.] pentru că nu a tiranului, ci a dumnezăieştii legi înaintea noastră stau purtători de suliţe; pentru acêea, nebiruit avem gîndul".

Cap 12

[1.] Şi daca şi acesta fericit[10494] au murit, puindu-să întru căldare, cel al şaptelea vine, decît toţi mai tînăr; [2.] spre carele îndurîndu-să tíranul, măcar că groaznic de către toţi fraţii pre sine căznind, văzînd amú legăturile pregiur el fiind, mai aproape de el l-au chemat şi a-l mîngîia să ispitiia, zicînd: [3.] „A fraţilor tăi fără mintea săvîrşitul vezi-l! Pentru neascultarea, strămutîndu-să, au murit. [4.] Şi tu, de nu vei asculta, sărace, muncindu-te, şi tu vei muri mai nainte de vrême-ţi; [5.] şi, ascultînd, priêten vei fi şi celor preste împărăţie vei povăţui lucruri". [6.] Şi acêstea mîngîindu-l, pre maica copilului au chemat, ca pre sine miluind, de atîţia ficiori lipsită, să să pornească către mîntuire, cu bună ascultare făcînd pre cel rămas. [7.] Şi el, maica-i cu cel evreiescu glas îndemnîndu-l pre el, după cum vom grăi: [8.] „Dăzlegaţi-mă", zise, „zice-voi împăratului şi, împreună cu el, la toţi priêtenii". [9.] Şi, bucurîndu-să foarte spre făgăduinţa copilului, de sîrgu îl dăzlegară pre el. [10.] Şi alergînd la una aproape oarecarea den tigăi: [11.] „Necurate", zise, „şi decît toţi răii mai rău necredincioase tírane, nu te ruşinaşi de la Dumnezău luînd bunătăţile şi împărăţiia şi slugile lui a le omorî şi pre cei de bună credinţă învăţători să-i strămuţi? [12.] Pentru carele îngăduiêşte-te certarea mai cu des şi vêcinic foc şi munci, carele întru tot vacul nu vor părăsi pre tine. [13.] Nu te ruşinaşi, om fiind, prea cu fire de fiară, pre cei deopotrivă pătimitori şi dentru unele făcuţi fiind stihii să tai limbile şi într-acesta chip, prea muncind, să-i căzneşti? [14.] Alţii, dară, cu bun rod murind, au plinit bună credinţa; şi tu rău vei plînge, pre cei ai bunătăţii ostenitori fără vină omorîndu-i. [15-16.] Pentru acêea, şi eu a muri vrînd, nu sîngur fug de către a fraţilor vitejie". Şi acêstea zicînd, pre sine au aruncat

[illegible]

КАП· ГІ·

[illegible]

КАП· ДІ·

[illegible]

asupra tigăilor, aşa-şi dêde sufletul.[10495]

Cap 13

[1.] Vezi, dară, celor pînă la moarte dureri au călcat, împreună s-au mărturisit de cătră toate părţile că sîngur ţiitor iaste patimilor cel binecredincios gînd. [2.] Că, în ce chip patimilor de s-ar fi robit, ar fi mîncat spurcat, ziceam pre aceştia, dară, să să fie biruit. [3.] Ce acum nu aşa, ce cu cel ci să laudă de la Dumnezău gînd au biruit patimilor. [4.] Şi nu iaste a trêce cu vedêrea domniia cugetului, pentru că au biruit şi patimei şi durerilor. [5.] Cum, dară, nu iaste acestora a cuvîntării[10496] ceii bune, de patimi biruitoare a mărturisi, carii pren a focului dureri nu s-au înturnat? [6.] Pentru că, în ce chip înainte puşi a vadurilor turnuri, cêlea ale valurilor înfricoşeri înfrîngîndu-le, cu linişte dau celor ce îmblă vadul, [7.] aşa cea cu şapte turnuri a tinereilor binecuvîntare, cel a cei bune credinţe întărind vadu, ceia a patimilor au biruit neoprire. [8.] Pentru că, sfîntu a cei bune credinţe întărind danţu, îndemnară-să înde sine, zicînd: [9.] „Frăţêşte să murim, fraţilor, pentru lêge! Să ne asămănăm celor 3 tinerei, cei de la Assiríia, carii celui atocma cu focul cuptor au supus. [10.] Să nu fim fricoşi bărbaţi cătră a ceii bune credinţe arătare”. [11.] Şi unul: „Aibi nădêjde, frate!” zicea. Şi cela: „Ca den bun rod rabdă!”. [12.] Şi cela, pomenind, zicea: „Pomeniţi de unde sînteţi sau a cărui părinte cu mîna a să junghia pentru bună credinţa au îngăduit Isaac!”. [13.] Şi unul, ori fieştecarele, înde sine împreună toţi căutîndu-să, vêseli şi foarte îndrăzneţi şie, zicea: „Lui Dumnezău să ne făgăduim dentru toată inima, celui ce au dat sufletile şi să ne trebuim pregiur ale legii pază trupurile. [14.] Să nu ne têmem de cela ci să pare că omoară trupul, [15.] pentru că mare-i a[10497] sufletului primejdie întru vêcinică muncă zăcînd celor ce calcă porînca lui Dumnezău. [16.] Să ne întrarmăm, dară, cea a celui dumnezăiescu gînd dumnezăiască biruinţă. [17.] Pentru că aşa murind noi, Avraam, Isaac şi Iacov ne vor arăta şi toţi părinţii ne vor lăuda”. [18.] Şi la unul fieştecarele dentru cei ci să trăgea de la ei fraţi zicea cei rămaşi: „Să nu ne ruşinezi pre noi, frate, nici să amăgeşti pre ceia ce au murit mai nainte de noi fraţi. [19.] Nu necunoaşteţi cêle ale frăţiei dragosti, carele cea dumnezăiască şi prea înţeleaptă socoteală pren părinţi celor ce s-au făcut le-au împărţit şi pren cêle a maicii împărţindu pîntece, [20.] întru carele cea atocma fraţilor lăcuiţi fiind vrême şi întru unaşi vrême zidindu-ne şi de la un sînge crescîndu-ne şi pren[10498] un suflet săvîrşindu-ne [21.] şi pren atocma născîndu-ne vrême şi dentru uneleşi bînd lapte izvoară, dentru carele împreună să hrănescu de îmbrăţăşeri iubitoare de fraţi suflete [22.] şi crescu mai tare pentru soţietátea hrănii şi pren cea de toate zilele cunoştinţă şi cêealaltă învăţătură şi cêea a noastră întru lêgea lui Dumnezău învăţătură”. [23.] Aşa, dară, fiind împreună pătimitoare iubirea frăţiei, cei 7 fraţi mai împreună a pătimi fură între sine, [24.] pentru că cu o lêge fiind învăţaţi şi unele învăţînd bunătăţi şi cu cea dreaptă împreună hrănindu-să viaţă, mai vîrtos pre sine iubiia. [25.] Pentru că cea atocma rîvnire a ceii bune bunătăţi adăogea lor cea între ei depreună cugetare, [26.] pentru că împreună cu bună credinţa, mai poftită şie făcea iubirea frăţiei. [27.] Ce însă şi pentru fire şi pentru obicêiu şi a bunătăţilor năravuri, cêlea ale frăţiei lor iubiri împreună adăogînd, suferiră pentru bună credinţa pre fraţi cei rămaşi pre cei ci să căznescu văzînd pînă la moarte muncindu-să.

Cap 14

[1.] Şi încă şi la caznă îndemnîndu, cît nu numai durerilor a nebăga în samă ei, ci încă şi a iubirei frăţiei patime a birui. [2.] O, decît împăraţi gînduri mai împărăteşti şi decît volnici mai volnici![10499] [4.] Nimeni dentru cei

7 tinerei

[illegible]

λυπηνα

[illegible]

Υ ΚΑΠ·ΕΙ·

[illegible]

7 tinerei s-au spămîntat, nici cătră moarte s-au lenit, [5.] ci toţi, ca cînd spre a nemorţii cale alergînd, spre cel pre a muncilor sîrguia. [6.] Pentru că şi carele mîinile împreună şi picioarele împreună cu ale sufletului povăţuituri să pornescu, aşa cei sfinţi tinerei aceia ca dentru suflet ceii fără moarte bune credinţe pornindu-să, pentru cea pentru ea împreună să tocmiră moarte. [7.] O, preasfîntă a tocmiţilor împreună fraţi săptămînă, pentru că, în ce chip 7 ale facerii luminei zile pregiur bună credinţa, [8.] aşa pregiur săptămînă jucînd tinereii încungiura, cea a muncilor frică surpînd. [9.] Acum, noi auzind strînsoarea tinerilor, întristămu-ne, iară aceia nu numai văzînd, ci nici auzind cel îndată al înfricoşerii cuvînt, ci încă şi pătimind răbda, şi aceasta pren a focului dureri. [10.] De carele ce alt ar fi mai cu durêre? Pentru că ascuţită şi întristătoare a focului fiind putêre, de sîrgu au topit trupurile.

[11.] Şi nu minunat[10500] socotiţi dă gîndul au biruit bărbaţilor acelora întru munci, unde şi a muierii minte mai de multe chipuri au nepregetat dureri. [12.] Pentru că maica acelor 7 tinerei acelora au suferit cêle de la unul fieştecarele dentru fii strămutături. [13.] Şi să vêde cum de mulţi fii iaste cea a iubirei fiilor dragoste, trăgînd toate cătră a fiilor împreună pătimire, [14.] unde şi cêle fără cuvînt dobitoace depotrivă cea de cătră iale împreună pătimire făcute şi dragoste, ca şi[10501] oamenii. [10502][18.] Şi ce trebuia cea pren cêle fără cuvinte dobitoace a arăta cătră fii împreună patimă? [19.] Unde şi albinele, pentru naşterea cerii să apără de cei ci să apropie şi în ce chip cu de fier boldu lovescu pre cei ce apropie la cuibul lor şi să apără pînă la moarte.

Cap 15

[20.] Ci nu pre ceia cu Avraam de un suflet, pre a tinereilor maică, au mutatu-o împreună cu patima fiilor. [1.][10503] [2.] Mai poftită maica, doao fiind înainte: bună credinţa şi a celor 7 fii mîntuire, cea după vrême, după a tiranului făgăduinţă; [3.] bună credinţa mai mult au îndrăgitu-o, pre cêea ce mîntuiêşte la vêcinică viaţă după Dumnezău. [4.] O, în ce chip aş grăi după nărav cêle iubitoare de fii a părinţilor patime, a sufletului şi a chipului asămănare la mic copil, chip prea minunat împecetluindu-să? Mai vîrtos, pentru că pătimind născîndu-să, maicele decît taţii sînt mai împreună pătimitoare. [5.] Pentru că, cu cît sînt mai slabe la suflete şi mai iubite la naştere sînt maicele, cu atîta mai vîrtos sînt iubitoare de fii. [6.] Şi decît toate maicele făcutu-s-au acestor şapte maică mai iubitoare de fii, carea, cu şapte naşteri, cea cătră ei răsădindu-să iubire cu dragoste [7.] şi pren multe cêle pren fieştecarele lor dureri, cea învăţată cea cătră ei are împreună pătimire, [8.] pentru cea cătră Dumnezău frică au trecut cu vedêrea cea a fiilor după vrême mîntuire. [9.] Şi încă şi pentru cea bună bunătate a fiilor şi cea cătră lêge a lor bună patimă, mai mare cea întru ei avea iubire cu dragoste, [10.] pentru că drepţi era şi întregi la crieri şi mari la suflet, iubitori de fraţi, iubitori de maică, aşa cît şi pînă la moarte, cêlea a legii păzind, asculta pre ea. [11.] Ci însă, măcar că atîtea era prejur iubirea fiilor, cătră împreună pătimire trăgînd pre maică, pre nici unul dentru ei gîndul ei cêle de toate fêliurile de cazne au putut să mute, [12.] ci cîte un ficior şi împreună pre toţi maica la cea pentru bună credinţa îndemna moartea. [13.] O, fire sfîntă şi iubire a părinţilor şi înţelêgere iubitoare cu dragoste şi aplecături şi a maicilor neînfrînte patime, [14.] cîte unul strămutîndu-să şi arzîndu-să văzînd maică, nu să primeniia pentru bună credinţa. [15.] Pielíţele fiilor vedea pregiur foc topindu-să şi cêlea ale mîinilor şi a picioarelor dêgete pre

pămînt

[illegible]

КАП. ЅІ.

[illegible]

pămînt adiind şi cêle ale capetilor pînă la bărbii trupuri ca nişte obraze înainte zăcînd. [16.] O, mai amară acum durere ispitindu-te, pentru cêle pentru ei dureri, [17.] nu numai sîngură muiêre cea bună credinţă întreagă fiind născută, [18.] nu s-au mutat de tine cel dentîi născut dîndu-şi suflarea, nici al doilea la tine jale văzîndu cel întru munci, nici al treilea, dîndu-şi sufletul, [19.] nici ochii unuia a fieştecăruia văzînd, ca a juncilor asupra muncilor căutînd a lor caznă şi nările însemnînd înainte moartea lor, nu ai plînsu. [20.] Văzînd trupurile fiilor arzîndu-să şi preste mîini, mîini tăindu-să, şi preste capete, capete tăindu-să de la grumazi, şi preste morţi, morţi căzînd şi de mulţi bărbaţi văzînd a fiilor danţul pren munci nu ai lăcrămat, [21.][10504] nu aşa-i pace cîntările, nici de lebedă, către iubirea auzului glasuri pre ceia ce aud ii trag, ca a fiilor glasuri pre maică glăsind. [25.] Pentru că, în ce chip într-un sfătuitor întru ei suflet, groaznici văzînd sfêtnici, firea şi naşterea şi iubirea fiilor şi a fiilor strămutături, [26.] doi sorţi ţiind maica, de moarte şi de mîntuire, pentru fii, [27.] nu au cunoscut cêea ce mîntuia 7 fii către puţină vrême mîntuire, [28.] ci a cei de Dumnezău[10505] crezătoare a lui Avraam tărie fata au pomenit. [29.] O, maica limbei, izbînditoare legii şi scutitoare ai bunei credinţei şi pren a mărunţăilor osteneală purtătoare de biruinţă. [30.] O, decît cei bărbaţi către tărie mai bărbată şi decît bărbaţii către răbdare mai vitează. [31.] Pentru că în ce chip cel al lui Noe sicriiu întru cel de mulţimea lumei potop purtînd lumea tare răbda valurile, [32.] aşa şi tu, păzitoarea legii, de toate părţile întru cel al patimilor răvărsîndu-te potop şi cu tari vînturi cu a cuielor munci coprinzîndu-te, vitejaşte ai răbda cea pentru bună credinţa firtună.

Cap 16

[1.] Vezi, dară, şi muiêre bătrînă şi a şapte copii maică răbdat-au cêle pînă la munci văzînd a fiilor. Mărturisit sîngur ţiitor iaste a patimilor cel binecredincios gînd. [2.] Arătat-am, dară, că nu numai bărbaţi patimilor au biruit, ci şi muiêre celor prea mari munci au trecut cu gîndul. [3.] Şi nu aşa cei de pregiur Daniil lei era sălbateci, nici[10506] cela ce spre Misail ardea cuptor cu prea văpăiosul foc, ca cea a iubirei fiilor ardea pre ea fire, văzînd pre ei aşa în multe fêliuri căznindu-să cei 7 fii. [4.] Ci cu gîndirea a bunei credinţe potolit-au atîtea şi ca acêstea patimi maica.

[5.] Pentru că şi aceasta iaste a socoti, că fricoasă la suflet dă ar fi fost muierêa, măcar că[10507] maică era lor, plînsu ară fi pentru ei şi poate fi acêstea ară fi aşa zis: [6.] „O, ticăloasa eu, şi de multe ori de trei ori mişa, carea 7 copii fiind născută, a nici unuia maică m-am făcut. [7.] O, de 7 purtători de naşteri şi nefolositori 7 cîte de 10 luni şi fără roadă aplecături. [8.] Întru dăşert asupra voastră, o, fii, multe am răbdat dureri şi mai grêle griji de hrană. [9.] O, de ai miei fii şi cei neînsuraţi şi cei însuraţi fără folos, nu voi vedea dentru voi fii, nici moaşe chemîndu-mă ferici-mă-voi. [10.] O, cea cu mulţi ficiori şi buni ficiori eu, muiêre văduă şi sîngură, mult jelită. [11.] Nici de voi muri, să mă îngroape dentru fii afară oarecarele”.

[12.] Ci cu aceasta plîngere pre nime nu plîngea cea sfîntă şi binecredincioasă maică, nici ca să nu moară înturna pre vrunul dentru ei, ca cînd nice ar muri s-au mîhnit, [13.] ci ca gînd de diamant avînd gîndul şi spre fără de moarte de iznoavă zidindu cel al fiilor număr, mai vîrtos pentru bună credinţa spre moarte pre ei îndemnai, rugîndu-să. [14.] O, maică, pentru bună credinţa lui Dumnezău oşteană bătrînă şi muiêre, pren răbdare şi pre tiran ai biruit şi cu fapte te-ai aflat decît bărbat şi cu cuvintele mai tare. [15.] Pentru că, căci te-ai prinsu cu copiii, stai pre Eleázar văzîndu-l muncindu-să şi ziceai copiilor rugi cu cea ovriiască limbă: [16.] „O, copii, vitejască-i osteneala spre carele chemîndu-vă

pentru

[illegible]

КАП. ЗІ

Ш[illegible]

[illegible]

КАП. ИІ

pentru mărturisirea limbei, osteniţi-vă cu osîrdie pentru cea părintească lêge. [17.] Şi pentru că grozav iaste cel bătrîn acesta a răbda cêle pentru bună credinţa dureri şi voi, tinereii, să vă întristaţi de munci! [18.] Aduceţi-vă aminte că pentru Dumnezăul lumei aţi luat şi vieţii aţi gustat. [19.] Pentru acêea, datori sînteţi toată durêrea să suferiţi pentru Dumnezău, [20.] pren carele şi părintele nostru, Avraam, sîrguia pre cel al limbei părinte să-l junghe Isaac. Şi cea părintească mînă de sabie pornitoare pornindu-să asupra lui văzînd, nu s-au spămîntat. [21.] Şi Daniil cel drept la lei s-au pus şi Ananías, Azarías şi Misail la peşterea[10508] focului s-au împrăştiiat şi au răbdat pentru Dumnezău. [22.] Şi voi, dară, acêeaşi credinţă cătră Dumnezău avînd, nu vă scîrbiţi, [23.] pentru că nesocotit lucru ştiind bună credinţa, să nu să împotrivască durerilor".

[24.] Pren acêstea cuvinte, cea de şapte maică cîte pre unul fieştecarele dentru fii rugînd să moară.[10509] [25.] Şi încă şi acêstea ştiind, că ceia ci pren Dumnezău mor trăiescu lui Dumnezău, ca şi Avraam, Isaac şi Iacov şi toţi patriarşii.

Cap 17

[1.] Şi zicea şi dentru purtătorii de suliţe oarecarii cum cînd era să să prinză şi ea cătră moarte, pentru ca să nu să atingă neştine de trupul ei, pre sine s-au aruncat asupra focului.

[2.] O, maică, împreună cu şapte fii surpînd cea a tiranului silă şi ai izmenit cêle rêle socotêle ale lui şi ai arătat cea a credinţei întemeiêre! [3.] Ca un acoperemînt tu preste stîlpii fiilor vitejaşte fiind întărită, neclintită ai suferit cel pren munci cutremur. [4.] Îndrăznêşte, dară, o, maică cu sfîntu suflet, nădêjdea a îngăduinţei avînd adeverită cătră Dumnezău. [5.] Nu aşa luna la cer cu stêle cinstită iaste, cum tu stêlele, 7 copii luminîndu-i cătră bună credinţa, cinstită eşti la Dumnezău şi eşti întărită în cer împreună cu ei, [6.] pentru că era naşterea copiilor tăi de la Avraam, părintele[10510].

[7.] Iar de ar fi pîrlej noao ca asupra unii scînduri a zugrăvi cea a bunei credinţe istoríe, nu s-ar îngrozi ceia ce ară vedea maică a şapte fii, pentru bună credinţa, de multe fêliuri de munci pînă la moarte făcîndu-să, îngăduind. [8.] Pentru că şi vrêdnic[10511] era şi pre aşaşi[10512] gropniţa a scrie şi acêstea celor dentru limbă spre pomenire zicîndu-să: [9.] „Aicea cel sfînt bătrîn şi 7 coconi s-au îngropat pen a unui muncitor silă, a ovrêilor petrêcere a surpa vrînd, [10.] carii au şi izbîndit limba, spre Dumnezău căutînd şi pînă la moarte muncile îngăduindu-le".

[11.] Pentru că adevărată osteneală dumnezăiască e cêea ce pren ei s-au făcut. [12.] Pentru că biruinţă punea atuncea bunătatea pren îngăduinţă, ispitind biruinţa cu nestricare întru viaţă de mulţi ani. [13.] Şi Eleázar înainte să osteniia şi maica acelor 7 fii împreună biruia şi fraţii să osteniia. [14.] Tíranul împotrivă să nevoia; iară lumea şi a oamenilor viaţă priviia. [15.] Şi cinstea dumnezăiască biruia, pre ai săi biruitori încununînd. [16.] Carii nu s-au mirat pre cei a cei dumnezăieşti puneri de lêge biruitori? Carii nu s-au întristat?

[17.] Acesta, dară, tíranul şi tot svatul s-au întristat a lor îngăduinţă.[10513] [19.] Pentru că şi zice Moisí: „Şi toţi sfinţiţii – supt mîinile tale". [20.] Şi aceştia, dară, sfinţindu-să, pen Dumnezău s-au cinstit.[10514] [22.] Şi pen sîngele acelor binecredincioşi şi ceii curăţitoare moarte a lor, cea dumnezăiască socotinţă pre Israil mainte puţin rău l-au mîntuit.

[23.] Pentru cătră vitejie a bunătăţii lor şi cea spre muncile lor îngăduinţă tíranul căutînd, strigắ Antioh oştênilor lui pildă ale acelora răbdare: [24.] „Ţineţi pre voi vitêji spre de pedestru război şi bărbaţi spre a cetăţii încungiurare". Şi jefuind, au biruit pre toţi vrăjmaşii[10515].

[18:1.] O, celor a lui Avraam sămînţă fii, ficiori israiltêni, ascultaţi legii aceştiia şi întru tot chipul binecrêdeţi, [18:2.] cunoscînd că a patimilor despuitor iaste cel binecredincios gîndu,

Кап. НI.

[illegible]

Cap 18

şi nu numai celor denlontru, ci şi celor den afară dureri.

[3.] Pentru care, pentru bună credinţa dîndu-şi trupurile durerilor, aceia nu numai de către oameni să lăudară, ci şi dumnezăiască parte să spodobiră.

[4.] Şi pren el a avea pace limba şi bună legiuirea cea spre moşie înnoind, au încungiurat pre vrăjmaşi. [5.] Şi tíranul Antioh şi pre pămînt s-au certat şi murind să căznêşte. Pentru că, daca nimic întru nimic[10516] putu a îndemna pre cei ierusalimitêni a-i păgîni şi den cêle de moşie obicêie a-i scoate den petrêcere, atuncea, rădicîndu-să de la Ierusalim, au oştit asupra persilor.

[6.] Şi zicea maica acelor 7 copii şi acêstea cea dreaptă fiilor, că: [7.] „M-am născut ficioară curată, nici am călcat părinteasca casă şi păziiam cea zidită coaste. [8.] Nu au stricat pre mine stricător, a pustiiului surpător la cîmpu, nici au vătămat mie celê curate ale ficioriei vătămător amăgitor şarpe. [9.] Ci am rămas vrêmea timpului împreună cu bărbat. Şi aceştia de vîrstă fiind, au murit tatăl fericit dară. Pentru că cel al bunilor ficiori traiu trăind, cêea a fără ficioriei nu s-au durut vrême. [10.] Carele învăţa pre noi, încă fiind împreună cu noi, lêgea şi pre proroci. [11.] Pre[10517] cel ce s-au omorît Ável de Cáin ne citiia noao şi pre cel ci de tot să da Isaac, pre cel den temniţă Iosif. [12.] Zicea şi noao pre cel rîvnitor Finees şi învăţa pre noi pre cei den foc Ananía, Azaría şi Misail. [13.] Slăviia şi pre cel den groapa leilor Daniil, pre carele fericiia. [14.] Şi ne pomeniia noao cea a Isaíei scrisoare, ce[10518] zice: „Măcar pren foc vei petrêce, para nu te va arde". [15.] Pre cel de cîntări scriitor cînta-ne noao David, zicînd: „Multe sînt strînsorile drepţilor". [16.] Pre Solomon ne părimiia noao, zicînd: „Lemnu a vieţii – la toţi ceia ce fac a lui voie". [17.] Pre Ezecheil îl adeveriia, zicîndu: „Au trăi-vor oasele cêle uscate acêstea?". [18.] Cîntarea însă carea au învăţat Moisí nu au uitat, învăţînd şi zicînd: „Eu voi ucide şi a trăi voi face. [19.] Aceasta-i viaţa voastră şi îndălungarea zilelor".

[20.] O, amară de cea de atuncea zi şi nu amară, căci amar a elinilor tíran foc aţiţînd, la căldări crude şi cu undîndu mînii aducîndu preste pavăţă şi toate caznele lui preste cei 7 copii a avramiêncii [21.] şi a ochilor lumii le-au orbit şi limbile le-au tăiat şi cu munci de multe fêliuri i-au omorît. [22.] Pentru carele cea dumnezăiască certare certat-au şi va certa pre cel păgîn, [23.] iară avramênii copii cu cea purtătoare de biruinţă maică la al părinţilor danţu împreună petrec, suflete curate fără de moarte, luînd de la Dumnezău, [24.] la carele-i mărirea întru vêci. Amin.

Săvîrşitul aceştii sfinte şi dumnezăieşti carte, ce chiamă Scriptura Vêche şi lui Dumnezău mărire şi laudă în vêci nesăvîrşiţi. Amin.[10519]

NOTE ŞI COMENTARII FILOLOGICE

de

EUGEN MUNTEANU, ANA-MARIA GÎNSAC

1 În text, scris ***афлї̈***.

2 În text, scris ***то̑ᴷ***.

3 În text, cuvîntul *nu* este omis, probabil din greşeala copistului.

4 În text, scris ***ле***, probabil din greşeala copistului.

5 În text se repetă cuvîntul *să*, probabil din greşeala copistului.

6 În text, scris ***Їевⷷ҇ⷩгелїе***.

7 În text, în acest context şi în următoarele, acest cuvînt este scris, în mod consecvent, ***сфіⷩцї̈ⷩ***.

8 Numărul *150* lipseşte din text.

9 În text, cuvîntul *înțelepciunea* este segmentat pe două rînduri, cu o acoladă în dreptul secvențelor *lui Solomon* şi *lui Sirah*.

10 În text, secvența *a Macaveilor* este segmentată pe trei rînduri, cu o acoladă în dreptul secvențelor *cea dentîi*, *a doao*, *a treiia*.

11 Acest *Cuvîntu înainte către cititori* a fost legat la sfîşitul codexului. L-am plasat la locul său logic, dar am păstrat numerotarea paginilor din legătura existentă a manuscrisului.

12 În text, scris ***читоры***, probabil greşeală a copistului.

13 Croşete negre în text.

14 Urmează în text un cuvînt tăiat cu negru, posibil *noao*.

15 În text, scris ***летенаⷭ҇ъ***, probabil omisiune a copistului.

16 În text se repetă cuvîntul *iaste*.

17 Croşete negre în text.

18 Croşete negre în text.

19 Croşete negre în text.

20 Urmează secvența *celor 72 de bătrîni*, tăiată cu negru.

21 Secvența *-alte* este completată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

22 Urmează secvența *fără nume*, tăiată cu negru.

23 Marginal, cu roşu, sînt reluate cele trei vrahii.

24 Semnul este reluat marginal.

25 Semnul este reluat marginal.

26 Semnul este reluat marginal.

27 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Fap. 14*; *Sir. 18*; *Psal. 32 şi 135 şi 145 şi 308*; *Apoc. 14*; *Iov 38*; *Evrei 11*.

28 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 130 şi 148 şi 88 şi 32 şi 135*; *Iere. 10 şi 51*; *Iov 38*.

29 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 135*.

30 În text, scris ***Дѹⷨнеѹ***, probabil greşeală a copistului.

31 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 135*.

32 În text urmează o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

33 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

34 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 19*; *1 Cori. 11*; *Colas. 3*; *gios 8 şi 9*.

35 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 9*.

36 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

37 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20 şi 31*; *Evrei 4*.

38 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

39 Cuvîntul *acolo* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐκεῖ*.

40 În text sînt scrise cu roşu cifrele *1* deasupra cuvîntului *iarăşi* şi *2* deasupra cuvîntului *Dumnedzău*, indicînd inversarea ordinii lor.

41 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

42 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *unde*.

43 În text, scris iniţial **ѧ҃нан҃тѣ**, corectat marginal cu slova **є**, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

44 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

45 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

46 În text, scris iniţial *numere* şi corectat marginal prin notarea slovei **л**, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, deasupra slovei **р**.

47 În text, cuvîntul este marcat prin trei vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă explicaţie.

48 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

49 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu nereluată marginal.

50 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *cum*.

51 Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

52 Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

53 Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

54 Cuvîntul *precum* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὅ τε*.

55 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *lemnului*. Corespondentul grecesc nu apare în SEPT.FRANKF. în text, ci în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

56 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

57 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

58 Marginal, marcat în text printr-o steluţă scrisă cu roşu, este inserat, de altă mînă, următorul comentariu: *Cel de viaţă lemn era lucrare de dare de viaţă ce să zice celor destoinici vieţii şi morţii nesupuşi, cu o dată prin hrană; ci Adam, după ce a gustat din lemn, fu supus morţii şi vieţii nedăstoinic, precum şi Iov mărturisêşte grăind: „Chiemaiu moartea în loc de tată”, pentru aceasta Dumnezeu grăiêşte ca nu cîndva să tinză mîna şi să ia din lemnul vieţii, şi va fi viu în vêci; că era contenită lucrarea cea de dare de viaţă carele întru cêle dentîiu era în om şi striin de fericita viaţă şi de hrană, precum Dumnezeu către dînsul grăiêşte: „Întru griji să mănînci în toate zilele vieţii tale”*.

59 Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie reluată marginal, fără altă explicaţie.

60 Cuvîntul *desfătăciunii* este adăugat marginal de altă mînă şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῆς τρυφῆς*.

61 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *văpaie*.

62 Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie reluată marginal, fără altă explicaţie.

63 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *era lucrîndu*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἦν ἐργαζόνεμος*.

64 Cuvîntul este marcat în text prin două vrahii reluate marginal, fără altă explicaţie.

65 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.

66 Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie reluată marginal, fără altă explicaţie.

67 Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie reluată marginal, fără altă explicaţie.

68 Cuvîntul *numele* este omis în ms.; această omisiune este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

69 În text apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

70 În text, scris **нѡ̀єма̀**.

71 În text, scris **дꙋ҃нєѕъ**.

72 În text, scris **фъмѣѧ**.

[73] Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu nereluată marginal.

[74] Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu nereluată marginal.

[75] Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

[76] Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sir. 49*; *Evrei 11*.

[77] Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

[78] În text urmează cuvîntul *fête*, tăiat cu o linie roşie; copistul a reluat, probabil, mecanic sintagma *ficiori şi fête* din contextele anterioare.

[79] În text se repetă cuvîntul *lui*.

[80] Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

[81] Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *întru vac*. Cf. gr. *εἰς τὸν αἰῶνα* din subsolul SEPT.FRANKF. şi din textul SEPT.LOND.

[82] Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 8*; *Mth. 15*.

[83] În text, scris **стйцєво̑**, probabil din greşeala copistului.

[84] Cuvîntul *Domnul* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *Κύριος ὁ Θεός*.

[85] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde apar sub forma parantezelor rotunde.

[86] Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, corectura: *înaintea mea*.

[87] Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

[88] Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

[89] Iniţial, în text apărea scris *pri-nsu*, sintagmă înlocuită ulterior prin *pre însu*, corectură marcată marginal prin două vrahii scrise cu roşu.

[90] Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

[91] Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *acii*, fără corespondent în ediţiile de referinţă ale LXX.

[92] Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

[93] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *raclă*. În text urmează un cuvînt indescifrabil tăiat cu o linie roşie.

[94] Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, corectura: *parte bărbătească şi fămeiască*.

[95] În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu roşu.

[96] Secvenţa *şi fămêia lui Noe* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἡ γυνὴ Νῶε*.

[97] Cuvîntul *zburătoare* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *πετεινόν*.

[98] În text, scris **Nω̑ɩє**.

[99] Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 1*; *gios 9*.

[100] Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 6*; *Mth. 15*.

[101] Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 1 şi 8*.

[102] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 17*.

[103] În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

[104] Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea *sufletul omului*. Cf. gr. *τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου* din subsolul SEPT.FRANKF. şi din textul SEPT.LOND.

[105] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 26*; *Apoc. 13*.

[106] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

[107] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 1 şi 8*.

[108] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaia 59*.

[109] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sir. 43*.

[110] Cuvîntul este marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu reluate marginal, fără altă explicaţie.

[111] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pus*.

[112] În text, cuvîntul *şi* lipseşte, probabil din greşeala copistului.

[113] În text, cuvîntul este neclar şi este reluat marginal, marcat prin două vrahii scrise cu roşu.

[114] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 1*.

[115] Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *vînător*.

Cf. gr. *κυνηγός* din SEPT.LOND.

116 Cuvîntul *la* este omis în text, probabil din neatenția copistului.

117 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Parali. 1.*

118 În text, scris ***і҆еⷦтаⷦ***, probabil din greșeala copistului.

119 Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *Savá*, cf. SEPT.LOND.

120 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, este adăugată secvența *întru locurile lor*, în încercarea de a armoniza versiunile din cele două surse grecești utilizate.

121 În text, scris ***кꙋⷨпꙋ***, probabil din greșeala copistului.

122 Cuvîntul *acoló* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐκεῖ.*

123 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii, nota: *acum nu vor părăsi.*

124 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roșie, o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

125 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roșu, corectura: *și-i sămănă pre ei.*

126 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, completarea: *Și trăi Sim dupre ce au născut pre acesta, pre Arfaxad, ani 500 și născu fii și fete; și muri. Și trăi Arfaxad 100 de ani și născu pre Cainan. Și trăi Arfaxadu dupre ce au născut pre Cainan*, după SEPT.LOND.

127 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, competarea: *șie.*

128 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Parali. 1.*

129 În text apare numărul *139*, corectat marginal prin *132* și marcat prin două vrahii scrise cu roșu.

130 În text urmează secvența *lui Mel*, tăiată cu roșu, probabil din greșeala copistului.

131 În text, cuvîntul *Sarra* este scris deasupra rîndului.

132 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Is. Navi 24.*

133 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Fap. 6.*

134 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *gios 23 și 25 și 26*; *Galat. 2.*

135 În text, scris ***лꙋкꙋа̀***, probabil din greșeala copistului.

136 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise cu roșu reluate marginal, fără altă explicație.

137 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *gios 20.*

138 Secvența *pre ea* este adăugată marginal și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτήν.*

139 În text, acest verset este numerotat greșit, cu *18*, probabil din neatenția copistului.

140 Secvența *Pentru căci ai zis că «sor mie iaste»* a fost adăugată marginal și marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct, scrise cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἵνα τί εἶπας ὅτι ἀδελφή μου ἐστίν.*

141 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise cu roșu reluate marginal, fără altă explicație.

142 Croșete roșii în text, care trimit la corectura marginală *Domnului*, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu.

143 În text, scris ***лꙋкꙋ҃***, probabil din greșeala copistului.

144 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise cu roșu reluate marginal, fără altă explicație.

145 În text este scris inițial *împăratul*; slova finală, suprascrisă, **л**, este tăiată cu roșu, iar *ꙋ* este transformat în **ь**.

146 În text apare scris inițial *împăratul*; slova finală, suprascrisă, **л**, este tăiată cu roșu, iar *ꙋ* este transformat în **ь**.

147 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, completarea: *aceștiia*. Cf. gr. *αὐτοί* din subsolul SEPT.FRANKF. și din textul SEPT.LOND.

148 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, de altă mînă, opțiunea de traducere: */s-au lepădat/*.

149 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, explicația: *stăjari.*

150 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *ață.*

151 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra ultimei slove a cuvîntului, se propune corectura: *-ă.*

152 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise cu roșu reluate marginal, fără altă explicație.

153 În text este omis semnul care marchează sfîrșitul versetului; la locul respectiv apar două linii oblice scrise cu roșu reluate marginal, fără altă explicație.

154 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, explicația: *despicături.*

155 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise

cu roşu, reluate marginal, fără altă explicaţie.

156 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Sára* şi *2* deasupra cuvîntului *fămêia*, indicînd antepunerea numelui propriu.

157 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 23*.

158 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Galat*.

159 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sir.*; **К**[**ъ**] **Ри͠м**[**ланом**] [= *Rom.*].

160 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

161 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: *vom pune*.

162 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără altă explicaţie.

163 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără altă explicaţie.

164 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără altă explicaţie.

165 În text, scris **Са́ра**, probabil din neatenţia copistului.

166 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea: *de casă născuţi* şi completarea *ai lui*, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, cf. gr. *αὐτοῦ* prezent în subsolul SEPT.FRANKF. şi în textul SEPT.LOND.

167 În text, două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără altă explicaţie.

168 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

169 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *sluga ta*. Marginal, în dreptul acestui verset, desenată, cu cerneală roşie, se află o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

170 În text apărea secvenţa *să iasă*, corectată marginal prin *să ia*, corectură marcată în text prin două vrahii scrise invers cu roşu.

171 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

172 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *cătră*.

173 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

174 În text, scris **А̓вра͠м**.

175 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

176 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

177 În text, scris **А̓ра͠м**.

178 În text, scris **ѕъ**, probabil din greşeala copistului.

179 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *uliţă*.

180 În text, apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

181 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Înţelep. 10*.

182 În text apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

183 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Înţelep. 10*.

184 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 29*; *Isaí. 13*; *Erem. 8*; *Ezec. 16*; *Iúda 1*; *Amos 4*; *Luc. 17*.

185 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Petr. 2*; *Luc. 17*.

186 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 18*.

187 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă prezentă în ambele ediţii de referinţă ale LXX.

188 Marginal, cu cerneală roşie, nemarcat în text, comentariul: *Aici au adăpat pre Lot fêtele lui*.

189 Marginal, cu cerneală roşie, nemarcat în text, comentariul: *Aici au luat pre Sárra împăratul Aviméleh de la Avraam*.

190 Pe pagina anterioară, secvenţa anticipativă este notată: *iar acmu*.

191 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 12*.

192 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *fêli [de] bani*.

193 În text, scris **А̓вра͠м**.

194 În text, două linii oblice scrise cu roşu, nereluate marginal.

195 În text, două linii oblice scrise cu roşu, nereluate marginal.

196 În text, două linii oblice scrise cu roşu, nereluate marginal.

197 În text, două linii oblice scrise cu roşu, nereluate marginal.

198 În text, două linii oblice scrise cu roşu, nereluate marginal.

199 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *Dumnedzău*. Cf. SEPT.FRANKF.: *Θεός*, BIBL.1688: *Dumnezeu*.

200 Marginal, cu cerneală roşie, nemarcat în text, este scris comentariul: *Aici puse Avraam giurămîntu cu Aviméleh*.

201 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *făgăduire*.

202 Secvenţa *den oi* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *προβάτων*, BIBL.1688: *de oi*.

203 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 11*.

204 Marginal, cu cerneală roşie, nemarcat în text, comentariul: *Aici jirtvuiêşte Avraam pre fiiul său*.

205 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal.*; *Sir.*; *1 Mac.*; *Luc.*; *Evrei*.

206 În text, două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă explicaţie.

207 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Fap. 7*; *Isus Navi 24*; *gios 25 şi 50*.

208 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *satul*.

209 În text, scris **кѧ̀**, probabil din greşeala copistului.

210 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 44*.

211 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

212 Cuvîntul *numai* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀλλ᾽ ἤ* 'idem'.

213 În text, cuvîntul *Isaac* este suprascris.

214 În text, două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără altă explicaţie.

215 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

216 În text, scris **лъ҃ⷩкъ**, probabil din greşeala copistului.

217 În text, scris iniţial *umerele* şi corectat apoi prin transformarea lui **є** din penultima silabă în *ȣ*; aşa se explică forma rămasă în text, pe care am transcris-o ca atare.

218 Cuvîntul *multe* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *πολλά*, BIBL.1688: *multe*.

219 În text, scris **тⷩпрȣкápїєȣ**, secvenţă ce trebuie interpretată ca *întru carii eu*.

220 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *înstriinat*.

221 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului.

222 În text, o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

223 Secvenţa de aici este corespunzătoare formulării din SEPT.FRANKF.: *περιέθηκα αὐτῇ τὰ ἐνώτια ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτῆς, καὶ τὰ ψέλλια περὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς*. Unul dintre revizori sesizează inadvertenţa logică implicită şi adaugă marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia *urechile*, preluată dintr-o notă din aparatul critic al ediţiei de la Frankfurt (*περὶ τῶν ἐνωτίων*).

224 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus*.

225 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 23*.

226 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 16 şi 24*.

227 În text, scris **Сàрєⷷ**.

228 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *numele*.

229 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 1*.

230 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[**Къ**] **Ри**ⷨ[**лѧном**] [= Rom.] 9*.

231 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

232 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 12*; ***Дїаⷩ**[**ик**] [= Fapte] 7*.

233 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu

cerneală neagră.

234 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Evrei 12*; *gios 27*.

235 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *dzice*.

236 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *acesta*. Cf. gr. *ταύτην* prezent în subsolul SEPT.FRANKF. şi în textul SEPT.LOND.

237 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 12*; *gios 15* (scris iniţial *27* şi tăiat cu cerneală neagră).

238 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 12 şi 8. 22*; *gios 28*.

239 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, apare slova *ȣ*, modificînd cuvîntul marcat: *întru*.

240 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Domnul*.

241 În text, scris ***Ἰаа҇к***.

242 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Aici au făcut Isaac jurămîntu cu Aviméleh*.

243 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 27*.

244 Cuvîntul *tău* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *σου*, BIBL.1688: *tău*.

245 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Aici au înşelat Iacov pre Isav*.

246 În text, scris ***кътъ***, probabil din greşeala copistului.

247 În text, în acest loc apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

248 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

249 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 11*.

250 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Aici au luat Iacov blagosloveniia*.

251 În text, după acest cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

252 În text, scris ***доа́ра***.

253 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 25*.

254 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 11*.

255 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Aici să blagoslovêşte Isav*.

256 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă explicaţie.

257 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 26*.

258 În text, scris ***χаа҇н***, probabil din greşeala copistului.

259 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 12*.

260 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *lui Dumnedzău*.

261 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

262 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 35 şi 48*; *Sir. 44*.

263 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *sînt*. Cf. BIBL.1688: *sînt*, SEPT.FRANKF. subsol: *εἰμι*.

264 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 12 şi 19*; *Sir. 44*, tăiată cu roşu.

265 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 26*.

266 În text, scris ***ϯ҇нтри***, probabil din greşeala copistului.

267 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 31*.

268 În text apărea iniţial forma *vêde*, înlocuită marginal prin *vedea*, corectură marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu.

269 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *puţ*.

270 În text a fost scris iniţial *ei*, corectat *lui*, corectură reluată marginal şi marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

271 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *prăvăli piatra*.

272 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, este repetat cuvîntul *Liei*, scris defectuos în text.

273 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Sluji Iacov pentru Rahil 7 ani*.

274 În text, scris ***е́ръ***, probabil din greşeala copistului.

275 În text apare cuvîntul *văduă*, tăiat cu roşu; cuvîntul *stearpă* este adăugat marginal şi marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *stearpă*.

276 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, este repetat cuvîntul *căci*, scris defectuos în text.

277 În text, scris ***дѡ҃***, probabil neglijență a copistului.

278 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1*.

279 În text a fost scris inițial *zemisli*, peste care s-a scris apoi cuvîntul *zise*.

280 În text, scris ***мѣре***.

281 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei -**ъ**, corectura: -*e*, indicînd lecțiunea *mădrăgune*, după SEPT.LOND. şi subsolul SEPT.FRANKF.

282 Inițial, în text apărea cuvîntul *întră*, înlocuit marginal prin cuvîntul *veni*, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐξῆλθεν* 'veni'.

283 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *verdeața*. În SEPT.FRANKF.: *τὸ λευκόν* 'albul', cf. BIBL.1688: *albeața*.

284 În text, deasupra ultimei litere apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicație.

285 În text, scris ***бистрици***.

286 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 28*.

287 În text, scris ***неáвъ҃дѹ***, probabil din greşeala copistului.

288 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Fugí Iacov de la Lavan*.

289 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere *să porni*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὥρμησεν* (inf. *ὁρμάω* 'a porni), BIBL.1688: *să porni*.

290 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 47*.

291 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *știia*.

292 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 22*.

293 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Movila Mărturiei*.

294 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici au vădzut Iacov tabăra lui Dumnedzău*.

295 Croşete negre în text, indicînd o secvență fără corespondent în LXX.

296 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Daruri ce au trimis Iacov lui Isav*.

297 În text, scris ***копие҃***.

298 Croşete negre în text, indicînd o secvență fără corespondent în LXX.

299 În text, deasupra ultimei litere apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicație.

300 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *fêţii lui* şi *2* deasupra cuvîntului *darurile*, indicînd inversarea topicii lor.

301 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicația: *pîrîul*.

302 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

303 Secvența *către el* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *πρὸς αὐτόν*.

304 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicația: *coapsei*.

305 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 32*.

306 Cuvîntul *numele* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸ ὄνομά σου*.

307 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opțiunea de traducere: *Videniia*.

308 În text, secvența *sluj-* este scrisă de două ori, probabil din greşeala copistului.

309 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Împreunarea fraților*.

310 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

311 Sintagma *sluga ta* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct; cf. BIBL.1688: *sluga ta*, SEPT.FRANKF.: *ὁ παῖς σου*.

312 În text urmează secvența ⌊*el*⌋ tăiată cu roşu.

313 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicația: *de*.

314 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici sili Iacov pe frate-său cu darurile*.

315 În text, cuvîntul *ce* este omis.

316 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici să întoarse Isav la calea lui*.

317 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicația: *colibi*.

318 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici au pîngărit Sihem pre Dína, fata lui Iacov*.

319 După textul grecesc, ar trebui să urmeze secvența

şi-mi veţi da mie, omisă în manuscris.

320 Slovele **лꙋ̀** au fost transformate dintr-un cuvînt a cărui ultimă parte a fost ştearsă.

321 În text, deasupra părţii finale a cuvîntului apare o literă suprascrisă, indescifrabilă, tăiată cu roşu.

322 În text, scris **къ**ч҃, probabil din greşeala copistului.

323 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Poftiră oamenii a să obrăzui*.

324 În text, deasupra punctului care marchează sfîrşitul versetului apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

325 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 49*.

326 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Simeon şi Leví ucisără oamenii cetăţii*.

327 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 28*.

328 Iniţial, în text apărea pronumele *vă*, corectat marginal prin *ne*, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

329 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici au ascunsu Iacov bodzii*.

330 Cuvîntul *după* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὀπίσω*.

331 În text, scris **фі**н҃.

332 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *doica*.

333 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 32*.

334 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 48*.

335 În text, deasupra ultimei silabe a acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

336 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 48*.

337 În text, *sălăşlui Iacov*. Secvenţa *lăcui Israil* este o corectură marginală, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *κατῴκησεν Ἰσραήλ*.

338 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 49*.

339 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici au pîngărit Ruvim pre ţiitoarea tătîne-său*.

340 Cuvîntul *Simeon* este o completare marginală după SEPT.FRANKF., marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

341 Cuvîntul *lui* este tăiat în text.

342 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *ficiorii lui* şi *2* deasupra secvenţei *lui Isav*, indicînd inversarea topicii lor.

343 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Să dăosăbi Isav de Iacov*.

344 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 1*.

345 Iniţial, în text apărea pronumele *acesta*, corectat marginal prin *aceştia*, corectură marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὗτοι*.

346 Iniţial, în text a doua vocală era *a*, înlocuită marginal prin *e*, corectură marcată în text printr-o vrahie orientată invers scrisă cu roşu deasupra celei de-a doua vocale a numelui.

347 Secvenţa *fiii lui Isav* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *υἱοί*.

348 În text, scris *fiii*, probabil din greşeala copistului.

349 În text, scris **χа**т҃**ма**т҃.

350 Iniţial, aici era marcat începutul versetului *18*, şters ulterior.

351 Numerotarea versetului lipseşte în text şi a fost restabilită după SEPT.FRANKF.

352 Iniţial, cuvîntul se termina cu slova **м**, înlocuită marginal prin **н**, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

353 Cuvîntul *întru* înlocuieşte cuvîntul *la* scris în text, corectură marginală marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

354 Secvenţa *Şi muri Vallaenon, ficiorul lui Ahovor* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct; cf. SEPT.FRANKF. şi BIBL.1688.

355 În text apare o vrahie scrisă cu roşu nereluată marginal.

356 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Visul lui Iosif*.

357 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Iată altu vis*.

358 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *socotit*.

359 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vino*.

360 Secvenţa *întrebă pre* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἠρώτησεν δὲ αὐτόν*.

361 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Să sfătuiescu să omoară pre Iosif*.

362 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *veniţi*.

363 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 42*.

364 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Dezbrăcară pre Iosif și-l aruncară în groapă*.

365 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 104*; *Înțelep. 10*.

366 În text, scris *israiltênilor*, probabil din greşeala copistului.

367 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Vîndură pre Iosif*.

368 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 44*.

369 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *întinară*.

370 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Arătară haina lui Iosif la Iacov*.

371 În text, scris ***мадинє́є***".

372 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 2*.

373 Iniţial, aici era marcat începutul versetului *3*, şters ulterior.

374 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 26*; *gios 46*; *1 Parali. 2 și 4*.

375 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui Dumnedzău*.

376 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei litere a cuvîntului, corectura: *d*, propunînd lecţiunea *dă*.

377 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici s-au culcat Iúda cu noru-sa*.

378 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Să spuse Iúdei că-i noru-sa grea de curvie*.

379 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Să îndreptă Thámar*.

380 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

381 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 2*.

382 În text urmează secvenţa ⌊*stăpînului*⌋ tăiată cu roşu şi marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

383 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Şi ochí muiêrea stăpînului Pentefrí pre Iosif*.

384 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Şi-l trase de contoș*.

385 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici să pîrăște Iosif*.

386 În text, scris ***а***", probabil din greşeala copistului.

387 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *S-au pus la temniță Iosif*.

388 În text, scris iniţial *legătura* şi modificat.

389 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere *temnița*.

390 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Cupariul și medelnicêriul vise vădzu*.

391 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

392 Secvenţa *Însă au* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὐχί*.

393 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Arată visele*.

394 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *vlăstări*.

395 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *strugurul*.

396 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Iosif izbîndêște visele*.

397 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *în*.

398 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *la*.

399 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mă gîndiiam*.

400 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Vis vădzu Faraó*.

401 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *pre*.

402 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 104*.

403 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Scoase pre Iosif den temniță*.

404 Marginal, marcată în text prin cîte o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere a cuvintelor *plini* şi *buni* din text, apare corectura: *e*, propunînd lecţiunile *pline*, *bune*, în acord cu genul substantivului din limba română.

405 În text, în acest loc apare cuvîntul *și* tăiat cu roşu.

406 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Eghípetul*.

407 Cuvîntul *Pămîntului* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῆς γῆς Αἰγύπτου*.

408 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

409 În text, versetul *39* este notat cu *40*, numerotarea versetului *40* fiind omisă.

410 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal.104*; *1 Mac. 2*; ***Дїа҃*** *[**ик**] [= Fapte] 7*.

411 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Puse pre Iósif domnu Eghíptului*.

412 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *însul*.

413 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Şi-i dêde lui Iosif pre Asineth*.

414 În text, scris ***пώпе***, probabil din greşeala copistului.

415 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *gios 47 şi 48*.

416 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

417 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 104*.

418 În text urmează o secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

419 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа҃*** *[**ик**] [= Fapte] 6*.

420 În text, scris *puţini*, corectat marginal prin *puţine*, corectură marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu.

421 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 43*.

422 În text se repetă secvenţa *a tot*, probabil din greşeala copistului.

423 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Văzu Iosif pre fraţii lui*.

424 În text apare în acest loc cuvîntul *şi* tăiat cu roşu.

425 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *veţi aştepta*. Ambele soluţii, atît cea din text, cît şi cea marginală, reprezintă echivalări aproximative ale verbului grecesc *ἀπάγω* 'a merge înapoi, a se retrage' din SEPT.FRANKF.

426 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Şi-i puse în temniţă*.

427 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 43*.

428 Marginal, marcată în text printr-o vrahie orientată invers, scrisă cu roşu, nota: *de*.

429 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 37*.

430 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Legă pre Simeon*.

431 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *sarcina sa*.

432 În text, *iarbă*. Forma de singular este corectată marginal prin *ierburi*, potrivit gr. *χορτάσματα* 'ierburi furaj' din SEPT.FRANKF.; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu.

433 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Veniră cătră Iacov*.

434 În text, scris ***а҆мъ андѡ҆̑***, probabil din greşeala copistului.

435 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 42*.

436 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *de*.

437 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *de*.

438 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *că*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF., unde apare conjuncţia *εἰ* 'dacă', cf. SEPT.GERM.: *ob* 'idem'. Totuşi, în BIBL.1688 întîlnim formula *că ne va zice*. Cf. gr. *ὅτι* din subsolul SEPT.FRANKF. şi din textul SEPT.LOND.

439 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 44*.

440 Articolul *-le* lipseşte din text.

441 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Luară pre Venianim*.

442 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Stătură înaintea lui Iosif fraţii lui*.

443 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 42*.

444 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *bucate*.

445 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă aflată între paranteze rotunde în SEPT.FRANKF

446 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *binevrîndu*, prin care se încearcă o echivalare mai bună, prin calchiere, a participiului *εὐδοκιμοῦν* al verbului *εὐδοκιμέω* '(despre bani) a fi preţuit'.

447 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Scoase pre Simeon*.

448 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *trăiêşte*.

449 Secvenţa *au văzut pre* a rezultat în urma unei corecturi.

450 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Văzu Iosif pre Veniamin*.

451 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Plînse Iosif*.

452 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *să încetă*.

453 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 46*.

454 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Argintul și cupa*.

455 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *întru a lui vraje vrăjaște*.

456 Secvenţa *și el zise* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὁ δὲ εἶπε*.

457 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aflară cupa*.

458 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 42*.

459 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 43*.

460 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 37*.

461 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 43*.

462 În text, scris **т҃нан҃**, probabil din greşeala copistului.

463 În text, în acest loc, apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

464 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici să vădi Iosif fraților lui*.

465 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Дїа҃**[**нѥ**] *[= Fapte] 7*.

466 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 50*.

467 În text, versetul *6* şi versetul *7* pînă în acest loc sînt inserate marginal de aceeaşi mînă şi marcate în text cu o cruce roşie.

468 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Luîndu pre tatăl vostru, veniți*.

469 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Aici dăruiêște Iosif pre frații lui*.

470 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Spuseră lui Iácov de Iosif'*.

471 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Să arătă Dumnedzău lui Iacov și să pogorî cu însul la Éghiptu*.

472 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Дїа҃**[**нѥ**] *[= Fapte] 7*.

473 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iosía 22*; *Psal. 104*; *Isaía 52*.

474 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieș.] 1*.

475 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 1 și 6*.

476 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 26*; *1 Parali. 5*; *2 Parali. 4*.

477 Cuvîntul *și* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, cf. SEPT.FRANKF.: *δέ*. Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 6*; *2 Moi[si] [= Ieș.] 6*; *4 Moi[si] [= Num.] 3*.

478 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 38*; *1 Parali. 2 și 4*.

479 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 7*.

480 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 7*.

481 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 41*.

482 În text, scris **пóпе**, probabil din greşeala copistului.

483 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 7 și 8*.

484 Cuvîntul *către* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *πρός*, BIBL.1688: *cătră*.

485 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 43*.

486 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *5 frați a lui Iosif stătură înaintea lui Faraó*.

487 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Stătu Iácov înaintea lui Faraó*.

488 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *lăcuiesc*.

489 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicația: *au lăcuit.*

490 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Şi lipsi argintul din Éghiptu.*

491 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Şi dobitocul.*

492 Secvența *Şi veniră la el în al doilea an* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ.*

493 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Eghiptênii să dêderă robi cu pămîntul lor.*

494 În text, cuvîntul *nu* este omis, probabil din greşeala copistului.

495 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicația: *agonisit.*

496 Cuvîntul *numai* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *μόνον*, BIBL.1688: *numai.*

497 Marginal, nemarcat în text, comentariul: *Rămase obicêiu.*

498 Secvența *lui Iacov, anilor* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *'Ιακὸβ ἐνιαυτῶν τῆς ζωῆς*, BIBL.1688: *lui Iacob, anii vieții lui.* Ultimul cuvînt este tăiat cu negru. Cuvîntul *vieții* este dublat marginal, tăiat cu negru.

499 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 44*; *gios 50.*

500 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

501 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicația: *bîntuiêşte.*

502 În text, cuvîntul *şi* este repetat.

503 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 25.*

504 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 35.*

505 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Iacov blagoslovêşte pre fiii lui Iosif.*

506 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

507 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 11.*

508 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 31.*

509 Secvența *pre ea* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτήν*, BIBL.1688: *pre ea.*

510 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iosía 28*; *Ioan 4.*

511 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Iácov blagoslovêşte pre fiii lui.*

512 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 35*; *1 Parali. 5.*

513 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere, apare slova *є*, indicînd lectura: *strîmbătate.*

514 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicația: *razeme.*

515 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1Parali.*

516 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan şi*, probabil din greşeala copistului.

517 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

518 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicația: *strugurului.*

519 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicația: *rădăcină.*

520 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *Dumnedzăul tătîne-tău.*

521 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа̑ⁿ****[ик] [= Fapte] 7.*

522 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 47.*

523 În text, *eghiptênilor.* Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *Eghiptului.* Cf. SEPT.FRANKF.: *Αἰγύπτου*, BIBL.1688: *Eghipetului.*

524 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа̑ⁿ****[ик] [= Fapte] 7.*

525 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 23.*

526 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *arătat.*

527 Prin sintagma *a se săvîrşi pre însul, dzicîndu* adăugată marginal şi marcată în text prin mai multe vrahii scrise cu roşu se înlocuieşte în text sintagma *mainte de moarte, dzicîndu pre însul*, restaurîndu-se o corespondenţă mai precisă cu formularea din textul SEPT.FRANKF.: *πρὸ τοῦ τελευτῆσαι αὐτὸν, λέγων*. În BIBL.1688: *te-au jurat mai nainte de moarte, zicînd*.

528 Cuvîntul *slugilor* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῶν θεραπόντον*, BIBL.1688: *slugilor*.

529 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus*.

530 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 32*.

531 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 11*.

532 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13*; *Iosía 24*.

533 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*; ***Дїаⷩ҇[ик]*** *[= Fapte] 13*.

534 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*; *gios 6*.

535 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїаⷩ҇[ик]*** *[= Fapte] 6*; *Psal. 104*.

536 În text, secvenţa *-ndu-ne* este scrisă deasupra rîndului.

537 Forma (neaccentuată) *Iliupolis* (după nominativul *Ἡλιούπολις* din SEPT.FRANKF.) este adăugată marginal şi marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, pentru a înlocui forma *Iliupóleos* din text, care reflectă, nejustificat, un genitiv grecesc. În BIBL.1688, cu accentul corect marcat: *Iliúpolis*.

538 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Dzise împăratul moaşelor*.

539 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere *înviia*, pentru a înlocui în text verbul *creştea*, mai puţin adecvat semantic în raport cu verbul grecesc *ζωογονέω* '(aici) a menţine în viaţă' din SEPT.FRANKF. Cf. şi soluţia, de asemenea adecvată, din BIBL.1688: *da viaţă*.

540 Marginal, se reiau două linii oblice scrise în text cu roşu, fără nici o explicaţie.

541 Marginal, se reiau două linii oblice scrise în text cu roşu, fără nici o explicaţie.

542 În text, versetul *8* este nemarcat şi nedelimitat.

543 Marginal, se reiau două linii oblice scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

544 Marginal, se reiau două linii oblice scrise în text cu roşu, fără nici o explicaţie.

545 În text, scris ***ȣчикъⷩⷶ***, probabil din greşeala copistului.

546 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *năsîp*.

547 În text, scris ***баци***, greşeală a copistului corectată prin adăugarea, pe margine, a slovei ***ц***, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***ц***.

548 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Fugi Moisí den Eghiptu la Madiiam*.

549 Marginal, se reia o vrahie scrisă în text cu roşu, fără nici o explicaţie.

550 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Moisi luă pre Sepfora*.

551 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 18*; *1 Paral. 23*.

552 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїаⷩ҇[ик]*** *[= Fapte]*. Marginal, în dreptul acestui verset, este desenată cu cerneală roşie o mînă în poziţie indicială semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

553 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *rug*.

554 În text, *den picior*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *den picioarele taale*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐκ τῶν ποδῶν σου*; cf. şi soluţia, de asemenea adecvată, din BIBL.1688: *den picioare-ţi*.

555 În text, cuvîntul *întru* este scris deasupra rîndului.

556 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 22*; *Mr. 12*; *Luc. 20*.

557 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 104*.

558 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici să trimite Moisí către Faraó*.

559 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apocali. 1*.

560 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Ὁ Ὤν*, în limba greacă: ‘cel ce este’.

561 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, este reluată explicaţia: *Ὁ Ὤν*, în limba greacă: ‘cel ce este’. Marginal, în dreptul acestui verset, desenată cu cerneală roşie, se află o mînă în poziţie indicială semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

562 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi amorreilor* şi *2* deasupra secvenţei *şi ferezeilor*, indicînd inversarea topicii lor.

563 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *gios 5 şi 8*.

564 Marginal, marcat în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *gios 11 şi 12*.

565 Prin secvenţa *-cestu* adăugată marginal şi marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, se înlocuieşte cuvîntul iniţial din text: *acêea*, pentru a corespunde genului neutru al pronumelui demonstrativ şi al articolului grecesc din SEPT.FRANKF.: *τί τοῦτο τὸ ἐν τῇ χειρί σου*. În BIBL.1688, mica inadvertenţă persistă: „Ce iaste aceea den mîna ta?”.

566 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Toiagul să făcu şarpe*.

567 Marginal, în dreptul acestui verset, scrisă cu cerneală roşie, comentariul: *Semnul mîinei*.

568 Cuvîntul *să* este adăugat ulterior.

569 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *gîngav*.

570 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 94*.

571 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 10*; *Luc. 21*.

572 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 45*.

573 Secvenţa *şi eu voi dăşchide gura ta şi gura lui* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἐγὼ ἀνοίξω τὸ στόμα σου καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ*.

574 În text, scris **фрáцимїе**, probabil din greşeala copistului.

575 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să despărţi Moisí de socru-său*.

576 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

577 Secvenţa *al mieu* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *πρωτότοκός μου*.

578 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Sepfóra făcu rătezare fiiului său*.

579 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Împreunarea lui Aaron cu Moisí*.

580 În text, scris iniţial *veţi* sau *aţi* şi modificat.

581 În text, la finalul acestui cuvînt apare o secvenţă ştearsă cu cerneală roşie, probabil slova **т**.

582 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 3*.

583 În text, scris iniţial *Domnul* şi modificat.

584 Persoana a doua singular a verbului *îndrăpneceşti* rezultă dintr-o greşeală de traducere sau o greşeală a copistului sau este urmarea acordului prin atracţie; cf. SEPT.FRANKF.: *διαστρέφετε* ‘întoarceţi; tulburaţi’.

585 Adverbul *încă* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὐκέτι*.

586 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *cu*, nejustificată în text, prepoziţia *întru* fiind adecvată în raport cu gr. *ἐν* din SEPT.FRANKF.

587 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

588 Cuvîntul *zicînd* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct; cf. SEPT.FRANKF.: *λέγων*.

589 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Nu ascultară fiii lui Israil pre Moisí*.

590 În text, croşete scrise cu roşu. Marginal, marcat cu o semiacoladă, este inserat cu roşu următorul comentariu: *Sau „capete” sau „începători” să va dzice, iar nu amîndoaă* (scris **амъ^р доаж**).

591 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 47*; *4 Moi[si] [= Num.] 26*; *1 Parali. 5*.

592 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 4*.

593 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei *χ*, corectura: *a*, propunînd lecţiunea *Saar*, după SEPT.LOND.

594 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 6 şi 23*;

4 Moi[si] [= Num.] 3 și 26.

[595] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 3*; *1 Parali. 6*.

[596] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 2*; *4 Moi[si] [= Num.] 27*; *1 Parali. 3 și 23*.

[597] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 3*.

[598] Cuvîntul *seminției* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *αἱ ἀρχαὶ πατριᾶς*.

[599] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *acesta-i*, reflectînd singularul pronumelui demonstrativ *οὗτος* din SEPT. FRANKF.

[600] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Moisí fu dumnedzău lui Faraó*.

[601] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 104*.

[602] În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *dzicîndu* şi *2* deasupra secvenţei *dați-ne noaă*, indicînd inversarea topicii lor.

[603] Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *bălaur*.

[604] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Minunea toiagului*.

[605] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Tim. 3*.

[606] Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, este reluată secvenţa *să îngreuia ini-*, scrisă neglijent în text.

[607] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 8*.

[608] Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, adăugirea: *întru mîna ta*, preluată din aparatul critic al ediţiei SEPT.FRANKF.: *ἐν τῇ χειρί σου*.

[609] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 17*.

[610] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 78*.

[611] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Apa să făcu sînge*.

[612] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Înțelep. 17*.

[613] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.

[614] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Scoase broaștele asupra pămîntului*.

[615] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 77 și 104*.

[616] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Înțelep. 17*.

[617] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să rugă Faraó lui Moisí*.

[618] În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *pre mîine* şi *2* deasupra secvenţei *După cum ai dzis*, indicînd inversarea topicii lor, pentru o mai corectă adecvare la topica din SEPT.FRANKF.

[619] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Adunară broaștele clăi, clăi*.

[620] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Den țărnă făcu mușițile și vrăjitorii nu putură*.

[621] În text, scris **нъсъ҄нинѝ**, probabil din greşeala copistului.

[622] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Dzisără vrăjitorii lui Moisi: Dêget a lui Dumnedzău iaste*.

[623] Secvenţa *pre carele sîntu* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐφ᾽ ἧς εἰσίν*.

[624] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Înțelep. 16*; *Psal. 104*.

[625] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Veni musca cîinească*.

[626] În text, cuvîntul *vom* este scris deasupra rîndului.

[627] În text, deasupra rîndului, este o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, probabil *-m*.

[628] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 3*.

[629] În text, scris **ἀдάѻцє**, probabil din greşeala copistului.

[630] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Soroc*.

[631] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Murиră dobitoacele și să slăvi pămîntul Ghesem*.

[632] În text, deasupra rîndului apare o secvenţă tăiată

cu cerneală neagră.

633 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Presără spudză în cer şi să făcu beşici.*

634 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[Къ] Рим҃[лѧном] [= Rom.] 9.*

635 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Glasuri, piatră, foc.*

636 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Înţelep. 16*; *Psal. 77 şi 104.*

637 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să slăvi pămîntul Ghesem.*

638 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici arătă Faraó pre Dumnedzău drept şi pre sine păgîn.*

639 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 24.*

640 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 104.*

641 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *despre răsărit.*

642 Deasupra cuvîntului *acêea* este o vrahie scrisă cu roşu, repetată pe margine, fără nici o explicaţie. În text, croşete roşii care arată că secvenţa lipseşte din SEPT.FRANKF.

643 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Lăcusta.*

644 Marginal, se reiau două linii oblice scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

645 Marginal, se reiau două linii oblice scrise cu roşu, fără nicio explicaţie.

646 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici să arată Faraó greşit.*

647 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Întunêrecul, negura, ceaţa.*

648 În text, numărul versetului este notat greşit cu *23* în loc de *22*, cele două versete nefiind despărţite.

649 Marginal, se reiau două linii oblice scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

650 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui.*

651 Marginal, se reiau două linii oblice scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

652 Secvenţa *Şi zise Moisi* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ εἶπε Μωϋσῆς.*

653 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să scîrbi Farao pre Moisí.*

654 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

655 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 3.*

656 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 45.*

657 În text, croşete roşii. Secvenţa dintre croşete (*şi în ochii a tot nărodul*) este repetată în text, dar semnalată marginal printr-o vrahie scrisă cu roşu şi calificată prin cuvîntul *greşit*; în consecinţă, am procedat la eliminarea ei.

658 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Înţelep. 18.*

659 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Ieşi Moisí mînios de la Faraó.*

660 Marginal, în dreptul acestui verset, desenată cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

661 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *lăptuci.*

662 Secvenţa *şi os nu să va sfărîma dentr-însul, iar cêle rămase dentr-însul pînă dimineaţă* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ὀστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πρωί*, cf. şi BIBL.1688: *şi os nu veţi sfărîma de la el, şi cêle ce vor rămînea dentr-însul pînă dimineaţa.*

663 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Pasha Domnului.*

664 În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală roşie, probabil cuvîntul *eu.*

665 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Pentru azime şi aluatu.*

666 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 23*; *4 Moi[si] [= Num.] 28.*

667 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 11.*

668 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Lovi Domnul cu moarte tot dentîi născutul lui Faraó.*

669 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 77 și 135 și 104 și 134*.

670 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Înțelep. 18*.

671 În text, deasupra acestui cuvînt este o slovă tăiată, indescifrabilă.

672 În text, scris ***ноа́ⷫптѣ***, probabil greşeală a copistului.

673 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici gonescu eghiptênii pre israiltêni*.

674 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 3*; *Psal. 104*.

675 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 33*; *Is. Navi 24*; *Psal. 135*.

676 Croşete negre în text, încadrînd o alternativă de traducere.

677 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 15*.

678 Croşete negre în text, încadrînd o secvență fără corespondent în SEPT.FRANKF.

679 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Lêgea paştilor*.

680 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 9*; *Ioan 19*.

681 Marginal, în dreptul acestui verset, desenată cu cerneală roşie, o mînă în poziție indicială semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

682 Cuvîntul *cineva* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τίς*.

683 În text, scris ***кѹ҃т***, probabil din greşeala copistului.

684 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 22 şi 30*; *3 Moi[si] [= Lev.] 27*; *4 Moi[si] [= Num.] 3 şi 8*; *Ezechía 44*; *Luc. 2*.

685 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 23*.

686 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 22 și 34*; *Ezechía 44*.

687 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 77*.

688 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 50*; *Is. Navi 24*.

689 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 14*; *4 Moi[si] [= Num.] 14*; *5 Moi[si] [= Deut.] și Psal. 77 și 104*; *2 Ezdra 9*.

690 În text, apar două linii oblice scrise cu roşu, fără nici o explicație.

691 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *De aici s-au arătat norul povățuind dzua și noaptea*.

692 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici gonêşte Faraó denapoia israiltênilor*.

693 În text, tăiat cu cerneală roşie, apare scris cuvîntul *nărodul*, greşeală a copistului corectată prin adăugarea pe margine a cuvîntului *Domnul*, marcat prin trei vrahii scrise cu roşu.

694 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Is. Navi 24*; *1 Mac. 4*.

695 În text, scris **лъгъ**, probabil din greşeala copistului.

696 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *mormînturi*.

697 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Ați văzut pre eghiptêni și nu-i veți mai vedea*.

698 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 13*.

699 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 77 și 105*.

700 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Is. Navi 4*; *Psal. 135*.

701 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să dăsfăcu marea*.

702 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 78*; *Iudíth 5*; *1 Corith. 10*; *Evrei 11*.

703 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Şi scuturắ Domnul tabăra eghiptênilor*.

704 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *cătră*.

705 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să acoperi marea, eghiptênii să înnecară*.

706 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 105 și 135*.

707 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici vădzu şi să temu Israil.*

708 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Israil slăvêşte pre Domnul.*

709 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 117*; *Isaía 12*.

710 Cuvîntul *Doamne* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *Κύριε*.

711 În text, cuvîntul *carăle* este scris deasupra rîndului.

712 În text, accentuat *tímpănă*.

713 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Sora lui Aaron cu tîmpăna slăvêşte pre Domnul.*

714 În text, scris **ѱі҃**.

715 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Veniră pren pustiiul Sur fiii lui Israil la Merra.*

716 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 38*.

717 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Arătă Domnul lemnu de îndulci apa.*

718 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici puse Domnul lui Moisi dreptăţi, giudêţe, ispită.*

719 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 33*.

720 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Veniră la Elim.*

721 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Înţelep. 11*; ***Дїа҇*[*ик*]** *[= Fapte] 7 şi 13*.

722 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Veniră la pustiiul Sin.*

723 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Gîlceviră fiii lui Israil.*

724 În text, *cu carnea.* Secvenţa *cu cărnurile* este adăugată marginal şi marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, după forma de plural din SEPT.FRANKF.: *τῶν κρεῶν*.

725 În text apare iniţial *ne-au scos*, corectat marginal prin *ne-aţi scos*, după forma verbală corespunzătoare din SEPT.FRANKF.: *ἐξηγάγετε ἡμᾶς*; corectura este marcată prin trei vrahii scrise cu roşu.

726 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Ploao Dumnedzău pîini.*

727 În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală neagră.

728 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici vinovăţêşte Moisi pre Domnul înaintea israiltênilor.*

729 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Va da carne sara, pîine dimineaţa.*

730 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 45*.

731 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Carne, pîini.*

732 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 1*; *Psal. 77 şi 104*.

733 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Veniră cîrsteii.*

734 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 1*; *Psal. 77*; *Înţelep.*

735 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Corith.*; *Ioan.*

736 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici vădzură mana.*

737 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Corith.*

738 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să împuţi mana lacomilor.*

739 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici nu să împuţi mana, pentru căci nu le-au trimis a şaptea dzi mană.*

740 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Nu ascultară cuvîntul Domnului.*

741 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Pîinea cea cerească o numiră fiii lui Israil mană.*

742 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici porîncêşte Domnul de mana cêea ce s-au pus în chivot.*

743 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Veniră la Rafidon.*

744 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 20*; *5 Moi[si] [= Deut.] 32*.

745 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *huliia*.

746 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Gîlceviia nărodul.*

747 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să temu Moisi de nărod.*

748 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7.*

749 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 80.*

750 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 20*; *Psal. 77 și 104*; *Înțelep. 11*; *1 Corith. 10.*

751 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Aici au lovit piatra și au ieșit apă.*

752 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 27*; *Iudith 4*; *Înțelep. 11.*

753 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Veni Amalic.*

754 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Aici să bate Iisus cu Amalic.*

755 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este repetat cuvîntul *el*, scris defectuos în text.

756 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Răstignirea lui Moisi.*

757 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Scrie aceasta.*

758 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Audzi Iothor.*

759 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 2.*

760 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Veni Iothor.*

761 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Cunoscu Iothor pre Dumnedzău.*

762 Probabil din greşeala copistului, sintagma *și-i* este repetată în text.

763 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Aici învață Iothor pre Moisí.*

764 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Veniră la pustiiul Sinaiei.*

765 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, o secvență ștearsă cu cerneală neagră.

766 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа͡н*[*ия*]** *[= Fapte] 7.*

767 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 29.*

768 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 5.*

769 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 23.*

770 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr. 2.*

771 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Viu cătră tine în stîlpu de nor.*

772 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Să să curățască nărodul.*

773 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 12.*

774 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Veni Domnul cu glasuri și fulgere și trîmbițe.*

775 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Ieși nărodul în timpinarea lui Dumnedzău*

776 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 11.*

777 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа͡н*[*ия*]** *[= Fapte] 7.*

778 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Moisi grăia și Dumnedzău răspundea și nărodul audziia.*

779 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Psal. 80.*

780 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*; *5 5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Psal. 95.*

781 Cuvîntul *cioplit* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

782 Secvenţa *nice la tot asămănare den cîte-s în cer sus* este adăugată marginal după SEPT.FRANKF.: *οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω*; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

783 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Aceasta-i făgăduința*

carea au dat Dumnedzău fiilor Israil.

784 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 34*; *5 Moi[si] [= Deut.] 5*.

785 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 19*; *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Mth. 5*.

786 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Ezechia 20*; *gios 31*; *Mth. 12*.

787 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 2*; *gios 31*, *Evrei 4*.

788 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Mth. 15*, *Efes. 6*; *Mr. 7*; *Sirah 3*.

789 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Mth. 5 şi 19*; *Mr. 10*.

790 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; ***[Къ] Рим[ланом]*** *[= Rom.] 7 şi 13*.

791 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 18*; *Evrei 12*.

792 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura : *iar*, pentru a corespunde mai precis particulei *δέ* din SEPT.FRANKF.

793 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Moisí întră în negură.*

794 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 27*; *Is. Navi* 8.

795 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 15*; *Evrei 34*.

796 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici iaste pravila.*

797 În text, cuvîntul *de* este scris deasupra rîndului.

798 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 24*.

799 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 20*; ***При[т]чи*** *[= Parim.] 20*; *Mth. 15*; *Mr. 7*.

800 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

801 Numerotat cu *26*, acest verset cuprinde conținutul versetelor *24*, *25* şi *26* din SEPT.FRANKF., rămase nemarcate în text. Inadvertența va fi corectată în BIBL.1688. Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 24*; *5 Moi[si] [= Deut.] 19*; *Mth. 5*.

802 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicația: *taurul.*

803 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *sau va săpa groapă.*

804 În text, *buhai*. Secvența *buhaiul oarecui* este o corectură marginală marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde gr. *τινὸς ταῦρος* din SEPT.FRANKF., cf. şi BIBL.1688: *taurul cuiva.*

805 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црст[въ]*** *[= 2 Reg.] 12*.

806 Cuvîntul *faptul* din text este explicat marginal prin *pîinea*, explicație marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Ambele soluții de echivalare sînt relativ inadecvate corespondentului din SEPT.FRANKF., unde apare sintagma: *κατὰ τὸ γύνεμα αὐτοῦ*, corect transpusă în BIBL.1688: *după roada ei.*

807 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere : *vasă*. Cf. SEPT. FRANKF. *σκεύη* 'ustensile', cf. şi BIBL.1688: *unelte.*

808 În text, scris ***χάнъ***, probabil din greşeala copistului.

809 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 31*.

810 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicație.

811 Secvența *Iar de va fi domnul lui cu îns, nu va plăti* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐὰν δὲ ὁ κύριος ᾖ μετ' αὐτοῦ, οὐκ ἀποτίσει*, cf. BIBL.1688: *Iară de va fi stăpînul cu dînsul, nu va plăti.*

812 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 22*.

813 În text, scris ***връжитшр***.

814 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 19*.

815 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Zahar. 7*.

816 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїан[ик]*** *[= Fapte] 23*.

[817] În text, după silaba *boiê-* urmează o secvență ștearsă cu cerneală roșie.

[818] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *sus 12*; *Luc. 2*; *Ezec. 44*.

[819] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 22*; *Ezechia 44*.

[820] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 22*.

[821] În text, scris ***нєвибаᵀ***, probabil din greșeala copistului.

[822] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 23*; *Sirah 22*.

[823] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 19*.

[824] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.]*.

[825] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 25*.

[826] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus*.

[827] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus*.

[828] În text, din greșeala copistului, cuvîntul *praznicul* este repetat și marcat cu o vrahie scrisă cu roșu, reluată marginal fără nici o explicație. În text, croșete roșii, încadrînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF.

[829] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Sirah*.

[830] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *gios*; *5 Moi[si] [= Deut.]*.

[831] În text, scris ***вєфáчє***, probabil din greșeala copistului.

[832] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *gios 34*; *5 Moi[si] [= Deut.] 14*.

[833] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *gios 34*; *5 Moi[si] [= Deut.] 7*; *Is. Navi 24*.

[834] În text, scris ***слȣжє́щє***, probabil din greșeala copistului.

[835] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *întoarce*.

[836] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 7*.

[837] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 7*; *Is. Navi 24*.

[838] Marginal, marcat în text prin patru vrahii scrise cu roșu, apare adverbul *cătinel*, în încercarea revizorului de a preciza sensul formulării *pre puțin, puțin* din text, care calchiază gr. *κατὰ μικρὸν μικρόν* din SEPT.FRANKF.; cf. și BIBL.1688: *pren încet încet*.

[839] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *gios 34*; *2 Moi[si] [= Ieș.] 7*.

[840] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ioan 7*.

[841] În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *și trimiseră pre voinicеii fiilor Israil* și *2* deasupra secvenței *și aduseră arderi de tot*, ambele secvențe fiind plasate între croșete, respectiv paranteze rotunde. Se indică astfel inversarea topicii, potrivit SEPT.FRANKF.

[842] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Evrei 9*.

[843] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Sîngele făgăduinții*.

[844] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *lêspede*.

[845] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Au văzut locul unde au stătut Domnul*.

[846] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa de traducere *nu s-au împărțit*, parțial adecvată, ca și cea din text, în raport cu semnificația reală a gr. *διεφώνησεν* din SEPT. FRANKF. Sensul real al verbului grecesc *διαφωνέω* este acela de ‘a nu răspunde la o chemare’, p. ext. ‘ a nu fi prezent, a lipsi’.

[847] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Aici chemă pre Moisí Domnul să-i dea lêspezile*.

[848] În text, scris ***ѧȣᵐ***, probabil eroare a copistului.

[849] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *gios 34*; *5 Moi[si] [= Deut.] 9 și 18*.

[850] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *gios 35*.

[851] În text urmează o secvență ștearsă cu cerneală

roşie.

852 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Acêstea toate în multe feliuri le tălmăcescu lucrurile slujbei vechi dumnedzăieşti carele şi în urmă le vom mai însemna dedesuptu.*

853 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 26*.

854 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Iar pilda cortului*.

855 În text, scris ***ѧ҃съ***. Altă lecţiune posibilă: *însă*, cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτήν*.

856 În text, scris ***χєрȣмии***, probabil din greşeala copistului.

857 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *heruvim*.

858 Secvenţa *pre ei* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a reproduce complementul pronominal *αὐτούς* din SEPT.FRANKF.

859 În text, scris *lingurile*. Cuvîntul *cădêlniţe* este o corectură marginală marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, pentru a înlocui opţiunea de traducere iniţială. Cf. SEPT.FRANKF.: *θυίσκη* ‘cădelniţă’, cf. şi BIBL.1688: *căţiile*.

860 În text, scris ***съ҃птȣ***.

861 În text urmează cuvîntul *fufedzêle*, tăiat cu o linie roşie.

862 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *candele*.

863 În text, scris *lui*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei*, pentru a corespunde genului feminin al pronumelui (*αὐτῆς*) din SEPT.FRANKF.

864 În text, acest cuvînt este marcat cu o vrahie ce trimite la nota marginală anterioară.

865 În text, scris ***вєфа́чє***, probabil din greşeala copistului.

866 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїа҃*** *[**ик**] [= Fapte]* 7; *Evrei 8*.

867 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Pilda cortului*.

868 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *sponce*.

869 În text, numărul *50* este scris deasupra rîndului.

870 În text, scris ***пі́є҃***.

871 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *părîngi*.

872 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *fêreci*.

873 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 25*.

874 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 38*.

875 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Pilda jărtăvnicului*.

876 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *undeţile*.

877 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 38*.

878 În text, scris ***пъѕєлє***.

879 În text, ca indice al versetului apare numărul *12*, probabil greşeală a copistului.

880 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, este inserat versetul *18*, care fusese omis din text.

881 În text, cuvîntul *şi* este repetat.

882 Secvenţa *şi dintru fiii lui Israil* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐκ τῶν υἱῶν ᾿Ισραήλ*.

883 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Pilda veşmîntelor popilor*.

884 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *nume*.

885 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

886 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *lanţuri*.

887 În text, silaba *-ve-* este scrisă deasupra rîndului. Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

888 Secvenţa *şi legate cu aur* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ συνδεδεμένα ἐν χρυσίῳ*.

889 Secvenţa *peste pieptu* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐπὶ τοῦ στήθους*.

890 În text, cuvîntul *pre* este scris deasupra rîndului.

891 În text, *părţile*. Cuvîntul *umerile* este adăugat marginal şi înlocuieşte cuvîntul din text, soluţie de traducere reclamată de SEPT.FRANKF. *τοὺς ὤμους* ‘umerii’; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu.

892 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 45*.

893 În text, scris ***χананє҃лѡр***, probabil din greşeala copistului.

[894] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pălărie.*

[895] Secvenţa *cu iale* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτά.*

[896] Cuvîntul *va* a fost adăugat marginal, în locul formei *vor* din text, inadecvată în raport cu forma verbală *ἕξει* din SEPT.FRANKF.; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

[897] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Pilda sa sfinţeniilor.*

[898] În text a fost scris iniţial *pîine nedospită*, sintagmă modificată ulterior.

[899] În text, scris iniţial *sfinţeniei*. Slova ***и*** este tăiată cu cerneală roşie, modificare semnalată marginal printr-o vrahie scrisă cu roşu.

[900] În text, cuvîntul *lor* este scris deasupra rîndului.

[901] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 1.*

[902] În text, scris ***мъ҃нелор***, probabil din greşeala copistului.

[903] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 3.*

[904] În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală neagră.

[905] Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ficatul.*

[906] În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală neagră.

[907] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 1.*

[908] Cuvîntul *stropi* este adăugat marginal, pentru a înlocui în text cuvîntul *uncropi* din text, inadecvat în raport cu gr. *ῥανεῖς* 'vei stropi' din SEPT. FRANKF.; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu.

[909] În text, scris ***веⷲ҇миⷩ҇те***, probabil din greşeala copistului.

[910] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 1.*

[911] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *pulpa.*

[912] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *luare.*

[913] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 8 şi 24*; *Mth. 12*; *Mr. 2*; *Luc. 6.*

[914] Marginal, fără a fi marcată în text, tăiată cu cerneală neagră, nota: *7 zile.*

[915] În text urmează cuvîntul *sfinţi*, tăiat cu cerneală neagră. Secvenţa *7 zile vei curăţi* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἑπτὰ ἡμέρας καθαριεῖς.*

[916] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 28.*

[917] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Pilda mirêsmelor.*

[918] În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

[919] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 9.*

[920] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 1.*

[921] În text, scris ***дѡⷨниꙋⷨ***, probabil din greşeala copistului.

[922] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 27*; *4 Moi[si] [= Num.] 3*; *Ezechia 45.*

[923] În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului.

[924] În text apare cuvîntul *Domnului*, tăiat cu cerneală neagră.

[925] Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *leghin.*

[926] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Mir sfîntu.*

[927] Altă lecţiune posibilă: *îns*, cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτό.*

[928] Marginal, de altă mînă, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală neagră, comentariul: *Facerea mirului.*

[929] Altă lecţiune posibilă: *îns*, cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτοῦ.*

[930] Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 35.*

[931] Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici arată Domnul anume pre meşterii de lucrurile dumnedzăieşti.*

[932] Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 20*; *Ezechia 20.*

[933] Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *la.*

[934] În text, cuvîntul *o* este scris deasupra rîndului.

935 În text, scris ***фїи***.

936 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 2*; *sus 20*; *Evrei 4*.

937 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Rădicarea nărodului asupra lui Aaron*.

938 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа̑н[ик]*** *[= Fapte] 7*.

939 Cuvîntul *omul* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὁ ἀνήρ* 'bărbatul'; în alte ediţii ale LXX: *ὁ ἄνθροπος* 'omul'.

940 Cifra *2* este repetată ca indice de verset, prin transpunere automată după SEPT.FRANKF., unde această eroare s-ar putea explica prin trecerea pe pagina următoare.

941 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Dzise Aaron pentru aurul fămeilor lor şi le aduseră*.

942 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїа̑н[ик]*** *[= Fapte] 7*; *Psal. 105*.

943 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Şi făcură viţăl*.

944 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Corith*.

945 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici goni Domnul pre Moisí den munte, spuindu-i greşeala nărodului*.

946 În text, scris ***пер̑ичн̑т***, probabil din greşeala copistului.

947 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр̑ст[вѣ]*** *[= 3 Reg.] 12*.

948 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *Israil*.

949 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 33*; *5 Moi[si] [= Deut.] 9*.

950 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Moisi să roagă pentru nărodul Domnului*.

951 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 105*.

952 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 14*.

953 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 12 şi 15 şi 48*; *Psal. 104*.

954 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să îmblînzi Domnul pentru ruga lui Moisí*.

955 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *lêspezi*.

956 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici aduce tablele cêle scrise cu lêgea*.

957 Cuvîntul *iaste* este adăugat marginal şi înlocuieşte forma *era* din text, inadecvată în raport cu vb. *ἔστι* din SEPT.FRANKF.; corectura este marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

958 În text, cuvîntul *şi* este repetat şi tăiat cu o linie neagră.

959 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Moisí văzu viţălul şi, scîrbindu-să, lepădă lêspedzile şi să sfărîmară*.

960 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Certă Moisí pre Aaron*.

961 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *aure*.

962 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă aflată între paranteze în SEPT.FRANKF.

963 În text, probabil din neatenţia copistului, silaba *Moi-* este repetată.

964 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici să sfărîmară fiii lui Israil în pustii*. În cadrul acestei note, cuvîntul *fiii* este scris ***фі̑***.

965 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să întoarse Moisí a doara de să rugă lui Dumnedzău pentru greşeala nărodului*.

966 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 23*; *Is. Navi 24*; *5 Moi[si] [= Deut.] 7*.

967 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 32*.

968 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

969 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *în*.

970 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici să numi cortul lui Moisí numele lui cortul mărturiei*.

971 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

972 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

973 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Faţă cătră faţă grăi Domnul cu Moisi.*

974 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici pofti Moisí a vedea faţa lui Dumnedzău.*

975 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici să făgădui Domnul să-i arate lui Moisí dosul lui, iar nu faţa lui.*

976 În text, din greşeala copistului, cuvîntul *voi* este repetat.

977 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici vădzu Moisí denapoile Domnului.*

978 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 10.*

979 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici ii dzise Domnul lui Moisí să cioplească alte 2 pietri.*

980 În text, cuvîntul *cu* este scris deasupra rîndului.

981 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 85*; *Ioná 4*; *Ioil 2.*

982 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 20*; *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Eremía 32.*

983 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici puse Dumnedzău făgăduinţă nărodului.*

984 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 23*; *5 Moi[si] [= Deut.] 7.*

985 În text, scris iniţial *vor* şi corectat.

986 Marginal, este reluată o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

987 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 13 şi 12 şi 22*; *Ezechía 44*; *Luc. 2.*

988 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Să nu te arăţi înaintea lui Dumnedzău dăşertu.*

989 În text, scris ***шѧ͏̑птаѣлѡ***, greşeală a copistului.

990 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 23.*

991 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 13*; *5 Moi[si] [= Deut.] 14.*

992 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 9.*

993 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici posti Moisí 40 dzile şi aduse lêgea scrisă pre lêspedzi de piatră.*

994 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici să înfrîmsăţă obrazul lui Moisí.*

995 În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală neagră.

996 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Corith. 3.*

997 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Acoperi obrazul lui Moisí.*

998 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici grăiêşte Moisí fiilor Israil ca să aducă aduceri Domnului pentru lucrurile sfintelor.*

999 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 25.*

1000 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici aduseră darurile.*

1001 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 31.*

1002 În text, scris iniţial ***мєщєр̑ꙋлꙋ̑***, greşeală a copistului corectată prin adăugarea, pe margine, a secvenţei *-şugului*, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu.

1003 În text, *înţelepciunea*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***ѧ***, corectura: *-e.*

1004 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Făcură toate lucrurile sfinte.*

1005 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Strigară meşterii că-i împresura nărodul cu darurile.*

1006 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Gardurile cortului.*

1007 Cuvîntul *piei* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐξ δέῤῥεις.*

1008 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului.

1009 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Învălitura cortului.*

1010 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Stîlpii cortului.*

1011 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu

cerneală roșie, comentariul: *zăvoară.*

1012 Versetul *28* lipseşte din text, fiind inserat marginal şi marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

1013 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Acoperemîntul.*

1014 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Poala ușii cortului.*

1015 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Chivótul.*

1016 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Zimți.*

1017 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Verigi.*

1018 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Părîngi.*

1019 În text, cuvîntul *și* este scris deasupra rîndului.

1020 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Capacul.*

1021 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Heruvimi.*

1022 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Masa.*

1023 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Cunună.*

1024 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Vasele.*

1025 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Sfêșnicul.*

1026 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Fufêdzele, scăfîrliile.*

1027 Marginal, marcată în text prin cîte o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a fiecăruia dintre cele două substantive, corectura: *-e*, implicînd lecţiunile *scăfîrlie*, *floare.*

1028 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Florile.*

1029 Secvenţa *și scăfîrliile* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *οἱ σφαιρωτῆρες* 'globuri ornamentale'.

1030 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Fuşcioarele.*

1031 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Lingurile, clêștele.*

1032 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Jirtăvnic.*

1033 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Gratiia.*

1034 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

1035 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Mirul.*

1036 Marginal sînt două linii oblice scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

1037 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Păharăle, undețile, cădêlnița.*

1038 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Grătari.*

1039 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Găunos.*

1040 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *spălătoarea.*

1041 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Leghénul, ușile cortului, pînzele curții.*

1042 În text, scris iniţial *amiadzădzi.* Secvenţa *-noapte* este o corectură marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *πρὸς βοῤῥᾶν* 'dinspre nord'.

1043 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, comentariul: *Copcile.*

1044 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Sponcile.*

1045 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Chiotorile, căpețêlele.*

1046 În text, scris ***пъѕєлѡ̑ᷬ***, probabil din greşeala copistului.

1047 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *țărușii.*

1048 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Pociumbii.*

1049 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *ăsut-cusut.*

1050 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Suma aurului.*

1051 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Suma argintului.*

1052 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Suma arămii.*

1053 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Pragurile.*

1054 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Au rămas rămășițe și au făcut veșminte de slujbă.*

1055 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Cea preste umăr.*

1056 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roșie, comentariul: *Pietrile.*

1057 În text, scris ***пърѣⷩ҇чѝ***, probabil din greşeala

copistului.

1058 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Cuvîntul.*

1059 În text, cuvîntul *să* este scris deasupra rîndului.

1060 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *4 şiraguri.*

1061 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *curat.*

1062 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Lanţuje, páveţe.*

1063 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, este reluată secvenţa *împreunările doao lanţuje*, scrisă neglijent în text.

1064 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aripile.*

1065 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Inêlele.*

1066 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Haina cea pînă jos.*

1067 În text, scris **ха̑нє**, probabil din greşeala copistului.

1068 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Roidii.*

1069 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Clopoţi.*

1070 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Haine vişine.*

1071 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Chiverile, mitra.*

1072 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Nădragi.*

1073 În text, scris **шиⷫ҇**, probabil din greşeala copistului.

1074 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Brînele.*

1075 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ea*, în conformitate cu genul antecedentului din limba română (*potcoava*). În text, *el*, cf. SEPT.FRANKF.: *ἐπ' αὐτοῦ.*

1076 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Potcoava.*

1077 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *preste mitră.*

1078 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Fundurile, pieile.*

1079 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Şi-i blagoslovi pre ei Moisí.*

1080 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici învaţă cînd va întinde cortul.*

1081 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Aici întinde cortul.*

1082 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.]*; *3* **Цр҇ⷭⷮ**[**въ**] *[= 3 Reg.] 20.*

1083 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Veni mărirea Domnului la cortu.*

1084 În text, cuvîntul *să* este scris numai la sfîrşitul paginii anterioare, nefiind reluat şi la începutul paginii următoare.

1085 Marginal, în dreptul acestui verset, scris cu cerneală roşie, comentariul: *Cîndu să rădica norul, să rădica şi fiii lui Israil.*

1086 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Om de va aduce daruri.*

1087 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 29.*

1088 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Dar de miei.*

1089 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Dar de zburătoare.*

1090 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *înfrînge.*

1091 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere : *împărţi.* Cf. SEPT.FRANKF.: *διαιρεύω* 'a împărţi'.

1092 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Sufletul de va aduce dar.*

1093 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 18*; *Is. Sirah 7.*

1094 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *fiartă, coaptă.*

1095 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Dar de tigaie.*

1096 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Dar den vatră.*

1097 În text, scris **фіи҇ⷧлѡⷬ**, probabil din greşeala copistului.

1098 Cuvîntul *aduce* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

1099 În text urmează o secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

1100 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 9.*

1101 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Toată jirtva cu sare să va săra*.

1102 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Dar de spice*.

1103 În text, scris **тъмъ́є҄**, probabil din greşeala copistului.

1104 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Jirtvă de mîntuire den boi*.

1105 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 29*.

1106 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *stînghi*, scris defectuos în text.

1107 În text, scris iniţial *vor* şi modificat ulterior.

1108 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Dar den oi*.

1109 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei **ѧ**, corectura: *a*, implicînd lecţiunea *şalele*.

1110 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Dar den capre* (scris **да҃**, probabil din greşeala copistului).

1111 În text, scris **cъ́ȣр**, probabil din greşeala copistului.

1112 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Săul şi sîngele să nu să mănînce*.

1113 În text, scris **фі҃**.

1114 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Suflet de va greşi*.

1115 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *De va greşi arhiereu*.

1116 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *De va greşi săborul*.

1117 Secvenţa *Şi vor junghia viţălul înaintea Domnului* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι Κυρίου*.

1118 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *De va greşi boiêr*.

1119 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Suflet de va greşi de bunăvoie*.

1120 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Oaie pentru greşeală*.

1121 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Strîmbătăţi*.

1122 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Necurăţii*.

1123 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Necurăţii de om*.

1124 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Dar de turturea, porîmbu*.

1125 În text, *să nu afle*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere a cuvîntului, corectura: *-ă*. Cf. SEPT.FRANKF.: *μὴ εὑρίσκῃ*.

1126 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Dar de făină*.

1127 În text, scris **грєшѧ҇л**.

1128 În text, scris **ȣ҇ті́рє**, probabil din greşeala copistului.

1129 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Suflet de va greşi fără de voie*.

1130 În text, scris **сфн҃лѡр**, probabil eroare a copistului.

1131 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Suflet greşit*.

1132 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Berbêce*.

1133 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Suflet minciunos*.

1134 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 5*.

1135 Marginal, marcată marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei **к**, este notată slova **ф**, indicînd formele alternative munteneşti *jeaful*, respectiv, *jefui*.

1136 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Lêgea arderii*.

1137 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Mac. 1*.

1138 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Lêgea jirtvei*.

1139 În text, cuvîntul *miros* este scris deasupra rîndului.

1140 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *darul lui Aaron*.

1141 În text, în acest loc apare o secvenţă tăiată cu negru.

1142 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Lêgea greşalei*.

1143 În text, secvenţa *să va sfărîma, iar* apare scrisă pe margine, în continuarea rîndului.

1144 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Lêgea berbêcelui*.

1145 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Lêgea jirtvei*.

1146 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1*

deasupra auxiliarului *va* şi *2* deasupra cuvîntului *mînca*, indicînd inversarea topicii lor.

1147 În text apare un cuvînt, probabil *Aaron*, tăiat cu negru.

1148 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *de vêci.*

1149 În text, scris ***петрȣ***, probabil greşeală a copistului.

1150 Deasupra acestei secvenţe apar trei vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

1151 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Unse cortul cu mir.*

1152 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *îns.*

1153 În text apare un cuvînt tăiat cu negru, probabil *pre.*

1154 În text, secvenţa *18. Şi aduse Moi-*, sărită probabil la copiere, este completată în continuarea rîndului, pe margine.

1155 În text, scris ***съџеле***, probabil din greşeala copistului.

1156 În text, scris ***фї̑̈***, probabil din greşeala copistului.

1157 Secvenţa *Şi sfinţi pre Aaron, şi văşmintele lui, şi pre fiii lui, şi văşmintele fiilor lui împreună cu însul* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἡγίασε τὸν Ἀαρὼν καὶ τὰς στολὰς αὐτοῦ καὶ τοῦς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ.*

1158 În text apar două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără nici o explicaţie.

1159 În text apar două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără nici o explicaţie.

1160 În text, scris ***че***, probabil din greşeala copistului.

1161 În text apar două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără nici o explicaţie.

1162 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală incompletă: *4 şi.*

1163 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Aici mîncă focul pre fiii lui Aaron.*

1164 Cuvîntul *mărturiei* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τοῦ μαρτυρίου.*

1165 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *rachiu.*

1166 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрѝ*** [= 'vezi'].

1167 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală incompletă: *2.*

1168 Croşete negre în text.

1169 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală incompletă: *4.*

1170 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Aici arată dobitoacele cêle curate şi spurcate.*

1171 În text, scris iniţial *acesta* şi corectată ultima slovă din -***є*** în -***ѧ***.

1172 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ariciul, gliganul.*

1173 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală incompletă: *2.*

1174 În text, scris ***гри͠псwсȣ͠л***, probabil din greşeala copistului.

1175 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pasărea soarelui.*

1176 Cuvîntul *zburătoare* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῶν ἑρπετῶν πάντων τῶν πετεινῶν.*

1177 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *pre.*

1178 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *fluiere.*

1179 Secvenţa *Şi acêstea veţi mînca: pre* este o completare margonală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ταῦτα φάγεσθε.*

1180 În text, deasupra acestui cuvînt apar trei vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

1181 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Toate acêstea sîntu fêliuri de lăcuste.*

1182 Secvenţa *Şi cela ce va mînca* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o cruce scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ὁ ἐσθίων.*

1183 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *scălda.*

1184 În text, *iale*. Cuvîntul *el* este o corectură marginală marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτό.*

1185 În text, scris iniţial *curaţi* şi ulterior, probabil de altă mînă, a fost adăugat prefixul *ne-*. Cf. SEPT. FRANKF.: *ἀκάθαρτοι* 'necuraţi'.

1186 Marginal, marcate în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Petr. 1*; *gios 19*.

1187 Secvenţa *şi întru cêle curate* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o cruce scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἀνὰ μέσον τῶν καθαρτῶν*.

1188 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 2*.

1189 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 17*; *Luc. 2*; *Ioan 7*.

1190 În text, scris ***ȣⷩ͠нȣⷧ***, probabil din greşeala copistului.

1191 În text, scris ***пьгърѝ***, probabil din greşeala copistului.

1192 În text este repetat cuvîntul *pre*, prima dată tăiat cu negru.

1193 În text, *şi*. Cuvîntul *sau* este o corectură marginală marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἤ*.

1194 Silaba *în-* este repetată în text, probabil din greşeala copistului.

1195 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 8*; *Mr. 1*; *Luc. 5 şi 17*.

1196 În text, *aduce*. Cuvîntul *porîncí* este o corectură marginală marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *προστάξει*.

1197 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pasări*. Cf. SEPT. FRANKF.: *ὀρνίθια*.

1198 Silaba *cu-* din acest cuvînt este repetată, probabil din greşeala copistului.

1199 Croşete negre în text.

1200 Cuvîntul *celui* lipseşte din manuscris, probabil eroare de copist.

1201 Secvenţa *la jirtvă şi un păhar de untudelemnu* o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *εἰς θυσίαν καὶ κοτύλην ἐλαίου μίαν*.

1202 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *împletit*.

1203 În text, scris ***ѧⷩтрȣⷮ͠***, probabil din greşeala copistului.

1204 Secvenţa *şi struncinăturii // şi stricăciunei* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ θραύματος // καὶ τῆς λέπτας*.

1205 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *îns*.

1206 În text, scris ***фа́чеⷱ͠і***, probabil din greşeala copistului.

1207 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 30*; *Evrei 9*.

1208 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *boi*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐκ βοῶν*.

1209 În text, scris ***чеⷧ͠лȣⷩ***, greşeală a copistului.

1210 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *căţiia*.

1211 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *de*.

1212 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 1*.

1213 Secvenţa *şi-l va sfinţi pre el* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἁγιάσει αὐτό*.

1214 În text urmează cuvîntul *pre*, tăiat cu roşu.

1215 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 13*.

1216 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 23*.

1217 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei*, cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτῆς*.

1218 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

1219 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1220 Secvenţa *oricarele va* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὃς ἄν*.

1221 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este indicată corectura: *lui*, în acord cu genul substantivului *sufletul*.

1222 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 9*.

1223 În text, *trupul*. Cuvîntul *sufletul* este o corectură marginală marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, cf. SEPT.FRANKF.: *ψυχή*.

1224 În text urmează cuvîntul *dzicîndu*, tăiat cu roşu.

1225 În text, *şi*. Prepoziţia *după* este o corectură marginală în text prin două vrahii scrise cu roşu, după SEPT.FRANKF.: *κατά*.

1226 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 20*; ***К[ъ]***

***Рим**[**ланом**] [= Rom.] 10*; *Galat. 3*; *Neemia 9*.

1227 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 5*.

1228 Secvenţa *sor de un tată-ţi iaste, să nu dăscoperi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὁμοπατρία ἀδελφή σού ἐστιν, οὐκ ἀποκαλύψεις*.

1229 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 20*; *4 **Црст**[**въ**] [= 4 Reg.] 23*.

1230 Secvenţa *ca să te pîngăreşti* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF., unde apare în acest context infinitivul aorist pasiv cu valoare finală *ἐκμιανθῆναι*.

1231 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 11*; *1 Petr. 1*.

1232 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 23*.

1233 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *broboanele*.

1234 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 20*; *5 Moi[si] [= Deut.] 5 şi 20*; *Mth. 5*.

1235 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 10*.

1236 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 24*; *Tovíia* 4.

1237 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 1 şi 16*; *Sirah 42*; ***При**[**т**]**чи** [= Parim.] 24*; *Iacov 2*.

1238 În text, scris ***ѧнтъреще***, probabil din greşeala copistului.

1239 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 18*; *Luc. 17*; *Iacov 5*.

1240 Secvenţa *cu cugetul tău* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde contextului corespunzător din SEPT.FRANKF., unde apare sintagma *τῇ διανοίᾳ σου*.

1241 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 5 şi 22*; *Mr. 12*; ***К**[**ъ**] **Рим**[**ланом**] [= Rom.] 13*; *Galat. 5*; *Iacov 2*.

1242 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 22*.

1243 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 18*; *4 **Црст**[**въ**] [= 4 Reg.] 23*.

1244 Cuvîntul *nu* lipseşte din text.

1245 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Petr. 1*; *sus 11 şi 19*.

1246 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 21*; ***При**[**т**]**чи** [= Parim.] 20*; *Mth. 15*; *Mr. 7*.

1247 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 22*; *Ioan 8*.

1248 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *dobitoc*.

1249 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ocară*.

1250 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *fi*.

1251 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 **Црст**[**въ**] [= 1 Reg.] 28*; *5 Moi[si] [= Deut.] 18*.

1252 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ezec. 44*.

1253 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa sinonimică: *sfinţit*.

1254 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ezechía 44*.

1255 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ruda*.

1256 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *sfărîmătură*.

1257 În text, scris ***дѹмнєѕъѹлѹ***, probabil din greşeala copistului.

1258 În text, scris ***нєкѹръцí***, probabil din greşeala copistului.

1259 În text se repetă silaba *ca-*.

1260 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 22*; *Ezechía 44*.

1261 În text, scris ***жижáніі***, probabil din greşeala copistului.

1262 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 15*; *Sirah 32*.

1263 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [=*

Ieş.] 20; *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Evrei 4*.

1264 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*; *4 Moi[si] [= Num.] 20*.

1265 În text, *veţi*. Cuvîntul *vei* este o corectură marginală marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀνοίσει*.

1266 În text, scris **де҃"наи"те**.

1267 În text, *dospiţi*. Silaba finală *-te* din acest cuvînt este adăugată marginal pentru a înlocui silaba *-ţi*, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei silabe.

1268 În text, scris **леаадꙋ̂че**, probabil eroare a copistului.

1269 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 19*; *5 Moi[si] [= Deut.] 24*.

1270 Secvenţa *Grăiêşte fiilor Israil dzicîndu* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λέγων*.

1271 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 7*.

1272 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ramuri*.

1273 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 29*; *sus 8*; *Mth. 12*; *Mr. 2*.

1274 Marcarea numerică a acestui verset a fost omisă în manuscris, probabil dintr-o eroare a copistului.

1275 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 21*.

1276 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 21*; *5 Moi[si] [= Deut.] 19*; *Mth. 10*.

1277 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 23*.

1278 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ce are zidiu*.

1279 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

1280 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *vinetic* şi *2* deasupra cuvîntului *nemêrnic*, indicînd inversarea topicii lor.

1281 În text, ultima slovă a acestui cuvînt este neclară şi este reluată marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

1282 În text urmează prepoziţia *de*, tăiată cu negru.

1283 În text, scris iniţial *întru*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, de altă mînă, corectura: *den-*, indicînd lecţiunea *dentru*.

1284 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20*; *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Psal. 96*.

1285 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 28*.

1286 În text urmează cuvîntul *Domnului*, tăiat cu negru.

1287 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Cori[n]th. 6*.

1288 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 28*; **Плáчъ** *[**Іеремі́евъ**] [= Plîng.] 2*; *Malahia 2*; *Varuh 2*.

1289 Cuvîntul *vostru* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὑμῶν* 'vostru'.

1290 În text, scris **ρέне**, probabil din greşeala copistului.

1291 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Мꙋ҇ар[ост]** *[= Sol.] 11*.

1292 Secvenţa *pîinile voastre* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τοὺς ἄρτους ὑμῶν*.

1293 În text este scris un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

1294 Secvenţa *lor şi păcatele* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului corespunzător din SEPT. FRANKF., unde apare sintagma *αὐτῶν καὶ τὰς ἁμαρτίας*.

1295 În text, scris **бъбáтꙋлꙋ҇г**, probabil din greşeala copistului.

1296 În text, cuvîntul *preţui* este repetat, probabil din greşeala copistului.

1297 În text, scris **че́лꙋ**, probabil din greşeala copistului.

1298 În text, scris **ρжꙋ**. Marginal, marcată în text printr-un punct scris cu roşu deasupra slovei **ж**, corectura: **ъ**.

1299 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

1300 În text, scris ***сѡти***, probabil din greşeala copistului.

1301 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 30*; *4 Moi[si] [= Num.] 3 şi 18*; *Ezec. 45*.

1302 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13*; *4 Moi[si] [= Num.] 3*.

1303 În text, prima slovă este neclară şi este reluată marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

1304 În text, scris ***ржȣ***. Marginal, marcată în text printr-un punct scris cu roşu deasupra slovei ***ж***, corectura: **ъ**.

1305 În text, scris ***мъ͠нтȣрі́є͠і***, probabil din neatenţia copistului.

1306 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 30*.

1307 Deasupra ultimei silabe a acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

1308 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *numele*.

1309 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *popii*.

1310 În text, *500*. Cifra *400* este o corectură marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu; cf. SEPT.FRANKF.: *τετρακόσιοι* 'patru sute'.

1311 În text, în acest loc apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1312 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pîlcurile*.

1313 În text este reluată secvenţa *lu*, probabil din greşeala copistului.

1314 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *în mijlocul taberilor* şi *2* deasupra secvenţei *după cum vor tăbărî*, indicînd inversarea topicii lor, după SEPT.FRANKF.

1315 În text, în acest loc apare o secvenţă tăiată cu roşu, probabil *şi*.

1316 Cuvîntul *Elisamá* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului corespunzător din SEPT.FRANKF., unde apare numele propriu *Ἐλισαμά*.

1317 În text, în acest loc, apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1318 În text, în acest loc, apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1319 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *popii*.

1320 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 6*; *1 Parali. 24*.

1321 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 10*; *jos 26*; *3* ***Цр͠ст[въ]*** *[= 3 Reg.] 24*.

1322 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimitere biblică: *1 Ezdra 6*.

1323 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *popii*.

1324 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13 şi 24 şi 34*; *3 Moi[si] [= Lev.] 27*; *gios 8*; *Ezec. 44*; *Luc. 2*.

1325 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 6*; *1 Parali. 6 şi 23*; *gios 26*.

1326 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *popilor*.

1327 În text repetat *şi*, probabil din neatenţia copistului.

1328 În text, scris ***нъръ́деле***.

1329 În text, scris iniţial *pre* şi tăiat. Cuvîntul *pentru* este o corectură marginală de altă mînă marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, înlocuind prepoziţia *pre*, cf. SEPT.FRANKF.: *ἀντί*.

1330 În text pare scris ***на***, probabil din greşeala copistului.

1331 În text, scris iniţial *în*; cuvîntul *pre* este o corectură marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, cf. SEPT.FRANKF.: *ἐπ' ἀναφορέων* 'pe parînge'.

1332 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 15*.

1333 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 15*.

1334 În text, *de asupra*. Cuvîntul *vînăt* este o corectură marginală, marcată în text prin patru vrahii, după SEPT.FRANKF., unde apare adjectivul *ὑακίνθινον* 'albastru'.

1335 În text urmează cuvîntul *paza*, tăiat cu roşu şi înlocuit cu *slujba*, scris deasupra.

1336 În text, scris ***мъ͠нтȣрїє͠і***, probabil din neatenţia copistului.

1337 În text se repetă, în acest cuvînt, secvenţa *nă*.

1338 În text pare să fi fost scris iniţial *rudeniilor*, apoi corectat prin suprascrierea unui ***є***.

1339 În text, scris ***сѡкоти͠лі***, probabil greşeală a

copistului.

1340 Secvenţa *de ani* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *πέντε καὶ εἴκοσα ἐτοῦς* ‘douăzeci şi cinci de ani’.

1341 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ce-i cură sămînţa*.

1342 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.]*.

1343 În text, în acest loc, apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1344 Secvenţa *pentru dînsul* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului corespunzător din SEPT.FRANKF., unde apare sintagma *ἐξιλάσεσται ἐν αὐτῷ περὶ αὐτοῦ*, în care cele două pronume au referenţi diferiţi.

1345 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal; urmează o secvenţă, probabil *-ste*, tăiată cu roşu.

1346 Marginal, marcată în text două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *rade*; cf. SEPT. FRANKF., unde apare verbul *ἐξαλείφω*.

1347 Marginal, nemarcată în text, de altă mînă, este indicată explicaţia: *apa vădirii*. Corespondentul din SEPT.FRANKF. este gr. *ἐλεγμός* ‘respingere; admonestare’.

1348 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

1349 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *sămăna*. Verbul echivalent din SEPT.FRANKF. este gr. *ἐκσπερματίζω* ‘(despre o femeie) a concepe un copil’; radicalul verbului grecesc a putut sugera alternativa de traducere indicată marginal.

1350 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *amestecături*.

1351 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *síchera*.

1352 Deasupra acestui cuvînt, scrisă de aceeaşi mînă, nota: *rachiu*.

1353 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *struguri*.

1354 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***G8ᴬ[éи]*** *[= Jud.] 13*.

1355 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Dumnezăului lui*.

1356 În text se repetă secvenţa: *pentru carele au greşit*, tăiată cu negru.

1357 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дïа̂ⁿ[ик]*** *[= Fapte] 21*.

1358 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 36*.

1359 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 40*.

1360 În text, scris ***чє"ѧ***, probabil greşeală a copistului.

1361 Secvenţa *darul lui* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸ δόρον αὐτοῦ* ‘darul lui’.

1362 În text, scris ***гєшта́лъ***, probabil din greşeala copistului.

1363 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

1364 Secvenţa *ficiorul lui Helon* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *υἱοῦ Χαιλών* ‘fiul lui Helon’.

1365 În text, scris ***бли^{нд}***, probabil din greşeala copistului.

1366 Secvenţa *miel 1* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀμνὸν ἕνα* ‘un miel’.

1367 În text, deasupra primei silabe a acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1368 Secvenţa *darul lui* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸ δόρον αὐτοῦ* ‘darul lui’.

1369 Secvenţa *de un an* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον* ‘un miel de un an’.

1370 În text, scris ***а̓мъ"дѡ́а***.

1371 În text, scris ***къцї***.

1372 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 1*.

1373 În text, scris ***дѻа***, probabil din greşeala copistului.

1374 În text, scris ***ка́п8л***, probabil greşeală a copistului.

1375 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu este reluat cuvîntul *briciu*, scris defectuos în text.

1376 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Ezdra 6*.

1377 Marginal, marcat în text cu o vrahie scrisă cu roşu, este reluat cuvîntul *leviţi*, scris defectuos în text.

1378 Cuvîntul *dare* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀπόδομα*.

1379 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 3*.

1380 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *papadii*.

1381 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*; *Ioan 19*.

1382 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

1383 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1384 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 40*.

1385 Secvenţa *au acoperit norul cortul* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF., unde apare sintagma *ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν σκενήν* 'idem'.

1386 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 10*.

1387 Secvenţa *şi să va sui norul demineaţa* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde apare sintagma *καὶ ἀναβῇ ἡ νεφέλη τὸ πρωί* 'idem'.

1388 În text apare iniţial **ѧ̑и**; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei*.

1389 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *aduni*.

1390 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *tabăra*.

1391 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Veniră la pustiiul Faran*.

1392 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *fêliului*.

1393 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

1394 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

1395 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vino*.

1396 Secvenţa *şi zise cătră el* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde apare sintagma *καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν*.

1397 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 67*.

1398 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Pîrjol*.

1399 Secvenţa *oarice den tabără* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde propoziţia întreagă cuprinde şi secvenţa respectivă: *κατέφαγε μέρος τὶ τῆς παρεμβολῆς*.

1400 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 5*.

1401 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *usturoiul*.

1402 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16*; *Psal. 76*; **Мѹдр**[**ость**] *[= Sol.] 16*; *Ioan 6*; *1 Cori[n]th. 10*.

1403 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *turte*.

1404 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *pogoară*.

1405 În text, *cădea*. Secvenţa *să pogorîia* este o corectură marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde paralelismului prezent în contextul din SEPT.FRANKF., unde acelaşi verb, gr. *καταβαίνω* 'a coborî', apare de două ori: *καὶ ὅταν κατέβη ἡ δρόσος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν νυκτὸς, κατέβαινε τὸ μαννα ἐπ' αὐτῆς*.

1406 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Мѹдр**[**ость**] *[= Sol.] 15*.

1407 În text, scris iniţial *adu-mi* şi corectat prin suprascrierea silabei *-nă-*.

1408 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *că*, considerată de revizor o transpunere mai adecvată a gr. *ὅτι* 'că'.

1409 În text, scris **ве**, probabil din greşeala copistului.

1410 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *boală de fiêre*.

1411 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *de pedestri* şi *2* deasupra

cuvîntului *nărodul*, indicînd inversarea topicii lor, după SEPT.FRANKF.

1412 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 50 şi 59*.

1413 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *fi destul*.

1414 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 6*; *Psal. 77 şi 104*; **Мѹ**^дР **ост[ь]** [= *Sol.*].

1415 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *cîrstei*.

1416 Secvenţa *dzua spre* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde formularea completă este: *καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν ἐπαύριον*.

1417 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *gios 13 şi 33*.

1418 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *arapca*.

1419 Cuvîntul *mîniei* este completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde formularea completă este: *ὀργὴ θυμοῦ Κυρίου*.

1420 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 24*.

1421 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pruncul lepădat*.

1422 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 11*; *gios 33*.

1423 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Veniră la Pustiiu Faran*.

1424 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 1*.

1425 Cuvîntul *aceştia* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, potrivit contextului din SEPT.FRANKF., unde versetul se termină prin pronumele demonstrativ *οὗτοι* 'aceştia'.

1426 Cuvînt repetat pe margine, de aceeaşi mînă, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

1427 În text, *întru înşii*. Marginal, marcat în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei silabe, cuvîntul *înşii* din text este corectat prin *însul*, cf. SEPT.FRANKF. (*εἰ ἔστιν ἐν αὐτῇ δένδρα ἢ οὔ*), în care pronumele în dativ precedat de prepoziţie se referă la „pămînt”.

1428 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *preste*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐπί* 'pe'.

1429 În text apar două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără nici o explicaţie.

1430 În text apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

1431 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 46*; *1 Mac. 2*.

1432 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă deasupra primei litere a cuvîntului, corectura: *d*, rezultînd lecţiunea: *dă*.

1433 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *bîntuiêşte*.

1434 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 32*.

1435 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13*.

1436 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 9*.

1437 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 106*.

1438 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10*; *5 Moi[si] [= Deut.] 9*; *Eremía 32*.

1439 Cuvîntul *cu* este o adăugire marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

1440 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 22*.

1441 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iisus Navi 14*; *1 Mac. 5*; **Сѹ**^д **[є́н]** [= *Jud.*] *1*.

1442 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 105*.

1443 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 26 şi 32*; *5 Moi[si] [= Deut.] 1*.

1444 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 26*.

1445 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 94*.

1446 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Cori[n]th. 10*; *Evrei 3*; *Iudith 1*.

1447 Marginal, marcat în text prin două linii orizontale scrise cu roşu, comentariul: *Acestu nume, unii dzic Iehoni, iar alții Iefonni, alții Iefthonní.*

1448 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 1*.

1449 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1450 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1451 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1452 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1453 Sintagma *pre însul* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐλιθοβόλησαν αὐτόν*.

1454 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 22*; *Mth. 23*.

1455 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 26*; *Sirah 45*; *Iudith 1*.

1456 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *pre*.

1457 În text, *cortului mărturiei*. Cuvîntul *Domnului* este o corectură marginală, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, cf. SEPT.FRANKF.: *τῆς σκηνῆς Κυρίου*.

1458 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***мȣдрост[ь]*** *[= Sol.] 18*.

1459 Cuvîntul *cu* este adăugat marginal, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

1460 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *cătră*, fără corespondent în LXX.

1461 În text, apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1462 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *cătră*, fără corespondent în LXX.

1463 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicația: *prăpastie*.

1464 În text, apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nicio explicație.

1465 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 27*; *5 Moi[si] [= Deut.] 11*; *Psal. 105*.

1466 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Dathan și Aviron*.

1467 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Odresli toiagul lui Aaron*.

1468 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 9*.

1469 În text, scris ***фїилѡр***.

1470 Cuvîntul *pre* este adăugat marginal, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

1471 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iisus Navi 13*.

1472 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 9*.

1473 În text, scris ***то́тъ***.

1474 În text, scris ***грешталї***.

1475 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicația: *păcatele*.

1476 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicația: *făgăduitul*.

1477 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 2*; *2 Moi[si] [= Ieș.] 30*; *3 Moi[si] [= Lev.] 27*; *Ezec. 45*.

1478 În text, scris inițial *de*; cuvîntul *a* este adăugat marginal pentru a înlocui cuvîntul *de*, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

1479 În text urmează secvența *ție va fi*, tăiată cu negru.

1480 În text, scris ***дȣмнȣлȣї***.

1481 Cuvîntul *făgăduință* este completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde formularea completă este *διαθήκη ἁλὸς αἰωνίου* 'făgăduință a sării veșnice'.

1482 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 5 și 18*; *Iisus Navi 13 și 33*; *Ezec. 44*; *Evrei 7*.

1483 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *și Aaron* şi *2* deasupra cuvîntului *dzicîndu*, indicînd inversarea topicii lor.

1484 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 9*.

1485 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 34*.

1486 În text apare secvența *va f*, tăiată cu negru.

1487 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise

cu roşu, explicaţia: *vasul*.

1488 Croşete roşii în manuscris, iar pe margine, scrisă de aceeaşi mînă, notaţia: *greş*.

1489 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Veniră la Pustiiul Sin*.

1490 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 105*.

1491 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *măcar*.

1492 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*; *5 Moi[si] [= Deut.] 9*.

1493 În text, secvenţa *şi pentru căci aţi suit adunarea Domnului* este repetată, probabil din neatenţia copistului.

1494 În text, deasupra ultimei litere a acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1495 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*; *5 Moi[si] [= Deut.] 8*; *Psal. 77 şi 104*; *Neem. 9*; *Isaía 48*; ***Мѹдрос[ть]*** *[= Sol.] 11*; *1 Cori[n]th. 10*.

1496 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *lovitura pietrii*.

1497 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 1*.

1498 Secvenţa *să dea lui Israil* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde în acest loc apare în plus sintagma: *δοῦναι τῷ Ἰσραήλ* 'idem'.

1499 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 33*.

1500 Cuvîntul *Edom* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῆς γῆς Ἐδώμ*.

1501 Versetul este numerotat, din greşeala copistului, cu *24*, în loc de *25*. Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 33*; *5 Moi[si] [= Deut.] 32*.

1502 În text, scris **ѵ҃връми҃тѣ**, probabil din greşeala copistului. Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *veşmîntul*.

1503 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 10*.

1504 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Moartea lui Aaron*.

1505 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 33*.

1506 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iisus Navi 2*.

1507 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мѹдр[ость]*** *[= Sol.] 16*; *1 Cori[n]th. 10*.

1508 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Şerpii*.

1509 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр҃ст[въ]*** *[= 4 Reg.] 18*; *Ioan 3*.

1510 Marginal, în dreptul acestui verset se aflǎ desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

1511 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 33*.

1512 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Veniră la Ovóth*.

1513 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Veniră la Ahelghe*.

1514 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Veniră la Zared*.

1515 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Veniră la Arnon*.

1516 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Сѹд[ѣи]*** *[= Jud.] 11*.

1517 Secvenţa *lui Moav şi între mijlocul* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului din SEPT. FRANKF.: *ἀνὰ μέσον Μωὰβ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ Ἀμοῤῥαίου*.

1518 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 2*; ***Сѹд[ѣи]*** *[= Jud.] 11*; *Neemía 9*.

1519 Secvenţa *a să tocmi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., care prezintă, în contextul *ἐξῆλθε παρατάξασθαι τῷ Ἰσραήλ*, un infinitiv cu valoare finală: *παρατάξασθαι*.

1520 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iisus Navi 9 şi 24*; *Psal. 134*; *Amos 2*; ***Сѹд[ѣи]*** *[= Jud.] 12*; *5 Moi[si] [= Deut.] 1 şi 31*.

1521 În text, scris iniţial *tot pămîntul*, tăiat cu roşu şi corectat prin sintagma: *pînă la*.

1522 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цρ̑ᶜᵀ[въ]*** *[= 3 Reg.] 11*.

1523 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 3 şi 29*.

1524 În text, scris ***єшѐ***.

1525 În text, scris ***тє́мє***, probabil din greşeala copistului.

1526 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 134*.

1527 Marginal, nemarcat în text şi scris cu roşu, comentariul: *Veniră la Pustiiul Moav*.

1528 Cuvîntul *Israil* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, potrivit contextului din SEPT.FRANKF., unde apare cuvîntul *Ἰσραήλ*.

1529 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 23*; *Iisus Navi 24*.

1530 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vino de*.

1531 În text, cuvîntul *şi* se repetă.

1532 În text, scris iniţial *el*; cuvîntul *Valaam* este o corectură marginală marcată în text două vrahii scrise cu roşu, potrivit contextului din SEPT. FRANKF., unde apare cuvîntul *Βαλαάμ*.

1533 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a cuvîntului, corectura: *-ă*, propunînd termenul *dimineaţă*.

1534 În text, scris ***блаʿтъми***, probabil eroare a copistului.

1535 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 24*.

1536 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Petr. 2*; *Iudíth 1*.

1537 În text urmează cuvîntul *lui*, tăiat cu negru.

1538 Cuvîntul *nesocotindu* este o completare marginală, nemarcată în text. Cf. SEPT.FRANKF., unde apare construcţia cu complement intern *μὴ ὑπεροράσει ὑπεριδοῦσα*.

1539 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

1540 Secvenţa *că vine Valaam* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde apare propoziţia *ὅτι ἥκει Βαλαάμ* 'idem'.

1541 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

1542 Secvenţa *bagă în urechi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde apare verbul *ἐνωτίζομαι*, tradus frecvent prin *a băga în urechi*.

1543 În text, scris ***маᵖтȣ̑л***; marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *marturul*. Pasajul rămîne oricum obscur, căci o redare corectă a secvenţei *ἄκουε, ἐνώτισαι μάρτυς, υἱὸς Σεπφώρ* ar trebui să sune aproximativ: „Ascultă, bagă în urechi (ca) martor, (tu), fiu al lui Sepfor!”.

1544 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 24*.

1545 În text apare cuvîntul *Domnul*, înlocuit marginal prin *Dumnezău*, după SEPT.FRANKF.: *ὁ Θεός*; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu.

1546 În text, scris iniţial *Valaam*, corectat ulterior: *Valaac*.

1547 În text, scris ***въ́фȣᵖ***, greşeală a copistului.

1548 În text, secvenţa *ficiorul Veor* apare completată pe margine, în continuarea rîndului, de aceeaşi mînă, după SEPT.FRANKF.: *υἱος Βεώρ*.

1549 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *corturile*.

1550 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

1551 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 23*.

1552 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 49*.

1553 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1554 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 22*.

1555 În text, cuvîntul *nărodul* este completat pe margine, în continuarea rîndului, de aceeaşi mînă, marcat cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὁ λαὸς οὗτος*.

1556 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apocal. 2*.

1557 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

1558 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Daniil 11*.

1559 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 10*.

1560 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Venirā la Satim*.

1561 În text, scris ***жиᵖтеле***, probabil greşeală a copistului.

1562 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *săvîrşi*. Cf. SEPT. FRANKF.: *ἐτελέσθη*, de la *τελέω* 'a îndeplini; a pune capăt; a celebra'.

1563 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 4*; *Iisus Navi 22*.

1564 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 105*.

1565 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *întrắ*.

1566 În text, scris ***а́мъдѡ͡ⁱ***.

1567 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 10*.

1568 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 45*; *1 Mac. 2*.

1569 Secvenţa *-lui israilteanu-* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde apare etnonimul (în genitiv) *τοῦ Ἰσραηλίτου*.

1570 Secvenţa *carele s-au lovit* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF., în care verbul se repetă într-o manieră tautologică: *τοῦ Ἰσραηλίτου τοῦ πεπληγότος, ὃς ἐπλήγη μετὰ τῆς Μαδιανίτιδος*.

1571 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1572 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 31*.

1573 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 6*; *1 Parali. 5*.

1574 Secvenţa *şi nărodul lui Enoh* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., unde în acest loc apare în plus sintagma: *καὶ δῆμος τοῦ Ἐνώχ*.

1575 În acest cuvînt, ultima silabă este tăiată cu negru.

1576 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1577 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1578 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 16*; *1 Parali. 24*.

1579 În text, prima silabă a numelui este repetată şi tăiată cu roşu.

1580 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.]*.

1581 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iisus Navi 17*.

1582 În text urmează secvenţa *nărodul lui* tăiată cu negru.

1583 În text, scris ***нърѡ́дȣ͡лⁱ***, probabil din greşeala copistului.

1584 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***ρ*** a cuvîntului, este inserată slova ***л***. Este, probabil, o încercare de a substitui subst. *numerile* prin *numele*.

1585 În text, cuvîntul este marcat cu trei vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

1586 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***ρ*** a cuvîntului, este inserată slova ***л***. Vezi şi nota anterioară.

1587 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

1588 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nărodul*. Cf. SEPT.FRANKF., unde sintagma completă este *τῷ Γεδσών, δῆμος ὁ Γεδσωνί* 'lui Ghedson, poporul lui Ghedson'.

1589 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 6*; *sus 3*; *1 Parali. 6 şi 23*.

1590 În text, cuvîntul este marcat prin trei vrahii scrise cu roşu, care trimit la nota marginală anterioară *nărodul*. Cf. SEPT.FRANKF., unde sintagma completă este *τῷ Καὰθ, δῆμος ὁ Κααθί* 'lui Caath, poporul lui Cathí'. Vezi şi nota 1589.

1591 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 2 şi 6*; *1 Parali. 22*.

1592 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 3*; *gios 23* (trimitere tăiată cu negru); *3 Moi[si] [= Lev.] 10*; *1 Parali. 24*.

1593 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 1*; *gios 23*; *5 Moi[si] [= Deut.] 1*; *Psal. 10*; *1 Cori[n]th. 10*.

1594 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1595 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1596 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 36*.

1597 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei *ρ* a cuvîntului, este inserată slova *л*, în încercarea de a propune corectura *numele*. Vezi, mai sus, notele 1585, 1587.

1598 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 15*.

1599 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Tovía 6*.

1600 Marginal, marcată prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluată secvenţa *iar să nu vor fi*, scrisă defectuos în text.

1601 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 32*.

1602 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 32*.

1603 În text urmează un cuvînt, probabil *pre*, tăiat cu negru.

1604 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieș.] 29*.

1605 În text, scris iniţial *Domnului*, secvenţa *Domnu-* fiind tăiată cu roşu.

1606 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *rachiu*. Cf. SEPT.FRANKF.: *σίκερα* 'idem'.

1607 Cuvîntul *doao* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF., unde apare numeralul *δύο*.

1608 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 12*; *3 Moi[si] [= Lev.] 28*.

1609 În text a fost scris iniţial *viţăl* şi tăiat cu negru; cuvîntul *berbêce* este scris deasupra rîndului.

1610 În text apare cuvîntul *viţăl*, tăiat cu negru.

1611 Cuvîntul *întru* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *εἰς ὀσμὴν εὐωδίας*.

1612 Cuvîntul *aduceri* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, potrivit SEPT.FRANKF. unde, în context, apare în plus subst. *κάρπωμα* 'idem'.

1613 Cuvîntul *aleasă* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., unde sintagma completă este *ἐπίκλητος ἁγία ἔσται ὑμῖν* 'va fi pentru voi o zi sfîntă aleasă (desemnată)'.

1614 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, opţiunea de traducere: *arderi de tot*. Cf. SEPT.FRANKF.: *προσάξετε ὁλοκαυτώμα καρπώμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ*.

1615 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *la miros de bună mirosire* şi *2* deasupra cuvîntului *Domnului*, indicînd inversarea topicii lor.

1616 Cuvîntul *şi* este adăugat marginal, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

1617 Secvenţa *ce e pururea* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde perfect contextului din SEPT.FRANKF.: *πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διὰ παντός*.

1618 Cuvîntul *după* este repetat la începutul coloanei următoare.

1619 Capitolul *30* începe în manuscris cu versetul *40* din capitolul anterior. În SEPT.FRANKF., conţinutul acestui verset face parte din versetul numerotat cu *1*. Situaţia din manuscris o reproduce pe cea din SEPT.LOND.

1620 În text, finalul versetului este marcat prin trei puncte, semn care indică de obicei sfîrşitul unui capitol.

1621 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1622 Secvenţa *întru tinerêţele ei* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF., unde în acest loc apare în plus sintagma: *ἐν τῇ νεότητι αὐτῆς* 'idem'.

1623 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1624 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1625 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 25*.

1626 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Navi 13*.

1627 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Moartea lui Valaam*.

1628 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *adunării*.

1629 În text, scris **скрѣⷬбы**.

1630 În secvenţa de semnalare de pe pagina anterioară, scris *şêptea*.

1631 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Vama*.

1632 În text, *cortul mărturiei*. Cuvîntul *Domnului* este o corectură marginală, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν τῆς σκηνῇ Κυρίου*.

1633 În text, cuvîntul *şi* este repetat la începutul coloanei următoare.

1634 În text, scris **мѡ̑ⷤ**, probabil din greşeala copistului.

1635 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, deasupra slovei **д**, corectura: **в**, indicînd lecţiunea *Navav*, care apare în SEPT.LOND. şi în subsolul SEPT.FRANKF.

1636 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

1637 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1638 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 13*.

1639 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 14 şi 22*.

1640 În text, scris **фиѳѡ̀рꙋ̑ⷧ**, probabil din greşeala copistului.

1641 Cuvîntul *toată* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF., unde sintagma completă este: *εἰς ὅλην τὴν συναγωγήν*.

1642 În text, scris **фі̑ⷮ**.

1643 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Navi 1*.

1644 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Navi 4*.

1645 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 3*; *Isus Navi 13*.

1646 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei finale a cuvîntului, corectura: **р**, propunînd forma *Sofar*, după SEPT.LOND. sau subsolul SEPT.FRANKF.

1647 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *-n*, propunînd forma numelui propriu din SEPT.LOND., consemnată şi în subsolul SEPT.FRANKF.: *Ναμράμ*.

1648 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 10*.

1649 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*.

1650 În text, scris **дꙋⷨнєѕѣ̑ⷤлѡⷬ**, probabil din greşeala copistului.

1651 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13*.

1652 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 15*.

1653 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16*.

1654 În text, cuvîntul *de* este scris deasupra rîndului.

1655 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*.

1656 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 19*.

1657 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 11 şi 13*.

1658 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 2*.

1659 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 20*.

1660 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 20*; *5 Moi[si] [= Deut.] 32*.

1661 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21*.

1662 În text, scris **а҆чє̑ⷭтѣ**, probabil din greşeala copistului.

1663 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1664 În text, scris **нѡ̑"**, probabil din greşeala copistului.

1665 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21*.

1666 Marginal, marcate în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.]* 7; *Isus Navi 11*.

1667 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *înlontru* şi *2* deasupra secvenţei *la Pămîntul Hanaan*, indicînd inversarea topicii lor.

1668 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *Saradac*, care reproduce varianta din subsolul SEPT.FRANKF. şi din SEPT.LOND.

1669 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *spate*.

1670 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isus Navi 14*; ***Дїа̑ⁿ**[**ик**] = [Fapte] 13*.

1671 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

1672 În text urmează cuvîntul *Iefthoni* tăiat cu negru.

1673 În text, scris *fêliul lui*, probabil eroare a copistului.

1674 În text, scris *fêliul lui*, probabil eroare a copistului.

1675 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iisus Navi 21*.

1676 Cuvîntul *şi* rezultă din corectarea unui cuvînt scris anterior din care a rămas suprascrisă slova ***р***.

1677 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 4*; *Isus Navi 21*.

1678 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 14*; *Isus Navi 20*.

1679 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 19*.

1680 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1681 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 19*.

1682 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Tovía 1*.

1683 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Tovía 6*.

1684 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *cătră*.

1685 În text urmează cuvîntul *fêtele*, tăiat cu roşu.

1686 În text urmează o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1687 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21*.

1688 În text urmează o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1689 În text urmează o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1690 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 7*.

1691 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *nemêrnicului*.

1692 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr. 1*.

1693 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.]* 19; ***Приᵀ**[**чи**] [= Parim.] 24*; *Sirah 42*; *Iacov 2*.

1694 În text urmează o vrahie scrisă cu roşu nereluată marginal.

1695 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 13*.

1696 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 13*.

1697 Iniţial a fost scris cuvîntul *inemile* şi modificat ulterior în *inema*.

1698 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, comentariul: *Calea muntelui amorreului*.

1699 În text, sintagma *pre fiiul său* este repetată şi tăiată cu roşu.

1700 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13*.

1701 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 14 şi* 26; *Evrei 3*.

1702 În text, scris ***в8̑ⁿ***, probabil din greşeala copistului.

1703 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 20*; *gios 3 şi 4 şi 31*.

1704 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 16*.

1705 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ciniile*.

1706 Cuvîntul *cu* lipseşte din text, probabil din greşeala copistului.

1707 În text, cuvîntul *lui* este adăugat deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

1708 În text urmează o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1709 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 20*.

1710 Secvenţa *ca să-i topască pre ei* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde perfect contextului din SEPT.FRANKF., unde apare în plus sintagma *τοῦ ἐξαναλῶσαι αὐτούς* (construcţie infinitivală cu valoare finală) 'ca să îi nimicească pe ei'.

1711 Cuvîntul *din* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀπὸ τῆς γῆς*.

1712 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21*.

1713 În text apar două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

1714 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 21*; *gios 29*.

1715 Secvenţa *la război* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF., unde apare în plus sintagma *εἰς πόλεμον* 'idem'.

1716 În text, în acest loc apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1717 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* (lipsă în manuscris) *32*, probabil *4 Moi[si] [= Num.] 32* (cf. BIBL.OSTROG).

1718 În text, scris ***чєтъ́лє***, probabil din greşeala copistului.

1719 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *odihni*.

1720 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului.

1721 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 1*; *gios 4*.

1722 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Domnul*. Cf. SEPT.FRANKF.: *Κύριος*.

1723 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 12*.

1724 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 12*; ***Притъ*** *[чи] [= Parim.] 1*.

1725 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică incompletă: *4*.

1726 În text, scris ***дєнапо҇ѧ***.

1727 În text, scris ***ѕъчѧ҇чи***, probabil greşeală a copistului.

1728 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, nota: *nu*.

1729 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1730 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 11*.

1731 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică incompletă: *4*.

1732 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 19*; *Neem. 9*; *Ioan 5*.

1733 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică incompletă: *4*.

1734 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1735 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 17*.

1736 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 20*; *sus 1 şi 3*; *gios 13*.

1737 În text, scris iniţial, probabil, *va moştneni*; ulterior, de altă mînă, a fost adăugată, deasupra rîndului, la finalul fiecărui cuvînt, secvenţa *-ţi*, lecţiunea finală devenind *veţi moştneni* (persoana a II-a, plural, cf. SEPT.FRANKF.: *κληρονομήσετε* 'idem').

1738 În text, cuvîntul *nu* este adăugat deasupra rîndului, probabil de altă mînă.

1739 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 12*.

1740 În text, cuvîntul *şi* este adăugat deasupra rîndului.

1741 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13*.

1742 În text, în acest loc apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată maginal.

1743 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 19*.

1744 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 35*.

1745 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Navi 20*.

1746 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 19*.

1747 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20*; *Psal. 80*; *1 Ezdra 14*.

1748 În text, scris inițial *te-au*, slova **м** fiind adăugată deasupra, posibil de altă mînă.

1749 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 20*; *3 Moi[si] [= Lev.] 26*; *Psal. 96*.

1750 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 20 și 34*; *Erem. 32*.

1751 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 20 și 34*; *Erem. 32*.

1752 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 20*; *3 Moi[si] [= Lev.] 19*; *Mth. 5*.

1753 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 20 și 31*; *Ezec. 20*.

1754 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 23*; *2 Moi[si] [= Ieș.] 20*.

1755 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 20*; *3 Moi[si] [= Lev.] 2 și 3*; *Evrei 4*.

1756 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 2*; *Sirah 3*; *Mth. 15*; *Mr. 7*; *Efes. 6*.

1757 În text, cuvîntul *tău* este scris deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

1758 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 20*; *Mth. 5*.

1759 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Риⷨ҃[лѧном]*** *[= Rom.] 7*.

1760 În text a fost scris inițial cuvîntul *mine*, care a fost tăiat cu negru; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu negru, posibil de altă mînă, corectura: *voi*.

1761 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrisă cu roșu, nota: *pasă*.

1762 În text, cuvîntul *lor* este scris deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

1763 În text, scris *nostru*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra primei slove a cuvîntului, corectura: *v-*, indicînd lecțiunea *vostru*, cf. SEPT.FRANKF.: *ὑμῶν*. În text, după SEPT.LOND.: *ἡμῶν*.

1764 Secvența *și fiii fiilor tăi* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF.: *καὶ οἱ υἱοί σου καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν σου*.

1765 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Mth. 22*; *Mr. 12*; *Luc. 10*.

1766 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *gios 11*.

1767 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Psal. 77*.

1768 Prepoziția *pre* este repetată la începutul coloanei următoare.

1769 În text, scris ***пъриⷩ҇чилѡⷬ***, probabil din greșeala copistului.

1770 În text, cuvîntul *de* este adăugat ulterior la începutul rîndului. Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *gios 10*; *1* ***Црⷭ҇ⷮ[въ]*** *[= 1 Reg.] 7*; *Mth. 4*; *Luca 4*.

1771 În text, scris ***меⷬце***.

1772 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 17*; *4 Moi[si] [= Num.] 21*; *Mth. 4*; *Luc. 4*.

1773 Cuvîntul *noao* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, potrivit SEPT.FRANKF. unde, în context, apare în plus pron. *ἡμῖν* 'idem'.

1774 În text a fost inițial scris *voao*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra primei slove a acestui cuvînt, corectura: *n-*, implicînd lecțiunea *noao*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἡμῖν*.

1775 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Psal. 105*.

1776 În text, scris ***моѱ҇нененеѱі҇***, probabil din greșeala copistului.

1777 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *gios 31*.

1778 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 33*.

1779 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 23 și 34*.

1780 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile intratextuale: *gios 14 și 26*.

1781 Înaintea acestui cuvînt mai fusese scrisă o dată silaba *mu-*, care a fost tăiată apoi cu cerneală roșie.

1782 În text, *Dumnezeu*. Cuvîntul *Domnul* este o

corectură marginală marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, potrivit SEPT.FRANKF. unde, în context, apare subst. *Κύριος* 'idem'.

1783 În text, *Dumnedzău*. Cuvîntul *Domnul* este o completare marginală marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, potrivit SEPT.FRANKF. unde, în context, apare subst. *Κύριος* 'idem'.

1784 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 7*.

1785 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, completarea: *ţie*, cf. SEPT.FRANKF., unde apare pronumele în dativ *σοί*.

1786 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 23*.

1787 În text, scris **вáце**, probabil din greşeala copistului; deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1788 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrisă cu roşu, explicaţia: *învăluiêlele*.

1789 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 23 şi 33*; *Isus Navi 24*.

1790 În text se repetă secvenţa *cei rămaşi*, probabil din greşeala copistului.

1791 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi cei ascunşi* şi *2* deasupra secvenţei *de către tine*, indicînd inversarea topicii lor.

1792 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мѹдр**[**ость**] [= Sol.] 12*.

1793 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Mac. 12*.

1794 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Прит**[**чи**] [= Parim.] 3*.

1795 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND. şi în subsolul SEPT.FRANKF.

1796 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 24*.

1797 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мѹдр**[**ость**] [= Sol.] 3*.

1798 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 4*; *Luc. 4*.

1799 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrisă cu roşu, nota: *ros*.

1800 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *Ciobotele tale nu s-au spart* (în text, scris **спáрте**, probabil din greşeala copistului) *de la tine*, după SEPT.LOND. şi subsolul SEPT.FRANKF.

1801 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrisă cu roşu, nota: *bătut*.

1802 În text, cuvîntul este adăugat la capătul rîndului, de altă mînă.

1803 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*; *4 Moi[si] [= Num.] 20*.

1804 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16*; *Psal. 78*; ***Мѹдр**[**ость**] [= Sol.] 16*; *Ioan 6*; *1 Cori[n]th. 10*.

1805 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мѹдр**[**ость**] [= Sol.] 12*.

1806 În text, scris **фàце**, probabil din greşeala copistului.

1807 În text, *pămîntul acesta*. Cuvîntul *lor* este o corectură marginală fiind marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, potrivit SEPT.FRANKF. unde, în context, apare pronumele personal în genitiv *αὐτῶν*.

1808 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14 şi 16 şi 17*; *4 Moi[si] [= Num.] 20*.

1809 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 24 şi 34*.

1810 În text, în acest loc apar două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără altă explicaţie.

1811 Secvenţa *în munte* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF., unde apare sintagma: *ἐν τῷ ὄρει* 'idem'.

1812 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 31*.

1813 Secvenţa *au făcut lor topire* este repetată şi pusă între paranteze scrise cu roşu; marginal, cu cerneală roşie, observaţia: *greşi*.

1814 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 32 şi 33*.

1815 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în

SEPT.LOND.

1816 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu este propusă corectura: *tău*, nejustificată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND., unde apare pronumele de persoana a II-a plural *ὑμῶν* ‘al vostru’.

1817 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrisă cu roşu, explicaţia: *mîniat*.

1818 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă, de altă mînă, corectura: *s-au făcut*, nejustificată în raport cu SEPT. FRANKF., unde apare forma de indicativ aorist pasiv *ἐγνώσθη* ‘se făcu cunoscut’.

1819 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 14*.

1820 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea: *2:39*.

1821 În text, acest cuvînt este tăiat cu roşu; marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *lêspedzi*.

1822 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 33*.

1823 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 20*.

1824 Secvenţa *şi de la Gadgad* este o completare marginală de altă mînă, corectura fiind marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἀπὸ Γαδγάδ* ‘idem’.

1825 În text, scris ***пър́ж́ѹлѹ***, probabil din greşeala copistului.

1826 În text se repetă secvenţa *a sluji*, tăiată cu cerneală neagră.

1827 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 18*; *gios 18*; *Ezec. 44*.

1828 În text, scris ***стътъ***ᵀ, probabil din greşeala copistului.

1829 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *du-te*.

1830 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Cori[n]th. 19*; *Iov 34*; ***Мѹдр[ость]*** *[= Sol.] 6*; *Sirah 35*; ***Дїан[иѥ]*** *[= Fapte] 10*; ***К[ъ] Рим[лѧном]*** *[= Rom.] 2*; *Galat. 2*; *Efes. 6*; ***К[ъ] Колас[аєм]*** *[= Col.] 3*; *1 Petr. 1*.

1831 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 6*; *Mth. 4*; *Luc. 4*.

1832 În text cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă, şi marcat cu o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

1833 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 46*.

1834 Secvenţa *pre tine* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, pentru a exprima mai clar complementul direct exprimat prin gr. *σε* (SEPT.FRANKF.).

1835 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi porîncele lui şi giudêţele lui* şi *2* deasupra secvenţei *toate dzilele*, indicînd inversarea topicii lor.

1836 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 16*; *Psal. 105*.

1837 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă, şi marcat cu o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

1838 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 6*.

1839 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 4*.

1840 În text, cuvîntul *mai* este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă, şi marcat cu o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

1841 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Navi 1*.

1842 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cutremurul vostru*.

1843 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă existentă în SEPT.FRANKF.

1844 Scris iniţial *apusului*, cuvîntul este corectat marginal prin secvenţa *-rilor*, corectură marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *-lui*. Forma de plural este impusă de SEPT.FRANKF., unde întregul context este următorul: *ὀπίσω ὁδὸν δυσμῶν ἡλίου*.

1845 În text, prepoziţia *la* este repetată, probabil din greşeala copistului.

1846 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 4*.

1847 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 7*.

1848 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *a cetăţilor*, după SEPT.LOND.

1849 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *cêle dentîi născute* în locul cuvîntului *porîncilor*, reproducere fidelă după SEPT.FRANKF.: *τὰ προστάγματα τῶν βοῶν ὑμῶν*. Corectura s-a impus revizorului prin consultarea SEPT.LOND.: *τὰ πρωτότοκα τῶν βοῶν ἡμῶν* ‘primii născuţi dintre boii voştri’. Cf. şi BIBL.1688: *cêle dentîiu născute den boii voştri*.

1850 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цρ***$^{\widehat{ст}}$*[**въ**] [= 3 Reg.] 8*; *4* ***Цρ***$^{\widehat{ст}}$*[**въ**] [= 4 Reg.] 21*; *2 Parali. 33*; *Erem. 32*.

1851 În text, scris ***мъ***^{и}***ни***^{лє}, probabil greşeală a copistului.

1852 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цρ***$^{\widehat{ст}}$*[**въ**] [= 1 Reg.] 14*.

1853 În text, *giunghia*. Cuvîntul *mînca* este o corectură marginală marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, potrivit SEPT.FRANKF. unde, în context, apare verbul *φάγῃ* ‘vor fi mîncate’.

1854 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *el*, în locul femininului plural *iale*, cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτά*; corectura este sugerată, foarte probabil, de SEPT.LOND., unde în context apare masculinul *αὐτό*.

1855 Croşete roşii în text încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

1856 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 28*; *gios 19*.

1857 În text urmează cuvîntul *de*, tăiat cu negru.

1858 În text, cuvîntul *ca* este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă, şi marcat cu o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

1859 În text, *ea*. Cuvîntul *el* este o corectură marginală marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, potrivit SEPT.FRANKF. unde, în context, apare masculinul *αὐτό*.

1860 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 4*.

1861 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Прu***^{т}*[**чи**] [= Parim.] 30*; *sus 4*.

1862 Secvenţa *nu să va mai zidi de iznoavă încă* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὐκ ἀνοικοδομηθήσεται ἔτι* ‘idem’.

1863 În text, scris ***тъ***, probabil din greşeala copistului.

1864 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 7*; *gios 26*.

1865 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 11*.

1866 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *bivolul*.

1867 În text, scris ***со***^{р}***ѕи***.

1868 În text, scris ***вѡ***, probabil din greşeala copistului.

1869 În textul manuscrisului, versetele de la *13* la *18* nu sînt marcate cifric şi au fost stabilite după BIBL.1688, care reproduce ediţia SEPT.FRANKF. Numerotarea acestor versete este omisă în SEPT.LOND.

1870 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *paun*.

1871 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 23 şi 34*.

1872 În text apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

1873 Secvenţa *şi văduva cea den cetăţile tale, şi vor mînca* este o completare marginală, probabil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF., unde versetul conţine şi secvenţa respectivă: *καὶ ἡ χήρα ἡ ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ φάγονται* ‘idem’.

1874 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *iertare*.

1875 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sir. 4*.

1876 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *nici să strîngi mîna ta* şi *2* deasupra secvenţei *de către fratele tău cel lipsit*, indicînd inversarea topicii lor.

1877 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 5*; *Luc. 6*.

1878 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 26*.

1879 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 21*; *Erem[i]a 34*.

1880 În text, *de la tine*. Secvenţa *pre el* este o corectură marginală marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, potrivit SEPT.FRANKF. unde, în context,

apare pronumele personal de persoana a treia în acuzativ *αὐτόν*.

1881 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*; *Sirah 35*.

1882 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *aluat*.

1883 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

1884 În text, scris ***чєтъчі***, probabil din greşeala copistului.

1885 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu.

1886 În text, cuvîntul este scris deasupra rîndului şi marcat cu o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

1887 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi vei face* şi *2* deasupra secvenţei *Domnului Dumnedzăului tău*, indicînd inversarea topicii lor.

1888 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 23 şi 34*.

1889 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 35*.

1890 Marginal, marcată în text printr-o cruce scrisă cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 23*.

1891 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.]* 19; *sus 1*; ***Прит**[**чи**] [= Parim.] 24*; *Sirah 22*; *Ioan 7*; *Iacov 2*.

1892 În text a fost scris iniţial cuvîntul *înţelepţilor*, tăiat ulterior tăiat cu roşu. Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *drepţilor*, după SEPT.FRANKF.: *δικαίων* ‘idem’.

1893 Marginal, marcate în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţiile: *giunghi*, *jirtvuieşti*.

1894 În text, prepoziţia *la* este repetată, probabil din neatenţia copistului.

1895 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 19*; *Mth. 18*; *Ioan 8*; *2 Cori[n]th. 15*; *Evrei 10*.

1896 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 13*.

1897 Secvenţa *dintru voi* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF.: *ἐξ ὑμῶν αὐτῶν*.

1898 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 19*.

1899 În text, secvenţa *după cuvîntul* este repetată şi tăiată cu roşu.

1900 În text, secvenţa *dentru locul* este tăiată cu roşu.

1901 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *legiui*.

1902 Iniţial, în text apare conjuncţia *au*, înlocuită marginal prin conjuncţia *nice*; corectura este marcată prin două vrahii scrise cu roşu.

1903 Cuvîntul *nu* lipseşte din text, probabil omisiune a copistului.

1904 În text, croşete roşii, încadrînd o secvenţă prezentă în ambele ediţii ale LXX.

1905 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 **Црст**[**въ**] [= 3 Reg.] 11*.

1906 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, se reia secvenţa *domniei lui*, scrisă defectuos în text.

1907 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.]* 18; *sus 10*.

1908 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 9*.

1909 Cuvîntul *tunderii* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF., unde sintagma întreagă este: *τὴν ἀπαρχὴν τῶν κουρῶν τῶν προβάτων σου*, literal: „primul rod din tunderile oilor tale”, cf. SEPT.GERM.: *den Erstling der Schafsschuren* ‘idem’.

1910 În text, croşete roşii, încadrînd o secvenţă care lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezentă în SEPT.LOND.

1911 În text, croşete roşii, încadrînd o secvenţă care lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezentă în SEPT.LOND.

1912 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 20*; *1 **Црст**[**въ**] [= 1 Reg.] 28*.

1913 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїан**[**иіє**] [= Fapte] 3 şi 7*.

1914 În text, scris ***тъ***, probabil greşeală a copistului.

1915 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

1916 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20*; *Evrei 12*.

1917 Marginal, marcate în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 1 şi 5.*

1918 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

1919 În text, croşete roşii, încadrînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în textul SEPT.LOND.

1920 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 21*; *4 Moi[si] [= Num.] 35*; *sus 4*; *Isus Navi 20.*

1921 În text, secvenţa *mainte de alaltăieri. 5. Şi* este scrisă în continuarea rîndului, pe margine, de aceeaşi mînă.

1922 În text, scris iniţial *lêmne* şi corectat ulterior, ceea ce justifică păstrarea slovei **ѣ** în prima silabă.

1923 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 28*; *sus 12.*

1924 În text, croşete roşii, nejustificate în raport cu cele două ediţii de referinţă ale LXX.

1925 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Navi 20.*

1926 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 35.*

1927 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere : *asupra lui*, considerată, probabil, de revizor mai adecvată contextului din SEPT.FRANKF.: *ἐπαναστῇ ἐπ’ αὐτόν* ‘se va ridica asupra lui’.

1928 Marginal, nemarcată în text, completarea, de altă mînă: *cel nevinovat*, nejustificată de sursele principale ale traducerii (SEPT.FRANKF., SEPT. LOND.).

1929 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 35*; *sus 17.*

1930 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 17*; *Mth. 18*; *Ioan 8*; *2 Cori[n]th. 13*; *Evrei 5.*

1931 În text, scris **а́мънꙋ̑тꙋ̑**, probabil din greşeala copistului.

1932 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **При**т[**чи**] *[= Parim.] 14.*

1933 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 21*; *3 Moi[si] [= Lev.] 24*; *Mth. 5.*

1934 În text, scris iniţial *călăreţul* şi modificat prin tăierea ultimei silabe.

1935 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Mac. 3.*

1936 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluată silaba *den-*, scrisă defectuos în text.

1937 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Сꙋ**д[**е́и**] *[= Jud.] 7.*

1938 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

1939 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *pînă ce*. Cf. SEPT.LOND. şi subsolul SEPT.FRANKF.: *ἕως ἄν.*

1940 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *pre voi* şi *2* deasupra secvenţei *să faceţi*, indicînd inversarea topicii lor.

1941 În text, *iale*. Cuvîntul *ei* este o corectură marginală marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu. În contextul din SEPT.FRANKF., sintagma *ἐπ’ αὐτά* se referă la arbori; forma de plural din text, *τὰ δένδρα*, putea genera confuzia de gen la pronume, confuzie reperată şi corectată de către revizor.

1942 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *ea.*

1943 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *însă.*

1944 În text, croşete roşii, nejustificate în raport cu cele două ediţii de referinţă ale LXX.

1945 Secvenţa *să nu doarmă trupul lui pre lemnu* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT. FRANKF., unde începutul versetului conţine sintagma: *οὐκ ἐπικοιμηθήσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου* ‘idem’.

1946 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Galat. 3.*

1947 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 23.*

1948 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în textul SEPT.LOND.

1949 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *fratelui tău.* În izvoadele principale ale traducerii, enunţul complet este: *καὶ ἀποδώσεις αὐτῷ* „şi le vei da

pe ele lui”. Totuşi, secvenţa *-lui* este scrisă cu altă cerneală, ceea ce ar indica două completări sucesive: prima cu pronumele, după LXX, a doua cu substantivul şi adjectivul posesiv.

1950 În text, iniţial scris *pipăirea*; secvenţa *-pă-* este tăiată cu cerneală roşie şi înlocuită prin secvenţa *-ri-*, adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

1951 În text urmează un cuvîntul *iaste*, tăiat cu roşu.

1952 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului şi încadrat între croşete roşii, semnalîndu-se astfel lipsa corespondentului său din LXX.

1953 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 15*; *Mth. 23*.

1954 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în textul SEPT.LOND.

1955 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 20*; *Ioan 8*.

1956 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *întru*.

1957 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 22*.

1958 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *va dormi*; în SEPT.FRANKF., în context, verbul este reprezentat de un participiu: *ὁ ἄνθροπος ὁ κοιμηθείς*.

1959 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluată silaba *des-*, scrisă defectuos în text.

1960 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Neem[i]a 13*.

1961 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 22*.

1962 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

1963 În text, scris **фѧ́цє**, probabil din greşeala copistului.

1964 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *superi*.

1965 Secvenţa *fratelui tău să nu cămătuieşti* este o completare marginală, corectura fiind marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde perfect contextului din LXX: *τῷ ἀλλοτρίῳ ἐκτοκιεῖς, τῷ (δὲ) ἀδελφῷ σου οὐκ ἐκτοκιεῖς*.

1966 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 5*.

1967 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 12*; *Mr. 2*; *Luc. 6*.

1968 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 5 şi 19*; *Mr. 10*; *Luc. 16*; *1 Cori[n]th. 7*.

1969 Iniţial, în text apărea secvenţa *Domnul Dumnedzăul tău dă ţie*, potrivit gr. *Κύριος ὁ Θεὸς σου δίδωσὶ σοι* din SEPT.LOND. Marginal, marcate în text prin cîte o vrahie scrisă cu roşu, cele două pronume, la genitiv şi, respectiv, dativ, sînt date la plural, după SEPT.FRANKF.: *Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν*.

1970 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 12*.

1971 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 19*; *Tovía 4*; *Sirah 34*.

1972 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa de traducere *voastre*, care nu se justifică nici prin SEPT.FRANKF., nici prin SEPT.LOND., unde pronumele apare la forma de singular *σου*.

1973 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Црс͡т[въ]*** *[= 4 Reg.] 14*; *2 Parali. 25*; *Ezec. 18*.

1974 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 23*.

1975 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă în ambele ediţii de referinţă ale LXX.

1976 În text, în acest loc este marcat începutul unui verset, notat tot cu numărul *21*.

1977 Comparînd textul tradus după sursa principală, SEPT.FRANKF., cu izvorul secundar, SEPT. LOND., revizorul propune o serie de modificări, inclusiv de topică, prin inserarea în text a cifrelor *1*, *2* şi *3*, scrise cu roşu. Secvenţa dintre croşete lipseşte din SEPT.FRANKF., dar face parte, de fapt, din versetul *21* în SEPT.LOND. După efectuarea tuturor corecturilor indicate, turnura frazei ar fi următoarea: *Şi-ţi vei aduce aminte că rob ai fostu în Pămîntul Eghiptului, pentru aceasta eu ţie porîncescu să faci cuvîntul acesta*; *şi să vei culêge viia ta, să nu o culegi de iznoavă*, *cêle denapoia celui sărac şi celui nemêrnic şi văduii va fi*.

1978 Secvenţa *şi celui mişăl* este o completare marginală

de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., unde contextul întreg este: *τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ*.

1979 În text, scris iniţial *veţi* şi corectat ulterior.

1980 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*.

1981 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Cori[n]th. 9*; *1 Tim. 5*; *Sirah 7*.

1982 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *să nu legi gura*.

1983 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 22*; *Mr. 12*; *Luc. 20*.

1984 În text, secvenţa *fratele bărbatului ei* este scrisă de două ori, prima dată fiind tăiată cu roşu.

1985 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ruth 4*.

1986 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în textul SEPT.LOND.

1987 Secvenţa *şi măsură adevărată şi direaptă va fi ţie* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru întregirea contextului din SEPT.FRANKF., unde se continuă cu secvenţa *καὶ μέτρον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσται σοι* 'idem'.

1988 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*.

1989 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *grăi*, *povesti*.

1990 Traducerea secvenţei respectă SEPT.FRANKF, unde apare *τῷ Θεῷ σου* 'Dumnezeului tău'. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *mieu*, probabil după SEPT.LOND., unde citim: *τῷ Θεῷ μου* 'Dumnezeului meu'.

1991 Iniţial, scris *noştri*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei **н**, corectura: *v*-, implicînd lecţiunea: *voştri*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὑμῶν*, vs SEPT.LOND.: *ἡμῶν*.

1992 Iniţial, scris *noao*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei **н**, corectura: *v*-, implicînd lecţiunea: *voao*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὑμῖν*, SEPT.LOND.: *ἡμῖν*.

1993 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă varianta: [*Dumnedzul*] *părinţilor noştri*, după SEPT.FRANKF.: *τῶν πατέρῶν ἡμῶν*. Formula din text reflectă SEPT.LOND., unde apare doar pronumele *ἡμῶν*.

1994 În text, slova **л** este adăugată de altă mînă.

1995 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 63*; *Varuh 2*.

1996 Prepoziţia *pre* este adăugată marginal, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

1997 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 7 şi 14*.

1998 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *avut*.

1999 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *bolovani*.

2000 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isus Navi 8*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 20*.

2001 Pronumele *iale* se referă la pietrele de pe altar şi reflectă, se pare, o opţiune de traducere decisă de traducător pe baza contextului extralingvistic. Marginal, marcate în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, apar corecturile: *ei*, *el*, care reflectă formele din SEPT.FRANKF. (*ἐπ' αὐτούς*, masculin, plural, acuzativ) şi din SEPT.LOND. (*ἐπ' αὐτό*, masculin, singular, acuzativ).

2002 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

2003 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Daniil 9*.

2004 În text se repetă cuvîntul *tot*, probabil din greşeala copistului.

2005 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND. şi, parţial, în subsolul SEPT.FRANKF.

2006 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Galat. 3*.

2007 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*.

2008 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*; ***Плаач҇*** *[= Plîng.] 2*; *Malah. 2*; *Varuh 1*.

2009 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *asculta*.

2010 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă în ambele ediţii de referinţă ale LXX.

2011 Cuvîntul *pînă* este adăugat marginal şi marcat în

text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă. Cf. LXX: *ἕως ἄν*.

2012 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*.

2013 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă al cărei corespondent lipseşte din textul SEPT. FRANKF., dar este prezent în subsolul acestei ediţii şi în textul SEPT.LOND.: *ἐν τάχει* 'cu viteză, rapid'.

2014 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *dezmătăciune*.

2015 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *fi apipăindu*, calchiată după gr. *ἔσῃ ψηλαφῶν* (viitor medio-pasiv, persoana a II-a singular + participiu prezent activ al verbului *ψηλαφάω* 'a pipăi'). În BIBL.1688 rămîne formula iniţială, forma verbului suferind şi adaptarea fonetică la norma muntenească: *vei pipăi*.

2016 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *orbindu-să*.

2017 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ciumelitură*.

2018 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mih. 6*; *Aggéon 1*.

2019 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *pentru*.

2020 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, este indicată corectura: *lêmnele tale*, în încercarea unei mai bune apropieri de formula din LXX, unde citim: *πάντα τὰ ξύλινά σου*, literal, 'toate cele de lemn ale tale'.

2021 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *lăcusta*.

2022 Cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

2023 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *minuna*.

2024 Cuvîntul *grîu* este scris deasupra rîndului şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

2025 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *cîte*.

2026 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

2027 Cuvîntul *nimic* este adăugat marginal, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *μηδέν*.

2028 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *supărare*.

2029 Croşete roşii în text, adjectivul pronominal lipsind în SEPT.FRANKF. şi fiind adăugat după SEPT.LOND.

2030 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *îngustare*.

2031 Croşete roşii în text, adjectivul pronominal lipsind în SEPT.FRANKF. şi fiind adăugat după SEPT.LOND.

2032 Croşete roşii în text, adjectivul pronominal lipsind în SEPT.FRANKF. şi fiind adăugat după SEPT.LOND.

2033 Expresia *de sîrgu*, între croşete roşii, este preluată după SEPT.LOND. (sau după subsolul SEPT.FRANKF.): *ἐξαρθήσεσθε ἐν τάχει ἀπὸ τῆς γῆς*, căci în textul SEPT.FRANKF. sintagma adverbială *ἐν τάχει* 'cu rapiditate' (cf. *in speed*, *speedily*, *swiftly*, GR.ENGL., s.v. *τάχος*) lipseşte.

2034 În text, scris **маⷩ҇щинѧ**, probabil greşeală a copistului.

2035 Completarea pusă între croşete roşii în text este impusă de conjectura din SEPT.LOND., unde sintagma în genitiv *τῆς γῆς* se repetă.

2036 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

2037 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 19*.

2038 Cuvîntul *şi* este adăugat deasupra rîndului de altă mînă, marcat cu o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

2039 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 20*.

2040 Marginal, marcată prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vinarsu*. Cf. SEPT. FRANKF. *σίκερα* 'băutură puternic fermentată'.

2041 Secvenţa *Domnul Dumnedzăul vostru acesta-i* din text corespunde exact formulării din textul SEPT.FRANKF.: *οὗτος Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, adăugirea *eu*, după SEPT.LOND.: *Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐγώ*.

2042 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 3*; *4 Moi[si]*

[= Num.] 21.

2043 În text, aici apare cuvîntul *cumva*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra secvenţei *cum-*, corectura: *cine-*, indicînd lecţiunea: *cineva*. Intervenţia este determinată de prezenţa în LXX, în acest context, a pronumelui relativ *τίς*.

2044 Secvenţa *întru voi* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. În ambele versiuni de bază ale LXX apare aici secvenţa corespunzătoare, gr. *ἐν ὑμῖν* 'în voi'.

2045 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *a-l ierta*.

2046 În text, scris **а̓че́лꙋ̑ѧ**.

2047 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 9.*

2048 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цр^ст[въ]*** *[= 3 Reg.] 9*; *Erem[i]a 22.*

2049 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 105.*

2050 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ézdra 1.*

2051 Croşete roşii în text, indicînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.: *Κύριος ὁ Θεός σου.*

2052 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Lev.] 1 şi 2.*

2053 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea : *toate*, în dezacord cu ambele versiuni de referinţă ale LXX.

2054 În text, verbul *va înmulţi* reflectă corect gr. *πολυωρήσει* din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text prin trei vrahii cu roşu, corectura: *blagoslovi*, după SEPT.LOND. şi subsolul SEPT. FRANKF.: *εὐλογήσει* 'idem'.

2055 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru.

2056 Cuvîntul *pre* este scris deasupra rîndului.

2057 Secvenţa *şi giudêţele lui* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde celor două versiuni de referinţă ale LXX, unde în context apare în plus sintagma *καὶ τὰς κρίσεις αὐτοῦ* 'idem'.

2058 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Рим̑[лѧном]*** *[= Rom.] 10.*

2059 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND. (gr. *ἄνω* 'idem').

2060 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

2061 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND. (gr. *σύ* 'idem').

2062 În text a fost scris iniţial *iasă* şi modificat ulterior; corectura este reluată marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

2063 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 1 şi 3 şi 4.*

2064 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7.*

2065 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND., unde sintagma completă este: *Κύριος ὁ Θεός σου.*

2066 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21.*

2067 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7.*

2068 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *îmbărbăteadză-te.*

2069 Cuvîntul *şi* a fost adăugat deasupra rîndului, de altă mînă.

2070 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

2071 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

2072 În text, scris **а сꙋ̑тꙋ**.

2073 Sintagma *untu de boi* corespunde gr. *βούτυρον βοῶν* din LXX (ambele versiuni de bază). Marginal, marcată în text prin două vrahii cu roşu, este propusă corectura: *vaci.*

2074 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *a buhai* şi *2* deasupra secvenţei *a ţapi*, indicînd inversarea topicii lor.

2075 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Erem[i]a 16*; ***К[ъ] Рим̑[лѧном]*** *[= Rom.] 10.*

2076 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *gîrbovire*, cf. şi

BIBL.1688: *deşelare denapoi nevindecată*. Sintagma ὀπισθότονος ἀνίατος din LXX este obscură, substantivul gr. ὀπισθότονος fiind glosat prin ‘boală în care corpul este contorsionat şi înţepenit, tetanus’ (*desease whereby the body is drown back and stiffens, tetanus*, în GR.ENGL., s.v.). De aici formulele calchiate, încercate de vechii traducători români.

2077 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *trăgători*, este propusă alternativa de traducere *tîrîitori*.

2078 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 28*; **К**[**ъ**] **Рим**[**ланом**] [= *Rom.*] *12*; *Evrei 10*.

2079 Pronumele în genitiv *ei* pus între croşete roşii este redundant, el reluînd pronumele în acuzativ precedat de prepoziţie deja exprimat (*pre ei*); revizorul a marcat astfel, într-un mod stîngaci diferenţa de topică dintre SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.

2080 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1* **Црст**[**въ**] [= *1 Reg.*] *2*; *Tovia 13*; **Мѹдр**[**ость**] [= *Sol.*] *16*.

2081 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *pămîntul* şi *2* deasupra secvenţei *nărodului lui*, indicînd inversarea topicii lor.

2082 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi*[*si*] [= *Num.*] *27*.

2083 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.: τοῦτο ὄρος Ναβαῦ.

2084 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi*[*si*] [= *Num.*] *20 şi 33*.

2085 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi*[*si*] [= *Num.*] *20 şi 27*; 2 *Moi*[*si*] [= *Lev.*] *17*.

2086 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 3*.

2087 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Мѹдр**[**ость**] [= *Sol.*] *3*.

2088 În text, scris **ѕѝлелел҄**, greşeală a copistului.

2089 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi*[*si*] [= *Lev.*] *3*.

2090 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *rug, spin*.

2091 Croşete negre în text, încadrînd o completare, în încercarea de a găsi o echivalare mai exactă a adverbului gr. ἅμα.

2092 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Erem*[*i*]*a 23 şi 33*.

2093 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluată, probabil de altă mînă, prima slovă **и**, scrisă defectuos în text.

2094 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *tu*, după subsolul SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND., unde după verb apare specificat pronumele personal σύ ‘tu’.

2095 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *sprăjini*.

2096 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *fala*.

2097 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *tăgădui*.

2098 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *călca*.

2099 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi*[*si*] [= *Ieş.*] *2*.

2100 În text, scris iniţial *Fogor* şi modificat ulterior.

2101 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi*[*si*] [= *Fac.*] *12 şi 13 şi 15 şi 26*.

2102 Secvenţa *pre el* este o completare marginală de altă mînă, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, corespunzătoare acuzativului feminin αὐτήν (referitor la pămînt) din SEPT.FRANKF. (absent din SEPT.LOND.).

2103 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *întunecat*.

2104 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *dinţii, budzele*.

2105 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu este propusă corectura: *jelii*, în loc de *plîngerii*. Revizorul doreşte astfel să evite supărătoarea repetare a aceluiaşi cuvînt pentru a reda cele două sinonime greceşti din contextul LXX, şi anume substantivul πένθος ‘tristeţe, jale’ şi substantivul κλαυθμός ‘plîngere’. Cf. şi BIBL.1688: *zilele jălii plîngerii lui Moisi*.

2106 Sintagma *au porîncit* este o corectură marginală, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, pentru a înlocui verbul *au dzis* din text,

inadecvat în raport cu verbul *ἐνετείλατο* „a poruncit” din LXX.

2107 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 11*; *jos 14*.

2108 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 13*.

2109 În text, scris ***т҃ⷩнадрᲂ́пта***.

2110 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 1*.

2111 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *apucaţi*.

2112 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 32*.

2113 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Evrei 11*; *Iacov 6*.

2114 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *bărbaţii*, pentru o mai bună adecvare faţă de textul LXX (ambele ediţii consultate de către traducători), unde în context apare gr. *τοὺς ἄνδρας* ‘bărbaţii’.

2115 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 6*.

2116 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *în podul*, pentru o mai bună adecvare faţă de textul LXX (ambele ediţii consultate de către traducători), unde în context apare gr. *τὸ δῶμα*.

2117 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *clădiţi*.

2118 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21*.

2119 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *funişoara*.

2120 Verbul *vom fi*, pus între croşete roşii în text, pare să fie o adăugire a traducătorului sau a unui revizor, impusă de necesitatea clarităţii discursului, deoarece secvenţa respectivă este eliptică de verbul copulativ în ambele versiuni ale LXX folosite de Milescu şi revizorii lui (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.): *ἡμεῖς δὲ ἀθῷοι τῷ ὅρκῳ σου τούτῳ*.

2121 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *el*, pentru a se realiza acordul cu referinţa pronumelui, substantivul *săcriul*. Forma de feminin (*ea*) se justifică prin genul feminin al „chivotului” în limba greacă (*ἡ κιβοτός*).

2122 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lui*, pentru a se realiza acordul cu referinţa pronumelui, substantivul *săcriul*. Forma de feminin (*ea*) se justifică prin genul feminin al „chivotului” în limba greacă (*ἡ κιβωτός*).

2123 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *ea* (gr. *αὐτῇ*), în locul formei de masculin a pronumelui, impusă de acordul în limba română. Vezi şi notele anterioare.

2124 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă fără echivalent în textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în textul SEPT.LOND. (adverbul grecesc *νῦν* ‘acum’).

2125 În text, scris ***съсъкрі́ю҃***, probabil greşeală a copistului.

2126 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 113*.

2127 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 113*.

2128 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїаⷩ***[***ик***] *[= Fapte] 7*.

2129 În anticiparea de pe pagina precedentă a cuvîntului apare forma de genitiv *făgăduinţii*.

2130 Secvenţa *iar Iordánul* este o completare marginală marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, pentru a completa o omisiune, căci în LXX, contextul conţine o secvenţă echivalentă: *ὁ δὲ Ἰορδάνης*.

2131 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 32* (tăiată cu negru); *Psal. 104*.

2132 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *ei* (masculin plural), deoarece referentul pronumelui în limba greacă (*λίθους* ‘pietrele’) este de genul masculin.

2133 În text, iniţial a fost scris *voao*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***в***, este propusă corectura: *n-*, implicînd lecţiunea *noao*, pentru restabilirea unei corecte echivalări a originalului grecesc (din ambele ediţii), unde apare în context pronumele *ἡμῖν* ‘nouă’.

2134 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu şi reluată marginal, fără altă explicaţie.

2135 Cuvîntul *ca* este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă.

2136 În text, secvenţa *-dul* este adăugată deasupra, posibil de altă mînă.

2137 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 32*.

2138 În text, scris ***масй***, probabil greşeală a copistului.

2139 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *întrarmați*, în intenţia unei mai apropiate aproximări semantice a gr. *διεσκευασμένοι* din LXX, participiul perfect pasiv al verbului *διασκευάζω* 'a se echipa', dar şi 'a se înarma'.

2140 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *adaos*.

2141 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *martu*.

2142 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere, corectura: *-i*, indicînd lectura *Galgali*, mai apropiată de forma din LXX a acestui toponim: *ἐν Γαλγάλοις* (formă de dativ plural).

2143 Urmează în text o secvenţă tăiată cu negru.

2144 În text, *întreabă*. Sintagma *vor întreba* este o corectură marginală, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde formei verbale *ἐρωτῶσιν* 'vor întreba' din LXX.

2145 Croşete roşii în text, încadrînd demonstrativul *acesta*, al cărui corespondent, gr. *τοῦτον*, este absent din textul SEPT.FRANKF., dar prezent în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

2146 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra literei ***в***, corectura: ***н***, indicînd lecţiunea: *nostru*, după SEPT.LOND.: *ἡμῶν* 'nostru'. În text apare *vostru*, după SEPT.FRANKF.: *ὑμῶν* 'idem'.

2147 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*; *Psal. 77 şi 113*.

2148 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra literei ***в***, apare corectura: ***н***, implicînd lecţiunea: *nostru*, după SEPT.LOND. *ἡμῶν* 'nostru'. În text apare *vostru*, după SEPT.FRANKF.: *ὑμῶν* 'idem'.

2149 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra literei ***в***, apare corectura: ***н***, implicînd lecţiunea: *nostru*, după SEPT.LOND. *ἡμῶν* 'nostru'. În text apare *vostru*, după SEPT.FRANKF.: *ὑμῶν* 'idem'.

2150 Secvenţa *înaintea voastră* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde contextului din SEPT.FRANKF.: *ἔμπροσθεν ὑμῶν* 'idem'. În SEPT.LOND.: *ἔμπροσθεν ἡμῶν* 'înaintea noastră'.

2151 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *în unghiuri tăiată*, explicaţia: *colțurată*, cf. gr. *ἀκρότομος* (despre piatră de construcţie) 'tăiată în unghiuri drepte'.

2152 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă în ambele versiuni de referinţă ale LXX.

2153 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-văluit*, corectura: *-vîrtit*, implicînd lecţiunea: *s-au învîrtit*, corespunzătoare echivalentului lexical din LXX, gr. *ἀνέστραπται* 'idem'.

2154 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *însănătoșat*.

2155 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, posibil de altă mînă, explicaţia: *chemă*.

2156 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: 2 *Moi[si] [= Ieş.] 23*.

2157 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *mai-mare preste oști*, cf. gr. *ἀρχιστράτηγος* 'arhistrateg, comandantul suprem al unei armate'.

2158 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *coarne de berbêce*.

2159 În text, scris ***Івн***^, probabil greşeală a copistului.

2160 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cu bun glas*. Cf. SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND., unde apare adverbul *εὐτόνως* 'armonios'.

2161 În text, scris iniţial *dentîi*, tăiat cu negru; secvenţa *a doao* este adăugată deasupra rîndului, de aceeaşi mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ* 'în ziua a doua'.

2162 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *suirea*. Termenul gr. *ἀνάβασις* înseamnă, literal, 'urcare', dar poate însemna şi 'ieşire'.

2163 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *făgăduință*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀνάθεμα*.

2164 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *Savvaoth* (scris greşit ***Сав***^в ***їѡѳ***).

2165 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 2*.

2166 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2167 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în ediţia SEPT. LOND.

2168 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Evrei 11*; *2 Mac. 12.*

2169 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 2*; *Evrei 11.*

2170 Cf. SEPT.FRANKF.: *εἰς οἶκον.* Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă versiunea: *la vistiêriul*, după SEPT.LOND.: *εἰς θεσαυρόν.*

2171 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *prinsu.*

2172 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 22.*

2173 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *den anáthema.* Revizorul constată că expresia *ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος* apare în SEPT.LOND. după verbul *au minţit*, spre deosebire de SEPT.FRANKF., unde apare după verbul *au luat.*

2174 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere: *dedesuptul lor.*

2175 În text, slova *л* este adăugată deasupra rîndului, de altă mînă.

2176 Cuvîntul *suptu* este adăugat marginal de altă mînă, fără a fi marcat în text; prezenţa prepoziţiei este reclamată de gr. *ὑποκάτω* din LXX.

2177 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în textul SEPT.LOND.

2178 Aici şi în capitolele următoare, indicele versetului *1* lipseşte în text.

2179 În text, scris iniţial *alej* şi corectat ulterior.

2180 În text se repetă secvenţa *şi i-au trimis pre ei noaptea*, între croşete roşii; marginal, nemarcată în text, notaţia: *greşi.*

2181 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lui*, pentru a corespunde masculinului *αὐτοῦ* din SEPT.FRANKF.

2182 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta: *carele era cu el*, după subsolul SEPT.FRANKF. şi textul SEPT.LOND.: *ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ.*

2183 În text, *nărodul.* Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este indicată corectura: *Israil*, după ambele ediţii de referinţă ale LXX, unde în context apare *Ἰσραήλ.*

2184 În text, scris *фі҃.*

2185 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *pogorîră*, după SEPT.FRANKF., unde apare vb. *καθαιρέω* 'a da jos ceva'

2186 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20*; *5 Moi[si] [= Deut.] 27.*

2187 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20.*

2188 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *pravilă.*

2189 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în textul SEPT.LOND.

2190 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2191 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *toate* şi *2* deasupra secvenţei *câte au făcut*, indicînd inversarea topicii lor.

2192 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere: *să grijiră.*

2193 Opţiunea *pre umerile* reflectă SEPT.LOND., unde apare sintagma *ἐπὶ τῶν ὤμων* 'pe umerii'. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *măgarii lor*, după SEPT.FRANKF.: *ἐπὶ τῶν ὄνων* 'pe măgarii lor'.

2194 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

2195 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere a acestui cuvînt, corectura, inadecvată: *-e.*

2196 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere: *mucede*, cf. gr. *εὐρωτιῶντες* 'care putrezesc'.

2197 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere *la*, cf. gr. *εἰς* 'la' şi 'în'.

2198 În text apare scris *tabără*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere a acestui cuvînt, corectura: *-a.*

2199 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în textul SEPT.LOND.

2200 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [=*

Num.] 24.

2201 Urmează în text un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

2202 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *purtători de lêmne* şi *2* deasupra secvenţei *purtători de apă*, indicînd inversarea topicii lor.

2203 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *cărător*, cf. gr. *ὑδροφόρος* 'persoană care cară apă'.

2204 Traducerea este aici lacunară. Contextul întreg din SEPT.FRANKF. este următorul: *ὡς ἀρέσκει ὑμῖν καὶ ὡς δοκεῖ ὑμῖν* 'după cum vă place şi după cum vi se pare'. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *pare*.

2205 În text, cuvîntul *de* este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă.

2206 După SEPT.FRANKF.: *Φεραάν*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Fidon*, după SEPT.LOND.: *Φιδών*.

2207 După SEPT.FRANKF.: *᾿Αφιέ*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Iefthá*, după SEPT.LOND.: *᾿Ιεφθᾶ*.

2208 După SEPT.FRANKF.: *Δαβρεῖ*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Davin*, după SEPT.LOND.: *Δαβίν*.

2209 Redare defectuoasă după SEPT.FRANKF.: *᾿Αγλών*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Odollam*, după SEPT.LOND.: *᾿Οδολλάμ*.

2210 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *fiilor*, după subsolul SEPT.FRANKF. şi textul SEPT. LOND.: *τῶν υἱῶν*.

2211 După SEPT.FRANKF.: *Βηθωρῶν*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Oronín*, după SEPT.LOND.: *᾿Ωρωνίν*.

2212 După SEPT.FRANKF.: *Βηθωρῶν*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Oronín*, după SEPT.LOND.: *᾿Ωρωνίν*.

2213 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *grindine*.

2214 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 28*; *Sirah 46*.

2215 În text, scris ***вáла***, probabil greşeală a copistului.

2216 După SEPT.FRANKF.: *᾿Αλλών*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, apare corectura: *Ialon*, *Surilor*, după SEPT.LOND.: *᾿Αιλών*.

2217 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă în ambele versiuni de referinţă ale LXX.

2218 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *o dzi deplin*.

2219 În text, *împreună cu Israil*. Secvenţa *şi tot Israil împreună cu el* reprezită o corectură marginală, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, pentru a reface fraza după SEPT.FRANKF.: *καὶ πᾶς᾿Ισπαὴλ μετ᾿ αυτοῦ*.

2220 După SEPT.FRANKF.: *᾿Αγλών*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă varianta *Odollam*, după SEPT.LOND.: *᾿Οδολλάμ*.

2221 În text, scris ***тȣрѡр***, probabil greşeală a copistului.

2222 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *în sară*.

2223 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *suflător*.

2224 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă.

2225 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2226 După SEPT.FRANKF.: *᾿Αγλών*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Odollam*, după SEPT.LOND.: *᾿Οδολλάμ*.

2227 În text apare substantivul *nărodul*; cuvîntul *Israil* reprezintă o corectură după LXX, unde apare *᾿Ισραήλ*; corectura este marcată marginal prin două vrahii scrise cu roşu.

2228 După SEPT.FRANKF.: *᾿Αγλών*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Odollam*, după SEPT.LOND.: *᾿Οδολλάμ*.

2229 Cf. SEPT.FRANKF.: *᾿Ιαβείν*; marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Iavis*, după SEPT.LOND.: *᾿Ιαβίς*.

2230 Cf. SEPT.FRANKF.: *Μαδών*; marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este

propusă alternativa *Maron*, după SEPT.LOND.: *Μαρῶν*.

2231 Cf. SEPT.FRANKF.: *Ἀχιάφ*; marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Azif*, după SEPT.LOND.: *Ἀζίφ*.

2232 Cf. SEPT.FRANKF.: *Σεμερῶν*; marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă alternativa *Simoron*, după SEPT.LOND.: *Συμορών*. În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi cătră împăratul Simeron* şi *2* deasupra secvenţei *şi cătră împăratul Ahiav*, indicînd inversarea topicii lor.

2233 În text urmează cuvîntul *toţi*, tăiat cu roşu.

2234 În text, după SEPT.FRANKF.: *εἰς Ῥαβάθ*; marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *şi la Aravá*, după SEPT.LOND.: *καὶ εἰς Ἄραβα*.

2235 În text, după SEPT.FRANKF.: *Χενερέθ*; marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *Chineróth*, după SEPT. LOND.: *Κενερώθ*.

2236 În text, după SEPT.FRANKF.: *Ναφεδδώρ*; marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alterna-tiva *Fanaeddor*, după SEPT. LOND.: *Φεναεδδώρ*.

2237 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *mării* şi *2* deasupra cuvîntului *hananei*, indicînd inversarea topicii lor.

2238 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei silabe a acestui cuvînt (care reproduce SEPT.FRANKF.: *Μασσηφά*), corectura: *-má*, care conduce la lecţiunea *Masimá*, după SEPT.LOND.: *Μασσύμα*.

2239 În text, după SEPT.FRANKF.: *Μαείμ*; marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa *Maseron*, după SEPT.LOND.: *Μασερών*.

2240 În text, după SEPT.FRANKF.: *Μασσηφά*; marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Massoh*, după SEPT.LOND.: *Μασσώχ*.

2241 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 43*.

2242 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 33*; *5 Moi[si] [= Deut.] 7*.

2243 În text apare aici adjectivul *tari*, corectat marginal prin participiul *şenţuite*, care este o traducere corectă a corespondentului din LXX, participiul perfect *κεχωματισμένας* al verbului *χωματίζω* ‘a înconjura (o cetate) prin şanţuri de apărare’; corectura este marcată prin două vrahii scrise cu roşu.

2244 În text apare numele *Iisus*, după SEPT.FRANKF. *Ἰησοῦς*; marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, apare alternativa *Israil*, după SEPT.LOND.: *Ἰσραήλ*.

2245 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 34*.

2246 În text apare numele *Alac*, după SEPT.FRANKF. *Ἀλάκ*; marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, apare alternativa de traducere *Helhá*, după SEPT.LOND.: *Χελχά*.

2247 În text apare scris *te sui*. Marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura *să suie* este inserată marginal, pentru a corespunde persoanei verbale din SEPT.FRANKF.: *προσαναβαίνει* ‘se suie’.

2248 În text apare *Valgad*, după SEPT.FRANKF.: *Βαλγάδ*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă varianta *Valagad*, după SEPT.LOND.: *Βαλαγάδ*.

2249 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

2250 În text, cuvîntul *toţi* este scris deasupra rîndului, cf. SEPT.FRANKF.: *πάντας* ‘idem’.

2251 În text, după SEPT.FRANKF.: *παρέδωκε* ‘a dat’. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, apare nota: *luoatu-o*, după SEPT.LOND.: *οὐκ ἔλαβεν* ‘nu a luat’.

2252 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra sintagmei *fiilor Israil*, corectura: *Israil*, după SEPT.LOND., unde secvenţa *τοῖς υἱοῖς* lipseşte.

2253 În text apare *Anov*, după SEPT.FRANKF.: *Ἀνώβ*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă varianta *Anavoth*, după SEPT.LOND.: *Ἀναβώθ*.

2254 În text, *n-au lăsat*. Forma verbală *nu s-au lăsat*, corespunzătoare aoristului pasiv pers. a III-a plural *κατελείφθη* din LXX, este o corectură marginală, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu.

2255 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Asidó*, după SEPT.LOND.: *Ἀσελδώ*.

2256 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *bătîndu-să*, cf. gr. *πολεμουμένη*.

2257 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Asimóth*, după SEPT.LOND.: *Ἀσειμώθ*.

2258 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Sekhé*, redare aproximativă a subst. *Σεκχαί* din SEPT.LOND.

2259 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Helhá*, după SEPT.LOND.: *Χελχά*.

2260 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Siir*, după SEPT.LOND.: *Σηείρ*.

2261 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Êlam*, după SEPT.LOND.: *Αἰλάμ*.

2262 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Davir*, după SEPT.LOND.: *Δαβίρ*.

2263 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Ermáth*, după SEPT.LOND.: *Ἑρμάθ*.

2264 Sfîrşitul acestui verset nu este marcat în text.

2265 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Iláth*, după SEPT.LOND.: *Ἡλάθ*.

2266 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Tafút*, după SEPT.LOND.: *Ταφούθ*.

2267 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, corectura: *O-*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra a două puncte, completarea: *de la Aroc*, întreaga sintagmă fiind astfel refăcută: *împăratul Ofec de la Aroc*, pentru a corespunde SEPT.LOND.: *βασιλέα Ὀφέκ τοῦ Ἀρώκ*.

2268 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Asom*, după SEPT.LOND.: *Ἀσώμ*.

2269 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Simoon*, după SEPT.LOND.: *Συμοών*.

2270 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Mamvroth*, după SEPT.LOND.: *Μαμβρώθ*.

2271 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Azif*, după SEPT.LOND.: *Ἀζίφ*.

2272 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Zahac*, după SEPT.LOND.: *Ζαχάκ*.

2273 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Maredoth*, după SEPT.LOND.: *Μαρεδώθ*.

2274 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Cades*, după SEPT.LOND.: *Κάδης*.

2275 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Iecom*, după SEPT.LOND.: *Ἰεκόμ*.

2276 Marginal, marcată în text printr-o vrahie şi o linie oblică scrise cu roşu, alternativa *Odollam*, după SEPT.LOND.: *Ὀδολλάμ*.

2277 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, alternativa *Fenneddor*, după SEPT.LOND.: *Φεννεδδώρ*.

2278 Marginal, nemarcată în text, scrisă cu negru, observaţia: *⌊29⌋ 2 lip.⌋ într-acest izvod*. Sursa la care se face referire nu este nici SEPT.FRANKF., nici SEPT.LOND., căci textele coincid în acest punct.

2279 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Afec*, după SEPT.LOND.: *Ἀφέκ*.

2280 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Galiáth*, după SEPT.LOND.: *Γαλιάθ*.

2281 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa *Memfomaim*, după SEPT.LOND.: *Μεμφωμαίμ*.

2282 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 77*.

2283 În text urmează o secvenţă, probabil *pre el*, tăiată cu negru.

2284 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 36*; *jos 26*.

2285 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de echivalare *Gheserí*, după SEPT.LOND.: *Γεσερί*.

2286 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei silabe a acestui cuvînt, corectura: *-tí*, după forma *Μαχατί* din SEPT. LOND.

2287 În text, scris doar **пѣ**, probabil greşeală a copistului.

2288 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Esha*, diferită şi de SEPT.FRANKF.: *Ἐλχά*, dar şi de SEPT.LOND.: *Ἀχά*.

2289 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 18*; *Evrei 7*; *Ezechía 44*.

2290 Secvenţa *la Aravoth Moav* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. LXX: *ἐν Ἀραβὼθ Μωάβ*.

2291 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Devon*, după SEPT.LOND.: *Δαιβών*.

2292 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Vemon*, după SEPT.LOND.: *Βαιμών*.

2293 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Meelvóth*, după SEPT.LOND.: *Μεελβώθ*.

2294 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Vasan*, după SEPT.LOND.: *Βασάν*.

2295 Marginal, marcată în text prin trei puncte scrise cu roşu, alternativa *Vachedmoth*, după SEPT. LOND.: *Βακεδμώθ*.

2296 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Cariathim*, după SEPT.LOND.: *Καριαθαίμ*.

2297 Marginal, marcată în text printr-o linie orizontală scrisă cu roşu, alternativa *Seradá*, după SEPT.LOND.: *Σεραδά*. Este o eroare a revizorului sau a copistului, fiindcă forma *Σεβαμά* apare şi în SEPT.LOND., unde *Σεραδά* este, de fapt, alternativa pentru *Σάρθ* din SEPT.FRANKF. (*Sarth* în manuscris).

2298 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, alternativa *Sion*, după SEPT. LOND.: *Σιών*.

2299 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Enav*, după SEPT.LOND.: *Ἐνάβ*.

2300 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei *a*, corectura: *-o-*, pentru a corespunde variantei *Βαιθφογώρ* din SEPT. LOND.

2301 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Vetthasenoth*, după SEPT. LOND.: *Βαιτθασεινώθ*.

2302 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 31*.

2303 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Rovoc*, după SEPT.LOND.: *Ῥοβόκ*.

2304 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Rové*, după SEPT.LOND.: *Ῥοβέ*.

2305 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *Sion*, după SEPT.LOND. (sau subsolul SEPT.FRANKF.), unde numele propriu *Σιών* apare în loc de *τὴν γῆν* din textul SEPT.FRANKF.

2306 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa: *satele*, după SEPT.LOND.: *ἔπαυλις* 'localitate lispită de întărituri, sat'. Opţiunea *odăile* din text corespunde mai bine gr. *δήμος* din SEPT.FRANKF., substantiv care, pe lîngă 'mulţime, popor', înseamnă şi 'gospodărie de ţară, conac'. Cf. şi SEPT.GERM.: *Gehöfte* 'idem'.

2307 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Arad*, după SEPT.LOND.: *Ἀράδ*.

2308 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Aravoth*, după SEPT.LOND.: *Ἀραβόθ*.

2309 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Massifá*, după SEPT.LOND.: *Μασσιφά*.

2310 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Maan*, după SEPT.LOND.: *Μαάν*.

2311 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Devon*, după SEPT.LOND.: *Δαιβών*.

2312 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Enadom*, după SEPT.LOND.: *Εναδώμ*.

2313 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa: *şi Othargai*, după SEPT. LOND.: *καὶ Ὀθαργαί*.

2314 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Venthanavrá*, după SEPT. LOND.: *Βαινθαναβρά*.

2315 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Sochothá*, după SEPT.LOND.: *Σοκχωθά*.

2316 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2317 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Maan*, după SEPT.LOND.: *Μαάν*.

2318 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

2319 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 18*.

2320 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 34*.

2321 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 34*; *Дїа*ⁿ*[нк] [= Fapte] 13*.

2322 În text, în acest loc apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

2323 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*, după SEPT.LOND.: *αὐτοῦ* (variantă care se găseşte şi în subsolul SEPT.FRANKF., în timp ce în textul acestei ediţii apare *αὐτῶν*).

2324 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *inima*, după SEPT.LOND.: *τὴν καρδίαν*. În SEPT.FRANKF.: *τὴν διάνοιαν*.

2325 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

2326 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Сѹ*ᴬ*[ди] [= Jud.] 1*; *1 Mac. 1*; *4 Moi[si] [= Num.] 14*.

2327 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Argov*, după SEPT.LOND.: *Ἀργόβ*.

2328 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 34*.

2329 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *amiadzădzi*. Gr. *Λίβα* desemnează de obicei ţinuturile de la estul Palestinei, denumire impusă ulterior ca horonimul *Lybia*. Traducătorul român sau unul dintre revizorii săi a luat cunoştinţă cu părerea unor interpreţi care trimit aici la numele comun *λίψ*, *λίβος* 'miazăzi'.

2330 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *vine*.

2331 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Asoron*, după SEPT.LOND.: *Ἀσωρών*.

2332 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Saradá*, după SEPT.LOND.: *Σαραδά*.

2333 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, alternativa de echivalare *Cades*, după SEPT.LOND.: *Κάδης*.

2334 Pepoziţia *de* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

2335 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Vethaglaam*, după SEPT. LOND.: *Βαιθαγλαάμ*.

2336 Croşete roşii în text, incluzînd o silaba *-va-*, absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

2337 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Veon*, după SEPT.LOND.: *Βαιών*.

2338 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

2339 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Adammin*, după SEPT. LOND.: *Ἀδαμμίμ*.

2340 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *amiadzădzi*, după SEPT.LOND.: *κατὰ Λίβα*. Gr. *Λίβα* desemnează, de obicei, ţinuturile de la estul Palestinei. Vezi nota 2330. Opţiunea *despre răsărit* din text reflectă SEPT. FRANKF.: *κατὰ νότον*.

2341 Secvenţa *la Valea* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după LXX: *εἴς φάραγγα*.

2342 Secvenţa *a Evos* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, după LXX, unde în context apare toponimul (în genitiv) *τοῦ Ἰεβούς*.

2343 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Enom*, după SEPT.LOND.: *Ἐννόμ*.

2344 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *Assar*, după SEPT.LOND.: *Ἀσσάρ*.

2345 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa *Sochoth*, după SEPT.LOND.: *Σοκχώθ*.

2346 Croşete roşii în text. Marginal, tot între croşete roşii, adaosul: *⌊hotarăle la amiazădzi şi vor ieşi la Levna⌋*, după versiunea din SEPT.LOND.

2347 În text se repetă cuvîntul *lui*.

2348 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Arvon*, după SEPT.LOND.: *Ἀρβόν*.

2349 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Сѹ*ᴬ*[ди] [=*

Jud.] 5.

2350 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Susí*, după SEPT.LOND.: *Σουσί.*

2351 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Tholamí*, după SEPT.LOND.: *Θολαμί.*

2352 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă prezentă în cele două versiuni de referinţă ale LXX, unde este, însă, plasată imediat după verb.

2353 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Naghev*, după SEPT.LOND.: *Ναγέβ.*

2354 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Votthanis*, după SEPT.LOND.: *Βοτθανίς.*

2355 În text, acest cuvînt este marcat prin trei vrahii care trimit la nota marginală anterioară.

2356 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Gonethlan*, după SEPT.LOND.: *Γοναιθλάν.*

2357 În text, acest verset este scris pe margine, de aceeaşi mînă, şi marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

2358 În text, accentuat *Saárá.*

2359 În text, accentuat *Naámá.*

2360 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *şi Edni*, după o sursă neidentificată.

2361 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *Vith*, după o sursă neidentificată.

2362 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este indicată corectura: *Ohohan*, după o sursă neidentificată.

2363 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

2364 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Ahatarothí*, după SEPT.LOND.: *Ἀχαταρωθί.*

2365 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Aptelim*, după SEPT.LOND.: *Ἀπτελίμ.*

2366 În text se repetă silaba *ră-*, probabil greşeală a scriptorului.

2367 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2368 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Aroc*, reproducere aproximativă a SEPT.LOND.: *Ἐρώκ.*

2369 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Icasmon*, după SEPT.LOND.: *Ἰκασμών.*

2370 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa *Thinasa şi Sellis*, după SEPT.LOND.: *Θηνασὰ καὶ Σέλλης.*

2371 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de echivalare *Ianóca*, după SEPT.LOND.: *Ἰανωκά.*

2372 În text, deasupra acestui cuvînt apar trei vrahii roşii nereluate marginal.

2373 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2374 În text, deasupra acestui cuvînt apar trei vrahii roşii nereluate marginal.

2375 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Táfu*, după SEPT.LOND.: *Τάφου.*

2376 În text, cuvîntul *la* apare scris deasupra rîndului.

2377 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Helcana*, după SEPT.LOND.: *Χελκανά.*

2378 În text lipseşte numărul acestui verset, deşi începutul său este marcat; probabil omisiune a copistului.

2379 În text, în acest loc apare o vrahie scrisă cu roşu, fără altă explicaţie.

2380 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 26.*

2381 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Iezí*, după SEPT.LOND.: *Ἰεζί.*

2382 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Chelez*, după SEPT.LOND.: *Κελέζ.*

2383 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2384 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Simarim*, după SEPT.LOND.: *Συμαρίμ.*

2385 Secvenţa *fêtelor Salpaad* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, după LXX: *τῶν θυγατέρων Σαλπαάδ.*

2386 Croșete roșii în text; marginal, tot între croșete roșii, nota: *de la Anassa și Cîmpul Lavec*, după versiunea din SEPT.LOND.: *ἀπὸ Ἀνάσσα, καὶ πεδίον Λαβέκ.*

2387 Traducătorul nu a recunoscut, probabil, articolul, incluzîndu-l în corpul toponimului respectiv: *Idanath*, după gr. *ἡ Δανάθ* din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa *Delanath*, după SEPT.LOND.: *Δηλανάθ.*

2388 Croșete roșii în text; marginal, tot între croșete roșii, nota: *fața fiilor Anath*, după versiunea din SEPT.LOND.: *κατὰ πρόσωπον υἱῶν Ἀνάθ.*

2389 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra ultimei litere a acestui cuvînt, corectura: *-v*, indicînd lecțiunea *Iasiv*, după *Ἰασσίβ* din SEPT.LOND., unde apare, însă, și *Ἰαμίν*; confuzie a revizorului sau a copistului.

2390 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa *Thaféth*, după SEPT.LOND.: *Θαφέθ.*

2391 În text, deasupra acestui cuvînt se află trei vrahii scrise cu roșu, care trimit la explicația anterioară.

2392 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa *Caraná*, după SEPT.LOND.: *Καρανά.*

2393 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, alternativa *Iariil*, după SEPT.LOND.: *Ἰαριήλ.*

2394 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa *Mafeta*, după SEPT.LOND.: *Μαρετά.*

2395 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, explicația: *înșii.*

2396 În text, cuvîntul *lor* este scris deasupra rîndului.

2397 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa *lui*, după SEPT.LOND., unde apare sintagma promominală *μερὶς αὐτοῦ*, în loc de *μερὶς αὐτῶν* din SEPT.FRANKF.

2398 În text, secvența *de la Iordan și să va sui hotarul den dosul Ierihó, spre miadzănoapte* este repetată și tăiată cu roșu, între croșete roșii. Marginal, cu cerneală roșie, indicația: *greș.*

2399 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roșu, alternativa *Mavdarítis*, după SEPT.LOND.: *Μαβδαρίτις.*

2400 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa *Vethon*, după SEPT.LOND.: *Βαιθών.*

2401 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa *Maataroh Oreh*, după SEPT.LOND.: *Μααταρὼβ Ὀρέχ.*

2402 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa *Gasin*, după SEPT.LOND.: *Γασίν.*

2403 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roșu reluată marginal, fără altă explicație.

2404 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa *Sonnam*, după SEPT.LOND.: *Σοννάμ.*

2405 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa *Gheenna*, după SEPT.LOND.: *Γαύεννα.*

2406 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, alternativa *Ievusé*, după SEPT.LOND.: *Ἰεβουσαί.*

2407 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa *Samis*, echivalare aproximativă după SEPT.LOND.: *Βαιθσαμύς.*

2408 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa *Ethamin*, după SEPT.LOND.: *Ἀιθαμίν.*

2409 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu, alternativa *Veon*, după SEPT.LOND.: *Βαιών.*

2410 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa *Vithegheó*, după SEPT.LOND.: *Βεθεγαιώ.*

2411 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa: *Amecasis*, cf. gr. *Ἀμεκασείς* (SEPT.FRANKF.), *Ἀμεκασίς* (SEPT.LOND.).

2412 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa *Vethavará*, după SEPT.LOND.: *Βαιθαβαρά.*

2413 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, alternativa *Sará*, după SEPT.LOND.: *Σαρά.*

2414 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, alternativa *Vísana*, după SEPT.LOND.: *Βησανά.*

2415 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, nota: *lor*, după SEPT.LOND.: *αὐτῶν* 'idem'; în SEPT.FRANKF.: *αὐτοῦ* 'lui'.

2416 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa de traducere *sorțul*; gr. *κλῆρος* înseamnă 'lot; porțiune dobîndită ca moștenire (prin tragere la sorți)'.

2417 În text, scris ***па́рї"лор***, probabil eroare a copistului.

2418 Numerotarea acestui verset este omisă, deşi începutul său este marcat în text printr-un punct roşu. Următoarele versete sînt numerotate, în consecinţă, greşit, pînă la numărul *40*, care nu mai apare deloc, ci se trece direct la *41*, care este numărul normal al versetului respectiv. În transcriere, am refăcut numerotaţia corectă.

2419 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2420 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *munţi*.

2421 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *să să aşêze*, după SEPT.LOND.: *ἐμβατεῦσαι* 'a intra (în posesie)'. Soluţia *ca să între* din text reflectă aceeaşi noţiune, lexicalizată în izvodul principal, SEPT.FRANKF., prin sinonimul gr. *κληροδοτῆσαι* 'a distribui (pămînt) ca moştenire'.

2422 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2423 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *sorţu*; gr. *κλῆρος* înseamnă 'lot; porţiune dobîndită ca moştenire (prin tragere la sorţi)'.

2424 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Thamnasarah*, după SEPT.LOND.: *Θαμνασαράχ*.

2425 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 35*; *5 Moi[si] [= Deut.] 19*.

2426 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 19*.

2427 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 4*.

2428 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 35*.

2429 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 6*.

2430 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei *в*, corectura: -*м*-. Toponimul respectiv apare scris cu -*β*- în SEPT.FRANKF.: *Λέβνα*, dar cu -*μ*- în SEPT. LOND.: *Λέμνα*.

2431 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, varianta *Elom*, după SEPT.LOND.: *Αἰλώμ*.

2432 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Temá*, după SEPT.LOND.: *Τεμά*.

2433 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, varianta *Ghella*, după SEPT.LOND.: *Γελλά*.

2434 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, varianta *Asá*, după SEPT.LOND.: *Ἀσά*.

2435 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Taní*, după SEPT.LOND.: *Τανύ*.

2436 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Gatheth*, după SEPT.LOND.: *Γαθέθ*.

2437 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *şi* şi 2 deasupra secvenţei *cetăţi 4*, indicînd inversarea topicii lor.

2438 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Gálama*, după SEPT.LOND.: *Γάμαλα* (reproducere greşită, o „metateză" involuntară a scriptorului).

2439 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Gazará*, după SEPT.LOND.: *Γάζαρα*, cu marcarea greşită a accentului.

2440 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Elcothem*, după SEPT.LOND.: *Ἑλκωθαίμ*.

2441 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Ghethedan*, după SEPT.LOND.: *Γεθεδάν*.

2442 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Ghetheremmon*, după SEPT.LOND.: *Γεθερεμμών*.

2443 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Tanah*, după SEPT.LOND.: *Θανάχ*.

2444 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, varianta *Ievathá*, după SEPT.LOND.: *Ἰεβαθά*.

2445 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Gavlon*, după SEPT.LOND.: *Γαυλών*.

2446 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Vosoran*, după SEPT.LOND.: *Βοσοράν*.

2447 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Chison*, după SEPT.LOND.: *Κισών*.

2448 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Devvá*, după SEPT.LOND.:

Δεββά.

2449 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Remmath*, după SEPT.LOND.: *Ρεμμάθ*.

2450 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Vesellan*, după SEPT.LOND.: *Βασελλάν*; redare inexactă.

2451 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Davvon*, după SEPT.LOND.: *Δαββών*.

2452 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Helcat*, după SEPT.LOND.: *Χελκάτ*.

2453 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Raav*, după SEPT.LOND.: *Ραάβ*.

2454 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Cádis*, după SEPT.LOND.: *Κάδης*.

2455 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Neémath*, după SEPT.LOND.: *Νεμμάθ*, cu accentul reprodus eronat.

2456 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Themmon*, după SEPT.LOND.: *Θεμμών*.

2457 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi pre Mathdor şi cêle usăbite ce-s cătr-însă* şi *2* deasupra secvenţei *şi pre Carthan şi cêle usăbite ce-s cătr-însă, cetăţi 3*, indicînd inversarea topicii lor, potrivit ordinii din ediţia SEPT.LOND., diferită aici de cea din SEPT.FRANKF.

2458 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

2459 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Maan*, după SEPT.LOND.: *Μαάν*.

2460 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Cadis*, după SEPT.LOND.: *Κάδης*.

2461 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Sellá*, după SEPT.LOND.: *Σελλά*.

2462 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2463 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Misó*, după SEPT.LOND.: *Μισώ*.

2464 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Decmon*, după SEPT.LOND.: *Δεκμών*.

2465 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Mafá*, după SEPT.LOND.: *Μαφά*.

2466 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Camin*, după SEPT.LOND.: *Κσμίν*.

2467 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lor*, după SEPT.LOND.: *αὐτῶν*, pluralul pronumelui, în loc de singularul din SEPT.FRANKF.

2468 Cuvîntul *pre* lipseşte în text şi este adăugat marginal, marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu.

2469 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *făcut*.

2470 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 32*; *sus 13*.

2471 În text, scris ѧ҃, probabil greşeală a copistului, şi corectat marginal, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu: є҃.

2472 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Vasanitidá* (cu accentul marcat eronat), după SEPT.LOND.: *Βασανίτιδα*.

2473 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lui*, după SEPT.LOND.: *αὐτοῦ*, singularul pronumelui, în loc de pluralul din SEPT.FRANKF.

2474 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *de cêea parte*, după SEPT.LOND., unde apare sintagma *ἐν τῷ πέραν*, literal: 'la marginea', în locul prepoziţiei *παρά* 'lîngă' din SEPT.FRANKF.

2475 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND., de unde a fost preluată şi segmentarea diferită a versetelor.

2476 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este indicată alternativa de traducere: *unêlte*, corespondentul grecesc *χρήματα* din LXX însemnînd deopotrivă 'bani', dar şi 'bunuri în general; ustensile'.

2477 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Siló*, după SEPT.LOND.: *Σιλώ*.

2478 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia *jirtăvnic*, deoarece gr. *βωμός* desemnează în LXX, de regulă, altarul păgîn, pentru altarul instituit de Moise folosindu-se cu precădere gr. *θυσιαστήριον* 'locul unde se prezintă jerfele'.

2479 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise

cu roşu, varianta *Galaad*, după SEPT.LOND.: *Γαλαάδ*.

2480 Secvenţa *Şi au auzit fiii lui Israil* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *Καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ ᾽Ισραήλ*. Pasajul lipseşte din SEPT.LOND.

2481 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

2482 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 25*; *5 Moi[si] [= Deut.] 4*.

2483 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF. şi din SEPT.LOND.

2484 Secvenţa *şi de la noi nu vă osăbiţi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἀφ᾽ ἡμῶν μὴ ἀποστῆτε*.

2485 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.

2486 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *procleciune*.

2487 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluat cuvîntul *cea*, scris defectuos în text.

2488 În text urmează un cuvînt greşit, tăiat cu negru.

2489 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: *cucerniciia*.

2490 Secvenţa *-tru mijlocul* a fost omisă, probabil, de copist şi este adăugată marginal de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

2491 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *a lui Israil*; revizorul încearcă, astfel, probabil, să restabilească topica potrivit celei din sursă.

2492 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *a lui Israil* şi *2* deasupra secvenţei *carii era cu ei*, indicînd inversarea topicii lor.

2493 În text, scris **фїнⷩ҃лѡⷬ**.

2494 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *odihnit*.

2495 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

2496 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2497 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *laţuri*.

2498 În text, scris doar **ниⷮ**, probabil greşeală a copistului.

2499 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 11*.

2500 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *nemernicit*; corespondentul din LXX, verbul *παροικέω*, înseamnă de obicei 'a locui', dar adesea şi 'a coloniza'.

2501 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *alţii*, potrivit corespondentului *ἑτέροις* din LXX.

2502 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 21*.

2503 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 25*.

2504 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 36*.

2505 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*.

2506 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2507 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 3*.

2508 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*.

2509 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

2510 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei litere, corectura: *n-* deasupra slovei **в** din *vostru*, rezultînd pronumele *nostru*, după gr. *ἡμῶν* din SEPT.LOND.

2511 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 25*.

2512 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove, corectura: *-u*, rezultînd forma *v-au*, în locul formei iniţiale *v-am*. Ezitarea revizorului poate fi explicată şi prin faptul că forma verbală corespondentă din LXX este *ἤγαγον*, identică pentru persoana I singular şi plural, aoristul activ indicativ al verbului *ἄγω* 'a duce'.

2513 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 22*.

2514 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 6 și 11*.

2515 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 7*; *sus 11*; *2 Moi[si] [= Ieș.] 23 și 33*.

2516 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicația: *gărgăunii*.

2517 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *12*, după SEPT.LOND.

2518 În text, cuvîntul *și* este scris deasupra rîndului.

2519 În text, scris inițial altceva, tăiat cu roşu şi corectat deasupra rîndului, de altă mînă.

2520 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *termithon*, după SEPT.LOND.: *τέρμινθος*, variantă formală a gr. *τερέβινθος* '(arborele) terebint', care apare în SEPT.FRANKF.

2521 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roșie, o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

2522 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa: *căci*, după SEPT.LOND.: *ὅτι* 'idem'. În SEPT.FRANKF.: *ὅσα* 'cîte'.

2523 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *mieu*, după SEPT.LOND.: *μοῦ* 'idem'; în text, *vostru*, după SEPT.FRANKF.: *ὑμῶν* 'idem'.

2524 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Сꙋⷣ****[**е́и**] [= Jud.] 2*.

2525 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Galaad*, după SEPT.LOND.: *Γαλαάδ*.

2526 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 50*.

2527 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere a acestui cuvînt, corectura: *-i*, indicînd forma de plural *sichimi*, care apare ca atare în LXX.

2528 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 25*; ***Дїаⷩ****[**иѥ**] 7*.

2529 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croșete roșii, adăugirea: *fu după aceasta*. Secvența nu are corespondent în SEPT.FRANKF., dar este prezentă în SEPT.LOND.: *καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα*.

2530 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove, ꙋ, corectura: *-r*, rezultînd *Gavaár*, variantă după SEPT.LOND.: *Γαβαάρ*.

2531 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove, ꙋ, corectura: *-r*, rezultînd *Gavaár*, variantă după SEPT.LOND.: *Γαβαάρ*.

2532 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *mîinile lor*, după SEPT.LOND.: *εἰς χεῖράς αὐτῶν*; în text: *întru mîna lui*, după SEPT.FRANKF.: *ἐν χειρὶ αὐτοῦ*.

2533 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *tăiat*, pentru a reda sintagma gr. *ἔκοψαν* 'au tăiat' din SEPT.LOND.; formula *au lovit* din text reflectă opțiunea *ἐπάταξαν* din SEPT.FRANKF.

2534 Marginal, marcată în text prin trei puncte scrise cu roşu, este indicată nota: *agiunsu*, pentru a echivala corespondentul gr. *κατέλαβον* 'au ajuns' din SEPT.LOND.; opțiunea *au aflat* din text corespunde gr. *εὗρον* 'au găsit'.

2535 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *tăiat*. Vezi nota 2534.

2536 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iisus Navi 15*.

2537 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, apare notația *ieșiia*, tăiată cu negru.

2538 În text se repetă pronumele *lui*, probabil greșeală a copistului.

2539 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra silabei *-vath* a acestui cuvînt, apare silaba *-thor*, antroponimul *Iovath* din text transformîndu-se în *Iothor*, după SEPT.LOND.: *Ἰοθόρ*.

2540 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere *era*, care reflectă gr. *οὖσαν* din SEPT.LOND., diferit de forma de prezent *iaste* din text, după SEPT.FRANKF.: *ἐστίν*.

2541 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2542 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *tăiat*. Vezi nota 2534.

2543 În text, scris *Sefen*, probabil din greșeala copistului; marginal, marcată în text printr-un

punct scris cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, corectura: *-th*, pentru ca antroponimul să corespundă formal gr. *Σεφέθ* din LXX.

2544 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *i-au surpat pre înşii*, pentru a corespunde pronumelui la plural *αὐτούς* din SEPT.LOND.; cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτήν*.

2545 Marginal, marcată în text prin trei vrahii întoarse scrise cu roşu, nota: *Anáthema*, după gr. *Ἀνάθεμα* din SEPT.LOND.; opţiunea *Surpare* din text corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐξολόθρευσις* ‘nimicire’.

2546 Prepoziţia *pre* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

2547 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă deopotrivă în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.LOND.

2548 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *să surpe*, după gr. *ἐξολόθρεῦσαι* ‘a nimici’ din SEPT.LOND.; opţiunea *să moştnenească* din text corespunde gr. *κληρονομῆσαι* ‘a moşteni’ din SEPT.FRANKF.

2549 Marginal, marcată în text printr-o vrahie întoarsă scrisă cu roşu, este indicată explicaţia: *rîpa*; corespondentul gr. *κοιλάς* semnifică ‘vale (adîncă); rîpă’.

2550 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Ieş.] 14*; *Iisus Navi 14 şi 15*.

2551 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *moştnenit*, pentru a corespunde gr. *ἐκληρονόμησαν* ‘au moştenit’ din SEPT.LOND.; opţiunea *au rădicat* din text corespunde gr. *ἐξῆραν* ‘au ridicat’.

2552 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, apare sintagma *şi au iscodit*, un adaos după gr. *καὶ κατεσκέψαντο* ‘au inspectat’ din SEPT.LOND.

2553 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2554 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Hettin*, după gr. *Χεττίν* din SEPT.LOND.

2555 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *rădicat*, după gr. *ἐξῆρε* ‘idem’ din SEPT.LOND.

2556 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Thanac*, după gr. *Θανάκ* din SEPT.LOND.

2557 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2558 Conjuncţia *nice* este adăugată marginal, adaos marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

2559 În text, scris iniţial **іє҃вла҃**, dar primul **м** este tăiat cu negru; marginal, nemarcată în text, apare nota: *Valac*, tăiată cu negru.

2560 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *nice*.

2561 În text, deasupra acestui cuvînt este scrisă o vrahie roşie, prin care se face trimitere la nota marginală anterioară.

2562 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2563 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *făcu*, după gr. *ἐποίησε* ‘făcu’ din SEPT.LOND.; opţiunea *puse* din text reflectă gr. *ἔθετο* ‘puse’ din SEPT.FRANKF.

2564 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, corectura: *C-*, implicînd lecţiunea *Chedron*, după varianta *Κεδρών* din SEPT.LOND.

2565 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Domaná*, după gr. *Δωμανά* din SEPT.LOND.

2566 În text, scris **лъѧ̀**, probabil greşeală a copistului.

2567 Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă notaţie.

2568 Cuvîntul este marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă notaţie.

2569 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, varianta *Hevda*, după gr. *Χεβδά* din SEPT.LOND.

2570 Marginal, marcată în text printr-o vrahie întoarsă scrisă cu roşu, varianta *Naí*, după gr. *Ναΐ* din SEPT.LOND.

2571 Marginal, marcată în text prin două puncte scrise cu roşu, varianta *Ereó*, după gr. *Ἐρεώ* din SEPT.LOND.

2572 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei silabe a acestui cuvînt, corectura: *-nes*, implicînd lecţiunea *Vethenes*, redare aproximativă a gr. *Βαιθενέθ* din SEPT.LOND.

2573 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, varianta *lui Ostracódi*, după SEPT.LOND.:

τῷ ᾿Οσταρκώδει.

2574 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *întru care-s*, după gr. *ἐν ᾧ* [*ἐστί*] din SEPT.LOND.

2575 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, nota: *Th*, implicînd lecţiunea *Thalavin*, după SEPT.LOND.: *Θαλαβίν*.

2576 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *la ei*, după SEPT.LOND.: *αὐτοῖς*, faţă de singularul *αὐτῷ* din SEPT.FRANKF., reflectat în text.

2577 Marginal, marcată în text printr-o steluţă roşie, nota: *Jid[ovii] dzic să fie Finees*; primele două cuvinte sînt scrise cu roşu, următoarele cu negru.

2578 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia *piêdică* a corespondentului gr. *σκάνδαλον* 'cursă; piedică', preluat ca atare în text.

2579 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *numit*.

2580 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere *trimis*, pentru a nuanţa echivalarea gr. *ἐξαποστέλλω* 'a permite (să plece); a elibera; a trimite' din LXX.

2581 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iisus Navi 24*.

2582 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *pămîntul* (scris greşit **пъмътȣ̑**), după gr. *τὴν γῆν* 'idem' din SEPT.LOND.

2583 Croşete negre în text, marcînd, probabil, încercarea unei echivalări cît mai exacte a gr. *πρεσβύτεροι* 'mai bătrîni'.

2584 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

2585 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei **ф**, apare slova **ѳ**, implicînd lecţiunea *Thamnathares*, formă corectă, după gr. *Θαμναθαρές* din LXX.

2586 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pus*.

2587 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra secvenţei *-mi*, nota: *-m*, indicînd lecţiunea: *Vaalim*.

2588 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *năroduri-*, nota: *limbi-*, propunînd lecţiunea *limbilor*, după SEPT.LOND.: *ἔθνων* 'ai popoarelor păgîne', diferită de opţiunea *nărodurilor* din text, după SEPT.FRANKF.: *τῶν λαῶν* 'a popoarelor'.

2589 În text, deasupra primei slove a acestui cuvînt apate o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

2590 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *preste*, rezultînd sintagma *preste ei*, după gr. *ἐπ' αὐτοῖς* din SEPT.LOND., diferită de sintagma *ἐν ἐπ' αὐτοῖς* din SEPT.FRANKF.

2591 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *sculat*.

2592 În text, scris *l-au mîntuit pre el*. Forma *i-au* reprezintă o corectură marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după pluralul *αὐτούς* din LXX.

2593 Forma *i-au* este o corectură marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Vezi nota anterioară.

2594 Marginal, printr-o marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *rugă*.

2595 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *alţii*, după gr. *ἑτέρων* din LXX.

2596 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia *meşterşugurile*, încercare de nuanţare a gr. *τὰ ἐπιτηδεύματα* 'obiceiuri, moduri de viaţă' din LXX.

2597 În text, cuvîntul *lor* este scris deasupra rîndului.

2598 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2599 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

2600 Cuvîntul *ce* este un adaos marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu; prin sintagma *fără ce* se încearcă o redare mai clară şi mai explicită a gr. *πλήν* 'cu excepţia' din LXX.

2601 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *biruinţe*, *voivozii*, echivalări aproximative complementare ale gr. *σατραπεία* 'satrapie; ţinut; regiune administrativă' din LXX.

2602 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, nota: *A-*, implicînd lecţiunea *Armon*, după SEPT.LOND.:*᾿Αρμών*.

2603 În text, deasupra celui de-al doilea *e* din acest cuvînt este o vrahie scrisă cu roşu ce trimite la nota marginală anterioară, *-a-*, propunînd aici lecţiunea: *Voemath*. Forma completă a toponimului respectiv este în LXX gr. *Λαβωεμάθ*, silaba iniţială dispărînd la transcriere sub influenţa prepoziţiei *la* care o precede, probabil din neatenţia scriptorului.

2604 În text apare un *-i* suprascris, şters ulterior.

2605 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *Vaalim*, formă de plural preluată din SEPT.LOND.: *τοῖς Βααλίμ*; genitivul singular din text respectă lecţiunea din SEPT.FRANKF.: *τοῦ Βαάλ*.

2606 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este indicată nota: *alsúrilor*, împrumut contextual după LXX: *τοῖς ἄλσεσι* (formă de dativ plural) 'dumbrăvi sacre (ale zeităţilor păgîne').

2607 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *Husarsathem*, după SEPT.LOND.: *Χυσαρσαθαὶμ*. În text, după SEPT.FRANKF. *Χουσὰν ῥεσαθάϊμ*.

2608 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Rîurilor*, după *ποταμῶν* din SEPT.LOND. şi din aparatul critic al ediţiei SEPT.FRANKF.

2609 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2610 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*, corectură reclamată de contextul românesc (genul neutru al subst. determinat *cuţit*); forma feminină din text reflectă gr. *αὐτῆς* din LXX.

2611 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *închinînd*.

2612 Marginal, nemarcată în text, nota: *ascuţitului*, încercare de clarificare a unui context obscur în LXX: *Καὶ ἐπεισήνεγκε καὶ γε τὴν λαβὴν ὀπίσω τῆς φλογός*. Cf. SEPT.GERM.: *Und er liess den Griff hinter der Klinge eindringen* 'Şi a lăsat cuţitul să pătrundă în spatele tăişului'.

2613 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *zăvorîte*.

2614 Secvenţa dintre croşete reflectă formularea din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text prin patru vrahii întoarse scrise cu roşu, explicaţia: *aşternutului*.

2615 Marginal, între croşete roşii, reluate în text, adăugirea: *frêce picioarele lui la cămara lui cea de vară*, preluată după SEPT.LOND., ca alternativă de traducere la cea din SEPT.FRANKF. Cuvîntul *frêce* este marcat cu două vrahii scrise cu roşu, care trimit la nota explicativă de pe margine: *curăţêze*.

2616 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Setirothá*, după SEPT.LOND.: *Σετειρωθά*.

2617 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *coarne, buciune*. Deasupra ultimelor slove ale cuvintelor *coarne*, *buciune* din nota marginală apare cîte un punct roşu, trimiţînd la nota de pe margine *u*, ceea ce presupune lecţiunile: *cornu*, *buciunu*. De asemenea, deasupra ultimei slove a cuvîntului *trîmbiţe* apare o vrahie roşie întoarsă, care trimite la nota marginală *-a*, propunînd lecţiunea *trîmbiţa*.

2618 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *tot războinicul*, după SEPT.LOND.: *πᾶν λιπαρόν*; opţiunea din text reflectă gr. *πάντας τοὺς μαχητάς* (SEPT.FRANKF.).

2619 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Dinah*, după SEPT.LOND.: *Διvάχ*.

2620 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *raliţa*.

2621 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Цр҃ст[въ] [= 1 Reg.] 12*.

2622 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *foarte tare*, în încercarea de redare a verbului *κατακρατέω* 'a trece dincolo de; a deveni mai puternic; a prevala' din LXX.

2623 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia *cinstea ta*, în încercarea de a nuanţa conţinutul gr. *(τὸ) προτέρημά (σου)* 'avantaj; succes' din LXX.

2624 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Devvóra*, după SEPT.LOND.: *Δεββῶρα*, diferită de SEPT.FRANKF.: *Δεβόῤῥα*, preluată în text.

2625 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Cádis*, după SEPT.LOND.: *Κάδης*.

2626 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, varianta *Haver chinéul*, după SEPT.LOND.: *Χαβέρ ὁ Κιναῖος*, diferită de cea din text, care reflectă SEPT.FRANKF.: *οἱ πλησίον τοῦ Κεναίου*.

2627 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, este scrisă consoana *-v*, propunîndu-se lecţiunea *Iovav*, după SEPT.LOND.: *Ἰωβάβ*.

2628 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *ştejariul*, care echivalează sensul exact al gr. *δρῦς* din LXX.

2629 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în

SEPT.LOND.

2630 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 82.*

2631 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *fugea*, corespunzătoare gr. ἔφυγε din SEPT.LOND., faţă de gr. ἀνεχώρησε din SEPT.FRANKF., reflectat corect în text.

2632 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *a altui chineu*, după gr. ἑταίρου τοῦ Κιναίου din SEPT.LOND.

2633 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *abate-te*, după SEPT.LOND.: ἔκκλινον 'idem'; acelaşi sens îl are şi corespondentul gr. ἔκνευσεν din SEPT.FRANKF., aşa încît opţiunea *răsuflă* din text apare ca o greşeală de traducere.

2634 În text, acest cuvînt este marcat prin trei vrahii scrise cu roşu care trimit la nota marginală anterioară.

2635 Marginal, marcate în text prin cinci vrahii scrise cu roşu şi prin slova *а*, alternativa de traducere: *au pus preste el haină*, *acoperit pre el cu haină*, care reflectă gr. περιέβαλεν αὐτὸν ἐπιβολαίῳ din SEPT.LOND., formulare diferită aici de cea din SEPT.FRANKF.: συνεκάλυψεν αὐτὸν ἐν τῇ δέῤῥει αὐτῆς, transpus literal în text.

2636 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *veni*, după SEPT.LOND.: ἔλθῃ. În text, opţiunea *va întra* reflectă gr. εἰσέλθῃ din SEPT.FRANKF.

2637 Marginal, marcată în text prin trei vrahii întoarse scrise cu roşu, nota: *om*, după SEPT.LOND.: ἀνήρ 'bărbat', diferită de opţiunea τίς 'cineva' din SEPT.FRANKF., reflectată în text.

2638 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2639 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *furiş*, după SEPT.LOND.: ἐν κρυφῇ 'în secret', diferită ce cea din SEPT.FRANKF., unde apare adv. ἡσυχῇ 'încet', reflectat în text.

2640 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *tîmpla*, după SEPT.LOND.: κρόταφος 'tîmplă', diferită ce cea din SEPT.FRANKF., unde apare substantivul γνάθος 'falcă', reflectat în text.

2641 Marginal, marcate în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţiile *izbi*, *adie*. Avem aici o încercare de a clarifica sensurile verbelor greceşti ἀποσκαρίζω 'a duce în confuzie; a zăpăci' (SEPT.FRANKF.), respectiv σκοτόω 'a întuneca; a suferi de ameţeală' (SEPT.LOND.).

2642 Marginal, marcată în text prin mai multe puncte scrise dedesubt cu roşu, explicaţia: *bătîndu-să să omorî.*

2643 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *lui*, după SEPT.LOND.: αὐτῷ, opţiune diferită de cea din text, care imită structura sintagmei prepoziţionale gr. πρὸς αὐτόν din SEPT.FRANKF.

2644 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vino.*

2645 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *dzicîndu*, după SEPT.LOND.: λέγοντες 'zicînd', diferită de versiunea din SEPT.FRANKF., reflectată în text.

2646 Marginal, marcată în text prin trei vrahii întoarse scrise cu roşu, explicaţia: *domnit.*

2647 Croşete roşii în text, incluzînd traducerea secvenţei din SEPT.FRANKF.; marginal, între croşete roşii, varianta: *să dăscoperi dăscoperire întru Israil cînd volnicea pre nărodu* după SEPT.LOND.

2648 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *domni*; cf. σατράπαι 'satrapi, guvernatori' (LXX).

2649 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2650 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2651 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2652 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pică roaoă.*

2653 În text se repetă cuvîntul *fiiul*, tăiat cu roşu.

2654 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *căi*, după gr. ὁδούς din SEPT.LOND.

2655 Între croşetele roşii din text este inclusă o secvenţă prezentă în SEPT.FRANKF.; marginal, nemarcată, alternativa de traducere *putêrnicii întru Israil*, după SEPT.LOND.

2656 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia *bice*, corespondentul gr. σειρομάστης din SEPT.FRANKF. însemnînd, de fapt, 'lance (ghimpată)'.

2657 Croşete roşii în text, incluzînd traducerea secvenţei din SEPT.FRANKF.; marginal, între

croşete roşii, varianta: *fuște, de să va ivi, și sulițe* din SEPT.LOND. Marginal, marcată în text prin două vrahii întoarse scrise cu roşu, nota: *biciu*; vezi şi nota anterioară.

2658 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia lexicală *domnii*.

2659 Croşete roşii în text; marginal, între croşete roşii, explicaţia: *cei ce stăpîniia* (scris **стъніѧ**) *întru nărodu*, după SEPT.LOND.: *οἱ ἑκουσιαζόμενοι*.

2660 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-re*, corectura: *-ri*, implicînd lecţiunea *călări*. Cf. gr. *ἐπιβεβηκότες* din ambele ediţii de referinţă ale LXX.

2661 Marginal, marcate în text prin trei vrahii scrise cu roşu, notele: *albi luminoși*, *nêtezi*.

2662 Marginal, marcată în text printr-o vrahie srisă cu roşu, nota: *pre*.

2663 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2664 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *vestuiți*, care încearcă o nuanţare a gr. *διηγέομαι* 'a descrie detaliat' din SEPT. LOND., sinonim parţial al gr. *φθέγγομαι* 'a vorbi' din SEPT.FRANKF., reflectat în text.

2665 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2666 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *Doamne*, după vocativul *Κύριε* SEPT.LOND., faţă de dativul *Κυρίῳ* din SEPT. FRANKF., reflectat în text.

2667 Croşete roşii în text, incluzînd traducerea formulării din SEPT.FRANKF.; marginal, între croşete roşii, marcată în text cu cifra *1*, nota: *pogorî rămășița celor mai tari*, reproducere literală după SEPT.LOND.: *κατέβη κατάλειμμα τοῖς ἰσχυροῖς*.

2668 Croşete roşii în text incluzînd traducerea formulării din SEPT.FRANKF.; marginal, între croşete roşii, marcată în text cu cifra *2*, nota: *pogoară lui întru cei mai tari de mine*, reproducere literală după SEPT.LOND.: *κατέβη αὐτῷ ἐν τοῖς κραταιοῖς*.

2669 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu şi cifra *1*, nota: *dăzrădăcinat*, după gr. *ἐξεῤῥίζωσεν* 'idem' din SEPT.LOND., faţă de gr. *ἐτιμωρήσατο* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2670 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu şi cifra *2*, nota: *Amalic*, după gr. *ἐν τῷ Ἀμαλήκ* din SEPT.LOND., faţă de gr. *ἐν κοιλάδι* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2671 Marginal, marcată în text prin patru vrahii întoarse scrise cu roşu şi cifra *3*, nota: *denapoia ta*, după gr. *ὀπίσω* 'idem' din SEPT.LOND., opţiune diferită de SEPT.FRANKF., unde apare subst. *ἀδελφός*, tradus în text.

2672 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu şi cifra *4*, nota: *trăgîndu-i cu toiagu*, după gr. *ἕλκοντες ἐν ῥάβδῳ* din SEPT.LOND., opţiune diferită de gr. *ἐνισχύοντες ἐν σκήπτρῳ* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2673 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *părțile*, după gr. *εἰς τὰς μερίδας* din SEPT.LOND., opţiune diferită de *ἐν διαιρέσει* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2674 Marginal, marcată în text printr-o vrahie întoarsă scrisă cu roşu, corectura: *mari*.

2675 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *budzelor*.

2676 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, nota: *turmelor*.

2677 Marginal, marcată în text prin două vrahii întoarse scrise cu roşu, alternativa *împărțala*, după gr. *εἰς διαίρεσεις* din SEPT.LOND., opţiune diferită aici de gr. *εἰς τὰ τοῦ Ῥουβήν* din SEPT.FRANKF., redat ca atare în text.

2678 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND., adverbul relativ *οὗ*.

2679 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *la ce*, după gr. *εἰς τί* din SEPT.LOND., opţiune diferită aici de gr. *ἱνατί* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2680 Marginal, marcată în text prin două vrahii întoarse scrise cu roşu deasupra ultimei silabe a acestui cuvînt, nota: *-cêște*, implicînd lecţiunea: *nemernicêște*.

2681 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *ședzut*, după gr. *ἐκάθισεν* din SEPT.LOND., opţiune diferită aici de gr. *παρῴκησεν* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2682 În text, *mării*. Marginal, marcată în text prin două vrahii întoarse scrise cu roşu, corectura: *mărilor*, după pluralul *θαλασσῶν* din LXX.

2683 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *ieșirile lui*, după gr. *ἐπὶ διεξόδοις αὐτοῦ* din SEPT.LOND., formulă apropiată semantic de gr. *ἐπὶ τὰς διακοπὰς αὐτοῦ* din

SEPT.FRANKF.

2684 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa *darul*, după gr. *δῶρον* din SEPT.LOND., opţiune diferită de gr. *πλεονεξίαν* din SEPT.FRANKF., redat în text prin *lăcomiia*.

2685 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa *drumurile*, după gr. *ἐκ τρίβων αὐτῶν* din SEPT.LOND., opţiune diferită de gr. *ἐκ τῆς τάξεως* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2686 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa *începăturile*, după gr. *ἀρχαίων* din SEPT.LOND., opţiune diferită de gr. *Καδημείν* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2687 În text, aici apare o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

2688 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, nota: *cîndu s-au împiedecat*, după SEPT.LOND.: *ἐνεποδίσθησαν*.

2689 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu şi cifra *1*, alternativa de traducere *calului,* singular în SEPT.LOND., opţiune diferită de pluralul din SEPT.FRANKF., redat în text.

2690 Marginal, marcată în text prin mai multe puncte scrise cu roşu şi cifra *2*, alternativa: *cu învăţătură au sîrguit tarii lui*, după gr. *σπουδῇ ἔσπευσαν ἰσχυροὶ αὐτοῦ* din SEPT.LOND., opţiune diferită de secvenţa *ὁμαλιεῖ αὐτοὺς ἡ πτέρνα μου τὰς ὕβρεις ἐκστάσεως αὐτῶν* din SEPT.FRANKF., redată în text.

2691 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *Miroz*, după SEPT.LOND.: *Μηρώζ*, faţă de forma *Μαζώρ* din SEPT.FRANKF., reprodusă în text.

2692 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *tot ce lăcuiescu pre ea*, după gr. *πᾶς ὁ κατοικῶν αυτήν* din SEPT.LOND., opţiune diferită de gr. *τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτήν* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2693 Marginal, marcată în text prin opt vrahii scrise cu roşu, alternativa *la ajutor întru putérnici*, după gr. *εἰς βοήθειαν ἐν δυνάτοῖς* din SEPT.LOND., opţiune diferită de gr. *βοηθὸς Κύριος ἐν μαχηταῖς* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2694 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *corturi*, după SEPT.LOND., unde apare pluralul, faţă de forma de singular din SEPT.FRANKF., reprodusă în text.

2695 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2696 Marginal, marcată în text prin mai multe vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *la mai trudindu-o*, după gr. *εἰς σφῦραν κοπιώντων*, literal 'supunînd-o unui efort cu ciocanul' din SEPT.LOND., faţă de formularea *εἰς ἀποτομὰς κατακόπων*, literal 'tăind-o în cuţit' din SEPT.FRANKF., redată literal şi relativ defectuos în text.

2697 Marginal, marcată în text prin două vrahii întoarse, nota: *cu maiu tăia*. Vezi nota anterioară.

2698 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *au răzbit capul lui*, după gr. *διήλωσε κεφαλὴν αὐτοῦ* din SEPT.LOND., opţiune diferită de gr. *διήλασε κρόταφον αὐτοῦ* din SEPT.FRANKF., redat în text.

2699 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *să tăvălea*. Întregul verset este reformulat prin notele marginale pe baza consultării comparative a celor două izvoade principale, aşa încît indicăm integral cele două variante de formulare. SEPT.FRANKF.: *ἀνὰ μέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς βαρυνθεὶς ἔπεσε, καὶ ἀφύπνωσεν ἀνὰ μέσον τῶν σκελῶν αὐτῆς, ἐν ᾧ ἔκαμψε καθὼς κατεκλείσθη, ἐκεῖ ἔπεσε ταλαιπώρως*. SEPT.LOND.: *ἀναμέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς καὶ ἐκυλίσθη ἔπεσε καὶ ἐκοιμήθη ἀναμέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς, κατακλιθεὶς, ἔπεσε, καθὼς κατεκλίθη ἐκεῖ ἔπεσεν ἐξοδευθεις*.

2700 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este indicată nota: *picioarelor*. Vezi supra, nota anterioară.

2701 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, posibil *închis*.

2702 Croşete roşii în text; marginal, între croşete roşii, nota: *închizîndu-să au cădzut*; vezi supra.

2703 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *petrecîndu-să*; vezi supra.

2704 În text urmează un cuvînt între croşete roşii tăiat cu negru, indescifrabil.

2705 Croşete roşii în text; marginal, între croşete roşii, nota: *s-au roşinat carăle lui*, după gr. *ᾐσχύνθη ἅρμα αὐτοῦ* din SEPT.LOND., faţă de formularea *ᾐσχάτισε τὸ ἅρμα αὐτοῦ παραγενέσθαι* din SEPT.FRANKF., redată corect în text.

2706 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *picioarăle carălor lui*, după SEPT.LOND.: *πόδες ἁρμάτων*

αὐτοῦ, diferit de SEPT.FRANKF.: *ἴχνη ἁρμάτων αὐτοῦ*, reflectat corect în text.

2707 Croşete roşii în text, cuprinzînd traducerea lecţiunii din SEPT.FRANKF.; marginal, între croşete, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *îndurîndu îndurări*, după SEPT.LOND.: *οἰκτίρμων οἰκτειρήσει*, faţă de SEPT.FRANKF.: *φιλιάζοντα φίλοις*, reflectată în text.

2708 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *domnu*.

2709 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, nota: *-e*, propunînd lecţiunea: *văpsale*.

2710 Croşete roşii în text; marginal, între croşete roşii, nota: *ca ieşirea*, după SEPT.LOND.: *ὡς ἔξοδος*, formulare diferită de SEPT.FRANKF.: *καθὼς ἡ ἀνατολή*, reflectată în text.

2711 Marginal, marcate în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *surpări*, *rîpe*.

2712 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *împreună cu ei*, corespunzînd formulării din SEPT.LOND.: *συνανέβαινον αὐτοῖς*, diferită de cea din SEPT.FRANKF.: *ἀνέβαινον ἐπ' αὐτόν*, reprodusă în text.

2713 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *la ei*. Cf. gr. *ἐπ' αὐτούς* din LXX.

2714 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *roadele lor*, corespunzînd formulării din SEPT.LOND.: *τοὺς καρποὺς αὐτῶν*, diferită de cea din SEPT.FRANKF.: *τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς*, reprodusă în text.

2715 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *n-au rămas*, mai apropiată semantic de forma verbală *οὐ κατελείποντο* (aorist^2, activ, indicativ) din SEPT.LOND. decît de forma verbală *οὐχ ὑπελείποντο* (aorist^2, mediu, indicativ, persoana a III-a) din SEPT.FRANKF. Oricum, traducerea rămîne defectuoasă, deorece ambele verbe sînt tranzitive în greacă, după cum arată, de altfel, şi acuzativul substantivului care urmează în calitate de complement direct; cf. şi SEPT.GERM.: *sie liessen in Israel nichts übrig* 'nu au lăsat nimic în Israel'.

2716 Croşete roşii în text, incluzînd traducerea literală a secvenţei din SEPT.FRANKF.: *καὶ ποίμνιον, καὶ μόσχον, καὶ ὄνον*; marginal, între croşete roşii, sintagma *nici întru turmele giuncilor şi măgarilor*, alternativă după SEPT.LOND.: *οὐδὲ ἐν τοῖς ποιμνίοις ταῦρων καὶ ὄνον*.

2717 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *veniia*, după SEPT.LOND.: *ἤρχοντο* 'a veni; a merge', sinonim aproximativ al gr. *παρεγίνοντο* 'a veni; a fi aproape' din SEPT.FRANKF., tradus aproximativ în text.

2718 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, varianta *şi l-au stricat*, după SEPT.LOND.: *καὶ διέφθειρον αὐτήν*, formulare diferită faţă de construcţia nominală finală *τοῦ διάφθειραι αὐτήν* din SEPT.FRANKF., tradus corect în text.

2719 Secvenţa *de la Éghiptu şi v-am scos pre voi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἐξήγαγον ὑμᾶς*.

2720 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *izbăvit*, verbele gr. *ἐξαιρεύω* din SEPT.FRANKF. şi, respectiv, *ῥύομαι* din SEPT. LOND. fiind sinonime, cu sensul 'a scoate, a salva, a elibera'.

2721 În text, scris iniţial *pămîntul*, tăiat cu negru şi corectat deasupra: *mîna*, după LXX: *χεῖρ* 'idem'.

2722 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *ştejariul*, mai adecvată decît soluţia din text, deoarece gr. *δρῦς* din SEPT.FRANKF. este în LXX numele curent al stejarului; corespondentul *τερέμινθος* din SEPT.LOND. desemnează, la rîndul său, în principiu, terebintul, arbore răşinos, dar, uneori, şi stejarul.

2723 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *cramă*.

2724 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *lăpădat*, în încercarea de a nuanţa sensurile gr. *ἀνάγω* din LXX, verb polisemantic, cu sensuri precum 'a duce; a tîrî; a ridica; a părăsi; a arunca'.

2725 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 12*.

2726 În text urmează secvenţa *îngerul Domnului*, tăiată cu negru.

2727 În text urmează cuvîntul *îngerul*, tăiat cu negru.

2728 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *2* deasupra secvenţei *încă fiindu el la Efrathá, tatăl lui Ezri* şi *1* deasupra secvenţei *pînă în dzua de astădzi*, indicînd inversarea topicii lor.

2729 În text, scris ***тътъ́нетъ***^{ȣ}, greşeală a

copistului.

2730 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluat cuvîntul *au*, scris defectuos în text.

2731 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2732 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2733 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *pui*. Cf. SEPT.LOND.: *τίθημι*.

2734 Marginal, marcată în text prin două vrahii întoarse scrise cu roşu, explicaţia: *valul*.

2735 Sevenţa *tabăra lui Madiam* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX (ambele versiuni de referinţă): *καὶ παρεμβολὴ Μαδιάμ*.

2736 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 20*.

2737 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2738 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *turtă*, cf. gr. *μαγίς*, un *hapax legomenon* în LXX, cu sensul 'bucată de pîine; turtă'.

2739 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *buciune*.

2740 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

2741 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ciuturi*.

2742 În text, scris **фъкли҆не**, probabil greşeală a copistului.

2743 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 82*.

2744 În text, scris iniţial *Domnului*; secvenţa *Domnu* este tăiată cu roşu şi marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este indicată corectura: *omu-*.

2745 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 82*; *Isaía 10*.

2746 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrică cu roşu, este reluată slova *ȝ*, scrisă defectuos în text.

2747 Secvenţa *la Sur Oriv* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după LXX (ambele versiuni de referinţă): *ἐν Σοὺρ Ὀρήβ*.

2748 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, menţiunea *întru*, încercare de corectură după LXX: *ἐν*.

2749 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ciulini*.

2750 În text urmează secvenţa *şi au răspunsu lui iarăşi într-acesta chip* tăiată cu roşu şi marcată cu o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

2751 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 10*.

2752 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *rojdit*.

2753 În text, acest cuvînt este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă notaţie.

2754 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2755 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 82*.

2756 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *rafturile*.

2757 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *lefturi*.

2758 Croşete negre în text, preluate ca atare, împreună cu secvenţa încadrată între acestea, din SEPT.FRANKF.

2759 Cuvîntul *fii* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX (ambele versiuni de referinţă): *υἱοί*.

2760 În text, cuvîntul *lui* este adăugat deasupra rîndului. Aparenta redundanţă pronominală aparţine textului SEPT.FRANKF.: *ἔθεντο αὐτοῖς τῷ Βααλβερείθ*.

2761 În text, cuvîntul *pre* este tăiat cu roşu.

2762 Ultimele două silabe (*verith*) sînt adăugate marginal, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă. Se întregeşte astfel forma din SEPT.FRANKF. a mitonimului respectiv (*Βααλβερείθ*), reprezentat în SEPT.LOND. în forma scurtă *Βαάλ*.

2763 Cuvîntul *întru* este adăugat marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după LXX: *εἰς*, prepoziţie omisă de traducător sau de copist.

2764 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *voao*, corespondentul *ὑμῶν* din LXX, un genitiv plural cerut de regimul

verbului regent, gr. *ἀκούω*, putînd fi tradus prin dativ sau prin acuzativ cu prepoziție, ca în text.

2765 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, explicația: *vino*.

2766 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Psal. 103*.

2767 Marginal, marcate în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, explicațiile: *spin*, *păducel*. Corespondentul gr. din LXX, substantivul *ῥάμνος*, desemnează orice arbust cu spini; un verset mai jos, același cuvînt este tradus prin *mărăcine*.

2768 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *și cu însul* și *2* deasupra secvenței *cu casa lui Ierovaal*, indicînd inversarea topicii lor.

2769 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *a véghi*.

2770 În text urmează o secvență tăiată cu negru, indescifrabilă.

2771 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *socotescu*.

2772 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *și-l goni pre el Aviméleh* și *2* deasupra secvenței *Și au fugit de cătră fața lui*, indicînd inversarea topicii lor.

2773 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2774 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2* ***Цρ*** ͨ͡ ͭ *[**въ**] [=2 Reg.] 11*.

2775 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *rămășiță*, în încercarea de a preciza sensul sintagmei *κλάσμα μύλου*, literal: ‘bucată de la moară’, din SEPT.FRANKF.

2776 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, explicația: *spătari*, o actualizare la realitățile contemporane; formula din text redă literal sintagma din LXX: *τὸ παιδάριον τὸ αἶρον τὰ σκεύη αὐτοῦ*.

2777 În text, acest cuvînt este adăugat deasupra rîndului.

2778 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Evrei 11*.

2779 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *-bărbătat*, nota: *-vitat*, indicîndu-se lecțiunea: *învitat*. Verbul din LXX este gr. *ἁδρύνομαι* ‘a deveni bărbat; a se maturiza’.

2780 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, varianta *dășerți*, după SEPT.LOND.: *κενοί* ‘goi, deșerți’, față de cea din SEPT.FRANKF.: *λιτοί* ‘săraci’, reflectată în text.

2781 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *vino*.

2782 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21*.

2783 În text se repetă secvența *pînă la Iavoc și*, probabil din neatenția copistului.

2784 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 20*.

2785 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21*.

2786 Cuvîntul *Sion* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, după gr. *Σηών* din LXX.

2787 În text, scris inițial *pămîntul*, tăiat cu negru și adăugat deasupra *locul*, corectură justificată de prezența în LXX a gr. *τόπος* ‘loc’.

2788 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, este indicată corectura *hotarăle lui*, după SEPT.FRANKF.: *διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ* ‘idem’.

2789 În text, cuvîntul *și* este adăugat deasupra rîndului.

2790 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa de traducere *cîți*, sugerată de disponibilitățile morfologice interne ale românei, deoarece în LXX apare gr. *οὓς* (pronume relativ, masculin, plural, acuzativ).

2791 În text, cuvîntul *nu* este adăugat deasupra rîndului.

2792 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *sîngură* și *2* deasupra secvenței *născută lui*, indicînd inversarea topicii lor.

2793 Marginal, marcate în text prin patru vrahii scrise cu roșu, explicațiile *a, a*; *Oh, oh*, expresii interjecționale sugerate de SEPT.LOND.: *ἆ, ἆ, θυγάτερ μου*. Opțiunea din text se conformează SEPT.FRANKF.: *οἴμοι, θύγατέρ μου*.

2794 În text, scris *37*, greșeală de numerotare.

2795 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2796 În text, acest verset nu este numerotat.

2797 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roșu, este reluat cuvîntul *era*, scris defectuos

în text.

2798 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

2799 Cuvîntul *farathoneanul* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după LXX: *Φαραθωνίτης*.

2800 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *obricit*.

2801 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 6*.

2802 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *îmbătare*.

2803 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2804 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2805 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *îmbătare*.

2806 Cuvîntul *fi* lipseşte din text, probabil omisiune a copistului.

2807 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 11*.

2808 În text, între paranteze roşii, se repetă secvenţa *cei striini de fël*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *greş*.

2809 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *învăluire*.

2810 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *rostul*, după SEPT.LOND., unde apare gr. *στόμα* 'gură', faţă de gr. *ἕξις* 'stare; constituţie; mod de a fiinţa' din SEPT.FRANKF.

2811 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ospăț*.

2812 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ciumilituri*.

2813 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2814 Prepoziţia *a* este omisă în text.

2815 În text, cuvîntul *eu* este adăugat deasupra rîndului.

2816 În text urmează slova **ѡ**, tăiată cu negru.

2817 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pedestri și călări*, căci în LXX apare sintagma *κνήμην ἐπὶ μηρόν*, reprodusă literal în text.

2818 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *în*.

2819 În secvenţa de anticipare de la finalul paginii anterioare: *mîinele*.

2820 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2821 În text, în acest loc, aflat la finalul rîndului, apar nişte semne, între care este dificil să identificăm litere, cu excepţia unei slove suprascrise **c**.

2822 În text, la începutul acestui cuvînt este scrisă o slovă, posibil **a** sau **ф**, tăiată.

2823 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere: *asurdzit*, în încercarea de a nuanţa sensul în context al gr. *κωφεύω* 'a păstra liniştea; a fi liniştit' din LXX.

2824 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *coarde*.

2825 Cuvîntul *mine* este omis şi a fost completat de noi după SEPT.FRANKF.

2826 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *viță de păr*.

2827 În text, scris **стрїи̑ни̑**, din greşeala copistului.

2828 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *aceasta a treia oară m-ai înșelat pre mine* şi *2* deasupra secvenţei *și nu mi-ai spus mie întru ce iaste vîrtutea ta cea mare*, indicînd inversarea topicii lor, potrivit topicii din SEPT.FRANKF.

2829 În text, scris iniţial **рѡшниѧ**, corectat ulterior prin modificarea slovei **ѡ** în **ъ**.

2830 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *legăturii*, pentru a încerca o nuanţare semantică a celor două sinonime care apar în context în cele două surse principale, gr. *φυλακή* 'pază, supraveghere' (SEPT.FRANKF.) şi gr. *δεσμωτήριον* 'închisoare' (SEPT.LOND.).

2831 Marginal, marcată în text printr-o linie orizontală scrisă cu roşu, explicaţia: *bătea gioc*.

2832 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2833 Croşete negre în text, preluate, împreună cu secvenţa pe care o încadrează, din SEPT.FRANKF.

2834 În text, scris **та́тъ̑лꙋ̑ лꙋ̑**, greşeală a copistului.

2835 Secvenţa *întru sîngurătate* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a echivala sintagma *κατὰ μόνας* din SEPT.FRANKF., omisă de traducător sau de copist. Formula este păstrată

întocmai în textul BIBL.1688, dar reprezintă o traducere defectuoasă, sensul contextual al sintagmei fiind acela de 'aparte; separat'. Cf. şi SEPT.GERM.: *allein*, SEPT.ENGL.2007: *setting it apart*.

2836 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2837 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2838 Secvenţa *întru pămîntu* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Reprezintă echivalarea sintagmei *ἐν τῇ γῇ*, prezentă în SEPT.FRANKF., dar absentă din SEPT.LOND.

2839 În text este repetată conjuncţia *şi*, probabil eroare a copistului.

2840 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

2841 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *carele au făcut Mihá* şi *2* deasupra secvenţei *toate dzilele*, indicînd inversarea topicii lor, pentru a corespunde topicii din LXX.

2842 În text, scris ***татъл лȣ̑ и є̑ и***, probabil eroare a copistului.

2843 Secvenţa *şi să o întoarcă pre ea iarăşi cătră sine* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Reprezintă echivalarea gr. *καὶ ἀπάγειν αὐτὴν πάλιν πρὸς ἑαυτόν* din SEPT.FRANKF.

2844 În text, repetat: *dimineaţă*, probabil din greşeala copistului.

2845 Croşete negre preluate, împreună cu secvenţa pe care o conţin, din SEPT.FRANKF., unde, în subsol, se indică absenţa fragmentului respectiv din unele versiuni.

2846 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 10.*

2847 În text, scris ***фі‴***.

2848 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *numiţii*.

2849 În text urmează cuvîntul *Veniamin*, greşit, tăiat cu negru.

2850 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2851 În text, cuvîntul *daţi* este scris deasupra rîndului.

2852 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2853 În text, scris ***фі‴***.

2854 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului.

2855 Croşete roşii în text, incluzînd echivalarea sintagmei gr. *ἐν ἀρχῇ*, absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.; marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, apare nota: *întru căpetenie*, alternativă de traducere mai adecvată contextului.

2856 În text urmează cuvîntul *Veniamin*, greşit, tăiat cu negru.

2857 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2858 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *văpaie.*

2859 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2860 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

2861 În text este repetată silaba *pen-*, eroare a copistului.

2862 În secvenţa de anticipare de pe pagina anterioară: *vei.*

2863 Cuvîntul *fêliurile* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, echivalarea sintagmei gr. *ἐν ταῖς φύλαῖς* din LXX.

2864 În text, scris ***жȣдєкà***, probabil greşeală a copistului.

2865 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2866 Croşete roşii în text, nejustificate în raport cu sursele greceşti, întrucît pronumele corespondent apare în ambele versiuni de referinţă ale LXX.

2867 Croşete roşii în text.

2868 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2869 Croşete roşii în text, nejustificate în raport cu sursele greceşti, întrucît adverbul corespondent apare în ambele versiuni de referinţă ale LXX.

2870 În manuscris este omisă numerotarea versetelor, de aici pînă la finalul capitolului; în transcriere, ea a fost redată conform celei din ediţia SEPT.FRANKF.

2871 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei *ȣ*, apare slova ***є***, propunîndu-se lectura *ordze* sau *oardze*, un plural

sugerat de sintagma gr. *οἰφεὶ κριθῶν* din LXX, în care numele cerealei respective se află la genitivul partitiv plural cerut de substantivul regent, numele unei unități de măsură.

2872 Secvența de anticipare de pe pagina anterioară: *pînă au săvîr-*.

2873 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală roșie.

2874 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa de traducere *ești*, deoarece forma verbală *ἦς* din LXX este identică pentru indicativ imperfect activ și pentru subjonctiv prezent activ.

2875 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, corectura: *să cunoască*, după gr. *μὴ γνωσθήτω* 'să nu se cunoască' din LXX.

2876 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, corectura: *agonisêște*, după gr. *κτῆσαι*, imperativul aorist persoana a II-a singular al verbului *κτάομαι* 'a cîștiga, a dobîndi' din LXX.

2877 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu varianta: *să rădici*, după gr. *ἀναστῆσαι* (aorist, activ, optativ, persoana a III-a, singular) din SEPT.LOND., față de forma *ἀνέστησε* (aorist, activ, indicativ, persoana a III-a singular) din SEPT.FRANKF., tradusă în text.

2878 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică *5 Moi[si] [= Deut.] 12*.

2879 Croșete roșii în text, încadrînd o secvență care are corespondent în ambele versiuni de referință ale LXX.

2880 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra slovei **ѡ**, apare slova **є**, propunîndu-se lecțiunea *să puie*; schimbarea persoanei verbale rezultă dintr-o judecată contextuală a revizorului, pentru că în LXX apare construcția finală nominală, cu infinitivul precedat de articol, și anume gr. *τοῦ στῆσαι πάντα λόγον.*

2881 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, nota: *lui*.

2882 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieș.] 38*.

2883 Indicele versetului *1* lipsește din text. Întrucît această situație caracterizează toate textele *Regilor* (primul verset al fiecărui capitol nu este notat în mod consecvent), ea nu a mai fost semnalată de aici încolo, pentru a nu încărca excesiv aparatul critic al textului, numerotarea fiind completată tacit.

2884 Marginal, marcate în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativele de traducere: *fu – era*, pentru echivalarea gr. *ἐγένετο*, transpus literal în text.

2885 În text, dublu accentuat *Sífà*. Cf. gr. *Σιφά* din LXX.

2886 În text, dublu accentuat *Ilíù*. Cf. gr. *Ἠλιοῦ* din LXX.

2887 Secvența *și la toți fiii ei* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ πᾶσι τοῖς υἱοῖς αὐτῆς*.

2888 În text, cuvîntul *și* este scris deasupra rîndului.

2889 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

2890 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2891 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF., unde este menționată, în subsol, absența sa din alte versiuni, inclusiv din cea ebraică.

2892 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *pragurile*.

2893 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice *1 Parali. 2*; *Math. 1*.

2894 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF. unde este menționată, în subsol, absența sa din alte versiuni, inclusiv din cea ebraică.

2895 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

2896 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, alternativa de traducere *ciumoasă*, mai apropiată de adjectivul gr. *λοιμός* din LXX, al cărui substantiv omonim reprezintă desemnarea curentă pentru *ciumă*.

2897 Secvența *și dzise* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. LXX: *καὶ εἶπε.*

2898 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

2899 Croșete negre în text, incluzînd o secvență fără corespondent textual în LXX.

2900 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Evrei 11*.

2901 Probabil din greșeala copistului, croșeta de închidere lipsește din text; croșetele sînt preluate,

împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2902 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2903 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2904 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *mă rugam*.

2905 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *împrumutare*, în încercarea de transpunere mai precisă a gr. *χρῆσις* 'folos', dar şi 'împrumut' din LXX.

2906 În text, scris iniţial *isprăvile* şi corectat.

2907 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 32*; *Tovit 13*, ***Мѹдар**[**ость**] [= Sol.] 16*.

2908 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 7*.

2909 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *cu*.

2910 În text, cuvîntul *a* este scris deasupra rîndului.

2911 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. (unde fragmentul este în v. 13).

2912 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *lacomi* a adj. *λοιμόι* din LXX. Vezi supra, nota la 1:16 (2896).

2913 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *dentru*.

2914 În text, cuvîntul *toate* este scris deasupra rîndului.

2915 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. (v. *26*).

2916 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *cătră*.

2917 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *viclean*, dar gr. *ἀναιδής* din LXX are sensul clar de 'neruşinat'.

2918 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *să vă îngreşaţi*.

2919 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 **Црст**[**въ**] [= 3 Reg.] 2*.

2920 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *usăbască*.

2921 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este indicată varianta *stingea*, după gr. *κατασβεσθῆναι* menţionat în nota de subsol din SEPT.FRANKF.; în textul surselor greceşti apare verbul *ἐπισκευάζω*, care are sensul 'a aranja, a repara'.

2922 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *chivótul*.

2923 Secvenţa *Şi zise Ili* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *καὶ εἶπεν ἠλί*.

2924 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2925 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *pre Dumnedzău* şi *2* deasupra cuvîntului *fiii lui*, indicînd inversarea topicii lor.

2926 În text, iniţial scris *cuvîntu-ţi* sau *cuvîntu-şi*, ultima silabă, suprascrisă, fiind ulterior tăiată cu negru.

2927 În text, scris ***дом***, probabil greşeală a copistului.

2928 În text, cuvîntul *la* este scris deasupra rîndului.

2929 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, în dreptul acestui verset, notaţia: ***зрѝ*** [= 'vezi'].

2930 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

2931 Marginal, marcată în text prin douăă linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 77*.

2932 Deasupra secvenţei *amîndoi fiii tăi au murit* este trasată o linie, reluată pe marginea din stînga, pentru a marca explicaţia: *Ofni i [= 'şi'] Finees*, de altă mînă.

2933 Marginal, marcată în text prin prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui Dumnedzău*, determinată de prezenţa în contextul din LXX a subst. *Θεός* 'Dumnezeu', şi nu a subst. *Κύριος* 'Domnul'.

2934 În text, secvenţa *pre ea* este scrisă pe margine, în continuarea rîndului.

2935 Marginal, marcată în text prin prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui Dumnedzău*, determinată de prezenţa în contextul din LXX a subst. *Θεός* 'Dumnezeu', şi nu a subst. *Κύριος* 'Domnul'.

2936 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ea*, după LXX: *αὐτὴν*, pronumele personal la feminin, corespunzător substantivului substituit, gr. *κιβωτός*, care este de genul feminin.

2937 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2938 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2939 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 77*.

2940 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2941 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *⌊şi să îngreuie mîna Domnului preste azotêni, şi-i chinui pre ei şi-i lovi pre ei la şedzuturile lor pre Azot şi hotarăle ei⌋*, *2* deasupra secvenţei *Şi ⌊să făcu⌋ cîndu să mînecară a doao dzi dimineaţă* şi *3* deasupra cuvîntului *şi*, indicînd inversarea topicii lor.

2942 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2943 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2944 În text, *muşte*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, apare corectura *şoareci*; corectura este determinată de prezenţa în LXX a subst. gr. *μύας* 'şoareci'.

2945 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 12*.

2946 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *-l*, justificată de adecvarea la genul gramatical din limba română al antecedentului (*săcriiul*).

2947 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *el*, justificată de adecvarea la genul gramatical din limba română al antecedentului (*săcriiul*); genul pronumelui respectiv este în LXX este femininul (*αὐτήν*).

2948 Secvenţa de anticipare de pe pagina anterioară: *turile*.

2949 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *căruţa*.

2950 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *el*, potrivit LXX, unde substantivul substituit, gr. *λίθος* 'piatră', este masculin.

2951 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este indicată completarea: *făgăduinţii*, fără corespondent în textul LXX.

2952 Marginal, nemarcată în text, nota: *ea*.

2953 Marginal, marcate prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 6 şi 10*; *Mth. 4*.

2954 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2955 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 46*.

2956 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia *tună̆*.

2957 Marginal, marcat prin două vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *greşiră*, scris defectuos în text.

2958 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 46*.

2959 În text, scris ***вєни̑ⷨ***, probabil greşeală a copistului.

2960 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *preste*.

2961 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2962 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere a acestui cuvînt, corectura: *-ea*, care marchează articolul hotărît.

2963 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2964 Marginal, marcate prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iosía 13*; ***Дїаⷩ**[**нк**] [= Fapte] 13*.

2965 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 10*.

2966 În text, scris ***кѹлєлєсѹⷧ***, probabil din greşeala copistului.

2967 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2968 În text, scris ***кътъ***, probabil din greşeala copistului.

2969 Cuvîntul *nostru* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după gr. *ὑμῶν* 'idem' din LXX.

2970 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *Vahir*, scris defectuos în text.

2971 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїаⷩ**[**нк**] [= Fapte] 13*.

2972 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *i-au răspunsu lui*. Cf. LXX: *ἀπεκρίθη αὐτῷ*.

2973 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent în LXX.

2974 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

2975 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *spata*.

2976 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *argea*.

2977 Marginal, marcate în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїа̑ⁿ*** *[**ик**] [= Fapte] 13*; *Iosía 9*.

2978 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *nărodul lui* şi *2* deasupra cuvîntului *Israil*, indicînd inversarea topicii lor.

2979 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *mîna*.

2980 Croşetele din text corespund unor paranteze pătrate din SEPT.FRANKF., inexistente în SEPT.LOND., unde apare textul încadrat de ele.

2981 În text, *înmulțit*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *îngrijit*, după corespondentul grecesc *δαψιλεύομαι* ‘a fi îngrijorat (pentru ceva sau cineva)’ din LXX.

2982 În text, scris ***мі́є***.

2983 În text, scris ***пъ̑ˆ***, probabil greşeală a copistului.

2984 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *şanțu*.

2985 În text, acest verset este numerotat, greşit, cu *12*.

2986 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 19*.

2987 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

2988 Croşete roşii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2989 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *aduce*, corespunzătoare formei de indicativ prezent *προσάγει* din LXX.

2990 Croşete roşii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

2991 În text, *sorțul*, tăiat cu roşu. Cuvîntul *Saul* este o corectură marginală marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

2992 Cuvîntul *mai* este adăugat marginal, fiind marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

2993 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр̑ст*** *[**въ**] [= 3 Reg.] 1*.

2994 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 8*.

2995 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF. (v. 26).

2996 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 11*.

2997 Cuvîntul *asupra* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. LXX: *ἐπί*.

2998 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicația: *sări*.

2999 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicația: *zdrumică*.

3000 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere: *căpetenii*. Revizorul pare să fi cunoscut caracterul polisemantic al gr. *ἀρχή* (în forma de plural acuzativ *ἀρχάς*) din LXX, substantiv care desemnează în acest context noțiunea de ‘unitate militară; companie’, cf. germ. *Heerenhaufen* ‘cete ale armatei’ (SEPT.GERM.), engl. *companies* (SEPT.ENGL.2007). Gr. *ἀρχή* mai semnifică, însă, şi noțiunea de ‘principiu al autorității; căpetenie’, de unde nota marginală *căpetenii*.

3001 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 10*.

3002 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 46*.

3003 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *mîzdă*, pentru nuanțarea semantică a corespondentului din LXX, gr. *ἐξίλασμα* ‘răscumpărare, sumă oferită drept ispăşire; mită’, cf. şi germ. *Lösegeld* ‘bani de răscumpărare’ (SEPT.GERM.), *bribe* ‘mită’ (SEPT.ENGL.1851, SEPT.ENGL.2007).

3004 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3005 Secvența *întru aceasta zi* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *σήμερον ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρα*.

3006 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac] 46*.

3007 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Сꙋ̑д*** *[**є́и**] [= Jud] 4*.

3008 În text, scris ***пꙋдa***, probabil greşeală a copistului.

3009 În text, scris ***непрїѧ̈́телѡр***, probabil greşeală a copistului.

3010 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Сꙋ̑д*** *[**є́і**] [= Jud] 6*.

3011 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *glasuri* şi *2* deasupra cuvîntului *ploaie*, indicînd inversarea topicii lor, potrivit LXX.

3012 Marginal, marcate în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corecturile *lor*, *şie*, după LXX, unde

apare pronumele personal *ἑαυτοῖς* (persoana a III-a, plural, dativ).

3013 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *numai*, pentru nuanţarea adverbului *πλήν* din LXX, cf. germ. *jedoch* 'totuşi' (SEPT.GERM.), *only* 'doar' (în SEPT.ENGL.2007).

3014 Croşeta de închidere lipseşte în text. Croşetele negre sînt preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3015 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi Saul încă era la Galgála* şi *2* deasupra secvenţei *şi tot nărodul s-au întristat denapoia lui*, indicînd inversarea topicii lor, potrivit celei din LXX.

3016 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *aduse*, după LXX, unde apare gr. *ἀνήνεγκε* 'aduse'.

3017 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *ţie*, nejustificată de cele două versiuni de referinţă ale LXX.

3018 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа̂ⁿ**[**ик**] [= Fapte] 13*.

3019 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3020 În text, cuvîntul *Saul* este adăugat pe marginea rîndului, posibil de altă mînă.

3021 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *meşter*.

3022 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *coasa*.

3023 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *spătar*.

3024 Iniţial, scris *Siná*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra literei ***и***, apare corectura: ***є***, lecţiunea *Sená* corespunzînd SEPT.FRANKF.: *Σενά*, cf. SEPT.LOND.: *Σεννά*.

3025 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 14*.

3026 Marginal, marcat în text printr-o steluţă roşie şi nouă vrahii scrise cu roşu, este inserat, de aceeaşi mînă, următoriul comentariu: *Alţii dzic cît ară putea ara 2 boi într-o dzi*.

3027 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3028 Cuvîntul *şi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *καί*.

3029 Secvenţa *a fi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *εἶναι*.

3030 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3031 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *întinsu*, în încercarea de a preciza mai precis sensul gr. *βάπτω* 'a arunca; a cufunda, a băga'.

3032 În text, scris ***та́тъ***ˢ, probabil greşeală a copistului.

3033 În text, scris ***доа́къ***, probabil greşeală a copistului; forma corectă este reluată marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu.

3034 În text, scris ***къ***ⁿᵈ şi corectat marginal prin *căci*.

3035 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut] 12 şi 23*.

3036 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3037 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3038 În text, scris ***І̓на́ѯа***ⁿ.

3039 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3040 Secvenţa *pentru Ionathan* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, după LXX: *περὶ Ἰωνάθαν*.

3041 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3042 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 8*.

3043 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Amalic* şi *2* deasupra cuvîntului *Israil*, indicînd inversarea topicii lor, potrivit LXX; secvenţa corectă este reluată marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu: *Amalic lui Israil*.

3044 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*.

3045 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3046 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia *păzit*, pentru o mai corectă aproximare a conţinutului gr. *τηρέω* 'a păzi; a avea grijă; a respecta; a îndeplini' din LXX.

3047 Croşeta de închidere lipseşte, ca în SEPT.FRANKF.

3048 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

3049 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3050 În text, scris **да҃**.

3051 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 4*; *Iosía 6*; *Mth. 9 şi 12*.

3052 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 10*.

3053 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *áripa*.

3054 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este indicată corectura *el*, deoarece pronumele în acuzativ corespunzător din LXX este un neutru (*αὐτό*).

3055 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 28*.

3056 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *pentru*.

3057 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 17*.

3058 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3059 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 7*; *Apoc. 2*; *1 Parali. 28*; *Ierem. 11*.

3060 Urmează în text un cuvînt indescifrabil, tăiat cu negru.

3061 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *fiii lui*.

3062 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр*** ***ст̑*** *[**въ**] [= 2 Reg.] 7*; *Psal. 77*.

3063 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 88*.

3064 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3065 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїа*** ***н̑*** *[**иѥ**] [= Fapte] 7 şi 13*.

3066 Marginal, marcate în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţiile: *năduşa*, *îneca*.

3067 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3068 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *spătar*.

3069 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 16*; *Mth. 1*.

3070 În text, cuvîntul *cei* apare doar în secvenţa de semnalare, nefiind reluat pe pagina următoare, probabil omisiune a copistului.

3071 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

3072 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

3073 În text, *David*. Cuvîntul *Saul* este o corectură marginală marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, potrivit LXX: *εἶπε Σαὺλ πρὸς τὸν Δαβίδ*. Cf. SEPT.LOND.: *Δαυίδ*.

3074 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 47*.

3075 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3076 Croşetă roşie în text, fără cea de deschidere, marcînd o secvenţă prezentă în SEPT.LOND., dar absentă din SEPT.FRANKF.

3077 Cuvîntul *lui* lipseşte din text, fiind adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.

3078 Croşete roşii în text, incluzînd un cuvînt absent din SEPT.FRANKF., dar prezent în SEPT.LOND.

3079 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3080 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 47*.

3081 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Mac. 4*.

3082 În text, secvenţa *cu ea capul* este scrisă de două ori, prima oară fiind tăiată cu roşu.

3083 Secvenţa *şi chiuiră* este o adăugire marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după LXX: *καὶ ἠλάλαξαν* ‘idem’, omisă de traducător sau de copist.

3084 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 47*.

3085 În text, *David*. Marginal, marcată prin trei vrahii scrise cu roşu, este indicată corectura: *Saul*, după SEPT.FRANKF.

3086 În text, după vb. *prepuind* lipseşte complementul *pre David*, prezent în SEPT.FRANKF., omisiune corectată în BIBL.1688.

3087 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *scandală*, scris greşit, **ска҆далъ**.

3088 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр*** ***ст̑*** *[**въ**] [= 2 Reg.] 3*.

3089 În text, între croșete roșii, apare secvența *⌊Și Ionáthan, fiiul lui Saul⌋*, o repetiție, din greșeală, a copistului; marginal, nemarcată în text, scrisă cu roșu, explicația: *greș*.

3090 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, corectura: *cătră*.

3091 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3092 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus 10*.

3093 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *știut*, după gr. *οἶδεν* 'au văzut', dar și 'au știut' din LXX.

3094 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, corectura: *va vrea*.

3095 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roșu, reluată marginal, fără altă explicație.

3096 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3097 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3098 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3099 Urmează în text un cuvînt, probabil *vrêmea*, tăiat cu negru.

3100 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2* ***Цр̑ст*** *[**въ**] [= 2 Reg.] 22*.

3101 Secvența *căci iubi sufletul acelui ce-l iubiia pre el* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὅτι ἠγάπησε ψυχὴν ἀγαπῶντος αὐτόν*.

3102 În text, scris ***χъ͛ѱ8ρил̄***, probabil din greșeala copistului. Marginal, marcate în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicațiile: *dăspicături*, *geréturi*.

3103 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *Și să făcu a doao a lunei, în dzua a doao, și să socoti locul lui David*, *2* deasupra secvenței *Și dzise Saul cătră Ionáthan* și *3* deasupra secvenței *ficiorul său*, indicînd inversarea topicii lor.

3104 Secvența *fiiului lui Iesé* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῷ υἱῷ Ἰεσσαί*.

3105 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *zvîrlescu*.

3106 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Mth. 12*; *Mr. 2*; *Luc. 6*.

3107 Numele *David* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde contextului din LXX.

3108 În text, scris inițial *judeca*; secvența *de* este tăiată cu negru.

3109 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3110 Numele *David* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, probabil de altă mînă, impusă de contextul din LXX.

3111 Cuvîntul *mie* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *μοι*.

3112 Secvența *și șezu* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἐκάθισεν* 'idem'.

3113 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *țarina*.

3114 Parantezele drepte, împreună cu secvența din interiorul lor, sînt preluate din SEPT.FRANKF.

3115 Secvența *și-i răspunse lui Domnul* este o completare marginală marcată în text. Cf. LXX (ambele versiuni de referință): *καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ Κύριος*.

3116 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *-oacele*, corectura: *-cul*, rezultînd lecțiunea *dobitocul*, corectură nejustificată de originalul grecesc, deoarece în LXX apare subst. *τὰ κτήνη*, un plural cu sens colectiv.

3117 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3118 Urmează în text cuvîntul *David*, tăiat cu negru.

3119 Urmează în text cuvîntul *Saul*, tăiat cu roșu și marcat printr-o vrahie scrisă cu roșu reluată marginal, fără altă explicație. Potrivit LXX, ar fi trebuit adăugat numele *David*.

3120 Secvența *Și dzise David* este o completare marginală marcată în text o printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ εἶπε Δαβίδ*.

3121 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3122 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul

lor, din SEPT.FRANKF.

3123 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3124 În text se repetă, între croşete roşii, secvenţa: *întru Pustiiul Maon*; marginal, explicaţia: *greş*.

3125 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *cirezile*.

3126 Cuvîntul *este*, scris **є҆ͨ҃тє**, este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, potrivit contextului din LXX, unde apare vb. *ἐστίν* 'idem'.

3127 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3128 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3129 Secvenţa *şi legiuitor* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX (ambele versiuni de referinţă): *καὶ δικαστήν* 'idem'.

3130 În text, scris **тѹⷩⷧє**, probabil eroare a copistului.

3131 Scris iniţial *cînd* şi apoi corectat, potrivit contextului din LXX, unde apare conjuncţia *ὅτι* 'că'.

3132 În text se repetă cuvîntul *Domnul*, probabil din greşeala copistului.

3133 Marginal, nemarcată în text, varianta: *măgăriţă*, după SEPT.LOND.: *τὴν ὄνον*. În text, după SEPT.FRANKF.: *τὸν ὄνον*.

3134 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3135 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, nota: *ficiorul*, fără corespondent în LXX.

3136 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 25*.

3137 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 10*.

3138 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 20*; *5 Moi[si] [= Deut.] 18*.

3139 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *prilăstit*.

3140 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 15*.

3141 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *spinteca*.

3142 Urmează în text un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

3143 Marginal, nemarcată în text, corectura: *sîrgui*, în încercarea de a preciza conţinutul verbului gr. *σπεύδω* din LXX, al cărui sens contextual este acela de 'a se grăbi', cf. SEPT.ENGL.2007: *she hastened* 'ea se grăbi', SEPT.GERM.: *sie beeilte sich* 'idem'.

3144 Urmează în text un cuvînt tăiat cu negru, posibil *să*.

3145 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 11*.

3146 În manuscris, cuvîntul *domnilor* este adăugat în continuarea rîndului, pe margine, de aceeaşi mînă, pentru a corespunde contextului din LXX, unde apare sintagma gr. *τῶν σατραπῶν* 'idem'.

3147 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3148 În text, scris **фиⷩ҃ѿⷧ҃**.

3149 În text, cuvîntul *om* este scris deasupra rîndului, corectură impusă de prezenţa în LXX a substantivului în genitiv *ἀνδρός*.

3150 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă deopotrivă în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.LOND.

3151 Cuvîntul *dară* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, în încercarea (probabil a revizorului) de a echivala particula emfatică din sintagma *ὄμοσον δή* din LXX.

3152 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3153 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3154 Cuvîntul *voao* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, impusă de prezenţa în contextul din SEPT.FRANKF. a pronumelui în dativ *ὑμιν*.

3155 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3156 Întocmai ca în SEPT.FRANKF., croşeta de deschidere lipseşte din text.

3157 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică (scrisă cu roşu): *1 Parali. 10*.

3158 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3159 Croşete roşii în text; marginal, marcată în text prin patru vrahii negre, explicaţia, scrisă cu roşu: *carte nu-i*, indicînd faptul că în LXX titlul (*ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑ*) nu conţine cuvîntul *carte*.

3160 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 **Црст**[**въ**] [= 2 Reg.] 21*.

3161 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 **Црст**[**въ**] [= 4 Reg.] 2*.

3162 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă deopotrivă în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.LOND.

3163 În text, scris ***Iωнáѳам***, probabil greşeală a copistului.

3164 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3165 În text, deasupra cuvîntului *şi* apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

3166 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3167 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Mac. 2*.

3168 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 **Црст**[**въ**] [= 1 Reg.] 31*.

3169 În text, scris doar *a*-; secvenţa *-strucat* este completată pe margine, probabil de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

3170 Croşeta de închidere lipseşte din text, probabil din greşeala copistului; croşetele sînt preluate, împreună cu secvenţa din interior, din SEPT.FRANKF.

3171 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3172 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *şipotul*.

3173 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă secvenţă prezentă deopotrivă în SEPT.LOND., dar absentă din SEPT.FRANKF.

3174 Croşete roşii în text; marginal, nemarcată şi scrisă cu roşu, nota: *greşi*.

3175 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 3*.

3176 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *veniia*, opţiune de traducere mai apropiată de gr. *ἔρχομαι* 'a veni' din LXX.

3177 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3178 Urmează în text un cuvînt, probabil *tu*, tăiat cu negru.

3179 În secvenţa de anticipare de pe pagina anterioară apare notată silaba *-gile*, implicînd varianta fonetică *slugile*.

3180 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 3*.

3181 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3182 În text, scris **мъа̀**, probabil din greşeala copistului; deasupra acestui cuvînt, în text apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

3183 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă în ambele versiuni de referinţă ale LXX: *πρὸς αὐτόν*.

3184 Cuvîntul *lui* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. gr. *αὐτῷ* din ambele versiuni de referinţă ale LXX.

3185 Urmează în text cuvîntul *David*, tăiat cu negru.

3186 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 **Црст**[**въ**] [= 1 Reg.] 18*.

3187 Cuvîntul *David* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu; numele este prezent în LXX, dar omis de traducător sau de copist.

3188 În text, scris ***ω҅пѹч***, probabil eroare a copistului.

3189 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără echivalent textual în LXX.

3190 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 **Црст**[**въ**] [= 1 Reg.] 2*; *gios 20*.

3191 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 2*.

3192 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde, însă, e inclusă între croşete şi conjuncţia următoare.

3193 În text, aici a fost marcat, în mod greşit, finalul versetului *29*.

3194 În text apare cuvîntul *lui*, probabil din greşeala copistului.

3195 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3196 În text este repetată secvenţa *cu pîine*, tăiată cu roşu.

3197 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *gusta*.

3198 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, nota: *vêstea*, încercare de precizare a sensului gramatical al formei nominale *ἐν τῷ ἐλθεῖν* din LXX.

3199 În text, scris ***вирєдєꙋлꙋи***, probabil eroare a copistului.

3200 Cuvîntul *izbîndire* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct; corectura este impusă de prezenţa în LXX a gr. *ἐκδίκησιν*, omis la traducere sau la copierea textului.

3201 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

3202 Marginal, arcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *bun vestitor*.

3203 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ciunteadză*.

3204 Sintagma *feciorul lui Nir* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, potrivit LXX, care are în context sintagma *ὑιοῦ Νήρ*, omisă de traducător sau de copist.

3205 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 11*.

3206 Numele *David* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX.

3207 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр̑ст*** *[вь] [= 3 Reg.] 2*.

3208 Secvenţa *şi 33 ani au împărăţit preste Israil şi Iúda* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *καὶ τριάκοντα καὶ τρία ἔτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδαν*.

3209 În text, scris ***ачастаи четáтѧ***, probabil eroare a copistului.

3210 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 14*.

3211 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 3*.

3212 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 2*.

3213 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3214 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 14 şi 11*.

3215 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 28*.

3216 Croşeta de închidere lipseşte din text, probabil din greşeala copistului; croşetele sînt preluate întocmai după SEPT.FRANKF.

3217 În text, scris ***тани̑лѡр***; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, completarea: ***ти***.

3218 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3219 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 13*.

3220 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3221 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *ea*, după LXX, unde apare pronumele la feminin *αὐτῆς*.

3222 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *o*. Vezi nota anterioară.

3223 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *ea*. Vezi nota anterioară.

3224 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цр̑ст*** *[вь] [= 1 Reg.] 7*.

3225 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 13 şi 15*.

3226 Marginal, nemarcată în text, este propusă corectura: *ariile*, după pluralul *ἕως ἁλώνων* din SEPT.FRANKF. În text, după SEPT.LOND.

3227 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *o*, după LXX, unde apare pronumele la feminin *αὐτήν*.

3228 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *o*. Vezi nota anterioară.

3229 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *o*. Vezi nota anterioară.

3230 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *ea*. Vezi nota anterioară.

3231 Cuvîntul *Domnul* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *Κύριος*.

3232 Sintagma *de Domnul* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *τὸν Κύριον*.

3233 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 15*.

3234 Marginal, marcate în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţiile: *sărindu*, *chiuind*.

3235 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 16*.

3236 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *o*, după LXX, unde apare pronumele la feminin *αὐτήν*.
3237 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura *ea*. Vezi nota anterioară.
3238 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura *ei*. Vezi nota anterioară.
3239 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 16*.
3240 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.
3241 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.
3242 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.
3243 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: *nevrêdnic*.
3244 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.
3245 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 47*.
3246 Cuvîntul *pasă* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Probabil o omisiune a traducătorului sau a unui copist, cuvîntul este prezent în LXX: *βαδίζε*.
3247 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Цр҃ст[въ] [= 3 Reg.] 8*.
3248 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura *ci*, inadecvată în raport cu LXX, unde apare conjuncţia gr. *εἴ*, echivalată corect de *dă* din text.
3249 Urmează în text cuvîntul *dzicînd*, tăiat cu negru.
3250 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *zidit*.
3251 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Цр҃ст[въ] [= 1 Reg.] 15*; *Psal. 77*.
3252 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Цр҃ст[въ] [= 4 Reg.] 21*; *2 Parali. 33*.
3253 Slova ъ este greu lizibilă, fiind, probabil, refăcută din altă slovă. Altă lecţiune posibilă: *deusebiş*.
3254 În text, *ce*. Cuvîntul *că* este o corectură marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, justificată de prezenţa în contextul echivalent din LXX a conjuncţiei gr. *ὅτι* 'că'.
3255 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Цр҃ст[въ] [= 3 Reg.] 8*.
3256 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 131*; *Дїа҃н[ик] [= Fapte] 2*; *2 Parali. 21*.
3257 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Цр҃ст[въ] [= 3 Reg.] 5 şi 16*.
3258 Cuvîntul *pînă* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct; reîntregită, prepoziţia compusă *pînă în* corespunde formulei din LXX, unde, în context, apare prepoziţia compusă *ἕως εἰς*.
3259 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Цр҃ст[въ] [= 4 Reg.] 8*; *Evrei 1*; *Psal. 88*; *1 Parali. 17*.
3260 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.
3261 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă în ambele versiuni de referinţă ale LXX.
3262 În text, scris *кáка*, probabil greşeală a copistului.
3263 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 18*.
3264 Sintagma *între robi* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu; corectura este justificată de prezenţa în LXX a sintagmei echivalente *εἰς δούλους*.
3265 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Цр҃ст[въ] [= 3 Reg.] 11*.
3266 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, este reluat acest cuvînt, scris defectuos în text.
3267 În text, scris *la în Ierusalim*, ezitare a traducătorului sau a copistului.
3268 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.
3269 Croşeta de deschidere lipseşte din text, ca şi în SEPT.FRANKF.
3270 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Цр҃ст[въ] [= 3 Reg.] 11*.
3271 În text, cuvîntul *tot* este repetat, probabil eroare

a copistului.

3272 Secvenţa *-tîni-tău*, lipseşte din text, fiind adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

3273 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *sluga*.

3274 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3275 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 19*.

3276 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3277 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3278 Cuvîntul *fi* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

3279 În text, scris doar ***фá***, eroare a copistului.

3280 În text urmează un cuvînt, probabil *Avessá*, tăiat cu negru.

3281 Cuvîntul *încă* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Corectura se justifică prin prezenţa, în contextul din LXX, a gr. *ἔτι* 'încă'.

3282 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 20*.

3283 În text apare scrisă doar secvenţa *întor-*, probabil greşeală a copistului; deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

3284 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3285 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** $^{\widehat{ст}}$*[**въ**] [= 3 Reg.] 13*.

3286 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3287 În text, scris ***пачѧ***, probabil eroare a copistului.

3288 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3289 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3290 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Сȣ*** ^{д}*[**єи**] [= Jud.] 9*.

3291 Croşeta de deschidere lipseşte din text.

3292 Croşeta de închidere lipseşte din text, ca în SEPT.FRANKF.

3293 Croşetele sînt preluate din SEPT.FRANKF., împreună cu textul din interiorul lor.

3294 În text, *Thamnatha*. Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere a acestui cuvînt, este propusă corectura *-si*, rezultînd lecţiunea *Thamnasi*, după gr. *Θαμασεῖ* din SEPT.FRANKF.

3295 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3296 Secvenţa *Domnul pre* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct; corectura este justificată de prezenţa secvenţei corespondente *καὶ ἀπέστειλε Κύριος τὸν Νάθαν* în LXX.

3297 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3298 Secvenţa *şi au hrănitu-o* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu; corectura este justificată de prezenţa în LXX a secvenţei corespondente: *καὶ ἐξέθρεψεν αὐτήν* 'şi a hrănit-o'.

3299 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *ce au venit către el*, opţiunea de traducere: *călătorului*.

3300 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 22*.

3301 Cuvîntul *ce* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct; sintagma construită astfel (*şi ce căci*) reprezintă o reproducere literală a gr. *καὶ τί ὅτι* din SEPT.FRANKF.

3302 Sintagma *pentru căci* este o completare marginală, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct; sintagma construită astfel (*pentru căci*) reprezintă o reproducere literală a gr. *ἀνθ' ὧν ὅτι* din LXX.

3303 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 16*.

3304 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3305 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 47*.

3306 Croşete negre în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3307 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *sîmţí*.

3308 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *murit-au*.

3309 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *priveghiiai*.

3310 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1*.

3311 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 2*.

3312 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3313 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei **х**, este propusă corectura: **ф**, rezultînd lecţiunea *fier*.

3314 Iniţial, în text, scris *cărămidăriia*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, **ѧ**, este propusă corectura: **є**, rezultînd lecţiunea *cărămidărie*.

3315 În text urmează cuvîntul *dimineaţă*, tăiat cu roşu.

3316 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă, şi marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie. Corectura este impusă de prezenţa în context, în LXX, a pronumelui în dativ *αὐτῷ*.

3317 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă că roşu, probabil de altă mînă, este propusă completarea *şi*, nejustificată de contextul din LXX.

3318 Cuvîntul *dară* lipseşte din text şi este adăugat marginal, completare marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă. Corectura rezultă din încercarea revizorului de a da un echivalent textual particulei *δή* din LXX.

3319 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde ele conţin, însă, şi adverbul negativ.

3320 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3321 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *dară*, *2* deasupra cuvîntului *împăratul* şi *3* deasupra secvenţei *şi slugele lui*, indicînd inversarea topicii lor.

3322 În text apare cuvîntul *Ammnon*, tăiat cu roşu. Numele *Avesalom* este o corectură marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.: *Ἀβεσαλώμ*.

3323 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3324 În text, scris iniţial *împăratului*, tăiat cu negru; secvenţa *lui Ammnon* este scrisă deasupra rîndului, corectură după SEPT.FRANKF.: *Ἀμνών*.

3325 Secvenţa *Avesalom lui Amnon* este o conpletare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, pentru a corespunde LXX: *ἐποίησαν τὰ παιδάρια Ἀβεσαλὼμ τῷ Ἀμνών*.

3326 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *fugiră*, după aoristul *ἔφυγον* ‘idem’ din LXX.

3327 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3328 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *cînd*, după adverbul *ἡνίκα* ‘idem’ din LXX (ambele versiuni de referinţă).

3329 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3330 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3331 Croşete negre în text, indicînd o secvenţă fără echivalent textual în LXX.

3332 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3333 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *cine*.

3334 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Мѹдрѡст**[**ь**] [= *Sol.*] *6*.

3335 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 18 şi 33*.

3336 Urmează în text un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

3337 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *aceasta*, căci în SEPT.FRANKF. sintagma este la singular: *ἐν παντὶ τούτῳ*.

3338 În text, scris **рѡⷭ҇**, probabil greşeală a copistului.

3339 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Esthir 15*.

3340 Cuvîntul *tău* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă că roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *σου*.

3341 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *să să întoarcă*, după ambele versiuni de referinţă ale LXX, unde apare verbul *ἀποστρέφω* ‘a se întoarce’.

3342 Cuvîntul *şi* este o completare marginală de altă

mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *καί*.

3343 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3344 Urmează în text o secvenţă tăiată cu negru, probabil *înaintea lui*.

3345 Cuvîntul *omul* este o completare marginală de altă mînă, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ εἶπεν ὁ ἀνήρ*.

3346 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pre lesne*.

3347 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, completarea: *împăratul*, după SEPT.LOND.

3348 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *prostimea*. Cf. LXX: *ἁπλότητι*.

3349 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3350 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *tăbărîră*.

3351 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3352 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi să puseră lîngă măslin, întru pustiiu, şi tot nărodul mergea pre aproape ţiindu-să de el şi toţi cei pentru el, oamenii şi toţi războinicii, 600 de oameni, şi trecură cu mîna lui, şi tot herethí şi tot ofelethí*, *2* deasupra secvenţei *şi toţi ghetheii, 600 de oameni, ceia ce au venit pedestri den Gheth* şi *3* deasupra secvenţei *mergea pre aproape*, indicînd inversarea topicii lor.

3353 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă în SEPT.LOND, şi absentă din SEPT.FRANKF.

3354 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *Cu noi şi-ncă vei scula locul tău, ieri era venirea ta, şi astădzi te voi porni*, *2* deasupra secvenţei *ca să mergi cu noi* şi *3* deasupra secvenţei *şi eu voi mêrge*, indicînd inversarea topicii lor, impusă de topica din SEPT.FRANKF.

3355 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde între croşete se află şi conjuncţia.

3356 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3357 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3358 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3359 Croşeta de închidere lipseşte în SEPT.FRANKF.

3360 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3361 În secvenţa de semnalare de pe pagina anterioară: *dzise*.

3362 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3363 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3364 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 19*.

3365 În text, cuvîntul este dublu accentuat *Sívá*.

3366 Croşete roşii în text, nejustificate, deoarece secvenţa respectivă este prezentă deopotrivă în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.LOND.

3367 În text, scris **мі́є**, probabil eroare a copistului.

3368 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *şi adaose*.

3369 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lor*, alternativă de echivalare a pronumelui personal în dativ *ἑαυτοῖς* din LXX.

3370 Croşete roşii din text nu au justificare prin raportare la versiunile de referinţă ale LXX.

3371 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 12*.

3372 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *însuşi*, încercare de a preciza adjectivul pronominal gr. *μονώτατον*, la superlativ: 'foarte singur'.

3373 Secvenţa *între ochii* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. LXX: *ἐν ὀφθαλμοῖς*.

3374 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3375 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *inima*, scris defectuos în text.

3376 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3377 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, completarea: *căci*, după gr. *ὅτι*, absent dinn SEPT.FRANKF., dar prezent în SEPT.LOND.

3378 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3379 Sintagma *a lui Arahí* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, impusă de prezenţa în

LXX a secvenţei gr. *τοῦ ᾿Αραχί*.

3380 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3381 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.

3382 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent textual în LXX.

3383 În text, scris ***спъѕ8ра^{т}***, probabil din greşeala copistului.

3384 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 19*.

3385 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3386 În text, scris ***нъρ́ώ***, probabil greşeală a copistului.

3387 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3388 În text, între croşete negre apare numai silaba *rod*, probabil eroare a copistului. Croşetele negre sînt preluate din SEPT.FRANKF.

3389 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă prezentă în SEPT.LOND., dar absentă din SEPT.FRANKF.

3390 În text se repetă secvenţa *căci au dzis că nu-i la el ficior*, tăiată cu negru.

3391 În text, scris ***прє^{с}тє***, probabil eroare a copistului.

3392 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *el*, în conformitate cu genul substantivului românesc *stîlpul*.

3393 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ieşi*.

3394 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

3395 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3396 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3397 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3398 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3399 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3400 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3401 În text se repetă cuvîntul *să*, probabil din greşeala copistului.

3402 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3403 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *trupul mieu*.

3404 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}*** *[**въ**] [= 3 Reg.] 2*.

3405 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. (v. 18).

3406 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 16*.

3407 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3408 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa de traducere *la* a prepoziţiei gr. *εἰς* din LXX.

3409 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3410 În text, scris ***викıа^{н}***, probabil din greşeala copistului.

3411 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, corectura: *iar*.

3412 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3413 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *făcut*.

3414 În text urmează un cuvînt scris greşit, probabil, *împărate*, tăiat cu negru.

3415 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 16*.

3416 În text, secvenţa *împăratul, şi domnul mieu* este scrisă marginal, în continuarea rîndului, potrivit succesiunii cuvintelor din LXX.

3417 Cuvîntul *toată* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *πᾶς* 'idem'.

3418 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3419 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 16*.

3420 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр^{ст}*** *[**въ**] [= 3 Reg.] 2*.

3421 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 17*.

3422 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *cîntăreţilor*.

3423 Pronumele *tăi* din text reflectă posesivul gr. *σοῦ* din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *miei*, după gr. *μοῦ* din SEPT.LOND.

3424 Secvenţa *şi zise* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *καὶ εἶπεν* 'idem'.

3425 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3426 Croşete roşii în text, incluzînd o secvență prezentă în ambele ediții de referință ale LXX.

3427 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3428 În text, scris inițial alt cuvînt, probabil *zăpodiia*, tăiat cu negru; cuvîntul *piatra* este adăugat deasupra rîndului. Cf. LXX: *παρὰ τῷ λίθῳ* 'lîngă piatra'.

3429 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *mandia*.

3430 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea redundantă *şi ea ieşi*, după SEPT.LOND.: *καὶ αὐτὴ ἐξῆλθε*.

3431 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 3*; *3* ***Цρ***^{ст}*[**въ**] [= 3 Reg.] 2*.

3432 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3433 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3434 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3435 În text, secvența *şi să apropie că-* este scrisă pe margine, în continuarea rîndului; corectare a unei greşeli de copist.

3436 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3437 Secvența *să au lipsit* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *εἰ ἐξέλιπον*, secvență absentă în SEPT.LOND.

3438 Secvența *întru înțelepciunea ei* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă. Cf. LXX: *ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτῆς*.

3439 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3440 Secvența *de la cetate* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă. Cf. LXX: *ἀπὸ τῆς πόλεως*.

3441 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3442 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цρ***^{ст}*[**въ**] [= 1 Reg.] 20*.

3443 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3444 În text, deasupra ultimelor slove ale acestui cuvînt, apare un semn, posibil ***м***, a cărui semnificație nu am putut-o stabili.

3445 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3446 Secvența *pre carii au născut lui Saul* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă. Cf. LXX: *οὓς ἔτεχε τῷ Σαούλ*.

3447 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, este reluată secvența *să slobonogiră*, scrisă defectuos în text.

3448 Croşete roşii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3449 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цρ***^{ст}*[**въ**] [= 1 Reg.] 32*.

3450 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3451 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 20*.

3452 În text, scris ***Сѡвоҩéа***; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***ҩ***, corectura: ***х***. Cf. *Σοβοχαί* (SEPT.FRANKF.), *Σεβοχά* (SEPT.LOND.).

3453 Marginal, marcată în text prin opt vrahii scrise cu roşu, secvența: *pre Sef, întru nepoții lui Rafá*, după SEPT.LOND.: *τὸν Σὲφ ἐν τοῖς ἐγγόνοις τοῦ Ραφά*.

3454 Croşete roşii în text, incluzînd o corectură gramaticală, folosirea prepoziției *pre* ca marcă a acuzativului personal.

3455 Croşete roşii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3456 Croşete roşii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3457 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 17*.

3458 Croşete roşii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3459 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *pre el*.

3460 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *zidiu*.

3461 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, completarea: *întărit*, după *κραταιός* 'întărit' din

SEPT.LOND.

3462 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *dosul*.

3463 Marginal, în dreptul acestui verset se află desenată, cu cerneală roşie, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

3464 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[Къ] Ри҃м[ланом] [= Rom.] 15*.

3465 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *mărturisi-mă-voi*.

3466 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3467 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără altă explicaţie.

3468 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, completarea: *Domnul*, după SEPT.LOND.: *Κύριος* (care se găseşte şi în subsolul SEPT.FRANKF.).

3469 Cuvîntul *scos* este o completare marginală, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. LXX: *ἐξωσμήνη* 'idem'.

3470 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 11*.

3471 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, completarea: *ficior Dudí*. Cf. gr. *υἱὸς Δουδί* 'idem', secvenţă care lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezentă în SEPT.LOND.

3472 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3473 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3474 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 11*.

3475 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *părţii*.

3476 Croşete roşii în text, încadrînd un cuvînt absent din SEPT.FRANKF., dar prezent în SEPT.LOND.

3477 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *la*.

3478 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3479 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *zăpăzii*.

3480 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3481 Croşete roşii în text, indicînd o secvenţă al cărei corespondent lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezent în SEPT.LOND.

3482 Secvenţa *lui David* apare între croşete scrise cu roşu, deşi este prezentă în ambele versiuni de referinţă ale LXX.

3483 În text, după cuvîntul *împăratului*, apare, ca şi în SEPT.FRANKF., o croşetă de închidere; croşeta de deschidere lipseşte în manuscris, întocmai ca în izvod.

3484 Croşete roşii în text, încadrînd un cuvînt al cărui corespondent lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezent în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

3485 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *văru-său*.

3486 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar este prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

3487 Croşete roşii în text, incluzînd un cuvînt absent din SEPT.FRANKF., dar prezent în SEPT.LOND.

3488 Croşete roşii în text, incluzînd un cuvînt absent din SEPT.FRANKF., dar prezent în SEPT.LOND.

3489 Dublu articulat: *Eleásá*.

3490 Secvenţa *şi Vaan, ficior lui Agarin* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ Βαὰν, υἱὸς 'Αγαρίν*.

3491 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3492 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3493 Croşete roşii în text, incluzînd un cuvînt absent din SEPT.FRANKF., dar prezent în SEPT.LOND.

3494 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 21*.

3495 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă redundantă, absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3496 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *întări*.

3497 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 C[o]ri[n]th. 21*.

3498 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vedea*.

3499 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3500 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă

absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3501 Croşete roşii în text, nejustificate, deoarece secvenţa respectivă se află în ambele versiuni de referinţă ale LXX.

3502 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3503 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 2*.

3504 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3505 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *zdrobirea*.

3506 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3507 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *mîngîié*.

3508 În text, cuvîntul *şi* este marcat prin două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă explicaţie.

3509 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3510 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 21*.

3511 Croşeta de deschidere corespunzătoare lipseşte, întocmai ca în SEPT.FRANKF.

3512 Marginal, marcată prin cinci vrahii scrise cu roşu, este reluată secvenţa *cunoscutu-o*, scrisă defectuos în text.

3513 În text apar croşete roşii, marcînd o reaşezare a secvenţelor frastice, diferită şi de SEPT.FRANKF., şi de SEPT.LOND.

3514 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra fragmentului înscris în croşete roşii din versetul *9*, *2* deasupra versetului *8* şi *3* deasupra fragmentului *şi au chemat* de după paranteză, indicînd inversarea topicii lor.

3515 În text, scris **мїѐ**.

3516 În text, scris **мїѐ**.

3517 Din neatenţia copistului, în text este repetată sintagma *pre boiêrii puterii*, înlocuită marginal prin sintagma *Aviáthar preutul*, corectură marcată prin cinci vrahii scrise cu roşu.

3518 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цρст̑*** *[***въ***] [= 1 Reg.] 10*.

3519 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *trăiască*.

3520 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra fragmentului *şi pre Vanéa, fiiul lui Iodaé, şi pre Solomon, robul tău*, *2* deasupra secvenţei *n-au chemat* şi *3* la începutul versetului *27*, indicînd inversarea topicii lor.

3521 În text, secvenţa *-ui* este adăugată deasupra rîndului.

3522 În text, scris **мимине**, probabil din greşeala copistului.

3523 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă al cărei echivalent lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezent în SEPT.LOND.

3524 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *împărat* şi *2* deasupra cuvîntului *David*, indicînd inversarea topicii lor.

3525 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *întru*, după gr. *ἐν* din LXX.

3526 În text, *cetatea*; marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, apare corectura *cetăţii*, după genitivul *τῆς πόλεως* 'idem' din LXX.

3527 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3528 În text apare secvenţa *patul lui*, tăiată cu negru.

3529 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цρст̑*** *[***въ***] [= 2 Reg.] 3*; *2* ***Цρст̑*** *[***въ***] [= 2 Reg.] 20*.

3530 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цρст̑*** *[***въ***] [= 2 Reg.] 19*.

3531 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цρст̑*** *[***въ***] [= 2 Reg.] 16*.

3532 În text, scris **вѡ̑морѫ̀**, probabil din greşeala copistului.

3533 În text, scris **къⷩцӥ́мѧ**, probabil eroare a copistului.

3534 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїаⷩ̑*** *[***иҝ***] [= Fapte] 2 şi 3*.

3535 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цρст̑*** *[***въ***] [= 2 Reg.] 5*; *1 Parali. 29*.

3536 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3537 În text urmează cuvîntul *grăiêşte*, tăiat cu negru.

3538 În text, scris **скаꙋⷧ̑**, probabil din greşeala copistului.

3539 În text, scris **ѧ̇вїа́ѳаⷩ̑**, probabil din greşeala copistului.

3540 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

3541 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 **Цρст̑**[**въ**] [= 1 Reg.] 2.*

3542 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3543 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3544 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3545 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3546 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF. (v. 33). Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 **Цρст̑**[**въ**] [= 2 Reg.] 3*; *2 **Цρст̑**[**въ**] [= 2 Reg.] 20.*

3547 Croşeta de închidere lipseşte din text, deşi este prezentă în SEPT.FRANKF.

3548 În text, croşete roşii, indicînd o secvență absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în subsolul acestei ediții şi în SEPT.LOND.

3549 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3550 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 1*; *jos 9.*

3551 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 28*; *2 Parali. 1*; ***мꙋдρост**[**ь**] [= Sol.] 9.*

3552 În text, slova finală a cuvîntului a fost inițial probabil ***є***, corectată în ***ѧ*** şi marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o notație. Secvența *şi cu dreptatea* este repetată din greşeala copistului şi tăiată cu roşu.

3553 În text, scris inițial *această* şi corectat.

3554 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trимiterea biblică: ***Мꙋдар**[**ость**] [= Sol.] 6.*

3555 În text, scris ***аꙋ***, greşeală a copistului.

3556 Secvența *de la mine* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după gr. *παρ' ἐμοῦ* din LXX.

3557 În text, scris ***аста***, probabil din greşeala copistului.

3558 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мꙋдρост**[**ь**] [= Sol.] 7.*

3559 Marginal, marcat prin două vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *doao*, scris defectuos în text.

3560 Secvența *au fătat* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX: *ἔτεκε* 'idem'.

3561 Secvența *pre el* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după gr. *αὐτόν* (LXX).

3562 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, apare completarea *ii*, probabil formă a verbului *a fi*, inexistent în LXX.

3563 În text, scris ***ачєщѧ***.

3564 În text, *cuvîntul*. Cuvîntul *județul* este o corectură marginală marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, după gr. *ὀ κρίμα* 'idem' din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.

3565 În text apar cuvintele *şi Ionáthan*, tăiate în text cu o linie roşie; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *şi Iosafat*, după gr. *καὶ Ἰωσαφάτ* din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.

3566 Croşete roşii în text, încadrînd un cuvînt al cărui corespondent lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezent în subsolul acestei ediții şi în SEPT.LOND.

3567 În text inițial ultima slovă a numelui este ***ρ***, corectată apoi în ***н***, după SEPT.FRANKF.: *ὁ Πρεσώλσαρθάν.*

3568 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3569 Croşete roşii în text, cuprinzînd o secvență prezentă în SEPT.LOND., dar absentă din SEPT.FRANKF.: *εἷς*.

3570 Croşete roşii în text, cuprinzînd o secvență prezentă în SEPT.LOND., dar absentă din SEPT.FRANKF.: *εἷς*.

3571 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 47.*

3572 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicație.

3573 Croşete roşii în text, incluzînd o secvență al cărei corespondent lipseşte din textul SEPT. FRANKF, dar este prezent în subsolul acestei ediții şi în SEPT.LOND. (3:46): *ἐσθίοντες καὶ πίνοντες καὶ ἑορτάζοντες.*

3574 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali 9.*

3575 În text cuvîntul *la* este adăugat deasupra rîndului.

3576 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 47.*

3577 Secvența *învățătura lui* este o completare marginală

marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după LXX: *ἡ σοφία*.

3578 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3579 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3580 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 2*.

3581 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црⷭ҇ⷮ*** *[**въ**] [= 2 Reg.] 7*.

3582 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 22*; *jos 6*.

3583 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pin*.

3584 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă explicaţie.

3585 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїаⷩ҇*** *[**ик**] [= Fapte] 7*; *1 Parali. 3*.

3586 Croşete roşii în text, conţinînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în alte ediţii biblice (SEPT.LOND., VULG.), cu altă topică.

3587 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3588 În text, prima silabă a cuvîntului *direptu* este repetată, probabil din greşeala copistului.

3589 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3590 Numărul versetului *18* este omis în acest loc. După cuvîntul *bisêrica* apare notată cifra *2*, iar la sfîrşitul versetului *21* apare notat din nou numărul versetului *17*, cu cifra *1* deasupra cuvintelor *şi porînci...* şi numărul versetului 18, iar la începutul versetului *23*, deasupra cuvintelor *şi au făcut...* apare cifra *3*. Marginal pare să fi fost notat cu roşu şi numărul versetului *22*. Traducătorul sau unul dintre revizorii săi încearcă astfel să înglobeze indicaţii de topică contradictorii din „izvoadele" pe care le are la îndemînă.

3591 Croşetele, împreună cu secvenţa din interiorul lor, sînt preluate ca atare din SEPT.FRANKF., unde se află în versetele *18-19*.

3592 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, fără altă explicaţie.

3593 Vezi nota de la versetul *17* (3590).

3594 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3595 În text, scris ***преⷩ҇прєцюⷧ҇***, probabil din greşeala copistului.

3596 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *o*, cerută de genul feminin al substantivului românesc *casă*; în text, masculinul pronumelui personal se explică prin substantivul gr. *οἶκος*, care este un masculin.

3597 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ea*. Vezi explicaţia din nota anterioară.

3598 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 9*.

3599 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei*. Vezi explicaţia de mai sus (nota 3596).

3600 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei*. Vezi supra, nota 3596.

3601 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, aceeaşi corectură: *ei*. Vezi supra, nota 3596.

3602 În text, probabil, a fost scris iniţial *lêmne* şi corectat ulterior prin transformarea ultimei slove în *ȣ*; aşa se explică prezenţa, în prima silabă, a slovei **ѧ**. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *stîlpi*.

3603 În text, ultima slovă este marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

3604 Cuvîntul *una* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. *μία* din ambele ediţii de referinţă ale LXX.

3605 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 3*.

3606 Cuvîntul de anticipare de la finalul paginii anterioare este *dupre*.

3607 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *după măsură-şi*, corespondentul gr. *διάστημα* semnificînd literal 'interval' şi funcţionînd ca termen tehnic în legătură cu diferite elemente din arhitectura templului. Ambele soluţii de echivalare a sintagmei *ἐκ διαστήματος*, atît cea din text, cît şi cea din nota marginală, sînt nesatisfăctoare.

3608 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3609 În text, cuvîntul este scris deasupra rîndului, marcat printr-o vrahie roşie, reluată marginal, fără altă explicaţie.

3610 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3611 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *bolduri*.

3612 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3613 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *pripoit*.

3614 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă al cărei echivalent lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezent în SEPT.LOND.

3615 În text, *coţi*; sintagma *cu cotul* este o corectură marginală, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, după LXX: *ἐν πήχει*.

3616 Secvenţa *şi usna* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ συνηγμένη*.

3617 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *vaci*.

3618 În text, scris ***грѣсѝмѧ***, probabil din greşeala copistului.

3619 Cuvîntul *locuri* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, după gr. *χῶραι* 'idem' din LXX.

3620 În text urmează secvenţa *în mehonóth*, tăiată cu negru.

3621 În text, secvenţa *şi pre* este repetată, din greşeala copistului.

3622 În text, scris ***ача͗ⷭ***, din greşeala copistului.

3623 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

3624 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *năstrăpile*.

3625 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *boldurile*.

3626 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, completarea: *cêle ce era la mehonóth*, după SEPT.LOND.: *τῆς μεχωνώθ*.

3627 Explicaţia, între croşete roşii, are scopul de a clarifica sensul compusului echivalent grecesc *χυτρογαύλος* 'vas din lut sub formă de bazin'.

3628 Croşetele, împreună cu textul din interiorul lor, sînt preluate ca atare din SEPT.FRANKF.

3629 Marginal este indicată, prin paranteze unghiulare scrise cu roşu, inversarea ordinii versetelor.

3630 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3631 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *greş*; cuvîntul dintre croşete nu are echivalent în LXX.

3632 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *luminătorii*.

3633 În text, între croşete roşii este cuprinsă o echivalare mai potrivită a echivalentului grecesc *τὰ λαμπάδια* din LXX.

3634 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3635 Croşete fără corespondent în SEPT.FRANKF.; secvenţa dintre ele apare în ambele versiuni ale LXX.

3636 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 5*.

3637 Cuvîntul *făgăduinţei* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după LXX: *διαθήκης*.

3638 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *la locul ei*, *2* deasupra secvenţei *la davir a casei* şi *3* deasupra secvenţei *la sfintele sfinţilor*, indicînd inversarea topicii lor.

3639 În text, scris ***коⷬвъⷬшїѧ***, probabil eroare a copistului.

3640 În text, după prima silabă a cuvîntului urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

3641 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Evrei 9*; *5 Moi[si] [= Deut.] 10*.

3642 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 40*.

3643 Marginal, marcat prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *norului*, scris defectuos în text.

3644 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

3645 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 6*.

3646 Cuvîntul *tu* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *σύ*.

3647 În text, silaba *-ra-* este repetată, greşeală a copistului.

3648 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3649 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 **Цр҃ⷭⷮ**[**въ**] [= 4 Reg.] 21*.

3650 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3651 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3652 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[въ] [= 2 Reg.] 7.*

3653 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[въ] [= 2 Reg.] 7.*

3654 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *loc*, *2* deasupra cuvîntului *săcriiului* şi *3* deasupra cuvîntului *întru*, indicînd inversarea topicii lor.

3655 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3656 În text, la începutul acestui verset este scris fragmentul ⌊*Şi întinse mîinele lui în cer*⌋, iar marginal, notaţia: *greş*.

3657 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Mac. 2.*

3658 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3659 Secvenţa *tătîni-mieu* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.: *τῷ πατρί μου.*

3660 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр***^{ст}*[въ] [= 2 Reg.] 7 şi 16.*

3661 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3662 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 12.*

3663 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă al cărei echivalent lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezent în SEPT.LOND.

3664 În text apar două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă explicaţie.

3665 În text, secvenţa *moşti-* este repetată din greşeala copistului.

3666 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *face*, după LXX: *καὶ ποιήσεις* 'şi vei face'; autorul notei uită, însă, să adauge şi auxiliarul *vei.*

3667 Cuvîntul *fiilor* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX: *τῶν υἱῶν*, adaos.

3668 Croşete negre în text, încadrînd o secvenţă fără corespondent textual în LXX.

3669 În text, scris ***а***^{с}***кȣ***^{л}***тъ***, greşeală a copistului.

3670 În text, scris ***съ***^{с}***тѣме***, probabil eroare a copistului.

3671 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali 6*; *Sirah 7*; *Ioan 1*; ***При***^{т}*[чи] [= Parim.] 20.*

3672 Croşeta de deschidere nu apare în text şi a fost completată după SEPT.FRANKF.

3673 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3674 În text, scris greşit *noi*. Cuvîntul *el* este o corectură marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.: *πρὸς αὐτόν.*

3675 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3676 Secvenţa *şi cruţînd poruncile lui* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX: *καὶ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.*

3677 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 7.*

3678 Cuvîntul *praznic* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, după LXX: *τὴν ἑορτήν* 'idem'.

3679 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă al cărei echivalent lipseşte din textul SEPT.FRANKF., dar este prezent în subsolul SEPT.FRANKF. şi în SEPT.LOND.

3680 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 3*; *gios 11.*

3681 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3682 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 12*; *sus 8*; *4* ***Цр***^{ст}*[въ] [= 4 Reg.] 21.*

3683 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

3684 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр***^{ст}*[въ] [= 2 Reg.] 7*; *2 Parali. 22.*

3685 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *am*, reflectînd varianta reflectînd varianta *ἔδωκα* din SEPT.LOND. Varianta din text reflectă verbul la persoana a III-a din SEPT.FRANKF.: *ἔδωκε.*

3686 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [=*

Deut.] 29; *Evrei 22.*

3687 În text, cuvîntul *și* este repetat, probabil din greşeala copistului.

3688 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă al cărei echivalent lipseşte din textul SEPT.FRANKF., dar este prezent însubsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

3689 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 7*; *2 Parali. 8*.

3690 Cuvîntul *nărod* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.

3691 Secvenţa *și de la ferezeu* (scris **ферє**ȣ) este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o cruciuliță scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ τοῦ Φερεζαίου.*

3692 Cuvîntul *era* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX: *ἦσαν.*

3693 În text a fost scris iniţial *iată*; silaba *-tă* a fost tăiată cu roşu şi marcată printr-o vrahie roşie, reluată marginal, fără altă explicaţie.

3694 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 8.*

3695 Cuvîntul *Gavér* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.: *Γαβέρ.*

3696 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 9*; *Mth. 12*; *Luca 11.*

3697 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *bucatele.*

3698 În text, cuvîntul *cătră* este adăugat, de aceeaşi mînă, pe margine, la începutul rîndului.

3699 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3700 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *Fericite fămeile tale*, *2* deasupra fragmentului *Fericite slugele tale acêstea carii dvorescu înaintea ta pren tot, cei ce aud* ⌊*toată*⌋ *înțelepciunea ta!* şi *3* deasupra cuvîntului *Fie* de la începutul versetului *9*, indicînd inversarea topicii lor.

3701 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3702 În text, scris iniţial *Israil* şi tăiat cu negru.

3703 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 14.*

3704 Secvenţa *de aur bătute, 3 talere era pre o platoșe* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct lipseşte din text, după SEPT.FRANKF.: *ἐλατὰ χρυσᾶ τρεῖς μναῖ χρυσίου ἐπῆσαν ἐπὶ τὸ ὅπλον.*

3705 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *locul.* Cf. SEPT.LOND.: *ἐπὶ τοῦ τόπου.* În text, *scaunul*, după SEPT.FRANKF.: *ἐπὶ τοῦ θρόνου.*

3706 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 1.*

3707 În text, croşetele roşii includ o secvenţă preluată din versetul *26* din SEPT.LOND. Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 1.*

3708 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra fragmentului înscris în croşete, *2* deasupra fragmentului *Și au dat împăratul aurul și argintul în Ierusalim, ca pietrile; și chedrii, ca dudii le-au dat, cêle de la șes, întru mulțime* şi *3* deasupra cuvintelor *Și ieșirea* de la începutul versetului *28*, indicînd inversarea topicii lor.

3709 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3710 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieș.] 34.*

3711 Croşetele roşii din text cuprind o secvenţă lipsă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.: *ὀπίσω Θεῶν αὐτῶν.*

3712 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цр***ст*[**въ**] [= 1 Reg.] 23.*

3713 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21.*

3714 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3715 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 9.*

3716 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 6.*

3717 Secvenţa *și să cruțe și să facă* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ φυλάξασθαι καὶ ποιῆσαι.*

3718 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă prezentă în SEPT.LOND. şi absentă din SEPT.FRANKF.

3719 În text urmează cuvîntul *Dumnedzău*, tăiat cu o linie neagră.

3720 Secvenţa *și poruncile mêle* este o completare

marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὰ προστάγματά μου.*

3721 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 12.*

3722 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *preste.*

3723 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *rocoşirei.*

3724 Cuvîntul *înainte* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, în încercarea de a preciza sensul verbului gr. *προκατελάβετο.*

3725 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă al cărei echivalent lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezent în SEPT.LOND.

3726 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цρ^ст̑*** *[**въ**] [= 2 Reg.] 8.*

3727 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra fragmentului înscris în croşete, *2* deasupra secvenţei *den seminţiia împărăţiei în Iduméa* şi *3* deasupra cuvintelor *Şi fu cînd* de la începutul versetului *15*, indicînd inversarea topicii lor.

3728 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3729 În text, scris ***mámъ̑л8̑***, greşeală a copistului.

3730 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *hrăni.*

3731 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere: *adormit.*

3732 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă prezentă şi în SEPT.FRANKF., şi în SEPT.LOND.

3733 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 13.*

3734 Marginal, scris cu roşu şi ne marcat în text, comentariul: *Ahiá.*

3735 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 12.*

3736 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 14.*

3737 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *buzdugane.*

3738 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, aceeaşi explicaţie: *buzdugane.*

3739 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

3740 În text, cuvîntul *pre* este adăugat deasupra rîndului, de altă mînă.

3741 Cuvîntul *mie* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX: *ἐμαυτῷ.*

3742 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *preste.*

3743 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 9.*

3744 Ampla secvenţă plasată între croşete roşii lipseşte din SEPT.FRANKF. şi a fost preluată din SEPT.LOND. Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1.*

3745 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 10.*

3746 Croşete roşii în text, care încadrează o secvenţă existentă şi în SEPT.FRANKF., şi în SEPT.LOND.

3747 Croşete roşii în text, care încadrează o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3748 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *2* deasupra secvenţei *Şi dzisără lui*, *1* deasupra secvenţei încadrate între croşete şi *3* deasupra secvenţei *Acêstea vei grăi*, indicînd inversarea topicii lor.

3749 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 11.*

3750 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3751 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цρ^ст̑*** *[**въ**] [= 4 Reg.] 17.*

3752 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 11.*

3753 Marginal, cu roşu, comentariul *Samea* şi trimiterea biblică, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu: *2 Parali. 12.*

3754 Secvenţa *Şi au ascultat cuvîntul Domnului* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT. FRANKF.: *καὶ ἤκουσαν τοῦ λόγου Κυρίου.*

3755 În text apare *12*, după SEPT.LOND. Marginal, de altă mînă, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *17*, inexistentă în cele două ediţii ale LXX; poate după informaţia de la 14:21.

3756 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, varianta: *Naanan*, inexistentă în ediţia SEPT.LOND.: *Νααμά.* Fragmentul lipseşte din SEPT.FRANKF.

3757 Marginal, marcată în text printr-o vrahie

inversă scrisă cu roşu, varianta: *Annan*, inexistentă în SEPT.LOND.: *῎Αννα*.

3758 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Muntele*. Cf. SEPT.LOND.: *ἐξ ὄρους*.

3759 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *tătarîlor*.

3760 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *cu*.

3761 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *hotarăle*.

3762 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *-cuiat*, propunînd lecţiunea: *încuiat*.

3763 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *munţii*. Cf. SEPT.LOND.: *τὴν ἐν ὄρει ᾿Εφραΐμ*.

3764 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *năstrapă*.

3765 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *2* deasupra secvenţei *Acêstea dzice Domnul: Iată tu te vei duce de la* mine, *1* deasupra secvenţei *Pentru ce mi-ai adus mie pîini și strugur și covrigi și urcior de miêre* şi *3* deasupra secvenţei *și va fi*, indicînd inversarea topicii lor.

3766 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *pre cel mortu*.

3767 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *îl vor mînca*.

3768 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *îl vor mînca*.

3769 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *plînge-l-vor*.

3770 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *Muntele*. Cf. SEPT.LOND.: *τὴν ἐν ὄρει ᾿Εφραΐμ*.

3771 Cuvîntul *răsipi* este scris în text deasupra cuvîntului *socoti*, tăiat cu negru.

3772 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *bătea*.

3773 În text, scris iniţial *Rovoam* şi corectat prin adăugarea, deasupra rîndului, a slovelor lipsă.

3774 Croşete roşii în text, care încadrează o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3775 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *zidi*.

3776 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Juncile*.

3777 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 32*.

3778 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ieremia 48*.

3779 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3780 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 11 și 13*.

3781 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *2* deasupra cuvîntului *oarece*, *1* deasupra secvenţei *o parte* şi *3* deasupra secvenţei *den nărod*, indicînd inversarea topicii lor.

3782 Marginal, scris cu cerneală roşie, nemarcat în text, comentariul: *Omul lui Dumnedzău*.

3783 Cuvîntul *Domnului* lipseşte din text, probabil din greşeala copistului.

3784 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 32*.

3785 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din textul SEPT.FRANKF., dar prezentă în prezentă în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

3786 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3787 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Mîna secă*.

3788 În text urmează secvenţa *⌊Și întoarse mîna împăratului cătră el⌋*, între croşete roşii, însoţită marginal de explicaţia: *greș*, probabil din greşeala copistului.

3789 Cuvîntul *Domnul* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *Κύριος*.

3790 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Proroc*.

3791 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3792 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, completarea: *lui*. Cf. SEPT.LOND.: *αὐτῷ*, cuvînt absent din SEPT.FRANKF.

3793 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Cuvîntu*.

3794 Secvenţa *și să duse* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. LXX: *καὶ ἐπέστρεψε*.

3795 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Leu*.

3796 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *plînseră*.

3797 Croşete negre în text, marcînd faptul că secvenţa încadrată, *oasele*, are corespondent numai SEPT. LOND. Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *ale*, cf. SEPT.FRANKF.: *μετά τῶν αὐτοῦ*.

3798 Secvenţa *şi fămeii lui ii dzise Ierovoam* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ τῇ γυναικί αὐτοῦ εἶπεν Ἰεροβοάμ*.

3799 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 11*.

3800 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3801 În text, accentuat *întrắ*, probabil confuzie a copistului.

3802 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *împărăţiimea*. În text urmează cuvîntul *mea*, tăiat cu negru.

3803 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 15*.

3804 Secvenţa *întru cetate* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν τῇ πόλει*.

3805 În text, deasupra acestui cuvînt este scrisă o vrahie roşie, nereluată marginal.

3806 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *dacă*.

3807 Cuvîntul *robului* lipseşte din text, fiind adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

3808 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 12*.

3809 Cuvîntul *au* lipseşte în text.

3810 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, varianta: *Naamá*, după SEPT.LOND. În text *Nána*, după SEPT.FRANKF.

3811 În text se repetă cuvîntul *păcatele*, probabil greşeală a copistului.

3812 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3813 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 10*.

3814 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3815 În text, scris ***алпргà***.

3816 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3817 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 11*.

3818 Croşete roşii în text. Secvenţa încadrată este prezentă în ambele ediţii de referinţă ale LXX.

3819 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цρ*** ^{ст}*[**въ**] [= 2 Reg.] 11 şi 12*.

3820 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 13*; *2 Parali.14*.

3821 Marginal, în continuarea rîndului, între croşete roşii, secvenţa *şi patru*, fără corespondent în SEPT.FRANKF., prezentă doar în SEPT.LOND.

3822 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3823 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3824 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 15*.

3825 Marginal, marcată în text printr-o vrahie şi un punct scrise cu roşu, între croşete roşii, adăugirea: *îi băgă*. Secvenţa echivalentă lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezentă în SEPT.LOND.

3826 Cuvîntul *mijlocul* lipseşte din text şi a fost adăugat marginal, posibil de altă mînă, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀνὰ μέσον*.

3827 Cuvîntul *Vaasá* lipseşte din text şi a fost adăugat marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *βαασά*.

3828 În text, scris ***Gавєл***; modificarea este marcată marginal printr-o vrahie scrisă cu roşu.

3829 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *dealul*, cf. LXX: *βουνόν*.

3830 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *sila*.

3831 Secvenţa *şi să îngroapă cu părinţii lui* este o completare marginală de altă mînă, a fost marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *καὶ θάπειται μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ*.

3832 În text apare forma *Gavaón*. Corectura marginală *Gavathon* a fost marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. *Γαβαθών* din ambele ediţii de referinţă ale LXX.

3833 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3834 Marginal, marcate în text cu două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 14*; *gios 16 şi 21*; *4* ***Цρ***ст͡*[****въ****] [= 4 Reg.] 9*.

3835 În text, cf. SEPT.FRANKF.: *᾿Ακιά*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***κ***, corectura: ***χ***; cf. SEPT.LOND.: *᾿Αχιά*.

3836 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цρ***ст͡*[****въ****] [= 4 Reg.] 9*.

3837 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 15*; *jos 21*.

3838 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *silniciile lui*.

3839 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3840 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Iú*.

3841 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă prezentă în SEPT.LOND. şi absentă din SEPT.FRANKF.

3842 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 9*.

3843 În text, scris ***фїю҆лꙋ҆лꙋ҆***, probabil eroare a copistului.

3844 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3845 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, varianta *Israil*, după SEPT.LOND., diferită de cea din izvodul principal, SEPT.FRANKF., unde apare *Ierusalim*.

3846 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *povăţitor*.

3847 Cuvîntul *fu* este prezent doar în nota de semnalare de la finalul acestei pagini.

3848 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ascundzătoarea*.

3849 Marginal, marcată în text printr-o vrahie şi un punct scrise cu roşu, între croşete roşii, adăugirea: *⌊Israil⌋*.

3850 Croşetele însumează aici conţinutul a două serii de croşete aflate în acest verset în SEPT.FRANKF.

3851 Cuvîntul *cu* este repetat, probabil din greşeala copistului.

3852 Marginal, marcate în text cu trei vrahii scrise cu roşu, explicaţiile: *pricăjituri*; *împreunări de războaie*.

3853 În text este repetată secvenţa *şi n-au vrut Iosafat*; repetiţia este marcată în text prin croşete scrise cu roşu, iar marginal prin cuvîntul: *greş*.

3854 Croşeta de deschidere lipseşte din text. Croşeta roşie marchează finalul unei secvenţe (*Întru anul al doilea a lui Iosafat, împăratul Iuda*) inexistente în SEPT.FRANKF., dar care apare în SEPT.LOND.

3855 Cuvîntul *iară* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὁ δέ*.

3856 Secvenţa *preste Israil, în Samariia* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. *ἐπὶ ᾿Ισραήλ, ἐν Σαμαρείᾳ* din ambele ediţii de referinţă ale LXX.

3857 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цρ***ст͡*[****въ****] [= 4 Reg.] 5*.

3858 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 2*.

3859 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3860 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Ilíu* (pentru forma numelui propriu, cf. SEPT.FRANKF.: *῾Ηλιού*, SEPT.LOND.: *᾿Ηλιού*).

3861 Numele dintre croşetele roşii este preluat după SEPT.LOND., el lipsind în SEPT.FRANKF.

3862 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 48*.

3863 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3864 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *dvorit*.

3865 Croşete roşii în text, încadrînd un cuvînt care are corespondent în ambele versiuni de referinţă ale LXX, dar cu diferenţe de topică.

3866 Croşete roşii în text, încadrînd un cuvînt al cărui echivalent lipseşte, în acest loc, din SEPT.FRANKF., dar este prezent în SEPT.LOND.

3867 Prin cele două perechi de croşete, revizorul încearcă să restaureze ordinea din originalele greceşti, divergente în acest punct; după SEPT.FRANKF., ordinea ar fi trebuit să fie: *Aducea lui pîini şi carne dimineaţa şi pîini şi carne de cătră sară*.

3868 Cuvîntul *pîini* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἄρτους*.

3869 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iacov 5*; *Luc. 4*.

3870 În text, scris doar *da*, probabil eroare a copistului.

3871 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *o bucată*.

3872 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *turtă*.

3873 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *un pumnu*.

3874 Marginal, marcat în text printr-o vrahie şi un punct scrise cu roşu, apare cuvîntul *doao*, deoarece în text numeralul *2* fusese suprascris şi era greu lizibil.

3875 Cuvîntul *întră* este adăugat marginal, de altă mînă, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *εἴσελθε* 'idem'.

3876 Perfectul verbal corespunde aoristului *ἐξέλιπε* din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, varianta *nu va lipsi*, după viitorul *ἐκλείψει* din SEPT.LOND.

3877 În majoritatea ocurenţelor acestui nume propriu, slova finală pare modificată dintr-o altă slovă, *ȣ*, accentuată (cf. gr. *Ἡλιού*). La modificarea slovei în *є*, accentul nu a mai putut fi şters.

3878 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Domnul*. Cf. LXX: *τὸν Κύριον*.

3879 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *100 proroci*.

3880 Croşete roşii în text, încadrînd un cuvînt al cărui corespondent (*μόνος*) lipseşte din textul SEPT.FRANKF., dar este prezent în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

3881 Croşete roşii în text, încadrînd un cuvînt al cărui corespondent (*μόνος*) lipseşte din textul SEPT.FRANKF., dar este prezent în subsolul acestei ediţii şi în SEPT.LOND.

3882 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *însuţi*, mai adecvată pentru echivalarea pronumelui *αὐτός* din LXX.

3883 În text apare pronumele *mêle*. Pronumele *lui* este o corectură marginală, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde LXX: *αὐτοῦ*. Pronumele posesiv de persoana I apare în BIBL.OSTROG.

3884 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3885 Secvenţa *şi pre prorocii* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. LXX: *καὶ τοὺς προφήτας*.

3886 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3887 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3888 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 2*.

3889 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3890 În text apare cuvîntul *domnului*, tăiat cu negru.

3891 În text apare cuvîntul *sara*, tăiat cu negru.

3892 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3893 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 32*; *4* ***Црст*** *[**въ**] [= 4 Reg.]17*.

3894 Marginal, desenată cu roşu, o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

3895 Secvenţele cuprinse între cele trei perechi de croşete roşii din acest verset încadrează secvenţe preluate după SEPT.LOND., ele lipsind din SEPT.FRANKF.

3896 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3897 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3898 Croşete roşii în text, încadrînd un element absent din SEPT.FRANKF., dar prezent în SEPT.LOND.

3899 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *înhamă*.

3900 În text, probabil din neatenţia copistului, în loc de *45* şi *46*, versetele sînt numerotate cu *31* şi *32*.

3901 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *încoace*.

3902 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *încoleá*.

3903 Numele *Iezavel* este omis din text şi adăugat marginal de altă mînă, după LXX: *Ἰεζάβελ*, completare marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

3904 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3905 Secvenţa *-lea* lipseşte din text.

3906 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[**Къ**]* ***Рим*** *[**ланом**] [= Rom.] 11*.

3907 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3908 Croşete roşii în text, încadrînd o secvenţă care lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezentă în SEPT.LOND.

3909 Croşete roşii în text, indicînd o secvenţă care nu se află în sursele identificate ale traducerii.

3910 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 9*; *Sirah 43*.

3911 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Къ Рим҃***[***лѧном***] *[= Rom.] 11*.

3912 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lui*.

3913 Singular în text, după SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere *părechile*, după SEPT.LOND.: *τὰ ζεύγη*.

3914 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3915 În text, scris ***дѣ́дєръзвоˮ***, probabil eroare a copistului.

3916 Marginal, marcată în text printr-o vrahie şi un punct scrise cu roşu, adăugirea: *tău*, între croşete roşii, după SEPT.LOND.: *σου*, pronume absent în SEPT.FRANKF.

3917 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3918 În text, scris ***фїѡлꙋˮ***; altă lecţiune posibilă: *fiiu lui*.

3919 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ea*, potrivit genului gramatical al substantivului substituit, rom. *gloată*; în text apare *el*, după gr. *αὐτόν*, acuzativ masculin corespunzător gr. *ὄχλος* 'mulţime, gloată'.

3920 Croşete negre preluate, împreună cu textul inclus, după SEPT.FRANKF.

3921 Cuvîntul *ţărîlor* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. după LXX: *τῶν χωρῶν* 'idem'.

3922 Croşete negre preluate, împreună cu textul inclus, după SEPT.FRANKF.

3923 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *proroc*.

3924 În text, scris ***сꙋ҃ѧ***.

3925 În text, plural, după SEPT.FRANKF.: *αὐτῶν*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, varianta *lui*, corespunzătoare formei *αὐτοῦ* din SEPT.LOND.

3926 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Omul lui Dumnedzău*.

3927 Croşete negre preluate din SEPT.FRANKF., unde încadrează, însă, doar numeralul *εἴκοσι* (*douăzeci*).

3928 În text, scris iniţial *întru dzua acêea* şi corectat.

3929 Secvenţa *şi funi preste capetele noastre* reprezintă o adăugire marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX *καὶ σχοινία ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν*.

3930 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Om*.

3931 În text se repetă secvenţa *ce împă-*, probabil din greşeala copistului.

3932 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

3933 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *bărbat*.

3934 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 22*.

3935 În text, scris iniţial *cuvîntul* şi corectat, după pluralul gr. *τὰ ῥήματα* din LXX.

3936 În text, scris iniţial *Israil*. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Samaríei*, după SEPT.FRANKF.

3937 Croşete negre în text, preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.; în manuscris, croşeta de deschidere lipseşte.

3938 Slova ***т*** este corectată marginal în slova ***с***, propunînd lecţiunea *sine*.

3939 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei*.

3940 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *fără dă lege*. În LXX (ambele ediţii de referinţă) apare genitivul plural: *παρανόμων* 'ai fărădelegilor'.

3941 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.; croşeta de deschidere lipseşte din manuscris.

3942 În text, scris ***нащѐ***, probabil din greşeala copistului.

3943 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3944 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3945 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3946 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Црст҃***[***въ***] *[= 4 Reg.] 9*.

3947 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 15*.

3948 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 16*.

3949 În text urmează cuvîntul *Navat*, tăiat cu negru.

3950 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 9*.

3951 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цρ***[ст]*[****въ****] [= 4 Reg.] 9*.

3952 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3953 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Mihéa*.

3954 În text, scris *pren*.

3955 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3956 Numele propriu este preluat după SEPT.FRANKF.; marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă scrisă cu roşu, corectura *n*, propunînd lecţiunea *Hanaan*, după SEPT.LOND.

3957 Secvenţa *Domnul către mine* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *Κύριος πρὸς με*.

3958 În text urmează secvenţa *şi-i dzi*, tăiată cu negru.

3959 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3960 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3961 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3962 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3963 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, alternativa: *Semmir*, după SEPT.LOND.: *Σεμήρ*.

3964 Secvenţa *şi apă de năcaz* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *καὶ ὕδορ θλίψεως* 'idem'.

3965 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3966 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21*.

3967 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3968 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *rocoşi*.

3969 Marginal, marcate în text cu şase vrahii scrise cu roşu, explicaţiile: *foişori*, *fereastră*.

3970 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *scîrnav*.

3971 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Israil*, după SEPT.LOND.: *Ἰσραήλ*.

3972 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3973 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3974 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3975 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3976 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3977 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3978 Croşete roşii în text, nejustificate în raport cu cele două versiuni de referinţă ale LXX.

3979 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Foc*.

3980 Secvenţa *către el* este o completare marginală între croşete roşii, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. LXX (ambele versiuni de referinţă): *πρὸς αὐτόν*.

3981 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 9*.

3982 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Foc*.

3983 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3984 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3985 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3986 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

3987 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este adăugat articolul definit *lui*.

3988 În text, acest cuvînt este tăiat cu roşu.

3989 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Cojocul*.

3990 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *înălţa*.

3991 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Duhul*.

3992 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

3993 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 48*; *1*

Mac. 2.

3994 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Să sui Iliú.*

3995 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Cojocul.*

3996 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Dăsfăcu apa.*

3997 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

3998 Secvența *și dzise* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX: *καὶ εἶπε.*

3999 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *minune.*

4000 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lor*, după SEPT.LOND. şi unele surse menționate în aparatul critic al ediției SEPT.FRANKF.

4001 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *ursoaie.*

4002 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4003 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4004 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Ape.*

4005 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4006 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, completarea: *și dziseră: „O!”*, după SEPT.LOND.: *καὶ εἶπον, Ὦ.*

4007 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4008 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4009 În text urmează o secvență tăiată cu roşu, indescifrabilă.

4010 Croşete roşii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4011 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4012 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4013 În text, scris **ѧͥ**.

4014 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *untdălemnu.*

4015 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4016 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4017 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicația: *jeț.*

4018 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *va.*

4019 Secvența *să este ție* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *εἰ ἔστι λόγος σοι.*

4020 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4021 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4022 În text, scris ***ѡ҆пρиˡ***.

4023 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4024 În text urmează o secvență tăiată cu negru, indescifrabilă.

4025 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4026 În text, cuvîntul *și* este scris de două ori.

4027 În text urmează cuvîntul *iaste*, tăiat cu negru.

4028 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 9.*

4029 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *pre.*

4030 Se pare că, în acest context, aceeaşi secvență din surse a fost echivalată în textul românesc de două ori.

4031 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4032 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4033 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 8.*

4034 Cuvîntul *fiilor* reprezintă o completare, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după SEPT.FRANKF.: *τοῖς ὑιοῖς*; secvența a fostă omisă de traducător sau de copist.

4035 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4036 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4037 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *mare.*

4038 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, explicația: *bubos.*

4039 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul

lor, din SEPT.FRANKF.

4040 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4041 Cuvîntul *acesta* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, pentru redarea corectă a sintagmei pronominale *οὗτός με* din SEPT.FRANKF.

4042 În text, scris **мьнїѧ̀**; marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a cuvîntului, corectura: -**є**, propunând lecţiunea *mînié*.

4043 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4044 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4045 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Să curăţi Neeman.*

4046 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 4.*

4047 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4048 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4049 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4050 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Luă Ghiezi stricăciunea lui Neeman.*

4051 În text, scris *grindină*. Cuvîntul *grindă* este o corectură marginală, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *δοκόν*.

4052 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traduere: *Veniţi*.

4053 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Hierul pluti.*

4054 Cuvîntul *cătră* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, potrivit contextului din SEPT.FRANKF., unde apare prep. *πρός*.

4055 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4056 Croşete negre marcînd o secvenţă care nu are corespondent în versiunile de referinţă ale LXX; reprezintă, probabil, un adaos al revizorului.

4057 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

4058 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Oaste cerească.*

4059 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Orbire.*

4060 Marginal, marcată în text cu patru vrahii întoarse scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *tabăra lui.*

4061 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi să făcu foamete mare în Samaria*, *2* deasupra secvenţei *Şi iată, şedea pregiur ea...* şi *3* deasupra începutului versetului *26*, indicînd inversarea topicii lor.

4062 Secvenţa *şi era* reprezintă o adăugire marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, potrivit LXX: *καὶ ἦν* 'idem'.

4063 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Au mîncat copilul.*

4064 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

4065 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4066 În text, scris **тⷩ҃**, probabil greşeală a copistului.

4067 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi foamete în cetate*, *2* deasupra secvenţei *şi vom muri acoló* şi *3* deasupra secvenţei *şi de vom şedea*, indicînd inversarea topicii lor.

4068 Secvenţa *la tabăra Siriei şi veniră* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, aşezată între acolade roşii. Cf. SEPT. FRANKF.: *εἰς τὴν παρεμβολὴν Συρίας*, *καὶ εἰσῆλθον* 'idem'.

4069 Marginal, marcat în text prin patru vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *hetteilor*, scris defectuos în text.

4070 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Înfricoşarea cerească.*

4071 Secvenţa *şi intrară* este o adăugire marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, după LXX (ambele ediţii de referinţă): *καὶ εἰσῆλθον*.

4072 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4073 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4074 În SEPT.FRANKF., cuvîntul corespondent (gr. *πᾶσαν*) este plasat între croşete.

4075 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4076 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, corectura: *j-*, implicînd lecţiunea: *jghiaburi*.

4077 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4078 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 4*.

4079 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4080 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4081 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *plocon*.

4082 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4083 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4084 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Plînse Eliseé*.

4085 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 21*.

4086 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***ст̑*[въ] [=2 Reg.] 7*.

4087 În text, scris ***ίωρаᵀ***, probabil din greşeala copistului.

4088 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4089 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Lovna*, după SEPT.LOND.: *Λοβνά*.

4090 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 22*.

4091 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4092 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***ст̑*[въ] [= 3 Reg.] 19*.

4093 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4094 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi vei lua şipul cu untdelemnul*, *2* deasupra sevenţei *şi vei turna preste capul lui* şi *3* deasupra secvenţei *şi dzi*, indicînd inversarea topicii lor.

4095 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4096 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***ст̑*[въ] [= 3 Reg.] 21*.

4097 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***ст̑*[въ] [= 3 Reg.] 21*.

4098 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***ст̑*[въ] [= 3 Reg.] 15*.

4099 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***ст̑*[въ] [=3 Reg.] 16*.

4100 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Dăzmêtec*.

4101 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4102 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4103 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4104 În text, scris ***χаі̑нѧ***, probabil din greşeala copistului.

4105 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4106 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4107 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *Ezráel*.

4108 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4109 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4110 Întocmai ca în SEPT.FRANKF., croşeta de deschidere lipseşte din text.

4111 Între croşete este tradusă secvenţa *υἱὸν Ναμεσσί*, prezentă în SEPT.FRANKF. fără croşete.

4112 În text pare să fi fost scris iniţial *carul*, iar ultimele două slove au fost tăiate cu negru.

4113 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4114 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4115 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4116 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***ст̑*[въ] [= 3 Reg.] 21*.

4117 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4118 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***ст̑*[въ] [= 3 Reg.] 16*.

4119 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă

absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4120 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Цр҃ст[въ] [= 3 Reg.] 21*.

4121 În text se repetă secvenţa *-tul*, tăiată cu roşu.

4122 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Цр҃ст[въ] [= 3 Reg.] 21*.

4123 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4124 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4125 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4126 În text, scris *а8*, probabil eroare a copistului.

4127 În text, scris doar *Vethacá*, probabil eroare a copistului. Cf. SEPT.FRANKF.: *Βαιθακάδ*.

4128 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4129 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Цр҃ст[въ] [= 3 Reg.] 16*.

4130 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4131 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4132 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4133 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *Rihav*.

4134 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4135 În text se repetă cuvîntul *lui*.

4136 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *baie*.

4137 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 15*.

4138 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4139 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 22*.

4140 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 23*.

4141 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4142 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4143 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4144 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *vor fi*. În text, scris *fu*, după SEPT.FRANKF.

4145 Cuvîntul *va* este o adăugire marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. În secvenţa corespondentă din SEPT.FRANKF., toate verbele sînt la viitor.

4146 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu, trimiţînd la explicaţia marginală anterioară.

4147 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, corectura: *-e*, implicînd lecţiunea: *sute*.

4148 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4149 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, corectura: *-e*, implicînd lecţiunea: *sute*.

4150 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4151 În text, scris ***їωдà***, probabil greşeală a copistului.

4152 În text, scris ***пьрат8^н8~***, probabil greşeală a copistului.

4153 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 24*.

4154 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4155 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa *lui*, după SEPT.LOND., unde în context apare pron. *αὐτοῦ* 'lui'.

4156 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4157 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4158 Verbul *s-au băgat* este o adăugire marginală, probabil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde, împreună cu pronumele *care*, sintagmei genitivale *τοῦ εἰσενεχθέντος* 'idem' din LXX.

4159 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4160 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, completarea: *şi Ioram*, al cărei corespondent lipseşte din SEPT.FRANKF., dar este prezent în SEPT.LOND.: *καὶ Ἰωράμ*.

4161 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4162 În text, cuvîntul *anul* este scris deasupra

rîndului.

4163 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4164 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4165 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4166 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *săvîrşit.*

4167 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 48.*

4168 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 25.*

4169 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 24*; *2 Parali. 25*; *Ezec. 18.*

4170 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde lipseşte, însă, croşeta de deschidere.

4171 În text, scris ***ȣ҃гирилоᷫ***, probabil eroare a copistului.

4172 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă deopotrivă în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.LOND.

4173 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 25*; *jos 15.*

4174 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Ioná.*

4175 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 25*; *sus 14.*

4176 Cuvîntl *ani* este o adăugire marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἔτή* 'ani'.

4177 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4178 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 26.*

4179 Verbul *veni* reflectă soluţia din SEPT.FRANKF.: *ἦλθε* 'idem'. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *era*, după SEPT.LOND.: *ἦν* 'idem'.

4180 Numele *Azaría* reflectă corespondentul gr. *Ἀζαρίας* din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Zaharía*, după SEPT.LOND.: *Ζαχαρίας.*

4181 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4182 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4183 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 10.*

4184 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4185 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4186 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4187 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta: *Fúa.* Cf. SEPT.FRANKF. *Φουλά*, SEPT.LOND.: *Φουά.*

4188 Secvenţa *ca să întărească împărăţiia întru mîna lui* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă; corespunde secvenţei gr. *τοῦ κραταιῶσαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐν χειρὶ αὐτοῦ* din SEPT. FRANKF., secvenţă despre care, într-o notă de subsol, editorii ne informează că lipseşte din alte ediţii şi care este absentă şi din SEPT.LOND.

4189 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.: *ἰδού.*

4190 După SEPT.FRANKF.: *Φακεΐας*; marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Fachesías*, după SEPT.LOND.: *Φακεσίας.*

4191 Traducătorul sau unul dintre revizorii săi preiau defectuos croşetele din SEPT.FRANKF., unde citim: *⌊δέκα⌋δύο ἔτη.*

4192 Cuvîntul *cuvintelor* reprezintă o adăugire marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde secvenţei *τῶν λόγων* din LXX, omisă de traducător sau de copist.

4193 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă prezentă în ambele ediţii de referinţă ale LXX.

4194 Secvenţa *în Samaría* reprezintă un adaos marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu; după LXX: *ἐν Σαμαρείᾳ.*

4195 Croşetele negre reflectă aici o confuzie a traducătorului (sau a revizorului), care reia, din greşeală, secvenţa gr. *θα.*

4196 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *Anioh.* Întrebuinţînd şi croşetele roşii, traducătorul sau revizorul a încercat o sinteză între diferitele modalităţi de redare a numelor proprii ebraice din sursele pe care le avea la îndemînă.

4197 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 24.*

4198 Cuvîntul *ani* este o completare marginală, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă; cf. LXX: *ἐτῶν*.

4199 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui*, în acord cu genul numelui propriu. Avem aici unul dintre cazurile în care traducătorul şi/sau revizorul au folosit articolul hotărît românesc la redarea genitivului unui nume propriu, folosit, de regulă, prin imitarea LXX, unde apare aici un ebraism morfologic frecvent: *θυγάτηρ Σαδώκ*.

4200 În text apare *cetatea*, după SEPT.FRANKF.: *τὴν πόλιν*; marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, varianta *poarta*, după SEPT.LOND.: *τὴν πύλιν*, opţiune corespunzătoare originalului ebraic.

4201 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 28*.

4202 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4203 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4204 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 7*.

4205 Formă corespunzătoare SEPT.FRANKF.: *Αἰλάμ*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, modificarea *-th*, implicînd lecţiunea *Elath*, după SEPT.LOND.: *Αἰλάθ*.

4206 Croşete roşii în text, incluzînd un pronumele posesiv (gr. *σου*) prezent deopotrivă în SEPT. FRANKF. şi în SEPT.LOND.

4207 Secvenţa *şi-l mută pre el* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. LXX: *καὶ ἀπῴκισεν αὐτήν*.

4208 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4209 În text, scris **апропїѧ**. Altă lecţiune posibilă: *apropiia*.

4210 Scris în text: **тъмъѧ**. Altă lecţiune posibilă: *tămîia*.

4211 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4212 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

4213 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *crivăţ*.

4214 În text, scris **тъѧ**. Altă lecţiune posibilă: *tăia*.

4215 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4216 În text, acest cuvînt este marcat prin două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără nici o explicaţie.

4217 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *-êni*, implicînd lecţiunea: *asiriênilor*.

4218 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

4219 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 18*.

4220 În text urmează cuvîntul *Israil*, tăiat cu negru.

4221 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *înşii*.

4222 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4223 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4224 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4225 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ieremia 25*.

4226 Croşeta este preluată ca atare din SEPT.FRANKF., fără perechea ei.

4227 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *să închinară*.

4228 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4229 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

4230 În text, scris **мьнїѧ**. Altă lecţiune posibilă: *mîniia*.

4231 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

4232 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр*** ^ст^ *[**въ**] [= 3 Reg.] 12*.

4233 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ieremia 25*.

4234 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

4235 În text, acest verset este marcat prin două linii oblice scrise cu roşu reluate marginal, fără nici o explicaţie.

4236 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 4*.

4237 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, completarea: *limbi*, după SEPT.LOND.: *ἔθνη*,

care, în SEPT.FRANKF., apare doar în subsol.

4238 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND., unde corespondentul grecesc apare dublat: *ἔθνη ἔθνη*.

4239 Marginal, fără a fi marcată în text, apare varianta *Erghel*, după SEPT.LOND.: *Ἐργέλ*, formă deosebită de cea din text, preluată după SEPT.FRANKF.: *Γιγέλ*.

4240 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4241 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Adramélec*, după SEPT.LOND.: *Ἀδραμέλεχ*.

4242 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Sepfaruaim*, după SEPT.LOND.: *Σεπφαρουαίμ*.

4243 Croşete roşii în text, incluzînd coresondentul articolului definit (*τά*), prezent în toate ediţiile LXX.

4244 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa de traducere *slujiia* a verbului *ἐλάτρευον* din LXX.

4245 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

4246 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

4247 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 32*; *3* ***Црст[въ]*** *[= 3 Reg.] 18*.

4248 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4249 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4250 În text, scris ***т8рwр***, probabil greşeală a copistului.

4251 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 29*.

4252 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Ávu*, după SEPT.LOND.: *Ἄβου*.

4253 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4254 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4255 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21*.

4256 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, alternativa *Izmail*, după SEPT.FRANKF.: *Ἰσμαήλ*; în text se urmează SEPT.LOND.: *Ἰσραήλ*.

4257 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 17*.

4258 În text, scris *treilea*; marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *noaălea*, după LXX: *ἔνvατος* 'al nouălea'.

4259 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4260 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 32*; *Isaía 36*; *Sirah 48*.

4261 În secvenţa de anticipare de pe pagina anterioară: *Iúdei*.

4262 Sintagma *de talanţi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, potrivit gr. *τάλαντα* din LXX, omis de traducător sau de copist.

4263 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, alternativa (aproximativă) *Rapsis*, după SEPT.LOND.: *Ῥαφίς*.

4264 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4265 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *izvorul*.

4266 În text, deasupra acestui cuvînt apare o vrahie scrisă cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

4267 Secvenţa *întru Eghiptu* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *εἰς αἴγυπτον* 'idem'.

4268 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4269 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4270 În text, secvenţa *domnul tău*, după LXX: *τὸν Κύριόν σου*, este tăiată cu roşu; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, nota: *nărodul tău*, fără corespondent în LXX.

4271 În text, scris ***дрекътóрюл***, probabil greşeală a copistului.

4272 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 37*.

4273 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi a mustrării*, *2* deasupra

secvenţei *şi a scîrbei* şi *3* deasupra cuvîntului *dzua*, indicînd inversarea topicii lor.

4274 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, corectura: **ь**, implicînd lecţiunea *Rapsac*.

4275 În text se repetă secvenţa *şi dzise lor*, tăiată cu negru.

4276 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *veţi* şi *2* deasupra cuvîntului *dzice*, indicînd inversarea topicii lor.

4277 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *spai*.

4278 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 37*.

4279 Cuvîntul *Ezichiei* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.: *Ἐζεκίᾳ*.

4280 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4281 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Rafis*, după SEPT.LOND.: *Ῥαφίς*.

4282 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, este inserată nota: *E-*, indicînd lecţiunea *Edem*, corespunzătoare formei *Ἐδέμ* din SEPT.LOND.

4283 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Thaesthen*, după SEPT.LOND.: *Θαεσθέν*.

4284 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4285 În text urmează secvenţa *în casa*, tăiată cu roşu; sintagma *Ezichia înaintea* reprezintă o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după LXX: *Ἐζεκίας ἐναντίου*.

4286 Secvenţa *au pustiit* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, după LXX: *ἠρήμωσαν* 'idem', secvenţă omisă de traducător sau de copist.

4287 Secvenţa *şi tot pămîntul lor* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν*, secvenţă absentă în SEPT.LOND.

4288 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4289 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4290 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4291 În text, scris **т"нъца'**, probabil eroare a copistului.

4292 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4293 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, adăugirea: *preste mine*, după SEPT.LOND.: *ἐπ' ἐμέ*; secvenţă absentă din SEPT.FRANKF.

4294 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4295 În text, scris **ачѣстѣ**; marginal, marcată în text prin cîte o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovelor **ѧ** şi **ѣ**, corectura: **а**, indicînd lecţiunea: *aceasta*. Cf. LXX: *τοῦτο*.

4296 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4297 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4298 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Tovía 1*; *Sirah 48*; *Isaía 37*; *1 Mac. 7*; *2 Mac. 8 şi 15*.

4299 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4300 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 32*; *Sirah 48*; *Isaía 38*.

4301 Altă lecţiune posibilă: *ţi-i*.

4302 Croşete roşii în text, incluzînd o secvenţă absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND. În text, scris **стѧ́пє**, probabil greşeală a copistului.

4303 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaia 36*.

4304 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *cuvînt*, după SEPT.LOND.: *λόγος* 'idem'.

4305 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4306 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4307 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4308 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 33*.

4309 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, alternativa *Apsíva*, după SEPT.LOND.: *Ἀψιβά*.

4310 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ieremia 32*; *2* ***Цρ*** *ст* *[**въ**] [= 2 Reg.]* 7; *5 Moi[si] [= Deut.] 12*; *3*

*Цр*ст*[въ] [= 3 Reg.] 8 și 9.*

4311 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4312 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4313 Articolul este pus între croșete și în SEPT.FRANKF. (*τοῦ*).

4314 Cuvîntul *toată* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, de altă mînă. Cf. contextul din SEPT.FRANKF.: *κατὰ πᾶσαν τὴν ἐτολήν*.

4315 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ierem. 15*.

4316 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, alternativa: *păcătuit*, după SEPT.LOND.: *ἐξήμαρτε*.

4317 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4318 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, explicația: *răsuna*.

4319 În text urmează o secvență tăiată cu roșu, probabil *den tot pămîntul*; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, adăugirea *la*, pentru completarea prepoziției compuse *de la*, corespunzătoare gr. *ἐξ* din LXX.

4320 Prepoziția *cu* a fost omisă din text, probabil eroare a copistului.

4321 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4322 În text, numerotat greșit: *34*.

4323 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4324 Croșete roșii încadrînd o secvență prezentă în ambele versiuni de referință ale LXX (unde e fără croșete).

4325 În text, numerotat greșit *35*.

4326 În text, numerotat greșit *36*.

4327 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Parali. 34*.

4328 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4329 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

4330 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, explicația: *log*[*ofătul*].

4331 Cuvîntul *Iosia* este un adaos marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu; cuvîntul este prezent în SEPT.FRANKF., dar absent din SEPT.LOND.

4332 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4333 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă atît din SEPT.FRANKF., cît și din SEPT.LOND.

4334 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență prezentă în ambele versiuni de referință ale LXX (*τῷ*).

4335 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4336 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4337 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, varianta *maica*, după SEPT.LOND.: *μητέρα* 'idem'; în SEPT.FRANKF.: *γυναῖκα*.

4338 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF. Pe marginea acestui verset, scris cu roșu, comentariul: *Olda*.

4339 Cuvîntul *pentru* este un adaos marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu.

4340 În text, cuvîntul *toate* este adăugat deasupra rîndului, posibil de altă mînă, potrivit contextului din SEPT.FRANKF., unde apare *ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις*.

4341 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4342 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Parali. 34*.

4343 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4344 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

4345 În text, scris *cetăți*, probabil eroare a copistului.

4346 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, varianta *cea*, după SEPT.LOND.: *τῆς*.

4347 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, varianta *celor*, după SEPT.LOND.: *τῶν*.

4348 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 18*.

4349 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4350 Croșete roșii în text, incluzînd o secvență absentă din SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.

4351 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *3 Цр*ст*[въ] [= 3 Reg.] 11*.

4352 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise

cu roşu, varianta *Astartí*, după SEPT.LOND.: *Ἀσταρτή*.

4353 În text, scris iniţial *sidonênilor*, tăiat cu negru şi corectat deasupra.

4354 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***$^{\widehat{ст}}$*[**въ**] [= 3 Reg.] 12*.

4355 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4356 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***$^{\widehat{ст}}$*[**въ**] [= 3 Reg.] 13*.

4357 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *arse*, scris defectuos în text.

4358 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4359 În text, scris ***тоа***, probabil greşeală a copistului.

4360 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4361 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 35*; *2 Ezdra 1*.

4362 În text apare cuvîntul *omul*; marginal, marcată în text prin trei vrahii întoarse scrise cu roşu, apare corectura *nărodul*, după gr. *τῷ λαῷ* 'idem' din LXX.

4363 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, nota: *n-*, indicînd lecţiunea *nostru*, după SEPT. LOND.: *ἡμῶν*.

4364 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4365 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 35*.

4366 În text, scris ***фра***^{ѡ}, probabil eroare a copistului.

4367 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4368 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *fată Ieremiei*, *2* deasupra secvenţei *den Lovna* şi *3* deasupra cuvîntului *Şi*, indicînd inversarea topicii lor.

4369 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4370 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4371 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta *Ioahim*, fără corespondent în LXX.

4372 În text, scris ***їѡки***^{м}, probabil greşeală a copistului.

4373 Secvenţa *de la nărodul* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *παρὰ τοῦ λαοῦ*, SEPT.LOND.: *μετὰ τοῦ λαοῦ*.

4374 Marginal, marcate în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *să să iêrte*, *să să uite*.

4375 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1*.

4376 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Daniil 1*.

4377 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4378 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 36*; *Iesthir 2*.

4379 În text este marcat aici final de capitol; marginal, cu roşu, comentariul: *Cap 25*, după SEPT.LOND., unde aici începe capitolul *25*.

4380 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 39 şi 52*.

4381 Secvenţa *preste el* este un adaos marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.: *ἐπ' αὐτήν*. Numele marelui oraş este în greacă, după ebraică, de genul feminin.

4382 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *zid*, *2* deasupra secvenţei *pregiur el* şi *3* deasupra cuvîntului *Şi*, indicînd inversarea topicii lor.

4383 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ps[a]l. 73*; *Ezec. 16*.

4384 Croşete negre care încadrează o secvenţă fără corespondent în LXX.

4385 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4386 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 27*.

4387 În text, secvenţa *den casa* se repetă, prima dată tăiată cu roşu.

4388 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цр***$^{\widehat{ст}}$*[**въ**] [= 3 Reg.] 7*; *2 Parali. 3*; *Ierem. 52*.

4389 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4390 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

4391 Cuvîntul *ficiorul* este o adăugire marginală,

marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completare după SEPT.FRANKF.: *υἱόν*.

4392 Marginal, scrisă cu roşu, glosa: *Jid.: Cartea dzilelor. Greci: Paralipómenon*.

4393 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 2, 4, 5, 25*.

4394 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea, între croşete roşii: ⌊*Fii Nóe*⌋, după SEPT.LOND.

4395 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 10*.

4396 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, nota: *R*-, indicînd lecţiunea: *Revlathá*, după SEPT.LOND.: *Ῥεβλαθά*.

4397 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a acestui cuvînt, nota: *R*-, indicînd lecţiunea *Revlathá*, variantă de echivalare după SEPT.LOND.: *Ῥεβλαθά*.

4398 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 40*.

4399 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, între croşete roşii, adăugirea *ficiorul Ahicam*, secvenţă absentă în SEPT.FRANKF., dar prezentă în SEPT.LOND.: *υἱὸν Ἀχικάμ*.

4400 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, varianta *Sapfan*, după SEPT.LOND.: *Σαπφάν*.

4401 În text se repetă secvenţa *Şi să jură Godolía lor*, tăiată cu roşu.

4402 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ieremia 40*.

4403 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 52*.

4404 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, varianta *Evialmarodec*, după SEPT.LOND.: *Ἐυιαλμαρωδέκ*.

4405 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4406 În text, scris **Iwÿa"**.

4407 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4408 În text, copistul repetă silaba *Go*-, scrisă pe pagina precedentă.

4409 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10*.

4410 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 10 şi 11*.

4411 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală roşie.

4412 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 11*. Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4413 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 11*.

4414 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei *8* din *Ragau*, corectura: *v*, propunînd lecţiunea *Ragav*, în încercarea de a reda cît mai corect gr. *Ῥαγαῦ*.

4415 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 16*.

4416 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 16*.

4417 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4418 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 25*.

4419 Secvenţa *şi Avdiil* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text cu o cruce scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ Αὐδιήλ*.

4420 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde numeralul apare scris cu litere.

4421 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 25*.

4422 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4423 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde numeralul este scris cu litere.

4424 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4425 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Numeralele sînt scrise în greceşte cu litere.

4426 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 25*.

4427 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [=*

Fac.] 21.

4428 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 36.*

4429 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4430 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Numeralul este scris în greceşte cu litere.

4431 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Numeralul este scris în greceşte cu litere.

4432 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Numeralul este scris în greceşte cu litere.

4433 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Numeralul este scris în greceşte cu litere.

4434 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Numeralul este scris în greceşte cu litere.

4435 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4436 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4437 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Numeralul este scris în greceşte cu litere.

4438 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Numeralul este scris în greceşte cu litere.

4439 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4440 Secvenţa *feciorul lui Vadad* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *υἱὸς Βαδάδ.*

4441 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4442 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

4443 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 29, 30 şi 35.*

4444 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

4445 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 38*; *jos 4.*

4446 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 38*; *Mth. 1*; *Ruth 4.*

4447 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ruth 4.*

4448 Versetele sînt numerotate greşit. Se revine la numerotarea corectă odată cu versetul *16.*

4449 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1.*

4450 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4451 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4452 În text, scris ***лȣ лȣ***^{и}, din greşeala copistului.

4453 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4454 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4455 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4456 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4457 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *au venit.*

4458 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[****въ****] [= 2 Reg.] 3.*

4459 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[****въ****] [= 2 Reg.] 5.*

4460 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[****въ****] [= 2 Reg.] 13.*

4461 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1.*

4462 Secvenţa *Asá, fiiul lui* este o completare marginală, probabil de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *Ἀσὰ υἱὸς αὐτοῦ.*

4463 În text, scris iniţial un alt cuvînt, din care primele litere au fost corectate în *Ioas*, iar ultimele au fost şterse cu cerneală neagră. Marginal, marcată cu o vrahie scrisă cu roşu, este reluată corectura: *Ioas*.

4464 În text, scris *112*, greşeală a copistului.

4465 În text urmează din nou cuvîntul ***лȣ***^{и}, şters cu cerneală neagră.

4466 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1.*

4467 În text, scris ***фїє***^{и}, greşeală a copistului.

4468 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1.*

4469 În text, scris ***Іѡки***^{м}.

4470 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4471 Secvența *și Semei și fiii Zorovável* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Secvența *și Semei* este scrisă de altă mînă, fiind, probabil, adăugată ulterior la începutul secvenței *și fiii Zorovável*. Cf. SEPT.FRANKF.: *Σεμεῒ, καὶ υἱοὶ Ζοροβάβελ*.

4472 În text urmează cîteva litere tăiate cu cerneală roșie.

4473 Secvența *și fiii Samia* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ υἱοὶ Σαμιά*.

4474 În text, scris ***фїєⷩ***, greșeală a copistului.

4475 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 38 și 46*.

4476 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4477 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus 2*.

4478 Marginal, de altă mînă, marcată în text cu două vrahii scrise cu roșu, corectura: *chemă*.

4479 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4480 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4481 Marginal, marcată în text cu două linii verticale scrise cu negru, opțiunea de traducere: *bărbații*.

4482 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4483 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4484 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4485 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

4486 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 48*; *2 Moi[si] [= Ieș.] 6*.

4487 În text silaba *-re* este scrisă deasupra rîndului.

4488 În acest cuvînt, ultima slovă, suprascrisă, pare corectată dintr-un ***ρ*** inițial.

4489 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4490 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4491 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4492 Secvența *și pace* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ εἰρήνη*.

4493 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 35, 46 și 49*; *2 Moi[si] [= Ieș.] 6*; *4 Moi[si] [= Num.] 26*.

4494 În text, accentuat ***дака́***.

4495 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 49*.

4496 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4497 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*; *2 Moi[si] [= Ieș.] 6*.

4498 În text, accentuat ***деспре́***.

4499 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4500 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului. Urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală roșie.

4501 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *și făcea război*, *2* deasupra secvenței *cu agarênii* și *3* deasupra secvenței *și Itur*, indicînd inversarea topicii lor.

4502 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală roșie.

4503 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roșu, fără nici o explicație.

4504 Marginal, în dreptul silabei *în-* din cuvîntul *înmutară*, fără a fi însă marcată în text, nota: *-streinară*, implicînd opțiunea de traducere *însrreinară*.

4505 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*; *2 Moi[si] [= Ieș.] 6*; *jos 53*; *4 Moi[si] [= Num.] 3*.

4506 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu deasupra slovei ***ї***, corectura: ***є***. Cf. SEPT.FRANKF.: *Ἐλεάζαρ*.

4507 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4508 În text, scris ***нъкꙋⷮ***, greșeală a copistului.

4509 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4510 Secvența *și Vokhé* ste o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ Βοκχέ*.

4511 În text se repetă cuvîntul *pre*, prima dată tăiat cu cerneală roșie.

4512 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [=*

Ieş.] 6.

4513 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4514 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4515 Secvenţa *27. Eliav, fiiul lui, Ieremeil, fiiul lui, Elcană, fiiul lui* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *Ἐλϊὰβ, υἱὸς αὐτοῦ, Ἱερεμεὴλ, υἱὸς αὐτοῦ, Ἑλκανὰ, υἱὸς αὐτοῦ.*

4516 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4517 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4518 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4519 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4520 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4521 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4522 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4523 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Dumnedzău*.

4524 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4525 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Nav. 21*.

4526 În text, deasupra ultimelor trei slove din cuvîntul ***Ієфоне*** sînt scrise alte slove, indescifrabile.

4527 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4528 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră.

4529 În text urmează un cuvînt, tăiat cu cerneală neagră.

4530 În text urmează un cuvînt, tăiat cu cerneală neagră.

4531 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4532 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *de la*.

4533 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4534 Cuvîntul *şi* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καί*.

4535 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4536 În text, scris ***фїи҇лоᷣ***.

4537 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4538 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *nărodurile*.

4539 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Nav. 22*.

4540 În text, scris ***прє҇џѿрꙋри҇лє***, probabil eroare a copistului.

4541 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *pre Enir*, *2* deasupra secvenţei *şi prenprejururile ei* şi *3* deasupra secvenţei *şi pre Ievlaam*, indicînd inversarea topicii lor.

4542 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4543 În text, scris ***фѣ́люᷣ***, greşeală a copistului.

4544 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4545 În text, accentuat ***дєспрє́***. Întrucît notarea accentului, în astfel de cazuri, este un simplu fapt grafic, am ales să nu semnalăm aceste situaţii.

4546 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *întru pustiiu*, *2* deasupra secvenţei *şi prenprejururile ei* şi *3* deasupra secvenţei *şi pre Essá*, indicînd inversarea topicii lor.

4547 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4548 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 36*.

4549 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4550 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 46*.

4551 În text, versetul continuă marginal, după cuvîntul *Vlaé*, astfel: *şi Hovor, şi Iediil, 3. 7. Şi fiii Vlaé.* Copistul a sărit un rînd, în care este inclus şi începutul versetului *7*, scris ulterior în marginea paginii. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ Χωβώρ, καὶ Ἰεδεὴλ, τρεῖς. Καὶ υἱοὶ Βλαέ.*

4552 În text, începutul versetului *7* a fost iniţial omis, fiind completat apoi în marginea paginii, în continuarea versetului anterior. Vezi nota anterioară. Deasupra secvenţei *7. Şi fiii Vlaé* este scrisă cu roşu cifra *1*, iar deasupra cuvîntului *Essevon* este scrisă cifra *2*, indicînd topica lor.

4553 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4554 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

4555 În text urmează secvența *fata lui*, tăiată cu cerneală neagră și, deasupra rîndului, corectura: *muiêrea*.

4556 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4557 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4558 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4559 În text, scris *26*, greșeală a copistului.

4560 În text, *răsărit*. Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roșu, corectura: *răsărituri*. Cf. SEPT.FRANKF.: *κατὰ ἀνατολάς*.

4561 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4562 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*.

4563 Marginal, marcat în text cu o vrahie scrisă cu roșu, este reluat cuvîntul *Sul*, scris neglijent în text.

4564 În text se repetă numărul *34*, greșeală a copistului.

4565 În text, ultima slovă a fost modificată din ***ï*** în ***є́***.

4566 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4567 Secvența *cu socoteala* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, vădind încercarea de redare exactă a gr. *τῶν γενεαλογηθέντων*.

4568 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*; *sus 7*.

4569 Cuvîntul *pre* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, pentru a exprima mai clar cazul acuzativ.

4570 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4571 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4572 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4573 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4574 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *jos 9*.

4575 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4576 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4577 Secvența *au lăcuit în Ierusalim cu frații lor* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text cu o cruce și cu o vrahie scrise cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ κατῴκησαν ἐν Ἰερουσαλὴμ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν*.

4578 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *jos 9*; *1* ***Цρ*** ***ст*** *[**въ**] [= 1 Reg.] 14*.

4579 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4580 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4581 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *povățitor*.

4582 În text se repetă conjuncția *și*, probabil eroare a copistului.

4583 În text, cuvîntul *fiiului* este scris în afara coloanei, probabil a fost adăugat ulterior.

4584 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4585 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, completarea: *pre*.

4586 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4587 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4588 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roșu, corectura: *lui Dumnedzău*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τοῦ Θεοῦ*.

4589 În text, scris *28*, greșeală a copistului.

4590 În text, scris *29*, greșeală a copistului.

4591 În text, accentuat ***ȣнтдє́лємнȣ***.

4592 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4593 În text, scris ***кънтъѡρ***, probabil eroare a copistului.

4594 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roșu, corectura: *lăcuiră*.

4595 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roșu, corectura: *lăcui*.

4596 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus 8*.

4597 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 13*.

4598 În text, cuvîntul *mă* este scris deasupra rîndului, de altă mînă.

4599 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul

lor, din SEPT.FRANKF.

4600 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4601 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4602 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. În text a fost omisă croşeta de închidere.

4603 În text urmează cuvîntul *Galaad*, tăiat cu o linie neagră.

4604 În text urmează cuvîntul *Galaad*, tăiat cu o linie neagră.

4605 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 **Цρст҇**[**въ**] [= 1 Reg.] 15.*

4606 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4607 Marginal, fără a fi marcată în text, trimiterea biblică: *1 **Цρст҇**[**въ**] [= 1 Reg.] 28.*

4608 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4609 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4610 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4611 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 **Цρст҇**[**въ**] [= 2 Reg.] 5.*

4612 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4613 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4614 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 **Цρст҇**[**въ**] [= 2 Reg.] 23.*

4615 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *acesta-i numărul*.

4616 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *într-o vrême*.

4617 În text, scris ***плйнънъ***, greşeală a copistului.

4618 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 **Цρст҇**[**въ**] [= 2 Reg.] 23.*

4619 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4620 În text, scris *28*, greşeală a copistului.

4621 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *de zăpadă*.

4622 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, nota: *ai lui*.

4623 În text, cuvîntul *tari* este scris deasupra rîndului.

4624 În text, *răsărit*. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *răsărituri*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀνατολῶν*.

4625 În text, *apus*. Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *apusuri*. Cf. SEPT.FRANKF.: *δυσμῶν*.

4626 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, nota: *legat*.

4627 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *dăusăbit*.

4628 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea *1*, probabil o referinţă biblică incompletă.

4629 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4630 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 **Цρст҇**[**въ**] [= 1 Reg.] 29.*

4631 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4632 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4633 Marginal, marcat cu o vrahie scrisă cu roşu, este reluat cuvîntul *lui*, scris neglijent în text.

4634 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4635 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4636 În text, accentuat ***ȣнт҇дéлєм҇нȣ***.

4637 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4638 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, este reluată slova ***н***, greu descifrabilă în text.

4639 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

4640 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 **Цρст҇**[**въ**] [= 2 Reg.] 6.*

4641 În text urmează cuvîntul *acoló*, tăiat cu negru.

4642 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *căruţă noao*.

4643 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *căruţa*.

4644 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *veniră*.

4645 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 6*; *2 **Цρст҇**[**въ**] [= 2 Reg.] 6.*

4646 Marginal, marcată în text cu două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црст****[****въ****] [= 2 Reg.] 5.*

4647 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4648 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Црст****[****въ****] [= 2 Reg.] 5 şi 20.*

4649 În text, scris ***де лл***, greşeală a copistului.

4650 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 4.*

4651 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu şi tăiată cu o linie neagră, adăugirea: *Domnului*.

4652 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei*. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτῇ*. În text, *lui*, conform genului antecedentului *săcriiul*.

4653 Marginal, marcată în text cu o vrahie roşie, corectura: *ei*. Vezi nota anterioară.

4654 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Црст****[****въ****] [= 2 Reg.] 6*; *sus 13*. Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4655 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 25*.

4656 În text, *aramă*. Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu pe ultima slovă, corectura: *e*, propunînd lecţiunea *arame*. Cf. SEPT.FRANKF.: *χαλκοῖς*.

4657 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu pe a doua slovă, este reluată slova ***в***, indescifrabilă în text.

4658 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4659 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црст****[****въ****] [= 2 Reg.] 6*.

4660 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црст****[****въ****] [= 2 Reg.] 6*.

4661 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *organe*.

4662 În text, scris ***трьмцилн***, greşeală a copistului.

4663 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 104*; *Isaía 12*.

4664 În text este reluată secvenţa *s-au făcut*, tăiată cu cerneală roşie.

4665 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 104*.

4666 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 95*.

4667 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

4668 Marginal, în dreptul acestui verset, fără a fi marcată în text, o vrahie scrisă cu roşu şi o notă scrisă de altă mînă: *Dumnezău*.

4669 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *spărié-să*.

4670 În text urmează cuvîntul *tot*, tăiat cu cerneală neagră.

4671 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *îndrăptêdze-să*.

4672 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

4673 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *să*.

4674 Marginal, marcate în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corecturile: *grăi*, *dzise*.

4675 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4676 În text, scris *27*, greşeală a copistului.

4677 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Црст****[****въ****] [= 2 Reg.] 7*; *Sirah 47*.

4678 Numerotare greşită: versetul este numerotat cu *10* în loc de *9*. Se revine la numerotarea corectă odată cu versetul *14*, după ce copistul, observînd probabil eroarea, grupează tacit două versete într-unul singur, pe care l-a numerotat cu *13*.

4679 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црст****[****въ****] [= 2 Reg.] 7*.

4680 În text, scris ***слȣџє***, greşeală a copistului.

4681 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *asêmene ţie*.

4682 În text, scris ***нóасте***.

4683 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu deasupra ultimelor trei silabe, corectura: *-dzasă-să*, propunînd lecţiunea *încredindzasă-să*.

4684 În text, scris ***ⷩкрéдинⷩзаскъсъ***.

4685 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црст****[****въ****] [= 2 Reg.] 8*.

4686 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4687 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vasele*.

4688 În text, scris ***де ар арџинт***, probabil din greşeala

copistului.

4689 Marginal, fără a fi marcată în text, corectura: *de aduceri*.

4690 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4691 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 2 Reg.] 10*.

4692 În text apar două linii oblice scrise cu roşu, referitoare, probabil, la trimiterea biblică anterioară.

4693 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

4694 În text, scris *14*, greşeală a copistului.

4695 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4696 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4697 În text este reluat cuvîntul *înaintea*, greşeală a copistului.

4698 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.; întocmai ca acolo, din text lipseşte croşeta de deschidere.

4699 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4700 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 2 Reg.] 11 şi 12*.

4701 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *însă*.

4702 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, este indicată corectura: *ei*, conform genului antecedentului din limba română.

4703 În text, scris ***скоа***^{с}.

4704 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 2 Reg.] 21*.

4705 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 2 Reg.] 24*.

4706 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4707 În text, scris ***ȃдáѡ***^{г}.

4708 În text, secvenţa *împăratului pre* (cf. SEPT.FRANKF.: *ὁ λόγος τοῦ βασιλέως τὸν Ἰωάβ*) este tăiată cu o linie roşie. Marginal, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lui Dumnezău pre*.

4709 Secvenţa *sabiia neprietenilor tăi* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *μάχαιραν τῶν ἐχθρῶν σου*.

4710 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde lipseşte croşeta de închidere.

4711 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4712 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4713 În text se repetă cuvîntul *Domnului*, tăiat cu o linie neagră.

4714 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 2 Reg.] 24*; *2 Parali. 3*.

4715 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4716 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4717 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4718 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4719 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *săvîrşirii*.

4720 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 28*.

4721 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4722 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 2 Reg.] 7*; *3* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 3 Reg.] 5*; *Evrei 1*.

4723 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4724 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 6*; *sus 6*; *4 Moi[si] [= Num.] 3*.

4725 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4726 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 2 şi 6*; *4 Moi[si] [= Num.] 26*.

4727 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 5*.

4728 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 2 şi 18*.

4729 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4730 În text, scris iniţial *doilea*, apoi tăiate primele slove şi adăugat deasupra ***тре***^{и}.

4731 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

4732 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 3 și 20*.

4733 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4734 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 10*; *4 Moi[si] [= Num.] 3 și 26*.

4735 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4736 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4737 În text se repetă secvența: *lui Ioarim*, tăiată cu o linie neagră.

4738 Marginal, marcat în text cu o vrahie scrisă cu roşu, este reluat numărul *17*, scris neglijent în text.

4739 În text, scris inițial *Iessomía*, corectat apoi.

4740 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4741 În text, scris *35*, greşeală a copistului.

4742 În text, scris ***кєї***, greşeală a copistului.

4743 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *cu*.

4744 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4745 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4746 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4747 Croşetele nu apar în SEPT.FRANKF.

4748 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4749 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4750 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4751 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF. Croşeta de închidere lipseşte din manuscris.

4752 În text, scris ***ачє́ща***.

4753 Marginal, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, adăugirea: *aceştia*.

4754 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui Dumnedzău*.

4755 În text, scris inițial *Emath* și apoi corectat.

4756 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4757 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

4758 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4759 În text, slova ***꙽*** este marcată cu o vrahie roşie, reluată marginal, semn de eliminare; cf. SEPT.FRANKF.: *Ἐλιαθά*.

4760 În text, scris ***їѡна́ѕа̑***.

4761 În text, scris ***ѡ̑птȣлѧ***.

4762 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4763 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.; întocmai ca acolo, croşeta de închidere a fost omisă.

4764 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *durînd*.

4765 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4766 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4767 În text, scris ***на́мȣрилѡ***, greşeală a copistului.

4768 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4769 În text, scris *21*, greşeală a copistului.

4770 În text urmează un cuvînt ilizibil, tăiat cu cerneală neagră.

4771 Cuvîntul *fiiul* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *υἱός*.

4772 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4773 În text, cuvîntul *și* este scris, de altă mînă, deasupra rîndului.

4774 În text, scris inițial ***самȣи̑***, din care o altă mînă a tăiat ulterior, cu cerneală roşie, slovele ***м*** și ***и̑***, adăugînd după ***ȣ*** slova ***л*** suprascrisă. Cuvîntul astfel corectat este marcat în text cu o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal.

4775 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4776 Cuvîntul *și* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καί*.

4777 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21*.

4778 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4779 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

4780 În text urmează secvența *-tru*, tăiată cu cerneală roşie.

4781 Marginal, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu la începutul cuvîntului, completarea: *nă-*. Cf. SEPT.FRANKF.: *δυνάστας*.

4782 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 22*.

4783 În text, secvenţa *nu să* este scrisă deasupra rîndului.

4784 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цр^ст^*** *[****въ****] [= 3 Reg.] 3*; *2 Parali. 1*; ***Мѹ^д^рѡ^ст^*** *[****ь****] [= Sol.] 9*.

4785 În text urmează secvenţa *Domnul Dumnedzăul*, tăiată cu cerneală roşie.

4786 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4787 În text, *mie casă*. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *casa mea*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸν οἶκόν μου*.

4788 În text, scris ***фї^и^ло***, greşeală a copistului.

4789 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цр^ст^*** *[****въ****] [= 2 Reg.] 16*; *Psal. 7*; *Ierem. 11, 17 şi 20*; *Apoc. 2*.

4790 În text, scris ***до^м^нѹ^и^***, greşeală a copistului.

4791 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4792 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4793 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4794 În text urmează cuvîntul *lucrul*, tăiat cu cerneală neagră.

4795 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4796 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *dzêci de mii*. Cf. SEPT.FRANKF.: *μυρίους*.

4797 În text urmează cuvîntul: *nevoit*, tăiat cu cerneală roşie.

4798 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4799 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4800 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4801 În text, scris *sînt* şi tăiat cu roşu. Cuvîntul *sîntem* este o completare marginală, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐσμέν*.

4802 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мѹ^д^рѡ^ст^*** *[****ь****] [= Sol.] 2*.

4803 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4804 În text, scris ***ка́ ка́рѧ***, greşeală a copistului.

4805 Marginal, de aceeaşi mînă, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui Dumnedzău*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῷ θεῷ*.

4806 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise, cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр^ст^*** *[****въ****] [= 3 Reg.] 2*.

4807 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4808 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *carea*, fără corespondent în SEPT.FRANKF.

4809 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 38*.

4810 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4811 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4812 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр^ст^*** *[****въ****] [= 3 Reg.] 2*.

4813 În text, scris ***преѡте***, greşeală a copistului.

4814 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр^ст^*** *[****въ****] [= 3 Reg.] 13*.

4815 Cuvîntul ⌊*dară*⌋ este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: ⌊*δή*⌋.

4816 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цр^ст^*** *[****въ****] [= 3 Reg.] 3*; *1 Parali. 28*; ***Мѹ^д^рѡ^ст^*** *[****ь****] [= Sol.] 9*.

4817 Secvenţa *în ce chip nu s-au făcut întru împăraţii cei denaintea ta* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὡς οὐκ ἐγενήθη ἐν τοῖς βασιλεῦσι τοῖς ἔμπροσθεν ὅμοίος σοι*.

4818 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр^ст^*** *[****въ****] [= 3 Reg.] 10*.

4819 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4820 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр^ст^*** *[****въ****] [= 3 Reg.] 10*.

4821 Cuvîntul *Solomon* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *Σολομῶντος*.

4822 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4823 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4824 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 **Црст**[**въ**] [= 3 Reg.] 5*.

4825 În text, secvenţa: *Isra-* se repetă, corectat cu cerneală roşie.

4826 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pin*.

4827 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *bucate*.

4828 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4829 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4830 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *gonitori de lucrul*.

4831 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 **Црст**[**въ**] [= 2 Reg.] 6*.

4832 Marginal, marcate în text prin două vrahii scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 **Црст**[**въ**] [= 2 Reg.] 24*; *1 Parali. 21*.

4833 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *poleí*.

4834 Secvenţa *pre denlăuntru* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἔσωθεν*.

4835 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *îns*.

4836 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cinstite*.

4837 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4838 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *Faronim*, scris defectuos în text.

4839 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4840 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4841 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *fuişorul*.

4842 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4843 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *-sto-*, propunînd forma *acestora*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τούτων*.

4844 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 27*.

4845 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4846 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 52*; *4 **Црст**[**въ**] [= 4 Reg.] 25*.

4847 Secvenţa *înalţi şi căpeţêle de 5 coţi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸ ὕψος, καὶ τὰς κεφαλίδας αὐτῶν πήχεων πέντε*.

4848 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 **Црст**[**въ**] [= 3 Reg.] 7*.

4849 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4850 În text, scris ***ффъкѹт***, probabil din greşeala copistului.

4851 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4852 Secvenţa *cu ei* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν αὐτοῖς*.

4853 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4854 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4855 În text, *capetile stîlpilor*. Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, corectura: *stîlpi*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐπάνω τῶν στύλων*.

4856 În text, scris ***вицъ"и"***, probabil din greşeala copistului.

4857 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4858 În text, ***пресєтє***, probabil din greşeala copistului.

4859 În text, scris ***т"нан"***, probabil din greşeala copistului.

4860 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4861 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică *3 **Црст**[**въ**] [= 3 Reg.] 7*.

4862 Iniţial, scris în text *Dumnedzău*, tăiat cu roşu şi corectat marginal: *Solomon*; corectura marginală este semnalată prin trei vrahii scrise cu roşu.

4863 În text urmează cuvîntul *Dumnedzău*, tăiat cu negru, probabil din greşeala copistului.

4864 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4865 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 3 Reg.] 8*.

4866 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4867 Secvenţa *şi suiră sicriiul* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie roşie deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἀνήνεγκαν τὴν κιβωτόν*.

4868 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4869 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4870 Marginal, marcată în text prin opt vrahii scrise cu roşu, corectura: *cînd trîmbiţa şi cînd cînta*.

4871 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 3 Reg.] 8*.

4872 În text urmează secvenţa: *toată adunarea Israil*, tăiată cu roşu.

4873 În text urmează cuvîntul *om*, tăiat cu negru.

4874 Cuvîntul *mie* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *μοι*.

4875 În text urmează cuvîntul *pre* sau *spre*, tăiat cu negru şi plasat între croşete negre.

4876 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4877 Secvenţa *carea au pus-o lui Israil* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἣ διέθετο τῷ Ἰσραήλ*.

4878 Secvenţa *şi 5 coţi lărgimea ei* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ πέντε πήχεων τὸ εὖρος αὐτῆς*.

4879 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Mac. 2*.

4880 Croşetele negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4881 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4882 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu pe ultima silabă a cuvîntului *dăstui*, corectura: *-le*, propunînd lecţiunea *dăstule*.

4883 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4884 În text, cuvîntul *Israil* este repetat, a doua oară tăiat cu roşu.

4885 În text, cuvîntul *tu* este scris deasupra rîndului.

4886 În text, scris ***н8съва̀чеплѡ́ае***, probabil din greşeala copistului.

4887 În text urmează un cuvînt, probabil *tale*, tăiat cu cerneală neagră.

4888 În text, scris ***тъ***^{й}, probabil din greşeala copistului.

4889 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 20*.

4890 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4891 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 3 Reg.] 8*; *Sirah 7*; *1 Ioan 1*; ***При***[***т***]^{чи} *[= Parim.] 20*.

4892 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4893 Croşetă de închidere preluată din SEPT.FRANKF., unde lipseşte cea de deschidere.

4894 Cuvîntul *lor* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτῶν*.

4895 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

4896 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Mac. 2*.

4897 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4898 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 3 Reg.] 8*.

4899 Cuvîntul *acolo* este o completare marginală, de altă mînă, în continuarea rîndului. Cf. SEPT. FRANKF.: *ἐκεῖ*.

4900 În text, scris ***жи***^{р}***тъ***^{в}***нiник8***^{л}, probabil din greşeala copistului.

4901 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 3 Reg.] 9*.

4902 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 12*.

4903 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

4904 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4905 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 3 Reg.] 9*.

4906 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *2*

deasupra cuvîntului *jos* şi *1* deasupra cuvîntului *sus*, indicînd inversarea topicii lor.

4907 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Црст*[*въ*]** *[= 3 Reg.] 9*.

4908 În text, scris **ѧ̀**, probabil din greşeala copistului sau de traducere.

4909 În text, secvenţa *după judeţul lui David, tătîne-său, în porţile* se repetă, este încadrată între croşete roşii, iar marginal apare nota *greşi*, scrisă cu roşu. Cuvîntul *şi* peste pus între croşete negre, ca în SEPT.FRANKF.

4910 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

4911 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *luară*.

4912 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *veniră*.

4913 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Црст*[*въ*]** *[= 3 Reg.] 10*; *Mth. 12*; *Luc. 11*.

4914 În text, cuvîntul *lui* este scris deasupra rîndului.

4915 Cuvîntul *cătră* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *πρός*.

4916 Secvenţa *şi pentru înţelepciunea ta* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ περὶ τῆς σοφίας σου*.

4917 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, posibil *înţelepţiia*.

4918 În text, cuvîntul *şi* este repetat, prima dată tăiat cu negru.

4919 Marginal, nemarcată în text, nota: *pevcu*.

4920 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu negru; deasupra este scris *ivit*.

4921 Marginal, nemarcată în text, nota: *polei*.

4922 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *thehim*.

4923 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4924 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4925 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Црст*[*въ*]** *[= 3 Reg.] 4*.

4926 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde articolul *τῷ* este în afara croşetelor.

4927 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *cêle*; în text, *cei*, cf. SEPT.FRANKF.: *οἱ*.

4928 Marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, trimitere la nota marginală menţionată anterior.

4929 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *acêstea*. În text, pronumele este la masculin, cf. SEPT.FRANKF.: *οὗτοι*.

4930 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu şi poziţionate invers, corectura: *scrise*. În text, masculin, cf. SEPT.FRANKF., unde se acordă cu *λόγος*.

4931 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Црст*[*въ*]** *[= 3 Reg.] 11*.

4932 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Црст*[*въ*]** *[= 3 Reg.] 12*.

4933 În text, cuvîntul *veni* este scris deasupra rîndului.

4934 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *au venit*.

4935 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4936 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4937 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *au murit*.

4938 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4939 În text, *de astădzi*. Marginal, marcată prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *aceasta*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ταύτης*.

4940 În text, secvenţa *Ie-* este scrisă deasupra rîndului.

4941 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4942 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Црст*[*въ*]** *[= 3 Reg.] 12*.

4943 În text urmează secvenţa: *şi cetate*, tăiată cu cerneală roşie.

4944 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice *3* ***Црст*[*въ*]** *[= 3 Reg.] 12*; *jos 13*.

4945 În text, scris ***йдωлилилωр***, probabil din greşeala copistului.

4946 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4947 În text, scris ***лȣлȣж***, greşeală a copistului.

4948 În text apare cuvîntul *Zaam* tăiat cu cerneală neagră, greşeală a copistului.

4949 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* **Цр**^{ст}*[въ] [= 3 Reg.] 15.*

4950 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4951 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde, însă, sînt paranteze rotunde.

4952 În text, scris **ѡ**^{н}.

4953 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4954 Secvenţa *şi vor cunoaşte* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ γνώσονται.*

4955 Secvenţa *şi au luat* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἔλαβε.*

4956 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *fu.*

4957 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4958 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *urgia.*

4959 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* **Цр**^{ст}*[въ] [= 3 Reg.] 14.*

4960 Secvenţa *în Ierusalim* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν Ἱερουσαλήμ.*

4961 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4962 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* **Цр**^{ст}*[въ] [= 3 Reg.] 15.*

4963 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* **Цр**^{ст}*[въ] [= 3 Reg.] 11.*

4964 În text, scris **фїн**^{н}**ло**^{р}, probabil din greşeala copistului.

4965 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* **Цр**^{ст}*[въ] [= 3 Reg.] 12*; *sus 11.*

4966 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4967 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *întru cap.*

4968 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4969 În text, după *den-* urmează secvenţa *-apoia*, tăiată cu roşu; deasupra este o vrahie roşie ce marchează corectura marginală, de altă mînă: *-naintea*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἔμπρόσθεν.*

4970 În text urmează cuvîntul *război*, tăiat cu cerneală neagră; probabil din greşeala copistului.

4971 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* **Цр**^{ст}*[въ] [= 3 Reg.] 15.*

4972 În text, secvenţa *lui Asa* este tăiată cu cerneală roşie; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, corectura: *acêlea*, nejustificată în raport cu SEPT.FRANKF.

4973 În text, scris **пъл̀**.

4974 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4975 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4976 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *biruim.*

4977 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *arme.*

4978 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 16.*

4979 În text, accentuat **ма̀рица̀**.

4980 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* **Цр**^{ст}*[въ] [= 1 Reg.] 14.*

4981 În text, aici a fost marcat iniţial începutul versetului *12*, numerotat şi marginal; indicele marginal a fost apoi şters, iar numerotarea eronată consecutivă a versetelor următoare, corectată.

4982 În text, repetat *înaintea*, prima dată tăiat cu roşu.

4983 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *arapii negri.*

4984 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4985 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4986 În text, scris **венїа**^{н}, probabil din greşeala copistului.

4987 În text urmează secvenţa: *şi de-l veţi lăsa pre îns* tăiată cu cerneală roşie, probabil din greşeala copistului.

4988 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Мѹ**^{др}*[ость] [= Sol.] 1.*

4989 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4990 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

4991 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4992 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *pînă la bărbat* şi *2* deasupra cuvîntului *fămêie*, indicînd inversarea topicii lor.

4993 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4994 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цρ*** *ст̑* *[въ]* *[= 3 Reg.] 15*.

4995 În text, scris ***тъл̀***.

4996 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4997 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

4998 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цρ*** *ст̑* *[въ]* *[= 3 Reg.] 16*.

4999 În text urmează secvenţa *împăratul Iúdei* încadrată între paranteze roşii; marginal, scrisă cu cerneală roşie, apare indicaţia: *greş*.

5000 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, secvenţa: *argint şi aur*.

5001 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5002 În dreptul acestui verset, fără a fi marcat în text, este notat cu cerneală roşie comentariul: *Ananía*.

5003 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 14*.

5004 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5005 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Mac. 9*.

5006 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5007 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5008 Cuvîntul *Asá* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *Ἀσά*.

5009 În text, scris ***пърь̑н̑че̑лѣ̑***, probabil din greşeala copistului.

5010 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5011 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5012 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *áraves*.

5013 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5014 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *căpetenia*.

5015 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5016 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цρ*** *ст̑* *[въ]* *[= 3 Reg.] 22*.

5017 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifra *1* deasupra cuvîntului *Iosafat*, cifra *2* deasupra cuvîntului *împăratul* şi cifra *3* deasupra cuvîntului *au*, indicînd inversarea topicii lor.

5018 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5019 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5020 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5021 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5022 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5023 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5024 În text, cuvîntul *pre* este scris deasupra rîndului.

5025 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5026 În text, acest cuvînt are cîteva slove în plus în poziţie medială, tăiate cu cerneală neagră, indescifrabile.

5027 În text, scris ***і̓н̑ȣ̀***.

5028 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5029 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5030 Croşete negre preluate, împреună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5031 În text, scris ***нȣ̑мама̑н̑***, probabil din greşeala copistului.

5032 Secvenţa *a cerceta* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐκζητῆσαι*.

5033 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Ioan 34*; ***Мȣдρ*** *[ость]* *[= Sol.] 6*; *Sirah 35*; ***Дїа̑н̑*** *[ик]* *[= Fapte] 10*; *[****Къ****]* ***Ри̑м̑*** *[ланом]* *[= Rom.] 2*; *Galat. 2*; *Efes. 6*; *Colos. 3*; *1 Petr. 1*.

5034 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [=*

Deut.] 17.

5035 Cuvîntul *nu* este dăugat pe margine, la începutul rîndului, de altă mînă.

5036 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5037 În text urmează cuvîntul *Iúda*, tăiat cu cerneală neagră.

5038 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *împărățiilor*. Mai întîi copistul a scris în rînd cuvîntul *împăraților*, pe care a încercat să-l corecteze în text, apoi a făcut nota marginală, probabil pentru eliminarea confuziei.

5039 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.

5040 Slova ***в*** este corectată în text şi marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

5041 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5042 În text, *și*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, corectura: *căci*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὅτι*.

5043 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5044 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5045 În text, scris ***фїи***.

5046 Pe marginea versetului, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Ozîil.*

5047 În text a fost scris iniţial *vostru*, iar prima slovă a fost corectată în ***н***. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἡμῶν*.

5048 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5049 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5050 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5051 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5052 Cuvîntul *Iosafat* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.

5053 În text, secvenţa *a mêrge la Tharsis* este greu lizibilă; de aceea, copistul o notează şi pe margine, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu roşu.

5054 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5055 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 8.*

5056 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF., unde încadrează secvenţa *καὶ δέκα*.

5057 În text, scris ***мѧ***^{р}***сєсє***, probabil eroare a copistului.

5058 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 2 Reg.] 7.*

5059 În text, scris ***фїи***^{и}***лѡр***.

5060 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5061 În text, *dzi în dzi*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *dzile în dzile*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας*.

5062 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *áravas*.

5063 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *arapii negri*.

5064 În text, *dzi în dzi*. Marginal, marcată în text prin cîte o vrahie scrisă cu roşu pe fiecare dintre cele două ocurenţe ale termenului *dzi*, corectura: *dzile*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας*.

5065 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5066 Marginal, fără a fi marcată în text, scrisă cu negru, explicaţia: *zăcêre*.

5067 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 8.*

5068 În text, scris ***Ѻхѡзїє***^{и}, probabil din greşeala copistului.

5069 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5070 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 11.*

5071 În text, scris ***т***^{м}***пъръцїє***, probabil din greşeala copistului.

5072 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5073 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 3 Reg.] 11.*

5074 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5075 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5076 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5077 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă

cu roşu, opţiunea de traducere: *grăit*.

5078 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5079 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5080 În text urmează cuvîntul *împăratului*, greşit, tăiat cu roşu. Secvenţa *cea den mijloc* este o corectură marginală, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῇ μέσῃ*.

5081 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

5082 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5083 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5084 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5085 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *lui*. Este semnalată, astfel, omiterea traducerii secvenţei *ἀνὰ μέσον αὐτοῦ* din SEPT.FRANKF.

5086 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *chipurile*.

5087 Secvenţa *lui Vaal* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸν ἱερέα τοῦ Βάαλ*.

5088 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5089 În text, *cartea*. Marginal, marcată prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lêgea*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν νόμῳ*.

5090 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цρ***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 2 şi 15*.

5091 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cea ascunsă luare*.

5092 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui Dumnedzeu*.

5093 În text, iniţial scris *dêderă*; ultima silabă este tăiată cu cerneală neagră.

5094 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5095 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Azaría*.

5096 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 23*; *Luc. 11*.

5097 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *boale*.

5098 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5099 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цρ***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 11*.

5100 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 24*; *4* ***Цρ***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 14*; *Ezec. 18*.

5101 Marginal, scris cu roşu, nemarcat în text, comentariul: *Omul lui Dumnedzău*.

5102 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5103 În text urmează cuvîntul *Ahaz*, tăiat cu cerneală neagră.

5104 În text, cuvîntul *Livan* este tăiat cu cerneală roşie; marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *Vavilon*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὁ ἀκχοὺχ ὁ ἐν τῷ Λιβάνῳ*.

5105 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *trêce*.

5106 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5107 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Ioas*, *2* deasupra cuvîntului *împăratul* şi *3* deasupra cuvîntului *Israil*, indicînd inversarea topicii lor.

5108 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5109 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цρ***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 14*.

5110 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5111 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5112 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5113 În text, scris ***ꙟмпъра́тȣтȣлȣ̆***, din greşeala copistului.

5114 Acest verset este nemarcat şi nenumerotat în text.

5115 În text urmează un cuvînt greşit şi tăiat cu negru, indescifrabil.

5116 Secvenţa *de vîrtute* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν δυνάμει ἰσχύος*.

5117 În text urmează cuvîntului *Domnului*, tăiat cu negru.

5118 În text urmează cuvîntul *Domnului*, tăiat cu negru.

5119 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 **Цρ**ст҇[**въ**] [= 4 Reg.] 15*.

5120 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui Dumnedzău*. Cf. SEPT.FRANKF.: *Θεοῦ*.

5121 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5122 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 **Цρ**ст҇[**въ**] [= 4 Reg.] 15*.

5123 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5124 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5125 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 **Цρ**ст҇[**въ**] [= 4 Reg.] 16*.

5126 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5127 În text urmează cuvîntul *pre*, tăiat cu cerneală neagră.

5128 Slova **ъ** din cuvîntul *dedăsuptul* pare transformată în **є**.

5129 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5130 Marginal, nemarcat în text, scris cu roşu, comentariul: *Odid*.

5131 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5132 În text, *fiii*. Marginal, de altă mînă, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *fraţii*, cf. SEPT.FRANKF.: *ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν*.

5133 Cuvîntul *lor* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτοῖς*.

5134 Cuvîntul *pentru* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὅτι εἰς*.

5135 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *pus*.

5136 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5137 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.; croşeta de închidere lipseşte în manuscris.

5138 În text apare un cuvînt tăiat cu cerneală neagră şi deasupra, varianta corectă: *Assur*.

5139 În text, cf. SEPT.FRANKF.: *εἰς κῶλον*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, varianta: *os*. cf. gr. *εἰς σκῶλον* din subsolul SEPT.FRANKF. şi din textul SEPT.LOND.

5140 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5141 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5142 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 14*.

5143 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 **Цρ**ст҇[**въ**] [= 4 Reg.] 18*.

5144 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5145 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5146 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

5147 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5148 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

5149 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5150 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5151 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5152 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *plecă*.

5153 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5154 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5155 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5156 În text, cuvîntul *tot* este scris deasupra rîndului.

5157 Lecţiune incertă, semnalată marginal printr-o vrahie scrisă cu roşu; în text se suprapun cuvintele *scris* şi *trimis*.

5158 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

5159 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5160 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5161 Cuvîntul *bun* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀγαθός*.

5162 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

5163 Cuvîntul *Ἰούδα* este prezent în SEPT.FRANKF., dar croşetele lipsesc.

5164 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5165 În text, cuvîntul *ce* este scris deasupra rîndului.

5166 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5167 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5168 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *înmulţit*.

5169 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

5170 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5171 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5172 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5173 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Црст҇[въ]*** *[= 4 Reg.] 18*; *Isaía 36*; *Sirah 48*.

5174 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5175 În text, scris ***нънърóдȣл***, probabil din greşeala copistului.

5176 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile bilbice: *4* ***Црст҇[въ]*** *[= 4 Reg.] 8*; *Isaía 38*; *Sirah 48*.

5177 În text, scris ***ачас҇тѧ***. Slova finală pare corectată dintr-un ***а***, ceea ce explică lipsa lui ***ѧ*** din a doua silabă.

5178 În text urmează secvenţa: *darea ⌊au dat⌋*, tăiată cu cerneală neagră.

5179 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5180 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5181 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5182 Secvenţa *şi de oi* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀποσκευὴν προβάτων καὶ βοῶν*, literal 'bagaje, bunuri de oi şi de boi'.

5183 În text, scris ***ас҇пат***, eroare marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu şi corectată marginal prin inserţia silabei *tu*.

5184 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5185 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Црст҇[въ]*** *[= 4 Reg.] 22*.

5186 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 12*; *3* ***Црст҇[въ]*** *[= 3 Reg.] 20*; *Ierem. 32*.

5187 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црст҇[въ]*** *[= 2 Reg.] 7*.

5188 În text urmează cuvîntul *mea*, tăiat cu cerneală neagră.

5189 În text, scris ***Масѝ***, probabil din greşeala copistului.

5190 În text, scris ***чєрнъ̀***, probabil din greşeala copistului.

5191 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5192 În text urmează cuvîntul *pre*, tăiat cu cerneală neagră.

5193 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Црст҇[въ]*** *[= 4 Reg.] 26*.

5194 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5195 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5196 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5197 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5198 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cuvînt*.

5199 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5200 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5201 În text urmează cuvîntul *logofătul*, tăiat cu cerneală neagră.

5202 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi lui Avdedom*, *2* deasupra secvenţei *şi lui Asaía* şi *3* deasupra cuvîntului *dzicînd*, indicînd inversarea topicii lor.

5203 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5204 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Црст҇[въ]*** *[= 4 Reg.] 23*.

5205 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

5206 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5207 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5208 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5209 În text, scris **че҃ⷪ҇л**.

5210 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5211 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ⷭ҇ⷮ*** *[вѣ] [= 4 Reg.] 23.*

5212 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5213 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5214 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5215 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5216 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5217 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5218 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5219 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *isprăvi*.

5220 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5221 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5222 În text urmează o pată de cerneală neagră, probabil intenţionat pusă de copist spre a acoperi un cuvînt scris greşit, deoarece compararea cu textele paralele şi cu SEPT.FRANKF. nu indică nici o lipsă în traducere.

5223 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ⷭ҇ⷮ*** *[вѣ] [= 4 Reg.] 23.*

5224 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *legii*.

5225 Întregul pasaj, împreună cu croşetele, este preluat ca atare din SEPT.FRANKF.

5226 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ascultat*.

5227 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Zahar. 12.*

5228 În text, iniţial scris *Ierusalim*, tăiat cu cerneală roşie.

5229 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5230 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ⷭ҇ⷮ*** *[вѣ] [= 4 Reg.] 24.*

5231 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5232 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5233 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5234 În text, scris **невиваⷮ**, greşeală a copistului.

5235 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5236 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5237 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ⷭ҇ⷮ*** *[вѣ] [= 4 Reg.] 24.*

5238 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 1.*

5239 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Erem. 52.*

5240 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5241 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 37.*

5242 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vindecare*.

5243 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *îi duse*.

5244 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5245 În text urmează cuvîntul *Domnul*, tăiat cu cerneală roşie.

5246 Iniţial, scris **ѯеⷧ҇мелеⷯ҇** şi corectat ulterior.

5247 Cf. SEPT.FRANKF.:*Ῥουβαλτάμ*. În manuscris, în cartea *Esdra*, la secţiunea corespondentă (25): *Reum Valtaam* (SEPT.FRANKF.: *Ῥεοὺμ Βαλταάμ*).

5248 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, corectura: **наї̀**.

5249 Secvenţa *împăratul persilor* este subscrisă şi încadrată cu un semichenar trasat cu cerneală neagră.

5250 Secvenţa *Domnului* este subscrisă şi încadrată cu un semichenar trasat cu cerneală neagră.

5251 Cuvîntul *dacă* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ὡς*.

5252 Deasupra numelui *Sanavala* se află o tăietură cu cerneală neagră, peste o slovă suprascrisă, probabil **т**.

5253 Secvenţa *pricêperea nărodului* este subscrisă şi încadrată cu un semichenar trasat cu cerneală neagră.

5254 Secvenţa *Israil* este subscrisă şi încadrată cu un semichenar trasat cu cerneală neagră.

5255 În text, la început de verset, cu cifre chirilice, după SEPT.FRANKF., apare o numerotare paralelă a versetelor, pe care am reprodus-o în aldine. Ea corespunde numerotării din *Ésdras*.

5256 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 **Цр**^ст^[**въ**] [= 4 Reg.] 36*; *Erem. 25 şi 29*; *Daniil 9*.

5257 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5258 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5259 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5260 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Neem. 7*.

5261 În text este o slovă suprascrisă, tăiată cu cerneală roşie.

5262 Secvenţa *fiii Attir* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *υἱοὶ Ἀτήρ*.

5263 Secvenţa *fiii Sirsa* este o completare marginală, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *υἱοὶ Σηρσά*.

5264 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5265 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

5266 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 23*.

5267 În text urmează o slovă ştearsă cu cerneală neagră.

5268 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Domnului*, *2* deasupra secvenţei *cêle sfinte* şi *3* deasupra secvenţei *şi la tot ce să învoia*, indicînd inversarea topicii lor.

5269 Secvenţa *fiii Iúda* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unei cruci scrise cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *υἱοὶ Ἰούδα*.

5270 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *facă biruinţă*.

5271 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

5272 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *împiedeca*.

5273 Numerotarea acestui verset lipseşte în manuscris.

5274 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie. Secvenţa este scrisă între croşete roşii şi nu are echivalent în cele două versiuni de referinţă ale LXX.

5275 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

5276 În text, scris ***а***^ρ^***фасє***^и^.

5277 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *face*.

5278 În text, cuvîntul *ei* este scris deasupra rîndului; deasupra lui este notată o vrahie cu roşu reluată marginal, fără nici o explicaţie.

5279 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traduere: *a face*.

5280 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *zăbăvind*.

5281 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Aggheu 1*.

5282 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 1*; *1 Parali. 3*.

5283 În text, la începutul rîndului, este adăugată de altă mînă silaba *Dum-*, care lipsea.

5284 În text, înainte de acest cuvînt este scrisă, din greşeală, silaba *ma-*.

5285 În text, slova ***м*** din cuvîntul *scriem* este scrisă de altă mînă, deasupra rîndului.

5286 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5287 În text, scris iniţial ***лѡ***^ρ^, corectat ulterior în ***лȣ***^и^.

5288 Marginal, de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *celui preste vistiêre*.

5289 În text urmează o secvenţă tăiată cu o linie neagră, probabil *lui Dumnedzău*.

5290 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5291 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *aceia...*, *2* deasupra cuvîntului *povăţuitorii* şi *3* deasupra secvenţei *şi de la mine*, indicînd inversarea topicii lor.

5292 Marginal, a fost scrisă din greşeală, cu cerneală roşie, apoi ştearsă, cifra *9*, care indica numărul versetului.

5293 Croşete negre în text, încadrînd un cuvînt fără corespondent textual în SEPT.FRANKF.

5294 În text, scris ***лѹ́не***.

5295 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 3 şi* 8.

5296 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5297 În text, scris iniţial *Domnului* şi apoi corectat.

5298 Marginal, se reiau două linii oblice scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

5299 În text urmează cîteva litere tăiate cu cerneală neagră.

5300 În text, cuvîntul *porîncilor* se repetat, fiind tăiat cu o linie roşie.

5301 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5302 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră.

5303 În text, cuvîntul *pre* este scris deasupra rîndului.

5304 Cuvîntul *voo* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὑμᾶς*.

5305 În text, probabil din greşeala copistului, se repetă cuvîntul *acestuia*.

5306 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5307 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5308 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5309 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5310 În text urmează două cuvinte tăiate cu cerneală neagră.

5311 Marginal, marcată cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra primului *a* din *Isaía*, corectura: *e*.

5312 În text urmează cîteva litere tăiate cu cerneală neagră.

5313 Marginal, în dreptul acestei fraze, scris cu roşu din greşeală, apoi şters, numărul versetului *27*.

5314 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5315 În text, scris ***бѹнь***.

5316 Marginal, numărul versetului este scris greşit, *26*, apoi *6* este şters şi alături e scris corect, *7*.

5317 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5318 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *privegheaţi*.

5319 În text, scris ***нъ́ѻ́деле***.

5320 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, varianta de traducere: *cuvintelor acestora*; din această sintagmă, *acestora* este subliniat cu o linie roşie.

5321 În text, scris ***дѹͫнеѕъ͑лѹ***.

5322 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi întindz mîinele mêle*, *2* deasupra secvenţei *către Domnul Dumnedzăul mieu* şi *3* deasupra secvenţei *şi am dzis*, indicînd schimbarea topicii lor.

5323 În text urmează cuvîntul *mieu*, tăiat cu o linie neagră. Marginal, marcată cu două croşete scrise cu roşu, explicaţia: *preste capul*, sintagmă mai apropiată de formularea *ὑπὲρ κεφαλῆς* din LXX. Opţiunea din text, plasată între croşete, pare o explicitare datorată traducătorului sau copistului.

5324 Cuvîntul *noao* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἡμῶν*.

5325 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 23 şi 33*; *5 Moi[si] [= Deut.] 7*.

5326 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5327 În text urmează cuvîntul *iaste*, tăiat cu o linie neagră.

5328 În text urmează cuvintele *ca să*, tăiate cu o linie neagră.

5329 Marginal, marcat cu două vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *noi*, scris defectuos în text.

5330 În text urmează cuvîntul *fărădelegile*, tăiat cu o linie neagră.

5331 Marginal, marcată cu o vrahie scrisă cu roşu, este reluată slova ***ф***, scrisă defectuos în text.

5332 Secvenţa *şi acum iaste îngăduinţă lui Israil pentru aceasta* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ νῦν ἐστὶν ὑπομονὴ τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ τούτῳ*.

5333 În text urmează o slovă ştearsă cu cerneală neagră.

5334 Slova finala din acest cuvînt a fost ***ѣ***, modificată ulterior în ***є***, reluat şi marginal.

5335 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra lui ***ш***, slova ***ч***, implicînd lecţiunea *ci*.

5336 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5337 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5338 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5339 În text urmează cuvîntul *Thamu* tăiat cu o linie neagră.

5340 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, nota: *fiii*.

5341 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5342 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5343 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5344 În text, secvenţa *şi fiii Vanuí* se repetă din greşeala copistului.

5345 Continuă numărătoarea paralelă începută în cartea anterioară, preluată din SEPT.FRANKF., scrisă cu cifră chirilică, cu cerneală roşie, la începutul versetului; cf. numărătoarea din cartea *Ésdras*.

5346 În text, după a doua literă a numelui apare o slovă corectată, ilizibilă.

5347 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Daniil 9*; *jos 9*.

5348 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *tocmi*.

5349 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 23*; *5 Moi[si] [= Deut.] 30*.

5350 În text, scris ***вѡ͞ ааду̂на***; altă lecţiune posibilă: *voi a aduna*, nejustificată, însă, prin raportare la LXX.

5351 În text, scris ***пеⷩ҇тр***, probabil din greşeala copistului.

5352 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mult*.

5353 În text, după silaba a patra a cuvîntului apare o slovă suprascrisă tăiată cu negru, probabil un ***и***.

5354 Cuvîntul *mie* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF. *μου*.

5355 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5356 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, greu descifrabil, posibil *pînă*.

5357 În text, scris ***преⷭ҇***, probabil din greşeala copistului.

5358 În text, scris ***мí***, probabil din greşeala copistului.

5359 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

5360 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *unde să scotea peştele*.

5361 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *mîna*, după SEPT.LOND. În text, cf. SEPT.FRANKF.

5362 Marginal, nemarcat, este reluat cuvîntul *Vithacran*, scris defectuos în text.

5363 În text, scris ***сѡⷧ҇мѡⷩ҇***.

5364 Marginal, nemarcată în text, în dreptul acestui rînd, apare prepoziţia: *la*.

5365 În text, scris ***вѡӂриⷩ҇д***, probabil din greşeala copistului.

5366 În text apare un cuvînt tăiat cu roşu, probabil *şi*.

5367 În text, cuvîntul *pentru* este greu lizibil; marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *preste*.

5368 În text urmează cîteva slove tăiate, indescifrabile.

5369 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5370 Cuvîntul *lor* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.

5371 În text, iniţial a fost scris alt cuvînt, probabil *lor*, şi corectat în *ta*.

5372 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: *şteargă*.

5373 În text, secvenţa *şi noi* este repetată, probabil din greşeala copistului.

5374 În text, secvenţa *nu vom putea* este repetată din greşeala copistului, a doua oară fiind tăiată cu o linie roşie.

5375 În text, scris ***ці҃ре***.

5376 În text, deasupra primei silabe a cuvîntului, apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă notaţie.

5377 În text, cu roşu, sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *noaptea*, *2* deasupra cuvîntului *straje* şi *3* deasupra secvenţei *şi dzua lucru*, indicînd inversarea topicii.

5378 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5379 În text, deasupra cuvîntului apar trei vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă notaţie.

5380 În text, scris ***фіⷧ҇***.

5381 Cuvîntul *dentru* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF. *ἀπό*.

5382 În text, cuvîntul *preste* este repetat, probabil din greşeala copistului.

5383 În text, fragmentul *şi am dat preste înşii adunare*

mare este repetat şi înscris în croşete roşii, cu notaţia marginală *greşi*, scrisă de asemenea cu roşu.

5384 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *am agonisit*.

5385 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluată slova *в*, scrisă defectuos în text.

5386 În text, deasupra ultimei silabe apar două vrahii scrise cu roşu şi tăiate, reluate marginal, fără altă notaţie.

5387 Marginal, nemarcată în text, nota: *ţap*.

5388 Adjectivul pronominal *acestor* între croşete nu are corespondent în LXX şi reprezintă, probabil, o soluţie de echivalare convenabilă a articolului grecesc *τῶν* (genitiv plural).

5389 Secvenţa *întru înşii* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν αὐτοῖς*.

5390 În text urmează cuvîntul *Domnul*, tăiat cu cerneală roşie.

5391 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

5392 Marginal, marcată în text, prin două paranteze croşete în jurul secvenţei, scrise cu roşu: *a călătorilor împreună*, opţiunea de traducere: *a săboară*.

5393 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5394 Numărul *11* a fost omis din numărătoarea versetelor şi a fost adăugat pe margine.

5395 În text urmează cîteva slove tăiate cu negru, indescifrabile.

5396 În text, deasupra cuvîntului, apare o slovă, probabil *ф*, tăiată cu negru.

5397 În text, deasupra primei silabe a cuvîntului apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

5398 În text, scris *фі*ᷛ.

5399 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5400 În text, o pată de cerneală acoperă cuvîntul *Irón*.

5401 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5402 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5403 În text, *Arsastha*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu după prima silabă a numelui, completarea: *-tha-*.

5404 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5405 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *într-o dzi*.

5406 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5407 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5408 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5409 În text, în dreptul silabei a treia apare o slovă suprascrisă, tăiată cu negru, indescifrabilă.

5410 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5411 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5412 Cuvîntul *bêţi* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.

5413 În text, scris *трими*ᷛ, probabil din greşeala copistului.

5414 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5415 În text urmează un cuvînt, probabil *bucuriia*, tăiat cu o linie neagră.

5416 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *tăcea*.

5417 În text urmează o slovă tăiată cu negru, probabil *ш*.

5418 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *însemnêdze*.

5419 Marginal, nemarcată în text, corectura: *lui Dumnedzău*.

5420 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5421 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 12*.

5422 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5423 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12 şi 14*.

5424 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mîndrit*.

5425 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14 şi 28*.

5426 În text se repetă secvenţa *în mijlocul mării*, probabil din greşeala copistului, tăiată cu negru.

5427 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 13*.

5428 Marginal este reluată slova **п**, scrisă defectuos în text.

5429 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 19*; *5 Moi[si] [= Deut.] 4*.

5430 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16 şi 17*; *4 Moi[si] [= Num.] 20*.

5431 Cuvîntul *tale* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *σου*.

5432 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 32*.

5433 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13*.

5434 Secvenţa *şi stîlpul focului noaptea să luminêze pre ei calea* este adăugată marginal de altă mînă şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.

5435 În text, *împărăţii*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu apare secvenţa *-ţia*, propunînd lecţiunea *împărăţia*. Cf. SEPT.FRANKF.: *βασιλείας*.

5436 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 25 şi 33*.

5437 În text, scris **пѣⷩⷮ҇ꙋⷧ҇**, probabil din greşeala copistului.

5438 În text, iniţial scris *tot* şi corectat în *toate*.

5439 Secvenţa *şi au năcăjit pre înşii* este adăugată marginal de altă mînă şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, după SEPT.FRANKF.

5440 În text, iniţial scris *cer* şi corectat în *ceriul*.

5441 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 18*; *Ezec. 20*; **К[ъ] Риⷨ҇[лѧном]** *[= Rom.] 10*; *Galat. 3*.

5442 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 1*; *Daniil 9*.

5443 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5444 În text urmează o slovă ştearsă cu cerneală neagră.

5445 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5446 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5447 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5448 În text urmează numele propriu *Mesullam*, tăiat cu negru, repetat probabil din greşeala copistului.

5449 Silaba *di-* este adăugată marginal de altă mînă şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra cuvîntului *întru*.

5450 Altă lecţiune: *robului Dumnedzău*.

5451 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *punem*.

5452 Cuvîntul *Domnului* este adăugat marginal de altă mînă şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu; completarea nu este justificată de SEPT. FRANKF.

5453 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluată slova **н**, scrisă defectuos în text.

5454 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, prima cu un punct dedesubt, nota: *păzii*.

5455 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *aduce*.

5456 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5457 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5458 Numărul *284* este completat marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după SEPT.FRANKF.

5459 În text, iniţial a fost scris alt cuvînt, corectat în *ei*; marginal, nemarcată în text, se reia corectura: *ei*.

5460 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5461 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5462 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5463 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5464 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *lui*.

5465 Croşeta de închidere lipseşte din text, întocmai ca în SEPT.FRANKF.

5466 Secvenţa *di-nceput* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀπ' ἀρχῆς*.

5467 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

5468 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Dumnedzăului*. Cf. SEPT.FRANKF.: *Θεοῦ*.

5469 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *şi am dzis*.

5470 În text, secvenţa *în casa* este tăiată cu roşu; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *întru carte*, care, însă, nu concordă cu SEPT.FRANKF.: *ἐν οἴκῳ*.

5471 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5472 În text, scris **фѣчл**[ци]. O altă lecţiune posibilă: *făcêţi*, indicativ prezent persoana a II-a plural, cf. SEPT.FRANKF.: *ποιεῖτε*.

5473 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *întru*.

5474 Aici a fost marcat, în mod eronat, începutul versetului *23*, şters apoi.

5475 Între cărţile *Neemia* şi *Ester* apare un text, pe două coloane şi fără titlu, preluat ca atare din SEPT.FRANKF. Iniţialele rîndurilor sînt scrise cu majuscule, cu cerneală roşie, iar numerotarea este cu caractere chirilice.

5476 În text este scris cuvîntul *Mardoheu*, tăiat cu cerneală neagră.

5477 În text apare cuvîntul *împăratul*, greşeală constatată la revizie şi marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, fără corectură marginală. Am refăcut după SEPT.FRANKF.: *ὁ κύριος*.

5478 Cuvîntul *marele* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *βασιλεὺς μέγας*.

5479 În text urmează cuvîntul *doilea*, tăiat cu negru.

5480 La început de verset, cu cifre chirilice, după SEPT.FRANKF., apare o numerotare paralelă a versetelor, pe care am reprodus-o în aldine. Ea corespunde numerotării din fragmentul anterior, intitulat de noi *[Preambul la cartea Esther]*.

5481 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *spămîntătură*.

5482 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *bălauri*.

5483 În text urmează cuvintele *pre pămînt*, tăiate cu o linie neagră.

5484 În text urmează o secvenţă tăiată cu o linie neagră.

5485 În text urmează secvenţa *cuvintele acêstea*, tăiată cu o linie neagră.

5486 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *pre cei 2...*, *2* deasupra secvenţei *şi porînci împăratul lui Mardoheu* şi *3* deasupra secvenţei *să slujască...*, indicînd schimbarea topicii lor.

5487 În text, se reia numărătoarea de la *Cap 1*, în concordanţă cu SEPT.FRANKF., unde, într-o notă infrapaginală, se explică faptul că aici începe, de fapt, textul canonului ebraic. Pasajul anterior, numerotat tot cu *Cap 1*, este considerat apocrif.

5488 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5489 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi verzi...*, *2* deasupra secvenţei *şi mohorîte*, şi *3* deasupra secvenţei *pre belciugi*, indicînd schimbarea topicii.

5490 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5491 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5492 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *răvărsaţi*.

5493 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cupă*.

5494 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5495 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, este indicată completarea: *împărăteasa*, nejustificată de SEPT.FRANKF.

5496 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, varianta de traducere: *veniră*.

5497 Este posibilă şi lecţiunea *pravili*.

5498 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vor îndrăzni*.

5499 Este posibilă şi lecţiunea *pravili*.

5500 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nu încă*.

5501 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

5502 În text, *l-au clevetit pre el*. Marginal, marcată în text cu şapte vrahii scrise cu roşu, corectura: *o au judecat pre ea*, cf. SEPT.FRANKF.: *κατέκρινεν αὐτήν*.

5503 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цρ***[ст] *[****вѣ****] [= 4 Reg.] 24*.

5504 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5505 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *i s-au schimbat*.

5506 În text, scris inițial *isprăvirea* şi corectat.

5507 În text, prima literă a cuvîntului a fost corectată din altă slovă.

5508 În text, scris ***ѕнсѡ҃лн***, probabil eroare a copistului.

5509 În text, *cu cuvîntul*. Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *pre nume*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὀνόματι*.

5510 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5511 Cuvîntul *era* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἦν*.

5512 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, explicația: *stema*.

5513 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Dumnedzău*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸν Θεόν*.

5514 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *împăratului*, în încercarea de a echivala precis gr. *οἱ ἀρχισωματοφύλακες*.

5515 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5516 În text se repetă silaba *du-*, rămasă necorectată.

5517 În text, se repetă secvența *au mărit*, a doua oară fiind tăiată cu o linie roşie.

5518 În text urmează o slovă ştearsă cu cerneală neagră.

5519 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *întru limbi*, *2* deasupra secvenței *întru toată împărăția ta* şi *3* deasupra secvenței *şi legile*..., indicînd inversarea topicii lor.

5520 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5521 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *plîngere*.

5522 Cuvîntul *împărătêsei* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῆς βασιλίσσης*.

5523 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5524 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *sine*.

5525 În text, scris ***ἀдѹ́нє***, greşeală a copistului.

5526 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5527 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră.

5528 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *cînd vei vrea tu*.

5529 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *ruptură*.

5530 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5531 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *mîngîia*.

5532 În text, *împărătêsei*. Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, corectura: *Esthir*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸν λόγον Ἐσθήρ*.

5533 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *i-au pus*.

5534 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 2*.

5535 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, este reluată secvența *văş-*, scrisă defectuos în text.

5536 Marginal, marcată cu două vrahii scrise cu roşu, deasupra secvenței *-vêşte*, corectura: *-bracă*.

5537 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, explicația: *suie*.

5538 Pe fila următoare se repetă secvența: *Aşa va fi*.

5539 În text, scris ***и҃звъ҃ндєщє***.

5540 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *ospăț*.

5541 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF., unde sînt paranteze rotunde.

5542 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, explicația: *avea*.

5543 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ea*. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτῇ*.

5544 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opțiunea de echivalare: *Ethiopîei*.

5545 În text se repetă secvența *şi de multe ori*, a doua oară fiind tăiată cu o linie neagră.

5546 În text, scris ***ѡ҆моръръ***.

5547 În text, scris ***прими҃ждїє***.

5548 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5549 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5550 Secvența *de înşii* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF. *αὐτούς*.

5551 Numărul versetului este scris greşit, *18*, şi apoi corectat.

5552 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu

roşu, opţiunea de traducere: *petrecea*.

5553 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5554 În text este omis numărul versetului.

5555 În text, *întru dzilele lor*. Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *preste ei*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐφ' ἑαυτοῖς*.

5556 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5557 Croşeta este preluată ca atare din SEPT.FRANKF., unde nu există croşeta de închidere.

5558 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *văzut*.

5559 În text, deasupra ultimei slove a acestui cuvînt apare o secvenţă tăiată cu negru, probabil articolul *-le*.

5560 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *-ditei*, implicînd lecţiunea *Avsiditei*.

5561 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5562 Cuvîntul *păscătoare* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὄνοι νομάδες*.

5563 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5564 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5565 Cuvîntul *cea* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὴν ὑπ' οὐρανόν*.

5566 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5567 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 1*.

5568 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5569 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5570 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5571 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5572 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5573 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5574 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мꙋⷣроⷭⷮ[ь]*** *[= Sol.] 7*; *1 Tim. 6*; *Eclis. 5*.

5575 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мꙋⷣроⷭⷮ[ь]*** *[= Sol.] 7*.

5576 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5577 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5578 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5579 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5580 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Tovía 2*.

5581 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *acum*. Cf. SEPT.FRANKF.: *νῦν*.

5582 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5583 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

5584 Croşeta este preluată ca atare, fără perechea de închidere, din SEPT.FRANKF.

5585 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 20*.

5586 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5587 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5588 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 15*; *2 Petr. 2*; ***Ї҆юдиⷩ*** *[= Iuda] 1*.

5589 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5590 În text, la începutul paginii nu este reluată şi silaba ***че***, prezentă, însă, în secvenţa de semnalare de la finalul paginii anterioare.

5591 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 3*.

5592 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 3*.

5593 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Приⷮ[чи]*** *[= Parim.] 3*; *Iacov 1*; *Evrei 12*; *Apoc. 3*.

5594 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5595 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *ţarenii*.

5596 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5597 Textul pare greşit transcris de copist.

5598 În text, deasupra acestui cuvînt apare slova ***м***,

tăiată cu roşu.

5599 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *mustrarea*.

5600 Secvenţa *cădeţi şi* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐπιπίπτετε*.

5601 În text se repetă cuvîntul *iaste*, probabil din greşeala copistului.

5602 În text, *voi mai fi*. Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *încă mai sînt*. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὐκ ἔτι εἰμί*.

5603 În text, cuvintele *a sa* sînt scrise deasupra rîndului şi reluate, mai clar, marginal, marcate în text cu două vrahii scrise cu roşu.

5604 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5605 În text, scris ***ȃкȣ̑ⷧ***, greşeală a copistului.

5606 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 14*; *Psal. 143*.

5607 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5608 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *omul*.

5609 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *urgie*.

5610 În text, silaba *ne-* este adăugată deasupra rîndului.

5611 În text, deasupra acestui cuvînt apare o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

5612 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 118*.

5613 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5614 Iniţial, aici era marcat începutul altui verset, şters apoi.

5615 În text, cuvîntul *cu* este tăiat cu o linie roşie, iar marginal apare corectura *cătră*, marcată cu o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă.

5616 În text, cuvîntul este marcat de două vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie; secvenţa dintre croşete nu are corespondent în SEPT.FRANKF.

5617 Marginal, marcată în text două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 26*.

5618 În text, cuvîntul este marcat de două vrahii scrise cu roşu, repetate marginal, fără nici o explicaţie.

5619 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При***ᵀ*[**чи**] [= Parim.] 14*.

5620 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5621 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 34*.

5622 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaia 22*; *Apoc. 3*.

5623 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, este repetată secvenţa *pre el*, scrisă defectuos în text.

5624 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *aceştia*. Cf. SEPT. FRANKF.: *ὑμεῖς καὶ αὐτοί*.

5625 În text, *povăţêşte*, probabil confuzie a copistului.

5626 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 8*; *Psal. 144*.

5627 În text, cuvîntul este marcat de două vrahii scrise cu roşu, repetate marginal, fără nici o explicaţie; croşetele şi secvenţa încadrată nu se regăsesc în cele două versiuni de referinţă ale LXX.

5628 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *lutului*, *2* deasupra cuvîntului *pămîntului* şi *3* deasupra cuvîntului *şi*, indicînd inversarea topicii lor.

5629 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5630 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

5631 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 4*.

5632 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5633 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5634 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5635 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 29*; *Psal. 7*.

5636 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *strajnic*.

5637 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5638 Cuvîntul *mădulările* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie roşie. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὰ ἄρθρα*.

5639 În text, cuvîntul *Valdad* este repetat, tăiat cu o linie roşie.

5640 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5641 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *curse*.

5642 În text urmează cuvîntul *moartea*, tăiat cu o linie neagră.

5643 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При***ᵀ*[**чи**] [= Parim.] 2*.

5644 Marginal, marcată în text cu o vrahie roşie, posibil de altă mînă, adăugirea: *pre*, pentru a exprima mai clar acuzativul complement direct *πρώτους*.

5645 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5646 În text, apare o vrahie roşie, repetată marginal, fără nici o indicaţie.

5647 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 5*.

5648 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, adăugirea: *de*.

5649 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5650 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 12*; *Iacov 1*.

5651 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Malah. 3*.

5652 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 35*.

5653 Secvenţa *şi pre sirmani i-ai chinuit* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὀρφανοὺς δὲ ἐκάκωσας*.

5654 În text, scris ***лъкѹє***ᵠⁱ͡.

5655 În text, scris iniţial *dziş* şi corectat.

5656 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 106*.

5657 În text apar două vrahii roşii, repetate marginal, fără nici o explicaţie.

5658 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При***ᵀ***чи*** *[= Parim.] 20*.

5659 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră.

5660 În text, apar două vrahii roşii, repetate marginal fără nici o indicaţie; croşetele şi sevenţa încadrată lipsesc din SEPT.FRANKF.

5661 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, adăugirea: *pre*.

5662 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5663 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5664 Cuvîntul este marcat cu o vrahie scrisă cu roşu, repetată marginal fără nici o explicaţie.

5665 Cuvîntul este marcat cu două vrahii scrise cu roşu, repetate marginal fără nici o explicaţie.

5666 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *făcut*.

5667 Cuvîntul este marcat cu trei vrahii scrise cu roşu, repetate marginal, fără nici o explicaţie.

5668 Copistul omite numerotarea acestui capitol pe pagina următoare; numerotarea apare doar în secvenţa de semnalare.

5669 În text urmează secvenţa *desuptul*, tăiată cu cerneală neagră.

5670 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5671 În text, accentuat *chítósul*.

5672 Cuvîntul *mie* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *μου*.

5673 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *necredincioşi*.

5674 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5675 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 148*.

5676 Secvenţa *carele au păzit* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o cruce şi o vrahie scrise cu roşu. Cf. SEPT. FRANKF.: *ἃ συνετήρησε*.

5677 În text, scris ***пърѣ***ѹ***лѹлѹ***ⁱ͡, probabil greşeală a copistului.

5678 Cuvîntul *lui* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτῷ*.

5679 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5680 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-ţiia*, corectura: *-ciunea*.

5681 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***При***ᵀ*[**чи**] [= Parim.] 8*; ***Мѹдро***ᶜᵀ*[**ь**] [= Sol.] 7*.

5682 În text, cuvîntul *şi* apare doar în secvenţa de semnalare, nefiind reluat pe pagina următoare.

5683 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *Ethiopíei*.

5684 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При***ᵀ***чи*** *[=*

Parim.] 1.

5685 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *m-ar*.

5686 Indicaţia cifrică a versetului *4* este omisă în text, ca şi marcarea începutului acestui verset.

5687 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *turna*.

5688 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5689 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *noştri*.

5690 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5691 În text, scris **ѡдралї҃**, probabil eroare a copistului.

5692 Marginal, fără nici un semn de corelaţie în text, apare cuvîntul *mortul*.

5693 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5694 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *de*.

5695 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5696 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5697 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *arsură*.

5698 În text urmează o scurtă secvenţă, posibil *mea*, tăiată cu negru.

5699 În text, cuvîntul *cu* este scris deasupra rîndului.

5700 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5701 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5702 Croşetele lipsesc din SEPT.FRANKF., ca şi corespondentul verbului *va fi*.

5703 Secvenţa *din cot* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος*.

5704 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, adăugirea: *şi*.

5705 În text, cuvîntul *nărodul* este tăiat cu o linie roşie, trimiţîndu-se marginal, printr-o vrahie scrisă cu roşu, la corectura: *Domnul*, posibil de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὑπὸ λαοῦ μου*.

5706 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5707 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lui*, pentru a se acorda cu antecedentul neutru din română (*pămîntul*).

5708 Cuvîntul *şi* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *εἰ δὲ καί*.

5709 Marginal, apare cuvîntul *lui*, nemarcat în text. Vezi nota 5707.

5710 Paranteza şi conţinutul ei sînt scrise cu roşu şi preluate din SEPT.FRANKF.

5711 În text se repetă secvenţa *mul-*, probabil greşeală a copistului.

5712 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, adăugirea: *mêle*, nejustificată în raport cu SEPT.FRANKF.

5713 Croşetele şi conţinutul lor lipsesc din versiunile de referinţă ale LXX.

5714 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5715 Marginal, marcat în text cu o vrahie scrisă cu roşu, este repetat cuvîntul *pat*, scris defectuos în text.

5716 Cuvîntul *oasele* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὰ ὀστᾶ*.

5717 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *trimetea*.

5718 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *stricăciune*.

5719 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5720 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 12*.

5721 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 140*.

5722 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 10*; *2 Parali. 19*; **Мѹдро҇ст[ь]** *[= Sol.] 6*; *Sirah 35*; **К[ъ] Ри҇м[лѧном]** *[= Rom.] 2*; *Galat. 2*; *Efes. 6*; **Дїа҇н[иѥ]** *[= Fapte] 10*; *1 Petr 1*.

5723 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *minunêze*.

5724 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **При҇т[чи]** *[= Parim.] 5*.

5725 Croşetele lipsesc din ediţiile de referinţă ale LXX; deasupra cuvîntului apar două vrahii scrise cu roşu, repetate marginal, fără nici o explicaţie.

5726 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 22*.

5727 În text, scris **дє**, probabil greşeală a scriptorului.

5728 Acest subtitlu este scris cu cerneală roşie.

5729 La fel ca în SEPT.FRANKF., croşeta de închidere lipseşte.

5730 La fel ca în SEPT.FRANKF., croşeta de închidere lipseşte.

5731 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluată silaba *pen-*, scrisă defectuos în text.

5732 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

5733 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului.

5734 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5735 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluată silaba *den-*, scrisă defectuos în text.

5736 În text, scris ***фѣ́цѣ***.

5737 În text, scris *21*.

5738 În text, scris ***ѡ҆а́нї***, probabil greşeală a copistului.

5739 Croşetele de aici lipsesc din SEPT.FRANKF. Cuvîntul *şi* sau fost preluat din SEPT.LOND. (*καί*), sau traduce gr. *δέ* din SEPT.FRANKF.

5740 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*.

5741 Deasupra secvenţei dintre paranteze apar patru vrahii scrise cu roşu, repetate marginal, fără nici o altă indicaţie; croşetele şi secvenţa încadrată lipsesc din cele două versiuni de referinţă ale LXX.

5742 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 146*.

5743 În text, *ţapcerbului*. Deasupra secvenţei *-bului* apar două vrahii scrise cu roşu, trimiţînd la corectura marginală *-bilor*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τραγελάφων*.

5744 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *dă*.

5745 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *va*. Cf. SEPT.FRANKF.: *καταπατήσει*.

5746 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5747 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *îmbrăcat*.

5748 Marginal, nemarcată în text, apare nota: *ulmă*.

5749 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5750 În text urmează cuvîntul *trebuit*, tăiat cu o linie neagră.

5751 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 103*.

5752 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5753 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Eremia 8*.

5754 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5755 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5756 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *arzătoare*; în text, după silaba *ar-* urmează o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

5757 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5758 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5759 Cuvîntul *iaste* este marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, repetate marginal, fără nici o indicaţie.

5760 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *o năcovalnă*.

5761 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5762 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5763 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5764 În text urmează secvenţa *de dzile*, tăiată cu o linie neagră.

5765 În text, scris ***чєчѐ***, greşeală a copistului.

5766 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5767 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *păgînilor*.

5768 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *scaun*.

5769 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ciumaşilor*.

5770 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Navi. 1*.

5771 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 17*.

5772 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа҃***[***ик***] [*= Fapte*] *4*.

5773 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *au cugetat*.

5774 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

5775 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїа̑ⷩ***[***иѥ***] *[= Fapte] 13*; *Evrei 1*.

5776 Cuvîntul *ţie* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *δώσω σοι*.

5777 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 2*.

5778 În text, scris ***фá л8и***, greşeală a copistului.

5779 În text urmează secvenţa *do-* tăiată cu o linie neagră.

5780 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 4*.

5781 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К***[***ъ***] ***Ри̑ⷨ***[***ланом***] *[= Rom.] 3*.

5782 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5783 Cuvîntul *Doamne* este o adăugire marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *Κύριε*.

5784 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5785 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 7*.

5786 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *izbăvêşte*.

5787 Cuvîntul *dară* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἄρα*.

5788 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1* ***Цр҇ⷭⷮ***[***въ***] *[= 1 Reg.] 16*; *1 Parali. 28*; *Ierem. 11*, *17*, *20*.

5789 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 16*; *Isaia 59*.

5790 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 21*.

5791 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 2*.

5792 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 69*.

5793 Secvenţa *şi întru vacul vacului* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος*.

5794 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К***[***ъ***] ***Ри̑ⷨ***[***ланом***] *[= Rom.] 3*.

5795 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5796 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5797 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Avvac. 2*.

5798 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vînt cu volbură*.

5799 În text, cu roşu sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *Pînă cînd întorci faţa ta de către mine?*, *2* deasupra secvenţei *Pînă cînd voi pune sfaturi întru sufletul mieu?* şi *3* deasupra secvenţei *Durori întru inima mea, dzua şi noaptea?*, indicînd inversarea topicii lor.

5800 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К***[***ъ***] ***Ри̑ⷨ***[***ланом***] *[= Rom.] 3*.

5801 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5802 Cuvîntul *pururea* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *διὰ παντός*.

5803 Silaba *-ţul* este adăugată marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

5804 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5805 Secvenţa *şi mîntuitoriul mieu* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ῥύστης μου*.

5806 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 2*.

5807 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *chemat*.

5808 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cutremurat*.

5809 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *clătit*.

5810 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *negură*.

5811 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5812 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5813 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К***[***ъ***] ***Ри̑ⷨ***[***ланом***] *[= Rom.] 15*.

5814 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5815 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *povestêşte*.

5816 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *К[ъ] Ри͡м[лѧном] [= Rom.] 1.*

5817 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *adevărate*.

5818 Cuvîntul *cuvintele* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὰ λόγια*.

5819 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5820 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5821 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vom chema*.

5822 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 27*; *Mr. 15*.

5823 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *clătí*.

5824 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5825 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *va*.

5826 În text, scris greşit *мьнка͡т*.

5827 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5828 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 27*; *Mr. 15*.

5829 În text urmează secvenţa *şi să mîntuiră*, repetată, tăiată cu o linie roşie.

5830 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 27*.

5831 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 27*; *Мѹдро͡ст[ь] [= Sol.] 15*.

5832 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu negru o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

5833 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 27*; *Mr. 15*; *Luc. 23*.

5834 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 27*; *Mr. 15*; *Luc. 23*; *Ioan 19*.

5835 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 2*.

5836 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5837 Silaba *-re* este adăugată marginal, fiind marcată în text printr-o vrahie roşie.

5838 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 49*; *1 Cori[n]th. 10*.

5839 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pomenêşte-mă*.

5840 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *adunarea*.

5841 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5842 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5843 Cuvîntul *eu* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *μοι*.

5844 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5845 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5846 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5847 Secvenţa *pre mine* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *με*.

5848 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5849 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Erem. 9*.

5850 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5851 Cuvîntul *va* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru exprimarea viitorului verbal.

5852 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ruga*.

5853 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *putrejune*.

5854 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5855 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 23*.

5856 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ivêşte*.

5857 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *К[ъ] Ри͡м[лѧном] [= Rom.] 4*.

5858 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5859 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5860 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 4*.

5861 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iudith 16*.

5862 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *de limba*.

5863 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *privi*.

5864 Croşetele nu există în SEPT.FRANKF., ele conţin un adaos necesar, anticiparea pronumelui personal în acuzativ.

5865 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr 3*.

5866 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 15*.

5867 În text, *rău*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *rêle*. Cf. SEPT. FRANKF.: *κακά*.

5868 Deasupra ultimei silabe este scrisă o slovă indescifrabilă, tăiată cu o linie neagră.

5869 În text, *rău*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *rêle*. Cf. SEPT. FRANKF.: *κακά*.

5870 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5871 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu o linie neagră.

5872 În text, scris iniţial, probabil, *a mea* şi corectat apoi. Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *mie*.

5873 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 15*.

5874 În text, scris ***иии***[лє], probabil eroare a copistului.

5875 Înaintea ultimei silabe este o mică secvenţă indescifrabilă, tăiată cu negru.

5876 În text urmează cuvîntul *lui*, tăiat cu o linie neagră.

5877 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *acoperemîntul*.

5878 În text urmează cuvîntul *foarte*, tăiat cu o linie neagră.

5879 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При***[т]*[**чи**] [= Parim.] 23 şi 24*.

5880 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lui*, în conformitate cu genul antecedentului din limba română (*pămîntul*).

5881 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 5*.

5882 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 51*.

5883 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 2*.

5884 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5885 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5886 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *de tot*, în încercarea de a reda exact sensul cuvîntului gr. *κατακληρονομέω*.

5887 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *vedea-vei*.

5888 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5889 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5890 În text urmează cuvîntul *mêle*, tăiat cu o linie neagră.

5891 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *nu audzindu*.

5892 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5893 Marginal, marcat prin patru vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *asurziiu*, scris neclar în text.

5894 Cuvîntul *mea* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *μου*.

5895 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5896 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *lîngă*.

5897 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 10*.

5898 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu o linie neagră.

5899 În text, scris iniţial *adevărul tău*, eroare a copistului. Secvenţa *-vărul tău* este tăiată. Marginal, marcată cu o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, corectura: *-nare multă*.

5900 În text urmează o slovă indescifrabilă.

5901 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5902 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 13*; ***Дїа***[н]*[**иѥ**] [= Fapte.] 1*.

5903 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu o linie neagră.

5904 În text, deasupra penultimei silabe este notată o slovă indescifrabilă, tăiată cu o linie neagră.

5905 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *binecuvîntat*.

5906 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *sufletul*.

5907 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5908 Cuvîntul *lui* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ᾠδὴ αὐτῷ*.

5909 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5910 În text, scris ***фїи҃лωр***.

5911 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5912 În text, *noi*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *nărodul tău*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸν λαόν σου*.

5913 În text, *noastre*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lor*. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτῶν*.

5914 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Ри͠м[лѧном]*** *[= Rom.] 8*.

5915 În text, după a treia silabă urmează două slove tăiate cu o linie neagră.

5916 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *la ţărnă*, *2* deasupra secvenţei *sufletul nostru* şi *3* deasupra secvenţei *lipi-să la pămînt pîntecile nostru*, indicînd inversarea topicii lor.

5917 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: *coapsa*.

5918 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu plasate deasupra ultimei silabe, corectura: *-sule*, propunînd forma alternativă de vocativ *vîrtuciosule*.

5919 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 1*.

5920 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mai vîrtos*.

5921 În text urmează cuvintele *înaintea ta*, tăiate cu o linie neagră.

5922 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5923 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5924 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5925 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.; în manuscris, croşeta de închidere lipseşte.

5926 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pre ea*.

5927 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5928 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5929 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pămîntêni*.

5930 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 66*; *Mth. 10*.

5931 În text, scris ***къ͠кюлȣ***, probabil eroare a copistului.

5932 În text, scris ***т͛кȣцюрá***.

5933 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *chemară*.

5934 În text, *numelor*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrise cu roşu deasupra ultimei silabe, corectura: *-le*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὰ ὀνόματα*.

5935 În text, cu roşu sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *aproape împreună*, *2* deasupra secvenţei *cu dobitoacele cêle fără minte* şi *3* deasupra secvenţei *şi să asămănắ lor*, indicînd inversarea topicii lor.

5936 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *şi să alăturắ*.

5937 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mărirea*.

5938 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 27*.

5939 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5940 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5941 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 23*.

5942 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *făgadele*.

5943 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mă voi izbăvi*.

5944 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5945 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5946 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Ри͠м[лѧном]*** *[= Rom.] 3*.

5947 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

5948 În text urmează secvența *mîntuitoriul lui Israil*, tăiată cu o linie neagră.

5949 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5950 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *dăzneteci̇rea*.

5951 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *rugam*.

5952 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5953 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5954 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Mth. 6*; *Luc. 15*; *1 Petr 5*.

5955 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5956 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, este reluată secvența *călcară-mă*, scrisă defectuos în text.

5957 Deasupra ultimei silabe este scrisă o slovă indescifrabilă, tăiată cu o linie neagră.

5958 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5959 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu plasate deasupra primei silabe, corectura: *gîrbo-*, propunînd varianta *gîrbovir̆ă*.

5960 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Psal. 7*.

5961 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5962 În text, scris **пре҇с**, eroare a copistului.

5963 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5964 Marginal, marcată în text prin șase vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *flămînzi*.

5965 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *leșina*.

5966 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Psal. 87*.

5967 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, nota: *fêl*.

5968 Cuvîntul *cel* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct.

5969 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5970 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Moisi 16*; **К**[**ъ**] **Ри҇м**[**лѣном**] [= *Rom.*] *2*.

5971 Secvența *de tine* este o completare marginală marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *σου*.

5972 SEPT.FRANKF.

5973 Secvența *de tot* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, în încercarea de a reda cuvîntul gr. *κατατοξεῦσαι*.

5974 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *tême*.

5975 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5976 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5977 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5978 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roșu, nota: *să întăriră*.

5979 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5980 În text urmează cuvîntul *pămîntului*, tăiat cu o linie neagră.

5981 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5982 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5983 În text, scris **пичóар8ль**. Probabil a fost scris inițial *picioarele* și corectat apoi.

5984 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5985 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5986 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5987 Secvența *Mărturisască-să ție năroadele, Dumnedzău* este o completare marginală de aceeași mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοί, ὁ Θεός*.

5988 În text, scris inițial altceva, probabil *tale*, iar apoi corectat.

5989 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5990 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *4 Moi*[*si*] [= *Num.*] *18*.

5991 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

5992 Cuvîntul *pre* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra

unui punct, pentru exprimarea precisă a cazului acuzativ.

5993 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-apoia crierilor*, opţiunea de traducere: *ceafa*.

5994 În text, scris **къ̑л**, probabil eroare a copistului.

5995 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *adîncurile*.

5996 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *tinerêlelor*.

5997 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *Dumnedzău*.

5998 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *noroiul*.

5999 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 2*; ***К**[**ъ**] **Ри̑м**[**лѧном**] [= Rom.] 15*.

6000 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *să glumiia*.

6001 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 26*; *Ioan 19*.

6002 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К**[**ъ**] **Ри̑м**[**лѧном**] [= Rom.] 11*.

6003 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа̑н**[**ик**] [= Fapte] 1*.

6004 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *Domnul*.

6005 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6006 Deasupra secvenţei *pre îns* sînt marcate trei vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă explicaţie; croşetele şi conţinutul lor nu apar în SEPT.FRANKF.

6007 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6008 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6009 Deasupra cuvîntului *ție* sînt marcate două vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă explicaţie; croşetele şi conţinutul lor nu apar în SEPT.FRANKF.

6010 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *părăsești*.

6011 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6012 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6013 În text urmează cuvîntul *rîuri*, tăiat cu o linie neagră.

6014 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *ethiópes*.

6015 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *ai aravilor*.

6016 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6017 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6018 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6019 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *clătiră*.

6020 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6021 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6022 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6023 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6024 Marginal, nemarcată în text, completarea: *ei*.

6025 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 **Цр̑ст**[**въ**] [= 4 Reg.] 25*.

6026 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *ethiopilor*.

6027 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6028 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6029 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6030 Marginal, nemarcată în text, corectura: *frînge*.

6031 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6032 În text, cu roşu sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *la judeţ*, *2* deasupra cuvîntului *Dumnezău* și *3* deasupra secvenţei *ca să mîntuiască*, indicînd inversarea topicii lor.

6033 În text a fost scris *sufletul*, tăiat cu o linie neagră, iar deasupra este scris cuvîntul *duhul*.

6034 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *glumiam*.

6035 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *duhul mieu*.

6036 Între croşete, este completat morfemul *să*, impus de diateza verbală reflexivă.

6037 În text urmează cuvintele *voi glumi*, tăiate cu o

linie neagră.

6038 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere (mai apropiată de SEPT.FRANKF.): *cutremurat fu.*

6039 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14.*

6040 Secvenţa *Slava. Cathisma 10* este inserată la sfîrşitul coloanei şi marcată marginal prin cifra *1*, pentru a indica plasarea ei mai sus de *Stihuri la dumnedzăiescul David*, într-un loc indicat prin cifra marginală *2.*

6041 Întreaga secvenţă este scrisă cu roşu.

6042 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *punînd* (scris greşit *putînd*).

6043 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, opţiunea de traducere: *zidirea.*

6044 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 48*; *Mth. 13.*

6045 În text, cu roşu sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi minunile lui*, *2* deasupra secvenţei *carele au făcut* şi *3* deasupra secvenţei *Şi rădică*, indicînd inversarea topicii lor.

6046 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 6.*

6047 Cuvîntul *Dumnedzău* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *μετὰ τοῦ Θεοῦ.*

6048 Cuvîntul *lor* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτοῦς.*

6049 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14.*

6050 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13*; *Psal. 104.*

6051 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*; *4 Moi[si] [= Num.] 20*; *1 Cori[n]th. 10*; ***Мѹдр[о]ст[ь]*** *[= Sol.] 11.*

6052 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *însătare.*

6053 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 11*; *1 Cori[n]th. 10*; *Psal. 105.*

6054 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 20.*

6055 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16*; *4 Moi[si] [= Num.] 11*; ***Мѹдр[о]ст[ь]*** *[= Sol.] 11*; *Ioan 6*; *1 Cori[n]th. 10.*

6056 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 11*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 16*; *Psal. 104.*

6057 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 7*; *Psal. 104.*

6058 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 8*; *Psal. 104.*

6059 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10*; *Psal. 104.*

6060 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 9*; *Psal. 104.*

6061 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *cărarea.*

6062 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6063 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă.

6064 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12.*

6065 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13.*

6066 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Is. Navi. 12.*

6067 În text, scris ***фѹнїє҃***, ori eroare a copistului, ori reproducere fidelă a textului grecesc, acolo unde substantivul corespondent, *σχοινίον*, este la cazul dativ (*σχοινίῳ*).

6068 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Црст[въ]*** *[= 1 Reg.] 4.*

6069 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mîncă-i focu.*

6070 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6071 Cuvîntul *carea* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὅ*

ἠγάπησε.

6072 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1* **Цр**^{ст}*[*въ*] [= 1 Reg.] 16*; *2* **Цр**^{ст}*[*въ*] [= 2 Reg.] 7*; *2* **Цр**^{ст}*[*въ*] [= 2 Reg.] 5.*

6073 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nerăutatea*.

6074 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6075 Marginal, nemarcată în text, opţiunea de traducere: *mortăcinile*.

6076 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6077 Croşeta, unică, este preluată din SEPT.FRANKF.

6078 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17.*

6079 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20.*

6080 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Дїа**^{н}*[*ик*] [= Fapte] 14.*

6081 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6082 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **При***[*т*]*^{чи} *[= Parim.] 24.*

6083 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6084 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Сꙋ**^{д}*[*е́и*] [= Jud.] 7.*

6085 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Сꙋ**^{д}*[*е́и*] [= Jud.] 4.*

6086 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *pîrjoli*.

6087 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6088 Marginal, nemarcată în text, opţiunea de echivalare: *în* a prepoziţiei greceşti *εἰς*.

6089 Secvenţa *fericit omul cel ce nădăjduiêşte pre tine* se repetă.

6090 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6091 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioil 2*; *Iona 4*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 24.*

6092 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *fără*, opţiunea de traducere: *călcătorii*. Cf. SEPT.FRANKF.: *παράνομοι.*

6093 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 34*; *Ioil 2.*

6094 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de echivalare: *ethiópilor*.

6095 Secvenţa *toată dzua* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὅλην τὴν ἡμέραν.*

6096 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6097 Cuvîntul *Dumnedzău* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὁ Θεός.*

6098 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 1.*

6099 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1* **Цр**^{ст}*[*въ*] [= 1 Reg.] 16*; **Дїа**^{н}*[*ик*] [= Fapte] 13.*

6100 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Apoc. 1* (sic!).

6101 În text, *pre îns*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lor*. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτῶν.*

6102 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* **Цр**^{ст}*[*въ*] [= 2 Reg.] 7.*

6103 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6104 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Petr. 3.*

6105 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *batjocurile*.

6106 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 1.*

6107 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6108 În text urmează secvenţa *de noapte*, tăiată cu o linie roşie.

6109 În text, scris doar **тꙋрм**, greşeală a copistului.

6110 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *va întra*.

6111 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 4*; *Luc. 4.*

6112 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mări-l*.

6113 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

6114 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 3*.

6115 În text urmează secvenţa *socotêşte*, tăiată cu o linie neagră.

6116 În text, cu roşu sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *ori*, *2* deasupra secvenţei *pre carele* şi *3* deasupra secvenţei *vei certa, Doamne*, indicînd inversarea topicii lor.

6117 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6118 În text, acest cuvînt este marcat prin trei vrahii; marginal, este reluată o vrahie, fără nici o explicaţie.

6119 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 43*.

6120 În text, scris **кльтѩ̑ᶜ съ**, probabil greşeală a copstului.

6121 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 8*; *5 Moi[si] [= Deut.] 26*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 7*.

6122 Secvenţa *întru idolii lor* este repetată, a doua oară tăiată cu o linie roşie.

6123 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 5*; ***К[ъ] Ри̑ᵐ[лѧном]*** *[= Rom.] 12*.

6124 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6125 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 52*.

6126 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *de cîntare*.

6127 Cuvîntul *Dumnedzău* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὁ Θεός*.

6128 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6129 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *un ojoc să ojejiră*.

6130 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *privegheaiu*.

6131 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *el*, în acord cu genul din limba română al substantivului propriu *Sion*; în SEPT.FRANKF.: *αὐτήν*.

6132 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 1*.

6133 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 14*.

6134 În text, scris **кꙋноᶜкь**.

6135 Cuvîntul *Israil* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ*.

6136 Cuvîntul *mult* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a exprima corect sensul adjectivului gr. *πολυέλεος* din SEPT.FRANKF.

6137 În text, scris ***дрéптáтатѣ***.

6138 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *stăpînêşte*.

6139 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6140 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6141 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lor*.

6142 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Сꙋᵈ[éи]*** *[= Jud.] 9*.

6143 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 40*.

6144 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 144*.

6145 În text, cu roşu sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *bună*, *2* deasupra cuvîntului *vreme*, indicînd inversarea topicii lor.

6146 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu o linie neagră.

6147 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6148 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 16*; *Isaía 12*.

6149 Secvenţa *pevețuiți lui* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ψάλατε αὐτῷ*.

6150 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 22*; *Luc. 1*; *Evrei 5*.

6151 Cuvîntul *înşi* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὑπὲρ αὐτῶν*.

6152 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 18*.

6153 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 36*.

6154 Marginal, marcată în text cu două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 39*.

6155 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 41*.

6156 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 41*; ***Дѣ̈анⷩ***[***иѥ***] *[= Fapte] 7*.

6157 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*.

6158 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 1*; ***Дѣ̈анⷩ***[***иѥ***] *[= Fapte] 7*.

6159 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 2*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 7*. A doua trimitere biblică este tăiată cu o linie roşie.

6160 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 7*.

6161 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6162 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10*.

6163 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 7*; *Psal. 67*.

6164 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 8*; *Psal. 67*.

6165 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 8*.

6166 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 9*; *Psal. 67*.

6167 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10*.

6168 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10*; *Psal. 67*.

6169 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu o linie neagră.

6170 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*; *Psal. 67*.

6171 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*; *Psal. 67*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 16*. Ultima trimitere biblică este tăiată cu o linie roşie şi separată de celelalte două anterioare printr-o altă linie roşie.

6172 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16*; *4 Moi[si] [= Num.] 11*; *Psal. 67*.

6173 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мѹⷣросⷮ***[***ь***] *[= Sol.] 11*; *1 Cori[n]th. 10*.

6174 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 21*.

6175 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iis. Navi 3*.

6176 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6177 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*; *Psal. 67*.

6178 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 107*.

6179 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi-i mîntui pre înşii den mîna celui ce uraşte*, *2* deasupra secvenţei *şi mîntui pre ei den mîna vrăjmaşilor* şi *3* deasupra secvenţei *acoperi apă*, indicînd inversarea topicii lor.

6180 În text urmează o slovă indescifrabilă, tăiată cu o linie neagră.

6181 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10*; *1 Cori[n]th. 10*.

6182 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 16*; *5 Moi[si] [= Deut.] 11*.

6183 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 35*.

6184 Secvenţa *pre înşii* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *αὐτούς*.

6185 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 32*.

6186 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 4*.

6187 Marginal, marcată în text cu două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 24*.

6188 În text apare secvenţa *întru înşii cădêrea*, tăiată cu o linie neagră.

6189 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 20*.

6190 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 7*.

6191 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pîngări*.

6192 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 30*.

6193 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6194 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iudith 13*.

6195 În text, scris ***с8ѧсъ***. Altă lecţiune posibilă (dar în dezacord cu SEPT.FRANKF.: *ἀναβαίνουσιν*) este *suia-să*.

6196 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *tăcură*.

6197 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 24*.

6198 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6199 În text, scris ***ма̑м8л8̑ⷩ***, probabil din greşeala copistului.

6200 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 56*.

6201 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6202 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 59*.

6203 În text, scris ***фа́ съ***, probabil din greşeala copistului.

6204 În text, scris ***п8цьⷩ҇не***.

6205 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 17*; ***Дїаⷩ҇****[ик] [= Fapte] 1*.

6206 În text, scris ***ме***, probabil din greşeala copistului.

6207 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6208 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 22*; *1 Cori[n]th. 15*; *Evrei 1*; ***Дїаⷩ҇****[ик] [= Fapte] 2*.

6209 În text urmează o secvenţă indescifrabilă, probabil *-le*.

6210 Croşeta de închidere lipseşte, întocmai ca în SEPT.FRANKF.

6211 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 7*.

6212 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6213 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Притⷩ҇****[и] [= Parim.] 1*; *Sirah 1*.

6214 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *la*.

6215 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Cori[n]th. 9*.

6216 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6217 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Daniil 2*; *Psal. 113*.

6218 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Malahiia 1*.

6219 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6220 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

6221 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Is. Navi 3*.

6222 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6223 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 134*.

6224 În text urmează cuvîntul *fac*, tăiat cu o linie neagră.

6225 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Varuh 2*.

6226 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїаⷩ҇****[ик] [= Fapte] 2*; *Psal. 112*.

6227 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6228 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6229 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6230 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 4*.

6231 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Cori[n]th. 3*.

6232 Marginal, marcată în text cu două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***мѹ*ᵃᵖ*ѻ*ᶜ[*тѣ*]** *[= Sol.] 9*.

6233 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6234 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***к*[*ъ*] *ри*ᵐ[*лѧном*]** *[= Rom.] 15*.

6235 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6236 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 13*.

6237 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaia 12*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 15*.

6238 În text urmează cuvîntul *Domnului*, tăiat cu o linie neagră.

6239 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaia 21*; *Mth. 21*; *Luc. 20*; *Mr. 12*; ***дїа*ⁿ[*иѥ*]** *[= Fapte] 4*; ***к*[*ъ*] *ри*ᵐ[*лѧном*]** *[= Rom.] 9*; *1 Petr 2*.

6240 În text, scris ***ача*ᶜ**, probabil din greşeala copistului.

6241 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 21*; *Mr. 11*; *Luc. 19*.

6242 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6243 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6244 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vini*.

6245 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *adurmita*.

6246 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6247 În text urmează secvenţa *o pre ea pururi*, tăiată cu o linie neagră.

6248 Secvenţa *porîn-* se repetă.

6249 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6250 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6251 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu o linie neagră.

6252 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6253 După primele două silabe urmează o secvenţă indescifrabilă, tăiată cu o linie neagră.

6254 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *supărat*.

6255 În text urmează o secvenţă indescifrabilă, tăiată cu o linie neagră.

6256 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6257 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *-şurile*, propunînd lecţiunea *sălaşurile*.

6258 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *adormita*.

6259 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *acopere*.

6260 Cuvîntul *unde* lipseşte din text fiind completat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὗ*.

6261 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6262 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: *cerbicea*.

6263 În text, secvenţa *-şi-* se repetă.

6264 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6265 În text urmează o secvenţă indescifrabilă, tăiată cu o linie neagră.

6266 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 7*.

6267 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *săcriiul*.

6268 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***цр*ᶜᵗ[*въ*]** *[= 2 Reg.] 7*; ***дїа*ⁿ[*иѥ*]** *[= Fapte] 2*.

6269 În text, scris greşit ***пь*ⁿ*челѹ*ᶦ**.

6270 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Malah. 3*.

6271 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6272 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6273 Deasupra secvenţei *mai mare* sînt marcate patru vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

6274 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Erem. 10*.

6275 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*; *Psal. 67 şi 104 şi 134*.

6276 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21*.

6277 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 112*.

6278 Marginal, marcate în text cu două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мѹ҃др[о]с҃т[ь]*** *[= Sol.] 15*; *Psal. 113*.

6279 În text, cu roşu sînt scrise cifrele *1* înaintea versetului *4*, *2* înaintea versetului *5* şi *3* înaintea versetului *6*, indicînd ordinea corectă a lor.

6280 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*; *Sirah 25*; *Psal. 145*; ***Дїан҃[ик]*** *[= Fapte] 14*; *Apoc. 14*.

6281 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*; *Erem. 10 şi 21*; *Psal. 145*.

6282 În text urmează cuvîntul *dzilei*, tăiat cu o linie roşie.

6283 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*.

6284 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*.

6285 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

6286 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 21*.

6287 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *organele*.

6288 În text, scris ***чел҃***.

6289 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cine*.

6290 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6291 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6292 Cuvîntul *ori* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν ᾗ ἂν ἡμέρα*.

6293 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6294 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 9*.

6295 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Рим҃[ланом]*** *[= Rom.] 1*.

6296 În text, *limbile*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *limba*. Cf. SEPT.FRANKF.: *γλῶσσαν*.

6297 În text, *piêdici*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *piêdică*. Cf. SEPT.FRANKF.: *παγίδα* (dar *παγίδας* în alte ediţii ale LXX, cf. SEPT.RAHLFS, inclusiv în SEPT.LOND. şi în subsolul SEPT.FRANKF.).

6298 În text, scris ***мїє***, probabil din greşeala copistului.

6299 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6300 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6301 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6302 În text, scris ***ѹ҃нџє***, probabil din greşeala copistului.

6303 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6304 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6305 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 18*; *Evrei 2*.

6306 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *dzice*.

6307 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6308 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 103*.

6309 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *saturi*.

6310 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6311 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6312 În text, deasupra acestui cuvînt este o vrahie scrisă cu roşi reluată marginal, fără altă explicaţie.

6313 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*; ***Дїан҃[ик]*** *[= Fapte] 14*; *Psal. 135*; *Sirah 18*; *Apoc. 14*.

6314 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6315 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 39*.

6316 În text, scris ***пѹтер҃чїꙗ***, probabil greşeală a copistului.

6317 În text, scris ***Аллилѹ҆а***.

6318 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6319 În text, scris ***Аллѹ҆їа***.

6320 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*; *Erem. 10 şi 51*; *Psal. 135*.

6321 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *duh de vihor*.

6322 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6323 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6324 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *simţire*.

6325 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ps[a]l. 110*; *Eclis. 1*.

6326 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6327 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6328 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 59*; ***К**[**ъ**] **Рим҃**[**лѧном**] [= Rom.] 3*.

6329 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *simţirea*.

6330 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 65 şi 66*; *Erem. 7*.

6331 Marginal, fără a fi marcată în text, corectura: *tine*; cf. SEPT.FRANKF.: *σεαυτῷ*.

6332 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6333 Cuvîntul *vei* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *εὑρήσεις*.

6334 În text urmează cuvîntul *păzească*, tăiat cu o linie neagră.

6335 În text, cuvîntul *şi* este repetat, din greşeala copistului.

6336 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6337 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *dăscăliia*.

6338 Iniţial, aici era marcat, printr-un punct roşu, sfîrşitul versetului *19*.

6339 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *cărări*.

6340 În text, *dreptilor nêtezi*. Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-ţilor nêtedzi*, corectura: *-tăţii nêtede*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τρίβους δικαιοσύνης λείους*.

6341 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6342 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 18*.

6343 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 4 şi 12*; *jos 30*.

6344 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-ainte*, nota: *-tîi*, propunînd lecţiunea: *întîi*, în încercarea de a echivala gr. *προνοοῦ*.

6345 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К**[**ъ**] **Рим҃**[**лѧном**] [= Rom.] 12*.

6346 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Tovía 4*; *Sirah 4*; *Luc. 14*.

6347 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Evrei 12*; *Apoc. 10*.

6348 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pedepsêşte*.

6349 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *muritor*.

6350 În text, deasupra acestui cuvînt sînt patru vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie. Croşetele, împreună cu cuvîntul din interiorul lor, nu apar în cele două versiuni de referinţă ale LXX.

6351 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vistiêre*.

6352 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6353 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *bogăţie*.

6354 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6355 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6356 Marginal, marcată cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, corectura: *-e*, propunînd lecţiunea *ajute*.

6357 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 36*.

6358 În text, scris ***че́***, probabil greşeală a copistului.

6359 În text urmează secvenţa *împăra-*, tăiată cu negru.

6360 În text, cuvîntul *la* este scris deasupra rîndului.

6361 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră.

6362 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

6363 În text, scris ***вѐзє***, greşeală a copistului.

6364 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6365 Cuvîntul *bine* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἔγνωστοι*.

6366 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, corectura: *să faci*.

6367 În secvenţa de anticipare de la sfîrşitul paginii anterioare: *nimini*.

6368 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *nepedepsiţi*.

6369 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6370 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 24*.

6371 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6372 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6373 Croşeta de deschidere corespunzătoare lipseşte, ca în SEPT.FRANKF.

6374 Croşeta de închidere lipseşte în text şi a fost completată după SEPT.FRANKF.

6375 Secvenţa de semnalare de pe pagina anterioară: *bărbatului*.

6376 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6377 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *noroasă*.

6378 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pentru*.

6379 În text, scris ***сьн̑ичилѡр***, probabil greşeală a copistului.

6380 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 3*; *Iov 28*; ***Мѹдросᶜᵀ****[ь] [= Sol.] 7*.

6381 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6382 Acest cuvînt este scris pe margine, în continuarea rîndului.

6383 În text, iniţial a fost scris cuvîntul *întăritura*, tăiat cu o linie neagră; secvenţa *şi a mea iaste* apare deasupra rîndului.

6384 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-e dzilele*, corectura: *-ă dzua*, propunînd lecţiunea *toată dzua*.

6385 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мѹдросᶜᵀ****[ь] [= Sol.] 9*.

6386 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 24*.

6387 În text, scris iniţial ***є̑шє́*** şi corectat.

6388 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *urzi*.

6389 Marginal, se reia o vrahie scrise cu roşu, fără nici o explicaţie; este astfel marcată, probabil, inadecvarea formei de persoana I singular cu verbul grecesc de persoana a III-a *ἡτοίμαζε* din SEPT.FRANKF.

6390 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6391 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6392 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6393 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6394 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 1*; *Psal. 105*; *Sirah 1*.

6395 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6396 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6397 În text, scris ***фї́ѡᵖ***, probabil din greşeala copistului.

6398 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *pedepsit*.

6399 În text apar două vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă notaţie.

6400 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6401 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6402 În text, cuvîntul *şi* este adăugat deasupra rîndului.

6403 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6404 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6405 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 27*.

6406 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Petr. 4*; ***К****[ъ]* ***Ри̑ᴹ****[ꙗном] [= Rom.] 13*.

6407 În text cuvîntul este marcat prin două vrahii roşii, reluate marginal, fără altă notaţie.

6408 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зρи́*** [= ‘vezi’].

6409 În text, scris ***пика̀***, probabil greşeală a copistului.

6410 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 5*; *Ezec. 7*; *Sofon. 1*.

6411 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, corectura: *strîmbătăţii*.

6412 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6413 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***м8ꙙρоⷭⷮ***[ь] [= *Sol.*] *5*.

6414 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

6415 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6416 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6417 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зρи́*** [= ‘vezi’].

6418 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr. 4*.

6419 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6420 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră.

6421 În text, accentuat ***виклени̇̀***.

6422 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 10*.

6423 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зρи́*** [= ‘vezi’].

6424 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 28*; *Sirah 20*.

6425 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6426 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6427 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6428 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 14*.

6429 În text, după silaba *cre-* urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră şi este scris în continuare *-zut*.

6430 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6431 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6432 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală scrisă cu roşu: *jos 24*.

6433 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6434 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 28*.

6435 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6436 Secvenţa *-să-va* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, propunîndu-se astfel lecţiunea *nebaga-să-va*, pentru redarea viitorului *καταφρονηθήσεται* din SEPT.FRANKF.

6437 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6438 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6439 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie.

6440 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *sluga*.

6441 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 23*; *Sirah 30*.

6442 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 12*.

6443 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *necinsti-să-va*.

6444 Marginal, marcate în text cu două vrahii scrise cu roşu, este repetată secvenţa *-lepţi-*, scrisă defectuos în text.

6445 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 12*.

6446 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie.

6447 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зρѝ*** [= ‘vezi’].

6448 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie.

6449 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 16*.

6450 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зρи́*** [= ‘vezi’].

6451 În text, scris ***чєρ***, greşeală a copistului.

6452 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6453 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, probabil *adevărul*.

6454 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6455 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6456 Prima slovă a acestui cuvînt este ***ѧ***, probabil eroare a copistului.

6457 Marginal, marcat în text cu o vrahie scrisă cu negru, este repetată silaba *-iul*, scrisă defectuos în text.

6458 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 17*.

6459 În text, scris ***тⷩ҇пѹцинѣ́ѕе***, probabil greşeală a copistului.

6460 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 18*.

6461 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 34*; *jos 21*.

6462 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *nepedepsit*.

6463 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 38*.

6464 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 17*.

6465 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри́*** [= 'vezi'].

6466 Cuvînt copiat greşit, probabil în loc de *daruri*, cf. SEPT.FRANKF.: *δωρολήπτης*.

6467 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6468 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6469 În text urmează cuvîntul *Dumnedzău*, tăiat cu negru.

6470 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6471 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6472 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6473 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри́*** [= 'vezi'].

6474 Marginal, marcată în text cu şase vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nu să va dăzvinovăţi*.

6475 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6476 În text, scris ***але҆***.

6477 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6478 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 14*.

6479 În text, scris *părăsindu-să*, probabil eroare a copistului. Cf. SEPT.FRANKF.: *δοκοῦσαι*.

6480 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie.

6481 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie.

6482 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6483 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6484 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *iuboste*.

6485 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *în*.

6486 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 27*; *Sirah 2*.

6487 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 14*.

6488 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6489 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6490 În text deasupra acestui cuvînt este ştearsă cu cerneală roşie o silabă, probabil *-le*.

6491 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***К***[***ъ***] ***Риⷨ҇***[***лѧном***] [*= Rom.*] *12*; *1* ***Салоⷩ҇***[***ѧном***] [*= 1 Tes.*] *5*; *1 Petr. 3*.

6492 Marginal, marcată în text cu şase vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *fără de inimă*.

6493 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6494 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6495 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6496 În text, *priimêşte*, probabil eroare a copistului. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀνὴρ εὐμετάβολος*.

6497 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6498 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 15*.

6499 În text, scris ***че́лѹ҄ ѧ***.

6500 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри́*** [= 'vezi'].

6501 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iacov 1*.

6502 În text, secvenţa *-iul* este adăugată deasupra

rîndului.

6503 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6504 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *sărind*.

6505 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *a te minuna de*.

6506 În text, scris **невȣнȣ͡**, greşeală a copistului.

6507 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 19*.

6508 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6509 Croşeta deschisă aici rămîne fără corespondentul de închidere, la fel ca în SEPT.FRANKF.

6510 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 28*.

6511 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 19*.

6512 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6513 Cuvîntul *mult* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *μακροθυμεῖ*.

6514 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 18*.

6515 În text, scris **ръмънѧ̀**, probabil din greşeala copistului.

6516 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: **зрѝ** [= 'vezi'].

6517 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 26*.

6518 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 21*.

6519 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6520 În text, deasupra acestui cuvînt apar trei vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă notaţie.

6521 Croşetele negre încadrează un fragment care anticipă o secvenţă (*ἔργον*) plasată, în SEPT. FRANKF., abia spre finalul enunţului, transpusă, de altfel, şi în locul corespunzător din manuscris.

6522 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: **зрѝ** [= 'vezi'].

6523 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цр͡ст*** *[****въ****] [= 3 Reg.] 8*; *2 Cori[n]th. 6*; *Sirah 7*; *1 Ioan 1*.

6524 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 21*; *3 Moi[si] [= Lev.] 20*; *Mth. 15*.

6525 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.

6526 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 32*; *sus 17*; *jos 24*; ***К[ъ] Рѝ͡м*** *[****лѧном****] [= Rom.] 12*; *1* ***Салȏн*** *[****ѧном****] [= 1 Tes.] 5*; *1 Petr. 3*.

6527 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6528 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6529 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, probabil *suflările*.

6530 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: **зрѝ** [= 'vezi'].

6531 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie.

6532 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 25*.

6533 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 19*.

6534 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6535 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 28*; *Sirah 25*.

6536 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *lêneş*.

6537 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 15*; *Sirah 34*; *Isaía 1*.

6538 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 32*.

6539 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 7*.

6540 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6541 Secvenţa *că dentru* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῶν γὰρ ἑαυτοῦ ἄρτων*.

6542 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6543 În text, scris **ἀдȣнá**, probabil greşeală a copistului.

6544 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6545 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 27*.

6546 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu

roşu, nota: *ii*.

6547 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6548 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6549 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, nota: *iale*, pentru conformitate cu genul substantivului rom. *cuvînt*; în SEPT.FRANKF.: *αὐτούς*.

6550 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a acestui cuvînt, corectura: -*e*, propunînd lecțiunea *scrie*.

6551 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6552 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6553 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *tovarăş*.

6554 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 23*; *jos* este scris cu roşu.

6555 În text, scris ***сьнⷩ҇икꙋлꙋи***, probabil greşeală a copistului.

6556 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescfrabil.

6557 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 22*.

6558 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu trimiterile biblice: *sus 13*; *Sirah 30*.

6559 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 36*; *jos 24*.

6560 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 36*; *sus 23*.

6561 În text, acest cuvînt este marcat cu trei vrahii scrise cu roşu reluate marginal, fără alte notații.

6562 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 81*.

6563 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 36*.

6564 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 13*.

6565 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 19*; *5 Moi[si] [= Deut.] 1*; *Sirah 32*.

6566 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 10*.

6567 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr. 3*.

6568 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 6*.

6569 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 14*.

6570 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6571 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie.

6572 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 15*.

6573 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6574 Marginal, marcată în text cu cinci vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *patimă*.

6575 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6576 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Римⷨ҇[ляном]*** *[= Rom.] 12*.

6577 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21*.

6578 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ecclisiast 3*.

6579 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenței -*ănă-să*, corectura: -*enea iaste*, ropunînd lecțiunea *asêmenea iaste*, cf. SEPT.FRANKF.: *ὅμοιός ἐστι*.

6580 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, nota: *lucrarea*.

6581 În text este scris ***ꙟⷩ҇триⷭ҇триⷭ҇тáрєа***, greşeală a copistului.

6582 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Petr. 2*.

6583 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6584 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 22*.

6585 În text, acest cuvînt este marcat cu două vrahii scrise cu roşu reluate marginal, fără altă notație.

6586 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 19*.

6587 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 28*.

6588 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 18*.

6589 Marginal, marcată în text cu şase vrahii scrise cu roşu, explicația: *mîngîitorilor*.

6590 Marginal, marcat în text cu o vrahie, este repetat al doilea -*e*, scris defectuos în text.

6591 Marginal, marcate în text cu două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 7*; *Isaía 10*; *Sirah 27*.

6592 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 22*.

6593 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6594 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie.

6595 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 20*.

6596 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 9*.

6597 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6598 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 14*.

6599 Ca şi în SEPT.FRANKF., aici apare croşeta de închidere fără corespondentul ei, croşeta de deschidere.

6600 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.

6601 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6602 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Tim. 6*.

6603 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 19*.

6604 În text, după prima silabă a acestui cuvînt apare o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

6605 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6606 Secvenţa *de toate* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *πάντα*.

6607 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră.

6608 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6609 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 12*; *Sirah 10*.

6610 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 13*.

6611 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *necuraţilor*.

6612 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрú*** [= 'vezi'].

6613 Marginal, marcată în text cu patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *spre*.

6614 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 22*.

6615 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6616 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 4 şi 12*.

6617 În text, în acest loc apare un punct scris cu roşu.

6618 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6619 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6620 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрú*** [= 'vezi'].

6621 În text, cuvîntul *pre* este adăugat deasupra rîndului.

6622 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6623 În text a fost scris cuvîntul *preste* şi ştearsă cu cerneală roşie silaba *-ste*. Deasupra sînt două vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie, şi tăiate.

6624 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6625 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *rînduială*.

6626 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6627 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6628 În manuscris, titlul cărţii este formulat după cum se vede, potrivit sintagmei corespunzătoare din SEPT.FRANKF.: *τέλος τῶν παροιμίων τοῦ Σολομόντος*; în colofonul manuscrisului apare, între croşete, titlul cărţii anterioare, *Parimiile lui Solomon*, căruia i s-a adaugat sintagma *Carte a bisêrecii*.

6629 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 40*.

6630 În text, secvenţa *a merge* este adăugată la marginea rîndului.

6631 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *fu?*.

6632 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *să fie*.

6633 În text apare cuvîntul *iaste*, tăiat cu roşu. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *va fi la iale*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἔσται αὐτοῖς*.

6634 În text urmează o secvenţă indescifrabilă, tăiată

cu cerneală roşie.
6635 În text, scris ***оа́мени͡р***, probabil din greşeala copistului.
6636 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notația: ***зрѝ*** [= 'vezi'].
6637 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu cerneală roşie deasupra ultimei slove, corectura: *-e*, propunînd lecțiunea *înțelêgere*.
6638 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6639 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6640 În text urmează cuvîntul *mie*, tăiat cu cerneală neagră.
6641 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6642 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6643 În text, scris ***стънѣ́ще***, probabil din greşeala copistului.
6644 În text urmează cuvîntul *făcut*, tăiat cu cerneală roşie.
6645 Inițial, scris *toate* şi corectat. Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT. FRANKF.
6646 În text, scris ***кꙋнокꙋю***, probabil greşeală a copistului.
6647 În text este repetat cuvîntul *întru*.
6648 În text urmează secvența *să face*, tăiată cu cerneală neagră.
6649 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului.
6650 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului.
6651 În text, deasupra celei de-a treia silabe este o slovă indescifrabilă, tăiată cu cerneală neagră.
6652 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6653 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6654 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6655 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notația: ***зрѝ*** [= 'vezi'].
6656 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *lăudat*.
6657 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *mult*.
6658 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *pumnu*.
6659 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *pumni*.
6660 Secvența *şi voie a duhului* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ προαιρέσεως πνεύματος*.
6661 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notația: ***зрѝ*** [= 'vezi'].
6662 În text, scris ***т͡нцелеᵀ*** probabil din greşeala copistului.
6663 Cuvîntul *în* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν*.
6664 În text apare, probabil din neatenția copistului, numărul *4*, corectat marginal prin *5*.
6665 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6666 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notația: ***зрѝ*** [= 'vezi'].
6667 În text urmează secvența *a te*, tăiată cu cerneală neagră.
6668 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6669 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notația: ***зрѝ*** [= 'vezi'].
6670 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 1*; *1 Tim. 6*.
6671 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.
6672 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notația: ***зрѝ*** [= 'vezi'].
6673 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.
6674 Secvența dintre croşetele scrise cu roşu reprezintă o definiție extensivă a conținutului gr. *ἔκτρωμα* 'avorton' din LXX; marginal, explicația sinonimică *lepădătura*.
6675 În text urmează cuvîntul *pentru*, tăiat cu o linie roşie. Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *decît*.
6676 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 7*.
6677 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При[т]чи*** *[= Parim.] 22*.
6678 Secvența *-cît* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὑπέρ*.
6679 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove, **ѧ**, corectura: *-e*, propunînd lecțiunea *săvîrşenie*.
6680 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul

lor, din SEPT.FRANKF.

6681 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6682 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6683 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цρ̑ст[въ]*** *[= 3 Regi] 8*; *2 Parali. 9*; ***При[т]чи*** *[= Parim.] 20*; *1 Ioan 1*.

6684 În text este repetat cuvîntul *la*.

6685 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6686 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6687 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6688 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6689 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie. Croşetele nu apar în LXX.

6690 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *dzua*.

6691 În text este scris ***тȣ̑л***, probabil din greşeala copistului.

6692 În text urmează cuvîntul *hrănesc*, tăiat cu roşu.

6693 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6694 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зρú*** [= 'vezi'].

6695 În text, scris ***вѡ̑лни̑ничѝ***, probabil greşeală a copistului. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐλευθέρων*, BIBL.1688: *volnicilor*.

6696 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6697 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

6698 În text, scris ***Тпримúте***, probabil din greşeala copistului.

6699 În text, deasupra acestui cuvînt este o slovă indescifrabilă, tăiată cu negru.

6700 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6701 În text urmează cuvintele *inima ta*, tăiate cu negru.

6702 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6703 În text se repetă cuvîntul *la*.

6704 În text, deasupra celei de-a doua silabe, este o slovă indescifrabilă, tăiată cu negru.

6705 În text urmează cuvîntul *omului*, tăiat cu negru.

6706 În text, această secvenţă este scrisă cu cerneală roşie. Marginal, marcată în text cu şase vrahii scrise cu negru deasupra cuvîntului *învăţătura*, nota: *didascalía*.

6707 Secvenţa *mai* mult este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ὑπέρ*.

6708 În text, scris ***ѱ̑намїáзъѕы***.

6709 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra lui ***ѣ***, corectura: ***є***, propunînd corectura *ceia*.

6710 În text, scris ***мӱ̀ри***.

6711 În text, scris ***пь̑нъ***, probabil eroare a copistului.

6712 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6713 Marginal, marcat cu două vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *pren*, scris defectuos în text.

6714 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6715 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6716 În text, scris ***чѣѧ***, probabil confuzie a copistului.

6717 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu negru.

6718 În text, în acest loc a fost scris iniţial cuvîntul *şi*, şters ulterior.

6719 În text urmează cuvintele *hainelor tale*, tăiate cu negru.

6720 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6721 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6722 În text, scris ***зидирȣлѡ̑р***, probabil din greşeala copistului.

6723 În text, scris ***дράгѡ̑сте***.

6724 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu negru.

6725 În text, scris ***спъла̑пте***, probabil din greşeala copistului.

6726 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6727 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *stîlpi*, *2* deasupra secvenţei *de marmure* şi *3* deasupra cuvîntului *întemeiaţi*, indicînd inversarea topicii lor.

6728 În text, scris ***погоѡ́ρѫсъ***, ulterior corectat de copist.

6729 Marginal, marcat în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *roidiile*. Cf. SEPT.FRANKF.: *αἱ ῥοαί*.

6730 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6731 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6732 Marginal, marcat în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *fată*. Cf. SEPT.FRANKF.: *θύγατερ*.

6733 În text, scris ***кърпіо́реⁿ̑***.

6734 Marginal, marcat în text cu două vrahii scrise cu roşu, deasupra ultimei silabe, corectura: *-sul*, propunînd lecţiunea *nasul*, cf. SEPT.FRANKF.: *μυκτήρ*.

6735 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu, deasupra literei *a*, corectura: *-ău*, propunînd lecţiunea *tău*. Vezi nota anterioară.

6736 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nării*. Cf. SEPT. FRANKF.: *ῥινός*.

6737 Marginal, marcată în text cu trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *tale*. Vezi nota anterioară.

6738 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6739 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6740 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6741 Marginal, marcat în text cu trei vrahii scrise cu roşu, nota: *văpăile*.

6742 Marginal, marcat în text cu două vrahii scrise cu roşu, nota: *părête*.

6743 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Рим̑[лѧном]*** *[= Rom.] 9*.

6744 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 19*.

6745 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 6*; *Amos 5*.

6746 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6747 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При[т]чи*** *[= Parim.] 21*.

6748 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6749 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, de altă mînă, notaţia: ***зрú*** [= 'vezi'].

6750 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr. 3*.

6751 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 59*.

6752 În text urmează cuvîntul *voastre*, tăiat cu roşu.

6753 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *încetaţi*.

6754 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.]*, scris, din greşeala copistului, doar ***Мwⁿ̑***, *22*; *Ierem. 5*; *Zahar. 10*.

6755 În text urmează cuvîntul *Domnul*, tăiat cu cerneală neagră.

6756 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6757 În text, cuvîntul *pre* este scris deasupra rîndului.

6758 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *lui*, în conformitate cu genul din limba română al substantivului *Sion*. În SEPT.FRANKF.: *αὐτῆς*.

6759 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mihéa 4*; marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

6760 În text, cuvîntul *lui* este marcat cu două vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o notaţie.

6761 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, plasată pe silaba *-ce-*, adăugirea: ***тⁿ̑***.

6762 Secvenţa *şi preste tot turnul înalt* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἐπὶ πάντα πύργον ὑψηλόν*.

6763 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Luc. 23*; *Iosía 10*; *Apoc. 7*.

6764 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6765 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6766 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 1*; *Ierem. 23*.

6767 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 2*; *Mth. 21*; *Mr. 12*; *Luc. 20*.

6768 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *strugur*.

6769 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6770 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6771 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрѝ*** [= 'vezi'].

6772 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6773 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрѝ*** [= 'vezi'].

6774 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***При[т]чи*** *[= Parim.] 3*; ***К[ъ] Рим[лѧном]*** *[= Rom.] 12*.

6775 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6776 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *cuvîntul*.

6777 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *un vihor*.

6778 În text urmează un cuvînt, posibil *lui*, tăiat cu cerneală neagră.

6779 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *serafimi*, *2* deasupra cuvîntului *sta* şi *3* deasupra cuvîntului *împregiurul*, indicînd inversarea topicii lor.

6780 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *altul*.

6781 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 4*.

6782 În text, scris ***лим г8ра***.

6783 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 5*; *Mth. 13*; *Mr. 4*; *Luc. 8*; *Ioan 12*; ***Дїан[ик]*** *[= Fapte] 28*; ***К[ъ] Рим[лѧном]*** *[= Rom.] 11*.

6784 Cuvîntul *Domnul* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF. *Κυρίου*.

6785 În text urmează cuvîntul *nevoinţă*, tăiat cu cerneală roşie.

6786 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 1*; *Luc. 1*.

6787 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

6788 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6789 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Црст[въ]*** *[= 4 Reg.] 19*.

6790 În text, cuvîntul *Romelíu* este scris în afara rîndului.

6791 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Math. 24*; *Luc. 2*; ***К[ъ] Рим[лѧном]*** *[= Rom.] 9*; *1 Petr. 2*.

6792 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 2*.

6793 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluată secvenţa *-tru*, scrisă defectuos în text.

6794 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6795 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

6796 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Math. 4*.

6797 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 4*.

6798 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 3*; *Luc. 1*; *1 Ioan 4*.

6799 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6800 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

6801 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6802 Secvenţa *şi împărăţia lui* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ*.

6803 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *ea*, în conformitate cu genul substantivului rom. *măgura*.

6804 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota subliniată cu roşu: *răşchira*.

6805 Secvenţa *şi pre elini de la apusurile soarelui* este o completare marginală, marcată în text printr-o cruce roşie, de aceeaşi mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ τοὺς ἕλληνας ἀφ' ἡλίου δυσμῶν*.

6806 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6807 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *minuna*.

6808 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6809 În text, scris ***съръ̆ мании***.

6810 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, nota: *mîniia*.

6811 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu

deasupra slovei **є**, corectura: *a*, propunînd lecţiunea *va*.

6812 În text, deasupra slovei **ѣ** este scrisă cu roşu o vrahie, reluată marginal, fără altă notaţie.

6813 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de echivalare: *Aravía*.

6814 În text apare o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

6815 În text, silaba *-te-* este scrisă deasupra cuvîntului.

6816 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *în*, fără echivalent textual în SEPT.FRANKF.

6817 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 **Црст**[**въ**] [= 4 Reg.] 19*; *jos 37*.

6818 În text, secvenţa *cu mîna* este scrisă în afara rîndului, de aceeaşi mînă.

6819 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ciripind*.

6820 În text acest verset este numerotat cu *16*, probabil greşeală a copistului.

6821 Acest verset nu este marcat în text.

6822 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6823 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К**[**ъ**] **Рим**[**лѧном**] [= Rom.] 9*.

6824 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6825 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Сꙋд**[**éи**] [= Jud.] 7*.

6826 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6827 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mîngîiaţi*.

6828 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6829 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїан**[**иѥ**] [= Fapte] 13*.

6830 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

6831 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 **Салон**[**ѧном**] [= 2 Tes.] 2*.

6832 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 65*.

6833 În text urmează cîteva slove tăiate cu negru, indescifrabile.

6834 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *căci*.

6835 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

6836 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6837 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *dă*.

6838 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de echivalare: *Aravía*.

6839 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

6840 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *rîvni*.

6841 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6842 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

6843 În text, silaba *-dăj-* se repetă din greşeala copistului.

6844 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6845 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 15*; *Psal. 117*.

6846 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 16*; *Psal. 104*.

6847 În text urmează secvenţa *mărirea lui*, tăiată cu cerneală neagră.

6848 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6849 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6850 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mîniia*.

6851 În text, cuvîntul *o* este scris deasupra rîndului.

6852 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 32*; *Ioil 2 şi 3*; *Mth. 24*; *Mr. 13*; *Luc. 21*.

6853 În text apare, suprascrisă şi tăiată cu cerneală neagră, silaba *-le*.

6854 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 136*.

6855 Marginal, marcate în text prin două linii oblice

scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Psal. 116*; *1 Moi[si] [= Fac.] 20*; *Ierem. 50*.

6856 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6857 Inițial scris în text *înceta*; secvența *-ceta* este tăiată cu roșu și corectată marginal de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu: *-toarce-să*.

6858 În text, secvența *-tră ei și să va lipi că-* este scrisă marginal, probabil completată ulterior, de aceeași mînă.

6859 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu deasupra ultimelor două litere, corectura: *-biți*, propunînd lecțiunea *robiți*.

6860 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6861 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6862 În text urmează cuvîntul *așa*, tăiat cu cerneală neagră.

6863 Marginal, marcată în text prin șase vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *tatălui lor*.

6864 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Parali. 28*.

6865 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Ierem. 40*; *Ezec. 7*.

6866 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6867 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de echivalare: *áravas*.

6868 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de echivalare: *áravas*.

6869 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ierem. 48*.

6870 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ierem. 48*.

6871 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *au încetat*.

6872 În text, subtitlurile sînt scrise cu roșu.

6873 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6874 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6875 În text urmează cuvîntul *Iacov*, tăiat cu cerneală neagră.

6876 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, explicația: *vihorul*.

6877 Cuvîntul *agurizid* este, probabil, o formă coruptă a unui verb la gerunziu *agurizind*, care ar reproduce gr. *ὀμφακίζουσα*, participiu aorist de la *ὀμφακίζω* 'to produce sour grapes' (LIDDELL-SCOTT, s. v.).

6878 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

6879 Cuvîntul *numele* este o completare marginală, marcată în text de o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸ ὄνομα*.

6880 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, corectura subliniată cu roșu: *va*.

6881 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, corectura: *cu mîna*.

6882 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *coprinde*.

6883 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *olovína*.

6884 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *măscut*.

6885 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6886 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6887 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6888 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, nota: *un vihor*.

6889 Secvența *petreacă den pustiiu* este o completare marginală de aceeași mînă, marcată în text printr-o cruce scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF.: *διέλθοι ἐξ ἐρήμου*.

6890 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6891 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6892 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Avvac. 2*.

6893 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Ierem. 55*; *Apoc. 14 și 18*.

6894 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6895 Cuvîntul *fêtei* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῆς θυγατρός*.

6896 Marginal, marcată în text prin subliniere cu roșu, explicația: *rudeniei*.

6897 În text urmează un cuvînt greșit și tăiat cu negru, indescifrabil.

6898 În text, acest verset este numerotat greşit cu *12*, probabil din neatenţia copistului.

6899 Secvenţa *-la ce* este o completare marginală, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *εἰς τὸν ἀπ᾽ ἀρχῆς ποιήσαντα αὐτήν.*

6900 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 66*; ***Мѹ͡дроⷭ҇ⷮ[ь]*** *[= Sol.] 2*; *1 Cori[n]th. 15.*

6901 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Cori[n]th. 15*; *jos 56*.

6902 În text, cuvîntul *pentru* este scris deasupra rîndului.

6903 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 12*; *Apoc. 3*.

6904 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, posibil *mea*.

6905 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

6906 În text, acest verset este numerotat greşit cu *27*, probabil din neatenţia copistului.

6907 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, indescifrabil.

6908 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6909 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *alăutează*.

6910 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6911 În text, şters şi corectat; este greu de stabilit care era forma iniţială.

6912 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 4*.

6913 În text urmează cuvîntul *tot*, tăiat cu cerneală neagră.

6914 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6915 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6916 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu trimiterea biblică: *Ierem. 48*.

6917 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *de frică*.

6918 Ca în SEPT.FRANKF., croşeta de închidere lipseşte.

6919 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6920 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Croşeta de închidere lipseşte în manuscris.

6921 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6922 Ca şi în SEPT.FRANKF., croşeta de închidere lipseşte.

6923 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Apoc. 7 şi 21*.

6924 Marginal, fără a fi marcată în text, este notată terminaţia pentru prezent a verbului *a nădăjdui*: *-im*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἠλπίζομεν.*

6925 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră.

6926 În text, scris ***кътрѹ***, probabil din greşeala copistului.

6927 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6928 În text, *nu ştim*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *n-am ştiut*. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὐκ οἴδαμεν.*

6929 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6930 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mihéa 1*.

6931 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *tăiate*, în acord cu genul substantivului *piatră*, al cărui corespondent grecesc este masculin.

6932 Ca şi în SEPT.FRANKF., croşeta de închidere lipseşte.

6933 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6934 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

6935 Ca şi în SEPT.FRANKF., croşeta de închidere lipseşte.

6936 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 14*.

6937 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 117*; *Mth. 21*; *Mr. 12*; *Luc. 20*; ***Дїаⷩ҇[нѥ]*** *[= Fapte] 4*; ***К[ъ] Риⷨ҇[лѧном]*** *[= Rom.] 9*; *1 Petr. 2*.

6938 În text urmează un cuvînt greşit, tăiat cu negru, indescifrabil.

6939 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

6940 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii

scrise cu roşu, corectura: *ca pre voi să vă adune*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τοῦ ὑμᾶς συναχθῆναι*.

6941 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *cescuț*.

6942 În text, scris ***к8т8̂не***, probabil din greşeala copistului.

6943 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 15*; *Mr. 7*.

6944 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Cori[n]th. 1*; *Avden. 1*. Ultima trimitere este scrisă în text ***а̂ᵛдє̂ⁿ а̂***, eronat; este vorba, probabil, despre *Avvacum 1*.

6945 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 23*.

6946 În text, scris ***зидит8̂***, greşeală a copistului.

6947 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

6948 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6949 Secvența *prin mine şi tocmêlele nu* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ καὶ συνθήκας*.

6950 În text, cu cerneală roşie sînt notate cifrele *1* deasupra secvenței *şi pui de aspide*, *2* deasupra cuvîntului *zburătoare* şi *3* deasupra cuvîntului *carii*, marcînd inversarea topicii lor.

6951 În text urmează cuvîntul *lor*, tăiat cu cerneală neagră.

6952 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6953 În text, scris ***лѫ̂ˢпєдѣ***.

6954 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6955 În text, inițial scris *minciuni*, cu *i* suprascris, corectat.

6956 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal.*

6957 În manuscris, probabil din neatenția copistului, versetul *19* se opreşte aici, conținutul lui fiind distribuit în versetul *20*, numerotat de două ori. Am restaurat, după SEPT.FRANKF., numerotarea normală.

6958 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6959 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *duhu lui*.

6960 În text acest verset este numerotat cu *39*, probabil din neatenția copistului.

6961 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *cîți*.

6962 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6963 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Aggheu 1*.

6964 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6965 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6966 În text este scrisă deasupra cuvîntului o slovă, tăiată cu cerneală neagră.

6967 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6968 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicația: *vistiêre*.

6969 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *rugînd*.

6970 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *a acestora*.

6971 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6972 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 14*.

6973 În text a fost scris inițial *dreptatea*. Silaba *drep-* este tăiată cu roşu şi corectată marginal, fiind marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu: *strîmbă-*.

6974 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cor[in]th. 1*.

6975 În text, cuvîntul *cu*, scris deasupra, pare adăugat ulterior, de altă mînă.

6976 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *vremii*.

6977 În text, scris inițial *vor*, ulterior corectat.

6978 În text, cuvîntul *a* este scris deasupra rîndului.

6979 În text, scris inițial *sîngele*, tăiat cu cerneală neagră şi corectat deasupra: *seul*.

6980 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sofon. 2*, tăiată cu cerneală neagră, şi trimiterea intratextuală: *jos 63*.

6981 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6982 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6983 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sofon. 2*.

6984 În text se repetă secvența *şi una den-*, tăiată cu

roşu.

6985 În text, scris ***пре̑ᶜ***, din neatenția copistului.

6986 În text, scris ***велѫ́щете***, greşeală a copistului.

6987 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 15.*

6988 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *mare.*

6989 Secvența *nici va fi acoló cale necurată* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὐδὲ ἔσται ἐκεῖ ὁδὸς ἀκάθαρτος.*

6990 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6991 Secvența *şi bucurie* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT. FRANKF.: *καὶ ἀγαλλίαμα.*

6992 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр̑ᶜᵀ*** *[въ] [4 = Reg.] 18*; *2 Parali. 32*; *Sirah 48.*

6993 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6994 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *a tuturor.*

6995 În text urmează un cuvînt greşit, tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

6996 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

6997 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр̑ᶜᵀ*** *[въ] [=4 Reg.] 20.*

6998 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр̑ᶜᵀ*** *[въ] [= 4 Reg.] 19.*

6999 În text, scris ***є̓ѕїпилоᵖ***, greşeală a copistului.

7000 Secvența *dzicînd: „Aşa veți grăi Ezechiei* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu cu un punct dedesupt. Cf. SEPT.FRANKF.: *λέγων οὕτως ἐρεῖτε Ἐζεκία βασιλεῖ τῆς Ἰουδαίας.*

7001 În text, secvența *şi tu vei scăpa* este repetată şi tăiată cu roşu.

7002 În text, scris ***мьмьⁿ̑т8таᵒ***, greşeală a copistului.

7003 În text urmează cuvîntul *Savvaoth*, tăiat cu cerneală roşie.

7004 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7005 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *pune.*

7006 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *săgeată.*

7007 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 10*; *4* ***Цр̑ᶜᵀ*** *[въ] [= 4 Reg.] 19*; *Tovith 1*; *Sirah 48*; *1 Mac. 7*; *2 Mac. 8 şi 15.*

7008 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Tovit 1.*

7009 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр̑ᶜᵀ*** *[въ] [= 4 Reg.] 20*; *2 Parali. 32*; *Sirah 48.*

7010 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 38.*

7011 În text urmează cuvîntul *Israil*, tăiat cu cerneală neagră.

7012 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7013 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7014 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7015 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7016 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7017 Pentru a fi scrisă slova ***є*** a fost corectată altă slovă, se pare, ***р***.

7018 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 6 şi 113.*

7019 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7020 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр̑ᶜᵀ*** *[въ] [= 4 Reg.] 20.*

7021 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7022 Ca şi în SEPT.FRANKF., aici lipseşte croşeta de închidere.

7023 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7024 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *el*, în conformitate cu genul substantivului *Ierusalim* în limba română.

7025 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*. Vezi nota anterioară.

7026 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, care trimite, probabil, la nota marginală semnalată anterior, *lui*, aflată pe acelaşi rînd.

7027 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*. Vezi notele anterioare.

7028 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 3*; *Mr. 1*; *Luc. 3*; *Ioan 1*.

7029 Marginal, marcată în text prin zece vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *glasul strigînd*.

7030 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7031 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *va*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἔσται*.

7032 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7033 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 14*; *Iacov 1*; *1 Petr. 1*; *Ioan 12*.

7034 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 1*; *Ierem. 23*.

7035 Marginal, marcate în text prin două vrahii scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 36*; *Ioan 10*.

7036 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мȣ͆роͨͭ**[**ь**] [= Sol.] 9*; *Sirah 1*; ***К**[**ъ**] **Ри͆͡м**[**лѧном**] [=* Rom.*] 11*; *1 Cori[n]th. 2*.

7037 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7038 În text urmează sintagma *de tot*, tăiată cu cerneală roşie.

7039 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7040 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа͡н**[**иѥ**] [= Fapte] 17*.

7041 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *chipul lui*.

7042 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7043 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pus*.

7044 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7045 În text, *zice-va*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *vei*. Cf. SEPT.FRANKF.: *εἴπῃς*.

7046 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *-ea*, care indică înlocuirea ultimei vocale a cuvîntului.

7047 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 44 şi 48*; *Apoc. 1 şi 22*.

7048 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 1*.

7049 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de echivalare: *căci*.

7050 Deasupra cuvîntului *lui* este marcată o vrahie scrisă cu roşu, repetată pe margine, fără nici o explicaţie. Croşetele aparţin traducătorului sau copistului.

7051 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7052 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7053 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7054 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7055 În text, scris ***чи̑че***, greşeală a copistului.

7056 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7057 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 12*.

7058 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7059 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *întins*.

7060 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 49*; ***Дїа͡н**[**иѥ**] [= Fapte] 13*.

7061 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 41*.

7062 În text, scris ***къ͡лкъ***, probabil din greşeala copistului.

7063 În text, accentuat ***пре́тȣти͡ндирилѧ́***.

7064 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7065 În text urmează o secvenţă indescifrabilă, tăiată cu cerneală neagră şi roşie.

7066 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7067 Cuvîntul *mie* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *μοι*.

7068 Cuvîntul *dzice* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu

deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *λέγει*.

7069 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 13*.

7070 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7071 În text urmează un cuvînt greşit, tăiat cu roşu, indescifrabil.

7072 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Cori[n]th. 5*; *Apoc. 21*.

7073 În text, repetat: *carele*.

7074 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7075 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7076 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ştergu*.

7077 Ca şi în SEPT.FRANKF., croşeta de deschidere nu este corelată cu una de închidere.

7078 În text este repetată secvenţa *fărădă-*, probabil din greşeala copistului.

7079 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 1 şi 46*.

7080 În text este repetată secvenţa *sluga mea*, probabil din greşeala copistului.

7081 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioil 2*; ***Дїан̑[иѥ]*** *[= Fapte] 2*; *Ioan 7*.

7082 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 14*; *jos 48*; *Apoc. 1 şi 22*.

7083 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7084 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7085 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мꙋдроⷭт[ь]*** *[= Sol.] 13*; *Ierem. 10*.

7086 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7087 În text urmează cuvîntul *Întrutotţiitor*, tăiat cu negru.

7088 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vistiêre*, urmată de un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

7089 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *ascunse*, *2* deasupra cuvîntului *nevăzute* şi *3* deasupra secvenţei *dăşchide-voi*, indicînd inversarea topicii lor.

7090 În text, secvenţa *Dumnedzăul Israil. 4. Pentru sluga mea, Iacov, şi Israil, cel ales al mieu, eu chema-te-voi cu numele tău* a fost omisă şi este completată marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, după SEPT.FRANKF.

7091 În text, *apus*. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei silabe, completarea: *-suri*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀπὸ δυσμῶν*.

7092 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7093 În text, *vasele*. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scris cu roşu, nota: *lutul*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τηλόν*.

7094 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 18*; ***К[ъ] Рим̑[лѧном]*** *[= Rom.] 9*; ***Мꙋдроⷭт[ь]*** *[= Sol.] 15*.

7095 În text, deasupra cuvîntului *l-* se află o vrahie, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

7096 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7097 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7098 În text urmează secvenţa *au făcut*, tăiată cu roşu.

7099 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7100 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7101 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***К[ъ] Рим̑[лѧном]*** *[= Rom.] 14*; *Filip. 2*.

7102 În text urmează cuvîntul *sînt*, tăiat cu cerneală neagră.

7103 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7104 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7105 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

7106 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7107 Cuvîntul *mai* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a exprima mai exact sensul gr. *τὰ ἔσχατα*.

7108 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7109 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7110 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *am dzis*, în încercarea de a reda

sensul aoristului grecesc.

7111 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7112 Cuvîntul *ceia* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru o echivalare mai exactă a participiului perfect *ἀπολωλεκότες* din SEPT.FRANKF.

7113 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7114 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7115 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7116 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Naum 3*.

7117 În text, silaba *-să-* este scrisă deasupra rîndului.

7118 Cuvîntul *mai* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὐκέτι μὴ κληθήσῃ*.

7119 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 18*.

7120 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 51*.

7121 În text, scris ***фъръмъкъторі́а***, probabil din greşeala copistului.

7122 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *ieşind*, pentru a reda participiul din original.

7123 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

7124 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *răzîmîndu-vă*.

7125 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7126 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7127 În text, *-e* final iniţial este modificat în *ȣ*, iar marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *-ind*, rezultînd corectura: *fărălegiuind*.

7128 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7129 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7130 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 42*.

7131 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 14 şi 44*.

7132 În text, scris iniţial ***поръ***^{н}***че***^{лє}, după care silaba suprascrisă, *-le*, a fost tăiată cu negru, cuvîntul fiind continuat în rînd cu silaba *-lor*.

7133 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 18*.

7134 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*; *4 Moi[si] [= Num.] 20*; *Psal. 77 şi 104*; ***Мȣ***^{д}***ро***^{ст}*[ь] [= Sol.] 11*; *1 Cori[n]th. 10*; *jos 57*.

7135 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 51*.

7136 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7137 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 42*; ***Дїа***^{н}*[иѥ] [= Fapte] 13*.

7138 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Cori[n]th. 6*.

7139 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7140 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 7*.

7141 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7142 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *au a nu milui*, *2* deasupra cuvîntului *fiii* şi *3* deasupra cuvîntului *iară*, indicînd inversarea topicii lor.

7143 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 60*.

7144 În text urmează cuvîntul *toţi*, tăiat cu cerneală neagră.

7145 În text, scris ***а́чѐщїѧ***.

7146 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7147 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *hrănitoare*.

7148 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7149 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *trimis*.

7150 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7151 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7152 În text, cuvîntul *cu* este scris deasupra rîndului.

7153 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7154 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [=*

Num.] 11; *jos 59*.

7155 Inițial a fost marcat aici și marginal începutul versetului *5*, după care această marcare a fost ștearsă.

7156 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Mth. 26*.

7157 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7158 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***К**[**ъ**] **Рим**[**ланом**] [= Rom.] 8*.

7159 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 12*.

7160 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7161 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Psal. 36*.

7162 Secvența *și cu dăfăimarea lor* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ τῷ φαυλισμῷ αὐτῶν*.

7163 Marginal, marcată în text prin două liniii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieș.] 14*.

7164 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus 49*.

7165 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile intratextuale: *sus 47 și 46*.

7166 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

7167 La fel ca în SEPT.FRANKF., croșeta de închidere lipsește.

7168 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*.

7169 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7170 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Ezec. 36*; ***К**[**ъ**] **Рим**[**ланом**] [= Rom.] 2*, subliniată cu roșu.

7171 Secvența *numele mieu* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸ ὄνομά μου*.

7172 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Naum 1*; *[**Къ**] **Рим**[**ланом**] [= Rom.] 10*.

7173 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7174 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7175 În text este repetată secvența *Domnul pre*, greșeală a copistului.

7176 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Psal. 97*; *2 Cori[n]th. 6*.

7177 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7178 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***К**[**ъ**] **Рим**[**ланом**] [= Rom.] 15*.

7179 În text, scris ***ветȣит***, probabil din greșeala copistului.

7180 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Ioan 12*; ***К**[**ъ**] **Рим**[**ланом**] [= Rom.] 10*.

7181 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Mth. 9*.

7182 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7183 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Mth. 8*; *1 Petr. 2*.

7184 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7185 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 15*.

7186 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Mth. 26*; ***Дїан**[**иє**] [= Fapte] 8*.

7187 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***Мȣдр**[**ость**] [= Sol.] 2*.

7188 Secvența *și pre cei avuți pentru moartea lui* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unei cruci, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ*.

7189 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Petr. 2*.

7190 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Mr. 15*; *Luc. 22*.

7191 În text, scris ***лȣмци***, greșeală a copistului.

7192 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Luc. 23*; *Galat.*

4; ***Мѹдрост*** *[ь] [= Sol.] 3*.

7193 În text este repetat cuvîntul *dreapta* şi tăiat cu negru.

7194 În text, scris ***нѹ́тетѣ́ма***.

7195 În text, scris ***помещи***, greşeală a copistului.

7196 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 1*.

7197 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu.

7198 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 9*.

7199 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 9*, tăiată cu cerneală neagră; *Ioan 6*.

7200 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră.

7201 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7202 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїан*** *[ик] [= Fapte] 13*.

7203 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7204 În text, scris ***кема́цилє***, probabil din greşeala copistului.

7205 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală roşie.

7206 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мѹдрост*** *[ь] [= Sol.] 1*.

7207 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7208 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7209 În text, cuvîntul *să* este scris deasupra rîndului.

7210 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 21*; *Mr. 11*; *Luc. 19*.

7211 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 6 şi 8*.

7212 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 22*; ***Мѹдрост*** *[ь] [= Sol.] 2*; *1 Cori[n]th. 15*.

7213 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

7214 În text este repetat cuvîntul *şi*.

7215 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7216 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7217 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 62*.

7218 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7219 În text, scris ***ми́***, greşeală a copistului.

7220 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 48*.

7221 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Zahar. 7*.

7222 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră.

7223 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7224 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 18*; *Mth. 22*.

7225 Secvenţa *dreptatea ta* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἡ δικαιοσύνη σου*.

7226 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *întinderea de mînă*. Cf. SEPT.FRANKF.: *χειροτονίαν*.

7227 În text urmează un cuvînt greşit, posibil *ta*, tăiat cu cerneală neagră.

7228 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7229 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 61*.

7230 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7231 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7232 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 11*; *sus 50*.

7233 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

7234 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7235 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 15*; *Psal. 7*.

7236 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***При*** *[т]* ***чи*** *[= Parim.] 10*; ***К*** *[ъ]* ***Рим*** *[ланом] [= Rom.] 10*.

7237 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7238 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7239 Marginal, marcate în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Efes. 6*; *1 Cor. 5*.

7240 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7241 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Ри҃м[лѧном]*** *[= Rom.] 11*.

7242 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7243 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 49*.

7244 În text urmează cuvîntul *năroade*, tăiat cu cerneală neagră.

7245 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7246 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7247 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7248 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7249 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu rou, trimiterea biblică: *Apoc. 21*.

7250 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *va*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐρημωθήσεται*.

7251 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7252 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Apoc. 12 şi 22*.

7253 Cuvîntul *ţie* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *σοι*.

7254 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 4*.

7255 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7256 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 10*; *Luc. 6*.

7257 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 58*.

7258 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7259 În manuscris, în acest loc era marcat iniţial începutul versetului *11*, numerotat pe margine, după care a fost şters.

7260 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7261 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 27*.

7262 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7263 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Zahar. 9*; *Mth. 21*; *Ioan 12*.

7264 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7265 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 19*.

7266 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7267 Marginal, marcată în text prin două linii oblie scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 34*.

7268 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *2* deasupra secvenţei *Şi aduş sîngele lor la pămînt*, *1* deasupra secvenţei *Şi-i stropşii pre ei cu mîniia mea* şi *3* deasupra cuvîntului *Mila*, indicînd inversarea topicii lor.

7269 Secvenţa *mila lui şi după* este o completare marginală, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ κατά*.

7270 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7271 Secvenţa *şi i-au luat pre ei* este o completare marginală de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἀνέλαβεν αὐτους*.

7272 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7273 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

7274 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7275 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 26*; *Varuh 2*.

7276 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7277 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7278 În text urmează un cuvînt, probabil *sfinte*, tăiat cu cerneală neagră.

7279 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 2*.

7280 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 78*.

7281 Marginal, marcată în ext prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Ри҃м[лѧнѡм]*** *[= Rom.] 10*.

7282 În text urmează un cuvînt, posibil *pururea*, tăiat cu cerneală neagră.

7283 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7284 În text, scris ***прє҃с***, greşeală a copistului.

7285 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *broboana*.

7286 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7287 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***При[т]чи*** *[= Parim.] 1*; *Ierem. 7*; *jos 66*.

7288 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 6*.

7289 Cuvîntul *bucura* lipseşte din text, probabil din greşeala copistului, şi este notat marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

7290 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Petr. 3*; *Apoc. 20*.

7291 În text, scris ***мі́е***, greşeală a copistului.

7292 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7293 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7294 În text, auxiliarul *vor* este omis, probabil din greşeala copistului, şi este completat marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

7295 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *blăstăm*.

7296 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7297 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 31*.

7298 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 11*.

7299 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа҃н[иѥ]*** *[= Fapte] 7*.

7300 În text urmează o secvenţă, posibil *zice Domnul*, tăiată cu negru.

7301 Cuvîntul *de* lipseşte din text şi este notat marginal, marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

7302 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7303 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При[т]чи*** *[= Parim.] 1*; mai jos, făcînd parte, probabil, din aceeaşi notă marginală, *Ieremia 7* şi *sus 65*.

7304 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *audzit*. În text urmează secvenţa *pre mine*, tăiată cu roşu.

7305 În text, deasupra acestui cuvînt apar trei vrahii scrise cu roşu, reluate pe margine, fără nici o explicaţie.

7306 În text, cuvîntul *ca* este adăugat deasupra rîndului.

7307 În text urmează o secvenţă greşită, tăiată cu roşu.

7308 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7309 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *panairuri, iarmaroace, tîrguri slobode*, ultima sintagmă subliniată cu roşu.

7310 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*, conform genului din limba română al substantivului *Ierusalim*.

7311 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*. Vezi nota anterioară.

7312 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *naintea uşilor*.

7313 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7314 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *striinii*.

7315 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7316 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7317 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7318 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 65*; *Apoc. 21*; *1 Petr. 3*.

7319 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mr. 9*.

7320 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil.

7321 În text, scris greşit ***порь҃кчі́***.

7322 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 18*.

7323 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vargă*. Cf.

SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *βακτηρίαν* < *ἡ βακτηρία* 'baston, sceptru; toiag' (*cf.* GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *toiag*.

7324 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7325 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 4*.

7326 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7327 În text, scris greşit **ко̆де**.

7328 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7329 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 6*; *Sirah 49*.

7330 Cuvîntul *Domnul* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Κύριος ⌊Κύριος⌋* 'Domnul, *Domnul*'. Cf. BIBL.1688: „Domnul, *Domnul*".

7331 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7332 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7333 În text, iniţial apare cuvîntul *hotarăle*, modificat ulterior în *ostroavele*, scris **ѡ̑ⷭтро́веле**. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *νήσους* < *ἡ νῆσος* 'île' (BAILLY, s.v.), BIBL.OSTROG: **ѻ҆стро́вы**, VULG.1583: *insulas*, BIBL.1688: *ostroavele*.

7334 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *dă*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: conj. *εἰ* 'dacă', introducînd o propoziţie interogativă indirectă în corelaţie cu regentul *ἴδετε*. Conjuncţia condiţională *să* (< *se* < lat. *sī*) 'dacă', o particularitate a MS.45, este concurată în epocă de *dacă* şi *de* (*dă*) (Arvinte 1988:83, Frâncu 2009:119). Vezi şi BIBL.1688: *de*.

7335 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7336 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7337 Cuvîntul *lor* a fost adăugat marginal, probabil de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT. FRANKF.: *αὐτῶν* '(al) lor'. Cf. BIBL.1688: *lor*.

7338 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7339 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 3*.

7340 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 5*; *Mth. 21*; *Mr. 12*; *Luc. 20*.

7341 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7342 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *otavă*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *πόαν* < *ἡ πόα*, SEPT.LOND.: subst. *ποίαν* < *ἡ πόα* 'grass, herb; (aici) kind of grass with cleansing properties, lye (leşie) extracted from this grass' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *iarbă*.

7343 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7344 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 11*.

7345 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 2*.

7346 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Aggheu 1*.

7347 Cuvîntul *mai* a fost adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἔτι* 'mai'. Cf. BIBL.1688: „nu să va *mai* face".

7348 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7349 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7350 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 10*.

7351 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7352 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

7353 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil.

7354 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7355 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7356 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: **Мꙋⷣро́ⷭⷮ**[**ь**] [*= Sol.*] *1*.

7357 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7358 În text, cuvîntul *ceriul* este tăiat cu roşu. Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, a fost adăugat cuvîntul *soarele*. Opţiunea glosatorului nu corespunde surselor consultate. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ὁ οὐρανός* 'cerul', BIBL.OSTROG: **нбⷭи** < **не́бо** 'cer' (cf. MSL, s.v.), VULG.1583: *caeli*. Vezi şi opţiunea de traducere din BIBL.1688: *ceriul*.

7359 Cuvîntul *cei* a fost adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τούς* '(către) cei'. Cf. BIBL.1688: *cei*.

7360 În text, scris greşit ***є*** ^{8}.

7361 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ezec. 22*.

7362 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7363 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vîrtoşi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἰσχυροί* 'puternici, viguroşi', BIBL.1688: *vîrtoşi*.

7364 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 16*.

7365 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7366 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 6*; *Mth. 13*; *Mr. 4*; *Luc. 8*; *Ioan 12*; ***Дїа҃н***[*ıє*] [*= Fapte*] *28*; ***К***[*ъ*] ***Ри҃м***[*ланом*] [*= Rom.*] *11*.

7367 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7368 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 1*; *Zahar. 2*; *2 Moi*[*si*] [*= Ieş.*] *22*.

7369 În text, scris greşit ***трѣ҃мцъ***.

7370 În text, secvenţa *asupra ei spre războiu* este repetată, din greşeală, şi tăiată cu roşu; la începutul acesteia, deasupra, este marcată o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7371 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7372 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа҃н***[*ıє*] [*= Fapte*] *7*.

7373 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7374 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 56*; *jos 8*.

7375 În text, scris greşit ***ѧ҆чѣ҃стѧ҃стѣ***.

7376 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 11*.

7377 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 1*; *Amos 5*.

7378 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7379 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă lecţiunea: *ei*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *αὐτοῦ* '(al) lui'. Cf. BIBL.1688: *lui*.

7380 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *cu*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐφ' ἵπποις* '*pe* cai', BIBL.1688: *cu*.

7381 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

7382 În text, silaba *nă-* este repetată.

7383 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7384 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 26*.

7385 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7386 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

7387 În text urmează fragmentul *omului şi între mijlocul*, tăiat cu o linie roşie.

7388 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7389 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 21*; *Mr. 11*; *Luc. 9*.

7390 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7391 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***При҃т***[*чи*] [*= Parim.*] *1*; *Isaía 65 şi 66*.

7392 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7393 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7394 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7395 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 14*.

7396 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 44*.

7397 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7398 Marginal, marcată în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 16*.

7399 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7400 În text urmează o secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

7401 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi*[*si*] [*= Lev.*] *18*.

7402 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ezec. 25*.

7403 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7404 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7405 Secvenţa *de tot* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *κατεκρατήθησαν* < *κατακρατέω* '(sens pasiv) a se întări, a se înstăpîni' (cf. GR.ENGL., s.v.). Cf. BIBL.1688: „să biruiră *de tot*".

7406 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7407 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7408 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 56*; *sus 6*.

7409 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7410 În text, deasupra cuvîntului este scrisă o vrahie roşie, nereluată marginal.

7411 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 14*.

7412 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мȣдрост[ь]*** *[= Sol.] 11*.

7413 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7414 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7415 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *stare* (DLR, *stáre* 'loc de odihnă'; *stînă* 'aşezare păstorească sezonieră'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *σταθμόν* < *ὁ σταθμός* 'étable; habitation, demeure; lieu de halte pendant la nuit etc.' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *diversorium viatorum* 'loc de popas pentru drumeţi', BIBL.1688: *sălaş*.

7416 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 27*.

7417 În text, din secvenţa de anticipare -***питú*** apare în pagina următoare numai ultima silabă; probabil din greşeala copistului.

7418 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7419 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 25*.

7420 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Cori[n]th. 1*; *2 Cori[n]th. 10*.

7421 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїан[іє]*** *[= Fapte] 7*.

7422 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мȣдрост[ь]*** *[= Sol.] 13*; *Isaía 44*.

7423 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 15*.

7424 În text, cuvîntul *cei* a fost adăugat deasupra rîndului.

7425 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7426 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*; *jos 51*; *Psal. 135 şi 148*.

7427 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 134*.

7428 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7429 Secvenţa *Domnul — numele lui* a fost adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Κύριος ὄνομα αὐτῷ* 'numele lui [este] Domnul'. Cf. BIBL.1688: *Domnul — numele lui*.

7430 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7431 În text a fost scris iniţial altfel, iar apoi corectat.

7432 În text, scris ***аȣзúрє***, probabil în corelaţie cu termenul anterior, care a fost modificat. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. fem. gen. sg. *ἀκοῆς*, BIBL.1688: *auzirii*.

7433 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 6 şi 36*.

7434 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 78*; *Sirah 36*.

7435 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *arzător*.

7436 Cuvîntul *împreună* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *συνεμαρτυρέω* (*συν-* 'împreună' + *μαρτυρέω* 'a mărturisi'). Cf. BIBL.1688: „mărturisiiam *împreună*".

7437 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7438 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7439 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7440 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 2.*

7441 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 14.*

7442 În text, deasupra acestui cuvînt este scrisă o vrahie roşie, iar apoi tăiată.

7443 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, posibil *şi.*

7444 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7445 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, posibil *nu*, marcat şi printr-o vrahie roşie.

7446 În text, în dreptul acestui verset apare o mînă desenată cu roşu, în poziţie indicială, făcînd trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7447 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1* ***Цр***ст͡ *[**въ**] [= 1 Reg.] 16*; *1 Parali. 28*; *jos 17 şi 20*; *Psal. 7 şi 25*; *Apoc. 2.*

7448 În text, cuvîntul *mîinile* este tăiat cu roşu. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă lecţiunea: *cu mînele* sau *nu mînele.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν ταῖς χερσίν* 'de/ cu mîinile', BIBL.OSTROG: ***въ рꙋка́хъ*** 'în mîinile', VULG.1583: *in manibus*, BIBL.1688: *în mînile*, SEPT.ENGL.2007: *by hands.*

7449 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7450 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 21*; *Avvacum 1.*

7451 În text, verbul apare precedat de negaţia *nu*, tăiată cu roşu şi marcată printr-o vrahie roşie. Negaţia nu apare în sursele greceşti consultate (SEPT.FRANKF.,SEPT.LOND.).

7452 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7453 În text, iniţial a fost scris, probabil, *sufletul mieu*, iar apoi corectat.

7454 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie roşie, tăiată şi nereluată marginal.

7455 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7456 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7457 În text, scris iniţial ***нꙋнѡ***с͡***кь***на͡, iar apoi modificat, de altă mînă, prin adăugarea silabei ***ко͡*** deasupra rîndului.

7458 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7459 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7460 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Пла***чи͡ *[**Іеремі́євъ**] [= Plîng.] 1.*

7461 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ethiopul.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *αἰθίοψ* 'etiopianul', BIBL.1688: *arapul.*

7462 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7463 În text, cuvîntul este scris defectuos.

7464 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7465 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *buruian.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἡ βοτάνη* 'păşune, ierburi; nutreţ' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *iarbă.*

7466 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7467 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

7468 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7469 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7470 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 23.*

7471 În text, secvenţa *cu pasări* este marcată prin patru vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

7472 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *răspîntiile.* Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *ταῖς διόδοις* < *ἡ δίοδος* 'passage; routes qui se croisent' (BAILLY, s.v.), SEPT.LOND.: *ταῖς ὁδοῖς* < *ἡ ὁδός* 'drum, cale', BIBL.1688: *răspîntiile.*

7473 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Пла***чи͡ *[**Іеремі́євъ**] [= Plîng.] 1 şi 2.*

7474 În text, scris greşit ***мі́є***. Cuvîntul apare marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *λαοῦ μου* '(a) poporului *meu*', BIBL.1688: „norodului *mieu*".

7475 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 8.*

7476 În text, prepoziţia *de* şi silaba *vin-* a cuvîntului următor sînt repetate, probabil din greşeala copistului.

7477 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7478 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *fêţii mêle*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *πρὸ προσώπου μου* 'înaintea mea/ în faţa mea', BIBL.1688: „înaintea fêţii mêle".

7479 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7480 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Zahar. 11*.

7481 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цρ***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 21*.

7482 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 8*.

7483 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *Despuitoare*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Δέσποτα* 'Stăpîne/ Doamne', BIBL.1688: *Doamne*.

7484 Secvenţa *rêlelor lor şi întru vrêmea* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τῶν κακῶν αὐτῶν καὶ ἐν καιρῷ* 'răutăţilor lor şi în vremea'. Cf. BIBL.1688: *răutăţilor lor şi în vrêmea*.

7485 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7486 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 32*; ***К**[**ъ**]* ***Ри***^{м}*[**ланом**] [= Rom.] 10*.

7487 În text, scris greşit ***и́ми***^{і}.

7488 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7489 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 30*.

7490 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7491 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie roşie, nereluată marginal.

7492 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie roşie, nereluată marginal.

7493 Cuvîntul *mîna* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *mîinile*, inadecvat în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἐκ χειρός* 'din mîna'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *mînile*.

7494 Marginal, marcată în text prin trei vrahii inverse scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *răscumpăra*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *λυτρώσομαι* < *λυτρόω* 'délivrer moyennant rançon; payer une rançon' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *voiu mîntui*.

7495 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7496 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7497 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *-ste*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐπί* 'pe/ peste', BIBL.1688: *pre*.

7498 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7499 În text, scris greşit ***мύρερελ8***^{ї}.

7500 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 5*.

7501 În text, scris greşit ***прє***^{с}.

7502 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.

7503 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 23*.

7504 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus*.

7505 În text, scris ***ці́є***. Cf. SEPT.FRANKF. (text): *σοι*, justificat prin posibilitatea interpretării ca vorbire indirectă liberă (prin intermediul lui *ὅτι*), dar SEPT.FRANKF. (aparat critic), SEPT.LOND.: *μοι*; BIBL.OSTROG: ***мнѣ́*** 'mie', VULG.1583: *mihi*, BIBL.1688: *mie*.

7506 În text, deasupra cuvîntului sînt scrise şi apoi tăiate una sau două slove.

7507 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрѝ*** [= 'vezi'].

7508 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 48*.

7509 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, este propusă completarea: *cel*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ἡ ἀγριομυρίκη* < adj. *ἄγριος, -α, -ον* 'sălbatic' + *ἡ μυρίκη* 'tamarisc' (cf. BAILLY, s.v.) 'tamariscul sălbatic/ *cel* sălbatic', BIBL.1688: „mirsinul *cel* sălbatec".

7510 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

7511 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7512 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7513 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрú*** [= 'vezi'].

7514 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 1*.

7515 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 11*; *jos 20*; *1* ***Црст****[въ] [= Reg.] 16*; ***К****[ъ]* ***Рим****[лѧном] [= Rom.] 28*; *Psal. 7*; *Apoc. 2*.

7516 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7517 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

7518 În text, cuvîntul apare marcat printr-o vrahie roşie, nereluată marginal.

7519 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7520 În text, scris greşit ***фїниλwр***.

7521 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7522 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 5*.

7523 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *băgaţi*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. *εἰσφέρετε* < *εἰσφέρω* 'porter dans, apporter, introduire' (BAILLY, s.v.), SEPT.LOND.: vb. *ἐκπορεύεσθε* < *ἐκπορεύομαι* 'to go out, to go forth; to proceed out of' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *băgaţi*.

7524 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 45*; ***К****[ъ]* ***Рим****[лѧном] [= Rom.] 9*; ***М8дросⷮ****[ь] [= Sol.] 15*.

7525 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, între două paranteze mari, aceleaşi trimiteri biblice: *Isaía 45*; ***К****[ъ]* ***Рим****[лѧном] [= Rom.] 9*; ***М8дросⷮ****[ь] [= Sol.] 15*.

7526 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-toarce*, explicaţia: *-turna* (DLR, *înturná* 'a se întoarce', întrebuinţat mai ales în Moldova, dar şi prin Ardeal şi Banat). Cf. BIBL.1688: *să va întoarce*.

7527 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7528 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, între două paranteze mari, aceleaşi trimiteri biblice: *Isaía 45*; ***К****[ъ]* ***Рим****[лѧном] [= Rom.] 9*; ***М8дросⷮ****[ь] [= Sol.] 15*.

7529 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 25 şi 35*; *Iov 3*.

7530 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *jos 19 şi 49 şi 50*.

7531 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7532 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7533 În text, scris greşit ***мънїє́***. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. masc. gen. sg. *θυμοῦ* '(a) mîniei', BIBL.1688: *mîniei*.

7534 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7535 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7536 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7537 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *suna*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἠχήσει* < *ἠχέω* 'a suna, a ţiui' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *vor suna*.

7538 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 8*; *jos 49 şi 50*.

7539 Cuvîntul *mai* a fost adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἔτι* 'încă/ mai'. Cf. BIBL.1688: *mai*.

7540 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *vor*.

7541 Cuvîntul *pentru* a fost adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *διότι* 'pentru că; căci'. Cf. BIBL.1688: *pentru căci*.

7542 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7543 În text, deasupra cuvîntului este notată o vrahie roşie, nereluată marginal.

7544 În text, scris greşit ***фώк8р***.

7545 În text apar două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

7546 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 28*; *Psal. 7*; *sus 11 şi 17*.

7547 În text, deasupra cuvîntului este scrisă o vrahie roşie, nereluată marginal.

7548 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 3*.

7549 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7550 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7551 În text, scris greşit ***ш***.

7552 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 38*.

7553 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7554 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 22*.

7555 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7556 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21*.

7557 Secvenţa *cară şi* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐφ' ἁρμάτων καί* 'pe care şi'. Cf. BIBL.1688: *pre cară şi*.

7558 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7559 În text, scris greşit ***ἀдáчє***.

7560 Cuvîntul *pierzător* a fost adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *ὀλοθρεύοντα* < *ὀλοθρεύω* 'a distruge, a nimici, a pierde' (cf. GR.ENGL., s.v.). Vezi şi BIBL.1688: *pierzătoriu*.

7561 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 29*; *3* ***Црст****[****въ****] [= 3 Reg.] 9*.

7562 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрй*** [= 'vezi'].

7563 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7564 În text, ultima slovă este greu lizibilă, din cauza manuscrisului deteriorat.

7565 În text, prima slovă este greu lizibilă, din cauza manuscrisului deteriorat.

7566 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7567 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ezec. 34*.

7568 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pièrdeţi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀπολλύντες* < *ἀπόλλυμι* 'faire périr; subir une perte' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *stricaţi*.

7569 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 4 şi 40 şi 45*; *Ezec. 34 şi 37*; *jos 33*; *Daniil 9*; *Ioan 1*.

7570 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7571 În text, în dreptul acestui verset apare o mînă desenată cu roşu, în poziţie indicială, făcînd trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7572 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7573 Cuvîntul *toţi* a fost adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *πάντες* 'toţi'. Cf. BIBL.1688: *toţi*.

7574 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 9*.

7575 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7576 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7577 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7578 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 14*; *jos 27 şi 29*.

7579 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7580 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7581 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7582 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *visuri* şi *2* deasupra cuvîntului *minciunoase*, indicînd inversarea topicii lor.

7583 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7584 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7585 În text, cuvîntul *să* este adăugat deasupra rîndului, fiind marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu.

7586 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7587 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7588 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 20*.

7589 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7590 În text urmează cuvîntul *mă*, tăiat cu o linie roşie şi marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7591 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7592 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 31*; *Evrei 8*.

7593 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 29*.

7594 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o

vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *întru pămîntul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν Αἰγύπτῳ*, dar BIBL.OSTROG: ***въ землй єгѷпетъстеи***, VULG.1583: *in Terra-Aegypti*. Vezi şi BIBL.1688: *în Eghípet*.

7595 Cuvîntul *tot* a fost adăugat marginal, posibil de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *πάντα* 'tot'. Cf. BIBL.1688: *tot*.

7596 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 4 Reg.] 17*; *sus 18*; *jos 35*; *Ioan 3*. Ultima trimitere este scrisă greşit în manuscris; cf. BIBL.OSTROG: ***Їонà г҃***.

7597 În text, silaba *-lor* este adăugată deasupra rîndului.

7598 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Parali. 36*; *1 Ezdra 1*; *jos 29*; *Daniil 9*.

7599 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7600 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a cuvîntului, ***-и***, modificînd astfel forma gramaticală a acestuia, nota: ***-є***, indicînd lecţiunea *puie*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. inf. aorist activ *τοῦ θεῖναι* 'ca să pună/ spre a pune', BIBL.1688: *să puie*.

7601 În text, scris iniţial *necălcare*. Silaba *ne-* este tăiată cu o linie roşie şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7602 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, posibil *pre*.

7603 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioil 3*; *Amos 1*.

7604 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *de la înaltu*, *2* deasupra secvenţei *va lucra* şi *3* deasupra secvenţei *de la lăcaşul cel sfînt al lui*, indicînd inversarea topicii lor.

7605 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7606 În text, cuvîntul *trupul* este tăiat cu o linie roşie. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, lecţiunea: *limba*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. *σάρκα* < *ἡ σάρξ*, *σαρκός* 'carne, corp, trup; (prin extensie) om' (cf. BAILLY, s.v.), BIBL.OSTROG: ***пло́ти*** < ***пло́ть*** 'carne, corp' (cf. MSL, s.v.), VULG.1583: *carne*. Cf. BIBL.1688: *trupul*.

7607 În text, în secvenţa de anticipare a paginii, scris ***мънї́е***, probabil greşeală a copistului.

7608 În text, scris iniţial *necălcare*. Silaba *ne-* este tăiată cu roşu şi marcată printr-o vrahie roşie, nereluată marginal.

7609 Secvenţa *fiiului Ioachim* nu corespunde surselor. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *βασιλέως Ἰωακεὶμ υἱοῦ Ἰωσία*, BIBL.OSTROG: ***сн҃а їѡ̂сїина цр҃ѧ їѡ̂а̂кима***, VULG.1583: „regni Ioacim *filii Iosiae*". Vezi şi BIBL.1688: „*împăratului Ioachím*, fiiului Iósiei".

7610 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7611 În text urmează cuvîntul *audzi*, tăiat cu negru.

7612 În text urmează o secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

7613 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7614 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *şezut*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐκάθισαν* < *καθίζω* 'a sta, a şedea; a se aşeza' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *au stătut*.

7615 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.

7616 În text este suprascrisă slova ***м***, tăiată ulterior cu negru.

7617 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mih. 1 şi 3*.

7618 În text, cuvîntul este scris defectuos.

7619 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Iezechíei*, *2* deasupra cuvîntului *împăratului* şi *3* deasupra cuvîntului *Iúdei*, indicînd inversarea topicii lor.

7620 În text, cuvîntul *pămîntul* este tăiat cu roşu. Marginal, probabil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, lecţiunea: *cuvîntul* (lecţiune nesigură), inadecvată în raport cu sursele consultate. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τῆς γῆς*, BIBL.OSTROG: ***землѝ*** < ***землѧ́*** 'ţară, pămînt; ţărînă' (cf. MSL, s.v.), VULG.1583: *terram*. Vezi şi BIBL.1688: *pămîntul*.

7621 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7622 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *şi*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF.

7623 Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. propriu masc. ac. *Σεδεκίαν*, BIBL.1688: *Sedéchia*.

7624 Cuvîntul *a* a fost adăugat ulterior în spaţiul dintre cuvinte.

7625 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

7626 În text, inițial a fost scris *împăratul*, iar ulterior modificat prin adăugarea secvenței *-ui* deasupra rîndului, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. masc. dat. sg. *βασιλεῖ* 'împăratului'. Cf. BIBL.1688: *împăratului*.

7627 În text apare o vrahie scrisă cu roșu, nereluată marginal.

7628 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *lui*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: pron. dat. (*dativus commodi*) sg. *αὐτῷ* 'lui/ pentru el', BIBL.1688: „va lucra *lui*".

7629 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Varuh 2*.

7630 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile intratextuale: *sus 14 și 23*; *jos 29*.

7631 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7632 Cuvîntul *maare* a fost adăugat marginal, posibil de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF. (text): *μεγάλης* 'mare'. Cf. SEPT.FRANKF. (aparat critic): *μεγάλας* 'mari', forma *βασιλείας* putînd fi la genitiv singular sau acuzativ plural. Vezi și BIBL.1688: „împărăţii *mari*".

7633 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7634 În text urmează cuvîntul *Ieremía*, tăiat cu o linie roșie.

7635 Cuvîntul *iale* de pe marginea textului înlocuiește cuvîntul *ei* (SEPT.FRANKF.: pron. gen. pl. *αὐτῶν*) din text, pentru a se realiza acordul cu subst. *lanțuri*. Forma din text (masc. pl. *ei*) se justifică prin genul masculin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ὁ κλοιός* 'lanț'); corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. BIBL.1688: „în locul *lor*".

7636 În text este suprascrisă slova *-ι*, iar apoi tăiată cu roșu.

7637 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7638 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile intratextuale: *sus 14 și 23 și 27*.

7639 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *sus 25*; *1 Parali. 36*; *1 Esdra 1*; *Daniil 9*.

7640 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7641 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7642 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, probabil, opțiunea de traducere: *a Iúdei*; în SEPT.FRANKF. și în SEPT.LOND., numele nu este declinat. Cf. SEPT.FRANKF.:*'Ιούδα*, BIBL.1688: *a Iúdei*.

7643 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7644 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie roșie, este propusă completarea: *fiii lui*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. și SEPT.LOND. Secvența a fost preluată în BIBL.1688.

7645 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7646 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Ioil 2*; *Amos 5*; *Sofon. 1*.

7647 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *lor*.

7648 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7649 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7650 În text, scris greșit **мьниѡ́ас҇ъ**.

7651 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7652 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Cori[n]th. 6*.

7653 Croșetele și conținutul (parțial) lor sînt preluate din SEPT.FRANKF.

7654 În text urmează o secvență tăiată cu roșu, indescifrabilă.

7655 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Mth. 2*.

7656 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7657 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7658 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, este propusă completarea: *și*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF.

7659 În text, silaba *cu-* este scrisă deasupra rîndului.

7660 Croșeta de închidere lipsește, la fel ca în SEPT.FRANKF.

7661 În text, cuvîntul *înstreina*, scris inițial, este tăiat cu o linie roșie. Marginal, probabil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu,

corectura: *înturna*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀποστρέψω* < *ἀποστρέφω* ‘tourner en sens contraire, retourner; détourner’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *voiu întoarce*.

7662 Secvenţa *a lui* este adăugată marginal, posibil de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτοῦ* ‘a lui’. Cf. BIBL.1688: *a lui*.

7663 În text, cuvîntul a fost adăugat la începutul versetului şi marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7664 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7665 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7666 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ezec. 18*.

7667 În text, scris iniţial *aguridă*, iar apoi modificat.

7668 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 8*.

7669 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

7670 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7671 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 24*; *Evrei 8*.

7672 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7673 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 54*; *Ioan 6*.

7674 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа̑н**[**іє**] [= Fapte] 10*.

7675 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7676 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, indescifrabil.

7677 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7678 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7679 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7680 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7681 În text, cuvîntul este marcat prin trei vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

7682 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

7683 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7684 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7685 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 34*; *5 Moi[si] [= Deut.] 5*.

7686 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7687 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7688 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7689 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *foc*.

7690 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *aceasta*, *2* deasupra secvenţei *cu foc* şi *3* deasupra secvenţei *şi vor arde de tot*, indicînd inversarea topicii lor.

7691 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7692 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7693 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 12*; *4 **Цρ̑ст**[**въ**] [= 4 Reg.] 21*; *2 Parali. 33*.

7694 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 18*.

7695 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 11 şi 36*.

7696 Secvenţa *şi inemă alta* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unei cruci, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ καρδίαν ἑτέραν* ‘şi altă inimă’. Cf. BIBL.1688: *şi altă inimă*.

7697 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

7698 În text, secvenţa *în cetăţile muntelui* este tăiată cu roşu. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă lecţiunea *în pămîntul lui*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν πόλεσιν τοῦ ὄρους* ‘în cetăţile muntelui’, BIBL.OSTROG: ***въ градѣх горьских***, VULG.1583: *civitatibus montanis*. Cf. BIBL.1688: *în cetăţile muntelui*.

7699 În text, cuvîntul *ii* este tăiat cu roşu. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie

scrisă cu roşu, lecţiunea: *lui*. Cf. SEPT.FRANKF.: (text) fem. *τῆς Σεφηλά*, (aparat critic) *τῶν πεδινῶν* ‘celor din cîmpie/ cîmpiilor’, BIBL.OSTROG.: ***въ градѣхъ҇ по́льскихъ*** (MSL, ***польскі́й*** ‘des champs, champêtre, sauvage’), VULG.1583: *civitatibus campestribus*, BIBL.1688: „cetăţile *Sefílei*”.

7700 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru, probabil *cătră mine*.

7701 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7702 În text, secvenţa *-streina* este tăiată cu roşu. Marginal, probabil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *-turna*. Cf. SEPT.FRANKF. (text), SEPT.LOND.: vb. *ἀποστρέψω* < *ἀποστρέφω* ‘a întoarce dinspre ceva; a abate, a îndepărta, a face să eşueze’ (cf. BAILLY, s.v.), SEPT.FRANKF. (aparat critic): vb. *ἐπιστρέψω* < *ἐπιστρέφω* ‘a întoarce (ceva) într-o altă direcţie; a schimba, a transforma’ (cf. BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *voiu întoarce*.

7703 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7704 În text, scris greşit ***дєⷩ҇фа́ра***.

7705 Cuvîntul *şi* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *κατά* ‘ca şi/ conform cu’. Cf. BIBL.1688: „*ca şi* mai nainte”.

7706 Marginal, de altă mînă, nemarcată în text, este propusă lecţiunea: *om*, adecvată în raport cu forma din SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. masc. ac. sg. *ἄνθρωπον*, VULG.1583: *homine*. Cf. BIBL.1688: *oameni*.

7707 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 22*; *5 Moi[si] [= Deut.] 15*.

7708 În text, cuvîntul este marcat prin trei vrahii roşii, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

7709 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *săvîrşiră*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *συνετέλεσαν* < *συντελέω* ‘a realiza; a finaliza, a sfîrşi’ (cf. LIDDELL-SCOTT, s.v.), BIBL.1688: *făcură*.

7710 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 15*.

7711 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *pre ceia ce n-au întărit făgăduinţa mea*, *2* deasupra secvenţei *carea au făcut înaintea feţii mêle* şi *3* deasupra cuvîntului *viţălul*, indicînd inversarea topicii lor.

7712 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7713 În SEPT.FRANKF. şi în SEPT.LOND., secvenţa *ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ* este apoziţie în cazul genitiv pe lîngă numele propriu *Γοδολίου*, putînd fi tradusă fie prin ‘omul lui Dumnezeu’, fie prin ‘omului lui Dumnezeu’. Cf. BIBL.1688: *omului lui Dumnezău*.

7714 În text, cuvîntul *înaintea* este repetat la începutul paginii următoare.

7715 În text urmează o secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

7716 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7717 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *asupra pămîntului*, mai potrivită în context. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐπὶ τὴν γῆν* ‘*asupra/ împotriva* pămîntului’, BIBL.1688: *asupra pămîntului*.

7718 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, probabil *grăit*.

7719 În text, cuvîntul *pre* este repetat, probabil din greşeala copistului.

7720 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 18 şi 25*; *Ioná 3*.

7721 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *bărbat*, mai potrivită în raport cu sursele. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἀνήρ* ‘bărbat/ om (războinic)’, BIBL.OSTROG: ***мѹжъ*** ‘bărbat’ (cf. MSL, s.v.), VULG.1583: *vir*. Vezi şi BIBL.1688: *om*.

7722 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7723 Cuvîntul *toţi* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *πάντες* ‘toţi’. Cf. BIBL.1688: *toţi*.

7724 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nărodului*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τοῦ λαοῦ* ‘poporului’, BIBL.OSTROG: ***лю́демъ*** < ***лю́дъ*** ‘popor’ (cf. MSL, s.v.), VULG.1583: *populo*, BIBL.1688: *norodului*.

7725 În text, ultima slovă este marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

7726 În text, scris greşit ***лъж́***.

7727 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

7728 În text, scris ***іωки***[м]. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Ἰωακείμ*, BIBL.1688: *Ioachím*.

7729 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр***[ст]*[**въ**] [= 4 Reg.] 24*; *2 Parali. 36*.

7730 În text, slova -***н*** este adăugată deasupra rîndului, de altă mînă. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Φαραώ*, BIBL.OSTROG: ***фараóнѧ***, VULG.1583: *Pharaonis*, BIBL.1688: *lui Faraon*.

7731 În text, slova -***н*** este adăugată deasupra rîndului de altă mînă. Vezi nota anterioară.

7732 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7733 Litera *s*- a fost adăugată marginal şi înlocuieşte în text litera *h*-, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF.: *Σελίου*; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a cuvîntului. Cf. BIBL.1688: *Seliú*.

7734 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21*.

7735 În text, după primele două silabe ale cuvîntului apare o secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

7736 În text, numărul versetului a fost iniţial *14*, iar apoi modificat în *15*.

7737 Marginal, nemarcată în text, este propusă completarea: *ţie*, redundantă în context, întrucît pron. *σοι* (SEPT.FRANKF.) a fost precizat anterior. Cf. BIBL.1688: „de-*ţi* voiu spune”.

7738 În text urmează cuvîntul *împăratului*, tăiat cu roşu.

7739 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7740 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7741 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр***[ст]*[**въ**] [= 4 Reg.] 25*; *jos 52*.

7742 În text, scris greşit ***а***[ні].

7743 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7744 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ethiopul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τὸν αἰθίοπα*, BIBL.OSTROG: ***мꙋринъ*** ‘negru/ arab’, BIBL.1688: *arapul*.

7745 În text, după silaba iniţială *Ra*- apare o scurtă secvenţă ştearsă cu cerneală neagră, probabil -*ma*-. Cf. SEPT.FRANKF.: *Ῥαδαμάν*, BIBL.1688: *Radamán*; SEPT.LOND.: *Ῥαμά*.

7746 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***[ст]*[**въ**] [= 4 Reg.] 25*.

7747 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *ficiorul lui Ahicam*, *2* deasupra secvenţei *ficiorul lui Safan* şi *3* deasupra secvenţei *pre carele l-au pus împăratul Vavilónului*, indicînd inversarea topicii lor.

7748 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7749 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7750 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7751 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***[ст]*[**въ**] [= 4 Reg.] 25*.

7752 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7753 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, probabil *Iudéa*.

7754 Secvenţa *la Masifa* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *εἰς Μασσηφά*, BIBL.1688: *la Masífa*.

7755 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7756 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *puţ*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τὸ φρεάρ* ‘fîntînă/ puţ’, BIBL.OSTROG: ***кла́дѧзѧ*** < ***кла́дѧзь*** ‘fîntînă/ puţ’, VULG.1583: *laci*, BIBL.1688: *fîntînă*.

7757 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7758 În text, cuvîntul este marcat prin patru vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

7759 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7760 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie, nereluată marginal.

7761 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7762 În text urmează un cuvînt şters cu roşu, indescifrabil.

7763 Secvenţa *va fi* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἔσται* ‘va fi’. Cf. BIBL.1688: *va fi*.

7764 În text, scris greşit ***ва***.

7765 În text, scris greşit ***ѿа́нї.***

7766 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7767 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

7768 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7769 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

7770 În text urmează un cuvînt şters, indescifrabil.

7771 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7772 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7773 În text urmează termenul *cuvîntul*, tăiat cu o linie roşie.

7774 În text, secvenţa *întru iale* este marcată prin patru vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

7775 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7776 În text, scris greşit ***прȣ͡ккъ***.

7777 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *încetat*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐπαύσαντο* < *παύω* 'a înceta, a opri, a curma; a cauza încetarea a ceva' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *au încetat*.

7778 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 9*.

7779 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.

7780 În text, scris iniţial *lor*, iar apoi modificat.

7781 În text este scrisă o vrahie roşie, nereluată marginal.

7782 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7783 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7784 Cuvîntul *te* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. imper. aorist 2 sg. pasiv *ἑπίστηθι* 'fii pregătită'. Cf. BIBL.1688: *te gătêşte*.

7785 În text, ortografiat ***саѡ̀нее͡с внемѡ́н͡д***. Cf. SEPT. FRANKF.: *Σαὼ νεεσβειεμωήδ*, SEPT.LOND.: *Σαὼν ἐσβειὲ μωήδ*. Alte versiuni: BIBL.1688: *Saoniezvi-Emoídu*, SEPT.RAHLFS: *Σαων-εσβι-εμωηδ*, SEPT.ENGL.2007: *Saon-esbi-emoed* ('braggart who missed his chance'), SEPT.GERM.: *idem* ('Getöse, das den rechten Zeitpunkt verpasste'), BIBL. ANANIA: *Zgomot, dar-a-pierdut-prilejul*.

7786 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *miadzănoapte* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *βοῤῥᾶ* 'de la *nord*'. Cf. BIBL.1688: *crivăţ*.

7787 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 44*; *sus 30*.

7788 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7789 În text urmează o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7790 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7791 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal; acesta pare iniţial scris *lepădă-să*, secvenţa *-ndu-* fiind adăugată apoi deasupra rîndului; corectura nu corespunde SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἀπεῤῥίφη* (contextual) 'se lepădară'. Cf. BIBL.1688: *lepădă-se*.

7792 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7793 În text, acest verset este numerotat *17*, probabil din greşeala copistului.

7794 Marginal, nemarcată în text, nota: *mări*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: adj. fem. pl. ac. *τὰς παραθαλασσίους* 'împotriva celor de lîngă mare'. Cf. VULG.1583: pl. *maritimas*, BIBL.1688: „preste *cêle de pre lîngă mare*".

7795 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 17*.

7796 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă, probabil, completarea: *nu*, care nu poate fi explicată prin surse.

7797 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *urcioarăle*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τὰ κεράμια* < *τὸ κέραμον* '(seul. pl.) vaisselle d'argile; vaisselle (en gén.)' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *oalele*.

7798 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр͡ст*** *[**въ**] [= 3 Reg.] 12*.

7799 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 16*.

7800 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vargă*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *βακτηρία* 'baston, sceptru' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *varga*.

7801 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise

cu roşu, opţiunea de traducere: *toiag*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ῥάβδος* 'tijă, băţ; toiag' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *toiagul*.

7802 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *reveneală* (DLR, *răveneálă* 'umezeală, jilăveală'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ὑγρασία* 'umiditare, umezeală' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *umezală*.

7803 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7804 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7805 Secvenţa *cêea ce şezi* este adăugată marginal, posibil de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καθημένη* 'cea care şezi'. Cf. BIBL.1688: *cêea ce şăzi*.

7806 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *strígă*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀνάγγειλον* < *ἀναγγέλλω* 'annoncer au retour d'une mission; annoncer' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *strigă*.

7807 În text, scris **дъ҇стꙋ́лꙋ҇**.

7808 Silaba *de-* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. *ἐπέπεσε* < *ἐπιπίπτω* 'tomber sur' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: „preste culesurile tale pieire *au căzut*".

7809 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 16*.

7810 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7811 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 15*; *Ezec. 7*.

7812 Marginal, posibil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *vêrde*, tăiată cu o linie roşie. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ξυρήσονται* < *ξυράω*/ *ξυρέω* 'raser, tondre' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *vor rade*.

7813 În text, cuvîntul *uliţile* este tăiat cu o linie roşie. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, lecţiunea: *cetăţile*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ταῖς πλατείαις* < adj. *πλατύς*, *-εῖα*, *-ύ* 'wide, spacious; *ἡ πλατεῖα (ὁδός) wide (street)*' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.OSTROG: **сто́гна** 'stradă' (cf. MSL, s.v), VULG.1583: *plateis* 'peste *străzi*'. Vezi şi BIBL.1688: *uliţele*.

7814 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7815 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7816 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 24*.

7817 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7818 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7819 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Avdia 1*.

7820 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 50*.

7821 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7822 În text a fost notat iniţial începutul versetului următor, iar apoi corectat.

7823 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 19*.

7824 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7825 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 50*.

7826 În text a fost iniţial suprascrisă o literă, iar apoi tăiată cu negru.

7827 Silaba *-ile* a fost adăugată marginal, de altă mînă, şi înlocuieşte în text silaba *-le*, tăiată cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF. (cf. SEPT.LOND.): subst. neutru ac. pl. *ἄμφοδα* 'străzile împrejmuite de case' (cf. BAILLY, s.v.); corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.OSTROG.: **забра́ла** 'zidurile, meterezele' (cf. MSL, s.v.), VULG.1583: *moenia* 'zidurile, fortificaţiile', BIBL.1688: *răspîntiile*.

7828 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7829 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7830 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7831 Secvenţa *preste măguri au rătăcit pre ei* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐπὶ τὰ ὄρη ἀπεπλάνησαν αὐτούς* 'peste munţi i-au rătăcit'. Cf. BIBL.1688: *preste măguri au rătăcit pre ei*.

7832 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7833 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie

scrisă cu roşu şi tăiată.

7834 Silaba *prea-* este adăugată marginal, probabil de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *κατεκαυχᾶσθε* < *κατακαυχάομαι* 'se glorifier' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *vă preafăliiaţi*.

7835 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, probabil *ţarină*.

7836 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vă întăreaţi*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. *ἐκρατίζετε* < *κρατίζω*, derivat tîrziu al lui *κρατέυω* 'être fort, puissant' (BAILLY, s.v.), SEPT.LOND.: vb. *ἐκερατίζετε* < *κερατίζω* 'a împunge (cu coarnele)' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *împungeaţi*.

7837 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7838 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7839 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7840 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7841 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7842 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra diftongului final, nota: *-e*, indicînd lecţiunea: *sabie*. Cf. SEPT.FRANKF.: (text) subst. dat. *μαχαίρᾳ* 'cu sabia/ prin sabie', (aparat critic) subst. voc. *μάχαιρα* 'sabie', BIBL.1688: *sabie*.

7843 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

7844 Secvenţa *tinerii ei* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text secvenţa *tinerêţele ei*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *οἱ νεανίσκοι αὐτῆς* 'tinerii ei'; corectura este marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *tinerêţele ei*. Cf. BIBL.1688: *tinerii ei*.

7845 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *boinicii ei*, opţiunea de traducere: *războinicii ei*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *οἱ πολεμισταὶ αὐτῆς* 'cei războinici ai ei', BIBL.1688: „bărbaţii *cei războinici ai lui*". Vezi şi DLR, *bóinic* 'luptător, atlet, gladiator'.

7846 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7847 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 19*.

7848 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *nemernici*, nota: *lăcui*. Cuvîntul din notă nu se referă la vb. *va nemernici* (SEPT.FRANKF.: vb. *παροικήσει* < *παροικέω* 'a locui ca străin; a pribegi' [cf. GR.ENGL., s.v.]), ci la vb. *κατοικήσει* < *κατοικέω* 'a locui' (cf. GR.ENGL., s.v.) din fragmentul de verset omis de traducător: *οὐ μὴ κατοικήσει ἐκεῖ ἄνθρωπος* 'omul nu va locui acolo' (SEPT.FRANKF.). Cf. BIBL.1688: „nu *va lăcui* acoló om".

7849 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

7850 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 49*.

7851 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *preste*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *καὶ πάντα νεανίσκον ἐπ' αὐτὴν* (scris *αὐτῆς*) *ἐπιστήσω* 'şi voi pune împotriva ei *pe orice tînăr*', BIBL.1688: „şi *tot tînărul* asupra ei îl voi pune".

7852 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 14*.

7853 În text, scris iniţial *40*, iar apoi corectat alături.

7854 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7855 Marginal, de altă mînă, marcată prin în text două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *sînt*. Glosatorul corelează subiectul *ὅπλα* 'armele', aflat la genul neutru, numărul plural, cu predicatul *ἐστιν*, aflat la numărul singular, marcînd astfel relaţia de acord atic dintre acestea. Cf. BIBL.1688: „*sînt* armele".

7856 Cuvîntul *lor* este adăugat marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτῶν* '(al) lor'. Cf. BIBL.1688: „pămîntul *lor*".

7857 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7858 În text, scris **врѣ́меⁿ**.

7859 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 21*; *Apoc. 14 şi 18*.

7860 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vrăciuit-am* (DLR, *vrăciuí* '[învechit] a lecui, a vindeca; a îngriji'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἰατρεύσαμεν* < *ἰατρεύω* 'a trata, a lecui, a vindeca' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *vindecat-am*.

7861 În text, scris greşit **вавилѡ^ρ**.

7862 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7863 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 6*.

7864 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*; *Ps[a]l. 135 şi 148*; *sus 10*.

7865 Secvenţa *împăratului Vavilonului* (scris greşit ***вавилонꙋ*** ***ⷧⷨі***) este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος* 'împăratului Babilonului'; cuvîntul *împăratului* este scris şi în text. Cf. BIBL.1688: *împăratului Vavilónului*.

7866 În text, numerotat greşit *36*.

7867 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7868 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7869 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7870 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7871 În text, scris ***т҇ⷩсь***, ultima slovă părînd a fi scrisă peste alta; altă lecţiune posibilă: *însă*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν αὐτῇ* 'în ea', dacă acordul se face cu pron. *ei*, sau 'în el', dacă acordul se face cu subst. *Vavilon*.

7872 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7873 Croşeta deschisă este preluată din SEPT.FRANKF.

7874 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7875 În text, cifra versetului a fost scrisă iniţial greşit, iar apoi corectată.

7876 În text, secvenţa *-ui* este adăugată deasupra rîndului. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. masc. gen. sg. *υἱοῦ* 'fiului'.

7877 În text, cifra versetului a fost scrisă iniţial greşit, iar apoi corectată.

7878 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7879 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *înceta*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *παύσῃ* < *παύω* 'cesser; cesser de parler, de chanter etc.' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *vei tăcea*.

7880 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7881 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр҇ⷭⷮ****[въ] [= 4 Reg.] 24*; *2 Parali. 26*.

7882 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 39*; *4* ***Цр҇ⷭⷮ****[въ] [= 4 Reg.] 25*.

7883 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7884 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7885 Secvenţa *de argint* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἀργυρᾶ, ἀργυρᾶ*. Cf. BIBL.1688: „*de argint*, de argint".

7886 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7887 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цр҇ⷭⷮ****[въ] [= 3 Reg.] 7*; *4* ***Цр҇ⷭⷮ****[въ] [= 4 Reg.] 25*; *2 Parali. 3*.

7888 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7889 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7890 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр҇ⷭⷮ****[въ] [= 4 Reg.] 25*.

7891 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7892 În text, toate literele ebraice care precedă versetele, preluate după SEPT.FRANKF., sînt scrise cu cerneală roşie.

7893 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 13*.

7894 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *bunăcuviinţa*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἡ εὐπρέπεια* 'goodly appearance' (GR.ENGL., s.v.), 'belle ou noble apparence' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *podoaba*.

7895 În text, secvenţa *dzilele smereniei lui* a fost marcată prin două vrahii scrise cu roşu, nereluate marginal.

7896 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *văzu Domnul*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF.: *ἴδε Κύριος* 'văzu Domnul'; vezi valoarea de aorist sau imperativ a lui *ἴδε* (MURAOKA, s.v.). Cf. SEPT.LOND.: *ἴδε Κύριε* 'Vezi, Doamne!', BIBL.1688: *Vezi, Doamne!*.

7897 În text, scris ***стл́***. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *-au*.

7898 În text, slova suprascrisă ***-л*** pare tăiată cu negru.

7899 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

7900 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-tunecă*, opţiunea de traducere: *-negură*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐγνόφωσεν* < *γνοφόω* 'to darken' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *întunecă*.

7901 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7902 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7903 În text urmează secvenţa *ca o vie*, tăiată cu cerneală roşie. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, lecţiunea: *cu veselie*, care nu poate fi explicată prin sursele cunoscute (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ὡς ἄμπελον* 'ca o vie', BIBL.OSTROG: ***ꙗ҆́ко виногра́дъ*** 'idem', VULG.1583: *quasi hortum* 'idem'). Cf. BIBL.1688: *ca o vie*, BIBL.ANANIA: *ca pe-o vie*, SEPT.ENGL.2007: *like a vine*.

7904 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7905 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*; *5 Moi[si] [= Deut.] 28*.

7906 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 14*; ***ви***^ш^[***ьнь***] [= 'deasupra'] *1*.

7907 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7908 Croşeta de închidere este preluată din SEPT.FRANKF.

7909 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7910 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7911 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7912 În text a fost scrisă iniţial o altă formă verbală, posibil *sătură-mă*, modificată ulterior. Secvenţa *-m-au de* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐχόρτασέ με πικρίας* '*mă sătură de* amărăciune'. Cf. BIBL.1688: „*săturatu-m-au de* amărăciune".

7913 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7914 În text, în cuvîntul *dimineţi*, în silaba a treia a fost scrisă iniţial o altă slovă, posibil -***ѣ***-, modificată ulterior în -***є***-.

7915 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7916 În text, versetul este repetat, probabil din greşeala copistului. Acesta este înscris între croşete roşii şi însemnat pe margine cu indicaţia *greşit*, de asemenea scrisă cu roşu.

7917 Croşeta de deschidere a fost preluată din SEPT.FRANKF.

7918 Cuvîntul *feţei* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *προσώπου* '(a) feţei'. Cf. BIBL.1688: *fêţii*.

7919 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 3*.

7920 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7921 În text, iniţial a fost scris altceva, apoi modificat în ***сꙋ***^п^***ра́рє***, corectură marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *συντριβή* < *ἡ συντριβή* 'crushing, destruction' (GR.ENGL., s.v.), 'brisement de l'âme' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *surpare*.

7922 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7923 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *adîncă*, opţiunea de traducere: *de jos*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *κατωτάτου* < adj. *κατώτατος*, *-η*, *-ον* 'très bas, le plus bas' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *cea prea adîncă*.

7924 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7925 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7926 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7927 În text, scris iniţial, se pare, ***чи***, ulterior -***и*** fiind modificat în -***є***.

7928 În text, cuvintele care desemnează literele din alfabetul ebraic sînt scrise cu cerneală roşie.

7929 În text urmează cuvîntul *scumpe*, tăiat cu roşu. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *svinte*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἅγιοι* 'sfinte', BIBL.1688: *sfinte*.

7930 În text, scris iniţial *puilor*, iar apoi corectat.

7931 În text urmează o secvenţă, probabil *cu sête*, tăiată cu negru; greşeală a copistului.

7932 Secvenţa *mai multu* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie şi o cruciuliţă, scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐμεγαλύνθη ἀνομία... ὑπὲρ ἀνομίας*

'nelegiuirea se mărise... mai mult decît nelegiuirea', unde secvenţa *ὑπὲρ ἀνομίας* ar putea avea funcţia de complement al comparaţiei pe lîngă verbul *ἐμεγαλύνθη*; VULG.1583: „Et *maior* effecta est iniquitas filiae populi mei". Nota a fost preluată în BIBL.1688.

7933 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 19.*

7934 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *zăpada*. Cuvînt specific graiurilor dacoromâneşti nordice, *omăt* a fost înlocuit în BIBL.1688 cu *zăpadă* (Ursu 1988-1999, IV:110). În cazul de faţă, în BIBL.1688 a fost păstrat termenul *omăt*, tipărit greşit: ***ѿмѹль***.

7935 În text, slova -***и***- este scrisă defectuos şi marcată printr-o vrahie roşie, nereluată marginal.

7936 În text, scris iniţial *făcură-să*, iar apoi corectat. Pronumele *să* este tăiat cu roşu şi marcat printr-o vrahie roşie.

7937 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7938 În text, scris iniţial *noastre*, cuvînt tăiat cu roşu şi marcat prin trei vrahii scrise cu roşu. Cuvîntul *lor* este adăugat marginal, corectură marcată prin trei vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτῶν* '(ale) lor'. Cf. BIBL.1688: *lor*.

7939 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este indicată corectura: *mînă*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐκ τῆς χειρός* 'din mîna', VULG.1583: *de manu*. Cf. BIBL.1688: *mînile*.

7940 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *să învechi* (lecţiune nesigură). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐπελιώθη* < *πελειόομαι* 'to become livid' (MURAOKA, s.v.), VULG.1583: *exusta est*, BIBL.1688: *să afumă*.

7941 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7942 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7943 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7944 Secvenţa *inima ei* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a traduce fragmentul corespondent SEPT.FRANKF. (cf. SEPT.LOND.): *ἡ καρδία ἡμῶν* 'inima noastră'. Pron. *ei* nu poate fi explicat nici prin alte surse: VULG.1583: *nostrum*, BIBL.OSTROG: ***на́шь***. Cf. BIBL.1688: *inima noastră*.

7945 În text, cuvîntul *obraze* este scris deasupra unui alt cuvînt tăiat cu o linie roşie, indescifrabil.

7946 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *arama ce fulgeră*, opţiunea de traducere: *fulgerăturile arămii*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ὡς ἐξαστράπτων χαλκός* 'ca arama fulgerîndă', BIBL.1688: „scîntei *ca arama ce fulgeră*", BIBL.ANANIA: „scîntei erau, *ca arama lucitoare*", SEPT.ENGL.2007: „sparks *like flashing bronze*".

7947 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7948 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 10.*

7949 În text urmează cuvîntul *mergea*, tăiat cu cerneală neagră.

7950 În text, cuvîntul *amîndoi* este marcat prin cinci vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

7951 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 10.*

7952 Cuvîntul *iale* de pe marginea textului înlocuieşte în text cuvîntul *ei* (calchiat după SEPT.FRANKF.: pron. gen. pl. *αὐτῶν*) din text, pentru a se realiza acordul cu subst. *vitele* (SEPT.FRANKF.: subst. neutru ac. pl. *τὰ ζῷα* 'animalele'). Cf. BIBL.1688: *iale*.

7953 În text, slova finală -***ѣ*** este modificată în -***є***. Înaintea cuvîntului este scrisă slova ***а***, indicînd lecţiunea *a mêrge*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. inf. prez. mediu în gen. *τοῦ πορεύεσθαι* 'mergerii/ purcederii', BIBL.1688: *a mêrge*.

7954 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *Cînd mergea*. Cf. SEPT.FRANKF.: *Ἐν τῷ πορεύεσθαι* 'Cînd mergeau', VULG.1583: *Cum ibant*, BIBL.1688: *Mergînd*.

7955 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7956 Croşeta deschisă este preluată din SEPT.FRANKF.

7957 În text, scris ***пї҄єтри***.

7958 În text urmează două slove şterse cu negru, indescifrabile.

7959 În text, scris ***вєдє́рѣ***.

7960 Secvenţa *carii au amărît pre mine* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *οἵτινες παρεπίκρανάν με* 'oricare m-a amărît'. Cf. BIBL.1688: „cei ce m-au amărît pre mine, *carii m-au amărît*".

7961 În text urmează cuvîntul *Domnul*, tăiat cu cerneală roșie și marcat printr-o vrahie scrisă cu roșu, nereluată marginal. Cf. SEPT.FRANKF.: (text) *Κύριος Κύριος*, (aparat critic) *Κύριος Ἀδωναΐ*, *Ἀδωναΐ Κύριος* sau numai *Κύριος*, SEPT.LOND.: *Κύριος*, VULG.1583: *Dominus Deus*, BIBL.1688: *Domnul Domnul*.

7962 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7963 În text urmează cuvîntul *Domnul*, tăiat cu cerneală roșie și marcat printr-o vrahie scrisă cu roșu, nereluată marginal. Cf. SEPT.FRANKF.: (text) *Κύριος Κύριος*, (aparat critic) „al. *Κύριος*", SEPT.LOND.: *Κύριος*, VULG.1583: *Dominus Deus*, BIBL.1688: *Domnul Domnul*.

7964 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *oare*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐὰν ἆρα ἀκούσωσιν, ἐὰν ἄρα ἐνδῶσι(ν)*, BIBL.1688: „De vor *însă* auzi, doară să vor muia". Este vorba, posibil, despre o confuzie între particulele paronime *ἄρα* 'deci; poate' și *ἆρα* '(interog.) oare, nu-i așa că?'.

7965 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7966 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *jos 20* (lecțiune nesigură).

7967 Cuvîntul *întoarcă* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἀποστρέψαι* 'să se întoarcă'. Cf. BIBL.1688: *să se întoarcă*.

7968 Secvența *cu strîmbătatea lui* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ* 'în nedreptatea lui'. Cf. BIBL.1688: *întru strîmbătatea lui*.

7969 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *cătră*. Cf. SEPT.FRANKF.: *πρὸς τὸ πεδίον* '*la/ către/ spre* cîmp', SEPT.LOND.: *εἰς* (*τὸ πεδίον*) '*la/ spre* cîmp', BIBL.1688: *la*.

7970 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *cătră*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *πρὸς τὸ πεδίον* '*la/ către/ spre* cîmp', BIBL.1688: *la*. Vezi și nota anterioară.

7971 În text, cuvîntul *mărirea* este repetat, prima dată fiind tăiat cu cerneală roșie.

7972 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7973 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

7974 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, explicația: *cărămidă*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *πλίνθον* < *ἡ πλίνθος* 'cărămidă' (cf. BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *lêspede*.

7975 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7976 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7977 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7978 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *mei* (DLR, *mei* '*Panicum miliaceum*, plantă numită, regional, *mălai*'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *κέγχρον* < *ὁ κέγχρος* 'mei' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *mălaiu*.

7979 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7980 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7981 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile intratextuale: *jos 5 și 14*.

7982 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, este propusă completarea: *de tot pre el*. Aceasta nu corespunde SEPT.FRANKF. și SEPT.LOND.: *ἐν πυρὶ ἀνακαύσεις ἐν μέσῃ τῇ πόλει* 'vei arde în foc în mijlocul cetății', VULG.1583: *igne combures in medio civitatis* 'idem'; este vorba, probabil, despre o confuzie cu secvența *κατακαύσεις αὐτό* 'îl vei arde de tot', care urmează în același verset. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

7983 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7984 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *pre ei* și *2* deasupra secvenței *împreună cu învălitura ta*, indicînd inversarea topicii lor.

7985 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7986 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

7987 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Adonaí* și *2* deasupra cuvîntului *Domnul*, indicînd inversarea topicii lor.

7988 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul

lor, din SEPT.FRANKF.

7989 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7990 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mîngîia*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. *παρακληθήσομαι* < *παρακαλέω* ‘a mîngîia, a consola; a fi mîngîiat, a fi consolat’ (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *mă voiu mîngîia*. Vezi şi DER, *oteşí* ‘(numai în Moldova) a calma, a linişti’.

7991 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7992 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7993 În text urmează o ştersătură.

7994 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 4*; *jos 14*.

7995 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7996 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 36*.

7997 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

7998 Secvenţa *şi împregiurul jîrtăvnicilor voastre* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie şi o cruce scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ κύκλῳ τῶν θυσιαστηρίων ὑμῶν* ‘şi împrejurul jertfelnicelor voastre’. Cf. BIBL.1688: *împregiurul jîrtăvnicilor voastre*.

7999 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8000 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *una*. Cf. SEPT.FRANKF.: num. *μία* ‘una’ < *εἷς*, *μία*, *ἕν*, VULG.1583: „afflictio, *una* afflictio ecce venit”, BIBL.1688: *o*.

8001 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *turna*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. *ἐκχεῶ* < *ἐκχέω* ‘a vărsa (din ceva), a revărsa’ (cf. BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *voiu vărsa*.

8002 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

8003 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8004 În text, scris greşit ***τόα***.

8005 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 15*; *Ierem. 48*.

8006 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Прит****[**чи**]* *[= Parim.] 11*; *Sofon. 1*; *Sirah 5*.

8007 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

8008 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *icoanele*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *εἰκόνας* < *ἡ εἰκών* ‘imagine, portret; asemănare’ (cf. BAILLY, s.v.), BIBL.OSTROG: ***образы***, VULG.1583: *imagines*, BIBL.1688: *chipurile*, SEPT.ENGL.2007: *images*.

8009 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8010 Marginal, nemarcată în text, corectura: *va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viit. 3 sg. pasiv *μιανθήσεται* ‘se vor spurca’. Glosatorul face abstracţie de subiectul *τὰ ἅγια* ‘cele sfinte’, aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *μιανθήσεται* se află în relaţie de acord atic. Cf. BIBL.1688: *se vor spurca*.

8011 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8012 Marginal, nemarcată în text, opţiunea de traducere: *de la*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐκ προφήτου* ‘*de la* proroc’, BIBL.1688: *de la*.

8013 Secvenţa *şi întru giudêţele lor izbîndi-voi pre ei* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ ἐν τοῖς κρίμασιν αὐτῶν ἐκδικήσω αὐτούς* ‘şi la judecările lor îi voi pedepsi’. Cf. BIBL.1688: *şi întru judecăţile lor îmi voiu izbîndi pre ei*.

8014 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrie cu roşu, trimiterea biblică: *Daniil 5*.

8015 Secvenţa *şi căutai ochii mie spre crivăţ* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ ἀνέβλεψα τοῦς ὀφθαλμούς μου πρὸς βοῤῥᾶν* ‘şi am ridicat ochii mei spre miazănoapte’. Cf. BIBL.1688: *şi căutaiu cu ochii miei spre crivăţ*.

8016 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8017 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8018 Cuvîntul *mai* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: adj.

comp. fem. pl. *μείζονας* < *μέγας*, *μεγάλη*, *μέγα* ‘mare’. Cf. BIBL.1688: *mai mari*.

8019 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8020 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8021 În text, scris ***иⷥбьⷩⷶ***.

8022 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *podir*, explicaţia: *cu haină pînă în pămînt*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: ac. pl. *ποδήρη* < adj. *ποδήρης*, *-ες* ‘(en parl. d’une robe) qui descend jusqu’aux pieds’ (BAILLY, s.v.), probabil cu forma de neutru plural adverbializată, cu sensul ‘pînă la picioare’. Vezi şi BIBL.1688: *cu haină pînă în pămînt*.

8023 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 7*.

8024 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8025 În text, deasupra acestui cuvînt este o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

8026 În text, scris iniţial *porîncind*, iar apoi corectat.

8027 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8028 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *au căutat*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐπέβλεψεν* < *ἐπιβλέπω* ‘a-şi arunca privirea asupra, a observa, a urmări cu atenţie’ (cf. MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *au socotit*.

8029 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

8030 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8031 Cuvîntul *ei* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *iale* (SEPT.FRANKF.: pron. neutru ac. pl. *αὐτά*), pentru a se realiza acordul cu substantivul *heruvimii* (SEPT.FRANKF.: subst. neutru nom. pl. *χερουβίμ*); corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Vezi şi BIBL.1688: *ei*.

8032 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

8033 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8034 În text sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *dedesuptul mărirei Dumnedzăului Ierusalim*, *2* deasupra secvenţei *la rîul lui Hovar* şi *3* deasupra secvenţei *vedêrea lor*, indicînd inversarea topicii.

8035 În text, secvenţa *dentru iale* este marcată prin patru vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

8036 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8037 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8038 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8039 În text, secvenţa *fi în* este tăiată cu roşu. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *face întru*. Cf. SEPT.FRANKF.: *οὐ γένησθε* ‘să nu deveniţi’, VULG.1583: *non eritis*, BIBL.1688: *veţi face în*.

8040 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 32*; *jos 36*.

8041 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8042 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8043 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8044 În text, secvenţa *te-* este marcată prin două vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

8045 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil.

8046 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8047 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8048 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *jos 17 şi 32*.

8049 În text, după cuvîntul *la* urmează cuvîntul *pămîntul*, tăiat cu cerneală roşie. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă lecţiunea: *împăratul*, inadecvată în raport cu sursele consultate. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *εἰς γῆν* ‘înspre pămîntul’, BIBL.OSTROG: ***землю*** < ***землѧ́*** ‘terre, pays, poussièrre’ (MSL, s.v.), VULG.1583: *in terram*, BIBL.1688: *la pămîntul*.

8050 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ce*, mai adecvată în context. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τίς* ‘(interog.) care, ce’, VULG.1583: *quod*, BIBL.1688: *ce*.

8051 În text urmează secvenţa *cêle pren dar*, tăiată cu cerneală neagră.

8052 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

8053 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8054 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 14*.

8055 Cuvîntul *Adonaí* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Ἀδωναΐ*. Cf. BIBL.1688: *Adonái*.

8056 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *va*, pentru a corespunde, probabil, formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viit. 3 sg. mediu *εἰσελεύσεται* 'va intra', inadecvată în raport cu formele *ἔσονται* şi *γραφήσονται*, cu care se află în raport de coordonare, avînd acelaşi subiect. Cf. SEPT.LOND.: vb. ind. viit. 3 pl. mediu *εἰσελεύσονται* 'vor intra', BIBL.1688: *vor întra*.

8057 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *părêtele*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τοῖχον* < *ὁ τοῖχος* 'mur de maison' (BAILLY, s.v.), BIBL. OSTROG.: ***стѣнꙋ́*** < ***стѣна́*** 'mur; rempart' (MSL, s.v.), VULG.1583: *parietem*, BIBL.1688: *zidul*.

8058 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8059 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

8060 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8061 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, probabil *vedea*.

8062 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8063 În text urmează secvenţa *şi dentru*, tăiată cu cerneală roşie.

8064 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 13*.

8065 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8066 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 4 şi 5*.

8067 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *-toc*, lecţiunea: *-toace*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF. (text) şi SEPT.LOND.: subst. neutru ac. pl. *κτήνη* (< *τὸ κτῆνος*) 'dobitoace'. Cf. SEPT.FRANKF. (aparat critic): „al. *κτῆνος*" 'dobitoc', VULG.1583: *iumentum*, BIBL.1688: *dobitoace*.

8068 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8069 În text urmează secvenţa *dzice Adonaí Domnul*, tăiată cu cerneală roşie.

8070 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă, probabil, corectura: *ei* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς*), inadecvată în raport cu genul neutru al subst. *pămînt* (SEPT.FRANKF.: subst. fem. gen. sg. *τῆς γῆς*) din versetul anterior.

8071 În text, numărul versetului a fost iniţial *18*.

8072 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

8073 În text urmează secvenţa *s-a*, tăiată cu cerneală roşie.

8074 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8075 Cuvîntul *Adonaí* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Ἀδωναΐ*; cuvîntul nu apare în SEPT.LOND. Cf. BIBL.1688: *Adonai*.

8076 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8077 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *greşit*, lecţiunea: *curvit*, mai potrivită în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. *ἐξεπόρνευσας* < *ἐκπορνεύω* 'to indulge in sexual immorality; to indulge in acts of unfaithfulness' (MURAOKA, s.v.). Cf. BIBL.1688: *ai curvit*.

8078 În text, cuvîntul este corectat. Marginal, marcată prin două vrahii scrise cu roşu, este reluată corectura: *făcut*.

8079 În text urmează cuvîntul *ţie*, tăiat cu o linie neagră.

8080 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8081 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 23*.

8082 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***$^{\widehat{ст}}$*[**въ**] [= 4 Reg.] 25*.

8083 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8084 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimitera biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 19*.

8085 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8086 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

8087 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8088 Secvenţa *tînere decît tine, împreună cêle mai* este adăugată marginal, în continuarea rîndului, de aceeaşi mînă, fără a fi marcată, pentru a traduce fragmentul omis din SEPT.FRANKF.

8089 Secvenţa *şi să te ruşinezi* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde fragmentului omis din SEPT.FRANKF.: *καὶ αἰσχυνθῇς* 'şi să te ruşinezi'. Cf. BIBL.1688: *şi să te ruşinezi*.

8090 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8091 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8092 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8093 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8094 Cuvîntul *Adonaí* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *'Αδωναΐ*; cuvîntul nu apare în SEPT.LOND. Cf. BIBL.1688: *Adonái*.

8095 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

8096 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8097 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8098 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8099 În text, scris greşit ***дє****ρ****та***.

8100 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 12*; *jos 4*.

8101 Cuvîntul *toată* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐν πάσῃ* 'în *toată*'. Cf. BIBL.1688: „în *toată*".

8102 În text sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *întru rînduiala lui*, *2* deasupra secvenţei *cu sabie vor cădea* şi *3* deasupra cuvîntului *şi*, indicînd inversarea topicii lor.

8103 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8104 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8105 În text, cuvîntul este corectat. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluată corectura: *lemnul*.

8106 Secvenţa *şi înverzesc lemnul uscat* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ ἀναθάλλων ξύλον ξηρόν* 'şi cel ce înverzesc lemnul uscat'. Cf. BIBL.1688: *şi înverzesc lemnul uscat*.

8107 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 31*.

8108 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *dzicîndu-să*, *2* deasupra secvenţei *încă pilda aceasta* şi *3* deasupra seventei *întru Israil*, indicînd inversarea topicii lor.

8109 În text, deasupra cuvîntului este notată o vrahie roşie, tăiată şi nereluată marginal.

8110 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 58*; *Mth. 25*.

8111 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8112 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8113 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi la chipuri au pus ochii lui*, *2* deasupra secvenţei *fărădălêge au făcut* şi *3* deasupra seventei *cu camătă au dat*, indicînd inversarea topicii lor.

8114 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 24*; *4* ***Цρ****^{ст}[**въ**]* *[= 4 Reg.] 14*; *2 Parali. 25*.

8115 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зρú*** [= 'vezi'].

8116 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 33*; *2* ***Цρ****^{ст}[**въ**]* *[= 2 Reg.] 14*; *2 Petr. 3*.

8117 În text, cuvîntul *voia* este repetat, a doua oară fiind tăiat cu cerneală roşie.

8118 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зρú*** [= 'vezi'].

8119 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 33*.

8120 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8121 În text, deasupra acestui cuvînt este scrisă vrahie roşie, nereluată marginal.

8122 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8123 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 3*.

8124 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

8125 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF. Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 32*; *2* ***Цр**^ст[**въ**] [= 2 Reg.] 14*; ***Мꙋ**^да **ро**^ст[**ь**] [= Sol.] 1.*

8126 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8127 Secvența *şi să învăță* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ ἔμαθεν* 'şi învăță'. Cf. BIBL.1688: *şi să învăța*.

8128 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8129 În text, scris ***ръсъди́ть***. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei finale, nota: -**ъ**, indicînd lecțiunea *răsădită*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *Ἡ μήτηρ σου, ὡς ἄμπελος, ὡς ἄνθος, ἐν ῥοᾷ ἐν ὕδατι πεφυτευμένη· ὁ καρπὸς αὐτῆς καὶ ὁ βλαστὸς αὐτῆς ἐγένετο ἐξ ὕδατος πολλοῦ* 'Mama ta, *fiind sădită* în apă ca o viță, ca o floare într-un rodiu, [de aceea] rodul ei şi odrasla ei s-au născut din apă multă'; este vorba despre o propoziție participială coniunctă cu sens cauzal. Cf. BIBL.1688: „ca o floare de rodie în apă *răsădită*".

8130 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*. Vezi comentariul anterior.

8131 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*. Vezi comentariile anterioare.

8132 În text a fost inițial scris *ei*, iar apoi corectat. Vezi comentariile anterioare.

8133 Secvența *în mijlocul rădăcinilor. Şi au văzut mărimea ei* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐν μέσῳ στελεχέων· καὶ εἶδε τὸ μέγεθος αὐτῆς* 'în mijlocul rădăcinilor. Şi a văzut mărimea ei'. Cf. BIBL.1688: *în mijlocul rădăcinilor. Şi au văzut mărimea ei.*

8134 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 13.*

8135 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *s-au uscat*, adecvată în raport cu forma verbului anterior. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. ind. aorist 3 sg. pasiv *ἐξηράνθη* 'se uscă/ s-a uscat', BIBL.1688: *s-au uscat.*

8136 În text urmează o secvență tăiată cu cerneală roşie, probabil *aşa zi*.

8137 Cuvîntul *casei* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τοῦ οἴκου* '(a) casei'. Cf. BIBL.1688: *casei*.

8138 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *lor*, redundantă în context. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *καὶ ἀντελαβόμην τῇ χειρί μου αὐτῶν* 'şi *i*-am sprijinit cu mîna mea', BIBL.1688: *şi am sprejenit cu mîna mea.*

8139 În text urmează o secvență ştearsă cu cerneală roşie, probabil *lor*.

8140 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Aggheu 10.*

8141 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8142 Secvența *Şi am scos pre ei dentru pămîntul Eghiptului* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o cruce roşie, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Καὶ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου* 'Şi i-am scos din pămîntul Egiptului'. Cf. BIBL.1688: *Şi am scos pre ei den pămîntul Eghípetului.*

8143 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 14*; ***К**[**ъ**] **Ри**^м[**лѧном**] [= Rom.] 10*; *Galat. 3*; *Neem. 9.*

8144 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20 şi 45*; *5 Moi[si] [= Deut.] 5.*

8145 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8146 În text, cuvîntul *lui* este adăugat deasupra rîndului şi scris ***л**^ꙋ*.

8147 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, lecțiunea: *om*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. neart. *ἄνθρωπος* 'om', BIBL.1688: *om*.

8148 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16.*

8149 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8150 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8151 În text, înaintea acestui cuvînt este scris cuvîntul *nu*, tăiat cu cerneală roşie şi marcat deasupra printr-o vrahie roşie, care nu este reluată marginal.

8152 Marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă

cu roșu, este reluat cuvîntul *au*, scris defectuos în text, unde a fost corectat, probabil, din *am*.

8153 Cuvîntul *Adonaí* este adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Ἀδωναΐ*. Cf. BIBL.1688: *Adonái*.

8154 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8155 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Adonaí*, *2* deasupra cuvîntului *Domnul* și *3* deasupra secvenței *de nu*, indicînd inversarea topicii lor.

8156 În text, cuvîntul este marcat prin patru vrahii scrise cu roșu, reluate marginal, fără nici o explicație.

8157 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8158 Cuvîntul *veți* este scris marginal și înlocuiește în text cuvîntul *va*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: *μνησθήσεσθε* 'vă veți aminti'; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu. Cf. BIBL.1688: *vă veți aduce aminte*.

8159 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8160 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *povățuitoriul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. part. *ἡγούμενον* 'cel care călăuzește/ cel ce se află în față', BIBL.OSTROG: ***на дꙋбра́вꙋ стар҃ѣишинꙋ а҆ге́ва*** (MSL, ***стар[ѣй]шина̀*** 'doyen, chef, ancien'), BIBL.1688: „preste dumbrava *cea povățuitoare* a lui Naghév", BIBL.ANANIA: „pădurii *celei din față* a Neghebului". Vezi și DLR, *egúmen* 'persoană care conduce o mănăstire, stareț; superior'.

8161 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8162 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

8163 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8164 În text urmează un spațiu de un rînd. Probabil, copistul, neavînd loc să înceapă capitolul următor, a marcat această situație trasînd o linie roșie de la un capăt la altul al coloanei.

8165 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8166 În text urmează secvența *vor dzice*, tăiată cu cerneală roșie.

8167 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8168 În text, secvența *întru toți* se repetă, probabil din greșeala copistului.

8169 În text, deasupra cuvîntului *mîna* este scrisă o vrahie roșie, nereluată marginal.

8170 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8171 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8172 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8173 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8174 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *chiot*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *βοῇ* < *ἡ βοή* 'shouting voice' (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *strigare*.

8175 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8176 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8177 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8178 Cuvîntul *săvîrșit* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. *πέρας* '[ca] sfîrșit' (cf. MURAOKA, s.v.), cu valoare apozitivă pe lîngă *ἡ ἡμέρα*. Cf. BIBL.1688: *săvîrșitul*.

8179 Secvența *-cêstea* este scrisă marginal și înlocuiește în text secvența *-șa*, indicînd lecțiunea *acêstea*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: pron. *τάδε* 'acestea', VULG.1583: *haec*; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu. Cf. BIBL.1688: *acêstea*.

8180 În text, deasupra cuvîntului *junghêre*, scris ***жꙋ҃нгꙗ́рє***, sînt notate două vrahii roșii, indicînd următoarele corecturi: -***є***- în loc de -***ꙗ***- și -***и*** în loc de -***є***, adecvate în raport cu SEPT.FRANKF.: subst. neutru ac. pl. *σφάγια* 'junghieri'. Cf. BIBL.1688: *junghêre*.

8181 Croșete negre preluate, împreună cu conținутul lor, din SEPT.FRANKF.

8182 În text a fost scris inițial cuvîntul ***фъ҇дълѧ́цѣ***, corectat în text prin modificarea lui -***ѧ***- în -***є***- și a lui -***ѣ*** în -***и***. Cf. SEPT.FRANKF.: *τὰς ἀνομίας* 'nelegiuirile', BIBL.1688: *fărădelegile*.

8183 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8184 Marginal, marcată în text prin șase vrahii scrise cu

roşu deasupra secvenţei *verşi sîngere*, opţiunea de traducere: *vărsîndu sîngiuri*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐκχέουσα αἵματα* 'vărsînd sînge', BIBL.1688: *care verşi sîngiuri*.

8185 Secvenţa *sărăimanul şi văduva asupriia întru tine* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu (plasată la începutul versetului următor), pentru a corespunde fragmentului omis din SEPT.FRANKF.: *ὀρφανὸν καὶ χήραν κατεδυνάστευον ἐν σοί* 'în tine asupreau pe orfan şi pe văduvă'. Cf. BIBL.1688: *pre sărăiman şi pre văduvă asupriia întru tine*.

8186 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8187 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 10*.

8188 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8189 Secvenţa *pre voi* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ὑμᾶς* 'pe voi'. Cf. BIBL.1688: *pre voi*.

8190 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mih. 3*; *Sofon. 3*.

8191 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8192 Cuvîntul *şi* este adăugat marginal, probabil de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καί* 'şi'. Cf. BIBL.1688: *şi*.

8193 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra cuvîntului *el*, este indicată lecţiunea: *ea*, motivată, probabil, de forma pronumelui din SEPT.FRANKF.: pron. fem. sg. *αὐτήν*. Cf. BIBL.1688: „pre *el*".

8194 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura literei iniţiale *ȣ* în **Оо**-, indicînd lecţiunea *Oola*, adecvată în raport cu sursele traducerii (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *'Οολά*, BIBL.OSTROG: **ѻ҆ѻ́лла**, VULG.1583: *Oola*). Cf. BIBL.1688: *Oóla*.

8195 În text, scris greşit **прє̂**.

8196 Secvenţa *Pentru acêea am dat pre ea* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Διὰ τοῦτο παρέδωκα αὐτήν* 'De aceea am dat-o'. Cf. BIBL.1688: *Pentru acêea am dat pre ea*.

8197 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 16*.

8198 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8199 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8200 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8201 Cuvîntul *ei* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *iale*, inadecvat în raport cu SEPT.FRANKF.: pron. pers. dat. masc. pl. *αὐτοῖς* 'ei'; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *ei*.

8202 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală roşie, indescifrabilă

8203 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8204 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, probabil *întrebat*. Cuvîntul *uitat* este adăugat marginal şi marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐπελάθου* 'ai uitat'. Cf. BIBL.1688: *ai uitat*.

8205 În text, scris greşit **да**.

8206 În text, secvenţa *în doao* se repetă, prima dată fiind tăiată cu o linie roşie.

8207 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Naum 3*; *Avram 2*.

8208 Secvenţa *necurăţia ei* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἡ ἀκαθαρσία αὐτῆς* 'necurăţia ei'. Cf. BIBL.1688: *necurăţiia ei*.

8209 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8210 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8211 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8212 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *veţi face*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ποιήσετε* 'veţi face', VULG.1583: *facietis* 'idem'. Cf. BIBL.1688: *veţi face*.

8213 Secvenţa *şi prorocêşte prestă ei* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ προφήτευσον ἐπ' αὐτούς* 'şi profeţeşte către ei'. Cf. BIBL.1688: *şi prorocêşte spre ei*.

8214 Începutul versetului, *şi vei dzice fiilor Ammon*, este omis în text şi scris marginal, fiind numerotat

cu *3*.

8215 În text, cuvîntul *întru* este scris de două ori, prima dată fiind tăiat cu o linie roșie.

8216 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8217 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *în vîrfurile*, opțiunea de traducere: *vîrfurilor*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τῶν πόλεων ἀκρωτηρίων αὐτοῦ* 'de cetățile *de la marginile* lui' (MURAOKA, *ἀκρωτήριον*: „*from* its *outlying* cities"), BIBL. ANANIA: „de la cetățile lui *de hotar*", BIBL.1688: „de la cetățile *vîrfărilor* lui".

8218 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8219 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8220 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ierem. 7*.

8221 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8222 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8223 Cuvîntul *frica* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. ac. *τὸν φόβον* 'frica'. Cf. BIBL.1688: *frica*.

8224 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *și hier* și *2* deasupra secvenței *și cositor*, indicînd inversarea topicii lor.

8225 În text urmează un cuvînt șters cu cerneală neagră, probabil *lor*.

8226 Cuvîntul *aceștia* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτοί* 'aceștia'. Cf. BIBL.1688: *aceștia*.

8227 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8228 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8229 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8230 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8231 În text, cuvîntul *putêrile* este modificat din singular în plural, prin corectarea slovelor -*є*- în -*ѣ*- și -*ѧ* în -*и*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *δυνάμεις* 'puterile', BIBL.1688: *puterile*.

8232 În text, scris greșit ***а̓мєстєкътѡ́рїн***.

8233 Secvența *dentru cei amestecați ai tăi, vîslarii tăi* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. În SEPT.FRANKF. și în SEPT.LOND., după *ἐκ τῶν συμμίκτων σου* (*dentru cei amestecați ai tăi*) nu urmează secvența *vîslarii tăi*, prezentă, însă, în context. Cf. BIBL.1688: *dentru cei amestecați ai tăi*.

8234 În text, deasupra acestui cuvînt este scrisă inițial o slovă, ștearsă apoi cu cerneală neagră.

8235 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8236 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8237 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8238 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8239 Secvența *putêrea ta* este adăugată marginal și înlocuiește în text secvența *inima ta*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *δύναμίν σου*, VULG.1583: *tibi fortitudinem*; corectura este marcată în text prin cinci vrahii întoarse de culoare roșie. Cf. BIBL.1688: *putêrea ta*.

8240 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *înălțatu-s-au inima ta* și *2* deasupra secvenței *întru putêrea ta*, indicînd inversarea topicii lor.

8241 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8242 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8243 Marginal, marcată în text prin trei vrahii roșii, nota: *ghesmí*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ἴασπιν* < *ἡ ἴασπις*, *-ιδος* 'jasper (precious stone)' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.OSTROG: ***а́спин***, VULG.1583: *iaspis*, BIBL.1688: *íaspin*.

8244 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, posibil *născut*.

8245 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8246 Cuvîntul *împreună* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *μετά* 'împreună cu' (sens sociativ). Cf. BIBL.1688: *împreună cu*.

8247 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8248 În text, scris greșit ***пъмьнтѹнтѹн***.

8249 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8250 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul

lor, din SEPT.FRANKF.

8251 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8252 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8253 În text, scris greşit ***р́ьрылѣ***.

8254 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ethiópi*.

8255 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8256 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Adonaí* şi *2* deasupra cuvîntului *Domnul*, indicînd inversarea topicii lor.

8257 În text, deasupra acestui cuvînt se află o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

8258 În text, deasupra cuvîntului *plenuirea* se află o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

8259 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8260 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *Ethiopía*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ*, VULG.1583: „in *Aethiopia*”, BIBL.OSTROG: ***въ мѹрѣхъ*** ‘în Etiopia’ BIBL.1688: „în *Ethiópia*”.

8261 În text urmează o secvenţă tăiată cu o linie roşie, indescifrabilă.

8262 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8263 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Zahar. 13*.

8264 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viit. 3 sg. pasiv *διαχυθήσεται*. Glosatorul face abstracţie de subiectul *ὕδατα* ‘apele’, aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *διαχυθήσεται* se află în relaţie de acord atic. Cf. BIBL.1688: *să vor vărsa*.

8265 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *zdrobit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *συνέτριψα* < *συντρίβω* ‘to shatter, to break in pieces, to crush’ (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *am zdrobit*.

8266 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8267 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8268 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *raiului*. Cf. BIBL.OSTROG: ***ра́ѧ*** < ***ра́й*** ‘paradis’ (MSL, s.v.), SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τοῦ παραδείσου* < *ὁ παράδεισος* ‘enclosed spacious plantation for cultivating fruits’ (MURAOKA, s.v.), VULG.1583: *paradiso*, BIBL.1688: *grădinii*.

8269 În text, deasupra acestui cuvînt sînt scrise trei vrahii roşii, nereluate marginal.

8270 În text urmează secvenţa *de la*, ştearsă cu cerneală roşie. Cuvîntul *preste* este adăugat marginal şi marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐπί* (construit cu cazul genitiv) ‘pe/ peste’; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *preste*.

8271 Secvenţa *şi călcai de tot rîurile tale* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ κατεπάτεις τοὺς ποταμούς σου* ‘şi [tu] călcai în picioare rîurile tale’. Cf. BIBL.1688: *şi călcai rîurile tale*.

8272 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 13 şi 17*.

8273 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *şedea*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐπικαθιῶ ἐπὶ σέ* ‘*voi aşeza* pe tine’, BIBL.1688: „*voiu aşăza* preste tine”.

8274 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8275 Secvenţa *prestă măguri* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐπὶ τὰ ὄρη* ‘pe munţi’. Cf. BIBL.1688: *preste munţi*.

8276 În text, scris ***гѹно́єл***, slova -***є***- părînd a fi scrisă peste alta. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei -***єл***, este indicată lecţiunea: -***а̋лєл*** sau -***анєл***. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀπὸ τῶν προχωρημάτων* ‘de excrementele’, BIBL.1688: „de *gunoaiele*”.

8277 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 13*; *Ioil 2 şi 3*; *Mth. 13*; *Mth. 24*.

8278 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *piêrde*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀπολοῦσι* < *ἀπόλλυμι* ‘(intr.) to perish; (tr.) to destroy’ (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *vor strica*.

8279 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *linişti*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἡσυχάσει* <

ἡσυχάζω ‘to be/ become restful; to fall silent; to refrain from speaking’ (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *vor înceta.*

8280 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8281 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8282 În text, scris greşit ***а***ͭ.

8283 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8284 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8285 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8286 Cuvîntul *lui* de pe marginea textului înlocuieşte în text cuvîntul *ei* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς*), pentru a se realiza acordul cu subst. *sufletul*. Forma de feminin iniţială (*ei*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ ψυχή* ‘suflet’); corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *lui.*

8287 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Цρ***ᶜᵀ*[****въ****] [= 2 Reg.] 14*; *sus 18*; *2 Petr. 3*; *Aggheu 1*.

8288 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8289 Cuvîntul *iale* de pe marginea textului înlocuieşte în text cuvîntul *ei*, pentru a se realiza acordul cu substantivele *judeţ şi dreptate*; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *iale.*

8290 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 18*.

8291 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8292 Cuvîntul *lui* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τοῦ Ἰσραήλ* ‘lui Israel’. Cf. BIBL.1688: *lui Israil.*

8293 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 23*.

8294 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *prestă păstorii lui Israil*, *2* deasupra secvenţei *şi dzi păstorilor* şi *3* deasupra cuvîntului *Acêstea*, indicînd inversarea topicii lor.

8295 Marginal, în dreptul acestui verset, de altă mînă, fără a fi marcată în text, este scrisă secvenţa: ***зрй*** [= ‘vezi’] *o, păstori.*

8296 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8297 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8298 În text, probabil de altă mînă, cuvîntul *lor* este scris deasupra rîndului.

8299 În text, litera *-i* (͞) este suprascrisă la începutul cuvîntului, nu la sfîrşit: ***нєгȣръ***. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν ἡμέρᾳ πλάνης γνόφος* ‘în ziua rătăcirii, negură/ în timpul zilei, negură rătăcitoare’, în care *πλάνης* poate fi substantiv (*ἡ πλάνη, -ης* ‘course errante, errement’) sau adjectiv (*ἡ/ ὁ πλάνης, -ητος* ‘errant’), după BAILLY, s.v.; SEPT.LOND.: *ἐν ἡμέρᾳ ὅτ’ ἂν ᾖ γνόφος* ‘în ziua cînd ar fi ceaţă’, BIBL.1688: *în zioa rătăcirei, cînd e negură.*

8300 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8301 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8302 Cuvîntul *Domnul* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Κύριος Κύριος*. Cf. BIBL.1688: *Domnul Domnul.*

8303 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 40*; *Ioan 1 şi 10*; *Ierem. 23*; *jos 37*.

8304 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8305 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *va da*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viit. 3 sg. activ *δώσει*. Glosatorul face abstracţie de subiectul *τὰ ξύλα* ‘lemnele/ pomii’, aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *δώσει* se află în relaţie de acord atic. Cf. BIBL.1688: *vor da.*

8306 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8307 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8308 În text, scris ***пȣ***ᶜ***тї***.

8309 Subst. fem. sg. *vrăjmaşe* de pe marginea textului înlocuieşte în text cuvîntul *vrăjmaş*, pentru a se realiza acordul cu subst. fem. *măgura* din context. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐχθρὰν αἰώνιον* ‘*vrăjmaşă* veşnică’; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *vrăjmaşă vêcinică.* Vezi nota precedentă şi Parim.

21:19 („muiêre sfadnică şi limbută şi *vrăjmaşe*”).

8310 În text, scris **вѫчпник**, acordat cu subst. *vrăjmaş*. În urma indicației marginale de modificare a lui *vrăjmaş* în *vrăjmaşe*, s-a omis modificarea formei adjectivului cu care se acordă.

8311 În text, secvența *dealurile tale* se repetă, din neatenția copistului.

8312 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8313 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8314 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 6*.

8315 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8316 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8317 În text, scris greşit **фь**.

8318 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8319 În text, inițial a fost scris cuvîntul *Şi*, şters ulterior cu cerneală roşie. Acesta nu se află în textul SEPT.FRANKF., însă apare în aparatul critic al acestui text şi în SEPT.LOND.

8320 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 52*; **К**[**ъ**] **Рим**[**лѫном**] *[= Rom.] 2*.

8321 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 11*; *Ierem. 32*.

8322 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *trup*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *σαρκίνην* < adj. *σάρκινος, -η, -ον* ‘made of flesh’ (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *de carne*.

8323 Cuvîntul *pentru* (lecțiune nesigură) este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἀνθ’ ὧν* ‘because’ (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *pentru căci*.

8324 În text urmează cuvîntul *lor*, tăiat cu roşu. Probabil că inițial a fost scris *oamenilor*.

8325 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8326 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8327 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8328 În text este repetat cuvîntul *uscate*, prima dată fiind tăiat cu cerneală roşie.

8329 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, probabil *mieu*.

8330 În text urmează cuvîntul *ta*, şters cu cerneală roşie. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *οἶκον Ἰσραήλ* ‘casa lui Israel’, BIBL.1688: *casa lui Israíl*.

8331 În text, versetul a fost numerotat initial greşit, iar apoi corectat.

8332 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8333 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 10*.

8334 În text, versetul a fost numerotat initial greşit, iar apoi corectat.

8335 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 40*; *Ierem. 23*; *sus 34*; *Daniil 9*; *Ioan 1 şi 10*.

8336 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8337 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8338 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8339 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 20*.

8340 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8341 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8342 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8343 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8344 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8345 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8346 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8347 În text, după verbul *am grăit* urmează secvența *dă cu* (altă lecțiune posibilă: *dă nu*), tăiată cu o linie roşie. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, lecțiunea (lectură nesigură): *să nu adevărat*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *εἰ μήν* ‘surely (în mod cert)’ (GR.ENGL., *εἰ*), echivalentă cu *ἦ μήν* din aparatul critic al aceleiaşi surse; posibilă confuzie cu particula de negație *μή*; BIBL.1688: „*De nu* va fi *adevărat*”.

8348 În text umează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie,

indescifrabil.

8349 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 20*.

8350 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8351 În text este marcat aici, printr-un punct roşu, începutul unui nou verset, nenumerotat marginal.

8352 Iniţial, numerotarea acestui verset a fost greşită, fiind scrisă cifra *8* în loc de *7*.

8353 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, probabil *pămîntul*.

8354 Secvenţa *şi arce* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ τόξοις*. Cf. BIBL.1688: *şi arce*.

8355 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8356 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii roşii, opţiunea de traducere: *Îngropare, Mormînt*. Cf. SEPT.FRANKF.: *πολυάνδριον* < adj. *πολυάνδριος, -ον* 'full of men; a burial place' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.OSTROG: ***мнóгомꙋжно*** 'mulţime de bărbaţi'. Alte traduceri: *Ţintirim* (BIBL.MICU), *Common Burial-place* (SEPT.ENGL.2007), dar *Mulţime de bărbaţi*. (BIBL.1688).

8357 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8358 În text, din greşeala copistului, acest verset este numerotat *25*.

8359 În text urmează secvenţa *ca vedêrea aramei*, tăiată cu o linie neagră.

8360 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu şi tăiată, nereluată marginal. Iniţial a fost scris *a întra*, iar apoi corectat. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *εἰσελήλυθας* 'ai intrat', BIBL.1688: *ai întrat*.

8361 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8362 În text urmează două cuvinte tăiate cu cerneală neagră, indescifrabile.

8363 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8364 Cf. SEPT.FRANKF.: (text) *τὸ ἔλ*, (aparat critic) *αἰλάμ*.

8365 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8366 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8367 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ogrăzii*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τῆς αὐλῆς* < *ἡ αὐλή* 'court' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *curţii*.

8368 În text, scris greşit ***дъ̑ͨкопере***.

8369 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *curţii*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τῆς αὐλῆς* < *ἡ αὐλή* 'court' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *curţii*

8370 În text, scris greşit ***тⷩпрежꙋ̑ⷧ***.

8371 În text a fost scris iniţial ***каꙋтр***, apoi slova finală a fost modificată în -**ъ**.

8372 În text, silaba *-tă* este scrisă deasupra rîndului, se pare, ulterior.

8373 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8374 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *ogrăzii*, *2* deasupra secvenţei *acei mai denlontru* şi *3* deasupra secvenţei *cătră áustru*, indicînd inversarea topicii lor.

8375 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8376 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8377 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8378 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8379 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *spre*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *πρός* (construit cu acuzativul) *βοῤῥᾶν* '*la/ cătrе/ spre* miazănoapte', BIBL.1688: *spre*.

8380 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8381 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8382 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8383 Cuvîntul *acoló* de pe marginea textului înlocuieşte în text secvenţa *cu iale*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: adv. *ἐκεῖ* 'acolo'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *cu iale*. Cf. BIBL.1688: *acoló*.

8384 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8385 În text urmează cuvîntul *răsărit*, tăiat cu cerneală neagră.

8386 Secvenţa *şi lărgimea — coţi 100* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct,

pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ εὖρος πήχεων ἑκατόν* 'şi lăţimea [era] de 100 de coţi'. Cf. BIBL.1688: *şi lărgimea — de 100 de coţi*.

[8387] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8388] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8389] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8390] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8391] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8392] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8393] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *zidu-*, opţiunea de traducere: *părête-*, mai potrivită în raport cu sensul cuvîntului din SEPT.FRANKF.: *τοῦ τοίχου* 'peretelui'. Cf. BIBL.1688: *părêtelui*.

[8394] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8395] În text, secvenţa *a casei* este repetată, prima dată fiind tăiată cu o linie roşie.

[8396] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8397] În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *denlontru*, *2* deasupra cuvîntului *denafară* şi *3* deasupra cuvîntului *măsura*, indicînd inversarea topicii lor.

[8398] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8399] Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra silabei *-ţi-*, este propusă lecţiunea: *-te-*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *τῶν ἁγίων < τὸ ἅγιον* 'chose, lieu saint' (BAILLY, s.v.), *τὰ ἅγια τῶν ἁγίων* 'the Holy of the Holies' (LIDDELL-SCOTT, s.v.), BIBL.1688: *sfintelor*.

[8400] În text, cuvîntul este marcat prin trei vrahii scrise cu roşu, nereluate marginal.

[8401] Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere, opţiunea de traducere: *-e*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: adj. masc. pl. *ξύλινοι < ξύλινος, -η, -ον* 'de bois' (BAILLY, s.v.), i.e. 'din materie lemnoasă, nu din lemne sau din bucăţi de lemne (*ἐξ ξύλων*)'. Cf. BIBL.1688: *de lemnu*.

[8402] În text, pare să fie suprascrisă şi slova *-и*.

[8403] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-r cu stîlpi*, lecţiunea: *-rul stîlpului*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. neutru nom. sg. *περίστυλον < τὸ περίστυλον* 'peristyle, colonnade round a temple' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *prenprejur cu stîlpi*.

[8404] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8405] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8406] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8407] În text urmează cuvîntul *crivăţ*, tăiat cu o linie neagră.

[8408] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8409] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8410] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8411] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8412] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8413] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8414] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *crivăţ* (DLR, *crívăţ* 'numele dat vîntului care bate tare şi rece, în timpul iernii, de la Nord[-Est]; Miazănoapte, Nord [-Est]'). Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *βοῤῥᾶν < ὁ βοῤῥᾶς* 'north; north wind' (MURAOKA, s.v.), VULG.1583: „contra *ventum Aquilonis*", BIBL.1688: „cătră *crivăţu*".

[8415] Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *miezíinopţi*.

[8416] Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

[8417] În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Dumnedzău*, *2* deasupra cuvîntului *lui* şi *3* deasupra cuvîntului *Israil*, indicînd inversarea topicii lor.

[8418] Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

[8419] Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *fărădălegile*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ταῖς ἀνομίαις < ἡ ἀνομία* 'act which is in breach of law' (MURAOKA, s.v.), BIBL.OSTROG: **безаконїихъ** < **беззакóнїе** 'iniquité, injustice' (MSL, s.v.), VULG.1583: *abominationibus*, BIBL.1688: *păcatele*.

8420 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi vei scrie înaintea lor*, *2* deasupra secvenţei *şi vor păzi toate dreptăţile mêle* şi *3* deasupra secvenţei *şi le vor face pre iale*, indicînd inversarea topicii lor.

8421 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8422 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *lărgi-*, explicaţia: *lăţi-*.

8423 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8424 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8425 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8426 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа҃***[***ик***] *[= Fapte] 7*.

8427 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *neobrezuit la* [...] *şi neobrezuit*, incompletă însă în raport cu sursele. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἀπερίτμητος καρδίᾳ, καὶ ἀπερίτμητος σαρκί* ‘*netăiat împrejur la* inimă şi *netăiat împrejur la* trup’. Cf. VULG.1583: *incircumcisus corde et incircumcisus carne*, BIBL.OSTROG: ***необрѣ́занъ срцемъ, и̂ пло́тїю*** ‘netăiat împrejur la inimă şi la trup’, BIBL.1688: *neobrezuit la inimă şi neobrezuit la trup*.

8428 În text, cuvîntul *înlăuntru* este scris deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

8429 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *alte neamuri*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *υἱοῖς ἀλλογενῶν* ‘fiii *celor de alt neam/ alte neamuri*’, BIBL.1688: „fiii *celor de alt neam*”.

8430 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8431 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *fărădălêgea*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τὴν ἀνομίαν* < *ἡ ἀνομία* ‘act which is in breach of law’ (MURAOKA, s.v.), BIBL.OSTROG: ***безако́нїє*** < ***беззако́нїє*** ‘iniquité, injustice’ (MSL, s.v.), VULG.1583: *iniquitatem*, BIBL.1688: *păcatul*.

8432 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă, probabil, completarea: *lucrurile*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *καὶ εἰς πάντα ὅσα ἂν ποιήσωσιν* ‘şi la toate [*lucrurile*] cîte ar face’, BIBL.1688: *şi la toate oricîte vor face*.

8433 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8434 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *să vor apropiia*, este propusă lecţiunea: *întîi vor întra*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. *προσελεύσονται* < *προσέρχομαι* ‘to come/ go to; to come forward to; to approach’ (GR.ENGL., s.v.); este posibilă o confuzie cu vb. *εἰσελεύσονται* < *εἰσέρχομαι* ‘to go in, to enter’ (idem), care apare în context; vezi şi BIBL.1688: *să va apropiia*. Cf. VULG.1583: *accedent* < *accedo ad* ‘a se apropia/ *accedo in* ‘a ajunge pînă în, a intra’.

8435 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 21*.

8436 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 21*.

8437 Cuvîntul *făcut* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *γέγονεν* ‘a fost’. Cf. BIBL.1688: „carea nu *s-au măritat*”.

8438 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 18*; *4 Moi[si] [= Num.] 18*; *Evrei 7*.

8439 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8440 În text, cuvîntul *aceştia* este scris de două ori, prima dată fiind tăiat cu o linie roşie.

8441 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13*.

8442 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8443 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 22*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 22*.

8444 În text, slova ***л***- este modificată, se pare, din ***д***-. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluată corectura: *l*-.

8445 În text, deasupra slovelor -***и***- şi -***е*** sînt scrise alte slove, şterse ulterior cu cerneală neagră.

8446 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8447 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 30*; *3 Moi[si] [= Lev.] 27*; *4 Moi[si] [= Num.] 3* (lecţiune nesigură).

8448 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu

roşu, opţiunea de traducere: *oarzelor*, favorizînd, probabil, forma cuvîntului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. fem. gen. pl. *τῶν κριθῶν*. Cf. BIBL.1688: *orzului*.

8449 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8450 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8451 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8452 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8453 Cuvîntul *cêle* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τὰς ἑπτὰ ἡμέρας* '*în cele* şapte zile'. Cf. BIBL.1688: *şapte zile*.

8454 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, probabil *zile*.

8455 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8456 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8457 În text, scris ***недѣ́ѧ***. Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *iarmarocuri; tîrguri slobode*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *ταῖς πανηγύρεσιν* < *ἡ πανήγυρις* 'public festival' (MURAOKA, s.v.), tradus în text prin termenul *nedeie* (DLR, *nedéie* 'petrecere cîmpenească de origine pastorală organizată de obicei cu prilejul unei sărbători'); specific graiurilor româneşti nordice, acest cuvînt a fost înlocuit peste tot în BIBL.1688 (Ursu 1988-1989, III:42).

8458 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8459 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8460 În text, scris iniţial *descoperemîntul*, prefixul *des-* fiind tăiat cu o linie roşie. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este indicată lecţiunea: *a-*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τοῦ αἰθρίου* < *τὸ αἴθριον* 'the main hall' (MURAOKA, s.v.), dar BIBL.1688: *descoperemîntul*.

8461 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8462 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *în ce chip*, opţiunea de traducere: *ca*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: adv. *καθώς* 'as, just as' (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *ca*.

8463 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8464 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mijloc*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *ὀσφῦος* (scris, probabil, greşit), SEPT.LOND.: *ὀσφύος* < *ἡ ὀσφῦς* 'waist, loins' (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *brîu*.

8465 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *rîului*, mai apropiată de sensul cuvîntului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *τοῦ ποταμοῦ* 'rîului/ apei'. Cf. BIBL.1688: *apei*.

8466 Cuvîntul *va* este adăugat marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *să*, corectură marcată în text printr-o vrahie întoarsă, scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. ind. viit. 3 sg. activ *ὑγιάσει* 'va însănătoşi', BIBL.1688: *va însănătoşa*.

8467 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este indicată lecţiunea: *va*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. ind. viit. 3 sg. mediu *ζήσεται* 'va trăi', dar BIBL.1688: *vor trăi*. Forma din textul MS.45 poate reprezenta un acord după înţeles (*ad synesin*) al predicatului *ζήσεται* cu secvenţa *ψυχὴ τῶν ζώντων* 'sufletul celor vii', care are înţeles colectiv.

8468 În text urmează un cuvînt tăiat cu o linie roşie, probabil *şi*.

8469 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8470 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8471 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ţărmurea* (DLR, *ţărm* 'coastă, faleză, liman, mal; margine; rîpă'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τοῦ χείλους* < *τὸ χεῖλος* 'bord d'une langue de terre; bord d'un fleuve' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *ţărmurile*.

8472 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 45*.

8473 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8474 În text, acest verset este numerotat, ca şi următorul, cu *12*, probabil din greşeala copistului.

8475 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8476 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр*^ст^*[въ]*** *[= 4*

Reg.] 24.

8477 În text, deasupra finalului cuvîntului este ştearsă o secvenţă suprascrisă, greu lizibilă, probabil silaba *-ţi*, indicîndu-se lecţiunea *scopi* (DLR, *scop*[1], postverbal de la *scopi*). Cf. BIBL.1688: *scopiţi.*

8478 În text, scris greşit ***бътȣ́ре̃***.

8479 În text, scris greşit ***дȣ̑мнеѕъ***.

8480 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 40 şi 41*.

8481 În text, accentuat ***къ́рѡрà***.

8482 Secvenţa *decît toţi* este adăugată marginal, nefiind marcată în text. Aceasta nu apare nici în SEPT.FRANKF., fiind introdusă, probabil, pentru a susţine relaţia de coordonare din context. Cf. BIBL.1688: „şi *decît toţi* descîntătorii".

8483 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 5.*

8484 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8485 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8486 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8487 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *dăscîntător.* Cf. SEPT.FRANKF.: (text) *ἐπαοιδόν χαλδαῖον*, (aparat critic) „al. *ἐπαοιδόν μάγον χαλδαῖον*", SEPT.LOND.: *ἐπαοιδόν μάγον* 'vrăjitor descîntător'; soluţia din notă, *dăscîntător*, poate constitui fie o altă modalitate de traducere a lui *ὁ ἐπαοιδός* 'enchanter, charmer' (GR.ENGL., s.v.), fie o completare după varianta din aparatul critic al SEPT.FRANKF. Vezi şi BIBL.1688: „*pre vrăjitoriu* haldeu".

8488 Cuvîntul *mă* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde formei gramaticale din SEPT.FRANKF.: vb. ind. prez. 1 sg. mediu *ἐξομολογοῦμαι* 'mă mărturisesc'. Cf. BIBL.1688: *mă mărturisescu.*

8489 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *graiul.* Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸ ῥῆμα* 'cuvîntul', BIBL.1688: *graiul*, dar SEPT.LOND.: *τὸ ὅραμα* 'visul'.

8490 În text, la sfîrşitul cuvîntului *împăratul* este adăugată o slovă care este puţin lizibilă.

8491 Cuvîntul *şi* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cuvîntul nu se află în acest context în sursele greceşti, nici în BIBL.1688.

8492 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8493 În text, ultima literă a cuvîntului *piatră* pare a fi corectura slovei ***-а*** în ***-ъ***.

8494 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8495 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8496 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8497 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8498 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *într-acesta chip*, este propusă lecţiunea: *acesta*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *οὐκ ἔσονται προσκολλώμενοι οὕτως μετὰ τούτου* 'nu se vor lipi *astfel* cu acesta', unde *οὕτως* este adverb. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

8499 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***-а-***, nota: ***-є-***, indicînd lecţiunea: *acesta*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: pron. fem. sg. *αὕτη*. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

8500 Silaba *-le* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde formei articulate din SEPT.FRANKF.: *τὰ ἔργα* 'lucrurile'. Cf. BIBL.1688: *lucrurile.*

8501 În text, scris greşit ***ло́крȣрилѡ͡р***, cu primul *-r-* şters.

8502 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8503 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8504 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă lecţiunea: *să să închine*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. conjunct. aorist 3 sg. activ *προσκυνήσῃ* 's-ar închina/ se va închina', precedat de particula modală *ἄν*, într-o relativă circumstanţială condiţională cu sens eventual. Cf. BIBL.1688: „carele nu va cădea *să să închine*".

8505 În text, cuvîntul *şi* este repetat.

8506 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

8507 În text, scris greşit ***авⷣенано́***. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *᾿Αβδεναγώ*, BIBL.OSTROG: ***а҆вⷣенаго***, VULG.1583: *Abdenago*, BIBL.1688: *Avdenagó*.

8508 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

8509 În text, deasupra acestui cuvînt este notată slova **ρ**, tăiată cu negru.

8510 În text, scris greşit **'Атѹча**.

8511 În text, scris greşit **приᵖмениᵀ**.

8512 În text urmează cuvintele *focului ce ardea*, tăiate cu cerneală neagră.

8513 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8514 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8515 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8516 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8517 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 7*.

8518 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8519 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *fie*, mai potrivită în raport cu forma din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἔστω* 'fie'. Cf. BIBL.1688: *fie*.

8520 În text, deasupra silabei *să* apare o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără nici o explicaţie.

8521 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cu*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: prep. *ἐν* 'în/ cu', BIBL.1688: *cu*.

8522 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 5*.

8523 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

8524 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8525 În text, scris greşit **міє**.

8526 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 3*.

8527 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8528 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *împărat*. Cuvîntul nu apare în textul grecesc, nici în cel latinesc, ci numai în BIBL.OSTROG: **цр҃и** < **ца́рь** 'roi, empereur, souverain' (MSL, s.v.). Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

8529 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 6*.

8530 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8531 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *mii*, lecţiune motivată, posibil, de forma de plural a numeralului din SEPT.FRANKF. (text) şi SEPT.LOND.: adj. masc. dat. pl. *χιλίοις* 'o mie'. Vezi şi SEPT.FRANKF. (aparat critic): *χιλιάρχοις* 'captains of a thousand' (MURAOKA, s.v.). Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

8532 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *celor*, lecţiune motivată, posibil, de forma de plural a numeralului din SEPT.FRANKF. sau SEPT.LOND.: adj. masc. gen. pl. *τῶν χιλίων* '*celor* o mie/ *acelei* mii'. Cf. BIBL.1688: „*celor* o mie".

8533 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8534 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ezec. 8*.

8535 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *zise*, este propusă lecţiunea: *răspunse*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF.: *καὶ ἀπεκρίθη ἡ βασίλισσα, καὶ εἶπε* 'şi *răspunse* împărăteasa şi *zise*'; probabil că intenţia a fost de a aduce o completare. Cf. BIBL.1688: „şi *răspunse* împărăteasa şi *zise*".

8536 Secvenţa *Dumnezeu cel preaînalt* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος* 'Dumnezeu cel preaînalt'. Cf. BIBL.1688: *Dumnezău cel preaînalt*.

8537 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra celui de-al doilea *-r-*, nota: *-m*, indicînd lecţiunea *mărimea*, mai puţin potrivită în context, întrucît comută sensul din sfera calităţii în cea a dimensiunii. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *μεγαλωσύνην* < *ἡ μεγαλωσύνη* 'greatness, majesty' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *mărirea*.

8538 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 4*.

8539 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8540 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *au rînduit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐνέταξε* < *ἐντάσσω* 'to insert in; to order (Dan. 5:26)' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *au pus*.

8541 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 11*.

8542 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

8543 În text, în interiorul cuvîntului apar două slove tăiate cu cerneală roşie.

8544 În text, scris greşit ***пѣ́***.

8545 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8546 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *închise*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. *ὑπέκλεισεν* < *ὑποκλείω* 'to shut up' (LIDDELL-SCOTT, s.v.), SEPT.LOND.: vb. *ἔκλεισεν* < *κλείω* 'to shut up, to close' (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *încuié*.

8547 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8548 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Mac. 2*.

8549 În text este scris cuvîntul *pre*, tăiat cu cerneală neagră.

8550 În text urmează cuvîntul *împărăţiile*, tăiat cu cerneală roşie.

8551 Marginal, probabil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *-le*, indicîndu-se forma variabilă a articolului posesiv-genitival în locul celei invariable din text, specifică MS.45 (Arvinte 2004:XXVIII-XXIX). Cf. BIBL.1688: *ale*, formă specifică acestui text.

8552 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8553 Cuvîntul *la* este adăugat marginal, probabil de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *προσενόουν τοῖς κέρασιν* 'priveam atent *la* coarnele lui', prepoziţia adăugată fiind motivată de prefixul *προς-* 'la/ către' al vb. *προσενόουν*. Vezi şi BIBL.1688: „*la* coarnele".

8554 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8555 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8556 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8557 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mih. 4*; *Luc. 1*; *sus 3 şi 4*.

8558 În text urmează cuvîntul *avea*, tăiat cu cerneală roşie.

8559 În text, secvenţa *celuialalt ce să suia* este repetată, din greşeala copistului.

8560 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, este propusă, posibil, completarea *mare*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἡ ὅρασις αὐτοῦ μείζων τῶν λοιπῶν* 'vederea/ înfăţişarea lui [era] *mai mare* decît a celorlalte'. Cf. BIBL.1688: „şi vedêrea lui *mai mare* e decît a celoralalte".

8561 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8562 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF. (text) şi SEPT.LOND.: vb. 3 sg. *στήσεται* 'va sta'. Glosatorul face abstracţie de subiectul *τὰ θηρία* 'fiarele', aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *στήσεται* se află în relaţie de acord atic. Cf. SEPT.FRANKF. (aparat critic): *στήσονται* 'vor sta', BIBL.1688: *vor sta*.

8563 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *austru* (DLR, *áustru* 'vînt de miazăzi; Miazăzi, Sud'). Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *τὸν νότον* < *ὁ νότος* 'south; south wind' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *áustru*.

8564 În text urmează cuvîntul *va*, tăiat cu cerneală neagră.

8565 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8566 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 8*.

8567 Cuvîntul *încă* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: adv. *ἔτι* 'yet, still' (GR.ENGL., s.v.). Cf. BIBL.1688: *încă*.

8568 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *jugul*, corectat în text.

8569 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8570 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8571 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 25 şi 29*; *2 Parali. 20*; *1 Ezdra 1*.

8572 În text urmează cuvîntul *midilor*, tăiat cu cerneală roşie.

8573 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Ezdra 1*.

8574 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Varuh 1*.

8575 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Varuh 2*.

8576 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8577 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 26*.

8578 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8579 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8580 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Varuh 2*.

8581 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8582 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8583 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *audzi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἄκουσον* < *ἀκούω* 'a auzi; a asculta' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *auzi*.

8584 Cuvîntul *şi* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καί* 'şi'. Cf. BIBL.1688: *şi*.

8585 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8586 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 8*.

8587 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8588 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-fîr-*, nota: *-vîr-*, indicînd lecţiunea *săvîrşi* (DLR, *săvîrşí* 'a sfîrşi, a termina; a consuma pînă la capăt; a înfăptui, a plini'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *συντελεσθῆναι* < *συντελέω* 'to accomplish; to finish' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *să să săvîrşască*. Nota marginală este urmată de trimiterea intratextuală *sus 1*, tăiată cu cerneală roşie.

8589 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Erem. 23*; *Ezec. 37*.

8590 Litera *-e* de la finalul cuvîntului este scrisă marginal şi înlocuieşte în text secvenţa *-ea*, pentru a corespunde formei nearticulate din SEPT.FRANKF.: subst. ac. *δικαιοσύνην* 'dreptate'; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra secvenţei *-ea*. Cf. BIBL.1688: *direptate*.

8591 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8592 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8593 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 24*; *Mr. 13*; *Luc. 21*.

8594 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8595 În text, scris greşit ***плѣⷩгⷢѣⷩⷣ***.

8596 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *rîului*, mai apropiată de sensul cuvîntului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *τοῦ ποταμοῦ* '(a) rîului/ apei'. Cf. BIBL.1688: „de *rîul*".

8597 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

8598 În text urmează cuvîntul *dzile*, tăiat cu cerneală neagră.

8599 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8600 Secvenţa *-cilor* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text secvenţa *-ceşti*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *βασιλείαις ἑλλήνων* 'împărăţiilor *grecilor*'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *-ceşti*. Cf. BIBL.1688: „împărăţiilor *elineşti*".

8601 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *lor*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF. (text) şi SEPT.LOND.: pron. pl. *αὐτῶν*. Cf. SEPT.FRANKF. (aparat critic): pron. sg. *αὐτοῦ*, BIBL.1688: *lui*.

8602 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *-va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viit. 3 sg. mediu *ἐπελεύσεται* 'va veni'. Glosatorul face abstracţie de subiectul *εἰσόδια* 'intrări/ năvăliri', aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *ἐπελεύσεται* se află în relaţie de acord atic. Cf. BIBL.1688: *veni-vor*.

8603 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere, este propusă corectura: *-e*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. (subst. neutru nom. pl. *εἰσόδια* 'intrări/ năvăliri'), dar subsecventă opţiunii de traducere a predicatului determinat din nota anterioară. Cf. BIBL.1688: *întrări*. În text, deasupra ultimei silabe este notată o slovă indescifrabilă.

8604 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise

cu roşu, opţiunea de traducere: *zdrobi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *συντριβήσεται* < *συντρίβω* 'to crush, to break (in pieces)' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *surpa-se-va*.

8605 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *hicleşug*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *δόλον* < *ὁ δόλος* 'deceit, treachery' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *hicleşug*. Vezi şi DLR, *meşteşúg* 'acţiune făcută (în ascuns) cu viclenie'.

8606 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8607 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *lăudăroase*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ὑπέρογκα* < adj. *ὑπέρογκος, -ον* 'gonflé outre mesure, démesuré; orgueilleux' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: (adverbial) *cu semeţie*.

8608 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 25*; *Ioan 5*.

8609 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 13*; ***Мѹ͗дрос[ть]*** *[= Sol.] 3*.

8610 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 10*.

8611 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, probabil *răsîpi*.

8612 În text, după prima silabă urmează o secvenţă tăiată cu cerneală roşie, probabil *Dumne-*.

8613 Croşeta închisă este preluată din SEPT.FRANKF.

8614 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8615 Marginal, probabil de altă mînă, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă lecţiunea: *cuvintelor*, care nu poate fi explicată prin sursele greceşti (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. sg. *λόγου*), nefiind preluată nici în BIBL.1688.

8616 Secvenţa *şi dzise Domnul cătră Iosiia* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ὠσηέ* 'şi Domnul spuse lui Osea'. Cf. BIBL.1688: *şi zise Domnul cătră Iosie*.

8617 În text, scris ***фі́ю***. Marginal, marcată în text printr-o vrahie roşie deasupra slovei -***ю***, este notată slova -*ѹ*, indicînd lecţiunea *fiu*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. ac. *υἱόν*, BIBL.1688: *fiiu*.

8618 Cuvîntul *lui* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτῷ* 'lui'. Cf. BIBL.1688: *lui*.

8619 Litera *-e* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text litera *-a*, pentru a corespunde formei nearticulate din SEPT.FRANKF.: *ἐν ῥομφαίᾳ* 'cu *sabie*'; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: „cu *sabie*".

8620 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8621 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8622 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Ри͠м[ланом]*** *[= Rom.] 9*.

8623 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8624 Cuvîntul *vostru* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *nostru*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: *ὑμῶν* 'vostru'; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *vostru*.

8625 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8626 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ceasul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ὥραν* < *ἡ ὥρα* 'temps, durée; saison' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *vrêmea*.

8627 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vrêmea*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *καιρῷ* < *ὁ καιρός* 'moment convenable; temps favorable' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *timpul*.

8628 În text, precedat de alt cuvînt, tăiat cu cerneală neagră. Marginal, de aceeaşi mînă, *grozăviia*, cuvînt tăiat cu o linie roşie.

8629 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8630 În text, scris greşit ***міє͠і***.

8631 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-rile*, lecţiunea: *-le*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τὰ ὀνόματα* 'numele'. Vezi şi BIBL.1688: *numele*, peste tot în loc de *numerile* (Ursu 1988-1989, III:42).

8632 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-rile*, lecţiunea: *-le*. Vezi nota anterioară.

8633 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8634 În text, scris greşit ***лъкѹ͂***.

8635 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***К**[ъ] **Ри**^м^[**лѧном**] [= Rom.]*; *1 Petr. 2.*

8636 Croşeta deschisă este preluată din SEPT.FRANKF., unde nu apare şi croşeta de închidere.

8637 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *faci*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. conjunct. aorist 2 sg. mediu *γένῃ* < *γίγνομαι* 'to be; to become, to turn into; to hapen to etc.' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *să te afli*.

8638 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8639 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8640 În text, scris ***кꙋнѡ^а^щи́рѣ***.

8641 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *slăbi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀσθενήσει* < *ἀσθενέω* 'to stumble, (fig.) to fall' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *va slăbi*. Vezi şi DLR, *lîncezí* '(despre oameni) a fi bolnav, suferind; a se simţi fără putere, slăbit', cuvînt înlocuit peste tot în BIBL.1688 cu *slăbi* (Ursu 1988-1989, III:41).

8642 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8643 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaia 24*.

8644 În text urmează un cuvînt tăiat cu o linie roşie, indescifrabil.

8645 Cuvîntul *lui* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *lor*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: *αὐτοῦ*; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *lui*.

8646 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8647 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *dealuri*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τοὺς βουνούς* < *ὁ βουνός* 'hill; high place' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *munţi*.

8648 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8649 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

8650 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8651 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8652 Forma *lovi-va* este adăugată marginal şi înlocuieşte în text forma *lega-va*, inadecvată semantic în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. *πατάξει* < *πατάσσω* 'to strike, to smite' (GR.ENGL., s.v.); corectura este marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu; cf. BIBL.1688: *lovi-va*. Forma *lega-va* ar putea corespunde semantic perfectului *ἥρπακε* 'a luat cu forţa/ a capturat' (SEPT.LOND. şi aparatul critic al SEPT.FRANKF.) din secvenţa imediat anterioară. Cf. BIBL.1688: *lovi-va*.

8653 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8654 În text urmează cuvîntul *şi*, tăiat cu o linie roşie.

8655 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 9 şi 12*; *Sirah 4*; *1 **Цр**^ст^[**въ**] [= 1 Reg.] 15.*

8656 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8657 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8658 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8659 Cuvîntul *cei* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *μετὰ λοιμῶν* 'cu *cei* violenţi/ cu răufăcătorii'. Cf. BIBL.1688: „cu *cei* ucigași".

8660 Croşeta deschisă este preluată din SEPT.FRANKF.

8661 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8662 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluat cuvîntul *cătră*, scris defectuos în text.

8663 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8664 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8665 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *stăpînit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἦρξαν* < *ἄρχω* 'to rule' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *au împărăţit*.

8666 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8667 Cuvîntul *va* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *vor*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. conjunct. aorist 3 sg. activ *ποιήσῃ* '*va* face'; corectura este marcată în text

prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: „*va* face”.

8668 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8669 În text scris greşit *14*.

8670 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu o linie roşie.

8671 În text, scris ***нєдѣ́ѧ***.

8672 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8673 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8674 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цр^ст*** *[****въ****] [= 1 Reg.] 8*.

8675 În text, cuvîntul se repetă, fiind tăiat cu o linie roşie.

8676 Secvența *-ce* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: subst. neutru ac. pl. *τὰ θυσιαστήρια* ‘jertfelnice’. Cf. BIBL.1688: *jîrtăvnice*.

8677 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 2*; *Luc. 23*; *Apoc. 6*.

8678 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Сꙋ^д*** *[****є́и****] [= Jud.] 20*.

8679 În text, după prima silabă a acestui cuvînt se află o secvență tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

8680 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 4*.

8681 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8682 În text, prima silabă a cuvîntului este repetată, probabil din greşeala copistului.

8683 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Сꙋ^д*** *[****є́и****] [= Jud.] 8*.

8684 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil, opțiunea de traducere: *vărsa*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *οἰχήσεται* < *οἴχομαι* ‘to be removed, to be destroyed’ (GR.ENGL., s.v.), ‘(of things) to be gone, to be lost, to be vanished’ (LIDDELL-SCOTT, s.v.), VULG.1583: *vastabuntur* ‘se vor ruina’, BIBL.1688: *să vor duce*.

8685 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 2*.

8686 În text urmează o scurtă secvență tăiată cu negru, indescifrabilă.

8687 În text urmează cuvîntul *Israil*, tăiat cu o linie roşie. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *᾿Εφραΐμ*, BIBL.OSTROG: ***є҆ѳре^м***, VULG.1583: *Ephraim*, BIBL.1688: *Efraím*.

8688 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8689 Cuvîntul *fălcile* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *falca*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: subst. fem. ac. pl. *τὰς σιαγόνας*; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. VULG.1583: pl. *maxillas*, BIBL.1688: *fălcile*.

8690 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *broaștele țăstoase*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *χελῶναι* < *ἡ χελώνη* ‘tortue; (fig.) monticule de sable’ (BAILLY, s.v.), ‘hillock, mound’ (MURAOKA, s.v.); în aparatul critic al SEPT.FRANKF. sînt indicate lecțiunile: *θῖνες* ‘grămezi, movile’ (Aquila), *σωροὶ λίθων* ‘movile de pietre’ (Symmachus), *βουνοί* ‘dealuri, coline’ (Theodotion). Vezi şi alte traduceri: *stone heaps* ‘mormane de piatră’ (SEPT.ENGL.2007), *des tortues* (BIBL.ALEX.), *broaștele cêle țestoase* (BIBL.1688), *broaște țestoase* (BIBL.ANANIA).

8691 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 28*. Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu cerneală roşie o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8692 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opțiunea de traducere: *usăbi* (DLR, *osebí* ‘a [se] feri, a [se] separa, a [se] izola; a excepta, a lăsa deoparte’) Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀνεχώρησεν* < *ἀναχωρέω* ‘to retire, to retreat’ (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *să dêde în laturi*.

8693 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieș.] 14*.

8694 Litera *-é-* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text litera *-á-*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. aorist 3 sg. activ *ἐθύμωσεν* ‘se mînie’; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove. Cf. BIBL.1688: *mîniié-să*.

8695 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8696 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul

lor, din SEPT.FRANKF.

8697 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8698 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 43*.

8699 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8700 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цр***^{ст}*[****въ****] [= 1 Reg.] 8*.

8701 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ezec. 19*.

8702 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, posibil, explicaţia: *diiavolul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ᾅδου* < *ὁ ᾅδης* 'Hades; netherworld, hell' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.OSTROG: ***а̏довы*** < ***а̏довъ*** 'de iad/ infernal' (cf. MSL, s.v.), VULG.1583: *mortis*, BIBL.1688: *iadului*. Alte traduceri după LXX: *iadului* (BIBL.ANANIA), *of Hades* (SEPT.ENGL. 2007), *de l'Hadès* (BIBL.ALEX.).

8703 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8704 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8705 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8706 În text, lectură nesigură. Cuvîntul *acêstea* este scris defectuos, iniţial fiind scris, probabil, *acesta*. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *acêstea va*, unde cuvîntul *va* este corectat din *vor*. Alternativa de traducere este parţial justificată în raport cu SEPT.FRANKF.: *αὐτὸς ξηρανεῖ τὴν γῆν αὐτοῦ* '*el însuşi va* usca pămîntul lui'. Cf. BIBL.1688: „*el va* usca pămîntul lui". Vezi şi nota următoare.

8707 Marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *usca*, este propusă marginal alternativa de traducere: *mînca*, mai puţin potrivită în raport cu SEPT.FRANKF.: vb. *ξηρανεῖ* 'va usca'; verbul *ξηραίνω* din SEPT.FRANKF. are sensul 'sécher' (BAILLY, s.v.); în SEPT.LOND. şi în aparatul critic al SEPT.FRANKF. este folosit un sinonim, i.e. *καταξηραίνω* 'sécher, déssecher' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *va usca*. Vezi şi nota anterioară.

8708 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8709 În text, secvenţa *de pămînt* este marcată prin patru vrahii scrise cu roşu, repetate marginal, fără nici o explicaţie.

8710 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8711 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Aggeu 1*.

8712 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8713 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8714 Cuvîntul *ei* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *lui*, pentru a se realiza acordul cu subst. *limba*; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: „dinţii *ei*".

8715 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8716 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 2*.

8717 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ceaţă*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *γνόφου* < *ὁ γνόφος* 'darkness' (GR.ENGL., s.v.), VULG.1583: *caliginis* < *caligo, -inis* 'negură, ceaţă', BIBL.1688: *ceaţă*. Alte traduceri: *of darkness* (SEPT.ENGL.2007), *de ténèbre* (BIBL.ALEX.), *de ceaţă* (BIBL.ANANIA).

8718 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8719 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise roşu, trimiterile biblice: *Isaía 13*; *Ezec. 32*; *Mth. 24*; *Mr. 13*; *Luc. 21*.

8720 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 30*; *Amos 5*; *Sofon. 1*.

8721 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8722 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Aggeu 1*.

8723 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8724 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 85*; *Ioná 4*.

8725 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioná 3*.

8726 În text, scris greşit ***саво̀***.

8727 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

8728 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nu să îndurắ*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐφείσατο* <

φείδομαι 'épargner, être économe ou avare de; ne pas vouloir donner, s'abstenir de' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *nu să îndură*. Alte traduceri: *spared* (SEPT.ENGL.2007), *a épargné* (BIBL.ALEX.), *a cruțat* (BIBL.ANANIA).

8729 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8730 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *şi să va sui putrejunea lui*, *2* deasupra secvenței *şi să va sui muşchiul lui* şi *3* deasupra cuvîntului *căci*, indicînd inversarea topicii lor.

8731 În text, scris greşit ***а̑ниы̑***.

8732 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *omida*, *2* deasupra cuvîntului *cărăbuşul* şi *3* deasupra cuvîntului *şi*, indicînd inversarea topicii lor.

8733 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 6*; ***Дїа̑ⁿ****[ик]* *[= Fapte] 2*; *Isaía 44*.

8734 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8735 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8736 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8737 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8738 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 3*; *Mth. 4*; *Mr. 13*; *Luc. 21*; *Isaía 13*; *Ezec. 33*.

8739 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїа̑ⁿ****[ик]* *[= Fapte] 2*; ***К****[ъ]* ***Ри̑ᴹ****[ѧном]* *[= Rom.] 10*.

8740 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8741 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8742 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8743 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Apoc. 14*; *Mth. 13*.

8744 Marginal, marcată în două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică intratextuală: *sus 2*.

8745 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 25*; *Amos 1*.

8746 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *nu să va îndura*. Vezi comentariul la nota de la Ioil 2:18.

8747 Secvența *cel ce* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. part. masc. sg. substantivizat *ὁ κατασκηνῶν* '*cel ce* sălăşluieşte'. Cf. BIBL.1688: *cel ce sălăşluiêşte*.

8748 În text urmează cuvîntul *voi*, tăiat cu o linie roşie. Scris inițial *sălăşlui-voi*, cuvîntul a fost corectat ulterior cu roşu.

8749 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 9*.

8750 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *dealurile*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *οἱ βουνοί* < *ὁ βουνός* 'small mountain; cairn (made of stones)' (MURAOKA, s.v.). Vezi şi subst. *ὄρος*, tradus în versetul anterior prin 'măgură', iar aici prin 'munte'. Alte traduceri: *dealurile* (BIBL.1688), *the hills* (SEPT.ENGL.2007), *les collines* (BIBL.ALEX.), *dealuri* (BIBL.ANANIA).

8751 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

8752 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 25*; *Zahar. 14*.

8753 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioil 3*.

8754 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 49*.

8755 În text, scris ***мȣрȣга́ръ***.

8756 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8757 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8758 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8759 Marginal, marcate în text prin două linii scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 21*; *5 Moi[si] [= Deut.] 2*.

8760 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

8761 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, se repetă cuvîntul *vin*, corectat în text.

8762 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *carul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἡ ἅμαξα* 'waggon' (GR.ENGL., s.v.), i.e. 'car/ căruță', BIBL.1688:

carul.

8763 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***Плаⷱ҇ⷪ*** *[= Plîng.] 3.*

8764 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8765 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *uda.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *βρεχήσεται* < *βρέχω* ‘(pers.) mouiller, humecter; (impers.) faire pleuvoir’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *să va ploa.*

8766 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *uda.* Cf. BIBL.1688: *voiu ploa.* Vezi comentariul din nota anterioară.

8767 În text, scris ***гъⷧ҇вънаⷬ***.

8768 În text, scris ***єгѵ́птꙋлꙋ***.

8769 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, lecțiunea: *călăreților.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ἵππων* < *ὁ ἵππος* ‘horse; cavalry’ (LIDDELL-SCOTT, s.v.), VULG.1583: *equorum*, BIBL.1688: *cailor.*

8770 Marginal, marcată în text prin trei linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 19.*

8771 În text urmează cuvîntul *acêstea*, tăiat cu o linie neagră.

8772 Forma *o* este scris marginal și înlocuiește în text forma *-l*, pentru a se realiza acordul cu subst. *casa*; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. BIBL.1688: „și va mînca de tot *pre ea*”. Vezi comentariul din nota următoare.

8773 Cuvîntul *ea* este scris marginal și înlocuiește în text cuvîntul *el* (SEPT.FRANKF.: pron. masc. ac. sg. *αὐτόν*), pentru a se realiza acordul cu subst. *casa.* Forma inițială (*el*) se justifică prin genul masculin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ὁ οἶκος* ‘casă’); corectura este marcată în text printr-o vrahie inversă, scrisă cu roșu. Cf. BIBL.1688: *pre ea.*

8774 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *jos 6.*

8775 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8776 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8777 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Sofon. 1.*

8778 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: ***К[ъ] Риⷨ҇[лѧнѡм]*** *[= Rom.] 12*; *Psal. 96.*

8779 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Ierem. 30*; *Ioil 2*; *Sofon. 1.*

8780 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *fugí.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *φύγῃ* < *φεύγω* ‘to flee; to take refuge, to escape’ (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *va scăpa.*

8781 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *ursoaia.* Cf. SEPT.FRANKF.: subst. fem. *ἡ ἄρκτος* < *ὁ/ ἡ ἄρκτος* ‘ours; ourse’ (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *ursus.* Cf. BIBL.OSTROG: ***мєчка*** < ***мєчька*** ‘ursa, -ae (ursoaică)’ (MIKLOSICH, s.v.). Vezi și BIBL.1688: *ursul.*

8782 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Isaía 1*; *Ierem. 56.*

8783 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Malah. 2.*

8784 Cuvîntul *căuta* este scris marginal și înlocuiește în text cuvîntul *priimi*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *ἐπιβλέψομαι* < *ἐπιβλέπω* ‘a privi/ a căuta către’ (cf. BAILLY, s.v.); corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu. Cf. BIBL.1688: *voiu privi.*

8785 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***Дїаⷩ҇[нѥ]*** *[= Fapte] 6.*

8786 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Luc. 6.*

8787 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8788 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ierem. 15.*

8789 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8790 În text, silaba *-ții* este omisă de copist la trecerea pe coloana a II-a a paginii.

8791 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8792 În text, litera *n-*, scrisă defectuos, este repetată marginal, fiind marcată printr-o vrahie scrisă cu roșu.

8793 Cuvîntul *Ierovoam* este adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἱεροβοάμ.* Cf. BIBL.1688: *Ierovoám.*

8794 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8795 Marginal, marcate în text prin cîte o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovelor -**ѣ**- şi -**є**, sînt notate slovele -**є**- şi -**и**, indicînd lecţiunea: *petreci*, i.e. 'să petreci'. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. imper. prez. 2 sg. activ *καταβίου* 'vieţuieşte/ să vieţuieşti', BIBL.1688: *să petreci.*

8796 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8797 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viit. 3 sg. pasiv *ἐπιλησθήσεται* 'va fi uitat'. Glosatorul face abstracţie de subiectul *τὰ ἔργα* 'lucrurile', aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *ἐπιλησθήσεται* se află în relaţie de acord atic. Cf. BIBL.1688: *se vor uita.*

8798 Cuvîntul *lui* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ei* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς*), pentru a se realiza acordul cu substantivul *pămîntul*. Forma iniţială (*ei*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ γῆ* 'pămînt'); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *lui.*

8799 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8800 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu cerneală roşie o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8801 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Tovit 2*; *1 Mac. 1*.

8802 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8803 Cuvîntul *Dumnedzăul* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *Domnul*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ὁ Θεός* 'Dumnezeul'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *Dumnezeul.*

8804 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8805 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *nu va scăpa*, opţiunea de traducere: *nu să va mîntui*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *διασωθῇ* < *διασῴζω* '(activ) to save; (pasiv) to escape from' (GR.ENGL., s.v.), VULG.1583: *non salvabitur*, BIBL.1688: *nu va scăpa.*

8806 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 138*.

8807 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 44*.

8808 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 5*.

8809 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8810 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ethiópilor*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *αἰθιόπων* 'etiopienilor', dar BIBL.1688: *arapilor.*

8811 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа҃*** *[**нк**] [= Fapte] 15*.

8812 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *ei*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF. (pron. fem. sg. gen. *αὐτῆς* 'ei'), dar inadecvată în raport cu genul subst. *cortul* (*ἡ σκηνή* 'cort'). Cf. BIBL.1688: *lui.*

8813 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *ei*. Vezi nota precedentă.

8814 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *ea*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF. (pron. fem. sg. ac. *αὐτῆν* 'pe ea'), dar inadecvată în raport cu genul subst. *cortul* (*ἡ σκηνή* 'cort'). Cf. BIBL.1688: *pre el.* Vezi şi notele anterioare.

8815 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8816 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8817 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioil 3*.

8818 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 49*.

8819 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mîndriia*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ὑπερηφανία* 'aroganţă, mîndrie' (cf. GR.ENGL., s.v.), dar BIBL.1688: *semeţiia.*

8820 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 49*.

8821 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cătră*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *πρὸς σε*, BIBL.1688: „*la* tine".

8822 Marginal, marcate în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 29*; *1 Cori[n]th. 1*.

8823 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pre*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *διὰ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἀσέβειαν* 'pentru uciderea şi *pentru* impietatea', BIBL.1688: „pentru junghierea şi *pentru* necurăţiia". În SEPT.FRANKF., secvenţa *διὰ τὴν σφαγήν* face parte din versetul anterior.

8824 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 27*.

8825 În text, deasupra acestui cuvînt sînt scrise trei vrahii roşii, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

8826 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ieşirile lor*, mai adecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἐπὶ τὰς διεκβολὰς αὐτῶν* 'la trecătorile lor' (GR.ENGL., *ἡ διεκβολή* 'passage, way out; city gate'). Cf. BIBL.1688: *margenile ieşirei lor*.

8827 În text, deasupra cuvîntului *iaste* sînt scrise trei vrahii roşii, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

8828 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *plata lui*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τὸ ναῦλον* 'passage money, fare for travel by boat' (GR.ENGL., s.v.), BIBL. OSTROG: *наи́мъ* 'gages' (MSL, s.v.), VULG.1583: *naulum*, BIBL.1688: *navlonul*.

8829 În text, deasupra cuvîntului *tu* sînt scrise două vrahii roşii, reluate marginal, fără nici o indicaţie.

8830 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8831 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică scrisă cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 12 şi 16*; *Luc. 11*; *1 Cori[n]th. 15*.

8832 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 118*.

8833 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 68*.

8834 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8835 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8836 Cuvîntul *lor* este adăugat marginal şi înlocuieşte în text secvenţa *pre înşi*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτῶν* '(a) lor'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: „mila *lor* au lăsat".

8837 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8838 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8839 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 12*; *Luc. 11*.

8840 Slova -*є* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text slova -*ѧ* (-*ia*), pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. aorist 3 sg. activ *ἤγγισεν* 'se apropié/ s-a apropiat'; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei -*ѧ*. Cf. BIBL.1688: *s-au apropiat*.

8841 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 18*; *Ioil 2*.

8842 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 84*; *Ioil 2*.

8843 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *pentru păcate*, opţiunea de traducere: *preste răotăţi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις* 'căindu-se *în privinţa răutăţilor*', BIBL.1688: *pentru păcate*.

8844 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *mînecate*, este propusă lecţiunea: *au mînecat* (altă lectură: *au* 'sau' *mînecat*), inadecvată în raport cu sursele. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: adj. dat. *ἑωθινῇ* < *ἑωθινός*, -*ή*, -*όν* '[la ceas] *de dimineaţă*', VULG.1583: *diluculi* < *diluculum*, -*i* 'zori, dimineaţă'. Cf. BIBL.1688: *de dimeneaţă*.

8845 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8846 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *păţit rău*, opţiunea de traducere: *chinuit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐκακοπάθησας* < *κακοπαθέω* (*κακόν* 'rău' + *παθέω* 'a pătimi') 'to suffer' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *ai pătimit rău*.

8847 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8848 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 26*.

8849 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 30*; *Isaía 5*.

8850 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 26*.

8851 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *iêse*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐκπορεύεται*

< *ἐκπορεύομαι* 'to go out, to proceed out of' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *iêse*.

8852 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8853 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *jeli*. Cf. SEPT.FRANKF.: (text) vb. *πενθήσει* < *πενθέω* 'to mourn (for)' (GR.ENGL., s.v.), (aparat critic) vb. *θρηνήσει* < *θρηνέω* 'to wail, to mourn' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *tîngui-va*.

8854 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8855 În text, deasupra cuvîntului *te* sînt scrise două vrahii roşii, reluate pe margine, fără nici o explicaţie.

8856 În text, deasupra cuvîntului *tăi* sînt scrise două vrahii roşii, reluate pe margine, fără nici o explicaţie.

8857 Secvenţa *pre iale* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτά* 'pe ele'. Cf. BIBL.1688: *pre iale*.

8858 În text, scris **ácѣ̑тѧ**, cuvînt corectat marginal prin înlocuirea lui -**ѣ**- prin -**є**- şi a lui -**ѧ** prin -**a**, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: pron. sg. *ταύτην*; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, plasate deasupra slovelor respective. Cf. BIBL.1688: „neamului *acestuia*".

8859 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă lecţiunea: *zioa*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν τῇ ἡμέρᾳ* 'în ziua', BIBL.1688: *în ziua*.

8860 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8861 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8862 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *judeţ*, adecvată în raport cu forma din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. neutru ac. sg. *κρίμα* 'judecată'. Cf. VULG.1583: subst. ac. *iudicium* 'judecată'. BIBL.1688: *judecata*.

8863 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 22*; *Sofon. 3*.

8864 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 26*.

8865 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 2*.

8866 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 2*.

8867 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8868 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sofon. 3*; *Daniil 7*; *Luc. 1*.

8869 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8870 În text, scris **вw҃щри**. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἡμῶν* '(ai) noştri', BIBL.OSTROG: **нáши** 'idem', VULG.1583: *noster*, BIBL.1688: *noştri*.

8871 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 2*; *Ioan 7*.

8872 Cuvîntul *sînt* a fost adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu negru la finalul cuvîntului anterior. Lipsind din SEPT.FRANKF., copula nu a fost preluată nici în BIBL.1688.

8873 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8874 În text, cuvîntul *lui* este repetat, probabil din greşeala copistului.

8875 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8876 În text urmează cuvîntul *iar*, pe care copistul a încercat să îl şteargă.

8877 Cuvîntul *acum* a fost adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: adv. *νῦν* 'acum'. Cf. BIBL.1688: *acum*.

8878 Litera *n*-, scrisă defectuos în text, este repetată marginal şi semnalată printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: pron. *ἡμῶν* '(al) nostru', VULG.1583: *nostram*, BIBL.1688: *nostru*. Anterior a fost scris cuvîntul *vostru*; cf. SEPT.LOND.: *ὑμῶν*, BIBL.OSTROG: **вáшѹ**.

8879 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *văile*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *αἱ φάραγγες* 'văile'. Vezi şi DLR, *ponór* 'adîncitură sau coastă prăpăstioasă formată în urma eroziunii, rîpă; (prin Transilvania, Moldova şi Maramureş) mică apă curgătoare', cuvînt înlocuit în BIBL.1688 prin *vale* (Ursu 1988-1989, III:43).

8880 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

8881 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [=*

Ieş.] 22 şi 33.

8882 În text, cuvintele *dzeci de* sînt scrise, de aceeaşi mînă, la marginea rîndului.

8883 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 28*; *Aggheu 1*.

8884 În text, scris greşit ***кáсє***. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. masc. gen. sg. *οἴκου* ‘casei’, BIBL.1688: *casei*.

8885 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8886 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8887 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8888 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 10*.

8889 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8890 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8891 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8892 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8893 În text urmează cuvîntul *pămîntu*, tăiat cu o linie scrisă cu negru.

8894 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viitor 3 sg. pasiv *ἀποκωφωθήσεται* ‘vor deveni surde’. Glosatorul face abstracţie de subiectul *τὰ ὦτα* ‘urechile’, aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *ἀποκωφωθήσεται* se află în relaţie de acord atic. Cf. BIBL.1688: *vor asurzi*.

8895 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Дїа҇н***[***ик***] *[= Fapte] 10*; ***Мѹ҇д ро҇ст***[***ь***] *[= Sol.] 11*.

8896 Croşeta deschisă este preluată din SEPT.FRANKF.

8897 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră şi roşie.

8898 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *căpetenii*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ἀρχάς* < *αἱ ἀρχαί* ‘les magistrats, les autorités’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *stăpîniri*.

8899 Cuvîntul *ei* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Lecţiunea propusă este inadecvată în raport cu forma din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *αὐτοῦ* ‘(a) lui’. Cf. BIBL.1688: *lui*.

8900 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8901 În text, cu roşu sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *audzi* şi *2* deasupra cuvîntului *încă*, indicînd inversarea topicii lor.

8902 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8903 Secvenţa *Iacov în ce chip sudalma lui* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Ἰακὼβ, καθὼς τὴν ὕβριν τοῦ Ἰσραήλ* ‘Iacov ca mîndria lui Israel’. Cf. BIBL.1688: *Iácov ca sudalma lui Israíl*.

8904 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

8905 Secvenţa *şi vor sîrgui preste ziduri* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ σπεύσουσιν ἐπὶ τὰ τείχη* ‘se vor grăbi/ vor alerga către ziduri’. Cf. BIBL.1688: *şi vor sîrgui preste ziduri*.

8906 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 13*.

8907 Cuvîntul *cine* a fost adăugat marginal, probabil de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: part. substantivizat *ὁ ἐκφοβῶν* ‘cel care sperie’, BIBL.1688: *cel ce să spară*.

8908 În text, iniţial scris ***фѡ҇н***. Slova -***ѡ*** a fost apoi modificată în -*ȣ*. Cf. BIBL.1688: *foc*.

8909 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 44*; *Avvacum 2*.

8910 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *sclipêşte*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *στιλβούσης* < *στίλβω* ‘to glitter; to gleam (a sclipi, a [stră]luci; a licări)’ (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *lucêşte*.

8911 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *slăbi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀσθενήσουσιν* < *ἀσθενέω* ‘être faible, être malade’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *slăbi*. Vezi şi DLR, *lîncezi* ‘(despre oameni) a fi bolnav, suferind; a se simţi fără putere, slăbit’, cuvînt înlocuit peste tot în BIBL.1688 prin *slăbi* (Ursu 1988-1989, III:41).

8912 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 47*.

8913 În text, deasupra celei de-a doua silabe sînt scrise inițial cîteva slove, tăiate apoi cu cerneală neagră.

8914 Croşeta deschisă este preluată din SEPT.FRANKF.

8915 În text urmează secvența *vîrtutea ei*, tăiată cu cerneală neagră.

8916 Secvența *şi nu iaste* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ οὐκ ἔστι* 'şi nu este'. Cf. BIBL.1688: *şi nu iaste*.

8917 În text, cuvîntul *te* este scris deasupra rîndului.

8918 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8919 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8920 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8921 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8922 În text, secvența *-cum* este repetată.

8923 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 21*; *Ierem. 12*.

8924 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа҃[иѥ]*** *[= Fapte] 13*.

8925 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8926 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8927 În text, scris greşit ***тόатърї́ѧ***.

8928 În text, de altă mînă, cuvîntul *va* este scris deasupra rîndului.

8929 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8930 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 21*.

8931 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***К[ъ] Ри҃м[лѧном]*** *[= Rom.] 1*; *Evrei 10*; *Galat. 3*.

8932 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notația: ***зри*** [= 'vezi'].

8933 În text, deasupra ultimei silabe se află o slovă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

8934 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8935 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 9*.

8936 În text, ultima silabă este urmată de o slovă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

8937 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8938 În text, ultima silabă este urmată de o slovă tăiată cu cerneală roşie, indescifrabilă.

8939 În text, cuvîntul *strigare* este scris cu cerneală roşie.

8940 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

8941 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicația: *ethiopilor*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *αἰθιόπων* '(a) etiopienilor', BIBL.1688: *arapilor*.

8942 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicație.

8943 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8944 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8945 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8946 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

8947 Secvența *de la mîncare* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἀπὸ βρώσεως* 'idem'. Cf. BIBL.1688: *de la mîncare*.

8948 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8949 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenței *de cătră*, lecțiunea: *dupre* 'după'. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἀπὸ προσώπου* '*de pe* fața', BIBL.1688: „*de către* fața".

8950 În text, scris greşit ***пъмь҃***.

8951 În text, deasupra celei de-a doua silabe este o slovă tăiată cu cerneală neagră.

8952 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, lecțiunea: *numele*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. pl. *τὰ ὀνόματα* 'numele', BIBL.1688: *numele*, peste tot în loc de *numerile* (Ursu 1988-1989, III:42).

8953 În text, deasupra acestui cuvînt sînt scrise patru vrahii roşii, care trimit la nota anterioară.

8954 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8955 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *dealuri*. Cf.

SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τῶν βουνῶν* < *ὁ βουνός* 'hill; high place' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *munți*. Vezi şi în alte locuri.

8956 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8957 În text, cuvintele *şi voi izbîndi* sînt repetate.

8958 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8959 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 5*.

8960 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8961 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 30*; *Ioil 2*; *Amos 5*.

8962 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluată slova -**ц**-, în text fiind corectată cu roşu dintr-un -**ч**- inițial.

8963 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 7*; **Пρи[т]чи** *[= Parim.] 11*.

8964 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 3*.

8965 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicația: *sîrguială*. Cf. BIBL.1688: *sîrguire*. Vezi şi DLR, *stejí* 'a (se) grăbi' (subst. *stejire* nu este înregistrat), înlocuit peste tot în BIBL.1688 (Ursu 1988-1989, III:45).

8966 În text, scris greşit **ȣрцї́є**.

8967 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *va*, adecvată în raport cu forma verbului din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viit. 3 sg. activ *προσκυνήσει* 'se *va* închina'. Cf. SEPT.LOND.: vb. *προσκυνήσουσιν* 'se *vor* închina', BIBL.1688: „să *vor* închina lui".

8968 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *ethiopilor*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *αἰθίοπες*, dar BIBL.1688: *arapii*.

8969 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 34*.

8970 Cuvîntul *tot* a fost adăugat marginal şi marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *πᾶς* 'tot'. Cf. BIBL.1688: *tot*.

8971 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 22*; *Mihea 3*.

8972 În text, cuvîntul *dimineață* este tăiat cu cerneală roşie, probabil din neatenția copistului. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *πρωῒ πρωΐ* 'dimineață de dimineață' (BIBL.ANANIA). Vezi şi BIBL.1688: *dimeneață-dimeneață*.

8973 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8974 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

8975 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicație.

8976 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

8977 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *Ethiopíei*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Αἰθιοπίας* 'Etiopiei', BIBL.1688: *Arăpíei*.

8978 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8979 În text, deasupra cuvîntului se află o slovă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

8980 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *paşte*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *νεμήσονται* < *νέμω* '1. distribuer, partager; 2. aller au pâturage, paître; manger; guider' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *pascentur*, BIBL.1688: *vor împărți*. Alte traduceri: *se vor hrăni* (BIBL.ANANIA), *will pasture* (SEPT.ENGL. 2007), *paître* (BIBL.ALEX.).

8981 În text, scris greşit **фwар**. Silaba *-te* este adăugată marginal şi marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu.

8982 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8983 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *răscumpărat-au*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *λελύτρωται* < *λυτρόω* 'délivrer moyennant rançon; payer une rançon' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *mîntuit-au*.

8984 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8985 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8986 În text, scris greşit **прічи**.

8987 În text, cu roşu sînt scrise cifrele *1* înaintea secvenței *întru vrêmea acêea, cînd bine voao voi face*, *2* înaintea secvenței *întru vrêmea acêea, cînd voi priimi pre voi* şi *3* înaintea secvenței *pentru căci da-voi pre voi numiți*..., indicînd inversarea topicii lor.

8988 În text, scris greşit **вwастъ**.

8989 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Ezdra 5*.

8990 În text, scris ***їⷩнаⷧ***.

8991 Secvența *întru 1 a lunii* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text prin două vrahii roșii, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *μιᾷ τοῦ μηνός* ‘în prima [zi] a lunii’. Cf. BIBL.1688: *întru una a lunii*.

8992 În text, scris greșit ***фа́люⷬ***.

8993 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8994 În text urmează cuvîntul *căile*, tăiat cu cerneală neagră. Cuvîntul *inimile* este adăugat marginal și marcat în text prin trei vrahii scrise cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τὰς καρδίας* ‘inimile’. Cf. BIBL.1688: *inimile*.

8995 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 28*; *Mihea 6*.

8996 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roșu, fără nici o explicație.

8997 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

8998 Cuvîntul *lui* este adăugat marginal și înlocuiește în text cuvîntul *ei* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς*), pentru a se realiza acordul cu subst. *pămîntul*. Forma inițială (*ei*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ γῆ* ‘pămînt’); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu. Cf. BIBL.1688: *lui*.

8999 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9000 Cuvîntul *nărodului* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τῷ λαῷ* ‘poporului’. Cf. BIBL.1688: *norodului*.

9001 În text, scris ***їⷩнаⷧ***.

9002 În text, scris ***їⷩна***.

9003 În text, scris ***їⷩтр***.

9004 Cuvîntul *acum* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: adv. *νῦν* ‘acum’. Cf. BIBL.1688: *acum*.

9005 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Evrei 12*.

9006 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9007 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, este propusă corectura: *va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viit. 3 sg. activ *ἥξει* ‘va veni’. Glosatorul face abstracție de subiectul *τὰ ἐκλεκτά* ‘cele alese’, aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *ἥξει* se află în relație de acord atic. Cf. BIBL.1688: *vor veni*.

9008 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9009 În text, scris greșit ***маⷬџинѣ***.

9010 În text urmează litera *a*, tăiată cu cerneală neagră.

9011 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, probabil, opțiunea de traducere: *apropiia*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐγγίσῃ* < *ἐγγίζω* ‘(s’)approcher, faire avancer une personne auprès d’une autre; rejoindre’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *să va atinge*.

9012 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9013 În text, secvența de semnalare a sintagmei de pe pagina anterioară este *cine au fost*.

9014 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *într-un*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *εἰς κυψέλην* ‘*într-o* ladă’, BIBL.1688: „*în* știubeiu”.

9015 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9016 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9017 Cuvîntul *cu* a fost adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐν* ‘cu’. Cf. BIBL.1688: *cu*.

9018 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9019 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9020 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

9021 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Malah. 3*.

9022 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Isaía 21 și 30 și 44*; *Ierem. 3*; *Ezec. 8 și 20 și 35*; *Iosía 4*; *Ioil 2*.

9023 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9024 În text, scris ***їⷩнаⷧ***.

9025 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9026 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul

lor, din SEPT.FRANKF.

9027 Croşeta deschisă este preluată din SEPT.FRANKF., în MS.45 lipsind croşeta de închidere.

9028 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9029 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9030 În text, scris greşit ***ѕнⷭ҇***.

9031 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9032 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9033 În text, posibil de altă mînă, cuvîntul *ce* este scris deasupra rîndului.

9034 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 8*.

9035 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mă urgisesc*, mai potrivită în raport cu forma verbului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ὀργίζομαι ἐπί* '*mă mînii* pe', BIBL.1688: „*urgisescu* preste".

9036 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *întru el*, *2* deasura secvenţei *dzice Domnul* şi *3* deasupra cuvîntului *cel*, indicînd inversarea topicii lor.

9037 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9038 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9039 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *iale*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: pron. pl. *αὐτῶν*. Cuvîntul *iale* poate înlocui în text pronumele *ei*, pentru a se realiza acordul cu presupoziţia categorială 'cetate/ neam' a numelor proprii determinate. Cf. BIBL.1688: *dentru ei*.

9040 În text urmează cuvîntul *venit*, tăiat cu negru. Cuvîntul *ieşit* este adăugat marginal, corectură marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐξήλθοσαν* < *ἐξέρχομαι* 'to go out of' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *au ieşit*.

9041 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *lăţimea*.

9042 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 49*.

9043 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9044 Cuvîntul *lui* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ei* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς*) din text, pentru a se realiza acordul cu pronumele precedent; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *lui*.

9045 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9046 În text, scris ***а҃***. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. ind. perf. 3 sg. activ *ἐξαπέσταλκε* 'a trimis', BIBL.1688: *m-au trimis*.

9047 În text, scris ***фа́це***.

9048 În text, din greşeala copistului, silaba *Dom-* este repetată.

9049 În text, din greşeala copistului, silaba *ti-* este repetată.

9050 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9051 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *haină pînă în pămînt*, explicaţia: *podíri*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: adj. ac. pl. *ποδήρη* < *ποδήρης*, *-ες* '(en parlant d'une robe) qui descend jusqu'aux pieds' (BAILLY, s.v.), probabil cu forma de neutru plural adverbializată, cu sensul 'pînă la picioare'. Cf. BIBL.1688: *haină pînă în pămînt*.

9052 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9053 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *sînt*, *2* deasupra secvenţei *de minuni* şi 3 deasupra cuvîntului *pentru*, indicînd inversarea topicii lor.

9054 În text, din greşeala copistului, silaba *mi-* este repetată.

9055 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 1*.

9056 În text, scris ***фа́це***.

9057 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *ei*, adecvată formal în raport cu pron. fem. sg. *αὐτῆς* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.), acordat cu subst. fem. sg. *λυχνία* 'sfeşnic'. Cf. BIBL.1688: *lui*.

9058 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *ei*. Vezi nota anterioară.

9059 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9060 Croşeta deschisă este preluată din SEPT.FRANKF.

9061 În text, scris greşit ***щїⷹ***. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. ind. perf. 2 sg. activ *οἶδας*, BIBL.1688: *ştii*.

9062 În text a fost scris inițial cuvîntul *iaste*, iar apoi șters parțial. Cuvîntul *iêse* este adăugat marginal, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *τὸ ἐκπορευόμενον* < *ἐκπορεύομαι* 'to go out' (GR.ENGL., s.v.); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu. Cf. BIBL.1688: „cêea ce *iêsě*".

9063 În text, inițial scris *lui*. Litera *-a-* este adăugată marginal, corectură marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde formei verbului din SEPT.FRANKF.: *ἀνέλαβον* 'luai/ am luat'. Cf. BIBL.1688: *luaiu*.

9064 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9065 În text, scris greșit *12*.

9066 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9067 În text, scris greșit ***чέлѡ***.

9068 În text urmează două cuvinte tăiate cu roșu, indescifrabile.

9069 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Isaía 58*.

9070 Cuvîntul *fu* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *ἐγένετο* 'fu/ a fost'. Cf. BIBL.1688: *fu*.

9071 În text, scris greșit ***кѹвъ̑ⁿтѹ̑ᵖ***. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *λόγος* 'cuvîntul', BIBL.1688: *cuvîntul*.

9072 Secvența *au nu voi mîncați și bêți* este adăugată marginal și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *οὐχ ὑμεῖς ἐσθίετε καὶ ὑμεῖς πίνετε* 'voi nu mîncați și voi nu beți?', BIBL.1688: *nu voi mîncați și voi bêți?*. În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roșie, indescifrabil.

9073 Marginal, nemarcată în text și scrisă de altă mînă, notația: ***зри*** [= 'vezi'].

9074 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieș.] 22*; *Isaía 1*; *Ierem. 6*.

9075 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil. Secvența *am rînduit* este adăugată marginal și marcată în text, deasupra secvenței tăiate, prin două vrahii scrise cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. ind. aorist 3 pl. activ *ἔταξαν*, în coordonare cu formele verbale de plural din versetul precedent; marginal, interpretat, probabil, ca persoana I singular, *ἔταξαν* 'am rînduit', unde *-ν* este eufonic. Vezi și VULG.1583: *posuerunt*, BIBL.1688: *au rînduit*.

9076 În text, scris greșit ***лє̑ⁿї̑ⁿ***.

9077 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9078 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9079 În text urmează cuvîntul *asculta*, tăiat cu cerneală neagră.

9080 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

9081 Secvența *și cu mînie mare* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ θυμῷ μεγάλῳ* 'și cu mare înfocare'. Cf. VULG.1583: *et ardore magno*, BIBL.1688: *și cu mînie mare*.

9082 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Efes. 4*.

9083 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9084 Marginal, nemarcată în text și scrisă de altă mînă, notația: ***зри*** [= 'vezi'].

9085 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *cerceta*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐκζητῆσαι* < *ἐκζητέω* 'rechercher' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *a cerceta*.

9086 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9087 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, explicația: *limbilor*.

9088 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra literei *-h*, nota: *-lea*, indicînd, probabil, lecțiunea: *pohleabul*. Vezi DLR, *prohab* 'deschizătură din față a pantalonilor (bărbătești); despicătură, în dreptul taliei, a rochiei sau a fustei'. Cuvîntul *prohrab/ pohrab* este înlocuit peste tot în BIBL.1688 prin *poală*, *margine* etc. (Ursu 1988-1989, III:44).

9089 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9090 Cuvîntul *lui* este scris marginal și înlocuiește în text cuvîntul *ei* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς*), pentru a se realiza acordul cu subst. *Tírul*. Forma inițială (*ei*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ Τύρος*); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu. Cf. BIBL.1688: „zidi

Tíros tăriia *ei*"

9091 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *spămînta.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *φοβηθήσεται* < *φοβέω* '(s')effrayer' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *să va spămînta.*

9092 Secvenţa *întru Azot şi voi surpa seminţiia celor striini de fêl* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐν Ἀζώτῳ καὶ καθελῶ ὕβριν ἀλλοφύλων* 'în Azot şi voi nimici trufia celor de neam străin'. Cf. BIBL.1688: *în Azót şi voiu surpa semeţiia celor striini de fêliu.*

9093 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9094 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 62*; *Mth. 21*; *Ioan 12.*

9095 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9096 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *lui e.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Ὅτι εἴ τι ἀγαθὸν αὐτοῦ* 'Căci dacă ceva [este] bun, [este] *al lui*', BIBL.1688: „Că verce e bun *al lui* iaste".

9097 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *bine.* Cf. SEPT. FRANKF., SEPT.LOND.: *καλόν* 'bun', BIBL.1688: *ales.*

9098 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9099 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vindecare.* Cf. SEPT.FRANKF.: *ἴασις* 'vindecare, leac', BIBL.1688: *leac.*

9100 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9101 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9102 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *el.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: pron. masc./ neutru dat. sg. *τῷ αὐτῷ*, în secvenţa *ἐν τῷ αὐτῷ*, cu sens adverbial, i.e. 'dans le même lieu; ensemble' (BAILLY, s.v.); VULG.1583: *simul* 'în acelaşi timp, împreună, totodată', BIBL.1688: *aceastaşi.* Despre forma cu *-şi* (particulă de întărire) a pronumelor demonstrative, vezi Arvinte 2004: XXXV.

9103 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9104 Marginal, se reiau patru vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9105 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *vrême ce*, opţiunea de traducere: *ce chip.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: conj. *καθότι* 'după cum/ precum', BIBL.1688: *precum.*

9106 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9107 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9108 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *păţea.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἔπασχον* < *πάσχω* 'to suffer' (GR.ENGL.), BIBL.1688: *pătimiia.* Vezi şi DLR, *păţí* 'a suferi, a răbda, a îndura'.

9109 În text urmează cuvîntul *mêle*, tăiat cu cerneală neagră.

9110 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 5.*

9111 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9112 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 27.*

9113 Secvenţa *iată, eu* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἰδοὺ ἐγώ* 'idem'. Cf. BIBL.1688: *iată, eu.*

9114 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9115 Cuvîntul *Domnului* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Κυρίου* 'idem'. Cf. BIBL.1688: *Domnului.*

9116 Cuvîntul *eu* a fost adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐγώ* 'eu'. Cf. BIBL.1688: *eu.*

9117 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9118 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9119 Cuvîntul *Domnul* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Κύριος* 'idem'. Cf. BIBL.1688: *Domnul.*

9120 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

9121 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 19*.

9122 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 35*.

9123 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iezec. 30*.

9124 Secvenţa *voi rădica* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *ἐξαρῶ* 'voi ridica/ voi lua'. Cf. BIBL.1688: *voiu rîdica*.

9125 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9126 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 26*; *Mr. 14*.

9127 În text, ultimele două litere din cuvîntul *vor* sînt tăiate cu cerneală roşie, fiind înlocuite marginal cu litera *-a*, pentru a se reda astfel forma din SEPT.FRANKF.: vb. ind. viit. 3 sg. pasiv *ὑπολειφθήσεται* 'va rămîne'; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *va rămînea*.

9128 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

9129 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

9130 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *Maslinilor*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τῶν ἐλαιῶν* < *ἡ ἐλαία* 'măslin', BIBL.1688: *Maslinilor*.

9131 În text urmează cuvîntul *şi*, tăiat cu cerneală roşie.

9132 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Parali. 26*.

9133 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9134 Cuvîntul *cîte* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *cîţi* (SEPT.FRANKF.: pron. masc. pl. *ὅσοι*), pentru a se realiza acordul cu subst. *năroadele*. Forma iniţială (*cîţi*) se justifică prin genul masculin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ὁ λαός* 'popor/ norod'); corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra secvenţei *-ţi*. Cf. BIBL.1688: *cîte*.

9135 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

9136 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *Corturilor*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *σκηνοπηγίας* < *ἡ σκηνοπηγία* 'tabernacle' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *Corturilor*.

9137 În text, scris greşit ***тȣро̂ᷬ***.

9138 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9139 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9140 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К****[ъ]* ***Ри̂ᷨ****[лѧном]* *[= Rom.] 9*.

9141 În text, scris greşit ***зѝ***.

9142 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 23*.

9143 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9144 În text, după a treia silabă urmează o secvenţă tăiată cu cerneală roşie, indescifrabilă.

9145 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 112*.

9146 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9147 În text, scris greşit ***цї҇птѡ̂ᷬ***.

9148 În text, după prima silabă urmează o secvenţă, tăiată cu cerneală roşie, indescifrabilă.

9149 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*; *5 Moi[si] [= Deut.] 28*.

9150 În text, deasupra ultimei silabe se află o slovă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

9151 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9152 Cuvîntul *leviţi* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *proroci*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. *λευΐτας* < *ὁ λευΐτης* 'levit'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *leviţi*.

9153 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Efes. 4*.

9154 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

9155 Cuvîntul *Domnul* este adăugat marginal, probabil de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Κύριος* 'idem'. Cf. BIBL.1688: *Domnul*.

9156 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9157 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 5.*

9158 Cuvîntul *muierii* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *γυναικός* '(a) femeii'. Cf. BIBL.1688: „între *muiêrea*".

9159 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9160 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 11*; *Mr. 1*; *Luc. 7.*

9161 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9162 În text, deasupra cuvîntului *va* este scrisă litera -*r*, tăiată apoi cu cerneală roşie.

9163 În text, scris greşit **аⷬѱи҃**.

9164 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *grabnică*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ταχύς* 'iute/ grabnică', BIBL.1688: *grabnică.*

9165 În text, scris **фъръмъкътѡⷬ҇**.

9166 În text urmează cuvîntul *sărăimanilor*, repetat şi tăiat cu cerneală neagră.

9167 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Zahar. 1.*

9168 Cuvîntul *toate* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *πάντα* 'toate'. Cf. BIBL.1688: *toate.*

9169 În text, scris **вѡ́а**.

9170 Cuvîntul *rău* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde sensului cuvîntului din SEPT.FRANKF.: vb. *κατελαλήσαμεν* < *καταλαλέω* 'to speak in hostile' (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *am grăit rău.*

9171 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 21.*

9172 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9173 În text, silaba *-proa-* este repetată.

9174 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

9175 Cuvîntul *arzînd* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. part. prez. sg. *καιομένη* 'arzîndă', BIBL.1688: *arzînd.*

9176 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9177 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20.*

9178 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9179 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9180 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 17.*

9181 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9182 Cuvîntul *cătră* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *preste*, mai puţin potrivit în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *πρὸς τὸ θυσιαστήριον* '*la* jertfelnic'; corectura este marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *spre*, SEPT.NEC: *la.*

9183 În text, din greşeala copistului, cuvîntul *lui* este repetat. Urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9184 Cuvîntul *fiiul* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *υἱόν* 'pe fiul'. Cf. BIBL.1688: *fiiul.*

9185 Secvenţa *şi alegător* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ ἐκλογιστής* 'şi contabil/ trezorier'. Cf. BIBL.1688: *şi alegătoriu.*

9186 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *văr premare*, lecţiunea: *nepot*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ἐξάδελφος* 'nephew'. Vezi şi BIBL.1688: *nepot*, BIBL.ANANIA: „*nepotul* meu *de frate*".

9187 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *venind*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐλθών* 'venind/ mergînd', BIBL.1688: *mergînd.*

9188 În text, scris **прⷪрѡчї҇**.

9189 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *jale*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *πένθος* 'douleur, affliction; deuil, cérémonie de deuil; événement douloureux' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *jale*. Vezi şi nota următoare.

9190 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *plîngere*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *θρῆνον* < *ὁ θρῆνος*

'lamentation sur un mort, chant de deuil, chant plaintif' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *plîngere*. Vezi și nota anterioară.

9191 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Iov 2*.

9192 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *privêște*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐπίβλεψον* < *ἐπιβλέπω* 'a privi asupra; a observa, a lua seama la, a considera' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *privêște*.

9193 Cuvîntul *iaste* este adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐστι*. Cf. BIBL.1688: *iaste*.

9194 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, nota: *în*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν*, VULG.1583: *in*, BIBL.1688: *la*, BIBL.MICU: *în*.

9195 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu deasupra ultimei silabe, este indicată lecțiunea: *-ni*. *Ecvatáni* ar traduce, astfel, forma de *plurale tantum* *'Εκβάτανα*, *-ων*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: subst. neutru dat. pl. *'Εκβατάνοις* (vezi Thackeray 1909:167-168). Cf. BIBL.1688: „la *Ecvatána* Mídiei".

9196 În text urmează un cuvînt șters cu cerneală roșie, indescifrabil.

9197 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Sirah 7*.

9198 În text, inițial scris *dreptății*, secvența *drep-* fiind apoi tăiată cu roșu. Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, corectura: *strîmbă-*, care corespunde SEPT.FRANKF.: subst. *τῆς ἀδικίας* < *ἡ ἀδικία* 'injustice, tort' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *strîmbătății*.

9199 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: ***Пρи[т]***ч҇ *[= Parim.] 3*; *Sirah 4*; *Luc. 14*.

9200 Cuvîntul *tu* este adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: pron. dat. *σοι*. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9201 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Sirah 35*.

9202 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Sirah 29*.

9203 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *mîndri*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ὑπερηφανεύου* < *ὑπερηφανεύω* 'être fier/ orgueilleux; traiter avec dédain' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *nu te semeți*.

9204 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice *3 Moi[si] [= Lev.] 19*; *5 Moi[si] [= Deut.] 24*.

9205 Cuvîntul *lui* este scris marginal și înlocuiește în text secvența *pre ea*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: pron. dat. *αὐτῷ* 'lui'. Cf. BIBL.1688: *pre ea*.

9206 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Mth. 7*; *Luc. 6*.

9207 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roșu, fără nici o explicație.

9208 Cuvîntul *Tovit* este adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Τωβίτ*. Cf. BIBL.1688: *Tóvit*.

9209 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 27 și 36*.

9210 În text, scris greșit ***тωтвит***.

9211 În text urmează o scurtă secvență ștearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

9212 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9213 În text urmează un cuvînt șters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9214 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, este reluată silaba *-se-*, scrisă defectuos în text.

9215 În text, scris greșit ***а҇ндȣ***.

9216 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9217 În text, cuvîntul *au* este tăiat cu roșu. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra cuvîntului *au*, lecțiunea: *au fost*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. ind. aorist 3 pl. activ *ἀπῆλθον* 'merseră/ au mers', SEPT.LOND.: vb. ind. aorist 3 sg. activ *ἀπῆλθεν* 'merse/ a mers', BIBL.1688: *au fost mers*, BIBL.MICU: *s-au fost dus*. Forma din nota marginală s-ar putea explica prin necesitatea de a marca raportul de anterioritate față de imperfectul (*ἐπορεύετο* 'mergea') din propoziția regentă.

9218 Marginal, nemarcat în text, este scris cuvîntul *cêle*, care înlocuiește cuvîntul *acêstea* din text, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: art. neutru pl. *τά* 'cele'. Cf. BIBL.1688: *cêle*.

9219 Marginal, fără a fi marcată în text, probabil, opțiunea de traducere: *ție*. Cf. SEPT.FRANKF.,

SEPT.LOND.: *καὶ δῴη μοι ἰδεῖν σου παιδία* ‘şi ar permite să văd pe copiii *tăi*’, VULG.1583: „et videam filios *tuos*”, BIBL.MICU: „să văz pre fiii *tăi*”.

9220 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra formei *au apropiiat*, opţiunea de traducere: *apropié*. Cf. SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. inf. aorist activ *ἐγγίσαι* ‘se apropiară/ s-au apropiat’. Vezi şi BIBL.1688: *s-au apropiiat*.

9221 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *veni*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *συνῆλθεν* < *συνέρχομαι* ‘aller ensemble’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *veni împreună*.

9222 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9223 Cuvîntul *albêţele* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. *τὰ λευκώματα* < *τὸ λεύκωμα, -ατος* ‘white thing produced in the eyes by a bird’s droppings’ (MURAOKA, s.v.); vezi şi Tov. 2:9. Cf. BIBL.1688: *albêţele*.

9224 În text, cuvîntul *ai* este tăiat cu roşu. Secvenţa *m-ai* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐμαστίγωσας ... με* ‘mă bătui/ m-ai bătut’. Cf. BIBL.1688: *m-ai bătut*.

9225 Cuvîntul *te* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *σε*. Cf. BIBL.1688: „*te*-au vindecat”.

9226 Cuvîntul *ascuns* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: adv. *κρυπτῶς* ‘pe ascuns’. Cf. BIBL.1688: *într-ascuns*.

9227 Secvenţa *leniţi a vă* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *μὴ ὀκνεῖτε ἐξομολογεῖσθαι* ‘nu pregetaţi a mulţumi’ (SEPT.NEC). Cf. BIBL.1688: „nu *vă leneviţi a vă* mărturisi”.

9228 În text, scris iniţial *mărturisiţi*, ultimele două litere fiind şterse.

9229 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9230 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9231 Marginal, se reiau cinci vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9232 În text, probabil, greşeală de copist. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *σὺν σοὶ ἤμην* ‘eram împreună cu tine’, BIBL.1688: *împreună cu tine eram*.

9233 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 32*; *1* ***Црст***[***въ***] *[= 1 Reg.] 2*; ***Мѹдрост***[***ь***] *[= Sol.] 16.*

9234 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cei robiţi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τοὺς αἰχμαλώτους* ‘pe cei robiţi’, BIBL.1688: *pre robii*.

9235 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9236 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil.

9237 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9238 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi turnurile*, *2* deasupra secvenţei *şi băştile* şi *3* deasupra secvenţei *cu aur curat*, indicînd inversarea topicii lor.

9239 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove, este propusă lecţiunea: *-c*, mai apropiată de forma din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. dat. sg. *ἄνθρακι* < *ὁ ἄνθραξ, -ος* ‘charbon; escarboucle (pierre précieuse)’ (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *anthrac*.

9240 În text, scris iniţial *vedêrea*, iar apoi corectat.

9241 În text, scris ***пѹстї҃***.

9242 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

9243 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9244 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă lecţiunea: *ea*, justificată în raport cu forma din SEPT.FRANKF. (pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς*), dar inadecvată în raport cu forma subst. *Ierusalimul* (însă SEPT.FRANKF.: subst. fem. *Ἰερουσαλήμ*). Cf. BIBL.1688: *pentru el*.

9245 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *toate* şi *2* deasupra secvenţei *pre Domnul*, indicînd inversarea topicii lor.

9246 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9247 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei silabe, nota: *-ci*,

indicînd lecţiunea *mîneci* (DLR, *mînecá* ‘a se scula în zori, dis-de-dimineaţă; a porni în zori; a pleca, a se duce’), inadecvată în raport cu sensul cuvîntului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. *αὐλισθῆτε* < *αὐλίζομαι* ‘séjourner, camper en plein air’ (BAILLY, s.v.). Cf. VULG.1583: *manere*, BIBL.1688: *mîneți* (vezi Arvinte 2004:LXXI).

9248 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *-gi-*, opțiunea de traducere: *-ți-*, i.e. *lățimea*.

9249 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei *-џ-*, opțiunea de traducere: *-ц-*, îndicînd lecțiunea *lățimea*. Vezi şi nota anterioară.

9250 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil.

9251 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere (literală): *veniră împreună*. Cf. SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *συνῆλθον* ‘au venit împreună’. Vezi şi BIBL.1688: *să adunară*.

9252 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil.

9253 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9254 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei *-ѧ*, nota: *-и*, indicînd lecţiunea *cei*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τούς* ‘pe cei’, BIBL.1688: „şi toţi *cei*”.

9255 În text, scris greşit *ꙟпъръцї́є*.

9256 În text, posibil de altă mînă, cuvîntul *tot* este adăugat deasupra rîndului.

9257 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *grăit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐλάλησεν* ‘spuse/ a spus’, BIBL.1688: *au grăit*. Pentru explicaţii, vezi Arvinte 2004:LXXXI.

9258 Secvenţa *şi zise către el* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie roşie, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν* ‘şi îi spuse’. Cf. BIBL.1688: *şi zise cătră el*.

9259 Cuvîntul *tot* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *πᾶν* ‘tot’. Cf. BIBL.1688: *tot*.

9260 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă, probabil, completarea: *mă*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND. Cf. BIBL.1688: „Iară preste cei ce nu ascultă”.

9261 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9262 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *voivozii*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *τοὺς στρατηγούς* < *ὁ στρατηγός* ‘captain, commander, general, governor’, BIBL.1688: *voivozii*. Cuvîntul *hatman* (CIORĂNESCU, *hatmán* ‘în Moldova, începînd din secolul al XVI-lea, boier de divan, şef al armatei, pîrcălab şi portar al Sucevei; în Muntenia, începînd din 1797, aprod al divanului domnesc, iar mai tîrziu, şef peste zapcii şi aprozi’) este înlocuit peste tot în BIBL.1688 cu *voievod* (Ursu 1988-1989, III:40). Vezi şi nota de la Iudit 5:1.

9263 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ispravnicii*. Cf. BIBL.1688: *ispravnicii*. Cuvîntul *pristav* (DLR, *pristáv* ‘slujbaş care avea diverse atribuţii financiare sau juridice, mai ales ca executor, echivalentul *ispravnicului* din Muntenia; crainic’) este înlocuit peste tot în BIBL.1688 cu *ispavnic* sau *mai-marele* (Ursu 1988-1989, III:43; Arvinte 2004:LXXX).

9264 În text, cuvîntul *rînduit* este şters cu cerneală roşie. Secvenţa *porîncit lui* este adăugată marginal şi marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *προσέταξεν αὐτῷ* ‘porunci lui’. Cf. BIBL.1688: „*au poruncit* domnul lui”.

9265 În text, cuvîntul *aproape* este scris de două ori, a doua oară fiind tăiat cu cerneală roşie.

9266 Cuvîntul *toţi* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *πάντας* ‘pe toţi’. Cf. BIBL.1688: *pre toţi*.

9267 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *venind*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐλθών* ‘venind; mergînd’, BIBL.1688: *mergînd*.

9268 Marginal, fără a fi marcată în text, opţiunea de traducere: *slujască*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *λατρεύσωσι* < *λατρεύω* ‘to perform religious or cultic services; to dedicate oneself in service to’ (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *să să închine*.

9269 În text, iniţial scris, probabil, *Gavao*, iar apoi modificat, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: *Γαιβά*. Cf. BIBL.1688: *Ghévei*.

9270 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *de curînd*, opţiunea de traducere: *proaspăt*, care corespunde semantic

termenului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *προσφάτως* 'recent'. Cf. BIBL.1688: *de curînd.*

9271 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *doi.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *δύο*, BIBL.1688: *doi.*

9272 În text, scris greşit *въва́тѹⷩ*.

9273 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *şi stingere*, nejustificată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9274 Cuvîntul *spre* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, fiind subînţeles în raportul de coordonare din SEPT.FRANKF.: *εἰς βεβήλωσιν καὶ ὀνειδισμόν* 'spre spurcăciune şi *spre* ocară'. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9275 În text se repetă silaba *-tat*, probabil din greşeala copistului.

9276 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *veziriului* (DLR, *vizír* 'titlu dat înalţilor demnitari ai Imperiului Otoman care aveau însărcinări corespunzătoare acelora ale unui ministru de astăzi; persoană care avea acest titlu'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ἀρχιστρατήγῳ* < *ὁ ἀρχιστράτηγος* 'comander in chief, chief captain' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *voivodului.* Vezi şi nota de la Iudit 2:11.

9277 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

9278 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *toţi*, justificată, probabil, de raportul de coordonare dintre substantivele *boiêrii* şi *hatmanii*. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9279 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *fiilor*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF., SEPT.LOND. şi VULG.1583. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9280 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, probabil, opţiunea de traducere: *tăriia*, diferenţiindu-se astfel cele două substantive apropiate semantic din contextul SEPT.FRANKF.: *δύναμις* 'putere armată' („Care este mulţimea *armatelor* lor?") şi *κράτος* 'putere/ tărie/ vigoare' („În ce stă *forţa* lor?"). Cf. BIBL.1688: *tăriia.*

9281 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

9282 În text, scris greşit *фі҃*.

9283 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *robului.* Cuvîntul *şerb* 'sclav, rob; iobag' (CIORĂNESCU, s.v.) este înlocuit peste tot în BIBL.1688 cu *slugă* sau *rob* (Ursu 1988-1989, III:45).

9284 În text, scris greşit *χааⷩ*. Cf. SEPT.FRANKF.: *Χαναάν.*

9285 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.

9286 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *lor*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9287 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *încetă.* Cf. SEPT.FRANKF.: vb. *ἐπαύσατο* < *παύω* 'to stop' (MURAOKA, s.v.), SEPT.LOND.: vb. *κατέπαυσεν* < *καταπαύω* 'to stop (doing, moving etc.)' (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *tăcu.*

9288 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, indescifrabil.

9289 Cuvîntul *pămîntul* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. ac. *γῆν*. Cf. BIBL.1688: *pămîntul.*

9290 Secvenţa *că iată* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἰδοὺ γάρ* 'căci, iată'. Cf. BIBL.1688: *că, iată.*

9291 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9292 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9293 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9294 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9295 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu cerneală roşie, opţiunea de traducere: *pus.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *κατέστησαν* < *καθίστημι* 'to set (down); to bring; to place' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *adus.*

9296 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă, probabil, completarea: *mieu*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9297 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil. Deasupra lui este scris cuvîntul *întru.*

9298 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul

lor, din SEPT.FRANKF.

9299 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *şi muiêrile lor*, *2* deasupra secvenţei *şi fii lor* şi *3* deasupra secvenţei *şi mai nainte de ce a venirea*, indicînd inversarea topicii lor.

9300 În text, silaba *-re* este scrisă deasupra rîndului.

9301 Cuvîntul *tuturor* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *πάντων* 'tuturor'. Cf. BIBL.1688: *tuturor*.

9302 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9303 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9304 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pre cer*, mai potrivită după vb. *mărturisim* şi corelată cu ac. *pre Dumnedzăul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Μαρτυρόμεθα ὑμῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν Θεόν* 'Luăm ca martor în faţa voastră cerul, pămîntul şi pe Dumnezeu', BIBL.1688: *Mărturisim voao pre ceriu şi pre pămînt şi pre Dumnezău*.

9305 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pre pămînt*. Vezi comentariul anterior.

9306 În text se repetă cuvîntul *şi*, probabil din greşeala copistului.

9307 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *noao*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐκδικεῖ ἡμᾶς* 'care ne face dreptate', BIBL.1688: „carele izbîndêşte *asupra noastră*". Vezi vb. *a izbîndi*, care, construit cu pronumele în dativ, are sensul 'a se răzbuna'.

9308 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil

9309 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

9310 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil.

9311 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9312 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *deregătoare la*, opţiunea de traducere: *pusă preste*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τὴν ἐφεστῶσαν* 'pe cea pusă (peste)' < *ἐφίστημι* 'to set over, to place' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *pre cêia ce era diregătoare*.

9313 Cuvîntul *mai* este adăugat marginal, probabil de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a reda forma din SEPT.FRANKF.: *τοὺς πρεσβυτέρους* 'pe cei mai bătrîni'. Cf. BIBL.1688: *pre cei mai bătrîni*.

9314 Secvenţa *al vostru* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *voao*, pentru a reda adecvat forma din SEPT.FRANKF.: pron. gen. pl. *ὑμῶν* 'al vostru'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *al vostru*.

9315 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *staţi*, mai potrivită în raport cu SEPT.FRANKF.: vb. *ἱστᾶτε* < *ἱστάω*, SEPT.LOND.: vb. *ἵστατε* < *ἵστημι*, sinonim cu *ἱστάω*, ambele avînd sensul 'to stand firm; to be placed etc.' (MURAOKA, s.v.). Cf. BIBL.1688: *staţi*.

9316 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9317 În text, scris iniţial *vor*, iar apoi modificat.

9318 Cuvîntul *vostru* din text a fost corectat marginal prin înlocuirea primei litere cu *n-*, pentru a se reda adecvat forma din SEPT.FRANKF.: pron. gen. pl. *ἡμῶν*; corectura a fost marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei litere a cuvîntului. Cf. BIBL.1688: *nostru*.

9319 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9320 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *neamuri*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: adj. masc. gen. pl. *ἀλλογενῶν* 'celor de neam străin', BIBL.1688: *celor striini den neam*.

9321 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9322 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *ei*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND., dar corelată, probabil, cu pronumele feminin din versetul anterior. Cf. BIBL.1688: *ei*.

9323 Cuvîntul *înşerat* din text a fost corectat marginal prin înlocuirea literei *-e-* prin *-i-*; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra literei *-e-*.

9324 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *pen*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐπὶ τῷ κάλλει* '*pentru*/ *de* frumuseţea ei', BIBL.1688: *de*.

9325 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, probabil, opţiunea de traducere: *omorî*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *διαφωνήσει*

< *διαφωνέω* 'to disagree; to be lost; to perish' (LIDDELL-SCOTT, s.v.), VULG.1583: „ut *non cadat*", MURAOKA (*διαφωνέω*): „he *would lose* not even one of his men", BIBL.1688: *osebi* (DLR, *osebí* 'a [se] feri, a [se] separa, a [se] izola; a excepta, a lăsa deoparte').

9326 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9327 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *minuna*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐθαύμαζον* < *θαυμάζω* 'to wonder, to marvel; to admire; to honour' (LIDDELL-SCOTT, s.v.), BIBL.1688: *lăuda*.

9328 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *domnul*, redundantă în context, întrucît gr. *ὁ βασιλεύς* este deja tradus; este posibil ca revizorul sau copistul să fi avut intenţia de a modifica sintaxa propoziţiei. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ πάσης τῆς γῆς* 'Nabucodonosor, *împăratul* a tot pămîntul', VULG.1583: „Nabuchodonosor, *rex* terrae", BIBL.1688: „pentru că viu e Navohodonodor, *împăratul* a tot pămîntul".

9329 Cuvîntul *că* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ὅτι* 'căci, pentru că'. Cf. BIBL.1688: *pentru că*.

9330 Secvenţa *şi dobitoacele* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ τὰ κτήνη* 'şi fiarele'. Cf. BIBL.1688: *şi dobitoacele*.

9331 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ghiuliúşul* (DLR, *ghiulúş* '[ung.] adunare, întrunire'). Cf. BIBL.1688: *sfatul*.

9332 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *păstrat*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *περιεποιήσαντο* < *περιποιέω* 'faire survivre; sauver, conserver; procurer' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *au socotit*, cu sensul 'au preţuit/ au apreciat'.

9333 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *mistu-*, opţiunea de traducere: *cheltu-*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *δαπανῆσαι* < *δαπανάω* 'dépenser; consumer, user, épuiser' (BAILLY, s.v.). Vezi şi BIBL.1688: *să chieltuiască*.

9334 În text, silaba *-tu-* este scrisă deasupra rîndului.

9335 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *noaptea*, *2* deasupra cuvîntului *dzua* şi *3* deasupra secvenţei *Dumnedzăului ceriului*, indicînd inversarea topicii lor.

9336 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pre Dumnedzăul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. masc. ac. sg. *τὸν Θεόν* 'pe Dumnezeul', dar BIBL.1688: *Dumnădzăului*.

9337 Cuvîntul *lui* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ei* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς*), pentru a se realiza acordul cu subst. masc. *Ierusalimul* (SEPT.FRANKF.: subst. fem. *Ἱερουσαλήμ*) din versetul anterior. Cf. BIBL.1688: *ei*. Vezi şi nota de la Tov. 11:7.

9338 În text urmează un cuvînt şters cu negru, indescifrabil.

9339 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este repetată litera *-ţ-*, scrisă defectuos în text.

9340 Cuvîntul *mieu* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, echivalînd cuvîntul corespondent din SEPT.FRANKF.: *μου* 'meu'. Cf. BIBL.1688: *mieu*.

9341 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *iară*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *δέ* 'însă/ dar/ iar', VULG.1583: *autem* 'idem', BIBL.1688: *dară*.

9342 Cuvîntul *iată* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, echivalînd cuvîntul corespondent din SEPT.FRANKF.: *ἰδού* 'iată'. Cf. BIBL.1688: *iată*.

9343 Cuvîntul *înaintea* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a întări, în context, sensul dativului *τῷ προσώπῳ* din SEPT.FRANKF. Cf. BIBL.1688: „ruşine iaste *obrazului* nostru".

9344 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *căzu*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀνέπεσεν* < *ἀναπίπτω* 'tomber (en arrière); être couché; se coucher (sur un lit de table)' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *şăzu*.

9345 În text urmează secvenţa *de cătră faţa ei*, tăiată cu o linie neagră.

9346 Secvenţa *-doaă* este adăugată marginal şi înlocuieşte în text secvenţa *-doi*, marcată prin trei vrahii scrise cu roşu, echivalînd astfel forma din SEPT.FRANKF.: *αἱ δύο* 'amîndouă'; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-doi* Cf. BIBL.1688:

amîndoao.

9347 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roșu, fără nici o explicație.

9348 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *pierirea*. Cf. BIBL.1688: *pieirea*.

9349 În text, scris greșit ***помєⷭкь***. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, este adăugată silaba *-ne-*, omisă, probabil, din neatenția copistului.

9350 Secvența *ce-i* este adăugată marginal și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. part. prez. *ἰσχύων* ‘*care este* puternic’, BIBL.1688: „*care e* cu vîrtute”.

9351 În text urmează un cuvînt șters cu cerneală neagră, probabil *ești*.

9352 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, probabil, opțiunea de traducere: *nărodul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ὁ λαός* ‘peuple, en tant que réunion d’hommes; foule du peuple’ (BAILLY, s.v.), substantiv cu sens colectiv; BIBL.1688: *oamenii*.

9353 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *pielița*, *2* deasupra cuvîntului *acoperemîntulu* și *3* deasupra cuvîntului *margenii*, indicînd inversarea topicii lor.

9354 În text, secvența *și dziseră* este scrisă de două ori, prima dată fiind tăiată cu o linie roșie.

9355 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, opțiunea de traducere: *curtea*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *τὴν αὐλήν* < *ἡ αὐλή* ‘cour (d’une maison); mur d’enceinte de la cour’ (BAILLY, s.v.), dar SEPT.LOND.: subst. *τὴν αὐλαίαν* < *ἡ αὐλαία* ‘rideau, tenture de porte’ (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *cortinam* < *cortina*, *-ae* ‘perdea mare/ cortină’, BIBL.1688: *curtea*, SEPT.ENGL.2007: *curtain*.

9356 Cuvîntul *au* este adăgat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Completarea propusă nu corespunde formei din surse: vb. inf. prez. *καθεύδειν* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.), predicatul unei construcții infinitivale; vb. inf. *dormire* (VULG.1583). Cf. BIBL.1688: *doarme*.

9357 În text, cuvîntul *cu* este adăugat deasupra rîndului.

9358 În text urmează un cuvînt șters cu cerneală neagră, indescifrabil.

9359 Cuvîntul *tu* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *σύ* ‘tu’. Cf. BIBL.1688: *tu*.

9360 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, este adăugată litera *-r-*, omisă inițial.

9361 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *să strînse*, opțiunea de traducere: *alergă*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *συνέδραμε* < *συντρέχω* ‘courir avec; se rassembler; se rencontrer’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *să strînse*.

9362 În text, inițial scris, probabil, *ceia*, iar apoi modificat.

9363 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieș.] 4*.

9364 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, lecțiunea: *cêle*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. part. prez. neutru ac. pl. activ *τὰ θηλάζοντα* < *θηλάζω* ‘donner à téter, allaiter (en parlant de la mère ou de la nourrice); téter’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *cei sugători*, SEPT.NEC: *sugătorii*, SEPT.ENGL.2007: *sucklings*.

9365 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu deasupra silabei *-tori*, este propusă lecțiunea: *-toare*. Vezi comentariul anterior.

9366 În text, secvența *să-i puie la* este scrisă de două ori, prima dată fiind tăiată cu o linie roșie.

9367 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *spata* (DLR, *spátă* ‘[învechit și popular] spadă’). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ὁ ἀκινάκης* ‘cimeterre; sabre recourbé et à deux tranchants’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *sabiia*. Alte traduceri: SEPT.ENGL.2007: *the scimitar* ‘iatagan’, BIBL.ANANIA: *paloșul*.

9368 Secvența *de-n-* este adăugată marginal și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. neutru ac. sg. (*accusativus relationis*) *τὸ θάρσος* ‘de îndrăzneala’. Cf. BIBL.1688: *de îndîrjirea*.

9369 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *smeriți*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *οἱ ταπεινοί* < adj. *ταπεινός*, *-ή*, *-όν* ‘bas, peu élevé; humble; abaissé, humilié’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *cei smeriți*.

9370 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, explicația: *slabii*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. part. *οἱ ἀσθενοῦντες* < *ἀσθενέω* ‘être faible; être malade’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *cei neputincioși*. Cuvîntul *lînged* (DLR, *línced* ‘bolnav, suferind; care este slăbit, lipsit de vitalitate, de

putere; istovit, vlăguit') este înlocuit peste tot în BIBL.1688 (Ursu 1988-1989, III:41).

9371 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 148*.

9372 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 103*.

9373 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *zidit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ᾠκοδόμησε* < *οἰκοδομέω* 'bâtir, construire, édifier' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *au zidit*.

9374 În text, iniţial scris *bărbatul*, iar apoi tăiat cu cerneală neagră. Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectua: *nărodul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. ac. *τὸν λαόν* 'poporul', BIBL.1688 *nărodul*.

9375 Secvenţa *ai lui* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *Μανασσῆ*, BIBL.1688: *ai lui Manási*.

9376 În text, scris greşit *751*.

9377 Secvenţa *zilile lor* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, echivalînd fragmentul corespondent din SEPT.FRANKF.: *αἱ ἡμέραι αὐτῶν* 'zilele lor'. Cf. BIBL.1688: *zilele lor*.

9378 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *gios 2*.

9379 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Daniil 9*.

9380 În text, scris greşit ***глáсꙋ҇лꙋ̄лꙋ̄***.

9381 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 28*.

9382 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 28*.

9383 Cuvîntul *cêle* este adăugat marginal, probabil de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, echivalînd cuvîntul corespondent din SEPT.FRANKF.: *ταῖς* 'celor'. Cf. BIBL.1688: *cêle*.

9384 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Daniil 9*; *sus 1*.

9385 Secvenţa *toate răutăţile acêstea venit-au preste noi* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, echivalînd fragmentul corespondent din SEPT.FRANKF.: *πάντα τὰ κακὰ ταῦτα ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς* 'toate relele acestea veniră/ au venit peste noi'. Vezi şi opţiunea de traducere din BIBL.1688: *toate răutăţile acêstea au venit preste noi*.

9386 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Daniil 9*.

9387 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 28*; *Isaía 63*.

9388 În text, cuvîntul *tale* este repetat.

9389 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 27*.

9390 În text, scris greşit ***дєⷩ҇фáръ***.

9391 În text, secvenţa *-lo-* este repetată şi tăiată cu roşu.

9392 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *-şiţei*, explicaţia: *-surei*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τῷ καύματι* < *τὸ καῦμα, -τος* 'brûlure; chaleur ardente; marque de brûlure' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *la arsura*. Cuvîntul *arşiţă* este înlocuit peste tot în BIBL.1688 (Ursu 1988-1989, III:36).

9393 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*.

9394 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu negru o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

9395 În text, scris greşit ***тⷩ҇лєⷭ҇***. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *-ţe-*.

9396 În text urmează cuvîntul *Israil*, tăiat cu cerneală roşie.

9397 În text urmează un cuvînt, tăiat cu negru, probabil *mêle*.

9398 Marginal, probabil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei litere a acestui cuvînt, este propusă lecţiunea: *-e*, pentru a se realiza acordul cu art. *cei*. Cf. BIBL.1688: „văduva şi *cea* părăsită".

9399 Cuvîntul *nici* este adăugat marginal şi marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, echivalînd cuvîntul corespondent din SEPT.FRANKF.: *οὐδέ* 'nici'. Cf. BIBL.1688: *nici*.

9400 În text, scris greşit ***дл***.

9401 În text, scris greşit ***прєⷭ҇***.

9402 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, este propusă completarea: *pre*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τοὺς υἱούς σου* 'pe fiii tăi', în text fiind omisă traducerea pronumelui *σου*. Vezi şi BIBL.1688: „*pre fiii* tăi".

9403 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise

cu roşu, este reluat cuvîntul *cel*, corectat şi greu lizibil în text.

9404 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *îndălungată*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *μακρόν* < adj. *μακρός*, *-ά*, *-όν* 'long, vaste; qui dure longtemps' (BAILLY, s.v.), dar BIBL.1688: *multe*.

9405 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Мꙋ*^{др}*о*^{ст}*[ь] [= Sol.] 14*.

9406 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Mac. 2*.

9407 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *sfiiţi-vă*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *εὐλαβήθητε* < *εὐλαβέομαι* 'prendre garde, se précautionner' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *têmeţi-vă*.

9408 Cuvîntul *pre* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, echivalînd cuvîntul corespondent din SEPT.FRANKF.: *ὑμᾶς* 'pe voi'. Cf. BIBL.1688: *pre voi*.

9409 În text, iniţial scris, probabil, ***подѡа́ба***, slova -***а*** fiind corectată apoi în -**ъ**. Cf. BIBL.1688: *de podoabă*.

9410 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9411 Secvenţa *-eştia* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text secvenţa *-êstea*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: pron. masc. nom. pl. *οὗτοι* 'aceştia'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *aceştia*.

9412 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie, indescifrabil.

9413 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *roază*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐκλείχεσθαι* < *ἐκλείχω* '(despre animale) a linge ceva în întregime; a consuma' (cf. MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *roază*.

9414 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *deasupra*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐφίπτανται* < *ἐπιπέτομαι* 'voler *vers*; voler *au-dessus de*' (BAILLY, s.v.). Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9415 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 46*.

9416 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *murguiesc* (DLR, *murguí* 'a protesta, a cîrti, a murmura'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ὠρύονται* < *ὠρύω* 'hurler, rugir; pousser des hurlements de douleur' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *zbiară*.

9417 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *gîndi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *νομιστέον [ἐστι]* 'trebuie a socoti', BIBL.1688: „*trebuie a*-i *socoti*"

9418 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, comentariul: *Bodzu a lor*.

9419 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9420 Cuvîntul *cîte* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τὰ γινόμενα* 'cele ce se fac'. Cf. BIBL.1688: *cîte să fac*.

9421 Marginal, posibil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *celor*. Cf. SEPT.FRANKF.: *Κατέλιπον γὰρ ψευδῆ καὶ ὄνειδος τοῖς ἐπιγινομένοις* 'Căci au lăsat *cele mincinoase*/ *minciuni* şi ocară celor ce se vor naşte mai apoi', SEPT.LOND.: *Κατέλιπον γὰρ ψεύδη καὶ ὄνειδος τοῖς ἐπιγινομένοις* 'Căci au lăsat *minciuni* şi ocară celor ce se vor naşte mai apoi', BIBL.1688: „Pentru că au lăsat *lucruri mincenoase* şi ocară celor ce se vor naşte din urmă".

9422 În text urmează cuvîntul *şi*, tăiat cu cerneală roşie.

9423 Marginal, marcată în text cu două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *răotăţi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐκ κακῶν* 'din/ de *rele*', BIBL.1688: *den răutăţi*.

9424 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-se*, este propusă, probabil, corectura: *-şi*, pentru a marca acordul cu subst. *dumnedzăi* din versetul anterior, deşi contextul este predominat în LXX de adjective neutre referitoare la cuvîntul *lucruri*: '[lucruri] mincinoase'. Corectura nu este însă operată în mod consecvent.

9425 Cuvîntul *nici* este adăugat marginal şi marcat în text prin două vrahii scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *οὔτε* 'nici'. Cf. BIBL.1688: *nici*.

9426 În text, din greşeala copistului, silaba *ju-* este repetată.

9427 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu la începutul cuvîntului, completarea: *ră-*, indicînd lecţiunea: *răsuflă*. Cf. SEPT.FRANKF.,

SEPT.LOND.: πνεῖ 'suflă', BIBL.1688: *bate*.

9428 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

9429 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *dumbrăvi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. δρυμούς < ὁ δρυμός 'forêt de chênes; bois' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *codri*.

9430 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

9431 În text, după silaba *bla-* urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

9432 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9433 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *lor*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT. LOND.: ἑαυτά ὠφελῆσαι 'să se ajute *pe ele însele*', BIBL.1688: „să-*şi* folosască *lor*". Pronumele reflexiv în dativ *şie* (lat. *sibi*) este caracteristic pentru norma literară din aria nordică, moldovenească (Arvinte 2004:XXXIII-XXXIV), fiind înlocuit în BIBL.1688 prin forme precum *lui*, *lor*, *luişi* etc. Construcţiile cu reflexivul în locul pronumnelui personal devin tot mai rare odată cu începutul secolului al XVII-lea (Frâncu 2009:58).

9434 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *deochiu*, opţiunea de traducere: *şumuiag* (DLR, *şomoióg* 'cantitate mică de paie, de fîn, de cîlţi etc. răsucite pentru a forma un mănunchi, cu care se şterge sau se freacă un obiect, sau cu care se aprinde focul etc.'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. προβασκάνιον < τὸ προβασκάνιον 'sorte d'amulette contre les maléfices' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *formido* 'sperietoare', BIBL.1688: *semn de deochiu*.

9435 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *hreasc*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. ῥάμνῳ < ὁ ῥάμνος 'nerprun épineux' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *mărăcini*.

9436 În text, scris *дєѿ*, greşeală a copistului.

9437 Marginal, scrisă de altă mînă, fără a fi marcată în text, explicaţia: *năsipu*. Cuvîntul *arină* este înlocuit peste tot în BIBL.1688 cu *năsip* (Ursu 1988-1989, III:36).

9438 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *aburind*, opţiunea de traducere: *şuierînd* (DLR, *şuierá* '[despre vînt, furtună, vijelie] a produce un zgomot ascuţit; a vîjîi'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. διασυρίζον 'adiind' < διασυρίζω 'to whistle' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *aburind* (DLR, *aburí* '[rar, despre vînt] a adia').

9439 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nu-i*. Cf. SEPT.FRANKF.: οὐκ ἐλύπησεν... αὐτοῖς 'nu-i mîhni'. Cf. BIBL.1688: „*nici îi mîhni*".

9440 În text, după prefixul *prea-* urmează cuvîntul *înălţat*, tăiat cu cerneală neagră.

9441 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *şi*.

9442 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vînturile*, mai potrivită în contextul evocării tuturor elementelor naturii. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. τὰ πνεύματα < τὸ πνεῦμα 'vînt, adiere; suflare, spirit, suflet etc.' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *duhurile*, BIBL.ANANIA: *vînturile*, SEPT.ENGL.2007: *winds* [glosat: *spirits*].

9443 În text, numerotarea se face cu cifre chirilice.

9444 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *făcu*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. ἤγαγε < ἄγω 'to bring (towards), to lead; to keep; to celebrate' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *aduse*.

9445 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *aduseră*. Vezi comentariul anterior.

9446 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Ioachim* şi *2* deasupra secvenţei *fratele lui*, indicînd inversarea topicii lor.

9447 Secvenţa *denpreună cu* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *cu*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: adv. ἅμα 'în acelaşi timp cu/ împreună cu'; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *împreună cu*.

9448 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *mărturisiţi-vă*. Cf. BIBL.1688: *ispoveduiţi-vă* (DLR, *spovedí* 'a mărturisi păcatele').

9449 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *mărturisiţi*. Cf. BIBL.1688: *vă ispoveduiţi*. Vezi nota anterioară.

9450 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *mai vîrtos*, nota: *biruiêşte*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. ὑπερισχύει < ὑπερισχύω 'être d'une force excessive; l'emporter sur' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *mai mult poate*.

9451 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *rugat*. Cf.

SEPT.FRANKF.: vb. *ηὔξω* (scris *ἤυξω*) < *εὔχομαι* ‘adresser une prière, un vœu’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *te-ai rugat*.

9452 În text, scris inițial *sfințiții*, ulterior adăugat *a* și modificat în *sfințirii*.

9453 În text urmează o scurtă secvență tăiată cu negru, indescifrabilă.

9454 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *împreună* și *2* deasupra cuvintelor *den fii lui Israil*, indicînd inversarea topicii lor.

9455 Numărătoarea cu caractere arabe a versetelor este dublată de o alta, cu caractere chirilice și cerneală roșie, care corespunde celei din fragmentul anterior (*Catastih al Ézdrii*), și pe care am notat-o cu aldine.

9456 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *4* ***Цρ***^{ст}*[****въ****] [= 1 Reg.] 23*; *2 Parali. 35*.

9457 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *făcu*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἤγαγεν* < *ἄγω* ‘to bring (towards), to lead; to keep; to celebrate’ (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *aduse*.

9458 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, lecțiunea: *ei*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἑαυτούς* ‘pe ei înșiși’, BIBL.1688: *pre eiși*, cu particula de întărire *-și* (Arvinte 2004:XXXIII; Frâncu 2009:55-58).

9459 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *chivotul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τοῦ κιβωτοῦ* < *ἡ κιβωτός* ‘coffre, boîte’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *chivot*.

9460 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *cêle împărătești*, lecțiunea: *cetățile*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐκ τῶν βασιλικῶν* ‘din cele împărătești’, BIBL.1688: *den cêle împărătești*, SEPT.ENGL.2007: *from the king’s possessions*.

9461 În SEPT.FRANKF.: *πεντακισχίλια* ‘5000’.

9462 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *vrêmea*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἀπὸ τῶν χρόνων* ‘din *vremurile*’, BIBL.OSTROG: ***ѿ вρέмєни***, BIBL.1688: *den zilele*.

9463 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, este indicată lecțiunea: *mult*, inadecvată în raport cu sursele consultate (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND., BIBL.OSTROG, VULG.1583). Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9464 În text, silaba *-sa-* din cuvîntul *Ierusalimului* este repetată, din greșeala copistului.

9465 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, probabil, opțiunea de traducere: *îndurară*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐφείσαντο* < *φείδομαι* ‘traiter avec ménagement, ménager; être bienveillant envers qqn.’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *nu să milostiviră*.

9466 În text urmează un cuvînt șters cu cerneală roșie, indescifrabil.

9467 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2 Parali. 36*; *1 Esdra 1*.

9468 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9469 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *Iudéa*, *2* deasupra cuvîntului *Ierusalím* și *3* deasupra cuvîntului *Vílemos*, indicînd inversarea topicii lor.

9470 În text urmează un cuvînt șters cu cerneală roșie, indescifrabil.

9471 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *săvîrșind*, mai potrivită în raport cu SEPT.FRANKF. și SEPT.LOND.: vb. *συντελοῦντες* < *συντελέω* ‘faire, accomplir; exécuter ensemble’ (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *au făcut*.

9472 Cuvîntul *vase* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐν χρυσώμασι* ‘în *vase* de aur’; cf. *τὸ χρύσωμα* ‘objet en or (ornement, vase)’ (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: „*vase* de aur”.

9473 Marginal, se reiau trei vrahii roșii, fără nici o explicație.

9474 În text, secvența *și au greșit* este repetată. În locul cuvîntului *greșit* este indicat marginal, de altă mînă, și marcat în text prin două vrahii scrise cu roșu, cuvîntul: *păcătuit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἡμάρτοσαν* < *ἁμαρτάνω* ‘commettre une faute; pécher’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *au păcătuit*.

9475 Cuvîntul *ceriul* este scris marginal, de altă mînă, și înlocuiește în text secvența *și tot pămîntul*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ οὐρανός* ‘și cerul’; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu. Cf. BIBL.1688: *și ceriul*.

9476 Cuvîntul *el* este scris marginal și înlocuiește în text cuvîntul *ea* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. dat.

sg. *αὐτῇ*), pentru a se realiza acordul cu subst. *adevărul* din versetul precedent. Forma inițială (*ea*) se justifică prin genul feminin al substantivului determinat (*ἡ ἀλήθεια* 'adevăr') în limba greacă. Cf. BIBL.1688: „Şi nu iaste lîngă *el* a lua obraze... şi tuturor bine li se pare la lucrurile *lui*".

9477 În text urmează două cuvinte tăiate cu cerneală roșie, indescifrabile.

9478 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *numele*, formă care o înlocuieşte în BIBL.1688 pe cea din MS.45: *numere/ numeri* 'nume'; cf. vb. *a numeni* 'a denumi, a da un nume' (Arvinte 2004:LXXI).

9479 Cuvîntul *fiiul* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *fiii*, pentru a corespunde formei de singular din SEPT.FRANKF.: *υἱοῦ*; cuvîntul *fiii* (gr. *υἱοί*) din text corespunde versiunii din SEPT.LOND. şi celei din aparatul critic al sursei principale (SEPT.FRANKF.); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *fiii*.

9480 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *anul*.

9481 În text, scris inițial *anul*, iar apoi tăiat cu neagru. Secvența *a lunei* (scris **а҆лꙋ́нє**) este adăugată marginal şi marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, ultima literă a cuvîntului *lune* fiind corectată din *-a*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τοῦ πρώτου μηνός* '*a* primei *luni*', BIBL.1688: „*luna* dentîiu".

9482 În text, inițial scris *Ecvethlomon*, într-un singur cuvînt. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra silabei *Ec-*, corectura: *den*, indicîndu-se lecțiunea *den Vethlomón*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF.: *ἐκ Βεθλωμών* 'din Bethlomon'. Cf. BIBL.1688: *den Vethlomón*.

9483 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă lecțiunea: *6000*, care nu corespunde surselor greceşti (SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *πεντακισχιλίας* 'cinci mii'), nici altor surse (BIBL.OSTROG, VULG.1583). Cf. şi BIBL.1688: *6000*.

9484 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Ezdra 2*.

9485 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *toți*, care nu corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς* 'şi stătură/ au stat preoții', dar nici altor surse (SEPT.LOND., BIBL.OSTROG, VULG.1583). Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9486 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *țimbalele*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *τὰ κύμβαλα* < *τὸ κύμβαλον* 'cymbal (d'ord. au plur.)' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *țimbalele*, BIBL.ANANIA: *țimbale*, SEPT.ENGL.2007: *cymbals*.

9487 Cuvîntul *aceştiia* este adăugat marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *acestuia* (SEPT.FRANKF.: pron. masc. gen. sg. *τούτου*), pentru a se realiza acordul cu subst. *casa*. Forma inițială (*acestuia*) se justifică prin genul masculin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ὁ οἶκος* 'casă'); corectura este marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *aceiia*.

9488 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Esdra 4*.

9489 Marginal, posibil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra literei *-m*, este propusă lecțiunea: *-tă*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἀκούομεν τοῦ Κυρίου* '*ascultăm* de Domnul'. Cf. BIBL.1688: „*ascultăm* de Domnul".

9490 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Ezdra 5*; *Agheu 1*.

9491 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Ezdra 3*; *Sirah 49*.

9492 În text, conținutul acestui verset este scris cu roşu.

9493 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

9494 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicație.

9495 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Ezdra 6*.

9496 Secvența *casă de piatră trei durată* din text a fost corectată marginal prin înlocuirea terminațiilor de singular cu cele de plural (*-e*, *-e*, *-ii*, *-e*), propunîndu-se astfel lecțiunea: *case de pietrii trei durate*, corespunzătoare SEPT.FRANKF.: *διὰ δόμων λιθίνων ξυστῶν τριῶν* 'cu *trei rînduri de pietre şlefuite*'; corectura este marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: „pren *trei case de pietri cioplite*".

9497 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu deasupra secvenței *de țară noao una*, probabil, opțiunea de traducere: *la un loc nou*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *καὶ δόμου ξυλίνου ἐγχωρίου καινοῦ ἑνός* 'şi cu un rînd de lemn

nou din partea locului', BIBL.1688: *casă de lemnu noao de țară*.

9498 În text, cuvîntul *dentru* este repetat și tăiat cu cerneală roșie.

9499 Marginal, se reiau două vrahii scrise cu roșu, fără nici o explicație.

9500 Cuvîntul *la* este adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: pron. dat. masc. pl. *τούτοις* 'acestor/ la acești', BIBL.1688: *acestor*.

9501 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *oprească*, mai potrivită în raport cu SEPT.FRANKF.: vb. *κωλύσαι*, SEPT.LOND.: vb. *κωλῦσαι* < *κωλύω* 'écarter; empêcher, réprimer' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *să oprească*.

9502 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Esdra 6*.

9503 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *s-au porîncit*, lecțiunea: *porînci*, probabil prin substantivizarea part. aorist neutru pl. *τὰ προσταγέντα*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τοῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δαρείου προσταγεῖσιν* 'celor care *au fost poruncite* de împăratul Darius'. Cf. BIBL.1688: „celor ce de împăratul Dárie *s-au poruncit*".

9504 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Ezdra 7*.

9505 Secvența *legii Domnului* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, pentru a corespunde fragmentului omis din SEPT.FRANKF.: *τοῦ νόμου Κυρίου* 'legii Domnului'. Cf. BIBL.1688: *legii Domnului*.

9506 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roșie, indescifrabil.

9507 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra literei *-a-*, lecțiunea: *-e*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *δώσεις* 'vei da'. Cf. BIBL.1688: *vei da*.

9508 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Ezdra 8*.

9509 În text, între silabele *ma-* și *-asman* din cuvîntul *Maasman* se află o secvență tăiată cu cerneală roșie, indescifrabilă.

9510 Forma *să trimiță* este scris marginal și înlocuiește în text forma *să trimiți* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. inf. aorist activ cu valoare finală*ἀποστεῖλαι*), pentru a corespunde contextului; corectura este marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu. Cf. BIBL.1688: *să trimiță*.

9511 În text, la începutul acestui verset apare secvența *Și lucruri de aur 20*, tăiată cu cerneală neagră.

9512 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, este indicată lecțiunea: *voao*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF., unde *ὑμᾶς* este subiectul în acuzativ al unei construcții infinitivale cu valoare temporală: 'pînă să le dați'. Cf. BIBL.1688: „pînă le veți da *voi*".

9513 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *acoló*.

9514 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *limbilor*, *2* deasupra cuvîntului *pămîntului* și *3* înaintea versetului *90*, indicînd inversarea topicii lor.

9515 Secvența *înaintea ta* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἔμπροσθέν σου* 'în fața ta'. Cf. BIBL.1688: *înaintea ta*.

9516 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie roșie, este propusă, probabil, completarea: *zicînd și*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. și SEPT.LOND.: *ἀνθωμολογεῖτο κλαίων* 'se mărturisea, plîngînd'. Cf. BIBL.1688: *să mărturisiia plîngînd*.

9517 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Ezdra 10*.

9518 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra secvenței *-pina*, opțiunea de traducere: *-pla*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀπαντήσωσιν* < *ἀπαντάω* 'aller à la rencontre de; arriver à; se produire' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *s-ar întîmpla*.

9519 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, explicația: *lărgimea*. Cf. SEPT.FRANKF.: *τῷ εὐρυχώρῳ* < adj. *εὐρύχωρος*, *-ον* 'vaste, spacieux' (BAILLY, s.v.), adjectiv substantivizat în context. Cf. BIBL.1688: „*în curtea* bisericii". Cuvîntul *argea* (CIORĂNESCU, *argeá* 'firidă, nișă, boltă; încăpere făcută în partea de sub nivelul solului, unde se păstrează războiul de țesut') a fost înlocuit peste tot în BIBL.1688 (Ursu 1988-1989, III:36).

9520 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *-sire*, este propusă lecțiunea: *-ință*. Cuvîntul *mărturisință* nu este atestat în dicționare (e.g. DLR, TIKTIN). Cf. BIBL.1688: *mărturisire*.

9521 În text urmează cîteva cuvinte tăiate cu cerneală neagră.

9522 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *strigă tot nărodul*, opţiunea de traducere: *glăsui toată mulţimea*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐφώνησεν ἅπαν τὸ πλῆθος* 'toată mulţimea strigă/ a strigat', BIBL.1688: *strigă tot poporul*.

9523 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, probabil, opţiunea de traducere: *şi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *δέ*, care nu are aici sens adversativ, ci marchează mai degrabă o legătură cu ideea anterioară; BIBL.1688: *şi*.

9524 Numerotarea paralelă apare la finalul paginii anterioare.

9525 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 26*.

9526 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9527 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *direptate*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν ἀγαθότητι* 'cu *bunătate*', VULG.1583: *bonitate*. Cf. BIBL.1688: „*cu bunătate*”.

9528 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 4*; *2 Parali. 15*.

9529 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 43*.

9530 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 4*.

9531 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 4*.

9532 În text, deasupra secvenţei *cătră voi* sînt marcate patru vrahii roşii, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

9533 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iezec. 18*.

9534 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *naşterile*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *αἱ γενέσεις* 'făpturile/ creaţiile', VULG.1583 *nationes* 'naşterile/ creaţiile; popoarele'', BIBL.1688: *facerile*.

9535 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este indicată lecţiunea: *otravă*, mai apropiată de sensul contextual al cuvîntului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *φάρμακον ὀλέθρου* '*otravă* de pieire'. Cf. VULG.1583: *medicamentum*, BIBL.1688: *iarbă* (DLR, *iárbă* 'medicament preparat din ierburi de leac').

9536 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei silabe a cuvîntului, este propusă lecţiunea: *voa-*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἡμῶν* '(a) noastră', BIBL.OSTROG: *нашъ* '(a) noastră', VULG.1583: *nostrae* 'idem'. Cf. BIBL.1688: *noastră*.

9537 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *fă-*, opţiunea de traducere: *năs-*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐγενήθημεν* 'am fost făcuţi/ creaţi', BIBL.1688: *ne-am făcut*.

9538 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Parali. 29*.

9539 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 26*; *1 Cori[n]th. 15*.

9540 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *veniţi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: adv. *Δεῦτε* 'Allons!' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *veniţi*.

9541 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 27*.

9542 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 7*.

9543 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, probabil *cuvinte*.

9544 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 53*.

9545 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pîngăriciune*. Cf. *κίβδηλον* < adj. *κίβδηλος*, *-ον* 'not pure; (Înţel. 2:16) hybrid, of mixed race (of human beings)' (GR.ENGL.), BIBL.1688: *spurcăciune*.

9546 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 21*; *Mth. 26*.

9547 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 1 şi 10*; *Sirah 17*.

9548 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-stricare*, opţiunea de traducere: *-putrezire*, indicînd lecţiunea *neputrezire*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ἀφθαρσίᾳ* < *ἡ ἀφθαρσία* 'incorruption, integrity; (aici) immortality' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *nestricare*.

9549 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 3*.

9550 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 33*.

9551 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pedepsindu-să*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *παιδευθέντες* < *παιδεύω* 'élever, instruire; châtier, punir', BIBL.1688: *certîndu-se*.

9552 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 8*.

9553 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 2*.

9554 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Daniil 12*; *Mth. 13*.

9555 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 19*; *1 Cori[n]th. 6*.

9556 Cuvîntul *de* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *οἱ… τοῦ Κυρίου ἀποστάντες* 'care s-au depărtat *de* Domnul'. Cf. BIBL.1688: „cei ce *de* Domnul s-au depărtat".

9557 În text, scris greşit **лȣкри**^{л}҃.

9558 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 24*; *Luc. 23*; *Galat. 4*.

9559 Litera *-e* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text litera *-ă*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: subst. gen. neutru pl. *ἄθλων*; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *biruinţe*.

9560 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 5*; *Sirah 44*; *Evrei 11*.

9561 Secvenţa *îndrăgit-au* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o cruce scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *ἀγαπήθη* (formă coruptă). Cf. SEPT.LOND.: vb. *ἠγαπήθη* 'fu/ a fost iubit', BIBL.1688: *s-au îndrăgit*.

9562 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *îndălungaţi*, mai potrivită în raport cu sensul cuvîntului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: adj. *μακρούς* 'lungi/ îndelungaţi'. Cf. BIBL.1688: *îndelungaţi*.

9563 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF.: ind. viit. pers. 3 sg. activ *ἐλέγξει* 'va mustra/ va osîndi'. Glosatorul face abstracţie de subiectul *τὰ ἀνομήματα* 'fărădelegile', aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *ἐλέγξει* se află în relaţie de acord atic. Cf. BIBL.1688: *vor mustra*.

9564 În text urmează un cuvînt tăiat cu o linie roşie, indescifrabil.

9565 În text urmează un cuvînt tăiat cu o linie roşie, indescifrabil.

9566 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cărări*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τρίβοις* < *ἡ τρίβος* 'chemin fréquenté' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *cărările*.

9567 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *răpejunii* (DLR, *repejúne* 'repeziciune, iuţeală'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ῥοίζου* < *ὁ ῥοῖζος* 'elan; rush' (GR.ENGL., s.v.), 'very fast movement' (MURAOKA, s.v.), 'sifflement; impétuosité' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *pornirii*.

9568 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *ne-am ros*, opţiunea de traducere: *ne-am cheltuit de tot*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *κατεδαπανήθημεν* < *καταδαπανάω* 'dépenser largement; consumer, épuiser' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *ne-am cheltuit*.

9569 În text, scris **вѡ**^{р}**ѱ**^{н}**нєкà**.

9570 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***К**[**ъ**]* ***Ри***^{м}*[**лѧном**] [= Rom.] 13*; *1 Petr. 10*; *Tit. 3*; *Sirah 17*.

9571 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra literei *-r-*, nota: *-m-*, indicînd lecţiunea: *mărimea*, mai puţin potrivită în context, întrucît comută sensul din sfera 'calităţii' în cea 'a dimensiunii'. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *μέγεθος* < *τὸ μέγεθος* 'grandeur de taille; force, puissance' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *mărire*.

9572 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 10*; *2 Parali. 29*; *Iov 34*; *Sirah 35*; ***К**[**ъ**]* ***Ри***^{м}*[**лѧном**] [= Rom.] 2*; *Galat. 2*; *Efes 6*; *Colas. 3*; ***Дїа***^{н}*[**иѥ**] [= Fapte] 10*; *1 Petr. 1*.

9573 În text, scris **вь**^{р}**тоáсє**.

9574 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cărări*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ταῖς τρίβοις* < *ἡ τρίβος* 'chemin fréquenté' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *cărări*.

9575 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Luc. 17*; *2* ***Цр***^{ст}*[**въ**]*

[= 2 Reg.] 14; *3* ***Црⷭ҇ⷮ[въ]*** *[= 3 Reg.] 3*.

9576 Secvenţa *pentru ca în vac să împărăţiţi* din versetul anterior este repetată în acest verset, fiind tăiată cu o linie neagră.

9577 Cuvîntul *nu* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *οὐκ* 'nu'. Cf. BIBL.1688: *nu*.

9578 În text urmează cuvîntul *adevărul*, tăiat cu o linie roşie.

9579 În text, scris greşit ***ачécта***.

9580 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *muritor*, mai potrivită în raport cu sursele: *θνητός* 'muritor' (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.), *mortalis* (VULG.1583). Cf. BIBL.1688: *muritor*. Vezi şi DLR, *pútred* 'care este supus putrezirii, deci pieirii'.

9581 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *a pămîntean*, lecţiunea: *dă pămînt născut*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *γηγενοῦς* < adj. *γηγενής*, *-ές* 'fait de terre' (BAILLY, s.v.), 'earthborn' (MURAOKA, s.v.), *ex genere terreno* 'din neam pămîntean' (VULG.1583), BIBL.1688: *de pămintean*.

9582 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 1*.

9583 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *naşterii*, mai potrivită în raport cu sensul cuvîntului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *γενέσεως* 'a naşterii'. Cf. BIBL.1688: *de naştere*.

9584 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 1*; *1 Tim. 6*.

9585 Marginal, marcată în text printr-o vrahie inversă scrisă cu roşu, lecţiunea: *şi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *δέ* 'ci', BIBL.1688: *ce*.

9586 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 1*; *1 Tim. 6*.

9587 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 2*; ***Приⷮ[ч]и*** *[= Parim.] 8*.

9588 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră.

9589 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Црⷭ҇ⷮ[въ]*** *[= 3 Reg.] 3*.

9590 În text, scris greşit ***лȣ̑крıⷬ҇лѡⷬ***.

9591 În text, deasupra slovei -**ъ** este suprascrisă slova -**р**, probabil greşeală a copistului.

9592 În text, scris greşit ***а̓цáкъ***.

9593 În text, scris ***вицȣ̑реа***.

9594 În text, scris greşit ***а̓дȣⷦ҇ⷺ***. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. inf. aorist mediu *ἀγαγέσθαι* < *ἄγω*, BIBL.1688: *să aduc*, opţiune de traducere motivată logic în context.

9595 În text, scris ***вицȣ̑реа***.

9596 Cuvîntul *tău* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *σου* 'tău'. Cf. BIBL.1688: *tău*.

9597 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 115*.

9598 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Црⷭ҇ⷮ[въ]*** *[= 3 Reg.] 3*; *1 Parali. 28*; *2 Parali. 1*.

9599 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Приⷮ[чи]*** *[= Parim.] 8*; *Ioan 1*. Tăiată cu o linie neagră, se mai distinge trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 2*.

9600 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *întru*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν ὀφθαλμοῖς* '*în* ochii', BIBL.1688: „*înaintea* ochilor".

9601 În text, cuvîntul *întregăciunea* este tăiat cu o linie roşie, iar deasupra lui este scris cuvîntul *mărirea*.

9602 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă corectura: *va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF. (vb. ind. viit. pers. 3 sg. mediu *ἔσται* 'va fi'). Glosatorul face abstracţie de subiectul *τὰ ἔργα* 'lucrurile', aflat la genul neutru, numărul plural, cu care predicatul *ἔσται* se află în relaţie de acord atic. Cf. BIBL.1688: *vor fi priimite*.

9603 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 40*; ***К[ъ] Риⷨ[лѧном]*** *[= Rom.] 11*; *1 Cori[n]th. 2*.

9604 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 2*.

9605 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 4*.

9606 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 7*.

9607 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 11*.

9608 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [=*

Fac.] 19.

9609 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 28.*

9610 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 27.*

9611 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *groapă*, adecvată în raport cu sursele. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *λάκκον* < *ὁ λάκκος* ‘cavité; creux, fosse; citerne, réservoir’ (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *in foveam* ‘în *groapă*’. Vezi şi BIBL.1688: *groapă.*

9612 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 1.*

9613 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 3.*

9614 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14.*

9615 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12.*

9616 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 15.*

9617 Cuvîntul *muţilor* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *înţelepţilor*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *κωφῶν* < adj. *κωφός*, *-ή*, *-όν* ‘silencieux, qui résonne suordement, muet; inintelligent’ (BAILLY, s.v.), *mutorum* (VULG.1583); greşeala a fost cauzată, probabil, de confuzia traducătorului între *κωφῶν* şi *σοφῶν*; corectura este marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *muţilor*, BIBL.ANANIA: *celor muţi*, SEPT.ENGL.2007: *of the dumb*, SEPT.GERM.: *der Stummen.*

9618 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16.*

9619 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 17*; *Psal. 77 şi 104*; *1 Cori[n]th. 8*; *Isaía 48.*

9620 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *răscumpărător*. Termenii *mîntuitor* şi *răscumpărător* sînt inadecvaţi în raport cu sensul adj. *λυθρώδει* < *λυθρώδης*, *-ες* ‘souillé de sang et de poussière’ (BAILLY, s.v.) din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND. Cf. VULG.1583: *iniustis*, BIBL.1688: *mîntuitoriu*, BIBL.ANANIA: *noroios.*

9621 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală roşie, indescifrabilă.

9622 În text, deasupra cuvîntului *ei* sînt scrise două vrahii roşii, repetate marginal, fără nici o explicaţie.

9623 În text, deasupra cuvîntului *şi* sînt scrise două vrahii roşii, repetate marginal, fără nici o explicaţie.

9624 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 26*; *Ierem. 8.*

9625 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***К**[**ъ**] **Рим̑**[**лѧном**] [= Rom.] 2*; *Mihea 7.*

9626 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *rămas*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἔμεινεν* < *μένω* ‘demeurer, rester’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *ar fi rămas*. Vezi şi DLR, *mîneá* ‘a rămîne (peste noapte); a poposi’.

9627 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 9.*

9628 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *deodată*, probabil, opţiunea de traducere: *cîte unul*, inadecvată în raport cu LXX, întrucît numeralul neutru *ἕν* nu se poate referi la persoane. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ὑφ’ ἕν* ‘în acelaşi timp/ deodată’, VULG.1583: *simul* ‘idem’, BIBL.1688: *deodată.*

9629 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 18*; *5 Moi[si] [= Deut.] 7.*

9630 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, probabil, opţiunea de traducere: *şi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *δέ* ‘ci’, BIBL.1688: *ce.*

9631 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

9632 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К**[**ъ**] **Рим̑**[**лѧном**] [= Rom.] 5.*

9633 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1. Petr. 5.*

9634 În text, deasupra cuvîntului *iaste* sînt scrise trei vrahii roşii, repetate marginal, fără nici o explicaţie.

9635 În text, silaba *-ce-* este scrisă deasupra rîndului.

9636 În text urmează cuvîntul *adevărat*, tăiat cu o linie neagră.

9637 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К**[**ъ**] **Рим̑**[**лѧном**]*

[= Rom.] 1.

9638 Cuvîntul *de* este adăugat marginal şi înlocuieşte în text secvenţa *să dea*, pentru traducerea simetrică a dativelor *δυνάμει* şi *ἐνεργείᾳ*, aflate în raport de coordonare în SEPT.FRANKF. (cf. SEPT.LOND.): *Εἰ δὲ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐκπλαγέντες* 'Iar *dacă* au fost uimiţi de puterea şi de forţa [lor] în acţiune'; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *să dea*. Cf. BIBL.1688: „Iară *de* să minunează de putêre şi de facere".

9639 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Рим[лѧном]*** *[= Rom.] 1.*

9640 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 44*; *Ierem. 10.*

9641 În text, repetat din greşeala copistului, este scris cuvîntul *zăbăvii*, tăiat apoi cu o linie roşie. Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, completarea: *înţelêgerii.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *συνέσεως* 'priceperii'. Vezi şi BIBL.1688: *înţelêgerii.*

9642 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *strigă.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. ind. prez. 3 sg. mediu *ἐπιβοᾶται* < *ἐπιβοάω* '(activ) a striga, a se lamenta; (mediu) a invoca, a chema' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *roagă*, BIBL.ANANIA: *se roagă cu strigăt.*

9643 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14.*

9644 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 6 şi 17.*

9645 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 113*; *Varuh 2.*

9646 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 5.*

9647 Cuvîntul *prorocesc* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *minţesc*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *προφητεύουσι* 'profeţesc'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *prorocescu.*

9648 În text, silaba *-tat* este tăiată cu cerneală roşie. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă lecţiunea: *-cat*, inadecvată în raport cu sensul verbului gr. *σπιλωθέν* < *σπιλόω* 'to stain' (MURAOKA, s.v.) din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *εἶδος σπιλωθέν* 'chip *boit/ mînjit*' (vezi MLD, vol. XX, p. 272). Cf. BIBL.1688: *întinat.* În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră şi roşie, indescifrabilă.

9649 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nădăjdui*, mai potrivită în raport cu LXX (SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἄξιοί τε τοιούτων ἐλπίδων* 'vrednici de *nădăjduiri* ca acestea'). Cf. BIBL.1688: „vrêdnici de *nădejdi* ca acêstea".

9650 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Рим[лѧном]*** *[= Rom.] 9*; *Isaía 45.*

9651 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *toate.* Distribuţia adj. *πάντα* depinde de absenţa (SEPT.FRANKF.: *τά τε ἐναντία πάνθ' ὁμοίως* 'deopotrivă pe toate cele opuse'), respectiv de prezenţa virgulei în faţa lui (SEPT.LOND.: *τά τε ἐναντία, πάνθ' ὁμοίως* 'pe cele opuse, pe toate deopotrivă'). Cf. BIBL.1688: *şi cêle denpotrivă, toate asêmene.*

9652 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *aici*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND; probabil că traducătorul sau revizorul a intenţionat să marcheze necesitatea problematizării ulterioare a sensului vb. *κάμνειν* 'to die' (MURAOKA, s.v.), 'to labour' (GR.ENGL., s.v.). Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

9653 În text urmează un cuvînt tăiat cu o linie neagră, indescifrabil.

9654 În text, iniţial a fost scris cuvîntul *pămîntul*, secvenţa *pămîn-* fiind tăiată cu o linie roşie şi înlocuită cu silaba *lu-*, scrisă pe margine, posibil de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *πηλοῦ* < *ὁ πηλός* 'boue; argile, terre glaise', BIBL.1688: *lutul.*

9655 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 113 şi 134.*

9656 În text, slova ***-и*** pare să fie modificată în ***-ц***. Secvenţa *făcîn-* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu după cuvîntul ***лиѱиц***, indicîndu-se lecţiunea: *lipsiţi făcîndu-să.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *δὲ ἐπ' ὀλίγον ἐνδεεῖς γενόμενοι* 'iar după puţin [timp] *devenind lipsiţi* [de hrană]' (vezi MLD, vol.

XX, p. 55), BIBL.1688: „preste puţin *lipsiţi făcîndu-se*”.

9657 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 21*; *1 Cori[n]th. 10.*

9658 În text, lectură nesigură. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐπῆλθε* ‘se abătu’, BIBL.1688: *au venit.*

9659 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10*; *Apoc. 9.*

9660 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 32*; *1* ***Цр***^{ст}*[**въ**] [= 1 Reg.] 1*; *Tovit 13.*

9661 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 9.*

9662 Marginal, marcată în text prin trei vrahii roşii, nota: *oarecînd.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ποτέ* ‘quelquefois, un jour etc.’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *cîteodată.*

9663 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16*; *4 Moi[si] [= Num.] 11*; *Psal. 77*; *1 Ioan 6.*

9664 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 9.*

9665 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *zăpadă.* Cuvîntul *omăt*, specific lexicului regional moldovenesc, este înlocuit de regulă în BIBL.1688 cu termenul *zăpadă* (Ursu 1988-1989, IV:110).

9666 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, probabil, opţiunea de traducere: *voie*, mai potrivită în raport cu sensul substantivului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. *θέλησιν* < *ἡ θέλησις* ‘action de vouloir, volonté; faveur’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *vrêre.*

9667 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10.*

9668 Litera *-i* de la finalul cuvîntului este scrisă marginal şi înlocuieşte în text litera *-e*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: subst. masc. pl.*φυγάδες* ‘pribegi’; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *pribêgi.*

9669 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *fugit*, *2* deasupra cuvîntului *văzduh* şi *3* deasupra cuvîntului *a vedea*, indicînd inversarea topicii lor.

9670 În text, iniţial, după *slobo-* a fost scrisă secvenţa *-dziia*, tăiată apoi cu cerneală roşie.

9671 În text, după cuvîntul *ca* urmează o literă tăiată cu roşu, indescifrabilă. Cuvîntul *un* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie roşie deasupra unei slove tăiate cu cerneală roşie, întărind, probabil, traducerea atributului pronominal *τις* ‘*un* (oarecare plugar)’ din SEPT.FRANKF. Cf. BIBL.1688: „*au* plugariu de era neştine”.

9672 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 10.*

9673 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 13.*

9674 Cuvîntul *arzător* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o cruce roşie, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *πυριφλεγῆ* < adj. *πυριφλεγής*, *-ές* ‘flaming with fire’ (GR.ENGL., s.v.). Cf. BIBL.1688: *de foc arzătoriu.*

9675 În text, probabil, ultima slovă a cuvîntului a fost iniţial-**ь**, fiind ulterior corectată în -***и*** sau invers. Forma *στῦλον* din SEPT.FRANKF. impune lecţiunea *stîlp.*

9676 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 1.*

9677 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14.*

9678 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *să fie părtaşi sfinţii*, lecţiunea: *veţi lua pre sfinţi.* Cf. SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *μεταλήψεσθαι τοὺς ἁγίους* ‘cei sfinţi să devină părtaşi’ (ac. + inf. viit.). Cf. VULG.1583: *recepturos iustos [esse]*, BIBL.1688: *să fie părtaşi svinţii.*

9679 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 11.*

9680 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *muncindu-să* (DLR, *munci* ‘(aici) a suporta suferinţe fizice sau morale; a se chinui, a pătimi’). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *κολασθείς* < *κολάζω* ‘châtier, punir; adresser des paroles de blâme, faire tort à’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *certîndu-se.*

9681 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie,

indescifrabil.

9682 Secvenţa *preste ceriuri* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text secvenţa *pre cer*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἐπ' οὐρανῶν* 'peste ceruri'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. SEPT.LOND.: *ἀπ' οὐρανῶν* 'din ceruri', VULG.1583: *de caelo* 'din cer', BIBL.1688: *den ceriu*.

9683 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [=Num.] 16*.

9684 În text, silaba *-şit* este repetată din greşeală şi ştearsă cu o linie neagră.

9685 În text, scris greşit ***немімл̑ⷭтѝвъ***.

9686 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *tînguind*, mai potrivită în raport cu sensul participiului din SEPT.FRANKF.: vb. *προσοδυρόμενοι* < *προσοδύρομαι* 'gémir auprès de' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *plîngînd*.

9687 Cuvîntul *cel* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *cea* (SEPT.FRANKF.: art. fem. nom. sg. *ἡ*), pentru a se realiza acordul cu subst. *nor*. Forma iniţială (*cea*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ νεφέλη* 'nor'); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *norul*.

9688 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 16*; *Luc. 11*.

9689 În text, scris ***врѫ̀ ѡ҆áрекáрѫ***.

9690 Ca şi în alte cazuri (i.e. *Macabei III* şi *IV*), am introdus segmentarea versetelor din cele două texte care prefaţează cartea *Înţelepciunea lui Iisus, fiul lui Sirah* după SEPT.RAHLFS. După modelul SEPT.FRANKF., versetele nu sînt numerotate în Ms.45.

9691 În text, secvenţa *au fostu* se repetă, fiind tăiată cu o linie roşie.

9692 În text urmează două cuvinte tăiate cu cerneală neagră, indescifrabile.

9693 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cuvinte întunecoase*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *αἰνίγματα* < *τὸ αἴνιγμα* 'parole obscure ou équivoque' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *gîcitori*.

9694 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *Dumnezeu*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF., întrucît repetă cuvîntul deja tradus.

9695 În text, scris ***ѡáрѣкáрѫ***.

9696 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 40*; ***Мѹ҆ⷣⷬѻⷭ*** *[**ть**] [= Sol.] 9*; ***К*** *[**ъ**]* ***Рим̑*** *[**лѧном**] [= Rom.] 11*.

9697 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de traducere: *-ste*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: prep. *ἐπί* + gen. 'pe', VULG.1583: *super* 'pe/ peste', BIBL.1688: *pre*.

9698 Secvenţa *şi au* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, auxiliarul verbului existînd şi în text, postpus verbului (*numărat-au*). Cf. SEPT.FRANKF.: *καὶ ἐξηρίθμησεν* 'şi a numărat', BIBL.1688: *şi au numărat*.

9699 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При*** *[**т**]* ***чи*** *[= Parim.] 1*.

9700 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *usebit* (DLR, *osebí* 'a [se] feri, a [se] separa, a [se] izola; a excepta, a lăsa deoparte'). Cf. SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. *ἐνόσσευσε(ν)* < *ν(ε)οσσεύω* 'faire éclore; faire son nid, nicher' (BAILLY, s.v.), '(metaph.) to construct' (GR.ENGL., s.v.). Cf. BIBL.1688: *au încuibat* (DLR, *încuibá* 'a-şi construi cuibul; a se stabili; a se înrădăcina').

9701 În text apar două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă notaţie.

9702 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***При*** *[**т**]* ***чи*** *[= Parim.] 1*; *Psal. 110*.

9703 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 4*; *2 Tim. 3*; *1 Petr. 4*.

9704 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra primelor două silabe ale cuvîntului, opţiunea de traducere: *bîntu-*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *πειρασμόν* < *ὁ πειρασμός* 'épreuve, essai; tentation' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *ispită*. Cuvîntul *dodăială* (DLR, *dodeiálă* 'supărare, necaz') este înlocuit de regulă în BIBL.1688 prin *bîntuială* sau *ispită* (vezi Ursu 1988-1989, IV:108).

9705 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мѹ҆ⷣⷬѻⷭ*** *[**ть**] [= Sol.] 3*; ***Приⷮ*** *[**чи**] [= Parim.] 17*.

9706 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 36*.

9707 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Црст[въ] [= 3 Reg.] 18*.

9708 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 14*.

9709 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Црст[въ] [= 2 Reg.] 24*.

9710 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 20*; *3 Moi[si] [= Lev.] 5*; *Efes. 6*.

9711 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9712 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *gios 7*; *2 Moi[si] [= Ieş.] 20*; *5 Moi[si] [= Deut.] 5*; *Mth. 15*; *Mr. 7*; *Efes. 6*.

9713 Marginal, marcate în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 27*; *5 Moi[si] [= Deut.] 33*.

9714 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Filip. 2*.

9715 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *При[т]ч [= Parim.] 25*.

9716 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 41*; *Daniil 4*; *Mth. 5*.

9717 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 14*; *5 Moi[si] [= Deut.] 15*; *Tovit 4*; *Luc. 11*.

9718 În text, scris iniţial *lui*, iar apoi şters. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este indicat cuvîntul: *tău*, inadecvat în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: αὐτοῦ '(a) lui'. Cf. BIBL.OSTROG: **его**, VULG.1583: *illius* 'a lui', BIBL.1688: *lui*.

9719 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *ori-*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: adv. οὗ 'unde', VULG.1583: *quo* 'încotro', BIBL.1688: *oriunde*.

9720 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Црст[въ] [= 1 Reg.] 15*; *Osiia 6*; *Mth. 9*.

9721 Marginal, fără a fi marcată în text, probabil, opţiunea de traducere: *repezişul* (DLR, *repeziş* 'porţiune din cursul unui rîu unde apa curge foarte repede'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: ῥοῦν < ὁ ῥόος – ῥοῦς 'écoulement; courant d'un fleuve; cours rapide, mouvement impétueux' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: „*curgerea* apei".

9722 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *iaste*, care nu apare explicit în sursele greceşti (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.). Cf. VULG.1583: *est*, BIBL.1688: *iaste*.

9723 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului, probabil de altă mînă.

9724 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *При[т]ч [= Parim.] 11*; *Ezec. 7*.

9725 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *calea*, opţiune de traducere mai puţin adecvată sensului specializat al cuvîntului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.FRANKF.: ἀτραπῷ < ὁ ἀτραπός 'chemin étroit' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *calea*. Cuvîntul *prihodişte* (DLR, *prihód* '[Moldova] potecă, cărare') este înlocuit peste tot în BIBL.1688 cu *cale* sau *răspîntie* (Ursu 1988-1989, III:43).

9726 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 20*.

9727 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

9728 În text, între cele două silabe ale cuvîntului *pace* apar cîteva cuvinte tăiate cu cerneală neagră, indescifrabile.

9729 Cuvîntul *zioa* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: ἐν ἡμέρᾳ 'în ziua'. Cf. BIBL.1688: *în zioa*.

9730 Cuvîntul *credincios* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *bun*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: πιστοῦ < adj. πιστός, -ή, -όν 'honnête, loyal' (BAILLY, s.v.); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *credincios*. Vezi şi versetul anterior.

9731 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mîngîiêrea*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. φάρμακον < τὸ φάρμακον 'medicament; remediu; consolare' (cf. LIDDELL-SCOTT, s.v.), BIBL.1688: *iarba*, BIBL.MICU: *leacul*.

9732 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

9733 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu trimiterea intratextuală: *jos 8*.

9734 În text, după silaba *dum-* urmează cîteva litere

tăiate cu cerneală neagră, indescifrabile.

9735 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9736 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 9*; *Psal. 14*; *Sirah 7*; *Luc. 18*.

9737 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Цρ***^ст^*[вѣ] [= 1 Reg.] 2*.

9738 Cuvîntul *vrea* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *vei*, în încercarea de a reda adecvat enunţul prohibitiv din LXX (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.): *μὴθέλε ψεύδεσθαι* '*nu voí* să minţi!/ să nu minţi!'. Cf. BIBL.1688: „*nu vrea* a minţi!", BIBL.MICU: „*nu voi* a minţi!".

9739 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 44*; *3 Moi[si] [= Lev.] 19*.

9740 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.]25*.

9741 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 3*; *Tovit 4*.

9742 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3 Moi[si] [= Lev.] 2*; *4 Moi[si] [= Num.] 18*.

9743 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mr. 5*.

9744 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 40*.

9745 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 C[o]r[i]nth. 2*; *Galat. 6*.

9746 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 19*.

9747 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 6*.

9748 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 29*.

9749 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mărirea*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *δόξαν* < *ἡ δόξα* 'opinie, apreciere, judecată; glorie, mărire' (cf. LIDDELL-SCOTT, s.v.), BIBL.1688: *mărirea*.

9750 În text, scris ***ѿнıмн***^к^.

9751 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

9752 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *prieteşugul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *φιλία* 'iubire', BIBL.1688: *iubirea*.

9753 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *nou*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *νέος* 'nou/ tînăr', VULG.1583: *novum*, BIBL.1688: *cel nou*.

9754 În text, deasupra cuvîntului *tînăr* sînt scrise trei vrahii roşii, fără nici o explicaţie. Vezi comentariul din nota anterioară.

9755 Cuvîntul *cinători* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. *σύνδειπνοι* < *ὁ σύνδειπνός* 'companion at table' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: „împreună-*cinători*".

9756 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 19*.

9757 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *tău*.

9758 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *mîndrêşte*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ὑπερηφανεύεται* < *ὑπερηφανεύομαι* 'être fier, orgueilleux' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *să semeţêşte*.

9759 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *sluga*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *Οἰκέτῃ* < *ὁ οἰκέτης* 'domestique, serviteur' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *robul*.

9760 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *pedepsindu-să*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. *παιδευόμενος* < *παιδεύω* 'élever, instruire; châtier, punir', BIBL.1688: *învăţîndu-se*. Cuvîntul nu apare în SEPT.LOND.

9761 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Прн***^тчи^ *[= Parim.] 12*.

9762 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 41*; *Daniil 6*.

9763 În text, cuvîntul *lauzi* este repetat şi tăiat cu cerneală neagră.

9764 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа***^н^*[ик] [= Fapte] 12*

9765 Secvenţa *-cătoşi-* este scrisă marginal, de altă mînă, şi înlocuieşte în text secvenţa *-cate-*, pentru a reda cuvîntul din SEPT.FRANKF.: *ἁμαρτωλῶν* 'păcătoşilor'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *păcătoşilor*.

9766 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9767 Cuvîntul *cu* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a reda substantivul în cazul dativ din SEPT.FRANKF.: *πτωχείᾳ* ‘prin sărăcie’. Cf. BIBL.1688: *cu sărăciia*.

9768 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 30*.

9769 Secvenţa *şi rêlele* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ κακά* ‘şi cele rele’. Cf. BIBL.1688: *şi rêlele*.

9770 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *zgîrceala lui*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *σφιγγίας* < *ἡ σφιγγία* ‘avarice’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: „*strînsoarea* lui”.

9771 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 12*.

9772 În text urmează o secvenţă tăiată cu o linie roşie, probabil *de săvîrşit*.

9773 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *primenindu-le*, *2* deasupra cuvîntului *aleşuiêşte* şi *3* deasupra cuvîntului *şi*, indicînd inversarea topicii lor.

9774 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9775 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Galat. 6*.

9776 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *celui păcătos*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *μὴ ἀντιλάβῃ τοῦ ἁμαρτωλοῦ* ‘să nu-ţi pese *de păcătos*’, BIBL.1688: „să nu ajutoreşti *celui păcătos*”.

9777 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9778 Cuvîntul *va* este adăugat marginal, probabil de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde protazei condiţionale eventual-potenţiale (redată în limba greacă prin conj. *ἐάν* construită cu modul conjunctiv) din SEPT.FRANKF.: *ἐὰν ταπεινωθῇ καὶ πορεύηται* ‘dacă s-ar umili/ se va umili şi *ar* merge/ *va* merge’. Cf. BIBL.1688: „de se va smeri şi *va* mêrge”.

9779 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9780 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 C[o]r[i]nt. 6*.

9781 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *căţea*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *κύνα* < *ὁ/ ἡ κύων, κυνός* (*nomen epicoenum*) ‘chien; chienne’ (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *canem*, BIBL.1688: *cîine*.

9782 Marginal, se reiau trei vrahii scrise cu roşu, fără nici o explicaţie.

9783 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *smereniia*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ταπεινότης* < *ἡ ταπεινότης* ‘basse condition, humilité’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *plecarea* (DLR, *plecáre* ‘[mai ales în limbajul bisericesc] smerenie, umilinţă’).

9784 Secvenţa *cuvîntul lui* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τὸν λόγον αὐτοῦ* ‘cuvîntul lui’. Cf. BIBL.1688: *cuvîntul lui*.

9785 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 19*; *Iacov 3*.

9786 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При**[**т**]**ч҃*** *[= Parim.] 27*.

9787 Silaba *-le* este adăugată marginal şi înlocuieşte în text silaba *-lui*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: subst. voc. sg. *τέκνον*; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *-lui*. Cf. BIBL.1688: *fătule*.

9788 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 4*; *Tovit 4*; *Luc. 14*.

9789 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaia 40*; *Iacov 1*; *1 Petr. 1*.

9790 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 4*; *Iudith 4*; *Ioan 4*.

9791 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*.

9792 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 19*.

9793 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 21*.

9794 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 5*.

9795 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= ‘vezi’].

9796 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 6*.

9797 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 19*.

9798 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu deasupra celui de-al doilea *-r-*, este notată litera *-m-*, indicînd lecţiunea: *vîrtoşimea*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *σκληροκαρδίᾳ* < *ἡ σκληροκαρδία* '*dureté* de cœur' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: „*duritia* cordis", BIBL.1688: „*învîrtoşarea* inemii".

9799 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *năsîlnic la grumazi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *σκληροτράχηλος* 'qui a le cou dur, (fig.) entêté' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *cervicatus* 'încăpăţînat', BIBL.1688: *tare în cerbice*.

9800 În text, deasupra cuvîntului *aşa* sînt scrise trei vrahii roşii, repetate pe margine, fără nici o explicaţie.

9801 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Petr. 3*.

9802 Cuvîntul *va* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *vor*, pentru a se realiza acordul cu numele propriu *Dumnedzău* din versetul anterior. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν τῷ ἐπιβλέψαι* (infinitiv cu valoare temporală) 'cînd ar/ va privi'; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *va căuta*.

9803 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9804 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9805 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, este repetată sintagma *graiului lui*, scrisă defectuos în text.

9806 Cuvîntul *lui* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ei* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς*), pentru a se realiza acordul cu subst. *pămînt* din versetul anterior. Forma iniţială (*ei*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ γῆ* 'pămînt'); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *lui*.

9807 Cuvîntul *el* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ea* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. ac. sg. *αὐτήν*), pentru a se realiza acordul cu subst. *pămînt* din versetul anterior. Forma iniţială (*ea*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ γῆ* 'pămînt'); corectura este marcată în text printr-o vrahie inversă, scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *la el*.

9808 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 1 şi 5*; ***Мѹдрос[тъ]*** *[= Sol.] 2*.

9809 Cuvîntul *lui* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ei*, pentru a se realiza acordul cu subst. *pămînt* din versetul anterior. Forma iniţială (*ei*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ γῆ* 'pămînt'); corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *lui*.

9810 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 2*.

9811 În text urmează o secvenţă tăiată cu o linie roşie, indescifrabilă.

9812 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мѹдрос[тъ]*** *[= Sol.] 6*; ***К[ъ] Рим[ланом]*** *[= Rom.] 13*.

9813 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.]*.

9814 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este reluat cuvîntul *el*, scris defectuos în text.

9815 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ps[a]l. 6 şi 113*; *Varuh 2*.

9816 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9817 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*; *Ps[a]l. 135 şi 145*; ***Дїан[иє]*** *[= Fapte] 14*; *Apoc. 14*.

9818 În text, acest cuvînt este adăugat deasupra rîndului.

9819 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 89*

9820 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *bogăţiei*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *πλούτου* < *ὁ πλοῦτος* 'belşug/ bogăţie' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *avuţiei*.

9821 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *grabnice*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ταχινά* < adj. *ταχινός, -ή, -όν* 'rapide, agile' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *grabnice*.

9822 Marginal, nemarcată în text și scrisă de altă mînă, notația: ***зри*** [= 'vezi'].

9823 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus 14*.

9824 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra slovei -***ѧ*** a acestui cuvînt, corectura: -***є***, indicînd lecțiunea: *împuținare*, mai potrivită în raport cu opțiunea de traducere din context.

9825 În text, secvența *este tăcînd aflîndu-să înțelept* este repetată și tăiată cu o linie neagră.

9826 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra slovei -***є*** a acestui cuvînt, nota: -***ѧ***, indicînd lecțiunea: *vrêmea*, mai potrivită în raport cu opțiunea de traducere din context: vb. *a petrece*, cu sensul 'a trece peste/ de; a face/ lăsa să treacă peste/ de'; cf. gr. *ὑπερβαίνω* 'passer par dessus, transgresser; omettre' (BAILLY, s.v.). Vezi și BIBL.1688: „va trêce *preste vrême*".

9827 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *smerenie*. Cf. BIBL.1688: *smerire*. Vezi nota de la Sir. 13:22.

9828 În text urmează o secvență tăiată cu o linie roșie, indescifrabilă.

9829 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus 12*.

9830 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9831 În text, scris ***пє̑ⁿтръ***.

9832 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***При[т]ч҃*** *[= Parim.] 27*.

9833 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu deasupra cuvîntului *boțu*, opțiunea de traducere: *glonțu – bulgăr*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *βῶλον* < *ἡ βῶλος* 'motte de terre; masse en forme de motte, boule' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: „*massam* ferri", BIBL.1688: „*glonțul* de fier", SEPT.GERM.: Eisen*klumpen* '*bulgăre* de fier', SEPT.ENGL.2007: „*lump* of iron".

9834 Secvența *pentru el* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *δι' αὐτόν* 'din cauza lui'. Cf. BIBL.1688: *pentru el*.

9835 Marginal, probabil de altă mînă, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *-vățăturii*, opțiunea de traducere: *-țelepciunei*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *σοφίας* < *ἡ σοφία* 'savoir, science; sagesse' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *înțelepciunii*.

9836 În text, probabil din greșeala copistului, sintagma *învățătura gurii* este repetată și tăiată cu o linie roșie.

9837 Secvența *cu vedêrea* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *κἂν ὑπερίδῃ* 'și chiar dacă ar/ va trece *cu vederea*; chiar dacă ar/ va nesocoti'. Cf. BIBL.1688: „și măcară va trêce *cu vedêrea*".

9838 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

9839 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, opțiunea de traducere: *fețe*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *εἴδη* < *τὸ εἶδος* 'aspect, forme propre à une chose; spécifique d'une chose; espèce; manière' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *chipuri*.

9840 Marginal, nemarcată în text și scrisă de altă mînă, notația: ***зри́*** [= 'vezi'].

9841 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Isaía 29*.

9842 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra cuvîntului *Ce*, opțiunea de traducere: *Dă ce* (lectură nesigură). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τί εὐλαβοῦμαι* '*De ce* [*anume*] să mă păzesc?', VULG.1583: *quem vereor* '*De cine* [*anume*] mă tem?', BIBL.1688: „*Ce* mă sfiesc?".

9843 În text urmează o secvență tăiată cu o linie roșie, indescifrabilă.

9844 Marginal, posibil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra literei *-ă* a acestui cuvînt, este indicată lecțiunea: *-ei* (lectură nesigură). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐν... ἔθνει* 'asupra... *neamului*', VULG.1583: „in... *gente*", BIBL.1688: „în... *limbi*".

9845 În text urmează un cuvînt tăiat cu o linie roșie, indescifrabilă.

9846 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***При[т]ч҃*** *[= Parim.] 8*.

9847 Secvența *-lui* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *'Αερμών*, BIBL. 1688: *Aermónului* sau *a Ermónului*.

9848 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ioan 6*.

9849 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *proslăviți*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *δεδοξασμένοις*

‘celor preamăriţi/ slăviţi’, BIBL.1688: *slăviţi*.

9850 În text, scris ***прѝ***. Este posibilă şi lecţiunea *pri*, dar improbabilă, întrucît fenomenul închiderii lui *-e* final la *-i* nu este prezent în text în această prepoziţie.

9851 Cuvîntul *ea* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *el* (SEPT.FRANKF.: pron. masc. gen. sg. *αὐτοῦ*), pentru a se realiza acordul cu subst. *frica*. Forma iniţială (*el*) se justifică prin genul masculin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ὁ φόβος* ‘frică’); corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *pre ea*.

9852 Versetele *20*, *21*, *22*, *23* şi *24* sînt numerotate greşit (*10*, *11*, *12*, *13* şi *14*), posibil din neatenţia copistului.

9853 În text urmează o secvenţă tăiată cu o linie roşie, indescifrabilă.

9854 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu roşu, indescifrabilă.

9855 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрѝ*** [= ‘vezi’].

9856 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При[т]ч҃*** *[= Parim.] 10*.

9857 Cuvîntul *el* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ea* (SEPT.FRANKF.: pron. fem. dat. sg. *αὐτῇ*), pentru a se realiza acordul cu subst. *laţ*. Forma iniţială (*ea*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ παγίς* ‘capcană’); corectura este marcată în text printr-o vrahie roşie. Cf. BIBL.1688: *ea*, în corelaţie cu subst. *cursă*.

9858 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При[т]ч҃*** *[= Parim.] 26*.

9859 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr. 3*.

9860 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 6*.

9861 Marginal, fără a fi marcată în text, opţiunea de traducere: *urgie*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ὀργήν* < *ἡ ὀργή* ‘mînie, furie; urgie’ (cf. BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *mînie*.

9862 În text, scris ***тѹ҆ра́ва***, greşeală corectată, de altă mînă, prin adăugarea, pe margine, a silabei *-bu-*, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

9863 În text, scris ***а҆фла́***, greşeală corectată, de altă mînă, prin adăugarea, pe margine, a silabei *-su-*, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, plasată pe silaba iniţială.

9864 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *sfărîmat de tot*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *κατέστρεψεν* < *καταστρέφω* ‘détruire, finir; mourir’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *au surpat*.

9865 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ocina* (DLR, *ócină* ‘proprietate, moşie; moştenire’). Cf. SEPT.FRANKF.: *τὸ κτῆμα* ‘bien, proprieté; domaine’, BIBL.1688: *ocina*.

9866 În text urmează un cuvînt tăiat cu o linie roşie, indescifrabil.

9867 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 8*.

9868 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9869 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Tovith 4*.

9870 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При[т]ч҃*** *[= Parim.] 13*.

9871 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere sinonimică: *veselit*.

9872 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *ficaţii*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *σπλάγχνα* < *τὸ σπλάγχνον* ‘les entrailles (cœur, poumon, foie)’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *ficaţii*.

9873 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *apreg*, mai potrivită în raport cu sensul adjectivului din surse. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *προαλής* < adj. *προαλής, -ές* ‘qui se précipite’ (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *praeceps* ‘năvalnic’, BIBL.1688: *obraznec*.

9874 În text urmează un cuvînt tăiat cu o linie roşie, indescifrabil.

9875 Secvenţa *şi boală grea* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ ἀῤῥώστημα βαρύ* ‘şi o boală grea’. Cf. BIBL.1688: *şi boala grea*.

9876 Cuvîntul *iubêşte* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *îndreptează*, pentru a corespunde cuvîntului din SEPT.FRANKF.: *ὁ ἀγαπῶν* ‘cel ce iubeşte’; corectura este marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu. Cf. VULG.1583: *diligit* < *diligo* ‘a îndrăgi, a prefera’ (posibilă confuzie cu *dirigit* < *dirigo* ‘a îndrepta’), BIBL.OSTROG: ***любѧ́и***, BIBL.1688: *cel ce îndrăgêşte*.

9877 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 8*.

9878 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *sfîrşit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐτελειώθη* < *τελειόω* 'accomplir, réaliser; parvenir à la maturité; faire reussir' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *s-au întemeiat*.

9879 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *învăţat*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *πεπαιδευμένῳ* < *παιδεύω* 'a educa; a corecta, a disciplina' (cf. BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *slujit*.

9880 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *alergător*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐντρεχής* 'diligent, adroit, preste' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *sîrguitoriu*.

9881 În text, scris greşit ***бл҃гѡ҇лѡвиⷬвѡⷬ***.

9882 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Прⷪи[т]ч҃*** *[= Parim.] 21*.

9883 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *şi nu con-*, lecţiunea: *socoteşti*, care comută, probabil, sensul prohibitiv al expresiei într-unul hortativ. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *καὶ μὴ ἐμποδίσῃς* '(prohibitiv) şi să nu opreşti/ (hortativ) şi să iei în seamă', VULG.1583: *non impedias*, BIBL.1688: *şi să nu zăticneşti* (DLR, *zăticní* 'a împiedica').

9884 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *făţărnicêşte*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ὁ ὑποκρινόμενος* 'cel ce joacă un rol/ prefăcutul', BIBL.1688: *făţărêşte*.

9885 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *dzilele*, *2* deasupra cuvîntului *anului* şi *3* deasupra secvenţei *de la*, indicînd inversarea topicii lor.

9886 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*.

9887 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală neagră, probabil *-lui*.

9888 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***К[ъ] Ρиⷨ҃[лѧном]*** *[= Rom.] 9*.

9889 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9890 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *căuta*, mai potrivită contextual. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐμβλέπειν* < *ἐμβλέπω* 'fixer les yeux sur, regarder' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *a căuta*.

9891 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *sluga*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *οἰκέτῃ* < *ὁ οἰκέτης* 'domestique, serviteur' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *rob* (DLR, *rob* 'om aflat în dependenţă totală faţă de cineva şi obligat să muncească pentru acela; p. ext. slugă, slujitor').

9892 În text, silaba *-na* este tăiată cu roşu. Secvenţa *-inele* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie roşie deasupra silabei *-na*, tăiată cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *χεῖρας* 'mîinile'. Cf. BIBL.1688: *mînele*.

9893 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *am primejdie*, posibil, corectura: *m-am nevoit*, adecvată formal, nu însă şi semantic aoristului *ἐκινδύνευσα* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.) < *ἐκινδυνεύω* 'to be in danger (of)' (GR.ENGL., s.v.). Cf. BIBL.1688: *am avut primejdie*.

9894 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 38*.

9895 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Прⷪи[т]ч҃*** *[= Parim.] 21*.

9896 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Прⷪи[т]ч҃*** *[= Parim.] 15 şi 21*.

9897 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 7*; *5 Moi[si] [= Deut.] 24*.

9898 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 12*.

9899 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr. 2*.

9900 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 9*, tăiată cu negru; *Filip 4*.

9901 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 23 şi 34*; *5 Moi[si] [= Deut.] 16*.

9902 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 4*.

9903 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Tovit 4*; ***К[ъ]***

Рим҃[лѧном] [= Rom.] 9.

9904 În text urmează o secvenţă ştearsă cu negru, indescifrabilă.

9905 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 10*; *2 Parali. 19*; *Iov 34*; ***Мѹдрос[ть]*** *[= Sol.] 6*; ***Дїан[иѥ]*** *[= Fapte] 10*; ***К[ъ] Рим[лѧном]*** *[= Rom.] 2*; *Galat. 2*; *Efes. 6*; *Colas. 3*; *1 Petr. 1.*

9906 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *slujind*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *θεραπεύων* < *Θεραπεύω* '1. to serve; to worship (God); 2. to heal' (GR.ENGL., s.v.), VULG.1583: „*Qui adorat* Deum", BIBL.1688: *Odihnind*. Verbul *a oteşi* (DLR, *oteşí*[1] 'a [se] linişti, a [se] se alina, a [se] mîngîia') este înlocuit peste tot în BIBL.1688 prin sinonime ca *a mîngîia*, *a odihni* etc. (vezi Ursu 1988-1989, III:42).

9907 În text urmează secvenţa *şi lucrurile lui*, tăiată cu o linie roşie.

9908 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 10.*

9909 În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

9910 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

9911 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 4.*

9912 Secvenţa *preste Israil* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *'Ελέησον λαόν... καὶ 'Ισραήλ* 'Mîntuieşte poporul... şi *pe Israel*'. Cf. BIBL.1688: „Mîntuiêşte norod... şi *pre Israíl*".

9913 Cuvîntul *pre* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: „Nu te îndura de cetatea sfinţenei tale, *de Ierusalím*".

9914 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 6.*

9915 Secvenţa *gusta bucatele* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text secvenţa *mînca gustările*, fiind mai adecvată semantic în raport cu SEPT.FRANKF.: *γεύσεται βρώματα* 'va gusta mîncărurile/ va încerca gustul mîncărurilor'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *mînca gustările*. Cf. SEPT.LOND.: *γεύεται βρώματα* 'gustă/ încearcă mîncările', BIBL.1688: *va mînca mîncările.*

9916 În text, scris ***мичѹноáсе***, probabil din greşeala copistului.

9917 În text, silaba iniţială *bu-* este scrisă de două ori, probabil din greşeala copistului.

9918 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este repetat cuvîntul *schimbu*, scris defectuos în text.

9919 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

9920 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă lecţiunea: *rînjitor* (DLR, *rînjitór* 'care îşi bate joc, care rîde de cineva'), mai adecvată semantic în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. *βασκάνου* < *ὁ βάσκανος* 'jaloux; dénigrant, calomniateur, méchant' (BAILLY, s.v.). Cf. VULG.1583: „viro *livido*" 'om *invidios*', BIBL.1688: *pizmaş*. Vezi şi DLR, *vájnic* 'neînduplecat, cumplit, teribil'.

9921 Cuvîntul *şi* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καί* 'şi'. Cf. BIBL.1688: *şi.*

9922 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *înţelepţindu-să*, *2* deasupra cuvîntului *întru* şi *3* deasupra cuvîntului *urît*, indicînd inversarea topicii lor.

9923 În text, după silaba *ro-* umează secvenţa *-adele*, tăiată cu cerneală neagră.

9924 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 15.*

9925 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 38.*

9926 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Salon. 4.*

9927 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При[т]ч*** *[= Parim.] 15.*

9928 Cuvîntul *iêse* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ieşí*, pentru a corespunde formei gramaticale din SEPT.FRANKF.: ind. prez. 3 sg. activ*ἐκβαίνει* 'iese'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *iêse.*

9929 Secvenţa *şi povêstea lui — întru fiii taurilor* este adăugată marginal, posibil de altă mînă, şi marcată în text printr-o cruce scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ ἡ διήγησις αὐτοῦ ἐν υἱοῖς ταύρων* 'şi conversaţia lui [este]

cu progeniturile taurilor'. Cf. BIBL.1688: *și povêstea lui — în fiii juncilor.*

9930 Marginal, marcată în text prin șase vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *cuptoriului*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *καμίνου* < *ἡ κάμινος* 'four, furneau' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *căminului* (DLR, *cămín* 'sobă; cuptor, vatră').

9931 În text urmează cuvîntul *ei*, tăiat cu o linie roșie.

9932 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 1*.

9933 Marginal, nemarcată în text și scrisă de altă mînă, notația: ***зри*** [= 'vezi'].

9934 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: ***ни***ж*[є]* [= 'dedesubt'] *41*; *Eclisias. 1*.

9935 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Filip. 4*; *1 Tim. 6*.

9936 În text urmează o secvență tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

9937 În text, scris ***вѹньцї҃ є҇сте***.

9938 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: ***ни***ж*[є]* [= 'dedesubt'] *41*; *1 Moi[si] [= Fac.] 3*.

9939 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, este propusă corectura: *să va*, care corespunde formei din SEPT.FRANKF.: ind. viit. 3 sg. mediu *ἀπελεύσεται* 'se va întoarce'. Glosatorul face abstracție de subiectul *πάντα* 'toate', un neutru plural, cu care predicatul *ἀπελεύσεται* se află în relație de acord atic. Cf. BIBL.1688: *să vor întoarce*.

9940 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

9941 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Iacov 2*.

9942 Silaba *-lor* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde formei gramaticale din SEPT.FRANKF.: *ἐμπόρων* '(a) negustorilor'. Cf. BIBL.1688: „pentru nedobînda vînzării și *a neguțătorilor*", SEPT.ENGL.2007: „of profit from business *of merchants*".

9943 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *cariul*. Cf. SEPT. FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *σής* < *ὁ σής, σητός* 'petit ver' (BAILLY, s.v.), BIBL.OSTROG: ***мóлєвє***, VULG.1583: fem. *tinea* 'vierme rozător, molie', BIBL.1688: *moliia*.

9944 Marginal, nemarcată în text și scrisă de altă mînă, notația: ***зрѝ*** [= 'vezi'].

9945 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roșie, indescifrabil.

9946 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

9947 În text, scris greșit ***т҃пр8 ȧмїазъза л8҇***.

9948 În text urmează o secvență tăiată cu cerneală roșie, probabil *vrêmea ei*.

9949 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 9*.

9950 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *zarea* (DLR, *záre* 'rază; strălucire'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *αὐγάσματι* < *τὸ αὔγασμα* 'brightness' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.OSTROG: ***свѣтєнїємъ*** < ***свѣтѣ́нїє*** 'lumière; luminosité, lueur' (MSL, s.v.), VULG.1583: *splendore* 'strălucire', BIBL.1688: *zarea*.

9951 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie roșie deasupra silabei *-zii*, lecțiunea: *-dei*.

9952 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, este propusă corectura: *ei*, adecvată formal în raport cu SEPT.FRANKF. și SEPT.LOND. (pron. fem. gen. sg. *αὐτῆς* 'al ei'), dar inadecvată în raport cu subst. *omătul*. Cf. BIBL.1688: *ei*, acordat cu subst. *zăpada*.

9953 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Psal. 35*.

9954 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu și poziționată în fața cuvîntului *Bărbați*, nota: *bogați*, care se referă mai degrabă la subst. *drepți* din context. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Ἄνδρες πλούσιοι κεχορηγημένοι ἰσχύϊ* 'Bărbați *bogați*, înzestrați cu tărie', BIBL.OSTROG: ***М8жи богáтїи*** 'bărbați *bogați*', VULG.1583: „Homines *divites* in virtute" 'Bărbați *bogați* în vitejie', BIBL.1688: „Bărbați *bogați*, dăruiți cu vîrtute".

9955 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 5*; ***М8д҃ро***ст*[ь]* *[= Sol.] 2*; *Evrei 11*.

9956 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 6*.

9957 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 17*; ***К****[ъ]* ***Ри***м҃*[ѧнѡм]* *[= Rom.] 4*.

9958 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise

cu roşu, explicaţia: *ispită*. Cf. BIBL.1688: *ispită*. Vezi nota de la Sir. 2:1.

9959 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 22*.

9960 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 28*.

9961 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 12*.

9962 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 6*.

9963 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 4*.

9964 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 28*.

9965 Cuvîntul *roidioare* este adăugat marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *clopoţei*, pentru a corespunde sensului corespondentului său din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. *ῥοΐσκοις* < *ὁ ῥοΐσκος* 'petit gland en forme de grenade au bas de la robe du grand-prêtre des Juifs' (BAILLY, s.v.); corectura este marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu. BIBL.1688: *rodioare* (DLR, *ródie*[1] 'fructul rodiului; rodiu; [regional] merişor').

9966 În text, secvenţa *meşte-* este scrisă deasupra rîndului, în locul altei secvenţe şterse cu cerneală roşie.

9967 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Moi[si] [= Lev.] 8*.

9968 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 16*.

9969 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 25*; *1 Mac. 6*.

9970 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iisus Navi 10*.

9971 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este reluată secvenţa *marea*, scrisă neglijent în text.

9972 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 Moi[si] [= Num.] 14*.

9973 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Црст[въ]*** *[= 1 Reg.] 7*.

9974 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Црст[въ]*** *[= 1 Reg.] 7*.

9975 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Црст[въ]*** *[= 1 Reg.] 12*.

9976 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Црст[въ]*** *[= 2 Reg.] 7*; *2 Parali. 17*.

9977 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Црст[въ]*** *[= 1 Reg.] 17*.

9978 În text, scris ***міє̑ι***.

9979 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Црст[въ]*** *[= 1 Reg.] 17*.

9980 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Црст[въ]*** *[= 1 Reg.] 18*.

9981 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црст[въ]*** *[= 2 Reg.] 12*.

9982 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Црст[въ]*** *[= 3 Reg.] 4*.

9983 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Црст[въ]*** *[= 3 Reg.] 4*.

9984 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *sufletul tău*, lecţiunea: *vîrtutea ta*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἡ ψυχή σου* 'sufletul tău'. Cf. BIBL.OSTROG.: **дꙋша твоѧ** < 'sufletul/ viaţa ta', VULG.1583: *anima sua*, BIBL.1688: *sufletul tău*.

9985 În text, silaba *-lui* pare a fi ştearsă cu negru. Cf. SEPT.FRANKF.: *Κυρίου τοῦ Θεοῦ* 'Domnului Dumnezeului'.

9986 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *a stăpîni*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἄρξαι* < *ἄρχω* 'être le premier, commander; commencer' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *a să încêpe*.

9987 Cuvîntul *pre* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a preciza acuzativul numelui propriu *Rovoam*, nedeclinat în SEPT.FRANKF.: *Ῥοβοάμ*. Cf. BIBL.1688: *pre Rovoám*.

9988 În text, scris *47*, greșeală a copistului.

9989 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *3 Црст[въ] [= 3 Reg.] 7*.

9990 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *adus așa*, opțiunea de traducere: *pogorît*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *κατήγαγεν* < *κατάγω* 'faire descendre; ramener' (BAILLY, s.v.), '(aici) to bring to, to reduce to' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *au adus așa*.

9991 În text, scris greșit *мȣртȣ*.

9992 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *4 Црст[въ] [= 4 Reg.] 2*.

9993 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *volbură* (DLR, *vólbură* 'vînt puternic cu vîrtejuri, vîrtej; furtună'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *λαίλαπι* < *ἡ λαῖλαψ*, *λαῖλαπος* 'ouragan; tempête' (BAILLY, s.v.), '(aici) whirlwind' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *viforul*.

9994 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *volbură*. Cf. BIBL.1688: *vifor*. Vezi nota anterioară.

9995 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *4 Црст[въ] [= 4 Reg.] 4*.

9996 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *4 Црст[въ] [= 4 Reg.] 19*; *Isaia 37*; *1 Mac. 7*; *2 Mac. 15*.

9997 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *4 Црст[въ] [= 4 Reg.] 20*; *Isaia 38*.

9998 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *4 Црст[въ] [= 4 Reg.] 22*; *2 Parali. 34*.

9999 În text urmează cuvîntul *nărodului*, tăiat cu cerneală roșie.

10000 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *4 Црст[въ] [= 4 Reg.] 25*.

10001 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ierem. 30*.

10002 Secvența *-nêdze* este scrisă marginal și înlocuiește în text secvența *-nez*, pentru a se realiza acordul cu pron. *acesta* (gr. *αὐτός*), care este și subiectul infinitivelor cu sens final din SEPT.FRANKF. (cf. SEPT.LOND.): *ἐκριζοῦν καὶ κακοῦν* 'spre a dezrădăcina și a face rău'; corectura este marcată în text prin două vrahii roșii. Cf. BIBL.1688: *să dezrădăcinêze și să facă rău*.

10003 Cuvîntul *facă* este scris marginal și înlocuiește în text cuvîntul *fac*, pentru a se realiza acordul cu pronumele *acesta*; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu. Vezi nota anterioară.

10004 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ezec. 1*.

10005 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Sofon. 2*. În text, versetul a fost numerotat cu *14* în loc de *13*.

10006 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Zah. 3*; *2 Ezdra 6*.

10007 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 5*.

10008 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 44*.

10009 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 50*.

10010 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Mac. 3*.

10011 În text, cuvîntul *și* este adăugat deasupra rîndului, probabil de altă mînă.

10012 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *curcubăul*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τόξον* 'arc; curcubeu' (cf. GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *curcubeul*.

10013 Secvența *preste tot* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, corespunzînd parțial adj. *ὁλοσφύρητον* (SEPT.FRANKF.) < *ὁλοσφύρητος*, *-ον* 'lucrat în întregime (din)' (cf. MURAOKA, s.v.), în care *ὅλος* are sensul 'întreg/ în totalitate'. Cf. BIBL.1688: „Ca vasul cel de aur bătut, *preste tot* împodobit".

10014 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roșie, indescifrabil.

10015 În text urmează cuvîntul *jirtăvnicului*, tăiat cu o linie neagră.

10016 În text urmează cuvîntul *pre*, repetat și tăiat cu o linie roșie. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scisă cu roșu, este propusă, probabil, completarea: *Domn* sau *Doamne*, cuvînt inexistent în surse (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Θεόν* 'pe Dumnezeu', BIBL.OSTROG: *Бг҃а* <

бо́га, VULG.1583: *Deum* ‘idem’). Cf. BIBL.1688: „şi voi lăuda pre tine, *Dumnezău*, mîntuitoriul mieu”.

10017 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

10018 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *şi pîntecile mieu*, lecţiunea: *sufletul*. Cf. SEPT.FRANKF.: (text) *καὶ ἡ κοιλία μου* ‘şi pîntecele meu’; pentru *κοιλία* ‘cavité (du ventre, des poumons, du cœur); ventre’ (BAILLY, s.v.), în aparatul critic al aceleiaşi ediţii este indicat termenul *καρδία* ‘cœur (comme organe du corps; comme siège des passions ou des facultés de l’âme); orifice supérieur de l’estomac; estomac’ (BAILLY, s.v.); BIBL.OSTROG: ***ѹ҆тро́ба*** ‘sein, cœur; entrailles’ (MSL, s.v.), VULG.1583: *venter*, BIBL.1688: „şi *pîntecele* mieu”.

10019 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *veţi*, indicînd lecţiunea *veţi agonisi*, mai puţin potrivită în raport cu forma gramaticală din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. imper. aorist mediu *κτήσασθε* ‘să dobîndiţi’. Cf. BIBL.1688: *veţi cîştiga*.

10020 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *alalt* ‘celălalt’ (formă pronominală specifică MS.45). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἕτερος τῷ ἑτέρῳ* (scris *ἕτερῳ*) ‘unul *celuilalt*’, BIBL.1688: „unul către *altul*”.

10021 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *pricina*, *2* deasupra cuvîntului *mărturisiră* şi *3* deasupra secvenţei *poftei lor*, indicînd inversarea topicii acestora.

10022 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

10023 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *păzind*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *παρατηροῦντες* < *παρατηρέω* ‘observer en se tenant auprès, surveiller; observer, garder (la mesure)’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *privind*.

10024 În text, scris *20* în loc de *29*.

10025 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, probabil *pre*.

10026 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *osăbiţi* (DLR, *osebít* ‘separat, despărţit; împărţit’). Cf. SEPT. FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *διαχωρίσατε* < *διαχωρίζω* ‘diviser, séparer’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *osebiţi*.

10027 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *dăspărţiră*. Cf. SEPT.FRANKF.: (text) vb. *ἐχωρίσθησαν* < *χωρίζω* ‘séparer; (pasiv) être séparé, se séparer’ (BAILLY, s.v.), (aparat critic) vb. *διεχωρίσθησαν* < *διαχωρίζω* ‘diviser, séparer’ (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *să despărţiră*.

10028 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *judêţe*, *2* deasupra cuvîntului *strîmbe* şi *3* deasupra cuvîntului *şi*, indicînd inversarea topicii lor.

10029 Secvenţa *pre cel* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀθῷον καὶ δίκαιον* ‘pe cel nevinovat şi [*pe cel*] drept’, BIBL.1688: „pre cel nevinovat şi *pre cel* dirept”.

10030 În text, secvenţa *să apropie pre celalalt* este repetată şi tăiată cu o linie neagră.

10031 În text, iniţial scris **фъчѧ**ці҃, slova -**ѧ**- fiind tăiată cu cerneală roşie. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei -**ѧ**-, lecţiunea: -**є**-, inadecvată în raport cu forma de imperfect *ἐποιεῖτε* ‘făceaţi’ din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND. Cf. BIBL.1688: *făceaţi*.

10032 În text, scris greşit **съ**ⷭ҃.

10033 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *ce nu* şi *2* deasupra cuvîntului *îngădui*, indicînd inversarea topicii lor.

10034 În text, scris *52* în loc de *62*.

10035 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cenuşe*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τέφραν* < *ἡ τέφρα* ‘cendre’ (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *cinerem*, BIBL.1688: *cenuşă*. Vezi şi DLR, *spúză* ‘cenuşă fierbinte’.

10036 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

10037 Secvenţa *lîngă tine* este adăugată marginal, posibil de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *παρὰ σοί* ‘la tine’. Cf. BIBL.1688: *la tine*.

10038 Cuvîntul *copii* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *fête*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. *παιδίων* < *τὸ παιδίον* ‘petit enfant (garçon ou fille)’ (BAILLY, s.v.); corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. VULG.1583: *infantium*, BIBL.1688: *de copii*.

10039 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

10040 Marginal, nemarcată în text, nota: *de chica capului lui*. Este vorba fie despre o reluare, din greşeală, a secvenţei omonime din verset, fie despre o încercare de explicare a termenului *τῆς κορυφῆς* < *ἡ κορυφή* 'sommet; sommet de la tête etc.' (BAILLY, s.v.) din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND., redat în text prin *creştet* 'vîrful capului; părul (din vîrful) capului' (DLR, s.v.). Cf. BIBL.1688: *crêştetul*.

10041 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *dentru care ⌊dzi⌋*, opţiunea de traducere: *de cînd*, care ar fi motivată de prezenţa în context a formei de genitiv a pron. rel. neutru *ὅ* (*ἀφ' οὗ* 'de cînd'); forma pronominală fem. *ἧς* presupune acordul cu un subînţeles *ἡμέρας*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἀφ' ἧς* 'din care [zi]', VULG.1583: *ex quo [die]* 'din care zi', BIBL.1688: *din care zi*.

10042 Cuvîntul *lui* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ei*, fiind cerut în context de genul neutru al subst. *luminătoriul*, care traduce subst. fem. gr. *τὴν λυχνίαν*, cu care se acordă pron. fem. *αὐτῆς* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.); corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *ei*.

10043 Cuvîntul *cêea* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ceia*, corectură adecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. part. *καθημένη* '*cea* care stătea'; în lipsa art. *ἡ*, part. *καθημένη* ar putea fi interpretat ca o referire generalizată la orice mireasă (*πᾶσα καθημένη*, simetrică în raport cu *πᾶς νυμφίος*), fapt care ar motiva traducerea printr-o formă de plural în VULG.1583: *quae sedebant* '*cele* ce şedeau'; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: „*cêea* ce şădea".

10044 Cuvîntul *cămară* 'cameră, odaie' este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *casă*, mai puţin adecvat în raport cu termenul din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. *παστῷ* < *ὁ παστός* 'chambre nuptiale' (BAILLY, s.v.); corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *cămară*.

10045 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

10046 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 28*; *Tovit 15*.

10047 În text, ultimele două slove ale cuvîntului sînt greu lizibile, lecţiunea probabilă fiind *preutul*.

10048 În text, cuvîntul este corectat şi greu lizibil.

10049 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *răutăţile*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τὰ κακά* 'relele/ răutăţile', BIBL.1688: *răutăţile*.

10050 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *cu război* şi *2* deasupra cuvîntului *sîmbetile*, indicînd inversarea topicii lor.

10051 În text, scris ***вѡ̑ничїи***, ultima silabă fiind tăiată cu o linie roşie. Silaba *-cêşte* este scrisă marginal, de altă mînă, şi înlocuieşte în text silaba *-cii*, pentru a corespunde formei de prezent a participiului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ὁ ἑκουσιαζόμενος* 'cel care se dedică/ se pune în slujba'; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *cela ce să voia*.

10052 În text, după secvenţa *adao-* urmează silaba *-gea*, tăiată cu cerneală neagră.

10053 În text, din greşeala copistului, secvenţa *şi mustrarea* este repetată.

10054 În text, din greşeala copistului, secvenţa *sufleti-* este repetată şi tăiată cu o linie roşie.

10055 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 26*.

10056 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 43* (lectură nesigură).

10057 Marginal, marcate prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 25*; *Sirah 45*.

10058 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Navi 1*.

10059 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 14*; *Isus Navi 14*.

10060 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Црст̑[въ]*** *[= 2 Reg.] 2*.

10061 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Црст̑[въ]*** *[= 4 Reg.] 2*.

10062 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Daniil 13*.

10063 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Daniil 6*.

10064 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

10065 În text, iniţial a fost scrisă altă slovă, corectată apoi în -*є*.

10066 În text, iniţial a fost scrisă altă slovă, corectată apoi în *а*.

10067 În text, scris *л*^{с}, probabil greşeală a copistului.

10068 În text, aici a fost marcat iniţial versetul *39*, iar apoi şters.

10069 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *alêse*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. *ἐπέλεξε* < *ἐπιλέγω* 'choisir (pour soi); dire' (BAILLY, s.v.); forma din text proate fi explicată prin opţiunea traducătorului pentru sensul secundar al aoristului *ἐπέλεξε* 'spuse către/ porunci', inadecvată în raport cu complementele directe în acuzativ (*Πτολεμαῖον* etc.). Nota nu a fost preluată în BIBL.1688. Vezi şi explicaţiile din nota următoare.

10070 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă corectura: *pre*, în acord cu cea din nota precedentă. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. propriu masc. ac. sg. *Πτολεμαῖον*, VULG.1583: *Ptolemaeum*.

10071 În text, scris greşit *ръ*^{м}*бѡ*^{и}.

10072 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

10073 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

10074 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *au luat*. Cf. SEPT.FRANKF.: (text) *ἔλαβεν* 'luă/ a luat', (aparat critic) „al. *ἔλαβον*, melius"; SEPT.LOND.: *ἔλαβον* 'luară/ au luat', VULG.1583: pl. *acceperunt*. Vezi şi BIBL.1688: *au luat*.

10075 Secvenţa *şi avuţie mare* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde fragmentului omis din SEPT.FRANKF.: *καὶ πλοῦτον μέγαν* 'şi bogăţie mare'. Cf. BIBL.1688: *şi avuţie mare*.

10076 În text, scris *т*^{м}*тъ*^{м}*пла*^{т}.

10077 În text, cuvîntul *tabăra* este repetat şi tăiat cu o linie neagră.

10078 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Цр*^{ст}*[въ] [= 1 Reg.] 17*.

10079 În text, deasupra acestui cuvînt este scrisă o vrahie roşie, nereluată pe margine.

10080 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, lecţiunea: *Asur*, inadecvată în raport cu sursele consultate (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND., BIBL.OSTROG, VULG.1583).

10081 Secvenţa *şi laudă pre tine* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT. FRANKF.: *καὶ αἰνεσάτωσάν σε* 'şi să te laude'; forma verbală *laudă* traduce inadecvat imper. aorist pl. *αἰνεσάτωσαν*. Cf. BIBL.1688: *şi laude pre tine*.

10082 Secvenţa *şi să suiră la măgura Sion* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF. (v. 37): *καὶ ἀνέβησαν εἰς ὄρος Σιών* 'şi suiră către muntele Sion'. Cf. BIBL.1688 (v. 37): *şi să suiră în muntele Siónul*.

10083 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este repetată secvenţa *pîngă-*, scrisă defectuos în text.

10084 Cuvîntul *Iúda* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Ἰούδας*. Cf. BIBL.1688: *Iuda*.

10085 În text, scris *некѹ*^{т}. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *-rat*.

10086 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *de tot*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. *θυμιαμάτων* < *τὸ θυμίαμα, -ατος* 'parfum, encens; (pl.) parfums qu'on faisait brûler' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *al tămîierilor*.

10087 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 10*.

10088 Cuvîntul *ea* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *el*, pentru a se realiza acordul cu subst. *măgura*; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *el*, acordat cu subst. *muntele*.

10089 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opţiunea de transcriere: *-v*, motivată de pronunţia reuchliniană a diftongului -*αυ* urmat de o vocală. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Ἡσαῦ*, BIBL.1688: *Isáf*.

10090 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *piêdică*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *σκάνδαλον* < *τὸ σκάνδαλον* 'piège placé sur le chemin, obstacle pour faire tomber' (BAILLY, s.v.),

BIBL.1688: *piêdecă*.

10091 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roșie, probabil *toate*.

10092 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *lor*.

10093 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

10094 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10095 În text, slova -***ѡ***- din silaba -***лѡ***- a cuvîntului ***п҄ѡтолѡмаї́дє҆*** este modificată în -***є***-, potrivit surselor grecești. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *Πτολεμαΐδος*, BIBL.1688: *Ptolemáidei*.

10096 În text, secvența *-rodul* din cuvîntul *nărodul* pare a fi tăiată cu cerneală neagră.

10097 Cuvîntul *lor* este adăugat marginal, de altă mînă, și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτῶν* '(ale) lor'. Cf. BIBL.1688: *lor*.

10098 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *foarte*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *σφόδρα* 'très fort, fortement' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *tare*.

10099 În text urmează secvența *dzile multe*, repetată și tăiată cu o linie roșie.

10100 În text, secvența *și murí* este scrisă de altă mînă, după cîte se pare, într-un spațiu lăsat nescris, pentru a fi completat ulterior.

10101 În text, cuvîntul *Israil* este repetat.

10102 În text, scris ***а҃ⷭтаѕи***.

10103 Cuvîntul *aceștia* este scris marginal și înlocuiește în text cuvîntul *aicea*, pentru a corespunde surselor grecești (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.): *οὗτοι* 'aceștia'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu Cf. BIBL.1688: *aceștia*.

10104 Cuvîntul *văzură* este scris marginal și înlocuiește în text cuvîntul *văzú*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: *εἶδον* 'văzură/ au văzut'; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu. Cf. SEPT.LOND. (și în aparatul critic din SEPT.FRANKF.): *ἴδον* 'văzu/ a văzut', BIBL.1688: *văzú*.

10105 În text a fost lăsat un spațiu liber.

10106 În text urmează un cuvînt șters, probabil *el*.

10107 Secvența *Antioh, fiiul lui, ca să împărățească pre el* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o cruce scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸ βασιλεῦσαι αὐτόν*. Cf. BIBL.1688: *pre Antióh, fiiul lui, ca să împărățască pre el*.

10108 În text, inițial a fost scris cuvîntul *limbile*, peste care a fost scris ulterior cuvîntul *legile*.

10109 În text, cuvîntul *căruia* este repetat și tăiat cu cerneală neagră.

10110 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, este propusă completarea: *toată*, pentru a traduce adj. *πᾶσαν*; opțiunea pentru traducerea *pierirea de tot* este motivată de prezența prefixului *ἐξ-* din subst. *ἐξολόθρευσις* 'extermination' (BAILLY, s.v.), care indică o acțiune dusă pînă la capăt. Cf. SEPT.FRANKF. și SEPT.LOND.: *ἐξολόθρευσιν πᾶσαν* '*toată* stricăciunea'. Vezi și BIBL.1688: „*toată* pieirea".

10111 În text urmează cuvîntul *împărățiia*, tăiat cu cerneală neagră.

10112 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *fugiră* a aoristului *ἔφυγον*, probabil pentru a se realiza raportul de coordonare cu traducerea aoristului *ἔπεσον* (*căzură*) din același verset; aoristul grec se poate traduce în limba română prin perfect simplu sau prin perfect compus. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἔφυγον* 'fugiră/ au fugit', BIBL.1688: *fugiră*.

10113 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *4* ***Цρ*** ***ⷭ҇ⷮ*** *[**въ**] [= 4 Reg.] 9*; *Tovit 1*; *Sirah 48*; *2 Mac. 8 și 15*.

10114 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *vădzú*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *εἶδεν* 'văzu/ a văzut', BIBL.1688: *văzu*. Aoristul grec se poate traduce în limba română prin perfect simplu sau prin perfect compus.

10115 În text urmează cuvîntul *Nicánor*, tăiat cu roșu.

10116 Cuvîntul *armele* este scris marginal și înlocuiește în text cuvîntul *hainele*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. *τὰ ὅπλα* < *τὸ ὅπλον* 'arms/ weapon; large shield' (MURAOKA, s.v.), cf. '(pl.) armure' (BAILLY, s.v.); corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu. Cf. VULG.1583: *arma*, BIBL.1688: *armele*.

10117 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *4* ***Цρ*** ***ⷭ҇ⷮ*** *[**въ**] [= 4 Reg.] 19*; *Isaía 37*.

10118 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

10119 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *pre cel ce*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τὸν πορευθέντα*

‘*pe cel ce* merse’, BIBL.1688: „Şi pre Antióh cel Mare..., *cela ce* au mersu”.

10120 În text urmează cuvîntul *şi*, tăiat cu cerneală neagră.

10121 În text urmează cuvîntul *biruit*, tăiat cu cerneală neagră.

10122 Forma *vor vrea* este adăgată marginal, înlocuind în text forma *vor*, pentru a reda conjunctivul eventual-potenţial *ἂν βούλωνται* (SEPT.FRANKF., cf. SEPT.LOND.) ‘vor/ ar vrea’; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: „Şi la cîţi *vor* să ajute”.

10123 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *aleşi* şi *2* deasupra secvenţei *împreună cu el*, indicînd inversarea topicii lor.

10124 În text, scris **мъри͐м**, greşeală a copistului.

10125 În text, în cuvîntul **бѡ͐инич͐и**, slovele -**ѡ**-, -**и**- şi -**ч**- sînt tăiate cu cerneală roşie. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este notată slova -*ȣ*-, indicînd lecţiunea *buni*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: subst. *οἱ πρωταγωνισταί* < *ὁ πρωταγωνιστής* ‘leader on battlefield’ (MURAOKA, s.v.). Cf. BIBL.1688: „cei de frunte *războinici*”.

10126 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, este indicată lecţiunea: *războaielor*, probabil cu sensul ‘bătăliilor’. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τῶν παρεμβολῶν* < *ἡ παρεμβολή* ‘encampment/ company; army; tumult’ (GR.ENGL., s.v.), VULG.1583: *exercituum*, BIBL.OSTROG: **ѡ҆по҇ченїи** < **ѡ҆полче́нїе** ‘armée; bataille’ (MSL, s.v.), BIBL.1688: *taberelor*.

10127 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

10128 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *amestecat*.

10129 Silaba *-cu* este scrisă marginal şi înlocuieşte în text silaba *-cea*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: vb. aorist ind. 3 sg. mediu *ἐγένετο* ‘se făcu’; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *-cea*. Cf. BIBL.1688: *să făcu*.

10130 În text, slova -*ȣ*- a fost corectată din alta, posibil -**ѡ**-.

10131 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

10132 Secvenţa *şi pre Thamnathá* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ τὴν Θαμναθά* ‘şi pe Thamnatha’. Vezi şi BIBL.1688: *şi pre Thamnátha*.

10133 Silaba *-rilor* este adăugată marginal şi înlocuieşte în text silaba *-rii*, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF.: *τῶν ἡγουμένων* ‘conducătorilor’; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *povăţuitorilor*.

10134 În text, scris greşit **ρ҆ъсьсıпа҇кь**.

10135 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *împiedecară*, mai adecvată în raport cu semantismul verbului din SEPT.FRANKF.: vb. *ἐνεποδίσθη* < *ἐμποδίζω* ‘embarrasser, empêcher’ (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *să contenіră*.

10136 Cuvîntul *împreună* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a traduce mai explicit forma sociativă din SEPT.FRANKF.: *μετ᾽ αὐτοῦ* ‘*împreună cu* el’. Cf. BIBL.1588: „*cu* el”.

10137 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.

10138 În text, scris **і҆ѡна́ѳа**, greşeală a copistului.

10139 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

10140 În text urmează o scurtă secvenţă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10141 În text, cuvîntul *şi* este repetat.

10142 În text, scris **лȣ́крıри҇лє**, greşeală a copistului.

10143 În text, scris greşit **а҆чѣтѣ**.

10144 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

10145 În text urmează o silabă scrisă deasupra rîndului şi tăiată cu cerneală neagră.

10146 Cuvîntul *lor* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτοῖς* ‘lor’. Cf. BIBL.1688: *lor*.

10147 Cuvîntul *şi* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καί* ‘şi’. Cf. BIBL.1688: *şi*.

10148 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *la cêle sfinte*, lecţiunea: *celor sfinţi*, la plural, în corelaţie cu forma omonimă din acelaşi verset. Lecţiunea propusă este motivată, probabil, de ambiguitatea de gen a formei din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *τοῖς ἁγίοις* ‘celor sfinţi/ sfinte’. Cf. VULG.1583: „sanctis qui... *sanctorum*” ‘sfinţilor care... *celor sfinţi/ sfinte*’, BIBL.1688: *la cêle sfinte*.

10149 Secvenţa *45. Şi a să zidi zidurile Ierusalimului şi să*

le întărească prenpregiur și cheltuiala să va da dentru cuvîntul împăratului este adăugată în subsolul paginii şi marcată în text printr-o cruce şi o vrahie scrise cu roşu, care echivalează întocmai fragmentul omis din SEPT.FRANKF.

10150 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *-than*, este indicată lecțiunea: *-thas*, preluată după SEPT.FRANKF.: *Ἰωνάθας*. Cf. SEPT.LOND.: *Ἰωνάθαν*, VULG.1583: *Ionathas*, BIBL.OSTROG: **іѡнаѳа́нъ**, BIBL.1688: *Ionathán*.

10151 Cuvîntul *socri* (DLR, *socrí* 'a deveni socru') este adăugat marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *încuscri*, pentru a reda sensul contextual al verbului din SEPT.FRANKF.: vb. *ἐπιγαμβρεύσω* < *ἐπιγαμβρεύω* 'a deveni ginere (1Mac. 10:54); a deveni socru (1Mac. 10:56)' (cf. GR.ENGL., s.v.); corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *te voi face ginere*.

10152 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra secvenței *către el*, este propusă lecțiunea: *înaintea lor*, inadecvată în raport cu forma de singular a pronumelui din SEPT.FRANKF.: *πρὸς* (text)/ *ἐπ'* (aparat critic) *αυτόν* 'la *el*/ împotriva *lui*'. Cf. BIBL.1688: *asupra lui*.

10153 În text urmează secvența *fără de lêge*, tăiată cu o linie neagră.

10154 În text, scris **ха҃ма҃**.

10155 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală neagră, probabil *-ră*.

10156 În text, litera *-m-* este repetată şi ştearsă cu cerneală neagră.

10157 Croşete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

10158 În text, deasupra silabei *-ră* sînt marcate două vrahii scrise cu roşu, reluate pe margine, fără nici o explicație.

10159 În text urmează cuvîntul *mare*, şters cu cerneală neagră.

10160 În text, scris **кıа́ме**, greşeală a copistului.

10161 Marginal, marcată în text prin trei vrahii roşii, opțiunea de traducere: *stăpîní*, mai apropiată de semantismul verbului din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: vb. *ἐκυρίευσε* < *κυριεύω* 'devenir maître de' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *birui* (DLR, *biruí* 'a învinge, a supune; a stăpîni, a avea sub ascultarea sa').

10162 În text, secvența *și daca audzi* este scrisă în continuare, pe marginea paginii. Urmează apoi cuvîntul *și*, tăiat cu cerneală neagră.

10163 În text, scris greşit **прїа́телѡр**.

10164 În text, scris greşit **фъ**.

10165 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *războі*.

10166 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *s-au depărtat*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀπέστησαν* < *ἀφίστημι* '(activ) to remove; (mediu) to depart from; to keep far from; to revolt; to withdraw from' (GR.ENGL., s.v.). Cf. VULG.1583: *discessit* < *discedo* 'a diviza, a dispersa', BIBL.1688: *s-au ficlenit*. Vezi şi DLR, *rocoşí* 'a se răzvrăti, a se răscula'.

10167 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *în țară*. Cf. SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.: *ἐν τῇ χώρᾳ* (BAILLY, *ἡ χώρα* 'place; espace de pays; pays; sol, terre'). Vezi şi BIBL.1688: *în țară*.

10168 În text, la finalul cuvîntului sînt suprapuse slovele **-ъ** şi **-а**, indicînd două lecțiuni posibile: *tabără a celor* şi *tabăra acelor*. Cf. BIBL.1688: *tabăra celor*.

10169 În text urmează o silabă suprascrisă, tăiată cu cerneală neagră.

10170 În text, inițial a fost scris pl. *cêlealalte*, ultima slovă a pronumelui fiind modificată apoi în **-ь**, rezultînd astfel o formă hibridă, parțial de plural, parțial de singular: *cêlealalt*. Forma inițială a pronumelui se acorda cu subst. *năroade*, şters parțial şi corectat, astfel încît a rezultat lecțiunea: *nărod*. Cf. BIBL.1688: „*celălalt* norod".

10171 Cuvîntul *pentru* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας* 'despre alianță şi [*despre*] prietenie'. Vezi şi BIBL.1688: „pentru ajutoriu şi *pentru* prieteşug".

10172 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *smerit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἐταπεινώθησαν* 'au fost umiliți' (MLD, vol. XXI, p. 91), VULG.1589: *humiliati sunt*, BIBL.1688: *s-au plecat*.

10173 În text, scris greşit *35*.

10174 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, probabil *cetății*.

10175 În text urmează o scurtă secvență ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10176 În text urmează secvența *războі către el*, tăiată cu cerneală neagră.

10177 În text urmează cuvîntul *război*, tăiat cu cerneală neagră.

10178 În text, secvența *mări-* este scrisă deasupra rîndului, în locul altei secvențe, care a fost tăiată cu cerneală neagră. Urmează apoi un cuvînt tăiat cu cerneală neagră

10179 Cuvîntul *împreună* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *μετ' ἐμοῦ* '(*împreună*) *cu* mine', BIBL.1688: „*cu* mine".

10180 În text, cuvîntul *-mă* este reluat numai în secvența *-du-mă*, de pe ultimul rînd al foii anterioare, fără a fi repetat şi pe această foaie.

10181 Secvența *şi ca* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil pentru a explicita sensul final al infinitivului din context (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *καὶ [τοῦ] ἐκτρῖψαι*), aflat în raport de coordonare cu verbul precedent (*τοῦ ἐλθεῖν* 'să vină'). Cf. BIBL.1688: „*şi ca* să-l surpe".

10182 În text, deasupra rîndului a fost scrisă inițial o literă, ştearsă apoi cu cerneală roşie.

10183 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *frică*, opțiunea de traducere: *cutremur*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: adj. *ἔντρομος* 'tout tremblant' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: „plin de *frică*".

10184 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este indicată lecțiunea: *limba mea*, mai potrivită în raport cu sensul subst. *τὸ ἔθνος* 'race; peuple, nation' (BAILLY, s.v.) din sursele greceşti: *τοῦ ἔθνους μου* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.). Cf. BIBL.OSTROG: ***ıáзы́к8*** < ***ıáзы́къ*** 'peuple, race' (MSL, s.v.), VULG.1583: *gentem meam*, BIBL.1688 şi BIBL.MICU: *lêgea mea*.

10185 Secvența *pentru Iuda* (scris ***ïда***) este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἀντὶ Ἰούδα* 'în schimbul lui Iuda'. Cf. BIBL.1688: *în locul Iúdii*.

10186 Cuvîntul *noo* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἡμῖν* 'nouă'. Cf. BIBL.1688: *noao*.

10187 În text, scris greşit ***тріміцї***.

10188 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenței *Şi daca să apropie la Vascamá, au omorît pre Ionáthan*, *2* deasupra secvenței *şi să îngropă acoló* şi *3* deasupra cuvîntului *Şi*, indicînd inversarea topicii lor.

10189 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra ultimelor două silabe, explicația: *-turnă*. Verbul *a (se) înturna* face parte din seria moldovenismelor înlocuite, de regulă, prin *întoarce* în BIBL.1688 (Ursu 1988-1989, IV:108). Aici, dimpotrivă, este înlocuit *a (se) întoarce*.

10190 În text urmează două cuvinte tăiate cu cerneală roşie, indescifrabile.

10191 În text, în cuvîntul ***пaтъл8ӥ***, în locul slovei -***ъ***- a fost scrisă slova -***a***-, care a fost apoi modificată.

10192 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *săpate*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐπιγεγλυμμένα* < *ἐπιγλύφω* 'graver ou sculpter à la surface' (BAILLY, s.v.), SEPT.RAHLFS: vb. *ἐγγεγλυμμένα* < *ἐνγλύφω* 'graver sur' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *sculptas*, BIBL.1688: *cioplite*.

10193 În text urmează o silabă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10194 Cuvîntul *înalte* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *tari*, pentru a corespunde sensului adjectivului din SEPT.FRANKF.: *ὑψηλοῖς* 'înalte'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *nalte*.

10195 Secvența *şi porți* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ πύλαις* 'şi porți'. Cf. BIBL.1688: *şi porți*.

10196 În text, scris ***хaтмaт***.

10197 În text, în cuvîntul *lui* a fost scrisă inițial slova -***ѡ***-, corectată apoi în -***8***-.

10198 Cuvîntul *lui* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *ei*, pentru a se realiza acordul cu subst. *pămîntul*. Forma inițială (*ei*) se justifică prin genul feminin în limba greacă al cuvîntului determinat (*ἡ γῆ* 'pămînt'); corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *lui*.

10199 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală roşie, probabil *da*.

10200 În text urmează cîteva litere tăiate cu cerneală neagră, indescifrabile.

10201 Secvența *ne-am* este scrisă marginal, de altă mînă, şi înlocuieşte în text secvența *m-am*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: pl. *εὐφράνθημεν* 'ne-am bucurat'; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *ne-am veselit*.

10202 În text urmează o secvență ştearsă cu cerneală roşie, indescifrabilă.

10203 Cuvîntul *țării* este adăugat marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *limbei*, fiind mai potrivit în raport cu substantivul din SEPT.FRANKF.: *τῆς χώρας* 'a țării'; corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *ai țării*.

10204 În text, scris inițial *lor*, iar apoi corectat.

10205 În text, silaba *-re* este scrisă deasupra rîndului, de altă mînă.

10206 În text, cuvîntul *la* este scris deasupra rîndului.

10207 În text, în dreptul acestei secvențe din versetul *17* este notat greşit, iar apoi şters numărul *19*.

10208 În text, greu lizibil, inițial fiind scris alt cuvînt, iar apoi şters.

10209 Cuvîntul *porțile* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *cetățile*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τὰς πύλας* 'porțile'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *porțile*.

10210 În text, după silaba *pu-* urmează o secvență tăiată cu cerneală roşie, probabil *-destri*.

10211 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este indicată lecțiunea: *limba*. Vezi nota de la 1Mac. 13:6.

10212 În text, în dreptul acestei secvențe din versetul *8* este notată greşit, iar apoi ştearsă cifra *9*.

10213 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10214 Marginal, marcată în text prin nouă vrahii scrise cu roşu deasupra secvenței *Fraților jidovilor ce sînt la Éghipt*, probabil, opțiunea de traducere: *La frații cei asupra Eghiptului*, în care nu a fost tradus cuvîntul *Ἰουδαίοις* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.). Cf. BIBL.1688: *Fraților jidovilor ce sînt la Eghîpet*.

10215 În text, inițial, în cuvîntul *lui* a fost scrisă slova -**ѡ**-, corectată ulterior în -*ȣ*-.

10216 În text urmează cîteva cuvinte tăiate cu cerneală neagră, indescifrabile.

10217 În text, secvența *să-l* este repetată şi tăiată cu cerneală roşie.

10218 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, opțiunea de traducere: *însul* a pron. gr. *αὐτοῦ* (SEPT.FRANKF.). Cf. BIBL.1688: *dînsul*. Despre distribuția dialectală a pronumelor personale *însul* (aria nordică) şi *dînsul* (aria sudică), folosite în cele două texte concomitent cu pronumele personal *el*, vezi Arvinte 2004:XXXII şi studiile lingvistice din ediția de față.

10219 În text, scris greşit **нєа҃м**.

10220 În text urmează un cuvînt şters şi greu lizibil, probabil *ca*.

10221 Marginal, nemarcată în text, lecțiunea: *iale*, probabil pentru a reda pronumele neutru anaforic *αὐτά* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.), acordat cu subst. *τὰ χρήματα* 'avuții/ bogății', tradus însă în versetul anterior prin *banii*. Cf. BIBL.1688: „banii... *acêstea*".

10222 În text urmează o secvență tăiată cu cerneală roşie, indescifrabilă.

10223 În text, cuvîntul *ca* este scris deasupra rîndului.

10224 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este indicată lecțiunea: *ne-au*, redundantă în context, întrucît pronumele mai este tradus o dată: *διεσάφησαν ἡμῖν* 'ne-au arătat' (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.). Cf. BIBL.1688: „*ne-au* arătat noao".

10225 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opțiunea de traducere: *preste*, care explicitează prep. *ἐπί* din adj. *ἐπινεφής* 'acoperit de nori' (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.). Cf. BIBL.1688: „*după* nori".

10226 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, este indicată lecțiunea: *focuri mari*, inadecvată în raport cu sintagma din SEPT. FRANKF. şi SEPT.LOND.: *πυρὰ μεγάλη* 'rug mare' (MLD, vol. XXI, p. 115), în care apare subst. fem. sg. *ἡ πυρά*, *-ᾶς* 'rug', confundat de glosator cu pluralul subst. neutru *τὸ πῦρ*, *-ός* 'foc', fără a ține seama de acordul cu adj. fem. sg. *μεγάλη*. Cf. BIBL.1688: *foc mare*.

10227 În text, cuvîntul *cît* este repetat, prima dată fiind tăiat cu o linie roşie.

10228 În text, cuvîntul *rugă* este scris cu cerneală roşie.

10229 În text urmează un spațiu liber.

10230 În text urmează o silabă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10231 În text urmează două secvențe şterse cu cerneală roşie şi neagră, indescifrabile.

10232 În text urmează o secvență tăiată cu cerneală neagră, probabil *la noi*.

10233 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *toate*.

10234 În text, scris greşit **дѣ́**.

10235 În text, scris greşit **чє**.

10236 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluată secvența *prii-*, scrisă defectuos în text.

10237 În text, deasupra rîndului urmează o secvență

ştearsă cu cerneală neagră.

10238 Secvenţa *pre amăruntul* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde cuvîntului omis din SEPT.FRANKF.: vb. *διακριβοῦν* < *διακριβόω* 'examiner en détail; être fait avec une exactitude parfaite' (BAILLY, s.v.). Vezi şi BIBL.1688: „a alêge *pre amăruntul*".

10239 În text urmează cuvîntul *mulţi*, tăiat cu cerneală neagră.

10240 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *a călători*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐφοδεύσων* < *ἐφοδεύω* 'parcourir; explorer' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *esset peregraturus*, BIBL.1688: *mêrge în*.

10241 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *după*, redînd un sens curent al prep. *κατά* + ac. (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.). Cf. VULG.1583: *per*, BIBL.1688: *prespre*.

10242 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *podoaba*, motivată probabil, de sensul primar al cuvîntului din sursele greceşti: subst. *τὸν κόσμον* (SEPT. FRANKF, SEPT.LOND.) < *ὁ κόσμος* 'ornement; bon ordre; monde, univers' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *lumea*.

10243 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-făcut*, opţiunea de traducere: *-meşterşuguit*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *ἀμήχανον* < adj. *ἀμήχανος*, *-ον* 'impraticable; impossible' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *impossibile*, BIBL.1688: *nemeşterşuguit*.

10244 În text, din greşeala copistului, secvenţa *iară Iliódor, pentru carele avea* este repetată şi tăiată cu o linie neagră.

10245 În text, cuvîntul *înmulţască* este tăiat cu o linie neagră. Marginal, posibil de altă mînă, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, corectura: *cîrmuiască*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *οἰκονομήσων* < *οἰκονομέω* 'diriger, administrer une maison' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *să caute*.

10246 În text urmează cuvîntul *grije*, tăiat cu cerneală neagră, fiind preferat în topică la sfîrşitul versetului.

10247 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *ce sta* şi *2* deasupra cuvîntului *durêre*, indicînd inversarea topicii lor.

10248 Marginal, posibil de altă mînă, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, lecţiunea: *osteniia*. Cf. SEPT. FRANKF., SEPT.LOND.: vb. part. prez. activ *διαγωνιῶντος*. Cf. BIBL.1688: *să trudiia*.

10249 În text urmează o scurtă secvenţă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10250 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *rane*. Cf. SEPT. FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *πληγάς* < *ἡ πληγή* 'coup; plaie' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *bătăi*.

10251 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *să lepăda*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἔῤῥιπτο* < *ῥίπτω* 'jeter; rejeter, se débarrasser de; s'abandonner à la douleur' (BAILLY, s.v.), VULG.1583: *iacebat*, BIBL.1688: *zăcea*.

10252 În text, deasupra acestui cuvînt este notată o linie orizontală, ca o tăietură.

10253 În text, scris greşit *38*.

10254 În text urmează o secvenţă scrisă deasupra rîndului, tăiată cu cerneală neagră.

10255 În text, iniţial scris **чѣ́лѣ**, iar apoi corectat în **чéль**. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu negru deasupra unui punct, este indicată completarea: *a cei*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *τὸν κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγόν* '*strategul Koile-Siriei* şi al Feniciei' (MLD, vol. XXI, p. 125), BIBL.1688: „*cel al Gropiloasei* Síriei şi al Finíchii *voivod*".

10256 În text, scris greşit **χа҃ма҃**. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. sg. *στρατηγόν*, BIBL.1688: *voivod*.

10257 Secvenţa *fără de* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie cu un punct dedesubt, ambele scrise cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἄνευ* 'fără'. Cf. BIBL.1688: *fără de*.

10258 Cuvîntul *încetare* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: subst. *παῦλαν* < *ἡ παῦλα* 'cessation, repos' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *încetare*.

10259 În text, cuvîntul *cópil* este scris de altă mînă.

10260 Secvenţa *de legi* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *νομίμους* 'legiuite'. Cf. BIBL.1688: *legiuite*.

10261 În text, după secvenţa *curvă-* urmează cîteva litere tăiate cu cerneală neagră, posibil secvenţa *-să-*.

10262 În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală

neagră, indescifrabilă.

10263 În text urmează o secvență ștearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10264 În text, ultima literă este corectată în *-u*, iar deasupra rîndului este adăugată secvența *-să*.

10265 În text, deasupra silabei *-cu-* apare o secvență ștearsă cu cerneală neagră.

10266 În text, după secvența *vîr-* urmează cîteva litere tăiate cu cerneală neagră.

10267 În text, secvența *urînd răul* este scrisă defectuos. Urmează apoi o literă ștearsă cu cerneală neagră.

10268 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *avînd*.

10269 În text, scris inițial **жȣнгѧрι**, slova **-ѧ-** fiind corectată în **-є-**, iar **-ι** în **-є**, rezultînd astfel lecțiunea *junghere*.

10270 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală roșie, probabil *arapul*.

10271 În text, scris inițial *tinerei*, ultima literă fiind ștearsă cu cerneală neagră, iar penultima fiind corectată în *-i*.

10272 Secvența *Ce nu pentru locul limba* este adăugată marginal și marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, echivalînd secvența corespunzătoare din SEPT.FRANKF. Cf. BIBL.1688: *Ce nu pentru loc limba*.

10273 În text urmează o secvență ștearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10274 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *trimis*.

10275 În text, de la versetul *20* la versetul *25*, numerotarea este greșită, iar apoi corectată.

10276 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, este propusă completarea: *și*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. În schimb, nu este tradus adj. *Ἰουδαίους*.

10277 În text urmează cuvîntul *dzua*, tăiat cu cerneală neagră.

10278 În text urmează o slovă ștearsă cu cerneală neagră.

10279 În text urmează cuvîntul *striinului*, tăiat cu cerneală neagră.

10280 Marginal a fost scrisă inițial o cifră, probabil *8*, care ulterior a fost ștearsă.

10281 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *surpat*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐκρήμνισαν* < *κρημνίζω* 'précipiter' (BAILLY, s.v.), 'to hurl down' (GR.ENGL., s.v.), VULG.1583: *praecipitaverunt*, BIBL.1688: *au surpat*.

10282 În text urmează cuvîntul *păcatele*, tăiat cu cerneală neagră.

10283 Marginal, nemarcată în text, este reluată secvența *cătră pli-*, scrisă neglijent.

10284 Cuvîntul *priimind* este adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: vb. *ἀναδεξάμενος* < *ἀναδέχομαι* 'to accept' (GR.ENGL., s.v.). Cf. BIBL.1688: *priimind*.

10285 Cuvîntul *cea* este adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a reda articolul din secvența *τῷ παρανόμῳ σπλαγχνισμῷ* 'cu nelegiuitul sacrificiu păgîn" (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.). Cf. BIBL.1688: „la *cea* fără de lêge jîrtvă".

10286 În text, cuvîntul *rînduiți* este repetat și tăiat cu o linie roșie.

10287 În text urmează cuvîntul *bune*, tăiat cu cerneală neagră.

10288 Cuvîntul *ei* este adăugat marginal și marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *αὐτοί* 'ei'. Cf. BIBL.1688: *ei*.

10289 În text, cuvîntul *de* este scris deasupra rîndului.

10290 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *5 Moi[si] [= Deut.] 33*.

10291 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, opțiunea de traducere: *scoase*, mai adecvată în raport cu sensul contextual al verbului din sursele grecești (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.): *προέβαλε* < *προβάλλω* 'to put forth; (aici) to thrust out' (GR.ENGL., s.v.). Cf. BIBL.1688: *întinse*.

10292 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu deasupra ultimelor două silabe, corectura: *-nitorii*, tăiată cu o linie neagră.

10293 În text urmează silaba *-rea*, ștearsă cu cerneală neagră.

10294 Marginal, aici a fost marcat inițial începutul versetului *28*, apoi șters.

10295 În text, cuvîntul *mîna* este scris peste o secvență ștearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10296 Marginal, versetul a fost numerotat inițial *34*.

10297 Secvența *și trupul* este adăugată marginal, de altă mînă, și marcată în text printr-o vrahie roșie, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ σῶμα* 'și trupul'. Cf. BIBL.1688: *și trupul*.

10298 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

10299 În text, scris ***д*** ͫ.

10300 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *fiind*, *2* deasupra cuvîntului *nărod* şi *3* după cuvîntul *fiind*, indicînd inversarea topicii lor.

10301 În text, în acest cuvînt, primul -***є***- este modificat din altă slovă, probabil -***ѻ***-.

10302 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, posibil *şi*.

10303 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр*** ͨ͡ ͭ*[**въ**] [= 4 Reg.] 19*; *Isaía 37*; *1 Mac. 7*; *sus 5*.

10304 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

10305 În text, scris greşit ***вѣ́дє***.

10306 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra fragmentului *a tării înalte bine foarte biruitori s-au făcut*, *2* deasupra fragmentului *şi pleanuri prea multe au împărţit* şi *3* deasupra fragmentului *atocma părtaşi pre ei şi cu cei căzniţi şi sărăimani şi văduve şi încă şi cu cei bătrîni făcînd*, indicînd inversarea topicii lor.

10307 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cescuţ* (DLR, *cescúţ* '[Moldova, Transilvania] ceas scurt, clipă, moment'). Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *στιγμήν* < *ἡ στιγμή* 'moment' (GR.ENGL., s.v.). Cuvîntul nu este tradus în BIBL.1688.

10308 În text, scris greşit ***ⷩ҇ть ͫбла́***.

10309 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *şi*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF.

10310 În text urmează o scurtă secvenţă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10311 În text, silaba *-nă* este scrisă deasupra rîndului, de altă mînă.

10312 În text, scris greşit ***зи*** ͥ ͩ.

10313 Cuvîntul *pre* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF. (cf. SEPT.LOND.): *᾿Ιώσηφον* 'pe Iosif'. Cf. BIBL.1688: *pre Iósif*.

10314 Cuvîntul *el* scris marginal, de altă mînă, şi înlocuieşte în text cuvîntul *ei*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *σὺν αὐτῷ* 'cu el'; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: „cu *el*".

10315 Marginal a fost indicat iniţial numărul unui verset, iar apoi ulterior.

10316 Iniţial, numerotarea de la versetul *31* la versetul *36* a fost greşită, fiind apoi corectată.

10317 În text, scris greşit ***д*** ͨ͡***кȣсȣ***.

10318 În text, după secvenţa *vîndu-* urmează o silabă ştearsă cu cerneală roşie, apoi silaba *-tă*. După cuvîntul *vîndută* urmează o secvenţă tăiată cu cerneală roşie, indescifrabilă.

10319 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *stádii*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *σταδίους* < *ὁ στάδιος/ τὸ στάδιον* 'le stade, i.e. mesure de 600 pieds grecs ou 625 pieds romains' (BAILLY, s.v.), BIBL.OSTROG: ***ста́дєй***, VULG.1583: *stadiorum*, BIBL.1688: *stadii*. Cuvîntul *văpîrstă* (neînregistrat în DLR) este înlocuit peste tot în BIBL.1688. „Acesta mai apare numai în traducerea *Istoriilor* lui Herodot" (Ursu 1988-1989, III:45).

10320 Cuvîntul *tocma* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a întări, probabil, traducerea lui *καί* din secvenţa corelativă *οὐ μόνον... ἀλλὰ καί* 'nu numai... *ci şi/ chiar şi*'. Cf. BIBL.1688: „nu numai oamenii, *ce şi tocma* fiarăle".

10321 Versetele de la *11* la *19* sînt numerotate greşit, apoi corectate.

10322 Cuvîntul *scris* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, traducînd participiul din SEPT.FRANKF.: *ὑπογεγραμμένον* 'înscris mai jos/ iscălit'. Cf. BIBL.1688: *iscălită*.

10323 În text, cuvîntul *pentru* este scris, de altă mînă, deasupra rîndului.

10324 În text, scris greşit ***пє*** ⷩ҇ ***пє*** ⷩ҇***трȣ***.

10325 În text urmează cîteva litere şterse cu cerneală neagră, indescifrabile.

10326 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra formei *va dovedi*, este indicată lecţiunea: *să va dodei* (DLR, *dodeí* 'a supăra, a deranja; a avea necazuri'), adecvată în raport cu SEPT.FRANKF.: vb. *ὀχληθήσεται* < *ὀχλέω* 'harceler, tourmenter' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *să va dodei*.

10327 Versetele de la *35* la *38* sînt numerotate greşit, apoi corectate.

10328 Croşete negre preluate, împreună cu conţinutul lor, din SEPT.FRANKF.

10329 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *stádii*. Vezi nota de la 2Mac. 11:5.

10330 În text, scris greşit ***блѣтѣмь*** ͥ ͩ.

10331 Marginal, marcată în text prin două linii oblice

scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isus Navi.*

10332 În text, cuvîntul *și* este scris deasupra rîndului.

10333 Secvenţa *de bărbați* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text prin două vrahii roşii, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἀνδρῶν* 'de bărbaţi'. Cf. BIBL.1688: *de bărbați.*

10334 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este indicată lecţiunea: *Cornului*, în încercarea de a se traduce numele propriu *Καρνίον* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.), care denomina sanctuarul zeiţei Astarte, cunoscută şi cu epicleza 'Cea cu două coarne' (MLD, vol. XXI, p. 289). Vezi şi BIBL.OSTROG: ***карнїю***, VULG.1583: *Carnion*, BIBL.1688: *Carnului.*

10335 În text, silaba *pur-* este repetată.

10336 În text, silaba *lă-* este repetată.

10337 În text, iniţial scris *rod.* Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este indicată completarea: *nă-*, adecvată în raport cu SEPT.FRANKF.: *τὸ γένος* 'neam'. Vezi şi BIBL.1688: *norod.*

10338 În text, scris ***ꙃра҃к***. Cf. SEPT.FRANKF.: *θρακῶν* '(ai) tracilor'.

10339 În text urmează cuvîntul *nu*, tăiat cu o linie roșie.

10340 Secvenţa *pentru înviêre socotind* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ὑπὲρ ἀναστάσεως διαλογιζόμενος* 'gîndindu-se la înviere' (MLD, vol. XXI, p. 165). Cf. BIBL.1688: *pentru înviêre socotind.*

10341 Versetele următoare sînt numerotate, probabil din neatenţia copistului, cu *34*, *35* şi *36* în loc de *44*, *45* şi *46*.

10342 Marginal, după cuvîntul *aleși*, marcat în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este propusă lecţiunea: *pre ascunsu* (deasupra cuvîntului *pre* pare adăugată litera *n*), ca o posibilă completare a sensului adv. *νύκτωρ* 'în timpul nopţii', tradus mai apoi prin *noaptea*. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

10343 În text este scrisă doar silaba *no-*, probabil din greşeala copistului. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *-aptea*. Vezi şi nota anterioară.

10344 În text urmează cuvîntul *Radon*, tăiat cu o linie roşie. Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *Rădicăi.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: nom. sg. *Ῥόδοκος*. Cf. VULG.1583: *Rhodocus*, BIBL.OSTROG: ***родоко҃с***, BIBL.1688: *Rodocos.*

10345 În text, silaba *cin-* este repetată.

10346 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra silabei *-ind*, nota: *-tor*, indicînd lecţiunea: *biruitor.* Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *κεκρατηκέναι* 'a pus stăpînire' (MLD, vol. XXI, p. 169), VULG.1583: *tenuisse*, BIBL.1688: *biruitoriu a fi.*

10347 În text, cuvîntul *și* este repetat.

10348 Cuvîntul *și* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καί* 'şi'. SEPT.LOND. şi BIBL.1688 nu conțin acest adaos.

10349 În text, silaba *ne-* este scrisă deasupra rîndului.

10350 În text, pare scris ***мь҃нкωмишйрє***.

10351 În text, scris ***бáгáтє***.

10352 În text, cuvîntul *cea* este scris deasupra rîndului şi marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu.

10353 În text urmează o silabă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10354 Cuvîntul *cu* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a reda, împreună cu termenul *greu*, adverbul din SEPT.FRANKF.: *δυσφόρως* 'cu greu'. Vezi şi BIBL.1688: *cu greu.*

10355 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *cătră*, indicînd lecţiunea *de către* 'faţă de'. Cf. BIBL.1688: *de cătră.*

10356 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

10357 În text urmează cuvîntul *bisêrica*, tăiat cu cerneală neagră.

10358 În text, secvenţa *-tăv-* este repetată.

10359 În text, secvența *-vie* este scrisă deasupra rîndului.

10360 În text urmează secvența *ție zua sîmbetelor*, tăiată cu o linie neagră.

10361 În text, scris greşit ***чєлала҃т***.

10362 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

10363 Croșete negre preluate, împreună cu conținutul lor, din SEPT.FRANKF.

10364 În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10365 Cuvîntul *cêlea* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τά* 'cele'. Cf. BIBL.1688: *cêlea.*

10366 Iniţial a fost scrisă cifra *12*, corectată ulterior în *13*.

10367 În text, de la versetul *17* la versetul *19*, numărul versetelor este corectat.

10368 Marginal, de altă mînă, marcată în text cu

printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra secvenţei *-sărind*, lecţiunea: *-cnind*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. *ἐπιφυέντας* < *ἐπιφύω* 'faire naître ou croître sur; s'attaquer à' (BAILLY, s.v.), 'to adhere to, to cling to' (GR.ENGL., s.v.). Vezi şi BIBL.1688: *apucîndu-se*.

10369 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *făcîndu-să*, corectă, în principiu, dar inadecvată sensului sintagmei din care face parte vb. part. aor. *γενόμενοι*, i.e. *γενόμενοι ἀπὸ τῆς χρείας* 'încheindu-şi misiunea' (SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND.). Cf. BIBL.1688: *lăsîndu-se de treabă*.

10370 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *trup*, *2* deasupra secvenţei *suflet şi* şi *3* deasupra cuvîntului *înainte*, indicînd inversarea topicii lor.

10371 În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală neagră.

10372 În text urmează secvenţa *s-au tăiat*, tăiată cu o linie neagră.

10373 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *înfrîmseţază*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *τέρπει* < *τέρπω* 'réjouir, charmer' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *veselêşte*.

10374 Fideli principiului de a urma în mod consecvent textul LXX aşa cum apare acesta în SEPT.FRANKF., Nicolae Spătarul Milescu şi revizorii săi succesivi au lăsat textul acestei cărţi biblice nesegmentat în versete. Decizia aceasta a fost menţinută şi de editorii de la Bucureşti, în 1688. Din motive tehnice, legate mai ales de utilizarea indicelui general de cuvinte şi forme, am introdus segmentarea pe versete după SEPT.RAHLFS, ediţia modernă de referinţă a LXX.

10375 Marginal, posibil de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *mari*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

10376 Marginal, se reia o vrahie scrisă cu roşu, fără nici o explicaţie.

10377 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *talere*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *μνᾶς* < *ἡ μνᾶ* 'monetary unit, *mina* = 100 drachmae; unit of weight = 50 shekels' (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *talere*.

10378 În text, de altă mînă, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului.

10379 În text, din greşeala copistului, secvenţa *şi venind dară la loc* este repetată şi tăiată cu o linie roşie.

10380 În text urmează o silabă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10381 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *chiot*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *βοή* < *ἡ βοή* 'cri d'appel, de douleur' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *strigare*.

10382 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, este indicată lecţiunea: *a tuturor*, adecvată formal genitivului gr. *τῶν πάντων* (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.), nu însă şi din punct de vedere funcţional, întrucît acesta este subiectul participialei absolute *τῶν πάντων ἀλλασσομένων*. Vezi şi opţiunea de traducere din BIBL.1688: „*toţi*... poftea".

10383 În text, din greşeala copistului, secvenţa *făcîndu-i* este repetată, a doua oară fiind tăiată cu o linie roşie.

10384 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *spus-ai*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἐπηγγείλω* < *ἐπαγγέλλω* 'annoncer; déclarer, proclamer; promettre' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *făgăduit-ai*.

10385 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *smerenie*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐν τῇ ταπεινώσει* 'în *smerenie*', BIBL.1688: „întru *smerenie*".

10386 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *valuri*, cu sensul 'încercări grele, neplăceri, necazuri', opţiunea de traducere: *nevoi*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *κινδύνων* < *ὁ κίνδυνος* 'danger, péril' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *primejdii*.

10387 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *să stropşescu* (DLR, *stropşí* 'a strivi, a călca în picioare; a nimici'), explicaţia: *să calcă de tot*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *καταπατοῦνται* < *καταπατέω* 'fouler aux pieds' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *să calcă*. Verbul *a stropşi* face parte dintre cuvintele înlocuite frecvent în BIBL.1688 (Ursu 1988-1989, IV:112).

10388 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *stinge* (cu sensul 'a înceta, a nimici'), opţiunea de traducere: *ştêrge*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: vb. *ἀπάλειψον* < *ἀπαλείφω* 'essuyer, effacer' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *stinge*.

10389 Cuvîntul *la* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a se reda substantivul în dativ *τοῖς μέλεσι* '*cu* membrele' (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.). Cf. BIBL.1688: „*la* mădulare".

10390 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *încleştată*, *2* deasupra cuvîntului *fiind* şi *3* deasupra cuvîntului *judecată*, indicînd inversarea topicii lor.

10391 Cuvîntul *prea* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde formei din SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *χειρίστῳ* 'cu cea mai rea'. Cf. BIBL.1688: *cu prea rea*.

10392 Silaba *ne-* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a traduce prefixul *α-* privativ din adj. *ἀδιάστροφον* 'nestrămutată' (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.). Vezi şi opţiunea de traducere din BIBL.1688: *neîndărătnicită*.

10393 Cuvîntul *mult* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *mare*, pentru a se reda adecvat secvenţa gr. *μέγα τι* 'în mare măsură/ mult' (SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: *mult*.

10394 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este indicată silaba *-sti-* în locul silabei *-şti-*, tăiată în text cu o linie roşie.

10395 În text, scris **чѧ̑**, probabil pentru că, iniţial, traducătorul a vrut să redea corespondentul grecesc printr-un substantiv feminin, după cum se vede, în continuare, din forma de feminin *răsădită*.

10396 În text, de altă mînă, cuvîntul *cu* este scris deasupra rîndului.

10397 În text, slova *-ȣ-*, scrisă iniţial, este tăiată cu cerneală roşie. Slova **-ъ-** este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: *μέχρι* 'pînă la', BIBL.1688: *pînă la*.

10398 În text, după secvenţa *gro-* urmează cîteva litere tăiate cu cerneală neagră, probabil probabil *-aznece*.

10399 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, probabil *va lua*.

10400 În text, slova **-ъ**, scrisă iniţial, este transformată în **-є**.

10401 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra cuvîntului *cîntări*, nota: *máio* sau *máno*, care se referă, probabil, la expresia *cîntări de nuntă*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *ὑμεναίων* < *ὁ ὑμέναιος* 'song sung at wedding' (MURAOKA, s.v.), BIBL.1688: *cîntări de nuntă*.

10402 În text, scris greşit **а̑тъ**.

10403 În text urmează o scurtă secvenţă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10404 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *idolii*. Cf. SEPT.FRANKF., SEPT.LOND.: subst. *τῶν εἰδώλων* < *τὸ εἴδωλον* 'image (d'un dieu); idole' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *idolii*.

10405 În text, scris **χъmpїѧ**.

10406 În text, după secvenţa *toc-* urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10407 Secvenţa *despre sară* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *κατὰ τὴν ἑσπέραν* 'spre seară'. Cf. BIBL.1688: *cătră sară*.

10408 Cuvîntul *că* este adăgat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a introduce propoziţia completivă cerută de verbul regent din SEPT.FRANKF. Cf. BIBL.1688: „părîndu-li-se *că* preste noapte va lua".

10409 În text, după **ч-** a fost scrisă iniţial altă slovă, posibil **-ѣ-**, modificată ulterior în **-є-**.

10410 În text, secvenţa *-ţiitor-* este scrisă în locul secvenţei *-ţiitot-*, greşită şi tăiată cu o linie roşie.

10411 În text urmează cuvîntul *toată*, scris defectuos şi reluat în coloana următoare.

10412 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *muncit*, inadecvată în raport cu vb. *διεψευσμένος* < *διαψεύδω* 'tromper (par un mensonge), décevoir' (BAILLY, s.v.) din SEPT.FRANKF. şi SEPT.LOND. Cf. BIBL.1688: *fiind minţit*.

10413 În text, cuvîntul *lor* este scris deasupra rîndului.

10414 Secvenţa *fără de* (*por-*) este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text prin printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀμερῆ* < adj. *ἀμερής*, *-ές* 'non divisé en parties, indivisible' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *fără de parte*.

10415 În text urmează o silabă ştearsă cu cerneală neagră.

10416 În text urmează o secvenţă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10417 În text urmează o scurtă secvenţă ştearsă cu

cerneală neagră, indescifrabilă.

10418 Marginal, marcată în text printr-o vrahie cu un punct dedesubt, scrise cu roşu, este propusă completarea: *aduse înfricoşare*. Traducerea *aduse* a vb. *ἐπήνεγκεν* (BAILLY, *ἐπιφέρω* 'porter sur, contre; prendre pour soi') este corectă, în principiu, dar inadecvată contextual: SEPT.FRANKF.: (text) *ἐπήνεγκεν ἀπειλήν* 'avu parte de o ameninţare'; vb. *ἐπήνεγκεν* a fost deja tradus în verset prin *luă*, mai apropiat în context. Cf. SEPT.LOND. şi SEPT.FRANKF. (aparat critic): *ὑπήνεγκεν* 'suportă'. Vezi şi opţiunea de traducere din BIBL.1688: *frică luo*.

10419 În text, scris iniţial **фа́фа**, greşeală a copistului, corectată de altă mînă prin adăugarea slovei -**ц**- deasupra literei -**ф**-, tăiată în text cu cerneală roşie.

10420 În text, după secvenţa *necăl-* urmează cîteva litere şterse cu cerneală neagră, indescifrabile.

10421 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *apoi*.

10422 În text, deasupra rîndului este scrisă şi tăiată cu cerneală neagră o silabă, probabil *-ri*.

10423 În text, cuvîntul *şi* este repetat.

10424 În text, scris iniţial **невътъвaт**, iar apoi corectat.

10425 Cuvîntul *mînă* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *mîini*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *ἀπὸ... χειρός* 'din *mîna*'; corectura este marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu. Cf. BIBL.1688: „den *mîna*".

10426 În text, scris **а̇кѹмѹ**, greşeală a copistului. Se pare că iniţial s-a intenţionat să se scrie *amú*, ca în multe alte locuri, dar în final a rezultat o formă hibridă.

10427 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10428 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă completarea: *le*, redundantă în context, întrucît pron. *αὐτάς* (SEPT.FRANKF.) este tradus în acest verset prin *pre iale*.

10429 În text, iniţial, în locul slovei -**є**- a fost scrisă altă slovă.

10430 În text, după silaba *în-* urmează secvenţa *-pregiur*, ştearsă cu cerneală neagră.

10431 În text, deasupra silabei *-ta* este scrisă o scurtă secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10432 În text, scris greşit **а̂с**.

10433 Cuvîntul *cu* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: adv. modal *μεγαλοδόξως* 'with great glory' (GR.ENGL., s.v.). Cf. BIBL.1688: *cu mare mărire*.

10434 În text, deasupra secvenţei *preste noi* sînt scrise patru vrahii roşii, fără nici o explicaţie.

10435 În text, iniţial scris **п҃толшмєѹ**, slova -**ш**- fiind corectată apoi în -**є**-.

10436 În text, scris greşit **фїн**.

10437 Urmînd îndeaproape structura din SEPT.FRANKF., traducătorii români nu au segmentat textul acestei cărţi în versete. Am introdus această segmentare după SEPT.RAHLFS.

10438 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este propusă completarea: *a birui să arată*, inadecvată aici, întrucît este deja tradusă mai sus.

10439 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cel*. Cf. SEPT.FRANKF.: vb. part. prez. masc./ neutru gen. sg. medio-pasiv *τοῦ ζητουμένου* 'cel/ ceea ce se cercetează', BIBL.1688: *cea ce cercăm*.

10440 În text, cuvîntul *a* este scris deasupra rîndului.

10441 În text, scris greşit **пiтiмiлшр**.

10442 Cuvîntul *omeneşti* este scris marginal şi înlocuieşte în text cuvîntul *dumnezăieşti*, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τὰ ἀνθρώπινα* 'cele omeneşti'; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu de altă mînă. Cf. BIBL.1688: *cêle omeneşti*.

10443 În text, scris **ⷩцелеп҃чю́нє**.

10444 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, probabil *frica*.

10445 Conţinutul versetelor de la *33* la *34* este exprimat în SEPT.FRANKF. mai sumar decît în versiunea din SEPT.RAHLFS.

10446 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescrifrabil.

10447 Cuvîntul *neştine* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: pron. *τις* (scris, probabil eronat, *τίς* 'cine?') 'cineva', BIBL.1688: *neştine* (DLR, *neştine* 'cineva, fiecare, careva, oricare').

10448 În text urmează o scurtă secvenţă ştearsă cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10449 Versetele *17* şi *18* din SEPT.RAHLFS nu aspar în SEPT.FRANKF.

10450 Secvenţa *-tru* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *pentru*.

10451 Slova -**є** este adăugată marginal şi înlocuieşte în

text slova -**ѧ**. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. neart. *νοῦν*, BIBL.1688: *minte*; corectura este marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

10452 În text, scris greşit **гѣ̑дѹ̑**.

10453 În text, scris *de pof- de poftă*. Secvenţa *de poftă* a fost tăiată, din greşeală, cu o linie roşie.

10454 În text, de altă mînă, silaba *-mo-* este adăugată la marginea versetului.

10455 În text, secvenţa *iară împăratul* este repetată şi tăiată cu cerneală neagră.

10456 Marginal, fără a fi marcată în text, este indicată opţiunea de traducere: *cercetînd*. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἀνερευνώμενοι* < *ἀνερευνάω* 'to search aut; to investigate' (GR.ENGL., s.v.), BIBL.1688: *cercînd*.

10457 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10458 În text, iniţial a fost scris *vistiêrilor*, iar apoi finalul cuvîntului a fost modificat în *-riului*, pentru a se reda forma din SEPT.FRANKF.: subst. neutru gen. sg. *τοῦ γαζοφυλακίου*. Secvenţa *-riului* este reluată şi marginal, corectura nefiind marcată în text. Cf. BIBL.1688: *ai visteriei*.

10459 Prezent în SEPT.RAHLFS, versetul *12* nu apare în SEPT.FRANKF. şi, în consecinţă, nici în vechile traduceri româneşti.

10460 În text, iniţial scris **фъкѹ́се**, apoi corectat în **фъдѹ́се**. Silaba *-cîn-* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectură inadecvată în raport cu sensul contextual din SEPT.FRANKF.: *ὥστε... γυμνάσιον κατασκευάσαι* 'încît... [Antioh] *construise* un gimnaziu' (propoziţie subordonată consecutivă cu verb la infinitiv). Cf. BIBL.1688: „şcoală *făcîndu-se*".

10461 În text, iniţial scris *Ptoloméu*, iar apoi corectat, prin transformarea celui de-al doilea *-o-* în *-e-*, indicînd lecţiunea *Ptoleméu*.

10462 În text, posibil de altă mînă, silaba *ne-* este scrisă deasupra rîndului.

10463 În text urmează cuvîntul *era*, tăiat cu cerneală neagră.

10464 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei -**є**, nota: -**ѣ**, indicînd lecţiunea: *lêge*. Cf. SEPT.FRANKF.: subst. *πάτριον... νόμον* 'strămoşeasca *lege*', BIBL.1688: „*lêgea* cea de moşie".

10465 În SEPT.RAHLFS, la sfîrşitul acestui capitol urmează trei versete, care nu se află în SEPT. FRANKF.

10466 Secvenţa *de amîndoo părţile* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie roşie, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: adv. *ἑκατέρωθεν* '(de chacun) des deux côtés' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *de amîndoao părţile*.

10467 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, este indicată lecţiunea: *puindu-ne*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF.: vb. *μαλακοψυχήσαντας* < *μαλακοψυχέω* 'avoir l'âme faible, être pusillanime' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *muindu-ne de suflet*.

10468 Prezent în SEPT.RAHLFS, fragmentul cuprins între versetele *22* şi *24* nu se află în SEPT. FRANKF., nici în vechile traduceri româneşti.

10469 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *vărsa*. Cf. SEPT. FRANKF.: vb. *κατέχεον* < *καταχέω* 'verser de haut en bas, répandre' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: *vărsa*.

10470 În text, accentuat **ръпоѡ́съ**.

10471 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă, probabil, completarea: *după*.

10472 Prezent în SEPT.RAHLFS, conţinutul corespunzător versetului *14* nu se află în SEPT.FRANKF. şi nici în vechile traduceri româneşti.

10473 Prezent în SEPT.RAHLFS, fragmentul corespunzător versetelor de la *17* la *23* nu se află în SEPT.FRANKF. şi nici în versiunile româneşti.

10474 În SEPT.RAHLFS, aici începe capitolul *8*.

10475 În text, cuvîntul *la* este repetat şi tăiat cu o linie roşie.

10476 Cuvîntul *nainte* este adăugat marginal, de altă mînă, şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *τῷ προβασανισθέντι* 'celui torturat *mai înainte*'. Cf. BIBL.1688: „cel *mai nainte* căznit".

10477 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală neagră, indescifrabil.

10478 În text, scris greşit **єѹ**. Cf. BIBL.1688: *ei*.

10479 Secvenţa *Au nu cu aceasta?* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a reda fragmentul omis din SEPT.FRANKF.: *οὐχὶ τούτοις;* 'Oare nu cu acestea?'; traducerea din MS.45 este aproximativă. Vezi ţi traducerea din BIBL.1688: *Au nu cu acêstea?*.

10480 Secvenţa *şi vom socoti ale caznelor* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie roşie, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καὶ λογιούμεθα τὰς τῶν βασάνων ἀπειλάς* 'şi

ne vom gîndi la ameninţările chinurilor'. Cf. BIBL.1688: *şi vom socoti înfricoşările caznelor*.

10481 Silaba *mă-* este adăugată marginal şi înlocuieşte în text silaba *pie-*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF.: subst. *τὴν κενοδοξίαν* < *ἡ κενοδοξία* 'conceit, vain glory' (GR.ENGL., s.v.); corectura este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu deasupra silabei *pie-*. Cf. BIBL.1688: „vom fugi de *mărirea* cea deşartă".

10482 În text, după silaba *tí-* urmează două slove şterse cu cerneală neagră, indescifrabile.

10483 În text, de altă mînă, cuvîntul *un* este scris deasupra rîndului.

10484 În text, cuvîntul *şi* este scris deasupra rîndului.

10485 Secvenţa *prea-* este adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde formei de superlativ a adjectivului din SEPT.FRANKF.: *μιαρώτατε* 'preanecuratule'. Cf. BIBL.1688: *preapîngărite*.

10486 În text, secvenţa *pînă la barbă* este repetată şi tăiată cu o linie roşie.

10487 În text, scris **гȣ͠стȣна**.

10488 În unele versiuni ale LXX urmează un verset, care nu se află în SEPT.FRANKF. şi în SEPT. RAHLFS.

10489 În text, silaba *-ră-* este scrisă de altă mînă.

10490 În text urmează secvenţa *a lor*, tăiată cu cerneală neagră.

10491 Silaba *ce-* este adăugată marginal, de altă mînă, şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. SEPT.FRANKF.: adj. *τῶν εὐσεβῶν* '*a celor* evlavioşi', BIBL.1688: „*a celor* buni-credincioşi".

10492 În unele versiuni ale LXX urmează un verset, care nu se află în SEPT.FRANKF. şi în SEPT. RAHLFS.

10493 În text, scris greşit **сфѣнтȣ**.

10494 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10495 Prezent în SEPT.RAHLFS, fragmentul corespunzător versetelor de la *17* la *19* nu se află în SEPT.FRANKF. şi nici în versiunile româneşti.

10496 În text, iniţial a fost scris *cuvîntului*, iar apoi ultima silabă a fost tăiată cu o linie roşie. Silaba *-rii* a fost adăugată marginal şi marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu. Cf. BIBL.1688: *cuvîntarea*.

10497 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10498 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, probabil *atocma*.

10499 În SEPT.RAHLFS urmează un verset numerotat cu *3*.

10500 Marginal, de altă mînă, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *nu minunat*, lecţiunea: *luminat* (DLR, *luminát*[2] 'I.6. [fig.] care este excepţional, minunat'). Cf. SEPT.FRANKF.: *θαυμαστόν* < adj. *θαυμαστός*, *-ή*, *-όν* 'étonnant, merveilleux, extraordinaire' (BAILLY, s.v.), BIBL.1688: „şi nu socotiţi lucru *minunat*".

10501 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *ca şi*, lecţiunea: *la*.

10502 Prezente în SEPT.RAHLFS, versetele de la *15* la *17* nu se află în SEPT.FRANKF. şi nici în versiunile româneşti.

10503 Acest verset nu se află în SEPT.FRANKF.

10504 Prezente în SEPT.RAHLFS, versetele de la *22* la *24* nu se află în SEPT.FRANKF. şi nici în versiunile româneşti.

10505 În text, scris greşit **дȣмнезѣ**.

10506 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

10507 Cuvîntul *că* este adăugat marginal şi marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, pentru a corespunde SEPT.FRANKF.: *καίπερ* 'deşi'. Cf. BIBL.1688: *măcar că*.

10508 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, opţiunea de traducere: *cuptoriul*, mai adecvată în raport cu SEPT.FRANKF.: subst. *κάμινον* < *ἡ κάμινος* 'fourneau, fournaise' (BAILLY, s.v.). Cf. BIBL.1688: *cuptoriul*.

10509 În SEPT.RAHLFS urmează un fragment care nu se află în SEPT.FRANKF.

10510 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

10511 În text, scris greşit **врѣд**. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este adăugată silaba *-nic*.

10512 În text, scris **ӑшаш҇**. Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei **-ш-**, nota: **-с-**. Cf. SEPT.FRANKF.: *ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τοῦ τάφου* 'pe *acelaşi* mormînt', BIBL.1688: „pre *acelaşi* mormînt".

10513 Versetul *18* nu se află în SEPT.FRANKF.

10514 În SEPT.RAHLFS urmează o secvenţă inexistentă în SEPT.FRANKF.

10515 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, este propusă aici completarea: *lui*, inadecvată în raport cu SEPT.FRANKF. Nota nu a fost preluată în BIBL.1688.

10516 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, probabil *să căznêşte*.

10517 În text, copistul a trasat trei linii negre de la un capăt la altul al rîndului, pentru a echilibra, probabil, în raport cu a doua coloană, spaţiul rămas liber pe prima coloană.

10518 În text, cuvîntul *ce* este adăugat deasupra rîndului.

10519 În text, fraza de la sfîrşitul cărţii este scrisă cu cerneală roşie.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

A. Izvoare şi lucrări de referinţă

ANON. CAR. = *Dictionarium valachico-latinum. Primul dicţionar al limbii române*. Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2008.

BAILLY = A. Bailly, *Dictionnaire grec-français,* rédigé avec le concours de E. Egger. Édition revue par L. Séchan et P. Chantraine, avec, en appendice, de nouvelles notices de mythologie et religion par L. Séchan, Librairie Hachette, Paris, 1963.

BIBL.1688 = *Biblia ádecă Dumnezeiasca Scriptură a ceii Vechi și ale ceii Noao Leage, toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înțelegerea limbii rumânești, cu porunca preabunului Domn Ioan Șărban Cantacozino Basarabă Voievod* (…), Bucureşti, 1688. [Ed. moderne: *Bibliia, adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament* (…). Cuvânt înainte: Teoctist, patriarh al BOR; coordonatori: I. C. Chiţimia, Mihai Moraru; revizuire: I. C. Chiţimia, Alexandru Ciurea, Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu, Mihai Mitu, Alexandra Moraru, Pandele Olteanu, Dan Simonescu, Florentina Zgraon; transcrieri: Teodor Bodogae, Valentin Chelaru, I. C. Chiţimia, Alexandru Ciurea, Mariana Costinescu, Anca Cristina Gherman, Ecaterina Ionaşcu, Zamfira Mihail, Aurelia Mihailovici, Ion Radu Mircea, Mihai Mitu, Alexandra Moraru, Mihai Moraru, Pandele Olteanu, Dan Simonescu, Florentina Zgraon); Bucureşti, 1988. *Biblia de la București (1688)*, I-II, îngrijire editorială: Vasile Arvinte şi Ioan Caproşu; transcrieri: Alexandru Gafton, Laura Manea, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza“, Iaşi, 2001].

BIBL.1819 = *Bibliia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii vechi și a ceii noao, cu chieltuiala Rosieneștii Soțietăți a Bibliei, în Sanktpeterburg, în tipografia lui Nic. Grecea, în anul 1819, avgust, 15 zile.*

BIBL.1865-1867 = *Sânta Scriptura a Vechiului Testament*, tradusă şi publicată de Societatea Biblică Britană şi străină, Imprimeria Adolf Bermann, Iaşii, 1865.

BIBL.1873 = *Sânta Scriptură a Vechiului și a Noului Testamentu. Edițiune nouă revăzută după texturile originale și publicată de Societatea Biblică pentru Britania și Străinătate*, Pesta, 1873.

BIBL.1874 = *Sănta Scriptură a Vechiului și a Noului Testament. Edițiune nouă, revĕḑută după tecsturile originale și publicată de societatea biblică pentru Britania și străinătate*, Iaşi, 1874.

BIBL.1911 = *Sfînta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, tipărit cu spesele Societăţii de Biblii Britanică şi Străină, Bucureşti, Strada Salcîmilor 2, 1911.

BIBL.1914 = *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii cei Vechi și a celei Nouă* (…). Ediţia Sfântului Sinod, Bucureşti, 1914.

BIBL.1921 = *Sfînta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, ediţiune nouă, revizuită după testurile originale şi publicată de Societatea Biblică pentru Britania şi Străinătate, Bucureşti, 1921.

BIBL.1936 = *Sfînta Scriptură*, tradusă după textul grecesc al Septuagintei, confruntat cu cel ebraic, în vremea domniei Majestăţii sale Carol II, regele românilor, din îndemnul şi cu purtarea de grijă a înalt prea sfinţitului dr. Miron Cristea, patriarhul României, cu aprobarea Sfântului Sinod, Bucureşti, Tipografia cărţilor bisericeşti, 1936 [trad. de Nicodim Munteanu, Gala Galaction, Vasile Radu].

BIBL.1944 = *Biblia sau Sfânta Scriptură*, după textul grecesc al Septuagintei, tipărită în zilele majestăţii sale Mihai I, regele României [...], ediţia a doua, Institutul Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1944.

BIBL.1968 = *Biblia sau Sfînta Scriptură*, tipărită [...]

cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1968.

BIBL.1988 = *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită [...] cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988.

BIBL.1990 = *Biblia sau Sfînta Scriptură*, tipărită (…) cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1990

BIBL.ALEX. = *La Bible d'Alexandrie*. Traduction et annotation des livres de la Septante sous la direction de Marguerite Harl, Les Éditions du Cerf, I. *La Genèse*, par Marguerite Harl, 1986; II. *L'Exode*, par Alain Le Boulluec et Pierre Sandevoir, 1989; III. *Le Lévitique*, par Paul Harlé et Didier Pralon, 1988; IV. *Les Nombres*, par Gilles Dorival, 1994; V. *Le Deutéronome*, par Marguerite Harl et Cécile Dogniez, 1992; VI. *Jésus* (*Josué*), par Jacqueline Moatti-Fine, 1996; VII. *Les Juges*, par Paul Harlé, 1999; VIII. *Ruth*, par Isabelle Assan-Dhôte et Jacqueline Fine, 2009; IX.1. *Premier Livre des Règnes*, par Michel Lestienne et Bernard Grillet, 1997; XI.2. *Esdras II* (*Esdras-Néhémie*), par Timothy Janz, 2010; XII. *Esther*, par Claudine Cavalier, 2012; XV.3. *Troisième Livre des Maccabées*, par Joseph Mélèze Modrzejewski, 2008; XVII. *Proverbes*, par Marc d'Hamonville, 2000; XVIII. *L'Ecclésiaste*, par Françoise Vinel, 2002; XXIII.1. *Les Douze Prophètes. Osée*, par Jan Joosten, Eberhard Bons et Stephan Kessler, 2002; XXIII.4-9. *Les Douze Prophètes. Joël, Abdiou, Jonas, Naoum, Ambakoum, Sophonie*, par Marguerite Harl, Cécile Dogniez, Laurence Brottier, Michel Casevitz et Pierre Sandevoir, 1999; XXIII.10-11. *Les Douze Prophètes. Aggée, Zacharie*, par Marguerite Harl, Michel Casevitz et Cécile Dogniez, 2007. XXIII.12. *Les Douze Prophètes. Malachie*, par Laurence Vianès, 2011; XXV.2. *Baruch, Lamentations, Lettre de Jérémie*, par Isabelle Assan-Dhôte et Jacqueline Moatti-Fine, 2005.

BIBL.ANANIA = *Biblia sau Sfânta Scriptură. Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod* (...), redactată şi adnotută de Bartolomeu Valeriu Anania, Bucureşti, 2001.

BIBL.ARISTIA = *Biblia sacra din ultima editiune ellenică recorrectata supra ebraiciloru Arhetipi*, tradusâ de K. Aristias, cu cheltueala Societătii Ierografice Bretanice şi Streine spre propagarea Sfintului cuvintŭ in Bretania si la alte natiuni, Bucurescĭ, 1859 (Genesis. Isaia. Psalmi).

BIBL.CAT.2013 = *Biblia*. Traducere, introducere şi note de pr. Alois Bulai şi pr. Eduard Patraşcu, Editura Sapientia, Iaşi, 2013.

BIBL.CORN.1921 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*. Tradusă de D. Cornilescu. Cu locuri paralele. Societatea Evanghelică Română, Bucureşti, 1921 [trad. de D. Cornilescu, nemenţionat].

BIBL.CORN.1924 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament, cu trimeteri*. Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia şi Străinătate, Bucureşti, 1924 [trad. de D. Cornilescu, nemenţionat].

BIBL.CORN.1926 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament, cu trimeteri*. Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia şi Străinătate, Bucureşti, 1926 [trad. de D. Cornilescu, nemenţionat].

BIBL.CORN.1934 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament, cu trimeteri*. Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia şi Străinătate, Bucureşti, 1934 [trad. de D. Cornilescu, nemenţionat].

BIBL.EINHEITSÜB. = *Die Bibel. Altes und Neues Testament*. Einheitsübersetzung. Herder, Freiburg/ Basel/ Wien, 2005.

BIBL.ELBERFELDER = *Die Bibel*. Elberfelder Übersetzung, revidierte Fassung, Voltmedia, Padeborn, 2005.

BIBL.FILOTEI = *Biblia sau Testamentul Vechi şi Nou* (…) *tipărit* (…) *prin binecuvîntarea* (…) *iubitorului de Dumnezeu episcop al Sfintei Episcopii Buzăul, D.D. Filoteiu*, Buzău, 1854.

BIBL.FRANKF. = *Ἡ ΘΕΙΑ ΓΡΑΦΗ* (…)/ *Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia. Graece, a viro doctissimo recognita et emendata, variisque lectionibus aucta et illustrata*, Frankfurt am Main, 1597.

BIBL.HEBR. = *Biblia Hebraica Stuttgartensia* quae antea cooperantibus A. Alt. Eissfeldt, P. Kahle ediderat R. Kittel (...). Editio funditus renovata (...) ediderunt K. Ellinger et W. Rudolf. Textum Masoreticum curavit H. P. Rüdiger, Masoram elaboravit G. E. Weil, Stuttgart, 1977.

BIBL.HELIADE = *Biblia Sacra que coprinde Vechiul si Noul Testament tradusa din hellenesce dupo editia typarita in Athene 1843 sub preveghierea Synodului*

sacru al Helladei de I. Heliade R., Paris, in typographia lui E. Voitelain si comp., 1859.

BIBL.JÉR., BJ = *La Bible de Jérusalem*, traduite en français sous la direction de l'École biblique de Jérusalem, Les Éditions du Cerf, Paris, 1998.

BIBL.KJV = *The Holy Bible,* authorized King James Version, Miami, 1986.

BIBL.LIT. = *Biblia*, traducere literală nouă, completată, revizuită şi actualizată cu subtitluri şi texte paralele marginale şi adnotări de traducere în text, GBV, Bucureşti, 2001.

BIBL.LUTHER = *Die Bibel oder die ganze Schrift des Alten und Neuen Testaments*, nach der Übersetzung Martin Luthers , mit Apokryphen, revidierter Text, Stuttgart, 1974.

BIBL.MICU = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a legii vechi şi a ceii noao, toate care s-au tălmăcit de pre limba elinească pre înţelesul limbii româneşti, acum întîiu s-au tipărit românìşte supt stăpînirea preaînălţatului împărat a Romanilor Francisc al doilea* (...). *Cu blagoslovenia mării sale prealuminatului şi preasfinţitului domnului domn Ioan Bob, vlădica Făgăraşului* (...), Blaj, 1795. [Ediţie modernă: *Biblia de la Blaj, 1795*. Ediţie jubiliară, Roma, 2000. Precuvântare*:* Lucian Mureşan, Cuvânt introductiv: Camil Mureşan, editor coordonator: Ioan Chindriş, coordonare filologică: Eugen Pavel, studii: Ioan Chindriş, Eugen Pavel, transcrieri: Elena Ardeleanu, Ioan Chindriş, Nicolae Edroiu, Elena Mihu, Florica Nuţiu, Dora Pavel, Eugen Pavel, Şerban Turcuş, Veronica Turcuş, concordanţa numelor proprii: Sidonia Puiu, glosar: Elena Comşulea, Valentina Şerban, Sabina Teiuş].

BIBL.OSTROG = ***Библиꙗ сиречь книгы Ветхаго и Новаго Завета по ꙗзыкоу словенскоу*** (...), Ostrog, 1581.

BIBL.POL. = *Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Nowy przekład z języków hebrajskiego i greckiego opracowany przez Komisję Przekładu Pisma Świętego, Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne, Warszawa, 1975.

BIBL.PORT. = *A Bíblia Sagrada, contendo o Velho e o Novo Testamento*. Traduzida em português por João Ferreira de Almeida. Edição revista e corrigida. Edição da Sociedade Bíblica, Lisboa, 1988.

BIBL.RADU-GAL. / BIBL. 1938 = *Biblia*, *adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament*, tradusă după textele originalelor ebraice şi greceşti de preoţii profesori Vasile Radu şi Gala Galaction, din înalta iniţiativă a Majestăţii sale regelui Carol II, Fundaţia pentru Literatură şi Artă «Regele Carol II», Bucureşti, 1938 (ed. a II-a, 1939).

BIBL.ŞAGUNA = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură* (...), tipărită (...) cu binecuvântarea excelenţiei sale, prea sfinţitului Domn Andreiu, Baron de Şaguna, Sibiiu, 1856-1858.

BIBL.VEN. = *Τῆς Θείας Γραφῆς, Παλαίας δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἁπάντα. Divinae Scripturae, nempe Veteris ac Novi Testamenti, omnia, recens a viro doctissimo & linguarum peritissimo diligenter recognita, & multis in locis emendata, variisque lectionibus ex diversorum exemplarium collatione decerptis, & ad hebraicam veritatem in Veteri Testamento revocatis aucta & illustrata. Πάλαι μέν ἑτέρωθι τυπωθεὶσα, καὶ νὺν πρώτων ἐκδωθεὶσα Ἐνετίησι, παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων* [= „Din nou şi alt fel s-a tipărit şi acum mai întîi s-a dat publicului la Veneţia, de către Nicolae Glykis din Ioannina."], MDCLXXXVII. Con licenza de superiori, e privilegio.

BIBL.VULG. 1760-1761 = *Biblia Vulgata*, *Blaj*, *1760-1761* [versiune manuscrisă elaborată de un colectiv de cărturari greco-catolici, sub conducerea episcopului Petru Pavel Aaron], Cuvânt înainte de acad. Eugen Simion, editor coordonator: Ioan Chindriş, coordonare filologică: Niculina Iacob, transcrieri: Elena Ardeleanu, Mircea Remus Birtz, Ioan Chindriş, Elena Comşulea, Florica Nuţiu, Doina Grecu, Elena Mihu, Vasile Rus, Valentina Şerban; revizie: Elena Ardeleanu, Elena Comşulea, Doina Grecu, Valentina Şerban; indici de cuvinte: Niculina Iacob, Ioan Chindriş, notă asupra ediţiei: Elena Ardeleanu, Ioan Chindriş, Elena Comşulea, Doina Grecu, Valentina Şerban, concordanţa numelor: Mircea Remus Birtz, Editura Academiei Române, vol. I-V, Bucureşti, 2005.

BL = *Dizionario biblico* [*Bibel-Lexicon*] publicato da Herbert Haag *et al.*, prima edizione ampliata italiana a cura di P. Giuliano, Torino, Società Editrice Internazionale, 1963.

CÂNDEA = Virgil Cândea, *Raţiunea dominantă. Contribuţii la istoria umanismului românesc*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1979.

CIHAC = A. de Cihac, *Dictionnaire d'Étymologie daco-romane. Éléments slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, Francfort a. Main, 1879.

CIORĂNESCU = Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, Editura Saeculum I.O., București, 2002.

COD. TOD. = *Codicele Todorescu*, în *Două manuscripte vechi: Codicele Todorescu și Martian*, studiu și transcriere de dr. Nicolae Drăganu, Editura Academiei Române, București, 1914.

CORESI, AP. = Coresi, *Lucrul apostolesc* Brașov, 1563, în *Texte de limbă din secolul al XVI-lea*, reproduse în facsimile de I. Bianu. IV. *Lucrul apostolesc – Apostolul* tipărit de diaconul Coresi la Brașov, la anul 1653. Tiparul „Cultura Națională", București, 1930.

CORESI, LIT. = *Liturghierul lui Coresi*. Text stabilit, studiu introductiv și indice de Al. Mareș, Editura Academiei, București, 1969.

CORESI, PS. SL.-ROM. = Coresi, *Psaltirea slavo-română (1577) în comparație cu psaltirile coresiene din 1570 și din 1589*. Text stabilit, introducere și indice de Stela Toma, București, Editura Academiei Române, 1976.

CRON. = *Cronograf tradus din grecește de Pătrașcu Danovici*. Ediție îngrijită și cuvânt înainte de Gabriel Ștrempel, studiu introductiv de Paul Cernovodeanu, Editura Minerva, București, 1998 (vol. I), 1999 (vol. II).

DB = *Dictionnaire de la Bible contenant tous les noms de personnes, de lieux, de plantes, d'animaux, mentionnés dans le Santes Écritures* [...], publié par F. Vigouroux avec le concurs d'un grand nombre de collaborateurs, tom. I-XVI, Paris, Letouzey et Ané, 1891-1912.

DELR = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti", *Dicționarul etimologic al limbii române (DELR)*, volumul I (A-B), București, Editura Academiei Române, 2012.

DERS = Gh. Bolocan (redactor responsabil), *Dicționarul elementelor românești din documentele slavo-române 1374-1600*, Editura Academiei, București, 1981.

DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române*. A. Serie veche. Sub conducerea lui Sextil Pușcariu. Tomul I. Partea I: *A – B*. Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea, București, 1913; Tomul I. Partea II: *C*. Tipografia Ziarului „Universul", București, 1940; Tomul I. Partea III. Fascicula I: *D – de*. Universul, Întreprindere Industrială a Statului, București, 1949; [Fascicula II: *de – deștina*; șpalt, 1948]; Tomul II. Partea I: *F – I*. Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, București, 1934; Tomul II. Partea II. Fascicula I: *J – lacustru*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., București, 1937; Tomul II. Partea II. Fascicula II: *Ladă – lepăda*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., București, 1940; Tomul II. Partea II. Fascicula III: *Lepăda – lojniță*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., București, 1948. B. Serie nouă. Redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur și acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala și acad. Gheorghe Mihăilă. Editura Academiei, București. Tomul I. Partea a 3-a, a 4-a, a 5-a, a 6-a: Litera D, 2006-2008; Tomul IV. Litera *L*: 2008; Tomul V. Litera *L*: 2008; Tomul VI. Litera *M*: 1965-1968; Tomul VII. Partea I. Litera *N*: 1971; Tomul VII. Partea a 2-a. Litera *O*: 1969; Tomul VIII. Litera *P*: 1972-1984; Tomul IX. Litera *R*: 1975; Tomul X. Litera *S*: 1986-1994; Tomul XI. Partea 1. Litera *Ș*: 1978; Tomul XI. Partea a 2-a și a 3-a. Litera *T*: 1982-1983; Tomul XII. Partea I. Litera *Ț*: 1994; Tomul XII. Partea a 2-a. Litera *U*: 2002; Tomul XIII. Partea I și a 2-a și a 3-a. Litera *V* și literele *W*, *X*, *Y*: 1997-2005; Tomul XIV. Litera *Z*: 2000.

DOOM 2005 = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti", *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

DOS. PAR. = Dosoftei, *Parimiile preste an. Iași, 1683*. Ediție critică, introducere, note asupra ediției și glosar de Mădălina Ungureanu, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2012.

DRH = M. Berza et alii, *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*. Comitet de coordonare: Ștefan Pascu, Ștefan Ștefănescu, Alexandru Elian, Damaschin Mioc, Ioan Caproșu, Constantin Cihodaru, Aurel Răduțiu, Leon Șimanschi. Editura Academiei, București,

DSPN = *A Dictionary of Scripture Proper Names. With Their Pronunciations and Explanations*, by Cyrus A. Potts, Fairbanks & Co., 54 & 56, Madison Street, Chicago Ills., s. a. [Published by Forgotten Books, 2013].

GALR = Valeria Guțu-Romalo (coord), *Gramatica limbii române*, volumul I, *Cuvântul*, București, Editura Academiei Române, 2005; volumul al II-lea, *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2008.

GBLR = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.

GR.ENGL. = *Greek-English Lexicon of the Septuagint*, revised edition, compiled by Johan Lust/ Erik Eynikel/ Katrin Hauspie, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2003.

HASDEU = B. P. Hasdeu, *Cuvente den bătrîni*. Tomul I, Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de G. Mihăilă, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.

HERODOT = Herodot, *Istorii*. Ediție îngrijită de Liviu Onu și Lucia Pașcaliu, prefață, studiu filologic, note, glosar de Liviu Onu, indice de Lucia Șapcaliu, Editura Minerva, București, 1984.

HITSCHCOCK, DSPN = Roswell Hitschcock, *An Interpreting Dictionary of Scripture Proper Names, Showing the Meaning of Nearly All the Names of Persons and Places in the Bible*, New York, 1894.

ILREV = Ion Gheție (coord.), *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1521-1780)*, Editura Academiei Române, București, 1997.

JOBES/ SILVA = Karen H. Jobes/ Moisés Silva, *Invitation to the Septuagint*[2], Paternoster Press, Michigan, 2001.

LAMPE = G. W. H. Lampe, *A Patristic Greek Lexicon*, Oxford, The Clarendon Press, 1961.

LEX.ONOM. = O. Odelain/ R. Séguineau, *Dictionnaire des noms propres de la Bible*, 3e édition, préface de R. Tournay, Paris, Éditions du Cerf, 1988.

LIDDELL-SCOTT = *A Greek-English Lexicon*, compiled by Henry George Liddell and Robert Scott. Revised and augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones, with the assistance of Roderick McKenzie and with the cooperation of many scholars. With a revised supplement. Clarendon Press, Oxford, 1996.

LXX = *Septuaginta* ca referință generală.

MDA = *Mic dicționar academic*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, vol. I-II, 2010.

MEISTER, BN = *Biblische Namen, kurz erklärt*, von Abraham Meister. Erweitere Ausgabe mit den Namen der Apokryphen, Christliche Verlagsanstalt Neukirchen-Vluyn, 6. Auflage, 1995.

MIKLOSICH = *Lexicon Palaeoslovenico-Graeco-Latinum*. Emendatum auctum edidit Fr. Miklosich, Vindobonae, Guilelmus Braumueller, 1862-1865.

MILESCU, APOLOG.. = Ioan Cantacuzino, *Patru apologii pentru religia creștină și Patru orații, traduse în limba română la mijlocul secolului al XVII-lea de Nicolae Spătarul (Milescu)*. Ediție critică, studiu introductiv, notă asupra ediției, note și comentarii, glosar de Eugenia Dima, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2010.

MLD = *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688*. Pars I-IX, XI (coord.: Paul Miron/ Vasile Arvinte/ Alexandru Andriescu), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, 1988-2009 (serie veche); Pars X-XXIV (coord. Eugen Munteanu), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, 2009-2016 (serie nouă).

MSL = Jean-Paul Deschler, *Manuel du slavon liturgique*, Tome II, *Dictionnaire slavon-français*, Paris, Institut d'Études Slaves, 2003.

MS.4389 = Biblioteca Academiei Române, *Manuscrisul românesc nr. 4389* [c. 1665-1672]. Conține traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă și latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andrean Panoneanul), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MS.45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, *Manuscrisul românesc nr. 45* [c. 1683-1686]. Conține traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu și revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei) în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MURAOKA = T. Muraoka, *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*, Peeters, Louvain-Paris-Walpole, 2009.

N.ENGL.BIBLE = *The New English Bible with Apocripha*, Oxford University Press/ Cambridge

University Press, 1970.

NTB (1648) = *Noul Testament sau Împăcarea au leagea noao a lui Iisus Hristos, Domnului nostru. Izvodit cu mare socotință, den izvod grecescu și slovenescu, pre limbă rumânească, cu îndemnarea și porunca denpreună cu toată cheltuiala a măriei sale Gheorghe Racoți, craiul Ardealului. Tipăritu-s-au întru a măriii sale tipografie, dentîiu noou, în Ardeal, în cetatea Belgradului. Anii de la întruparea Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos 1848, luna lui ghenuariu 20* (ediție modernă: Alba Iulia, 1988).

NTCORN. = *Noul Testament al Domnului nostru Isus Hristos*. Tradus de D. Cornilescu, ediția II, București, Societatea Evanghelică Română, Strada Bursei, No. 1, 1922. [Pe verso: Această traducere a fost făcută la Stăncești-Botoșani. București, Tipografia "Națională" Jean Ionesc&C0., Strada Bursei, No. 1].

PALIA = *Palia de la Orăștie (1581-1582).* Text, facsimile, indice, ediție îngrijită de Viorica Pamfil, București, Editura Academiei Române, 1966.

PHYSIOLOGOS = *Physiologos. Le bestiaire des bestiaires.* Texte traduit du grec, introduit et commenté par Arnaud Zucker, Éditions Jérôme Millon, 2015.

PO = *Palia de la Orăștie (1582).* I. Textul. Text stabilit și îngrijire editorială de Vasile Arvinte, Ioan Caproșu și Alexandru Gafton, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2005.

PSALT.1651 = *Psaltiră, ce să zice Cîntarea a fericitului proroc și împărat David, cu cîntările lui Moisí și cu summa și rînduiala la toți psalomii, izvodită cu mare socotință den izvod jidovesc pre limbă românească.* (…) Tipăritu-s-au întru a măriei sale tipografie dentîiu noao, în Ardeal, în cetatea Belgradului, 1651 [Ediție modernă: *Psaltirea de la Alba Iulia* …, cu binecuvîntarea înaltpreasfințitului Andrei, Alba Iulia, 2001].

RECEPTAREA I = *Receptarea Sfintei Scripturi, între filologie, hermeneutică și traductologie.* I, Lucrările Simpozionului Național «Explorări în tradiția biblică românească și Europeană», Iași, 28-29 octombrie 2010. Editori: Eugen Munteanu (coord.), Ioan Florin Florescu, Ana-Maria Gînsac, Maria Moruz, Sabina Savu-Rotenștein, Mădălina Ungureanu, Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza», Iași, 2011.

RECEPTAREA II = *Receptarea Sfintei Scripturi, între filologie, hermeneutică și traductologie*, II, Lucrările Simpozionului Național «Explorări în tradiția biblică românească și europeană», Iași, ediția a II-a, 4-5 noiembrie 2011. Editori: Eugen Munteanu (coord.), Ana-Maria Gînsac, Maria Moruz, Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza», Iași, 2012.

RECEPTAREA III = *Receptarea Sfintei Scripturi, între filologie, hermeneutică și traductologie*, III, Lucrările Simpozionului Național «Explorări în tradiția biblică românească și europeană», Iași, ediția a III-a, 30 mai - 1 iunie 2013. Editori: Eugen Munteanu (coord.), Iosif Camară, Sabina-Nicoleta Rotenstein, Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza», Iași, 2014.

RECEPTAREA IV = *Receptarea Sfintei Scripturi, între filologie, hermeneutică și traductologie*, IV, Lucrările Simpozionului Național «Explorări în tradiția biblică românească și europeană», Iași, ediția a II-a, 27 -29 octombrie 2014. Editori: Eugen Munteanu (coord.), Iosif Camară, Ana-Maria Gînsac, Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza», Iași, 2015.

RECEPTAREA V = *Receptarea Sfintei Scripturi, între filologie, hermeneutică și traductologie*, V, Lucrările Simpozionului Național «Explorări în tradiția biblică românească și europeană», Iași, ediția a V-a, 18-20 octombrie 2015. Editori: Eugen Munteanu (coord.), Iosif Camară, Ana-Veronica Catană-Spenchiu, Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza», Iași, 2016.

ȘEAPTE TAINE = Iulia Mazilu, *Șeapte taine a besearecii* (Iași, 1644). Ediție critică, notă asupra ediției și studiu filologico-lingvistic, Editura Universitații Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2012.

SCRIBAN = August Scriban, *Dicționaru limbii românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme*, Iași, 1939.

SEPT.BOS = *῾Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ῾ΕΒΔΟΜΕΗΚΟΝΤΑ. VETUS TESTAMENTUM GRAECUM ex versione septuaginta interpretum. Secundum exemplar Vaticanum Romae editum, accuratissime denuo recognitum, una cum scholiis ejusdem editionis, variis manuscriptorum codicum veterumque exemplarium lectionibus, nec non fragmentis versionum Aquilae, Symachi Theodothionis. Summa cura edidit Lambertus Bos, L. Gr. in Acad. Franeq. Professor. Franequerae. Excudit Francisus Halma, Illustr. Frisiae Ord. atque eorundem Academiae typogr. ordinar.* MDCCIX.

SEPT.CONCORD. = *A Concordance of the Septuagint,*

Compiled by George Morrish, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, 1978 (second edition).

SEPT.ENGL.1851 = *The Septuagins with Apocrypha: Greek and English*, by Sir Lancelot C. L. Brenton, Hendrickson Publishers, Peabody, 1986. Originally published by Samuel Bagster & Sons Ltd, London, 1851.

SEPT.ENGL.2007 = *A New English Translation of the Septuagint and the Other Greek Translations Traditionally Included under That Title*, Albert Pietersma and Benjamin G. Wright (ed.), Oxford University Press, New York – Oxford, 2007.

SEPT.FR. = *La Sainte Bible*. Traduction de l'Ancien Testament d'après les Septante (...) par P. Giguet, Tome I: *Genèse, Exode, Lévitique, Nombres, Deutéronome, Josué, Juges*, *Ruth*, Paris, 1865; Tome II: *I Règnes (= 1 Samuel), II Règnes (= 2 Samuel), III Règnes (= 1 Rois), IV Règnes (= 2 Rois), I Paralipomènes (1 Chroniques), II Paralipomènes (2 Chroniques), Esdras, Néhémie, Tobit, Judith, Esther*, Paris, 1865; Tome III: *Job, Psaumes, Proverbes, Ecclésiaste, Cantique des cantiques, Sagesse de Salomon, Sagesse de Sirach, Osée, Amos, Michée, Joël, Abdias, Jonas, Nahum, Habacuc, Sophonie, Aggée, Zacharie, Malachie*, Paris, 1872; Tome IV: *Isaïe, Jérémie, Baruch, Lamentations de Jérémie, Lettre de Jérémie, Ezéchiel, Daniel, I Macchabées, II Macchabées*, Paris, 1872.

SEPT.FRANKF. = *Τῆς θείας Γραφῆς. Παλαίας Δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἅπάντα. Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia*, *Graece*, a viro doctissimo recognita et emendata, variisque lectionibus aucta et illustra, Frankofurti ad Moenum, apud Andreae Wecheli haeredes, 1597.

SEPT.GERM. = *Septuaginta Deutsch. Das griechische Alte Testament in deutscher Übersetzung*, in Zusammenarbeit mit Eberhard Bons, Kai Brodersen, Helmut Engel, Heinz-Josef Fabry, Siegfried Kreuzer, Wolfgang Orth, Martin Rösel, Helmut Utzschneider, Dieter Vieweger und Nikolaus Walter, herausgegeben von Wolfgang Kraus und Martin Karrer, Deutesche Bibelgesellschaft, zweite, verbesserte Auflage, Stuttgart, 2010.

SEPT.LOND. = *Ἡ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ἙΒΔΟΜΕΗΚΟΝΤΑ. VETUS TESTAMENTUM GRAECUM ex versione septuaginta interpretum, juxta exemplar Vaticanum Romae editum* (...), *Londini, excudebat Rogerus Daniel* (...), M.DC.LIII.

SEPT.NEC = S*eptuaginta I: Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii, Deuteronomul*, Volum coordonat de Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi, în colaborare cu Ioan Florin Florescu, Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2004; *Septuaginta II*: *Iisus Nave, Judecătorii, Ruth, 1-4 Regi*, Volum coordonat de Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Florica Bechet, Ioana Costa, Alexandra Moraru, Ion Pătrulescu, Cristina Costena Rogobete (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2004; *Septuaginta III*: *1-2 Paralipomene*, *1-2 Ezdra*, *Ester*, *Iudit*, *Tobit*, *1-4 Macabei*, Volum coordonat de Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Francisca Băltăceanu, Gheorghe Ceauşescu, Ştefan Colceriu, Vichi Dumitriu, Theodor Georgescu, Octavian Gordon, Lia Lupaş (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2005; *Septuaginta IV/I*: *Psalmii, Odele, Proverbele, Ecleziastul, Cântarea Cântărilor*, Volum coordonat de Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Florica Bechet, Monica Broşteanu, Ioana Costa, Marius David Cruceru, Cristian Gaşpar, Eugen Munteanu, Ion Pătrulescu (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2006; *Septuaginta IV/II* : *Iov, Înțelepciunea lui Solomon, Înțelepciunea lui Iisus Sirah, Psalmii lui Solomon*, Volum coordonat de Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Smaranda Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, Iulia Cojocariu, Ştefan Colceriu, Eugen Munteanu (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2007; *Septuaginta V*: *Osea, Amos, Michea, Ioel, Abdias, Iona, Naum, Avacum, Sophonia, Aggeu, Zaharia, Malachia*, Volum coordonat de Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, îngrijit de Smaranda Bădiliță; Cristian Gaşpar (traducător), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2009; *Septuaginta VI/I*: Isaia, Ieremia, Baruh, Plîngeri,

Epistola lui Ieremia, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, Ioan Pătrulescu (traducători); Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2011; *Septuaginta VI/II*: *Iezechiel, Suzana, Daniel, Bel şi Balaurul*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Florica Bechet, Ioana Costa (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2008.

SEPT.RAHLFS = *Septuaginta*, *id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes*, edidit Alfred Rahlfs, Editio altera quam recognovit et emendavid Robert Handhart, duo volumina in uno, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979.

SEPT.ZIEGLER = *Septuaginta.* Vetus Testamentum Graecum, auctoritate Societatis Litterarum Gottingensis editum. Vol. XII/ 2, *Sapientia Iesu Filii Sirach,* edidit Josephus Ziegler, Göttingen, 1965.

SLOVN.STAROSLOV. = *Slovník jazyka staroslověnského/ Lexicon linguae Palaeoslovenicae*, Academia/ Nakladatelství Československé Věd, Praha, 1958 şi urm.

SVR = Pandele Olteanu (coord.) et alii, *Slava veche şi slavona românească*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1975.

TEXTE ROM. = Gheţie, Ion (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea, I. Catehismul lui Coresi, II. Pravila lui Coresi, III. Fragmentul Todorescu, IV. Glosele Bogdan, V. Prefeţe şi epiloguri.* Ediţii critice de Emanuela Buză, Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Ion Gheţie, Alexandra Roman Moraru, Florentina Zgraon, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1982.

TIKTIN = Tiktin, H., *Rumänisch-Deutsches Wörterbuch.* 3., überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, Band I A-C, Clusium, Cluj-Napoca, 2000; Band II D-O, Clusium, Cluj-Napoca, 2003, Band III P-Z, Clusium, Cluj-Napoca, 2005.

VULG. = *Biblia ad vetustissima exemplaria castigata* [...], Antwerpiae, ex officina Christophori Plantini, 1565 [*Vulgata Clementina*, ediţie indicată ca izvod în prefaţa Ms. 4389].

VULG.1583 = *Biblia sacra, quid in hac editione à Theologis Lovaniensibus praestitum sit, eorum praefatio indicat* (...), Antwerpen, ex officina Christophori Plantini, 1583.

B. Literatură secundară

Agafonov et alii 2006 = Claire Agafonov/ Thierry Grass/ Denis Maurel/ Nathalie Rossi-Gensane/ Agata Savary, *La traduction multilingue des noms propres dans PROLEX*, în „Meta”, LI (2006), p. 622-636.

Andriescu 1988 = Alexandru Andriescu, *Locul Bibliei de la Bucureşti în istoria culturii, literaturii şi limbii române literare*, în Paul Miron et alii (coord.), *Monumenta linguae Dacoromanorum - Biblia 1688*, pars I, *Genesis*, Iaşi, p. 7-45.

Andriescu 1997 = Alexandru Andriescu, *Studii de filologie şi istorie literară*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza“, Iaşi, 1997.

Andriescu 2003 = Alexandru Andriescu, *Psalmii în literatura română*, în *Monumenta linguae Dacoromanorum,* pars XI, *Liber Psalmorum*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza“, 2003, p. 5-144.

Arvinte 1966 = Vasile Arvinte, *Influenţa greacă asupra limbii române (pe baza ALR). Împrumuturi directe din greaca bizantină*, în „Analele ştiinţifice ale Universităţii «Aleandru Ioan Cuza» din Iaşi, XII (1)/ 1966, p. 1-28.

Arvinte 1988a = Vasile Arvinte, *Studiu lingvistic asupra primei cărţi* (Facerea) *din Biblia de la Bucureşti (1688), în comparaţie cu Ms. 45 şi cu Ms. 4389*, în Paul Miron et alii (coord.), *Monumenta linguae Dacoromanorum - Biblia 1688*, pars I, *Genesis*, Iaşi, p. 47-123.

Arvinte 1988b = Vasile Arvinte, *Calcuri lingvistice în cartea Ieşirea*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară”, XXXII (1988-1991), A – Lingvistică, p. 25-28.

Arvinte 1988b = Vasile Arvinte, Vasile, *Calcuri lingvistice în cartea Ieşirea*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară”, XXXII (1988-1991), A – Lingvistică, p. 25-28.

Arvinte 1991 = *Studiu lingvistic asupra cărţii a doua (*Ieşirea*) din* Biblia de la Bucureşti *(1688), în comparaţie cu ms. 45 şi cu ms. 4389*, în *Monumenta linguae Dacoromanorum,* II-*Exodus*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 1991, p. 1-65.

Arvinte 1993a = Vasile Arvinte *Construcţii perifrastice în Biblia de la Bucureşti (1688), în Ms. 45 şi în Ms. 4389*, în „Studii şi cercetări lingvistice", XLIV (1993), nr. 3, p. 177-181.

Arvinte 1993b = Vasile Arvinte, *Studiu lingvistic asupra cărţii a treia* (Preoţia) *din* Biblia de la Bucureşti*, în comparaţie cu ms. 45 şi cu ms. 4389*, în *Monumenta linguae Dacoromanorum III*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 1993, p. 1-54.

Arvinte 1994 = Vasile Arvinte, *Studiu lingvistic asupra cărţii a patra* (Numerii) *din* Biblia de la Bucureşti*, în comparaţie cu ms. 45 şi cu ms. 4389*, în *Monumenta Linguae Dacoromanorum IV*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 1994, p. 1-67.

Arvinte 1997 = Vasile Arvinte, *Studiu lingvistic asupra cărţii a cincea* (A doua lege) *din* Biblia de la Bucureşti*, în comparaţie cu ms. 45 şi cu ms. 4389*, în *Monumenta linguae Dacoromanorum V*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 1997, p. 1-97.

Arvinte 2004 = Vasile Arvinte, *Normele limbii literare în Biblia de la Bucureşti (1688)*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2004.

Arvinte 2008 = Vasile Arvinte, *Român, românesc, România. Studiu filologic*, ediţia a III-a (definitivă), Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2008.

Avram 1960 = Mioara Avram, *Evoluţia subordonării circumstanţiale cu elemente conjuncţionale în limba română*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1960.

Avram 2007 = Mioara Avram (coord.), *Sintaxa limbii române în secolele al XVI-lea-al XVIII-lea*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007.

Avram, Andrei 1964 = Andrei Avram, *Contribuţii la interpretarea grafiei chirilice a primelor texte româneşti*, în SCL, XV, 1964, 1 (p. 15-37), 2 (p. 147-167), 3 (p. 265-294), 4 (p. 471-495), 5 (p. 575-614).

Bălan 1914 = Ioan Bălan, *Limba cărţilor bisericeşti. Studiu istoric şi liturgic,* Blaj, 1914.

Ballard 2004 = Michel Ballard, *Le nom propre en traduction*, în „Babel", nr. 39/ 2004, p. 194-213.

Bărbulescu 1929 = Ilie Bărbulescu, *Individualitatea limbii române şi elementele slave vechi*, Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1929.

Barr 1969 = J. Barr, *The Symbolism of Names in the O.T.*, în „The Bulletin of the John Rylands Library", 52/ 1969, p. 11-29.

Bianu 1919 = Ioan Bianu, *În legătură cu „Biblia" de la 1667 a lui Nicolae Milescu*, în „Analele Academiei Române", memoriile secţiunii istorice, seria a II-a, tomul XXXVIII, 1915-1916, p. 5-6.

Biblia de la Bucureşti (1688), „Dacoromania" (Freiburg), 1988 (număr special).

Bogza-Irimie 1965 = Rodica Bogza-Irimie, *Despre unele caracteristici flexionare ale numelor proprii de persoană în limba textelor din secolul al XVI-lea*, în Iorgu Iordan, Andrei Avram, Alexandru Balaci (ed.), *Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1965 p. 69-72.

Bollée = Annegret Bollée, *Reduplikation und Iteration in den romanischen Sprachen*, in „Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen", Nr. 2 (1978), p. 318-336.

Botoşineanu 2007 = Luminiţa Botoşineanu, *Graiul de pe valea superioară a Someşului Mare*, Iaşi, Editura Alfa, 2007.

Brâncuş 1983 = Grigore Brâncuş, *Vocabularul autohton al limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.

Broşteanu 2005 = Monica Broşteanu, *Numele lui Dumnezeu în Coran şi în Biblie*, Iaşi, Editura Polirom, 2005.

Cândea 1973 = Virgil Cândea, *Semnificaţia politică a unui act de cultură feudală*, în „Studii şi cercetări lingvistice", XVI (1963), nr. 3, p. 651-671.

Cândea 1979 = Virgil Cândea, *Nicolae Milescu şi începuturile traducerilor umaniste în limba română*, în vol.: Virgil Candea, *Raţiunea dominantă. Contribuţii la istoria umanismului românesc*, Dacia, Cluj-Napoca, 1979, p. 79-224.

Capidan 1920 = Theodor Capidan, *Originea vocativului în* -le, în „Dacoromania", I (1920-1921), p. 185-209.

Cărăbuş 2012 = Cristina-Mariana Cărăbuş, *Nume de animale în tradiţia biblică românească*, teză de doctorat susţinută la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, 2012.

Cartojan 1945 = Nicolae Cartojan, *Istoria literaturii române vechi*, Editura Fundaţiilor Regale, vol. III, Bucureşti, 1945, p. 214-219.

Catford 1965 = J.-C. Catford, *A Linguistic Theory of Translation. An Essay in Applied Linguistics*, London, Oxford University Press, 1965.

Cernovodeanu/ Cicanci 1971 = Paul Cernovodeanu/ Olga Cicanci, *Ştiri noi despre*

Spătarul Nicolae Milescu și relațiile lui cu teologul anglican Thomas Smith, în „Biserica Ortodoxă Română", anul XXXIX (1971), nr. 3-4, p. 329-330.

Chindriş 2000 = Ioan Chindriş, *Secolele Bibliei de la Blaj*, în *Biblia de la Blaj. Ediție jubiliară,* Roma, 2000, p. 2339-2406.

Chindriş 2005 = Ioan Chindriş, *Testamentul lui Petru Pavel Aaron*, în "*Biblia Vulgata*" *(1760-1761)*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, vol. I, p. XII-LXXVII.

Chiţimia 1981 = I.C. Chiţimia, *Urme probabile ale unei vechi traduceri din limba latină în Psaltirea Scheiană*, în „Revista de istorie şi teorie literară", XXX (1981), nr. 2, p. 151-153.

Chiţimia 1982 = I.C. Chiţimia, *Începuturile scrisului în limba română*", în „Luceafărul", XXV (1982), nr. 1, 16, 17, 19, 21 şi 32.

Chiţimia 1989 = I.C. Chiţimia, *Inceputurile scrisului în limba română* (II), în „Noi, tracii", XVIII/ 1989, nr 175, p. 18 şi urm.

Chivu 2012 = Gh. Ghivu, *Scrisul religios, componentă definitorie a culturii vechi româneşti,* în „Dacoromania", serie nouă, XVII, 2012, nr, 1, Cluj-Napoca, p. 54-67.

Ciobanu 1947 = Ştefan Ciobanu, *Istoria literaturii române vechi*, Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1947, p. 297-308.

Ciobanu 2007 = Fulvia Ciobanu, *Complementul*, în Avram 2007, p. 117-188.

Ciompec 1969 = Georgeta Ciompec, *Observații asupra exprimării negației în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*, în „Studii şi cercetări lingvistice", XX, nr. 2/ 1969, p. 197-209.

Constantinescu 1963 = N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963.

Conţac 2010 = Emanuel Coţac, *Mentalități culturale românești și concepții teologice ortodox-răsăritene reflectate în lexicul și stilul traducerilor românești ale Noului Testament*, teză de doctorat, Bucureşti, 2010.

Copinger 2002 = Walter Arthur Copinger, *The Bible and its Transmission. An Historical and Bibliographical View of the Hebrew and Greek Texts* [...], Mansfield, Martino Publishing [London, 1897].

Corbeanu 2014 = Ramona-Cătălina Corbeanu, *Subiectul formelor nonfinite în texte din secolul al XVI-lea*, în: Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (editori), *Limba română. Diacronie și sincronie în studiul limbii române*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2014, p. 69-76.

Coseriu 1977 = Eugenio Coseriu, *Vives y la problema de la traducción*, în *Tradición y novedad en la ciencia del lenguaje*. Estudios de historia de la lingüística, estudios traducidos den alemán por Marcos Martinez Hernándes, Editorial Gredos, Madrid, 1977.

Coseriu 1989 = Eugenio Coseriu, *Principes de syntaxe fonctionnelle*, în «Travaux de linguistique et de philologie», XXVII, Strasbourg-Nancy, 1989 (traducere în limba română de Emma Tămîianu, în „Dacoromania", serie nouă, Cluj Napoca, I, 1994-1995, p. 29-68).

Coseriu 1991 = Eugenio Coseriu, *Science de la traduction et grammaire contrastive*, în „Linguistica Antverpiensia", Universiteit Antwerpen, Hoger Institut voor vertalers en tolken, 1991.

Coşeriu 1994 = Eugen Coşeriu, *Prelegeri și conferințe (1992-1993)*, supliment al *Anuarului de lingvistică și istorie literară*, Iaşi, 1994.

Coseriu 1994b = Eugenio Coseriu, *Limba română în fața Occidentului, de la Genebrardus la Hervás. Contribuți la istoria cunoașterii limbii române în Europa Occidentală*. În româneşte de Andrei A.Avram, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994.

Coseriu 1997 = Eugenio Coseriu, *Portée et limites de la traduction* în „Parallèles", n. 19 (1997), *Cahier de l' Ecole de Traduction et d' Interprétation*, Université de Genève.

Coseriu 2001 = Eugenio Coseriu, *L'Homme et son langage*, Editions Peeters, Louvain-Paris-Sterling, Virginia, 2001.

Coşeriu 2009 = Eugeniu Coşeriu, *Omul și limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală*. Antologie, argument şi note de Dorel Fînaru, traduceri de Eugenia Bojoga, Dumitru Irimia, Eugen Munteanu et alii, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2009.

Coşeriu 2013 = Eugenio Coseriu, *Lingvistica textului. O introducere în hermeneutica sensului.* versiune românească şi index de Eugen Munteanu şi Ana-Maria Prisecaru, cu o postfaţă de Eugen Munteanu, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2013.

Costinescu 1981 = Mariana Costinescu, *Codicele voronețean. Ediție critică, studiu filologic și studiu*

lingvistic, Bucureşti, Editura Minerva, 1981.

Coteanu 1956 = Ion Coteanu, *Despre poziţia articolului în limba română*, în „Studii şi cercetări lingvistice”, VII (1956), nr. 1-2, p. 57-71.

Coteanu 1958 = I. Coteanu, *Ce este* -ule *de la vocativ?*, în *Omagiu lui Iorgu Iordan cu prilejul implinirii a 70 de ani*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958 p. 213-216.

Coteanu 1969 = I. Coteanu, *Morfologia numelui în protoromână (română comună)*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969.

Coteanu 1981 = I. Coteanu, *Structura şi evoluţia limbii române (de la origini până la 1860)*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1981.

Crăciunescu 1909 = Aurel Crăciunescu, *Mitropolitul Andreiu şi Sf. Scriptură*, în „Revista teologică“, Sibiu, nr. 2/ 1909, p. 440-457.

Dauzat 1946 = Albert Dauzat, *Les noms des personnes. Origine et évolution*, Paris, Librairie Delagrave, 1946.

Densusianu 1901 = Ovid Densusianu, *Histoire de la langue roumaine, Tome premier. Les origines*, Ernest Leroux, Paris, 1901.

Densusianu 1932 = Ovid Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, II, Paris, Librairie Ernest Leroux, 1932.

Densusianu 1997 = Ovid Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, *Tome II. Le seizième siècle.* Ediţie critică şi note de V. Rusu, prefaţă de B. Cazacu, Editura „Grai şi suflet-cultura naţională”, Bucureşti, 1997.

Diaconescu 1965 = Paula Diaconescu, *Declinarea cu articol proclitic a substantivelor proprii, nume de persoană, în limba română*, în *Omagiu lui Alexandru Rosetti*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1965, p. 172-175.

Diaconescu 1970 = Paula Diaconescu, *Structură şi evoluţie în morfologia substantivului românesc*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1970.

Diaconescu 1970 = Paula Diaconescu, *Structură şi evoluţie în morfologia substantivului românesc*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1970.

Dicţionarul literaturii române pînă la 1900, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1978, p. 101-102.

Dimitrescu et alii 1978 = Florica Dimitrescu (coordonator)/ Viorica Pamfil/ Elena Barborică/ Maria Cvasnîi/ Mirela Theodorescu/ Cristina Călăraşu/ Mihai Marta/ Elena Toma/ Liliana Ruxăndoiu, *Istoria limbii române. Fonetică. Morfostintaxă. Lexic*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1978.

Dimitriu 1986 = C. Dimitriu *„Dublarea” complementului direct şi a complementului indirect în* Biblia de la Bucureşti, în „Analele Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi”, secţiunea III e, Lingvistică, XXXII (1986), p. 39-46.

Dimitriu 1999 = C. Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Iaşi, Editura Institutul European, 1999.

Dimitriu 2005 = C. Dimitriu, *Codicele popii Bratul (1559-1560), Grafie şi fonetică, morfologia, vocabularul, textul facsimilat, indice de cuvinte şi forme româneşti*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2005.

Doufour 1990 = Jean-Paul Doufour, *La Transcription des noms propres dans la Bible anglaise avec références faites à la Bible dite «Version Autorisée» (1611)*, în Yannick Le Boulicaut (éd.), *Onomastique biblique: des richesses de la Bible hébraïque aux usages en langues modernes. Actes du Colloque des 4 et 5 novembre 1988*, Angers, Université catholique de l’Ouest, 1990, p. 55-61.

Drăganu, 1943 = Nicolae Drăganu, *Morfemele româneşti ale complementului în acuzativ şi vechimea lor*, Bucureşti, 1943.

Dragoş, 1995 = Elena Dragoş, *Elemente de sintaxă istorică românească*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1995.

Fabricius 1793 = I.A. Fabricius, *Bibliotheca graeca, sive notitia scriptorum veterum Graecorum quorumcunque monumenta integra, aut fragmenta edita exstant* [...], editio quarta [...] curante Gottlieb Christophoro Harles, accedunt I. A. Fabricii et Christoph. Augusti Heumanni, supplementa inedita, volumen tertium, Hamburgi, Lipsiae ex officina Breitkophia, MDCCLXXXXIII.

Fernández Marcos 1977 = N. Fernández Marcos, *Nombres propios y etimologias populares en la Septuaginta*, în „Sefarad”, XXXVII/ 1977, p. 239-260.

Fernández Marcos 2000 = Natalio Fernández Marcos, *The Septuagint in Context. Introduction to the Greek Versions of the Bible*, translated by Wilfred G. E. Watson, Leiden-Boston-Köln, Brill, 2000.

Ferro 2006 = Teresa Ferro, *Misionarii catolici în Moldova*. Traducere de Cristian Alexandru Damian şi Ştefan Damian, Editura IDC Press, Cluj-Napoca, 2006.

Florescu 2015 = Florin-Ioan Florescu, *În multe chipuri de Scripturi. Studii de traductologie biblică românească*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", colecţia Fontes Traditiones, Iaşi, 2015.

Frâncu 1967 = Constantin Frâncu, *Din istoria perfectului simplu românesc: formele de persoana I şi a II-a plural cu sufixul* ***-ră***, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", tomul XVIII/ 1967, p. 175-192.

Frâncu 1969 = Constantin Frâncu, *Formele de persoana a III-a ale auxiliarului de la perfectul compus. Privire istorică*, în „Studii şi cercetări lingvistice", XX/ 1969, nr. 3, p. 299-318.

Frâncu 1971a = Constantin Frâncu, *Cu privire la vechimea a două inovaţii în flexiunea verbală, comună dialectelor limbii române*, în „Fonetică şi dialectologie", VII, 1971, p. 179-185.

Frâncu 1971b = Constantin Frâncu, *Vechimea şi răspîndirea formelor* ***să deie, să steie, să beie, să ieie*** *în graiurile dacoromâne*, în „Studii şi cercetări lingvistice", XXII/ 1971, nr. 3, p. 261-276.

Frâncu 1972 = Constantin Frâncu, *Din istoria demonstrativelor româneşti: formele* ***(a)celei(a), aceleiaşi, (a)celeilalte, (a)cestei(a)***, în Ion Gheţie (coord.), *Studii de limbă literară şi filologie*, II, Bucureşti, 1972, p. 25-52.

Frâncu 1976 = Constantin Frâncu, *Din istoria verbelor neregulate: perfectul sigmatic al verbelor* ***a fi, a avea*** *şi* ***a vrea***, în „Limba română", XXVI (1976), nr. 1, p. 56-57.

Frâncu 1977 = Constantin Frâncu, *Din istoria verbelor neregulate: imperfectul verbelor* ***a da*** *şi* ***a sta***, în „Limba română", XXVI (1977), nr. 1, p. 81-85.

Frâncu 1980a= Constantin Frâncu, *Din istoria verbelor neregulate: perfectul simplu şi mai mult ca perfectul verbelor* ***a da*** *şi* ***a sta,*** în „Limba română", XXIX (1980), nr. 4, p. 307-316.

Frâncu 1980b = Constantin Frâncu, *Formele de persoana a II-a singular de la imperativul negativ al verbelor* ***a avea, a fi, a (a)duce, a face, a zice***, în „Limba română", XXIX (1980), nr. 1, p. 27-33.

Frâncu 1982a = Constantin Frâncu, *Vechimea şi difuziunea lexicală a unei inovaţii comune dialectelor limbii române: desinenţa* ***-uri*** *la pluralul femininelor*, în „Limba română", XXXI (1982), nr. 3, p. 199-212.

Frâncu 1982b = Constantin Frâncu, *Formele verbale şi pronominale cu* ***î-*** *protetic în limba română*, în „Dacoromania. Jahrbuch für ostliche Latinität", V (1982), Freiburg, p. 81-112.

Frâncu 1983-1984 = Constantin Frâncu, *Geneza şi evoluţia formelor verbale supracompuse în limba română*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", tomul XXIX (1983-1984), p. 23-62.

Frâncu 2000 = Constantin Frâncu, *Conjunctivul românesc şi raporturile lui cu alte moduri*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2000.

Frâncu 2008 = Constantin Frâncu, *Un fenomen puţin cercetat: „gramatizarea"*, în: Luminiţa Hoarţă Cărăuşu (coord.), *Comunicarea: ipoteze şi ipostaze*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2008, p. 107-110.

Frâncu 2009 = Constantin Frâncu, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2009.

Gafton 2003 = Alexandru Gafton, *Palia de la Orăştie ca traducere*, în Vasile Arvinte/ Alexandru Gafton (ed.), *Palia de la Orăştie (1582)*, vol. II: *Studii*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2003, p. 1-145.

Gafton 2005 = Alexandru Gafton, *După Luther. Traducerea vechilor texte biblice*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2005.

Gáldi 1939 = Ladislas Gáldi, *Les mots d'origine néo-Grecque en roumain à l'époque des phanariotes*, Kir M. Pázmány Péter [...], Budapest, 1939.

Gheţie 1965 = Ion Gheţie, *Localizarea textelor vechi româneşti după criterii lingvistice*, în „Studii şi cercetări lingvistice", anul XVI/ 1965, nr. 3, p. 391-406.

Gheţie 1968 = Ion Gheţie, *Contribuţii la istoria trecerii lui ea la e (leage > lege). Prezenţa lui ea în Muntenia la începutul secolului al XVIII-lea*, în „Limba română", XVII (1968), nr. 6, p. 501-508.

Gheţie 1971 = Ion Gheţie, *Contribuţii la problema unificării limbii literare. Momentul 1750*, în „Limba română", (XX/ 1971), nr. 2, p. 113-124.

Gheţie 1972 = Ion Gheţie, *Biblia de la Bucureşti şi procesul de unificare a limbii române*, în vol.: Ion Gheţie (coord.), *Studii de limbă literară şi filologie*, II, Editura Academiei Republicii Socialiste

România, Bucureşti, 1972, p. 53-66.

Gheţie 1973 = Ion Gheţie, *Originea auxiliarului **a** de la pers. 3 sg. a perfectului compus*, în „Studii şi cercetări lingvistice”, XXIV (1973), nr. 4, p. 421-430.

Gheţie 1974 = Ion Gheţie, *Începuturile scrisului în limba română. Contribuţii filologice şi lingvistice*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974.

Gheţie 1975 = Ion Gheţie, *Baza dialectală a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975.

Gheţie 1982 = Ion Gheţie, *A existat un izvor latin al psaltitilor româneşti di secolul al XVI-lea?*, în „Limba română”, XXXI (1982), nr. 2, p. 181-185.

Gheţie 1994 = Ion Gheţie, *Introducere în dialectologia istorică românească*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1994.

Gheţie 1997 = Ion Gheţie (coord.)/ Gheorghe Chivu/ Mariana Costinescu/ Constantin Frâncu/ Alexandra Roman Moraru/ Mirela Teodorescu, *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780)*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1997.

Gheţie/ Mareş 1974a = Ion Gheţie/Alexandru Mareş, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974.

Gheţie/ Mareş 1974b = Ion Gheţie/ Alexandru Mareş, *Introducere în filologia românească. Probleme. Metode. Interpretări*, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1974.

Gheţie/ Mareş 1985 = Ion Gheţie/ Alexandru Mareş, *Originile scrisului în limba română*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1985.

Gînsac 2012 = Ana-Maria Gînsac, *Despre traducerea toponimelor biblice descriptive în limba română*, în „Studii şi cercetări lingvistice”, LXIII (2012), nr. 1, p. 121-135.

Gînsac 2013a = Ana-Maria Gînsac, *Teonimie românească. Concept, metodă, probleme*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2013.

Gînsac 2013b = Ana-Maria Gînsac, *Vocativul numelor proprii în traducerile româneşti ale* Vechiului Testament *din secolul al XVII-lea*, în „Biblicum Jassyense. Romanian Journal for Biblical Philology and Hermeneutics”, IV (2013), p. 139-145.

Gînsac 2016 = Ana-Maria Gînsac, *Despre adaptarea grafică a numelor proprii din prima traducere a Septuagintei în limba română (Ms. 45)*, în „Diacronia”, 3 (2016), nr. 1, A40 (1–11), doi:10.17684/i3A40ro.

Gorovei 1987 = *Studiu introductiv* la vol.: P.P. Panaitescu, *Nicolae Milescu Spătarul (1636-1708)*, versiune româneasca de Silvia P. Panaitescu, ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de Ştefan S. Gorovei, Editura Junimea, Iaşi, 1987, p. V-XXXIX.

Grant 2001, = Robert M. Grant, *Early Cristians and Animals*, Routledge, New York, 2001.

Grass 2002 = Thierry Grass, *Quoi! Vous voulez traduire «Goethe»? – Essai sur la traduction des noms propres allemand-français*, Berne, Peter Lang, 2002.

Grass 2006 = Thierry Grass, *La traduction comme appropriation: le cas des toponymes étrangers*, în „Meta”, 51 (2006), nr. 4, p. 660-670.

Graur 1972 = Al. Graur, *Nume de locuri*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1972.

Gray 1896 = G. Buchanan Gray, *Studies in Hebrew Proper Names*, London, Adam and Charles Black, 1896.

Guţu Romalo 1965 = Valeria Guţu-Romalo, *Din morfologia sec. al XVI-lea: perfectul simplu al verbului **a face***, în *Omagiu lui Al. Rosetti la 70 de ani*, Bucureşti, 1965, p. 337-540.

Haneş 1962a = Petre V. Haneş, *Un tricentenar Milescu: Cartea cu întrebări*, în „Glasul Bisericii“, anul XXI (1962), nr. 1-2, p. 74-96.

Haneş 1962b = P.V. Haneş, *Nicolae Milescu traducătorul Bibliei de la 1688*, în „Glasul Bisericii”, XXI (1962), nr. 9-10, p. 962-964.

Haneş 1964 = Petre V. Haneş, *Cercetări vechi şi noi despre Nicolae Milescu*, în „Biserica ortodoxă română“, anul XXXII (1964), nr. 5-6, p. 561-588, reluat în: Idem, *Studii de istorie literară*, Editura Minerva, Bucureşti, 1970, p. 7-42.

Harl 1986 = Marguerite Harl , *La Bible d'Alexandrie, I. Genèse. Traduction du grec de la Septante*, introduction et notes par Marguerite Harl, Paris, Les Éditions du Cerf, 1986.

Hartmann s.a. = Peter Hartmann, *Religiöse Texte als linguistisches Objekt*, în „Sprache und Sprachverständnis“. 12. Forschungsgespräch des IFZ, Salzburg, s. a., p. 100-134

Helbig 1970 = Robert Helbig, *Grammatik der Septuaginta. Laut- und Wortlehre*, Göttingen, Vanderhoeck und Ruprecht, 1970

Iacob 2000 = Niculina Iacob, *Biblia de la Blaj (1795) în comparaţie cu Biblia de la Bucureşti (1688). Studiu lingvistic*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 2000.

Iacob 2000-2001 = Niculina Iacob, *Limbajul biblic românesc (1640-1800)*, vol. I: *Aspecte ale evoluţiei limbii române literare pîna la 1840*, vol. II: *Biblia de la Blaj – text de referinţă în tradiţia biblică românească*, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare”, Suceava, 2000 (vol. I), 2001 (vol. II).

Iacob 2002 = Niculina Iacob, *Câteva observaţii privind sinonimia lexicală în Biblia de la Blaj (1795) şi în Biblia de la Bucureşti (1688), cu referire la Ms. 45 şi la Ms. 4389*, în vol.: *Biblija i Kultura*, nr. 4, Cernăuţi, 2002.

Iacob/ Chindriş 2008 = Niculina Iacob/ Ioan Chindriş, *Biblistica Blajului între Septuaginta şi Vulgata*, în „Tabor“, anul II, nr. 8, noiembrie 2008, p. 33-45.

Ichim-Tomescu 1978 = Domniţa Ichim-Tomescu, *Observaţii asupra adaptării morfologice a toponimelor străine în limba română*, în „Limba română”, XXVII (1978), nr. 3, p. 237-242.

Ichim-Tomescu 1992 = Domniţa Ichim-Tomescu, *Observaţii asupra cazului vocativ la numele proprii în limba română*, în „Limba română”, XLI (1992), nr. 1-2, p. 41-46.

Iglesias Ovejero 2000 = Ángel Iglesias Ovejero, *Pour une terminologie univoque de la désignation onomastique: Noms de Noms Propres*, în Dieter Kremer (ed.), *Onomastik. Akten des 18. Internationalen Kongresses für Namenforschung, Trier, 12.-17. April 1993*, vol. II, Tübingen, Max Niemeyer, 2000, p. 41-57.

Iliescu 1956 = Maria Iliescu, *Concurenţa dintre pronumele* ***care*** *şi* ***ce***, în: Al. Graur/ Jacques Byck (redactori responsabili), *Studii de gramatică*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1956, p. 23-33.

Iliescu 1965 = Maria Iliescu, *Du latin au roumain. Sur quelques traits romans méconnus de la langue roumaine*, în „Revue roumaine de linguistique”, X/ 1965, p. 1-3.

Ingram 1966 = William H. Ingram, *The Ligatures of Early Printed Greek*, în „Greek, Roman and Byzantine Studies”, VII (1966), nr. 4, p. 371-396

Iorga 1904 = Nicolae Iorga, *Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688*, Bucureşti, 1904.

Iorga 1915 = Nicolae Iorga, *O mare descoperire literară,* în „Neamul românesc”, X (1915), nr. 26, p. 1.

Iorga 1915-1916 = Nicolae Iorga, *În legătură cu Biblia de la 1688 şi Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu*, în „Analele Academiei Române”, Istorie, seria II, XXXVIII (1915-1916), p. 37-54.

Iorga 1929 = Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii Româneşti şi a vieţii religioase a românilor*. Ediţia a doua, revăzută şi adăugită, vol. I, Bucureşti, 1929.

Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom, 1997.

Ivănescu 1947, Gheorghe Ivănescu, *Probleme capitale ale vechii române literare*, extras din „Buletinul Institutului de Filologie Română”, vol. XI-XII (1944-1945), Iaşi 1947. Ediţia a II-a, revizuită, indici şi bibliografie de Eugen Munteanu şi Lucia-Gabriela Munteanu, cu o postfaţă de Eugen Munteanu, Editura Universităţii «Alexandru Ioan Cuza», Iaşi, 2012.

Ivănescu 1980 = Gheorghe Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iaşi, Editura Junimea, 1980.

Ivănescu 1989a = Gheorghe Ivănescu, *Limba mitropolitului Dosoftei*, în vol.: Gheorghe Ivănescu, *Studii de istoria limbii române literare.* Ediţie şi prefaţă de Al. Andriescu, Editura Junimea, Iaşi, 1989, p. 53-59.

Ivănescu 1989b = Gheorghe Ivănescu, *O nouă teorie despre regiunea în care s-au tradus cele mai vechi texte religioase româneşti*, în vol. Gheorghe Ivănescu, *Studii de istoria limbii române literare.* Ediţie îngrijită şi postfaţă de Al. Andriescu, Iaşi, Junimea, 1989, p. 15-42.

Ivănescu 2000 = Gheorghe Ivănescu, *Istoria limbii române.* Ediţia a II-a îngrijită de Mihaela Paraschiv, Editura Junimea, Iaşi, 2000.

Jobes/ Silva 2000 = Karen H. Jobes/ Moisés Silva, *Invitation to* Septuagint*,* Grand Rapids, Baker, 2000.

Jonasson 1994 = Kerstin Jonasson, *Le nom propre. Construction et interprétations*, Louvain-la-Neuve, Duculot, 1994.

Joosten 2012 = Jan Joosten, *Collected Studies on the Septuagint: From Language to Interpretation and Beyond* (în seria „Forschungen zum Alten Testament”, 83), Tübingen, Mohr Siebeck, 2012.

Kaiser 2005 = Georg A. Kaiser, *Bibelübersetzungen als Grundlage für empirische Sprachwandeluntersuchungen*, în J. Kabatek/ C.D. Pusch/ W. Raible (Edit.), *Romanistische Korpuslinguistik. Korpora und Historische Sprachwissenschaft*, Tübingen, Narr (= ScriptOralia, 130), 2005, p. 71-83.

Könnecke 1985 = Clemens Könnecke, *Die Bahandlung hebräischer Namen in der Septuaginta*, în seria „Programm des Königlichen und Gröning'schen Gymnasiums Stargart in Pommern", Pormetter, 1985.

Krašovec 2010 = Jože Krašovec, *The Transformation of Biblical Proper Names*, New York – London, T&T Clark International, 2010.

Lacea 1898 = C. Lacea, *Untersuchung der Sprache der „Viața și petrecerea svinților" des Metropoliten Dosoftei*, în „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache", Leipzig, V (1898), p. 51-144.

Lapesa 1973 = Rafael Lapesa, *Sobre transliteración de nombres propios extranjeros*, în „Boletín de la Real Academia Española", LX, mayo-agosto, 1973, p. 279-288.

Lisowsky 1940 = Gerhard Lisowsky, *Die Transkription der Hebraeischen Eigennamen des* Pentateuch *in der* Septuaginta, Basel (teză de doctorat), 1940.

Madgearu 1914 = Alexandru Madgearu, *Despre o pretinsă traducere a liturghiei în limba română efectuată în sceolul al XIII-lea*, în „Studii și materiale de istorie medie", XXXII (2014), p. 397-406.

Manea 2006 = Laura Manea, *Dosoftei, Viața și petreacerea svinților. Studiu lingvistic*, Partea I, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2006.

Marcu 1958 = Grigore Marcu, *Sfânta Scriptură în „pom românesc". 100 de ani de la apariția Bibliei lui Șaguna*, în „Mitropolia Ardealului", nr. 11-12, noiembrie-decembrie, 1958, p. 783-811.

Măianu 1995 = Alexandru Măianu, *Viața și lucrarea lui Dumitru Cornilescu, traducătorul Bibliei în limba română modernă*, București, 1995.

Mihăescu 1966 = Haralamb Mihăescu, *Influența grecească asupra limbii române pînă în secolul al XV-lea,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966.

Mihăiescu 1979 = Doru Mihăiescu, *Considerații asupra vieții și activității tipăritorului primei Biblii românești, Mitrofan, episcopul de Huși*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei", LV (1979), nr. 3-6.

Mihail 1980 = Zamfira Mihail, *Nicolae Milescu le Spathaire – un enciclopédiste roumain du XVII*[e] *siècle*, în „Revue des Études Sud-Est Européennes", 18 (1980), p. 265-285.

Mihail 2009 = Zamfira Mihail, *Nicolae le Spathaire Milescu à travers ses manuscrits*, Editura Academiei Române, București, 2009.

Minuț 2002 = Ana-Maria Minuț, *Morfosintaxa verbului în limba română veche*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2002.

Mioni 1973 = Elpidio Mioni, *Introduzione alla paleografia greca*, în seria „Studi bizantini e neogreci", diretti da Filippo Maria Pontani, nr.5, Padova, Liviana Editrice 1973.

Mircea 1996 = Gabriela Mircea, *Etape ale difuzării Bibliilor blăjene între 1795 și 1822*, în „Biblioteca și cercetarea", 1996, p. 96-105.

Moatti-Fine 1996 = Jacqueline Moatti-Fine, *Les noms de lieux dans Jésus (Josué)*, în *La Bible d'Alexandrie*, vol. VI: *Jésus (Josué)*, Paris, Les Éditions du Cerf, 1996, p. 69-89.

Moldovanu 2003 = Ioana Moldovanu, *Structura lingvistică a Bibliei de la București și problema contribuției sale la dezvoltarea limbii române literare,* în „Anuar de lingvistică și istorie literară", t. XXXIX (1999-2001), București.

Moreno Hernández 1988 = Antonio Moreno Hernández, *El tratamiento de los nombres propios el los textos de „Vetus Latina" (I y II Samuel)*, în „Emerita. Revista de Lingvistica y Filologia Clasica", LVI (1988), fasc. 2, p. 271-287.

Munteanu 1986 = Eugen Munteanu, *Despre traducere și despre limbile de cultură*, în "Dialog", anul XVIII, noiembrie 1986, p. 6.

Munteanu 1988 = Eugen Munteanu, *Biblia de la București (1688) și manuscrisele contemporane paralele*, în "Dacoromania. Jahrbuch für östliche Latinität", 7 (1988), Freiburg/München, 1988, p. 173-194.

Munteanu 1989 = Eugen Munteanu, *Configurația cîmpului semantic referitor la noțiunile din sfera cunoașterii în Biblia de la București (1688), în comparație cu originalul grecesc al traducerii*, în „Analele Universității «Alexandru Ioan Cuza»" (serie nouă), lingvistică, tom. XXXV, secț. III, 1989, p. 43-62.

Munteanu 1990a = *Biblia 1688, Pars III, Leviticus*,

în seria *Monumenta linguae Dacoromanorum* (coautor; contribuţia personală: *Comentarii lingvistice, filologice şi exegetice,* p. 163-204, precum şi versiunea explicativă modernă, i.e. a cincea coloană a ediţiei), Iaşi, 1990.

Munteanu 1990b = Eugen Munteanu, *Tipuri de calcuri lexicale în Biblia de la Bucureşti (1688) şi în versiunile preliminare contemporane (cu exemplificări din Cartea înţelepciuniii lui Solomon),* în „Analele Universităţii «Alexandru Ioan Cuza»", lingvistică, tom. XXXVI, 1990, p. 59-112.

Munteanu 1991 = Eugen Munteanu, *Dosoftei, Parimiile preste an (Fragmente teologico-filosofice)*, selecţie, transcriere interpretativă şi prezentare, în „Limba română", nr. 2-4 , Chişinău, p. 46-49.

Munteanu 1992a = Eugen Munteanu, *Un fenomen de transfer semantic: lexicalizarea în limba română literară veche a conceptului biblic "aproapele"*, în „Limba română", XLI (1992), nr. 1-2, p. 51-56.

Munteanu 1992b = Eugen Munteanu, *Mărturisirea ortodoxă a lui Petru Movilă (1642) şi formarea terminologiei teologice româneşti*, în vol.: *350 de ani de la Sinodul de la Iaşi, 1642-1992* („Analele Universităţii «Alexandru Ioan Cuza»"-teologie, Tom. I (1992), p. 105-114.

Munteanu 1992c = Eugen Munteanu, *Reflexe în tradiţia românească a unei expresii neotestamentare: ἄρτος ἐπιούσιος (Mat. 6:12, Luc. 11:3),* în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", nr. XXXII-XXXIII (1991-1992), p. 153-171.

Munteanu 1993a = Eugen Munteanu, *Literalitate şi creativitate lexicală în* ***Parimiile*** *lui Dosoftei*, în "Dacoromania. Jahrbuch für östliche Latinität", nr. 10 (1993), Freiburg/München, p. 85-96.

Munteanu 1993b = Eugen Munteanu, *Lexicalizarea în limba română literară veche a conceptului "conştiinţă",* în „Studii şi cercetări lingvistice"„ nr. 3, 1993, p. 320-335.

Munteanu 1993c = Eugen Munteanu, *Die rumänische Lexikalisierung des 'Bewusstsein'-Bergriffs*, în „Analele Universităţii «Alexandru Ioan Cuza»", tom. XXXIX (1993), secţ. e-lingvistică, p. 69-87.

Munteanu 1994a = Eugen Munteanu, *Die rumänische Lexikalisierung von griechischen συνείδεσις,* în vol.: "Septième Congrès International d'Etudes du Sud-Est Européen (Thessalonique, 29-1 août -4 septembre). Communications". Athenes, 1994, p. 163-166.

Munteanu 1994b = Eugen Munteanu, *Urmaşii gr. πρόνοια în limba română literară veche*, în „Analele Universităţii «Alexandru Ioan Cuza»", tom. XL (1994), secţ. e-lingvistică, p. 23-38.

Munteanu 1995 = Eugen Munteanu, *Slavon ou latin? Une réexamination du problème de la langue-source des plus anciennes traductions roumaines du* ***Psautier*****,** în "Atti del XXI Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza (Palermo 18-24 settembre 1995)". Vol. VI, Sezione 8, „Paradigmi interpretativi della cultura medievale". A cura di Giovanni Ruffino, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1998, p. 351-364.

Munteanu 1996 = Capitolul *Sfînta Scriptură în limba română*, în *** *Enciclopedia Bibliei*, Editura "Logos", Cluj, 1996, p. 75-83.

Munteanu 1998 = Eugen Munteanu, *La Bible comme source d'innovation lexicale pour le vieux roumain ecrit*, în "Balkan Archiv", Band 22/23 (1997/1998), p. 213-222.

Munteanu 2001 = Eugen Munteanu, *Miron Costin et Laurentius Toppeltinus: entre l'imitation de la syntaxe latine et le maniérisme rhétorique,* în "Revue de linguistique romane", Nr. 257-258, Janvier-Juin 2001 (Tome 65), Strasbourg, 2001, p. 197-222.

Munteanu 2003a = Eugen Munteanu, *Interferenţe lingvistice greco-române în actul traducerii (****Mărgăritarele*** *lui Ioan Hrisostomul*, *Bucureşti, 1691)*, în „Analele Universităţii «Alexandru Ioan Cuza»", lingvistică, tomurile XLIX-L (2003-2004) ("Omagiu D. Irimia"), p. 349-365.

Munteanu 2003b = Eugen Munteanu, *Monumenta linguae Dacoromanorum: un act de cultură cu semnificaţii majore*, în "Timpul", Iaşi, nr. 7-8, iulie-august, 2003, p. 18.

Munteanu 2004 = *Leviticul.* Traducere din limba greacă, introducere, note şi comentarii de Eugen Munteanu, în vol.: Cristian Bădiliţă et alii (coord.), *Septuaginta* I, (*Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii, Deuteronomul*), Colegiul Noua Europă/ Polirom, Bucureşti/ Iaşi, 2004, p. 298-418.

Munteanu 2005a = Eugen Munteanu, *Câteva note critice privitoare la un recent dicţionar*, în "Idei în dialog", nr. 4 (7), aprilie 2005, p. 11-13.

Munteanu 2005b = Eugen Munteanu, *Un caz de*

inconsecvență ortografică cu motivație confesională: I(i)sus H(ch)ristos, în "Idei în dialog", nr. 8 (11), august 2005, p. 13-16, retipărit în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", tom. XLIV-XLVI (2004-2006), Iaşi, 2007, p. 31-43. „Analele Universităţii «Alexandru Ioan Cuza»"

Munteanu 2006a = *Odele*. Traducere din limba greacă, introducere, note şi comentarii de Eugen Munteanu, în vol.: Cristian Bădiliţă et alii (coord.), *Septuaginta* IV/I (*Psalmii, Odele, Proverbele, Ecleziastul, Cântarea cântărilor*), Polirom, Iaşi, 2006.

Munteanu 2006b = Eugen Munteanu, *Semnificații ale unei vechi polemici. Andrei Şaguna împotriva lui Ion Heliade Rădulescu în jurul traducerii* Bibliei *în limba română*, în vol.: Marius-Radu Clim, Ofelia Ichim, Laura Manea, Florin-Teodor Olariu (ed.), *Identitatea culturală românească în contextul integrarii europene*, Editura Alfa, Iaşi, 2006, p. 241-262.

Munteanu 2006c = Eugen Munteanu, *Pour une typologie des transfers lexico-sémantique dans les traductions bibliques. Le cas du vieux roumain*, în vol.: Montserrat López Díaz/ María Montes López (eds.), *Perspectives fonctionelles: Emprunts, économie et variation dans les langues*, Editorial Axac, Santiago de Compostela, 2006 ("Actes du XXVIIIe Colloque de la Societé internationale de linguistique fonctionelle", Santiago de Compostela, 20-26 septembre 2004), p. 193-199.

Munteanu 2007a = *Cartea înțelepciunii lui Iisus Sirah*. Traducere din limba greacă, introducere, note şi comentarii de Eugen Munteanu, în vol.: Cristian Bădiliţă et alii (coord.), *Septuaginta*, IV/II (*Iov, Înțelepciunea lui Solomon, Înțelepciunea lui Iisus Sirah, Psalmii lui Solomon*), Polirom, Iaşi, 2007, p. 235-438.

Munteanu 2007b = Eugen Munteanu, *Ein Fall orthographischer Inkonsequenz mit konfesioneller Motivation: I(i)sus H(ch)ristos*, în vol.: Sanda Reinheimer-Râpeanu/ Ioana Vintilă Rădulescu (ed.), *Limba română limbă romanică. Omagiu acad. Marius Sala la împlinirea vârstei de 75 de ani*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2007, p. 397-412.

Munteanu 2008a = Eugen Munteanu, *Unificarea vechii române literare*, în vol.: Wolfgang Dahmen/ Petra Himstedt-Vaid/ Gerhard Ressel (eds.), *Grenzüberschreitungen: Traditionen und Identitäten in Südosteuropa. Festschrift für Gabriella Schubert*. Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 2008 (Balkanologische Veröffentlichungen, Bd. 45), p. 407-411.

Munteanu 2008b = Eugen Munteanu, *Biblia de la Bucureşti (1688) în raport cu versiunile ulterioare ale Sfintei Scripturi în limba româna. Un punct de vedere filologic*, în vol.: Mihai Vizitiu (edit.) *Sfânta Scriptură şi Sfânta Liturghie izvoare ale vieții veşnice*, Trinitas, Iaşi, p. 111-133.

Munteanu 2008c = Eugen Munteanu, *Der Streit um das Recht zur Bibelübersetzung ins Rumänische. Metropolit Andrei Şaguna vs. Publizist Ion Heliade Rădulescu*, în "Romanische Forschungen", 120, nr. 4 (2008), Frankfurt am Main, p. 425-458.

Munteanu 2008d = Eugen Munteanu, *Lexicologie biblică românească*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2008.

Munteanu 2009a = Eugen Munteanu, *Lexicalizarea în limba română a conceptelor de origine biblică*, în „Tabor". Revistă de cultură şi spiritualitate românească editată de Mitropolia Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului, nr. 1, anul III, aprilie 2009, p. 35-54, retipărit în: Viorel Barbu (ed.), *Prelegeri academice*, vol. VII, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2009, p. 47-60.

Munteanu 2009b = Eugen Munteanu, *Grundfragen der rumänischen Philologie aus sprachpolitischer Sicht*, în vol.: Cristoph König (ed.), *Das Potential Europäischer Philologien. Geschichte, Leistung, Funktion*, Osnabrück, 2009, p. 83-90.

Munteanu 2009c = Eugen Munteanu, *Repere ale tradiției biblice romîneşti* (I-III), în „Idei în dialog", anul V, nr. 4 (55), aprilie 2009, p. 22-24, nr. 5 (56), p. 34-36) şi nr. 6 (57), p. 25-27.

Munteanu 2009d = Eugen Munteanu, *Die ersten literarischen rumänischen Texte. Inhalt, Datierung, Herkunft, kulturhistorische Bedeutung*, în "Balkan Archiv", Neue Folge, Band 30-31 (2005-2006), Wissenschaftlicher Verlag A. Lehmann, Veitshöchheim, 2009, p. 205-267.

Munteanu 2010a = Eugen Munteanu, *Sulla tradizione biblica romena. Dissociazioni di principio,* în „Quaderni della Casa Romena di Venezia", VII, 2010. «Atti del Congresso Internazionale «La Tradizione biblica romena nel contesto europeo» (Venezia, 22-23 aprilie 2010), a cura di Eugen Munteanu, Ana-Maria Gînsac, Corina Gabriela Bădeliţă, Monica Joiţa, Editura

Universităţii «Alexandru Ioan Cuza», Iaşi, 2010, p. 15-26.

Munteanu 2010b = Eugen Munteanu, *Les reflets en roumain du syntagme ἄρτος ἐπιούσιος* (Matthieu 6:11, Luc 11:13), în „Biblicum Jassyense. Romanian Review for Biblical Philology and Hermeneutics“, volume 1, Iaşi, 2010, p. 91-148.

Munteanu 2010c = Congresso Internazionale «La Tradizione biblica romena nel contesto europeo» (Venezia, 22-23 aprilie 2010), a cura di Eugen Munteanu, Ana-Maria Gînsac, Corina Gabriela Bădeliţă, Monica Joiţa, Editura Universităţii «Alexandru Ioan Cuza», Iaşi, 2010, p. 15-26.

Munteanu 2011a = Eugen Munteanu, *Tradiţia biblică românească. Coordonate, stadiu al cercetării, potenţial*, în vol.: Eugen Munteanu (coord.), *Receptarea Sfintei Scripturi, între filologie, hermeneutică şi traductologie.* Lucrările Simpozionului Naţional «Explorări în tradiţia biblică românească şi Europeană», Iaşi, 28-29 octombrie 2010, Editura Universităţii «Alexandru Ioan Cuza», Iaşi, 2011, p. 11-20.

Munteanu 2011b = Eugen Munteanu, *Prefaţă* la volumul: Emanuel Conţac, *Dilemele fidelităţii. Condiţionări culturale şi teologice în traducerea Bibliei*, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2011, p. 9-11.

Munteanu 2011c = Eugen Munteanu, *„Monumenta linguae Dacoromanorum", proiect de prestigiu al Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi*, în volumul: Vasile Bâcu et alii (ed.), *Simpozionul Internaţional „Grigore Bostan – 70". Probleme actuale de filologie română* (Cernăuţi, 10-12 octombrie 2011), Cernăuţi, 2012, p. 270-289.

Munteanu 2012a = Eugen Munteanu, *Monumenta linguae Dacoromanorum, projet philologique de longue haleine*, în „Synergies Roumanie", 7 (2012), p. 343-349.

Munteanu 2012b = Eugen Munteanu, *A Brief History of the Romanian Biblical Tradition*, în „Biblicum Jassyense. Romanian Review for Biblical Philology and Hermeneutics", volume 3, Iaşi, 2012, p. 5-55.

Munteanu 2012c = Eugen Munteanu, *Tradiţia biblică românească. O prezentare sintetică*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", t. LII (2012), p. 11-37.

Munteanu 2012d = Eugen Munteanu, *Biblia în limba română*, în Eugen Simion (coord.), *Dicţionarul literaturii române*, vol. I (A-L), Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2012, p. 163-174.

Munteanu 2013a = Eugen Munteanu, *Cuvânt înainte*, la volumul: Ana-Maria Gînsac, *Teonimie românească. Concept, metodă, probleme*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, 2013, p. 11-13.

Munteanu 2013b = Eugen Munteanu, *Cuvânt înainte*, la volumul: Cristina Creţu, *Ilie Miniat, Cazanii (Bucureşti, 1742). Studiu filologic şi lingvistic, ediţie de text, notă asupra ediţiei, note şi glosar,* Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, 2013, p. 13-15.

Munteanu 2013c = Eugen Munteanu, *Editarea de texte româneşti vechi, între coropcăreala lucrativă şi impostura „academică"*, în „Cronica veche", anul II (XLVIII), nr. 4 (27), aprilie 2013, p. 6-7), republicat în vol.: *Omagiu lui E. Simion la 80 de ani*, Bucureşti, 2013.

Munteanu 2013d = Eugen Munteanu, *Rolul Bisericii şi al textelor cu conţinut bisericesc în procesul de formare a vechii române literare. Un punct de vedere filologic*, în vol.: Nicolae-Cristian Câdă (edit.), *Şerban Cantacuzino, Antim Ivireanul şi Neofit Cretanul, promotori ai limbii române în cult.* Lucrare publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2013, p. 7-79.

Munteanu 2013e = Eugen Munteanu, *Hapax legomena în versiunea „Milescu" a Vechiului Testament* (Ms. 45), în volumul: Rodica Zafiu, Ariadna Ştefănescu, Carmen Mîrzea Vasile, Raluca Brăescu (edit.), *Limba română: variaţie sincronică, variaţie diacronică. II (Stilistică, pragmatică, retorică şi argumentare, istoria limbii, filologie, dialectologie).* Actele celui de-al 12-lea Colocviu Internaţional al Departamentului de Lingvistică (Bucureşti, 14-15 decembrie, 2012), Editura Universităţii din Bucureşti, 2013, p. 275-282.

Munteanu 2013f = Eugen Munteanu, *Biblia 1688, Pars X_2, Iob*, în seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, Editura Universităţii "Alexandru Ioan. Cuza", Iaşi, 2013 (coautor; contribuţia personală: transcrierea interpretativă a textelor; comentarii adiţionale, p. 194-199)

Munteanu 2013g = Eugen Munteanu, *Biblia 1688, Pars XXII, Pseudo-Josephus Flavius*, în seria

Documenta linguae Dacoromanorum, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2013 (coautor; contribuţia personală: transcriere interpretativă a textelor, note filologice şi studiul *Tratatul despre raţiunea dominantă, (Cartea a IV-a a Macabeilor*), *primul tratat filosofic în limba română*, p. 5-13).

Munteanu 2014a = Eugen Munteanu, *Biblia 1688*, Pars XX, *Sapientia Solomonis. Sapientia Sirah. Susanna. Draco*, în seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2014 (coautor; contribuţia personală: *Comentarii lingvistice, filologice şi exegetice la Cartea înţelepciunii lui Iisus Sirah,* p. 163-204, precum şi versiunea explicativă modernă, i.e. a cincea coloană a ediţiei).

Munteanu 2014b = Eugen Munteanu, *Material lexical inedit din versiunea „Milescu revizuită" a Vechiului Testament (Ms. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române)*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", t. LIV (2014), Editura Academiei Române, Bucureşti, 2014, p. 54-67.

Munteanu 2015a = Eugen Munteanu, *Biblia 1688*, Pars XVII, *Prophetae minores I*, în seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2015 (coautor; contribuţia personală: *Comentarii lingvistice, filologice şi exegetice,* p. 163-204, precum şi versiunea explicativă modernă, i.e. a cincea coloană a ediţiei).

Munteanu 2015b = Eugen Munteanu, *Monumenta linguae Dacoromanorum. Un bilanţ*, în „Convorbiri literare", Iaşi, nr. 12 (240), decembrie 2015, p. 101-106.

Munteanu 2015c = Eugen Munteanu, *Din bestiarul biblic: furnicoleul*, în volumul Bogdan Creţu/ Lăcrămioara Petrescu (coord.), *Omagiu profesoarei Elvira Sorohan*, Junimea, Iaşi, 2015, p. 275-292.

Munteanu 2015d = Eugen Munteanu, *Le régime des hébraïsmes et de grécismes dans la plus vieille version roumaine du Vieux Testament*, comunicare prezentată la „XXXVIIe Colloque International de Linguistique Fonctionnelle", Universitatea Yunnan, Kunming China, 5-8 noiembrie 2015.

Munteanu 2015e = Eugen Munteanu, *Postfaţă* la volumul Antim Ivireanul, *Dumnezeieştile şi sfintele Liturghii*, Târgovişte, 1713. Ediţie de text, introducere, studiu filologico-lingvistic şi notă asupra ediţiei de Alina Camil, Editura „Doxologia", Bucureşti, 2015, p. 471-473.

Munteanu E./ Munteanu L.-G. 2013 = Eugen Munteanu/ Lucia-Gabriela Munteanu, *Compendio de la tradición bíblica rumana con ejemplos del Libro de Ruth*, în „Biblias Hispánicas", nr. 2 (2013), p. 439-527.

Munteanu E./ Munteanu L.-G. 2014 = Eugen Munteanu/ Lucia-Gabriela Munteanu, *Nicolae Milescu, traducător al Septuagintei în limba română. Evaluare traductologică*, în „Analele ştiinţifice ale Universităţii Alexandru Ioan Cuza din Iaşi" (serie nouă), secţiunea III, e, lingvistică, tomul LX (2014), p. 231-238).

Munteanu E./ Munteanu L-G 2011 = Eugen Munteanu/ Lucia-Gabriela Munteanu), *Un eveniment filologic de excepţie: publicarea unei versiuni româneşti din secolul al XVIII-lea a Bibliei, tradusă după Vulgata*, în vol.: Gheorghe Chivu, Alexandru Gafton, Adina Chirilă (coord.), *Filologie şi bibliologie. Studii [în onoarea profesorului Vasile Ţâra]*, Editura Universităţii de Vest, Timişoara, 2011, p. 253-268.

Munteanu G.-L. 2012 = Lucia-Gabriela Munteanu, *Funcţii textuale ale lexemelor din cîmpul lexical-semantic verba dicendi în "Vulgata de la Blaj". Privire în contextul transferului traductologic, cu aplicaţii din teoria coşeriană* , în volumul *Receptarea Sfintei Scripturi, între filologie, hermeneutică şi traductologie*, II, Lucrările Simpozionului Naţional «Explorări în tradiţia biblică românească şi europeană», Iaşi, ediţia a II-a, 4-5 noiembrie 2011. Editori: Eugen Munteanu (coord.), Ana-Maria Gînsac, Maria Moruz, Editura Universităţii «Alexandru Ioan Cuza», Iaşi, 2012.

Nicolaescu 1974a = N. I. Nicolaescu, *Sfînta Scriptură în Biserica noastră*, în „Studii teologice", seria a II-a, anul XXVI, nr. 5-6, mai-iunie, 1974, p. 333-342.

Nicolaescu 1974b = N. I. Nicolaescu, *Scurt istoric al traducerii Sfintei Scripturi. Principalele ediţii ale Bibliei în Biserica Ortodoxă Română*, în "Studii teologice", seria a II-a, anul XXVI, nr. 7-8, 1974, p. 399-521.

Niculescu 1965 = Alexandru Niculescu, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1965.

Niculescu 1980 = Alexandru Niculescu,

Romanitatea românească și cultura latină în sec. XII – XIV, în „Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice”, seria A (comunicări), 2 (1980), p. 28249-253.

Nida 1964 = Eugene A. Nida, *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*, Leiden, Brill, 1964.

Odelain/ Séguineau 1988 = O. Odelain/ R. Séguineau, *Dictionnaire des noms propres de la Bible*, 3e édition, préface de R. Tournay, Paris, Éditions du Cerf, 1988.

Onu 1984 = Liviu Onu, *Concordanțele lingvistice sau capcanele stabilirii paternității unui text. Probleme de metodă*, în „Limba româna”, XXXIII (1984), nr. 1, p. 44-54 (I); XXXIII (1984), nr. 2, p. 119-132 (II).

Onu 1985-1987 = Liviu Onu, *Și totuși Spătarul Nicolae Milescu... O problemă controversată de istorie literară*, în „Revista de istorie și teorie literară”, XXXIII (1985), nr. 4, p. 108-114 (I); XXXIV (1986), nr. 1, p. 77-79 (II); XXXIV (1986), nr. 2-3, p. 291-295 (III); XXXIV (1986) nr. 4, p. 105-109 (IV); XXXV (1987), nr. 1-2, p. 166-170 (V); XXXV (1987), nr. 3-4, p. 230-242 (VI).

Onu 1986a = Liviu Onu, *Spătarul Milescu sau Dosoftei? O problemă controversată de paternitate literară,* în „Limba română”, XXXV (1986), nr. 3, p. 185-197 (I) și nr. 5, p. 439-448 (II).

Onu 1986b = Liviu Onu, *Concordanțe lingvistice în traducerile Spătarului N. Milescu*, în „Studii si cercetări lingvistice”, XXXVII (1986), nr. 3, p. 240-244.

Pâclișanu 1935 = Zenovie Pâclișanu, *Un vechi proces literar* (*Relațiile lui I. Bob cu S. Klein, Gh. Șincai și P. Maior*), în „Analele Academiei Române. Memoriile secțiunii istorice”, secț. III, tom. XVI (1935), p. 221-256.

Pâclișanu 1976 = Zenovie Pâclișanu, *Istoria Bisericii Române Unite*, Roma, 1976.

Păcuraru 2019 = Mircea Păcuraru, *Un enciclopedist moldovean: Nicolae Milescu*, în vol.: Mircea Păcuraru, *Studii de istorie a Bisericii Ortodoxe Române*, II, Editura Academiei Române, București, 2009, p. 134-141.

Pamfil 1982 = Viorica Pamfil, *Toponime în Palia de la Orăștie*, în „Studii de onomastică”, vol. III, Cluj, 1982, p. 202-222.

Pană Dindelegan 1968 = Gabriela Pană Dindelegan, *Regimul sintactic al verbelor în limba română veche*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XIX (1968), nr. 3, p. 265-296.

Pană Dindelegan 2014 = Gabriela Pană Dindelegan, *Variație în construcția verbului în româna veche*, în vol: Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (editori), *Limba română. Diacronie și sincronie în studiul limbii române*, vol. I, București, Editura Universității din București, 2014.

Pană Dindelegan 2016 = *The Syntax of old Romanian*, edited by Gabriela Pană Dindelegan, Oxford University Press, 2016.

Panaitescu 1965 = Petru P. Panaitescu, *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1965.

Panaitescu 1987 = P.P. Panaitescu, *Nicolae Milescu Spătarul (1636-1708)*, versiune româneasca de Silvia P. Panaitescu, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ștefan S. Gorovei, Editura Junimea, Iași, 1987.

Pantaleoni 2007 = Daniele Pantaleoni, *Observații asupra textelor românești vechi cu alfabet latin (1570-1703)*, în „Philologica Jassyensia”, an III (2007), nr. 7, p. 39-56.

Pătruț 1974 = Ion Pătruț, *Studii de limbă română și slavistică*, Editura Dacia, Cluj, 1974.

Pavel 2000 = Eugen Pavel, *Un monument de limbă literară: Biblia lui Samuil Micu*, în *Biblia de la Blaj. Ediție jubiliară,* Roma, 2000, p. 2417-2433.

Pecican 2010 = Ovidiu Pecican, *Cît de vechi este scrisul în limba română?,* în „Historia. Revistă de istorie”, X (2010), nr. 102 (iunie), p. 28-29.

Pollidor 1998 = Valentina Pollidor, La glossa *come tecnica di traduzione. Diffuzione e tipologia nei volgarizzamenti italiani della Bibbia*, în vol: Lino Leonardi [coord.], *La Bibbia in italiano tra medioevo e rinascimento. Atti del Convegno internationale. Firenze, Certosa del Galuzzo, 8-9 novembre 1996*, Firenze, Sismel Edizioni del Galluzzo, 1998, p. 93-118.

Pop 1962 = G.T. Pop, *Biblia în traducerea lui Nicolae Milescu*, în „Biserica Ortodoxă Română“, anul XXX (1962), nr. 9-10, p. 958-963.

Poswick/ Servais 1990 = R.-F. Poswick/ G. Servais, *Quelques outils de base pour l'étude des noms propres bibliques: les traveaux du Centre «Informatique et Bible» de Maredsous*, în vol.: Yannick Le Boulicaut (éd.), *Onomastique biblique: des richesses*

de la Bible hébraïque aux usages en langues modernes. Actes du Colloque des 4 et 5 novembre 1988, Angers, Université catholique de l'Ouest, 1990, p. 148-160.

Puşchilă 1915 = D. Puşchilă, *Molitvenicul lui Dosoftei. Studiu*, în Analele Academiei Române, Tom XXXVI. Memoriile Secţiunii Literare, Bucureşti, 1915, p. 1-114.

Redpath 1903 = Henry A. Redpath, *The Geography of the Septuagint*, în „The American Journal of Theology", VII (1903), nr. 2, p. 289-307.

Rigolot 1977 = François Rigolot, *Poétique et onomastique – L'exemple de la Renaissance*, Genève, Droz, 1977.

Rizescu 1964 = I. Rizescu, *Contribuţii la istoria pronumelui în limba română*, în „Studii şi cercetări lingvistice", XV/ 1964, nr. 6, p. 749-753.

Rosetti, 1956 = Al. Rosetti, *Limba română în secolele al XIII-lea – al XVI-lea*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1956.

Rosetti 1968 = Al. Rosetti, *Istoria limbii române de la origini pînă în secolul al XVII-lea*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1968.

Rosetti 1986 = Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, vol. I: *De la origini pînă la începutul secolului al XVII-lea*, ediţie definitivă, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Rosetti/ Cazacu/ Onu 1971 = Al. Rosetti, Boris Cazacu, LiviuOnu, *Istoria limbii române literare,* vol. I, Editura Minerva, Bucureşti, 1971.

Russo 1939 = Demostene Russo, *Studii istorice greco-române. Opere postume.* Publicate sub îngrijirea lui Constantin C. Giurescu de Ariadna Camariano şi Nestor Camariano, vol.: I-II, Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură şi Artă « Regele Carol II ».

Rusu 2008 = A.A. Rusu, *Creştinismul românesc în preajma Anului O Mie, în căutarea identităţii*, în vol.: O. Cristea/ Gh. Lazăr (edit.), *Vocaţia istoriei. Prinos profesorului Şerban Papacostea*, Brăila, 2008, p. 39-67.

Sădeanu 1959 = Florenţa Sădeanu, *Traces de passé composé absolu en roumain*, în *Recueil d'études romanes*, publié à l'occasion du IXe Congrès international de linguistique romane à Lisbonne du 31 mars au 3 avril 1959, Bucureşti, 1959, p. 315-320.

Savu 2011 = Nicoleta-Sabina Savu, *Numele propriu în textul biblic românesc. Studiu asupra procesului de adaptare formală*, Iaşi, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (teză de doctorat), 2011.

Şerban 1985 = Felicia Şerban, *Cuvinte regionale în primele traduceri româneşti ale Cântării cântărilor*, în „Cercetari de lingvistică", XXX (1985), nr. 1, p. 43-49.

Şerban 1988 = Felicia Şerban, *Manuscrisul 4389 al Bibliotecii Academiei R. S. România. Aspecte ale traducerii*, în „Cercetări de lingvistică", XXXIII (1988), nr. 1, p. 11-16.

Şerban/ Popescu 1986 = Felicia Şerban/ Elena Popescu, *Nume proprii în primele traduceri româneşti ale* Cîntării Cîntărilor, în „Cercetări de lingvistică", XXXI (1986), nr. 1, p. 76-85.

Şerbu 1982 = Dumitru Şerbu, *O scriere în limba romăâ la anul 1000*, în „Contemporanul", XLIII (1982), nr. 14 (aprilie), p. 7.

Şesan 2002 = Dragoş Şesan, *Noul Testament de la Bălgrad (1648). Carte de limbă şi simţire românească*, Braşov, Editura „Pentru viaţă", 2002.

Simonescu 1959 = Dan Simonescu, *Scriitorul Nicolae Milescu (1636-1708). La 250 de ani de la moartea lui*, în „Glasul Bisericii", XVIII (1959), nr. 1-2, p. 115-126.

Solomon 1932 = Const. Solomon, *Biblia de la Bucureşti (1688)*, Tecuci, 1932.

Solomon 2004 = Flavius Solomon, *Politică şi confesiune la început de ev mediu moldovenesc*, Iaşi, 2004.

Stan 2013 = Camelia Stan, *O sintaxă diacronică a limbii române vechi*, Editura Universităţii din Bucureşti, 2013.

Swete 1900 = Henry Barklay Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, with an appendix containing the *Letter of Aristeas*, edited by H.J. Thackeray, Cambridge, Cambridge University Press, 1900.

Swete 1914 = Henry Barklay Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, second edition, Cambridge University Press, Cambridge, 1914.

Tanoviceanu 1987 = I. Tanoviceanu, *Articolul antepus eĭ, aĭ, iĭ, 'ĭ la numele proprii feminine*, în „Arhiva", VIII (1897), nr. 5-6, p. 329-344.

Tatai-Baltă 1998 = Cornel Tatai-Baltă, *Implicaţiile tipografice şi arta grafică în Biblia lui Samuil Micu (1795)*, în vol.: Idem, *Pagini de artă românească*, Blaj, 1998, p. 54-62.

Teodorescu 1984 = MirelaTeodorescu, *Studiu lingvistic*, în vol.: Varlaam, *Opere. Răspunsul împotriva catehismului calvinesc.* Ediţie critică,

studiu filologic şi studiu lingvistic de Mirela Teodorescu, Bucureşti, Editura Minerva, 1984.

Ţepelea 1963 = G.F. Ţepelea, *Câteva precizări în legătură cu izvoarele şi glosele Noului Testament de la Bălgrad (1648)*, în „Limba română", XII (1963), nr. 3, p. 274-282.

Ţepelea/ Bulgăr 1972 = Gabriel Ţepelea/ Gh. Bulgăr, *Momente din evoluţia limbii române literare*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972.

Thackeray 1987 = Henry John Thackeray, *A Grammar of the Old Testament in Greek According to the Septuagint*, vol. I, New York, Georg Olms Verlag [Cambridge, 1909].

Thomson, 1998 = Francis J. Thomson, *The Slavonic Translation of the Old Testament*, în vol.: Jože Krašovek (ed.), *The Interpretation of the Bible. The International Symposium in Slovenia*, Sheffield, Sheffield Academic Press, 1998.

Todi 2001 = Aida Todi, *Elemente de sintaxă românească veche*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2001.

Tomescu 1998 = Domniţa Tomescu, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Bucureşti, Editura ALL, 1998.

Tomescu 2001 = Domniţa Tomescu, *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.

Tov 1997 = Emanuel Tov, *The Text-Critical Use of the Septuagint in Biblical Research*[2], Jérusalem, Simor, 1997.

Turdeanu 1954 = Letiţia Turdeanu-Cartojan, *Une relation anglaise de Nicolae Milescu: Thomas Smith*, în „Revue des Études Roumains", Paris, 1954, p. 144-152.

Ursu 1976 = N. A. Ursu, *Dosoftei necunoscut*, în „Cronica", XI (1976), nr. 6, p. 4,6.

Ursu 1981 = N.A. Ursu, *Un cărturar puţin cunoscut de la mijlocul secolului al XVII-lea: Daniil Andrean Panoneanul*, în "Cronica", XVI (1981), nr. 43, p. 5, 8.

Ursu 1985= N. A. Ursu, *Din nou despre paternitatea primei traduceri româneşti a Istoriilor lui Herodot şi despre revizia Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu*, în „Limba română", XXXIV (1985), nr. 1, p. 30-45.

Ursu 1986 = N. A. Ursu, *O traducere necunoscută a lui Nicolae Milescu*, în "Cronica", XXI (1976), nr. 44, p. 5.

Ursu 1988-1989 = N. A. Ursu, *Noi informaţii privitoare la manuscrisul autograf şi la textul revizuit al Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu*, (I), în „Limba română", XXXVII (1988), nr. 5, p. 455-468; (II), ibidem, XXXVII (1988), nr. 6, p. 521-534; (III), ibidem, XXXVIII (1989), nr. 1, p. 31-46; (IV), ibidem, XXXVIII (1989), nr. 2, p. 107-121; (V), ibidem, XXXVIII (1989), nr. 5, p. 463-470.

Ursu 2003 = N. A. Ursu, *Activitatea literară necunoscută a lui Daniil Andrean Panoneanul, traducătorul* Îndreptării legii *(Târgovişte, 1652)*, în vol.: N.A. Ursu, *Contribuţii la istoria culturii româneşti în secolul al XVII-lea. Studii filologice*, Iaşi, Editura Cronica, 2003.

Ursu/ Ursu 2004 = N. A. Ursu/ Despina Ursu, *Împrumutul lexical în procesul midernizării limbii române literare*. I. *Studiu lingvistic şi de istorie culturală*, Iaşi, Editura Cronica, 2004.

Vârtosu 1963 = Emil Vârtosu, *Transcrierea textelor chirilice româneşti*, în „Studii teologice", anul XV (1963), nr. 1-2, p. 65-104.

Vârtosu 1968 = Emil Vârtosu, *Paleografia româno-chirilică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968.

Vasiliu 1968 = Emanuel Vasiliu, *Fonologia istorică a dialectelor daco-române*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968.

Vaxelaire 2006 = Jean Louis Vaxelaire, *Pistes pour une nouvelle approche de la traduction authomatique des noms propres*, în „Meta", LI/ 2006, nr. 4, p. 717-738.

Vroonen 1967 = Eugène Vroonen, *Les noms des personnes dans le monde. Anthroponymie universelle comparée*, Bruxelles, Éditions de la Librairie Encyclopedique, 1967.

Zafiu 2009 = Rodica Zafiu, *Constituirea unei norme gramaticale: relativul* ***pe care*** în „Limba română", LVIII/ 2009, nr. 2, p. 285-296.

I. THE OLD TESTAMENT – *THE SEPTUAGINT*. Nicolae the Spathar Milescu's Version (Ms. 45 from the Library of Cluj Branch of Romanian Academy). Text edition, foreword, note on the edition, introduction, bibliography, words and forms index, proper names index

I.1. Introduction

I.1.1. A Portrait of a 17th Century Romanian Scholar

Nicolae the Spathar Milescu (1636-1708) is a prominent figure of old Romanian culture. He is credited by his biographers with a series of notable accomplishments: the first Romanian translation of a philosophical text (*Pentru sîngurul ţiitoriul gînd* [«about the autocratical thought»]), our first treaty on aesthetics, the first Romanian Orientalist writer; an overall encyclopaedic spirit, interested in „hermeneutics, symbols, numerology; a popular and atypical traveller (France, Holland, Germany, Sweden, the Ottoman Empire, Russia, China and beyond); and the only Romanian scholar of his age who was known and cited in the West"[1].

Although there is much that still needs to be done until we will have a clear picture of the Spathar Milescu's full contributions to Romania's cultural history, we view him today as a particularly active character, a young man involved in the complex political games of the Romanian Principalities (Moldavia and Wallachia), an avid traveller to the West and, towards the latter half of his life, a special emissary of the Russian Tsar in China. We thus believe that a short biographical introduction will prove useful here.[2]

Born in 1636 as part of a Romanian boyar's family in Vaslui (central Moldavia), Nicolae the Spathar Milescu later traced his lineage to certain Greek ancestors from the Peloponnese. It is possible that his knowledge of Greek stemmed from the family. We know with a fair degree of certainty that between 1645-1653 he received the best possible education available to a young Christian Orthodox man living within the Ottoman Empire, at the Constantinople Patriarchal School. Aside from learning Latin and Greek, he became familiarized with the orthodox culture of the age, not untouched by certain humanistic Italian traits, themselves carried over from Italy by a number of Greek scholars and travellers.

His considerable intellect and multifarious talents led to a notable ascension into both Moldavia's (under Gheorghe Ştefan, Gheorghe Ghica and Ştefăniţă Lupu) and Wallachia's (under Grigore Ghica) political administrations. Between 1664-1669 Nicolae the Spathar Milescu sojourned throughout Europe. First he went to Berlin (1664), staying at Friedrich Wilhelm's court — the great Brandenburg elector — where he acted as diplomatic agent for his former Moldavian protector, Gheorghe Ştefan, the latter living in exile, under the protection of Sweden's king, Charles XII. In 1666 the Spathar Milescu moved on to Szczecin, in Pomerania, where he joined Gheorghe Ştefan, who subsequently sent him to Stockholm on a mission related to the Swedish Crown. Upon reaching Sweden's capital, the Spathar Milescu met with France ambassador Simon Arnauld, Marquis de Pomponne (1618-1699), a well-known French diplomat and scholar, with extensive knowledge of philosophy and theology, nephew of the Jansenist theologist Antoine Arnauld. Travelling to Paris in 1667 on a similar mission to Louis XIV, the Romanian was asked by the Jansenist community to publish a

1 See Gorovei 1987: XV.

2 For more biographical informations, see Panaitescu 1987.

small treaty introducing the essence of Orthodox theological doctrine to the West[3]. Entitled *Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens* and published as an appendix to the anti-Calvinistic *La Perpétuité de la Foy de l'Eglise Catholique touchant l'Eucharistie* (Paris, 1669) (a work belonging to Antoine Arnauld and Pierre Nicole), the Spathar Milescu's small apologia of Orthodox faith, centered mainly on trying to reconcile Orthodox and Catholic doctrine, remains, essentially, his only 'original' published work. It is interesting to note, in this context, the Spathar Milescu's full name, alongside the titles he used in the work's preface: *Nicolaus Spadarius Moldavolacconis, baronus ac olim generalis Wallachiae.*

In early 1668 the Spathar Milescu returned to Moldavia, only to be forced into exile again, due to political intrigue at the court of Iliaş Alexandru. In 1669 we find him in Constantinople, frequenting an old friend, Dositei Notaras, an influent character who had become the patriarch of Jerusalem. On the latter's recommendation, he leaves in 1671 for Tsar Alexei Mihailovici's Moscow court, where there existed a practical need for a scholar of The Spathar Milescu's calibre, mainly to help out with various cultural and ecclesiastical reforms.

From now until the end of his life, over the next 35 years, the Spathar Milescu remained tied to Russia, as diplomat and translator. The most remarkable of his actions here was his journey to China (1675-1676), where he led an important delegation to the Chinese emperor. Exploring remote and largely undocumented terrain, the journey was covered in detail by multiple Russian texts, among which the most important ones are *The Journey through Siveria, from Tobolsk to Fort Nercinsk*, and *The Description of China*, both works consolidating his reputation as an Orientalist. These are, broadly speaking, the main stages of Nicolae the Spathar Milescu's life.

I.1.2. Nicolae the Spathar Milescu, Translator of the Old Testament. Historical, Cultural and Confessional Context

Despite leading a rather restless life, the Moldavian scholar was nevertheless able to produce a considerable number of works, either original texts or compilations and translations into Romanian, Latin, Greek, Slavonic, Russian. One of the most notable of his works was the Romanian translation of the *Old Testament*, in effect the first full Romanian translation of this important text. Written between 1661-1664 in Constantinople, where he was Grigorie Ghica's diplomatic representative (rom. "capuchehaie"), it was not his first literary effort. The young scholars (25 years old when he started translating the Bible) had previously (1655) translated into Romanian a work titled *Istorie despre sfânta icoană a Prea Sfintei noastre Stăpâne Născătoare de Dumnezeu Maria - History about the Holy Icon of our Holy Lady Mother of Christ Mary* and in 1661 a *Carte cu multe întrebări foarte de folos pentru multe trebi ale credinței noastre - Book with Many very Useful Questions for many Things Concerning our Faith* (from Greek)[4].

We do not possess enough information to understand in detail the context that led to The Spathar Milescu's decision to take on such a difficult task. We can only speculate whether it was his own idea, a suggestion from one of his friends (e.g., the future prince Şerban Cantacuzino, Ghermanos Nissis, Dosithei Notaras, the future Jerusalem patriarch), or if he was perhaps "ordered" to do it by a powerful protector, such as his patron at the time, Grigorie Ghica. The portrait of him as a young scholar and future politician is somewhat clearer. Educated, as Dimitrie Cantemir and a handful of wealthy boyars of the age had been, at the Constantinople Patriarchy School, the Spathar Milescu seems to have had a solid theological background, as well as good knowledge of philosophy, theosophy, the Classics, and other humanist scholarship that, overall, rendered him a respectable Eastern European intellectual. Added to this was his good knowledge of Latin, Slavonic, and Turkish, alongside the 'naturally'-assimilated

[3] See also the recent bilingual edition, Nicolaus Spadarius, *Enchiridion sive Stella orientalis occidentali splendens*/ Nicolae Spătarul Milescu, *Manual sau Steaua Orientului strălucind Ocidentului* (...). Ediție îngrijită, introducere, tabel biobibliografic, text stabilit, traducerea textului latin, note şi comentarii de Traian S. Diaconescu, Institutul European, Iaşi, 1997.

[4] Information retrieved from the article *Milescu, Nicolae Spătarul*, by Gabriela Drăgoi, in *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, Editura Academiei, Bucureşti, 1979, s.v.

Romanian and Greek. Finally, it is less important whether his decision to produce a 'vernacular' translation of the Bible was his own or someone else's suggestion. What it does reflect rather clearly is that the Spathar Milescu was well aware of the contemporary disputes around such tasks, mainly revolving around Reformist and Renaissance humanistic debates with regard to 'popular' (vernacular) biblical versions. After all, not that much time had passed since the tragic events that led to the violent death (1638) of Calvinist patriarch Cyril Lucaris. However, also worth mentioning is that Nicolae the Spathar Milescu was, by virtue of his writings and attitudes, a more conservatory, anti-Calvinist scholar.

I.1.3. Before The Spathar Milescu. The First Romanian Biblical Texts

We need to briefly sketch out the historical and cultural context around which The Spathar Milescu's initiative arouse. More specifically, a description of a number of previous similar attempts are needed here. When the Spathar Milescu engaged in his task (1661-1664), a Romanian written language tradition had existed for over 100 years, represented mainly by ecclesiastical texts, many of which had derived from the Bible. The oldest Romanian biblical texts date back to the early 16th century, however they are anonymous, as well as hard to properly date and geographically locate. These texts are archaic, with northerly traits in their dialect, leading us to believe they were produced in areas such as Transylvania, Banat, Maramureş or northern Moldavia. They include the *Psalms* (*Psaltirea Scheiană, Psaltirea Hurmuzachi, Psaltirea Voronețeană)* or the *Acts of the Apostles* (*Faptele apostolilor și epsitolele apostolilor: Apostolul Popii Bratul*, *Apostolul Voronețean*). They are referred ro as "rhotacist texts", as they possess the linguistic trait of displaying an *r* instead of an *n* in intervocal positions: *lură* (for *lună*), *bire* (for *bine*). Romanian philologists have long debated on the subject of these translations' geographical – dialectal origin, on their authorship, as well as on the cultural and confessional context that led to their creation. The best argument seems to be that formulated by Ion Gheție[5] who suggested that they were produced around Banat-Hunedoara, in the early decades of the 16th century — in other words, during the period when the local Romanians were in the process of being converted to Calvinism by the Hungarian officials. The alternative hypothesis, suggesting that such texts were developed in Maramureş by Peri monastery monks, which is an idea advanced by famous specialists such as Nicolae Iorga[6], P. P. Panaitescu[7] or Gheorghe Ivănescu[8], is simply not as convincing. Towards the latter half of the 16th century, for about two decades (circa 1560 – 1581), Diaconul Coresi published from several cities in the south of Transylvania around 12 volumes of ecclesiastical works, liturgical or biblical, as well as *Psaltirea* and *Apostolul*[9]. Many of these books were promoted by the local Hungarian Calvinist officials, others were embraced by the Lutheran Saxons from Braşov or Sibiu, while other writings possessed Orthodox nuances or were simply confessionally neutral.

The first biblical text *per se* published in Romanian is the so-called *Palia de la Orăștie* (1582)[10], attributed explicitly to the Calvinist Romanian community from Banat and Hunedoara, located in the south-west of modern Romania. The work contains the first two books of the *Pentateuch*, translated from Hungarian, drawing from Gáspar Heltai's *Cluj Bible*. Finally, the same Calvinist context produced two other monumentally important texts, the *New Testament* (1648) [11] and *The Psalms* (1652)[12], published at Bălgrad (Alba Iulia) under Simion Ştefan's authority (one of the last Orthodox hierarchs in Transylvania).

Generally speaking, these were the Romanian biblical texts in existence at the time when the Spathar Milescu began his translation. There is no clue, either direct or indirect, whether he was (or not) aware of any of these works. He might have been familiar with some of them. In any case, when the young scholar decided to begin his project, he possessed an excellent knowledge of Greek and was deeply familiar with the version of the Romanian language that had been functioning as a

5 See Gheţie 1975: passim, Gheţie 1978: passim, Gheţie 1994: passim, ILRLV: passim.

6 See Iorga 1929.

7 See Panaitescu 1965.

8 Ivănescu 1989b: 15-42.

9 See CORESI, AP., CORESI, PS. SL-.ROM.

10 See PALIA.

11 NTB (1648).

12 PSALT. 1651.

cultural form of expression for over a century.

I.2. The destiny of The Spathar Milescu's *Old Testament*

I.2.1. Notes on the Text's Progress and Revision History (Manuscripts nr. 45, nr. 4389, and the *Bucharest Bible,* 1688)

We need to note from the start that the reference language for all of these Romanian translations, up until The Spathar Milescu, was the Slavonic language — the only linguistic entity that functioned throughout the cultural, administrative and ecclesiastical circles of Romanians living in Wallachia, Moldavia and Transylvania beginning with the 11th and 12th centuries and up to the mid-18th century, when the process of implementing the Romanian language within the Church was finalized.

The Spathar Milescu's initiative is therefore original in two vastly important ways: firstly, the project belongs to an intellectual, not to someone from within the Church; secondly, by using the Greek *Septuagint* as a model, the Spathar Milescu marks a symbolic departure from the Slavonic tradition.

The scholar's olographic manuscript is unfortunately lost. What has survived is the entirety of the *Old Testament* work, structured in the same way as old *Septuagint* editions. This text, drawing on The Spathar Milescu's translation, can be consulted in manuscript form (Ms. 45) at the Romanian Academy's Cluj Library.[13] As can be observed form the images herewith attached, the manuscript is well preserved, tidily written, using a very regulated semi-uncial Cyrillic script in black ink, with chapter titles and initials marked with red. This copy was probably produced around 1680, following Wallachian Metropolitan Theodosie Veştemeanul's (1620-1708) orders.

A first preface, entitled *Cuvîntu înaintea cărţii aceştiia către preasfinţitul mitropolit* [«Preface of this Book to her Eminency the Metropolit»], includes historically typical and relatively well-articulated laudatory remarks dedicated to Metropolitan Theodosie. A detailed summary follows (*Catastih de toate cărţile a ceii dumnezăieşti Scripturi Vechi* [«List of all Books of the Holy Old Testament»]), indicating the number of chapters (*capete*) and pages (*feţe*), followed by 15 verses, or dedications written by the copyist himself, mentioning his name and quality (*Dumitrul scriitoriul – Dumitru the Writer*); he also includes a mannerist signature whereby he attempts to 'slavonicize' the name of his originating city: *Dumitru Dălgopolscom* («from Cîmpulung»).

Much more important in terms of 'paratext' is a *Cuvîntu înainte către cititori* [«Foreword to readers»], which the copyist included at the end of the volume, starting with page 907. Evidently, this ample and erudite text was not authored by the copyist himself, but by someone else, an anonymous scholar who refers to Nicolae the Spathar Milescu as the author of the translation, and to himself as the reviewer of our scholar's original text. This anonymous editor seems to have been an authoritative and erudite scientist himself, someone who was able to advance firm, precise and focused interpretative statements. At the beginning of this text he alludes to a higher authority, in a statement that we find crucially important to any attempt at resolving the mystery of his identity: ⌊*vrînd Dumnezău pren porînca stăpînului*⌋*, de o am scos pre limba rumânească den izvodul lui Necoláie cartea aceasta ce să chiamă Biblia.* «⌊With God's will⌋, and on the Master's orders, we translated into Romanian this book whose name is th Bible». Firstly, we need to note the unambiguous reference to „izvodul lu Necolaie", i.e. to Nicolae The Spathar Milescu's primary translation.

The allusion to „porunca stăpânului" [«on the Master's orders»] can only refer to two persons, either to the country's Prince or to its Metropolitan. Had the copyist been the reviewer himself, then the Theodosie reference is clear and legitimate. But the rest of the clues suggest that the reviewing editor's identity is clearly a different one. Judging by how well this person managed the old literary language, and noting the language's Moldavian nuances, it can safely be inferred that the mysterious editor was most likely a Moldavian scholar. N. A. Ursu attempted, throughout a number of articles[14], to identify this scholar as the great Metropolitan Dosoftei himself. This translator and editor, author

[13] The Library of the Section of Cluj of the Romanian Academy, Manuscript nr. 45 [c. 1683-1686]. It includes the full version of the *Old Testament*, as translated by Nicolae the Spathar Milescu and revised by an anonymous Moldavian reviewer in the second half of the 17th century.

[14] Ursu 1976, Ursu 1985, Ursu 1988-1989.

of a sumptuous poetical version of the *Pslams* (published in Uniew, 1673) could indeed have been The Spathar Milescu's reviewer (either on his own or assisted by a number of collaborators). In any case, the erudite references to the Bible as primary source of Faith, the lengthy narrative regarding the genesis of the *Septuagint* — with 72 Jewish scholars following king Ptolemy Philadelphus' orders and guided by Demetrius Philareus in Alexandria, etc. —, the adequate citations of authors such as Saint Justin, Saint Jerome, Flavius Josephus, Philo of Alexandria, Aristaeus), Saint Justin, Epiphanes or Eusebius, alongside the mentioning of older biblical versions by Aquila of Sinope, by Simmachus and Theodotion, as well as the mention of compilations by Origen (*Tetrápla*, *Exápla* and *Octápla*), all point to a degree of erudition far above a simple copyist's knowledge.

This reviewer, perhaps the Metropolit Dosoftei from Iaşi, was familiar with The Spathar Milescu's methodology, with his sources and general *modus operandi*. In fact, the revisions, corrections and improvements on the primary translation were informed by the same sources used by his predecessor. The reader is explicitly made aware of this fact: the sources in question („izvoadele") are declared to be the same used by the original translator. The reference to the Greek text is the „izvodul de la Frangofor", which is to say the *Septuagint* edition published in Frankfurt am Main (1597) by the protestant philologists François du Jon or Frederic Sylburg[15]. The choosing of a protestant edition for the Greek text is not without its meaning. Beyond the fact that an 'orthodox' edition had not yet been produced, and that original manuscripts were few in number (*Codex Sinaiticus*, *Codex Vaticanus*) and not very accessible, even to the educated public of the ecumenical Patriarchy of Constantinople, picking a protestant source attests to a certain degree of intellectual freedom and discernment on the part of our young scholar and on his later editor, both seemingly aware of the reputable philological quality associated with that particular critical edition („*Iară Nicoláie, vrînd să aducă şi el cartea aceasta den elinie la rumânie, nefiind altă dată scoasă la rumânie, au socotit şi au ales un izvod carele-i mai ales decît toate altele, tipărit în Frangofort şi ales foarte bine pre limba elinească, şi dedesupt cu multe arătări şi cuvinte puse cum le-au tălmăcit alţii.*" - [«And Nicoláie, wanting to bring this book from Greek into Romanian, a book which had not yet been translated, thought deeply about this and chose this among other editions, published in Frankfurt and well-chosen in Greek, itself including many comments and interpretations by third sources.»]

Referring to a preface (*predoslovie*) by The Spathar Milescu, his reviewer (Dosoftei?) shows that the original translator also used, as secondary sources, beyond the *Frankfurt Septuagint*, a „izvodul slovenesc", i.e. the Slavonic *Ostrog Bible* published in Ukraine (1595)[16], but also two different editions of the *Vulgate*, as well a Jewish source, described as *alt izvod letenescu ce au fost scos de curându den limba jidovască* [«another latin source, which was translated recently from the jewish language»][17]. Also mentioned is The Spathar Milescu's initial intention to use biblical references to indicate differences between his sources. This intention, however, as the editor remarks, was not followed up by The Spathar Milescu. Moreover, the editor notes that the young man's original text, written rather hastily, not only lacks any sort of "critical apparatus" (notes, cross-references etc.), but is also imperfect and rather obscure (*izvodul lui Necoláie, pentru degraba scriindu-l, n-au pus nici unile de acêstea, ci era pentru neîntocmirea lui foarte cu greu a să înţelêge vorba tălmăcirei şi abaterea cuvintelor*) [«the texte of Nicolae, wrote rapidly, did not have anything of this sorte, but because of his desorder was very dificult to understand the words of the translation and the senses of the words.»]

Distinct and repeated references to the translated text by Nicolae The Spathar Milescu, sed cited as *Nicolae, spătariul moldovean, dascal şi învăţat în limba elinească* [«Nicolae, the Moldavian Spathar, scholar and instructed into Greek language»] and as *Nicolae Spătaru* [«Nicolae the Spathar»] respectively, are present in yet another fully translated version of the *Old Testament*, dating from the same period (Ms. BAR 4389)[18]. This new Wallachian version, edited

15 SEPT. FRANKF.

16 BIBL.OSTROG.

17 For the philological identification of this editions see Cândea 1979: 79-224, Andriescu 1988: 7-45 and Munteanu 2008d: passim.

18 The Library of the Romanian Academy in Bucharest, the romanian Manuscript 4389. It contains the translation in integrum of the Old Testament, made by a Valachian

by an anonymous writer, possibly Daniil Andrean Panoneanul — a Latin and Slavonic professor at the Târgovişte School, himself the author of a Romanian version of a popular compilation of laws called *Îndreptarea legii*[19] (Târgovişte, 1652), among others. This work's preface to the reader (*Cuvânt înainte către cititor*), unfortunately surviving in deteriorated form over two pages, includes some information that corroborates the Ms. 45 data, such as the mentioning of the *Frankfurt Septuagint* (1597) as being The Spathar Milescu's primary source: *un izvod scris cu mâna, p*[*re c*]*are l-au prepus Nicolae, spătariul moldovean, dascal și învățat în limba elinească, care l-au izvodit de pre izvodul elinesc ce se-au fost tipărit* [*în*] *Frangoforť*' [«a text wrote by hand, maked by Nicolae, the Moldavian Spathar, scholar and instructed in Greek, whose translation is based upon the texte-source printed in Frankfurt»].

The anonymous Wallachian scholar is similarly critical of the original text's unpolished nature, reflective of the haste in which it had been written by The Spathar Milescu: *Izvodul acesta pentru multa pripă a acelui pre[puito]riu, care se-au grăbit curînd a și tălmăci și a și scris, aflatu[-s-au multe gre]șale și prea mare învăluială, care era lucru foarte cu greu a în[țelege].* [«This text because the gratest hurry of its maker, who hurried up to translate and to wright at the same time, includes many errors and obscurities, so that the texts are very hard to understand.»] This anonymous cleric, possibly Daniil Panoneanul (if N. A. Ursu is right in his supposition), uses The Spathar Milescu's text as a source for his own version of the final text, referring to it as a sort of control method with regard to the *Septuagint*; his main source he asserts to be a Slavonic version (*izvodul slovenesc carele au fost tipărit în Rusia cea mică, în cetatea Ostrovului* [«the Slavonic source, which was printed in the Little Russia, in the city of Ostrog»])[20], which he compares with an Antwerp edition of the *Vulgate* (*izvodul lătinesc, care au fost tipărit în cetatea Antverpiei* [«the Latin source, which was printed in the city of Antwerp»]). We can thus consider this new Wallachian version as a sort of traditionalist 'backlash', belonging to a more conservatory current, which used the older authority of local Slavonic tradition. Even so, The Spathar Milescu's text's priority is implicitly acknowledged, at least from a pragmatic or technical perspective.

The meandering and largely unknown journey of The Spathar Milescu's Constantinople-written manuscript throughout Romania ends in Bucharest in 1688, when the first full edition of the Bible is published, known as *Biblia de la București* [«the Bucharest Bible»] or *Biblia lui Șerban Cantacuzino* [« the Şerban Cantacuzino's Bible»][21]. The act of publishing a full Romanian version of the Bible in 1688 was invested with a pronounced political dimension, as is made apparent in the two introductory texts accompanying the book. One of it is signed, as a kind of preface, by Şerban Cantacuzino, while the other is dedicated to the monarch by Dosithei, Jerusalem's patriarch (a figure who was practically residing in Bucharest). The political motivation behind the translation reflects the Wallachian prince's symbolic authority, who, alongside his Moldavian counterpart, enjoyed a certain amount of autonomy within the Ottoman Empire. Of the ample and erudite preface we retain a more technical note, interesting from our own perspective:

> «Şi aceasta am făcut la tălmăcirea aceştii Sfinte Scripturi, făcând multă nevoinţă şi destulă cheltuială, despre o parte puind dascăli ştiuţi foarte den limba elinească, pre preaînţeleptul cel dentru dascali ales şi arhiereu Ghermano Nisís, şi, după petrêcerea lui, pre alţii care s-au întîmplat, şi despre altă parte ai noştri oameni ai locului, nu numai pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinească avînd ştiinţă ca să o tălmăcească, carii luînd lumină şi dentr-alte izvoade vechi şi alăturându-le cu cel elinesc al celor 70 de

Anonymous in the second half of the XVIIth century, on the base of the Slavonian Bible of Ostrog (1591).

19 Even this supposition belongs to Ursu 1981: 5.

20 Furthermore, Andrean Panoneanul mentions a second edition of the Slavonic version, which was printed in Moskow at 1663, whose text is identical with the previous one from Ostrog edition: *Avut-am ș-alt izvod slovenesc tipărit în Rusiia cea mare, în cetatea Moscului, în zilele bunului credincios împărat Alexii Mihăilovici; ce acesta într-un chip se potrivi cu cel de la Ostrov.* [«I had as source of inspiration an other text, printed in The Great Russia, in the city of Moskow, at 1663, during the reigne of the good emperor Alexei; and that text is very similar.»]

21 *Biblia, ádecă Dumnezeiasca Scriptură a ceii Vechi și ale ceii Noao Lêge, toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înțelêgerea limbii rumânești, cu porunca preabunului Domn Ioan Șărban Cantacozino Basarabă Voievod* (…), Bucureşti, 1688.

dascăli, cu vrêrea lui Dumnezeu o au săvîrşit precum să vêde. Şi măcară că la unele cuvinte să fie fost foarte cu nevoie tălmăcitorilor pentru strimtarea limbii româneşti, iară încăş avînd pildă pre tălmăcitorii latinilor şi slovenilor, precum aceia aşa şi ai noştri le-au lăsat precum să citesc la cea elinească.» [«And I made this for this Holy Scripture's translation, making a lot of effort and enough expense, putting well-known Greek scholars, like the most wise among scholars and bishop Ghermano Nisis, and, after his death, other scholars who happened to be there, on the one hand and, on the other hand, our local people, not only instructed in our language, but also knowing to translate from Greek language and getting light from other ancient sources which they put together with the seventy scholars Greek source, who all together managed it, with God's will, as we can see. And, even if in the case of some words it was very difficult for the scholars because of the narrowing of the Romanian language, but having example the Latins and Slovenians translators, they let them as they are read in Greek language.]

Without being explicit about it, the allusion to The Spathar Milescu's version comes across as transparent enough in the *luînd lumină şi dentr-alte izvoade vechi* expression [«finding illumination in other older sources»]. Although not nominally mentioned, but rather alluded to through the words *ai noştri oameni ai locului, nu numai pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinească avînd ştiinţă ca să o tălmăcească* [«some local people of ours, knowing not only our language, but also able to translate from Greek»], the editors who helped finalize this edition were the Greceanu brothers (Radu and Şerban), who signed their names on the last page of the book, alongside Mitrofan, the „typography master" (*meşterul tiparelor*), future bishop and former collaborator of Dosoftei in Iaşi; the latter seems also to have been responsible for bringing the Ms. 45 prototype to Bucharest.

I.2.2. Overview of Nicolae The Spathar Milescu's Work Avatars

Essentially, the first Romanian language translation of the *Old Testament* followed the path described below. Being on a diplomatic mission in Constantinople, the young Moldavian scholar Nicolae the Spathar Milescu translated the full text of the *Septuagint*, between 1661-1664. His primary reference source was the 1587 Frankfurt *Septuagint*, complemented by auxiliary Slavonic sources from Ostrog editions (1581), as well as at least one *Vulgate* edition. Under yet to be clarified circumstances, The Spathar Milescu's original manuscript arrived in Moldavia, where it received a considerable revision, both with regard to The Spathar Milescu's sources, as well as including new references from Greek, Latin and Slavonic works. Probably around 1686, when Dosoftei, the possible reviewer, was a refugee in Poland, the text was brought to Bucharest, perhaps by Mitrofan, who was a close collaborator of the Moldavian Metrpolitan and also a reputed typographer. Once arrived in Wallachia, the Moldavia-revised text was copied by Dimitrie of Cîmpulung for the Bucharest Metropolitan Teodosie Veştemeanu. After going through two additional revisions by Bucharest scholars, among which Radu and Şerban Greceanu were the most active editors, the Ms. 45 text was eventually published in Bucharest in 1688, under the institutional and financial authority of the Wallachian prince Şerban Cantacuzino.

This particular *Bucharest Bible* (1688) informed Romania's traditional biblical literary evolution, and was followed by works such as the *Blaj Bible* (1795), the *Petersburg Bible* (1819), the *Buzău Bible* (1854-1856), the *Sibiu Bible* (1856-1858) and the 1914 *Bucharest Bible*[22].

I.3. An Examination of The Spathar Milescu's and his Reviewers Translation

I.3.1. Principles and Source of the The Spathar Milescu's and his Reviewer Translation

Aiming to produce an exhaustive and critical modern edition of this highly important document of old Romanian culture, this project also identified a number of specific elements related to traductology, themselves influential throughout the process of translating the *Old Testament* from Greek into Romanian. We will describe here a sort of *sui generis* conception belonging to the translator himself, which we came to deduce following a careful textual analysis, comparing the manuscript with the Greek original, as well as with various secondary sources in Latin and Slavonic. We have

[22] For a synthetical image of the biblical texts in Romanian, see Munteanu 2012b: 5-55.

also critically examined a number of direct historical references, various technical notes related to the Ms. 45 and Ms. 4389 prefaces (these two versions of the *Old Testament*, although different, are connected by many textual correlations), alongside the many marginal notes pertaining to Ms. 45. In terms of lexicographic, phraseological, but also interpretative morpho-syntactic analysis, we have compared the Romanian text with the Greek *Septuagint* version (the same 1597 Frankfurt edition used by the Spathar Milescu and his reviewers). We have also compared Ms. 45 with the 1688 *Bucharest Bible*'s significant revisions by Radu and Şerban Greceanu.

Particular attention was devoted to specific problems related to the literalism principle that dominates the work, i.e., the translators' obvious 'need' to always and precisely follow the original, even to the detriment of discursive intelligibility or semantic clarity. Using an original lexicographic technique, we examined the various transference phenomena thus produced, and in particular the two options available to the translator(s), especially in those cases where the simple dynamic equivalence (based on designation between the source and the target language) was not possible: a) lexical and semantic calques and b) direct contextual borrowings. The latter were divided in: 1) direct borrowings from Hebrew, via the *Septuagint* (e.g., *caredim, therafin, chefuré, fasec, hothareth, maaló, manna, menonoth,* etc.); 2) direct borrowings from Greek (e.g., *agnu*, *archethu*, *arodamnă*, *artávă*, *asídă*, *aspalath*, *aspidă*, *chitos*, *elifandu, rodiu*, *finic*, *fistîc*, *gazofiláchie*, *parion*, *sirină*, *sofir, stacti, taland,* etc.); and 3) borrowings from Slavonic (*bdenui, bodz, boinic, cápişte, ciudêsă, clic, clivăt, dvori, nacealnic, năiemire, năsîlnic, ocăzui, oteși, páminte, peveț, pogrebanie, postîmpi, prilăsti, pristăvi, răpşti, rula* etc.).

Detailed analyses include two particular examples of complex semantic transfers, which created idiosyncratic lexical entities in Romanian, such as *furnicoleu* (gr. *μυρμηκολέων*) and *măgarotaur* (gr. *ὀνοκένταυρος*).

I.3.2. Textual data and interpretation criteria

It is necessary to begin by attempting to describe the Spathar Milescu as a young erudite translator of the *Old Testament* in Romanian. Unfortunately, the lines of this portrait cannot be drawn too clearly, due to a number of reasons, among which is the fact that neither his original manuscript pages, nor a detailed copy thereof survive. What we do have, i.e. the Ms. 45 version, is in fact the result of an ample revision of his work, a revision made in Moldavia, by scholars who knew and respected both The Spathar Milescu's sources, as well as his literalistic method of translation. Nevertheless, the various prefaces to this work do not include any explicit mentions concerning the translation 'technique' itself, or about the principles, methods or stylistic tools employed in the act of translating the sacred text from Greek into the vernacular language. Truth be told, such commentaries are very hard to come by in general, even by Luther and Erasmus. We cannot thus talk about a firm and explicit traductology 'strategy' in The Spathar Milescu's case. We can at most speak of an implicit approach, discernable from the text itself. The dilemmas, questions, value judgments and final rationale for the translating decisions can similarly only be deduced. Lacking direct information in this sense, we can only closely examine the text(s) and describe the methodology of the translation in relation to the following sources:

-the prefaces to Ms. 45, Ms. 4389 and the 1688 Bible;

-the Ms. 45 and Ms. 4389 marginal notes;

-the Ms. 45 actual text, compared to its original sources, the main Greek one and those in Slavonic and Latin;

-the 1688 Bible text, observing how and to what extent the Bucharest editors changed the Ms. 45 version;

-the Ms. 4389 text, aiming to understand how and what the Wallachian translator retained from The Spathar Milescu's original.

All of these interrogations depend on laborious textual comparisons, methods which, undoubtedly, can lead to reliable and consistent results. Having noted this issue, we will stop here, looking forward to its full exhaustive resolution in the future.

I.3.3. The Translation's Literalism

With regard to the translation's literalism, one first question that arises is whether the 17th century Romanian translators of the Bible, Nicolae the Spathar Milescu and those who came after him, had made a conscious decision to retain this literalism, i.e. the word-for-word direct translation of the sacred text, or if this was perhaps the only option

available to them. What is certain from our point of view is that the old Romanian scholars involved in this initiative took it for granted that 'sacred' texts differed from profane discourses; Saint Jerome's well known adagio still resonated, expressing the necessity of reproducing God's message literally, for it was argued that a mystery existed in the lexical succession itself („ordo verborum mysterium est"). When analysing the oldest Romanian biblical translations, however, things become more complicated, as what we are talking about here is a sort of secondary-degree literalism. That is to say, the *Septuagint* is known to have been a largely literal translation itself, leading us to note that The Spathar Milescu's Ms. 45 is in fact a literal translation of another literal translation!

Modern research on the *Septuagint* notes its varying degrees of literalism; for instance, in the *Pentateuch, Joshua and Isaiah* books, we deal with a moderate literalism, in *the Book of Kings, Book of Jeremiah, Songs of Songs* or *The Book of Lamentations* with a more extreme literalism; whereas in the *Book of Esther, Book of Job* and *Book of Proverbs* we come across more relatively flexible translations.[23]

In order to adequately study the biblical books in connection to the varying degree of *Septuagint* literalism, we will use the following criteria, informed by a number of suggestions put forward by Emanuel Tov, who proposed them after comparing the *Septuagint* with the Hebrew original.[24] We will adapt this model to our own context, the original text being the *Septuagint* and the destination source being the Romanian version. Lexically, the criteria are as follows:

1. the degree of internal consistency pertaining to the translated text, in connection to lexical stereotypicality;

2. the degree to which the Romanian text constitutively represents the Greek works;

3. the extent to which the words' order was retained (from Greek into Romanian);

4. the degree of quantitative equivalence between the phrasal elements (correspondence between the Greek and the Romanian elements);

5. the degree of semantic adequacy pertaining to the Romanian translation, in relation to the original Greek source.

[23] Cf. Jobes/ Silva: 114.
[24] See Tov 1997: 20-24.

As far as the syntactic dimension is concerned, researchers have often noted a sort of translator "servility" with regard to the primary source syntax. Some specialists do not hesitate to note that, on many occasions, the *Septuagint* authors / editors engaged in a literal translation of a Greek vocabulary using an altogether Hebrew syntax.[25]

Our old 17th century Romanian translators, the Spathar Milescu and his reviewer, did not sway from this tradition when translating the *Septuagint* into Romanian. Their secondary-degree literalism is evident throughout Ms. 45: phraseological constructions under Hebrew influences in the *Septuagint* are translated as such into Romanian, retaining their original character. One of the most typical and frequently used expressions, in this sense, is reflected in the syntagma *şi să făcu*, which often introduce a new phrase (hundreds of times). This formula is a close reproduction of the Greek syntagma *καὶ ἐγένετο* (or, less frequently, *ἐγένετο δὲ*), itself a close translation of the idiomatic Hebrew expression *vav chiv*, the latter serving as an almost meaningless vessel, the function of which is to introduce another affirmation. Worth noting is that this textual / functional role is kept and clearly outlined within the Romanian translations as well.

A similar case is found in the use of the *şi* conjunction – kaiV – *vau* , possessing various syntactical functions and an evident textual role.

Two examples:

Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Iona, de al doilea rînd, dzicînd (Iona 3: 1.).

*Şi să făcu jale preste Israil, mare, întru tot locul lo*r. (1 Mac. 1: 26).

[25] See, for exemple, F. C. Conybeare/ St. George Stock, *Grammar of Septuagint Greek: With Selected readings, Vocabularies, and Updated Idexes*, Peabody, Massachussets, 1995, apud Jobes/ Silva: 110: „For the LXX is on the whole a literal translation, that is to say, it is only half a translation – the vocabulary has been changed, but seldom the construction. We have therefore to deal with a work of which the vocabulary is Greek and syntax Hebrew". Cf. and Swete 1914: 299: „The manner of the LXX is not Greek, and does not even aim bering so. It is that of a book written by men of Semitic descent, who have carried their habits of thought into their adopted tongue. The transtalors write Greek largely as they doubtless spoke it; they are almost indifferent to idiom, and seem to have no sense of rhythm. Hebrew constructions and Semitic arrangements of the words are at times employed, even when not directly suggested by the original."

To conclude this brief discussion on literalism, we need to note that, judging from the old scholars' point of view, including that of The Spathar Milescu, beyond the pressures of tradition itself, this practice also provided a kind of conformity guarantee with regard to the original sources. Finally, we need to note that this method did not create ineluctable obstacles in the way of understanding the text — either for the contemporary scholars or, indeed, for specialists today.

I.4. Conclusions

Approaching the final section of this abstract, we will underline a number of issues and research questions that we believe we have successfully and fully addressed in our work. To what extent was the Spathar Milescu familiar with the local written tradition, which previous texts did he possess or consult, and what other auxiliary material did he use? Is it fair to assume that, beyond the cited biblical editions (SEPT. FRANKF., BIBL.OSTROG and VULG.), our translator also benefitted from a critical apparatus, however modest, including perhaps other editions, lexicons, dictionaries? To what extent was the author aware or interested in producing what we now refer to as a certain degree of semantic transparency? Was there any sort of reflexivity or self-awareness process going on, in relation to the translation's intelligibility? Are there clues to be found in this sense? Was the translator thinking of his readers' literacy?

What we can assert for the time being, based on an thoroughly empirical though not yet exhaustive review of the immense amount of material at our disposal, is that the 'pressure' of the Greek original was immense in terms of lexical, lexical-semantic and syntactic decisions / choices. Often it is hard to discern whether a certain transference phenomenon is of a lexical-semantic or of a merely syntactical nature. For example, the frequent use of *bărbat* with the collective meaning of 'all people', or the issue of adverbial, adjectival or noun duplication (*dimineață, dimineață* = 'very early', *blînd, blînd* = 'very kind', *cîntarea cîntărilor* or *sfînta sfintelor* = 'the supreme song', respectively 'the holiest place'; or the position of superlative constructions, or the internal complement *a murit moarte* 'he died the dead' serving as a similarly 'intensifying' construction: are these lexical or syntactical phenomena?

Finally, we will end this brief traductology discussion on the oldest Romanian translation of the *Old Testament* with two complex lexical equivalence examples, related to Greek lexical elements which, both within the *Septuagint* and the Romanian version, come across as *hapax legomena*. We refer here to the Greek expressions *μυρμηκολέων* 'antlion' and *ὀνοκένταυρος* 'donkey-centaur', both nouns related to fantastical animals. Not wanting to engage in a lengthy presentation here, we will delve deeper into these aspects throughout the final version of our work. Essentially, the equivalence solutions found by the translator, namely *furnicoleu* and *măgarotaur* respectively, are composed expressions, copied closely from their Greek counterparts (*ant* + *lion*) / (*donkey* + *bull*).

Overall, we can safely suggest that Nicolae the Spathar Milescu was a veritable 'paradigmatic' figure, a prototype of old Romanian translators. A thorough analysis of the creative system through which his writing functioned will represent, methodologically, a step forward in understanding the specificity of old Romanian texts, which are often and wrongly identified as original creations, when in fact they are translations.

The complex scientific operations related to the critical editing and philological investigation of these three old Romanian versions of the *Old Testament,* namely Milescu's revised Ms. 45, the Daniil Panoneanul version (Ms. 4389) and the *Bucharest Bible* (1688), were sponsored by the „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, which in 2009 founded the *Centre for Biblical and Filological Studies „Monumenta linguae Dacoromanorum"*. This research unit's main objective was reached in 2016, when all of the 25 volumes of the three Bible versions cited above were published, alongside a complex critical apparatus. To find out more about the structure and challenges of these editions, please visit the Centre's official website at https://consilr.info.uaic.ro/~mld/monumenta/.

In this institutional framework, this edition of the first translation of the *Septuagint* in a vernacular idiom was realised with the Romanian government funding, through a grant CNCS (PCE-Idei, code 1578/2011), with the title *The First Romanian Translation of the Septuagint, work of Nicolae Milescu (Ms. 45 BAR Cluj). Critical Edition, Linguistic and*

Philological Studies.

Editing now the entire text of the Ms. 45, in one single volume, with high quality facsimiles which the current electronic means provide us, our main objective was to provide to the specialists and, generally, to the informed and interested public, this imposing text of the old Romanian culture, practically unknown. Furthermore, we have striven, within the time limit and our modest skills, to make a first scientific processing of the text which we are editing, elaborating the philological study and the following linguistic studies. We are aware that what we managed to finish represents only a begining in the knowledge of the multiple implications and aspects of the huge text. We followed, generally, the traditional way in the Romanian philology, offering, in the philological study, the information which is necessary to understand the imediate context in which the text was produced, the paternity of the translation, the sources and the methods used by the main translator and by his reviewers. We also considered necessary to present, in its essential lines, the Romanian biblical tradition where Nicolae Milescu' initiative enframes.

In drafting the linguistic studies upon the text, we started from the observation that a exhaustive description of the entire grammar, phonetics and lexicon of the Ms. 45, as our forefathers did when they edited the old Romanian smaller texts from the 16th – 17th centuries (I.A. Candrea, Ion Gheție, Florica Dimitrescu, Mariana Costinescu, Al. Mareș etc.) would be, because of the huge amount of material, practically impossible. Therefore, we decided to select, to describe and, to the extent possible, to interpret the specific phenomena which occur, in our text, at the phonetic, lexical and grammatical levels. The five authors of the following studies, and who also elaborate the introduction, strove to assimilate and to apply, in the material's interpretation, elements of method suggested by the latest linguistic theories, in addition to the traditional descriptive models whose effectiveness was certified in time.

English Version by
DINU-GABRIEL MUNTEANU

II. L'ANCIEN TESTAMENT – *LA SEPTANTE.* La version de Nicolae le Spathaire Milescu (Ms. 45 de la Bibliothèque de la Filiale de Cluj de l'Académie Roumaine). Édition critique, préface, note sur l'édition, introduction, bibliogh raphie, index de mots et de formes, index de noms propres

II.1. Introduction

II.1.1. Esquisse de portret d'un erudit roumain du XVIIème siècle

Nicolae le Spathaire Milescu (1636-1708) est une personnalité proéminente de la culture roumaine ancienne. Ses biographes lui attribuent toute une série de priorités: il a traduit le premier texte de philosophie en langue roumaine (*Pentru sîngurul țiitoriul gînd* [«de la raison autocrate»]) et le premier traité d'esthétique, il a été le premier roumain orientaliste, un «esprit encyclopédique intéressé par l'herméneutique, les symboles, la numérologie, un grand voyageur (ayant parcouru la France, les Pays Bas, l'Allemagne, la Suède, l'Empire Ottoman, la Russie, l'Asie et la Chine), le seul Roumain de son époque connu et cité en Occident»[26].

Même s'il reste encore beaucoup de choses à faire pour l'inventaire complet de son apport effectif à l'histoire de la culture roumaine ancienne, on a aujourd'hui de Nicolae le Spathaire Milescu l'image d'un personnage très actif, impliqué pendant sa jeunesse dans la politique des deux Principautés Roumaines, la Moldavie et la Valachie, ayant voyagé en Occident, et pendant la deuxième moitié de sa vie en Chine, en tant que représentant du tsar de Russie. Une brève biographie de notre personnage nous sera fort utile[27].

Né en 1636 dans une famille de boyards de la région de Vaslui (située au centre de la Moldavie), Nicolae le Spathaire Milescu a revendiqué de façon explicite des origines grecques, du Péloponnèse. Il se peut qu'il ait connu le grec de sa famille. Nous savons avec certitude qu'il a bénéficié de la plus haute instruction dont pouvait jouir un jeune orthodoxe dans l'empire Ottoman, à l'Ecole du Patriarcat de Constantinople, de 1645 à 1653. En dehors des langues grecque et latine, qu'il connaisait très bien, il s'est approprié la culture théologique de l'époque, impregnée de certaines influences idéatiques de l'humanisme italien, diffusées par certains de ces professeurs grecs qui avaient étudié dans des universités italiennes.

Sa culture et ses multiples talents lui ont facilité une ascension notable dans l'administration d'Etat de Moldavie (du temps des princes régnants Gheorghe Ștefan, Gheorghe Ghica et Ștefăniță Lupu) et de Valachie (pendant le règne de Grigore Ghica). De 1664 à 1669, Nicolae le Spathaire Milescu allait errer dans plusieurs pays européens. Tout d'abord, en 1664, il se trouva à Berlin, à la cour de Friedrich Wilhelm, le grand électeur de Brandembourg, en tant qu'agent diplomatique de son ancien protecteur moldave Gheorghe Ștefan, lui-même en exil, sous la protection du roi Charles XII de Suède. En 1666, le Spathaire Milescu se trouva à Stettin, en Poméranie, aux côtés de Gheorge Ștefan, qui l'enverra en mission auprès du roi, à Stockholm. Dans la capitale de la Suède, le Spathaire Milescu fait la connaissance de l'ambassadeur du roi de France, Simon Arnauld, marquis de Pomponne (1618-1699), diplomat et érudit français ayant des préoccupations philosophiques et théologiques, neveu du célèbre théologien janséniste Antoine Arnauld. Lorsqu'il se trouvait à Paris en 1667 afin de demander au roi Louis XIV de l'aide pour son prince Gheorghe Ștefan, Nicolae le Spathaire Milescu est sollicité par

[26] Voir Gorovei 1987: XV.

[27] Les informations pricipales concernant la vie du notre personage sont synthetisées dans Panaitescu 1987.

les jansénistes d'écrire un petit traité dans lequel il présente succinctement l'essence de la doctrine théologique orthodoxe. Intitulé *Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens* et publié en annexe de l'ouvrage anti-calviniste *La Perpétuité de la Foy de l'Eglise Catholique touchant l'Eucharistie* (Paris, 1669) des jansénistes Antoine Arnauld et Pierre Nicole, ce petit texte, une apologie de la foi orthodoxe[28], dont l'objectif principal est de prouver la quasi-identité doctrinale entre l'Orthodoxie et le Catholicisme, restera le seul écrit imprimé de l'érudit moldave. Il est intéressant de remarquer le nom complet, accompagné de tous les titres que notre personnage s'attribue, sur la page de garde du petit traité apologétique: *Nicolaus Spadarius Moldavolacconis, baronus ac olim generalis Wallachiae.*

Au début de l'an 1668, on le retrouve chez lui, en Moldavie, pour peu de temps, car à cause de son implication dans les intrigues politiques de la cour du prince Iliaş Alexandru, il se verra obligé de s'exiler à nouveau. Il s'est installé pour une période de temps à Constantinople, en 1669, aux côtés d'un ami ancien, Dosithée, personnage fort influent devenu entre temps patriarche de Jérusalem. Recommandé par lui, il partira en 1671 à Moscou, à la cour du tsar Alexei Mihailovici, qui avait besoin d'un érudit avec les qualités et les connaissances du Spathaire Milescu afin de mettre en pratique quelques réformes culturelles et ecclésiastiques.

Dès lors et jusqu'à la fin de sa vie, pendant plus de 35 ans, le Spathaire Milescu restera en Russie, travaillant comme diplomate et traducteur. La plus remarquable des actions où il a été impliqué a été le grand voyage en Chine des années 1675-1676, entrepris à la tête d'une importante délégation, en tant qu'envoyé du tsar auprès de l'empereur de Chine. Se présentant comme une expédition d'exploration d'immenses territoires peu connus, le voyage a été amplement décrit dans une série de textes écrits en russe, dont les plus importants sont le jounal même du voyage, intitulé *Le voyage à tavers la Sibérie, de Tobolsk jusqu'au fort de Nercinsk*, et *La Description de la Chine*, ouvrages qui renforcent sa réputation d'orientaliste. Ce sont, en grandes lignes, les principaux repères de la vie de Nicolae le Spathaire Milescu.

II.1.2. Nicolae le Spathaire Milescu, traducteur du Vieux Testament. Le contexte historique, culturel et confessionel

Le parcours d'une existence tourmentée lui a permis toutefois l'élaboration d'un nombre considérable de travaux, des textes originaux, des compilations et des traductions diverses en roumain, latin, grec, slavon et russe. L'une des plus importantes de ces œuvres a été la version roumaine de *l'Ancien Testament*, la première traduction intégrale en langue roumaine de ce texte très important. Accomplie de 1661 à 1664, à Constantinople, où il se trouvait en tant que représentant diplomatique (roum. *capuchehaie*) du prince régnant Grigorie Ghica de Valachie auprès de la Porte Ottomane, cette version biblique n'est pas la première œuvre du Spathaire Milescu. Le jeune érudit (il avait 25 ans lorsqu'il a commencé à traduire la *Bible*) avait déjà traduit antérieurement, du slavon en roumain, en 1655, une *Istorie despre sfânta icoană a Prea Sfintei noastre Stăpâne Născătoare de Dumnezeu Maria* [«*Histoire de la sainte icône de la Très Sainte Mère de Dieu*»] et en 1661, du grec en roumain, *Carte cu multe întrebări foarte de folos pentru multe trebi ale credinţei noastre* [«*Livre de questions fort utiles pour beuacoup d'aspects de notre foi* [29]»].

Nous n'avons pas suffisamment d'informations qui nous permettent de connaître en détails le contexte qui a contribué à la décision du jeune Spathaire Milescu d'entreprendre un travail aussi difficile que la traduction en langue vernaculaire des textes sacrés, à partir de la *Septante*. Nous ne savons pas s'il s'agit d'une initiative personnelle ou de la suggestion de l'un de ses amis (le futur prince Şerban Cantacuzino, Ghermanos Nissis, Dosithée, qui deviendra patriarche de Jérusalem), ou bien s'il a entrepris cette traduction sur l'ordre d'un protecteur puissant, éventuellement son patron de l'époque, le prince régnant Grigorie Ghica. En revanche, le portrait du jeune homme politique animé d'intenses préoccupations culturelles est très

[28] Voir la récente edition bilingue Nicolaus Spadarius, *Enchiridion sive Stella orientalis occidentali splendens*/ Nicolae Spătarul Milescu, *Manual sau Steaua Orientului strălucind Ocidentului* (...). Ediţie, introducere, tabel biobibliografic, text stabilit, traducere din limba latină, note şi comentarii de Traian S. Diaconescu, Iaşi, Institutul European, 1997.

[29] Informations reprises de l'article *Milescu, Nicolae Spătarul*, rédigé par Gabriela Drăgoi, dans le *Dicţionarul literaturii române de la origini pînă la 1900,* Bucureşti, Editura Academiei Române, 1979, s.v.

bien dessiné. Instruit, à l'instar de Dimitrie Cantemir et de quelques autres grands boyards de l'époque, à l'école supérieure du Patriarcat de Cosntantinople, le Spathaire Milescu nous apparaît lors des premières années de sa formation comme un jeune muni d'une bonne culture théologique, de solides connaissances de philosophie, de théosophie et d'érudition classique, qui représentaient l'héritage humaniste courant de tout intellectuel de l'époque. S'y ajoutait une très bonne connaissance des langues latine, slavonne et turque, en plus du roumain et du grec, qu'il avait acquis naturellement, dans sa famille. Qu'elle soit due à une impulsion personnelle ou à l'initiative de quelqu'un de l'extérieur, la décision de traduire dans une langue populaire, dans son cas en roumain, prouve le fait qu'il était au courant des disputes déclenchées par la Réforme et par l'Humanisme de la Renaissance concernant la légitimité de la transposition des Ecritures dans les langues vernaculaires. Quelques années s'étaient écoulées depuis les événements tragiques en rapport avec la mort violente du patriarche calvinisant Cyril Lucaris (1572–1638) et Nicolae le Spathaire Milescu se situait évidemment, par ses écrits et ses attitudes, sur une position conservatrice, anticalviniste.

II.1.3. Les antécédents d'initiative du Spathaire Milescu. Les premieres traduction bibliques en roumain

Nous essaierons de suggérer d'abord le cadre historique et culturel qui a accueilli l'initiative du Spathaire Milescu. Plus précisément, nous ferons référence aux antécédents immédiats de son geste. Au moment de l'accomplissement de sa traduction (les années 1661-1664), il y avait en roumain une tradition écrite depuis plus de 100 ans, étant représentée notamment par des textes à contenu religieux en général, dont la plupart d'origine biblique. Les plus anciens textes roumains à contenu biblique remontent aux milieu du XVIème siècle, étant anonymes et sans indices qui puissent permettre une localisation et une datation précises. Ces textes manuscrits sont rédigés dans une langue roumaine archaïque, aux traits dialectaux nordiques, qui renvoient à la région actuelle du Nord de la Roumanie, plus précisément à la Transylvanie, au Banat, au Maramureş ou au Nord de la Moldavie; ils contiennent les Psaumes (*Psaltirea Scheiană, Psaltirea Hurmuzachi, Psaltirea Voronețeană)*, ou les Actes et les Epîtres des Apôtres (*Apostolul Popii Bratul*, *Apostolul Voronețean*). Ils portent le nom de textes «rotacisants», puisqu'ils présentent comme particularité linguistique principale la présence du *r* à la place du *n* entre deux voyelles: *lură* (pour *lună*), *bire* (pour *bine*). La philologie roumaine a connu une longue dispute concernant la zone dialectale d'origine de ces traductions, la personne du ou des traducteurs, les causes et le contexte culturel ou confessionnel ayant engendré ou favorisé du moins, la décision de la traduction. L'hypothèse la mieux argumentée, formulée par le philologue bucarestois Ion Gheție[30] indique comme zone de la traduction la région de Banat-Hunedoara et comme moment de la traduction les deux ou trois premières décennies du XVIème siècle, c'est-à-dire la période et la région où les efforts de conversion des Roumains au calvinisme, entrepris par les officiels hongrois de la Principauté de Transylvanie étaient en plein essor. L'hypothèse selon laquelle la traduction des Psaumes et des Epîtres des Apôtres a été faite au Maramureş en tant que résultat d'une initiative interne des moines du monastère de Peri de cette région, soutenue par des historiens ou des philologues roumains des plus célèbres, tels Nicolae Iorga[31], P.P. Panaitescu[32] ou Gheorghe Ivănescu[33] n'est pas assez convaincante. Pendant les dernières décennies du XVIème siècle, approximativement de 1560 à 1581, travaillant dans quelques villes du Sud de la Transylvanie, le Diacre Coresi a imprimé à peu près 12 volumes de textes ecclésiastiques, des livres liturgiques ou des homélies, mais aussi le Psautier[34] et l'Apôtre. L'impression de certains de ces livres a été soutenue par les officiels hongrois calvins, par les saxons luthériens de Braşov ou de Sibiu, tandis que d'autres représentent des livres à contenu orthodoxe ou neutre du point de vue confessionnel.

Le premier texte biblique à proprement parler imprimé tel quel en langue roumaine est ce qu'on appelle *Palia de la Orăștie* (1582)[35], initiative explicite de la communauté des Roumains calvinistes qui s'était constituée déjà dans les comitats de Banat et

[30] Voir Gheție 1975: passim, Gheție 1978: passim, Gheție 1994: passim, ILRLV: passim.
[31] Voir Iorga 1929.
[32] Voir Panaitescu 1965.
[33] Ivănescu 1989b: 15-42.
[34] Voir CORESI, AP., CORESI, PS. SL.-ROM.
[35] Voir PALIA.

de Hunedoara, régions situées dans le Sud-Ouest de la Roumanie actuelle. Il contient les deux premiers livres du *Pentateuque,* traduits du hongrois, d'après la *Bible* hongroise (Cluj, 1551) de Gáspár Heltai. Enfin, c'est au même contexte calvinisant que l'on doit l'impression à Bălgrad (l'ancien nom roumain de la ville actuelle d'Alba Iulia), sous l'autorité de Simion Ştefan, l'un des derniers hiérarques orthodoxes de Transylvanie, de deux textes monumentaux: le *Nouveau Testament* (1648)[36] et le *Psautier* (1651)[37].

C'étaient les textes bibliques qui existaient en roumain au moment où le Spathaire Milescu a commencé à traduire. Nous n'avons aucun indice direct ou indirect qui nous atteste si le Spathaire Milescu avait connaissance de ces textes. Cela est fort probable. Ce qui est certain, c'est qu'au moment où le jeune érudit, excellent connaisseur du grec, a commencé son travail de traducteur, il disposait déjà d'une variété écrite du roumain, comme langue de culture, qui fonctionnait depuis plus de 100 ans.

II.2. Le destin de la version du Spathaire Milescu du *Vieux Testament*

II.2.1. Notes sur le parcours du texte et les révisions succesives (les manuscrits nr. 45 et 4389, la *Bible de Bucharest*, 1688)

Nous devons mentionner le fait que la principale langue de référence culturele de toutes ces versions en roumain, jusqu'au moment ou le Spathaire Milescu commença son activité, a été le slavon, l'unique langue qui fonctionnait comme langue de culture, de l'administration et de l'Eglise («the roofing language») pour les Roumains de Valachie, de Moldavie et de Transylvanie à partir des XIème et XIIème siècles et jusqu'à la moitié du XVIIIème, lorsque le processus d'imposition du roumain dans l'Eglise a été finalisé.

L'initiative de Nicolae le Spathaire Milescu est originale de deux points de vue d'une importance capitale: tout d'abord, il s'agit de l'initiative d'un intellectuel et non pas de quelqu'un de l'intérieur de l'Eglise, et ensuite, se rapportant à l'original grec de la *Septante*, le Spathaire Milescu marque l'acte de la séparation symbolique d'avec la tradition slavonne.

Le manuscrit olographe du jeune traducteur n'a pas été retrouvé. Le texte que nous étudions, qui contient le texte intégral de l'*Ancien Testament*, dans la structure et la succession des livres bibliques propre aux éditions anciennes de la *Septante*, a été gardé dans une version manuscrite, à savoir le Ms. 45 de la Bibliothèque de la Filiale de Cluj de l'Académie Roumaine[38]. Comme le montre le le texte fac-similé de de notre édition, le manuscrit est très soigné, caractérisé par une écriture cyrillique semi-onciale très régulière, à l'encre noire, et les titres des chapitres et les lettres initiales sont écrits avec de l'encre rouge. La présente copie a été faite probablement autour de l'an 1680, à la demande de Theodosie Veştemeanul (1620-1708), métropolite de la Valachie à partir de 1668 et jusqu'à sa mort.

Dans une première préface, intitulée *Cuvîntu înaintea cărții aceștiia cătră preasfințitul mitropolit* [«*Avant-propos à ce livre pour son Eminence le Métropolite*»], toute une série de louanges des plus inventifs sont formulés à l'égard du Métropolite Theodosie par le copiste, dans le style maniériste de l'époque, qui prouvent à la fois le talent et la bonne maîtrise de la rhétorique encomiastique de celui-ci. La préface est suivie d'un sommaire détaillé (*Catastih de toate cărțile a ceii dumnezăiești Scripturi Vechi* [«*Liste de tous les livres du divin Ancien Testament*»]), qui mentionne les numéros des chapitres (*capete*) et des pages (*fețe*), suivi à son tour par 15 vers dédicatoires du copiste, qui mentionne son nom et sa qualité (*Dumitrul scriitoriul* [«*Dumitru le copiste*»]), en signant par une formule maniériste, où il slavonnise le nom de sa localité d'origine *Dumitru Dălgopolscom* [«de Cîmpulung»].

Beaucoup plus important en tant que paratexte est un avant-propos adressé aux lecteurs, *Cuvîntu înainte cătră cititori*, placé par le copiste à la fin du volume, à partir de la page 907. Il est évident que ce texte, ample et érudit, n'appartient pas au copiste, mais à quelqu'un d'autre, à un anonyme qui fait référence à Nicolae le Spathaire Milescu en tant qu'auteur de la traduction et à soi-même en tant que réviseur du texte du Spathaire. Cet auteur-reviseur anonyme semblerait être un érudit qui jouissait d'autorité, car ses affirmations et sa

[36] NTB (1648).

[37] PSALT. 1651.

[38] La Bibliothéque de la Filiale de Cluj de l'Academie Roumaine, le manuscrit roumain nr. 45 [c. 1683-1686]. Il contienne la traduction integrale de l'*Ancien Testament*, réalisée par Nicolae Milescu et révisée par un anonyme moldave dans la deuxième moitié du XVIIème siècle.

façon de s'exprimer sont fermes, précises et ponctuelles. Dans l'une des premières phrases, il fait allusion à une autorité supérieure, dans une formule qui nous semble extrêmement importante pour toute tentative de touver une réponse à la question concernant la personne de ce mystérieux réviseur ⌊*vrînd Dumnezău pren porînca stăpînului*⌋, *de o am scos pre limba rumânească den izvodul lui Necoláie cartea aceasta ce să chiamă Biblia* [«⌊avec la volonté de Dieu⌋, sur l'ordre du maître, nous avons traduit en langue roumaine selon la traduction de Nicolae ce livre qui s'appelle la Bible»]. Une première remarque porte sur «izvodul lu Necolaie», qui veut dire la traduction primaire de Nicolae le Spathaire Milescu.

L'allusion à «l'ordre du maître» ne peut renvoyer, selon le jargon de l'époque, qu'à deux personnes, le prince régnant ou le métropolite. Si le copiste avait été celui qui a révisé le texte, la référence à Theodosie aurait été claire et légitime. Néanmoins, tous les autres indices nous montrent que la personne du réviseur est quelqu'un d'autre. Compte tenu de la bonne maîtrise de la langue roumaine littéraire ancienne et de son aspect moldave, ce mystérieux réviseur a dû être un Moldave. Le philologue roumain N. A. Ursu a essayé de montrer, dans toute une série d'articles[39], qu'il s'agissait du grand érudit moldave Dosoftei (1624-1693). Lui-même traducteur, éditeur et auteur d'une somptueuse version en vers du Psautier, imprimée à Uniew en 1673, le métropolite Dosoftei semble avoir été celui qui a révisé, tout seul ou aidé par des collaborateurs, la traduction du Spathaire Milescu. Les références érudites à la fonction de la Bible en tant que source première de la foi, la présentation détaillée de la rédaction légendaire de la *Septante*, par les 72 érudits juifs, sous la direction de Demetrios Philareus à Alexandrie, sur l'ordre du roi Ptolémé Philadelphus, la citation précise de plusieurs auteurs anciens tels Justin le Philosophe, Saint Jérôme, Iosephos Flavius, Philon d'Alexandrie, Aristée, Justin, Epiphane, Eusèbe, l'indication des versions bibliques grecques anciennes d'Aquila de Synope, du Grec judaïsé Simachos et de l'hérétique marcioniste Theodotion, tout comme la mention des trois compilations faites par Origène (*Tetráple*, *Exáple* et *Octáple*) prouvent une érudition qui dépasse la culture d'un simple copiste.

Ce réviseur, éventuellement le Metropolite Dosoftei, prouve qu'il était au courant de la méthode de travail, des sources et du *modus operandi* du Spathaire, montrant qu'au niveau de la révision, la correction et l'amélioration de la première variante de la traduction, il a eu comme point de repère les mêmes sources que son prédécesseur. Il indique, pour son lecteur, de façon très précise les sources utilisées («izvoadele»), les mêmes que dans le cas du Spathaire Milescu. Le texte grec de référence est «izvodul de la Frangofor», c'est-à-dire l'édition de la *Septante* publiée à Frankfurt am Main en 1597 par l'un des philologues protestants François du Jon ou Frederic Sylburg[40]. Le fait d'avoir choisi lui, un orthodoxe, une édition protestante du texte grec est très significatif. En dehors du fait qu'il n'y avait pas encore une édition «orthodoxe», et que les manuscrits originaux étaient peu nombreux (*Codex Sinaiticus*, *Codex Vaticanus*) et difficilement accessible, y compris dans les milieux instruits près du Patriarcat Oecuménique de Constantinople, l'adoption comme instrument de travail d'une édition protestante atteste une certaine dose de liberté intellectuelle du jeune érudit qui comptait sur la réputation des qualités philologiques de cette édition critique, tout comme son réviseur moldave plus tard (*Iară Nicoláie, vrînd să aducă și el cartea aceasta den elinie la rumânie, nefiind altă dată scoasă la rumânie, au socotit și au ales un izvod carele-i mai ales decît toate altele, tipărit în Frangofort și ales foarte bine pre limba elinească, și dedesupt cu multe arătări și cuvinte puse cum le-au tălmăcit alții.*) [«Et Nicolae, voulant traduire aussi ce livre du grec en roumain, comme il n'y avait pas d'autres versions en roumain, a choisi après réflexion une source supérieure à d'autres, imprimée à Frankfort, très bien rédigée en grec et accompagnée d'annotations et de mots traduits par d'autres»].

En faisant référence à une préface du Spathaire Milescu, le réviseur (Dosoftei?) montre que celui-ci a utilisé aussi, comme sources auxiliaires, en plus de la *Septante* de Frankfort, «izvodul slovenesc», c'est-à-dire la *Bible* slavonne imprimée à Ostrog, en Ukraine, en 1581[41], deux éditions différentes de la *Vulgate*, ainsi qu'une autre source latine traduite de l'hébreux: *alt izvod letenescu, ce au fost scos de curîndu den*

[39] Ursu 1976, Ursu 1985, Ursu 1988-1989.

[40] SEPT.FRANKF.

[41] BIBL.OSTROG.

limba jidovască[42] [«une autre source latine, traduite récemment de l'hébreux»]. Est mentionnée également l'intention déclarée du Spathaire Milescu d'emprunter les références bibliques aux sources utilisées, et d'indiquer les différences qui existaient entre les versions dont il se servait. Le réviseur constate que cette intention n'a pas été mise en pratique par le Spathaire Milescu. De plus, le réviseur affirme que la traduction du Spathaire Milescu, faite en hâte, est non seulement dépourvue de tout «appareil critique» (des annotations marginales, des références bibliques, etc.), mais aussi imparfaite et obscure (*izvodul lui Necoláie, pentru degraba scriindu-l, n-au pus nici unile de acêstea, ci era pentru neîntocmirea lui foarte cu greu a să înțelêge vorba tălmăcirei și abaterea cuvintelor*) [«le texte de Nicolae, écrit à la hâte, ne contient rien de ceci et la langue de sa traduction et les sens des mots sont très difficiles à comprendre»].

On trouve des références précises et répétées à la version biblique accomplie par Nicolae le Spathaire Milescu, nommé deux fois de façon explicite *Nicolae, spătariul moldovean, dascal și învățat în limba elinească* [«Nicolae, le spathaire moldave, érudit et connaisseur de la langue grecque»] et, respectivement, *Nicolae spătaru* [«Nicolae, le spathaire»], dans une version manuscrite intégrale de *l'Ancien Testament* datant de la même époque (Ms. BAR 4389)[43]. Cette nouvelle version est rédigée dans la variante valaque du roumain littéraire ancien par un érudit valaque demeuré anonyme, qui aurait pu être Daniil Andrean Panoneanul, connu en tant que professeur de latin et de slavon à l'école princière de Târgovişte et auteur, entre autres, d'une version roumaine de la compilation de lois bien connue sous le titre de *Îndreptarea legii*, Târgovişte, 1652[44]. De la préface adrésée au lecteur (*Cuvânt înainte cătră cititor*), conservée sur les deux premières pages du manuscrit, malheureusement très endommagées, on apprend quelques informations qui confirment celles du Ms. 45, parmi lesquelles la mention de la *Septante* de Frankfort (1597), choisie par le Spathaire Milescu comme source principale de sa version: *un izvod scris cu mîna, p[re c]are l-au prepus Nicolae, spătariul moldovean, dascal și învățat în limba elinească, care l-au izvodit de pre izvodul elinesc ce se-au fost tipărit [în] Frangofor* [«un texte écrit à la main, fait par Nicolae, le spathaire moldave, érudit et connaisseur du grec, qui l'a traduit d'un texte grec imprimé à Frankfort»].

L'érudit valaque anonyme déplore lui aussi l'aspect peu soigné de la version du Spathaire Milescu, explicable par la hâte de son accomplissement: *Izvodul acesta pentru multa pripă a acelui pre[puito]riu, care se-au grăbit curînd a și tălmăci și a și scris, aflatu[-s-au multe gre]șale și prea mare învăluială, care era lucru foarte cu greu a în[țelege]* [«Ce texte, à cause de la trop grande hâte de son auteur, qui s'est dépêché pour la traduction, contient beaucoup d'erreurs et de passages obscurs, difficiles à comprendre»]. Cet anonyme, un clerc, éventuellement Daniil Panoneanul (si N.A. Ursu a raison), utilise le texte du Spathaire Milescu comme source secondaire de sa propre version, une sorte d'exemplaire de contrôle pour la *Septante*, puisque la source principale déclarée est la version slavonne (*izvodul slovenesc carele au fost tipărit în Rusia cea mică, în cetatea Ostrovului*) [«le texte slavon, imprimé en petite Russie, dans la cité d'Ostrog»][45], qu'il compare avec le texte latin de la *Vulgate*, d'une édition anversoise (*izvodul lătinesc, care au fost tipărit în cetatea Antverpiei*) [«le texte latin, imprimé dans la cité d'Anvers»]. On constate donc que la nouvelle version peut être incluse, comme une sorte de recul, dans un courant plus conservateur, qui fait appel à l'autorité de la tradition locale plus ancienne, slavonne. Toutefois, la priorité du Spathaire Milescu est reconnue implicitement, du moins dans une perspective chonologique.

Le parcours sinueux et en grande partie inconnu du manuscrit autographe, rédigé, comme nous le

---

[42] Pour l'identification philologique de ces éditions, voir Cândea 1979: 79-224, Andriescu 1988: 7-45 and Munteanu 2008d: passim.

[43] La Bibliothéque de l'Academie Roumaine, le manuscrit roumain nr. 4389. Il contienne la traduction integrale de l'*Ancien Testament*, réalisée par un anonyme valache dans la deuxième moitié du XVIIème siècle, en utilisant la Bible slavonne imprimée Ostrog (1581).

[44] L'hypotèse apartienne, elle aussi, au Ursu 1985: 5.

[45] De plus, Panoneanul mentionne une deuxième édition de la version slavonne, imprimée à Moscou en 1663, dont le texte est identique au texte antérieur, édition d'Ostrog: *Avut-am ș-alt izvod slovenesc tipărit în Rusiia cea mare, în cetatea Moscului, în zilele bunului credincios împărat Alexii Mihăilovici; ce acesta într-un chip se potrivi cu cel de la Ostrog.* [«J'ai eu également comme source un autre texte slavon imprimé en grande Russie, dans la cité de Moscou, pendant le règne du pieux empereur Alexii Mihăilovici, qui était semblable à celui d'Ostrog»].

disions, par Nicolae le Spathaire Milescu à Constantinople de 1661 à 1664, s'achève à Bucarest en 1688, avec l'impression de la première *Bible* intégrale en roumain, connue sous les noms de *Biblia de la București* [«La Bible de Bucarest»] ou *Biblia lui Șerban Cantacuzino* [«La Bible de Șerban Cantacuzino»][46]. L'acte culturel d'imprimer la *Bible* intégrale en 1688 à Bucarest a eu une forte motivation politique, tel qu'on peut le voir dans les deux textes à caractère introductif, un signé, comme une sorte de préface, par Șerban Cantacuzino, et le deuxième, dédié au prince et signé par Dosithée, le patriarche de Jérusalem, hiérarque qui résidait pratiquement à Bucarest. Cette motivation politique consiste en l'affirmation de l'autorité symbolique du prince régnant de Valachie, Șerban Cantacuzino, le seul, avec son homologue de Moldavie, qui dirigeait un pays jouissant d'une certaine autonomie à l'intérieur de l'Empire Ottoman. De la préface ample et érudite signée par l'initiateur et le sponsor de l'édition, on retient seulement un passage à caractère plus technique, intéressant pour la perspective qui nous intéresse:

> «Şi aceasta am făcut la tălmăcirea aceştii Sfinte Scripturi, făcând multă nevoinţă şi destulă cheltuială, despre o parte puind dascăli ştiuţi foarte den limba elinească, pre preaînţeleptul cel dentru dascali ales şi arhiereu Ghermano Nisís, şi, după petrêcerea lui, pre alţii care s-au întîmplat, şi despre altă parte ai noştri oameni ai locului, nu numai pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinească avînd ştiinţă ca să o tălmăcească, carii luînd lumină şi dentr-alte izvoade vechi şi alăturându-le cu cel elinesc al celor 70 de dascăli, cu vrêrea lui Dumnezeu o au săvîrşit precum să vêde. Şi măcară că la unele cuvinte să fie fost foarte cu nevoie tălmăcitorilor pentru strimtarea limbii româneşti, iară încăş avînd pildă pre tălmăcitorii latinilor şi slovenilor, precum aceia aşa şi ai noştri le-au lăsat precum să citesc la cea elinească.» [«Et c'est ce que j'ai fait pour la traduction de cette Sainte Ecriture, avec beaucoup d'effort et de frais, en faisant appel à des érudits qui connaissaient le grec, comme le très érudit hiérarque Ghermano Nisis, et après, à d'autres, de nos gens autochtones, non seulement connaisseurs de notre langue, mais aussi du grec, pour le traduire, qui s'inspirant aussi d'autres sources anciennes et les rajoutant à la source grecque des Septante, ont accompli, avec la grâce de Dieu, ce travail. Et même si pour certains mots, ce fut très difficile de les traduire en roumain, ils ont suivi l'exemple des traducteurs latins et slavons, en les laissant se lire comme en grec».]

Sans être explicite, l'allusion à la version biblique du Spathaire Milescu est assez transparente dans le syntagme *luînd lumină şi dentr-alte izvoade vechi* [«s'inspirant aussi d'autres sources anciennes»]. Non-mentionnés par leur nom, mais sous-entendus au niveau de l'appellation générique *ai noştri oameni ai locului, nu numai pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinească avînd ştiinţă ca să o tălmăceasc* [«nos gens autochtones, non seulement connaisseurs de notre langue, mais aussi du grec, pour le traduire»], «des autochtones», qui connaissaient le grec pour pouvoir le traduire en roumain, ceux qui ont travaillé effectivement et ont préparé l'impression de la version finale ont été les frères Radu et Șerban Greceanu. Ils mentionnent leur nom dans le colophon de la dernière page du livre, à côté de Mitrofan, «meşterul tiparelor» [«le maître artisan imprimeur»], futur évêque et ancien collaborateur de Dosoftei à Iaşi, responsable, semble-t-il, du fait d'avoir ramené à Bucarest le prototype du Ms. 45.

II.2.2. Présentation synthéthique du parcours du version biblique du Nicolae le Spathaire Milescu

Pour résumer, la première traduction intégrale de *l'Ancien Testament* en langue roumaine a eu le parcours suivant. Lors de son séjour en mission diplomatique à Constantinople, le jeune érudit moldave Nicolae le Spathaire Milescu a traduit intégralement le texte de la *Septante*, de 1661 à 1664. Son texte de référence a été représenté par l'édition de Frankfort de 1587 de la *Septante*, mais il s'est servi aussi de sources auxiliaires, dont la version slavonne d'Ostrog (de 1581) et au moins une édition de la *Vulgate*. Dans des conditions encore inconnues, le manuscrit autographe du Spathaire Milescu est arrivé en Moldavie, où il a été soumis à une révision des plus sérieuses, par la confrontation avec les sources du Spathaire Milescu auxquelles ont été rajoutées d'autres éditions en grec, slavon et

[46] *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a ceii Vechi şi ale ceii Noao Leage, toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înţelegerea limbii rumâneşti, cu porunca preabunului Domn Ioan Şărban Cantacozino Basarabă Voievod* (…), Bucureşti, 1688.

latin. Probablement en 1686, lors du refuge du métropolite Dosoftei (le supposé réviseur) en Pologne, le texte a été ramené à Bucarest, par Mitrofan, semble-t-il, proche collaborateur du métropolite moldave et typographe érudit. En Valachie, le texte révisé en Moldavie a été copié pour le métropolite de Bucarest, Theodosie Veştemeanu, par le copiste Dimitrie de Cîmpulung. Après avoir été révisé encore deux fois par des érudits bucarestois, dont les plus actifs ont été les frères Radu et Şerban Greceanu, le texte du Ms. 45 a été imprimé finalement à Bucarest en 1688, à la demande et avec le support du prince valaque Şerban Cantacuzino.

La *Bible de Bucarest* (1688) s'est trouvée à la base des versions de la filière biblique traditionnelle, dont les plus importantes sont les éditions suivantes: Blaj, 1795; Petersbourg, 1819; Buzău, 1854-1856; Sibiu, 1856-1858; Bucarest, 1914[47].

II.3. Dates et intérpretations sur la traduction du Nicolas le Spathaire Milescu et de ses réviseurs

II.3.1. Les principes et les sources de la traduction du Nicolas le Spathaire Milescu et de ses réviseurs

Etant engagés dans la mise au point d'une édition critique intégrale de ce précieux document de la culture roumaine ancienne, nous nous proposons d'identifier d'abord les constantes et les éléments spécifiques de la conception à l'égard de la traduction qui a sous-tendu le processus de transposition du grec en roumain de l'*Ancien Testament*. Il s'agit d'une conception implicite du traducteur, que nous déduirons principalement du texte proprement dit de la traduction. Nous analyserons aussi de façon critique certains témoignages historiques directs, plusieurs indications à caractère technique de quelques textes programmatiques, tels les préfaces des Ms. 45 et Ms. 4389 (les deux versions de l'Ancien Testament de l'époque, différentes entr'elles, mais attestant une certaine correlation textuelle), ainsi que les notes marginales du Ms 45. Néanmoins, nous comptons obtenir les principales informations de nature lexicologique et phraséologique de la comparaison attentive du texte roumain avec le texte grec de la *Septante* (de l'édition publiée à Frankfurt am Main en 1597), ainsi que de la comparaison de la version de référence (du Ms. 45) avec celle révisée par les Frères Radu et Şerban Greceanu et imprimée à Bucarest en 1688.

Nous accorderons une attention toute particulière aux problèmes spécifiques créés par le principe dominant de la littéralité, compris comme expression de la nécessité automatique d'être toujours conforme à l'original, même au risque d'y sacrifier la transparence sémantique du discours et son intelligibilité. Des phénomènes de transfert qui apparaissent au niveau du processus de la transposition littérale, nous étudierons, du point de vue lexical, les deux options possibles là où une simple équivalence dynamique (basée sur l'identité de désignation entre la langue source et la langue cible) n'est pas possible: a) les calques lexico-sémantiques et b) les emprunts directs, parmi lesquels nous distinguons entre 1) les emprunts indirects à l'hébreux repris par l'intermédiaire de la *Septante* (*caredim, therafin, chefuré, fasec, hothareth, maaló, manna, menonoth* etc.) 2) les empunts directs du grec (*agnu*, *archethu*, *arodamnă*, *artávă*, *asídă*, *aspalath*, *aspidă*, *chitos*, *elifandu*, *rodiu*, *finic*, *fistîc*, *gazofiláchie*, *parion*, *sirină*, *sofir*, *stacti*, *taland* etc.) et 3) les emprunts du slavon (*bdenui, bodz, boinic, cápişte, ciudêsă, clic, clivăt, dvori, nacealnic, năiemire, năsîlnic, ocăzui, oteşi, páminte, peveţ, pogrebanie, postîmpi, prilăsti, pristăvi, răpşti, rula* etc.). Nous analyserons de façon plus détaillée deux exemples particuliers de transfert complexe, à savoir les mots roumains *furnicoleu* (gr. *μυρμηκολέων*) et, respectivement, *măgarotaur* (gr. *ὀνοκένταυρος*).

II.3.2. Les données du texte et les critères d'interprétation

Tout d'abord, il est nécessaire d'essayer d'esquisser un portrait de traducteur du jeune érudit Nicolae le Spathaire Milescu, ayant traduit *l'Ancien Testament* en langue roumaine. Malheureusement, les traces de ce portrait ne seront pas trop claires, pour plusieurs raisons, dont l'absence d'un protographe du Spathaire Milescu, ou d'une copie fidèle de celui-ci. La version du Ms. 45 qui s'est conservée représente le résultat d'une révision consistante du protographe du Spathaire réalisée en Moldavie par des érudits qui ont connu et respecté tant les sources du Spathaire Milescu que sa méthode de traduction, littérale. Dans les différentes préfaces

[47] Pour une image synthetique sur l'histoire des textes bibliques en roumain voir Munteanu 2012b: 5-55.

des textes qui nous intéressent ici il n'y a pas d'affirmations explicatives explicites concernant une conception quelconque de l'acte de la traduction, des principes, des méthodes ou des techniques de la transposition du texte sacré du grec en langue vernaculaire. D'ailleurs, ce genre d'assertions ont été très rares partout, même chez Luther et Erasme. On ne peut donc pas parler chez le Spathaire Milescu d'une stratégie de traduction, très bien délimitée. Nous parlerons d'une conception implicite, que nous déduirons des résultats que nous avons, à savoir, du texte proprement-dit de la traduction. D'éventuels dilemmes, questions, jugements ou décisions du traducteur ne peuvent être que supposés ou déduits. Par manque d'informations directes, nous interrogerons attentivement les textes et essaierons de déduire les éléments d'une méthode de traduction, en analysant les sources suivantes:

-les indications des préfaces des Ms. 45, Ms. 4389 et de la Bible de 1688,

-les notes marginales des Ms 45 et Ms. 4389,

-le texte même du Ms. 45, comparé avec les sources connues de la traduction, la source principale grecque et les sources secondaires, slavonne et latine,

-le texte de la Bible de 1688, afin de pouvoir constater de quelle façon, dans quelle mesure et quels aspects exactement les réviseurs de Bucarest ont modifié par rapport au texte original du Ms. 45,

-le texte proprement dit du Ms. 4389, afin de voir ce que le traducteur valaque a retenu de l'original du Spathaire Milescu.

Toutes ces interrogations supposent des opérations laborieuses de comparaison textuelle, qui nous amèneront, nous en sommes persuadés, à des résultats très consistants. Nous nous arrêtons là avec la présentation de cette problématique, que nous nous proposons d'élucider dans l'avenir immédiat.

II.3.3. Le litéralisme de la traduction

Quant au caractère littéral de la traduction, une première question qui se pose est de savoir si les traducteurs roumains de la *Bible* du XVIIème siècle, Nicolae le Spathaire Milescu et ses successeurs, avaient choisi consciemment et délibérément la méthode de la transposition littérale, mot par mot, du texte sacré, ou bien, si pour eux, c'était la seule option possible. Ce qui est sûr pour nous est le fait que les traducteurs roumains anciens acceptaient comme allant de soi l'exigence selon laquelle le texte sacré devait être traité différemment du texte profane, selon l'adage bien connu de Jérôme, qui disait que les mots du Seigneur ne peuvent être reproduits d'une langue à l'autre que de façon littérale, car il y avait un mystère y compris dans la succession des mots («ordo verborum mysterium est»). Dans le cas des plus anciennes traductions roumaines des textes bibliques les choses se compliquent, car nous avons affaire à une sorte de littéralisme de second degré. Car, comme on le sait déjà, la *Septante* est en grande partie elle-même une traduction littérale et il s'en suit que le texte roumain du Spathaire Milescu (le Ms. 45) représente la traduction littérale d'une autre traduction littérale!

Des recherches plus récentes sur la *Septante* ont mené à l'identification de plusieurs degrés, différents, de littéralisme; par exemple, dans les livres du *Pentateuque*, de *Josué* et d'*Esaïe*, il s'agit d'un littéralisme modéré, par rapport aux livres des *Rois*, de *Jérémie*, du *Cantique des Cantiques* et des *Lamentations de Jérémie*, où l'on a affaire à un littéralisme extrême; d'un autre côté, les livres d'*Esther*, de *Job* et des *Proverbes* sont des transpositions relativement libres[48].

Afin de pouvoir étudier de manière adéquate les livres bibliques selon le degré varié de littéralité des différents livres de la *Septante,* nous proposons les critères suivants, à partir de quelques suggestions d'Emanuel Tov, déduites par celui-ci de la comparaison de la *Septante* avec l'original hébreux[49]. Nous adapterons ce modèle au rapport entre le texte source qui est la *Septante* et le texte cible, représenté par la version roumaine. Au niveau lexical, nous poursuivrons les critères suivants:

1. le degré de réalisation d'une consistance interne du texte de la traduction, sur la base de la stéréotypie lexicale;

2. le degré de représentativité des constituants des mots grecs dans le texte roumain;

3. le fait d'avoir conservé l'ordre des mots du grec en roumain;

4. le degré d'équivalence quantitative entre les constituants phrastiques (la correspondance entre le nombre des éléments en roumain et le nombre des

48 Cf. Jobes/ Silva 2001: 114.

49 Voir Tov 1997: 20-24.

éléments en grec);

5. le degré d'adéquation sémantique des options lexicales roumaines, par rapport à leurs correpondants grecs.

En ce qui concerne le niveau syntaxique de la transposition, les exégètes ont souligné souvent une sorte de «servilisme» des traducteurs par rapport à la syntaxe du texte source. Il y a des spécialistes qui n'ont pas hésité d'affirmer que les auteurs-traducteurs des différents livres de la *Septante* ont pratiqué le plus souvent une transposition littérale d'un vocabulaire grec dans une syntaxe hébraïque[50].

Ce n'est pourtant pas ainsi que procèdent le Spathaire Milescu et ses réviseurs en traduisant la *Septante* en langue roumaine. Cette littéralité de second degré dont nous parlions plus haut peut être mise en évidence à tout bout de champ dans le texte roumain du Ms. 45: plusieurs structures phrastiques ou phraséologiques à régime d'hébraïsmes sont transposées telles quelles en roumain, en gardant leur caractère hébreux d'origine. L'un des exemples les plus typiques et les plus fréquents d'hébraïsmes syntaxiques est représenté par l'expression *şi să făcu*, par laquelle est introduite très souvent (des centaines de fois) une nouvelle phrase. Cette formule reproduit fidèlement le syntagme grec *καὶ ἐγένετο* (ou, plus rarement, *ἐγένετο δὲ*), qui est à son tour, une transposition fidèle de l'expression idiomatique de l'hébreux *vav chiv*, expression quasi dessémantisée, ayant la fonction d'introduire un nouvel énoncé. Il est intéressant à remarquer le fait que cette fonction textuelle d'indication d'un nouvel énoncé est clairement marquée en roumain aussi.

On peut constater une fonction textuelle similaire dans le cas de la conjonction *şi – καὶ – vau* remplissant des fonctions syntaxiques diverses et à fonction textuelle évidente.

Voyons deux exemples:

Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Iona, de al doilea rînd, dzicînd (Jonas 3,1.).

*Şi să făcu jale preste Israil, mare, întru tot locul lo*r (1 Maccabées 1,26).

Pour mettre fin à cette sommaire discussion concernant la littéralité, nous conclurons que du point de vue des érudits roumains anciens, y compris du Spathaire Milescu, au-delà de la pression de la tradition, celle-ci était conçue comme une garantie de la conformité à l'original. On constate toutefois que l'utilisation de la méthode littérale de traduction n'a pas engendré d'obstacles insurmontables en matière de compréhension du texte par un roumanophone cultivé, au XVIIIème siècle, tout comme aujourd'hui.

II.4. Conclusions

En nous approchant à la fin de notre contribution, nous aimerions énoncer une série d'autres questions que nous nous posons et auxquelles nous nous proposons de trouver des réponses raisonnables pour l'édition critique que nous présentons: quelle connaissance avait le Spathaire Milescu de la tradition écrite locale? Lesquels des textes de ses prédécesseurs avait-il lus? De quels matériaux auxiliaires disposait-il? Pourrait-on supposer qu'en plus des éditions bibliques citées (SEPT.FRANKF., BIBL.OSTROG et VULG.) le traducteur avait à sa disposition un instrumentaire si sommaire soit-il (d'autres éditions, des lexiques et des dictionnaires)? A quel point était-il conscient en tant que traducteur du besoin d'obtenir ce qu'on appelerait de nos jour une transparence sémantique? Etait-il préoccupé par une sorte d'autoexigence ou d'un souci pour l'intelligibilité? Peut-on identifier des indices dans ce sens? Se représentait-il, en tant que traducteur, le degré de compétence de son potentiel lecteur?

Ce que nous pouvons dire pour le moment, sur la base de la connaissance empirique non encore systématisée de cet immense matériel, est que la pression de l'original grec a été maximale aux niveaux lexical proprement dit, de la sémantique lexicale et syntaxique. On a souvent du mal à nous décider si tel phénomène de transfert est de nature

[50] Voir, par exemple, F.C. Conybeare – St. George Stock, *Grammar of Septuagint Greek: With Selected readings, Vocabularies, and Updated Idexes*, Massachussets, Peabody, 1995, apud Jobes/ Silva: 110: "For the LXX is on the whole a literal translation, that is to say, it is only half a translation – the vocabulary has been changed, but seldom the construction. We have therefore to deal with a work of which the vocabulary is Greek and syntax Hebrew". Cf. aussi Swete 1914: 299:„The manner of th1e LXX is not Greek, and does not even aim bering so. It is that of a book written by men of Semitic descent, who have carried their habits of thought into their adopted tongue. The transtalors write Greek largely as they doubtless spoke it; they are almost indifferent to idiom, and seem to have no sense of rhythm. Hebrew constructions and Semitic arrangements of the words are at times employed, even when not directly suggested by the original."

lexico-sémantique ou syntaxique. Par exemple, l'emploi fréquent du mot *bărbat* à valeur collective «tous les hommes», la réduplication des adverbes, des adjectifs ou des substantifs (*dimineață, dimineață* = «très tôt le matin», *blînd, blînd* = «très doux», *cîntarea cîntărilor* ou *sfînta sfintelor* = «de cantique suprême, le plus beau cantique», respectivement «d'endroit le plus sacré» pour exprimer le superlatif ou l'intensification d'une qualité, ou le complément interne *a murit moarte,* littéralement «il est mort de sa mort» ayant la même valeur intensificatrice. Ces phenomènes sont-ils de nature lexicale ou syntaxique?

A la fin de cette brève évaluation traductologique de la plus ancienne trasposition en langue roumaine de *l'Ancien Testament* d'après la *Septante*, nous nous sommes proposés de présenter de façon sommaire l'analyse de deux exemples complexes d'équivalences lexicales, correspondant à des éléments lexicaux composés en grec, qui présentent, tant dans le texte de la *Septante*, que dans la version roumaine, les qualités de *hapax legomena*. Il s'agit des substantifs grecs *μυρμηκολέων* 'fourmilion' et *ὀνοκένταυρος* 'âne-centaure', les deux désignant des animaux fantastiques inexistants. Vu son caractère fastidieux et difficile à suivre lors d'un exposé, nous confierons la présentation de toute la démonstration pour l'étude philologique de notre édition, dans laquelle nous fournirons aussi les contextes en question. Nous informons pour le moment les lecteurs intéressés que les équivalences trouvées par le traducteur, à savoir *furnicoleu*, et respectivement, *măgarotaur*, représentent des constructions composées, calquées sur leurs équivalents grec (*furnică* + *leu* «fourmi + lion»), respectivement *măgar* + *taur* «âne + taureau».

Pour conclure, nous constaterons que l'on peut voir dans la personne de Nicolae le Spathaire Milescue une véritable figure paradigmatique, un prototype du traducteur créatif à l'époque ancienne de la culture roumaine. Le déchiffrage intégral du fonctionnement de son mécanisme créateur constituera, du point de vue méthodologique, un pas en avant pour la compréhension de la spécificité des textes roumains anciens, étudiés souvent, de façon erronée, en tant que textes originaux et non pas en leur qualité authentique, de traductions.

Afin de mettre au point les opérations scientifiques complexes qui relèvent de l'édition critique et philologique des trois versions roumaines anciennes de l'*Ancien Testament* en roumain, à savoir la version «Milescu révisée» (Ms. 45), «la version Daniil Panoneanul» (Ms. 4389) et la *Bible de Bucarest* (1688), à l'Université «Alexandru Ioan Cuza» de Iași a été créé en 2008 le Centre d'Etudes Bibliques-Philologiques «Monumenta linguae Dacoromanorum». Pour les objectifs, la structure de cette édition philologique, comme pour le stade d'élaboration du projet on peut visiter le site officiel, à l'adresse: https://consilr.info.uaic.ro/~mld/monumenta/.

Dance ce cadre institutionnel, la présente édition a été réalisée avec le financement du gouvernement roumain, à travers un grant CNCS (PCE-Idei, code 1578/2011), intitulé *La première traduction roumaine de la Septante, œuvre de Nicolae Milescu (MS. 45 BAR Cluj). Édition critique, études linguistiques et philologiques.*

En éditant à présent, en un seul volume, avec des fac-similés de bonne qualité rendus possibles par les moyens électroniques actuels, le texte entier du Ms. 45, notre principal objectif a été de mettre à la disposition des spécialistes et du public avisé et intéressé, cet imposant texte de la culture roumaine ancienne, pratiquement inédit. De plus, nous avons entrepris nous-mêmes, dans les limites du temps et de nos modestes compétences, une première interprétation scientifique du texte édité, en mettant au point l'étude philologique et les études linguistiques qui l'accompagnent. Nous sommes entièrement conscients du fait que ce que nous avons accompli représente seulement un début en ce qui concerne la connaissance des multiples implications et aspects de cet immense texte. Nous avons suivi, en général, la voie traditionnelle de la philologie roumaine, en proposant, dans l'étude philologique, les informations nécessaires pour comprendre le contexte immédiat où le texte a été produit, la paternité de la traduction, les sources et les méthodes de travail de l'auteur principal et de ses réviseurs, etc. En même temps, il nous a semblé nécessaire de présenter, en lignes générales, la tradition biblique roumaine dans laquelle s'inscrit l'initiative de Nicolae le Spathaire Milescu

Lors de la rédaction des études linguistiques faites en marge du texte, nous sommes partis du constat qu'une description exhaustive de toute la grammaire, de la phonétique et du lexique du Ms. 45, selon les approches et les méthodes de travail de nos prédécesseurs qui ont édité des textes

roumains anciens de dimensions plus réduites des XVIIe et XVIIIe siècles (I.A. Candrea, Ion Gheţie, Florica Dimitrescu, Mariana Costinescu, Al. Mareş et d'autres) aurait été pratiquement impossible, à cause de l'immense quantité de matériel. C'est pourquoi nous avons décidé de sélecter, de décrire et, dans la mesure du possible, d'interpréter les phénomènes spécifiques manifestés dans notre texte aux niveaux phonétique, lexical et grammatical. Les cinq auteurs des études ci-dessous, qui constitent l'introduction, se sont évertués, chacun selons ses forces, d'assimiler et d'appliquer, lors de l'interprétation du matériel, en plus des méthodes descriptives traditionnelles dont l'efficacité a été vérifiée par le temps, des éléments de méthode suggérés par des théories linguistiques plus récentes.

Version française par FELICIA DUMAS

DAS ALTE TESTAMENT - *SEPTUAGINT.* Die Version des Nicolae des Spatharius Milescu (Ms. 45 der Bibliothek der Filiale Cluj der Rumänischen Akademie). Textedition, Vorwort, Anmerkungen zur Edition, Einleitung, Bibliographie, Wörter- und Formenindex, Index der Eigennamen

III.1. Einführung

III.1.1. Kurzporträt eines rumänischen Gelehrten des 17. Jahrhunderts

Nicolae der Spatharius Milescu (1636-1708) ist eine herausragende Persönlichkeit der älteren rumänischen Kulturgeschichte. Seine Biographen schreiben ihm eine Reihe von Pionierleistungen zu: Er hat den ersten philosophischen Text (*Pentru sîngurul ţiitoriul gînd* [«über der autokratichen Vernunft»] und die erste Abhandlung zur Ästhetik ins Rumänische übersetzt, er war der erste rumänische Orientalist, „ein enzyklopädischer Geist, der sich für Hermeneutik, Symbolistik und Zahlenkunde interessierte; er war weitgereist (nach Frankreich, Holland, Deutschland, Schweden, ins Osmanische Reich, bis nach Russland, Asien und China) und war seinerzeit der einzige Rumäne, der im Abendland bekannt war und zitiert wurde"[51].

Auch wenn noch Vieles zu erforschen bleibt, um den genauen Beitrag Nicolae Milescus zur Geschichte der älteren rumänischen Kultur aufzuklären, so haben wir doch schon heute das Bild einer überaus aktiven Persönlichkeit, die schon in jungen Jahren in hohem Maße in die Politik der beiden rumänischen Fürstentümer der Moldau und der Walachei verstrickt war und Reisen nach Westeuropa machte. In der zweiten Hälfte seines Lebens tritt Nicolae Milescu als Repräsentant des russischen Zaren als Reisender nach China in Erscheinung. Eine kurze Darstellung der Biographie dieser Persönlichkeit soll somit am Anfang stehen[52].

[51] Cf. Gorovei 1987: XV.

[52] Die wichtigsten Informationen zum Leben Nicolae Milescus sind zusammengefasst bei Panaitescu, 1987.

Geboren im Jahre 1636 als Sohn eines rumänischen Bojaren in der Gegend von Vaslui im Herzen der Moldau hat Nicolae der Spatharius Milescu explizit die Herkunft einiger seiner Vorfahren aus Griechenland, genauer von der Peloponnes, betont. Möglicherweise hatte er auf diese Weise Griechischkenntnisse. Mit Sicherheit wissen wir, dass er eine sehr sorgfältige, ja die bestmögliche Ausbildung, die ein junger Mann orthodoxen Bekenntnisses im Osmanischen Reich bekommen konnte, in den Jahren von 1645 bis 1653 an der Patriarchenschule in Konstantinopel erhalten hat. Hier lernte er nicht nur Griechisch und Latein, sondern wurde auch mit der orthodoxen Theologie seiner Zeit vertraut gemacht, zu der sich noch einige Einflüsse des italienischen Humanismus gesellten, für die griechische Professoren verantwortlich waren, die an italienischen Universitäten studiert hatten.

Seine Bildung und seine mannigfaltigen Begabungen haben ihm einen bemerkenswerten Aufstieg in der staatlichen Administration der Moldau unter den Fürsten Gheorghe Ştefan, Gheorghe Ghica und Ştefăniţă Lupu und der Walachei unter dem Fürsten Grigore Ghica ermöglicht. Zwischen 1664 und 1669 zieht Nicolae der Spatharius Milescu durch verschiedene europäische Länder. 1664 weilt er in Berlin am Hofe des Brandenburgischen Kurfürsten Friedrich Wilhelm als Diplomatischer Agent seines ehemaligen moldauischen Förderers Gheorghe Ştefan, der sich seinerseits im Schutze des Exils beim schwedischen König Karl XI befindet. 1666 ist der Spatharius Milescu in Stettin in Pommern an der Seite von Gheorghe Ştefan, der ihn zum König nach Stockholm schickt. Hier in der Hauptstadt

Schwedens macht er Bekanntschaft mit dem Botschafter des französischen Königs, Simon Arnauld, Marquis de Pomponne (1618-1699), einem bekannten französischen Diplomaten und Gelehrten, der sich mit Philosophie und Theologie beschäftigte und der Neffe des berühmten jansenistischen Theologen Antoine Arnauld war. Als Nicolae der Spatharius Milescu sich 1667 in Paris aufhält, um König Ludwig XIV. um Hilfe für seinen Fürsten Gheorghe Ştefan zu bitten, wird er von Jansenisten gebeten, eine kurze Abhandlung zu schreiben, in der er den Inhalt der orthodoxen theologischen Glaubenslehre in knapper Form darstellen solle[53]. Dieser kleine Text mit dem Titel *Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens*, der als Anhang zu der anti-calvinistischen Schrift *La Perpétuité de la Foy de l'Eglise Catholique touchant l'Eucharistie*, Paris, 1669, der Jansenisten Antoine Arnauld und Pierre Nicole veröffentlicht wurde, stellt eine Apologie des orthodoxen Glaubens mit dem vornehmlichen Ziel dar, die Quasi-Identität von Orthodoxie und Katholizismus zu beweisen. Er sollte der einzige gedruckte Text des moldauischen Gelehrten bleiben. Bemerkenswert sind der vollständige Name sowie die Titel, die sich Milescu auf dem Deckblatt dieser Abhandlung gibt: *Nicolaus Spadarius Moldavolacconis, baronus ac olim generalis Wallachiae.* Zu Beginn des Jahres 1668 finden wir ihn für kurze Zeit wieder in der heimatlichen Moldau, danach aber geht er wegen seiner Verwicklung in die politischen Intrigen am Fürstenhofe des Iliaş Alexandru erneut ins Exil. Im Jahre 1669 lässt er sich eine Zeitlang in Konstantinopel im Umkreis eines alten Freundes, Dositei Notaras, nieder, einer sehr einflussreichen Persönlichkeit, der Patriarch von Jerusalem geworden war. Auf Empfehlung dieses Mannes bricht der Spatharius Milescu 1671 nach Moskau zum Hof des Zaren Alexei Michailowitsch auf, der einen Gelehrten mit den Fähigkeiten und Kenntnissen des Spatharen brauchte, um die ihm vorschwebenden kulturellen und kirchlichen Reformen in die Praxis umzusetzen.

Von nun an bleibt der Spatharius Milescu mehr als 35 Jahre lang bis zu seinem Lebensende in Russland und ist dabei als Diplomat und Übersetzer tätig. Das bemerkenswerteste Ereignis, an dem er beteiligt war, war dabei die große Reise nach China in den Jahren 1675 bis 1676, die er an der Spitze einer hochrangigen Delegation als Gesandter des russischen Zaren zum Kaiser von China unternahm. Diese Reise, die eine Expedition zur Erkundung ungeheuer großer und bis dahin wenig bekannter Territorien war, ist in einer Reihe von Texten in russischer Sprache beschrieben worden: Die bekanntesten davon sind das Reisetagebuch *Reise durch Sibirien von Tobolsk bis zum Fort Nerčinsk* sowie die *Beschreibung Chinas*, durch die er seinen Ruf als Orientalist festigte. In groben Zügen sind dies die wichtigsten Marksteine der Vita des Nicolae der Spatharius Milescu.

III.1.2. Nicolae der Spatharius Milescu als Übersetzer des Alten Testaments. Historischer, kultureller und konfessioneller Kontext

Auch wenn der moldauische Gelehrte ein bewegtes Leben führte, war es ihm doch vergönnt, eine beachtliche Zahl von Werken zu schaffen – eigene Texte, Kompilationen sowie verschiedene Übersetzungen ins Rumänische, Lateinische, Griechische, Slavonische und Russische. Zu seinen bedeutendsten Werken gehört die rumänische Version des *Alten Testaments*, der ersten vollständigen Übersetzung dieses bedeutenden Textes ins Rumänische. Diese Bibelübertragung, die in den Jahren von 1661 bis 1664 in Konstantinopel angefertigt wurde, als der Spatharius Milescu als Diplomat (*capuchehaie*) im Auftrag des walachischen Vojvoden Grigore Ghica an der Hohen Pforte weilte, ist nicht sein erstes Werk. Der junge Gelehrte (er war 25 Jahre alt, als er mit seiner Bibelübersetzung begann) hatte zuvor schon im Jahr 1655 eine *Geschichte der heiligen Ikone unserer Allerheiligsten Gottesgebärerin Maria* vom Slavonischen ins Rumänische übersetzt und im Jahre 1661 ein *Buch mit vielen sehr nützlichen Fragen zu vielen Angelegenheiten unseres Glaubens* vom Griechischen ins Rumänische[54].

[53] Cf. die zweisprachige Ausgabe: Nicolaus Spadarius, *Enchiridion sive Stella orientalis occidentali splendens*/Nicolae Spătarul Milescu, *Manual sau Steaua Orientului strălucind Ocidentului* (...). Ediţie îngrijită, introducere, tabel biobibliografic, text stabilit, traducerea textului latin, note şi comentarii de Traian S. Diaconescu, Institutul European, Iaşi, 1997.

[54] Diese Daten sind dem von Gabriela Drăgoi verfassten Artikel *Milescu, Nicolae Spătarul* im *Dicţionarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1979, entnommen.

Leider verfügen wir nicht über ausreichende Daten, um im Detail die Umstände zu erhellen, die dazu geführt haben, dass der junge Spatharius Milescu sich an eine solche schwierige Aufgabe gewagt hat, wie es die Übersetzung der heiligen Texte der *Septuaginta* in die Volkssprache darstellt. Auch wissen wir nicht, ob er aus eigenem Antrieb oder auf Vorschlag eines seiner Freunde (des späteren Fürsten Şerban Cantacuzino, Ghermanos Nissis oder Dosithei, des künftigen Patriarchen von Jerusalem) handelte, oder ob er die Übersetzung auf „Befehl" eines einflussreichen Förderers, vielleicht seines damaligen Herrn, des Vojvoden Grigore Ghica, angefertigt hat. Trotzdem ist das Bild eines jungen Politikers mit weitreichenden wissenschaftlichen Interessen klar erkennbar. Wie auch Dimitrie Cantemir und andere große Bojaren seiner Zeit hatte der Spatharius Milescu seine Ausbildung an der Hohen Patriarchenschule in Konstantinopel bekommen, so dass er als junger Mann mit einer guten theologischen Kultur und mit soliden Kenntnissen in der Philosophie, Theosophie, den klassischen Fächern in Erscheinung tritt, wie sie zur humanistischen Bildung eines Intellektuellen aus Osteuropa dieser Zeit nicht unbedingt üblich waren. Hinzu kommen gute Kenntnisse des Lateinischen, Slavonischen und Türkischen, die er neben dem Rumänischen und dem Griechischen beherrschte, was er sich sozusagen auf „natürliche" Weise in der Familie angeeignet hatte. Unabhängig davon, ob er nun aus eigenem Antrieb gehandelt oder auf eine Initiative anderer reagiert hatte, beweist seine Entscheidung, Bibeltexte in die Volkssprache, in seinem Falle also ins Rumänische, zu übersetzen, dass er in Bezug auf die von der Reformation und von Humanismus und Renaissance angestoßene Diskussion über die Legitimität der Übersetzung der Heiligen Schrift in die Volkssprache auf der Höhe des Geschehens war. Seit den tragischen Ereignissen im Zusammenhang mit dem gewaltsamen Tod des mit den Calvinisten sympathisierenden Patriarchen Kyrillos Loukaris im Jahre 1638 waren nur einige Jahrzehnte vergangen, doch nahm Nicolae der Spatharius Milescu in seinen Schriften und in seinen Äußerungen eine konservative und anticalvinistische Haltung ein.

III.1.3. Die Vorgänger Milescus. Die ersten Übersetzungen der Bibel ins Rumänische

Im Folgenden soll als erstes versucht werden, den historischen und kulturellen Rahmen, in den sich die Initiative Milescus fügte, zu präzisieren. Dazu werden zunächst die unmittelbar davor liegenden Versuche besprochen. In dem Augenblick, als er in den Jahren 1661 bis 1664 seine Übersetzungen anfertigte, gab es eine gut 100jährige schriftliche Tradition in der rumänischen Sprache; dabei handelte es sich vor allem um Texte allgemein religiösen Inhalts, von denen die meisten biblischen Ursprungs waren. Die ältesten rumänischen Texte mit biblischem Inhalt datieren aus den ersten Jahrzehnten des 16. Jahrhunderts, doch sind sie anonym, und es gibt auch keine Angaben, die eine genauere Lokalisierung und Datierung erlaubten. Diese Texte weisen eine archaische Sprache auf mit dialektalen Zügen aus dem Norden, so dass ihr Ursprung im Norden des heutigen rumänischen Sprachgebiets vermutet wird, etwa in Siebenbürgen, im Banat, in der Maramuresch oder in der nördlichen Moldau. Ihr Inhalt besteht aus Psalmen (*Psaltirea Scheiană, Psaltirea Hurmuzachi, Psaltirea Voronețeană)* oder der Apostelgeschichte und den Apostelbriefen (*Apostolul Popii Bratul*, *Apostolul Voronețean*). Diese Texte werden als „rhotazisierende Texte" bezeichnet, da sie die Besonderheit aufweisen, dass in intervokalischer Position *r* statt *n* steht: *lură* (statt *lună*), *bire* (statt *bine*). In der rumänischen Philologie hat es eine lange Diskussion über die dialektale Zone gegeben, in der die Übersetzungen angefertigt worden sind, bzw. über die Person des Autors oder der Autoren der Übersetzung, ebenso über die Gründe und die kulturellen und konfessionellen Begleitumstände, die zur Anfertigung dieser Übersetzungen geführt haben. Die am besten argumentierende Hypothese stammt vom Bukarester Philologen Ion Gheţie[55]; danach sind die Übersetzungen in der Region des Banat um Hunedoara in den ersten zwei bis drei Jahrzehnten des 16. Jahrhunderts entstanden, das heißt, exakt in der Zeit und in der Region, in der die Bemühungen von Seiten der ungarischen Autoritäten des Fürstentums Siebenbürgen, die Rumänen zum Calvinismus zu bekehren, in vollem Gange waren. Die von angesehenen rumänischen Historikern und Philologen wie Nicolae Iorga[56], P.

[55] Siehe Gheţie 1975: passim, Gheţie 1978: passim, Gheţie 1994: passim, ILRLV: passim.

[56] Iorga, 1929.

P. Panaitescu[57] oder Gheorghe Ivănescu[58] vertretene Hypothese, dass die Übersetzung der Psalmen und der Apostelgeschichte in der Maramuresch als Resultat einer internen Inititative der Mönche des in dieser Region gelegenen Klosters Peri angefertigt worden sei, ist dagegen weniger überzeugend. In der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts hat über einen Zeitraum von ungefähr zwei Jahrzehnten (etwa von 1560 bis 1581) der Diakon Coresi in einigen Städten Südsiebenbürgens etwa 12 Bände mit religiösen Texten, Katechismen und Homilien sowie den Psalter[59] und die Apostelgeschichte gedruckt. Der Druck einiger dieser Bücher wurde durch die ungarischen calvinistischen Autoritäten unterstützt, andere durch lutheranische Siebenbürger Sachsen aus Kronstadt oder Hermannstadt, wieder andere Bücher haben vom konfessionellen Standpunkt aus betrachtet ein orthodoxes oder auch neutrales Gepräge.

Der erste als solcher in rumänischer Sprache gedruckte biblische Text ist die so genannte *Palia de la Orăştie* (1582)[60], die auf eine Initiative der calvinistischen rumänischen Gemeinde zurückgeht, die sich in den Komitaten Banat und Hunedoara, die im heutigen Südwesten Rumäniens liegen, gebildet hatte. Das Buch enthält die ersten beiden Bücher des Pentateuch, die nach der Bibel des Klausenburgers Gáspar Heltai aus dem Ungarischen übersetzt worden sind. Demselben calvinistischen Umfeld ist der Druck zweier sehr wichtiger Texte mit wegweisender Bedeutung in Bălgrad (dies ist der alte rumänische Name der heutigen Stadt Alba Iulia) unter der Verantwortung von Simion Ştefan, einem der letzten orthodoxen Kirchenfürsten Siebenbürgens, zu verdanken, dem *Neuen Testament* (1648)[61] und dem *Psalter* (1651)[62].

Dies waren die biblischen Texte, die es in rumänischer Sprache gab, als der Spatharius Milescu zu übersetzen begann. Es gibt weder einen direkten noch einen indirekten Hinweis darauf, dass Nicolae der Spatharius Milescu einen dieser Texte gekannt hat. Trotzdem ist dies möglich. Wie dem auch sei, in dem Moment, in dem der junge Gelehrte, der über eine sehr gute Kenntnis der griechischen Sprache verfügte, sich an die Arbeit machte, stand ihm bereits eine schriftsprachliche Varietät des Rumänischen als Kultursprache, die seit ungefähr 100 Jahren in Gebrauch war, zur Verfügung.

III.2. Die Milescu-Version des Alten Testaments

III.2.1. Der Text und die nachfolgenden Überarbeitungen (die Manuskripte 45 und 4389, die *Bukarester Bibel* von *1688*)

Es muss erwähnt werden, dass für alle diese Texte in rumänischer Sprache bis zu dem Augenblick, da der Spatharius Milescu sein Werk begann, das Slavonische die Referenzsprache darstellte. Es war das einzige Idiom, das als Kultur-, Verwaltungs- und Kirchensprache für die Rumänen der Walachei, der Moldau und Siebenbürgens vom 11./12. Jahrhundert bis zur Mitte des 18. Jahrhunderts diente, als der Prozess der Einführung des Rumänischen in der Kirche sein Ende fand.

Das Unternehmen Nicolae Milescus ist aus zwei überaus wichtigen Gründen originell: Zum ersten ist es die Initiative eines Intellektuellen und nicht eines Mannes der Kirche; und zum zweiten markiert der Spatharius Milescu dadurch, dass er sich auf das griechische Original der *Septuaginta* bezieht, den Akt der symbolischen Abkehr von der slavonischen Tradition.

Das eigenhändige Manuskript des jungen Übersetzers ist leider nicht erhalten. Der Text, der unserer Studie zugrunde liegt, enthält das gesamte *Alte Testament* in Struktur und Anordnung der biblischen Bücher, wie sie für die alten Ausgaben der Septuaginta üblich sind. Erhalten ist er in einer handschriftlichen Version, dem Manuskript 45 der Bibliothek der Filiale Klausenburg der Rumänischen Akademie[63]. Wie man aus den Faksimiles in der vorliegenden Ausgabe ersehen kann, ist das Manuskript sehr sorgfältig erstellt, in einer sehr gleichmäßigen kyrillischen Halb-unzialschrift mit schwarzer Tinte, während für die Kapiteltitel und die Anfangsbuchstaben rote Tinte verwendet wurde.

57 Panaitescu, 1965.
58 Ivănescu 1989b: 15-42.
59 Siehe CORESI, AP., CORESI, PS. SL-.ROM.
60 Siehe PALIA.
61 NTB (1648).
62 PSALT. 1651.

63 Bibliothek der Filiale Cluj der Rumänischen Akademie, rumänisches Manuskript Nr. 45 [c. 1683-1686]. Es enthält die gesamte Übersetzung des Alten Testaments, erstellt von Nicolae Milescu und überarbeitet von einem anonymen Moldauer in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts.

Die Abschrift wurde wahrscheinlich um 1680 auf Anweisung von Theodosie Veştemeanul (1620-1708) angefertigt, der von 1668 bis zu seinem Tode Metropolit der Walachei war.

In einem ersten Vorwort mit dem Titel *Vorrede zu diesem Buch an den Hochwürdigen Metropoliten* [«*Cuvîntu înaintea cărţii aceştiia cătră preasfinţitul mitropolit*»] wird dem Metropoliten Theodosie vom Kopisten eine Reihe von geschickten Lobsprüchen im manieristischen Stil der Zeit entgegen gebracht, die sein Talent sowie die Beherrschung der enkonomastischen Rhetorik unter Beweis stellen. Es folgen ein ausführliches Inhaltsverzeichnis (*Register aller Bücher der alten göttlichen Schriften* [«*Catastih de toate cărţile a ceii dumnezăieşti Scripturi Vechi*»] mit Angabe der Kapitel- (*capete*) und Seitenzahlen (*feţe*), sodann 15 Widmungsverse des Kopisten, der seinen Namen und seine Funktion erwähnt (*Dumitru, der Schreiber* [«*Dumitrul scriitoriul*»] und schließlich in einer manieristischen Formel unterzeichnet, in der er den Namen des Ortes, aus dem er stammt, slavisiert: *Dumitru Dălgopolscom* [«Dumitru aus Cîmpulung»].

Wesentlich bedeutender als „Paratext" ist jedoch ein *Vorwort an die Leser* [«*Cuvîntu înainte cătră cititori*»], das der Kopist ab Seite 907 an das Ende des Bandes gestellt hat. Es ist offenkundig, dass dieser umfangreiche und gelehrte Text nicht dem Kopisten zu verdanken ist, sondern einer anderen Person, nämlich einem Unbekannten, der sich auf Nicolae der Spatharius Milescu als Urheber der Übersetzung bezieht, sich selbst aber als Bearbeiter des Werks des Spatharen bezeichnet. Dieser anonyme Autor scheint ein gebildeter Mann mit Autorität gewesen zu sein, wie seine Ausdrucksfähigkeit und seine Angaben, die überzeugend, genau und zutreffend sind, belegen. In einem der ersten Sätze macht er eine Anspielung auf eine höher gestellte Autorität in einer Formulierung, die uns für den Versuch, eine Antwort auf die Frage nach der Person dieses geheimnisvollen Bearbeiters zu finden, von großer Bedeutung zu sein scheint: ⌊*vrînd Dumnezău pren porînca stăpînului*⌋*, de o am scos pre limba rumânească den izvodul lui Necoláie cartea aceasta ce să chiamă Biblia.* [«⌊nach Gottes Willen und auf Befehl des Herrschers⌋, habe ich aus dem Text des Necoláie dieses Buch, das Bibel genannt wird, in die rumänische Sprache übertragen»]. Eine erste Bemerkung bezieht sich auf die Angabe „Text des Necolaie", also die ursprüngliche Übersetzung des Nicolae des Spatharius Milescu.

Der Hinweis auf den „Befehl des Herrschers" kann nach den Sprachgewohnheiten dieser Zeit sich nur auf zwei Personen beziehen, nämlich den Landesfürsten oder den Metropoliten. Wenn der Kopist derjenige gewesen wäre, der auch für die Revision des Textes verantwortlich zeichnete, dann wäre die Widmung an Theodosie klar und legitim. Aber alle anderen Hinweise zeigen uns, dass die Person des Bearbeiters jemand anders war. Wenn man die gute Beherrschung der alten Literatursprache und des moldauischen Gepräges derselben berücksichtigt, dann muss dieser geheimnisvolle Bearbeiter ein Moldauer gewesen sein. Der Jassyer Philologe N. A. Ursu hat in einer Reihe von Artikeln[64] versucht, den bedeutenden moldauischen Gelehrten Dosoftei als die gesuchte Persönlichkeit zu identifizieren. Der Metropolit Dosoftei, der selbst Übersetzer, Herausgeber und Autor einer prunkvollen Ausgabe der Psalmen in Versform war, die in Uniev im Jahre 1673 gedruckt wurde, könnte alleine oder wahrscheinlich mit Hilfe einiger Mitarbeiter derjenige sein, der die Übersetzung Milescus überarbeitet hat. Die gelehrten Bezugnahmen auf die Funktion der Bibel als primäre Quelle des Glaubens, die weit ausholende Erzählung der legendären Entstehung der *Septuaginta* mit den 72 von Demetrios von Phalareon auf Befehl des Königs Ptolemaios Philadelphos in Alexandria angeleiteten jüdischen Gelehrten, die zutreffende Zitierung einiger Autoren wie Justins des Philosophen, des heiligen Hieronymus, von Flavius Josephus, Philon von Alexandria, Aristeas, Justin, Epiphanios von Salamis oder Eusebius, ferner die Angabe der alten griechischen Bibelversionen des Aquila von Sinope, des zum Judentum übergetretenen Hellenen Symmachus und des marcionitischen Häretikers Theodotion wie auch die Erwähnung der drei Kompilationen von Origenes (*Tetrapla*, *Hexapla* und *Oktapla*), dies alles beweist jedenfalls das Vorhandensein einer Bildung, die über die eines einfachen Kopisten weit hinausgeht.

Dieser Bearbeiter (vielleicht Dosoftei) weist nach, dass er mit der Methode, den Quellen sowie der Arbeitsweise Milescus vertraut ist, da er offensichtlich bei der Bearbeitung, Korrektur und

[64] Ursu 1976, Ursu 1985, Ursu 1988-1989.

Verbesserung der ersten Form der Übersetzung dieselben Quellen benutzt hat wie sein Vorgänger. Er gibt dem Leser genau die Quellen an, die er benutzt hat („die Texte"), welche genau dieselben sind wie die Milescus. Der griechische Referenztext ist der „Frankfurter Text", also die im Jahre 1597 von den protestantischen Philologen François du Jon bzw. Friedrich Sylburg in Frankfurt am Main publizierte Ausgabe der Septuaginta[65]. Die Wahl einer protestantischen Edition des griechischen Textes ist nicht ohne Bedeutung. Abgesehen davon, dass eine „orthodoxe" Ausgabe noch nicht existierte und es nur wenige und selbst in den gebildeten Kreisen des Ökumenischen Patriarchats von Konstantinopel nur schwer zugängliche Originalmanuskripte (*Codex Sinaiticus*, *Codex Vaticanus*) gab, legt die Tatsache, dass eine von Protestanten angefertigte Ausgabe als Arbeitsinstrument zugrunde gelegt wurde, Zeugnis ab von einem beachtlichen Maß an intellektueller Freiheit bei dem jungen Gelehrten, der ebenso wie sein späterer moldauischer Bearbeiter dem guten Ruf der philologischen Qualitäten, dessen sich diese kritische Edition erfreute, Rechnung zollte (*Iară Nicoláie, vrînd să aducă și el cartea aceasta den elinie la rumânie, nefiind altă dată scoasă la rumânie, au socotit și au ales un izvod carele-i mai ales decît toate altele, tipărit în Frangofort și ales foarte bine pre limba elinească, și dedesupt cu multe arătări și cuvinte puse cum le-au tălmăcit alții.* [«Im Bestreben, dieses Buch, das bislang noch nicht ins Rumänische übersetzt worden ist, vom Griechischen ins Rumänische zu übertragen, hat Nicoláie überlegt und einen Text ausgewählt, der ihm mehr als alle anderen geeignet erscheint; er ist gedruckt in Frankfurt und besonders geeignet durch die griechische Sprache, und er enthält dazu viele Hinweise und Wörter, wie andere sie erklärt haben.»].

Unter Hinweis auf ein Vorwort Milescus zeigt der Bearbeiter (Dosoftei?), dass dieser als Hilfsquellen neben der *Septuaginta* von Frankfurt (1597) noch die „slovenische Version", also die in Ostrog in der Ukraine im Jahre 1581 gedruckte slavonische *Bibel*[66], zwei verschiedene Ausgaben der *Vulgata* sowie eine „andere lateinische Quelle, die kürzlich aus der jüdischen Sprache übertragen worden ist"[67], benutzt hat. Erwähnt wird ebenso, dass der Spatharius Milescu vorhat, die biblischen Verweise aus den von ihm benutzten Quellen zu übernehmen und die Unterschiede zwischen den verschiedenen Versionen, die er zur Hand hatte, anzugeben. Diese Absicht, so bemerkt der Bearbeiter, wurde dann aber von Milescu nicht umgesetzt. Darüberhinaus urteilt der Bearbeiter, dass die in Eile angefertigte Übersetzung Milescus nicht nur ohne jeden „kritischen Apparat" (Anmerkungen, biblische Bezüge usw.) ist, sondern auch unvollkommen und unklar (*izvodul lui Necoláie, pentru degraba scriindu-l, n-au pus nici unile de acêstea, ci era pentru neîntocmirea lui foarte cu greu a să înțelêge vorba tălmăcirei și abaterea cuvintelor*" [«wegen der Eile, in der er geschrieben worden ist, hat der Text Nicolaes nichts davon aufgenommen, vielmehr war es wegen seiner mangelnden Ordnung sehr schwer, die Übersetzung und die Veränderung der Wörter zu verstehen»].

Genaue und wiederholte Hinweise auf die Bibelversion von Nicolae dem Spatharius Milescu, der an zwei Stellen explizit als „Nicolae, moldauischer Spatharius, Lehrer und Meister der griechischen Sprache" bzw. „Nicolae der Spatharius" genannt wird, finden sich auch in einem weiteren Manuskript des gesamten Alten Testaments, das aus derselben Zeitspanne stammt (Ms. BAR 4389)[68]. Die neue Version ist in der walachischen Varietät der alten rumänischen Schriftsprache von einem walachischen Gelehrten, der anonym geblieben ist, verfasst; hierbei könnte es sich um Daniil Andrean Panoneanul handeln, der als Professor für Latein und Slavonisch an der Fürstenschule von Târgoviște sowie als Autor unter anderem der rumänischen Version der bekannten Gesetzessammlung *Îndreptarea legii*[69], Târgoviște, 1652, bekannt wurde. Aus dem Vorwort (*Vorwort an den Leser*), das auf den ersten beiden, leider sehr beschädigten Seiten steht, finden sich einige Informationen, die diejenigen des Manuskripts 45 bestätigen; hierzu gehört u.a. die Erwähnung der *Septuaginta* von Frankfurt (1597), die von Milescu

65 SEPT. FRANKF.

66 BIBL.OSTROG.

67 Zur philologischen Einordnung dieser Texte cf. Cândea 1979: 79-224, Andriescu 1988: 7-45 and Munteanu 2008d: passim.

68 Bibliothek der Rumänischen Akademie, rumänisches Manuskript Nr. 4389. Es enthält die gesamte Übersetzung des Alten Testaments, angefertigt von einem anonymen Walachen in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts unter Verwendung eines slavonischen Originals.

69 Auch diese Hypothese geht auf N.A. Ursu zurück (Ursu 1981:5).

zu Recht als Hauptquelle seiner Version gewählt worden sei: *un izvod scris cu mâna, p[re c]are l-au prepus Nicolae, spătariul moldovean, dascal și învățat în limba elinească, care l-au izvodit de pre izvodul elinesc ce se-au fost tipărit* [*în*] *Frangofor*" [«ein mit der Hand geschriebener Text, welchen Nicolae, der moldauische Spatharius und Lehrer und Meister der griechischen Sprache, abgeschrieben hat, der ihn verfasst hat nach einem griechischen Text, der [in] Frankfurt gedruckt wurde»]. Auch der anonyme walachische Gelehrte beklagt den Eindruck mangelnder Sorgfalt, der der Eile, in der die Version Milescus entstanden ist, geschuldet sei: *Izvodul acesta pentru multa pripă a acelui pre[puito]riu, care se-au grăbit curînd a și tălmăci și a și scris, aflatu[-s-au multe gre]șale și prea mare învăluială, care era lucru foarte cu greu a în[țelege*" [«wegen der großen Hast jenes Übersetzers, der sich beim Übersetzen und Schreiben sehr beeilt hat, finden sich in diesem Werk viele Fehler und sehr viele Unklarheiten, so dass es nur sehr schwer zu verstehen ist»]. Dieser anonyme Autor, ein Geistlicher, Daniil Panoneanul (wenn N. A. Ursu Recht hat), benutzt Milescus Text als sekundäre Quelle für seine eigene Version, eine Art von Kontrollexemplar für die *Septuaginta*, denn seine Hauptquelle ist die slavonische Version (*izvodul slovenesc carele au fost tipărit în Rusia cea mică, în cetatea Ostrovului* [«der slavische Text, der in Kleinrussland in der Stadt Ostrog gedruckt worden ist»][70], die er mit dem lateinischen Text der *Vulgata* einer Ausgabe aus Antwerpen vergleicht (*izvodul lătinesc, care au fost tipărit în cetatea Antverpiei* [«der lateinische Text, der in der Stadt Antwerpen gedruckt worden ist»]. Wir können somit feststellen, dass sich die neue Version in einer Art von Rückschritt in eine konservativere Strömung einreiht, die sich auf die Autorität der älteren slavonischen Tradition beruft. Trotzdem wird der Vorrang Milescus zumindest in einer pragmatisch-technischen Perspektive implizit anerkannt.

Der nicht geradlinig verlaufende und zum großen Teil unbekannte Weg des zwischen 1661 und 1664 in Konstantinopel von Nicolae dem Spatharius Milescu verfassten Autographs endet in Bukarest im Jahre 1688 mit dem Druck der ersten Gesamtausgabe einer rumänischen *Bibel*, die unter dem Namen *Bukarester Bibel* oder *Șerban Cantacuzino-Bibel*[71] bekannt geworden ist. Der kulturell bedeutende Akt, die gesamte Bibel in Bukarest 1688 zu drucken, hatte eine dezidiert politische Motivation, wie auch aus den beiden Texten mit einführendem Charakter hervorgeht: der eine ist wie eine Art Vorwort von Șerban Cantacuzino unterzeichnet, der andere ist dem Fürsten gewidmet und unterschrieben von Dosithei, der Patriarch von Jerusalem war, praktisch aber in Bukarest residierte. Diese politische Motivation besteht in der Bestätigung der symbolischen Autorität des walachischen Vojvoden Șerban Cantacuzino, der neben seinem moldauischen Amtskollegen der einzige war, der an der Spitze eines Staates stand, der eine gewisse Autonomie innerhalb des Osmanischen Reiches genoss. Aus dem umfangreichen und klugen, vom Urheber unterzeichneten Vorwort sei ein Abschnitt mit eher technischem Charakter zitiert, der aus der Perspektive, die uns beschäftigt, interessant ist:

> «Și aceasta am făcut la tălmăcirea aceștii Sfinte Scripturi, făcând multă nevoință și destulă cheltuială, despre o parte puind dascăli științi foarte den limba elinească, pre preaînțeleptul cel dentru dascali ales și arhiereu Ghermano Nisís, și, după petrêcerea lui, pre alții care s-au întîmplat, și despre altă parte ai noștri oameni ai locului, nu numai pedepsiți întru a noastră limbă, ce și de limba elinească avînd știință ca să o tălmăcească, carii luînd lumină și dentr-alte izvoade vechi și alăturându-le cu cel elinesc al celor 70 de dascăli, cu vrêrea lui Dumnezeu o au săvîrșit precum să vêde. Și măcară că la unele cuvinte să fie fost foarte cu nevoie tălmăcitorilor pentru strimtarea limbii românești, iară încăș avînd pildă pre tălmăcitorii latinilor și slovenilor, precum aceia așa și ai noștri le-au lăsat precum să citesc la cea elinească.»

[70] Darüberhinaus erwähnt Panoneanul noch eine zweite Ausgabe der slavonischen Version, die 1663 in Moskau gedruckt wurde und deren Text mit der der vorigen Ausgabe von Ostrog übereinstimmt (*Avut-am ș-alt izvod slovenesc tipărit în Rusiia cea mare, în cetatea Moscului, în zilele bunului credincios împărat Alexii Mihăilovici; ce acesta într-un chip se potrivi cu cel de la Ostrov.* - «Ich habe noch einen anderen slavischen Text zur Verfügung gehabt, der in Großrussland in der Stadt Moskau zur Zeit des guten und frommen Zaren Alexei Michailowitsch gedruckt worden ist; dieser gleicht dem von Ostrog».)

[71] *Biblia, ádecă Dumnezeiasca Scriptură a ceii Vechi și ale ceii Noao Leage, toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înțelegerea limbii rumânești, cu porunca preabunului Domn Ioan Șărban Cantacozino Basarabă Voievod* (…), București, 1688.

> [«Und das haben wir gemacht zur Erklärung der Heiligen Schrift, was viele Kosten und Mühen verursacht hat; den einen Teil haben wir von Lehrern machen lassen, die sich in der griechischen Sprache sehr gut auskennen, unter der Leitung des hochgebildeten Lehrers und Bischofs Ghermano Nisís und nach dessen Ableben anderer, die sich gefunden haben; für den anderen Teil haben wir unsere Männer aus der Gegend genommen, die nicht nur in unserer Sprache gebildet sind, sondern auch Kenntnisse in der griechischen Sprache besitzen, so dass sie sie übersetzen konnten, wobei sie auch aus anderen alten Texten Kenntnisse bezogen haben und sie mit dem griechischen Text der 70 Lehrer verglichen haben; mit Gottes Willen haben sie es geschafft, wie man sieht. Und obwohl es bei einigen Wörtern wegen der Armut der rumänischen Sprache für die Übersetzer sehr notwendig gewesen wäre, haben unsere Bearbeiter den Text, auch wenn sie das Beispiel der Übersetzer der lateinischen und slavischen Texte hatten, dennoch so gelassen, wie sie es im griechischen Text lesen.»]

Auch wenn dies nicht explizit gesagt wird, so ist doch die Anspielung auf die Bibelversion Milescus in dem Syntagma *luînd lumină și dentr-alte izvoade vechi* [«wobei sie auch aus anderen alten Texten Kenntnisse bezogen haben»] deutlich. Namentlich nicht erwähnt, aber stillschweigend verstanden unter der allgemeinen Bezeichnung *ai noștri oameni ai locului, nu numai pedepsiți întru a noastră limbă, ce și de limba elinească avînd știință ca să o tălmăcească* [«*unsere Männer aus der Gegend, die nicht nur in unserer Sprache gebildet sind, sondern auch Kenntnisse in der griechischen Sprache besitzen, so dass sie sie übersetzen konnten*»] sind diejenigen, die effektiv an der Vorbereitung der Endversion gearbeitet haben: Hier handelt es sich um die Gebrüder Radu und Șerban Greceanu, deren Name im Kolophon auf der letzten Seite des Buches neben dem von Mitrofan, dem „Druckmeister" und späteren Bischof genannt wird, der Mitarbeiter von Dosoftei in Iași war und offensichtlich dafür verantwortlich zeichnet, dass der Prototyp des Manuskripts 45 nach Bukarest gelangte.

III.2.2. Zusammenfassende Übersicht über den Weg der Bibelversion Nicolae Milescus

Zusammenfassend kann man folgenden Weg der ersten vollständigen Übersetzung des *Alten Testaments* in der rumänischen Sprache nachzeichnen. Als er sich in diplomatischer Mission in Konstantinopel befand, hat der junge moldauische Gelehrte Nicolae Milescu in den Jahren von 1661 bis 1664 die gesamte *Septuaginta* übersetzt. Als Ausgangstext hat er die Ausgabe der *Septuaginta* von Frankfurt aus dem Jahre 1587 benutzt, wobei er als Hilfsquellen auch die slavonische Version von Ostrog aus dem Jahre 1595 und zumindest eine Ausgabe der *Vulgata* zu Rate gezogen hat. Unter noch nicht geklärten Bedingungen ist das Autograph Milescus in die Moldau gekommen, wo es einer gewissenhaften Überprüfung unterzogen wurde: Dabei wurde es mit Milescus Quellen verglichen, und andere Ausgaben in griechischer, slavonischer und lateinischer Sprache wurden noch hinzugezogen. Wahrscheinlich im Jahre 1686, als der vermutliche Bearbeiter Dosoftei nach Polen floh, wurde der Text mutmaßlich von Mitrofan, einem engen Mitarbeiter des moldauischen Metropoliten und berühmten Typographen, nach Bukarest gebracht. In der Walachei wurde der in der Moldau überarbeitete Text vom Kopisten Dimitrie von Cîmpulung für den Bukarester Metropoliten Teodosie Veștemeanu abgeschrieben. Nachdem der Text des Manuskripts 45 noch zweimal von Bukarester Gelehrten, unter denen Radu und Șerban Greceanu die aktivsten waren, überarbeitet worden war, wurde er im Jahre 1688 auf Geheiß und mit Unterstützung des walachischen Fürsten Șerban Cantacuzino gedruckt.

Die Bibel von Bukarest (1688) bildet die Grundlage für die Versionen der traditionellen Bibellinie, deren wichtigste die folgenden Ausgaben sind: Blaj (dt. Blasendorf, 1795; Petersburg, 1819; Buzău, 1854-1856; Sibu (dt. Hermannstadt), 1856-1858; Bukarest, 1914[72].

III.3. Daten und Erklärungen zu den Versionen Milescus und seiner Bearbeiter

III.3.1. Die Prinzipien und die Quellen der Übersetzung Milescus und seiner Bearbeiter

Da wir uns nun bemüht haben, eine vollständige kritische Edition dieses wertvollen Dokuments der altrumänischen Kultur zu erstellen, haben wir uns vorgenommen, gleichzeitig auch die spezifischen

[72] Für einen Überblick über die Geschichte der biblischen Texte im Rumänischen siehe Munteanu 2012b: 5-55.

Elemente der Konzeption beim Übersetzungsakt herauszuarbeiten, die den Prozess der Umsetzung des Alten Testaments vom Griechischen ins Rumänische bestimmt haben. Es handelt sich um eine implizite Konzeption des Übersetzers, die wir im Wesentlichen durch das aufmerksame Studium des übersetzten Textes im Vergleich mit dem griechischen Original und – wenn nötig – auch mit den slavonischen oder lateinischen Sekundärquellen herausarbeiten. Weiterhin haben wir in kritischer Weise eine Reihe direkter historischer Zeugnisse analysiert, ebenso sehr viele Hinweise technischer Art mit programmatischem und erklärendem Charakter aus den Texten, wie etwa die Vorworte der Manuskripte 45 und 4389 (die beiden anderen Versionen des Alten Testaments dieser Zeit, die untereinander verschieden sind, aber eine gewisse Textkorrelation aufweisen) oder die zahlreichen Anmerkungen im Manuskript 45. Die sichersten Informationen lexikologischer und phraseologischer Art wie auch Erklärungen zur Morphologie und zur Syntax des untersuchten Textes haben wir aus dem genauen Vergleich des rumänischen Textes mit dem griechischen Text der *Septuaginta* (in der Version von Frankfurt am Main, 1597, die Milescu und seine Bearbeiter als Grundlage benutzt hatten) gewonnen, sowie aus dem Vergleich der Referenzversion (Manuskript 45) mit der Fassung, die das Resultat der eingehenden Bearbeitungen der Gebrüder Radu und Şerban Greceanu ist und im Jahre 1688 in Bukarest gedruckt wurde.

Ein spezielles Augenmerk wurde den besonderen Problemen gewidmet, die sich dadurch ergeben, dass das Prinzip der wörtlichen Übersetzung dominierte, verstanden als Ausdruck der zwanghaften Notwendigkeit, ständig mit dem Original übereinzustimmen, auch auf die Gefahr hin, dadurch die semantische Transparenz und das Verständnis des Textes zu opfern. Unter den Transferphänomenen, die auf der Ebene des Prozesses der wörtlichen Umsetzung auftauchen, haben wir in einem eigenen Kapitel mit Hilfe einer geeigneten lexikographischen Technik sui generis die beiden Möglichkeiten untersucht, die ein Übersetzer dort hat, wo die einfache Gleichsetzung, die auf der Übereinstimmung der Bezeichnung in Quell- und Zielsprache beruht, nicht möglich ist: a) lexikalisch-semantische Calques, und b) direkte kontextuelle Entlehnungen, bei denen wir unterschieden haben zwischen 1) direkten Entlehnungen aus dem Hebräischen, wobei die *Septuaginta* eine Mittlerfunktion hat (*caredim, therafin, chefuré, fasec, hothareth, maaló, manna, menonoth* etc.) 2) direkten Entlehnungen aus dem Griechischen (*agnu*, *archethu*, *arodamnă*, *artávă*, *asídă*, *aspalath*, *aspidă*, *chitos*, *elifandu, rodiu*, *finic*, *fistîc*, *gazofiláchie*, *parion*, *sirină*, *sofir, stacti, taland* etc.) und 3) Entlehnungen aus dem Slavonischen (*bdenui, bodz, boinic, cápişte, ciudêsă, clic, clivăt, dvori, nacealnic, năiemire, năsîlnic, ocăzui, oteşi, páminte, peveţ, pogrebanie, postîmpi, prilăsti, pristăvi, răpşti, rula* etc.).

Zur Veranschaulichung wurden zwei besondere Beispiele des komplexen semantischen Transfers genauer analysiert, nämlich die rumänischen lexikalischen Bildungen *furnicoleu* (gr. *μυρμηκολέων*) und *măgarotaur* (gr. *ὀνοκένταυρος*).

III.3.2. Die Textdaten und die Interpretations-kriterien

Zunächst ist es notwendig zu versuchen, ein Porträt des jungen Milescu in seiner Eigenschaft als Übersetzer des *Alten Testaments* ins Rumänische zu zeichnen. Aus verschiedenen Gründen werden die Linien dieses Porträts bedauerlicherweise nicht sehr klar sein. Von diesen Gründen seien die folgenden genannt: Es sind weder die Erstschrift Milescus noch eine getreue Abschrift davon erhalten. Was wir haben, das Manuskript 45, ist das Resultat einer intensiven Bearbeitung der Erstschrift des Spătaren, die in der Moldau durch Gelehrte geschah, die sowohl die Quellen Milescus als auch seine Übersetzungsmethode, nämlich die wortgetreue, gekannt und respektiert haben. In den verschiedenen Vorworten der untersuchten Texte finden sich keine expliziten Hinweise im Hinblick auf eine Konzeption des Übersetzungsaktes, auf Prinzipien, Methoden oder Techniken der Übertragung des heiligen Textes vom Griechischen in die Umgangssprache. Solche Angaben waren übrigens bis Luther und Erasmus überall sehr selten zu finden. Wir können deshalb bei Milescu nicht von einer Übersetzungsstrategie mit festen Richtlinien sprechen. Wir werden deshalb zumeist von einer impliziten Konzeption sprechen, die wir aus den Resultaten ableiten, die wir haben, nämlich dem Text der Übersetzung als solchem. Welche Zwickmühlen, Fragen, Einschätzungen und Entscheidungen den Übersetzer geleitet haben, kann somit nur vermutet oder erschlossen werden.

Mangels direkter Informationen werden wir die Texte aufmerksam befragen und versuchen, die Bestandteile einer Übersetzungsmethode herauszufinden, indem wie die folgenden Quellen untersuchen:
- die Angaben der Vorworte zu den Manuskripten 45 und 4389 sowie zur Bibel von 1688;
- die Anmerkungen in den Manuskripten 45 und 4389;
- den Text selbst des Manuskripts 45 im Vergleich mit den bekannten Quellen der Übersetzung, und zwar sowohl mit der griechischen Hauptquelle als auch mit den lateinischen und slavonischen Sekundärquellen;
- den Text der Bibel von 1688, um zu sehen, wie, in welcher Weise und was die Bukarester Bearbeiter im Vergleich zum Originaltext des Manuskripts 45 verändert haben;
- den eigentlichen Text des Manuskripts 4389, um zu sehen, was der walachische Übersetzer vom Original Milescus behalten hat.

Alle diese Fragen erfordern aufwendige Arbeiten des Textvergleichs, die uns – dessen sind wir uns sicher – zu sehr reichhaltigen Resultaten führen werden. Mit der Benennnung dieser Problematik halten wir an dieser Stelle an und überlassen die Beantwortung dieser Frage der nahen Zukunft.

III.4. Die wörtliche Übersetzung

In Hinblick auf den wortwörtlichen Charakter der Übersetzung ist eine erste Frage die, ob sich die rumänischen Übersetzer der Bibel im 17. Jahrhundert, Nicolae Milescu und seine Nachfolger, bewusst für die texttreue Übersetzung Wort für Wort der heiligen Schrift entschieden haben, oder ob es für sie die einzig mögliche Option war. Was für uns sicher ist, ist die Tatsache, dass die damaligen rumänischen Übersetzer den Anspruch als selbstverständlich akzeptierten, dass die heilige Schrift anders zu behandeln sei als ein profaner Text, gemäß der vom Hl. Hieronymus formulierten alten und bekannten Maxime, nach der die Worte des Herrn von einer Sprache in die andere nicht anders als in einer wörtlichen Weise wiedergegeben werden könnten, weil sogar in der Wortfolge ein Mysterium liege („ordo verborum mysterium est"). Im Fall der ältesten rumänischen Übersetzungen der biblischen Texte wird es aber komplizierter, da wir es mit einer Art *Wörtlichkeit zweiten Grades* zu tun haben! Da die *Septuaginta* bekanntlich selbst in großen Teilen schon eine wörtliche Übersetzung ist, ist der rumänische Text Milescus (Manuskript 45) folglich die wörtliche Übersetzung einer wörtlichen Übersetzung!

Jüngere Forschungen zur *Septuaginta* haben zur Identifizierung von verschiedenen Graden der Wörtlichkeit geführt: So haben wir es beispielsweise in den Büchern des *Pentateuch*, *Josua* und *Jesaja* mit einer gemäßigten Form der Wörtlichkeit zu tun, in den *Büchern der Könige*, bei *Jeremia*, im *Hohenlied* oder auch in den *Klageliedern Jeremias* ist ein hohes Maß an Wörtlichkeit anzutreffen, während die biblischen Bücher *Esther, Hiob* und die *Sprüche Salomos* relativ freie Übertragungen sind[73].

Um die biblischen Bücher unter dem Gesichtspunkt des unterschiedlichen Grades der Wörtlichkeit der verschiedenen Bücher der *Septuaginta* adäquat untersuchen zu können, schlagen wir in Anlehnung an Anregungen von Emanuel Tov die folgenden Kriterien vor, die dieser auf der Basis eines Vergleichs der *Septuaginta* mit dem hebräischen Original erstellt hat[74]. Dieses Modell werden wir auf den Bezug zwischen dem Quellentext, der *Septuaginta*, und dem Zieltext, der rumänischen Version, anwenden. Auf der Ebene des Wortschatzes werden die folgenden Kriterien zugrunde gelegt:

1. der Grad der Realisierung einer internen Konsistenz des Textes der Übersetzung auf der Basis der lexikalischen Stereotypie;
2. der Grad des Vorkommens der Bestandteile der griechischen Wörter im rumänischen Text;
3. die Bewahrung der griechischen Wortfolge im Rumänischen;
4 der Grad der quantitativen Übereinstimmung zwischen den Satzkonstituenten (Beziehung zwischen der Anzahl der Elemente im Rumänischen und im Griechischen;
5. der Grad der semantischen Anpassung der rumänischen lexikalischen Optionen in Bezug zu ihren griechischen Entsprechungen.

Was das syntaktische Niveau der Übertragung anbetrifft, so haben die Forscher, die sich damit beschäftigt haben, oft eine Art von Unterwürfigkeit der Übersetzer im Verhältnis zur Syntax der Ausgangssprache hervorgehoben. Es gibt einige Spezialisten, die nicht zögern zu versichern, dass

[73] Cf. Jobes/ Silva 2001: 114.
[74] Siehe Tov 1997: 20-24.

die Autoren-Übersetzer der verschiedenen Bücher der *Septuaginta* häufig ein Verfahren der wörtlichen Übertragung eines griechischen Vokabulars in eine hebräische Syntax praktiziert hätten[75].

Nicht anders gehen die alten rumänischen Übersetzer des 17. Jahrhunderts, Milescu und seine Bearbeiter, vor, wenn sie die *Septuaginta* ins Rumänische übersetzen. Jene Wörtlichkeit zweiten Grades, von der wir oben gesprochen haben, lässt sich auf Schritt und Tritt im rumänischen Text des Manuskripts 45 deutlich machen: Syntaktische oder phraseologische Strukturen nach hebräischem Muster in der *Septuaginta* werden als solche und unter Bewahrung ihres originalen hebräischen Charakters ins Rumänische übertragen. Einer der typischsten und am häufigsten gebrauchten syntaktischen Hebraismen ist der Ausdruck *şi să făcu*, durch den sehr häufig in Hunderten von Fällen ein neuer Satz eingeleitet wird. Diese Formel gibt getreu das griechische Syntagma *καὶ ἐγένετο* (seltener auch *ἐγένετο δὲ*) wieder, das seinerseits eine getreue Übertragung des hebräischen idiomatischen Ausdrucks *vav chiv* ist; hierbei handelt es sich um eine fast entsemantisierte Formel mit der Funktion, eine neue Aussage zu eröffnen. Bemerkenswert ist die Tatsache, dass die Textfunktion der Markierung einer neuen Aussage auch im Rumänischen klar zu erkennen ist.

Eine ähnliche textuelle Funktion lässt sich bei der Konjunktion *şi* – καὶ – *vau* mit verschiedenen syntaktischen Funktionen und mit deutlicher textueller Funktion feststellen.

Hierfür zwei Beispiele:

Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Iona, de al doilea rînd, dzicînd (Jona 3: 1.).

*Şi să făcu jale preste Israil, mare, întru tot locul lo*r. (1 Makk. 1: 26).

Zum Abschluss dieser summarischen Diskussion über die wörtliche Textübersetzung können wir als Fazit festhalten, dass vom Standpunkt der alten rumänischen Gelehrten einschließlich Nicolae Milescus aus diese über den Druck der Tradition hinaus als eine Garantie für die K o n f o r m i t ä t mit dem Original konzipiert war. Wir stellen aber auch fest, dass die Anwendung der Methode der wörtlichen Übersetzung für das Textverständnis eines gebildeten Rumänischsprechers weder im 18. Jahrhundert noch heute unüberwindliche Hindernisse gebildet hat.

III.5. Schlussfolgerungen

Wenn wir uns nun dem Ende unserer Ausführungen nähern, wollen wir eine Reihe von anderen Fragen benennen, die wir uns stellen und auf die wir angemessene Antworten für die kritische Edition, die wir vorbereiten, finden wollen: Welche Kenntnis der lokalen schriftlichen Tradition hatte Milescu, welche der Texte seiner Vorgänger hatte er gelesen und über welche anderen Hilfsmittel verfügte er? Kann man annehmen, dass der Übersetzer neben den genannten Bibelausgaben (SEPT.FRANKF., BIBL.OSTROG und VULG.) noch ein wenn auch nur geringes Instrumentarium (andere Ausgaben, Lexika, Wörterbücher) zur Hand hatte? Inwiefern war sich der Übersetzer der Notwendigkeit bewusst, das zu erreichen, was wir heute semantische Transparenz nennen? Gab es eine Art Selbstanspruch oder eine Sorge des Übersetzers bezüglich der Verständlichkeit? Können gewisse Hinweise in diesem Sinne gedeutet werden? Hat sich der Übersetzer Vorstellungen vom Grad der Kompetenz des potentiellen Lesers gemacht?

Was wir auf der Basis der empirischen, aber noch unsystematischen Kenntnis des sehr umfangreichen Materials vorläufig sagen können, ist, dass der Druck des griechischen Originals am größten war auf der Ebene des Wortschatzes an sich, auf der der lexikalischen Semantik und auf der der Syntax. Häufig fällt es uns schwer zu entscheiden, ob ein bestimmtes Transferphänomen lexikalisch-semantischer oder syntaktischer Natur

---

[75] Cf. z. B.: F. C. Conybeare/ St. George Stock, *Grammar of Septuagint Greek: With Selected readings, Vocabularies, and Updated Idexes*, Peabody, Massachussets, 1995, apud Jobes/ Silva, p. 110: „For the LXX is on the whole a literal translation, that is to say, it is only half a translation – the vocabulary has been changed, but seldom the construction. We have therefore to deal with a work of which the vocabulary is Greek and syntax Hebrew“. Cf. auch Swete 1914: 299: „The manner of the LXX is not Greek, and does not even aim bering so. It is that of a book written by men of Semitic descent, who have carried their habits of thought into their adopted tongue. The transtalors write Greek largely as they doubtless spoke it; they are almost indifferent to idiom, and seem to have no sense of rhythm. Hebrew constructions and Semitic arrangements of the words are at times employed, even when not directly suggested by the original.“

ist. Beispiele hierfür sind der häufige Gebrauch von *bărbat* 'Mann' mit der kollektiven Bedeutung 'alle Menschen' oder die Verdoppelung von Adverbien, Adjektiven oder Substantiven (*dimineață, dimineață* = 'sehr früh morgens', *blînd, blînd* = 'sehr sanftmütig', *cîntarea cîntărilor* oder *sfînta sfintelor* = 'höchster Gesang, schönster Gesang' bzw. 'heiligster Ort'), um den Superlativ oder die Intensivierung einer Eigenschaft auszudrücken; ferner die Verwendung einer internen Ergänzung vom Typ *a murit moarte*, buchstäblich: 'Er ist den Tod gestorben', ebenfalls mit intensivierender Bedeutung. Sind dies Phänomene lexikalischer oder syntaktischer Natur?

Am Schluss dieser kurzen übersetzungswissenschaftlichen Einschätzung der ältesten Übertragung des *Alten Testaments* ins Rumänische auf der Basis der *Septuaginta* wollen wir ausführlicher zwei Beispiele für eine komplexe lexikalische Gleichsetzung betrachten, die lexikalischen Elementen entspricht, die im Griechischen zusammengesetzt worden sind und die sowohl im Text der *Septuaginta* wie auch in der rumänischen Version *hapax legomena* sind. Die Rede ist von den griechischen Substantiven *μυρμηκολέων* 'Ameisenlöwe' und *ὀνοκένταυροι* 'Esel-Zentaur', beides Bezeichnungen für nicht existierende phantastische Tiere. Da dies ermüdend und bei einem mündlichen Vortrag nur schwer zu verfolgen ist, überlassen wir die Darstellung der gesamten Beweisführung der gedruckten Fassung unseres Vortrags, wo dann auch die entsprechenden Kontexte präsentiert werden. Hier möge den interessierten Kollegen vorerst als Information genügen, dass die vom Übersetzer gefundenen Lösungen, nämlich *furnicoleu* bzw. *măgarotaur*, Zusammensetzungen sind, die Calques nach ihren griechischen Entsprechungen (*furnică* + *leu* bzw. *măgar* + *taur*) sind.

Zusammenfassend lässt sich feststellen, dass wir in der Person des Nicolaes des Spatharius Milescu eine wirklich paradigmatische Figur sehen können, einen Prototyp des kreativen Übersetzers in der alten Epoche der rumänischen Kultur. Die vollständige Entschlüsselung seines schöpferischen Mechanismus wird in methodischer Hinsicht einen Schritt nach vorne zum Verständnis des Spezifikums der alten rumänischen Texte darstellen, die bislang fälschlicherweise als Originaltexte angesehen und nicht in ihrer authentischen Eigenschaft, nämlich als Übersetzungen, betrachtet wurden.

Um die komplexen wissenschaftlichen Unternehmungen in Zusammenhang mit der kritisch-philologischen Edition der drei alten rumänischen Versionen des *Alten Testaments*, nämlich der „bearbeiteten Version Milescu" (Manuskript 45), der „Version Daniil Panoneanul" (Manuskript 4389) und der *Bukarester Bibel* (1688), in die Realität umsetzen zu können, ist im Jahre 2009 an der „Alexandru Ioan Cuza-Universität" von Iaşi ein Zentrum für biblisch-philologische Studien eingerichtet worden (Centrul de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum"). Das wichtigste Ziel dieser Forschungseinrichtung ist im Jahr 2015 mit der vollständigen Ausgabe dieser drei rumänischen Bibelversionen des 17. Jahrhunderts in 25 Bänden mit einem umfassenden kritischen Apparat erreicht worden. Einzelheiten zu Dimensionen und Struktur dieser philologischen Edition können auf der Homepage des Zentrums unter der Adresse https://consilr.info.uaic.ro/~mld/monumenta/ abgerufen werden.

Die vorliegende Edition wurde möglich dank der finanziellen Unterstützung der Regierung Rumäniens in Form eines Stipendiums CNCS (PCE-Idei, cod 1578/2011) mit dem Titel *Die erste rumänische Übersetzung der Septuaginta – das Werk Nicolae Milescus (Ms. 45 der Bibliothek der Filiale Cluj der Rumänischen Akademie). Kritische Edition, linguistische und philologische Studien.*

Wenn wir jetzt in einem einzigen Band den gesamten Text des Manuskripts 45 mit den Faksimiles in der guten Qualität, die uns die heutigen elektronischen Mittel erlauben, herausgeben, dann war es unser Hauptanliegen, der Fachwelt und allgemein dem fachkundigen und interessierten Publikum diesen eindrucksvollen Text der alten rumänischen Kultur zur Verfügung zu stellen, der bislang praktisch nicht ediert worden war. Darüberhinaus haben wir uns im Rahmen unserer zeitlichen und bescheidenen fachlichen Möglichkeiten bemüht, mit der philologischen Untersuchung und den linguistischen Studien, die der Edition folgen, selbst eine erste wissenschaftliche Bearbeitung des Textes zu liefern, den wir herausgeben. Dabei sind wir uns der Tatsache bewusst, dass das, was wir nun erfolgreich zum Abschluss gebracht haben, nur einen Anfang in der Kenntnis der vielfältigen Folgerungen und

Aspekte des gewaltigen Textes markiert. Im allgemeinen haben wir dabei den in der rumänischen Philologie üblichen traditionellen Weg beschritten und in der philologischen Studie die notwendigen Informationen zum unmittelbaren Kontext, in dem der Text entstanden ist, zur Urheberschaft der Übersetzung, zu den Quellen und Arbeitsmethoden des Hauptautors und seiner Bearbeiter usw. präsentiert. Gleichermaßen notwendig erschien es uns, die rumänische biblische Tradition, in die sich die Initiative des Nicolae Milescu Spătarul einordnet, in ihren wichtigsten Zügen vorzustellen.

Bei der Abfassung der linguistischen Untersuchungen zum Text sind wir von der Feststellung ausgegangen, dass eine umfassende Beschreibung der gesamten Grammatik, Phonetik und Lexik des Manuskripts 45 in der Form, in der es unsere Vorgänger (I.A. Candrea, Ion Gheţie, Florica Dimitrescu, Mariana Costinescu, Al. Mareş u.a.) bei der Edition weniger umfangreicher alter rumänischer Texte des 16. bis 18. Jahrhunderts gemacht haben, angesichts der ungeheuren Materialmenge praktisch unmöglich ist. Deshalb haben wir uns entschlossen, typische Phänomene, die sich in unserem Text im phonetischen, lexikalischen und grammatikalischen Bereich finden, auszuwählen, zu beschreiben und im Rahmen der Möglichkeiten zu interpretieren. Die fünf Autoren der Studien, die folgen und die die Einleitung bilden, haben sich – jeder nach seinen Kräften – bemüht, bei der Interpretation des Materials neben den traditionellen deskriptiven Methoden, deren Effektivität seit langem erwiesen ist, auch Elemente von Methoden anzupassen und anzuwenden, die von jüngeren linguistischen Theorien nahe gelegt werden.

Deutsche Version von WOLFGANG DAHMEN

Ветхий Завет - *Септуагинта*. Версия Николая Милеску Спафария (рукопись Ms. 45, Библиотека Филиала Румынской Академии в г. Клуж). Редакция текста, предисловие, примечание к изданию, введение, библиография, алфавитный указатель слов и форм, алфавитный указатель имён собственных

IV.1. Введение

IV.1.1. Портрет румынского эрудита XVII века

Николай Спафарий Милеску (1636-1708) является значимой фигурой в старорумынской культуре. Его биографы приписывают ему целый ряд достижений (см. Gorovei 1984: 179-180): он выполнил первый перевод философского текста (*Rațiunea dominantă – О господстве разума*) и трактата по эстетике на румынский язык, был первым румынским востоковедом, „энциклопедистом, интересующимся герменевтикой, символистикой и нумерологией, а также великим путешественником (Франция, Голландия, Германия, Швеция, Османская империя, Россия, Азия, Китай) и единственным румыном, известным и цитируемым на Западе”[76].

Несмотря на то, что предстоит ещё многое сделать для полного описания его непосредственного вклада в историю старорумынской культуры, сегодня мы имеем представление о Николай Спафарий Милеску как о чрезвычайно активном деятеле, с юных лет принимавшем участие в политической жизни двух румынских княжеств (Молдова и Валахия) на высшем уровне, путешественнике по Западной Европе и, уже в зрелом возрасте, по Китаю в качестве посланника русского царя. Изложим краткую биографию нашего персонажа[77].

Николай Спафарий Милеску родился в 1636 году, в семье румынского боярина из уезда Васлуй (в центре Молдавского княжества), а некоторые из его предков, по словам Милеску, происходили из Греции (Пелопоннес). Возможно, он выучил греческий язык в кругу семьи. Достоверно известно, что в 1645-1653 гг. Спафарий получил основательное образование, лучшее, которое православный юноша мог получить в то время на территории Османской империи, в Патриаршей Школе в Константинополе. Помимо изучения греческого и латинского языков, здесь он знакомится с православной теологической культурой эпохи, отмеченной влиянием идей итальянского гуманизма, которые распространялись благодаря греческим преподавателям, проходившим обучение в итальянских университетах.

Культурный уровень и многочисленные таланты Спафария способствовали его карьерным успехам в государственной администрации Молдавского княжества (при князьях Георгии Стефан, Георгии Гика и Стефанице Лупу) и Валахии (при князе Георгии Гика). В 1664–1669 гг. Николай Спафарий Милеску странствует по разным европейским странам. Сначала, в 1664 году, он пребывает в Берлине, при дворе Фридриха Вильгельма, Великого курфюрста бранденбургского, в качестве дипломатического агента своего бывшего молдавского покровителя Георгия Стефана, который также находится в изгнании под протекцией Карла XI, короля Швеции. В 1666 Спафарий Милеску оказывается в Щецине (Померания) вместе с Георгием Стефаном, который отправляет его с

[76] См. Gorovei 1987, с. XV.

[77] Информация о жизни нашего персонажа была заимствована преимущественно из Panaitescu1987.

миссией к королю в Стокгольм. Здесь, в столице Швеции, Милеску-Спафарий знакомится с послом Франции Симоном-Арнольдом, маркизом де Помпонне (1618-1699), известным французским дипломатом и интеллектуалом, увлечённым философией и теологией, племянником известного теолога-янсениста Антуана Арно. В 1667, когда Николай Спафарий Милеску находится в Париже с целью испросить поддержки у короля Людовика XIV для своего князя Георгия Стефана, янсенисты обращаются к нему с просьбой написать краткий трактат, сжато излагающий суть православной богословской доктрины[78]. Этот небольшой текст под названием *Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens*, опубликованный в приложении к антикальвинистскому труду *La Perpétuité de la Foy de l'Eglise Catholique touchant l'Eucharistie* (Париж, 1669), написанному янсенистами Антуаном Арно и Пьером Николем, является апологией православия, в которой центральное место отводится доказательству мнимой идентичности православной и католической доктрин. Он так и останется единственным изданным текстом румынского интеллектуала. Отметим также полное имя с указанием титулов, которые наш персонаж приписывает себе на титульном листе своего краткого трактата-апологии: *Nicolaus Spadarius Moldavolacconis, baronus ac olim generalis Wallachiae*. В начале 1668 года Спафарий возвращается домой, в Молдавию, но находится там недолго, поскольку из-за участия в политических интригах при дворе князя Александра Ильяша он снова будет вынужден уехать. В 1669 Спафарий на некоторое время переезжает в Константинополь, к своему старому другу Досифею Нотара, влиятельному человеку, ставшему патриархом Иерусалима. По его рекомендации, в 1671 Спафарий Милеску отправляется в Москву, ко двору царя Алексея Михайловича, нуждавшегося в эрудированном человеке с такими знаниями и умениями для проведения намеченных культурных и церковных реформ.

С этого момента и вплоть до конца своей жизни, на протяжении более 35 лет Спафарий Милеску останется в России в качестве дипломата и переводчика. Самым примечательным событием в его карьере стало путешествие в Китай в 1675-1676 гг. во главе важной делегации, в роли посланника царя к императору Китая. Спафарий описал это путешествие как исследовательскую экспедицию в малоизвестные территории в серии текстов на русском языке, среди которых самыми важными являются путевой дневник под названием *Путешествие через Сибирь от Тобольска до Нерчинска* и *Описание Китая* – труды, которые подтверждают его репутацию как востоковеда. Таковы, в общих чертах, основные вехи жизни Николая Милеску.

IV.1.2. Николай Спафарий Милеску – переводчик Ветхого Завета. Исторический, культурный и религиозный контекст

Несмотря на жизнь, полную волнений, молдавский эрудит создал множество различных трудов, оригинальных текстов, собраний и переводов на румынском, латинском, греческом, старославянском и русском языках. Одной из самых значимых его работ стала румынская версия *Ветхого Завета*, первый полный перевод этого важнейшего текста на румынский язык. Работа над ним протекала в 1661-1664 гг. в Константинополе, где Спафирий находился в качестве дипломатического представителя (капукехейа) валашского воеводы Григория Гика при Османской Порте. Данная версия Библии не была первым трудом Милеску. К этому моменту молодой книжник (начавший перевод Библии в возрасте 25 лет) уже осуществил перевод *Istorie despre sfânta icoană a Prea Sfintei noastre Stăpâne Născătoare de Dumnezeu Maria - Истории о святой иконе Пресвятой нашей Богородицы Марии* со старославянского на румынский (1655 г.), а в 1661 году – перевод *Carte cu multe întrebări foarte de folos pentru multe trebi ale credinței noastre - Книги со множеством вопросов,*

[78] См. новейшее двуязычное издание: Nicolaus Spadarius, *Enchiridion sive Stella orientalis occidentali splendens*/Nicolae Spătarul Milescu, *Manual sau Steaua Orientului strălucind Ocidentului* (...). Ediție îngrijită, introducere, tabel biobibliografic, text stabilit, traducerea textului latin, note și comentarii de Traian S. Diaconescu, Institutul European, Iași, 1997.

очень полезных для многих проблем нашей веры[79].

Мы не обладаем достаточными сведениями, чтобы детально изучить контекст, который сподвиг Спафарий Милеску начать такой сложный труд, как перевод священных текстов, начиная с Септуагинты, на народный язык. Мы не знаем, была ли это его собственная инициатива, идея одного из его друзей (будущего князя Щербана Кантакузина, Германа Ниссиса или Досифея, будущего патриарха Герусалнма) или же «заказ» на тот момент его могущественного покровителя Григория Гика. Однако портрет молодого политика, страстно увлечённого книжным делом, обретает довольно определённые черты. Проходивший обучение, как и Дмитрий Кантемир и некоторые другие видные бояре того времени, в высшей патриаршей школе в Константинополе, в годы формирования личности Спафарий Милеску был юношей с богатой богословской культурой, включавшей элементы философии, теософии и классического образования, которые составляли гуманистическое наследие той эпохи не только для интеллектуалов Восточной Европы. К этому следует добавить хорошее владение латинским, старославянским и турецким языками, помимо румынского и греческого, которые он выучил «естественным» образом в кругу семьи. Вне зависимости от того, был ли это его собственный порыв или ответ на чью-то инициативу, решение осуществить данный перевод на народный язык (в данном случае, румынский) свидетельствует об осведомлён-ности Спафария о горячих спорах насчёт правомерности перевода Священного текста на национальные языки, вызванных приходом Реформации и гуманизма Возрождения. С момента трагических событий, связанных с насильственной смертью патриарха кальвин-иста Кирилла Лукариса (в 1638 году), прошло всего несколько десятилетий, и Николай Спафарий Милеску Спафарий твёрдо стоял на консервативной антикальвинистской позиции как в своих трудах, так и в своих поступках.

IV.1.3. Предшественники инициативы Милеску. Первые переводы Библии на румынский

В первую очередь мы предпримем попытку описать исторический и культурный контекст, в котором получила развитие инициатива Милеску, а именно, мы обратим наше внимание на его непосредственных предшественников. К 1661-1664 гг. – период, в который Спафирий работал над своим переводом – письменная традиция на румынском языке существовала уже более 100 лет и была представлена в основном текстами духовного содержания, взятыми, в большинстве своём, из Библии. Самые старые румынские библейские тексты датируются первыми десятилетиями XVI века, однако они носят анонимный характер, и в них отсутствуют какие-либо указания, которые позволили бы определить более точную локализацию и датировку. Данные тексты написаны на архаичном языке с северными диалектными признаками, которые отсылают к северу современной Румынии: Трансильвания, Банат, Марамуреш или северная Молдова. Они включают псалмы (*Шкеянская Псалтырь, Псалтырь Хурмузаки, Воронецкая Псалтырь)* или *Деяния святых апостолов и послания апостолов* (*Апостол Брату*, *Воронецкий Апостол*). Эти тексты принято называть «ротацирующими», поскольку в них проявляется лингвистическая особенность замены *н* на *р* в интервокальной позиции : *lură* (вместо *lună*), *bire* (вместо *bine*). Предметом долгих споров в румынской филологии послужила диалектная зона, к которой относятся эти переводы, их автор или авторы, а также причины и культурный и религиозный контекст, которые побудили к созданию переводов или хотя бы способствовали им. Самая аргументированная гипотеза, сформу-лированная бухарестским филологом Ионом Гецие[80], указывает на то, что этой зоной был регион Банат-Хунедоара, а временем создания перевода – первые два-три десятилетия XVI века: именно там и именно тогда, когда венгерские власти княжества

[79] Данные взяты из статьи *Milescu, Nicolae Spătarul*, автор Габриела Дрэгой, *Словарь румынской литературы от истоков до 1900 года*, Изд-во Румынской Академии, Бухарест, 1979.

[80] См. Gheţie 1975: passim, Gheţie 1978: passim, Gheţie 1994: passim, ILRLV: passim.

Трансильвания предпринимали активные попытки обратить румын в кальвинизм. Гипотеза, заключа-ющаяся в том, что перевод *Псальмов* и *Апостола* был осуществлён в Марамуреше благодаря собственной инициативе монахов монастыря Пери из данного региона, была поддержана признанными румынскими историками и филологами, такими как Николае Йорга[81], П. П. Панаитеску[82] и Георге Ивэнеску[83], однако она не представляется нам убедительной. В последние десятилетия XVI века, на протяжении около двадцати лет (приблизительно 1560 – 1581 гг.) диакон Корези развернул деятельность в некоторых городах на юге Трансильвании и напечатал около 12 томов церковных текстов, духовных книг и проповедей, а также *Псалтырь*[84] и *Апостол*. Печать некоторых книг получила поддержку венгерских властей или саксов-лютеран из городов Брашов и Сибиу, а другие труды отмечены православным или религиозно-нейтральным содержанием и колоритом.

Первым собственно библейским текстом, опубликованным на румынском языке, стал так называемый *Палия из Орэштии* (1582)[85] – явная инициатива общины румынов-кальвинистов, которая уже сформировалась в графствах Банат и Хунедоара, юго-западных регионах современной Румынии. Он содержит первые две книги *Пятикнижья*, переведённые с венгерского языка с текста *Библии* Гашпара Хельтаи из Клужа. Наконец, благодаря тому же кальвинистскому контексту, в Балграде (старое румынское название города Алба-Юлия), под покровительством Симеона Штефана, одного из последних православных иерархов Трансильвании, были напечатаны два важнейших монументальных текста: *Новый Завет* (1648)[86] и *Псалтырь* (1652)[87].

Таковы были библейские тексты, существовавшие на румынском языке к тому моменту, когда Спафарий Милеску начал работу над своим переводом. Мы не обладаем ни прямыми, ни косвенными свидетельствами того, что Николай Спафарий Милеску был знаком с хотя бы одним из этих текстов. Однако нельзя отрицать и такую возможность. В любом случае, когда молодой эрудит, прекрасно владеющий греческим языком, принялся за перевод, в его распоряжении уже была масса письменных источников на румынском языке, языке культуры, которая существовала уже более 100 лет.

IV.2. Судьба Ветхого Завета Милеску

IV.2.1. Работа над текстом и последующие переработки (Ms. 45 и Ms. 4389, *Бухарестская Библия, 1688*)

Следует отметить, что языком, с которого осуществлялись переводы на румынский до Милеску, являлся старославянский – единственный язык, функционировавший как язык культуры, администрации и церкви для румын из Мунтении, Молдовы и Трансильвании с XI-XII вплоть до середины XVIII вв., когда завершился процесс утверждения румынского языка в рамках Церкви.

Инициатива Николая Спафарий Милеску была оригинальной с двух важнейших точек зрения: во-первых, это была инициатива интеллектуала, а не церковнослужащего, а во-вторых, взяв за основу греческий текст *Септуагинты*, Спафарий Милеску символически обозначил отход от старославянской традиции.

Оригинальная рукопись молодого переводчика не сохранилась. Изучаемый нами текст, содержащий полное изложение *Ветхого Завета*, со структурой и последовательностью библейских книг, характерной для старых изданий *Септуагинты*, дошёл до нас в рукописной версии, Ms.[*] 45, Библиотека Филиала Румынской Академии в Клуже[88]. Факсимиле, включённые в данное издание,

[81] См. Iorga 1929.
[82] См. Panaitescu 1965.
[83] Ivănescu 1989b: 15-42.
[84] См. Coresi, Ap., Coresi, Ps. Sl-.rom.
[85] См. Palia.
[86] NTB (1648).
[87] Psalt. 1651.

[*] Ms. = manuscris (рум. *рукопись*) (примечание переводчика).
[88] Библиотека Филиала Румынской Академии в Клуже, рукопись № 45 [ок. 1683-1686], содержащая полный перевод *Ветхого Завета*, выполненного Николаем Милеску и исправленного анонимным молдавским редактором во второй половине XVII века.

показывают, что рукопись была выполнена очень аккуратно, регулярным полууставным кириллическим письмом, чёрными чернилами, а названия глав и буквицы – киноварью. Эта копия, по всей вероятности, была выполнена около 1680 года по заказу Феодосия Вештемяна (1620-1708), митрополита Валахии с 1668 до момента его смерти.

В первом введении, озаглавленном *Предисловие к этой книге пресвятейшему митрополиту*, переписчик искусно возносит восхваления Митрополиту Феодосию в манерном стиле той эпохи, демонстрируя талант и хорошее владение хвалебной риторикой. Затем следует детальное оглавление (*Реестр всех книг священного Ветхого Завета*) с указанием номера главы (*capete*) и страницы (*fețe*), а за ним – 15 стихов-посвящений переписчика, который указывает своё имя и род деятельности (*Думитру переписчик*). В завершение следует подпись, выполненная в характерной для эпохи манере, славянизируя название места, в котором он родился: *Dumitru Dălgopolscom* «из Кымпулунга».

В конце издания, с 907 страницы, переписчик помещает *Предисловие читателям*, гораздо более важное, чем вышеупомянутый «паратекст». Безусловно, это обширное и высокоинтеллектуальное предисловие принадлежит не переписчику, а другому человеку, а именно анонимному автору, который указывает на Николая Спафарий Милеску как переводчика, а себя называет редактором текста Спафария. Этот анонимный автор представляется нам авторитетным интеллектуалом, а его высказывания и суждения отличаются уверенностью, точностью и предметностью. В одной из первых фраз автор упоминает высшую власть, употребляя формулировку, которая кажется нам важнейшей в попытке найти ответ на вопрос, кем являлся этот таинственный редактор: ⌊*по воле Божьей, по поручению покровителя*⌋, *я перевёл на румынский язык данную книгу, называемую Библия, с рукописи Николая* (⌊*vrînd Dumnezău pren porînca stăpînului*⌋, *de o am scos pre limba rumânească den izvodul lui Necoláie cartea aceasta ce să chiamă Biblia*). Это важнейшее замечание указывает на «рукопись Николая», то есть на оригинальный перевод Николая Милеску.

Упоминание «поручения покровителя», в соответствии с языком эпохи, может отсылать только к двум людям: к князю или к митрополиту. Если бы переписчик являлся и редактором текста, явной и закономерной можно было бы считать отсылку к Феодосию. Однако все остальные свидетельства указывают на то, что редактором был другой человек. Принимая во внимание хорошее владение старорумынским литературным языком, а также его молдавским диалектом, мы можем утверждать, что этот таинственный редактор вероятно был молдаванином. Ясский филолог Н. А. Урсу в ряде своих статей[89] предпринял попытку доказать, что этим высокообразованным человеком являлся Досифей, который сам являлся переводчиком, редактором, а также автором роскошной стихотворной версии *Псалтыри*, изданной в Унеюве в 1673 году. Митрополит Досифей, в одиночку или, по всей вероятности, при участии помощников, мог стать редактором перевода Милеску. Уровень образованности на порядок выше, чем у среднего переписчика проявляется в указаниях на функционирование Библии в качестве главного источника веры, подробном изложении легендарного происхождения *Септуагинты*, с 72 евреями-книжниками под руководством Деметрия Фалерского в Александрии, по указу царя Птолемея Филадельфа, правильном цитировании таких авторов, как Иустин Философ, Святой Иероним, Иосиф Флавий, Филон Александрийский, Аристей, Юстин, Епифаний и Евсевий, упоминании старых греческих версий Библии Аквилы Синопского, грека Симмаха, перешедшего в иудейство, и еретика-маркионита Феодотиона, а также указании на три свода, составленных Оригеном (*Тетрапла, Гексапла* и *Октапла*).

Этот редактор, которым, возможно, являлся Досифей, демонстрирует осведомлённость о методах, источниках и стиле работы Милеску, показывая, что в процессе переработки, исправления и усовершенствования изначаль-

[89] Ursu 1976, Ursu 1985, Ursu 1988-1989.

ного перевода он опирался на те же источники, что и его предшественник. Редактор напрямую указывает на использование тех же текстов («источников»), что и Милеску. Взятым за основу греческим текстом стал «источник из Франгофора», то есть издание Септуагинты, опубликованное во Франкфурте-на-Майне в 1597 году филологами-протестантами Франциском Юнием или Фредериком Зильбургом[90]. Выбор протестантского издания греческого текста был неслучайным. Помимо того, что к тому моменту ещё не существовало «православного» издания, а оригинальных рукописей было немного (*Синайский кодекс, Ватиканский кодекс*), и доступ к ним был ограничен даже в образованных кругах при Вселенском патриархате Константинополя, использование в работе издания, подготовленного протестантами, свидетельствует об определённой степени интеллектуальной свободы юного эрудита, который принимал в расчёт, как и его молдавский редактор, филологическую репутацию данного критического издания («*Николай, желая перенести эту книгу, непереведённую ранее на румынский, из Греции в Румынию, выбрал лучший из всех источник на греческом языке, изданный во Франкфурте, с многочисленными пометками и примерами того, как слова были истолкованы другими.*» – «*Iară Nicoláie, vrînd să aducă şi el cartea aceasta den elinie la rumânie, nefiind altă dată scoasă la rumânie, au socotit şi au ales un izvod carele-i mai ales decît toate altele, tipărit în Frangofort şi ales foarte bine pre limba elinească, şi dedesupt cu multe arătări şi cuvinte puse cum le-au tălmăcit alţii.*»).

Говоря о предисловии Милеску, редактор (Досифей?) отмечает, что автор использовал в качестве источника, помимо франкфуртской *Септуагинты* (1597), «славянскую рукопись», то есть *Библию* на старославянском, отпечатанную в городе Остроге (Украина) в 1581 году[91], а также «другую латинскую рукопись, которая была недавно переведена с иврита» («alt izvod letenescu, ce au fost scos de curându den limba jidovască»[92]). Также упоминается, что Спафарий Милеску намеревался перенять библейские отсылки из использованных источников, а также указать на расхождения между разными версиями, которые он имел под рукой. Как отмечает редактор, Спафарий Милеску не воплотил в жизнь это намерение. Более того, редактор приходит к выводу, что перевод Милеску, выполненный в спешке, не только не обладает «критическим аппаратом» (пометки на полях, библейские отсылки и т.д.), но и является далёким от совершенства, неясным текстом («*рукопись Николая, написанная в спешке, не включает их, поэтому сложно понять смысл слов и отклонения от норм языка*» – «*izvodul lui Necoláie, pentru degraba scriindu-l, n-au pus nici unile de acêstea, ci era pentru neîntocmirea lui foarte cu greu a să înţelêge vorba tălmăcirei şi abaterea cuvintelor*»).

Чёткие и повторяющиеся указания на версию Библии, подготовленную Николаем Милеску-Спафарием, который прямо упоминается дважды («Николай, молдавский спафарий, учитель и учёный греческого языка» и «Николай спафарий»), можно встретить в ещё одной полной рукописной версии *Ветхого Завета*, отходящей к тому же историческому периоду (Ms. BAR 4389)[93]. Новая версия была выполнена на диалекте Мунтении старорумынского литературного языка анонимным мунтянским книжником, которым мог быть Даниил Андеан Панонян, известный как преподаватель латинского и старославянского в господской школе в Тырговиште и, среди прочего, автор румынской версии известного *Уложения законов*[94] (Тырговиште, 1652). В предисловии (*Предисловие к читателю*), которое сохранилось на первых двух страницах, дошедших до нас, к сожалению, в очень плохом состоянии, мы находим информацию, подтверждающую сведения из Ms. 45, в частности, упоминание франкфуртской *Септуагинты* (1597), которую Спафарий Милеску выбрал в качестве

[90] SEPT.FRANKF.

[91] BIBL.OSTROG.

[92] О филологическом установлении этих источников см. Cândea 1979: 79-224, Andriescu 1988: 7-45 и Munteanu 2008d: passim.

[93] Библиотека Румынской Академии, рукопись № 4389. Она содержит полный перевод *Ветхого Завета*, выполненный анонимным валахом во второй половине XVII века с оригинала на старославянском языке (BIBL.OSTROG).

[94] Данная гипотеза также принадлежит Ursu 1985:5.

основного источника для своего перевода: «рукопись, переведённая Николаем, молдавским спафарием, знатоком греческого языка, с греческого источника, отпечатанного во Франкфурте» («un izvod scris cu mâna, p[re c]are l-au prepus Nicolae, spătariul moldovean, dascal şi învăţat în limba elinească, care l-au izvodit de pre izvodul elinesc ce se-au fost tipărit [în] Frangofort»). Анонимный книжник из Мунтении также жалуется на небрежность версии Спафарий Милеску по причине спешки, в которой протекала работа над трудом: « в этом тексте, из-за спешки в процессе перевода и написания, есть много ошибок и неясностей, что делает его сложным для понимания » («izvodul acesta pentru multa pripă a acelui pre[puito]riu, care se-au grăbit curînd a şi tălmăci şi a şi scris, aflatu[-s-au multe gre]şale şi prea mare învăluială, care era lucru foarte cu greu a în[ţelege]»). Этот анонимный церковник, Даниил Панонян (если прав Н. А. Урсу), использует текст Спафарий Милеску в качестве второстепенного источника для собственной версии, своего рода контрольный вариант *Септуагинты*, в то время как основным источником считается старославянская версия («славянский текст, отпечатанный в Малороссии, в городе Острог » - « izvodul slovenesc carele au fost tipărit în Rusia cea mică, în cetatea Ostrovului »)[95], сравниваемая с латинским текстом *Вульгаты* в антверпенском издании («латинский текст, отпечатанный в городе Антверпен» – «izvodul lătinesc, care au fost tipărit în cetatea Antverpiei»). Таким образом, мы констатируем, что новая версия вписывается, как своего рода шаг назад, в более консервативное течение, которое обращается к старой местной традиции, а именно славянской. Одновременно с этим, автор скрыто признаёт превосходство Милеску, по крайней мере с прагматико-технической точки зрения.

Извилистый и, по большей степени, неизвестный путь оригинальной рукописи, изготовленной, как уже было упомянуто, Николаем Милеску-Спафарием в Константинополе в 1661-1664 гг., завершается в Бухаресте в 1688 году, когда печатается первая полная румынская *Библия*, известная под названием *Бухарестская Библия* или *Библия Щербана Кантакузина*[96]. Культурное событие издания полного текста Библии в Бухаресте в 1688 году имело чёткие политические мотивы, как становится понятно из двух текстов введения: первый, своего рода предисловие, подписанный Щербаном Кантакузином, и второй, посвящённый князю и подписанный Досифеем, патриархом Иерусалима, иерархом, который практически жил в Бухаресте. Эта политическая причина состоит в символическом закреплении авторитета валашского воеводы Щербана Кантакузина, который, наравне с молдавским воеводой, единолично стоял во главе княжества, обладая определённой долей автономии в рамках Османской империи. Из длинного и высокоинтеллектуального предисловия, подписанного князем, приведём отрывок технического характера, интересной с точки зрения нашего исследования:

> «Şi aceasta am făcut la tălmăcirea aceştii Sfinte Scripturi, făcând multă nevoinţă şi destulă cheltuială, despre o parte puind dascăli ştiuţi foarte den limba elinească, pre preaînţeleptul cel dentru dascali ales şi arhiereu Ghermano Nisís, şi, după petrêcerea lui, pre alţii care s-au întîmplat, şi despre altă parte ai noştri oameni ai locului, nu numai pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinească avînd ştiinţă ca să o tălmăcească, carii luînd lumină şi dentr-alte izvoade vechi şi alăturându-le cu cel elinesc al celor 70 de dascăli, cu vrêrea lui Dumnezeu o au săvîrşit precum să vêde. Şi măcară că la unele cuvinte să fie fost foarte

[95] Более того, Паноняну упоминает и второе издание старославянской версии, отпечатанное в Москве в 1663 году, текст которого полностью совпадает с Острожским изданием: «У нас был и другой славянский источник, отпечатанный в России, в городе Москве, в дни правления правоверного императора Алексея Михайловича; он полностью совпадает с Острожским» («Avut-am ş-alt izvod slovenesc tipărit în Rusiia cea mare, în cetatea Moscului, în zilele bunului credincios împărat Alexii Mihăilovici; ce acesta într-un chip se potrivi cu cel de la Ostrov.»)

[96] *Biblia, ádecă Dumnezeiasca Scriptură a ceii Vechi şi ale ceii Noao Leage, toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înţelegerea limbii rumâneşti, cu porunca preabunului Domn Ioan Şărban Cantacozino Basarabă Voievod* (…), Бухарест, 1688.

cu nevoie tălmăcitorilor pentru strimtarea limbii româneşti, iară încăş avînd pildă pre tălmăcitorii latinilor şi slovenilor, precum aceia aşa şi ai noştri le-au lăsat precum să citesc la cea elinească.» - «И так мы перевели это Священное Писание, столкнувшись с множеством трудностей и затрат. С одной стороны, мы привлекли отличных знатоков греческого языка, таких как премудрый архиерей Герман Нисис, а после его кончины, других, кого довелось, а с другой стороны, наших местных людей, владеющих не только нашим языком, но и греческим, и умеющих переводить с него. Используя и другие старые источники и сравнивая их с греческим текстом семидесяти старцев, с Божьей помощью они, как видно, завершили перевод. Когда они сталкивались с трудностями в переводе слова на румынский язык, они следовали примеру латинских и славянских переводчиков и оставили их так, как и в греческом тексте.»

Неявная отсылка к библейскому переводу Спафарий Милеску чётко просматривается в синтагме «используя и другие старые источники». Текст не называет по имени тех, кто непосредственно работал над подготовкой финальной версии к печати, но он даёт им общее определение «наши местные люди, владеющие не только нашим языком, но и греческим, умеющие переводить с него» («*ai noştri oameni ai locului, nu numai pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinească avînd ştiinţă ca să o tălmăcească*»): ими являлись братья Раду и Щербан Гречану, упоминающие свои имена в послесловии на последней странице книги, наряду с Митрофаном, «мастером печатания», будущим епископом и бывшим помощником Досифея в Яссах, который, по всей вероятности, отвечал за переправление в Бухарест прототипа Ms. 45.

IV.2.2. Краткое изложение пути перевода Библии Николая Спафарий Милеску

Вкратце опишем путь, который прошёл первый полный перевод *Ветхого Завета* на румынский язык. Будучи в Константинополе с дипломатической миссией, молодой молдавский интеллигент Николай Спафарий Милеску подготовил полный перевод *Септуагинты* в 1661-1664 гг. За основу было взято франкфуртское издание *Септуагинты* 1587 года, а в качестве дополнительных источников были использованы старославянская версия из Острога 1595 года и как минимум одно издание *Вульгаты*. До конца неясно, как оригинальная рукопись Спафарий Милеску попала в Молдову, где она подверглась серьёзной редактуре, которая подразумевала сравнение перевода с источниками, избранными самим Милеску, а также другими изданиями на греческом, старославянском и латинском языках. По всей видимости, в 1686 году, когда Досифей, предполагаемый редактор рукописи, бежал в Польшу, текст был переправлен в Бухарест, скорее всего, Митрофаном, близким соратником молдавского митрополита и известным типографом. В Валахии с отредактированного в Молдове текста была снята копия переписчиком Димитрием из Кымпулунга для бухарестского митрополита Феодосия Вештемяна. После того, как перевод был проверен ещё два раза бухарестскими интеллектуалами, среди которых наиболее активными были Раду и Щербан Гречану, текст из Ms. 45 был отпечатан в Бухаресте в 1688 году по заказу и при поддержке валашского князя Щербана Кантакузина.

Бухарестская Библия (1688) стала основой ряда последующих традиционных версий Библии, среди которых наиболее важными являются данные издания: Блаж, 1795; Петербург, 1819; Бузэу, 1854-1856; Сибиу, 1856-1858; Бухарест, 1914[97].

IV.3. Интерпретация перевода Спафарий Милеску и его редакции

IV.3.1. Переводческие принципы и источники, использованные Спафарий Милеску и его редакторами

Когда мы начали работу над полным критическим изданием этого ценного документа старорумынской культуры, одновременно с этим мы поставили перед собой задачу выявить черты, характерные для переводческой концепции, обусловившие

[97] Для общей информации об истории библейских текстов на румынском языке см. Munteanu 2012b.

процесс перевода *Ветхого Завета* с греческого на румынский. Мы имеем ввиду скрытую концепцию переводчика, которую мы можем проследить, в основном, благодаря внимательному изучению переведённого текста в сравнении с его греческим оригиналом, а также, в отдельных случаях, со второстепенными источниками на старославянском или латинском. Мы также критически проанализировали некоторые прямые исторические свидетельства, множество указаний технического характера из программных и толковательных текстов, таких как предисловия к MS. 45 и MS. 4389 (ещё два текста *Ветхого Завета* той эпохи, которые обнаруживают некоторые различия, но выявляют и определённую текстуальную корреляцию) и многочисленные маргиналии в Ms. 45. Самая точная информация лексикологического и фразеологического характера, а также аргументы, объясняющие морфологические и синтаксические особенности изучаемого текста были получены в результате тщательного сравнения румынского перевода с греческим текстом *Септуагинты* (в версии, взятой за основу Спафарий Милеску и его редакторами, а именно версия из Франкфурта-на-Майне, 1597), а также сопоставления Ms. 45 с текстом, подвергшимся основательной редактуре братьев Раду и Щербаном Гречану и изданным в Бухаресте в 1688 году.

Мы уделили особое внимание специфическим проблемам, возникшим в результате доминирования применяемого принципа буквализма, который является выражением автоматической потребности постоянно соответствовать оригиналу, рискуя при этом разрушить семантическую прозрачность дискурса и его понятность. Что касается феноменов переноса, возникающих в процессе дословного перевода, мы использовали уникальный лексикографический метод для изучения двух возможных вариантов перевода, где простая динамическая эквивалентность (основанная на идентичности обозначения в языке источника и языке перевода) не представляется возможной: a) лексико-семантические кальки и b) прямые контекстуальные заимствования, которые мы разделили на 1) прямые заимствования из иврита, осуществлённые через посредничество *Септуагинты* (*caredim, therafin, chefuré, fasec, hothareth, maaló, manna, menonoth* и т.д.) 2) прямые заимствования из греческого (*agnu*, *archethu*, *arodamnă*, *artávă*, *asídă*, *aspalath*, *aspidă*, *chitos*, *elifandu, rodiu*, *finic*, *fîstîc*, *gazofiláchie*, *parion*, *sirină*, *sofir, stacti, taland* и т.д.) и 3) заимствования из старославянского (*bdenui, bodz, boinic, cápişte, ciudêsă, clic, clivăt, dvori, nacealnic, năiemire, năsîlnic, ocăzui, oteşi, páminte, peveţ, pogrebanie, postîmpi, prilăsti, pristăvi, răpşti, rula* и т.д.).

В качестве примера мы детально проанализировали два конкретных примера сложного семантического переноса, а именно румынские лексические образования *furnicoleu* (*муравьелев*, gr. *μυρμηκολέων*) и *măgarotaur* (*ослокентавр*, gr. *ὀνοκένταυρος*).

IV.3.2. Критерии интерпретации текста

В первую очередь, необходимо предпринять попытку очертить портрет молодого интеллектуала Спафарий Милеску в роли переводчика *Ветхого Завета* на румынский язык. К сожалению, линии этого портрета не могут быть очень чёткими по нескольким причинам. Отметим некоторые из них. До нас не дошли ни протограф Милеску, ни его точные копии. То, чем мы располагаем, а именно версия рукописи Ms. 45, представляет собой результат тщательного пересмотра протографа Спафария, осуществлённого в Молдове книжниками, которые были осведомлены как о источниках, которыми пользовался Милеску, так и о его дословном методе перевода и следовали им. Однако различные предисловия к изучаемым текстам не содержат прямых пояснений, касающихся переводческой концепции, принципов, методов и техник перевода священного текста с греческого на народный язык. Впрочем, подобные комментарии довольно редко встречались вплоть до Лютера и Эразма. Таким образом, в случае Спафарий Милеску не представляется возможным говорить о переводческой стратегии с чёткими ориентирами. Мы будем говорить об имплицитной концепции, которую мы выявили в результате изучения самого текста

перевода. Возможные переводческие дилеммы, вопросы, суждения и решения также останутся на уровне предположений и умозаключений. В отсутствии прямых указаний, мы внимательно изучим тексты и предпримем попытку выявить элементы переводческого метода на основе следующих источников:

-установки из предисловий к Ms. 45, Ms. 4389 и Библии 1688;

-маргиналии из Ms 45 и Ms. 4389;

-собственно текст Ms. 45, сопоставленный с известными источниками перевода, а именно греческий текст в качестве главного источника и старославянский и латинский тексты в качестве второстепенных;

-текст Библии 1688, с целью показать, как, насколько и что именно изменили редакторы из Бухареста по сравнению с текстом Ms. 45;

-собственно текст Ms. 4389, с целью определить, что именно переводчик из Мунтении сохранил из оригинала Милеску.

Все вышеперечисленные вопросы предполагают трудоёмкую работу по сопоставлению текстов, которая, без сомнения, приведёт нас к важным результатам. Очертив проблематику исследования, мы остановимся на этом, оставляя её решение на ближайшее будущее.

IV.3.3. Буквализм перевода

Что касается буквализма перевода, первый вопрос заключается в том, был ли выбор, сделанный румынскими переводчиками Библии XVII века в пользу дословного перевода священного текста, осознанным, или же это был единственно возможный подход. Мы совершенно уверены в том, что первые румынские переводчики принимали требование особого обращения со священным текстом, отличающегося от светских, как само собой разумеющееся. Согласно старому и хорошо известному высказыванию Святого Иеронима, слова Господа могут быть переданы из одного языка в другой только буквально, так как даже в порядке слов сокрыта тайна («ordo verborum mysterium est»). Что касается самых первых румынских переводов Библии, ситуация усложняется, поскольку здесь мы сталкиваемся со своего рода *вторичным буквализмом*! Поскольку, как известно, сама *Септуагинта* является, по большей части, дословным переводом, румынский текст Спафарий Милеску (Ms. 45) составляет дословный перевод другого дословного перевода!

Последние исследования *Септуагинты* выявили различную степень переводческого буквализма. Например, *Пятикнижие*, *Книга Иисуса Навина* и *Книга пророка Исаии* характеризуются умеренным буквализмом, в *Первой книге Царств*, *Книге пророка Иеремии*, *Песне песней Соломона* и *Плаче Иеремии* мы сталкиваемся с крайним буквализмом, а в *Книге Эсфири*, *Книге Иова* и *Книге притчей Соломоновых* присутствует ряд довольно свободных переводческих решений[98].

С целью адекватного изучения библейских книг в зависимости от буквализма различных частей *Септуагинты* мы предлагаем следующие критерии, основываясь на некоторых идеях, высказанных Эммануэлем Товом, которые он сформулировал в результате сравнения *Септуагинты* с оригиналом на иврите[99]. Мы адаптируем эту модель к сравнению источника (*Септуагинты*) с его румынским переводом. Таким образом, на лексическом уровне мы проследим следующие аспекты:

1. степень внутренней логичности перевода на основе лексической стереотипности;
2. степень отображения компонентов греческих слов в румынском переводе;
3. перенос порядка слов из греческого в румынский;
4. степень эквивалентности между количеством единиц во фразе (соотношение между числом элементов в румынском и на греческо);
5. степень семантической адекватности румынских лексических единиц по отношению к соответствующим греческим единицам.

Что касается синтаксического уровня перевода, учёные неоднократно подчёркивали строгость переводчиков в отношении синтаксиса оригинала. Некоторые специалисты утверждают, что авторы-

[98] См. Jobes/ Silva 2001: 114.
[99] См.Tov 1997: 20-24.

переводчики различных книг *Септуагинты* зачастую буквально переносили греческие слова в синтаксис иврита[100].

Так поступают и первые румынские переводчики XVII века, Спафарий Милеску и его редакторы, при переводе *Септуагинты* на румынский. Этот вторичный буквализм, о котором мы упоминали ранее, повсеместно проявляется в румынском тексте Ms. 45: фразовые структуры или фразеологизмы, являющиеся гебраизмами в *Септуагинте*, буквально переведены на румынский, сохраняя те черты, которыми они обладают на иврите. Одним из самых типичных и наиболее часто встречаемых синтаксических гебраизмов является выражение *și să făcu*, которое довольно часто (сотни раз) вводит новую фразу. Этот оборот точно передаёт греческую синтагму *καὶ ἐγένετο* (или реже *ἐγένετο δὲ*), которая, в свою очередь, составляет точный перевод почти десемантизированного идиоматического выражения ивр. *vav chiv*, выполняющее функцию вводной конструкции в новом высказывании. Интересно отметить, что эта текстуальная функция маркирования нового высказывания чётко прослеживается и в румынском языке.

Схожей текстуальной функцией наделён союз *și* – καὶ – *vau*, выполняющий различные синтаксические функции и обладающий явной текстуальной функцией.

Приведём два примера:

Și să făcu cuvîntul Domnului cătră Iona, de al doilea rînd, dzicînd (Iona 3: 1.).

*Și să făcu jale preste Israil, mare, întru tot locul lo*r. 1 Mac. 1: 26.

В завершение краткого обзора проблемы буквализма, мы приходим к выводу, что, с точки зрения первых румынских книжников, включая Николая Милеску, кроме влияния традиции, дословный перевод являлся гарантией соответствия оригиналу. Отметим, однако, что использование данного переводческого метода как в XVIII веке, так и по сей день не создаёт непреодолимых препятствий для понимания текста образованным носителем румынского языка.

IV.4. Выводы

Приближаясь к финалу нашего обзора, выделим ряд проблем, которые мы ставим перед собой и на которые планируем найти удовлетворительные ответы для подготовки нашего критического издания: насколько хорошо Спафарий Милеску знал местную письменную традицию, какие из текстов своих предшественников он читал и какими дополнительными материалами располагал. Можно ли предположить что кроме цитируемых библейских изданий (франкфуртская Септуагинта, Библия из Острога и Вульгата) переводчик имел под рукой и какой-либо набор вспомогательных инструментов (другие источники или словари)? Насколько переводчик осознавал необходимость достижения того, что мы сегодня называем семантической прозрачностью? Стремился ли переводчик к ясности текста? Можно ли найти этому подтверждение? Принимал ли переводчик в расчёт уровень образованности потенциального читателя?

Основываясь на эмпирическом, но пока ещё несистематическом изучении обширного материала, мы можем утверждать, что влияние греческого оригинала достигло высшей степени на собственно лексическом, лексико-семантическом, а также синтаксическом уровне. Зачастую трудно определить, имеет ли определённый феномен лексико-

---

[100] Например, см. F. C. Conybeare/ St. George Stock, *Grammar of Septuagint Greek: With Selected readings, Vocabularies, and Updated Idexes*, Peabody, Массачусетс, 1995, apud Jobes/ Silva 2001, с. 110: „For the LXX is on the whole a literal translation, that is to say, it is only half a translation – the vocabulary has been changed, but seldom the construction. We have therefore to deal with a work of which the vocabulary is Greek and syntax Hebrew“. Cf. и Henry Barklay Swete, *An Introduction to the Old Testament in Greek*, 2-е издание, Cambridge University Press, Кембридж, 1914, с. 299: „The manner of the LXX is not Greek, and does not even aim bering so. It is that of a book written by men of Semitic descent, who have carried their habits of thought into their adopted tongue. The transtalors write Greek largely as they doubtless spoke it; they are almost indifferent to idiom, and seem to have no sense of rhythm. Hebrew constructions and Semitic arrangements of the words are at times employed, even when not directly suggested by the original.“

семантический или синтаксический характер. Например, частотное использование слова *bărbat* в собирательном значении 'все люди' или редупликация наречий, прилагательных или существительных (*dimineață, dimineață* = очень рано утром, *blînd, blînd* = очень добрый, *cîntarea cîntărilor* или *sfînta sfintelor* = прекраснейшая песнь, наикрасивейшая песнь; самое священное место) для выражения превосходной степени или усиления характеристики, а также употребление внутреннего дополнения *a murit moarte* с тем же значением усиления. Является ли характер этих феноменов лексическим или синтаксическим?

В завершение этого краткого переводоведческого комментария, касающегося первого перевода *Ветхого Завета* с текста *Септуагины* на румынский язык, мы детально представим два примера сложной лексической эквивалентности, которая возникает в случае некоторых составных лексических единиц в греческом, являющихся окказионализмами как в тексте *Септуагинты*, так и в румынском переводе. Таковыми стали греческие существительные *μυρμηκολέων* 'муравьелев' и *ὀνοκένταυροι* 'ослокентавр', обозначающие названия фантастических, несуществующих в реальности животных. Найденные переводчиком решения, а именно *furnicoleu* и *măgarotaur*, являются сложными конструкциями, калькированными с греческого оригинала (*furnică* + *leu* «муравей + лев» и *măgar* + *taur* «осёл + кентавр»).

Мы констатируем тот факт, что в Николае Спафарии-Спафарий Милеску мы видим по-настоящему парадигматическую личность, прототип творческого переводчика в эпоху старорумынской культуры. Полная расшифровка функционирования его творческого механизма является, с методологической точки зрения, шагом вперёд в сторону понимания особенности старорумынских текстов, зачастую ошибочно принимаемых за оригинальные произведения вместо переводов, каковыми они являются в действительности.

С целью осуществления сложнейшей научной работы по критической и филологической редактуре трёх румынских версий *Ветхого Завета* на румынском языке, а именно «Отредактированная версия Милеску» (Ms. 45), «версия Даниил Панонян» (Ms. 4389) и *Бухарестская Библия* (1688), в Университете «Александру Иоан Куза» города Яссы в 2009 году был создан Центр Библейско-Филологических Исследований «Monumenta linguae Dacoromanorum». Главная цель этого исследовательского центра была достигнута в 2015 году: три вышеупомянутые версии Библии XVII века на румынском языке были полностью опубликованы в 25 томах, сопровождённые комплексным критическим аппаратом. Информация для ознакомления с масштабами и структурой этого филологического издания доступна на официальном сайте Центра: https://consilr.info.uaic.ro/~mld/monumenta/.

Данное издание было выпущено в вышеупомянутых институциональных рамках при финансировании Правительства Румынии по гранту CNCS (PCE-Idei, код 1578/2011) под названием *Первый румынский перевод Септуагинты, труд Николая Милеску (MS. 45, Библиотека Филиала Румынской Академии в г. Клуж). Критическое издание, лингвистическое и филологическое исследование.*

При подготовке к изданию нашей главной задачей было предоставить специалистам, а также компетентным и заинтересованным читателям этот значимый и практически неизвестный широкой публике текст старорумынской культуры. Издание полного текста рукописи Ms. 45 однотомное, с качественным факсимиле, в соответствии с современными техническими возможностями. Мы приложили все усилия, чтобы, насколько нам это позволило время и наши знания о предмете, создать первую научную редакцию текста, снабдив его филологическим и лингвистическими исследованиями. Мы осознаём, что осуществленный нами труд является лишь началом изучения многочисленных интерпретаций и различных исследовательских аспектов этого огромного текста. В целом, мы избрали путь, традиционный для румынской филологии, предлагая в рамках филологического исследования информацию, необходимую для понимания непосредственного контекста,

в котором был создан текст, а также авторства перевода, источников и методов, использованных автором и его редакторами и т.д. Также мы посчитали необходимым в общих чертах представить румынскую традицию библейских исследований, частью которой является сам Николай Милеску Спафарий.

В изучении текста с лингвистических позиций отправной точкой для нас стала констатация того факта, что исчерпывающее описание всей грамматики, фонетики и лексики рукописи Ms. 45, являвшееся целью наших предшественников, издававших более короткие старорумынские тексты XVI – XVII веков (И.А. Кандря, Ион Гецие, Флорика Димитреску, Марианна Костинеску, Ал. Мареш и т.д.), было бы, по причине огромного объёма материала, практически невозможным. В связи с этим было решено выбрать, описать и, насколько это возможно, интерпретировать только те особые явления, которые проявляются в тексте на уровне фонетики, лексики и грамматики. Пять авторов исследований, которые представлены во вступительной статье, постарались, насколько это возможно, использовать в интерпретации материала не только традиционные дескриптивные методы, чья эффективность проверена временем, но также и методы, предложенные современными лингвистическими теориями.

Русский перевод Полозовой Арины

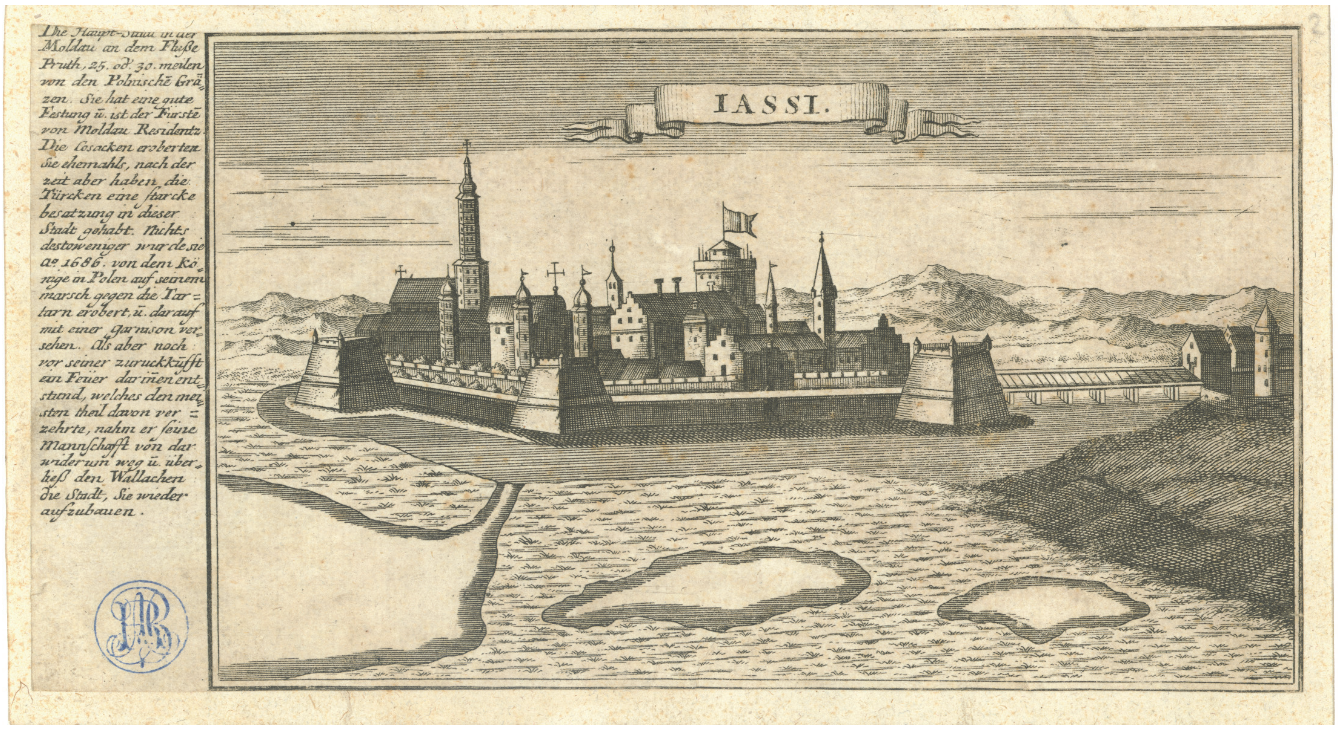

Fig. 1 Iaşii în a doua jumătate a scolului al XVII-lea. Gravură de epocă

Fig. 2 Bucureştii în a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Gravură de epocă

Fig. 3 Constinopolul pe la jumătatea secolului al XVII-lea. Gravură de epocă.
Aici Nicolae Spătarul Milescu a studiat, între 1645-1653, la Marea Şcoală a Patriarhiei, avîndu-i colegi pe Dosithei Notaras, viitor patriarh al Ierusalimului, Ştefăniţă Lupu, viitor domn la Iaşi, pe Grigorie Ghica, viitor domn la Iaşi şi pe Şerban Cantacuzino, viitor domn la Bucureşti. Între 1660-1664 Nicolae Spătarul Milescu a fost aici capuchehaia (ambasadorul) pe lîngă Înalta Poartă al lui Grigorie Ghica, domnitor al Ţării Româneşti.

GRIGORAȘCU GHICA, 1660-64 și 1672-74
DOMN AL ȚĂRII-ROMÂNEȘTI
după fresca de imaginație din mănăstirea Frumoasa lângă Iași

Fig. 4 Grigorie Ghica (1628-1675), domnitor al Țării Româneşti între 1660-1664 şi 167-1674, prieten şi protector al lui Nicolae Spătarul Milescu

Fig. 5 Gheorghe Ştefan (m. 1668), domnitor al Moldovei între 1653-1658), protector al lui Nicolae Spătarul Milescu, care l-a urmat în exilul său prin Polonia, Austria, Pomerania şi Suedia

Fig. 6 Şerban Cantacuzino (1640-1688), domn al Ţării Româneşti (1678-1688), prieten şi coleg la Școala Patriarhiei din Constantinopol al lui Nicolae Spătarul Milescu, iniţiator şi finanţator al *Bibliei de la Bucureşti* (1688)

Fig. 7 O parte dintre membrii puternicei familii a Cantacuzinilor. Frescă de la Mănăstirea Hurezu

Fig. 8 Constantin Brâncoveanu (1654-1714), voievod al Țării Românești (1688-1714), sprijiitor al tipăririi Bibliei în limba poporului. Portret din anul 1696 de la Mănăstirea Sinai

Fig. 5 Dosoftei (1624-1693), mitropolit al Moldavei între 1671-1674 şi 1675-1686, revizor probabil al versiunii iniţiale a *Vechiului Testament* realizate de Nicolae Spătarul Milescu

Fig. 10. Dositei Notaras (1641-1707), Patriarh al Ierusalimului (1669-1707), sprijinitor, prieten şi coleg al lui Nicolae Spătarul Milescu la Şcoala Patriarhiei din Constantinopol

Fig. 11 Chiril Lucaris (1572-1638), figură centrală a Ortodoxiei în secolul al XVII-lea, patriarh al Alexandriei între 1601-1620 şi patriarh al Constantinopolului, cu intermitenţe, între anii 1620-1638; acuzat de vederi calviniste, a fost depus din scaun şi ucis cu acordul Sultanului

Fig. 12 Port Royal des Champs, veche mănăstire în apropiere de Paris, sediu al mişcării janseniste, ai cărei reprezentanţi i-au cerut lui Nicolae Spătarul Milescu să scrie scurta lucrare de doctrină ortodoxă *Enchiridion sive stella orientali occidentali splendens*

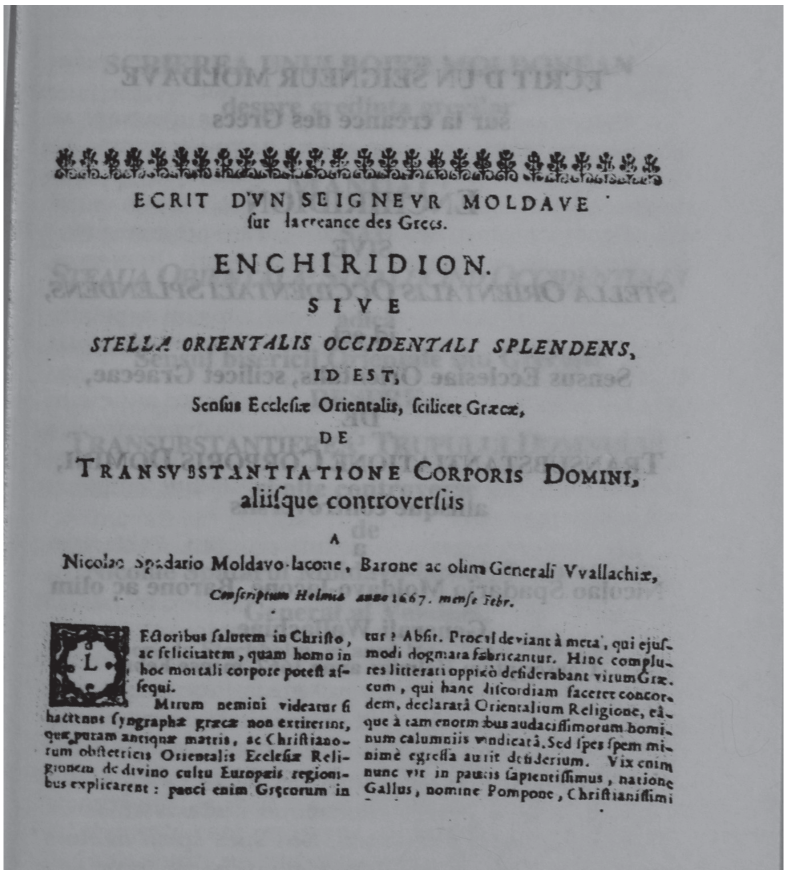

ECRIT D'VN SEIGNEVR MOLDAVE
sur la creance des Grecs.

ENCHIRIDION.
SIVE
STELLA ORIENTALIS OCCIDENTALI SPLENDENS,
IDEST,
Sensus Ecclesiæ Orientalis, scilicet Græcæ,
DE
TRANSVBSTANTIATIONE CORPORIS DOMINI,
aliisque controversiis
A
Nicolao Spadario Moldavo-lacone, Barone ac olim Generali Vvallachiæ,
Conscriptum Holmiæ anno 1667. mense Febr.

LEctoribus salutem in Christo, ac felicitatem, quam homo in hoc mortali corpore potest assequi.

Mirum nemini videatur si hactenus syngraphæ græcæ non extiterint, quæ putam antiquæ matris, ac Christianorum obstetricis Orientalis Ecclesiæ Religionem de divino cultu Europæis regionibus explicarent: pauci enim Græcorum in tur? Absit. Procul deviant à meta, qui ejusmodi dogmata fabricantur. Hinc complures litterati oppidò desiderabant virum Græcum, qui hanc discordiam faceret concordem, declaratâ Orientalium Religione, eâque à tam enormibus audacissimorum hominum calumniis vindicatâ. Sed spes spem minimè egressa auxit desiderium. Vix enim nunc vir in paucis sapientissimus, natione Gallus, nomine Pompone, Christianissimi

Fig. 13 *Enchiridion sive Stalla orientalis occidentali splendens*, Paris, 1669, singura operă tipărită de Nicolae Spătarul Milescu în timpul vieţii

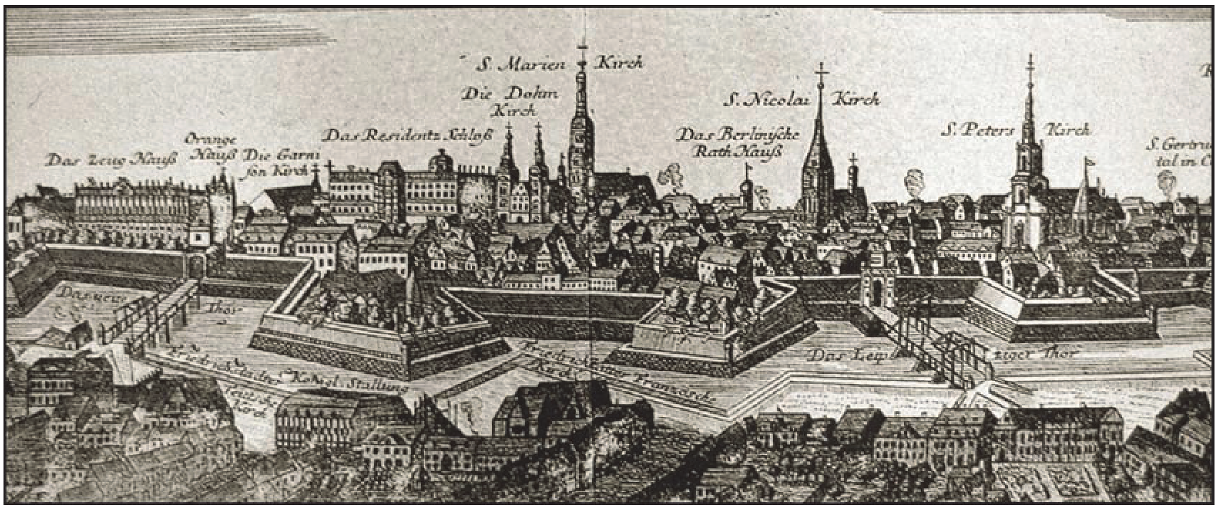

Fig. 14 Berlinul, oraş vizitat de Nicolae Spătarul Milescu în 1664, ca reprezentant al voievodului în exil Gheorghe Ştefan pe lîngă principele de Brandemburg. Gravură de epocă

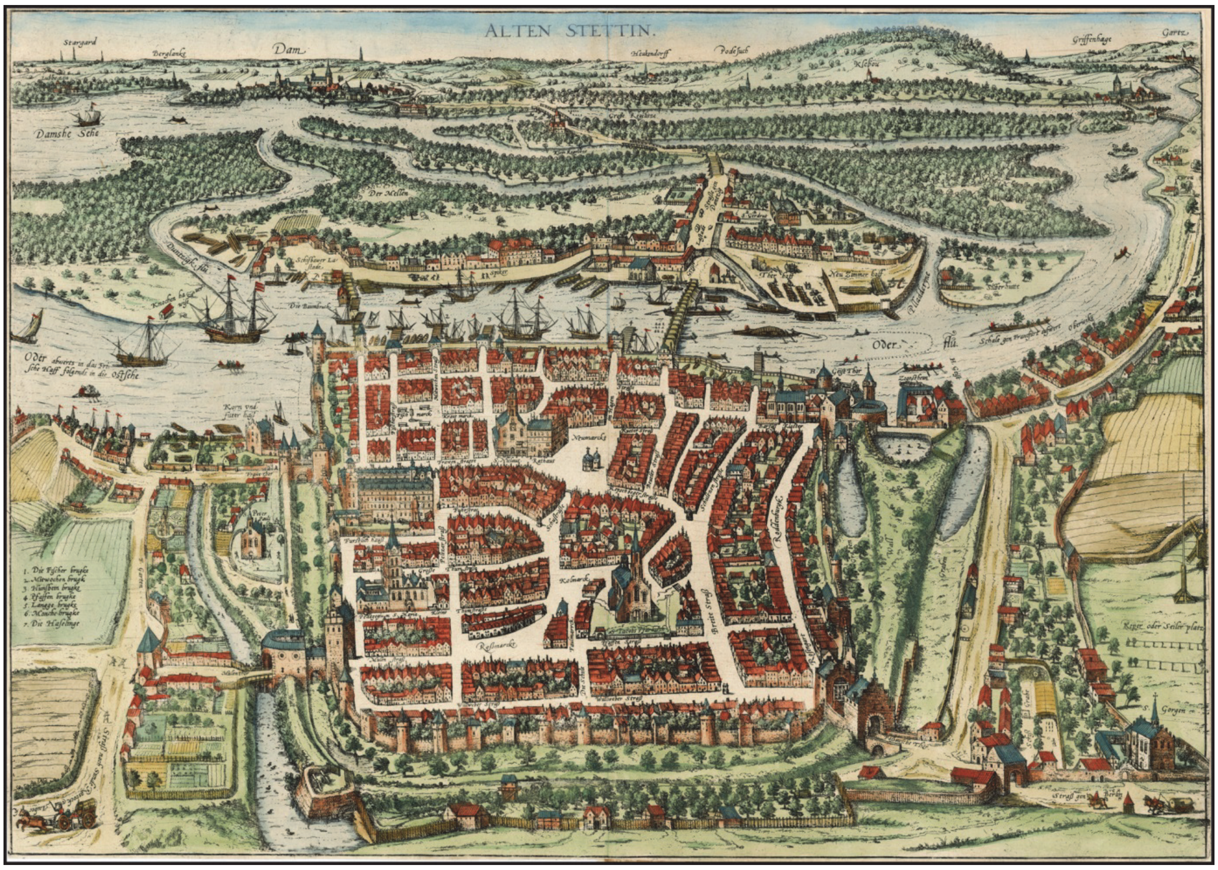

Fig. 15 Oraşul Stettin (Szczecin) din nord-vestul Poloniei, odinioară Pomerania, unde Nicolae Milescu Spătarul s-a aflat o vreme, însoţindu-l în exil pe protectorul său, voievodul Gheorghe Ştefan. Gravură de epocă.

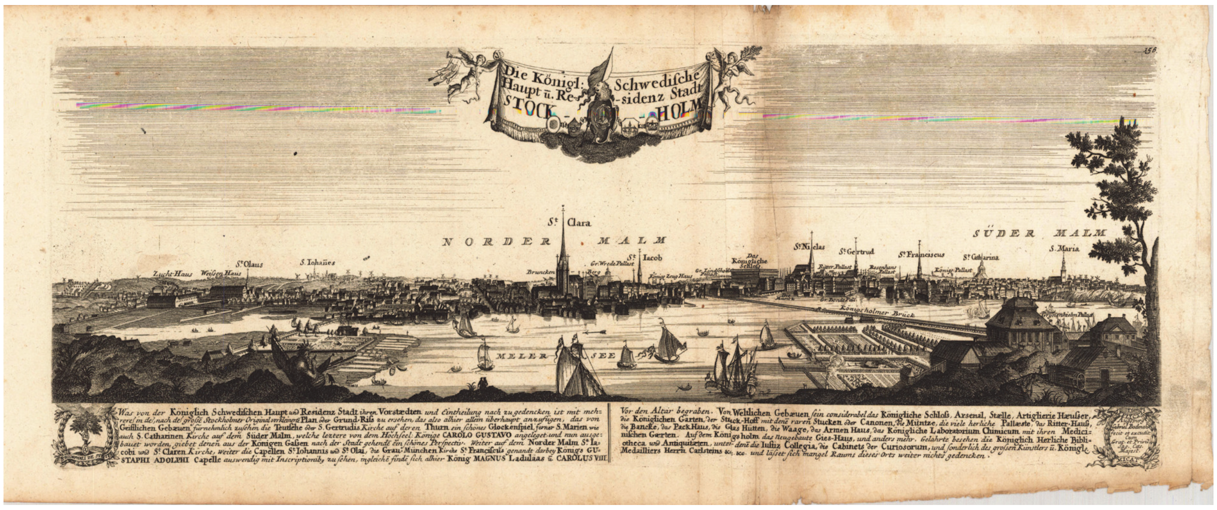

Fig. 16 Stockholm în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, oraş în care Nicolae Spătarul Milescu s-a aflat în misiune diplomatică în anul 1666. Gravură de epocă

Fig. 17 Piaţa Roşie din Moscova în a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Nicolae Spătarul Milescu ajunge la Moscova în anul 1671 şi este angajat, la recomandarea prietenului său Dositei Notaras, patriarh al Ierusalimului, ca interpret pentru limbile greacă, latină şi română

Fig. 18 Alexei Mihailovici(1629-1676), ţar al Rusiei între 1645 – 1676,
protector al lui Nicolae Spătarul Milescu

Fig. 19 Petru cel Mare (1672-1725), ţar al Rusiei între 1682-1721,
protector al lui Nicolae Spătarul Milescu

Fig. 20 Kangxi (1654 – 1722), împărat al Chinei între 1661 – 1722, vizitat la curtea sa din Peking între anii 1675 – 1678 de către Nicolae Spătarul Milescu, în calitate de ambasador al țarului Rusiei

Fig. 21 Kalgan, fortificație la intrarea în China, la sfîrșitul secolului al XVII-lea, oraș străbătut de Nicolae Spătarul Milescu în călătoriile sale

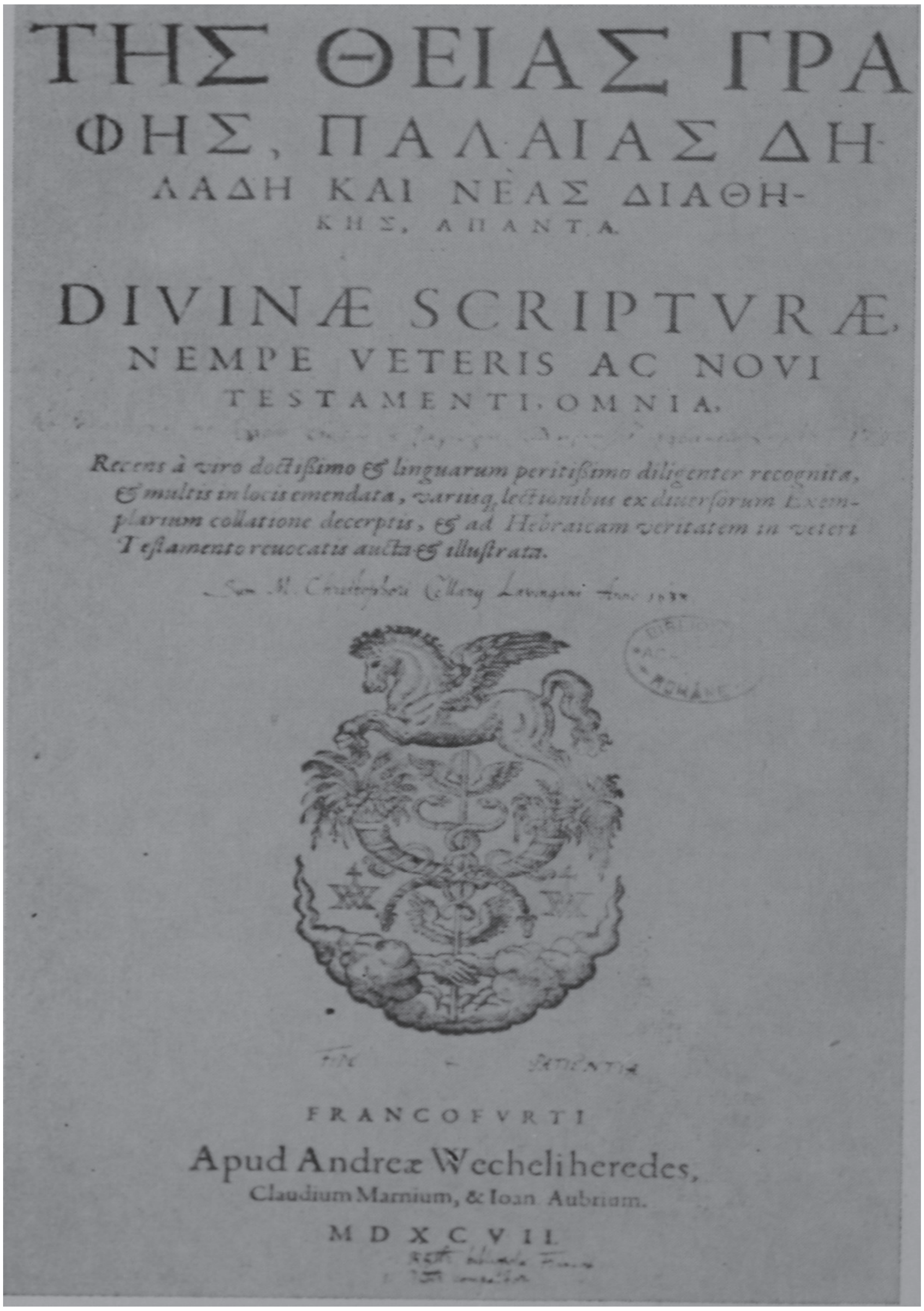

ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΓΡΑ-
ΦΗΣ, ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΗ-
ΛΑΔΗ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΔΙΑΘΗ-
ΚΗΣ, ΑΠΑΝΤΑ.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ,
NEMPE VETERIS AC NOVI
TESTAMENTI, OMNIA.

Recens à viro doctißimo & linguarum peritißimo diligenter recognita, & multis in locis emendata, variisq́ lectionibus ex diuersorum Exemplarium collatione decerptis, & ad Hebraicam veritatem in veteri Testamento reuocatis aucta & illustrata.

FRANCOFVRTI
Apud Andreæ Wecheli heredes,
Claudium Marnium, & Ioan. Aubrium.
MDXCVII.

Fig. 22 *Biblia* de la Frankfurt (1597), izvodul principal folosit pentru traducere de Nicolae Spătarul Milescu şi de revizorii săi

Figura 23 Franciscus Junius sau François du Jon (1545 – 1602), erudit francez de orientare calvină, presupus autor al ediţiei de la Frankfurt am Main (1597) a *Septuagintei*, principala sursă a traducerii lui Nicolae Spătarul Milescu

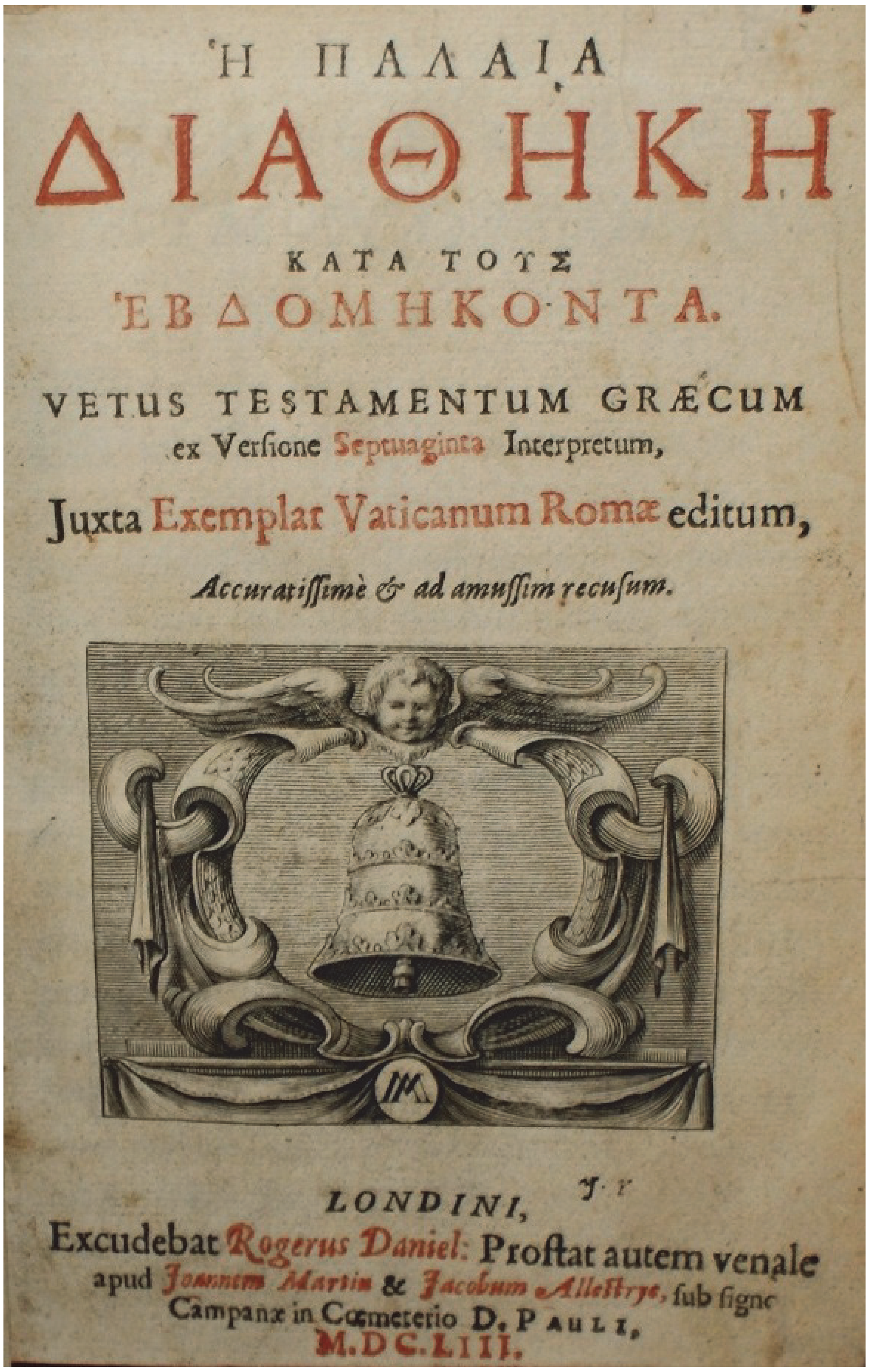
Ἡ ΠΑΛΑΙΑ
ΔΙΑΘΗΚΗ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ
ἙΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ.
VETUS TESTAMENTUM GRÆCUM
ex Versione Septuaginta Interpretum,
Juxta Exemplar Vaticanum Romæ editum,
Accuratissimè & ad amussim recusum.
LONDINI,
Excudebat Rogerus Daniel: Prostat autem venale
apud Joannem Martin & Jacobum Allestrye, sub signo
Campanæ in Cœmeterio D. PAULI,
M.DC.LIII.

Fig. 24 *Septuaginta*, Londra 1653,
izvor secundar al traducerii lui Nicolae Spătarul Milescu

Fig. 25 *Vulgata,* Anvers, 1565,
sursă secundară pentru Nicolae Spătarul Milescu şi revizorii săi

Библїа сирѣчь книгы
ветхаго и новаго завѣ
та, по языку словенску.
Ѿ еврейска, въ еллиньскїи языкъ,
седми десятъ и двѣма, его мудрыми преводникы. прежде воплоще
нїа Га Ба и Спса нашего Іс Ха, т҃ и л҃
лѣта, нажеламое повелѣнїе Птоло
меа филадельфа цр҃а егупетска.
преведенаго звод съ тщанїемъ,
и прилежанїемъ елико мощно,
помощїю бжїею последоваса, и и
справиса. в лѣто, по воплощенїи
Га Бга и Спса нашего Іс Ха.
҂аф па.

Fig. 26 *Biblia* slavonă, Ostrog, 1581, sursă secundară pentru traducerea lui Nicolae Spătarul Milescu, sursă principală pentru versiunea biblică a lui Daniil Andrean Panoneanul (Ms. BAR 4389)

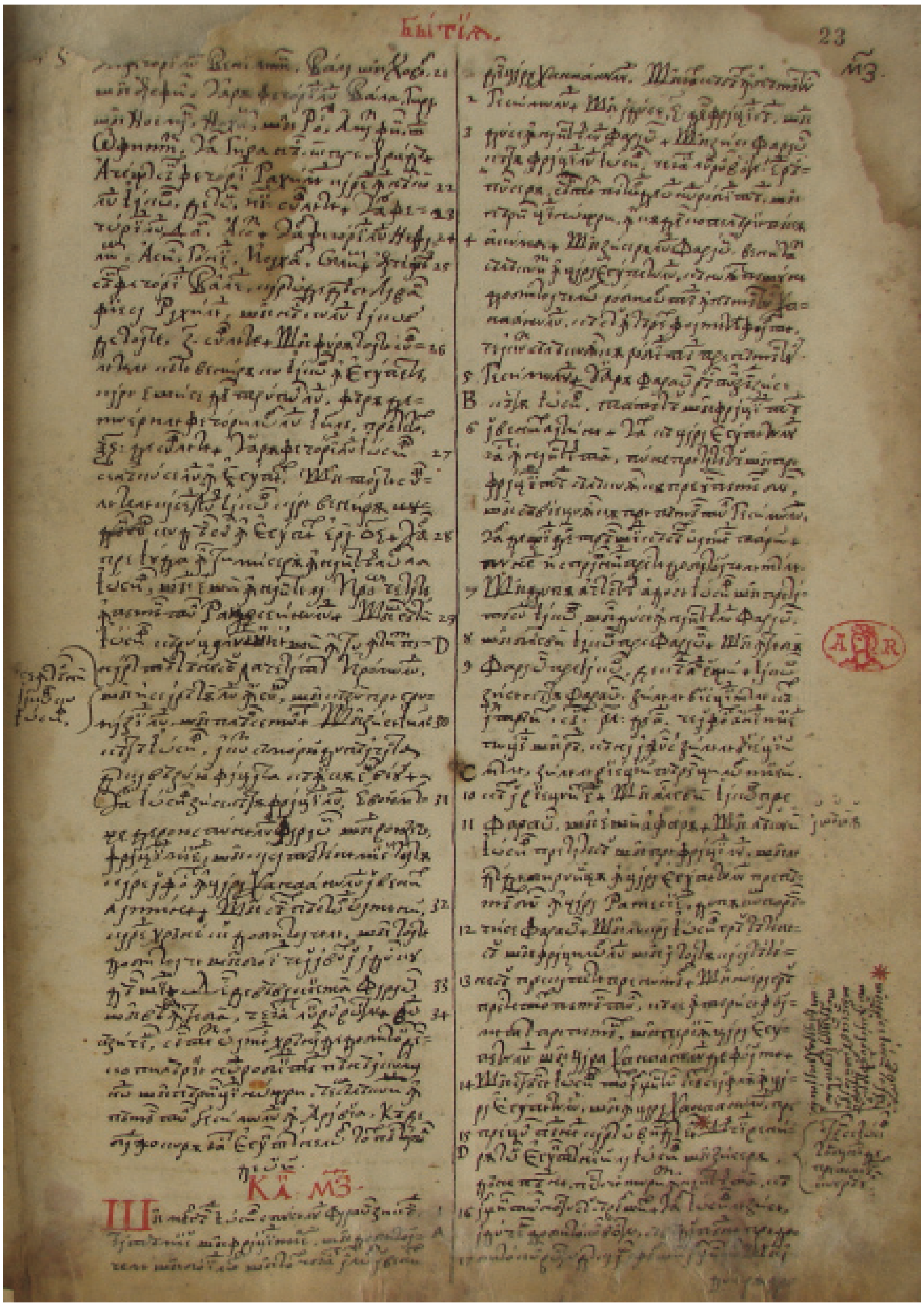

Fig. 27 Manuscrisul nr 4389 de la Biblioteca Academiei Române, conținînd versiunea integrală a *Vechiului Testament*, tradusă din limba slavonă (probabil) de către cărturarul muntean Daniil Andrean Panoneanul

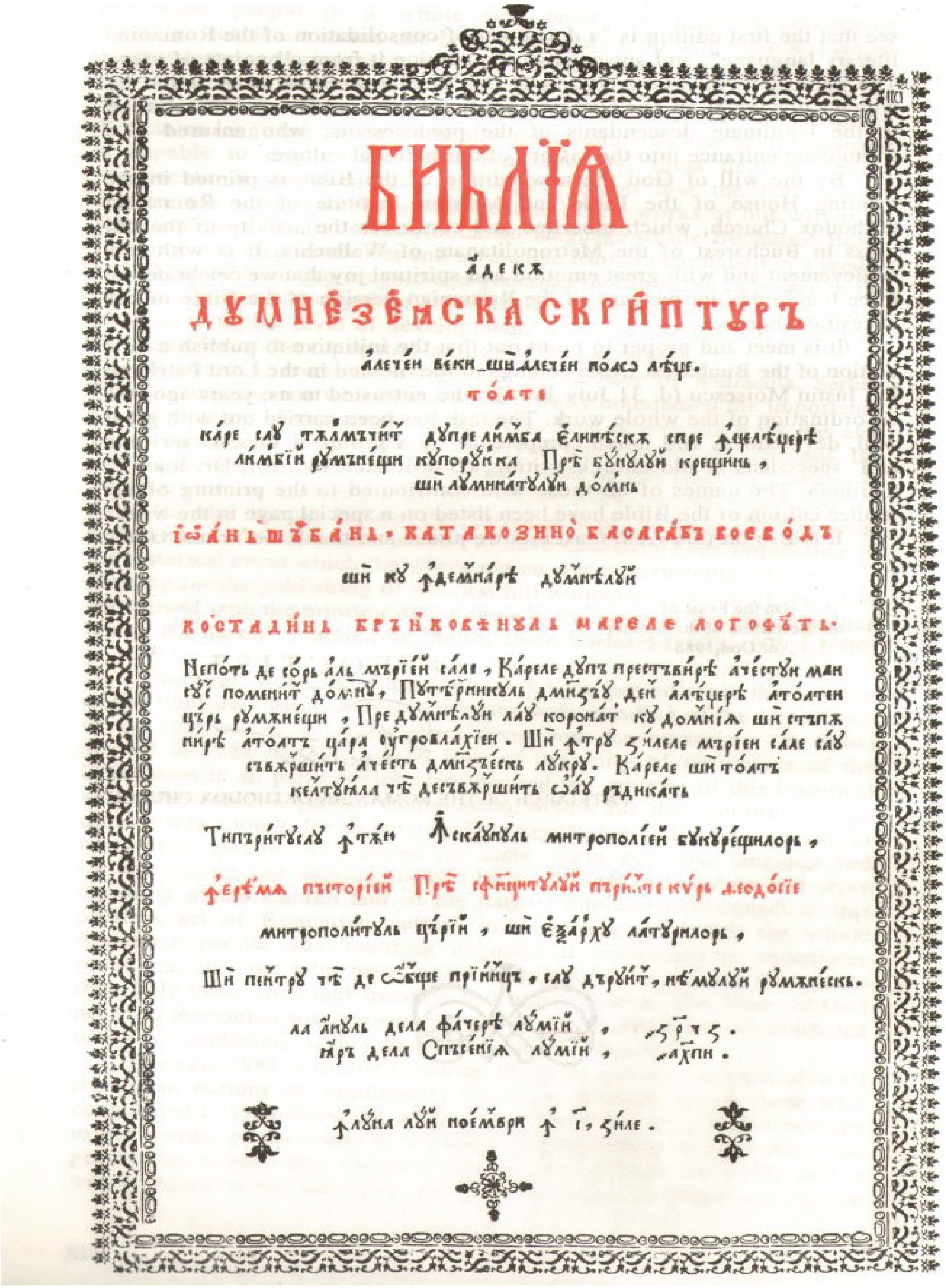
БИБЛІА
адекъ
Дꙋмнезееска Скриптꙋрѫ
а Вечїи Векїи шїа Ноаѡ Леџе.
тоате
каре сау тълмъчит дꙋпре лимба еллинеаскъ спре ꙟцелеџере
лимбїи рꙋмънеще кꙋпорꙋнка Пре бꙋнꙋлꙋи крещинъ,
шї лꙋминатꙋлꙋи домнъ
Іѡан Шербан Катакозино Басараб Воевод
шї кꙋ ꙟдемнаре дꙋмнелꙋи
Костандинъ Брънковеанꙋл мареле логофът.
Непоть де сорь аль мърїеи сале, кареле дꙋпъ пресътвиреа ачестꙋи маи
сꙋс поменит домнꙋ, Пъттрѫрникꙋль д(ꙋ)мнезеꙋ дей алеџере а тоатеи
църи рꙋмънещи, Пре дꙋмнелꙋи лау коронат кꙋ домнїа шї стъпъ
нире а тоатъ цара ꙋгровлахїеи. Шї ꙟтрꙋ зилеле мърїеи сале сау
съвършит ачесть дꙋмнезеескъ лꙋкрꙋ. Кареле шї тоатъ
келтꙋиала чѣ де съвършит сау рѫдикат
Типъритꙋсау ꙟтъи ꙟ скаꙋнꙋль митрополїеи Бꙋкꙋрещилорь,
ꙟ време пъсторїеи Пре сфинцитꙋлꙋи пърите кꙋрь Теодосїе
митрополитꙋль църїи, шї ексархꙋ латꙋрилорь.
Шї пентрꙋ чѣ де обще прїинцъ, сау дърꙋит, неамꙋлꙋи рꙋмънескъ.
ла анꙋль дела фачереа лꙋмїи, ꙁрчз.
ярь дела Спѫсенїа лꙋмїи, ахпи.
ꙟ лꙋна лꙋи ноемврїе ꙟ ї зиле.

Fig. 28 *Biblia de la București* (1688), tipărită la iniţiativa şi cu suportul voievodului Şerban Cantacuzino. Textul *Vechiului Testament* a rezultat dintr-o nouă revizuire a versiunii din MS. 45.

Fig. 29 *Biblia* grecească de la Veneţia (1687) tipărită la iniţiativa şi cu suportul material al principelui Şerban Cantacuzino al Ţării Româneşti, cu exact un an înainte de *Biblia* de la Bucureşti (1688). Începînd de la pagina de gardă şi pînă la ultima pagină, ediţia veneţiană reprezintă o copie fidelă, pagină cu pagină, verset cu verset, a *Bibliei* de la Frankfurt (1597), izvodul principal al traducerii lui Nicolae Spătarul Milescu.

Fig. 30 Virgil Cândea (1927 - 2007), filolog şi istoric român, cu merite deosebite în evidenţierea valorii culturale majore a Ms. 45

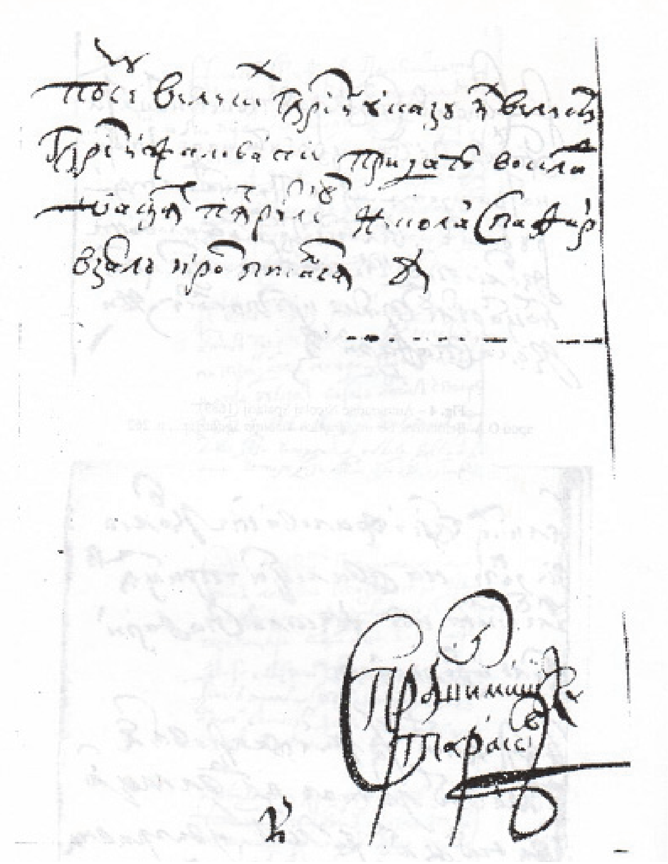

Fig. 31 Autograf din anul 1683 al lui Nicolae Spătarul Milescu

Fig. 32 Filologul Neculai A. Ursu (1926 – 2016), expert în problematica Ms 45,
în dialog cu Eugen Munteanu, februarie 2013